image
not
available

1. 2 - 36

Digitized by Google

1·2·36 B I

JOH. JACOBI HOFMANNI LEXICI UNIVERSALIS

CONTINUATIO.

Digitized by Google

1·2·36
II

LEXICI UNIVERSALIS HISTORICO-GEOGRAPHICO-CHRONOLOGICO-POETICO-PHILOLOGICI CONTINUATIO.

Præter ADDENDA comprehendens
HISTORIAM ANIMALIUM, PLANtarum, Lapidum, Metallorum, Elementorum,
Rerum Aſtricarum, præcipuè HOMINIS Negotiorúmque ejus,
in omni Ætate, Sexu, Conditione, Ævo,

Recentiori, medio, veteri, ex omnium Gentium, inprimis Hebrææ, Græcæ, Romanæ,
Monumentis ſacris, civilibus, erutam.

OPERA ET STUDIO
IOH. IACOBI HOFMANNI,
Gr. Ling. in Acad. Baſil. Profeſs. Publ.

TOMUS PRIMUS.

BASILEÆ,
Impenſis IOHAN. HERMAN. WIDERHOLD, Bibliop. Genevenſis.
Typis JACOBI BERTSCHII.

M. DC. LXXXIII.

Digitized by Google

III

יהוה

IEHOVA SERVABIT IPSE!

VIRIS

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,

EXCELLENTISSIMIS

D.D. NICOLAO PASSAVANT

Pandectarum Profeſſori

Inclytæ ACADEMIÆ BASILIENSIS.

RECTORI MAGNIFICO II.

D. BALTHASARO BURCKHARDO,

D. ANDREÆ MITZIO,

D. THEODORO BURCKHARDO,

Illuſtris REIP. BASILIENSIS SENATORIBUS.

D. JOH. CONRADO HARDERO, ARCHIGRAMMATEO.

SCHOLARCHIS ACAD. & ECCLES. BASIL. GRAVISSIMIS.

D.D. JOHANNI ZVINGERO, Vet. Teſt. Prof. THEOLOGIÆ,

D. D. LUCÆ BURCKHARDO JC. Facult. Seniori, JURIUM,

D.D. JACOBO ROT, Anatomices & Botanices Profeſſori, MEDICINÆ,

D. JOH. JACOBO HARDERO, Med. D. Rhetorices Profeſſori, ARTIUM, DECANIS SPECTATISSIMIS.

Cæteris FACULTATUM omnium

PROFESSORIBUS

Præclariſſimis, Celeberrimis,

Literati Orbis Luminibus fulgentiſsimis,

DOMINIS FAUTORIBUS COLLEGIS

Honoratiſsimis

totique

UNIVERSITATI BASILIENSI

ALMÆ MATRI STUDIORUM

Gloriæ ac Benedictionis omnigenæ

Perennitatem

JOH. JACOBUS HOFMANNUS, G. L. P.

ODE.

AD Te, ſacratos poſt Patriæ Patres,
Et ſumma Rei culmina Rauricæ,
Accedo, MATER, inter aſtra
Quæ caput eximio coruſcum
Fulgore condis: Suſcipe, quo ſoles,
Vultu clientem, nec tibi debitas
Exclude laudes major, iſthuc
Aut rigidam haud patienter aurem
Inflecte, largùm ſueta rependere
Auſus puſillos, & mediocria
Favoris aurâ promovere
Immeriti ſubeunte cœpta.
Nam quæ gemello, dic rogo, ditior
Plus lactis unquam fudit ab ubere;
Sive eſſet inſtillanda ſolo
Nixa Deo Pietas, nec ulli
Hoc præter unum obnoxia nomini:
Sive hujus ævi vis Sapientiæ
Tradenda multiformis, atq;
Panſophiæ inſinuandus orbis?
Hoc arva primùm patria nectare,
Tuoſque cives; mox, velut alveo
Iratus amnis, Univerſum,
Quà patet omnigenas in oras,
Latè rigâſti: vivifico hoc magis
Succo redundans, quò ſitientium
Hunc turba major ore traxit,
Non humili ſatianda rivo.
Hos inter omni Te poteram frui
Ungue à tenello, gratia Numinis
Seſe affatim per te bibendam
Expoſuit, voluitque ſumi
Non negligenti aut dimidio labro;
Ut delicata eſt, certa recedere,

Nî gratus huic obtingat hoſpes,
Et pretium ſibi ponat æquum,
Felicitatis ſed bona devius
Præſentis error non ſemel abſtulit;
A ſempiternis avocato
Fluxa animo ac peritura ſæpe
Seſe ingerebant: priſca trinoctii
Quæ vim leonis finxerat aſtricæ
A lacte Junonis repulſam,
Fonte velut potioris ævi,
In rem recentem fabula tranſiit.
Sed feſſa nunquam parcere Gratia
Occurrit ultro, redditque
Se mihi, meque Tibi, perenni
Nexu revinctum, ut vindice lumine
Offuſa menti nubila diſpulit.
Mox arduum munus docendi
Philoſophos venerandus inter
Conſeſſus, ambos inſimul Ordines
Complexus, æquo Numine, credidit.
A quo remetiri peractum
Promtus iter, relegenſque callis,
Ducente Te, veſtigia priſtini,
Utcunque metam ſtringere cautiùs
Surſum vocantem, Numinique,
Sub pedibus trepidante Lunâ,
Servire porrò addictiùs, & ſacræ
Muſis juventæ, quà pote, ſemitam,
Ad aſtra tentavi preire,
Eloquio, probitate, ſcriptis.
Sic nata duplex pagina, totius
Per Univerſi climata tranſiens,
Quæ cuncta voce Numen unâ,
Tacta, ſonant, triplicisque cœli
Nil eſſe clamant Principe ſanctius,
Nil Sanctitate hac undique celſius:
Ab hoc oriri, in hunc revolvi,
Sicut in Oceanum bonorum

Undas minores, condita quælibet,
Ejúſq; nutu ducere ſpiritum.
Harum una quamprimùm eruditam
Auſa fuit ſubiiſſe lucem,
Devota Patrum procidit ad pedes,
Mentiſq; fervens obſequium meæ
Teſtata, poſt Dei impetratum
Præſidium, Procerum rogavit
Blandè annuentem ritè faventiam.
Succedit illi jam ſoror altera;
Laborioſæ ut unda vitæ,
Perpetuo irrequieta motu,
Propellit undam: quæ, ſimul exiit
Manu magiſtri, Te petit, ô Pia,
(Namq; urſit impulítq; ſegnem
Officii numeros ſecundi,
Implere tandem grata neceſſitas,
Obſtricta dudum haud nomine ſimplici)
Sinuq; Matris parva anhelat,
Ac gerulis genibus foveri.
Et quæ tenellam tollere dignior,
Major tueri, provehere aptior;
Quàm cujus illa virginali
In gremio tepefacta cepit
Vitalis auræ ſemina cœlica,
Hauſtuſq; primos: cujus ab ubere
Id fluxit omne, ſi quid hîc eſt
Ulteriùs ſupereſſe digni,
Si quid ſequenti vivere ſeculo,
Tuum eſt, quod offert; non, reor, abnues
MATER, reciprocante fluctu,
Quod dederas prior ipſa, reddi,
Exaſciandum judicii tui
Limâ acriori: quomodo quæ rudis
Jam ſordet, arridebit olim,
Auſpiciis iterata tantis.
Sic Te perenni creſcere gloriâ
Concedat orbis maximus Arbiter,
Felicitate inuſitatâ,
Cum Patria Patribuſque, mactam,

Et

Et uſq; votis cœlitus annuat!
Diſſolvat iſtam nulla dies nivem,
Jam ſeculis major duobus
Quâ tua frons veneranda canet,
Inter Sorores inclyta cœteras.
Quin porrò ſub Te floreat in dies
Magis magiſq; miſſa cœlo
Euſebie, doceatque Numen,
Ut vult doceri: juſtifico Themis
Lites ad unguem diva clientibus
Mucrone ſolvat: clara ſævæ
Exilium Medicina peſti
Indicat, omni ad limina priſtina
Clauſo recurſu: Nec Sopha deſinat
In fonte demerſum profundo
Arte ſuâ edecimare Verum
Cohors novenæ Virginis æmula,
Deumq; linguis dicere plurimis.
Quæ cuncta rumoris benigni
Aura procul ferat ad remoto
Quà pigra gentes Urſa premit gelu,
Quo regnat Auſter cardine; flammeus
Quà Solis haud ceſſantis ardor
Occiduis hebetatur undis.
Et Indus iſthæc decolor audiens;
Incocta pravo pectora ſentiat
Tandem moveri, tandem aduri,
Igniculi melioris æſtu.
Donec, ſoluto ænigmate ſeculi
Præſentis, in quo ſe miſerè implicat
Mortalium mens cœca, lucem
Vix oculis dubiâ ampliorem
Cernente, qui ſubtiliùs hæc licèt
Rimatur; aſtris cum grege debito,
Qui, particeps perpeſſionum
Quotidie morientis Agni,
Damnis ab ipſis ducit opes Soli
Ter victor; ipſum de facie Patrem
Videre luminum triunum
Et propiùs dabitur fruiſci!

Baſileæ, ipſis Kal. Martii, A. C. M.DC.LXXXIII.

PRÆFATIO
ad
LECTOREM.

EXPECTAS, *Lector Benevole*, à fide mea, Operis, hexaëteride proximè elapsâ, LEXICI UNIVERSALIS nomine, operâ meâ editi, Appendicem, paucis, quæ hîc ibi mutanda addendáque, comprehenſuram. Et certè id unicè mihi tum propoſitum erat, cùm eam pollicitus ſum, ut, quantâ poſſem, brevitate, lacunas, ſi quæ occurrerent, pro viribus complerem, ſicque & tibi porrò litarem, & promiſſorum ſimul fide, ac tanti oneris, quod unius hominis humeris longè eſſe gravius ſum expertus, ulteriore curâ moleſtiáque me exſolverem. Verùm, dum in ea incumbo, quæ ad ſcopum facerent, ſimul alia ſeſe offerebant infinita, quæ, non minùs Publico profutura, eadem methodo enarrari jure quodam ſuo poſtulabant, tantò fidentiùs, quò major utriuſque operis futura erat affinitas, & prius, quod *Nominum* pręcipuè *propriorum* ſeriem exhibet, ut alterum ſuccederet, *Nomina appellativa*, eadem ratione in fronte præferens, énixiùs invitare videbatur. Nempe, *ſic fit in rebus humanis, ut omnia debeantur tempori, & aggreſſi parva, ſucceſſu operis, majores ſpiritus ſumant: ut Ligus ille Marianus, dum cochleas conſectatur, ſtudio legendi paulatim in ſummum montem egreſſus, victoriæ viam Imperatorem docuit*; quę magni Auctoris verba ſunt. Nec, quantumvis maximè volebam, tantæ rei cogitationem, importuniùs meam imbecillitatem indies obtundentem, excutere fui potis; quo minùs, poſt varios flexus ac ἐκκλίσεις fruſtra tentatas, præſertim poſtquam animum altiori igne ad id incaleſcere ſenſi, tandem manus darem & omnibus mentis meæ corporíſque viribus in unum contractis, temporis inſuper, nimiùm properè nobis elabentis, voluminibus arctè comprehenſis, iíſq; quæ jam evaſerant, tantùm non è fuga retractis, aggrederer, faciente Deo, quod oculis hîc tuis uſurpas. Ubi primò habes, quæ circa Hiſtoriam, cùm ſacram, tum profanam, Gentium omnium ac Perſonarum, in earum quavis dignitate, profeſſione, religione, ſectâ, virtute, rebus geſtis, aliíſque illuſtrium; Imperiorum item, Regnorum, Principatuum, Rerumpublicarum, Societatum, Tribuum, Collegiorum, Monaſteriorum, &c. circa Genealogiam ac Progonologiam celebriorum Familiarum, quę olim hodiéque floruere: circa Geographiam ac deſcriptionem locorum veteris novíque Orbis, quorum aliqua

qua ad nos notitia pervenit; Regionum, Urbium, Vicorum, Viarum, ſingularium quoque Ædificiorum, Regiarum, Templorum, Turrium, Gymnaſiorum, Theatrorum, Pyramidum, Aquæductuum, Arcium, Murorum, &c. Montium porrò, Collium, Vallium, Specuum, Fodinarum, Sylvarum, Deſertorum: Æquorum quinetiam, Fretorum, Fluminum, Lacuum, Torrentium, Paludum, Sinuum, Portuum, Promontoriorum, Inſularum, Peninſularum, Scopulorum, Iſthmorum, Ventorum, Turbinum, &c. circa Chronologiam denique, Mythologiam & Philologiam, aliáque in prioribus comprehenſa, *Addenda* videbantur. Præterea *Hiſtoriam* deſcriptionémq; Animalium, avium videlicet, quadrupedum, piſcium, amphibiorum, reptilium, inſectorum, zoophytorum; Hominis inprimis, & quæ in illo, vel circa illum, nobis conſideranda proponit Sapientiſſimus Conditor; Armorum, machinarum, munimentorum, totiúſque Rei Militaris; Aromatum; Artium omnis generis, & Artificum, operúmque inſigniorum; Cibariæ Rei; Colorum; Deorum Dearúmque; Dignitatum ac Honorum; Dogmatum; Elementorum, & quæ in iis; Exercitationum; Experimentorum; Fabularum; Factionum; Feſtorum; Florum; Fructuum; Gemmarum; Hæreſium Sectarúmque, inter Philoſophos Chriſtianóſque vigentium; Hortorum; Idolorum ac Statuarum; eorum quæ Inventa neceſſitati, commoditati, luxui; Judiciariæ Rei; Lapidum; Legum; Ludicrorum & Ludorum ſacrorum, civilium, publicorum, privatorum; eorum quæ ad Magiam & Sortes; Margaritarum; Menſurarum; Metallorum; Meteororum; Mineralium; Miniſtrorum utriúſque ſexus; Morum ac Conſuetudinum; Muſicæ Rei, ut & Nauticę, Nummariæ ac Oeconomicæ; Officiorum; Ordinum; Ornamentorum & Inſignium; Partium Domus aliorúmque; Plantarum, arborum ſc. ſtirpium, herbarum, fruticum, radicum; Pœnarum, mulctarum ac ſuppliciorum; Ponderum; Præmiorum; Rituum ac Ceremoniarum omnigenarum; Sacrorum ac Superſtitionum; Statuum & Conditionum; Supellectilis, inſtrumentorum, vaſorum; Temporis ejúſque partium; Titulorum, nominum, prænominum, cognominum, epithetorum; Virtutum ac Vitiorum; Rei tandem Agrimenſoriæ, Architectonicæ, Aſtricæ, Civilis, Medicæ, Ruſticæ, Vehiculariæ, Venaticæ, Veſtiariæ, aliarum; cum Verbis formuliſque ſolemnibus: omnis ævi, citerioris, medii, veteris, ex omnium Gentium, celebriorum præprimis, Hebrææ, Græcæ ac Romanæ, Monumentis ſacris civilibúſque, magnâ curâ ac labore, erutam. Quorum quædam jam in prioribus obiter, ac velut προγεύματος vice, adſperſa, hîc pleniùs exequi, inſtitutum eſt; reliqua de novo elaborata, horum omnium origines, naturam, vires, periodos, uſum, abuſum, in omni vita, Lectori ſolidæ πολυμαθείας ſtudioſo ſpectanda ſiſtunt; ad quem ut non pœnitendi impenſæ lectionis redeant fructus, Deum veneror, qui, pro immenſa ſua benignitate, miſeros nos, quod Apoſtolus ait, ἐνδυναμῶσαι ἀπὸ ἀσθενείας, inter amoris ſui arcana habet, ut ſic commodum quidem ad nos ſalúſque, ad ſe verò gratiarum actio & gloria omnis, nullo fine terminanda, redundet. Plura enim addere, de Operis ſcopo ac uſu, aliíſque huc facientibus, per feſtinam Operarum moroſitatem, in præſens non licet. Quæ hîc deſiderantur, tempus, cum Deo, feret: quo fine te, *Lector Benevole*, ut ſi quid in hoc, vel, quod præceſſit, Opere, quidquam rerum eò pertinentium vel omiſſum penitùs; vel mancum mutilúmve; aut etiam minùs ex vero relatum; vel Perſonarum Rerúmque dignitati non

ſatis

ſatis conveniens, deprehenderis, pro humanitate tua, non veniam ſolùm dare, ſed & monere, mecúmque neceſſarias communicare notitias, haud graveris, quanto poſſum opere rogo, ingentis id & nunquam obliterandi beneficii loco habiturus. A' Veritatis deviare tramite proclive nobis; ille laudes & decus non pœnitendum jure vindicat ſuo, qui, quà meandum prȩvius monſtrat viam, facémque prȩfert: Huic ſecundus ambulat, quiſquis monenti rectiora obtemperat, ſequitúrque preſſo moriger veſtigio, ad alta Veri ſubvehentem limina. Vale!

LEXICI UNIVERSALIS HISTORICO-GEOGRAPHICO-CHRONOLOGICO-POETICO-PHILOLOGICI CONTINUATIO.

A.

Adde: Græcis hæc litera ἀπειλὴ, id eſt, *comminatio* dicitur, quòd in Sacris paſſim litera *A* comminationes divinas ordiatur Sixtus Senenſis *Biblioth.lib.*3. Etiam imperfectionis nota eſt, ſecundùm *Gloſſ* ad Gratiani *Can. poſtquam* 13. *quæſt.* 2. *O eſt ultima litera Græcorum, & A prima. & deſignat O conſummationem & perfectionem, A. initium & imperfectionem, &c.* Macri Fratres *Hierolex.* In ratione numerandi, *quam haud ab omnibus receptam, & ſi aliquando recepta, diſſuetudine jam abolitam*, notat Baronius, 500. deſignabat, ut cæteræ Alphabeti literæ alios numeros, de quibus vide infrà, in *Numerales Notæ.* Apud Ugutionem *MS. verſiculus* iſte de litera *A.* occurrit:

Poſſidet A numeros quingentos ordine recto.

Eidem verò literæ, ſi recta linea ſuperaddatur, 5000. ſignificat. Sed & Muſica nota eſt, & in ſuperſcriptione cantilenæ, *ut altiùs elevetur*, admonet: ut ex Notkero *in Opuſc.* cui tit. *Quid ſingulæ literæ in ſuperſcriptione ſignificent cantilenæ*, edito *Tom.V. Antiqq. Lect.* Caniſii *part.* 2. *pag.* 739. &c. docet Car. du Freſne *Gloſſ.* Vide infrà in *Nota Muſica.*

A.D. apud priſcos notæ erant, *ante diem* ſignificantes: quod imperiti Scriptores cùm ignorarent, pro *a.d.* ſcripſerunt *ad.* Rectè igitur illud eſſe animadvertendum, monuit Paul. Manutius, quòd, ubi apud Ciceronem in expreſſis libris legitur, *Ad* 4. *Kal. Ad* 6. *Id. Ad* 3. *Non.* & ſimilia, in vetuſtioribus libris legatur, *A. D.* Prateius apud Joh. Calvinum, *Lex. Jur.*

A. D. P. apud Val. Probum eſt, *Ante diem pridie.* Sic *ante diem pridie Nonas*, eſt quod Græci dicunt, πρὸ μιᾶς Νωνῶν. Unde apud Æl. Lampridium *in Alex. Sev. Ex actis urbis ad pridie Nonas*, ſcribit & diſtinguit Salmaſius: *ex actis urbis* A. D. *pridie Nonas*, &c. Quod etiam ante eum Caſaubonus adnotavit, *Not. ad l.*

A. T. M. D. O. Valerio Probo denotat, *Aio te mihi dare oportere*: quæ perſonalis actionis fuit formula, quia perſona rei nominatim in agendo notabatur; & ſtricti judicii, quia ſimpliciter, ut Cicero ait, aſperè & directò oportere, de certa definitaque ſumma dicebatur. *Aio* verò antiqui pro *affirmo* & contendo dicebant, auctore Nonio; unde Ciceroni *aientia* dicuntur, quæ Græcis forenſi & litigioſâ voce, κατηγορικὰ, Hotomann. apud Calvinum *Lexic. Jur.*

A Commentariis dicebantur, qui præerant commentariis, id eſt, qui in commentarium cuſtodias referebant & velut diarium earum conficiebant. Hos Aſconius, ut & Juriſconſultus *Commentarienſes* vocat, Spiegelius apud Eundem. Vide infrà in voce hac.

A Cubiculo, pro eo qui Principali cubiculo Miniſter adſcriptus eſt V. infrà in voce *Cubicularius*: Item *Præpoſitus Cubiculi.*

A Fiblis Præpoſitus, vid. infrà.

A Libellis vocabantur, qui Principi in libellorum ſupplicum negotio inſerviebant. Joh. Calvinus *ubi ſuprà.* Vetus *Inſcr.* D M. QUADRATO. SCRINIARIO. A. LIBELLIS. id eſt, *Scriniario libellorum*: ut *Scriniarius ab Epiſtolis*, pro *Scriniarius Epiſtolarum.* Nempe ſic dicebantur, qui in officio ſcrinii libellorum vel epiſtolarum ſcrinium gerebant. Salmaſius *ad Æl. Lampridium in Alexandro Severo.* Vide infrà in voce *Scriniarii*, &c.

A Memoria, nomen officii in Imperatt. Aula, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Severo, Poſt meridianas horas ſubſcriptioni & lectioni Epiſtolarum ſemper dedit operam, ita ut ab Epiſtolis & Libellis & à* Memoria, *ſemper aſſiſterent. Nonnunquam etiam, ſi ſtare per valetudinem non poſſent, ſederent; relegentibus cuncta Librariis & iis, qui ſcrinium gerebant.* Græcè οἱ Μνήμης προεστῶτες. Intelliguntur nempe *Magiſtri Memoriæ*, ſeu *Proximi Memoriæ*, aut *à Memoria*, qui primi & principes erant in ſcrinio *Memoriæ.* V. infrà *ad Memoriam.*

A Pedibus, *Ad Pedes*, *Circumpedes*, Pediſequi dicebantur apud Romanos ſervi, qui Dominum comitantes ſequebantur; cùm contrà Amici, obſequium facientes, anteirent, hinc *Anteambulones* & *Antepedes* vocati. Salmaſius *ad Treb. Pollionem in Claudio.*

A Pendice, Vide infrà.

A Pugione, nomen miniſterii apud vett. Romanos non ignobilis, de quo Æl. Lampridius *in Commodo, Tuncq; primùm tres Præfecti Prætorio fuere, inter quos libertinus, qui* à pugione *appellatus eſt.* Ubi cùm nonnulli, Libertinum hunc reliquorum duorum tantùm miniſtrum eſſe volunt, falluntur: major enim contrà hujus, quàm reliquorum dignitas & honor fuit, ut cui pugio, Imperii inſigne, eſſet commiſſus. Salmaſius *ad l.* Vid. infrà in voce *Pugio.*

A Punctis dicebatur, qui præerat reditui aquariorum. Frontinus de *Aquæduct. lib.* 2.

A Secretis, dicti ſunt, qui ab ore Principis imperia accipiebant diplomatum ſcribendorum, edictorumque, quæ in conſilio ſelecto ſecerni conſuevere. *Secretorum Notarii* appellantur Fl Vopiſco *in Aureliano*: *Mneſtheum quendam pro notario ſecretorum habueras.* Vocem Græci etiam Barbari uſurparunt, Ἀσηκρῆτις dicentes. Sed & nomen declinabile finxerunt, ὁ Ἀσηκρήτις, τοῦ Ἀσηκρήτου quemadmodum Latini recentiores *Aſecretam* dixere, ex illo Ἀσηκρήτις. Πρωτοασηκρῆτιν iidem quoque appellavere, quem alii πρωτοασηκρήτις, &c. Hodie *Secretarii.* Salmaſius *ad l.c.* Vid. infrà, ubi de *Notariis Secretorum.*

A a.

Aaron, Fil. Amram, adde: Obiit anno Mundi 2553. æt. 123. menſ. 7. ante Moſen fratrem: de cujus morte vid. Num. *cap.* 20. 28. & Deuter. *cap.* 10. *v.* 6. Ejus filii duo *Eleaſar* & *Ithamar*, binas conſtituerunt familias Sacerdotales; quarum prior tantùm Pontificalis fuit. Numerorum *cap.* 20. *verſ.* 28. *Et exuens Moſes Aaronem veſtibus ipſius, induit eis Eleaſarem filium ipſius. Et mortuus eſt Aaron ibi in vertice montis.* Turbata autem poſtea ſucceſſio. Heli enim Pontifex *Ithamarides* fuiſſe creditur; ſed hujus poſteri Pontificatu rurſus exciderunt, Salomonis tempore, per Abjatharem. Quo amoto, ad veram ſtirpem honor iſte poſtliminiò rediit, per Zadocum *Eleaſaridem*, 1. Regum *cap.* 2. Vide Franciſc. Burmannum *Synopſ. Tom. I. lib.* 4. *cap.* 8. §. 18. & 19. ut & infrà *paſſim*, inprimis ubi de Hebræorum *Pontifice Summo*.

A B

Ab, quintus menſis Hebræorum, partim Junio, partim Julio noſtro reſpondens: Judæis, ut ait Abarbanel, ominoſus & quo hoſtibus ſuis obvii eſſe & expoſiti conſuevere. Illo namque menſe decrevit Deus olim, ut in deſerto morerentur, quotquot obmurmuraverant. Et die nonâ ejuſdem, deſolatum eſt utrumque Templum, tàm primum, quàm ſecundum: Alexandriæ quoque ampliſſima Judæorum Synagoga eſt eâdem vaſtata. Sed & ex Anglia, Gallia & Hiſpania hoc ipſo menſe pulſi ſunt, &c. Idem, apud Bochartum *Hierozoici Part.* 1. *lib.* 3. *c.* 16.

Ab Ægris Cubiculariorum, & *Ad ægros Cubiculariorum*, dictus eſt apud Romanos, qui ægros ex Cubiculariis curabat, Salmaſius *Not. ad Jul. Capitolinum in Gordiano Tertio.*

Ab Epiſtolis, nomen miniſterii aulici, Æl. Lampridius *l. ſuprà cit. in Alexandro Severo, Poſt meridianas horas ſubſcriptioni & lectioni Epiſtolarum dedit operam, ita ut ab Epiſtolis ſemper aſſiſterent*, &c. Gr. Οἱ τῶν ἐπιστολῶν προεστῶτες: id eſt, Magiſtri Epiſtolarum, qui etiam *Proximi ab Epiſtolis* ſeu *Epiſtolarum* vocabantur, eo quòd in ſcrinio Epiſtolarum primi eſſent ac principes, Vide infrà in voce *Scrinium*. Hi Comitivæ dignitate, ut & reliquorum ſcriniorum Proximi, præfulgebant. *l.* 10. *Cod. Theodoſ. de Prox. Scrin. Ad ſimilitudinem proximorum, qui in ſcriniis militantes Comitum dignitatibus adornantur: hi quoq; qui priores in ſcrinio Diſpoſitionum fuerint & Comitis acceperint dignitatem*, &c. Salmaſius *l. cit.*

Aba, mons, adde: in Caranitide præfectura majoris Armeniæ, Salmaſius *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 624.

Ababa, adde: Ita v. Capitolinus in *Maximinis duobus: Et patri quidem nomen Micca, matri* Ababa *fuiſſe dicitur.* Quæ nomina barbara aliter quoque ſcripta reperiuntur. Regius enim, *Micca* habet & *Habala*: Jornandes *in Rebus Geticis*, *Mecca*, & *Ababa*: *in Regnorum Succeſſ. Micca*, & *Abagua*: Robertus à Porta, *Matha* & *Abala*. Jornandes ex Symmacho, *in Thracia natus, à patre Gotho, nomine Mecca, matre Alana, quæ* Ababa *dicebatur.* Sed & matris nomen aſpirant membranæ, ſcribuntque *Hababa*. Caſaubonus & Salmaſius *ad l.*

Ababilo, aves ignotæ, ſeu potiùs fabuloſæ, quarum mentio in Alcorani *Surata*, cui titulus eſt, *Elephas*. Eo enim anno, quo Mahometes natus eſt, Deum in Abyſſinos, qui Meccham obſeſſuri venerant, immiſiſſe infelix Auctor fingit, *aves ababil, à quibus impetiti ſint lapidibus exſigil*, id eſt, ex luto præduro in gehennæ igne cocto, eorumque nominibus inſcriptis, quos ii lapides feriebant. Quæ verò ſint hæ aves *Ababil*, nondum conſtat inter doctos, neque verò conſtabit unquam. Aſſerit *Said Ben Giabir*, avem eſſe, quæ degit & pullos edit inter cœlum & terram, roſtro avis & caninis pedibus. At Achrama vult, avem eſſe viridem è mari ortam, cui caput ſit leoninum. Et Ibnoabas, *ut balſun*, quæ eſt ardeæ ſpecies. Ibada verò Ben Muſa, conjicit eſſe ſturnos: Et Aiſa, ſpecies hirundinum, quales in Mecchano Templo degunt. Quid ſi upupas voluerit, quas Hiſpani à Mauris, ut videtur, *edocti abubillas appellant?* quærit Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 14.

Abacinatus ſeu *Abbacinatus*, apud Sanutum *lib.* 3. *part.* 11. *cap.* 1. *Qui* (Henricus Dandulus Dux Venetorum) *à Græcis fortè* abacinatus *quaſi viſum amiſit.* Italis ſimiliter *Abbacinato*, eſt oculis privatus & excæcatus, præſertim per ferrum candens, aut pelvim ferream, vel æneam (Italis Gallisque *Bacinum* dictam unde vocis etymon) oculis excæcandis objectam. Quem excæcandi morem perantiquum eſſe, conſtat ex Platone in *Gorgia*, & ex Liberio apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 17. ubi de Democrito Philoſopho ita legimus:

Democritus Abderites, Phyſicus Philoſophus,
Clypeum conſtituit contra exortum Hyperionis,
Oculos effodere ut poſſet ſplendore æneo.
In radiis Solis aciem effodit luminis,
Malis bene eſſe ne videret civibus.

Plutarchus verò *lib.* περὶ πολυπραγμοσύνης, Democritum objectu ac repercuſſu igniti ſpeculi ſibi viſum ademiſſe tradit, ἀπερειδόμενον εἰς ἔσοπτρα πυρωθέντα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀνάκλασιν δεξάμενον, *Intuentem fixis oculis ſpecula ignita, hincq; repercuſſionem luminis excipientem*, &c. Tranſiit à priſcis ad recentiora tempora; Unde apud Nangium in *Chron.* A.C. 1102. *Henricus Rex Anglorum, Robertum Ducem Normanniæ, fratrem ſuum à Hieroſolymis reverſum, regnum ſuum inquietantem, bello victum cepiſſe, & ei lumen, pelvi candente & valdè igneſcente appoſitâ, extinxiſſe* legitur: quam ipſam hiſtoriam his verbis narrat Will. Thorn. in *Chron. lib.* 2. *c* 8. *Inſtitit erga Barones ſuos, & impetravit ab eis, quòd prædictus Robertus deberet exoculari & excæcari cum* bacili *ardenti:* Ubi perperam *basili* præfert codex editus: nec enim rectè *basillo* emendat Somnerus; idem autem *bacile* & *bacinum*, ut docet du Freſne. Sic Henricus Dandulus *abacinatus* eſt à Græcis, ut diximus: de quo eodem Joh. Bapt. Egnatius *de Exempl. Virorum Illuſtr. Venetæ Civ. lib.* 9. *cap.* 12. *Qui Legatus*, inquit, *ad Manuelem Imp. miſſus, eius iuſſu luminibus planè orbatus eſt, candente laminâ æreâ eius oculis obiectâ, quam ille intueri continuò cogeretur*, &c. Imò hodieque in Oriente frequentiſſimum eſſe, Itinerariorum Scriptores docent, præprimis Petrus de Valle & Joh. Baptiſta Tavernier, uterque in *Itinerar. Perſ.* Eâ autem arte & hodierni & vett. hoc in negotio verſari conſuevere, ut, cùm vellent, viſu penitùs privarent; cùm vellent, hebetarent ſolùm, & minuerent, ut ſic non penitùs homines excæcarentur, ſed quaſi per tenebras in poſterum viderent; quod de Henrico Dandulo præfato obſervavit du Freſne *Notis ad Villharduinum num* 34. & ex Sanuto *l.c.* ubi de eo ait, *quaſi viſum amiſit*, colligere eſt. Certè & Ægidius Menagius in *Originibus Ital.* verbum hinc *abacinare*, non à *bacino*, ut Commentatores Boccacii & Jac. Pergaminus, ſed à *bacio*, quæ vox Florentinis locum *opacum* ſonat, deducit. Cui ſententiæ roborandæ facit, quòd μυδρίασιν Græci illum appellarunt oculorum morbum, quo *pupilla effunditur & dilatatur, aciesq; ejus hebeſcit*, uti deſcribitur à Celſo *lib* 6. *cap.* 6. & Heſychio: forte propterea, quia qui per μύδρον ſeu *ferrum candens*, excæcabantur, eorum ita exiccabatur omnis oculorum humor, ut illorum acies hebeſceret & viſus dilataretur, proindeque, ſi non eſſet omnis videndi facultas adempta, diffuſo eo ſpiritu, per quem videtur, omnia minora, quàm ſint, viderent. Verùm, licèt certum ſit, evenire ſæpe, ut per μύδρον cæcati, lumine non priventur omnino, ſed quaſi per tenebras videant, prior tamen vocis *abacinare* originatio, quâ à *bacino* deducitur, potior videtur, ut ex antedictis patet. Vide quæ de hac excæcandi homines ratione fusè habent Anna Comnena *Alexiad. lib.* 15. *pag.* 480. Pachymeres *lib.* 3. *cap.* 10. Joh. Villaneus *lib.* 2. *cap.* 13. *lib* 8. *cap.* 36. &, qui maximam horum partem ſuggeſſit Car. du Freſne *Gloſſar.* de aliis verò excæcandi rationibus, infrà in *Excæcandi ritu*.

Abaciſta, apud Guil. Malmesburienſem *Hiſtor. Angl. lib.* 2. *cap.* 10. de Gerberto Remenſi, *Abacum certè primus à Saracenis capiens, regulas dedit, quæ à ſudantibus* Abaciſtis *vix intelliguntur*; Et Fridericum II. *de Venat. lib.* 2. *cap.* 42. *Coniungendo pollicem extenſum pollici & replicet indicem ad extremitatem pollicis, & erit modus, ſecundùm quem* Abaciſtæ *tenent ſeptuaginta cum manu, & alii digiti eiuſdem manus replicentur in palmam ſub duobus illis digitis, ut firmius ſuſtententur, ad ſimilitudinem tenentis numerum ternarium, & ſic ex replicatione indicis, ſuper pollicem & trium digitorum in palma, ſub illis, teneat manum ad formam* Abaciſtæ, *tenentis ſeptuaginta tria:* dictus eſt, qui *Abaco* operam dat, Ratiocinator, Supputator, Latinis; Λογιστικὸς Græcis; Barbaris *Algoriſta*; Italis olim *Abbachiere*, nunc *Abbachiſta*; Ab *Abaco* nempe Arithmetico, ſeu menſa pulvere reſperſa, in quo numerorum notas Arithmetici olim delineabant: Unde Martianus Capella ejuſmodi *Abacum* definivit, *menſulam hyalini pulveris reſperſione coloratam.* Perſius *Sat.* 1.

Nec qui abaco numeros, & ſecto in pulvere metas
Scit riſiſſe vafer.

Ubi de contemptore Philoſophiæ loquitur, qui Arithmeticam & Geometriam ridebat. Figura autem ἐν ἀβακι ἀρενοῖ, *in abaco & ſecto pulvere*, h.e. in abaco pulvere conſperſo & multis lineis Geometricis ac numerorum notis ſecto: & fallitur Vir doctiſſimus, qui *Abacum* Arithmeticis tribuit, *pulverem* Geometris; nam *abacus* pulvere conſperſus utrisque inſerviebat: Ariſtophanes in *Nubibus*,

Καὶ τὸ τραπέζης καταπάσας λεπτὴν τέφραν,
Κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβών,

de Socrate loquens. At Logiſtis & Calculonibus, *abacus* & æra præſtò erant ſine pulvere, Salmaſius *ad Tertullianum de Pall.* vide infrà in voce *Arenarius*. Hinc pro ipſa arte ſupputandi ſeu ratiocinandi, apud Henr. Knyghton *Chron. lib.* 1. *cap.* 3. *Omnium liberalium artium peritus*, Abacum *præcipuè, lunarem compotum & curſum rimatus.* Quam à Saracenis Hiſpanis didiciſſe, regulisque incluſiſſe, primum legimus Gerbertum Remenſem, apud Guil. Malmesburium *l. cit.* & alibi, ubi eum *Aſtrologiam*, *Abacum*, *cæteraſq; artes* inde hauſiſſe, memorat. Jan. Gruterus *Inſcript. pag.* 224. & Carol. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque infrà, in voce *Abacus*.

Abacot, pileus Auguſtalis Regum Anglorum, duabus coronis inſignitus, vide Henricum Spelmannum *Gloſſario Archæologico*.

Abacus, quaſi ἄνευ βάσεως, *abſq; fulcro*, menſa Logiſtarum de pariete ſuſpenſa: item tabella numeraria: Cujuſmodi menſam ſeu tabellam numerariam, qualis apud vett. Romanos in uſu erat, delineavit deſcripſitque F. Urſinus, ut & Ciacconius *in Explic. Inſcr. Duillianæ & Lib. de Numm.* ac Ant. Auguſtinus *Numiſm. Dial.* 9.

*Dial.*9. Et quidem typus ejus, ab Auctoribus his exhibitus, Romanus eſt, in quo notæ numerales ad antiquas propiùs accedere videntur: Uſus ſanè is, quem ſatis ſuperq; indicant calculi ductiles & reductiles, capitati, undeviginti, oblongis alveolis inſerti. Calculi quatuor inferiores, unitatis vim ſinguli obtinent, appliciti tamen numero intercælato. Superior ſingularis & unicus, item admotus quinque unitates notat. Alveoli unciarii extra ordinem ſex calculos continent, quinque infra, unum ſupra, qui omnes XI. colligunt, pro recepta unciæ diviſione in XII. ſolemnes partes. Semuncia, ſicilicus, & ſemiſicilicus ſeorſim comparent, ut videre eſt in icone ejus, à Pignorio quoque exhibita *Comm de Servis.* Alium Marcus Velſerus Auguſtanus publico dedit, qui ſic habet: Adverſa *Abaci* pars XIX. foraminibus oblongis vel alveolis eſt diſtincta. Quorum octo ſuperiores ſinguli ſingulos claviculos ductiles habent, utrinque capitatos, ne excidant: Septem inferiores claviculos habent quaternos, octavus quinque. Notæ interjectæ Θ. I. X. C. ∞. ccıↄↄ. cccıↄↄↄ. ıxı. Præter duplicem ordinem iſtum, ad dextrum latus tres etiam alveoli, quorum S & Ɔ. ſignati, ſingulos; 2 duos claviculos habet. Claviculi itaque XLV. omnino, omnes mobiles. Partis averſæ eadem ſpecies, & quod pro foraminum ratione neceſſe, totidem alveoli, claviculi item hinc quoque capitati ſeu umbellati: cæterùm notæ nullæ, nec numeri, ſed ad *Abaci* angulos pro pediculis lunulæ quatuor, paulo magis, quàm claviculi extantes, quò hi ſcilicet liberi duci & reduci queant. Uſus, quantum datur intelligi, ut in XIV. alveolis, quibus numeri interjecti, claviculi ſinguli inferiorum alveolorum, tot ſive aſſes, ſive quid aliud, cujus calculus ponitur, ſignificent, quot interſcriptus numerus alveoli, claviculus unicus, uno plus quàm inferiores omnes ſimul accepti. Exempli cauſa, claviculi ſub I. ſinguli ſingulos nam I. unum eſt; omnes ſimul quatuor: ſuperior autem quinque ſignificat, ergo junctim novem colligunt. Sit addendus decimus, reducentur iſti claviculi, & primus ſub X. movebitur, inde ſecundus, tertius, quartus ad XL. uſque, ſuperior addet L. ut colligantur XC. In centenariis, millenariis & reliquis par ratio, cum abaci numeri per claſſes diſpoſiti ad novies centena millia excurrant. Alveolus ſub Θ. quinque claviculos habet, totidem unciarum indices: ſuperior una amplius, h.e. ſex uncias, exprimit, ut unciæ XI. conficiantur, quibus ſi duodecima adjicienda explendo aſſi, reducentur iſti, & ducetur ſub I. unus. In tribus alveolis ad dextrum latus, ſingularis claviculus S. ſemunciam notat; ſingularis item Ɔ. ſicilicum, h.e. quartam unciæ partem, nam Demetrius Alabaldus Ɔ. ſicilici notam eſſe ſcripſit: duo demum z. ſinguli duellas ſingulas, id eſt, tertias unciæ partes. Vide formam hujus *Abaci* Auguſtani apud Pignorium præfatum *edit. ult.* cui eam inſeruit Andr. Friſius, unde priſcam calculandi rationem, quemadmodum & ex Voluſio Mæciano accuratè diſces. De *Abaco* Sinenſi, adi Theophil. Spizelium *de Re liter. Sinenſ.* Atque huc reſpexiſſe videtur Solon, apud Laertium, ubi ait: *Tyrannorum familiares calculis perſimiles videri: quandoq; enim maximi eſſe, quandoque minimi pretii*: quod dictum Oruntes, an Orætes, gener Regis Artaxerxis, ad illam computandi artem retulit, quæ digitorum inflexione conſtat, apud Plut. *Apophth.* Eminet autem in tabella Vett. novenarius, cujus ea laus eſt, auctore Marciano *lib 7.* ut primi verſus finem teneat; comprobatâ etiam à noſtris ratione, qui notas numerales Arabum, quas *cifras* appellamus, eodem limite arctaverunt. Cui verò ratiocinium in familia obtigerat, *Ratiocinator* ſeu à *Rationibus* dicebatur, huicque muneri in domo Cæſarum præficiebatur Libertus, ut ex vet. marmore Lanuvino patet. Sed à calculis ſeu lapillis minutis, quos antiqui in manu tenentes numeros componebant, dictus eſt *Calculator* ſervus, &c. Vide Pignorium *Loc.* & infrà, ubi de *Calculis* ac *Calculonibus*.

Abacus, menſa in qua vaſa & pocula ad cœnam reponi ſolita. *Gloſſæ* vett. *Abacus, Delphica, Μενσίζιον.* *Gloſſæ* vett. MSS. Corbejenſes, *Abacus vel Abax pars capitelli, vel tabula luſoria, vel menſa marmorea in qua antiqui mittebant calices.* Juvenalis *Sat.* 3.

> *Lectus erat Codro Proculâ minor, urceoli tres,*
> *Ornamentum* abaci: *nec non & parvulus infrà*
> *Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.* &c.

Erant autem iſtiuſmodi *Abaci*, qui miniſterium ſuſtinebant, ſeu Delphicæ, figuræ rotundæ. Unde *Orbis Lacedæmonius* eidem, pro *Abaco* ex marmore Laconico:

> *Et Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem;*

quod vulgò, ſed malè, de pavimento accipiunt Eruditi. Logiſtici verò, ut & columnarum *Abaci* quadrati fuere: quam formam parietum quoque *Abacis* fuiſſe veroſimile eſt, quorum cùm mentio fiat apud Vitruvium *lib.* 4. *cap.*1 & *lib.*7 *cap* 4. de illis quædam addere viſum eſt. Cùm Vett. ad ornatum parietum noti non eſſent pſilotapetes, quibus hodiè totos parietes obtegimus & obtendimus, ad ornamentum ſaltem in communi & promiſcuo uſu non eſſent; aliis modis exornare eos fuere ſoliti, ut videre eſt infrà in voce *Paries.* Inter quos & hic erat, quòd illos *abacorum* formis ſpeculorumque orbibus ex vitro aut alio pellucido lapide diſtinguerent, imò & vitreis quadraturis inſertis inducerent. Et ſpecula quidem, quæ in parietes ornamenti causâ inſerebantur, rotunda fuiſſe, Seneca docet *Epiſt.*87. *abacos* autem parietum formâ fuiſſe quadratâ, veriùs eſt. Sic enim alternatim diſtinguebantur parietes *abacorum* ſpeculorumque diviſionibus (de quibus ita Vitruvius *lib* 7. *cap.* 3. *Ipſaq; tectoria* abacorum *ac ſpeculorum diviſionibus inter ſe prominentes habent expreſſiones*) h.e. figuris quadratis & orbiculatis prominentibus. Unde *ſpecula* & *abaci* junctim poſiti, apud hunc auctorem, parietibus decorandis. Ita etiam apud Plinium *lib* 35. *cap.*1 *Non placent iam* abaci, *nec ſpecula in cubiculo nitentia.* &c. Ita verò utraque inſerebantur in parietes & immittebantur ut emblemata in pocula; ut non malè hinc *abaci* ſpeculaque *parietum emblemata* vocarentur. Quemadmodum vitreæ quoque iſtæ quadraturæ, quibus domum ſuam induxerat Firmus apud Vopiſcum, parietum planè emblemata fuerunt: ita enim in parietes illius fuere immiſſæ ac inſertæ, ut in vas ſolent emblemata; quam ob cauſam dicit, *inſertas bitumine aliiſq; medicamentis Inſertas.* id eſt, immiſſas in parietem & illigatas. *Inſerere* namque ἐμβάλλειν eſt, unde *hæc inſerta*, ἔμβλημα. Itaque non ſic commiſſæ ſunt & continuatæ quadraturæ hæ, ope bituminis aliorumque medicamentorum, ut unum eſſet ac continuum vitrum, quo Firmi domus erat inducta, ut voluit Vir magnus, ſed bitumine inſertæ & illigatæ erant, ut in pariete fixæ ac colligatæ tenerentur, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Firmo.* Vide quoque Bernardinum Baldum *de verborum Vitruvian. ſignific.* ut & infrà in voce *Paries.*

Aballo: adde: Caput eſt pagi *Aballonenſis*, qui in diviſione Regni à Carolo M. factâ, *Avalenſis*: in *Capitulis* Caroli Calvi, *Avaliſus*, vulgò *l'Avallonois* dicitur. In hoc ager Vicceliacus ubi, qui ante annos 500. ſcripſit, Hugo Pictavinus, Monaſterium Vicceliacenſe, à Gerardo Com. fundatum memorat. Significat autem *Avalon* vet. linguâ Gallicâ & Britannicâ, *pomum*, Hadr. Valeſius, *Not Gall.*

Abannatio, ἀπενιαυτισμὸς Græcis, annuum denotat exilium, quod indici olim apud Græcos illis ſolebat, qui involuntariam cædem commiſiſſent, Budæus *in Annotat. l. aut facta.* 16. § *eventus, ff. de pœn.* Vide Calvinum *Lexic. Jurid.* Sicariorum enim ἐκ προνοίας pœna erat mors, & bonorum publicatio. Meminit pœnæ hujus ſeu exilii Euripides *Oreſte*:

> Καλῶς ἔθεντο ταῦτα πατέρες οἱ πάλαι.
> Ἐς ὀμμάτων μὲν ὄψιν οὐκ εἴων περᾶν,
> Οὐδ᾽ εἰς ἀπάντημ᾽, ὅστις αἷμ᾽ ἔχων κυροῖ.
> Φυγαῖσι δ᾽ ὁσιοῦν, ἀνταποκτείνειν δὲ μή.
> *Rectè ſtatuerant iſta Patres priſci.*
> *In oculorum conſpectum non permittebant venire,*
> *Neq; in occurſum quiſquis ſanguinis reus eſſet:*
> *Exilio multabant, viciſſim verò non occidebant.*

Unde Claudius Saturninus *lib ſingul. de Pœnis Paganorum*: *Et ideò apud Græcos exilio voluntario fortuiti caſus luebantur, ut apud præcipuum Poëtarum ſcriptum eſt:*

> Εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος
> Ἤγαγεν ὑμέτερον δ᾽ ἀνδροκτασίης ὕπο λυγρῆς,
> Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,
> Νήπιος, οὐκ ἐθέλων, ἀμφ᾽ ἀστραγάλοισι χολωθείς:

Locus eſt *Iliad.* ψ. Exilium verò in annum erat, ex hac lege, Τὸν ἐργασάμενον φόνον φεύγειν ὅλον ἐνιαυτὸν, μὴ ψαύοντα τῆς πατρίδος, *Qui alium caſu fortaſſe necabit, annum extra Patriæ fines exulato.* Quam laudat Scholiaſtes Euripidis *in Hippol.* Iſaacius Tzetzes *ad Lycophronem*, & Heſychius. Intra hoc tempus oportebat homicidam placaſſe eos, quorum jus erat illum cædis poſtulare: deinde redibat peractis ſacris, quibus à cæde luſtrabatur; qua de re hæc ſonuit Lex: Τὸν ἁλόντα ἐπ᾽ ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν ῥητῷ ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδὸν καὶ φεύγειν ἕως ἂν αἰδέσηταί τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος· ἥκειν δ᾽ ἔδωκε καὶ καθαρεῦσαι. *Qui alium caſu fortuito necaſſit, in annum deportator, donec aliquem è cognatis occiſi placarit, revertitor verò peractis ſacris & luſtrationibus*, apud Demoſthenem *c. Ariſtocrat.* è quo diſcimus, *Abannationem* ſeu ἀπενιαυτισμὸν hancce deportationem fuiſſe; Nam damnato cædis fortuitæ, pœnæ pendendæ locus certo ſpatio circumſcribebatur: intra verò hoc annuum tempus oportebat placaſſe aliquem è cognatis occiſi: Heſychius, Ἀπενιαυτισμὸς, τὸ ἔτος ὅλον φεύγειν ἀκουσίως καὶ πεφυγαδευμένον ἐφ᾽ ὡρισμένῳ χρόνῳ τοῦ τετελευτηκότος ἐξιλάσασθαι τοὺς οἰκείους ἤδη ἡμερείαν. Ulpianus: Εἰ γὰρ δὴ πείσειέ τινας τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνῃρημένου, εἴτε ἑκὼν ἐπιτρέψοιτο, καθ᾽ ἣν ὁ φόνος ἀκούσιος λέγεται, &c. Quanquam &, ſi ante judicium & *abannationem* adverſarios placaſſet homicida, aut eum ipſum, quem morti dabat, annuo hoc exilio non multabatur, uti docet Demoſthenes *c. Nauſim.* Item *c. Pantænet.* Hanc αἴδεσιν ſeu *placationem* ſequebatur homicidæ κάθαρσις ſeu *luſtratio*, quæ ſanguinis fiebat ablutione ab iis, qui *Pharmaci* dicebantur, Euſtath. *Od.* χ. Quin etiam Dominus, ſi quem ſervum ſuum occidiſſet, quamvis nemo ab illo repeteret, ex his Legibus tenebatur volens ἀπέχεσθαι ὁσίων καὶ ἱερῶν, *abſtinere à ſacris*, καὶ καθαρεῦσαι, *& purgari*, Antipho *Orat. c Choreut.* De his autem fortuitis cædibus, apud Athenienſes judicabant Ephetæ in illo Foro, cui à Pallade erat nomen, prorſus eodem ordine, quo Areopagitæ de præmeditata cæde judicare conſuevere. V. infrà ubi de *Homicidio.* Atque illi, qui in hoc Foro causâ vicerant, inter cæſa porrecta hoſtiarum, illos Judices, qui ſecundùm ſe pronuntiaverant, juſtè pronuntiaſſe teſtabantur: ſin aliter eſſet, ſibi & familiæ ſuæ exitium imprecati, Judicibus optima quæque & fauſtiſſima voventes, &c. Iſtiuſ-

modi porrò imprudentem homicidam, ultra terræ occiſi patriæ fines, perſequi & exagitare non licebat, ex lege Draconis, memoratâ Demoſtheni *Orat. c. Ariſtocrat.* Ἐὰν τις ἴσῳ τὸν ἀνδροφόνον τῶν ἐξεληλυθότων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα, πέρα ὅρων ἐλαύνῃ ἢ φέρῃ ἢ ἄγῃ, τὰ ἴσα ὀφείλειν, ὅσαπερ ἂν καὶ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ δράσῃ, *Si quis imprudentem homicidam, qui ſolum verterit, extra Atticam exagitarit, ſi rempſe Lege tenetor, quâ is, qui intra Atticam civem Athenienſem exagitarit.* Itaque inter ſicarios reputabatur, & dabatur adverſus illum cædis actio: At non dabatur adverſùs eum, qui homicidam detuliſſet, ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenſum occidiſſet, aut rapuiſſet in jus ad Magiſtratum, ſi homicida iis non abſtinuiſſet, quibus illi erat interdictum: Qua de re ab eodem Dracone legem latam, memorat idem Auctor *ibid.* Arcebantur enim Homicidæ ſacris, foro, territorio urbis aliiſque, exilii ſui tempore, quò ſi veniſſent, periculum ſibi creabant, licebatque illos deferre ac in jus rapere, &c. At ſi quis imprudens in certaminibus alium necaſſet, aut inſidiantem, aut ignotum in prælio, aut in uxore, vel matre, vel ſorore, vel filia, vel concubina, vel eâ, quam in ſuis liberis habebat, deprehenſum, cædis ergò non exulabat, quam legem deſcripſit iterum Demoſthenes, ubi ſuprà. Etiam ſi vis illata vi repelleretur, impune erat ex Lege ibidem memoratâ; cujus cauſas in *Miloniana* Cicero aperit. Sed & tribunal Φονικὸν erat, quod ἐν Φρεαττοῖ vocabatur, in quo jus dicebatur illis, qui, cùm imprudentes aliquem morti dediſſent, ſolum vertebant: ſi igitur nondum placatis & exoratis occiſi cognatis, quibus in jus vocantibus damnati fuerant, accuſarentur ſcientes etiam alium occidiſſe, de nave cauſam dicebant, Judicibus in terra ſedentibus; quorum ſententiâ ſi damnarentur, pœnas dabant voluntariæ cædis: at ſi ſecundis abſolverentur ſuffragiorum calculis, ſolum nihilominus vertebant ob imprudentem cædem. Judicabant autem & hîc Ephetæ, uti apud Harpocrationem legimus. Quòd ſi tandem is, qui cædem fecerat, ſive ſciens ſive imprudens, protinus ſe fugæ daret, pedemque ſtrueret, aut omnino ignotus eſſet, ita ut judicio ſe non vadaret, judicabatur tamen in tribunali, quod ἐπὶ Πρυτανείῳ dicebatur, Pollux *lib.*8. In quibus omnibus Tribunalibus præmittebatur in jus vocatio, deinde audiebantur teſtes, ſequebatur contendentium διωμοσία, demum jus dicebant Judices, &c. Vide Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.*7. *tit.*1. *de Sicariis.*

Abarca, calceamenti genus Hiſpanis, quo non olim ſolùm, ſed hodieque utuntur, repandorum calceolorum inſtar, ex caprina ſeu boaria pelle confectum, ad aſpera & montoſa loca peragranda aptum, ac propterea paſtoribus ac ruſticanis hominibus maximè familiare. A cujuſmodi calceo cognomentum *Abarcæ* inditum tradunt Sanctio Navarræ Regi, qui Regnum iniit A.C. 905. quòd in illud primùm veniſſet, *indutus & calceatus, ac ſi eſſet paſtor*, ut eſt in *Hiſtor.* Pinnatenſi. De eodem ſic Lucas Tudenſis, *Fecit ſibi & ſuis militibus de coriis crudis & ligneis viminibus, ruſticorum more, calceamenta, quæ vulgariter Avarcas & Baraliones vocant, & nocte Alpes Roſcidæ vallis per nives tranſiit.* Vide Rodericum Toletanum *de Reb. Hiſpan. lib.* 5. *cap.*22. Blancam *Commentar. Rerum Aragonic.* & Sebaſt. Covarruviam *in Theſaur. Linguæ Caſtellanæ*, laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Abaſeni, adde: Horum ducem *Abraheth*, eo ipſo anno quo natus eſt Mahometes, magno elephante vectum cum multis copiis veniſſe, ut Mecchanum templum exſcinderet, ſed ab avibus *ababil*, jactis in ejus militumque capita lapidibus ex *ſiggil* (ita Turcæ vocant Arabesque lapides in inferorum igne excoctos & induratos, cum eorum, in quos cadebant, nominibus inſcriptis) fuiſſe interfectum, tradit infauſtus Alcorani auctor *cap. de Elephante.* Ad quam fabulam Damir quoque Arabs alludit, cùm varias hirundinum ſpecies recenſens, *Singulare unitatis*, inquit, *eſt ſunnunua. Hujus ſpeciei multæ ſunt in templo Charam Mecchanæ urbis, quæ in templi tecto nidificant, in Abrahami ſtatione, in porta filiorum Seibæ. Quidam aſſerunt, aves eſſe ababil dictas, per quas Deus caſtigavit ſocios elephantis:* apud Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib.* I. *cap.*10. Vide quoque ſuprà in voce *Ababilo.*

Abaſgi, paſtores latrociniis dediti. Vide *Nov.* 142. *cap.*2. & Gothofredum *ibid.* & ad *l. ſi quis* 11. *verb. paſtor. C. de accus.* Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Abatis, in *Diſtichis* Magiſtri Cornuti ſeu Johannis de Garlandia,

Sunt Anaphos, Piſcina, Batos, Abatis, *Cocus, Orcham.*

Ubi *Gloſſ. A' Bato dictum Abatis, eſt menſura, quâ menſuratur præbenda avenæ, quæ datur equis in abatta, vel aliis ad hujus officium deputatis.* Hinc *Abatis* nomen officii, Papias: *Abatis ſubauditur Præpoſitus, id eſt, qui batos, id eſt, menſuras regias, diſperſit.* Alibi *A' batis, qui præeſt menſuris. Batus* autem, ut Guil. Brito habet in *Vocab. MS. in Gallico, Provender, ſc. præbendarium vas, cum quo avena diſtribuitur equis.* Breviloquus: *Abatis qui vel cum bato dividit avenam, vel alia frumenta.* Unde Ebrardus Bethun.

Abatis ad cœnam, das equis Abbatis avenam.

Nempe talis dictus eſt *A' batis*, ut *A' ſecretis, A' caliculis*, qui ſc. *bato* præeſt. Cujus munus quale fuerit, bellè deſcribitur, in *Bulla aurea* Caroli IV. Imper. *cap.*27. *Imperatore vel Rege ipſo, in ſede regia, ſive ſolio Imperiali ſedente, Dux Saxoniæ officium ſuum agat hoc modo. Ponetur enim ante ædificium ſeſſionis Imperialis vel Regiæ, acervus avenæ, tantæ altitudinis, quòd pertingat uſque ad pectus vel antelam equi, ſuper quo ſedebit ipſe Dux, & habebit in manu baculum argenteum & menſuram argenteam, quæ faciant in pondere* 12. *marcas argenti; & ſedens ſuper equo, primò menſuram eandem de avena plenam accipiet, & famulo primitus venienti miniſtrabit eandem: quo facto, figendo baculum in avenam, recedet & Vicemareſcallus ejus, putà de Pappenheim, accedens, vel eo abſente Mareſcallus Curiæ, ulteriùs avenam ipſam diſtribuat.* Unde colligitur *Abatis* & Mareſcallorum idem officium fuiſſe. Jam verò palàm & publicè in Magnatum ædibus avenam officialibus ac domeſticis diſtribui conſueviſſe, à Camerariis & Seneſcallis, docet ex vet. *Poëm.* Gall. MS. *de Pariſe la Ducheſſe*, & ex Bertrando Clerico *in Poëm.* de Girardo Viennenſi itidem MS. Car. du Freſne. Vid. & Spelmannum *Gloſſar.*

Abba, vide *Abbas.*

Abbacomites ſeu *Abbicomites*, Comites dicti ſunt ac Nobiles, quibus olim à Regibus datæ erant Abbatiæ & Eccleſiæ jure beneficii, ſeu, ut ajunt, in *Commendam.* Hinc de Hugone Gerbertus *Epiſt.* 17. *Scire cupit, an Hugo, quem veſtrâ linguâ* Abbacomitem *dicitis, uxorem duxerit.* De eodem Hugo Flaviniacenſis *Chron. part.*2. *cap.*15. *Cui tamen plurimum reſtitit Hugo Antiſiodorenſis, qui* Abbicomes *dictus eſt, cujus cognatam Conſtantiam Robertus (Rex) habebat uxorem.* Idem *Abbas-Comes* vocatur Baldrico *Chron. Camerac. lib.*1. *c.*70. &c. Factum autem illud, ob Reip. neceſſitates & tuitionem, à Regibus Franciæ, obſervat du Freſne, ex *Capitulis* Caroli M. *lib.*5. *cap.*181. Concilio Aquiſgran. II. *cap.*3. *Can.* 19. Meldenſi, A. C. 845. *can.*9. Synodo ad Theodonis villam in *Capitul.* Caroli C. *tit.*2. *cap.*3. & 5. Ivone Carnutenſi *Epiſt.*181. &c. Et quidem id primum feciſſe Carolum Martellum conſentiunt Scriptores omnes, eoque nomine *æternaliter perditum* ſeu damnatum clamavere quidam, ut eſt apud Baronium A.C. 889. *num.*31. Poſt quem, invaleſcente ſenſim uſu, complures iſtiuſmodi *Abbates* facti leguntur. Inter quos Mafridus Comes, qui Abbatiam S. Dionyſii *regio tenebat jure beneficiario*, ſub Lothario Imp. apud Doubletum: Adelinus Comes, qui ex conceſſione Caroli Calvi *Rector Monaſterii S. Petri & S. Bavonis*, conſtitutus eſt, apud Miræum *Cod. donat. piar. lib.*1. *cap.*18. Iſaacus Comes Cameracenſis qui eodem jure regiam ac locupletem Abbatiam S. Gaugerici tenuit, apud Baldricum *Hiſtor. Camerac. lib.*1. *cap.*70. ut alios Comites innumeros omittam, quos Monaſteriorum atque Eccleſiarum ſeſe inſcripſiſſe *Abbates*, apud Auctores paſſim legitur. Vide eorum aliquot apud Beslium *Hiſt. Comit. Pictav. cap.*1. Atque hi ſeculares Abbates ſtatuebant *Decanos, qui curam haberent Monachorum*, uti diſcimus ex Continuatore Aimoini *cap.* 42. Interdum etiam Monachis ipſis præerat Monachus cum nomine ac titulo *Abbatis*: cujuſmodi Abbates, *Abbates Monaſticos* etiam fuiſſe appellatos, obſervat Hemereus *in Auguſta Viromanduorum pag.*114. ex Serm. de *Tumulatione* S. Quintini. Exinde Reges ipſi, qui Proceribus iſtis ſucceſſerant, ſeſe perinde *Abbates* inſcripſerunt: ita Reges Philippus I. Ludovicus VI. atque adeò Duces Aurelianenſes *Abbates Monaſterii S. Aniani Aurelian.* inſcripti leguntur, apud Hubertum *in Hiſtor.* ejuſdem Eccl. Qua de re ſic *Chron.* Turonenſe: *Obiit Hugo præpotens Abbas Eccleſiæ beatiſſimi Martini & Dux Francorum. Inde Galliæ Reges ſibi nomen aſſumunt Abbatis Protectoris S. Martini: & in primo ingreſſu Regis in Eccleſiam recipitur cruce erectâ à Clero ejuſdem Eccleſiæ & præſtat juramentum conſervationis privilegiorum.* Sed & Duces ac Comites Galliæ eoſdem ſibi arrogavere titulos, ut hæreditarios, cùm & Monaſteriorum bona non modica ſibi retinuiſſent ac aſſeruiſſent, ex quo eorum deceſſores jure beneficiario ab Regibus eaſdem Eccleſias impetrarant; quas, ut Ducatus ac Comitatus ſuos, quos eodem jure, h.e. ad vitam poſſidebant, ad poſteros, inclinatâ & profligatâ Regum auctoritate, tranſtulerunt. Hinc paſſim legimus, Duces Aquitaniæ *Abbatum S. Hilarii Pictavienſis*, Comites Andegavenſes *S. Albini & S. Licinii*, Comites Pontivenſes *S. Wlfranni*, Comites Viromandenſes *Abbatum S. Quintini*, titulis fuiſſe uſos. Cujuſmodi verò Abbatiarum & Monaſteriorum invaſiones ac uſurpationes non ſemel prohibitas, obſervat præfatus du Freſne, præſertim in *Capitul.* Caroli M. *lib.*6. *cap.*321. Verùm licèt Pontifices ipſique Epiſcopi erga Reges ac Principes, ut à Monaſteriis ſeculares ſubmoverent, Eccleſiaſque Monachorum juri addicerent, ſubinde inſtarent; vix tamen id obtinuere, niſi ſub initium Capevingorum ſeu tertiæ Regum ſtirpis; ut infrà dicetur: cùm ii hac excuſatione ſe tuerentur, res Eccleſiaſticas ſublatas ex integro reſtituere non poſſe, *ne ſuæ Reip. militiam defraudare viderentur*, ut eſt in *Epiſt.* Nicolai I. Pontif. Rom. *ad Odonem Epiſc. Belvac.* apud Loiſellum, &c. Vide Car. du Freſne *Gloſſar.* ut & infrà in vocibus *Abbas, Abbates* & *Archiabbas.*

Abbas, Gall. *Abbé*, Germanis, *Abt* vel *Apt*, à voce Chald. & Syr. אַבָּא, quæ ex Hebr. אָב *Pater*, ortum trahit, nomen eſt dignitatis, in Communione Rom. non Secularis minùs, ſaltem olim, quàm Eccleſiaſticæ. Et quidem, quod poſteriores, ut de illis priùs dicam, attinet: Cùm olim non in Eccleſiis ſolùm, à Catecheſium Magiſtris, ſed & in Epiſcopiis ſeu Epiſcoporum domibus, ut & Monaſteriis, ſacra Sapientia traderetur; poſteaque, cùm non omnes Epiſcopi ad id munus apti eſſent, cœtus Canonicorum emergerent, qui Collegia Scholaſque, quæ in Eccleſiis Cathedralibus

libus erant, regerent, collegiorum præfecti *Præpoſiti*: Monaſteriorum verò *Abbates* dici cœperunt; utrique tamen Epiſcopis ſubjecti. Qui omnes, nempe *Epiſcopi*, *Præpoſiti*, *Abbates*, ab Imperatoribus Principibusque primitus conſtitui, & hi quidem *per baculum & ferulam* inveſtiri ſolebant, uſque ad tempora Friderici I. Barbaroſſæ, quibus Pontifices ad ſe jus iſtud traxere. Ita antiquis temporibus, ſine Imperatorum Principumque, aut Advocatorum, qui Cœnobiis à Superioribus dati erant, ſcitu & auctoritate, *Abbatibus*, circa prædia reditusque ad Cœnobia pertinentes nihil licebat, viguitque hæc formula: *Complacuit mihi Abbati N. una cum conſenſu fratrum, nec non Advocato noſtro N.* Vide infrà in voce *Advocatus*. Succeſſu temporis Epiſcopi Abbatesque, quorum conſiliis frequenter Principes uſi, multum auctoritatis in Aulis ſenſim nacti ſunt, factumque inter alia, ut quatuor *Abbates Imperii, Fuldenſis* vid. *Weiſſenburgenſis*, *Campidonenſis*, & *Murbacenſis*, an ab Ottone III. an à Carolo IV. crearentur. Donec, lite inter Imperatores Pontificesque de Inveſtitura, acerrimè fervente, hisque tandem prævalentibus, plurima Monaſteria Romanæ ſedi, excuſſo non Principum modò, ſed & Epiſcoporum, quibus à primævæ inſtitutionis tempore parere tenebantur, jugo, ſe ſubmiſerunt. Quo pacto, à Pontificibus, Bullas exemtionis *Abbates* nacti, varia inſuper privilegia, decimas quoque, conſecuti ſunt, opibus potentiaque hoc pacto indies creſcentes. In quos abuſus Bernardus, ipſe poſtea Abbas Claravallenſis, graviter ſed fruſtra invectus eſt. Paulo pòſt enim, jus etiam cudendæ monetæ, ut & ſupremam in criminalibus cauſis poteſtatem adepti, tandem in Principum numerum recepti ſunt, à Carolo IV. Imp. quæ dignitas Baſilio, Caſſiano, Benedicto ipſi olim ignota, *Benedictinorum Cœnobiorum Abbatibus*, præprimis collata legitur, apud Stumpfium *lib. 5. de Turgovia, cap.3.* Sed & *Abba*, ſeu *Abbas*, Secularium olim titulus apud Gallos fuit, etiam Baronibus, Comitibus, Ducibus Principibusq; tributus v. ſuprà: nempe ſecundùm Canoniſtas *Abbas potuit* (quis) *eſſe, & non Presbyter*: Et Joh. de Turre Cremata ſuper *Diſtinct. 69. etiam Laicus*, inquit, *poteſt eſſe Abbas, V. & diſt. 93. à Subdiacono.* Sed nec ipſi Monachi olim Clerici erant, ut *Cauſ. 16. q.1. c. 40.* & *Diſt. 93. c.5.* in *Gloſſ.* ad verbum *Abbas*. Diſpoſitio autem *Abbatiarum*, penès Reges fuit & Fundatores: ſtatutumque ferunt à Bonifacio III. qui floruit A.C. 610. ut Clerus & Populus Epiſcopos eligerent, Reges autem Abbatias conferrent: quas illi ideo ſuis Nobilibus & Miniſtris elargiti ſunt. Hoc ipſum feciſſe videntur Carolus M. & Ludovicus Pius Impp. ſub initio regnorum ſuorum; vide Auctorem *vitæ Ludov. Pii*, & Aimoin. *in Geſt. Franc. lib.5. capp.1.* & *36.* Cùm autem Laici, nimiâ ſuâ rapacitate, non ſolùm Cœnobia, ſed & Epiſcopatus compilarent, relicto vix Epiſcopis ac Cœnobitis, unde viverent, Carolus M. An.C. 789. regni ſui 21. hæc omnino prohibuit, edicto Aquisgrani hoc fine publicato: Paternoque exemplo motus, Ludovicus Pius lege cavit, *ut Epiſcopi per electionem Cleri, & Populi ſuæ diœceſis; Abbates ex ſuis Monachis à ſeipſis eligerentur. Capitular.* Caroli & Ludovici *lib.1. tit. 84. & 86.* Verùm Carolus Calvus, Ludovici filius, iterum fratrem uxoris ſuæ Boſonem, mox Regem futurum, Abbatiâ S. Mauritii donavit; aliisque alias integrè, alias diviſim tradidit, Aimoin. *lib.5. capp.24. & 34.* Hinc ipſi illuſtriſſimi bellicoſiſſimiq; Proceres ſeculares, *Abbates* dicti ſunt. Unde idem *cap. 42. Gens Normannica peregiſſet inchoata, niſi Hugo per Gallias* Abbatis *honore præditus, ſtrenuè Remp. gubernans, eorum temerarios compeſcuiſſet auſus*: Et Abbo *in obſid. Lutetiæ lib.2.*

Tempeſtate ſub hac Hugo Princeps obit Abba.

De alio Hugone *Abbate*, Annales Francor. incerti Auctoris. in A.C.881. *Rex*, inquiunt, *in Galliam profectus, Hugonem Hlutharii R. ex Waldrada filium ad ſe venientem, in ſuum ſuſcepit dominium, & ei* Abbatias *& Comitatus in beneficium dedit*, &c. Hoc modo Robertus Comes ſeu Marchio Pariſiorum, ſub exceſſu Caroli Simplicis, A. C. 921. Hugo M. Dux Francorum, ſub ingreſſu Regis Rodulphi An.Chr.923. & Hugo Capetus, qui Rex Franciæ evaſit, A.C.987. Avus nempe, Pater & Filius, *Abbatum* titulos aſſumſere, Aimoin. *lib.5. capp.42.43. & 45.* Nec immeritò, cùm opulentiſſimas Abbatias S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, S. Martini Turonenſis, pariterque alias plures, quaſi hæreditariò poſſiderent. Interim conſuetudini huic vehementer ab Eccleſiaſticis reclamatum eſt, Flodoard. *hiſt. Remenſis Eccl. lib.4. cap.7.* Nihilominus illa diutius perſtitit: Unde Suidegerus *in Chron. Dionyſiacis*, ſcribit: *Qui in Chronicis* Abbates *dicuntur, non ſunt Monachi, ſed Barones, & Proceres ſeculares, quibus Rex Abbatias fruendas ad tempus concedit.* Paradinus quoque refert *in Annal. Burg. lib.2.* A.C. 1103. ſe vidiſſe monumenta complura, in quibus Proceres Galliæ his nominibus uſi ſint, *Dux & Abbas: Comes & Abbas.* Idem profert Chartæ veteris exemplar, in quo *H de Bello loco Abbatiam Savigniaci, Anteceſſorum ſuorum & ſuam ſemper fuiſſe & eſſe debere*, contendit: è quo liquet, Abbatias alias hæreditariò fuiſſe conceſſas. Non deleverunt autem Proceres, quas acceperunt, Abbatias, ſed cum *Abbatis* nomine, Monachos emunxerunt Abbatiarum proventibus atque pinguedine, prædiis inter milites ſuos diſpartitis, Decanisque aliquando ſubſtitutis, qui Abbatiarum curam ſatis frugaliter adminiſtrarent, vide Aimoin. iterum *lib.5. capp.34. 42. 43. & 44.* Hugo tandem Capetus, poſtquam Rex factus eſt, Monaſteria cœpit Eccleſiaſticis cedere; & ſuccedente in regnum filio ejus Roberto I. A.C. 999. in deſuetudinem ſenſim Seculares hi *Abbates* abiere, ut ex eodem Aimoino patet *cap.34. dicto*: Manſere tamen eorum apud Scotos Angloſque rudera, uſque ad hæc tempora. Neq; verò mos hic intra Occidentis fines ſeſe continuit, ſed & inde in Orientem tranſiit; uti patet ex Joannis Patr. Antiocheni, qui ſub XII. ſeculi initium vixit, opuſculo haud pridem à Jo. Baptiſta Cotelerio edito, quo demonſtrare conatur, Ὅτι οἱ τὰ Μοναστήρια διὰ δωρεῶν λαμβάνοντες, εἴτε Ἀρχιερατικῶν, εἴτε Βασιλικῶν, καὶ ἐκ τῶν μοναστηρίων κέρδη ἔχοντες, ἀσεβοῦσιν. *Quòd ii, qui pro muneribus Monaſteria capeſſant, ſive Pontificalia ſive Imperatoria ſeu Regalia, quiq; lucrum ex iis captent, impietatis rei fiant.* Ubi pauca ſuperfuiſſe docet Monaſteria ſua tempeſtate, quæ viris Laicis ad vitam, vel duorum aut trium hæredum, quo modo apud Gallos precariæ dari ſolebant, non eſſent collata à Principibus; graviterq; proin invehitur in ejuſmodi Χαριστικαρίους, i.e. *Beneficiarios*, ut vocat. Verùm tantopere hæc conſuetudo radices egerat, ut Theod. Balſamo *ad can.13. VII. Synodi* hęc ipſa Præſulis hujus ſcripta improbare non fuerit veritus. Jid.

Abbas, Genuenſibus dictus eſt Prætor, ſeu Rector Populi. Unde in conventionibus initis inter Carolum Regem Siciliæ, & Commune Genuæ A. C. 1307. in *Bibl.* Regia, non ſemel mentio fit *Nicolai Frambe, Abbatis populi.* Quâ eadem nomenclaturâ præterea donatus eſt is, qui Peræenſibus ſeu Galatinis (vid. in voce *Pera* & *Galata*) conterraneis imperitabat, eò à Republica Genuenſi Legatus ſeu *Conſul*, ut aliæ Europæ nationes vocant, miſſus. Ita enim hac de re Pachimeres *lib.13. cap. 27.* Γενουῖται μὲν οὖν οἱ κατὰ πόλιν ἄρτι πρώτως παρὰ τῆς σφῶν συνελεύσεως Ἀββᾶν δεξάμενοι· δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον. Ἔχει δ᾽ οὗτος τοῦ τῶν δήμου προστασίαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Πραίτωρ τοῦ δήμου πάλαι, *Genuenſes igitur, qui in urbe, jam primùm à ſuo Senatu* Abbatem *cùm accepiſſent: Significat autem hoc vocabulum Ducem, habetque talis Præfecturam populi, ſicut apud Romanos Prætor olim Urbanus.* Vocis rationem hinc arceſſit du Freſne, quòd præcipuæ nobilitatis viros Genuenſes olim *Ancianos* ſeu Γέροντας vocaverint, quomodo apud Suidam Δημογέροντες, οἱ τοῦ δήμου ἐλλογιμώτατοι olim dicti. Heſychius, γέροντες, ἔντιμοι, *ſenes, honorati.* *Abbas* autem ſeu *Abba*, quæ Syriaca vox eſt, Lat. *Patrem* notat. Auguſtinus *Epiſt. 177. Paulus dicit Romanis, In quo clamamus, Abba Pater, in uno nomine duabus utitur linguis: dicit enim Abba Hebræo vocabulo Patrem & Latinè nominat identidem Patrem.* Hinc Ebrardus Bethun. in *Græciſmo*,

Abba Pater ſignat, hinc Abſalon exit & Abbas.

Et Fortunatus *lib.3. Poëm.* 10. ad Paternum Abbatem,

Nominis officium jure, Paterne, geris, &c.

Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque eum in *Appendice*, ubi Brixiæ Decurionum Primores & Mediolani Collegiorum ac Sodalitiorum, imò Mercatorum atque Opificum Præfectos, *Abbates* etiamnum appellari, obſervat ex Octavio Ferrario *in Originibus Linguæ Ital.* & Dante *in Purgat. Cant.26.*

Abbas Abbatum, titulus inſolens & inauditus, quo in Synodo Rom. ſe ipſum appellavit Pontius Cluniacenſis Abbas. Quam ob cauſam à Joh. Cajetano Papæ Cancellario cùm eſſet interrogatus, Cluniacenſes à Caſinenſibus, an hi ab illis Regulam accepiſſent, atque is reſpondiſſet, non Cluniacenſes modò, verùm omnes in Romano orbe Monachos Regulam S. Benedicti à Caſinenſi accepiſſe Cœnobio: Ergo, regeſſit Cancellarius, prærogativa hæc Caſinenſi Abbati jure debetur. Petr. Diaconus *Chron. Caſin. lib.4. cap.62.* Et certè, apud Leonem Oſtienſem *lib.2. cap.54.* Odilo Cluniac. Abbas, cùm Caſinum veniſſet, & ab Abbate Caſinenſi Theobaldo Paſtoralis baculus ei offerretur in proceſſione, illum accipere renuit, dicens, *contra fas omne ſe ducere, quempiam Abbatum manu paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium*, Abbatum *ſcilicet omnium* Abbatem *adeſſe contingeret.* Conceſſiſſe autem Caſini Abbati id prærogativæ, ut cæteros ejuſdem ordinis Abbates in conſeſſibus præcederet, diſcimus ex *Bulla* Paſchalis II. Ann. Chr. 1113. in *Bullario* Caſinenſi *tom. II. p. 130.* & *Charta* Lotharii Imp. A. C. 1137. *Ibid. p.157.* Etiam Nicolaus I. Pont. Rom. Deſiderium Abbatem Caſinenſem *Vicarium ſuum* conſtituit, *ad correctionem omnium Monaſteriorum & Monachorum*, intra præfinitos limites, in *Bulla*, quam deſcripſit Angelus à Nuce *ad lib. 3. Leon. Oſtienſ. cap.13.* Et in Canone Miſſæ, ejus mentio fit, in ſua quaſi Epiſcopali juriſdictione, quod nulli alii Abbatum conceſſum eſt, Angelus de Nuce *Not. ad Chron. Caſinenſe lib.1 cap.4.* &c. In Germania omnium Abbatum Primas Abbas Fuldenſis eſt, qui proin in Comitiis ſedet ad pedes Imperatricis, cujus Cancellarius eſt. Hornius, non Germaniæ ſolùm, ſed & Galliæ Abbatum eum Primatem facit *Orb. Politic. p.185.* In Britannia Inſ. S. Columbani Abbatis ſucceſſores præcipui fuere olim, eò quòd Britanniæ ille fuiſſet Apoſtolus; imò Epiſcopis etiam antelati. Vener. Beda *Hiſtor. Anglic. lib.3. c.4. Habere autem ſolet ipſa Inſula Rectorem ſemper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis provincia & ipſi Epiſcopi ordine inſtituto debeant eſſe ſubjecti.* Sed & Abbati Ord. Ciſtercienſis, conceſſu Innocentii VIII. A.C. 1489. præ aliis indultum, ut Sacros Ordines poſſit conferre, Subdiaconatus ſc. ac Diaconatus. Abbas itidem S. Pauli Romæ, ex privilegiis Innocentii III. A. C. 1203. Honorii III. A. Ch. 1218. & Gregorii IX. A. C. 1236. quando ordinatur Sacerdos à Papa, habet facultatem canendi Miſſam

Miſſam Pontificaliter in Patriarchico altari ejuſdem Baſilicæ &c. Fuit & in Eccleſia CP. dignitas quædam, quæ Ἄρχων τῶν Μοναστηρίων dicebatur, cujus meminit Theoſterictus in *Vita* S. Nicetæ *num.*43. & Johannes Cantacuzenus *lib.* 1. *cap.* 50. Unde apud Byzantios Hegumenus ſeu Abbas Monaſterii *Dalmati* dicti, cœteris Monaſteriis quoad ſupremam in diſciplina Monaſtica poteſtatem præfuiſſe legitur: quo nomine dicitur idem Dalmatus in Concilio Epheſino, Πρεσβύτερος καὶ Ἀρχιμανδρίτης, πατὴρ μοναστηρίων, *Senior & Archimandrita, Pater Monaſteriorum.* Ita *Catholicus* ſeu *Abbas* & *Hegumenus Univerſalis* dictus reperitur Eutychius, antequam Patriarchatum CP. conſequeretur, quòd omnium in Urbe Imperatoria Monaſteriorum cura ei eſſet demandata, ut tradit in *Vita* illius Euſtathius *num.* 18. S. Benedictum tandem Abbatem Anianæ, ab Imperatore cunctis in Regno ſuo Cœnobiis præfectum, ut *ſicut Aquitaniam Gothiamque, ita etiam Francos, ſalutifero imbueret exemplo*, tradit Ardo illius diſcipulus *cap.* 8. *num.* 36. V. quoque *Chron.* Farfenſe *pag.* 671. Plura verò apud Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico* paſſim, inprimis in voce *Abbas.*

Abbas Canonicorum, nempe Regularium, aliàs quoque *Abbas Canonicus*, cujus mentio in Concil. Aquisgran II. *cap.* 2. opponitur *Abbati Monachorum can. ſeq.* V. quoque *Capitul.* Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 79. *Præceptum* Ludovici Pii pro Monaſterio S. Columbæ Senon. Concilium Pariſienſe *cap.* 37. Ordericum Vitalem *lib.* 6. *Epiſtol.* 276. *Tom. IV. Hiſt. Franc.* &c. Refert Molanus *de Canonic. lib* 2. *cap.* 5. eſſe quaſdam Canonicorum Eccleſias, in quibus *Abbas* ſit ſecularis Præpoſito dignior (cujuſmodi in Diœceſi Leodienſi 12. recenſentur in *Chron.* Leodienſi in *Richario cap.* 43.) qui quidem *Abbates* nominetenus ita nuncupentur, nullo cœteroquin Abbatum habitu, atque adeò nec mitrâ nec pedo donati, etſi primum in Canonicorum conſeſſu locum obtineant. Negatque, hanc Abbatum nomenclaturam ſupremæ Collegiorum Canonicalium dignitati inditam, quòd in iis, ubi ſupereſt Eccleſiis vel Collegiis primitus Monachi fuerint, cùm pro certo haberi debeat in pleriſque, ubi adhuc ea appellatio viget, tales neutiquam eos exiſtiſſe, apud Eund. V. quoque ſuprà, ubi de *Abbacomitibus.*

Abbas Capellæ Palatinæ, primitus dictus eſt, qui Palatino Oratorio ſeu Sacello erat præfectus, *Presbyter* quoque *Palatii*, poſtea *Capellanus* dictus. *Vita* S. Sulpicii Pii Epiſc. Bituricenſis *num.* 10. de Chlotario R. *Illico Epiſcopum poſcit ut pro ſalute ſua ac exercitus ſui licentia daretur, ut vir beatus in ſuis caſtris* Abbatis *officio potiretur.* Id eſt, ut Capellæ Regiæ præeſſet. Quam eandem *Abbatis* dignitatem Angilberto Archicapellano, ſub Carolo M. tribuit Hadrianus Pontif. Idem *Primicerius Palatii* Alcuino *Epiſt.* 42. *Sanctæ Capellæ Primicerius*, eidem *Epiſt.* 79. *Sacri Palatii Antiſtes*, Hilduino apud Agobardum *Epiſt. ad Proceres Palatii: Clericorum* tandem *Summus*, Hincmaro *in Epiſt. ad Carolum C.* de vita Dionyſii, dictus reperitur. Dignitas ejus *Abbatia Palatini Oratorii*, vocatur in *Vita* Deſiderii Epiſc. Cadurc. *cap.* 1. &c. V. Car. du Freſne in voce *Capellani.*

Abbas Cardinalis, dictus eſt apud Auctores, cui privilegium ac nomen *Cardinalis* eſt indultum: quod obtigiſſe in perpetuum Abbati Cluniacenſi (de cujus prærogativis ſuprà quoque actum) refert Hugo Monachus Cluniacenſis *Epiſt.* ad Pontium Abbatem Cluniac. ubi Calixtum Pontif. Rom. cùm veniſſet Cluniacum, *communi ſuorum aſſenſu aſſidentium largitum eſſe Cluniacenſi Eccleſiæ ſpeciali & propriæ ſuæ, ut Abbas Cluniacenſis ſemper & ubique Romæ fungatur officio Cardinalis*; idque Bullâ ac privilegio edito ſtatuiſſe ſcribit. Aliâ notione in *Bulla* Urbani II. A.C. 1097. apud Joh. Mabillonium *Vitar. Ord. S. Bened. Tom. IV. pag.* 448. occurrit *Abbas Cardinalis: Placuit — ut utrique loco ſicut antea fuerat, Abbas Cardinalis reſtitueretur.* Ibi enim *Abbas Cardinalis*, exponitur Carolo du Freſne *Abbas in Capite*, ut habet *Charta* Guilielmi Epiſc. Trecorenſis, apud Auguſtinum du Pas in *Stemm. Pentevrienſi pag.* 17. Gall. *Abbé en chef, en titre.* Agitur namque de duabus Abbatiis ſimul unitis & hac Bullâ à ſe invicem ſeparatis, quibus dati ſunt *Abbates* proprii ac *Cardinales*, du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà *Epiſcopi Cardinales.*

Abbas Chorepiſcopus, qui Chorepiſcopi munus obit, apud Perardum *pag.* 148. &c.

Abbas Palatii, idem cum *Abbate Capellæ Palatinæ*, Vide ſuprà.

Abbas Præbendarum S. Matthæi, apud Corbejam dictus Radulphus Archidiaconus Pontivenſis, in vet. *Charta* Fundationis duarum Præbendarum, in Eccleſia Foiliacenſi ad Corbejam A. C. 1211. in *Spicilegio* Acheriano *Tom. XIII.*

Abbas Secundarius, ſeu *Secundus* in *Regula* S. Benedicti *cap.* 65. de Præpoſitis: *Qui æſtimantes ſe ſecundos eſſe Abbates, aſſumentes ſibi tyrannidem, ſcandala nutriunt.* Et apud Sidonium *l.* 7. *Ep.* 17. *Quæſo ut Abbas ſit Frater Auxanius ſupra Congregationem, tu verò & ſupra Abbatem*: dictus eſt Præpoſitus Monaſterii, ſeu, ut hodie eum vocant, *Prior*, quòd vices ageret Abbatis primarii. V. Savaronem *ad Sidonium* & Car. du Freſne *Gloſſar.*

Abbas Superbus, V. infrà *Pica Braſiliæ.*

Abbates, etiam dicti in Eccleſia Rom. ii, quos *Curatos primarios*, Gall. *Curez Primitifs*, appellant. Ex vett. enim inſtrumentis ait du Freſne conſtare, Parochiales omnes Eccleſias & civitatis & diœceſis habuiſſe Miniſtrum unum maximum, alterum medium, tertium infimum: quorum primus *Abbas, Cuſtos*, & tandem *Rector*; medii *Presbyteri* & tandem *Capellani*, infimus *Sacriſta* appellatus fuerit, qui Abbati & Presbyteris inſerviens, peregeris minoris in Eccleſia momenti negotia. Additque, *Abbatem* iſtiuſmodi ſeu Rectorem curam habuiſſe *in habitu*, eique licuiſſe per ſe ipſum miniſtrare Sacramenta: Sed præſertim illius munus fuiſſe, ut univerſæ Parochiæ invigilaret, videretque an Presbyter officio ſuo ritè fungeretur, ex Michaele Monacho in *Sanctuario Capuano*, & Ughello *Ital. Sacr. Tom VII. pag.* 506. *& ſeqq.* Aliàs Latinis Græciſque Scriptoribus *Abbates*, in genere, dicti ſunt Monachi omnes, præſertim ſenio ac vitæ ſanctimoniâ venerandi: quâ notione hodie *Patres* quoque vulgò appellantur. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Ἀββᾶς ὁ γέρων, ὁ πατὴρ, *Abbas Senex Pater.* Hinc *mille Abbates ſub uno Archimandrita* eſſe dicuntur, in *Regula* S. Columbani *cap.* 7. ut & apud Epiphanium *de Locis SS.* Ἔχει δὲ ἡ αὐτὴ μονὴ Ἀββάδες χιλίους καὶ χίλια κελλία, *Monaſterium Monachos* ſeu *Patres mille continet & cellulas mille*: in iis ſc. non numeratis, qui vulgò Monaſterio & Monachis inſervire conſuevere. &c. Hinc Johannem Ducam Cæſarem, à Byzantiis, quos ille cum Alexio Comneno obſidebat, per contumeliam τὸν Ἀββᾶν vocitatum eſſe, quia propter affectatam tyrannidem à Michaele nepote in Monaſterium detruſus & Monachus factus fuerit, refert Anna Comnena *Alexiad. lib.* 2. Sic *lib.* 13. Baſilium Monachum Bongomilicæ hæreſeos auctorem, τὸν δαιμονιώδη Ἀββᾶν, *Dæmoniacum Monachum*, & Cedrenus Monachum, qui Philippicum imperaturum vaticinatus fuerat, ψευδαββᾶν, *Pſeudo-Monachum*, appellant. Ut alios omittam, quos laudatos vide apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Fuiſſe tamen ex Monachis ſanctitate & vitæ integritate illuſtribus, qui, *Patris* nomen à ſe amoliti, *Fratrum* compellatione contenti fuerint, docet Bernardus *Epiſt.* 62. Guigo Prior Majoris Carthuſiæ, apud Petrum Vener. *lib.* 1 *Epiſt.* 25. ipſeque Petrus *Epiſt.* quæ inter Epiſtolas Bernardi extat 353. Quod etiam probaſſe videtur Hieronymus *Epiſt. ad Galat. lib.* 2. & in *Matth. lib.* 4. *nullum Patrem vocandum niſi Deum*, ex Evangelio docens. &c. Propriè verò & communiter *Abbates* dicuntur, Præfecti in Monaſteriis, ut vidimus ſuprà; quibus proxima poſt Epiſcopos dignitas, quos proin tam in ſeſſionibus, quàm in ſubſcriptionibus, immediatè ſequuntur. Quod enim de S. Columbani Abbatis ſucceſſoribus in Britannia Ins. ſuprà diximus, ex Beda; peculiari illis privilegio eſt indultum. Ab Epiſcopis mitrâ, annulo atque ſandaliis diſtinguuntur. quorum uſu *Abbatibus* (niſi per privilegium ſpeciale, ut infrà videbitur) interdictum. Bernardus *Epiſt.* 42. *ad Henricum Senon. Archiep. Verùm apertè indicant quidam horum quid cogitent, dum multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis privilegiis, per ipſa ſibi vendicant, inſignia Pontificalia, utentes & ipſi more Pontificum mitrâ, annulo atque ſandaliis: ſanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc Monachi abhorret profeſſio; ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus &c.* Hinc Petrus Bleſenſis, qui floruit A.C. 1200. vehementer miratus eſt Willhelmum, in Sicilia Monachorum Abbatem, Pontificalia indumenta uſurpaſſe: *Detulit mihi*, inquiens *Epiſt.* 90. *quidam nuntius veſter, qualiter Dominus Papa vos mitrâ proprii capitis & aliis ornamentis Epiſcopalibus inſignivit. De benedictione gaudeo, ſed inſignia Epiſcopalis Eminentiæ in Abbate nec approbo, nec accepto. Mitra enim & annulus & ſandalia in alio, quàm in Epiſcopo, ſuperba quædam elatio eſt.* Sed nec in Canone Miſſæ *Abbatum* ulla mentio (excepto Caſinenſi, de quo ſuprà) verùm in Abbatiis quæ ſunt nullius diœceſis, vicinior Epiſcopus, ad quem pro ordinationibus ſolet recurri, ſtatim poſt Pontificem nominatur, omiſſo Abbatis nomine, Gavant. *in Rubr. Miſſ. part.* 3. *tit.* 8. apud Macrum in *Canon Miſſæ.* Imò etiam qui Mitræ baculique jus habent, ad diſtinctionem Epiſcoporum, Baculo uti debent Abbates pendente velo; neque in ſacris ſolennibus ſeptem candelas, ſicut Epiſcopi, ſed ſex ſolùm adhibere poſſunt, qua de re infrà, in voce *Abbates Mitrati* &c. Porrò antiquitus magnâ ſolennitate Abbatis anniverſarium à Monachis celebrari conſueviſſe, legimus in *Vita* Euphroniæ. Sanctarum catalogo in Commun. Rom. illatæ: *Unâ autem die anniverſariâ, quando ordinatus eſt Abbas Monaſterii — miſit Abbas unum de Fratribus ad Paphnutium, ut invitaret eum ad anniverſarium Abbatis*, apud Dominicum Macrum *Hierolexico.* De *Abbatibus Imperii* V. infra.

Abbates Canonici dicti, qui Presbyteri, non Monachi fuere, qualis Grimoaldus, undecimus Abbas S. Galli fuiſſe legitur, apud Stumpfium ſub fin. ſec. 9

Abbates Epiſcopi, in Sicilia olim Catanæ & Montis Regalis Abbates vocati ſunt; eo quòd, cùm à Regibus Siculis extructa eſſent iis in locis Monaſteria, eorum Abbates poſtmodum à Romanis Pontificibus Epiſcopi fere creati, eorumque Eccleſiæ Cathedrales factæ: eâ tamen conditione, ut qui Abbas à Monachis eligeretur, eſſet & Epiſcopus. *Bulla* Urbani II. Pontif. pro erectione Epiſcopatus Catanenſis, apud Rochum Pirrum: *Præſenti decreto ſtatuimus — ut quicunque in prædicta Eccleſia à Monachis electus fuerit in Abbatem, idem Populo quoque præeſſe debeat in Antiſtitem — Idemque Abbas & Epiſcopus & Monaſterium regulariter & Clerum & Populum univerſum Canonicè, Rege Domino opitulante procuret.* Ita Theobaldus primus Montis Regalis Monaſterii à Guilielmo

Guilielmo R. Siciliæ A.C. 1176. conditi Abbas, in variis Chartis, *Abbas & Epiſcopus Regalis Monaſterii S. Mariæ novæ*, ſeu *Abbas & Epiſcopus* nudè inſcribitur, apud eundem. V. *Metropolim* Salisburgenſem *Tom. III. pag.* 290. & infrà in, *Epiſcopus Abbas.* Fortunatus *lib.* 5. *Poëm. I.* de Cæſario Arelatenſi Epiſcopo:

Qui fuit Antiſtes Arelas, de ſorte Lirini,
Et manſit Monachus Pontificale decus.

Car. du Fresne *Gloſſar.*

Abbates Exempti, à juriſdictione Epiſcopi ſeu Ordinarii & nudè à Romana ſede dependentes ex ſpeciali privilegio, acriter exagitantur à S. Bernardo *de Conſider. lib.* 3. *cap.* 3. *&* 4. ut & Petro Bleſenſi *Epiſt.* 68. *&* 90. De his ſcribit Matthæus Paris A.C. 1257. ſtatutum fuiſſe Romæ à Pontifice, *ut quilibet, qui in Abbatem exemptum extunc eligeretur, Romanam Curiam adiret confirmandus & benedicendus.* V. Bosquetum *ad Epiſtolas Innocentii III. Pont.* quem laudat du Fresne *in Gloſſar.* & infrà in voce, *Monaſteria Exempta.* Iſtiusmodi *Abbates* autem, qui habent uſum mitræ, *mitris tantùm aurofriſiatis, non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habentibus uti poſſunt: ſicut non Exempti ſimplicibus & albis planis, de privileg. in ſext. cap.* 6. apud Macrum *Hierolex.*

Abbates Imperii, V. infrà *Abbatia.*

Abbates Laici, & *Abbates* Milites, V. infrà in *Laici & Milites.*

Abbates Mitrati dicuntur, quibus Epiſcopalia ornamenta, id eſt, Mitram, Sandalia, Chirothecas ac Annulum deferendi à Pontificibus Rom. indidem jura indulta ſunt: quod non Epiſcopi duntaxat, quorum privilegiis hoc modo derogatum, graviter tulere, ſed ipſi interdum *Abbates* improbavere: Unde ejusmodi *Mitratos* acerbiùs perſtrictos legimus à Bernardo *Epiſt.* 42. Petro Bleſenſi *Epiſt.* 90. (uti quoque ſuprà viſum) & Thoma Cantipratano *de Apibus lib.* 1. *cap.* 6. vetusque Epiſcoporum querela eſt, *Monachos jura Epiſcoporum inſatiabiliter ambire*, ut eſt in *Chron.* Caſinenſi *lib.* 4. *cap.* 80. & tamen incredibile dictu, quàm latè hoc privilegium indultum legatur. Unde cùm offenderentur Epiſcopi, quòd in conventibus Eccleſiaſticis Abbates, quibus mitræ jus erat, ab Epiſcopis non diſtinguerentur, hoc diſcrimen inſtituit Clemens IV. ut in Synodis Exemti mitris aurifrigiatis, ſed ſine laminis aureis vel argenteis gemmisque; non Exempti ſimplicibus albis & planis, in poſterum utantur, uti ſuprà quoque dictum: in aliis verò locis utrisque iis uti mitris liceat &c. At in Ordine Præmonſtratenſi Abbates mitrâ aut chirothecis non utuntur, ex communi conſilio Abbatum ejuſdem Ordinis, *ne forſan ex ipſis ſupercilium elationis quis ſumat &c.* verba ſunt Innocentii III. Pontif. *lib.* 1. *Epiſtolar. pag.* 118. qui iſtud Decretum ſuo firmavit. Poſſunt autem tales Abbates, qui jus mitræ habent, non tantùm ſacras res, in quibus ſacra unctio, ut vocant, non adhibetur, benedicere: ſed & calices, patenas & altaria portatilia conſecrare. Quin cum licentia Ordinarii & cum ſpeciali Privilegio, poſſunt Confirmationem conferre. In collatione tamen minorum Ordinum, facultas hæc limitata eſt ad eorum ſubditos additaque ſuſpenſionis pœna ordinantibus & dimiſſoriales concedentibus, A.C. 1641. Diana *part. VII. tract.* 11. *reſolut.* 42. Sed & limitantur Abbatum facultates, quoad benedictionem paramentorum & ſimilia, nempe illa tantùm, quæ propriis eorum Eccleſiis inſervire debent. Sacr. Rit. Congreg. decretum à Gavanto, ſub die 24. Auguſti 1609. relatum, quod ad inſtantiam Spoletani Epiſcopi innovatum, ſub 30. Sept. 1628. Imò eadem Congr. 28. Auguſti 1629. conſuetudinem à Tamburino *Tom. I. Diſp.* 22. *quæſt.* 2. *num.* 1. adductam penitùs abrogavit. Porro tales non poſſunt Eccleſias profanatas reconciliare, niſi cum aquâ ab Epiſcopo benedicta, Idem Tambur. *Diſput.* 23. *quæſt.* 10. In ſacris quoque ſolennibus ſeptem candelas in Altari accenſas habere iis non licet; cùm hoc Epiſcopis ſolùm ſit conceſſum; unde Brancatio Cardin. inſtante apud Alexandrum VII. ſeptima candela, quam contra edictum Sac. Congr. Rit. 29. Januar. 1628. adhibere cœperant, iis ablata & minutè Pontificaliter celebrandi modus præſcriptus eſt &c. Ita Macri Fratres *Hierolex.* Quando autem mitræ uſus primitus *Abbatibus* conceſſus fuerit, incertum eſt. Aliqui id factum volunt, tempore Urbani II. circa A.C. 1091. conceſſamque primò dicunt Mitram Petro Cluniacenſi Abbati, qui tamen ob humilitatem eâ noluerit uti. Alii multo antè, nim. A.C. 1040. S. Juſtinæ Patavinæ Abbati à Leone IX. id indultum contendunt, quando ſc. Pontifex hic à ſua Montis Gargani peregrinatione redux, tunc in tranſitu Caſinenſis Monaſterii ibique in Dominica Palmarum, Sacrum celebrans, ejuſdem loci Abbati & Succeſſoribus, ſandaliis, dalmaticâ chirothecisque in ſolemnibus celebrationibus induendi facultatem conceſſit, ut auctor eſt Leo Oſtienſis *lib.* 2. *cap.* 82. Sed & antiquiorem hanc prærogativam eſſe, ex *Bullar.* Caſin. *Tom. I. conſt.* 2. *num.* 2. quidam probare conantur, ibi enim legitur, quòd 4. Kal. Mai. A.C. 643. Theodorus Papa, rogatus à Rotharith, Longob. R. & Gudiberga Regina, id privilegii Bobienſi Abbati confirmaverit, cùm ab Honorio I. jam conceſſum eſſet. Quibus tamen non obſtantibus, Abbatialem mitram demum cœpiſſe circa A.C. 1000. cùm à Sylveſtro II. Placentino S. Saviani Abbati ea conceſſa eſſet, dicunt alii. Imò recentiorem adhuc eſſe, patet ex verbis Petri Bleſenſis ſuprà laudati, è quibus apertè colligitur, Pontificalia indumenta non fuiſſe ejus ævo Abbatibus communia; floruit autem ille A.C. 1200. V. eoſdem Macros &c. Neque verò Pontificum ſolùm donum hæc mitra fuit, ſed interdum quoque illi poteſtatem Legatis ſuis dedere, jus mitræ Abbatibus, quos ad id eligerent idoneos, concedendi, cujus exemplum rei ex *Hiſtoria* Monaſterii S. Nicolai Andegavenſis affert du Fresne, citatque porro Goffridum Vindocinenſem *lib.* 2. *Epiſt.* 27. *Chronicon.* S. Sophiæ Beneventan. & Decreta Calomanni Hungar. R. *l.* 2. *c.* 37. V. ejus *Gloſſ.* Spelmanno *Abbates* Mitrati, ſeu *Generales*, aliàs *Abbots Souverains*: quaſi *Superiores*, vel *ſuperiorem non agnoſcentes*, ii dicti ſunt in Anglia olim, qui in ſuis Monaſteriis, aut intra terminos conſtitutos, nulli Epiſcopo ſubjecti, juriſdictione fruebantur Epiſcopali, mitramque proin induebant, & Baronis dignitate ornati, Parlamentariis aſſidebant Comitiis: quod aliis quidem Abbatibus permiſſum non erat. Sic in Parlamento anni 49. Henrici III. duo ſupra centum Abbates & Priores brevi Regio convocati leguntur: anno primo Eduardi II. quinquaginta ſex vocati ſunt: donec decreſcente Cleri potentiâ & æſtimatione, Eduardi III. ævo, vix trigeſimus ſecundus vel tertius repertus eſt; quo ipſo numero deinceps langueſcente, tandem ſubſecuta eſt Monaſteriorum catalyſis ſub Henrico VIII. V. Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.*

Abbates Regales, qui etiam *Abbates ad Palatium pertinentes*, dicebantur olim, qui Monaſteria Regalia, nudè à Rege pendentia, Gr. *Βασιλικὰ Μοναστήρια*, poſſidebant. Hi non niſi ab ipſis Impp. aut Regibus, vel certè eorum conſenſu ac nutu, inſtituebantur, deligebantur & inveſtiebantur, neque Epiſcoporum juriſdictioni ullatenus ſuberant. Cùm verò illorum Abbatiæ ex fundis Regiis dotatæ eſſent, *in militiam ire & Regalitati ſervire* tenebantur, ut eſt in *Diplomate* Henrici Imp. A.C. 1063. pro Monaſterio S. Maximini Trevirenſis, quod à Ducheſnio deſcriptum eſt, in *Hiſtor.* Limburgenſi *pag.* 29. Etiam, perinde ac Epiſcopi, Buticulario Franciæ centum ſolidos iidem exſolvere tenebantur, quoties Abbatialis dignitatis confirmationem à Rege expetebant, vel fortè, cùm eidem fidelitatis præſtabant ſacramentum. Ad id ſanè *Abbatem* S. Sulpitii Bituricenſis & *Abbatem* S. Dionyſii in Francia Areſto A.C. 1265. damnatos eſſe, docet ex 1. *Regeſto* Parlamenti *fol.* 147. & *Stylo* antiquo Parlamenti *Part. VI.* §. 36. du Fresne *Gloſſar.* Et meminit Alexander III. Pontif. Rom. *Epiſt.* 162. ex iis, quæ habentur *Hiſtor. Franc. Tom. IV.* hujusce præſtationis *ab Abbatibus Regalibus*, Franciæ Buticulariis fieri ſolitæ, licèt fruſtra contrà reclamarent. Nec omittendum de hocce jure Buticulariorum & de hominiis & Sacramentis fidelitatis, ab Abbatibus, Regibus præſtitis, extans inſigne *Diploma* in Tabular. S. Genovefæ Pariſ. quod idem in voce *Monaſteria Reg.* his verbis deſcripſit: *Anno Dom.* 1282. *die Jovis in cœna Dom. videlicet* 8. *Kl. April. Frater Guilielmus dictus de Autiſſiodoro, novus Abbas S. Genovefæ Pariſ. per proviſionem ſummi Pontificis, comparuit coram Dom. noſtro Rege Franciæ Philippo, apud Montem Argi, in Camera ipſius Regis, & obtulit dicto Regi, quòd paratus erat ei facerè nomine prædictæ Eccleſiæ, quod debebat. Atque reſpondit Conſilium Regis, quòd homagium debeat facere dictus Abbas & fidelitatem jurare, & Prior & Conventus dicti loci per literas pendentes Regalia petere. Dictus verò Abbas juramentum fidelitatis ſtatim obtulit facere, quod fecit ſub hac forma: Allatum fuit Miſſale, & datum in imaginibus ejus & ſtolâ collo ejus appoſitâ, & tunc juravit, quòd Regi in omnibus fidelis eſſet, & quòd ſecreta Regis fideliter ſervaret, & quòd Regi bonum & fidele conſilium daret, ſi ſuper hoc requireretur. De homagio autem faciendo & regalibus petendis, dilationem petiit, donec ſuper his cum conventu ſuo deliberaſſet: quæ dilatio conceſſa eſt ei. Ad hæc præſentes fuerunt Decanus S. Martini Turon. tunc Cancellarius Regis & Guillelmus de Crepi Notarius Regis, Dom. dictus Granche Miles, Frater Gaufridus Cancellarius & Frater Legerius Canonicus S. Genovefæ. In Parlamento ſequenti circa feſtum Aſcenſionis Domini venit dictus Abbas ad Regem in Camera ſua, & fecit homagium ſub his verbis Gallicè:* Sire, je devien voſtre hom liges, & vous promés leauté jusque à la mort. *De Regalibus petendis dixit Abbas, quòd Papa ſuppleverat per literam, quam miſerat ei ſuper proviſione ſua, quod Conventus &* Prior *facere debuiſſent: quod Rex gratanter acceptavit. Pro droituris Curiæ Regis ſuper præmiſſis ſolvit dictus Abbas in omnibus ad dictum Magiſtri Gaufridi de Templo & Magiſtri Petri de Condè Clericorum Regis* 25. *libr. Pariſ. videlicet ipſi Regi pro Seneſcalia* 10. *libr.* Pariſ. *domino Johanni de Acon* 100. *ſol. pro Buticularia, Domino Johanni, dicto* Pracin 10. *libr. Pariſ. pro Cambellanis*: apud du Fresne *Gloſſ.* V. quoque infrà *Abbatiæ Liberales.*

Abbatia, ipſum *Abbatis* regimen ac gubernatio, in Concil. Meldenſi A. C. 845. *cap.* 10. ut habet Idem: communiter Monaſterium, cui *Abbas* præeſt, vel *Abbatiſſa.* Hornio *Abbatiatus*, cujusmodi in Imperio varii ſunt; qui dividuntur in *Singulares* & *Collegiales*: eò quòd alii ſingula ſuffragia, alii non niſi collegialia ac conjuncta habeant, in Collegio Principum. Singulares dicuntur Germanis *Gefürſtete Abteyen*, quia quilibet horum Abbatum Imperii Princeps eſt; atque inter eos eminet Abbas Fuldenſis, qui Cancellarius eſt Imperatricis, & omnium, non Germaniæ ſolùm, ſed & Galliæ Abbatum Primas; quo nomine non Epiſcopo

Digitized by Google

piſcopo ſolùm Hildeſiano, ſed & Archiepiſcopo Colonienſi, in Comitiis Imperii, ſemel atque iterum litem movit, V. infrà in voce *Fulda*. Collegiales iterum dividuntur in *Suevicos* & *Rhenenſes*, etſi aliqui eorum ad alios quoque Circulos Imperii pertineant: utrorumq; indiculum dabimus infrà. Præter has verò *Abbatias* etiam aliæ ſunt, ſed Principum aliorum ditioni additæ atque adeò ſeculares factæ. Sic inter alias, *Abbatia* Hirsfeldenſis, cum Præfecturis quibusdam aliis, tit. Principatus, Haſſo-Caſſellanis Landgraviis acceſſit, vigore pacis Monaſterienſis, A.C. 1648. *Inſtrum.* Pacis art. XV. V. Georgium Hornium *Orb. Polit. pag.* 184. & 257.

Abbatiæ in Imperio Singulares.

Fulda, dignitate potentiâ, divitiis ſupra reliquas omnes eminens.
Campodunum.
Sangalla, quæ *Abbatia* condita fuit A.C. 630. ipſa verò civitas libertatem ſuam pecuniâ redemit. V. ſuo loco.
Elvanga, *Elwangen.*
Berchtesgada, *Berchtesgaden.*
Corbeja.
Prumia.
Stavelo.
Weiſſenburgenſis Abbatia: item Luderenſis & Murbacenſis in Alſatia.

Abbatiæ in Imperio Collegiales.

Suevicæ,

Weingarden. *Zwyfalten.*
Salomonsweyer. *Marchtal.*
Schuſſenrieds. *S. Peter.*
Petershauſen. *S. Heimeran, &*
Urſperg.

Rhenenſes.

Quedlinburg. *Herworden.*
Eſſen. *Andlau.*

V. L. Otton. Menckenium *Notis ad Horn.* ubi Luderenſis & Murbacenſis *Abbatiarum* in Alſatia immedietati cautum docet Pacific. Monaſter. §. *Teneatur Rex Chriſtianiſſimus*: notatque inter *Abbates* Principes ſedem etiam habere Magiſtrum Ordinis S. Johannis per Germaniam.

Abbatiæ Liberales, in *Charta* Ottonis Imp. *in Metropoli Salisburg. Tom 3. pag.* 344. aliàs *Monaſteria Libera*, item *Regalia ſeu Imperialia*, ut apud Innocentium III. *lib.* 13. *Epiſt.* 39. alibique paſſim, dicuntur Monaſteria, quæ in Fiſcis Regiis extructa & ab ipſis Regibus dotata, ab omni jurisdictione Epiſcopali exempta erant, nullique alii præterquam Imperatori aut Regi ſubjecta. Quorum proin ea quoque prærogativa fuit, ut eorum Abbates non niſi ab ipſis Impp. aut Regibus, vel certè non ſine eorum nutu, inſtituerentur, deligerentur & inveſtirentur: cujusmodi inveſtituras non niſi per baculum, perinde ac Epiſcopatuum, fieri conſueviſſe, docet *Charta* Henrici II. Imp. A.C. 1012. apud Ughellum *in Epiſcopis Faventinis*. Hinc ſcribit Sugerius *in Ludovico VI.* Adamo Abbate Sandionyſiano mortuo, ſe in Abbatem à toto conventu electum quidem: Sed quia *inconſulto Rege* id factum, electionem hanc à Rege ratam non fuiſſe habitam. Quia verò Abbatiæ iſtæ Regales ex fundis Regiis dotatæ erant, hinc earum Abbates *in militiam ire*, aliaque præſtare tenebantur, de quibus V. ſuprà in voce *Abbates Regales*. Sed & id juris competebat Regi in iſtiusmodi Monaſteriis, *quòd utendo jure ſuo Regio poſſet Monachum vel Monialem in iis, in principio ſui Regiminis, poſt ſuam coronationem, ponere*, ut du Fresne docet ex *Regeſto Parlamenti Olim fol.* 26. Annatas denique talium Abbatiarum ad Regem ſpectaſſe, legas apud Eundem, ubi de *Monaſteriis Liberis*.

Abbatiola, in *Capitulis* Caroli C. A.C. 853. *cap.* 3. *Miſſi inquirant de Capellis &* Abbatiolis, *ex caſis Dei in beneficium datis*, alibique paſſim, *Capellam* denotat, ſacellum, ſeu *minus*, ut vulgò in Eccleſia Rom. loquuntur, *beneficium*. Quam in rem obſervavit Car. du Fresne, in vett. Foris Navarræ, *lib.* 1. & 2. *Curas* appellari *Abbadiados*. Cujusmodi Eccleſiarum Parochialium bona quòd Laici poſſiderent jureque in iis patronatus gauderent, *Abbates Milites*, item *Abbates Laici*, & nudè *Abbates* olim; poſtea *Abbatiari* dicti ſunt, in Gallia, apud Bencharnenſes, Bigorritanos & in vicinis provinciis, ubi infinitus illorum numerus eſt. Horum ædes, à quibus iſta jura dependent, ut plurimum Eccleſiis annexæ ſunt, cenſenturque illi Nobiles, atque adeò à *talliis* & tributis immunes ſunt, perinde ac agri iis attributi, ut qui quondam bonorum Eccleſiæ pars fuere. Nempe *Milites*, Comitum & Ducum exemplo (de quibus V. ſuprà in voce *Abbacomites*) bona Eccleſiaſtica, ut aliis locis, ſic quoque in Gallia, invaſerunt: eâ inprimis tempeſtate, quâ bellis inteſtinis ac Normannorum irruptionibus tota conflagrabat Gallia; vel certè Eccleſiæ ipſæ ac Monaſteria bonorum ſuorum protectores illos elegere; quibus, ut in ſui tuitionem ac protectionem eos obſtringerent, partem bonorum Eccleſiaſticorum ipſasque decimas conceſſere. Quod idem factum eſſe apud Hibernos & Wallenſes, Silv. docet Giraldus *Itiner. Cambr. lib.* 2. *cap.* 4. *Hæc Eccleſia, ſicut & aliæ plures per Hiberniam & Walliam Abbatem Laicum habet. Uſus enim inolevit & prava conſuetudo, ut viri in Parochia potentes, tanquam Oeconomi, ſeu potiùs Eccleſiarum Patroni & Defenſores à Clero conſtituti, poſtea proceſſu temporis auctâ cupidine totum jus ſibi uſurparent, & terras omnes cum exteriore poſſeſſione ſibi impudenter appropriarent, ſolùm altaria cum decimis & obventionibus Clero relinquentes & hæc ipſa filiis ſuis Clericis & cognatis aſſignantes. Tales itaque defenſores, ſeu potiùs Eccleſiarum deſtructores*, Abbates *ſe vocari fecere, & tam nomen indebitum, quàm rem quoque ſibi aſſignari præſumſere.* V. Cujacium *Feud. lib.* 1. *cap.* 1. Catellum *in Hiſtor. Occitan. pag.* 627. 628. Marcam in *Hiſtor. Bencharnenſi lib.* 11. *cap.* 28. & qui hos laudat Car. du Fresne in voce, *Abbates Milites* & *Abbates Laici*.

Abbatiſſa, Monaſteriis Virginum præfecta: *Abbatiſſæ quæ Sanctimonialibus præeſſe videntur*, in Synodo Pariſ. A.C. 829. *lib.* 3. *cap.* 18. quas du Fresne ſucceſſiſſe dicit in locum Diaconiſſarum, quæ in ſacris Liturgiis ac Synaxibus ſequiori olim ſexui præiverint, de qua re alibi. Hæ *Matres Monaſteriorum* quibusdam, *Matres Monacharum* Johanni de Janua: *Antiſtitæ* in vet. *Charta*, quam laudat Hieron. Henningius in *Geneal.* Rhætiæ Curienſis Principis: *Archimandritiſſæ*, in *Nov.* Juſtiniani 4. & 109. *Epiſcopæ*, Macro &c. Eas *forás evagari, aut inter villas reſidere, ſuisque voluptatibus deſervire*, prohibet Ludovicus Pius *Epiſt.* ad Sicharium Archiepiſcopum Burdigalenſem. De iisdem Fratres Macri *Hierolex.* Abbatiſſa *nequit ſub pœna excommunicationis ſeu aliarum cenſurarum ſubditis præcipere, c. nova de pœnis & remiſſ. Imò nec in virtute S. Obedientiæ A.A. penès Dianam. Poteſt tamen ad inſtar aliorum regul. Superiorum ſubditis facultatem concedere alienandi & remunerandi, usque ad ſummam decem ſcutorum, eo fine ſt. quæ notat Diana. Quod verò limitat Suarez. ſumm. tom. II. lib.* 7. *cap.* 19. *num.* 44. *Quando nimirum non obſtet conſuetudo in contrarium vel Prælati prohibitio* &c.

Abbatiſvilla, adde: Quorum origo hæc. Scribit Hariulfus *lib.* 4. *cap.* 12 *Hugonem primò Ducem, poſtea Regem Francorum, ob Barbarorum cavendos incurſus*, Abbatisvillam *Centulenſibus Monachis abſtuliſſe, caſtrumque feciſſe*, id eſt, muniviſſe, *eique Hugonem Militem*, generum ſuum *præpoſuiſſe*, cui & Foreſtiscellam Centulenſium ditioni ſubtractam tradiderit: *Hugonem* porro *Advocatum dictum eſſe, quòd Eccleſiæ S. Richarii Defenſor fuiſſet à Rege Hugone conſtitutus: quo inſigni nomine etiam Angelramnum ejus filium fuiſſe contentum*; donec Bononienſi Com. victo acie ac cæſo, & Adeluiâ nobiliſſimâ Comitiſsâ, quam in matrimonio Comes habuerat, uxore ductâ, *Comitis* nomen accepit, atque ad ſucceſſores ſuos tranſmiſit. Sed & jam antea Ingelardus Abbas Centul. *Abbatiſvillam*, Jncram *Encre* & Domnum Medardum ſeu S. Medardum *Domart*, Villas S. Richarii donaſſe, vendidiſſe & oppigneraſſe legitur. Ex villa poſtea ſub Comitibus ſuis, in oppidum non contemnendæ magnitudinis, crevit. Sedet ad ripam Suminæ, in finibus Ambianorum, nomenque à re habuit. Vulgò *Abbeville*. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* A S. Richario condita creditur, Morerius *in Diction. Hiſtor.*

Abbreviator, nomen officii, in Cancellaria Pontificis Rom. cujusmodi miniſtri LXXII. ibi ſunt à *Summariis Supplicationum* quoque dicti. Munus illorum eſt, *incumbere ad Bullarum pittacia*, apud Macrum *Hierolex.* dividunturque in tres claſſes: utpote è quibus duodecim dicuntur *de parco majori*, ac Prælati ſunt habituque violaceo utuntur; alii viginti duo vocantur *de parco minori*; reliqui omnes *Examinatores* appellantur; occupati enim ſunt in collatione Bullarum. Cœterùm poſſunt eſſe Laici ac uxorati. Nomen habent à voce *Breve*, quæ epiſtolam denotat Pontificiam, vel quia *breviori* ſtylo formatur, vel à Germ. *Brieff.* In quorum Brevium officio primarius dicitur *Protonotarius Abbreviator*. Etiam *Exceptores* verò, ab *excipiendo*, iſtiusmodi Miniſtri in eadem Curia appellantur: quod tamen nomen ad Notarios quoque extenditur, ut quibus in ſcribendo *abbreviationibus* uti ſolenne eſt, in *Hierolex.* Dom. Macri cit. V. de abbreviatione Scribarum Notariorumque infrà paſſim, inprimis in voce *Nota, Scribendi modus, Tachygraphia* &c.

Abcturium, aliis *Abgatorium* vel *Abgetorium*, idem quod *Abecedarium*, vox recens, contracta quaſi ex *Abecetorium*, occurrit in *Libro Sacramentorum* Gregorii M. ubi de Ordine ad Eccleſiam dedicandam: *Deinde incipiat Pontifex de ſiniſtro angulo ab Oriente, ſcribens per pavimentum cum cambuta ſua* Abcturium, *usque in dextrum angulum Occidentis* &c. Ita enim præferre Codicem Remenſem, monet Menardus, ubi alii habent A.B.C. unde conficitur *Abcturium* eſſe *Abecedarium*, ſeu Alphabeti literas, *Abici* Italis. At Codex Eccleſiæ Senonenſis ſcriptus ſub Menardo Archiep. habet *Abecenarium*. Ita ergo in dedicationibus Eccleſiarum literas Alphabeti, in pavimento, deſcribere pedo ſuo paſtorali conſuevere Antiſtites Latini, de quo more agunt præter Menardum Scriptores, qui de *Ritibus Eccleſ.* ſcripſere. V. Car. du Fresne *Gloſſar.*

Abderologus, apud Tatianum Syrum de Demetrio Abderita, *Quid dicemus? Niſi juxta communem* Abderologus *eſt homo Abderis natus*: homo eſt garrulus & loquax. Erat enim antiquorum proverbium, Ἀβδηρολόγος, pro *garrulo* & *mendace*. Nam *Abderam*, Thraciæ civ. multarum fabularum fuiſſe inventricem, conſtat, & de ea concinnè Arnobius *adv. Gentes lib.* 5. *Abdera, Abdera, quàm fias mortalibus irridenda, talis ſit apud te fabula conflata*, V. Dominic. Macrum *Hierolex.*

Abdi, Mahumedi idem, qui Turcis Arabibusque *Alla*, Græcis Θεὸς, Perſis *Syre*, Magis *Orſi*, Ægyptiis *Teut*, Latinis *Deus* eſt; nempe

Digitized by Google

nempe Marſilius Ficinus obſervat *Argum. in Platonis Cratyl.* omnes gentes atque linguas præcipuum Dei nomen quatuor ſolùm literis pronuntiare: unde Hebræis inprimis celebri iſto nomine tetragrammato appellatur. Quem equidem literarum in divino nomine quaternionem etiam à Clemente Alexandr. animadverſum deprehendit Pfannerus, *lib. 5. Strom.* V. Tobiam hunc Pfannerum *Syſtem. Theol Gentil. pur. cap. II. § 11.*

Abdicandi jus, inter patriæ poteſtatis apud Athenienſes jura fuit, quam in rem ſcripta lex: Τὰς γονέας κυρίους εἶναι ἀποκηρύξαι. *Parentibus abdicare liberos jus eſto*, apud Demoſth. *in Bœot.* Nec v. liberos tantum, quos genuerant, ſed etiam adoptivos, ut conſtat ex Ejuſdem *Orat.* πρὸς Σπουδίαν. Non *abdicabantur* autem, niſi causâ cognitâ & probatâ apud judices. Quintilianus *Declam.* 283. & Lucianus *in Abdicato* Tum verò Præconis voce pronuntiabatur, τὸν δεῖνα negare hunc filium ſuum eſſe ampliùs, uti diſcimus ex Platone *de LL. l. 11.* atque ita excidebant Patris familiâ, Heſ. non tamen civitatis jure, Plato *l. c.* Sed & in Patris poteſtate erat, *abdicatum* reducere, ἀναλαμβάνειν εἰς τὸ γένος, Lucian ubi *ſuprà*, reducem verò denuo *abdicare* fas non fuiſſe, tradit Idem. Præcipuæ *Abdicationis* cauſæ ibidem recenſentur, his verbis: Τὰ μετὰ ταῦτα δὲ, τί τῶν πάντων αἰτιᾷ; τίνα θεραπείαν, τίνα ἐπιμέλειαν ὑπὲρ πατρὸς; πότε ἀπόκοιτος ἐγενόμην; τίνας πότους ἀκαίρους, τίνας κώμους ἐγκαλεῖς. τίς ἀσωτία; τίς πορνοβοσκὸς ὕβρισται; τίς ᾐτιάσατο; οὐδὲ εἷς. Καὶ μὴν ταῦτά ἐστιν, ἐφ' οἷς μάλιστα ὁ νόμος ἀποκηρύττειν ἐφίησιν. *Deinde quid eſt omnium, quod accuſas? Quod obſequium, quam curam filio dignam prætermiſi? Quando foris cubui? Quas intempeſtivas potationes, quas comeſſationes objicis? Qui luxus? Quis leno pulſatus eſt? Quis accuſavit? Nemo profectò. Atqui hæc ſunt, ob quæ lex præcipuè permittit abdicare.* At Romanorum legibus *Abdicatio* comprobata non eſt, uti patet è Reſcripto Impp. Diocletiani & Maximiani Augg. *l. 6. C. de patr. pot.* V. quoque *l. 9. C. Eod.* Interim ablegare filios & è conſpectu ſuo abire jubere poterant Parentes, ut exempla apud Val. Maximum liquidò probant, V. Sam Petitum *Comm. in leges Atticas lib. 2. Tit. 4*

Abdir, apud Priſcianum *lib. 1.* Bdellium, Abdir, *genus lapidis*; idem eſt cum *Abaddir*: lapis viz. Βαίτυλος, quem pro Jove Saturnus devoravit. Salmaſius *ad Solinum pag.* 150. V. quoque in voce *Abadir*.

Abdua, adde: Hic Maximilianus I. Imp Venetos, qui A. C. 1507. Romam ad coronam petendam ituro tranſitum negaverant, Papæ Galliſque junctus, acie devictos, universâ ferè continente exuit. Scriptores *Rerum Italic.*

Abecedarium & *Abecenarium*. V. hic ſuprà.

Abecedarius Pſalmus, apud Auguſtinum *Enarrat. in Pſalm.* 118. *conc.* 32. dictus reperitur, cujus verſus quilibet à primis literis alphabeti incipit. Cujusmodi eſt Pſalmus ille, quem ſcripſit idem contra Donatiſtas, de quo hæc ille *Retractat. lib. 1. cap. 20. Pſalmum, qui eis cantetur, per literas feci, ſed uſque ad V. literam: Tales enim* Abecedarios *appellant.* V. *Vitam* Iſidori Hiſpal. & Car. du Fresne, ut & Macrum, in *Gloſſar. ac Hierolex.* in voce *Pſalmus*.

Abelonii & *Abeliani*, Hæretici ab *Abele* nomen ſibi arrogantes: quem cùm imitari ſe aſſererent, à matrimonio abſtinebant, omnia conjugatorum paria, marem & fœminam, adoptabant, illosque hæredes ac ſucceſſores declarabant, de quibus V. Auguſtinum *Epiſt. ad Quodvultdeum*; Fratres Macri *Hierolex.*

Abenna, vel *Abinna*, apud Lucium Ampelium *in Deſcr. Orbis*: *Ad occaſum magnum Mare, idem Atlanticum, quod commerciis totius humani generis peragitur. Hoc intrat in fretum Gaditanum inter duos montes clariſſimos. Abinnam atque Calpen, ob impoſitas Herculi columnas*: idem cum Abila mons eſt. Sic n. & apud Solinum *cap.* 23 *pro Calpe & Abila montibus*, ſcripti omnes Codices habent *Calpe & Abinna montibus*. Nec aliter apud Marcianum. Euſtathius *ad Dionyſium Perieg.* notat, neſcio quem ſequutus, Calpen & Abylam eandem eſſe, quæ verò vocetur *Abenna* à Barbaris, κυνηγετικὴν Græcè dici: unde ſaltem illud colligitur, *Abilam* & *Abennam* ſynonyma eſſe Salmaſius *ad Solinum pag.* 287.

Abenſperga, V. infrà *Babo*.

Abgatoria & *Abgatorium*, idem cum *Abecedario*, elementum cujuscunque ſcientiæ. Ita Patritius *Hibernus Apoſtolus* dictus libellos quoſdam à ſe conſcriptos, doctrinæ Chriſtianæ elementa continentes appellavit, uti loquimur apud Matthæum Weſtmonaſter. de illo loquentem: *Abgatoria quoque 345. & eo ampliùs ſcripſit, totidem Epiſcopos ordinavit*, &c. Eſt autem formata vox ex tribus prioribus literis Alphabethi, *A B. C.* quam poſtremam literam ut *K.* pronuntiant Hiberni: unde factum, ut *Abketoria* primùm ab iis, deinde ad molliorem ſonum paulatim deflectente uſu, *Abgatoria* & *Abjectoria* dicta ſint, du Freſne *Gloſſar. V.* quoque ſuprà in *Abcturium*.

Abib, Hebr. אביב, qui aliàs ניסן *Niſan*, menſis primus anni Hebræorum Sacri, à quo Veris initium, partim Martio, partim Aprili noſtro, reſpondet. Arabes *menſem grandeſcentis ſegetis*, Græci τὸν μῆνα τῶν νέων, ſupple καρπῶν aut χιδρῶν aut σπερμάτων. *menſem novarum frugum* appellant; *abib* enim Hebræis *ſpicam adhuc recentem* notat. Tum ſc. in Judæa, ut ait Philo. τὰ μὲν σπαρτὰ ἡ ἀναγκαία τροφὴ τελεσφορεῖται, *matureſcunt ſegetes ad vitam neceſſariæ*. Ita Delphis unum menſium Βύσιον dici creditum fuiſſe, quaſi Φύσιος, legimus; quia, cùm Ver incipit, τὰ πολλὰ φύεται, *multa naſcuntur*, Plut. in *Hellen.* Quare idem *Niſan* quoque appellatus ut V. infrà. Cùm verò anni ſeptimus priùs fuiſſet hic menſis, poſt exitum ex Ægypto cœpit pro primo haberi, divino juſſu, Exodi *cap. 12. v. 2.* ſed in ſacris tantùm: civilis enim anni primus manſit *Tiſri*, cujus initium circa Autumnum, quemque non anni ſolùm, ſed & mundi fuiſſe initium, Joſ. Scaliger, Sethus Calviſius, Chriſtianus Schotanus, atque alii magno numero aſſerunt, iis rationibus, quas non refellunt, qui in diverſa ſunt ſententia. Hujus autem menſis *Abib*, die XIV. Paſcha voluit, mactari Deus Levitici, *cap. 23. v. 5.* ut alia omittam, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior Lib. II. c. 50.*

Abjectio Baculorum, inter ritus olim erat, in reverentiæ ſignum adhiberi ſolitos, ad Evangelii lectionem; quemadmodum & *ſtatio ac capitis retectio*: Quæ tria unico verſiculo attigit Hildebertus *Op. metrico de ſacrif. Miſſæ*,

Plebs baculos ponit, ſtat retegitque caput.

Ubi *iſta poſitio* ſive *abjectio baculorum*, vel ſpectat depoſitionem enſis per accinctos, uti nunc aſſolet, cùm acceditur ad ſacram menſam: Nam præ reverentia, & ad teſtandam ſubjectionem, qui accincti ſunt, ponunt gladios, quos, non eſt novum, dici *baculos*; cùm pleraque vagina & operimentum externum enſis intus abditi, ſit baculus viatorius, quâ de re alibi ex Martiali, ipſoque Chriſto, vetante uſum hujusmodi virgæ ſeu baculi enſe intus abdito velut gravidi, cùm ſimplicis virgæ uſum alibi concedat Apoſtolis viatoribus. Vel certè *poni baculos*, cùm audiebatur Evangelium, erat, baculum materialem, qui ad manum eſſet alicui, *abjicere* ſeu deponere, ad ſignificandum, non eſſe opus alio præſidio, homini Evangelio aures præbenti. Solerius *de Pileo ſect. 2.*

Abies, firmiſſima in operibus cùm recta ſtatuitur. Plinius *lib. 16. cap. 42. Firmiſſima in rectum abies, eadem valvarum repagulis & ad quæcunque libeat inteſtina opera firmiſſima, ſive Græco, ſive Campano fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſe volvens, ad incitatos runcinarum raptus.* Sic Theophraſtus, firmam dicit eſſe ficum, ſi modò in rectum collocetur, at firmiſſimam longè abietem hoc modo poſitam, *lib. 5. cap. 7.* Eadem *valvarum repagulis*, l. *paginis*; duplices enim hæ & complicantur replicanturque, ut librorum paginæ: *Et ad quæcunque inteſtina opera*, &c. Ergo valvæ ex inteſtino opere, ad quæ ſola medulla *Abietis* adhibita, ejecto torulo, h. e. circulo corticeo vel ligni alburno, quod medullam ambit, ut ex Vitruvio diſcimus. Plinius quoque, ubi de *Abiete*, *Ad Fabrorum inteſtina opera medulla pectilis optima quadripartitis materiis & mollior quàm cætera.* Talis enim eſt in eâ parte quà proxima terræ eſt, quadruplici nempè venarum curſu fluviata. Dixerunt autem Latini hujuſmodi venarum curſus in arboribus *fluvios* ac *fluviari arborem*, quæ venis diſtingueretur: & quidem quæ quadrifidos earum curſus haberet, ut *Abies*, τετράζοοι ſeu τετράοζοι potiùs appellavere Græci ſicut quæ bifidos, δίζοοι ſeu δίοζοι: &c. Vide infrà, ubi de *Inteſtino opere* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p. 133. & ſeqq.*

Abila, adde: Regionis inſtar fuit & in Regnum contributa, ſub nomine *Tetrarchiæ*. Plinius *lib. 5. cap. 18.* De Urbibus Syriæ Decapolitanæ, *Intercurſant cinguntque has urbes tetrarchiæ, regionum inſtar ſingulæ, & in Regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas - Abila, Acra* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 576.

Abinna, V. ſuprà *Abenna*.

Abiolica, adde: In monte Jura, ſub Bernenſium juriſdictione, in præfectura Ebrodunenſi. Obſervant tamen alii, vicum hunc non antiquum eſſe adeò, ut Antoninus ejus meminiſſe potuerit, imò quidam *Sanctæ Crucis* nomen tuliſſe. Ex vett. enim actis oſtenditur locum *Bules* fuiſſe, tempore Sabaudiæ Comitum extirpatum à tributariis quibuſdam, unde hodieque incolarum lingua accentum retinet Sabaudicum, Plantinus *de antiq. Helvetiæ locis*.

Abjurandi patriā ritus, indigitatur apud Ebrardum in *Græciſmo*:

Abjurat *patriam, nunquam rediturus in illam*:

ubi *abjurare* eſt terram, vel provinciam natalem ejurare, relinquere, in exilium abire. Sic apud Arnoldum Lubecenſem *lib. 2. cap. 41. Dux per triennium terram abjuravit*, &c. & in *Lege* Friderici I Imp. apud Conradum Urſpergenſem: *Fines Imperii per annum & diem abjuret*, &c. Apud Anglos inprimis *Abjuratio* vocabatur juramentum, quod qui feloniam commiſiſſet, & ſervandæ vitæ in Templum aut Cœmeterium refugiſſet, jurare ſolebat, perpetuo exilio extra patriam ſe extorrem fore, quò meritam criminis pœnam ſic evitaret, uti diſcimus ex Willh. Stamfordio in *Placitis Coronæ lib. 2. cap. 40.* ubi addit eam Legem à S. Eduardo Confeſſore primitus fuiſſe inſtitutam. Cùm igitur aliquis capitali crimine perpetrato ad Sanctuarium confugiebat, Aſyli gaudebat jure: tum verò Coronator ſeu Judex Coronæ ad reum accedens, ab eo excipiebat delicti confeſſionem; quâ editâ, ut infrà 40. dies regno excederet, imperabat. Sic reus à Sanctuario ſeu Templo, aſyli jure gaudente, excedebat, ſuâ camiſiâ & tunicâ indutus, cum cruce ex ligno confecta in manibus quæ ſignum erat ſervatæ per religionem vitæ, ut ait Polydorus Virgilius. *Abjurationis* autem ſacramentum his verbis conceptum legitur, apud Stamfordium præfatum: *Hoc audis, Domine Coronator, quòd ego ſum latro bidenſium,*

tium, vel alicujus alterius animalis, vel homicida unius, vel plurium, & felo Domini Regis Angliæ. Et quia multa mala & latrocinia, vel hujuſmodi in terra feci, abjuro terram Domini Regis Angliæ. Et quòd debeo me feſtinare verſùs portum de tali loco, quem mihi dediſti & quòd non debeo ubire de alterâ viâ: & ſi faciam, volo quòd ſim captus, ſicut latro & felo Domini Regis; & quòd ad talem locum diligenter quæram tranſitum & quòd non expectabo illic, niſi fluxum & refluxum, ſi tranſitum habere potero; & niſi tanto ſpatio tranſitum habere potero, ibo quolibet die in mare uſque ad genu tentans tranſire; & niſi hoc potero intra quadraginta dies continuos, mittam me iterum ad Eccleſiam, ſicut latro & felo Domini Regis: ſic me Deus adjuvet, &c. Prolixiùs de hoc ritu ita habent *Jura* & *Conſuetudines* Normannorum *cap.*24. apud du Freſne: *Diffugiens autem ad Eccleſiam, vel loca ſancta, per octo dies poteſt in Eccleſia morari; nono autem die ab eo eſt inquirendum, utrum exponere ſe voluerit juſtitiæ Laïcali, vel ſe tenere Eccleſiæ. Quotieſcunque enim voluerit, ſe Juſtitiario poteſt reddere Laïcali, vel tenere Eccleſiæ. Si autem ſe tenere voluerit Eccleſiæ, patriam forsjurabit in forma, præſentibus Militibus & aliis fide dignis, qui ſuper hoc, ſi opus fuerit, valeant recordari. Hoc autem audiant omnes aſſiſtentes, quòd tu de cætero in Normanniam non intrabis, nec alicui malum vel detrimentum propter hanc priſoniam per te vel per alium dictæ terræ facies, vel habitatoribus ejuſdem facere procurabis: Sic Deus & ſacroſancta te adjuvent! Hæc verba jurans de ſe debet exprimere. Et hoc facto ab eo audiatur, per quas partes Normanniæ exire elegerit; & eidem ſecundùm diſtantiæ quantitatem terminus competens aſſignetur exeundi: nec exiens ultra unius noctis ſpatium in ulla villa poterit immorari, niſi gravi & evidenti infirmitate teneatur, nec ad loca reverti jam tranſacta, ſed per viam ab eodem expreſſam debet metas exire Normanniæ. Poſtea verò de eo, ut de forbanizato devitando, vel capiendo, in omnibus agendum eſt.* Adde *cap.*82. & plura de hâc re V. apud Bractonum, Stamfordium & Raſtallum, quos laudat præfatus *Gloſſarii* Auctor, ut & infrà in voce *Pax Eccleſiæ*. Interim Clericum, ob feloniam profugum ad locum ſacrum, ibi manſiſſe incolumem, neque coactum fuiſſe, ut Regnum abjuraret, docet idem ex *Provinciali* Eccl. Cantuarienſis *lib.*3.*tit.*29. Non abſimilem apud Danos *Abjurationis* olim viguiſſe ritum, docet Sueno in *LL.* Caſtrenſibus *cap.*14. ubi de reo læſæ Majeſtatis: *Hac itaque forma conveniendum decreverunt, ſi quem Rex de proditione vel crimine Majeſtatis*, &c. *donec ita velificus ventus impleverit, ut intuentium ſe aſpectui ſubduxerit: aut ſi Favonio non favente remis undas impulerit, donec remorum aſpectu cunctorum oculis ſubtraxerit, in littore tenentur præſtolari. Ubi verò paulò longiùs provectum in pelago deliteſcere exiſtimaverint, claſſico clangore ternis vicibus vociferantes, antiquæ confœderationis jura ipſi reſignare debent. Sin autem in ſolo natali extiterit, & prædicti ſceleris crimen incurrerit, univerſum militare collegium ad nemoris denſitatem eum comitari tenetur, inque nemoris fronte præſtolari, donec ſe adeò recedendo ſemoveret, opaca quælibet teſqua legens, ut eorum clamorem aut vociferationem exaudire non valuerit. Deinde univerſa commilitonum legio totis unà viribus trinâ vociferatione validè proclamabit, ne aliâ ad eos viâ redire poſſit. Quo facto hac lege tenentur aſtricti, ut, ſi quiſquam commilitonum, uno ſaltem comite aut telo ſuperior, illi poſtmodum occurrerit, eumque non invaſerit, ejuſdem ignominiæ & probroſæ nuncupationis jacturam ſubire teneatur.* V. quoque Saxonem Grammaticum *lib.*10. laudatum eidem. Eſt & *Abjuratio*, inter ſpecies purgationis olim uſitatæ, de quâ V. infrà in voce *Duellum*.

Ablactandi ritus, convivio ſolenni die, quo ab uberibus matris removebatur infans, inſignis, occurrit Geneſeos *cap.*20. V. infrà, ubi de *Puerperio*: Item in voce *Infans*.

Ablaqueare, corrupto ſermone, ut in ſexcentis aliis factum eſt, pro *ablacuare*, h. e. lacus & foſſas circa arborum radices facere, ut non obſcurè indicant Columella & Palladius, qui *lacuum* & *lacuſculorum* paſſim in ablaqueationibus meminerunt. Sic *laqueata tecta*, pro *lacuata*, lacubus nim. quod genus eſt ὀροφικῶ πίνακος, diſtincta; & *laquearia* pro *lacuaria*. Unde & *lacuata veſtis* Iſidoro, quæ lacus quadratos haberet, τοῖς πλινθίοις διειλημμένη. Et in Italia *Sublaqueum* opp. cui vicini tres lacus, &c. Facit autem *Ablaqueatio*, ut refrigerentur arborum radices, Plinius *lib.*17.*cap.*19. Alicubi ablaqueant, *perflatusque admittunt*. Eâ enim radices afflantur & nudantur: Quomodo omnes arbores, quæ coluntur, ablaqueatione meliores fiunt, ut de Myrrhæ arbore inprimis Plinius docet. Unde inter culturæ arborum genera communia, *Ablaqueatio* recenſita, Theophraſto *Hiſt.lib.*2.*cap.*8. Fit verò raſtro ſeu σκαπάνη, unde Solinus hæc duo diſtinguens, *cap.*33. ubi de myrrha, reprehenditur à Salmaſio *Exercitat. Plin. ad Solinum. pag.*518.

Ablavius Muræna, Præfectus Prætorio, ſub Valeriano Imp. cuius ad illum epiſtola extat, apud Trebellium Pollionem in *Claudio*.

Abocellus, apud Bleſenſem *Serm.*43. *Non parcas pauperi excæcabunt te, & faciant ſenem abocellum.* Et alibi, ad Judices, *Noli ſequi retributiones, ne faciant te ſenem abocellum: Semicæcum*, Macro: cætum du Freſne notat, unde Galli *Aveugle*, & Ital. *Avocolare*, formarunt. Cæterùm de Excæcandi variis modis. *infrà* dicetur.

Abœdus, quæ Græcè Ἄβυδος apud Auctorem *Itinerarii*, V. Salmaſium *ad Solinum pag.*452. Ut & in voce *Abydus*.

Abolla, pallium erat Philoſophicum, longum ac fuſum: unde Poëtæ *facinus majoris Abollæ*, facinus eſt à Philoſopho & quidem ſanctiorem vitam profeſſo patratum. Hinc etiam cum *Abolla* Cynicos induxit Martialis:

Cerea quem nudi tegit uxor Abolla grabati.

Præterea veſtis etiam militaris fuit, ſed priore brevior ac pretioſior, purpurea namque. Sic de Ptolomæo R. Tranquillus *in Cajo: ingreſſus ſpectacula converti oculos hominum ſplendore purpureæ Abollæ.* Pallium porro erat, quo extra urbem Romani uſi. Inde Juvenalis

— — — *raptâ properabat* Abollâ
Pegaſus, &c.

Et Martialis *lib.*8.*Epigr.*48.

Neſcit cui dederit Tyriam Criſpinus Abollam,
Dum mutat cultus, induiturque togam.

Papias *duplicem amictum* hoc veſtis genus fuiſſe dicit, quod accepit à Servio, qui ad illud Virgilii:

— — *Duplicem ex humeris abjecit amictum*,

Duplicem amictum, inquit, *id eſt, Abollam, quæ duplex eſt, ſicut chlamys.* Ubi malè Servium Marcellus reprehendit, *Abolla* enim, ut dictum, Cynicorum fuit, quos *duplici panno patientia velat*, apud Horatium. V. Octav. Ferrarium *de re Veſtiar. lib.*2.*cap.*12.

Abollagium, in *Charta* veteri in Tabular. Caſtri-Meliandi, *Abollagium nemorum de Nichier, quod* abollagium *eidem nobili pertinebat, ratione ſuæ Caſtellaniæ de Caſtro-meliandi:* dicitur *Inventio apum*, in Tabulario S. Benigni, aqud Perardum *pag.*95. *Inventionem etiam vaſorum apum, ubicunque illis contigiſſet, dederunt, atque in ſilvis & planis ſuis.* Gall. *Troëve de vaiſſeaux d'els*, in *Conſuetud.* Hannovienſi *cap.*106. *artic.*13. *Eſpave d'avettes*, in Turon. *tit.*1. *art.*17. *Eſpave d'abeilles*, *artic.*54. &c. Juſque eſt, quod habet dominus Feudi, in apum, quas Galli *abeilles* vocant, examinibus, quæ in ſilvis nemoribuſque vaſallorum reperiuntur, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Aliàs quoque *Abellarium*.

Abominarium, apud Joh. de Janua, *liber, ubi abominationes ſcribebantur.* Id.

Abominatio Ægyptiorum, Exodi *cap.*8.*verſ.*26. *Non convenit ita facere, quia* abominationem Ægyptiorum *ſacrificaremus Domino Deo noſtro* &c. Et *ſi ſacrificaremus* abominationem Ægyptiorum *ante eorum oculos, nonne lapidarent nos?* Denotat *capras, boves* & *oves*, quibus in abominabilem idololatriam abutebantur Ægyptii: Gentium enim idola *abominationes* appellant Sacri Scriptores, V. Deuteronom. *cap.*7.*verſ.*25. & *cap.*12. *verſ.*30, 31. 2. Regum *cap.*23.*verſ.*13. Eſdr. *cap.*9.*verſ.*1. Eſajæ *cap.*44.*verſ.*19. &c. Vel *ſacrificium*, quod Ægyptiis erit *abominationi*, nequaquam perpeſſuris, ut ea immolemus animalia, quæ ipſi colunt: quo modo accipiunt Chaldæi Interpretes. Unde colligimus, brutorum cultum, jam antequam Iſraëlitæ ex Ægypto exceſſiſſent, apud Ægyptios uſurpari cœpiſſe. Imò Geneſ. *cap.*43.*verſ.*32. jam legimus, Ægyptios non potuiſſe panem comedere cum Hebræis, *quia id Hebræis erat abominatio:* quæ ultima verba ſic interpretatur Jonathan, *Quia beſtias, quas Ægyptii colunt, Judæi comedunt.* Nec multò aliter Onkelos & Arabs Pariſiis editus, *quia eorum cibus his eſt abominabilis.* Quâ in parte non ſolùm Judaici, ſed & Græcanici, mores, cum Ægyptiacis erant ἀσύμφωνοι. Unde eſt, quòd apud Athen. *lib.*7. Comicus Anaxandrides Ægyptios ita deridet:

Οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγὼ,
Οὔθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ', οὔθ' οἱ νόμοι
Ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσι πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς·
Τὴν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα,
Ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μέγιστον παρὰ πολύ.
Ego eſſe veſter non queam commilito,
Quando nec leges, nec mores, conſentiunt,
Sed multis inter ſe intervallis diſſident.
Bovem tu adoras, ego quem ſacrifico Diis.
Anguillam Numen eſſe reris optimum,
Quæ mihi putatur eſſe optimum obſonium.

Proinde nec licuiſſe Ægyptio Græcum hominem ſuaviari, ejúſve cultro, veru aut ollâ uti, ſcribit Herodotus *lib.*2.*cap.*41. Quò eôdem quoque multi referunt, quòd Ægyptii averſabantur paſtores, Geneſ. *cap.*46.*verſ.*34. qui nimirum pecora non ſolùm paſcere & ſaginare, ſed & mactare ſolent. Unde in hunc locum Jarchius Ægyptios pecudum paſtores ideo abominari aſſerit, *quia illas pro Diis habent*, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. I. lib. II. cap.*34. & *cap.*53.

Abonnati, Dominorum feudalium ſubditi dicuntur, apud recentioris ætatis Scriptores; quorum præſtationes ex condicto, pacto vel privilegio ad certam ac definitam pecuniæ, aut alterius rei ſolutionem ſunt limitatæ, ita ut *talliis* ac cœteris ſervitiis non ſint obnoxii; quemadmodum ſunt homines de corpore, vel ſervi, quibus pro libitu onera domini imponunt. Vox conficta ex *bonna, terminus*, limes: nam, ut agri certis limitibus definiuntur, ita ejuſmodi *abonnatorum* præſtationes ſuis finibus, limitibus, ac conditionibus conſtant, quas domini ſervare tenentur. Inde verbum *abonnare*, in *Charta* A.C. 1298. *Ipſum Hugonem & Benevenutam de Tiſejo ejus uxorem* abonnamus *& liberos eſſe volumus, —— ab omni tallia, corvata*, &c. *pro* 4. *libris ceræ dicto Priori — in feſto S. Remigii*

nigii annis ſingulis perſolvendis, &c. Indidem *Abonnagium*, ibid. à quo diverſum eſt *Abonagium*, de quo V. infrà in voce *Bonna*.

Aboras, Græcè Ἀϐόῤῥας, flumen Meſopotamiæ, apud Strabonem, *lib.16.* Ptolemæo Χαϐώρας: ſicut Χοσρόης & Ὀσρόης idem nomen, *Chofroëne* & *Oſroëne* eadem Provincia. Salmaſius *ad Solinum, pag.409.* V. in voce *Aborras*.

Abortum promovere, per legem JCtorum Medicorumq́ue vetitum. Erant enim, quæ fœtum, antequam in lucem legitimè ederetur, adhuc in utero materno vix conceptum *abortivis* expellere tentabant, infamiæ vitandæ: quod tamen omnes boni deteſtatione & communi odio proſequebantur. A. Gellius *lib.12. cap.1. Quod cùm ſit publica conteſtatione communique odio dignum, in ipſis hominem primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipſas artificis Naturæ manus interfectum iri.* Hinc non minùs mulieres, quæ id conabantur, homicidii tenebantur reæ, quàm ſi editum necaſſent. Auguſtin. *Serm. de temp.* III. *Mulier quæcunque fecerit, per quod jam non poſſit concipere, quotieſcunque parere poterat, tantorum homicidiorum ſe ream eſſe cognoſcat.* Ut meritò indignentur omnes boni, damnentq́ue Minois inſtitutum, diminuendæ multitudini *abortum* jubentis, moremq́ue incolarum Formoſæ Inſ. in quâ turpe habitum olim, ſi fœmina, ante 35. vel 36. ætatis annum, prolem edidiſſet, ante quod tempus proin *abortum* procurare, patria conſuetudo fuit. Puniebatur autem apud Romanos olim hoc crimen, modò exilio, modò capite, *l.4. D. de Extraord.crim.l.8.ff.ad L.Corn. de Sicar. & l.38. de Pœnis:* ſi nempè fœtus eſſet εἰκονισμένος, *formatus*, in humanam ſpeciem & vitalis. Sed &, cùm ſemen quoque recens conceptum artibus quibuſdam nefariis abigere ſolerent fœminæ impudicæ, crimen illud non minus homicidii poſtulat Tertullianus *Apolog. Etiam*, inquiens, *conceptum utero, dum adhuc ſanguis in hominem deliberatur, diſſolvere non licet. Homicidii feſtinatio eſt, prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem deturbet; Homo eſt, & qui futurus eſt, & fructus hominis in ſemine eſt*, V. quoque Auguſtinum *Qu.86. in Exod.* & Theodoret. *Qu.48.*

Abos, adde: E quo Euphrates ortus, contra Occidentem fluens, ubi Armeniam minorem attigit, è regione urbis Sinaræ aliquot millibus ſupra Zimaram, repentè ad Meridiem detorquet alvei ſui recturam. Eſt autem *Abos*, uti & Niphates, pars & fragmentum montis Tauri, quæ recto fere jugo eum perpetuant ab Occidente, ubi Taurum penetrat Euphrates, ad Orientem, ubi naſcitur, ut habet Strabo, ubi de fontibus Euphratis, V. Salmaſium *ad Solinum, pag.621. & ſeqq.*

Abra, Gr. Ἅϐρα, ancilla, ſeu famula honoratior, Gall. *Fille de Chambre*; cujuſmodi ditiores ad honeſta ſervitia ſeu miniſteria domi ſuæ alunt. *Gloſſ.* Græc. MSS. Reg. Ἅϐρα ἡ οἰκότριψ καὶ περὶ χεῖρα θεράπαινα, *Abra domeſtica & circa manum famula. Chronic.* Caſauriense, *lib.1. Dum puella cum lenone dulcibus alloquiis frueretur, Abra* *involvebat circa calcaria longam camiſiam, quâ erat indutus. Vita* S. Gudilæ *virgin.cap.2. Præeunte ejus* Abrâ, *cum laterna prævii luminis.* In libro inprimis Juditæ crebrò occurrit; Unde apud Anshelmum, ubi de Juditha, *Cùm horrendum Aſſyriorum Principem, qui innumeris manipulorum millibus, equitatu & peditatu glorantibus, orbem trementem terruit, ab ira comitante circumvenire moliretur:* pro *ab ira*, unâ voce *Abrâ* legi jubet Gronovius *Obſervat. in Eccleſ.cap.8.* Domnizo de *Vita* Mathild. *lib.1.cap.2.*

> *Reginam claram, ſumtam ſimul ejus &* Abram
> *Alta Canoſſa tenet.*

V. quoque infrà in *Dula*. Sed & pro *concubina* vocem ſumi, legitur apud Heſych. Ἅϐρα, δούλη, παλλακή. Ἅϐραι, νέαι δοῦλαι, *Abra, ancilla, pellex.* Abræ, *juvenculæ ancillæ.* Unde *Vetus Pœnitentiale* MS. *Qui uxores habent, contineant ſe abris 40. dies ante Paſcha & Natale Domini & omni Dominica*, apud du Freſne *Gloſſar.* Nempe facilior in talibus, utpote ſemper ad miniſteria domeſtica præſentibus, dominorum lapſus; veteri præſertim ævo, quo iſta in ancillis commiſſa Leges non vindicabant. Cùm libidinem in miniſtras cauponæ, potantibus miniſtrantes, commiſſam, nec ipſe Conſtantinus M. licèt jam Chriſtianus, vindicandam cenſuerit, *l.29. Cod. de Adult.* Quemadmodum & alienæ ancillæ illudere, utut non omnino impunitum, extra tamen legis Juliæ periculum erat, *l.6. princ. D.eod.* V. Briſſonium *ad L. Jul. de Adult. pag.203-207.* &c. V. Pfannerum *Theol.Gentil. cap.XI.§.24.*

Abracadabra, adde: Fuit autem ille *Abraca* ſeu *Abracax* Baſilidi ſummum Numen, à quo reliqui dimanarent, aliis *Abraxas*. V *infrà*.

Abracax, Baſilidi Hæretico, qui ſub Hadriano Imp. vixit, ſummus fuit Deorum, à quo Dii omnes reliqui ortum ſuum arceſſerent, quique Angelos ſeptem, cœlorum ſeptem Præſides, ac præterea eorum trecentas ſexaginta quinque virtutes contineret, juxta anni dies; idque ob ſeptem literas, numeralemq́ue eorum valorem, quæ ſimul collectæ numerum CCCLXV. conficiunt. Complures vidiſſe ſe du Freſne refert gemmas, nominis hujus *Abracax* inſcriptione notatas, quas Baſilidianis amuleti vice, contra morbos malosq́ue Dæmones, inſerviiſſe ait, atque inter eas præclaram inprimis illam, in Muſæo Canonicorum Regularium Sanctæ Genovefæ Pariſ. in quâ hæc verba: ΑΒΡΑϹΑΞ. ΑΔΩΝΑΙ. ΔΑΙΜΟΝΩΝ. ΔΕΞΙΑΙ. ΔΥΝΑΜΕΙϹ. ΦΥΛΑΞΑΤΕ. ΟΥΛΠΙΑΝ. ΠΑΥΛΕΙΝΑΝ. ΑΠΟ. ΠΑΝΤΟϹ. ΚΑΚΟΥ. ΔΑΙΜΟΝΟϹ. Hoc eſt, ABRACAX. ADONAI. DÆMONUM. DEXTRÆ. VIRTUTES. SERVATE. ULPIAM. PAULINAM. AB. OMNI. MALO. DÆMONE. Idem hanc in rem Auctores citat Baronium *ad A.C.120. num.10.* Gaſſendum de *Vita* Peireſcii, Chifletium, &c.

Abrahamus Patr. adde: In Saturno cultum fuiſſe, diſcimus ex Euſebio *Præp. Evangel. lib.1. Saturnus igitur, quem Phœnices Iſraëlem nominant, quemq́ue poſt obitum in aſtrum ejuſdem nominis conſecrarunt; Cùm iis in locis regnaret, ac filium unigenam ex Nympha quadam indigena, nomine Anobret haberet, quem propterea Jeoud dixere, vocabulo hodieque unigenam notante linguâ Phœniciâ, cumq́ue in graviſſimum belli periculum regio incidiſſet; illum ipſum regio ornatum habitu in ara ad hoc extructa immolarit.* Ubi tria hæc videmus; Iſraëlem eſſe Phœniciæ Regem vetuſtiſſimum, eundem ac Saturnum: fuiſſe Iſraëli filium μονογενῆ *unigenam*, unde *Jeoud* dictus ſit Phœnicibus: illum eſſe à parentibus immolatum. Quæ non aliunde originem duxere, quàm quòd Iſraëlem nepotem Porphyrius (is enim *l. c.* loquitur) confuderit cum avo Abrahamo, cui mandatum, ut ſacrificaret Deo filium μονογενῆ. Sic enim eſt Geneſ. *cap.22. verſ.1. Accipe filium tuum, unicum tuum.* Ubi *unicum* Hebraicè dicit יְחִידְךָ, *Jehid*: quod valdè convenit cum Phœnicio *Jehoud*. Nempe hæ linguæ ſolâ differebant dialecto; & ſanè *in Orphaicis* etiam, ſive *Onomacriticis*, Abrahamus vocatur μονογενής. Ubi *Abrahamus* & *Iſaacus* confunduntur, uti ſuperiùs *Abrahamus* & *Jacobus*. V. Gerh. Joh. Voſſium, *de Orig. ac Progr. Idolol. lib.1. cap.18.* Eidem non minùs, ac Orpheo & Chriſto ſacra feciſſe Alexandrum Severum legimus, apud Æl. Lampridium: *Si facultas eſſet, ſi non cum uxore cubuiſſet, matutinis horis in Larario ſuo (in quo & divos Principes, ſed optimos electos & animas ſanctiores, in queis & Apollonium, & quantum Scriptor ſuorum temporum dicit, Chriſtum,* Abraham, *& Orpheum, & hujuſcemodi Deos habebat ac Majorum effigies) rem divinam faciebat.* Quanti apud Mahometanos hodieque ſit, Perſas inprimis, V. apud Schich-Sadi Poetam Perſicum *in Perſ. Roſarum Valle*, & P. de Valle *Itinerario, Tom.II. & III.*

Abraheth, Rex Abaſenorum, in Arabia Felici intima, eo ipſo anno, quo natus eſt Mahometes, magno elephante vectus, cum multis copiis veniſſe, ut Mecchanum templum exſcinderet, ſed ab avibus *Ababil*, conjectis in ejus milites lapidibus in inferorum igne excoctis & induratis, repulſus legitur, in Alcorano *Azorâ 115. cui tit. Elephas.* V. ſuprà.

Abraxas, adde: Fortaſſe ab Ægyptiis & Græcis id hauſtum, qui nomen Nili fluminis, in ſuis characteribus, ſymbolicè itidem numerum anni dierum comprehendere affirmabant. Hoc pacto,

Ν.	50.
Ε.	5.
Ι.	10.
Λ.	30.
Ο.	70.
Σ.	200.
Summa	365.

V. *Hierolexicon* Dominici Macri.

Abrech, Hebr. אַבְרֵךְ, nomen, ut Onkelos ait, ex אב *ab*, i. *Pater*, & רַךְ *rech*, h. e. *Rex* compoſitum; Pharaonis juſſu, ante Joſephum Ægypti Proregem, acclamari ſolebat. R. Juda conflatum arbitratur ex אב *pater*, & רַךְ *tener*; ut *Pater* dicatur, ratione ſenilis prudentiæ; *tener*, propter juvenilem ac teneram ætatem: Nam 30. duntaxat annorum erat, quum ad præfecturam Ægypti fuit evectus. Et quamvis, quia בָּרַךְ *barach*, interdum ſignificat *geniculare* ſeu *genu flectere*; eo Aquila & vulgatus Interpres, transferat, *genuflectite*, idq́ue favente etiam Aben-Ezrâ: tamen B. Hieronymus *Quæſt. Hebr. in Geneſ.* hanc de *Parente tenero* expoſitionem diſertim præfert illi; de *adgeniculatione*. Nec ulla appellatio Joſepho accommodatior, quàm *Ab* ſeu *Patris*: quippe qui Nutritius fuit totius Ægypti; quales per tralationem *Patres* dicti: ut nutrix Plauto *altera mater*. Hinc ipſe Joſephus Geneſeos *cap.45. verſ.8.* ait fratribus ſuis, ſe conſtitutum eſſe לְאָב לְפַרְעֹה *in Patrem Pharaonis*. Et ab hâc origine, ſequentibus temporibus ortum eſt *Apis* nomen, quo Joſephus in ſacris nuncupatus eſt ab Ægyptiis: *is* enim ſolùm vocis productio eſt, *Ap* verò, ex Hebr. *Ab*, ortum, *Patrem* deſignat. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.1. cap.20.*

Abrenuntiare Diabolo & pompis ejus, ſolennis eſt formula, in Baptiſmo uſitata jam ab antiquo. Cùm enim quis baptizandus ad Eccleſiam venit, priuſquam immergeretur, interrogatus Miniſtro: Utrum abrenuntiaret Diabolo & pompis ejus, reſpondere tenebatur, *Abrenuntio*. Ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου. *Abrenuntio tibi, Satana, & pompæ tuæ, & cultui tuo*; apud Johannem Chryſoſtomum *ad Antioch. Homil.21.* V. quoque Cyprianum *Epiſt.7.* Tertullianum *de coronâ Milit.* Alios. Car. du Freſne *Gloſſ.*

Abrincatui, adde: Sedes habent hi pop. ad Senunam & Sevam flumina, & in Notit. Imp. *Abrincateni* paſſim inter legiones Pſeudo-

do. comitatenſes 18. appellantur; urbs autem eorum *Abrincatæ*: *Præfectus militum Dalmatarum Abrincatis*, in tractu Armoricano: ſic apud Gregorium Tur. *lib.9.cap.20.* Orderico *Abrincæ* dicitur *lib.5.* Tertium tenet locum in prov. Lugdunenſi 2. juxta vett. Notit. Gall. ſituſq; ejus ſic deſcribitur à Brittone *Philippidos libro* 8.

— — *Obſedit* Abrincas,
Colle ſitas inter Sevam Semnamque ſupino,
Piſciferos amnes, multo ſalmone feraces.

Hodieque montana urbs eſt marique proxima: caput pagi *Abrincatini*, vulgò l'*Auranchin*, V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* Nec omittendũ, quatuor fluvios apud Abrincatuos, in colle Brimbalio, *la bute de Brinbal* oriri, ſuo quemque alveo in diverſa decurrentes, Sevam, de quo ſuprà, Viriam, Egranniam & Nigram a. quam, de quibus V. *ſuis locis.*

Abruptio corrigiæ, inter calceandum, mali apud Romanos olim ominis fuit loco, adeò ut ſuſcepta negotia vel relinquerent penitùs, vel in aliud tempus differrent: ut diſertè teſtatur. Cicero *de Divin.lib.2.* *Quæ ſi ſuſcipiamus, pedis offenſio nobis & abruptio corrigiæ, & ſternutamenta erunt obſervanda.* Portendere nempè omen hoc Veteres credebant, rem ſuſceptam haud feliciter progreſſuram, aut ſiniſtro aliquo caſu interturbatum iri: quemadmodum iis, quibus in itinere corrigiam calceamenti contingit abrumpi, non parvo id impedimento eſt itineri retardando. Unde qui Sacram paginam *Gloſſâ* quæ dicitur *Ordinaria*, illuſtravit, locum illum Iſajæ *cap* 5. *verſ.* 27. *Non rumpetur corrigia calceamenti ejus*, appoſitè ſic interpretatur; *Non impedietur in itinere Dominus:* ut eum ſignificet, re nullâ retardandum, quin brevi ſit in hoſtes iracundiæ ſuæ tela, vindice dextrâ, contorturus. Et hæc ratio eſt, cur veteres Tabellarii atque Curiores excalceati ſua legantur munia obiiſſe, apud Stobæum: quod idem Claſſiariis injunxit Veſpaſianus apud Suetonium *cap.*8. V.B. Balduinum *de Calceo, cap.*21.

Abſagi, pop. ad Caucaſi radices, memorati Anaſtaſio *in Hypomneſt.* per Sirmondum in 8.edit. *pag.*245. *Ad Orientem Pontici maris apud ipſum pedem Chaucaſiorum montium, juxta* Abſagorum & *gentem Alanorum, quaſi ſignis quinque à prædio Zichacorio, id eſt, prima domo Gregorii veri amici Chriſti, Patritii & Magiſtratus ejuſdem Alanorum.* Ab his *Abſari* flumen per Armeniam poſtea tranſire, auctor eſt Plinius *lib.6. cap.4. & 9.*

Abſconſa, apud Lanfrancum in *Decret. cap.4.* *Tunc accenſâ candelâ, in abſconſâ, unus eorum in dormitorio debet circumire lectos omnium.* Liber *Ordinis* S. Victoris MS *cap.*36. aliique ejuſdem vocis meminerunt, quâ notatur cæca laterna, quâ Monachi ut plurimum utuntur in obeundis dormitoriis. Per aphæreſin *Conſa*, & *Sconſa*, non ſemel: in *Conſuetud.* Floriacenſis Cœnobii, *vitâ S.* Goſvini *lib.*3. *Monaſticoque* Anglico *Tom.III. pag.*171.331. apud Car. du Freſne *Gloſſ.* V. quoque infrà in *Baccha.*

Abſconſæ Stellæ, apud Firmicum, *Stellæ quinque matutinæ fiunt, aut veſpertinæ occidentales ſeu* abſconſæ, *quæ à Græcis* ἀφανεῖς καὶ κρυφιαὶ dicuntur, *aut* ἀκρόνυχοι: veſpertinæ occidentales ſunt, quæ veſperi occidunt; eædem *Synodicæ* appellatæ, quòd tunc ſint in ſynodo cum Sole, & *abſconſæ*, quia radiis Solis occultantur. At diverſæ ab his acronychæ, quæ tunc oriuntur, cùm Sol occidit. Salmaſius *ad Solinum, pag.*721.

Abſens, V. infrà *Abſtentus.*

Abſentatum vinum, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*, *Condito piſcinas & ſolia temperavit & roſato atque abſentato*; (ita enim habet optimus codex, cùm vulgò legatur *abſinthio*) *vulgus ad bibendum invitavit*, &c. pro *abſinthiato*: Sic enim tum ſcripſiſſe Latinos argumento ſunt Græci recentiores, qui vocem hanc Latinam uſurpantes nunquam aliter fere ſcribunt quàm ἀψένθατον. Latini igitur, ut hinc apparet, *abſentatum* vel *abſinthatum* proferebant, non *abſinthiatum.* Sed & *abſentum* iidem dixere pro *abſinthium*, uti in libro vetuſtiſſimo MS. Appuleji *de Herbis*, legit Salmaſius: qui proin apud eundem Lampridium paulo antè, ubi verba hæc: *pro naſturtiis & apiaſtris & ſacelaribus*, adjutus à Codice Palatino, qui habet *pro naſcentis*, reponendum judicat, *pro abſentis & apiaſtris & ſacelaribus.* Apulejus certè *libr. de Remediis ſalutar.* quem in vetuſtiſſimis membranis ſcriptum idem habuit Salmaſius, ſic omnibus locis exaratum præferebat: *In remedio eſt abſenti ſuccus decocti inſperſus vel ſedi.* Et paulo pòſt: *Differentia in his, ſicut in pomis, acres ſunt ut origani, naſturtii, ſinapis: amari verò*, abſenthi, *centauriæ.* Et ita alibi paſſim, *Abſentum* vel *Abſenthum* Latini protulerunt; non ab eo, quòd Græci ἀψίνθιον, ſed ex eo, quòd iidem ἄψινθον quoque dicerent. Hinc ergo *Abſentum* & *Abſenthatum*, Græciſque recentioribus Ἀψένθατον, ut Alexandro Tralliano *lib.8.* Οἶνος τοίνυν θερμότερος τούτοις ἐπιτήδειος καὶ οἰνόμελι καὶ ἀψινθάτον καὶ κονδῖτον πινόμενον, &c. V. etiam infrà.

Abſentem ſe facere, formula vetus, quæ ſæpius occurrit in *Charta* Mathildis Com. quam deſcripſit Baronius ad A C.1102. alibique pro *deveſtire* ſe de re aliqua, exuere poſſeſſione, & eam in alium transferre. Sic *Abſens* pro *abſtento* ſeu excommunicato, in *Capitulis* Caroli M. *lib.7. cap.*215. ubi de Devota peccante & pœnitente: *Priuſquam in Eccleſia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat. Quòd ſi admiſſa fuerit, etiam hæc, quæ eam receperit, habebitur abſens.* Id eſt, abſtinebit pariter ab ingreſſu Eccleſiæ ſeu habebitur pro excommunicata: apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V quoque infrà *Abſtentus.*

Abſentum. V. ſuprà *Abſentatum.*

Abſida, vel *Abſidia*, Gr. Ἀψὶς, fornicis curvatura. Gloſſ. Gr. Lat. ἀψὶς, *forfex, arcus, fornix.* Per *p* ſcribitur, apud Hieronymum *ad Epheſ.lib.2.* *In ſummo cœli fornice, & ut ipſo verbo utar, apſide*, &c. quod Græco magis conveniens eſt. Uti autem cameram, & trullum, ſic *apſidem*, legimus olim muſivo pictam; cùm contra ſolo pavimentum ubique videamus aſſignatum: Quam differentiam Codinus religioſè obſervat; cùm enim eodem opere (teſſelatione enim & muſivum & pavimentum contexebatur) ſola, cameræ & parietes decorarentur; πάτωσιν vocat, quod in ſolo ponitur; ὀρθομαρμάρωσιν, quod in parietibus; in cameris verò & pendentibus μουσείωσιν. Unde Anaſtaſius *in Hadriano, Fecit autem & in Patriarchio Lateranenſi triclinium majus ſuper omnia triclinia, nominis ſuæ magnitudinis decorata, ponens in eo fundamenta firmiſſima, & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis ſtravit & diverſis columnis-cum vaſibus & liliis ſimul poſtibus, decoravit cameram cum* apſida *de muſivo.* Et apud Eund. *ibid.* videbis *apſidam de muſivo ornatam & apſidas duas dextra lævaque ſuper marmore & picturâ ſplendentes & in pavimento marmoreis exemplis ſtratis.* Ubi marmorea exempla pavimento, muſivum *abſidibus* diſertè aſſignat, Salmaſ. *ad Spartian. in Peſcennio Nigro*, &c. In ſpecie, in Eccleſia Rom. *Abſida* dicitur, pars ædis ſacræ interior, in qua Altare collocari ſolet; ſic appellata, quòd ſit quodammodo ſeparata à Templo & proprio fornice tecta ac convoluta. Gregorius Turon. de *Vitis* Patrum *cap.7.* *Ante Altare, Baſilicæ fundamenta jecit, erectaſque* abſidâ *miro opere conſtruxit & tranſ. olvit.* Petr. Damianus *lib.3. Epiſt.8.* *Teneo ſc. clauſtrum poſt* abſidam *Eccleſiæ tuæ duntaxat habitaculo dedicatum*, &c. id eſt, retrochorum, ſeu potiùs, presbyterium. Hugo Flaviniac. *Chron.pag.*112. *Reliquias Hieroſolymitanas in principali* abſida *locis congruis venerabiliter collocavit*, V quoque Zixilanem in *Vita* S. Ildefonſi Epiſc Tolet. *Analecta* Joh. Mabillonii *Tom.1. pag.*108. & quæ in hanc ſententiam pluribus collegit Car. du Freſne *Gloſſar.* Dominico Macro, lateralis eſt Eccleſiæ pars poſt Altare hæmiſpherica, ex Paulino *Epiſt.* 12. ad Sever. & Greg. Turon. in *Vita* Gregorii, & quoque *Concha, Parapſis, Tribuna*, &c. vocatur. Aliquando pro ipſa ſede Epiſcopali accipitur, quæ in ejus medio collocari ſolet: quo ſenſu vocem capi vult, apud Auguſtinum *ad Albin.* *Dicebam ego, quibus poteram, qui nos in abſidem honoratiores & graviores aſcenderant.* Hincque *Abſis gradata*, Pontificalis ſedes, utpote eminentior ob multitudinem graduum, apud Eund *Epiſt.* 203. *ad Max.* *Tranſit honor hujus ſeculi, tranſit ambitio: In futuro Chriſti judicio nec* abſidæ *gradatæ, nec cathedræ velatæ*, &c. quem thronum velari conſueviſſe, ſcribit Pacianus, *Epiſt.* 1. *ad Symphor.* &c. V. eum in *Hierolex.* & infrà quoque in *Cathedra* ac *Exedra:* ut & in *Concha, Diatreta, Tribuna, Trichorus, Trullus*, &c. Etiam feretrum vox hæc notat, in quo reliquiæ conduntur: forte propterea, quòd in *abſidem* ſeu cameram deſuper convolvatur. *Geſta* Coſſ. Andegavenſium *cap.3. num.*26. Abſida *ſiquidem, quam deferebant, erat fuſilis ex auro & argento, quod dicitur electrum, ſpiſſitudine duorum digitorum, actoremque operis B. Perpetuum inſculptor deſignarat, ſuffragio literarum*, &c. Agit autem ibi de Relatione corporis S. Martini, &c. Hinc *abſidatus*, h.e. cameratus, concameratus, in abſidis ſeu arcûs formam tectus. *Gloſſ.* Lat.Gr. *Arcuatus*, τοξωτὸς, ἐπικαμπὴς, ἀψιδωτός: Sic *Porticus abſidata*, apud Victorem *Deſcr. Romæ reg.*4. & Senatorem *lib.4. Epiſt.*51. du Freſne *Gloſſ.* De *abſidibus*, quæ lances erant rotundæ eſcariæ: quandoque & tabulæ, V. *l.cum aurum* 19.6. & ibi Gothofredum *ff. de aur. & arg. legato.*

Abſinthiatum vinum, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo:* *Condito piſcinas & ſolia temperavit & roſato atque abſi thiato:* Nempe prodigium hoc luxuriæ, quoties aquam piſcinæ aut balnei non jubebat infici unguentis aut croco, ut antè dixerat Lampridius, temperari præcipiebat vino variè condito; ut ſunt roſatum, *abſinthiatum*, quæ ſubjiciuntur, & quod propriè *conditum* dixere. Quo facto *vulgus ad bibendum invitavit*, ut ſequitur: Erat enim moris, ut cùm exiiſſent Vett. è ſolio, biberent aliquantulum, reficiendis viribus; ſed hoc ſere divites & qui delicatiùs ſe curabant. At hic cùm ad balneas ſuas populum promiſcuè admitteret, eundem quoq; ad bibendum invitabat. *& ipſe cum populo tantùm bibit, ut in piſcina eum bibiſſe intelligeretur, viſo, quòd unus bibiſſet.* Pro *abſinthiatum*, alios legere *abſentatum*, diximus ſuprà.

Abſis, Græcè Ἀψὶς & *Abſida*, fornix eſt, arcus, hæmiſphærium & quod in curvamen arcuatum conſtituitur. Hinc arcus Imperatorum triumphales Græci *Apſidas* vocant, Rhodigin. *Antiqq. lect.lib.*18. *cap.*10. Apud Eccleſiaſticæ rei Scriptores, modò ſignificat Epiſcoporum ſubſellia, V. Auguſtin. *Epiſt.*23. modò Chorum vel Presbyterium, ut vocant, id eſt, locum in Eccleſia cancellis incluſum, Clericorumque cœtui deſtinatum: apud Leonem Marſican. *lib.1.cap.*19. Greg. Turon. *lib.*10. *cap.*31. & 32. *Canonem* 3. Synodi Carthagin. ævo Auguſtini habitæ: modò Fornicem, vel Loculum arcuatum ligneum, quo ſuper altare polito, ſimulachra conſervabantur, ut patet ex Rupecto *de Caſibus S. Galli cap.9.* & Ekkehardum Jun. *cap.6.* modò Atrium vel porticum Eccleſiæ, Angl. *à Curch-Porch.* V. Spelmannum *Gloſſar.* & hic in *Abſida.*

Abſol-

Abſolvere defunctos, in Communione Rom. eſt dicere *Collectam* mortuorum, *Abſolve Domine animas fidelium defunctorum.* Odo Epiſc. Pariſ. in *Præceptis* Synodal. §. 7. *Sacerdotes, audito Parochianorum ſuorum obitu, ſtatim* abſolvant *eos, cum Pſalmis pro defunctis, & collectis:* Hinc in *Statutis* Ordinis de Sempringham *pag.* 781. *Patres & Matres, fratres & ſorores, & conſanguinei defuncti Fratrum noſtri Ordinis, in annuo Capitulo, in conventu nominativo debent abſolvi*, &c. Et in *Vita* S. Gilberti Inſtitutoris ejuſd. Ordin. *Recitatis Sanctorum paſſionibus &* abſolutis *defunctis*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Quid autem *Collecta* ſit, dicemus infrà.

Abſolutè ordinari, dicebantur olim in Eccleſia Rom. qui non uni alicui certæ civitati, vel pago aſcribebantur, cujus Eccleſiæ inſervirent, ſed ſimpliciter in Sacerdotum numerum allegebantur: Quod vetitum Concilio Londinenſi A. C. 1125. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum titulum, ordinetur: Qui verò* abſolutè *fuerit ordinatus, ſumtâ careat dignitate.* Ut & jam priùs in Concil. Chalcedon. *can.* 6. Hinc irritæ poſtmodum factæ iſtiuſmodi ordinationes, & ἰδικῶς ſeu *ſpecialiter* omnes ordinari cœpti, atque in ipſis Presbyterorum & Diaconorum, ut & Subdiaconorum ordinationibus, ab Epiſcopis, nominati ſtatim tituli ſunt, quibus ii aſcriberentur, &c. V. Car. du Freſne in voce *Titulus.*

Abſolutio, in eadem Communione, dicitur deprecatio brevis in fine Pſalmorum cujuſcunque nocturni, ante lectionum recitationes; ita dicta, quia tunc terminabatur nocturnum, & cùm eſſent tria nocturna in officio, tunc pſallentes ter diſcedebant à Choro, ad quieſcendum, ſicque tribus *abſolutionibus* dividebatur Matutinum. Vel ita dicta eſt, quia in ea à Domino munditia cordis, ad rectè lectiones percipiendas, poſcitur. *Abſolutiones* verò, in horis Canonicis poſitæ dicuntur; Scilicet, ad Primam, duæ ſunt, una, quæ *Abſolutio Capituli* dicitur; altera quæ *Abſolutio lectionatica* ſeu *brevis*, quia finitâ Primâ ſolebant congregari in Capitulo Monachi, ubi audiebant aliquam S. Scripturæ brevem lectionem, poſtquam auditores à Capitulo diſceſſerunt, obtentâ Superioris benedictione: quod quidem hodie in Choro fit, & *lectio brevis* dicitur, eſtque veteris illius & longioris lectionis particula. Sed & *Abſolutio* vocatur illa, quæ profertur circa cadaver, vel tumulum, de qua V. Domin. Macrum *Hierolex.*

Abſolutionis Dies, vulgò *le Jeudi Abſolu*, Feria dicitur in Eccleſia Rom. quinta, ante Paſcha, quâ Pœnitentes abſolvi ſolebant. Johannes Epiſc. Abrincenſis *de Officio Eccl. pag.* 41. *Ipſo die horâ ſextâ Populus ad Eccleſiam conveniat: ſi Epiſcopus fuerit, convocatio pænitentium &* abſolutio, *chriſmatis & olei conſecratio, juxta Epiſcopalem ritum ordinetur; ubi verò defuerit, inprimis tam Clerus, quàm Populus, proſtrati in terra cum lachrymis & gemitu abſolutionem criminum à majori Sacerdote accipiant*, &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

in *Abſoluto*, in *libris* Coloniarum, *Cæterùm in* abſoluto *remanſit*: terminus eſt Agrimenſorum; pro *Abſolutum.* Apud illos autem *abſolutum* dicitur, quod aſſignatum ac limitatum non eſt. Sic *in ſoluto*, pro *ſolutum*, quod idem cum *abſolutum.* Dicebantur autem *relicta* ac *ſoluta*, illa loca, quæ propter ſterilitatem relinquebantur, nec aſſignabantur, aut menſuris vel limitibus obligabantur. Aggenus. *Hæc autem ſunt loca, quæ in ſoluto dicuntur, quæ aut in ſaxoſis & ſterilibus locis ſunt, aut in paludibus, ubi nulla potuit exerceri cultura.* Pingues enim agri tantum, aut illi, in quibus cultura exerceri poterat, aſſignatione dividebantur ac metabantur. Virgilius:

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has ſegetes?

Unde *metatus ager*, de aſſignato vel opimo & pingui, apud Horatium,

— — —*Videas metato in agello?*
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum.

V. Salmaſium *ad Solinum p.* 682.

Abſolutoriæ Literæ, apud Hug. Flaviniacenſem in *Chron. pag.* 254 dicuntur, quæ re confectâ, Miſſis ac Legatis dantur, cùm domum remittuntur. In *Concil.* verò Burdigalenſi, A. C. 1262. *c.* 1. quibus Pontifex excommunicatum, ab excommunicatione à ſe *abſolutum* eſſe, denuntiabat: apud eundem *Gloſſarii* Auctorem.

Abſterſoria, in miniſteriis ſacris Eccleſiæ Rom. Viſitatio Theſaurariæ, S. Pauli Londin. A.C. 1295. *Duo* abſterſoria *de panno lineo, cum extremitatibus cordatis de ſerico, ad extergendum digitos poſt Perfuſionem in majori altari*, &c. apud Eund.

Abſtinentes, apud Cyprianum ſeu Auctorem *de Singular. Clerit.* *Quid per hypocriſin vult ab hominibus* abſtinens *dici & in ſecreto carnibus & ebrietate diſtendi?* Iidem videntur, qui *continentes*, vel qui jejunia obſervabant, & à certis ciborum generibus abſtinebant: In *Vitâ* S. Præject. Mart. poſter. *num.* 7. videntur *pænitentes* hac voce intelligi. Apud Philaſtrium verò *de Hæreſ.* ſic dicuntur Hæretici, in Hiſpania, Gallia & Aquitania, *ſeparantes perſuaſionibus conjugia hominum & eſcarum abſtinentiam promittentes*, &c. Idem. V. quoque Macrum in *Hierolexico.*

Abſynthium, in *Conſuetudin.* Floriacenſibus *pag.* 405. *His tribus diebus poſt cymbali pulſationem, qui voluerit, bibat de* abſynthio *melle confecto, quod Refectorarius antè præparavit, & poſuit in cyphis ſingulorum.* Potio eſt mellita, Monachica, ut interpretatur du Freſne *Gloſſar.* V ſuprà *Abſinthiatum.*

ad S. Abundum, vulgò *S. Aon*, vel *Saint Haon*, locus eſt Galliæ, in pago Bellojocenſi, non procul ab Ulſeo caſtello *Urfé*; inter Rodumnam Seguſianorum ad Ligerim & Montem Maurilionis *Montmorillon*, Maſſonus. Inter loca Cluniaco ſubjecta, Hadr. Valeſius *Not. Gall. in voce Carus Locus.*

Abyſſini, adde: Antiquiſſimis temporibus ex Arabia in Africam tranſierunt. *Abaſſinos* certè Arabiæ Fel. populos fuiſſe, & in Æthiopiam Africanam transgreſſos eſſe, ex Uranio Stephanus teſtatur. Arabes eos vocant *Habaſſi*: ipſi autem ſeſe Chaldæos profitentur & eâ in ſacris linguâ utuntur. Regum eorum catalogus quidem extat, ſed antiquiſſimi admodum in obſcuro ſunt. Reginam Sabæ, quæ ad Salomonem acceſſit, eorum ordini per errorem inſertam ait Hornius, ſed non deſunt Viri eruditi, qui Abyſſinorum illam Imperatricem fuiſſe contendant. Minùs controverſum eſt, quod de Candace idem habet, de qua Actorum *cap.* 8. namque ex Strabone, Plinio & Dione Caſſio diſcimus, fuiſſe ſub Ægypto Æthiopum Regnum γυναικοκρατούμενον, cujus Reginæ communi nomine *Candaces* fuerint appellatæ: atque ab hac, per Enuchum ejus à Philippo baptizatum, Chriſtianam Religionem ſe accepiſſe, hodieque gens gloriatur. Sub Juſtiniano dein I. Imperatore, Rex Æthiopum Axunitarum Adad ſeu David memoratur, ad fidem Chriſti itidem converſus: à quo tempore illa Æthiopia, inter medios Barbaros, Religionem Chriſtianam, ſed innumeris permixtam erroribus, retinuit, &c. Pendunt autem *Abyſſinis* tributa Saraceni, Ægyptii & Turcæ; cujus cauſam cùm quidam aſſerant hanc eſſe, quòd, cùm fontes Nili in Abyſſina ſint, ipſumque illud flumen, à cujus incrementis pendet fertilitas & ſalus Ægypti, per eam labatur, eo intercluſo & averſo univerſam Ægyptum fame urgere poſſent: Hornius fabuloſum id eſſe ait; Aliis non adeò id abſurdum cenſentibus, cùm fontes fluvii in apice montis ſint, & facili negotio in aliam partem deflecti poſſent, deducique. Hodie tamen majorem partem Habaſſiæ Turcæ aliiq; in Africa Barbari occuparunt, ſic ut ex tot provinciis vix quatuor ſuperſint Imperatori, qui *Presbyteri Johannis* titulo Europæis notus eſt. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. & Polit.* Regis titulus, *Dilectus à Deo*, &c. *Imperator Magnæ Æthiopiæ, Magnorum Regnorum & Ditionum Dominus, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angole, de Baru, de Baalinganze, de Aden, de Vangue, de Gojame, de Damaraa, de Vagnemedri, de Ambeda, de Vagne, de Tigrimahon, de Sabaym, de Bernagaes, & Dominus uſque ad Nobiam finem Ægypti.* Quæ tamen loca pleraque, utpote à mari & commerciorum uſu remotiora, tabulis Geogr. non deſignantur, vel interſtinguuntur. V. Auctorem *Hiſt. Orbis Terr.* &c.

AC

Acacia, Græcè Ἀκακία, arbor quibuſdam, quæ propriè & abſolutè Dioſcoridi Αἰγυπτιακὴ ἄκανθα, *Ægyptia Spina*, è cujus ſiliquis, foliis & fructu ſuccus multiplicis olim uſus, in Medicina, hodie in totum ignotus eſt. Propriè ipſe ſuccus ſeu ἐγχύλισμα Spinæ Ægyptiæ, cujus uſu deperdito ſuccus prunorum ſucceſſit: Unde eſt, quòd *Acaciam* infimæ Græciæ Medici *ſuccum prunorum* interpretantur. V. de hac Arbore, è qua 18. remedia petita olim & ſucco ejus, latè diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 539. & ſeqq.

Acacia, *Innocentia* eſt, apud Tertullianum *de cultu fœmin. cap.* 6. Sumta dein vox pro involucro pergameno, quod loco ſceptri olim ferebat Byzantinus Imp. ad inſtar antiqui codicis, pulvere fartum, in mortalitatis, quam cum cœteris communem haberet, memoriam: idque quoties ſolenniter & imperialiter indutus prodiret. Dictum autem ſic ſceptrum illud, quòd mortis recordatio innocentiam hominis quàm maximè conſervet. Dominic. Macer *Hierolex.* Car. du Freſne ait, fuiſſe ſaccum ex panno purpureo confectum, codici ſimilem, terrâ vel arenâ plenum, cujus arcanum ſic prodi à Codino, ubi de Imperatore: *Crucem in dextrâ ſemper portat, in ſiniſtrâ verò pannum ſericum codici ſimilem, ligatum mantili, habetque intus terram vel arenam, & vocatur* Acacia: *quaſi dicat illud, Imperatorem humilem eſſe ut mortalem, neque propter Imperii faſtigium efferri, neque ſe tumidum jactare debere* Quam eandem ſignificationem *Acaciæ* adſcribit Simeon Teſſalonicenſis, qui quod χῶμα Codinus, *terram* vel *arenam*; χοῦν, *pulverem* vocat. Hocce ſanè ſchemate *Acacia* depingitur in Michaëlis Palæologi Imp. effigie, quam du Freſne exhibet *Differtat. de inferioris ævi Numiſmat.* licèt in aliis Theodori Laſcaris jun. ejuſdem Michaëlis & Andronici ſen. imaginibus, quas ex Codice Auguſtano *Hiſtoriæ* Georgii Pachymeris delineari curavit Hieron. Wolphius, voluminis ſpeciem præferat. Uti ergo, quod Conſules & Impp. primi in nummis, dextrâ interdum, quandoque ſiniſtrâ, chartaceo volumini ſimile geſtant, mappa videtur fuiſſe, vel etiam codicilli Conſulares, ſeu Magiſtratuum omnium inſigne: Sic aliud longè fuit in extrema Græcia, *Acacia* nempe; de qua dictum &c. V. quoque infrà in vocibus, *Mappa*, item *Volumen.*

Academia, adde: Ab *Academia*, ubi Plato docere ſolitus eſt, *Academica* ſecta nomen habuit, quæ loci quoque nomine ſubinde venit.

venit. Unde *Academia* triplex apud Auctores, *Vetus, Nova* & *Media.* Plato *Veteris* princeps fuit, quæ demum ſic vocari incepit, poſtquam Arceſilas alteram induxit. Fuit illa mixta ex Heraclitica, Pythagorica & Socratica: unde illis, qui uno Socrate contenti erant, miſcellâ hac corrumpere Philoſophiam genuinam Plato viſus fuit, V. Laërtium *in Platone*, Heſychium Illuſtrem, Apulejum *de dogm. Plat.* &c. Decem verò ſunt Dialogi, quibus omnem Philoſophiam comprehendiſſe exiſtimatur, teſte Jamblicho: *Agnovit is unum eſſe Deum, ſummum opificem univerſi: ſed præter eum ſtatuit Deos duplices, Dæmones & Heroas: quibus & ipſis ſacra fieri juſſit*, V. Auguſtinum *de C.D. lib.* 9. *cap.* 8. & 11. Idem *mundum cœpiſſe arbitratus eſt, ſed materiam ejus Deo coæternam ſtatuit:* quem errorem à Platone Hermogenes hæreticus hauſit. *Ideas porrò aſſeruit*, Peripateticis impugnatas ac à SS. Patrum non paucis rejectas: qua parte creditur Gnoſticis præiviſſe, V. Irenæum *adv. hæreſes lib.* 2. *cap.* 19. Tertullianum *de Anima* &c. Valentino inprimis, qui circa A. C. 150. è Theogonia Heſiodi 30. Deos & è Platone Ideas mutuatus, cum Johannis hæc Evangelio miſcuit. Niſi fortè malè de Ideis intellectus Plato eſt. Ei in *Academia* ſucceſſit Speuſippus, cui Xenocrates Chalcedonius, Polemo Athenienſis, Crates Athenienſis & Crantor Solenſis. Hujus diſcipulus Arceſilas *Mediæ* auctor ἀκαταληψίαν & ἐποχὴν induxit, docuitque: *Nihil percipi poſſe, eoque in omnibus eſſe cohibendum aſſenſum.* Sic, cùm Philoſophia *ad ſummum jam incrementum perveniſſet*, verba ſunt Lactantii *lib.* 3. *cap.* 6. *repentè extitit Academia tanquam ſenectus ejus, quæ illam* (ignorantiâ introductâ) *conficeret jam deflorescentem.* Diſcipulus Arceſilæ fuit Lacydes, Lacydi Telecles & Evander, cui Hegeſippus Pergamenus Laërtio, *Hegeſilaus* Clementi, ultimus Academiæ mediæ aſſertor ſucceſſit: Qui enim Hegeſippum excepit Carneades Cyrenæus, *Novam* is ſeu Tertiam Academiam fundavit: quæ à media duplici ratione differebat. Primò enim Arceſilas è rebus verum ſuſtulit, Carneades aliquid verum aut falſum eſſe faſſus eſt, ſaltem negavit in nobis κριτήριον ſeu artem judicandi verumque à falſo diſcernendi eſſe, V. Cicer. *in Lucullo.* Dein Carneades quidem aſſenſum cohibuit ob rei incertum, non tamen negavit aliquid eſſe probabile, aut contrà: quale nihil Arceſilas, V. Cic. *Acad. Qu. lib.* 4. Poſt Carneadem docuit Clitomachus Carthaginenſis, in quo ſucceſſio Academiæ novæ deſiit. Quidam triplici huic Academiæ addunt quoque *Quartam*, cujus Philo & Charmidas Clitomachi ſucceſſores auctores fuere, quæque paulo propiùs ad veterem acceſſit: & *Quintam*, ab Antiocho fundatore, qui veterem Academiam inſtauravit, niſi quòd de κριτηρίῳ Stoicis accederet, *Antiochiam* dictam. Poſt hunc, qui ſequentibus ſeculis Platonis dogmatis inſiſterent, pro *Academicis* Platonici dici maluerunt, V. infrà ſuo loco, & plura in hanc rem, apud Voſſium *de Philoſoph. Sectis. capp.* 12. 13. 14. 15. & Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſophica libro.* 3. *cap.* 20. ex Roſſæi *Archeol.*

Acamantis, adde:

Δῆμοι Tribus Acamantidis.

Agnus.	Hepheſtiadæ.
Cholargia Cephale.	Hermus, ſeu Hermi.
Cholargus Cholargi.	Itea.
Cicyana.	Proſpalta.
Eriſidæ.	Sphettus.

Thoricus.

Acanthina veſtimenta, memorantur Varroni apud Servium, *Cùm dempti ſunt aculei, ex his implicitis mulieres multiplicem conficere veſtem; hinc veſtimenta* acanthina *appellata.* Nempe ab *acanthio* herba illis nomen, utpote quæ texi conſuevere ex lanugine, quâ folia acanthii ſolent obduci, de quo V. Plinium *lib.* 24. *cap.* 12. Unde Servium corrigit Salmaſius, veſtes in ſimilitudinem *acanthi* ornatas & confectas hac voce accipientem & ſic intelligentem verſum Poëtæ:

Et circumtextum croceo velamen acantho.

Hic enim *acanthus* purpura eſt, quæ extremam veſtis oram circumibat. Namque virgæ illæ, quæ in circuitum veſtis eunt, ad oram infimam currentes, non ῥάβδους ſolùm, & καλάμους & σκυτάλας Græci, ſed & ἀκάνθους dixere. Heſychius, Ἄκανθος περίσχισμα ὑφασμένον καὶ ζῶον καὶ φυτὸν καὶ πτηνόν, *Acanthus circumtexta faſcia* ſeu *lorum* ſeu *virga*, & *animal & planta & volatile.* V. Salmaſium *ad Vopiſcum Aurelian.* Cardui autem genus *acanthium* eſt, araneoſâ habens lanugine obducta folia. Oribaſius, Ἐπ᾽ ἄκρων δὲ ἀκανθώδεις ἐξοχὰς ἔχει, καθ᾽ ἃ ἀραχνοειδὴς ἐστὶ χνοῦς. ὃ συλλεγόμενον καὶ ὑφ᾽ ἐν τοῖς βομβυκοειδὴς γίνεται. Et multo ante eum Plinius, *Foliis aculeatis per extremitates & araneoſâ lanugine obductis, quâ collectâ veſtes etiam quædam bombycinis ſimiles fiunt in Oriente.* V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part. poſter. Lib. IV. cap.* 23. & Salmaſium præfatum *ad Solinum p.* 537.

Acanthos, Græcè Ἄκανθος, ſeu Ἀκανθῶν πόλις. Urbs Ægypti, non procul à Memphi, in eodem latere, Libyco viz. ab arbore Ægypti celebri, quæ ἄκανθος, h. e. *Spina*, nomen adepta, quòd in ea eſſet ſpinæ Thebaicæ ingens lucus. Stephanus, Ἄκανθος, Μέμφιδος ἀπέχουσα σταδίους τριακοσίους εἴκοσι καὶ δεύτερα, ἐν ᾗ τῆς ἀκάνθης τῆς Θηβαϊκῆς ἄλσος ὑπάρχει. *Acanthus Memphi diſtans ſtadiis trecentis viginti & altera, in qua ſpinæ Thebaicæ ſylva ingens.* Ubi *alteram* vocat, quia prima, quæ ibi recenſetur Urbium, hoc nomine in Thracia erat. Conferebat arbor hæc, unde Urbi nomen, flores Coronariis & Medicis, in totum diverſa ab Acacia, ſpinoſa & ipſa arbore, in eadem Ægypto naſcente, quæ ſuccum è foliis & fructu expreſſum dabat multi uſus in Medicina, ut diximus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 532. *& ſeqq.* Fuit & herba topiaria ejus nominis, *Pæderos* quoque dicta, de qua idem *pag.* 535. 565. & 1128. Sed & limbus veſtium, *Acanthus* dictus, occurrit apud Virgilium, ubi *velamen croceo acantho circumtextum*, tunica eſt per extremitatem oræ infimæ limbum habens croceum, ad inſtar *acanthi*, flexibilis virgulti. Hinc Heſychius, Ἄκανθος, περίσχισμα ὑφασμένον, &c. V. eundem *pag.* 300 & ſuprà quoque in *Acanthina.*

Acapna ligna, Græcis Latiniſque, quæ fumum non emittunt accenſa, aliàs *coctilia*, Ulpiano *l.* 157. *de verbor. ſignific. ligna cocta ne fumum faciant:* cujuſmodi tabernam Pater Pertinacis Imper. in Liguria exercuiſſe & coctilia paraſſe ac vendidiſſe, legitur apud Jul. Capitolinum in *Vita* Imp. hujus. Artem hoc modo *acapna* parandi paucis Theophraſtus deſcribit *Hiſtor. l.* 5. Δριμύτατος, inquit, ὁ καπνὸς συκῆς καὶ ἐρινεοῦ καὶ εἴ τι ἄλλο ὀπῶδες, αἰτία δ᾽ ἡ ὑγρότης· φλογωδέστατα δὲ καὶ διαβρεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπιρρύτῳ καὶ μετὰ ταῦτα ξηρανθέντα, πάντων ἀκαπνότατα καὶ φλόγα μαλακωτάτην ἀφίησι. *Acerrimus fumus ficûs — & ſi quæ alia arbor ſucci plena; cauſa autem humiditas. Cùm verò accenſæ irrigantur flumine & poſtea exſiccantur, omnium maximè acapna evadunt & tenerrimam emittunt flammam.* Erant & aliæ rationes iſtiuſmodi ligna parandi: Nam, ut Cato docet, *cocta ſole & conſperſa amurcâ fumum non faciunt.* Atque iſti fuerunt, quos olim admiratus Anacharſis dixit, τὸν μὲν καπνὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καταλείπειν, τὰ δὲ ξύλα εἰς τὴν πόλιν κομίζειν, *Fumum quidem in montibus relinquere, ligna verò in Urbem deferre.* Fere enim, qui coctiliariam faciebant, degebant in montibus aut ſylvis, ut Pertinacis pater in Apennino. Brevia autem fuere hæc ligna, neque multum à carbonibus diverſa; & non manu, ut ligna, ſed batillis tractari ſolita. Unde legimus apud Trebellium Pollionem *in Claudio*, *Coctilium quotidiana batilla quatuor*, &c. V. Salmaſium *ad loca cit.* & infrà, in *Batillum*, ſeu *us*, item in voce *Coctilia.*

Acathiſtus Hymnus; vigilia maximè ſolennis, in Sabbato quintæ hebdomadæ Quadrageſimæ, in honorem B. Virginis, obſervata, in Eccleſia Græca, in memoriam multiplicis liberationis à Barbarorum incurſionibus; quam ejuſdem Sanctiſſ. Virginis apud Deum pro Urbe CP. interceſſioni adſcripſerunt. Gr. Ἀκάθιστος, id eſt, *ſine ſeſſione*; totâ enim illa nocte ſtando celebrabatur, dum in honorem Deiparæ hymni laudeſque inceſſanter canebantur. Ita enim Gretſerus ex Bibliothecæ Bavar. quodam M.S. *Civitas verò illæſa permanens, interceſſione Deiparæ quotannis, ex illo tempore hymnum gratiarum agendarum cauſâ concinit, diem illum* Acathiſton, *quaſi ſeſſionis expertem nominans.* Domin. Macer *Hierolex.* Franciſcus Junius hanc vigiliam inſtitutam cenſuit, in memoriam itineris Mariæ Virginis, unà cum Joſepho, Bethlehemum. Sed ex Græcorum *Triodio* aliter apparere, refert *ibidem* Carolus prior frater.

Acaunum, Monaſterium in loco vallis Penninæ vel Sedunenſis *Acauno*, quod illuſtre fecerunt Sepulcra Martyrum legionis Felicis Thebæorum, Mauritii commilitonumque ejus ibi occiſorum, Exſuperii, Candidi, aliorumque, quos Gregorius *Sanctos Agaunenſes* vocat. Extruxit illud Sigiſmundus Burgundionum R. fil. Gondobadi, domibuſque & Baſilicis magnificè ornavit, ac prædiis locupletavit, Gregor. Tur. Fredegarius, Aimoinus &c. Hodie incolis *S. Mauritzen in Vallis*, Gallis *S. Maurice*, aliàs *S. Mauris* & *S. Morits.* Extiterunt in Monaſterio duæ olim Baſilicæ, altera S. Johannis Apoſt. & Evang. altera B. Mauritii cœterorumque Commartyrum. Significat autem *Agaunum* vett. Gallis *ſaxum* vel petram, & Cluverio ac Simlero *Tarnajæ* vel *Tarnadæ* videtur; in Tab. Peutingeriana. V. infrà in voce *Agaunum.*

Acca, Haguſtaldenſis Epiſcopus, obiit A.C. 740. inter Sanctos relatus. In *Cod.* 141. *Bibl. Sangerman.*

Accabuſſare, vox citimæ ætatis, apud du Freſne, in *Statutis* MSS. Maſſilienſis Urbis *lib.* 5. contra eos, qui ludendo jurant: *Et ſi illos* 12. *denarios dare & ſolvere non poterit*, accabuſſetur, *penitùs indutus cum veſtibus, quas tunc detulerit, in portu Maſſiliæ, vel in vallato, quod eſt in Portali Callatæ, uſque ad Portale S. Martini, tot vicibus, quot juraverit.* Idem quod *immergere*, in mare demittere, Gr. καταποντίζειν, Gall. *bailler la Cale:* eſt enim Occitanis, *Cabuſſa, faire la culbute*, prono capite prolabi. Pœna in meretrices & lenones vulgò decreta, etiamnum apud Burdigalenſes, quâ ii in cavea ferrea incluſi in mare demittuntur & ſubtus navem denuò ſubmerguntur. V. *Conſuetud.* Solenſem *tit* 16. *artic* 6. & quæ de hac pœnæ ſpecie obſervat Cleriacus *ad LL. maris Oleronenſis*, laudatus præfato du Freſne *Gloſſar.*

Accendentes, V. infra *Acoluthi.*

Accendones, apud Tertullianum *de Pallio cap ult. Verùm & accendones & omnis gladiatorum ignominia togata producitur.* ex correctione Salmaſii, cùm priùs legeretur *& ardones:* Laniſtæ ſunt, quo modo eos vocare Tertulliano libitum eſt, quòd gladiatores *accenderent* & excitarent ad pugnam. Idem *ad Martyres: Nec tantus ego ſum, ut vos alloquar: Sed tamen & gladiatores perfectiſſimos, non tantùm Magiſtri & Præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ, & ſuper vacui qui-*

quæ adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſta, profuerint. Ubi Magiſtri & Præpoſiti gladiatorum laniſtæ ſunt, qui eos de propinquo adhortabantur & accendebant, dictataque illis ſuggerebant. Ideoque & cum gladiatoribus productos dicit heic Auctor, ut pugnaturis adſiſterent, & ad fortiter faciendum incitarent. *Accendones* itaque ſunt ἐρεθισμοὶ, ab *accendo*; ut *Comedones* à *comedo*, &c. Virgilius:

Accendamque animos inſani Martis amore.

Et alibi:

Ære ciere viros, Martemque accendere *cantu*, &c.

Togati hi fuere, ut & gladiatores; unde togam inter gladiatoria Commodi inſtrumenta & ornamenta recenſet, in *Pertinace* Jul. Capitolinus: quorum hi tamen, cùm pugnarent, illas deponebant. V. Salmaſium *ad Tertullianum l.c.*

Accenſi, Magiſtratuum apud Rom. miniſtri erant, qui accirent: unde Ælii verſus:

Ubi primùm Accenſus clamarit meridiem, &c.

Livius de Decem-Viris Conſularibus: *Penes Præfectum Juris*, inquit, *duodecim faſces erant, Collegis novem ſinguli* Accenſi *apparebant.* Non autem ſolùm accire ad Prætorem, ſed etiam, moleſtis interpellatoribus ſilentium imponere, eorum erat, unde Cicero *Epiſt. ad fratrem: His rebus nuper C. Octavius jucundiſſimus fuit, apud quem primum Lictor quievit, tacuit* Accenſus, *quoties quisque voluit dixit & quàm voluit diu.* Dabatur autem id muneris Libertis. Hinc idem ad Appium cùm ſcribit, Pauſaniam, Lentuli libertum, *Accenſum* ſuum vocat. V. Thom. Dempſterum *Antiquit. Rom. lib. 7. cap. 48.* his apud Anglos ſimiles ii, quos vocant *Bayliffs errant*, Thom Goduyn *Antholog. Hiſt. Rom. lib. 3. ſect. 2. cap. 6.*

Accenſor, idem cum Delatore. Gloſſ. Lat. Gr. *Accenſor*, εἰσαγωγεὺς, εἰσαγωγεύς, βύλαρχος. In Gloſſ. verò Gr. Lat. Εἰσαγωγεὺς eſt *Lator, inſtitutor.* Ubi du Fresne judicat legendum *Delator*: quia apud Heſychium, εἰσαγωγεὺς dicitur eſſe ἀρχὴ Ἀθήνῃσι τῶν τὰ ἐγκλήματα εἰσαγόντων, *Magiſtratus Athenis eorum, qui crimina deferebant.* Poſtea tranſlata vox, ad denotandum *Acolythum*, cui incumbit cura accendendi lumina in Eccleſia. Heſychius, Δαδοῦχος, λυχνάπτης, λαμπαδηφόρος: Græcis recentioribus κανδηλάπτης. Hinc apud Honorium Auguſtodun. *lib. 3. cap. 64. Acolythus, qui eſt accenſor luminum*, V. infrà in voce *Acolythus*, & plura in hanc rem, apud Car. du Fresne *Gloſſar.*

Acceptor, vox Latio veteri cognita, teſte Soſipatro *lib. 10.* in uſum dein revocata à Scriptoribus medii ævi & in *LL.* antiquis frequens: in Salica *tit. 7. §. 1. 2. 3.* Burgund. *add. 1. cap.* 11. Longobard. *tit. 104. §. 18, 19, 20.* &c. *accipitrem* notat, qui Hebr. נץ *nets*, quòd ejus volatus velociſſimus ſit. Unde Græcis modò ὠκυπέτης, modò ὤκιστος, modò ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Heſiod. *in Oper. verſ.* 210. Homer. *Iliad. o. verſ.* 237. & *Odyſſ. v. verſ.* 86. Unde de Franciſci I. Regis Gall. accipitre, qui una brevi nocte, è Villeriæ caſtro, Londinum ſe contulit & notis ſuis agnitus, ad dominum remiſſus eſt, Thuanus *de Re Accipitr.*

—— —— Fugit ille per auras
Perfidus emanſor, rapidisque per aëra pennis
Tormento properat, voluerique citatior Euro,
Et Tarteſſiaco dum Sol lavat æquore crines,
Rurſus & Eoâ mortales lampade tingit,
Oceanum ſupra fertur Tameſimque Britannum,
Londini & feſſus tandem ſuper aſtitit arce.

Quam ob cauſam, apud Ægyptios, *accipiter* ventorum fuit ſymbolum, ut teſtatur Orus *lib. 2 cap. 14.* nec defuere, qui ob id ipſum Soli eum fuiſſe conſecratum dixerint. Euſt. *Od. o.* & proin ἱέρακα Græcis nominatum. Quemadmodum idem *ſacer ales* Virgilio *Æn. 11.*

Quàm facilè accipiter ſaxo ſacer ales ab alto.

Quamvis alii ideò ſic dictum malint, quòd Ægyptiis ex ſacris animalibus nihil fuerit tam ſacrum, quàm ibis & accipiter: utpote apud quos, ſi quis aliud animal invitus necaviſſet, ad Sacerdotum arbitrium multabatur, at *quisquis ibin aut accipitrem necaverat, ſive volens aut invitus necaſſet, eum mori neceſſe erat.* Herodot. *Euterpe.* Quin hodieque *Sacrum* cenſent, inter accipitrum aut falconum ſpecies; quam tamen vocem non Latinam, ſed Arabicam, eſſe, docet Bochartus, ex *Sakara*, quod *acutè videre* denotat &c. Eſt autem hæc avis venatui aptiſſima, ob ipſam hanc pernicitatem: unde *Accipitrariæ* venationis mentio jam apud Cteſiam in Photii *Excerptis, Indi lepores & vulpes venantur non canibus, ſed corvis, milvis cornicibus & aquilis:* quod ex eodem Cteſia pluribus explicat Ælianus *lib. 4. cap. 26.* Et in *Mirabilib.* docet Ariſtoteles, quâ arte, circa Thraciæ Amphipolim ἐξιόντες οἱ παῖδες ἐκ τῶν κωμῶν καὶ τῶν ἐγγὺς χωρίων, ἐπὶ θήραν τῶν ὀρνιθαρίων, συλλαμβάνουσι παραλαμβάνοντες τοὺς ἱέρακας, *ex pagis & agris finitimis ad avicularum aucupium egredientes pueri, accipitres in aucupii ſocietatem aſſumunt.* Quod idem narrat Antigonus *Hiſtor. 34.* V. quoque Plinium *lib. 10. cap. 8. & 43.* Geſnerum *in Avibus pag. 24.* ex Græca Paraphraſi Oppiani *Ixeutic.* Apuleium *Apolog.* I. Jul. Firmicum *Mat. l. 5. c. 7. & 8.* Alios. Unde non *abs re dicitur quis*, cur Chryſoſtomus ad locum Hiobi *c. 39. verſ. 26.* Accipitres poſuerit in cenſu τῶν ἀχρείων καὶ εἰκῇ δοκούντων, *rerum inutilium, quæque fruſtra videntur eſſe?* Et reſpondeti quidem poſſet, magnum virum, ut erat ſeverus admodum virtutis cuſtos, rigidusque ſatelles, potuiſſe hujuſmodi aucupia habere pro ſuperfluis, & iis accenſere, in quibus tempus inutiliter teritur. Sed, quod fortè verius, pleraque hæc parùm ſunt ad rem, neque *accipitrarii* aucupii vetuſtatem ſatis arguunt. Nam quæ ex Cteſia de Indis, ex Philoſopho de Thracibus, ex Plinio de Cratero afferuntur, rudimenta ſunt artis, eaque ſolùm apud Barbaros, nondum apud Græcos recepta. Et apud Martialem *lib. 14. Epigramm. 216.*

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis; idem
Decipit & captas non ſibi mordet aves:

ut & Oppianum *l.c.* Accipiter aves decipit, aut percellit, nondum capit. Et in Appulejo, aucupandis avibus quæritur: non ut ipſe capiat, ſed ut captantibus adſit. Solus Firmicus, qui ſub Conſtantino vixit, aucupii hujus diſertè meminit, ſed de mendo non ſine ratione Bocharto ſuſpectus. Interim certum eſt, illud non diu poſt Chryſoſtomum floruiſſe: Namque meminit ejus, qui ſtatim ſequitur, Proſper *de Vita contempl. lib. 3. cap. 17.* & Sidonius Apollinaris paſſim, inprimis *Panegyr. ad Avitum Imp. & Conſul. A. C. 416.*

Quid volucrum ſtudium, das quas natura rapaces
In vulgus propè cognatum? Quis doctior iſto
Inſtituit varias per nubila jungere lites?
Alite vincit aves, celerique per æthera plauſu
Hoc nulli meliùs pugnator militat unguis.

Exinde creſcente luxu, cùm in Gallia Clerici quoque canes & accipitres alerent, vetuerunt id multa Concilia toto VI. Seculo, Agathenſe *can. 55.* Epaonenſe *can. 4.* & Matiſconenſe II. *Can. 13.* Unde patet, erraſſe Leandrum & Pancirollum, qui Friderico Barbaroſſæ; Pandulfum item Collenutium, qui Henrico VI. Imp. aucupii hujus inventum tribuunt. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. Lib. II. cap.* 19. &c. Cùm autem *Accipitris* variæ ſint ſpecies, *Sacer* inprimis ſic dictus memorabilis eſt, & illa, quam *Albaſak* Arabes vocant, avis pulcherrima, minima rapacium, quæ paſſeres venatur; aut etiam, ſecundùm Damirem attagenes, columbas & turtures, niſus ſc. ſeu ſparverius: ut & ille, quem *triorchin* ſeu *buteonem* appellant, de quibus V. *ſuo loco.* In *LL.* Alamannorum *tit. 99. §. 20.* occurrit *Acceptor, qui aucam mordet*, qui *Ganshapich*, voce Germ. dicitur in *L.* Bajuvar. *tit. 20. §. 2.* Ibid. *Accipiter qui gruem mordet*, Germ. *Cranichhapich*: in *L.* iterum Bajuvar. *tit. cit. §. 3. Acceptor*, qui anates perſequitur, *Anitapich*: cujusmodi anatum hoſtes *Lanarios* Galli vocant, ut obſervat Albertus M. *de Animal. lib. 23. cap. 8.* &c. apud du Fresne *Gloſſar.* Nec omittendum, migratoriam quoque avem eſſe *Accipitrem*, ſaltem pleraſque ejus ſpecies, ſolo buteone & æſalone exceptis, quos ſemper apparere tradunt, Philoſophus *Hiſtor. lib. 8. cap. 3.* & Plinius *lib. 10. cap. 8.* Atque hinc verba illa Hiobi *cap. 39. verſ. 26 An per prudentiam tuam plumeſcit accipiter, expanſis alis ſuis versùs Auſtrum*: nonnulli ſic reddunt, *Nunquid per prudentiam tuam volabit accipiter alis ad Auſtrum expanſis?* ut ſenſus ſit, *An providentiæ tuæ debet id imputari, quòd ingruente hyeme, ad Auſtrales Mundi plagas volat accipiter?* Sed &, uti aquila, ita etiam accipiter, Solem inconnivis oculis intueri traditur, neque inde quidquam offendi, Ælian. *lib. 10. cap. 14.* ob quod ipſum, Ægyptii Horo, i. Soli vel Apollini, avem hanc ſacram eſſe voluere &c. Plura hanc in rem V. apud Bochartum *Hierozoicid. Part. II. lib. II cap. 19.*

Acceptoria Ars, ab *Acceptor*, id eſt, *Accipiter*, Gloſſæ vett. Latino-Græcæ, *Acceptor* ἱέραξ, Δοχεύς: Vox frequens in antiquis Legibus, nec Lucilio neglecta, qui dixit:

Exta acceptoris & unguis.

Ars eſt accipitraria, quam non fuiſſe ante Frider. Barb. exiſtimavit Blondus, qui circa An. C. 1246. captâ jam Parmâ, *aves rapaces & cicures, præter uſitatas in Italia multas, in queis falcones, chilvones, aſtures & gerfalchi albi*, populo in ſpectaculum conſpiciendas dediſſe Imperatorem refert. At ex antiqq. Legibus conſtat, non ſolùm inventam eam eſſe ante 1000. plus hinc annos, ſed pro more etiam noſtri ſeculi & diſciplinæ, à Gallis Germanisque fuiſſe illuſtratam, V. in *L.* Salica, *tit. 7. §. 1. 2. & 3.* in *Legg.* Ripuariis *tit. 36. §. 11.* in *Legg.* Friſonum, Bojorum *tit. 20 §. 1.* &c. Imo tantum admirationis in hoc voluptatis genere poſuere olim veteres, ut lege etiam prohiberent, ne quis ſpatham vel accipitrem ſuum in ipſam capitis redemtionem cogeretur dare; ſcilicet cùm hic non minus eſſet vitæ ſolatium, quàm illa libertatis vindex atque præſidium: Quin & ipſos, qui vel canem vel accipitrem alterius furtim ſubtraxiſſent, omni ludibrio & dedecore ſugillandos decernerent: Burgundiones in *LL. ſuarum Additam* 1. *tit.* 10. Imò & majorem adhuc hujus artis antiquitatem loqui videtur, quòd in Notitia Occ. Imperii, Ordo militum, qui *Sagittarii Venatores* dicti ſunt, auſpicium nominis ſui, accipitrem gerunt in clypeo, pro inſigni. Taceo Gaufredum I Brit. D. iter Romam carpentem, à muliere, cujus gallinam accipiter ejus invaſerat, lapidis ictu necatum, A. C. 1008. Certè Rex Angliæ Alvredus, inter bella, omnem venandi artem egiſſe, Aurificesque & Artifices ſuos omnes, Falconarios, Accipitrarios, Caniculariosque docere non deſiiſſe legitur, Henr. Spelmannus *Gloſſar. Archæol.* V. ſuprà *Acceptor.*

Acceptorium, nomen libri, in *Epiſt.* 41. Bonifacii Moguntin. Archiep. *Libellum quendam habes, qui non eſt major acceptorio duarum*

rum ſeptimanarum, quem ego legere cupio. Ubi videtur intelligi, inquit du Freſne, tot foliis conſtitiſſe librum, quem ſibi dari cupiebat, quot officium Eccleſiaſticum duarum ſeptimanarum continebat: At cur id *Acceptorium* appelletur, negat ſe planè aſſequi, niſi legendum ſit *Exceptorio* aut *Excerptorio*, in *Gloſſ.*

Acceſſus, ſeu *Acceſſio*, de Mari, cùm creſcit, Lat. *Venilia.* V. *ibi.* Item de Nilo. Seneca, *Nilus autem per quatuor menſes liquitur, & æqualis illi acceſſio eſt.* Quod Herodotus de eodem flumine loquens, πλάζειν vocat, unde vox πέλαγος orta: Κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινέων ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας. πελάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, *Incipit quidem Nilus à Solſtitio æſtivo abundare per centum dies: Cùm verò in hoc dierum ſpatio acceſſerit* (id eſt, excreverit) *tum retro redit ac reſidet.* V. Salmaſium *ad Solinum pag* 436.

Acciajolus Rainerius, Dux Athenarum, quas, poſtquam Impp. Græcis ſubfuerant, ab Arragonibus occupatas, his eripuerat, cùm uxor ejus Eubois nullam ei prolem maſculam peperiſſet, filium nothum reliquit Antonium, cui moriens Bœotiam cum Thebis, Venetis verò Athenas legavit; quod factum tempore Petri Zani Venetæ Reſp. Ducis. Sed iis rurſus potitus Antonius, Nerium ſucceſſorem habuit. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 1. *cap.* 7. Fuit & Francus *Acciajolus*, ultimus Athenarum Dux, quem Mahometes II. intellecto id agi, ut Athenæ Principi Bœotiæ traderentur, à Zogane, Peloponneſi Præfecto, in vincula conjici juſſit. Idem *ibid.* V. quoque Chalcocondylam *lib.* 9. &c. & in voce *Acciolus.*

Accipiter, apud Ægyptios venti fuit ſymbolum, teſte Oro *lib.* 2. *cap.* 15. ob ſummam volatus ejus celeritatem, quâ id imprimis accipitrum genus, quod à palumbis necandis Φασσοφόνον vocatur, præſtat, ut Porphyrius docet *de Abſt.* 3. Victoriæ item, uti & Noctua, cui ſuppetias ferre ſolet, V. Pierium *Hieroglyph. lib.* 20. & 21. Apud Tentyritas, Ægypti gentem, pro Numine cultus eſt, Ælian. *Hiſtor. Animal. lib.* 10. *cap.* 24. Σέβουσι δὲ οἱ Τεντυρῖται ἱέρακας. Quod idem de Philarum incolis (hæ in confinio Ægyptiorum atque Æthiopum ſitæ ſunt) tradit Strabo *lib.* 17. Quare tum Tentyritas, tum Philæos, capit Voſſius, cùm Cicero *de Nat. Deor. lib.* 3. *Accipitres ait Barbaris eſſe pro Diis.* Cauſam cultûs ſubjicit Diodorus Sic. *lib.* 2. quia Ægyptum purget à ceraſtis, ſcorpiis, aliiſque animalibus. Unde & apud Hermopolim ſimulachrum fuit Typhonis, equi fluvialis, cui *Accipiter* inſiſteret cum ſerpente depugnans, teſte Plut. *de Iſid. & Oſir.* Contrà Coptitæ, qui crocodilos venerabantur, Accipitres, tanquam Numinis ſui hoſtes, agebant in crucem, ut idem Ælianus refert, rationem utriusque cultus hanc adferens, Εἰκάζουσι δὲ τὸν μὲν κροκόδειλον ἐκεῖνοι ὕδατι, ὅθεν τοι καὶ σέβουσιν. οἱ δὲ τὸν ἱέρακα πυρὶ, ταύτῃ τοι καὶ προσκυνοῦσι, *At illi quidem crocodilum aſſimilant aquæ: & propterea etiam venerantur. Hi verò* Accipitrem *comparant igni: & idcirco adorant.* E' quibus patet, non injuriâ à quibusdam vocari in dubium, quod Strabo ait, avem hanc à tota Ægypto coli. V. Voſſium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 100. De venatione, quæ fit ope *Accipitris*, in voce *Acceptor*, *Falco*: item *Protohieracarius.*

Acclamandi ritus, Principibus aliiſque, olim atque etiamnum uſitatus eſt. De Principibus V. tum *alibi*, tum ſuprà, in voce *Alrech.* De Philoſophis Rhetoribusque dicemus in voce *Sophos*: pauca tamen & hic prælibaturi Formulam proponit Cicero *de Orat. lib.* 3. *Benè & præclarè! Bellè & præclarè!* vel, ut Græci, καλῶς, σοφῶς, ἀληθῶς. V. Plut. *de Audit.* Exemplum habes apud A. Gellium *lib* 1. *cap.* 5. ubi de Muſonio Philoſopho. Idque, usque ad adulationem, fiebat Philoſtr. *in Alexandro Seleucienſi*: Εὐσταλὴς δὲ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις ἔδοξεν ὡς καὶ βόμβον διελθεῖν αὐτῷ ἐπὶ σιωπῶντος, ἐπαινούντων αὐτοῦ τὸ σχῆμα. *Ita bene compoſitus Athenienſibus videbatur, ut & bombo ſive acclamatione etiam tacentem illum exciperent, laudantes decoram ejus ſtaturam.* Addebant nonnunquam, nutum, geſtum, manuumque plauſum, Quintilian. *Inſtitution. lib.* 5. *cap.* 2. *At nunc*, inquit, *proni atque ſuccincti ad omnem clauſulam non exurgunt modò, verùm etiam excurrunt, & cum indecora exultatione exclamant.* Unde & Themiſtius Euphrades *Orat.* cui tit. *Sophiſta*, Ἆρ' οὖν οἴεσθέ με ὦ ἄνδρες, ἐνδεῶς ἔχοντα ἔτι κρότου τε καὶ ἐκβοήσεων ὧν δαψιλῶς μοι εἰώθατε χορηγεῖν ἑκάστοτε, ὅταν λέγω, *Putatis ne igitur, ô Viri, me adhuc indigere veſtrò plauſu vel acclamationibus, quibus etiam exultando me copioſè ſemper ſoletis excipere, quando verba ad vos habeo.* Imò plaudendi quoque & *Acclamandi* Ars fuit apud Romanos, ita ut concentum quendam ederent, uti diſcimus ex Plinio *initio Panegyr.* Tacito *Annal. lib.* 16. Suetonio *in Nerone cap.* 20. V. Jac. Oiſelium JC. *Notis in Gellium loco cit.* & *lib.* 9. *cap* 15. & *hic infrà.*

Acclamatio, applauſus feſtâ vociferatione à Populo repetitus, occurrit *l.* 1. *C. de Quæſtor. & Magiſtr. officior. Qui Quæſturæ honore viguerunt, acclamatione ſolitâ excipiantur.* Item *l.* 3. *in pr. C. de Offic. Rect. prov. Similiter juſtiſſimos & vigilantiſſimos judices publicis acclamationibus collaudandi damus omnibus poteſtatem*, V. Gothofredum *ad hanc l. verb. proferamus proceſſus*, ubi, *Provinciarum Rectoribus prodeuntibus* quoque *acclamari* ſolitum fuiſſe, legitur. De acclamatione Senatus, legas apud Vulcatium Gallicanum *in Avidio Caſſio*, uni de Antonino Pio, *Hanc ejus clementiam Senatus his* acclamationibus *proſecutus eſt* &c. Nempe mos *acclamandi*, è Theatris primùm in *Fora* (is locus erat ἀγωνιστήριον λόγων) inde in Senatum translatus eſt, contra veterum diſciplinam. Quod ubi ſemel factum, quidquid in Theatricis illis acclamationibus fieri conſueverat, idem & in iſtis; quamvis non dubitemus, ægrè initio & paucis auctoribus, modicè ac verecundè à Conſcriptis Patribus morem fuiſſe admiſſum: Sed, ubi acceſſit uſus & conſuetudo, facilè vetuſtas ipſa omnem deformitatis hujus ſenſum in hominum etiam ſapientiſſimorum, animis extinxit, ſemelque conſuetudo recepta auxit indies, ut ad ravim uſque, & uti Victor alicubi loquitur, uſque *ad vocis defectum*, clamaretur. Græci vocarunt ἐπιβόημα, item κρότος, iſtiusmodi vociferationes: Et *acclamare* reddiderunt κροτεῖν, ἐπιβοᾶν, ἐκβοᾶν, ἐπιφημίζειν: ἐπικραυγάζειν quoque atque ἐπικράζειν Evagrius, quibus tamen verbis non quamcunque acclamationem, ſed immodicam ſolùm illam indigitavit. Non temerè autem, quid quisque vellet, acclamabant; ſed, ut in choris, erat aliquis cujus vox cœteris præiret; hic formulam *acclamationis* concipiebat, reliquâ turbâ nil niſi acceptas ab eo voces reddente. Ars verò adhibita & in concipiendis acclamationibus, quas ideo Plinius Secundus *Cantica* appellavit: & in acclamando; modulatione enim quadam utebantur, canentibus non abſimiles. Atque ut in ruſticis quibusdam cantilenis fieri videmus, ut idem repetatur ſæpius; ſic qui acclamabant, non ſemel aut iterum, ſed ſæpius eadem verba reſonabant. Unde id in Actis adnotatum quoque, atque hinc apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores legas ſæpe, *Dictum quinquies, dictum vicies* & ſimilia. Trebellius verò in *Claudio*, etiam ſexagies atque octuagies idem acclamatum obſervat; adeò illa tempeſtate mos acclamandi invaluerat. Formulæ porrò *acclamandi* aliæ erant ſolennes & communes; aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in *Maximo* & *Balbino*; *Inde in Senatum itum eſt: ubi poſt illa, quæ communia ſolent eſſe fauſta, dictum eſt* &c. Appellat *communia fauſta*, voces uſurpari ſolitas in omni acclamatione fauſta. Quæ ἐγκύκλιοι acclamationes nihil aliud niſi vota erant & laudationes; ferè autem à votis incipiebant, ut inter alia, in elegantiſſima illa narratione, quæ habetur in *Cod.* Theodoſiano, *lib.* 7. *tit.* 10. *Præfectorum & Tribunorum acclamationes ita incipiunt: Auguſte Conſtantine Dii te nobis ſervent: veſtra ſalus, noſtra ſalus: verè dicimus, jurati dicimus.* Interdum & verſibus acclamatum: qualis illa apud Tertullianum acclamatio,

De noſtris annis addat tibi Jupiter annos &c.

Quamvis autem hic mos ſatis vetuſtus ſit, ipſæ tamen acclamationum formulæ & earum exempla non inveniuntur, apud vetuſtiorem alium Capitolino, & cœteris *Hiſtoriæ Aug.* Scriptoribus. Cujus rei cauſa, quòd omnes, quæ in his libris proferuntur acclamationes, ex Actis publicis ab Auctoribus deſcriptæ ſunt. Lamprid. in *Alexandro Sev. Addam acclamationes Senatûs, quibus id decretum eſt. ex Actis Urbis a. d. prid. Non. Martias.* Non ſunt autem eæ in Acta publica cœptæ referri, ante Trajani tempora; cujus honori hoc primùm fuiſſe delatum, docet Plinius *Panegyr.* Poſt illa verò tempora etiam Hiſtorici factas cuique Principi acclamationes cœperunt in literas referre, idque magno ſtudio & diligentiâ, ut videre eſt apud Auctores præfatos, & Dionem in iis, quæ apud Xiphilinum reliqua ſunt. Migravit dein mos hic è Senatu in alios quoque civiles cœtus, neque Principibus ſolùm, ſed & Quæſtoribus, & Rectoribus provinciarum acclamari cœptum, uti vidimus. Imò & in omnibus Eccleſiaſticis conventibus idem olim eſt factitatum: Vetus enim Eccleſia & *acclamandi* morem uſurpavit & illas ipſas etiam formulas retinuit, quas habent Auctores ſæpius laudati diverſis locis. His populus in ſacris Conventibus utebatur, his & Patres ipſi in Synodis ſuis. Atque ut Senatorum acclamationes in Acta publica relatæ, numero etiam adnotato, quoties quidque dictum fuiſſet: Sic & vetus Eccleſia, cùm in Acta Synodica (Πρέπει ipſi & Πανταγμένοι,) dixere, tum in alia Geſta Eccleſiaſtica, habitas acclamationes per Notarios ſuos pari diligentiâ referebat. Ita in *Actis* ordinationis Eradii, cùm illum Auguſtinus jam ſenex apud clerum & populum ſucceſſorem ſibi dixit: poſt iſta Auguſtini verba, *Presbyterum Eradium ſucceſſorem mihi volo*; ſequuntur iſta: *A populis acclamatum eſt: Deo gratias, Chriſto laudes*: dictum eſt vicies ter. *Exaudi Chriſte, Auguſtino vita*: dictum eſt ſexies decies. *Te Patrem, te Epiſcopum*, dictum eſt octies. *Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit, non opus eſt* &c. mox, *A Notariis Eccleſiæ, ſicut cernitis, excipiuntur quæ dicimus; excipiuntur, quæ dicitis: & meus ſermo & veſtræ acclamationes in terram non cadunt. Apertiùs ut dicam, Eccleſiaſtica nunc geſta conficimus. Sic enim hoc eſſe, quantum ad homines, confirmatum volo.* A' populo acclamatum eſt trigeſies ſexies, *Deo gratias, Chriſto laudes: Exaudi Chriſte, Auguſtino vita*: dictum eſt tredecies & ſub finem: *Hic mihi reſponſione veſtrâ opus eſt — de hac aſſertione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt, Fiat*, dictum vicies quinquies. *Dignum eſt, fiat: juſtum eſt*: dictum vicies octies. *Fiat, fiat*, dictum quaterdecies *Olim dignus, olim meritus*, dictum vicies quinquies. *Judicio tuo gratias agimus*, dictum tredecies. *Exaudi Chriſte, Eradium conſerva*, dictum octies decies. Quæ planè gemina ſunt iis, quæ in Claudium Imper. Senatores dixere, cùm illi Imperium deferretur, apud Trebellium

Digitized by Google

bellium Pollionem. Eodem modo in Actis Synodi Epheſinæ Oecum. III. Cœleſtino & Cyrillo, duobus Chriſtianæ Religionis columinibus, acclamatum eſt venuſtiſſimè: Αὕτη δικαία κρίσις, νέῳ Παύλῳ Κελεστίνῳ νέῳ Παύλῳ Κυρίλλῳ Κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου. Κελεστίνῳ εὐχαριστεῖ πᾶσα ἡ σύνοδος. Κελεστίνῳ τῷ φύλακι τῆς πίστεως, εἷς Κελεστῖνος, εἷς Κύριλλος, μία πίστις τῆς συνόδου, μία πίστις τῆς οἰκουμένης. Quibus non diſſimiles, quas in alia Synodo habitas refert Evagrius *lib. 2. cap.* 17. Ibidem non multo aliter in Dioſcoridem acclamatur, quàm apud Lampridium in Commodum mortuum, *Κηδεύσωμεν Διόσκορον. Διόσκορον ὁ Χριστὸς καθεῖλε. τοῦτον ἔξω βάλλε. ἆρον ὕβριν τῆς συνόδου. ἆρον βίαν τῆς συνόδου, τὰς φονὰς τῆς Βασιλίου, ἆρον* [illegible] *τῆς συνόδου. ἆρον αἶσχος τῆς συνόδου*, &c. V. Acta Conciliorum, ut & infrà in voce *Kirieeleiſon* & *Polychronion.* Earum verò *acclamationum*, quibus excipere atque adeò interpellare ſoliti Epiſcopos concionantes & in Patrum ſcriptis, & in eorum vitis crebra eſt mentio. Ac videtur admirandæ ſanctitatis Vir B. Auguſtinus eum morem non invitus tuliſſe atque adeò non improbaſſe, quod ex *lib. 4. de Doctr. Chriſt. cap.* 26. aliisque locis, intelligere licet. Non ita Johannes Chryſoſtomus: qui Vir divinus, ut erat auſteriore ingenio, morem tot ſeculorum improbavit damnavitque. Extant integræ homiliæ, quibus id unum agitur, ut plauſus omnes & acclamationes de concionibus ſacris tollantur; quod cùm Vir ille tantus neque auctoritate neque facundiâ ſuâ potuiſſet obtinere, ipſo tandem temporis tractu correctum eſſe & è piorum ſynaxibus ſublatum, hodiè videmus: magno argumento, non quidquid olim factum eſt, id ſemper eſſe melius. Salmaſius *ad Scriptores Hiſt. Aug.* paſſim, inprimis apud Volcatium Gallicanum V.C. *in Avidio Caſſio.*

Accubare, apud Jul. Capitolinum *in M. Antonino Philoſ. Duodecimum annum ingreſſus, habitum Philoſophi ſumſit: & deinceps tolerantiam, quum ſtuderet in pallio & humi cubaret, vix autem matre agente, inſtrato pellibus lecto accubaret*: propriè de tricliniaribus lectis, quæ & *Accubita* dicebantur & *Accubationes*; cùm *cubare*, de cubicularibus lectis diceretur. Sed & de lucubratoriis lectulis *accubare* uſurpatum, de quibus multa *ad Suetonium* Salmaſius: neque dubium, de iis Capitolinum intelligendum eſſe. *Accubationes de roſis ac liliis & quidem purgatis*, habes apud Æl. Spartianum in *Ælio Vero.* Ubi *accubitationes* tamen vel *accubita* legi debere, monent Caſaubonus ac Salmaſius, V. infrà.

Accubita ſeu *Accubationes*, Græcis ἀνακλιτήρια, quod *Reclinatoria* vertit Wilramus Abbas *in Cant. Cantic. cap.* 2. Lexico Gr. Ms Regio, definiuntur, *στρωμναὶ μαλακαὶ εἰς ὕψος ἠρμέναι, lecti molles in altum aggeſti*; & Balſamoni *in can.* 74. Synodi Trull. ut & Johanni Epiſc. Citri in *Reſponſ.* ad Cabaſilam, *Accubitum* vocatur, *ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν, Omnis lecti apparatus editior & delicatus. Θρόνον ἀνάκλιτον* vocavit Plut. in *Romulo* &c. du Freſne *Gloſſar.* Occurrit vox apud Æl. Lampridium *in Heliogab. Nec cubuit in accubitis, niſi quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares &c.* Nempe *Accubita* recentioribus dicta ſunt, quæ Vett. *triclinia.* Juvenalis vetus Interpres *ad Satyram* 4. *Apud Vett.* Accubitorum *uſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes manducabant.* Ubi Vett. *lectos tricliniares* & poſteriorum *accubita*, quaſi penitùs diverſas res facit: quia ipſius ætate *Accubitorum* forma longiùs receſſerat à lectis convivialibus priorum; Sed initio nihil admodum ab iis differebant. Poſtquam verò ab uſu receſſerunt Triclinia, & forma eorum mutata & pro Tricliniis *Accubita* & *Stibadia* dici cœperunt. Unde Hieronymus Ezech. *cap* 46. *Accubita* vertit, *quæ Aquila*, inquit, *στιβάδας interpretatus eſt.* Tum figura eorum ſemicircularis cœpit, atque inde *Sigma* nomen invenit: cujuſmodi lecti, non ſecus ac triclinia, ſemper unum menſæ latus à convivis liberum præſtitere, quà viz. fercula inferebantur, ne ſupra humeros & capita accubantium aut inter latera, cum magna incommoditate convivarum, inferenda eſſent, &c. Quò omninò reſpiciens vetus ille Interpres, *Accubita*, id eſt, *Sigmata*, tricliniis oppoſuit. Fuere igitur diſcubitorii lecti *Accubita*; Sed viliores & levioris operæ, quales erant militum in caſtris. Suidas, *Στιβάδες φορμίσκοι ἐπὶ τῶν εὐτελῶν, στρατηγὸς δὲ ἐν φορμίοις. στιβάδες δὲ* [illegible] *χαμευνίαι. λιτὸς δὲ ἦν καὶ πολεμικὸς καὶ στιβὰς χαμαιπετὴς* ΑΚΟΥΒΙΤΟΝ *ἀπὸ ῥάβδων.* Interim etiam delicatiores lectos ad diſcumbendum ſic fuiſſe dictos, nec Latinis tantùm, ſed etiam Græcis Scriptoribus, conſtat liquidò ex d. *can.* 74. Concilii in Trullo, & obſervatione Patrum *ad illum can.* Ait Canon, Οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας Ἀγάπας ποιεῖν καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν καὶ ἀκκούβιτα στρωννύειν. Quæ verba ita exponuntur in *Pandectis* Juris Can Gr. Ἀκκούβιτον λέγεται ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν, ἀκκούμβο γὰρ παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ ἀνακλίνω &c In *Epiſt.* Valeriani Aug. ad Zozimianum Procur. Syriæ, *Accubitalia Cypria* ſunt, quibus inſtruebantur & inſternebantur Accubita; *veſtes de cataclitis* Tertulliano de *Pallio cap.* 3. *Cataclita* enim, *κατάκλιτα* ſunt, *Accubita*, tori nempe, quibus ad menſam accumbitur: nam *κατακλίνεσθαι* eſt ad menſam accumbere, & *κατάκλισις*, *accubitio.* Quæ tricliniares aut accubitales veſtes, quia pictæ utplurimùm & auro purpuraque inſignes erant, ut patet ex Luciano *in Conviv. Lapitharum*; *ἡμεῖς κατεκλινόμεθα, πορφυρίδας ὑποβαλόντες, Accubuimus purpurâ ſubſtratâ*: & Corn. Nepote apud Plinium *lib.* 9. *cap.* 39. *Qua purpura* (Tyriâ dibaphà) *quis non jam tricliniaria facit?* Imò nec de purpura tantùm illa, ſed & auro clavata, ut & mantelia, quibus menſa ſternebatur & mappæ: quorum mentio multis locis apud *Hiſtor. Aug.* Scriptores, &c. Hinc Tertullianus *l. c.* pavoni tribuit *plumam veſtem & quidem de cataclitis*; ſed de hâc re V. infrà ſuo loco. Quemadmodum porrò cœnationes olim à numero lectorum diſtinguebantur, erantque œci alii *τρίκλινοι*, alii *πεντάκλινοι*, *ἑξάκλινοι* & ita deinceps: ſic poſtea fuere *τεσσαρακούβιτα*, *ἑξακούβιτα*, atque ita alia. Luithprandus *Hiſtor. lib.* 6. *Eſt domus juxta Hippodromum, Aquilonem verſùs, miræ & altitudinis & pulchritudinis, quæ* Decaenneacubita *vocatur: quod nomen ab re, ſed ab apparentibus cauſis ſortita eſt: δέκα enim Græcè, Latinè decem: ἐννέα: novem: cubita aut* (Salmaſius mavult, *Accubita autem*) *à cubando inclinata vel incurvata poſſumus dicere.* Sed & Cœnationes ipſas dixere *Accubita.* Anaſtaſius de *Vitis* Pontificum *in Gregorio III. Accubita quæ ſunt ad B. Petrum in ruinis poſita, à fundamentis noviter reſtauravit atq; depinxit.* Sic iterum *in Leone III.* & IV. Porrò, etiam ad alios, quàm ad Græcos Latinum hoc verbum tranſiiſſe, è Rabbinorum ſcriptis apparet, in quibus אקובטין ſunt *Accubita.* V. Salmaſium *ad Lamprid. l. c.* atque infrà, in vocibus *Sigma & Stibadium*, quas idem, quod *Accubita*, Vir Clar. ſignificare ait.

Accubita, cœnaculum Romæ, ubi Pontifex olim Romanus feſtivitatibus quibusdam ſolennibus epulum Clero dabat: Meminit ejus Anaſtaſius Biblioth. in *Leone IV.* qui hoc ædificium à Leone III. Anteceſſore ſuo erectum reſtauravit, cujus veſtigia unà cum tribuna muſivo depictâ adhuc extant, in latere poſteriore Domus Pœnitentiariæ Lateranenſis Baſilicæ & ex diligentia Cardin. Barberini Antiquitatum reſtauratoris vigilantiſſimi ac Græci Latinique priſci ritûs ſtudioſiſſimi, perdurant. De hocce itaque cœnaculo *Ordo* Romanus refert, quòd in Paſchæ feſtivitate, antequam Pontifici caterva famularetur, ad Veſperarum celebrationem in Lateran. Baſilica, *deſcendebant Primates Eccleſiæ, ad Accubita, invitante Notario Vicedomini, & bibebant ter.* Dominic. Macer *Hierolex. V ſuprà.*

Accubita Novendecim, Gr. *Δεκαεννεακούβιτα*, locus in Aula CP. V. *ſuprà.*

Accubitalia, veſtes erant, quibus *Accubita* vel tricliniares lecti ſternebantur: quæ cujuſmodi fuerint, diximus ſuprà: Hinc *Accubitalia Cypria*, apud Trebellium Pollionem in *Claudio.* Et videntur quoque mantelia venire eodem nomine: quod valdè ſuadet ſimilis locus *Epiſtolæ* cujusdam Valeriani Imper. ubi *Mantelia Cypria* nominantur, &c. V. Salmaſium *Not. ad Tertullian. de Pall.*

Accubitalia Triclinia, refectoria Monachorum vocantur Orderico Vitali *lib.* 2. *pag.* 412. Athanaſius de imagine Berytenſi: *Χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίᾳ κελλίον χαρισθέν τινι, ἐν ᾧ κατὰ τὸν ἄντικρυ τοῦ ἀκκουβίτου αὐτοῦ ἔπηξεν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν*, *Chriſtianus quidam ſumſit in ædibus cellulam à quodam, in qua habitans è regione Refectorii, ibi collocavit imaginem Domini noſtri.* Hinc *Accubitus* appellata triclinia, majoribus ædibus ſacris adjuncta, in quibus Pontifices præcipuos è Clero & Laicis convivio excipiebant, poſt ſacra peracta, de quibus V. aliquid ſuprà, & multa alia, apud Car. du Freſne in *Conſtantinop. Chriſtiana*, ubi de *Tribunali* XIX. *accubituum* agit prolixè. In *Charta* Conradi Imp. A. C. 1145. *Accubitus vaſtatorii* occurrunt ſignificantque, jus prandii ſeu paſtum, Gall *Droit de giſte & de paſt*, de quo infrà in vocibus *Paſtus, Prandium. Procuratio.*

Accubitorium, locus in quo accumbentes veſcebantur. De eo vet. Schol. Juvenalis *Sat.* 5. *v.* 17. *Apud veteres* Accubitoriorum *uſus non erat, ſed in lectulis manducabant diſcumbentes; tres autem lectuli erant, in quibus diſcumbebant, unde triclinia appellantur.* Poſterioribus ſeculis inter Græcos uſurpata dictio, unde in Lexico Meurſii *ἀκκούβιτον*, ex Ælio Lampridio *in Commodo* & Suida, nec non ex Paulo Diacono, *in rebus Leonis & in Leone Conſtantini fil.* obſervatum eſt. V. ſuprà *Accubita.*

Accumbendi ritus. *Majores noſtri*, inquit Servius, *ſedentes epulabantur*, more à Laconibus & Cretenſibus accepto, Varrone teſte. Imò & apud populum Dei id in uſu fuiſſe, antiquiſſimis temporibus, oſtendit Burmannus *Comm. in lib. Ruth.* Et Iſidorus *lib.* 20. *cap.* 11. *Apud veteres*, inquit, *non erat uſus accumbendi; unde & conſidere dicebantur.* Poſtea, ut Varro habet *de Vita Pop. Rom.* v.ri *diſcumbere*, mulieres *ſedere*; quia turpis viſus eſt in muliere accubitus: Sequentibus demùm temporibus, etiam mulieres cum viris *accumbere* incepere, Val. Maximus *lib.* 2. *cap.* 1. quod demum videtur factum, poſt Aſiam devictam, Græciamque. Ritum accumbendi hoc modo deſcribit Lipſius *Antiqq. Lect. lib.* 3. *In cœnaculo menſa collocabatur rotunda, humilis: inferiorum quidem hominum tripes & ex ſimplici ligno: Lautiorum citrea aut acerna, aut laminâ argenteâ intecta, quam pes eburneus fabrefactus, in modum Pardi aut Leonis, ſuſtinebat. Circùm menſam tres ut plurimum lecti erant, ex quo Triclinii nomen; vel duo etiam, quod Plautus Biclinium, poſterior ætas, à Veſpaſianorum imperio, Sigma vocare cœpit. Quod cùm eſſet in formam hemicycli, aut lunatæ teſtudinis extructum, vocari placuit nomine literæ Græcæ. Illi porrò lecti*

inſternebantur aulæis purpurâ aut aliâ veſte ſtragulâ, pro copia aut inopia convivatoris. Id ſub horam cœnæ fiebat. Priusquam autem accumberent, lavabantur, atq; togas mutabant veſtibus, quas à re Cœnatorias dixerunt. Tum etiam ſoleas pedibus demebant, ne lectum conſpurcarent. Cæterùm aut terni aut quaterni, unum occupabant. Horatius,

— Sæpè tribus lectis cœnare quaternos.

In magnificis tamen epulis vix bini unum occuparunt. Accumbebant *autem reclinatâ ſuperiore parte corporis in cubitum ſiniſtrum, inferâ in longum porrectâ ac jacente: capite leviter erecto, dorſo à pulvillis modicè ſuffulto; quòd ſi plures uno lecto decumberent, primus decumbebat ad caput lecti, cujus pedes porrigebantur, ponè dorſum ſecundi: ſecundus verò occiput obvertebat ad umbilicum primi, pulvillo interjecto, pedes jacebant ad tergum tertii & ſic deinceps. Jam qui primus & ad caput lecti decumbebat,* Summus *dicebatur; qui ad pedes,* Imus: *qui inter iſtos,* Medius. *Atque ſi tres convivæ in uno lecto, medius digniſſimus; proximus honore ſummus: ſi quatuor, medium cenſeri arbitror, proximum à ſummo: ſi duo tantùm, digniſſimus ſummus fuit.* V. quoque Dionyſ. Lambinum *in Satyram* 2. *Hor. lib.* 4. & Hieron. Mercurialem *Artis Gymnaſticæ lib.* 1. *cap.* 11. qui etiam addunt, diſcumbentes, quamdiu veſceb ntur, eo corporis ſitu manſiſſe; ubi verò cibum capere deſiiſſent vel intermiſiſſent, tum dorſi ſpinam priùs inflexam repoſuiſſe, & caput in cervical reclinaſſe, nonnunquam etiam ſedentium inſtar dètexiſſe. Sed nec viri modò, verùm & fœminæ eâdem *Accumbendi* ratione uſæ, gremiis maritorum ſuorum, apud Romanos, inhærebant, L. Apulejus *Mileſior. lib.* 6. *Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychem gremio ſuo complexus.* Ovid. *Amorum lib.* 1. *Eleg.* 4.

Nec premat ille ſuis ſinito tua colla lacertis,
Mite nec in rigido pectore pone caput.

V. quoque Valer. Max *lib.* 2. *cap.* 1. Cicer. 2. *Catilin.* A. Gellium *lib.* 7. *cap.* 12. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *paralip. ad cap.* 28. Ciacconium *de Triclinio Rom. &c.* Græcorum idem planè mos, à quibus eum priores mutuati ſunt: niſi quòd ſcabellum inſuper pedum haberent, *θρῆνυν* dictum, quale Juno Somno admoviſſe apud Homerum legitur, *Il.* ξ.

Τῷ κεν ἐπισχοίης λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.

Et mulieres in convivium non deducerent, Cornel. Nepos *præfat. Vitar.* Vocabatur illorum menſa, quæ ſimiliter tripes erat, ὅλμος i. *tripus*, ad imitationem Tripodis Delphici, eratque in magna apud illos veneratione, quippe Jovi Xenio conſecrata. Apud Hebræos eadem conſuetudo, V. Lucæ *cap.* 16. *verſ.* 22. Joh. c. 11. *verſ.* 8. & c. 13. v. 23. Quibus hic *Accumbendi* ritus *Meſſibe*, i. *accubitus in orbem*, & phraſis invitandi convivas, *circumire, ambire*, dicebatur. Obtinuiſſe autem jam tempore Ezechielis Prophetæ, patet ex hujus prophetia *cap.* 23. *verſ.* 41. V. quoque Amos. *cap.* 2. *verſu* 8. & plura de his, apud Thom. Godwyn *tr. Angl. Moſes and Aaron, lib.* 3. *cap.* 2. ac Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 6. *cap.* 3. Addam hoc unum: Nempe, vetuſtiſſimum morem fuiſſe, ſuper pellibus diſcumbere. Ovid.

Qui poterat pelles addere dives erat.

V. quoque infrà in vocibus, *Convivium, Menſa, Triclinium &c.*

Accuſatio, V. infra in *Lada* & *Ordalium.*

Acedia, Gr. Ἀκηδία, in genere, *triſtitia, moleſtia, anxietas, vel tædium*, Ugut. ἡ ῥαθυμία, ἀχθηδὼν, λύπη, Suidæ: In ſpecie Caſſiano *de Cœnob. Inſtit. lib.* 10. *cap.* 1. & *Collat.* 5. *cap.* 2 9 *tædium eſt & anxietas cordis, quæ infeſtat Anachoretas & vagos in ſolitudine Monachos.* Melancholiæ certè ſpecies eſt, quæ Monachorum propria, ita appellatur ab Hieronymo *Epiſt* 4. *Sunt qui humore cellarum immoderatiſque jejuniis, tædio ſolitudinis ac nimiâ lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonant, vertuntur in Melancholiam & Hippocratis magis fomentis, quàm noſtris monitis indigent.* Eam bellè Guigo Prior Carthuſiæ *de Quadripertito exercitio Cellæ cap.* 24. deſcribit his verbis: *Apprehendis te multoties, cùm ſolus in cella es, inertia quædam, languor ſpiritus; tædium cordis quoddam & quidem valdè grave faſtidium ſentis in te ipſo: tu tibi oneri es; interna illa, quâ tam feliciter uti ſolebas, ſuavitas jam defecit tibi; dulcedo, quæ tibi inerat heri & nudiùs tertius, jam in magnam amaritudinem verſa eſt. Ex toto aruit ille, quo abundantiſſimè perfundi ſolebas, lachrymarum humor; ſpiritualis in te emarcuit viror; interiit decor; dilaniatam & dilaceratam, confuſam & diſciſſam, triſtem & amaricatam portas animam tuam, & ubi eam ad quietem componas, non habes. Non jam ſapit tibi lectio, oratio non dulceſcit* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* De eadem Althelmus Epiſcopus *de* 8. *principalibus Vitiis num.* 6. ſic habet,

Hinc aciem ſextam torpens Acidia *ducit,*
Otia quæ fovet & ſomnos captabit inertes,
Importuna ſimul verborum frivola ſonum,
Inſtabilis mentis geſtus & corporis actus:
Inquietudo ſimul ſtipatur milite denſo.

Acœmeti, mel. *Acœmeti*, Gr. Ἀκοίμητοι, dicti ſunt Græcis Monachi nonnulli Byzantini, eò quòd per totam noctem ac diem continuò, in varias claſſes diviſi, ad canendas divinas laudes occupati ſic eſſent, ut una claſſis alteri ſuccederet, non interrupto ſacri cantici officio *Vigilantes* dicas, vel *Inſomnes*, quemadmodum Evagrius *Hiſt. lib.* 3. *cap.* 19. illos appellat in tit. *de Cyrillo, Monachorum, qui inſomnes vocantur, Præfecto:* Iidem *Studitæ* dicti ſunt à nobiliſſimo quodam viro, nomine *Studio*, Monaſterii illius conditore. Dominic. Macer *Hierolexic.* V. quoque infrà in *Studitæ* & paulo pòſt hic in *Acœmeti.*

Acena, Græcè Ἄκαινα, antiquis Ἄκαινα, Columellæ *Acna*, recentioribus *Acra*, menſuræ genus apud Heronem Agrimenſorem, quod X. pedum Philetæriorum is facit: ἡ δὲ Ἄκαινα ἔχει πόδας φιλεταιρείους ι ἤτοι δακτύλους ρξ. Alter Hero Geodætes, ei tribuit ſpithamas 16. hoc eſt, pedes duodecim; ſed pedes hic Italicos intelligit. Propriè verò Ἄκαινα longus fuſtis fuit ferro acuminatus, quo boves inſtimulabantur. Inde demum pro perticâ menſoria 10. pedum ſeu decempeda &c. Vide de hoc aliiſque menſurandorum agrorum modis, Salmaſium *ad Solinum p.* 688.

Acenteta, Græcè Ἀκέντητα, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 2. ubi de Cryſtallo, *Eſt & rufa alioqui rubigo: aliis capillamentum rimæ ſimile, hoc artifices cælaturâ occultant: quæ verò ſine vitio ſunt, pura eſſe malunt,* acenteta *appellantes, nec ſpumæ colore, ſed limpidæ aquæ:* calices ſunt è cryſtallo puriſſimo, ſic dicti, quòd non cælarentur. Appulejus *impunctum cryſtallum* appellat, τὸ ἀκέντητον, de pretioſiſſimo: *Hic vitrum fabrè ſigillatum, ibi cryſtallum impunctum, argentum alibi clarum &c.* Nempe vitioſi tantùm è cryſtallo calices cælabantur, unde *diatreta* pocula fiebant, de quibus dicemus infrà: qui verò ſine vitio erant, eos puros eſſe malebant. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 204. ut & infrà in voce, *Pocula Cryſtallina.*

Acephali, Clericorum genus, memoratum Iſidoro *de Eccleſ. offic. lib* 2. *cap.* 3. *Duo ſunt genera Clericorum, unum Eccleſiaſticorum, ſub regimine Epiſcopali degentium, alterum* Acephalorum, *id eſt, ſine capite, quem ſequantur haud ſcientium. Hos neque inter Laicos ſecularium officiorum ſtudia, neque inter Clericos religio detentat divina, ſed ſolutos atque oberrantes, ſola turpis vita complectitur & vaga.* De iis actum in Concil. Mogunt. *can.* 22. Meldenſi A. C. 845. *Can.* 57 Pariſienſi *can.* 10. Ticinenſi A. C 850. *can.* 18. Melfitano, A. C. 1079. *can.* 9. V. quoque *Capitular.* Caroli C *lib.* 6. *cap.* 57. Burchardum *lib.* 2. *cap.* 226. &c. Apud Reginonem, A. C. 865. Hucbertus, frater Thietbergæ, concubinæ Lotharii, *Acephalus* dicitur, quòd, ut eſt *in Annalibus Francor.* Metenſibus. A. C. 864. fuerit *Clericus conjugatus*, ac proinde Clericatûs regulis minimè addictus. Aliis vero ſic vocatus eſt, quòd Monaſterium ejus ab Ordinarii juriſdictione eſſet exemptum, V. infrà in voce *Presbyter Domeſticus* &c. In *LL.* Henrici I. Anglorum R. *cap.* 21. *Acephali* appellantur, qui nec Regem, nec Eccleſiam, nec Barones, aut Dominos Feudales agnoſcunt, cùm pauperes ſint & nullum *tenementum* poſſideant, ratione cujus eos, ut *capita* ſua, recognoſcant. Car. du Freſne *Gloſſar.* In Communione Rom. *Acephalum* dicitur concilium ſeu conventus ſacer, abſque Pontificis Rom. auctoritate, congregatus, *can. ſubmittitur, diſt.* 21. apud Carol Macrum *Hierolexico.*

Acephalitæ, Hæretici quidam ſic appellati, quòd neminem ſuæ hæreſeos auctorem agnoſcerent, quaſi ἄνευ κεφαλῆς, de quibus, præter Iſidorum *lib.* 8. *cap.* 15 & Adonem Viennenſem *in Chronico.* V. *Notas* Sirmondi, *ad Facundum Hermianenſem.* Iidem cum *Acephalis*, de quibus ſuo loco.

Acer, in laminas præcipuè ſecabatur, ejusque ligni colore teſtudo ſecta pingebatur olim. Plinius *libro* 16. *cap.* 43. *Hæc prima origo luxuriæ, arborem aliâ integi & vilioris ligni è pretioſiore corticem fieri, ut una arbor ſæpius veniret, excogitatæ ſunt & ligni bracteæ. Nec ſatis: cœpere tingi animalium cornua, dentes ſecari. Placuit deinde materiam & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta: Nuperque portentoſis ingeniis, principatu Neronis, inventum, ut pigmentis perderetur imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, ſic terebinthum vinci juvat, ſic citrum pretioſius fieri, ſic* Acer *decipi.* Ubi *Acer decipi* intelligendum, de teſtudine, quæ aceris colorem accipiebat per picturam, quæque verus acer ſic videbatur. Meminit idem terebinthi & citri, quia hæc tria lignorum genera in laminas ſecabantur præcipuè, ut eſſent lectorum operimenta, hæc enim maximè in pretio. Unde teſtudinem ſectam ad eoſdem uſus, horum trium lignorum coloribus potiſſimùm pingebant. Nempe è bruſco & molluſco, quæ ſunt *aceris* tubera, magni pretii opera fiebant: & quidem è molluſco ejus tubere, tum pugillares fiebant, tum ſolidi lectorum, & lamnæ ſectiles, quibus ſuperinducebantur. Nam viliori ligno lamnas ſuperinducebant è pretioſiore. Plinius *eod. lib. cap.* 16. *Si magnitudinem menſarum* (hoc lignum) *caperet, haud dubiè præferretur citro: nunc intra pugillares lectorumque ſolidos aut laminas raro uſu ſpectatur.* At ex bruſco etiam menſæ fiebant, *ibid. è bruſco fiunt & menſæ nigreſcentes* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 415.

Acerna, in *Necrologio* Eccleſiæ Paris apud Car. du Freſne, pro *Acerra:* inter Eccleſiæ Rom. miniſteria ſacra eſt; Aliàs & *Pyxis* dicitur, in *Ord.* Rom. ubi qui illam Pontifici porrigit, *Cuſtos* vel *Princeps Eccleſiæ* appellatur; miniſterium namque iſtud ad Eccleſiæ illius Titularem olim ſpectabat: cùm hodie ad Decanum pertineat, &, quando non celebrat Papa, tum primi Presbyteri id munus ſit. Dominic. Macer *Hierolex.* V. etiam infrà, in vocibus *Acerra, Incenſorium* & *Pyxis.*

Acerra,

Acerra, ara fuit, ſinitore Feſto, quæ ante mortuum poni ſolebat, ut in illâ defuncti amici quotidie odores incenderent. Alii dicunt, arculam fuiſſe thurariam, ubi viz. thus reponebant. Sic Gloſſarium vetus, *Acerra thuraria*, λιβανωτρίς. De illa, legem XII. *Tabb. neve acerræ adhiberentur*, interpretatur Hottomannus: de Aris potiùs accipiendum id dicens, ut vetet lex, aras, quæ proximè ſepulchra fierent, cum thure incenſiſque odoribus obiri. Thom. Dempſterus *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 6.*

Acervandi lapides in via mos, olim crebro in uſu. Phornutus *de natur. Deor. cap.* 1. de Mercurio, *In viis*, inquit, *collocatur, ac Trivius & Dux dicitur &c. dein lapides accumulant Mercuriis, quisque ex prætereuntibus unum adjiciens: ſive id tanquam utile quiddam ac commune ob ipſum faciens, ut via purgetur, ſive teſtans Mercurium, aut ut ei honorem ſignificet, ſi nihil habeat aliud, quod ei offerat, aut ut Mercurii collocationem prætereuntibus faciat manifeſtiorem, ut innuat ex parvis partibus conſtare majorem.* &c. Sed de hac veterum ſuperſtitione, ſatis infrà dicemus, ut & in voce *Mercurius* jam aliquid dictum. Simile quid faciunt Mahometani peregrini, ad ſepulchrum Pſeudo prophetæ ſui: ibi enim ad puteum, in quo abſconditus fuerat Sergius Monachus Apoſtata & Hæreticus, ex ſecta Baſilidisan Manetis? quisque eorum lapidem projicere tenetur, ex hac occaſione. Cùm in hoc puteo Monachus lateret, propè prædicante Mahomete & columbam inde emitteret, quæ ad aurem ejus granum frumenti capeſſere roſtro aſſueta, *Spiritus S.* eſſe & Pſeudoprophetæ divina oracula inſuſurrare à miſerrima turba, credebatur: Mahometes, ne id agnoſceretur, operâ humanâ patratum, juſſit, ut unusquisque de multitudine circumfuſa, lapidem in puteum projiceret, cùm non deceret (ut ſeductor ajebat) quenquam eo, unde Spiritus S. in columbæ ſpecie prodiiſſet, uti illumque ingredi. Quo pacto, perfidi ſocii dolo, Sergius in puteo lapidibus obrutus eſt, manſitque ab eo tempore ad noſtram ætatem hic ritus, ut quisquis peregrinationem hæc in loca ſuſcepiſſet, in rei memoriam, lapidem eodem dejiceret. Dicitur autem puteus ille *Birſemſem* Arab. h. e. *puteus reſonans*. Sed & incolæ terræ *Guadagnoli* in Italia, prope Polum, in Diœc. Tiburtina in more habent poſitum, ut in ingreſſu illius lapidem conjiciant in acervum, ubi famoſum quendam viarum graſſatorem humatum eſſe tradunt. V. hac de re plura apud Car. Macrum in *Hierolexico*. Orpheus *Hymno de Mercur.* juxta verſionem Natal. Comitis *Mytholog. lib. 5. c. 5.* de ſpelunca Mercurii, inter alia ſic canit:

At quemcunque virum ducis prudentia cordis,
Mercurii ingredier ſpeluncam, plurima ubi ille
Depoſuit bona, ſtat quorum prægrandis acervus.
Ambabus valet hic manibus ſibi ſumere, & illa
Ferre domum: valet hic vitare incommoda multa.

Quem *lapidum acervum grandem*, & ſcientiarum cumulum; ut & quæ de bivio ac trivio Mercurii ſapientiam largiente ibidem habet, à Salomone ſuffuratus videtur eidem Macro. Proverbior. enim *cap. 26. acervi* & Eccleſ. *cap. 2. bivii* mentionem ait fieri, ſed de his hic infrà.

Acervus lapidum, in viis Mercurio olim ſacer erat: unde & Mercurius dictus. Iſidorus in *Gloſſ. Mercurii lapidum congeries, in cacumine collium.* Nempe viator quisque in *acervum* mittebat lapidem, ut ſic creſceret, ac faciliùs viam monſtraret, eaque lapidum congeries Mercurio (viarum Præſidi, unde & in biviis, triviis, quadriviis Hermæ) erat ſacra; quia in via indicanda præſtaret vicem linguæ, Mercurio dedicatæ. Quam verò rationem Gentiles ſint commenti, de jactu lapidum à Deorum ſingulis, cùm Mercurius interempti Argi reus ageretur, eam ex Anticlide vide ſis, apud Didymum *ad Odyſſ. π. verſu 471. annotatione extremâ, in illud,*

Ἤδη ὑπὲρ πόλιος, ὅτι θ' Ἕρμαιος λόφος ἐστίν.
Jam ad locum urbi imminentem, ubi Mercurialis eſt acervus.

Item apud Etymologici M. auctorem, voce Ἑρμαῖον, ubi Xanthum ejus hiſtoriæ laudat teſtem, Lydiacorum Scriptorem, Straboni, Plinio, Hephæſtioni, Aliis, memoratum. Fluxit ab hoc ritu Proverbium apud Hebræos, *Spargit lapidem in Merkolis*, de quo Druſius *Proverbior. claſſe 1. lib. 2. Prov.* 34. V. Proverb. Salomonis *cap. 26. v. 8* ubi pro *Mercolis*, ſive *Markolis*, habes *Margemah*, quâ de re dictum, in voce *Mercurius*. Vocavere autem *Acervos* hoſce ἑρμαίους λόφους, teſte Didymo, ubi *ſuprà*. Ἕρμακας vocat Nicander *in Theriacis:*

Τῶν οἱ μὲν λιθακάς τε καὶ ἕρμακας ἐνναίοντες.

Feratum, inquit, *ſive ſerpentium aliæ in rupibus & lapidum cumulis latitantes ſive deliteſcentes.* Ubi ſic Scholiaſtes, *Hermakas, Mercuriales ac lapidoſos locos: ſive Hermakas, lapides coacervatos in honorem Mercurii.* Neque verò apud Græcos ſolùm, ſed & apud Indos atque Arabas, hæc lapides jaciendi viguit conſuetudo: hodieque in uſu eſt apud Muhammedanos, non quaſi eam Muhammedes tradiderit, ſed quia apud Saracenos repertam non mutavit. Quâ de re Auctor Chriſtianus, qui Arabicè adversùs Muhammedanos ſcripſit, ſic habet, apud Vincentium Bellovac. *Speculi Hiſtor. lib. 4. Duarum Indiæ gentium, quæ vocantur Zechiam & Albaradiuma, antiqua conſuetudo fuit, nudos & decalvatos, magnisque ululatibus perſonantes ſimulachra Dæmonum circumire, angulos quoque oſculari & projicere lapides* in acervum, *qui quaſi pro honore Diis extruebatur: Inde eſt, quòd in libro Salomonis dicitur: Qui projicit lapidem in honorem Mercurii. Faciebant autem hoc bis in anno; Sole exiſtente in primo gradu Arietis, & rurſum, cùm eſſet in primo gradu Libræ, h.e. initio Jovis & Saturni. Hæc ergo conſuetudo cùm ab Indis ad Arabas deſcendiſſet, eamque ſuo tempore apud Mecham, in honorem Veneris, Mahumed celebrari reperiſſet: ſic illam manere præcepit, cùm tamen cætera idololatriæ veſtigia removerit. Illud verò ſoli Veneri in illa celebratione dicitur exhiberi ſolitum, ut lapilli retrò, id eſt, ſub genitalibus membris, projicerentur, eò quòd Venus illis maximè partibus dominetur. Unde id adhuc hodie fit, in domo Dei illicita, quam vocant.* E quibus videmus, ritum, qui à gentibus aliis in honorem Mercurii fieri ſolebat, eum à Saracenis præſtitum eſſe honori Veneris. Fortè propterea, quòd Orienti Mercurius, quatenus rationis Præſes, Sol crederetur; quatenus orationis, putaretur Hecate ſive Luna, quæ & Venus Orientis. Cùm igitur gentes aliæ Mercurium colerent, quatenus Sol eſſet: Saraceni ſive Arabes coluêre eundem, quaſi foret Venus ſive Luna; ut quam in præcipuâ dignitate haberent. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib. 2. cap. 32.*

Acetabula, Græcis ὀξίδες & ὀξυβάφια, item ἐμβάφια, ſeu τρύβλια, vaſa, quæ embammati continendo ſerviebant, Pollux. Item candelabrorum ſcyphi. Candelabra enim Vett. fiebant in modum lancis vel *Acetabuli*, uncinum in medio habentia, quibus infigebatur candela, cum pediculo, quo manu retinebatur. Unde, quod unico tantùm conſtabat *acetabulo*, Μονοβάμβυλον, quod ex duobus, Διβάμβυλον vocarunt recentiores Græci: qui βάμμυλον vel βάμβυλον fecerunt, ex Lat. *bammulum*. h. e. ὀξυβάφιον. Salmaſius *ad Solinum pag.* 375. Cœterùm *Acetabulum*, inter menſuras liquidorum, ſesquicyathus erat. V. *Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæum pag. 22. edit. Amſtelodami A. C.* 1678.

Acetaria, dicta ſunt olera, quæ cruda ex aceto & ſale edebantur, Græcè τρώξιμα: ut &, quæ *aceto* & ſale condiebantur; cujusmodi condimenta ὀξύπορα Græcis. Hæc malè confundit cum *Frigidis Menſis* Veterum Hieron. Mercurialis: hoc enim nomine comprehenderunt Veteres omnes cibos, qui crudi eſus ſunt, quique operâ ignis non indigent, ut manducentur; ἄπυρον τροφὴν & ἄπυρα Græci vocant. Inter quos locum habuere oſtrea, echini & lactucæ crudæ, aliaque acetaria, quæ unà cum pomis in epilogo cœnæ uſurpari conſueverunt; donec illa ab extremo agmine in frontem migravere, à ſecunda menſa in primam, iſtis ordinem ſuum ſervantibus, ut Plutarchus notat *Sympoſiac. Quæſt. l. 8. cap. 98. Acetariorum* dein nomen proprium factum, τῶν σερίδων, *intuborum*, nempe quæ cocta ex aceto edebantur, namque & de coctis oleribus, ex aceto edi ſolitis, vocem *Acetariorum* uſurpatam eſſe tradit Dioſcorides. Cùm verò Plinius disertè *Acetaria* à Latinis appellata dicat, quæ absque ignis operâ ſemper eſſent parata: Sic Salmaſius *Acetaria*, à *Salgamis* & *Oxyporis* diſtinguit, ut *Acetaria* dicat, omnia olera, quæ recentia ac cruda ex aceto vorarentur; *Salgama*, quæ ſale & aceto condita ſervarentur: *Oxypora* tandem, quæ ex pluribus ſpeciebus compoſita unà tritis mixtisque, quibus etiam addebatur acetum, V. eum *ibidem pag.* 1273. & infrà quoque in voce *Eſcaria.*

Acetum, præcipui olim in condimentis uſus, inde ὄξος per excellentiam Græcis dictum: nec Silphii minor commendatio. Unde ὄξος & σίλφιον jungit Ariſtophanes *in Avibus.*

Ἀλλ' ὑπακουέτω, τυρόν, ἔλαιον,
Σίλφιον, ὄξος καὶ τρίψαντες
Καταχύσματ' ἕτερα.

Et Lynceus Samius Theophraſti, apud Athenæum, deſcribens Ptolomæi convivium, memorat *vulvam aceto & laſere conditam*, in eodē pulpamento condiendo junctum utrumq; fuiſſe docens. Quæ cauſa, quòd Ariſtophanes ſtylum Euripidis, quòd nimis concinnè & opiparè eſſet conditus; ὀξώδη & σιλφιώδη, *acetatum & laſeratum*, vocare fuerit ſolitus &c. Illud verò aquâ dilutum vini fuit loco Militibus olim Romanis aliisque pauperioris ſortis hominibus: Unde genus quoddam ejus Patresfamiliâs vini numero habuiſſe, dicitur *l. 2. ff. de opt. leg. l. 1.* & 9. *de tit. Vin. vel ol. leg. & alibi.* Qui milites cum ſequiore ævo ad vinum prolaberentur, Peſcennius Niger, priſcæ frugalitatis retinens, *juſſit vinum in expeditione neminem bibere, ſed* aceto *univerſos eſſe contentos*, apud Spartianum. Idem ſervorum fuit potus, de quibus dicemus infrà. Captivos quod concernit, Georgius Monachus de Manaſſe Judæorum Rege, Καὶ δήσαντες, inquit, αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς, ἀπήγαγον εἰς Βαβυλῶνα καὶ ἦν δεδεμένος ἐν οἴκῳ φυλακῆς καὶ ἐδίδοτο ἐκ πιτύρων ἄρτος βραχὺς καὶ ὕδωρ ὀλίγον σὺν ὄξει ἐν μέτρῳ πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν μόνον. Et vinctum cum pedicis æneis, adduxerunt Babylonem & erat vinctus in carcere, porrigebaturque ei exiguus è furfure panis & aquæ parum cum aceto, ad menſuram, ut animam utcunque traheret. Reficiendis item miſeris adhibebatur, quos ſupplicii pavor exanimaret: quemadmodum hodieque deliquium animi patientes ejus uſu refocillari videmus, Inde & in Hiſtoriâ Paſſionis legimus, è militibus

bus *currentem quendam*, quum acceptam ſpongiam impleviſſet aceto & circum oſuiſſet *calamo, dediſſe ei, ut biberet*, Matth. *cap.* 27. *verſu* 48. Quamvis non eo fine, quem diximus, ſed potus loco, Chriſto acetum impii præbuerint, non humanitatis officium, ſed barbaræ immanitatis ſpecimen exhibituri, ut implerentur Prophetiæ. Hinc Lucas *cap.* 23. *verſu* 36. verbo *ἐνέπαιζον*, *illuſerunt*, ſceleratam eorum mentem oſtendit. Quum autem non legamus, in monte Calvariæ ullam fuiſſe habitationem; & modico ſaltem intervallo eum locum ab urbe ſejunctum fuiſſe conſtet, non abs re quærunt aliqui, unde illud *vas aceto plenum*, cujus mentionem facit Johannes Evangeliſta? Reſpondet Nonnus & exiſtimat; propinquas domos aliquas fuiſſe, ubi ſit vas illud repertum, vel in alios uſus paratum, vel in gratiam fortaſſe puniendorum,

> — *Καὶ ἑτοῖμον ἔην παρὰ γείτονι χώρῳ,*
> *Ὄξεος ἔμπλειον ἄγγος.*
> — *Et paratum erat in vicino loco*
> *Aceto vas plenum.*

Additque Maimonides, pleraque omnia ad ſupplicii apparatum neceſſaria ab hominibus piis ſolita fuiſſe parari privato ſtudio ſumtuque; Nempe vas, ſpongiam, *acetum*, arundinem, hyſſopum V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit.* 1. *num.* 88. Cleopatram ex duobus per omne ævum maximis unionibus, alterum *aceto* in tabem reſolviſſe liquefactumque ſic abſorbuiſſe, videbimus alibi, & agnoſcit vires has aceti, præter Vitruvium *lib.* 8. *cap.* 3. Plinius *lib.* 13. *cap.* . Mox alios quoque pretioſam hanc ingluviem imitatos legimus. De Clodio, Æſopi Tragœdi filio. Horatius *lib.* 2. *Sat.* 3.

> *Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ,*
> *Scilicet ut decies ſolidum abſorberet, aceto*
> *Diluit inſignem baccam*, &c.

V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 1115.

Achæmenidæ, non populus Perſidis, ut voluere Plinius & Solinus, ſed familia vel tribus fuere, apud Paſagardas. Patronymicum enim hoc nomen eſt, ab *Achæmene*, qui ad Perſeum genus ſuum referebat, unde *Ἀχαιμενίδαι* tribus, è qua reges Perſidæ originem duxerunt. Fuit autem ille *Achæmenes* Aſtyagis pater, Cyri avus, uti patet ex ordine, quo Majores ſuos Xerxes recenſet, apud Herodotum. Perſeus verò, ad quem ipſe principium originis ſuæ referebat, per filium vel nepotem ſuum Perſen, genti *Perſarum* nomen dedit: Inde iidem *Περσίδαι βασιλεῖς*, *Perſidæ Reges*, apud Apollodorum *Biblioth. lib.* 2. qui, utpote ex Achæmene oriundi, *Achæmenidæ* appellati ſunt. Hos Cambyſes, apud Herodotum, quum Magi Regiam occupaſſent, præcipuè compellat, & obteſtatur, ne poſt ejus mortem Regnum ad Medos iterum tranſire paterentur, aut in Magorum poteſtate relinquerent. Stephanus *Ἀχαιμενίαν* appellat *μοῖραν*, hoc eſt, *φυλήν*: Strabo *Ἀχαιμενίδας φῦλον*, & Perſidis interiora colere dicit, usque ad Carmaniæ fines, cum Patiſchorenſibus & Magis &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1182. & 1183.

Achæorum ſtatio, apud Plinium *lib.* 4. *cap.* 11. *Deinde promontorium Cherroneſi Maſtuſia, adverſum Sigeo, in cujus fronte obliqua Cynoſſema, ita appellatur Hecubæ tumulus; Statio Achæorum*: non eſt ſtatio Achivorum *bellantium*; Namq; illa in Aſia apud Sigæum, ubi & *Achæorum Portus*, de quâ idem *lib.* 5. *cap.* 30 & *Mela lib.* 1. *cap.* 18. *Heic Sigæum fuit oppidum: hic Achivorum bellantium Statio.* Sed de ſtatione id accipiendum Achivorum *diſcedentium*; quam Achæi Trojâ captâ, quum claſſem ſolviſſent ab Iliacis littoribus, in Cherroneſo fecerunt. Ibi n. aliquot dies commorati ſunt, dum Polyxenam Achillis Manibus immolant & alias res ad diſceſſum neceſſarias conſtituunt. *Argumentum Hecubæ* Euripidis, *μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν Ἕλληνες εἰς Χερρόνησον καθωρμίσθησαν ἐν τῇ ἀντιπέραν χερρονήσῳ τῆς Θρᾴκης, ἧς Πολυμήστωρ ἦρχεν.* Ibidem Hecuba necem Polydori filii in oculos Polymneſtoris, qui eum occiderat, vindicavit, & ipſa quoque ibidem mortua, tumulum ſortita eſt, nomine *Κυνὸς σῆμα* &c Cæterùm *Achæi* origine Phthiotæ fuere, hocque nomine Græcos ſemper intellexere Romani. V. Eundem *ibid paſſim*, imprimis *pag.* 142. 67 & 808.

Achaiæ flos, *Ἀχαϊκὸς ἄνθος*, dicta *anchuſa* eſt, V. *ibi.*

Acharbas, vir Didonis, apud Solinum *cap.* 27. *Acervas* Juſtino, *Sichæus* Virgilio, Græcis *Συχαῖος*. Latini *Sicharbam* dixere. Idem *ibid. pag.* 323.

Acharius, vel *Flavius Acrinus*, Severini adverſùs Alanos Equitum Magiſter, Ferrariam condidiſſe dicitur; ortus ex Cajo Actio, quem ex Romanis Civem Ateſtinum circa A. C. & gentis Guelphicæ poſterioris cujus ab Azone certa deductio, Auctorem fuiſſe, quidam aſſerunt. V. *Actius Cajus.*

Achates, delitium Arſinoës, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 820.

Achates Gemma, reperta primùm in Siciliæ fluv. *Achate*, inde nomen accepit, Solinus *cap.* 5. Auſonio *Dorus* vocatur, ubi de Arſinoës templo,

> *Spirat enim tecti teſtudine Dorus Achates.* &c.

Quia Sicilia Doricè loquebatur, in quâ primùm lapis repertus. Communiter rubentibus & albis venis diſtinguitur, rotisque quibusdam aquariis & verſatilibus in Germania politur ac teritur. *Ἀστερόεις* Orpheo dicitur præſtantiſſimus inter omnes & maximâ potentiâ præditus, ut qui leonis impetum frænare ac ſiſtere poſſe creditus eſt. Geſtatus ad cuſtodiam geſtantis proficit cumque gratiorem reddit, Servio *ad Æn.* 1. quod tamen de lapide Plinius affirmat: qui, unius coloris, Athletas invictos præſtat, eidem Indici nemorum & animalium facies reddunt, hinc magno in pretio: Salmaſii *Achates* rufforum crinium globum graphicè repræſentat. Ex eo, ut & Porphyrite columnæ quoque fiebant. Lucanus

> — *ſtabatque ſibi non ſegnis Achates*
> *Purpureusque lapis* &c.

V. Salmaſium, *ad Solinum paſſim*, imprimis *ad cap. cit.* ubi inter alia de Magico ejus uſu varia congeſſit. Ut & hoc ſuper addam: In *Muſæo* Kircheriano Romæ, oſtenduntur *Agathæ* albæ & nigræ & variis ductibus intermixtæ, è Senenſibus agris. Orientalis, ex Perſia; glauco-cyanei coloris, ex Sicilia; viridis, ex Boëmia; violacei, ex Belgio allatæ. Item alia Elliptica, ad ſpeculum levigata, in qua miro venarum flexu Heroicæ viraginis effigies cernitur, *Gamæam* vocant. V. *Collegii Romani S. I. Muſæum Amſtelodami editum A. C.* 1678.

Achazi Solarium, de quo Jeſaiæ *cap.* 38. *verſ.* 8 Salmaſio, res ſingularis fuit, & viſendæ potius raritatis gratiâ conſtitutum, quàm ad ullum uſum moremque colligendarum horarum inſtitutum. Vett. enim Judæi nullam Solariorum ad hunc uſum notitiam habuere, ſed à Romanis demum accepere; Sic Ægyptii & Babylonii & Græci antiquiſſimi, Gnomonica & Sciotherica vaſa habuerunt, ſed quæ Aſtrologis potiùs Aſtronomisque ſervirent, quàm Populo, ut quæ æquinoctiales tantùm indicarent diei partes &c. V eum *ad Solinum pag.* 658.

Acheropoëta, ex Græco *Ἀχειροποίητος*, *non manu facta*, apud Anaſtaſium *Biblioth.* in *Stephano* III. *Stephanus procedens in Litania, cum ſanctiſſima imagine Jeſu Chriſti, quæ* Acheropoëta *nuncupatur*: dicitur imago, quam Salvatoris noſtri eſſe volunt, mirabilis; quam à Divo Luca inchoatam & ab Angelis perfectè abſolutam fuiſſe, in vetuſtis Baſilicæ Lateranenſis monumentis haberi, tradit Dominicus Macer, additque confirmari ex Joh. Lateranenſi Diacono, apud Onuphrium Panvinium *in opuſculo MS.* in quo de hac Baſilica loquens iſta habeat: *Super hoc altare eſt imago Salvatoris mirabiliter ſuper quadam tabula depicta, quam Lucas Evangeliſta deſignavit, ſed virtus Domini Angelico perfecit opificio.* Idem ait, in *Ceremoniali MS.* Benedicti Sancti Petri Canonici, in Angelica S. Auguſtini de Urbe Bibliotheca conſervato legi, *quòd in die Paſchæ, antequam Papa ad Baſilicam S. Mariæ Majoris pro ſolenni miſſa celebranda transferebatur, Capellam S. Salvatoris ingrediebatur, ubi album pluviale deponebat, & unà cum Diaconibus & Cardinalibus paratis ſuſcipiebat ſacra paramenta, usque ad dalmaticam, ac mox hanc figuram Salvatoris detegebat, ejus pedes oſculando & altâ voce dicebat*: Surrexit Dominus de Sepulchro, Alleluja: *ac ſe ponebat in ſede: deinde Diaconorum Prior oſculabatur eosdem figuratos pedes & ad Papam accedens, pro ſuſceptione Pacis, Papa proferebat*, Surrexit Dominus verè. *Tunc Prior*, Et apparuit Simoni, *reſpondebat. Idem Diaconus, Cantorum Primicerius, Baſilicæ Prior — faciebant: quo finito, Pontifex induebatur planeta & pallio, cum mitra in capite & ad dictam Marianam Baſilicam perequitabat. In vigilia verò Aſſumtionis Deiparæ ejusdem Redemtoris iconem, herbâ ocymo & aquâ ad pedes lavabat Pontifex ac illam proceſſionaliter ad eandem Baſilicam propriis ſuis manibus deferebat.* Quem morem, usque ad Pii V. tempora duraſſe, ſcribat Sebaſt. Fabrinus *tract. de Jubilæo Anni Sancti* 1660. *cap.* 18. Idem Macer pergit: *Creditur eſſe hanc eandem iconem, quæ nunc in Sancto Sanctorum aſſervatur, quò fœminæ ingrediendi facultatem non habent, & antiquitus ſolus Papa introibat ad celebrandum.* Nempe hodie Imago non comparet, & ſuper illa acriter diſceptant Bened. Millinus *tract. de Oratorio S. Laurentii* & Franciſcus Griſendus: Thomas quoque Aquinas, *Angelici Doctoris* titulo in Rom. Eccleſia inſignis, relationi de admiranda hac icone non magnopere fidit, cùm 3. *part. quæſt.* 25. ait: *Unde & B. Lucas* dicitur *depinxiſſe Chriſti imaginem quæ Romæ habetur.* V. Macrum utrumque *Hierolex.* & Salmaſium *ad Solinum p.* 806. *Viri Principes.*

Achilles alter, Maximus Imp dictus eſt, apud Jul Capitolinum in *Maximinis.*

Achilles Germanicus, cognomen, ob res fortiſſimè geſtas Alberti Electoris Brandenburgici, quo

> *Plura ſuis nemo commiſit prælia ſignis,*
> *Plus neque diverſo laudis ab hoſte tulit.*
> *Belliger unde tuus, Germania, dictus Achilles*
> *Omnibus invicto nomine terror erat.*

Georg. Sabin. Natus is eſt A.C. 1414. patre Friderico I. Elect. obiit A.C. 1486. Pater, præter complures alios, Johannis, qui *Electoralem* lineam continuavit, & Friderici, qui *Franconicam priorem* orſus eſt, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Fridericus *Achilles*, filius Friderici Ducis Wirtenbergici, defuncti A.C. 1608. virtute & literis probè excultus, *Conſultatione de principatu provinciarum Europæ*, habitâ & vulgatâ innotuit, cùmque per corporis molem ad exteros ei ire non liceret, Geographicis ac Hiſtoricis ſtudiis aliisque artibus ingenium exercuit. Habitandum per fraterna pacta accepit Neoſtadium, ad Cocharum, nephritide

phritide & catharris enectus, A. C. 1631 Ejus frater maximus natu fuit. Joh. Fridericus. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſt. in Famil. Wirtenbergica.*

Achillis Statua, in Sigeo fuit, ubi & *Achilleon*, quo nomine Strabo tumulum Achillis, Plinius oppidum, agnoſcit. Habuit autem ſtatua hæc aurem foratam & elenchum inde pendentem. Servius ad *Æneid.* 1. *Sanè apud Sigeum Achilli ſtatua fuiſſe dicitur, quæ in ima, id eſt, extima auris parte elenchum more fæmineo habuerit.* Et Tertullianus *de Pallio*, de eodem loquens, *Aurem quoq; foratu effœminatus, quod illi apud Sigæum ſtatua ſervat.* Porro ore tantùm imago Achillis expreſſa, non integra ſtatua fuit. Hinc *vultus* dicta Ampelo *de Marium Ambitu*; h. e. imago ore vel pectore tenus expreſſa. &c V. Salmaſium *ad Solinum p.* 870. & infrà in voce *Clypeus*, item *Strongyle.*

Achillis Tumulus, in Sigeo. *Ibid.*

Achimitenſes, apud Liberatum Diaconum in *Breviar. cap.* 18. *per quendam Monachum Achimitenſem* &c. aliter *Acymetenſes*; ita enim meminit *Cyrilli Abbatis Acymetenſis* Nicolaus I. Pont. Rom. *Epiſt.* 10. *Aquimitenſes* quoque, namque Monaſterium *Aquimitam* memorat Gelaſius Pont. *lib. adv. Neſtorium & Eutychem*, Monachi fuere Byzantini, qui rectiùs *Acæmeti* appellantur, ex Gr. Ἀκοίμητοι, de quibus V. infra *ſuo loco.*

Achiropictos, pro Ἀχειροποίητος, vox hybrida, occurrit in *Charta* Tancredi Siciliæ R. apud Ughellum *in Archiep. Roſſanenſibus*, *Ingreſſi venerabilem Eccleſiam Archiepiſcopatus Roſſani, in qua reverenda imago Sanctæ Dei genetricis Mariæ, quæ dicitur* — Achiropictos *colitur* &c. De ea ſic Carolus du Freſne, *Ita*, inquit, *appellabant quaſdam Deiparæ imagines, quas, divinitus, nec arte humanâ pictas putabant, de quibus Commentarium ſcripſit Jacobus Gretſerus*, in *Gloſſar.* V. quoque ſupra in voce *Acheropoeta.*

Aciarium, medio ævo, dicta eſt indurata ferri acies, Græcè ϛόμωμα Nam ϛομῶσαι, *indurare*, Gloſſæ exponunt. Imò *indurare aciem*, Plin. *lib.* 34. *cap.* 14. unde *Acier*, Gallorum, de Chalybe. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1078. & *ſeqq.*

Acilia lex, à C. Acilio, Tr. Pl. anno U. C. 556. C. Cornelio Cethego, Q. Minutio Rufo Coſſ. lata, juſſit, *Ut quinque Coloniæ in oram maritimam deducerentur*: Duæ ad oſtia fluminum Vulturni Liternique: una Puteolos, una ad caſtrum Salerni, his Buxentum adjectum: tricenæ familiæ in ſingulas. V. *Liv. lib.* 32. Item *Acilia* Calpurnia lex, anno U. C 684. à M. Acilio Glabrione & C. Calpurnio Piſone Coſſ ſancita, ambitum compeſcuit, his verbis: *Ut qui ambitus damnati eſſent, neque Magiſtratum capere, neque in Senatum legi liceret, & pecuniâ mulctarentur.* Cic. *pro Muræna, pro Cornelio* & *in eam* Aſconius. Cauſam ferendæ legis indicat Dio *lib.* 36. Hæc poſtea, ut cum pœna ſeveretur, licentiâ ambitus ob Catilinæ & Antonii audaciam augeſcente, cenſuit Senatus C. Julio Cæſare, Cajo Martio Figulo Coſſ. anno V. C. 689

Aciliſene, Græcè Ἀκιλισηνή, præfectura Armeniæ majoris, ſita inter Taurum montem & alveum Euphratis, cùm recto curſu ad Occidentem pergit, priusquàm ad Meridiem avertatur: de quâ V. pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum, pag.* 620. ut & in voce *Aciliſena.*

Acipenſer, Græcè ἔλοψ quibusdam dictus, ob ſimilitudinem quandam cum eo, marinus eſt piſcis, maximo olim in pretio. Plin. *lib.* 9. *cap.* 17. *Apud antiquos piſcium nobiliſſimus habitus* Acipenſer, *unus omnium ſquamis ad os verſis contrà quàm in nando meat.* Nempe piſces omnes ſecundâ ſquamâ natant, ſolus *Acipenſer* in nando meat, contra quàm habet ſquamam, nam ad os verſa eſt. Idem, *Acipenſerem rarum inventu ætate ſuâ*, ſcribit, & tamen in pretio non fuiſſe miratur Cicero raro quoque admodum capi, tradit *de Fato*: *Allatus eſt fortè Scipioni* acipenſer, *qui admodum rarò capitur. ſed eſt piſcis, ut ferunt, imprimis nobilis.* Martialis quoque rarum illum facit, & ſolùm Imperatorum menſis dicatum:

Ad Pallatinas Acipenſem mittite menſas,
Ambroſias ornent munera rara dapes.

Qui cùm longè ſit ab ætate Plinii, imò fermè eadem vixerit; mirum eſt, qui Plinius ſcripſerit, nullo in honore fuiſſe ſuo tempore. Sammonius apud Macrobium teſtatur, præcipuam huic piſci auctoritatem fuiſſe, in convivio Cæſaris & à coronatis miniſtris, cum tibicine, introferri ſolitum fuiſſe dicit. Plinii etiam meminit, nec in dubium revocat, quin verum ſit, quod ab illo dicitur, additque, *Apud antiquos autem in pretio fuiſſe ego teſtimoniis palàm faciam, vel eo magis quòd gratiam ejus video ad epulas quaſi poſtliminio rediiſſe.* Imò non rediit, ſed ſemper fuit. Diſertè quippe teſtatur Martialis, qui Trajani vixit Imperio, hunc cœnis Imperatoriis ablegandum eſſe, utpote qui plebeii palati non eſſet, quin & rarum fuiſſe innuit. E quibus apparet, Plinii temporibus parùm cognitum fuiſſe hunc piſcem, quem proin malè quidam cum Sturione confundunt, piſce multis in locis obvio. Archeſtratus galeum Rhodienſem vult eſſe ſeu catellum, V. *infrà.* Ab acumine roſtri, quod antiqui *peſnam* pro *pennam* dixere, vox orta; eſt enim parvus, ſed porrecto roſtro, uti videre eſt apud Athenæum. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1315. & 1316.

Acna, recentioribus *Acra.* V. ſuprà *Acena.*

Acæmeti, Græcis Ἀκοίμητοι dicti ſunt Monachi, apud Byzantinos, quòd in eorum Monaſteriis divinum Officium noctu diuque, nullo interpoſito ceſſationis intervallo, celebraretur & cantaretur, diviſâ hunc in finem in tres cœtus Monachorum Sodalitate, ita ut peracto, à primo, in Eccleſia officio, ſecundus & mox tertius ſuccederet: ſicque nullâ horâ Eccleſia à laudibus & canticis vacaret. Auctor inſtituti, ſecundùm Nicephorum Calliſtum *lib.* 15. *cap.* 23. Marcellus fuit Apamienſis, cujus feſtum agunt Græci 29. Decembr. ſecundùm Synaxar. & auctorem *Vitæ* Marcelli, Alexander Abbas, cui ille in eâ dignitate ſucceſſit, Καὶ τότε μὲν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος αὐτὸς τῷ ναῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου ἐν Μάρτυσι Μηνᾶ τὴν ἄσκησιν ἐπεδείκνυτο. ὕστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ πόντῳ στόματι σεμνὸν ἱδρύσατο φροντιστήριον, ὃ δὲ καὶ νόμον εἰσάγει καινὸν μὲν, ἀλλὰ τῶν ἁπανταχοῦ κάλλιστον, μηδέποτε τὸν εἰς Θεὸν ὕμνον τὸ συνεχὲς διακόπτεσθαι, ἀλλὰ τῇ κατὰ διαδοχὴν τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀσίγητον καὶ ἄπαυστον τῷ Δεσπότῃ περιποιεῖσθαι δοξολογίαν, *Et tum quidem ſanctus Alexander juxta ædem ſacram inclyti Martyris Mena aſceticam exercebat. Poſtea verò ad ipſas Ponti fauces inſigne extruxit phrontiſterium: ubi morem inſtituit, novum illum quidem, ſed undiquaque pulcherrimum, ne unquam hymni in Dei laudes decantandi deficerent, ſed continuâ miniſtrantium ſucceſſione ſilentii quietiſque expers Domini glorificatio perageretur.* Florebat verò Alexander hic A. C. 420. de quo etiam videri poteſt Anonymus in *Vita* illius *cap.* 5. apud Bolandum 15. *Januar.* Monaſterii autem τῶν Ἀκοιμήτων, *Acæmetorum*, ſeu *Non dormientium*, Conſtantinopoli, meminerunt paſſim Scriptores, Theodorus Lector *lib.* 1. Evagrius *lib.* 3. *cap.* 18. 21. Theophanes, Cedrenus *in Leone*, Alii. A Græcis dein continuos ejusmodi & inceſſantes in Eccleſia cantus ac Officii celebrandi mos, ad Monachos Occidentales tranſiit, viguitque jam antiquitus in Eccl. Rom maximè in Monaſterio Agaunenſi, à Sigismundo Burgundiæ R. erecto ac fundato. Ita enim in *Charta* dotationis, ſeu potius in Synodo Agaunenſi, Victorius Epiſc. Gratianop. *Rectè enim*, ait, *mihi videtur, ut ſecundùm pleniſſimam devotionem Domini Regis & pſallendi inſtitutionibus, fiant novem Normæ, id eſt, Granenſis, Iſiana, Jurenſis & Meirenſis, & cæteræ, ut ſuccedentes ſibi in officiis Canonicis, id eſt, Nocturnis, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona & Veſpertina, in hac die noctuque indeſinenter Domino famulentur.* Sed & ipſe Dagobertus, in Monaſterio S. Dionyſii a ſe conſtructo & fundato, *ordinem Pſallentium, inſtar Monaſterii Agaunenſium & S. Martini Turonenſis, ut ibidem laus Dei perenniter haberetur, inſtituit*, ut ſcripſit Andr. Silvius in *Chron.* Marcianenſi. Idem de Monaſterio S. Benigni, à Guntranno R. itidem ad Agaunenſis Monaſterii imitationem, conſtructo formatoque tradit *Chronicon* Divionenſe MS. ut & de Monaſterio Luxovienſi, cujus S. Columbanus auctor fuit, Bernhardus in *Vita* S. Malachiæ. V. quoque *Chartam* Pipini R. pro Monaſterio S. Dionyſii. apud Doubletum *pag.* 703. & *Præceptum* Regis Chlodovæi pro eodem. S. Aldhelmus *de laude Virgin. cap.* 26.

In queis nempe decem Monachorum millia florent,
Cantibus aſſiduis & Pſalmis, carmine crebro. &c.

Epitaphium Ramberti Epiſcopi Virdunenſis,

Te veteres ponis ſtructore, novosque reſumis
Hæc ædes mores, in qua noctuque diuque,
A Monachis laudes divinæ vociferantur, &c.

Sic itaque ejusmodi Monachi Græcis Ἀκοίμητοι dicti ſunt, quòd diu noctuque pſallerent in Eccleſia, nullaque horâ vacarent a laudibus divinis, quos ex eo *laudis perennis* nomine agnoſcunt Scriptores Latini. Ἀκατάπαυστος ὑμνολογία dicitur, Ignatio Diac in *Vita* Nicephori Patr. CP. ἄπαυστος λειτουργία, Johanni Euchaitæ *pag.* 32. 33. quam ille in Eccleſia Sophiana à Conſtantino Monomacho inſtitutam ait: *indeficiens pſalmodia*, in *Vita* S. Agilberti Abbatis Centulenſis *cap.* 2. *num.* 16. *ſic ad menſam ſic ad lectos, ſic ad omnia omni tempore exibant* (Monachi Centulenſes) *ut indeficiens pſalmodia in Eccleſia Salvatoris omni tempore permaneret.* Ita & lucernas ἀκοιμήτους appellarunt Græci, quæ in templis perpetuò arderent, ut eſt apud Ignatium Diac in *Vita* S. Nicephori Patr. *num.* 7. Pachymerem *lib.* 2. *cap.* 21. Anonymum *de locis Hieroſolym.* Alios. Hinc perperam vir doctus *de Monachis primit. Eccl. lib.* 1. *cap.* 9. cenſuit, dictos *Acoemetas*, quòd inſomnes & nunquam conniventes oculis perpetuis ſe vigiliis exercerent. Sed & Macer cum Studitis malè hosce Acoemetos confundit, uti inferiùs pluribus videbitur. V. hanc in rem omnino Car. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà, in *Acemeti* ac *Achimitenſes.*

Acolytus, proximus in Eccleſia Rom. Hypodiaconatui gradus, unus ex quatuor Ordinibus minoribus, ut patet ex Synodo Romana Sylveſtri *can.* 7. ubi Epiſcopo parere jubetur Presbyter, Diaconus Presbytero, Diacono Hypodiaconus, huic *Acolytus*, Acolyto Exorciſta, cui Lector. Dictus à Gr. κωλύω, *prohibeo*, quaſi *Non prohibitus*, ſecundùm Dominic. Macrum *Hierolex.* ſeu potiùs ἀκολουθῶ, *ſequor*, ut vult ejus Frater; ſunt enim hi velut famuli Eccleſiaſtici, vilioribus Eccleſiæ miniſteriis deputati, ut cereis deferendis &c. Sed ita Acoluthi ſcribendum. *Gloſſ.* Gr. Lat. Ἀκόλουθος, *ſequutor, pediſſequus conſequens*, Heſychius, Ἀκόλουθος ὁ νεώτερος, παῖς, *Acoluthus junior, puer.* Certè *Acoluti* nominantur Gregorio *lib.* 7. *Indict.* 2. *Ep.* 7. &c. Suſtinebat antiquitus *Acoluthus* patenam invo-

lutam, ſicut modò Subdiaconus fatit; à quo eam Archidiaconus accipit, & oſculatam dat uni ex Diaconis tenendam, *ad confractionem in ea faciendam, Microl. de Eccleſ. obſerv. cap.* 18. Similiter & fiſtulam in manu habebat, per quam hauriebat tunc populus vinum in Euchariſtia. Hodie officium ejus eſt, cùm Miſſa celebratur, cereos ferre accenſos, & cum cereo itidem ardente Diaconum, ad canendum Evangelium accedentem, ſequi &c. Quæ omnia *Ordo* Romanus & *Liber Sacrament.* S. Gregorii his verbis complectitur: *Acolyti, cùm ordinantur, primùm quidem ab Epiſcopo doceantur, qualiter in officio ſuo agere debeant; ſed ab Archidiacono accipiant ceroferarium cum cereo, ut ſciant ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari: accipiant & urceolum vacuum (ad effundendum vinum in Euchariſtia, ita* Codex *MS.* Senonenſis Eccl.*) dicente ſibi Epiſcopo: Accipite urceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti* V. hanc in rem Auctores citatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Eorum manſio ſeu exedra juxta Templum, aut ſecretarium ejus, *Acolyti* quoque vocatur; Anaſtaſius Biblioth. in *Gregorio IV. Fecit enim juxta Acolyti pro quiete Pontificis hoſpitium parvum* &c. Romæ tria genera *Acolytorum* reperiri, *Palatinos* ſc. qui Pontifici inſerviant; *Stationarios*, qui adſiſtant in Templis, ubi ſtationes celebrantur, & *Regionarios*, qui adminiſtrent cum Diaconis, in urbis regionibus, habes apud Macros *Hierolexic.* Et quidem de primis ita *Ceremoniale* Rom. *lib.* 3. apud du Freſne *Gloſſar. Acoluthi Sedis Apoſtolicæ ordinarii, qui cùm Pontifex apud lectum paramenti & ſimiliter in Eccleſia eſt celebraturus & induitur ſacris veſtibus, circumſtant genuflexi, & ornamenta ſubminiſtrant Diaconis Cardinalibus* &c Inter officia aulica CP. *Acoluthos* fuiſſe, diſcimus ex Codino, qui Præfectum *Barangium*, id eſt, militum Byzantinæ cohortis Imperialis, appellatum ſic fuiſſe tradit. V. quoque in vocibus *Ambo, Anagnoſta, Archiacoluthus, Ceroferarius, Corbicularius & Patena.*

Aconæ, Græcè Α'κόναι, apud Theophraſtum *Hiſtor. Plantar. lib.* 9. *cap.* 18. vicus Mariandynorum; Solino *Acone*, portus Heracleæ: Nempe vel portus Heracleæ, vel non longè ab Heraclea fuit, in regione Mariandynorum, in quibus etiam Heraclea Pontica ſita erat. Unde *aconito* nomen volunt nonnulli. Et certè in *Aconæis cautibus* naſci tradit Nicander,

—— Ε'ν δ' Α'κοναίοις
Τῆλε λίην ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρόγκοις.

Ubi Ἀκοναῖοι ὄρογκοι ſunt Heracleotici agri, ab *Aconis* loco dicti: in quarum cautium ſummitate ac vertice plurimum ac præſtantiſſimum *aconitum* provenit. Sed aliud etymon ſuggerit Ovidius,

Quæ quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Mortales aconita vocant. &c.

de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 811. *& ſeqq.* ut & infrà in voce *Cos.*

Aconitias, V. infrà *Jaculus.*

Acorum, legitimus antiquorum calamus aromaticus, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1049.

Acra Lepte, Drepani ſinûs prominentia; in ſinu Arabico, in parte Troglodytarum, apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 29. Significat autem Græca vox Ἄκρα, ſummitatem, eminentiam, ſed & portum ut plurimum naturalem, ſub littorum prominentiis poſitum. Unde Παταρηὶς ἄκρα, apud Dionyſium,

Τὴν δὲ μετ' ἀντολίην δὲ χελιδονίαι γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Certè promontorii Patarei ex Veteribus nemo meminit, ſed *portum Patarenſem* intelligit Dionyſius. Scylax, πάταρα πόλις καὶ λιμήν. Similiter, portum Telmiſſenſium, Strabo vocat ἄκραν Τελμισσίδα. Idem Scylax, Τελμισσὸς πόλις καὶ λιμήν. Nempe portubus ut & promontoriis ſinus finiuntur. Sic Mela, Side portu & Tauri prom. ſinum Pamphyliæ vaſtum claudit. Sinus Lyciæ alter Crago prom. & Telmiſſi portu includebatur. Strabo ἄκραν Τελμισσίδα appellat, ſub qua portus. Ita & Patara prominentiam aliquam editi litoris habuiſſe videtur, quæ portum efficiebat. Hinc ἄκραν Παταρηΐδα vocat Dionyſius, intra quam Chelidonias ait eſſe ſitas. Idem *alibi* canit, Iſſici ſinus ad Occ. terminum eſſe ἄκραν Παταρηΐδα,

Σῆμα δ' ἔχει Ζεφύρου Παταρηΐδα τηλόθεν ἄκρην.

Ergo intra illum terminum ad Orientem ſitæ Chelidoniæ, in ſinu, qui diſterminatur Patarenſi portu, ab una parte, ab altera Tauri prom. quo modo ibi littus χερρονησίζει, ubi ſita ſunt Patara; in cujus peninſulæ extremo Portus Patarorum ἄκρα Dionyſio dictus: Quia peninſularum ejuſmodi vel littorum χερρονησίζοντων partes extremas in mare exeuntes, etiamſi nullos habeant impoſitos montes, ἄκρας quoque Græci vocarunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 784. & 785.

Acrabatanus, Æthiopiæ lacus, prope Eſtamenam aut Aſtaboram fluv. cujus accolas pepulit σκορπίων πλῆθος ἄμαχον, *Scorpionum multitudo inexpugnabilis*; ubi perperam Ἀῤῥαται, pro Ἀκραβάται, ab Æliano vocari *Hiſtor. lib.* 17. *cap.* 40. cenſet Bochartus. *Acrabatan* enim à ſcorpionibus dictum contendit, cùm עקרב, *acrab*, pro ſcorpione, non ſolùm ab Hebræis & Syris ſed & à Chaldæis, Arabibus & Æthiopibus uſurpetur. Sed & Græci Aſiæ partem à ſcorpionum copia, nominarunt Σκορπιοφόρον χώραν, ut ex Ptolomæo conſtat: Nec deſunt, qui Scorpianos populos indidem dici conjectent, apud Stephanum, tanquam ex Herodoto, quod tamen non probatur eidem Bocharto *Hierozoici Part. poſter. lib.* IV. *cap.* 29.

Acredula, Cic. eadem cum ulula, quâ expreſſit ὀλολυγόνα Arati,

Et matutinis Acredula *vocibus inſtat.*

Ο'λολυγὼν ſane Theophraſti, quæ in ſummis jugis ſola canit, ulula eſt: dicta ab *acri* & acuta voce, quam edit, qualis eſt mulierum ejulantum, καὶ ὀξείᾳ φωνῇ ὀλολυζουσῶν. Itaque fallitur Iſidorus, qui *agredulas* uno loco exponit ranas parvas, in ſicco vel in agris commorantes; quas ab *agris* dictas putavit: & alio *luſciniam* eſſe ſcribit. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 318.

Acrides, quarum mentio Matthæi *cap.* 3. *v.* 4. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον, Iſidoro Peluſiotæ, viro docto & proxima Palæſtinæ loca incolenti, *Epiſt.* 132. οὐ ζῶα εἰσίν, ὡς τινες οἴονται ἀμαθῶς, κανθάροις ἐοικότα, *non ſunt animalia Scarabæis ſimilia, ut imperitè quidam exiſtimant*: Subjicit autem, ἀλλ' ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ φυτῶν, *ſed ſummitates herbarum & aliarum plantarum*, putà fruticum & virgultorum vel arborum. Verùm omnino falſus eſt Vir pius & doctus: nam diverſiſſimæ res Græcis ſunt ἀκρίδες & ἀκρόδρυα, quas duas voces ut ipſe confunderet, contra omnem Græcorum uſum loquendi, ea ſola ratio videtur effeciſſe; quòd ſciebat, inter alimenta eorum, qui erant rigidiſſimi jejuniorum obſervatores, fuiſſe ἀκρόδρυα, h. e. *fructus arborum.* Hinc Epiphanius *extremo lib.* 3 auſteritatis intendendæ circa jejunia varios gradus commemorans, ultimum facit eorum, qui abſtinerent diebus ſtationum, etiam ἀπὸ ἀκροδρύων καὶ ἑψημάτων, *à fructibus & juſculis olerum*; id enim eſt ἕψημα, ut docet Caſaubonus *ad Athen. lib.* 4 *c.* 6. Multo minus ἀκρίδες hæ Johannis herbæ fuere genus, Monachis in Syris apponi ſolitæ, ut Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Hieroſolym. cap.* 53. à Surianorum quodam Monacho ſe accepiſſe ſcribit. Locuſtæ itaque fuere, quarum aliquas edules fuiſſe, non in Judæa ſolum & aliis regionibus Orientis, ſed etiam in Græcia, & oppoſita Aſia, multis jam probarunt Viri eruditi. Et certè, apud vett. Poëtas, non ſolùm ἀκρίδες ponuntur, inter viles pullatæ plebeculæ cibos, ſed etiam σίρφοι, quod viliſſimum inſecti genus, formicis, ut volunt Grammatici, affine eſt. Conjungit utrumque Nicophon Poëta antiquiſſimis, in *Fabula*, quam inſcripſeras, Α'φροδίτης γοναὶ, *Veneris ortum*; ubi viliſſimum deſcribens victum, Ἀπερίεσθαι, inquit, ταυτὶ τὰ παρὰ ὀρνίθια, σίρφους, ἀκρίδας, πάρνοπας. Item Ariſtophanes, qui inter res edules, *& ſerphi & locuſtæ* meminit. Imò Theophylactus *Epiſt.* cujus initium, τὸ πρῴην. caricas & locuſtas oppidò lautum inter ruſticos fuiſſe convivium docet: Εἱστίων χθὲς τὸν Τρυγίαν λαμπρῶς. ἰσχάδες γὰρ ἦν μοι καὶ ἀκρίδες τὰ ὄψα, ὁ δὲ θεράπων ἐπεὶ νεανίας τῶν ἰσχάδων τὰ πλεῖστα ἐκβέβρωκε καὶ τὰς ἀκρίδας οὐ οἶδ' ὅπως ἐξεῤῥόφησεν, ὁ δὲ Τρυγίας ἐπεχήνει. Cicadas quoque, locuſtis ſimillimum animalculum Muſicum, in cibi uſum verti conſueviſſe, teſtis eſt Ælianus *Hiſtor. Anim. lib.* 12. *cap.* 6. ut alia omittam. V. Iſaac. Caſaubonum *c. Baron. Exercit. XIII. n.* 7. & infra in voce *Locuſta.*

Acris odor, idem cum acuto, Gr. δριμὺς: de quo V. Salmaſium *ad Solinum p.* 12. 82.

Acrodrya, Græcè Α'κρόδρυα, & ὀπώρα, ſic diſtinguuntur Græcis Scriptoribus *Rei Ruſticæ*, ut Latinis *Nuces* & *Poma.* Α'κρόδρυα enim ea vocanda propriè cenſent, quæ foris lignum habent, quæque eadem κάρυα dicta; Quâ voce omnia *Acrodrya* Atticos inſigniiſſe, ex Athenæi Epitomatore notat Salmaſius: Sic namque is, οἱ Α'ττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Συγγραφεῖς, κοινῶς πάντα ἀκρόδρυα κάρυα λέγουσι; ubi tamen incertum, an per ἀκρόδρυα intelligat omnes omninò fructus arboreos, qui foris lignum habent, an eos tantùm, qui exteriorem habent corticem ligneum & intus id, quod edule. Auctores Geoponicôn hoc ſenſu accepere, de iis ſc. qui τὸ ξυλῶδες foris habent, quo in genere nuces omnes ſunt. Alii ἀκρόδρυα, de omnibus arboreis frugibus uſurpant. At Theophraſtus, qui ἀκρόδρυα à malis & nucibus ſeparat, eo nomine *baccas* & fructus ſylveſtres cenſuit. Quâ de re V. eruditè diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 168. *& ſeqq.*

Acrolita, vel *Acrolitha* ſtatua, apud Trebellium Pollionem in XXX. *Tyr. Hujus uxor Calphurnia* (Titi nempe) *fuit ſancta —— cujus ſtatuam in templo Veneris adhuc videmus Acrolitham* (priùs legebatur *Argolicam*) *ſed auratam*; Gr. ἀκρόλιθος ἀνδριὰς, *ſtatua* eſt *lapidea.* Sic *monolithas* columnas dixit Laberius, τὰς μονολίθους: *cùm provincias diſpoliavis, columnas monolithas labella lenis.* Similiter itaque *Acrolitha ſtatua*, ἡ ἀκρόλιθος; ἀκρόλιθον ξόανον in *Epigramm.* Græco nondum edito:

Μὴ κ' ἔνδυσε ἄνθρωπε τὸ χλαίνιον, ἀλλὰ θεώρει,
Οὕτως ἀκρολίθου κἀμὲ τρόποι ξοάνου.
Ne exue ô homo lænulam, ſed conſidera
Sic acrolithæ & me modum ſtatuæ. &c.

Salmaſius *ad l cit.*

Acromata, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Nanos & nanas & moriones & vocales & exoletos, & omnia* acromata, *& pantomimos Populo donavit.* Ita in vet. editione legebatur, nec aliter præferunt ſcriptum libri manu exarati: In *Notis* quoque Senecæ

acro-

acroma legitur & *acromaticus*. Idem ergo quod *Acroamata*, ut ἀκροατήριον pro ἀκροατήριον: In vetuſtiſſimis enim membranis *Gloſſarum Græcolatin.* quæ ſervantur in Biblioth. Puteana, *Auditorium eſt*, ἀκροατήριον. Aliter *Auditores*, in vetuſta quadam περιηγήσει ex Græco verſâ. *Ecce ſimiliter Ladicia, Circenſes & Tyrus & Berytus & Cæſarea. Sed Ladicia mittit aliis civitatibus agitatores optimos. Tyrus & Berytus mimarios. Cæſarea Pantomimos, Heliopolis Choraulas maximè, quòd à Libano Muſæ illis inſpirent divinitatem dicendi, aliquando autem & Gaza habet bonos auditores.* Ubi nemini dubium poteſt eſſe, inquit Salmaſius, quin apud Græcum Scriptorem fuerit · Ἔχει καὶ ἡ Γάζα ἔχει. ἀγαθὰ ἀκροάματα, quod ille vertit, *Auditores*. V. Salmaſium *Not ad Æl. Lamprid. l.c.*

Acronius, adde: Etiam *Underſee* dicitur lacus hic Acronius; & quidem, *Acronium* dici vult Vadianus, apud Melam, *quòd gelu nunquam obduretur*: Græci autem Oceanum glacialem *Cronium*, i. Saturnium & frigidum tardumque appellarunt, auctoribus Ptolomæo & Plinio *lib. 4. cap. 13.*

Acronycha Stella, Græcè ἀκρόνυχος, dicitur quæ ἀκρονυχὶς oritur, ſeu *veſpertinum ortum* facit, habetque Solem adverſum in contraria parte occ dentem. Quamvis enim ἀκρονυχίαν Græci recentiores de utroque noctis tempore acceperint, tam matutino, quàm veſpertino; quia utrumque tempus τὸ ἄκρον τῆς νυκτὸς conſtituit: adeoque ἀκρονυχίαν vocarunt, ortus & occaſus ſiderum matutinos veſpertinosque. Jo. Tzetzes *in Heſiodi* ἔργα,

> Τὰς ἀκρονύχους εἰ μαθεῖν φαινούσης θέλεις,
> Ἀνατολάς τε καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων.

Vett. tamen Græci magis propriè ἀκρονυκτίον, de primo noctis ineuntis tempore uſurparunt, quàm de extremo finientis, & ἀκρονυχὶ oriri ea ſidera dixerunt, quæ veſperi oriuntur, non quæ matutino, ſtellas ipſas, quæ in ortu veſpertino ſunt, ἀκρονύχους vocantes. Heſiodus ἀκροκνεφαίους vocat,

> Ἀρκτοῦρος προλιπὼν ἱερὸν ῥόον Ὠκεανοῖο
> Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλεται ἀκροκνεφαῖος &c.

V. Salmaſium *ad Solinum p. 720.*

Acropolis, adde: Sacra erat Athenienſium *Acropolis* Minervæ, quæ proin Catullo *in Argonaut.* dicitur Diva,

> —— —— *retinens in ſummis urbibus arces.*

Superſtes eſt hodieque, & valido tenetur Janizerorum præſidio. De illa Hugo Favolius *Hodoep. Byz. lib. 3.*

> *Arx tamùm celebris hoc tempore montis eodem*
> *Quæque impòſta jugo eſt, vaſtas proſpectat in undas*
> *Æquoris, & circùm diſperſa mapalia, & omnes*
> *Externo indigenas nocuo tutatur ab hoſte.*
> *Nobilis arx, toto quâ non eſt altera Grajo*
> *Nota magis regno, validisque inſtructior armis* &c.

In faſtigio turris Lunulæ eminent Turcicæ auro longè lateque ſplendentes; herbæ etiam genus quoddam peculiare, quæ noctu inſigni fulgore micet, in latere montis, cui Acropolis inſidet, prognaſci memoratur. Pars muri, *Pelargica* olim dicta, ab Hyperbio & Euryalo, qui, quòd peregrè advenissent, πελαργοὶ *i. ciconiæ*, vocati ſunt: altera pars, quæ *murus Cimonius*, à Cimone Miltiadis fil. arci circumdata eſt. Acceſſus erat per unicam portam, porticu celebri, quæ *Propylæum* dicta, inſignem. V. Franc. Roſſæum *Archæolog. Atticæ lib. 1. cap. 2.*

Acroſtichia, in *Conſtitut. Apoſtol.* *Alius quidem Pſalmos David canat, populus verò initia verſuum, quæ dicuntur* Acroſtichia, *ſuccinat.* Ἀκρόστιχις enim *initium verſuum* ſignificat. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lectionum lib. 13. cap. 39.* & Macrum *Hierolexic.* De *Acroſtichide* Sybillina JESU CHRISTI nomen præferente, quam viſam Ciceroni & in ſuos libros translatam refert Euſebius, V. judicium Caſauboni *Exercitat. 1. §. 10.* & Tobiæ Pfanneri, *in Syſtem. Theologiæ Gentilis purioris Cap. 1. §. 10.* Meminit certè, præter Dionyſium *lib. 4.* Cicero *de Divinat. lib. 2.* ἀκροστιχίδων, in Sibyllinis carminibus obviarum; quæ quanquam in falſitatis ſuſpicionem argumentumque trahi ſoleant, à crimine tamen iſto certè Chriſtiani alieni, quos Ciceronis ætas nondum habuit: quâ ratione illorum cadit argumentum, qui pia fraude iſtiusmodi carmina à Chriſtianis ſuppoſita fuiſſe contendunt. Memorabilis autem inprimis *Acroſtichis* illa, quam ex Carminibus Sibyllæ Erythrææ de Judicio extr. Euſebius affert, de *Vita* Conſtantini *lib. 5.* ſive *Orat. ad Cœt. Sanctor. cap. 18.* & Auguſtinus *de Civ. Dei lib. 18. cap. 23. ſic ſonans:*

> Ἰδρώσει γὰρ χθὼν, κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται
> Ἥξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
> Σάρκα παρὼν πᾶσαν κρίναι καὶ κόσμον ἅπαντα.
> Ὄψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι,
> Ὕψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο,
> Σαρκοφόρων ψυχὰς τ' ἀνδρῶν ἐπὶ βήματι κρινεῖ.
> Χέρσος ὅτ' ἄν ποτε κόσμος ὅλος καὶ ἄκανθα γένηται,
> Ῥίψουσι τ' εἴδωλα βροτοὶ καὶ πλοῦτον ἅπαντα.
> Ἐκκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανὸν ἠδὲ θάλασσαν,
> Ἰχνεύον ῥήξῃ τε πύλας εἱρκτῆς Ἀΐδαο.
> Σὰρξ τότε πᾶσα νεκρῶν ἐς ἐλευθέριον φάος ἥξει,
> Τῶν ἁγίων, ἀνόμους τε τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει.
> Ὁππόσα τις πράξας ἔλαθεν, τότε πάντα λαλήσει.
> Στήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωστῆρσιν ἀνοίξει.
> Θρῆνος δ' ἐκ πάντων ἔσται, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων.
> Ἐκλείψει σέλας ἠελίου, ἄστρων τε χορεῖαι.
> Οὐρανὸν εἱλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.
> Ὑψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
> Ὕψος δ' οὐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.
> Ἶσα τ' ὄρη πεδίοις ἔσται. καὶ πᾶσα θάλασσα
> Οὐκ εἰς πλοῦν ἕξει. γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ,
> Σὺν πηγαῖς ποταμοί τε καχλάζοντες λείψουσιν,
> Σάλπιγξ δ' οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει,
> Ὠρύουσα μύσος μελέων καὶ πήματα κόσμου,
> Ταρτάρεον χάος δείξει. πολὺ γαῖα χανοῦσα.
> Ἥξουσι δ' ἐπὶ βῆμα θεοῦ βασιλῆες ἅπαντες.
> Ῥεύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς ἠδέ γε θείου, κτλ.

Quæ Latinè refert Auguſtinus *lib. cit.* meliùs atque ad *acroſtichi* formam ſic reddidit Valeſius *verſion. Euſebii d.l.*

> *Judicii ſignum, tellus ſudore madeſcet,*
> *Et cœlo tunc Rex veniet per ſecla futurus,*
> *Scilicet ut totum præſens dijudicet orbem.*
> *Viſuríque Deum infidi ſunt atque fideles,*
> *Sublimem in carne humana ſanctaque caterva*
> *Cinctum, completo qui tempore judicet omnes.*
> *Horrida tunc tellus dumis ſylveſcet acutis,*
> *Rejicient ſimulachra homines auríque metalla.*
> *Inferni portas facto ſimul impete rumpent*
> *Squallentes manes & purâ luce fruentur.*
> *Tetros atque bonos index tunc flamma probabit.*
> *Voce patens facinus, quod geſſit quisque, loquetur,*
> *Subdolaque humani pandentur pectoris antra.*
> *Dentium ſtridor erit, gemitusque & luctus ubique,*
> *Et Sol aſtrorumque chorus percurrere cœlum*
> *Inſimul abſiſtent, Lunæ quoque flamma peribit.*
> *Fundo cernentur valles conſurgere ab imo.*
> *In terris nihil excelſum ſpectare licebit,*
> *Lataque planities montes æquabit: & æquor*
> *Intactum rate ſtabit: aduſtaque fulmine tellus,*
> *Unà deficiet flagrans cum fontibus amnis.*
> *Stridula de cœlo fundet tuba flebile carmen*
> *Supremum exitium lamentans, fataque Mundi,*
> *Et ſubito Stygium chaos apparebit hiatu:*
> *Reges divinum ſtabunt cuncti ante tribunal,*
> *Undaq; ſulphureæ deſcendet ab æthere flammæ.*
> *Ac cuncti in terris homines mirabile ſignum*
> *Tunc cernent oculis, ſanctis optabile ſignum:*
> *Omnibus id juſtis vitæ eſt melioris origo;*
> *Rurſus veſani dolor atque offenſio Mundi* &c.

In hac *acroſtichide*, ex primis verſus cujusque literis, componuntur hæc verba ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ; ut Chriſtophorſonus, Euſebii Interpres, felicior iſto, cujus interpretatione uſus Auguſtinus eſt, congruarum literarum vocibus verſum quemque inchoans, Valeſius item, reddidere, JESUS CHRISTUS DEI FILIUS SERVATOR. Ex quarum quinque vocum initialibus literis, alia ἀκρόστιχις oritur, ΙΧΘΥΣ i. e. PISCIS: quo nomine myſticè Chriſtum intelligi, Auguſtinus monet *d.l.* V. *ibid.* Leonh. Cocquejum: eò quòd in hujus mortalitatis abyſſo, velut in aquarum profunditate, ſine peccato eſſe potuerit, quemadmodum nihil ſalſedinis à marinis aquis piſci affricatur V. omnino Pfannerum ubi *ſuprà*.

Acroſtolium, Græcè ἀκροστόλιον, in navedicitur ſumma pars proræ, ſicut ἄφλαστον, Lat. *Apluſtre*, ſumma pars puppis: Græci tamen τὸ ἄφλαστον etiam ἀκροστόλιον expoſuerunt, h.e. *proræ ſummitatem*. Eſt a. prora propriè pars navis anterior, quæ à carina usque ad cataſtroma pertingit, quæ veluti facies & frons navis eſt. Quæ ad proram verò addita in altum eriguntur, ea ad ornamentum potiùs ac decorem navis, quàm ad uſum adfiguntur; recurvata nempe ligna, quæ ad ornandas ejus extremitates inſurgunt. Κόρυμβα Græci vocant & ἄφλαστα; ſed in puppi propriè ἄφλαστα, in prora στόλος, cujus pars ſumma ἀκροστόλιον, ut dictum. Supra ἀκροστόλιον verò tabula erat πτυχὶς vocata, item ὀφθαλμὸς; ubi nomen navis inſcribi ſolebat, & oculi navis pingi. Sic Κῆτος, nomen navis, quâ Andromeda abducta eſt, juxta Cononem, ab inſigni navis ceto &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 572. & 573.* & infrà in voce *Paraſema*.

Acrotadus, adde: Salmaſius legi jubet *Aradus* vel *Caccandras*, V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum p. 1 8.*

Acroteria, Græcè Ἀκρωτήρια, in ædibus, V. infrà *Pinnacella*.

Acta, ſtrictè propriéque dicuntur geſta ab eo, qui togatus in Rep. cum poteſtate imperioque verſatus eſt. Sic apud Ciceronem *Philipp. I. Acta Cæſaris* & *Acta Gracchi*. Inde quæ per Magiſtratum geſta in literas publicas relata ſunt, V. Plin. Jun. *Epiſt. ad Valerian. Acta* κατ' ἐξοχὴν ſæpe, *Acta* publica & *commentarii Principis* ſeu *Magiſtratuum*: Æſchines Δημόσια vocat γράμματα. *Acta*, igitur libri ſeu tabulæ erant, in quibus ſcribebantur res geſtæ Principis, aut populi, aut etiam Leges, Cic. 1. & 2. *Philipp.* &c. Poſtea conſuetudine ſermonis factum, ut literæ omnes, de quorumlibet Judicum ſententiis perſcriptæ, *Actorum* nomine cenſerentur. Item quodcunque apud Jus dicentem, ad cauſam ſive publicam

blicam ſive privatam pertinens, geſtum, ejuſque auctoritate literis mandatum eſſet, Imp. *l. 2. C. de eden.* Gr. ὑπομνήματα, Gall. *Regeſta.* V. Calvinum *Lexic. Jurid.* Scribi autem olim conſuevere *Acta*, in linteis libris, ut dicetur ſuo loco. V. quoque in voce *Elephantini libri*; & aſſervabantur in Æde Saturni, de quo etiam *infrà.*

Acta Conciliorum, unà cum Canonibus, colligi & recitari cœpere, poſtquam nudi priùs Canones in unum corpus fuiſſent congeſti: qui modus colligendi multum profuit ad hiſtoriam & ſeriem rei geſtæ. In iis enim plerunque recenſentur diſputationes & argumenta de dogmatibus fidei, quæ ab Hæreticis & contra eos ventilata ſunt. Cujuſmodi collectores noti fuerunt ab ultimâ antiquitate. Socrates *Hiſtor. Eccl. lib.* 1. *cap.* [illegible] ...ἐκύρωθέ τι ἄδη καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἑκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα, *Jam verò, quæ communi omnium ſententiâ decreta erant, cùm cujusque manu ſubſcripta eſſent, rata habebantur & in commentarios referebantur.* Exemplum mox ſubjicit, Σαβῖνος ὁ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θρᾴκης Μακεδονιανῶν ἐπίσκοπος, συναγωγὴν τῶν διαφόρων συνόδων ἐγγράφως ἐξέδωκεν, ποιησάμενος, *Sabinus Macedonianorum, qui Heracleam civitatem Thraciæ incolunt, Epiſcopus, tum ea quæ varia Epiſcoporum Concilia ſcriptis ediderunt, in unum volumen collegit* &c. E quibus diſcimus, cùm ante hunc Sabinum Epiſcopi jam varia Concilia ſcriptis complexi edidiſſent, illum *Acta* hæc omnia & Concilia in unum volumen compegiſſe. Non tamen ex fide; ſubdit enim Socrates: Quin etiam nonnulla deditâ operâ prætermiſit, quædam etiam pervertit; quæ autem ad eum exitum, quem ſibi propoſuerat, facere videbantur, omnia diligenter exerpſit &c. Poſtea *lib. 2. cap.* 13. Σαβῖνος μὲν γὰρ ὁ τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως —— τὰς παρὰ Ἰουλίου ἐπιστολὰς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνόδων οὐκ ἔθηκεν. *Sabinus, erroris Macedoniani propugnator, —— Epiſtolas Julii in collectione rerum in Conciliis geſtarum, neutiquam intexuit,* &c. Hinc itaque Synodicarum Collectionum duo genera facit Chriſt. Juſtellus *Præfat. ad Cod. Can. Eccleſ. Afric.* unum, quod *Conciliorum Acta*, ad dogmata & fidei doctrinam ſpectantia & συναγωγὴ τῶν συνόδων vel συνοδικῶν Socrati dicta, *Hiſtor. Eccleſ. lib. 3. cap.* 21. continebat: alterum, quod Canones Conciliorum, ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſacramque πολιτείαν pertinentes ac Βιβλίον Κανόνων, in Calchedonenſi Concil. *act.* 4. 11. *&* 13. nuncupatos, complectebatur. Unde frequens Διαλυσάντων & Κανόνων diſtinctio, apud Græcos *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ* Scriptores. Ac Synodalium quidem Geſtorum monumenta ſuperſunt pauca &c. Hactenus Juſtellus. V. quæ hanc in rem habet Gerh. *von Maſtricht Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici num.* 143.

Acta Pilati, V. infrà *Pilati Acta.*

Acta Zone, apud Pomponium, Ζωναῖα ὄρη Nicandro. Eminentia autem littora & prominentia, Græcis Ἀκταί. Poëta, Ἀκτῇ ἐπὶ προχύσῃ. Sic locum quendam Epheſi, collis nempe jugum urbi imminens, λεπρὴν Ἀκτὴν, h. e. *Aſperam Actam*, vocat Hipponax apud Strabonem,

> Ὤικει δ' ὄπισθεν τῆς πόλεως ἐν Σμύρνῃ
> Μεταξὺ τρηχέης τε καὶ λεπρῆς Ἀκτῆς.

Qui poſtea Πριὼν appellatus. V. infrà in *Prion.*

Actæa, adde: Idem quoque Cereris epitheton fuit, quæ *Attica* etiam dicta.

Actæon, filius Ariſtæi, adde: Hujus, ut & Diomedis Thracis, fabulam enucleans, Theo-Sophiſta *Progymnaſm. cap.* 6. Διομήδης δὲ θρᾷξ, inquit, εἰς ἱπποτροφίαν ἐξαναλώσας ἐλέχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἵππων ἀπολωλέναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ Ἀκταίων ὑπὸ κυνῶν, *Diomedes autem Thrax. quòd in equis alendis bona ſua conſumſiſſet, ab equis devoratus dictus eſt: quemadmodum à canibus Actæon.* Neque aliter de *Actæone* Palæphatus, qui proin *præda canum* non minùs eleganter dicatur; quàm *præda caballorum*, Prætor ille Ludos edens, apud Juvenalem *Sat.* 11. *verſu* 193.

> *Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ,*
> *Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho*
> *Præda caballorum Prætor ſedet* —

Nempe Prætor hic, dum triumphantis ritu habituque Circenſibus præſideret, magnum ſe virum putabat, quum revera eſſet *caballorum Præda*, h. e. prodigâ illâ impensâ in equis aurigisque alendis, exercendis, producendis comederetur miſer, patrimonium exhauriret, interiret &c. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſervationum lib. 4. cap.* 24.

Actarius, pro *Actuarius* ſeu Commentarienſis, occurrit in vet. *Inſc.* apud Baronium ad 27. Martii. ACTARIUS LEG. VII

Actio Miſſæ, quid ſit in Eccleſia Rom. V. infrà *Canon Miſſæ.*

Actiones Synodorum, à Synodorum ſeſſionibus diſtinguendæ, cùm in uno interdum conſeſſu plures cauſæ vel *actiones* explicari ſoleant. Sic in Synodo quidem Calchedonenſi ſex primæ ſeſſiones, totidem omnino actiones continent, ſingulæ ſingulas. At ſeſſio ſeptima tres actiones complectitur, ſeptimam, octavam & nonam. Octava iterum unicam actionem, nempe decimam. Denique Synodi univerſæ ſeſſiones, ſive ut Liberatus *cap.* 13. vocat, Secretarii, fuere duodecim, *Actiones* verò ſexdecim. Sirmondus *ad Facundum Hermian. lib.* 5. ex eodem Liberato, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Actius præn. Cajus, ex Romanis civis Ateſtinus fuiſſe fertur, circa A. C. 390. Ex cujus poſteris Foreſtum, Aquilegiæ adverſùs Attilam defenſorem: Acharium, de quo ſuprà: Marcellium Valentiniani III. Ducem, adverſùs Vandalos, Sabinianum Illyrici præfectum, alioſque enumerant, ſerie continua usque ad Azonem, Guelficæ poſterioris lineæ conditorem. Alii verò *Actiam* ſtirpem in Caji trinepote Bonifacio, & ejus filio Valeriano, qui A. C. 590. prælio Longobardorum in Francos ceciderit, defeciſſe ſtatuunt, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in fam. Guelfica.*

Actor, honeſtiſſimo præ reliquis ſervis loco atque gradu, apud Romanos, fuit, utpote qui in rei dominicæ procuratione primas ſibi vindicabat. Rabanus Maurus *de inſtitut. Cleri lib.* 1. *cap.* 10. *Quoniam enim* Actor *prudens & bonus ſcit, quid ſit domini ſui cenſus & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia.* Irenæus *adv. Hær. lib.* 4. *Quis igitur erit fidelis Actor bonus & ſapiens, quem præponet dominus ſupra familiam, ad danda eis cibaria in tempore.* Appulejus *Metam. l.* 8. *Servus quidam, cui cunctam familiæ tutelam dominus permiſerat ſuus* &c. Ejusdem meminit Plautus *Aſinar. actu* 2. *ſc.* 4.

> *Nam ſi ſciet noſter ſenex, fidem huic non eſſe habitam,*
> *Succenſeat, quoi omnium rerum ipſius ſummam credidit.*

Hinc familiæ contradiſtinguitur, apud Columellam, *de re Ruſt. lib.* 1. *cap.* 7. *Ita fit, ut &* Actor *& familia peccent.* Et hi videntur fuiſſe, quos Æl. Donatus *Majores domûs* appellat. Quòd enim apud Terentium Demipho ita Getam alloquitur,

> ———— D. *oh!*
> *Bone cuſtos ſalve! columen verò familiæ:*

Id ille ita interpretatur, *Columen culmen, an columen columna? Unde Columellæ apud veteres dicti ſervi majores domûs. Lucilius* 22.

> *Servu' neque infidus domino, neque inutili quoiquam*
> *Lucili, Columella hic ſitu' Metrophanes.*

Ita enim legendum hoc diſtichon. Hucque referenda ſanctio Theodorici R. apud Papinianum *tit.* 4. qui pretium occiſi *Actoris* centum ſolidis taxavit. Neque aliunde fluit Julii Pauli JC. ſententia, exiſtimantis, animadvertendum eſſe ſeveriſſimè in eum, qui Actorem corrupiſſet, ut qui poſſet rationes dominicas intercidere, vel adulterare vel etiam rationem ſibi commiſſam turbare. Imò, *etſi ſervus*, qui Actum domini geſſiſſe diceretur, *in commiſſum ceciderat, non vendebatur, ſed pro eo, viri boni arbitratu, æſtimatio dabatur, ex reſcripto D. D. Severi & Antonini, lib.* 16. *ff. de Publ. & Vectig.* Quod & Juſtiniano Aug. obſervatum, §. *Pœna. Inſtit. de injur.* nec injuriâ ſanè, ideoque rectè Juvencus *Hiſtor. Evang. lib.* 3. ſervos, à Patrefamiliâs miſſos, ad colonos agricolas, ut vineti fructus perciperent, *Actores* interpretatur:

> *Tum longinqua petit, ſed fructus tempore certo*
> Actores *famulos mittit, queis portio ſalva*
> *Cultorum, certâ ruris mercede daretur.*

Quoniam verò unus non omnia poterat, adjutoribus ſuis non carebat *Actor*. Scævola *l.* 40. *ff. de Statu lib. Item quæro, an ea quæ exacta ſunt per adjutores ejus* (Actoris) *neque Calendario illata ſunt, aut fraudulenter acta, huic aſcribi poſſint, cùm eſſet hic præpoſitus*; Calendario nempe præponebatur aliquando ſervus quiſpiam, ut pecunias domini exigeret crederetque, qui à *Calendario* dictus eſt. *Actor* verò ſecundarum in familia, *Diſpenſator* fuit, ſive *Prorogator*, de quo Irenæi locus laudatus intelligendus, V. *ſuo loco.* Item à *Frumento* dictus; quò & illi pertinent, qui diurna aſſervabant, *ab Ephemeride* nomen adepti. V. Laur. Pignorium *Comm. de ſervis.* Reperiuntur *Actores rerum*, *Actores bonorum*, *Actores prædiorum fundorumque*, apud Columellam *lib.* 1. *cap.* 7. *& cap.* 8. Apud Suetonium habemus *Actorem ſummarum*, qui rationibus diſpungendis præerat; illasque obſervabat, de quibus V. Titum Popmam *lib. de Operis ſervorum, alioſque.*

Actores Eccleſiæ, dicti propriè, qui res, bona, poſſeſſiones & facultates Eccleſiarum adminiſtrabant, veluti earundem Oeconomi vel Villici: ſeu, ut Pithœus in *Comitibus Campaniæ* cenſet, *Advocati & Defenſores Eccleſiarum.* Quâ ratione occurrit vox apud Juſtinianum in *Nov.* 3. Gregorium M. *lib.* 1. *Epiſt.* 9. & 53. Marculfum *lib.* 2. *form.* 4. Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib.* 2. *cap* 17. 18. Alios, laudatos præfato *Gloſſarii* Auctori: quem V. etiam de *Actoribus Regis*, *Fiſci Regii*, *Provinciarum & Villarum.*

Actores Templi, iidem cum Exorciſtis, V. *infrà.*

Actuarii, propriè olim appellati, qui annonam à ſuſceptoribus accipiebant, dato pittacio, in quo continebatur, quantum accepiſſent, eamque dein militibus erogabant, ut du Freſne colligit ex *tit. Codicis* Theodoſ. *de Erogatione militaris annonæ. l.* 11. 16. 24. 28. & *tit. de Numerariis & Actuariis l.* 3. 5. 10. 14. 15. Erant autem tot *Actuarii*, quot numeri militares, ut docet *lex* 16. *de Erogat. milit. ann.* Meminere eorum Ammianus *lib.* 20. & *lib.* 25. *extr.* Eutropius, Aur. Victor & Trebellius Pollio in *Victorino*, apud quem Pæanius vocem *Actuarii*, proprium hominis nomen eſſe putans, Ἀκτουάριος vertit, cùm Ὑπομνηματογράφον debuiſſet, Caſaubonus

ad

d. l. V. quoqueSchott. Aur. Victorem. Ab hujuſmodi autem *Actuario, cujus uxorem ſtupraverat compoſitâ factione Agrippinæ, percuſſum eſſe Victorinum*, tradit Pollio Pratejo, apud Joh. Calvinum *Lex Jurid. Actuarius*, cujus meminere Impp *in l. Actuarii & l. pen. C. de erog. mil. ann. & l. Actuarios C. de num. & Actuar. Nov.* 108. alibi, Græcis Ὑπομνηματοφύλαξ ſeu Ὑπομνηματογράφος, eſt actorum ſcriptor ſive cuſtos, quique ratiocinia pertractat: Quorum quidam ærarii Comitum *l. 3. C. de div. offic.* alii Palatinorum numerorum rationes tractant, *d. l. Actuarii*: alii Præfecti Prætorio: alii Scholæ, de quibus *d. Nov.* 108. &c *Actuarius* verò *limes*, apud Agrimenſores, dictus eſt ab *actus* latitudine, qui viam populo dans agrum per jugera diſcriminabat. Nam duo *actus* (ita illis πλέθρον, ſeu *agri ſpatium certum*) quadrati (quorum quilibet finitur pedibus 120) jugerum faciebant, cujus eadem erat latitudo cum unius actus longitudine, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 677. 678. Hinc *Actuarii pali* Hygino, qui defigebantur inter centenos vicenos pedes, ſic dicti ab *actûs* longitudine, quæ per 120. pedes porrigebatur, du Freſne *Gloſſ.*

Actus, V hîc ſuprà.

Actus Apoſtolorum, apud Anaſtaſium in *Sylveſtro* Pontif. & in *Chron. Beſuenſi*, Liber Canonicus N. Teſtam. idem cum *Actis Apoſtolorum*, V. ſuo loco. Sic apud Thuribium Aſtoricenſem Epiſc. in libris Apocryphis recenſentur *Actus S. Thomæ*, *Actus S. Andreæ*, *Actus S. Johannis*, *quos ſacrilego ore Leucius conſcripſit.* Car. du Freſne *Gloſſar.*

Acuanitæ, Hæretici, quorum ſeductor *Acuas*, Manetis diſcipulus, cum Manichæis communia habuere deliria, Baronius A. C. 277 *num.* 42.

Acuarii, memorantur Anaſtaſio *Bibl.* in verſione Synodi VIII. *act.* 9. Οἷον βελονάδες, ταυλυνιανοί, ἱππιατροὶ &c. *Acuarii*, *ſtabularii*, *veterinarii ſeu Medici equarii*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Acubicula, in LL. Francorum Baſileæ editis *lib.* 1. *cap.* 75. *Feminæ (in die Dominico) opera textilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel* acubicula *fiant*: Meurſio eſt ab ἀκούβιλον Gr. de qua voce V. ſuprà. Sed in mendo hunc locum cubare, advertit Spelmannus ex *Capitulis* Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 81 ubi, cùm eadem verba legantur, pro *Acubicula*, extat *Acupictile*; quam genuinam eſſe lectionem ipſa verba, quæ præcedunt, ſatis indicant. Contra Legem hanc recentiorum militat conſuetudo, inquit Car Macer, qui tenent, penicillo & acu pingere in die feſto non eſſe prohibitum. V. eum, cum fratre Dominico, in voce *Acupictile*, & Car. du Freſne in *Acubicula*.

Acumetenſe, ſeu *Acumitenſe* Monaſterium, V. ſuprà *Achimitenſe*.

Acupedes, Latinis vett. dicti ſunt, qui Græcis ὀξύποδες, quaſi *acutipedes.* Inde *acupedium* Feſtus interpretatur, *cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.* Gloſſ. *acupedium*, ὀξυποδία. Sic Pindarus ἀκμὰν ποδῶν, i. e. *acumen pedum*, eleganter dixit. Et quidem ὀξυποδεῖν, propriè de fullonibus dictum, dum ſaltu illo ſuo fullonio veſtimenta condenſant. Gloſſæ, *addenſator*, ὀξυποδιστής. Aliæ *Gloſſæ*, Ὀξυποδία, *acupedum addenſatio* Titinnius *argutari pedibus*, de fullone, quod idem ac ὀξυποδεῖν: Sic *argutarii canes* vel *acutarii* in L. Salica ſunt *acupedes*, quos & *vertagros* dicebant. Quia autem fullones, dum veſtimenta cogerent & denſarent, ſaltabant, hinc *denſare* hodieque Galli dicunt pro *ſaltare.* Nam & qui ſaltant, ὀξυποδεῖν: quam ὀξυποδίαν & micationem argutationemque pedum in ſaltantibus, Homerus eleganter expreſſit,

Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν ——

Equi quoque τολυπάζοντες, & tolutim badiſſantes, ὀξυποδοῦσι & crebris denſiſque ſaltibus terram feriunt ac crura altiùs tollendo quaſi ſaltitant. Inde *tricuarii* dicti, quòd greſſibus intricatis & minutiſſimè cribratis incedant: nam crebrâ genuum inflexione & alternis crurum voluminibus, gradu per minutias fracto, inceſſum ſuum celeriter impediunt expediuntque; non verò longis & extentis paſſibus plenoque gradu ſpatium carpunt, quod cantherii faciunt. Suidas, ἀθρόως βαδίζειν ait. Heſychius, τολυπάζει, ὀξυποδεῖ. V. infrà ubi de *Aſturconibus*, *Tolutariis & Tricuariis equis*.

Acupictile, in *L.* Francorum *lib.* 1. *cap.* 75. emendatâ, uti viſum, item apud Anaſtaſium Bibliothec. in *Leone IV.* opus eſt *acu pictum*: Iſidorus *Origin. lib.* 19. *cap.* 22. *Acupicta veſtis, acu textilis, aut acu ornata. Eadem & Phrygia.* Virgilio *Pictum acu*, *Æn.* 11.

Pictus acu tunicas ——

Aliàs ſimpl. *pictum* &c. Unde *Acupictura*, cujus Artifex Heſychio dicitur Βελονοποικιλτής, ὁ τῇ ῥαφίδι ὑφῇ ποιῶν ἢ ζωγραφῶν; quo de artificio pluribus agemus infrà in vocibus, *Babylonicum*, *Phrygio*, *Pingendi acus artificium*, *Plumarii* &c.

Acus, Gr. βελόνη, Bellonæ inventum, ut Hygino placet, matronis in componendis crinibus adhiberi ſolita eſt; hinc *crinalis* dicta Apulejo *Mileſiar. lib.* 8. Item *diſcerniculum*, Varroni *lib.* 4. *de L. L.* Nec dirimebat modò illos, ac diſcernebat, juxta illud Claudiani *Epithal. Hon. & Mariæ*,

Ipſa caput diſtinguit acu —— ——

Sed & in cirros contorquebat, quò comtiores eſſent fœminæ, pulchrioresque ingenui pueri, aut ipſæ Deorum effigies. Hinc & *acus Magnæ Matris*, inter ſeptem paria, quæ Imperium Rom. tenebant, memorata Servio *ad Æneid. lib.* 7. *verſ.* 187. Eadem *calamiſtrum quoque dicitur, quòd calefacta in ignito cinere capillos ornet* &c. Porrò picturæ inſerviebat ſeu vernis texturæ veſtium; Plin. *lib.* 8. *cap* 48. *Pictas veſtes jam apud Homerum fuiſſe, unde triumphales natæ: acu facere id Phryges invenerunt, ideoque Phrygiones appellati ſunt.* Inventio itaque in Phrygia, uſus in Aſſyria, & præſertim Babylone; Plin. *ibidem. paulò pòſt, colores diverſos picturæ intexere Babylon maximè celebravit.* Unde Βαβυλώνιον περίβλημα, *Babylonicis coloribus variegatam veſtem*, hæreditariò obveniſſe M. Catoni, refert Plutarchus *in ejus Vita.* &c V. Thomam Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. & hîc infrà.

Acus, in *Ordine* Rom. *Pallio ſuperinduitur & configitur per* acus *in planeta retrò & ante*; & alibi non ſemel, ubi de Pallio Pontificis ſermo eſt: item apud Brunonem Signienſem *de Veſtim. Epiſcopalibus*, *Acus autem non ad pungendum, id eſt, non propter hujus vitæ compunctionem, ut quidam putant, ſed ad planetam palliumque jungendum inventæ ſunt. Quædam enim anſulæ antiquitùs in planetis poſitæ erant, quibus* acus *inſerebantur, & pallium ſimul cum planeta firmabant, ne à ſuo loco pallium moveretur*: *Aciculam* notat ſeu *ſpinulam*, Gall. *Eſpingle*, quâ Pallium Archiepiſcopale conſtringitur ſeu configitur. Propriè verò *Acus* pars fibulæ dicitur, quâ illa clauditur & adſtringitur: Trebell. Pollio *in Claudio, Fibulam auream cum* acu *Cyprea unam.* Ubi, malè *Cypria* quidam legunt: non n. ab ullo Cypriorum artificio dicta eſt, ſed ab *cypro*, h. e. *ære cyprio*, quod nunc *cuprum* vocamus, V. infrà, in *Acus cyprea*, & *Fibula.* Fortunatus *lib.* 8. *Poëm.* 4.

Chryſolitha auratam fibula claudit acum.

Salmaſius ad *l. c. Pollionis* & du Freſne *Gloſſar* &c. Inter minimas viliſſimaſque res Menandro, in qua tamen pravâ concupiſcentiâ peccari poſſe agnoſcit, tanti habens affectûs voluntatiſque ſanctitatem, ut ne hujus deſiderio delibari voluerit. Unde graviſſimum compeſcendæ libidinis illius præceptum, apud Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil Cap. XI. §.* 27.

> — Μηδὲ βελόνης, ὦ φίλτατε,
> Ἐπιθυμήσῃς ποτ' ἀλλοτρίας.
> *Neve* acum, *chariſſime,*
> *Alterius unquam concupiſces.*

Et,

> Μηδὲ βελόνης ἅμμ' ἐπιθυμήσῃς Πάμφιλε,
> Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε, πλησίον παρών.
> Acum *nec ipſam Pamphile attingas velim*:
> *Namque aſpicit propinquus hoc ſemper Deus.*

V. quoque Juſtinum Martyr. *lib. de Monarch.* & Clementem Alexandr. 5. *Strom.* &c.

Acus Crinalis, V. *ſuprà.* Ea etiam ad ſuendas coronas adhibita videtur, ex Tertulliano *de Pall. cap.* 4. *Vetus jam hydræ Centaurorumque ſanguis in ſagittis pumice ſpiculi excludebatur, inſultante luxuriâ, ut poſt monſtra transfixa coronam forſitan ſueret.* Dicit enim hîc Auctor, ſagittas illas Herculis, figendis monſtris olim adſuetas, apud Omphalem ſuendis corollis fuiſſe adhibitas, deterſo priùs ſanguine, quo erant infectæ; indigitans, Herculeas illas ſagittas apud Omphalem in acus vicem & uſum verſas eſſe: Adeoque per *ſpiculum* intelligit crinalem acum, quæ ex majorum genere erat. Hæ cùm obtuſiores eſſent, acuebantur pumice vel cote, non ſecus ac graphia: Spiculum autem pro *acu* crinali aut diſcriminali, etiam apud Marcianum Capellam eſt:

> *Crinale ſpiculum pharetris deprome Cupido*
> *Libens capillum ſolvere.*

Et in Græcis *Epigramm.* pumicem, Gr. κίσηρα, in inſtrumento τῶν γραφίων, ſemel atque iterum reperias. V. Claud. Salmaſium *Not. ad Tertullianum loc. cit.*

Acus Cyprea, apud Trebellium Pollion. *fibulam auream cum acu cyprea unam*, in *Vita* Claudii; ita enim habet Codex Palatinus, ut Gruterus teſtatur, cùm aliàs nullo ſenſu legatur *Cumacum Cypriam*: non ab ullo Cypriorum artificio dicta eſt, ſed ab *cypro*, h. e. ære cyprio, quod nunc *cuprum* vocamus, nempe æs rubrum; Spartiano in *Peſcennino cyprum* dictum. Ita enim in vett. libris, *Nam & ex ære vel cypro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur.* Inde hoc loco *acus cyprea*; cujus multa apud Marcellum mentio: *Lacertum viridem, quem Græci ſauron vocant, capies, perque ejus oculos acum cupream cum licio, quàm longo volueris, trajicies.* Idem alibi, *Lacertam viridem excæcatam acu cupreâ, in vas vitreum mittes, cum anulis argenteis, ferreis & electrinis.* Item, *ranunculum viridem acu cupreâ pungito & ſanguine ejus excepto palpebras contingo.* Sed & aliis locis apud eundem, & *acus cupreæ* & *anuli cuprei* & *vaſa cuprea*, memorantur. Salmaſius *ad Trebellium.*

Acus Diſcriminalis, dicta eſt *quæ capillos mulierum ante frontem dividit*, Non. Qui ornatus *diſcrimen* dictum Latinis, ut Græcis διάκρισμα & διάκρισις. Et quidem *acu* hac omnes mulieres crinem à fronte dividebant, etiam illæ quæ operoſiùs ornabantur; atque hoc diſcrimine Mulieres à Virginibus diſtinguebantur: nam Virgines cirratæ erant, & crinem in vertice concumulatum & colligatum gerebant, abſque ulla διακρίσει, mulieres cum crinibus erant iiſque à fronte diviſis. Tertullianus *de Virgin. Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore*

do. comitatenſes 18. appellantur; urbs autem eorum *Abrincatæ: Præfectus militum Dalmatarum Abrincatis*, in tractu Armoricano: ſic apud Gregorium Tur. *lib.9.cap.20.* Orderico *Abrincæ* dicitur *lib.5.* Tertium tenet locum in prov. Lugdunenſi 2. juxta vett. Notit. Gall. ſituſq; ejus ſic deſcribitur à Brittone *Philippidos libro* 8.

— — *Obſedit* Abrincas,
Colle ſitas inter Sevam Semunamque ſupino,
Piſciferos amnes, multo ſalmone feraces.

Hodieque montana urbs eſt marique proxima: caput pagi *Abrincatini*, vulgò l'*Auranchin*, V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* Nec omittendũ, quatuor fluvios apud Abrincatuos, in colle Brimbalio, *la bute de Brinbal* oriri, ſuo quemque alveo in diverſa decurrentes, Sevam, de quo ſuprà, Viriam, Egranniam & Nigram aquam, de quibus V. *ſuis locis*.

Abruptio corrigiæ, inter calceandum, mali apud Romanos olim ominis fuit loco, adeò ut ſuſcepta negotia vel relinquerent penitùs, vel in aliud tempus differrent: ut diſertè teſtatur. Cicero *de Divin.lib.2.* *Quæ ſi ſuſcipiamus*, pedis *offenſio nobis & abruptio corrigiæ, & ſternutamenta erunt obſervanda.* Portendere nempè omen hoc Veteres credebant, rem ſuſceptam haud feliciter progreſſuram, aut ſiniſtro aliquo caſu interturbatum iri: quemadmodum iis, quibus in itinere corrigiam calceamenti contingit abrumpi, non parvo id impedimento eſt itineri retardando. Unde qui Sacram paginam *Gloſſâ* quæ dicitur *Ordinaria*, illuſtravit, locum illum Iſajæ *cap 5. verſ. 27.* *Non rumpetur corrigia calceamenti ejus*, appoſitè ſic interpretatur; *Non impedietur in itinere Dominus:* ut eum ſignificet, re nullâ retardandum, quin brevi ſit in hoſtes iracundiæ ſuæ tela, vindice dextrâ, contorturus. Et hæc ratio eſt, cur veteres Tabellarii atque Curſores excalceati ſua legantur munia obiiſſe, apud Stobæum: quod idem Claſſiariis injunxit Veſpaſianus apud Suetonium *cap.8.* V. B. Balduinum *de Calceo, cap.21.*

Abſagi, pop. ad Caucaſi radices, memorati Anaſtaſio *in Hypomneſt.* per Sirmondum in 8. edit. *pag.245.* *Ad Orientem Pontici maris apud ipſum pedem Chaucaſiorum montium, juxta* Aoſagorum *& gentem Alanorum, quaſi ſignis quinque, à prædio Zichacorio, id eſt, prima domo Gregorii veri amici Chriſti, Patritii & Magiſtratus ejuſdem Alanorum.* Ab his *Abſari* flumen per Armeniam poſtea tranſire, auctor eſt Plinius *lib.6. cap.4. & 9.*

Abſconſa, apud Lanfrancum in *Decret. cap.4.* *Tunc accensâ candelâ*, in abſconsâ, *unus eorum in dormitorio debet circuire lectos omnium.* Liber *Ordinis* S. Victoris MS *cap.36.* aliique ejuſdem vocis meminerunt, quâ notatur cæca laterna, quâ Monachi ut plurimum utuntur in obeundis dormitoriis. Per aphæreſin *Conſa*, & *Sconſa*, non ſemel: in *Conſuetud.* Floriacenſis Cœnobii, *vitâ S.* Goſvini *lib.3.* *Monaſticoque* Anglico *Tom.III. pag.171.331.* apud Car. du Freſne *Gloſſ.* V. quoque infrà in *Baccha*.

Abſconſæ Stellæ, apud Firmicum, *Stellæ quinque matutinæ fiunt, aut veſpertinæ occidentales ſeu* abſconſæ, *quæ à Græcis ἀφανεῖς καὶ κρυπτόμεναι* dicuntur, *aut ἀκρόνυχοι*: veſpertinæ occidentales ſunt, quæ veſperi occidunt; eædem *Synodicæ* appellatæ, quòd tunc ſint in ſynodo cum Sole, & *abſconſæ*, quia radiis Solis occultantur. At diverſæ ab his acronychæ, quæ tunc oriuntur, cùm Sol occidit. Salmaſius *ad Solinum, pag.721.*

Abſens, V. infrà *Abſtentus*.

Abſentatum vinum, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo, Condito piſcinas & ſolia temperavit & roſato atque abſentato*; (ita enim habet optimus codex, cùm vulgò legatur *abſinthio*) *vulgus ad bibendum invitavit*, &c. pro *abſinthiato*: Sic enim tum ſcripſiſſe Latinos argumento ſunt Græci recentiores, qui vocem hanc Latinam uſurpantes nunquam aliter fere ſcribunt quàm ἀψίνθατον. Latini igitur, ut hinc apparet, *abſentatum* vel *abſinthatum* proferebant, non *abſinthiatum*. Sed & *abſentum* iidem dixere pro *abſinthium*, uti in libro vetuſſimo MS. Appuleji *de Herbis*, legit Salmaſius: qui proin apud eundem Lampridium paulo antè, ubi verba hæc: *pro naſturtiis & apiaſtris & facelaribus*, adjutus à Codice Palatino, qui habet *pro naſcentis*, reponendum judicat, *pro abſentis & apiaſtris & facelaribus.* Apulejus certè *libr. de Remediis ſalutar.* quem in vetuſtiſſimis membranis ſcriptum idem habuit Salmaſius, ſic omnibus locis exaratum præferebat: *In remedio eſt abſenti ſuccus decocti inſperſus vel ſedi.* Et paulo pòſt: *Differentia in his, ficut in pomis, acres ſunt ut origani, naſturtii, ſinapis: amari verò*, abſenthi, *centauriæ.* Et ita alibi paſſim, *Abſentum* vel *Abſenthium* Latini protulerunt; non abeo, quòd Græci ἀψίνθιον, ſed ex eo, quòd iidem ἄψινθον quoque dicerent. Hinc ergo *Abſentum* & *Abſenthatum*, Græciſque recentioribus Α'ψίνθατον, ut Alexandro Tralliano *lib.8.* Οἶνος ποιεῖν θερμότερος τούτοις ἐπιτήδειος καὶ εἰνώδης καὶ ἀψινθάτον καὶ ἀδιάτον πινέσθω, &c. V. etiam infrà.

Abſentem ſe facere, formula vetus, quæ ſæpius occurrit in *Charta* Mathildis Com. quam deſcripſit Baronius ad A C. 1102. alibique pro *deveſtire* ſe de re aliqua, exuere poſſeſſione, & eam in alium transferre. Sic *Abſens* pro *abſtento* ſeu excommunicato, in *Capitulis* Caroli M. *lib.7. cap.215.* ubi de Devota peccante & pœnitente: *Priuſquam in Eccleſia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat. Quòd ſi admiſſa fuerit, etiam hæc, quæ eam receperit, habebitur abſens.* Id eſt, abſtinebit pariter ab ingreſſu Eccleſiæ ſeu habebitur pro excommunicata: apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V quoque infrà *Abſtentus*.

Abſentum. V. ſuprà *Abſentatum*.

Abſida, vel *Abſidia*, Gr. Α'ψὶς, fornicis curvatura. Gloſſ. Gr. Lat. ἀψὶς, *forfex, arcus, fornix.* Per *p* ſcribitur, apud Hieronymum *ad Epheſ. lib.2.* *In ſummo cœli fornice, & ut ipſo verbo utar, apſide*, &c. quod Græco magis conveniens eſt. Uti autem cameram, & trullum, ſic *apſidem*, legimus olim muſivo pictam; cùm contrà ſolo pavimentum ubique videamus aſſignatum: Quam differentiam Codinus religioſè obſervat; cùm enim eodem opere (teſſellatione enim & muſivum & pavimentum contexebatur) ſola, cameræ & parietes decorarentur; πάτωσιν vocat, quod in ſolo ponitur; ὀρθομαρμάρωσιν, quod in parietibus; in cameris verò & pendentibus μουσίωσιν. Unde Anaſtaſius *in Hadriano, Fecit autem & in Patriarchio Lateranenſi triclinium majus ſuper omnia triclinia, nomini ſuæ magnitudinis decorata, ponens in eo fundamenta firmiſſima, & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis ſtravit & diverſis columnis cum vaſibus & litiis ſimul poſtibus, decoravit cameram cum* apſida *de muſivo.* Et apud Eund. *ibid.* videbis *apſidam de muſivo ornatam & apſidas duas dextra lævaque ſuper marmore & picturâ ſplendentes & in pavimento marmoreis exemplis ſtratis.* Ubi marmorea exempla pavimento, muſivum *abſidibus* diſertè aſſignat, Salmaſ. *ad Spartian. in Peſcennio Nigro*, &c. In ſpecie, in Eccleſia Rom. *Abſida* dicitur, pars ædis ſacræ interior, in qua Altare collocari ſolet; ſic appellata, quòd ſit quodammodo ſeparata à Templo & proprio fornice tecta ac convoluta. Gregorius Turon. de *Vitis* Patrum *cap.7.* *Ante Altare, Baſilicæ fundamenta jecit, erectaque* abſidâ *miro opere conſtruxit & tranſvolvit.* Petr. Damianus *lib.3. Epiſt.8.* *Teneo ſc. clauſtrum poſt* abſidam *Eccleſiæ tuo duntaxat habitaculo dedicatum*, &c. id eſt, retrochorum, ſeu potiùs, presbyterium. Hugo Flaviniac. *Chron. pag.112.* *Reliquias Hieroſolymitanas in principali* abſida *locis congruis venerabiliter collocavit*, V quoque Zixilanem in *Vita* S. Ildefonſi Epiſc Tolet. *Analecta* Joh. Mabillonii *Tom.1. pag.108.* & quæ in hanc ſententiam pluribus collegit Car. du Freſne *Gloſſar.* Dominico Macro, lateralis eſt Eccleſiæ pars poſt Altare hæmiſpherica, ex Paulino *Epiſt.* 12. ad Sever. & Greg. Turon. in *Vita* Gregorii, & quoque *Concha, Parapſis, Tribuna*, &c. vocatur. Aliquando pro ipſa ſede Epiſcopali accipitur, quæ in ejus medio collocari ſolet: quo ſenſu vocem capi vult, apud Auguſtinum *ad Albin.* *Dicebam ego, quibus poteram, qui nos in abſidem honoratiores & graviores aſcenderant.* Hincque *Abſis gradata*, Pontificalis ſedes, utpote eminentior ob multitudinem graduum, apud Eund *Epiſt. 203. ad Max.* *Tranſit honor hujus ſeculi, tranſit ambitio: In futuro Chriſti judicio nec* abſidæ *gradatæ, nec cathedræ velatæ*, &c. quem thronum velari conſueviſſe, ſcribit Pacianus, *Epiſt. 1. ad Symphor.* &c. V. eum in *Hierolex.* & infrà quoque in *Cathedra* ac *Exedra:* ut & in *Concha, Diatreta, Tribuna, Trichorus, Trullus*, &c. Etiam feretrum vox hæc notat, in quo reliquiæ conduntur: fortè propterea, quòd in *abſidem* ſeu cameram deſuper convolvatur. *Geſta* Coſſ. Andegavenſium *cap.3. num.26.* Abſida *ſiquidem, quam deferebant, erat fuſilis ex auro & argento, quod dicitur electrum, ſpiſſitudine duorum digitorum, actoremque operis B. Perpetuum inſculptor deſignarat, ſuffragio literarum*, &c. Agit autem ibi de Relatione corporis S. Martini, &c. Hinc *abſidatus*, h.e. cameratus, concameratus, in abſidis ſeu arcûs formam tectus. *Gloſſ.* Lat. Gr. *Arcuatus*, τοξωτὸς, ἐπικαμπὴς, ἀψιδωτός: Sic *Porticus abſidata*, apud Victorem *Deſcr. Romæ reg.4.* & Senatorem *lib.4. Epiſt.51.* du Freſne *Gloſſ.* De *abſidibus*, quæ lances erant rotundæ eſcariæ: quandoque & tabulæ, V *l. cum aurum* 19.6. & ibi Gothofredum *ff. de aur. & arg. legato.*

Abſinthiatum vinum, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo: Condito piſcinas & ſolia temperavit & roſato atque abſinthiato:* Nempe prodigium hoc luxuriæ, quoties aquam piſcinæ aut balnei non juberet infici unguentis aut croco, ut antè dixerat Lampridius, temperari præcipiebat vino variè condito; ut ſunt roſatum, *abſinthiatum*, quæ ſubjiciuntur, & quod propriè *conditum* dixere. Quo facto *vulgus ad bibendum invitavit*, ut ſequitur: Erat enim moris, ut cùm exiiſſent Vett. è ſolio, biberent aliquantulum, reficiendis viribus; ſed hoc fere divites & qui delicatiùs ſe curabant. At hic cùm ad balneas ſuas populum promiſcuè admitteret, eundem quoq; ad bibendum invitabat, *& ipſe cum populo tantùm bibit, ut in piſcina eum bibiſſe intelligeretur, viſo, quòd unus bibiſſet.* Pro *abſinthiatum*, alios legere *abſentatum*, diximus ſuprà.

Abſis, Græcè Α'ψὶς & *Abſida*, fornix eſt, arcus, hæmiſphærium & quod in curvamen arcuatum conſtituitur. Hinc arcus Imperatorum triumphales Græci *Apſidas* vocant, Rhodigin. *Antiqq. lect. lib.18. cap.10.* Apud Eccleſiaſticæ rei Scriptores, modò ſignificat Epiſcoporum ſubſellia, V. Auguſtin. *Epiſt.23.* modò Chorum vel Presbyterium, ut vocant, id eſt, locum in Eccleſia cancellis incluſum, Clericorumque cœtui deſtinatum: apud Leonem Marſican, *lib.1. cap.19.* Greg. Turon. *lib.10. cap.31. & 32.* *Canonem* 3. Synodi Carthagin. ævo Auguſtini habitæ: modò Fornicem, vel Loculum arcuatum ligneum, quo ſuper altare poſito, ſimulachra conſervabantur, ut patet ex Ruperto *de Caſibus S. Galli cap.9.* & Ekkehardum Jun. *cap.6.* modò Atrium vel porticum Eccleſiæ, Angl. *à Curch-Porch.* V. Spelmannum *Gloſſar.* & hic in *Abſida*.

Abſol-

Abſolvere defunctos, in Communione Rom. eſt dicere *Collectam* mortuorum, *Abſolve Domine animas fidelium defunctorum.* Odo Epiſc. Pariſ. in *Præceptis* Synodal. § 7. *Sacerdotes, audito Parochianorum ſuorum obitu, ſtatim* abſolvant *eos, cum Pſalmis pro defunctis, & collectis:* Hinc in *Statutis* Ordinis de Sempringham *pag.* 781. *Patres & Matres, fratres & ſorores, & conſanguinei defuncti Fratrum noſtri Ordinis, in annuo Capitulo, in conventu nominativo debent abſolvi,&c.* Et in *Vita* S. Gilberti Inſtitutoris ejuſd. Ordin. *Recitatis Sanctorum paſſionibus &* abſolutis *defunctis*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Quid autem *Collecta* ſit, dicemus infrà.

Abſolutè ordinari, dicebantur olim in Eccleſia Rom. qui non uni alicui certæ civitati, vel pago aſcribebantur, cujus Eccleſiæ inſervirent, ſed ſimpliciter in Sacerdotum numerum allegebantur: Quod vetitum Concilio Londinenſi A. C. 1125. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum titulum, ordinetur: Qui verò* abſolutè *fuerit ordinatus, ſumtâ careat dignitate.* Ut & jam priùs in Concil. Chalcedon. *can.* 6. Hinc irritæ poſtmodum factæ iſtiuſmodi ordinationes, & *ειδικῶς* ſeu *ſpecialiter* omnes ordinari cœpti, atque in ipſis Presbyterorum & Diaconorum, ut & Subdiaconorum ordinationibus, ab Epiſcopis, nominati ſtatim tituli ſunt, quibus ii aſcriberentur,&c. V. Car. du Freſne in voce *Titulus.*

Abſolutio, in eadem Communione, dicitur deprecatio brevis in fine Pſalmorum cujuſcunque nocturni, ante lectionum recitationes; ita dicta, quia tunc terminabatur nocturnum, & cùm eſſent tria nocturna in officio, tunc pſallentes ter diſcedebant à Choro, ad quieſcendum, ſicque tribus *abſolutionibus* dividebatur Matutinum. Vel ita dicta eſt, quia in ea à Domino munditia cordis, ad rectè lectiones percipiendas, poſcitur. *Abſolutiones* verò, in horis Canonicis poſitæ dicuntur; Scilicet, ad Primâm, duæ ſunt, una, quæ *Abſolutio Capituli* dicitur; altera quæ *Abſolutio lectionatica* ſeu *brevis*, quia finitâ Primâ ſolebant congregari in Capitulo Monachi, ubi audiebant aliquam S. Scripturæ brevem lectionem, poſtquam auditores à Capitulo diſceſſerunt, obtentâ Superioris benedictione: quod quidem hodie in Choro fit, & *lectio brevis* dicitur, eſtque veteris illius & longioris lectionis particula. Sed & *Abſolutio* vocatur illa, quæ profertur circa cadaver, vel tumulum, de qua V. Domin. Macrum *Hierolex.*

Abſolutionis Dies, vulgò *le Jeudi Abſolu*, Feria dicitur in Eccleſia Rom. quinta, ante Paſcha, quâ Pœnitentes abſolvi ſolebant. Johannes Epiſc. Abrincenſis *de Officio Eccl. pag.* 41. *Ipſo die horâ ſextâ Populus ad Eccleſiam conveniat: ſi Epiſcopus fuerit, convocatio pœnitentium &* abſolutio, *chriſmatis & olei conſecratio, juxta Epiſcopalem ritum ordinetur; ubi verò defuerit, inprimis tam Clerus, quàm Populus, proſtrati in terra cum lachrymis & gemitu abſolutionem criminum à majori Sacerdote accipiant*, &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

in *Abſoluto*, in *libris* Coloniarum, *Cæterùm in* abſoluto *remanſit*: terminus eſt Agrimenſorum; pro *Abſolutum.* Apud illos autem *abſolutum* dicitur, quod aſſignatum ac limitatum non eſt. Sic *in ſoluto*, pro *ſolutum*, quod idem cum *abſolutum.* Dicebantur autem *relicta* ac *ſoluta*, illa loca, quæ propter ſterilitatem relinquebantur, nec aſſignabantur, aut menſuris vel limitibus obligabantur. Aggenus. *Hæc autem ſunt loca, quæ in ſoluto dicuntur, quæ aut in ſaxoſis & ſterilibus locis ſunt, aut in paludibus, ubi nulla potuit exerceri cultura.* Pingues enim agri tantum, aut illi, in quibus cultura exerceri poterat, aſſignatione dividebantur ac metabantur. Virgilius:

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has ſegetes?

Unde *metatus ager*, de aſſignato vel opimo & pingui, apud Horatium,

—— —— —*Videas metato in agello?*
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum.

V. Salmaſium *ad Solinum p.* 682.

Abſolutoriæ Literæ, apud Hug. Flaviniacenſem in *Chron. pag.* 254 dicuntur, quæ re confectâ, Miſſis ac Legatis dantur, cùm domum remittuntur. In *Concil.* verò Burdigalenſi, A. C. 1262. *c.* 1. quibus Pontifex excommunicatum, ab excommunicatione à ſe *abſolutum* eſſe, denuntiabat: apud eundem *Gloſſarii* Auctorem.

Abſterſoria, in miniſteriis ſacris Eccleſiæ Rom. Viſitatio Theſaurariæ, S. Pauli Londin. A.C. 1295. *Duo* abſterſoria *de panno lineo, cum extremitatibus cordatis de ſerico, ad extergendum digitos poſt Perfuſionem in majori altari*,&c. apud Eund.

Abſtinentes, apud Cyprianum ſeu Auctorem *de Singular. Clerit. Quid per hypocriſin vult ab hominibus* abſtinens *dici & in ſecreto carnibus & ebrietate diſtendi?* Iidem videntur, qui *continentes*, vel qui jejunia obſervabant, & à certis ciborum generibus abſtinebant: In *Vitâ* S. Præject. Mart. poſter. *num.* 7. videntur *pœnitentes* hac voce intelligi. Apud Philaſtrium verò *de Hæreſ.* ſic dicuntur Hæretici, in Hiſpania, Gallia & Aquitania, *ſeparantes perſuaſionibus conjugia hominum & eſcarum abſtinentiam promittentes*,&c. Idem. V. quoque Macrum in *Hierolexico.*

Abſynthium, in *Conſuetudin.* Floriacenſibus *pag.* 405. *His tribus diebus poſt cymbali pulſationem, qui voluerit, bibet de* abſynthio *melle confecto, quod Refectorarius antè præparavit, & poſuit in cyphis ſingulorum.* Potio eſt mellita, Monachica, ut interpretatur du Freſne *Gloſſar.* V ſuprà *Abſinthiatum.*

ad S. Abundum, vulgò *S. Aon*, vel *Saint Haon*, locus eſt Galliæ, in pago Bellojocenſi, non procul ab Ulſco caſtello *Urfé*; inter Rodumnam Seguſianorum ad Ligerim & Montem Maurilionis *Montmorillon*, Maſſonus. Inter loca Cluniaco ſubjecta, Hadr. Valeſius *Not. Gall. in voce Carus Locus.*

Abyſſini, adde: Antiquiſſimis temporibus ex Arabia in Africam tranſierunt. *Abaſſinos* certè Arabiæ Fel. populos fuiſſe, & in Æthiopiam Africanam transgreſſos eſſe, ex Uranio Stephanus teſtatur. Arabes eos vocant *Habaſſi*: ipſi autem ſeſe Chaldæos profitentur & eâ in ſacris linguâ utuntur. Regum eorum catalogus quidem extat, ſed antiquiſſimi admodum in obſcuro ſunt. Reginam Sabæ, quæ ad Salomonem acceſſit, eorum ordini per errorem inſertam ait Hornius, ſed non deſunt Viri eruditi, qui Abyſſinorum illam Imperatricem fuiſſe contendant. Minùs controverſum eſt, quod de Candace idem habet, de qua Actorum *cap.* 8. namque ex Strabone, Plinio & Dione Caſſio diſcimus, fuiſſe ſub Ægypto Æthiopum Regnum *γυναικοκρατούμενον*, cujus Reginæ communi nomine *Candaces* fuerint appellatæ: atque ab hac, per Enuchum ejus à Philippo baptizatum, Chriſtianam Religionem ſe accepiſſe, hodieque gens gloriatur. Sub Juſtiniano dein I. Imperatore, Rex Æthiopum Axunitarum Adad ſeu David memoratur, ad fidem Chriſti itidem converſus: à quo tempore illa Æthiopia ſinter medios Barbaros, Religionem Chriſtianam, ſed innumeris permixtam erroribus, retinuit,&c. Pendunt autem *Abyſſinis* tributa Saraceni, Ægyptii & Turcæ; cujus cauſam cùm quidam aſſerant hanc eſſe, quòd, cùm fontes Nili in Abyſſina ſint, ipſumque illud flumen, à cujus incrementis pendet fertilitas & ſalus Ægypti, per eam labatur, eo intercluſo & averſo univerſam Ægyptum fame urgere poſſent: Hornius fabuloſum id eſſe ait; Aliis non adeò id abſurdum cenſentibus, cùm fontes fluvii in apice montis ſint, & facili negotio in aliam partem deflecti poſſent, deducique. Hodie tamen majorem partem Habaſſiæ Turcæ aliiq; in Africa Barbari occuparunt, ſic ut ex tot provinciis vix quatuor ſuperſint Imperatori, qui *Presbyteri Johannis* titulo Europæis notus eſt. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. & Polit.* Regis titulus, *Dilectus à Deo*,&c. *Imperator Magnæ Æthiopiæ, Magnorum Regnorum & Ditionum Dominus, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angole, de Baru, de Baalnganze, de Aden, de Vangue, de Gojame, de Damaraa, de Vagnemedri, de Ambeda, de Vagne, de Tigrimahon, de Sabaym, de Bernagaes, & Dominus uſque ad Nobiam finem Ægypti.* Quæ tamen loca pleraque, utpote à mari & commerciorum uſu remotiora, tabulis Geogr. non deſignantur, vel interſtinguuntur. V. Auctorem *Hiſt. Orbis Terr.*&c.

AC

Acacia, Græcè Ἀκακία, arbor quibuſdam, quæ propriè & abſolutè Dioſcoridi *Αἰγυπτιακὴ ἄκανθα*, *Ægyptia Spina*, è cujus ſiliquis, foliis & fructu ſuccus multiplicis olim uſus, in Medicina, hodie in totum ignotus eſt. Propriè ipſe ſuccus ſeu *ἐγχύλισμα* Spinæ Ægyptiæ, cujus uſu deperdito ſuccus prunorum ſucceſſit: Unde eſt, quòd *Acaciam* infimæ Græciæ Medici *ſuccum prunorum* interpretantur. V. de hac Arbore, è qua 18. remedia petita olim & ſucco ejus, latè diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 539.& ſeqq.

Acacia, Innocentia eſt, apud Tertullianum *de cultu fœmin. cap.* 6. Sumta dein vox pro involucro pergameno, quod loco ſceptri olim ferebat Byzantinus Imp. ad inſtar antiqui codicis, pulvere fartum, in mortalitatis, quam cum cœteris communem haberet, memoriam: idque quoties ſolenniter & imperialiter indutus prodiret. Dictum autem ſic ſceptrum illud, quòd mortis recordatio innocentiam hominis quàm maximè conſervet. Dominic. Macer *Hierolex.* Car. du Freſne ait, fuiſſe ſaccum ex panno purpureo confectum, codici ſimilem, terrâ vel arenâ plenum, cujus arcanum ſic prodi à Codino, ubi de Imperatore: *Crucem in dextrâ ſemper portat, in ſiniſtrâ verò pannum ſericum codici ſimilem, ligatum mantili, habetque intus terram vel arenam, & vocatur* Acacia: *quaſi dicat illud, Imperatorem humilem eſſe ut mortalem, neque propter Imperii faſtigium efferri, neque ſe tumidum jactare debere* Quam eandem ſignificationem *Acaciæ* adſcribit Simeon Teſſalonicenſis, qui quod *χῶμα* Codinus, *terram* vel *arenam*; *χῶν*, *pulverem* vocat. Hocce ſanè ſchemate *Acacia* depingitur in Michaëlis Palæologi Imp. effigie, quam du Freſne exhibet *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmat.* licèt in aliis Theodori Laſcaris jun. ejuſdem Michaelis & Andronici ſen. imaginibus, quas ex Codice Auguſtano *Hiſtoriæ* Georgii Pachymeris delineari curavit Hieron. Wolphius, voluminis ſpeciem præferat. Uti ergo, quod Conſules & Impp. primi in nummis, dextrâ interdum, quandoque ſiniſtrâ, chartaceo volumini ſimile geſtant, mappa videtur fuiſſe, vel etiam codicilli Conſulares, ſeu Magiſtratuum omnium inſigne: Sic aliud longè fuit in extrema Græcia, *Acacia* nempe; de qua dictum &c. V. quoque infrà in vocibus, *Mappa*, item *Volumen.*

Academia, adde: Ab *Academia*, ubi Plato docere ſolitus eſt, *Academica* ſecta nomen habuit, quæ loci quoque nomine ſubinde

venit. Unde *Academia* triplex apud Auctores, *Vetus, Nova* & *Media.* Plato *Veteris* princeps fuit, quæ demum ſic vocari incepit, poſtquam Arceſilas alteram induxit. Fuit illa mixta ex Heraclitica, Pythagorica & Socratica: unde illis, qui uno Socrate contenti erant, miſcellâ hac corrumpere Philoſophiam genuinam Plato viſus fuit, V. Laërtium *in Platone,* Heſychium Illuſtrem, Apulejum *de dogm. Plat.* &c. Decem verò ſunt Dialogi, quibus omnem Philoſophiam comprehendiſſe exiſtimatur, teſte Jamblicho: *Agnovit is unum eſſe Deum, ſummum opificem univerſi: ſed præter eum ſtatuit Deos duplices, Dæmones & Heroas: quibus & ipſis ſacra fieri juſſit,* V. Auguſtinum *de C.D. lib.* 9. *cap.* 8. & 11. Idem *mundum cœpiſſe arbitratus eſt, ſed materiam ejus Deo coæternam ſtatuit:* quem errorem à Platone Hermogenes hæreticus hauſit. *Ideas porrò aſſeruit,* Peripateticis impugnatas ac à SS. Patrum non paucis rejectas: qua parte creditur Gnoſticis præiviſſe, V. Irenæum *adv. hæreſes lib.* 2. *cap.* 19. Tertullianum *de Anima* &c. Valentino inprimis, qui circa A.C. 150. è Theogonia Heſiodi 30: Deos & è Platone Ideas mutuatus, cum Johannis hæc Evangelio miſcuit. Niſi fortè malè de Ideis intellectus Plato eſt. Ei in *Academia* ſucceſſit Speuſippus, cui Xenocrates Chalcedonius, Polemo Athenienſis, Crates Athenienſis & Crantor Solenſis. Hujus diſcipulus Arceſilas *Mediæ* auctor ἀκαταληψίαν & ἐποχὴν induxit, docuitque: *Nihil percipi poſſe, eoque in omnibus eſſe cohibendum aſſenſum.* Sic, cùm Philoſophia *ad ſummum jam incrementum perveniſſet,* verba ſunt Lactantii *lib.* 3. *cap.* 6. *repentè extitit Academia tanquam ſenectus ejus, quæ illam* (ignorantiâ introductâ) *conficeret jam deflore ſcentem.* Diſcipulus Arceſilæ fuit Lacydes, Lacydi Telecles & Evander, cui Hegeſippus Pergamenus Laërtio, *Hegeſilaus* Clementi, ultimus Academiæ mediæ aſſertor ſucceſſit: Qui enim Hegeſippum excepit Carneades Cyrenæus, *Novam* is ſeu Tertiam Academiam fundavit: quæ à media duplici ratione differebat. Primò enim Arceſilas è rebus verum ſuſtulit, Carneades aliquid verum aut falſum eſſe faſſus eſt, ſaltem negavit in nobis κριτήριον ſeu artem judicandi verumque à falſo diſcernendi eſſe, V. Cicer. *in Lucullo.* Dein Carneades quidem aſſenſum cohibuit ob rei incertum, non tamen negavit aliquid eſſe probabile, aut contrà: quale nihil Arceſilas, V. Cic. *Acad. Qu. lib.* 4. Poſt Carneadem docuit Clitomachus Carthaginenſis, in quo ſucceſſio Academiæ novæ deſiit. Quidam triplici huic Academiæ addunt quoque *Quartam,* cujus Philo & Charmidas Clitomachi ſucceſſores auctores fuere, quæque paulo propiùs ad veterem acceſſit: & *Quintam,* ab Antiocho fundatore, qui veterem Academiam inſtauravit, niſi quòd de κριτηρίῳ Stoicis accederet, *Antiochiam* dictam. Poſt hunc, qui ſequentibus ſeculis Platonis dogmatis inſiſterent, pro *Academicis* Platonici dici maluerunt, V. infrà ſuo loco, & plura in hanc rem, apud Voſſium *de Philoſoph. Sectis. capp.* 12. 13. 14. 15. & Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſophicæ libro.* 3. *cap.* 20. ex Roſſæi *Archeol.*

Acamantis, adde:

Δῆμοι *Tribus Acamantidis.*

Agnus.	Hepheſtiadæ.
Cholargia Cephale.	Hermus, ſeu Hermi.
Cholargus Cholargi.	Itea.
Cicyana.	Proſpalta.
Eriſidæ.	Sphettus.

Thoricus.

Acanthina veſtimenta, memorantur Varroni apud Servium, *Cùm dempti ſunt aculei, ex his implicitis mulieres multiplicem conficere veſtem; hinc veſtimenta* acanthina *appellata.* Nempe ab *acanthio* herba illis nomen, utpote quæ texi conſuevere ex lanugine, quâ folia acanthii ſolent obduci, de quo V. Plinium *lib.* 24. *cap.* 12. Unde Servium corrigit Salmaſius, veſtes in ſimilitudinem *acanthi* ornatas & confectas hac voce accipientem & ſic intelligentem verſum Poëtæ:

Et circumtextum croceo velamen acantho.

Hic enim *acanthus* purpura eſt, quæ extremam veſtis oram circumibat. Namque virgæ illæ, quæ in circuitum veſtis eunt, ad oram infimam currentes, non ῥάβδους ſolùm, & καλάμους & σκυτάλας Græci, ſed & ἀκάνθους dixere. Heſychius, Ἄκανθος· περίζωμα ὑφασμένον καὶ ζῶον καὶ φυτὸν καὶ πτηνόν, *Acanthus circumtexta faſcia* ſeu *lorum* ſeu *virga,* &c. *animal & planta & volatile.* V. Salmaſium *ad Vopiſcum Aurelian.* Cardui autem genus *acanthium* eſt, araneosâ habens lanugine obducta folia. Oribaſius, Ἐπ' ἄκρων δὲ ἀκανθώδεις ἐξοχὰς ἔχει, καθ' ὃ ἀραχνοειδὴς ἐστὶ χνοῦς, ὃ συλλεγόμενος καὶ ὑφ' ἓν πηνίον βομβυκοειδὲς γίνεται. Et multo ante eum Plinius, *Foliis aculeatis per extremitates & araneosâ lanugine obductis, quâ collectâ veſtes etiam quædam bombycinis ſimiles fiunt in Oriente.* V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part. poſter. Lib. IV. cap.* 23. & Salmaſium præfatum *ad Solinum p.* 537.

Acanthos, Græcè Ἄκανθος, ſeu Ἀκανθῶν πόλις, Urbs Ægypti, non procul à Memphi, in eodem latere, Libyco viz. ab arbore Ægypti celebri, quæ ἄκανθος, h. e. *Spina,* nomen adepta, quòd in ea eſſet ſpinæ Thebaicæ ingens lucus. Stephanus, Ἄκανθος, Μέμφιδος ἀπέχουσα σταδίους τριακοσίους εἴκοσι καὶ δευτέραν, ἐν ᾗ τῆς ἀκάνθης τῆς θηβαϊκῆς ἄλσος ὠμίζετο. *Acanthus Memphi diſtans ſtadiis trecentis viginti & altera, in qua ſpinæ Thebaicæ ſylva ingens.* Ubi *alteram* vocat, quia prima, quæ ibi recenſetur Urbium, hoc nomine in Thracia erat. Conſerebat arbor hæc, unde Urbi nomen, flores Coronariis & Medicis, in totum diverſa ab Acacia, ſpinoſa & ipſa arbore, in eadem Ægypto naſcente, quæ ſuccum è foliis & fructu expreſſum dabat multi uſus in Medicina, ut diximus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 532. *& ſeqq.* Fuit & herba topiaria ejus nominis, *Pæderos* quoque dicta, de qua idem *pag.* 535. 565. & 1128. Sed & limbus veſtium, *Acanthus* dictus, occurrit apud Virgilium, ubi *velamen croceo acantho circumtextum,* tunica eſt per extremitatem oræ infimæ limbum habens croceum, ad inſtar *acanthi,* flexibilis virgulti. Hinc Heſychius, Ἄκανθος, περίζωμα ὑφασμένον, &c. V. eundem *pag.* 300 & ſuprà quoque in *Acanthina.*

Acapna ligna, Græcis Latiniſque, quæ fumum non emittunt accenſa, aliàs *coctilia,* Ulpiano *l.* 167. *de verbor. ſignific. ligna cocta ne fumum faciant:* cujuſmodi tabernam Pater Pertinacis Imper. in Liguria exercuiſſe & coctilia paraſſe ac vendidiſſe, legitur apud Jul. Capitolinum in *Vita* Imp. hujus. Artem hoc modo *acapna* parandi paucis Theophraſtus deſcribit *Hiſtor. l.* 5. Δριμύτατος, inquit, ὁ καπνὸς συκῆς καὶ ἐρινεοῦ καὶ εἴ τι ἄλλο ὀπῶδες, αἰτία δὲ ἡ ὑγρότης· φλοιισθέντα δὲ καὶ ἀποβρεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπιῤῥύτῳ καὶ μετὰ ταῦτα ξηρανθέντα, πάντων ἀκαπνότατα καὶ φλόγα μαλακωτάτην ἀφίησι. *Acerrimus fumus ficûs — & ſi quæ alia arbor ſucci plena; cauſa autem humiditas. Cùm verò accenſa irrigantur flumine & poſtea exſiccantur, omnium maximè acapna evadunt & tenerrimam emittunt flammam.* Erant & aliæ rationes iſtiuſmodi ligna parandi: Nam, ut Cato docet, *cocta ſole & conſperſa amurcâ fumum non faciunt.* Atque iſti fuerunt, quos olim admiratus Anacharſis dixit, τὸν μὲν καπνὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καταλείπειν, τὰ δὲ ξύλα εἰς τὴν πόλιν κομίζειν, *Fumum quidem in montibus relinquere, ligna verò in Urbem deferre.* Fere enim, qui coctiliariam faciebant, degebant in montibus aut ſylvis, ut Pertinacis pater in Apennino. Brevia autem fuere hæc ligna, neque multum à carbonibus diverſa; & non manu, ut ligna, ſed batillis tractari ſolita. Unde legimus apud Trebellium Pollionem *in Claudio, Coctilium quotidiana batilla quatuor,* &c. V. Salmaſium *ad loca cit.* & infrà, in *Batillum,* ſeu *us,* item in voce *Coctilia.*

Acathiſtus Hymnus; vigilia maximè ſolennis, in Sabbato quintæ hebdomadæ Quadrageſimæ, in honorem B. Virginis, obſervata, in Eccleſia Græca, in memoriam multiplicis liberationis à Barbarorum incurſionibus; quam ejuſdem Sanctiſſ. Virginis apud Deum pro Urbe CP. interceſſioni adſcripſerunt. Gr. Ἀκάθιστος, id eſt, *ſine ſeſſione;* totâ enim illa nocte ſtando celebrabatur, dum in honorem Deiparæ hymni laudeſque inceſſanter canebantur. Ita enim Gretſerus ex Bibliothecæ Bavar. quodam M.S. *Civitas verò illæſa permanens, interceſſione Deiparæ quotannis, ex illo tempore hymnum gratiarum agendarum cauſâ concinit, diem illum* Acathiſton, *quaſi ſeſſionis expertem, nominans.* Domin. Macer *Hierolex.* Franciſcus Junius hanc vigiliam inſtitutam cenſuit, in memoriam itineris Mariæ Virginis, unà cum Joſepho, Bethlehemum. Sed ex Græcorum *Triodio* aliter apparere, refert *ibidem* Carolus prior frater.

Acaunum, Monaſterium in loco vallis Penninæ vel Sedunenſis *Acauno,* quod illuſtre fecerunt Sepulcra Martyrum legionis Felicis Thebæorum, Mauritii comilitonumque ejus ibi occiſorum. Exſuperii, Candidi, aliorumque, quos Gregorius *Sanctos Agaunenſes* vocat. Extruxit illud Sigiſmundus Burgundionum R. fil. Gondobadi, domibusque & Baſilicis magnificè ornavit, ac prædiis locupletavit, Gregor. Tur. Fredegarius, Aimoinus. &c. Hodie incolis *S. Mauritzen in Vallis,* Gallis *S. Maurice,* aliàs *S. Mauris* & *S. Morits.* Extiterunt in Monaſterio duæ olim Baſilicæ, altera S. Johannis Apoſt. & Evang. altera B. Mauritii cœterorumque Commartyrum. Significat autem *Agaunum* vett. Gallis *ſaxum* vel petram, & Cluverio ac Simlero *Tarnajæ* vel *Tarnadæ* videtur; in Tab. Peutingeriana. V. infrà in voce *Agaunum.*

Acca, Haguſtaldenſis Epiſcopus, obiit A.C. 740. inter Sanctos relatus. In *Cod.* 141. *Bibl. Sangerman.*

Accabuſſare, vox citimæ ætatis, apud du Freſne, in *Statutis* MSS. Maſſilienſis Urbis *lib.* 5. contra eos, qui ludendo jurant: *Et ſi illos* 12. *denarios dare & ſolvere non poterit,* accabuſſetur, *penitùs indutus cum veſtibus, quas tunc detulerit, in portu Maſſiliæ, vel in vallato, quod eſt in Portali Callatæ, uſque ad Portale S. Martini, tot vicibus, quot juraverit.* Idem quod *immergere,* in mare demittere, Gr. καταποντίζειν, Gall. *bailler la Cale:* eſt enim Occitanis, *Cabuſſa, faire la culbute,* prono capite prolabi. Pœna in meretrices & lenones vulgò decreta, etiamnum apud Burdigalenſes, quâ ii in cavea ferrea incluſi in mare demittuntur & ſubtus navem denuò ſubmerguntur. V. *Conſuetud.* Solenſem *tit* 16. *artic* 6. & quæ de hac pœnæ ſpecie obſervat Cleriacus *ad LL. maris Oleronenſis,* laudatus præfato du Freſne *Gloſſar.*

Accendentes, V. infrà *Acoluthi.*

Accendones, apud Tertullianum *de Pallio cap ult. Verùm & accendones & omnis gladiatorum ignominia togata producitur.* ex correctione Salmaſii, cùm priùs legeretur *& cerdones:* Laniſtæ ſunt, quo modo eos vocare Tertulliano libitum eſt, quòd gladiatores *accenderent* & excitarent ad pugnam. Idem *ad Martyres: Nec tantus ego ſum, ut vos alloquar: Sed tamen & gladiatores perfectiſſimos, non tantùm Magiſtri & Præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ, & ſupervacui qui-*

que

quæ adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo dictata ſuggeſſta, proſuerint. Ubi Magiſtri & Præpoſiti gladiatorum laniſtæ ſunt, qui eos de propinquo adhortabantur & accendebant, dictataque illis ſuggerebant. Ideoque & cum gladiatoribus productos dicit heic Auctor, ut pugnaturis adſiſterent, & ad fortiter faciendum incitarent. *Accendones* itaque ſunt ἐρεθισταὶ, ab *accendo*; ut *Comedones* à *comedo*, &c. Virgilius:

Accendamque animos inſani Martis amore.

Et alibi:

Ære ciere viros, Martemque accendere *cantu*, &c.

Togati hi fuere, ut & gladiatores; unde togam inter gladiatoria Commodi inſtrumenta & ornamenta recenſet, in *Pertinace* Jul. Capitolinus: quorum hi tamen, cùm pugnarent, illas deponebant. V. Salmaſium *ad Tertullianum l.c.*

Accenſi, Magiſtratuum apud Rom. miniſtri erant, qui accirent: unde Ælii verſus:

Ubi primùm Accenſus clamavit meridiem, &c.

Livius de Decem-Viris Conſularibus: *Penes Præfectum Juris*, inquit, *duodecim faſces erant, Collegis novem ſinguli* Accenſi *apparebant.* Non autem ſolùm accire ad Prætorem, ſed etiam, moleſtis interpellatoribus ſilentium imponere, eorum erat, unde Cicero *Epiſt. ad fratrem: His rebus nuper C. Octavius jucundiſſimus fuit, apud quem primum Lictor quievit, tacuit* Accenſus, *quoties quisque voluit dixit & quàm voluit diu.* Dabatur autem id muneris Libertis. Hinc idem ad Appium cùm ſcribit, Pauſaniam, Lentuli libertum, *Accenſum* ſuum vocat. V. Thom. Dempſterum *Antiquit. Rom. lib. 7. cap. 48.* his apud Anglos ſimiles ii, quos vocant *Bayliffs errant*, Thom Goduyn *Antholog. Hiſt. Rom, lib. 3. ſect. 2. cap. 6.*

Accenſor, idem cum Delatore. Gloſſ. Lat. Gr. *Accenſor*, εἰσαγωγεὺς, εἰσηγητὴς, βύλαρχος. In Gloſſ. verò Gr. Lat. Εἰσαγωγεὺς eſt *Lator, inſtitutor.* Ubi du Freſne judicat legendum *Delator*: quia apud Heſychium, εἰσαγωγεὺς dicitur eſſe ἀρχὴ κλῆσιν τῶν τὰ ἐγκλήματα εἰσαγόντων, *Magiſtratus Athenis eorum, qui crimina deferebant.* Poſtea tranſlata vox, ad denotandum *Acolythum*, cui incumbit cura accendendi lumina in Eccleſia. Heſychius, Δᾳδοῦχος, λυχνάπτης, λαμπαδηφόρος: Græcis recentioribus κανδηλάπτης. Hinc apud Honorium Auguſtodun. *lib. 3. cap. 64. Acolythus, qui eſt accenſor luminum*, V. infrà in voce *Acolythus*, & plura in hanc rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Acceptor, vox Latio veteri cognita, teſte Soſipatro *lib. 10.* in uſum dein revocata à Scriptoribus medii ævi & in *LL.* antiquis frequens: in Salica *tit. 7. §. 1. 2. 3.* Burgund. *add. 1. cap. 11.* Longobard. *tit. 104. §. 18, 19, 20. &c. accipitrem* notat, qui Hebr. נץ *nets*, quòd ejus volatus velociſſimus ſit. Unde Græcis modò ὠκυπέτης, modò ὤκιστος, modò ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Heſiod. *in Oper. verſ. 210.* Homer. *Iliad. o. verſ. 237.* & *Odyſſ. v. verſ. 86.* Unde de Franciſci I. Regis Gall. accipitre, qui una brevi nocte, è Villeriæ caſtro, Londinum ſe contulit & notis ſuis agnitus, ad dominum remiſſus eſt, Thuanus *de Re Accipitr.*

—— —— *Fugis ille per auras*
Perfidus emanſor, rapidisque per aëra pennis
Tormento properat, volucrique citatior Euro,
Et Tarteſſiaco dum Sol lavat æquore crines,
Rurſus & Eoâ mortales lampade tingit,
Oceanum ſupra fertur Tameſimque Britannum,
Londini & feſſus tandem ſuper aſtitit arce.

Quam ob cauſam, apud Ægyptios, *accipiter* ventorum fuit ſymbolum, ut teſtatur Orus *lib. 1 cap. 14.* nec defuere, qui ob id ipſum Soli eum fuiſſe conſecratum dixerint, Euſt. *Od. o.* & proin ἱέρακα Græcis nominatum. Quemadmodum idem *ſacer ales* Virgilio *Æn. 11.*

Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto.

Quamvis alii ideò ſic dictum malint, quòd Ægyptiis ex ſacris animalibus nihil fuerit tam ſacrum, quàm ibis & accipiter: utpote apud quos, ſi quis aliud animal invitus necaviſſet, ad Sacerdotum arbitrium multabatur, at *quisquis ibin aut accipitrem necaverat, ſive volens aut invitus necaſſet, eum mori neceſſe erat.* Herodot. *Euterpe.* Quin hodieque *Sacrum* cenſent, inter accipitrum aut falconum ſpecies; quam tamen vocem non Latinam, ſed Arabicam, eſſe, docet Bochartus, ex *Sakara*, quod *acutè videre* denotat &c. Eſt autem hæc avis venatui aptiſſima, ob ipſam hanc pernicitatem: unde *Accipitrariæ* venationis mentio jam apud Cteſiam in Photii *Excerptis, Indi lepores & vulpes venantur non canibus, ſed corvis, milvis cornicibus & aquilis:* quod ex eodem Cteſia pluribus explicat Ælianus *lib. 4. cap. 26.* Et in *Mirabilib.* docet Ariſtoteles, quâ arte, circa Thraciæ Amphipolim ἐξιόντες οἱ παῖδες ἐκ τῶν κωμῶν καὶ τῶν ἐγγὺς χωρίων, ἐπὶ θήραν τῶν ὀρνιθαρίων, συνθηρεύειν παραλαμβάνουσι τοὺς ἱέρακας, *ex pagis & agris finitimis ad avicularum aucupium egredientes pueri, accipitres in aucupii ſocietatem aſſumunt.* Quod idem narrat Antigonus *Hiſtor. 34.* V. quoque Plinium *lib. 10. cap. 8. & 43.* Geſnerum *in Avibus pag. 24.* ex Græca Paraphraſi Oppiani *Ixeutic.* Apuleium *Apolog.* I. Jul. Firmicum *Mat. l. 5. c. 7. & 8.* Alios. Unde non *abs re dicitur quis*, cur Chryſoſtomus ad locum Hiobi *c. 39. verſ. 26.* Accipitres poſuerit in cenſu τῶν ἀχρείων καὶ εἰκῆ δοκούντων εἶναι, *rerum inutilium, quæque fruſtra videntur eſſe?* Et reſpondeti quidem poſſet, magnum virum, ut erat ſeverus admodum virtutis cuſtos, rigidusque ſatelles, potuiſſe hujuſmodi aucupia habere pro ſuperfluis, & iis accenſere, in quibus tempus inutiliter teritur. Sed, quod fortè verius, pleraque hæc parum ſunt ad rem, neque *accipitrarii* aucupii vetuſtatem ſatis arguunt. Nam quæ ex Cteſia de Jndis, ex Philoſopho de Thracibus, ex Plinio de Cratero afferuntur, rudimenta ſunt artis, eaque ſolùm apud Barbaros, nondum apud Græcos recepta. Et apud Martialem *lib. 14. Epigramm. 216.*

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis; idem
Decipit & captas non ſibi mordet aves:

ut & Oppianum *l.c.* Accipiter aves decipit, aut percellit, nondum capit. Et in Appulejo, aucupandis avibus quæritur: non ut ipſe capiat, ſed ut captantibus adſit. Solus Firmicus, qui ſub Conſtantino vixit, aucupii hujus diſertè meminit, ſed de mendo non ſine ratione Bocharto ſuſpectus. Interim certum eſt, illud non diu poſt Chryſoſtomum floruiſſe: Namque meminit ejus, qui ſtatim ſequitur, Proſper *de Vita contempl. lib. 3. cap. 17.* & Sidonius Apollinaris paſſim, inprimis *Panegyr. ad Avitum Imp. & Conſul. A. C. 416.*

Quid volucrum ſtudium, dat quas natura rapaces
In vulgus propè cognatum? Quis doctior iſto
Inſtituit varias per nubila jungere lites?
Alite vincit aves, celerique per æthera plauſu
Hoc nulli meliùs pugnator militat unguis.

Exinde creſcente luxu, cùm in Gallia Clerici quoque canes & accipitres alerent, vetuerunt id multa Concilia toto VI. Seculo, Agathenſe *can. 55.* Epaonenſe *can. 4.* & Matiſconenſe II. *Can. 13.* Unde patet, erraſſe Leandrum & Pancirollum, qui Friderico Barbaroſſæ; Pandulfum item Collenutium, qui Henrico VI. Imp. aucupii hujus inventum tribuunt. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. Lib. II. cap. 19.* &c. Cùm autem *Accipitris* variæ ſint ſpecies, *Sacer* inprimis ſic dictus memorabilis eſt, & illa, quam *Albaſak* Arabes vocant, avis pulcherrima, minima rapacium, quæ paſſeres venatur; aut etiam, ſecundùm Damirem attagenes, columbas & turtures, niſus ſc. ſeu ſparverius: ut & ille, quem *triorchin* ſeu *buteonem* appellant, de quibus V. *ſuo loco.* In *LL.* Alamannorum *tit. 99. §. 20.* occurrit *Acceptor, qui aucam mordet*, qui *Ganshapich*, voce Germ. dicitur in *L.* Bajuvar. *tit. 20. §. 2.* Ibid. *Accipiter qui gruem mordet*, Germ. *Cranichhapich*: in *L.* iterum Bajuvar. *tit. cit. §. 3. Acceptor*, qui anates perſequitur, *Anetapich*; cujusmodi anatum hoſtes *Lunarios* Galli vocant, ut obſervat Albertus M. *de Animal. lib. 23. cap. 8.* &c. apud du Freſne *Gloſſar.* Nec omittendum, migratoriam quoque avem eſſe *Accipitrem*, ſaltem pleraſque ejus ſpecies, ſolo buteone & æſalone exceptis, quos ſemper apparere tradunt, Philoſophus *Hiſtor. lib. 8. cap. 3.* & Plinius *lib. 10. cap. 8* Atque hinc verba illa Hiobi *cap. 39. verſ. 26 An per prudentiam tuam plumeſcit accipiter, expanſis alis ſuis versùs Auſtrum*: nonnulli ſic reddunt, *Nunquid per prudentiam tuam volabit accipiter alis ad Auſtrum expanſis?* ut ſenſus ſit, *An providentiæ tuæ debet id imputari, quòd ingruente hyeme, ad Auſtrales Mundi plagas volat accipiter?* Sed &, uti aquila, ita etiam accipiter, Solem inconnivis oculis intueri traditur, neque inde quidquam offendi, Ælian. *lib. 10. cap. 14.* ob quod ipſum, Ægyptii Horo, i. Soli vel Apollini, avem hanc ſacram eſſe voluere &c. Plura hanc in rem V. apud Bochartum *Hierozoici d. Part. II. lib. II cap. 19.*

Acceptoria Ars, ab *Acceptor*, id eſt, *Accipiter*, Gloſſæ vett. Latino-Græcæ, *Acceptor* ἱέραξ, Δοχεὺς: Vox frequens in antiquis Legibus, nec Lucilio neglecta, qui dixit:

Exta acceptoris & unguis.

Ars eſt accipitraria, quam non fuiſſe ante Frider. Barb. exiſtimavit Blondus, qui circa An. C. 1246. captâ jam Parmâ, *aves rapaces & cicures, præter uſitatas in Italia multas, in queis falcones, chilvones, aſtures & gerfalchi albi*, populo in ſpectaculum conſpiciendas dediſſe Imperatorem refert. At ex antiqq. Legibus conſtat, non ſolùm inventam eam eſſe ante 1000. plus hinc annos, ſed pro more etiam noſtri ſeculi & diſciplinæ, à Gallis Germanisque fuiſſe illuſtratam, V. in *L.* Salica, *tit. 7. §. 1. 2. & 3.* in *Legg.* Ripuariis *tit. 36. §. 11.* in *Legg.* Friſonum, Bojorum *tit. 20 §. 1.* &c. Imo tantum admirationis in hoc voluptatis genere poſuere olim veteres, ut lege etiam prohiberent, ne quis ſpatham vel accipitrem ſuum in ipſam capitis redemtionem cogeretur dare; ſcilicet cùm hic non minus eſſet vitæ ſolatium, quàm illa libertatis vindex atque præſidium: Quin & ipſos, qui vel canem vel accipitrem alterius furtim ſubtraxiſſent, omni ludibrio & dedecore ſugillandos decernerent: Burgundiones in *LL. ſuarum Additam 1. tit. 10.* Imò & majorem adhuc hujus artis antiquitatem loqui videtur, quòd in Notitia Occ. Imperii, Ordo militum, qui *Sagittarii Venatores* dicti ſunt, auſpicium nominis ſui, accipitrem gerunt in clypeo, pro inſigni. Taceo Gaufredum I Brit. D. iter Romam carpentem, à muliere, cujus gallinam accipiter ejus invaſerat, lapidis ictu necatum, A. C. 1008. Certè Rex Angliæ Alvredus, inter bella, omnem venandi artem egiſſe, Aurificesque & Artifices ſuos omnes, Falconarios, Accipitrarios, Caniculariosque docere non deſiiſſe legitur, Henr. Spelmannus *Gloſſar. Archæol.* V. ſuprà *Acceptor.*

Acceptorium, nomen libri, in *Epiſt. 41.* Bonifacii Moguntin. Archiep. *Libellum quendam habes, qui non eſt major acceptorio duarum*

rum ſeptimanarum, quem ego legere cupio. Ubi videtur intelligi, inquit du Fresne, tot foliis conſtitiſſe librum, quem ſibi dari cupiebat, quot officium Eccleſiaſticum duarum ſeptimanarum continebat: At cur id *Acceptorium* appelletur, negat ſe planè aſſequi, niſi legendum ſit *Exceptorio* aut *Excerptorio*, in *Gloſſ.*

Acceſſus, ſeu *Acceſſio*, de Mari, cùm creſcit, Lat. *Venilia.* V. *ibi.* Item de Nilo. Seneca, *Nilus autem per quatuor menſes liquitur, & æqualis illi acceſſio eſt.* Quod Herodotus de eodem flumine loquens, πλάζειν vocat, unde vox πλάγος orta: Κατάρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινέων ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, *Incipit quidem Nilus à Solſtitio æſtivo abundare per centum dies: Cùm verò in hoc dierum ſpatio acceſſerit* (id eſt, excreverit) *tum retro redit ac reſidet.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 436.

Acciajolus Rainerius, Dux Athenarum, quas, poſtquam Impp. Græcis ſubfuerant, ab Arragonibus occupatas, his eripuerat, cùm uxor ejus Eubois nullam ei prolem maſculam peperiſſet, filium nothum reliquit Antonium, cui moriens Bœotiam cum Thebis, Venetis verò Athenas legavit; quod factum tempore Petri Zani Venetæ Reſp. Ducis. Sed iis rurſus potitus Antonius, Nerium ſucceſſorem habuit. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 1. *cap.* 7. Fuit & Francus *Acciajolus*, ultimus Athenarum Dux, quem Mahometes II. intellecto id agi, ut Athenæ Principi Bœotiæ traderentur, à Zogane, Peloponneſi Præfecto, in vincula conjici juſſit. Idem *ibid.* V. quoque Chalcocondylam *lib.* 9. &c. & in voce *Acciolus.*

Accipiter, apud Ægyptios venti fuit ſymbolum, teſte Oro *lib.* 2. *cap.* 15. ob ſummam volatus ejus celeritatem, quâ id imprimis accipitrum genus, quod à palumbis necandis Φασσοφόνος vocatur, præſtat, ut Porphyrius docet *de Abſt.* 3. Victoriæ item, uti & Noctua, cui ſuppetias ferre ſolet, V. Pierium *Hieroglyph. lib.* 20. & 21. Apud Tentyritas, Ægypti gentem, pro Numine cultus eſt, Ælian. *Hiſtor. Animal. lib.* 10. *cap.* 24. Σέβουσι δὲ οἱ Τεντυρῖται ἱέρακας. Quod idem de Philarum incolis (hæ in confinio Ægyptiorum atque Æthiopum ſitæ ſunt) tradit Strabo *lib.* 17. Quare tum Tentyritas, tum Philæos, capit Voſſius, cùm Cicero *de Nat. Deor. lib.* 3. *Accipitres* ait *Barbaris eſſe pro Diis.* Cauſam cultûs ſubjicit Diodorus Sic. *lib.* 2. quia Ægyptum purget à ceraſtis, ſcorpiis, aliiſque animalibus. Unde & apud Hermopolim ſimulachrum fuit Typhonis, equi fluvialis, cui *Accipiter* inſiſteret cum ſerpente depugnans, teſte Plut. *de Iſid. & Oſir.* Contrà Coptitæ, qui crocodilos venerabantur, Accipitres, tanquam Numinis ſui hoſtes, agebant in crucem, ut idem Ælianus refert, rationem utriusque cultus hanc adferens, Εἰκάζουσι δὲ τὸν μὲν κροκόδειλον ἐκεῖνοι ὕδατι, ὕδωρ τοι καὶ σέβουσι. οἱ δὲ τὸν ἱέρακα πυρὶ, ταύτῃ τοι καὶ προσκυνοῦσι, *Ac illi quidem crocodilum aſſimilant aquæ: & propterea etiam venerantur. Hi verò* Accipitrem *comparant igni: & idcirco adorant.* E' quibus patet, non injuriâ à quibusdam vocari in dubium, quod Strabo ait, avem hanc à tota Ægypto coli. V. Voſſium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 100. De venatione, quæ fit ope *Accipitris*, in voce *Acceptor, Falco*: item *Protohieracarius.*

Acclamandi ritus, Principibus aliiſque, olim atque etiamnum uſitatus eſt. De Principibus V. tum *alibi*, tum ſuprà, in voce *Albrech.* De Philoſophis Rhetoribusque dicemus in voce *Sophos*: pauca tamen & hic prælibaturi Formulam proponit Cicero *de Orat. lib.* 1. *Benè & præclarè! Bellè & præclarè!* vel, ut Græci, καλῶς, σοφῶς, ἀληθῶς, V. Plut. *de Audit.* Exemplum habes apud A. Gellium *lib* 1. *cap.* 5. ubi de Muſonio Philoſopho. Idque, usque ad adulationem, fiebat Philoſtr. *in Alexandro Seleucienſi*: Εὔσχημος δὲ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις ἔδοξεν ὡς καὶ βόμβον διελθεῖν αὐτῷ ἔτι σιωπῶντος, ἐπαινούντων αὐτοῦ τὸ σχῆμα. *Ita bene compoſitus Athenienſibus videbatur, ut & bombo ſive acclamatione etiam tacentem illum exciperent, laudantes decoram ejus ſtaturam.* Addebant nonnunquam, nutum, geſtum, manuumque plauſum, Quintilian. *Inſtitution. lib.* 5. *cap.* 2. *At nunc*, inquit, *proni atque ſuccincti ad omnem clauſulam non exurgunt modo, verùm etiam excurrunt, & cum indecora exultatione exclamant.* Unde & Themiſtius Euphrades *Orat.* cui tit. *Sophiſta*, λέγε εἰπέ μοι ὦ ἄνδρες ἐπιδεῖσθαι ἔχοντα ἔτι κρότου τε καὶ ἐκβοήσεων ἂν δόξαιμι, ἃς ἀφειδῶς μοι εἰώθατε χορηγεῖν ἑκάστοτε, ὅταν λέγω, *Putatis ne igitur, ô Viri, me adhuc indigere veſtro plauſu vel acclamationibus, quibus etiam exultando me copioſè ſemper ſoletis excipere, quando verba ad vos habeo.* Imò plaudendi quoque & *Acclamandi* Ars fuit apud Romanos, ita ut concentum quendam ederent, uti diſcimus ex Plinio *initio Panegyr.* Tacito *Annal. lib.* 16. Suetonio *in Nerone cap.* 20. V. Jac. Oiſelium JC. *Notis in Gellium loco cit.* & *lib.* 9. *cap* 15. & *hic infrà.*

Acclamatio, applauſus feſtâ vociferatione à Populo repetitus, occurrit *l.* 1. *C. de Quæſtor. & Magiſtr. officior. Qui Quæſturæ honore viguerunt, acclamatione ſolitâ excipiantur.* Item *l.* 3. *in pr. C. de Offic. Rect. prov. Similiter juſtiſſimos & vigilantiſſimos judices publicis acclamationibus collaudandi damus omnibus poteſtatem*, V. Gothofredum *ad hanc l. verb. proſeramus proceſſus*, ubi, *Provinciarum Rectoribus prodeuntibus* quoque *acclamari* ſolitum fuiſſe, legitur. De acclamatione Senatus, legas apud Vulcatium Gallicanum *in Avidio Caſſio*, uni de Antonino Pio, *Hanc ejus clementiam Senatus his* acclamationibus *proſecutus eſt* &c. Nempe mos *acclamandi*, è Theatris primùm in *Fora* (is locus erat ἀγωνιστηρίων λόγων) inde in Senatum translatus eſt, contra veterum diſciplinam. Quod ubi ſemel factum, quidquid in Theatricis illis acclamationibus fieri conſueverat, idem & in iſtis; quamvis non dubitemus, ægrè initio & paucis auctoribus, modicè ac verecundè à Conſcriptis Patribus morem fuiſſe admiſſum: Sed, ubi acceſſit uſus & conſuetudo, facilè vetuſtas ipſa omnem deformitatis hujus ſenſum in hominum etiam ſapientiſſimorum, animis extinxit, ſemelque conſuetudo recepta auxit indies, ut ad ravim uſque, & uti Victor alicubi loquitur, uſque *ad vocis defectum*, clamaretur. Græci vocarunt ἐπιβόημα, item κρότος, iſtiusmodi vociferationes: Et *acclamare* reddiderunt κροτεῖν, ἐπιβοᾶν, ἐκβοᾶν, ἐπιφημίζειν: ἐπικραυγάζειν quoque atque ἐπικράζειν Evagrius, quibus tamen verbis non quamcunque acclamationem, ſed immodicam ſolùm illam indigitavit. Non temerè autem, quid quisque vellet, acclamabant; ſed, ut in choris, erat aliquis cujus vox cœteris præiret; hic formulam *acclamationis* concipiebat, reliquâ turbâ nil niſi acceptas ab eo voces reddente. Ars verò adhibita & in concipiendis acclamationibus, quas ideo Plinius Secundus *Cantica* appellavit: & in acclamando; modulatione enim quadam utebantur, canentibus non abſimiles. Atque ut in ruſticis quibusdam cantilenis fieri videmus, ut idem repetatur ſæpius; ſic qui acclamabant, non ſemel aut iterum, ſed ſæpius eadem verba reſonabant. Unde id in Actis adnotatum quoque, atque hinc apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores legas ſæpe, *Dictum quinquies, dictum vicies* & ſimilia. Trebellius verò in *Claudio*, etiam ſexagies atque octuagies idem acclamatum obſervat; adeò illa tempeſtate mos acclamandi invaluerat. Formulæ porrò *acclamandi* aliæ erant ſolennes & communes; aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in *Maximo & Balbino*; *Inde in Senatum itum eſt: ubi poſt illa, quæ communia ſolent eſſe fauſta, dictum eſt* &c. Appellat *communia fauſta*, voces uſurpari ſolitas in omni acclamatione fauſta. Quæ ἐγκώμιοι acclamationes nihil aliud niſi vota erant & laudationes; ferè autem à votis incipiebant, ut inter alia, in elegantiſſima illa narratione, quæ habetur in *Cod.* Theodoſiano, *lib.* 7. *tit.* 10. *Præfectorum & Tribunorum acclamationes ita incipiunt: Auguſte Conſtantine Dii te nobis ſervent: veſtra ſalus, noſtra ſalus: verè dicimus, jurati dicimus.* Interdum & verſibus acclamatum: qualis illa apud Tertullianum acclamatio,

De noſtris annis addat tibi Jupiter annos &c.

Quamvis autem hic mos ſatis vetuſtus ſit, ipſæ tamen acclamationum formulæ & earum exempla non inveniuntur, apud vetuſtiorem alium Capitolino, & cœteris *Hiſtoriæ Aug.* Scriptoribus. Cujus rei cauſa, quòd omnes, quæ in his libris proferuntur acclamationes, ex Actis publicis ab Auctoribus deſcriptæ ſunt. Lamprid. in *Alexandro Sev. Addam acclamationes Senatûs, quibus id decretum eſt. ex Actis Urbis a. d. prid. Non. Martias.* Non ſunt autem eæ in Acta publica cœptæ referri, ante Trajani tempora; cujus honori hoc primùm fuiſſe delatum, docet Plinius *Panegyr.* Poſt illa verò tempora etiam Hiſtorici factas cuique Principi acclamationes cœperunt in literas referre, idque magno ſtudio & diligentiâ, ut videre eſt apud Auctores præfatos, & Dionem in iis, quæ apud Xiphilinum reliqua ſunt. Migravit dein mos hic è Senatu in alios quoque civiles cœtus, neque Principibus ſolùm, ſed & Quæſtoribus, & Rectoribus provinciarum acclamari cœptum, uti vidimus. Imò & in omnibus Eccleſiaſticis conventibus idem olim eſt factitatum: Vetus enim Eccleſia & *acclamandi* morem uſurpavit & illas ipſas etiam formulas retinuit, quas habent Auctores ſæpius laudati diverſis locis. His populus in ſacris Conventibus utebatur, his & Patres ipſi in Synodis ſuis. Atque ut Senatorum acclamationes in Acta publica relatæ, numero etiam adnotato, quoties quidque dictum fuiſſet: Sic & vetus Eccleſia, cùm in Acta Synodica (Πράξεις ipſi & Πεπραγμένα,) dixere, tum in alia Geſta Eccleſiaſtica, habitas acclamationes per Notarios ſuos pari diligentiâ referebat. Ita in *Actis* ordinationis Eradii, cùm illum Auguſtinus jam ſenex apud clerum & populum ſucceſſorem ſibi dixit: poſt iſta Auguſtini verba, *Presbyterum Eradium ſucceſſorem mihi volo*; ſequuntur iſta: *A populis acclamatum eſt: Deo gratias, Chriſto laudes*: dictum eſt vicies ter. *Exaudi Chriſte, Auguſtino vita*: dictum eſt ſexies decies. *Te Patrem, te Epiſcopum*, dictum eſt octies. *Cumque reticeretur, Auguſtinus Epiſcopus dixit, non opus eſt* &c. mox, *A Notariis Eccleſiæ, ſicut cernitis, excipiuntur quæ dicimus; excipiuntur, quæ dicitis: & meus ſermo & veſtræ acclamationes in terram non cadunt. Apertiùs ut dicam, Eccleſiaſtica nunc geſta conficimus. Sic enim hoc eſſe, quantum ad homines, confirmatum volo.* A' populo acclamatum eſt trigeſies ſexies, *Deo gratias, Chriſto laudes: Exaudi Chriſte, Auguſtino vita*: dictum eſt tredecies & ſub finem: *Hic mihi reſponſione veſtrâ opus eſt — de hac aſſertione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt, Fiat*, dictum vicies quinquies. *Dignum eſt, fiat: juſtum eſt*: dictum vicies octies. *Fiat, fiat*, dictum quaterdecies *Olim dignus, olim meritus*, dictum vicies quinquies. *Judicio tuo gratias agimus*, dictum tredecies. *Exaudi Chriſte, Eradium conſerva*, dictum octies decies. Quæ planè gemina ſunt iis, quæ in Claudium Imper. Senatores dixere, cùm illi Imperium deferretur, apud Trebellium,

bellium Pollionem. Eodem modo in Actis Synodi Epheſinæ Oecum. III. Cœleſtino & Cyrillo, duobus Chriſtianæ Religionis columinibus, acclamatum eſt venuſtiſſimè: Αὕτη δικαία κρίσις, νέῳ Παύλῳ Κελεστίνῳ νέῳ Παύλῳ Κυρίλλῳ Κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου. Κελεστίνῳ εὐχαριστεῖ πᾶσα ἡ σύνοδος. Κελεστίνῳ τῷ φύλακι τῆς πίστεως, εἷς Κελεστῖνος, εἷς Κύριλλος, μία πίστις τῆς συνόδου, μία πίστις τῆς οἰκουμένης. Quibus non diſſimiles, quas in alia Synodo habitas refert *Evagrius lib. 2. cap.* 17. Ibidem non multo aliter in Dioſcoridem acclamatur, quàm apud Lampridium in Commodum mortuum, *Ἀνάθεμα Διοσκόρῳ. Διόσκορος ὁ Χριστὸν καθεῖλε. τοῦτον ἔξω βάλλε. ἆρον ὕβριν τῆς συνόδου. ἆρον βίαν τῆς συνόδου, τὰς φωνὰς τῶν βασιλέων, ἆρον ὕβριν τῆς συνόδου. ἆρον αἶσχος τῆς συνόδου*, &c. V. Acta Conciliorum, ut & infrà in voce *Kirieeleiſon* & *Polychronion*. Earum verò *acclamationum*, quibus excipere atque adeò interpellare ſoliti Epiſcopos concionantes & in Patrum ſcriptis, & in eorum vitis crebra eſt mentio. Ac videtur admirandæ ſanctitatis Vir B. Auguſtinus eum morem non invitus tuliſſe atque adeò non improbaſſe, quod ex *lib. 4. de Doctr. Chriſt. cap. 26.* aliiſque locis, intelligere licet. Non ita Johannes Chryſoſtomus: qui Vir divinus, ut erat auſteriore ingenio, morem tot ſeculorum improbavit damnavitque. Extant integræ homiliæ, quibus id unum agitur, ut plauſus omnes & acclamationes de concionibus ſacris tollantur; quod cùm Vir ille tantus neque auctoritate neque facundiâ ſuâ potuiſſet obtinere, ipſo tandem temporis tractu correctum eſſe & è piorum ſynaxibus ſublatum, hodiè videmus: magno argumento, non quidquid olim factum eſt, id ſemper eſſe melius, Salmaſius *ad Scriptores Hiſt. Aug.* paſſim, inprimis apud Volcatium Gallicanum V.C. *in Avidio Caſſio.*

Accubare, apud Jul. Capitolinum *in M. Antonino Philoſ. Duodecimum annum ingreſſus, habitum Philoſophi ſumſit: & deinceps tolerantiam, quum ſtuderet in pallio & humi cubaret, vix autem matre agente, inſtrato pellibus lecto accubaret*: propriè de tricliniaribus lectis, quæ & *Accubita* dicebantur & *Accubationes*; cùm *cubare*, de cubicularibus lectis diceretur. Sed & de lucubratoriis lectulis *accubare* uſurpatum, de quibus multa *ad Suetonium* Salmaſius: neque dubium, de iis Capitolinum intelligendum eſſe. *Accubationes de roſis ac liliis & quidem purgatis*, habes apud Æl. Spartianum in *Ælio Vero* Ubi *accubitationes* tamen vel *accubita* legi debere, monent Caſaubonus ac Salmaſius, V. infrà.

Accubita ſeu *Accubationes*, Græcis ἀνακλιντήρια, quod *Reclinatoria* vertit Wilramus Abbas *in Cant. Cantic. cap. 2.* Lexico Gr. Ms Regio, definiuntur, *στρωμναὶ μαλακαὶ εἰς ὕψος ἠρμέναι, lecti molles in altum aggeſti*; & Balſamoni *in can.* 74. Synodi Trull. ut & Johanni Epiſc. Citri in *Reſponſ.* ad Cabaſilam, *Accubitum* vocatur, *ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν, Omnis lecti apparatus editior & delicatus.* Θρόνους ἀνακλιτοὺς vocavit Plut. in *Romulo* &c. du Freſne *Gloſſar.* Occurrit vox apud Æl. Lampridium *in Heliogab. Nec cubuit in accubitis, niſi quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares &c.* Nempe *Accubita* recentioribus dicta ſunt, quæ Vett *triclinia.* Juvenalis vetus Interpres *ad Satyram 4. Apud Vett.* Accubitorum *uſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes manducabant.* Ubi Vett. *lectos tricliniares* & poſteriorum *accubita*, quaſi penitùs diverſas res facit: quia ipſius ætate *Accubitorum* forma longiùs receſſerat à lectis convivialibus priorum; Sed initio nihil admodum ab iis differebant. Poſtquam verò ab uſu receſſerunt Triclinia, & forma eorum mutata & pro Tricliniis *Accubita* & *Stibadia* dici cœperunt. Unde Hieronymus Ezech. *cap 46. Accubita* vertit, *quæ Aquila*, inquit, *στιβάδας interpretatus eſt.* Tum figura eorum ſemicircularis cœpit, atque inde *Sigma* nomen invenit: cujuſmodi lecti, non ſecus ac triclinia, ſemper unum menſæ latus à convivis liberum præſtitere, quà viz. fercula inferebantur, ne ſupra humeros & capita accubantium aut inter latera, cum magna incommoditate convivarum, inferenda eſſent, &c. Quò omninò reſpiciens vetus ille Interpres, *Accubita*, id eſt, *Sigmata*, tricliniis oppoſuit. Fuere igitur diſcubitorii lecti *Accubita*; Sed viliores & levioris operæ, quales erant militum in caſtris. Suidas, *Στιβάδες φορμίατες ἐπὶ τῶν ἐντελῶν, στρατηγὸς δὲ ἐν φορμίῳ. στιβάδες δὲ ὑπὸ οἱ στρατιῶται χαμευνίων. λιτὸς δὲ ἦν καὶ πολεμικὸς καὶ στιβὰς χαμαιζήλων* ΑΚΟΥΒΙΤΟΝ *ἀπὸ ῥάβδων.* Interim etiam delicatiores lectos ad diſcumbendum ſic fuiſſe dictos, nec Latinis tantùm, ſed etiam Græcis Scriptoribus, conſtat liquidò ex d. *can.* 74. Concilii in Trullo, & obſervatione Patrum *ad illum can.* Ait Canon, *Οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς. ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας Ἀγάπας ποιεῖν καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν καὶ ἀκκούβιτα στρωννύειν.* Quæ verba ita exponuntur in *Pandectis* Juris Can Gr. *Ἀκκούβιτον λέγεται ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν, ἀκούμβαν γὰρ παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ ἀνακλίνειν* &c In *Epiſt.* Valeriani Aug. ad Zozimianum Procur. Syriæ, *Accubitalia Cypria* ſunt, quibus inſtruebantur & inſternebantur Accubita; *veſtes de cataclitis* Tertulliano de *Pallio cap. 3. Cataclita* enim, *κατάκλιτα* ſunt, *Accubita*, tori nempe, quibus ad menſam accumbitur: nam *κατακλίνεσθαι* eſt ad menſam accumbere, & *κατάκλισις*, *accubitio.* Quæ tricliniares aut accubitales veſtes, quia pictæ utplurimùm & auro purpuraque inſignes erant, ut patet ex Luciano *in Conviv. Lapitharum*; *ἡμᾶς κατακλινόμεθα, πορφυρίδας ὑποβαλόντες, Accubuimus purpurâ ſubſtratâ*: & Corn. Nepote apud Plinium *lib. 9. cap. 39. Quæ purpura* (Tyriâ dibaphâ) *quis non jam tricliniaria facit?* Imò nec de purpura tantùm illa, ſed & auro clavata, ut & mantelia, quibus menſa ſternebatur & mappæ: quorum mentio multis locis apud *Hiſtor. Aug.* Scriptores, &c. Hinc Tertullianus *l. c.* pavoni tribuit *plumam veſtem & quidem de cataclitis*; ſed de hâc re V. infrà ſuo loco. Quemadmodum porrò cœnationes olim à numero lectorum diſtinguebantur, erantque œci alii *τρίκλινοι*, alii *πεντάκλινοι*, *ἑξάκλινοι* & ita deinceps: ſic poſtea fuere *τεσσαρακούβιτα*, *ἑξακούβιτα*, atque ita alia. Luithprandus *Hiſtor. lib. 6. Eſt domus juxta Hippodromum, Aquilonem verſùs, miræ & altitudinis & pulchritudinis, quæ* Decaenneacubita *vocatur: quod nomen ab re, ſed ab apparentibus cauſis ſortita eſt: δέκα enim Græcè, Latinè decem: ἐννέα: novem: cubita aut* (Salmaſius mavult, *Accubita autem*) *à cubando inclinata vel incurvata poſſumus dicere.* Sed & Cœnationes ipſas dixere *Accubita.* Anaſtaſius de *Vitis* Pontificum *in Gregorio III. Accubita quæ ſunt ad B. Petrum in ruinis poſita, à fundamentis noviter reſtauravit atque depinxit.* Sic iterum *in Leone III.* & IV. Porrò, etiam ad alios, quàm ad Græcos Latinum hoc verbum tranſiiſſe, è Rabbinorum ſcriptis apparet, in quibus אקובטין ſunt *Accubita.* V. Salmaſium *ad Lamprid. l. c.* atque infrà, in vocibus *Sigma & Stibadium*, quas idem, quod *Accubita*, Vir Clar. ſignificare ait.

Accubita, cœnaculum Romæ, ubi Pontifex olim Romanus feſtivitatibus quibusdam ſolennibus epulum Clero dabat: Meminit ejus Anaſtaſius Biblioth. in *Leone IV.* qui hoc ædificium à Leone III. Anteceſſore ſuo erectum reſtauravit, cujus veſtigia unà cum tribuna muſivo depictâ adhuc extant, in latere poſteriore Domus Pœnitentiariæ Lateranenſis Baſilicæ & ex diligentia Cardin. Barberini Antiquitatum reſtauratoris vigilantiſſimi ac Græci Latinique priſci ritùs ſtudioſiſſimi, perdurant. De hocce itaque cœnaculo *Ordo* Romanus refert, quòd in Paſchæ feſtivitate, antequam Pontifici caterva famularetur, ad Veſperarum celebrationem in Lateran. Baſilica, *deſcendebant Primates Eccleſiæ, ad Accubita, invitante Notario Vicedomini, & bibebant ter.* Dominic. Macer *Hierolex. V ſuprà.*

Accubita Novendecim, Gr. *Δεκαεννεακούβιτα*, locus in Aula CP. V. *ſuprà.*

Accubitalia, veſtes erant, quibus *Accubita* vel tricliniares lecti ſternebantur: quæ cujuſmodi fuerint, diximus ſuprà: Hinc *Accubitalia Cypria*, apud Trebellium Pollionem in *Claudio.* Et videntur quoque mantelia venire eodem nomine: quod valdè ſuadet ſimilis locus *Epiſtolæ* cujusdam Valeriani Imper. ubi *Mantelia Cypria* nominantur, &c. V. Salmaſium *Not. ad Tertullian. de Pall.*

Accubitalia Triclinia, refectoria Monachorum vocantur Orderico Vitali *lib. 2. pag.* 412. Athanaſius de imagine Berytenſi: *Χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίᾳ κελλίον παρά τινος, ἐν ᾧ κατὰ τῶν ἄντικρυ τοῦ ἀκκουβίτου αὐλῆς ἔπηξεν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Chriſtianus quidam ſumſit in ædibus cellulam à quodam, in qua habitans è regione Refectorii, ibi collocavit imaginem Domini noſtri.* Hinc *Accubitus* appellata triclinia, majoribus ædibus ſacris adjuncta, in quibus Pontifices præcipuos è Clero & Laicis convivio excipiebant, poſt ſacra peracta, de quibus V. aliquid ſuprà, & multa alia, apud Car. du Freſne in *Conſtantinop. Chriſtiana*, ubi de *Tribunali* XIX. *accubituum* agit prolixè. In *Charta* Conradi Imp. A. C. 1145. *Accubitus vaſtatorii* occurrunt ſignificantque, jus prandii ſeu paſtum, Gall *Droit de giſte & de paſt*, de quo infrà in vocibus *Paſtus, Prandium. Procuratio.*

Accubitorium, locus in quo accumbentes veſcebantur. De eo vet. Schol. Juvenalis *Sat. 5. v. 17. Apud veteres* Accubitoriorum *uſus non erat, ſed in lectulis manducabant diſcumbentes; tres autem lectuli erant, in quibus diſcumbebant, unde triclinia appellantur.* Poſterioribus ſeculis inter Græcos uſurpata dictio, unde in Lexico Meurſii *ἀκκούβιτον*, ex Ælio Lampridio *in Commodo* & Suida, nec non ex Paulo Diacono, *in rebus Leonis & in Leone Conſtantini fil.* obſervatum eſt. V. ſuprà *Accubita.*

Accumbendi ritus. *Majores noſtri*, inquit Servius, *ſedentes epulabantur*, more à Laconibus & Cretenſibus accepto, Varrone teſte. Imò & apud populum Dei id in uſu fuiſſe, antiquiſſimis temporibus, oſtendit Burmannus *Comm. in lib. Ruth.* Et Iſidorus *lib. 20. cap. 11. Apud veteres*, inquit, *non erat uſus accumbendi; unde & conſidere dicebantur.* Poſtea, ut Varro habet *de Vita Pop. Rom.* viri *diſcumbere*, mulieres *ſedere*; quia turpis viſus eſt in muliere accubitus: Sequentibus demùm temporibus, etiam mulieres cum viris *accumbere* incepere, Val. Maximus *lib. 2. cap.* 1. quod demum videtur factum, poſt Aſiam devictam, Græciamque. Ritum accumbendi hoc modo deſcribit Lipſius *Antiqq. Lect. lib. 3. In cœnaculo menſa collocabatur rotunda, humilis: inferiorum quidem hominum tripes & ex ſimplici ligno: Lautiorum citrea aut acerna, aut laminâ argenteâ intecta, quam pes eburneus fabrefactus, in modum Pardi aut Leonis, ſuſtinebat. Circùm menſam tres ut plurimum lecti erant, ex quo Triclinii nomen; vel duo etiam, quod Plautus Biclinium, poſterior ætas, à Veſpaſianorum imperio, Sigma vocare cœpit. Quod cùm eſſet in formam hemicycli, aut lunatæ teſtudinis extructum, vocari placuit nomine literæ Græcæ. Illi porrò lecti*

Acerra, ara fuit, finitore Feſto, quæ ante mortuum poni ſolebat, ut in illâ defuncti amici quotidie odores incenderent. Alii dicunt, arculam fuiſſe thurariam, ubi viz. thus reponebant. Sic Gloſſarium vetus, *Acerra thuraria*, λιβανωτρίς. De illa, *legem XII. Tabb. neve acerræ adhiberentur*, interpretatur Hottomannus: de Aris potiùs accipiendum id dicens, ut vetet lex, aras, quæ proximè ſepulchra fierent, cum thure incenſiſque odoribus obiri. Thom. Dempſterus *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 6.*

Acervandi lapides in via mos, olim crebro in uſu. Phornutus *de natur. Deor. cap.* 1. de Mercurio, *In viis*, inquit, *collocatur, ac Trivius & Dux dicitur &c. dein lapides accumulant Mercuriis, quiſque ex prætereuntibus unum adjiciens: ſive id tanquam utile quiddam ac commune ob ipſum faciens, ut via purgetur, ſive teſtans Mercurium, aut ut ei honorem ſignificet, ſi nihil habeat aliud, quod ei offerat, aut ut Mercurii collocationem prætereuntibus faciat manifeſtiorem, ut innuat ex parvis partibus conſtare orationem.* &c. Sed de hac veterum ſuperſtitione, ſatis infrà dicemus, ut & in voce *Mercurius* jam aliquid d ctum. Simile quid faciunt Mahometani peregrini, ad ſepulchrum Pſeudo prophetæ ſui: Ibi enim ad puteum, in quo abſconditus fuerat Sergius Monachus Apoſtata & Hæreticus, ex ſecta Baſilidisan Manetis? quiſque eorum lapidem projicere tenetur, ex hac occaſione. Cùm in hoc puteo Monachus lateret, propè prædicante Mahomete & columbam inde emitteret, quæ ad aurem ejus granum frumenti capeſſere roſtro aſſueta, *Spiritus S.* eſſe & Pſeudoprophetæ divina oracula inſuſurrare à miſerrima turba, credebatur: Mahometes, ne id agnoſceretur, operâ humanâ patratum, juſſit, ut unuſquiſque de multitudine circumfuſa, lapidem in puteum projiceret. cùm non deceret (ut ſeductor ajebat) quenquam eo, unde Spiritus S. in columbæ ſpecie prodiiſſet, uti illumque ingredi. Quo pacto, perfidi ſocii dolo, Sergius in puteo lapidibus obrutus eſt, manſitque ab eo tempore ad noſtram ætatem hic ritus, ut quiſquis peregrinationem hæc in loca ſuſcepiſſet, in rei memoriam, lapidem eodem dejiceret. Dicitur autem puteus ille *Birſemſem* Arab. h. e. *puteus reſonans*. Sed & incolæ terræ *Guaiagnoli* in Italia, prope Polum, in Diœc. Tiburtina in more habent poſitum, ut in ingreſſu illius lapidem conjiciant in acervum, ubi famoſum quendam viarum graſſatorem humatum eſſe tradunt. V. hac de re plura apud Car. Macrum in *Hierolexico*. Orpheus *Hymno de Mercur.* juxta verſionem Natal. Comitis *Mytholog. lib.* 5. c. 5. de ſpelunca Mercurii, inter alia ſic canit:

At quemcunque virum ducit prudentia cordis,
Mercurii ingredier ſpeluncam, plurima ubi ille
Depoſuit bona, ſtat quorum prægrandis acervus.
Ambabus valet hic manibus ſibi ſumere, & illa
Ferre domum: valet hic vitare incommoda multa.

Quem *lapidum acervum grandem*, & ſcientiarum cumulum; ut & quæ de bivio ac trivio Mercurii ſapientiam largiente ibidem habet, à Salomone ſuffuratus videtur eidem Macro. Proverbior. enim *cap.* 26. *acervi* & Eccleſ. *cap.* 2. *bivii* mentionem ait fieri, ſed de his hic infrà.

Acervus lapidum, in viis Mercurio olim ſacer erat: unde & Mercurius dictus. Iſidorus in *Gloſſ. Mercurii lapidum congeries, in cacumine collium.* Nempe viator quiſque in *acervum* mittebat lapidem, ut ſic creſceret, ac faciliùs viam monſtraret, eaque lapidum congeries Mercurio (viarum Præſidi, unde & in biviis, triviis, quadriviis Hermæ) erat ſacra; quia in via indicanda præſtaret vicem linguæ, Mercurio dedicatæ. Quam verò rationem Gentiles ſint commenti, de jactu lapidum à Deorum ſingulis, cùm Mercurius interempti Argi reus ageretur, eam ex Anticlide vide ſis, apud Didymum *ad Odyſſ. π. verſu* 471. *annotatione extremâ, in illud,*

Ἤδη ὑπὲρ πόλιος, ὅτι δ' ἑρμαῖος λόφος ἐστὶ,
Jam ad locum urbi imminentem, ubi Mercurialis eſt acervus.

Item apud Etymologici M. auctorem, voce Ἑρμαῖον, ubi Xanthum ejus hiſtoriæ laudat teſtem, Lydiacorum Scriptorem, Straboni, Plinio, Hephæſtioni, Aliis, memoratum. Fluxit ab hoc ritu Proverbium apud Hebræos, *Spargit lapidem in Merkolis*, de quo Druſius *Proverbior. claſſe* 1. *lib.* 2. *Prov.* 34. V. Proverb. Salomonis *cap.* 26. *v.* 8 ubi pro *Mercolis*, ſive *Markolis*, habes *Margemah*, quâ de re dictum, in voce *Mercurius* Vocavere autem *Acervos* hoſce ἑρμαίους λόφους, teſte Didymo, ubi *ſuprà*. Ἕρμακας vocat Nicander *in Theriacis:*

Τοὺς οἱ μὲν λιθακάς τε καὶ ἕρμακας ἐνναίοντες.

Ferarum, inquit, *ſive ſerpentium aliæ in rupibus & lapidum cumulis latitantes ſive deliteſcentes.* Ubi ſic Scholiaſtes, *Hermakas, Mercuriales ac lapidoſos locos: ſive Hermakas, lapides coacervatos in honorem Mercurii.* Neque vero apud Græcos ſolùm, ſed & apud Indos atque Arabas, hæc lapides jaciendi viguit conſuetudo: hodieque in uſu eſt apud Muhammedanos, non quaſi eam Muhammedes tradiderit, ſed quia apud Saracenos repertam non mutavit. Quâ de re Auctor Chriſtianus, qui Arabicè adverſùs Muhammedanos ſcripſit, ſic habet, apud Vincentium Bellovac. *Speculi Hiſtor. lib.* 4. *Duarum Indiæ gentium, quæ vocantur Zechiam & Albarachuma, antiqua conſuetudo fuit, nudos & decalvatos, magniſque ululatibus perſonantes ſimulachra Dæmonum circumire, angulos quoque oſculari & projicere lapides* in acervum, *qui quaſi pro honore Diis extruebatur: Inde eſt, quòd in libro Salomonis dicitur: Qui projicit lapidem in honorem Mercurii. Faciebant autem hoc bis in anno, Sole exiſtente in primo gradu Arietis, & rurſum, cùm eſſet in primo gradu Libræ, h.e. initio Jovis & Saturni. Hæc ergo conſuetudo cùm ab Indis ad Arabas deſcendiſſet, eamque ſuo tempore apud Meccham, in honorem Veneris, Mahumed celebrari reperiſſet: ſic illam manere præcepit, cùm tamen cætera idololatriæ veſtigia removeris. Illud verò ſoli Veneri in illa celebratione dicitur exhiberi ſolitum, ut lapilli retrò, id eſt, ſub genitalibus membris, projicerentur, eò quòd Venus illis maximè partibus dominetur. Unde id adhuc hodie fit, in domo Dei illicita, quam vocant.* E quibus videmus, ritum, qui à gentibus aliis in honorem Mercurii fieri ſolebat, eum à Saracenis præſtitum eſſe honori Veneris. Fortè propterea, quòd Orienti Mercurius, quatenus rationis Præſes, Sol crederetur; quatenus orationis, putaretur Hecate ſive Luna, quæ & Venus Orientis. Cùm igitur gentes aliæ Mercurium colerent, quatenus Sol eſſet: Saraceni ſive Arabes coluêre eundem, quaſi foret Venus ſive Luna; ut quam in præcipuâ dignitate haberent. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 31.

Acetabula, Græcis ὀξίδες & ὀξυβάφια, item ἐμβάφια, ſeu τρύβλια, vaſa, quæ embammati continendo ſerviebant, Pollux. Item candelabrorum ſcyphi. Candelabra enim Vett. fiebant in modum lancis vel *Acetabuli*, uncinum in medio habentia, quibus infigebatur candela, cum pediculo, quo manu retinebatur. Unde, quod unico tantùm conſtabat *acetabulo*, Μονοβάμβυλον, quod ex duobus, Διβάμβυλον vocarunt recentiores Græci: qui βάμμυλον vel βάμβυλον fecerunt, ex Lat. *bammulum*. h. e. ὀξυβάφιον. Salmaſius *ad Solinum pag.* 375. Cœterùm *Acetabulum*, inter menſuras liquidorum, ſeſquicyathus erat. V. *Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæum pag.* 22. *edit. Amſtelodami A. C.* 1678.

Acetaria, dicta ſunt olera, quæ cruda ex aceto & ſale edebantur, Græcè πρόξιμα: ut &, quæ *aceto* & ſale condiebantur; cujusmodi condimenta ὀξύπορα Græcis. Hæc malè confundit cum *Frigidis Menſis* Veterum Hieron. Mercurialis: hoc enim nomine comprehenderunt Veteres omnes cibos, qui crudi eſus ſunt, quique operâ ignis non indigent, ut manducentur; ἄπυρον τροφὴν & ἄπυρα Græci vocant. Inter quos locum habuere oſtrea, echini & lactucæ crudæ, aliaque acetaria, quæ unà cum pomis in epilogo cœnæ uſurpari conſueverunt; donec illa ab extremo agmine in frontem migravere, à ſecunda menſa in primam, iſtis ordinem ſuum ſervantibus, ut Plutarchus notat *Sympoſiac. Quæſt. l.* 8. *cap.* 98. *Acetariorum* dein nomen proprium factum, τῶν στειβῶν, *inſuborum*, nempe quæ cocta ex aceto edebantur, namque & de coctis oleribus, ex aceto edi ſolitis, vocem *Acetariorum* uſurpatam eſſe tradit Dioſcorides. Cùm verò Plinius disertè *Acetaria* à Latinis appellata dicat, quæ abſque ignis operâ ſemper eſſent parata: Sic Salmaſius *Acetaria*, à *Salgamis* & *Oxyporis* diſtinguit, ut *Acetaria* dicat, omnia olera, quæ recentia ac cruda ex aceto vorarentur; *Salgama*, quæ ſale & aceto condita ſervarentur: *Oxypora* tandem, quæ ex pluribus ſpeciebus compoſita unà tritis mixtiſque, quibus etiam addebatur acetum, V. eum *ibidem pag.* 1273. & infrà quoque in voce *Eſcaria.*

Acetum, præcipui olim in condimentis uſus, inde ὄξος per excellentiam Græcis dictum: nec Silphii minor commendatio. Unde ὄξος & σίλφιον jungit Ariſtophanes *in Avibus.*

Ἀλλ' ὑπεχέτω, τυρὸν, ἔλαιον,
Σίλφιον, ὄξος καὶ τρίψαντες
Καταχύσματ' ἕτερον.

Et Lynceus Samius Theophraſti, apud Athenæum, deſcribens Ptolomæi convivium, memorat *vulvam aceto & laſere conditam*, in eodẽ pulpamento condiendo junctum utrumq; fuiſſe docens. Quæ cauſa, quòd Ariſtophanes ſtylum Euripidis, quòd nimis concinnè & opiparè eſſet conditus; ὀξωτὸν & σιλφιωτὸν, *acetatum & laſeratum*, vocare fuerit ſolitus &c. Illud verò aquâ dilutum vini fuit loco Militibus olim Romanis aliiſque pauperioris ſortis hominibus: Unde genus quoddam ejus Patresfamiliâs vini numero habuiſſe, dicitur *l.* 2. *ff. de opt. leg. l.* 1. & 9. *de tit. Vin. vel ol. leg. & alibi.* Qui milites cum ſequiore ævo ad vinum prolaberentur, Peſcennius Niger, priſcæ frugalitatis retinens, *juſſit vinum in expeditione neminem bibere, ſed* aceto *univerſos eſſe contentos*, apud Spartianum. Idem ſervorum fuit potus, de quibus dicemus infrà. Captivos quod concernit, Georgius Monachus de Manaſſe Judæorum Rege, Καὶ δήσαντες, inquit, αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς, ἀπήγαγον εἰς Βαβυλῶνα καὶ ἦν δεδεμένος ἐν οἴκῳ φυλακῆς καὶ ἐδίδοτο ἐκ πίτυρων ἄρτος βραχὺς καὶ ὕδωρ ὀλίγον σὺν ὄξει ἐν μέτρῳ πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν μόνον. Et vinctum eum pedicis æneis, adduxerunt Babylonem & erat vinctus in carcere, porrigebaturque ei exiguus è furfure panis & aquæ parum cum aceto, ad menſuram, ut animam utcunque traheret. Reficiendis item miſeris adhibebatur, quos ſupplicii pavor exanimaret: quemadmodum hodieque deliquium animi patientes ejus uſu refocillari videmus. Inde & in Hiſtoriâ Paſſionis legimus, è militibus

Digitized by Google

bus *currentem quendam*, quum acceptam ſpongiam impleviſſet aceto & circum oſuiſſet *calamo, dediſſe ei, ut biberet*, Matth. *cap.* 27. *verſu* 48. Quamvis non eo fine, quem diximus, ſed potus loco, Chriſto acetum impii præbuerint, non humanitatis officium, ſed barbaræ immanitatis ſpecimen exhibituri, ut implerentur Prophetiæ. Hinc Lucas *cap.* 23. *verſu* 36. verbo ἐνέπαιζον, *illuſerunt*, ſceleratam eorum mentem oſtendit. Quum autem non legamus, in monte Calvariæ ullam fuiſſe habitationem; & modico ſaltem intervallo eum locum ab urbe ſejunctum fuiſſe conſtet, non abs re quærunt aliqui, unde illud *vas aceto plenum*, cujus mentionem facit Johannes Evangeliſta? Reſpondet Nonnus & exiſtimat; propinquas domos aliquas fuiſſe, ubi ſit vas illud repertum, vel in alios uſus paratum, vel in gratiam fortaſſe puniendorum,

— Καὶ ἑτοῖμον ἔην παρὰ γείτονι χώρῳ
Ὄξεος ἔμπλειον ἄγγος.
— Et paratum erat in vicino loco
Aceto vas plenum.

Additque Maimonides, pleraque omnia ad ſupplicii apparatum neceſſaria ab hominibus piis ſolita fuiſſe parari privato ſtudio ſumtuque; Nempe vas, ſpongiam, *acetum*, arundinem, hyſſopum V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit.* 16 *num.* 88. Cleopatram ex duobus per omne ævum maximis unionibus, alterum *aceto* in tabem reſolviſſe liquefactumque ſic abſorbuiſſe, videbimus alibi, & agnoſcit vires has aceti, præter Vitruvium *lib.* 8. *cap.* 3. Plinius *lib.* 23. *cap.* 1. Mox alios quoque pretioſam hanc ingluviem imitatos legimus. De Clodio, Æſopi Tragœdi filio, Horatius *lib.* 2. *Sat.* 3.

Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam, &c.

V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 1115.

Achæmenidæ, non populus Perſidis, ut voluere Plinius & Solinus, ſed familia vel tribus fuere, apud Paſagardas. Patronymicum enim hoc nomen eſt, ab *Achæmene*, qui ad Perſeum genus ſuum referebat, unde Ἀχαιμενίδαι tribus, è qua reges Perſidæ originem duxerunt. Fuit autem ille *Achæmenes* Aſtyagis pater, Cyri avus, uti patet ex ordine, quo Majores ſuos Xerxes recenſet, apud Herodotum. Perſeus verò, ad quem ipſe principium originis ſuæ referebat, per filium vel nepotem ſuum Perſen, genti *Perſarum* nomen dedit: Inde iidem Περσεῖδαι βασιλεῖς, *Perſidæ Reges*, apud Apollodorum *Biblioth. lib.* 2. qui, utpote ex Achæmene oriundi, *Achæmenidæ* appellati ſunt. Hos Cambyſes, apud Herodotum, quum Magi Regiam occupaſſent, præcipuè compellat, & obteſtatur, ne poſt ejus mortem Regnum ad Medos iterum tranſire paterentur, aut in Magorum poteſtate relinquerent. Stephanus Ἀχαιμενίαν appellat μοῖραν, hoc eſt, φυλήν: Strabo Ἀχαιμενίδας φῦλον, & Perſidis interiora colere dicit, usque ad Carmaniæ fines, cum Patiſchorenſibus & Magis &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1182. & 1183.

Achæorum ſtatio, apud Plinium *lib.* 4. *cap.* 11. *Deinde promontorium Cherroneſi Maſtuſia, adverſum Sigeo, in cujus fronte obliqua Cynoſſema, ita appellatur Hecubæ tumulus; Statio Achæorum*: non eſt ſtatio Achivorum *bellantium*; Namq; illa in Aſia apud Sigæum, ubi & *Achæorum Portus*, de quâ idem *lib.* 5. *cap.* 30. & *Mela lib.* 1. *cap.* 18. *Heic Sigæum fuit oppidum: hic Achivorum bellantium Statio.* Sed de ſtatione id accipiendum Achivorum *diſcedentium*; quam Achæi Trojâ captâ, quum claſſem ſolviſſent ab Iliacis littoribus, in Cherroneſo fecerunt. Ibi n. aliquot dies commorati ſunt, dum Polyxenam Achillis Manibus immolant & alias res ad diſceſſum neceſſarias conſtituunt. *Argumentum Hecubæ* Euripidis, μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν ἀγαγόντες οἱ Ἕλληνες, καθωρμίσθησαν ἐν τῇ ἀντιπέραν χερρονήσῳ τῆς Θρᾴκης, ἧς Πολυμήστωρ ἦρχεν. Ibidem Hecuba necem Polydori filii in oculos Polymneſtoris, qui eum occiderat, vindicavit, & ipſa quoque ibidem mortua, tumulum ſortita eſt, nomine Κυνόσσημα &c. Cœterùm *Achæi* origine Phthiotæ fuere, hocque nomine Græcos ſemper intellexere Romani. V. Eundem *ibid paſſim*, imprimis *pag.* 142. 67 & 808.

Achaiæ flos, Ἀχαΐινος ἄνθος, dicta *anchuſa* eſt, V. *ibi.*

Acharbas, vir Didonis, apud Solinum *cap.* 27. *Acervas* Juſtino, *Sichæus* Virgilio, Græcis Συχαῖος. Latini *Sicharbam* dixere. Idem *ibid. pag.* 323.

Acharius, vel *Flavius Acrinus*, Severini adversùs Alanos Equitum Magiſter, Ferrariam condidiſſe dicitur; ortus ex Cajo Actio, quem ex Romanis Civem Ateſtinum circa A. C. & gentis Guelphicæ poſterioris, cujus ab Azone certa deductio, Auctorem fuiſſe, quidam aſſerunt. V. *Actius Cajus.*

Achates, delitium Arſinoës, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 829.

Achates Gemma, reperta primùm in Siciliæ fluv. *Achate*, inde nomen accepit, Solinus *cap.* 5. Auſonio *Dorus* vocatur, ubi de Arſinoës templo,

Spirat enim tecti teſtudine Dorus Achates. &c.

Quia Sicilia Doricè loquebatur, in qua primùm lapis repertus. Communiter rubentibus & albis venis diſtinguitur, rotisque quibusdam aquariis & verſatilibus in Germania politur ac teritur. *Aſtrobolos* Orpheo dicitur præſtantiſſimus inter omnes & maximâ potentiâ præditus, ut qui leonis impetum frænare ac ſiſtere poſſe creditus eſt. Geſtatus ad cuſtodiam geſtantis proficit eumque gratiorem reddit, Servio *ad Æn.* 1. quod tamen de Jaſpide Plinius affirmat: qui, unius coloris, Athletas invictos præſtat, eidem Indici nemorum & animalium facies reddunt, hinc magno in pretio: Salmaſii *Achates* ruforum crinium globum graphicè repræſentat. Ex eo, ut & Porphyrite columnæ quoque fiebant. Lucanus

— ſtabatque ſibi non ſegnis Achates
Purpureusque lapis &c.

V. Salmaſium, *ad Solinum paſſim*, imprimis *ad cap. cit.* ubi inter alia de Magico ejus uſu varia congeſſit. Ut & hoc ſuper addam: In *Muſæo* Kircheriano Romæ, oſtenduntur *Agathæ* albæ & nigræ & variis ductibus intermixtæ, è Senenſibus agris. Orientalis, ex Perſia; glauco-cyanei coloris, ex Sicilia; viridis, ex Boëmia; violacei, ex Belgio allatæ. Item alia Elliptica, ad ſpeculum levigata, in qua miro venarum flexu Heroicæ viraginis effigies cernitur, *Ganæam* vocant. V. *Collegii Romani S. I. Muſæum Amſtelodami editum A. C.* 1678.

Achazi Solarium, de quo Jeſaiæ *cap.* 38. *verſ.* 8. Salmaſio, res ſingularis fuit, & viſendæ potius raritatis gratiâ conſtitutum, quàm ad ullum uſum moremque colligendarum horarum inſtitutum. Vett. enim Judæi nullam Solariorum ad hunc uſum notitiam habuere, ſed à Romanis demum accepere: Sic Ægyptii & Babylonii & Græci antiquiſſimi, Gnomonica & Sciotherica vaſa habuerunt, ſed quæ Aſtrologis potiùs Aſtronomisque ſervirent, quàm Populo, ut quæ æquinoctiales tantùm indicarent diei partes &c. V. eum *ad Solinum pag.* 658.

Acheropoëta, ex Græco Ἀχειροποίητος, *non manu facta*, apud Anaſtaſium *Biblioth.* in *Stephano* III. *Stephanus procedens in Litania, cum ſanctiſſima imagine Jeſu Chriſti, quæ* Acheropoeta *nuncupatur*: dicitur imago, quam Salvatoris noſtri eſſe volunt, mirabilis; quam à Divo Luca inchoatam & ab Angelis perfectè abſolutam fuiſſe, in vetuſtis Baſilicæ Lateranenſis monumentis haberi, tradit Dominicus Macer, additque confirmari ex Joh. Lateranenſi Diacono, apud Onuphrium Panvinium *in opuſculo MS.* in quo de hac Baſilica loquens iſta habeat: *Super hoc altare eſt imago Salvatoris mirabiliter ſuper quadam tabula depicta, quam Lucas Evangeliſta deſignavit, ſed virtus Domini Angelico perfecit opificio.* Idem ait, in *Ceremoniali MS.* Benedicti Sancti Petri Canonici, in Angelica S. Auguſtini de Urbe Bibliotheca conſervato legi, *quòd in die Paſchæ, antequam Papa ad Baſilicam S. Mariæ Majoris pro ſolemni miſſa celebranda transferebatur, Capellam S. Salvatoris ingrediebatur, ubi album pluviale deponebat, & unà cum Diaconibus & Cardinalibus paratis ſuſcipiebat ſacra paramenta, usque ad dalmaticam, ac mox hanc figuram Salvatoris detegebat, ejus pedes oſculando & altâ voce dicebat*: Surrexit Dominus de Sepulchro, Alleluja; *ac ſe ponebat in ſede: deinde Diaconorum Prior oſculabatur eosdem figuratos pedes & ad Papam accedens, pro ſuſceptione Pacis, Papa proferebat*, Surrexit Dominus verè. *Tunc Prior*, Et apparuit Simoni, *reſpondebat. Idem Diaconus, Cantorum Primicerius, Baſilicæ Prior — faciebant: quo finito, Pontifex induebatur planetâ & pallio, cum mitra in capite & ad dictam Marianam Baſilicam perequitabat. In vigilia verò Aſſumtionis Deiparæ ejusdem Redemtoris iconem, herbâ ocymo & aquâ ad pedes lavabat Pontifex ac illam proceſſionaliter ad eandem Baſilicam propriis ſuis manibus deferebat.* Quem morem, usque ad Pii V. tempora duraſſe, ſcribat Sebaſt. Fabrinus *tract. de Jubilæo Anni Sancti* 1660. *cap.* 18. Idem Macer pergit: *Creditur eſſe hanc eandem iconem, quæ nunc in Sancto Sanctorum aſſervatur, quò fœminæ ingrediendi facultatem non habent, & antiquitus ſolus Papa introibat ad celebrandum.* Nempe hodie Imago non comparet, & ſuper illa acriter diſceptant Bened. Millinus *tract. de Oratorio S. Laurentii* & Franciſcus Griſendus: Thomas quoque Aquinas, *Angelici Doctoris* titulo in Rom. Eccleſia inſignis, relationi de admiranda hac icone non magnopere fidit, cùm 3. *part. quæſt.* 25. ait: *Unde & B. Lucas* dicitur *depinxiſſe Chriſti imaginem quæ Romæ habetur.* V. Macrum utrumque *Hierolex.* & Salmaſium *ad Solinum p.* 806. *Viri Principes.*

Achilles alter, Maximus Imp dictus eſt, apud Jul Capitolinum in *Maximinis.*

Achilles Germanicus, cognomen, ob res fortiſſimè geſtas Alberti Electoris Brandenburgici, quo

Plura ſuis nemo commiſit prælia ſignis,
Plus neque diverſo laudis ab hoſte tulit.
Belliger unde tuus, Germania, dictus Achilles
Omnibus invicto nomine terror eras.

Georg. Sabin. Natus is eſt A.C. 1414. patre Friderico I. Elect. obiit A.C. 1486. Pater, præter complures alios, Johannis, qui *Electoralem* lineam continuavit, & Friderici, qui *Franconicam priorem* orſus eſt, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Fridericus *Achilles*, filius Friderici Ducis Wirtenbergici, defuncti A.C. 1608. virtute & literis probè excultus, *Conſultatione de principatu provinciarum Europæ*, habitâ & vulgatâ innotuit, cùmque per corporis molem ad exteros ei ire non liceret, Geographicis ac Hiſtoricis ſtudiis aliisque artibus ingenium exercuit. Habitandum per fraterna pacta accepit Neoſtadium, ad Cocharum, nephritide

phritide & catharris enectus, A. C. 1631 Ejus frater maximus natu fuit, Joh. Fridericus. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſt. in Famil Wirtenbergica.*

Achillis Statua, in Sigeo fuit, ubi & *Achilleon*, quo nomine Strabo tumulum Achillis, Plinius oppidum, agnoſcit. Habuit autem ſtatua hæc aurem foratam & elenchum inde pendentem. Servius *ad Æneid.* 1. *Sanè apud Sigeum Achilli ſtatua fuiſſe dicitur, quæ in ima, id eſt, extima auris parte elenchum more fæmineo habuerit.* Et Tertullianus *de Pallio*, de eodem loquens, *Aurem quoq; forata effœminatus, quod illi apud Sigeum ſtatua ſervat.* Porro ore tantùm imago Achillis expreſſa, non integra ſtatua fuit. Hinc *vultus* dicta Ampelo *de Marium Ambitu*; h. e. imago ore vel pectore tenus expreſſa. &c V. Salmaſium *ad Solinum p.* 870. & infra in voce *Clypeus*, item *Strongyle*.

Achillis Tumulus, in Sigeo. *Ibid.*

Achimitenſes, apud Liberatum Diaconum in *Breviar. cap.* 18. *per quendam Monachum Achimitenſem* &c. aliter *Acymetenſes*; ita enim meminit *Cyrilli Abbatis Acymetenſis* Nicolaus I. Pont. Rom. *Epiſt.* 10. *Aquimitenſes* quoque, namque Monaſterium *Aquimitum* memorat Gelaſius Pont. *lib. adv. Neſtorium & Eutychem*, Monachi fuere Byzantini, qui rectiùs *Acœmeti* appellantur, ex Gr. Ἀκοίμητοι, de quibus V. infra *ſuo loco*.

Achiropictos, pro Ἀχειροποίητος, vox hybrida, occurrit in *Charta* Tancredi Siciliæ R. apud Ughellum *in Archiep. Roſſanenſibus*, *Ingreſſi venerabilem Eccleſiam Archiepiſcopatus Roſſani, in qua reverenda imago Sanctæ Dei genetricis Mariæ, quæ dicitur* — Achiropictos *colitur* &c. De ea ſic Carolus du Freſne, *Ita*, inquit, *appellabant quaſdam Deiparæ imagines, quas, divinitus, nec arte humanâ pictas putabant; de quibus Commentarium ſcripſit Jacobus Gretſerus*, in *Gloſſar.* V. quoque ſupra in voce *Acheropoeta*.

Aciarium, medio ævo, dicta eſt indurata ferri acies, Græcè στόμωμα Nam στομῶσαι, *indurare*, Gloſſæ exponunt. Imò *indurare aciem*, Plin. *lib.* 34. *cap.* 14. unde *Acier*, Gallorum, de Chalybe. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1078. & *ſeqq.*

Acilia lex, à C. Acilio, Tr. Pl. anno U. C. 556. C. Cornelio Cethego, Q. Minutio Rufo Coſſ. lata, juſſit, *Ut quinque Coloniæ in oram maritimam deducerentur*: Duæ ad oſtia fluminum Vulturni Liternique: una Puteolos, una ad caſtrum Salerni, his Buxentum adjectum: tricenæ familiæ in ſingulas. V. *Liv. lib.* 32. Item *Acilia* Calpurnia lex, anno U. C. 684. à M. Acilio Glabrione & C. Calpurnio Piſone Coſſ. ſancita, ambitum compeſcuit, his verbis: *Ut qui ambitus damnati eſſent, neque Magiſtratum capere, neque in Senatum legi liceret, & pecuniâ mulctarentur.* Cic. *pro Muræna, pro Cornelio* & *in eam* Aſconius. Cauſam ferendæ legis indicat Dio *lib.* 36. Hæc poſtea, ut cum pœna ſeveretur, licentiâ ambitus ob Catilinæ & Antonii audaciam augeſcente, cenſuit Senatus C. Julio Cæſare, Cajo Martio Figulo Coſſ. anno V. C. 689.

Acliſene, Græcè Ἀκιλισηνή, præfectura Armeniæ majoris, ſita inter Taurum montem & alveum Euphratis, cùm recto curſu ad Occidentem pergit, priusquàm ad Meridiem avertatur: de quâ V. pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum, pag.* 620. ut & in voce *Aciliſena*.

Acipenſer, Græcè ἔλοψ quibusdam dictus, ob ſimilitudinem quandam cum eo, marinus eſt piſcis, maximo olim in pretio. Plin. *lib.* 9. *cap.* 17. *Apud antiquos piſcium nobiliſſimus habitus Acipenſer, unus omnium ſquamis ad os verſis contrà quàm in nando meat.* Nempe piſces omnes ſecundâ ſquamâ natant, ſolus *Acipenſer* in nando meat, contra quàm habet ſquamam, nam ad os verſa eſt. Idem, *Acipenſerem rarum inventu ætate ſuâ*, ſcribit, & tamen in pretio non fuiſſe miratur. Cicero raro quoque admodum capi, tradit *de Fato*: *Albinus eſt fortè Scipioni acipenſer, qui admodum rarò capitur, ſed eſt piſcis, ut ferunt, imprimis nobilis.* Martialis quoque rarum illum facit, & ſolum Imperatorum menſis dicatum:

Ad Pallatinas Acipenſem mittite menſas,
Ambroſias ornent munera rara dapes.

Qui cùm longè ſit ab ætate Plinii, imò fermè eadem vixerit; mirum eſt, qui Plinius ſcripſerit, nullo in honore fuiſſe ſuo tempore. Sammonius apud Macrobium teſtatur, præcipuam huic piſci auctoritatem fuiſſe, in convivio Cæſaris & à coronatis miniſtris, cum tibicine, introferri ſolitum fuiſſe dicit. Plinii etiam meminit, nec in dubium revocat, quin verum ſit, quod ab illo dicitur, additque, *Apud antiquos autem in pretio fuiſſe ego teſtimoniis palàm faciam, vel eo magis quòd gratiam ejus video ad epulas quaſi poſtliminio rediiſſe.* Imò non rediit, ſed ſemper fuit. Disertè quippe teſtatur Martialis, qui Trajani vixit Imperio, hunc cœnis Imperatoriis ablegandum eſſe, utpote qui plebeji palati non eſſet, quin & rarum fuiſſe innuit. E quibus apparet, Plinii temporibus parùm cognitum fuiſſe hunc piſcem, quem proin malè quidam cum Sturione confundunt, piſce multis in locis obvio. Archeſtratus galeum Rhodienſem vult eſſe ſeu catellum, V. *infrà*. Ab acumine roſtri, quod antiqui *peſnam* pro *pennam* dixere, vox orta; eſt enim parvus, ſed porrecto roſtro, uti videre eſt apud Athenæum. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1315. & 1316.

Acna, recentioribus *Acra*. V. ſuprà *Acena*.

Acœmeti, Græcis Ἀκοίμητοι dicti ſunt Monachi, apud Byzantinos, quòd in eorum Monaſteriis divinum Officium noctu diuque, nullo interpoſito ceſſationis intervallo, celebraretur & cantaretur, diviſâ hunc in finem in tres cœtus Monachorum Sodalitate, ita ut peracto, à primo, in Eccleſia officio, ſecundus & mox tertius ſuccederet: ſicque nullâ horâ Eccleſia à laudibus & canticis vacaret. Auctor inſtituti, ſecundùm Nicephorum Calliſtum *lib.* 15. *cap.* 23. Marcellus fuit Apamienſis, cujus feſtum agunt Græci 29. Decembr. ſecundùm Synaxar. & auctorem *Vitæ* Marcelli, Alexander Abbas, cui ille in eâ dignitate ſucceſſit, Καὶ τότε μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τῷ ἱερῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου ἐν Μάρτυσι Μηνᾶ τὴν ἄσκησιν ἐπεδείκνυτο. ὕστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ τοῦ Πόντου στόματι σεμνὸν ἱδρύσατο φροντιστήριον, οὗ δὴ καὶ νόμον εἰσάγει καινὸν μὲν, ἀλλὰ τὰ ἁπανταχοῦ κάλλιστον, μηδέποτε τοὺς εἰς Θεὸν ὕμνους τὸ συνεχὲς διακόπτεσθαι, ἀλλὰ τῇ κατὰ διαδοχὴν τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀσίγητον καὶ ἄπαυστον τοῦ Δεσπότου περιγίνεσθαι δοξολογίαν, *Et tum quidem ſanctus Alexander juxta ædem ſacram inclyti Martyris Menæ aſceticam exercebat. Poſtea verò ad ipſas Ponti fauces inſigne exſtruxit phrontiſterium: ubi morem inſtituit, novum illum quidem, ſed undiquaque pulcherrimum, ne unquam hymni in Dei laudes decantandi deficerent, ſed continua miniſtrantium ſucceſſione ſilentii quietiſque expers Domini glorificatio perageretur.* Florebat verò Alexander hic A. C. 420. de quo etiam videri poteſt Anonymus in *Vita* illius *cap.* 5. apud Bolandum 15. *Januar.* Monaſterii autem τῶν Ἀκοιμήτων, *Acœmetorum*, ſeu *Non dormientium*, Conſtantinopoli, meminerunt paſſim Scriptores, Theodorus Lector *lib.* 1. Evagrius *lib.* 3. *cap.* 18. 21. Theophanes, Cedrenus *in Leone*, Alii. A Græcis dein continuos ejusmodi & inceſſantes in Eccleſia cantus ac Officii celebrandi mos, ad Monachos Occidentales tranſiit, viguitque jam antiquitus in Eccl. Rom. maximè in Monaſterio Agaunenſi, à Sigismundo Burgundiæ R. erecto ac fundato. Ita enim in *Charta* dotationis, ſeu potius in Synodo Agaunenſi, Victorius Epiſc. Gratianop. *Rectè enim*, ait, *mihi videtur, ut ſecundùm pleniſſimam devotionem Domini Regis & pſallendi inſtitutionibus, fiant novem Normæ, id eſt, Granenſis, Iſiana, Jurenſis & Meldenſis, & cateræ, ut ſuccedentes ſibi in officiis Canonicis, id eſt, Nocturnis, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona & Veſpertina, in hac die noctuque indeſinenter Domino famulentur.* Sed & ipſe Dagobertus, in Monaſterio S. Dionyſii a ſe conſtructo & fundato, *ordinem Pſallentium, inſtar Monaſterii Agaunenſium & S. Martini Turonenſis, ut ibidem laus Dei perenniter haberetur, inſtituit*, ut ſcripſit Andr. Silvius in *Chron.* Marcianenſi. Idem de Monaſterio S. Benigni, à Guntranno R. itidem ad Agaunenſis Monaſterii imitationem, conſtructo formatoque tradit *Chronicon* Divionenſe MS. ut & de Monaſterio Luxovienſi, cujus S. Columbanus auctor fuit, Bernhardus in *Vita* S. Malachiæ, V. quoque *Chartam* Pipini R. pro Monaſterio S. Dionyſii, apud Doubletum *pag.* 703. & *Præceptum* Regis Chlodovæi pro eodem. S. Althelmus *de laude Virgin. cap.* 26.

In queis nempe decem Monachorum millia florent,
Cantibus aſſiduis & Pſalmis, carmine crebro. &c.

Epitaphium Ramberti Epiſcopi Virdunenſis,

Te veteres ponis ſtructore, novoſque reſumis
Hac ætes mores, in qua noctuque diuque,
A Monachis laudes divinæ vociferantur, &c.

Sic itaque ejusmodi Monachi Græcis Ἀκοίμητοι dicti ſunt, quòd diu noctuque pſallerent in Eccleſia, nullaque horâ vacarent à laudibus divinis, quos ex eo *laudis perennis* nomine agnoſcunt Scriptores Latini. Ἀκοίμητος ὑμνολογία dicitur, Ignatio Diac. in *Vita* Nicephori Patr. CP. ἄπαυστος λειτουργία, Johanni Euchaitæ *pag.* 32. 33. quam ille in Eccleſia Sophiana à Conſtantino Monomacho inſtitutam ait: *indeficiens pſalmodia*, in *Vita* S. Agilberti Abbatis Centulenſis *cap.* 2. *num.* 16. *ſic ad menſam, ſic ad lectos, ſic ad omnia omni tempore exibant* (Monachi Centulenſes) *ut indeficiens pſalmodia in Eccleſia Salvatoris omni tempore permaneret.* Ita & lucernas ἀκοιμήτους appellarunt Græci, quæ in templis perpetuò ardebant, ut eſt apud Ignatium Diac. in *Vita* S. Nicephori Patr. *num.* 7. Pachymerem *lib.* 2. *cap.* 21. Anonymum *de locis Hieroſolym.* Alios. Hinc perperam vir doctus *de Monachis primit. Eccl. lib.* 1. *cap.* 9. cenſuit, dictos *Acœmetas*, quòd inſomnes & nunquam conniventes oculis perpetuis ſe vigiliis exercerent. Sed & Macer cum Studitis malè hosce Acoemetos confundit, uti inferiùs pluribus videbitur. V. hanc in rem omnino Car. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà, in *Acœmeti* ac *Achimitenſes*.

Acolytus, proximus in Eccleſia Rom. Hypodiaconatui gradus, unus ex quatuor Ordinibus minoribus, ut patet ex Synodo Romana Sylveſtri *can.* 7. ubi Epiſcopo parere jubetur Presbyter, Diaconus Presbytero, Diacono Hypodiaconus, huic *Acolytus*, Acolyto Exorciſta, cui Lector. Dictus à Gr. κωλύω, *prohibeo*, quaſi *Non prohibitus*, ſecundùm Dominic. Macrum *Hierolex.* ſeu potiùs ἀκολουθέω, *ſequor*, ut vult ejus Frater; ſunt enim hi velut famuli Eccleſiaſtici, vilioribus Eccleſiæ miniſteriis deputati, ut cereis deferendis &c. Sed ita *Acoluthi* ſcribendum. *Gloſſ.* Gr. Lat. Ἀκόλουθος, *ſequutor, pediſſequus conſequens*, Heſychius, Ἀκόλουθος ὁ νεώτερος, παῖς, *Acoluthus junior, puer.* Certè *Acoluti* nominantur Gregorio *lib.* 7. *Indict.* 2 *Ep.* 7. &c. Suſtinebat antiquitus *Acoluthus* patenam involutam,

lutam, ſicut modò Subdiaconus facit; à quo eam Archidiaconus accipit, & oſculatam dat uni ex Diaconis tenendam, *ad confractionem in ea faciendam, Microl. de Eccleſ. obſerv. cap.* 18. Similiter & fiſtulam in manu habebat, per quam hauriebat tunc populus vinum in Euchariſtia. Hodie officium ejus eſt, cùm Miſſa celebratur, cereos ferre accenſos, & cum cereo itidem ardente Diaconum, ad canendum Evangelium accedentem, ſequi &c. Quæ omnia *Ordo* Romanus & *Liber Sacrament.* S. Gregorii his verbis complectitur: *Acolyti, cùm ordinantur, primùm quidem ab Epiſcopo doceantur, qualiter in officio ſuo agere debeant; ſed ab Archidiacono accipiant ceroferarium cum cereo, ut ſciant ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari: accipiant & urceolum vacuum* (*ad effundendum vinum in Euchariſtia*, ita Codex *MS.* Senonenſis Eccl.) *dicente ſibi Epiſcopo: Accipite urceolum ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti.* V. hanc in rem Auctores citatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Eorum manſio ſeu exedra juxta Templum, aut ſecretarium ejus, *Acolyti* quoque vocatur; Anaſtaſius Biblioth. in *Gregorio* IV. *Fecit enim juxta Acolyti pro quiete Pontificis hoſpitium parvum* &c. Romæ tria genera *Acolytorum* reperiri, *Palatinos* ſc. qui Pontifici inſerviant; *Stationarios*, qui adſiſtant in Templis, ubi ſtationes celebrantur, & *Regionarios*, qui adminiſtrent cum Diaconis, in urbis regionibus, habes apud Macros *Hierolexic.* Et quidem de primis ita *Ceremoniale* Rom. *lib.* 3. apud du Freſne *Gloſſar.* *Acoluthi Sedis Apoſtolicæ ordinarii, qui cùm Pontifex apud lectum paramenti & ſimiliter in Eccleſia eſt celebraturus & induitur ſacris veſtibus, circumſtant genuflexi, & ornamenta ſubminiſtrant Diaconis Cardinalibus* &c Inter officia aulica CP. *Acoluthos* fuiſſe, diſcimus ex Codino, qui Præfectum *Barangium*, id eſt, militum Byzantinæ cohortis Imperialis, appellatum ſic fuiſſe tradit. V. quoque in vocibus *Ambo*, *Anagnoſta*, *Archiacoluthus*, *Ceroferarius*, *Corbicularius* & *Patena*.

Aconæ, Græcè Ἀκόναι, apud Theophraſtum *Hiſtor. Plantar. lib.* 9. *cap.* 18. vicus Mariandynorum; Solino *Acone*, portus Heracleæ: Nempe vel portus Heracleæ, vel non longè ab Heraclea fuit, in regione Mariandynorum, in quibus etiam Heraclea Pontica ſita erat. Unde *aconito* nomen volunt nonnulli. Et certè in *Aconæis cautibus* naſci tradit Nicander,

—— Ἐν δ' Ἀκοναίοις
Τῆλε λίην ἀκόνιτον ἀνεβλάστητο ὀρόγκοις.

Ubi Ἀκοναῖοι ὄρογκοι ſunt Heracleotici agri, ab *Aconis* loco dicti: in quarum cautium ſummitate ac vertice plurimum ac præſtantiſſimum *aconitum* provenit. Sed aliud etymon ſuggerit Ovidius,

Quæ quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Mortales aconita vocant. &c.

de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 881. *& ſeqq.* ut & infrà in voce *Cos.*

Aconias, V. infrà *Jaculus.*

Acorum, legitimus antiquorum calamus aromaticus, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1049.

Acra Lepte, Drepani ſinus prominentia; in ſinu Arabico, in parte Troglodytarum, apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 29 Significat autem Græca vox Ἄκρα, ſummitatem, eminentiam, ſed & portum ut plurimum naturalem, ſub littorum prominentiis poſitum. Unde παταρηῒς ἄκρα, apud Dionyſium,

Τὴν δὲ μετ' ἀντολίην δὲ χελιδονίης γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι μεγάλης παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Certè promontorii Patarei ex Veteribus nemo meminit, ſed *portum Patarenſem* intelligit Dionyſius. Scylax, πάταρα πόλις καὶ λιμήν. Similiter, portum Telmiſſenſium, Strabo vocat ἄκραν τελμισσίδα. Idem Scylax, τελμισσὸς πόλις καὶ λιμήν. Nempe portubus ut & promontoriis ſinus finiuntur. Sic Mela, Side portu & Tauri prom. ſinum Pamphyliæ vaſtum claudit. Sinus Lyciæ alter Crago prom. & Telmiſſi portu includebatur. Strabo ἄκραν τελμισσίδα appellat, ſub qua portus. Ita & Patara prominentiam aliquam editi litoris habuiſſe videtur, quæ portum efficiebat. Hinc ἄκραν παταρηΐδα vocat Dionyſius, intra quam Chelidonias ait eſſe ſitas. Idem *alibi* canit, Iſſici ſinus ad Occ. terminum eſſe ἄκραν παταρηΐδα,

Σῆμα δ' ἔχει Ζεφύρου παταρηΐδα τηλόθεν ἄκρην.

Ergo intra illum terminum ad Orientem ſitæ Chelidoniæ, in ſinu, qui diſterminatur Patarenſi portu, ab una parte, ab altera Tauri prom. quo modo ibi littus χερρονησίζει, ubi ſita ſunt Patara; in cujus peninſulæ extremo Portus Patarorum ἄκρα Dionyſio dictus: Quia peninſularum ejuſmodi vel littorum χερρονησιζόντων partes extremas in mare exeuntes, etiamſi nullos habeant impoſitos montes, ἄκρας quoque Græci vocarunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 784. & 785.

Acrabatanus, Æthiopiæ lacus, prope Eſtamenam aut Aſtaboram fluv. cujus accolas pepulit σκορπίων πλῆθος ἄμαχον, *Scorpionum multitudo inexpugnabilis*; ubi perperam Ἀβρατανοὶ, pro Ἀκραβάτανοι, ab Æliano vocari *Hiſtor. lib.* 17. *cap.* 40. cenſet Bochartus. *Acrabatan* enim à ſcorpionibus dictum contendit, cùm עקרב, *acrab*, pro ſcorpione, non ſolùm ab Hebræis & Syris ſed & à Chaldæis, Arabibus & Æthiopibus uſurpetur. Sed & Græci Aſiæ partem à ſcorpionum copia, nominarunt Σκορπιοφόρον χώραν, ut ex Ptolomæo conſtat: Nec deſunt, qui Scorpianos populos indidem dici conjectent, apud Stephanum, tanquam ex Herodoto, quod tamen non probatur eidem Bocharto *Hierozoici Part. poſter. lib.* IV. *cap.* 29.

Acredula, Cic. eadem cum ulula, quâ expreſſit ὀλολυγόνα Arati,

Et matutinis Acredula *vocibus inſtat.*

Ὀλολυγὼν ſane Theophraſti, quæ in ſummis jugis ſola canit, ulula eſt: dicta ab *acri* & acuta voce, quam edit, qualis eſt mulierum ejulantum, καὶ ὀξείᾳ φωνῇ ὀλολυζουσῶν. Itaque fallitur Iſidorus, qui *agredulas* uno loco exponit ranas parvas, in ſicco vel in agris commorantes; quas ab *agris* dictas putavit: & alio *luſciniam* eſſe ſcribit. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 318.

Acrides, quarum mentio Matthæi *cap.* 3. *v.* 4. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον, Iſidoro Peluſiotæ, viro docto & proxima Palæſtinæ loca incolenti, *Epiſt.* 132. οὐ ζῶα εἰσίν, ὡς τινες οἴονται ἀμαθῶς, κανθάροις ἐοικότα, *non ſunt animalia Scarabæis ſimilia, ut imperitè quidam exiſtimant*: Subjicit autem, ἀλλ' ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ φυτῶν, *ſed ſummitates herbarum & aliarum plantarum*, putà fruticum & virgultorum vel arborum. Verùm omnino falſus eſt Vir pius & doctus: nam diverſiſſimæ res Græcis ſunt ἀκρίδες & ἀκρόδρυα, quas duas voces ut ipſe confunderet, contra omnem Græcorum uſum loquendi, ea ſola ratio videtur effeciſſe; quòd ſciebat, inter alimenta eorum, qui erant rigidiſſimi jejuniorum obſervatores, fuiſſe ἀκρόδρυα, h. e. *fructus arborum.* Hinc Epiphanius *extremo lib.* 3 auſteritatis intendendæ circa jejunia varios gradus commemorans, ultimum facit eorum, qui abſtinerent diebus ſtationum, etiam ἀπὸ ἀκροδρύων καὶ ἑψημάτων, *à fructibus & juſculis olerum*; id enim eſt ἕψημα, ut docet Caſaubonus *ad Athen. lib.* 4 *c.* 6. Multo minus ἀκρίδες hæ Johannis herbæ fuere genus, Monachis in Syris apponi ſolitæ, ut Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Hieroſolym. cap.* 53. à Surianorum quodam Monacho ſe accepiſſe ſcribit. Locuſtæ itaque fuere, quarum aliquas edules fuiſſe, non in Judæa ſolum & aliis regionibus Orientis, ſed etiam in Græcia, & oppoſita Aſia, multis jam probarunt Viri eruditi. Et certè, apud vett. Poëtas non ſolùm ἀκρίδες ponuntur, inter viles pullatæ plebeculæ cibos, ſed etiam σέρφοι, quod viliſſimum inſecti genus, formicis, ut volunt Grammatici, affine eſt. Conjungit utrumque Nicophon Poëta antiquiſſimis, in *Fabula*, quam inſcripſerat, Ἀφροδίτης γοναὶ, *Veneris ortum*; ubi viliſſimum deſcribens victum, Ἀπεριθίω, inquit, ταυτὶ τὰ πονηρὰ ἐρίθια, σέρφους, ἀκρίδας, πάρνοπας. Item Ariſtophanes, qui inter res edules, *& ſerphi & locuſtæ* meminit. Imò Theophylactus *Epiſt.* cujus initium, τὸ ποιμ. caricas & locuſtas oppidò lautum inter ruſticos fuiſſe convivium docet: Ἑστίασε χθὲς τὸν Τρυγίαν λαμπρῶς. ἰσχάδες γάρ ἦν μοι καὶ ἀκρίδες τὰ ὄψα, ὁ δὲ θυσπίσιος ὑποὶ νεανίας τῶν ἰσχάδων τὰ πλεῖστα ἐκβέβρωκε καὶ τὰς ἀκρίδας οὐδ' εἶδ' ὅπως ἐξερρόφησεν, ὁ δὲ Τρυγίας ἐπετχήνει. Cicadas quoque, locuſtis ſimillimum animalculum Muſicum, in cibi uſum verti conſueviſſe, teſtis eſt Ælianus *Hiſtor. Anim. lib.* 12. *cap.* 6. ut alia omittam. V. Iſaac. Caſaubonum c. *Baron. Exercit. XIII. n.* 7. & infra in voce *Locuſta.*

Acris odor, idem cum acuto, Gr. δριμὺς: de quo V. Salmaſium *ad Solinum p.* 12. 82.

Acrodrya, Græcè Ἀκρόδρυα, & ὀπώρα, ſic diſtinguuntur Græcis Scriptoribus *Rei Ruſticæ*, ut Latinis *Nuces* & *Poma.* Ἀκρόδρυα enim ea vocanda propriè cenſent, quæ foris lignum habent, quæque eadem κάρυα dicta; Quâ voce omnia *Acrodrya* Atticos inſigniiſſe, ex Athenæi Epitomatore notat Salmaſius: Sic namque is, οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Συγγραφεῖς, κοινῶς πάντα ἀκρόδρυα κάρυα λέγουσι; ubi tamen incertum, an per ἀκρόδρυα intelligat omnes omninò fructus arboreos, qui foris lignum habent, an eos tantùm, qui exteriorem habent corticem ligneum & intus id, quod edule. Auctores Geoponicῶn hoc ſenſu accepere, de iis ſc. qui τὸ ξυλῶδες foris habent, quo in genere nuces omnes ſunt. Alii ἀκρόδρυα, de omnibus arboreis frugibus uſurpant. At Theophraſtus, qui ἀκρόδρυα à malis & nucibus ſeparat, eo nomine *baccas* & fructus ſylveſtres cenſuit. Quâ de re V. eruditè diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 168. *& ſeqq.*

Acrolita, vel *Acrolitha* ſtatua, apud Trebellium Pollionem in XXX. *Tyr. Hujus uxor Calphurnia* (Titi nempe) *fuit ſancta —— cujus ſtatuam in templo Veneris adhuc videmus Acrolitham* (priùs legebatur *Argolicam*) *ſed auratam*; Gr. ἀκρόλιθος ἀνδριὰς, *ſtatua* eſt *lapidea.* Sic *monolithas* columnas dixit Laberius, τὰς μονολίθους: *cùm provincias diſpoliavit, columnas monolithas labella lenis.* Similiter itaque *Acrolitha ſtatua*, ἡ ἀκρόλιθος; ἀκρόλιθον ξόανον in *Epigramm.* Græco nondum edito:

Μὴ κ' δύσης ἄνθρωπε τὸ χλαίνιον, ἀλλὰ θεώρει,
Οὕτως ἀκρολίθου κἀμὲ τρόπον ξοάνου.
Ne exue ô homo lænulam, ſed conſidera
Sic acrolithæ *& me modum ſtatuæ.* &c.

Salmaſius *ad l cit.*

Acromata, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Nanos & nanas & moriones & vocales & exoletos, & omnia* acromata, *& pantomimos Populo donavit.* Ita in vet. editione legebatur, nec aliter præferunt ſcriptum libri manu exarati: In *Notis* quoque Senecæ

acro-

acroama legitur & *acromaticus*. Idem ergo quod *Acroamata*, ut ἀκρωτήριον pro ἀκροατήριον. In vetuſtiſſimis enim membranis *Gloſſarum Græcolatin.* quæ ſervantur in Biblioth. Puteana, *Auditorium eſt*, ἀκροατήριον. Aliter *Auditores*, in vetuſta quadam περιηγήσει ex Græco verſâ, *Ecce ſimiliter Ladicia, Circenſes & Tyrus & Berytus & Cæſarea. Sed Ladicia mittit aliis civitatibus agitatores optimos. Tyrus & Berytus mimarios. Cæſarea Pantomimos, Heliopolis Choraulas maximè, quòd à Libano Muſæ illis inſpirent divinitatem dicendi, aliquando autem & Gaza habet bonos auditores.* Ubi nemini dubium poteſt eſſe, inquit Salmaſius, quin apud Græcum Scriptorem fuerit · Ἐνίοτε καὶ ἡ Γάζα ἔχει ἀγαθὰ ἀκροάματα, quod ille vertit, *Auditores*. V. Salmaſium *Not ad Æl. Lamprid. l.c.*

Acronius, adde: Etiam *Underſee* dicitur lacus hic Acronius; & quidem, *Acronium* dici vult Vadianus, apud Melam, *quòd gelu nunquam obduretur*: Græci autem Oceanum glacialem *Cronium*, i. Saturnium & frigidum tardumque appellarunt, auctoribus Ptolomæo & Plinio *lib. 4. cap. 13.*

Acronycha Stella, Græcè ἀκρόνυχος, dicitur quæ ἀκρονυχῶς oritur, ſeu *veſpertinum ortum* facit, habetque Solem adverſum in contraria parte occidentem. Quamvis enim ἀκρονυχίαν Græci recentiores de utroque noctis tempore acceperint, tam matutino, quàm veſpertino; quia utrumque tempus τὸ ἄκρον τῆς νυκτὸς conſtituit: adeoque ἀκρονυχίαν vocarunt, ortus & occaſus ſiderum matutinos veſpertinosque. Jo. Tzetzes *in Heſiodi* ἔργα,

> *Τὰς ἀκρονύχους οἱ μαθεῖν φαίνοντες ἥλιος,*
> *Ἀνατολάς τε καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων.*

Vett. tamen Græci magis propriè ἀκρονύκτιον, de primo noctis ineuntis tempore uſurparunt, quàm de extremo finientis, & ἀκρονυχὶ oriri ea ſidera dixerunt, quæ veſperi oriuntur, non quæ matutino, ſtellas ipſas, quæ in ortu veſpertino ſunt, ἀκρονύχους vocantes. Heſiodus ἀκροκνεφαίους vocat,

> *Ἀρκτοῦρος προλιπὼν ἱερὸν ῥόον Ὠκεανοῖο*
> *Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλεται ἀκροκνέφαιος* &c.

V. Salmaſium *ad Solinum p. 720.*

Acropolis, adde: Sacra erat Athenienſium *Acropolis* Minervæ, quæ proin Catullo *in Argonaut.* dicitur Diva,

> —— —— *retinens in ſummis urbibus arces.*

Superſtes eſt hodieque, & valido tenetur Janizerorum præſidio. De illa Hugo Favolius *Hodoep. Byz. lib. 3.*

> *Arx tantùm celebris hoc tempore montis eodem*
> *Quæque impoſita jugo eſt, vaſtas proſpectat in undas*
> *Æquoris, & circùm diſperſa mapalia, & omnes*
> *Externo indigenas noctu tutatur ab hoſte.*
> *Nobilis arx, toto quâ non eſt altera Grajo*
> *Nota magis regno, validisque inſtructior armis* &c.

In faſtigio turris Lunulæ eminent Turcicæ auro longè lateque ſplendentes; herbæ etiam genus quoddam peculiare, quæ noctu inſigni fulgore micet, in latere montis, cui Acropolis inſidet, prognaſci memoratur. Pars muri, *Pelargica* olim dicta, ab Hyperbio & Euryalo, qui, quòd peregrè advenilſent, πελαργοὶ *i. ciconiæ*, vocati ſunt: altera pars, quæ *murus Cimonius*, à Cimone Miltiadis fil. arci circumdata eſt. Acceſſus erat per unicam portam, porticu celebri, quæ *Propylæum* dicta, inſignem. V. Franc. Roſſæum *Archæolog. Atticæ lib. 1. cap. 2.*

Acroſtichia, in *Conſtitut. Apoſtol. Alius quidem Pſalmos David canat, populus verò initia verſuum, quæ dicuntur* Acroſtichia, *ſuccinat.* Ἀκρόστιχις enim *initium verſuum* ſignificat. V. Coel. Rhodiginum *Antiqq. Lectionum lib. 13. cap. 39.* & Macrum *Hierolexic.* De *Acroſtichide* Sybillina JESU CHRISTI nomen præferente, quam viſam Ciceroni & in ſuos libros translatam refert Euſebius, V. judicium Caſauboni *Exercitat. 1. §. 10.* & Tobiæ Pfanneri, *in Syſtem. Theologiæ Gentilis purioris Cap. 1. §. 10.* Meminit certè, præter Dionyſium *lib. 4.* Cicero *de Divinat. lib. 2.* ἀκροστιχίδων, in Sibyllinis carminibus obviarum; quæ quanquam in falſitatis ſuſpicionem argumentumque trahi ſoleant, à crimine tamen iſto certè Chriſtiani alieni, quos Ciceronis ætas nondum habuit: quâ ratione illorum cadit argumentum, qui pia fraude iſtiusmodi carmina à Chriſtianis ſuppoſita fuiſſe contendunt. Memorabilis autem inprimis *Acroſtichis* illa, quam ex Carminibus Sibyllæ Erythrææ de Judicio extr. Euſebius affert, de *Vita* Conſtantini *lib. 5.* ſive *Orat. ad Cæt. Sanctor. cap. 18.* & Auguſtinus *de Civ. Dei lib. 18. cap. 23.* *ſic ſonans:*

> Ἰδρώσει γὰρ χθών, κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.
> Ἥξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
> Σάρκα παρὼν πᾶσαν κρίναι καὶ κόσμον ἅπαντα.
> Ὄψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι,
> Ὕψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο,
> Σαρκοφόρων. ψυχὰς τ' ἀνδρῶν ἐπὶ βήματι κρινεῖ.
> Χέρσος ὅτ' ἄν ποτε κόσμος ὅλος καὶ ἄκανθα γένηται,
> Ῥίψουσι τ' εἴδωλα βροτοὶ καὶ πλοῦτον ἅπαντα.
> Ἐκκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανὸν ἠδὲ θάλασσαν,
> Ἰχνεύων ῥήξει τε πύλας εἱρκτῆς ἀΐδαο.
> Σὰρξ τότε πᾶσα νεκρῶν ἐς ἐλευθέριον φάος ἥξει,
> Τοὺς ἁγίους, ἀνόμους τε τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει
> Ὁππόσα τις πράξας ἔλαθεν, τότε πάντα λαλήσει.
> Στήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωτῆρσιν ἀνοίξει.
> Θρῆνος δ' ἐκ πάντων ἔσται, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων.
> Ἐκλείψει σέλας ἠελίου, ἄστρων τε χορεῖαι.
> Οὐρανὸν εἱλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.
> Ὑψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
> Ὕψος δ' οὐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.
> Ἶσά τ' ὄρη πεδίοις ἔσται. καὶ πᾶσα θάλασσα
> Οὐκ ἔτι πλοῦν ἕξει. γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ,
> Σὺν πηγαῖς ποταμοί τε καχλάζοντες λείψουσι,
> Σάλπιγξ δ' οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει,
> Ὠρύουσα μύσος μέλεον καὶ πήματα κόσμου,
> Ταρτάρεον χάος δείξει, τότε γαῖα χανοῦσα.
> Ἥξουσιν δ' ἐπὶ βῆμα θεοῦ βασιλῆες ἅπαντες.
> Ῥεύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς ἠδὲ γε θείου, κτλ.

Quæ Latinè refert Auguſtinus *lib. cit.* meliùs atque ad *acroſtichi* formam ſic reddidit Valeſius *verſion. Euſebii d.l.*

> *Judicii ſignum, tellus ſudore madeſcet,*
> *Et cælo tunc Rex veniet per ſecla futurus,*
> *Scilicet ut totum præſens dijudicet orbem.*
> *Viſuriqque Deum infidi ſunt atque fideles,*
> *Sublimem in carne humana ſanctaque caterva*
> *Cinctum, completo qui tempore judicet omnes.*
> *Horrida tunc tellus dumis ſylveſcet acutis,*
> *Rejiciens ſimulachra homines aurique metalla.*
> *Inferni portas ſicto ſimul impete rumpent*
> *Squallentes manes & purâ luce fruentur.*
> *Tetros atque bonos index tunc flamma probabit.*
> *Voce patens facinus, quod geſſit quisque, loquetur,*
> *Subdolaque humani pandentur pectoris antra.*
> *Dentium ſtridor erit, gemitusque & luctus ubique,*
> *Et Sol aſtrorumque chorus percurrere cælum*
> *Inſimul abſiſtens, Lunæ quoque flamma peribit.*
> *Fundo cernentur valles conſurgere ab imo.*
> *In terris nihil excelſum ſpectare licebit,*
> *Lataque planities montes æquabit: & æquor*
> *Intactum rate ſtabit: aduſtaque fulmine tellus,*
> *Unà deficiet flagrans cum fontibus amnis.*
> *Stridula de cælo fundet tuba flebile carmen*
> *Supremum exitium lamentans, fataque Mundi,*
> *Et ſubito Stygium chaos apparebit hiatu:*
> *Reges divinum ſtabunt cuncti ante tribunal,*
> *Undaque ſulphureæ deſcendet ab æthere flammæ.*
> *Ac cuncti in terris homines mirabile ſignum*
> *Tunc cernent oculis, ſanctis optabile ſignum:*
> *Omnibus id juſtis vitæ eſt melioris origo;*
> *Rurſus veſani dolor atque offenſio Mundi* &c.

In hac *acroſtichide*, ex primis verſus cujusque literis, componuntur hæc verba ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ; ut Chriſtophorſonus, Euſebii Interpres, felicior iſto, cujus interpretatione uſus Auguſtinus eſt, congruarum literarum vocibus verſum quemque inchoans, Valeſius item, reddidere, JESUS CHRISTUS DEI FILIUS SERVATOR. Ex quarum quinque vocum initialibus literis, alia ἀκρόστιχις oritur, ΙΧΘΥΣ i. e. PISCIS: quo nomine myſticè Chriſtum intelligi, Auguſtinus monet *d.l.* V. *ibid.* Leonh. Cocquejum: eò quòd in hujus mortalitatis abyſſo, velut in aquarum profunditate, ſine peccato eſſe potuerit, quemadmodum nihil ſalſedinis à marinis aquis piſci affricatur V. omnino Pfannerum ubi *ſuprà*.

Acroſtolium, Græcè Ἀκροστόλιον, in nave dicitur ſumma pars proræ, ſicut ἄφλαστον, Lat. *Apluſtre*, ſumma pars puppis: Græci tamen τὸ ἄφλαστον etiam ἀκροστόλιον expoſuerunt, h.e. *proræ ſummitatem.* Eſt a. prora propriè pars navis anterior, quæ à carina usque ad caraſtroma pertingit, quæ veluti facies & frons navis eſt. Quæ ad proram verò addita in altum eriguntur, ea ad ornamentum potiùs ac decorem navis, quàm ad uſum adfiguntur; recurvata nempe ligna, quæ ad ornandas ejus extremitates inſurgunt. Κόρυμβα Græci vocant & ἄφλαστα; ſed in puppi propriè ἄφλαστα, in prora στόλος, cujus pars ſumma ἀκροστόλιον, ut dictum. Supra ἀκροστόλιον verò tabula erat πτυχὶς vocata, item ὀφθαλμὸς; ubi nomen navis inſcribi ſolebat, & oculi navis pingi. Sic Κῆτος, nomen navis, quâ Andromeda abducta eſt, juxta Cononem, ab inſigni navis *ceto* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 572. & 573.* & infrà in voce *Paraſema.*

Acrotadus, adde: Salmaſius legi jubet *Aradus* vel *Caccandras*, V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum p. 1 8.*

Acroteria, Græcè Ἀκρωτήρια, in ædibus, V. infrà *Pinnacella.*

Acta, ſtrictè proprièque dicuntur geſta ab eo, qui togatus in Rep. cum poteſtate imperioque verſatus eſt. Sic apud Ciceronem *Philipp. I. Acta Cæſaris* & *Acta Gracchi.* Inde quæ per Magiſtratum geſta in literas publicas relata ſunt, V. Plin. Jun. *Epiſt. ad Valerian. Acta* κατ' ἐξοχὴν ſæpe, *Acta* publica & *commentarii Principis* ſeu *Magiſtratuum*: Æſchines Δημόσια vocat γράμματα. *Acta*, igitur libri ſeu tabulæ erant, in quibus ſcribebantur res geſtæ Principis, aut populi, aut etiam Leges, Cic. 1. & 2. *Philipp.* &c. Poſtea conſuetudine ſermonis factum, ut literæ omnes, de quorumlibet Judicum ſententiis perſcriptæ, *Actorum* nomine cenſerentur. Item quodcunque apud Jus dicentem, ad cauſam ſive publicam

blicam ſive privatam pertinens, geſtum, ejusque auctoritate literis mandatum eſſet, Imp. *l.* 2. *C. de eden.* Gr. *ὑπομνήματα*, Gall. *Regeſta.* V. Calvinum *Lexic. Jurid.* Scribi autem olim conſuevere *Acta*, in linteis libris, ut dicetur ſuo loco. V. quoque in voce *Elephantini libri*; & aſſervabantur in Æde Saturni, de quo etiam *infrà.*

Acta Conciliorum, unà cum Canonibus, colligi & recitari cœpere, poſtquam nudi priùs Canones in unum corpus fuiſſent congeſti: qui modus colligendi multum profuit ad hiſtoriam & ſeriem rei geſtæ. In iis enim plerunque recenſentur diſputationes & argumenta de dogmatibus fidei, quæ ab Hæreticis & contra eos ventilata ſunt. Cujuſmodi collectores noti fuerunt ab ultimâ antiquitate. Socrates *Hiſtor. Eccl. lib.* 1. *cap.* [...] *χυρῶσί τι ἤδη καὶ ἐγγράφως δὲ ὑποσημειώσαντες ἐκύρωσαν τὰ κοινῇ δεδογμένα*, *Jam verò, quæ communi omnium ſententiâ decreta erant, cùm cujusque manu ſubſcripta eſſent, rata habebantur & in commentarios referebantur.* Exemplum mox ſubjicit, *Σαβῖνος ὁ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θρᾴκης Μακεδονιανῶν ἐπίσκοπος, συναγωγὴν τῶν διαφόρων συνόδων ἐγγράφως ἐξέδωκαν, ποιησάμενος*, *Sabinus Macedonianorum, qui Heracleam civitatem Thraciæ incolunt, Epiſcopus, tum ea quæ varia Epiſcoporum Concilia ſcriptis ediderunt, in unum volumen collegit* &c. E quibus diſcimus, cùm ante hunc Sabinum Epiſcopi jam varia Concilia ſcriptis complexi edidiſſent, illum *Acta* hæc omnia & Concilia in unum volumen compegiſſe. Non tamen ex fide; ſubdit enim Socrates: Quin etiam nonnulla deditâ operâ prætermiſit, quædam etiam pervertit; quæ autem ad eum exitum, quem ſibi propoſuerat, facere videbantur, omnia diligenter exerpſit &c. Poſtea *lib.* 2. *cap.* 13. *Σαβῖνος μὲν γὰρ ὁ τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως —— τὰς παρὰ Ἰουλίου ἐπιστολὰς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνόδων οὐκ ἔθηκεν. Sabinus, erroris Macedoniani propugnator, —— Epiſtolas Julii in collectione rerum in Conciliis geſtarum, nequaquam intexuit*, &c. Hinc itaque Synodicarum Collectionum duo genera facit Chriſt. Iuſtellus *Præfat. ad Cod. Can. Eccleſ. Afric.* unum, quod *Conciliorum Acta*, ad dogmata & fidei doctrinam ſpectantia & *συναγωγὴ τῶν συνόδων* vel *συνοδικῶν* Socrati dicta, *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 21. continebat: alterum, quod Canones Conciliorum, ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſacramque *πολιτείαν* pertinentes ac *Βιβλίον Κανόνων*, in Calchedonenſi Concil. *act.* 4. 11. & 13. nuncupatos, complectebatur. Unde frequens *Διατυπώσεων* & *Κανόνων* diſtinctio, apud Græcos *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ* Scriptores. Ac Synodalium quidem Geſtorum monumenta ſuperſunt pauca &c. Hactenus Iuſtellus. V. quæ hanc in rem habet Gerh. *von Maſtricht Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici num.* 143.

Acta Pilati, V. infrà *Pilati Acta.*

Acta Zone, apud Pomponium, *Ζωναῖα ὄρη* Nicandro. Eminentia autem littora & prominentia, Græcis Ἀκταί. Poëta, *Ἀκτῇ ἐπὶ προὐχούσῃ.* Sic locum quendam Epheſi, collis nempe jugum urbi imminens, *λεπρὴν Ἀκτὴν*, h. e. *Aſperam Actam*, vocat Hipponax apud Strabonem,

> *Ὤικει δ' ὄπισθεν τῆς πόλιος ἐν Σμύρνῃ*
> *Μεταξὺ τρηχέης τε καὶ λεπρῆς Ἀκτῆς.*

Qui poſtea Πρίων appellatus. V. infrà in *Prion.*

Actæa, adde: Idem quoque Cereris epitheton fuit, quæ *Attica* etiam dicta.

Actæon, filius Ariſtæi, adde: Hujus, ut & Diomedis Thracis, fabulam enucleans, Theo-Sophiſta *Progymnaſm. cap.* 6. *Διομήδης δὲ ὁ Θρᾷξ*, inquit, *ὡς ἱπποτροφίαν ἐξαναλώσας ἐλέχθη ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἵππων ἀπολωλέναι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ Ἀκταίων ὑπὸ κυνῶν*, *Diomedes autem Thrax. quòd in equis alendis bona ſua conſumſiſſet, ab equis devoratus dictus eſt: quemadmodum à canibus Actæon.* Neque aliter de *Actæone* Palæphatus, qui proin *præda canum* non minùs eleganter dicatur; quàm *præda caballorum*, Prætor ille Ludos edens, apud Juvenalem *Sat.* 11. *verſu* 193.

> *Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ,*
> *Idæum ſolenne colunt, ſimilisque triumpho*
> *Præda caballorum Prætor ſedet —*

Nempe Prætor hic, dum triumphantis ritu habituque Circenſibus præſideret, magnum ſe virum putabat, quum revera eſſet *caballorum Præda*, h. e. prodigâ illâ impensâ in equis aurigisque alendis, exercendis, producendis comederetur miſer, patrimonium exhauriret, interiret &c. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſervationum lib.* 4. *cap.* 24.

Actarius, pro *Actuarius* ſeu Commentarienſis, occurrit in vet. *Inſc.* apud Baronium ad 27. Martii. ACTARIUS LEG. VII

Actio Miſſæ, quid ſit in Eccleſia Rom. V. infrà *Canon Miſſæ.*

Actiones Synodorum, à Synodorum ſeſſionibus diſtinguendæ, cùm in uno interdum conſeſſu plures cauſæ vel *actiones* explicari oleant. Sic in Synodo quidem Calchedonenſi ſex primæ ſeſſiones, totidem omnino actiones continent, ſingulæ ſingulas. At ſeſſio ſeptima tres actiones complectitur, ſeptimam, octavam & nonam. Octava iterum unicam actionem, nempe decimam. Denique Synodi univerſæ ſeſſiones, ſive ut Liberatus *cap.* 13. vocat, Secretarii, fuere duodecim, *Actiones* verò ſexdecim. Sirmondus *ad Facundum Hermian. lib.* 5. ex eodem Liberato, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Actius præn. Cajus, ex Romanis civis Ateſtinus fuiſſe fertur, circa A. C. 390. Ex cujus poſteris Foreſtum, Aquilegiæ adversùs Attilam defenſorem: Acharium, de quo ſuprà: Marcellum Valentiniani III. Ducem, adversùs Vandalos, Sabinianum Illyrici præfectum, aliosque enumerant, ſerie continuâ usque ad Azonem, Guelficæ poſterioris lineæ conditorem. Alii verò *Actiam* ſtirpem in Caji trinepote Bonifacio, & ejus filio Valeriano, qui A. C. 590. prælio Longobardorum in Francos ceciderit, defeciſſe ſtatuunt, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in fam. Guelfica.*

Actor, honeſtiſſimo præ reliquis ſervis loco atque gradu, apud Romanos, fuit, utpote qui in rei dominicæ procuratione primas ſibi vindicabat. Rabanus Maurus *de inſtitut. Cleri lib.* 1. *cap.* 10. *Quoniam enim* Actor *prudens & bonus ſcit, quid ſit domini ſui cenſus & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia.* Irenæus *adv. Hær. lib.* 4. *Quis igitur erit fidelis Actor bonus & ſapiens, quem præponet dominus ſupra familiam, ad danda eis cibaria in tempore.* Appulejus *Metam. l.* 8. *Servus quidam, cui cunctam familiæ tutelam dominus permiſerat ſuus* &c. Ejusdem meminit Plautus *Aſinar. actu* 2. *ſc.* 4.

> *Nam ſi ſciet noſter ſenex, fidem huic non eſſe habitam,*
> *Succenſeat, quoi omnium rerum ipſius ſummam credidit.*

Hinc familiæ contradiſtinguitur, apud Columellam, *de re Ruſt. lib.* 1. *cap.* 7. *Ita fit, ut &* Actor *& familia peccent.* Et hi videntur fuiſſe, quos Æl. Donatus *Majores domûs* appellat. Quòd enim apud Terentium Demipho ita Getam alloquitur,

> ——————— D. *oh* !
> *Bone cuſtos ſalve! columen verò familiæ:*

Id ille ita interpretatur, *Columen culmen, an columen columna? Unde Columellæ apud veteres dicti ſervi majores domûs. Lucilius* 22,

> *Servu' neque infidus domino, neque inutili quoiquam*
> *Lucili, Columella hic ſitu' Metrophanes.*

Ita enim legendum hoc diſtichon. Hucque referenda ſanctio Theodorici R. apud Papinianum *tit.* 4. qui pretium occiſi *Actoris* centum ſolidis taxavit. Neque aliunde fluit Julii Pauli JC. ſententia, exiſtimantis, animadvertendum eſſe ſeveriſſimè in eum, qui Actorem corrupiſſet, ut qui poſſet rationes dominicas intercidere, vel adulterare, vel etiam rationem ſibi commiſſam turbare. Imò, *etſi ſervus*, qui Actum domini geſſiſſe diceretur, *in commiſſum ceciderat, non vendebatur; ſed pro eo, viri boni arbitratu, æſtimatio dabatur, ex reſcripto D. D. Severi & Antonini, lib.* 16. *ff. de Publ. & Vectig.* Quod & Juſtiniano Aug. obſervatum, §. *Pœna. Inſtit. de injur.* nec injuriâ ſanè, ideoque rectè Juvencus *Hiſtor. Evang. lib.* 3. ſervos, à Patrefamiliâs miſſos, ad colonos agricolas, ut vineti fructus perciperent, *Actores* interpretatur:

> *Tum longinqua petit, ſed fructus tempore certo*
> Actores *famulos mittit, queis portio ſalva*
> *Cultorum, certâ ruris mercede daretur.*

Quoniam verò unus non omnia poterat, adjutoribus ſuis non carebat *Actor.* Scævola *l.* 40. *ff. de Statu lib. Item quæro, an ea quæ exacta ſunt per adjutores ejus* (Actoris) *neque Calendario illata ſunt, aut fraudulenter acta, huic aſcribi poſſint, cùm eſſet hic præpoſitus*; Calendario nempe præponebatur aliquando ſervus quispiam, ut pecunias domini exigeret crederetque, qui à *Calendario* dictus eſt. *Actor* verò ſecundarum in familia, *Diſpenſator* fuit, ſive *Prorogator*, de quo Irenæi locus laudatus intelligendus, V. *ſuo loco.* Item à *Frumento* dictus; quò & illi pertinent, qui diurna aſſervabant, *ab Ephemeride* nomen adepti. V. Laur. Pignorium *Comm. de ſervis.* Reperiuntur *Actores rerum*, *Actores bonorum*, *Actores prædiorum fundorumque*, apud Columellam *lib.* 1. *cap.* 7. & *cap.* 8. Apud Suetonium habemus *Actorem ſummarum*, qui rationibus diſpungendis præerat; illasque obſervabat, de quibus V. Titum Popmam *lib. de Operis ſervorum, aliosque.*

Actores Eccleſiæ, dicti propriè, qui res, bona, poſſeſſiones & facultates Eccleſiarum adminiſtrabant, veluti earundem Oeconomi vel Villici: ſeu, ut Pithœus in *Comitibus Campaniæ* cenſet, *Advocati & Defenſores Eccleſiarum.* Quâ ratione occurrit vox apud Juſtinianum in *Nov.* 3. Gregorium M. *lib.* 1. *Epiſt.* 9. & 53. Marculfum *lib.* 2. *form.* 4. Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib.* 2. *cap* 17. 18. Alios, laudatos præfato *Gloſſarii* Auctori: quem V. etiam de *Actoribus Regis*, *Fiſci Regii*, *Provinciarum & Villarum.*

Actores Templi, iidem cum Exorciſtis, V. *infrà.*

Actuarii, propriè olim appellati, qui annonam à ſuſceptoribus accipiebant, dato pittacio, in quo continebatur, quantum accepiſſent, eamque dein militibus erogabant, ut du Freſne colligit ex *tit. Codicis* Theodoſ. *de Erogatione militaris annonæ. l.* 11. 16. 24. 28. & *tit. de Numerariis & Actuariis l.* 3. 5. 10. 14. 15. Erant autem tot *Actuarii*, quot numeri militares, ut docet *lex* 16. *de Erogat. milit. ann.* Meminere eorum Ammianus *lib.* 20. & *lib.* 25. *extr.* Eutropius, Aur. Victor & Trebellius Pollio in *Victorino*, apud quem Pæanius vocem *Actuarii*, proprium hominis nomen eſſe putans, Ἀκτουάριον vertit, cùm Ὑπομνηματογράφον debuiſſet, Caſaubonus

ad

ad l. V. quoque Schott. Aur. Victorem. Ab hujusmodi autem *Actuario*, *cujus uxorem ſtupraverat compoſitâ factione Agrippinæ, perculſum eſſe Vitturinum*, tradit Pollio Pratejo, apud Joh. Calvinum *Lex Jurid.* *Actuarios*, cujus meminere Impp *in l. Actuarii & l. pen. C. de erog. mil. ann. & l. Actuarios C. de num. & Actuar. Nov.* 108. alibi, Græcis Υπομνηματοφύλαξ ſeu Υπομνηματογράφος, eſt actorum ſcriptor ſive cuſtos, quique ratiocinia perpetrat: Quorum quidam ærarii Comitum *l. 3. C. de div. offic.* alii Palatinorum numerorum rationes tractant, *d. l. Actuarii*: alii Præfecti Prætorio: alii Scholæ, de quibus *d. Nov.* 108. &c *Actuarius* verò *limes*, apud Agrimenſores, dictus eſt ab *actus* latitudine, qui viam populo dans agrum per jugera diſcriminabat. Nam duo *actus* (ita illis πλέθρον, ſeu *agri ſpatium certum*) quadrati (quorum quilibet finitur pedibus 120) jugerum faciebant, cujus eadem erat latitudo cum unius actus longitudine. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 677. 678. Hinc *Actuarii pali* Hygino, qui deſignabantur inter centenos vicenos pedes, ſic dicti ab *actûs* longitudine, quæ per 120. pedes porrigebatur, du Freſne *Gloſſ.*

Actus, V. hic ſuprà.

Actus Apoſtolorum, apud Anaſtaſium in *Sylveſtro* Pontif. & in *Chron. Beſuenſi*, Liber Canonicus N. Teſtam. idem cum *Actis Apoſtolorum*, V. ſuo loco. Sic apud Thuribium Aſtoricenſem Epiſc. in libris Apocryphis recenſentur *Actus S. Thomæ*, *Actus S. Andreæ*, *Actus S. Johannis*, *quos ſacrilego ore Leucius conſcripſit.* Car. du Freſne *Gloſſar.*

Acuanitæ, Hæretici, quorum ſeductor *Acuas*, Manetis diſcipulus, cum Manichæis communia habuere deliria, Baronius A. C. 277 *num.* 42.

Acuarii, memorantur Anaſtaſio *Bibl.* in verſione Synodi VIII. *act.* 9. Οἷον βελονάδες, σταυλάριοι, ἱππίατροι &c. *Acuarii*, *ſtabularii*, *veterinarii ſeu Medici equarii*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Acubicula, *in LL.* Francorum Baſileæ editis *lib.* 1. *cap.* 75. *Feminæ (in die Dominico) opera textilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel* acubicula *fiant*: Meurſio eſt ab ἀκούβιτον Gr. de qua voce V. ſuprà. Sed in mendo hunc locum cubare, advertit Spelmannus ex *Capitulis* Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 81 ubi, cùm eadem verba legantur, pro *Acubicula*, extat *Acupictile*; quam genuinam eſſe lectionem ipſa verba, quæ præcedunt, ſatis indicant. Contra Legem hanc recentiorum militat conſuetudo, inquit Car. Macer, qui tenent, penicillo & acu pingere in die feſto non eſſe prohibitum. V. eum, cum fratre Dominico, in voce *Acupictile*. & Car. du Freſne in *Acubicula*.

Acumetenſe, ſeu *Acumitenſe* Monaſterium, V. ſuprà *Achimitenſe*.

Acupedes, Latinis vett. dicti ſunt, qui Græcis ὀξύποδες, quaſi *acutipedes*. Inde *acupedium* Feſtus interpretatur, *cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.* Gloſſ. *acupedium*, ὀξυποδία. Sic Pindarus ἀκμὰν ποδῶν, i. e. *acumen pedum*, eleganter dixit. Et quidem ὀξυποδεῖν, propriè de fullonibus dictum, dum ſaltu illo ſuo fullonio veſtimenta condenſant. Gloſſæ, *addenſator*, ὀξυποδιστής. Aliæ *Gloſſæ*, Ὀξυποδία, *acupedum addenſatio* Titinnius *argutari pedibus*, de fullone, quod idem ac ὀξυποδεῖν: Sic *argutarii canes* vel *acutarii* in L. Salica ſunt *acupedes*, quos & *vertagros* dicebant. Quia autem fullones, dum veſtimenta cogerent & denſarent, ſaltabant, hinc *denſare* hodieque Galli dicunt pro *ſaltare*. Nam & qui ſaltant, ὀξυποδεῖν: quam ὀξυποδίαν & micationem argutationemque pedum in ſaltantibus, Homerus eleganter expreſſit,

Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν ——

Equi quoque καλπάζοντες, & tolutim badiſſantes, ὀξυποδεῖν & crebris denſiſque ſaltibus terram feriunt ac crura altiùs tollendo quaſi ſaltitant. Inde *tricenarii* dicti, quòd greſſibus intricatis & minutiſſimè cribratis incedant: nam crebrâ genuum inflexione & alternis crurum voluminibus, gradu per minutias fracto, inceſſum ſuum celeriter impediunt expediuntque; non verò longis & extentis paſſibus plenoque gradu ſpatium carpunt, quod cantherii faciunt. Suidas, ἀθρόως βαδίζειν ait. Heſychius, καλπάζει, ὀξυποδεῖ. V. infrà ubi de *Aſturconibus*, *Tolutariis & Tricenariis equis*.

Acupictile, in *L.* Francorum *lib.* 1. *cap.* 75. emendatâ, uti viſum, item apud Anaſtaſium Bibliothec. in *Leone IV.* opus eſt *acu pictum*: Iſidorus *Origin. lib.* 19. *cap.* 22. *Acupicta veſtis, acu textilis, aut acu ornata. Eadem & Phrygia.* Virgilio *Pictum acu*, *Æn.* 11.

Pictus acu tunicas ——

Aliàs ſimpl. *pictum* &c. Unde *Acupictura*, cujus Artifex Heſychio dicitur Βελονοποικιλτὴς, ὁ τῇ ῥαφίδι ὑφὴ ποιῶν ἢ ζωγραφῶν; quo de artificio pluribus agemus infrà in vocibus, *Babylonicum*, *Phrygio*, *Pingendi acu artificium*, *Plumarii* &c.

Acus, Gr. βελόνη, Bellonæ inventum, ut Hygino placet, matronis in componendis crinibus adhiberi ſolita eſt; hinc *crinalis* dicta Apulejo *Mileſiar. lib.* 8. Item *diſcerniculum*, Varroni *lib.* 4. *de L. L.* Nec dirimebat modò illos, ac diſcernebat, juxta illud Claudiani *Epithal. Hon. & Mariæ*,

Ipſa caput diſtinguit acu —— ——

Sed & in cirros contorquebat, quò comtiores eſſent fœminæ, pulchrioresque ingenui pueri, aut ipſæ Deorum effigies. Hinc & *acus Magnæ Matris*, inter ſeptem paria, quæ Imperium Rom. tenebant, memorata Servio *ad Æneid. lib.* 7. *verſ.* 187. Eadem *calamiſtrum quoque dicitur, quòd calefacta in ignito cinere capillos ornet* &c. Porrò picturæ inſerviebat ſeu vernis texturæ veſtium; Plin. *lib.* 8. *cap* 48. *Pictas veſtes jam apud Homerum fuiſſe, unde triumphales natæ: acu facere id Phryges invenerunt, ideoque Phrygiones appellati ſunt.* Inventio itaque in Phrygia, uſus in Aſſyria, & præſertim Babylone; Plin. *ibidem. paulò poſt, colores diverſos picturæ intexere Babylon maximè celebravit.* Unde Βαβυλώνιον περίβλημα, *Babylonicis coloribus variegatam veſtem*, hæreditariò obvenſſe M. Catoni, refert Plutarchus *in ejus Vita*. &c V. Thomam Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. & hîc infrà.

Acus, in *Ordine* Rom. *Pallio ſuperinduitur & configitur per* acus *in planeta retrò & ante*; & alibi non ſemel, ubi de Pallio Pontificis ſermo eſt: item apud Brunonem Signienſem *de Veſtim. Epiſcopalibus*, *Acus autem non ad pungendum, id eſt, non propter hujus vitæ compunctionem, ut quidam putant, ſed ad planetam palliumque jungendum inventæ ſunt. Quædam enim anſulæ antiquitùs in planetis poſitæ erant, quibus* acus *inſerebantur, & pallium ſimul cum planeta firmabant, ne à ſuo loco pallium moveretur: Aciculam* notat ſeu *ſpinulam*, Gall. *Eſpingle*, quâ Pallium Archiepiſcopale conſtringitur ſeu configitur. Propriè verò *Acus* pars fibulæ dicitur, quâ illa clauditur & adſtringitur: Trebell. Pollio in *Claudio*, *Fibulam auream cum acu Cyprea unam.* Ubi, malè *Cypria* quidam legunt: non n. ab ullo Cypriorum artificio dicta eſt, ſed ab *cypro*, h. e. *ære cyprio*, quod nunc *cuprum* vocamus, V. infrà, in *Acus cyprea*, & *Fibula*. Fortunatus *lib.* 8. *Poëm.* 4.

Chryſolitha auratam fibula claudit acum.

Salmaſius ad *l. c. Pollionis* & du Freſne *Gloſſar* &c. Inter minimas viliſſimasque res Menandro, in qua tamen pravâ concupiſcentiâ peccari poſſe agnoſcit, tanti habens affectûs voluntatiſque ſanctitatem, ut ne hujus deſiderio delibari voluerit. Unde graviſſimum compeſcendæ libidinis illius præceptum, apud Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil Cap. XI.* §. 27.

— Μηδὲ βελόνης, ὦ φίλτατε,
Ἐπιθυμήσῃς ποτ' ἀλλοτρίας.
Neve acum, chariſſime,
Alterius unquam concupiſces.

Et,

Μηδὲ βελόνης ἅμμ' ἐπιθυμῇς Πάμφιλε,
Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε, πλησίον παρών.
Acum *nec ipſam Pamphile attingas velim:*
Namque aſpicis propinquus hoc ſemper Deus.

V. quoque Juſtinum Martyr. *lib. de Monarch.* & Clementem Alexandr. 5. *Strom.* &c.

Acus Crinalis, V. *ſuprà*. Ea etiam ad ſuendas coronas adhibita videtur, ex Tertulliano *de Pall. cap.* 4. *Vetus jam hydræ Centaurorumque ſanguis in ſagittis pumice ſpiculi excludebatur, inſultante luxuriâ, ut poſt monſtra transfixa coronam forſitan ſuerent.* Dicit enim hîc Auctor, ſagittas illas Herculis, figendis monſtris olim adſuetas, apud Omphalem ſuendis corollis fuiſſe adhibitas, deterſo prius ſanguine, quo erant infectæ; indigitans, Herculeas illas ſagittas apud Omphalem in acus vicem & uſum verſas eſſe: Adeoque per *ſpiculum* intelligit crinalem acum, quæ ex majorum genere erat. Hæ cùm obtuſiores eſſent, acuebantur pumice vel cote, non ſecus ac graphia: Spiculum autem pro *acu* crinali aut diſcriminali, etiam apud Marcianum Capellam eſt:

Crinale ſpiculum pharetris deprome Cupido
Libens capillum ſolvere.

Et in Græcis *Epigramm.* pumicem, Gr. κίσηριν, in inſtrumento τῶν γραφίων, ſemel atque iterum reperias. V. Claud. Salmaſium *Not. ad Tertullianum loc. cit.*

Acus Cyprea, apud Trebellium Pollion. *fibulam auream cum acu cyprea unam*, in *Vita* Claudii; ita enim habet Codex Palatinus, ut Gruterus teſtatur, cùm aliàs nullo ſenſu legatur *Cumacum Cypriam*: non ab ullo Cypriorum artificio dicta eſt, ſed ab *cypro*, h. e. ære cyprio, quod nunc *cuprum* vocamus, nempe æs rubrum; Spartiano in *Peſcennino cyprum* dictum. Ita enim in vett. libris, *Nam & ex ære vel cypro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur.* Inde hoc loco *acus cyprea*; cujus multa apud Marcellum mentio: *Lacertum viridem, quem Græci ſauron vocant, capies, perque ejus oculos acum cupream cum licio, quàm longo volueris, trajicies.* Idem alibi, *Lacertam viridem excæcatam acu cupreâ, in vas vitreum mittes, cum anulis argenteis, ferreis & electrinis.* Item, *ranunculum viridem acu cupreâ pungito & ſanguine ejus excepto palpebras continge.* Sed & aliis locis apud eundem, & *acus cupreæ* & *anuli cuprei* & *vaſa cuprea*, memorantur. Salmaſius *ad Trebellium*.

Acus Diſcriminalis, dicta eſt *quæ capillos mulierum ante frontem dividit*, Non. Qui ornatus *diſcrimen* dictum Latinis, ut Græcis διάκρισμα & διάκρισις. Et quidem *acu* hac omnes mulieres crinem à fronte dividebant, etiam illæ quæ operoſiùs ornabantur; atque hoc diſcrimine Mulieres à Virginibus diſtinguebantur: nam Virgines cirratæ erant, & crinem in vertice cumulatum & colligatum gerebant, absque ulla διακρίσει, mulieres cum crinibus erant iiſque à fronte diviſis. Tertullianus *de Virgin.* *Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore*

laſciviore comam ſibi inſerunt, crinibus à fronte diviſis, apertam profeſſa mulieritatem. Præter hanc v. acum *Acus Crinalis* erat ſeu comptoria, *qua ornatorum crinium compago retinebatur, ne laxiùs flueret,* Iſidor. De ea Martialis,

> *Tenvia ne madidi violent bombycina crines,*
> *Figat acus ſparſas ſuſtineatque comas.*

Nempe illâ omnes annuli comarum in capite jam ornato fixi continebantur, ne fluerent laxiùs. Idem,

> *Unus de toto peccaverat orbe comarum*
> *Annulus infertâ non bene fixus acu* &c.

Aliàs nihil prohibet, quin eâdem *Acu crinali* ac *diſcriminali* uſi ſint, tum ad capillum diſtinguendum ac à fronte dividendum, tum ad annulos & ſertas crinium retinendas. Quòd verò *calamiſtrum* cum *Acu* crinali idem facit Nonius, aſſenſum non impetrat. Quamvis n. ad torquendos etiam capillos eâ uti potuerint, diverſa tamen res fuit & diverſi uſus utrumque. Acus namque crinalis aurea erat, diſtinguendis ac continendis capillis; calamiſtrum v. ferreum, iis ex ferro torquendis ac vibrandis. Quam in rem plura V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 761.

Acus Semiramia, V. in vocibus *Acupictile, Babylonicum, Plumarii.*

Acûs Foramen, V. infrà, in *Camelus.*

ad *Acuta*, V. infrà *Ad acuta.*

Acutarii ſeu *Argutarii* canes, V ſuprà *Acupedes.*

A' Cutheis, ſcripſit *de Geſtis Spalatinorum*, usque ad A. C. 1452. *Edit.* à Johanne Lucio *in Hiſt. Dalmat:* du Fresne in *Nomenclat Scriptorum med. & inf. ætatis.*

Acuti Cyprii, apud Palladium, clavi ſunt ærei: ex Cypro, vel ære Cyprio facti; de quibus V. Claudium Salmaſium *ad Solinum pag.* 1078.

Acutiator, in *Gloſſ.* ἀκονητὴς, *Samiarius*, *cotiarius*, *acutiator.* Hinc *acutiari*, Gr. θῆξαι. Doſiades in βωμίσκῳ nondum edito:

> Μαύλιες ὑπερθε πυρὸς Ναξίας θοώμενος.

V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, & infrà in *Samia teſta.*

Acutum, in coloribus, idem cum *claro & excitato*, Græcè ὀξὺ ἄνθος & λαμπρὸν, quum viz. color lumine intenſiore & clariore excitatur, quod fit, cùm plus luminis, quàm coloris, inditur, Sicut contrà, cùm color nimis oneratur & ſaturatur, tum fuſcior & obſcurior, atque adeò triſtior evadit. Quod Græci βαθὺ, βαρὺ, κατακορὲς κλ. Latini *adſtrictum, plenum, ſaturum* &c. vocant. Interdum tamen, quia pleniori ac ſaturatiori colori etiam accedit lumen intenſius ac vegetius, iſta diſcrimina confunduntur. V. infrà *paſſim.*

A D.

Ad, ſæpè locorum nominibus præponitur, ex familiari loquendi formula, quâ nos *ire ac pergere* dicimus *ad quædam loca:* cujusmodi exempla paſſim proferunt *Itineraria* vett. Antonini & Hieroſolymitanum & Peutingeri *Tabulæ.* Ita apud Marcellinum *lib.* 17. Mediolani locus occurrit *ad Innocentes* appellatus: Et Pontes in Pictonibus caſtrum, *ad Pontes* vocari ſcribit Anonymus in *Miraculis S. Eutropii Epiſc. Santonenſis n.*22. Eodem loquendi more recentiores Græcos loqui, oſtendit du Freſne *in Deſcript. S. Sophiæ num.*18. qui & Dafnenſe Palatium ad Antiochiam, *ἐπιδάφνην* dictum, quaſi ἐπὶ τὴν Δάφνην, credere jubet. Sic docet Sponius in *Itiner.* Græciæ, Thebas *Stiva*, Conſtantinopolim *Stimbol* vel *Stanbol*, Lemnum Inſ. *Stalimeni.* Athenas *Satina*, à peregrinis vocari per errorem; cùm incolæ *S' tiva, S' timbol, S' ti Lemnos, S' Athina* quidem pronuntient, cùm iter ad hæc loca indigitant, pro εἰς *Τίβα*, εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν Λῆμνον, εἰς Α'θήνας: alias Thebas *Thiva* vocent &c. Adde ſuprà, ſi placet, Theoſterictum in *Vita* S. Nicetæ Hegumeni *num.*2.

Ad Acuta, apud Tertullianum *de Pallio cap.*5. *Si pergam* ad acuta *tecum, plus togæ læſere Remp. quàm loricæ:* idem eſt ac *acutis.* Quaſi dicat, ſi pergam acutis & decretoriis armis tecum pugnare, non proluſoriis ac hebetibus Ovidius,

> *Ponite jam gladios hebetes, pugnetur acutis.*

Idem,

> *Mox ubi proluſit rudibus puer ille ſagittis,*
> *Spicula de pharetra promit acuta ſua.*

Sic *ad certum pugnare*, eidem Tertulliano *adversùs Marcionem lib.* 3. *His proluſerim quaſi de primo adhuc & de longinquo: ſed hinc jam ad certum & comminus pugnaturus, video aliquas etiam nunc producendas, ad quas dimicandum erit, lineas.* Acuta nempe tela, præpilatis & exercitoriis heic opponuntur. Uti autem *ad acuta* dicitur pro *acutis*; ita *ad plumbatas cædere*, in vet. paſſione, pro *plumbatis:* & apud Vegetium, *ad fundam lapides jacere, ad cornu inflandere, ad harundinem perforare* &c. Salmaſius *ad Tertull. l. c.*

Ad Ægros cubiculariorum, qui ægros ex cubiculariis curabat: Idem *ab Ægris* dictus eſt, Salmaſius *ad Jul. Capitolinum in Gordiano tertio.*

Ad Aleam, ad tabulam, ad latrunculos ludere, dixêre recentiores, pro *aleâ ludere, teſſeris, latrunculis:* Flav. Vopiſcus in *Proculo. Nam cùm in quodam convivio ad latrunculos luderetur.* Sic *ad Judices ludere,* apud Spartianum in *Severo*, *Nullum alium inter pueros ludum niſi ad Judices exercuit.* Sic *ludere ad tabulam*, dixit Paulus Diaconus *de geſtis Langobardorum lib.*1. *cap.*30. *Horum itaque viribus Rex indubitanter fidens, dum ipſe ſecurus ad tabulam luderet.* Ubi *ad tabulam ludere*, eſt quod Græci recentiores dixere ταβλίζειν, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum.* V. eundem *ad Lampridium in Heliogab.*

Ad Digitum pugnare, pro *digitis pugnare*, dixere Vett. quod uno verbo, *micare.* Quintilianus *lib.*8.*cap.*5. *Contra eandem ſororem gladiatoris, cujus modò feci mentionem*, ad digitum *pugnavi.* Ita in vetuſtiſſimo & optimo codice Bongarſii legit Salmaſius, cùm vulgò edatur; *At digito pugnavi.* Incertus auctor vet. Epigrammatis, *ad digitum concurrere* dixit,

> *Lex erat ad digitum poſitâ concurrere palmâ.*

Quem verſum de micatione idem accipiendum judicat. *Decernere digitis*, apud Calpurnium *Eclog.*2.

> *Et nunc alternos magis ut diſtinguere cantus*
> *Poſſitis, ter quisque manus jactate micantes,*
> *Nec mora, decernunt digitis.*

Igitur *ad digitum pugnare*, & *digitis pugnare*, idem; ut *ad manum ſaltare* & *manibus ſaltare*, quod eſt χειρονομεῖν, *geſticulari*, Pantomimorum proprium: *ad tibias canere* pro *tibiis canere.* Lampridius in *Heliogabalo, Ipſe cantavit, ſaltavit, ad tibias dixit*, &c. Salmaſius *ad Fl. Vopiſcum in Carino.*

Ad Fiblas ſeu à *Fiblis*, V. infrà in *Fibula.*

Ad Fiſtulam dicere, Appul. *lib.*6. item *ad tibiam*, apud Æl. Lampridium *Heliogab. Ipſe cantavit, ſaltavit, ad tibias dixit.* &c. eſt fiſtulâ canere, & tibiis. Gr. πρὸς αὐλὸν φθέγγεσθαι, & αὐλῷ φθέγγεσθαι, &c. Salmaſius *ad l.*

Ad Fratre ſuo, pro *ad fratrem ſuum*, apud Jul. Capitolinum in *Vero.* V. Salmaſium ibi, & *ad Æl. Lampridium in Heliog.*

Ad Judices ludere, puerile ludi genus, apud Spartianum in *Sever.* V. infrà *Judices.*

Ad Manum ſaltare, χειρονομεῖν, Pantomimorum fuit, V. in hac voce.

Ad Mauros, pro *Præfecto Maurorum*, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano tert.* ubi ſic legit Salmaſius, *Quid facerem, quòd* ad Mauros *me venderes & conſilio cum Gaudiano & Reverendo & Montano habito, vel laudares aliquos, vel vituperares.* Nam *Præfectus à Mauris*, & *Præfectus ad Mauros* & *Præfectus Maurorum*, dicebatur: Sicut *Procurator à rationibus ad rationes & rationum: Præpoſitus à fiblis, ad fiblas & fiblarum* &c. Videtur autem hic *ad Mauros*, vel Præfectus Maurorum, multum in aula potuiſſe, ſub puero Gordiano, eo tempore, quo mater ejus & Imperium & Imperatorem ipſum regebat, Salmaſius *ad l.*

Ad Memoriam dictare, apud Flav. Vopiſcum in *Caro*, *Junius Calphurnius qui* ad memoriam *dictabat, talem ad Præfectum Urbis ſuper morte Cari epiſtolam dedit:* dicebatur, qui memoriæ dictator erat, & ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης Græcis dicebatur. *Parere ad memoriam*, dixit Spartianus, V. infrà in *Parere.* Sic *procurare ad alimenta & procurare ad viceſimam*, dicebatur qui alimentorum erat Procurator, & viceſimam procurabat &c. Salmaſius *ad Vopiſcum.* V. quoque infrà in *Memoria* & *Scrinium.*

Ad Pedes, *à Pedibus* & *circumpedes*, ſervi pediſequi ſunt; ſicut *anteambulones* & *antepedes*, dicti amici, obſequium facientes. Sed & curſores ſic appellatos reperimus: Inter ſervos enim erant olim ad hoc miniſterium deputati, quorum mentio frequens apud Scriptores *Hiſtor. Aug.* alioſque paſſim. Sic Severus nunquam niſi ſervis ſuis curſoribus uſus legitur: inter aulici quoque miniſterii obſequia curſores fuiſſe, ſub poſterioribus Imperatoribus, diſcimus ex Corippo,

> —— — *Jamque ordine certo*
> *Turba decanorum, curſorum, in rebus agentûm.*

Hinc mentio *L.*10. *Cod. de div. offic. Decanorum partis Auguſtæ, curſorum partis Auguſtæ:* ubi magnus Cujacius curſores interpretatur veredarios. Sed curſores pedibus omnino obſequium præſtabant & mandata perferebant, Unde & *Exercipedes* quoque vulgò dicti. *Gloſſæ, Exercipes*, ταχυδρόμος, δρομεὺς καὶ κούρσωρ: At veredarii in equis currebant, ſuntque quos hodie *Curreries* Galli vocant. Curſores hodieque habentur in comitatu ac miniſterio Principum, quos iidem vulgò *Valets de pied*, h.e. Servos *à pedibus*, vocant. Claudius Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Severo.*

Ad Reſponſum, dicti olim οἱ τῶν ἀποκρίσεων μηνυταὶ, quas *menivres* qui faciebant, erant Secretarii, vel à Secretis. Hinc qui Vopiſco in *Divo Aureliano* dicitur *Notarius Secretorum*, is Zoſimo vocatur τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτὴς: id quod erat propriè munus Secretariorum. Locus autem, ubi Princeps τὰς ἔξωθεν φερομένας ἀποκρίσεις audiebat, Ἀποκρισιάριον vocabatur, uti diſcimus ex Cedreno. Iidem *Apocriſiarii*, item *Referendarii* quoque appellati ſunt: nam μήνυσις & ἀναφορὰ & *notaria* res eadem. Græci recentiores Ρ'ωφερενδαρίους eos vocarunt: atque ita rectè apud Suidam Ρ'αφενδάριος ἀξίωμα Ρ'ωμαϊκὸν, ἤγουν ὁ ἀναφορεὺς; ubi Ρ'αφενδάριος eſt, pro Ρ'εφερενδάριος, quo modo vocem hanc ſcriptam ſe legiſſe, in vetuſtiſſimo codice Epigrammatum Græcorum, ait Salmaſius, *Not. ad Flavium Vopiſcum l. c.* &c.

Ada, Plinio *lib.*3.*cap.*19. *Abdua*, Straboni *Adua*, aliis *Adda*, fluvius

fluvius eſt Italiæ, qui in jugis Rhæticis ſeu Braulio monte ortus, inde Occaſum recto tramite petit, ac Larium lacum ad latus ingreditur. V. Stumpf. *lib.* 10. *de Rhætis cap.* 7. & ſuprà in voce *Abdua*.

Adad, ſeu *David*, Rex Æthiopum Axunitarum, ad fidem Chriſti converſus eſt, principatu Juſtiniani I. Imp. à quo tempore Æthiopia illa inter medios barbaros religionem Chriſtianam, ſed innumeris deformatam erroribus, retinuit. Georg. Hornius *Orb. Imp.*

Adæratio, ἐξαργυρισμὸς, ab *adærare*, pretium addicere, ære æſtimare, ad æris pretium redigere, Gr. ἐξαργυρίζεσθαι, item ἀποχαλκίζειν. Gloſſæ, *Aderat*, ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει: illis enim χαλκὸς etiam pro argento ſumitur. Unde ἄχαλκοι pauperes ac malè nummati; & ἀχαλκεῖν, nummorum penuriâ laborare. In Epigramm.

——— Εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινάτω, θὲς τὸ χιλιάδιον &c.

Eſt igitur *adæratio*, taxatio & æſtimatio rei. *Gloſſæ* præf. *æſtimatum*, τὴν σύνοψιν, ἤτοι ἐξαργυρισμὸν, ἤτοι διατίμησιν: ubi notandum, σύνοψιν ita Græcè dici, ut *conſpectum* dixit A. Gellius *lib.* 19. *cap.* 10. *Oſtendebatque depictas in membranulis varias ſpecies balnearum, ex quibus cùm elegiſſet unam formam ſpeciemque, interrogavit quantus eſſet pecuniæ conſpectus ad totum opus abſolvendum. Pecuniæ* nempe *conſpectus eſt* διατίμησις & ſumma pecuniæ, ad earum balnearum abſolutionem: Gloſſæ. σύνοψις, *taxatio*. Salmaſius *ad Treb. Pollionem in Claudio.* Hinc *Adæratæ annonæ*, *l.* 31. *Cod. de Erogat. milit. annonæ*, cùm ſc. annonæ in ære perſolvuntur, &c. V. quoque Caſaubonum *ad Theophraſti Charact. pag.* 332. & Jac. Gothofredum *ad l.* 28. *Cod. cit.*

Adalingi, ſeu *Adelingi*, V. infrà: aut *Ethelingi* ſeu *Edlingi*, vox Saxonica, Nobiles denotat & natalium ſplendore illuſtres, in *Gloß.* Keronis. L. Angliorum & Werinorum *tit.* 2. 3. 4 5. ubi trifariam hominum conditionem apud Saxones diſtributam obſervare eſt, in *Adalingos* ſeu Nobiles, Liberos & Servos; quod Nithardus confirmat *lib.* 4. Ex *Athel*, ſeu *Ethel*, nobilis; à qua voce ſine dubio Angloſaxonica illa, *Ethelredus*, *Athelunus*, *Ethelbaldus*, *Ethelulfus*, *Ethelſtanus*, Regum Angloſaxonum familiaria nomina, ortum cepere. Ab hac igitur originatione dictos putant *Adelingos*, Regum præſertim filios & hæredes, qui ipſis ſucceſſuri erant, uti diſcimus ex LL. Eduardi *cap.* 35. *Rex verò Eduardus Edgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro ſuo nutrivit: & quia cogitabat hæredem eum facere, nominavit*, Adeling, *quem nos dicimus Domicellum. Sed nos indiſcretè de pluribus dicimus; quia Baronum filios vocamus Domicellos, Angli verò nullum, niſi natos Regum* In LL. Hœli Boni, *Urchrichiad*, *i. Edling, qui poſt Regem habet ſuccedere* &c. Sic apud Simeonem Dunelm *de Geſtis Angl. A. C.* 866. *Elfredus, id eſt, Clito Adeling.* Apud Henricum Huntindon. *lib.* 5. *Beorfight filius Brithnodi Adeling:* Et *lib.* 6. *Quidam Anglorum Eadgar* Adeling *promovere volebant in Regem* &c. Hinc *Aedlingaege* Inſula, id eſt, *Nobilium Inſula*, dicta eſt, apud Roger. Hovedenum A. C. 887. & in *Charta* Alfrici Regis in *Monaſtico* Angl. *Tom. I. pag.* 203. *Ad Inſulam Clitonum, quæ Anglicè uſitato nomine Aedlingaeg nuncupatur:* unde *Clitones & Adelingos* ſynonyma eſſe colligitur. Car. du Freſne *Gloſſar.* qui & hanc in rem laudat Orderic. Vitalem *lib.* 12 *p.* 855. 869.

Adam, nomen primi hominis, adde: Eum horâ ſextâ veſpertinâ, conditum fuiſſe, Origenes meditatur *tract.* 35. *in Matth.* quam opinionem ſequitur Theophylactus *in Matth.* & alii, qui eadem horâ Chriſtum, *alterum Adam*, cruci affixum fuiſſe, opinantur: unde Theophylactus. *Quâ igitur horâ Deus hominem condidit, eâdem & lapſum curavit.* Et Cyrillus Hieroſolymit. *Quo tempore everſio fuit, eodem rurſus facta eſt reparatio, Catech.* 14. Atq; hac horâ (quæ una ex ſeptem horis Canonicis eſt in Eccleſia Rom.) ab antiquis Patribus magis fervidas preces fundi conſueviſſe, tradit Domin. Macer in *Hierolex.* in *Horæ Canonicæ.* Feriâ ſeu die hebdomadis ſextâ eundem lapſum eſſe, quâ Chriſtus lapſum morte ſuâ reparavit, aſſerit idem, atq; propterea in qualibet feria ſexta quadrageſimali inſtitutum eſſe a Pio V. ut Pſalmi Pœnitentiales recitarentur, addit: qua de ſententia vide judicium Caroli fratris ejus, in voce *Pſalmus.* Sepultum fuiſſe in monte Golgotha, ubi Dominus noſter crucifixus eſt, Auguſtinus habet *Serm.* 71. *de Temp. Et dignum erat, fratres, ut ſanguis ille pretioſus etiam corporaliter pulverem antiqui peccatoris, dum dignatur ſtillando contingere, redemiſſe videatur.* Hieronymus verò Adamum in civit. Hebron tumulatum eſſe, ſtatuit: V. eosdem Macros in *Golgotha.* In memoriam lapſus ejus & hinc ortæ corruptionis, quæ totum genus humanum pervagatur, *Cinerum diem* in eadem Communione celebrari, refert Rupertus *de divin. offic. lib.* 4. *cap.* 10. Inprimis verò Halberſtadienſium in Saxonia feſtivitatis hujus ritus memorabilis, quem Æn. Sylvius in *Europ.* ſuâ hoc modo memorat *cap.* 2. *Inquirebant*, inquit, *in hac die ſceleſtiorem civium, quem lugubribus indumentis veſtiebant, ac capite velato in Eccleſiam conducebant, exiqua, peractis divinis officiis, illum expellebant. Hic per totum Quadrageſimæ tempus nudis pedibus in civitate perambulabat omnesque Eccleſias viſitando, minimè ingrediendo nec cum ullo unquam loquebatur; erat tamen alternatim ad menſam inter Canonicos invitatus: dormiebat poſt mediam noctem, tandem poſtea ab omnibus peccatis & enormitatibus commiſſis abſolvebatur & deinceps* Adam *appellabatur*, &c. V. eosdem Auctores in voce *Cinerum dies.* Plura de hoc generis humani Auctore ac Capite, ſtatu ejus utroque aliisque huc pertinentibus, V. inprimis apud Franciſc. Burmannum *Synopſ. Theol. Chriſt. Part.* 1. *lib.* 2. *loc.* 8. *capp.* 1. *& ſeqq.*

Adamantis fragmentis, auro incluſis, ſculpi alias gemmas, Plinius auctor eſt: hodie *Adamante* in minutiſſimum pulverem contrito cœteras gemmas poliunt Gemmarii. Sed & *Adamas* à duritie, ſicut ipſum ferrum, ob eandem rationem, lapis ille Cyprius dictus eſt, quo adamantes ipſos ac reliquas gemmas ſcalpi, ſic ut quæ ferro reſiſtunt, hujus ſcalpturæ cedere cogantur, ſcribit Solinus *cap.* 52. Imò nec ſcalpebantur ſolùm hoc lapide gemmæ, ſignaculis faciendis, ſed & perforabantur, ut filo ad monilia inſeri & collo ſuſpendi poſſent &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1101. & infrà ubi *de Cotibus Armeniis ac Cypriis.*

Adamantius, Præfectus Urbi: quidam legunt *Amantius*. V. epigraphen *l.* 12. *& text. in l.* 13. *C. de ædif. priv.* Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Item cognomentum Origenis, de quo ſic Photius *Biblioth. Origenem* Adamantium *cognominatum ex eo tradunt, quòd rationes, quas collegerat, adamantinis quibusdam quaſi vinculis non abſimiles viderentur.* Unde ſumtâ occaſione, aliqui Scriptores, ut Auguſtinus, Sophronius Epiſc. Hieroſolym. & Epiphanius, duos fuiſſe Origenes crediderunt: qua de re V. Macrum *in Hierolexico.*

Adamas, Græcè Ἀδάμας, de variis dicitur. De ferro, & lapide Cyprio, uti vidimus; de auri nodo ac flore ſeu ſpuma: De lapide galactite, quo Magi olim vel Deos evocabant, vel Manes eliciebant; item quo Deorum mentem inflectebant & pacatam hominibus eorumque ſacrificiis reddebant: quem proin ἀνανχίτην & ἀδάμαντα appellatum Orpheus ſcribit:

Τόν ῥα παλαιγενέες μὲν ἀνανχίτην ἀδάμαντα
Κλῆιον, ὅτι γνάμπτει μακάρων νόον, ὄφρα θυηλὰς
Ἀζόμενοι ἐθέλωσιν ἐπιχθονίους ἐλεαίρειν.
Quem veteres quidem anancitem adamantem
Vocabant, quoniam inflectit Beatorum mentem, ut ſacrificia
Aſpicientes velint terrigenarum miſereri.

De herba quadam ſummæ in Vett. itidem Magiâ efficaciæ, ut quâ admotâ, Leones hiatu laxo reſupinari, ſcribit Plinius *lib.* 24. *cap.* 18. quæ hanc ob cauſam *adamantis* dicta. De gemma imprimis principe, quam non inter gemmas ſolùm, ſed etiam in rebus humanis, maximum pretium habere ſcribit Plinius *lib.* 37. *cap.* 4. proximum margaritis, tertium ſmaragdis locum tribuens. Alios tamen primas margaritis, ſecundas *adamantibus*, tertias ſmaragdis, opalis, carbunculis, topaziis, concedere, notat Salmaſius *ad Solinum, pag.* 139. Ejus eximium ac præſtantiſſimum genus in cryſtallo, ſecundum & illi proximum in auro naſci, dicitur Solino ubi ſuprà: Sed fallitur, Plinium non ſatis aſſequutus, qui cùm ſcripſiſſet, optimum genus adamantis in auri metallis naſci, mentionem ſubjicit Indici, *non in auro naſcentis, ſed quadam cryſtalli cognatione.* Ubi non cryſtallum matricem adamantis, ſed naſcendi ſaltem modo & facie cryſtallo ſimilem eſſe Indicum hunc adamantem, docet; namque & inter cautes naſcitur & colore tranſlucido & laterum ſexangulo nitore in mucronem turbinatus eſt, ut cryſtallus. Aliàs toto orbe diviſis regionibus naſcuntur & temperaturâ in totum diverſis. Cryſtallus in rigentibus locis, glacie multis annis duratâ firmatur; *Adamas* calidis regionibus, & intra biennii ſpatium, quod mirabile eſt, perficitur. In India, quæ *Adamantum patria eſt*, cryſtallus non invenitur: In Scythia contrà Cryſtallum ferente, nullus Adamas &c. Sed nec in aurifodinis reperti adamantis, ullus Vett. meminit; & Diodorus qui *libro* 3. multis exponit rationem fodiendi auri & lavandi & molendi, & coquendi, quæ in χρυσωρυχείοις Ægyptiis vigebat, ad confinia Arabiæ & Æthiopiæ, adamantem, in illis auri metallis inveniri, nullo verbo prodidit. V. quæ de his habet Tavernier *in ſuo Itiner. Indiæ.* Hodie Indi magni faciunt Adamantes de *Rupe veteri* cognominatos, præcipuè quos Natura perfecit, nullâ arte politos: *Naifes*, q. *Nativos* iis dictos: quis n. ambigere queat, quin ex Latino dictio illa deſcenderit. V. quæ de gemmarum hac nobiliſſima Salmaſius habet *ad Solinum paſſim*, ubi *Adamantes Indicos* invictos eſſe igni, hinc ἀνικήτους Diodoro appellatos, at duriſſimum hunc lapidem in minutiſſimum conteri pulverem, addit.

Adamus Wenceslaus, Dux Teſchinenſis, patri Wenceslao *Adamo* A. C. 1569. ſucceſſit. Hic in aulâ Chriſtiani I. Elect. Saxon. educatus, poſtea in bello Turcico ſtrenuè ſe geſſit, & A. C. 1617. ſupremus Sileſiæ Capitaneus conſtitutus atque ſeq. anno mortuus eſt; poſtquam ad Rom. communionem tranſiiſſet: in qua etiam, qui ei ex Eliſabetha Curlandica natus eſt, Fridericus Wilhelmus adolevit, qui noſtrâ memoriâ morte ſua totam Micislai, Superioris Sileſiæ Ducum ſatoris, lineam terminavit, Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Adani Inſ. Ptolemæo νῆσος Ἀδάνου, hinc *Adan* abſolutè apud Plinium, & ex eo Solinum *cap.* 56. *Ab Indica prominentia ad Malichu Inſulam affirmat eſſe quindecies centena millia paſſuum: à Malichu ad Sceneon ducenta viginti quinque millia, inde ad Inſ.* Adan, *centum quinquaginta millia* &c. Ex Græco Ἄδανις vel Ἀδανίς. Heſychius, Ἀδανὶς ἀστρονόμος. Ἀδανὰ εἰς κόρον ἄγγελα. unde nomen proprium Ἄδανος, qui fortè primus hanc Inſ. detexit. Plerisque enim illis Inſulis Arabici ſinus & Rubri maris nomina impoſita ſunt ab Alexandrinis Mercatoribus, qui in Indiam navigabant; aut à gubernatoribus vel etiam ducibus, quos mittebant Ptolemæi Reges, ad ea maria exploranda & navigationem Indicam periclitandam. Unde pleræque earum ab iis cognominatæ ſunt, qui primi eas detexerunt, aut navem ad eas adpulerunt vel in eas deſcenderunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1265.

Adcreſcentes, in *l.* 11. *Cod. Theodoſ. de Re milit. & l. 6. ac 7. de Tyron. & l. un. de Claſſic.* dicti potiſſimùm milites σχολάζοντες, ſeu, qui non militabant, ſed, militaribus numeris adſcripti, in locum legitimorum militum amiſſorum ſubrogabantur, ut ita numerus ſi quando eſſet imminutus, repararetur: ad quarum *LL* illuſtrationem adhibendus omnino Auctor vetus ſubditus *Notitiæ* Imperii *cap.* 5. *Supplementa* appellantur *in l.* 9. *Cod. Theodoſ. de Tyron. l.* 3. *de Tabular.* & apud Ammianum *lib.* 21. Gall. *les Recrües*, milites ſc. qui in locum amiſſorum adcreſcunt. Adde *l.* 7. *Cod. Theod. de Cenſu*, du Freſne *Gloß.*

Addanis, Marciano fluv. Carmaniæ eſt, quem Ptolemæus Κάδανον, Arrianus *in Indicis* Ἄναμιν vocat, καὶ πλεύσαντες σταδίους ἑκατὸν ὁρμίζονται κατὰ τὸν ποταμὸν Ἄναμιν. ὁ δὲ χῶρος Ἁρμόζεια ἐκαλέετο. *Et navigantes ſtadia centum, appellunt ad fluvium Anamin: regio autem Armozea dicebatur.* V. Salmaſium *ad Solinum p.* 11. 70.

Addenſator, ὀξυποδητής, *Gloſſ.* id eſt, *fullo.* Aliæ *Gloſſ.* ὀξυποδία, *acupedium* (qua de voce V. *ſuprà*) *addenſatio.* Ὀξυποδεῖν namque ſeu *argutari pedibus*, propriè de fullonibus dictum, dum ſaltu illo ſuo fullonio veſtimenta condenſant. Titinnius de fullone, *Terra hæc eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutari pedibus, cretam dum compeſcis veſtimentaque lavas.* Quia autem illi, dum veſtimenta cogerent & denſarent, ſaltabant, hinc *denſare* hodieque Galli dicunt, pro ſaltare; illorum enim *danſer* eſt à Latino *denſare* &c. Salmaſius *ad Jul. Capitolinum in Maximinis.*

Addere Circenſes, apud Æl. Lampridium in *Commodo*, *Circenſes multos* addidit, *ex libidine potiùs, quàm religione & ut dominos factionum ditaret:* Ubi minus rectè in membranis, *edidit.* Contrà eædem *in Antonino Pio*, *Circenſes addidit*, non ut vulgò *edidit*: eſt vel dies ejus θέας, ſeu *ſpectaculi*, multiplicare, vel bigarum adjectione & miſſuum multitudine; ſeu multiplicatione ſpectaculum protrahere, quod interdum fieri conſueviſſe, vel Suetonii unius varii loci declarant. Addam unum ex ejus *Nerone: Neq; diſſimulabat velle ſe palmarum numerum ampliare: quare ſpectaculum multiplicatis miſſibus, in ſerum protrahebatur, ne dominis quidem jam factionum dignantibus, niſi ad totius diei curſum greges ducere.* Caſaubonus *ad Lampridium.*

Addextratores V. inf. à *Adextratores.*

Addirdaga, vox Syriaca, *piſcem magnificum* denotans; unde *Atargatis*, quæ aliàs *Derceto*, & ſub piſcis ſpecie colebatur. V. Salmaſium *ad Sol. p.* 574.

Principes Viri.

Adelbertus, ultimus Italiæ Rex, ab Ottone I. Imp. captus ac in Bavariam relegatus eſt; quo facto Italia Imperio German. eſt ſubjecta A. C. 969. Hornius *Orb. Imper.*

Adelbertus, Dux Alſatiæ, filius Ethiconis ſeu Athici, (qui Ducatum hunc, à Theodorico R. nactus, Ehenhemii habitavit) fundator fuit templi, quod B. Stephano Argentinæ dicatum: Pater Eberhardi, fundatoris Monaſterii Murbacenſis A. C. 724. Luitfridi, qui Comites Neckergavios & Suntgavios proſevit, ac Maſonis. Fratrem habuit Ethonem ſeu Hettonem, à quo Auſtriaca familia orta. V. Phil. Jac. Spenerum *in Fam. Auſtr.* & infrà in voce *Albertus.*

Adelfatum, Ἀδελφᾶτον Græcis recentioribus, congregatio eſt & confraternitas, ab Ἀδελφὸς, *frater. Ii enim omnes etiam fruentur rurſus iis, quæ ſibi adſunt, præfecturis & œconomiis & miniſteriis, ac muneribus & officiis, quæ illis adſunt, quæ dicuntur Adelphata*, Balſamon *can.* 37. *in Trull.* ubi alia vocis notio. In donatione *MS.* facta Monaſterio Caſinenſi à Tertullo, ubi fit mentio fratris ejus Fauſtini, legitur: *Unà cum Fauſtino noſtro exadelpho chariſſimo*, apud Dom Macrum *in Hierolexico.* In *Vita MS.* Magnobodi Epiſc. Andegav. *cap.* 26. *Adelphi* dicuntur Monachi, *Fratres*, Gr. ἀδελφοί. V. Meurſium in Ἀδελφᾶτον, citatum Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Adelingus, à Saxon. *Ædel*, vel *Ædelan*, id eſt, *nobilis*, egregius: Angloſaxonibus olim uſurpatum pro Regia Sobole, & Regum ſucceſſore, quem Galli *Domicellum* vocabant, apud Marculfum: Scriptores Latini ejus ætatis *clitonem:* Britanni *urchrichiad* &c. Ex Canuti tamen Legum veteri Interprete, & Lambardo recentiore, etiam Regni Magnates, præſertim Comites & illuſtriores: imò ex Nithardo *lib.* 4. omnem Saxonicam Nobilitatem, ſub *Adelingorum* appellatione cenſitam olim, colligit Spelmannus *Gloſſar. Archæol.* quod nec dum apud Germanos antiquatum. Eſt autem *Ling.* Saxonica paragoge, pro filio vel juniore: unde *Eadmunling*, filius Eadmundi, *Salingi*, *Harlingi*, *Carlingi*, à Sala, Harleo, Carolo, profecti: *Nordalingi*, (ita Normanni dicti ſunt) quaſi filii Aquilonis: hodie ab Anglis Dani *Eaſterlingi*, quaſi *Orientis Soboles*, appellantur, Idem. V. quoque ſuprà *Adalingi.*

Adelphii, adde: Item *Euchitæ & Precatores*; Iidem etiam *Adelphiani* quibusdam.

Ademprum, vel *Ademprivum*, Cæſari Noſtradamo in *Hiſtor. Provinc. pag.* 398. jus quoddam fuit, à Comitibus Provinciæ ſubditis ſuis impoſitum, ad expenſas faciendas, pro maritandis ſeu nuptum collocandis filiabus, pro expeditionibus Hieroſolymitanis obeundis & pro terris acquirendis: quo caſu eadem eſſet vis vocabuli, ac *Auxilii*, de quo infrà. Sed non ſolius Provinciæ terminis circumſcriptam hanc vocem eſſe, cùm in Occitania, atque adeò in Hiſpania etiam, *Adempra* nota fuerint, ſumique ut plurimum pro qualibet præſtatione, docet du Freſne. Origo vocis, ab *adimendo ſeu ademptis* rebus, accerſitur Dion. Salvaingo in *Tract. de Jurib. domin. cap.* 40. Et certe legitur in *Charta* Wilhelmi R. Rom. A. C. 1252. in *Probat. Hiſtor.* Sabaud. *Nec non adempta, quæſtus, tallias, alias exactiones conſuetas* &c. Ita *ademptio* in vet. *Charta*, apud Columbum *in Epiſcopis Siſtaricenſibus lib.* 3. *num.* 13. idem ſonat, quod *tolta*, apud præfatum du Freſne *Gloſſar.*

Adeps, Judæis olim interdictus, utpote res Deo ſacra ac devota. Levitici *cap.* 3. *verſ.* 16. *Omnis adeps Domini erit.* Et *verſu* 17. *Nullum omnino* adipem, *nec ſanguinem comedetis.* Et Levit. *cap.* 7. *verſ.* 23. *Non comedetis ullum* adipem *bovis, aut ovis aut capræ.* Et *verſ.* 25. *Quisquis comederit adipem ex iis pecudibus, ex quibus offertur, quod igne abſumendum eſt, è populis ſuis exſcindetur ille, qui comederit.* Proinde Heli Sacerdotis filiis objicitur, ut grave crimen, quòd victimarum carnes rapiebant, antequam *adipem* adoleviſſent, 1. *Sam. cap.* 2. *verſ.* 14, 15. &c. Et quidem, in holocauſtis tota victima igne abſumebatur, in pacificis & peccatis viſcera ſolùm & *adeps*, quod etiam in Agno Paſchali obtinebat, ut alia omittam. Interim circa legem hanc obſervant Magiſtri, 1. ejus violatæ reum eſſe, non qui per errorem, ſed qui per ſuperbiam, comederit, idque כזית *quantum oliva craſſa eſt.* 2. Non omnem omnino *adipem* prohiberi, ſed ſolùm bovis, ovis & capræ, quæ tria animalia Deo offerebantur. Levit. *cap.* 7. *verſ.* 23. 25. 3. Prohiberi ſub pœna mortis *adipem*, quo teguntur exta, renes & ilia, quem adoleri jubet Deus Levit. *cap.* 3. *verſ.* 9, 10. Unde analogicâ ratione concludunt, eum adipem prohiberi, qui carnem ambit, non qui in media carne latet, &c. Quæ, ut & hujus generis alia, habentur apud Maimonidem *tr. de vetitis cibis cap.* 7. §. 1, 5, 8. &c. Duplex autem apud Hebræos *Adipi* nomen, vulgare חלב *cheleb*, & minùs aliàs obvium פדר *peder*, quod occurrit Levit. *cap.* 1. *verſ.* 8, 12. & *cap.* 8. *verſ.* 20. ubi de bove, hædo & agno, ſeu ariete, res eſt. E quibus poſterius hoc, non ſimpliciter *adipem* notat, ſed *adipem à carne ſejunctum*, à verbo פרד *parad*, quod *ſeparare* eſt, per metatheſin, Levit. *cap.* 3. *verſ.* 9. & *cap.* 4. *verſ.* 35. ut in unum collectus & in ignem conjectus alat flammam, quâ victimæ reliquæ partes citiùs & faciliùs abſumantur. Qua ipſa de cauſa, ut poſt Talmudicos obſervant Selomo & Kimchius, in victimæ capite, cùm in ignem conjiciebatur, *adeps tegebat locum decollationis*, qui alioqui tabo & ſanguine diffluens potuiſſet flammam extinguere: cujus ritûs veſtigia ſunt Exodi *cap.* 29. *verſ.* 17. ubi viſcera capiti & membris, & Levitici *cap.* 19. *verſ.* 20. ubi *adipes* victimæ pectori ſuperponuntur. Ut Græci, Jovi facientes ſacra, apud Homerum, *Iliad.* β. *verſ.* 423.

Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν.
Femora inciderunt & adipe cooperuerunt, &c.

Gentiles verò ab *adipis* eſu non abſtinuiſſe, diſcimus ex eodem Poëta *Il.* χ. ubi, ut Aſtyanactem molliter vixiſſe doceat, dum pater ejus Hector in vivis fuit, ait:

Μυελὸν οἶον ἔδεσκε καὶ οἰῶν πίονα δημόν,
Solùm adipe *agnino vixit, pinguique medullâ.*

V. Sam. Bochartum *Hierozoicî Part. prior. lib.* II. *cap.* 45. Ad uſum luminum & condiendos cibos adhibitum recentiori ævo *adipem*, diſcimus ex *Deſcript.* bonorum Monaſterii Sanctimonialium Deiparæ Sueſſion. A. C. 858. *Adipis modii* 100. *ad diverſa Monaſterii luminaria & ad condiendos cibos Sanctimonialium vel ſupervenientium hoſpitum.* Et *Charta Carol.* C. pro Monaſterio Sangermanenſi, *Et pro modiis viginti adipis.* A quo tamen abſtinentiam certo tempore, imperant *Statuta* Cluniacenſia Petri Venerabilis *cap.* 15. *Statutum eſt, ut omni die Adventus Domini, exceptâ primâ Dominicâ*, ab adipe, *qui in* 12 *lectionum feſtis uſui eſſe ſolebat, omnes abſtineant.* Et quidem de *adipe* ſeu ſevo in conficiendis candelis ſuâ ætate adhibito, teſtatur etiam Auguſtinus *de Morib. Manich lib.* 2. *Quid de* adipe *reſpondebitis qui prope omnes Italas lucernas illuminat?* apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Adextratores, Cencio Camerar. in *Ceremoniali MS.* dicuntur, Papalis mitræ delatores, quia ipſi ad Papæ *dextram* incedebant, quando equitabat ad Eccleſiam aliquam viſitandam. Dominic. Macer in *Hierolex.* Meliùs *Addextratores*; namque *addexterare* vel ad-

addextrare, apud citerioris ævi Scriptores, tegere latus dextrum, ad dextram cujuſpiam ſtare, incedere, conſidere eſt. Baldricus in *Chronico* Camerac. *lib.* 3. *cap.* 58. *Eam* (Imperatricem) *in proceſſionem Dominus Epiſcopus addextravit.* Clemens IV. Pontif. Rom. apud Odoricum Raynaldum A. C. 1311. *num.* II. *Cùm ipſe Pontifex equum aſcenderit, teneat ſtapedium ſellæ ejus, & arrepto fræno aliquantulum ipſum addextret.* Sic *Sponſam addextrare*, habet Bernardus *Serm. in Cantic.* 77. *num.* 1. hodieque *Addextrare* Florentini dicunt, pro *andar à la ſtaffa de Prencipi*, id eſt, Principi ad equum inſervire, Car. du Freſne in voce *Addexterare*.

Adgeniculandi Confeſſoribus ritus, apud Tertullianum occurrit *de Pœnit. cap.* 9. *Presbyteris advolvi, charis Dei adgeniculari*; ubi de iis, qui publicam pœnitentiam agebant, ſermo eſt, quique ad Eccleſiæ fores, ad Sacerdotum pedes ſeſe proſternebant; item ad Confeſſorum, qui, in tormentis quoque fidem confeſſi, tanquam Martyres habebantur. Hos enim per *Charos Dei* intelligi docet Cyprianus *Epiſt. ad Demetr. Deo charos domo privas.* Sic proſtrationis Epiphanio à populo exhibitæ, meminit Hieronymus; *Pedes deoſculans & fimbriam vellens*, *Epiſt ad Pammadium* &c. Quæ eadem reverentia hodieque in Eccleſia Rom. à Patribus vocalibus Dominici, quem ſui pro Sancto habent, religioſè obſervatur: *Statim enim ac electus eſt eorum Generalis, dum ſuam poſſeſſionem capit in ſeſſione ſui ſtalli ad Chorum, omnes pedes ejus oſculantur*, Macer *Hierolex.* Sed de hac re infrà pluribus agetur in vocibus, *Genu*, *Oſculum*, *Pes.*

Adherbas, apud Juſtinum *lib.* 18. auctore Græco quodam dictus eſt Eliſæ maritus: id enim Punicum nomen *Adherbal*, Græcâ terminatione. *Sic* Gronovius ibi legi vult, cùm aliàs habeatur: *Eliſæ maritum, quem Sichæum Virgilius, Acerbam vel Acherbam tradunt.* V. eum *Obſervat. lib.* 4. *cap.* 10.

Adites, vocitantur Atrici à Juriſconſultis atque liminarchæ fœminis excubantes: Fœminæ verò dicuntur *Atricæ.* Plautus, *Similiter tum atrica clementer non ſota eſt*, inquit, *munere occupavit.* De his Atricis Maro,

Armiger antè fuit, fiduſque ad limina cuſtos.

Ubi Servius, *Æditumus fuit, ingenti honore; illic enim & epulabantur & Deos colebant: cenſus autem omnis illic ſervabatur.* Quod & Plautus docet in *Aſinar.* in qua introducit *Sauream ſervum Atrienſem in tota familia plurimum poſſe.* Hi, quia Principis limen curabant, *adlimina*, etiam dicti ſunt &c. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* V. infrà de his plura, in voce *Atrienſes.*

Aditialis cœna, ab *aditu*, apud Salmaſium *ad Capitolinum in Antonino Philos.*

Aditu frequenti ſepulchra honorandi ritus, memoratur eidem Capitolino *ibid. Tantum honoris Magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in Larario haberet, ac ſepulcra eorum* aditu, *hoſtiis, floribus ſemper honoraret.* Ita membranæ Palat atque tria hæc verba propria juris monumentorum, *itus*, *aditus*, *ambitus.* Hinc illa in titulis ſepulchrorum incidi ſolita: *Itu, aditu, ambitu, coronare, ſacrificare* &c. Et, *itu, ambitu, ſacrificium faciendi.* Item. *itum, aditum, ambitum, coronare, veſci, mortuum atque oſſa inferre ut liceat.* In aliis, *huic monumento iter*, aditus, *ambitus, debetur ex ſententia Erotis Aug. Lib.* Et in alio, *Ad hoc ſepulchrum itum*, aditum, *omni tempore permiſſum eſt, ab Q. Epiſynchano.* Nempe frequenti *aditu*, veteres monumenta eorum honorabant, quos in vita habuerant charos, iiſque ſacrificabant, & roſis ac floribus ornabant. Propertius,

— — — — Memento
Hoc itere ad lapides ſæpe venire meos, &c.

Hinc Libertos ingratos *aditu* etiam, ac acceſſu ſui ſepulchri prohibebant, ita in titulo caventes: *Sibi & ſuis Libertis Libertabuſque & poſteris eorum, excepto Hermete Liberto, quem veto propter delicta ſua aditum, ambitum, ne ullum acceſſum habeat in hoc monumento.* Salmaſius *ad Capitolinum l. c.*

Adjutor, ab *adjuvando*; quo modo dicti ſunt olim, qui Magiſtratibus ſeu potiùs Officialibus quibuſvis, levandi laboris causâ, adjungebantur, ut iis vel ægritudine præpeditis vel multitudine negotiorum obrutis, opem ferrent, *l.* 10. *Cod. de numerat. lib.* 12. *l.* 3. *Cod. de diverſ. offic. lib.* 12. & in *Notitia* Imp. Rom. perſæpe. Gr. Βοηθός. Suidas, Ἀδιύτωρ παρὰ Ῥωμαίοις βοηθός. *Gloſſ.* Gr. Lat. *Adjutor*, Βοηθός. Senator *lib.* 6. *Epiſt.* 6. Adjutor *etiam Magiſtri noſtris præſentatur obtutibus, ut vicariâ ſorte beneficii eligamus ejus præſidium, qui nobis præſtat fidele ſervitium. Adjutores & Primicerii diverſorum officiorum*, in *l.* 20 *Cod. Theodoſ. de Palatinis ſacr. largit.* V. hic paulo infrà. Occurrit etiam *Adjutor* in Coquina Regia, in *Ordinat.* Hoſpitii Ludovici IX. Reg Gall. A. C. 1261. &c. apud du Freſne *Gloſſar.*

Adjutores diverſorum officiorum, apud Auctores, occurrentes.

Adjutor Comitis rei privatæ in *LL.* 16. 17. 20. *Cod. Theodoſ. de Palatin.* & *l.* 4. *de Executor.*

Adjutor illuſtris Comitivæ ſedis, in *Collat.* 1. Carthagin. & apud Paulinum *Epiſt.* 39. *ſub fin.*

Adjutor Commentarienſis, *l.* 5. *Cod. Theodoſ. de cuſtodia reor*, qui Βοηθὸς κομενταρ... dicitur Prochoro de *Rebus* geſtis S. Johannis Evang.

Adjutor Commentariorum officii V. Cl. & Spectabilis Proconſulis, in *Collat.* 2. Carthag.

Adjutor Sacri Conſiſtorii, Gr. Βοηθὸς τοῦ θείου Κονσιστωρίου, in Concilio Calchedon. *act.* 14.

Adjutor Cornicularii, in *Not.* Imp. non ſemel, in vet. *Inſcr.* apud Gruterum 561. 11. &c. In *Collat.* 1. Carthagin. fit mentio Exitioſi *Adjutoris Cornicularii.* Inſcr. nondum edita, in loco *Catoura*, dicto, haud procul Aleppo: ΑΦΙΕΡΩΣΕ. ΙΜΙΛΔΙΩ ΡΗΓΕΙΝΩ. ΤΩ. ΕΞ. ΟΥΛΠΙΑΣ. ΡΗΓΙΑΝΗΣ. ΚΑΙ. ΑΙΜΙΛΙΟΥ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΩ. ΕΤΗ. Ε. ΒΟΗΘΩ. ΚΟΡΝΙΚΟΥΛΑΡΙΩΝ. ΥΠΑΤΙΚΟΥ. ΖΗΣΑΝΤΙ. ΕΤΗ. ΚΑ. ΜΗΝΕΣ. ΑΜΕΧΡΠΤΑΝΗ ΜΟΥΤΟΥΓΜΕΤΟΥΣ, apud du Freſne.

Adjutores electi de Scriniis, in *Not.* Imp.

Adjutor Eleemoſynæ in *Codicillo* Philippi Pulchri R. Franc. apud eund. du Freſne *Gloſſar.*

Adjutor ab Epiſtolis, dicebatur is qui Magiſtrum ſeu Proximum ab Epiſtolis adjuvabat, Salmaſius *ad Lampridium in Severo.*

Adjutores Fourreriæ, in *Ordinat.* Hoſpitii S. Ludovici Galliæ R. apud du Freſne.

Adjutor à Libellis, in vet. *Inſcr.* opem ferebat Magiſtro Libellorum. Salmaſius *d. l.*

Adjutor Magiſtri Officiorum *l.* 3. *Cod. Theod. de Agentibus in reb.* &c. Βοηθὸς τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου Μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων, in Concilio Calchedon. *act.* 3.

Adjutores à memoria, ſeu *Memoriales de Scriniis*, in *Not.* Imp. *Adjutores Scrinii Memoriæ*, in *Nov.* Conſtitut Juſtiniani *de Adjutor. Quæſtor.* editâ à Franc. Pithœo: dicebantur, qui Magiſtro Memoriæ opitulabantur. Salmaſius *d. l.*

Adjutor Numerorum V C. & Spectabilis Vicarii, in *Collat.* Carthagin. 2. *cap.* 1. & *Collat.* 3. *c.* 169.

Adjutor Palatinorum officiorum, in *l.* 4. *Cod. Theodoſ. de Execut.* *l.* 17. *de Palatinis*, idem qui *Adjutor Magiſtri Officiorum.*

Adjutor Præfecti Annonæ, in vet. *Inſcr.* apud Gruterum.

Adjutor Præfecti Prætorio, in *l.* 8. *Cod. Theodoſ. de Numer.*

Adjutor Præfecti Urbis, ſeu *Urbani Officii*, in *l. ult. Cod. de Offic. Præf. urb* & apud Symmachum *lib.* 10. *Epiſt.* 36.

Adjutor Præſidis, in *Actis* S. Neſtoris Epiſc. & Martyris, *num.* 6.

Adjutor datus Prætori peregrino, in vet. *Inſcr.* apud Gruterum 399 6.

Adjutor Primicerii Tribunorum Notariorum in *Notit.* quæ ſubjecta eſt *Novellæ* 8. Briſſonius in *Prætermiſſ.*

Adjutor Provinciæ, apud Valerium Probum de *Notis.* ADI. P. *Adjutor Provinciæ, vel Patriæ, vel Populi.*

Adjutor Quæſtoris, Βοηθὸς ἤτοι Σχεδιάριος: de quibus *Nov.* 26. Miniſtri Quæſtoris, quos ſibi ex ſcriniis memoriæ, libellorum & epiſtolarum, elegit prepoſitis S. Evangeliis. *Officium Quæſtoris* dicuntur *Nov.* 120. V. *Novell.* integram de *Adjutoribus.* Calv. *Lex. Jur.*

Adjutores Quæſtoris ſacri Palatii, in *l.* 15. *Cod. de Proxim. Sacr. Scrin.*

Adjutor a rationibus, qui Proximo Rationalium adjungebatur. Salmaſius *loc. cit.*

Adjutor à tabulis, ſeu *Adjutor Tabulariorum*, qui proximo Tabulariorum opitulabatur, Salmaſius ubi ſuprà.

Adjutores de Schola Numerariorum, in *Not.* Imperii.

Adjutor Secretorum, Gr Βοηθὸς τῶν σεκρέτων, in Concil. Calcedon. *Act.* 1.

Adjutor Tutelæ, quem ſolebat Prætor permittere Tutoribus conſtituere iis, qui non poſſunt ſufficere adminiſtrationi tutelæ *l. ſolet.* 13. *ff. de Tutelis.* Briſſonius apud Calv *Lex. Jur.*

Adjutor Urbani officii, V. *Adjutor Præfecti Urbis.*

Adjutrix, legio prima; cognom. Legionis Rom. cujus meminerunt Impp. in *l. ult. C. de apparitor. Præfecti Præt.* & *l. ult C. de caſtr. pecul. lib.* 12. in qua, *Adjutrice noſtræ Reip.* pro *Adjutrice noſtra Reip.* vulgo perperam legitur, Briſſonius in *Prætermiſſ.*

Adlentare barbam, eſt eam mollem reddere ac flexibilem, apud Cantipratanum. Gloſſ Iſid. *Lentandus, flectendus.* Quod officium erat non ignob le in aula Gr. unde Order. Vitalis *lib.* 7. *de filiabus* Roberti Wiſcardi: *Officium illarum erat, dum Imperator* (CP. Alexius Comnenus) *de ſtratu ſurrexiſſet, manusq; ſuas ablueret, & mappulam & pectinem eburneum afferre, & barbam Imperatoris pectere.* V Academicos Cruſcanos in voce *Allentare* & præf. Auctorem *Gloſſar.*

Admanuenſes, in Concilio Oſcenſi æræ 636. *can.* 2. *Quòd ſi quidquam malum de quoquam* (Clerico) *fama dictaverit, per veram & certiſſimam Clericorum probationem, vel virorum* Admanuenſium — *omnia argutiſſimè perquirantur*: videntur eſſe, qui *manu* jurant, ſeu manibus ſancta Evangelia tangentes. Nam *jurare ſuper ſacra*, id eſt, Evangelia, vetantur Clerici, ut quorum aſſertio pro Sacramento erat: unde *Fide digni* dicti ſunt. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà, in voce *Fidedigni.*

Admezatores, in Regno Neapolitano & Sicilia, Arbitri ſunt, ex privatorum conſenſu electi, ad decidendas ſupremo jure quæſtiones & lites, *qui nullam aliam juriſdictionem habebant, niſi quæ ab eligentibus conferebatur eiſdem*, ut eſt in *Conſtitut* Friderici *lib.* 1. *Conſtitut Sicular. tit.* 79. quos idem Imper. in poſterum fieri prohibuit. Vox ficta ex Italico *Mezzo*, id eſt, medius, Gall. *Mediateur*: cujuſmodi Judices ſeu Arbitros Ariſtoteles μέσους & μεσιδίους vocat Eandem Μεσάζοντας apud Byzantinos fuiſſe dignitatem, vult Meurſius; ſed du Freſne Μεσάζοντας, Curiæ CP. officiales, quorum operâ Princeps utebatur in expediendis negotiis: aut

aut certè, quibus intermediis, ad Principem patebat acceſſus, dictos fuiſſe contendit; quod apud Francos olim Referendariorum fuit munus. Colligit autem id ex Cantacuzeno *lib. 3. cap.* 15. & *lib.* 4. *cap.* 29. ubi vocem *μεσάζειν* ita ſumit: ex Niceta item in *Manl.* 1.c. 23. & Ducâ *Hiſt. Byzant. capp.* 21. & 22. ubi Vezirios Turcicos *μεσαζόντων* appellatione donat, quòd nempe per eos Turcici Sultani res omnes, quà privatas, quà publicas conficiant. V. Eum *Gloſſar.*

Adminiculator, ab *adminiculando* dictus, officium olim erat in Eccleſia Rom. pro defenſione viduarum, pupillorum aliorumque hujusmodi humanâ aliâ ope deſtitutorum, erectum. *Stephanum Adminiculatorem*, quem poſt Cardinales Primicerium & Secundicerium nominat, Luithprandus habet *Hiſtor. lib.* 6. *cap.* 6. Aliàs *Conclamator* & *Defenſor.* V. in his vocibus. Macer *Hierolex.* Carolo du Freſne ſeptimus fuit ex Officialibus Romanæ Eccleſiæ, viduarum, pupillorum egenorumque curam gerens; quod munus hodie *pauperum Advocatus* obit, ex Panvinio. V. eum in *Gloſſar.* ut & infra, ubi de *Pauperibus.*

Adminiſtrator, qui provinciam *adminiſtrat*, Præſes: apud Æl. Spartianum in *Peſcennino Nigro*, *Adminiſtratio. Hic tantæ fuit auctoritatis, ut ad Marcum Antoninum primùm, dein ad Commodum, ſcriberet, quum videret provincias facili* adminiſtrationum *mutatione ſubverti*: id eſt: *Adminiſtratorum.* Sic infrà idem *Orationes*, pro *Oratoribus* habet; uti *Regna* pro *Regibus* Florus, *pulſis Regnis: Matrimonium Cæſaris*, pro *conjuge Auguſti*, Marcellus: *Præfecturam*, pro *Præfecto*, Valerianus *Epiſt. ad Ablabium P.P.* apud Pollionem *in Claudio.* Sic *Ludus* pro Ludione, unde Laniſtæ *Λυδοτρόφοι* in optimis Gloſſar. & in Aula CP. Cura Palatii, pro eo *qui Palatium curat* &c. Salmaſius *Not. ad Spartianum & Pollionem.* Apud Legulejos Anglos, *Adminiſtrator* dicitur is, cui defuncti bona adminiſtranda ab Ordinario committuntur, cùm nulli extant executores Teſtamentarii, quorum quidem bonorum usque ad eorum valorem tenetur, & non ultra, niſi ea diſſipaſſe convictus fuerit. Hic ſi deceſſerit, ad hæredes ejus non tranſit adminiſtratio, ſed alius ob Ordinario decernitur ac eligitur *Adminiſtrator.* V. Raſtallum *in Expoſit. vocum LL. Anglic.* quem laudat du Freſne in *Gloſſar.*

Admirabilis, *Admiralius*, *Admiratus*, V. in *Admirallus*, *Amir* & *Amiras* infrà

Admiſſionales Miniſtri, Lampridio *in Alex.* memorati, fuere, qui Suetonio *Veſpas. cap.* 14. *ex officio Admiſſionis* dicebantur; *Trepidum cum interdictâ aulâ ſub Nerone, quærentemque quidnam ageret, aut quò abiret, quidam ex officio Admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam juſſerat.* Officium eorum exprimit Macrobius *Saturnal. lib.*1. *cap.*7. *Dum iſta narrantur, unus à famulitio, cui provincia erat admittere volentes dominum convenire, Evangelum adeſſe nunciat cum Dyſario*: Proin & turbæ officioſæ, ſaltem in aula Cæſarum, talium aliquem præfuiſſe, judicat Pignorius. V. infrà, ubi de *Officioſis.* Seneca, *à Salluſtio & Coccejo & Duilliis, totam cohortem primam interioris Admiſſionis, ex adverſariorum caſtris conſcriptam eſſe*, memorat, *de Clem. cap.* 10. *lib.*1. Unde non unicam tantùm fuiſſe *Admiſſionem* diſcimus: quod idem pluribus innuit, *de Benefic. lib.* 6. *cap.*33. *Eſt proprium ſuperbiæ magno æſtimare introitum ac tactum ſui liminis & pro honore dare, ut oſtio ſuo propiùs aſſideas, ut gradum prior intra domum ponas, in qua deinceps multa ſunt oſtia, quæ receptos quoque excludant.* Nec alios, quàm *Admiſſionales*, innuit moleſtus ille nugator, apud Horatium *lib.*1. *Sat.* 9.

—— —— Haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam, non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam.

In aula Cæſarea his *Magiſter Admiſſionum* præerat, Ammian. *lib* 15. *Summiſſis verbis fit Urſicini mentio, ut conſilii rei bellicæ præſtantiſſimi fruſtraque gravi injuriâ laceſſiti & per* Admiſſionum Magiſtrum, *qui mos eſt honoratior, accito eodem, ingreſſo conſiſtorium offertur purpura* &c. Qui & *Magiſter* ſimpliciter dictus eſt, unde apud Caſſiodorum *Variar. lib.* 6. legitur formula Magiſteriæ dignitatis. Corippus certè *lib.*3.

Ut lætus Princeps ſolium conſcendit in altum,
Membraque purpureâ præcelſus veſte locavit,
Legatos Avarum juſſos intrare Magiſter,
Orantes, ſeſe veſtigia ſacra videre
Clementis domini; quos voce & mente benignos
Imperat admitti.

Idem paulo pòſt:

Verùm ut contracto patuerunt intima velo
Oſtia & aurati micuerunt atria tecti,
Cæſareumque caput diademate fulgere ſacro
Te gazis ſuſpexit Avar.

Velum nempe obtendebatur foribus cubiculi Imperatorii, ut oculos arceret; qui mos à Romanis Principibus ad Barbaros quoq; fluxit, ut de Theodorico Wiſigothorum R. legimus apud Sidonium Apollinarem *lib.* 1. *Epiſt.*2. Hinc, cùm apud Auctores laudentur, Veſpaſianus, M. Antoninus & Alexander Severus Impp. *quòd ſalutarentur patente cubiculo, miniſtris Admiſſionalibus remotis*: dicitur de Alexandro in ſpecie, quòd ſalutari conſueverit, *patente velo.* Magiſtro verò ipſi, quem diximus, is videtur adſignatus vicarius, quem *proximum Admiſſionum* vocat Ammianus *lib.*28. & *Adjutorem Magiſtri* Caſſiodorus *Variar. lib.* 6. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Affines *Admiſſionalibus* ſervis, Scrutatores fuere, in aula à Claudio primùm inſtituti, qui ad Principem ſalutandi vel qua alia causâ venientes excuterent. Suetonius *Veſpas. cap.* 12. *Salutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit & quidem omnibus & acerbiſſimos: quos tamen Veſpaſianus iterùm ſuſtulit* &c. Hinc *Admiſſionales Cancellarii* dicti in *Not.* Imp. ut quidam volunt, tametſi Edita *Admiſſiones Cancellarii* præferat, ita ut diverſa fuerint officia. Aliàs *Admiſſionales Palatini*, qui unà cum Palatinis ſcriniorum & Largitionalibus Palatinis ſeparantur à miniſtris Caſtrenſibus *lib.*7. *Cod. Theodoſ. de privilegiis eorum qui in ſacr. Pal. Quique in ſcriniis militant, quique inter Agentes in rebus plenum vigiliarum munus exercent.* Admiſſionales *etiam & qui ſub Caſtrenſis officio quiq; Comitatenſibus ſive privatis largitionibus obſecundant*, &c. Eorum munus, *Officium Admiſſionis* dicitur Suetonio *in Veſpas. cap.* 14. *Officium Admiſſionum, l.*11 *Cod. de Privil. eor. qui in ſacr. Pal. m.* & *Officium Admiſſionalium, l ult. C. de div. off.* Nam plures erant, eorumque diviſa munia, uti dictum, ita ut alii aliis in cauſis ac negotiis ad Principem admitterent, ut ille Homilus dicitur *Legationum Admiſſionalis*, apud Herennium Philonem *Leg. ad Cajum* Salmaſio quatuor erant *Admiſſionum* decuriæ, quibus ſingulis ſinguli præerant Proximi, quorum unus quisque illius decuriæ, cui præerat, *Magiſter* dicebatur. Omnes autem erant ſub *Magiſtro Admiſſionum*, cui quatuor illæ decuriæ cum ſuis Proximis parebant: quod & in aliis Auguſtæ domûs officiis in uſu fuit, *Not. ad Flav. Vopiſcum in Caro.* Ipſum autem Admiſſionum officium, ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum, ponitur in *Not.* Imp. Rom. Briſſonius in *Prætermiſſ.* &c. V. quæ hanc in rem præterea congeſſere Theodorus Marcilius, Pancirolus, Savaro, Henricus Valeſius, Jacobus Gotofredus, du Freſne *Gloſſar.* Alii.

Admonitor, in ordinationibus Conciliorum, non rarò dicitur, qui recentioribus *Magiſter Ceremoniarum*, quòd omnia ea, quæ agenda eſſent, *admoneret.* Macer in *Hierolex.* Cum *Portitore præcepti* conjungitur, in *l.* 7. *Codic. Theodoſ de Execut. Compulſor, Exactor*, Admonitor *Portitorve præcepti. Agens in rebus* &c. apud du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Admonitoria* Epiſtola, quâ Judex abſentem in jus citat; quòd eam *Admonitor* adferat, Lindenbrog. *Form.* 116. apud Eundem.

Admortizatio, translatio prædiorum in manum *mortuam*, ſeu prædiorum acquiſitio, facta à Monaſteriis & Collegiis religioſis vel etiam Laicis, quæ ſemel acquiſita, in commercio, mutationibus aliisque prædiorum oneribus obnoxia eſſe deſinunt, nec adventitia feudorum commoda producunt, e. g. *Laudimii, Wardæ Maritagii*, *relevii* &c. Quæ translatio ſeu acquiſitio fieri non poteſt, niſi Principis ac domini conſenſus intervenerit; cui de damno *Manus mortua* tenetur cavere, tertiâ totius pretii parte ſemel exſolutâ. Nam ex Lege communi ſacræ Baſilicæ prædiorum incapaces ſunt &c. Extant tamen complures *Chartæ*, paulo ante annum 1300. ut ait du Freſne, quibus Superiores, ſeu, uti hic vocantur, *primi & ſecundi domini feudales*, prædia huic Eccleſiæ conceſſa *admortificant*, ita ut ea in poſterum in *manu mortua teneant*, additâ tamen clauſulâ, *quantum in eos eſt, vel quantum ad ipſos pertinet*: qui certè ſuperiorum dominorum in ejusmodi prædiis, Eccleſiis conceſſis, conſenſus propterea neceſſarius eſt, quòd inde feudorum ſervitia minuuntur. In hujusmodi verò *Amortizationibus* quale jus fuerit Prælatorum Franciæ, qui *Pares* ſunt, obſervat idem ex *Regeſto* Pariamenti: 1277. *Quatenus Prælati Pares admortizare poſſunt, Conſtitutio per Philippum III. in hunc modum: Ordinatum fuit per Conſilium Domini Regis, Rege præſente, quòd Archiepiſcopus Remenſis & Epiſcopi Pares Franciæ admortizare non poterunt ſuum domanium, nec feuda, quæ ab ipſis tenentur immediatè: ſed ſua retrofeuda poterunt admortizare. Alii verò Epiſcopi, qui non ſunt Pares, nec domanium ſuum, nec feuda ſua nec retrofeuda poterunt admortizare*, &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi tamen aliud Areſtum ex eod. *Regeſto* A. C. 1290. affert, ſic ſonans: *Quòd ſi Comes Nivernenſis aliqua Eccleſiis & piis locis caritative admortivit, vel poſuit in manibus burgenſium, vel perſonarum ignobilium, ob remunerationem ſervitiorum, vel ob aliquam aliam gratiam ſine receptione alicujus pecuniæ, hoc ſibi ſuſtinebitur. Sed ſi aliquid admortivit, vel in manibus burgenſium, vel perſonarum ignobilium poſuit, pro pecunia dominus Rex utendo jure ſuo poteſt & poterit ad eadem aſſignare.*

Adnumiſta, ille erat, cui incumbebat milites in libello ſignare, quæ nota *Adnumium* dicebatur. Dominic. Macer. *Hierolex.*

Adobatus Miles, in *vet. Statutis* Patavii, quæ extant in publico Urbis tabulario, occurrit; præcipitur enim ibi, ut qui electus fuerit Poteſtas Vicentiæ, *faciat ſe fieri Militem adobatum*: eſt miles, qui ceremoniis conſuetis militiæ dignitatem ac cingulum eſt adeptus; à verbo *adobare*, quod armis inſtruere, militare cingulum alicui conferre, ſignificans, ex voce *adoptare* ducit originem: nam qui aliquem armis inſtruit ac militem facit, eum quodammodo in filium adoptare credebatur. Senator *lib.* 4. *Epiſt.* 2. *Per arma*, inquit, *poſſe fieri filium, grande inter gentes conſtat eſſe præconium: quia non eſt dignus adoptari, niſi qui fortiſſimus*

moretur

meretur agnoſci. Eundem ritum *adornare armis* appellat Order. Vitalis *lib.3.pag.* 467. *Deinde ab eodem Duce decenter eſt armis adornatus*, &c. V. plura in hanc rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà, in vocabulo *Miles.*

Viri Principes, ex Familia Oldenburgo Dan. &c. Palatina

Adolfus ſeu *Adolphus*, D. Slesvici, familiæ SchaWenburgicæ, filius Gerardi Holſati, ad ſceptrum Daniæ, poſt mortem Chriſtophori Palatini, vocatus, ob ætatem ſeſe excuſavit. Danisque Chriſtianum, ex ſorore Heduige nepotem, commendavit; qui regnum nactus A.C. 1448. ſeqq. annis in Dania & Norvegia coronatus eſt, primus hujus nominis: intèr cujus poſteros Johannes *Adolphus* & Chriſtianus *Adolphus*, Duces Holſatiæ, in familia Sonderburgica à Spenero memorantur: ut & imprimis

Adolphus, frater Chriſtiani III Dan. Regis, qui familiæ Gottorpino—Holſaticæ conditor, Carolo V. in obſidione Metenſi militavit, Diethmarſos A. C. 1559. non ſine ſanguine domuit, in diviſione hæreditatis Johannis fratris, præter Dietmarſiam, Jns. Femeram, Nordſtrandiam & præfecturam *Tunderen* obtinuit: Pater, ex Chriſtiana Haſſiaca Johannis *Adolphi*, qui Archiepiſcopatui primùm Bremenſi, tum & Lubecenſi Epiſcopatui præpoſitus, primus ea in dignitate maritus, obiit A. C. 1616. relictis Friderico, à quo Gottorpina linea continuata, Johanne, qui lineam Euthinenſem condidit, & *Adolpho*, qui A.C. 1631. prælio Lipſienſi, à Rege Sueciæ captus vitâ mox exceſſit, ex vulnere.

Adolfus cognom. *Simplex*, fil. Rudolfi Elect. Palatini, ſucceſſit Patri A.C. 1319. Sed, naturâ quietis amantior, brevi pòſt fratri Rudolfo cognom. *Græco*, ceſſit: cujus poſt 26. annos tertius frater Rupertus ſucceſſor fuit. In eadem familia *Adolphus* Johannes, filius Johannis Caſimiri, Ducis Bipontini, frater Caroli Guſtavi, Sueciæ Regis, in Polonia fraternis auſpiciis militavit: Dein in Pruſſia rem geſſit, adhuc ſuperſtes.

Adolfus, fil. Gerhardi cognom *Bellicoſi*, Comitis Oldenburgici cum fratre Ottone, Canonico Bremenſi & Colon. bello Dietmarſico periit A.C. 1520.

Adolfus Wilhelmus, Dux Vinarienſis, filius Wilhelmi frater Joh. Erneſti, qui Vinariæ habitat, Suecis in Dania militavit, ac Iſenacum ſortitus eſt, maritus Mariæ Eliſabethæ, filiæ Auguſti Ducis Guelferbytani, haud pridem defuncti, &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt.*

Comites Principeſque Naſſovii.

Adolfus, primus qui in illuſtri hac familia memoratur (quo ſupèriorem tamen Dietericum Textor recenſet, liberorum decade florentem) Haſſiæ Præfectus. Comitatui Naſſoviæ regendo præfuit annos 21. ſub finem ſeculi VII. Ex uxore Clodunda, Weibrechti Saxoniæ Ducis filia, genuit Weibrechtum Nidæ Comitem & Dietericum, in Comitatu Naſſoviæ, Patris ſucceſſorem

Adolfus, filius ſecundo-genitus Georgii, ex Johanna (Philippi Com Banneræ fil.) Iſabellam ſibi junxit (Henrico Com. Sancto-Paulini & Iſarlopii genitam) atque ex ea ſuſcepit Iſabellam, Johànnam, & Othonem: quo in nuptiis interemto, ad Othonem propatruum Comitatus devolutus eſt, à quo vulgatæ genealogiæ ſeries initium capit.

Adolfus, fil. Johannis Com. ex Margaretha (fil. Engelberti Com. Marcarum & Cliviæ) paternam avitamque ditionem adjectâ Dietzâ auxit, allatâ ipſi à Jutta, Gerhardi Comitis Dietzenſis filiâ ac hærede. Sed utrisque genita cognominis matri filia Godofredo Com. Diepſtenii & Coningſtenii marito, Comitatum Dietzenſem, dotis loco attulit. Obiit A. C. 1420. Frater Engelberti minoris natu, qui Bredam, Polanam & Leccam, matrimonii jure, obtinuit.

Adolfus, filius Johanne (qui Cattimelibocenſi Comitatu & reducto Dietzenſi Naſſoviæ fines auxit) geniti Guilielmi, ex poſteriore ejus uxore, Juliana Stolbergia, frater maximi natu Guilielmi Auriaci, Belgicæ libertatis auctoris, bello egregius; ſed præmaturâ morte extinctus eſt. Prima militiæ rudimenta bello inter Suecos Danosque coorto poſuit: inde Cæſari in Hungaria contra Turcas fortem navavit operam. In Gothanæ arcis obſidione poſtea Auguſto, Saxoniæ Electori, præſtò fuit. Fratris tandem Ludovici, *laudatiſſimi Ducis*, ut eum Grotius vocat, in expeditione Groningana Friſiacaque comes, ante ipſa hoſtium tormenta globo trajectus eſt, circa A. C. 1573.

Adolfus, filius Johannis Com. ex Magdalena Waldeccia, priore ejus conjuge (frater major natu Joh. Mauricii Americanâ expeditione inclyti) natus A. C. 1586. Belgicà quoque militiâ inclaruit, ſed brevis ævi itidem. Cùm enim animoſiùs, quàm cautiùs, pugnaret, in mediam hoſtium aciem irruens, occiſus eſt A. C. 1608. æt. 22. Noviomagi, cui gubernando præfectus erat, ſepultus.

Adolfus, ex filiis Ludovici Henrici Com. Naſſoviæ & Catharinæ Com. Sayno-Witgenſteniæ, natus A. C. 1629. cum fratre Philippo, Canonicus Magdeburgenſis, in Groningana Academia Studiis operam navavit. Uxorem ſibi junxit Eliſabetham Carolam Holzapfeliam, &c. Atque hi omnes ſurculi fuere Lineæ Dillenburgicæ.

Adolfus Com. Naſſovius, lineæ Weisbadenſis, filius ſecundo-genitus Walravii, lineæ hujus Auctoris, ex Adelheida (Dieterici Com. Cattimelibocenſis fil.) frater Dietheri ſive Theodori, Archiep. Moguntini, Patri in Comitatu ſucceſſit, Imperator poſtea Rom. V. ſuo loco. Ex Imagina Gerlaci Com. Limburgii fil. pater fuit Henrici (qui maturè obiit) Ruperti, qui ductâ Guttâ Wenceslai Bohem. R. filiâ, ſocero fortem operam navavit, Regum monumentis illatus; Gerlaci, qui in Naſſovia ditione Patrem excepit; walravii, qui Mathildem Ludovici Com. Palatini filiam conjugem meruit; *Adolphi*, Patre Imper. nati: Adelheidæ, Monaſterium ingreſſæ Imaginæ & Mathildis, quæ Rudolfo Bavariæ Duci Com. Palatino nupſit. E quibus Gerlaco cùm tres eſſent filii, Gerlacus, *Adolfus* & Johannes: primus Archidiaconus fuit Moguntinus, reliqui duo hæreditatem ita diviſerunt, ut *Adolfus* Patri in Comit. Weisbadenſi & Idſtenio ſuccederet, Johannes verò Weilburgæ Comit. obtineret, unde in duas lineas familia diviſa eſt.

Adolfus I. modò dictus, contractiori quàm Pater Avusq; limite habitans, obiit A. C. 1370. poſtquam ditioni novennium præfuiſſet. Suſcepit ex Anna, Friderici Burggravii Norimbergenſis fil. *Adolfum*, Spiræ primùm Epiſcopum, inde Archiepiſcopum & Electorem Moguntinum: Johannem, Archiep. ibidem ac Electorem; Gerlacum & Johannam Henrico Com Waldeccio nuptam.

Adolfus II. Gerlaco præfato genitus, ex uxore Bertha Com. Weſterburgii fil. deceſſit A. C. 1426. Pater, ex Margaretha, Bernhardi Marggravii Badenſis fil. *Adolfi*, qui Patruis duobus in Archiep. & Electoratu Moguntino ſucceſſit; Johannis, Margaretæ Cœnobii Novi Antiſtitæ; Annæ Eberhardo Epſtenio nuptæ & Agnetis Conradi Bidenbachii Toparchæ uxoris.

Adolfus III. filius natu major Johannis modò memorati, ex Maria (Engelberti Com. Dillenburgici fil.) frater Philippi, qui ſub Maximiliano I. exercitum duxit, Wisbadenſem domum otio propè langueſcentem & intra agri ſui terminos concluſam, operâ conſilii Maximiliano I. Imp. dandi & præfecturâ provinciarum Gelriæ ac Zutfaniæ feliciter geſtâ, ſplendidiorem reddidit; defunctus A. C. 1504. Ei ex Margaretha Com. Hanovienſi nati ſunt Philippus, qui primus Comitum Wisbadenſium Lutheri reformationem amplexus eſt, & Margaretha, Ludovico Weilburgenſi agnato elocata.

Adolfus IV. Philippo prædicto genitus, A. C. 1518. uxorem ſibi junxit Franciſcam filiam Ducis Limburgenſis; ſucceſſoremque habuit fratrem Balthaſarem, in cujus nepotibus linea extincta & ditiones ad Ludovicum Com. Naſſoviæ weilburgenſem ac Saræpontanum devolutæ ſunt. Cyriacus Lentul. in *Geneal. Principum Naſſov. Ms.*

Adonai, adde: Hoc nomen enuntiant Hebræi, quoties in nomen Dei tetragrammatum, quod ineffabile dicunt, incidunt. Per idem jurant, quoties ſanctiſſimo Sacramento ſe volunt adſtringere. Hinc in *Gemara* Babylonia *tit. Shebuoth fol.* 35. a. leguntur iſta: *Adjuro vos ego* (ſi quis nempe ſive in Foro, ſive alibi deferret alicui generatim juramentum) *jubeo vos, interdico vobis* falſum dicere (dum adjuramini) *hinc illi ſic adjurati obligabantur* (aſſentiendo nim. etenim de juramento per Numen ipſum ſic verba capiebantur) *ſed ſi adjurarentur, per Cœlum & Terram, liberi erant, nec juramento ejusmodi obligati Per Aleph Daleth* (Adonai) *per Jod He* (Tetragrammaton ſeu *Jah*) *per Sadai, per Zabaoth, per Gratioſum, per Miſericordem, per Tardum ad iram, Beneficentiſſimum ſeu per omnia cognomina, obſtringebantur.* Joh. Seldenus *de Synedriis Vett. Hebræorum lib. II. cap.* II.

Adonia, celebrata olim à Babyloniis, Syris ac Ægyptiis; in quibus Venus *Salambo* appellata eſt, ut quod epitheton erat proprium Veneris, ademptum *Adonium* plangentis. Hinc *Salambonem exhibere*, quâ phraſi de Heliogabalo utitur Æl. Lampridius in *Vita* ejus, *Salambonem etiam omni planctu & jactatione Syriaci cultus exhibuit*; eſt Venerem imitari, dum Adonidem luget ac plangit. *Quod*, addit Lampridius, *omen fuit imminentis ei exitii.* Quemadmodum & de Juliani adventu Antiochiam Ammianus Marcellinus ait *lib.* 22. *Evenerat iisdem diebus, annuo curſu completo*, Adonia *ritu veteri celebrari, amato Veneris, ut fabulæ fingunt, apri dente ferali deleto, quod in adulto flore ſectarum eſt indicium frugum. Et viſum eſt triſte, quòd amplam urbem Principum domicilium introeunte Imperatore tum primùm, ululabiles undique planctus & lugubres ſonitus audiebantur.* V. infrà in *Salambo.*

Adonis, adde: Ejus ſimulachrum aſſervatur, in Muſæo Kircheriano Romæ. V. *Collegii Rom. S. I. Muſæum, editum Amſtelodami A.C.* 1678. Plura infrà in *Tamuz.*

Adoptiva fœmina, in Concilio Bracarenſi *I. cap.* 15 *&* in *Collect.* Canonum Martini Braccar. *cap.* 32. adſcititia, συνείσακτος eſt. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. infrà in voce *Agapetæ Sorores*, item *Sorores devotæ.*

Adoptivi Filii, vel ſaltem *Filioli*, dicti olim, qui baptizabantur; ut Patrinus *Patris ſpiritualis & adoptivi* appellatione inſigniebatur; namque *adoptari per Baptiſmum*, dicebatur is, qui ad Baptiſmum ab aliquo offerebatur, pro quo ille ſpondebat apud Miniſtrum baptizantem. Hinc idem Patrinus in ſignum velut adoptionis legitimæ, munus aliquod eidem filiolo, tanquam ſucceſſionis ſuæ portiunculam, conferebat, quod *filiolatum* vocabant. Heſychius, Τεκνία, ὅταν τις θετὸν υἱὸν λαμβάνει ϗ (alii emen-

emendant καὶ) ἅγιοι βάπτισμα. Monachus Sangall. *lib.* 2. *cap.* 29. de baptiz. Normannis: *Qui à primoribus Palatii quaſi in* adoptionem *filiorum ſuſcepti* &c. Sic de Heroldo Danorum R. Rembertus in *Vita* Anſcharii Archiep. Hamburg. *Ipſe* (Ludovicus Pius) *de ſacro fonte ſuſcepit, ſibique in filium adoptavit.* Dudo de *Actis Normannorum lib.* 3. *pag.* 10.

Quin & adoptivam prolem ſuſceptus ab alma,
Extollensque ſaluiferi baptiſmatis unda, &c.

V. quæ hanc in rem congeſſit Car. du Freſne in *Diſſertat.* 22. *ad Joinvillam pag.* 274. & infrà *paſſim.*

Adorandi ritus. is erat apud Vett. qui deſcribitur Minucio Felici in *Octav. Cæcilius ſimulacro Serapidis denotato, ut vulgus ſuperſtitioſus ſolet, manum ori admovens, oſculum labris impreſſit.* Hinc Plinius, *in adorando, dextram ad oſculum referimus*; & Apulejus *in Apolog. Nulli Deo ad hoc ævi ſupplicavit: nullum templum frequentavit: ſi fanum aliquod prætereat, nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* Unde *labratum oſculum* ejus, qui ſic in *adorando* manum labris admovebat & oſculabatur, V. infrà in voce *Labratum oſculum*. Atque ita Numina ſua olim, Deorumque ſimulacra venerabantur. Inde ritus ad Impp. translatus eſt, Principesque. De Perſis Trebellius Pollio in *Triginta Tyrannis*, ubi Zenobiæ mentione factâ, *Adorata*, inquit, *eſt more Perſarum*: quod tamen Heliogabalum cœpiſſe, vetuiſſe a. Severum Lampridius refert. Sed & Impp. Romanos *adoratos* eſſe certum, quamvis non eodem, quo Perſæ modo. Unde *adorandæ ſacræ purpuræ* tam frequens in libris mentio: & *ſacros vultus adorare*, ſæpius legitur apud Auctores, &c. Salmaſius *ad Trebellium.* Quam in rem plurima congeſſit Jacobus Gotofredus *ad leg. un. Cod. Theodoſiani de Præpoſitis ſacri cubiculi.* V. quoque infrà, ubi *de Salutandi ritu.* Addam hîc ſaltem, quæ Calvinus *Lexic. Jurid.* ſuggerit: *Adorare*, inquit, *Principem ejusque purpuram, eſt venerari, ſalutare, ad Principis genua accidere, genua flectere i. manu labris admotâ, & tactâ dein Principis purpurâ, vel genu complexo* &c. *l. unic. de Comit. & Tribun. Schol. lib.* 12. *C.* Sic *adorare Principis æternitatem*, legimus *l.* 2. *de fabric. lib.* 11. *C.* Priſcus venerationis iſtiusmodi apud Iſraëlitas geſtus erat, *in faciem procidere*: quem à Cyro inſtitutum inter ſuos, ait Arrianus *lib.* 4. hodieque in Oriente obſervari, novimus; apud Europæos, jam Principibus Regibusque genua flectuntur caputque ſubmittitur &c. *Adorare Imbres* Seneca dixit, miſſilia Principum, quæ, Ludis ſerventibus, in populum venerabundum ſpargebantur, de quibus *ſuo loco*: V. quoque hîc infrà.

Adorare, eſt ex origine vocis *ori admovere*, ſeu *oſculari*; Unde Hiobus *cap.* 31. *verſ.* 26. *&* 27. *Si vidi Solem, cùm fulgeret, & oſculatus ſum manum meam ori meo* &c. id eſt, *ſi Solem adoravi*: Nempe in oſculo præcipuus ſemper *adorandi* ritus collocatus eſt. Plenior autem geſtus adorantium talis erat, ut, velato capite, dextrâ manu labris admotâ, priore digito in erectum pollicem reſidente, corpus dextrovorſum circumagerent, ut ex Lucretio *lib.* 5. Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 8. Plutarcho *Quæſt. Rom.* 10. Apulejo *Aſini lib.* 4. Minucio Felice, aliisque liquet. Qui ſalutandi mos à Diis ad Cæſares poſtea transferri cœpit, ut viſum; & Vitellius quidem, *miri in adulando ingenii, primus C. Cæſarem adorari ut Deum inſtituit. Cùm reverſus ex Syria non aliter adire auſus eſſet, quàm capite velato, circumvertensque, deinde procumbens.* Diocletianus dein ſibi non tantùm eum honorem deferri voluit, quod & ſub inſecutis Principibus ex parte manſit, verùm etiam, gemmarum ornamenta ſuis calceamentis addidit, ut ſibi, tanquam Deo, divini honores per pedum oſcula deferrentur: ritu à Pontificibus Romanis ſequentibus ſeculis recepto, & ad hanc noſtram ætatem obſervato. Qua de re ſic Balduinus *de Calceo cap.* 17. *Cùm Pontifices primùm agnoſcerent, univerſos paſſim Chriſtianos ad ſuorum pedum oſcula provenire, crucem calceis ſuis adnexi curaverunt. Quo factum, ut Chriſtiani homines, eum honorem, quem Pontifici per pedum ejus oſcula lubentes ibant delatum, cruce in ipſius ſandaliis perſpectâ, in Chriſtum præſertim referrent, atque adeò ipſum ore contingere impreſſisque labiis ſuaviari viderentur.* Quod autem dictum *de velato capite*, confirmatur ex Plauto *Amphitr. Actu* 2. *Sc.* 1. ubi, ab Alcmæna parturiente, Dii operto capite invocantur: *Curculione* item *Act.* 3. *Sc.* 1. ubi quidam operto capite Æſculapium ſalutat. Sic Alopſus vates, apud Val. Flaccum *lib.* 5. Manes venerando, caput obnubit: & reſpexit eò Lucretius *lib.* 5.

Nec pietas ulla eſt, velatum ſæpè videri,
Vertier ad lapidem atque omnes accedere ad aras:
Nec procumbere humi proſtratum, & pandere palmas
Ante Deûm delubra.

Idem apud Hebræos quoque olim ac Romanos obtinuit: quorum hi omnibus Numinibus ſacra faciebant capite tecto, præterquam Saturno, Herculi & Honori, cujus rei cauſas inveſtigat Plutarchus *Quæſt. Rom.* 11. *&* 13. & quia hic erat mos patrius Romanorum, ritum illum Saturno ſacrificandi *inſtitutum peregrinum*; *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 10. ac *Ritum Græcanicum. lib.* 3. *cap.* 6. vocat Macrobius. Contrario planè more *Chriſtiani* adorant, capite nudo, V. Solerium *de Pileo ſect.* 2. &c: De ſitu *adorantium* Orientem versùs, aliisque huc pertinentibus, dicemus alibi, inprimis ubi de *Invocatione & Precandi ritu.*

Adoris potio, apud Arnobium, ubi de Baubo, quæ hoſpitio Cererem accepit: *Adulatur officiis mitibus, reficiendi corporis rogat curam ut habeat, ſitienti* adoris *oggerit* potionem *cinnum, Cyceonem quem nuncupat Græcia*; uti ex vet. Codice Regiæ Bibliothecæ lectionem veram reſtituit. Salmaſius, cùm in editionibus ineptè legeretur, *ſitienti ardori*: eſt cyceon, h. e potus farinâ vel polentâ commixtus. Ovidius de eadem anu verba faciens,

——— *lymphamque roganti*
Dulcè dedit, toſtâ quam coxerat antè polentâ.

Ubi *toſtam antè polentam*, vocat farinam, ex hordeo priùs toſto, quæ in vinum addebatur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 328. & infrà in voce *Polenta.*

Adpunctari, vulgò Gallis dicuntur, quibus ſalarium conſtitutum eſt: Commoda enim & ſalaria militiæ, quæ *ſolatia* appellant Impp. in *Codice*; Juſtinianus *puncta* dixit, *Cod. de Advocatis diverſ. judic.* Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano.*

Adramire, in ſacramentis ac teſtimoniis, apud recentioris ætatis Scriptores, vox frequens: ſignificat, cavere, promittere, obligare ſe coram Judice, rem quampiam ſe facturum, v. g. juraturum, teſtes adducturum, aut duello jus ſuum probaturum. Unde phraſes, *Teſtimonia ſeu teſtes adhramire*, *Vadium adhramire*, *Arramire bellum ſeu duellum*, apud Auctores laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Vocis originem Beslius ab *Affirmare*; Wendelinus à *Rama* ſeu *Ramallum*, quod eſt locus, in quo judicia exercentur, deducit Boſquetus *ad Epiſtolas Innocentii III.* ab *arrha* arceſſit, quòd qui *adhramibant* facturos ſe quidpiam, arrham dabant, ſeu mittebant, fortè chirothecam aut feſtucam, ut eſt in formula L. inter *Formulas* incerti Auctoris: quam ſententiam videtur amplecti Bignonius *Notis. ad L. Salic.* ubi *aarhamire* idem vult eſſe, quod *arrer* apud Gallos, ab *arrha data*, apud Eundem.

Ad Reſponſum, V. ſuprà in *Ad*, ac infrà in *Reſponſales* & *Reſponſum*

Adriane, in *Itiner.* Antonini, urbs Cyrenaicæ, de qua ſic ibi: *Beronice* M. P. XXX. Adriane M. P. XXIX. *Theucira* XVIII. *Ptolemais* XXVI. eadem cum *Hadrianopoli*, in *tabula* Peutinger. ubi legimus, *Bernicide* XXVIII *Hadrianopolis* XXV. *Tauchira*, *Ptolemaide.* Una eſt ex duabus illis urbibus, quæ *Hadrianopolis* nomine propriè, nec unquam aliter appellatæ ſunt: altera enim in Thracia fuit, XXIV. M. P. diſtans à Plotinopoli, de qua conſule vetus *Itin.* & *Tab.* Peutinger. Aliàs ſeptem aliæ fuere urbes, quarum cives pro *Adrianopolitis* ſeſe jactaverunt & ita appellari voluerunt, quæ tamen ſub prioribus nominibus, quæ ante Adrianum Imp. habuerant, remanſerunt. Certè Γοινῆς Thraciæ *Adrianopolitæ* dicti: Stratonicæa quoque urbs Macedoniæ, ἐκτίσθη ὑπ' Ἀδριανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ πόλις ἐκλήθη, *reſtaurata ab Adriano & Hadriani urbs dicta.* Neocæſaria, urbs Pontica, cives Ἀδριανοπολίτας. Murſa urbs Pannoniæ, κτίσμα Ἀδριανοῦ, *opus Adriani.* Palmyreni quoque in Syria *Adrianopolitæ* appellati ſunt, ab Imperatore μετονομασθέντες: quibus adde *Adrianos* urbem Myſia, Philoſtrato memoratam: quam tamen Salmaſius eandem eſſe ait, cum *Adrianotheris* &c. V. eum *ad Spartianum in Hadriano*, ubi habet: *Et quum titulos in operibus non amaret, multas civitates* Adrianopolis *nominavit, ut ipſam Carthaginem* (quæ tamen nova appellatio ne eo quidem adhuc vivente, obtinuit) *& Athenarum partem.*

Adrianotheræ, urbs Myſiæ non magna, aliàs *Adriani*, ab Imp. præfato. Meminit ejus Philoſtratus, Ἀριστείδην Ἀδριανοὶ ἤνεγκαν, οἱ δ' Ἀδριανοὶ πόλις οὐ μεγάλη ἐν Μυσοῖς, *Ariſtidem Adriani tulerunt, quæ urbs non magna in Myſia.*

Adrodere, vox propria τῶν παραχαραχτῶν, potiùs τῶν περιτεμνόντων, quos *des Rogneurs de monoyes* Galli dicunt. *L.* 1. *Cod. Theodoſ. de Ponderat. Emptio venditioque ſolidorum, quos excidunt aut diminuunt, aut (ut proprio verbo utar cupiditatis)* adrodunt, *tanquam leves eos vel debiles nonnullos repudiantibus impeditur*, apud Eund. Hinc de bello Monetariorum, ſub Aureliano, verba faciens Victor, quod Eutropius *vitiatis monetis* dixit, Suidas, διαφθείραντες νόμισμα, reddit, *quòd nummariam notam corroſiſſent.* Ubi *nummariam notam*, dixit pro *nummis.* Alii *nummorum formam*: Cato in *Diſtich.*

Dilige denari, ſed parcè dilige, formam.

Non tamen idem penitùs, *vitiare* & *corrodere* pecuniam: *Corrodere* enim eſt exteriorem circulum *adrodere*; vitiare autem *adulterare* eſt: adeoque ſolâ adroſione ſeu corroſione ponderis quantitas minuebatur, abſque mixtura vilioris metalli, quod fiebat, cùm adulterabatur pecunia. Sed nec ſoli παραχαράκται nummos *adrodunt* & pondus imminuunt, verùm etiam ærugo id facit & nummos reddit leviores. Caſſianus Monachus *Collat.* 1. *cap.* 22. *Sive illa, quorum pondus ac pretium ærugo vanitatis* arrodens *exagio Seniorum adæquari non ſinit, ut numiſmata levia atque damnoſa, minusque penſantia recuſemus.* Idem *cap.* 21. *Si meriti ejus pondus inanis imminuerit &* arroſerit *gloria*: Alibi quoque *imminuere* & *arrodere* conjungens. Hinc *aſperi nummi* dicti, quos ærugo nondum adroſiſſet, in quibus character vetuſtate obſoletus & evanidus non eſſet, ſed integer & ſolidè expreſſus appareret &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Adrumentina ſeu *Hadrumentina Colonia*, apud Æl. Spartianum in *Didio Juliano*, *Maternus* (avus) *ex Adrumentina Colonia*: mel. *Adrumetina*, ut in Palatino codice legit Salmaſius; Nam *Adrumetum* Latinis, ut Græcis Ἀδρύμητον, V. in hac voce.

Adrus ſeu *Iſrus*, ſeu *Heſrus*, dictus eſt olim, qui poſtea *Arotius* fluv. Galliæ in Æduis, in agro Auguſtodunenſi. V. *Arotius*.

Adſcriptitii, V. infrà *Aſcriptitii*.

Adſeſſores, Gr. πάρεδροι, V. infrà in voce, *Paredri*.

Adſeſſoria, libri erant, de iis rebus ſcripti, quas agi viderant Juriscon. cùm *Adſeſſores* eſſent: à Puteolano, *l. nam & nocere.* 12. *ff. de pact. & l. lex.* §. *hac lege ff. in Jur.* Pratejus, & Briſſonius, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Munus verò Adſeſſorum & functio, *Adſeſſura* dicitur *l. fin. ff. de Proxenet.* de voce *Adſeſtrix* V. Gothofredum *ad l.* 16. *C. de evict.*

Adſtrictus color, idem cum *preſſo* ſeu *saturo* ſeu *auſtero*, quem Græci κατακορῆ vocant. Plinius *lib.* 9. *cap.* 38. de confectione purpuræ, *Buccinum per ſe damnatur, quoniam ſuccum remittit. Pelagio admotum alligatur, nimiæque ejus nigritiæ dat auſteritatem illam nitoremque qui quæritur cocci. Ita permiſtis viribus, alterum altero excitatur, aut adſtringitur.* Sic *adſtrictus* color, qui & preſſus idem ac nigricans, *excitato* opponitur. h. e. claro & acuto, quem Græci ὀξὺν dicunt, qui tamen duo colores, licèt in gradu colorum invicem opponantur, in eodem tamen ſimul eſſe poſſunt, ſed diverſo reſpectu. Tyria enim purpura nigrior & *adſtrictior* adſpicientibus apparebat, ſuſpicientibus autem excitatiſſimum nitorem ac lumen affulgebat. Plinius eodem loco, *Laus ei ſumma color ſanguinis concreti nigricans aſpectu, idemque ſuſpectu refulgens.* At excitatus & dilutus, ut & *adſtrictus* & dilutus, ſimul eſſe nequeunt, nec in uno morari. Excitatus igitur & preſſus ſeu *adſtrictus*, licèt inter ſe diverſi, ex æquo tamen utrique diluto contrarii ſunt: excitatus & acutus color in cocco, preſſus & *adſtrictus* in purpura, *nigrantis roſæ* ut Plinius ait *colore ſublucens*. Tyria purpura utrumque habebat, acumen lumenque cocci & nigritatem ſaturitatemque purpuræ nigræ: neutrum habebant dilutiora, ut conchylium &c. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3.

Aduatici, adde: Hos ex Cimbris Teutoniſque procreatos ſcribit Cæſar & præter cætera oppida atque caſtella, unum oppidum egregiè naturâ munitum habuiſſe, poſitosque fuiſſe, inter Eburones Regnum Ambiorigis ac Cativulci, & Nervios. Eosdem contra populum Rom. conjuraviſſe & in communi Belgarum concilio ad id bellum pollicitos eſſe 19 millia armata, *lib.* 2. prodit. Ibi enim *Aduaticos* pro *Catuacis* legendum eſſe, non dubitat Hadr. Valeſius *Not. Gall.* Dion *Atuaticos* eos vocat, finitimosque Nerviis fuiſſe, & Cimbris, à quibus orti animo ac virtute ſimiles, ait. Quæ propria illorum ſedes, ambigitur. V. Auctorem paulò ante laudatum.

Advenæ, in L. Longobard. *Capit.* Car. M. & Caroli C. &c. Sunt alienigenæ extranei, qui vulgo *Albani*, Gall. *Aubains*, qui dimiſſo proprio domicilio aliò migrant & alibi ſedes figunt. In hos præcipuum dominorum jus illud fuit, quòd, ſi nullis relictis liberis morerentur, eorum bona domino cederent. Eosdem veſtigare & ſequi poterant domini priores & in patriam revocare &c. Carolus du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà *Albani*.

Adventus, nomen viri, cui olim ſuum *Polyhiſtora* Solinus dedicavit, uti ex præfatione ejus patet: qui quis fuerit, ignoratur. Sanè Romanum hoc nomen, cujus & apud Herodianum mentio, qui tamen Ἄδϐεντον vocat, Græcorum more. Quemadmodum *Advena*, in *Baſilicis* & *Baſilicorum Gloſſis* Ἄδϐενα eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 3.

Adventus, ſacrum tempus quod Natale Domini præcedit, conſtans 4. ſeptimanis, in Eccl. Rom. licet non idem ſemper fuerit hebdomadum & Dominicarum numerus: nam in Miſſis Ambroſianis *de Adventu Domini* ſunt ſex Dominicæ & prima ſubſequitur feſtum S. Martini &c. Meminit ejus Rupertus *de Divin. off. l.* 3. *cap.* 1. *Tempus, quod Dominicæ Nativitatis memoriam antecedit, ideò* Adventus *nuncupatur, quia totus ejus Eccleſiaſticus Ordo juxta contemplationem Adventus* Domini *diſpoſitus eſt. Advenire autem rectè Dominus dicitur, qui ubique eſt inviſibili præſentiâ Majeſtatis, dum aſſumto, quod viſibile eſt noſtrum, uſibus carnis viſibilem ſe oſtendit* &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Secundùm Dominic. Macrum incipit tempus hoc à S. Andreæ feſto, apud Latinos; à die 14. Nov. verò apud Græcos, quod etiam antiquitus in Eccl. Rom. obſervatum ait, unde *S. Martini Quadrageſima* fuerit dictum. Idem addit, in Concilio Matiſconenſi, per hoc tempus feriâ 2. 4. & 6. jejunium fuiſſe inſtitutum, huncque morem in Galliâ primùm introductum à Ruperto Epiſc. Turon. ex *Hiſt.* ejus *lib.* 10. *cap.* 31. dein quotidie à quibusdam jejunari cœpiſſe, privato conſilio, ex Odoric. Rin. in *Annal. Eccleſ.* donec circa A. C. 1270. Urbanus V. Pontificatus ſui initio omnibus Clericis in Curia ſua verſantibus quotidiani hujus jejunii neceſſitatem impoſuerit. Reliqua, quæ de *Adventu* addit, ſic habent: *Hoc temporis ſpatium aliquâ-mæſtitiâ, ob memoriam ſecundi Adventus —— veneratur, proinde in Miſſa non dicitur*, Gloria in excelſis Deo: *nec* Te Deum *in matutino —— Diaconus & Subdiaconus planetis plicatis parantur — At propter memoriam —* Adventus *— Incarnationis — non relinquitur* Alleluia, *quæ lætitia Dominicâ præcipuè tertiâ ejuſdem oſtenditur, permittendo nempe Diacono Subdiaconoque tunicellis indui & Cardinalibus à violaceis coloribus feriari & roſaceis veſtiri; imò antiquitus in hac Dominicâ ipſemet Pontifex ſolenniter celebrare ſolebat. Item* Dominica vacans *dicebatur quarta Adventus — quia tunc Pontifex relictis aliis occupationibus, ſolùm largiendis eleemoſynis incumbebat — Propter hanc fixam vacationem, ſi vigilia Nativitatis in hac Dominica occurrerit, nona lectio non legitur de homilia Dominicæ, neque Evangelium ejuſdem dicitur in fine Miſſæ — quia in præcedenti Sabbato jam dicta fuere. Quare in Adventu conſuetæ commemorationes non dicuntur — in Hiſpania cooperiuntur imagines* &c. V. eum in *Hierolexico*; In eadem Eccl. *Adventio* dicitur translatio reliquiarum Sancti alicujus, apud Adonem Vienn. At *Jocundus Adventus*, eſt tributum Domino exſolvi ſolitum, cùm primùm ad aliquam dignitatem pervenit, ut cùm ad Regnum Reges evehuntur. *Compotus* Theſaurariorũ Franc. A. C. 1316. *Pro dono facto Regi ratione* jucundi adventus *ſui & exercitus Flandriæ* 500. *lib. Tur.* apud Eundem, qui hanc in rem laudat Cognatum *Hiſtor. Tornac. l.* 4. *cap.* 15. Concilium Lateranenſe IV. *can.* 57. & Chopinum *de Sacr. Politia l.* 1. *tit.* 8. §. 13. additq; ab Epiſcopis etiam exactas ejusmodi præſtationes in eorum *jucundo Adventu*, legi in *Geſtis* Abbatum S. Germani Autiſſiodor. *cap.* 18. in *Conſtitut.* Siculis *lib.* 3. *tit.* 18. & apud Hubertum in *Probat. Hiſtor.* Eccleſiæ S. Aniani *pag.* 62.

Adverſaria, ab *adverſa*, ſicut *Opiſtographa*, ab averſa parte, dicebantur ſchedæ, in quibus extemporalia ſcripta & nondum emendata olim adlinebantur; rationes inprimis ac diurna, quæ poſtea in mundam chartam, & quæ ab una parte tantùm ſcribebatur, transferebantur, V. Scaligerum *lib. de Papyro adv. Guillandinum.* De la Cerda ſic poſtea vocari ait Commentaria alicujus textus ſeu ſcripturæ, eo quòd hæ notæ fiebant in eo libro, ex parte textui oppoſitâ: hinc ipſe ſuum opus *Adverſaria ſacra* appellavit, Dominic. Macer *Hierolex.*

Adula: adde: Principem inter Rhætica juga locum tenet, diciturque Ἀδούλας Straboni *lib.* 4. Illius ſummitas *der Vogel*, aut *Vogelberg*, Rhætis *colmen del olcello* aut *ocello*, vel *Monſted del vecello*, Italis *monte del Uccello* vocatur, annotante Gaudardo. Secundùm alios *Mons S. Bernardini*; *Bralium* ſimplicitas nuncupat vernacula, Simler. Vigenereus Gotthardi, Criſpaldi & Lucumonis montes ſub *Adula* comprehendit. V. Joh. Baptiſtam Plantinum *Helv. Antiq. & Nov.*

Adulta Nox, apud Avienum *in Arateis*,

> —— *Vel duri ſideris index*
> *Scorpius exoriens ſit tempore noctis* adultæ,
> *Hic matutino veniens procul æquore Chelum*
> *Erigit ex pelago*,

Ubi ſcorpium exorientem, *noctis adultæ* tempore facit: eſt illud tempus ſeu illa pars noctis, quâ ea finem accipit, adveniente die. Scorpius enim matutinus oritur. Quo ſenſu idem *maturam noctem* poſuit, de noctis ſupremo tempore, quod Aratus dixit ἀκρόθι νυκτός. Mira tamen hæc locutio videtur, *adultum & maturum* vocare quod extremum eſt atque ultimum. Repugnat enim Vett. Latinorum uſus, quibus *Adulta nox* potiùs de media nocte dicitur; quemadmodum *adulta æſtas* & *adulta hyems*, inter primam & extremam media eſt. Sic *Matura dies*, Virgilio, plena eſt, ac clara, dubiæ & incertæ luci, qualis ſub crepuſculo eſt, oppoſita. Sed Gr. τὸ ἄκρον vocant, non ſolùm quod *extremum* eſt, verùm & quod *perfectum* & in ſummo perfectionis conſtitutum. Res n. omnes, ubi certum ſtatumque floris ſui cacumen aſcenderunt, poſtea decidunt ac retro feruntur. In eo acumine dum ſunt, ἀκρότητα ſuam obtinent. Sic ætas ea demum perfecta eſt, quæ modum habet nec ampliùs perfici poteſt. Quia autem plures ſunt ætatum differentiæ, in ſingulis hoc ἄκρον & τέλειον conſideratur: ſicque virilis ætas ea demum matura eſt, quæ ampliùs non habet, quo virilior fieri poſſit. Senectus etiam maturitate ſuâ cenſetur, quam ubi aſſequuta eſt, in decrepitam fertur. Unde *matura ſenectus*, & *maturi ſenes* Poëtis, &c. Omnia tandem, quæ ἐν ἀκμῇ ſunt, etiam ἐν τῷ ἄκρῳ conſiſtere videri debent: & ſanè utrumque ab eadem origine. Inde igitur eſt, quòd Avienus *maturam & adultam noctem* ἀντὶ τῆς ἄκρας καὶ κυριώτης νυκτὸς poſuit, quia omne maturum & *adultum* etiam ἄκρον. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 719. & 720.

Adultera, priusquam convincitur, ſuſpecta eſt: de qua Lex ſic ſonat Numer. *cap.* 5. *verſ.* 12. *Si viri cujuscunque uxor declinaverit, & — immunda facta fuerit — adducat vir ille uxorem ſuam ad Sacerdotem, adducatque cum ea ſacrificium pro ea — adducet itaque illam Sacerdos & ſtare eam faciet ante Dominum. Aſſumat quoque Sacerdos aquas ſanctas in vaſe fictili & de pulvere, qui fuerit in pavimento Tabernaculi, tollet — & ponat in aquam* &c. V. infra, ubi de *Amaris aquis* & *Zelotypia.* Maritum autem Zelotypum, cum hic intelligunt Magiſtri, qui præmonuerat uxorem, ne deinceps in ſecreto eſſet cum aliquo, ſive patre ejus, ſive fratre, nedum aliis plus diſſitis, ſive gentili ſive ſervo, idque coram teſtibus; quæ nihilominus cum ipſo, de quo præmonita erat, in ſecreto eſſet occultata, idque teſtibus item probaretur *Quantillo tempore pollui fœmina poſſet, id eſt, quantillo tempore ovum* (gallinæ) *& aſ-*

ſari poſſet & *abſorberi* &c. Adulterio ritè probato, pœna mors fuit apud Hebræos, at non idem mortis genus cuilibet *Adulteræ:* Quod enim adulterium committebatur in uxore, quæ filia Sacerdotis non erat, eaque aut nuptâ, aut tantùm deſponſatâ, ſtrangulatione puniebatur, Levit. *cap.* 20. *verſ.* 10. & Deuteron. *cap.* 22. *verſ.* 12, 23. Verba Legis ſunt, *Morte interficiatur, tam adulter, quàm adultera.* Si deſponſata eſſet virgo, necdum nupta, lapidatio utriusque pœna erat. Ubi verò Sacerdotis erat filia, ipſa comburenda, adulter autem ſtrangulandus erat, Levit. *cap.* 21. *verſ.* 9. Et quidem de adultera deſponſata, nec dum nupta, juxta Hebræorum placita, capiendum illud, quod habetur in hiſtoriola illa ſacra *Adulteræ* in Evangelio Johannis *cap.* 8. *verſ.* 4. *Magiſter, hanc deprehendimus in ipſo facinore adulterii. In lege autem noſtra Moſes præcepit, ut hujusmodi fœminæ lapidarentur:* de qua periocha fusè agit Seldenus *Uxor. Hebr. lib.* 3. *cap.* 11. &c. Uti verò capitali ſupplicio plectebantur adulteri, apud Judæos, ſic juxta Philonem *lib. de Joſepho* etiam nullibi non capite plecti jure potuere; ſaltem deprehenſi à deprehendentibus. Certè Solonis lex erat, *ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ, τι ἂν βούληται χρῆσθαι*, *Si quis adulterum deprehenderit, de eo quod libuerit, ſtatuat.* Et de maritali jure velut hîc receptiſſimo, Cato *Or. de Dote*, apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 23. *In adulterio uxorem tuam ſi deprehendiſſes, jure necares*; cui conſonæ XII. Tabb. *Mœchum in adulterio deprehenſum impune necato.* Atque aliæ, quæ citra ſunt mortem pœnæ, pro deprehendentis arbitrio irrogatæ, uti diſcimus ex Scholiaſte Ariſtophanis *Pluto*, Juvenali *Sat.* 10. Martiali *lib.* 3. *Epigramm.* 43. Aliis. Unde illud Syncerasti apud Plautum in *Pœnulo Actu* 4. MI. *Quid agis?* SY. *facio, quod manifeſtò mœchi haud ferme ſolent.* MI. *Quid id eſt?* SY. *refero vaſa ſalva.* Cujusmodi jus, mœchum deprehenſum mutilandi, apud Anglos quoque olim viguit, non alii tamen, quàm marito, conceſſum. Etiam de deprehenſis impunè occiſis, à Patre ſive naturali, ſive adoptivo, idque ex lege Julia, luculenta ſunt in jure Cæſareo teſtimonia; quod juris marito illic negatur, niſi in domo ſua deprehendantur & adulter perſona infamis ſit. Atque non judicatos ita impune necari adeò poſtea receptum eſt, etiam inter Chriſtianos, ut generali nomine *Legis mundanæ* in Jure Pontificio deſignetur, *Cauſ.* 33. *quæſt.* 2. *c.* 6. Et quæ morem planè receptum redolent, occurrunt apud Hincmarum in *Reſponſ.* de divortio Boſonis & uxoris ſuæ & Nicolaum I. *Epiſt* ad Rudolfum Archiep. Bituricenſem. Certè ab Jureconſultis admitti ſolet, ut planè licitus, in Foro ſaltem contentioſo: An in foro quoque conſcientiæ, quæſtio eſt celebris, negantibus quidem omnino Viris conſultiſſimis & cædem ejusmodi peccatum eſſe, aſſerentibus &c. Porro in *Partitas* quoque Hiſpanorum *Legesq́* Luſitanorum, receptum eſt heic jus vetus Cæſareum, uti item in populorum aliquot aliorum mores. Imò & ex jure Juſtinianeo, ſi ſuſpicetur vir quempiam uxoris ſuæ pudicitiæ inſidiari, & poſt tres denuntiationes, quibus omnimodus uxoris & inſidiantis congreſſus vetetur, *invenerit eum convenientem ſuæ uxori quidem in ſua domo aut ipſius adulteri, aut in popinis, aut in ſuburbanis, permittitur licentia marito propriis manibus talem perimere, Aut. Coll.* 8. *tit.* 18. *cap.* 15. Utut autem ſe res habuerit, jus illud deprehenſos occidendi, quod prædicat Philo, neque in Suſannæ pro deprehenſa habitæ hiſtoriâ, neque in adulteræ in Evang. Johannis cauſa, omnino admitti videtur. Quod verò ad illa Philonis attinet, quibus adulterium morte paſſim multandum, uti apud Ebræos, aſſeri videtur: certè, dum vixit Philo, ne Ægyptiis quidem, inter quos ille, pœnæ ejuſmodi uſus erat forenſis, uti nec Athenienſibus aut Romanis, ut de aliis taceam. De Ægyptiis diſertè Diodorus *Biblioth. lib.* 1. *cap.* 78. *Adulterium apud eos vi commiſſum, genitalium abſciſſione; ſine vi, mille plagis adultero, narium detruncatione adulteræ irrogandis punitum*; licet ſeculis vetuſtiſſimis adulteras quasdam à Seſoſtri R. vivicomburio plexas idem memoret *Ibid. cap.* 59. Athenis autem ſi quis reus peractus *ἐπὶ τῷ δικαστηρίῳ, ἄνευ ἐγχειριδίου χρῆσθαι ὅ, τι ἂν βουληθῇ*, *Judicum erat in eum pro arbitrio animadvertere, exceptâ pœnâ gladii*, uti diſertè legitur apud Demoſthenem *Orat. in Neæram.* Utrum autem ex jure Cæſareo veteri pœna adulterii forenſis eſſet vitæ amiſſio, ſæpè diſputatum eſt; ſc. an à Lege Julia aliaque vetuſtiori. Sed à Viris doctiſſimis demonſtratum, ex jure recepto pœnam ejuſmodi non irrogandam fuiſſe, antequam ab Auguſtis Chriſtianiſmus exciperetur; Sed relegationem, aliamve citra mortem coërcitionem. Quamvis certum ſit, ab Auguſto etiam ſuas Leges egrediente adulteros morte punitos aliquos, ut & poſtea ab Opilio Macrino, qui *adulterii reos ſemper vivos ſimul incendit junctis corporibus*, ut de eo Julius Capitolinus. Vulgò autem habetur Conſtantinus M. auctor primus Legis, de morte adulteris ex jure Cæſareo irroganda. Et ſanè in Codice Juſtinianeo occurrit reſcriptum ejus ad Evagrium de accuſatoribus adulterii, ad cujus calcem adjicitur. *Sacrilegos autem Nuptiarum gladio puniri oportet*, circa A. C. 326. V. *l.* 30. *quamvis C. tit ad leg. Jul. de Adult.* Conſtantius dein ac Conſtans culeum aut vivicomburium introduxere: ſub Valentiniano & Valente, Cethegus Senator adulterii reus delatus *cervice periit abſciſſâ*, uti refert Ammianus Marcellinus *lib.* 28. quâ eadem pœnâ fœminas aliquot illuſtres tunc temporis, ob idem crimen, adſectas, addit. Leo tamen & Majoranus Augg. relegatione perpetuâ in reos animadverterunt, circa A. C. 459. donec Juſtinianus jus hoc de morte puniendis adulteris conſtans voluit eſſe ac perpetuum. Orientali autem jure Cæſareo recentiori *ὁ μοιχὸς καὶ ἡ μοιχαλὶς ῥινοκοπείσθωσαν*, *Adultero & Adulteræ nares præcidantur*; Sic Harmenopulus *Prochir. lib.* 6. *§. ult.* Addit Michael Attaliates *Synopſi tit.* 70. *τυπτομένοις καὶ κουρευομένοις*, *verberatis & tonſis:* Etiam *adulteram* exulem fieri boniſque ſpoliandam. Seculis recentioribus morte, verberibus, multâ aliterque pro variis gentium moribus atque aliter punitur id crimen: & ubi cognitio ejuſdem ad Forum ſpectat ſolùm Pontificium, excommunicatione & pœnitentiæ ſolennis ſive ritu ipſo publico ſeu redemptione, V. plura hanc in rem apud Joh. Seldenum præfatum in *Uxore Ebraica lib. III. cap.* 11. *& ſeqq.* & infrà in *Adulterium.*

Pœnæ Adulterorum, apud varias gentes.

apud *Anglos*, adulterium *verâ* emendari ſanxit Henricus I. *cap.* 11. *&* 12. At *LL.* Edmundi R. *cap.* 4. Adulter ut homicida punitus. Canutus verò adulterum exilio, adulteram narium auriumque truncatione, punivit, in *LL. part.* 2. *cap.* 6. *&* 50. V. quoque ſuprà.

apud *Aragonenſes*, ſecundùm Foros antiquos, *ſi conjugatus aut conjugata erant deprehenſi in adulterio, amittebant veſtes ſuas & ſolvebant* 60. *ſolidos de calumnia. Si conjugatus cum conjugata — ſolvebant dictam calumniam duplicatam — aut flagellabantur.* Michaël del Molino *Repertor. Foror. Aragon.*

apud *Bohemos*, pœna decapitatio fuit, teſte *Vitâ* S. Adalberti Epiſc. Pragenſis *num.* 9.

apud *Francos*, adulteri nudi per urbem aut villam traducebantur, quod *trotari* apud eos dictum, V. ſuo loco.

apud *Hiſpanos*, adulteri caſtrabantur, Luc. Tudenſis de Bamba R. V. Luithprandum *lib.* 6. *cap. ult. LL.* Ælfredi R. *c.* 25. Saxonem Gram. *Hiſtor. Dan. lib.* 5. *pag.* 77. &c.

apud *Mahometanos*, mulier quatuor teſtibus Muſulmannis convicta, detineri jubetur in ædibus ſuis, ad mortem usque in Alcor. *Azoarâ Lat.* 8. At *Azoarâ* 34 centum ſunt ictus, quibus in adulterio deprehenſi flagellantur. Sequitur in Alcorano, quod pœnam auget, *Adulter minimè ducat, niſi adulteram aut aſſociantem ſeu participem facientem, nec ducat adultera niſi adulterum aut aſſociatorem. Hoc enim credentibus ſeu Muſulmannis eſt interdictum.* V. infrà in *Aſſocians.*

apud *Polonos*, dum adhuc pagani eſſent, adulter *in pontem mercati ductus per follem teſticuli claro affigebatur & novaculâ prope poſitâ, hic moriendi ſive de his abſolvendi dura electio dabatur*, Ditmarus *lib. ult. pag.* 106.

apud *Saxones*, *olim ſi mulier maritata — adulterium perpetraſſet, aliquando cogebant eam propriâ manu per laqueum ſuſpenſam vitam finire: & ſuper buſtum illius incenſæ & concrematæ corruptorem ejus ſuſpendebant. Aliquando congregato fœmineo exercitu, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducebant virgis cædentes & pungentes minutis vulneribus cruentatam & laceratam de villa ad villã mittebant & occurrebant ſemper novæ flagellatrices, usque quò eam aut mortuam aut vix vivam derelinquerent*, Petrus Opmerus in *Chronologia pag.* 345. V. quoque Tacitum *de Moribus German.*

in *Ungaria*, adulteras vivas defodere, moris eſt.

apud *Wiſigothos* olim, *Adulter & Adultera* marito adducebantur: cui, ſi adulter filios non haberet, hujus bona cedebant, ut extat in *L. Wiſigothorum lib.* 3. *tit.* 4. *§.* 1. 3. 12. Ut alias gentes in præſens non attingam. Addam ſaltem, in Cantio, prov. Angliæ, Regem olim *adulterum*, Archiepiſcopum *adulteram* habuiſſe, & illum quidem 8. ſol. 4. denarios perſolvere coactum fuiſſe; hanc verò tantundem &c. Domesdei apud Carol. du Freſne *Gloſſar.* V. etiam, quod hic laudat, *Chronicon* Beſvenſe *pag.* 672.

Adulterare monetam, non idem cum *adrodere*, ut viſum ſuprà. Multis verò modis monetam *adulterabant* olim hodieque Monetarii, aut miſcendo & adulterando inter ſe metalla, ut aurum argento, argentum ære, æs plumbo: aut adulterinam monetam clam exercendo, ut ſub Conſtantino feciſſe, teſtis eſt *lex* 2. *Cod.* Theodoſ. *de falſa mon.* aut ſecernendo ſeparandoque metalla, ut argentum ab ære, quemadmodum Monetarii quidam ſub eodem Conſtantino fecerunt, ut indicat *l.* 5. *tit. eod.* his verbis: *Comperimus nonnullos Flaturarios majorinam pecuniam non minùs criminosè, quàm crebrè, ſeparato argento ab ære purgare.* Majorinæ enim illæ pecuniæ argento ære mixto flabantur. Flaturarii autem argentum ſeparabant, & æs ſolùm in figuranda moneta exhibebant, in quo non mediocre compendium faciebant Monetarii; quæ ſeparatio vulgò *ſtagnatio* dicta eſt, teſte Iſidoro in *Gloſſ.* ubi legimus, *ſtagnare, metalla ſecernere* Ipſa verò adulterina pecunia & falsâ cuſione formata, *paracharaxima* dicitur Caſſiano & *paracharaximi nummi*, V. infrà. Quonam autem horum modorum vitiata fuerit pecunia, ſub Aureliano

liano Imp. incertum; certè *fuit ſub eo Monetariorum bellum, Feliciſſimo rationali auctore : quod acerrimè ſeveriſſimeque compeſcuit, ſeptem tamen millibus ſuorum militum interemtis*, apud Flav. Vopiſcum, ad quem vide *Notas* Is. Caſauboni & Claud. Salmaſii.

Adulteri, Scriptoribus Eccleſiaſticis dicuntur, qui civitatis Epiſcopo adhuc ſuperſtite, ejusdem Epiſcopatum invadunt aut quempiam ad Epiſcopatum promoveri patiuntur; Epiſcopo adhuc vivente. Epiſcopus enim ſpirituales nuptias cum Eccleſia ſua contrahere ipſis dicitur. Liberatus Diaconus *cap.* 14. *Cumque ſuper hoc multa dubitatio proceſſiſſet, volentibus civibus neminem penitùs ordinare, ne* Adulteri *viderentur (Dioſcoro quippe vivente) noviſſimè in Proterium univerſa ſententia declinavit.* Et *cap.* 17. *Porrò Hæretici, ut jam dictum eſt, Petrum latenter inſtituerant, quem juſſit Zenon Imperator expelli, tanquam hæreticum & Adulterum* &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Adulterium, primus inter Gentiles pœnâ affeciſſe legitur Hiectus Argivus, apud Alexandr. *Genial. dier. lib.* 4. *cap.* 1. quem alii *Hiettum* vocant, V. Pauſan. *Bœot.* Ægyptii *Adulteros* mille plagis cæſos caſtrarunt, Laur. Rhodomannus in *Diodor. Siculi lib.* 2. *cap.* 3. quorum ſeveritatem Romanos quoque ſequutos eſſe, innuit Hor. *Satyrâ* 2. *lib.* 1. *v.* 46.

——— *Quin etiam illud*
Accidit, ut cuidam teſtes, caudamque ſalacem
Demeteret ferrum.

Apud alios tanti flagitii pœna erat, membrorum detruncatio artuumque mutilatiò & præſertim aurium nariumque, ut ipſo vultu ſceleris atrocitatem loquerentur; Adr. Turnebus *Adverſar. lib.* 28. *cap.* 46. Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 83.

Quis tibi perſuaſit nares abſcindere mœchæ?

Combuſtione porrò punita eſſe *Adulteria*, patet ex ſacris, V. Geneſ. *cap.* 38. Moſaica poſtea lex lapidatione illa ulta eſt, V. *Ezech. cap.* 16. *verſ.* 38. quam pœnam ſimpliciter *mortem* vocari, probant quidam, ex Levitici *cap.* 10. *verſ.* 19. *Morte plectatur.* Alii tamen generali hoc vocabulo ſuffocationem, utpote mitius mortis genus, cùm favores ampliandi ſint, hic intelligunt. Apud Græcos pœna in viris παρατιλμὸς & ῥαφανιδωσις fuit, quò alludit Juven.

——— *Quoſdam mœchos & mugilis intrat.*

Fœminas verò templorum aditu arcuerunt, quæ ſi matronarum habitu incederent, cuique obvio veſtes illarum dilacerare jus erat. Apud Romanos antiquiſſimis temporibus, cognati unà cum viro de adultera judicarunt: juxta legem à Romulo latam, *Adulterii convictam, vir & cognati, uti volent, necanto.* Inſequutus dein Numa aliam, ſuper eodem crimine, legem tulit, cujus capita: *Pellex aram Junonis ne tangito, ſi tanget, Junoni crinibus demiſſis agnam fœminam cædito*, apud Feſtum Pomp. *lib.* 14. M. Fabius matronas ſtupri damnatas pecuniâ multabat, T. *Liv. Dec.* 3. *lib.* 5. Alii relegatione, V. Sueton. in *Auguſto cap.* 65. dotis amiſſione, V. Sen. *Controv.* 8. *lib.* 2. gladio, V. Sueton *in Julio cap.* 48. deturbatione è Saxo Capitolino V. L. Senec. *lib.* 1. *Declam.* 3. &c. Tandem ab Auguſto lata Lex Julia eſt, coërcendis adulteriis ſtupriſque, Sueton. *in eo cap.* 34. in cujus laudem Horat. *lib.* 4. *Carm. ode* 5.

Nullis polluitur caſta domus ſtupris,
Mos & lex maculoſum edomuit nefas,
Laudantur ſimili prole puerperæ,
Culpam pœna premit comes.

Ejus capita hinc inde diſperſa collegit Barn. Briſſonius, illaque eleganti commentario explicavit. Sequentibus temporibus, veluti obſoletam, poſtliminii jure reduxit Domitianus. Unde Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 2.

Luſus erat ſacræ connubia fallere tædæ,
Luſus & immeritos exſecuiſſe mares.
Utraque tu prohibes Cæſar.

Pœna, relegatio. Ancyrana Synodus *Can.* 7. *Adulterum à participatione ſacrorum myſteriorum excluſit ſeptem annis integris.* Moſcovitæ in partes diſſecant; Nonnullæ gentes *ferreis catenis collo adulteri ſaxa alligabant ut, omnibus ludibriis expoſitus, ſolo terrore fragiliorem ſexum à corruptela arceret*, Olaus M. & ex illo Corn. Scribonius Graphæus *Epiſt. lib.* 6. *cap.* 12. Apud eosdem *lib.* 14. *cap.* 6. *Mulier adulterans, teſtimonio ſex virorum deprehenſa, perdit dotem, & quidquid ſecum tulit in cohabitationem viri:* quæ lex non barbara, ſed Romana videri poſſet, V. *ſuprà.* Plato adulterum Magiſtratu arcendum cenſuit, *de Legg.* 9. *lib.* 8. De vett. Germanis Tacitus *de mor. Germ. Adulteriorum pœna*, inquit, *præſens & maritis permiſſa. Accìſis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit.* &c. Plura V. apud Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *Paralip. ad cap.* 24. Berneggerum *Quæſtion. in Tac. Germaniam* 103, 104. &c. Adjiciam hoc unum, quòd ne inter milites quidem adulter recipi potuerit, apud Romanos, ut habet Menander *JC. C.* 5. *ff. de Re milit.* Plura hanc in rem retrò dicta ſunt.

Adunatus, μονοχωρ@- ἐν πόλῃ in vett. *Gloſſ.* Gr. Lat. *Adunatus in tabula*, id eſt, ad unum redactus calculum, ὁ μονωθεὶς, cum uno calculo ſolo relictus: cui calculus unus in ſuo loco ſedeque relictus eſt: cœteris à colluſore captis. In ludo enim tum calculorum tum teſſerarum, quam πεττείαν Græci dicunt, lineæ, in quibus diſponebantur calculi, χῶραι vocabantur. Hinc μονόχωρ@-, tam in teſſeris, quàm in latrunculis, luſor ille, qui omnibus ſuis calculis ſpoliatus & victus abibat, utpote qui ad unum eſſet redactus. Unde Ariſtæneto in *Epiſtolis* nomen infelicis aleatoris ac tabliſtæ, μονόχωρ@- *lib* 1. *Epiſt.* 23. Porrò loca illa in alveo ſeu tabula luſoria, etiam τόπυς appellare conſueverunt. Etymologicum magnum, πρὸς τὰς τόπυς, ἃς ἔχει παλαμήδειον ἀβάκιον, *ad loca, quæ habet Palamedis tabella.* χωραχώματα quoque vocabant: Latini *mandras*. Martialis,

Mandris & vitreo latrone clauſos.

Auctor Panegyrici,

——— ——— *Hic ad majora movetur,*
Ut citus & fracta prorumpat in agmina mandrâ.

Item *ſepta, vallos, capſos, carceres*, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Proculo.* C. du Freſne vocabulum hoc unum eſt ex nominibus *locorum* in tabula; alia fuere *Antigonus, Divus* &c. ex Agathiæ *Epigramm. lib.* 1. *Anthol. cap.* 61.

Advocare, in *LL.* Inæ Regis, apud Bromptonum *cap.* 52. 59. in *LL.* Ethelredi *part.* 2. *cap* 9. *part.* 3. *cap.* 10. & in *LL.* Eduardi R. Saxonicis *cap.* 2. eſt rem factam agnoſcere, ſeu in ſe ſuſcipere, Gall. *advouër*: furto inprimis venditam. Erat enim olim in more poſitum, ut ſi quis rem furto ſurreptam mercatus, eandem alteri vendidiſſet, atque is porro rem illam cuiquam alienaſſet, idemque feciſſent alii præterea plures; Domino tamen per leges liceret, rem ſuam ubivis deprehenſam ſuo ſibi jure vindicare. Tum verò ejus, quem penès erat res deprehenſa, partes erant, venditorem proferre, cauſæque illum *advocare*, ut is venditionem præſtaret atque in ſe ſuſciperet. Is demum cauſæ advocatus alium citabat aliquem atque ità alio alium advocante, in ipſum tandem furti auctorem culpa transferebatur; quod ipſum Franci Vett. dicebant, *Voucher à garantie*; quod idem eſt ac *Appeller ſon garant.* A cujusmodi rerum venditarum *advocationibus*, translata poſtmodum vox eſt, ad id, quod quis ut ſuum, aut à ſe factum, agnoſcit Concilium Lugdun. A. C. 1274. *cap.* 22. *Recognoſcendo ſeu profitendo ab illis ea, tanquam à Superioribus ſe tenere, ſeu ab ipſis eadem advocando, prout in quibusdam partibus Gallicanis vulgariter dicitur advouer. Chron.* Nangii *A. C.* 1296. *Nihil ab eo ſe tenere in feudo aut quoquo modo alio advocabat*, &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Alias *Advocare*, eſt Advocatum poſtulare, vel ſub Advocati patrocinio ſe collocare, Gall. *s'Advouër de quelqu'un.* In *Charta* Margaretæ Comit. Flandriæ pro Eccl. Tornac. A. C. 1250. *Ita tamen quòd dictus Epiſcopus & ſucceſſores ſui, nos & ſucceſſores noſtros Comites Flandriæ, qui pro tempore fuerint, ſi indiguerint auxilio*, advocabit, *nec alium dominum ſecularem poterunt advocare*, &c. Hinc *Advocati Eccleſiarum*, qui jura, bona & facultates Eccleſiarum tuebantur: quibus id muneris conferebatur, ut eſſent, qui in publicis judiciis eorum cauſas defenderent & actoris vel rei partes agerent. Hos tum primùm poſt Conſulatum Stiliconis inſtitutos, innuit Synodus Carthagin. *can.* 99. *pro cauſis Eccleſiæ*; à diverſis muneribus, *Defenſores & Cauſidicos*, quoque dictos. Erant autem ex ordine *Scholaſticorum*, id eſt, *Advocatorum, qui in actu erant — defenſionis cauſarum*, ut eſt in Cod. Canonum African. *cap.* 97. antiquitus: Nam Eccleſia ſuos antea Defenſores habebat, ſed ex ordine Eccleſiaſtico, qui etiam *Oeconomi* dicti, atque inde Defenſorum Laicorum origo manavit, cùm aliàs Clerici Laicorum Forum terere & litibus cauſiſque vacare vetarentur. Poſtmodum id muneris attributum viris militaribus ac potentibus, ut eſſent, qui non linguâ duntaxat, ſed & armis jura tuerentur Eccleſiarum, quarum protectionem in ſe recipiebant. Hoc modo Eccleſia Rom. contra Longobardos, Reges Franciæ & Impp. Occidentis ſibi *Advocatos* delegit. Unde Carolus M. *Advocatus S. Petri*, in *Vita* ejus: Pipinus *Defenſor Romanus* apud Baron. A. C. 761. *num.* 18. Conradus Imp. *Advocatus Pacificus*, apud Brovverium *Antiqq. Fuldenſ. lib* 3. *cap.* 17. Fridericus I. *Eccl. Rom. Defenſor*, apud Radericum &c. dicti occurrunt. Quem morem imitatæ reliquæ, quæ ſub ipſis Principibus ſuorum interdum hoſtium & uſurpatorum patebant injuriis, ſuos quoque ſibi *Advocatos* ſumſere. Et primitus quidem eligebantur illi in præſentia Comitum, ab ipſis Epiſcopis ſeu Abbatibus, ut eſt in *L.* Longob. *lib.* 2. *tit.* 47. *§.* 2. 4. 7. facultate hoc faciendi Eccleſiis indultâ à Regibus Principibusque, cum hujusmodi Formula, quæ habetur in *Charta* vet. Caroli R. Franc. pro Frotario Archiep. Burdegal. & Eccleſia S. Juliani, in Comit. Brivatenſi, *Liceat eis qualemcunque ſuâ ſponte elegerint*, Advocatum *habere*, *ipſumque* Advocatum, *nemo præſumat temerario auſu diſtringere, ſed noſtro coram Comite Palatii res jam prælibati Martyris, videl. S. Juliani, absque alicujus inquietudine vel morarum dilatione liceat inquirere* &c. V. & alias, apud *Auctores*, magno numero laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Interdum petebantur *Advocati* ab ipſo Principe, à quo deligebantur; vel ab ipſis ultrò dabantur; vel ab ipſis Epiſcopis; aut tandem à Pontifice: Nonnunquam Eccleſiarum fundatores ipſi earum *advocatiam* ſibi poſteriſque reſervabant, ut videre eſt in *Chron.* Montis Sereni A. C. 1127. Tenebantur autem *Advocati in illo Comitatu*, in quo erant Eccleſiæ, *propriam*

habere hæreditatem, uti cavetur in *Capitulis* ex *L.* Salica & Gumbada *cap.* 14. Itaque per hos Epiſcopi, Abbates & Sacerdotes, in jure reſpondebant, atque in prima litis conteſtatione juramentum calumniæ ſubibant: unde *L.* Longob. *lib.* 2. *tit.* 47. §. 8. ſingulis Epiſcopis, Abbatibus & Abbatiſſis conceſſit, ut duos *Advocatos* haberent, *unum qui cauſam procuret, alterum qui ſacramenta deducat.* Intererant igitur Comitum placitis & ut Patroni, Eccleſiarum ſuarum jura tuebantur. Eorundem in diſtractionibus ac alienationibus rerum Eccleſiaſticarum requirebatur conſenſus: ac donationes aut reſtitutiones Eccleſiæ cùm fierent, illas habebant ratas. Munus denique illorum erat, Monaſterii bona *ab omni rapina & indebitis exactionibus illæſa* conſervare, ut eſt in *Charta* Ecberti Bambergenſis Epiſc in *Metropoli* Salisburgenſi *tom. II. pag.* 29 Abbatibusque à conſiliis eſſe, in rebus majoris momenti, uti legimus in *Chron.* Laurisham. *pag.* 74. Sequentibus temporibus *Advocati* ipſimet judicia exercuere jusque dixere Eccleſiarum ſuarum vaſallis; Ter autem in anno, quemadmodum Comites, *placita* ſua ſeu *malla* tenebant, quæ *tria generalia placita* dicuntur, in *Charta* Adalberonis Epiſc. Metenſis A. C. 1065. apud Meuriſſium. Quæ ne gratis tenere viderentur, conceſſa iis eſt ex recepto uſu tertia *bannorum* ſeu mulctarum pars, quæ in reos & injuſtè litigantes decernebatur: ita tamen, ut nihil præterea poſſent exigere, cùm partes duæ aliæ in uſus Eccleſiæ cederent; quæ quidem tertia pars Judicum ſemper fuit in mulctis judiciariis, ut conſtat ex *L.* Bajuvar. *tit.* 2. *cap.* 16. Unde paſſim *Tertii banni Advocatorum* mentio in vett. Tabulis. item *tertii denarii*, *tertiæ partis compoſitionum*, *tertiæ partis legum* &c. quo modo tertia hæc pars conſueverat appellari. Præter hanc verò partem, tenebantur Eccleſiarum Præſules, dum hæcce obirentur placita, *Advocatis* famulisque eorum certa ac definita præbere cibaria, ut docet du Freſne ex *Charta* Henrici III. Imp. pro Monaſterio S. Maximini Trevir. apud Nicol. Zylleſium & ex *Juribus* Bambergenſis Eccleſiæ pro Advocatia, in *Metropoli* Salisburgenſi *tom.* III. *pag.* 50 Sed *Advocati* levioribus ejusmodi commodis ac emolumentis non contenti, alia inſuper jura in Eccleſiarum prædiis non ſibi duntaxat aſſeruere, ſed & ipſa interdum uſurpavere prædia, tantumque eorum rapacitas ac tyrannis crevit, ut ſæpe à Principibus ſummoverentur, aliis ſubſtitutis: unde *damnoſi & cupidi* appellantur in *Capitulari* 1. Caroli M. A. C. 802. V. quoque *L.* Longobardorum *lib.* 2. *tit.* 47. *§.* 1. Ut igitur eorum exactiones & uſurpationes coërcerentur, Principes operā identidem Pontificesque adhibuere. Hinc in Concilio Remenſi A.C. 1148. *can.* 6. & Lateran. ſub Innocentio III. *cap.* 45. *Præter jus & beneficium antiquitus conſtitutum ſibi aliquid accipere vel uſurpare* vetantur. Inde etiam proviſum, ut ratæ haberentur *Advocatorum* præſtationes, quæ *legitima Advocatorum jura* dicuntur Ditmaro *lib.* 2. *pag.* 22. & ut in Diplomatibus, in quibus de eorum inſtitutione agitur, deſcriberentur ea, quæque habentur in *Geſtis* Abbatum Laubienſium *p.* 663. in *Codice* Donat. piar. *cap.* 95. *in Hiſt.* quoque Guinenſi *p.* 191. apud Hemereum in *Auguſta Viromand. pag.* 96. &c. Quibus adjunge *Bullam* Nicolai Pontif. ad Theodoricum Virdun. Epiſc. exſcriptam Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Nonnunquam autem eorum ſtipendia erant, pro lubitu Abbatum, uti diſcimus ex *Chron.* Montis—Sereni A.C. 1127. Tandem verò, cùm eò devenit rerum ſtatus, ut cuilibet ſua jura armis & bello proſequi ac tueri liceret, Epiſcopi cœterique Præſules, quibus arma ferre in Conciliis toties fuerat interdictum, non jam *Advocatis*, qui res ſuas in placitis ac mallis defenderent & tutarentur, opus habuere, ſed militibus ac proceribus, qui ſuos in prælium vaſſallos poſſent educere. Hinc ut *Advocatos* ſuos ac Proceres, quos ad ſui tutelam adſciſcebant, magis ſibi devincirent ac obſtringerent, bonorum Eccleſiarum ſuarum partem indulsêre, quæ clientelari jure ab ipſis Eccleſiis in feudum poſſiderent, & hac ſaltem ratione, tanquam Eccleſiarum vaſſalli, earum bellis intereſſe tenerentur. Sic *totam terram S. Crucis* (Eccleſiæ Aurelianenſis) *Fulco Epiſc. pro adjutorio ſui Hugoni potentiſſimo Belvacenſi dederat*, A.C. 652. apud Hadoindum Epiſc. Cenom in *Teſtam.* cujus Briſſonius meminit. V. præter alios Juſtellum in *Hiſtor. Turenenſi p.* 19. Quapropter fidei ſacramentum ſeu hominium Præſulibus Eccleſiarum *Advocati* præſtabant, cujus rei multa apud Auctores mentio. Neque tamen id ſemper obtinuit: nam interdum *Advocati*, ratione Advocatiæ, Regi vel Principi obnoxii erant, ſi nempe ab eo Eccleſiis eſſent dati. Cùm enim Prrinceps jure Monarchiæ Eccleſiarum omnium Regni ſui *Defenſor* ſit & *Advocatus*, ſi quem iis tutandis Advocatum deſtinat, Regius is omninò vaſſallus eſt. Poriori jure ſi Rex ipſe *Advocatus* inſtitutus fuerit & electus ab Eccleſia, vel Eccleſiam conſtruens ac dotans, Advócationem ſibi reſervarit & alii commiſerit: tunc enim *Advocatus* delegatus Regem, ut *Majorem Advocatum* Dominum agnoſcit &c. Ejusmodi igitur *Advocatorum* erat, neceſſitate compellente, res & facultates Eccleſiarum bello tutari, earumque milites ac vaſallos in aciem educere; præterea, ſi in legalem expeditionem ſubmonerentur Epiſcopi & Abbates, eorum vaſallis ducem ſe præbere: in quibus occaſionibus, quid iis ad apparatum expeditionis præſtandum eſſet, definitum erat. Hinc apud Malbrancum *de Morinis lib.* 8. *cap.* 46. in *Charta* Balduini Com. Flandriæ A.C. 1056. pro Monaſterio S. Martini, legit du Freſne: *Ut quicunq;* Advocatus *fuerit in Regalem expeditionem iturus, unum baconem & unam penſam caſeorum & unum equum ad ſummariam, vel pro his unam marcam argenti ab Abbate accipiat.* Sed & eorum erat, Eccleſiarum vexilla, cùm in propriis Eccleſiarum bellis, tum etiam in Regalibus expeditionibus, deferre. Unde de *Advocato* Tornacenſis Eccleſiæ diſtichon hoc extat, apud Buzelinum *Gallo-Flandr. l.* 3. *c.* 9.

Signifer Eccleſiæ vexilli munere grato,
Et Caſtellanus feudum capit à Cathedrato.

V. infrà in voce *Signifer.* Interdum verò *Advocati* ipſi advocationes ſuas aliis in beneficium ſeu feudum dabant, vel quòd potioris longè dignitatis eſſent, quàm ut Eccleſiarum & Monaſteriorum expeditionibus intereſſe poſſent, ut Reges ac Principes; vel quòd propriis bellis diſtricti aliis vacare non poſſent: vel potiùs, quòd Eccleſiæ prædia in longinquis eſſent regionibus, aut in exterorum Principum territoriis jacerent. E quo factum, ut tot eſſent fere *Advocati*, quot majora Eccleſiæ prædia: atque hi minores Advocati, qui ab Eccleſiarum Advocatis prædiorum tutelas in ſe recipiebant, *Subadvocati, Subdefenſores*, *Proadvocati*, *Secundi Advocati, Poſtadvocati*, *Viceadvocati* &c. dicti paſſim leguntur: ſicut contrà primores illi Advocati, quibus hi clientelæ ratione obnoxii erāt: *Majores & Principales & Summi Eccleſiarum Advocati,* vocabantur. Ita in *Hiſtoria* Landgraviorum Thuringiæ *c.* 143. Rudolfus Saxoniæ D. *Advocatus Generalis* nuncupatur Archiepiſcopi Moguntini. Verùm cùm ejusmodi Subadvocatorum multitudine ac exactionibus gravarentur Eccleſiæ, abrogati tandem illi ſunt in Concilio Remenſi A.C. 1148. *can.* 6. &c. V. plura in hanc rem apud Car. du Freſne *Gloſſar.* & Auctores ei laudatos.

Advocata Evæ, apud Irenæi interpretem *lib.* 4. *cap.* 19. *Quemadmodum Eva per Angelicum ſermonem ſeducta eſt, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus: ita & hæc* (Maria ſc.) *per Angelicum ſermonem Evangelii ſata eſt, ut portaret Deum obediens ejus verbo. Et ſicut illa ſeducta eſt, ut effugeret Deum, ſic hæc ſuaſa eſt obedire Deo: ut Virginis Evæ Virgo Maria fieret* Advocata. *Et quemadmodum aſtrictum eſt morti genus humanum per Virginem, ſolvatur per Virginem* &c. conſolatrix eſt, ſeu ea, in qua habemus conſolationis aliquam materiam. Sic enim Interpres hic vetus verbum Græcum παρακαλεῖν accepit, pro *conſolari*: quemadmodum Tertullianus Græciſſans, *advocare languentes* dixit, *c. Marc. lib.* 4. *cap.* 14. & *advocationem* ac *riſum* conjunxit, *de Patiens. cap.* 11. *c. Marc. l.* 4. *cap.* 15. &c. V. quæ notavit Rigaltius in *Gloſſario Tertulliani.* Accepit autem Eva cum poſteritate ſua in B. Virgine conſolationem maximam, quatenus ex ea *ſemen* illud exortum eſt, *quod ſerpentis caput contrivit.* Chamierus *Panſtrat. Tom. II. lib.* 8. *cap.* 5. Et A. Rivetus *Apolog. pro Sanctiſſ. Virgine Maria lib.* 2 *cap.* 2.

Advocati Urbium ac Regionum, quoque occurrunt paſſim, apud Scriptores. Sic Berchtoldus Dux Zeringenſis, *Dei & Imperiali gratiâ Thuregici loci legitimus Advocatus* ſeu *Kaſtvogt* (quaſi *Caſtri tutor*) inſcribitur in *Charta* A.C. 1187. & A.C. 1210. Henricus Com. Lovanienſis *Comes & Advocatus patriæ Brachbantenſis* dicitur, in *literis* A.C. 1086. apud Miræum *Notit.* Eccleſ. Belg. *cap.* 109. Theobaldus Com. Ferretenſis ab Adolfo Rom. R. *Terræ Alſatiæ Advocatus inſtitutus eſt, qui eam contra Gallorum inſultus tueretur*, in *Annalib. Colmar. ad* A.C. 1293. Dux Rudolfus — *Advocatus terræ in Suevia*, dicitur apud Henr. Rebdorffenſem &c. Quò etiam pertinet, quod habet Raymundus *de Agiles*, dum ait, captis Hieroſolymis, cùm de Rege creando ageretur, Epiſcopos reſpondiſſe, *Non debere ibi eligi Regem, ubi Deus paſſus & coronatus eſt — ſed eſſet aliquis* Advocatus, *qui & civitatem cuſtodiret, & cuſtodibus civitatis tributa regionis divideret & reditus.* V. Dodechinonem A.C. 1100. apud quem Godefridus *S. Sepulchri Advocatus* dicitur, Albertum Aquenſem *lib.* 5. *cap.* 2. & Laurentium Leodienſem in *Hiſtor.* Epiſcop. Virodunenſ. *pag.* 293. At non deſunt, qui pleroſque ex Proceribus iſtis exiſtimant hoſce ſibi arrogaſſe titulos, non quòd revera has provincias, ut earum *Advocati*, regerent; ſed quòd Monaſteriorum ac Eccleſiarum in iis ſitarum defenſores ac Advocati eſſent. Quemadmodum Albertus Auſtriæ Marchio, Leopoldi filius primogenitus, *factus* legitur *Advocatus omnium Monaſteriorum terræ Auſtriæ*, in *Hiſtor.* Cœnobii Melicenſis, id eſt, Marchio: ita ut Dux Zeringianus Eccleſiæ Zurigenſis, Comes Lovanienſis Eccleſiæ Nivellenſis in Brabantia ſua, *Advocati* fuerint, &c. V. Car. du Freſne. Etiam alii quidam *Advocati* occurrunt, *Matriculares*, Eccleſiæ matricis Cathedralis, in vet. *Charta*, apud Wigulcum Hondium in *Metropoli* Salisburg. *tom. II. pag.* 254. *Advocati Cameræ & Imperii*, qui publicæ pecuniæ functionem & procurationem Imperatoris vice gerebant; *Advocati* hinc *Fiſci* & tandem *Fiſcales* dicti: qui erant ſub *Cameræ nuntiis*, quorum cum Ducibus æquata habebatur poteſtas, apud Goldaſtum *Tom. I. Rerum Alamannic. pag.* 180. *Liberi Advocati* mentio fit, in *Chron.* Senonienſi *lib.* 2. *cap.* 17. apud eundem du Freſne *Gloſſar.* ut de *Advocatis* ſive Cauſidicis vett. Romanorum nihil hic addam, niſi hoc, quòd *Togatorum* nomine non rarò veniant apud Auctores: cujus appellationis quæ fuerit cauſa, V. infrà in voce *Togati.* Hinc *Advocaria*, Gall. *Advouerie*, penſitatio, pro protectione Domino præſtari ſolitâ &c.

Advocatia, apud Baldricum in *Chron. Camerac. lib.* 1. *cap.* 10. *Abbatis* Advocatiam *imploravit*: eſt protectio ſeu tuitio. Aliàs denotat *Advocati* munus, jus, officium, in *lib.* 1. *Feud. tit.* 1. §. 1. alibique. Sic *Advocatiæ* Imperii mentio fit in *Chron.* Caſin. *cap.* 35. Porro, præſtatio quæ fit Advocatis, in *Charta* Everardi Archiep. Salisburg. A. C. 1231. in *Metrop.* Salisburg. *Tom.* III. *pag.* 65. Etiam, Advocati infeudati diſtrictus, in *Speculo* Saxon. *lib.* 1. *artic.* 35. §. 2. & apud Albertum Stadenſem A. C. 1089. Jus quoque præſentandi Ordinario aliquem ad Beneficium vacans, Angl. *Advvonſon*, in Littletone *ſect.* 10. 180. V. infrà *Advocatus* & *Patronus*. Tandem, datio Campionis, qui *Advocatus* & *Advocator*, Gallis *Avoué* dicitur, in *Charta* Blanchę Com. Campaniæ de diviſione terrarum, inter filias Baronum A. C. 1212. in *Tabular.* Campaniæ Thuani. Vide quoque infrà in *Vicaria*, namque & ſic nonnunquam vocem ſumi, docet Car. du Freſne *Gloſſar.* De *Advocatia provinciali Alſatiæ*, Germ. *Landvogtey Hagenau*, (quia Hagenoja inter X. Alſatiæ urbes huc pertinentes præcipua fuerat) quam Sigismundus Imp. Palatinis oppigneravit, Maximilianus I. bello Bavarico durante, iis ereptam ſuæ adſcripſit genti; ab illis tamen & poſthac retentam, Carolus V. cum præfectura Ortenaviæ, 80000. floren. & 20000. nomine expenſarum Lucemburgicis iterum vindicavit. V. Phil. Jac. Spenerum in *Familia Palatino-Bavar.* & apud Chiffletium *in Alſatia vindic. cap* 9.

Advocatus Eccleſiæ Spelmanno duplex: alius cauſarum Eccleſiæ, alius ſoli: Hic hæreditarius, ille dativus. Cauſarum *Advocati* à Principe dabantur, ad reſpondendum in colloquiis judicialibus, *Can.* 99 Synod. Carthag. *Poſt Conſulatum Stiliconis inducta eſt Advocatorum defenſio, pro cauſis Eccleſiæ.* Capitul. Caroli, *lib.* 5. *can.* 31. *Defenſores Eccleſiarum, verſus potentias ſingularium vel divitum ab Imperatore ſunt poſcendi*; V. quoque *lib* 7. *can.* 308. Eccleſiæ *Advocati* ratione ſoli, ſunt ipſi fundatores ſeu hæredes, hodie *Patroni* dicti: quod genus advocationis etiam fœminis competit ex jure Can. quæ & ideò *Advocatæ* dicuntur, & in illis Eccleſiis jus præſentandi habent. *Advocati* Monaſteriorum ſeu Cœnobiorum, erant Tutores religioſi, congregationibus à Principibus Regibusq; conſtituti, ne qui divino cultui deſtinati eſſent, politicis vacare negotiis cogerentur: In Cod. Theodoſiano *Procuratores*, ab aliis *Vice-Domini*, ſeu *Oeconomi*, Germ. *Kaſtenvegt* ſeu *Schirmherren* dicti. Horum munus erat, non ſolùm Cœnobia, ſed etiam eorum jura poſſeſſioneſque tueri, villis ſerviſque imperare, Monaſterii nomine juramenta exigere, quæ ad vitæ alimoniam & cenſum Cœnobiorum pertinebant, curare, reditus omnes in numerato habere, ut belli neceſſitate ingruente, quantum Principibus quodvis Cœnobium pendere neceſſe haberet, in promtu eſſet, & ſi quæ alia: quibus idcirco de judiciorum fructibus & emolumentis pars aliqua cedebat, neque Conventui, citra illorum conſenſum, bonorum immobilium quidquam alienare licebat. Dignitas hæc, non niſi maximæ autoritatis Viris à Principibus olim collata eſt, unde Hugonem Ducem, qui poſtea Rex Francorum evaſit, generum ſuum cognominè, *Advocatum Eccleſiæ S. Richarii conſtituiſſe*, refert Hariulfus *lib.* 4. *c.* 12. additque, *inſigni hoc nomine, etiam Angelrannum ejus filium fuiſſe contentum*; qui demum, Bononienſi Comite victo acie ac cæſo, & Adelbertâ ejus uxore ſibi junctâ, Comitis nomen accepit, quæ Comitum Pontivorum origo, &c. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Abbatisvilla*: & de *Advocatis* pauperum, ſuprà in voce *Adminiculator*. Reperitur & *Advocatus* provincialis, apud Hiſtoricos, Germ. *Landvogt*. Sic Fridericum VII. ex familia Zeringio-Teccia, apud Carolum IV. Imp. gratioſum, *Advocatum* provincialem Sueviæ & Alſatiæ factum eſſe legimus, quæ dignitas ad filios quoque ejus tranſiit, apud Phil. Jac. Spenerum *in Fam. Badenſi.* Plura de voce hac, V. apud Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.* & *ſuprà*. Hinc *Advocatiſſa*, mulier nobilis, cui jure Feudi Advocatio alicujus Monaſterii competebat &c.

Advocatus, etiam paſſim pro Patrono, cui jus competit pręſentandi Ordinario ad Beneficium vocans. Cùm enim ſæpè Monaſteriorum Fundatores *Advocatiam* ſibi poſteriſque reſervarent, inde poſtmodum manavit jus Patronorum, quos *Advocatos* alii vocant, qui jus habent præſentandi, ut dicetur infrà, ubi dē *Patronatûs jure*: V. quoque quæ retro dicta ſunt, in voce *Advocare*. Item Tutor, Ballivus, qui nomine tutorio, res pupilli adminiſtrat ac tuetur. Sic in *Charta* Petri Decani Trecenſis A C 1207. *Notum facimus, quòd chariſſima Domina noſtra &* Advocata *noſtra Blancha* &c. Gall. *Avouërie* vel *Vourie*: Car. du Freſne *Gloſſar.*

Advocatus Fiſci, V. infra in *Fiſcus* & Fiſci *Advocatus*.

Adytum, templi apud Gentiles locus, quem adire non licet: τὸ ἀπόκρυφον μέρος τῦ ἱερῦ. Item Βῆμα ſeu Βαῖμα Græcis. Cæſar *de Bello Civ. lib.* 3. *Pergami in occultis & remotis templi, quò præter Sacerdotes adire fas non eſt, quæ Græcè ἄδυτα appellant.* Ubi Rhellicanus interpres, *Græca vox ἄδυτον, ſecretum & penetrale ſacrum dicitur.* Jul. Firmicus, in Adytis *habent idolum Oſiridis ſepultum.* Hinc oracula reddebantur; Seneca *Thyeſte Actu* 4. *ſcen.* 1.

> *Reſponſa dantur certa, dum ingenti ſono*
> *Laxantur adyto fata.*

Ad imitationem Sancti Sanctorum in Templo Salomonico, à ſimia Dei Satana, excogitatum. Diverſum tamen videtur à *Penetrali*, ubi honoratiorum cadavera recondi, & pretioſiſſima quæque abdi ſolebant, ut metus præſentis Numinis ſacrilegos deterreret: Item à *Delubro*, ubi ſacrificaturi ſeſe abluebant. Iſidor. *lib.* 15. *cap.* 4. & ſomnia captabantur. Virgilius *Æneid. lib.* 8. &c. V. Dempſterum *ad Roſinum* & Salmaſium ad *Solinum pag.* 1212. ubi Adyta hujuſmodi plerunque ſubterranea fuiſſe, addit: ut & infrà in voce *Crypta*. Neque verò ſecretior ædis ſolùm paganicæ, ſed & Templi apud Chriſtianos pars, ſolis ſacrorum Miniſtris pervia, ſic dicta eſt, recentioribus Græcis βῆμα. Leo Oſtienſis *Chron. Caſinenſi lib.* 3. *cap.* 31. *Fecit & cancellos ex ære ante altare, inter chorum & Adytum, hinc inde ſtatuendos*, apud du Freſne *Gloſſar.* V. infrà *Bema*.

A E.

Æa, Colchidis Urbs, adde: Manilius *lib.* 5.

> — *Quantum Phaſis, quantum Æa receſſit.*

Sic enim legendum eſſe, non *Æea*, dicit Gronovius *ad Livium*: imò omnes illos locos, ubi *Æea* diſſyllabon, vitiatos eſſe docet Heinſius *ad Ovidium*. V Joa. Frid. Gronovium *Obſerv. lib.* 4. *c.* 21. Eam poſtea *Dioſcuriadem*, tandem *Sebaſtopolin*, dictam eſſe, diſcimus ex Stephano in voce Διοσκουριάς, & Arriano in *Periplo* Ponti Euxini. Plinius tamen & *Æam* & hanc Sebaſtopolim à Dioſcuriade facit diverſas, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 193. Sanè Dioſcuriada, quaſi ſuo adhuc tempore notam, memorat Ammianus &c

Æantis, adde: Nomen habet ab Ajace Telamonio, in cujus, licet peregrini, honorem, Alcmæon Athenienſium Archon, qui antiqua nomina Tribuum novis mutaverat, tribum iſtam ſic appellavit.

Δῆμοι, i. *Populi ſeu municipia Tribûs Æantidis.*

Aphydna.	Rhamnus.
Oenoë ſeu Marathon.	Titacidæ.
Perſidæ	Trichorithus &c.

V. Roſſæum *Archæol. Attic.*

Æantium, oppidum Troadis, adde; Imò in Rhœteo littore, ubi Ajax ſepultus, unde ei nomen, ſicut in oppoſito littore Sigæo, Achillis Fanum ac ſepulchrum fuit. Solinus *cap.* 40. *In Rhœteo* (corrige *Sigæo*) *littore Athenienſes & Mitylenæi, ad tumulum Ducis Theſſali, Achillion oppidum condiderunt, quod propemodum interiit; dein interpoſitis quadraginta fermè ſtadiis in altero cornu ejuſdem littoris ob honorem Salaminii Ajacis alterum oppidum, cui Æantio datum nomen eſt, Rhodii exſtruxerunt.* Strabo, ut Achillei oppidi non meminit, ſic nec *Æantii*, fortaſſe quia nulla tunc oppida hoc nomine: Sed Αἰάντειον nomen eſſe littoris ait in quo fuerit tumulus Ajacis &c. Quâ de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 870.

Æbutianus, Præfectus memoratur Lampridio in *Commodo*, *Præfectus etiam Æbutianus inter hoc eſt interemptus: in cujus locum ipſe Cleander cum aliis duobus quos ipſe delegerat, præfectus eſt factus.* Sic enim legendum, cùm aliàs *Ebutianus* habeatur, monet Salmaſius.

Æchmalotarchæ, Græco nomine, ראשי גלות Hebr. *Principes exilii* ſeu *captivitatis*, etiam *Capita tribuum*, Eſr. *cap.* 1. *verſ.* 5. & *cap.* 8. *verſ.* 16. & *cap* 9. *verſ.* 1. dicti ſunt apud Hebræos, qui Populo in captivitate Babylonica detento præfuere Ipſa enim captivitas levis fuit, & populus in ea tam leniter habitus, ut & ſedes haberent agroſque ſibi aſſignatos, quos colerent atque inde vitam ſuſtentarent, Jerem. *cap.* 29. *verſ.* 5. & ſuis moribus non ſolùm vivere permitterentur, verùm etiam regimen quoddam proprium haberent, ſub *Capitibus Tribuum* ſeu *Æchmalotarchis*: qui præter ordinem quoque in commune bonum præfecturis fungebantur & res populi apud Regem procurabant, ut de Daniele Sociiſque ejus legimus, Daniel. *cap.* 2. *verſ.* 48, 49. & 3. *verſ.* 30. & *cap.* 5. *verſ.* 29 & *cap.* 6. *verſ.* 29. Ordinario verò jus dicebant: quæ diſciplina imitatio ſic erat imperii & jurisdictionis civiliſque obedientia, ſed ſcholaſtica potiùs quàm forenſis, interim mixta. Cujuſmodi doctorum conſeſſus non ſolùm ראשי בית *Cathedræ*, ſed & ipſo nomine *Sanhedrin* ſeu Synedrium poſtea appellabantur. Unde Salomo Ben Wirga verba faciens de Principibus Ebræorum in Babylone & Perſide vetuſtis, *Comperi*, inquit, *in Doctorum — reſponſis, tempore, quo Iſraëlitæ quærerent, ſibi conſtituere Principem (quem Naſi vocant &* Caput Exilii*) congregatos cunctos Academiarum Rectores & ultroneos Populi Rectores & Presbyteros, & Judices qui in regno eſſent, Babylonem iviſſe ibique ædibus magnis — exceptos eſſe. Illic ſedes — ſplendida, in qua collocandus Princeps & binæ ſedes à dextra ejus & ſiniſtra, Rectori Academiæ Suræ & Rectori Academiæ Pombodithæ* &c. apud Seldenum. Et de Principibus his Gemara Babylonia *ad tit. Sanhedrin, cap.* 1. *fol.* 5. 1. *Traditur, juxta illud, Non recedet ſceptrum à Jehuda, præfuiſſe* Æchmalotarchas *ſeu* Principes captivitatis, *qui gubernarent Iſraëlitas ſceptro; atque juxta illud ibi, Et legiſlator è medio pedum ejus, poſteros Hillelis, qui legem publicè docerent.* Ubi gloſſa rectè, *Gubernant ſeu coërcent populum, quatenus ſc. facultas eis permiſſa eſt à Regibus Perſidis* &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis vet. Ebræor. Lib. II. cap.* 4. §. 10. & *cap.* 7. §. 5. Extendebat ſe autem jurisdictio illorum; non in duas tantùm illas tribus ſimul in carcerem conjectas, *Judâ* ſc. & *Benjamin*; ſed & in multos Iſraëlitarum,

rum, qui ſe antè Judæos appellaverant, 2. Chron. *cap.* 31. *verſ.* 1. & *cap.* 34. *verſ.* 17, 18. quibus etiam ſe adjunxerunt multi è X. tribubus in Media degentibus, teſte Joſepho: verbo Judæos omnes, quod nomen, non de tribu Juda duntaxat, ſed reliquis quoque Iſraëlitis, qui cum Juda agebant, uſurpari cœpit in ipſa hac captivitate, vel proximè ab ea, Franc. Burmannus *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. I. lib.* 4. *cap.* 36. *§.* 4, 5, 6. Hi porro *Æchmalotarchæ* ex tribu ſolùm Judæ eligebantur, manſitque inſtitutum hoc ab antiquiſſimis temporibus, ad hodierna usque tempora, in urbe *Bagdad*, ſi fides habenda Rabbinis, atque inter hos Benjamino Tudelenſi, qui prolixè admodum hac de re agit in ſuo *Itinerar.* Nec obſtat hiſtoria de Hyrcano captivo, qui è tribu Levi, Joſepho narrata *lib. XV. cap.* 11. ejus enim facti peculiaris erat ratio & jus extraordinarium. Nam alioqui certiſſimum eſt, caput Babylonicæ Captivitatis non potuiſſe tunc creari, niſi è tribu Juda & familia Davidica. Et obſervant Magiſtri differentiam inter hunc, & *Naſi*, id eſt Synedrii Principem in Terra ſancta; quòd *Æchmalotarcha* Babylonius neceſſariò crearetur è poſteris David, quum *Naſi* è qualibet tribu potuerit inſtitui. His verò, ſolutâ captivitate & reducto in patriam Populo, ſucceſſere *Duces*, quorum primus Zerubbabel, ultimus Janna Hyrcanus fuit, de quibus V. infrà *ſuo loco.* Uti autem Judæi τῆς πάλαι διασπορᾶς i. *priſcæ diſperſionis*, Æchmalotarcham habuere Principis loco in partibus Orientis; ſic prorſus οἱ τῆς ὑστέρας διασπορᾶς, *poſtremæ diſperſionis* Judæi, qui Hieroſolymis ſolo æquatis fuere ſuperſtites & per omnes Mundi plagas ſunt diviſi, *Patriarchas* habuere, quibus parerent, ceu legitimis Principibus & à Davide ortis: qui quidem non creabantur, ſed naſcebantur. De quibus V. Origenem περὶ ἀρχῶν *lib.* 2. *cap.* 1. Epiphanium *Diſputat. c. Ebion.* & Theodoretum *Dial.* 1. quorum hic probè obſervat, non è tribu Juda tales fuiſſe, licèt pro talibus vulgò haberentur &c. Iſaac. Caſaubonus *Exercitat. c. Baronium* 1. §. 2.

Ædes, poſtquam in cavernis habitandi priſcos mortales tædium cepit, è luto fabricari cœperunt, inventore Doxio, Celei fratre, qui circa tempus illud, quo ſub Joſepho Prorege Ægyptus floruit, hirundinum in nidis conſtruendis induſtriâ accuratiùs obſervatâ, idem in domibus conficiendis, experiri ſtatuit. Poſtmodum eo usque luxus crevit, ut ex ebore Achabus Iſraël. R. ex auro, Nero Imp. ut alios omittam, ædificare non dubitarint. Qua de re cùm & alibi dictum ſit, addam pauca de laxitate *Ædium* apud Vett. quæ tanta, ut aliquot ſervorum myriadas non difficulter continerent. Seneca certè *Epiſt.* 90. *capacia populorum tecta, domos inſtar urbium,* non ſemel inculcat. Ejusdem hæc ſunt *Epiſt.* 114. *ubi luxuriam latè felicitas fudit, cultus primùm corporum eſſe diligentior incipit; deinde ſupellectili laboratur: deinde in ipſas domos impenditur cura, ut in laxitatem ruris excurrant, ut parietes advectis trans maria marmoribus fulgeant, ut tecta varientur auro, ut lacunaribus pavimentorum reſpondeat nitor* &c. Quæ eadem Juvenalis carmine expreſſit, *Satyr.* 4. *verſ.* 5.

Quid refert igitur, quantis jumenta fatigat
Porticibus? quantâ nemorum vectetur in umbrâ?
Jugera quot vicina Foro, quas emerit ædes?

Nec verò non reſpondebant hiſce ſpatiis aulæ æmulæ urbium, capaces populi, & Cœnationes & Porticus & Veſtibula, Atria, Periſtylia, Bibliothecæ, Pinacothecæ, Baſilicæ & alia ad decorem Majeſtatis perfecta & publicorum operum magnificentiam comparata. Verbo, domorum ea fuit amplitudo, *ut domini* (prout temporis conditio exigebat) *quibusdam membris uterentur, quibusdam non, l. penult. ff. de uſu & habitat.* V. Pignorium *Commentar. de ſervis.* Neque verò in Urbe tantùm, ſed & ruri laxitatis extremæ *Ædificia* priſci poſſidebant, adeoque cùm aulas habitarent illuſtres viri, inſtar urbium: in villis, velut more Perſarum, regias quasdam conſtruxiſſe, Strabo auctor eſt. Hinc Plinius *lib.* 23. *cap.* 15. nihil illis magis mirandum fuiſſe in toto terrarum orbe teſtatur, atque addit montes perfoſſos, valles coæquatas. Quin & maria conſtrata Salluſtius refert. De Lucullo, quem *ob injectas moles mari & receptum ſuffoſſis montibus in terras mare, haud infacetè magnus Pompejus Xerxem togatum vocare aſſueverat*, ut loquitur Paterculus, V. etiam Plinium *lib.* 9 *cap.* 54. & Varronem *de R. R. cap.* 17. Et hæc complures privati factitabant: de Gordianorum villa, audi Capitolinum, *Extat Gordianorum villa viâ Prænestinâ, ducentas columnas uno periſtylio habens, quarum* 50. *Caryſtiæ, Claudianæ* 50. *Syenitides* 50. *pari menſurâ ſunt. In qua Baſilicæ centenariæ tres: cætera huic operi convenientia* &c. De Inſulis quæ erant *Ædes* grandiores, ſic dictæ, quòd non jungerentur communibus parietibus cum domibus vicinis, quales Sex. Rufus & P. Victor olim Romæ non paucas recenſuerunt, V. infrà. Quod verò de ſervorum multitudine diximus, confirmatur ex Athenæo, Romanorum quosdam eorum 1000. quosdam 2000 habuiſſe, nec ut quæſtum ex iis facerent, ſed ut aſſeclas haberent, ſcribente; Jac. Oiſelius JC. *Not. in A. Gellium lib.* 1. *ſub fin.*

Addam de *Ædibus*, Conſtitutio Hadriani Imp memoratur, apud Spartianum in *Vita* ejus, *Conſtituit inter cætera, ut in nulla civitate domus aliquæ transferendæ ad aliam Urbem ullius materiæ causâ diruerentur.* Unde colligunt quidam, promulgatam ab Hadriano fuiſſe, de non diruendis ædificiis aliquam conſtitutionem: cujus tamen cùm hodie in libris Juris Civ. Roman. mentio extet nusquam, judicat Joſias Mercerus ad illud Senatusconſultum, verba Spartiani referenda eſſe, quod Hadriano imperante quinto ejus anno Coſſ. Aviolâ & Panſâ factum eſt. Cavere Patres eo decreto, ne ea quæ *ædibus* juncta ſunt, tollere, negotiationis & promercii cauſa vendere, emere, legare liceret: Item, ne cui domum ſuam, qui demoliretur, vendere liceret aut legare; Auctores ſunt, Paulus *l.* 52. *de contr. empt.* Ulpianus *l.* 41. *de leg. primò*; item alii multi: nam hujus S.C. frequens in Digeſtis mentio. Sed & multo antè Veſpaſiani lege idem fuerat cautum; ut teſtatur Alexander Severus *l.* 2. *Cod. de ædif. priv.* Nec novum eſt, ut ab Imperatore jus dicatur conſtitutum, quod eo imperante Ordo ampliſſimus decreverit &c. Hoc itaque ait Spartianus, conſtituiſſe Hadrianum, ne transferendæ ullius materiæ causâ ad aliam urbem, in ulla civitate, domum aliquam diruere fas eſſet. Materiæ autem in aliam urbem ſolitæ transferri ſunt, tigna, marmora, typi, & quod mireris, parietes ac parietum partes. Plinius, *lib.* 35. *cap.* 14. *Lacedæmone exciſum lateritiis parietibus opus tectorium, propter excellentiam picturæ ligneis formis incluſum, Romam deportavere, in Ædilitate, ad Comitium exornandum, Murena & Varro. Quod opus cùm per ſe mirum eſſet, translatum tamen magis mirabantur.* V. Salmaſium *ad Spartianum, l. c.*

Ædiles, adde: Athenis Ἀστυνόμοι dicti ſunt, à quibus Cratetem, quòd præter morem ſindonem geſtaret, reprehenſum eſſe, refert Laertius.

Ædiles Plebis, Ludorum maximè gratiâ creati, V. Gronovium *Obſervat. lib.* 4. *c.* 21.

Ædilis, apud Varronem Nonio laudatum, *Quum illò venio, video Gallorum frequentiam in Templo, qui dum eſſet cœnæ hora, eamque allatam apponeret Ædilis ſigno eſui, Deam Gallantes vario detinebant ſtudio:* Æditui eſt ſeu Æditimus, ὁ Νεωκόρος. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1087. Hinc *Ædilitas*, in *Charta* Folcuini Epiſc. Tervanenſis, anno Ludov. Reg. 26. apud Folcardum *in lib.* 1. *Miracul.* Bertini *c.* 7. *Ædilitatem ſeu cuſtodiam ipſius Baſilicæ* &c. Et in alia Lietberti Epiſc. Camerac. A. C. 1066. in *Hiſtor.* Camerac. Joh. Carpentarii: *Ædilitatem verò & Præpoſituram, quæ mei juris erant — huic Eccleſiæ contuli:* Cuſtodis Templi munus ac dignitas eſt, in Collegiis Canonicorum in Eccleſiâ Rom. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Æditui vel *Æditimi*, apud Gentiles, ædium ſacrarum cuſtodes, Adr. Turnebus *Adverſ. lib.* 14. *c.* 12. Græcè Νεωκόροι: item Ἱεροφύλακες, quam vocem Latinam fecit Scævola JC. *l.* 20. *ff. de ann. leg.* Ἱεροφάνται i. *ceremoniarum ſacrarum Doctores*, dicti leguntur, apud Jul. Pollucem *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 31. &c. Atque à nonnullis cum Nomophylacibus confunduntur. C. Suetonius *Auguſto*, c. 3 *ſe eſſe poſſeſſorem ac velut* Ædituum *ſoli quod Divus Auguſtus naſcens attigiſſet.* V. Thomam Dempſterum *Antiqq. Rom. c.* 31. Ædiles quoque dicuntur Varroni apud *Nonium*, ut ſuprà vidimus. In Eccleſia Rom. *Ædituus* ſeu Oſtiarius, gradus Eccleſiaſticus eſt: cujus meminit Frodoardus in *Hadriano Pontif.*

Amplias Ædituus *locupletem dotibus ædem.*

Unde *Æditu are*, in vet. Inſc. *Æditu avit ann. X.* apud du Freſne *Gloſſar.*

Ædui, adde ex Valeſio: *Edui* dicuntur Cæſari, Straboni & Plutarcho in *Cæſare* Ἔδουοι, *Edui* quoque Melæ ac Plinio, nonnunquam & cum aſpir. *Hedui.* Cœteri, quos ſequi meliùs, *Æduos* ſcribunt. Habuere Ligerim, vel potiùs Elaver & Ararim terminos; cùm multa eſſent Æduorum oppida ad Ararim, ad Ligerim autem Noviodunum. Primi omnium inter Galliæ gentes plurimis Senatusconſultis *Fratres Pop. Rom.* appellati ſunt, Cæſ. & Eumenius *in grat. act. Conſtantino Aug.* &c. nomine ingenuâ & ſimplici charitate, & vetere ac perpetuâ erga Romanos fide quæſito. Primi quoque Senatorum in urbe jus adepti ſunt, Tacit. & à fœdere antiquo cum Romanis, *Ædui Fœderati* Plinio vocantur. Iidem poſt Maſſilienſes, primi anſam Romanis intrandæ atque occupandæ Galliæ Narbonenſis dedere, cùm apud eos de Allobrogum Arvernorumque injuriis eſſent conqueſti, Florus *lib.* 3. *cap.* 2. Nec Galliam Narbon. modò, ſed etiam Celtas, Belgas & Aquitanos omnemque adeo Galliam Romanis tradidere. Quippe cùm Galliæ totius factiones eſſent duæ, atque alterius principatum tenerent *Ædui*, alterius Arverni ac Sequani, ortoque inter ambos bello, à Sequanis, qui Germanorum auxilia advocaverant, *Ædui* bis victi acie gravi jugo premerentur: *Princeps Æduus Divitiacus Romam ad Senatum venit, & recuſato conſeſſu, qui offerebatur, ſcuto innixus peroravit, impetratâque ope, Romanum exercitum, Cæſaremque cis Rhodanum primus adduxit*, Eumenius ſuprà laudatus: quod idem docet Cæſar *de bello Gall.* ubi *Æduis eorumque clientibus Seguſianis* cœteriſque, millia hominum armatorum XXXV. ad Aleſiam obſidione liberandam à Gallis eſſe imperata, refert. Et certè etiam poſtea, ſub Imperatoribus Romanis Auguſtodunum, caput *Æduorum*, fabricam habuit loricariam, ut patet ex Not. Imp. Erant olim clientes illorum Senones, Seguſiani, Ambibareti, Aulerci Brannovices & Brannovii, Cæſar *lib.* 7. Etiam Mandubii, in eorum finibus fuere: Ambarros quoq; neceſſarios ac conſanguineos Æduorum fuiſſe, ſcribit Idem *lib.* 1. quos Livius inter *Æduos* ac Allobroges ponit, ac

cum

cum illis Alpes tranſgreſſos, in Italia ſedem cepiſſe ait, *lib.* 5. Bojos Gallos demum, qui in agrum Noricum tranſierant, Noreiamque occupaverant; reverſos in Galliam & unà cum Helvetiis victos à Cæſare, eorumque reliquias, permiſſu victoris, in *Æduorum* finibus collocatas fuiſſe, legimus. Nec omittendum, quod Cæſar ſcribit, *Bellovacos omni tempore in fide atque amicitia civitatis Æduæ fuiſſe*, ob idque Divitiaco deprecatore apud ipſum uſos fuiſſe. Nihilominus Ædui clientibus ſuis Seguſianis, & Auguſtodunum Æduorum Lugduno Seguſianorum (quod Metropolis caputque totius Galliæ Lugd. ſeu Celticæ factum eſt à Romanis) poſtpoſitum eſt, ob dignitatem Coloniæ, quam à Romanis, Galliarum dominis, Galliæ Celticæ urbibus cunctis præponi oportuit. Sed & dici poteſt, fuiſſe quidem Lugdunum in agro Seguſianorum, non ideò tamen eam urbem horum, ſed Romanorum fuiſſe, cùm colonia fuerit Romana. Diviſa autem fuit & diſtracta gens in duas Provincias: Quippe caput *Æduorum* Auguſtodunum, prætereà Cabillonum & Matiſco oppida illorum, prov. Lugdunenſi primæ, à Romanis ſunt attributa; at Noviodunum *Æduorum*, ſeu Nivernum, Lugdunenſi quartæ vel Senonicæ: quod in aliis quoque uſu venit. A' pecuniâ imprimis & opulentia commendantur, à Tacito *Annal. lib.* 3. unde ii *pecuniam, arma, gratuitos inſuper commeatus*, detuliſſe Valenti, Vitellianarum partium Duci, leguntur: & Sacrovir, cùm Auguſtodunum occupaviſſet, *arma juventuti diſpertiit: 40. millia fuere.* V. præfatum Valeſium *Notit. Gall.*

Ægæon, gigas, idem cum Briareo. Scholiaſtes Apollonii, Κόνων δὲ ἐν τῇ Ἡρακλείᾳ φησὶν, ὅτι Αἰγαίων καταπολεμηθεὶς ὑπὸ Ποσειδῶνος, καταποντωθείη εἰς τὸ νῦν λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου ἠίον Αἰγαίωνος, τὸν αὐτὸν καὶ Βριάρεων καλοῦσι. Idem paulo pòſt, Βριάρεως δὲ καὶ Αἰγαίων καὶ Γύγης ὁ αὐτὸς λέγεται. *Briareus autem & Ægæon & Gyges idem appellatur.* Hunc ex Eubœa profugum, in *Phrygiam ſe recepiſſe*, ibiq; obiiſſe tradit Tarræus *ad Eund.* Poſt fata, divinis honoribus cultus eſt à Caryſtiis & Chalcidenſibus; deditq; Caryſto nomen *Ægææ*, unde mari vicino *Ægæi* quoque appellatio data. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 178. & in voce *Ægeon*.

Ægan, Græcè Αἰγὰν & Αἰγαὼν, apud Valer. Flaccum,

— *Quanto fremitu ſe ſuſtulit Ægan.*

& Statium,

— *Quas ſpumifer adſilit Ægan:*

pro *Ægæo* mari. V. Salmaſium *ibid. pag* 825.

Ægeis, adde:

Municipia Tribus Ægeidis.

Alæ Araphenides.	Erechthia:
Araphen.	Ericria.
Bate.	Gargettus.
Chollidæ.	Jchria, ſeu Jcarius.
Colyttus.	Jonidæ,
Cydantidæ.	Phegæa.
Bionea.	Philæde.
Echria.	Plothea.

V. Alex Roſſæum *Archæol. Attic.*

Ægeſta, Hippotæ filia, mater fuit Ægeſti (quem *Aceſten* vocat Virgilius) ex Crimniſo flumine in canem converſo, Servius *ad Æneid. lib. I.* Idem *ad Æneid.* 6. rem ſic narrat: *Hippotes filiam ſuam Egeſtam, ne ad cetos relegaretur, ſuperpoſuit naviculæ, & miſit, quò fors tuliſſet: quâ delata ad Siciliam, Crimniſus fluvius concubuit cum ea verſus in canem, unde Aceſtes natus eſt, vel, ut quibusdam videtur, Egeſtus. Hujus rei ut eſſet indicium, nummum effigie canis percuſſum habuerunt.* Strabo Αἰγεστον Trojanum nominat, qui à Philoctete miſſus, in Sicilia, *Ægeſtam* matris nomine condidit. Dionyſius Halicarn. ſimiliter Αἰγεσταν vocat & Αἰγεστον urbem ab eo conditam. Certè Αἴγεστος nomen apud Græcos proprium. *Ægeſtei*, pop. Theſprotiæ, apud Stephanum ſic dicti, à Duce quodam *Ægeſto*; & Αἴγεστος Numitoris filius, apud Dionyſium. Item alius *Ægeſtus*, apud eundem, Deûm Penatium Pontifex Lavinii. Ab hoc itaque *Ægeſta* filio, urbs *Ægeſta* condita eſt, de qua V. *ſuo loco*, & plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 111. & 112. ubi *Ægeſtam* urbem, ab *Aceſta*, diverſam eſſe docet.

Ægeſtus, Græcè Αἴγεστος, Virgilio *Aceſtes*; Dux Trojanus, *Ægeſtæ* Urbis in Sicilia conditor. V. ſuprà *Ægeſta*.

Ægeus, pater ex Medea Achæmenis, unde *Achæmenidæ*, familiæ Regiæ in Perſia olim nomen. Steph.

Ægialos, primùm dicta eſt Sicyon, ab *Ægialeo* R. quæ poſtmodum ab altero Rege Sicyone, nomen accepit. Euſebius apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 142.

Ægidianæ, dictæ ſunt Conſtitutiones Marcæ Anconitanæ, quas, in Statu Eccleſiaſtico (ut vocant) jus Generale facere, extra verò eum non valere, docet Albericus Gentilis *de Libr. Juris Can. cap.* 3. V. quoque infrà, ubi de *Regulis Cancellariæ*.

S. *Ægidii*, villa Galliæ, ad Rhodanum, vulgò *S. Gilles*, Monaſterio veteri inſignis, quod *Monaſterium S. Ægidii in valle Flaviana* vocat Ludovicus Aug. *in Statuto de Monaſteriorum oneribus.*

Ægirius, adde: Dicitur quoque *Ægiritius*.

Ægophthalmos gemma, dicta eſt in qua glaucum cingitur albicante colore, ut in *caprarum* oculis. Sicut in gemma, quæ *Peli oculus* vocabatur, color albicans nigram pupillam ambit: *Lycophthalmos* v. quatuor colorum eſt, ex rutilo ſanguinea: in medio nigrum candido cingitur, ut luporum oculi, quibus per omnia ſimilis. Plin. *lib.* 37. *cap.* 11. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 706.

Ægri, bis ac ter de die ab Adriano viſitati, apud Spartianum in *Vita ejus: Ægros bis ac ter de die, & nonnullos Equites Romanos ac libertinos viſitavit, ſolatiis refovit, conſiliis ſublevavit*, &c. Ubi *ſolatia* pro *ſalariis* ac alimentis non ſolùm ſequior & poſterior ætas; ſed etiam illa, quæ optimæ & antiquæ propior, accepit. Exempla paſſim obvia & jam pridem ab eruditis Viris hoc obſervatum, in *Cod.* Theodoſ. *ſolatiis pro mercedula præſtitis.* Caſſiodorus *Variar. l.* 5. *Hoc ſolicitudo noſtra proſpexit, ut acceptis mercedibus competentibus pedaturam murorum omnes in commune ſubeatis, qui vicinitate jungimini: quatenus accommodato ſolatio ſecurius impleatur, quod paucis inexplicabile fortaſſe cognoſcitur* Sed hoc Caſſiodori loco *ſolatium* pro mercede malè accipi, docet Salmaſius. Commoda autem & ſalaria militię, *ſolatia* appellant Impp. in *Cod.* Juſtinianus etiam *Puncta* dixit. *Refrigerium* etiam pro ſolatio vel ſalario dixerunt, & *refrigerare*. Tertullianus, *refrigerare indigentibus*. & ἀνάψυξις in Novellis Juſtiniani pro ſalario. V. Salmaſium *ad Spartian.* qui etiam paulo pòſt de eodem Imper. *ægros milites in hoſpitiis vidiſſe*, addit: ubi *videre* pro *viſere* eſſe, monet Caſaubonus *ad l.* Ab *Ægris* Cubiculariorum, dictum fuiſſe, qui ægros Cubiculariorum curabat, vidimus ſuprà, in voce *Ab*.

Ægyptiaca πεττεία, longè operoſior & ingenioſior Palamediacâ, unà cum hac Græcis in uſu fuit. Hæc enim ſolis quinque calculis, quos πεσσοὺς Græci dicunt, ab utraque ludentium parte tractabatur, abſque teſſeris: illa verò tota Philoſophicè & ad rationem Aſtronomicam compoſita fuit & excogitata, quæ teſſeris calculisque in tabula duodecim lineis exarata ludebatur, quam propterea Romani 12 ſcriptorum appellabant. Hinc narrat Plato in *Phædro* primos omnium Ægyptios inveniſſe ἀριθμὸν καὶ λογισμὸν καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν ἔτι δὲ, πεττείας καὶ κυβείας καὶ δὴ γράμματα. Ubi Græci Commentatores monent, πεττείαν minimè à Platone deſignari Græcis uſitatam, cujus Palamedes auctor; Sed τὴν διὰ τῆς λεγομένης πεττευτηρίας, id eſt, *tabulæ*, quæ duodecim lineis conſcribillata curſum Solis oſtendebat per XII Zodiaci ſigna. Atque hæc fuit omnino Veterum tabula, in qua teſſeris calculisque ludebatur: quem quidem ludum philoſophiâ multâ refertum eſſe ſic adſtruunt; Tabulam enim terrenam iſtam, quam calcamus, Mundi plagam ſignificare; duodecim ſcriptis, ſive duodecim lineis (δώδεκα χώρους quidam vocarunt) XII. Zodiaci ſigna denotari; per ſeptem teſſeras, quæ in pſephobolo habebantur, ſeptem Planetas repræſentari; per pyrgum, altitudinem cœli. Quem tamen ipſum ludum & hanc ipſam φιλόσοφον πεττείαν plerique Auctores non Ægyptiis, ſed Palamedi tribuunt, & ab eo primum inventam ſcribunt. Suidas, Τάβλα (ſic enim recentiores Græci τὸ πεττευτήριον vocant, ex Lat. *Tabula*) παιδιᾶς ὄνομα. ταύτην ἐφεῦρε Παλαμήδης ἐν διαγωγῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ σὺν φιλοσοφίᾳ πολλῇ. *Tabula, luſus nomen: cujus inventor Palamedes eum multâ ſapientia imbuit, ad oblectationem Græci exercitus*, &c. Cùm itaque Heſychius πεττείαν διὰ τῆς κυβείας diſtinguit, manifeſtò ſimplicem illam intelligit, quæ meris calculis, abſque ullo teſſerarum jactu, exercebatur: quum verò alio loco πεττείαν interpretatur διὰ κύβων πεττείαν, de iſta duplici accipit, in qua & teſſeræ jactabantur, & ad earum jactum calculi movebantur: de qua etiam accipiendi Auctores, quoties πεττοὺς loco κύβων, & πεττεύειν loco verbi κυβεύειν, uſurpant. Heſychius, πεσσοῖς, πεττοῖς, βολίοις, κύβοις. Inde apud Ariſtænetum πεσσοὶ ſunt teſſeræ: In hoc enim ludo πεττοὶ ſunt teſſeræ; in illo altero ſimplici ſunt ψῆφοι, h.e. calculi, &c. Salmaſius *ad Fl. Vopiſcum in Proculo.* Plura V. infrà paſſim, inprimis in voce *Tabula Luſoria*.

Ægyptiaca Præfectura, titulus honorarius, ſine re, nonnullis conferri olim ab Impp. ſolitus. Sic apud Æl. Spartianum in *Hadriano, Dacia Turboni credita, titulo Ægyptiacæ Præfecturæ* (h.e. ait Salmaſius, inſulis Præfecturæ Ægyptiacæ) *quò plus haberet auctoritatis, ornato.* Ubi videmus Daciæ præfectum etiam titulo hujus Præfecturæ participare Adrianum, h. e. inſignia illi deferre Præfecti Auguſtalis. Quemadmodum ornamenta Conſularia cùm alicui deferebantur, non Conſulem eum factum deſignabant, niſi titulo tantùm & nomine tenus. Fuit autem hoc Tiberii inſtitutum, ut referunt Tacitus & Tranquillus, provinciæ alicujus præfecturam alii deferre, nomine tenus, alii eam regendam credere. Ægyptiacæ verò Præfecturæ honor illis defertur, quia inter præfecturas Ordini Equeſtri proprias, Auguſtalis Ægypti præcipua fuit dignatio. Neque novum eſt, ut alicui & inſignia & ſalaria majoris ordinis virtutis ergò decernantur. V. *Epiſtol.* Valeriani Aug ad Procuratorem Syriæ de honoribus Aureliani Tribuni Leg. ubi inter alia, *Hæc autem omnia idcirco ſpecialiter, non quaſi Tribuno, ſed quaſi Duci, detuli, quia Vir talis eſt, ut ei etiam plura deferenda ſint.* V. Salmaſium & Caſaubonum *ad l.*

Ægyptiaca Ταρίχευσις, ſeu *ratio condiendi mortuos*, talis erat. Non lavabant ſolùm cadavera, eaque ungebant pretioſis unguentis & faſciis involuta condebant in ſepulchro, quod de Judæis legimus, ſed exenterabant inſuper & condiebant, ut in plura ſecula ſervari poſſent. Unde hodieque *mumia* ſepulchrorum in Ægypto reperiun-

reperiuntur & eruuntur, de quibus *infrà.* Sic autem odoribus condita domi apud ſe in conclavibus, ei rei deſtinatis, incluſa ligneis thecis vel loculis aſſervabant: quia periculum à fœtore nullum. Quos loculos *ξυλίνους τύπους ἀνθρωποειδεῖς* vocat Herodotus. Sed & *θῆκαι* dicebantur; unde *θηκαῖον οἴκημα* idem vocat. Aëtius *γλωσσόκομα* nominat *lib.* 16. *Τὸν σμυγμάτων οἱ Αἰγύπτιοι ἐπὶ τῶν νεκρῶν σωμάτων ποιοῦσι θέλοντες τὰ σκηνώματα αὐτῶν φυλαχθῆναι, διὰ τὸ μὴ ἐν τάφοις αὐτὰ κηδεύεσθαι, ἀλλ' ἐν γλωσσοκόμοις.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1208. & pleniùs hac re infrà, in voce *Grammaticus.*

Ægyptiaci Dies, inter Chriſtianos prohibiti, *Non obſervetis dies, qui dicuntur* Ægyptiaci, *aut Calendas Januarii, in quibus camilenæ quædam & comeſſationes & ad invicem dona dantur, quaſi in principio anni, boni Fati augurio.* 26. *quæſt.* 7. *can.* 16. Prolixiùs de iis in *Epiſt.* Bonifacii Epiſc. ad Zachariam Pontif. Rom. in Tom. III. Concilior. *pag.*429. *col.*2. *edit. Ven. anni* 1585. iſta leguntur: *Sicut affirmant* (Porticani) *ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana Urbe & juxta Eccleſiam S. Petri in die vel nocte, quando Calendæ Januarii intrant, paganorum conſuetudine Choros ducere per plateas, & acclamationes ritu gentilium & cantationes ſacrilegas celebrare & menſas illâ die vel nocte dapibus onerare & nullum de domo ſua ignem vel ferramentum vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle. Dicunt quoque, ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu phylacteria & ligaturas in brachiis & in cruribus ligatas habere & publicè ad vendendum venales, ad comparandum aliis offerre.* Non obſtante enim interdicto, de quo ſuprà, manſerat hæc ſuperſtitio Romæ, usque ad tempora Zachariæ: Imò hodieque ibidem tanta ſervorum inſolentia eſt, ut quaſi de jure ſibi debitum iſtiusmodi proventum, quem *Mangia* vocant, exigant. V. Dominic. Macrum *Hierolex.* in voce *Strena.*

Ægypii, Belgis hodie dicuntur, qui aliàs *Zigeuni.* V. in hac voce.

Ægyptilla, gemma Ægyptia quædam, Ugutio.

Ægyptiorum Chriſtianorum Feſta, V. infrà ubi de *Coptitis.*

Ægyptiorum Sacerdotes, V. infrà, *Prophetæ.*

Ægyptus, adde: Dicta quibusdam à Rege hujus nominis, ſive à Nilo, quem Homerus *Αἴγυπτον* vocat, quòd *ὑπὸ τῆς αἰγὸς ὕπτιος*, *ſub Capri ſigno ſupinus*, uti Goropio Becano placet. Eam à Sept. diſtendunt Mediterr. pelagus atque Nili oſtia: ab Or. Erythræi maris cingulum concatenatis veluti montibus in Æthiopiam usque extenſum: à Mer. horrida catarractarum præcipitia: ab Occ. cùm ſabuloſus Libyæ Oceanus, tum continuata montium ſeries, Erythræis ferè parallela, in explicatæ faſciæ formam, juxta Strab. aut meliùs, in extenſi brachii figuram, cujus manum ſeu palmam Delta Niloticum refert, & variâ fluminis divaricatione, veluti manum in digitos diſpeſcit. Diviſa olim fuit in 30. Nomas ſeu Præfecturas: Poſtea in *Inferiorem*, quam Geographi *Delta* appellant, *Mediterraneam & Superiorem.* Pinguedo ſoli tanta, ut incolæ ejus luxuriam arenâ ſolo mixtâ temperare cogantur. Ejus hiſtoria hæc: Primorum Regum Dynaſtias, exhibet Kircherus *Oedip. Tom. I. Synt.* I. Iis deletis Perſæ ſceptrum regni hujus capeſſiverunt; Inde, intercedentibus pauciſſimis, & tributariis Perſarum, ad Ptolomæos devolutum eſt & partem Quartæ Monarchiæ conſtituit. Expiravit dein, regnante Cleopatrâ, & provincia Romanorum eſſe cœpit; ac diviſo horum Imperio Græcis paruit, usque ad A.C. 704. quo *Ægyptii* denuo ſibi Regem crearunt, è genere Muhammedico, quem *Calipham* dixere: à quo deinde & Succeſſores ejus hoc ſumpſere nomen, usque ad an. 1053. quo Almerico Chriſtiano, Hieroſolymorum R. Calipham urgente, ille Sultani Syriæ R. auxilium imploravit, à quo miſſus Sarraco, pulſis Chriſtianis, Calipham ſimul in vincula conjecit Regnumque uſurpavit, jubens ſe in poſterum, non Regem, ſed à Principis ſui nomine *Sultanum* vocari. Sic nomen hoc ibi primùm auditum, & poſtea inter ſervos, qui regnum ad ſe traxere, ac tandem Mammeluchos conſervatum eſt, usque ad A.C. 1517. quo in fidem accepto, ſed paulo pòſt ab ea recedente Sultano Tommanbajo, Selimus Turc. Imp. *Ægyptum* iterum in provinciam redegit, Tommanbajum verò Alcairi publicè ſuſpendio peremit, V. P. Martyr. *Leg. Bab. l.* 3. Leunclav. *Pand. n.* 27. *&c.* Et de rebus Ægyptiacis pleniſſimè diſſerentem Athan. Kircherum *in Prodromo Ling. Coptica* & *Oedipo Ægypt.* ac *Obeliſco Pamphylio.*

Ælia & Helia, duæ gentes Romanæ, quæ cùm à plurimis confundantur, factum, ut in libris citimæ vetuſtatis, ubi de Adriano Imp. ſermo, *Helius*, non *Ælius*, ſcribatur. Sic *Helius* Verus, *Helius* Spartianus, *Helius* Lampridius, in iiſdem ſemper. Cùm de nomine e. g. Adriani vel ideo ambigi non poſſit, quòd *Æliam* urbem & alia multa ejuſdem appellationis loca, ab eo, conſtet eſſe denominata. Mirum verò, quod Græcorum vetuſtiſſimi Critici de hoc nomine obſervant: quia Hadrianus dicebatur *Ælius*, propterea & cæteros Auguſtos *Ælios*, & Auguſtas *Ælias* appellari. Orion Αἴλιος ὁ Ἀδριανὸς βασιλεὺς ἐκαλεῖτο. *ὅθεν Αἴλιοι χρηματίζουσιν ἐν τούτῳ καὶ Αἴλιαι, αἱ βασιλίδες*, *Ælius Adrianus vocabatur; unde ab ipſo Imperatores* Ælii *& Imperatrices* Æliæ *audiunt.* Quod ut verè de Imperatoribus ſui temporis dixerit Orion; qui juvenis ſub Hadriano (cui & panegyricum ſcripſerat) proximos tantùm Auguſtos vidit; quos ſcimus Hadriani nomen aſſumpſiſſe: at de uxoribus Imperatorum excuſari vix poteſt. Cùm neq; Sabina Hadriani neq; Lucilla Ælii Veri, neq; Fauſtina Antonini Pii, aut altera Fauſtina Marci, *Æliæ* reperiantur nominatę, neq; in ſcriptis hiſtoriis, neq; in ſculptis lapidibus aut nummis. Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano.* V. quoq; in voce *Ælius.*

Ælia, nomen urbium haud paucarum, quas *Ælias Hadrianas* appellavit Adrianus Imperat. quorum & in ſcriptis vett. & in ſaxis adhuc memoria durat. Imò etiam non defuere aliæ, quæ per ambitioſam levitatem *Hadrianopoles* aut *Ælias* ſeſe ultro indigitarent. Erat enim illis temporibus uſitatiſſimum hoc adulationis genus, quo novorum ſemper Auguſtorum gratiam civitates captabant: quod obſervat Dio carpitque, notans, in poteſtate Senatus hoc fuiſſe antea, non in arbitrio civitatum, *quas jam videas*, inquit, *nominibus, quæ ſibi ipſæ pro libidine imponunt*, catalogos nominum ſuorum contexere, *lib* 54 Idem ibid.

Ælia lex, lata à Q. *Ælio* Tuberone Trib. pl. P. Corn. Scipione Afric. 2. T. Sempronio Longo Coſſ. An. 559. U.C. voluit: *Ut Latinæ coloniæ duæ, una in Brutios, altera in Thurinum agrum deducerentur.* Liv. *lib.* 34. & 35. Alia à *Q. Ælio* Pæto Coſ. cum M. Junio Penno ſancita, an. U. C. 598. hæc fuit: *Ut quoties cum populo ageretur, Augures de cælo ſervarent, Magiſtratus & obnunciandi & legislationi intercedendi poteſtatem haberet.* Hujus, ut & Fuſiæ, crebra apud Auctores mentio eſt. Fuit & lex *Ælia Sentia*, lata à Sexto *Ælio* Cato, C. Sentio Saturnino Coſſ. anno Urb. cond. 756. *Ut, qui ſervi pœnæ causâ vincti à Domino, quibusve inuſtæ notæ fuerunt, quive propter noxam torti nocentesve inventi, quive traditi, ut ferro aut cum beſtiis pugnarent, quive in cuſtodia fuiſſent: ii manumitterentur, non cives Romani, ſed dedititiorum numero eſſent.* i. ut ne connubium, neque commercium, neque teſtamenti factionem haberent, Dempſterus *Antiqq. Rom. lib* 8. *cap.* 15.

Æliæ Calendæ, occurrunt apud Æl. Lampridium in *Commodo*, *Aſſumtus eſt in omnia Collegia Sacerdotalia Sacerdos, XIII. Calendas Invictas, Piſone & Juliano Coſſ. Profectus in Germaniam* XIV. Calendas Ælias, *ut poſtea nominavit iisdem Coſſ.* pro *Calendis Juniis*, Cùm enim Commodus nova menſibus nomina impoſitum iret, uti Januarium *Ἀμαζόνιον*, Februarium *Ἀνίκητον* ſeu *Invictum* &c. ſic Junium *Ælium* appellaſſe legitur, apud Dionem. V. Salmaſium *ad d. l.*

Viri illuſtres.

Ælius Adrianus Afer, Adriani Imp. pater, *conſobrinus Trajani Imp.* fuit, Spartianus in *Adriano.* Nempe Ælio Ælii Hadriani Imp. avo conjux fuit Ulpia M. Ulpii Trajani ſoror, Trajani Aug. amita: hinc Trajanus Imp. & pater Hadriani Cæſ. ut ex fratre & ſorore nati amitini invicem fuerunt; quos etiam *conſobrinos* nominare Latini aſſuevere, ut & Juriſconſultus notat. Junxit is ſibi Domitiam Paulinam Gadibus ortam, atque ex ea Hadrianum genuit Imp. & ſororem ejus Paulinam, nuptam Serviano. *Ibid.*

Ælius Celſus, inter Nobiles Senatoresque, juſſu Severi Imp. occiſos. Ælius Spartianus in *Severo: Occidit autem ſine cauſæ dictione hos nobiles, Mummium Secundinum, Aſellium Claudianum, Claudium Rufum* —— Ælium Celſum, *Julium Rufum* &c.

Ælius Corduenus, apud Auctorem præfatum in *Peſcennio Nigro*, Dux milit. ſub Commodo fuit non incelebris; qui ſic de Peſcennio: *Peſcennium fortem virum novi & ei tribunatus jam duos dedi: ducatum mox dabo, ubi per ſenectutem Ælius* Corduenus *Remp. recuſarit.*

Ælius Gordianus, inter Alexandri Severi Imp. Conſiliarios recenſetur Ælio Lampridio, *Et ut ſcias, qui viri in ejus conſilio fuerint, Fabius Sabinus — Domitius Ulpianus — Ælius Gordianus Imperatoris pater, & ipſe revera vir inſignis, Julius Paulus* &c. Ubi cum locus maximè inquinatus ſit, cenſet Salmaſius, olim apud Auctorem fuiſſe ſcriptum, *Ant. Gordianus Gordiani Imp. fil. & ipſe Imp. vir inſignis*; adeoque de alio aliquo Gordiano ſomniare, qui iſtâ tempeſtate vixerit & in conſiliis fuerit Alexandri Severi, præter hunc Gordianum Imp. & Imperatoris filium, ineptum eſſe judicat, atque de filio magis quàm de Patre hæc capit; cùm n. Pater etiam ſub Alexandro fuerit & apud illum plurimùm valuerit, & Proconſul in Africam miſſus ſit, ratio eſt, quòd hunc Gordianum inter Juriſconſultos medium collocat, quaſi qui & ipſe Juriſconſultus fuerit. Quod de Gordiano filio verum, quem & Præturam Urbanam Alexandro auctore tenuiſſe, refert in ejus *Vita* Capitolinus, idemque ipſum de jure quoque reſpondiſſe, addit. *Ælius* autem, pro *Antoninus*, temerè irrepſit; ita enim ejus illud nomen ſcriptum in vetere nummo argenteo Salmaſii: IMP. M. ANT. GORDIANUS. AFR. AUG. P. M. TR. COSS PP. Salmaſius *ad Lampridium.*

Ælius Junius Cordus, apud Scriptores *Hiſtoriæ* Aug. paſſim reprehenditur, tanquam λεπτολόγος & Scriptor minutiarum, ut in *Clodio Albino* à Julio Capitolino: & in *Gordianis*, itemque *Maximo* & *Balbino*, quæ vitæ ab eodem Auctore ſcriptæ ſunt. De eo ſic idem in *Opilio Macrino, Ejus, qui vitas aliorum ſcribere orditur, officium eſt digna cognitione perſcribere. Et Junio quidem Cordo ſtudium fuit, eorum Imperatorum vitas edere, quos obſcuriores videbat*;

debas: qui non malum proſecit. Nam & pauca reperis & indigna memoratu, aſſerens ſeminima quæque perſecuturum: quaſi vel de Trajano aut Pio aut Marco ſciendum ſit, quoties proceſſerit, quando cibos variaverit & quando veſtem mutaverit & quos quando promoverit, quæ ille omnis exequendo, libros mythiſtoriis replevit &c. V. in voce *Cordus Ælius.*

Ælius Maurus, Phlegontis Tralliani Libertus, memoratur Æl. Spartiano in *Severo Imper. Legiſſe me apud* Ælium Maurum, *Phlegontis Tralliani libertum, memini Septimum Severum immoderatiſſimè, quum moreretur, lætatum, quòd duos Antoninos pari imperio Reipub. relinqueret.* Ubi in Palatino eſt, *Phlegontis Adriani libertum.* Et quidem Phlegon hic Adriani Imperat. fuit libertus: qui, ut videtur, *Adrianus* etiam vocatus eſt, ex Patroni nomine; proin fortè ſcriptum, *apud* Ælium Maurum *Phlegontis Hadriani liberti libertum.* Salmaſius *ad l.*

Ælius Serenianus JC. inter Papiniani diſcipulos & eos, qui Alexandro Severo Imp. à conſiliis fuere, recenſetur Lampridio in *Alexandro Sev. — Catilius Severus, cognatus ejus, vir omnium doctiſſimus,* Ælius Serenianus *omnium vir ſanctiſſimus, Quintilius Marcellus &c.* Idemque Cæſari Baronio, cum Cappadociæ Præſide, cujus meminit Firmilianus Epiſc. Cæſareæ in Cappadocia *Epiſt. ad Cyprianum:* Caſaubonus *ad Lamprid.*

Ælius Verus Cæſar, poſt adoptionem ab Adriano Imp. dictus eſt, qui antea L. Cejonius Commodus Verus dicebatur, gener fuit Nigrini, Adriano formâ commendatus. Ob hujus adoptionem Imperator ludos Circenſes dedit & donativum populo ac militibus expendit: ipſum Præturâ honoravit ac ſtatim Pannoniis impoſuit, decreto Conſulatu cum ſumtibus; eundem ſecundùm mox Conſulem deſignavit. Quem cùm minùs ſanum videret, ſæpiſſimè dictavit, *In caducum parietem nos inclinavimus & perdidimus quater millies H.S. quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus.* Quod paulò pòſt eventus docuit: accepto enim largiùs antidoto (acriore cathartico) ingraveſcente valetudine, per ſomnum periit, ipſis Kal. Jan. quare ab Adriano votorum causâ lugeri eſt vetitus, ne auſpicatiſſimi diei religio luctu vitiaretur. Poſt obitum ejus, Imp. valetudine triſtiore ingruente, adoptavit Arrium Antoninum, qui poſtea *Pius* dictus eſt, V. Ælium Spartianum in *Adriano.* Vitam ejus idem Auctor ſcripſit, ubi inter alia, *Nihil habet in vita ſua memorabile*, inquit, *niſi quòd tantùm Cæſar eſt appellatus: non teſtamento, ut antè ſolebat, neque eo modo, quo Trajanus adoptatus eſt; ſed eo prope genere, quo noſtris temporibus — Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt: quaſi quidam Principum filii viri & deſignati auguſtæ Majeſtatis hæredes,* &c. Poſtea tamen, *Provinciæ, cui præpoſitus fuerat, non defuit. Nam benè geſtis rebus vel potiùs feliciter —— medii Ducis famam obtinuit.* Et in ſeqq. *Memor familiæ ſuæ, comptus, decorus, pulchritudinis regiæ, oris venerandi, eloquentiæ celſioris, verſu facilis, in Rep. etiam non inutilis.* Leviora ſunt quæ addit, ut quòd tetrapharmacum invenerit, quòd lectum eminentibus quatuor anaclitериis primus fecerit, quòd curſoribus ſuis exemplo Cupidinum alas appoſuerit eoſque ventorum nominibus vocitaverit &c. Pater fuit Antonini Veri, qui adoptatus eſt à Marco. Statuæ ei, juſſu Adriani, per totum orbem coloſſeæ poſitæ, templaque in nonnullis Urbibus facta ſunt. Idem.

Ælius Xifidius, Præfectus Ærarii, ſub Valeriano Aug. cujus ad illum de Conſulatu Aureliani epiſtolam, hiſtoriæ ſuæ inſeruit Flav. Vopiſcus in *Vita Aureliani Imp.* Sic meminit *Ælii* Ceſetiani Præfecti Urbis ſub Tacito Imp. idem auctor in *Tacito: Ælii* Sabini Hiſtorici, Jul. Capitolinus, in *Maximino Jun. Ælii* Scorpiani Conſulis, idem Vopiſcus in *Probo: Ælii* Varronis in *Firmo* &c.

Ælurus, ſive Felis, ab Ægyptiis cultus, teſte Herodoto *Euterpe:* qui addit, mortuum domi, ſolitum ſaliri atque ita Bubaſtim deferri, ut ſacra in urbe ſepeliretur. De cultura quoque teſtis Cicero *de Legg. lib.* 1. & *de Nat. Deor. lib.* 1. ac *Tuſc. Quæſt.* 15. Diodorus *Sicul. lib* 1. Juvenalis *Sat.* 15. & Plut. *Sympoſ. lib.* 4 *quæſt.* 5. Etiam cultum hunc inter alios, memorat Clemens Rom. vel alius vetus, ſed ſuppoſititius, Scriptor, *Recognit. lib.* 5. *Alii Ægyptiorum bovem, qui Apis dicitur, colendum tradidere alii Hircum, alii Gattas, nonnulli Ibim, quidam Serpentem, Piſcem quoque & Cæpas & Cloacas, crepitus ventris pro Numinibus habendos eſſe docuere,* &c. Ubi per *Gattas* planè *Æluri* ſeu feles intelligendi: quo pacto poſterioribus ſeculis loquuti ſunt. Imò & Græcis ſimiliter ſed mixo-barbaris κάτος & κάτια *felis,* ut ex Callimachi Scholiaſte patet; atque idem liquet ex Evagrio *lib.* 6. *cap* 24. ubi ait: *Αἴλουρον κάτλαν ἡ συνήθεια λέγει, conſuetudo pro fele Cattam dicit.* Vide Gerh. Joh. Voſſium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 74.

Æmilia Clara, mater Didii Juliani Imperat. ex Petronio Didio Severo, Æl. Spartianus *in Didio.*

Æmilia Lex, cujus auctor M. *Æmilius* Dictator. 2. anno Urb. Cond. 309. fuit. *Ne cenſura, quæ uſque eò quinquennalis fuerat, plus quàm annua ac ſemeſtris eſſet.* Livius *libr.* 4. & 9. Alia à Cn Genutio Aventinenſi, L. *Æmilio* Mamertino Coſſ. anno Urb. cond. 309. lata, voluit: *ut qui Prætor Maximus eſſet, Idibus Sept. clavum pangeret,* Liv. *lib.* 7. Alia, mortuo Sullâ, à M. Æmilio Lepido Coſſ. lata, *ciborum genus & modum præſcripſit,* A Gellius.

S. Æmiliani, vulgò S. *Emilion,* aliàs S. *Melion,* caſtellum Galliæ, dominantibus in Aquitania Anglis, una erat ex *filiabus*, ut vocabantur, *civitatis Burdigalæ:* cujus Major & Jurati, urgente bello, quoſdam è ſuis hiſce oppidis & caſtellis præficere ſolebant, Hadrianus Valeſius *Not. Gall.* Vide quoque *Æmilianus.*

Æmilianus, Aſiæ Proconſul, ſub Imp. Severo, cum Nigro, qui Byzantium tenebat, ab Imperatore hoſtis appellatus; dehinc victus in Helleſponto à Severi ducibus, Cyzicum primùm confugit atque inde in aliam civitatem, in qua eorum juſſu occiſus eſt. Æl. Spartianus *in Severo.*

Viri Illuſtres.

Æmilius Junctus Coſ. cum Attilio Severo, principatu Commodi, in exilium actus eſt, Lampridius *in Comm. Juncus* vocatur Ulpiano *l.* 28. *Dig. de fideicomm. libertat. Factum eſt Senatusconſultum,* Æmilio Junco *& Julio Severo Coſſ.* Alibi Conſulum horum nulla mentio; quare utra lectio ſit verior, pronuntiare non licet. Caſaubonus *ad Lampridium.*

Æmilius Lætus, Præfectus Prætorio, ſub Commodo, deterruit hunc, ne urbem incendio deleret, apud Eundem.

Æmilius Parthenianus, memoratur Volc. Gallicano *in Avidio Caſſio,* ubi affectatores tyrannidis, jam inde à veteribus hiſtoriæ tradidiſſe dicitur.

Æmimontum, vox Græcorum recentiorum Αἱμιμόντον, originis merè Latinæ, facta eſt ex *Æmo monte*, quâ Thraciæ provincia monti huic ſubjecta indigitatur: Cui proin illi hanc appellationem ab *Æmimonto* quodam, qui primus in illis locis regnaverit, fruſtra ajunt inditam, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1331.

Æmus, mons Thraciæ, vide infrà *Hæmus.*

Ænautæ, Græc. Ἀειναῦται, quaſi dicas, *Semper-nautæ*, Magiſtratus quidam apud Mileſios, inquit Heſychius. Plutarchus in *Quæſt. Græcan.* ſic fuiſſe quoſdam ex potentioribus apud Mileſios appellatos ait, qui conſcenſis navibus de maximis rebus conſilia agitare conſueverint, procul à terra; dein cùm ratam habuiſſent aliquam ſententiam, fuerint reverſi. Joh. Calvinus *Lex Jurid.*

Ænea, apud Gregorium M. *lib.* 9. *Epiſt.* 40. *Pervenit ad me, quia in ea Eccleſia, quæ Ænea dicitur, ſæpè in Hieroſolymorum urbe, veſtræ Eccleſiæ jurgia naſcuntur.* Ab *aneis foribus* ſeu valvis, nomen accepit; juxta Altaſerram. C. du Freſne verò legit *è Nea,* ἡ Νέα, i. e. nova Eccleſia. Vid. Luithprandum *lib.* 3 *cap.* 8.

Æneades, Græc. Αἰνεάδαι, apud Virgilium *Æneid. lib.* 3.

Æneadasque meo nomen de nomine fingo:

nomen urbis, quæ aliàs Αἶνος, in Cherſoneſo, cui nomen *Pallene*, ab *Ænea* conditæ: quam duraſſe uſque ad Imperium ſucceſſorum Alexandri M. dirutam dein a Caſſandro, & *Æneadas* Theſſalonicam, tum recèns exſtructam, translatos, ait Dionyſius Halicarnaſſ. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 161. & infrà in voce *Ænos.*

Æneæ Fulloniæ, apud Plinium *lib.* 27. *cap* 10. *Hippophæſton naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt* æneæ *fulloniæ:* ex ſpinis contexebantur ad veſtes pectendas & radendas; non ex *ære.* Ad linum porro pectendum ſimile inſtrumentum non ex ſpinis fiebat, ſed ex ferro: quod tamen idem *Ænas* vocat, *lib* 19. *cap.* 1. ubi de lini medulla, *Et ipſa tamen pectitur ferreis* ænis, *donec omnis membrana decorticetur.* Vitioſum igitur utrumque & corruptum, pro *Inea,* de qua voce *infrà.*

Æneum Frumentum, memoratur in *l. un. Cod. Theodoſ. de frum. Carthagin.* in qua traditur, illius penſitationi fuiſſe obnoxia certa *corpora* ſeu prædia vel agros, atque adeò Magiſtratus ſeu Duumviros, Carthagine Sed quale illud fuerit omnino non conſtat, cùm apud alios Scriptores vox hæc non reperiatur. Vid. quæ in hanc rem habet Jacobus Gothofredus. *Æraria* verò annonæ, quæ adæratæ in pretiis exhibebantur, occurrunt *LL.* 34. 35. 36. *Cod. Theodoſ. de Erogat milit. annon.* Car. du Freſne *Gloſſar.*

Æneus Serpens ſeu *Saraph*, Dei juſſu in deſerto erectus eſt, ut morſi à *Seraphim*, id eſt, Hydris ſeu Cherſydris, ut interpretatur vocem Bochartus, Iſraëlitæ, ejus aſpectu ſanarentur, Numerorum *cap.* 21. *verſ* 9. Hinc Chriſtum adumbravit, Johannis *cap.* 3. *verſ.* 14. cujus rei rationes afferuntur variæ. Purà primò, ſerpentem illum ſerpentum, qui morſu adurebant, figuram quidem, venenum tamen non habuiſſe: prout in ſimilitudine carnis peccati fuit Chriſtus, Roman. *cap* 8. *verſ.* 3. quamvis à peccato immunis. Secundò, *æneum* fuiſſe, non aureum, & è viliore metallo conflatum, ut nobis Chriſtum exhiberet, in quo *non fuit forma, neque decor,* Eſaj. *cap.* 53. *verſ* 2. Tertiò, divinum Chriſti robur ſignificari æris firmitate & perennitate. Unde Poeta,

Exegi monumentum ære perennius.

Quartò, inter omnia metalla æs maximè ſonorum. Unde Claudianus,

Non te progenitum Cybeleius ære ſonoro
Luſtravit Corybas.

 Itaque

Itaque per æs rectè deſignari Chriſtum crucifixum & prædicationem crucis, cujus *ſonus ivit per omnem terram*, Rom. *cap.*10. *verſ.* 18. Sed duo potiſſimum hîc obſervanda. Nempe I. Chriſtum in crucem fuiſſe ſubvectum, ſicuti ſerpentem in perticam, Johann. *l. citat.* & *cap.* 12. *verſ.* 32. ubi de crucifixione Chriſti vox *extolli* & *attolli*, alludendo ad evectionem ſerpentis in perticam, occurrit: Hinc & holocauſta, Hebr. עולות, Gr. ὑψώσεις, dicebantur; quia ſurſum attollebantur ſicque ſignificabant fore, ut Chriſtus, pro peccatis ſe offerens, exaltaretur in cruce. II. A Dæmone inflicta vulnera, Chriſti in crucem ſublati ſolo aſpectu, fidei viz. de qua Hebr. *cap.* 11. *verſu* 1, 27. perfectè ſanari; uti ſolus ſerpentis aſpectus Iſraëlitas à morte tum eximebat: Si qui enim in Iſraël cœcutirent, aut oculos ultrò averterent, ſpem ſalutis non habebant ullam. Sed neque alterius aſpectu, verùm proprio Iſraëlitæ ſanabantur, uti nos, ex fide noſtra, non aliena vivimus, Hebr. *cap.* 11. *verſ.* 4. Tamen uti ſaluti eſſe potuit viſus etiam imbecillus: ita ex morte nos eripit fides adhuc infirma, modò vera ſit ac ſincera. Atque ut ſemel morſus & viſo ſerpente ſanatus, ſi rurſus mordebatur, ad idem remedium confugiebat: ita, ſi poſt reſtitutionem denuò in peccata labimur, eadem ſuccurrit fides, quæ priùs. Proinde, ut illi, tam præſenti auxilio freti, anguium morſum & aculeum parùm timebant: ſic fidelis qui Chriſto nititur, Dæmonum inſultus nihili faciens, cum fiducia exclamat, *O mors, ubi eſt victoria tua? ô ſepulchrum, ubi eſt ſtimulus tuus?* 1. Cor. *cap.* 15. *verſ.* 55. Iſraëlitas tamen, nemo dixerit, hujus medicinæ fiduciâ tam fuiſſe protervos, ut ſerpentes ad morſum ultrò provocaverint: ita cavendum, ne Chriſti gratiâ & auxilio freti, in tentationes ſponte incidamus. Interim ſerpens hic, utut gratiæ Dei illuſtre ſymbolum, tamen per ſe nihil poterat, Auctor libr. Sapientiæ *cap.* 16. *verſ.* 7. Sed CHRISTUS *vitam habet in ſe abſconditam*, Coloſſ. *cap.* 3. *verſ.* 3. & *vivificat quoſcunque vult*, Johann. *cap.* 5. *verſ.* 21. Serpentis aſpectus ſolis Iſraëlitis fuit ſalutaris, fides in Chriſtum & Judæis & Græcis, Galat. *cap.* 3. *verſ.* 8. Ille intuentes à corporis morte ſic eximebat, ut morti tamen adhuc eſſent obnoxii: Hic, nempe Chriſtus, tam ab animæ, quàm à corporis morte, in æternum nos liberat, Joh. *cap.* 11 *verſ.* 26. In diem unum aut alterum duravit *ænei* ſerpentis virtus, at *Jeſus Chriſtus heri & hodie idem eſt, ac in ſecula*, Hebr. *cap.* 13. *verſ.* 8. Itaque ſerpentem æneum colere nefas fuit; & tam eximium divinæ virtutis monimentum meritò contrivit Ezechias, cùm Iſraëlitas ei adolere animadvertiſſet, 2. Regum *cap.* 18. *verſ.* 4. *At eum* (Chriſtum) *adorant omnes Angeli*, Hebr. *cap.* 1. *verſ.* 6 Proinde, cùm contritus fuerit ſerpens æneus, quem colebant Iſraëlitæ, contrà illi contererentur, qui debitum Chriſto cultum denegabunt, Pſalm. 2. *verſ.* 9 *&c.* Licèt autem Moſes non dicat, in quo præcisè loco *Æneus ſerpens* erectus fuerit, probabile tamen eſt, locum illum fuiſſe *Phinon* ſeu *Phunon*, memoratum Numer. *cap.* 33. *verſ.* 43. qui Idumææ locus fodinis æris valde inſignis fuit, & Patribus *Phæno, Phennen, Fenon, Metallo-fenon* ſcribitur, unde *Phaneſia* vel *Phenneſia* metalla, etiam profanis ſcriptoribus celebrata, ut dicemus infrà ſuo loco. Neque fortaſſè ſine myſterio in his ipſis fodinis, ubi tum Iſraëlitæ degebant, ſumtum æs, ex quo conflatus fuit ſerpens æneus. Sic enim ſignificari potuit, corpus, quod aſſumſit Chriſtus, non aliunde fuiſſe allatum, ſed ibi natum & formatum, ubi in carne manifeſtatus eſt. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. III. cap* 13.

Ænigma, in vet. *Gloſſ. Moneta*, ut auctor eſt Jac. Gotofredus. At in *Gloſſ.* Iſidori, eſt *figura ſive typus, ſive ſpecies*, nempe monetæ. Certè ita uſurpat etiam Prudentius in *hymno S. Laurentii*. Car. du Freſne *Gloſſar.* Cœterùm *Ænigmata*, ab implicatione *Sirpi* dicuntur. V. *ibi*.

Æniponiana Familia, V. infrà *Oenipontana*.

Ænon, adde: Locus hic non confundendus cum *Ænan*, ut Baronius facit, propterea quòd utramque vocem ſignificare *fontem* dicit Hieronymus. Hic enim ipſe duo loca ſitu ſeparata commemorat, quorum alteri nomen *Ænan*, alteri *Ænon*: habet autem id ab Euſebio, cujus verba *de locor. nom. in S. Script.* hæc ſunt, 'Αἰνὰν, ἣ ἐστὶν ἐν παρόδῳ Θαμνᾶ, ἔρημος νῦν τόπος ἐστὶν ἡ Αἰνὰν παρακείμενος τῇ Θαμνᾷ εἰς δεῦρο οἰκουμένῃ μεγίστῃ πόλει, κειμένῃ μεταξὺ Αἰλίας καὶ Διοσπόλεως. πηγὴ δὲ ἐστιν ἐν τῷ Αἰνὰν λεγομένῳ τόπῳ, παρ' ᾗ εἴδωλον ἦν παρὰ τῶν ἐγχωρίων τιμώμενον. *Ænan, deſertus nunc locus eſt, propinquus Thamnæ, etiamnum habitatæ ingenti urbi, inter Æliam & Dioſpolim. Fons autem eſt, in eo loco apud quem idolum fuit, incolis in veneratione.* Hæc Euſebius de *Ænan*, inter loca Moſi memorata, reſpiciens locum Genes. *cap.* 38. *verſ.* 14. ubi LXX. vocem Hebr. *Henaüm* verterunt Αἰνάν; Hebræi verò, ut Hieronymus monet, non pro loci nomine accipiunt, ſed bivium interpretantur: propriè eſt τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰς πηγὰς, *duo oculi vel duo fontes.* De *Ænon* verò idem Euſebius ita: Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ἔνθα ἐβάπτιζεν ὁ Ἰωάννης —— καὶ δείκνυται εἰσέτι νῦν ὁ τόπος ἀπὸ η. μιλίων Σκυθοπόλεως πρὸς νότον πλησίον Σαλεὶμ καὶ τοῦ Ἰορδάνου, *Ænon prope Salem, ubi baptizabat Johannes — & oſtenditur etiamnum locus, 8. mill. Scythopoli. Meridiem versùs, prope Salem & Jordanem.* Sic ergo *Ænan* fuit prope Dioſpolin ſive Lyddam, ab ea parte Jordanis, quæ mare reſpicit: *Ænon* verò vicina Scythopoli ad alteram Jordanis ripam ſita, non procul à flumine. Sed & appellatione multùm differunt: *Ænan* enim Hebræis eſt *Henajim*; at *Ænon*, apud Syrum & Arabem Interpp. ſcribitur *Hinnon*: Hebr. עינים & עינון. Vide Iſaac. Caſaubonum *Exercitat. XIII. c. Baron.* §. 25.

Ænos, adde: Imò longè ante *Æneam* condita eſt (contra Cherſoneſum Thracicam, in Melane ſinu, ad oſtia Hebri fluminis) utpote quæ auxilia ad Trojam miſerit. Callimachus & Euphorion à ſocio Ulyſſis dictam ſcripſere illic ſepulto, eo tempore, quo miſſus eſt ad frumenta portanda, ut refert Servius. Habuit in propinquo Polydori tumulum, à Polymeſtore occiſi, qui eam Cherroneſon obtinebat, &c. Cum *Ænea* ergo urbe, quæ aliter *Æneades*, confundunt hanc *Ænum* Auctores. Sed nec *Ænos* ab Ænea, verùm Αἰνεία, dicenda fuiſſet: manſit porro urbs *Ænus* uſque ad extrema Græciæ tempora, ut ex Ptolemæo patet; cùm *Ænea*, à Caſſandro, conditâ Theſſalonicâ cum aliis oppidis vicinis deſtructa jam eſſet. Salmaſius *ad Solinum pag.* 161.

Ænus fluv. adde: Apud Venones tribus lacubus in Juliis Alpibus oritur, teſte Dan. Eremita.

Æolium Inſtrumentum, quod, ſine ullo humano contactu, ſolo fortioris venti impulſu chordas radentis, adeò admirabile ſoni genus efficit, ut ſolâ naturæ induſtriâ auditores in ſtuporem det. Namque hi mox campanarum clangorem è longinquo ſe percipere autumant, mox videntur ex ſufflatu organi tibias cantantes audire: dubiique hærent, an experti cujuſdam Tubicinis, Citharœdique ludentis jocos ſonoros percipiant; aſſervatur in *Muſæo* Kircheriano. Ejus conſtruendi rationem præſcribit Auctor *de Magia Phonotactica Machinam*. 10. & in *Phonurgia*, hoc modo: Ex ligno tiliæ reſonantiſſimo, quibus fidicina inſtrumenta confici ſolent, inſtrumentum conficiatur 5. palmos longum, latum duos, profundum unum; hoc dein 15. chordis æqualibus ex animalium inteſtinis vel etiam pluribus paucioribusque inſtruatur. Porro modus concordantiæ ſit non per tertias aut ſecundas, ſed debent omnes chordæ in uniſono, aut per octavas uniſonæ, aut omnes in uno tono concordes eſſe. Modus applicationis talis ſit, ut, ubi ventus ſpirare maximè ſolet, per ſtrictiſſimam rimam valvularum aut portarum cogatur tranſire, cui rimæ retroponatur inſtrumentum, ut neceſſariò ventus chordas radat. Auctor tunc abſque ulteriori diſpendio feneſtras aperit, atque valvis feneſtræ ſemipalmari ſpatio apertis, queis *Æolium Inſtrumentum* inſertum, adeò inſolitum harmoniæ genus exhibet ſolius venti impetu, ut nemo, niſi arcani conſcius, unde ſonus ille harmoniacus oriatur, ne conjecturâ quidem aſſequi poſſit Vide quoque *Muſurgiam* Auctoris, & Georg. de Sepibus in *Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.* 51. Ibidem Magnes eſt *Æolius*, piſcis volans, quam *hirundinem* vocant *marinam*, flantem ventum intra cubiculi laquearia deſignans. *Pilæ* item *Æoliæ*, &c *pag.* 4.

Æora, Græc. Αἰώρα, feſtum in honorem Erigones, Ægyſthi ex Clytemneſtra filiæ, celebrari apud Athenienſes ſolitum. Ita enim, præter alios quoſdam, cenſet Etymologici magni Auctor. Plerique tamen illud inſtitutum ferunt, in memoriam Erigones, filiæ Icarii, quæ ob pietatem in patrem, in cœleſte Virginis ſignum converſa dicitur, Hygin. *fab.* 2:6. Vide Heſychium in Αἰώρα, Voſſium *de orig. & progreſſu Idolol. lib.* 1. *cap* 13. Meurſium imprimis *Græciæ Feriatæ lib* 1.

Æquatis Velis procedere, Vid. infrà *Pariare vela*.

Æqui Dii, pro *ambiguis*. Obſervatum ſæpe à Viris doctis, *ſuos, meos, noſtros*, Deos, loca, tempora, pro ſecundis & faventibus incepto noſtro; *alienos*, pro adverſis & qui malo damnoque ſint; *communes* tandem ſeu *æquos*, pro ambiguis, quibus aut pars utraque aut neutra fidit, Latinis dici. Ovidius *Metamorph. lib.* 15. ubi Jupiter ad Venerem,

Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebis.

Tibullus *lib.* 3. *Eleg.* 3.

At ſi pro dulci reditu quæcunque vorentur,
Audias averſâ non meus *aure Deus.*

Auctor *Ciris*,

Nunc tremere inſtantis belli certamina dicis,
Communemque timere Deum.

Tacitus *Annal. lib. I. Non hic ſylvas, non paludes, ſed æquis locis æquos Deos.* Iis locis, ubi neutra pars habet aliquid iniqui, omnia cætera æqualia, parem fortunam, parem aleam & reliquum Virtutis certamen. Inde *lib.* 16 *Exutusque omnibus fortunis & in exilium actus*, æquitate *Deûm erga bona malaque documenta.* Quaſi dixiſſet, *æquis Diis erga bona malaque documenta*, h. e. utraque ſine animadverſione, ſine præmio pœnave merita tranſmittentibus. Hoc enim erat, in quo maximè ii providentiam culpabant. Val. Flaccus *lib.* 14.

Atq; ea non oculis Divûm pater ampliùs æquis
Suſtinuit.

Commovebatur enim, nec in promiſcuo erat illi, quid fieret: ſecus ac de Diis Tacitus. Malum fuerat documentum Egnatii, qui patronum prodiderat & ſcelere fruebatur: bonum Aſclepiodoti Caſſii, qui labentem amicum non deſeruerat & bonis publicatis in exilium pellebatur. More igitur pagano cœlum vituperat & crimen accu-

accuſat Fati. *Æquitate* Deûm, i.e. per æquitatem, per patientiam Deorum, immotis Diis, neque ad præmium aut pœnam flexis, &c. Joh. Frid Gronovius *Obſerv. lib.4. cap.*17.

Æquilibrator Regis, nomen muneris, quo inſignitus donationem factam Majori Monaſterio à Roberto de Sabulio (*Sablé*) & uxore A.C. 1067. ſubſcripſit quidam Baldricus, ſtatim poſt Epiſcopos: quem ſubſequuntur, Ingenulſus Magiſter Pincerna, Radulfus Dapifer, Walerannus Camerarius, &c. ubi *Equilibrator* aut *Æquilibrator Regis*. Carolo du Freſne is eſt, qui aliàs *Magiſter* Regis ſeu Pædagogus dicitur. Tum enim Philippus R. vix ætatis annum attigerat 13. aut 14. Sic autem appellatus fortè, quòd puerum herilem in *æquilibrio* ac *ἰσονομίᾳ*, ut loquitur Tullius, ſeu vitæ æquabilitate, contineret: cujuſmodi munus illius eſt, quem *Gouverneur du Roy*, hodie Galli dicunt; quemque olim *Bajulum*, in Aula præſertim CP. dixerunt. Carolus du Freſne *Gloſſar*. Aliàs *Æquilibrator* Latin. qui *Zygoſtates* Græcis, qua de voce vide ſuo loco.

Æquinoctia ambo, Cynocephali ſedentis hieroglyphico indigitari conſuevere. apud Ægyptios: Ea enim hujus animalis natura eſt, ut per æquinoctia duodecies in die urinam reddat, æquali ſemper inter duodenas vices obſervato ſpatio; quod ſimiliter facit in duabus æquinoctiorum noctibus, uti legitur apud Orum Apollinem. Hinc à Triſmegiſto diei æquinoctialis in XII. partes diviſio tradita: factumque poſtea, ut in horologiis ſuis aquariis Ægyptii cynocephalum exſculperent, cujus ex veretillo aqua proflueret, quâ juſtè duodenæ illæ partes diei *Æquinoctialis*, totidemque noctis dividerentur. Ne verò aqua prolixiùs efflueret, quàm par eſſet ad juſtam horæ menſuram ſervandam, aut rurſus æquo parciùs manaret, avulſo è cynocephali cauda pilo, ad ejus inſtar tenue ferrum parabant, quo adtemperabant aquæ fluxum, ut habet idem Orus. His itaque rebus atque hujus animalis magiſterio edocti Ægyptii diem naturalem æquinoctialem XII. horarum fecerunt & noctem ſimiliter æquinoctialem totidem, adeoque horarum XXIV. verum diem, quo & nox comprehenditur, qui fit uno cœli circumactu. Atque hic dies eſt Aſtrologorum; quem Umbri quidem olim, ut & hodierni Mathematici à Meridie incipiunt: Babylonii verò & Ægyptii olim Aſtrologi ab Ortu Solis auſpicati, eum viginti quatuor partium ſeu horarum æqualium conſtituebant, eaſque partes à die in noctem continuabant. Quo modo ſoli dies Æquinoctiales duodecim partibus conſtabant, noctesque totidem; etenim cùm 24. horæ junctim in *νυχθήμερον* computantur, omnium horarum par eſt intervallum. At cùm duodecim horis omnis dies diviſus notatur, creſcendi ac decreſcendi inter ipſas horas alterna mutatio eſt, ut rectè Hyginus ſcribit, *de limit. conſtit.* Poſt Horologia verò & Horas inventas, omnis dies duodecim partes habere cœpit, quas *Horas* dixere, &c. Ægyptios Græci quoque antiquiſſimi Aſtronomi ſecuti, in diſciplina rerum cœleſtium, ex arte Gnomonica dirigenda, eandem cum illis viam inſtiterunt, & diem ſimiliter diviſum in 24. partes æquales obſervarunt, ex quibus 12. partes diebus Æquinoctialibus Solis attribuerunt. Quæ ſunt *δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης*, quæ Græcos à Babyloniis ſumpſiſſe cum *polo* & *gnomone*, ſcribit Herodotus. Nam *πόλος* & *γνώμων*, non aliis tunc quàm Mathematicis ſerviebant. nec alias diei partes deſignabant. Et quidem Solſtitia & *Æquinoctia*, & quæcunque alia exploravere ex umbrarum momentis, ad æquinoctialis gnomonis umbras & per 12. diei Æquinoctialis partes, ea deprehendiſſe conſtat. Quæ certè fuit apud illos vetuſtiſſimos Græciæ Aſtronomos magnopere exagitata multumque deſudata inveſtigatio Solſtitiorum & *Æquinoctiorum*. Inter quos Anaximander, ex umbrarum ratione & arte gnomonica, cùm Æquinoctia & Solſtitia inveſtigaſſet, Lacedæmone gnomonem ſtatuit, quo illa oſtenderentur. Meton dein Athenienſis Heliotropium Æſtivum conſtituit in Pnyce: cujuſmodi Heliotropia, ad formam Horologii deſcripta & quæ *Horologia Æquinoctialia* vocare poſſes, alii poſtea certatim erexere. Sed iſta, ut dictum, horarum adhuc uſu ignorato, ſolis Mathematicis uſui erant, nullius planè uſus in vita civili, niſi quatenus Populus ex iis diſcebat, quando futuri eſſent Solſtitiorum & Æquinoctiorum dies. Quod tamen & ipſum ſciri non parvi momenti, nec parvi uſus eſt, in rebus Ruſticis procurandis. Ideo publicis locis Urbium ejuſmodi machinæ ab Aſtrologis ponebantur, ut Populus ex iis diſceret, quo die *Æquinoctia* & Solſtitia eſſent obſervanda, quot dies adhuc ſupereſſent uſque ad illud & illud Æquinoctium ſive Solſtitium, quot dies ab alterutro præteriſſent. Cæterùm ad partes diei obſervandas, tempuſque prandii aut cœnæ ſtatum cognoſcendum, aut cujuſcunque negotii, cui tempore condicto eſſet occurrendum, aliâ methodo, ex umbra videlicet pedibus metienda, utebantur, &c. Quam in rem vide plura apud Salmaſium *ad Solinum, pag.* 732 *& ſeqq.*

Æquitas, ſeu Juſtitia, cum libra & cornucopiæ, pro Virgine Aſtræa pleriſque habita eſt: Aliis Iſidem vel Cererem eam facientibus; item Fortunam, quæ omnes cum cornu copiæ fingi pingique conſuevere, &c. Vide Gorlæum *Dactylioth.* & Salmaſium *ad Solinum, pag.* 1236. ut & infrà paſſim, inprimis in voce *Virgo*.

Aër, quàm vaſtum corpus ſit, argumento eſt, quòd (ut Tycho Brahe ſe obſervaſſe ſcribit) ab Terra uſque ad Lunam ſint ſemidiametri terræ 52. quomodo is, ut colligit Chriſtoph. Rothmannus, major erit centies millies globo terræ aquæque. Ejus uſus multiplex, cùm ſuſtollere mentes humanas deberet ad cultum ejus, qui Aëra creavit; contrà evenit, ut mirâ cæcitate Vett. deprimerentur iis, ad venerationem creaturæ: nec vulgares ſolùm animæ, ſed etiam maximi nominis Philoſophi; inter alios Anaximenes Mileſius & Diogenes Apolloniates, quem utrumque ſolidè refellit Cicero *de Nat. Deor. lib.* 1. Præter illos integræ gentes divinum honorem elemento huic exhibuerunt, Aſſyrii nempe & Arabes, ut teſtatur Herodotus *libr.* 1. qui & auctor eſt, vocatum iis *Ἀφροδίτην οὐρανίαν, Venerem cæleſtem.* Quamvis hoc nomine tum Lunam, tum *Aëra*, cultum fuiſſe, oſtendat Voſſius. Ægyptii, per *Aëra* Minervam intellexerunt, teſte Euſebio *Præpar. Evangel. libr.* 3. *cap.* 2. Græcis & Romanis, *Aër*, conſideratus ratione potentiæ activæ, *Jupiter*: ratione paſſivæ, *Juno* dictus eſt, Senec. *Quæſt. Natur. libr.* 3. *capit.*14. Nempe ut Athenagoras *Legat. pro Chriſtianis* refert. *Ἀέρα διφυῆ ἀρσενόθηλυν τὸν Δία λέγουσιν. Aëra duplici naturâ præditum maſculofœminam Jovem vocant.* Ideo Horatius *lib.* 1. *od.*1.

—— Manet ſub Jove frigido
Venator.

Virgilius, *Georg. lib.*1.

Et jam maturis metuendus Jupiter uvis, &c.

Pertinetque ad Jovem, quatenus *Aër* eſt, Dijovis & Dieſpiter, Varro *de L.L. lib.*4 *olim Dijovis & Dieſpiter dictus, h. e. aër & & diei pater.* Et paulò pòſt: *Idem hic Dieſpiter dicitur infimus aër, qui eſt conjunctus Terræ, ubi omnia oriuntur, omnia aboriuntur.* Vide quoque Aul. Gellium *lib.* 5. *cap.*12. Junonis verò nomine, quamvis Luna etiam ac Terra præfatis gentibus fuerit intellecta, ut plurimum tamen Ἥρα ſeu Juno *Aër* fuit, imò ex *ἀήρ*, trajectis ſolùm literis, illa dicta eſt. Fuit autem ſuperior pleniorque *Aëris* pars, Jovis; inferior ac craſſior, Junonis nomine culta. Et fortè *Soſpita* hinc ea dicta, quòd in aëre, quem attrahimus, valetudo multùm ſit ſita: at Ἀργεία, ſive *Argiva* nuncupata eſt, quia Argis Dea eſſet tutelaris, ut cui Inachus terram hanc dicaſſet. Et veriſimile eſt, hinc cultum Junonis promanaſſe ad Græcorum alios, atque inde opinionem ortam, Junonem Argis natam eſſe. Quia autem Juno muliebre Numen, eo & fœmina Junonis Argivæ ſacris præerat primaque Sacerdotio functa dicitur filia Pirantis; ſive ejus nomen fuerit Callirrhoë, ſive, quod multò veriſimilius, Callithoë, ut *Phoronidos* Scriptori dicitur apud Clem. Alexandrinum 1. *Strom.* vel Καλλίθυια, ut ex Plutarcho vocatur Euſebio, *Præp. Evangel. lib.* 3. aut *καλλιθύεσσα*, quemadmodum eſt apud Theonem in *Aratum*. Vide Gerh. Joh. Voſſium *de Idol. part.*2. *capp. duobus ultimis.*

Nomina, quibus Aër olim cultus.

Dieſpiter dictus eſt infimus apud Græcos Aër.	Λευκώλενος, ob aëris perſpicuitatem, Juno dicta.
Dijovis.	Minerva, apud Ægyptios, aër puriſſimus.
Juno, ſupremo & puriſſimo proximus.	Soſpita apud Rom.
Jupiter, ſupremus & puriſſimus, aliàs *Æther* dictus apud Romanos.	Venus Urania, apud Ægyptios & Arabes.

Aër, quoque olim cenſitus. Æl. Spartianus in *Peſcennio Nigro, Idem Palæſtinis rogantibus, ut eorum cenſitio levaretur, idcirco quòd eſſet gravata, reſpondit, Vos terras veſtras levari cenſitione vultis, ego verò etiam* aërem *veſtrum cenſere vellem.* Id nempe etiam avaritiâ Principum tandem factum eſt: impoſito non Judæis ſolùm, ſed in univerſum omnibus, tributi genere, quod *ἀερικὸν* de aëris cenſitione dictum eſt, vide Jacobum Cujacium *Obſervation. lib.* 10. *cap.* 7. Tangit vectigal hoc Tertullianus, cùm ait: *Nec tam execrabile eſſet nomen Publicanorum apud Dominum niſi extraneum, vendentium ipſius cœli & terræ & maris tranſitus,* apud Salmaſium *ad Spartian.*

Aër, in communione Roman. dicitur velum, quo cooperitur calix; aliàs *Agnus*, fortè ab imagine agni, quâ id inſignitum. Dominic. Sacer *Hierolex.*

Aër Balneorum, Græcis dictus eſt, qui ex aqua remittitur, prout eſt temperata, modò tepidus, modò calidus: ad quem calefaciebant ſe, quibus domi foci parandi non erat copia. Ariſtophanes,

—— Εἰς τὸ βαλανεῖον τρέχε,
Ἔπειτ' ἐκεῖ κορυφαῖος ἑστὼς, θέρου
Κἀγὼ γὰρ εἶχον τὴν στάσιν ταύτην ποτέ.
—— Ad balneum curre,
Dein ibi in apice ſtans, calefac te,
Namque & ego tenebam ſtationem iſtam aliquando.

Ubi Scholiaſtes, Λέγουσι, ait, ὅτι οἱ πολλοὶ ἐλαττοῦσι τὸν ἀέρα τῶν λουτρῶν, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸν ἕλκοντες, *Dicunt, multos imminuere aërem balneorum, ad ſe illum trahendo.* Alexander Trallianus *lib.* 2. Ἐπὶ γὰρ τῶν ποιούντων εἰ παραβάλλῃς λουτρῷ, οὐ βλάψεις, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσεις τὰ μέγιστα. ὅσῳ δὲ τοῦ μέλλειν εἰς τὸν ἀέρα τὸ θερμὸν εἰσιέναι συμφέρει τούτοις ὕδατι ψυχρῷ προσραίνειν τοὺς πόδας. Et paulo pòſt, Εἶναι δὲ χρὴ καὶ τὸν ἀέρα τοῦ λουτροῦ εὔκρατον. *Oportet enim eſſe* aërem balnei *temperatum*, & V. Salmaſium *Not. ad Flav. Vopiſcum* ubi de Aureliano *Thermas*, ait, *in Tranſtiberina regione Aurelianus facere paravit hyemales, quòd aquæ frigidi aëris copia illic deeſſet.* Ubi *aquam frigidi aëris* vocat, quæ frigidum aërem emittit, id eſt, *frigidam.*

Æra ſeu *Era*, item *Hera*, Scriptoribus mediæ ædatis ſupputatio eſt, numerus, computus: eò quòd Vett. *æra* vocabant in rationibus, quæ vulgus hodiernum *Item* appellat, quod primum eſt in notatione *æræ*. Rufus Feſtus in *Breviar. Rer. geſt. Pop. Rom. Morem ſequutus Calculonum, qui ingentes ſummas æris brevioribus exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar.* Fauſtus Rejenſis *de Spiritu S. lib.* 1. *Sacer numerus dicitur, quia trecenti in æra ſive ſupputatione ſignum Crucis* &c. Iſidorus, *Per ſingulos Evangeliſtas numerus quidem Capitulis affixus adjacet; quibus numeris ſubdita eſt æra quædam minio notata, quæ indicat, in quoto Canone poſitus ſit numerus, cui ſubjecta eſt æra: v. g. ſi eſt æra prima, in primo Canone &c.* Hinc abuſivè Æra pro capitulo, apud Bernaldum Presbyter. *de reconcil. laps. pag.* 272. Hincmarus, Remenſis *in ferculo Salomonis.*

Hæc ut vobis nulla deſit, Karle, gratia,
Verſuum menſura pandit atq; ærarum *quantitas,* &c.

V. infrà in voce *Hera.* Atq; hinc rationem annos numerandi Hiſpanis olim familiarem, *Æram* dictam nonnulli volunt. Alii tamen à voce *Æs* deducunt, quòd in ære ſignato nota currentis anni imprimeretur. Quidam probabilius cenſent, dictionem hanc coaluiſſe, ex literis *A. ER. A.* id eſt, *Annus erat Auguſti*. hujus enim Imperatoris principatu hic computus annorum cœperat. At Baronius *Notis ad Martyrolog. Rom.* adhærens Dioni Caſſio, opinatur ab *ære* collato hoc vocabulum ortum: Namq; Auguſti temporibus ex Hiſpania tam ingens monetæ copia collecta fuerat, quæ non ſolùm triumpho, ſed & ad reſarcienda Urbis mœnia ac ædificia ſufficeret. A qua proin locupl te Hiſpanicæ gentis penſitatione, *Æra* cœpit dici annorum computus, qui à memorabili hoc facto initium ſumſit; & in Hiſpanicis Conciliis frequenter occurrit. Incepit autem hæc *Æra* Car. Macro, in Conſulatu Appii Claudii & Norbanis Flacci: deſiitq; in Regnis Hiſpaniæ non ſimul & ſemel: ſed in Aragonia A. C. 1359. in Caſtella, ſub Johanne I. R. qui tum Segoviæ Curiam habuit, A. C. 1383. in Luſitania deniq; A. C. 1415. à quo tempore *æra* ſeu anni Chriſti publicis inſtrumentis cœpere apponi. V. *LL. Partidas* ſeu Alfonſinas *Part. III. tit.* 3. *l.* 7. At cur ab eo anno initium ſumſerint, multa Viri docti congeſſere, tametſi vix inter ſe conveniant, cùm veram rationem aſſequi haud promtum ſit. V. Auctores hanc in rem laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* & in voce *Era.* Addam ſaltem ex eodem du Freſne, quod is de *Æra* Hiſp. in Codice Ms. Bibl. Thuan. ſcriptum reperit, *Ut cognoſcas, quota ſit Era quolibet anno, annis Domini Jeſu Chriſti adde* 38. *& numerus, qui collectus fuerit, erit Era. Verbi gratiâ modò currit annus I. C.* 1274. *adde illis* 28. *& reſultabit iſte numerus* 1302. *talis erit præſentis anni, ſcilicet anno* 1274. *mutatur autem in Calendis Januarii, &c.* Abrogatâ itaq; hac *Ærâ*, cœpit *Æra Chriſti* apponi, quæ, notante Baronio, primùm adhibita eſt A. C. 527. quando poſt Juſtinianum Imp. Faſti Conſulares defecerunt: primusq; fuit Dionyſius Exiguus, qui privatim *à Nativitate Domini* annos hoc anno numerare orſus eſt, ut pleriq; ſentiunt. At Paulus Diaconus *ab Incarnatione* ſuum computum *lib* 17. notaverat, jam ab A. C. 492. ſic enim ibi: *Ceſſante jam Romanæ Urbis imperio, utilius aptiusq; mihi videtur, ab annis Dominicæ Incarnationis, ſupputationis lineam ducere.* V. infrà in vocibus *Incarnatio & Nativitas*, & plura hanc in rem, præter Auctores præfatos, apud Macros in *Hierolexico.* Tandem *Æra* quivis annus dictus eſt. Luithprandus *in Legat. Armiger hujus* (Imperatoris CP.) *ſagittâ calamo immiſſâ*, æram *in Eccleſia ponis, quæ proſequitur, quo nimirum tempore imperare cœperit, & ſic æram, qui id non viderunt, intelligunt.* Sic apud Dudonem *de Actis Normann. lib.* 3 *pag.* 11. *Tranſactâ deniq; duarum hærarum intercapedine.* Quomodo Francos olim annos numeraſſe, colligitur ex *Charta* Hugonis Epiſc. in Tabular. Eccleſiæ Gratianopol. quæ ſic clauditur: *Facta carta iſta* 4. *Cal. Auguſti, anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo, Lunâ* 18. *Indictione* 8. *Era milleſimâ centeſimâ octavâ*, apud du Freſne, & Salmaſium *ad Solinum pag.* 686. ubi de modo Vett. rationes ſuas per *æra* explicandi & menſuram areæ per *æra* & calculos colligendi agens, *æram* apud Epaphroditum & Vitruvium Rufum, ſemper poni pro *numero dato*, atq; hinc apud Nonium *æram*, de numeri nota exponi, docet, Inde *aream podiſmis ſuis adærare*, in Arcerianis *Fragm.* h. e. menſuram ejus per æra & calculos colligere, ſicut Vett. conſueverunt Agrimenſores & Geodætæ, hodieq; faciunt quidam Arithmeticæ imperitiores *Ibid.*

Ærariæ Annonæ, v. ſuprà *Æneum frumentum*.

Ærarium, locus eſt pecuniæ publicæ, ad futuras neceſſitates, aſſervandæ deſtinatus. Nomen ei ab ære, cujus, auro argentoq; nondum invento, uſus fuit. Differt à Fiſco: quòd *Ærarium* populi, *Fiſcus* Principis ſit. Ei apud Romanos Tribuni primitus præerant; poſtea Quæſtores: donec ſub Imperatoribus novi Magiſtratus orti ſunt, in quorum cura pecunia publica eſſet. Nam à Quæſtoribus ad Prætores, ab his ſub Auguſto ad Senatores, deniq; ſub Claudio ab iſtis ad Quæſtores munus denuo devolutum eſt. Aſſervarunt illud Romani in æde Saturni, quòd *ab ipſo primùm tabulæ & imagine ſignatus nummus*, Tertullian. *Apologet. adv. Gent. cap.* 10. primusq; templum illud huic uſui addixit Val. Publicola, vel ob reverentiam ſacri loci, vel quia tutiſſimus is mons erat. Duplex autem *Ærarium* erat, Unum quod *Vulgare* Dempſterus, alii *Largitionum ſacrarum* ſeu *Theſaurorum publicorum* vocant, quòd, in exteriori Fano, communis Reip. cenſus & ordinaria tributa in eo reconderentur: Alterum *Sacrum* ſeu *Sanctius*, ad ultimos Reip. laborantis caſus aurum viceſimarium celans, quod, in penitiore ædis receſſu aſſervabatur. In quo tabulas ſimul publicas cuſtoditas, patet ex Cicer. *Act* 3. *in C. Verrem.* Hoc initio bellorum civilium Pompejanorum Conſules, urbe excedentes, clauſerunt, clavibus ſecum ablatis: Sed Cæſari in urbem ventitanti, nihil prius viſum agi dignum, quàm eo effracto rapere, quidquid opulentiæ fuerat congeſtum, V. Appianum Alex. *Bell. Civ. lib.* 2. Florum *lib.* 4. *cap.* 2. Cicer. *ad Atticum lib.* 7. *epiſt.* 12. *&c.* Fuiſſe autem à Cæſare rapta *auri pondo* 4136 *argenti pondo prope* 900000. prodit Freculphus *Chron. tom.* 1. *lib.* 7. *cap* 8. ex P. Oroſio *lib.* 6. *cap.* 15. *Militare* quoq; dictum eſt Præter hæc duo, fuit etiam *Ærarium* largitionum ſeu rerum privatarum Auguſti & Auguſtæ &c. V. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 31. *& Paralip. ad illud caput.* Apud Perſas quoq; publicam pecuniam Magnatibus aſſervandam committere, moris fuit: Unde Tyridates *pecuniæ cuſtos* memoratur Curtio *lib.* 5. Et de Dario ad conſtructionem Templi Hieroſol. pecuniam permittente, loquens Joſephus *Antiqq. Judaic. lib.* 11. *cap.* 4. ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γαζοφυλακίου *ex regio ærario*, illam depromam eſſe ſcribit. Nata autem hæc vox, ex celebri theſauris regiis reponendis oppido Gaza: Unde hujuſmodi cuſtodes Γαζοφύλακες dicti. Aſſervabatur & hæc pecunia plerunq; in templis. Hinc templi Hieroſolym. opulentiâ Pompejus illectus huc venit, theſauroſq; diripuit. Græciæ quoq; totius *Ærarium* in inſ. Delo fuit, & templum Delphici Apollinis, propter opes in eo depoſitas, à Brenno Gallorum Duce petitum, narrat Juſtinus *lib.* 24. Locupletarunt, ut & illud addam, Romani *Ærarium*, ex devictorum hoſtium pecuniis: annuis ſociorum penſionibus: hæreditatibus, quarum viceſimam extranei, qui hæreditatem adibant, ærario pendere tenebantur: ex prudenti opum adminiſtratione &c. Manumiſſi quoq; viceſimam ei ſolvebant. At Conſtantius Imp. *Opes, cùm à privatis poſſidentur, apud eos fructum, in arcis verò Principum clauſas, ſteriles eſſe ac infructuoſas* judicavit. Apud mediæ ætatis Scriptores, *Ærarium* ſeu Fiſcus, ſynonyma. Æ. Spartianus in *Adriano, Damnatorum bona in fiſcum privatum redigi vetuit, omni ſumma in ærario publico recepta. In Fiſcum privatum*, εἰς τὸ βασιλικὸν, quaſi alius eſſet Fiſcus, præter privatum Principis. Nempe *Fiſcus* & *Ærarium* hic ſynonyma, & *privatum Ærarium* ac *privatum Fiſcum* appellant hi Auctores, τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον; publicum autem, Populi Ærarium, cùm propriè *Fiſcus* de Principis ærario dicatur. Sic Volcatius Gallicanus *in Avidio Caſſio, Bona proſcripti Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, quare Senatu præcipiente in ærarium publicum ſunt relata:* Et Dio aliiq; Scriptores Græci, τὸ βασιλικὸν τῷ δημοσίῳ opponunt, privatum nempe Ærarium publico. Salmaſius *ad l.*

Ærarium Majus, apud Lampridium in *Antonino Diadumeno, Die qua natus eſt, pater ejus purpuras tum fortè Procurator jam* Ærarii majoris *inſpexit* &c. eſt *Ærarium ſacrum*, cujus Præfectus aurum, argentum quod ex provinciarum tributis cogebatur, veſtes, omnes ſpecies publicas, quidquid deniq; ſanctiori Principis ærario inferretur, curabat. Sub eo Præfecti baphiorum, textrinorum, Magiſtri lineæ veſtis, Magiſtri privatæ, Murileguli, Gynæciarii: unde non mirum, ſi Macrinus hic, cùm hanc procurationem ageret, inſpectionem purpurarum probationemq; curę habuit. Statius Papinius de hoc munere ita,

——————— *Jam creditur uni*
Sanctarum digeſtus opum, partæq; per omnes
Divitiæ populos, magniq; impendia mundi:
Quidquid ab auriferis ejectat Iberia foſſis,
Dalmatico quod monte nitet, quod meſſibus Afris,
Verritur, æſtiferi quidquid terit area Nili.
Quodq; legit merſus pelagi ſcrutator Eoi,
Et Lacedæmonii pecuaria culta Galeſi,
Perſpicuæq; nives, Maſſylaq; robora, & Indi
Dentis honos, uni parent commiſſa Miniſtro.

Ubi per *ſanctas* illas *opes* nihil aliud intelligere poſſumus, quàm *ſanctius*, ut dicebatur, *vel ſacrum Ærarium*, cujus Præfecto, omnia, quæ hic recenſentur, ſuberant; atq; inſuper Monetarii: addit enim,

Auſoniæ

Auſoniæ quidquid crepat igne monetæ.

Quod idem omnino ejuſdem officium fuit, poſteriorum quoque Impp. ævo, ſed nomen mutatum: nam pro *Ærario ſacro* dixere *Largitiones ſacras*, & Præfectum ærarii ſacri *Comitem Sacrarum Largitionum*, magnifico planè vocabulo, quaſi ad nullam aliam rem Ærarium Princeps haberet, quàm ad largiendum. Sic res etiam privatæ Principis, *Largitiones* dicebantur: atque hæ non tantùm in auro & argento, gemmis ac veſtibus reliquisque mobilibus conſiſtebant: ſed etiam in domibus palatiisque, prędiis & poſſeſſionibus rebusque ſoli erant poſitæ. Ut olim igitur duo æraria, *publicum & privatum Principis*, ſic ſub poſterioribus Impp. duæ largitiones, *ſacræ & privatæ*; tamque publicum, quàm privatum, *Principis ærarium* dictum eſt. Hinc de Comite ſacr. Largitionum Claudianus,

Huic ſacræ mandantur opes, orbisque tributa,
Poſſeſſi quidquid fluviis evolvitur auri &c.

idem planè dicens, quod Statius; *ſacras* ſc. *opes*, quas ille *ſanctas opes*: niſi quòd Statii tempore *Ærarii ſacri Præpoſitus* dicebatur; Claudiani verò ætate, *Præpoſitus* vel *Comes ſacrarum largitionum*. Hinc *Sacris Largitionibus inferre*, pro *ærario inferre*, & *largitionales tituli*, in Cod. Theodoſ. ſpecies omnes publicæ, quæ Ærario inferebantur. V. infrà, ubi de *Largitionibus*. *Sacrum ornamentum* dixit pro *Sacro Ærario*, *Lex.* 4. *Cod. de Diſcuſſ.* Ἐὰν ἐν τισὶν ποσότησι χρήματα δημόσια ὁ λογιστὴς αὐτὸν ἀντὶ καὶ εἰς τὸ θεῖον *ornamentum* εἰσκομίζεσθαι, id eſt, in ſacrum ærarium. *Veſtiarium* Gr. Βεστιάριον dici, notat Cujacius: &c. V. Salmaſium *ad Lampridium*.

Ærarium Saturni, occurrit apud Jul. Capitolinum in *M. Antonino Philoſ.* ubi de hoc Imp. *Liberales*, inquit, *cauſas ita munivit, ut primus juberet apud Præfectos Ærarii Saturni unumquemque civium natos liberos profiteri, intra triceſimum diem nomine impoſito.* Ibi enim Acta publica ſervabantur, de quibus accuratiſſimè Viri docti. Idem Auctor in *Gordianis*, *Filium Gordianum nomine Antonini illuſtravit, cùm apud Præfectum Ærarii more Rom. profeſſus filium, publicis Actis ejus nomen inſereret.* Non verò Marcus hujus inſtituti primus auctor, ſed vetus inventum in melius reformavit. Et hoc dicebatur, *natos liberos profiteri*, nomine ſc. illo & illo eos deferre; nec nomen tantùm, ſed etiam cognomen Actis publicis inſerere. Caſaubonus & Salmaſius *ad l. cit.* Plura hac de re nos alibi paſſim.

ad *Ærarium* in beneficiis deferre, V. infrà, *Beneficiorum liber.*

Ærarius Mergus, Pertinax Imp. ex Lucilio, ob avaritiam, dictus eſt. Jul. Capitolinus in ejus *Vita*, *Avaritiæ ſuſpicione privatus non caruit, quum apud vada Sabatia oppreſſis fœnore poſſeſſoribus, latiùs ſuos teneret fines. Denique ex verſu Luciliano* Agrarius mergus *eſt appellatus.* Pro quo, legi jubet Salmaſius *Ærarius mergus*: Sic enim dictus eſt Lucilio fœnerator quidam improbus, quòd fœnore & ære alieno homines mergeret, Satyricè ſimul & Poëticè: alluſione factâ ad *mergi* etymon. Obærati autem & oppreſſi ære alieno homines, *ære alieno merſi* dicuntur Scriptoribus Latinis; & ita ſæpe in Jure. Sic apud Plutarchum dicuntur βεβαπτισμένοι ὑπὸ τῶν δανείων, qui ære alieno merſi vix emergere poſſunt. Id itaque Pertinaci nomen adhæſit ex Lucilliano verſu; non quòd latiùs ſuos teneret fines, ſed quòd oppreſſis fœnore poſſeſſoribus id faceret eosque mergeret uſuris, *Erarius* ſeu *Ærarius mergus* dictus eſt. Et quidem eleganter Lucillius fœneratorem & tocullionem, qui debitores ære in fœnus dato mergeret & opprimeret, *ærarium mergum* appellavit: nam *mergus*, qui mergit, à mergo; ut *promus*, qui promit, à promo: *condus* qui condit & ſimilia ſexcenta. *Mergere* verò pro perdere & profligare, eleganter etiam de bonis ac de cenſu dixit Plinius *lib.* 9. *cap.*16. *At nunc coci triumphatorum pretiis parantur & coquorum piſces: nullusque prope jam mortalis æſtimatur pluris, quàm qui peritiſſimè cenſum domini mergit.* Imò nec *mergere* tantùm, ſed etiam *necare & trucidare* fœneratores dicuntur. Auſonius,

——— *Velox inopes uſura trucidat*, &c.

Salmaſius *ad Capitolinum l. c.*

Ærarius Miſſus, dicebatur olim in Circenſibus, miſſus vigeſimus quintus, quòd de collatione Populi exhiberetur. Viginti quatuor enim certamina ſeu miſſus quaternarum quadrigarum unâ die exhiberi legitimum ac ſolenne fuit, quibus ſic nonaginta ſex quadrigæ currebant, olim a. vigeſimus quintus addebatur, (ut ita centum currus per diem certarent) qui *Ærarius*, ut dictum, appellatus eſt. V. infrà in voce *Miſſus*.

Ærei Clavi & Panes. V. infrà.

Æreolus nummus V. infrà *Chalcus*.

Æreum Vectigal, V. ſuprà *Aër*.

Aërinus Color, Græcis τὸ ἀερίζον χρῶμα, idem cum cœlino ſeu cœruleo, liquidus in tranſlucido eſt: Ovidius,

Aëris ecce color, tum cùm ſine nubibus aër,
Nec pluvius tepidas concitat Auſter aquas.

Et talis eſt flante Boreâ. Hinc *aërinæ* oves, apud Tertullianum *de Habitu Mul. Non placet Deo, quod ipſe non produxit, niſi ſi non potuit purpureas & aërinas oves naſci jubere.* Ubi malè vulgò *Erinas* excudunt & *virides* interpretantur, quo nomine color nullus dictus eſt. Variis enim coloribus florum Ver pingitur, non ſolo viridi herbarum. *Cœlina* veſtis, pro eodem, Cypriano. Sic ἀερίζουσα ἴασπις Græcis & *cœlina* eadem, quæ viz. cœlo autumnali matutino ſimilis, *Boreas* quoque, ob cauſam præfatam vocata; *Turkeſia* hodie dicitur. Quæ gemma felix habetur & boni omnis etiamnum: olim etiam pro amuleto geſtata eſt. Hinc Dionyſius Ἠερόεσσαν ἴασπιν canit eſſe,

Ἐχθρὴν Ἐμπούσῃσι καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι.
Inimicam Empuſis aliisque ſpectris.

Orpheus ἀερόχροον ἴασπιν vocat & multa de *Aërinæ* Jaſpidis potentia ac felicitate narrat &c. In pæderote verò gemma, non uſitatum hunc *aërinum*, ſed ſuo quodam modo viridem magis, quàm cæruleum aëris colorem, commendat Plinius. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 202. & 566.

Æro, apud Plin. de Templo Epheſ. *lib.* 14. *cap.* 1. *Summa miraculi, epiſtylia tantæ molis attolli potuiſſe. Id conſequutus eſt ille* æronibus *arenâ plenis, molli pulvino, ſuper capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens imos, ut ſenſim totum inſideret*; ubi *heronibus* vulgò, ſeu *eronibus*: Græcæ verbum originis, ὁ αἴρων, *ſportam* vel *fiſcinam* notat, quâ aliquid tollitur, vel fertur. Infima Græcia σφυρίδα vocavit. Donatus, *Phormio non à formula, ſed à phormione ſparteo, quem eronem trivialiter dicimus & pro conſuetudine.* Græcè etiam φορμὸς &c. Nempe ut Epiſtylia tantæ molis attolli & ſupra pulvinos, h. e. capita columnarum, imponi poſſent, hanc rationem iniit Cteſiphon. *Ærones* arenâ plenos tam multos congeſſit, ut ex his mollem veluti montis clivum ſtatuerit, cumq; ſuper capita columnarum exaggeraverit; per eum clivum moles Epiſtyliorum perducta aſcendit ad ſummum. Cùm in ſummo fuit, æronibus nempe illis impoſita, ut ſenſim tota moles in cubili ſederet, exinanivit imos ærones: quo pacto paulatim epiſtylia ſubſidebant; donec, omnibus vacuefactis, in ſuo cubili tota moles poſita quievit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 8 7.

Aëromantia, V. infrà *Hydromantia*.

Æruſcatores magnæ Matris, Gr. Μητραγύρται, dicti fuere olim Galli, Cybeles Miniſtri, eò quòd ſtipem mendicando cogerent. Sed & idem in Iſidos ſacris factum eſſe, diſcimus ex Ovidio *de Ponto lib.* I. *Eleg.* I.

Ecquis ita eſt audax, ut limine cogat abire
Jactantem Phariâ tinnula ſiſtra manu?
Ante Deûm Matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exiguæ quis ſtipis æra negat?

Nempe unum idemque Numen Cybele ac Iſis fuit, ut oſtendit pluribus Voſſius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 56. Romæ autem non niſi ad paucos, eosque præfinitos dies, colligere hanc ſtipem licuit: idque, ne implerent animos ſuperſtitione, quam rationem adfert Tullius *de LL. lib.* 2. Atque *Æruſcatio* ejusmodi etiam Carthagine obtinuit B. Auguſtini temporibus, ut ex eo oſtendit Voſſius *cap. præc.* Habebant verò tintinnabula, quorum ſonitu homines in ſe averterent: Unde Romæ Sacerdos Deæ Syriæ cum œra ac tintinnabulo, inter antiqua monumenta, hodieque viſitur, More non abſimili apud Italos hodiernos, qui *D. Antonii fratres* nuncupantur, & paſſim eleemoſynam colligentes ſtatim atque in vicos pervenerint, tintinnabula movent. Inprimis autem veteribus illis Iſidis mendicabuli comparandi, Religioſi quidam ſeu Hypocritæ inter Turcas Saracenosque, qui vitam ſolitariam, inter lupos, cervos, urſos, aquilas, aliasque iſtiusmodi feras, degere amantes, in cellis ſuis, harum quaſdam alunt, ut viri ſanctitate præditi appareant, reipsâ tamen, ut in ſolitudine cicurandis domitisque iſtiusmodi animalibus, tempus & otium fallant; Cùm verò à prætereuntibus parciùs ſibi eleemoſynas offerri vident, latebris ſuis relictis petunt civitates, urſum vel cervum manu ducentes, è quorum collo pendet tintinnabulum, quò eos, qui daturi quid ſunt, convocent &c. V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis cap.* 7. *ubi iſtiusmodi Religioſi iconem habes, edit. ult.*

Æs, ab aëre, ſine quo vox ſonusq; fieri non poſſunt, ut è vocis definitione, apud Ariſtotelem, Avicennam aliosq; patet, Gal. Martius Narnienſis *lib. de doctrina promiſcua.* Nullum tamq; ex metallis periinde ac *æs* ſonorum: Unde *Dodonæum æs*, Proverbio dictum, in hominem improbæ atque importunæ loquacitatis. Auſonius,

Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni.

In ſacris vim habere non modicam olim creditum. Ideo Sacerdotes *æreis cultris* utebantur, ut ex Non. Marcello diſcimus: & Ovidius *in Metamorph.* Medeæ *falcem æneam* attribuit. Idem in *Faſtis*, *æris tinnitu* Inferorum umbras in ſacris Lemuralibus ab anu expelli dixit. Alexander quoq; Aphrodiſæus *in ſuis Problem.* ait, *æris ſono* malos Spiritus depelli, eamq; ob rem in Lunæ defectu æra moveri fuiſſe in more poſitum: quemadmodum etiam Livius, Ovidius, Lucanus, alii, deficiente & quaſi laborante Lunâ *æra* concuti, ſcriptum reliquere, annotante Cœl. Rhodigino *Antiqq. Lect. l.* 19. *c.* 10. Utrumque in uſum nobilia olim *Temeſæa æra*: de priori, Ovidius *Faſtorum lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,
Et rogat, ut tectis exeat umbra ſuis:

de poſteriori, V. Hadr. Junium *Animadverſ. lib.* 3. *cap.* 11. Inter Chriſtianos etiam eſſe, qui *æris* tinnitu dæmones fugari credant, docet Polydorus Virgilius *de Invent. rerum lib.* 6. *cap.* 2. Unde, cum

cùm ventorum aut grandinis injuria timetur (ab his enim, Dæmonum operâ, vineis, arboribus, frugibusque calamitas non rarò invehitur) campanæ plurimis in locis pulſari ſolent: an quòd campanarum, utpote divino cultui conſecratarum, ſtrepitu illi terreantur? an quòd *æris* ſonus, äërem maximè diverberans, ſcindens & confringens, tempeſtatum ventorumq; vim diſſipet? V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis cap.* 14. Sed ſint iſta ſuperſtitioni affinia, probat imprimis in ſacris *Æris* uſum, quòd in Tabernaculo Temploque Hieroſolymitano *Æs* frequenter adhibitum legimus, præter aurum, argentum, ſerici ac lanarum fila aliaque. Namque in Atrio occurrebat *Altare æneum*, Exodi *cap.* 40. *verſu* 29. de quo infrà, in voce *Altare*. Pone illud, Tabernaculum versùs, ſtabat *Labrum æneum*, cujus loco *Mare æneum* ſtruxit Salomo, 1. Regum *cap.* 7. *verſ.* 23. ex quo aqua 12. ſiphonibus promanabat; ut duodecim Sacerdotes, ad ingreſſum Tabernaculi, ex eo lavare poſſent, Exodi *cap.* 30. *verſ.* 18. Suſtinebant illud 12. boves ex ære, erantque & alia minora lavacra ei adpoſita abluendis victimarum carnibus, 1 Regum *cap.* 7. *verſu* 23. & 2. Chron *cap.* 4. *verſ.* 2, 6. Imò, quamvis in utroque Tabernaculi Thalamo, ſupellex omnis ex auro eſſet, tamen & in ipſo Adyto ſeu Sancto Sanctorum, Cherubinorum, qui è Propitiatorio eminebant, ex eodem cum illo auro confecti, pedes, quorum extrema pars vitulinum calcem referebat, inſtar lævigati *æris* refulſiſſe, tradit Ezechiel *cap.* 5. *verſu* 8. *& cap.* 10. *verſu* 4. &c. De *Æneo* ſerpente, diximus ſuprà.

Æs Captum, apud Plinium, ubi de Siccio Dentato, *è Fiſco æris X. capti æris XX millibus*; eſt æs captivum ſeu prædaticium, è præda nimirum ac nondum in Ærarium publicum redactum: quod æs militibus ante triumphum ſolebant elargiri Imperatores, pro cujusque dignitate ac meritis. Nempe duplex hic Dentati præmium, & quòd à Populo donatus ex Ærario decem millibus æris & quòd ab Imperatore ſuo viginti millibus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 48.

Æs Corinthium, res plerisq; valdè novitia, nec à maxima Scriptorum parte origo ejus longiùs arceſſitur, quàm ab excidio Corinthi urbis, quæ à L. Mummio Achaico diruta eſt, V. ibi. Plinius *lib.* 34. *cap.* 2 *Ex illa verò antiqua gloria Corinthium maximè laudatur. Hoc caſus miſcuit, Corintho, cùm caperetur, incenſâ.* Sic Florus *lib.* 2. *cap.* 16. Oroſius *lib* 5. *cap.* 30. Iſidorus, ridiculè in Hannibalem pridem fato functum transferens Corinthi à Romanis captæ gloriam, *lib.* 16. *cap.* 19. Alii. Sed mirum eſt, hanc fabellam tot habuiſſe aſſertores, cùm invicto argumento eam refellat Plinius ille ipſe, qui primus evulgavit quique uno ante Corinthum captam ſeculo deſiiſſe obſervat nobiles illos fictores, quorum omnia ſigna *Corinthia* appellantur: Quin horum unum Phidiam annis pluſquam trecentis hanc cladem præceſſiſſe. Quid quòd hujus narrationis neque vola nec veſtigium eſt in Strabone, qui de Corintho tam multa habet, nec in Ariſtidis *Iſthmicis*, nec in Pauſaniæ *Corinthiacis*, nec in Dionis Chryſoſtomi *Orat.* 37. quæ tota in Corinthi eſt laudem, nec in Græcorum ullo alio; Solùm in Plutarchi libro *de Pythiæ Oracul.* Alii Corinthi domum unam arſiſſe dicunt, in qua cùm auri argentique nonnihil eſſet, æris autem magna vis, confuſà illa in eandem maſſam, ex eo metallo, cujus major inerat pars, *Corinthii æris* nomen acceperint. Alii Ærarium quendam fabrum Corinthi fuiſſe, qui cùm incidiſſet in thecam auri plenam eamq; ſibi abſtuliſſet, ne id reſciretur metuens, diſſectum in minutas particulas aurum paulatim æri admiſcuerit, admirabilemque illam temperaturam effecerit, quâ magnas ſibi opes comparaverit poſtea. Sed neutri rem accidiſſe dicunt tùm cùm exciſa eſt Corinthus: Plutarchus verò utramq; ſententiam, ut fabuloſam, rejiciens, æs aſſerit non caſu ita miſceri. Nec deſunt, qui aurichalcum, cujus mentio apud Heſiodum eſt aliosque Pöetas vetuſtiſſimos, Corinthii æris ſpeciem fuiſſe putent. In quo numero fortaſſe fuere Bibliorum Interpretes Syrus & Arabs; quorum ille ex *ære Corinthio*, hic ex *ære Græco*, fuiſſe refert omnia vaſa, quæ fecit Hiram Regi Salomoni pro domo Dei, 3. Regum *cap.* 7. *verſ.* 45. Unde ſaltem id colligas, ex eorum ſententia Corinthium æs fuiſſe in uſu, non Ezechielis modò, ſed & Salomonis ævo, quo tempore Templum condidit, id eſt, annis plus nongentis ante Corinthi excidium &c. Materia huius *æris* fuit ex ære, argento & auro ſimul conflatis, idque diverſà ratione, prout æramentario viſum. Proinde tria illius genera cenſent Plinius & Iſidorus, candidum argento nitore quàm proximè accedens, in quo illa mixtura prævaluit; alterum, in quo auri fulva natura: Tertium, in quo æqualis omnium temperies fuit: In quibus *haſmal*, (quæ vox apud Ezechielem Prophetam ſemel atq; iterum occurrit) fortè ſeu Χαλκόχρυσος, Corinthii ſpecies ſecunda appellari poteſt, in qua auri cum ære mixtura prævalet &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib.* 6. *cap.* 16.

Æs Coronarium, in Cyprii æris generibus, *tenuatur in laminas, taurorumq; felle tinctum, ſpeciem auri in coronis hiſtrionum præbet*, ita Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. Inde nomen adeptum, teſte Iſidoro *lib.* 16. *cap.* 19. Græci Χολόβαφον vocant, & χολοβάφινον, id eſt, *felle tinctum*. Pollux, Χολόβαφος, χολοβάφινα, οὕτω γὰρ ἐπὶ τῶν προσωπείων οἱ Ἀττικοὶ τὴν χρυσοειδῆ ἐκάλεσαν, *Cholobaphus*, *Cholobaphina*; *ita enim in ludis ſcenicis colorem auro ſimilem Attici appellabant.* Heſychius, Χολόβαφα, τὰ χρυσῷ ἐμφερῶς βεβαμμένα, *Cholobapha, quæ in auri ſpeciem tincta ſunt.* Nicander de dracone in *Theriacis verſ.* 143.

> ——— ——— ——— Νέρθε δὲ πώγων
> Ἔμπλεθ' ὑπ' ἀνθερεῶνα χολόβαφος.
> *Infrà autem barba*
> *Sub mento eſt cholobapha,*

Id eſt, χρυσίζων, *aurum referens*, ut ib Scholiaſtes habet. Proinde Philoſophus ferè initio *lib.* 1. *de Sophiſticis Elench.* elenchum veri Syllogiſmi ſpeciem habere dicit, quomodo lithargyrina & ſtannea videntur eſſe argentea, τὰ δὲ χολοβάφινα χρυσᾶ, *cholobaphina autem aurea*, &c. Huic *æri* cùm in ſingulas uncias ſex addebantur auri ſcrupuli, id eſt, quatuor æris partibus quinta, fiebat Pyropum æs, ita dictum, quòd ignem fulgore ſuo referret; de quo V. infrà, in voce *Pyropum*.

Æs Demoneſium, V. infrà *Æs Sicyonium*.

Æs Ductile, ex Fuſili. *Æs* enim omne primùm funditur, dein ducitur. Non omne tamen ductile eſt, uti de *Caldario ære*, e quo Caldaria fiunt, ſcribit Plinius. Et quidem olim cùm funderetur, in maſſas panibus ſimiles formabatur, quod hodieque fit: cujusmodi panes Græci πρόχους appellabant. Unde πρόχους χαλκὸς, qui aliis χυτὸς, i. *fuſilis*, Polluci. Panes dein illi æris fuſilis in alias fornaces transferebantur, atque ibi igne multo & crebro flatu molliebantur, ut *Æs ductile* fieri poſſet, quod etiam in regulas ducebatur malleis. Sic τυπίας Græcis dicebatur & ἐλατὸς, *Battutile* & *Ductile* Latinis: *Regulare* item, ut videre eſt apud Iſidorum. Hi verò panes dum ferruminabantur, i. ſtringebantur ac indurabantur, in regulas Æris Ductilis, *in claves ferruminari* dicti ſunt, Plin. Erant autem regulæ illæ teretes, inſtar regularum, quibus modii cumulus apud Vett. deradebatur. Porrò, panibus æris aquâ infuſâ refrigeratis, *Flos Æris* oritur; quemadmodum *Squama Æris*, Græce λεπὶς, decutitur ex regulis æris, quum clavi ex ære fiunt. Clavi enim fiebant ex illis regulis, & quæcunque alia opera ex ære ductili procudebantur. Hinc *clavorum Cyprinorum* meminit Palladius, & *Acutorum Cypriorum* Innocentius &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1077. & 1078. ubi inter alia de *floris Æris* adulteratione, quæ ῥινήμασι χαλκοῦ, h. e. *ramentis ex ſcobe æris*, fiebat, ut ſcobs vendi poſſet, ex Plinio & Dioſcoride.

Æs Factitium, ex Alumine, in Muſæo Kircheriano, Romæ: ut & ex Antimonio. Ibidem *Æris* mineralia argentei, atri coloris, argento & plumbo temperati, V. *Collegii Rom. Societ. Ieſu Muſæum p.* 41. *&* 42.

Æs Indicum, in *Mirabil* Philoſopho ſic deſcribitur: *Ajunt æs eſſe in Indis tam lucidum & purum & rubiginis expers, ut colore ab auro non dignoſcatur Sed & inter Darii pocula eſſe aliquot batiacas, de quibus aliter, quàm ex olfactu, dijudicari non poſſit, utrum æreæ vel aureæ ſint.* Græcè, φασὶ δὲ καὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν οὕτως εἶναι λαμπρὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀνίωτον ὥστε μὴ διαγινώσκεσθαι τῇ χρόᾳ πρὸς τὸν χρυσὸν, ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείου ποτηρίοις βατιακάς εἶναί τινας καὶ πλείους, ἃς εἰ μὴ τῇ ὀσμῇ ἄλλως οὐκ ἦν διαγνῶναι πότεροί εἰσι χαλκοῖ ἢ χρυσοῖ. Ubi *batiacas*, vocat Perſica pocula ex eo facta Philoſophus. Sic à Diphilo βατιάκη & à Philemone βατιάκιον, inter pocula memorantur, apud Athenæum *lib* 11. V. infrà in voce *Batiacæ*. An ejusdem æris mentio, Eſdr. *cap.* 8. *verſ.* 27. ubi inter vaſa Deo conſecrata, cenſentur *vaſa duo æris flavi, boni, pretioſa ut aurum* LXX. habent σκεύη χαλκοῦ στίλβοντος; Vulgata & Caſtalio, *Vaſa æris fulgentis*; Arabs, *vaſa æris fulgurantis*; Syrus, *vaſa æris Corinthii*; Junius, *Inſtrumenta ex aurichalco præſtante*. Sed Pagninus, *vaſa æris flavi*, & Arias *aurei coloris*. An in eodem numero habendum illud æs, ex quo mare Æneum & vaſa ſacra conflavit Salomon, ſi verè ſcribit Joſephus *Antiqq. lib.* 7. *cap.* 6 fuiſſe τοῦ χρυσοῦ κρείττονα, *auro præſtantius*; Sed hoc ille de ſuo finxit, cùm Scriptura ſolùm vocet, נחשת ממרט *æs terſum*, 1. Regum *cap.* 7. *verſ.* 45. An illud fortè *Haſmal* Ezechielis; certè auri fulgorem, ut vidimus, tam perfectè expreſſit, ut ab eo non potuerit ſolo viſu dignoſci. Sam. Bochartus ubi ſuprà.

Æs Moſſynæcum, Philoſopho λαμπρότατον καὶ λευκότατον, *ſplendore & candore excellens*, Bocharto viſum eſt orichalcum album; quippe duas has orichalci characteriſticas notas habens. Nec abſurdè adeò album deſcribitur, aureum ei colorem plerisq; tribuentibus. Ita enim eximius Pöeta.

> —— *auro ſquallentem alboque orichalco.*

Et fruſtra eſt Servius, qui *album* dici tradit, *auri comparatione*; namque Græci tam nativum, quàm factitium orichalcum, album deſcribunt. Heſiodi vetus Scholiaſtes: Ὀρείχαλκος, τὸ λευκὸν χάλκωμα. Et in eundem Tzetzes, *præparatione quadam* orichacum, *cùm naturâ ſit rubrum, album fieri*, refert: Cujusmodi præparatione orichalcum in Phrygiæ urbe Andiris fieri conſueviſſe, teſtatur Stephanus poſt Strabonem *lib* 13. Et fortaſſe Hebræis orichalcum inde *nechoſeth lebana*, h. e. *æs album* dicebatur, atque ex eo facta fuerit Græca vox χαλκολίβανος, quam Hieronymus *aurichalcum* reddit, Apocal. *cap.* 1. *verſ.* 15. *&c.*

Æs

Æs Perſicum, V. ſuprà *Æs Indicum*.

Æs Pheuneſium, è quo ſerpentem æneum conflatum eſſe conjicit Bochartus, V. ſuprà *Æneus*.

Æs Pyropum, V. infrà *Pyropum*.

Æs Regulare. V. ſuprà *Ductile*.

Æs Sicyonium, ob rationem mox ſequentem, meliùs *Demoneſium*, quòd è Demoneſo Inſ. prope Chalcedonem, veniat, pro orichalco eſſe habitum, ex Ariſtotele patet, qui in *Mirabil.* Ἐν δὲ inquit, αὐτόθι χαλκὸς κολυμβητὴς ἐν δυοῖν ὀργυιαῖς τῆς θαλάττης, ὅθεν ὁ ἐν Σικυῶνι ἐστὶν ἀνδριὰς ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. καὶ ἐν Φενεῷ οἱ ὀρείχαλκοι καλούμενοι. Ἐπιγέγραπται δ' αὐτοῖς, Ἡρακλῆς ὁ Ἀμφιτρύωνος Ἦλιν ἑλὼν ἀνέθηκεν. *Eſt autem ibi æs, quod urinandò è fundo maris effoditur, ad duas orgyas alti: Ex quo eſt Sicyone ſtatua in veteri templo Apollinis, & quæ orichalcæ vocantur in urbe Pheneo, quibus inſcriptum eſt, Hercules Amphitruonis filius, Elide capta dedicavit.* Ubi verba hæc, οἱ ὀρείχαλκοι καλούμενοι, Æs hoc pro orichalco habitum eſſe, evincunt. Bochartus *loco cit.*

Æſalo, inter accipitris ſpecies, avis perſpicaciſſima, niſi nos fallant Arabum Poëtæ: hinc ob oculorum præſtantiam Jobo commendata, *cap. 28. verſ. 7. Semita, quam non novit avis, neque contuitus eſt* עין איה *oculus aja*, quo nomine alii quidem vulturem, aut milvum. Bochartus verò *æſalonem* intelligit. Idem, unà cum buteone, ſemper apparet, teſte Plinio *lib.* 10. *cap.* 2. cùm aliàs inter migratorias aves Accipitrum pleræque ſpecies cenſeantur. Sam. Bochartus *Hieroz. Part. prior. Lib. I. cap. 3. & part. poſter. lib. II cap.* 19.

Æſculapius, Siciliæ Procurator, Olympiodoro memoratur; qui ſtatuam conſecratam in Sicilia collocatam, ad ignem Ætnæ compeſcendum & barbaros tranſitu freti prohibendos, referens: eâ poſtmodum ab *Æſculapio* hoc eversâ, Siciliam multis damnis affectam eſſe per barbarorum incurſiones & ignis Ætnæi exundationes, addit. V. infrà, *Conſecratio*.

Æſtimatio Capitis, V. infrà *Wera*.

Æſtiva, Servio ad *Georgic. l.* 4. ſunt loca umbroſa, in quibus per æſtatem pecora vitant Solis calorem. Et Luctatius *ad illud Papinii Statii ex Thebaidos lib. I.*

—— *Umbroſi patuere* æſtiva *Lycæi:*

Æſtiva, inquit, *dicuntur ſtabula, tempore æſtatis umbroſa*, &c. Apud Recentiores idem vox notat, ſed in ſingulari fœminina eſt. *Charta* Sanctii Regis Aragonum æræ 1053. apud Martinezium *in Hiſt. Pinnatenſi lib. 2. cap. 27. Hæc eſt carta, quam facio de illa* æſtiva, *quæ dicitur Leſerim &c.* Tabularium S. Petri Generenſis, apud Marcam in *Hiſtor. Beneharn. lib. 9. cap 3. Garſias Arnaldi Comes Bigorrenſis dedit B Petro totam tertiam partem mercati Lurdenſis & dedit duas* Eſtivas, *ſcilicet Garenderam & Marentam.* Tabularium S. Savini Levitanenſis apud Eund. *cap. 9. Prædictam vallem Abbas & Monachi S. Savini liberam & quietam poſſideant — neque nos neque ſucceſſores noſtri — beſtias ſuas, qualescunque ſint, niſi per voluntatem Abbatis S. Savini ad* Eſtivas *illius vallis introducant*, &c. Unde *æſtivare* pecora dicuntur, quæ in *Æſtivis* ſeu paſcuis æſtate paſcunt Varro *de R. R. lib. 1. cap. 1. Itaque greges ovium longè abiguntur ex Apulia in Samnium* æſtivatum &c. *Charta* A. C. 1127. apud eundem Marcam *lib. 5. cap. 29. Ut armenta eorum in Alpibus liberè poſſint æſtivare*; quod *Eſtiver le beſtail ès montagnes*, in *Conſuetud.* Arvernenſi & Marchenſi *art.* 361. Gall. dicitur: cui opponitur *hiverner le bétail de foin & de pailles*, pecora domi paſcere fœno ac palea. Hodieque apud Occitanos *Eſtibadon* & *Eſtivandie*, coloni appellantur partiarii & medietarii, ab *æſtivis*, in quæ pecora ſua illi abigunt. V. Carolum du Freſne *Gloſſar.* in *Æſtiva* & *Æſtivare*.

Æſtiva Cœna, apud Tertullianum *de Anima cap. 32. Thamnus & piſcis fui (inquit) cur non magis pepo tam inſulſus & chamæleon tam inflatus? Planè ut piſcis, ne aliqua ſepulturæ conditio repuſceret, aſſum ſe maluit in Ætnam præcipitando atque exinde in illo finita ſit metenſomatoſis, ut* æſtiva cœna *poſt aſſum*: (ubi de Empedocle loquitur, qui in ignivomam Ætnæ voraginem ſe projecit & ut Pythagoricæ transmigrationis aſſertor à Tertulliano ridetur:) proverbialis locutio eſt cum duabus vocibus ſequentibus, *poſt aſſum*; quam Pamelius *in Figur. Proverb. Tertull.* ſic exponit, ut dicat, antiquos in cœna ſolitos fuiſſe apponere quaſdam aſſatas linguas, de quibus ipſe autumat locutum fuiſſe ſuum Auctorem. Macro verò *Æſtiva cœna*, eſt in his verbis æſtuans ac ardens rogus, qui *inferorum* ſeu *funeris cœna* apud vett. Romanos appellabatur. Unde Catullus cecinit,

Vidiſtis ipſo carpere è rogo cœnam.

Et Perſius,

—— —— *Sed cœnam funeris hæres*

Negliget iratus.

Sic enim Empedocles jam aſſus in flammis Ætnæ, ſe in *æſtivam* & ardentem funeris cœnam exhibuit, &c. V. Macrum utrumque *Hierolexic.* in voce *Thamnus*.

Æſtivalia, in Clement de *Statu* Monach. *cap. 1.* Æſtivalibus *largis aut botis altis pro calceamentis utantur*: ocreæ ſunt, calceorum ſpecies, quibus æſtate utebantur. *Gloſſ* Lat Gall. *Ocreæ heuſe, ou eſtivaux. Gloſſa* ad Clementinam, *Æſtivalia in vulgari vocamus ſtivali & ſunt calceamenta corii, quibus in æſtate utor & optima ſunt apud S. Severinum. Botis altis, quæ capiunt ſupra talos & aliquid de crure, & ligantur quandoque, & has vocas infrà ſutilares* (ſotulares) *corrigiatos.* Hinc per aphæreſin *Stivale*, apud Cæſarium *Miracul. lib. 10. cap. 29.* & in *Geſtis* Legationis Ambaſſiatorum Ludovici Ducis Andegav. ad Judicem Sardiniæ A. C. 1378. *Ocrea ſive Stivalia de corio albo, more Sardico — obtulerunt.* Unde Italorum *Stivali* & Germ. *Stiffel*: Galli hodie *Bottes* dicunt. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *Hierolexic.* in voce *Bota*.

Æſtivum Aurum, apud Juvenalem *Sat.* 7.

Ventilat æſtivum *digitis ſudantibus* aurum,
Quum vix ferre queat majoris pondera gemmæ.

Non eſt *Semeſtre aurum*, quod Vir magnus voluit: multum enim differt utrumque. Delicatum & mollem hic notat Poëta, Criſpinum, qui, cùm vix ferre poſſet majoris ponderis gemmam, annulos faciendos curabat ex auro leviore, per æſtatem præſertim geſtandos, ne digitos in ſudorem darent graviores: inauditæ & inuſitatæ mollitiei argumentum. *Æſtivum* igitur *Aurum*, de annulis levibus; ut Veſtes ſericæ *levitate æſtivâ* Plinio, & *æſtivè viaticatus* Plauto, qui levi viatico inſtructus eſt. At *Semeſtre aurum* annuli ſunt, quos Tribuni ſemeſtres gerebant, pro inſigni ſuæ dignitatis, ut ſuo loco videbimus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 450.

Ætas, nudè, quę vulgò *Majoritas*, dicitur, cùm quis ſuę tutelę eſt. Unde qui nondum ætatem hanc attigit, *infra ætatem eſſe* dicitur, in *L.* Longobard. *lib. 2. tit. 29. § 2, 3, 4. &c. Intra ætatem conſtituti*, in *lib. 3. Cod. Theod. de Sponſal.* Aliàs *Ætas perfecta*, 25. annorum, in *L. ult. Cod. de His qui ven. æt.* & alibi paſſim; contrà *imperfecta*, pupillaris, in *lib. 3. Cod. Theodoſ. de Sponſal.* & *ultim. Inſtit. de Atiliano tutore* &c. Etiam *plena ætas*, majoritas, ætas 21. annor. Quoniam Attach. *cap. 91. §. 2 De hærede verò cùm ſit 14. annorum, vel ultra, usque ad plenam ætatem, ſi ſe mutaverit ſine licentia domini ſui, &c.* In *Charta* Johannis Regis Hieroſolym. A. C. 1214. apud C. du Freſne, *Scire vos volumus, quòd conſuetudo antiqua & per jus approbata talis eſt in Regno Franciæ, quòd nullus ante viginti & unum annos poteſt vel debet trahi in cauſam de re, quam pater ejus teneret ſine placito, cùm deceſſit.* V. *Ius Feudale* Saxonum *tit. 18. §. 2. Legitima* quoque *ætas*, quæ apud Longobardos fuit annor. 19. in *L.* Longobard. *lib. 2. tit. 29. §. 1.* & *LL.* Luithprandi R. *tit. 74. §. 1.* In ſpecie, *Ætas Baroniæ* in *Charta* Matthæi D. de Montmorenciaco A C. 1274. quâ quis nempe à tutela liber Baroniam ſeu terram ſuam tueri poteſt; ætas itidem 21. annorum. In vet. verò *Conſuetud.* Franciæ *lib.* 2. in maſculo eſt 15. ann. in fœmella 14. Hæc *Ætas plena* in Burgenſibus eſt, *cùm hæres denarios diſcretè ſciverit numerare & pannos ulnare & alia negotia paterna exercere; Sic non definitur tempus, ſed per ſenſum & maturitatem ſuam*, apud Bractonum *lib. 2. cap. 37.* In Milite, quem vulgò *Chevalier* Galli dicunt, eſt 21. annorum completorum, ita ut 22. attigerit, apud Eundem *ibid.* in Fœminis, quoad Feudum Militare, eſt 14. annorum completorum, in Regiam Majeſt. *lib. 2. c. 41 § 3.* ſeu 15. annorum, ut vult Bractonus *l. c.* Quoad matrimonium autem, 12. annorum expletorum, in *LL.* Luithprandi R. *tit. 86.* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Nec ſine gravi ratione Juvenes ante 25 *ætatis* annum ad honores publicos non admittunt *LL.* Civiles, namque animorum impetus tales nondum regere apti ſunt, nec ullam adhuc rerum experientiam habent. Cicero, *Juvenibus nec animus rebus gerendis occalluit, nec uſum dedit benè ſuadendi.* Unde hodieque in Imperio Romano Electorum filii ad hæreditarii Electoratus adminiſtrationem non admittuntur, ante annum ætatis 18. In Imperatore tamen ætas definita non eſt: electus enim eſt Otto III. puer; Henricus III. anno 12. Henricus IV. anno 8. Fridericus II. anno 20. Wenceslaus anno 15. Carolus V anno 19. plerumque tamen & hic ætas matura attenditur. &c. V. plura infra in voce *Major*.

Æthale & Ilva, velut diverſæ urbes & Inſulæ recenſentur Ptolemæo, quæ ſub diverſis nominibus eædem erant. Salmaſius *ad Solinum* 485. Vide in voce *Æthalia*.

Æthiopia, adde: *Æthiopiæ* non minùs, ac aliis Zonæ Torridæ partibus, quotidiana totorum ferme quinque menſium pluvia incumbit, cujus cauſas ex Æthiopicis montibus, iis maximè, qui, inter Æquatorem & Tropicum hibernum collocati, Auſtralem Æthiopiam triplici veluti catenâ in Orientem, Meridiem & Occidentem deductâ diſtendunt, eruditè arceſſit Athan. Kircherus *Oed. Ægypt. Synt. 1. cap. 7.* Poſſident autem *Æthiopiæ* Chriſtiani Reges magnam partem Africæ mediterraneæ, genusque ſuum receptis gentis traditionibus ad Salomonem Iſraelit. Regem ſapientiſſimum referunt, è quo Maquedæ Reginæ Sabæ filius *Melech* prognatus fuerit, à quo hodierni Reges orti, vide Dam. à Goës *de Mor. Æthiopum.* Hinc porro inter primos, qui Chriſto nomen dederint, ſe collocant: & alii quidem Philippum Apoſt. alii Matthæum, alii Eunuchum Reginæ Candacis (quod commune Reginarum nomen fuiſſe, ex Plinio patet) primum eorum ſtatuunt Evangeliſtam. Solus Scaliger Chriſtianiſmi Æthiopici incunabula refert ad annum 5. Juſtiniani, quod ex Cedreno quoque Baronius habet, ad A. C. 543. Sed id vel de Æthiopiæ, quæ multis hodie conſtat regnis, parte vel reſtauratione aliqua intelligendum. Cenſet enim Hottingerus *Topogr. Eccl. c. 3. n. 7.*

initium

initium Chriſtianiſmi Lacaſæ, quod Reginæ, de qua *Act. cap.* 8. nomen fuit: Incrementa Abrahamo & Azbæ fratribus: Κοςυφλὼ Nalcko & ſequentibus aliquot deberi; prout Zara-Jacobo imperante, Regni res, i.e. politicæ fuerant florentiſſimæ. Æthiopes porrò iis pollucre viribus, ut ſoli cauſam Chriſtianorum contra Muhammedanos cum ſucceſſu egerint, cujus rei inſigne exemplum occurrit *Hiſtor. Sarac.* Elmac. *pag.* 83. in Cyrenio (Girgaſum Regem Æthiopiæ fuiſſe, conjicit Ludolfus) qui centies mille equitibus nigris, rem Chriſtianam ita juvit, ut clementiùs per Ægyptum Chriſtiani haberentur. Aliud exemplum habet Pocock. *in Specul. p.* 63. Superiori ſeculo amplisſimi Imperii hujus ſtatus multùm declinare cœpit. Cùm enim Liban-Dinghil à Granio, Rege Adel. imperio ſuo penè fuiſſet exutus, per Legatos, Emanuelis Luſitaniæ R. ope implorata, miſſis copiis, ut & filius ejus Claudius, qui A.C. 1540. rerum potitus eſt, ita eſt adjutus, ut à rebelli ſubdito liberatus reſtitueretur. Quâ occaſione, edita non modò apud Luſitanos Patris, ſed ipſius etiam filii Claudii confeſſio eſt, ne Judaiſmi ſuſpicio illis fraudi eſſet, ex circumciſione, abſtinentia carnis ſuillæ, &c. orta. Mox Claudius quoque, qui Granium vicit, pacemque Æthiopibus reſtituit, Luſitanis auxiliatoribus diſtribuit agros, relicto exercitio libero Religionis: Quâ ratione & Patribus Societatis in Regnum patuit aditus. Æthiopibus aliquandiu non multum moleſtis, donec initio hujus ſeculi Suſneus, Baſilidis filius, Minæ Regis nepos, cæſo cum liberis Rege Jacobo, Regnum occupavit. Tum demum Regis aucupati gratiam eidem perſuaſerunt, ut novâ Religione novum regnum ſtabiliret, quod & factum eſt: ritibus Eccleſiæ Roman. paſſim, plebe multùm fremente, introductis. Sed Baſilides filius, qui A.C. 1632. ſucceſſit, priſtinos ritus reduxit, Metropolitâ ſecundùm priſcum morem, ex Ægypto, ab Alexandrino Patriarcha, petito. Catalogum Regum V. apud præfatum Dam. à Goës, *Scr. Hiſpan. T. II.* Habent autem Reges ſedem aulæ incertam, nec plus triduo uno in loco commorantur, nec proles regia in comitatu eſt, ſed ſeorſim in monte Amara educatur, ne oneri ſit ſubditis & ſeditionibus occaſio præcidatur. In ritibus cibi capiendi, id peculiare habent, quòd tres patinæ ſimul cibo apponantur, una piris, altera igni, tertia cinere inſtructa: Quarum hac mortis, iſtâ inferni, illâ redemptionis memoriam ſibi refricari dicunt. Vid. Nicol. Godignum *de mor. Æthiopum.* Lud. de Vretta *Hiſtoria Eccl. Politica, Natural y Moral de los grandes, y remotos Reynos de la Etiopia*, Auctorem anonymum *Hiſt. orbis terr. Geogr. & Civ.* &c & de linguâ *Æthiopica*, in voce *Africa*. De *Æthiopum* verò variis Ritibus, infrà in voce *Baptiſmus, Campana, Hebdomas Major, Sabbathum Enoch*, &c. De Jejuniis inprimis Fileſacum *de Quadrag. cap.* 11.

Æthiopis, Poëma Arctini Mileſii, Pöetæ celebris, quem Hieronymus ad 3 Olymp. refert, *Eumelus Pöeta, qui Bugoniam & Europam: & Arctinus, qui* Æthiopiam *compoſuit & Ilii Perſin.* Heliodori verò *Æthiopica* ſunt. Vide infra.

Aëtites, Lapis eſt, qui è nido aquilarum ſumitur, cujus latiſſimè genera deſcribit Plinius, *lib.* 36. *cap* 21. Sanè nihil gemmeum habet, ſed omnia lapidis, non colore, non lævore, non nitore ullo commendandus. Interim ſine hoc lapide aquilas non fœtificare ſcribit Plinius. Eum ergo, ad partus facilitatem conciliandam, aut faciendum ne abortiva pariant aut ἀτόκιον, nido ſuo inferunt. Inde duplex hæc virtus lapidi ipſi ineſſe creditur, ὠκυτόκιος enim eſt & κατόχιος τῶν ἐμβρύων. Tertia à Dioſcoride additur, τὸ κλεπτέλεγχον, *quòd fures redarguat*, pani impoſitus Eſt autem *aëtites* hic rotundus, ſubrutilus & candidus; cæterùm adeò frigidus, ut igne vinci non poſſit: quam ipſam ob cauſam adhiberi ab aquilis, ait Servius, ne nimio calore ſuo coquant ova, quibus incubant, &c. Alius eſt *Aëtites*, ſeu potiùs *Aëtitis*, inter gemmas Plinio, à colore Aquilæ, quæ candidam habet caudam, cognominatus: quos duos perperam confundit Solinus *cap.* 37. utriusque in unum virtutes conferens, his verbis: *Aëtites & fulvus eſt & tereti poſitione, alterum lapidem intrinſecus cohibens: cujus crepitu ſonorus eſt, cùm movetur, quamlibet tinnitum illum non internum ſcrupulum facere ſed ſpiritum ſcientiſſimi dicant. Hunc aëtiten Zoroaſtres præfert omnibus, maximamque illi tribuit poteſtatem. Invenitur aut in nidis aquilæ aut in littoribus Oceani: in Perſide tamen plurimus. Subnexus ſpem uteri defendit à fluctibus abortivis*, ad quem locum vide Salmaſium, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 712. *& ſeqq.* & infrà in voce *Gangites*.

Aëtius, ſic corrige: Dux 60000. Hunnorum, Italiam ingreſſus eſt, A.C. 425. ſed mox à Valentiniano III delinitus, Hunnis ad ſua remiſſis, in Imperatoris gratia tantum brevi valuit, ut *Galliarum Patricius*, quod nomen dignitatis erat à Conſtantino M. inſtitutæ, crearetur. Hic Comiti Bonifacii (qui de Imperio egregiè meritus, ad Principatum Lybiæ Occid. & ingentes in Africa opes aſcenderat) favorem nomenque inſigne, ſibi officere ratus, illum apud Imperatorem rebellionis reddidit ſuſpectum, tantumque effecit, ut neci is traderetur; ſic, æmulo remoto, potentior. Miſſus in Gallias, Francos inde pepulit, qui Clodionis R. auſpiciis, partem ejus ad Rhenum ſatis amplam occupaverant, A.C. 428. ſequente anno, ab Arelati obſidione, non minùs feliciter Gothis ſummotis. Hinc tanta ejus exiſtimatio, ut *Dextra* & *Fulcrum Imperii* vulgò audiret: cui cumulus acceſſit cùm Attilam Gallias ingreſſum, Francorum Gothorumque auxiliis ſubnixus, ingenti prælio viciſſet. Unde cùm Romam eſſet reverſus, quartâ vice Conſul factus, cum Studio A.C. 454. tanto cum plauſu populi exceptus eſt, ut ægrè id ferens Imperator, mox calumniatoribus ejus patuerit; quorum machinationibus contra Æ-tium irritatus tandem propriâ manu eum necavit, teſte Caſſiodoro ad A.C prædictum. Procopius tamen mortem ejus paulò aliter narrat *lib.* 1. Hoc certum eſt, inſigni hoc tibicine remoto, Imperium tantopere concuſſum eſſe, ut ab eo tempore in priſtinam gloriam redire neutiquam valuerit. V. quoq; Proſperum *in Chron.* Idacium, Gregor. Tur. *lib* 2. *cap.* 7. & 8. Victorem, &c. Fuit autem *Aëtius* primùm Conſul, cum Valeriano, A.C. 432. ſecundùm cum Sigesvultio A C. 437. tertiùm cum Symmacho A.C. 446. Unde Britonum literæ *Ætio ter Conſuli* inſcriptæ, de quibus V. in voce *Anglia*.

Aëtoma, Græcè Ἀέτωμα, faſtigium domûs, in quo ſtatuas olim & imagines conſtitui ſolitas fuiſſe, notat Vopiſcus *in vita Floriani*: Spartianus *trichorum* vocat. Cujuſmodi faſtigia cùm priùs Templorum ac Ædium ſacrarum propria eſſent, primus Cæſar faſtigium habere cœpit in domo ſua, inter alia divinitatis inſignia, quæ illi fuere attributa: quod inſequentes cum Cæſares imitati ſunt, & poſtea etiam alii Proceres uſurparunt, ut ex Statio conſtat. Privatorum verò domus tecta plana habuere, non in altum hoc modo ſurgentia trichora, vel triangulari ſpecie. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1213. & infrà paſſim, inprimis ubi de tectorum *Faſtigiis*, ut & in voce *Trichorum*.

A F

Afer, adde: cognomentum Patris Hadriani Imperat Xiphilinus. ἦν δὲ Ἀδριανὸς γένος μὲν Ἀδριανοῦ Ἄφρου υἱὸς, *Erat autem Adrianus genere quidem Adriani Afri filius.* Non igitur ortu, ſed cognomento ſic dictus eſt, & conſtat ſatis, multas gentium Romanarum familias hoc cognomen frequentaſſe. Adrianum verò ſtirpis Italicæ, aut, ut dicam verius, Italo-Hiſpanicæ fuiſſe, vel Dio docet, cùm Hadrianum Τραϊανοῦ πολίτην, ſicut Spartianus in *Severo. Trajani municipem* vocat. Et Xiphilinus fortè ſcripſit, ἦν δὲ Ἀδριανὸς Σπανὸς μὲν γένος, Ἀδριανοῦ δὲ Ἄφρου υἱὸς, Hiſpaniam enim Græci modò Σπανίαν dicunt, modò Ἱσπανίαν, &c. Unde malè Cedrenus de hoc *Afro*, ἦν δὲ Ἄφρος τὸ γένος, *Erat autem gente Afer.* Namque & Suidas illum ſic ἐπώνυμον, *nominatum eſſe*, diſerte ait. Caſaubonus *ad Spartianum.*

Affatomiæ, in vett. *Gloſſ.* apud Pithœum dicuntur *donationes, quæ fiunt feſtucâ in ſinum ejus, cui donabatur, projectâ*, quâ ſcil. ille in poſſeſſionem rei ſic mittebatur. V. L. Salicam *tit.* 48. qui inſcribitur: *De Affatomie.* Sub Ludovico Pio Imp. dubitatum eſſe, quid hæc vox ſibi vellet, colligitur, ex ejus *Capitulari* 3. A.C. 819. *cap.* 10. ubi definitur *traditio*: *De Affatomia, dixerunt quòd eſſet traditio.* Car. du Freſne *Gloſſar.* Dicitur etiam *Affatimia*, apud Marculf. in *Formul.* Unde *Affatimire* vel *Adfatimire*, ſeu, ut habet Editio Heroldi, *Adfaſinnire*, in L. Ripuar. *cap.* 49. id eſt, donare per *Affatomiam*, ſeu per *Adfatimum*, ut eſt *cap.* 48. & 49. *Epiſtolæ adfatimæ*, occurrunt in *Formul* ex Lindenbrog. 50 id eſt, Chartæ donationis, apud eundem *Gloſſarii* Auctorem. Vid. quoque Dominic. Macrum in *Hierolexico.*

Affectiva Imaginum adoratio, dicitur in *Hiſtor.* Miſcella & apud Anaſtaſium, uti Theophanes anno 10. Leonis Iſauri habet, σχετικὴ τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησις, *relativa venerabilium imaginum adoratio*: quæ *affectu & charitate animæ noſtræ ad vultum facieri imaginis aptatur*, ut ait Synodus Rom. ſub Stephano IV. Pontif. *Act.* 4. de qua multa habet Car. du Freſne, *Not. ad Alexiadem p.* 293. & in *Deſcr. Ædis Sophianæ.* Sed quid de Imaginum cultu ſentiendum, diximus in voce *Iconomachi.*

Affidati, apud citimæ ætatis Scriptores dicuntur *Adventitii*, qui ſe domini alicujus patrocinio ac tutelæ, fide datâ ac ſacramento interpoſito, addicebant & commendabant: unde & *Commendati* & *Recommendati* dicuntur, in *Conſtitut.* Siculis *lib.* 3. *tit.* 7. & 8. ubi homines demanii *affidatos* vel *recommendatos* habere nulli licet, niſi licentiâ à Principe impetratâ, aut jure hoc jam antè quæſito; cujuſmodi Jus in eo regno Barones habebant. *Charta* Willhelmi R. Sicil. A.C. 1179. apud Ughellum *Tom. VII. pag.* 984. *Poteſtatem indulſimus ad opus ipſius Eccleſiæ* 25. *homines* affidandi, *juxta uſum & conſuetudinem Eccleſiarum & Baronum illarum partium, qui poteſtatem habent homines affidandi.* Quibus affine aliquid habebant Clientes Romanorum & Soldurii Gallorum vett. A verbo *affidare*, quod eſt fidem ſuam alicui obſtringere. fidem dare, fide datâ polliceri, promittere, obligare ſe; de quo, ut & derivatis ejus variis multa congeſſit Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Affidare*, & *Affiduciare*

Africa, adde: Longitudo *Africæ* inter promont. Viride, quod maximè occidentale eſt, & *Cap. Guardafuy*, quod orientaliſſimum, eſt 80. circiter graduum: Latitudo inter prom. Hermeticum & Caput Bonæ Spei. eſt ferè graduum 70. In Africa mediterranea, apud Vett. Numidiæ, Libyæ, Æthiopiæ, Garamantum audiebantur nomina, ac hodiernum deſcribuntur Biledulgeridia, Nigritarum regio, Abyſſinia, & ſi quem ſpecialiora capiunt nomina,

mina *Borno*, *Barnagaſſo*, *Medra*, *Ambiancantiva*, *Tigemahon*, *Vangue*, *Beleguanze*, *Agag*, *Xoa* & *Goyam*. Sed mera in hiſce adhuc obſcuritas eſt. Cujus cauſa, quia pleraque iſta loca à mari eoque commerciorum uſu remotiora ſunt, ac proinde à noſtris minus frequentantur; Accedunt deſerta maxima, præcipitia ingentia, Solis fervor, animalium noxiorum vis prodigioſa, aliaque quæ acceſſum peregrinantibus difficilem præbent. Ne dicam ipſos incolas impedimento advenis eſſe, tum ne inopia, cum qua plerique illorum conflictantur, aliis innoteſcat, tum ut urbes, quæ maximam partem ſolo ſitu munitæ ſunt, maneant inexploratæ. Commendantur ex Africæ linguis, Coptica, Æthiopica & Songaica. Quarum prima, ex antiqua Ægyptiaca & Græca conflata eſt: altera Abyſſinis, in meditullio regionis, uſitata, duplex, una vulgaris eſt, altera Chaldaicæ affinis, quâ in ſacris utuntur & hiſtorias ſcribunt. Tertia, nempe Songaica, in uſu eſt apud Aſtomos olim dictos. incolas nempe regionum Scombayæ, Muſmundæ, Zeneræ, Gumeæ, Guzulæ, Heæ & Sus. Ad litora verò maris Rubri & Mediterranei Arabica viget. Auctor anonymus *Hiſtoriæ Orbis terrarum Geogr. & Civ.*

Africa propriè dicta, adde: Romanorum tempore à Proconſule regebatur, nec ſub diſpoſitione Vicarii, ſed ne ſub Præfecto quidem Prætorio Africæ fuit: cùm reliquæ provinciæ Africæ latè dictæ, *Conſulares Byzacii*, *Numidiæ*, *Præſidiæ Tripolitanæ*, *Mauritaniæ Sitifenſis*, *Mauritaniæ Cæſarienſis*, *ſub diſpoſitione Viri ſpectabilis Vicarii Africæ fuerint*, ut habet *Not. vetus provinc. Rom.* Nempe ſub diſpoſitione Vicariorum Provinciæ Conſulares & Præſidiales ferè omnes, quarum etiam Rectores iidem ſuberant; nullæ verò Proconſulares erant: quum Proconſules longè ſupra Conſulares ac cæteros Rectores eſſent. Habuit ſolum annonæ Præfectum, ejus ſub diſpoſitione &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 8c6.

Africanæ, pro pantheris apud Plinium *cap.* de Pantheris, ubi, poſtquam docuit illud genus in Africa Syriaque eſſe creberrimum, addit: *Senatusconſultum fuit vetus, ne liceret* Africanas *in Italiam advehere*; ubi per *Africanas* ſolas intelligit pantheras. Quo modo capiendus Servius *ad illud Virgilii*,

—— - - *In pelle Libyſtidis urſæ:*

Aut revera urſæ, inquiens, *aut feræ Africanæ*, pardi nempe aut pantheræ; non leonis, ut putabat Lipſius: Inde *Libycæ pelles* pretioſæ, pantherarum ſcil. & pardorum. quas ſola macularum varietas commendabat. Salmaſius ad *Vopiſcum in Aureliano.* Vide quoque infrà *Libycæ feræ.*

Africanæ Gallinæ, apud Varronem *de R. R lib* 3. *ſunt grandes variæ, gibberæ, quas Meleagridas appellant Græci. Hæ noviſſimæ triclinium genianum introierunt è culina, propter faſtidium hominum. Veneunt propter penuriam magno.* Ubi cum Meleagridibus eaſdem facit; quod & Plinio tantùm non viſum eſt. Certè magnam cum illis ſimilitudinem habuerunt. Columella, *Africana eſt, quam plerique Numidicam dicunt, Meleagridi ſimilis, niſi quòd rutilam galeam & criſtam capite gerit, quæ utraque ſunt in Meleagride cærulea.* In capite ſcil. tuber habent, ſive gibbam rutilam, unde *gibberas* eas eſſe Auctores ajunt: at in Meleagridibus Græcorum inſigne corporeum, velut clavus rotundus è capite exit, quod maribus ultra roſtrum propendet, dum in venerem incitantur & fœminas ambiunt. Sed & patriâ diſſentiunt, Meleagrides enim è Bœotia, *Africanæ*, è Numidia: porro, *virus ingratum*, Africanarum proprium eſt, de quo vide Plinium. Interim, cùm Græci Numidicas gallinas parum videantur noviſſe, magis notas propioribus Romanis; ſi qui Græcorum vett. famâ ad ſe perlatas memoraverunt, *Μελεαγρίδας* eas nominarunt, ob ſimilitudinem præfatam. Hodie Galli *Indicas* vocant gallinas illas, quas Vett. Meleagridas, non quòd ex India primùm advectæ, ſed quia quidquid ex tranſmarinis locis affertur, *Indicum* vulgò ſolet appellari: *Africanas* verò *Gallinas Guineæ* vocitant. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 871. & 872. ut & infrà, ubi de gallinis *Numidicis.*

Afrodito, pro *Afroditopolis*, in vet. *Itinerario*: quo modo recentiores ſæpe loquutos deprehendimus. Sic enim *Antino*, Græcè Ἀντινῶ, pro *Antinopolis*, *Pano* pro *Panopolis*, *Lato* pro *Latopolis*, *Heracleo* pro *Heracleopolis*, paſſim habent. Hieronymus *adverſ. Jovinianum l.* 2 *Unde & urbes quoque apud eos ex animalium vocabulis nuncupantur: Leonto, Cyno, Lyco, Buſiris, Thmuis, quod interpretatur hircus.* Salmaſius *ad Spartianum in Adriano Cæſ.*

A G.

Agaclytus, libertus Veri, auctoritate & potentiâ pollens. Jul. Capitolinus *in Marco Antonino Philoſ. Multum ſanè potuerunt liberti ſub Marco & Vero, Geminas & Agaclytus:* cui *Patronus dedit, invito Marco, Libonis uxorem.* Idem Capitolinus *in Vero.*

Agadoth, ſeu *Midraſchim*, Rabbinis dicuntur; qui Græcis λόγοι διεξοδικοὶ, explicationes uberiores & prolixiores: Caninius vocem vertit, *Extenſio*: Dicitur autem *Extenſio*, inter varias Scripturarum interpretationes, homiliarum id genus, cùm Scripturarum myſteria auditoribus explicantur. Et quidem Elias quoque in *Tisbi* ſic eſt interpretatus, חוא לשון משנה, *eſt dictio extenſionis.* Caſaubono tamen magis probatur; quod idem Elias alibi adnotat, vocem eſſe deductam ab Hebr. נגד *indicavit, explicuit.* Nam & res & vox originem videntur habuiſſe, à præcepto Dei, apud Moſen Exodi *cap.* 13. *verſ.* 8. cujus verſiculi prima vox eſt והגדת *vehig gadtha*. id eſt, *& annunciabis.* Cui voci reſpondet apud Paulum, in explicatione Sacramenti antitypi. *καταγγέλλετε*, *annunciate*, 1. Cor. *cap.* 11. *verſ.* 26. Vide Iſac. Caſaubonum *Exercitat. XIV. ad Annales Eccleſiaſt. Baronii* §. 7.

Agages ſeu *Jaccha*, populus interioris Africæ ferociſſimus, regnum *Congo*, circa A. C. 1560. aggreſſi, illud ingenti cæde exhauſtum tandem occuparunt, ſub Rege Congi Alvaro I. qui cum ſuis, qui cladi ſuperſtites erant, in exiguam Inſulam *Zaire* fluminis compulſus, extremas ibi ſuſtinuit ac ineffabiles miſerias, barbaris interea toto Regno atrociſſimè graſſantibus. Qui rumor cùm perveniſſet ad Sebaſtianum Portugalliæ R. miſſo cum copiis Franciſco *de Govia*, bellum intulit Jacchis tam felici ſucceſſu, ut paulo pòſt totâ Congo expellerentur. Sic reſtitutus ALvarus, obiit circa annum Chr. 1580. Cauſam regni tam miſerè vaſtati referunt Congenſes. in ſuſceptam ſub Johanne II. Luſitaniæ R. religionem Chriſtianam; Luſitani potiori jure, in eandem contemptam ac neglectui habitam. Georg. Hornius *Orb. Imp. pag.* 467. Plura V. infrà paſſim, inprimis ubi de *Congenſi Regno.*

Agagula, in *Gloſſ.* Iſidori, Lenocinator, pantomimus; idem fortè cum *Aculo*, in iiſdem. ubi *Miniſterialis domus Regiæ* definitur. Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide infrà in voce *Miniſtelli.* Ejuſdem fortè notionis *Agaga* eſt, in *Fragm.* Petronii de Cœna Trimalcionis, *Non omnia artificia ſervi nequam narras; agaga eſt, ac curabo, ſtigma habeas.*

Agallochum, Græcis ἀλόη vel ξυλαλόη, aloë eſt aromatica, ab excellenti odore *Arbor Paradiſi* vulgò dicta: unde thymiamatum vice adoleri, ſcribit Dioſcorides. Pro citro arbore Atlantica, ex qua fiebant menſæ citreæ, à Græcis quibuſdam acceptum fuiſſe, diſcimus ex Auctore Anonymo Περὶ ὀρῶν τῆς γῆς. Fortè quòd *agallochum* maculas ſimiles habet ligno citri: unde Dioſcorides θυμιᾶσ ἰσχυρὸν eſſe dicit &c. qui etiam lignum ejus pro diapaſmate Veteribus fuiſſe addit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1054. *& ſeqq.* ut & infrà ubi de *Aloë aromatica.*

Agalma, vox Gr. Ἄγαλμα, παρὰ τῦ ἀγάλλεσθαι, ſimulachrum eſt, *gratum exemplar, res afferens gaudium*, uti monet Spelmannus in *Gloſſ.* In 2. Concil. Niceno, ſtatuam animalis alicujus denotat, ad differentiam imaginis, quæ creaturam rationalem repræſentat, ac *icon* dicitur, ſecundùm Macrum *Hierolex.* Propriè ſtatua quæcunque. In *Gloſſ.* MS *Agalma* dicitur *apoſphragiſma vel imago ſigilli*, ἄγαλμα *ſimulachrum* Martianus Capella de Pallade *lib.* 6.

Quam docto aſſimilans habitu. qui agalmata *fingunt.*

Charta Edgari Regis pro Weſtmonaſterienſi Eccleſia A. C. 968. *Ego Dunſtanus hanc libertatem crucis* agalmate *ſignavi.* Dudo Dec. S. Quintini *Præfat. ad Acta Normannorum*,

Alloquio celebris, virtutum agalmate pinguis, &c.

Aliud quid videtur vox ſonare, apud Ragnerum Monachû Cellenſem *in Mirac.* S. Gisleni *Corpus ſindone mundâ diligentiſſimè circumvolutum & ſub* agalmatis *clave firmiſſimè obſeratum, in eadem urna, deponitur.* Ubi *Agalma clavis* fortè eſt ſigillum clavi impreſſum, cujuſmodi paſſim habent Antiquariorum ſcrinia, du Freſne *Gloſſ.* Sic paulo antè *crucis agalma*, &c. V. quoque infrà, ubi de *Clavibus ſignandi ritu*, alibique. Inde *Agalmatothecæ*, quas in Atrio unà cum Pinacothecis aliiſque elegantiarum receptaculis aſſervare conſueviſſe Romanos vett. docet Laur. Pignorius *comm. de Servis.*

Agapæ, convivia erant fraterna Eccleſiaſtici cœtus priſcis temporibus, ex collatis donis, instructa. ad Chriſtianam charitatem fovendam, & pauperes recreandos, quod utrumque ipſa vox, quæ Græca eſt, notat. Earum mentio Judæ *verſ.* 12. *Οὗτοί εἰσιν, ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες*, *Hi ſunt in* Agapis *veſtris maculæ*: ubi alii reddunt, in *epulis* Eraſmus, *inter charitates veſtras.* Illas pulchrè deſcribit Tertullianus *in Apolog. cap.* 39. ubi, inter alia, *Cœna*, inquit, *noſtra de nomine rationem ſui oſtendit, vocatur enim ἀγάπη, id quod dilectio penès Græcos eſt.* Sublatæ ſunt ob abuſus Concilio Laodiceno A. C 364. V. ejus *can.* 25. Conc 5 & 6 Conſtant. A. C. 692. *can.* 74. *Quòd non oportet in Dominicis locis vel Eccleſiis, eas quæ dicuntur* Agapas, *i. charitates facere: & intus in æde comedere & accubitus ſternere.* Et Diſtinct. 42. *cap.* 1. *Qui fideliter* Agapas, *i. convivia pauperibus exhibent.* In eadem *Diſtinct.* occurrit quoque *Agape*, non ſemel. Quandoque etiam pro Cœna Domini vox uſurpata reperitur, Spelmannus *Gloſſ.* Secundùm alios *Agape* ſeu convivium ſacrum, non unius generis apud Vett. fuit. Inſtituebant enim hi *Agapas*, trium imprimis rerum gratiâ, *Nuptiarum* viz. in quibus invitabatur ipſemet Epiſcopus, dicebanturque *Agapæ Nuptiales* ſeu *connubiales*; *Feſtivitatum* ſanctorum Martyrum, quæ appellabantur *Agapæ Natalitiæ*, & fiebant in templis, & *Funerum* ſeu *Exequiarum* tandem, quæ *Agapæ Funerales* nominabantur; de quibus ultimis Clemens *lib.* 8. *Conſt.* (ut dicuntur) *Apoſtolic C.* 44. *qui in exequiis mortuorum ad convivium funebre invitati eſtis, ordine & timore Dei epulamini, ut noſſitis preces pro defunctis exhibere Deo.* Earum magnificentia à S. Paulino, de Aletio, qui pro Rufina uxore, in Baſilica Vaticana, eas celebrarat, ſcribente, his commendatur: *Patronos animarum noſtrarum pauperes, qui totâ Româ ſtipem meritant,*

 muti-

multitudinem in Aulam Apoſtolicam congregaſti (pauperes enim, inter alios his conviviis fuiſſe adhibitos, docet Origenes in Hiob. lib. 10.) Pulchro equidem tanto operis tui ſpectaculo paſcor. Videre enim mihi videor tota illa religioſa miſerandæ plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos tantis influere penitùs agminibus, in ampliſſimam glorioſi Petri Baſilicam, ut pro januis atrii, & pro gradibus campi ſpatia coarctentur, Epiſt. 81. &c. Poſtea, ut dictum, abuſu invaleſcente & hæc & illa convivia, omneſque Agapæ deſierunt, Conciliorum interdicto; Remanet tamen ſimile quiddam hodieque in Orientali Eccleſiâ, ubi Feſtivitatum & Funeralium tempore, convivia ſacra publicè exhibentur, quamvis non intra Templa, ſed penès ipſa ſub dio, vel in privatis quoque ædibus, juxta id, quod Gregorius lib. 9. Epiſt. 71. Anglis noviter ad finem converſis perſcripſerat; permittendo eis ſc. ut non longè à templis, in tuguriis virentibus, frondibus fabricatis, talia convivia recolerentur. Cujuſmodi convivium ſumtuoſiſſimum Montis Libani, cui ipſemet interfuit, Dominic. Macer deſcribit, habitum A. C. 1624. cùm Papæ nomine ad Patriarcham acceſſiſſet. Celebratum id fuit in Baſilica Patriarchali Deiparæ Aſſumptionis, præſentibus Epiſcopis, magnâ Clericorum catervâ & innumerabili Populi confluxu: cùm ſolo hoc die in Cœnobio iſto manducandæ carnis & animalium mactandorum facultas concedatur. At Patriarcha cum cæteris Monachis & Epiſcopis ejuſdem Ordinis, ſeorſim comederunt; Antonii enim Abbatis Regulam ſecuti etiam tum à carne, adeoque in perpetuum indiſpenſabili lege abſtinent, &c. Etiam verò in ruralibus Inſul. Melitenſis Eccleſiis, quum feſtum aliquod celebratur, ſolent, poſt Veſperarum ſolennitatem, buccellas unà cum fructibus populo diſtribuere: Græci autem placentas & ſubcinericeos panes diſtribuunt; at in exequiis dant frumenti granum coctum & benedictum, quod condimentis variis edulcare ſolent, & Κόλυβα vocant, quo de ritu vide infrà in voce Coccìa, & plura hanc in rem apud Macros Fratres in Hierolexico: Addo ſaltem, quòd & in aliquibus Galliæ Hiſpaniæque locis Agapas adhuc in uſu eſſe, refert Caſalius, & videtur tale aliquid colligi poſſe, ex lapide S. Ildefonſi Altaris in Æde ſacra Hiſpanorum S. Jacobi Romæ, ex Iiſd. &c. Quia verò communibus illis conviviis, de quibus ſuprà, pauperes adhibebantur, eorumque quodammodo causâ illa peragebantur; hinc factum, ut poſtmodum Agape, pro eleemoſyna ſumeretur. Unde B. Auguſtinus Fauſto Manichæo reſpondens, qui Chriſtianos ſacrificia vertiſſe in Agapes & idola in martyres &c. calumniabatur, Agapes noſtræ, inquit, pauperes paſcunt, ſive frugibus, ſive carnibus. l. 20. c. eum, capp. 4. & 20. Et vett. Gloſſæ ad can. 7. Concilii Laodiceni, convivium pauperum Agapen vocant. Herigerus Lobienſis in Vita S. Urſmari:

Indicens Agapen ſimul & Jejunia crebra, &c.

Inde Agapen ad oſtium petere, in Vita Vodali Benedicti num. 5. per ſingulos dies Agapen facere pauperibus, in Vita Alberti Abbatis Cambronenſis num. 13. ut alia omittam. V. Car. du Freſne Gloſſar. & Auctores illi magno numero hanc in rem laudatos, Salmaſium inprimis de Jure Attico & Rom. cap. 3. & 4. Apud eundem diſcimus ex Marculfo lib. 1. Form. 51. vocem Agape, id eſt Latinè Charitas, titulum etiam fuiſſe olim honorarium: Ita enim hic, Uberem ſtrenuitatis veſtræ Agapen erga nos potiſſimo jure flagrantem literarum ſerie non omittimus excitare. Vide Jonam Præfat. in Vitam S. Columbani. Ita & Græci Ἀγάπας non ſemel uſurpant, docente Meurſio, &c. Plura hanc in rem V. apud virum Cl. Joh. Caſp. Suicerum Theſaur. Eccleſ. in hac voce.

Agapeta vel *Agapetes*, Gr. Ἀγαπητὶς, nomen, quo Clerici olim notati, quòd cum mulieribus ac virginibus, quas domi ſuæ ſub Agapetarum ſeu Dilectarum appellatione illi detinebant, prava commercia habere dicerentur. Papias, Agapeta, Lenocinator & qui cum fœminis illicitè converſatur procaciùs Clericus. Nempe erant Agapetæ virgines ſeu viduæ, quę ſub ſpecie cœlibatus ac virginitatis, nuptiis nuntio miſſo, cum Clericis in eadem domo habitabant, ac, ne qua pravi commercii ſuſpicio eſſet, ſeſe invicem Dilectos & Dilectas appellabant, vel etiam Fratres ac Sorores. Agapeta nempe Ugutioni, Ancilla dicitur, quæ Chriſto nubere vovit. Græci eas συνεισάκτους vocant. Hieronymo dicuntur Adoptivæ Sorores, Epiſt. 27. ad Euſtoch. Sorores devotæ aliis, &c. Hi Conſtantinopoli inprimis, charitatis Chriſtianæ prætextu, ſub eodem tecto habitabant: quod non tantùm à Viris ſanctis reprehenſum acriter, ſed & aliquot in Conciliis damnatum eſt. Hinc S. Hieronymus Epiſt. 22. ad eandem. Unde in Eccleſiam Agapetarum peſtis introiit? unde ſine nuptiis aliud nomen uxorum? imò unde novum concubinarum genus? Idem ad Oceanum, de Vita Clericorum. de Clericis agit, qui Agapetas ampliùs quærunt, quàm Chriſtum. Nuntium itaque tandem Clerici hi Sororibus hiſce dilectis mittere coacti ſunt, D. Chryſoſtomo initio muneris ſui, ex Imperatoria ſede, illos magno cum zelo exigente. Neque verò ſolùm viri iſtiuſmodi Agapetas ſecum habuere, ſed & fœminæ domi ſuæ ſuos Agapetos, quod itidem illis prohibitum. Julianus Anteceſſor Conſtit. 3. ex Novell. 6. Nulla autem facultas Diaconiſſis tributa eſt, habere ſecum quoſdam velut fratres ſive cognatos, ſeu quos dicere ſolent, Ἀγαπητούς. Vid. Epiphanium Hær. 63. & 79. Chryſoſtomum Serm. c. Concubinarios, & quæ notarunt Pithæus ad Julianum Anteceſſorem, ac Jacobus Gothofredus ad leg. 44. Cod. Theodoſ. de Epiſcop. laudati Carolo du Freſne Gloſſar. ut & Macrum Hierolex.

Agaſo, domeſticus, adſecla, buccellarius, ſcurra, συνώνυμα ſunt. Gloſſæ vett. Βυκελλάριος, Buccellarius ὁ παραμένων στρατιώτης, ubi ὁ παραμένων Græcis dicitur, quem Latini ſtatorem vocant, qui ſemper ſtat ad domini juſſa paratus, nec ab ejus latere deſiſtit: Hinc παρμένων & παρμένων, ſervi nomen, in Comœdiis Græcis & apud Latinos Comicos Parmeno, idem cum agaſone ſeu ſcurra, quem poſterior ætas buccellarium vocavit. Sed & pro quolibet ſervo Agaſonem uſurpatum eſſe, docent optimæ Gloſſæ, apud quas ita legimus, Agaſo, δοῦλος κτήνεσι παραμένων, ſervus, in jumentorum curâ occupatus. Hinc Joh. de Janua, Agaſo propriè dicitur, qui curat jumenta: ſed ridiculum, quod addit, quaſi agens ſomarium. Maximè verò ſpecialiter, Ugutioni ſic vocatus miniſter domeſticus aſinorum. Unde Græciſmus,

Eſt Aſinorum Paſtor Agaſo boumque bubulcus.

In leg. 2. Cod. Theodoſ. de Cohortalib. Agaſones dicuntur Servi & miniſtri Stationariorum. Vide Salmaſium ad Æl. Lampridium in Heliogabalo & Severo, ac Car. du Freſne Gloſſar.

Agaſyllis, Hammoniaci arbor, dicta eſt apud Dioſcoridem; Καλεῖται δὲ αὐτοῦ ὅλος ὁ θάμνος ἀγάσυλλις: quam falsò Metopon vocat Plinius lib. 12. cap 23. Ergo Æthiopiæ ſubjecta Africa Hammoniaci lacrima ſtillat in arenis ſuis, inde nomine etiam Hammonis oraculo, juxta quod gignitur arbor, quam Metopon appellant, reſinæ modo aut gummi. Vide Salmaſium ad Solinum pag. 35.

Agatha, urbs Galliæ, adde: Dicta autem Bona Fortuna videtur à Maſſilienſibus, quorum κλίσμα illam Strabo vocat, cùm in agro Volcarum Tectoſagum capto conderetur, ob alicujus prælii felicem eventum: ſicut iidem Nicæam vocavere, ob victoriam ex Liguribus relatam. Sed jam Plinii ætate, conditoribus ſuis non amplius paruit. Nimirum Maſſilienſibus dedentibus ſeſe Cajus Cæſar abſtulerat omnia, præter libertatem, & ſuis eos agris oppidiſque ſpoliaverat. In vett. Not. inter provinc. Narbonenſis primæ civitates octo, nunc quinto loco, nunc & ſæpius quarto loco ponitur civitas Agathenſium, poſt Narbonem viz. Toloſam & Beterras. Notitia autem Galliæ veterrima, quæ Honorii principatu compoſita videtur, ejus non meminit, quòd forſan tum civitas aut ſedes Epiſcopatus nondum erat. Certè non ante Meſſallæ V. Cl. Conſulatum, ſeu anno Chr. 506. quo in hac urbe Concilium habitum eſt in S. Andreæ baſilica, quæ hodieque major urbis eſt Eccleſia, Epiſcopatus Agathenſis quiſquam meminit. Huic autem Synodo interfuit atque ſubſcripſit Sophronius Epiſcopus civitatis Agathenſis anno 22. regni Alarici Regis. In Gothorum enim regno, id eſt, in Septimania vel Gothia, ſitam, memorat Gregor. Turon. Hiſtor. Franc. lib. 6. cap. 2. & Appendix Chronici Fredegarii, inter regionis Gothicæ urbes famoſiſſimas, illam ponit: quam cum Nemauſo & Biterris Carolus Dux & Princeps Francorum Saracenis ademit. Vulgò Agde dicitur. Vibius Sequeſter lib. de Flum. meminit Cyrtæ fluvii Maſſilienſium, juxta Agatham, in mare Gallicum effluentis, quem Galli linguâ patriâ Araurarim vocabant, incolæque nunc Erau appellant. Fortè enim Maſſilienſes, cùm urbem conderent, flumini Agathenſi Græcum dedere nomen, & à flexuoſis recurſibus, quaſi κυρτὸν vel incurvum, illud Cyrtam dixere. Inſulam urbi proximam cognominem Ptolomæus habet, ſed nulla eſt nunc ei adjacens, præter Blaſconem, vulgò Briſcou, niſi fortè hæc ipſa à Maſſilienſibus linguâ ſuâ Agatha quoque vocata fuit: Hodie verò Blaſco inſ. continenti juncta, injectâ mari mole, & urbi pro portu eſt, Hadr. Valeſius.

Loca Diœceſi Agathenſi contenta.

Agatha, *Agde*.	Marcellianum, *Marceilhan*.
Araura ſive Ceſero ad Araurarim fluvium à Monaſterio S. Tiberii, *S. Tiberi*, & corruptè *S. Tuberi* dicta.	Meſva, *Meze*.
	Montaniacum, *Montignac*.
	Pinetum, *Pinet*.
	Piſcenæ, *Pezenas*.
	Villa-magna, *Ville-maigne*, Monaſterio veteri illuſtris, &c.
Florentiacum, *Florenſac*.	
Lupianum, *Loupian*.	

Agatha, nomen gemmæ, vide ſuprà Achates.

Agathodæmones, apud Lampridium in Heliogabalo, Ægyptios dracunculos Romæ habuit, quos illi (dicere volebat Phœnices) Agathodæmones vocant: cognomen nempe Græcum hoc draconum fuit. Philon Byblienſis apud Euſebium de Præpar. Evangel. lib. 1. cap. 7. poſtquam Phœnices & Ægyptios, auctore Taauto, docuit draconum & ſerpentum naturæ divini aliquid attribuiſſe: Φοίνικες δὲ, inquit, (τὸ ζῶον) ἀγαθὸν δαίμονα καλοῦσιν· ὁμοίως καὶ Αἰγύπτιοι Κνὴφ ἐπονομάζουσι, Hoc autem animal, Phœnices agathodæmona vocant, & Ægyptii ſimiliter Cneph appellant. Et Servius in hæc Poëtæ, de vipera. Georg. lib. 3.

—— —— Cœlumque exterrita fugit.

Id eſt, inquit, tectis gaudet, ut ſunt ἀγαθοὶ δαίμονες quos Latinè Genios vocant. Quo Lucanus alludens, de draconibus dixit lib. 9.

Vos

Vos quoque, qui cunctis innoxia Numina terris,
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones, &c.

Et Sir & Iſidori *Sirena* (imò Siren) *Sirenæ*, ait, *ſunt in Arabia ſerpentes cum alis.* Et Eucherius, *Sirenæ in Eſaja dæmones, aut dracones magni, criſtati pariter & volantes.* Et multo antè Hieronymus in Eſaj. *cap.* 13. *verſ.* 22. *Sirenæ autem* תנים *vocantur; quas nos aut dæmones aut monſtra quædam vel certè dracones magnos interpretati ſumus, qui criſtati ſunt & volantes.* Meliùs *Sirenes* dixiſſent, quas Poëtæ multo aliter deſcribunt, &c. Atque hinc fortè Arabicum nomen *Agadæmon* ortum, quo draconis aliquod denotari genus, Avicenna refert. Hujuſmodi vero dracones delitiarum causâ aut ſuperſtitionis domi ali conſueviſſe, ex *loco citato* Lampridii patet, & multa in hanc rem dixit Caſaubonus *ad Suetonium edit.* 2. *lib.*3. At quod de alis addunt Auctores, meritò rejicit Bochartus, cùm fabula hæc à Mythologis Poëtisque ſolis originem traxerit: apud quos tamen *alatorum draconum* nomine, vel ob curſum obliquum ac verè ſerpentem, vel ob inſignia, quibus illuſtres erant, naves indigitari, Eruditis notum. Vide Samuelem hunc Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib.*3. *cap.* 14. & infra paſſim.

Agathus-Dæmon, apud Ptolomæum, ubi de Nilo, Μέγα Δέλτα καλεῖται, καθ᾽ ὃ ἐκτρέπεται ὁ μέγας ποταμὸς καλούμενος Ἀγαθὸς Δαίμων, ἐκρέων διὰ τοῦ Ἡρακλεωτικοῦ στόματος, εἰς τὸν καλούμενον Βουβαστικὸν, ὃς ἐκρεῖ διὰ τοῦ Πηλουσιακοῦ στόματος, *Magnum Delta vocatur, ubi diverſiculum facit magnus fluvius, dictus Agathus-Dæmon, qui per Heracleoticum oſtium defluit; bubaſtiacum amnem ex ſe faciens, qui effluit per oſtium Peluſiacum:* major eſt Nili pars, quæ per oſtium Heracleoticum ſive Canopicum in mare exit. Idem *Agathos-dæmon*, ἐκτρέπεται εἰς Βουβαστικὸν fluv. qui exit oſtio Peluſiaco, h. e diverticulum ex ſe facit, cui nomen eſt Bubaſtiaci fluminis; qui proin amnis ἐκτροπὴ tantùm eſt, ab auctore flumine deducta: quæ poſtea alias atque alias ſubinde ectropas generat, quæ per diverſos exitus in mare devolvuntur. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 477.

Agathyrſus, Geloni frater, Herculis filius, Steph. à quo pop. *Agathyrſi* nonnullis dicti ſunt, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 187. & in voce *Agathyrſi.*

Agedincum, opp. Galliæ, in finibus Senonum, ubi *ſex legiones in hibernis collocaſſe* ſe, refert Cæſar *Bell. Gall. lib.*6. Ibidem ſequenti anno *duas legiones atque impedimenta totius exercitus reliquit.* Idem. Non modò enim propter magnitudinem munitionesque urbis, ſed etiam propter opportunitatem loci ad Icaunam, inter Ligerim & Sequanam poſiti, valdè Romanis placuit ac pro armamentario proque caſtris nonnunquam *Agedincum* habitum eſt. *Agedicum* Ptolomæo dicitur: aliis *Agendicum*, ſed proprio ac incorruptó nomine caput hoc Senonum *Agedincum* vel *Agetincum* vocatum eſt olim: quo nomine poſtea depoſito, Gentis ſuæ appellationem ſuſcepit. Unde Amm. Marcellinus *lib* 16. *Senonas* vocat, *oppidum opportunum.* In *Notit. Gall. vett.* in prov. Lugdunenſi Senonia ſeu Lugdunenſi quarta collocatur, diciturque *Metropolis civitas Senonum*, vulgò *Sens*, contracto Senonum nomine. Hic Decentius Cæſar Magnentii Auguſt. frater, cognitâ ejus clade, è faſcia laqueum ſibi ad elidendas fauces confecit, periitque: ibidem Amphitheatrum quoque fuiſſe, principatu Aureliani, docet *paſſio* Columbæ Virginis, &c. Vide Hadrianum Valeſium *Notit. Gall.*

Agedunum, adde: Valeſius habet, ad Croſam fluv.

Agenda, *æ*, vox Eccleſiæ Rom. Dicuntur autem *Agendæ*, munia Canonica, ſtatutis temporibus agenda, ut officium (quod dicitur) Matutinum & Veſpertinum. *Capitular.* Caroli *lib* 6. *cap.* 234. *Si quis Presbyter, inconſulto Epiſcopo*, Agendam *in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo contrarius exiſtit.* In plurali neutro reperitur, apud Bedam, *in vita* Auguſtini: *Per omne Sabbathum, à Presbytero loci illius*, Agenda *eorum ſolenniter celebrantur.* A verbo *agere*, de quo *Gloſſar.* R. Johannis apud Lydium: *Ut facere* ſignificat *ſacrificare*, ſic agere *Matutinas & Veſpertinas horas dicere*, Vide Spelmannum *Gloſſar. Archæol.* Carolo du Freſne. *Agenda*, in Eccleſia Romana, officium Miſſæ ſeu ſacra Liturgia; ſic dicta, quòd vett. *agere Miſſas* dicerent: nam *Miſſa* generatim primitus quodvis officium erat. Benedictus *in Reg. Cæteris verò* Agendis *ultima pars ejus orationis* (Dominicæ) *dicatur, ut ab omnibus reſpondeatur, Sed libera nos à malo.* Idem *cap.*3. Agenda *Matutina & Veſpertina non tranſeat*, &c. In ſpecie, Sacra notat, quæ pro defunctis ibi celebrantur: ut & officium vel Miſſam pro defunctis. Quâ notione aliquando ſimpliciter *agenda* dicitur: Beda *in d. Vita* Auguſtini, Angl. Apoſtoli, *Per omne Sabbathum à Presbytero loci illius*, Agendæ *illorum ſolenniter celebrantur.* Et Anaſtaſius Biblioth. in *Leone II.* Pontific. *Hic fecit conſtitutum — ne Mauri quondam Epiſcopi* (Ravennatis) *anniverſitas aut* Agenda *celebretur.* Aliquando *Agenda Mortuorum* ſeu *Defunctorum* in Synodo Carthagin. II. *can.* 9. apud Gervaſium Tilleberienſem MS. *part.* 3. *de Otiis Imperial. cap.* 18. *Dum* Agendam mortuorum *ſedulus orator paſſim deambulando cantaret.* Et apud Reginonem *de Eccleſiaſt. Diſcipl. Similiter ordinem & preces in exequiis atque Agendis defunctorum*, &c. Hinc *Agendi dies*, in quibus *Agenda* ſeu Eccleſiaſtica officia peraguntur: & *Agenda diei*, id eſt, officium diei ſeu Feſti, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque Macros fratres in *Hierolexico.*

Agennum adde: Hinc *Agennenſis* Moneta, quæ *Agenni* cuſa, memoratur, in *Charta* Epiſcopi Agennenſis anno Chr. 1246. in Regeſto Toloſanæ Cameræ Comput. Pariſ. apud du Freſne in voce *Moneta.*

Agentes, apud Hyginum, *Limitibus ſecundùm ſuam Legem latitudines dabimus & aperiri in perpetuum cogemus. Plurimum enim* Agentibus *præſtat actuarii perpetua rectura*; ſunt qui Limites *agunt*, Agrimenſores. Salmaſius *ad Solinum*, *pag.* 678. Aliàs *Agentes*, qui rebus *agendis* præſunt & à Proceribus iis præficiuntur. *Agentes potentum*, in *Concilio* Aurelian. IV. *can.* 26. *Agentes Monaſterii*, in *Chron.* S. Vincentii de Vulturno *pag.* 687. *Agens Regis*, in *Charta* Odoardi Dom. Hamenſis Anno Chr. 1328. In genere, Officiales ac Miniſtri Regii, quorum munus *Actio* inde appellatur. Gregorius Turonenſis *libro* 6. *cap.* 19. *Mittit nuntios Comitibus, Ducibusque & reliquis* Agentibus, *ut collecto exercitu in Regnum germani ſui irrumperent.* Hodieque titulus in uſu, de infimo Legato um genere, qui res Principum, aliquo in loco ſedem fixam habentes, *agunt* ac procurant. Vide Car. du Freſne *Gloſſar* & hic *infrà*

Agentes in Rebus, dicti olim, qui Principis juſſis obſecundabant eorumque mandata in provincias deferebant: *Magiſteriani* quoque appellati, quòd ſub Magiſtro Officiorum militarent, Græcis Μαγιστριανοί; Item *Caſtrenſes*, in *Gloſſ.* Græc. Καγκελλάριος, ἐντολεύς: qua voce ſignificatur, qui mandata Principis exequeretur; ad quod officium Magiſteriani vel *Agentes in rebus* maximè adhibiti ſunt. Vide infrà *ſuo loco.* Principes quoque: Nam ex *ſchola Agentium in rebus* Principes mittebantur, ad gubernanda officia civilium adminiſtrationum: hinc Πρίγκιψ in *Gloſſ.* Legalibus exponitur ἔξαρχος τῶν πολιτικῶν τάξεων. &c. Succeſſerunt autem in locum Frumentariorum, ſeu Γραμματοφόρων, qui non tantùm curſus publici procuratores & proſequutores fuere, ſed etiam exigendis vectigalibus operam dederunt & compellendis ad ſolutionem penſionum provincialibus. *Lex* eſt in *Cod. Theodoſ. tit. de exactionibus*, quæ ita habet: *Neque* Agentes in rebus, *neque ſacrarum vel privatarum largitionum officia Palatina, ex quacunque cauſa, ex quocunque titulo Fiſcalis debiti, cùm ad provinciam mittuntur, poſſeſſores per ſe audeant convenire ſive id ex præterito reliquum trahatur, ſeu præſentis temporis tributum ſolvi conveniat.* Quam legem Honorius & Theodoſius tulerant, admonitu Legatorum Achivorum: ſed eandem paulo pòſt abrogarunt, antiquâ conſuetudine reſtitutâ, ut largitionum titulorum exactio per *Agentes in rebus* & Palatina obſequia celebraretur. Vide *Legem ſeq. tit.* quo ſuprà. Curioſi quoque, qui olim cum Frumentariis iidem, poſtea ex corpore *Agentium in rebus* ad curſum regendum, ſumpti ſunt, ſublatis ſcil. Frumentariis; neque curſum tantùm publicum procurabant, ſed & vectigalium exigendorum curam habebant: inſtituti à Diocletiano, qui, Frumentariis penitus ſublatis, Curioſos ex corpore *Agentium in rebus* per ſingulas provincias miſit, ad curas agendas, & idem munus obeundum, quod olim Frumentarii; quos *ad explorandum annuntiandumque, ſi qui fortè motus exiſterent*, inſtitutos ait Victor. Vide infrà ubi de *Curioſis* & *Frumentariis*; ac plura in hanc rem, apud Salmaſium *ad Hiſtor. Aug. Scriptores paſſim, maximè ad Spartianum in Hadriano*, & Jacob. Gotofredum ad *tit. Cod. Theodoſ. de Agentibus in rebus, ubi copioſè de eorum Munere, Scholis ac Privilegiis.*

Ager, dictus, in quam terram quid *agebant*, & unde quid *agebant*, fructûs causâ, Donat. De eo cavit lege Solon, ne Athenienſes ſui, quantum agri vellent, tantum compararent, Μὴ κτᾶσθαι γῆν ὁπόσην ἂν βούληταί τις, *Agrum, quantum voluerint, ne poſſidento:* Cujus meminit Ariſtoteles *Politic. lib.* 2. *capite* 8. cauſamque illius aperit, nempe bonorum æqualitatem habere vim aliquam ad civilem ſocietatem. Sed malè eſt, quòd modum agri, de quo legem tulerat Solon, planè ignoramus. Apud Romanos vett. Lex Stolonis vetabat, plus *D.* jugera habere. M. Varro *de R. R. lib.* 1. *cap.* 2. *Nam Caj. Licinium Stolonem & Cn. Tremelium Scrofam video venire: unum, cujus Majores de modo agri legem tulerunt. Nam Stolonis illa lex, quæ vetat plus D. jugera habere Civem Romanum.* Vide Samuelem Petitum *Comment. in LL. Attic. lib.* 5. *titul.* 2. Poſtmodum verò multùm mutavit, *agrorumque* dividendorum causâ graviſſimæ ſeditiones ortæ ſunt. Vide infrà, ubi *de Agrariis Legibus alibique.* Quemadmodum & de ritu *Agros* luſtrandi, in voce *Ambarvalia.* De *Agrorum* limitibus ac terminis fusè agit Salmaſius *ad Solinum.* Apud Hebræos primitiæ omnium fructuum *Agri* Deo ſacri erant, Numer. *capite* 18 *verſu.* 13. licèt diſtinctè tantùm *frumenti*, *olei*, *vini & tonſuræ ovium* mentio fiat, Deuteronom. *capite* 18. *verſu* 4. Unde religioſiores ipſa etiam *olera* & hortorum herbas in eum cenſum vocabant, Matth. *capite* 23. *verſu* 23. Præcipua atuem oblatio erat primitiarum *Areæ*, quos ſimul ac maturuiſſent fruges, ad Templum deferre mos erat, quæ propriè *Primitiæ* appellabantur. Imò & fructuum omnium, quibus primitias offerebant, etiam

ſolvebant Decimam, Deuteron. *cap.* 14. *verſ.* 22. V. infrà, ubi de *Decimis*, ac *Primitiis.* Apud Romanos, in familiâ ruſticanâ, fuit quoque *Agris colendis præfectus*, Laur. Pignorius *Comm. de ſervis &c.*

Agger Itinerarius, apud Ammianum *lib.* 18. & 19. *Agger publicus*, *l.* 2. *Cod. Theodoſiani, ne quis in palat. maneat & l.* 4. & 5. *Cod. eod. de Itinere mun.* Iter eſt publicum ſeu via militaris, quæ etiam ſimpliciter *Agger* dicta eſt, in *Gloſſ. Agger, ſtrata via publica*; & apud Servium *ad* 5 *Æn. Agger eſt mediæ ſtratæ eminentia coaggeratis lapidibus ſtrata.* V. infra in voce *Via*, & plura in hanc rem, apud Bergerium *de Vijs Imperij*, laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* Salmaſio *ad Solinum*, *Aggeres* dictæ ſunt omnes viæ publicæ ſtratæ, tam in Urbe, quàm extra Urbem. Equidem intra Urbem, in ijs *Aggeribus*, juxta domos arbores plantatas, ut in tecta ſcanderent Zizyphaque imprimis ac tuberes ad hunc uſum expetitas fuiſſe; Malum item Medicam vel citrum, addit. Ita certè Plinius, ubi de Zizyphis ac tuberibus, *Divi Auguſti noviſſimis temporibus in caſtris ſata, baccis ſimiliora quàm malis; ſed* Aggeribus *præcipuè decora, quoniam in tecta jam ſylvæ ſcandunt.* V. Salmaſium *d. l. pag.* 609. Pulchram iſtiusmodi viæ publicæ deſcriptionem habes apud Paulinum Petronium *de vita Martini lib.* 4. *verſ.* 53.

— quà publicus Agger
Porrigit erectam per plana jacentia molem:
Ut via conſtratis ſolidata atque edita ſaxis
Vergeret infuſos in concava ſubdita nimbos,
Et gravis in duro non ſideret orbita colle;
Merſaque ne luteum ſorberent plauſtra profundum:
Sed ſummæ vix dorſa viæ vertigo rotarum
Raderet, haud ullo ſignans veſtigia ſulco,
Sed procul impacti tinnitus prodere ferri &c.

Aggeres Nili, *in Cod. tit. de Aggeribus Nili non rumpendis*, Plinio *moles* dicuntur: Solino *cap.* 32 *tumuli*: *Ubi ingreſſus Leonem ortus Sirios excitavit, emiſſis omnibus tumulis totam fluctuationem erumpere &c.* Tumulus enim idem, quod *Agger*; hinc tumuli in Nilo aggeres ſunt, quæ Græcis Χώματα vocantur, ad emittendas aquas aut avertendas fieri ſolita. Diodorus *lib* 1. Τῆς γὰρ ὑδατοστάσεως φερομένης ἀποτειχίζουσιν αὐτὴν μικροῖς χώμασι, καὶ πάλιν ἀνοίγουσι ῥᾳδίως ταῦτα διαιροῦντες, ὅταν δέῃ συμφέρειν. Dicit autem, *ubi ingreſſus Leonem*, Solinus, rectiùs dixiſſet, *Sole leonem tranſeunte*, ut Plinius de Nili exundatione verba faciens. Per totum enim Leonis ſignum Nilus abundantiſſimè intumeſcit, nec conſiſtit, prius quàm in Virginem Sol transgrediatur. Unde Ægyptii τὴν αὔξησιν Nili picto Leone repræſentabant, ut ſcribit Orus, V. eundem Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 431.

Aggeſtum Terræ, in viliorum ſepulchris. Cùm enim non omnium eſſet, ſepulchra habere ædificata, tam in Judæa, quàm in terra Græca & apud Romanos: vilior turba cadavera ſua factâ ſcrobe defodiebat & *aggeſtâ* deſuper humo cumulabat; quod *Aggeſtum terræ* Latini *Tumulum*, Græci χῶμα vocabant. Super illud autem ſtatuebatur cippus lapideus, Græcè στήλη, qui nomen & elogium defuncti, τὸ ἐλεγεῖον, (quod erat inſcriptio monumentalis) continebat. Sic tumulus cum cippo. ad memoriam defuncti impoſito, dicebatur Μνῆμα, Atticis Σῆμα &c. Qua de re V. plura *infrà*, ut & apud Salmaſium *d. l. pag.* 1219.

Aggravatio, in *Statutis* Synodalibus Nicolai Epiſc. Andegavenſis A. C. 1272. *cap.* 4. Apud Carolum du Freſne *in Gloſſario*, eſt repetita ac iterata excommunicatio. V. quæ ſuprà diximus in voce *Anathema.*

Agiaſmus, Gr. Ἁγιασμὸς, hodiernis Græcis dicitur ritus ille ſeu ceremonia, quâ cujuslibet menſis primâ Dominicâ renovant aquam benedictam, eaque populum aſpergunt; id eſt, *Benedictio* ſeu *Sanctificatio*: Deſiſtunt autem duobus menſibus, Januario ſc. ab ſolennem benedictionem Epiphaniæ, in qua baptiſmum Chriſti celebrant, & Septembri, quo hanc benedictionem transferunt, in decimam quartam ejus diem, propter feſtum Exaltationis S. Crucis; ubi in aſperſione loco aſpergilli frondibus ocymi utuntur. Dicunt enim, ſuper ſpatium telluris, ubi crux Chriſti fuerit defoſſa, ocymum creſcere, ideo Βασιλικὸν, id eſt, *Regium* dictum, quòd juſſu Helenæ crucis inventricis inde eſſet evulſum. V. Dominic. Macrum *Hierolex.* in voce *Aqua Benedicta.*

Agiloſfungi, dicti ſunt, qui erant de genere Ducum Bavariæ, in *L.* Bajvvar. *tit.* 2. *cap.* 20. è quibus omnes Bavariæ Duces olim ſumebantur, §. 3. Meminit eorum *Chron.* quoque Fredegarii *cap.* 52. *Quidam ex Proceribus* (Auſtriæ) *de gente nobili* Ayglolfinga, *nomine Chrodoaldus*, ap. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aginenſes, ab *Aginno* Galliæ in Occitania urbe, dicti ſunt, qui aliàs *Waldenſes*: apud Robertum de Monte in *Chron. A. C.* 1178. citatum eidem.

Agioſymandrum, Græcis recentioribus aliiſque Chriſtianis ſub Turcica tyrannide degentibus, dicitur inſtrumentum ligneum, quod campanæ loco, in convocandis cœtibus, adhibere coguntur; cùm campanarum uſus, ne fortè ſono earum ad rebellionem homines concitentur, à Turcis prohibitus ſit. Ab ἅγιος, *Sanctus* & σημαίνω, *ſignifico*, quaſi Ἁγιοσήμαντρον, *ſacrum lignum*, Cujusmodi lignea inſtrumenta Vett. jam in Orientali Eccl. fuiſſe in uſu, docet Macer ex Synod. VII. ubi dicitur de Anaſtaſii martyris reliquiis: *Cùm ſanctæ civitati* (Cæſareæ) *reliquiæ appropinquaſſent, omnibus ea res fuit declarata & ſignificata. Itaque lætitiâ magnâ profuſi omnes ſurgentes ſubitò, ligneaque ſacra pulſantes invicem obvii facti ſunt.* Sed in funeralibus tantùm fuiſſe adhibita, colligunt quidam ex Cæſario *lib.* 1. *cap.* 4. ubi ait: *Pertuſſaque tabulâ, cùm tam Abbas, quàm cæteri Fratres, ad ejus exequias convolaſſent*, &c. V. eundem Macrum in *Campana*; & infra, in *Simandrum.*

Agioſyderum, V. infrà *Hagioſidirum.*

Agiſulfus, Longobardorum Rex, tempore Gregorii M. Pontif. Rom. pacem cum Romanis fecit: In cujus memoriam compoſuit Pontifex introitus, *loquetur Dominus pacem* &c. qui in Miſſa SS. Gervaſii & Protaſii, in Communione Rom. habetur, quòd eo die pax concluſa. V. Macrum in voce *Introitus.* Aliis *Agilulfus*, V. in hac voce.

Agitare, apud Lampridium in *Commodo*, *Voluit etiam in Circo quadrigas agitare*, verbum Circenſibus Ludis proprium. In his enim *Agitatores* dicti aurigæ, *qui agitandi munus exercebant*, in *l.* 3. *Cod. de Scenicis*, qui equos Curules in Circo agebant & agitabant, *Gloſſ.* Gr. Lat. ἐλάτης ἵππων, *Agitator &c.* Cujusmodi homines, ut & Pantomimi ac Hiſtriones, recenſentur inter homines viles ac infames, in *l.* 4. *Cod. de Spectac.* iique omnino ſunt, de quibus iſta habet Concilium Arelatenſe I. *can.* 4. *De* Agitatoribus, *qui Fideles ſunt, placuit eos, quamdiu* agitant, *à communione ſeparari.* Eadem ſtatuuntur in Arelat. II. A. C. 452. *can.* 20. ubi *Agitatores* ſive *Theatrici* dicuntur, &c. Nempe plerique tales Magicis artibus uti credebantur, ut adverſariorum ſuorum equos in certamine frangerent, & impedirent, ſicq; palmam conſequerentur; quod ex *l.* 9. *Cod. de Maleſic.* colligitur, ut & ex S. Hieronymo in *Vita* Hilarionis, Ammiano item *lib.* 26. & Senatore *lib.* 3. *Epiſt.* 51. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. & hic in voce *Agitator.*

Agitator ſervus, inter eos erat Romanis, è quibus dominus non voluptatem ſolùm, ſed & lucrum facere, operas illorum locando, conſueverat: Tales enim erant, præter alios Artifices, Gladiatores, *Agitatores*, Funambuli, Palæſtritæ, Alii. Et quidem *Agitatoris* ſervi meminit Paulus *JC. l.* 43. *ff. de Action empt. Planè, ſi in tantum precium exceſſiſſe proponas, ut non ſit cogitatum à venditore de tanta ſumma, velut ſi ponas, Agitatorem poſtea factum.* Quæ verba is intelliget, qui apud Suetonium legerit *Cajo cap.* 55. *Agitatori Cythico comeſſatione quadam in apophoretis, vicies HS. collata*: & in Vett. monumentis notaverit præmia decreta *M. Aurelio Diocli Agitatori factionis ruſſatæ.* Pignorius *lib. cit.* V. ſuprà ut & ubi de Ludis *Circenſibus, Factionibus &c.*

Aglibolus, & Malachbelus, Dij Palmyrenorum, quæ Arabiæ olim civitas: Illorum mentio in vet. Inſcr. apud Gruterum pag. 81. ΑΓΛΙΒΩΛΩ ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΛΩ ΠΑΤΡΩΟΙΣ ΘΕΟΙΣ, *Aglibolo & Malachbelo, Patriis Diis*, quæ Palmyrenæ inventa eſt. Sed, cùm de utroque apud vett. Scriptores ſilentium ſit, animales, an naturales fuerint Dii, in obſcuro eſt. Etymon eorum nemo hactenus attulit. Voſſio *Aglibolus* videtur ex Arabicis אג על בל *ag*, *al*, *bal*, h. e. ad verbum, *pone ſuper corde.* Sententia eſt, *Pone cogitationem*, ſive *Animum, adhibe.* Quam Arabicorum iſtorum mentem eſſe, docent Abenezra & Dav. Kimchi. Sic illius Dei nomen fuerit, ſive ex eo, quòd Deus cogitet de nobis; ut ita providentiam ſignet divinam: ſive etiam, quia cogitationes noſtras expleret; unde *renes ſcrutari* dicitur in Scripturis: ſive, quia aſſiduè cogitandum de Deo omnibus; ut nomen hoc homini commendet Dei cultum. Sed & deduci poſſet ex עָגוֹל *agul*, id eſt, *rotundus*, & בַּעַל *baal*, h. e. *potens dominus.* Ut ſit potens rotundi ſive Orbis terrarum, vel orbium ætheriorum ſeu cœleſtium dominus. Sanè Hebræis ſimiliter Deus בַּעַל שָׁמַיִם *baal ſchamaim*, h. e. *dominus cœli*; pro quo Phœnices Βεελσάμην, quod itidem eſt Κύριος οὐρανοῦ, ut ex Philone Byblienſi cognoſcimus. At *Malachbelus* fortaſſe ex מֶלֶךְ, *melech*, i.e. *Rex* & בַּעַל, *baal.* i.e. *dominus*: ut valeat *Dominum ac Rectorem Univerſi.* V. Gerb. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 26. Salmaſio, eorum in antiquo monumento ſimulachra in marmore ſculpta habentur virili habitu, criſpo crine ſuccincta & tæniata, eorumque alterum Lunam pictam in humeris habet & cothurnis innexum eſt, haſtile manu geſtans. Sunt nempe, addit, *Sol & Luna*; nam & Lunam marem Deum eſſe credebant maſculinoque eam nomine ac ſexu nuncupabant plerique Orientis populi, ut videre eſt in hâc voce: Et quidem Μαλάχβηλον, Solem eſſe planè ſibi perſuadet Salmaſius, Ἀγλίβωλον Lunam; ſed quare ita dicti ſint, ambigit, *Notis ad Vopiſcum in Aureliano.*

Agmantum, villa Galliæ, memoratur Aimoino *libr. de tranſlatione SS. Martyrum Georgii & Aurelii in Gallias*, A. C. 858. ubi ſcribit, Uſuardum & Odilardum Monachos, juſſu Hilduini Abbatis, eorum non multo antè ſub Habdaraghmane Rege cæſorum corpora domum detuliſſe, & in munitiſſima Cœnobij ſui (ſancti Germanenſis) villa *Agmanto*, ubi tum pars major fratrum Monaſterii S. Germani, metu Normannorum, reſidebat, loculis

lis incluſa collocaſſe. Vulgò *Ermans.* Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Agminales equi, ſeu *Paraveredi*, ut habetur in *l.* 4. *&* 6. *Cod. Theod. de curſ. publico*, olim dicti ſunt, qui gregatim, *ἀγεληδὸν, agminatim*, prope civitates nutriebantur & habebantur ad curſus publicos. Mentio eorum quoque in *l.* 18. *D. de muneribus & hon. Patrimoniorum munera duplicia ſunt: nam quædam ex his muneribus & poſſeſſionibus ſive patrimoniis indicuntur, veluti* Agminales *equi vel mulæ & angariæ atque veredi.* V. hic paſſim, imprimis ubi de *Angariis, Curſu publico* & *Paraveredis.*

Agnenſis pagi, mentio fit *in Vita S. Pauli*, ſicut & Leonis pagi, id eſt, *d' Ack & de Leon*: in Britannia min. V. Hadr. Valeſium *in voce Batha.*

Agnes, filia Alberti I. Imper. uxor Andreæ, Hungariæ Regis, poſt Patris obitum, in Helvetia plerumque commorata, ſæpè militibus fratris Alberti cum Helvetiis pacis arbitram egit, hisque ſpecie ſanctitatis imponere conata eſt. Ut enim verſuta erat, quoties fratres imparatos videbat, inducias aut pacem conciliavit, ut interea illi militem comparare, & ſe commodè adverſùs Helvetios inſtruere poſſent, cùm interea pre ſe ferret, non alio niſi pacis ſtudio & Helvetiorum commiſeratione, iſta à ſe fieri. V. Simlerum *Deſcr. Helvet.* Spenerum *Syll. Geneal.* &c.

Agnifer, cognomen Præcurſoris Domini. *Præfat. Miſſalis* Hieroſolymit. Eqq. Argentorati impreſſi A. C. 1505. qui liber in Cardin. Brancatii Bibl. Romæ aſſervatur, *In honorem & gloriam Omnipotentis Dei & glorioſæ Semper-virginis Mariæ, nec non* Agniferi *Præcurſoris D. Johannis Baptiſtæ.* Sic autem is dictus eſt, quòd in pictura *Agnum fert*, in ſignum immaculati illius, quem digito monſtravit, exertâ manu; quam antiquitus Antiochiæ aſſervatam, poſteaque Rhodiis Equitibus, à Bajazete Turcarum Imp. muneri miſſam eſſe, hodie verò in Conventuali Eccleſia Melitæ, inter cimelia ſacra, ſervari, dicunt quibus talia ſcribere credereque volupe eſt. V. Macros Fratres in *Hierolexico*, ut & infrà in *Agnus Dei.*

Agnina, in *Gloſſ.* Gr. Lat. *ἀρνειοχρέας*, apud Annam Comnenam *Alexiad. lib.* 8 *pag.* 230. *ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι λύκου ἢ ἀρνειοχρέας ἐδόμεθα. Sed Sole oriente lupinam ſeu* agninam *comedimus*; laudatam Carolo du Freſne *Gloſſar. Agnina* pellis unà cum lana, in veſtium uſum maximè commendata Medicorum filiis, ut quales veſtes, *ῥήνωνας* ſeu *ἀρνακίδας* Græci dixere, non ſolùm plus caloris quàm ovillæ conferant, ſed & dorſo renibusque plurimùm proſint. Cujusmodi veſtimentum rheno eſt, ſi vocis origo ſervatur; nam Græcè *ῥὴν agnus* eſt. Et אמרא *imra* Chaldæis non ſolùm agnum, ſed & veſtis limbum, cui *ἀρνακὶς* aſſuebatur, ſignificat. Sic Pſalm. 133. *verſ.* 2. in Chaldæa paraphr. *Sicut unguentum bonum, quod effuſum ſuper caput, deſcendit ſuper barbam — quod deſcendit ſuper* agnum *veſtis ejus*, id eſt, ſuper oram veſtis ejus agninâ pelle ſuffultam. Græci habent, *ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος*, quod ferè idem eſt. Nam *ὤα, ὦα, ὄα*, primò *μηλωτὴν, vellus* ſignificavit, ſeu *ovis pellem cum lana.* Secundò ſic dicta eſt *ora veſtis* cum hujuſmodi pelle aſſutâ; hoc enim moris fuiſſe priſci, docent Etymologus & Cyrillus in *Lexico* nondum edito. Hinc Euſtathius in *Iliad.* ξ. *Οἱ παλαιοὶ καὶ τοιούτοις εἰς δέρμα προσερράπτον, ἵνα πκίστα τρίβοιντο τὰ κάτω τοῦ ἱματίου, Priſci etiam talibus ovillam pellem adſuebant, ut quàm minimè inferiora veſtium attererentur*, &c. Sed *lana* potior in veſtibus uſus fuit. Unde Salomon Proverb. *cap.* 27. *verſ.* 26. *Agni in veſtitum tuum*: ubi *agnorum* nomine non *κώδια* vel *ἀρνακίδες*, i. *agninæ pelles* intelliguntur, ut loco cit. aliàs hircis hic eos non opponeret Rex Sapiens, quo modo opponit, cùm addit, *& hirci ſunt in pretium agri.* Pelles enim caprinæ, æquè ac ovillæ in veſtium uſum adhibentur & utrisq; comune nomen melotæ. *Agni* igitur *in veſtium tuum* i. *agnorum lana*, vel ovilla. Quamvis enim alicubi etiam è pilis caprinis panni texi conſueverint, tamen id infrequentius eſt, neque in Judæa receptum fuit. Et quidem agni nomen Chaldæum אמר *immar* à lana deductum eſt, quæ in matribus quidem villoſior eſt. Theocritus *Idyll.* 12.

> — *Ὅσσον ὄϊς σφετέρης λασιωτέρη ἀρνός,*
> *Quanto ovis agno ſuo villoſior eſt.*

Sed in agnis eſt tenuior & tactu mollior, atque eo ipſo plus in pretio. Proinde Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 38.

> *Puella ſenibus dulcior mihi cygnis,*
> *Agnâ Galeſi mollior Phalantini.*

Aut *Phalantini* potiùs, quia ad Galeſum amnem Tarentum condidit Phalantus, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. L. II. cap.* 43. V. quoque infrà in *Pallium.*

Agno, monetam auream ſignavere Franci, jam inde à Ludovici IX. temporibus. Et quidem *Denarii aurei cum Agno*, Gall. *Denier d' or à l' Aignel*, typum exhibet du Freſne *in Gloſſ.* ubi de *Moneta.* Philippus dein Rex, cæteris monetis prohibitis, præter Turonenſes, Pariſienſes & Burgenſes, *Florenos ad Agnum* cudi juſſit, A. C. 1313. Similiter ſub Ludovico Hutino, omnis moneta præter auream *cum Agno* vetita eſt. A. C. 1314. ſub Philippo poſtea Magno & Carolo Pulchro, ibidem *Denarius cum Agno*, in uſu fuit cum inſcript. KLS REX, ſub Agno, circa A. C. 1323. Exin Johannis R. principatu iterum cuſi ſunt denarii, in quibus effictus *Agnus*, quem *Dei* dicunt, ſub cujus pedibus ſcriptum, JOH. REX, cum Inſcr. AGNVS. DEI. QVI. TOLLIT. PECCATA MVNDI. MISERERE. NOBIS. in averſâ parte cruce florigerâ expreſsâ, cum 4. liliis, uno ſc. in angulo quolibet, Gall. *Deniers à Aignel d' or fin.* Sub eodem *Semiſſes Denariorum ad Agnum*, vulgò, *Demi-Deniers à l' Agnel*: Poſt quem, ſub Carolo VI. *Agni aut parvi Agni*, Gall. *Moutons ou petits Moutons*, vett. *Agnis* ſimiles prodiere, præterquam quòd ſub Agno ſcriptum eſt, K. F. RX. De quorum omnium valore aliisque huc pertinentibus V. Carolum du Freſne *loco cit.* ut & infrà in voce *Multo.*

Agnorum juge ſacrificium, in V. T. celebre fuit, quo viz agni duo in dies offerebantur, unus manè, alter veſperi Exodi *cap.* 29. *verſ.* 38. donec id morte ſua CHRISTVS, cujus victimam æternæ virtutis pro nobis offerendam id ſacrificii Iſraelitis ſignificaverat, abolevit, juxta prædictionem Danieli. *cap.* 9. *verſ.* 26, 27. Erat autem agnus ſacrificio aptus, jam ab octavo die. Ita namque ſtatutum in Lege Exod. *cap.* 22. *verſ.* 30. *Septem diebus ſit cum matre ſua & die octavo reddes illum mihi*, V. quoque Levit. *cap.* 22. *verſ.* 27. Quibus Moſis legibus confer hæc Plinii *lib.* 8. *cap.* 51. *Suis fœtus ſacrificio die quinto purus eſt pecoris die octavo.* Itaque, cùm in lege toties *agnum anniculum* Deus ſibi poſtulat offerri, non ſignificatur agnus præcisè *ὀκταήμερος*, ſed agnus ab octavo die usque ad annum completum. Bochartus *Ibid. cap.* 46. Anno verò ſecundo tales hoſtias ideo non accepit Deus, quia tum demum puræ & intactæ eſſe deſinunt, cùm libido tum accendi in iis ſoleat, Ariſtoteles *lib.* 5. *cap.* 14. Ut igitur non aberrarent hîc Judæis, pecorum natalia ephemeridibus ſuis inſcripſiſſe, credibile judicat idem Bochartus *Ibid. cap.* 50. quem de *Agnis* in genere, *Agno* inprimis *Paſchali* fusè agentem, V. *lib. d. cap.* 43. *& ſeqq.*

Agnos, adde: Phrynichus, referente Stephano, ad Attalidem tribum refert; quam ſententiam confirmat *Inſcr.* XIII. *Tribuum*, cujus meminit Sponius. Sed, cùm Attalis unà fuerit ex recentioribus Tribubus, facilè fieri potuit, ut *Demus* hic vel Acamantidi, vel Demetriadi, quæ poſtea *Ptolemais* appellata eſt, dempta fuerit, ut Attalidi tribueretur. Nomen ei ab arbore *Agnuscaſtus*, cujus magna ibi copia. Hinc ortus, *Agnuſius* dictus eſt. *Inſcr.* Athenis,

> ΛΥΣΙΚΛΗΣ ΒΙΟΤΤΟΥ ΟΗ
> ΘΕΝ ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΟΙΝΗΙΣ
> ΦΥΛΗ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝΙΚΑ
> ΠΑΜΦΙΛΟΣ ΑΓΝΟΥΣΙΟΣ
> ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ ΚΗΦΙΣΟΔΩ
> ΡΟΣ ΗΡΧΕΝ.
> LYSICLES FILIVS BIOTTI OE
> ENSIS EDIDIT LVDOS OENEIDIS
> TRIBVS JUVENTVS VICIT
> PAMPHILVS AGNVSIVS
> COMPOSVIT CEPHISODO
> RO ARCHONTE.

Uti interpretatur Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Tom. III.*

Agnus, Græcis vocatur calicis in Euchariſtia velum, fortaſſe quia in eo *Agnus* pingebatur. Idem & *Aër* dictum, ut vidimus. Hinc Germanus Patr. C P. in *Theor. Velum, Aër ſive* Agnus *eſt, & dicitur eſſe vice lapidis, quo munivit Joſeph munimentum, quod obſignavit.* Eodem velo antiquitus apud Latinos Græcosque Sacerdotis faciem moribundi cooperiri fuiſſe ſolitam, refert Gregorius Pontif. cognom. *Magnus, in Evangel. Homil.* 37. Domin. & Car. Macri *Hierolex.* in *Velum.*

Agnus Aureus, inter ornamenta Eccleſiarum recenſetur, apud Anaſtaſium *in Vitis Pontif.*

Agnus Dei, in Communione Rom. precatio dicitur in Miſſa, à Sergio Papa ordinata: quam tamen aliqui antiquiorem faciunt, id ſolùm Sergio tribuentes, quòd ter *Agnus Dei* in Miſſa proferri voluerit, cùm antea ſemel tantum diceretur. In hujus prolatione, omnes, qui ſunt in Choro, genua flectunt, &c. V. Macros Fratres *Hierolex.* in hac voce, ut & in *Genuflexio.* Sed & numiſmata ſacra ex cera confecta, in eadem Communione, *Agnus Dei* vocantur, eò quod *Agni* figuram, in ſymbolum Chriſti patientis, habent impreſſam; cujus rei hiſtoriam verbis Sirmondi *ad Ennodium*, ſic tradit du Freſne: *Mos erat, ut ex cereo Paſchali, qui Sabbato Sancto conceptis precibus ſacratus fuerat, particulæ decerperentur, ac populo die Dominicâ poſt Albas, poſt S. Communionem diſtribuerentur, unde ſuffitum in ædibus ſuis facerent, vel agros vineasque munirent adverſùs Dæmonum præſtigias, aut contra fulgura ac tonitrua. Qui quidem mos olim extra Urbem duntaxat: Romæ enim cerei Paſchalis vice ceram oleo perfuſam benedicebat Archidiaconus, inde particulas in Agnorum effigiem expreſſas aſſervabat, populo ſimiliter, die quâ dictum, dividendas. Unde origo poſtmodum data cereis Agni cæleſtis imaginibus, quæ à Pontificibus ipſis anguſtiore ritu conſecrari cœperunt*; ut paſſim *Ordo* Rom. Alcuinus *de Officiis div.* Durandus *Ration. lib.* 6. *cap.* 79. Amalarius, Alii. *Chron.* Dolenſe editum à Labeo, A. C. 1306. *Clemens PP. V — Agnus Dei magnam copiam conſecravit.* Et narrat Zucchius in *Hiſtor.* Mogunt. *Gregorium M. Theodelindæ Agilulfi R. uxori bina iſtiusmodi numiſmata — miſiſſe auro alligata, quæ adhuc in ea civitate conſerventur* &c. Cùm verò antiquitus diſtribui conſueverint,

ut Amalarius ſcribit, *infra Octavam Paſchæ* & variè variis temporibus conſecrari: hodie Papa primo Pontificatûs ſui anno illa benedicit, deinde quolibet ſeptennio eodem ritu defungitur, ad Octavam Paſchæ. Sacriſta tamen, auxilio Clericorum & Religioſorum ea ante annum præparat ac Pontifex feriâ tertiâ Paſchæ indutus amictu, albâ, cingulo, ſtolâ & mitrâ, aquam benedicit, infundens balſamum & chriſma, dicitque aliquas preces in Ceremoniali deſcriptas; dein linteo præcinctus, cum Cardinalibus ſimiliter aſſiſtentibus, immergit illa in aqua benedicta, ac extracta extendit ſupra munda mantilia, ut exſiccentur; ubi Papa illis denuo benedicit. Poſtea in capſis reponuntur & conſervantur, uſque ad Sabbatum in Albis; quo die, dicto in Miſſa *Agnus Dei*, & peractâ communione, Subdiaconus accedit ad ferendum pollubrum his numismatibus refertum, præcedente cruce & ad portam ſacelli Pontificii perveniens, altâ voce hæc verba intonat: *Pater ſancte, iſti ſunt Agni novelli, qui annuntiaverunt vobis Alleluja; modò veniunt ad fontes, repleti ſunt charitate, Alleluja.* Eadem verba repetit in medio Sacelli & tertio tandem ante ſolium Pontificis: quæ poſtmodum Papa Cardinalibus primò diſtribuit, qui intra ſuas mitras ea recipiunt: Inde donantur Epiſcopis aliisque Prælatis: quas ceremonias Gregorium M. inſtituiſſe narrat VValfridus *cap.* 22. exponit Albinus Flaccus *de divin. Offic.* Virtutes, quas præfata Eccleſia Rom. hiſce numismatis cereis tribuit, eadem planè ſunt, quas *Agno illi immaculato, qui tollit peccata Mundi*, ſoli adſcribunt ſacræ Pandectæ; ut ex verſibus videre eſt, quos unà cum tribus *Agnus Dei*, Græcorum Imperatori dono miſit Urbanus V. ita ſonantes:

Balſamus & munda cera cum chriſmatis unda
Conficiunt Agnum; *quod munus do tibi magnum.*
Peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis, & angit,
Prægnans ſervatur ſimul & partus liberatur.
Dona defert dignis, virtutem deſtruit ignis,
Portatus mundè, de fluctibus eripit undæ.

Hinc *in ſacris ſolummodò conſtituti poſſunt ea tangere*, ut habet Azor *cap.* 9. *quæſt.* 31. eaque coloribus ornare ſub pœna excommunicationis, ex *Conſtitut.* Gregorii XIII. de anno 1572. prohibetur: uti nec vendere illa licet, Ricciull. *Lucubr. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. &c. V. Fratres Macros in *Hierolex.* ut & Car. du Freſne *Gloſſar.* Bullis Ethnicorum ſucceſſiſſe Baronius ait *ad A. C.* 58. *ſect.* 76. *Cùm infantibus ſuis Gentiles bullas ad avertendas faſcinationes re turpicula conſignatas, vel aliis ſuperſtitionibus auctas collo ſuſpenderent, ad eas abolendas —— placuit, ſuperſtitione in Religionem mutatâ, ex ejusmodi ſacris ceris bullas confici, quas,* Agni *Chriſtum referentis imagine inſignitas, geniti in Chriſto geſtarent.* Patres verò VI. Concilii Conſtantinopolitani, Chriſti imaginem in *Agnis* ſculptam improbarunt, dicentes: *Quòd ſint figuræ & umbræ Legis veteris, jubentque ut Agnus Dei humanâ tantùm figurâ repræſentetur.* Ubi Caranza, *Prohibuerunt Spiritum Sanctum in columba figurari & Magos ſub ſtella & Chriſtum ſub veteri agno, ſed humana formâ.* Adjiciam hoc unum de vocis priori ſignificatu, quod Alcuinus habet: *Sergius PP. inſtituit, ut tempore confractionis Dominici Corporis,* Agnus Dei *à Clero & Populo decantetur.* Et quod Baronius, poſtquam ter ut proferretur, inſtitutum eſſet, ter quoque *Miſerere mei* in fine fuiſſe additum; donec ob continua ſchismata & calamitates ediceretur à Johanne XXII. ut tertiâ & ultimâ vice ſubjungeretur, *dona nobis pacem*: veterem tamen in Baſilica Lateranenſi hodieque retineri, in *Annalib. Eccleſ.* ad A.C. 701. ex Auctoribus citatis.

Agnus Dei, effictus in moneta Joannis Franciæ R. V. *ſuprà.* Cujusmodi monetæ, Galliæ Regibus olim uſitatæ, originem arceſſit Peireſcius, ab inſigni hoc vexillorum præcipuo, quo cruce ſignati contra Albigentes in bello uſi. Namque inde *Agnus Dei*, pro inſignibus, toti etiam Franciæ Clero, & compluribus Eccleſiis Cathedralibus, ipſique urbi Toloſanæ manſit. Sed & Hiſpaniam ſuos habuiſſe *Agnos* Dei, memorant Covarruvias *de Vett. numiſmatum collatione cap.* 5. *num.* 9. & Mariana *lib. de Ponderibus & Menſuris cap.* 22.

Agnus Paſchalis, illuſtris CHRISTI venturi, in Vet. Teſt. typus, V. infrà *Paſchalis Agnus.* Hic illud ſolùm indigito, quo pacto *Agnus* ille in furno accenſo aſſatus DOMINI noſtri crucifixionem repræſentaverit. Non enim ſolùm aſſandus erat *Agnus*, ut figuraret ardorem iræ divinæ in impios, quo Meſſiam torreri oportuit, ad expianda electorum delicta, quorum ſe vadem ſtiterat, unde graves illæ querelæ, *Pſalm.* 22. *verſ.* 15, 16. Sed & ipſe aſſationis modus magnum hic momentum habuit, qui in Maimonide ſic deſcribitur, *lib. de Paſchate cap.* 8. *ſect.* 10. *Cùm eum aſſant, à medio ore uſque ad pudenda transfigunt eum veru ligneo & ſubjecto igne in medio furno ſuſpendunt.* Illum igitur ut aſſarent, non verſabant in veru ferreo, more noſtro, ſed veru ligneo transfixum ſuſpendebant, quod Chriſtum in cruce pendentem utcunque referebat. Maximè ſi hæc Juſtini vera ſunt, *Dial. cum Tryphone*, Τὸ γὰρ ὀπτώμενον πρόβατον, σχηματιζόμενον ὁμοίως τῷ σχήματι τοῦ σταυροῦ ὀπτᾶται, εἷς γὰρ ὄρθιος ὀβελίσκος διαπερονᾶται ἀπὸ τῶν κατωτάτω μερῶν μέχρι τῆς κεφαλῆς, καὶ εἷς πάλιν κατὰ τὸ μετάφρενον, ᾧ προσαρτῶνται καὶ αἱ χεῖρες τοῦ προβάτου. *Agnus enim aſſus, in figuram cruci ſimilem conformatus, ad ignem torretur. Nam veru unum ab infimis partibus ad caput uſque adactum perfigitur & aliud rurſus ad interſcapilium, cui appenduntur agni manus (ſeu pedes anteriores.)* Quidni verò illi hac in parte credimus, viro non ſolùm ſancto, ſed & rerum Judaicarum peritiſſimo, ut qui Sichemis, Patre Samaritano, natus eſt, Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib.* 2. *cap.* 50. Similem planè aſſandi agnum ſeu ovem ritum hodieque, apud Tartaros quosdam ſolenni in feſtivitate, perdurare, memorat Joh. Baptiſta Tavernier *Itinerar. Perſ. & Ind. Part. I.* eique iconem operi ſuo inſeruit, quam quis credat ex ipſis Juſtini verbis expreſſam.

Agnus Paſchalis, in Eccleſia Rom. hodie dicitur, qui *juxta Romanam auctoritatem in Paſcha benedicitur, non ad altare, ſed ad communem menſam*, ut eſt in Micrologo *cap.* 54. Benedictionis formulam exhibet *Ordo* Romanus. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Agogæ, foſſæ Hiſpanis dictæ, in quibus aurum eruebatur apud Plinium, vox Græca: Græcis enim nominibus adeò concepta erant omnia aurariæ μεταλλείας in Hiſpania vocabula, ut foſſas etjam vocaverint *agogas.* Aurum verò ipſum foſſione ſic quæſitum dixerunt *arrugiam*, pro *origam*, quod itidem ex Græco ὀρυγὴ, & diſtinguitur a ramentitio, quod ἄπυρον dicebant & οὐ ψηγματ@-. V. quæ hanc in rem affert Salmaſius *ad Solinum pag.* 1076.

Agonales Salii, dicti ſunt duodecim Sacerdotes, quos Numa Pompilius Marti cognom. *Gradivo* conſecravit: Iidem *Palatini*, à monte cognomine, item *Quirinales* appellati ſunt, V. in voce *Salii.* Quemadmodum & montem Quirinalem *Agonalem* quoque vocatum legimus.

Agones Capitolini, à Domitiano Imp. primùm inſtituti ſunt, die 22. ejus & Sergii Cornelii Dolabellæ Conſulatu, exemplo ludorum Olympicorum. Celebrabantur proin ſimiliter quinto ſemper anno, certabantque in iis omne genus Artificum. In illis & Statius, poſt incredibilem totius urbis expectationem, tandem Thebaidem ſuam recitavit: Sed coronam non impetravit. Unde Juvenalis,

—— —— *Sed cùm fregit ſubſellia verſu,*
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agaven.

Hunc agonem caveſis confundas cum agone Albano, ab eodem Imper. inſtituto. Nobilior enim Capitolinus, adeò ut Romæ non per luſtra, ſicut antea magnum annum, ut vocabant, ſed per Capitolinos agonas ſupputarent: quod uſque ad tempora ſua obtinuiſſe, memorat Capitolinus: Cæterùm ſemper agon ipſe Romæ manſit, ut in eo Poëtæ, Rhetores aliique ab ipſo Imperatore coronam capeſſerent: Unde fortè laureatorum Poëtarum mos manavit. Donabantur autem, qui in agonibus Capitolinis vicerant, coronâ & ramo lemniſcatis aut torque involutis: Secundorum verò coronæ & palmæ ſine lemniſcis erant: ut ex Auſonio liquet,

Et quæ jamdudum tibi palma Poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

Sed & diſtinguendi ſunt *Agones* ritum à ludis Capitolinis, qui, annitente Camillo, in honorem Jovis Capitolini, pro Capitolio à Gallorum furore ſervato, à Senatu Rom. inſtituti leguntur apud Liv. tum à ludis Quinquennalibus, quos Auguſtus inſtituit, in memoriam victi apud Actium Antonii, qui proin *Actiaci* quoque appellati ſunt, V. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 18. *&c.*

Agones Iſelaſtici, *Periodici* &c. V. *infrà.*

Agoniſtarcha, in vett. Gymnaſiis, is fuiſſe videtur, qui certaminum publicorum Præfectus erat, quive in Amphitheatris & Gymnaſiis, ubi Athletæ, in publico, ludos prodituri, prius exercebantur, munus ſuum obibat. Ejus habetur mentio in hac vetuſta inſcriptione, apud Ligorium:

APOLLINI. INVICTO.
SACRUM.
M. AURELIUS. M. AUG.
LIB. APOLLONIUS.
AGONISTARCHA. COM
MODIANUS.

Diverſus certè erat à Gymnaſiarcho, & Xyſtarcho, quorum ille inter Gymnaſiorum Miniſtros primum, hic ſecundum obtinebat locum, ut & à Præfecto ludi, Gymnaſte, Progymnaſte, Pædotriba, de quibus omnibus V. accuratè diſſerentem Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn lib.* 1. *cap.* 12.

Agoniſtici, Donatiſtarum ſectæ in Africa ramus, qui pervagati ad caſtella oppidaque tempore nundinarum, fingendo ſe juſtitiæ miniſtros eſſe, varia ſcelera committebant. Horum meminit Optatus Milev. *lib* 3. *Præcones per vicina loca & per omnes nundinas miſit Circumcelliones,* Agoniſticos *nuncupans.* Iidem *Montenſes*, Romæ præcipuè, nuncupati ſunt, eo quòd in montibus cœtus ſuos habebant. *Circuitores* quoque, *Circelliones, Catropitæ, Coropitæ &c.* dicti ſunt V. Macros Fratres in *Hierolex.*

Agonotheta, Gr. Ἀγωνοθέτης, apud Æl. Spartianum, in *Adriano Cæſ. Multa in Athenienſes contulit & pro* Agonotheta *reſedit*; in Ludis nempe Liberalibus, ſeu Dionyſiis, quæ ille celebraverat jure Magiſtratus, quem olim maximum apud Athenienſes geſſerat, id eſt, Archontis. Scribit enim Pollux τὸν Ἄρχοντα præſidere Liberalibus ſolitum: Ὁ δὲ Ἄρχων διατίθησι μὲν Διονύσια καὶ Θαρ-

θεωρῆσαι μετὰ τῶν Ἐπιμελητῶν, *Archon celebrat Dionyſia ſeu Liberalia & Thargelia, cum Curatoribus.* Addit Dion, de eodem Adriani jam Cæſaris facto, verba faciens, ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ, ſc. ἐσθῆτι, id eſt, in *veſte*, quam de more geſtare Archontes conſueverant, quoties Dionyſiis præſiderent. Cujuſmodi veſtem. Suetonius in *Domitiano* vocat *Græcanicam togam* ἀνάλογον & eodem planè modo ac Tertullianus Togam Rom. vocat *Pallium teres:* quia Toga Romanis, quod Græcis Pallium. Suetonii verba ſunt, *Certamini præſedit crepidatus, purpureaque amictus togâ Græcanicâ, capite geſtans coronam auream* Sed apud Græcos, pro genere ludorum, diverſa *Agonothetæ* veſtis fuit; Nam in alia Muſicis præſidebant, in alia Gymnicis, ut alibi Dioni notatum. Neque verò ubiq; *Agonothetæ* ἀγωνοθετοῦσι ſeu *præſidebant:* nam in Ludis ſacris univerſæ Græciæ communibus ſeu Panelleniis, Hellanodicis præſidentibus, ad lævam ſedebant Athlothetæ. Caſaubonus & Salmaſius *Not. ad Spartian.* in *Gloſſ.* Gr. Lat. Ἀγωνοθέτης, *Munerarius* dicitur, de qua voce multa habet P. Faber *Agon. lib.* 1. *cap.* 18. Apud recentiores verò Scriptores, pro *Agoniſta*, bellatore ſeu pugile, vocem ſumi, docet du Freſne *Gloſſar.*

Agoranomi, Vide infrà in *Foro*, item *Sitophylaces.*

Agotus, vulgò *l'Agout*, amnis Galliæ, in Aquitania, alluit Vaurum *la Vaur*, multosque amnes defert in Tarnem, qui in Garumnam cadit, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Apamiæ.*

Agraria, adde: Primùm à Sp. Caſſio tertiùm Conſule anno U.C. 277. promulgata proferri non potuit, neque unquam ſine maximis Reip. motibus fuit agitata. Ejus varia fuere capita, ſed præcipuum id, quod poſſeſſores vetere agrorum poſſeſſione exturbabat: ut illa Licinia Tribunicia, *ne quis plus D. jugera agri poſſideret, cætera plebi divideret*; eam pertulit anno 385. atque mox, quòd filium emancipando, mille jugerum poſſideret & legi fraudem feciſſet, ſua lege X. mill. æris damnatus eſt Auctor. Ab hac deinceps quieta civitas fuit usque ad T. Gracchi Tribunatum, qui legem Liciniam, quantumvis nobilitate, quæ per eam ſedibus patriis movebatur, refragante, pertulit, anno U. C. 620. &c. Plura V. apud Th. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 8.

Leges Agrariæ præcipuæ.

Appuleja, lata anno U.C. 653.	Licinia anno 377.
	Ælia Licinia.
Bæbia.	Livia.
Caſſia an. 267.	Martia.
Cornelia an. 673.	Rubria, poſt captā Carthaginem.
Flaminia an. 525.	Sempronia duplex an. 620.
Flavia.	Servilia an. 690.
Julia an. 691.	Thoria.
Titia &c.	

Agrariæ, vigiliæ ſeu excubiæ. Modeſtus de *Vocabulis Militar. Sive ad vigilias vel* agrarias *faciendas, ſive ad opus aliquod, vel ad curſionem campi exeunt milites* &c. Scriptor Tacticus, poſt *Notit. Imp. cap. penult. Vigiliis &* agrariis *exercendis.* Hinc *vigilias & Agrarias* jungit quoque Vegetius *lib.* 2. *cap.* 22. *& lib* 3. *cap.* 8. facitq; mentionem *Stationum agrariarum*, Ammianus *lib.* 14. 16. 25. 31. A verbo *agrare*, quod idem ac compoſitum, *peragrare*, περιοδεύειν, περιέρχεσθαι, & apud recentiores Græcos ἀγραρεύειν, *circuire.* Heſychius, ἀγραρεύειν· περιέρχεσθαι, &c. Inde *Agrarienſes*, in *l. un. Cod. Theodoſ. de Luſoriis Danubii*, navigii ſpecies: ſic dictæ, quòd *agrarias*, id eſt, vigilias & excubias exercerent. Quomodo Byzantini quoque ἀγράρια vocabant naviculas aut lembos, quibus Imperatores fretum CP. emetiebantur, cùm peregrè ibant & in ſuburbana palatia ſecedebant, de quibus non ſemel Conſtantinus Porphyrog. *de Adminiſtr. Imperii cap.* 51. & Anna Comnena *lib.* 6. *&* 7. Sed & erant *Agraria*, naves piſcatoriæ: ἁλιευτικὰ ἀγράρια, apud Theophanem; eadem quæ Nicetæ, τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν, *piſcium capturæ inſervientes, in Iſaacio Angelo lib.* 1. *num* 6. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Henricum Valeſium de vocis etymo, & Salmaſium *ad Spartian.*

Agrariæ Viæ, quæ & *Vicinales*; V. infrà, *Publicæ viæ.*

Agrarius Mergus V. ſuprà *Ærarius.*

Agreſtis, nomen proprium Panis, in *libro de Agror. Fin. Nam omnis poſſeſſio tres Sylvanos habet, unus dicitur Domeſticus, poſſeſſioni conſecratus: alter dicitur* Agreſtis, *Paſtoribus conſecratus: tertius dicitur Orientalis; cui eſt in confinio lucus poſitus, à quo inter duo pluresvè fines oriuntur.* Sunt enim qui Panem eundem cum Sylvano faciant; ſed *Domeſtici* epitheton nil ad Panem, qui totus erat ruſticus Deus. *Agreſtis* verò paſtoralem ſignificat & proprium Panis eſt, qui *ovium cuſtos* Poëtæ dicitur & *curare oves oviumq́; Magiſtros.* Apud Athenienſes certè Ἀγρεὺς vocabatur, id eſt, *Agreſtis* vel *Paſtoralis:* Sed & Ariſtæi apud Arcades idem epitheton fuit, ubi Ἀγρεὺς & Νόμιος Ἀπόλλων, *Agreſtis* vel *Paſtoralis Apollo* cognominatus eſt, ut interpretatur Servius. Hunc verò *Faunum Agreſtem* appellatum Ovidio Vir eruditus ex iſtis autumat,

—— *Nec dum degrandinat, obſit*
Agreſti Fauno ſuppoſuiſſe pecus.

Sed recta ibi lectio, *Agreſti Fano* &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 414. qui interim Silvanum & Pana diverſos eſſe, pluribus *ibidem* probat.

Agrioleontes, legit apud Capitolinum in *Gordiano III.* Scaliger, ubi alii habent *Archoleontes*; intelligitque hoc nomine Leones feros, qui manſuetis opponuntur; & certè videtur locus favere, qui ſic habet: *Fuerunt ſub Gordiano Romæ —— leones manſueti* 60. —— *agrioleontes* (ut Scaliger legit) 10. Sed non probat viri lectionem Salmaſius, cùm Vett. codices habeant, *arcoleontes*; Unde is, mutatâ unâ literâ, ſcribit, *Argoleontes*, h. e. albi leones: quorum meminit Alexander *Epiſt.* ad Ariſtotelem, V. *infrà.*

Agrippa M. Sic repone:

Reges Judæorum.

Agrippa I. Magnus, cogn. *Herodes*, fil. Ariſtobuli ex Berenice, Romam miſſus, paulo ante mortem Herodis Antipæ, Patrui ſui, ingenio & manu liberali, plurimorum in Tiberiana aula, Antoniæ inprimis, quæ Druſi uxor erat, animos ſibi conciliavit. Sed quia ſupra ſortem largus erat, ſumptibus impar Româ diſceſſit; quò cum poſtea reverſus eſſet, quòd amicitiam cum iis, qui Tiberio ſuſpecti erant, contraxiſſet, in vincula conjectus eſt. Inde à Cajo Caligula liberatus, auream pro ferrea catenam accepit; quam, ut ſe gratum teſtaretur, in Templo Hieroſolymitano appendit, & ditiones Philippi, conceſſu Imperatoris, occupavit. Acceſſere poſtea, quæ Herodes Antipas poſſederat, quibus Claudius Imp. Samariam Judæamque ſuperaddidit, Joſephus *Antiqq. Judaic. lib.* 18. *&* 19. Ut rem genti faceret gratam, S. Jacobum Apoſt. gladio interfecit, & Petrum in carcerem detruſit, Act. *cap.* 12. Tandem, cùm bellum meditaretur contra Sidonios Tyriosque, Cæſareæ, ab adulatore populo, honoribus divinis mactatus, cùm minimè refragaretur, neque gloriam Deo cederet, ab Angelo percuſſus, vermibus eſca vivus factus eſt, A. C. 40. Ib.

Agrippa II. fil. Herodis Agrippæ, ultimus Judæorum R. ſucceſſit Patri anno æt. 17. ſub tutela Cuſpii Fadii, ei à Claudio Imp. additi, à quo Chalcidem quoque nactus eſt, A. M 4011. C. 49. cui poſtea alias quatuor urbes Nero adjecit. Vir fuit prudens, Hebræè Latineque doctus, maritus Berenices, de qua Juven. *Sat.* 6. Cum hac Cæſaream venit, ut S. Paulum Apoſt. qui ibi captivus detinebatur, videret audiretque, V. Actor. *cap.* 25. *verſ.* 3. Poſtea, ob lenitatem ſuam, in tantum ſuæ gentis pervenit odium, ut lapidibus in eum conjectis illum pellerent, poſtquam futuras calamitates præſagâ mente illis prænuntiaſſet. Romam itaque delatus cum uxore, Veſpaſiani conſilio, ſententiam novi Principis de bello Judæorum ſciſcitatus eſt. Poſtea, creato à legionibus Imperatore Veſpaſiano, per occultos ſuorum nuntios excitus ex urbe, ignaro adhuc Vitellio, celeri navigatione ad Veſpaſianum ſe recepit. Sub eo Hieroſolyma exciſa; ipſe Tito & Veſpaſiano honoratus, Romæ obiit, poſt excidium Urbis an. 30. C. 100. V. Joſeph. *Antiqq. Jud. lib.* 20. *Belli Jud. lib.* 2. *&* 3. Egeſippum *lib.* 4. *cap.* 21. Tacit. *Hiſtor.* 2. 81. Dion &c.

M. *Agrippa* Conſularis, patruus Severi Imp. apud Æl. Spartianum in *Vita* hujus.

Agrippiana Septa, locus Romæ, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Baſilicam Alexandrinam inſtituerat, inter Campum Martium* & Septa Agrippiana, *in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita ut tota columnis penderet.*

Agrippina, uxor Germanici, adde: Ejus icon aſſervatur in Muſæo Kircheriano Romæ, uti legitur in *Collegii Romani Soc. Jeſu Muſæo edito A.C.* 1678. *Amſtelodami.*

Agrippus Hiſtrio, cujus meminit Jul. Capitolinus in *Vero, Habuit &* Agrippum *hiſtrionem, cui cognomentum erat Memphi, quem & ipſum è Syria, velut tropæum Parthicum adduxerat*, quem *Apolauſtum nominavit:* aliis ſcribitur *Agrippas* ſeu *Agrippinus.* Sed nomina hæc purè Romana ſunt; hic verò hiſtrio de gente Syrorum: Unde & *Memphis* illi cognomentum, & *Agrippus* nomen. Ἄγριππος autem nomen Græcum; ſed & Ἀγρίππας potuit dici, aliter tamen libri omnes. An verò *Agrippus* hic idem ſit cum Apolauſto, cujus mentio in *Inſcr.* vet. Romani lapidis, V. infrà.

pro *Agrorum* fructibus, preces ad Deos Ethnici ſaniores fudiſſe paſſim leguntur; quam eandem in rem ſacrorum Solennia publicè inſtituta, Romæ Feriæ Sementinæ, Arvalia (quæ qui curabant, *Fratres Arvales* dicti) alia, ut R. Hoſpinianus pluribus docet *de orig. Feſtor. cap.* 8. *fol.* 52. & *ſeqq.* V. quoque Car. Sigonium *de antiq. Jure Civ. Rom. lib.* 1. *cap.* 19. & Jac. Gotofredum *Diſſertat. de interd. Chriſtian. cum Gentil. num.* 1. *pag.* 9. Sed & meſſes opimas feracesque vindemias eos à Diis ſuis petiiſſe, Arnobius auctor eſt *adv. Gentes lib.* 6. Iſtiusmodi precum formula illuſtris occurrit, apud Ovidium *Faſtor. lib. I.* ubi curam agrorum Diis, qui (ut iſti putabant) iis erant præfecti, commendans, precatur:

Frugibus immenſis avidos ſatiate colonos,
Ut capiant cultûs præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus,
Nec nova per gelidas uſta ſit herba nives.
Cùm ſerimus, cœlum ventis aperite ſerenis,
Cùm latet, ætheriâ ſpargite ſemen aquâ.
Neve graves cultis, Cerealia dona, cavete,
Agmine læſuro depopulentur aves.
—— — *Creſcat ſemen rubiginis expers,*
Nec vitio cœli palleat ægra ſeges.

Et neque

Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos vitiantibus Agri,
Nec ſterilis culto ſurgat avena ſolo.
Triticeos fœtus, paſſuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager &c.

V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil purior. cap.* 16. § 14.

Aguilara; nomen dominii in Caſtellano Regno, ſub proprio Com. ex familia Arellanorum. In hac enim Joann. Ramirus *de Arellano*, gratiſſimus Henrico II. R. ab ipſo, dominiis *de los Cameros, Aguilar* &c. donatus eſt: in cujus poſteris Alfonſus Ramirus Comes I. *de Aguilar* creari meruit; pater Alfonſi Ramiri, qui Dominos *de Clavijo* & *Miraflores* genuit; ac majoris natu Caroli *de Arellano* Com. *de Aguilar*; qui ex Joanna *de Zuniga* Petrum Ramirum ſuſcepit. Quo & Annâ cognatâ natus Philippus Ramirus I. pater fuit ex Maria de Zuniga Philippi Ramiri II. qui ſibi junxit Joannam Manriciam, atque ex ea pater fuit Joannis Ramiri, Joannæ & Mariæ. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p.* 57. & infrà in Familia *Arellana.*

Agula vel *Agala*, moneta in *Gloſſ.* Arab. Lat. apud du Freſne *Gloſſar.*

Agulani, recenſentur paſſim à Scriptoribus Rerum Hieroſolymitanarum, inter populos, qui Saracenis vel Turcis parebant tùm, cùm Franci Syriam ſunt ingreſſi; Sed an hæc appellatio gentis ſit, an ſectæ, incertum; cùm & illi Publicanis ac Azymitis jungantur, quæ indubiè ſectariorum ſunt nomina. De *Agulanis* id unicè prodit Guibertus *Geſtorum Dei lib* 5. c 8. *Eorum ſiquidem, quos* Agulanos *appellant, tria numero millia extitiſſe feruntur, qui neque gladios, neque lanceas aut ſagittas, nulla penitùs arma formidant, quia omni ex parte cùm ipſi, tum equi eorum, ferro adoperiuntur. Hi nihil armorum prorſus in bellis, præter enſes, uſui habent.* Quibus conſona refert Robertus Mon. *lib.* 5. & Baldricus *lib.* 5. apud Eund.

Aguſta, in libris ante 600. annos ſcriptis, corruptè pro *Auguſta.* Unde oppidum *Famagoſta* Hiſpaniæ, quæ olim *Fama Auguſta.* Sic *Arantia*, pro *Auranſiis* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 45. *& infrà paſſim.*

Agylæus Henricus, Nomocanonem Photii Latinè vertit, poſt Gentianum Hervetum: quæ ambæ verſiones Latinè primò prodierunt, ſine textu Græco; Sed poſterior illa *Agylæi* duplici nomine præ illa Herveti commendatur. Namque & plenior eſt, utpote ex pleniori exemplari Græco facta; & magis accedit ad ſtylum Juriſconſultorum. Unde quamvis Græcè & Latinè editus Nomocanon Pariſiis primùm eſt, cum interpretatione Gentiani præfati & *Commentariis* Balſamonis, ex Typogr. Reg. Henricus tamen poſtea Juſtellus in *Biblioth. Juris Canon. Vet.* accuratiùs eundem, Græcè itidem & Latinè, ex Interpretatione *Agylæi*, edidit, unà cum iiſdem Balſamonis *Commentariis*, additis diu deſideratis Photii *Prolegomenis*, ab Uſſerio Archiep. Armachano & aliis ex *MSS.* citatis: *ita tamen ut quæ in ea deficerent, verſione novâ ſupplerentur; quæ cum Græco non omnimodè congruerent, emendarentur; mutatis etiam nonnullis, quæ minùs propriè in rebus Theologicis viderentur expreſſa*, ut ipſe Juſtellus ait in *Præfat.* V. Gerhardum *von* Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 244.

A H.

Ahori, Græcis Ἄωροι, juvenes dicti ſunt, quos ante tempus mors immatura rapit, ut fructus qui acerbi adhuc & immites avelluntur. Babrius,

Τὸν ἔτι ἄωρον ἐκπεσόντα τῆς ζωῆς.

Aliter ἀπάωροι, quod πρὸ ὥρας obeant; cùm πρὸ μοίρας dicantur θανεῖν, qui violento exitu decedunt: Hinc in Magicis ſacris differentia τῶν Βιοθανάτων & τῶν ἀώρων. Tertullianus *de Anima*, *Aut optimum eſt hic retineri ſecundùm* Aoros, *aut peſſimum ſecundùm Biothanatos, ut ipſis etiam vocabulis utar, quibus auctrix opinionum iſtarum Magia ſonat, Oſtanes & Dardanus & Damigeron & Nectabis & Berenico. Publica jam literatura eſt, quæ animas etiam juſtâ ætate ſopitas, etiam probâ morte disjunctas, etiam promtâ humatione diſpunctas evocaturam ſe ab inferûm incolatu pollicetur.* Opinio n. multorum fuit, non receptos Inferis, qui funere acerbo prærepti eſſent, nec eos, qui violento genere mortis erepti forent, nec illos, qui ſepulturæ honore caruiſſent, ſed animas ſolùm maturâ ætate ſolutas & ſupremitatis honore donatas. Et quidem *Aoros* tam diu in ſuperis errare ac vagari credebant, donec in morte reliquum tempus exegiſſent, quod in vita non impleverant. Horum autem, ut & βιοθανάτων animas ſolas in Necyomantia magicis artibus evocari quidam opinabantur, quia de propinquo evocarentur, nec avellendæ eſſent ex intimis Inferorum ſedibus. Aliam reddit rationem idem Scriptor. *Quòd credibile videatur, eas potiſſimùm animas ad vim & injuriam facere, quas per vim & injuriam ſævus & immaturus finis extorſit.* Sic *Aori* diverſi à Biothanatis; aliquando tamen in eundem hominem concurrit & violenta mors & immatura, ut ſimul ἄωροι ſint & βιοθάνατοι; quemadmodum de Didone Virgilius,

Sed quia nec Fato, meritâ nec morte peribat,
Sed miſera ante diem.

Quodnam verò illud tempus ſit, ante quod qui decedunt, πρὸ ὥρας decedunt, aliaque huc pertinentia, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1119.

A I.

Aja, Inſ. Galliæ in Aquitania, cellam olim habuit, ad Cluniacum pertinentem. Vulgò, *Isle d'Ais*: eſtque in Oceano Santonico ac Diœceſi Santonica, non multùm diſſita à Caſtro Alione, *Caſtel Aillon.* V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Oja.*

Aja, apud Hebræos accipitris ſpecies eſt, quam Vett. *Æſalonem*, Germani *Smirle*, Galli *Eſmerillon*, appellant. Nomen ei à clamore; uti enim aquilarum clangere eſt, milvorum jugere vel lipire, accipitrum pipare & crocitare corvorum: ita *Ja ja* ſecundùm Arabes, hujus avis proprium eſt, unde ipſa Hebræis dicta videtur איה, *Aja.* Quod minimè novum eſſe, docet Varro *de L. L. lib.* 4. *Pleræque* (aves) *à ſuis vocibus, ut hæ, upupa, cuculus, corvus, hirundo, ulula, bubo: item hæ, pavo, anſer, gallina, columba.* Inter Accipitris ſacri ſpecies tertio loco recenſetur Damiri, de quo ſic inter alia: *Quidam nomine Behram Giur primus eum ad venationem adhibuiſſe dicitur. Cùm ſc. eo præſente avis hæc alaudam inſequuta fuiſſet, & ei colluctata, cum illa ſeſe efferens & demittens, nec relinquens, donec cepiſſet: id ille admiratus avem erudiri juſſit & poſtmodum ad venationem eâ uſus eſt.* Alberto *lib.* 23. *cap* 14. quantitate *minimus eſt* (inter accipitres) *nulli tamen animo & audaciâ cedit* &c. *Itaque Guitielmus Falconarius refert, ſe harum avium aliquando operâ gruem cepiſſe. Alioquin enim alaudas & ſimiles aves tantùm capere poteſt.* Sed oculorum inprimis perſpicaciâ pollet, unde ſi quis vivaces oculos habet & maximè perſpicaces, cum vulgato adagio *Smerillonis* oculos habere Galli dicunt; quia tales hæc habet avis. Et Arabum quoque Poëtæ oculos ſui *juju* multùm commendant. In quibus Anonymus apud Damirem, *Juju celer & pernix, cujus oculi ſunt verè ſuaves & pupillæ tanquam torno expolitæ, plusquàm ſapphirus.* Et Abu NaWas, *in libr. de Aucupiis*, de eadem ave verba faciens, id ipſum mirè laudat verbis, quæ in hocce diſtichon compegit Bochartus, *Hierozoici ſeu de Animalibus S. Scripſ. Part. II. lib II. cap.* 10.

Caſius atque oculis nunquam fallentibus uſus,
Et quod venator non videt, ille videt

Unde de ejus oculo legimus Jobi *cap.* 28. *verſ.* 7. *Semitam non novit avis, neque eam vidit oculus aja.* Ubi de fodinis agit, unde hominum induſtriâ metalla eruuntur: quæ cùm in intimis terræ viſceribus lateant, *harum ſemitam*, inquit ſacer Scriptor, *non novit Ajit*, id eſt, avis non quævis, ſed *avis rapax*, quod genus multò perſpicacius eſt. Hæc in priore diſticho, & in altero huic parallelo, *Neque eam vidit oculus τῆ aja*, id eſt, *ſmerillonis*, licèt illa avis inter rapaces etiam oculatiſſima ſit, & tam cernat acutum, quàm aquila, aut ſerpens Epidaurius, &c. Plura hanc in rem V. apud Auctorem præfatum.

Ajax alter, Maximinus, qui poſtea Imperator, à militibus ob fortitudinem cognominatus eſt. Jul. Capitolinus *in Maximinis*, *Tum ille à militia diſceſſit & tamen retentus eſt per amicos Heliogabali, ne hoc quoque illius famæ accederet, quòd virum temporis ſui fortiſſimum, & quem alii Herculem, alii Achillem, alii* Ajacem *vocabant, ab exercitu ſuo dimoveret.*

Aila, adde: Græcis enim variè ſcribitur, Αἴλα, Αἰλάνα, Αἰλανά, Ἔλανα. Αἴλαν vocat Glauco *in Arabicis* & Strabo *libr* 16. Hinc ſinus Αἰλανίτης, & Αἴλα quoque: qui Ἐλανίτης aliis, & pop. Ἐλανῖται. Avienus de ſinu Arabico,

Et tamen Eoos paulum inclinatur ad axes,
Usque in belligeri confinia flexus Elani:

Quem ſinum inter Syriam & Arabiam Felicem intimum fundi ſcribit Dionyſius; *Syriæ* nomine Arabiam Petræam intelligens, quæ Syriæ ſive Judææ contermina eſt. Epiſcopi *Ailenſis* Petri, in Concilio Nicæno mentio fit. V. plura de hac Urbe ac ſinu inde denominato, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 482.

Aïlath Urbs, quæ *Aïla.*

Ain, idem cum *Carolo.* Flor. Wigornienſis *pag.* 590. de Ludovico Balbo R. Franc. *Pater ſibi uxorem Adelheidam conjunxit, quæ poſt mortem Viri genuit filium nomine* Ain, *id eſt, Carolum.* Quò fortè & iſta Alcuini pertinent, de quodam Anglo-Saxonum R. Poëm. 3

Tertius accepit ſceptrum regnator opimum,
Quem clamant IN *incerto cognomine gentes,*
Qui nunc Imperium Saxonum jure gubernat.

V. Car. du Freſne *in Gloſſar. & Appendice.* An vox *primogenitum* ſonat? *Aineſcia* certè pars hæreditatis, quæ ad primogenitum, ætatis privilegio, pertinet, dicitur, apud mediæ ætatis Scriptores: & Gallis *Aiſné*, primogenitus eſt. V. infrà de *Primogenitis.*

A K.

Aketon, apud Thom. Walſinghamum in *Edwardo* III. *Indutus autem fuit Epiſcopus quadam armaturâ, quam* Aketon *vulgariter appellamus*: Sagum militare eſt, quod aliàs *Gambezonem* vocabant, ex Gall. *Hoqueton* aut *Hanqueton*; ſeu potiùs ex Cambrico-Britannico

tannico *Acton*, lorica, dupla, duploides; apud Boxhornium: *Hoquetom*, ex Gr. Χιτὼν. dictum vult Perionius. Eadem notione *Acton* occurrit, in *Statutis primis* Roberti I. Scot. R. apud du Freſne *Gloſſ.*

A L.

Ala, tabella, in qua juxta Græcorum ritum erat forma ordinationum ſcripta, quæ incipit, *Divina gratia*, &c. Patriarcha verò manu ſiniſtrâ *alam* accipiens, legit. in *Archieras. part.* 7. apud Macrum *Hierolex.* Alia vocis notio eſt, in *Teloneo* Monaſterii S. Bertini. *Omnis tonellus ſive vini, ſive cereviſiæ, ſive alæ — dabit* 2 *den.* Hic enim cereviſiam notat, Danis, ut auctor eſt Pontanus, *Oel*, & Anglis *Ael* vocatam: Unde *Godale* Teutonum, quaſi *Good ael*, proba cereviſia, in *Regeſto* Cameræ Comput. *ſign* 123. *fol.* 10. *Foragia Godaliorum ſeu cereviſiarum, quæ nos Epiſcopus habebamus in villa Tornacenſi, una cum jure ad nos Epiſcopum ratione dictarum godalarum ſpectante, &c.* apud C. du Freſne *Gloſſar* in voce *Celia.*

Alabaſter, apud Plinium de roſa *cap* 21. *v.* 4. *Quo mox intumeſcente & in virides* alabaſtros *faſtigato, paulatim rubeſcens dehiſcit ac ſeſe pandit in calices, medio ſui ſtantes amplexa luteos apices*; Floro *pyramis* eſt, qui etiam *calathos*, quos ille *calices*, vocat:

prima dies oſtendit ſpicula florum,
Altera Pyramidas nodo majore tumentes,
Tertia jam calathos.

Nempe roſa primùm in *alabaſtros* faſtigatur, dein in calices ſe pandit. Salmaſius *ad Solinum pag.* 102.

Alabaſtra, Græcè Ἀλάβαστρα & Ἀλαβάστρων πόλις, oppidum Ægypti, in Arabica & Orientali ejus parte; *Alabaſtrum* quoque: quòd in eo *alabaſtri* formarentur ex lapide, qui vicinis in montibus cædebatur. Fuere autem *alabaſtri* unguentaria vaſa, ex onyche lapide, quem ἀλαβαστρίτην etiam inde appellarunt, quòd in alabaſtros cavaretur, facta. Salmaſius *ad Solinum pag.* 558. ubi Phrygiæ urbem falsò à quibuſdam hoc nomine inſignem adſtrui, addit. Hinc *Alabaſtris* reg. apud Epiphanium Vide hic infrà.

Alabaſtrum propriè idem eſt, quod φορεῖον vel φόρετρον, vas vel inſtrumentum alicui rei gerendę ac ſuſtinendę aptum. Atticè ἀλάβαστρον, pro ἀλάβαστρον. Unde & ἀλάβαστρα perticæ vel fuſtes gerendis oneribus accommodæ; & ἀλάβαστοι: vaſa quoque unguentaria & inde lapis *Alabaſtrites*, qui & onyx, candidus & mellei coloris eſt, & in vortices maculoſus. Iſidorus, *Alabaſtrites lapis candidus interſtinctis variis coloribus*. Cui, quantum ad varietatem colorum, Synnadicum marmor ſimile facit Strabo, columnas ex eo monolithas tradens, παραβάλλει τῷ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν ποικιλίαν. Fuit autem Synnadicus lapis candidus, ſanguineis vel rubris maculis interſtinctus; ob hanc proin macularum ſimilitudinem & quòd in eundem uſum converteretur, *onychites* quoque ac *alabaſtrites* dictus. Ex eo veteres vaſa excavabant, & eodem nomine appellabant; poſtea verò cùm è vitro aliave materia ejuſmodi vaſcula confieri cœpiſſent, etiam hæc *Alabaſtra* dicta ſunt, prorſus ut *pyxis* dicebatur etiam aurea ac argentea, teſte Seneca; quæ tamen propriè è buxo fiebat, & nomē à re invenerat Sic quum *æris* antiquior notitia fuerit atque uſus, quàm ferri, ejus appellatio etiam ferro tributa eſt; & ut eleganter Grammatici Græcorum dicunt ὁ ὑστερογενὴς σίδηρος τὸ παλαιότατον τοῦ χαλκοῦ ἔχει ὄνομα. Sic δίφρος, βωμὸς, πίναξ, aliaq; ſexcenta. Proin rectè Epiphanius, communem uſum reſpiciens, ἀλάβαστρον μύρου è quo, in Evangelica Hiſtoria, Dominus unctus eſt, βικίον ὑάλινον, id eſt, *urceolum vitreum unguenti*, interpretatur. Similli mè enim Etymologici M. Auctor, poſtquam dixiſſet, ἀλάβαστρον eſſe λίθινον ἀγγεῖον μύρων δοχεῖον, *Alabaſtrum eſſe vaſculum lapideum in quo deponebantur unguenta:* addit mox σκεῦος δὲ ἐξ ὑάλου, ἢ μυροθήκη, *vas è vitro, vel unguenti repoſitorium*; è qualibet materia. Confirmat ſententiam Epiphanii, quòd Marcus expreſſè notat, id vas, quando unctus eſt Dominus, fuiſſe confractum: καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς; quod ſi obſervaſſet *Annalium* Auctor, intellexiſſet planos fuiſſe atq; impoſtores, qui olim Conſtantino vas unguentarium venditârunt, quaſi illud ipſum eſſet, è quo Chriſtus fuerat unctus. Nam præter lapidis, aut potiùs vitri fragmina, nullæ potuerunt antiqui illius *Alabaſtri* eſſe reliquiæ. Unde à Theodoſio M. vas illud, velut adulterinum, è medio ſublatum eſſe, memorat Suidas: Κάτωθεν τοῦ φόρου βικίον μύρου ὃ ἠλείψατο ὁ Χριστὸς καὶ πολλὰ ἕτερα σημειοφορικά, τεθέντα μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ἀφανισθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, *In parte inferiori Fori erat vas unguenti, quo eſt unctus Chriſtus, & multa alia miraculoſa monumenta; à Magno quidem Conſtantino eo loci poſita: ſed à Theodoſio Magno deleta.* Vide Iſaac. Caſaubonum *Exercitat.* 14. Neque verò potoria ſolùm & unguentaria vaſa, ſed etiam columnæ ex *Alabaſtrite* lapide fiebant & pavimenta. De columnis vide Plinium, qui plures & ampliores ſe vidiſſe fatetur, *lib.* 36. 8 *&* 37. *c.* 22. De pavimentis Lucanus,

—— *Stabatq; ſibi non ſegnis Achates,*
Purpureusque lapis, totúque effuſus in aula
Calcabatur onyx.

Ubi ex achate & porphyrite lapide columnæ, ex onyche pavimenta, &c. Cùm autem varii coloris fuerint *Alabaſtritæ*, viliores candidi habebantur; contrà probabantur quàm maximè mellei coloris, in vortices maculoſi atque non tranſlucidi, uti videre eſt apud eundem Plinium. Optimi è Carmània veniunt, peſſimi è Cappadocia, &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 558. *& ſeqq.* Hodie *Albaſtrum* vocatur genus candidiſſimi marmoris, quale Parium eſt vel Lygdinum, non à candore, ſed ab unguentorum alabaſtris, quaſi *alabaſtrum*: Huic enim rei plurimùm inſerviebat & inter alabaſtritarum genera etiam candidum reperiebatur. Formam verò *Alabaſtri* unguentorum quod attinet, non malè ea referebant formam balani productioris vel φοινικοβαλάνου Zoſimi (quod Arabibus dici ait *Nauf*) ſeu inaurium, quæ Græcis σταλάγμια dicta. Quâ formâ etiam uniones reperiuntur, velut guttæ aquæ cadentes & tractim ſuum pondus ſuſtinentes, &c. *ibid. p.* 1314

Alabons, locus in itinere à Mediolano, per Alpes Cottias Arelate, Vapincum inter & Secuſteronem, memoratus Æthico, nunc vulgò *Talars* dicitur, Simlerus, V. & Valeſium *Not. Gall.* Eccleſia ejus ad Mon. Lugdunenſe *apud Inſ. Barbaram*, Gregorio Tur. Epiſc. celebratum pertinet.

Alacris mons, vulgò *Alibermont*, in Caletis, Galliæ regione, prope Arcas, ſylvâ amœniſſimâ ejuſdem nominis clarus: à quo tres vici S. Nicolai, S. Jacobi & B. Mariæ, *Alacris montis* nomine cenſentur, Hadr. Valeſius *Ibid.*

Alæ, in avibus, quod in piſcibus pinnæ; in navibus remi, qui inde occaſione ſumtâ quoque reperti ſunt. Hinc ob *alarum* velocitatem Accipiter ventorum ſymbolum & Soli olim ſacer fuit. Imprimis verò columbarum *alæ* celebres, quas proin ſibi David optat *Pſ.* 55. *v.* 7. ut celeri fugâ ſe ſubducat ex imminenti periculo. Ubi R. Kimchius notat *Reliquas omnes aves, cùm volando feſſæ ſunt, ſuper petram aut ſuper arborem ſugere & capi: ſed columbam cùm eſt feſſa, alarū unam comprimere, & alterâ volare, ſicque evadere nec capi*, apud Bochartum *Hieroz. part. poſt. l.* 1. *c.* 2. &c. Earum motum maximè obſervatum in auguriis & auſpiciis notum. Unde Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 1.

Hoc neque arenoſum Libyci Jovis explicat antrum,
Aut ſibi commiſſos fibra loquuta Deos.
Aut ſi quis motas cornicis ſenſerit alas,
Umbraque nec Magicis mortua prodit aquis.

Plaudunt autem propriè, cum *alis* aves. Virgil. *Æn.* 5.

Jam vacuo lætum cœlo ſpeculatus & alis
Plaudentem nigra figit ſub nube columbam.

Quæ vox poſtea in ſcenam tranſlata. Vide Gaſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium* 3. *Thebaid.*

Alæ Æxonides, locus Atticæ, ad Tribum Cecropidem pertinens, haud procul Athenis, prope Æxonem, unde ei nomen. Græcè Ἁλαὶ Αἰξωνίδες, unde Ἁλαιεὺς, qui de hac demo. *Inſcr.* Athenis, in theatro Bacchi,

Ν Ι Κ Ω Ν
Λ Υ Σ Ι Ο Υ
Α Λ Α Ι Ε Υ Σ.

V. quoque *Inſcriptiones* Gruteri, laudatas Sponio *Itiner. Græc.*

Alæ Araphenides, Græcè, Ἁλαὶ Ἀραφηνίδες, locus itidem Atticæ, pars Ægeidis tribus, Braurone, & Marathone non procul, ubi Templum olim & ſtatua Dianæ Tauricæ, cujus meminere Euripides & Callimachus. *Ibid.*

Alæ Curſorum, occurrunt primùm apud Spartianum in Ælio Vero Imp. ubi *Curſoribus ſuis exemplo Cupidinum* alas *appoſuiſſe, eoſque ventorum nominibus ſæpe vocitaviſſe, Boream alium, alium Notum, & item Aquilonem aut Circium, cæterisque nominibus appellans*, legitur Erat tamen jam ante Militum πτεροφόρων, id eſt, *pinnigerorum* ſeu *pinniraporum* ordo, quibus Impp. & Præſides provinciarum, pro tabellariis curſoribusque utebantur, de quibus vide quæ ſcribit Caſaubonus *ad Suetonium lib.* 2. Alluſit huc eleganter, magnus Rhetor Ariſtides *Panegyr in Romam*, ubi poſtquam dixit, Romanum Imp. *univerſum Orbem* literis regere ſedentem, addit: Αἱ δὲ ἐπιστολαὶ μικρὸν φθάνουσι γραφεῖσαι καὶ πάρεισιν, ὥσπερ ὑπὸ πτηνῶν φερόμεναι, *Literæ verò vix ſcriptæ ſunt, cùm jam advolarunt, velut alis perlatæ.* Sed de hac re plura infrà *paſſim*, imprimis ubi de *Pinnis* & *Pinnatis literis.*

Alæ Draconum, Vide infrà, *Alati Dracones.*

Alæ in Templis, propriè ſunt ad latera Ædis, columnarum ordines ſive porticus, apud Vitruvium, Unde hodieq; columnata Templorum latera *Alas* Galli vocant, *les Ailes des Egliſes.* Strabo parietes ſic vocat, qui utrimq; pronaum circumcludebant, de Templo quodam apud Thebas Ægyptias: Τοῦ δὲ προνάου παρ' ἑκάτερον πρόκειται τὰ λεγόμενα πτερά, ἐστὶ δὲ ἰσοϋψῆ τῷ ναῷ τείχη δύο. Sed Vitruvius περίπτερον, *alis circundatum* id tantùm genus oſtendit, quod columnas in fronte & poſtico & circa ædem utrinque haberet. Aliàs περίπτερος ναὸς, etiam Græcis dictus eſt, qui in circuitu deambulationes haberet, quas πτερώματα Græci appellavere, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1218. & infrà paſſim.

Alæ in Veſtibus, Græcis πτερὰ & πτέρυγες, anguli dicuntur, ſeu γωνίαι, cujuſmodi duas ab utroque latere pallium habebat, in parte inferiori, duas in ſuperiori, inde *quadrangulum* vel τετράγωνον: Propriè tamen ſic vocabantur anguli, qui circa imum veſtis, ab *alarum* ſimilitudine. Aperti ſiquidem & diviſi in medio veſtimenti partes ab utroque latere fluitantes, avium alas haud malè referunt; ut in amiculis Spartanarum Virginum & tunicis Carthaginenſium quadratis. Unde Servus Plautinus in *Pœnulo* quendam ſic tunicatum, *avem*, ab hujuſmodi *alis* appellat,

Sed quænam illæc avis eſt, quæ cum tunicis huc advenit, &c.

Vide infrà in voce *Pterygia.*

Alahgabal, nomen Syriaci idoli, unde Antoninus Heliogabalus Imp. Rom. nomen habuit. Scaligero & Caſaubono ſignificat

ficat *Deum montis*, ſed cujus montis ille Deus fuerit, aut à quo monte ita ſit appellatus, non explicant ſatis. Quòd enim Caſaubonus ſic fere Carmelum Deum fuiſſe dictum illud idolum, quod in monte Carmelo poſitum erat, opinatur: Sed ubi mons *Gabal* aut *Gabalus*, à quo nomen acceperit hic *Alagabalus* Deus? Scaliger itaq; volebat, Deum iſtum peculiare Gabalitarum nomen fuiſſe ſed ratione caret, Deum, quem Emiſſeni colerent, *Gabalitarum Deum*, fuiſſe appellatum: & tutelare Numen Gabalitarum dici, quod in Emiſſena Urbe templum haberet. Fuit autem *Alagabalus* peculiaris Emiſſæ Deus, & in ea urbe Heliogabalus, qui Emiſſenus quoque erat, ejus Sacerdotem egit. Nempe Emiſſeni Solem colebant in montis effigie, quem montem cœlo delapſum credebant, hinc *Alagabal* dictus Sol apud illos, quaſi *Deus mons*. Ejus enim ſimulachrum erat ingens rude ſaxum ac impolitum, in modum planè montis vel rupis. Herodianus, λίθος τις μέγιστος κάτωθεν περιφερής, λήγων εἰς ὀξύτητα. κωνοειδὲς δ' αὐτῷ σχῆμα, διοπετῆ δ' αὐτὸν σεμνολογοῦσιν. ἐξοχάς δέ τινας βραχείας καὶ τύπους δεικνύουσιν. *Lapis eſt ingens, inferiore parte orbicularis, ſed in acumen faſtigiatus, coni autem ei figura eſt. Credunt eum cœlitus delapſum, & eminentias quaſdam breves ac typos oſtendunt.* Quæ planè montis ſeu monticelli effigies. Sequitur, Εἰκόνα δ' Ἡλίου ἀνέργαστον εἶναι θέλουσιν οὕτω βλέποντες, *Iconem Solis non elaboratam eſſe volunt, ſic aſpicientes, &c.* Extructum autem in præfata urbe Idolo huic templum magnificentiſſimum eſt, à Phœnicibus. Unde Feſtus Avienus, ubi urbis hujus meminit, inter alia,

Deniq; flammicomo devoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondoſa cacumina turget,
Et tamen his certant ſummi faſtigia templi.

Et quidem non extra Urbem, ut quibuſdam doctis viſum; ſed in ipſo Urbis meditullio. Vopiſcus *in Aureliano, Emeſſam victor Aurelianus ingreſſus eſt, ac ſtatim ad templum Heliogabali tetendit, quaſi communi officio vota ſoluturus. Verùm illic eam formam Numinis reperit, quam in bello vidit ſibi faventem. Quare & illic templa fundavit — & Romæ Soli templum poſuit, majore honorificentiâ conſecratum*, &c. Solem enim, non Jovem, ut nonnulli voluerunt, hoc nomine ab Emiſſenis cultum eſſe, lapides docent, in quibus conjunctim, SOL, ALAGABALUS, nominatur: nummi item, quorum hæc inſcr. SACERD. SOLIS. DEI. ELAGAB. & Dio ac Herodianus Ἥλιον ſine ulla dubitatione interpretantur. E qua ipſa voce diſcimus, pleraſque Orientis gentes, ſed præ reliquis Emiſſenos, Solem præcipuo cultu olim veneratos eſſe. Ut enim Athenienſes τὴν Θεὸν ſimpliciter cùm dicerent, Minervam intelligebant, ſic iſti Solem communi nomine אלה *Deum* dixerunt. In unaquaque autem urbe peculiare cognomen habebat: Sicut enim Emiſſenorum *Elagabalus* fuit; ſic Palmyrenorum *Malachbelus* & *Aglibolus*, Babyloniorum *Belus*, aliarum gentium hoc Numen aliter dictum eſt. Eidem *Alagabalo* Heliogabalus Imp. jam factus, qui priùs in urbe Emiſſa ſacerdos ejus fuerat, in eo loco vel vico, in quo olim fuerat Fauſtinæ Templum ab Antonino Marco fundatum, templum ſumtuoſiſſimum extruxiſſe, legitur apud Spartianum, in *Caracalla*. V. infrà in voce *Alala*: & plura in hanc rem apud Caſaubonum & Salmaſium *ad Lampridium in Heliogabalo*, & Flav. Vopiſcum *in Divo Aureliano*; ut & in vocibus *Elagabalus* & *Heliogabalus*.

Alala, vicus ſub Tauri montis radicibus, in quo Fauſtinæ primùm templum à Marco Antonino, poſtea Alagabalo Deo aliud ab Heliogabalo jam Imp. factum eſt. Spartianus in *Antonino Carac. ſub finem: Habet templum — in quo* (loco) *poſtea filius hujus Baſſiani Heliogabalus Antoninus ſibi, vel Jovi Syrio, vel Soli* (*incertum enim id eſt*) *templum fecit.*

Alamandinæ, ſeu *Alavandinæ*, apud recentiores, gemmæ ſunt, quæ *Alabandinæ* olim dictæ, ab *Alabanda*, Cariæ urbe, de quib⁹ Plin. *l.37.c.2.*

Alamanni, ſeu *Alemanni*, non una Germanorum gens, ſed convenæ ex variis gentibus collecti. Quibuſdam quaſi *Alman, i.e. toti viri* dicti ſunt: alii ſic appellati videntur ab Hercule Alemanno, quem à Germanis antiquitus cultum Hiſtoriæ teſtantur; cujus idolum *Almann*, in Augia maj. inſula prope Conſtantiam ſervatum diu fuit, donec Maximiliani I. Imp. precibus Oenipontem tranſlatum eſt. Sunt etiam, qui à *Manno*, Tuiſconis filio, nominis arceſſunt originem. Sed non tanta ejus antiquitas, crediturque ortum circa A.C 200. cùm Antoninus Caracalla *Alamannicus* jam dicatur, circa A.C.214. apud Æl. Spartianum. Primùm autem hoc nomen ſumſere, circa Hercyniam ſylvam, habitantes Germani, qui conſilia de Romanorum jugo excutiendo agitantes, mox ſocios nacti ſunt Rheni accolas, Vindelicos item & ex parte Helvetios, quos ſub Rhætia provincia ulteriùs contineri faſtidium cepit. Hi itaq; poſtquam in unum coierunt, neque ulla harum gentium nomine ſuo decedere vellet, communiter ſe *Alamannos*, quaſi *Allerley mannen*, appellavere. Paulo pòſt longè lateque nomen eorum & potentia excrevit, circa utramque imprimis Acronii lacus ripam: & pars ea Vindeliciæ, quam Alamanni Romanis eripuerunt, *Alemanniæ* nomen adoptavit, quod Helvetiæ quoque contigit, quam Ruſâ fluv. tenus in poteſtatem redegerunt: Romanis perpetuò infeſti, quorum arces hinc inde in Helvetiâ imprimis, non paucas ſubverterunt, circa A.C.300. Sed victi poſtea à Conſtantino Chloro, prope Aventicum, trans Rhenum retroceſſerunt, arcibus à victore, quò aditu arcerentur, magnâ curâ refectis. Ab eo tempore aliqua quies, imò & Erocus, Rex eorum, in aula Conſtantini honoratus degit, circa A.C.309. verùm mox rebellantes, à Conſtantino M. iterum domiti ſunt brevi. Cum hujus dein filio Conſtantio, Gunnomado & Vadomario fratribus, Alamannorum Regibus, res primò, dein fœdus fuit. Donec, ob crebras irruptiones, Alamannis Lintsgoviam Sueviamque incolentibus, bellum indixit, illoſque ingenti prælio ſuperatos denuo repreſſit, circa A.C.357. Nihilominus Lugdunum uſque paulò pòſt excurſione factâ, in reditu intercepti, & magna ex parte à Ducibus Conſtantii cæſi ſunt, circa A.C.360. quo tempore primùm vicos ſuos, cæſis arborum ramis, munire cœperunt. Sed Barbetione, uno ex Ducibus Rom. poſt hæc ſuperato, animos reſumſere, ſeptemque illorum Reges, Chonodomarius, Veſtralpus, Urius, Urſicinus, Serapius, Suomorus & Hortarius, junctis viribus Rhenum transgreſſi, Alſatiam rapuere, à Juliano prope Argentoratum acie ſuperati, & Chonodomario capto, Vadomarium quoque victor paulo pòſt in Helvetico ſolo deprehenſum cepit, atque in Hiſpaniam relegavit. Hinc iterum quies, donec in Alſatiam de novo irruptione factâ, à Gratiano Imp. ſunt repulſi. Poſt Valentinianum III. tandem *Alamanni*, victis Romanis, in Helvetia firmum fixere pedem, & genti Gallicæ mores linguamque ſuam miſcuere. A quo tempore Helvetia, in *Burgundicam* (nam Burgundiones ſub Honorio Helvetiam ingreſſi, alteram ejus partem ſuam fecere) & *Alamannicam* dividi cœpit: obtinueruntque hi pop. duas regionis totius partes, ab ortu Ruſam fl. versùs, in quibus Turgovia, Paguſq; Tigurinus, *Pagi Alemannici* nomine diu celebris, & urbes Aventicum, Bada, Cæſaris Solium, Certiacum, Vitodurum, Conſtantia, Arbor felix, &c. utramque gentem Ruſâ ſeu Urſâ fluv. dirimente. Seqq. temporibus à Chlodovæo Francorum R. prælio ad Tolbiacum victi & ſub jugum redacti ſunt, A.C. 499. è cujus filiis Theodoricus Franciæ Or. ac *Alamanniæ* Rex ſalutatus eſt, quo titulo alii quoque, qui ei ſucceſſere, uſi ſunt. Sub Childeberto R. Luithfridus Dux Sueviæ & *Alamanniæ* creatus eſt: cui Uncelinus, ſub finem ſeculi 6. Sigebertus A.C.630. aliique ſucceſſere, inter quos Dietboldus, Odiloni Bavar D. junctus, Francicum jugum, ſed fruſtra, excutere conatus eſt. Carolinorum dein familiâ declinante, à Conrado Imp. A.C.916. Burcardo I. Ducatus conceſſus eſt: quo in Italia cæſo, Hermannus I. ei eſt ſuffectus: quem excepere gener Lutholfus Saxo A.C. 948. Burcardus II. A.C. 957. Otto fil. Ludolfi A.C.966. Conradus A.C.982. Hermannus II. qui Sueviæ, *Alamanniæ*, ac Alſatiæ Ducatum tenuit, A.C.997. Hermannus III. fil. A.C. 1004. Erneſtus I. A.C.1012. Erneſtus II. fil. A.C.1020. quo extincto A.C. 1038. ſub Henrico III Imp. Ducatus *Alamanniæ* Sueviæque Imperio eſt unitus. Quæ poſt hæc geſta, Vide apud Stumpfium *lib.4. de Helvetia*: & plura de gente, apud Ammianum Marcellinum, Procopium *Hiſt. Goth.* Herm. Contractum *in Chron.* Fredegarium, Aimoinum, Walafridum Strabonem, &c.

Alamannicus, cogn. Antonini primùm Caracalli Imp. de victa ea gente. Æl. Spartian. in *Vita* ejus, *Quum Germanici & Parthici & Arabici & Alemannici* (ſcribe *Alamannici*. ita enim perpetuò Græci Ἀλαμάννοι) *nomen adſcriberet, nam Alemannorum gentem devicerat.* Ita Aur. Victor de eodem, *Alamannos gentem populoſam, ex equo mirificè pugnantem, devicit.* Atque hæc antiquiſſima hujus gentis in Hiſtoria Rom. mentio eſt: Nam id nomen ante hæc tempora obſcurum, aut penitùs ignotum, ne tum quidem in magna celebritate verſabatur. Quam ob cauſam ſcribit Fl. Vopiſcus in *Proculo Tyr. Nonnihil tamen Galliæ profuit: nam Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contrivit.* Ubi in eo quidem errat Vopiſcus, qui *Alamannorum* gentem, ſeu nomen potiùs, ante Proculi tempora innotuiſſe negat; inde tamen rectè hoc colligas, nondum tum temporis fuiſſe multum celebre. At ipſius Vopiſci ævo notiſſimi erant: ut de quibus multa Ammianus Marcellinus in Conſtantini rebus & ſeqq. Auguſtorum. Sic Arnobius, æqualis Scriptor, aut natu non multo Vopiſco grandior, eorum meminit: *Si Alamannos, Perſas, Scythas idcirco voluerunt devinci, quòd habitarent & degerent in eorum gentibus Chriſtiani.* Niſi fortè hoc ita concilies, ut dicas, multo quidem ante Proculum de nomine cognitos fuiſſe *Alamannos*, ſed pro certa duntaxat Germanorum gente, quam prope Mœnum Caracallus devicit: poſtea verò, & non niſi demum poſt Proculum, ab hac populoſa gente toti Germaniæ nomen inditum, ita ut Germani omnes *Alamanni* dicerentur quod nondum factum erat, cùm Proculus Imperium arriperet Caſaub & Salm. *d.l.*

Alaminus, nomen officii, apud Saracenos, de quo ſic Vitalis Ep. Oſenſis *de Magiſtratibus Saracenorum Hiſpan. Eſt etiam inter Saracenos Officialis, qui* Alamin, *id eſt, fidelis, linguâ Arabicâ appellatur, qui debet cauſas minimas, non excedentes duos ſolidos terminare, & exercet in Curia Zavalachen apparitoris officium vel ſagionis. — Ideo dictus Fidelis, quia fideliter debet jura Regis perquirere*, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Alani, adde: De illis ſic Valeſius. *Alani* Scythica gens, Tanais antè, tum Danubii accolæ, exciti à Stilicone unà cum Vandalis in Galliam ſeſe effudere. Præerant iis Goar & Reſpendial Reges: è quibus Goar ad Romanos cum ſuis tranſiit, ac in Gallia remanſit, ubi Jovinum Mogontiaci Imperatorem ſalutandum curavit. Reliqui adjunctis Vandalis & Suevis, ductu Reſpendialis, Hiſpaniam intrarunt A.C.409. Qui in Gallia remanſere, Valentiniani Principatu, in duas partes videntur eſſe diviſi, & alteri ad Ligerim, alteri ad Rhodanum, in agro Valentino, ſedem cepiſſe, hi Sangibano, illi Eocarico R. parentes. Certè Conſtantius de *Vita B. Germani l.2.* Eocharicum ferociſſimum

ciſſimum Alanorum Regem ac idolorum cultorem vocat, & cum equitibus ſuis ferratis ad coërcendos Armoricos rebelles ab Aëtio miſſum eſſe dicit: quem idem fortè cum popularib^9 circa ripam Ligeris collocavit, ut metu finitimorum Barbarorum Armorici in fide continerentur. Hi poſtea ſe ita Britannis, in tractum Armoricum tranſgreſſis, immiſcuere, ut multi Britannorum Reges ac Duces præter cæteros *Alani* vocati ſint, nec ullum hodieque in ea provincia notius ſit nomen. Nec alios Alanos deſignare voluit Sidonius *lib.4. epiſt. 1.* quum *paludicolas Sicambros* i. Francos, *Caucaſigenas Alanos & equimulgos Gelonos*, viz. Taifalos memorat: quorum ferociam timeri à Gallis ait, ſtoliditatem belluinam ineptientium ac ſubitò ſine cauſa iraſcentium rideri atque contemni. Alteri Alanorum parti præfuit Sangibanus vel Samgiba, quem Proſper ſcribit, tractum Valentinum deſertum ab Aëtio locum domicilio accepiſſe, & an. 442. reſiſtentes poſſeſſores agris expuliſſe: & quem Aurelianos, ubi cum Alanico præſidio erat ab Aëtio poſitus, Attilæ tradere voluiſſe, ac inſtructâ acie adversùs hunc, tanquam virum ſuſpectum, in medium agmen unà cum ſuis collocatum eſſe, tradit Jornandes. Iidem cùm finitimam partem Galliæ incurſionibus poſtea vaſtarent, Majorianum Aug. expeditionem in illos parantem, à ſuis interfectum eſſe, idem eſt auctor. Hactenus Valeſius *Not. Gall.* De primis Alanorum ſedibus, ita Procopius Cæſar, *Goth. Hiſt. lib 4. Quidquid terrarum de Caucaſo ad Portas Caſpias extenditur, Alani tenent, gens libera & Perſis plerumque ſocia in Romanos hoſtiùmve alios* Idem *Hiſt. lib. 1.* Scirros & *Alanos*, Gothicam nationem facit. Vid. Hug Grotium, *Hiſt. Suecorum, Gothorum & Vandalorum.*

Alanicus, inter cognomina Juſtiniani Imper. ſic dicti ab *Alanis* devictis: quos Ptolomæus in parte Scythiæ collocare videtur. Capitolinus, in Daciæ parte; Joſephus, inter Tanaim & Mæotidem; Plinius & Marcellinus in Sarmatia Europæa. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Cum horum Rege Pharaſmane, qui *de imminutis ſtipendiis querebatur*, non ſine motu pacem compoſuiſſe Adrianus Cæſ. legitur apud Spartianum. Jam nempe à Domitiano malum id in Remp. introductum eſt, ut annuis muneribus gentium barbararum pacem redimerent Romani: quod pernicioſiſſimum exemplum retinuere omnes deinceps Principes in utroque Imperio Sed conſuluerunt exiſtimationi ſuæ Rom. Impp. utcunq;, cùm penſionem ejuſmodi annuam, quæ verum erat tributum, honeſtiore vocabulo *ſtipendium* nominarunt, aut *munus*: Herodianus *συντάξεις*. Eoſdem dein *ſæpe molientes refrænavit* Antoninus Pius, apud Jul. Capitolinum Cum iiſdem poſtea & Marco Antonino res fuit: apud Eund. *Gentes omnes ab Illyrici limite uſque Galliam conſpiraverant, ut Marcomanni, Nariſci, Hermunduri — Rhoxolani, Baſtarnæ,* Alani, *Peucini* &c.

Alanus, Epiſc. Autiſſiodorenſis, inter auctores *Collectionis Decretalium* ſecundæ. Hujus enim tres memorantur Auctores, Gilbertus & *Alanus*, qui Bernardum Circam imitati, collegerunt Decretales eorum Pontificum. qui poſt Bernardum huncce (primum Collectorem) vixere. Quibus nomen & gloriam præripuit Johannes Gallenſis ſeu Vallenſis, Volterris natus, qui 12. annis poſt primam collectionem (quæ circa initium ſeculi XIII. facta eſt) Pontificum, Bernardo inferiorum, Decretales ſeu Reſcripta, ex utriuſque, Gilberti & *Alani*, collectionibus congeſſit; quibus etiam Cœleſtini III. addidit, ut infrà videre eſt. Maſtricht *Hiſt. Juris Eccl.*

Alapa, apud Phædrum *lib. 3. Fab. 5.* ubi de Tiberio Imp. cùm in Miſenenſem villam veniſſet,

Ex alticinctis unus Atrienſibus,
— — — — — —
Alveolo cœpit ligneo conſpargere
Humum æſtuantem, jactans officium come:
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Præcurrit illum in Xiſtum, ſedans pulverem.
Agnoſcit hominem Cæſar, remque intelligit.
— — — — — —
Tum ſic locuta eſt tanti Majeſtas Ducis:
Non multum egiſti; & opera nequaquam perit,
Multo majoris alapæ *mecum veniunt:*

Græcè Ῥάπισμα, manumiſſionis ſignum, quæ viz. vindicta fiebat. Dicere vult Imp. Libertas, quam iſtâ tuâ ſedulitate ambis, tam exiguo pretio à me neutiquam datur. Nam cùm dominus ſervum hoc modo manumittere vellet, tenebat vel caput, vel aliud membrum ſervi, dicebatque, *hunc hominem liberum eſſe volo*; & cum dicto eum circumagebat, ſignificans ſe ei poteſtatem facere abeundi quò vellet, ſimulque *alapam* infligebat. Unde Claudianus:

In civem rubuere genæ.

Et Perſius *Sat. 5.*

— — *Heri ſteriles veri, quibus una Quiritem*
Vertigo facit, &c.

Vide Marcilium *ad hanc Sat.* Briſſonium *Antiqq. lib. 5. cap. 11.* Sigonium *de Antiquit. Juris Civ. Rom. cap. 6* Alios. Cujus ritus veſtigia etiam ſequenti ævo occurrunt. Hinc *Alapa* apud recentiores, ictus appellatus eſt, qui tyronis ad dignitatem militarem promovendi collo aut humeris, enſe vel gladio, quo *Miles*, & ſic quaſi liber fiebat, infligebatur. Militaris nempe ordo, quo quis donabatur, facultatem dabat utendi armis militaribus ſuiq; juris militem efficiebat: Magnum *Chron.* Belgicum A.C. 1247. *Plerique milites moderni temporis patrimoniis intendentes, omiſſis ſumptuoſis ſolennitatibus, ſaltem per inflictum colaphum militarem conſequuntur dignitatem.* Lambertus Ardenſis. *Eidem Comiti, in ſignum militiæ gladium lateri & calcaria ſui militis aptavit, & alapam collo ejus inflixit,* &c. Sic de militari inauguratione Wilhelmi Com Hollandiæ in Regem Rom. electi, qui à Bohemiæ R. in æde Colonienſis urbis præcipua Militari cingulo inſtructus eſt, legimus apud Joh de Beka in *Ottone II. Epiſc. Traject.* circa annum Chr. 1247 *Illis itaque dictis Rex Bohemiæ grandem dedit ictum in collo tyronis ita dicens: Ad honorem Dei Omnipotentis te militem ordino, ac in noſtro collegio te gratanter accipio.* Similiter Franciſcum de Carraria, *Imperator ſedens in equo fecit militem. & cum palma eum percutiens ſuper collum ait: Eſto bonus miles & fidelis Imperii,* apud Auctorem, *Hiſtoriæ Cortuſiorum lib. 11. cap. 2.* Triplicis percuſſionis meminit Ceremoniale Rom. *lib 1. ſect 7.* de Milite, à Pontifice facto. *Tum accipiens illius enſem nudum, ter Militem percutit planè ſuper ſpatulas, dicens: Eſto Miles pacificus, ſtrenuus & Deo devotus* Quam trinam percuſſionem obſervat etiam du Freſne, in *Actis* Parlamenti Pariſ. A. C. 1415. ubi enarrant, quemadmodum Sigiſmundus Imp. qui cauſis dijudicandis, Caroli V. R permiſſu, in ſuprema Curia præſidebat. Guidonem Paſtellum *Militem* fecerit, quòd de Seneſcalli Bellicadrenſis officio, cum Guilielmo Signeto Milite litiganti, objiceretur, nondum militare adeptum cingulum, cùm Seneſcallus aut Baillivus nemo fieri poſſet, niſi eſſet Miles, &c. Sed ex *Actis* potiùs id honoris ab Imp Signeto contigiſſe patet. Iſtiuſmodi autem *Alapas* Galli *colées* appellant, quòd collo infligerentur: primumque ritus auctorem Mythologi quidam famoſum illum Arturum Britannum faciunt. Vide Auctores magno numero præfato *Gloſſarii* Auctori laudatos. Apud eundem Ebrardus Beth Breviloquum ſecutus, dicentem, *Alapa eſt faciei percuſſio, ſicut colaphus collis*, habet,

Dic alapam malæ, colli colaphumque, &c

Alapam dare, Vide ſuprà. Sed & *Alapam dandi*, & aurem torquendi in teſtimonium, ritus alius occurrit in *LL.* Ripuarior. *tit. 60. § 1. Si quis villam — ab alio comparaverit, & teſtamentum accipere non potuerit, ſi mediocris res eſt, cum 6. teſtibus — ſi magna, cum 12. ad locum traditionis accedat, & ſic eis præſentibus pretium tradas & poſſeſſionem accipias. & unicuique de parvulis* alapas *donet, & torqueat auriculas, & poſtmodum teſtimonium perhibeant.* Quod fortè propterea factum ut teſtes poſtmodum, cùm in rei geſtæ teſtimonium advocarentur, in memoriam revocarent, ſe ibi loci *alapis* cæſos aut auribus vellicatos eſſe, apud Eund. Vide quoque infrà in voce *Auris*.

per *Alapam* ſeu *Colaphum* contrario ritu ſervos ſibi fecit Joculator quidam, qui dux viæ fuerat Carolo M. pergenti in Italiam, contra Longobardos. Cùm enim hic ab Imperatore veniam nactus eſſet petendi quod vellet, in monticulum quendam aſcendens, cornu inflavit ſuum, & quàm longè ſonus pertigiſſet, agros homineſque ſibi dari poſtulavit. Nec fruſtratus eſt ejus votum Carolus: itaque deſcendens is, *per viculos & arva, & interrogans, quos inveniebat, Audiſti, inquit, ſonitum tubæ? Cui ſi dixiſſet, Etiam audivi, dabat illi mox colaphum dicens, Tu, inquit, es meus ſervus.* Quo pacto ſatis amplum dominium ſibi quæſivit: Servi autem, quos hoc pacto ſuos fecit, *à cornu* ejus *Transcornati* dicti ſunt, ut Idem ex *Chron.* Novalicienſi docet.

Alapiſta, apud Arnobium, mimus eſt ac ludio; cujuſmodi homines, ludis comœdiiſque exactis, ſibi invicem *alapas* infligebant, ut ſpectatores ad riſum commoverent. Unde *Alapiſtarum ſtrepitus*, apud Arnobium; ita enim reſtituit Scaliger, pro *ſolapitarum ſtrepitus*. At *Alapator*, *καυχητὴς* exponitur, in *Excerptis* vett. *Gloſſar. p. 275.* quia petulantes ac jactabundi colaphos aliis gaudent incutere, ut ait Voſſius, apud Eundem, *Gloſſar.*

Alati Dracones, apud Poëtas paſſim occurrunt. Lucan *l. 9. v. 731.*

— — *ducitis altum*
Aëra cum pennis — —

Hinc currum Cereris alatis draconibus vehi finxere: Orpheus in *Hymno Cereris*,

Ἅρμα δρακοντείοισιν ὑποζεύξασα χαλινοῖς,
Currui (volucrium) *draconum fræna ſubjungens.*

Ovidius *Metamorphoſ. lib. 5. Fab. 11.*

— — *geminos Dea fertilis angues*
Curribus admovit, frænisque coërcuit ora.
Et medium cœli terræque per aëra vecta eſt.

Et *Faſtorum lib. 4.*

— — — *inque dracones*
Tranſit & aliſero tollitur axe Ceres, &c.

Quo ipſo curru Triptolemus in Scythiam vectus, Lynco Scythiæ R. dixit apud Ovidium, *d. l.*

— — *veni nec puppe per undas,*
Nec pede per terras; patuit mihi pervius æther.

Nempe Cereris,

Δίφρον ἐχιδνήεντα δι' ἠέρος ἡνιοχεύων,
Στικτὰ φερεσταχύων ἱμάσσετο νῶτα δρακόντων.
Currum per aërem agitans ſerpentinum,
Varia ſpicigerorum draconum dorſa flagellabat.

Ita Nonnus *Dionyſiac.lib.*13. Eum enim *alatis* draconibus vectum, per totum terrarum orbem, miſit Ceres, ut frumenti uſum hominibus indicaret, uti docent Hyginus *Fab.* 147. & *Aſtronom.lib.*7. *in Ophiucho*, Servius *in Georgic. lib.*1. Alii. Similiter Medeam, hujuſmodi currum à patre Sole accepiſſe, tradunt Euripides in *Medea*, Apollodorus *Bibliotb. lib.*1. Ovidius *Metamorph.lib.*7. *Fab.* 2. 5. 20. 21. &c. Neque mirum, hoc eodem curru quandoque Circen vehi, cùm illa Solis quoque filia & Medeæ ſoror fuerit. Hinc, in Apollonio *Argonautic. lib.* 3. illa in Italiam venit,

——— ——— *Πατρὸς ἐν ἅρματι ἠελίοιο.*

Et Valerii Flacci *lib.*7.

——— ——— *Ut aligeri rapuere dracones*, &c.

A Poëtis Mythologisque tranſiit opinio ad alios. Hieronymus certè *in Eſaj.cap.*13. *Criſtati ſunt*, inquit, *& volantes*. Auguſtin. *de Geneſi ad lit.l.*3.*c.*9. *Dracones autem – in aëre ſuſtolli perhibentur.* Alii. Quibus ex recentioribus accedunt. Jovius *l.*18. *Aſſerunt Georgiani Regni incolæ, his in vallibus dracones gigni alatos.* Scaliger quoque, *Quædam genera draconum* alas *habent*, ut alios omittam. Sed alis iisque cartilagineis tam vaſtam molem attolli, nemo facilè in animum ſibi induxerit: Maximè cùm nihil tale Philoſophi tradant, nec Hiſtorici fideles. Nam, quòd ajunt, Strabonis *lib.*16. Indicis ac Libycis draconibus alas tribui, habetur quidem in Xylandri verſione, at in Græco textu longè aliud eſt: Neque iis *πτερὰ*, *alæ*, ſed *πόαν ἐμφύεσθαι λέγεται*, *herba innaſci dicitur.* Quod ex Iphicrate videtur ſumtum, qui ejuſdem Strabonis *lib.*17. in occidua Æthiopia *δράκοντας λέγει μεγάλους, ὥστε καὶ πόας ἐπιφύειν*. Nec à myſtico dracone, qui in cœlo, id eſt, in ſummo aëre, cum Michaële pugnaſſe dicitur, Apocalypſeos *cap.*12. *verſ.* 7. ad naturalem valet argumentatio. Quamvis ille ipſe draco myſticus alas habere nuſquam legatur. Quin *ἄπτερον* eſſe, ex eo colligas, quòd mulierem aquilinis alis avolantem non inſequitur, ſed, quod unum poteſt, aquarum vim in eam evomit, *verſ.* 14, 15. Ut in aquilæ cum dracone pugna apud Nicandrum in *Theriacis*, cùm aquila volatu ex periculo ſe eripit,

——— *Ἰπτάμενον δὲ πέριξ ἀτίλητα διώκει*
Σπειρηθεὶς, καὶ λοξὸν ὑποδρὰξ ὄμμασι λεύσσων.

— *Volantem circumcirca fruſtra inſequitur* (draco),
In ſpiras convolutus, obliquis & torvis oculis illum intuens.

Elatam enim in ſublime non poteſt attingere, &c. Poëtarum ergo id commentum eſt. Sed *draconum* nomine naves illis indigitari, docent illi ipſi Vett. ut in Euſebii *Chron.* Philochorus, cùm, ſub Eleuſinis Rege Celeo, Triptolemum tradit, *longâ navi delatum urbibus frumentum diſtribuiſſe, & per* alatum ſerpentem, *navem ſignificari, cùm figura ſit aliqua ex parte ſimilis.* Adde, ſi lubet, *Draconis* nomine potuiſſe inſigniri navem, quæ pro inſigni draconem habuit: ut, apud Plutarchum de *Virt. mulier.* pirata Chimarrus à Bellerophonte occiſus, *ἔπλει πλοίῳ λέοντα μὲν ἔχοντι πρώραθεν ἐπίσημον, ἐν δὲ πρύμνῃ δράκοντα*, *vehebatur navi, quæ in prora leonem, & in puppe draconem habuit pro inſigni.* Et apud Euripidem *in Iphigenia, in Aulide*, Bœoticis navibus pro ſigno fuit Cadmus

Χρύσεον δράκοντ' ἔχων Ἀμφὶ ναῶν κόρυμβα.
Aureum draconem habens, In navium roſtris.

Quò pertinet, quòd in Fabulis, qui draconibus vehuntur, non niſi è maritimis, nec niſi ad maritima loca proficiſcuntur. Sic Ceres, Proſerpinam quærens, cùm totam Siciliam abſque draconibus peragraſſet, etiam inſulæ littora tandem adiit,

Quò ſimulac venit, frænatos curribus angues
Junxit, & æquoreas ſicca pererrat aquas;

Apud Ovid. *Faſtor. lib.*4. Et Circe ex Colchide draconum curru vehitur in prom. Italiæ Circejum: Medea, liberis cæſis, Corintho Athenas: Triptolemus Athenis Patras, Achajæ maritimam urbem, ubi Eumeli filius Antheas, exemplo Triptolemi, dracones jungere auſus, de curru excuſſus periit, id eſt, naufragium fecit, cùm navigandi imperitus mare attentaſſet, uti legimus apud Pauſaniam *in Achaicis*, &c. V. Bochartum *Hieroz. Part. poſt. l. III. c.*14.

Alaudæ, dicuntur Suetonio, *in Julio*, Galli Legionarii, cui Legioni nomen ab *alauda*, quâ Galli galeritam avem indigitârunt. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.*547.

Alba, fluv. Gall. in Briegio, ab anguſto alveo *Albeta* dictus, vulgò nunc *Aubete*, aliàs *Aubetin*. Alluit Baſilicam *Baſoche*, Ameliacum, vulgò *Amilly*; & infrà Columbarienſe Caſtrum in majorem Mucram devolvitur. Eſt etiam *Albeta* fluviolus, in Biturigibus Cubis, vulgò dictus *l'Anbois* vel *Aubois*, qui Ligeri recipitur. Eſt porro *Alba* fluviolus, *Albe* vel *Alve* nuncupatus Arduennenſibus, qui in Urtam effluit. Item amniculus *Alve*, qui in Moſellam labitur, poſt Leſuram Auſonio memoratus. His omnibus à colore aquarum nomen videtur inditum, unde & Tiberis *Albula*, *Albisque* Germaniæ fluv. Hadr. Valeſius *Not.Gall.*

Alba, fluv. Germaniæ celebris, qui aliâs *Albis*. Spartianus *in Didio Juliano*, *Ibi Cauchis, Germaniæ populis, qui Albim fluvium accolebant.* Ubi Codex Palatinus *Album*: Excerpta autem Spartiani *Albam* habent. Vopiſcus quoque *Albam* vocavit, in *Probo*: *Cæſis prope quadringentis millibus qui Romanum occupaverant ſolum, reliquias ultra Nicrum fluvium &* Albam *removit.*

Alba, ſpecies veſtis ſeu tunicæ, à candore ſic dicta. Trebellius Pollio in *Divo Claudio*, *Veſtes diverſas* 16. Albam *ſubſericam paragaudem triuncem unam.* Nempe familiare eſt, in re Veſtiaria, ut ſolis adjectivis ſine ſubſtantivis nominentur: ſic dicimus *πορφυρᾶ, ὁλοσηρικὰ μηλινὰ* & ſimilia, apud Latinos. Ita igitur *Albam* hic Gallienus & paulo antè Valerianus, *Albam ſubſericam unam, cum purpura Succubitana.* Intelligendum autem, non *togam*, ut cùm prætexta dicitur, ſed *tunicam*; uti declarat Vopiſcus in *Aureliano*, *cùm darentur tunicæ ſubſericæ lineæ paragaudiæ.* Et vetus Chronologus, qui Faſtos Siculos congeſſit, *Φορέσας σχάριν, ἄσπρον παραγαύδιν, καὶ αὐτὸ ἔχον χρυσᾶ πλουμμία βασιλικά*: nam *σχάριν*, *tunicam*, dixerunt, ut eſt in *Gloſſ.* *ἄσπρον album* ſignificat; *σχάριν* verò & *παραγαύδιν* corruptus eſt helleniſmus, cujus exempla paſſim obvia in recentiorum libris, pro *σχάριον* & *παραγαύδιον*. Subſerica autem fuit hæc tunica, id eſt, cujus ſtamen ſolum erat ſericum: nam holoſericæ veſtes in privatorum uſu non erant. Morisque erat ornare iſtas tunicas *albas* ſubſericas vel purpurâ, ut illa fuit, cujus facta mentio à Valeriano; vel paragaude, ut apud Pollionem. Vide Salmaſium & Caſaubonum *ad l.* Sed & longè poſtea *Albas* fuiſſe promiſcui uſûs, ex eo colligitur, quòd Laicis in Monaſteriis degentibus tribuat Lanfrancus Cantuar. Archiep. *Epiſt.* 13. Quin etiam *Alba*, pro muliebri amictu uſurpari videtur, apud Bertham Monialem in *Vita* Adeleidis Virg. *num.*27. Tandem in Eccleſia Rom in Clericorum uſum ceſſit. Papias. *Alba, veſtis* eſt *Sacerdotalis linea & ſtricta, quæ Camiſia dicitur & Poderis & Talaris & Subucula.* Et quidem ad certum tempus reſtrictum. Concilium Carthagin. IV. *can.*4 *Diaconus tempore oblationis tantùm, vel lectionis*, Albâ *utatur.* Albis tamen promiſcuè in Templo & extra, Clericos fuiſſe uſos, docent Leo IV. *de Cura Paſtor.* Riculfus Epiſc. Sueſſionenſis in *Statutis* A.C. 889. *cap.*7. & Rhegino *de Vita & converſ. Presbyteri cap.*66. ubi Presbyteri vetantur in Alba, *quâ in ſuo uſu utuntur, Miſſas cantare.* Porro *Albas* ejuſmodi Sacerdotales opere Phrygio interdum exornatas, colligere eſt ex Ekkehardo *de Caſibus S. Galli cap.*10. *Inter quæ præter caſulas ſericas, cappas & ſtolas*, Alba *eſt illa Philologiæ nuptiis inſignis*; quales ſc. deſcripſerat olim Martianus Capella, &c. *Alba* verò hæc veſtis, quia ex lino albo conficiebat. Græci tamen ex ſerico varii coloris, fereque cœrulei utuntur; præcipuè Epiſcopi eorum: quo colore ex antiquis Romæ muſivis picturis apparet, etiam Papam uti conſueviſſe; ſed revera tunicella hæc erat, ab *Alba* diſtincta, quæ albæ ſuperinduebatur. Ante amictum Ambroſiani & Maronitæ *albam* induunt; de *Alba* nigri coloris, loquitur *Sacerdotale* Alberti Caſtellani, ubi in die Paraſceves ſic diſponit: *Parantur etiam quatuor Sacerdotes, vel duo ad minus, induti camiſiis nigris cum amictu, cingulo ejuſdem coloris.* Antiquitus in manicis, in pectore, humeris & fimbriis *albæ*, etiam textilia fruſta aſſuebantur; quem uſum hodieq; retinent in eadem Communione Regularium Eccleſiæ & Pontificia Capella, quod etiam ponitur in amictu à Regularibus S. Bonifacii Ferentin. Epiſcopi alba in Cathedrali Viterb. aſſervata, iſtiuſmodi fruſta Attalica habet, ac etiam in ejuſdem amictu ſimiliter, in quo Gothicis literis minutisque margaritis tetragrammaton nomen Dei efformatum viſitur, &c. Vide plura hanc in rem apud Auctores laudatos Dominico Macro in *Hierolexico*, & Car. du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Albas gerere* & *eſſe in Albis* & *Albati*, dicuntur ibidem Clerici, dum *Albis* induti procedunt vel officia Eccleſiaſtica peragunt, apud Eoſdem. V. quoque Henr. Spelmannum *in Gloſſar.*

Alba, quoque dicitur veſtis candida, quam induebant olim recèns baptizati, impuritatis & innocentiæ, quam profitebantur, ſymbolum: *ἐσθὴς φωτεινή*, in *Martyrio* Bacchi jun. *pag.*84. Statim enim, atque de fonte nudi egrediebantur, ſtolâ albâ induebantur. Lactantius *Carm. de Reſurr.*

Candidus egreditur, nitidis exercitus undis.

Paulinus *Epiſt* 12.

Inde parens ſacro ducit de fonte Sacerdos,
Infantes niveos corpore, corde, habitu, &c.

Ordo Romanus hæc verba Epiſcopi addit, unicuique baptizatorum ſtolam dantis albam, *Accipe veſtem candidam & immaculatam, quam perferas ante tribunal D.N. Jeſu Chriſti, in vitam æternam.* Octo dies integros in *albis* baptizatos fuiſſe poſtea, cum cereis ardentibus, repræſentatos, refert Concilium Rothomag. vel potiùs præcipit A.C. 1059. *can.* 19. V. quoque Conradum Urſpergenſem ad A.C. 1124. Datas autem fuiſſe *Albas* ſumtu Eccleſiæ, innuit Gregorius M. *lib.*7. *Ind.*1. *Epiſt.* 2. V. iterum du Freſne *Gloſſar.* & *ad Alexiadem.* Dum itaque duraret hoc octiduum, *in Albis poſiti* & *Albati* dicebantur recèns baptizati. Paul. Warnefridus *de Geſtis Longobard. lib.* 6. *cap.*15. de Theodoaldo Rege Angloſax. *Cùm Romam veniſſet, à Sergio PP. baptizatus — adhuc in* Albis *conſtitutus, ad regna cœleſtia migravit.* Ejuſdem Regis Epitaphium,

Fonte renaſcentis quem Chriſti gratia purgans
Protinus albatum *vexit in arce poli.*

Poſtea verò deponebant Sabbato, ante Octavas Paſchæ. *Ordo* Rom. *Ab ipſo die ad Sabbathum ante Octavas Paſchæ, quo die* alba *tolluntur veſtimenta à nuper baptizatis.* Alibi, *Sabbato infra* Albas Albati, *qui in Sabbato ſancto baptizati fuerant, albis — exuuntur.* Mox ſequitur *benedictio* aquæ *ad albas deponendas.* Proin dixit Jobius Monachus apud Photium non ſine ratione, *Ἑπτὰ ἡμέρας τοὺς βαπτιζομένους λαμπαδοφορεῖν*, cùm octavo albas deponerent

nerent

netent. Galli hunc ritum *Deſauber* dicebant : quæ vox non ita pridem in Picardia adhuc obtinuit, ubi, octavo poſt infantium baptiſma die, agebantur convivia & ſingulis totius fere agnationis puerulis erogabantur placentulæ, idque *Deſaubage* appellabant &c. Atque inde etiam *Albæ*, hebdomas, quæ Paſcha ſubſequitur, appellata eſt. Rabanus *de Inſtitut. Cleric. cap.* 10. *Quos ſeptem dies* Albas *vocitamus, propter eos, qui in ſancta nocte baptizati, albis per totam hebdomadam utuntur veſtibus.* In *Epiſt.*9. Gelaſii I. & apud Johannem Diac. in *Vita* Gregorii M. *lib.*4. *cap.*88. *Albæ Paſchales.* Ipſa quoque Dominica, quæ *Albarum* hebdomadem ſubſequitur, *Albæ* vocatur. Vetus *Pœnitentiale* MS. *A Paſcha uſque in Albas &c.* apud eundem du Freſne. V. quoque infrà in voce *Dominica in Albis.*

Alba Firma, V. infrà *Firma*

Alba Linea, Caſſiodoro, ubi omnia minima maxima Circi notat, memoratur, in Circo, *non longè ab oſtiis in utrumq; podium quaſi regula directa præduci ſolita, uti quadrigis progredientibus inde certamen oriretur, ne, dum ſe præropere conantur elidere, ſpectandi voluptatem viderentur populo abrogare.* Sed quid hoc nomine velit, quærunt Eruditi. In Circo enim Romano nullus hujusmodi lineæ uſus eſſe potuit : cùm equi & currus intra carceres continerentur, repagulis vel cancellatis foribus oppoſitis coërciti, priusquam ſignum daretur emittendi; ſigno v. dato, uno eodemque tempore laxatis repagulis, è carceribus effuſi ſeſe proriperent exilirentque. Olympiæ quidem emittendi currus & equi ejusmodi lineâ prætentâ ſeu funiculo cohibebantur, ne ante ſignum datum exirent, utque in æquo limite continerentur: Sed ibi nulli erant ὕσπληγγες, h.e. *carcerum repagula & fores* ſaltem primitus, ut in Circo Romano. Niſi fortè per *Albam Lineam* cretam Circi intelligat, quæ nihil aliud fuit, quàm linea in ſolo ipſo ex creta, quaſi ad regulam, ducta ac directa. Certè *Albam* ſuam *Lineam* non *longè a carceribus præductam* ait, qui omnino locus cretæ in Circo fuit. Addit, *Ut quadrigis progredientibus inde certamen oriretur:* Sic à cretæ loco certamen auſpicabantur, utpote qui non longùm abeſſet à carceribus. Unde Chryſoſtomus λεύκην, h.e. *cretam*, pro Circi principio poſuit, à quo certaminis initium, Ἀπὸ τῆς λεύκης εἰς τὴν σφενδόνην μιλιοδρομῶν. Et fieri poteſt, ut Caſſiodorus lineam hanc Circi cum linea ſtadii, quæ βαλβὶς, γραμμὴ & ἀφετηρία dicta, unde curſus auſpicium ſumebatur, confuderit. Sed nec cretam ideo in Circo notatam fuiſſe volunt Vett. ut certamen & curſus inde auſpicaretur, verùm ad victoriæ metam ac finem deſignandum. Hinc *cretam* palmæ locum interpretatur Solinus &c. V. Salmaſium *ad eum pag.*915. *& ſeqq.*

Alba Longa, adde: Initium regni *Albani* cœpit, anno poſt captam Trojam 32. ætatis Aſcanii 22. à quo, ad Procam usque, undecim Reges præfuere, Sylvius I. qui poſt Aſcanium regnavit an. 29. Æneas Sylvius 31. Latinus Sylvius 51. Alba 39. Capetus, quibusdam Atys dictus, 26. Capys 28. Calpetus 13. Tyberinus 8. Agrippa 33. Alladius, aliis Romulus Sylvius vocatus 19 Aventinus 37 Poſt quem Procas regnavit an. 13. relictis duobus filiis Numitore (è cujus filia Romulus Remusque nati) & Amulio, V. Dion. Halicarnaſſeum, Thom. *Dempſterum Ant. Rom lib.*1.*c.*1. *&c.*

Alba Spina, ὀξυάκανθα Dioſcoridi, Vett. ad vivas ſepes faciendas inſerviit: nec hodiecum communior in hunc uſum. Auſpicatiſſimam nuptiis fuiſſe, Plinius refert *lib.*16. *cap* 18. quod & Varro confirmat, apud Nonium his verbis *de Vita Pop. Rom. lib.*1 *Quum à nova nupta ignis in face afferretur foco ejus ſumptus, quum fax è ſpina alba eſſet, ut eam puer ingenuus afferret.* Cujus rei cauſa, non tantùm, quòd qui Sabinas rapuerant, ex ea faces habuere; ſed etiam quòd ad omnia alia felix & fauſta crederetur arbor. Porro baccis illius coronarii utebantur, Theophr. *lib.* 6. *cap.* 11. ut & flore. Plinius *lib.*21. *cap.*11. *Coronarii quidem & Spinæ flore utuntur: quippe cùm ſpinæ* albæ *cauliculi inter oblectamenta quoque condiantur.* Sed & *veneficia arcere* credebatur, *in domibus aut villa ſata*, Idem Plin. Unde Ovidius,

> *Virgaque lanalis de Spina ſumitur alba.*

Et,

> *Sic fatus virgam, quâ triſtes pellere poſſet*
> *A foribus noxas, hæc erat alba, dedit* &c.

V. in hanc rem plura, imprimis de fruticis hujus variis ſpeciebus, apud Salmaſium *ad Solin. p.*273. *&* 524. Fr. Pomey *Albæ Spinæ* florem ſic deſcribit: *Flos* hic *penè rotundus, ſpecie ciceris, eximii candoris, extantibus è medio tenuibus filis, rubro præpilatis, nusquam ſolitarius enaſcitur ac ſingulus, ſed collecti unum in globum, unoque nixi ſurculo, unà effloreſcunt bene multi; ita conferti, ut nihil æquè; æquabili adeò celſitate, ut nullus emineat, ſed ad libellam exacti videantur à natura. Horum candor floſculorum, in hunc modum ſtipatorum, gratiſſimâ viriditate foliorum, inciſurâ multiplici amæniſſimè fruticantium, excitatur tam pulchrè, nihil ut eſſe poſſit jucundius ad aſpectum.*

Alba Veſtis, Regiæ olim dignitatis inſigne, non minùs ac purpurea. Idcirco notat Valerius Max. *lib.*1. *cap.* 6. *Imperatoribus in prælium exeuntibus, paludamentum* album *aut purpureum dari ſolere.* Et de *alba* veſte quâ Herodiani Dominum induerunt, rectè notat Janſenius, colorem hunc olim receptum in Regum inſignibus. Itaque licèt ſcribat Hieronymus *in Matth. cap.* 27. Veteres Reges ruſo quodam limbo eſſe uſos: certiſſimum eſt tamen, diademata Regum fuiſſe *alba*, ut obſervavit Caſaubonus *ad Sueton. lib.*1. *cap.*79. & propterea in Pompejo faſciæ cretatæ ac candidæ ſermonibus occaſionem præbuerunt, quaſi ille Regnum affectaret; Sicut idem oſtendit *ad Eund. lib.*2. *cap.*82. Sed & Sacerdotii inſigne *alba veſtis*, apud Gentes erat; & cùm ſacris operabantur, tam Sacerdos, quàm ille qui ſacrificium exhibebat, albati fuere. Unde Athenis Prytanes ſacra faciebant λευχειμονοῦντες καὶ ἐστεφανωμένοι, *veſtibus albis induti ac coronis cincti*, eodemque habitu Curiam ingrediebantur, an litaſſent, renuntiaturi, teſte Plutarcho *Conſol. ad Apollon.* & Theophraſto *in Character. Ethic.* capite de Μικροφιλοτιμίας. De *veſtibus albis* Pontificis Max. apud Hebræos, V. infrà in voce *Pontifex*. & plura hanc in rem apud Iſaac. Caſaubonum *Notis ad Theophr. l.c.* & *Exercit.*16. *n* 73.

Albæ, apud Æl. Lampridium in *Anton. Heliogabalo*, *Piſum cum aureis, lentem cum cerauniis, fabam cum electris, & orizam cum* albis *exhibens.* Mox, *Albas præterea in vicem piperis piſcibus & tuberibus conſperſit:* margaritę ſunt, *quas rubentis maris grana candentia* vocat Tertullianus, *de Reſurr. carnis* Hinc Suidas, Ἄλβα οἱ μάργαροι. Anaſtaſius in *Leone* IV. *veſtem auro textam habentem hiſtoriam, qualiter beatus Petrus prædicavit ad S Rom. Eccleſiam, cum gemmis albis, id eſt, margaritis ſeptem & cum gemmis praſinis undecim* &c. ubi, ut *praſinæ gemmæ* ſunt ſmaragdi, ſic *albæ* margaritæ. Ibidem, *Crucem ex auro puriſſimo, ex diverſis gemmis hyacinthinis,* albis *& ſmaragdis miræ magnitudinis ornatam.* Item in *Leone* V. *Sed iſdem præfatus & magnificus Præſul fecit ex auro puriſſimo & miræ magnitudinis margaritis & gemmis hyacinthinis & praſinis ornavit.* Ita enim ubique tria hæc genera gemmarum jungit: *albas*, praſinas, hyacinthinas, h.e. margaritas, ſmaragdos & hyacinthos. V. eundem in *Gregorio* IV. in *Sergio*, in *Nicolao* I. in *Sergio II.* &c. Venantius,

> *Cryſtallum, electrum, aurum, oſtrum, concha alba, ſmaragdus.*

Alibi,

> *Ordinibus variis* alba, *ſmaragdus ineſt.*

Et,

> *Quando pavimentis* alba, *topazus ineſt.*

Sic enim ille Poëta loqui ſolet & ſic aſyndetos efferre, ut variis locis apud illum videre eſt, Salmaſius *ad Lampridium.* Ratio nominis in promtu, quippe *margaritarum dos omnis*, ait Plinius, *eſt in candore, magnitudine, orbe, lævore & pondere.* Nec eſt, quòd quis regerat, non omnes margaritas candere, cùm in aliis rufus, in aliis aureus ſeu fulvus emineat color, ut apud eundem Plinium alicubi legimus, Androſthenem item Athenæo memoratum & Euſtathium *Il.* λ. Nam margaritarum candere maximè proprium, atque proin in illis alii colores non ſolùm infrequentes, ſed & vitioſi ſunt: Itaque, licèt margaritarum quædam rufæ, fulvæ & gilvæ ſint nemo tamen aliquid rufum, aut fulvum, aut gilvum, *ut margaritam* eſſe dixerit. Nec obſtat, quòd Threnorum *cap.* 4. *verſ.*7. Jeremias de Nazaræis dicit, ante captivitatem Babylonicam, *corpore rubros fuiſſe præ peninim*, quâ voce margaritas indigitari eruditè Bochartus oſtendit Namque, uti *rutilare* apud Latinos, ſic אדם *adam*, apud Hebræos, non *rubere* ſolùm, ſed & *ſplendere*, ſignificat: eo quòd utrique colori, candido & purpureo, hoc commune eſt, ut admixti luminis multum habeant. Itaque Propheta hîc verbo אדמו Judæorum Nazaræos rubuiſſe non ſignificat, ſed *canduiſſe*, & *luxiſſe*, ut margaritas, quas à candoris luce & ſplendore, nomen habere multi putant; quia μαίρειν & μαρμαίρειν *ſplendere* eſt, & μαρμαρυγὴ *ſplendor*. Unde ut μάρμαρος & μάραγδος, vel cum proſtheſi *ſmaragdos*, ita etiam μαργαρίτης, uti volunt. Proinde Nonnus *lib* 34 margaritam appellat λίθον ἁλίοιο μαρμαίροντα, *lucidum maris lapidem :* & Arabicè *lala* & *darra*, *lucere* eſt, unde *lulu* & *dorra* : quorum illud *margaritam* in genere, hoc propriè *unionem* ſonat. Conchæ quoque margaritiferæ priſcum nomen *berberi*, quod ad Indorum linguam pertinere vult Androſthenes, Bochartus Phoenicum potiùs vocabulum eſſe credit, propè ejusdem originis. Phœnices enim in Indiam navigare cœperunt, ante tempora Salomonis: & Phœniciâ linguâ *barar*, clarum, *purum*, nitidum eſſe ſignificat. Hinc Eſai. *cap.*49. *verſ.*2. *Sagitta expolita & nitens.* Cantic. *cap.* 10. *verſ.*10. *clara ut Sol,* ubi utrobique verbum hoc. Itaque, ut à *barar*, primâ geminatâ, *barburim*, dicuntur, 1. Regum *cap.*4. *verſ.*13. ità & *berberi* dici potuit: quod certè nomen maximè convenit conchæ margaritiferæ, quæ reliquas nitore, claritate & puritate longè ſuperat, maximè in interiore parte, &c. Atque hinc margarita lapis διαφανὴς τῇ φύσει, *naturâ pellucidus*, Iſidoro Characeno διαυγὴς, quod idem eſt, dicitur. Et Piſidas *verſ.* 118. de æthere vel cœlo ait,

> *Προέρχεται καὶ νυμφικῶς ἐσκευασμένος*
> *Λαβὼν διαυγεῖς μαργαρίτας ἀστέρας.*
> *Procedit verò in Sponſi modum exornatus,*
> *Aſtra geſtans, ut pellucidas margaritas*

Quod tamen quo ſenſu capiendum; V. eundem Bochartum *Hierozoici Part. poſt. lib.*5. *cap.*6. *&c.*

Albamarla, opp. Galliæ, in diœc. Rotomagenſi, olim Comitivæ, nunc Ducatus titulo illuſtre, ad flum. Auciam vel Aucum, vulgò *Breslam* dictum, in confinio parœciarum Rotomagenſis & Bellovacæ, veteri Cœnobio Benedictinorum & ſuis pannis inſigne; vulgò

Ducis, à Sigiſmundo Imp. ſocero ſuo primùm Moraviam tenuit, hinc poſt ejus mortem Bohemiæ Ungariæque regnum. Poſt quæ A.C. 1438. Imperium etiam accepit, tertiòque anno coronatus. Vladislaum Polonum è Bohemia amovit, factiones attrivit; advocatus à Georgio Serviæ Deſpota Amurathem ad ſolvendam Albæ Græcæ obſidionem coëgit, ſed in reditu, ex eſu peponum ſoluto ventre, obiit, A.C. 1439. Pater Ladislai poſthumi, Hungariæ Regis. Succeſſor in Imperio fuit Fridericus III.

Principes varii.

Ex Familia Auſtriaca.

Albertus vel *Adelbertus*, cognom. *Dives*, filius Werneri III. Habspurgii Comitis, maritus Itæ Brigantinæ *de Pfullendorff*, Landgravii Alſatiæ titulum primus geſſit. Pater Rudolfi, quo geniti *Albertus Sapiens*, (pater Rudolfi I. Imp.) & Rudolfi cognom. *Taciturni*, è quo ultimi Comites Habspurgii, Lauffenburgii & Kyburgii orti ſunt. Albertus hic Sap. lectus Dux expeditionis Chriſtianæ adverſùs Saracenos, ad Accaron extinctus eſt.

Albertus I. Dux Auſtriæ, V. *Albertus I. Imp.*

Albertus II. cognom. *Sapiens*, vel *Contractus*, quòd ex veneno fraude Medici ſumto debilitatus eſſet, initiò Canonicus Paſſaviensis, demum duxit Johannam, ultimi Com. Pfirtenſium Ulrici hæredem: inter agnatum Johannem & Helvetios pacem fecit. Sed A. C. 1351. aliud illi ortum bellum cum Tigurinis, quam ob cauſam hi fœderi acceſſere. Cum Venetis etiam in Foro Julio & Marchia Tarviſina ipſi res fuit, A.C. 1353. & cùm bellum recrudeſcet A. C. 1357. pace factâ, Wirtenbergicum quoque Com. Comitatum Hohenbergenſem infeſtantem, repreſſit: Cæterùm aucupii, quam regiminis, ut tribunt quidam, ſtudioſior. Pater fuit Rodolfi cognomento *Ingenioſi*, Friderici cognom. *Splendidi*, Alberti III. Auſtriacæ & Leopoldi Tirolenſis lineæ conditorum.

Albertus III. cognom. *cum trica*, quam vel ipſe uxori reliquit, vel ex itinere redux abſcidit. Cum Henrico Schaumburgio & Bohemis bellum geſſit: Pater filii Nothi Leopoldi, Matheſeos Viennæ Profeſſoris & *Alberti*, de quo infrà.

Albertus IV. cognom. *Patiens*, ſeu *Mirabilia mundi*, fil. prioris, cum Jodoco Moraviæ Marchione rem habuit, pari cum Patre fato dyſenteriâ extinctus. Omnium artium peritus & eruditorum Mæcenas. Eo genitus

Albertus V. V. *Albertus II. Imp.*

Albertus, è familia Tirolenſi, (cujus Leopoldus Alberti Sap. filius auctor fuit,) fil. Erneſti Stiriæ Principis, ex Cimburgi Mazovia, fœmina robuſtiſſima, cognomen *Mitis* ſeu *Placidi* tulit. Fundator Academiæ Friburgenſis, à Friderico III. Imp. fratre, perpetuo diſcors, inprimis ob Ladislai hæreditatem, bellum ſexennale geſſit; A.C. 1463. in Comitiis Ratisbonenſibus à fratre, qui poſtea ejus hæres fuit, proſcriptus.

Ex Familia Palatino-Bavarica.

Albertus, fil. minor natu Ludovici, (cui pater fuit Otto fil. Ludovici Imp. ex Margareta Hollandica) cum fratre Wilhelmo, qui obiit A.C. 1378. Hollandiam cum Comitatibus junctis adiit: Pater Wilhelmi & Johannis Epiſcopi Leodicenſis, contra quem Jacoba Wilhelmi filia, incontinentiâ ſuâ ſatis famoſa, Comitatus ſibi vindicavit.

Albertus, cognom. *Pius*, filius Erneſti, (quem Johannes, auctor familiæ Monachenſis, progenuit) Bavariæ Dux, educatus apud Wenceslaum Imp. quòd linguæ Bohemicæ non eſſet ignarus, à majori Procerum hujus regni parte, ſpreto Ladislao Alberti II. Imp. filiolo, Rex electus, noluit cum pupilli injuria regnum capeſſere, Bohemos ad fidem legitimo Principi ſervandam cohortatus. Obiit A.C. 1460. ad extremum ſepoſitis curis, Muſicâ & nonnunquam venationibus ſe oblectans. Eo, præter alios, natus

Albertus, cognom. *Sapiens*, Bavariam unione partium diviſarum, & ſucceſſione Landshuto-Ingolſtadienſi, quæ bello Bavarico vindicata, auxit. Nec parùm Maximiliani I Imp. affinitas, ac domus Palatinæ, bello illo afflictæ, calamitas domus hujus æmulæ conſiliis profuit. Eo geniti Wilhelmus, Patris ſucceſſor, Ludovicus, qui ambo acerrimi Lutheri hoſtes, & Erneſtus, Aventini diſcipulus. Wilhelmo natus eſt

Albertus, Ferdinandi I. Imp. gener, Pontifici & Jeſuitis, quibus Monachii, Ingolſtadii & Landshuti collegia ſplendidiſſima extruxit, addictiſſimus. Nihilominus A. C. 1556. ſuorum precibus, cùm idem Ferdinandus Imp. ſuis quoque ſubditis conceſſiſſet, indulſit ad tempus, ut cœnâ Dominicâ integrâ, & carnibus urgente neceſſitate, diebus vetitis, uterentur. Poſtea quoque in Calicis negotio ad Pontificem ſcripſit, A.C. 1564. Legatosque habuit in Concilio Tridentino. Præſes Comitiorum Ratisponenſium, loco Soceri, fuit A.C. 1556. Ladislao C. Hagenſi A. C. 1567. ſine maſculis mortuo, feudum à Maximiliano II. Imp. impetravit. Ei ſucceſſit fil. Wilhelmus, à quo *Wilhelminæ lineæ* nomen: reliqui filii fuere Ferdinandus, qui cùm imparibus nuptiis ſibi copulaſſet Mariam Petenbeckiam, ex ea Comites Wartenbergios ſevit, & Erneſtus, Epiſcopus primùm Friſingenſis & Hildeshemius, dein Leodienſis, & tandem Archiepiſcopus ac Elector Colonienſis.

Albertus, filius minor natu Wilhelmi præfati, frater Maximiliani, Electoralis lineæ auctoris, lineam *Albertinam* condidit. Natus A.C. 1584. nepotis à morte fratris curator fuit & Electoratus adminiſtrator. Ob uxorem Mechtildem fil. Georgii Ludovici Landgravii Leuchtenbergici, eam poſtea ſucceſſionem nactus, aliis in Bavaria acceptis commutavit. Ejus filii, *Albertus* Sigiſmundus natus A.C. 1623. Epiſc. Friſingenſis fuit, & hoc major Maximilianus Henricus, natus A.C. 1621. ad Electoratum Coloniæ & Epiſcopatum Leodienſem, evectus eſt, quo utroque etiam num defungitur.

Ex Familia Saxonica.

Albertus, cognom. *Degener*, Dux Saxoniæ, fil. Henrici cognom. *Illuſtris* (qui mortuo Henrico Thuringiæ Landgr. ſuæ gentis ultimo A.C. 1249. Landgraviatum ſibi vindicavit) uxorem Margaretam, filiam Friderici II. Imp. in gratiam pellicis Cunegundæ ab Eiſenberg, peſſimè habuit: Miſniam, Oſterlandiam & Luſatiam, in qua patruo filii Margaretæ ſucceſſere, ſibi aſſeruit, civitatesque in verba filii Ludovici Apitii, ex Cunegunda ſuſcepti, ut jurarent, fruſtra adigere conatus eſt. Captus poſtea à filiis, ſed interventu Rudolfi I. Imp. liberatus, Brandeburgicis & Anhaltinis adversùs filios incitatis, cruentum his movit bellum, quod compoſitum eſt A.C. 1290. Poſt quæ re deſperatâ ditiones vendidit Adolpho Imp. qui tamen contra filios infelix fuit, uti & ſucceſſor ejus Albertus I. horum tandem causâ triumphante. Deceſſit Erfordiæ, in Monaſterio, in ſumma rerum egeſtate, A.Chriſti 1314. Eum in Principatu excepit filius Fridericus cognom. *Admorſus*, vel *Fortis*, Germ. *der Freudige*.

Albertus, fil. Erneſti, Electoris Saxon. Electoratum Moguntinum, ſed brevi tempore, geſſit, vicennis mortuus A.C. 1484. Item fil. Johannis Ducis Vinarienſis, Iſenaci habitavit.

Albertus, cognom. *Animoſus*, *Rolandus*, *Dextra Imperii*, Friderici cognom. *Placidi*, Electoris Saxon. filius ſecundò genitus, frater Erneſti El. *lineam Albertinam* cœpit. Ipſe militari laude clarus, de Friderico III. Imp. & ejus fil. Maximiliano optimè meruit, Matthiâ Hung. R. ad æquas conditiones vi compulſo. Maximilianum dein a Belgis captum in libertatem aſſeruit, cujus in Belgio *Locum-tenens* relictus, contra reliquos rebelles & Gallos quoque non parum egit. In virtutis præmium & ſumtuum ſolatium Friſiâ ei cum Groninga conceſſâ, quam hæreditario jure Imperii vicarius regeret, bellis continuis cum Friſiis implicitus, obiit. Pater ex Sidonia, filia Georgii Podiebradii Boh. R. Georgii Henrici (quo natus Mauritius Electoratum in hanc lineam intulit) & Friderici.

Ex Familia Brandeburgica.

Albertus, cognom. *Achilles Germanicus*, aliis *Ulyſſes*, fil. Friderici I. Electoris Brandeburg. fratri Friderico cognom. *Ferreo*, in Electoratu ſucceſſit. Bello Bohemico ſub Cæſare tyrocinia poſuit, A.C. 1428. inde Vratislavienſibus, adversùs Polonos, Dux datus eſt. Tum Ludovico Gibboſo contra Patrem fortiter adſtitit, A.C. 1444. Principum dein 17. auxilio Norimbergenſes, à ſuper. Germaniæ civitatibus adjutos, aggreſſus, 8. præliis victor, uno victus eſt. In bello Moguntino, Adolfo Naſſovio contra æmulos adſtitit, A.C. 1461. ab Imperatore belli Dux conſtitutus, ſed anno ſeq. ad Giengam victus eſt. Inde A.C. 1470. Fratris ſucceſſor, à Pomeranis, ut Stetinenſem & Pomeraniæ Ducatus à ſe in feudum acciperent, impetravit. Sequenti anno Imperialium copiarum ad Noveſium, contra Carolum Burg. Dux fuit. Obiit A.C. 1486. Miles fortiſſimus, & haſtiludiorum quoque peritiſſimus: Auctor inſuper Legum fundamentalium domus, & confraternitatis cum Saxonibus ac Haſſis. Calvaria ejus Hailsbronnæ, ubi ſepultus, oſtenditur, in cujus continuo oſſe nullæ ſuturæ, imo nec veſtigia, apparent. Ejus filii, Johannes Electoralem lineam continuavit & Fridericus Franconicam orſus eſt.

Albertus, cognom. *Alcibiades Germanicus*, fil. Caſimiri, Culmbacenſis lineæ auctoris, Friderico præfato geniti, conjunctis ſtudiis fere ſemper cum Mauritio Saxone, æquali ſuo, Cæſari militavit: fœderis dein contra Joh. Fridericum El. Sax. & Philippum Haſſiæ Landgr. icti Dux, A.C. 1547. Rochliciæ captus eſt. Inde liber Magdeburgum A.C. 1552. cum Mauritio obſedit; cujus, cùm adverſus Cæſarem moveret, iterum comes ſociusque fuit. Re poſtea ad tranſactionem ſpectante, Magiſtrum Teutonicum, Norimbergenſes, Bambergenſem, Herbipolitanum, Spirenſem, Vormatienſem, Epiſcopos: Moguntinum item ac Trevirenſem Archiep. ditionibus miſerè incendiis & ferro vaſtatis, ad iniquas adegit conditiones: tanto ſui terrore ſparſo, ut quacunque incederet, diffugerent, aut mutatâ veſte ordinem diſſimularent Sacerdotes: Nec Paſſavienſi tranſactione voluit comprehendi. Tum Lucemburgenſis Duc. & Lotharingia vexatâ, Regis Franciæ nomine prætenſo: tandem Cæſari reconciliatus, Aumalium ad Muſſipontem vicit cepitque: cùm autem per Franconiam iterum graſſari inciperet, ei à Ferdinando R. Rom. bellum denunciatum, ipſeque prælio ad Sivershuſam, à Mauritio ſuperatus eſt A.C.1553. Nihilominus continuato bello, ad Brunſuicam iterum profligatus, moli ſuccubuit: novaque proſcriptione A.C. 1554. territus, in Galliam ſe recepit: tandem, Regis interceſſione, acceptâ publicâ fide, in Germaniam redux A. C. 1557. ex tædio fortu-

fortunæ, & vita intemperanter acta morbo contracto, deceſſit Pfortshemii, A. C. 1557. V. Sleidan. *lib.*25. Thuanum *lib.* 11. *&* 19.

Albertus, prioris patruus, initiò Magiſter Ord. Teutonici cùm eſſet, nec homagio ſe Regi Poloniæ obſtringere vellet, bello à Rege petitus A.C. 1521. poſt impetratas inducias, nec obtenta auxilia, Ordinibus etiam provinciæ pacem & cum ea Religionem Evangelicam expetentibus, ſe ſubmiſit, parte Boruſſiæ, in feudum Ducatus nomine ad hæredes transmittendum, acceptâ; parte Regi relictâ. Ipſe Religioni Evang. nomine dato, Academiam Regiomonte inſtituit; Fratribus è Bohemia pulſis locum perfugii dedit; In religione Oſiandriſmo; in aula, Scalichii, Funccii, Horſtii, aliorumque ſenis facilitate abutentium machinationibus turbatus obiit A.C. 1568. Pater *Alberti* Friderici, quo extincto A.C. 1618. Boruſſia Georgio Wilhelmo Electori collata eſt, V. Thuanum *lib.*38. *&* 63. Sleidanum *lib* 20. &c.

Ex Familia Brunſuicenſi.

Albertus, cognom. *Magnus*, fil Ottonis Ducis Brunſuicenſis, frater Johannis Luneburgicæ fam conditoris, hanc continuavit. In bello Ottocari Boh R. adversùs Henricum M. Miſniæ, à quo captus eſt. Sophiæ Brabantinæ adſtitit: Lubecenſes quoque contra Johannem Com. Holſatiæ defendit. Eo, præter alios, geniti, Henricus cognom *Mirabilis*, lineam Grubenhagiam & *Albertus* cognom. *Pinguis*, Brunſuicenſem orſi ſunt. Pater hic fuit Magni cognom. *Pii*, Ottonis cognom *Largi*, & Erneſti Gœtingenſis. Magno, inter alios, natus *Albertus* Archiep. Bremenſis, quòd Hermaphroditus eſſet, à Decano contumelioſè accuſatus eſt, V. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt.*

Ex Familia Wandalica.

Albertus, fil. Johannis cognom. *Theologi*. Dux Megapolitanus, cum fratre Johanne, Imperii Princeps eſt creatus, à Carolo IV. Imp. A.C. 1348. Bello adversùs Ludovicum Romanum, March. Brandeburgicum, ob Stargardiam (quod datâ ei conjuge filiâ ſuâ Ingelburgi compoſitum) tum ob Rugiam adverſus Barnimum, Bogislaum & Vratislaum Pomeranos, feliciter geſto celebris: Pater, inter alios, fuit *Alberti*, ad regnum Sueciæ, adverſus Magnum Smeeck vocati, quo geniti Ericus & *Albertus*, ambo improles

Albertus, cognom. *Formoſus*, fil. Magni, Dux Megapolitanus, belli quàm pacis amantior. Cum fratre Henrico, adverſus Lubecenſes, inde Carolo V. in obſidione Geldriæ militavit. Poſt mortem Friderici Daniæ R. in regno cum Chriſtophoro Oldenburgico. partes Chriſtiani II. captivi, & Hafniam contra Chriſtianum III. defendit, ſed dedere ſe & veniam petere coactus eſt. Pater, inter alios, Johannis *Alberti*, & Ulrici, Epiſc Suerinenſis, qui & ipſi docti & literarum amantes, ſimul Roſtochienſem Academiam, à Johanne & patruele ejus *Alberto* A. C. 1415. fundatam. inſigniter dotarunt. iisdem, quidquid in Politia & Eccleſia Megapolis ſalubriter inſtitutum habet, refert acceptum. Et Joh. Albertus quidem Ducatum omnem, ad normam Auguſtanæ Confeſſ. reformavit tum A.C. 1552. fœderi pro defenſione Religionis & libertate Landgravii icto dedit nomen. ipſeque expeditioni interfuit. Poſt hæc cum urbe Roſtochio, ut & fratre Ulrico, ipſi res fuit; obiit A. C. 1577. Pater ex Anna Sophia Brandeburgica Johannis & Sigismundi Auguſti; quorum ille in ipſo ætatis flore A.C. 1592. abreptus, filios reliquit Adolfum Fridericum, Suerinenſis & Joh. *Albertum*, Guſtrovianæ, linearum auctores. Ex quibus hic Reformatis acceſſit, extinctus A.C. 1636. Pater autem fuit, ex Eleonora Maria Anhaltina, Guſtavi Adolfi nati A. 1633 quem tutor patruus Matri invitæ ereptum in Auguſtana Confeſſ. educari curavit,

Ex Familia Anhaltina.

Albertus I. cognom. *Urſus* ſeu *Pulcher*, fil. Ottonis M. ſeu Divitis, ex familia Aſcania, contra Sorabos fidam operam cùm Imperio præſtitiſſet, à Conrado III. Imp. Marchiam Brandeburgicam, antiquis Marchionibus ex familia Stadenſi & Pribislao Heneto extinctis, accepit, Poſtea cum Henrico Leone, cum cujus Patre Henrico ob Saxoniam contenderat, univerſam Slavicam nationem perpetuis bellis vexavit, & tantùm non exhauſit. Eidem Principatus Brandeburgicus & vicinia omnem fere cultum ſuum ac nitorem debet: Pater fuit, ex Sophia Reinecia, quam A. C. 1169. moriens viduam reliquit, præter Sigfridum Archiep. Bremenſem, Anſelmum Epiſc Havelbergenſem & Henricum Præpoſ. Magdeburgenſem, Ottonis Brandeburgicæ & Bernardi Saxonicæ lineæ, conditorum.

Albertus II. fil. Ottonis I. præfati, fratri Ottoni II. in Electoratu ſucceſſit; Friderico II. Imp. gratiſſimus, cum Pomeranis Boleslao ac Caſimiro bellum habuit. Pater ex Mechtilde Luſata Johannis & Ottonis III.

Albertus I. fil. Bernardi, (cujus Pater Albertus Urſus quoque fuerat) educatus in aula Friderici II. Imp. huic in expeditione ſacra aſtitit A.C. 1228. & ad Peluſium fortiter ſe geſſit. Idem cùm Lubecam à Waldemaro Imperio vindicaret, Imperatori militavit: antea quoque A.C. 1223. ad preces Volquini Epiſc. in Livoniam, domandis Gentilibus, exercitu ducto. Gener fuit ex Helena fil. Ottonis IV. Imp. cum eo à Comite Suerinenſi captus. Obiit A C. 1260. Pater, præter alios, Alberti II. qui lineam Electoralem Saxonicam, in familia Aſcania, continuavit & Johannis, qui LaWenburgicam condidit.

Albertus II. Patris in Electoratu Sax. ſucceſſor, cum Gunthero Archiep. Magdeburgenſi bellum variâ Fortunâ geſſit. Periit ſecundùm aliquos. in ſolennitate coronationis Alberti I. Imp. turbâ oppreſſus. Eo, inter alios, ex Agnete Rudolfi I. Imp. filia natus eſt Rudolfus ſucceſſor, & Albertus Epiſc. Pataviensis.

Albertus III. filius Wenceslai Electoris, fratris Rudolfi III. in Electoratu ſucceſſor, A.C. 1418. cùm A.C. 1422. in ſaltu Lochavienſi venaretur, & cum uxore Offega Olsnicia in caſa ruſtica divertiſſet, orto incendio, ex quo nudus aufugere coactus eſt, tantum concepit terrorem ut paucos intra dies extinctus, Electoralem hanc lineam terminaret; dignitate in Miſnicam familiam translatâ.

Albertus I. Princeps Anhaltinus, fil. Sigfridi, Serveſtanæ lineæ auctoris, ex Catharina Gleichia: genuit ex Eliſabetha Brandeburgica Woldemarum ſeniorem, qui A.C. 1367. prælio Magni Torquati Brunſuicenſis adversùs Hildeshemios cecidit, & Albertum Juniorem.

Albertus II. cognom. Junior, fil. prioris, Pater fuit Johannis: quo natus

Albertus III. cognom. *Claudus*. Cœthenſis lineæ conditor. Hic cum fratre Sigismundo, pro Marchia Brandeburgenſi, quam Sigismundus Imp. Burggravio Norimbergenſi conceſſerat, 60000. aureos accepit. Eo genitus, præter alios,

Albertus IV. & Adolfus, cujus filii Wilhelmus ordini Minoritarum addictus ac Adolfus Epiſc. Lerſburgenſis (cui Lutherus theſes ſuas de *Indulgentiis* inſcripſit) lineam clauſere.

Ex Familia Piaſtea.

Albertus, Dux Monſterbergicus, gener Johannis, ultimi ex familia Sagano-Glogovia, ſub finem ſec. 15. Idem nomen fuit trium vett. Tecciæ Ducum; ſex Principum ex vet. familia Aſcania: Marchionis Anſpacenſis, A.C. 1620. Joachimo Erneſto geniti: Comitis item Leonſtenii, qui Eques Hieroſolymitanus, Græciam, Syriam, Ægyptum ac Arabiam perluſtravit; Supremus dein Equitum Præfectus Philippo II. Hiſp. R. in Belgio & Gallia; Regi dein Galliæ adversùs Condæum militavit, extinctus A C. 1587. &c. De quibus omnibus V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtor.*

Comites Naſſoviæ.

Albertus Georgii, Johanne cognom. *Seniore* geniti, filius, ex priore ejus uxore Anna Amalia Saræpontana, natus eſt Dilleburgi A.C. 1595. Studiis probè imbutus, ad militiam animum applicuit, turmæque Equitum præfectus, in Belgio Fœderato, obiit globo ictu A.C 1626.

Albertus, Philippi Com. Weilburgenſis, ex Anna Com. Mansfeldia (fil *Alberti*) filius, Saræpontanam ditionem, Adolfo ultimo illius rami extincto, hereditario jure ad ſe devolutam. Weilburgenſi ditioni denuo junxit, poſtquam illa avulſa inde fuiſſet ab A.C. 1429 quo Philippo Weilburgi & Sarbrugii Comite geniti Philippus & Johannes paternam hæreditatem diviſere. Obiit A.C. 1616. ex Anna Guilielmi Auriaci Princ. ſorore, Annæ Amaliæ (quæ Othoni Com. Solmæ Sonnenvvaldenſi nupſit) Julianæ, Catharinæ, Ludovici, Georgii Philippi, *Alberti* (ante ſerperaſtra mortui) Guilielmi (cui uxor Iſenburgica obtigit) Eliſabethæ (Georgio Witgenſtenio elocatæ) Julianæ, Annæ Sibyllæ (Petro Erneſto Baroni Criechingenſi in uxorem datæ) Johannis Caſimiri (cui Eliſabetha, Georgii Landgr. Haſſiæ fil. uxor obtigit) Magdalenæ, Annæ Ottiliæ (quam Guilielmus Com. Witgenſtenius ſibi junxit) & Erneſtæ, parens: è quibus Ludovicus Patri ſucceſſit. Cyr. Lentulus *Geneal. Princ. & Comit. Naſſov MS.*

Viri celebres.

Albertus Magn. adde: *Ei Maximi cognom. Gymnaſiorum omnium conſenſus, niſi publico voto Chriſtiana verecundia reſtitiſſet, deferebat*, Jovius. *In dicendo Gothicum ſapis & Barbarum: inter Peripateticos tamen nominis celeberrimi*, Rhodigin. *Vir eruditionis admirandæ, quem divinarum rerum pauca, humanarum fortè nulla latuerunt*, Sixt. Senenſi. *Necromantiæ immeritò accuſatus*, Labbæo. Dominicanus quibusdam fuit, ex nobiliſſima Dynaſtarum Bolſatenſium familia, Lauingæ natus, Guil. CroWæus *Elencho Script. in S. Scripturam.* Ejus *in utrumque Teſt. Commentaria* extant inter Opera fol tomis 21. Lugd. 1651. Id.

Albertus, V. quoque *Adelbertus*.

Albexis, inter veſtimenta ſacra; *Charta* Ferdinandi I. Hiſp. R. æræ 1101. apud Yepezium *in Chron. Ord. S. Bened. tom. VI. Mantos duos aurifriſos, alio alguexi auro texto, cum altis Græciſco, inde miſſo Cardeno, caſula auro friſa, cum dalmaticis duabus auro friſis, & alia*, Albexi *auro texta*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Alguexis*.

Albi Denarii, *Blans Deniers*, moneta Gallica, in groſſorum ſpeciem, cuſi ſub Joanne R. Franc. cruce erant inſigniti pedatâ & duplici Inſcr. in averſa parte, templo coronato & Inſcr. TURONUS CIVIS, cum limbo liliato Quorum Typum exhibet Car. du Freſne in voce *Moneta*. Qui eorundem ſemiſſes *Demi Blans Deniers* memorat. Similis ſub Carolo V. prodiit moneta, nudam Crucem præferens, & Inſcr. FRANCORUM REX. &

SYP

SIT NOMEN DNI BENEDICTUM: in averſa verò parte literam K. coronatam inter duo lilia, & DEI GRATIA, in limbo liliato. Typum habes *ibid.* Sub Carolo VI. cuſi ſunt *Albi Denarii cum Scuto*, Gall. *Blancs deniers à l'Eſcu*; crucem majorem pedatam inter binas coronas & bina lilia præferentes, cum Inſcr. SIT NOMEN, &c. & in poſtica ſcutum cum 3. liliis & Inſcr. KAROLVS FRANCORVM REX. Typum idem exhibet *Ibid.* Sub Henrico VI. R. Angliæ, *Albi Denarii* ibidem excuſi ſunt, cum binis ſcutis Franciæ & Angliæ, *Blancs deniers à 2. eſcus de France & d'Angleterre*, tempore Caroli VII. Regis, qui tum difficili bello cum Anglis implicitus erat. Crucem hi nudam præ ſe ferebant & caudatam, inter lilium & Leopardum; infrà, HERICUS, in circulo, SIT NOMEN &c. In poſtica, duo ſcuta juncta, & ſuprà HERICUS & in circulo coronulam & FRANCOR ET ANGLIE REX. In quibuſdam lilium vel leopardus extitit, loco coronulæ &c. ut videre eſt apud eundem, qui etiam meminit *Alborum*, item *Alborum cum Corona*, Gall. *Blans à la Couronne*, ſub Carolo VII. *Alborum cum K. coronato*, Gall. *Blans au K. couronné*, ſub Carolo VIII. ut & *Magnorum Alborum* variæ formæ, ſub Ludovico XI. eodem Carolo VIII. Ludovico XII. & Franciſco I.

Albici, adde: *Eos* Jul. Cæſar *de bello civ. lib.* 1. *&* 2. vocat, *barbaros homines, qui in Maſſilienſium fide antiquitus erant, monteſque ſuprà Maſſiliam incolebant.* Ac ibidem ait, Albicos *non multum Romanis virtute ceſſiſſe, homines aſperos & montanos, exercitatos in armis; & crebras per* Albicos *eruptiones factas eſſe ex oppido Maſſilia: Maſſilienſeſque cùm propiùs eras neceſſariò ventum, ab ſcientia gubernatorum atque artificiis ad virtutem montanorum confugiſſe.* Incoluerunt autem hi pop. montes Salyorum, à vicinitate Maſſiliæ ad Cebennas trans Rhodanum ferè pertinentes: *Ἀλβίοικοι, Albiaci*, Straboni. Iidem *Reji* quoque, & ab Apollinis cultu, *Apollinares* dicti ſunt: Trogo atque Juſtino *Segoreji* quoque, nec non *Ligures, lib.* 43. ubi ſcribit, *Phocenſes urbem Maſſiliam in finibus Regis Segorejorum condidiſſe.* Idem, poſtquam deſcripſit inſidias à Commano Segorejorum R. Senani vel Nanni Regis filio & ſucceſſore Maſſilienſibus ſtructas, addit: *Ita patefactis inſidiis Ligures comprehenduntur.* Erant ergo inter Ligures Transalpinos ſeu Gallos atque fortè illorum celeberrimis ultra Alpes Salyis attributi. Caput gentis erat *Albece* vel *Albeco Rejorum Apollinarium*, quod oppidis Latinis Plinius adnumerat. In vet. *Inſcript.* apud Sirmondum vocatur *Colonia*: & *Pont. col. Rejor. Apollinar.* memoratur. In vett. *Not.* prov. Galliæ, in provinciæ Narbonenſis ſecundæ civitatibus tertia, quota nunc eſt, recenſetur. Recentiores *civ. Regenſem* vocant, ſecundamque nominant inter ſedes Aquenſi Burgundiæ Archiepiſc. ſuffragantes, vulgò *Riez*, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* V. quoque in voce *Reji.*

Albidia, ſemel atque iterum Wilhelmo Brittoni *Philipp.* nempe *lib.* 4. *&* 9 dicitur Anglia, quæ *Albion* olim. Carolus du Freſne.

Albiga, adde: Populi rectiùs & antiquiùs *Albienſes*, quàm *Albigenſes*; quorum quod vetus nomen fuerit, incertum, cùm nec Strabo, nec Plinius, nec Ptolomæus eorum meminerit. Poſiti quidem inter Rutenos ſunt & Cadurcos. ad neutram tamen gentem pertinuiſſe videntur. *Equites cataphractarii Albigenſes* in *Not.* Imp. & vet. *Inſcript.* apud Goltzium repetiuntur: & memoratur in vett. *Not* prov. & civ. Galliæ *civitas Albienſium*, atque inter octo provinciæ Aquitanicæ primæ civitates quarto loco ponitur; quam recentiores in ſeptimum rejiciunt. Ex Epiſcopis ejus Sabinus ſubſcripſit Concilio Agathenſi, Anno Chr. 506. & Concil. Aurelianenſi quinto, Ambroſius, miſſo Viventio: Diogeniani meminit Paulinus Presbyter, apud Gregorium Tur. qui Salvii quoque mentionem facit. Extant & literæ Conſtantii ad Deſiderium Cadurcorum Antiſtitem, &c. Servat urbs hodieque vetus nomen, diciturque *Alby*: incolæ ejus adeoque tota gens *Albigenſes*, Gall. *les Albiegois*: *Quos tributo, quo in dando vino & annona gravabantur, ſuâ liberalitate relevaviſſe* dicitur. Ludovicus Pius, tum Rex Aquitaniæ, anno Chr. 796. Poſtea nomen gentis tranſiit etiam in nomen ſectæ, Vide infrà.

Albigenſi Diœceſi contenta loca.

Albiga ſeu Albia.	Inſula.
Blavia, *Blaye.*	Rapiſtagnum, *Rabaſtens.*
Caſtrum-novum Livienſe, *Chaſteau-neuf de Levi.*	Regalismons, *Realmont.*
Confluentes, *Coffolens.*	Valentia.
Galliacum, *Gailhac.*	Vaurum, *Vaur.*
	Villa nova.

Ex illa verò detracta eſt Diœc. Caſtrenſis, pagi *Albigenſis* vetus portio, in qua eminent:

Caſtrum ſeu Caſtra, ſedes Epiſc. nova, *Caſtres en Albigeois.*	Rupes curva, *Roque courbe.*
Ferrariæ.	Mons rigidulus aut Mons reductus, *Montredon.*

Albigenſes, adde: Gall. *Albejois.* Ita enim habet titulus *Chronici* Guilielmi de Podio Laurentii, *Incipit Chronica Magiſtri Guilielmi de Podio Laurentii ſuper hiſtoria negotii à Francis, Albigenſibus vulgariter appellatis, Albejois*, &c. apud du Freſne.

Albingauni, apud Flavium Vopiſcum *in Proculo Tyr. Proculo patria. Albingauni fuere, poſiti in Alpibus Maritimis: domi nobilis, ſed Majoribus latrocinantibus, atque adeò pecore ac ſervis & iis rebus, quas abduxerat, ſatis dives. Fertur denique eo tempore, quo ſumſit Imperium duo millia ſervorum ſuorum armaſſe.* Vide *Albingaunum.*

Albini & *Albani*, Tectores, parietes tectoriis ſeu incruſtationibus inducunt, *Gloſſæ Gr. Lat. Κονιατὴς, Dealbator*, Albinus, *tector, Ἀσβεστωτὴς, Dealbator.* Eorum opus *Albarium* Vide ſuprà *Albarii* & infrà *Album opus.*

Albinianæ, locus Æthico memoratus, aliàs *Albimanæ*, item *Albanianæ*, ab Albino aliquo dictus, vulgò nunc *Alfen* vel *Alpen*, vicus ignobilis Hollandiæ, inter Lugdunum Bat. & Trajectum, Vide *Albimana*, Cluverius *Albamanos* & *Albinianos* nuncupat, ac Prætorium Agrippinæ *Roomburg*, vicum propinquum Lugduno, exponit.

Albinus Imperat. adde: Familiâ fuit nobili, Adrumetinus tamen ex Africa. A' Commodo per literas Cæſar eſſe juſſus, Imperium nihilominus invitus accepit, & ſtructas ſibi eſſe à Severo inſidias intelligens, conflictu habito cum ejus Ducibus potior fuit. Pòſt autem Severus ipſe, quum id egiſſet apud Senatum, ut hoſtis judicaretur *Albinus*, contra eum profectus, acerrimè fortiſſimeque pugnavit in Gallia, non ſine Fortunæ varietate. Denique, cùm ſolicitus Augures conſuleret, reſponſum illi eſt, venturum quidem in poteſtatem ejus *Albinum*, ſed non vivum, nec mortuum: quod & factum eſt. Nam, quum ultimum prælium commiſſum eſſet, innumeris ſuorum cæſis, plurimis fugatis, multis etiam deditis, Albinus fugit, &, ut multi dicunt, ſe ipſe percuſſit: ut alii, à ſervo ſuo percuſſus, ſemivivus ad Severum deductus eſt. Filium habuit unum, cui Severus primò pepercit, poſteà verò eum cum Matre percuſſit, & in profluentem abjici juſſit. Mores ejus quod attinet, peſſimi fuerunt, ſi Severo hoſti credimus: at ex Marci Epiſtolis conſtat ſatis, virum eum utilem fuiſſe. Guloſus fuit Cordo, at militaris diſciplinæ adeò retinens, ut delictis nunquam pepercerit: in veſtitu nitidiſſimus, agricolandi peritiſſimus, ita ut etiam *Georgica* ſcripſerit. A Senatu tantum amatus eſt, quantum nemo Principum, &c. V. Jul. Capitolinum in *Clodio Albino* & infrà, in voce *Clodius*, quod illi prænomen fuit; unde & *Clodius* ſimpliciter dictus eſt.

Albion Nova, adde: Ejus Rex Eliſabethæ Reginæ ſe ac ſuos ſubjecit, ac Draconi coronam impoſuit; ſed propter nimiam diſtantiam, atque etiam regionis inopiam, Anglos ab eo tempore ejus curam omnino abjeciſſe, refert Georgius Hornius *Orb. Imp. pag.* 483. & 484.

Albis, Vide ſuprà *Alba, veſtis candida*

Albius, mons: pars eſt Alpium Helveticarum, inter Tigurum & Tugium: ubique paſcuus. Memoratur in *lit.* Ludovici Imp. *Albiſcus* Raperto Thuricenſi, S. Galli Monacho, nominatur, Joh. Bapt. Plantinus *Helv antiq & nov.*

Albo caſtellum eſt montanum Galliæ, non longè à Rhodano inter Vie[illegible]nam & Tegnam poſitum, vulgò *Albon.* A quo Dalfini Viennenſes *Albonis Comites* ſe vocavere, *Daufins de Viennois & Comtes d'Albon.* Hadr. Valeſius.

Albo ſeu *Albus*, Ugutioni *liber eſt, in quo Sanctorum nomina ſcribuntur.* Hariulfi *Chron.* Centulenſe *lib.* 4. *cap.* 17.

Abba Angebrannus loculo quæ paucula noſtro
Contulit, hic retines ſcriptus qui cernitur albus:

apud du Freſne *Gloſſar.*

Albo-galerus, pileus erat apud Romanos, ſolius Flaminis Dialis; factus ex hoſtia alba, Jovi cæſa, quæ *Idulis* dicebatur. Illi adfigebatur apex virgulâ oleaginâ. Ejus nomen ex antiquis monumentis exhibet Thomas Dempſterus *Antiqq. Roman. lib.* 3. *cap.* 15.

Alborak, Mahumetis jumentum, quo Mecchâ Hieroſolymam vectus eſt noctis unius parte decimâ, unde in cœlum uſque evectus, rediit Meccham, poſt multa cum Deo & prioribus Prophetis habita colloquia; ut fabulantur Arabes. Nempe *ponebat*, ut iidem ajunt, *paſſus ad finem proſpectûs ſui*: Unde probant ſuperaſſe ſeptem cœlos ſeptem paſſibus, quamvis quingentorum annorum itinere ſingulos ab invicem diſtare dicant. Equo id alii, alii aſino, mulo nonnulli ſimilius fuiſſe putant: plerique coloris albi, qui colorum nobiliſſimus eſt. Sternax autem & contumax fuiſſe addunt, cùm illud Mahometes conſcendit, quia nullum hominem ſeſſorem antea habuerat: At plurium ſententia eſt, Abrahamo etiam & Iſmaëli, & Prophetarum aliis illud inſerviiſſe. Sed cùm inter Jeſum & Mahometem diu quieviſſet, nempe per annos ferè ſexcentos, non facilè ſe ſubmiſſurum fuiſſe dicunt, niſi à Gabriele monitum. quem à tergo vectum fuiſſe quidam aſſerunt: quod tamen alii negant, ut hanc prærogativam ſoli Mahometi vindicent; qui proinde die reſurrectionis eadem vecturâ peculiari Prophetam hunc ſuum uſurum dicunt. *Alborak* autem eſt ἀστραπαῖος, ſic dictus, *quòd fulgure velocius.* V. delirium hoc Arabicum, inter cœtera eorum animalia monſtroſa, narrantem Sam. Bochartum *Hierozoici Part. II. lib.* 6.

Albretum, adde: Hinc nomen Familiæ *Albretianæ*, ſeu *Lebretianæ*,

cujus antiquus ſplendor eſt. Primus in ea legitur Amaneus A.C. 1050. pater filii cognominis, in expeditione Hieroſolymitana: Inprimis autem claruit Arnoldus Amaneus, quem Carolus V. Rex à partibus Anglicis ad ſe abſtraxit, & filius ejus Carolus Comes Trecenſis atque Coneſtabilis Galliæ, Carolo VI. unicè charus, & prælio Azincurtiano cæſus A.C.1415. Hujus filius Carolus genuit Johannem & Arnaldum: quorum hic Dominus *de Orval* fuit, filiusq; ejus prætenſionem in Niverniam & Rhetelliam à conjuge accepit, atque filiabus reliquit; Ille Alanum Magnum genuit, Johannis, cui Regnum Navarræ conjux Catharina Foxia attulit, fortuna adverſa eripuit, Patrem. Johanne ſatus Henricus titulum Regni retinuit & ad filiam Johannam, Antonii Borbonii uxorem, Henrici IV. Regis Franciæ matrem tranſmiſit: cujus Majores exhibet Spenerus præfatus *Theatro Nobil. tom.2.* Alia linea *Albretanorum de Mioſſens*, quam ab Ægidio Alani M. fratre derivant, & in ea Cæſar Phœbus, Mareſcalli dignitate inclytus, in Gallia ſupereſt, Idem *in Ind.*

Albucio, vulgò *Aubuſſon*, locus Galliæ, in finibus Lemovicum, unde nobili Familiæ *de Albucione*, Gall. *d'Aubuſſon*, nomen. Vicecomitis Albucenſis excommunicati, mentio fit in Concil. Lemovicis habito A. C. 1134. Marchionis hujus loci, apud Gerardum Epiſc. Cadurcenſem in *epiſt. ad Fridericum Imp.* Dictus fortè ab *Albucio* primo poſſeſſore. Valeſ.

Albukir, ſi Alkazuinio Scriptori Arabi credimus, ſunt aves albæ, quæ quotannis certo tempore conveniunt ad montem *Gebal attair* nomine, quaſi *montem avium* dicas, in Ægypti Thebaide prope Anſenam (id eſt, Antinoum) urbem Mariæ Ægyptiæ, matris Abrahami, filii Prophetæ, & ſuper eum montem volant. In hoc autem foramen eſt (ſeu potiùs pedica) in quod omnes & ſingulæ caput immittunt eximuntq;, dein in Nilum deſcendentes ſubinde redeunt, unde venerant, neque id facere deſinunt, donec una earum in foramine retineatur. Tum verò agitatur & manet ſuſpenſa. Quo facto reliquæ ſtatim avolant, nec in monte earum ulla ampliùs viſitur, uſque ad idem tempus anni ſequentis. Interea avis, quæ ſuſpenſa eſt, poſtquam multâ agitatione ſe liberavit, avolat & avibus ſui generis denuo jungitur; Sed hæ in illam irruentes, roſtriſq; ſuis diverberantes, ad foramen redire cogunt, ubi iterum ſuſpenditur, illis rurſus diſcedentibus. Addit Sacerdos Abubecrus Daulienſis, illius urbis ex oculatis teſtibus ſe audiviſſe, aves duas hærere in foramine, cùm annus eſt fertilis, unam cùm eſt medius, nullam cùm eſt ſterilis. Quæ fere ad verbum Alkazuinius, ſed de more ſuo fabuloſè, cùm neque alii Arabes, neque Coptitæ *in Lexicis* & *Nomenclatoribus* ſuis hujus avis uſpiam meminerint. Sam. Bochartus *l. c. cap. ſeq.*

Albula vel *Albeta*, Vide ſuprà in voce *Alba* fluv. Apud Gregorium verò in *Reg. lib. 12. Epiſt. 7.* quid vox hæc notet, Vide ſuprà in *Alba*.

Album, minùs eſt quàm candidum, quod τῦ λάκῦ λόικότεςον, Salmaſius *ad Solinum pag.380.* V. infra ubi de *Candido*.

Album, Græcis recentioribus ἄσπρον, monetæ genus, Vide infrà *Aſprum*.

Album opus, ſeu *Albarium*, opus eſt Albariorum ſeu Albinorum & à Tectorio in eo differt, quòd qui parietes dealbant, opus etiam tectorium faciunt: nam & Tectorium eſt omne opus Albarium, non tamen omne Tectorium *Album* eſt, ſed illud duntaxat, quod nudâ calce conſtat. Tectorium fit arenatâ calce, vel marmorato; Albarium calce merâ. Græci tamen κονιατὰς vocant tam Albarios quàm Tectores: Ita Heſychius & alii, du Freſne *Gloſſar.* in voce *Albini*, ex Salmaſio *ad Solinum pag.1229. a.*

Album Prætoris, *in Clemens de Judiciis c.1. ad inſtar Edicti, in albo Prætoris*: locus erat dealbatus, ubi Prætoris Edicta affigi ſolebant: Gloſſ. *ibid.* apud Macrum *Hierolex.*

Albus, moneta argentea in Britannia Armoricana, tempore Alani Ducis, circa A.C.1087. valens ſex denarios Turonenſes; de ea ſic Chronographus quidam *lib.1. Hiſtor. Brit. Tum temporis currebat in Britannia moneta argentea, valente quolibet* Albo *argenteo ſex denarios Turonenſes; & parvi denarii nigri currebant tunc in Britannia: in qua quidem moneta alba erant inſculptæ duæ herminæ circa crucem, & in pila tres herminæ; in cujus quidem monetæ margine ſeu circumferentia, erat ſculptum ſic,* Moneta Alani, Dei gratiâ Britonum Regis. Sic *Albus*, apud C. du Freſne, ex Ægidio Aur. Vallis Mon. in *Hugone* Epiſc. Leod. *cap. 111. Reddit is millia librarum* alborum, *& centum libras Leodienſes ad opus Eccleſiæ*; & ex *Chron.* Valcidorenſi, *Pro quo habemus ad gujonagium ſuum 40. ſolidos alborum*: moneta eſt argentea minutior, Gall. *Blanc*, Italis *Biancho*. Vide Bizarri *Perſica pag. 453.* ut & hic in vocibus *Albi*, *Aſperi*, item *Blancus*.

Albus Mons. Germ. *Blanckenberg*, Gallis *Blamont*, quaſi *Blancmont*, oppidum eſt Lotharingiæ, cujus Comes Henricus memoratur, in *Chronico* Senonenſi. Item *Montblanc*, prope Glannatevam, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Alcala, nomen in Hiſpania familiæ Ducalis, acceſſit Comitibus *de los Molares* & Marchionibus de *Tarifa*, oriundis è ſtirpe Henriciorum, *Henriquez*, è quibus Petrus filius alter Friderici Caſtellæ Admiralis, ab uxoribus Beatrice & Catharina (quæ germanæ & filiæ Peraſani *de Ribera* erant) ſucceſſionem & nomen *de Ribera* ſuæ domui, cum officio ſupremi Judicis Andaluſiæ intulit. Ejus ex Catharina præfata filius Ferdinandus Henricus de Ribera, *de los Molares*, ex Agnete Portocarrera ſuſcepit Ferdinandum *D. Alcalæ*; quo & Johannâ Corteſiâ natus Ferdinandus M. Tarifæ, ex Anna Gironia, genuit Ferdinandum, Duc. *Alcalæ*, maritum Beatricis, filiæ Chriſtophori de Mora Marchionis *de Caſtell-Rodrigo*, Petrumque Gironium, maritum Antoniæ Portocarreræ, March. *Alcala de la Lameda.* Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Tom.I.* Petrus verò præfatus, ex Antonia uxore, genuit Annam Mariam Luiſam Portocarreram Duc. Alcalæ, March. Tarifæ, Com. *de los Molares*, quæ nupſit Antonio Johanni Ludovico *de la Cerda D. de Medinaceli*. Idem *Tom.3.*

Alcaydus, nomen Judicis, apud Saracenos Hiſpanicos, quem *Juſtitiam* Hiſpani Chriſtiani ſuis in urbibus appellare conſueverunt. Vitalis Epiſcop. *de Magiſtratibus Saracenorum. In quibuſdam locis Judices, in quibuſdam* Acaydi, *dicti Juſtitiæ nuncupantur. Charta* Lorbanenſis, apud Sandovallium *in Favila, Chriſtiani habeant ſuum Comitem, de ſua gente, & illi componens rixas inter illos* & *non mutabunt hominem. ſine juſſu* de Alcayde *ſeu* Alvacide *Saraceno, &c.* A' Saracenis poſtmodum tranſiit vox & dignitas ad ipſos Hiſpanos Chriſtianos. Unde *Alcaidus Honoris*, ſeu *Meretricum* aut *Uxoratorum*, qui de meretricibus, ac adulteriis cognoſcebat, Officialis olim quidam in Aragonia dictus eſt. Aliter *Alcalis*, in *Charta* Adelfonſi Regis Aragoniæ, apud Blancam *p 640.* & in Concil. apud Pennam Fidelem An. Chr. 1302. *can. 13.* ubi *Alcales vel Majorini vel alii Rectores civitatum*, memorantur. Vide Oihenartum *Notit. Vaſconiæ lib. 2. cap.6.* &c. Michaëlem del Molino in voce *Alcaydus* & *Adulterium*, laudatos C. du Freſne *Gloſſ.*

Alces, apud Solinum *cap.20.* ubi de Germania, *Eſt & alces mulis comparanda, adeò propenſo labro ſuperiore, ut niſi recedens in poſteriora veſtigia paſci non queat. Scandinavia inſula à regione Germaniæ emittit animal, quale alces, ſed cujus ſuffragines, ut elephantis, flecti nequeunt. Propterea non cubat, cùm dormiendum eſt*, &c. Græcis eſt ἡ ἄλκη & αἱ ἄλκαι, Pauſan. Cujus animalis etiam meminit Capitolinus in Sylva Gordiani, *Oves feræ C. Alces X.* Sed mirum, quantum de eo inter ſe Auctores diſſentiant. Plinius, *ni proceritas aurium & cervicis diſtinguat, jumento ſimilem* facit. Solinus, mulis comparari vult: jumentum nim. pro mula accepit. Præterea quod de labro ejus adeò propenſo addit, Plinius de Machli memorat, quæ fera eſt Scandinaviæ Inſulæ, ſimilis *Alci*. Cæſar figuram *Alcis* capreæ facit ſimilem, eadem pellis varietate, ſed magnitudine paulo antecedentem. Pauſanias *Alcis* figuram deſcribit, ἐλάφυ ϗ καμήλυ μεταξὺ, *inter cervum & camelum mediam.* Ubi quod ait ἐλάφυ, *cervi*, utcunque cum Cæſare convenit: Nam capreæ & cervi, niſi magnitudine, haud ferme diſtant, & varietas pellium in capreis & hinnulis eadem. Quod addit de facie καμήλυ, *cameli*, id cum Plinio facere videtur, qui proceritatem cervicis Alci tribuit. Cæſar porro *Alces* cornibus mutilas tradit. Pauſanias contrà. ἄλκαι μὲν γὰρ ϗ κέρατα ἐπὶ τῶν ὀφρύων ἔχουσιν οἱ ἄρσενες, τὸ δὲ θῆλυ ὐ φύει τὸ παράπαν, *Alces quidem & cornua in ſuperciliis habent mares, fœmellæ verò nunquam.* Qua in parte cum Cæſare magis convenit Plinio, quàm cum Pauſania: etenim narrat, exceptâ cervicis proceritate & aurium, jumento ſimilem eſſe; nihil dicens de cornibus. At in eo diverſi Cæſar & Plinius, quòd hic machlin nullo ſuffraginum flexu eſſe prodit, Cæſar *Alcem*: cœtero non diſſimilem eſſe Machlin Alci idem Plinius fatetur, &c. Qua de re vide plura apud Salmaſium *ad Solinum, pag.232.* Cornua *Alces* & duo ungues, aſſervantur in Muſæo Kircheriano Romæ: cuius editor ita de hoc Animali ſcribit: *Alces, Germ. Elendt, vulgò Gran beſtia, animal eſt ſpeciei cujuſdam mediæ inter equum & cervum, quod Olaus M. Onagrum vocat; nares habet & aures prominulas, cornua fere taurina, cervo paulo altior & curſu velocior, Deſertorum Ruſſiæ fera eſt. Juvenis captus adeò manſueſcit, ut non ſolùm canum more dominum olfaciat & ſequatur, verùm cibum potumque humanum ambiat. Ungues ejus adeò medendi robore pollent, ut ab univerſo Populo expoſcantur; ejus unguibus lupus vel tactus fertur exanimari. Ungues contra epilepſiam præſtantiſſimi, ſi pars in annulari ſiniſtræ manus digito aſſervetur, aut deferatur, aut ex eo annulus conficiatur, pag.29.*

Alcheria, al. *Alqueria* ſeu *Alquaria*, voces propriæ Majoricenſibus, apud quas *Alqueria* ſignificat *lugar de pocas caſas como de muchas*, Beled. id eſt, villam paucorum domorum, quam Galli *Hameau* vulgò vocant. Origo vocis ab Arabibus ſeu Mahometanis, qui, dum Baleares Inſ. poſſidebant, villas appellarunt voce Arabicâ, deductâ ab *Alquehir, que es lo meſmo que caſa de fuero*, ut ait Joh. Dametus *in Hiſtoria general del Regno Balearico, pag. 272.* unde etiam origo nominis urbis celeberrimæ, *Cayri*. Neque aliunde Vaſcones hauſerunt ſuum *alcarerria*, quibus id idem ſonat, ut auctor eſt Oyhenartus. Hinc *Alcaceria* vel *Alcahria*, ex Hiſp. *Alcaçar*, vox itidem Arabica, ut habet Sebaſtianus Cobarruvias, quæ fortem domum, caſtellionem, domum regalem ſonat, quaſi *domus Cæſarea*, domus Regis. Pactum initum inter Jacobum R. Aragonum & Nobiles Aragonenſes, de conquirendis Balearibus Inſulis, datum Barcinone A.C.1229. 5. Kl. Sept. *Et nos ſimiliter habeamus partem omnium prædictorum, ſecundùm numerum Militum & hominum armatorum, qui nobiſcum fuerint, retentis nobis* Alcaceriis *& ſtaticis Regum, in civitatibus, ultra debitam portionem nobis competentem.*

Ita

ita *MS. Charta*: ſed apud Dametum prædictum *l. c. p.* 203 habetur *Alcabris: pag.* 208. *Alqueriis*, &c. Paulo aliter tamen de vocis notione diſſerit Michael del Molino in *Repertorio Fororum Aragon.* voce *Feria*: *Et ſcias, quia* Alcaçaria, *de qua fit mentio in dicto foro antiquo, eſt quidam locus, ſeu quædam platea parva, in qua Judæi congregabantur, ad emendum & vendendum veſtes & ſupellectilia domus & alia mobilia*, apud Car. du Freſne *Gloſſ.*

Alchymia & *Chymia*, hodie dicitur, quam Veteres Χημείαν, item Χημευτικὴν paſſim vocavere. Eadem ἱερὰ τέχνη, *ſacra Ars*, appellata, cujus & Pythagoram ſcientem fuiſſe volunt. Unde Lexicon hujus Artis in antiquis libris ſic inſcribitur, Λεξικὸν τῆς ἱερᾶς καὶ θείας τέχνης. Et alibi ἱερὰν τέχνην interpretantur τὴν χρυσοῦ ποίησιν, *auri effectionem*. Cujus inventores Ægyptios faciunt Zoſimus, Stephanus, Cleopatra & alii Græci Archemiſtæ, uti recentiori ævo iſtiuſmodi flatores dici cœpere. Nominis ratio in incerto: Interim cùm omnium rerum, quæ ad hanc ſcientiam pertinent, vocabula, ab uſu & conſuetudine communi ſubmoverint Auctores ſui & peculiarem ſibi Dialectum vindicaverint, ſolis Myſtis tanti arcani intellectam; conjicit Salmaſius, fornaculam ſive caminum, in quo argentum & aurum fundebatur, quòd ore hianti & patulo eſſet, χάμην vocaviſſe, id eſt, χάσκουσαν, unde χημεία dein ipſa ars. Sed & Auctores Artis hujus Græci Χύμην quendam, vel Χήμην Prophetam nomine miris laudibus celebrant & inter præcipuos nominant, qui divinam hanc ſcientiam repererunt & amplificarunt; Zoſimus inprimis Panopolita, qui illius ſæpe meminit. Unde ab hoc *Chime* fortè vel *Cheme* Propheta, ut alibi vocatur, χημεία nomen accepit. V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 1097. & infra in voce *Chemia* & *Chymia*.

Alcimus Avitus, repone: *Alcimus* Ecdicius Avitus, Iſicii Senatoris ac poſtea Viennenſis Archiepiſcopi filius, Aviti Imp. nepos, Apollinaris Valentinæ Eccl. Epiſcopi frater, Patri ſuo in Antiſtitio Viennenſi ſucceſſit, ex Labbæo. Adde, Alcimus *veteri Avitorum familiâ fuit, cujus atavus, proavus pater, avunculus, frater, dignitatibus Eccleſiaſticis clari fuere*, Illyric. *Cat. teſt. ver.* Præfuit Conciliis Epaonenſi A.C. 517 & Lugdunenſi, & Sigiſmundum Burgund. R. ab Arianiſmo ad fidem convertit, Baron. *in Annal.* Obiit die 5. Febr. A.C. 523 Opera ejus in 8°. Pariſiis prodiere, A.C. 1643.

Alcoranus Arabicus, quo uſus eſt Solimannus Imp Turcarum, aſſervatur in Muſæo Kircheriano Romæ, uti refert Auctor *Collegii Rom. S.I. Muſæi, pag.* 10.

Alcuinus, adde: Aliis *Albinus*, item *Albinus Flaccus Alcuinus*, Eboraco oriundus, ubi etiam docuit, fuit S. Ludgeri Magiſter, Bedæ Ven. contemporaneus, Caroli Regis Francorum, à quo in Gallias evocatus fuit, Præceptor, Abbas primò Cantuarienſis, dein Turonenſis, Baron Bellarm. &c. Opera ejus in fol. prodiere Pariſiis A C 1617 & alibi. Obiit paralyſi, die Pentecoſtes, Maji 19. A C. 804. in Cormeriaceno Cœnobio ſepultus, Labbæo.

Aldenardum, adde: Dicitur etiam *Aldenarda*, Wilhelmo Britoni *Audenardenum caſtrum*, incolis *Oudenaerde*: origo vocis ex *alden* & *arda*, quaſi dicas *Vetera paſcua*: Incolæ enim paſcua *arden* vocant Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Aldermannus, Saxon. *Ealdermann*, i.e. πρεσβύτερος, *Senior*, Magiſtratus ſpecies. Apud Anglo-Saxones, multipliciter occurrit. 1. Pro *Seniori* vel *Superiori*, in quavis præfectura; ita Principes & Rectores provinciarum, Comites, Præſides, Senatores, Tribunos, generali nomine, appellabant *Aldermannos*. 2. Pro particularibus Magiſtratibus: Sic reperitur apud Hiſtor. *Aldermannus totius Angliæ*, *Aldermannus Regis*, *Comitatus*, *Civitatis*, *Burgi*, *Caſtelli*, *Hundredi* & *Novemdecimorum*: de quorum poteſtate facilè non eſt definire, interim omnes, pro more ſuæ claſſis, Juriſperitos fuiſſe, liquet è LL. Divi Eduardi, *cap* 35. *Aldermannus* olim ſimpliciter dictus eſt Æthelſtanus, Dux Orientalium Anglorum (qui præ inſigni potentia *Half-king*, i.e. Semirex, appellatus eſt) nec non filii ejus Æthelvvoldus & Ailvvinus, qui clariori etiam titulo, *Aldermannus totius Angliæ* ſalutatus eſt, ut ex Epitaphio ejus, in Eccleſia Rameſienſi, quam A C. 969. fundavit, patet. Ubi idem fortè titulus hic deſignat, quod inferiori ſeculo *Capitalis Angliæ Juſtitia*, V. infrà in voce *Juſtitia*. *Aldermannus Regis* nuncupatus videtur, vel quòd à Rege conſtitutus eſſet, vel quòd judicia Regia exerceret in provincia ſibi credita, non ut perpetuus Magiſtratus, ſed per occaſionem delegatus, eorum inſtar, quos olim Miſſos dominicos vel Juſtitiarios ad Aſſiſas hodie Angli appellant. *Aldermannus Comitatus*, proprie fortè fuit Prætor ſeu Juſtitiarius Comitatus, (quales apud Salicos *Sagibarones*) Archiepiſcopo & Satrapa inferior, Epiſcopo verò æqualis. Delictorum enim in Epiſcopum & *Aldermannum* par contumacia, par pœna fuit, ut liquet ex *LL.* Alvredi: par item capitis æſtimatio, in *LL.* Æthelſtani. Unde medium locum is tenuit, inter Satrapam ſeu Comitem & Vicecomitem, ſummæque fuit dignitatis, qui Epiſcopo tum in æſtimatione tum in munere junctus, cum eo ſimul Comitatum regebat, illo ſecundùm divinum, iſto ſecundùm humanum jus, judicia publica exercente. Sic n. in Comitatu ſimul conſediſſe videntur, Comes, qui Reip. partes tueretur; Epiſcopus, qui Eccleſiæ; & *Aldermannus* qui legem diceret & exponeret. Penès eundem fuit, arma tractare, & ſuæ ditionis vires ciere, ut contumaces frangeret, & juſtitiam publicam promoveret, ex Alvredi LL. *cap.* 38. De furibus etiam cognoſcere, ex *LL.* Inæ MS. *cap.* 34. Nec eo inconſulto ſedem cuiquam mutare licuit, ex *LL.* itidem Alvredi *cap.* 33. *Aldermannorum Civitatis, Burgi ſeu Caſtelli*, officium: *Leges & libertates & jura & pacem Regis, & juſtas conſuetudines Regni, & antiquas à bonis prædeceſſoribus approbatas, inviolabiliter, & ſine dilatione, modis omnibus pro poſſe ſuo ſervare: Cùm verò inopinatum vel dubium vel malum contra Regnum vel contrà coronam Domini Regis, fortè in ballivis ſuis ſubitò emerſerit, pulſatis ſtatim campanis, convocare omnes & univerſos*, &c. ex LL. Divi Eduardi Confeſſoris, *cap.* 35. Quæ tamen ad Prætores potiùs, quos Majores & Ballivos appellant, quàm ad *Aldermannorum* ordines (hodie in uſu in quavis Civitate & Burgo) referenda exiſtimat, Henr. Spelmannus *Gloſſar. Archæol.* Vix enim hi Ordines apparuerunt Richardi I. tempore, quo novis miniſteriis antiqua nomina induci cœpere. *Aldermannus Hundredi* ſeu Wapentachii, ſequitur, & *Aldermannus Novemdecimorum*, quorum hic inde dictus eſt; quòd ſicut in Decania, Decanus novem præfuit hominibus, ſic in duplici Decania, ipſe Vicenarius novendecim reliquis eſt præpoſitus: ille, quòd toti centuriæ imperitabat, fortè idem cum Hundredi Præpoſito, & qui hodie dicitur *Seneſcallus Hundredi*; Plura vide apud præfatum Spelmannum. Hinc *Aldermannia* apud Wilhelm. Thorn. *in Chron.* A.C. 1278. *Nicolaus Abbas cum conſenſu ſui Conventus conceſſit & dimiſit cuidam Magiſtro Nicolao*, Aldermanniam *de Weſtgate, quæ tum ad iſtud Monaſterium pertinebat — reddendo inde annuatim — 10. lib. ſterlingorum pro omnibus ſervitiis.* Præpoſitura eſt, ſeu Præfectura caſtri vel villæ, Gall. *Prevoſté*: qua voce notant ejuſmodi villas & prædia, quæ ad Monaſteria aut Canonicorum Collegia ſpectant & Monachis aut Canonicis ad vitam vel ad certum tempus cum reditibus conceduntur, Car. du Freſne in *Gloſſario*.

Aldia, mulier ſubdita. *Tradimus cum omnibus — ſervis & ancillis*, Aldiis & Aldiabus, *colonis & coloniabus*, in quodam *Privil.* Caroli M. apud Torrigium *de Vatic. Cryptis*; ubi Auctor hic notat, *Aldium* & *Aldiam* in conditione differre à ſervis ſeu mancipiis & colonis; & eoſdem eſſe ait, cum clientibus & comitibus, italicè *Maſſari* & *Socciti* dictis. Dominico Macro *Aldius* & *Aldio* eſt ſervus, factus liber, cum hypotheca aliqua ſervitutis erga Dominum, cujus filius, *Aldio* & filia *Aldia* ſeu *Aldiana* dicti: quæ omnia nomina in *Donatione* Henrici I. pro Navarræ Eccleſia habentur, *Cum ſervis & ancillis, aldionibus & aldianis*, apud Baronium ad A.C. 1014. Carolo du Freſne *Aldius* fuit ex genere ſervorum, tametſi peculiaris & propria fuit ſervorum ſpecies, ab aliis nim. ſervis diverſa: unde inter ſervos crebrò recenſentur. in *LL.* Longobard. *l.* 1. *tit.* 6. §. 4. *tit.* 7. §. 17. *tit.* 8. §. 1, 2, 3. alibiq; paſſim. Papiæ *Aldius* dicitur, qui *adhuc ſervit patrono*. *Gloſſ.* Vett. quas Lindenbrogius laudat, *Aldius, ſtatu liber*. *Aldius eſt libertus, cum impoſitione operarum factus*. Quæ poſterior deſcriptio firmatur ex *L.* Longob. *cit lib. tit.* 25. §. 53. *Si Aldius cujuſcunq; in caſa alterius neſciente domino ſuo fugerit, cùm inventus fuerit, ſic debet dare homo ipſe, qui eum habuerit operas, quomodo de ſervo*. Atque inde ejuſdem conditionis dicuntur *Aldii* in Italia, quâ *Fiſcalini* & *Liti* in Francia, eâd. *L. lib.* 1. *tit.* 20. habebantque Patronos, perinde ac Liberti *lib.* 2. *tit.* 35. § 3. & *tit.* 44. §. 1. 4. Manumittebantur autem, ſeu ab operis eximebantur, non in Eccleſia, ut Servi; ſed per chartam, *lib.* 2. *tit.* 34. §. 5. Salmaſio iidem qui *vaſſi* ſeu *miniſteriales*; antiquioribus *caſtrenſes*; *hinc*, inquit, *vaſſi* & *miniſteriales*, *Aldii* & *miniſteriales*, ſæpe junctim ponuntur in vett. Longobardorum *legibus*. Hique erant propriè *caſtrenſes* & militares miniſtri, qui & *fideles* & *homines* & *miniſteriales*; qui dominos ſuos ad bellum euntes ſequi tenebantur iiſque præſtò ſemper adeſſe, V. cum *Not ad Lampridium in Alexandro Severo*, & infrà, in voce *Miniſterialis*. De etymo vocis V. Dominicum *de Prærogat. Aldiorum lib.* 1. *n.* 8. Ab eadem origine *Aldionarii* dicti ſunt, quos inter officiales Regios recenſet *Charta* Caroli M. quæ extat in Chron Farfenſi *p.* 653. *Ducibus, Comitibus, Caſtaldiis, Vicariis, Centenariis*, Aldionariis, *vel reliquis fidelibus noſtris*. Ubi videntur longè potioris conditionis fuiſſe quàm *Aldii* & *Aldiones*. Item *Aldionariciæ*, habitacula *Aldiorum* & *Aldiarum*, quæ cum ipſis poſſeſſionibus vænibant, in *Charta* Ludovici & Lotharii Impp. in *d. Chron.* &c. Plura de his V. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà in voce *Illaldiones*.

Alea, amnis Frodoardo *in Chron.* memoratus, apud Faram in Iſaram Belgicum flumen decurrit, vulgò *Ale en Lannois*: Laudunenſem enim agrum irrigat. Verba Frodoardi in rebus anni 922. hæc ſunt: *Karolus abnegato ſibi introitu Lauduni, reſedit ſuper fluvium Saram, & Robertus caſtrametatus eſt ſuper Aleam.*

Alea, inventum dæmonis Theuth, ut ſcribit Plato *in Phædro*: genus eſt luſus & exercitii adeò crebri receptique, ut inter edicta prætoria illud cautum apud Ulpianum ſit, *in eum judicium non dari, qui aleæ ludendæ cauſâ vim intulerit*. Ejus uſum rem antiquam vocat Juſtinianus Aug. *l.* 7. *C. de aleator & aleæ luſu*: quod optimè deſcripſit Joh. Sareſberienſis *Polycra. lib.* 1. *c.* 5. Alea, *exciſo regno Aſiæ, inter manubias everſæ urbis, non ſub una tantùm ſpecie, migravit ad Græcos. Hinc teſſera, calculus, tabula, ſenio, unio, dardana pugna, tricolus, monarcha, orbiculi, taliorchus, vulpes, quorum artem utilius eſt dediſcere, quàm docere. Quis enim non erubeſcat, ſi fortis ſuæ gratiam virtuti non debeat, ſed taxillis*, &c. Juvenalis *Sat.* 14. *initio*.

Si damnoſa ſenem juvat alea.

Eam pro quolibet ludo, in quo Fortuna & caſus dominantur, accipiunt, adeoque etiam pro *teſſeris* ac *talis*. L. Sen. *in Claud. Apotheoſi*,

Cùmque recollectos auderet mittere talos,
Luſuro ſimilis ſemper, ſemperq́ petenti
Decepere fidem refugi. digitosq́ue per ipſos
Fallax aſſiduo dilabitur alea furto.

Cui quoque, ut & latrocinio comparatur, ab Ariſtotele *Ethic. ad Nicom. lib. 4 cap. 1.* Certè Romanis legibus penitus interdicta, dato Ædilibus negotio, animadvertendi in *Aleatores*, ut qui in diſciplinam civium publicam peccarent. Martial. *lib. 5. Epigram. 85.*

Arcana modò raptus è popina,
Ædilem rogas udus aleator.

Sed tempore Saturnalium ſaltem eâ ludere licuiſſe, videtur innuere Horatius *lib. 3. od. 24.*

Neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet, ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis, vetitâ legibus aleâ.

Luſere tamen eâ viri Principes, M. Cato & Artaxerxes, Plut. *in Vitis.* Auguſtus, Sueton. *cap.* 71. Eutrop. & P. Victor. Claudius Cæſar, Sueton. cap. 33. Domitianus Aug. apud eundem *cap.* 21. Verus apud Jul. Capitolinum. Theodoricus quoque Gotthorum R. qui *lucrum inter domeſticos partiebatur, ut gratiam promereretur*, Sidonius Apollin. *lib. 1. Epiſt. 2. &c.* Hinc prov. *Jacere aleam*, V. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib. 5. paralip. ad cap. 1.* & hic infrà.

Alea luſus, cum ludo calculorum malè à nonnullis confunditur, putantibus πεσσὸς ſeu πεττὸς Græcorum, Latinorum *calculos* eſſe. Calculorum enim luſus, idem cum Latrunculorum, apud Græcos Latinosq́ue ſolis calculis peragebatur, nullis teſſeris: quare *Aleam* non habebat, ſed ſolam artem. Itaque πεττεία eſt Græcorum, teſſeris calculisq́ue conſtans, artique pariter ac fortunæ obnoxia; quam Romani aliter *Teſſeras*, *Tabulam*, *Duodecim ſcripta*, appellarunt. Adhibebantur nempe teſſeræ ad illum luſum, nec in ſolis calculis res erat poſita, ut in ludo Latrunculorum: unde Græci πεττοὺς modò pro calculis, modò pro teſſeris accipiunt, ludumque ipſum modò πεττεύειν, modò κυβεύειν, vocant. Quanquam autem plures *Aleæ* ſpecies & artes eſſent, hanc propriè tamen & per excellentiam *Aleam* appellarunt, quæ cum teſſeris & calculis in tabula vel alveo luſorio luditur: de quo ludi genere accipienda ſunt, quæcunque in Vett libris de damnoſa & vetita legibus alea dicta occurrunt. Vetuſtus habetur cento ex Virgilianis contextus verſibus & *de Alea* inſcriptus, qui totam hanc in tabula calculisq́ue ludendi rationem luculentiſſimè & elegantiſſimè exponit: cujus carminis initium ita omnino habet,

DE ALEA.

Artis opus raræ, tua ſi mihi certa voluntas,
Expediam dictis, donum exitiale Minervæ.
Tu vatem, tu Diva mone. nunc ipſa vocat res,
Et furiis agitatus amor.

Iſidorus *Origin lib.* 18. *Alea, id eſt, luſus Tabulæ, inventa à Græcis, in otio Trojani belli, à quodam milite, nomine* Alea, *à quo & ars nomen accepit.* Sed de *Alea* milite nugæ ſolennes Iſidori. *Luſum Tabulæ* verò cùm vocat, per ſynecdochen loquitur: In tabula enim luſoria, ut hodie apud nos, ſic olim apud Vett. duplex præcipuè ludus ludebatur, calculorum ſc. ſeu Latrunculorum, & teſſerarum, quem & *Tabulæ luſum* & *Aleam* & XII. *ſcriptorum ludum* appellabant; quoniam tabulæ pars, quæ teſſeris ſerviebat, duodecim ſcriptis erat notata, in quibus ponebantur calculi: per quas lineas ſeu ſcripta movebantur variosq́ue poſitus ac ſitus accipiebant, ex vario teſſerarum jactu. Hinc vetus *Epigramma* de Tabula,

Diſcolor ancipiti ſub jactu calculus adſtat,
Decertatque ſimul candidus atq́ rubens:
Et quamvis parili ſcriptorum tramite currant,
Is capiet palmam, quem bona fata juvant.

Scriptorum tramitem vocat ſcripta illa ſive lineas, per quas calculi currebant: ὁδὸν vocat Agathias in *Epigramm.* de eodem luſu: *vias* etiam Iſidorus, *cap. de figuris aleæ lib.* 16. τάξεις & χώρας iterum Græci; unde μονόχωρος, infelix tabulæ luſor, qui ad unum ſcil. calculum redactus erat, quique omnes ſuos calculos amiſerat. Nam in hoc luſu vincebatur, qui cum paucioribus calculis erat relictus, imò qui omnes ad unum amittebat. *Capſos* & *Septa* Latini, Græci χαραγμάτια, vocarunt quoque hæc ſcripta, de quibus V. ſuo loco. Porro, in hoc luſu ars cum fortuna certabat, cùm fortuna ex teſſerarum jactu, ars, in calculorum diſpoſitione, poſita eſſet. Licebat itaque, quod fortè malè cecidiſſet, id arte corrigere, rectè ſc. ludendo & peritè calculos ponendo. Hinc illa Comici,

Ita vita eſt hominum quaſi cùm ludas teſſeris,
Si illud, quod maximè opus eſt jactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id arte corrigas,

Qui proin malè jactarat, malè jacta non dabat, ſed artem pro fortuna adhibebat & in melius reponere tentabat, quod infeliciter ceciderat. Contrà Ovidius præcipit amanti, cum amica ſua ludenti, ut & malè teſſeras jactet & malè calculos moveat, ſicque de induſtria perdat & ſe vinci patiatur:

Sed ludes numerosq́ue manu jactabis eburnos,
Tu malè jactato, tu malè jacta dato.

Jactabantur teſſeræ, dabantur calculi; & ex vario teſſerarum jactu variè per ſcripta & lineas movebantur ac diſponebantur calculi; quam ποικιλόμικτον θέσιν calculorum vocat Agathias *Epigramm.* in tabulam Zenonis, ubi toto illo narrat, qualis ſitus vel ordo ac poſitio calculorum fuerit, nigrorum alborumq́ue; *ordinem* nominat Quintilianus; ποικίλας μεταστάσεις τῶν ψήφων, *Epiſt. 23. lib. 1.* Ariſtænetus, apud quem infelix ex æquo amator ac aleator, quoties cum rivalibus ſuis luderet, adeò præ amore nihil videbat, ut ſæpe ex jactu teſſerarum, quem ipſe jecerat, non ſuos, ſed adverſariorum calculos, moveret ac ordinaret. Quotiescunque autem aliquis hunc luſum ludens calculum dediſſet & mox pœnitentiâ ductus, datum reducere ac revocare vellet, licebat hoc ei facere, modò fieri concederet is quicum ludebatur. Cicero, *Ita tibi concedo, quod in duodecim ſcriptis olim, ut calculum reducas, ſi te alicujus dati pœniteat:* Quod Græci dicunt ἀναθέσθαι ψῆφον, *calculum reducere*, ut videre eſt apud Platonem in *Hipparcho.* Unde per metaph. μεταμελῆσαι, τὸ ἀναθέσθαι eſt apud Heſychium, &c. Cùm igitur jaci propriè dicerentur teſſeræ, dari calculi; hinc *jactus* videtur propriè vocari debuiſſe teſſera, quòd jaceretur, *datus* autem calculus, quòd daretur: at Galli viceversâ hodie *datos* vel *dados* vocant teſſeras, *jactos* verò calculos. Unde *jacti* vel *jactones* iis hodieque dicuntur calculi, quibus in putandis rationibus utuntur Sed & Græci βόλους, i. *jactus*, non tantùm teſſerarum jactus, ſed etiam teſſeras ipſas nuncuparunt, item βολίδας. *Epigr.* Græcum εἰς τάβλαν,

Μήτε δὲ νικήσας μεγαλίζεο, μήτ' ἀπολειφθεὶς
Ἄχνυσο τὴν ὀλίγην μεμφόμενος βολίδα.
Neque verò cùm viceris, te magnifac, neque deſtitutus
Dole, exiguam increpans teſſeram

Et quemadmodum πεττοὺς Græci & pro *teſſeris* & pro *calculis* uſurparunt, ſic Latini etiam teſſeras poſuerunt, ἀντὶ κύβων & ἀντὶ ψήφων. Gloſſæ, *teſſeræ*, βόλοι, ψῆφοι. Græci quoque recentiores, ταβλία tam de calculis, quàm de teſſeris, dixere. &c. Calculi verò ſive ψῆφοι, quibus in tabula ludebatur, erant rotundi, numero quindecim, teſſeræ tres &c. V. infrà. Cùm autem *Aleæ* ſeu *Tabularum ludi* inventor dicitur Palamedes, ut inter alia videre eſt apud Sophoclem in *Tragœdia cognom.* non intelligendus is eſt, quem hactenus deſcripſimus, ſed πεττεία ſimplex & ſolis quinque calculis ab utraque ludentium parte tractari ſolita, absque teſſeris. Quinque enim calculos unusquisque luſorum habebat in quinque lineis ponendos, hinc πεσσὰ πεντέγραμμα Sophocli: Sic decem lineas habebat tabula in qua ludebatur & unam præterea medianam, quæ inter decem illas protenſa *ſacra* dicebatur. Operoſior verò illa & ingenioſior πεττεία, de qua hactenus, Ægyptiorum eſt εὕρημα; tota Philoſophicè & ad rationem Aſtronomicam compoſita & excogitata, uti diximus ſuprà in voce *Ægyptiaca πεττεία*. V. plura hanc in rem apud Salmaſium *Not. ad Flav. Vopiſcum in Proculo*, & infrà paſſim, inprimis in *Tabula* & *Trictracum.*

Alectoria Gemma, ſeu *Alectorius Lapis*, memoratur in *Excerptis* Solini Metricis,

Eſt & Alectorius *gallorum in ventre lapillus,*
Ut faba, cryſtalli ſpecie, pugnantibus aptus.

In ventre n. galli gallinacei, creſcere ac coaleſcere dicitur; Sicut Dracontia, in capite draconis. Quòd verò addit, *pugnantibus aptus*, confirmatur à Solino *cap. 1.* ubi de Milone, *Victor omnium certaminum, quæ obivit,* Alectoriâ *uſus traditur, qui lapis ſpecie cryſtallina &c.* Et Plinio *lib. 37. cap* 10. *Alectorias vocant, in ventriculis gallinaceorum inventas, cryſtallinâ ſpecie, magnitudine fabæ: quibus Milonem Crotonienſem uſum in certaminibus, invictum fuiſſe videri volunt.* A' voce ἀλέκτωρ, ſeu ἀλεκτρυὼν, *gallus* in genere & per excellentiam *gallus Perſicus* ſeu *Medicus*, à tiara ſive criſtâ rectâ, quam capite gerit. Salmaſius *ad Solinum paſſim, inprimis pag.* 387.

Alensio, vulgò *Alençon*, opp. eſt Galliæ ad Sartam flum. cum tit. Ducatus: caput pagi *Alentionenſis*, vulgò l' *Alençonnois*. Mentio apud Auctorem *libri de Geſtis Conſulum Andicavorum*, cùm ait; *Rex Henricus ſubitò ejectis Conſulis Andegavenſis Fulconis cuſtodibus, ex arce* Alentionis *caſtri, ſuos poſuit.* Hodie corruptè dicitur *Alenconium*, V. ibi, & Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Aleria, adde: Coloniam in Corſicam deduxit Sulla. *Aleriam*, Marius Marianam: Poſtquam exciſa fuiſſet à L. Scipione, uti legimus apud Florum *lib. 2. cap. 2. Lucio Cornelio Scipione, quum jam Sicilia ſuburbana eſſet, populi Romani provincia, ſerpente latiùs bello, Sardiniam adnexamq́ Corſicam tranſiit: Olbiæ hic, ibi* Aleriæ *Urbis excidio incolas terruit.* Hinc vetus *Inſcr.* Scipionis hujus ad portam Capenam haud pridem effoſſa:

HIC. CEPIT. CORSICA. ALERIAQUE URBE.
DEDET. TEMPESTATIBUS. ÆDE. MERETO;

apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 29.

Alea

Alis Superba, apud Martialem *lib.6. Epigramm.* 55.

> *Quòd ſemper caſiaque cinnamoque*
> *Et nido niger alitis ſuperbæ*
> *Flagras plumbeâ Nicerotianâ.*

Phœnix eſt, V. Claudium Salmaſium *ad Solinum pag.* 303. ut & infrà in hac voce.

Aleſatia, Germ. *Elſaſſ*, hodiè Alſatia, Gallis olim *Auſſois*, vel *l'Auſſois*, item *Auſſay*, nunc *l'Alſace*, regio Germaniæ ſuper. jam inde à Principatu Ludovici Pii, ante annos 830. Ducatus tit. in ſignis. In Annalibus Bertinianis *Ducatus Elisſatiæ* appellatur, poſitusque inter Ducatum Ripuariorum & Ducatum Alamanniæ. Diviſio Regni Lotharii A.C. 870. facta *Eliſatium* Baſilienſi pago pagum proximum facit, in eoque duos Comitatus ponit, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* Imò jam à Theodorico R. Francorum, Ethico ſeu Athicus cognom. *Adelricus*. fil. Leudeſii Majoris-Domus, ab Ebroino circa A.C. 680. cæſi, Ducatum Aleſatiæ nactus, Ehenhemii habitavit, maritus Berſuindis, cujus ſoror Blidechildis Chilperico II. R. nupſerat. Ei ſucceſſit in Ducatu hoc fil. Adelbertus, huic fil. Eberhardus, fundator Mon. Murbacenſis, A.C. 724. quorum linea brevi extinctâ hæredem dicitur habuiſſe Guntramum Habspurgenſem, familiæ hujus Auguſtæ ſatorem. Hujus enim Pater Hugo Comes, abnepos Ethonis ſeu Hettonis (qui frater Adelberti D. erat) communis, per tres filios, trium familiarum ex *Aleſatica* procedentium, *Lotharingicæ*, *Dagsburgicæ* & *Habspurgicæ* Pater fuit. Adelbertus poſtea ſeu Albertus Dives, ex Guntrami prædicti poſteris, avus Rudolfi I. Imper. *Landgravii Alſatiæ* titulum primus tulit, &c. V. plura in voce *Alſatia*.

Aleſia, opp. Mandubiorum, *in colle ſummo, admodum edito loco* Cæſ. *lib.7. cujus collis radices duo duabus ex partibus flumina ſubluerant*: in vulgatis exemplaribus *Alexia*. Ab Hercule ex Iberia per Celticam revertente conditum, teſte Diodoro Sic. *lib.* 4. & ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ϛρατείαν ἄλης, i. *ab ejus expeditionum errore* Ἀλησία, dictum: Liberum perſtitit, donec à Julio Cæſare, quem *ibi à Gallis obſeſſum* Tacitus refert, vi captum & unà cum cœteris Celtis Galliſque Imperio Romano ſubjectum eſt, aut, ſi Floro fides, flammis ſolo æquatum. Situm eſt in extremis Æduorum finibus, caput pagi *Aleſienſis*, qui hodieque Epiſcopo Auguſtoduni Æduorum paret. Hodiè *Aleſia*, proxima vico Flaviniaco, in Ducatu Burgundiæ; & regione Alſeto, nunc in vici formam redacta, nomen priſcum retinet, *Aliſe* vulgò: eſtque colli declivi impoſita, ad cujus radices amniculi Lutoſa, *Loze*, & Oſera, *Oſerai*, decurrunt, in Brionam *Brenne* Pagus verò *Aleſienſis*, vulgò *Auxois*, vel cum articulo *l'Auxois* & *l'Auſſois*, recentioribus Lat. corruptè *Alſetum*, caſtellis & vicis quibusdam cognomen dedit, inprimis Pulliaco vel Paulliaco, *Pouilli en l'Auxois*; Malliaco caſtello, *Mailli en Auxois*; Sinemuro, *Semur en l'Auſſois*; Tejo vel Tiaco, *Ty en l'Oſoy*. Meminit urbis, quam *ab alendo* dictam vult, Erricus Monachus *lib. de Vita S. Germani lib.* 4. *cùm ſic canit*:

> *Te quoque Cæſareis fatalis* Aleſia *caſtris*
> *Haud jure abnuerim calamis committere noſtris,*
> *Quæ quòd alas proprios præpingui pane colonos,*
> *Nominis adjectu quondam ſignata putaris,*
> *Te fines Eduos & limina ſumma tuentem,*
> *Aggreſſus quondam ſævo certamine Cæſar;*
> *Nunc reſtant veteris tantùm veſtigia caſtri.*

Alethina, V. infrà *Alithina*.

Aletum, civitas olim non ignobilis Galliæ, in prov. Lugdunenſi tertia, quæ à Metropoli *Turonicæ* nomen habet. Ejus meminit *Not.* Imp. his verbis: *Sub diſpoſitione ſpectabilis Ducis tractus Armoricani & Nervicani Præfectus militum Martenſium* Aleto. Vett. autem *Not.* provinciarum Galliæ nullam ejus urbis maritimæ mentionem faciunt, quæ in tractu Armoricano poſita, præſidium militare cognomine Martenſium habuit, Præfecto ſuo parentium, & diſpoſitioni Ducis tractus Armor. & Nervic. ſubjectorum, ut à latrociniis ac prædationibus Francorum & Saxonum, ea tum maria quotidianis incurſionibus infeſtantium, defenderetur. Inter Britannos Epiſcopos, qui à Nomenoio Regulo virgas & annulos abjicere coacti ſunt, Salaconem *Aletenſem* memorant, circa A.C. 850. Alberti Epiſc. meminit Rotbertus de Monte *in Chron.* 1181. ut & Maclovii vel Macliavi Britanni, qui & Machutes dictus eſt. Caput fuit pagi cognom. dictumque videtur Britann. linguâ *Guich-Aleth*. quaſi *burgus* ſeu *vicus Aletenſis*. Viſuntur hodieque rudera murorum & portus eo in loco, caſtrumque Solidorum *Solidor*. Diruto verò Aleto, ſedes Epiſc. tranſlata eſt in penins. S. Maclovii, mille plus minus paſſibus inde diſtantem & Oceano fere circumfuſam, quæ urbs S. Maclovii *S. Malo*, vel *S. Malo de l'Isle* vocitatur. Rinctum fluv. vulgò *Rance* ab uno latere, ſicut mare ab altera, *Aletum* olim alluiſſe, docet Auctor *Vitæ Machutis*, apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Reges, Principes & Viri celebres.

Alexander III. cognom. Magnus, adde; Eum, ut & Philippum Amyntæ, univerſi Macedones divino cultu proſequuti ſunt. Juſtinus *lib.*24. *Nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium metuebant, nunc* Alexandri *Philippique, Regum ſuorum nomina, ſicut Numina, in auxilium vocabant.* Ubi ſermo eſt de Macedoniæ ſtatu, Gallis in eam irrumpentibus, poſt cladem Ptolomæi Ceraunî. Idem ab Jonibus feſtivatum, apud quos, ſupra Clazomenios, latere eo, quod Chalcidenſes occuparant, fuit lucus *Alexandro M.* ſacer; ac certamen etiam communi Jonum nomine peragebatur, quod Ἀλεξάνδρεια dixere, ut de utroque auctor eſt Strabo *lib* 14. Sed & aras *Alexandro M.* Cæſarique Auguſto conſecratas, ad Boryſthenem, memorat Ammianus Marcellinus *lib* 22. Imò ſequiore ævo inter Romanos, luxu in immenſum aucto, aurea ejuſdem Regis numiſmata calceis ad pretioſiorem ornatum, jungi conſueviſſe, diſcimus ex Chryſoſtomo, qui *Homil. ad Pop. Antiochenum*, *Quid verò*, ait, *diceret aliquis de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata pedibus: Dic mihi, hæne ſunt ſpes noſtræ, ut, poſt crucem Domini, gentilis Regis in imagine ſpem ſalutis habeamus*: Nempe, etiam Chriſtiani, hos enim Chryſoſtomus alloquitur, Gentilium imitati luxum ac ſuperſtitionem, ad bonum proſperi eventûs omen, Alexandri auream imaginem calceis annexam ſolebant geſtare, quem ritum aureus ille Eccleſiæ Doctor meritò reprehendit. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiq. cap.*18. & 22.

Alexander VII. Pont. Rom. adde, quæ infrà habentur in vocibus *Catoptrica Alexandri VII. exhibitio*, ut & *Speculum Uſtorium*. Hinc *Alexandrinus* Obeliſcus, inter XIII. illos, qui Romæ viſuntur, ab *Alexandro ſc.* VII. Pontif. cui eum Ath. Kircherus dedicavit, nomen habet. Latera illius ſequentibus epigraphis ad quodlibet quatuor laterum abaci ornantur. In quorum uno ſic legitur, *Alexandro VII veteris ſapientiæ Magiſtro, Obeliſcum ad veterum Ægyptiorum mentem hieroglyphicis notis inſcriptum erexit & dicavit*, A.K. In altera facie, *Alexand. VII. P.M. reconditioris eruditionis oraculo Obeliſcum hunc Encomiaſtico ſymbolorum contextu inſcriptum erigit & conſecrat* A.K. In tertia, *Alexand. VII P. M. Oſiri redivivo Obeliſcum hunc arcanis veterum Ægyptiorum notis inſcriptum erigit, dicat*, A.K. In ultima verò, *Honori & immortalibus meritis* Alexand. *VII. P.O M. Obeliſcum hunc ad Ægyptiacæ ſapientiæ normam inſcripſit, erexit, conſecravit* A.K. V. Georg. de Sepibus *in Collegii* Rom. S. I. Muſæo p.12. V. quoque infrà *Minervæ obeliſcus*.

Alexander, filius Johannis Jun. Hollatiæ D. Sonderburgicæ lineæ conditoris, hanc continuavit: ei in regimine ſucceſſit fil. Johannes Chriſtianus, pater Chriſtiani Adolphi. Reliqui ejus liberi fuere *Alexander* Henricus, tranſitu ad Rom communionis ſacra & indigno matrimonio contracto notus, Erneſtus Guntherus, Georgius Fridericus, Auguſtus Philippus, initiò duarum ſororum è familia Oldenburgica, dein Mariæ Sibyllæ Naſſoviæ, maritus, Hollandorum primò, inde Imperatoris Leopoldi in Hungaria miles & Phil. Ludovicus, Gen. vigilum apud Cæſareanos eodem bello præfectus. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Alexander, filius Ludovici cognom. *Nigri*, (qui Stephani ſecundo genitus filius & Ruperti Imper. nepos fuit,) Dux Bipontinus, Patri ſucceſſit; ex morbo puſtularum *Claudus* & *Valetudinarius* cognominatus. Agnatum Electorem in Bavarico bello non parum vexavit, communis Pater, ex duobus filiis Ludovico & Ruperto, totidem linearum Bipontinæ & Lucelſteniæ, Idem.

Alexander, ſeu *Alexandrinus*, cognom. *Æmiliani*, unius ex Triginta Tyrannis Romanorum, de quo ſic Treb. Pollio; *Thebaidem totamque Ægyptum peragravit & quatenus potuit barbarorum gentes forti auctoritate ſubmovit. Denique* Alexander *vel* Alexandrinus (*nam incertum id quoque habetur*) *virtutum merito vocatus eſt.*

Alexander Emeſenus, ſub Commodo Imp. defectionem moliтus, miſerè periit. Æl. Lampridius *in Commodo*, *Nec alia ulla fuit defectio, præter* Alexandri, *qui poſtea ſe & ſuos interemit & ſororis Lucillæ* Ad quæ verba, *Quis iſte*, quærit Caſaubonus; *ſine dubio Julius ille eſt Alexander Emeſenus, de quo eſt apud Dionem unum. Sed de illius defectione nihil apud nobiliſſimum Auctorem.* V. Dionem, ubi de puero ejus delicato, dignam habes lectu hiſtoriam.

Alexander Tortagricus IC. Imolenſis fuit; Patavii, Ferrariæ & Bononiæ annos prope triginta jus civile interpretatus eſt, relictiſque liberis compluribus, obiit A.C. 1475. æt. 50. Hottomannus apud Joh. Calvinum *Lex. Jurid.*

Alexandra ſeu *Alexandria*, filia Caſſii Tyranni, memoratur Jul. Capitolino in *Marco Antonino Philos. Ipſum Caſſium pro clementia occidi paſſus eſt, non juſſit. Filii autem Caſſii, & amplius mediâ parte acceperunt paterni patrimonii & auro atque argento adjuti, mulieres autem etiam ornamentis, ita ut Alexandria filia Caſſii & Druncianus gener liberam vagandi poteſtatem haberent, commendata amitæ marito.* Et Vulcatio Gallicano in *Avidio Caſſio*, qui eadem penè verba cùm repetiiſſet, addit: *Vixeruntque, non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi Senatorii ordinis in ſumma ſecuritate: quum illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuiſſet domus, damnatis aliquibus injuriarum, quòd in eos petulantes fuiſſent.* In quo utroque loco filia hæc Avidii Caſſii *Alexandria* vocatur, nec libri variant. Caſaubonus tamen in codice Reg. & Puteani *Alexandra* legit, ſicque ſcribi vult; ſed parùm refert, inquit Salmaſius, *Alexandra*, an *Alexandria* ſcribatur, cùm utrumque idem ſit. Nam Ἀλεξάνδρα, Ἀλεξάνδρεια ut Πανελόπη, Πανελόπεια; & Κασσιόπη, Κασσιόπεια & ſimilia. Sic herba, quæ *Alexandra* vocatur, aliis *Alexandria* dicebatur. Stephanus, ἀπὸ Ἑλένης, ἔτι ἡ Ἀλεξάνδρεια βοτάνη ἡ φυτὸν, παρ' ἄλλοις δὲ Ἀλεξάνδρα,

ξάνδρα, ἐξ ἧς ἐςέφετο Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς ἀγῶσι, *Eſt & Alexandria herba ac planta, aliis Alexandra, cujus foliis coronabatur Alexander, in ſacris certaminibus* &c.

Alexandrea Laurus. V. infrà *Alexandrina.*

Alexandri Aræ, itineris & victoriarum ejus termini, haud longè à Tanai ſive Jaxarte fl. Plinius *lib. 6. cap. 16. Gens hæc obtinet averſa montis Paropamiſi ex adverſo fontis Indi: includitur flumine Ocho. Ultra Sogdiani: oppidum Panda, ut in ultimis eorum finibus, Alexandria oppidum ab Alexandro magno conditum. Aræ ibi ſunt ab Hercule ac Libero patre conſtitutæ, item Cyro ac Semiramide atque Alexandro: finis omnium eorum ductus ab illa parte terrarum, includente flumine Jaxarte, quod Scythæ Silin vocant: Alexander militeſque ejus Tanaim eſſe putavere:* Atque hæc eſt Alexandria, quam Ptolomæus Ἀλεξανδρείαν ἐσχάτην vocat, in ultimis Sogdianorum finibus ſita. Ptolomæus ad Tanaidem Ponticum, *Alexandri Aras* ſtatuit: Sed hic Tanais ab illo longè diverſus, ad quem condita Alexandria ultima, verùm ambiguitate vocis decepti Scriptores. Quã in rem V. Salmaſ. *ad Solin. p* 789. *& ſeqq.* & infrà in voce *Tanais.*

Alexandri Jactus, in ludo talorum, ab *Alexandro* nomen accepit; in Alexandri cujusdam Chio oriundi & Ephebi tumulo effigiatus: qui cùm mortem obiiſſet, hoc ipſum in cippo tumuli expreſſum fuit novem talis, quorum quatuor ſitu ſuo jactum, qui vocabatur *Alexander*, referebant: alii quatuor jactum illum exhibebant, qui Ἔφηβος dicebatur; Unus unionem indicabat, qui Græcè χῖος dictus. Hinc *Epigr.*

Ὡς εὖ τὸν Φίμωνος νέον ἀγέλην καὶ τὸ κυβεῦσαι
Πνεῦμα διὰ Φθιχυτῶν εἶπέ τις ἀστραγάλων.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1231. & infrà ubi de *Talis.*

Alexandria, adde: Ammiano *lib.* 22. *vertex omnium civitatum.* Plura apud Salmaſium *ad Solinum paſſim.*

Alexandria Commoda Togata, à Commodo Imp. Carthago ridiculè appellata eſt, ut habet Æl. Lampridius in *Vita* ejus: *Claſſem Africanam inſtituit, quæ ſubſidio eſſet ſi fortè Alexandrina frumenta ceſſaſſent. Ridiculè etiam Carthaginem*, Alexandriam Commodam togatam *appellavit: quum claſſem quoque Africanam, Commodianam Herculeam appellaſſet.*

Alexandriæ Juridicus, dicebatur olim, quem Cæſares Alexandriam mittebant, ad jura reddenda. Sine publico enim conſilio, uno Judice contenti vivebant, quem Cæſar dediſſet, à quo ſub Julio Cæſare, Alexandrini, in Rom. ceſſere poteſtatem, ordinatione Ægypti ſic per Auguſtum factâ, ut habet Dio *lib.* 51. qui, cùm hoc ita cavit, videtur ob oculos habuiſſe vetus exemplum in Campanos editum, cùm receptæ Capuę victor P.R. Leges impoſuit. *Cùm quidem*, inquit Livius, *habitari tantùm, tanquam urbem, frequentarique placuit: corpus nullum civitatis nec Senatus, nec plebis conſilium, nec Magiſtratus eſſe: Sine Conſilio publico, ſine Imperio, multitudinem nullius rei inter ſe ſociam, ad conſenſum inhabilem fore: Præfectum ad jura reddenda ab Roma quotannis mitti.* Quod obtinuit usque ad principatum Severi, qui jus Curiæ Alexandrinis conceſſit Æl. Spartianus in *Vita* ejus, *Alexandrinis jus Buleutarum dedit qui ſine publico Conſilio, ita ut ſub Regibus, antè vivebant — Multa præter ea his jura mutavit.* Poſtea ulteriùs itum, & cùm lege Auguſti legi in Senatum P.R. civis Alexandrinus non poſſet; id quoque mutatum lege Antonini Severi F. auctore ibidem Dione: V. de Curia Alexandrina in *Cod. de Decurionibus*, & Caſaubonum *ad Spartianum.*

Alexandriani Sodales, apud Æl. Lampridium *in Severo*, ubi de hujus conſecratione verba facit, *Dati ſunt & Sodales, qui* Alexandriani *appellati ſunt: addita & feſtivitas matris nomine, atque ipſius, quæ hodieque Romæ religioſiſſimè celebratur natali ejus die:* ab *Alexandro* ſic dicti ſunt, quemadmodum Marciani Sodales, Antoniniani, Aureliani & ſimiles. Quare malè editum *Alexandrini*; ab Alexandria enim urbe, civis *Alexandrinus.* De Alexandro autem hoc in Deos relato, V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad l.*

Alexandrina, dicta olim, quæ à Polymitariis texerentur; quorum ſtragula, quòd multis ea liciis texebant, *polymita* inde Græcis vocabantur: Hunc enim texendi modum & artem Alexandriæ primùm inſtitutam eſſe, refert Plinius, ubi ait. *Plurimis verò liciis texere, quæ polymita appellant, Alexandria inſtituit.* Non acu operabantur autem Alexandrini illi Polymitarii, ſicut Phrygiones Plumariique, ſed pectine; nam in tela & textoriis inſtrumentis artem ſuam exercebant ac per hoc verè proprieque texebant. Interim tantum eorum fuit artificium & induſtria, ut majore fere varietate eorum opera diſtinguerentur, quàm quæ acu Babyloniâ aut Phrygiâ picta eſſent. Hinc Martialis pronuntiare non dubitat, Babyloniam acum Alexandrino pectini concedere debere; quod hoc ejus *Epigr.* teſtatur, cui lemma impoſitum, *Cubicularia polymita:*

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa eſt
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Certum igitur eſt, hujuscemodi *Alexandrina* polymita, tam varia olim texi conſueviſſe, tamque variis coloribus & picturis intexi, quàm ipſa Babylonica ſolebant & Phrygionica opera, quæ acu plumabantur. Nam & in his & belluarum & hominum & avium aliarumque rerum formæ exprimebantur, haud ſecus atque in Babylonicis. Unde *Alexandrinorum belluatorum* meminit Plautus, in *Pſeudolo*, hæc polymita indigitans,

Neque Alexandrina belluata conchylia tapetia

Et meminit *Alexandrini veli* Anaſtaſius, duodecim phaſianos intextos habentis, in *Gregor.* IV. &c. Salmaſius *Not. ad Vopiſcum in Carino Imp.* Plura in hanc rem V. infrà ubi de *Polymitariis & Polymitis.*

Alexandrina Aqua, ſeu *Alexandrinæ Thermæ*, Romæ ab Alexandro Severo extructæ, memorantur Æl. Lampridio in ejus *Vita*: *Opera veterum Principum inſtauravit: ipſe nova multa conſtituit: in his thermas nominis ſui, juxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, aquâ inductâ, quæ* Alexandrina *nunc dicitur. Nemus thermis ſuis de privatis ædibus ſuis, quas emerat, dirutis ædificiis fecit. Oceani ſolium primus inter Principes appellavit &c.* V. Urbis deſcriptiones, in Regione IX.

Alexandrina Baſilica, inſtituta Romæ ab eodem Imp. inter Campum Martium & Septa Agrippiana, in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita ut tota columnis penderet: quam tamen efficere morte præventus non potuit. V. Æl. Lampridium *d.l.*

Alexandrina Faba, ab Ægyptia diſtincta, licèt *Alexandria Ægypti* eſſet. Faba n. Ægyptia, quæ in ponderibus altero tanto pendebat, quàm Græca, verum fuit legumen Ægyptii ſoli: *Alexandrina* v. quæ in iisdem ponderibus locum habuit, minus quidem pendebat, quàm Ægyptia, at magis, quàm Græca. Quatuor quippe obolos penſabat Ægyptia faba, tres *Alexandrina* duos Græca. Adamantius *de Ponderibus*, Ὁ Κύαμος ὁ Αἰγύπτιος ἔχει ὀβολὰς τέσσαρας. ὁ Ἀλεξανδρινὸς ὀβολὰς τρεῖς. ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ὀβολὰς δύο. Unde apud Neophytum Monachum in *Lexico Herbar.* faba Ægyptia appellatur, ὁ μέγας κύαμος, *magna faba*: & talis naſcebatur in tota Ægypto, Alexandrino ſolo excepto, ubi peculiare fabæ genus proveniebat, minus quàm in reliqua Ægypto. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 981.

Alexandrina Laurus, apud Plinium *lib.* 15. *cap.* 30. *Eſt & Alexandrina, quam aliqui Idæam, alii Hippoglottion, alii Daphnitin, alii caryophyllon, alii hypelaten vocant:* corruptè, pro *Alexandrea Laurus.* Non enim ab *Alexandria* urbe, ſed ab *Alexandro* Paride, quòd eâ coronari ſoleret in agonalibus certaminibus nomen accepit, hinc *Stephanos* quoq; *Alexandri* dicta, apud Plin. eundẽ, ubi de daphnoide, Fuiſſe autem in ludicris his certaminibus exercitatum Paridem, diſcimus ex hoc Poëtæ,

Solus qui Pariden ſolitus contendere contrà &c.

V. Salmaſium, *Ibidem, pag.* 404.

Alexandrina Purpura, ab eodem Alexandro Sev. nomen habuit. Lampridius de eo, *Purpuræ clariſſimæ non ad uſum ſuum, ſed ad matronarum ſi quæ aut poſſent, aut vellent, certè ad vendendum graviſſimus exactor fuit: ita ut* Alexandrina purpura *hodieque dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphiis præpoſitus id genus muricis reperiſſet.* Senſus eſt, clariſſimæ purpuræ genus, *Probianum* vulgò ætate ſuâ appellatum, ab inventore quodam Probo, *Alexandrianum* etiam fuiſſe dictum, de nomine *Alexandri*, quòd clariſſimam purpuram ſolitus eſſet exigere. Clara itaque omnis purpura generali appellatione dicebatur *Alexandrina*, quòd claræ purpuræ graviſſimus & faſtidioſus exactor olim extitiſſet Alexander: Hinc & illud etiam purpuræ genus longe clariſſimæ, ab Aurelio Probo repertum, & vulgò *Probianum* ab eodem dictum, *Alexandrinum* quoque vocabatur: quod erat nomen commune omnium clariſſimarum purpurarum jam inde ab hoc Alexandro &c. Salmaſius *ad l.*

Alexandrinæ Thermæ, V. ſuprà *Alexandrina Aqua.*

Alexandrini Sodales, V. ſuprà *Alexandriani.*

Alexandrinum Opus, apud ſæpius jam dictum Lampridium, ubi de eodem Alexandro Imp. loquens, ait, *Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus, hoc eſt, Porphyretico & Lacedæmonio, primus inſtituit, Palatio exornato hoc genere marmorandi:* non eſt marmorationis genus è duobus marmoribus, quod jam Claudii & Neronis temporibus Romæ cognitum eſt, ut diſcimus ex Plinio *lib.* 25. *cap.* 1. & iis quæ *ad Manilii Sphæram barbaricam* accuratè diſputat Joſephus Scaliger, de variis vermiculationis & Muſivi operis generibus, quemadmodum & Seneca quoque. Alexandrina marmora cruſtis Numidicis ſolita temporibus ſuis diſtingui, memorat: Sed novum illius marmorationis aliquod genus, è Porphyretico & Lacedæmonio. Salmaſius *Notis ad h.l.*

Alexandrinus calamus, Celſo vocatur calamus Indicus, quòd ab India in Arabiam, hinc in Syriam; indeque *Alexandriam* perlatus, ex hac urbe cum cœteris Orientis aromatibus Romam afferretur. V. infrà in vocè *Calamus.*

Alexius Ariſtinus, Diaconus Eccleſiæ CP. ut illum appellat Gilb. Genebrardus *lib. de Trinitate*, inter Græcos Canoniſtas, Zonaram ſequitur. Scripſit Epitomen Canonum, juſſu Johannis Comneni Imp. ut obſervat Leo Allatius *de Collat. Ordd.* quod factum ſeculi duodecimi anno trigeſimo. Inſcribitur opuſculum, ἡ κατὰ Ἀλεξίου σύνοψις τῶν ἱερῶν κανόνων. Ejusdem auctoris fragmentum penès ſe habere, refert Genebrardus, cujus tit. Συνέκδημος τῶν ὅλων ἱερῶν τῶν ἐκτεθέντων παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων ἑξ συνόδων καὶ τῶν μεταξὺ τῶν αὐτῶν τοπικῶν. Continet autem opuſculum hoc Epitomen tantùm ſeu Indicem Codicis Canonum Eccleſiæ univerſæ, ſervato ordine priorum Conciliorum, Niceni viz. Ancyrani.

ntani, Neo Cæſarienſis, Gangrenſis, Antiocheni, Laodiceni, Conſtantinopolitani, Epheſini & Chalcedonenſis, omiſsâ tamen numerorum ſerie; additis in principio Canonibus Apoſtolicis; cum Sardicenſibus, Africanis XXII. Trullenſibus tribusque Epiſtolis Canonicis S. Baſilii, ut docet Chriſt. Juſtellus *Præfat. Part. II. Biblioth. Juris Canon. vet.* qui & opuſculum ſeu compendium hoc Canonum Græcè Latinéque in eadem *Biblioth.* publici juris fecit. Omni arte collectionem hanc carere, & videri tantùm in ſubſidium memoriæ compoſitam eſſe, judicat Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 281. & 282. Poſt *Alexium*, Conſtantinus Harmenopulus, *Epitomen Canonum* edidit, V infrà.

Alfaquaquus, nomen Officii ſeu Dignitatis, apud Gregorium Lopes *ad LL. Alfonſinas, 2. part. tit.* 31. *l.* 1. Alfaquaquus *ſeu Redemptor captivorum feret vexillum ſemper erectum; quocunque vadat & per viam Regalem & rectam pergat, non extra, in eaque maneat noctu,* &c. Vox Hiſpan. ſeu potiùs Arabica: ſicut & *Alfarda*, quod in Foris Aragonicis tributum notat Principi debitum, apud Michaëlem *del Molino* in *Repertorio*, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Alferus, in *Charta* Adelfonſi Imper. Hiſpaniæ, æræ 1188. *Nunio ſancti Petri*: & in alia æræ 1215. *Martinus Gunſalvi ſubſcribunt cum dignitate* Alferi *Imperatoris*, apud Yepezium *Tom. V. pag.* 438. & in *Bibl.* Cluniacenſi *pag.* 1436. Hiſpanis Vexillifer eſt ſeu Vexillarius. Cujus vocis originem ex Latino *Aquilifer* arceſſit Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. Tom. II. pag.* 7. Oyenartus in *Notit. Vaſconiæ lib. 2. cap.* 4. & alii, quos laudat Ægid. Menagius in *Originibus Ital. pag.* 32. & 952. Sed du Freſne eorum ſententiam præfert, qui eam ab Arabico deducunt, *Alpheres*, id eſt, *Eques*. V. quæ hac de dignitate apud Navarros, agit Oyenartus *d. cap.* Hinc *Alferena*, vexillum Alferi, in vet. *Charta*, apud eundem Yepezium *Tom. VI. pag.* 17.

Alga, Theophraſto φῦκος i. *fucus*; qui duplex: θαλάττιος, ſeu *marinus*, qui in mari quidem naſcitur, ſed propiùs terram aut littora, & πόντιος vel πελάγιος, *qui in alto* creſcit. Non omnis autem marina *Alga* ſeu fucus tingendo aptus: Sed Creticus ſolùm; quem quidem adeò alligari memorat Plinius, ut poſtea elui non poſſit, *lib. 32. cap. 6.* Theophraſtus v. Cretico fuco tænias & lanas veſtimentaque *tingi colore pulchriore, quàm purpuræ, quamdiu recens eſt*, docens, hanc *Algam* colorem remittere, nec retinere, innuit. Unde & Pſeudonymus Democritus, inter eos colores, φῦκος recenſet, quos φευκτοὺς καὶ οὐ ἐμμόνους vocat, *fugaces neque proin magni æſtimandos*. Tingebantur ergo eo colore lanæ, ſed evaneſcente tinctum ac fugiente. Unde idem Plinius, *fucum marinum conchyliis ſubſterni*, ſicque conchyliatæ veſtis tincturam eo colore præparari, refert, *lib. 26. cap.* 10. Atque ab hac *Alga* ſeu *Fuco* marino, tingendis veſtibus idoneo, omnis tinctura *Fucus* Latinis dicta eſt. Alius ab eo, Fucus, quo Mulieres ad expingendas genas utebantur; non enim *Alga maris puniceâ* hoc fine illas uſas eſſe, Dioſcorides docet, ſed Fuco terreſtri Syriacæ radiculæ, de qua V. infra in voce *Fucus*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1146. *& ſeqq.*

Algazel. Arabibus dicitur dama πλατύκερως, quam ex Alberto, qui multa ab Arabibus didicit, Geſnerus ſic deſcribit *pag.* 306. *de Animal.* *Eſt & ſui generis Avicennæ* Algazal, *quam Albertus damam nominat libro vigeſimo ſecundo his verbis: Dama beſtia eſt magnitudinis capreæ, figura & pili. Sicut cervus cornua habens, ſed plana, longa & acuta. Eſt autem curſu velox, viſu provida, cornupeta in adverſas ſibi beſtias. Arabicè vocatur* Algazel. Atque iſtiusmodi animal Bochartus judicat intelligi poſſe voce Hebr. ראם *Reem* vel רים *Rem*, quam *Monocerotem* vulgò interpretantur; imò *Reem* ſpeciem ejus eſſe. Nam cùm longa habeat cornua, meritò dicere potuit David, in Pſalmis, *Attolles cornu meum ut τοῦ Reem*: cùm acuta, & iis feriat adversùs beſtias, bene dixit Moſes de Joſepho, *Cornua Reem ſunt cornua ejus, quibus feriet populos*; & rurſus David, *A cornibus* τῶν *Reemim exaudi me.* Quamvis enim apud nos damæ & capreæ ſint animal pavidum & fugax, non neceſſe eſt, ut ubique terrarum ſic ſe habeant. Hinc de damis Martialis *lib.* 4. *Epigramm.* 55.

Frontibus adverſis molles concurrere damas
Vidimus & Fati ſorte jacere pari.

Et *Epigramm.* 74.

Aſpicis, imbelles tentent quàm fortia damæ,
Prælia? tam timidis quanta ſit ira feris?
In mortem parvis concurrere frontibus audent,
Vis Cæſar damis parcere, mitte canes.

Quaſi plus periculi ipſæ ſibi mutuò creent, quàm canes infeſtiſſimi &c. V. Bochartum *Hieroz. Parte prior. Lib. III. cap.* 27. & infrà paſſim, inprimis in *Gazella Monoceros, Oryx, Reem.*

Algebræ, regulæ numerandi Arabibus dictæ ſunt: Joh. Schrivelius in *Brevi Regular. Algebræ deſcr.* *Porro harum Regularum inventionem adſcribunt Diophanto Græco Scriptori, qui ut auctor Regiomontanus, libris 13. eas deſcripſit, atque ut Latini Rei & Cenſus, ſic Arabes regulas illas vocabulo ſuo appellare ſolent* Algebras. Hinc *Algebra*, Scientia numerorum, de qua ſic Pſeudo-Ovidius *de Vetula lib.* 1.

Sed quia de ludis fiebat ſermo, quid illo
Pulcrius eſſe poteſt exercitio numerorum?
Quo divinantur numeri plerique per unum
Ignoti notum, ſicut ludunt apud Indos
Ludum dicentes Algebræ, *Almuc grabalæque* &c.

Et *lib.* 2.

Algebræ *memor, qui ludus Arithmeticorum*;

apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Idem quoque notat *Algoriſmus*, vox itidem Arabica, Hiſpanis, *Alguariſmo*, de qua V. Clavium *Algebræ lib. 1. cap.* 1.

Algeria, adde: Cùm priùs ſub Regno Thremeſeno eſſet, defecit proprio ſibi Rege conſtituto; quorum ultimus, nomine *Selimus*, à celebri illo pirata Horruccio Barbaroſſa A. C. 1515. occiſus eſt. Ita Regno *Algeriæ* potiti piratæ, urbem hanc ab eo tempore in hunc usque diem, commune omnium piratarum Maris Mediterranei receptaculum fecerunt. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 473. V. quoque infrà in vocibus *Barbaroſſa* & *Hariadenus.*

Algeſſaſa, inter monſtroſa, ſeu potiùs fabuloſa Arabum animalia, portentoſa illis dicitur bellua, quam Antichriſtus equitaturus ſit, ut res novas inveſtiget. Id enim propriè *giaſſa*. Ibnoſaida & alii latere illam dicunt in Maris inſulis: Abu David Segeſtanus verò in mari *Kelzem*, id eſt, *Rubro* degere, definit, ex triginta illorum hiſtoria, qui ex Mecchę portu *Gioddam* ſolventes, appulerunt ad Inſulam, in qua illis occurrens hæc bellua mira narraverit. V. Samuelem Bochartum *Hierozoici Part. poſterior. Lib. VI. cap.* 13.

Algia, ſaltus Galliæ, in Lexoviis, primùm memoratus Adelelmo, Sajenſi Epiſcopo, *in vita S. Opportunæ virginis*: ſitus eſt inter duos amniculos, ſeu inter S. Petrum & S. Barbaram loca ita dicta, ex una parte, ex altera Condate ac Macerias *Meſſieres*, habetque ad caput vicum *Saltum Algiæ*, vulgò *Saut d' Auge* & corruptè *Soudauge* nuncupatum. Dedit nomen circumjacenti pago, qui, in Normannia ſitus ferè, à Cadomo ad civitatem Lexoviorum pertinet peregrinis Baſilicam S. Barbaræ, nobile Monaſterium Canonicorum Regularium, petentibus notiſſimus vulgò, quoque *Auge*. Eum memorat Guil. Britto *Philippidos lib. 6. his verſibus:*

Non tot in Autumni rubet Algia *tempore pomis,*
Unde liquare ſolet ſiceram ſibi Neuſtria gratam.

Et *lib.* 5.

— — — — — *Siceræque tumentis*
Algia potatrix.

Proximus urbi Lexoviorum eſt vicus, *Pons Algiæ* dictus, Gall. *Pont d' Auge*, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Algidus axis, id eſt, Borealis. Apud Prudentium *in Symmachum lib. 5. verſ.* 534.

Stirps Juleæ ductore exercitus audens
Prævaluit, gelido quem miſerat Algidus *axe*.

Hactenus legebatur. Sed unde tantam gloriam *Algido* monti, ut exercitus ab Italia profectus dici queat ab *Algido* miſſus, ut quidem Giſelinus interpretatur, nec aliam mentem verba recipiunt, inquit Gronovius. Aliàs vocabulo hoc Prudentius communi utitur: ut Καθημερ. *Vel æra vel ſaxa algida.* In *Pſychom ſive algida Borrhæ ætas*: ubi idem Gronovius jubet plorare codicem, ex quo oſtentatur; *Boreæ algida ſive*; Græci enim & Βοῤῥᾶς & Βορέας dicunt. At iſto loco Bongarſianus,

— *gelidum quem miſerat algidus axis.*

Quæ lectio propior eſt illi lectioni, quam in membrana Rottendorfii inventam Idem probat:

Prævaluit, Boreæ quem miſerat algidus axis.

Loquitur nempe de exercitu Auguſti in bello Actiaco, qui dicitur à *gelido axe* profectus: quoniam Ægypto oppoſita non modò in Occidentem, ſed etiam Septentrionem ſpectat & propior eſt Italia, V. Johannem Fridericum Gronovium *Obſervat. in Eccleſ. cap.* 5.

Algovia, adde: ab Alamannis nomen accepit, quaſi *Alman-göw*, id eſt, *terra* vel *ager Alamannorum*, Vide Stumphium *libro* 4. *de Helvet.*

Algozirius, Hiſpanis vulgò *Algozyr*, in Curia Gen. Catalauniæ Cervariæ celebrata, ſub Petro III. Aragon. R. A. C. 1359. idem qui *Alguazilus* vel *Alguazirus*, quo nomine Juſtitiarii dignitas, apud Arabes, deſignatur. Rodericus Toletanus, in *Hiſtor. Arab cap.* 39. *Tunc Rex Iſſem miſit Zabor Juſtitiarium, qui apud eos dicitur Alguazilus*: Vocem retinent etiamnum Hiſpani, apud quos *Alguazil* eſt Officialis Præfecti vel illius judiciorum executor; de cujus functione multa habent *LL.* Alfonſinæ ſeu *Partidæ part. 2. tit. 9. l.* 20. V. quoque *Repertorium* Michaelis *del Molino* in hac voce, laudati Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Alharits, Muaviæ filius, primus apud Arabes aucupii per ſacros auctor fuit. Eſt autem *ſacer*, Gall. *Sacre*, vox Arabica, à verbo *Sakara*, quod *acutè videre* ſignificat, & denotat accipitrum ſeu falconum ſpeciem certam, cujus aucupium ſupra reliquas omnes aves rapaces mirabile eſſe ſcribit Alkazuinius, cùm *ſacri* duo in capreæ oculos involantes, aut eam alis diverberantes, detineant, donec in venatorum manus incidat. Idem miratur, avem tantillam in gruem inſilire audere &c, apud Bochartum *Hieroz. Part. poſter. lib. II. cap.* 19.

Alhaſor

Albaſer, herba è qua ſaccharum *Tigala* conficitur, ita enim petendum eſſe in Officinis CPolitanis, ait Bellonius, *Obſervationum lib.*1. *cap.*76. Hoc adeò fervidum eſt, ut eo vulgò utantur, tanquam efficaciſſimo pſilothro ad coria depilanda. Manat autem id ex ipſo frutice, uti diſertè teſtatur Scrapio, qui ſcribit ex oculis & ſedibus foliorum exire. Ex genere tithymallorum verò plantam eſſe tradunt plerique. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1312. & 1313. ut & infrà, ubi de *Sacchar*o.

Alica & *Alicula*, genus veſtis vel togæ, ex Græco ἄλλιξ, ικος, quod Græcis chlamydis fibulatoriæ genus eſt. Heſychius, Ἄλλιξ, χλαμύδα ἐμπόρπημα, οἱ δὲ περιδῶν χλαμύδος μακροχέιρις: μακρόχειρον autem alibi χειριδωτὸν, id eſt, *manuleatam*, interpretatur. Unde *macrocheræ tunicæ Severi*, in *Vita* Alexandri. Salmaſius *ad Pollionem in Gallienis*. V. & hic infrà.

Alicula, chlamys fuit & quidem puerilis, apud Rom. ac inter veſtimenta puerilia ab Ulpiano *D. de auro arg. leg.* recenſita. Infantes enim olim, ac puſiones, aut nudi, aut chlamydulâ ſemitecti incedebant: quam, quia velut alas haberet, *Aliculam* dixerunt. Hinc Martialis *lib.*12. *Epigr.* 84.

> *Brumæ diebus, feriiſque Saturni*
> *Mittebat Umber* Aliculam *mihi pauper:*
> *Nunc mittis* alicam, *factus eſt enim dives.*

Ubi per *Aliculam* veſtem, per *Alicam* verò potionem intelligit, quam à pauperioribus feſtivo illo die mitti ſolitam fuiſſe, docet idem *lib.*13. *Epigr.* 6.

> *Nos,* Alicam, *mulſum poteris tibi mittere dives,*
> *Si tibi noluerit mittere dives, eme.*

V. Octav. Ferrarium *de Re veſtiaria, part.*2. *lib.*3. *cap.*1.

Alienigena, idem cum *Advena* & *Albano*, in *l.*2. *Cod. Theodoſ. de Deſertor.* in *Regeſto* Philippi Aug. Herouvalliano, in *Burgundicis* Perardi *pag.*299. & *Monaſtico* Angl. *Tom. I. pag.* 618. V. ſuprà. Leguleiis Anglis vernaculis *Alienes* dicuntur ij, quorum patres, atque adeo ipſi *alieni* extra Regni metas nati, in regnum veniunt commorandi gratiâ. Horum liberi, dummodo *alienigenæ* ipſi non ſint ex hoſtibus Regis, non alienigenæ erunt, ſed Angli: ſimiliter, ſi quis Regnicola cum Regis licentia regno excedat, ejus liberi alienigenæ non erunt. Raſtallus apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Pro hæretico *Alienigena* ſumitur *can. cave* 18. *qu.*1.

Alimenta, uxori à marito ex officio conjugali præſtanda; quod ſi non fiebat, licuit uxori apud Hebræos (quibus & aliæ gentes in iſtiuſmodi officiis conformes) in Foro adverſus maritum eo nomine agere, ubi ex ſententia *alimenta* præſtituebantur. Et quidem, ſi tenuioris eſſet maritus fortunæ & alimenta in univerſum ex ſententia ei eſſent ita ſubminiſtranda, decernebatur uxori panis quotidianus, qui diebus ſingulis profeſtis שתי סעידות, *binis refectionibus*, ſeu prandio ac cœnæ, ſufficeret; Sabbato autem, tribus: iſque ſive hordeaceus, ſive triticeus, pro loci & temporis ratione. Et pro more eorum, qui è vulgo infimo erant, in eodem loco ſeu regione, integræ valetudinis ac homines frugi, quantitas ejuſdem panis eſt definita. Adjiciebatur aliud eduli alicujus genus, velut legumina, oleráque, quæ cum pane comederentur, præter fructus & oleum, quod tum cibo inſerviret, tum lumini. Etiam vini aliquantulum, ubi contra mores non erat, fœminas vinum bibere. Quin Sabbato caro ſive piſcium, ſive quadrupedum, ſive volucrium mundorum, pro more loci, ei inſuper debebatur. Qualibet item hebdomade, *obolus argenteus ob neceſſaria ſua*, à marito ei ſolvendus erat, ut habetur in *Miſna tit. Cethuboth cap.*5. *Gem. Babylon. fol.* 74. ſeu *ob rerum minutias*, ut ait Jarchius Bretenorius, Angl. *to buy pinnes.* Quo non, ut oportuit, ei præſtito, opificium ejus in illius cedebat compenſationem, non ut aliàs, in mariti commodum. Quòd ſi adeò inops maritus eſſet, ut neque hæc poſſet præſtare, ex ſententia forenſi divortio ab illa facto, dotem pro qualicunque bonorum copia refundere cogebatur. Alii autem, qui beatiores erant, ut pro opulentia, qua pollebant, *alimenta* uxoribus præſtarent, eodem modo ſolebat decerni, &c. Quòd ſi peregrè profecto marito, alimenta ſibi à Foro peteret uxor præberi, ante trimeſtre à peregrinationis initio ſeu mariti diſceſſu elapſum, ſententiam ſecundùm eam non ferebant: præſumebatur enim, neminem ædes ſuas rebus familiæ victui per tantillum tempus neceſſariis vacuas relinquere. Illo autem tempore exacto, involantes ex ſententia Fori lictores in bona mariti, ea in alimenta uxoris vendebant; ſaltem, ſi libellum dotalem apud Acta uxor edidiſſet. Imò & uxori ipſi licuit bona ita abſentis mariti, ob eandem cauſam, vendere, nec in Foro agere; putatis pòſt rationibus pretii rei venditæ atque alimentorum, ſive redeunte marito, ſive cùm exigeret ipſa, poſt mortem ejus, ab hæredibus, dotem ſuam. Mariti item in cuſtodiam traditi bona, in uxoris alimenta, vendi jubebat Forum. Quòd ſi marito peregrè profecto, in alimenta ſua mutuò aliunde accepiſſet uxor; maritus verò redux præſtito ſacramento ſe, cùm proficiſceretur, domi, quæ alimentis Uxoris ſufficerent, reliquiſſe affirmaret, mutuum ex uxoris bonis erat reſtituendum: aliter, ab ipſo marito &c. V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.*3. *cap.*5.

Alimentaria Compendia, apud Jul. Capitolinum in *Pertinace* Imp. *Alimentaria etiam compendia, quæ novem annorum ex inſtituto Trajani debebantur, obduratâ verecundiâ ſuſtulit:* Græcis ὠφίλειαι *Gloſſ. Compendia*, ὠφίλειαι. Videtur hoc dicere Capitolinus: non omnibus *alimentariis* debita fuiſſe alimenta; ſed iis ſolùm, qui admiſſi ſunt à Trajano primùm ad perceptionem frumentariam, i. quinque illis millibus ingenuorum puerorum, quibus frumenta dari primus Trajanus inſtituit, uti diſcimus ex Plinii *Panegyr.* Caſaubonus *ad l.* de cujus ſententia, plura V. apud Lipſium *Diatr. de Frumentatione*, & hic infrà.

Alimentarii pueri & puellæ, ab Imp. Trajano primitus inſtituti, ab Hadriano poſtmodum liberalitatis aliquod incrementum accepere. Pius dein, in honorem Fauſtinæ, novas puellas aſcribi fecit, quas *Fauſtinianas* appellavit. Poſt quem Marcus & Verus ob conjunctionem & participationem Imperii, novorum nominum pueros & puellas adſcribi præceperunt, apud Jul. Capitolinum in *Marco Antonino Philoſ. Antonini mox ipſe nomen recepit — & Verum eum appellavit — filiamque ſuam Lucillam fratri deſpondit. Ob hanc conjunctionem pueros & puellas novorum nominum* (ita enim corrigit Salmaſius, pro *hominum*) *frumentariæ perceptioni adſcribi præceperunt.* Dicit, *novorum nominum:* Cùm enim darent nomina ſua, qui adſcribendi erant huic frumentariæ perceptioni, pueri puellæque, ideo *novorum nominum* dicuntur; quòd præter illos & illas, quarum nomina jam habebantur adſcripta, quaſque jam inſtituerant priores Impp. novi iſti, Marci & Veri juſſu, aſcribebantur, &c. Salmaſius *ad Capitolinum.* Sic coloniarum quoque, municipiorum & aliarum Urbium pauperibus *alimenta* inſtituere ſæpe ſoliti ſunt boni Principes: cujus liberalitatis extant hodieque teſtes multi lapides. Imo nec ſolos Principes, ſed & privatos interdum, genus hoc liberalitatis uſurpaſſe, teſtatur de ſe verba faciens Plinius Jun. *Epiſtolâ* 8. *lib.* 1. & 18. *libri* 2. V. quoque infrà.

Alimentorum Cura, apud Vett. Romanos, ſolicitè habita. Unde de Marco Antonino Philoſopho Capitolinus, *de alimentis*, inquit, *publicis multa prudenter invenit.* Ad quod caput referri poteſt, quod antea dictum de novorum nominum pueris puelliſque ad frumentationem vocatis, lege ejuſdem. Itemque ſequentia hæc verba, *Rei frumentariæ graviter providit:* quorum illud pertinet, ad alimenta eorum, qui pane gradili alebantur, hoc ad univerſi P. R. commoda: cùm ſoliti Impp. ſummâ curâ procurare ex Ægypto, Africa, Sicilia, frumenti atque aliarum ſpecierum vilitatem. Sed providit Marcus & privatorum alimentis: namque extant *l.*8. *D. de tranſaction.* Excerpta ex oratione Marci, quibus multa explicantur, quæ ſunt ab illo inſtituta circa alimenta teſtamento relicta, aut mortis cauſâ donata, Caſaubonus *ad locum*, qui proin cogitat, an non hic legendum ſit, *De alimentis publicis privatiſque.* Hinc maximæ dignitatis viris illa commiſſa; unde Pertinax, juvenis, per oppida & vicos ad viam Æmiliam hinc inde ſitos: ætate jam provectâ, poſt multos & magnos honores, eam curam in Urbe ſuſtinuiſſe legitur, apud Eund. & de Didio Juliano Æl. Spartianus, *Pòſt Germaniam inferiorem rexit. Poſt hoc curam alimentorum in Italia meruit.* Nec boni ſolùm, ſed & mali Principes, hac de re maximè ſoliciti. Hinc claſſem Africanam, quæ ſubſidio eſſet, ſi fortè Alexandrina frumenta ceſſaſſent, inſtituiſſe, eamque *Commodianam Herculeam* appellaſſe, Commodus dicitur, apud Lampridium. Quamvis enim jam ante eum frumenta, ex Africa Romam deveherentur, ille tamen hoc inſtituit, ut per certos homines; impenſâ publicâ, ad inſtar Alexandrinæ (quam Auguſtus inſtituit) Africana quoque curaretur: de quibus V. in Juſti Lipſii *Electis* &c. Infrà quoque paſſim, inprimis ubi de *Frumento.*

Alimus, adde: Gr. Ἁλιμοῦς, caſtrum maritimum prope portum Phalereum; uti diſcimus ex Strabone & cognomine planta marina, unde illi nomen. Jac. Sponius *Itinerar. tom.* 3. Inde *Alimuntis myſteria* olim non minùs celebria, ac ſacra Iſiaca, Bacchi orgia, ſacra Sabaziorum, Cybeles Deûm Matris, Bonæ Deæ, Corybantia, Veneris Cypriæ, alia: quæ pleraque fœditate ſuâ, tenebris, & quo curatiſſimè tegebantur, ſilentio digna, ipsâ tamen occultatione & ſanctitatis qualibuſcunque iritamentis venerationem adepta fuere, cùm præſertim plerique arcerentur, qui publico aliquo ſcelere ſeſe polluiſſent. V. Athenagoram *Orat. pro Chriſtian.* Clem. Alexandr. *Protrep. pag* 7. & *ſeqq.* Arnobium *adverſùs Gentes lib.*4. Auguſtinum *de Civ. Dei lib.*2. *capp.*4. & 5. & *lib.*7. *capp.* 20. 21. & 26. ex Gentilibus Ciceronem *de Haruſpic. Reſpons.* & ex recentioribus Tob. Pfannerum *Theolog. Gentil. purior. cap.*1. §. 13.

Alimus, Græcè Ἄλιμος, abſque aſpiratione, apud Solinum *cap.*11. ubi de Creta Jns. *Herba ἄλιμος dicitur: ea admota diurnam famem prohibet: proinde & hæc Cretica eſt.* Itaque hinc ei nomen; quæ enim ſitim & famem arcent pharmaca, ἄλιμα & ἄδιψα vocant Græci, unde ἄλιμος hæc herba. Glycyrrhizam putat eſſe Salmaſius, quam ἄλιμον ab effectu Solinus vocet. Plinius *lib.*11. *cap. ult. Quædam exiguo guſtu famem ac ſitim ſedant, conſervantque vires, ut butyrum, hippace, glycyrrhiza.* Idem *lib.*22. *cap.*9. de eadem, *Hâc diximus ſitim famemque ſedari, ob id quidam adipſon appellavere eam.* Quod ſi adipſos dicta, quia ſitim ſedet, quidni & alimos, *quia famem?* Sed & Athenæus meminit *lib.*2. τῆς ἀλίμου, quam & ἄδιψον vocatam aſſerit. Verùm ἄλιμος

ibi

Digitized by Google

& adverſùs ſitim valebat, cui admiſcebatur malva, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 174. *&* 175.

Alinga ia, vicus Galliæ veterrimus, in Turonibus, ad flumen Ligerim, nunc *Langey*: Ibi poſt dirutum Fanum, ablutosque vicanos à Martino Epiſcopo Eccleſiam conditam eſſe, tradit Gregorius Tur. *Hiſtor. Franc. lib.* 10. ubi eum vicum *Alingavienſem* vocat: Recentiores *Langiacum* vocavere, Vide Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Alingo, oppidum Galliæ, in Vaſatibus, ad Garumnam fluv. unde Burdegalam ſecundo amne defluunt, Gall. *Alengon*; item truncato capite *Langon*. Sidonius Apollinaris *in Epiſt. ad Trygetium* vocat *Alingonem portum*, docetque eum inter Coſſionem Vaſatium & Burdigalam Biturigum Vibiſcorum poſitum eſſe & vix u. m. p. Burdigalâ diſtare, V. *Alingonis portus.*

Aliohar, Arabibus margaritum per excellentiam dicitur: nam omnes gemmas vocant *Johar*. Quæ vox planè è Latino detorta eſt, *Jocarium* & *Jocale*. Etenim hodieque *Jocalia*, Galli vocant ſupellectilem omnem gemmariam, quâ mulieres oblectantur, inde *Jocalia* & *Jocaliarii* gemmarii. Certè Latini vett. *Joculum* dixere id omne, ex quo aliquis voluptatem caperet, & in quo maximè acquieſceret, Græci παίγνιον. Vitruvius *lib.* 4. *cap.* 1. *Poſt ſepulturam ejus, quibus ea viva Joculis delectabatur, nutrix collecta & compoſita in calatho pertulit ad monumentum, &c.* Idem ibid. *p.* 1123.

Aliphanus, Scyphus parvus, *habens parvam formam, ad modum vitri gutturati*. Breviloq. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* qui etiam addit dici, quaſi *alens infantem.*

Alipili, inter Gymnaſticos ſervos, memorati Senecæ, *Epiſt.* 56. ad vellendos ab aliquibus corporis partibus, & præſertim alis pilos adhibebantur: niſi velimus, ut docti Viri cenſuerunt, pro *pilicrepis* ac *alipilis*, apud eum *pedicrepos* ac *alipecos* legere, quaſi in Gymnaſiis fuiſſent, qui à pediculis purgarent homines; quorum tamen ſententiam non probat Mercurialis, cùm Juvenalis certò faciat teſtatum, fuiſſe in thermis, qui ab alis pilos avellerent, ubi ſervos ſuos deſcribens Perſico ait, *Sat.* 1. *verſu* 156.

Nec pugillares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas jam præbuit alas.

atque hi modò volſellis ad id obeundum fuere uſi; modò pumices adhibuere: reſina dein uſurpata (quam in evellendis è virorum corporibus pilis maximum honorem obtinuiſſe, fatetur Plinius *libr.* 14. *cap.* 20.) eò tandem ventum, ut, pſilothro & dropace adhibitis, pilos arcerent. Plinius Valerianus *libr.* 3. *cap.* 52. *Sunt qui vel ſuis pilis, vel ſervorum ſuorum in balneo offendantur, ſine ulla quidem ratione, ſed illorum quoque perſuaſioni ſuccurrendum eſt, & monſtrandum, quemadmodum effici poſſit, uti evulſi pili non renaſcantur. Omni autem pſilothro ſic utendum eſt, ut, priuſquam adjiciatur, reſinâ pili auferantur.* Et Martialis *libr.* 3. *Epigramm.* 74.

Pſilothro faciemque lævas & dropace calvam;
Nunquid tonſorem, Gargiliane, times?

A quo miniſterio in vett. Lexicis *Alipilarius* ὀρωπιλάριος appellatur. V. Hadr. Turnebum *lib.* 27. *cap.* 10. Quòd autem axillas olim vellerent, & lævigarent cum toto corpore, id mollitiei adſcribendum eſt. Sed & inter fallacias & præſtigias venditorum hæc erat, quòd Mancipiarii hoc pacto pubertatem venalium averterent. Ad quam turpitudinem præterea inſtitutæ fuerunt in urbibus officinæ, ubi molles pice obliti à vulſoribus, depiles ac glabri fiebant. Nec aliò pertinebant, in Commodiana ſupellectili, Samnitica vaſa, memorata Capitolino *in Pertinace*: neque malè omnino Ælianus *de Hiſtor. Animal. lib.* 13. Tarentinos notat & Tyrrhenos, ex viris ſtuduiſſe, ut mulieres facerent: primi quippe Tarentini cutem corporis lævigaſſe leguntur, apud Athenæum *lib.* 13. Apud Lacedæmonios verò rigidioris diſciplinæ tenaces, Ephoros lege & edicto caviſſe, ne in balnea inferretur pix, utque omnes depilatores exploderentur, tradit Suidas in *Collectan.* Vide Hieronymum Mercurialem *de Arte Gymnaſt. libr.* 1. *cap.* 12. & Laur. Pignorium *Commentar. de Serv.*

Alipta, inter ſervos olim balneares; ita enim voce Græcâ Latio donatâ dicebantur, qui dominum lavantem ungebant, aliàs *Unctores* dicti. Seneca *Epiſt.* 56. *Cùm in Aliptam inertem & hâc plebejâ unctione contentum incidi, audio crepitum illiſæ manus humeris, quæ, prout plana pervenit, aut concava, ita ſonum mutat.* Infrà, *Aliptam cogita, tenuem & ſtridulam vocem, quò ſit notabilior, ſubinde exprimentem, nec unquam tacentem, niſi dum vellit alas, & alium pro ſe clamare cogit.* Opelici unctoris meminit Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 71. Panthæ, Secundionis, Erotis, antiqua monumenta: ſuſtulitque hujuſmodi miniſter Commodum Imper. teſte Victore: *Ibi per Miniſtrum ungendi (nam fortè is quoque in conſilio erat) faucibus, quaſi arte exercitii, brachiorum nodis validiùs preſſis expiravit.* Alluſit huc Horatius *lib.* 2. *Sat.* 7.

— — *juſſerit ad ſe*
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam; nemon' oleum feret ocyus! ecquis
Audit? cum magno blateras clamore fugiſque.

Aliquando verò pro unctorum Magiſtro, *Alipta*, ut apud Mut. *de tuendâ valetudine*, & Cœl. Aurelianum ſæpius videre eſt: Etiam nonnunquam pro Gymnaſta ſumitur, quem Julius Pollux *Progymnaſten*, Plato verò *Pædotribam* vocat: quamvis alii à Gymnaſte Pædotribam diſtinguant, V. Mercurialem ſuprà laudatum *de Arte Gymnaſt. lib.* 1. *cap.* 12. Erant autem *Aliptæ* inſtrumenta, ſtrigilis, lintea, guttus. Seneca *Epiſt.* 95. *Vetemus lintea & ſtrigiles Jovi ferre, & ſpeculum tenere Junoni. Non quærit miniſtros Deus. Quid ni? ipſe humano generi miniſtrat.* Juvenalis *Sat.* 3.

— Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, & buccâ foculum excitat, & ſonat unctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros variè properantur —

Ampulla adhæc & lenticula, cujuſmodi Romæ nactus eſt fictilem *lenticulari* (ut Appul. *Florida* ait) *formâ, tereti ambitu, preſſulâ rotunditate*, Pignorius; ejus exemplum, ut & antiquæ ſtrigilis, ſubjiciens, *Comment. de Servis. V.* miniſterium *Aliptæ* egregiè ridentem Epictetum, apud Arrianum *lib.* 3. *cap.* 26. & plura huc facientia infrà, ubi de *Ungendi ritu.*

Alipta, cognomen Andreæ Cretenſis Archiepiſc à Græcis ei tributum, quòd compoſuiſſet magnum illum canonem, quo peccatores ad pœnitentiam cohortatus eſt, & ad ſuperandos ſpirituales conflictus excitavit. Quam ob cauſam Feriâ 5. poſt Dominicam V. Quadrageſ. ut Rituale Græcorum habet, legebatur, & *Triodium* dicebatur is canon. Vide infrà in *Dominica Orthodoxiæ.* Quaſi, *ad conflictum exercitator*, voce ex Vett. palæſtra mutuatâ. Quâ eadem eleganter etiam Gregorius Nazianzenus uſus eſt, quando epithero hoc ſanctos Confeſſores ornavit, qui pro fide in Chriſtum variis tormentis excruciati vitam nihilominus retinebant & exemplo monitiſque ſuis cœteros ad martyrium fortiter ſubeundum hortabantur: *Hanc Athletarum noſtrorum plerique ſuperarunt, alii ad mortem uſque dimicantes ideo viz. relicti, ut victoriæ ſuæ eſſent ſuperſtites, nec in ipſo certamine animam efflarent, ſed aliis virtutis* Aliptæ, *vivi Martyres, ſpirantes columnæ, tacitaque præconia relinquerentur, Orat. in laudem S. Baſilii*: apud Macros Fratres *Hierolex.*

Alipterium, Græc. ἀλειπτήριον, Cæc. Plinio *lib.* 1. *Epiſt.* 17. *Unctuarium*, aliàs *Elæotheſium*, quarta erat olim Gymnaſiorum pars, in quâ luctaturi aliaſque exercitationes aut balnea inituri, ungebantur redungebanturque: de quâ prolixè infrà in voce *Unctuarium.*

Aliptice, olim pars Medicinæ; nec in Gymnaſiis tantùm aut Circo (nam & Circum ſuos habuiſſe *Aliptas*, notat *ad Vopiſcum* Caſaubonus) ſed etiam in Jatrice olim *Aliptæ* noti fuere: qui non ſolùm ad conſervandam valetudinem, vires acquirendas, bonumque colorem conciliandum adhibebantur, ſed etiam ad recuperandam ſanitatem interdum. Nam & extitiſſe olim nonnullos, qui longos morbos *Aliptis* tractandos curandoſque committerent, docet compoſitum ex Medico & Unctore nomen, Ἰατραλείπτης. Plinius *lib.* 29. *cap.* 1. *Prodicus Selymbriæ natus, Diſcipulus ejus, inſtituens quam vocant Jatralepticen, unctoribus quoque Medicorum & mediaſtinis vectigalia invenit.* Ubi Jatraliptas *Unctores Medicorum* reddit; quos *Aliptas* contemtim vocat Hadrianus *Epiſt.* quam Saturnini *vitæ* inſeruit Flav. Vopiſcus: *Ægyptum — totam didici levem — Nemo illic Archiſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruſpex, non Aliptes.* Quaſi dicat, nullam eſſe in Ægypto religionem, plures autem eſſe, nullam artem aut profeſſionem, quæ non Sarapin colat: ab omnibus igitur eum adorari, quamvis diverſæ religionis hominibus; omnium etiam Artium profeſſores eidem devotos eſſe. Illic, inquit, qui Serapim colunt, Chriſtiani ſunt: & devoti ſunt Sarapi, qui ſe Chriſti Epiſcopos dicunt: nemo illic Archiſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruſpex, non Aliptes, *qui non Serapin colat*, quæ verba hoc loco ſubaudienda ſunt. Uti autem hic *Aliptas* cum Aruſpicibus & Mathematicis conjunxit Hadrianus, ita Medicos paulo antè Vopiſcus; cujuſmodi in Ægypto, qui utramque hanc ſimul profiterentur, complures fuiſſe, eo magis veriſimile eſt, quòd hæ artes & ſtudia ibi plurimùm vigerent. Vide Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad Vopiſcum.*

Alirunna, Vide *Alyrunnæ*

Aliſincum, memoratum Æthico *in Itiner* ab Auguſtoduno Lutetiam Pariſiorum, inter Auguſtodunum & Decetiam, illinc 22. hinc 24 m. p. fortè nunc *Aniſi* vocatur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Aleſia.*

Aliſontia, adde: Totus eſt pagi Vabrenſis, & nonnullis quoque *Alſas*, dicitur; nomine ad *Alſontiam*, quo in vett. tabb. inſignitur, proximè accedente. Alluit montem S. Johannis, Luciliburgum *Luxembourg*, villam Crupſtam *Crouchten*, infra *Mariſch*, Villare *Viller*: inde Atarto *Atart* auctus, apud Etleburgum in Suram effunditur. Scaligero malè *Alſ* vel *Alb* explicatur; hic enim Gallis *Alve* dictus, ad vicum cognominem effluit in Moſellam, paulo ſupra *Eltz* fluvioli & Moſellæ confluentem, Latiniſque *Alba* nuncupatus eſt. Habet ab *Aliſontia* vel *Alſontia*, valli proxima nomen, quæ Aliſontiâ irrigata, *Aliſontienſis* ſub Ottonibus dicta eſt: item pagus Germ. vocatus *Eliſchovve*, cujus mentio fit in diviſione regni Lotharii, inter Baſiniacum & Varaſch: quod

territorium Eliſgaugium vocatur, in *Vita* S. Wandregiſili Verodunenſis, Abbatis Fontanellæ, ubi ille Monaſterium in poſſeſſione ſuâ extruxiſſe dicitur. Meminit *Aliſontiæ* Auſonius *in Moſella*, & Surâ, in quem devolvitur, non minorem facit, hoc diſticho:

Nec minor hoc, tacitùm qui per ſola pinguia labens,
Stringit frugiferas felix Aliſontia *ripas.*

Alithina, mel. *Alethina* veſtis, ex Gr. ἀληθινὴ, *vera*, id eſt, *purpurea*. Anaſtaſius Biblioth. in *S. Zacharia*, *Simulque & vela ſerica alithina quatuor*: alibique paſſim. *Epiſt.* Michaëlis Balbi & Theophili Impp. ad Ludovicum Pium, apud Baronium An. Chr. 824. *Tyria duo, blattas veras duas, diarodina duo*, &c. Græca habuerunt, ἀληθινάς. Sic Myrepſus ait, *rubiam* τὰ ἀληθινὰ *βάπτειν, vero colore inficere*; Græcique inprimis recentiores crebrò hac notione vocem uſurpant. Moſchopulus MS. *ad Agapetum cap.* 4. Βίασ@, τὸ κόκκινον βάμμα, ὅπερ λέγουσιν ἰδιωτικῶς τὸ ἀληθινόν. Heſychius. Καταῖναι, χρῶμα ἀληθινόν, &c. Trebellius Pollio *in Divo Claudio*, *Chlamides veri luminis*, id eſt, *coloris*, reddit. *Verus* enim *color* Latinis per excellentiam purpureus dictus eſt; atque inde etiam, ſecundùm Salmaſium, *Holoveræ* veſtes dictæ, quæ totæ ex illo vero colore eſſent; h. e. totæ ex purpura, ſeu in quibus utraque pars texturæ, ſubtemen & trama ſc. purpurâ tincta eſſent. *L.* Theodoſiana, *quæ tincta conchylio nullius alterius permixtione ſubtexta ſunt*, ſeu, *quæ omni ex parte texturæ conchylii colore infecta*, interpretatur, &c. Verus itaque color, ut Græcis ἀληθινὸν χρῶμα, de purpura. In libro *de Cœna Dom.* qui Cypriano inſcribitur, multa genera veſtium cùm enumerentur, quas diverſis ex S. Scriptura perſonis tribuit Auctor, appoſitè & accommodatè ad cujuſque vitam, aut vitæ actum aliquem inſignem, inter cœtera ſic habetur, *Abiron nigram*, *Anna Perſicinam*, *Iſaac nativam*, *Paulus Tharſicam*, *Petrus operariam*, *Joſephus pſeudo-alethinam*, *Jeſus columbinam*. Ubi Joſepho *pſeudo-alethinam* veſtem tribuit, eò alludens, quòd falsò creditus eſt pater Domini. Sicuti nempe *alethina* veſtis eſt purpurea, ſic *pſeudoalethina*, quæ, cùm non ſit ex purpura, purpuram tamen imitatur. V. Salmaſium *Not. ad Pollionem* & *ad Solinum pag.* 1152.

Alitrophagi, apud Ammianum Marcell. *lib.* 23. corruptè pro *Anthropophagi*, quos vide. Salmaſius *ad Solinum p.* 989.

Alkova, Arabibus. ſeu *Alkobba*, conclave eſt camerati operis, quo lectus circumdatur, Hebr. *Kubba*, Numeror. *cap.* 25. *verſu* 8. ubi Zimri & Kosbi ſcortantibus, ingreſſus eſt Phinees *in Kubba*, & utrumque perfodit; θάλαμος eſt ſeu conclave, in quo Sponſæ thorus. Aliter Arabibus *Ommolandi*, id eſt, *mater teſtudinis*, quia camerati erat & teſtudinei operis; Græcis χελωνίς, Judithæ *cap.* 14. *verſ* 13. ubi truncum Holofernis Bagoas projectum reperiſſe legitur, ἐπὶ τῆς χελωνίδος, uti Bochartus legit: quam vocem malè οὐδὸν ſeu *limen* interpretatur Suidas; cùm chelonis non fuerit prope limen januæ, ſed in intimo tabernaculo, in quo etiam ipſe Imperatoris lectus. Fuit igitur thalamus Holofernis, cum Juditha, ut putabat, concubituri, in hujuſmodi *Kubba* ſeu *Alkobba*, quæ cur Græcis χελωνὶς dicatur, ex dictis patet. Fortaſſe etiam χελωνὶς à materia dicta eſt; olim enim in Magnatum lectis & ſpondis multum fuiſſe teſtudinis uſum, notiſſimum eſt. Qui luxus in Oriente primùm uſurpatus, tandem & Romam devenit, tempore, quod à Plinio notatum eſt his verbis, *lib.* 9. *cap.* 11. *Teſtudinum*, inquit, *putamina ſecare in laminas, lectosque & repoſitoria his veſtire, Carbilius Pollio inſtituit.* Et *lib.* 16. *cap.* 43. *Teſtudo in hoc ſecta. Nuperque portentoſis ingeniis principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet ſe*, &c. Hinc Martialis *l.* 12. *Epigramm.* 67.

Gemmantes primâ fulgent teſtudine lecti.

Juvenalis *Sat.* 11.

Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Trojugenis factura & nobile fulcrum, &c.

Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib.* 4. *cap.* 8. V. infrà paſſim.

Allah, vox Arabica, Deum notans, Turcis frequenti in uſu. *Charta* Alboaçem R. Mauri Conimbric. An. Chr. 734. apud Sandovallium in *Rege Favila, Si Chriſtianus fuerit*, (iverit) *ad meſquidam vel dixerit malè de* Allah *vel Mahamet, fiat Maurus, vel matent eum*, apud du Freſne *Gloſſar.* V. quoque *Alla*.

Allaſon, apud Flavium Vopiſcum *in Saturnino*, *Calices tibi* allaſſontes *verſicolores tranſmiſi, quos mihi Sacerdos Templi obtulit, tibi & ſorori meæ ſpecialiter dedicatos, quos tu velim feſtis diebus conviviis adhibeas.* Putat Salmaſius legendum, *Calices tibi allaſſontes, i. verſicolores*, namque *allaſſon*, inquit, *calix* & *verſicolor* idem. Sic enim dicitur is, qui colores mutat, & alio modo refulget, cùm aſpicitur; alio, cùm ſuſpicitur atque etiam alio, cùm deſpicitur & colores alternat, ut in collis columbarum videmus. Galli *couleur changeant*, h. e. *colorem mutantem*, vocant, & ad verbum ἀλλάσσοντα. Et quidem vitrum olim, ut etiam nunc, in varios colores tingebatur ac pingebatur, *nec enim alia*, inquit Plinius, *materia ſequacior, aut etiam picturæ accommodatior.* In Ægypto verò ex vitro fiebant calices verſicolores pretioſiſſimi, quos Hadrianus *d. l.* ἀλλάσσοντας vocat. Et narrat Strabo *lib.* 16. ſe à Vitriariis Alexandrinis accepiſſe, eſſe quandam in Ægypto terram ὑαλῖτιν, ſine qua hujuſmodi calices verſicolorii perfici nequirent. Unde non parvi muneris loco tres hujuſcemodi verſicolores & *allaſſontes* calices Serviano miſit Hadrianus; πολυτελεῖς καὶ πολυχρόους, *pretioſos ac varii coloris*, Straboni dictos. Quamvis itaque, ut idem ſcribit *ibid.* Romæ Vitriarii multa commenti eſſent & ad vitrorum colores & ad eorundem tornandorum facilitatem, tantaque ex eo vilitas eorum fuerit, ut vulgò poculum vitreum aſſe venundaretur: unde de iis Martialis,

Nos ſumus audaces, plebeja toreumata vitri,
Noſtra nec ardenti gemma feritur aquâ,

Vide infrà in *Audaces*. Tamen Ægyptiaci ex vitro calices verſicolores atque ἀλλάσσοντες, longè fuere pretioſiſſimi. Diverſitate igitur & operoſitate vitrorum, ut Vopiſcus alicubi ait, celebris olim Ægyptus ferebatur. Nam, præter iſtos *allaſſontas*, alia etiam ibidem pocula fingebantur arte manuque pretioſa: de quibus Idem Poëta,

Adſpicis ingenium Nili, quibus addere plura
Dum cupit, hoc quoties perdidit auctor opus.

Quorum artificium, non in colorum varietate, ſed in ſculptura & cælatura, viſebatur, ut videbimus infrà, ubi de poculis *Diatretis*. Plura vide apud Salmaſium *ad Vopiſcum*.

Allecti, ſeu *Allectores*, Λογογράφοι, vet. Gloſſatori, apud Cujacium *Obſervat. lib.* 11. *cap.* 26. ſic dicti, quòd ſuſcipiendis tributis fiſcalibus *allegentur*, *l.* 11. 12. & 13. *Cod. Theod. de Suſcept. præpoſ. & arcar.* Eorum officium *Allegatio*, *in l.* 11. *Cod. eod.* & *Allectura*, in Inſcr. Lugdunenſi apud Gruterum *pag.* 375. *L. Beſio — Allectori Galliarum ob allecturam fideliter adminiſtratam.* Apud quem *Allectores* non ſemel occurrunt alibi quoque, ut *pag.* 245. & 471. Vide Sidonium *lib.* 5. *Epiſt.* 7 & ibi Savaronem, ut & Jacobum Gothofredum *ad l.* 13. *Cod. Theodoſ. de Suſceptor.* Car. imprimis du Freſne, ubi multa habet de voce *Allegare*, *in Gloſſar.* Alia notio vocis *l. ult. de Senator.* ubi *Allecti* ſunt, qui, propter inopiam, ex Equeſtri ordine in Senatorum numerum ſunt adſumti. Ulpianus in *tract. de Decurionibus*, *ſpurios poſſe in ordinem allegi*, hoc eſt, numero addi, ſcribit. Quid ſit *allectio in l. cives de incolis*, Accurſium non intellexiſſe, ait Spiegelius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Allelujah, Hebr. vox, id eſt, *Laudate Deum*. Auguſtinus *de Diverſ. Serm. I. cap.* 1. *Noſtis, quia* Alleluja *Latinè dicitur*, *Laudate Deum*. Arnobius Jun. *in Pſalm.* 104. Alleluja *in iſto Pſalmo principium ſumſit, quam qui interpretantur, Gloria Deo, Creatori omnium; verum dicunt*, &c. in Pſalmis Davidicis frequens, & Hebræorum hymnis; à quibus ad Chriſtianos tranſiit; apud quos in bello inclamari ſolitum fuiſſe, teſtantur Conſtantinus de *Vita* S. Germani & Ordericus *Vitalis lib.* 12. *pag.* 887. apud du Freſne *Gloſſar.* V. infrà. In Eccleſia Rom. ſæpius adhibetur in Eccl. Officiis, tempore Damaſi Pontif. in Latinam Eccleſiam ex Hieroſolymitana introductum primitus. Gregorius dein Magnus non Paſchali ſolùm tempore, ſed per totum annum, illud cantari voluit, ut refert Baronius ad A. C. 384 *num.* 27. Imò & in funeralibus quoque cani conſueviſſe, docet Hieronymus *Epiſt. ad Oceanum* more hodieque à Græcis retento; & ad horum imitationem, ab iis qui Officium Gothicum ſeu Mozarabicum in Hiſpania ſervant. Idem Gallicanam quoque facere Eccleſiam, ait modò dictus Baronius ad An. Chr. 590. At Latinus ritus canticum hoc, utpote mœſtitiæ minùs conveniens, omittit: Sicut & jam ex Alexandri ſecundi juſſu à Septuageſima, uſque ad Sabbathum Sanctum, omitti cœpit; eo quòd in hoc tempore mœſta Protoplaſti incipiat memoria. *c. hi duo. de conſecr. diſt* 1. Eundem Pontificem bis repeti ad Veſperas præcedentis Sabbathi Dominicæ Septuageſ. ordinaſſe, refert præf. iterum Baronius ad Annum Chr. 1073. Sed nec dicebatur in Circumciſionis die. Vide infrà in *Circumciſio Domini*. Quando verò omittitur, dicitur *Allelujah clauſum*, atque in Antiphonis habentibus Allelujah in fine, ejus loco dicitur, *In æternum*, Joh. Beletus *de divin. Offic. cap.* 79. quod tamen in officio privato neutiquam obſervatur. Porro non additur, in Antiphonis B. M. Officii, quod canitur in Choro, tempore Paſchali, *Congregat. Rit.* 28. Martii A. 1626. At Benedictini Monachi antiquitus tantùm Quadrageſimæ tempore, illud omittebant; hodie verò Ritui Romano conformantur. Ex decreto Concilii Toletani *capit.* 10. non canebatur Kalendis Januar quia tum jejunabat Eccleſia & Litanias celebrabat; ut Gentilibus ad crapulam tum & oblectamenta verſis contraria figeret veſtigia. Unde nec Græcis decantatur in Bacchanalium hebdomade, ex Triodii diſpoſitione, exceptis feriâ tertiâ & ſextâ. In Sabbatho, quod *Sanctum* vocant, celebrante Pontificaliter Epiſcopo, Subdiaconus peractâ Epiſtolâ, ante manus oſculum, *Reverendiſſime Pater*, inquit, *annuntio vobis gaudium magnum, quod eſt Alleluja*; ad quod Epiſcopus juxta rubricam ter intonat *Alleluja*, Vide *Ceremon.* Epiſc. *lib.* 2. *cap.* 27. In tribus Antiphonis 3. noct. & ſignanter in Apoſtolorum nocturno tertio additur quoque *Alleluja*; quare idem fiat in Dominicâ tertia Adventus, vide ibidem, & plura hanc in rem, apud Macros Fratres in *Hierolex.* Du Freſne de vocis hujus in communione Romana uſu, ſic breviter: *In omnibus Eccleſiis* Alleluja *cantatur à Paſchate ad Pentecoſten ab antiquo: ſed extra Paſchale tem-*

tempus Damaſus inſtituit, ut certis temporibus caneretur. Unde & in Dominicis, quæ ſunt ab octava Epiphaniæ, uſque ad Septuageſimam, & in Dominicis, quæ ſunt ab octava Pentecoſtes, uſque ad Adventum, cantatur. De eodem *Regula* Mag. *cap* 28. *A Paſcha uſque ad Pentecoſten non licet jejunare, quia Sabbathum Paſchæ claudit triſtitiæ jejunia & Sabbathum Pentecoſtes claudit* Alleluja: *& Sabbatum Pentecoſtes claudit* Alleluja *& aperit jejunia; ſed Eccleſiis clauditur Alleluja,&c.* In Africanis Eccleſiis, non omni tempore, ſed Dominicis diebus tantùm & quinquaginta poſt Domini reſurrectionem, *Allelujah* cantari ſolitum fuiſſe, in ſignum lætitiæ, ex reſurrectione Domini ortæ, tradit Iſidorus. Ut de aliis nil dicam. Quare autem omnes Eccleſiæ ac Nationes totius Univerſi, quæ linguis tam variis Deum celebrant, in officiis ritibusque diverſis, Hebraicam hanc vocem adeò conſtanter retineant, rationem reddit Beda, cùm ait: *Hoc ideò fit, ut per talis conſonantiam devotionis, omnis admoneatur Eccleſia, quia & nunc in una fidei confeſſione & dilectione Chriſti conſiſtere debeat, & ad illam in futuro patriam feſtinare, in qua nulla eſt diverſitas linguarum. Homil. in I. Dominic. poſt Pentecoſten.* Imò in primitivis Eccleſiæ temporibus non intra Eccleſiam ſolùm, ſed & extra, in ſecularium ore auditum fuiſſe hoc canticum, ex Sigonio *lib.* 2. *Epiſt.* iidem oſtendere conantur Macri, cùm ait:

Curvorum hinc chorus helciariorum,
Reſponſantibus Alleluja ripis;

Sed de nautis Chriſtianis ac fidelibus, adeoque ad Eccleſiam utique pertinentibus, ibi ſermonem eſſe, docet verſus ſequens,

Ad Chriſtum levat amnicum celeuſma.

Unde nauticum hoc celeuſma tum fuiſſe patet. De Agricolis ſimile quid habet Hieronymus *Epiſt. ad Marcellam, Arator ſtivam tenens* Alleluja *decantat.* De Militum clamore diximus aliquid ſuprà, & confirmatur id à Polydoro Virgilio, *lib.* 3. *Britanni Anno Chr* 492. *nudâ fide armati, à Germano Epiſcopo ita inſtructi, non aliis armis parati, ſed ſolâ triplici prolatione cantici* Allelujah *profuderant & ſuperaverant inimicorum exercitum.* Etiam ante nolarum uſum hoc ſigno ad preces & ſacra convocari conſueviſſe fideles, Hieronymus idem refert, *Epiſt.* 27. *ad Euſtoch.* ubi, *Poſt Alleluja,* inquit, *cantatum, quo ſigno vocabantur ad collectam, nulli reſidere licitum erat,* &c. Nec omittendum, quod tradit Franciſcus Alvarus *Itinerar. cap.* 41. Monaſterium in Æthiopia reperiri, cui *Alleluja* nomen; propterea, quòd in diverſorio illo Eremita quidam non modicæ ſanctitatis ab Angelis canticum hoc decantari audiverit. Inde enim ait factum, ut Superiorum Monaſterii illius, quod tunc de novo erigebatur, quò *Alleluja* id appellaret, rogaverit, apud Macrum utrumque *l.c.*

Allen, vox, quam Ludovicus II. Dux Borbon. Symboli loco uſurpavit; quod tamen poſtea dimiſit, vice uſurpans ejus vocabulum, ESPERANCE, i.e. *Spes.* Legitur autem vox illa *Allen* characteribus aureis transverſariè exarata, in ſcuto argenteo, in Oratorio, quod ſuperiori Caſtelli Molinenſis Capellæ adjacet & in Capella Burbonenſi, ad Luparam, Lutetiæ, V. Orronvillam in *Vita* hujus Ludovici *cap.* 3. & Favynum *Theatr. Honor pag.* 767. citatos in hanc rem Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Alleriæ, vulgò *Alleres* vel *Allieres,* caſtellum Galliæ in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Hiſtor. lib* 10.

Aliſæ, adde: Ad eandem urbem memorabili prælio cum Samnitibus conflixit Fabius Proconſul, uti his memorat idem Livius *lib.* 9. *cap.* 42. *Q. Fabius Proconſul, ad urbem* Alliſas, *cum Samnitium exercitu ſignis collatis confligit, minimè ambigua res fuit. Fuſi hoſtes, atque in caſtra compulſi: nec caſtra forent retenta, ni exiguum ſuperfuiſſet diei; ante noctem tamen ſunt circumſeſſa & nocte cuſtodita, ne quis elabi poſſet. Poſtero die vix dum luce certa, deditio fieri capta: & pacti, qui Samnitium forent, ut cum ſingulis veſtimentis emitterentur. Hi omnes ſub jugum miſſi. Sociis Samnitium nihil cautum: ad ſeptem millia ſub corona veniere, qui ſe civem Hernicum dixerat, ſeorſum in cuſtodia habitus. Eos omnes Fabius Romam ad Senatum miſit,* &c. Quod cùm ægrè paſſi eſſent Hernici, novum hinc bellum ortum, *quod concilium populorum habentibus Anagninis, omnes Hernici nominis populo Rom. indixerunt.*

Alligari Colores, Latinis dicuntur, qui non facilè eluuntur, nec fucum remittunt. Plinius *lib.* 32. *cap.* 7. de alga marina, *Tingendis etiam lanis ita colorem* alligans, *ut elui poſtea non poſſit.* Sic idem alibi de pelagio & buccino, *Buccinum per ſe damnatur, quoniam fucum remittit. Pelagio admotum* adligatur, *nimiæque ejus nigritiæ dat auſteritatem illam nitoremque qui quæritur cocci.* Græci κατίχεσθαι dicunt & κατίχημα vocant medicamenta, quæ colorem alligant, ac retinent: Hinc Chemici Græci in rebus tingendis tria requiri ſanciunt, τὴν ἀραίωσιν, quâ corpora rarefacienda ſunt, ut colorem bibant; τὴν βαφὴν, quæ ipſa tinctura eſt, & τὴν κατοχὴν, *coloris alligationem,* quum ſuperinducitur medicamentum, quo tinctura alligatur & ex fluxa fugacique hæſura redditur ac permanens. Alii pro κατοχῇ nominant σῆψιν: Quidam & quartum addebant, τὴν σίλψιν, Latini *lumen* dicunt, Galli *luſtrum,*&c. Qua de re vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1146.

Allium, non minùs ac cepe & porrum, inter Ægyptiorum olim Numina: de quibus ſic Prudentius *contra Symmachum lib.* 2. *p.* 247.

— Quadriviis brevioribus ire parati
Vilia Niliacis venerantur oluſcula in hortis,
Porrum & cepe Deos imponere nubibus auſi,
Alliaque.

Unde irridendi Aſclepiadis, qui iſta damnans pari ſtultitiâ æquales Deos coleret, materiam ſumens, apud eundem, Romanus Martyr *Hymn.* 10.

Adpone porris, inquit, *religioſas arulas,*
Venerare acerbum cepe, mordax allium, &c.

V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. p* 1. *§.* 1. Ab ejus eſu Veteres gallis gallinaceis pugnaturis animum addidere: unde σκοροδοφαγῶν, pro forti & animoſo, ὡς παροξύνονται οἱ ἀλέκτορες πρὸς τὰς μάχας, ὅταν ἐμφάγωσι τῶν σκορόδων, *quoniam galli ad pugnam incitantur, guſtato allio,* Auctor Græcus apud Salmaſium *ad Solinum, pag.* 1286. De qua gallorum gallinaceorum commiſſione publica Athenis olim & etiamnum in Anglia, ſtatis temporibus inſtitui ſolitâ, infrà dicemus.

Allius Fuſcus, vir Conſularis, inter eos, qui Commodi Imp. juſſu occiſi memorantur Ælio Lampridio in *Vita* hujus: *Et poſt eos ſex ſimul ex Conſularibus,* Allium *Fuſcum, Celium Felicem, Lucejum Torquatum,*&c. De eodem ſervat hanc inſcr. tabula marmorea apud Onuphrium, C. ALLIUS C. F. FUSCIANUS. Caſaubonus *Not. ad Lampridium.*

Allobroges, adde: Eorum origo licèt incerta ſit, certum tamen eſt, eos latum imperium & potens habuiſſe nomen, ita ut illorum regio comprehenderet hodiernam Sabaudiam, Delfinatum & confinales provincias. Ptolomæus enim Viennam *Allobrogum* facit metropolim. Et Cæſar *lib.* 1. eorum extremorum Helvetiorumque finibus proximam Genevam dicit, Joh. Baptiſt. Plantinus *Helv. Antiq. & Nov.* Certè Cicero *in Orat.* 3. *in Catil.* de *Allobrogum* Senatu ac populo refert, *Homines Gallos ex civitate malè pacata, quæ gens una reſtat, quæ populo Rom. bellum facere & poſſe & non nolle videatur, ſpem Imperii & rerum ampliſſimarum ultro ſibi à Patriciis hominibus oblatam neglexiſſe:* nimirum *ſpem Imperii* totius provinciæ Galliæ vel Narbonenſis: ſicut apud Cæſ. *lib.* 7. Vercingetorix Allobrogum *Principibus pecunias, civitati autem imperium totius Provinciæ,* obtuliſſe legitur. *Cohors VIII. Allobrogum* in vet. *Inſcr.* apud Goltzium memoratur: Eorum perduellium 130. mill. apud fluvium Iſaram, prælio commiſſo, adversùs Allobrogum Regem Arvernorumque gentes, ad 6. Idus Auguſt. cæcidiſſe, Q. Fabium M. Conſ. hincque *Allobrogicum* nominatum, refert Plin. *libr.* 7. *cap.* 50. Quidam *Allobrogum* olim volunt fuiſſe, quidquid terrarum diœceſibus Viennenſi, Genevenſi, Gratianopolitanâ ac Maurienneni continetur: è quibus Viennenſis maxima ex parte in Delphinatu eſt, aliquantulum in pago Vivarienſi: Gratianopolitanę parœcię major portio in Delphinatu, minor in Sabaudia: Genevenſis verò tota in Sabaudia, ut & Maurienneneſis tota. Ut appareat, *Allobroges* ex æquo in Delphinatu & Sabaudia ſedes habuiſſe; cui ſententiæ accedit Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce. *Vienna Allobrogum.* Trans Rhodanum illos habuiſſe vicos poſſeſſionesque, ſcribit Cæſar *de bello Gall. lib.* 1. quod verum eſſe vel ex eo apparet, quòd hodieque pars aliqua diœceſeos Viennenſis, in Helviorum ſeu Vivarienſium finibus jacet, quos trans Rhodanum eſſe, nemo neſcit. *Cicero Allobrox* à diſcipulis, ob eloquentiam, ſæpè dictus legitur, Q. Curtius Rufus Rhetor inſignis Romæ, Viennâ Allobrogum oriundus. Unde Juvenalis *Sat.* 7.

Sed Rufum, atque alios cædit ſua quemque juventus,
Rufum, quem toties Ciceronem Allobroga *dixit.*

Hunc Achilles Statius, inter undecim Rhetores claros, quorum *Vitæ* à Suetonio ſcriptæ perierunt, in duobus codicibus priſcis tertium nominatum, Scriptorem Vitæ Alexandri Magni fuiſſe ſcribit.

Allocutiones Sponſales, dicebantur olim Epithalamia, quibus Sponſos ipſos Auctor alloquebatur. Cujuſmodi eſt illud Gallieni apud Trebellium Pollionem *in Gallienis,* de quo ita hic Auctor: *Fuit Gallienus — oratione, poëmate atque omnibus artibus clarus. Hujus eſt illud Epithalamium, quod inter centum poëtas præcipuum fuit. Nam quum fratrum ſuorum filios conjugaret, & omnes Poëtæ Græci Latinique Epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos, quum ille manus Sponſorum teneret, ut quidam dicunt, ſæpius* (Salmaſius legit *exceptus,* nempe convivio nuptiali) *ita dixiſſe fertur,*

Ite, ait, ô pueri pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.

Tale & illud, quod in vetuſtiſſimo codice *Epigrammatum* nondum editorum reperit idem Salmaſius, Abiti cujuſdam, ſub titulo Sponſalis allocutionis, ad hunc modum:

ABITI ALLOCUTIO SPONSALIS.

Linea conſtricto de pectore vincula ſolve;
Et Domino te crede tuo: nec candida lædas,
Unguibus ora vide, vel ne contacta repugnes.
Eſt in nocte timor, non eſt in nocte periculum,
Nec volo contendas, vinces, cùm vicerit ille.

Sed Sponſam tantùm *alloquitur* hic Avitus, Gallienus Sponſum & Sponſam, V. Salmaſium *ad Pollionem*.

Allodium, V. infrà *Alodis*.

Alma Redemptoris, Antiphona in honorem B. Virginis compoſita dicitur, ab Hermanno Contracto, qui floruit A.C. 1054. ab Hebr. voce *Alma*, quæ Virginem ſignificat. Meminit ejus *Sac. Rit. Congreg.* 1616. in Officio pro Carmel. Diſcalc. *Quando Officium in B. M. purificatione transfertur, prædicta Antiphona continuatur etiam per totam Octavam: quod fiet, ubi cum Octava celebrabitur. Octava enim eſt ejusdem feſti continuatio.* In ſubjuncta oratione, quæ dicitur poſt Nativitatem, omittitur clauſula conſueta, *Qui tecum vivit* &c. Cauſam V. apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*.

Almaniſcæ, locus ad Olinam flum. non ſemel memoratus Orderico *Hiſt. lib.*12. alibique. Vulgò etiamnum *Almeneſches*, Sajos inter & Argentonium, Hadr. Valeſius *Notit. Gall.* In *Statutis* verò Maſſilienſibus *MSS.* apud du Freſne A. C. 1276. Alamaneſca *Chlamys, cum penna & cum capucio vel almuſſa*: veſtimenti genus eſt.

Almenach ſeu *Almanach*, Ephemeris ſeu Kalendarium, quod nomen ab Arabibus impoſitum cenſet Jos. Scaliger ad Manilium & Propertium, conflatumque ait ex articulo Arabum *al* & Græcorum voce *μὴν*, *menſis*. Alii ab Ægyptiis longè ante Arabas celeberrimis olim Aſtrologis, profectum vocabulum aſſerunt; cùm conſtet ex Porphyrio, appellationem *Almenach* & deſcriptionem *Almenachicam* (*ἀλμεναχικὰ*) ipſius ætate etiam paſſim uſitatam fuiſſe, apud Ægyptios, ex ipſius verbis, quorum Euſebius meminit *de Præpar. Evang. lib.*3. *cap.*4. Ita ut ſic appellarint prædictiones rerum maximè contingentium, ex ordine ſerieque menſium diſpoſitas atque deſcriptas. V. Olaum Wormium in *Faſtis Danicis lib.*1. *cap.*2. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Almitas, in *Vita* S. Adhalardi & apud Ermenricum in *Vita* S. Soli *cap.*10. Sanctitas eſt. Quem titulum compellatorium olim fuiſſe, diſcimus ex Marculfo *lib.*1. *Form.*6. Deſiderio Epiſcopo Cadurc. *Epiſt.*1. 13. 15. Sigefrido Moguntino Epiſc. *Epiſt.* 5. Bedâ in *Vita* S. Cuthberti Epiſc. Aliis, laudatis eidem *Gloſſarii* Auctori.

Almocabal, nomen Magiſtratus cujusdam Saracenici, apud Mauros Hiſpanos. *Charta* Alfonſi VIII. R. Caſtellæ, æræ 1119. apud Antonium Yepezium *Tom. VII. Et veſtras tendas nullus Alvacil neque Almuſerifus, neque* Almoçabel *violenter intret* &c. apud Eund. *Almocadenus* verò Capitaneus peditum, Hiſpanis eſt. V. *LL.* Alfonſinas *part.*2. *tit.*22. *leg.* 5. Ibid.

Almogavares, V. infrà *Almugavares*.

Almohadæ, nomen familiæ in Regno Fezzæ & Maroci, olim regnatricis. Poſtquam enim Regnum Fezzanum Ommiadæ condidiſſent, circa A.C. 800. Zeneti iis ſucceſſerunt, circa A.C. 950. hos Lautunii Almoravidæ pepulerunt, A.C. 1052. quos ipſos exturbarunt *Almohadæ*, A.C. 1139. quo Ludimagiſter quidam, nomine *Abdalla Elmohadi*, ſpecie religionis reformandæ, comparato exercitu Abrahamum, ultimum Almoravidarum Regem, prælio ſuperavit ac ad tantam adegit deſperationem, ut ſe de rupe quadam in mare cum equo præcipitaret. Quo pacto potitus Africâ Ludimagiſter Regem ſe fecit, ac paulo pòſt defunctus ſucceſſorem habuit *Abdelmumen*, cujus in tantum potentia crevit, ut in ſola Africa Regnum ejus in longit. 90. dierum iter complecteretur ac in Hiſpania, usque ad Aragoniam, magnam Caſtellæ & Luſitaniæ partem occuparet. Ei ſucceſſit Jacobus Almanſor, qui majus adhuc incrementum addidit. Poſtmodum verò, cùm *Muhamed Enazir*, in Hiſpania, ad Navas Tholoſanas, ingentem cladem accepiſſet, circa A C. 1210. profugus in Africam, paulo pòſt ibi obiit. Secutum diſſidium inter filios ejus, quos decem reliquit: qui cùm ſecum invicem graviſſimè colliderentur, occaſio hinc præbita eſt defectioni provinciarum, ſingulis penè harum Præfectis nova ſibi Regna conſtituentibus. Ita ex naufragio Imperii *Almohadarum* varia per Hiſpaniam Africamque Regna, nim. Regnum Granatæ, Fezzæ & Maroci, Thremeſinum, Tunetanum, Tripolitanum aliaque minora, originem cepere: & quidem Fezzanum Regnum *Merini* obtinuere, de quibus V. infrà. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 470.

Almomor, Synagogæ Judaicæ menſa. Joh. Math. Tiberinus in *Actis* S. Simonis à Judæis necati *num.*9. *Cadaver ſuper almomor extenderunt: eſt enim* Almomor *menſa quædam, ante Altare, ubi Pſalmos, Antiphonas, Hymnosque decantant*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Almoravidæ, Mauritaniæ Regno Zenetos pepulerunt, ipſi poſtea ab Almohadis prædictis exturbati. Anno namque Chriſti 1052. Lautunii *Almoravidæ*, Africæ pop. ad montem Atlantem, creato Rege, Zenetorum Imperio finem impoſuerunt, ac in Africa & Hiſpania latiſſimè imperare cœperunt. Primus Regum fuit *Abul Thesfifin* ſeu *Texifus*, qui ſedem Regni poſuit in urbe *Achmed*. Ejus ſucceſſor Joſephus, qui univerſam Africam, usque ad Ægyptum & Nigritarum regionem, ſibi ſubjecit, trajecto in Hiſpaniam exercitu, penè univerſam occupavit, de quo Rodericus Toletanus in *Hiſtor. Hiſpan. & Saracen.* condidit quoque urbem Marocum, quæ ab eo tempore Regni ſedes, desertâ Feſſâ, eſſe cœpit: Quomodo verò poſtea *Almoravidas* hos Almohadæ everterint, diximus ſuprà. V. Hornium. *l. cit. pag.* 470. & infrà in voce *Amoravii*.

Almucium ſeu *Almutium*, *Almucia* ſeu *Armutia*, inſigne indumentum, ſeu amiculum, quo in Eccl. Rom. Canonici caput humerosq; tegebant. Joh. de Janua in *v. Flamen*: *Quicunque erat Sacerdos, in ſignum Sacerdotii deferebat Almucium.* In *Statutis* Maſſilienſibus MSS. idem eſt cum *capucio*. Willh. Thorn in *Chron. A C.* 1330. *Quæſivit Epiſcopus, in quali habitu eſſet; reſponſum eſt, quòd in tunica de Burneto & almucia ſine cucullâ*: cucullâ nempe caput, reliquâ almuciâ humeri tegebantur. Uſus ejus quam vetus, ex *Hiſtor.* Tornacenſi colligitur, in qua mentio fit picturæ cujusdam Litberti Canonicorum Decani, *Almutiam* ſuper humeros habentis, floruit autem is A.C. 1050. Ejus capucio antiquitus Canonicos, tempore divini Officii, caput texiſſe, apparet ex Concilio Baſil. *Et Eccleſias ingrediuntur, non capucia, ſed* almutias, *vel byreta tenentes in capite.* Quod etiam perſpicitur in lapidibus ſepulchralibus, Romæ præcipuè; imò uſque ad hanc ætatem in Gallia obtinet. Unde moris eſſe aliquibus in locis, ait Joh. Connatus *Hiſtor.* Tornac. *Tom. III. cap.*51. quòd, cùm novitius Sacerdos primam Miſſam celebraturus eſt, accedat ad Altare cum *almutio* in capite. Hodie tamen *Ceremoniale* Epiſcop. *lib.*1. *cap.* 18. habet, *Qui ſolent geſtare* almutium, *cùm aſſurgunt, à ſcapulis ad brachia dimittant.* Quando portari, quando non, debeat, *Statuta* Eccleſiæ Viennenſis narrant, apud Joh. *le Lievre* *cap.* 26. de Canonicis: *A feſto S. Martini usque ad Paſcha portabunt capas nigras ſupra pellicium, & à Paſcha usque ad Feſtum omnium SS. portabunt ſuperpellicium ſine capa & in capite capellum de griſo, quem vulgariter* almuciam *vocant.* Modus geſtandi hic erat, ſecundùm du Freſne: Primùm *Almuciæ* caput operuerunt, ita ut à capite pellis pars retro penderet, quæ tegeret collum; pars verò ea, quæ caput operiebat, formæ eſſet quadratæ & quatuor velut cornua effingeret, ut patet ex picturis antiquis Canonicorum, in *Regeſto* Cameræ Computor. Pariſ. de Feodis Comit. Claromontenſis in Bellovacis, & ex Molineto *de Veſtibus Canonic. Regular* poſtea in humeris brachiisque geſtari cœpere: *ad inſtar Monachorum Græcorum*, inquit Macer, *quando caput detegunt.* Atque hinc jam elicit du Freſne, unde ejusmodi pileorum, quos *Bonnets quarrez* Galli appellant, uſus fluxerit: Non enim alii ii ſunt, quam *almuciarum* pars quæ caput tegebat, reſectâ caudâ, atque tum obtinuere, cùm almuciæ vel in brachiis vel ſupra humeros geſtari cœperunt, V. Paſchaſium *Disquiſit. Francic. lib.*4. *cap.*15. *&c.* Sed & *Almucia* fuit Monachorum propria. Clemens. V. *Pontif.* R. in Concilio Vienn. *ut Almutiis de panno nigro vel pellibus, caputiorum loco, uterentur, ſtatuit.* Etiam Cardinalium inſigne *Almutium* nigrum fuiſſe, docet Car. Macer in *Clocca*. Imò & virorum, qui non Eccleſiaſtici, *Almucia* fuit, uti diſcimus ex *Statutis* Maſſilienſibus MSS. apud Car. du Freſne, *ad A.C.* 1293. aliisque Auctoribus ei laudatis. Hinc coronam ſuper *Almuciam* Rex detuliſſe legitur, in *Ceremoniali* Romano *lib.* 1. *ſect.*5. *Ubi Imperator ſedens, depoſitâ almuciâ, primò induit ſandalia &c.* Quin & ipſas fœminas id genus amictus geſtaſſe, ſuggerit idem du Freſne, ex *Computo* Stephani *de la Fontaine* Argentarii Reg. A.C. 1350. Cujusmodi *Almucias* qui faciebant, *Aumuciers* dicebantur Pariſiis, uti ex eorum *Statutis*, quæ ſervantur in Camera Computorum, diſcere eſt. Synonyma ſunt, *Armutia*, ut diximus, & *Amicia*, quo modo vocem exprimit *Monaſticon* Angl. *Tom. III. pars.* 2. *pag.*36. Diminutiv. *Almucella*, in *Teſtam.* Ranimiri Regis Arag. æræ 1099. apud Martinezium in *Hiſtor.* Pinnatenſi. Hinc vetus *Rotul.* A.C. 1234: *Pro duabus* Almucellis *ad juvenem Reginam &c.* Quod ad vocis etymon, Dominic. Macer coruptam eſſe vocem dicit, ab *armo*, i. humero, quamvis armus de animalibus, humerus de hominibus dicatur. Unde *Armutium* dicendum potiùs contendit, ex eo quòd *ſuper armos* feratur. Apud eundem Molanus *de Canon. lib.*3. *cap.*5. *&* 8. eam ſic vult nominatam, à Teutonibus, quorum linguâ *Altemütſen*, pileum ſeniorum notat. Bayffius *de Re Veſtiar. ab amiciendo* vocabuli etymon arceſſit, unde *Almucia*, quaſi *amicula*, dicta ſit; quæ, ut auctor eſt Feſtus & ex eo Iſidorus *Lib.*19. *cap.*25. mulierum fuere veſtimenta. Alii, inter quos Joh. Cognatus *Hiſtor. Tornac. lib.*2. à Flandrico *Hoſt-Mutſe*, h. e. *capitis pileus*, deducunt: quâ appellatione donantur almuciæ, in Teſtam. Rodolfi *Corsbont* Decani S. Petri Lovanienſis A. C. 1380. quo confert *duo almucia*, dicta *Bonte-Mütſen*, h.e. pileos ex pellibus confectos: cui conſona habet J. Banck in *Taxam.* Cancellariæ Rom. Certè *Almutias* Petrus Damianus *lib.*5. *Epiſt.* 16. de Clerico nitidulo, ita deſcripſit: *Ita ut caput ejus nunquam niſi gibellinica pellis obtegeret* &c. apud præfatum du Freſne *Gloſſar.*

Almudayna, in *Uſaticis* Regni Majoric. A.C. 1248. in *Editis* apud Joh. Dametum in *Hiſtor. Regni Balear.* alibique, idem fortè, qui Hiſpanis & Aragonenſibus *Calmedina*. Id. In *Chartis* aliis apud modò dictum Dametum fit mentio *Almudaynæ, in civ. Majoricenſi*, & domorum, quæ in ea ſunt. V. infrà in voce *Zaralmedina*.

Almugavari, Hiſp. *Almogavares*, Milites Hiſpani, ob animi magnitudinem celebres: quos quidam ab Avaribus ſeu Hunnis, qui

Digitized by Google

qui primitus Hiſpanias & Gallias inſederunt; alii, quòd ex Arabibus & Saracenis Hiſpanis genus ducerent, ſic appellatos volunt. Pachymeri *lib.11 cap.13.* & Nicephoro Gregoræ *lib.7.* Ἀμογάβαροι dicuntur: *Almogavares*, in *LL.* Alfonſinis *part.2.tit.22.leg.2.* ubi ita vocantur Equites, peditum reſpectu: denique *Armogaires*, in vet. *Charta* Gall. in Camera Comput. Pariſienſi. Meminit eorum Jos. Scaliger *lib.1. Epiſtol.pag.245.* *Almogavares, ſunt milites, quales Martoloſſi.* Item Lucas Tudenſis æra 1273. Rodericus Toletanus *de Rebus Hiſpan.lib.9.cap.16.* Moncada *Hiſtor.Catalan. cap.7.* Car. du Freſne *Hiſtor Gallo-Byzantind lib.6. cap.24.* & *Gloſſar.* ubi hos perperam Meurſium, cum *Ampſivariis*, de quibus Not. Imperii, confundere addit.

Almus, cognom. Ludovici Pii Imper. Carolo M. geniti, in *Chron.* S. Vincentii de Wlturno, *pag.694.* & apud Leonem Oſtienſem *lib.1.cap 18* *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt* Almus *vel Sanctus.* V. Briſſonium *in Formulis pag.* 50. laudatum eidem du Freſne *Gloſſar.*

Almuſeriſus, nomen Magiſtratûs cujusdam Saracenici, apud Mauros Hiſpanos, memorati in *Charta* Alfonſi VIII. Regis Caſtellæ æræ 1213. apud Anton. Yepezium in *Chron.* Ordinis S. Benedicti *tom.* VII. *Et veſtras tendas nullus Alvacil, neque* Almuſerifus, *neque Almoçabel violenter intret.* Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà in voce *Almocabal.*

Almutazaphus, apud Eund. Magiſtratus eſt apud Aragonenſes, cujus munus eſt intrare domos & in iis res furto ademtas perquirere, ponderare panes, menſurare vinum &c. Uberiùs de voce agit Michael *del Molino* in *Repertorio.*

Alnatef, aut *Natef*, Arabibus eſt bdellium purum aut margaritum purum. Propriè enim *Natef* apud eos nomen eſt turundæ vel coptarii longioris & rotundi, ad inſtar dactyli vel phœnicobalani; hinc bdellium, *Alnatef*, quia ex genere gummium eſt, quæ dum guttatim ex arbore fluunt, nunc rotundiore formâ, nunc longiore & cylindraceâ concreſcunt. Margaritum item *Alnatef*, inprimis ex ſtalagmiorum genere, quæ velut guttæ aquæ cadentes & tractim pondus ſuum ſuſtinentes, balani productioris formam non malè retinent. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1334.

Alode ſeu *Alodium*, Gall. *Alen, Aleu Franc* ſeu *Franc aleu*, prædium eſt liberum, nulli ſervituti obnoxium. ideoque Feudo oppoſitum, quod hoc ſemper alicui ſubjaceat ſervituti. Item hæreditas, quæ nobis obvenit, à parentibus, *acquiſitæ* contraria, quam ideo Beatus Rhen. *Rerum Germ. lib.2.* inſeparabilem eſſe aſſerit à familia: quin & ideo *ein anlot* vel *anlod* dici Germanicè. Spelmannus Feudum dicit, quod abſque Domini licentia, nec ad extraneos olim tranſiret, nec ad filios aut nepotes: *Alodium*, quod per omnem hæredum ſeriem diſcurreret, & cuivis è populo, etiam reclamante Domino, dari poſſet aut venundari; Propterea que *Alodium* dici exiſtimat, à Saxon. *à leod*, quaſi *populare*: Sic ut Feudum ſit prædium dominicale. *Alodium* populare. Dicitur etiam *Alodium*, terra libera, quam quis à nemine tenet, nec recognoſcit, licèt ſit in alieno diſtrictu & jurisdictione: ita quod ſolum eſt ſub domino diſtrictus, quoad protectionem & jurisdictionem. Apud Goldaſtum in *Comm. ad Burchard.* ponitur vox ſimpliciter, pro fundo vel prædio, ac quavis hæreditate. Alibi *fundus* dicitur apud Sigebertum, *Res mancipi* interpretantur &c. Henr. Spelmannus in *Gloſſar.* Carolo du Freſne *Alodis* quivis fundus eſt. Dudo *de Actis Romanor.lib.2.* *Dedit itaque filiam ſuam, Giſlam nomine, uxorem illi Duci, terramque determinatam* in alodo *& in fundo, à flumine Eptæ* &c. Ubi *fundus*, & *alodus* idem ſonant, quod proprium immobile, quo modo Galli dicunt, *Donner en fonds, en heritage, en propre.* Unde *Alodium*, idem eſſe dicitur, quod prædium, i. poſſeſſio, hæreditas, à beneficio diverſum in eo. quòd hoc ad vitam tantùm datur. Et quidem in *LL.* Salica, Bajuvar. Ripuariorum & Angliorum ſemper *Alodis*, in contextu, per vocem *hæreditas* redditur; alibi per *proprietatem, proprium* &c. Hinc phraſes, *dare in Alodem, relinquere in Alodem. & bona tranſire in Alodem* dicuntur, quæ in proprietatem dantur, apud Eadmerum *Hiſtor.lib.1. pag.18.* Proin interdum *Alodium* opponitur *comparato*, ſeu *acquiſito*, in *Formulis* vett. apud Bignonium: licèt aliàs ſæpè etiam pro *comparato* uſurpetur. Porrò *Alodium* nudè poſitum, ſæpè pro prædio immuni & quod nulli præſtationi aut oneri obnoxium eſt, uſurpatur; imò quod ab omni quoque ſervitio reali & perſonali liberum: licèt illius poſſeſſor dominum agnoſcat, à quo illud tenet in *Feudum honoratum.* *Charta* Bertrandi de Montelauro A.C. 1274. *Vendo—trado, cedo, pro libero & franco & abſoluto immuni* alodio, *tamen cum conſilio D. Petri Regis Aragonum et Domini Montiſpeſſuli, in quo infrà ſcriptæ tenentur in feudo & pro feudo honorato, ſine præſtatione cenſus, uſatici, canonis & alterius ſervitii, tam realis, quàm perſonalis & alterius cujuslibet generis, omnes res, quas habeo — in decimaria de Terminis* &c. Hinc *tenere in alodium*, in *Conſuetud.* Pictav. *tenir en alen.* Quod idem aliquando cum adjectione *Alodium liberum* dicitur. Duplex autem illud, alterum *Nobile*, Gall. *Alen noble*; quod jurisdictionem ſeu ſuperiorem juſtitiam habet, & nulli homagio aut ſervitio feudali, nulliſque laudimiis, obnoxium eſt: alterum *Villanum*, Gall. *Alen roturier*, quod jurisdictione inſtructum non eſt. Quæ ambo, etſi immunia & *libera* dicantur, à ſuperioritate alterius tamen non eximuntur: unde *Alodium liberum* aliquatenus feudum eſt, ſed immune à ſervitiis feudalibus; tametſi diverſum à Feudo franco quod licèt liberum à ſervitiis, hominio tamen obnoxium eſt. Interim ſæpe *Alodia* nullos agnoviſſe dominos, colligere eſt ex vett. Tabulis. Unde inter alia in *Regeſto* Comitatus Toloſæ, apud du Freſne, extat homagium Bernardi V. Com. Convenarum, præſtitum Raymundo Com. Toloſano, A.C. 1244. in quo agnoſcit, quòd *feoda, quæ modò recepit à D. Comite Toloſæ, ipſe & Anteceſſores ejus non tenuerant in feudum — imò erat* alodium *proprium* &c. Quare verò *Alodiarii* prædia ſua interdum ſic in feuda ultro erigi curarent, ſervitiisque feudalibus ſeſe adſtringerent, præclarè aperit Lambertus Ardenſis: *Audierat ſæpius & à Patribus ſuis didicerat, quòd antiqui Nobiles multi in Ghinenſi terra manentes, poſtquam— Ponsivi quondam & S. Pauli atque Ghinarum Com. Walbertus ſeculo valedixit & terram Ghisnenſium — dereliquit hæreditus, à viris nobilibus ſive Epiſcopis, ſive Abbatibus, ſive Præpoſitis, vel etiam quibuscunque Eccleſiarum Prælatis, aut perſonis, ut majoris militarent nominis auctoritate, & ſub majorum protectione in ſecura pace viverent, ſimilis conditionis dono, & ſua in feudum ſuſceperint prædia. Hæc autem fuerunt ea, quæ per eundem & ad eundem Epiſcopum de allodiis ſive prædiis in feudum commutavit Adela* &c. Vocis etymon quod attinet, Cujacius *Alodium* dictum vult q. ſine *lode*, quòd ejus poſſeſſor ſit ſine *lode* & nemini ſit *Leodes*, id eſt, vaſſallus: ſeu, quòd libera ſit poſſeſſio, ſine recognitione feudi, alienabilis & abſque laudemii ſolutione, quod *Leod* Gallis; ita Macer in *Hierolex.* Budæus, à *laudatione* auctoris effictum vocabulum cenſet, quòd qui prædia eo jure habent, *laudare, h.e. nominare auctorem ſuum non tenentur.* Rhenanus & Vadianus à Germ. *anlode* ut dictū deducunt, quòd ea bona familiis conjuncta eſſent: ex *an* & *lot*, q. *adſortium*, ſors quæ ad aliquem hæreditate pervenit. Alii item à Germ. *los*, i. *ſors*, quaſi *alodium* ſit prædium, quod ſine ſorte obvenit; vel etiam à voce *ald* ejusdem linguæ, i. *vetus, antiquum*, apud Aventinum: quæ notatio Bignonio judice, ad hæreditatem & paternam terram ſignificandam, proximè accedit, ut alias originationes Carolo du Freſne memoratas omittam: qui addit, pleroſque è doctioribus exiſtimare, vocem eſſe primigeniam Francicam, quæ *prædium*, ac rem proprietario jure poſſeſſam, denotet, V. eum eruditè de hac materia diſſerentem, in *Gloſſar.* Sunt quoque, qui vocis hujus ſonum ad Cæſaris jam aurem perveniſſe olim credant, qui legionem, quam in Gallia conſcripſit, à vocabulo Gall. *Alaudam* vocaſſe legitur, apud Sueton. *in Vita ejus, cap.24.* Hinc *Aloarii* vel *Alodiarii*, qui alodia tenebant, adeoque de prædiis ſuis, inconſultis quibuslibet Dominis, pro libitu ſtatuebant. Inter quos præſtantiores erant, qui Gallis *Leudes Francs*, hoc eſt, *Nobiles*, militiam ex arbitrio tractantes, nullius Domini imperio evocati, nulloque feudali gravamine coërciti ſui juris homines; ſed qui dominum tamen agnoſcebant, & fidelitatem jurantes, cenſum Domino quantulum cunque augebant. Alii verò de nemine illos tenuiſſe aſſerunt: at ſi, Hannoniorum more, à Deo & Sole ſuum accepiſſent patrimonium. V. Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.* &c. Sed & ſic vocari nonnunquam, qui *alodium* ſeu prædium Domino obnoxium tenent, docet idem du Freſne, V. ſuprà.

Aloë, nomen duabus diverſiſſimi generis plantis commune; alteri arbori aromaticæ, ad thymiamata vulgò uſurpatæ: alteri, herbæ, ex qua ſuccus catharticus amariſſimus eliciebatur, qui etiam ἀλόης nomine cenſebatur. Iſidorus *cap. de Arboribus arom.* *Aloa in India atque Arabia gignitur, arbor odoris ſuaviſſimi ac ſummi. Denique lignum ipſius vice thymiamatum adoletur altaribus.* At *cap. ſeq. de Herbis, Aloë, herba amariſſimi ſucci.* Prioris mentio fit, apud Septuaginta in Cantico Canticor. *cap.* 4. item Pſalmo 45. & Prov. *cap.7.* ubi ſemper σμύρνα καὶ ἀλόη, *myrrha & aloë*, junguntur. In aliis, καὶ Ἀλώθ, quod eſt contractum ex *Ahaloth*, voce Hebr. unde *Aloe* & *Agallochum*, quod idem, nomen accepit. Taprobanes incolæ, h.e. *Zeilan*, vocant *Aquilam*, apud alios reperimus *Alzilam*. Vulgus *Arborem Paradiſi* appellaſſe videtur, ab excellenti odore. Sic ἀλόης, pro ligno aromatico frequens mentio, apud recentiores Græciæ Medicos, præcipuè in unguentorum ac thymiamatum compoſitionibus, V. Aëtium *lib.* 16. in compoſitione muſcati, Regii thymiamatis, unguenti liquidi ὑγρομύρου &c. Ξυλαλόη etiam Græcis hæc arbor; quod genus odorati ligni Arabibus *Haud* ſimpliciter, h.e. *lignum*, dicitur. Eo vinum quoſdam colorare ſolitos fuiſſe, Plutarchus tradit *Symp.lib.6.cap 7.* ὥσπερ καὶ τὸν οἶνον οἱ μὲν ἀλόαις χρωτίζοντες, ἢ κινναμώμοις κλ. Niſi potiùs hoc de ſandalo, vel alio quodam ligno, ad tingendum apto, quod ἀλόης nomine comprehenderit Plutarchus, intelligas. Nonnus ubi de ἐνταφιασμῷ D. N. *Aloën* eandem, (quanquam minùs rectè) calamum aromaticum interpretatus eſt,

Ἰνδῴην ἀλόην δονακώδεϊ φύτλῃ ἰσγνὸν ἀρήξας.

Qua in re fortaſſe & vocabulum, quo optimam hodie Aloën vocant Indi, ſuffragari illi videtur: *Calambac* n. dicunt; quibuſdam & *Calambus* ſcribitur. Et fortè jam Nonni ætate hæc appellatio obtinuit: Indicæ namque omnes ſpecies, cum lingua ſua, ad nos pervenerunt & parum ab antiquo demutarunt. Porro non alia *Aloë*, quàm hæc aromatica, condiendis cadaveribus, ab Æ-

gyptiis adhibita. Etiam Judæi, qui non condiebant quidem, ſed tamen plurimis cum unguentis ac aromatibus defunctos ſuos ſepeliebant, eadem uſi ſunt. Sic ad ungendum & pollingendum CHRISTI corpus, Nicodemus apud Joannem dicitur attuliſſe *μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατὸν*, *verſu* 39. *cap.* 19. *mixturam myrrhæ & aloës, librarum centum pondere*: quæ ambo *ἀρώματα* dicuntur *verſu ſeq.* Et Mulieres apud Marcum & Lucam dicuntur emiſſe ac præparaſſe, *ἀρώματα καὶ μύρα*, inter quæ *Aloë* quoque fuit. Sed & ad ſuavitatem ori conciliandam, agallochi ſeu aloës lignum Veteres mandere & decocto ejusdem os colluere ſolitos, tradit Dioſcorides: Unde inter *ἰσχάρμασι* recenſet Aloën Hierophilus Philoſ. *libr. τῶν ἰφόλων διαιτῶν ἀνθρωπ. ἐν ἰσχάτῳ μηνί*, qui idem Aloën cum myrrha unguentum, quo à balneo ungebantur, compoſuiſſe ſcribit &c. Altera verò *Aloë*, Vulgaris nempe, Medicamentaria ſeu Cathartica, in Medicina magni uſus fuit. Unde Geographus Arabs *Part VII. climatis* 1. *plurimas ejus & præſtantiſſimas virtutes* prædicans, *non eſſe perfecta medicamina absque illa*, addit. V. de utraque pluribus diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1153. *& ſeqq.*

Alogi, Hæretici, qui Verbum Divinum negabant, atque adeò nec Evangelium Johannis nec Apocalypſin ejus admittebant: quaſi *ſine Verbo*, *ἄνευ λόγου*. Item Equi, in *Don.* Conſtantini. *Concedimus omnia indumenta, & dignitatem regiorum alogorum*: q. *ἄνευ λόγου*, *ſine ratione*. Unde *Alogator* & *Protologator*, Equitum Dux, Macri Fratres in *Hierol.* De Hæreſicis præfatis, V. quoq; in voce *Alogiani*.

Alogoia, in *Gloſſ. Lat. MS.* Reg. *Convivium Græcè.* Breviloquo, *Convivium ſine ſermone, quia antiqui ſilenter prandebant.* In alio *Gloſſ.* Græc *MS.* Reg. *ἀλογία συμποσιον.* Uſurpat vocem Auguſtinus *Epiſt.* 86. *Quò poſſimus Dominica* alogia *referti omnes æquali corde dignè cantare: Saturaſti Domine animam inanem.* Et infrà, *Quid eſt autem* Alogia, *quod verbum ex Græca lingua uſurpatum eſt, niſi cùm epulis indulgetur, ut à rationis tramite devietur, unde animalia ratione carentia dicuntur* aloga: *quibus ſimiles ſunt ventri dediti, propter quod immoderatum convivium, quo mens, in qua ratio dominatur, ingurgitatione veſcendi ac bibendi quodammodo obruitur,* Alogia, *nuncupatur.* Quò pertinet, quòd Juſtus Lipſius, quoties invitatus ad convivium eò itabat, quærentibus quorſum iret, reſpondere ſolitus eſt, *Pecoratum imus*, ad rationem, Auguſtino indigitatam, alludens. V. *Fragmenta* Patronii *pag.* 44. & Car. du Freſne *Gloſſar.*

Alopece. Græcè *Ἀλωπεκή*, demus erat Athenienſis, ad Antiochidem tribum pertinens, Cynoſarge non procul & Urbi ad Occ. vicinus. Inde oriundum Socratem Philoſophum, memorat Diogenes Laërtius; Ibidem Heros Anchimolius tumulum habuit. Jac. Sponius *Itiner Græciæ Tom. III. pag.* 88.

Alpenacum, vicus UnderWaldiorum, in Helvetiis, in parte pagi ſuperiore, vulgò *Alpenach.* Hic, eodem die, quo ad Moregartum pugnatum eſt, 16. nempe Novembr. A.C. 1315. Straſſebergius Comes, (unus ex Leopoldi Ducibus,) qui, Underwaldiorum è monte Brunico præſidio dejecto, in regionem eorum penetraverat, ab iis, poſtquam ſe recollegerant, victus eſt. V. Simlerum *Deſcr. Helvet.*

Alpes, adde: Sunt *Alpes* Athanaſio Kirchero velut nodus quidam catenæ magnæ Montium, quos à Polo ad Polum duci oſtendit, ut hac veluti oſſaturâ Geocoſmus ſtringeretur ac contineretur. Ducit enim hanc in circulum ordinatam oſſaturam à Polo Arctico per Islandiam, Scotiam, Angliam, Germaniam, continuatâ montium ſerie, rectoque tramite usque ad Alpes: ab his dein novo velut annulari ordine implexos Appennino illos jungi ait, quo totius Italiæ meditullium, haud ſecus ac ſpina quædam dorſi, continuatâ ſerie per Siciliam, montibus Africæ, quos *Lunæ* vocant, connectatur. &c. V. ejus *Mundum Subterraneum Part. I. lib* 11. *cap* 8. & de *Alpium* admirandis, Joh. Bapt. Plantinum *Helvet. Ant. & Nov.*

Alpes, quoque Paſcua montana, quò æſtate pecora aguntur & paſcuntur, ea ſc. quæ in montium convallibus ſita ſunt. Non enim deſunt, qui genuinâ notione, *Alpes*, montium ſeu collium anguſtias ſignificare cenſeant, atque in iis Procopius *de Bell. Goth. lib. I. pag.* 186. *Ἄλπεις δὲ καλοῦσι τὰς ἐν στενοχωρίᾳ διόδους οἱ ταύτῃ ἐπιχώριοι ἄνθρωποι.* Et Euſtathius *ad Dionyſium περιηγ. pag.* 42. hanc vocem idem ſignificare ait, quod *κλεισοῦρα*. Quâ notione occurrit in *Charta* Notherii Veronenſis Epiſc. A.C. 921. apud Ughellum: *Portionem etiam meam de ſilva, quæ dicitur Forojuliana: ibidem addo & campum meum in Luxino ad* Alpes *faciendas.* In alia, A.C. 1168. apud Auguſtinum *de la Chieſa in Hiſtoria Pedemont. cap.* 26. *A Carolo Epiſcopo Taurinenſi quasdam* Alpes *in valle Lancei ſitas acquiſivit*, alibique paſſim. Unde *Alpagium*, jus in Alpibus pecora paſcendi, vel penſitatio pro facultate ea adigendi in Alpes, in Tabular. Eccleſiæ Tarentaſienſis: Item *Alpaticum*, eadem notione, in Tabul. Eccl. Gratianop. ſub Hugone Epiſc. *fol.* 18. 42. 50. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà in voce *Æſtiva.*

Alphabetum, in modum crucis bis in pavimento deſcribit Rom. Pontifex, cùm Eccleſiam conſecrat. Bruno Signienſis *de Conſecr. Eccl.* Aliique paſſim, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà, in voce *Abcturium.* Majuſculæ *Alphabeti* literæ vel picturæ in Chirographis olim ſcribi conſuevere, quà parte pergamenum ſecandum erat, ad vitandam falſitatem: Cùm enim chartæ, tabulæ ac inſtrumenta (quæ *Chirographi* nomine apud Recentiores veniunt) in duas partes dividerentur ac ſecarentur, quarum una uni, altera alteri è contrahentibus dabatur: in contractu ſeu pacto, quod bis in eodem pergameno deſcribebatur, quâ parte dividi ac ſecari debebat, ſcribebantur majuſculæ *Alphabeti* literæ, vel picturæ exarabantur, per quarum medium pergamenum ſecabatur, ut fraus omnis præcaveretur. Ut enim ſcripti ſeu pacti veritas probaretur, ipſæ poſtmodum majores literæ diſſectæ ac diviſæ, an invicem cohærerent, ſibique reſponderent exactè, conferebantur. Idem du Freſne in *Chirographi.*

Alpharaces, equi Arabici, generoſi. Vide infrà in voce *Farius equus.*

Alphenus JC. memoratur Æl Lampridio in *Alexandro Severo*, inter eos, qui in Principis hujus fuere conſilio: *Domitius Ulpianus Juris peritiſſimus — Julius Paulus Juris peritiſſimus — Pomponius Legum peritiſſimus*, Alphenus, *Aphricanus, Florentinus — qui omnes Juris Profeſſores diſcipuli fuere ſplendidiſſimi Papiniani & Alexandri Imperatoris familiares & ſocii, ut ſcribit Acholius & Marius Maximus.* Ad quem locum notat Caſaubonus, ex Pomponio, *Alphenum Varum* ſæpe legi in Pandectis, ſed antiquiſſimum, Servii Sulpitii diſcipulum: huic v. cognominem alium fuiſſe Alexandri temporibus, aliunde non conſtare, adeoque jure hic id nominis eſſe ſuſpectum.

Alphinus, in latrunculorum ſeu Scaccorum ludo, perſona, quam Galli *le Fol*, Itali *Alfino* vocant. Alanus *in Parabolis*,

Sic inter ſcachos Alphinus *inutilis extat,*
Inter aves bubo &c.

Pſeudo-Ovidius *de Vetula lib.* 1. ubi de eodem ludo:

Sex ſpecies ſaltûs exercent, ſex quoque Scaci,
Miles & Alphinus, *Roccus, Rex, Virgo, Pedesque.*

Infrà,

Obliquè ſalit Alphinus &c.

Apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. Hieron. Vidam, qui eleganti *Poëmate* ludum hunc deſcripſit, & infrà, ubi de *Latrunculis, Scaccorum ludo, Zatricio.*

Alpinus Caſeus, in deliciis Antonino Pio, apud Jul. Capitolinum in *Vita* hujus Imper. *Quum* Alpinum *caſeum in cœna ediſſet avidiùs, nocte rejectavit, atque aliâ die febre commotus eſt. Tertiâ die, quum ſe gravari videret, M. Antonino Remp. & filiam, præſentibus Præfectis commendavit.* Dictus ab *Alpibus*, unde mittebatur. Plinius *lib.* 11. *cap.* 41. *Duobus Alpes generibus caſeorum pabula ſua approbant: Dalmaticæ Docleatem mittunt; Centronicæ Vatuſicum.* Sed ſcribunt heic membranæ *Tranſalpinum.* Plinius *ibid. Laus caſeo Romæ, è provinciis Nemauſienſi præcipua.* Caſaubonus *Not. ad Capitolinum*

Alſatia, adde: Eam à Theodorico Francorum R. Ethiconem quendam, ex Majoribus Habspurgi Comitum ſeculo VII. accepiſſe referunt; licèt alii Gunthrami demum vel Gonzelini, qui ſeculo X. vixere, temporibus, eam genti huic, extinctis prioribus Landgraviis, obveniſſe putent. *Landgravii* titulo Adelbertus ſeu Albertus I. cognom. *Dives*, Rodolphi I. Imper. proavus, primùm uſus eſt. Majorem tamen ejus partem Egeshemii Comites, ejusdem cum Habspurgiis, ut videtur, proſapiæ, tenuere; quibus deficientibus, cùm Albertus Hohenbergius; Ludovicus Oetingenſis, qui poſtea portionem ſuam Epiſcopo Argentinenſi, cui inde titulus, vendidit, & Albertus Habspurgius, Rodolphi pater, hæreditatem eam quoque ſibi vendicarent; Albertus Habspurgius, pactâ filio Hohenbergii filiâ Annâ, ut hic jure ſuo cederet, impetravit, atque ita meliorem Alſatiæ partem ſibi gentique acquiſivit. Ita per multa ſecula poſſeſſam Galli nuperis Germaniæ bellis, tanquam armorum lege captam, & poſtea pactionis jure conceſſam, Regno adjecere. De titulo tamen aliquandiu litigatum &c. V. Tob. Pfannerum *de præcip. Germaniæ Principum Gentibus cap.* 1. & ſuprà in voce *Aleſatia.*

Alsheich, ſeu *Xeque*, hoc eſt, *Senior* vel *Presbyter*, titulus honorarius, apud Arabas, non quidem Sanctis, ut quidam volunt, aut, ut alii, illuſtribus mediæ conditionis, ſed tum ſcientioribus ac doctioribus moraliter, tum Viris in Rep. principibus civiliter tribui ſolitus. Sic Eben Sina ſeu Avicenna, Medicus ille celeberrimus, nominatus eſt, *Alsheich*, i. Senior *Princeps*, ſeu *Senior & Princeps*, ob ſingularem, quâ pollebat, ſcientiam; atque *in Synopſi propoſitorum Sapientiæ* Arabum, editâ Pariſiis 1614. citatur aliquoties nomine *Alsheich*, i. *Senioris & Principis Aben-Sina.* Mahumedes quoque ille Ben David, *in Giarumæ* fronte vocatur *Alsheich*, i. Senior *conſpicuus* ſeu *ſpectabilis.* Et inter Auctores Chymicos habetur *Senior Zadith*, filius Hamuelis ex Arabico olim traductus, qui & ſimpliciter *Senioris* nomine indigitari ſolet. Liber ejus inſcribitur, *Senior de Chemia*, in quo etiam *Ordinis Seniorum* mentio &c. Notio verò vocis hujus civilis non raro in Arabum ſcriptis occurrit, quò ſpectat Tyriorum ille ſupremus Magiſtratus, quem *Senem ſaltùm — appellitatum eſſe*, ait Antoninus *Hiſtor. Part.* 2. *tit.* 17. *cap.* 9. §. 7. Alibique legimus, in Phœnicia quosdam *præficere ſibi Capitaneum — quem ipſi* (Alsheich, h. e.) *Veterem ſeu Senem vocent*, in *Fortalitio Fidei lib.* 4. *cap. de Diverſit. paganor.* &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis lib.* 1. *c.* 14. & in voce *Senior.*

Alfona,

Alſona, adde: in Arvernia infer. *Auzon*, Valeſius *Not. Gall.*

Alta Petra, Abbatia illuſtris eſt Galliæ, in alto monte poſita quæ *la Haute-Pierre* vulgò, in Lotharienſium finibus, inter Medianum Monaſterium & Senonias, niſi potiùs eſt *Monſtier Haute-Pierre*, cella Cluniacenſis, ad fluvium Lupam in Sequanis, Hadr. Valeſius *in voce Juſtina*.

Alta Ripa, adde: vulgò *Alt-rip*: vicus eſt Valentiniani Aug. ad Olybrium P.V. reſcripto nobilis, Valentiniano N.P. & Victore Coſſ. Valeſius *Not. Gall.*

Altanus, in *Gloſſar.* Saxon. Ælfrici, Vodanum ſeu Mercurium ſonat. V. infra *Wodan*.

Altararius, idem, qui *Altariſta*, V. infrà.

Altare, unus erat ex tribus ſacrificandi locis, apud Gentes, ab *altitudine* dictus. *Scrobiculo enim Diis Inferis, aris Terreſtribus, Cæleſtibus autem extructis focis ſacra fecere Gentiles: unde denominata etiam ſunt* Altaria, *ad quæ, cùm ſacrificabant, manus in altum porrigebant*, Servius. Erat enim ara humilior, & vix è terra eminebat, imo ſecundùm quosdam in ea occultata, *Altare* verò ſupra terram erectum ſtabat; Græcis Βωμὸς, item Ἕρκος ἱερὸν vel Γαίας ἔρκος, quaſi *vallum*, vel *agger, ex aggeſtu terræ factus*. Certè Scholiaſtes Euripidis *in Phœniſſis*, notat, ad *Altare* per aliquot gradus fuiſſe aſcenſum. Hoc cum erigebant Græci, quemadmodum & cùm Idolum aliquod conſecrabant, ſolebant fœminæ, certo habitu indutæ, ἐπὶ κεφαλῆς ἑψημένων χύτρας περιπομπεύσασθαι: *ollas coctis leguminibus refertas circumgeſtare*, Diis offerendas. Ariſtophan. *in Pluto*,

> —— Τὰς χύτρας αἷς τὸν Θεὸν
> Ἱδρυσόμεθα, λαβοῦσ', ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρε.
> —— *Ollas, quibus Numen*
> *Dedicabimus, ſumens in capite gere.*

Communiter a. fiebat *Altare* ex terra congeſta, & tum χῶμα, i. *tumulus* vocabatur. Similiter ex cinerum aggeſtu nonnunquam extruebatur; aliquando ex terra ſanguine macerata; dein è lapidibus, & aliquando etiam ex ligno fiebat: Figurâ nonnunquam oblongâ, quadratâ item, ſed plerumque orbiculari. Loca, ubi Altaria ſtabant, *Excelſa* dicta ſunt, toties in Sacris Iſraelitis Ethnici zantibus à Prophetis exprobrata. Unde Sophocles *in Trachiniis*: Τὸ Οἴτης Ζηνὸς ὕψιστον πάγον. In quæ verba Scholiaſtes: Πᾶν δὲ ὄρος τοῦ Διὸς ὀνομάζεται, ἐπεὶ ὑψίστῳ ὄντι τῷ Θεῷ ἐν ὕψει δεῖ τὰς θυσίας ποιεῖσθαι τὰς πρὸς αὐτὸν, id eſt, *Unusquisque mons Jovis nuncupatur, quia altiſſimo Deo in altiſſimis locis ſacrificia offerre convenit*, ut nempe eò facilius ſacrificantium è propinquiori loco preces exaudirentur. Adde, quòd *Altaria* in ſublimibus locis minùs erant profanationis periculo expoſita, unde ἀβέβηλα & ἄβατα eidem Scholiaſti dicuntur. V. Franciſcum Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.6. cap.3.*

Altare, apud Hebræos, *è quibus Altarium uſus ad Gentes tranſiit*, in Tabernaculo, duplex erat, *Æneum*, in Atrio, & *Aureum*, in Sancto. Et illud quidem, de quo V. Exod. *cap.40. verſ.29.* decem cubitos Auſtrum versùs à Tabernaculo remotum, confectum erat, è puriſſima cedro, quinque cubitos longum ac tres altum. Obducebatur illud undique laminis æneis; ac medio ſpatio ærata itidem lamina, foraminibus plena, ſacrificiorum cineres egerebat, in circuitu 4. annulos habebat, quibus vectes inſerebantur, quoties Arca à Levitis tranſferenda erat; pariterque quatuor ejus anguli ære muniti, paulò altiùs extra *Altaris* limbum, extabant. Atque ea erant *Cornua Altaris*, ſanguinis libationi & victimarum alligationi deſtinata. *Vincite victimam feſtivam funibus usque ad cornua Altaris*, Pſalm. 118 *verſ.27.* V. quoque Exodi *cap.27. verſ.* 1, 8. Et hoc quidem fuit *Altare holocauſti*, cui inſerviebat reliquum inſtrumentum ejus, Crateres, Lebetes, Forcipes, Fuſcinulæ, Palæ &c. Exod. *cap.27. verſ.3.* juxtaque illud diſpoſitæ columnæ, cum uncis ferreis, ad excoriandas victimas; duplex item in Templo menſarum lapidearum ordo, quibus vaſa aurea & argentea, ad oblationem neceſſaria & præparatæ ſacrificii partes imponebantur, Ezech. *cap 40. verſ.* 42 Iſtud, nempe *Aureum*, cedrinis tabulis deauratis conſtans, unius cubiti longitudinem ac latitudinem habebat, Exodi *cap.30. verſ.1. & ſeqq.* Super quo bis de die ſuffitus adolebantur, tùm à Pontifice tum a reliquis Sacerdotibus. Semel autem quotannis ſolemniori modo odores in eo incendebat Pontifex atque illud piacularis victimæ ſanguine expiabat ac luſtrabat, Exod. *cap.30. verſ.10.* dicebaturque *Altare ſuffitus*: In Templi Salomonici poſtea Atrio *Altare holocauſtorum* à Moſaico, cùm magnitudine, tum materiâ, differebat: utpote 32. cubitos in infimo ambitu, in ſupremo verò 24. in longitudine ac latitudine 20. in altitudine 10: continens, ut videre eſt 2. Chronic. *cap. 4. verſ.1.* Non autem, ut prius, ære ſolùm obductum, ſed ex ſolido ære confectum, ad Sept. varios annulorum ordines habebat, juxtaque columnas quasdam & menſas marmoreas, ad ſacrificiorum uſum: Medium verò cingebat filum coccineum, ad ſanguines diſcernendos: & ſubtus duo erant canales, qui victimarum ſanguinem in proximum torrentem derivarent. &c. V. Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. tom.1. lib.4. cap.14. & 15.* *Altare* hoc *æneum, quod fuerat coram Jehovâ*, usque ad tempora Achazi, Rex hic impius, qui in gratiam Tiglath-Pileſeri Regis Aſſyriæ, aliud erigi curaverat, ad ſimilitudinem illius Altaris, quod Damaſci viderat, *longius amovit ab interiore ipſius domus, ne eſſet inter ſuum Altare & domum Jehovæ: poſuitque illud ad latus ſui Altaris, Aquilonem versùs*. 2. Regum *cap.16. verſ.14.* adeoque ſic ab uſu removit: Quemadmodum & Manaſſes R. *toti exercitui cælorum Altaria extruxit, in Atriis domus Jehovæ*, 2. Regum *cap.21. verſ.5.* Sed hujus filius Joſia, utrisque abolitis, *Altare Dei* reſtituit, 2. Reg. *cap.23. verſ.12. & ſeqq.* donec expugnatis per Babylonios Hieroſolymis Temploque deſtructo, illud cum reliqua ſupellectile in hoſtium manus pervenit, *cap.25. verſ.12. & ſeqq.* Poſt elapſum verò captivitatis tempus, *Altare Dei Iſraelis ad offerendum in eo holocauſta*, denuo *extructum eſt*, Ezræ *cap.3. verſ.2.* manſitque, donec exhibito Meſſiâ, omnibusque umbris impletis, Romani ſub Veſpaſiano Reipublicæ Ceremoniiſque Judæis finem impoſuere, qua de re *alibi*.

Altare, hodieque in Communione Romana erigi ſolet, in eminentiori Ædis ſacræ parte, teſte Walafr. *de Rebus Eccleſ. cap.6.* Bedâ *lib. de Tabernac.* Ruperto *de divin. Off. cap. 30.* &c. Et quidem antea, ad ſignificandam Chriſti unitatem, unicum in Eccleſiis erat, quod proin Euſebius in *Encomio* pro Paulino Tyri Epiſc. *Hiſtor. Eccl. lib. 10. cap. 4.* *Unigenitum Altare* appellavit. Poſtea in quolibet Templo complura ſtruxere Latini, meminitque tredecim eorum in una Æde Gregorius, *Epiſt. 50. lib.10. ad Pallad.* Lapideum illud omnino eſſe volunt, *can. Altaria ſi non fuerint lapidea*: in quo, ubi Epiſcopus Diœceſanus celebravit, nemini eodem die, absque ejus licentia, idem facere licere, ajunt, quam obſervationem Græci extendunt etiam ad ſimplices Sacerdotes, ita ut eodem die ad unicum Altare duo Presbyteri ſacrum facere nequeant. In majoribus verò Altaribus quatuor Baſilicarum Urbis Romæ Patriarchalium, nemini præter Papam celebrare licet; niſi quòd Jacobus quidam, S. Pauli Abbas ex privilegio Bonifacii VIII. A.C. 1301. *Ep. 98.* hanc facultatem pro altari majori ejusdem Baſilicæ accepit, à quo tempore Succeſſores ejus, qui Sacerdotii ordinem à Pontifice acceperint, idem privilegii retinent, ſed & Cardinales, cùm in uno ex præfatis Altaribus ſacris defungi cupiunt, Brevi à Pontifice accepto, ad id idonei habentur. Ipſe Pontifex antiquitus, in Sabbato quatuor Temporum Decembris, cùm in Altari S. Petri celebrabat, pro conferendis Eccleſ. Ordinibus, ab hoc ad aliud Altare deducebatur. *Deſcendit Pontifex ab Altari* (ſc. Majori) *& vadit ad S. Andream, ibi facit conſecrationem; factâ conſecratione ad Altare revertitur, quia in hoc Altari nulla conſecratio fieri debet, niſi à Romano Pontifice*, Benedic. Can. S. Petri *Ceremoniale MS.* in Bibl. S. Auguſt. de Urbe. Porro mos erat olim apud eosdem *Altare*, ubi SS. ut dicunt, reliquiæ quieſcunt, circumire: qua de re V. infrà in voce *Philermus*. Ad quem finem *Altaria* à muro antiquitus ſeparata erant: cujus ritus hodieque Græca Eccleſia retinens eſt; quæ etiam tanta reverentiâ Altaria colit, ut ad ea accedere nullis Laicis permiſſum ſit &c. Plura hanc in rem V. apud Macros Fratres *Hierolex.* Sed & *Altare*, partem Templi, in quo erectum altare conſpicitur, denotare, diſcimus ex Gregorio, Turon. *Hiſtor. lib.2. cap.14* Eccleſiam præterea ut ajunt ſignificat, vel obventiones ac reditus Altaris ſeu Eccleſiæ, maximè decimam Eccleſiaſticam, apud Gallos inprimis. Concilium Claromont. A.C. 1095. *can. 3.* *Eccleſiæ, quæ vulgari vocabulo apud eos* (Gallos) *altaria nuncupantur*. Unde *Altaria*, vel *Altaria & Decimæ*, conjunctim Decimæ Eccleſiarum dicuntur, quæ ad ipſos Eccleſiarum Præſules pertinent, quasque ſæpe à Laicis uſurpatas eſſe, docet *Charta* Philippi R. Fr. A.C. 1076. in *Chron.* Monaſter. Johannis de Vineis *pag. 50.* *Sed poſtmodum mors, quæ intravit in Orbem terrarum, quamplurimos Laicos & Pſeudo Chriſtianos in tantum excæcavit, ut quidam* Altaria *vel Decimas in beneficia extorquerent, quidam verò in abuſum miſeræ hæreditatis, converterent, &c.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & plura de variis circa hæc Latinorum Ritibus, hic infrà. Hinc *Altaragium*, ſeu *Alteragium*, vel etiam *Altelagium*, obventio Altaris, apud Eund. V. quoq; infrà *Menſa*.

Altare, ſeu *Ara*, in Circo Olympiaco, memoratur Pauſaniæ, ubi de Ludis illis. Cùm enim duplex in Circo carcerum ordo eſſet, qui ſortitò capiebantur à certaturis, unus ad ſiniſtram primæ metæ, alter ad dextram; in medio utriusque partis locus erat ejus, qui machinationem movebat, qua omnia oſtia aperiebantur: *Altare* nempe, Græcè Βωμὸς, circa mediam proram Circi (*proræ* figuram quippe habuit ἡ ἄφεσις quæ ſatis lata erat, quæque diſcriminabat utrumque ordinem oſtiorum) Januæ Conſulum vel oſtio, quod ad medium Circi ſpatium patebat Romæ, reſpondens. Ad hujus Aræ vel primarum metarum partem dextram, omnes currus, emittendi ad currendum, ſtare debebant, quoniam recto curſu ad ultimam metam circumflectendam pertendebant: cùm paulo aliter ſe res haberet in Circo Rom. uti diximus ſuprà in voce *Alba Linea*, plura, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.902.*

Altare Portatile ſeu *Viaticum*, Durando *Ration. lib. 1, cap 7. num. 34. quòd per viam portetur*: *Altare Geſtatile* ſeu *Geſtatorium*, Hugoni Flaviniac. *Chron. pag. 166.* *Lapis Geſtatorius*, Anſelmo *lib.3. Epiſt. 158.* *Tabula Itineraria*, in *Ord.* Rom. *Antimenſium* quoque *Balſamoni*, Altariolum eſt, quod in eadem Communione,

loco

loco Altaris omnino lapidei, uſurpatur. Atque hoc ab Epiſcopo conſecratum, itidem ex lapide eſſe debet ac Martyrum habere reliquias, ſine quo celebrare nemo poteſt, niſi Pontificis Rom. diſpenſatione, qui inter alia privilegia Miſſionariis Propagandæ Fidei, ut vocant, concedere ſolet, ut in caſu neceſſitatis abſque tali Altariolo ſacra conficiant. Debet autem iſtiuſmodi *Altare portatile* quoque ſpatium habere commodum, *ut calicem & hoſtiam capiat*, uti loquitur Navarr. in *Manual. cap.25. num. 3.* In duas verò partes diviſum ac plicatile, libri inſtar, Sacro inſervire nequit, quia iſtiuſmodi Altariolum ſymbolum unitatis Chriſti perſonalis eſſe ajunt, &c. Vide Macros Fratres in *Hierolex.* atque infrà paſſim, inprimis in voce *Antimenſium*, & *Viaticum*

Altare complectendi ritus, ad fidem faciendam, memoratur in *Chron.* Montis-Sereni An. Chr. 1126. *In Eccleſia B. Petri* Altare complexus, *quaſi ad probandum, quòd Henricus pro femina commutatus fuiſſet, ita ſe obligavit, ut ſi idem filius eſſet Henrici Marchionis, ipſe ſui corporis perderet ſanitatem*, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Altare denudandi ritus, in eadem Eccleſia, uſitatus eſt. Fit autem *Altaris denudatio* in Feria 5. Cœn. Dom. quâ nuditatem Chriſti in paſſione ſignificari, ait Alcuinus *de Offic. divin.* Meminitque *Ordo* Romanus ceremoniæ hujus Fer. 6. Paraſcevæ obſervati ſolitæ: Scilicet ad illa verba Evangelicæ paſſionis, *Partiti veſtimenta mea*; duo Diaconi auferebant Altaris mappam, in quo ſic denudato conſumebatur Euchariſtia à ſepulchro delata. Abuſus autem ille, quo olim à Sacerdotibus implorabatur divina vindicta, uti refert Gregorius Turon. *de Glor. Martyr. libro 1. cap. 79.* abrogatus eſt in Concilio Toletano XIII. *can. quicunque 26. quæſt. 1.* Denudabantur enim Altaria, extinguebantur luminaria ac tandem ipſa Officia divina deſerebantur. In Eccleſia Ambroſiana denudantur Altaria Feriâ 6. Paraſceves; parietesque velis ſanguinei coloris cooperiuntur, &c. Vide Dominic. Macrum *Hierolex.* Nudantur ibidem & lavantur quoque Altaria, in Cœna Domini, uti refert Carolus du Freſne *Gloſſar.*

Altare lavandi ceremonia, in Communione præfata, non minùs in uſu eſt. Et quidem, in prædicta Feria 5. *lavantur Altaria* hyſſopo, vino & aquâ: quorum illud, cùm ſymbolum unctionis Chriſto à Magdalena adhibitæ; iſta, cùm ſanguinis & aquæ è Chriſti latere pro manantis ſigna eſſe velint; ideò Rupertus illos melius facere judicat, qui *Altaria*, ipſo die mortis Chriſti, fer. 6. lavare ſolent, Romæ tamen in Baſilica Vaticana; ut & Dominicani Feriâ id quintâ obeunt. In Eccleſia Græca ſolus Patriarcha munere hoc defungitur & Metropolitani in ſuis Eccleſiis, qui aquâ primò benedictâ, dein aquâ roſaceâ, ex *Euchologii* præſcripto, Altaria lavant. Aſperſionem autem Altaris, quæ aquâ fit benedictâ ſingulis Dominicis per annum, Baptiſmum Salvatoris repræſentare dicunt; eamque omittunt, cùm Euchariſtiæ Sacramentum in illo expoſitum eſt: quemadmodum nec cruce Altare ſignant in principio Evangelii Johannis, in fine Miſſæ, eo quòd ipſemet Auctor benedictionum ibi adſit, Gavant, *Part. 4. tit. 19. in rub. Miſſæ*, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico.* Addit du Freſne, in Cœna Domini quoque, nudari & lavari Altaria conſueviſſe, in *Gloſſar.* V. ſuprà.

Altare oſculatur ſemper Sacerdos, in præfata Communione, antequam Populum ſalutet tribuatque pacem: ajunt enim, *pacem à Chriſto Domino in altari effigiato petendam eſſe, abs re*, apud eundem Macrum. Et quidem, ſi ex diſpenſatione Pontificis reliquiæ in Altari non ſint appoſitæ, Sacerdoti ante introitum Altare oſculanti omittenda eſſe verba illa, *Quorum reliquiæ hic ſunt*; & tunc oſculandum, quando dicit, *Indulgere digneris*, ait apud eundem Gavant. *Part. 2. titulo 4. in Rub. Miſſæ.*

Altare velandi mos, ſimiliter apud eos in uſu: inprimis notabilis ceremonia fuit, quæ in nocte fiebat Natalem Domini præcedente. Tribus nempe velis cooperiebatur Altare rubro, albo & nigro: è quibus hoc auferebatur, in fine primi nocturni, quo obſcuritatem temporis ante Legem ſignificatam fuiſſe volunt; iſtud in fine ſecundi nocturni, in ſignum temporis Legalis; illud tandem in fine tertii & ultimi, in ſymbolum Legis Gratiæ, Joh. Beletus *de Divin. Offic. cap. 69.* & Durandus *Ration. lib. 1. cap. 3.* Eadem ceremonia iterabatur ad matutinum Paſchæ, poſt quamlibet lectionem, cùm non niſi tunc unicum habeatur nocturnum. In Hiſpania, per totum Quadrageſimale tempus extenditur velum ante majorem aram, dum in Ferialibus recitantur horæ & canitur Miſſa, nec retrahitur, niſi cùm Evangelium canitur, in elevatione hoſtiæ, ut vocant, & calicis; ut & ad poſtremam ſuper Populum orationem. At in Feria IV. majoris hebdomadæ penitùs aufertur, ad verba illa Evangelii: *Et velum Templi ſciſſum eſt* Vide iterum Dominic. Macrum *Hierolex.* & ſuprà ubi de *Altaris denudatione.*

ad *Altare* jurandi ritus. Vide infrà ubi de *Jurandi ritibus.*

Altari caput imponendi ceremonia, in ſignum profeſſæ ſubjectionis & obedientiæ occurrit apud Arnoldum de *Miracul. S. Emmerammi lib. 1. cap. 12.* *Qui capita cum manibus religiosè Altari S. Emmeranni imponentes, profeſſi ſunt, ſe Martyri perpetuos cenſuales.* Et in *Vita* Virgilii Epiſc. Juvanenſis *cap. 7.* *Ad Juvanenſe Monaſterium ſpecialiter caput ſuum in ſervitium Dei declinavit, ſingulis annis, quoad vixit, in ſignum ſubjectionis ſuæ aliquod obſequium illud perſolvendo*, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

in *Altari* offerendi ritus, apud Marculſum *lib. 1. Form. 1.* de donationibus, quæ fiebant Eccleſiæ, earum inſtrumentis ſuper Altaria poſitis, quò ſolemniores eſſent ac ita ipſi Deo eas factas eſſe conſtaret: memoratur in *L.* Alemannorum *cap. 1. §. 1.* ubi de donationibus factis Eccleſiæ: *Et qui hoc facere voluerit, per chartam de rebus ſuis ad Eccleſiam, ubi dare voluerit, firmitatem faciat & teſtes ſex vel ſeptem adhibeat, & nomina eorum ipſa charta contineat, & coram Sacerdote, qui ad eandem Eccleſiam deſervit, ſuper Altare ponat, & proprietates de ipſis rebus ad ipſam Eccleſiam in perpetuum permaneant.* Adde *L.* Bajvvar. *cap. 1. §. 1.* Cujuſmodi traditionis & oblationis formula extat in Capitul. Caroli Magni *lib. 6. cap. 285.* Vide præfatum Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Altaria Trichora, apud Paulinum *Epiſt. 12. ad Sever.* *Reliquiis Apoſtolorum & Martyrum intra Abſidem* trichora *ſub* Altaria *ſacratis*; quid ſint, multis exponit Commentator Paulini. Sed *trichoram* ſub *Altari* legendum, monet Salmaſius, qui hanc vocem ad *abſidem* referens, eam *trichoram* vocari ait, quòd eſſet tribus concavitatibus ſinuata, ſeu quòd illa Abſis ſive Concha major, tribus concavis receſſibus ſinuata, duas alias conchulas dextrâ lævaque haberet, ut ex Pauli hiſce probat,

—— δύω δ' ἐς κοίλας ἄλλας
Κόγχας ἀμφοτέρωθι ἀποβάλλεται ἐς δύω ἔσω.

Et Paulino *ead. Epiſt.* *cùm duabus dextra lævaque conchulis intra ſpatioſum ſui ambitum abſis ſinuata laxetur.* Quòd enim *Altaria* legi non poſſit, inde patere addit, quòd unicum tantùm Altare in templis eo tempore haberetur. V. eum *ad Solinum p. 1212.*

Altaris Anniverſarium, ſicut & anniverſarium dedicationis Eccleſiæ, in eadem Communione, antiquitus celebrari conſuevit, uti diſcimus ex Macro in *Hierolex.* ubi de *Altaris* conſecratione varia.

Altariſta, in *Mirac.* S. Catharinæ Suec. Sacellanus, ſeu Vicarius Eccleſiæ, qui Altari ſervit, cuique aſſignari ſolent emolumenta, quæ Presbyteris & Curionibus proveniunt, ratione Altaris. Meminit officii hujus Bulla Urbani V. A.C. 1368. apud Waddingum, ubi inter alia hæc habentur: *Te Altararium* (quod idem ac *Altariſta*) *altaris Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe uſque noſtrum placitum — conſtituimus & etiam deputamus, ibi recipiendi omnes & ſingulas oblationes, obventiones, ac fructus — ad dictum Altare pervenientes*, &c. Vide iterum C. du Freſne *Gloſſar.* Dominico Macro ſic dicitur particularis Canonicus Eccleſiæ Vaticanæ, cui incumbit majoris Altaris ejuſdem Templi curam habere, & conſervare pallia, ei à Subdiacono Apoſtolico tradita, illaque in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, Altari illi ſuperimponere, quæ poſtmodum Archiepiſcopis concedantur. Idem *Altariſta* Epiſcopis fidem facit ad limina, ut ajunt, ſacra venientibus quolibet triennio ſeu pro Ultramontanis Præſulibus, quolibet luſtro: atque etiam ter quavis hebdomade ad minimum cuncta illius Baſilicæ altaria inviſit. Facultatem inſuper habet ab Urbano V. & Innocentio VI. conceſſam, eandem Baſilicam, ſi fortè per effuſionem ſanguinis vel alio quovis modo violata ac polluta fuerit, aquâ ab Epiſcopo benedictâ reconciliandi, ut loquuntur, &c. *Altararius Canonicus* talis dicebatur, circa A.C. 1482. ut patet ex MSS. in ejuſdem Baſilicæ Archivo conſervatis: cui poſtmodum, ordinatione Sixti IV. Aſſiſius ſucceſſit, qui inter alia, ſingulis diebus, vel ſaltem qualibet ſeptimanâ ſemel, Altaria Templi hujus viſere tenetur. V. Macros Fratres paſſim. inprimis in voce *Altariſta.*

Altarium Redemptiones, in eadem ſæpius dicta Eccleſia Rom. vocabantur quædam præſtationes, quæ dabantur Epiſcopis, quotieſcunque Eccleſiarum, quæ Monachorum juris erant, *Perſonæ* mutabantur. Nam cùm Eccleſias omnes Epiſcopi ſibi vindicent, eas illi interdum Monaſteriis aut Capitulis Canonicorum donabant aut à fundatoribus donari permittebant, retentâ ea præſtatione, quæ *Redemtio Altaris* dicta eſt, veluti in ſignum dominii, quod Eccleſia matrix ſibi reſervabat, atque adeò reſervatis ipſius Eccleſiæ decimis, Vide infrà in voce *Perſona.* Si enim Altaria Congregationibus Canonicorum vel Monachorum *per perſonas* darentur, *mortuis perſonis* in manus Epiſcoporum redibant, niſi eſſent per eorum ſcripta vel privilegia confirmata, ut eſt in Concilio Claromont. A.C. 1095. *can. 7.* Hæc itaque *Altarium redemtio*, venditionis nomine donata eſt, quòd à Monachis poſt mortem vel immutatione *perſonæ* redimi dicerentur: quod probibitum fuit, ſalvo Epiſcoporum cenſu annuo, eod. Concil. *can. 3.* & Nemauſenſi A.C. 1096. Imò & jam priùs id vetuerat Leo XI. Pont. Rom. apud Wibertum in *Vita* illius *pag. 86.* *Venditiones altarium anathemate prohibuit: ſed conſtituit ut partes decimarum, ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret aut cui vellet tribueret; partem autem ad Altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet.* Eodem facit *Charta* Rogerii III. Epiſcop. Catalaun. *Altaria hæc habenda perſonas — eo jure, ut quando perſona*

ſua obierit, perſona alia à Monachis oblata reſtituatur ſine muneris acceptione, &c. *Relevationes* quoque iſtiuſmodi redemptiones appellatas eſſe, eo quòd inventæ hæ eſſent, inſtar redemptionum feudorum, quæ *Relevationes* dicuntur, obſervat du Freſne: atque hoc nomine *Conſuetudinem* quandam *inauditam* veniſſe addit, quâ Vicecomes Thoarcenſium Haimericus exigebat ab Abbate S. Albini, *qui noviter onus ſuſceperat Abbatis, equum unum centum ſolidorum, aut ſolidos centum pro mutatione & relevatione Abbatis. Dicebat enim — quòd quicunque noviter crearetur Abbas in Monaſterio S. Albini, prædictum pro ſua ordinatione præjudicium ſolveret Vicecomiti*, ex vet. *Notitia* apud Charlonyum *ad Hiſtoriam Inculiſmenſem* Corticæi. Remota igitur & à Synodis interdictâ redemptione, poſtmodum *Altaria ſub cenſu annuo* contulere Epiſcopi, in quem tamen etiam abuſum graviter invehitur Gotfridus Vendocinenſis *lib. 3. Epiſt. 12. cùm per annos ſingulos cenſum exigere ab Eccleſiis, annua* ſeu *plurimorum annorum ſimonia ſit*. Extant *Chartæ* iſtius abuſus teſtes complures in Tabulario S. Dionyſii, & alibi, de quibus, ut & plura in hanc rem, vide apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Alteja, fluvius Galliæ, in Picardia, *Autie* accolis; alluit vicum nominis ſui, Teuceram *Tieure*, Doncucum *Doulens*, Ruminiacum *Rumigni*, Alciacum *Auxi*, Vicum ad Altejam *Vy ſur Autie*, Adlulliam *Argoulle*, vicum in tabula Peutingeriana unà cùm Teucera memoratum; Pontes *Pont à Selane*, aliàs *Pont Aſſelane*, locum Æthico notum inter Ambianos & Geſoriacum, dictumq; ſuis pontibus, quos plures habet fluvio impoſitum, hicque in Oceanum effluit. Proximum ei flumen eſt Quantia *la Canche*. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Altena, caſtellum Germaniæ, in Weſtfalia, priùs *Wolfeshagen* vocatum, olim ſub proprio Comite, ex familia Cliviaca. Hæc enim cùm in *Clivenſem* & *Teyſterbandiam* lineas eſſet diſtincta, in Eberhardo & Ruperto filiis Ludovici, qui obiit An Chr. 849. Cliventibus titulus ſuus duravit, donec ipſi eſſe deſiere. Teiſterbandiis non idem nominis ſui amor; quippe quo poſito An. Chr 860 Theodoricus ejusque filius Adolfus, ab *Altena* caſtello; Eberhardus Adolfi frater, à Bergenſi terra, denominari maluere, uterque ab Henrico Aucupe votorum damnati. Diſplicuit tamen poſtea & velut conſtituit etiam *Altenæ* nomen, quod imperante Friderico II. Adolfus, *Marcani Comit.* vocabulo, comparatâ ſibi Marcâ commutavit. Hodie ſub Electore Brandeburgico eſt. Vide Tob Pfannerum *de præcipuis Germ. Princip. gentibus cap. 2.* ut & in voce *Clivia.*

Altenburgum, adde: Prior etiam *Aldeburgum* vocatur, ubi celebre Colloquium Theologorum habitum eſt A.C. 1568. in quo, præſidente Johanne Wilhelmo Saxoniæ D. ex familia Vinarienſi, Wittenbergenſes *conſenſum inter Lutherum & Melanchthonem, in doctrina, vita & morte*, fuiſſe docuere; Flacciani contrà, Johannes nempe Wigandus, Joh. Cœleſtinus, Irenæus, Roſinus, Breſneccerus, Kirchnerus, contenderunt, *in doctrina Lutheri & Philippi diſſenſum eſſe, ac diſcrepantiam tantam, quanta eſt inter æſtatem & hyemem ſimilitudo.* Ita re infectâ diſceſſum, Vide Chytræum *in Saxon. ad Annum Chr.* 1568. Accepit hanc urbem Albertus D. Saxoniæ, cognom. *Degener*, dotis nomine, à Friderico II. Imp. cujus filiam Margaretam duxit: ex arce dein *Altenburgica*. Conradus Kauffungus, Erneſtum & Albertum, filios Friderici cognom. *Placidi*, A. C. 1455. noctu abduxit, concepto in herum odio, ſed in ſylva à carbonariis captus, utrumque mox reddidit, & ſcelus ſupplicio expiavit. Nactus eſt ditionem *Altenburgicam*, in diviſione hæreditatis Joh. Wilhelmi, retrò memorati, Fridericus Wilhelmus, ejus major natu filius, qui cum Joh. Georgio Brandeburgico admotus tutelæ Chriſtiani II. adminiſtravit Electoratum, in Reformatos acer: Eo, inter alios, natus Fridericus Wilhelmus, fratrum minimus, ſed eorundem, & poſtea Joh. Erneſti patruelis, ex parte hæres, auſpiciis Electoris agnati, in Luſatia A.C. 1634. exercitum duxit; Pater ex Magd. Sybilla agnata Friderici Wilhelmi. Vide Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtor.*

Altercatio, nomen Libri Gennadio in *Scriptoribus Eccleſiaſticis* laudati, ubi meminit *Libri Altercationis* Juliani Epiſc. Capuani: Eidem memorantur *Altercationes*, quas Eugenius Carthagin. Epiſc. *cum Arianorum Præſulibus per internuntios habuit, ab eo conſcriptæ.* Sic, qui haud pridem editi ſunt à Luca Acherio. *Tom. X. Spicil.* Conſultationum Zachæi Chriſtiani & Apollonii Philoſophi libri tres, hocce titulo inſcribuntur, in Codice Lemovic. *Altercatio Apollonii Philoſophi cum Zachæo Chriſtiano.* Nempe Altercatio, ἀμοιβαῖοι denotat λόγους, ut *Gloſſ.* habent Lat. Gr. Dialogum vid. & collationem, ſed propriè partium inter ſe diſſidentium, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Altilia, peculiari ratione ſaginata, quæ in menſa Salomonis quotidie abſumerentur, indigitari voce *barburim*, 1. Regum. c. 4. v. 23. *Et erant cibaria Salomonis in dies decem boves — præter cervos & capreas & bubalos &* barburos *ſaginatos*; Græcis interpretibus. Videtur, unde ὀρνίθων ἐκλεκτῶν νομάδων habent, quaſi ſignificentur *aves electæ altiles*, eæque gallinacei generis. De qua interpretatione quid ſentiendum. V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib. 1. cap. 19.* & infrà in voce *Barburi*. Apud du Freſne, *Altilia* in congregatione miniſtrari, *Regulâ* S. Aureliani vetitum eſſe, legimus, quem vide.

Altitudo titulus Regum honorarius, in vett. Tabb. Regum Franciæ, apud Camuſatum in *Antiquit. Trecenſib.* Beſlium *in Comit. Pictav.* Acherium *Spicileg. Tom. XII.* &c. cujus loco Græci ὕψος & κορυφὴν uſurpant. Ita enim jam Pindarus *Olymp. od. α.* Τὸ δ' ἔσχατον, inquit, κορυφοῦται βασιλεῦσι. Vide Euſtath. *ad Dionyſ. Perieg. pag 2. col. 2.* laudatum ſæpius memorato *Gloſſarii* Auctori. Turcarum Imp. proprius hodie titulus eſt, *Hauteſſe* Gall.

Altorfia, adde: Etiam *Altorfum* & *Altorfium* dictum eſt Olim ſub Comitibus celeberrimis; quorum originem quidam referunt, ad Warinum Alemanniæ Principem & *Altorfii* Comitem, filium Eberhardi Alſatiæ Ducis. Hic Warinus pater dicitur fuiſſe Iſenbardi, duodecim Welforum genitoris, è quibus præcipuus Welfo Comes *Altorfi* & Ravensburgi nominatur. Hunc patrem fuiſſe volunt Juditæ uxoris Ludovici Pii Imper. & Conradi Comitis: quo natus Conradus Dux partium Rhæticarum Jurenſium, Comes Lingonum, Regum Burgundiæ conditor, & Ethico vel Henricus, à quo propagata Comitum *Altorfi* gens, cui in Welfo Ducatus Bavariæ acceſſit. Defecit autem familia in Welfo III. cujus ſoror Cunigundis, nupta Azoni Ateſtino vel Eſtenſi, in illam gentem, Welficum nomen intulit. Vide Phil. Jac. Spenerum *in Fam. Guelfica*, & infrà in voce *Welfi*.

Altorfium, vulgò *Altorff*, vicus Helvetiæ, pagi Uraniorum præcipuus, ubi ſecundum Stumpfium *lib. 6 de pago Tigur.* publici Gentis conventus haberi ſolent. Simlerus tamen id Betzelingæ, qui locus mediæ horæ itinere ab Altorfo diſtat, fieri docet, *Deſcr. Helvet.* Vide quoque *Aldorffium*.

Altricum, ſeu *Altriacum*, memoratum in *libro de Vita S. Amatoris Epiſcopi Autiſſiodor.* locus fuit ſeu vicus Galliæ, proximus Autiſſiodoro, & in conſpectu urbis, in quo Epiſcopi Autiſſiodorenſes ſepeliri ſoliti ſunt: hodie *Autri*. Hadrianus Valeſius meminit quoque *Altriaci*, ad Axonam, quod *Autry* vocari vulgò ait.

Altum-Villare, vel *Altus-Villaris*, locus & Monaſterium Galliæ, ad flumen Matronam, inter Sparnacum & Caſtellionem. Cujus auctor Nivardus fuit Remorum Antiſtes, circa Annum Chr. 670. illudque Berchario Abbati, cum Baſilica B. Petri, multisque prædiis ſuis donavit, ubi ipſe Monachique ejus ex præſcripto Columbani viverent, teſte Frodoardo. Adso etiam auctor eſt, Bercharium, Childerico Francorum R. ac Nivardo Epiſcopo adjuvantibus, in *Alto-villari* Cœnobium, in latere montis, duasque Baſilicas condidiſſe, quæ à Nivardo, præſentibus provinciæ Optimatibus ac Antiſtitibus, ſint, dedicatæ. Vulgò *Haut-villiers*, vel *Auvilliers*. Vide Hadrianum Valeſium *Notit. Gall.*

Altus-Mons, Monaſterium Belgii, in Hannonia, ad ripas Sabis flum. quò Ansbertum Epiſcopum Rotomagenſem Pippinus Dux ac Princeps Francorum relegavit. Vulgò *Haut-Mont*, locus eſt Melbodio oppid. Hannoniæ proximus, Monachi Benedicti inſtitutum ac regulas ſequuntur, Vide Hadrianum Valeſium *Notit. Gall.*

Alvarilus ſeu *Alvaridus*, Judex apud Arabes, ſeu Saracenos olim in Hiſpania. V. ſupra in voce *Alcaydus*.

Alvarotus, JC. Patavii natus, Leges ibidem publicè interpretatus eſt, nonnullisque Commentariis relictis, prope ſeptuagenarius circa A.C. 1453. vitâ exceſſit. Horomannus in *Prætermiſſis*, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Reges Congi.

Alvarus I. præfuit, poſt Henricum R. è cujus Prædeceſſoribus primus Johannes, ſic in Baptiſmo nominatus, à Johanne II. Portugalliæ R. A.C. 1491. ad Chriſtianam fidem converſus eſt. Sub eo Agages ſeu Jacchæ pop. interioris Aſiæ ferociſſimi, Regnum *Congo* invaſerunt illudq; ingenti exhauſtum cæde in poteſtatem redegerunt: Rege *Alvaro*, cum paucis, qui cladi ſuperfuere, in exiguam Inſ. fluvii *Zaire* compulſo, ubi extremas ac ineffabiles ſuſtinuit ærumnas. Donec, devaſtati tam horrendum in modum Regni nuntio permotus Sebaſtianus, Luſitaniæ R. miſſo cum copiis Franciſco Goviâ, Jacchas iterum exturbaret, Alvaro reſtituto A.C 1560. & *ſeqq.* Ei ſucceſſit

Alvarus II. circa A.C. 1580. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 467. & 468.

Alvarus Didacus, Hiſpanus, patriâ Methymnenſis, ſive *de Medina*, Ord. Præd Epiſcopus Tranenſis: *Ingenio candidus, moribus ſuavis, Theologus inſignis & in controverſiis de prædeſtinatione in plurimum Orthodoxus*, Twilloc. *Corv. cap.* 10. *ſect.* 2. Floruit ſub finem ſeculi præcedentis. Ejus extant *in Eſajam Commentarii*, 2. *Tom* 4. *Romæ. A.C.* 1599. 1600. 1609.

Alucitæ tabernales, dicuntur Petronio apud Fulgentium, quos ipſemet *culices*, κώνωπας interpretatur: qui *tabernales*, à tabernis, h. e. *popinis*; quo ſolo ſenſu *tabernas*, Hadriani Imp. & Petronii temporibus etiam, ut videtur, appellabant. Notum enim de Hadriano illud,

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas
Culices pati, &c.

apud Spartianum: ubi *tabernas* mox *popinas* interpretatur Cæſar. Lo-

ſar. Locus Petronii eſt, *Nam centum* alucitæ *tabernales infeſtabant.* Vide Salmaſium *ad Spartianum.*

Alverni, vulgò *Auvers*, vicus non ignobilis Galliæ, in Velocaſſibus ad Iſaram, ſupra Brivam-Iſaræ. Ejus mentio in *Actis* Synodi Sueſſionis habitæ Anno Chr. 862. quum Ludovicus Abbas Monaſterii. S. Dionyſii *in Alvernis manſos duos*, præter cœtera, Monachis ſuis attribuit, Hadrianus Valeſius *Notit. Gall.*

Alveus, in quo Vett. lavabant, occurrit apud Julium Capitolinum *in Clodio Albino*: *Fuit & aliud ſignum futuri Imperii. Nam cùm Cæſariana familia hoc ſpeciale habuerit, ut parvuli domus ejus in teſtudineis* alveis *lavarentur, nato infantulo teſtudo ingens patri ejus munere piſcatoris allata eſt: quod ille homo literatus omen accipiens & teſtudinem libenter accepit & eam curari juſſit, atque infantulo ad excaldationes pueriles dicari, nobilitandum etiam hinc ſperans.* Imò non pueri ſolùm in *alveis*, ſed olim etiam viri lavabantur, illâ Vett duritie ac parcitate, cùm balnea nondum luxuries inveniſſet aut invexiſſet. Sed & *Alvei* in balneis, qui Græci ἐμβάσεις. Latin. *Deſcenſiones*; recentioribus Græciæ incolis σκάφας, unde σκαφολουσίας & σκαφολουτεῖν. Dicebantur & Τιτάδες vel Τιτίδες, &c. Pueriles verò *Alveos*, in quibus infantes excaldabantur, quod attinet, & illi σκάφας & σκαφιστήρια Græcis dicebantur: etiam *ſcaphiſteria* Latinis. *Gloſſæ*, σκαφιστήριον, *ſcaphiſterium.* Aldhelmo *Capiſterium nutricis*, de *Laudib. Virgin.* ubi *Capiſterium* eſt, pro *ſcapiſterium* vel *ſcaphiſterium*: quemadmodum & reperitur *caſteria*, pro *ſcaſteria*, hoc eſt, χαστήρια, apud Plautum & Nonium. Niſi fortè *ſcaphiſterium* magis ibi poſitum eſt pro *alveo*, in quo infantilia linteamenta lavabantur. Vide Salmaſium *Not. ad Capitolinum loc. citat.* Aliàs *Solium*, & Græcè quoque πύελος. Quâ voce poſteriore etiam *Alvei* dicti, quibus cadavera ſua Perſæ Græci, aliique, qui corpora defunctorum non cremabant, ſolebant condere. Erant illi ex lapide utplurimum facti, cui natura eſt corpora citò abſumere, qualis fuit Aſſius lapis, quem & σαρκοφάγον propterea Græci nuncuparunt. Vide infrà in hac *voce.* Poſtea tamen manſit σαρκοφάγων appellatio quibuslibet mortuorum loculis, etiamſi ex alia materia fierent; hodieque Galli *ſarcolium* quamvis ſepulchralem arcam appellant, voce ex *ſarcophagulus* detortâ. Porrò hi *Alvei*, ad modulum corporis facti erant, ac totum cadaver, quàm longum erat, recipere potuerunt; hinc ab *urnis*, in quibus cineres cadaverum crematorum apud Romanos condebantur, diverſi. Habuere autem ſimilitudinem ſolii ſeu alvei, in quo lavabantur, unde nomen. Vulgò Galli dicunt *un Auge*, ex Latino ſequioris ſeculi *Albium*, pro *Alveo.* Sic πύελον, in qua Cyri corpus jacebat, Curtius *ſolium*, h.e. *alveum*, eſt interpretatus. Et Florus de Cleopatra, *Ibi maximos — indutæ cultus in differto odoribus ſolio, juxta ſuum ſe collocavit Antonium.* Similiter *fictilibus ſoliis multos condi maluiſſe*, Plinius ait, *lib.* 35. *cap.* 12. Et in ſolio, è chernite lapide facto, Darii corpus quieviſſe, ſcribit Theophraſtus *de Lapid.* Vide quoque infrà in vocibus *Arca* & *Solium*: Et plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1203. & 1204.

Alveus Luſorius, memoratur Plinio ex actis triumphorum Pompeji Magni: *Tranſtulit* alveum *cum teſſeris* luſorium *è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor*; tertia enim pars longitudinis adjiciebatur ut plurimum in illis luſoriis alveis fabricandis, cujuſmodi etiam hodieque forma noſtrorum alveolorum eſt, quæ *tablaria* dicimus. Aliter *Tabula Luſoria*; unde ipſe ludus, qui aliàs *Alea*, *Tabula* quoq; appellatus eſt, quo nomine totam ludi complexionem intelligunt Auctores, teſſeris calculiſque conſtantem & in tabula ſeu alveo luſitari conſuetam: Tria namque totum hunc conſtituebant ludum, teſſeræ & calculi, cum tabula lineis XII. conſcripta. Græcis Ἀβάκιον & πλινθίον πεττευτικὸν: Cujuſmodi *Alvei* ſeu Tabulæ vet. Luſoriæ formam, ex *Theſauro Antiqq. Inſcript.* Gruteri prolatam, ſubjicit curioſi Lectoris oculis, apud Vopiſcum in *Proculo*, Salmaſius, cujus inſcriptio ſic habet mixobarbara:

ΟΔΕ ΠΕΖΩΝ
ΤΟΝ ΙC ΤΑ
ΒΩΛΙΑ
ΙC ΧC
ΝΙ ΚΑ
ΚΕ ΒΟΙΘΙ ΤΟΥC ΓΡΑ
ΨΑΝΤΑC ΑΦΤΟΝ
ΚΑΙ ΠΕΖΟΝ
ΤΑC ΙC ΤΑ
ΒΟΛΙΑ
ΑΜΗΝ.

Quæ verba ita conſtituenda eſſe ait: ὧδε παιζόντων εἰς τὰ βόλια Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ καὶ βοηθεῖ τοὺς γράψαντας αὐτὸν καὶ παίζοντας εἰς τὰ βόλια. E quibus apparet, hanc tabulam Chriſtiani hominis fuiſſe. Nam & crucem in medio figendam curavit & *Chriſti*, *nomen* IC ΧC. ſcribendum, parùm Chriſtianè: Impiè quoque *adjutorem illum futurum dicit ludentibus aleam*, legibus vetitam boniſque moribus contrariam; omnibus olim Chriſtianis impermiſſam, poſteaque ſolis interdictam Clericis, ut diximus ſuprà, in *Alea*; & plura infrà, ubi de *Tabula Luſoria*, ſeu *Teſſeraria.*

Alumen, apud Dioſcoridem, ἀρίστη δὲ ὑπάρχει ἡ σχιστὴ καὶ ταύτης ἡ πρόσφατος καὶ λευκὴ ἄγαν, *optimum eſt ſciſſile, & quidem recens ac candidum valde.* Quod de *liquido* potiùs accipi vult Salmaſius, cujus probatio, *ut ſit limpidum, lacteum, ſine offenſis fricanti, cum quodam igniculo caloris*, Plin. *lib.* 35. *cap.* 15. Inde *exaluminatæ margaritæ*, quæ limpidi ſunt & liquidi candoris, ut eſt liquidum alumen. Eo enim inficiebantur lanæ colore claro. Idem, *Quoniam inficiendis claro colore lanis candidum liquidumque utiliſſimum.* Unde & margaritæ *claræ* dictæ, quæ exaluminatæ. Sed & pelles *exaluminabantur*, ut candorem clarum acciperent. Idem *ibid.* Unde *aluminatæ*, pelles confectæ & *alutæ.* Servius, *Unde & aluta pellis alba per naturam.* Imò per alumen. Nam & *alutam* Latini *alumen* dixere. Sed & Aluminis genus eſt, quod inficit, ut galla, hinc fuſcis & obſcuris lanis coriiſque inficiendis legimus adhibitum, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum paſſim, inprimis pag.* 1166. Ex *Alumine Æs* factitium, aſſervatur in Muſæo Kircheriano Romæ. Vide Georgium *de Sepibus in Collegii Rom. S.J. Muſæo*, & ſuprà in voce *Æs.*

Alumna, epitheton Cereris, quòd frugum beneficio alantur homines, Martian. Capella *lib.* 1. ſive, ut alii volunt, quòd terra omnes nutriat. Orpheus *in hymnis*,

Γῆ μήτηρ πάντων, Δημήτηρ πλουτοδότειρα,
Terra mater omnium, Ceres cuncta ſubminiſtrans.

Auctor *Carminis ad Meſſalam*,

—— —— —— *Communis* Alumna
Omnibus injectâ tellus cumulavit arenâ.

Alyrumnæ, apud Jornandem *de Rebus Get. cap.* 24. *Reperit in populo ſuo quaſdam magas mulieres, quas patrio ſermone is ipſe* Alyrumnas *cognominat*: Magæ fuere apud Gothos; quo à nomine etiamnum Germani magas *Alrunas* vocant, à voce *Runa*, ut vult Ol. Wormius in *Monum. Danicis pag.* 514. 523 in *Literatura Runica cap.* 3. & in *Faſtis Danicis libr.* 1. *cap.* 1. & *libr.* 3. *cap.* 3. ubi *Runas* ait Danos literas ſuas, figurarum ductibus à cœteris aliis diſcrepantes, olim generatim vocaſſe; quarum quibuſdam, ad res geſtas conſignandas & ad ſcribendum; aliis ad Magicas incantationes ac præſtigias, Vett. uſos fuiſſe addit. Hinc verò *Ram Runer* literas iſtas. h. e. *Runas amaras* ſeu *acerbas*, utpote in perniciem aliorum plerunque earum abuſu cedente, dictas eſſe aſſerit: eos autem, qui iis erant inſtructi, quique Aſtronomiæ & Magiæ operam dabant, *Runer*; item *Adelruner*, quòd in re literaria cœteris præcellerent, eſſe appellatos, nomine ipſis quoque fœminis, harum rerum peritis, tributo: è quo vocem *Alruna*, *Alirumna* & *Aliorumna* effinxerint Scriptores, ſeu potiùs depravaverint. *Runarum* ſanè nomen literis omnibus Danicis attributum conſtat, quas quidem in oblongioribus baculis, *Spioldkeſſle* dictis. non atramento, pigmento aut colore illeviſſe, verùm cultellis incidiſſe, docet præter Fortunatum Saxo Grammaticus *lib.* 4. & Brynolfſus *Notis in Saxonem MSS.* apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque infrà, ubi de *Runicis Literis.*

Alytarcha, Græca vox Ἀλυτάρχης, *præſidens ad Spectacula, Sacerdos erat Antiochiæ, cujus officium ἀλυταρχία dicebatur*, Car. Macer *Hierolex.* Occurrit vox in *leg.* 2. *Cod. Theodoſ. de Equis Curul.* ubi *Alytarchæ* Varino Phavorino, Cujacio & Jacobo Gothofredo dicti ſunt, qui ludis, in honorem Deorum celebrari ſolitis, τοῖς ἀλύταις, h.e. μαστιγοφόροις præeſſent. Nam *Rhabdophoros* ſeu *Maſtigophoros* ab Elæis Ἀλύτας vocatos, ſcribit Auctor Etymologici. At Petrus Faber *Semeſtr. lib.* 1. *cap.* 18. ab ἀλύειν, quod eſt *lætari, exultare*, vocabuli originem arceſſit, vultque *Alytarchas* appellatos, quaſi publicæ voluptatis Arbitros ſeu *Tribunos voluptatum*, uti quoque appellabantur. Namque in ludis uſu veniebat, ut lætarentur, exultarent ac præ gaudio diſſolverentur ſpectatores, Vide Carolum du Freſne *Gloſſar.* Auctor Etymologici Ἀλυτάρχης ὁ τῆς ἐν τῷ ὀλυμπικῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἄρχων. In Syria Ludorum Præſidem Sacerdotem, ſic vocatum eſſe, notat Cujacius *Obſervat. lib.* 2. *cap.* 13. apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Vide eundem Cujacium ad *l.* 1. *Cod. de Offic. Com. Orient.*

Alzatrec, Mauritanis latrunculorum ludus eſt, ex articulo Arabico *al* & Græcâ voce Ζατρίκιον, quâ hac in gente recentiori ævo ludum hunc dictum eſſe, oſtendunt Eruditi. Græcis enim deberi hunc ludum nemo ampliùs ignorat; à quibus ad Perſas res ipſa cum nomine tranſiit, quibus *Xatreng* vel *Xatrang* hodieque ludus hic appellatur, Hiſpani *Axedres* vocant, voce à Mauritanis mutuatâ, qui voces penè innumerabiles è Græco & Latino in ſuam linguam traduxerunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1130. V. infrà in voce *Latrunculorum ludus*, item *Zatricium.*

Alzila, V. ſuprà *Aloë.*

A M.

Ama, Græcè ἄμη, Latinè *Batillus*, ſeu potiùs *Vatillum.* Duas autem res ἄμη ſignificabat, olim apud Græcos, & inſtrumentum foſſorium, cui ſimile eſt & illud quod ad ignem paratum eſt, & vas tenendæ aquæ aptum, ſicut planè & σκάφη & σκαφεῖον: nam σκάφη & ἄμη idem. Poſtea Græci, ut diſtinguerent ἄμην, quæ ad ignem miniſtrat, ab illa, quæ fodiendi eſt inſtrumentum, illam

πυράμην

πυρέμλω vocaverunt, hanc verò ſiverunt nomen habere, quod prius: donec lapſu temporis πυρέμμα etiam dici incepit illud inſtrumentum, quod propriè ἄμη dicebatur, nec igni ſerviebat, ſed fodiendæ terræ adhibebatur. Unde *ad Ariſtophanis* illud,

Ὡς τείχισ' ἄμας λαβόντες καὶ μοχλὸς καὶ χενίας

ἄμας, inquit Scholiaſtes. τὰς πυρέμμας, ἰργαλεῖα ἐπιτήδεια πρὸς ἀνορύττειν. ἄμη igitur foſſorium inſtrumentum: Polluci inter agricolarum σκεῦη, *lib.* 10. & Iſidoro, inter inſtrumenta hortorum; apud quem perperam eruditi nonnulli viri *amam* accipiunt inſtrumentum reſtinguendo incendio, cujus apud Jurecoſt. mentio. Gall. *Une pale de fer, ou un lochet.* ὄρυγα appellant quoque Græci: Latini *upupam* etiam, vel *opopam*, uti docet Salmaſius *ad Plauti locum in Captivis,* ubi de ſervo in lapidicinas dato, ait Comicus,

Nam ubi illò adveni, quaſi patriciis pueris aut monedulæ,
Aut anates aut coturnices — — —
Itidem hæc mihi advenienti upupa, qui me delectes, data eſt.

Quamvis *upupa* non ea quidem planè forma, nec idem inſtrumentum cum *ama*: Nam hæc ad terram fodiendam & latior, unde σκαφεῖον πλατύ exponitur à Grammaticis: illa ad eruendos lapides & acuta, & non malè referens upupæ caput cum roſtro, &c. *Hamas* verò, quarum in reſtinguendis incendiis uſus, quod concernit, ſunt illæ vaſa ampla, ad continendam aquam, quæ ſiphonibus inde hauriebatur & exprimebatur, ad ignem reſtinguendum: quam ob rem *ſiphones* & *hamas* junctim poſuit Plinius. Habebantur hæ aquâ plenæ & ſiphones juxta parati, in publico poſiti, unde *diſpoſitas hamas* dixit Juvenalis: quæ nempe cum aqua ſemper in publico ſtabant. Vide infrà in voce *Hama.* Adeoque hama vas aquarium & Græcis quoque ἄμη: ut ex Heſychio diſcimus & diminutivo ejus ἀμίς. Cato certè *de R. R. cap.* 135. hamas cum urnis & urceis nominat: & *amarum argentearum* ſingulis fere paginis mentio eſt, apud Anaſtaſium Bibliothec. inter ſcyphos, patenas, & calices; Vide imprimis cum in *Sylveſtro.* Papiæ *Amæ ſunt vaſa, in quibus ſacra oblatio continetur, ut vinum.* Quâ notione etiam diminut. *Amula* ſumitur, in *Ord.* Rom. alibique paſſim. Quare Dominic. Macer, *Ama* vel *Amula*, inquit *Italicè Ampollina, vas eſt ad uſum Altaris ſacrificii.* Addit frater ejus Carolus, *Urceolus, Græci Acratophorum vocant — è quo vocabulo Græci fortaſſe ἄναμα vocant vinum Sacrificio deſtinatum, q. in ama, id eſt, urceolo poſitum,* in *Hierolexico,* &c. Eſt inſuper apud recentiores, *Ama*, vas vinarium, & *Hama*, majus dolium vinarium, unde Germ. *Ahme.* Nec omittendum, quod circa ſignificatum *Hamæ*, quo inſtrumentum incendio ſedando adhiberi ſolitum diximus intelligi, obſervat Luc. Holſtenius *Notis ad Paſſion. SS. Perpetuæ & Felicitatis:* qui *Amas* non vult fuiſſe vaſa aquaria, ut Salmaſium docere vidimus, ſed falces grandiores ſeu ferramenta recurva, longiſſimis contis ſuffixa, qualia incendii compeſcendi aut extinguendi cauſâ paſſim in Gallia alibique conſpiciuntur: Quæ cauſa eſt, inquit, quòd *l.* 12. *Dig. de Inſtruct. leg. amas* & *harpagones* conjungit.

Amagabari, Vide ſuprà in voce *Almugavari.*

Amahaloth, Hebr. dicuntur *Pſalmi graduum & aſcenſionis*, qui viz. tum canebantur, cùm aſcendebantur quindecim Templi Salomonici gradus; quales fuere Pſalmi illi quindecim à Pſalmo 120. uſque ad 135. Vide Buxtorfium *in Lexic. Hebr.*

Amali, gens olim inter Gothos nobiliſſima, cujus meminit Jornandes *de Rebus Getic. Ordinant ſuper ſe Regem Alaricum, cui erat poſt* Amalos *ſecunda nobilitas.* Et paulo pòſt, *Quis namque de* Amalo *dubitaret, ſi vacaſſet eligere.* Sub finem, *Hucuſque Getarum origo &* Amalorum *nobilitas.* Vide quoque Senatorem *lib.* 4. *Epiſt.* 39. *lib.* 5. *Epiſt.* 43. *lib.* 8. *Epiſt.* 9. *lib.* 9. *Epiſt.* 1. & 25. *lib.* 10. *Epiſt.* 2. *lib.* 12. *Epiſt.* 1. & 13. Atque inde fluxere nomina *Amalaburge*, *Amalafredæ*, *Amalarici*, *Amalaſuintæ*, & ſimilia Principum virorum fœminarumque, in hac celebri gente, apud Jornandem aliosque, qui de Rebus Gothicis ſcripſere, ut docet Car. du Freſne *Gloſſ.*

Amantes, Græcè Ἀμάντινοι, pop. Illyrici, originem trahentes à Phocicis Abantibus. Eorum meminit Callimachus,

Οἱ καὶ Ἀμαντίνην ᾤκισαν Ὠρικίην,
Qui & Amantinam incolebant Oriciam.

apud Salmaſium *ad Solinum, pag.* 378.

Amanus, pars Tauri montis, ad Euphratem & Melitenen pertingens, ubi Commagene Cappadociæ adjacet, Strab. *lib.* 11. V. Salmaſium *ibid. pag.* 630. in voce *Amana.*

Amaracus, ut & Iris, *herbæ ſunt, quarum ſuccus, id eſt, oleum, per ſe unguentum faciunt, quibus pauca & alia alii miſcent*, Plin. *lib.* 13. *cap.* 1. Cyzicena autem inprimis commendata Veteribus. Hinc *Amaracinum unguentum*, de cujus conficiendi ratione, Vide Theophraſtum & Dioſcoridem ubi de *Amaraco* & Salmaſium *d. l. pag.* 466. & 468.

Amarantus, Plinio auctore, *ſpica purpurea eſt veriùs, quàm flos aliquis & ipſe ſine odore. Mirum in eo, gaudere decerpi & lætiùs renaſci. Provenit Auguſto menſe, durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus aſſervatur. Mirumque, poſtquam defecere flores cuncti, madefactus aquâ reviviſcit & hybernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine eſt, quia non marceſcat. In nomine & cyani color, item elichryſi. Omnes autem hi flores non fuere in uſu Alexandri Magni ætate — manifeſtum eſt poſtea placuiſſe. A Græcis tamen repertos quis dubites: non aliter Italiâ uſurpante nomina illorum? &c. lib.* 21. *cap.* 8. Eum ſic deſcribit Franc. Pomey: *Flos eſt* Amarantus, *minimè flos; cum nec turgeſcat in calycem, nec dehiſcat in florem, nec in folia explicetur, nec certam induat, ſed in quamvis paſſim figuram temerè luxuriet. Criſtam citiùs dixeris herbeſcentem & ſativam, innumeris contextam filis ſaturatæ purpuræ, multifariè coëuntibus; at politè adeò nitentem ſplendidamque, ut ſegmentum bombycinum heteromalli cramefini potiùs intueri te credas, quàm florem, quin etiam tum coloris fulgore, tum nitore ſtaminum, heteromallum vinci & obſcurari, ex quo cognomen ei vulgò factum eſt,* HETEROMALLI VICTOR FLOS. Gall. *Paſſe velours.* De ordine Equeſtri, cui ab hoc flore nomen, inſtituto à Chriſtina Regina Succiæ, conſule modernos Scriptores.

Amariaci, perperam Ptolomæo dicuntur, qui *Anariaci* aliis, populi Mediæ. Meminit eorum Solinus *cap.* 48. *A Caſpiis ad Orientem verſùs eſt locus, quod Direum appellatur, cujus ubertati non eſt, quod uſpiam comparari queat. Hunc circumſident Tapyri*, Anariaci, *Hyrcani.* Ad quem Vide Salmaſium *pagina* 983.

Amartigenia, Græcè Ἁμαρτιγένεια, id eſt, *Peccati ortus*, ſeu generatio; nomen libri, quem ſcripſit inter alios Prudentius Poëta Chriſtianus. Vincentius Bellovac. *Compoſuit & libellos, quos Græca appellatione prætitulavit, Apotheoſis, Pſychomachia,* Amartigenia, *id eſt, de divinitate, Animarum pugnâ, de origine peccatorum.* Dominic. Macer *Hierol.*

Amarum, in coloribus, idem quod *auſterum, plenum, ſaturum,* &c. Sic πικρὸν Græcis in tinctura vel colore, quod valdè coloratum eſt. Epiphanius de Smaragdo, Καὶ ὁ μὲν Νερωνιανὸς πικρός ἐστι τῷ εἴδει σφόδρα χλωρίζων, *Et Neronianus quidem* amarus, *aſpectu, vehementer viridis*, h. e. auſtetus colore & viriditate acerbâ. Similiter Plutarchus, *Vitâ Sullæ*, Πικρὰν καὶ ἄκρατον γλαυκότητα, de Sullæ oculis, dixit *meram & amaram glaucitatem*: Τήν δὲ τῶν ὀμμάτων γλαυκότητα δεινῶς καὶ πικρὰν καὶ ἄκρατον οὖσαν ἡ χρόα τοῦ προσώπου φοβερωτέραν ἐποίει προσορᾶν. &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 201. ubi Iſidorum, de viridi colore propriè *amarum* dici aſſerentem, refellit.

Amaſtris, Dionyſii Tyranni Heracleæ uxor, ſoror Darii, quem Alexander M. devicit, urbem cognominem ex quatuor pagis compoſuit, Strab. de qua vide in *Amaſtris.*

Amatiſſa, vulgò *l'Amaſſe*, fluvius Galliæ, inter eos qui Turonicum pagum à Meridie alluunt, Hadrianus Valeſius *Notit. Gall.*

Amazenes, ſeu *Mazenes*, Oaractæ Inſul. Regulus, Mithropaſtem ex Ogyride Inſ. deſertâ, ad ſe confugientem, benignè excepit, & dux navigationis uſque ad Suſa Macedonibus, cum Nearcho, eò profectus eſt. Arrianus, Καὶ ὁ ὕπαρχος τῆς νήσου Μαζήνης συνέπλει αὐτοῖσι μέχρι Σούσων, ἐθελοντὴς ἡγεμὼν τοῦ πλόου. Macedones verò Oaractam Inſulam, ad quam Alexandri naves appulerant, hujus nomine memoriæ ergò appellarunt. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 1180.

Amazonia, dicta à Commodo Imperat. Martia, concubina ejus famoſa, quâ literas ſignaſſe legitur apud Iulium Capitolinum in *Clodio Albino*, imagine ejus in ſignatorio ſuo annulo inſculptâ: *Habebis præterea dandi ſtipendii — liberam poteſtatem: quin & ſuper hoc ad Procuratores meos literas miſi, quas ipſo ſignatas accipies ſigno* Amazoniæ: *& quum opus fuerit, Rationalibus dabis, ne te non audiant, &c.* Sic autem appellavit eam, quòd illam pictam in Amazone maximè diligeret: unde & ipſe *Amazonico* habitu in arenam deſcendit atque inter varia cognomina, duo hæc unicè amavit ac conſtanter retinuit, *Exuperatorii* & *Amazonii*, cum alia ſubinde mutaret ac deponeret. Dio, Αὐτὸς μὲν γὰρ ἄλλοτε ἄλλα μετελάμβανε τῶν ὀνομάτων. Τὸ δὲ Ἀμαζόνιος καὶ τὸ Ὑπεραίροντος πάγιον ἑαυτοῦ ἦγε, ὡς καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πάντας ἀνθρώπους καθ' ὑπερβολὴν νικῶν. Atque titulus hic videtur Salmaſio intelligi apud Ælium Lampridium in *Commodo*, nomine *effœminati*: *Coloſſi autem caput demſit, quòd Neronis eſſet ac ſuum impoſuit: & titulum more ſolito ſubſcripſit, ita ut illum gladiatorium & effœminatum non prætermitteret.* Ubi fortè per *gladiatorium* intelligit *Exuperatorii* cognomen, per *effœminatum* verò *Amazonii*, quo ex amore concubinæ ſuæ vocari volebat. Sed & cùm menſium nomina mutaſſet idem, Januarium Ἀμαζόνιον, id eſt, A*mazonium* appellavit, uti diſcimus ex eodem Dione, & Decembrem Ὑπεραίροντα, id eſt, *Exſuperatorium*, contra quam Lampridius habet, qui Novembrem *Exuperatorium*. Decembrem autem *Amazonium* fuiſſe dictum, ait: *Menſes quoque in honorem ejus pro Auguſto Commodum, pro Septembri Herculeum, pro Octobri Invictum, pro Novembri Exuperatorium, pro Decembri* Amazonium, *ex ſigno ipſius, adulatores vocabant.* Amazonius *autem vocatus eſt ex amore concubinæ ſuæ Martiæ*, &c. Vide Salmaſium *Not. ad loc.*

Amazonicus, inter Tauri montis epitheta, à gente *Amazonum* ei inditum: ſicut idem *Moſchicus, Coraxius, Caſpius & Hyrcanus*

Hyrcanus à ſimili cauſa dictus eſt. Habet autem Paryadres mons (quod & ipſum Tauri cognomen) à dextra montem Hyrcanum & Caſpium, à læva Moſchicum, *Amazonicum* & Coraxicum, V. Ptolemæum *in 3. Aſiæ Tab.* & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 788.

Amazonius Menſis, dictus eſt ab adulatoribus Commodi Imp. December, ex ſigno ipſius & amore concubinæ Martiæ, quam *pictam in Amazone* diligebat: imò propter quam & ipſe Amazonico habitu in arenam Romanam procedere voluit. Iidem, in honorem Imper. pro Auguſto *Commodum*, pro Septembri *Herculem*, pro Octobri *Invictum*, pro Novembri *Exuperatorium* dixere, Ælius Lampridius *in vita Commodi.*

Ambacia, adde: Veterrimum eſt caſtrum, quod Ludovicus Nublæus Ambacienſis, ab *ambientibus aquis* dictum eſſe exiſtimat: Eſt enim poſita ad confluentes Amatiſſæ (*Amaſſe* & Ligeris. Valeſius verò amniculum hunc *Ambaam* olim dictum, qui loco nomen ſuum dederit, putat. Primus omnium ejus meminit Sulpicius Severus *de Vita S. Martini ante ann.* 1260. Gregorius Tur. *de mirac. Martini lib.2.* vocat *vicum Ambacienſem*, ubi tum pontem navalem Romani operis fuiſſe refert. Geſta Conſulum Andegavenſium, tres uno tempore Optimates, in *Ambacienſi caſtro* fuiſſe docent, Sulpicium dominum turris lapideæ, Fulcojum de Torinnejo, dominum domus validæ, quæ ab ipſo *Mota Fulcoji* dicebatur, & Arnulfum filium Leonii de Magduno, cuſtodem domus Conſulis Andegavenſis Fulconis Rechin, quæ *Domicilium* vocabatur. Ibidem *Ambacia* quidem oppidum, *Ambaciacum*, turris autem lapidea Sulpicii Calvomontenſis, apud eam, nunc turris, ſæpius arx nuncupatur; etiam locus qui *vetus Roma* tùm dicebatur, infra urbem fuiſſe memoratur ibidem. Geſta Dominorum Ambacenſium, nunc *Ambaſiam*, nunc *Ambaquis* vocant, velut ab *ambientibus aquis*; vel ab *ambabus aquis*, i. à duobus fluviis, Hadr. Valeſius *Notit. Gall.* V. etiam *Ambaſia.*

Ambacti, apud Cæſarem *de bello Gall.* ubi de Equitibus Galliæ agit, *Eorum*, inquit, *ut unusquisque eſt genere copiiſque ampliſſimus, ita plurimos circum ſe* ambactos *clienteſque habet*: Clientes ſunt ſeu ſervi conductitii. Vox Gallica vetus, Feſtus: *Ambactus, Ennio, linguâ Gallicâ ſervus dicitur.* Gloſſar. *Ambactus*, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος. Remanetque etiamnum in Germania & Belgio vocabuli veſtigium: In Civitatibus enim Flandricis paſſim aliiſq; nonnullis, *Ambachten* ejuſmodi corpora dicuntur, quæ unum ſibi legunt, cujus auctoritatem perinde atq; capitis ſui venerantur. Unde & ii *Ambachten heeren* Belgico idiomate, *Ambactorum* quaſi *Dynaſtæ* intelliguntur aut certè viri tales, penès quos ſit rerum ſumma & in coloniis territoriiſque dominatus. Regiones ipſæ in *Ambactias* diſtribuuntur: unde pro, *in Comitatu Engelberti*, aliquando in Diplomatibus legere eſt, in *Engelbrechtes Ambachte, vel Ambechte*, ut teſtatur Freherus *Orig. Palatin. lib.1.* Apud Kilianum, *Ambacht, eſt officium, præfectura, juriſdictio civitatis*. Lexicon Germanicum vetus apud Lipſium *lib.3. Epiſt. 44. Ambachtmann, miniſtri.* Quam vocem Somnerus à Saxonico *embehtmann*, miniſter & *embeahtian*, miniſtrare, deducit. At Salmaſius *libro de Uſuris* nequaquam vocem eſſe Gallicam contendit, hæcque Feſto addita eſſe, ab illius Abbreviatore & in Cod. MS. haberi poſt hæc Feſti verba: *Am præpoſitio loquelaris ſignificat circum, unde ſuprà ſervus ambactus, id eſt, circumactus, dicitur. V.* Eundem *ad Hiſtor. Aug.* Pithœum *Adverſar. lib.1. cap.8.* Pontanum *in Gloſſ.* Turnebum in *Adverſar.* Cluverium *Germ. Antiq. lib. 1. cap.8. & 13.* Carolum du Freſne *Gloſſ.* & infrà *Ambaſcia.*

Ambar, V. infrà *Ambarum.*

Ambarvale Carmen, apud Fl. Vopiſcum, *in Divo Aureliano, Veteranis manibus libros evolvite, Fata Reip. quæ ſunt æterna, perquirite; patrimis matrimiſque pueris carmen indicite*: dictum eſt quod in *Ambarvalibus* canebatur, apud Rom. cum quo feſto minimè confundendum eſt Amburbium, de quo apud eundem paulo pòſt. Apertè enim Servius ambo diſtinguit, *ad Eclog. 3. Virgil. Dicitur hoc ſacrificium ambarvale, quòd arva ambiat victima: ſicut Amburbale, vel Amburbium, quo urbem circumit & ambit victima.* Idem *ad verſum,*

Terq; novas circum felix eat hoſtia fruges.

Dicit, ait, *ambarvale Sacrificium: quod ſæpe de porca fœcunda & gravida fieri conſueverat.* Quæ ſacrificia erant annua & pro frugibus fiebant, ac circum fruges hoſtia ducebatur; de quibus *Ambarvalibus* capiendus eſt Tibullus *lib.2. Eleg.1.*

Quiſquis adeſt, faveat: fruges luſtramus & agros,
Ritus ut à priſco traditus extat avo.

Nempe *ſacrificium Ambarvale* intelligit, quo fruges & arva luſtrabantur: quod non animadverſum in magnum errorem impulit doctiſſimum Virum, qui apud Poëtam hunc *ead. Eleg.* corrigit:

Tunc nitidus plenis confiſus ruſticus areis,
Ingerat ardenti grandia ligna foco.

Ibi ſc. *plenis areis* corrigit pro *plenis agris*; atqui Tibullus ibidem *Ambarvale ſacrum* exequitur. *Tunc*, id eſt, cùm fiunt ſacra pro frugibus, confiſus ruſticus plenis agris, id eſt, novis frugibus plenis & magnam ſpem præ ſe ferentibus, foco magnam lignorum copiam ingerit, &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum l. c.*

Ambarum ſeu *Ambar*, Græcis ſimiliter Ἄμβαρ teſte Aëtio, Gall. *Ambre.* Ital. *Ambracane*, odoramenti genus: *Revulſoque ſarcophagi operculo mirificè Virtutis ambare ſuaviter redolentis Viri ſuciem demonſtrans*, in *Actis* S. Sebaſtiani Martyr. apud Carolum Macrum *in Hierolex.* Alkazuinio Scriptori Arabi eſt ſtercus *bovis aquæ* ſeu marini, qui è mari in terram aſcendit, ut fruges depaſcatur, id eſt, phocæ, quæ mugitu, maxillâ ſuperiore & naribus, bovem aut vitulum refert. Nempe phocæ creduntur *ambarum* primò devorare, deinde egerere. Unde Pandectarius, *Azel eſt nomen piſcis magni devorantis ambarum.* Ex his Serapionis *cap. 196. Mala eſt & illa* ambra, *quam devorant quidam piſces magni — qui cùm deglutiant eam, occiduntur ab ea, & natant ſuper aquas mortui, quos videntes homines de Gingios* (Zingitani) *projiciunt ſuper eos uncos ferreos extrahuntque ipſos de mari & extrahunt ambram de ventre eorum.* Alii verò *Ambarum* volunt ejici à ceto cognomine. Damir, *Et bellua, quæ illud vorat, vocatur Ambar.* Leo Afric. *lib.9.* Ambarum *à piſce* ambaro *ejici multi volunt.* Piſcem autem hunc aut balænam eſſe dicunt, aut cetum illi mole parem. Hinc Paulus Venetus *lib. 3. cap.39.* ubi de Inſ. Madagaſcaria: *In mari*, inquit, *cete grandia capiuntur, ex quibus* ambarum *colligitur.* Et Scaliger *Exercit.* 104. §. 10. *In Mauritanorum libris hoc inveni, ambar ab incolis Marocci & Fez balænam dici.* Etiam in Evangeliis Æthiopicis Matth. *cap.12. verſ.* 14. ita vocatur *cetus qui devoravit Jonam.* Sed obſtat, quòd ſcuta fiunt ex pelle *ambar*, teſte Damire; balænis autem cetiſque corium mollius eſt, quàm ut ad ſcuta queat adhiberi. Itaque hoc phocæ convenit magis, de qua ſic Oppianus *Halieutic. lib. 5.*

Φώκη δ' οὐκ ἄγκιστρα πιλήσεται, οὔτε τις αἰχμὴ
Τρίγλωχιν, ἥ τ' ἄλλοις κήτεσι δέρματος. ἔξοχα γάρ μιν
Ῥινὸς ὑπὲρ μελέων περὶ λάχνη, ἔξοχα ἱερός.
Hiſpida fallaci phoca haud retinetur ab hamo,
Nec trifidæ corpus violatur cuſpidis ictu,
Nam prædura cutis valida obtegit undique membra.

Sed ſive à majore ceto dicas, aut à phoca, ſumi *ambarum*, aut etiam à piſciculo, quod Aſſaphius his verbis aſſerit; *In mari eſt animalculum, quod propter odoris fragrantiam illud expetis. Sed eſt ipſi venenum lethiferum: Et mare cadaver ejicit &* ambarum *educitur è ventre ejus*; Res Avicennæ meritò ſuſpecta eſt, qui poſtquam rejecit, ut parùm probabile, quòd ambarum alii ſpumam maris; alii ſtercus animalis, eſſe aſſerunt, addit: *Sed quendam audivi, qui ut rem certam aſſeverabat, ſe Iuvenem olim maria frequentaſſe — & cùm, inquit, ad loca maris quædam deveniſſem, quæ ibi vocant mare Germanicum, circa diem orientem me contuli — ad littus maris. Et cùm mare verſùs litora fluctuaret, ambari fruſta variis reperimus, & diverſorum colorum, quæ omnia illius erant, qui primus occupabat —— Accidit autem id ſemper, per certa temporum intervalla.* In quibus verbis conſtat agi de mari Balthico, in Æſtiis, circa Dantiſcum & Regiomontium, ubi ſuccinum quandoque in littora fluctus propellunt; ita ut abſque ullo labore poſſit à quovis colligi. Et quidem, quamvis & alibi proveniat ambarum ſeu ſuccinum, Germanici tamen ea eſt copia & nobilitas, ut aliorum famam facilè obſcuret: unde è Vett. ſunt, qui, præter Germanicum, ſuccinum aliud nullum agnoſcant, Tacitus *de morib. Germanor.* & Caſſiodorus *Var. lib.5. Epiſt.2.* Veriſimile verò eſt, olim in Balthici maris inſulis & peninſulis hoc bitumen exſudaſſe. Ita enim Vett. multi, inter quos Diodorus Siculus, *Galliæ* nomine tam latè ſumto, ut etiam Germaniam complectatur: *Ex adverſo Scythiæ, quæ ſupra Galliam, inſula in Oceano eſt Baſilia dicta, in quam, quod electrum vocant, fluctus abunde ejicit.* Et multò antè *Pytheas, à Guttonibus* (ſeu *Gothis*) *Germaniæ gente, æſtuarium accoli ſcripſerat, Mentonomon nomine ſtadiorum ſex millium, ab hoc diei navigatione inſulam eſſe Abalam* (*Baſiliam* legit Cluverius & cum Suecorum Scandinavia eandem facit) *Illò verò fluctibus advehi & eſſe concreti maris purgamentum. Incolas pro ligno ad ignem uti eo, proximiſque Teutonibus vendere. Huic & Timæus credidit, ſed inſulam Baltiam vocavit*; ut alia omittam, de quibus omnibus Plinium vide *lib. 37. cap.2.* &c. Sed hac de re V. plura infrà, ubi de *Electro* & *Succino*, ut & apud Sam. Bochartum *Hierozoïci Part. poſter. lib. VI. cap. 15.* Galli *Ambarum* hoc Boruſſiacum, cujus collectio ad Electorem Brandeburgicum ſpectat, vocant, *Ambre jaune*, neque quidquam aliud eſt, teſte Joh. Baptiſta Tavernier, quàm ſpecies quædam gummi, quod in mari congelaſcit & ſæpenumero animalcula aliaque gelu ſuo comprehenſa continet. Ejus in Sinenſibus uſus eſt non exiguus, inprimis cùm Imperator convivio Proceres excipit. Tum enim inter pompæ epularis præcipua fercula *ambarum* eſt, cujus varia fruſta in ignem conjecta odorem fundunt naribus non ingratum, atque inſuper ignem, quem magnopere venerantur, reddit luculentiorem. Petunt autem ambarum Sinenſes Bataviâ, Metropoli Hollandorum in India Orientali, &c. Præter hanc ambram aliud *ambari* genus eſt, quod *griſeum*, Gall. *Ambre gris* vocatur, quod quomodo & ubi generetur, obſcurum eſt. In Orientalibus tamen Maribus illud naſci, veroſimile eſt, quamvis ejus aliquid nonnunquam etiam in littoribus Europæis, Britannico inprimis, reperiatur. Maxima illius

illius copia in littore eſt prope Melindam, inprimis in fluviorum & præcipuè ejus, qui *Rio di Sena* appellatur, oſtiis, &c. Plura de eo; V. apud præfatum Tavernier *Itinerar. Parte II. lib.* 2. *cap.* 23.

Ambaſcia, recentioribus Latinis idem, quod priùs *Ambactia* vel *Ambaxia*, ſervitium vel opera mercede conducta: uti *aſcellam* iidem pro *axilla* dixere. In *LL.* Burgund. *Quicunque aſinum alienum extra Domini voluntatem præſumpſerit aut per unum diem aut duos in* ambaſcia *ſua, jubemus, ut & ipſum & alium talem ei, cujus aſinus eſt, conſignet.* Ab *Ambactus*, quo nomine Vett. Latini denotarunt ſervum mercenarium, qui hac & illac circumagitur: *ambagere* enim vetus verbum, pro circumagere, ut *ambire*, pro circumire. Gr. ὁ περίφερτος, ὁ περιθέμενος: aliter quoque *Ambaxus*. Feſtus, *Ambaxi, qui circumeunt & catervatim.* Hinc itaque *Ambaſciator*, Hiſpanis *Ambaxator*, pro Legato, id eſt, famulo ſeu cliente, cui Legati onus inponitur, aut cui res quæpiam mandatur perferenda, ut placet Scaligero, Salmaſio *ad Hiſtoriam Aug.* Wlcanio, Spelmanno, aliis Lindenbrogius tamen à Germ. *ambaht, i. opera*, vocis originem derivat, cui ſubſcribunt Paulus Merula & Wendelinus: ita, ut *Ambaſciator* is ſit, qui operas ſuas locat ad obeundam legationem, quod certè quidam perhonorificâ Legatorum negotiatione indignum cenſent. V. præter *Origines Francic. & Italicas* Ægidii Menagii, Albertum Achariſium, qui ab *ambulare*, in *Vocabular. Ital.* Alios, qui ab Hebræo etymon arceſſunt. Ita ergo *Ambaſcia* idem eſt quod juſſio, ſeu munus alicui commendatum, Gall. *Commiſſion*: *Ambaſciare*, legationem obire ſeu potiùs nomine alterius quidpiam efferre, nuntiare, referre: *Ambaſciatum*, apud Hincmarum *Epiſt.* 13. *ad Ludovic III. Reg.* Legati rerum à ſe actarum relatio; in *Capitulari* verò de Villis c. 16. Legatio ipſa &c. Sed & *Ambaſciare* dicebantur Proceres, qui ab Epiſcopis aut Abbatibus interponebantur, ad donationem aliquam pro ſuis Eccleſiis ab Impp. aut Regibus impetrandam. Has enim donationes *ambaſciaſſe*, id eſt, ſuo interventu obtinuiſſe, ii dicebantur, eoque nomine Chartis ſubſcribebant, in quibus ſemper mentio fiebat, has donationes ad illorum preces factas fuiſſe. *Charta* Caroli C. A.C. 877. apud Miræum *in Donat. Belg.* *Signum Caroli glorioſiſſ. Imp. Aug. Domina Richildis Imperatrix ambaſciavit.* Alia Carlomanni R. Fr. pridie Non. Mart. ann. 5. Regni, Indict. I. *Actum apud Trupchiacum villam — Theodoricus & Ancharius Comites ambaſciaverunt*; alibique paſſim: pro quo Aelfryth Regina, Eadgari Anglorum Regis uxor, in ſubſcriptione, quæ extat apud Seldenum *ad Eadmerum pag.* 119. videtur uſurpaſſe vocem *Legatio: Ego Ælfryth legitima præfati Regis conjux, meâ legatione Monachos eodem loco, Rege annuente, conſtituens, crucem impreſſi.* Nam *legatio* idem eſt quod *ambaſcia*, &c. V. plura hanc in rem apud Car du Freſne & Henr. Spelmannum in *Gloſſar.*

Ambaſciator, in Synodo CPolit. *V. pag* 14. apud Lindenbrogium, *Paulus Dei miſericordiâ Diaconus &* Ambaſciator *Monaſterii. Et pag.* 16. *Thomas Dei miſericordiâ Presbyter montis Sinai & Ambaſciator*, eſt qui juſſa ſuperioris defert ac capeſſit. A voce *Ambaſcia*, cujus meminit *tit.* 1. §. 3. *LL. Salicarum, Si in Dominica* Ambaſcia *fuerit occupatus*; in editione. Baſil. ubi alia editio habet, *ſi in juſſione Regis fuerit occupatus* &c. V. Suprà. Hodie *Ambaſciatores*, Gall. *Ambaſſadeurs*, propriè dicuntur Legati primi ordinis, *Charactere*, ut vocant, *repræſentativo* inſtructi: quales ſunt, qui ſtrictè dicuntur, *Legati, Nuntii Internuncii* item *Ambaſciatores*, tam *Ordinarii*, quam *Extraordinarii*. Quæ diſtinctio à 200. demum annis invaluit: cùm antea omnes *Ambaſciatores*, re apud Principem, ad quem miſſi erant, confectâ, domum redirent. Ab eo verò tempore, *Ordinarii* dici cœperunt, qui in exteri cujusdam Principis Aula perpetuò manere ſolent, tum commercio concordiæque conſervandæ; tum explorandis conſiliis & arcanis illius Principis. *Extraordinarii* v. appellantur, qui unius alicujus negotii cauſâ mitti aliquò ſolent: Quamvis *Ordinariis* ſæpiſſimè hic titulus, majoris ſplendoris ergò, ſuperaddatur. His inferiores ſunt *Plenipotentiarii, Commiſſarii, Miſſi, Reſidentes, Agentes, Deputati* &c. de quorum omnium juribus, officio, nævis, præmiis, pœnis &c. Vide accuratè agentem Vicquefortium *in lib.* cui tit. *Memoires touchant les Ambaſſadeurs, & les Miniſtres Publics, à Cologne* 1679.

Amberta, vulgò *Ambierte*, memoratur ab Agapeto Pontif. qui A.C. 948. Romæ ſedere cœpit, inter loca Cluniaco ſubjecta. In Æduis eſt, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Carus locus.*

Ambianum, adde: *Ambianos* Cæſar inter Belgas, qui contra populum Rom. conjuraverant, numerat & 10. m. armata ad bellum pollicitos eſſe ait, eosque inter Bellovacos ac Nervios ponit, ac utrisque facit finitimos; ſicut ſunt hodieque, Bellovacos inter & Cameracenſes ſive Nervios ſiti. Eisdem ad Aleſiam obſidione Rom. liberandam, à Principibus Galliæ imperata eſſe 5. m. hominum tradit, vulgò *les Amienois.* In Not. Imp. *Equites cataphractarii Ambianenſes*, in vexillationibus Comitatenſibus numerantur, ut & in vet. inſcr. apud Goltzium. Plinius *lib.* 5. *cap. ultimo*, qui agros Galatiæ in Phrygia inſedere Gallorum, Toliſtobios & Votuos & *Ambianos* vocari, ſcribit, &c. V. infrà Caput eorum *Samarobriva Ambianorum* ab incolis olim vocata eſt, circa quam cum tribus legionibus hyemavit Cæſar, ſecum habens Trebatium JCtum, ad quem Cicero ſcribens & jocans ait, *Una mehercule collocutio noſtra pluris erit quàm omnes Samarobrivæ.* Item, *ô caſtra præclara! Quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrivam miſiſſem.* Claudio Ptolomæo Σαμαρόβριγα; in tabula Peuting. *Samarobriva* prope Teuceram *Tieure*, qui vicus eſt ad flumen Alteiam. Sic autem dicta eſt veteri Belgarum linguâ, quaſi *Samari* aut *Samaræ pons*; hodieque enim apud eam pontes ſunt ad Samarum, qui recentioribus *Somena Sumina* ac *Somena* dicitur. Eadem *civitas Ambianenſium* vocatur Sulpicio Severo *de Vita S. Martini lib.* 1. ac in vett. Notitiis, inter 12. provinciæ Belgicæ civitates vix 10. obtinet locum, etiam civitati Sylvanectum poſtpoſita: ſed in recentioribus octavo eſt, Noviomago, Sylvanectis, Bellovacis Laudunoque prælata: Roriconi Chlodionis Meroveique Regia dicitur. In Codicis Theodoſ. *lib.* 8. Valentinianus, Valens & Gratianus Auguſti reſcribunt *Ambianis*, (nomine gentis, quod veteri depoſito urbs aſſumſit, more multarum Galliæ civitatum) qua in urbe Gratianus à patre ſuo Valentiniano Auguſtus, conſentiente exercitu, fuerat appellatus. Ex 8. in Gallia fabricis, ultima *Ambianenſis ſpatharia ac ſcutaria*, fuiſſe legitur: eſtque etiam hoc tempore celebre in ea armamentarium, in quo arma tormentaque bellica fabricantur ac ſervantur. Lati ſunt populi hujus fines, inter Caletos ac Morinos. Nam & pagus Pontivus, Suminam inter ac Altejam flum. Comitivæ titulo inſignis, & aliqua portio Comitatus Atrebatici, *Ambianorum* finibus ac diœceſi hodieque continentur, nec non pagus Vinemacus *le Vimeu*, inter Auciam & Suminam fluvios jacens, ut & ager inter Altejam & Quantiam. Nam Monaſteriolum ad Quantiam ad Ambianos quoque pertinet & cuncta ab Aucia flum. usque ad Quantiam. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Loca Ambianorum.

Abbatisvilla.	Leuconaus, ſeu opp. S. Walarici.
Cadocum *Cayeu.*	Monaſteriolum.
Corbeja.	Pinquiniacum.
Corocotinum *Crotoy.*	Pons Remigii.
Duroicoregum *Rue S. Eſprit.*	Pontes *Pont Aſſelane.*

Ambiliates, adde: Hos unus memorat Cæſar *lib.* 3. cùm ait: *Socios ſibi ad id bellum Oſiſmios, Lexobios, Namnetes,* Ambiliates, *Diablintes adſciſcunt.* De Venetis, Unellis ac Curioſolitibus loquitur. Poſiti ſunt inter Briocenſes Maclovienſesque, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Ambitio, apud Solinum *cap.* 22. ubi de Britannia, *Navigant autem vimineis alveis, quos circumdant* ambitione *tergorum bubulorum*: eſt ἡ περιβολή. Uti apud Tertullianum *de Pallio, Cùm latioris purpuræ* ambitio *& Galatici ruboris ſuperjectio Saturnum commendat:* Ubi *ambitio latioris purpuræ*, eſt laticlavi tunica, quâ corpus ambitur, *ut Galatici ruboris ſuperjectio*, pallium coccineum, humeris injici ſolitum. Idem nempe quod ἀμφίασμα. Aliàs quid *ambitio* ſignificet, notum. Unde *Ambitioſum*, quod idem Solinus alibi *neceſſario* contradiſtinguit & *pretioſum* ac *carum* intelligit. Quæ enim pretioſa ac magis rara ſunt, ea *ambitio* conſectari ſolet Græci tamen medii ævi τὸ ἀναγκαῖον, i. *neceſſarium*, pro caro & pretioſo uſurparunt, ut ἀναγκαῖοι λίθοι, *lapides pretioſi*, & ἀναγκαῖος σμάραγδος, *pretioſus ſmaragdus* Eò quòd, quæ nobis neceſſaria ſunt & ſine quibus eſſe non poſſumus, meritò magni habenda &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 246 & 259.

Ambitus Muralis, idem cum *Sepe Murali*, quod vide.

Ambituti, pop. Phrygiæ, de quibus Solinus, *cap.* 41. *Galatiam primis ſeculis priſcæ Gallorum gentes occupaverunt Toliſtobogi, Veturi &* Ambituti: *quæ vocabula adhuc permanent; quamvis Galatia inde dicta ſit, ipſo ſonat nomine.* Ubi notat Salmaſius negligentiam Auctoris, quòd in populis Gallorum ex Plinio recenſendis, à quibus appellata Galatia eſt, eos tantùm numerat, qui partem Phrygiæ occuparunt. Nam *Trocmi* Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem inſederunt; *Tectoſages*, partem Cappadociæ uberrimam tenuerunt; ac *Toliſtobogi*, cum *Veturis* & *Ambitutis* Phrygiam. Alii tamen Auctores fere omnes tres tantùm veluti præcipuas gentes Gallorum nominant, quæ in Aſiam transmigraverint, *Toliſtobogos, Trocmos & Tectoſages.* V. eum *ad Solinum p.* 877. & infrà *in Galatia.*

Ambla, Gall. *Amble*, Vegetio *Ambulatura*, vox Latina & ex Latinorum conſuetudine facta eſt: uti *reſona*, pro reſonatione, à reſono; *cura*, pro curatione vel curatura, à curo &c. Vegetius *lib.* 4 *cap.* 6. *Inter colatorios enim & eos, quos guttonarios vulgus appellat*; ambulatura *enim eorum media eſt.* Mollem ſignificat ac delicatum aſturconum greſſum. Græcis χάλασμα dictum; quæ vox non tantùm illam curſus ſpeciem notat, quem Galli *trottum* vocant: Sed & mollem illam & ad delicias compoſitam vecturam, qualem exhibent, cum magna ſedentium commoditate ac voluptate, tolutarii vel Aſturcones. Heſychius hinc, χάλασμα interpretatur, βαδίζειν ἵππον καὶ εἶδος δρόμου: nam Græci βαδίζειν per excellentiam dixere de hoc molli aſturconum greſſu. Quemadmodum *ambulare* Latini. Unde prædictus Vegetius alibi de iisdem, *Non enim circulis*, inquit, *aut ponderibus prægravant, ut ſoluti ambulare condiſcant.* Plautus *tolutim badiſſare* dixit: Suidas χαλαπάζειν, ἁβρῶς βαδίζειν: Sed & βαδίζειν, ut dictum, ſimpliciter & abſolutè. Ad hunc tolutariorum greſſum, quòd proximè accedere

deret curſus tripedariorum equorum, ideò κάλων & καλωπίζειν etiam illum deſignabat. Quamvis enim tripedarius & ipſe tolutim incedens, cum tortura & ſuccuſſatione ſeſſoris id faciat, ſenſim tamen ad levitatem & mollitiem vecturæ, qualis in aſturconibus eſt, edomabatur. Qua in re Parthi olim exercitati, qui hujusmodi trepidiarios ſeu tripedarios ſumere ſolebant, quos condocefacerent aſturconum modo blandè molliterq; vehere, greſſuque ſpiſſo & minuto ſedentem erigere & mollicula grataque ſuccuſſione commovere: quâ arte poſtquam edocti erant, mediam quandam ambulaturam nacti ſunt, inter aſturcones & trepidantes, atque tum *Tricenarii* dicti ſunt, &c. V. infrà paſſim, & in hanc rem plura, apud Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis duobus.*

Amblava, adde: Nomen eſt quoque loci, in Tungrorum finibus, qui non procul à Mon. Stabulenſi, à fluvio cognom. dictus eſt. Fuit olim Villa publica, in ſylva Arduenna ac ſubjecta colli planitie poſita, Caroli Auſtraſiorum Ducis, de Neuſtraſiis victoriâ, ac Regis Chilperici Ragenfredique Præfecti Palatii fugâ, nobilis. Fluvius vulgò *Amblef* vocatur, vicus autem an eodem hodie nomine appelletur, ſibi incompertum eſſe ait Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Amblidum, caſtrum Galliæ, Frodoardo memoratum, *in rebus an.* 943. ubi id à Rotberto & Rodulfo fratribus Remis expulſis detentum, ab Hugone verò, Præſule Remenſi, captum atque combuſtum dicit. Vulgò *Ambly*, adjacet flumini Baro *Bar*, apud Doncherium in Moſam effluenti & Vindeniſſæ villæ *Vendeneſſe*, Idem.

Ambo, Walafrido Straboni ab *ambiendo*; aliis meliùs à Gr. ἀναβαίνειν, i. *aſcendere*, pulpitum eſt ſeu tribunal ædis ſacræ, ad quod gradibus aſcenditur. Paulus Warnefridus in *Epiſcopis Mett.* in Chrodegango: *Conſtruxit etiam* ambonem *auro argentoque condecoratum, & arcus per gyrum throni ante ipſum altare.* Arabes *Mambar* vocant, præponendo more ſuo literam *M.* & in illo Evangelii loco, ubi Vulgatus Interpres legit, *Super cathedra Moyſi ſederunt*, habent illi, *ſuper Mambar* &c. Aliter Latinis *Analogium* quoque, quòd in eo Verbum Dei legatur ac annuntietur: Græci tamen recentes Ἀναλόγιον pluteum illum & repoſitorium vocant, in quo ponitur liber ſuſtentandus, dum legitur, Ital. *Legio*: Porro *Bema*, *Lectorium*, *Lectricium*, *Pulpitum*, *Pyrgus*, *Suggeſtus*; *Lampium* item, ut videre eſt, apud Macros Fratres in *Hierolex.* Patebat ad Ambonem duplex olim aſcenſus, ut ex Silentario probavit du Freſne *in Deſcript. ædis Sophiæ num.* 75. & firmatur inſuper ex Durando *Ration. lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 17. *Dicitur autem* Ambo — *quia gradibus ambitur. Sunt enim in quibusdam Eccleſiis duo paria graduum, ſive duo aſcenſus in illum per medium chori, unus à ſiniſtris, viz. versùs Orientem, quo fit aſcenſus: alter à dextris, viz. versùs Occidentem, quo fit deſcenſus.* Anaſtaſius *gradum aſcenſionis & gradum deſcenſionis* vocat, in *Sylveſtro Pontif.* In *Ambone* autem legebantur Lectiones, Epiſtolæ & Evangelia, in ſacris Liturgiis; & quidem, cùm in *Ambonis* parte ſuperiore duo eſſent gradus, altior unus inferior alter; in illo Evangelium legebatur, in iſto Epiſtola. *Ordo Rom. Subdiaconus verò, qui lecturus eſt, aſcendit in ambonem, ut legat, non tamen in ſuperiorem gradum, quem ſolet aſcendere, qui Evangelium lecturus eſt.* Neque verò Lectiones tantùm & Evangelia, ſed etiam conciones, aliaque quæ ad Populum recitanda vel exhibenda erant, in ambonibus recitabantur & exhibebantur. Martinus I. PP. in Synodo Lateran *Capitula numero novem in ambone prædicans* &c. *Annales* Francorum ad A.C. 800. *Ipſe Pontifex coram omni Populo, in B. Petri Baſilica Evangelium portans*, ambonem *conſcendit, invocatoque Trinitatis nomine, de objectis ſe criminibus jurejurando purgavit.* De orationibus ſermonibusque in *Ambonibus* ad populum habitis, loquitur Epiphanius *Hiſtor. Tripartit. lib.* 10. *cap.* 4. *Epiſcopus verò, Eutropio ſub altari jacente, nimioque repercuſſo timore, reſidens ſuper* ambonem, *ubi ſolebat priùs facere conſuetum ſermonem.* Iſo item Magiſter *de Miraculis S. Othmari Abbatis cap.* 4. *Quendam Archipresbyterum, ambonem conſcendere, ac vice ſuî ſermonem ad populum facere juſſit.* Sic Socrates *lib* 6. *cap.* 5. Καθεσθεὶς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, ὅθεν εἰώθει καὶ πρότερον ὁμιλεῖν, χάριν τοῦ ἐξάκουστος, *Reſidens in ambone, è quo ſolitus erat priùs ad Populum verba facere, eo fine ut exaudiretur.* Unde Prudentius *Periſteph. Hymn.* 11. *de S. Hippol.*

Fronte ſub adverſa gradibus ſublime tribunal
Tollitur, Antiſtes prædicat unde Deum.

Sed & coronatos in *Ambone* Impp. teſtatur Theophanes *pag.* 405. 418. 419. 426. & Auctor incertus poſt eundem Theophanem *pag.* 431. Imò & è loco hoc ſublimi, fervente ſeditione, à Sacerdotibus deteriori parti faventibus, Populum non raro ad prava conſilia & quietem publicam turbandam, incitari, docet Jac. Aug. Thuanus *Hiſt.* Gallicarum Rer. maximè ubi de Liga, ſub Henrico III. Regi Regnoque infeſta, &c. Cœterùm, extare adhuc Romæ veteris *Ambonis* formam, in Ædibus S. Clementis, S. Pancratii & S. Laurentii extra muros, teſtatur Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quæ de *Ambone* Ædis Sophianæ idem congeſſit in *ejusdem Deſcript. num.* 74. & 75. Salmaſio *Ambo* propriè fuit, lapideus ſuggeſtus rotundus, in medio Templi, ad inſtar turris: unde ei nomen. Ventrem enim ampullarum ἄμβωνα Græci vocant, *à tumore umbilicato.* Pollux, τὸ δὲ κύτους ἐγκοίλιον [illegible] ἄμβωνες καλοῦνται. Unde ἄμβιξ, *olla*, quòd ventrem habet prætumidum & ἄμβων quoque *montium aſcenſus*; pars ſive *gradus* eminentior. V. etiam infrà in *Umbo*. Suggeſtum vero iſtiusmodi ſacræ lectioni & Concionibus in Templis Chriſtianorum deſtinatum, ſic deſcribit Paulus Silentiarius:

Ἔστι τις εὐρυπέρατος ἐνὶ [illegible] μέσσῳ [illegible]
Ἀβρὸς ἰδεῖν καὶ μᾶλλον ἐν ἀστράπτοντι [illegible],
Πύργος ἀκηρασίοισιν ἀπεχθέος ἤθεσι βίβλων
Ὀρθάδιος βάθροις διδυμάοσιν ἄμβωνος οἴμοις,
Ὧν μία μὲν ποτὶ νύκτα τιταίνεται, ἡ δὲ πρὸς ἠῶ.
Εἰσὶ γὰρ ἀλλήλων ἐναντίαι, ἀμφοτέρας δὲ
Εἰς ἕνα χῶρον ἄγουσιν ἴσῳ περιηγέϊ κύκλῳ.

V. Salmaſium *ad Solinum pag* 704.

Ambolagium, V. infrà in vocibus *Amictus*, item *Anabolagium*.

Ambra, V. ſuprà *Ambarum*.

Ambreta, Gall. *Ambrette*, flos eſt, cardui & cinaræ repræſentans florem, ſed mole haud paulo minore. Priusquam dehiſcat, ſeſeque pandat, ſphærulæ exhibet ſpeciem, ſquamoſo ſcabroque cortice, colore viridi dilutiore. Tum ſupernè hiaſcens molliter, tenuiore capillo, depromit diffunditque per ambitum fila, coloris amethyſtini infernè ſubalbidi, & velut in cidarim componit & explicat. Denique florem hunc non forma commendat, ſed odor admirandus, tam accedens prope ad odorem Ambari, ut ſortitus inde ſit *Ambretæ* nomen. Fr. Pomy *in Deſcript. Var.*

Ambro, devorator, in *Gloſſ.* Iſidori. Aldhelmus *de Laude Virg. cap.* 5. *Quum Protoplaſtus, recentis Paradiſi colonus & totius terreſtris creaturæ, quam teres vertigo cœli, in modum rotantis fundibuli circumgyrat, rudis poſſeſſor, buccis ambronibus* (uti reſtituit Gronovius, cùm antea legeretur, *lucis ambronibus*) *& labris lurconibus vetitam deguſtans alimoniam, in gaſtrimargiæ voraginem crudeliter incidiſſet.* Idem *de* 8. *Vitiis*, de eodem Adamo loquens,

Dum vetitum ligni malum decerperet ambro.

Et rurſus *l. c. crebrâ internecionis ſtrage ambronis Orci faucibus tradidit:* ubi bis jam editum, *ambionis*. Confirmat emendationem Viri Cl. conjunctio earundem vocum, quæ infrà: *ut inſultatores Catholicæ fidei balbis buccarum labiis obmuteſcant.* Similiter in *Carm*

Aſpidis ut morſum ſpernebat baſia buccis,
Dulcia ſed Chriſti compreſſit labra labellis.

Et iterum:

Et ſuperi potiùs Sponſi lenteſcere labris,
Suavia compreſſis impendens oſcula buccis.

Ubi per varias ſimilitudines colligit, nuptias non contemtim conteri, etſi virginitati poſtputentur. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſervat. in Eccleſ. cap.* 4. ac Auctores laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Ab *Ambronibus* Galliæ pop. vocem hanc notionemque deducunt Macri Fratres in *Hierolex.*

Ambroniacum, vel *us*, *Ambournay*, Monaſterium eſt non ignobile Galliæ, apud Bugeſios, in diœceſi Lugdunenſi, ad radicem collis ſitum, in planitie quâ itur Lugduno Genevam: quod oppido muris cincto originem dedit. Ab *Ambronibus* fortè dictum: Fundator Monaſterii Barnardus fuit, qui locum ab Abbate Luxovienſi ſibi comparavit, ibique templum à paganis everſum reparavit, Abbatiamque conſtruxit, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Ambroſia, Feſtum, adde: ſis apud Romanos ſucceſſerunt Brumalia, menſe Decembri celebrari ſolita, de quibus in voce *Brumalia*.

Ambroſianum, in Regula S Benedicti, ubi ſermo de Matutino eſt. *Inde ſequatur Ambroſianum:* Hymnum ſignificat *Te Deum*, à D. Ambroſio compoſitum; cujus etiam mentio in *Vita* S. Caroli Com. *Hymnum Ambroſianum, Te Deum laudamus, cum ipſo antiphonatim decantare cœpit.* V. infrà in voce *Hymni Ambroſiani*. Ab eodem *Officium Ambroſianum* nomen habet, quo Eccleſia Mediolanenſis utitur. Item *Ritus Ambroſianus*, de quo Macri Fratres paſſim in *Hierolexico*.

Ambroſini, Carolo du Freſne dicuntur nummi Dominorum ac Ducum Mediolani, S. *Ambroſii* equo inſidentis & flagellum dextrâ tenentis imagine inſignes, cujusmodi paſſim videre eſt. Cudi cœpere, poſtquam Luchinus Vicecomes, Mediolanenſium copiarum ductor à patruele ſuo Azone conſtitutus, victoriam inſignem de Leodriſio Vicecom. Azonis patruo, reportavit A.C. 1339. d. 21. Februar. quo in prælio ferunt Ambroſium ab omnibus conſpectum, ſcutica hoſtes cædentem, ideoque ei Mediolanenſes victoriam aſcripſiſſe. Ab eo itaque tempore, in rei memoriam, celeberrimum hunc Antiſtitem, hac ſpecie, in nummis ſuis, effingi curarunt Mediolani Urbis Domini. Narrant hiſtoriam Boſius, Corius, Jovius, alii. Antiquior verò memoria eſt vexilli Mediolanenſis, ejusdem Præſulis nomine inſignis, nempe jam ſub A.C. 1160. in *Hiſt.* Archiepiſcop. Brem. *p.* 104.

D *Ambroſius*, adde: Ambroſii fuit filius, quem Pater Patricius Romanus, Symmachus nomine, Gerhardo Galliarum Præfectus in Galliis genuit è Frangipanorum familia, ut placet Landino, inquit Poſſevinus. Is è Præfectura Liguriæ atque Æmyliæ factus eſt Epiſcopus Mediolanenſis: σύγχρονος fuit S. Baſilio & Nazianzeno; charus quinque laudatiſſimis Imperatoribus, Valentiniano majori, Gratiano, Valentiniano jun. Theodoſio M. & Honorio, Pareus. Opera ejus 3. Vol. fol. prodierunt Baſileæ A. C. 1492.

& alibi

& alibi ſæpius; ultimò tom. 5. fol. Coloniæ Agrippinæ A.C. 1616. De illo ſic inter alia Eraſmus: *Sit linguarum ac ſcripturarum peritior Hieronymus, ſit elaboratioris phraſeos Hilarius, ſit in quæſtionibus nodiſque explicandis argutior Auguſtinus, aliis item dotibus excelluerint alii. Sed quem mihi dabis, qui pari ſinceritate tractet S. Literas, qui cautiùs vitaverit ſuſpecta dogmata, qui ſic ubique gerat Chriſtianum Epiſcopum, ſic ſpiret paterna viſcera, qui ſummam Præſulis auctoritatem cum ſumma manſuetudine conjunxerit. Eſt quem nonſine cauſa* Doctorem mellifluum *vocant. Hegeſippi* auctorem fuiſſe, ſunt qui aſſerant; inter quos Ludovicus Vives *ad Auguſtin. de Civ. Dei lib. 21. cap. 5.* Certè hoc duæ præferunt editiones, ut & *MS. Gloſſarium* Scriverianum. Sed Eraſmo vix credibile videtur: Scaligero Auctor eſt infimæ vetuſtatis: Barthius increpat Monachorum inſuper impudentiam, qui Ambroſium interpretem affinxerint. Gronovius non valdè repugnat, ſi quis ætate adoleſcentiori aut in exordiis Pontificatus ſui opus hoc luſiſſe diſertum Antiſtitem contendat: Ita multa apud utrumque germana reperiuntur, quibus bene exactis vix poſſis pati, quin unum eſſe & profeſſorum nomen auctoris ſui & hujus diſſimulantis illud ſcripti auctorem exclames, inquiens. V. cum *Obſervat. in Eccleſ. cap. 1.* Anacephalæoſeos tamen, quæ Hegeſippo adjicitur, non idem eſt Autor. Hæc enim 5. Libris *de Hieroſolym. Excidio* conſtans, cento quidam veriùs eſt, quàm, quod vocatur, *Anacephalæoſis*, ex ſuperioris operis particulis hinc inde depromtis conſutus. V. eundem Gronov. *cap. 24.*

Ambroſius Catharinus, Politus, natione Hetruſcus, patriâ Senenſis, Sixti Senenſis Præceptor, Dominicanus, primùm Minorenſis Epiſcopus, dein Archiepiſcopus Compſanus in regno Neapolitano. Ejus extant *Clavis S. Scripturæ*, *Enarrationes in 5. pr. capp. Geneſeos*, *in Epiſt. S. Pauli*, *in Epiſtolas Canonicas*, *Comm. in Apocalypſin* &c. Sixto Senenſi, *vir ingenii viribus valens, diſciplinarum opibus excellens, & eloquii tam Hetruſci quàm Latini facundiâ præpotens.* Poſſevino, *vir acris ingenii ac judicii, aliqua tamen ejus non probantur.* Proin & Bellarminus *cautè ejus opera legenda* monet. Obiit ſenex Annò Chriſti 1552. Neapoli, Labbæus.

Ambruſſum. Æthico memoratum *in Itiner.* vulgò *Ambres*, 15. m. à Nemauſo, Galliæ locus eſt, in Volcis Arecomicis. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Ambula, vel *Ambulium*, intybum erraticum ſeu cichorium dictum eſt, quòd radices longas & multas ſpargat ac emittat, quæ ſub terra proſerbunt & vagantur, fieris erraticis atque hac & illac decurrentibus, quibus fruges necantur, ſuiſque radicibus, velut pedibus multis, *ambulet* ac decurrat. Certè *pedes intybi* apud Lucillium occurrunt,

Intybu' præterea pedibus prætenſus equinis.

Ubi derideri ruſticam cœnam à Satyrico & enumeratis multis herbis, verſum illum ſubjici, obſervant Grammatici: ipſa verò vox *Ambulii*, apud Plinium *lib. 20. cap. 9. Erraticum apud nos* (intybum) *quidam ambulium* (ſeu *ambulam*) *appellavere, in Ægypto cichorium vocant, quòd ſylveſtre ſit.* Dicta autem hæc herba *ambula*, ut à reſono, *reſona*, ἀ ἠχῶ; *ancla*, quæ *anclat*, haurit; *orna*, quæ ornat, limbus nempe veſtis. Salmaſius *ad Solinum pag. 830.*

Ambulans Statua, quâ methodo confici poſſit, V. infrà, in *Architæ columba.*

Ambulatio, non tantùm de actu ambulandi, ſed & de loco: Ulpianus JC. *Et ſi fortè voluptarium fuit prædium, viridaria, vel geſtationes vel* deambulationes *arboribus infructuoſis opacas atque amœnas habens.* Ubi *Geſtationes* & *Deambulationes* loca ſunt, in quibus olim Romani geſtabantur aut deambulabant, certo paſſuum numero obſervato, quem in deambulando Ciceronem adhibuiſſe, teſtatur Plutarchus *in Cicer.* Sic in Gymnaſiis vett. prope Xyſtum & duplicem Porticum, hypæthræ *ambulationes* fuiſſe leguntur; quas Græci παραδρομίδας, Romani Xyſta dixere, in quas per hyemem ex Xyſto, ſereno cœlo, Athletæ prodeuntes exercebantur. Fiebant autem ſic, ut eſſent inter duas porticus ſylvæ aut platanones, in quibus ambulationes inter arbores perficiebantur, ibique ex opere ſignino ſtationes erant, V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſtica lib. 1. cap. 6.* In urbe verò, *ambulationi* inprimis inſerviebat Porticus Pompeja, item Ovilia, de quibus V. *ſuo loco*: quemadmodum de *Ambulationis* multiplici ſpecie ac uſu, iterum Mercurialem *de Arte Gymn. lib. 5. capp. 11. & 12.* Addam ſaltem, in Septis *ambulationem* ante cœnam, multo in uſu apud Vett. fuiſſe, ex Thoma Dempſtero *Collectan. lib. 6. initio*, & Caſp. Barthio *Animadverſ. ad Papinium Statium lib. 4. Sylv. 6. ad verſus initiales*,

Fortè remittentem curas, Phœboque levatum
Pectora, cùm patulis tererem vagus otia ſeptis,
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis.

Ambulator equus, apud Adelbertum Abbatem Heidenheimenſem, *Dum reliquias Richardi R. ad Eccleſiam filii ſui deferret*, Ambulatorem *abſtulerat.* Eckehardum jun. *de Caſibus S. Galli, cap. 15.* Ambulator, *cui ipſe inſederat, alacritatem equorum poſt ſe ſentiens exultare cœpit.* Alios: idem qui *Tolutarius* Senecæ, *Gradarius* Lucillio, *Aſturco* Plinio dicitur, cui mollis pedum, alterno crurum explicatu, glomeratio eſt; Gall. *Haquenee, cheval d'amble*, Italis *Ambiante*, Hiſpanis *Cavallo amblador.* Non à Græc. ἀμβλύνειν, ſed quod ipſum nomen diſertè præ ſe fert, à Lat. *ambulare*; quod per excellentiam de iſtiusmodi equorum greſſu, ſicut τὸ βαδίζειν, apud Græcos, dici, oſtendimus ſuprà, in voce *Ambla.*

Ambulatores, Gregorio Theſſalonicenſi dicuntur, qui Balſamoni hodierniſque etiamnum Græcis *Exarchi*, Zonaræ *Periodeutæ*, Synodo CP. *Viſitatores*; officium viz. Eccleſiaſticum apud Græcos, in Concilio Laodiceno, inſtitutum, pro illis terris ac caſtellis, in quibus ſtatuere Epiſcopos non conveniret. Macer *Hierolex.* in voce *Periodeuta*, V. & hic infrà paſſim.

Ambulatorium, in *Vita* S. Aniani Epiſc. Aurelian. apud Hubertum: *Pontifex fiſus in Domino per muri ambulatorium Sanctorum geſtans pignora &c.* pedatura murorum ſeu mœnium eſt, περίπατος Conſtantino Porphyrogenn. *de adminiſt. Imper. cap. 29.* Διάβαζις Harmenopulo; in *Gloſſ.* Lat. Gr. Διάστημα, Gallis *Rempart*, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Amburbium, apud Flavium Vopiſcum *in Aureliano*, *Itum eſt deinde ad Templum, inſpecti libri, producti verſus, luſtrata urbs, cantata carmina*, Amburbium *celebratum*, *Ambarvalia promiſſa, atque ita ſolennitas, quæ jubebatur, expleta eſt*: Sacrum fuit, quod malè cum Ambarvalibus confundit, qui ad Feſtum commentatus eſt. Sanè apud Strabonem Ἀμβύργιον ſcribendum; non Ἀμβάρυιον; ut idem ille Vir ſummus exiſtimabat. Hinc *Amburbiales hoſtiæ*, quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur. Sed apertè *Amburbale* ab *Ambarvali* Servius diſtinguit, ut ſuprà vidimus, ubi de *Ambarvali carmine.* *Amburbium* itaque intelligendum, quoties apud Livium legimus, inſpectis libris Sibyllinis luſtratam urbem fuiſſe; Urbs enim *amburbio* vel *amburbiali* ſacrificio luſtrabatur: ut arva & agri, ambarvali, Vide Salmaſium *Not. ad Vopiſcum.*

Ambuſta, Græcè πυρίκαυστα, dicuntur Plinio & Dioſcoridi, puſtulæ ex igne vel aqua ferventi adſperſâ in corpore exortæ: unde multa *ambuſtorum* remedia apud eos. Gloſſæ, *Ambuſtus*, περιπεφλεγμένος, περίκαυστος, & *Aſſulæ ambuſtæ* Claudio apud Servium, aſſulæ circumuſtulatæ, quibus ad fomites utebantur. E quibus explicandus titulus *Ambuſtarum*, apud Valerium Max. *lib. 8. cap. 1.* de duabus mulieribus, quæ neque damnatæ, neque publico judicio abſolutæ fuere. Qui damnatus eſt, penitus conflagraſſe intelligitur, qui abſolvitur, ex incendio illæſus evadit. *Ambuſtus* ille cenſetur, quem accuſationis ignis adflavit & contigit ac *circumuſtulavit*, non etiam conſumſit; ſed tamen qui necdum omnino liberatus ſanatuſque habetur, *ambuſtionis* notis adhuc manentibus. Cùm contra *Fulminatos* dicerent, qui condemnati fuerant. Artemidorus, Καὶ γὰρ τοὺς καταδικασθέντας ἐν τῇ συνηθείᾳ κεκεραυνῶσθαι φασίν. Juvenalis,

— quam fulmine juſto
Et Capito & Numitor ruerint damnante Senatu.

Quod de his intelligendum, quos fulmen occiderit. Nam quos fulmen afflavit tantùm & in aliqua corporis parte aduſſit, nec interfecit, hi *ambuſti* propriè dicti ſunt: ut Fabius ille, qui *pullus Jovis* dictus, quòd fulmine ictus eſſet in natibus, toti poſtea familiæ id cognomen dedit. Et Anchiſes, apud Virgilium,

— ex quo me divum pater atque hominum rex
Fulminis adflavit ventis & contigit igni.

Id eſt, *ambuſſit.* Sed & *ambuſtos* nonnunquam dixere, quorum totum corpus ambuſſerat fulgur, ut Phaëtontem & Capaneum. Horatius,

Torret ambuſtus *Phaëton avaras*
Spes.

Quod περιφλεχθῆναι ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ, ſicut κεραυνοῦσθαι, de iis, *qui quoquo modo fulmine interiiſſent*, dixere Græci. Salmaſius *ad Solinum pag 839. & 840.*

Amdenager, unum ex Regnis *Kunkam*, cujus Reges vocantur *Niſa Maluco*, i. *Haſta Regni.* Dicitur autem *Kunkam* totus ille tractus, qui inter Imperium Magni Mogolis & Regna Malabarica ſitus eſt, hodieque dividitur in ſex Regna; in quibus præcipuum eſt Regnum *Dekan.* Georg. Hornius *Orb. Imper. pag. 445.*

Amelianum, corruptè *Amilianum*, incolis *Milhau*, opp. Galliæ eſt, in Volcis Arecomicis, Diœceſique Nemauſenſi. Ab *Amelio* nomen accepit. Caput eſt pagi *Æmiliani*, vel *Amiliani*, qui vulgò *le territoire de Milhau* dicitur, Valeſius.

Amellum, apud Virgilium, *Georgic. lib 4.*

Eſt etiam flos in pratis, cui nomen amello:

Meliſſophyllum eſt, quem florem ſic deſcribit, paulò poſt:

Aureus ipſe, ſed in foliis quæ plurima circum
Funduntur, violæ ſublucet purpura nigræ.
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ.

Nempe meliſſophylli flore olim coronari ſolitæ Deorum aræ; aliàs in coronamentis frequens fuit. Idem,

— Huc tu juſſos aſperge ſapores,
Trita meliſphylla & cerinthæ ignobile gramen.

V. quoque Plinium *lib. 21. cap. 9.* & infrà in voce *Apiaſtrum*, plura verò hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum, pag. 102.*

Amen

Amfleat, vel *Amfleot*, ſinus eſt maris, Bedæ *Hiſt. Angl. lib.* 1. *cap.* 33. memoratus, ut & locus ad eum ignobilis à Bononia Civit. ſive Geſoriaco Morinorum non multùm remotus. Fortè hodie Ambletolium, vulgò *Ambleteul*, 3. aut 4. leuc. ab urbe Bononia. Deſignat autem vox *Fleat*, vel *Flot*, ſinum maris & locum ad ſinum poſitum. Certè Cluverius ſcribit, æſtuaria alternis maris æſtibus nunc vacua, nunc aquis plena, quandoque paulatim in lacus redacta, à Belgis maritimis *Vlie* atque *Vliet* vel *Flies*, à Germanis *Fleet* nuncupari, & hoc nomen cùm marinis undis, tum maritimis oppidis ac vicis paſſim impoſitum reperiri, nec uſquam in Flandria, Selandia, Brabantia, Hollandia nomen illud inveniri, niſi quò æſtus pelagi accedere poſſint. Unde duo caſtella, ad oſtium Sequanæ & Oceani acceſſus poſita, *Honfleu* & *Harfleu*: item portus pagi Conſtantini, *Barbefleus*, non procul à Cæſarisburgo, ex eadem videntur origine manare. Idem dicendum de fluvio Caletorum *Vitefleu* aut *Vitefleur*, qui Canetum *Cany*, Guiteſledam *Vitefleu*, Paludellum *Palues*, Vellas *Veules*, præterlabitur, & ad Clicadentes in Oceanum effluit. Vide Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Amfractus, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 5.

Sed nunc Ogygii juſſis quando omnis anhelat
Terra Dei, trepidæve latent in pulvere Nymphæ,
Sævior anfractu *laterum ſinuoſa retorquens*
Terga ſolo —

reflexio, curvatura eſt, Scholiaſtes, *Laterum anfractus* Papinius, ut *anfracta aurium*, Varro dixit apud Nonium. Cyrillus *in Lexico*, ἀγκὼν λύκμος τόπος, *amfragoſus*, *amfractus*, *ambago*. Περίοδος, *amfractus circuitus*, *ambago*. Sic *Amfractus*, orbes interrupti Equitantis, apud Valerium Flacc. *lib.* 7.

Orbibus hos rapidis mollique per æquora Caſtor
Amfractu *levioris equi deludit anhelos.*

Et *amfractus maris*, recto curſui opponuntur, à Lucano *libro* 5.

Nec maris amfractus, *luſtrandaque littora nobis,*
Sed recti fluctus, ſoloque Aquilone ſecandi.

Et Lucretius de Sicilia, *lib.* 1.

Quam finitans circum magnis amfractibus *æquor*
Jonium, glaucis aſpergit litus ab undis.

A fracto nim. ambitu: *Am* enim antiquitus *circum* denotat. *Amfractus* in Amphitheatro, apud Tertullianum *de Spectaculis cap.* 3. *Vias enim vocant cardines balteorum per ambitum & diſcrimina popularium per proclivum. Cathedra quoque nominatur ipſe in* anfractu *ad conſeſſum ſitus*: eſt imperfectus orbis, &c. Vide Caſparum Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium d. l.*

Amici, item *Socii* & *Latini nominis ſocii*, dicti ſunt Principes populique, qui, non quidem in jus civitatis Romanæ recepti, digni tamen habiti ſunt, qui fœdere Romanis jungerentur. Utebatur ergo Rex Princepsque talis, iſtiusmodi titulo: *Amicus & Socius Senatus Populique Rom.* Et gens, Amici *ac Fœderati Pop. Rom.* Hinc & ipſum fœdus *Amicitia* dictum eſt. Florus *libr.* 4. *cap.* 10. *pari rurſus reverentiâ integrata*, inquit, *amicitiâ*, ubi de Craſſo atque Pacoro loquitur: & *lib.* 1. *cap.* 10. utrumque conjungens, *ultrò*, inquit, *cum pæne victis amicitiæ fœdera iniit.* Vide in voce *Fœderati*, item *Socii.*

Amici Sponſorum, apud Hebræos, aliàs *Socii* ſeu *Comites*, Hebr. שושבנים, iidem cum Paranymphis. Gemara Hieroſolymit. *Obſervavit Rabbi Joda morem antiquitus in Judæa obtinuiſſe, ut conſtituerentur bini Paranymphi, Socii ſeu* Amici; *alter Sponſi, alter Sponſæ — tempore nuptiarum ſeu deductionis — hi locum* (decubitûs) *Sponſi & Sponſæ perſcrutabantur quin & — pernoctabant in loco Sponſi & loco Sponſæ* (id eſt, juxta eos, in thalamo) &c. Unde colligere eſt, non in nuptiis ſolùm, verum etiam ipſi thoro conjugali primâ nocte officiosè adfuiſſe. Eoſdem verò de aliis etiam, quæ apparatum lætitiamque Sponſorum concernebant, proſpexiſſe, ambigendum non eſt. Ex hiſce *Amicis*, alter qui Sponſo tempore nuptiarum fidele præſtaret officium, innuitur in ſimilitudine illa ſacra S. Johannis, *cap.* 3. *verſu* 28. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. *Qui habet Sponſam, Sponſus eſt*; Amicus *autem Sponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem Sponſi.* Ubi, ex more memorato, dicit Johañes, ſe, uti paranymphum ſeu *Amicum* Sponſi, vocem Sponſi inſignemq; ejus erga Sponſam, i. Eccleſiam, affectum obſervaſſe, atque inde ſummâ perfuſum eſſe lætitiâ. Certè omnia ita quadrant moribus Judæorum nuptialibus, Vide Dan. Heinſium *Ariſtarch. Sacr. p.* 879. Et ſcimus etiam, τοῦ φίλου ſeu *Amici* nomen, quemadmodum & *Comitis*, à diffuſiori vulgarique ſignificatione delapſum, peculiarem non rarò apud Vett. dignitatem aut officium denotaſſe, quemadmodum in illo de Zabudo Ben Nathan, 1. Regum *cap.* 4. *v.* 5. *Amicus erat Regis*, in Vulg. ubi Helleniſtæ habent, ἑταῖρος τοῦ βασιλέως, *Socius Regis*. quod idem innuit. Et Paraphraſis Chald. *Amicus* ſeu *Socius Regis*, ubi eodem pro *Amico* utitur vocabulo, quod Paranymphum etiam, ubi de re nuptiali verba fiunt, ſignificat. Appoſitè quoque Kimchius, *Amicus Regis, qui ei perpetuò erat comes*, &c. Vide infrà in voce *Paranymphus*. Apud vett. Græcos, *Amicorum* idem nomen fuit uſusque, Julius Pollux *Onomaſtic. lib.* 3. *cap.* 3. Καλοῦνται δὲ ἐκ τῶν τοῦ νυμφίου φίλων καὶ θυρωροί, ὁ ταῖς θύραις ἐφεστηκώς, &c. *Quidam etiam ex Sponſi* Amicis *Janitor dicitur, qui januæ adſtans*, &c. Sed & alibi *Amici* ſingularis in Sacris literis uſus indigitatur, 1. Paralipom. *capite* 27. *verſu* 33. &c. Vide Johannem Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 16. Apud Romanos, *Amici ad obſequia*, in comitatu anteibant, hinc *Anteambulones* & *Antepedes* dicti, atque hi privatorum etiam erant, de quibus vide infrà: ſed celebres inprimis fuere *Amici Principis* ſeu *Comites Auguſti*, quorum meminit in *Hadriano* Cæſ. Spartianus, *Quum judicaret, in conſilio habuit non* Amicos *ſuos aut Comites ſolùm, ſed Juriſconſultos.* Sic nempe dicebantur, qui à conſiliis Auguſti erant, & quidem in interiorem familiaritatem ac contubernium Principis admiſſi atque adſciti. Spartianus idem ſuprà, *Optimos quoſque de Senatu in contubernium Imperatoris Majeſtatis adſcivit.* Iidem Auguſtum in omnibus proceſſibus, ut vocabant, & expeditionibus bellicis ſemper comitabantur: ac pedaturam in caſtris juxta Prætorium accipiebant, à pedibus 60. ad 70. Hinc *Amicos* & *Comites* non Spartianus modò, ſed & variæ Inſcriptiones vett. junctim poſuerunt, inter quas vetus Saxum Mediolani:

C. SENTIO
SEVERO
QUADRATO
C V. COS.
AMICO ET
COM. AUG. N.

Conſiliarii quoque Auguſtorum dicebantur, ut videre eſt infrà in hac voce: quo nomine & munere uſque ad poſteriores Impp. manſere. Namque *Comites Conſiſtorii* vel *Conſiſtoriani* dicebantur, conſiſtorium autem, ut notum eſt, τὸ συνέδριον Principis: Primusque Conſtantinus, ut volunt, gradus eorum tres inſtituit, & in primi ordinis, ſecundi ac tertii illos diſtinxit; vett. tamen omnium Impp. exemplo, qui *Amicos* totidem claſſibus & ordinibus diſtinctos habuere. In primas enim & ſecundas & tertias admiſſiones digerebantur, ut ait Seneca, *de Benefic. lib.* 6. erantque primi ac ſecundi *Amici*. Spartianus *in Severo*, *Moderationis tantæ fuit, ut* Amicos *non ſolùm primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes inviſeret*; è quibus fere digniores erant, *primæ claſſis*, ſeu ordinis *Amici*, cum quibus conſilia participabat Imperator, quique in ſecretius atque interius conſilium admiſſi, in quo de Rep. agebatur, Legati audiebantur, & majora alia negotia tractabantur, & hi *Comites intra Conſiſtorium* & *Comites S. Conſiſtorii*, *Conſiſtorianique*, ut diximus, ſequiori ævo appellati ſunt. Reliquos adhibebat Imp. cùm de negotiis ac jure tractaret, vel Romæ & in provinciis cauſas audiret, in quo numero *Amicorum* Juriſconſultos fuiſſe, ex Lampridio *in Alexandro* patet. Hinc in *Reſcripto* divorum Fratrum, de jure Patron. *Voluſius Mæcianus Amicus noſter*; & ſic exponendum illud Valerii Probi *de notis liter.* AM. N. Sumebantur autem hi omnes ex Conſularibus Viris & Prætoriis & Senatoribus; interdum etiam ex Equitibus: eratque res hæc meri plenique arbitrii, ut, quos vellet in Amicorum Comitumve habere numero, ipſe deligeret, Sueton. *in Tito*, &c. Atque hi de domo Auguſta erant: reliqui Magiſtratus, qui Auguſtum non comitabantur, aut qui ab ipſo non ordinabantur, *Amicorum* quidem nomine honorabantur ab Auguſto, ſed non *Comitum* Nam ſoli illi *Comites* & *Amici*, qui in comitatu Principis erant, cæteri *Amici* tantùm: vel etiam *Parentes* & *Amici*, vel *Parentes chariſſimi*. Ita Conſules & Præfecti Urbis & Proconſules & provinciarum Rectores, honoris gratiâ ab Impp. appellabantur: Senatores verò, ut de Juriſconſultis diximus, *Amici* ſolùm. Hinc inter officia domus Auguſtæ *cura Amicorum* Auguſti fuit, de quo alibi. Plura in hanc rem vide apud Salmaſium *ad Ælium Spartianum in Hadriano*, & Trebellium Pollionem *in XXX. Tyr.* ut & infrà, ubi de *Comitibus Impp.*

Amicia, Vide ſuprà *Almucia.*

Amicitia, titulus compellationis, in *Epiſt.* 71. ex Sugerianis. *Tenere in amicitiam* prædium quodvis dicebatur, qui ultro & ex mera benevolentia ſibi conceſſum & ad libitum tradentis utendum profitebatur. Tabular. Vindocinenſe Thuani *Chart.* 73. *Illam* (manufirmam) *tenebis de D. Abbate, aut in fevum aut in amicitiam, ita ut recognoſcas ſe nihil juris in ea habere, niſi quantum ei à nobis conceſſum eſt ad tempus*, &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque eum in voce *Drudaria*, Apud Eundem, *Amicitia* ſeu *Communia Jurata*, dicitur, cujus vi, oppidi alicujus incolæ, amicitiam ſibi invicem ſacramento firmabant. Ita porro Communiam Arienſem in Atrebatibus appellabant, ut *Amicos*, quos alii *Juratos*. Hinc *Præfectus Amicitiæ*, *Reſpector Amicitiæ Inſulenſis in Chart.* An. Chr. 1238. in *Probat. Hiſtor.* Guinenſis *pag.* 515. qui *Rewart* ſeu *Major Urbis.*

Amicorum greges, oſtentationis ergò, aliti olim Romæ: ut divitias & opulentiam jactarent hujus rei ſtudioſi. Martial. *l.* 2. *Ep.* 47.

Cinctum togatis poſt & ante Saufellum,
Quanta reduci Regulus ſolet turba,
Ad alta tonſum Templa cùm reum miſit,
Materne, cernis? invidere nolito.

M Comi-

Comitatus iſte ſit, precor, tuus nunquam,
Hos illi Amicos *& greges Togatorum*
Fuſciculenus præſtat & Faventinus.

Imò ut hæc jactantia ſe proderet magis, Kalendaria (ut ita dixerim) *Amicorum* excogitata ſunt, in quæ nomina eorum referrentur. Seneca *de Benefic. lib. 6. cap. 33. Neſcis, quantum ſit pretium Amicitiæ, ſi non intelligis multum te ei daturum, cui dederis* Amicum; *rem non domibus tantùm, ſed ſeculis raram, quæ non alicubi magis deeſt, quàm ubi creditur abundare. Quid? iſtos tu libros, quos vix Nomenclatorum complectitur aut memoria aut manus,* Amicorum *exiſtimas eſſe? Non ſunt iſti Amici, qui agmine magno januam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur; Conſuetudo iſta vetus eſt, Regibus Regesque ſimulantibus, populum amicorum deſcribere.* Cui neſcio quid ſimile ſtomachans Umbricius habet, apud Juvenalem *Sat.3. verſu* 183.

—— —— *Omnia Romæ*
Cum pretio quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes?
Ut te reſpiciat clauſo Vejento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libris venalibus. ——

V. quæ alibi de *Officioſis* & *Salutandi ritu* dicemus. In aula Palatina Liberti erant, qui *Amicorum* Principis gererent curam. Ita enim legimus, in ſepulchralibus quibuſdam *Epigrammatibus* Romæ,

TI. CLAUDIUS. AUG.
LIB. FORTUNATUS. A.
CURA. AMICORUM.

Et,

D. M.
LIBERTORUM.
T. FLAVI. AUG. LIB.
VICTORIS.

Et,

M. ULPIUS.
AUG. L.
A. CURA. AMICORUM.

At hæc frequenter dicis causâ facta ſunt. *Etenim in Principum domo* (ſcribit Plinius *Panegyr.*) *nomen tantùm amicitiæ, inane ſcil. irriſumque remanebat. Nam quæ poterat eſſe inter eos Amicitia, quorum ſibi alii domini, alii ſervi videbantur.* Quod utcunque ſit, fuit hæc tam apud Principes, quàm apud privatos, charitatis & benevolentiæ plena compellatio. Hinc illæ voces Druſi, apud Vellejum Patercul. *lib. 2. Ecquando propinqui* Amicique *ſimilem mei civem habebis Reſpublica?* Tiberii, in codicillis, *compotores & coëpulones* Pomponium Flaccum & Luc. Piſonem, *jucundiſſimos & omnium horarum Amicos,* profitentis, apud Suetonium *cap. 42.* Titi Cæſaris, *Amici, diem perdidi*, apud Eundem *cap. 8.* &c. Imò, eodem modo Convivii Dominus, apud Lucam Evangel. *cap. 14.* φίλε προσανάβηθι ἀνώτερον, *Amice aſcende altiùs.* Ipſe Chriſtus Dominus diſcipulos alloquens, ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, *Vos Amici mei eſtis*; Johannis *cap. 15.* & Matth. *cap. 22.* ἑταῖρε πῶς εἰσῆλθες, *Amice, quomodo introiſti?* ac alibi: Ubi vox ἑταῖρος, idem quod φίλος; unde forſan magnus Eteriarches in aula Conſtantinopolitana. Inprimis verò in Perſarum R. aula fuiſſe, qui φίλος βασιλέως, *Amicus Regis* κατ᾽ ἐξοχὴν diceretur, annotavit Euſtathius *ad Odyſſ. ſ.* Neque verò viri ſolùm *Amicorum*, ſed & Matronæ, *Amicarum* greges habuere, apud Romanos, uti diſcimus ex Juvenali *Satyrâ 6. verſu* 349.

Nec melior ſilicem pedibus quæ conterit aurum,
Quàm quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut ſpectet ludos, conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, cervical, Amicas,
Nutricem, & flavam, cui det mandata, puellam, &c.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Amictus, Anglis olim, *an Amytte*, primum ex ſex indumentis Epiſcopo, in Eccleſia Romana, cum Presbyteris communibus: Sunt autem illa. *Amictus*, Alba, Cingulum, Stola, Manipulus & Planeta, uti habet Innocentius III. *de Myſter. Myſſæ lib. 1. cap. 10.* Et quidem *Amictus*, veſtimentum eſt, *quo collum undique cingimus*, ait Amalarius *de Eccleſ. Offic. lib. 2. cap. 17. Quo & collum ſtringitur & pectus tegitur*, ut docet Bruno Signienſis *de Veſtim. Epiſcopi: Qui circumquaque ſuper humeros diffunditur*, Idem Innocentius *loc. cit. cap. 50.* apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* De eo Durandus *lib. 3. cap. 2. Lotis manibus, Epiſcopus ſeu Sacerdos celebraturus aſſumit* Amictum, *quo caput tegitur, quem Pontifex loco Ephod, ſive ſuperhumeralis & rationalis habet:* —— *renes & pectus ambit & tegit & omnibus ſacris veſtibus ſupponitur, ſed omnibus ſupereminet. In renibus ſtringitur, duobus funiculis ſive chordulis ante pectus ligatur, & ſuper os planetæ volvitur*, apud Spelmannum *in Gloſſar.* Antiquitus enim ſuper caput ponebatur, eodem modo, qui à Religioſis eorum hodieque obſervatur, replicando illum ſuper planetam: quâ ratione velum, quo in nocte Paſſionis milites DOMINI noſtri faciem velabant, ſpineam item coronam, ejus capiti impoſitam, deſignari conſueviſſe, ait Thomas *Part. III. quæſt. 8. artic. 5.* Maronitæ Græci, & Ambroſiani ſuper Albam induunt *Amictum*, ut de Græcis diſcimus, ex quadam Soletinorum Archidiaconi *Epiſt.* ad Epiſc. Molphetæ, ubi de Græcorum veſtimentis accuratè agitur; hodierni tamen Græci eo non utuntur. In Rom. porro communione, Levitæ Cardinalis *Amictus*, primò ſtrictior erat, latior verò Cardinalis Presbyteri, ut colligit ex Davantriæ, qui vixit ad A.C. 1325. *Ceremoniali* MS. Dominic. Macer *in Hierolexico*, ubi etiam diſputat, quo caſu ſine *Amictu* ſacra facere liceat Sacerdoti? &c. *Gloſſar.* Ἀναβολὴ, *amiculum, amictus.* ἀναβόλαιον, *amiculum.* Hinc & *Anaboladium*, in vett. *Gloſſ. Lat.* Vide *infrà.*

Amiculum, præter pallam, etiam muliebre veſtimentum fuit; licèt commune cum viris: à circumjectu dictum Feſto. Id in viris non diſſimile fuiſſe videtur chlamydi: ſive paludamento. Unde veſtem ſuperiorem militarem nunquam aliter, quàm *Amiculi* nomine Curtius exprimit, de Dario loquens *lib. 3.* de Alexandro alibi: de Philota *lib. 6.* Et *Amiculum Syloſontis*, de quo Valer. M. *lib. 5. cap. 11.* ab Æliano *Var. lib. 4.* redditur, ἡ Συλόσοντος χλαμὺς, *Syloſontis chlamys.* Fuiſſe tamen & veſtem muliebrem, apparet ex eodem Curtio *lib. 5. Fœminarum convivia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus: dein ſumma quæque Amicula exuunt, paulatimque pudorem prophanant.* Nec meretricum tantùm, quod Iſidorus voluit, ſed & honeſtarum matronarum fuit geſtamen. Hinc Livius *lib. 27.* narrat, miſſam à Senatu Cleopatræ Reginæ *pallam pictam cum* Amiculo *purpureo.* Et *lib. 34. Fœminis duntaxat purpuræ uſum interdicimus; & cùm tibi viro liceat purpurá in veſte ſtragula uti, matremfamiliâs tuam purpureum Amiculum habere non ſines?* Quodnam autem ejus à palla diſcrimen, quæritur: brevius certè fuit, ita tamen ut, ſi pars ejus lævo brachio aut humero non ſuſtineretur, flueret ac traheretur, Vide Octavium Ferrarium de Re Veſtiaria *Part. 1. lib. 3. cap. 19.* Apud Græcos, *Amiculum ferale*, veſtis erat, quo demortui cadaver, poſtquam, pro more gentis, ablutum erat, ſolebat involvi: habebat illud ſuas κειρίας, i. faſcias, quibus manus pedesque defuncti conſtringebantur, ut patet exemplo Lazari, Joh. *cap. 11. v. 44.* Hinc *feralibus amiculis obſtrictus*, Apulejus *Metam. lib. 10.* Conficiebat id diu antè, vel ab uxore, vel ab amicis, adhuc viventis, eratque apud Græcos candicans, nigrum autem Latinis, Franc. Roſſæus *Arch. Attic. lib. 5 cap. 21.*

Amicus Principis, quaſnam apud Romanos dici olim ſit ſolitus, vidimus *ſuprà.* Inde hodieque mos perdurat apud Gallos, ut Reges, quoties ad Magnates & primi ordinis Proceres ſcribunt, *Amicos* & *Fideles* illos, *Amez & feaux* appellant. In *Vita* Ludovici Imperat. An. Chr. 817. *Egiddeo* dicitur *Regalium primus Amicorum*: Eghinarto in *Annalibus*, *inter omnes Amicos Regis primus*, Carolus du Freſne *Gloſſar.* Hodie *le premier Miniſtre d'Eſtat.*

Amida, Japonenſium Idolum, tanto apud eos in honore, ut vel, invocato ſolo repetitoque ejus nomine, ſe beatos fore, ſufficereque ad ſalutem, ſi ſequentia verba ſæpiùs iterentur, *Nami Amida, Buth*, h. e. Felix Amida ſalva nos, credant. Quandoque illud in roſeto florido collocant & multis circa ca; ut radiis adornant, coronâ precatoriâ (quod omnibus Deaſtris Japonicis commune) inſtructum. Aſſervatur unum horum in Muſæo Kircheriano Romæ, ut videre eſt, *in Collegii Rom. S.I. Muſæo, Amſtelodami edito A.C.* 1678.

Aminniæ uvæ, apud Vopiſcum *in Floriano*, *Vitis, quæ uvas* Aminnias *albas ferebat, eo anno, quo ille Imperium meruit, purpuraſcere plurimâ purpurâ cœpit*: Ita enim vetus ſcriptura; cùm vulgò *Amineas* legatur. Sed & Græci Ἀμίνεοι οἶνοι dicunt. Servius quoque, *ad illud Poëtæ*:

Sunt & Aminiæ vites —

duplicem eam literam agnoſcit. Et certè *Aminnium* potiùs, quàm *Amineum* Vett. ſcripſiſſe, teſtes Grammatici ſunt, qui vinum illud *Amininum*, quaſi *ſine minio* dictum cenſent, hoc eſt, ſine rubore. Quod quidem verum eſt, de Aminnia alba; ſed in nigrâ qui verum eſſe poteſt? Sunt enim Aminniæ uvæ, albæ & nigræ, quo modo Grammaticorum acumen eluditur. Et rectè Vopiſcus *loc. cit. vitis quæ uvas Aminnias albas ferebat.* Nam ſi Aminniæ nullæ niſi albæ, nil opus erat *albas* addere Salmaſius *Not. ad Vopiſcum.* Vide quoque in *Aminea.*

Aminon, Archon Athenis, apud Athenæum, Περικλῆς δὲ ἀποθνήσκει κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐπ᾽ Ἀμείνονος Ἄρχοντος, *Pericles autem moritur, anno tertio belli Peloponneſiaci*, Aminone *Archonte.* Erat is annus ultimus Olymp. 87. quo Archelaus apud Macedones Regnum accepit. Ejuſdem meminit Scholiaſtes Euripidis, in *argumento* Hyppolyti, Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν Θήβαις Ὀλυμπιάδι ὀγδοηκοστῇ ἑβδόμῃ ἐπ᾽ Ἀμείνονος Ἄρχοντος. *Scena dramatis Thebis eſt, Olympiade octuageſimâ ſeptimâ, Aminone Archonte*, & apud Laërtium, Πλάτων ἐπὶ Ἀμείνονος γέγονε, *Plato* Aminone *Archonte natus eſt.* Nempe Ἀμείνων nomen proprium Græcis, ut *Melior* Latinis; aliàs comparativus hic eſt nominis ἀγαθὸς. Vide Salmaſium *ad Solinum pag. 156.*

Amir,

Amir, vox Arabica, *Dominum* notat, Ἀμὴρ Annæ Comnenæ; hodieque pro Duce & Principe, inter Arabes, uſurpatur. Inde *Amiræ* & *Amiralii*, apud Saracenos ac Turcas, Satrapæ, nempe urbium vel provinciarum præfecti, atque adeò ſupremi Sultani, qui Caliphæ ſuberant. *Martyrium* S. Bacchi jun. *pag.* 106. ὁ ςρατηγὸς ὁ παρ' αὐτοῖς, ὁ καὶ Ἀμηρᾶς ὀνομαζόμενος, *Exercitus Dux apud ipſos, qui & Amiras appellatur.* Anaſtaſius Bibliothec. *ad VIII. Synod. act.* 1. Hamiram *Græci vocant Principem Saracenorum: interpretatur autem, ut ferunt, linguâ eorum Præpoſitus.* Ubi *Hamiram* vocat, qui alias *Amiras.* Varie enim hæc vocabula apud Scriptores efferuntur: *Admirabilis, Adminalius, Admirallus, Admirarius, Admiratus, Admiraviſus* ſeu *Amiraviſus* (quo nomine Bagdatenſis inprimis Sultanus dictus eſt, apud Robertum Mon. *Hiſtor. Hieroſolym. lib* 5.) *Amiræus* (quem tamen ab Amira diſtinguit Sigebertus in *Chron.: In Regno Saracenorum quatuor Prætores ſtatuit, qui* Amiræi *vocabantur; ipſe verò* Amiras *dicebatur vel Protoſymbolus*) *Amiraldus, Amiratus, Ammiratus, Ammireda, Amuratus, Hamiras, Moral*, &c. quæ omnia ſynonyma ſunt, & Satrapam Præfectumque denotant, quorum præfecturas ſeu diſtrictus Ἀμηράδιας vocat Conſtantinus Porphyrog. *de Adminiſtr. Imper. cap.* 15. A Saracenis, voces hæ *Admirallus, Amiraldus, Amiralius, Amirallus*, &c. tranſiere ad Chriſtianos, qui cum viderent, Saracenos ita ſuos claſſium Præfectos appellare, id nominis poſtmodum ſuis itidem claſſium Præfectis indiderunt, unde Gallorum *Admiral*, Ital. *Amiraglio*, Hiſpan. *Almirante.* Nam fruſtra ſunt, qui aliunde vocis apud nos originem arceſſunt: inter quos Ed. Cokus *ad Littleton. ſect.* 439. qui à Saxon. *aen Mereal*, id eſt, *Præfectus maris*, ſeu *claſſis*, etymon derivat. Specioſius eſt, quòd Macer Arabico-Græcam vocem eſſe ait, quaſi Ἀμὴρ ἁλὸς, in *Hierolex.* Primi autem inter Chriſtianos, ſummos ſuarum claſſium Præfectos ſic appellaſſe videntur Siculi, uti habet Romualdus in *Chron. MS. An. C.* 1149. *Georgium — ab Antiochia adductum, magnum conſtituit Ammiratum.* Exinde Genuenſes, ut colligitur ex Matthæo Paris An.Chr. 1244 *Eis* (galeis) *præfuerunt Poteſtas Januæ, quem* Admiratum *vocant & Majores civitatis*, &c. Horum dignitas *Ammiratus*, dicta eſt, quâ donati leguntur apud Siculos, ſub Rogerio R. Georgius præfatus, qui *Magnus Ammiratus* dicitur Romualdo, An.Chr. 1152. & Majo, ſub Wilhelmo Rege; plures namque tum in eo Regno Ammiratos fuiſſe, patet ex *Chartâ* laudata Carolo du Freſne *in Gloſſar.* Vide quoque ſuprà in voce *Admirallus*, ut & in *Thalaſſiarchus.*

Amirmumnes, appellati Bagdatenſes ſunt, atque adeò ſupremi Sultani, qui ſub Chalifa univerſæ rerum adminiſtrationi præerant: Cedreno, Zonaræ & Conſtantino Porphyrog. Ἀμερμουμνῆ: Annæ Comnenæ Ἀμερμουνῆ; Latinis Scriptoribus, *Almamuni* & *Amir-Almumanini, Amermuni, Amiralmumin, Amiranomemini, Hemirmomelini, Miramomelini, Mirmumni*, &c. quas voces *Credentium Principem* ſeu *Fidelium Dominum* ſignificare, apud Arabes, pluribus docuit du Freſne *ad Alexiadem pag.* 371. 372. *Molanus* corruptè habet *Hiſtoria Hieroſolym. pag.* 1152. apud Eund. *Gloſſar.*

Amiſos, Chalybum urbs, in Galatia Ptolemæo, à Sinope diſtans 900. ſtadiis, ſecundùm Strabonem, hoc eſt, centum & duodecim mill. paſſ. cui Eupatoriam à Mithridate adjunctam eſſe, Appianus auctor eſt. Nempe *Amiſum* ampliavit is & partem eam, quam addidit, à ſe nominavit. Strabo *libr.* 12. Ὁ δὲ Εὐπάτωρ ὠνόμασεν ἑαυτοῦ καὶ προσέκτισε μέρος. Quod utrumque oppidum, victo à Pompejo Mithridate, in nomen *Pompeiopolis* tranſiiſſe vult Plinius, ſed fruſtra. *Amiſus* enim uſque ad extrema Imperii tempora nomen ſuum ſervavit, ut ex Ammiano diſcimus; hodieque *Amid* dicitur. Sed & Ptolomæus Ἀμισὸν & Πομπηιούπολιν in eadem provincia recenſet ac diverſas facit, & ſatis magno intervallo à ſe invicem diſſitas. Adde, quòd *Amiſus* ad mare, Pompejopolis intus fuerit ſita. Athenienſium coloniam fuiſſe Ammianus ait, in *Periplo Ponti*, unde Πειραιεὺς olim dicta eſt. A Mileſiis conditam eſſe, Solinus memorat, *ad quem* vide Salmaſium *pag.* 849. ut & in voce *Amiſus.*

Amman, apud Germanos Belgasque Prætor eſt, Præfectus, Prætor cauſarum civilium. In *Charta* Balduini Comitis Flandriæ Anno Chr. 1119. in Tabulario S. Bertini ſubſcribunt *Rodolphus*, Amman *de S. Folquini Kerca, Alſgerus*, Amman *de S. Georgio, Bernoldus* Amman *de Broburg*, &c. Apud Metenſes *Amans* dicuntur regionarii Notarii, qui Acta publica conficiunt & conſervant, nomenque deſumunt à Parochiis, in quibus habitant. Imò in media Francia, vocem hodieque ſupereſſe docet du Freſne ex *Conſuetudinibus* Peruſæ in Arvernis An. C. 1175. à Thomaſſerio *lib.* 1. *cap.* 66. *edit.* Hinc *Land-Amman*, in Helvetia nomen ſupremi Magiſtratus, in Cantonibus illis, qui vicatim habitantur. Vide Joſ. Simlerum aliosque, qui *de Rebus Helvet.* ſcripſere & infrà.

Ammanium, vicus Tungrorum, inter Leodicum & Hojum poſitus, ſed huic propior, vulgò *Hans:* ad Moſam. Hic Oda, uxor Arnoaldi ſeu Boggiſi, ex eo Mater B. Arnulfi, primùm Regis Domeſtici, deinde Mettenſis Epiſcopi, marito ſuo orbata, templum extruxiſſe Georgio Mart. ibique ſepulta eſſe dicitur. Celebrantur ejus Natales a Leodicenſibus 10. Kal. Novemb. Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Ammanus, nomen dignitatis apud Helvetios primariæ, ſignificat eum qui in pagis vicatim habitantibus, Uria, Suitia, Undervaldia, Tugio, Glarona & Abbatiſcella, publico Gentis Conſilio præſidet: Germ. *Amman*; quaſi *Ampt-mann*, à voce Ampt, i. *munus, officium*, & Mann, i. *Vir.* Ut idem ſit, quod *officii vir* ſeu *muneri atque officio alicui publico præfectus.* Dicitur etiam *Landammannus*, Germ. *Landammann*, Vide Simlerum *Deſcript. Helvet.* & ſuprà *Amman.*

Ammianus Alexandrinus, bajulus primò, inde Græcis Σάκκας cognominatus, quaſi *Saccigerulus*; poſtea ſub Clemente Alexandrino literis dedit operam, tanto ſucceſſu, ut ejus poſtmodum in Cathedra ſucceſſor & Origenis Magiſter evaſerit; Theodoretus *de Provid. lib.* 6. Macer *Hierol.* Mel. *Ammonius*, quod vide.

Ammodytes ſive Ceraſtes, ſerpentis genus, quod in iis, quibus concolor eſt, arenis latens, ungulas equi mordet, Geneſ. *cap.* 49. *verſ.* 17. & calcaneo hominis inſidiatur, Geneſ. *cap.* 3. *verſ.* 15. ſolisque exertis corniculis, quæ frumenti granis ſimilia ſunt, aviculas, quaſi ad eſcam advolantes, intercipit. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib.* 1. *cap.* 4. Ab arenis *Ammodytes*, à corniculis *Ceraſtes*; quæ cum hæmorrhoo ſerpente communia habet; namque & hic cornutus eſt: ſed & inſuper, ſicut ille, dorſi ſpinas non habet oſſeas, verum cartilagineas ſolùm, & in utramque partem ita flexiles, ut in inceſſu nulla poſſit eſſe firmitas. Unde Lucanus,

— — *Spinaque vagi torquente ceraſtæ*, &c.

Vide infrà ubi de *Ceraſtis.*

Ammonia Juno, adde: Hoc nomine Luna non ineptè intelligitur; ut enim Jupiter Ammon Sol erat, ſic Luna Juno *Ammonia* dicta videtur, quam in forma ovis cultam fuiſſe legimus. Vide Cœl. Rhodiginum *lib.* 18. *cap.* 38. Utriuſque nomine deſumto ab Hebræâ voce חמה *Hammah*, id eſt, *calore.* Unde idola, quæ in faſtigiis domorum extabant, perpetuo Soli expoſita, *Hammanim* dicta legimus, Levitic. *cap.* 26. *verſu* 30. Jeſajæ *cap.* 17. *verſ.* 8. & *cap.* 27. *verſ.* 9. Adde quòd, ſicut Jupiter Ammon cornutus pingebatur, Lucanus *lib.* 9.

— — *Stat corniger illis*
Jupiter.

Similiter Lunæ cornua affingebantur, Horat. *Carm. ſecul.*

Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.

Dicitur autem *cornigera* Luna, ob radiorum ſuorum reflexionem, cornua imitantem; & quia, quemadmodum robur cornutorum animalium in cornibus eſt, ita Luna, ut & Sol, influentiarum ſuarum vim ac robur in his inferioribus, per radios ſuos, exerunt, &c. V. Thomam Godvvyn *in Tr. Angl. Moſes and Aaron, lib.* 4 *cap.* 6.

Ammonius Alexandrinus, adde: Plutarchum quoque auditorem habuiſſe, refert Eunapius. Ejus extat *in IV Evangel. Harmonia:* ubi not. *Ammonii* Harmoniam, quæ extat in Bibliotheca Bignæi, opus eſſe Tatiani, adeoque inſcriptionem ita mutandam: *Sanctorum Evangel. Diateſſaron, i. e. Unum ex quatuor, Tatiano Syro, Hæreſiarcha, Encratitarum Principe, Auctore*, Poſſevinus *in Append. Tomi primi.* Cognomentum *Sacci* habuit, quòd ex bajulo evaſiſſet Philoſophus; ac tantus quidem, ut parem vix ac ne vix quidem habuerit, inter Ariſtotelicos, Heerenoord.

Amneſtia, Græc. Ἀμνηστία, item ἀμνησικακία, Lex erat oblivionis, apud Athenienſes, quâ cavebatur, ne quis injurias bello ſæviente illatas meminerit, aut vindicaret: Hac nihil ad firmandam pacem bellique inteſtini reſtinguenda incendia ſalutarius invenere. Auctor ejus Thraſybulus fuit, cujus *præclarum hoc quoque*, ut ait Corn. Nepos, *quòd reconciliatâ pace, cùm plurimum in civitate poſſet, legem tulit: ne quis anteactarum rerum accuſaretur: neve multaretur: eamque illi* legem oblivionis *vocarunt, neque verò hanc tantùm ferendam curavit, ſed etiam ut valeret, effecit. Nam cùm quidam ex iis, qui ſimul cum eo in exilio fuerant, cædem facere eorum vellent, cum quibus in gratiam reditum erat, publicè prohibuit.* Factum id autem, poſt expulſos triginta Tyrannos & libertatem Patriæ redditam. Æquitatem legis innuit Cicero *de Orat. libr.* 2. *ut enim meritorum*, inquiens, *memoria ſempiterna, ita injuriarum breviſſima eſſe debet, quò amicitia immortalis ſit, inimicitia mortalis.* Hinc & apud eundem, Themiſtocles, artem memoriæ profitenti, dixit: *Gratius illum ſibi facturum, ſi ſe oblivīſci quæ vellet, quàm ſi meminiſſe, doceret.* Vide quoque Valerium M. *libro* 4. *cap.* 1.

Amnibus præcipua veneratio, olim apud Parthos, teſte Juſtino *libr.* 34. *capite* 3. ubi de gentis hujus moribus verba faciens, *In ſuperſtitionibus*, inquit, *atque cura Deorum, præcipua amnibus veneratio eſt.* Ita reſtituit Gronovius, cùm priùs legeretur, *omnibus:* quod falſum. Deorum enim reverentiâ, præter alios populos, præcipuè Orientis, excellere Parthos, nuſquam proditum eſt, neque id his verbis explicaturus videtur fuiſſe Juſtinus. Certum igitur genus expreſſit Numinum, adver-

ſùs quæ ſingularis eſſet eorum religio: ut etiam cœterarum erat fere gentium. Et quidem *Amnium* cultum à Perſis acceperunt tenueruntque. Herodotus *lib.* 1. Ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι, οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλο τι οὐδὲν ποιεῦσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς τῶν πάντων μάλιστα, *In fluvium neque urinam reddunt, neque ſputum conjiciunt, neque manus in illo abluunt, neque aliud iſtiuſmodi faciunt quidquam, ſed venerantur fluvios omnium maximè.* Tacitus *Annalium lib.* 6. de Vitellio & Teridate, *Sacrificantibus, cùm hic more Romano Suovetaurilia daret, ille equum placando* amni *adornaſſet.* Plinius de alio Teridate *lib.* 30. *cap.* 2. *Navigare noluerat, quoniam exſpuere in maria aliiſq; mortalium neceſſitatibus violare naturam eam fas non putant.* Arnobius *lib.* 6. *Ridetis temporibus priſcis Perſas fluvios coluiſſe.* Neque aliter intelligendus Ammianus *lib.* 18. *Reges Ninivæ Adjabenæ ingenti civitate tranſmiſſa in medio pontis Anzabæ, hoſtiis cæſis extiſque proſperantibus tranſiere lætiſſimi.* Sic Procopius *Perſic. lib.* 2. de Choſroë Daphnen Antiochiæ contemplato, nemuſque & fontes admirato, Καὶ θύσας ταῖς Νύμφαις, inquit, ἀπιὼν ᾤχετο, *& ſacrificio Nymphis facto diſceſſit.* In *Anthologia* quoque ſervus, qui dicens introducitur, Πέρσης εἰμὶ καὶ ἐκ πατέρων, *Perſa ſum ex Parentibus*; addit mox, σέβομαι, δέσποτα, καὶ ποταμούς, *veneror, Domine, etiam amnes.* V. Joh. Frid. Gronovium, *Obſervat. lib.* 4. *cap.* 10.

Amnici Navicularii, ab Aureliano, Romæ inſtituti. Flav. Vopiſcus in *Vita* ejus, ubi in Epiſt. ad Flavium Arabianum eum inter alia ſcripſiſſe memorat; *Nihil mihi magnificentius, quàm quòd additamento unico omne annonarum urbicarum genus juvi: quod ut eſſet perpetuum, naviculàrios Niliacos apud Ægyptum novos & Romæ* amnicos *poſui. Tiberinas extruxi ripas, vadum alvei tumentis effodi,* &c.

Amania, in vet. *Gloſſar.* αἱ ἀκταί: loca ſunt amœna, ut actæ, unde *littorum amæna.* V. Angelum à Nuce *ad Leon. Oſtienſem Chron. Caſin. lib.* 1. *cap.* 17. & Salmaſium *ad Lampridium in Commodo.*

Amomia, dictum recentioribus omne id, quo medicabantur corpora ac condiebantur; ab *Amomo*, quod non ſolùm pretioſiſſimis unguentis, quæque maximè nares ferirent, addebatur, uti Plinius refert; ſed & in funeribus præcipuè locum habebat, ut & myrrha & cinnamum & alia. Perſius,

> — — *tandemque beatulus alto*
> *Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus* Amomis,
> *In portam rigidos calces extendit.*

Ubi tamen *amoma* pro quibuslibet unguentis poſuit, quibus corpora ungebant mortuorum. Pro *Amomia*, *Momiam*, & *Mumiam* univerſa hodie dicit Europa, Vide infrà in voce *Mumia*, & plura hanc in rem apud Claud. Salmaſium *ad Solinum, pag.* 401.

Amomum, ἄμωμον, dictum Græcis vett. omne aroma, quod ſincerum & inculpatum eſſet, ut πιστικὸς νάρδος in Evangelio dicitur, *quæ ſine dolo eſt*, & minimè adulterata. Sic ἄμωμον λιβάνιον, *thus ſincerum*, & ἄμωμον ſimpliciter. Inde & κιννάμωμον appellitavere, quaſi κίνναμον ἄμωμον, *cinnamum inculpatum*: & *cardamomum*, &c. Unde Avienus *amomum*, pro cinnamomo poſuit; contrà cinnamomum, pro *amomo*, Heſychius, cùm πόαν ἀνδηρῖτιν vocat. Certè *Aſſyrium amomum*, apud Poëtam, *herbam eſſe ſuaviſſimi odoris*, Servius ait. Statius in *Epicedio* Pileti Urſi,

> —— —— *Pharixque exempta volucri*
> *Cinnama & Aſſyrio manantes gramine ſuccos:*

Aſſyrium gramen idem vocat; quod & alibi *pingue amomum* appellat; Ovidius *ſuccum amomi.* Quin & Dionyſius ipſe *cinnamomum*, pro *amomo* videtur accepiſſe, qui φύλλα ἀκηράσιον κινναμώμου vocat. Nam *Amomi* folia etiam odore commendabantur, ut tradit Iſidorus. At cinnami ſurculi, non folia afferebantur. Itaque *Amomum* in ſpecie, de herba hac Aſſyria, quæ integra & radice ſuâ nixa βοτρυώδης erat & uvæ modo convoluta, ſibique cohærens. Plinius *lib.* 12. *cap.* 13. *Amomum parvus eſt frutex, uvæ inſtar ex ligno in ſeipſum convolutus.* Nempe non fructus, ut in vite, botroſus erat, aut reapſe botrus, quod nonnulli volunt; ſed lignum ipſum fruticis, quod ὑπόκιρρον, id eſt, *coloris rufi*, laudatur Dioſcoridi, uvæ modo implexum in ſe & convolutum, quod & ſemine plenum. Ipſum verò, dum colligebatur, quoniam ſiccum & friabile, hinc fragile erat. Idem, *Capiturque cum radice, manipulatim leviter componitur, protinus fragile.* Unde ſolutum ac diſſipatum eligendum Dioſcorides præcipit, non convolutum & connexum, quia dum carpitur verum amomum, ſolvitur & frangitur: at quod adulterabatur, addito gummi efficiebant, ut cohæreret convolveretque ſe in uvæ modum & ſic germanum videretur, Vide omninò Plinium *dict. loc.* Hinc *Amomi uva*, apud eundem, quæ nihil aliud eſt, quàm *amomum* integrum, non diſſolutum, nec friatum in pulverem; cui majus pretium idem ponit: *pretium uvæ in libras denarii ſexaginta: friato verò amomo denarii XLIIX.* nempe non ſolutum amomum & in uvæ figura remanens, cariùs vendebatur: eo quòd diſſolutum & friatum magis fraudi obnoxium erat. *Pulveris* verò *Amomi* meminit Ovidius *de Triſtibus*,

> *Oſſaque cum foliis & amomi pulvere conde.*

Ubi *pulvis Amomi*, idem eſt, cum *Amomo friato* Plinii. Quibus verò uſibus *Amomum* inſerviret, diximus in voce *Amomia*. Hodie verum *Amomum* ignoratur. Nam qui putant roſam, quam vocant *Hieroſolymitanam* aut *Hierichuntinam*, Vett. fuiſſe amomum, magnopere falluntur. Nec meliùs ſentiunt ex Arabibus, qui *pedis columbini* ſpeciem eſſe pertendunt. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 400. *& ſeqq.* ut & Petrum de Valle *Itinerar. Perſ.*

Amor, adde: Ejus indicia apud Græcos olim varia erant. Si cui in feſtivitate ſolenni ſertum, quo capita tum ornari mos, ſolveretur, indicium id amoris habebatur: Hinc Athenæus. Διὰ τί τῶν ἐστεφανωμένων ἐὰν λύηται στέφανος, ἐρᾶν λέγονται, *Quare ſi corollis ornatorum ſertum vel corolla ſolvitur, amare dicuntur?* quærit. Sic, cùm aures tinniebant: Unde Sappho, βομβεῦσι δ' ἀκοαί μοι, *bombum edunt aures meæ.* Et Catullus,

> —— — *Sonitu ſuopte*
> *Tinniunt aures.*

Amoris id erat omen. An redamarentur, explorabant crepitu folii, quod Τηλέφιλον appellabant, de quo Theocritus *Idyll.* 3.

> Οὐδὲ τὸ Τηλέφιλον ποτε μασσόμενον πλατάγησεν.

i. *ſonitum non edidit, non crepuit.* Idem fiebat κοτταβίζειν, quem morem à Siculis acceperunt; Callimachus,

> Πολλοὶ καὶ φιλέοντες Ἀκόντιον ἧκαν ἔραζε,
> Οἰνοπόται Σικελὰς ἐκ κυλίκων λάταγας.

Vide de his prolixè agentem Franciſcum Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 4. *cap.* 4. *& ſeqq.*

Amor Infelix, Vide infrà *Philermos.*

Amor matri præreptus, apud Virgilium,

> *Quæritur & naſcentis equi de fronte revulſus*
> *Et matri præreptus amor.*

Vide infrà, *Hippomanes*,

Amoravii, memorati Orderico Vitali *lib.* 13. *pag.* 891. 893. Saraceni Afri ſunt, ſic dicti fortè, quòd in Africa degeret hujus gentis Amirmumelinus ſeu Calipha vel magnus Sultanus, quem *Amiravisum* vocatum fuiſſe, ſuprà diximus in voce *Amir.* Nec ab iis diverſi *Almoravides*, Scriptoribus Hiſpanis nuncupati, Mauri ſcil. Africani, qui in Hiſpaniam tranſierunt à Rege Sibiliæ Mauro evocati, Alfonſo VI. regnante. Meminit eorum Pelagius Epiſcopus Ovetenſis, in *Adelphonſo Rege, æra* 1123. *Chriſti, anno* 1085. *Poſt hæc cum tantis proſperitatibus ad tantam elationem pervenit, ut* Almoravides *extraneas gentes, quæ ex Africa in Hiſpaniam per Regem Abenhamet miſit, cum quibus prælia multa fecit, & multas contumelias, dum vixit, accepit ab eis.* At qui apud Poëtas Gallos *Amoraviſii* occurrunt, Sclavi ſunt, Moraviam, nobilem Germaniæ provinciam incolentes, Carol. du Freſne *Gloſſar.* Ab *Amoraviis*, Afris, mures Pontici, vulgò *Martures*, Gall. *Martres*, dicti ſunt *Amorenſes Catti*, de quibus Alderiſius agit in *Geogr. Nubienſi pag.* 9. Meminit eorum quoque Petrus Abbas Cluniac. in *Statutis* Cong. Clun. *cap.* 17. *Nihil ſe habere non parva piorum eiſque adhærentium multitudo putabat, niſi ex piloſis illis & condenſis — Numantinorum h. e. juxta modernos* Amorenſium *cattorum pellibus contecto multi pretii coopertorio lectus muniretur pariter & ornaretur.* Nempe magnâ copiâ in Africa repeRiuntur, unde illis id nominis hæſit. Vide eundem Auctorem ubi ſuprà.

Amorginum, lini, an coloris genus? Certè Ariſtophanis illud,

> Κἂν τοῖς χιτωνίοισιν ἀμοργίνοις,

lineas tunicas interpretantur, quòd *Amorgina* veſtimenta, ad inſtar byſſi, ſive carbaſi tenuiſſima eſſent. Veteres tamen Critici *Amorginum* coloris genus dixere, nempe purpureum ſecundùm gloſſam, ut ait Euſtachius: ut non ſatis conſtet, utrum ea vox lini ſpeciem, an colorem, an utrumque ſignificet. Octavius Ferrarius *de Re Veſtiaria Parte* 2. *lib.* 4. *cap.* 12. Vide in voce *Amorgos*, & qui colorem eſſe negat, Salmaſium *ad Solinum p.* 1225.

Ampeloeſſa, adde: Regionis inſtar fuit & nomen *Tetrarchiæ* habuit: quemadmodum & Abila & Area, & Gabe, & reliquæ urbes Decapolitanæ Syriæ, uti diſcimus ex Plinio *lib.* 5. *cap.* 18. Sic in Phœnice ſingulas Urbes totidem Regna fuiſſe, tradit Strabo, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 576.

Ampelus, urbs Africæ, in reg. Cyrenaica, proxima Horto Heſperidum, à qua incolæ *Ampelitæ*, qui caulem ſilphii Delphis dedicarunt, cujus circa Heſperidas ferax regio fuit. Idem *ibid. pag.* 374.

Amphiarai Fanum, Ἀμφιάρειον, ſitum fuit in itinere, quod Athenis Oropum dirigebat, in loco *Harma* dicto, Gr. Ἅρμα, id eſt, *currus*, à curru, quo Amphiaraus excidit, uti Dicæarchus habet. At Strabo in Bœotia collocat. Nempe in Bœotia Μαντεῖον Amphiarai fuit celeberrimum, ut ex Scriptoribus patet: quod è Cnopia (an Potnia) Thebaica traductum in locum eum Oropo vicinum ait. Hoc & ἱερὸν Ἀμφιαράου Græci Scriptores vocant, eoque loci fuiſſe volunt, quo tellus diſceſſit fugienti Amphiarao ipſumque cum curru abſorpſit. Unde & Ἅρμα nomen impoſitum. Sed ubi hoc acciderit, non uſquequaque Veteres conſentiebant & Tanagræi quidem id contigiſſe contendebant, in via, quæ Thebis Chalcidem ducit, quo loco urbs vel vicus Ἅρμα nomine olim extitit, prope Mycaleſſum; Thebani in agro ſuo diſceſ-

diſceſſiſſe terram, quæ Amphiaraum hiatu merſit, dicebant. Acceſſit tertia opinio, factum id prope Oropum, in loco, ubi Templum poſtea ejus, Oraculorum famâ diu nobilitatum. Hoc certum, primos Græcorum Oropios honorem Amphiarai memoriæ habuiſſe, & Templum ei condidiſſe: erat autem Oropus oppidum ad Mare, in confinio terræ Atticæ & Bœotiorum agri Tanagrici: de quo cùm diu pugnatum eſſet inter Athenienſes & Bœotios, ab Athenienſibus tandem in poteſtatem redactum & Attici ſoli factum eſt. Vide infrà in voce *Harma* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 146. *& ſeqq.* ubi, poſt multa in omnem partem agitata, concludit in Harmate Attico Oropiis vicino *Fanum Amphiarai* & *Oraculum τῶν ἐγκοιμωμένων, ſomnia captantium*; *Amphiarai* item *Balnea* ſeu *Fontem*, fuiſſe.

Amphibalus vel *Amphiballus*, item *Amphibalum* & *Amphibolum*, apud Sulpicium *in Vita* S. Martini, *Nec mora, Sanctus paupere non vidente, intra Amphibolum ſibi tunicam latenter eduxit.* Veſtis erat utrinque hirſuta ac villoſa, eademque cum *Amphimallo*, unde vox deflexa: neque enim ab ἀμφιβάλλειν deducitur, ut quidam cenſent. *Gloſſ.* S. Benigni, *Amphibalus, byrrhus villoſus.* Joh. de Janua, *Antibolus, veſtis, quæ eſt villoſa, ſicut eſt ſclavina, quæ circumcluditur &c.* Ejuſdem meminit Fortunatus *de Vita Martini prædicti lib.*3. *cap.*1.

Qui tunicæ interius non inſpiciebat amictum,
Amphibali exterius dum membra obtecta laterent.

Caput etiam texiſſe, docet *Vita* S. Boniti Epiſc. Claromont. *cap.*2. *Amphibali ſummitas ipſa.* Et *cap.*7. *Ut partem* amphibali *mei, quâ caput tegitur, retineas.* *Vita* S. Deicoli Abbatis Lutrenſis *num.* 20. *Antequam feſtum pergeret, birrum ſuum, quem Græci* amphiballum *vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia,* &c. du Freſne *Gloſſar.* Peculiarem fuiſſe Epiſcoporum veſtem, colligit Dominicus Macer ex *Teſtam.* S. Remigii, ubi inter alia habetur, *Futuro Epiſcopo Amphibalum album Paſchale relinquo,* V. eum in *Hierolexico*, ut & fratrem ejus Carolum, qui *Amphibalum* cum *Amphimallo* idem eſſe negans, cum Heteromallo potiùs convenire, contendit, *Ibid.*

Amphimalla, ſive ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, veſtes ſunt utrinque villoſæ. Meminit eorum Plinius *libr.* 19. *cap.* 1. *Gauſapæ patris mei memoriâ cœpere, amphimalla noſtra, ſicut etiam villoſa ventralia.* V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib.* 1. *cap.*18. An eædem cum *Amphitapis*, quarum meminit Lucilius *lib.*1.

Pſilæ atque Amphitapæ *villis ingentibus molles.*

Quæque ſubſternebantur dormientibus. Idem *lib.*6.

Pluma atque Amphitape, *& ſi aliud quid delitiarum.*

Item Varro Manio, *Alterum bene acceptum dormire ſuper Amphitapa bene molli.* Ita videtur ſupra laudato Ferrario, qui monet, inter Tapetes & Amphitapetes, Gauſapas & Amphimalla probè diſtinguendum, his verbis: *Ut eadem res planè Gauſapæ & Tapetes, ſic Amphimalla & Amphitapetes. Illa ex una parte, hæc utrinque villos habebant;* quod ipſa vox quoque declarat. Vide quoque ejus *de Re Veſt. part.*2. *lib.*. . *cap.*14.

Amphiproſtyla Ædes. Græcè Ἀμφιπρόστυλος, dicta eſt, quæ in poſtico columnas habebat & faſtigium, uti Πρόστυλος, in fronte. Vocata autem πρόστυλος, quæ contra Antas duas columnas angulares haberet, & ſupra epiſtylia & dextrâ ac ſiniſtrâ in verſuris ſingulas. Poſticum verò, ὀπισθόδομος Græcis, in Gentilium Templis dicebatur ea pars, quæ poſt cellam ædis, ad idem fere inſtar facta erat, ac πρόδομος ſeu πρόναος. Salmaſius *ad Solinum p.*1217.

Amphisbæna, adde: De ea Solinus *cap.*27. *Amphisbæna*, inquit, *conſurgit in caput geminum: quorum alterum in loco ſuo eſt, alterum in ea parte, quâ cauda; quæ cauſa efficit, ut capite utrinque ſecus nitibundo ſerpat tractibus circulatis.* Ubi quod *de circulatis tractibus* habet, etiam Iſidorus confirmat, cùm ait, *Currens ex utroque capite, tractu corporis circulato.* Atque hinc eſt, quòd Heſychius unum ſaltem caput *Amphisbænæ* eſſe, ſed geminum videri, ait, ob illam viz. curſus obliquitatem ac circulationem. Vide Salmaſium *ad d.l.p.*339. Quòd verò στικτὸν εἶδος *Amphisbænæ* Nicander tribuit, h.e. *notis compunctum*, alibi non reperitur. Imò contrà eſt, nec enim ullâ notarum varietate commendatur. Niſi fortè στιχηδὸν vel στιχηρὸν apud eum legas, quòd tractibus circulatis eat, uti dictum. *Ibid.*

Amphitheatrum, Latinè *Viſorium*, quòd commodiſſimè populus ad ludicra convocatus inde ſpectare poſſet, circulari formâ integrâ conſtruebatur, aut ovali & oblongâ, ut in eo gladiatorii ludi & concluſarum ferarum venationes exhiberentur. V. Caſſiodorum *lib.* 3. *epiſt.* 51. *Amphitheatrum rotundum eſt, Theatrum verò ex medio Amphitheatro eſt, ſemicirculi figuram habens,* Iſidor Hiſpalenſ. *lib.* 18. *cap.* 52. Unde duobus Theatris in unum coëuntibus Amphitheatrum fiebat, dicebaturque *Cavea* quoque, ab interiore parte quæ concava erat: Item *Arena*, quòd arena ſpargeretur, ut certantes ſine offenſione caderent, ut ex Suetonio liquet. Inde phraſis, *in arenam deſcendere*, i.e. certamen ſubire; & gladiatores *Arenarii* dicti. Nec vulgari ſolùm ſabulo hic uſi Romani, ſed *Invenere*, inquit Plinius, *lib.* 36 *& alium uſum ejus lapidis, in ramentis quoque Circum maximum ſternendi, ut ſit in commendatione & candor, &c.* Aliquando v. & foveæ ſpecuſque ſub Amphitheatro, in quibus feræ aſſervabantur, cùm uſus eſſet, in ſpectaculum emittendæ, *Caveæ* dicebantur. Adde quòd *Amphitheatra* plena concavitatibus ſpecubuſque eſſent, in quibus, præter feras, aquæ etiam detinebantur, ad Naumachiarum uſum poſtea in locum ſpectaculi derivandæ, V. Suetonium *in Domitiano*, Thom. Dempſt. *Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.*5. Lipſium inprimis de *Amphitheatr. cap.*2. *&* 3. Quia autem, cùm in tam frequenti & copioſa ſanguinis effuſione facilè fieret, ut lubricum redderetur ſolum, ab arena petitum remedium eſt, quæ, ut naturâ eſt bibula, & abſorbere effuſum humorem & renovari per intervalla ludorum facili negotio poterat: hinc hodieque *les Arenes*, in variis Galliæ civitatibus dicuntur loca illa, ubi à Romanis olim rerum ibi potitis *Amphitheatra* fuerum extructa &c. *Amphitheatri* à Veſpaſiano, ex Tiburtino lapide, in ipſo urbis meditullio, extructi, à Tito dedicati & à Domitiano exornati, formam ac faciem, cujus rudera Romæ viſuntur, ut de partibus ac forma *Amphitheatrorum* facilius judicare Lector poſſit, exhibet A. Friſius *ad Hieron. Mercurialem de Arte Gymn. lib.*3. *cap.*4. Orbis illius circuli oblongi, ſeu potius ovi, formam refert, & ſi P. Victori fides, gradus Amphitheatri vel graduum pulvilli ſupra 87000. ſpectatorum capiebant. Ambitus ſuperior & circumjectæ porticus, Lipſii judicio, denis adhuc vel vicenis hominum millibus ſeu ſtantibus, ſeu allatis cathedris ſedentibus, locus erat. Univerſa machina quatuor conſtabat ordinibus, Dorico, Jonico, Corinthio & Compoſito, omnibus ita diſpoſitis, ut tardiùs adventantibus accedendi, & citiùs abeuntibus recedendi facultas, ſine aliorum incommodo, daretur. Area tota libera erat, niſi quòd in ea alicubi ara cernebatur, Jovi Latiari ſacra, ad quam mactatio ſtata & horrenda unius ex beſtiariis: Sub ipſa ara cloacæ ſubterraneæ fuere, per quas, in uſum Naumachiarum, occultè & ſubitò inductas & eductas eſſe aquas præfatus Lipſius exiſtimat. Cæterum ex eorum numero, qui cum beſtiis pugnabant, vel ad beſtias, ut ajunt, damnabantur, Chriſtiani erant: inter quos S. Ignatium fuiſſe, conſtans Fama eſt.

In Amphitheatro Titiano notanda.

Ara, quæ ſacra Jovi, ut dictum, Latiari.

Portulæ, per quas immiſſæ in Arenam beſtiæ: Has januas clauſas fuiſſe probabile eſt, non ſolùm ad belluas, ne egreſſus pateret jam ſolutis; ſed etiam ad aquas coercendas, cum iis *Amphitheatrum* impletum.

Podium, cum ſuis columellis: & in medio ſuggeſtus Imperatoris.

Præcinctio ſive Diazoma, id eſt, gradus altior & latior: cujus generis tres fuiſſe in Theatris Vitruvius docet.

Vomitoria, ſive Aditus, i. portulæ quædam quadratæ in ipſis gradibus, per quas in ſedilia diffundebantur. Ad eas minuti erant gradus ſcalares, per quos quiſque ad deſtinata ſua ibat ſubſellia. Spatium medium inter ſcalares binos *Cuneus* dicebatur, appellatione ab acie inſtruenda deſumtâ.

Foramina, ad tranſmittendos malos, quæ pauca in præfata icone expreſſa; Ibant ea in orbem, & externè à mutulis quibuſdam mali ſuſtinebantur.

Amphithyron, apud Evagrium *lib* 6. *cap.* 22. ubi ait, Choſroën Perſarum R. Gregorio Epiſcopo Antiocheno dediſſe *Amphithyron Unnicum*, januæ velum eſt, Ital. *portiera.* Et quidem velum hoc ex utroque latere aperiebatur, ut notatio vocis indigitat comprobatque Simonetta Græcus Auctor *lib* 5. *cap.*14. de eodem velo loquens. Eodem nomine inſignivit Chryſoſtomus velum illud, quod ante portam Sanctuarii trahebatur, tempore Euchariſtiæ, Macer *Hierolexico.*

Amphitrope, adde: Non procul Cephiſſiâ, uti ex Æſchine colligere eſt, *Orat. c. Timarch.* V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ, part.* 3.

Amphora, menſura apud Romanos liquidorum erat, *Quadrantal* Vett. dicta, capiens urnas duas, ſextarios octo & quadraginta, congios octo, &c. ut ex hiſce Voluſii Metiani videre eſt: *Quadrantal, quod nunc plerique* Amphoram *vocant, habet urnas duas, modios tres, ſemodios ſex, congios octo, ſextarios quadraginta octo, heminas nonaginta ſex, quartarios centum nonaginta duos, cyathos quingentos ſeptuaginta ſex.* Sic Feſtus, *Quadrantal vocabant antiqui, quam Græci* Amphoram *dicunt: quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios.* Et Jul. Africanus *in Fragm.* περὶ μέτρων: Ὁ τοῦ οἴνου, inquit, ἀμφορεὺς, ὃν καὶ μετρητὴν λέγουσι πολλοί, ἡμιαμφόρια μὲν δύο, ἃ κεράμια κάδδους ὀνομάζει κοινῶς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὕρνας· ὥστε τὸν ἀμφορέα εἶναι ξεστῶν μη'. Id eſt, *Amphora vini, quam & metretam multi vocant, continet ſemiamphoras duas, quas cados communi nomine appellant, Romani verò urnas dicunt, ita ut Amphora ſit ſextariorum* 48. Jac. Oiſelius JC. *Not. ad Gell. lib.*18. *cap.*1. Ex lapide Schiſto Amphora Romana, aſſervatur in Muſæo Kircheriano, Romæ, &c. Vide etiam infrà *Quadrantal.* Hinc Ἀμφορίτης ἀγὼν, qualis erat *Aiacius* Æginis: qui agon unus erat ex iis, qui non *ſacri* erant, ſed in quibus certabatur propter præmium aliquod, hinc ἀργυρῖται & θεματικοὶ dicti. Et quidem *amphora* in eo donabantur victoribus. Salmaſius *ad Solinum p.*849. Sed & in *Amphoris* cineres defunctorum condi conſueviſſe, legas apud eund. *p.*1204.

Amphoteroplon, fœnus nauticum eſt, cùm fœnerator & commeatus & remeatus periculum ſuſcipit. *l.*1. *ff. de nautic. fœn.* Sicut *Heteroplon*,

ſtroplon, cùm commeatus tantùm. Budæus *in Annot. ad l. nihil in tereſt de nautic. fœn.* Addit Budæus *de Aſſe, lib.*1. ex Demoſthene πρὸς Φορμίωνα, uſuram nauticam non fuiſſe menſtruam, ſed unâ in omne tempus navigationis & negotiationis conſtitutione taxatam &c. V. Calvinum *Lex. Jur.* & Petitum *Comm. in LL. Att.*

Amplexu dimitti & recipi charos, moris Romani fuit, adeò ut & jam mortuis idem præſtiterint. Statius *Lachrymis Etruſci*,

> —— —— *tenet ecce ſeniles*
> *Leniter implicitus vultus, ſanctamque parentis*
> *Canitiem ſpargit lachrymis, animæque ſupremum*
> *Frigus amat.*

Idem *ibid.*

> — — *quantis laſſantem brachia vidi*
> *Planctibus, & prono fuſum ſuper oſcula vultu*
> *Vix famuli comitesque tenent, &c.*

Græcis in uſu quoque, apud quos religionis inſtar fuit. Hinc de Apolline & Coronide, apud Ovidium, *Amplexum cadaveris* velut inter neceſſaria ponentem, *lib.*2.

> *Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,*
> *Et dedit* amplexus, *injuſtaque juſta peregit.*

Et de Jaſone, in funere Cyzici, Val. Flaccus *lib.*3.

> *Fas tamen eſt conferre genas, fas jungere tecum*
> *Pectora, & exangues miſcere* amplexibus *artus.*

Bion inprimis, in ſuaviſſimo illo Adonidis *Epitaphio*,

> Ὡς δ' ἴδε φοίνιον αἷμα μαραινομένῳ περὶ μηρῷ,
> Παχέας ἀμπετάσασα κινύρετο: Μεῖνον Ἄδωνι,
> Δύσποτμε μεῖνον Ἄδωνι, πανύστατον ὥς σε κιχείω,
> Ὥς σε περιπτύξω, καὶ χείλεα χείλεσι μίξω.
> Ἄχρις ἀπὸ ψυχᾶς ἐς ἐμὸν στόμα κ' εἰς ἐμὸν ἧπαρ
> Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ, τὸ δὲ σεῦ γλυκὺ φίλτρον ἀμέλξω, &c.

De *vivorum complexu* nota omnia; ſingularia tamen notavit *ad Apulejum* Barthius; quem vide quoque *Animadverſion. ad Statium Tom. II. p.* 883. & *Tom. III. p.* 357.

Ampliſſimus Ordo, Senatorius intelligitur, utpote omnium ſummus atque diligentiſſimus, 1. §. 1. *l. ſi decipiendi. ff. ad Senatusc. Vellejan.* Cujus decreta conſultaque vocantur SC. *l.* 2. *de his quæ ut indign. l.* 15. *ex quib. cauſ. infam. l.* 2. *Cod. ad Macedon.* Ex quo *Ampliſſimorum* titulo Conſules honorantur, *l.* 50. *ff. de condit. & dem. l.* 1. §. *penult. ff. de appellat.* Etiam *Ampliſſimam poteſtatem* & *Ampliſſimos Judices*, in *Conſtitutionibus* legimus, *l.* 29. *Cod. de appellat. l.* 3. *C. quando provoc. non eſt, nec.* quo elogio & Præfecti Prætorio ornantur, *in l. ult.* §. *penult. C. de tempor. appellat.* Briſſonius, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Ampulla, inter vaſa & miniſteria Eccleſiaſtica, apud Latinos. Breviloq. *Ampulla eſt vas amplum — quod datur ad altare, in quo ſervatur vinum vel aqua.* Gillibertus Lunic. Epiſc. *de Uſu Eccleſ. Ampulla cum vino & altera cum aqua.* Anonymus Poëta *de Epiſc. Eborac.*

> *Juſſit ut obryzo non parvi ponderis auro*
> Ampulla *major fieret, qua vina Sacerdos*
> *Funderet in calicem, ſolemnia ſacra celebrans*, &c.

Uſus præterea fuit, *ad oleum pro Catechumenis & infirmis* & *Chriſma conſervandum.* Capitulare Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 162. *Presbyter in Cœna Domini tres ampullas ſecum deferat, unam ad Chriſma, alteram ad oleum ad Catechumenos inungendum, tertiam ad infirmos.* Offerebantur autem *Ampullæ* oleo repletæ à fidelibus hac ipſa die, ad Chriſma conficiendum & Oleum benedicendum pro Catechumenis, uti docet Alcuinus *de Divin. Offic.* Carolus du Freſne *Gloſſar.* &c. De ipſa verò *Ampulla Chriſmatis*, ſic Durandus *Ration. lib.*6. *cap.* 74. *num.* 17. *Fertur ampulla cooperta ſindone albâ, in ſiniſtro brachio; portantem ampullam præcedit lumen: & antecedunt duo Sacerdotes, unus cum thuribulo, alius cum Cruce & in medio eorum Diaconus, cum libro Evangelii & ſuper capita eorum fertur umbraculum ſeu pallium, & duo antecedunt cantando.* Ibidem *num.* 19. *Ampulla ſtatim poſtquam benedicta fuit, ex parte cooperta, & ex parte diſcooperta, ſalutatur ab Epiſcopo & Presbyteris — Salutantur autem quinquies* Ampullæ *ab Epiſcopo — poſtquam autem ſalutata eſt à Miniſtris Altaris, cooperitur, ut à nemine nuda videatur & cooperta iterum ſalutatur — Epiſcopus ter halat in ampullam, &c.* Verba autem, quibus ſalutatur, ſunt, *Ave ſanctum Chriſma*: de quibus ritibus pluribus agit Rivetus *Summæ Controv. Tract.* 2. *Qu.* 18. Inprimis verò *Ampulla Remenſis* in Gallia celebris eſt, in qua oleum, quo unguntur Reges Francorum, adſervari ſolet. Hincmarus Rem. *Tom.* 1. *pag.* 744. & *in Annalibus* Francor. Bertinianis An. Chr. 868. de Chlodoveo, *cœlitus illud oleum demiſſum*, unà cum *Ampulla*, ajunt: addit Flodoardus *Hiſtor. Remenſis lib.* 1. *cap.* 13. ubi de ejuſdem Regis baptiſmo, *columbam candidam roſtro ampullam* hanc attuliſſe; præter quos etiam videri poteſt Aimoinus *Hiſtor. Franc. lib.* 1. *cap.* 16. Unde Nic. de Braja in Ludovico VIII. de S. Remigio:

> —— —— *Cujus prece rorem*
> *Miſit in* Ampullam *cœleſtem Rector Olympi,*
> *Corpus ut hoc lavacro Regis deberet inungi,*
> *Deficeretque liquor ibi corpore Regis inuncto.*

apud Car. du Freſne *l. c.* Præter *Ampullam* verò hanc, etiam Auriflammæ, & Scuti Liliati, ſub hoc primùm Chlodovæo, mentio fieri cœpit, quæ tria cimelia ſuperioribus ſeculis magni in Gallia æſtimata ſunt. V. præter Auctores laudatos, Hub. Morum *de Sacris Unction.* Teneurium & Chifletium *de Ampulla Rem.* Sirmondum *Notis ad Tom. I. Concil. Gallic. A. C.* 446. &c. Du Haillan verò, Hiſtoriographus Regius *de Statu & Succeſſu rerum Gallic. lib.* 3. *Gregorium*, ait, *Turonenſem, qui circa hæc tempora vivebat, nullo modo meminiſſe hujus ampullæ, nec miraculi, quamvis alia miracula multa referat:* primique, qui de ea ſcripſere, Aimoinus & Hincmarus, nono demum ſeculo vixerunt, &c.

Ampullacia, teſte Neophyto, Halimum vocatum Romanis, fortè quòd *ampullæ* vitreæ ex ea fierent, vel quòd ampullæ fractæ eâ ſolidarentur & maltharentur. Ex herbæ enim hujus exuſtæ cineribus fit *ſolda*, vitro conflando idonea, uti diſcimus ex vet. Ariſtophanis Scholiaſte, ὕαλον ἡμεῖς [illegible] μὲν τὸ ἐκ βοτάνης τινὸς κεκαυμένης καὶ διὰ πυρὸς τηκομένης εἰς κατασκευὴν ἀγγείων ἐπιτήδειον λέγομεν. Sed hoc inventum vetus non eſſe, inde colligitur; quòd Plinii ætate, ex arena & nitro vitrum fundebatur tantùm, unde herbæ hujuſmodi nuſquam meminit. Salmaſius *ubi ſuprà p.* 1099.

In *Ampullis*, defunctorum olim cineres conditi. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1204.

Amtruſtiones, fuiſſe videntur claſſis quædam ſelecta, cui Reges olim Germanicæ originis plurimùm confiſi, patrocinii beneficium, ob juratam fidelitatem, retribuere. Chartam inſtituendi *Amtruſtionis* exhibet Marculfus *lib.* 1. *cap* 18. *de Regis Amtruſtione.* Origo vocis ab *ampt*, i. munus, officium, & *truſty*, (hodieque apud Anglos) i. fidus: Sic *Amtruſtio* erit, *fidus in munere*, vel *officialis miniſter, leudes, famulus, vaſallus fidelis.* V. Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.*

Amuleta, Vide infrà *Periapta.*

Amun, h. e. *Occultatus*, Jovis nomen apud Ægyptios; Græci ac Latini *Ammon* extulere; quo *occultatum* ſeu *occultationem* ſignificari Manethos Sebennita voluit, apud Plutarchum *de Iſide & Oſir.* Meminit ejus quoque Jamblichus apud Cœl. Rhodiginum, *Opifex*, inquiens, ex Ægyptiorum Theologia, *Intellectus, qui & veritas eſt & dominus, atque ſapientia, quatenus in genere progrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem,* Amun *Ægyptiâ linguâ vocatur. Quatenus autem ſine mendacio peragit omnia, & artificiosè ſimul cum veritate,* Phtha *nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nominant, artificioſum duntaxat conſiderantes. Quatenus verò effector eſt bonorum, appellatur Oſiris, aliasque denominationes habet, propter potentias actionesque differentes.* V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. cap.* 1. §. 12. E quibus obiter colligas, Sapientiores Gentilium, non tam multos Deos coluiſſe, quàm uni Deo, propter varias virtutes actionesque, varia tribuiſſe nomina. Concordat autem ſignificationi vocis *Amun*, iſta Templi Saitici Minervæ dicati Inſcr. apud eundem Plut. *d. l.* Καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν, *Meum peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Nimirum magis quid non ſit, quàm quid ſit Deus, ſciri poſſe, fortè etiam hoc epitheto indigitare voluerunt Ægyptii. Certè enim, ut Prudentii *c. Symm. lib.* 2. adducam verba:

> —— *Cùm divinis agimus de rebus, & illum*
> *Qui vel principio caruit, vel fine carebit.*
> —— —— ——
> *Conjectare animo contendimus, exigua eſt vis*
> *Humani ingenii, tantoque anguſta labori.*
> *Quippe minor Natura: aciem ſi intendere tentet*
> *Acriùs, ac penetrare Dei ſecreta ſupremi:*
> *Quis dubitet victo fragilem laſſeſcere viſu.*
> *Vimque fatigatæ mentis, ſub pectore parvo,*
> *Turbari, invalidisque hebetem ſuccumbere curis?*

Vide eundem Pfannerum *cap.* 2. §. 33.

Amunclæ, apud Solinum *cap.* 2. *Quamvis Italia habeat hoc præſidium familiare, à ſerpentibus non penitùs libera eſt. Denique* Amunclas, *quas Amyclas antè Græci condiderant, ſerpentes fugavere;* Eædem cum *Amyclis*, quas Græci in Italia condiderant, ſic vocantes à Laconicis Amyclis. Latini enim *Amunclas* dixere, ut Nævius *Rhuncum*, pro Ῥύγχος, *Theſaurum* alii ex θησαυρὸς, &c. Salmaſius *ad Solinum, pag.* 86.

Amuſthia, ſeu *Amuſtia*, in *Vita* B. Coletæ, *Non obſtante, quòd propter infectionem ægritudinis, totus pannus involvens ſuum corpus & tunicæ & amuſthiæ:* Macro eſt quædam textura, Italicè *Saja*, Gall. *Amoine*, lanâ, linoque confecta, è qua in uſum Monialium infirmarum induſia conficiebant. Carolo du Freſne, tunicæ Monialibus propriæ ſpecies, quæ ad genua uſque pertingebat; unde quibuſdam, quòd ad mediam corporis partem tantùm excurreret, dicta videtur ex Gall. *à moitié.* V. eum in *Gloſſar.*

Amycteres, apud Strabonem, gens Indiæ monſtroſa, Ἀμυκτῆρες Græcis, h. e. *enares*, Salmaſius *ibid. p.* 1006.

Amygdalinum unguentum, Plinio, *metopon nonnullis ex amaris nucibus arefactis & in offam contuſis, aſperſis aquâ iterumque tuſis exprimitur, lib.* 15. *cap.* 7. quod è Dioſcoride habet. Sic autem vocatum hoc unguentum tradunt, quòd in eo conficiendo galbanum admiſceretur, Μετώπιον Ægyptiis dictum. Unde Plinium, μέτωπον arborem Hammoniaci vocantem carpit Salmaſius *ad Solinum, pag.* 352.

Ana-

AN.

Anabaſii, memorati Hieronymo *adv. Ruffinum lib. 3. cap. 1. Idcircone Cereales & Anabaſii tui per diverſas provincias cucurrerunt, ut laudes meas legerent?* Veloces fuere nuntii, qui equis curribuſque conſcenſis velociter huc illuc mandata perferebant: à Græc. ἀνάβασις, *aſcenſus*, Carolus du Freſne *Gloſſ.*

Anabathra, ſeu *Anabathrum*, Gr. ἀνάβαθρον, gradus, dignitas. Pſeudo-Ovidius *de Vetula lib.* 1.

> *Ille putat, qui ſic adipiſcitur hoc anabathrum,*
> *Cujus habet turpem promotio reproba cauſam*, &c.

In aula Conſtantinopolitana thronus, cui inſidebat Imperator: Codinus *de Offic. Aulæ Conſtantinopolit. Rurſumque ad* Anabathram *veniens, ſedit Imperator.* Vide Car. du Freſne *Gloſſ.* & Macrum *Hierolex.*

Anaboladium, ſeu *Anabolagium*: Iſidoro *amictorium eſt lineum fœminarum, quo humeri operiuntur, Græcis Latiniſque ſindon. lib. 19. cap. 25. circa renes alligatum ſtrictè, latitudine diffuſum, omne genus continens colorum*, Ugutioni: *lineum tegumentum, quod caput tegit, in Gloſſ.* Saxon. Ælfrici: *veſtis Pontificalis in Ord. Rom.* idem *cum Humerali*, Ibid. *cum Amictu*, Macro. *Pallium ab utroque latere regeſtum*, τὸ ἑκατέρωθεν ἀναβεβλημένον, ſeu ἀναβολὴ & ἀναβόλαιον, Salmatio *ad Tertullian. de Pallio*, ab ἀναβάλλεσθαι. Unde τὸ ἱμάτιον ἀναβεβλημένον, & τὸ ἱμάτιον ἀναβεβλῆσθαι, Græcis dicitur, qui pallium ſic utrinque regeſtum gerit. Qui mos pallii gerendi communis olim habitus elegantiorum Græcorum fuit. Partem enim utramque pallii retrorſum jaciebant, ita ut tota, quæ ſuberat tunica, pateret: pallium verò ipſum cervicibus circumſtrictum moroſiuſque in rigas plicatum & ordinatum, fibulæ morſu in humeris tenebatur. Cùm contrà Philoſophi, & præcipuè Cynici, tribonium ſuum veſtientes, totos ſeſe pallio obvolverent; atque partem ejus de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejicerent, ſicque, excluſo dextro, obvlato ſiniſtro humero eſſent. Vide Salmaſium *ad d. Auct.*

Anabolicæ Species, apud Flavium Vopiſcum in *Aureliano, Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, ſtupæ atque anabolicas ſpecies æternas conſtituit*: id eſt, *Embolicæ*. Ἀναβολὴ enim & ἐμβολὴ ejuſdem ſunt ſignificationis nomina ac utroque indigitatur *onus navis*; quod de embola quidem magis certum, quia magis protritum, cùm *anabola* minùs frequenter in eo ſignificatu occurrat: de hac verò minimè dubium eſt, quin idem ſignificet. Ἐμβάλλειν eſt *imponere in navem*, idem & ἀναβάλλειν: unde & ἀναβάλλειν, *in equum imponere*; quod munus qui exhibent, Ἀναβολεῖς dicti. Sic ἀναβληθῆναι εἰς ζυγὸν, *in lancem imponi*, apud Athenæum. Adeoque verum eſt, verbum hoc ſignificare, *onus imponere, onerare*, ut etiam eleganti translatione de bibulis dicatur, qui celocem onerant & vino ſe implent. Gloſſæ, *Bibula*, Ποτὰς ἢ ἀναβάλλων: inde *celocem onerare*, pro *inebriare ſe*, apud Comic.

> *Unde onuſtam celocem agere te prædicem? PS. cum tuo filio,*
> *Perpotavi modò*, &c.

Itaque *Anabolicæ* & *Embolicæ ſpecies*, eædem ſunt. Et quidem Αἰγυπτίων Ἐμβολὴν, ſeu, ut alii ſcribunt, ἐμπολὴν, apud Euripidem Grammatici rectè interpretati ſunt ῥῶπον, quâ voce Græci notant minutas merces, &, ut ipſi dicunt, τὸν λεπτὸν φόρτον: cujuſmodi inter Alexandrinas merces fuere vitrum, charta, linum, ſtupæ, aliaque, tum Vopiſco hîc memorata, tum Marco jam Tullio *Orat. pro Rabirio* Poſthumo. *Embolam* autem *ſacram*, appellarunt certum frumenti modum, quem neceſſariò Romæ ſubminiſtrabat Ægyptus: Quod non primus inſtituit Aurelianus, ſed ipſe, ut videtur, Auguſtus, ut à cujus tempore frequens *Alexandrinæ Claſſis*, apud vett. Scriptores, mentio eſt. Sed poſt Auguſtum, mu ti Principes circa hanc claſſem aliquid innovarunt, & videtur Aurelianus frumentis Ægyptiacis alias ſpecies adjeciſſe, quæ pars Embolæ ſacræ cenſerentur; quod poſtea videtur iterum mutatum. Nam *ſacram Embolam* Juriſconſulti nominant τὸν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῖτον. V. Caſaubonum & Salmaſium *Notis ad d. l.* & plura hanc in rem infrà, in voce *Embola* &c.

Anacamptica, V. infrà *Anaclaſtica*.

Anacara, Ital. *Naccara*, crepitaculi ſeu tympani genus, quod ex una tantùm parte eſt pelle coopertum, ex alia verò in convexitatem deſinit, inſervitque equitatui militiæ, apud Orientales inprimis ac Teutones. In *Vita* Ludov. *Tympanis, Anacaris & aliis ſimilibus inſtrumentis horribiliter reſonabant.* Meurſius *Naccaris* appellari ait, refertque Curopalata, quoties Imperator Conſtantinopolit. ante prandium per civitatem progrederetur, tubis *anacariſque* populum ad concurſum commonitum fuiſſe; in pomeridiano vero egreſſu, ſigna hæc data non fuiſſe, ne quis fortè ebrius incompoſitè ac temerè ad Imperatorem accederet, *capite* 5 apud Macros fratres *Hierolex.*

Anaces, Gr. Ἄνακες (ita enim cum Victorio, quàm Ἄνακτες, legere mavult Voſſius) juxta receptam ſententiam, Tyndaridæ dicti ſunt, Caſtor nempe ac Pollux. Ita enim Plut. *in Theſeo*, Τιμὰς ἰσοθέους ἔσχον Ἄνακες προσαγορευθέντες, *Divinos honores conſecuti, qui* Anaces *appellati.* Theodoretus *Græcanic. affect. lib.* 8. Καὶ μὴν δὴ καὶ Τυνδαρίδας Θεοὺς ὠνόμασαν Ἕλληνες καὶ Διοσκούρους ὠνόμασαν καὶ Ἐφεσίους καὶ Ἄνακας, *Et quidem Tyndaridas Deos vocarunt Græci, & Dioſcuros nominarunt, & familiares & Anaces.* Ac ſimiliter Tzetzes *in Lycophron.* Eoque Ἄνακας dictos putabat Euſtathius *in Odyſſ.* α. quia Græci ἀνακῶς dicant, pro φροντιστικῶς, ἐπιμελῶς, πεφυλαγμένως, *curioſè, ſtudioſè, cautè*: quod ipſum legas apud Plut. *in Theſeo*, quamvis hic arbitratur poſſe etiam ex eo nomen videri, quia procuraverint ἀνοχὰς, ſeu inducias; vel ab ἄνω, h. e. *ſuprà*, quia in cœlis conſpiciantur. Unde Horatius *lib.* 1. *Od.* 3.

> *Sic fratres Helenæ lucida ſidera.*

Accuratiùs verò, qui hac de re diſſerunt, non ſolos Tyndaridas Ἄνακας docent fuiſſe dictos, verùm & Tritopatreum, Eubuleum & Dionyſum, de quibus ſic Cicero *de Nat. Deorum lib.* 3. Διόσκουροι *etiam apud Græcos multis modis nominantur. Primi tres, qui appellantur* Anaces, *Athenis ex Jove, Rege antiquiſſimo, & Proſerpina nati, Tritopatreus, Eubuleus, Dionyſus. Secundi, Jove tertio nati ex Leda, Caſtor & Pollux. Tertii dicuntur à nonnullis Alco & Melampus Emolus, Atrei filii, qui Pelope natus fuit.* Nempe ita dixere Veteres viros principes, qui genus ducerent ab Anac ſive Ænac, qui & Hebræis, עֲנָקִים, LXX. ſenibus Ἐνακὶμ, aliis *Anacim*. Meminit Moſes, Numeror. *cap.* 13. *verſu ult. Vidimus gigantes è filiis Ænac*: & Joſ. *cap.* 11. *verſu* 21. *Excidit Enacinos.* Item *cap.* 14. *verſu* 15. *Nomen autem Hebronis fuerat Cariath-Arbe. Is fuerat homo inter Ænacinos maximus.* Ubi dubium, num maximum ſtaturà, an dignitate, an utroque dicat? Saltem de dignitate arguit, quòd ab eo urbs nomen accepit. Unde & Joſuæ *cap.* 15. *verſu* 13. *Dediſque eis Joſue urbem Arbe patris Enac: ea eſt Hebron.* Et fortaſſe *Anaces* Spartæ & Athenis deſcendere ab *Anacim* Palæſtinæ, unde à Joſua profligati in Græciam conceſſerint. Non dubium autem, quin qui Ἄνακες priùs, hi Ἄνακτες poſtea dicti ſint: ut hinc etiam, unde Ἄνακτες dicantur, liqueat, nempe T. inſerto. Sed Cypriis non tam Reges, quàm eorum liberi ac fratres, ſic appellati ſunt, teſte Athenæo *lib.* 6. & Harpocratione, qui idem proditum ait ab Ariſtotele, *de Cypriorum Rep.* Facilè autem à vicinis Phœnicibus hanc vocem Cyprii acceperint: Græci verò habeant à Cadmo Phœnice, vel Cananæis, qui, Joſuâ Cananæam occupante, in Græciam profugerint. Et fortaſſe ex his Spartani, qui ab Abrahamo deſcendiſſe videri volebant, ſi Joſepho credimus *Antiqq. Judaic. lib.* 12. *cap.* 5. Nempe partim ex poſteris Agaris aut Cethuræ; partim ex Cananæis, à Joſua fugatis, fuiſſe videntur, è quibus ratio facilis redditur, cur Tyndaridas ſuos Lacones Ἄνακας dixerint. Vide Voſſium *de Idololat. libr.* 1. *cap.* 13. Neque verò ſolùm Spartanis hi culti, ſed & Athenis templum Dioſcurorum fuit, quod Ἀνάκειον vocabatur, teſte Pauſaniâ *in Atticis*, Harpocratione & Heſychio. Idem *ibid.*

Anachoreta, ex Græco, Ἀναχωρητὴς, qui in ſolitudine degit, *Monachus* ex primævo ſignificatu, *Eremita*. Benedictus *in Regula cap.* 1. *Secundum genus* (Monachorum) *eſt Anachoretarum, id eſt, Eremitarum.* Inter quos tamen diſcrimen facit Iſidorus *de Eccleſ. Offic. cap.* 15. *Genus eſt*, inquiens, *Eremitarum, qui procul ab hominibus deſerta loca & vaſtas ſolitudines ſequi, atque habitare perhibentur, ad imitationem ſcilicet Eliæ & Joannis Baptiſtæ. Genus eſt* Anachoretarum, *qui jam cœnobiali converſatione perfecti, includunt ſemetipſos in cellis, procul ab hominum conſpectu remotis, nulli præbentes acceſſum, ſed in ſola contemplatione divina viventes.* Cujuſmodi *Anachoretam* Maronitæ Arabico vocabulo *Hhabis*, vocant, h. e. *incarceratum*. *Anachoreticæ* autem vitæ auctor Paulus fuit, ante quem, prioribus Eccleſiæ ſeculis, nullos fuiſſe, colligit Scaliger in *Elencho*, ex hoc Tertulliani loco, *Non ſumus*, inquit, *ſylvicolæ & exules vitæ.* Hoc certum, neceſſitatem potiùs & perſequutionum violentiam Chriſtianis primam in avia loca ſecedendi occaſionem præbuiſſe, quàm liberam electionem, ut ex Pauli Eremitæ Hiſtoria conſtat. De eorum vita ac converſatione, ſic Auctor *Conſultationis Zachæi lib.* 3. *cap.* 3. *Hi autem, quibus primus obſervantiæ gradus eſt, ſoli eremum —— habitant, veriſque vocabulis nuncupati ſingularem tranſigunt vitam, aut cavatis in habitaculum ſaxis, ſubterraneis ſpecubus, à Sole & imbribus temperantes, pane veteri & ſine ciborum adjectione veſcuntur, ſumentes purum è fontibus potum. Veſtitus talibus aut pelliceus, aut cilicinus eſt, & totius vitæ uſus in agone mentis & corporis, &c.* apud Car. du Freſne *in Gloſſar.* Vide & Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ut & infrà, ubi de *Eremitis* & in voce *Laura*.

Anaclaſtica, Græcè Ἀνακλαστικὴ, terminus Optices. Tota enim potentiæ viſivæ ratio triplex cùm ſit; prima, cùm viſio directè fit, *Optica* propriè: altera, cum viſio fit per reflexionem aliaque corpora, quæ ſpecies objectas reverberant, *Anacamptica* (à Græco verbo Ἀνακάμπτω); tertia, cùm viſio fit per refractionem, mediiſque corporibus diaphanis, *Anaclaſtica*, item *Dioptrica*, dicitur. Quo ordine ſervato, *Muſæi* Kircheriani ſelectiora deſcripſit Georg. de Sepibus, & primò quidem varia experimenta *Optica*; dein *Catoptrica*, quæ viz. ope ſpeculorum planorum, ſphæri-

ſphæricorum, cylindraceorum, conicorum, ellipticorum, Auctor præſtitit (ubi viſendi *Quadrans Catoptricus, Theatrum Catoptricum, Proſpectiva Catoptrica, Machina ectypon Alexandri VII. in ſpeculo monſtrans, Cupido Horarius, Octogonon Catoptricum, Proteus Catoptricus*, alia.) Tandem *Dioptrica*, ubi intra cryſtallinæ ſphæræ ſeptum mira oſtenduntur, accuratè enarrat, in *Collegii Soc. Jeſ. Muſæo Amſtelodami edito A.C.*1678.

Anaclinopale, Græcè ἀνακλινοπάλη, terminus veteris palæſtræ, apud Martialem *in Epigramm.* cui lemma *Palæſtrita:*

Hunc amo, qui vincit, ſed qui ſuccumbere novit,
Et melius didicit τὴν ἀνακλινοπάλην.

Nempe Pancratium ſic dicebatur, quòd in eo palæſtritæ vincerent velut in terram cadentes ac reſupinantes ſe; hinc εἰς γαῖαν πεσπιτνεῦντες πυγμάχοι Theocrito in Ἡρακλίσκῳ, vel potiùs παμμάχοι, uti Salmaſius cenſet legendum, dicuntur. Vocantur autem hæ artes pancratiaſtarum πτῶσει χαμαί, item ὑπτιασμοὶ, ad quos alludens Pindarus, *Iſthmion. Od.*4. Pancratiaſten, qui arte ſolâ majorem viribus adverſarium ſuperavit, vulpi comparat, quæ aquilæ impetum ſuſtinet ac repellit, ἅτε ἀναπιτναμένα. *quaſi ſupina cadens* Ipſi verò Κυλιστικοὶ dicti, à nexibus humi implicandis & explicandis; unde αἰεὶ τὰς κυλίσεις, i. *volutationes*, plurimùm verſari illos, dicit Plutarchus *Sympoſiac. lib.* 2. *cap.*4. Artem porrò eorum *luctam ſuper pavimento*, vocat Anthyllus, apud Oribaſium *Collect.* 6 *cap.* 27. Cui opponitur ἡ ὀρθία πάλη ſeu ὀρθοπάλη, *lucta erecta*. eidem dicta, quæ à ſtantibus & erectis peragebatur, ubi viciſſe erat adverſarium ſolo dejeciſſe, ut contra victi ignominia cecidiſſe, &c. Alia fuit ἀνακλινοπάλη Domitiani, cujus Suetonius meminit. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 290. & infrà in vocibus *Lucta, Pancratium, Volutatoria Lucta*, &c.

Anaclitterium, apud Ælium Spartianum in *Ælio Vero*, *Fertur etiam aliud genus voluptatis, quod Verus invenerat; Nam lectum eminentibus quatuor* Anacliteriis *fecerat, minuto reticulo undique incluſum, eumque foliis roſæ, quibus demtum erat album, replebat, jacenſque —— velamine delitiis facto ſe tegebat, unctus odoribus Perſicis*; pars lecti, ad quam pulvinum ponebant, ſuſtinendo capiti. Lectorum enim cùm quatuor eſſent ἐνηλάτα, ad caput unum, alterum ad pedes; ad ſpondas interiorem & exteriorem duo: Illud cui incumbit caput, Græci ἀνακλιτήριον ſeu ἀνάκλιντρον nominabant, Romani *fulcrum* vel *pluteum*; LXX. Interpp. Geneſeos, κεφαλὴν κλίνης. Et erat quidem apud Vett. lectorum genus, ἀμφικέφαλοι, q. *utrinque capitati* dictum, qui duo anacliteria habebant: at hunc Veri lectum, quatuor habentem, enormis magnitudinis fuiſſe neceſſum eſt, atque adeò ad ejus tempora inauditum. Nam in amphicephalis longitudo ſolùm deſiderabatur ultra communem morem; in iſto & latitudo par neceſſaria: in quo quidem adverſis veſtigiis jacerent, qui omni ex parte invicem oppoſiti cubabant. &c. Iſaacus Caſaubonus *ad l.* Salmaſius, mavult *Anaclinterium*, quia Græcis frequentius eſt ἀνακλιντήριον & ἀνάκλιντρον, quam ἀνάκλιτον & κατάκλιτον: lectoſque duobus iſtiuſmodi pluteis conſtantes, ἀμφικεφάλους potiùs dicendos cenſet, quia κεφάλαιον eſt cervical ſeu pulvinus. Pollux, ἐν δὲ τοῖς δημοσιεύουσι πέπραται χαριεστάτη παράκολλος καὶ κλίνη ἀμφικέφαλος. Nempe, in illa parte lecti, cui caput incumbebat, & quà pulvinus ponebatur, eminentem pluteum ex aſſeribus compactum erigebant Vett quod ἀνάκλιτον & ἀνακλιντήριον & ἀνάκλισιν, vocabant: Cujuſmodi plutei in hodiernis lectis etiam ad caput fieri ſolent. Sed & cathedræ ac ſedilia, quibus adduntur ejuſmodi plutei reclinando. Ἀνάκλισις Græcis; Unde ἀνάκλιτοι θρόνοι Plutarcho. Hodie *Doſſualia* vel *Doſſuaria* Galli vocant (quòd ad ea dorſum applicetur & acclinetur) iſtiuſmodi Ἀνακλιντῆρα, &c. Vide quoque Salmaſium *Notis ad Spartianum*, & infrà, ubi de *Pluteis* antiquorum.

Anacoli, Græcè ἀνάκωλοι, apud Diodorum de camelis. Αἱ δὲ πρὸς τὸ φορεῖν εὐθετοῦσιν, αἱ δὲ ἀνάκωλοι καὶ λαγαροὶ τοῖς σώμασιν δρομάδες εἰσὶ, quæ verba Solinus ſic reddit *capite* 49. *Sunt alii oneri ferendo accommodati, alii perniciores dicuntur, quibus longa crura ac ſubſtricta corpora.* Sic ἀνάκωλοι, tunicæ breves, quæ crura non tegunt, ſed crurum tenus demiſſæ ea relinquunt aperta, ita ut iis induti ἀνάκωλοι videantur. Vide Salmaſium *ad Solinum p.*987.

Anacruſta, Græcè ἀνακρουστὰ ὑφάσματα dicuntur, quæ ſurſum impulſo pectine à ſtantibus olim percutiebantur, ac texebantur, de quibus vide infrà, ubi *de Recta Tunica*, & de *Textoria Arte*, item in voce *Surſum*. Sic Laconicæ claves ἀνακρουσταὶ dictæ, quòd clauſtro immiſſæ ſuccuterent repagulum, donec ex uncino exiret. V. *Ibid.*

Anactens, Vide infrà *Anax*.

Anadema, genus mitræ. Jul. Pollux *libr.* 7. *cap.*22. *Mitras & Anademata* conjunxit. Dionyſius Lambinus *ad lib.* 4. *de Rer. Nat. T. Lucretii Cari*,

Et benè parta patrum fiunt Anademata mitræ.

Anagallis Herba, Vide infrà *Anagogitis*.

Anaglypha, Græcè Ἀνάγλυφα, vaſa cælata, ſculpta; quod ſculpturæ genus Italis *baſſo rilievo* dicitur. Eucherius *lib.* 3. *Regum cap.* 17. *Anaglypha Græcè, Latinè Cælaturæ: cælata autem ſunt vaſa aurea vel argentea ſignis eminentioribus, extra intuſque expreſſa. Hæc alio nomine ſculpta vocantur*, Anaglypha *vaſa*. Vetus Interpres Juvenalis *Sat.* 14. *Hic læve argentum. Anaglyfa ſigillis.* Virgilius,

— — *& aſpera ſignis.*

Quod expreſſit Metellus in *Quirinalibus*,

Qui bibitur ſcypho vivis ſignis anaglypho, &c.

Sic *calicis argentei anaglyphi* meminit, in *Sylveſtro*, Anaſtaſius Bibliothecarius: *Vitreorum quorundam vaſculorum anaglypha fuſilitate cælatorum*, Auctor *Vitæ* Odilonis Abbatis Cluniacenſis *capite*23. *Capſæ opere anaglypho decoratæ*, *Vita* Urbani Epiſcopi Lingon. *cap.* 1. *Crucis — anaglyphis ex auro & gemmis mirificatæ*, Ratbertus *de Caſibus* S. Galli, *cap.*1. &c. Quæ *anaglypta in aſperitatem exciſa*, dixit Plinius *lib.* 33. *cap.* 11. *Anaglyphicum metallum* Sidonius Apollinaris *lib.*9. *Epiſt.* 13.

Geruli caput plicantes
Anaglyptico metallo,
Epulas ſuperbiores,
Humeris ferant onuſtis.

Ubi Macer *Anaglyphitico* malè & contrà metri genium legit, in ſuo *Hierolex.* Vide quoque Car. du Freſne *in Gloſſario*. Salmaſio *Anaglypta* & *Anaglypha*, à vaſis proſtypis & ectypis diſtincta erant. Toreuticæ enim Artis cùm duo modi methodique fuiſſe videantur, una quæ argentum in ipſo corpore ſcyphi excideret & ſigillis eminentibus exſculperet; altera quæ ſigilla ſeorſim facta argento vel auro includeret atque illigaret, per illam Artem, quam Ἐμπαιστικὴν vocarunt: Illa *Anaglypha* vocabantur. Plinius *ubi ſuprà: Nunc* Anaglypta, *in aſperitatemque exciſa circa linearum picturas quærimus.* Vas nempe ipſum argenteum in aſperitatem exciſum & ſigillatum cælabatur, figuris extantibus, unde *anaglyphon* vel *anaglypton* dicebatur. Eodem modo vaſa lignea exſculpebantur. De quo modo cælandi capienda ejuſdem hæc verba, *Atragantis in templo Liberi Patris, in ipſa Rhodo, Bacchæ Centaurique cælati in ſcyphis.* Item, *Poſt hos celebratus eſt Calamis & Antipater, quique Satyrum in phiala gravatum ſomnio collocaſſe veriùs, quam cælaſſe, dictus eſt, Stratonicus.* Eodem referendæ patinæ *corymbiatæ* & *hederaciæ* & *filicatæ*, à genere cælaturæ ſic dictæ, quæ corymbos & hederas & filicem herbam in ſcypho exprimeret exſculptis figuris, &c. Iſta verò *Emblemata* & *Cruſtæ* dicebantur: quæ quòd illigarentur & immitterentur vaſis & ſcyphis, eximi iterum poterant ac revelli; cùm *Anaglypha* detrahi nequirent. Sed & *Anaglypha* à *Cataglyphis* diſtinguenda; quorum illa eminentibus ſigillis expreſſa, hæc depreſſis ſulcis & imaginum cavatis lacunis ſculpta: At utraque γλυπτὰ ſunt, Latinis quoque *ſculpta* & *ſculptilia*, &c. Vide Salmaſium laudatum, *ad Solinum pag.* 1045. & infrà ubi de *Cælatura*.

Anagnoſtes, nomen ſervi literati apud Romanos; memoratur Vatinio *Famil. lib.* 1. *Dicitur mihi tuus ſervus* Anagnoſtes *fugitivus cum Vardæis eſſe.* Plinio *Lector* vocatur, *lib.* 8. *Epiſtol.* 1. *Encolpus quidem Lector, ille ſeria noſtra, ille delitiæ, exaſperatus faucibus pulvere, ſanguinem rejecit.* Officium ejus erat, cœnante Domino, ſerii quiddam prælegere, & fuiſſe. is omnino videtur è Studioſorum illorum cohorte, de quibus ſubinde mentio fit. Certè in domo Cæſarum Liberti à *Studiis* in pretio fuere. Suetonius in *Claudio cap.* 28. *Ac ſuper hos Polybium à ſtudiis, qui ſæpè inter duos Conſules ambulabat.* Etiam Lemnus neſcio quis, apud eundem Imperatorem, eodem munere functus eſt, ut patet ex vet. hac *Inſcr.*

TI. CLAUDIUS
LEMNUS
DIVI CLAUDII
AUGUSTI LIB.
A STUDIIS.

Sed & in privatorum familiis hujuſmodi ſervos fuiſſe, certum, Pignorius *de Serv.* In Eccleſia Rom. *Anagnoſta*, ſeu Lector, unus eſt ex quatuor minoribus Ordinibus, Commun. Rom. cujus ſolius in *Euchologio* Græcorum mentio eſt; unde, an Oſtiarii, Exorciſtæ ac Acoluthi, apud Græcos fuerint, nonnullis dubitatum. Vide infrà in voce *Lector*. Hinc *Anagnoſticum*, Ἀναγνωστικὸν, iiſdem id omne eſt, quod legitur, aut recitatur. Unde pro Epiſtola, aut quovis ſcripto, vocem uſurpat Ennodius *lib.* 1. *Epiſt.* 4. & *lib.* 8. *Epiſt.* 5. Gregorius Magnus *lib.* 7. *Indict.* 2. *Epiſt.* 128. *Anagnoſtico ante longum tempus dulciſſima mihi veſtra excellentia. Neapolitano quodam Juvene veniente, mandare curaverat, ut piiſſimo Imperatori ſcriberem, &c.* du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque infrà in voce *Lector*.

Anagogitis gemma, ἀπὸ τοῦ ἀνάγειν, *ab evocandis* Deorum Manium imaginibus, ad quem uſum olim adhibebatur. Plin. *libro* 37. *capite* 11. Anagogitide *in Necromantia dicunt evocari imagines Deorum inferorum: Synochitide umbras evocatas teneri.* Ubi *Ananchitide* legit Turnebus, & *anancitin*, hoc eſt, ἀναγκίτην cenſebat dictam ἀπὸ τῆς ἀνάγκης, quæ Deos cogeret atque invitos evocaret, &c. Cicero 1. *Tuſc. Inde ea, quæ meus amicus*

Appius

Appius Necyomantia faciebat: *Inde in vicinia noſtra Averni lacus*:

Unde animæ excitantur, obſcura umbra, aperto oſtio,
Alto Acheruntæ, falſo ſanguine, imagines mortuûm.

Εἴδωλα κηκάονται, *excitantur*, ἀνάγονται, *ex imo citantur*: Inde omnino ἀναγωγὴς λίθος, vel ἀναγωγίτης. Unde Auctores Chemiæ herbam *anagallida* dictam ibidem arbitrantur, ἀπὸ τοῦ ἀνάγειν τὰς ψυχὰς, *ab excitandis animabus*. Proprium quidem Magorum, Deos elicere & evocare, ſed in alio genere, quàm Necyomantia &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1091.

Anagrata, caſtrum antiquum Galliæ, jam olim dirutum, in eremo ſaltuque Voſago, proximum Fontanis *Fontaines*, ubi duæ cellæ Monachorum proximæ Luxovio, in diœceſi Veſontienſi, quales nunc à Monachis *Prioratus* appellantur. Hic Columbanus receſſiſſe memoratur, apud Jonam *in vita ejus*. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Anagyrus, adde: Hic templum erat Cybeles celebre, locus autem ipſe inter Phalerum & Sunium, Lampiâ non procul. Inde Ἀναγυράσιος, *Anagyro* oriundus; in lapide vet. Athenis,

ΕΡΕΧΘΗΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΕΝΕΤΕΛΗΣ ΜΕΝΙΤΟΣ ΑΝΑΓΥ
ΡΑΣΙΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΡΑΤΟΣ ΗΥΛΕΙ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΗΡΧΕΝ.

Uti ſupplet Jac. Sponius,

ERECHTHEIS TRIBUS VICIT
ENETELES FIL. MENITIS ANA
GYRASII EDIDIT
ARATUS CANTICUM COMPOSUIT
NICOMACHO ARCHONTE.

V. apud Eund. duas alias *Inſcriptiones, Itiner. Græciæ Part.* 3.

Anaitica, Regio Armeniæ, apud Plinium, *lib.* 5. *cap.* 23. ubi de Euphrate, *Fluit Xerxenen primùm, mox* Anaiticam, *Armeniæ regionem à Cappadocia excludens*; Græcè Ἀναιτική, à cultu *Anaitidos*, quam impensè colebant Armenii, nomen accepit. Sed quænam illa ſit, incertum: De hac enim regione apud alios nihil. An Acliſene hoc nomine intelligenda? Ita videtur ex Strabone *lib.* 11. Sed hæc magis ad Meridiem vergit, cùm illa ſit Septentrionalior. Ἀναία etiam Cariæ Regio, cujus gentile Ἀναίτης: Sed nec de illa hîc accipi poteſt. Salmaſius ad Solinum *pag.* 624. *&* 625. De Dea *Anaitide*, dictum ſuo loco.

Analecta, id eſt, Liber Collectaneorum, Lexicon Græco-Lat. Budæi, Tuſani & Conſtant. excuſum à Johanne Criſpino A. C. 1562. apud Macrum *Hierolex.*

Analecta, apud Romanos, dicebantur ſervi, qui cœnæ reliquias, aut ea, quæ ceciderant de menſa, colligere ſolebant. Erat quidem in pluribus tricliniis, in pariete, foramen proluendi pavimenti cauſâ excavatum, *l.* 28. *ff. de Servit. præd. urb.* per quod *Analecta* & vina profuſa in pavimentum exportabantur, cui profuſioni quâ ratione occurrerint, exponit Vitruvius *lib.* 7. *cap.* 4. bibulo nimirum pavimento, *ex carbonibus, ſabulo, calce & favillâ mixtis*: Verum non extante foramine, aderant ſervi, qui ſputa detergerent, & reliquias ſubditi colligerent temulentorum. Horatius *lib.* 2. *Sat.* 8.

His ubi ſublatis puer, altè cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter
Sublegit, quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere.

Ad quæ & ſimilia ſcobe utebantur, teſte Jul. Baſſo, apud Senecam *lib.* 9. *Controv.* V. quoque infrà, in voce *Scobs*.

Analemma, Græcè Ἀνάλημμα, apud Vitruvium *lib.* 9. *cap.* 4. *eſt ratio conquiſita Solis curſu, & umbræ creſcentis, à Brumæ obſervatione inventa, è qua per rationes Architectonicas circinique deſcriptiones, eſt inventus effectus in Mundo.* Nempe umbra creſcit à Bruma, à Solſtitio decreſcit; breviſſima itaque umbra Brumæ die, ut Solſtitii longiſſima. Cujuſmodi umbræ creſcentis decreſcentisque obſervatione, non Solis tantùm curſum deprehenderunt veteres Mathematici, ſed etiam Mundi magnitudinem, quanta Mundo eſſet terra, aliaque infinita, etiam multo ante Horologiorum inventionem & horarum obſervationem; imò ex hac ipſa ratione gnomonica & umbrarum vicibus, Horologia quoque poſtea prodita ſunt & horæ obſervari cœptæ. Solis enim *Analemmatis* vett. Aſtronomi, qui Æquinoctiorum ac Solſtitiorum veram rationem ope gnomonicorum & ſciothericorum organorum indagarunt, tum uſi ſunt; Sic Anaximander Lacedæmone Heliotropium conſtituit, in quo per gnomonem Solſtitia & Æquinoctia deſignabantur, quod utique *Analemma* fuit, non Horologium, ut quidam volunt. Nam licèt ex umbræ magnitudinibus, ut erant in *Analemmatis* notatæ, rationes ſumerentur, horarum Brumalium, Æſtivarum, Æquinoctialium, ut & Menſtruarum, quæ in Horologiis deſcribebantur; ex Horologiis tamen nunquam horæ per umbræ menſuram collectæ ſunt & obſervatæ &c. Ex illis porro *Analemmatis* deſumta methodus illa, cujus vett. Comici paſſim meminerunt, umbræ pedibus admetiendæ, ad indicandum diei tempus. Gnomonis certè ſive ſtyli ſtata ſemper magnitudo fuiſſe videtur, quæ juſtam hominis ſtaturam non excederet. Hinc illæ locutiones de variis diei temporibus, ἑξάπους, δεκάπους σκιά, *ſex, decem pedum umbra &c.* Cujuſmodi machinæ ſciothericæ, à rotunda *poli* forma, cujus medio gnomon infigebatur, πόλοι aliàs dictæ ſunt. Quæ eadem *Analemmata* appellata, quòd in ſuggeſtibus lapideis & columnis deformarentur. *Saxeas pilas* vocat Curtius, Strabo κιόνας πετρίνους, h.e. *pilas quadratas.* Nec obſtat definitio Vitruvii allata; Cùm enim locus ipſe, in quo iſtiuſmodi ratio Solis curſum obſervandi, propriè *Analemma* diceretur, per Metonymiam alterum pro altero uſurpavit. Quemadmodum idem Parapegma dixit, pro canone ortus & occaſus ſiderum, cùm tabula, in qua deſcriptus erat, potiùs ſic diceretur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 739. *& ſeqq.* ut & infrà, in voce *Polus*.

Analogium, Græcè ἀναλογεῖον, Balbo in *Catholico*, idem quod *Ambo*. Unde Alcuinus *de Divin. offic.* & Remig. Autiſſiodorens. *lib. de Celebr. Miſſæ*, *Defertur Evangelium ad* Analogium, *præcedentibus cereis.* V. ſuprà in voce *Ambo*. Interdum verò, *Analogium*, vocatur pluteus portatilis, aut inferior, ubi Evangelium & Epiſtolarum liber ponuntur leguntur que: *Pulpitum* hinc *manuale* dictum, in vett. *Gloſſis*, quòd ad manum ſit & manu, quo opus eſt, feratur. Suid. Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ Βιβλία, *Analogium, in quo reponuntur Biblia*: Curopalates de *Nativ. Chriſti*, ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλογεῖον ἐφ᾽ οὗ ἐπίκειται ἅγιον Εὐαγγέλιον, *Coram ipſo Analogium, in quo ſitum eſt S. Evangelium.* Coram ipſo, h.e. Imperatore. Item alibi τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τιθέντος ἀσπάζεται τοῦτον ὁ Βασιλεὺς, *Cruce Analogio impoſitâ, oſculatur eam Imperator.* &c. Ex pretioſo metallo fieri ſolitum, docet *Chron.* Francicum *Hiſtor. Franc. Tomo IV. pag.* 96. Analogium *Hiſpanico metallo fieri fecit fuſoriâ arte compactum, cui præeminet deaurata Aquila ſparſis alis.* Item feſtivis diebus in Eccleſia Rom. velo obumbrari conſueviſſe docet Monachus Pegavienſis, A. C. 1109. *Velamen optimum, quod* Analogio *ſummis in feſtis ſuperponitur, in quo Evangelium recitari ſolet*: quibus iiſdem *linteum ſubter Evangelium poni*, *Acta* Murenſis Monaſterii *pag.* 29. Oſtiarium illud ante Diaconum portare, narrat Udalricus *Conſuetud. Cluniac. lib.* 1. *cap.* 12. *Intrat Diaconus albâ & ſtolâ indutus, & textum Evangelii portans, quem præcedunt, unus Oſtiarius Eccleſiæ cum* Analogio, *in quo legatur* &c. Hinc *Analogium Nocturnale*, in quo *nocturni* apud eoſdem leguntur, apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Gall. cap.* 1. laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* Sed & Martyrologium ſeu Necrologium quoque hac voce denotari videtur, apud laudatum Udalricum *lib* 3. *cap.* 10. quod eſt *de Præcentore*: *Ipſe ſupervenientes breves Fratrum defunctorum accipit & in* Analogio *notat.* Fortè, quòd Martyrologium ſemper in *Analogio* eſſe ſoleat, ex quo promuntur, quæ, ad diei anniverſaria ſeu obitus peragenda. Idem *Gloſſ.* Auctor. V. quoque Spelmannum *in Gloſſario*.

Analphabetus, Gr. Ἀναλφάβητος, id eſt, *Illiteratus*, epithetum Juſtiniano Imp. attributum, quaſi literas ignoraſſet. Ex Suida Baronius *ad A. C.* 526 *num.* 2. apud Macrum.

Anamelech, repone *Anam-Melech*.

Ananceum, Græcè ἀναγκαῖον, locus carceris, τὸ δεσμωτήριον, in quo rei *vincti* detinentur. Ἀνάγκη enim Græcis, quidquid animum ſuæ ſponte eſſe non patitur. Unde affectus omnes ἀνάγκαι & *ananceum poculum* apud Plaut. & ἀναγκοφαγίαι Pugilum, qui hanc ipſi ſibi neceſſitatem impoſuerunt, & μοίρας ἀνάγκη, *Fati neceſſitas*, Horatio &c. In amatoriis etiam rebus vox uſitata eſt, de his qui philtro aliquo per vim in amorem inducuntur: imò & ipſa philtra ἀνάγκαι & φιλτράγκαι dictæ. Inde herba, quâ Theſſalas mulieres ad amorum veneficia uti Dioſcorides ait, quòd amandi neceſſitatem faceret, *Catanance* dicta: quo nomine Leontopodium nonnulli indigitari volunt. Porro lymphationes & vani metus, qui mentibus immitti ab irato aliquo Numine credebantur, ſimiliter ἀνάγκαι appellatæ. Unde vanos metus, à Corybantibus immitti ſolitos, πικρὰς ἀνάγκας, vocat Orpheus, *in Thymiamate Corybantum.*

Κλῦθι μάκαρ φοβερῶν χαλεπὴν δ᾽ ἀποπέμπεο μῆνιν,
Παύων φαντασίας ψυχῆς ἐκ πικρᾶς ἀνάγκας.

Qua de re V. infrà in voce *Corybantiaſmus*. Eſt autem vocabulum πικρὰς & πικρᾶς Magicæ vanitatis, ut videre eſt infrà in voce *Defixio*. A cujuſmodi neceſſitatum vinculis, vanis terroribus, lymphationibus & aliis Magicis defixionibus, qui ſolvere credebatur, adamas, ἀναγκίτης itidem dictus eſt, ut docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1085. *& ſeqq.* V. quoque ſuprà in voce *Anagogitis*, ut & in *Ambitio*.

Ananciitis Gemma, V. hîc *Ananceum*.

Anaphlyſtus, Græcè Ἀνάφλυστος, pars tribus Antiocheidos Athenis, ab *Anaphlyſto*, Heroë, filio Trœzenis, dicta. Oppidulum fuit haud procul Athenis, verſùs prom. Coliadem, quò reliquiæ Perſicæ claſſis, apud Salamina victæ, ſeſe receperunt. Aliàs olim celebre Panis, Cereris, Veneris Coliadis & Genetyllidum Dearum fanis. Etiam vaſa, quæ ibi ex terra picta fiebant, in pretio olim fuiſſe, memorat Athenæus. *Inſcriptio* hæc apud Gruterum extat: ΕΠΙ ΘΕΩΝΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΟΣΜΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΑΦΛΥΣΤΙΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ, *Sub Theone Archonte, Coſmetâ Dionyſio, Marcus Anaphlyſtius Gymnaſiarcha.* Alias duas V. apud Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 3.

Anargyri, Gr. Ἀνάργυροι, i. *abſque argento*, Græcis dicti ſunt, ut

& aliquot Latinis Scriptoribus, Coſmas & Damianus, in Communione Rom. pro ſanctis habiti, quòd abſque argento ac ullâ mercede, ſolâ charitate moti, mederentur infirmis. V. Aldhelmum *de Laude Virgin. cap.* 24. Etiam alii ſancti Medici hoc elogio inſigniuntur, in *Liturgia*, quæ Chryſoſtomo tribuitur apud Macrum.

Anas, Hiſp. fluv. adde: Secundùm Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis terr. Geogr. & Civ.* oritur in agro Laminitano, lat. 39. fluensque inter urbem, *Cividad Royal*, Calatravam, Meridam, *Badajos*, Olivencam, egreditur ad caſtrum Alcotim, & in tres ſinuatur portus: Ipſum ad Palatium Regium, *Palatjo del Rey*, terræ viſceribus ſe condere, & poſt 20. milliaria, ad Metallinum, *Metellin*, iterum erumpere paſcereque in planitie, quam ſubluit, plurima pecora, res communiter nota eſt. Cùm tria maximè memorabilia Hiſpaniæ Auctorum nonnulli prodant, *Pontem, cui aqua ſuperfluat. Civitatem igni circundatam & Pontem, in quo decem millia pecorum paſcantur*; per primum *Aquæductum Segoviæ*, per ſecundum *Madritum*, cujus muri ex ſilicibus conſtant & per tertium, *conditorium* hoc *Anæ* fluv. intelligunt. Sed monet Ortelius, id vulgi opinione potiùs, quàm rei veritate, conſtare, idque ſe accepiſſe ab oculato teſte Georgio ab Auſtria Præpoſito Harlebecenſi; *ad tab.* 16. *Theatri Orbis Terr.* Interim & Furnerius, cætera ſatis accuratus eandem rem tradere continuavit, *lib.* 7. *cap.* 14. & Ricciolus *lib.* 10. *cap.* 7. neque rem impoſſibilem eſſe facilè concedet, qui Maris Mediterranei & Maris Caſpii ductus ſubterraneos, Jordanis item ac Lacus Aſphaltitis conditionem expenderit. Alia exempla V. apud Athanaſium Kircherum *Mund. ſubterr. lib.* 2 *cap.* 3. *ſub fin.*

Anaſtaſimos, Græca itidem vox 'Αναςάσιμος, dies Reſurrectionis Chriſti; in Eccleſ. Rom. *Dominica Nova* dicitur nonnullis, aliis per hanc Dominicam Palmarum intelligentibus. V. infrà.

Anaſtaſis, nomen Templi, ab Helena Conſtantini M. matre Hieroſolymis extructi, in quo Crucem ab ea inventam reconditam eſſe tradit Theophanes. Ejus imaginem in nummo adulterino Heraclii Imp. per tres lampades ad trabem appenſas repræſentatam eſſe, conjicit du Freſne ex eo, quòd in ædibus ſacris appendi trabibus auro, argento vel ære obductis, aut iis imponi luminaria: ſive ædium parietibus eſſent infixæ, ſive ex ſe liberæ & à fornice catenulis aut funiculis penſiles, conſueverint. Ita namque de hujusmodi trabibus Leo Oſtienſis: *Trabem quoque nihilominus fuſilem ex ære, cum candelabris numero quinquaginta, in quibus utique totidem cerei per feſtivitates præcipuas ponerentur, lampadibus ſubter in æneis uncis ex eadem trabe triginta ſex dependentibus* &c. Aſſervatam autem crucem, in Æde 'Αναςάσεως, ſeu *Reſurrectionis*, longè ante Heraclium (qui eam à Perſis recuperavit & in urbem Hieroſolymam denuo intulit) palam eſt; cùm non ſolùm 'Εκκλησία ἁγίυ ςαυρῦ, *Ædes ſanctæ crucis*, inde dicatur Auctori *Chronici* Alexandrini, ſed & qui crucem in ea ſervarat Presbyter, *Cuſtos Crucis* appelletur Victori Tunnenſi in *Chron.* Σταυροφύλαξ Theophani. qui Johanni Moſchopulo Σκευοφύλαξ τῆς ἁγίας 'Αναςάσεως, *Cuſtos ſupellectilis S. Anaſtaſeos* ſeu Reſurrectionis: quod munus, Francis Hieroſolymitanum Regnum obtinentibus, *Cuſtodis ſanctæ Crucis* titulo inſignis, ejusdem Eccleſiæ Canonicus, particulæ ſc. ejus ligni, quæ in ea Æde aſſervabatur. (Nam partem repertæ crucis ad Conſtantinum fil. miſiſſe, alteram Macario Patr. Hieroſolym. auro incluſam commendaſſe, Helena dicitur) Heraclius igitur, cum Syroe Perſarum R. fœdere inito, receptaque cruce, quam pater ejus Choſroes anno 5. Imp. Heraclii expugnatis Hieroſolymis in Perſas abduxerat, eam in *Anaſtaſi* recondidit, donec Conſtantinopolim relata eſt: Reædificaſſe autem eodem imperante Heraclio Ædem hanc Modeſtinum Patr. tradit Guillelmus Tyrius. V. Carolum du Freſne *Diſſertat. de Inferioris ævi Numiſmatibus.*

Anaſtaſius, auctor præſcriptionis quadraginta annorum *l.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. *C. de præſcrip.* 30. *vel* 40. *annorum.* Gotofredus *ad tit. Cod. eod.* apud Johann Calvinum *Lex. Jur.*

Anates de Faraone, Ægyptiæ, apud Fridericum II. *de Venat. lib.* 1. *cap.* 23. *quæ ſunt variæ, ex albo, nigro & rubeo, & habent inter nares & frontem quoddam tenue, carneum rubeum elevatum ad modum criſtæ, non tamen inciſum, ſicut eſt galli criſta*, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Anatarcæ, veteri Geographo, pro *Anariacæ*, quos vide.

Anathema, ut & *Devotio* ac Sacrum, interdum rem pietatis ergò Numini ſacratam, interdum diris onuſtam denotat; cùm ſc. utraque devovebatur, hæc ut malorum Vindici, illa ut bonorum Auctori Conſervatorique. Unde & Hebræum חרם *Cherem*, ſeu *Anathema* aut *Devotamentum*, ut Tertullianus vocat *adv. Gnoſticos cap.* 2. duplicem hunc uſum apud Hebræos obtinuit, idque quaduplici hac notione. Namque aut ſacrum ſignificat donarium ipſum, quod Numini ſeu in ſacros uſus devovebatur, ut *verſu.* 18. *cap.* 27. Levitici; aut id, quod expreſſè jure belli perditioni devovebatur odiove inteſtino; aut quod in commiſſum cadebat; aut demum, quod diris, jure tantùm pacis, onuſtum. Et quidem, ut de primo vocis ſignificatu nil dicam; ſecundi generis exemplum illuſtre habetur, de Hierichunte urbe, Joſuæ *cap.* 6. *verſ.* 17. *Et ſit urbs hæc* anathema *ſeu* Cherem, *ipſa & omnia, quæ in ea, Domino.* Et ſtatim, *Et vos cavete ab anathemate —— omne argentum atque aurum, vaſa ænea atque ferrea Domino conſecrabuntur venientque in theſaurum Domini.* Ubi urbs illa tota *anathema* erat in pœnam ſeu vindictam hoſtium; ita tamen, ut metalla in Victoris poteſtatem redacta, *anathemata* fierent primi generis, utpote Domino ſacra & in ſacros uſus ſervanda; cœteræ tam perſonæ (exceptâ Rahab) quàm res, ſive nece, ſive incendio, aliove modo diſperderentur: idque ſub graviſſima pœna, ut ex Achanis hiſtoria patet. Atque ad hoc genus attinent publica ſive Populi, ſive Regis, ſive Synedrii, anathemata, quibus bellum geſturi, ſive prælium inituri, milites ſuos aliosve, ſi quidquam imperatum non præſtarent, devovebant morti; quemadmodum illud Populi, de eis qui non aſcenderent in Mizpa, Judic. *cap.* 21. *verſ.* 5. & illud Saulis R. de eis, qui ante noctem quid comederent; 1. Sam. *cap.* 14. *verſ.* 25. Eodem pertinet excommunicatio ſimul & anathema, quo Cuthæi vett. qui Templi inſtaurationem impeditum iverant, devovebantur, in *Pirke* Rabbi Eliezar *cap.* 38. ubi inter alia, trecentarum buccinarum, quarum ſono *Anathema* illud denuntiatum, mentio fit. Tertium *Anathematis* genus viſitur in illo Ezræ edicto, *cap.* 10. *verſ.* 8. *Quicunque non adfuerit intra triduum juxta decretum Principum & Seniorum; anathematiſabitur univerſa ſubſtantia ejus & ipſe diſterminabitur ab Eccleſia tranſmigrationis.* Quarti denique generis, quod jure Pacis diris fiebat, ſpecies ſunt binæ: altera, ubi diris quis devovebatur, ſi quid in poſterum ſive committeret, ſive omitteret: altera, ubi quis ob jam commiſſum quid ita devovebatur. Prioris exemplum eſt, in illo Joſuæ, *cap.* 6. *verſ.* 26. ubi maledixit illi, qui Hierichuntem eſſet inſtauraturus. Quò pertinet, quod ex inſtituto Rabbenu Gerſon (qui in Gallia floruit circa An. Chriſti 1070.) literis obſignatis Judæi hodierni apponere ſolent: Diris nempe devovent eum, qui præter ſententiam mittentis eas reſignaverit; perſonæ & loco, ad quem mittuntur, nunc ſic, nunc aliter, devotionis formulâ ſubjunctâ: *In anathema devoveatur alienus per Excommunicationem, Anathema & Separationem Rabbi Gerſon Luminis Captivitatis; & panis ejus ſit cibus Gentilium, vinum ejus, vinum idololatricum.* Hujusmodi ſc. diris alienum, qui reſignaverit, devovent; breviter atque more ſuo, unoquoque vocabulo primo tantùm ſui elemento denotato. Ejusdem generis erat, quo *quidam ex Judæis ſe ipſos anathematizaverunt, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum*, Actor. *cap.* 23. *verſ.* 12, 14, 21. Item, quo devovebantur adjurati, ſi pejerarent. Etiam, quo admiſſi in Eſſenorum ſectam ſe obligabant, ut videre eſt apud Joſephum *de Bello Jud. lib.* 2. *cap.* 12. Denique quod ſtatis temporibus Hebræi vett. in univerſos Iſraëlitas, qui capita aliquot Juris ſive ſacri ſive aliter introducti, cautiùs pro re nata obſervanda, ſponte & ſcienter violarent, tactis Bibliis promulgare conſueverunt: cujus formula extat in *Colbo*, libro Rituali Hebr. Atque ejusdem generis anathematiſmi ſunt in Jure Cæſareo, velut ex Hebræorum more memorati. Permiſit enim Juſtinianus Hebræis Legem ſuam ſive Græcè, ſive Latinè, legere, *Neque*, inquit, *licentiam habebunt hi, qui ab his, majores omnibus Archiperecitæ aut Presbyteri appellantur, perinais aliquibus, aut anathematiſmis hoc prohibere, niſi velint, propter hoc, caſtigari corporis pœnis, &c.* Altera ſpecies quarti generis eſt, quâ ex ſententia forenſi devovebatur is, qui excommunicatus ſeu à cœtu Iſraëlitico, ejusque conſuetudine, ritè ſemotus, intra tempus ſibi iteratò præſtitutum non reſipiſceret, ſed ex contumacia ſua aut neglectu ſibi in cauſa eſſet, ut excommunicatione interim non ſolveretur. Et quidem hanc quod concernit, 24. à Talmudicis aſſignantur cauſæ, ob quas excommunicandus erat quis ſeu liberâ cœtûs Iſraelitici conſuetudine arcendus: cujusmodi excommunicationem נידוי *Niddui*, id eſt, *Separationem* & שמתא, *Shamatha*, i. *excommunicationem*, appellant. Formula, causâ primùm indicatâ, verbis in conceptis hujusmodi erat, *N. ſit in Shamata* (hoc enim vocabulum magis proprium ac receptum) id eſt, *excommunicationi ſit obſtrictus*: פלוני יהיר בשמתא. Quo fulmine qui feriebatur, privabatur ſolitæ popularium conſuetudinis libertate, usque dum pœnitentiâ ad bonam mentem rediens ſolveretur. Scilicet nec luctûs ritibus eum uti fas erat, neque cenſebant eum in numero hominum denario, ubicunque hic numerus neceſſarius eſſet, adeoque ita cœtus eſſe pars deſiit, ut, cum novem aliis, decem non conficeret. Quin adjicitur in *Sepher Shulcan Aruch*, *ſi ita viſum eſſet Foro, licuit interdici ei, ne convivio trium intereſſet, ne cum decem oraret, nec, ſi mortuum haberet, quis eum ſepeliret, nec, ſi filium, eum quis circumcideret.* Sed verò ex jure communi ſeu receptiſſimis moribus, haudquaquam fas ei erat alteri (præter uxorem & liberos) intra ſpatium quatuor cubitorum aſſidere; nec ſi mortuus eſſet, plangendus erat. Addunt, ſuper cumulum ejus ſaxum grande relinquendum, ut lapidandum ejus ſepulchrum eſſe (erat autem *lapidationis* pœna apud illos graviſſima) indigitaretur, &c. Quòd ſi excommunicatus reſipiſcens ſolvi ſe deſideraret, fiebat

fiebat id hac formulâ; שרוי לך ומחול לך. *Abſolutio tibi eſt, res eſt tibi permiſſa*, idque citius, ſerius, pro delicti gravitate. Sed ut plurimum fiebat excommunicatio ad diem triceſimum; intra quod tempus expectabat Forum, ut ad frugem rediret: ita tamen, ut interim verberibus etiam, pro Fori arbitratu, eſſet puniendus. Poſt 30. dierum contumaciam, idem tempus ſemel iterabatur: at verò, ſi ante ſexageſimum diem excommunicatus abſolutionem non peteret, τῷ חרם *Cherem*. i. *anathemate* feriebatur, id eſt, diris multo gravioribus: Cujusmodi carmen ſolenne ac horrendum erat, *N. anathemaſit, ſeu devotus atque execrandus habeatur. Diræ imprecationes in eum, Juramentum in eum, Excommunicatio in eum.* Quidquid ſc. horrendum eſt, ſive Numinis vindictam, ſive hominum odium atque averſam conſuetudinem ſpectes, in eum incidat: Atque ſic talis omnimodâ fere conſuetudine hominum privabatur, fiebatque ei tuguriolum, in quo ab omni hominum commercio ſemotus aleretur, ſeu ut de hujusmodi anathemate, ſub initia Eccleſiæ Chriſtianæ loquitur Tertullianus *adv. Gentes cap.* 30. *à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegabatur*, &c. V. Plura hanc in rem, *ut de Apoſynagogis, de quæſtione, an conſecratus quiſpiam nomine anathematis, ut donarii ſacri, aut is, qui inter bona in commiſſum caderet, aut ſolenniori devotus anathemate, mortis reus eoque nomine occidendus: de illo item anathematis genere, quo expreſſè homines, ex jure belli, neci devovebantur: de voto Jephthæ aliisque huc pertinentibus*, apud Joh. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta diſcipl. Hebr. lib.* 4. *cap.*1. *& ſeqq.* ut & infrà, ubi de *Excommunicatione*. Adde Albaſpinæum *Obſervat. lib.*2. *cap.* 4. Petavium *in Miſcellan. Exercitat. ad Julianum cap.* 13. 14. 15. 16. Joh. Filetacum *ad Vincentium Lirin.* Lindenbrogium, Salmaſium *ad Solinum* &c. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* qui id unum ad hanc vocem adnotat; *Anathema* propriâ notione apud Scriptores Chriſtianos ſignificare inflictam ab Eccleſia excommunicationem; non tamen quamvis ἀκοινωνησίαν, ſed eam quæ cum execratione & maledictione decernatur & per quam non ſolùm à fidelium communione ac Eccleſiæ ingreſſu, ſed etiam ab omni precum conſortio ac publica mentione, convictu, colloquio, ſalutationeque fidelium, tales arceantur, ex *Capitulis* Caroli C. *tit.* 6. §. 56. & Hincmaro *Opuſc.* 55. adeoque Excommunicationem, quam ſequitur *Cherem*, ut de quarto genere Anathematis apud Hebræos uſitati, deque poſteriore ejus ſpecie, diximus ſuprà.

Anathema ſim, Judæis & antiquis Chriſtianis, ſolennis in jurejurando formula; h. e. *à Synagoga & Eccleſia excluſus ſim*: Cujusmodi *anathema* ſibi imprecari, καταναθεματίζειν, dixere. Apud Matthæum *cap.* 26. de Petro Dominum abjurante, τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, *Anathema ſibi ipſi imprecabatur, ſi vidiſſet hominem*, h. e. à Synagoga excluſus voluit eſſe, ſi &c. Hoc enim vox Ἀνάθεμα indigitat, longè diverſa à voce ἀνάθημα, ſignificante donarium ac rem templis dicatam, nec quamvis, ſed eam tantùm, quæ ſuſpendi poterat, aut in excelſo & conſpicuo loco poni, ut eſſet Templis ornamento, cujusmodi erant phialæ aureæ & argenteæ, tripodes, acerræ, corollæ & ſimilia. Pollux, Τὰ δὲ ἀναθήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στέφανοι. φιάλαι, ἐκπώματα, θυμιατήρια, χρυσίδες, ἀργυρίδες, οἰνοχόαι, ἀμφορεῖς ἄγγοι. Unde apud Homerum ἀνάθημα pro quolibet ornamento,

— Τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός,
Hæc enim ornamenta convivii.

At de terra aut agro aut ædificio aut pecore aut arbore vel etiam homine Diis conſecratis ac dedicatis Græci non ἀνάθημα dixerunt; ſed ἀνάθεμα, Hebr. *Cherem*, atque ea ἀνετὰ vocarunt, ἀφωρισμένα & ἀνειμένα: Atque inde ἀφορίζειν, pro *perdere* poni cœpit, quia res ei perit, à cujus uſibus abſcinditur ac Deo vindicatur. Nec mirum tam diverſæ ſignificationis ἀνάθημα & ἀνάθεμα eſſe. Namque non minùs in diverſa notione ponitur, τὸ ἀνατιθέναι, quod ſignificat *dedicare* & τὸ ἀνατιθέναι, quod denotat *è ſua regione ac ſede deducere*, ac *removere*, ἀφορίζειν: cujus rei cauſa diverſa notio præpoſitionis ἀνὰ utrobique &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1689. *& ſeqq.*

Anatolia, adde: Ab ἀνατολὴ dicitur, i. *Ortus*; quòd Mari Mediterraneo ejusque accolis Europæis ad Ortum objaceat, planè ac hodie nunc Italorum *Levante*, hoc eſt, *Oriens*, ſe habet, cujus nomine partes Aſiæ Mari Mediterraneo vicinas ipſasque remotiores ab Occid. Inſulas Maris iſtius, intelligunt. Terminatur ab Ortu Armeniâ & parte Syriæ, cætera Pontus Euxinus, Propontis, Archipelagus & Mare Mediterran. cingunt. Provinciæ olim ejus numeratæ, Primò Pontus & Bithynia. 2. Aſia minor, in ſpecie ſic dicta (alicubi enim & totam *Natoliam* ita vocatam videre eſt) eaque comprehenſæ Phrygia, Myſia, Lydia, Caria, item Æolis, Doris & Jonia, à Græcis olim habitatæ. 3. Lycia, 4. Pamphylia. 5. Cilicia, quam Belſiæ aut Lugdunenſi territorio in Gallia aſſimilat Bellonius *Obſervation. lib.* 2. *cap.* 100. 6. Cappadocia. 7. Galatia & Paphlagonia. Quibus ferè reſpondent,

Provinciæ Anatoliæ reg. hodie ita dictæ:

Chintale.	*Menteſeli.*
Becſangil, Sarcum & Gremian.	*Carmania.*
	Amaſia, Anadole, Suvas &
Alidinelle.	*Genech.*

Roni, Bolli.

Mediis ſeculis Impp. Græcorum, aliis diviſionibus diſtracta fuit, tulitque Imperium Trapezuntinum, à Trapezunte, ſede regia, quæ hodie *Trebiſonde*, ita dictum. In *Chintale*, aut Ponto urbes ſunt *Scutari*, quæ olim Chalcedon, Nicomedia, Pruſia ſeu *Burſa* &c. In Aſia min. ſeu *Sarcum* Smyrna, Auctor Anonymus *Hiſt. Terr. Orbis Geogr. & Civ.* V. quoque hic infrà.

Anatolica Diœceſis, Græcè Ἀνατολὴ & Ἀνατολικὴ Διοίκησις, Lat. *Oriens* & *Orientalis prov.* non fuit eadem cum Aſia Minore, ut quidem Conſtantinus contendit *de Themat. lib.*1. nec eadem cum Aſiana Diœceſi; ſed primis & mediis Eccleſiæ ſeculis, etiam Arcadio adhuc regnante, nomine τῆς Ἀνατολῆς, ſeu *Orientis*, provinciæ infrà ſcriptæ XV. intelligebantur, *Palæſtina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Iſauria, Palæſtina Salutaris, Palæſtina ſecunda, Phœnice Libani, Euphratenſis, Syria Salutaris, Oſrhœna, Meſopotamia & Cilicia ſecunda*; in *Not. Imp.* ſub Arcadio compoſitâ. Quas etiam omnes ſub ſe habebat ille, qui *Comes Orientis* dicebatur: Magiſter Militum itidem per Orientem ſimiliter militibus, per univerſas illas locatis provincias, præſidebat. Eædem in ſpiritualibus Antiocheno Patriarchæ ſuberant, qui propterea dicebatur τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχης & τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως ἔξαρχος. Hinc & Ἀνατολικὴ σύνοδος & Ἀνατολικοὶ Ἐπίσκοποι, qui illi Patriarchæ ſuberant, nec quicquam habebant commune cum Aſianis, qui Conſtantinopolitanum Patriarcham agnoſcebant. *Notitia* vetus provv. *Rom.* decem tantùm Orientis provincias numerans, eas ſic nominat, *In Oriente N. X. Syria cœle, in qua eſt Antiochia, Syria Palæſtina; Phœnice, Iſauria, Cilicia juxta montem Taurum, Cypros, Meſopotamia inter Tigrim vel Euphratem, Euphratenſis, Oſdroëne, Sophene.* At infimis Græciæ & cadentis Imperii temporibus Minor Aſia ſeu potiùs pars ejus ulterior Ἀνατολικὸν θέμα, i. *Orientalis provincia dicta eſt*, hodieque *Natolia* appellata: quam Conſtantinus *de provinciis Orientalis Imperii*, quinque his gentibus conſtare ait, *Phrygibus, Lycaonibus, Iſauris, Pamphyliis & Piſidis.* Altera verò pars ejusdem Aſiæ, nempe citerior, Θρακησίων θέμα, h. e. *Thracenſium prov.* eſt appellata, quæ ſub ſe continebat *Mæoniam, Lydiam, Cariam, Joniam & Phrygiam Minorem.* Qua de re V. pluribus differentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 804. *& ſeqq.*

Anave, prov. Regni Parthici, unum ex duodeviginti regnis Parthorum, quorum manſiones recenſet, in libello σταθμῶν παρθικῶν, Iſidorus.

Anax, apud Gregorium Turonenſem *de Gloria Confeſſ. cap.* 8. *Patenam & urceum, qui* Anax *dicitur, in patriam deferens*: materiam denotat, è qua vaſa conficiebantur, ut colligere eſt ex *Hiſtor.* Epiſcoporum Autiſſiodor. In qua *anacticus*, ut adjectivum, vaſis aliis adjungitur. *Cap.* 20. *Miſſorium* anacticum *penſantem lib.* 30. — *Bacchonicam aliam* anacteam *penſantem* &c. — *Scutellam anacteam &c.* Ubi vaſa iſta anactea ejusdem fortè materiæ vel operis, atque adeò nominis fuere, ac ea quæ *anaca* vocat Plautus in *Rudente*:

Credo hercle anacæo datum quod biberes:

Alii legunt *ainancæo*. Certè, ut ab *anacle*, *anacleum*; ſic ab *anace*, *anaceum* eſſe poteſt. Et Plautiniani vocabuli veſtigium agnoſcit in *Gloſſ.* Lat. Gr. du Freſne, ubi pro *Apnades*, ὀξύκλιτον, ὁ εἶδος ἀργυρώματος, legit, Anaces, ὀξύκλιτον &c. Sed & Altaſſerra, apud Gregorium M. *lib.*4. *Epiſt.* 40. *anacem* legendum cenſet, *Unam vero* anacem *cum duobus parvulis Atticis*; ubi *Attica*, vaſa fictilia pariter interpretatur, ſic nuncupata ab Attica reg. & ab *Anace*, vocem *Anap* vel *Hanap* Gallicam, pro ſcypho grandiore, inde deductam putat. Sic itaque videtur *Anax* fuiſſe materia quædam argentea, vel vas quoddam argenteum, εἶδος ἀργυρώματος, cùm in *Hiſtoria* Epiſc. præfatâ, pondus obſervetur, perinde ac aureorum & argenteorum vaſculorum. Ἀχώρ χύτρας Hippocrati ἐχῖνον appellari annotat Phavorinus & Ἀττικὸν ἀγγεῖον eſſe eidem Hippocrati, ſed an ea nomenclatura Gregorii adhuc ævo in uſu fuerit, incertum, du Freſne *Gloſſar.*

Anca vel *Anca megareb*, h. e. Occidentis, apud Arabes, avis fabuloſæ nomen, quam tantæ molis eſſe fingunt, ut ova pariat montium inſtar, & rapiat elephantes, eadem facilitate, quâ mures milvus. Addunt, cùm volat, ex alis ejus fragorem audiri tanquam torrentis, vivere annos mille & cum fœmina ſua copulari circa annum vitæ quingenteſimum: fuiſſe autem aliquando inter homines, ſed quum aliquando Sponſam una cum monilibus ſuis rapuiſſet, imprecatum ei eſſe Handalam Saphuani fil. Prophetam illorum temporum, Deumque illam relegaſſe in inſulam hominibus inacceſſam, in qua ſint elephantes, monocerotes, bubali tigres, aliæq; feræ & aves rapaces: ut alia omittam. Sed fabulam explodit ipſe Poëta Arabs, cùm ait: *Probitas & Empuſa &* Anca *tria ſunt nomina, quæ non reperiuntur, nec unquam extant.* Interim verum animal eſſe *Ankam*, ſed molis non multo amplioris, quàm vulgus magnarum avium, Ibnocholcan his verbis

docet: *Vidi in Hiſtoriis — Azizum, filium Arami, Ægypti dominum aves peregrinas collegiſſe — & in iis ancam, quæ ipſi venerat ex Ægypti Thebaide, longa ut ardea — ſuper caput tutelam habens & multicolores pennas* &c. Quin aquilæ ſpeciem alii faciunt: Unde colligere eſt, licèt ut plurimum fictitiæ avis hoc nomen ſit, tamen etiam pro vera ave nonnunquam ſumi. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 14.

Ancarius, Judæorum Deus, Martiali *Epigramm.* de Theodoro Judæo,

— jura, verpe, per Ancharium;

Sic enim legit Js. Voſſius, ſeu *ancarium*; obſervans in optimo codice Thuanæo, jam ante annos 800 exarato, *Anchalium* legi, cùm vulgò *Anchialum* habeatur. Significat autem vox aſinum, qui ἀγγαρεῖος eſt ſeu ἀχθοφόρος. Unde Lucillius,

Hæc inquam rudet è noſtris atque ejulifacit,
Concurſans velut ancarius clareque quiritans, &c.

Nempe atrocis hujus calumniæ labe Judæos aſpergere conabantur Ethnici, ut aſinum pro Deo ab ipſis coli per ſummam impudentiam ſcripſerint. Primus fabulæ architectus Apion fuit, Grammaticus Ægyptius, ſub Tiberio, Cajo & Claudio, qui edito contra Judæos libro aſſeruit, *eos in ipſo Templi ſacrario aſini caput collocaſſe & id colere* — additque, ex Idumæa urbe Dora *Zabidum quendam multâ quiete ad templum veniſſe & aureum detraxiſſe cantherii caput & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe.* Eum ſecutus Damocritus Hiſtoricus *l. de Judæis*, diſerte χρυσῆν ὄνου κεφαλὴν προσεκύνουν, *aureum aſini caput adoraſſe*, tradidit. Rationem adjecit Plutarchus *Sympoſ. lib.4. quæſt.5.* Τὸν ὄνον δὲ ἀναφήναντα πηγὴν αὐτοῖς ὕδατος τιμῶσιν. *Aſinum, qui olim illis monſtraverat aquæ fontem, honore proſequuntur.* Et latiùs Corn. Tacitus *Hiſtor. lib* 5. quem vide. Unde factum, ut Chriſtianis etiam id objiceretur, ut videre eſt apud Tertullianum *Apologet. cap.* 16. & Cæcilium Ethnicum in *Octavio* Minucii. Quin & Tertullianus, ubi modò, picturæ meminit à quodam propoſitæ cum blaſphema hac inſcriptione, *Deus Chriſtianorum Ononychites*: ubi Voſſius legendum putat, *Onocharites*, V. infrà. Sed calumnias has Gentilium reticaſſe refutaſſe eſt. Ipſæ enim ſe deſtruunt, ut à Joſepho & Tertulliano jam olim obſervatum: quorum ille Apioni Polybium, Strabonem, Nic. Damaſcenum, Timaginem, Caſtorem & Apollodorum opponit, qui Hieroſolymitani Templi ab Antiocho Epiphane expilati (quo tempore id detectum fuiſſe finxit Apion) hiſtoriam ita referebant, ut de Aſini capite aureo in Templi adytis reperto ne γρῦ quidem haberent. Addit non Epiphanem ſolùm, ſed & Antiochum Theum & Pompejum M. & Licinium Craſſum, Titum denique Cæſarem, vidiſſe Templi penetralia, nec tale quidquam ibi inveniſſe &c. Jam Tacitum ex ipſo Tacito Tertullianus refellit, qui in eadem *Hiſtoria* refert, Pompejum in Templo Hieroſolymit. nullum reperiſſe ſimulachrum. Dum verò anxiè multi quærunt, quid occaſionem dederit putidiſſimæ huic calumniæ de aſino à Judæis culto, ex Ægyptia lingua (Ægyptius enim fuit Apion) illam arceſſit Bochartus: quá cum ΠΙΕΩ ſit ὁ ὄνος, *aſinus*; *videntur*, inquit, *impuri homines* (*horreſco referens*) *quod in Scriptura tam frequens eſt*, פי יהוה *pi-jao h.e. os Domini, item mandatum aut verbum Domini, ad aſinum traxiſſe —— Hic nomen ἀνεκφώνητον Jao ſcribimus more Vett. Græcos enim ita extuliſſe nullus eſt, qui neſciat — proindeid in Patribus frequens* &c. Jam quod de ſiti additur, putat idem originem traxiſſe, ex hiſtoria de deſerto Elim, in quo, poſt longam ſitim, aquas *Mara* per miraculum Deus edulcavit tandemque in umbra palmeti tot fontes reperti ſunt, quot erant in populo tribus: *Elim* autem legit Joſephus Ἠλιν, *Ilin*, ac ſi ab aſinis nomen haberet, qui Syris ita appellantur. V. cum *Hierozoici Part. I. p.*227. & in voce *Anchialus.*

Anchuſa, Græcis ἄγχουσα, item πορφυρίς, à colore rubræ purpuræ, Plinio dicitur *præparare lanas coloribus pretioſis*, h. e. ſubſterni coloribus pretioſis, ut conchyliis ac purpuris & cocco. Eâ enim ut & algâ marinâ imbuebantur primò lanæ, ut alii pretioſiores modò dicti ſuperinducerentur. Quemadmodum hodie varantia & guaſtum coccineis purpureiſque ſubſterni ſolent, ut colorem alligent & faciant tenacem. Sed & radice ejus mulieres olim uſas eſſe, ut ruborem genis conciliarent, docet Heſychius, Ἄγχουσα, ῥίζα ᾗ φυκοῦνται τὰ γύναια. Sanguineo enim colore *Anchuſæ* radix imbuit; quam proin in ornatu muliebri quoque enumerat Ariſtophanes in alteris Θεσμοφοριαζούσαις, quæ non extant, exceptis verſibus quibuſdam apud Clem. Alexandrinum & Pollucem, quos exhibet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1148. Ubi notandum, ἄγχουσαν & φῦκος ibi diſtinctè recenſeri contra eos, qui *Anchuſam* cum Fuco terreſtri (de quo infrà in voce *Phucarium* & *Radicula*) confundunt. Memoratur quidem præter hæc duo παιδέρως quoque, ad eundem uſum mulieribus uſurpatus, ſed eo nomine nil aliud, quàm unguentum ex radice Anchuſæ, aut ex radicula Syriaca, *Fucus* dictâ, intelligi docet Salmaſius *l. cit.* V. quoque infrà in *Pæderos.* Certè in colorandis unguentis anchuſæ meminit Plinius *lib.* 3. *cap.*1. ubi de Rhodini confectione; quam τὸ τῆς Ἀχαΐας ἄνθος, i. *colorem Achaicum* vel *Græcum* vocat Democritus, quòd in Græcia paſſim naſceretur: cùm Fucus præfatus, qui ei paſſim jungitur, τὸ τῆς Συρίας ἄνθος, item χρῶμα, per excellentiam vocaretur. Quæ duo tamen ſubinde ſibi invicem ſubſtituebantur, ut docet idem Salmaſius *ad Solinum pag.* 1146. *& ſeqq.*

Ancilla, quaſi *Ancula*. Ab *anclo*, enim vel *anculo* antiquo, id eſt, *miniſtro*, primùm *Anculæ*, dein *Ancillæ*. Argumento Dii illi, quibus nomen *Anculi* & *Anculæ*, tanquam miniſtri quidam, Feſt. Aliis *Ancillæ* dictæ, ab *Anco* Martio Rom. Rege, quòd is magnum fœminarum numerum cepit; vel ab *anculare*, quod eſt *miniſtrare*. Item ab ἀγκών, i. *cubitus*, quod ipſum ab ἀγκύλος, quia operâ manuum miniſtrabant. Nonnullis vox eſt ab *am* & *cilleo*, id eſt, *circum moveo*. Harum non minùs, ac Servorum, ingens apud Vett. fuit numerus; unde apud Scriptores non rarò *miniſteriorum catervas*, *turbas* etiam aliqoando ac *populos*, legimus. Nota certè apud Tacitum *Annal. lib.*3. Severi Cæcinnæ querela: *Ineſſe mulierum comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus convertant.* Quare Mater Juliani Mart. apud Surium *Tom.* 1. *in publicum legitur prodiiſſe cum innumerabili familia, utrinsque ſexus.* Nec hyperbolicè quidem Cæcinna locutus eſt, ſi Amm. Marcellinum audimus *lib* 14. qui Matronarum comites recenſet Textrices, Coquos, Spadones, & univerſum promiſcuè ſervitium. Reſpexit huc Juvenalis, *Sat.* 6. *verſu* 417.

— Gravis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit, conchas & caſtra moveri
Nocte jubet. &c.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, è quo etiam ſequentia decerpſimus & in ordinem digeſſimus.

Varia Ancillarum, apud Romanos, miniſteria.

In Familia Urbana.

Ab argento potorio, miniſtram habuit Livia, Vibiam Succeſſam.

A cubili.

A cura catellæ, qualis Aurelia erat, Liviæ itidem Aug. *Ancilla.*

Adſtetrix, memorata Ovidio *Met. l.*9. ubi de Galanthide, *Aderat faciendis ſtrenua juſſis.*

Ancillulæ ex Æthiopia, *Gaditanæ* &c. V. hic infrà *Puellæ.*

Anteambulatrices, ex officio præibant, cùm Matrona in publicum prodibat, ſicut Pediſſequæ ſubſequebantur. Dictæ eædem *Amicæ*, V. ſuprà in voce *Amicus.*

Crotaliſtriæ.

Cymbaliſtriæ.

Cythariſtriæ.

Flabelliferæ, inter *Ancillas* conſpicuæ erant; quod tamen officium Eunuchi illis in plurimis domibus præripiebant.

Janitrices.

Lanificæ.

Lanipendiæ, quæ inter Lanificas penſa partiebantur, quando ea munera ſordere dominabus viſa ſunt.

Mamma, eadem quæ Nutrix.

Medicæ quoque in uſu fuerunt, quæ videntur Gynæcia curaſſe & curam adhibuiſſe Mulierum paſſionibus.

Nanæ, memorantur Lampridio.

Negotiationi quoque *Ancillas* à dominabus fuiſſe præpoſitas, Icti teſtantur.

Nutrices.

Obſtetrices. V. ſuis *locis.*

Ornatrix, ſimiliter.

Pediſſequæ, ſequebantur dominas, ſicut Anteambulatrices præcedebant.

Penaria, vel penuaria, Græcè ἡ Ταμία.

Περίδρομος, olim dicebatur in Græcis, ἡ παραγγέλλουσα τὰς ὥρας ταῖς κεκτημέναις, Heſych. *quæ nuntiabat horam dominabus.* Sicut enim Proceres Romani pueros habuere ad hoc, qui horas ſibi nuntiarent; ſic in Græcia idem obtinuit, Dominæ verò ancillas habebant, quæ hoc munus ſibi fungerentur. Nempe cùm horologiis adhuc homines carerent, umbram pedibus dimetiebantur Veteres &c. uti docet Salmaſius *ad Solinum p.*634.

Puellæ in miniſterio variæ, nuditate, cantu, ſaltatione.

Sandaligerulæ.

Sarcinatrix.

Textrices.

Tibicinæ, quæ in convivio epulantium animos oblectabant.

Tonſtrices, memorantur Martiali & in vett. Inſcr. Earum erat ungues quoque reſecare.

Tractatrices, corpus fricabant, Medicarum, ut videtur, miniſtræ. Namque & Medici Tractatores habuere.

Tympaniſtriæ.

Veſtificæ.

Veſtiplicæ.

Veſtiſpicæ.

Umbelliferæ, *diſtenta ſuis umbracula virgis* tenebant, ut ait Ovidius *de Arte am. lib.*2.

Unctrices, Dominas poſt balnea ungebant &c.

In Familia Ruſtica.

à Coquina mulieres, pulmentaria ruſticis coquebant.

Cuſtodes villæ, ne quid vicini rerum, quæ villâ continebantur, occuparent, dabant operam.

Focariæ, ad culinam pertinebant, quia focus in culina. Sunt qui *Focarias* concubinas interpretentur, non malè, ut colligitur ex Varrone *de Re R. lib.*1. *cap.* 10.

Laniæ & Lanificæ, cum adſcriptitiis glebæ, quam incolebant, adſignatis, cohabitabant.

Panicoctariæ Chryſologo *Ser.* 99. dicuntur, quæ panem coquebant.

Piſtrices: Viros enim mulieresque, ubi non aderat aquæ vis, in piſtrinum fuiſſe conjectos, perſpicuum eſt ex Evangelio Lucæ *cap.* 17. Δύο

ἔσονται

ἱεσται ἀλήθειαις ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἡ μία παραλαμβάνεται κλ.

Villica, V. ſuo *loco*

Ancillæ Honorum, Treb. Pollioni dictus eſt Antipater quidam, in *Divo Claudio: Nam Gallus Antipater,* Ancilla honorum *& Hiſtoricorum dehoneſtamentum, principium de Aureolo ſic habuit, Venimus ad Imperatorem nominis ſui.* Ubi alii legunt, *Ancillariorum & Hiſtoricorum dehoneſtamentum*; Vir doctus emendat, *Pater ancillariorum*: ſed conſtanter optimi codices ſuggerunt, *Ancilla Honorum* &c. *Ancillam* nempe *honorum* Antipatrum hunc vocat Trebellius, adulatorem & aſſentatorem ſummarum poteſtatum vel ambitioſum. Namque *ancillam* vocabant Latini, qui ſordidè adularetur & ambiret vel honores vel honoratos. *Gloſſ. Ancillula, ἐργαζομένη, παιδίσκη*; ubi *ancillula* idem planè eſt, quod hoc loco *ancilla*. Ἐργάζομενος enim Græci vocant hominem adulandi adſentandique artificem. Eædem *Gloſſæ*, *Adſentatores, ἐργάζομαι. adſentio, ἐργαζομαι. συγκατατίθεμαι.* In aliis *Gloſſ. ἐργαζόμενος, adulator, ambitioſus* Ita apud Trebellium. *Ancillam honorum* accipere poſſumus, *ambitioſum & honorum cupidum*; cujusmodi homines etiam *ἐριθεύς* Græci vocant: ἔριθος autem, ut nemo ignorat, *ancilla* eſt lanifica; unde *ἐριθεία, ambitio* exponitur in optimo *Gloſſario.* Sic & *ἐριθεύει τῶν μισθῶν*, *adſectatores*, in iisdem Gloſſis exponuntur. Salmaſius *ad Pollionem.*

Ancillæ Dei, Moniales ſeu Monachæ dicuntur, in Concil. Rom. A.C. 721. *Si quis Monacham, quam* Dei Ancillam *appellamus, in conjugium duxerit anathema ſit.* Et apud Gregorium M. *lib.* 6. *Epiſt.* 23. Ancillas Dei, *quas vos Græca lingua Monaſtrias dicitis.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi etiam meminit Veteris *Epitaphii* in Monaſterio S. Victoris Maſſil. deſcripti à Joh. Mabillonio *Tom. IV. Vitarum* Ord. Benedicti *pag.* 539. *Per hic requieſſet in paſſe Euſebia religioſa magna ancela Domini.*

Ancillarioli dicebantur apud Romanos, qui non liberè uxoribus imperabant, adeoque ut vel conſciis iis adulterarentur. Quo de infami maritorum erga uxores obſequio, admiranda ſunt, quæ ſcribit Seneca, *de Benef. lib.* 1. *cap.* 9. *Conjugibus alienis nec clam quidem, ſed apertè ludibrio habitis, ſuas aliis permiſere. Ruſticus, inhumanus, ac mali moris & inter matronas abominandæ conditionis eſt, ſi quis conjugem in cella proſtare vetuit, & vulgò admiſſis inſpectoribus vehi undique perſpicuam. Si quis nullâ ſe fecit amicâ inſignem, nec alienæ uxori æmulum præſtat, hunc matronæ humilem, & ſordidæ libidinis &* Ancillariolum *vocant. Hinc decentiſſimum Sponſaliorum genus eſt adulterium & in conſenſu vidui cælibatus nemo uxorem duxit, niſi qui abduxit, jam raptam.* Usq; adeò quidem, *ut conjugium pudicum* vulgò diceretur *unius adulterium, lib.* 3. *cap.* 16. *Nunquid jam ullus adulterii pudor eſt, poſtquam eò ventum eſt, ut nulla virum habeat, niſi ut adulterum irritet? Argumentum eſt deformitatis pudicitia. Quam invenies tam miſeram, tam ſordidam, ut ei ſatis ſit Adulterorum par? Niſi ſingulas horas diviſit? Et non ſufficit unus dies omnibus. Niſi apud alium geſtata eſt, apud alium manſit. Infruniſa & antiquata eſt, quæ neſciat Matrimonium vocari unius adulterium.* Quæ, licèt horrenda, non tamen tunc nova, aut priùs inuſitata erant. Notiſſima Horatii loca, quibus ob frequentiam adulteriorum omnia mala Romanis obvenire teſtatur, & ut verus Sapientiæ Magiſter dehortatur omnes ſuos diſcipulos, dum *in Satyris* morum & doctrinæ Præceptorem profitetur. Ad eadem tempora pertinent Ovidii, Propertii, Tibulli amores, quorum omnium illæ celebratæ delitiæ, *Mulieres* fuerunt *nuptæ* &c. V. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium Tom. II. pag.* 757. & *Not. ad Tibullum.* Item infrà in *Arga.*

Ancillaris veſtis, cujus Ulpianus *D. de injuriis* meminit, cùm ait: *Si quis Virgines appellaſſet, ſi tamen* Ancillari veſte *veſtitas, minùs peccare videtur: multo minus ſi meretriciâ veſte fœminæ, non matris familiâs,* veſtitæ eſſent: qualis fuerit apud Romanos, non eſt proditum. Verùm cùm matronæ ſtolâ & pallâ uterentur, facilè eſt credere, utraque ancillis interdictum, atque ita tunicâ breviori ad medium crus pertinente, nullâ inſtitâ aſſutâ, illas uſas eſſe, qualem tunicam meretriciam fuiſſe docent eruditi: Hoc tamen ancillas ab his diſtinctas, quòd hæ togatæ inſuper, illæ tunicatæ tantùm fuerint. Faber *veſtem ancillarem*, atram ac ſordidam interpretatur, ſed talis etiam fœminarum ingenuarum viliorum eſſe potuit, Octav. Ferrarius *de Re Veſtiaria Parte I. lib* 3 *cap.* 23. Dii Deæque *Ancillarum*, Anculi Anculæque dicti ſunt, V. ibi. De *Ancillis* plura, ſuprà; De *Ancillis* comæ ornandæ præfectis, quoque in voce *Pſecades.* &c.

Ancla, inſtrumentum, quo aqua hauritur de puteis, quod *hauſtrum* Vett. appellabant; ab *anclare*, i. *haurire*: ut *orna* ab *orno*, vox ad Græcos delata, qui ὄρνας vocant inſtitas, quibus veſtes ornabantur. *Rotarum cados*, interpretatur Nonius; quo modo etiam *Ancla* planè accipitur, in hoc vet. *Epigramm.* nondum edito:

DE ANCLA.

Pendet & haurit aquas, pendentes evomit undas,
Et fluvium vomitura bibit, mirabile factum:
Portat aquas, portatur aquis, ſic unda per undas
Volvitur & veteres haurit nova machina lymphas.

Apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Bonoſo.* V. quoque eum *ad Solinum* 830 a.

Anclio, apud Ugutionem *MS.* ubi fortè legendum *Coclio*, du Freſne, V. infrà *Caucularii.*

Anculus, in *Gloſſ.* Iſidori, *miniſterialis domus regiæ* vetus verbum, *miniſtrum* ſeu *numium* denotat à Gr. Ἄγγελος; hinc enim *angulus* & *anculus*, ut à Σικελὸς *Siculus.* Unde *anculari*, miniſtrare & *ancillari* diminutivè. V. infra in *Cunculus & Miniſterialis*, ut & in *Anculi.*

Ancyra, adde: In hac Synodo provinciali, A.C. 314. habita, ſcripti ſunt Canones viginti quatuor; tot enim tantùm genuini ſunt: atque hi primi extant in Codice Canonum. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ.* § 22. Hanc dein excepit ac ſupplevit Synodus Neocæſarienſis, itidem provincialis, Neocæſareæ habita, ut quidam conjiciunt, ſub A.C. 318. Baronius in A.C. 314. conjicit. Idem *ibid.*

Ancyromachus, navis ſpecies ſic dicta, *quòd celeritate ſuâ anchoris & inſtrumentis reliquis vehendis ſit apta*; ut eſt apud Iſidorum *lib.* 19. *cap.* 1. & Ugutionem. *Gloſſæ* Iſid. *Ancyromagus, genus navigii.* In *Gloſſis* Ælfrici Sax. corruptè eſt *Archiromachus*, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Achiromacus.*

Andacharius ſeu *Hadyracker*, vel *Odoacer*, unus ex filiis Hengiſti, (qui A.C. 449. Britanniam occupatam de gentis ſuo nomine, *Angliam* vocavit) in Germania, ſtemma produxiſſe fertur, per illos poſteros, Hadvigatum, Hildericum, Bodicum, Bertholdum, Sighardum vel Sigismundum, Saxonum Duces vel Reges. Huic Sighardo Henetorum A.C. 633. victori, filium dant Ditericum R. à Carolo Martello A.C. 7·2. victum & dein Carolomanno rebellem. Diterico aſſignantur Edelhardus, Bertholdus, Wernekinus, bellis adversùs Carolomannum & Pipinum Francos celebres; quæ bella continuavere adversùs Carolum M. Albion & Hermannus Edelhardi, ac Witikindus hodiernorum Saxoniæ Principum conditor, Wernekini filius. V. Phil. Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt. in fam. Witikindea Saxonica*: & infra in voce *Witikindus*

Andana, vulgò *Anden*, aliàs *Andenne*, vicus eſt ad ripam fluminis Molæ, Namucum inter & Hojum poſitus: ubi Begga Pippini ſenioris, Præfecti Palati per Auſtriam filia, Gertrudis Nivialenſis Abbatiſſæ ſoror, poſt Anſigiſili mariti mortem clarum Monaſterium extruxit: quod hodieque illuſtre eſt & vetuſtate opibusque perceſebre Nobilium Canonicarum, vulgò *Secularium* dictarum, collegium: Qualia in Hannonia, Cœnobium Melbodienſe Adelgundis & in Brabantia Nivialenſe B. Gertrudis ſunt. Ibi eadem Begga prædicta ſeptem baſilicas condidit, virumque ſuum interemtum ſepelivit. V. Hadrianum Valeſium *Not. Gall.*

Andecabeo, ſeu *Anclabeo*, in *Gloſſ.* Iſidori. *Anclabeo vel Auriclabeo, i. Lex Longobardorum*: & apud Ugutionem MS. *Andecabeo & Auricabeo, i. Lex Deorum, hæc Longobard.* voces ſunt incertæ originis & ſignificatûs. Pignorius & Voſſius corruptè in locis hiſce ſcriptas eſſe cenſent, pro *Andegauvero & Arigavero.* & *andigare* dicunt de eo efferri, qui adhuc ſanus de rebus ſuis diſponit ſeu teſtatur; *arigare*, qui infirmus & æger: unde apud Papiam, *Andigaver & Arigaver, id eſt, in ſanitate & infirmitate.* Sed nec promtum eſt aſſequi, quid apud Ugutionem hæc vocabula ſonent, *i. Lex Deorum, hæc Longobardorum.* Car. du Freſne per *Legem Deorum* intelligi poſſe judicat Legem Deirorum ſeu Northambrorum, ita ut *Andecabeo* hanc appellari putaverit, *Auriclabeo* verò Longobardorum. Vide omnino eum in *Gloſſario.*

Andegavina, V. infrà *Angevina.*

Andelangus, vox crebrò occurrens in vett. traditionum *Chartis*, hac fermè ſemper formulâ: *Per feſtucam atque per* andelangum *tradere, donare*; præſertim in *Formulis* Lindenbrog. *Per feſtucam, & andelaginem* (nam & hæc formatio vocis eſt) *& per ramos arborum, tradidi tibi — curtem meam* &c. in *Tabular.* Caſaurienſi ann. Ludovici II. Imper. 25. *Per fiſtucam, vvaſonem &* andelaginem, *& ſponſionem ſuprà ſcriptorum ramos de arboribus — tradidimus*, in vet. *Charta* apud Chifletium, in *Luminibus Salicis cap.* 6. *Per vvaſonem terræ & fiſtucum nodatum ſeu ramo arborum atque per cultellum & wantonem ſeu andilaginem* &c. in *Charta* Mathildis Com. A.C. 1079. apud Fr. Mariam &c. quid denotet, hactenus incertum manet. Malbrandus *crematram* interpretatur, aitque, *Soliti ſunt antiquitus in ſymbolum juris proprii tradere in manus poſſeſſoris triticeam ſpicam, ſi quid arabile donaretur: vel andelaginem, i. crematram, ſi domus vel habitaculum.* Intelligens *andelam* ſeu ſuſtentaculum focarium, quod vulgò *Landier* vocant Galli; quod tamen aliud eſt à cremaitra. Spelmanno, ex Saxon. *andlang*, venit, quod *fuſtem* ſeu baculum *longiorem* videtur indigitare: nam *per fuſtem* inveſtituræ olim fieri conſueverunt. Wendelinus ex Germ. *in handen langen*, quod eſt, *in manus tradere*, derivat: at in formulis prædictis corporale quidpiam vox ſignificat. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Andelaum, vulgò *Andelot* oppidum Galliæ, in agro Lingonico, inter urbem Lingonas & Naſium caſtrum Leucorum, quò Guntchramnum & Childebertum Reges A.C. 587. conveniſſe unà cum Brunechilde ac Faileuba, pacemque inter ſe ac pactiones quasdam feciſſe, ſcribit Gregorius Tur. Ejuſdem meminit Fredegarius

degarius *lib.5.Chron. Anno*, inquiens, 17. *regni Theodorici Lingonas menſe Majo exercitus adunatur: dirigenſque* per Andelaum, *Naſio caſtro capto Tullum civitatem pervenit*, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andeliacum, vulgò *Andeli ſur Seine*, aut *l' Isle d' Andeli ſur Seine*, cùm tamen nec in inſula ſitum ſit, nec flumen Sequanam, licet ei proximum, attingat, locus Galliæ eſt venerandæ antiquitatis, ad rivum in Sequanam effluentem, 7. circiter leuc. ab urbe Rothomago. Hic Chrothildis, Regina Francorum, fundavit Monaſterium Virginum, quod vulgò *Prioratus B. Mariæ* vocatum eſt, *le Prieuré de Noſtre-Dame d' Andely*, & ante aliquot annos ex cella ſeu Prioratu veteri Benedictinarum Abbatia evaſit. Habet & collegium vetus Canonicorum, *Noſtræ Dominæ* titulo inſigne, Hadr. Valeſius *Not: Galliæ*, ubi hunc locum, in Veliocaſſibus poſitum, patriam fuiſſe Hadriani Turnebi, addit. V. quoque *Andelaus*.

Andenſium, vulgò *Ancenis*, locus eſt Galliæ, in confinio Andecavorum atque Namnetum poſitus, ad Ligeris ripam, proximus Uldoni *Oudon*, vico eidem ripæ adpoſito: quæ utraque loca, olim Andecaviæ attributa, nunc Britanniæ Armoricæ adſcribuntur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Andes, pop. adde: Hos Jul. Cæſar *Comm. lib.* 3. cum Turonibus & Carnutibus memorat, & *lib.* 3 proximos Oceano facit: *P. Craſſus adoleſcens cum legione* 7. *proximis Oceano in Andibus hyemabat.* Sunt tamen Namnetes Oceano illis propiores, utpote inter Andes ac Oceanum medii. Dumnaci *Andium* Ducis meminit Hirtius *lib.*8. Eosdem *Andos* vocat *lib.* 7. Plinio *Andegavi*: Tacito meliùs *Andecavi*, ut & in priſcis Galliæ Regum nummis; Vulgò *Angevins*, gens Comitibus ſuis primùm, dein & Ducibus illuſtris. Eorum ager vocatur *pagus Andegavenſis*, in Capitulis Caroli Calvi apud Silvacum latis, incolis *l' Anjou*, recentioribus *Andegavia*; maxima ex parte cis Ligerim in Lugdunenſi Gallia jacens, nonnulla quoque trans Ligerim oppida, & caſtella ac loca obtinens, quæ tamen Aquitaniæ non attribuuntur. Et quidem pars minor trans Ligerim jacet, cui unum è ſuis Archidiaconis Epiſcopus Andecavorum præfectum habet, qui *Archidiaconus Transligerenſis*: quemadmodum alium trans fluvium Meduanam, qui *Archidiac. Transmeduanenſis* vocatur. Caput gentis Juliomagus eſt, V. ibi.

Reliqua Andium celebriora loca, oppida, caſtella:

Argento caſtrum, aliàs *Argentonium*, vulgò *Argenton.*	Credo vel Credonium ad Oldam, *Craon.*
Balgeium, aliàs *Balgiacum* & *Baugejum*, vulgò *Baugé*, ad Coanonem *Coveſnon.*	Duroſtallum ad Lidericum *Dureſtal.*
Balgejum vetus *le Vieil Baugé.*	Flecchia ad Lidericum *la Fleche.*
BellumForte in Valle, *Beaufort en Valleé.*	S. Florentii oppidum.
Bellum Pratellum *Beauprean.*	Luſdium *le Lude.*
Bellum Vadum *Beauvan.*	Monaſteriolum Berlaii *Monſtreuil Bellay.*
Brieſerta ad Sartam *Briſerte.*	Mons Johannis *Monte Jan.*
Briſacum, poſtea Braccum ſaccum, *Briſſac*, ad Albantiam *Aubance.*	Mons Renelli *Montreneau.*
Burgulium *Bourgueil.*	Mons Sorelli ad Ligerim.
Calidus Mons *Chaumont.*	Poëneeium *Pouancé.*
Calonna *Chalonne*, locus illuſtris, ad Ligerim ſiniſtrum.	Pons Saeii, aliàs *Pons Seji*, & *caſtrum de Ponte Seji*, vulgò *les Pons de Sé.*
Camilliacum *Chemillé.*	Rupes fortis *Roche-fort*, ad Ligerim.
Caſtellum Guntherii *Chaſteau Gontier*, ad Meduanam fl.	Salmurus vel Salmurium *Saumur*, ad eundem fluv.
Ceiſi *Ceaux.*	Secretum aut Segreium *Segré.*
Coceium, unde nobili familiæ nomen, *Coſſé.*	Teotuadum caſtrum, vel Doadum, & Doeum. *Doué.*
Conaldum *Cunaut.*	Triviæ vel Trevæ *Treves.*
Condate *Cande*, ad Erdræ & alterius amniculi confluentem.	Tulliacum *Tuillé*, &c. quibus omnibus mater & caput præeſt Juliomagus Andium.

Andeſagius, vulgò *Anſene* vel *Anceſne*, locus eſt Auciæ adjacens, in Neuſtriæ pago Vinemaco: in quem Lupus Epiſc. Senonicus à Chlotario jun. Francorum Rege relegatus legitur, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andethanna, adde: Dicitur etiam *Andethannale*, quod nomen Gallicum eſt, ex duobus vocabulis ignotæ ſignificationis compoſitum. Hic Willebrordus Epiſc. Trajectenſis, Friſiorum plurimorum ad Chriſtianam fidem converſione inſignis, Epternacum Mon. condidit, atque in baſilica ejus ſepultus eſt. Unde locus *Epternaci* poſtea nomen accepit. Donavit illud idem largè Eccleſiis ac villis, quas à Pippino & ejus conjuge Plectrude filioque Carolo Martello, atque ab ingenuis Francis acceperat. Epternaci meminit quoque diviſio Regni Lotharii A.C. 870. quod oppidum eſt & Monaſterium in Ducatu Luciliburgenſi diœceſique Trevirenſi; Poſtquam autem Abbatia hæc Regalis per 109. an. Monachos habuerat, inducti ſunt in eam A.C. 859. ſeculares Clerici ſeu Canonici; donec anno C. 974. Otto I. Imp. in Canonicorum deficientium locum Monachos rurſus ſubſtituit, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Andium, vulgò *Andie*, una ex cautibus veriùs, quàm inſulis, in Oceano Gallico, Æthico memorata.

Andomatunum, adde: Ptolomæo Ἀνδομάτουνον, Lat. meliùs *Andemaiunum*, à vet. voce Gall. *Dunum*, collèm locumve eminentem ſignificante, nomen accepit; utpote urbs in monte poſita, caput Lingonum: Unde recentiores, nomine gentis, ex more *Lingonas* nuncuparunt. Hinc in *Not.* vet. Imperii, *in Gallia Præfectus Sarmatarum Gentilium Lingonas*, reperitur: vulgò *Langres.* In *Notitiis* vetuſtiſſimis provinciarum & civ. Galliæ, tertia ponitur inter civitates provinciæ Lugdun. primæ, inveniturque in civ. hac Inſcriptio D.M. *Moderato Liberto coloniæ Lingonum*: quæ apud Gruterum inſcriptio ſi vera eſt, deducta fuerit hæc Colonia, poſt Marci Antonini principatum, ſeu poſt Cl. Ptolomæi ætatem, qui ejus coloniæ non meminit. A Vandalis expugnata, à Geilone Eccl. Lingonicæ Epiſcopo reparata eſt, circa A.C. 887. ob perſecutionem Nortmannorum; qui quoque Carolo Craſſo perſuaſit, ut *propter nimias Comitum ſeu Judicum inquietationes, civitatis murum, &* 15. *pedes intus*, 60. *extra, ac omnia fiſcalia intra eandem civitatem ad jus Comitis pertinentia, Lingonenſi Eccleſiæ ejusque Rectorum ordinationi donares*; & ut jus feriundæ monetæ, à patruo ipſius Carolo Calvo, Iſaaco Epiſc. Lingonenſi & Eccleſiæ Lingonicæ, ac Divionenſi Eccleſiæ S. Stephani conceſſum, ſuis literis confirmare dignaretur, nec jam ad alicujus Judicis ſeu Comitis, ſed ad Lingonicæ Eccl. Rectorum diſpoſitionem ambæ monetæ perpetuò pertinerent. Datæ ſunt literæ 18. Kal. Februar. A.C. 887. E quibus magnitudinis ſuæ initiis ita poſtmodum Præſules hi crevere, ut ex Comitibus Duces Paresque tandem ſint facti, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* ut & in voce *Lingones.*

Andoverpum, adde: Ejus primus meminit Audoënus Epiſc. Rotomag. *de Vita B. Eligii Noviomag. & Turnac. lib.*2. *cap.*8. ubi incolas ab hoc ad fidem converſos refert. Dicitur etiam *Andoverpa*, vulgò nunc incolis *Antwerpen*, Germ. *Antorff*, Gallis *Anvers*, Hiſp. *Amberes*: in diœc. olim Cameracenſi, nunc ipſa Epiſcopatus ſedes. Poſita eſt ad Scaldim fluv. 42. m.p. à mari, cujus tamen æſtus eousque accedere conſueverunt: in agro Renenſi, vulgò *Het Land van Ryen* dicto, cujus caput habetur: per quem fluvius exiguus Nutta vel Nuta, *Neta* nunc appellatus, decurrit & præterlapſus oppidum Liram *Lier*, Rupelâ accipitur. Marchiæ *Antwerpiæ* meminit Lamb. Schafnaburgenſis *ad A.C.* 1081. quæ hodieque pro Marchia vel Marcha Imperii habetur. Ibi aureos olim nummos percuſſos eſſe, patet ex literis Hildolfi Præpoſiti S. Michaëlis, anno C. 1184. apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andrachne, Græcè Ἀνδράχνη, arbor Græcis peculiaris, nec proin nomen habens in Latio, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.*510.

Viri illuſtres.

Andreas, Auſtriacus, adde: Frater Caroli Burgoviæ Marchionis, fil. Ferdinandi Archiducis, ex Philippina Welſeria, patricia Auguſtana, Cardinalis fuit & Conſtantienſis Epiſcopus. Inde ab Alberto Cardinali Sponſam petente, in Belgio vicarius relictus, magna cum prudentiæ & moderationis laude munere defunctus eſt. Poſt reditum Alberti, petito commeatu, diſceſſit, & per Galliam, diſſimulato habitu, perrexit ad Epiſcopatum. Iturus tandem ad annum Jubileum Romam, obiit A.C. 1599. Phil. Jac. Spenerus *Syll. Geneal. Hiſtor.* Ab eo nomen caſtello, quod eodem anno Carolus Mansfeldius ex humo molitus fuit, hinc Moſæ, inde Vahali incumbens; anno verò ſeq. à præſidiario milite Germano & Walone 125000. Mauritius florenorum redemit, inſigni ſtructurâ & poſitu ad Hollandiæ tutelam aptiſſimo; bello præſenti à Gallis vaſtatum, Gall. *Fort S. André.*

Andreas Cæſarienſis, adde: Cæſariæ Cappadociæ Epiſc. natione Græcus fuit. Ejus *Explanationes* ſive *Commentarii in Apoc.* in compendium redactæ, ab Aretha Cæſar. Cappad. Epiſcopo, Græcè extant. Veronæ 1532. Latinè Ingolſtadii A.C. 1584. Gr. & Lat. cum *Notis* Sylburgii Heidelbergæ 1585. Gen. 1596. & in Bibl. PP. ut & in fine Tomi II. operum Oecumenii. *Vir fuit eruditus & orthodoxus, niſi quòd eorum opinioni favere videatur, qui Sanctos ante communem carnis reſurrectionem in cælos admitti negabant*, Poſſevinus.

Andria, alias *Andra*, olim *Anderna*, vulgò *Andre*, locus Galliæ, in finibus Morinorum & Comit. Giſnenſi, Ardam inter & Giſnas, unde Monaſterio nomen, quod à Balduino Com. Giſnenſi A.C. 1084. conditum, Valeſius. Eſt & nomen fluvii, qui aliàs *Anger*, V. ibi.

Andriſus, vel *a*, vulgò *l' Indrois*, quaſi *minor Andria*, fluv. eſt Galliæ qui Villam-Lupæ *Ville-loin* & Montemtheſauri præterlapſus, Andriâ recipitur. Sicut Minor Salera *Petite Saudre*, majorem Saleramauget, minor Croſa *Petite Creuſe*, majorem Croſam. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* V. quoque in voce *Anger.*

Androclus, adde: partem Epheſi, τραχεῖαν dictam, oppido incluſit. Erat autem illa ἡ ὑπὲρ τοῦ Κορησσοῦ παρώρεια, *jugum collis* (urbi imminens) *ſupra Coriſſum*, ut habet Strabo. Poſtea ex montanis deſcendentes circa Dianæ Templum habitabant, quod in cavo ac depreſſo loco erat conditum, ubi etiam usque ad Alexandri M. ætatem urbis ſuæ ſedem habuere Epheſii. Poſt Alexandrum

xandrum

xandrum v. Lyſimachus urbem iterum in ſuperiora tranſtulit, quò cùm ægrè migrarent Epheſii, magnis & continuis imbribus ſupervenientibus urbs eorum antiqua ſubmerſa eſt, diluvium id ipſo Lyſimacho adjuvante, obturatis cloacarum naribus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 809.

Androdamas, dictus *magnes qui argenti colorem præfert*, Plin. vi & duritie adamantis. Potiùs genus hæmatitis, ferrei coloris, duritie & pondere inſignis; nec enim alium *androdamantem* Vett. cognitum fuiſſe conſtat. Eum trahere in ſe argentum, æs, ferrum, idem Plinius docet *lib.*36.*cap.*20. Unde ἀργυροδάμας quoque nonnullis dictus, quòd argentum domaret & ad ſe raperet; quem argentei coloris eſſe, ſolo nomine inducti, nonnulli ſcripſiſſe videntur, Salmaſius *ad Solinum pag* 565. Nomen illi, *quòd hominum iras ac impetum domaret*, uti tum creditum *Ibid.*

Andromachus, Achæi, qui Achaidem urbem in Aria condidit, pater, frater fuit Laodices, Seleuci Regis uxoris. Salmaſius *ad Solinum pag.*984.

Andromeda, adde: Ceto expoſita fingitur, quòd rapta eſſet & aſportata nave, quæ *ceti* figuram habebat, uti quidem vult Conon. Navis autem κῆτος dicta, quæ protomen ceti in prora præferebat, ἡ κητόπρωρος. Eædem naves & κητίδες & κήτιναι dicebantur. Heſychius, Κητίνη, πλοῖον μέγα ἀκάτιον. Item *Priſtes*; nam priſtis eſt bellua marina. Virgilius,

Velocem Mneſtheus agit acri remige priſtim.

Vbi Servius, *Vel à tutela*, inquit, *depictâ, vel* ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα. Volebat dicere παράσημον. Priſtis n. πρόβημα erat belluæ marinæ, quæ in prora navis ſtatuebatur, unde navi nomen &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 671. & infrà ubi de navium *Paraſemis.*

Andromeda, de pellibus arietum veſtis, à Gr. *andros*, i. *aries.* Joh. de Gallandia *in Synonym.*

Veſtes quæ fiant de ſolis pellibus, hæ ſunt,
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda *ſociatur*:

apud du Freſne.

Andron, Muſicus memoratur Jul. Capitolino in *M. Antonino Philoſ. Uſus eſt Magiſtris, ad prima elementa Euphorione literatore & Gemino Comœdo. Muſico* Androne *eodemque Geometrâ: quibus omnibus — plurimum detulit.* Hunc *Tantaſidem* dici, in initio operis à Marco conſcripti, ubi nominat eos, qui primi ipſum ſtudiis Philoſophiæ imbuerunt, conjicit Caſaubonus; ita enim ibi Marcus, καὶ τὸ ἀκοῦσαι πρῶτον μὲν Βακχείου, εἶτα Ταντασίδου καὶ Μαρκιανοῦ: ſed depravatam eſſe lectionem, nec verò facilem emendatu, judicat, *Not ad d. l.*

Andron, Græcè Ἀνδρὼν, citerioribus Latinis *Androna*, atrium ſeu locus domicilii longitudine anguſtior, in quo Viri plurimùm morabantur, auctore Sexto Pompejo Feſto aliiſque, compitum, locus publicus, ubi viri invicem confabulabantur. Gall. *Galeries*: hodie in celebrioribus Emporiis, *Burſa.* Unde Concilium Carthagin. II. *can.*47. & Atto Epiſc. in *Capitul.cap.*44. *Clericus per plateas & andronas — non ambulet.* Petrus item Damianus *lib.*3. *Epiſt* 4. *Pecunia per regiones*, andronas *vel angiportus erogatur.* Juxta Vitruvium *lib.*6.*cap.*10. ἀνδρῶνας apellant Græci itinera, quæ inter duas aulas media ſunt interpoſita, μεσαύλια &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Macro, locus quoque ſic dicitur in Ædibus ſacris fortiori ſexui deſtinatus, cùm antiquiſſimi moris fuerit, ſeparatim in Templis viros fœminasque orare; id quod hodieque religioſè obſervatur apud Chriſtianos Orientis: ubi mulieres in parte remotiore ac ſtrictim per cancellos ſeparatæ, & januam ſuam peculiarem habentes, ſeponuntur. Fuit autem hic Virorum locus in parte Ædis Meridionali; ſicut mulierum, in parte oppoſita Septentrionali. Amalarius *de Eccleſ. Offic. lib.*3.*cap.*2. *Maſculi ſtant in Auſtrali parte, & fœminæ in Boreali, ut oſtendatur per fortiorem ſexum firmiores Sanctos ſemper conſtitui in majoribus tentationibus æſtûs hujuſmodi: Et per fragiliorem ſexum, infirmiores ſanctos aptiori loco -- Fidelis namque Deus, qui neminem permittit tentari. ultra vires* &c Idem apud Hebræos olim obtinuiſſe, contendit Car. Macer, ex Ezechiel. *cap* 8. *verſ.*14. V. utrumque Fratrem *in Hierolex* & infrà in voce *Tranſenna.*

Andronicus Cyrreſtes, ventorum octo numerum (quos ſolos antiqui ut præcipuos norunt, tres Occidentales, & tres Orientales inter ſe adverſos, unum Septentrionalem & unum Meridionalem, ut videre eſt apud A. Gellium *lib.*2.*cap.*22.) primus inſtituit ſicque diviſit. Cujus rei ergò turrim marmoream Athenis collocavit octogonon, in cujus ſingulis lateribus ſingulorum ventorum imagines exſculptas contra ſuos cujusque flatus deſignavit; ſupra turrim autem metam poſuit itidem ex marmore, cui Triton æneus impoſitus, ad omnem venti auram verſatilis, virgâ, quam manu porrigebat, indicabat quis flaret ventus. Ad quod exemplum hodie in ſummis ædium faſtigiis & templorum obeliſcis gallus gallinaceus ponitur ex ære. qui ſemper roſtrum contra ventum flantem habet converſum, V. infrà in voce *Pinnacella.* Formam octogoni hujus Salmaſius exhibet, *ad Solinum pag.* 1246. & nomina ventorum ex Vitruvio hæcce, *Solanus, Eurus, Auſter, Africus. Favonius. Chorus, Septentrio & Aquilo*; quibus Græca iſta nomina addit, Ἀπηλιώτης, Εὖρος, Νότος, Λίψ, Ζέφυρος, Ἀργέστης, Ἀπαρκτίας, Βορέας. V. infrà in voce *Octogonon.*

Anemone, ipſo veris initio venit in lucem, odoris expers, at non decoris & dignitatis. Ejus cauliculus exilis, lanuginoſus, palmaris, circa dimidium, aut ſub ipſum cacumen, tribus foliaceis laciniis, ſine pediculo preſsiùs inhærentibus & aliquantulum ſurrectis intercinctus. In cacumine florem explicat, latioribus foliis non minùs ſenis, fere in roſæ amplitudinem circinatum. Aliàs idem flos, multiplici ſerie foliorum contexitur, ſed anguſtiorum; medio interdum globulo ſtaminibus obſito atque villoſo, ſeminibus pleno capitulatis. Color item multiplex eſt, ruber, albidus, violaceus, cinereus, varius. Franciſcus Pomey *Deſcript. Var.*

S. Anemundi caſtrum, Galliæ, haud procul ab urbe Lugduno, in pago Forenſi. S. *Anemundi* Epiſc. Lugdunenſis nomine illuſtre, quem vulgò appellant Chanemundum, *S. Chamond*, & corruptè *S. Chaumont.*

Anenſia Juga, apud Plinium *lib.*37.*cap.*2. ubi de cryſtallo, *Cornelius Bocchus & in Luſitania naſci perquam mirandi ponderis* Anenſibus *jugis, depreſſis ad libramentum aquæ puteis*; uti legit Salmaſius: ſunt juga, unde *Ana* fluvius oritur, V. eum *ad Solinum pag.* 407.

Anetum, adde: Vulgò *Anet.* Ejus meminit Ordericus Vitalis *lib.*2.

Angaria, vox Perſica, per Græcos ducta; id eſt, quod præter debitum exigitur per Superiores à ſubditis: ſive in pecunia, ſive in obſoniis, ſive in operibus perſonarum, equorum, curruumve & hujuſmodi. Will. Conqueſtoris Abb. Rames. *Volo, ut nullis unquam graventur oneribus expeditionum, nec pontium reſtructione, nec juris apprehenſione; ſed ab omni* angaria *Regalium miniſtrorum ſint perpetim expediti.* Brito Armoricancus *Philipp. lib.* 12.

Vexavit nullum cenſus exactio, nullum
(ut fieri ſolet à multis) angaria *læſit.*

Hinc *Angarus*, pro exactore, bidello ſeu ballivo. Dicuntur etiam *Angari*, quos hodiè poſtas vocant: & *Angariæ*, diverſoria ubi hujusmodi poſtæ curſus ſiſtunt. V. Henr. Spelmannus in *Gloſſar.*

Angariæ, plauſtrorum & jumentorum præſtationes ſunt, & quidem per viam directam, ut *parangariæ* alioverſum, ut pluribus docet Gotofredus *ad l.*4. *Cod. de Curſu publ.* hincque pro ipſis carris & plauſtris, quæ ad curſum à provincialibus præſtabantur. Unde onerum menſura definita in rhedis, *angariis*, & veredis, *l.*30. *Cod. Theodoſ. de Curſu publ. Ut nemo amplius rhedæ, quàm mille pondo; angariæ, quàm mille quingenta; veredo, quàm triginta, auderet imponere:* Et *leg.*28. *ejuſd. tituli Angarias* à bobus fuiſſe tractas patet, *leg.*1. *eod. tit. & l.*11. quà cavetur. ut pro ſingulis *angariis* bina tantùm boum paria conſequantur, quibus Angariarum curſus permiſſus fuerit. Adeoque *angariæ* illæ plauſtra tantùm & carra fuere ferendis oneribus & impedimentis deſtinata & tranſvehendis ſpeciebus publicis, quæ non multum celeriter ibant, quia boves ea trahebant. Quam ob cauſam *angarias* & *parangarias* à *curſu* ſeparat *tit. Codicis Theodoſ. de curſu & angariis*, & *l.* 15. cùm Julianus diſcurſus veredorum & paraveredorum amputaſſet in prov. Sardinia, *angarias* tamen non ſubmovit, propter publicas ſpecies, quæ ad diverſos portus erant deferendæ. Salmaſius *ad Capitolinum in Antonino Pio.* V. quoque infrà, ubi de *Clavulari Curſu*, quem is, Vehiculario contradiſtinctum, cum Angariis eundem facit. Sed & *Angariæ*, onera dicuntur agris aut perſonis impoſita, apud Ugutionem & Wilhel. Britonem in *Vocabular. MS.* atque hinc, pro qualibet vexatione, injuria, animi anxietate, aliquando ſumuntur. Guntherus *Ligurini lib.* 2.

Hujus ab antiquo Comitatum in finibus urbis,
Solus ab angariis *Italorum pæne ſolutus,*
Præſidio Ligurum Guido Blandratenſis habebat, &c.

Originis Perſicæ, ut dictum, vox eſt: *Angaros* enim, tabelliones Regios eâ linguâ dici ſolitos, notum; quibus quia concedebatur facultas ſumendi ubique equos, obviosque quoslibet ad auxilium præſtandum cogendi (id quod hodie apud Turcas in uſu eſſe, non ſine maximo iter facientium incommodo, Tavernier docet, *Itiner.*) hinc ἀγγαρεύειν, pro *urgere, cogere, onus imponere*, etiam in Sacris, dici cœpit. Huc reſpiciens Æſchylus in *Tragœd.* ἄγγαρον πῦρ eleganter vocavit ignem illum, quo in littoralibus pharis conſtituto ſignum dabatur, quoties per totam regionem quiddam celerrimè nuntiari eſſet neceſſe; quaſi *Curſorem Ignem* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres in *Hierolex.* At *Angaros* ipſos Perſarum Syrorumque (nam & hi illis utebantur) à voce ענגר *Agor* dictos vult Bochartus: quæ quamvis hodie pro *grue* non uſurpetur apud Arabes, olim tamen ſic adhibitam eſſe, veriſimile eſt; hinc namque verbum *agara*, quod aliquem *ad lares ſuos poſtliminiò reverti* vel *aufugere* notat: qui gruum omnino mos eſt. Illas enim amore patriæ in Scythiam & Thraciam, unde ortæ ſunt, quotannis redire, pluribus docet Ælianus *lib.*3 *cap.*13. & 23. Jam verò *Angari* cum gruibus certare credebantur celeritate curſûs: Φασὶ ὅσοι θᾶττον τῶν γεράνων ἀνύτειν τὴν πορείαν ἀνύτειν. *Quidam hoc iter gruum volatu celeriùs confici referunt.* Xenoph. *Cyropædiæ lib.* 8. apud Bochartum *Hierozoici Part. poſter. pag.*80.

Angele, adde: Hodie *Angelocepus* & corruptè *Ambelokipous* dicitur.

citur. Fuit caſtrum ſeu pagus 1. mill. Athenis diſtans: unde qui erant Ἀγϛελεῖς appellati ſunt, uti docet Jac. Sponius, ex vet. *Inſcr.* Prytanum tribus Pandionidis, quæ hodieque ſupereſt in ædibus civis cujusdam Athenienſis, & ſic incipit:

ΠΑΝΔΙΟΝΙΔΟΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ
ΑΝΕΘ.

ΠΑΙΑΝΙΕΙΣ	ΑΓΓΕΛΕΙΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙ	ΘΕΟΓΕΝΗΣ
ΔΗΣ ΣΟΣΙΓΕ-	ΕΡΕΟΦΙΛΟΥ
ΝΟΥ	ΜΕΛΗΤΟΣ &c.

V. eum *Itinerar. Græciæ Part.3 pag.69 & ſeqq.* nec non *Part.2.pag.172.*

Angeli quatuor, in leonis, vituli, aquilæ & hominis ſpecie, primò Ezechieli *cap.1.verſ.10. & cap.14.verſu.14.* deinde etiam Johanni in Apocal. *cap. 4. verſu 7.* viſi, non Angeli ſolùm, ſed & Archangeli, qui aliis præfecti ſint & eorum unicuique penſum ſuum aſſignent, fuere, judice Bocharto: qui *ex quatuor fabris*, totidem *cornibus*, id eſt, Imperiis, oppoſitis, apud Zachariam *c. 2. verſ. 1, 2.* ex quatuor item *quadrigis*, apud Eund. *cap.6.verſ.6.* porro, ex quatuor *Mundi partibus*, apud Danielem *cap.7. verſ.2.* totidemque *Templi faciebus*, apud Ezech. *cap.48. verſ.30.* novæ tandem Hieroſolymæ *lateribus*, apud Johannem Apocalypſ *cap. 21. verſ.13.* tot eſſe Archangelos, tam Eccleſiæ, quàm Terrarum Orbi, præfectos, colligit, per quos inferiora hæc omnia Deus adminiſtret atque gubernet. Formas verò quod attinet, per *Leonem* ſignificari vult in *Angelis* robur, generoſitatem & Majeſtatem Dei, hoſtibus terribilem, in iis relucentem; per *Bovem* conſtantiam, patientiam, firmitatem, & aſſiduitatem, in obeundo munere, ſibi divinitus demandato; per *Hominem*, humanitatem, lenitatem & φιλανθρωπίαν; per *Aquilam* tandem, naturæ cœleſtis vigorem, agilitatem, & ad ſublimia niſum. Addit, ſingula hæc animalia eximium aliquid habere: quippe Leo in feras, aquila in aves, bos in domeſticum pecus, Homo in omnes imperat & primas tenet. Et ex his duo ſunt fera, Leo & aquila; duo manſueta, bos & Homo: illa, ut rebelles terreant; hæc ut piis ſint ſolatio. E feris Leo in terra ſectatur prædam, aquila etiam in aëre & mediis in nubibus: ut hos Spiritus ſciamus, non ſolùm homines aggredi, qui humi repunt, ſed & τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, Ephes. *cap.6 verſ.12.* &c. V. prædictum Bochartum *Hierozoici Part. prior. L.III.c.6.* ut & Comment. Bibl.

Angelica Veſtis, apud Florentium Wigornienſem de *Gregorio* VII. Pontif. Rom. *Quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat — induebat ſe* Angelicam *veſtem:* ἀγγελικὸν σχῆμα, in *Euchəlog.* Græcorum & in *Vita* S. Nili Jun. τὸ ἀγγελοπρεπὲς καὶ πανάγιον σχῆμα, in *Martyrio* Bacchi Jun. alibique paſſim, habitus dicitur Monachicus. Unde Ἀγγελικὴ ἀκολουθία, in eadem Nili *Vita*, Ordo ad habitum huncce induendum. Monachorum autem habitus hoc elogio ornatus eſt, quòd & ii dicantur *Angeli* Patribus non ſemel, eorumque vitam *Angelicam* eſſe conveniat. Sed & Willhelmus ait Abbas Metenſis *Epiſt.5. Multi tales ſub Angelico habitu deliteſcunt, quorum miſera eſt converſatio, tantaque vitæ perverſitas &c.* Hunc verò habitum ſumere dicebantur morituri Laïci, ut ait du Freſne, qui priùs quàm vitâ excederent, Monachicis indumentis involvi poſtulabant, ut orationum Monachorum eſſent participes eorumque ad id nomina in Calendario ſeu Necrologio ſcriberentur, ex Anſelmo *lib.2. Epiſt.21.* Aliisque Scriptoribus, quos magno numero hanc in rem laudat, in *Gloſſar.*

Angelolatria, ſatis antiqua eſt. Sanè Joſ Albus *in Jcarim lib. 3.c. 18.* eam omnium antiquiſſimam idololatriam arbitratur, quòd homines, *Angelis* cultum ſtatuerint, tanquam Mediatoribus & ſequeſtris, inter ſe & Deum. Sed enim hic etiam honor universè damnatur, Deuteron. *cap.6.verſu 13.* & *cap.10. verſ. 20.* In primis ad Coloſſ. *cap.2. verſu 18.* Paulus, ubi ait, *Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione* Angelorum, *quæ non vidit* &c. illud inanis Philoſophiæ *verſ. præc.8.* rejectæ, exemplum improbat, quando quis humilitatis prætextu, non rectà ad Deum & Chriſtum preces ſuas fundit, ſed Mediatores *Angelos*, more Platonicorum, invocat: quibus Spiritus ejusmodi erant *divinæ mediæ poteſtates*, ut ait Appulejus, *inter mortales cœlicolasque vectores, hinc precum, inde donorum.* Et Coloſſi quidem, quibus ea ſcripſit Paulus, Phrygiæ erat civitas, ut metropolis ejus Laodicea. In Phrygia autem & Piſidia obtinuit hic cultus, non Apoſtolicis modo temporibus, ſed etiam tribus pòſt ſeculis. Undo Synodus Laodicena A. C. 364. ſic cavit *can. 35.* ſive 138. juxta collectionem & interpretationem Dionyſii Exigui: *Quòd non oporteat Chriſtianos Eccleſiam Dei relinquere & ire atque* Angelos *nominare, & congregationes facere, quæ interdicta noſcuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ Idololatriæ ſerviens, ſit anathema; quia relinquit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & ſe Idololatriæ tradidit.* Qua de re ſic Theodoretus *ad Coloſſ. caput cit. Qui legem*, inquit, *defendebant, nos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes fuiſſe per eos legem datam. Manſit autem diu hoc vitium in Phrygia & Piſidia. Quocirca Synodus quoque, quæ convenit Laodiceæ — lege prohibuit, ut precarentur Angeli, & in hodiernum usque diem licet videre apud illos & eorum finitimos, oratoria S. Michaelis. Illi ergo hoc conſulebant, utique humilitate utentes, dicentes univerſorum Deum nec cerni nec comprehendi, nec apud eum poſſe perveniri, & oportere per Angelos divinam ſibi benevolentiam conciliare.* Illi autem, qui *Angelos* colebant, *Angelici* dicti ſunt quorum meminit Epiphanius *Hær.60.* & ex eo Zonaras ac Balſamo *ad Can. Concilii Laod. prædictum.* Mirum verò, ambigere Patrem, an non & ita vocari potuerint ab regione ultra Meſopotamiam, quæ Ἀγγελινὴ dicta fuit: Clariùs ἄνωμεν perſpexit Auguſtinus *Hær. 39. Angelici in Angelorum cultum inclinati, quos Epiphanius jam omnino defeciſſe teſtatur.* Et hæc *de Angelis* bonis, quorum veneratio fuit antiquior, de quibus V. quoque in voce *Genius*: poſtea & mali ſibi metu hominibus incuſſo, delubra arasq; quæſiverunt, ſed de iis V. in voce *Dæmon*.

Angeloptes, cognomen Johannis Ravennatis Archiep. inter ſuos pro Sancto habiti, quem ob continuas *Angelorum* apparitiones, ſic vocatum eſſe, q. *Angelos ſpectantem*, ait Car. Macer *Hier.*

Angelus, titulus quo Monachi olim apud Patres inſigniti, ut vidimus. Quo item Pontifices Rom. aliique Epiſcopi compellari conſueverunt. Juſtinianus Comes, poſtea Imperator, ad Hormiſdam Pontif. *Comperimus — ad* Angelum *veſtrum hinc diſcedentes iter arripuiſſe.* Anaſtaſius Biblioth. *Præfat. ad Synodum* VIII. *Domino Coangelico Johanni Pontifici* &c. Sic Honeſtus *Coangelicus Archiepiſcopus Ravennatis Eccleſiæ*, in vet. *Charta* apud Rubeum *Hiſtor. Ravenn. lib.5.* Johannes Tranenſis in Apulia Epiſcopus ἰσάγγελος, apud Lambecium *Cæſar. Biblioth. lib.5.pag.124.* quo modo apud Palladium in *Hiſtor. Lauſiaca cap. 43.* Theodoſius M. ὁ ἐν ἀγγέλοις ἀριθμούμενος, dicitur. Occaſio tituli ex Apocalypſi S. Johannis, in qua Epiſcopi VII. in Aſia Eccleſiarum conſtanter *Angeli* dicuntur. V. ibi, & plura de hoc titulo, apud du Freſne.

Angelus, apud Witikindum *de Geſtis Saxon. lib 1. Imperatorem, in primis, mediis & ultimis verſantem, videntes, coramque eo* Angelum *— acceperunt fiduciam, magnamque conſtantiam.* Et *lib.3. In quinta* (acie) *quæ erat maxima, & dicebatur Regia, ipſe Princeps vallatus lectis ex multis militum millibus, alacrique juventute, coramque* eo Angelus, *penès quem victoria, denſo agmine circumſeptus* &c. Vexilli præcipui, apud Impp. Occidentales, quòd S. Michaëlis effigie inſigniretur, nomen erat. Ita enim ipſe Witikindus, *Hoc vocabulo effigieque ſignum maximum erat inſignium, lib.1.cit.* V. quoque Conr. Urſpergenſem. Apud Græcos Impp. ſequioris ævi inter varia, quibus in ceremoniis Palatinis & Eccleſiaſticis utebantur, vexilla, primum ſimiliter fuit, quod τοῦ Ἀρχιστρατήγου ſeu S. *Michaëlis*, appellatum eſt, Codinus de *Officiis c.6.* apud Eund.

Angelus, nummus aureus Francicus, in *Regeſto* vet. apud Eund. Denarius nempe auri puri cum Angelo, Gall. *Denier d'or fin à l'Ange*: in quo effictus *Angelus* togatus & coronatus, draconem pedibus premens, dextrâ crucem florigeram & læva ſcutum tenens, in quo tria expreſſà lilia, pond.5. den .16. gr. & pretii 75. Turon. ponderis 3½. & 2.tert. ad marcam Pariſienſem. Cuſi ſunt ſub Philippo VI. hi nummi, & vocantur *Primi Angeli* vulgò: præter hos enim, ſub eodem Rege, etiam prodierunt *Angeli ſecundi*, Gall. *ſeconds Anges*, pond. 5 den. tantùm & pretii 75. Turon. pond. 42. ad marcam Pariſ. & *Tertii Angelii*, pond.4. den. 13.gr. pretii 4. lib. 5. ſol. Turon. V. Car. du Freſne in voce *Moneta.*

Angelus Ubaldus JC. Peruſii natus, Baldi frater, Pariſiis jus Civile docuit, magnaque de eo volumina in lucem edidit; Floruit autem circa A. C. 1040. Hotomannus in *Prætermiſſ.*

Angerona, adde: Non omnis autem ſilentii præſes *Angerona* habita eſt, ſed illius tantùm, quo nomen alterum Romæ taceri tegique, religio jubebat. Unde & eam quidam Numen tutelare Romæ eſſe tradiderunt, cujus etiam nomen ne publicaretur, arcanis ceremoniarum erat ſancitum, haud minus quàm Romæ. V. Plinium, Solinum & qui ad hunc commentatus eſt, Salmaſium *Exercit. Plin.pag.8.*

Angevina, meliùs *Andegavina*, Gall. *l'Angevine*. dicitur apud Andegavenſes in Gallia feſtum nativitatis S. Mariæ, quòd cenſuum ac redituum prædiorum in ea provincia ſolutiones fere omnes in hoc Feſtum incidant. non verò, quòd illud inſtitutum fuerit à S. Maurilio Andegavenſi Epiſcopo, uti Bordinius cenſet *Hiſtor. Andeg.p.16.* cùm ejus celebritatis memoriam primùm auditam in Galliis plerique velint, ſub Carolo Calvo, quòd is in *Capitulis* Walterii Epiſc. Aurel. editis à Cellotio, *cap.18.* illius meminerit, de ea verò ſileant Herardus Turonenſis, Hincmarus Remenſis, Iſaacus Lingonenſis & Theodulfus, & ipſi Aurelianenſes Epiſcopi. Car. du Freſne in voce *Feſtum.* V. quoque Ægidium Menagium ei laudatum *in Origin. Linguæ Franc. pag.676.*

Angia, adde: Flandris & Hannoniis *Edinghen*; Gallis *Enghien* olim, nunc *Anguien* vel *Enguien*. Primò ſub Dominis, dein Baronibus, tertiò ſub Ducibus fuit. Unde errant, qui pro Duce Angienſi, Ducem Enguiennenſium vel Anguianum nobis obtrudunt, Hadr. Valeſius *Not.Gall.*

Angio, vulgò *Agnon*, fluv. Galliæ, qui Campiniacum *Champigni* & Marginellam *la Margelle*, aliquotque alios vicos præterfluens, dein Tilam auget, Hadr. Valeſ.

Angledura, vulgò *Anglure*, locus Galliæ, in agro diœceſique Tricaſſium, Baronis unius è quatuor Paribus Epiſcopatûs Tricaſſini ſedes, ad fluv. Albam: ut Artiaca, Planciacum vel Plancejum & Marcelliacum *Marcilli.* Item locus Leodico proximus, vulgò ſimiliter *Angleure* dictus, Idem.

Anglia,

Anglia, adde: Ejus recepta Inſtrumentis publicis diviſio, 3. his membris conſtat, *Angliâ* in ſpecie ſic dictâ, Walliâ & Bervvicko ad Tvvedam: è quibus Bervvicki civitatis mentio fit, quia propriè ad Scotiam olim pertinuit, ſed poſtmodum Conqueſtus jure Anglorum reddita eſt; in diſtributione Collectarum tamen Comitatui Northumbriæ annumerari ſolet. Minores partes ſunt Shiræ de qua voce V. ſuo loco, vel Comitatus 52. Angliæ 39. Walliæ, 13.

Shiræ ſeu Comitatus Angliæ, ex Camdeno, qui illos hoc ordine proponit.

Cornubia *Cornvall.*	Huntingdonia *Huntingdonshire.*
Devonia *Denshire.*	Northamptonia *Northamptonshire.*
Dorſetia *Dorſetshire.*	Leceſtria *Leiceſtershire.*
Somerſetenſis C. *Somerſetshire.*	Rutlandia *Rutlandshire.*
Wiltonia *Wiltshire.*	Lincolnia *Lincolnshire.*
Hantonia *Hamshire.*	Nottinghamia *Nottinghamshire.*
Berceria *Berkshire.*	Darbia *Derbyshire.*
Surria *Suthry.*	Warvvicum *Warvvickshire.*
Suſſexia *Suſſex.*	Wigornia *Wôceſtershire.*
Cantium *Kent.*	Staffordia *Staffordshire.*
Gloceſtria *Gloceſtershire.*	Salopia *Shropshire.*
Oxonia *Oxfordshire.*	Ceſtria *Cheſhire.*
Buckinghamia *Buckinghamshire*	Eboracum *Yorckshire.*
Bedfordia *Bedfordshire.*	Richmondia *Richmondshire.*
Herfordia *Herfordshire.*	Dunelmenſis Ep. *Bishoprick of Durham.*
Middleſexia *Middleſex.*	Lancaſtria *Lancaſſhire.*
Eſſexia *Eſſex.*	Weſtmorlandia *Weſtmorland.*
Suffolcia *Suffolck.*	Cumbria *Cumberland.*
Norfolcia *Northfolck.*	
Cantabrigia *Cambridgeshire.*	

Northumbria *Northumberland.*

Shiras Walliæ, V. ſuo loco. Solum, præter ea, quæ jam dicta, *croci* quoque inſigniter ferax eſt, adeò ut ingentia arva tempore autumnali eo turgeant, & numeratur inter meliora croci genera, quod hic creſcit. Tabaci quoq; culturam non minori cum ſucceſſu in agris Gloceſtrienſibus incolæ tentarunt, ſed edictis regiis, quanquam ægrè, inde retracti ſunt, ne Coloniæ Americæ quidquam detrimenti hinc caperent. Nec vineas terra reſpuit, ſed illarum negligitur cura, quòd non credant nativum vinum ad ſiceræ ſuæ (potus ex pomis expreſſi, vulgò *Cider*) bonitatem ſurrecturum, & dein vinum Gallicum eodem ematur pretio, quod in vitium curam impendendum eſſet. Hoc etiam *Angliæ* peculiare eſt, quòd ciconias nullas & ranas plerunque mutas habeat: Plura horum qui volet, videat Eduardi Merreti *Pinacem Rerum Nat. Britanniæ*, & Joh. Childræi *Britanniam Baconicam*. Regum Angliæ periodos quinque numerant Politici. I. *Britannicam*, à vet. quodam Bruto, usque ad Cæſarem. II. *Romanam*, à Cæſare usque ad Conſtantinum M. quâ Britannia, Cambriâ exceptâ, in Rom. poteſtate fuit, ſed nudata primùm ſub hoc Imperatore milite, mox planè relicta. III. *Saxonicam*: Cùm enim diſcedentibus Romanis, Britanni à Pictis Scotisque mirum in modum divexarentur, illi Anglos & Saxones è Germania in auxilium vocarunt: qui ducibus Hengiſto & Horsâ A.C. 449. appulſi, rem primò contra Britannorum hoſtes egregiè geſſerunt, dein ipſos Britannos retrocedere ac in montana Cambriæ ſe recipere coegerunt, quæ loca hi deinde usque ad Nortmannorum retinuere tempora, veterum morum ac linguæ in hunc usque diem tenaciſſimi. Tum *Angliæ* nomen increbuit, ortaque eſt celebris Heptarchia Regulorum Anglo-Saxonum, quam usque ad Nortmannorum tempora utcunque produxerunt. IV. *Danicam*, eam quidem non diuturnam, ſed tamen rebus geſtis ſatis illuſtrem. Poſtquam enim Dani totis 330. annis, prædandi animo, Angliam variis invaſionibus turbaſſent, tandem Sueno Danorum Rex imperii in Anglia initium fecit, circa A.C. 1012. Quem ſecutus fil. Canutus, initiò dimidio regno, ex pacto cum Edmundo R. paulo pòſt autem, interfecto hoc, toto potitus eſt. Sed ſucceſſoribus Canuti Heraldo & Hardecnuto ſenſim enervatis ac extinctis, regnum ad Eduardum Confeſſorem, Ethelredi R. è Saxonum familia filium, devolutum eſt. V. *Normannicam*, cujus auctor Guilielmus Conqueſtor; qui ab Eduardo præfato ſucceſſor nominatus, Heraldo Com. regni uſurpatore victo, Angliæ regnum occupavit & ad poſteros ſuos transmiſit.

Succeſſores Guilielmi I. Conqueſtoris, in Anglia.

Guilielmus II. cogn. *Rufus.*	Eduardus III.
Henricus I.	Richardus II.
Stephanus.	Henricus IV.
Henricus II.	Henricus V.
Richardus I.	Henricus. VI.
Johannes.	Eduardus IV.
Henricus III.	Eduardus V.
Eduardus I.	Richardus III.
Eduardus II.	Henricus VII.
Henricus VIII.	Elizabetha.
Eduardus VI.	Jacobus I.
Maria,	Carolus I.

Carolus II.

De quibus V. ſuo loco. Comprehenduntur autem Regum *Anglorum* jurisdictione, hodie Magna Britannia, Hibernia, iisque adjacentes inſulæ Orcades, Hebrides, Sorlingæ &c. Etiam ad Galliam ſitæ Garnſea & Jernſea; In America N. Anglia, N. Belgium, Virginia, Jamaica &c. in Africa Tingi *Tanger* &c. Maris quoque circa M. Britanniam dominium quæſitum, quam in rem A.C. 1665. flagrante bello Anglico Belgico nummi fuere cuſi, cum inſcriptione; QUATUOR MARIA VINDICO: Sed res inter eruditos non ſine controverſia fuit, nec utroque bello, tum prædicto, tum nupero, ſcopus obtentus. Imperio Germanico quidem ſe ſubmiſiſſe *Anglia* legitur, in literis Henrici II. ad Fridericum Barbaroſſam & tempore Richardi I. captivi, quem *conſilio matris ſuæ Henrico VI. Imp. ſicut univerſorum Domino, regnum tradidiſſe & inveſtiviſſe eum per pileum ſuum*, narrat Roger. Hovedenus, ſed res diuturnæ obſervationis non fuit. Nec tributarium illud Romanæ ſedi, ſed denarium Petri Romam quotannis miſſum, eleemoſynam ſolùm fuiſſe, in ſuſtentationem Scholæ Anglorum Romæ inſtitutæ, demonſtrant, Spelmannus *Concil. Angl. T. I. p. 230. & 311.* ac Uſſerius *de Chriſt. Eccl. Succeſſ. & Stat. c. 7. §. 8. & ſeqq.* Imò & ante Henricum VIII. qui ſeſe *Eccleſiæ Anglicanæ caput* primus vocavit, radios ſacræ Poteſtatis ſuæ, qui ante eum fuere, Reges ſubinde emiſerunt, Statuto inprimis duplici condito, *de Mortmaine & Præmunire*: quorum illud tempore Eduardi I. A.C 1279. alterum anno Regis Richardi II. 16. Domini 1339. factum eſt. Parliamenta *Angliæ* non Dicaſteria ſignificant, ut in Gallia, ſed Ordines Regni, i. eos, quibus facultas deliberandi & decidendi de publico data eſt. Suntq; duo Superius, quod Proceres, qui vulgò *Lords*, Scoticè *Lairds* ac compellandi formulâ *Mylords* dicuntur, & Archiepiſcopos, Epiſcopos, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites ac Barones, comprehendit: & Inferius, quod Nobiles ac Civici conſtituunt. Utriusq; conſenſu & auctoritate, Regio accedente juſſu, Leges regni conduntur, quibus nomen datur *à Statuor Act of Parliament*: ſed ſi pars diſſenſerit, *An ordinance of Parliament* vocatur, nec Legis Univerſalis titulo donari poteſt. Inter ſtatuta primas tenet Magna Charta, V. ibi.

Viri miniſterio ac gratia Regiâ præcipui.

Richardus Foxius & Reginaldus Brajus, ſub Henrico VII.	Robertus C. Eſſexius ſub Elizabetha.
Wolſæus, & Thomas Cromvvellus ſub Henrico VIII.	Robertus Car, Georgius Villerius Buckingamiæ Dux creatus, ſub Jacobo I. M. Brit. R.
Reginaldus Polus, ſub Maria.	

Pop. *Angli*, inter quorum ſingularia eſt: Quòd initium annorum ſuorum ducant à die 25. Mart. quæ conſuetudo & in Hiſpania eſt recepta: In Inſtrumentis publicis inſuper non tam annos Domini noſtri, quàm Regum ſuorum, numerant: Tormentis in veritatem non inquirunt: Cùm quis per contumaciam in judicio capitali mutus ſtat, vel illud non reſpondet, quo judicium ad exitum poſſit perduci, de cœtero autem in confeſſo eſt, illum criminis reum eſſe, enecant illum ſupplicii genere, quod *Pœnam fortem ac duram* vocant; cœterùm bona necati hæredibus relinquunt, quæ aliàs in Fiſcum Regium concederent, &c. Patronum olim *Angli* (ſicut Portugalli) S. Georgium, Equites inprimis Periſcelidis, habuerunt, de quo ordine V. in voce *Periſcelis*. Quemadmodum apud Scotos *S. Andreas*, & apud Cambros David *S. Davis*, avunculus Arthuri Regis in pretio fuit. Plura V. apud Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terrarum Geogr. & Civ. paſſim*, *inprimis verò cap. 4. de Regno Angliæ.*

Anglicum Opus, cujus meminit Johannes Rubeus in *Vita* Bonifacii VIII. Pontific. Rom. pag. 345. *Quinque aurifrigia, quorum tria ſunt de opere Cyprenſi & unum de* opere Anglicano, *& unum eſt ad Smaltos* &c. & Leo Oſtienſis *libro 2. capite 33. Loculus ille mirificus — argento & auro gemmisque* Anglico opere *ſubtiliter ac pulcherrimè decoratus*; quid ſit, patet ex *Geſtis* Guilielmi Ducis Normanniæ & Regis Angliæ *pag.* 211. ubi de Anglorum in artibus ſolertia: *Anglicæ nationis fœminæ multum acu & auri texturâ, egregiè viri in omni valent artificio*, apud du Freſne *Gloſſ.*

Anglicus, monetæ Anglicæ ſpecies, in *Vita* S. Donatiani Epiſc. *Filum argenteum duos* Anglicos *valentem, pro munere tibi apportabis*, Dominic. Macer *Hierolexic.*

Anglischeria, V *Englischeria.*

Anglo-Saxones, è Germania, à Vortigerno Britanniæ R. (poſt deſertam à Romanis ſub Valentiniano II. Imp. circa A. C. 430. Britanniam) à Scotis Pictisque graviter afflicto, contra illos evocati, Ducibus Hengiſto & Horsâ, non ſolùm Britannorum hoſtes fortiter retuderunt, ſed & amœnitate Regionis capti, arma in ipſosmet Britannos verterunt, illisque totâ fere Inſulâ pulſis, ſeptem conſtituêre Regna, de quibus V. paulo infrà

ſùs quæ ſingularis eſſet eorum religio: ut etiam cœterarum erat fere gentium. Et quidem *Amnium* cultum à Perſis acceperunt tenueruntque. Herodotus *lib.* 1. Ἐς ποταμὸν δὲ ὔτε ἐνουρέουσι, ὔτε ἐμπτύουσι, ὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, ὐδὲ ἄλλον ἐῶσι τοῦτο ποιεῦντα, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς τῶν πάντων μάλιστα. *In fluvium neque urinam reddunt, neque ſputum conjiciunt, neque manus in illo abluunt, neque aliud iſtiuſmodi faciunt quidquam, ſed venerantur fluvios omnium maximè.* Tacitus *Annalium lib.* 6. de Vitellio & Teridate, *Sacrificantibus, cùm hic more Romano Suovetaurilia daret, ille equum placando* amni *adornaſſet.* Plinius de alio Teridate *lib.* 30. *cap.* 2. *Navigare noluerat, quoniam exſpuere in maria aliisq́; mortalium neceſſitatibus violare naturam eam fas non putarit.* Arnobius *lib.* 6. *Ridetis temporibus priſcis Perſas fluvios coluiſſe.* Neque aliter intelligendus Ammianus *lib.* 18. *Reges Ninivæ Adjabenæ ingenti civitate tranſmiſſa, in medio pontis Anzabæ, hoſtiis cæſis extisque proſperantibus tranſiere lætiſſimi.* Sic Procopius *Perſic. lib.* 2. de Choſroë Daphnen Antiochiæ contemplato, nemusq́ue & fontes admirato, Καὶ θύσας ταῖς Νύμφαις, inquit, ἀπιὼν ᾤχετο, *& ſacrificio Nymphis facto diſceſſit.* In *Anthologia* quoque ſervus, qui dicens introducitur, Πέρσης εἰμὶ καὶ ἐκ πατέρων, *Perſa ſum ex Parentibus*; addit mox, σέβομαι, δέσποτα, καὶ ποταμούς, *veneror, Domine, etiam amnes.* V. Joh. Frid. Gronovium, *Obſervat. lib.* 4. *cap.* 10.

Amnici Navicularii, ab Aureliano, Romæ inſtituti. Flav. Vopiſcus in *Vita* ejus, ubi in Epiſt. ad Flavium Arabianum eum inter alia ſcripſiſſe memorat; *Nihil mihi magnificentius, quàm quòd additamento unico omne annonarum urbicarum genus juvi: quod ut eſſet perpetuum, navicularios Niliacos apud Ægyptum novos & Romæ* amnicos *poſui. Tiberinas extruxi ripas, vadum alvei tumentis effodi,* &c.

Amœnia, in vet. *Gloſſar.* αἱ ἀκταί: loca ſunt amœna, ut actæ, unde *littorum amœna.* V. Angelum à Nuce *ad Leon. Oſtienſem Chron. Caſin. lib.* 1. *cap.* 17. & Salmaſium *ad Lampridium in Commodo.*

Amomia, dictum recentioribus omne id, quo medicabantur corpora ac condiebantur; ab *Amomo*, quod non ſolùm pretioſiſſimis unguentis, quæque maximè nares ferirent, addebatur, uti Plinius refert; ſed & in funeribus præcipuè locum habebat, ut & myrrha & cinnamum & alia. Perſius,

> — — *tandemq́ue beatulus alto*
> *Compoſitus lecto, craſſisq́ue lutatus* Amomis,
> *In portam rigidos calces extendit.*

Ubi tamen *amoma* pro quibuslibet unguentis poſuit, quibus corpora ungebant mortuorum. Pro *Amomia*, *Momiam*, & *Mumiam* univerſa hodie dicit Europa, Vide infrà in voce *Mumia*, & plura hanc in rem apud Claud. Salmaſium *ad Solinum, pag.* 401.

Amomum, ἄμωμον, dictum Græcis vett. omne aroma, quod ſincerum & inculpatum eſſet, ut λογικὸν ἄδολον in Evangelio dicitur, *quæ ſine dolo eſt*, & minimè adulterata. Sic ἄμωμον λιβάνιον, *thus ſincerum*, & ἄμωμον ſimpliciter. Inde & κιννάμωμον appellitavere, quaſi κίνναμον ἄμωμον, *cinnamum inculpatum*: & *cardamomum*, &c. Unde Avienus *amomum*, pro cinnamomo poſuit; contrà cinnamomum, pro *amomo*, Heſychius, cùm πόαν ἀνθιστήν vocat. Certè *Aſſyrium amomum*, apud Poëtam, *herbam eſſe ſuaviſſimi odoris*, Servius ait. Statius *in Epicedio* Pileti Urſi,

> ——— ——— *Phariæq́ue exempta volucri*
> *Cinnama & Aſſyrio manantes gramine ſuccos:*

Aſſyrium gramen idem vocat; quod & alibi *pingue amomum* appellat; Ovidius *ſuccum amomi.* Quin & Dionyſius ipſe *cinnamomum*, pro *amomo* videtur accepiſſe, qui φύλλα ἀκηρασίου κινναμώμου vocat. Nam *Amomi* folia etiam odore commendabantur, ut tradit Iſidorus. At cinnami ſurculi, non folia afferebantur. Itaque *Amomum* in ſpecie, de herba hac Aſſyria; quæ integra & radice ſuâ nixa βοτρυώδης erat & uvæ modo convoluta, ſibique cohærens. Plinius *lib.* 12. *cap.* 13. *Amomum parvus eſt frutex. uvæ inſtar ex ligno in ſeipſum convolutus.* Nempe non fructus, ut in vite, botroſus erat, aut reapſe botrus, quod nonnulli volunt; ſed lignum ipſum fruticis, quod ὑπόκιρρον, id eſt, *coloris rufi*, laudatur Dioſcoridi, uvæ modo implexum in ſe & convolutum, quod & ſemine plenum. Ipſum verò, dum colligebatur, quoniam ſiccum & friabile, hinc fragile erat. Idem, *Capiturq́ue cum radice, manipulatim leviter componitur, protinus fragile.* Unde ſolutum ac diſſipatum eligendum Dioſcorides præcipit, non convolutum & connexum, quia dum carpitur verum amomum, ſolvitur & frangitur: at quod adulterabatur, addito gummi efficiebant, ut cohæreret convolveretque ſe in uvæ modum & ſic germanum videretur, Vide omninò Plinium *dict. loc.* Hinc *Amomi uva*, apud eundem, quæ nihil aliud eſt, quàm *amomum* integrum, non diſſolutum, nec friatum in pulverem; cui majus pretium idem ponit: *pretium uvæ in libras denarii ſexaginta: friato verò amomo denarii XLIIX.* nempe non ſolutum amomum & in uvæ figura remanens, carius vendebatur: eo quòd diſſolutum & friatum magis fraudi obnoxium erat. *Pulveris* verò *Amomi* meminit Ovidius *de Triſtibus*,

> *Oſſaq́ue cum foliis & amomi pulvere conde.*

Ubi *pulvis Amomi*, idem eſt, cum *Amomo friato* Plinii. Quibus verò uſibus *Amomum* inſerviret, diximus in voce *Amomia.* Hodie verum *Amomum* ignoratur. Nam qui putant roſam, quam vocant *Hieroſolymitanam* aut *Hierichuntinam*, Vett. fuiſſe amomum, magnopere falluntur. Nec meliùs ſentiunt ex Arabibus, qui *pedis columbini* ſpeciem eſſe pertendunt. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 400. *& ſeqq.* ut & Petrum de Valle *Itinerar. Perſ.*

Amor, adde: Ejus indicia apud Græcos olim varia erant. Si cui in feſtivitate ſolenni ſertum, quo capita tum ornari mos, ſolveretur, indicium id amoris habebatur: Hinc Athenæus. Διὰ τί τῶν στεφανουμένων ἐὰν λύηται στέφανος, ἐρᾶν λέγονται, *Quare ſi corollis ornatorum ſertum vel corolla ſolvitur, amare dicuntur?* quærit. Sic, cùm aures tinniebant: Unde Sappho, βομβεῦσι δ' ἀκοαί μοι, *bombum edunt aures meæ.* Et Catullus,

> —— — *Sonitu ſuopte*
> *Tinniunt aures.*

Amoris id erat omen. An redamarentur, explorabant crepitu folii, quod Τηλέφιλον appellabant, de quo Theocritus *Idyll.* 3.

> Οὐδὲ τὸ Τηλέφιλον ποτὶ μαξαμένω πλατάγησεν.

i. *ſonitum non edidit, non crepuit.* Idem fiebat κοτταβίζων, quem morem à Siculis acceperunt; Callimachus,

> Πολλοὶ καὶ φιλέοντες ἀκόντιον ἧκαν ἔραζε,
> Οἰνοπόται Σικελὰς ἐκ κυλίκων λάταγας.

Vide de his prolixè agentem Franciſcum Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 4. *cap.* 4. *& ſeqq.*

Amor Infelix, Vide infrà *Philermos.*

Amor matri præreptus, apud Virgilium,

> *Quæritur & naſcentis equi de fronte revulſus*
> *Et matri præreptus amor.*

Vide infrà, *Hippomanes*,

Amoravii, memorati Orderico Vitali *lib.* 13. *pag.* 891. 893. Saraceni Afri ſunt; ſic dicti fortè, quòd in Africa degeret hujus gentis Amirmumelinus ſeu Calipha vel magnus Sultanus, quem *Amiraviſum* vocatum fuiſſe, ſuprà diximus in voce *Amir.* Nec ab iis diverſi *Almoravides*, Scriptoribus Hiſpanis nuncupati, Mauri ſcil. Africani, qui in Hiſpaniam tranſierunt à Rege Sibiliæ Mauro evocati, Alfonſo VI. regnante. Meminit eorum Pelagius Epiſcopus Ovetenſis, in *Adelphonſo Rege, ærâ* 1123. *Chriſti, anno* 1085. *Poſt hæc cum tantis proſperitatibus ad tantam elationem pervenit, ut* Almoravides *extraneas gentes, quæ ex Africa in Hiſpaniam per Regem* Abenhamet *miſit, cum quibus prælia multa fecit, & multas contumelias, dum vixit, accepit ab eis.* At qui apud Poëtas Gallos *Amoraviſii* occurrunt, Sclavi ſunt, Moraviam, nobilem Germaniæ provinciam incolentes, Carol. du Freſne *Gloſſar.* Ab *Amoraviis*, Afris, mures Pontici, vulgò *Martures*, Gall. *Martres*, dicti ſunt *Amorenſes Catti*, de quibus Alderiſius agit in *Geogr. Nubienſi pag.* 9 Meminit eorum quoque Petrus Abbas Cluniac. in *Statutis* Cong. Clun. *cap.* 17. *Nihil ſe habere non parva piorum eisq́ue adhærentium multitudo putabat, niſi ex piloſis illis & condenſis — Numantinorum h. e. juxta modernos* Amorenſium *cattorum pellibus contecto multi pretii coopertorio lectus muniretur pariter & ornaretur.* Nempe magnâ copiâ in Africa repeiuntur, unde illis id nominis hæſit. Vide eundem Auctorem ubi ſuprà.

Amorginum, lini, an coloris genus? Certè Ariſtophanis illud,

> Κἂν τοῖς χιτωνίοισιν ἀμοργίνοις,

lineas tunicas interpretantur, quòd *Amorgina* veſtimenta, ad inſtar byſſi, ſive carbaſi tenuiſſima eſſent. Veteres tamen Critici *Amorginum* coloris genus dixere, nempe purpureum ſecundùm gloſſam, ut ait Euſtachius: ut non ſatis conſtet, utrum ea vox lini ſpeciem. an colorem, an utrumque ſignificet. Octavius Ferrarius *de Re Veſtiaria Parte* 2. *lib.* 4. *cap.* 12. Vide in voce *Amorgos*, & qui colorem eſſe negat, Salmaſium *ad Solinum p.* 1225.

Ampeloeſſa, adde: Regionis inſtar fuit & nomen *Tetrarchiæ* habuit: quemadmodum & Abila & Area, & Gabe, & reliquæ urbes Decapolitanæ Syriæ, uti diſcimus ex Plinio *lib.* 5. *cap.* 18. Sic in Phœnice ſingulas Urbes totidem Regna fuiſſe, tradit Strabo, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 576.

Ampelus, urbs Africæ, in reg. Cyrenaica, proxima Horto Heſperidum, à qua incolæ *Ampelitæ*, qui caulem ſilphii Delphis dedicarunt, cujus circa Heſperidas ferax regio fuit. Idem *ibid. pag.* 374.

Amphiarai Fanum, Ἀμφιάρειον, ſitum fuit in itinere, quod Athenis Oropum dirigebat, in loco *Harma* dicto, Gr. Ἅρμα, id eſt, *currus*, à curru, quo Amphiaraus excidit, uti Dicæarchus habet. At Strabo in Bœotia collocat. Nempe in Bœotia Μαντεῖον Amphiarai fuit celeberrimum, ut ex Scriptoribus patet: quod è Cnopia (an Potnia) Thebaica traductum in locum cum Oropo vicinum ait. Hoc & ἱερὸν Ἀμφιαράου Græci Scriptores vocant, eoque loci fuiſſe volunt, quo tellus diſceſſit fugienti Amphiarao ipſumq́ue cum curru abſorpſit. Unde & Ἅρμα nomen impoſitum. Sed ubi hoc acciderit, non uſquequaque Veteres conſentiebant & Tanagræi quidem id contigiſſe contendebant, in via, quæ Thebis Chalcidem ducit, quo loco urbs vel vicus Ἅρμα nomine olim extitit, prope Mycaleſſum; Thebani in agro ſuo diſceſ-

diſceſſiſſe terram, quæ Amphiaraum hiatu merſit, dicebant. Acceſſit tertia opinio, factum id prope Oropum, in loco, ubi Templum poſtea ejus, Oraculorum famâ diu nobilitatum. Hoc certum, primos Græcorum Oropios honorem Amphiarai memoriæ habuiſſe, & Templum ei condidiſſe: erat autem Oropus oppidum ad Mare, in confinio terræ Atticæ & Bœotiorum agri Tanagrici: de quo cùm diu pugnatum eſſet inter Athenienſes & Bœotios, ab Athenienſibus tandem in poteſtatem redactum & Attici ſoli factum eſt. Vide infrà in voce *Harma* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 146. *& ſeqq.* ubi, poſt multa in omnem partem agitata, concludit in Harmate Attico Oropiis vicino *Fanum Amphiarai* & *Oraculum τῶν ἐγκοιμωμένων, ſomnia captantium*; *Amphiarai* item *Balnea* ſeu *Fontem*, fuiſſe.

Amphibalus vel *Amphiballus*, item *Amphibalum* & *Amphibolum*, apud Sulpicium *in Vita* S. Martini, *Nec mora, Sanctus paupere non vidente, intra Amphibolum ſibi tunicam latenter eduxit.* Veſtis erat utrinque hirſuta ac villoſa, eademque cum *Amphimallo*, unde vox deflexa: neque enim ab ἀμφιβάλλειν deducitur, ut quidam cenſent. *Gloſſ.* S. Benigni, *Amphibalus, byrrhus villoſus.* Joh. de Janua, *Antibolus. veſtis, quæ eſt villoſa, ſicut eſt ſclavina, quæ circumcluditur &c.* Ejuſdem meminit Fortunatus *de Vita Martini prædicti lib.3. cap.1.*

Qui tunicæ interius non inſpiciebat amictum,
Amphibali exterius dum membra obtecta laterent.

Caput etiam texiſſe, docet *Vita* S. Boniti Epiſc. Claromont. *cap.2. Amphibali ſummitas ipſa* Et *cap.7. Ut partem* amphibali *mei, quâ caput tegitur, retineas.* *Vita* S. Deicoli Abbatis Lutrenſis *num.* 20. *Antequam feſtum pergeret, birrum ſuum, quem Græci* amphiballum *vocant, deponere voluit, refrigerandi gratia*, &c. du Freſne *Gloſſar.* Peculiarem fuiſſe Epiſcoporum veſtem, colligit Dominicus Macer ex *Teſtam.* S. Remigii, ubi inter alia habetur, *Futuro Epiſcopo Amphibalum album Paſchale relinquo*, V. eum in *Hierolexico*, ut & fratrem ejus Carolum, qui *Amphibalum* cum *Amphimallo* idem eſſe negans, cum Heteromallo potiùs convenire, contendit, *Ibid.*

Amphimalla, ſive ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, veſtes ſunt utrinque villoſæ. Meminit eorum Plinius *libr.* 19. *cap.* 1. *Gauſapæ patris mei memoriâ cœpere, amphimalla noſtra, ſicut etiam villoſa ventralia.* V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib.* 1. *cap.*18. An eædem cum *Amphitapis*, quarum meminit Lucilius *lib.*1.

Pſilæ atque Amphitapæ *villis ingentibus molles.*

Quæque ſubſternebantur dormientibus. Idem *lib.6.*

Pluma atque Amphitape, *& ſi aliud quid delitiarum.*

Item Varro Manio, *Alterum bene acceptum dormire ſuper Amphitapa bene molli.* Ita videtur ſupra laudato Ferrario, qui monet, inter Tapetes & Amphitapetes, Gauſapas & Amphimalla probè diſtinguendum, his verbis: *Ut eadem res planè Gauſapæ & Tapetes, ſic Amphimalla & Amphitapetes. Illa ex una parte, hæc utrinque villos habebant*; quod ipſa vox quoque declarat. Vide quoque ejus *de Re Veſt. part.2. lib.*1. *cap.*14.

Amphiproſtyla Ædes, Græcè Ἀμφιπρόστυλος, dicta eſt, quæ in poſtico columnas habebat & faſtigium, uti Πρόστυλος, in fronte. Vocata autem πρόστυλος, quæ contra Antas duas columnas angulares haberet, & ſupra epiſtylia & dextrà ac ſiniſtrà in verſuris ſingulas. Poſticum verò, ὀπισθόδομος Græcis, in Gentilium Templis dicebatur ea pars, quæ poſt cellam ædis, ad idem fere inſtar facta erat, ac πρόδομος ſeu πρόναος. Salmaſius *ad Solinum p.*1217.

Amphisbæna, adde: De ea Solinus *cap.*27. *Amphisbæna*, inquit, *conſurgit in caput geminum: quorum alterum in loco ſuo eſt, alterum in ea parte, quâ cauda: quæ cauſa efficit, ut capite utrinque ſecus nitibundo ſerpat tractibus circulatis.* Ubi quod *de circulatis tractibus* habet, etiam Iſidorus confirmat, cùm ait, *Currens ex utroque capite, tractu corporis circulato.* Atque hinc eſt, quòd Heſychius unum ſaltem caput *Amphisbænæ* eſſe, ſed geminum videri, ait, ob illam viz. curſus obliquitatem ac circulationem. Vide Salmaſium *ad d.l.p.*339. Quòd vero ἀστεροειδὲς εἶδος *Amphisbænæ* Nicander tribuit, h.e. *notis compunctum*, alibi non reperitur. Imò contrà eſt, nec enim ullâ notarum varietate commendatur. Niſi fortè ἀστεροειδὲς vel ἀστεροειδὴς apud eum legas, quòd tractibus circulatis eat, uti dictum. *Ibid.*

Amphitheatrum, Latinè *Viſorium*, quòd commodiſſimè populus ad ludicra convocatus inde ſpectare poſſet, circulari formâ integrâ conſtruebatur, aut ovali & oblongâ, ut in eo gladiatorii ludi & concluſarum ferarum venationes exhiberentur, V. Caſſiodorum *lib.* 3. *epiſt.*51. *Amphitheatrum rotundum eſt, Theatrum verò ex medio Amphitheatro eſt, ſemicirculi figuram habens*, Iſidor Hiſpalenſ. *lib.* 18. *cap.*52. Unde duobus Theatris in unum coëuntibus Amphitheatrum fiebat, dicebaturque *Cavea* quoque, ab interiore parte quæ concava erat: Item *Arena*, quòd arena ſpargeretur, ut certantes ſine offenſione caderent, ut ex Suetonio liquet. Inde phraſis, *in arenam deſcendere*, i.e. certamen ſubire; & gladiatores *Arenarii* dicti. Nec vulgari ſolùm ſabulo hic uſi Romani, ſed *Invenere*, inquit Plinius, *lib.* 36 *& alium uſum ejus lapidis, in ramentis quoque Circum maximum ſternendi, ut ſit in commendatione & candor, &c.* Aliquando v. & foveæ ſpecuſque ſub Amphitheatro, in quibus feræ aſſervabantur, cùm uſus eſſet, in ſpectaculum emittendæ, *Caveæ* dicebantur. Adde quod *Amphitheatra* plena concavitatibus ſpecubuſque eſſent, in quibus, præter feras, aquæ etiam detinebantur, ad Naumachiarum uſum poſtea in locum ſpectaculi derivandæ, V. Suetonium *in Domitiano*, Thom. Dempſt. *Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.*5. Lipſium inprimis de *Amphitheatr. cap.*2. *&* 3. Quia autem, cùm in tam frequenti & copioſa ſanguinis effuſione facilè fieret, ut lubricum redderetur ſolum, ab arena petitum remedium eſt, quæ, ut naturâ eſt bibula, & abſorbere effuſum humorem & renovari per intervalla ludorum facili negotio poterat: hinc hodieque *les Arenes*, in variis Galliæ civitatibus dicuntur loca illa, ubi à Romanis olim rerum ibi potitis *Amphitheatra* fuerunt extructa &c. *Amphitheatri* à Veſpaſiano, ex Tiburtino lapide, in ipſo urbis meditullio, extructi, à Tito dedicati & à Domitiano exornati, formam ac faciem, cujus rudera Romæ viſuntur, ut de partibus ac forma *Amphitheatrorum* facilius judicare Lector poſſit, exhibet A. Friſius *ad Hieron. Mercurialem de Arte Gymn. lib.*3. *cap.*4. Orbis illius circuli oblongi, ſeu potius ovi, formam refert, & ſi P. Victori fides, gradus Amphitheatri vel graduum pulvilli ſupra 87000. ſpectatorum capiebant. Ambitus ſuperior & circumjectæ porticus, Lipſii judicio, denis adhuc vel vicenis hominum millibus ſeu ſtantibus, ſeu allatis cathedris ſedentibus, locus erat. Univerſa machina quatuor conſtabat ordinibus, Dorico, Jonico, Corinthio & Compoſito, omnibus ita diſpoſitis, ut tardiùs adventantibus accedendi, & citiùs abeuntibus recedendi facultas, ſine aliorum incommodo, daretur. Area tota libera erat, niſi quòd in ea alicubi ara cernebatur, Jovi Latiari ſacra, ad quam mactatio ſtata & horrenda unius ex beſtiariis: Sub ipſa ara cloacæ ſubterraneæ fuere, per quas, in uſum Naumachiarum, occultè & ſubitò inductas & eductas eſſe aquas præfatus Lipſius exiſtimat. Cæterum ex eorum numero, qui cum beſtiis pugnabant, vel ad beſtias, ut ajunt, damnabantur, Chriſtiani erant: inter quos S. Ignatium fuiſſe, conſtans Fama eſt.

In Amphitheatro Titiano notanda.

Ara, quæ ſacra Jovi, ut dictum, Latiari.

Portulæ, per quas immiſſæ in Arenam beſtiæ: Has januas clauſas fuiſſe probabile eſt, non ſolùm ad belluas, ne egreſſus pateret jam ſolutis; ſed etiam ad aquas coercendas, cum iis *Amphitheatrum* impletum.

Podium, cum ſuis columellis: & in medio ſuggeſtus Imperatoris.

Præcinctio ſive Diazoma, id eſt, gradus altior & latior: cujus generis tres fuiſſe in Theatris Vitruvius docet.

Vomitoria, ſive Aditus, i. portulæ quædam quadratæ in ipſis gradibus, per quas in ſedilia diffundebantur. Ad eas minuti erant gradus ſcalares, per quos quiſque ad deſtinata ſua ibat ſubſellia. Spatium medium inter ſcalares binos *Cuneus* dicebatur, appellatione ab acie inſtruenda deſumtâ.

Foramina, ad transmittendos malos, quæ pauca in præfata icone expreſſa; Ibant ea in orbem, & externè à mutulis quibuſdam mali ſuſtinebantur.

Amphithyron, apud Evagrium *lib* 6. *cap.* 22. ubi ait, Choſroën Perſarum R. Gregorio Epiſcopo Antiocheno dediſſe *Amphithyron Unnicum*, januæ velum eſt, Ital. *portiera.* Et quidem velum hoc ex utroque latere aperiebatur, ut notatio vocis indigitat comprobatque Simonetta Græcus Auctor *lib.*5. *cap.*14. de eodem velo loquens. Eodem nomine inſignivit Chryſoſtomus velum illud, quod ante portam Sanctuarii trahebatur, tempore Euchariſtiæ, Macer *Hierolexico.*

Amphitrope, adde: Non procul Cephiſſiâ, uti ex Æſchine colligere eſt, *Orat. c. Timarch.* V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ, part.* 3.

Amphora, menſura apud Romanos liquidorum erat, *Quadrantal* Vett. dicta, capiens urnas duas, ſextarios octo & quadraginta, congios octo, &c. ut ex hiſce Voluſii Meciani videre eſt: *Quadrantal, quod nunc plerique* Amphoram *vocant, habet urnas duas, modios tres, ſemodios ſex, congios octo, ſextarios quadraginta octo, heminas nonaginta ſex, quartarios centum nonaginta duos, cyathos quingentos ſeptuaginta ſex.* Sic Feſtus, *Quadrantal vocabant antiqui, quam Græci* Amphoram *dicunt: quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios.* Et Jul. Africanus *in Fragm.* περὶ μέτρων: Ὁ δὲ οἶνος, inquit, ἀμφορεὺς, ὃν καὶ μετρητὴν λέγουσι πολλοί, ἡμιαμφόρεια μὲν δύο, ἃ καλοῦσι κάδδους ὀνόματι κοινῷ, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὔρνας· ὥστε τὸν ἀμφορέα εἶναι ξεστῶν μή. Id eſt, *Amphora vini, quam & metretam multi vocant, continet ſemiamphoras duas, quas cados communi nomine appellant, Romani verò urnas dicunt, ita ut Amphora ſit ſextariorum* 48. Jac. Oiſelius JC. *Not. ad Gell. lib.*18. *cap.*1. Ex lapide Schiſto Amphora Romana, aſſervatur in Muſæo Kircheriano, Romæ, &c. Vide etiam infrà *Quadrantal.* Hinc Ἀμφορίτης ἀγὼν, qualis erat *Æacæus* Æginis: qui agon unus erat ex iis, qui non *ſacri* erant, ſed in quibus certabatur propter præmium aliquod, hinc ἀργυρῖται & δωρῖται dicti. Et quidem *amphoræ* in eo donabantur victoribus. Salmaſius *ad Solinum p.*849. Sed & in *Amphoris* cineres defunctorum condi conſueviſſe, legas apud eund. *p.*1204.

Amphoteroplon, fœnus nauticum eſt, cùm fœnerator & commeatus & remeatus periculum ſuſcipit, *l.1. ff. de nautic. fœn.* Sicut *Heteroplon*,

teroplon, cùm commeatus tantùm. Budæus *in Annot. ad l. nihil intereſt de nautic. fœn.* Addit Budæus *de Aſſe, lib.*1. ex Demoſthene *πρὸς Φορμίωνα*, uſuram nauticam non fuiſſe menſtruam, ſed unâ in omne tempus navigationis & negotiationis conſtitutione taxatam &c. V. Calvinum *Lex. Jur.* & Petitum *Comm. in LL. Att.*

Amplexu dimitti & recipi charos, moris Romani fuit, adeò ut & jam mortuis idem præſtiterint. Statius *Lachrymis Etruſci*,

—— —— tenet ecce ſeniles
Leniter implicitus vultus, ſanctamque parentis
Canitiem ſpargit lachrymis, animæque ſupremum
Frigus amat.

Idem *ibid.*

—— —— quantis laſſantem brachia vidi
Planctibus, & prono fuſum ſuper oſcula vultu
Vix famuli comitesque tenent, &c.

Græcis in uſu quoque, apud quos religionis inſtar fuit. Hinc de Apolline & Coronide, apud Ovidium, *Amplexum cadaveris* velut inter neceſſaria ponentem, *lib.*2.

Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, *injuſtaque juſta peregit.*

Et de Jaſone, in funere Cyzici, Val. Flaccus *lib.*3.

Fas tamen eſt conferre genas, fas jungere tecum
Pectora, & exangues miſcere amplexibus *artus.*

Bion inprimis, in ſuaviſſimo illo Adonidis *Epitaphio*,

Ὡς δ' ἴδε φοίνιον αἷμα μεμαρυγμένον ἀμφὶ μηρῷ,
Πάχεας ἀμπετάσασα κινύρετο· Μεῖνον Ἄδωνι,
Δύσποτμε μεῖνον Ἄδωνι, πανύστατον ὥς σε κιχείω,
Ὥς σε περιπτύξω, καὶ χείλεα χείλεσι μίξω.
Ἄχρις ἀπὸ ψυχᾶς ἐς ἐμὸν στόμα κ' εἰς ἐμὸν ἧπαρ
Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ, τὸ δὲ σεῦ γλυκὺ φίλτρον ἀμέλξω, &c.

De *vivorum complexu* nota omnia; ſingularia tamen notavit *ad Apulejum* Barthius; quem vide quoque *Animadverſion. ad Statium Tom. II. p.* 883. & *Tom. III. p.* 357.

Ampliſſimus Ordo, Senatorius intelligitur, utpote omnium ſummus atque diligentiſſimus, 2. §. 1. *l. ſi decipiendi. ff. ad Senatusc. Vellejan.* Cujus decreta conſultaque vocantur SC. *l.*2. *de his quæ ut indign. l.* 15. *ex quib. cauſ. infam. l.* 2. *Cod. ad Macedon.* Ex quo *Ampliſſimorum* titulo Conſules honorantur, *l.* 50. *ff. de condit. & dem. l.* 1. *§. penult. ff. de appellat.* Etiam *Ampliſſimam poteſtatem* & *Ampliſſimos Judices*, in *Conſtitutionibus* legimus, *l.* 29. *Cod. de appellat. l.* 3. *C. quando provoc. non eſt, nec.* quo elogio & Præfecti Prætorio ornantur, *in l. ult. §. penult. C. de tempor. appellat.* Briſſonius, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Ampulla, inter vaſa & miniſteria Eccleſiaſtica, apud Latinos. Breviloq. *Ampulla eſt vas amplum — quod datur ad altare, in quo ſervatur vinum vel aqua.* Gillibertus Lunic. Epiſc. *de Uſu Eccleſ. Ampulla cum vino & altera cum aqua.* Anonymus Poëta *de Epiſc. Eborac.*

Juſſit ut obryzo non parvi ponderis auro
Ampulla *major fieret, quâ vina Sacerdos*
Funderet in calicem, ſolemnia ſacra celebrans, &c.

Uſus præterea fuit, *ad oleum pro Catechumenis & infirmis* & *Chriſma conſervandum.* Capitulare Caroli M. *lib.*1. *cap.*162. *Presbyter in Cœna Domini tres ampullas ſecum deferat, unam ad Chriſma, alteram ad oleum ad Catechumenos inungendum, tertiam ad infirmos.* Offerebantur autem *Ampullæ* oleo repletæ à fidelibus hac ipſa die, ad Chriſma conficiendum & Oleum benedicendum pro Catechumenis, uti docet Alcuinus *de Divin. Offic.* Carolus du Freſne *Gloſſar.* &c. De ipſa verò *Ampulla Chriſmatis*, ſic Durandus *Ration. lib.*6. *cap.* 74. *num.* 17. *Fertur ampulla cooperta ſindone albâ, in ſiniſtro brachio; portantem ampullam præcedit lumen: & antecedunt duo Sacerdotes, unus cum thuribulo, alius cum Cruce & in medio eorum Diaconus, cum libro Evangelii & ſuper capita eorum fertur umbraculum ſeu pallium, & duo antecedunt cantando.* Ibidem *num.*19. *Ampulla ſtatim poſtquam benedicta fuit, ex parte cooperta, & ex parte diſcooperta, ſalutatur ab Epiſcopo & Presbyteris — Salutantur autem quinquies* Ampullæ *ab Epiſcopo — poſtquam autem ſalutata eſt à Miniſtris Altaris, cooperitur, ut à nemine nuda videatur & cooperta iterum ſalutatur — Epiſcopus ter halat in ampullam, &c.* Verba autem, quibus ſalutatur, ſunt, *Ave ſanctum Chriſma*: de quibus ritibus pluribus agit Rivetus *Summæ Controv. Tract.* 2. *Qu.* 18. Inprimis verò *Ampulla Remenſis* in Gallia celebris eſt, in qua oleum, quo unguntur Reges Francorum, adſervari ſolet. Hincmarus Rem. *Tom.*1. *pag.* 744. & *in Annalibus* Francor. Bertinianis An. Chr. 868. de Chlodoveo, *cælitus illud oleum demiſſum*, unà cum *Ampulla*, ajunt: addit Flodoardus *Hiſtor. Remenſis lib.* 1. *cap.* 13. ubi de ejuſdem Regis baptiſmo, *columbam candidam roſtro ampullam* hanc attuliſſe; præter quos etiam videri poteſt Aimoinus *Hiſtor. Franc. lib.* 1. *cap.*16. Unde Nic. de Braja in Ludovico VIII. de S. Remigio:

—— —— Cujus prece rorem
Miſit in Ampullam *cæleſtem Rector Olympi,*
Corpus ut hoc lavacro Regis deberet inungi,
Deficeretque liquor ibi corpore Regis inuncto.

apud Car. du Freſne *l. c.* Præter *Ampullam* verò hanc, etiam Auriflammæ, & Scuti Liliati, ſub hoc primùm Chlodovæo, mentio fieri cœpit, quæ tria cimelia ſuperioribus ſeculis magni in Gallia æſtimata ſunt. V. præter Auctores laudatos, Hub. Morum *de Sacris Unction.* Teneurium & Chifletium *de Ampulla Rem.* Sirmondum *Notis ad Tom. I. Concil. Gallic. A C.* 446. &c. Du Haillan verò, Hiſtoriographus Regius *de Statu & Succeſſu rerum Gallic. lib.* 3. *Gregorium*, ait, *Turonenſem, qui circa hæc tempora vivebat, nullo modo meminiſſe hujus ampullæ, nec miraculi, quamvis alia miracula multa referat:* primique, qui de ea ſcripſere, Aimoinus & Hincmarus, nono demum ſeculo vixerunt, &c.

Ampullacia, teſte Neophyto, Halimum vocatum Romanis, fortè quòd *ampullæ* vitreæ ex ea fierent, vel quòd ampullæ fractæ eâ ſolidarentur & maltharentur. Ex herbæ enim hujus exuſtæ cineribus fit *ſolda*, vitro conflando idonea, uti diſcimus ex vet. Ariſtophanis Scholiaſte, *ὕαλον ἡμεῖς λέγομεν μὴ τὸ ἐκ βοτάνης τινὸς κατασκευαζόμενον ὑπὸ πυρὸς τηκομένης εἰς κρυσταλλώδη ἀγγεῖα λέγομεν.* Sed hoc inventum vetus non eſſe, inde colligitur, quòd Plinii ætate, ex arena & nitro vitrum fundebatur tantùm, unde herbæ hujuſmodi nuſquam meminit. Salmaſius *ubi ſuprà p.* 1099.

in *Ampullis*, defunctorum olim cineres conditi. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1204.

Amtruſtiones, fuiſſe videntur claſſis quædam ſelecta, cui Reges olim Germanicæ originis plurimùm confiſi, patrocinii beneficium, ob juratam fidelitatem, retribuere. Chartam inſtituendi *Amtruſtionis* exhibet Marculfus *lib.* 1. *cap* 18. *de Regis Amtruſtione.* Origo vocis ab *ampt*, i. munus, officium, & *truſty*, (hodieque apud Anglos) i. fidus: Sic *Amtruſtio* erit, *fidus in munere*, vel *officialis miniſter, leudes, famulus, vaſallus fidelis.* V. Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.*

Amuleta, Vide infrà *Periapta.*

Amun, h. e. *Occultatus*, Jovis nomen apud Ægyptios; Græci ac Latini *Ammon* extulere: quo *occultatum* ſeu *occultationem* ſignificari Manethos Sebennita voluit, apud Plutarchum *de Iſide & Oſir.* Meminit ejus quoque Jamblichus apud Cœl. Rhodiginum, *Opifex*, inquiens, ex Ægyptiorum Theologia, *Intellectus, qui & veritas eſt & dominus, atque ſapientia, quatenus in genere progrediens, occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem*, Amun *Ægyptiâ linguâ vocatur. Quatenus autem ſine mendacio peragit omnia, & artificioſè ſimul cum veritate*, Phtha *nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nominant, artificioſum duntaxat conſiderantes. Quatenus verò effector eſt bonorum, appellatur Oſiris, aliasque denominationes habet, propter potentias actionesque differentes.* V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. cap.*1. *§.* 12. E quibus obiter colligas, Sapientiores Gentilium, non tam multos Deos coluiſſe, quàm uni Deo, propter varias virtutes actionesque, varia tribuiſſe nomina. Concordat autem ſignificationi vocis *Amun*, iſta Templi Saitici Minervæ dicati Inſcr. apud eundem Plut. *d. l.* *Καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν, Meum peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Nimirum magis quid non ſit, quàm quid ſit Deus, ſciri poſſe, fortè etiam hoc epitheto indigitare voluerunt Ægyptii. Certè enim, ut Prudentii *c. Symm. lib.* 2. adducam verba:

—— Cùm divinis agimus de rebus, & illum
Qui vel principio caruit, vel fine carebit.
—— —— ——
Conjectare animo contendimus, exigua eſt vis
Humani ingenii, tantoque anguſta labori.
Quippe minor Natura, aciem ſi intendere tentet
Acriùs, ac penetrare Dei ſecreta ſupremi:
Quis dubitet victo fragilem laſſeſcere viſu,
Vimque fatigatæ mentis, ſub pectore parvo,
Turbari, invalidisque hebetem ſuccumbere curis?

Vide eundem Pfannerum *cap.*2. *§.*33.

Amunclæ, apud Solinum *cap.* 2. *Quamvis Italia habeat hoc præſidium familiare, à ſerpentibus non penitùs libera eſt. Denique* Amunclas, *quas Amyclas antè Græci condiderant, ſerpentes fugavere*; Eædem cum *Amyclis*, quas Græci in Italia condiderant, ſic vocantes à Laconicis Amyclis. Latini enim *Amunclas* dixere, ut Nævius *Rhuncum*, pro Ῥύγχος, *Theſaurum* alii ex *θησαυρὸς*, &c. Salmaſius *ad Solinum, pag.*86.

Amuſthia, ſeu *Amuſtia*, in *Vita* B. Coletæ, *Non obſtante, quòd propter infectionem ægritudinis, totus pannus involvens ſuum corpus & tunicæ & amuſthiæ*: Macro eſt quædam textura, Italicè *Saja*, Gall. *Amoiße*, lanâ, linoque confecta, è qua in uſum Monialium infirmarum induſia conficiebant. Carolo du Freſne, tunicæ Monialibus propriæ ſpecies, quæ ad genua uſque pertingebat; unde quibuſdam, quòd ad mediam corporis partem tantùm excurreret, dicta videtur ex Gall. *à moitié.* V. eum in *Gloſſar.*

Amycteres, apud Strabonem, gens Indiæ monſtroſa, *Ἀμυκτῆρες* Græcis, h. e. *enares.* Salmaſius *ibid. p.* 1006.

Amygdalinum unguentum, Plinio, *metopon nonnullis ex amaris nucibus arefactis & in offam contuſis, aſperſis aquâ iterumque tuſis exprimitur, lib.*15. *cap.*7. quod è Dioſcoride habet. Sic autem vocatum hoc unguentum tradunt, quòd in eo conficiendo galbanum admiſceretur, *Μετώπιον* Ægyptiis dictum. Unde Plinium, *μέτωπον* arborem Hammoniaci vocantem carpit Salmaſius *ad Solinum, pag.* 352.

Ana-

AN.

Anabaſii, memorati Hieronymo *adv. Ruffinum lib. 3. cap. 1. Hircone Cereales & Anabaſii tui per diverſas provincias cucurrerunt, ut laudes meas legerent?* Veloces fuere nuntii, qui equis curribusque conſcenſis velociter huc illuc mandata perferebant: à Græc. ἀνάβασις, *aſcenſus*, Carolus du Freſne *Gloſſ.*

Anabathra, ſeu *Anabathrum*, Gr. ἀνάβαθρον, gradus, dignitas. Pſeudo-Ovidius *de Vetula lib. 1.*

Ille putat, qui ſic adipiſcitur hoc anabathrum,
Cujus habet turpem promotio reproba cauſam, &c.

In aula Conſtantinopolitana thronus, cui inſidebat Imperator: Codinus *de Offic. Aulæ Conſtantinopolit. Rurſumque ad* Anabathram *veniens, ſedit Imperator.* Vide Car. du Freſne *Gloſſ.* & Macrum *Hierolex.*

Anaboladium, ſeu *Anabolagium*: Iſidoro *amictorium eſt lineum fœminarum, quo humeri operiuntur, Græcis Latiniſque ſindon. lib. 19. cap. 25. circa renes alligatum ſtrictè, latitudine diffuſum, omne genus continens colorum*, Ugutioni: *lineum tegumentum, quod caput tegit, in Gloſſ.* Saxon. Ælfrici: *veſtis Pontificalis in Ord. Rom.* idem *cum Humerali,* Ibid. *cum Amictu*, Macro. *Pallium ab utroque latere regeſtum*, τὸ ἑκατέρωθεν ἀναβεβλημένον, ſeu ἀναβολὴ & ἀναβόλαιον, Salmaſio *ad Tertullian. de Pallio*, ab ἀναβάλλεσθαι. Unde τὸ ἱμάτιον ἀναβεβλημένος, & τὸ ἱμάτιον ἀναβεβληκὼς, Græcis dicitur, qui pallium ſic utrinque regeſtum gerit. Qui mos pallii gerendi communis olim habitus elegantiorum Græcorum fuit. Partem enim utramque pallii retrorſum jaciebant, ita ut tota, quæ ſuberat tunica, pateret: pallium verò ipſum cervicibus circumſtrictum moroſiusque in rigas plicatum & ordinatum, fibulæ morſu in humeris tenebatur. Cùm contrà Philoſophi, & præcipuè Cynici, tribonium ſuum veſtientes, totos ſeſe pallio obvolverent; atque partem ejus de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejicerent, ſicque, excluſo dextro, obvlato ſiniſtro humero eſſent. Vide Salmaſium *ad d. Auct.*

Anabolicæ Species, apud Flavium Vopiſcum in *Aureliano, Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, ſtupæ atque anabolicas ſpecies æternas conſtituit*: id eſt, *Embolicæ*. Ἀναβολὴ enim & ἐμβολὴ ejuſdem ſunt ſignificationis nomina ac utroque indigitatur *onus navis*; quod de embola quidem magis certum, quia magis protritum, cùm *anabola* minùs frequenter in eo ſignificatu occurrat: de hac verò minimè dubium eſt, quin idem ſignificet. Ἐμβάλλειν eſt *imponere in navem*, idem & ἀναβάλλειν: unde & ἀναβάλλειν, *in equum imponere*; quod munus qui exhibent, Ἀναβολεῖς dicti. Sic ἀναβληθῆναι εἰς ζυγὸν, *in lancem imponi*, apud Athenæum. Adeoque verum eſt, verbum hoc ſignificare, *onus imponere, onerare*, ut etiam eleganti tranſlatione de bibulis dicatur, qui celocem onerant & vino ſe implent. Gloſſæ, *Bibula*, Ποτὰς ἢ ἀναβάλλουσα: inde *celocem onerare*, pro *inebriare ſe*, apud Comic.

Unde onuſtam celocem agere te prædicem? PS. *cum tuo filio,*
Perpotavi modò, &c.

Itaque *Anabolicæ* & *Embolicæ ſpecies*, eædem ſunt. Et quidem Αἰγυπτίαν Ἐμβολὴν, ſeu, ut alii ſcribunt, ἐμπολὴν, apud Euripidem Grammatici rectè interpretati ſunt ῥῶπον, quâ voce Græci notant minutas merces, &, ut ipſi dicunt, τὸν λεπτὸν φόρτον: cujuſmodi inter Alexandrinas merces fuere vitrum, charta, linum, ſtupæ, aliaque, tum Vopiſco hic memorata, tum Marco jam Tullio *Orat. pro Rabirio* Poſthumo. *Embolam* autem *ſacram*, appellarunt certum frumenti modum, quem neceſſariò Romæ ſubminiſtrabat Ægyptus: Quod non primus inſtituit Aurelianus, ſed ipſe, ut videtur, Auguſtus, ut à cujus tempore frequens *Alexandrinæ Claſſis*, apud vett. Scriptores, mentio eſt. Sed poſt Auguſtum, mu ti Principes circa hanc claſſem aliquid innovarunt, & videtur Aurelianus frumentis Ægyptiacis alias ſpecies adjeciſſe, quæ pars Embolæ ſacræ cenſerentur; quod poſtea videtur iterum mutatum. Nam *ſacram Embolam* Juriſconſulti nominant τὸν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῖτον. V. Caſaubonum & Salmaſium *Notis ad d. l.* & plura hanc in rem infrà, in voce *Embola* &c.

Anacamptica, V. infrà *Anaclaſtica.*

Anacara, Ital. *Naccara*, crepitaculi ſeu tympani genus, quod ex una tantùm parte eſt pelle coopertum, ex alia verò in convexitatem deſinit, inſervitque equitatui militiæ, apud Orientales inprimis ac Teutones. In *Vita* Ludov. *Tympanis*, Anacaris *& aliis ſimilibus inſtrumentis horribiliter reſonabant.* Meurſius *Naccaris* appellari ait, refertque Curopalata, quoties Imperator Conſtantinopolit. ante prandium per civitatem progrederetur, tubis *anacariſque* populum ad concurſum commonitum fuiſſe; in pomeridiano vero egreſſu, ſigna hæc data non fuiſſe, ne quis fortè ebrius incompoſitè ac temerè ad Imperatorem accederet, *capite 5* apud Macros fratres *Hierolex.*

Anaces, Gr. Ἄνακες (ita enim cum Victorio, quàm Ἄνακτες, legere mavult Voſſius) juxta receptam ſententiam, Tyndaridæ dicti ſunt, Caſtor nempe ac Pollux. Ita enim Plut. *in Theſeo*, Τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχον Ἄνακες προσαγορευθέντες, *Divinos honores conſecuti, qui* Anaces *appellati.* Theodoretus *Græcanic. affect. lib. 8.* Καὶ μὴν δὴ καὶ Τυνδαρίδας Θεοὺς ὀνομάζουσιν Ἕλληνες καὶ Διοσκούρους ὀνομάζουσι καὶ Ἐφεστίους καὶ Ἄνακας, *Et quidem Tyndaridas Deos vocarunt Græci, & Dioſcuros nominarunt, & familiares & Anaces.* Ac ſimiliter Tzetzes *in Lycophron.* Eoque Ἄνακας dictos putabat Euſtathius *in Odyſſ. α.* quia Græci ἀνακῶς dicant, pro φροντιστικῶς, ἐπιμελῶς, πεφυλαγμένως, *curioſè, ſtudioſè, cautè*: quod ipſum legas apud Plut. *in Theſeo*, quamvis hic arbitratur poſſe etiam ex eo nomen videri, quia procuraverint ἀνοχὰς, ſeu inducias; vel ab ἄνω, h. e. *ſuprà*, quia in cœlis conſpiciantur. Unde Horatius *lib. 1. Od. 3.*

Sic fratres Helenæ lucida ſidera.

Accuratiùs verò, qui hac de re diſſerunt, non ſolos Tyndaridas Ἄνακας docent fuiſſe dictos, verùm & Tritopatreum, Eubuleum & Dionyſum, de quibus ſic Cicero *de Nat. Deorum lib. 3. Dioſcuri etiam apud Græcos multis modis nominantur. Primi tres, qui appellantur* Anaces, *Athenis ex Jove, Rege antiquiſſimo, & Proſerpina nati, Tritopatreus, Eubuleus, Dionyſus. Secundi, Jove tertio nati ex Leda, Caſtor & Pollux. Tertii dicuntur à nonnullis Alco & Melampus Emolus, Atrei filii, qui Pelope natus fuit.* Nempe ita dixere Veteres viros principes, qui genus ducerent ab Anac ſive Ænac, qui & Hebræis, ענקים, LXX. ſenibus Ἐνακίμ, aliis *Anacim.* Meminit Moſes, Numeror. *cap. 13. verſu ult. Vidimus gigantes è filiis Ænac*: & Joſ. *cap. 11. verſu 21. Excidit Enacinos.* Item *cap. 14. verſu 15. Nomen autem Hebronis fuerat Cariath-Arbe. Is fuerat homo inter Ænacinos maximus.* Ubi dubium, num maximum ſtaturâ, an dignitate, an utroque dicat? Saltem de dignitate arguit, quod ab eo urbs nomen accepit. Unde & Joſuæ *cap. 15. verſu 13. Deditque eis Joſue urbem Arbe patris Enac: ea eſt Hebron.* Et fortaſſe *Anaces* Spartæ & Athenis deſcendere ab *Anacim* Palæſtinæ, unde à Joſua profligati in Græciam conceſſerint. Non dubium autem, quin qui Ἄνακες priùs, hi Ἄνακτες poſtea dicti ſint: ut hinc etiam, unde Ἄνακτες dicantur, liqueat, nempe T. inſerto. Sed Cypriis non tam Reges, quàm eorum liberi ac fratres, ſic appellati ſunt, teſte Athenæo *lib. 6.* & Harpocratione, qui idem proditum ait ab Ariſtotele, *de Cypriorum Rep.* Facilè autem à vicinis Phœnicibus hanc vocem Cyprii acceperint: Græci verò habeant à Cadmo Phœnice, vel Cananæis, qui, Joſuâ Cananæam occupante, in Græciam profugerint. Et fortaſſe ex his Spartani, qui ab Abrahamo deſcendiſſe videri volebant, ſi Joſepho credimus *Antiqq. Judaic. lib. 12. cap. 5.* Nempe partim ex poſteris Agaris aut Cethuræ; partim ex Cananæis, à Joſua fugatis, fuiſſe videntur, è quibus ratio facilis redditur, cur Tyndaridas ſuos Lacones Ἄνακας dixerint. Vide Voſſium *de Idololat. libr. 1. cap. 13.* Neque verò ſolùm Spartanis hi culti, ſed & Athenis templum Dioſcurorum fuit, quod Ἀνάκειον vocabatur, teſte Pauſaniâ *in Atticis*, Harpocratione & Heſychio. Idem *ibid.*

Anachoreta, ex Græco, Ἀναχωρητὴς, qui in ſolitudine degit, *Monachus* ex primævo ſignificatu, *Eremita.* Benedictus *in Regula cap. 1. Secundum genus* (Monachorum) *eſt Anachoretarum, id eſt, Eremitarum.* Inter quos tamen diſcrimen facit Iſidorus *de Eccleſ. Offic. cap. 15. Genus eſt*, inquiens, *Eremitarum, qui procul ab hominibus deſerta loca & vaſtas ſolitudines ſequi, atque habitare perhibentur, ad imitationem ſcilicet Eliæ & Joannis Baptiſtæ. Genus eſt* Anachoretarum, *qui jam cœnobiali converſatione perfecti, includunt ſemetipſos in cellis, procul ab hominum conſpectu remotis, nulli præbentes acceſſum, ſed in ſola contemplatione divina viventes.* Cujuſmodi *Anachoretam* Maronitæ Arabico vocabulo *Hhabis*, vocant, h. e. *incarceratum. Anachoreticæ* autem vitæ auctor Paulus fuit, ante quem, prioribus Eccleſiæ ſeculis, nullos fuiſſe, colligit Scaliger in *Elencho*, ex hoc Tertulliani loco, *Non ſumus*, inquit, *ſylvicolæ & exules vitæ.* Hoc certum, neceſſitatem potiùs & perſequutionum violentiam Chriſtianis primam in avia loca ſecedendi occaſionem præbuiſſe, quàm liberam electionem, ut ex Pauli Eremitæ Hiſtoria conſtat. De eorum vita ac converſatione, ſic Auctor *Conſultationis Zachæi lib. 3. cap. 3. Hi autem, quibus primus obſervantiæ gradus eſt, ſoli eremum — habitant, veriſque vocabulis nuncupati ſingularem tranſigunt vitam, aut cavatis in habitaculum ſaxis, ſubterraneis ſpecubus, à Sole & imbribus temperantes, pane veteri & ſine ciborum adjectione veſcuntur, ſumentes purum è fontibus potum. Veſtitus talibus aut pelliceus, aut cilicinus eſt, & totius vitæ uſus in agone mentis & corporis, &c.* apud Car. du Freſne *in Gloſſar.* Vide & Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ut & infrà, ubi de *Eremitis* & in voce *Laura.*

Anaclaſtica, Græcè Ἀνακλαστικὴ, terminus Optices. Tota enim potentiæ viſivæ ratio triplex cùm ſit; prima, cùm viſio directè fit, *Optica* propriè: altera, cum viſio fit per reflexionem aliaque corpora, quæ ſpecies objectas reverberant, *Anacamptica* (à Græco verbo Ἀνακάμπτω); tertia, cùm viſio fit per refractionem, mediiſque corporibus diaphanis, *Anaclaſtica*, item *Dioptrica*, dicitur. Quo ordine ſervato, *Muſæi* Kircheriani ſelectiora deſcripſit Georg. de Sepibus, & primò quidem varia experimenta *Optica*; dein *Catoptrica*, quæ viz. ope ſpeculorum planorum, ſphæri-

ſphæricorum, cylindraceorum, conicorum, ellipticorum, Auctor præſtitit (ubi viſendi *Quadrans Catoptricus, Theatrum Catoptricum, Proſpectiva Catoptrica, Machina ectypon Alexandri VII. in ſpeculo monſtrans. Cupido Horarius, Octogonon Catoptricum, Proteus Catoptricus*, alia.) Tandem *Dioptrica*, ubi intra cryſtallinæ ſphæræ ſeptum mira oſtenduntur, accuratè enarrat, in *Collegii Soc. Jeſ. Muſæo Amſtelodami edito A.C.*1678.

Anaclinopale, Græcè ἀνακλινοπάλη, terminus veteris palæſtræ, apud Martialem *in Epigramm.* cui lemma *Palæſtritæ:*

Hunc amo, qui vincit, ſed qui ſuccumbere novit,
Et melius didicit τὴν ἀνακλινοπάλην.

Nempe Pancratium ſic dicebatur, quòd in eo palæſtritæ vincerent velut in terram cadentes ac reſupinantes ſe; hinc οἱ γαίαν πίπτοντες πυγμάχοι Theocrito in Ἡρακλίσκῳ, vel potiùs παμμάχοι, uti Salmaſius cenſet legendum, dicuntur. Vocantur autem hæ artes pancratiaſtarum πτῶσει χαμαί, item ὕπτιασμοί; ad quos alludens Pindarus, *Iſthmion. Od.*4. Pancratiaſten, qui arte ſolâ majorem viribus adverſarium ſuperavit, vulpi comparat, quæ aquilæ impetum ſuſtinet ac repellit, ἅτε ἀνακλινομένα *quaſi ſupina cadens* Ipſi verò Κυλιστικοὶ dicti, à nexibus humi implicandis & explicandis; unde περὶ τὰς κυλίσεις, i. *volutationes*, plurimùm verſari illos, dicit Plutarchus *Sympoſiac. lib.* 2. *cap.* 4. Artem porrò eorum *luctam ſuper pavimento*, vocat Anthyllus, apud Oribaſium *Collect.* 6. *cap.* 27. Cui opponitur ἡ ὀρθία πάλη ſeu ὀρθοπάλη, *lucta erecta*, eidem dicta, quæ à ſtantibus & erectis peragebatur, ubi viciſſe erat adverſarium ſolo dejeciſſe, ut contra victi ignominia cecidiſſe, &c. Alia fuit ἀνακλινοπάλη Domitiani, cujus Suetonius meminit. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 290. & infrà in vocibus *Lucta, Pancratium, Volutatoria Lucta*, &c.

Anaclitérium, apud Ælium Spartianum in *Ælio Vero*, *Fertur etiam aliud genus voluptatis, quod Verus invenerat; Nam lectum eminentibus quatuor* Anacliteriis *fecerat, minuto reticulo undiq; incluſum, eumque foliis roſæ, quibus demum erat album, replebat, jacensque —— velamine delitiis facto ſe tegebat, unctus odoribus Perſicis*; pars lecti, ad quam pulvinum ponebant, ſuſtinendo capiti. Lectorum enim cùm quatuor eſſent ἀντλαξ, ad caput unum, alterum ad pedes; ad ſpondas interiorem & exteriorem duo: Illud cui incumbit caput, Græci ἀνακλιντήριον ſeu ἀνάκλιντρον nominabant, Romani *fulcrum* vel *pluteum*; LXX. Interpp. Geneſeos, κεφαλὴν κλίνης. Et erat quidem apud Vett. lectorum genus, ἀμφικέφαλοι, q. *utrinque capitati* dictum, qui duo anacliteria habebant: at hunc Veri lectum, quatuor habentem, enormis magnitudinis fuiſſe neceſſum eſt, atque adeò ad ejus tempora inauditum. Nam in amphicephalis longitudo ſolùm deſiderabatur ultra communem morem; in iſto & latitudo par neceſſaria: in quo quidem adverſis veſtigiis jacerent, qui omni ex parte invicem oppoſiti cubabant. &c. Iſaacus Caſaubonus *ad l.* Salmaſius, mavult *Anaclintérium*, quia Græcis frequentius eſt ἀνακλιντήριον & ἀνάκλιντρον, quam ἀνάκλιτον & κατάκλιτον: lectosque duobus iſtiuſmodi pluteis conſtantes, ἀμφικεφάλους potiùs dicendos cenſet, quia κεφάλαιον eſt cervical ſeu pulvinus. Pollux, ἐν δὲ τοῖς δημιουργοῖς πίπτεται χαμεύνη πτερύγιον καὶ κλίνη ἀμφικέφαλος. Nempe, in illa parte lecti, cui caput incumbebat, & quà pulvinus ponebatur, eminentem pluteum ex aſſeribus compactum erigebant Vett quod ἀνάκλιτον & ἀνακλιντήριον & ἀνακλιτὸν, vocabant: Cujuſmodi plutei in hodiernis lectis etiam ad caput fieri ſolent. Sed & cathedræ ac ſedilia, quibus adduntur ejuſmodi plutei reclinando, ἀνάκλισις Græcis; Unde ἀνάκλιτοι θρόνοι Plutarcho. Hodie *Doſſualia* vel *Doſſuaria* Galli vocant (quòd ad ea dorſum applicetur & acclinetur) iſtiuſmodi ἀνάκλιντρα, &c. Vide quoque Salmaſium *Notis ad Spartianum*, & infrà, ubi de *Pluteis* antiquorum.

Anacoli, Græcè ἀνάκωλοι, apud Diodorum de camelis, Αἱ δὲ πρὸς ναυφορίαν ἠσκημέναι, αἱ δὲ ἀνάκωλοι καὶ λαγαραὶ τοῖς συστήμασι δρομάδες εἰσὶ, quæ verba Solinus ſic reddit *capite* 49. *Sunt alii oneri ferendo accommodati, alii perniciores dicuntur, quibus longa crura ac ſubſtricta corpora.* Sic ἀνάκωλοι, tunicæ breves, quæ crura non tegunt, ſed crurum tenus demiſſæ ea relinquunt aperta, ita ut iis induti ἀνάκωλοι videantur. Vide Salmaſium *ad Solinum p.*987.

Anacruſta, Græcè ἀνακρουστὰ ὑφάσματα dicuntur, quæ ſurſum impulſo pectine à ſtantibus olim percutiebantur, ac texebantur, de quibus vide infrà, ubi *de Recta Tunica*, & de *Textoria Arte*, item in voce *Surſum*. Sic Laconicæ claves ἀνακρουσταί dictæ, quòd clauſtro immiſſæ ſuccuterent repagulum, donec ex uncino exiret. V. *Ibid.*

Anacleus, Vide infrà *Anax*.

Anadema, genus mitræ. Jul. Pollux *libr.* 7. *cap.*22. *Mitras* & *Anademata* conjunxit. Dionyſius Lambinus *ad lib.* 4. *de Rer. Nat. T. Lucretii Cari,*

Et benè parta patrum fiunt Anademata mitræ.

Anagallis Herba, Vide infrà *Anagogitis*.

Anaglypha, Græcè ἀνάγλυφα, vaſa cælata, ſculpta; quod ſculpturæ genus Italis *baſſo rilievo* dicitur. Eucherius *lib.* 3. *Regum cap.* 17. *Anaglypha Græcè, Latinè Cælaturæ: cælata autem ſunt vaſa aurea vel argentea ſignis eminentioribus, extra intusque expreſſa. Hæc alio nomine ſculpta vocantur*, Anaglypha *vaſa*. Vetus Interpres Juvenalis *Sat.* 14. *Hic læve argentum. Anaglyfa ſigillis.* Virgilius,

— — & aſpera ſignis.

Quod expreſſit Metellus in *Quirinalibus*,

Qui bibitur ſcypho vivis ſignis anaglypho, &c.

Sic *calicis argentei anaglyphi* meminit, in *Sylveſtro*, Anaſtaſius Bibliothecarius: *Vitreorum quorundam vaſculorum anaglypha fuſilitate cælatorum*, Auctor *Vitæ* Odilonis Abbatis Cluniacenſis *capite*23. *Capſæ opere anaglypho decoratæ*, *Vita* Urbani Epiſcopi Lingon. *cap.* 1. *Crucis — anaglyphis ex auro & gemmis mirificatæ*, Ratbertus *de Caſibus* S. Galli, *cap.* 1. &c. Quæ *anaglypta in aſperitatem exciſa*, dixit Plinius *lib.* 33. *cap.* 11. *Anaglyphicum metallum* Sidonius Apollinaris *lib.* 9. *Epiſt.* 13.

Geruli caput plicantes
Anaglyptico metallo,
Epulas ſuperbiores,
Humeris ferant onuſtis.

Ubi Macer *Anaglyphitico* malè & contrà metri genium legit, in ſuo *Hierolex.* Vide quoque Car. du Freſne *in Gloſſario*. Salmaſio *Anaglypta* & *Anaglypha*, à vaſis proſtypis & ectypis diſtincta erant. Toreuticæ enim Artis cùm duo modi methodique fuiſſe videantur, una quæ argentum in ipſo corpore ſcyphi excideret & ſigillis eminentibus exſculperet; altera quæ ſigilla ſeorſim facta argento vel auro includeret atque illigaret, per illam Artem, quam Ἐμπαιστικὴν vocarunt: Illa *Anaglypha* vocabantur, Plinius *ubi ſuprà: Nunc* Anaglypta, *in aſperitatemque exciſa circa linearum picturas quærimus.* Vas nempe ipſum argenteum in aſperitatem exciſum & ſigillatum cælabatur, figuris extantibus, unde *anaglyphon* vel *anaglypton* dicebatur. Eodem modo vaſa lignea exſculpebantur. De quo modo cælandi capienda ejuſdem hæc verba, *Acragantis in templo Liberi Patris, in ipſa Rhode, Bacchæ Centaurique cælati in ſcyphis.* Item, *Poſt hos celebratus eſt Calamis & Antipater, quique Satyrum in phiala gravatum ſomnio collocaſſe veriùs, quam cælaſſe, dictus eſt, Stratonicus.* Eodem referendæ patinæ *corymbiatæ* & *hederaciæ* & *filicatæ*, à genere cælaturæ ſic dictæ, quæ corymbos & hederas & filicem herbam in ſcypho exprimeret exſculptis figuris, &c. Iſta verò *Emblemata* & *Cruſtæ* dicebantur: quæ quòd illigarentur & immitterentur vaſis & ſcyphis, eximi iterum poterant ac revelli; cùm *Anaglypha* detrahi nequirent. Sed & *Anaglypha* à *Cataglyphis* diſtinguenda; quorum illa eminentibus ſigillis expreſſa, hæc depreſſis ſulcis & imaginum cavatis lacunis ſculpta: At utraque γλυπτὰ ſunt, Latinis quoque *ſculpta* & *ſculptilia*, &c. Vide Salmaſium laudatum, *ad Solinum pag.* 1045. & infrà ubi de *Cælatura*.

Anagnoſtes, nomen ſervi literati apud Romanos; memoratur Vatinio *Famil. lib.* 1. *Dicitur mihi tuus ſervus* Anagnoſtes *fugitivus cum Vardæis eſſe.* Plinio *Lector* vocatur, *lib.* 8. *Epiſtol.* 1. *Encolpius quidem Lector, ille ſeria noſtra, ille deliciæ, exaſperatus faucibus pulvere, ſanguinem rejecit.* Officium ejus erat, cœnante Domino, ſerii quiddam prælegere, & fuiſſe is omnino videtur è Studioſorum illorum cohorte, de quibus ſubinde mentio fit. Certè in domo Cæſarum Liberti à *Studiis* in pretio fuere. Suetonius in *Claudio cap.* 28. *Ac ſuper hos Polybium à ſtudiis, qui ſæpè inter duos Conſules ambulabat.* Etiam Lemnus neſcio quis, apud eundem Imperatorem, eodem munere functus eſt, ut patet ex vet. hac *Inſcr.*

TI. CLAUDIUS
LEMNUS
DIVI CLAUDII
AUGUSTI LIB.
A STUDIIS.

Sed & in privatorum familiis hujuſmodi ſervos fuiſſe, certum, Pignorius *de Serv.* In Eccleſia Rom. *Anagnoſta*, ſeu Lector, unus eſt ex quatuor minoribus Ordinibus, Commun. Rom. cujus ſolius in *Euchologio* Græcorum mentio eſt; unde, an Oſtiarii, Exorciſtæ ac Acoluthi, apud Græcos fuerint, nonnullis dubitatum. Vide infrà in voce *Lector*. Hinc *Anagnoſticum*, Ἀναγνωστικὸν, iiſdem id omne eſt, quod legitur, aut recitatur. Unde pro Epiſtola, aut quovis ſcripto, vocem uſurpat Ennodius *lib.* 1. *Epiſt.* 4. & *lib.* 8. *Epiſt.* 5. Gregorius Magnus *lib.* 7. *Indict.* 2. *Epiſt.* 128. *Anagnoſtico ante longum tempus dulciſſima mihi veſtra excellentia. Neapolitano quodam Juvene veniente, mandare curaverat, ut piiſſimo Imperatori ſcriberem, &c.* du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque infrà in voce *Lector*.

Anagogitis gemma, ἀπὸ τοῦ ἀνάγειν, *ab evocandis* Deorum Manium imaginibus, ad quem uſum olim adhibebatur. Plin. *libro* 37. *capite* 11. Anagogitide *in Necromantia dicunt evocari imagines Deorum inferorum: Synochitide umbras evocatas teneri.* Ubi *Ananchitide* legit Turnebus, & *ananciten*, hoc eſt, ἀναγκίτην cenſebat dictam ἀπὸ τῆς ἀνάγκης, quæ Deos cogeret atque invitos evocaret, &c. Cicero 1. *Tuſc. Inde ea, quæ meus amicus*

Appius

Appius Necyomantia faciebat: Inde in vicinia noſtra Averni lacus:

Unde animæ excitantur, obſcura umbra, aperto oſtio,
Alto Acherunte, ſalſo ſanguine, imagines mortuûm.

Εἴδωλα κεκμηκότων, *excitantur*, ἀνάγονται, *ex imo citantur*: Inde omnino ἀναγωγὸς λίθος, vel ἀναγωγίας. Unde Auctores Chemiæ herbam *anagallida* dictam ibidem arbitrantur, ἀπὸ τοῦ ἀναγαγεῖν τὰς ψυχὰς, *ab excitandis animabus.* Proprium quidem Magorum, Deos elicere & evocare, ſed in alio genere, quàm Necyomantia &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1091.

Anagrate, caſtrum antiquum Galliæ, jam olim dirutum, in eremo ſaltuque Voſago, proximum Fontanis *Fontaines*, ubi duæ cellæ Monachorum proximæ Luxovio, in diœceſi Veſontienſi, quales nunc à Monachis *Prioratus* appellantur. Hic Columbanus reſediſſe memoratur, apud Jonam *in vita ejus.* V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Anagyrus, adde: Hic templum erat Cybeles celebre, locus autem ipſe inter Phalerum & Sunium, Lampiâ non procul. Inde Ἀναγυράσιος, *Anagyro* oriundus; in lapide vet. Athenis,

ΕΡΕΧΘΕΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΕΝΙΚΑ
ΕΝΕΤΕΛΗΣ ΜΕΝΙΤΟΣ ΑΝΑΓΥ
ΡΑΣΙΟΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΡΑΤΟΣ ΗΥΛΕΙ
ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΗΡΧΕΝ.

Uti ſupplet Jac. Sponius,

ERECHTHEIS TRIBUS VICIT
ENETELES FIL. MENITIS ANA
GYRASII EDIDIT
ARATUS CANTICUM COMPOSUIT
NICOMACHO ARCHONTE.

V. apud Eund. duas alias *Inſcriptiones, Itiner. Græciæ Part.* 3.

Anaitica, Regio Armeniæ, apud Plinium, *lib.* 5. *cap.* 23. ubi de Euphrate, *Fluit Xerxenen primùm, mox* Anaiticam, *Armeniæ regionem à Cappadocia excludens*; Græcè Ἀναϊτική, à cultu *Anaitidos*, quam impensè colebant Armenii, nomen accepit. Sed quænam illa ſit, incertum: De hac enim regione apud alios nihil. An Aciliſene hoc nomine intelligenda? Ita videtur ex Strabone *lib.* 11. Sed hæc magis ad Meridiem vergit, cùm illa ſit Septentrionalior. Ἀναΐα etiam Cariæ Regio, cujus gentile Ἀναΐτης: Sed nec de illa hîc accipi poteſt. Salmaſius ad Solinum *pag.* 624. *&* 625. De Dea *Anaitide*, dictum ſuo loco.

Analecta, id eſt, Liber Collectaneorum, Lexicon Græco-Lat. Budæi, Tuſani & Conſtant. excuſum à Johanne Criſpino A. C. 1562. apud Macrum *Hierolex.*

Analectæ, apud Romanos, dicebantur ſervi, qui cœnæ reliquias, aut ea, quæ ceciderant de menſa, colligere ſolebant. Erat quidem in pluribus tricliniis, in pariete, foramen proluendi pavimenti causâ excavatum, *l.* 28. *ff. de Servit. præd. urb.* per quod *Analecta* & vina profuſa in pavimentum exportabantur, cui profuſioni quâ ratione occurrerint, exponit Vitruvius *lib.* 7. *cap.* 4. bibulo nimirum pavimento, *ex carbonibus, ſabulo, calce & favillâ mixtis*: Verum non extante for. nunc, aderant ſervi, qui ſputa detergerent, & reliquias ſubditi colligerent temulentorum. Horatius *lib.* 2. *Sat.* 8.

His ubi ſublatis puer, altè cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam pertërſit, & alter
Sublegit, quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere.

Ad quæ & ſimilia ſcobe utebantur, teſte Jul. Baſſo, apud Senecam *lib.* 9. *Controv.* V. quoque infrà, in voce *Scobs.*

Analemma, Græcè Ἀνάλημμα, apud Vitruvium *lib.* 9. *cap.* 4. *eſt ratio conquiſita Solis curſu, & umbræ creſcentis, à Brumæ obſervatione inventa, è qua per rationes Architectonicas circinique deſcriptione, eſt inventus effectus in Mundo.* Nempe umbra creſcit à Bruma, à Solſtitio decreſcit; breviſſima itaque umbra Brumæ die, ut Solſtitii longiſſima. Cujusmodi umbræ creſcentis decreſcentisque obſervatione, non Solis tantùm curſum deprehenderunt veteres Mathematici, ſed etiam Mundi magnitudinem, quanta Mundo eſſet terra, aliaque infinita, etiam multo ante Horologiorum inventionem & horarum obſervationem; imò ex hac ipſa ratione gnomonica & umbrarum vicibus, Horologia quoque poſtea prodita ſunt & horæ obſervari cœptæ. Solis enim *Analemmatis* vett. Aſtronomi, qui Æquinoctiorum ac Solſtitiorum veram rationem ope gnomonicorum & ſciothericorum organorum indagarunt, tum uſi ſunt; Sic Anaximander Lacedæmone Heliotropium conſtituit, in quo per gnomonem Solſtitia & Æquinoctia deſignabantur, quod utique *Analemma* fuit, non Horologium, ut quidam volunt. Nam licèt ex umbræ magnitudinibus, ut erant in *Analemmatis* notatæ, rationes ſumerentur, horarum Brumalium, Æſtivarum, Æquinoctialium, ut & Menſtruarum, quæ in Horologiis deſcribebantur; ex Horologiis tamen nunquam horæ per umbræ menſuram collectæ ſunt & obſervatæ &c. Ex illis porro *Analemmatis* deſumta methodus illa, cujus vett. Comici paſſim meminerunt, umbræ pedibus admetiendæ, ad indicandum diei tempus. Gnomonis certè ſive ſtyli ſtata ſemper magnitudo fuiſſe videtur, quæ juſtam hominis ſtaturam non excederet. Hinc illæ locutiones de variis diei temporibus, ἑξάπους, δεκάπους σκιά, *ſex, decem pedum umbra &c.* Cujusmodi machinæ ſciothericæ, à rotunda *poli* forma, cujus medio gnomon infigebatur, πόλοι aliàs dictæ ſunt. Quæ eadem *Analemmata* appellata, quòd in ſuggeſtibus lapideis & columnis deformarentur. *Saxeas pilas* vocat Curtius, Strabo κίονας τετραγώνους, h. e. *pilas quadratas.* Nec obſtat definitio Vitruvii allata; Cùm enim locus ipſe, in quo iſtiusmodi ratio Solis curſum obſervandi, propriè *Analemma* diceretur, per Metonymiam alterum pro altero uſurpavit. Quemadmodum idem Parapegma dixit, pro canone ortus & occaſus ſiderum, cùm tabula, in qua deſcriptus erat, potiùs ſic diceretur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 739. *& ſeqq.* ut & infrà, in voce *Polus.*

Analogium, Græcè ἀναλογεῖον, Balbo in *Catholico*, idem quod *Ambo.* Unde Alcuinus *de Divin. offic.* & Remig. Autiſſiodorens. *lib. de Celebr. Miſſæ, Defertur Evangelium ad* Analogium, *præcedentibus cereis.* V. ſuprà in voce *Ambo.* Interdum verò, *Analogium*, vocatur pluteus portatilis, aut inferior, ubi Evangelium & Epiſtolarum liber ponuntur leguntur que: *Pulpitum* hinc *manuale* dictum, in vett. *Gloſſis*, quòd ad manum ſit & manu, quo opus eſt, feratur. Suid. Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ Βιβλία, *Analogium, in quo reponuntur Biblia*: Curopalates *de Nativ. Chriſti*, ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον ἐφ' οὗ ἐπίκειται ἅγιον Εὐαγγέλιον, *Coram ipſo analogium, in quo ſitum eſt S. Evangelium.* Coram ipſo, h. e. Imperatore. Item alibi τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τεθέντος ἀσπάζεται τοῦτον ὁ Βασιλεὺς, *Cruce Analogio impoſitâ, oſculatur eam Imperator.* &c. Ex pretioſo metallo fieri ſolitum, docet *Chron.* Francicum *Hiſtor. Franc. Tomo IV. pag.* 96. Analogium *Hiſpanico metallo fieri fecit fuſoriâ arte compactum, cui præeminet deaurata Aquila ſparſis alis.* Item feſtivis diebus in Eccleſia Rom. velo obumbrari conſueviſſe docet Monachus Pegavienſis, A. C. 1109. *Velamen optimum, quod* Analogio *ſummis in feſtis ſuperponitur, in quo Evangelium recitari ſolet*: quibus iisdem *linteum ſubter Evangelium poni, Acta* Murenſis Monaſterii *pag.* 29. Oſtiarium illud ante Diaconum portare, narrat Udalricus *Conſuetud. Cluniac. lib.* 1. *cap.* 12. *Intrat Diaconus albâ & ſtolâ indutus, & textum Evangelii portans, quem præcedunt, unus Oſtiarius Eccleſiæ cum* Analogio, *in quo legatur* &c. Hinc *Analogium Nocturnale*, in quo *nocturni* apud eosdem leguntur, apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Gall. cap.* 1. laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* Sed & Martyrologium ſeu Necrologium quoque hac voce denotari videtur, apud laudatum Udalricum *lib.* 3. *cap.* 10. quod eſt *de Præcentore*: *Ipſe ſupervenientes breves Fratrum defunctorum accipit & in* Analogio *notat.* Fortè, quòd Martyrologium ſemper in *Analogio* eſſe ſoleat, ex quo promuntur, quæ, ad diei anniverſaria ſeu obitus peragenda. Idem *Gloſſ.* Auctor. V. quoque Spelmannum *in Gloſſario.*

Analphabetus, Gr. Ἀναλφάβητος, id eſt, *Illiteratus*, epithetum Juſtiniano Imp. attributum, quaſi literas ignoraſſet. Ex Suida Baronius *ad A. C.* 526 *num.* 2. apud Macrum.

Anamelech, repone *Anam-Melech.*

Anancæum, Græcè ἀναγκαῖον, locus carceris, τὸ δεσμωτήριον, in quo rei *vincti* detinentur. Ἀνάγκη enim Græcis, quidquid animum ſuæ ſponte eſſe non patitur. Unde affectus omnes ἀνάγκαι & *anancæum poculum* apud Plaut. & ἀναγκοφαγίαι Pugilum, qui hanc ipſi ſibi neceſſitatem impoſuerunt, & μοίρας ἀνάγκη, *Fati neceſſitas*, Horatio &c. In amatoriis etiam rebus vox uſitata eſt, de his qui philtro aliquo per vim in amorem inducuntur: imò & ipſa philtra ἀνάγκαι & ἐρωτανάγκαι dictæ. Inde herba, quâ Theſſalæ mulieres ad amorum veneficia uti Dioſcorides ait, quòd amandi neceſſitatem faceret, *Catanance* dicta: quo nomine Leontopodium nonnulli indigitari volunt. Porro lymphationes & vani metus, qui mentibus immitti ab irato aliquo Numine credebantur, ſimiliter ἀνάγκαι appellatæ. Unde vanos metus, à Corybantibus immitti ſolitos, μανίας ἀνάγκας, vocat Orpheus, *in Thymiamate Corybantum.*

Κλῦθι μάκαρ Φοίβου χαλεπὴν δ' ἀποπέμπεο μῆνιν,
Παύων φαντασίας ψυχῆς ἐκ πλήξεως ἀνάγκας.

Qua de re V. infrà in voce *Corybantiaſmus.* Eſt autem vocabulum τῆξις & πλήξις Magicæ vanitatis, ut videre eſt infrà in voce *Defixio.* A' cujusmodi neceſſitatum vinculis, vanis terroribus, lymphationibus & aliis Magicis defixionibus, qui ſolvere credebatur, adamas, *Anancitis* itidem dictus eſt, ut docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1085. *& ſeqq.* V. quoque ſuprà in voce *Anagogitis*, ut & in *Ambitiv.*

Ananciitis Gemma, V. hîc *Anancæum.*

Anaphlyſtus, Græcè Ἀνάφλυστος, pars tribus Antiochcidos Athenis, ab *Anaphlyſto*, Heroë, filio Trœzenis, dicta. Oppidulum fuit haud procul Athenis, versùs prom. Coliadem, quò reliquiæ Perſicæ claſſis, apud Salamina victæ, ſeſe receperunt. Aliàs olim celebre Panis, Cereris, Veneris Coliadis & Genetyllidum Dearum fanis. Etiam vaſa, quæ ibi ex terra picta fiebant, in pretio olim fuiſſe, memorat Athenæus. *Inſcriptio* hæc apud Gruterum extat: ΕΠΙ ΘΕΩΝΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΟΣΜΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΑΦΛΥΣΤΙΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ, *Sub Theone Archonte, Coſmetâ Dionyſio, Marcus Anaphlyſtius Gymnaſiarcha.* Alias duas V. apud Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 3.

Anargyri, Gr. Ἀνάργυροι, *i. absque argento*, Græcis dicti ſunt, ut

fiebat id hac formulâ; שרוי לך ומחול לך, *Abſolutio tibi ſit, res eſt tibi permiſſa*, idque citius, ſerius, pro delicti gravitate. Sed ut plurimum fiebat excommunicatio ad diem tricefimum; intra quod tempus expectabat Forum, ut ad frugem rediret: ita tamen, ut interim verberibus etiam, pro Fori arbitratu, eſſet puniendus. Poſt 30. dierum contumaciam, idem tempus ſemel iterabatur: at verò, ſi ante ſexageſimum diem excommunicatus abſolutionem non peteret, τῷ חרם *Cherem*. i. *anathemate* feriebatur, id eſt, diris multo gravioribus: Cujusmodi carmen ſolenne ac horrendum erat, *N. anathemaſit, ſeu devotus atque execrandus habeatur. Diræ imprecationes in eum, Juramentum in eum, Excommunicatio in eum*. Quidquid ſc. horrendum eſt, ſive Numinis vindictam, ſive hominum odium atque averſam conſuetudinem ſpectes, in eum incidat: Atque ſic talis omnimodâ ferè conſuetudine hominum privabatur, fiebatque ei tuguriolum, in quo ab omni hominum commercio ſemotus aleretur, ſeu ut de hujusmodi anathemate, ſub initia Eccleſiæ Chriſtianæ loquitur Tertullianus *adv. Gentes cap. 30. à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegabatur*, &c. V. Plura hanc in rem, *ut de Apoſynagogis, de quæſtione, an conſecratus quiſpiam nomine anathematis, ut donarii ſacri, aut is, qui inter bona in commiſſum caderet, aut ſolenniori devotus anathemate, mortis reus eoque nomine occidendus: de illo item anathematis genere, quo expreſsè homines, ex jure belli, neci devovebantur: de voto Jephthæ aliisque huc pertinentibus*, apud Joh. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta diſcipl. Hebr. lib. 4. cap. 1. & ſeqq.* ut & infrà, ubi de *Excommunicatione*. Adde Albaſpinæum *Obſervat. lib. 2. cap. 4.* Petavium *in Miſcellan. Exercitat. ad Julianum cap. 13. 14. 15. 16.* Joh. Filelacum *ad Vincentium Lirin.* Lindenbrogium, Salmaſium *ad Solinum* &c. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* qui id unum ad hanc vocem adnotat; *Anathema* propriâ notione apud Scriptores Chriſtianos ſignificare inflictam ab Eccleſia excommunicationem; non tamen quamvis ἀκοινωνησίαν, ſed eam quæ cum execratione & maledictione decernatur & per quam non ſolùm à fidelium communione ac Eccleſiæ ingreſſu, ſed etiam ab omni precum conſortio ac publica mentione, convictu, colloquio, ſalutationeque fidelium, tales arceantur, ex *Capitulis* Caroli C. *tit. 6. §. 56.* & Hincmaro *Opuſc. 55.* adeoque Excommunicationem, quam ſequitur *Cherem*, ut de quarto genere Anathematis apud Hebræos uſitati, deque poſteriore ejus ſpecie, diximus ſuprà.

Anathema, ſim, Judæis & antiquis Chriſtianis, ſolennis in jurejurando formula; h. e. *à Synagoga & Eccleſia excluſus ſim*: Cujusmodi *anathema* ſibi imprecari, καταναθεματίζειν, dixere. Apud Matthæum *cap. 26.* de Petro Dominum abjurante, τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, *Anathema ſibi ipſe imprecabatur, ſi vidiſſet hominem*, h. e. à Synagoga excluſus voluit eſſe, ſi &c. Hoc enim vox ἀνάθεμα indigitat, longè diverſa à voce ἀνάθημα, ſignificante donarium ac rem templis dicatam, nec quamvis, ſed eam tantùm, quæ ſuſpendi poterat, aut in excelſo & conſpicuo loco poni, ut eſſet Templis ornamento, cujusmodi erant phialæ aureæ & argenteæ, tripodes, acerræ, corollæ & ſimilia. Pollux, Τὰ δὲ ἀναθήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στέφανοι. φιάλαι, ἐκπώματα, θυμιατήρια, χρυσίδες, ἀργυρίδες, λοιβεῖα, ἀμφορίσκοι. Unde apud Homerum ἀνάθημα pro quolibet ornamento,

— Τὰ γάρ τ᾽ ἀναθήματα δαιτός,
Hæc enim ornamenta convivii.

At de terra aut agro aut ædificio aut pecore aut arbore vel etiam homine Diis conſecratis ac dedicatis Græci non ἀνάθημα dixerunt; ſed ἀνάθεμα, Hebr. *Cherem*, atque ea ἀνατὰ vocarunt, ἀφωρισμένα & ἀπη, μένα: Atque inde ἀφορίζειν, pro *perdere* poni cœpit, quia res ei perit, à cujus uſibus abſcinditur ac Deo vindicatur. Nec mirum tam diverſæ ſignificationis ἀνάθημα & ἀνάθεμα eſſe. Namque non minùs in diverſa notione ponitur, τὸ ἀνατιθέναι, quod ſignificat *dedicare* & τὸ ἀνατιθέναι, quod denotat *è ſua regione ac ſede deducere, ac removere*, ἀφορίζειν: cujus rei cauſa diverſa notio præpoſitionis ἀνὰ utrobique &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1089. & ſeqq.*

Anatolia, adde: Ab ἀνατολὴ dicitur, i. *Ortus*; quòd Mari Mediterraneo ejusque accolis Europæis ad Ortum objaceat, planè ac hodie nunc Italorum *Levante*, hoc eſt, *Oriens*, ſe habet, cujus nomine partes Aſiæ Mari Mediterraneo vicinas ipſasque remotiores ab Occid. Inſulas Maris iſtius, intelligunt. Terminatur ab Ortu Armeniâ & parte Syriæ, cætera Pontus Euxinus, Propontis, Archipelagus & Mare Mediterran. cingunt. Provinciæ olim ejus numeratæ, Primò Pontus & Bithynia. 2. Aſia minor, in ſpecie ſic dicta (alicubi enim & totam *Natoliam* ita vocatam videre eſt) eaque comprehenſæ Phrygia, Myſia, Lydia, Caria, item Æolis, Doris & Jonia, à Græcis olim habitatæ. 3. Lycia, 4. Pamphylia. 5. Cilicia, quam Belſiæ aut Lugdunenſi territorio in Gallia aſſimilat Bellonius *Obſervation. lib. 2. cap. 100.* 6. Cappadocia. 7. Galatia & Paphlagonia. Quibus ferè reſpondent,

Provinciæ Anatoliæ reg. hodie ita dictæ:

Chintale.	*Menteſeli.*
Becſangil, Sarcum & Germian.	*Carmania.*
	Amaſia, Anadole, Suvas &
Alidinelle.	*Genech.*

Roni, Bolli.

Mediis ſeculis Impp. Græcorum, aliis diviſionibus diſtracta fuit, tulitque Imperium Trapezuntinum, à Trapezunte, ſede regia, quæ hodie *Trebiſonde*, ita dictum. In *Chintale*, aut Ponto urbes ſunt *Scutari*, quæ olim Chalcedon, Nicomedia, Pruſia ſeu *Burſa* &c. In Aſia min. ſeu *Sarcum* Smyrna, Auctor Anonymus *Hiſt. Terr. Orbis Geogr. & Civ.* V. quoque hic infra.

Anatolica Diœceſis, Græcè Ἀνατολὴ & Ἀνατολικὴ Διοίκησις, Lat. *Oriens* & *Orientalis prov.* non fuit eadem cum Aſia Minore, ut quidem Conſtantinus contendit *de Themat. lib. 1.* nec eadem cum Aſiana Diœceſi; ſed primis & mediis Eccleſiæ ſeculis, etiam Arcadio adhuc regnante, nomine τῆς Ἀνατολῆς, ſeu *Orientis*, provinciæ infrà ſcriptæ XV. intelligebantur. *Palæſtina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Iſauria, Palæſtina Salutaris, Palæſtina ſecunda, Phœnice Libani, Euphratenſis, Syria Salutaris, Oſrhœna, Meſopotamia & Cilicia ſecunda*; in *Not. Imp.* ſub Arcadio compoſitâ. Quas etiam omnes ſub ſe habebat ille, qui *Comes Orientis* dicebatur: Magiſter Militum itidem per Orientem ſimiliter militibus, per univerſas illas locatis provincias, præſidebat. Eædem in ſpiritualibus Antiocheno Patriarchæ ſuberant, qui propterea dicebatur τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχης & τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως ἔξαρχος. Hinc & Ἀνατολικὴ σύνοδος & Ἀνατολικοὶ Ἐπίσκοποι, qui illi Patriarchæ ſuberant, nec quicquam habebant commune cum Aſianis, qui Conſtantinopolitanum Patriarcham agnoſcebant. *Notitia* vetus provv. *Rom.* decem tantùm Orientis provincias numerans, eas ſic nominat, *In Oriente N. X. Syria cœle, in qua eſt Antiochia, Syria Palæſtina, Phœnice, Iſauria, Cilicia juxta montem Taurum, Cypros, Meſopotamia inter Tigrim vel Euphratem, Euphratenſis, Oſdroëne, Sophene.* At infimis Græciæ & cadentis Imperii temporibus Minor Aſia ſeu potiùs pars ejus ulterior Ἀνατολικὸν θέμα, i. *Orientalis provincia dicta eſt*, hodieque *Natolia* appellata: quam Conſtantinus *de provinciis Orientalis Imperii*, quinque his gentibus conſtare ait, *Phrygibus, Lycaonibus, Iſauris, Pamphyliis & Piſidis*. Altera verò pars ejusdem Aſiæ, nempe citerior, Θρακησίων θέμα, h. e. *Thracenſium prov.* eſt appellata, quæ ſub ſe continebat *Mæoniam, Lydiam, Cariam, Joniam & Phrygiam Minorem*. Quâ de re V. pluribus diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag. 804. & ſeqq.*

Anave, prov. Regni Parthici, unum ex duodeviginti regnis Parthorum, quorum manſiones recenſet, in libello παρθικῶν σταθμῶν, Iſidorus.

Anax, apud Gregorium Turonenſem *de Gloria Confeſſ. cap. 8. Patenam & urceum, qui Anax dicitur, in patrium deferunt*: materiam denotat, è qua vaſa conficiebantur, ut colligere eſt ex *Hiſtor.* Epiſcoporum Autiſiodor. In qua *Anacteus*, ut adjectivum, vaſis aliis adjungitur. *Cap. 20. Miſſorium* anacteum *penſantem lib. 30. — Bacchonicam aliam* anacteam *penſantem* &c. — *Scutellam anacteam &c.* Ubi vaſa iſta anactea ejusdem fortè materiæ vel operis, atque adeò nominis fuere, ac ea quæ *anataca* vocat Plautus in *Rudente*:

Credo hercle anacao datum quod biberet:

Alii legunt *ananeao*. Certè, ut ab *anacte*, *anacteum*; ſic ab *anace*, *anaceum* eſſe poteſt. Et Plautiniani vocabuli veſtigium agnoſcit in *Gloſſ.* Lat. Gr. du Freſne, ubi pro *Apnades*, ὀρείχαλκον, ἢ εἶδος ἀργυρώματος, legit, *Anaces*, ὀρείχαλκον &c. Sed & Altaſſerra, apud Gregorium M. *lib. 4. Epiſt. 40.* *anacem* legendum cenſet, *Unam vero* anacem *cum duobus parvulis Atticis*; ubi *Attica*, vaſa fictilia pariter interpretatur, ſic nuncupata ab Attica reg. & ab *Anace*, vocem *Anap* vel *Hanap* Gallicam, pro ſcypho grandiore, inde deductam putat. Sic itaque videtur *Anax* fuiſſe materia quædam argentea, vel vas quoddam argenteum, εἶδος ἀργυρώματος, cùm in *Hiſtoria* Epiſc. præfatâ, pondus obſervetur, perinde ac aureorum & argenteorum vaſculorum. Ἀκηχύτρου Hippocrati ἰχῖνον appellari annotat Phavorinus & Ἀττικὸν ἀγγεῖον eſſe eidem Hippocrati, ſed an ea nomenclatura Gregorii adhuc ævo in uſu fuerit, incertum, du Freſne *Gloſſar.*

Anca vel *Anca megareb*, h. e. Occidentis, apud Arabes, avis fabuloſæ nomen, quam tantæ molis eſſe fingunt, ut ova pariat montium inſtar, & rapiat elephantes, eadem facilitate, quâ mures milvus. Addunt, cùm volat, ex alis ejus fragorem audiri tanquam torrentis, vivere annos mille & cum fœmina ſua copulari circa annum vitæ quingenteſimum: fuiſſe autem aliquando inter homines, ſed quum aliquando Sponſam una cum monilibus ſuis rapuiſſet, imprecatum ei eſſe Handalam Saphuani fil. Prophetam illorum temporum, Deumque illam relegaſſe in inſulam hominibus inacceſſam, in qua ſint elephantes, monocerotes, bubali tigres, aliæq; feræ & aves rapaces: ut alia omittam. Sed fabulam explodit ipſe Poëta Arabs, cùm ait: *Probitas & Empuſa &* Anca *tria ſunt nomina, quæ non reperiuntur, nec unquam extant.* Interim verum animal eſſe *Ankam*, ſed molis non multo amplioris, quàm vulgus magnarum avium, Ibnocholcan his verbis docet:

docet: *Vidi in Hiſtoriis — Azizum, filium Arami, Ægypti dominum aves peregrinas collegiſſe — & in iis ancam, quæ ipſi venerat ex Ægypti Thebaide, longa ut ardea — ſuper caput tutelam habens & multicolores pennas &c.* Quin aquilæ ſpeciem alii faciunt: Unde colligere eſt, licet ut plurimum fictitiæ avis hoc nomen ſit, tamen etiam pro vera ave nonnunquam ſumi. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 14.

Ancarius, Judæorum Deus, Martiali *Epigramm.* de Theodoro Judæo,

— jura, verpe, per Ancharium:

Sic enim legit Is. Voſſius, ſeu *ancarium*, obſervans in optimo codice Thuanæo, jam ante annos 800 exarato, *Anchalium* legi, cum vulgò *Anchialum* habeatur. Significat autem vox aſinum, qui ἀγγάριος eſt ſeu ἀχθοφόρος. Unde Lucillius,

Hæc inquam rudet è noſtris atque ejulifacit,
Concurſans velut ancarius clareque quiritans, &c.

Nempe atrocis hujus calumniæ labe Judæos aſpergere conabantur Ethnici, ut aſinum pro Deo ab ipſis coli per ſummam impudentiam ſcripſerint. Primus fabulæ architectus Apion fuit, Grammaticus Ægyptius, ſub Tiberio, Cajo & Claudio, qui edito contra Judæos libro aſſeruit, *eos in ipſo Templi ſacrario aſini caput collocaſſe & id colere* — additque, *ex Idumæa urbe Dora Zabidum quendam multâ quiete ad templum veniſſe & aureum detraxiſſe cantherii caput & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe.* Eum ſecutus Democritus Hiſtoricus *l. de Judæis*, diſertè ὅτι χρυσῆν ὄνου κεφαλὴν προσεκύνουν, *aureum aſini caput adoraſſe*, tradidit. Rationem adjecit Plutarchus *Sympoſ. lib.4. quæſt.5.* Τὸν ὄνον δ' ἀναφήναντα πηγὴν αὐτοῖς ὕδατος τιμῶσιν. *Aſinum, qui olim illis monſtraverat aquæ fontem, honore proſequuntur.* Et latiùs Corn. Tacitus *Hiſtor. lib* 5. quem vide. Unde factum, ut Chriſtianis etiam id objiceretur, ut videre eſt apud Tertullianum *Apologet. cap.* 16. & Cæcilium Ethnicum in *Octavio* Minucii. Quin & Tertullianus, ubi modò, picturæ meminit à quodam propoſitæ cum blaſphema hac inſcriptione, *Deus Chriſtianorum Ononychites*: ubi Voſſius legendum putat, *Onochœrites*, V. infrà. Sed calumnias has Gentilium recitaſſe refutaſſe eſt. Ipſæ enim ſe deſtruunt, ut à Joſepho & Tertulliano jam olim obſervatum: quorum ille Apioni Polybium, Strabonem, Nic. Damaſcenum, Timaginem, Caſtorem & Apollodorum opponit, qui Hieroſolymitani Templi ab Antiocho Epiphane expilati (quo tempore id detectum fuiſſe finxit Apion) hiſtoriam ita referebant, ut de Aſini capite aureo in Templi adytis reperto ne γρῦ quidem haberent. Addit non Epiphanem ſolùm, ſed & Antiochum Theum & Pompejum M. & Licinium Craſſum, Titum denique Cæſarem, vidiſſe Templi penetralia, nec tale quidquam ibi inveniſſe &c. Jam Tacitum ex ipſo Tacito Tertullianus refellit, qui in eadem *Hiſtoria* refert, Pompejum in Templo Hieroſolymit. nullum reperiſſe ſimulachrum. Dum verò anxiè multi quærunt, quid occaſionem dederit putidiſſimæ huic calumniæ de aſino à Judæis culto, ex Ægyptia lingua (Ægyptius enim fuit Apion) illam arceſſit Bochartus: quâ cum ΠΙΕΩ ſit ὁ ὄνος, *aſinus*; *videntur*, inquit, *impuri homines (horreſco referens) quod in Scriptura tam frequens eſt*, פִּי יְהוָה *pi-jao h.e. os Domini, item mandatum aut verbum Domini, ad aſinum traxiſſe — Hic nomen* ἀνεκφώνητον *Jao ſcribimus more Vett. Græcos enim ita extuliſſe nullus eſt, qui neſciat — proindeid in Patribus frequens &c.* Jam quod de ſiti additur, putat idem originem traxiſſe, ex hiſtoria de deſerto Elim, in quo, poſt longam ſitim, aquas *Mara* per miraculum Deus edulcavit tandemque in umbra palmeti tot fontes reperti ſunt, quot erant in populo tribus: *Elim* autem legit Joſephus Ἤλιν, *Ilin*, ac ſi ab aſinis nomen haberet, qui Syris ita appellantur. V. eum *Hierozoici Part. I. p.*227. & in voce *Anchialus*.

Anchuſa, Græcis ἄγχουσα, item πορφυρὶς, à colore rubræ purpuræ, Plinio dicitur *præparare lanas coloribus pretioſis*, h. e. ſubſterni coloribus pretioſis, ut conchyliis ac purpuris & cocco. Eâ enim ut & algâ marinâ imbuebantur primò lanæ, ut alii pretioſiores modò dicti ſuperinducerentur. Quemadmodum hodie varantia & guaſtum coccineis purpureiſque ſubſterni ſolent, ut colorem alligent & faciant tenacem. Sed & radice ejus mulieres olim uſas eſſe, ut ruborem genis conciliarent, docet Heſychius, Ἄγχουσα, ῥίζα ᾗ φυκοῦνται τὰ γύναια. Sanguineo enim colore *Anchuſæ* radix imbuit; quam proin in ornatu muliebri quoque enumerat Ariſtophanes in alteris Θεσμοφοριαζούσαις, quæ non extant, exceptis verſibus quibusdam apud Clem. Alexandrinum & Pollucem, quos exhibet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1148. Ubi notandum, ἄγχουσαν & φῦκος ibi diſtinctè recenſeri contra eos, qui *Anchuſam* cum Fuco terreſtri (de quo infrà in voce *Phucarium* & *Radicula*) confundunt. Memoratur quidem præter hæc duo παιδέρως quoque, ad eundem uſum mulieribus uſurpatus, ſed eo nomine nil aliud, quàm unguentum ex radice Anchuſæ, aut ex radicula Syriaca, *Fucus* dictâ, intelligi docet Salmaſius *l. cit.* V. quoque infrà in *Pæderos*. Certè in colorandis unguentis anchuſæ meminit Plinius *lib 3. cap.*1. ubi de Rhodini confectione; quam τὸ τῆς Ἀχαΐας ἄνθος, i. *colorem Achaicum* vel *Græcum* vocat Democritus, quòd in Græcia paſſim naſceretur: cùm Fucus præfatus, qui ei paſſim jungitur, τὸ τῆς Συρίας ἄνθος, item χρῶμα, per excellentiam vocaretur. Quæ duo tamen ſubinde ſibi invicem ſubſtituebantur, ut docet idem Salmaſius *ad Solinum pag.* 1146. *& ſeqq.*

Ancilla, quaſi *Ancula*. Ab *anclo*, enim vel *anculo* antiquo, id eſt, *miniſtro*, primùm *Anculæ*, dein *Ancillæ*. Argumento Dii illi, quibus nomen *Anculi* & *Anculæ*, tanquam miniſtri quidam, Feſt. Aliis *Ancillæ* dictæ, ab *Anco* Martio Rom. Rege, quòd is magnum fœminarum numerum cepit; vel ab *anculare*, quod eſt *miniſtrare*. Item ab ἀγκὼν, i. *cubitus*, quod ipſum ab ἀγκύλος, quia operâ manuum miniſtrabant. Nonnullis vox eſt ab *am* & *cilleo*, id eſt, *circum moveo*. Harum non minùs, ac Servorum, ingens apud Vett. fuit numerus; unde apud Scriptores non rarò *miniſteriorum catervas*, *turbas* etiam aliquando ac *populos*, legimus. Nota certè apud Tacitum *Annal. lib.* 3. Severi Cæcinnæ querela: *Ineſſe mulierum comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus convertant.* Quare Mater Juliani Mart. apud Surium *Tom* 1. *in publicum legitur prodiiſſe cum innumerabili familia, utriusque ſexus.* Nec hyperbolicè quidem Cæcinna locutus eſt, ſi Amm. Marcellinum audimus *lib* 14. qui Matronarum comites recenſet Textrices, Coquos, Spadones, & univerſum promiſcuè ſervitium. Reſpexit huc Juvenalis, *Sat. 6. verſu* 417.

— Gravis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit, conchas & caſtra moveri
Nocte jubet. &c.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, è quo etiam ſequentia decerpſimus & in ordinem digeſſimus.

Varia Ancillarum, apud Romanos, miniſteria.

In Familia Urbana.

Ab argento potorio, miniſtram habuit Livia, Vibiam Succeſſam.
A cubili.
A cura catellæ, qualis Aurelia erat, Liviæ itidem Aug. *Ancilla.*
Adſtetrix, memorata Ovidio *Met. l.9.* ubi de Galanthide, *Aderat faciendis ſtrenua juſſis.*
Ancillulæ ex Æthiopia, *Gaditanæ* &c. V. hic infrà *Puellæ*.
Anteambulatrices, ex officio præibant, cùm Matrona in publicum prodibat, ſicut Pediſſequæ ſubſequebantur. Dictæ eædem *Amicæ*, V. ſuprà in voce *Amicus*.
Crotaliſtriæ.
Cymbaliſtriæ.
Cythariſtriæ.
Flabelliferæ, inter *Ancillas* conſpicuæ erant; quod tamen officium Eunuchi illis in plurimis domibus præripiebant.
Janitrices.
Lanificæ.
Lanipendiæ, quæ inter Lanificas penſa partiebantur, quando ea munera ſordere dominabus viſa ſunt.
Mammæa, eadem quæ Nutrix.
Medicæ quoque in uſu fuerunt, quæ videntur Gynæcia curaſſe & curam adhibuiſſe Mulierum paſſionibus.
Nanæ, memorantur Lampridio.
Negotiationi quoque *Ancillas* à dominabus fuiſſe præpoſitas, Icti teſtantur.
Nutrices.
Obſtetrices. V. ſuis *locis*.
Ornatrix, ſimiliter.
Pediſſequæ, ſequebantur dominas, ſicut Anteambulatrices præcedebant.
Penaria, vel penuaria, Græcè ἡ Ταμία.
Περίδρομα, olim dicebatur in Græcia, ἡ παραγγέλλουσα τὰς ὥρας ταῖς κεκτημέναις, Heſych. *quæ nuntiabat horam dominabus.* Sicut enim Proceres Romani pueros habuere ad hoc, qui horas ſibi nuntiarent; ſic in Græcia idem obtinuit, Dominæ verò ancillas habebant, quæ hoc munus ſibi fungerentur. Nempe cùm horologiis adhuc homines carerent, umbram pedibus dimetiebantur Veteres &c. uti docet Salmaſius *ad Solinum p.*634.
Puellæ in miniſterio variæ, nuditate, cantu, ſaltatione.
Sandaligerulæ.
Sarcinatrix.
Textrices.
Tibicinæ, quæ in convivio epulantium animos oblectabant.
Tonſtrices, memorantur Martiali & in vett. Inſcr. Earum erat ungues quoque reſecare.
Tractatrices, corpus fricabant, Medicarum, ut videtur, miniſtræ. Namque & Medici Tractatores habuere.
Tympaniſtriæ.
Veſtificæ.
Veſtiplicæ.
Veſtiſpicæ.
Umbelliferæ, *diſtenta ſuis umbracula virgis* tenebant, ut ait Ovidius *de Arte am. lib.*2.
Unctrices, Dominas poſt balnea ungebant &c.

In Familia Ruſtica.

à Coquina mulieres, pulmentaria ruſticis coquebant.
Cuſtodes villæ, ne quid vicini rerum, quæ villâ continebantur, occuparent, dabant operam.
Focariæ, ad culinam pertinebant, quia focus in culina. Sunt qui *Focarias* concubinas interpretentur, non malè, ut colligitur ex Varrone *de Re R. lib.*1. *cap.* 10.
Lanæ & Lanificæ, cum adſcripticiis glebæ, quam incolebant, adſignatis, cohabitabant.
Panicoctariæ Chryſologo *Ser.* 99. dicuntur, quæ panem coquebant.
Piſtrices: Viros enim mulieresque, ubi non aderat aquæ vis, in piſtrinum fuiſſe conjectos, perſpicuum eſt ex Evangelio Lucæ *cap.* -. Δύο

ἔσονται

ἰσόντων ἀλέβασας ἐπὶ τὸ κοῖτ. ἡ μία παραλαφθεῖσα κλ.

Villica, V ſuo loco

Ancillæ Honorum, Treb. Pollioni dictus eſt Antipater quidam, in *Divo Claudio: Nam Gallus Antipater,* Ancilla honorum *& Hiſtoricorum dehoneſtamentum, principium de Aureolo ſic habuit, Venimus ad Imperatorem nominis ſui.* Ubi alii legunt, *Ancillariorum & Hiſtoricorum dehoneſtamentum*; Vir doctus emendat, *Pater ancillariorum:* ſed conſtanter optimi codices ſuggerunt, *Ancilla Honorum* &c. *Ancillam* nempe *honorum* Antipatrum hunc vocat Trebellius, adulatorem & aſſentatorem ſummarum poteſtatum vel ambitioſum. Namque *ancillam* vocabant Latini, qui ſordidè adularetur & ambiret vel honores vel honoratos. *Gloſſ. Ancillula*, ἐριθευτικός, παιδίσκη; ubi *ancillula* idem planè eſt, quod hoc loco *ancilla*. Ἐριθευτὴν enim Græci vocant hominem adulandi adſentandique artificem. Eædem *Gloſſæ*, *Adſentatores*, ἐριθευταί. *adſenſio*, ἐριθευτικῶς συγκατατίθεμαι. In aliis *Gloſſ.* ἐριθευτικός, *adulator, ambitioſus* Ita apud Trebellium. *Ancillam honorum* accipere poſſumus, *ambitioſum* & *honorum cupidum*; cujusmodi homines etiam ἐρίθους Græci vocant: ἔριθος autem, ut nemo ignorat, *ancilla* eſt lanifica; unde ἐριθεία, *ambitio* exponitur in optimo *Gloſſario*. Sic & ἐριθευτὴς τῶν ματαίων, *adſectatores*, in iisdem Gloſſis exponuntur. Salmaſius *ad Pollionem*.

Ancillæ Dei, Moniales ſeu Monachæ dicuntur, in Concil. Rom. A.C. 721. *Si quis Monacham, quam* Dei Ancillam *appellamus, in conjugium duxerit anathema ſit.* Et apud Gregorium M. *lib.* 6. *Epiſt.* 23. Ancillas Dei, *quas vos Græca lingua Monaſtrias dicitis.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi etiam meminit Veteris *Epitaphii* in Monaſterio S. Victoris Maſſil. deſcripti à Joh. Mabillonio *Tom. IV. Vitarum* Ord. Benedicti *pag.* 539. *Per huc requieſſes in paſſe Euſebia religioſa magna ancela Domini.*

Ancillarioli, dicebantur apud Romanos, qui non liberè uxoribus imperabant, adeoque ut vel conſciis iis adulterarentur. Quo de infami maritorum erga uxores obſequio, admiranda ſunt, quæ ſcribit Seneca, *de Benef. lib.* 1. *cap.* 9. *Conjugibus alienis nec clam quidem, ſed apertè ludibrio habitis, ſuas aliis permiſere. Ruſticus, inhumanus, ac mali moris & inter matronas abominandæ conditionis eſt, ſi quis conjugem in cella proſtare vetuit, & vulgò admiſſis inſpectoribus vehi undique perſpicuam. Si quis nulla ſe fecit amica inſignem, nec alienæ uxori annulum præſtat, hunc matronæ humilem, & ſordidæ libidinis &* Ancillariolum *vocant. Hinc decentiſſimum Sponſaliorum genus eſt adulterium & in conſenſu vidui cœlibatus nemo uxorem duxit, niſi qui abduxit. jam rapiam.* Usq; adeò quidem, *ut conjugium pudicum* vulgò diceretur *unius adulterium, lib.* 3. *cap.* 16. *Nunquid jam ullus adulterii pudor eſt, poſtquam eò ventum eſt, ut nulla virum habeat, niſi ut adulterum irritet? Argumentum eſt deformitatis pudicitia. Quam invenies tam miſeram, tam ſordidam, ut ei ſatis ſit Adulterorum par? Niſi ſingulas horas diviſit? Et non ſufficit unus dies omnibus. Niſi apud alium geſtata eſt, apud alium manſit. Infrunita & antiquata eſt, quæ neſciat. Matrimonium vocari unius adulterium.* Quæ, licèt horrenda, non tamen tunc nova, aut priùs inuſitata erant. Notiſſima Horatii loca, quibus ob frequentiam adulteriorum omnia mala Romanis obvenire teſtatur, & ut verus Sapientiæ Magiſter dehortatur omnes ſuos diſcipulos, dum *in Satyris* morum & doctrinæ Præceptorem profitetur. Ad eadem tempora pertinent Ovidii, Propertii, Tibulli amores, quorum omnium illæ celebratæ delitiæ, *Mulieres* fuerunt *nuptæ* &c. V. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium Tom. II. pag.* 757. & *Not. ad Tibullum.* Item infrà in *Arga*.

Ancillaris veſtis, cujus Ulpianus *D. de injuriis* meminit, cùm ait: *Si quis Virgines appellaſſet, ſi tamen* Ancillari veſte *veſtitas, minùs peccare videtur: multo minus ſi meretricia veſte fœminæ, non matris familiás,* veſtitæ eſſent: qualis fuerit apud Romanos, non eſt proditum. Verùm cùm matronæ ſtolâ & pallâ uterentur, facilè eſt credere, utraque ancillis interdictum, atque ita tunicâ breviori ad medium crus pertinente, nullâ inſtitâ aſſutâ, illas uſas eſſe, qualem tunicam meretriciam fuiſſe docent eruditi: Hoc tamen ancillas ab his diſtinctas, quòd hæ togatæ inſuper, illæ tunicatæ tantùm fuerint. Faber *veſtem ancillarem*, atram ac ſordidam interpretatur, ſed talis etiam fœminarum ingenuarum villiorum eſſe potuit, Octav. Ferrarius *de Re Veſtiaria Parte I. lib.* 3 *cap.* 23. Dii Deæque *Ancillarum*, Anculi Anculæque dicti ſunt, V. ibi. De *Ancillis* plura, ſuprà; De *Ancillis* comæ ornandæ præfectis, quoque in voce *Pſecades.* &c.

Ancla, inſtrumentum, quo aqua hauritur de puteis, quod *hauſtrum* Vett. appellabant; ab *anclare*, i. *haurire*: ut *orna* ab *orno*, vox ad Græcos delata, qui ὄρνας vocant inſtitas, quibus veſtes ornabantur. *Rotarum cados*, interpretatur Nonius; quo modo etiam *Ancla* planè accipitur, in hoc vet. *Epigramm.* nondum edito:

DE ANCLA.

Pendet & haurit aquas, pendentes evomit undas,
Et fluvium vomitura bibit, mirabile factum:
Portat aquas, portatur aquis, ſic unda per undas
Volvitur & veteres haurit nova machina lymphas.

Apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Bonoſo.* V. quoque eum *ad Solinum* 830 a.

Anclio, apud Ugutionem *MS.* ubi fortè legendum *Coclio*, du Freſne, V. infrà *Cancularii.*

Anculus, in *Gloſſ.* Iſidori, *miniſterialis domus regiæ*: vetus verbum, *miniſtrum* ſeu *nuntium* denotat à Gr. ἄγγελος; hinc enim *angulus* & *anculus*, ut à Σικελὸς *Siculus*. Unde *anculari*, miniſtrare & *ancillari* diminutivè. V. infrà in *Canculus & Miniſterialis*, ut & in *Anchli*.

Ancyra, adde: In hac Synodo provinciali, A.C. 314. habita, ſcripti ſunt Canones viginti quatuor; tot enim tantùm genuini ſunt: atque hi primi extant in Codice Canonum. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ.* § 12. Hanc dein excepit ac ſupplevit Synodus Neocæſarienſis, itidem provincialis, Neocæſareæ habita, ut quidam conjiciunt, ſub A.C. 318. Baronius in A.C. 314. conjicit. Idem *ibid.*

Ancyromachus, navis ſpecies ſic dicta, *quòd celeritate ſua anchoris & inſtrumentis reliquis vehendis ſit apta*; ut eſt apud Iſidorum *lib.* 19. *cap.* 1. & Ugutionem. *Gloſſæ* Iſid. *Ancyromagus, genus navigii.* In *Gloſſis* Ælfrici Sax. corrupte eſt *Archiromachus*, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Achiromacus.*

Andacharius ſeu *Hudgracker*, vel *Odoacer*, unus ex filiis Hengiſti, (qui A.C. 449. Britanniam occupatam de gentis ſuo nomine, *Angliam* vocavit) in Germania, ſtemma produxiſſe fertur, per illos poſteros, Hadvigatum, Hildericum, Bodicum, Bertholdum, Sighardum vel Sigiſmundum, Saxonum Duces vel Reges. Huic Sighardo Henetorum A.C. 633. victori, filium dant Dietericum R. à Carolo Martello A.C. 7-2. victum & dein Carolomanno rebellem. Dieterico aſſignantur Edelhardus, Bertholdus, Wernekinus, bellis adversùs Carolomannum & Pipinum Francos celebres; quæ bella continuavere adversùs Carolum M. Albion & Hermannus Edelhardi, ac Witikindus hodiernorum Saxoniæ Principum conditor, Wernekini filius. V. Phil. Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt. in fam. Witikindea Saxonica*: & infra in voce *Witikindus*

Andana, vulgò *Amien*, aliàs *Andenne*, vicus eſt ad ripam fluminis Molæ, Namucum inter & Hojum poſitus: ubi Begga Pippini ſenioris, Præfecti Palatii per Auſtriam filia, Gertrudis Nivialenſis Abbatiſſæ ſoror, poſt Anſigiſili mariti mortem clarum Monaſterium extruxit: quod hodieque illuſtre eſt & vetuſtate opibusque percelebre Nobilium Canonicarum, vulgò *Secularium* dictarum, collegium: Qualia in Hannonia, Cœnobium Melbodienſe Adelgundis & in Brabantia Nivialenſe S. Gertrudis ſunt. Ibi eadem Begga prædicta ſeptem baſilicas condidit, virumque ſuum interemtum ſepelivit. V. Hadrianum Valeſium *Not. Gall.*

Andecabeo, ſeu *Anclabeo*, in *Gloſſ.* Iſidori. *Anclabeo vel Anriclabeo, i. Lex Longobardorum*: & apud Ugutionem MS. *Andecabeo & Anricabeo. i Lex Deorum, hæc Longobard* voces ſunt incertæ originis & ſignificatûs. Pignorius & Voſſius corruptè in locis hiſce ſcriptas eſſe cenſent, pro *Andegauvero* & *Arigavero*. & *andigare* dicunt de eo efferri, qui adhuc ſanus de rebus ſuis diſponit ſeu teſtatur; *arigare*, qui infirmus & æger: unde apud Papiam, *Andigaver & Arigaver, id eſt, in ſanitate & infirmitate.* Sed nec promtum eſt aſſequi, quid apud Ugutionem hæc vocabula ſonent, *i. Lex Deorum, hæc Longobardorum.* Car. du Freſne per *Legem Deorum* intelligi poſſe judicat Legem Deirorum ſeu Northambrorum, ita ut *Andecabeo* hanc appellari putaverit, *Anriclabeo* verò Longobardorum. Vide omnino eum in *Gloſſario.*

Andegavina, V. infrà *Angevina.*

Andelangus, vox crebrò occurrens in vett. traditionum *Chartis*, hac ferme ſemper formulâ: *Per feſtucam atque per* andelangum *tradere, donare*; præſertim in *Formulis* Lindenbrog. *Per feſtucam, & andelaginem* (nam & hæc formatio vocis eſt) *& per ramos arborum, tradidi tibi — curtem meam* &c. in *Tabular.* Caſaurienſi ann. Ludovici II. Imper. 25. *Per fiſtucam, vvaſonem &* andelaginem, *& ſponſionem ſuprà ſcriptorum ramos de arboribus — tradidimus*, in vet. *Charta* apud Chifletium, in *Luminibus Salicis cap.* 6 *Per vvaſonem terræ & fiſtucum nodatum ſeu ramo arborum atque per cultellum & wantonem ſeu andilaginem* &c in *Charta* Mathildis Com. A.C. 1079. apud Fr. Mariam &c quod denotet, hactenus incertum manet. Malbrandus *cremacram* interpretatur, aitque, *Soliti ſunt antiquitus in ſymbolum juris proprii tradere in manus poſſeſſoris triticeam ſpicam, ſi quid arabile donaretur: vel andelaginem, i. cremacram, ſi domus vel habitaculum* Intelligens *andelam* ſeu ſuſtentaculum focarium, quod vulgò *Landier* vocant Galli; quod tamen aliud eſt à cremacra. Spelmanno, ex Saxon. *andlang*, venit, quod *fuſtem* ſeu baculum *longiorem* videtur indigitare: nam *per fuſtem* inveſtituræ olim fieri conſueverunt. Wendelinus ex Germ. *in handen langen*, quod eſt, *in manus tradere*, derivat: at in formulis prædictis corporale quidpiam vox ſignificat. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Andelaum, vulgò *Andelot*, oppidum Galliæ, in agro Lingonico, inter urbem Lingonas & Naſium caſtrum Leucorum, quò Guntchramnum & Childebertum Reges A.C. 587. conveniſſe unà cum Brunechilde ac Faileuba, pacemque inter ſe ac pactiones quasdam feciſſe, ſcribit Gregorius Tur. Ejuſdem meminit Fres

degarius *lib.5.Chron. Anno*, inquiens, 17. *regni Theodorici Lingonas menſe Majo exercitus adunatur: dirigensque per Andelaum, Naſio caſtro capto Tullum civitatem pervenit*, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andeliacum, vulgò *Andeli ſur Seine*, aut *l' Isle d' Andeli ſur Seine*, cùm tamen nec in inſula ſitum ſit, nec flumen Sequanam, licet ei proximum, attingat, locus Galliæ eſt venerandæ antiquitatis, ad rivum in Sequanam effluentem, 7. circiter leuc. ab urbe Rothomago. Hic Chrothildis, Regina Francorum, fundavit Monaſterium Virginum, quod vulgò *Prioratus B. Mariæ* vocatum eſt, *le Prieuré de Noſtre-Dame d' Andely*, & ante aliquot annos ex cella ſeu Prioratu veteri Benedictinarum Abbatia evaſit. Habet & collegium vetus Canonicorum, *Noſtræ Dominæ* titulo inſigne, Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*, ubi hunc locum, in Veliocaſſibus poſitum, patriam fuiſſe Hadriani Turnebi, addit. V. quoque *Andelaus*.

Andeneſium, vulgò *Ancenis*, locus eſt Galliæ, in confinio Andecavorum atque Namnetum poſitus, ad Ligeris ripam, proximus Uldoni *Oudon*, vico eidem ripæ adpoſito: quæ utraque loca, olim Andecaviæ attributa, nunc Britanniæ Armoricæ adſcribuntur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Andes, pop. adde: Hos Jul Cæſar *Comm. lib.* 3. cum Turonibus & Carnutibus memorat, & *lib.* 3 proximos Oceano facit: *P. Craſſus adoleſcens cum legione 7. proximis Oceano in Andibus hyemabat.* Sunt tamen Namnetes Oceano illis propiores, utpote inter Andes ac Oceanum medii. Dumnaci *Andium* Ducis meminit Hirtius *lib.* 8. Eoſdem *Andos* vocat *lib.* 7. Plinio *Andegavi*: Tacito meliùs *Andecavi*, ut & in priſcis Galliæ Regum nummis; Vulgò *Angevins*, gens Comitibus ſuis primùm, dein & Ducibus illuſtris. Eorum ager vocatur *pagus Andegavenſis*, in Capitulis Caroli Calvi apud Silvacum latis, incolis *l' Anjou*, recentioribus *Andegavia*; maxima ex parte cis Ligerim in Lugdunenſi Gallia jacens, nonnulla quoque trans Ligerim oppida, & caſtella ac loca obtinens, quæ tamen Aquitaniæ non attribuuntur. Et quidem pars minor trans Ligerim jacet, cui unum è ſuis Archidiaconis Epiſcopus Andecavorum præfectum habet, qui *Archidiaconus Transligerenſis*: quemadmodum alium trans fluvium Meduanam, qui *Archidiac. Transmeduanenſis* vocatur. Caput gentis Juliomagus eſt, V. ibi.

Reliqua Andium celebriora loca, oppida, caſtella:

Argento caſtrum, aliàs *Argentonium*, vulgò *Argenton*.
Balgeium, aliàs *Balgiacum* & *Baugejum*, vulgò *Baugé*, ad Coanonem *Coveſnon*.
Balgejum vetus *le Vieil Baugé*.
BellumForte in Valle, *Beaufort en Vallee*.
Bellum Pratellum *Beaupreau*.
Bellum Vadum *Beauvau*.
Brieſerta ad Sartam *Briſerte*.
Briſacum, poſtea Braccum ſaccum, *Briſſac*, ad Albantiam *Aubance*.
Burgullum *Bourgueil*.
Calidus Mons *Chaumont*.
Calonna *Chalonne*, locus illuſtris, ad Ligerim ſiniſtrum.
Camilliacum *Chemillé*.
Caſtellum Guntherii *Chaſteau Gontier*, ad Meduanam fl.
Celſi *Ceaux*.
Cocejum, unde nobili familiæ nomen, *Coſſé*.
Conaldum *Cunaut*.
Condate *Cande*, ad Erdræ & alterius amniculi confluentem.
Credo vel Credonium ad Oldam, *Craon*.
Duroſtallum ad Lidericum *Dureſtal*.
Flecchia ad Lidericum *la Fleche*.
S. Florentii oppidum.
Lusdium *le Lude*.
Monaſteriolum Berlaii *Monſtreuil Bellay*.
Mons Johannis *Monte Jan*.
Mons Renelli *Montreneau*.
Mons Sorelli ad Ligerim.
Poënceium *Pouancé*.
Pons Saeii, aliàs *Pons Seji*, & *caſtrum de Ponte Seji*, vulgò *les Pons de Sé*.
Rupes fortis *Roche-fort*, ad Ligerim.
Salmurus vel Salmurium *Saumur*, ad eundem fluv.
Secretum aut Segreium *Segré*.
Teotuadum caſtrum, vel Doadum, & Docum, *Doué*.
Triviæ vel Trevæ *Treves*.
Tulliacum *Tuillé*, &c. quibus omnibus mater & caput præeſt Juliomagus Andium.

Andeſagina, vulgò *Anſene* vel *Anceſne*, locus eſt Auciæ adjacens, in Neuſtriæ pago Vinemaco: in quem Lupus Epiſc. Senonicus à Chlotario jun. Francorum Rege relegatus legitur, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andeshanna, adde: Dicitur etiam *Andeshannale*, quod nomen Gallicum eſt, ex duobus vocabulis ignotæ ſignificationis compoſitum. Hic Willebrordus Epiſc. Trajectenſis, Friſiorum plurimorum ad Chriſtianam fidem converſione inſignis, Epternacum Mon. condidit, atque in baſilica ejus ſepultus eſt. Unde locus *Epternaci* poſtea nomen accepit. Donavit illud idem largè Eccleſiis ac villis, quas à Pippino & ejus conjuge Plectrude filioque Carolo Martello, atque ab ingenuis Francis acceperat. Epternaci meminit quoque diviſio Regni Lotharii A. C. 870. quod oppidum eſt & Monaſterium in Ducatu Luciliburgenſi diœceſique Trevirenſi; Poſtquam autem Abbatia hæc Regalis per 109. an. Monachos habuerat, inducti ſunt in eam A. C. 859. ſeculares Clerici ſeu Canonici; donec anno C. 974. Otto I. Imp. in Canonicorum deficientium locum Monachos rurſus ſubſtituit, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Andium, vulgò *Andie*, una ex cautibus veriùs, quàm inſulis, in Oceano Gallico, Æthico memorata.

Andomatunum, adde: Ptolomæo Ἀνδομάτουνον, Lat. meliùs *Andemantunnum*, à vet. voce Gall. *Dunum*, collem locumve eminentem ſignificante, nomen accepit; utpote urbs in monte poſita, caput Lingonum: Unde recentiores, nomine gentis, ex more *Lingonas* nuncuparunt. Hinc in *Not.* vet. Imperii, *in Gallia Præfectus Sarmatarum Gentilium Lingonas*, reperitur: vulgò *Langres*. In *Notitiis* vetuſtiſſimis provinciarum & civ. Galliæ, tertia ponitur inter civitates provinciæ Lugdun. primæ, inveniturque in civ. hac Inſcriptio D.M. *Moderato Liberto coloniæ Lingonum*: quæ apud Gruterum inſcriptio ſi vera eſt, deducta fuerit hæc Colonia, poſt Marci Antonini principatum, ſeu poſt Cl. Ptolomæi ætatem, qui ejus coloniæ non meminit. A Vandalis expugnata, à Geilone Eccl. Lingonicæ Epiſcopo reparata eſt, circa A.C. 887. ob perſecutionem Nortmannorum; qui quoque Carolo Craſſo perſuaſit, ut *propter nimias Comitum ſeu Judicum inquietationes, civitatis murum, & 15. pedes intus, 60. extra, ac omnia fiſcalia intra eandem civitatem ad jus Comitis pertinentia, Lingonenſi Eccleſiæ ejusque Rectorum ordinationi donaret*; & ut jus feriundæ monetæ, a patruo ipſius Carolo Calvo, Iſaaco Epiſc. Lingonenſi & Eccleſiæ Lingonicæ, ac Divionenſi Eccleſiæ S. Stephani conceſſum, ſuis literis confirmare dignaretur, nec jam ad alicujus judicis ſeu Comitis, ſed ad Lingonicæ Eccl. Rectorum diſpoſitionem ambæ monetæ perpetuò pertinerent. Datæ ſunt literæ 18. Kal. Februar. A. C. 887. E quibus magnitudinis ſuæ initiis ita poſtmodum Præſules hi crevere, ut ex Comitibus Duces Paresque tandem ſint facti, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* ut & in voce *Lingones*.

Andoverpum, adde: Ejus primus meminit Audoënus Epiſc. Rotomag *de Vita B. Eligii Noviomag. & Turnac. lib. 2. cap.* 8. ubi incolas ab hoc ad fidem converſos refert. Dicitur etiam *Andoverpæ*, vulgò nunc incolis *Antwerpen*, Germ. *Antorff*, Gallis *Anvers*, Hiſp. *Amberes*: in diœc. olim Cameracenſi, nunc ipſa Epiſcopatus ſedes. Poſita eſt ad Scaldim fluv. 42. m.p. à mari, cujus tamen æſtus eousque accedere conſueverunt: in agro Renenſi, vulgò *Het Land van Ryen* dicto, cujus caput habetur: per quem fluvius exiguus Nutta vel Nuta, *Neta* nunc appellatus, decurrit & præterlapſus oppidum Liram *Lier*, Rupelâ accipitur. Marchiæ *Antwerpæ* meminit Lamb. Schafnaburgenſis *ad A. C.* 1081. quæ hodieque pro Marchia vel Marcha Imperii habetur. Ibi aureos olim nummos percuſſos eſſe, patet ex literis Hildolfi Præpoſiti S. Michaëlis, anno C. 1184. apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Andrachne, Græcè Ἀνδράχνη, arbor Græcis peculiaris, nec proin nomen habens in Latio, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 510.

Viri illuſtres.

Andreas, Auſtriacus, adde: Frater Caroli Burgoviæ Marchionis, fil. Ferdinandi Archiducis, ex Philippina Welſeria, patricia Auguſtana, Cardinalis fuit & Conſtantienſis Epiſcopus. Inde ab Alberto Cardinali Sponſam petente, in Belgio vicarius relictus, magna cum prudentiæ & moderationis laude munere defunctus eſt. Poſt reditum Alberti, petito comeatu, diſceſſit, & per Galliam, diſſimulato habitu, perrexit ad Epiſcopatum. Iturus tandem ad annum Jubileum Romam, obiit A.C. 1599. Phil. Jac. Spenerus *Syll. Geneal. Hiſtor.* Ab eo nomen caſtello, quod eodem anno Carolus Mansfeldius ex humo molitus fuit, hinc Moſæ, inde Vahali incumbens; anno verò ſeq. à præſidiario milite Germano & Walone 125000. Mauritius florenorum redemit, inſigni ſtructurâ & poſitu ad Hollandiæ tutelam aptiſſimo; bello præſenti à Gallis vaſtatum, Gall. *Fort S. André*.

Andreas Cæſarienſis, adde: Cæſariæ Cappadociæ Epiſc. natione Græcus fuit. Ejus *Explanationes* ſive *Commentarii in Apoc.* in compendium redactæ, ab Aretha Cæſar. Cappad. Epiſcopo, Græcè extant, Veronæ 1532. Latinè Ingolſtadii A. C. 1584. Gr. & Lat. cum *Notis* Sylburgii Heidelbergæ 1585. Gen. 1596. & in Bibl. PP. ut & in fine Tomi II. operum Oecumenii. *Vir fuit eruditus & orthodoxus, niſi quòd eorum opinioni favere videatur, qui Sanctos ante communem carnis reſurrectionem in cælos admitti negabant*, Poſſevinus.

Andria, alias *Andra*, olim *Andernu*, vulgò *Andre*, locus Galliæ, in finibus Morinorum & Comit. Gisnenſi, Ardam inter & Gisnas, unde Monaſterio nomen, quod à Balduino Com. Gisnenſi A.C. 1084. conditum, Valeſius. Eſt & nomen fluvii, qui aliàs *Anger*. V. ibi.

Andriſus, vel *a*, vulgò *l' Indrois*, quaſi *minor Andria*, fluv. eſt Galliæ qui Villam-Lupæ *Ville-loin* & Montemtheſauri præterlapſus, Andriâ recipitur. Sicut Minor Salera *Petite Saudre*, majorem Saleram auget, minor Croſa *Petite Creuſe*, majorem Croſam. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* V. quoque in voce *Anger*.

Androclus, adde: partem Epheſi, τρηχεῖαν dictam, oppido incluſit. Erat autem illa ἡ ὑπὲρ τοῦ Κορησσοῦ παρώρεια, *jugum collis* (urbi imminens) *ſupra Coriſſum*, ut habet Strabo. Poſtea ex montanis deſcendentes circa Dianæ Templum habitabant, quod in cavo ac depreſſo loco erat conditum, ubi etiam usque ad Alexandri M. ætatem urbis ſuæ ſedem habuere Epheſii. Poſt Alexandrum

vandrum v. Lyſimachus urbem iterum in ſuperiora tranſtulit, quò cùm ægrè migrarent Epheſii, magnis & continuis imbribus ſupervenientibus urbs eorum antiqua ſubmerſa eſt, diluvium id ipſo Lyſimacho adjuvante, obturatis cloacarum naribus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 809.

Androdamas, dictus *magnes qui argenti colorem præfert*, Plin. vi & duritie adamantis. Potiùs genus hæmatitis, ferrei coloris, duritie & pondere inſignis; nec enim alium *androdamantem* Vett. cognitum fuiſſe conſtat. Eum trahere in ſe argentum, æs, ferrum, idem Plinius docet *lib.36.cap.20.* Unde *ἀργυροδάμας* quoque nonnullis dictus, quòd argentum domaret & ad ſe raperet; quem argentei coloris eſſe, ſolo nomine inducti, nonnulli ſcripſiſſe videntur, Salmaſius *ad Solinum pag.* 565. Nomen illi, *quòd hominum iras ac impetum domaret*, uti tum creditum *Ibid.*

Andromachus, Achæi, qui Achaidem urbem in Aria condidit, pater, frater fuit Laodices, Seleuci Regis uxoris. Salmaſius *ad Solinum pag.* 984.

Andromeda, adde: Ceto expoſita fingitur, quòd rapta eſſet & aſportata nave, quæ *ceti* figuram habebat, uti quidem vult Conon. Navis autem *κῆτος* dicta, quæ protomen ceti in prora præferebat, *ἡ κητόπρωρος*. Eædem naves & *κητίδες* & *κήτιναι* dicebantur. Heſychius, *Κητίνη, πλοῖον μέγα ὡς κῆτος*. Item *Priſtes*; nam priſtis eſt bellua marina. Virgilius,

Velocem Mneſtheus agit acri remige priſtim.

Vbi Servius, *Vel à tutela*, inquit, *depictâ, vel ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα* Volebat dicere *πριζόμενοι*. Priſtis n. *προτομὴ* erat belluæ marinæ, quæ in prora navis ſtatuebatur, unde navi nomen &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 671. & infrà ubi de navium *Paraſemis*.

Andromeda, de pellibus arietum veſtis, à Gr. *andros*, i. *aries*. Joh. de Gallandia *in Synonym.*

Veſtes quæ fiant de ſolis pellibus, hæ ſunt,
Pellicium, Rheno, quibus Andromeda *ſociatur*:

apud du Freſne.

Andron, Muſicus memoratur Jul. Capitolino in *M. Antonino Philoſ. Uſus eſt Magiſtris, ad prima elementa Euphorione literatore & Gemino Comœdo. Muſico* Androne *eodemque Geometrâ: quibus omnibus — plurimum detulit.* Hunc *Tantaſidem* dici, in initio operis à Marco conſcripti, ubi nominat eos, qui primi ipſum ſtudiis Philoſophiæ imbuerunt, conjicit Caſaubonus; ita enim ibi Marcus, *καὶ τὸ ἀκοῦσαι πρῶτον μὲν Βακχείου, εἶτα Ταντάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ*: ſed depravatam eſſe lectionem, nec verò facilem emendatu, judicat, *Not. ad d. l.*

Andron, Græcè Ἀνδρὼν, citerioribus Latinis *Androna*, atrium ſeu locus domicilii longitudine anguſtior, in quo Viri plurimùm morabantur, auctore Sexto Pompejo Feſto aliiſque, compitum, locus publicus, ubi viri invicem confabulabantur. Gall. *Galeries*: hodie in celebrioribus Emporiis, *Burſa*. Unde Concilium Carthagin. II. *can.*47. & Atto Epiſc. in *Capitul.cap.*44. *Clericus per plateas & andronas — non ambules.* Petrus item Damianus *lib.3. Epiſt* 4. *Pecunia per regiones*, andronas *vel angiportus erogatur.* Juxta Vitruvium *lib.6.cap.*10. *ἀνδρῶνας* apellant Græci itinera, quæ inter duas aulas media ſunt interpoſita, *μεσαύλας* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Macro, locus quoque ſic dicitur in Ædibus ſacris fortiori ſexui deſtinatus, cùm antiquiſſimi moris fuerit, ſeparatim in Templis viros fœminasque orare; id quod hodieque religioſè obſervatur apud Chriſtianos Orientis: ubi mulieres in parte remotiore ac ſtrictim per cancellos ſeparatæ, & januam ſuam peculiarem habentes, ſeponuntur. Fuit autem hic Virorum locus in parte Ædis Meridionali; ſicut mulierum, in parte oppoſita Septentrionali. Amalarius *de Eccleſ. Offic. lib.3.cap.2. Maſculi ſtant in Auſtrali parte, & fœminæ in Boreali, ut oſtendatur per fortiorem ſexum firmiores Sanctos ſemper conſtitui in majoribus tentationibus æſtûs hujusmodi: Et per fragiliorem ſexum, infirmiores ſanctos aptiori loco -- Fidelis namque Deus, qui neminem permittit tentari, ultra vires* &c Idem apud Hebræos olim obtinuiſſe, contendit Car. Macer, ex Ezechiel. *cap* 8. *verſ.* 14. V. utrumque Fratrem *in Hierolex* & infrà in voce *Tranſenna*.

Andronicus Cyrreſtes, ventorum octo numerum (quos ſolos antiqui ut præcipuos norunt, tres Occidentales, & tres Orientales inter ſe adverſos, unum Septentrionalem & unum Meridionalem, ut videre eſt apud A. Gellium *lib.2.cap.22.*) primus inſtituit ſicque diviſit. Cujus rei ergò turrim marmoream Athenis collocavit octogonon, in cujus ſingulis lateribus ſingulorum ventorum imagines exſculptas contra ſuos cujusque flatus deſignavit; ſupra turrim autem metam poſuit itidem ex marmore, cui Triton æneus impoſitus, ad omnem venti auram verſatilis, virgâ, quam manu porrigebat, indicabat quis flaret ventus. Ad quod exemplum hodie in ſummis ædium faſtigiis & templorum obeliſcis gallus gallinaceus ponitur ex ære, qui ſemper roſtrum contra ventum flantem habet converſum, V. infrà in voce *Pinnacella*. Formam octogoni hujus Salmaſius exhibet *ad Solinum pag.* 1246. & nomina ventorum ex Vitruvio hæcce, *Solanus, Eurus, Auſter, Africus, Favonius, Chorus, Septentrio & Aquilo*; quibus Græca iſta nomina addit, Ἀπηλιώτης, Εὖρος, Νότος, Λίψ, Ζέφυρος, Ἀργέστης, Ἀπαρκτίας, Βορέας. V. infrà in voce *Octogonon*.

Anemone, ipſo veris initio venit in lucem, odoris expers, at non decoris & dignitatis. Ejus cauliculus exilis, lanuginoſus, palmaris, circa dimidium, aut ſub ipſum cacumen, tribus foliaceis laciniis, ſine pediculo preſsiùs inhærentibus & aliquantulum ſurrectis intercinctus. In cacumine florem explicat, latioribus foliis non minùs ſenis, fere in roſæ amplitudinem circinatum. Aliàs idem flos, multiplici ſerie foliorum contexitur, ſed anguſtiorum; medio interdum globulo ſtaminibus obſito atque villoſo, ſeminibus pleno capitulatis. Color item multiplex eſt, ruber, albidus, violaceus, cinereus, varius. Franciſcus Pomey *Deſcript. Var.*

S. Anemundi caſtrum, Galliæ, haud procul ab urbe Lugduno, in pago Forenſi. S. *Anemundi* Epiſc. Lugdunenſis nomine illuſtre, quem vulgò appellant Chanemundum, *S. Chamond*, & corruptè *S. Chaumont*.

Anenſia Juga, apud Plinium *lib.37.cap.2.* ubi de cryſtallo, *Cornelius Bocchus & in Luſitania naſci perquam mirandi ponderis* Anenſibus *jugis, depreſſis ad libramentum aquæ puteis*; uti legit Salmaſius: ſunt juga, unde *Ana* fluvius oritur, V. eum *ad Solinum pag.* 407.

Anetum, adde: Vulgò *Anet.* Ejus meminit Ordericus Vitalis *lib.2.*

Angaria, vox Perſica, per Græcos ducta; id eſt, quod præter debitum exigitur per Superiores à ſubditis: ſive in pecunia, ſive in obſoniis, ſive in operibus perſonarum, equorum, curruumve & hujusmodi. Will. Conqueſtoris Abb. Rames. *Volo, ut nullis unquam graventur oneribus expeditionum, nec pontium reſtructione, nec juris apprehenſione; ſed ab omni* angaria *Regalium miniſtrorum ſint perpetim expediti.* Brito Armoricancus *Philipp. lib.* 12.

Vexavit nullum cenſus exactio, nullum
(ut fieri ſolet à multis) angaria *læſit.*

Hinc *Angarus*, pro exactore, bidello ſeu ballivo. Dicuntur etiam *Angari*, quos hodiè poſtas vocant: & *Angariæ*, diverſoria ubi hujusmodi poſtæ curſus ſiſtunt. V. Henr. Spelmannus in *Gloſſar.*

Angariæ, plauſtrorum & jumentorum præſtationes ſunt, & quidem per viam directam, ut *parangariæ* aliorverſum, ut pluribus docet Gotofredus *ad l.4. Cod. de Curſu publ.* hincque pro ipſis carris & plauſtris, quæ ad curſum à provincialibus præſtabantur. Unde onerum menſura definita in rhedis, *angariis*, & veredis, *l.30. Cod. Theodoſ. de Curſu publ. Ut nemo amplius rhedæ, quàm mille pondo; angariæ, quàm mille quingenta; veredo, quàm triginta, auderet imponere:* Et *leg.28. ejusd. tituli Angarias* à bobus fuiſſe tractas patet, *leg.1. eod. tit. & l.*11. quâ cavetur, ut pro ſingulis *angariis* bina tantùm boum paria conſequantur, quibus Angariarum curſus permiſſus fuerit. Adeoque *angariæ* illæ plauſtra tantùm & carra fuere ferendis oneribus & impedimentis deſtinata & tranſvehendis ſpeciebus publicis, quæ non multum celeriter ibant, quia boves ea trahebant. Quam ob cauſam *angarias* & *parangarias* à *curſu* ſeparat *tit. Codicis Theodoſ. de curſu & angariis*, & *l.* 15. cùm Julianus diſcurſus veredorum & paraveredorum amputaſſet in prov. Sardinia, *angarias* tamen non ſubmovit, propter publicas ſpecies, quæ ad diverſos portus erant deferendæ. Salmaſius *ad Capitolinum in Antonino Pio.* V. quoque infrà, ubi de *Clavulari Curſu*, quem is, Vehiculario contradiſtinctum, cum Angariis eundem facit. Sed & *Angariæ*, onera dicuntur agris aut perſonis impoſita, apud Ugutionem & Wilhel. Britonem in *Vocabular. MS.* atque hinc, pro qualibet vexatione, injuria, animi anxietate, aliquando ſumuntur. Guntherus *Ligurini lib.* 2.

Hujus ab antiquo Comitatum in finibus urbis,
Solus ab angariis *Italorum pæne ſolutus,*
Præſidio Ligurum Guido Blandratenſis habebat, &c.

Originis Perſicæ, ut dictum, vox eſt: *Angaros* enim, tabelliones Regios eâ linguâ dici ſolitos, notum; quibus quia concedebatur facultas ſumendi ubique equos, obviosque quoslibet ad auxilium præſtandum cogendi (id quod hodie apud Turcas in uſu eſſe, non ſine maximo iter facientium incommodo, Tavernier docet, *Itiner.*) hinc *ἀγγαρεύειν*, pro *urgere, cogere, onus imponere*, etiam in Sacris, dici cœpit. Huc reſpiciens Æſchylus in *Tragœd.* *ἄγγαρον πῦρ* eleganter vocavit ignem illum, quo in littoralibus pharis conſtituto ſignum dabatur, quoties per totam regionem quiddam celerrimè nunciari eſſet neceſſe; quaſi *Curſorem Ignem &c.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres in *Hierolex.* At *Angaros* ipſos Perſarum Syrorumque (nam & hi illis utebantur) à voce עגור *Agor* dictos vult Bochartus: quæ quamvis hodie pro *grue* non uſurpetur apud Arabes, olim tamen ſic adhibitam eſſe, veriſimile eſt; hinc namque verbum *agara*, quod aliquem *ad lares ſuos poſtliminiò reverti* vel *aufugere* notat: qui gruum omnino mos eſt. Illas enim amore patriæ in Scythiam & Thraciam, unde ortæ ſunt, quotannis redire, pluribus docet Ælianus *lib.3 cap.13. & 23.* Jam verò *Angari* cum gruibus certare credebantur celeritate curſûs: *Φασὶ ἔνιοι θᾶττον τῶν γεράνων ἤνυτον τὴν πορείαν ἀνύτειν. Quidam hoc iter gruum volatu celeriùs confici referunt.* Xenoph. *Cyropædiæ lib.* 8. apud Bochartum *Hierozoici Part. poſter. pag.*80.

Angele, adde: Hodie *Angelocopus* & corruptè *Ambelokipous* dicitur.

citur. Fuit caſtrum ſeu pagus 1. mill. Athenis diſtans: unde qui erant Ἀγγελῆς appellati ſunt, uti docet Jac. Sponius, ex vet. *Inſcr.* Prytanum tribus Pandionidis, quæ hodieque ſupereſt in ædibus civis cujusdam Athenienſis, & ſic incipit:

ΠΑΝΔΙΟΝΙΔΟΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ

ΑΝΕΘ.

ΠΑΙΑΝΙΕΙΣ	ΑΓΓΕΛΕΙΣ
ΣΤΡΑΤΟΝΙ	ΘΕΟΓΕΝΗΣ
ΔΗΣ ΣΟΣΙΓΕ-	ΕΡΕΟΦΙΛΟΥ
ΝΟΥ	ΜΕΛΗΤΟΣ &c.

V. eum *Itinerar. Græciæ Part.3 pag.69 & ſeqq.* nec non *Part.2. pag.172.*

Angeli quatuor, in leonis, vituli, aquilæ & hominis ſpecie, primò Ezechieli *cap.1. verſ.10. & cap 14. verſu.14.* deinde etiam Johanni in Apocal *cap. 4. verſu 7.* viſi, non Angeli ſolùm, ſed & Archangeli, qui aliis præfecti ſint & eorum unicuique penſum ſuum aſſignent, fuere, judice Bocharto: qui *ex quatuor fabris*, totidem *cornibus*, id eſt, Imperiis, oppoſitis, apud Zachariam *c. 2. verſ. 1, 2.* ex quatuor item *quadrigis*, apud Eund. *cap.6. verſ.6.* porro, ex quatuor *Mundi partibus*, apud Danielem *cap.7. verſ.2.* totidemque *Templi faciebus*, apud Ezech. *cap.48. verſ.30.* novæ tandem Hieroſolymæ *lateribus*, apud Johannem Apocalypſ *cap. 21. verſ.13.* tot eſſe Archangelos, tam Eccleſiæ, quàm Terrarum Orbi, præfectos, colligit, per quos inferiora hæc omnia Deus adminiſtret atque gubernet. Formas verò quod attinet, per *Leonem* ſignificari vult in *Angelis* robur, generoſitatem & Majeſtatem Dei, hoſtibus terribilem, in iis relucentem; per *Bovem* conſtantiam, patientiam, firmitatem, & aſſiduitatem, in obeundo munere, ſibi divinitus demandato; per *Hominem*, humanitatem, lenitatem & φιλανθρωπίαν; per *Aquilam* tandem, naturæ cœleſtis vigorem, agilitatem, & ad ſublimia niſum. Addit, ſingula hæc animalia eximium aliquid habere: quippe Leo in feras, aquila in aves, bos in domeſticum pecus, Homo in omnes imperat & primas tenet. Et ex his duo ſunt fera, Leo & aquila; duo manſueta, bos & Homo: illa, ut rebelles terreant; hæc ut piis ſint ſolatio. E feris Leo in terra ſectatur prædam, aquila etiam in aëre & mediis in nubibus: ut hos Spiritus ſciamus, non ſolùm homines aggredi, qui humi repunt, ſed & τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, Ephes. *cap.6 verſ.12.* &c. V. prædictum Bochartum *Hierozoici Part. prior. L.III. c.6.* ut & Comment. Bibl.

Angelica Veſtis, apud Florentium Wigornienſem de *Gregorio* VII. Pontif. Rom. *Quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat — induebat ſe* Angelicam *veſtem:* ἀγγελικὸν σχῆμα, in *Euchology.* Græcorum & in *Vita* S. Nili Iun. τὸ ἀγγελοπρεπὲς καὶ πανάγιον σχῆμα, in *Martyrio* Bacchi Jun. alibique paſſim, habitus dicitur Monachicus. Unde Ἀγγελικὴ ἀκολουθία, in eadem Nili *Vita*, Ordo ad habitum huncce induendum. Monachorum autem habitus hoc elogio ornatus eſt, quòd & ii dicantur *Angeli* Patribus non ſemel, eorumque vitam Angelicam eſſe conveniat. Sed & Willhelmus ait Abbas Metenſis *Epiſt.5. Multi tales ſub Angelico habitu deliteſcunt, quorum miſera eſt converſatio, tantaque vitæ perverſitas &c.* Hunc verò habitum ſumere dicebantur morituri Laïci, ut ait du Freſne, qui priùs quàm vità excederent, Monachicis indumentis involvi poſtulabant, ut orationum Monachorum eſſent participes eorumque ad id nomina in Calendario ſeu Necrologio ſcriberentur, ex Anſelmo *lib.2. Epiſt.21.* Aliisque Scriptoribus, quos magno numero hanc in rem laudat, in *Gloſſar.*

Angelolatria, ſatis antiqua eſt. Sanè Joſ Albus *in Jcarim lib. 3. c. 18.* eam omnium antiquiſſimam idololatriam arbitratur, quòd homines, *Angelis* cultum ſtatuerint, tanquam Mediatoribus & ſequeſtris, inter ſe & Deum. Sed enim hic etiam honor universè damnatur, Deuteron. *cap.6. verſu 13.* & *cap.10. verſ. 20.* In primis ad Coloſſ. *cap.2. verſu* 18. Paulus, ubi ait, *Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione* Angelorum, *quæ non vidit* &c. illud inanis Philoſophiæ *verſ. præc.8.* rejectæ, exemplum improbat, quando quis humilitatis prætextu, non rectà ad Deum & Chriſtum preces ſuas fundit, ſed Mediatores *Angelos*, more Platonicorum, invocat: quibus Spiritus ejusmodi erant *divinæ mediæ poteſtates*, ut ait Appulejus, *inter mortales cælicolasque vectores, hinc precum, inde donorum.* Et Coloſſi quidem, quibus ea ſcripſit Paulus, Phrygiæ erat civitas, ut metropolis ejus Laodicea. In Phrygia autem & Piſidia obtinuit hic cultus, non Apoſtolicis modò temporibus, ſed etiam tribus pòſt ſæculis. Unde Synodus Laodicena A. C. 364. ſic cavit *can. 35.* ſive 138. juxta collectionem & interpretationem Dionyſii Exigui: *Quòd non oporteat Chriſtianos Eccleſiam Dei relinquere & ire atque* Angelos *nominare, & congregationes facere, quæ interdicta noſcuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ Idololatriæ ſerviens, ſit anathema; quia relinquit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & ſe Idololatriæ tradidit.* Qua de re ſic Theodoretus *ad Coloſſ. caput cit. Qui legem*, inquit, *defendebant, nos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes fuiſſe per eos legem datam. Manſit autem diu hoc vitium in Phrygia & Piſidia. Quocirca Synodus quoque, quæ convenit Laodiceæ — lege prohibuit, ne precarentur Angeli, & in hodiernum usque diem licet videre apud illos & eorum finitimos, oratoria S. Michaelis. Illi ergo hoc conſulebant, utique humilitate utentes, dicentes univerſorum Deum nec cerni nec comprehendi, nec apud eum poſſe perveniri, & oportere per Angelos divinam ſibi benevolentiam conciliare.* Illi autem, qui *Angelos* colebant, *Angelici* dicti ſunt quorum meminit Epiphanius *Hær.60.* & ex eo Zonaras ac Balſamo *ad Can. Concilii Laod. prædictum.* Mirum verò, ambigere Patrem, an non & ita vocari potuerint ab regione ultra Meſopotamiam, quæ Ἀγγελίνη dicta fuit: Clariùs ἔτυμον perſpexit Auguſtinus *Hær. 39. Angelici in Angelorum cultum inclinati, quos Epiphanius jam omnino defeciſſe teſtatur.* Et hæc de *Angelis* bonis, quorum veneratio fuit antiquior, de quibus V. quoque in voce *Genius*: poſtea & mali ſibi metu hominibus incuſſo, delubra arasq; quæſiverunt, ſed de iis V. in voce *Dæmon*.

Angeloptes, cognomen Johannis Ravennatis Archiep. inter ſuos pro Sancto habiti, quem ob continuas *Angelorum* apparitiones, ſic vocatum eſſe, q. *Angelos ſpectantem*, ait Car. Macer *Hier.*

Angelus, titulus quo Monachi olim apud Patres inſigniti, ut vidimus. Quo item Pontifices Rom. aliique Epiſcopi compellari conſueverunt. Juſtinianus Comes, poſtea Imperator, ad Hormisdam Pontif. *Comperimus — ad* Angelum *veſtrum hinc diſcedentes iter arripuiſſe.* Anaſtaſius Biblioth. *Præfat. ad Synodum* VIII. *Domino Coangelico Johanni Pontifici* &c. Sic Honeſtus *Coangelicus Archiepiſcopus Ravennatis Eccleſiæ*, in vet. *Charta* apud Rubeum *Hiſtor. Ravenn. lib.5.* Johannes Tranenſis in Apulia Epiſcopus ἰσάγγελος, apud Lambecium *Cæſar. Biblioth. Lib.5. pag.124.* quo modo apud Palladium in *Hiſtor. Lauſiaca cap. 43.* Theodoſius M. ὁ ἐν ἀγγέλοις ἠριθμημένος, dicitur. Occaſio tituli ex Apocalypſi S. Johannis, in qua Epiſcopi VII. in Aſia Eccleſiarum conſtanter *Angeli* dicuntur. V. ibi, & plura de hoc titulo, apud du Freſne.

Angelus, apud Witikindum *de Geſtis Saxon. lib 1. Imperatorem, in primis, mediis & ultimis verſantem, videntes, coramque eo* Angelum *— acceperunt fiduciam, magnamque conſtantiam.* Et *lib.3. In quinta* (acie) *quæ erat maxima, & dicebatur Regia, ipſe Princeps vallatus lectis ex multis militum millibus, alacrique juventute, coramque eo* Angelus, *penès quem victoria, denſo agmine circumſeptus* &c. Vexilli præcipui, apud Impp. Occidentales, quòd S. Michaelis effigie inſigniretur, nomen erat. Ita enim ipſe Witikindus, *Hoc vocabulo effigieque ſignum maximum erat inſignium, lib.1. cit.* V. quoque Conr. Urſpergenſem. Apud Græcos Impp. ſequioris ævi inter varia, quibus in ceremoniis Palatinis & Eccleſiaſticis utebantur, vexilla, primum ſimiliter fuit, quod τοῦ Ἀρχιστρατήγου ſeu S. *Michaëlis*, appellatum eſt, Codinus de *Officiis c.6.* apud Eund.

Angelus, nummus aureus Francicus, in *Regeſto* vet. apud Eund. Denarius nempe auri puri cum Angelo, Gall. *Denier d'or fin à l'Ange*: in quo effictus *Angelus* togatus & coronatus, draconem pedibus premens, dextrâ crucem florigeram & læva ſcutum tenens, in quo tria expreſſa lilia, pond.5. den. 16. gr. & pretii 75. Turon. ponderis 3;. & 2. tert. ad marcam Pariſienſem. Cuſi ſunt ſub Philippo VI. hi nummi, & vocantur *Primi Angeli* vulgò: præter hos enim, ſub eodem Rege, etiam prodierunt *Angeli ſecundi*, Gall. *ſeconds Anges*, pond. 5 den. tantùm & pretii 75. Turon. pond. 42. ad marcam Pariſ. & *Tertii Angelii*, pond. 4. den. 13. gr. pretii 4. lib. 5. ſol. Turon. V. Car. du Freſne in voce *Moneta*.

Angelus Ubaldus JC. Peruſii natus, Baldi frater, Pariſiis jus Civile docuit, magnaque de eo volumina in lucem edidit; Floruit autem circa A. C. 1040. Hotomannus in *Prætermiſſ.*

Angerona, adde: Non omnis autem ſilentii præſes *Angerona* habita eſt, ſed illius tantùm, quo nomen alterum Romæ taceri tegique, religio jubebat. Unde & eam quidam Numen tutelare Romæ eſſe tradiderunt, cujus etiam nomen ne publicaretur, arcanis ceremoniarum erat ſancitum, haud minus quàm Romæ. V. Plinium, Solinum & qui ad hunc commentatus eſt, Salmaſium *Exercit. Plin. pag.8.*

Angevina, melius *Andegavina*, Gall. *l'Angevine.* dicitur apud Andegavenſes in Gallia feſtum nativitatis S. Mariæ, quòd cenſuum ac redituum prædiorum in ea provincia ſolutiones fere omnes in hoc Feſtum incidant, non verò, quòd illud inſtitutum fuerit à S. Maurilio Andegavenſi Epiſcopo, uti Bordinius cenſet *Hiſtor. Andeg. p.16.* cùm ejus celebritatis memoriam primùm auditam in Galliis plerique velint, ſub Carolo Calvo, quòd is in *Capitulis* Walterii Epiſc. Aurel. editis à Cellotio, *cap.18.* illius meminerit, de ea verò ſileant Herardus Turonenſis, Hincmarus Remenſis, Iſaacus Lingonenſis & Theodulfus, & ipſi Aurelianenſes Epiſcopi. Car. du Freſne in voce *Feſtum*. V. quoque Ægidium Menagium ei laudatum *in Origin. Linguæ Franc. pag.676.*

Angia, adde: Flandris & Hannoniis *Edinghen*; Gallis *Enghien* olim, nunc *Anguien* vel *Enguien.* Primò ſub Dominis, dein Baronibus, tertiò ſub Ducibus fuit. Unde errant, qui pro Duce *Angienſi*, Ducem Enguiennenſium vel Anguiauum nobis obtrudunt, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Angio, vulgò *Agnon*, fluv. Galliæ, qui Campiniacum *Champigni* & Marginellam *la Margelle*, aliquotque alios vicos præterfluens, dein Tilam auget, Hadr. Valeſ.

Angledura, vulgò *Anglure*, locus Galliæ, in agro diœceſique Tricaſſium, Baronis unius è quatuor Paribus Epiſcopatûs Tricaſſini ſedes, ad fluv. Albam: ut Artiaca, Planciacum vel Plancejum & Marcelliacum *Marcilli.* Item locus Leodico proximus, vulgò ſimiliter *Angleure* dictus, Idem.

Anglia, adde: Ejus recepta Inſtrumentis publicis diviſio, 3. his membris conſtat, *Angliâ* in ſpecie ſic dictâ, Walliâ & Bervvicko ad Tvvedam: è quibus Bervvicki civitatis mentio fit, quia propriè ad Scotiam olim pertinuit, ſed poſtmodum Conqueſtus jure Anglorum reddita eſt; in diſtributione Collectarum tamen Comitatui Northumbriæ annumerari ſolet. Minores partes ſunt Shiræ de qua voce V. ſuo loco, vel Comitatus 52. Angliæ 39. Walliæ, 13.

Shiræ ſeu Comitatus Angliæ, ex Camdeno, qui illos hoc ordine proponit.

Cornubia *Cornvall.*	Huntingdonia *Huntingdonshire.*
Devonia *Denshire.*	Northamptonia *Northamptonshire.*
Dorſetia *Dorſetshire.*	Leceſtria *Leiceſtershire.*
Somerſetenſis C. *Somerſetshire.*	Rurlandia *Rutlandshire.*
Wiltonia *Wiltshire.*	Lincolnia *Lincolnshire.*
Hantonia *Hamshire.*	Nottinghamia *Nottinghamshire.*
Berceria *Berkshire.*	Darbia *Derbyshire.*
Surria *Sudhry.*	Warvvicum *Warvvickshire.*
Suſſexia *Suſſex.*	Wigornia *Wocceſtershire.*
Cantium *Kent.*	Staffordia *Staffordshire.*
Gloceſtria *Glocceſtershire.*	Salopia *Shropshire.*
Oxonia *Oxfordshire.*	Ceſtria *Cheſhire.*
Buckinghamia *Buckinghamshire*	Eboracum *Yorckshire.*
Bedfordia *Bedfordshire.*	Richmondia *Richmondshire.*
Herfordia *Herfordshire.*	Dunelmenſis Ep. *Bishoprick of Durham.*
Middleſexia *Middleſex.*	Lancaſtria *Lancaſſhire.*
Eſſexia *Æſſex.*	Weſtmorlandia *Weſtmorland.*
Suffolcia *Suffolck.*	Cumbria *Cumberland.*
Norfolcia *Northfolck.*	
Cantabrigia *Cambridgeshire.*	

Northumbria *Northumberland.*

Shiras Walliæ, V. ſuo loco. Solum, præterea, quæ jam dicta, croci quoque inſigniter ferax eſt, adeò ut ingentia arva tempore autumnali eo turgeant, & numeratur inter meliora croci genera, quod hic creſcit. Tabaci quoq; culturam non minori cum ſucceſſu in agris Gloceſtrienſibus incolæ tentarunt, ſed edictis regiis, quanquam ægrè, inde retracti ſunt, ne Coloniæ Americæ quidquam detrimenti hinc caperent. Nec vineas terra reſpuit, ſed illarum negligitur cura, quòd non credant nativum vinum ad ſiceræ ſuæ (potus ex pomis expreſſi, vulgò *Cider*) bonitatem ſurrecturum, & dein vinum Gallicum eodem ematur pretio, quod in vitium curam impendendum eſſet. Hoc etiam *Angliæ* peculiare eſt, quòd ciconias nullas & ranas plerunque mutas habeat: Plura horum qui volet, videat Eduardi Merreti *Pinacem Rerum Nat. Britanniæ*, & Joh. Childræi *Britanniam Baconicam*. Regum Angliæ periodos quinque numerant Politici. I. *Britannicam*, à vet. quodam Bruto, usque ad Cæſarem. II. *Romanam*, à Cæſare usque ad Conſtantinum M. quâ Britannia, Cambriâ exceptâ, in Rom. poteſtate fuit, ſed nudata primùm ſub hoc Imperatore milite, mox planè relicta. III. *Saxonicam*: Cùm enim diſcedentibus Romanis, Britanni à Pictis Scotisque mirum in modum divexarentur, illi Anglos & Saxones è Germania in auxilium vocarunt: qui ducibus Hengiſto & Horsâ A.C. 449. appulſi, rem primò contra Britannorum hoſtes egregiè geſſerunt, dein ipſos Britannos retrocedere ac in montana Cambriæ ſe recipere coëgerunt, quæ loca hi deinde usque ad Nortmannorum retinuere tempora, veterum morum ac linguæ in hunc usque diem tenaciſſimi. Tum *Angliæ* nomen increbuit, ortaque eſt celebris Heptarchia Regulorum Anglo-Saxonum, quam usque ad Nortmannorum tempora utcunque produxerunt. IV. *Danicam*, eam quidem non diuturnam, ſed tamen rebus geſtis ſatis illuſtrem. Poſtquam enim Dani totis 330. annis, prædandi animo, Angliam variis invaſionibus turbaſſent, tandem Sueno Danorum Rex imperii in Anglia initium fecit, circa A.C. 1012. Quem ſecutus fil. Canutus, initiò dimidio regno, ex pacto cum Edmundo R. paulo pòſt autem. interfecto hoc, toto potitus eſt. Sed ſucceſſoribus Canuti Heraldo & Hardecnuto ſenſim enervatis ac extinctis, regnum ad Eduardum Confeſſorem, Ethelredi R. è Saxonum familia filium, devolutum eſt. V. *Normannicam*, cujus auctor Guilielmus Conqueſtor; qui ab Eduardo præfato ſucceſſor nominatus, Heraldo Com. regni uſurpatore victo, Angliæ regnum occupavit & ad poſteros ſuos transmiſit.

Succeſſores Guilielmi I. Conqueſtoris, in Anglia.

Guilielmus II. cogn. *Rufus.*	Eduardus III.
Henricus I.	Richardus II.
Stephanus.	Henricus IV.
Henricus II.	Henricus V.
Richardus I.	Henricus. VI.
Johannes.	Eduardus IV.
Henricus III.	Eduardus V.
Eduardus I.	Richardus III.
Eduardus II.	Henricus VII.
Henricus VIII.	Elizabetha.
Eduardus VI.	Jacobus I.
Maria.	Carolus I.

Carolus II.

De quibus V. ſuo loco. Comprehenduntur autem Regum *Anglorum* jurisdictione, hodie Magna Britannia, Hibernia, iisque adjacentes inſulæ Orcades, Hebrides, Sorlingæ &c. Etiam ad Galliam ſitæ Garnſea & Jernſea; In America N. Anglia, N. Belgium, Virginia, Jamaica &c. in Africa Tingi *Tanger* &c. Maris quoque circa M. Britanniam dominium quæſitum, quam in rem A.C. 1665. flagrante bello Anglico-Belgico nummi fuere cuſi, cum inſcriptione; QUATUOR MARIA VINDICO: Sed res inter eruditos non ſine controverſia fuit, nec utroque bello, tum prædicto, tum nupero, ſcopus obtentus. Imperio Germanico quidem ſe ſubmiſiſſe *Anglia* legitur, in literis Henrici II. ad Fridericum Barbaroſſam & tempore Richardi I. captivi, quem *conſilio matris ſuæ Henrico VI. Imp. ſicut univerſorum Domino, regnum tradidiſſe & inveſtiviſſe eum per pileum ſuum*, narrat Roger. Hovedenus, ſed res diuturnæ obſervationis non fuit. Nec tributarium illud Romanæ ſedi, ſed denarium Petri Romam quotannis miſſum, eleemoſynam ſolùm fuiſſe, in ſuſtentationem Scholæ Anglorum Romæ inſtitutæ, demonſtrant, Spelmannus *Concil. Angl. T.1. p.230. & 311.* ac Uſſerius *de Chriſt. Eccl. Succeſſ. & Stat c.7. §.8. & ſeqq.* Imò & ante Henricum VIII. qui ſeſe *Eccleſiæ Anglicanæ caput* primus vocavit, radios ſacræ Poteſtatis ſuæ, qui ante eum fuere, Reges ſubinde emiſerunt, Statuto inprimis duplici condito, *de Mortmaine & Præmunire*: quorum illud tempore Eduardi I. A.C 1279. alterum anno Regis Richardi II. 16. Domini 1339. factum eſt. Parliamenta *Angliæ* non Dicaſteria ſignificant, ut in Gallia, ſed Ordines Regni, i. eos, quibus facultas deliberandi & decidendi de publico data eſt. Suntq; duo Superius, quod Proceres, qui vulgò *Lords*, Scoticè *Lairds* ac compellandi formulâ *Mylords* dicuntur, & Archiepiſcopos, Epiſcopos, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites ac Barones, comprehendit: & Inferius, quod Nobiles ac Civici conſtituunt. Utriusq; conſenſu & auctoritate, Regio accedente juſſu, Leges regni conduntur, quibus nomen datur *à Statuor Act of Parliament*: ſed ſi pars diſſenſerit, *An ordinance of Parliament* vocatur, nec Legis Univerſalis titulo donari poteſt. Inter ſtatuta primas tenet Magna Charta, V. ibi.

Viri miniſterio ac gratia Regiâ præcipui.

Richardus Foxius & Reginaldus Brajus, ſub Henrico VII.	Robertus C. Eſſexius ſub Elizabetha.
wolſæus, & Thomas Cromvvellus ſub Henrico VIII.	Robertus Car, Georgius Villerius Buckingamiæ Dux creatus, ſub Jacobo I. M. Brit. R.
Reginaldus Polus, ſub Maria.	

Pop. *Angli*, inter quorum ſingularia eſt: Quòd initium annorum ſuorum ducant à die 25. Mart. quæ conſuetudo & in Hiſpania eſt recepta: In Inſtrumentis publicis inſuper non tam annos Domini noſtri, quàm Regum ſuorum, numerant: Tormentis in veritatem non inquirunt: Cùm quis per contumaciam in judicio capitali mutus ſtat, vel illud non reſpondet, quo judicium ad exitum poſſit perduci, de cœtero autem in confeſſo eſt, illum criminis reum eſſe, enecant illum ſupplicii genere, quod *Pœnam fortem ac duram* vocant; cœterùm bona necati hæredibus relinquunt, quæ alias in Fiſcum Regium concederent, &c. Patronum olim *Angli* (ſicut Portugalli) S. Georgium, Equites inprimis Periſcelidis, habuerunt, de quo ordine V. in voce *Periſcelis*. Quemadmodum apud Scotos *S. Andreas*, & apud Cambros David *S. Davis*, avunculus Arthuri Regis in pretio fuit. Plura V. apud Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terrarum Geogr. & Civ. paſſim, inprimis verò cap.4. de Regno Angliæ.*

Anglicum Opus, cujus meminit Johannes Rubeus in *Vita* Bonifacii VIII. Pontific. Rom. pag. 345. *Quinque aurifrigia, quorum tria ſunt de opere Cyprenſi & unum de* opere Anglicano, *& unum eſt ad Smaltos* &c. & Leo Oſtienſis *libro 2. capite 33. Loculus ille mirificus — argento & auro gemmisque* Anglico opere *ſubtiliter ac pulcherrimè decoratus*; quid ſit, patet ex *Geſtis* Guilielmi Ducis Normanniæ & Regis Angliæ *pag.* 211. ubi de Anglorum in artibus ſolertia: *Anglicæ nationis fœminæ multum acu & auri texturâ, egregiè viri in omni valent artificio*, apud du Freſne *Gloſſ.*

Anglicus, monetæ Anglicæ ſpecies, in *Vita* S. Donatiani Epiſc. *Filum argenteum duos* Anglicos *valentem, pro munere tibi apportabis*, Dominic. Macer *Hierolexic.*

Anglischeria, V *Englischeria.*

Anglo-Saxones, è Germania, à Vortigerno Britanniæ R. (poſt deſertam à Romanis ſub Valentiniano II. Imp. circa A. C. 430. Britanniam) à Scotis Pictisque graviter afflicto, contra illos evocati, Ducibus Hengiſto & Horsâ, non ſolùm Britannorum hoſtes fortiter retuderunt, ſed & amœnitate Regionis capti, arma in ipſosmet Britannos verterunt, illisque totâ fere Inſulâ pulſis, ſeptem conſtituère Regna, de quibus V. paulo infrà

In quaHeptarchia ſemper penès unum aliquem Monarchiam fuiſſe, teſtatur Beda: quæ ambulatoria fuit, & modò penès hanc, modò penès aliam gentem, non ſucceſſione, ſed armis ac potentiâ quærenda. Donec ſeptem hæc Regna in unum tandem coaluerunt, circa A.C. 800. ſub Rege Weſt-Saxonum Egberto, qui primus factus Monarcha perpetuus, abrogato Saxonum nomine, univerſam gentem *Anglos* & regnum *Angliam*, voluit appellari. Fuere autem Regna hæc plerunque electiva, uti patet ex formulâ in electione Regum tum uſitatâ quærendi, *An populus conſentire vellet?* Unde Reges multi à Parlamento inſtanter ſæpe petiiſſe leguntur, ut filii ſui in Regno ſuccederent: neque unquam, apud antiquos Saxones, juramentum fidelitatis ad Regis hæredes ſucceſſoresque extenſum eſt. Imò non rarò præteriti ſunt vel primogeniti Regum filii, vel propiores agnati; aliis, qui aptiores videbantur, adſcitis: ita ut illa formula, *Regi & Hæredibus*, non reperiatur recepta, ante diſſidium Eboracenſium & Lancaſtrenſium, id eſt, circa A.C. 1400. Præterea, ſummam tum poteſtatem, penès Parlamenta, h.e. Ordines Regni, fuiſſe, certum eſt: Namque tempore Alfredi R. leges à Communi Concilio Epiſcoporum & Senatorum conditæ ſunt, teſtaturque Beda, multis in locis, in Concilio publico ſervaſſe *Reges, Sacerdotes privatos* (per quos Populum intelligit) & *Optimates*, ſuum quemque ordinem, &c. Adeò itaque ſtrictè *Anglo-Saxonum* hi Reges ſubditis juramento obligabantur, ut in *LL.* S. Eduardi *cap.* 17. quod eſt de officio Regis, dicatur expreſſis verbis: *Quod niſi fecerit, nec nomen Regis in eo conſtabit*: Sicque Rex primò præſtabat juramentum Ordinibus; deinde demum Archiepiſcopus converſus ad Populum quærebat, *An conſentire vellent?* uti diximus. Plura hanc in Rem V. apud Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 312. *& ſeqq.* Poſt *Anglo-Saxones*, Dani in Britannia rerum potiti ſunt, circa A.C. 1023. donec circa A.C. 1066. Regnum ad Normaños pervenit, in qua familia durat hodieque. Idem *ibid.*

Anglo-Saxonum Regna VII.

Cantii Regnum primum fuit, fundatum ab Hengiſto, A.C. 449.

Suthſexiæ Regnum, ab Ella inſtitutum eſt A.C. 488.

Weſt-Saxonum Regnum, Cerdicium Auctorem habuit A.C. 519.

Eaſt-Saxonum Regnum, ab Ina, circa A. C. 547. fundatum, in Regnum Deiræ & Berviciæ; quorum illud ab urbe Deira, nunc *Durham*, hoc ab urbe Bervvica denominatum fuit, ſubdiviſum eſt.

Nordtanthumbriæ Regnum, poſt hæc originem accepit.

Eaſt-Anglorum Regnum, Uffam fundatorem habuit, circa A.C. 575.

Merciorum Regnum, à Penda fundatum eſt, A.C. 656. V. de hiſce omnibus ſuo loco, & plura apud Hornium præfatum.

Angola, nomen Viri ſtrenui, qui circa A.C. 1500. à Rege Congi deficiens, Monarchiam *Angolenſem* conſtituit Regnoque nomen ſuum impoſuit: poſtquam, Luſitanorum ope, Regulos minores ſubegit. Dictus eſt à magnitudine rerum geſtarum, *Inene*, h. e. *Magnus*, præfuitque usque ad A.C. 1506. quo ipſi ſucceſſit *Tambi Angola*; quem *Quilonge Angola* circa A. C. 1518. excepit, vitâ regnoque usque ad A. C. 1600. extenſo. Regum horum potentia tanta eſſe fertur, ut plusquam millena hominum millia dicantur in aciem poſſe producere. Idem Hornius *Orb. Imper. pag.* 466.

Angones, linguâ Francicâ, tela ſeu haſtæ dicuntur, quibus Franci utebantur. Eos ſic deſcribit Agathias *lib.* 1. *Brevia tela, quæ ipſi* Angones *vocant; cujus pars major ferro obducta eſt, ita ut ex ligno aliquid præter membrum vix extet: in ſuperiori ferro tanquam hami utrinque ſunt, & deorſum vergunt.* Quibus conſona habet Euſtathius, nec non Etymologici auctor ac Suidas. E' qua deſcriptione, Lipſii in *Poliorceticis* ſententia quibusdam arridet, qui Gallorum ſecuriculas deſcribi cenſuit, quas vocabulis haud multum abludentibus, Belgæ *Haecken*, Galli *Haches* appellant: *Aichou* ſeu *Achou* etiamnum ſecuriculas Arverni vocant: vocibus ab *ango* vel *aggo* deductis, ut exiſtimat Vir doctus. Meminit *Angonum* Pachymeres quoque *lib.* 12. *cap.* 30. Ἰταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι, αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ πολλῶν ἐπιχωρίων δοράτων, ἃ δὴ τὸ παλαιὸν ἄγγωνες ἐκαλοῦντο, τὸν πόλεμον ἀνεθάῤῥουν, *Italicis arcubus armati; ipſi verò peltis & popularibus haſtis, quæ antiquitus* Angones *vocabantur, prælium fidenti animo inſtaurabant.* V. Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Angria, adde: Huic Witikindo nepotem ex Wigperto filio Walpertum, Ducem *Angriæ* & Comitem Ringelhemii, quidam aſſignant, cujus filii Theodoricus Ringelhemii itidem Comes, ex filiis Immodo Sabaudorum, Witikindo Ferrarienſium, Theodorico Marchionum Brandenburgicorum vett. & Regimberto Oldenburgicorum fuerit ſator, Phil. Jac. Spenerus *in Fam. Oldenburgo-Danica.*

Angrivarii, adde: Horum antiquiſſimi Domini memorantur, Hengiſtus atque Horſus, fratres, Saxonum Duces, qui ſeculo circiter ſexto ab Anglis contra Scotos Pictosque in auxilium acciti, adeò beneficio iſto Anglos in ſui amorem pertraxerint, ut ii relicto patrio ſolo, has in terras migraverint; inde, ſi Annalibus fides, nominis origo, *Angliæ*, ſive *Anglariæ* primùm appellatæ, quod poſt in *Angrivariæ* vocabulum abierit: ſive, qui *Engelshen* hactenus dicerentur, leviori mutatione *Angershen* vocari ſueverint. Aliquot inde ſeculis Witekindus imperio tituloque *Angrivariorum* inclaruit; cui etiam à Carolo terra iſta relicta, generoſo & uſurpato priſcis Romanis clementiæ exemplo, quamvis bello victis Regibus Regna ſolitis reddere: Et poſt hunc longi ævi ſpatio iidem *Angrivariæ*, qui Saxoniæ Principes. Donec in Aſcaniis diverſum evenit; quibus, translata in Miſnenſem familiam Saxoniâ, *Angrivaria*, in Bernhardi (Alberto Urſo geniti & primi ex hac familia Saxonum Ducis) poſteritate, ad noſtram usque ætatem, permanſit; juxta cum iis Weſtphaliæ terris, quas Henrico Leoni ablatas, Bernhardo Aſcanio Cæſar adjecerat. Tob. Pfannerus *lib. de præcipuis Germ. Principum gentibus, cap.* 10. V. quoque infrà, in *Weſtphalia.*

Anguilla, Hebr. אלבת, pinnas habet, ſquamis tamen caret, unde immunda olim ex lege, Levitic. *cap.* 11. *verſ.* 9, 10. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. I. cap.* 6. Non aliorum piſcium, quàm *Anguillarum*, & quidem fluviatilium, non lacuſtrium, in *L.* Salica aliisque ejusmodi, mentionem fieri obſervans Wendelinus, hinc conjicit, non alibi Leges illas eſſe latas, quàm circa prata Brabantiæ, versùs Hercam, ubi inexhauſta fere anguillarum eſt piſcatio: apud Car. du Freſne *Gloſſar*. Eſt autem *Anguilla*, ex piſcibus καταφερόμενοι, h.e. *qui in mare è fluviis deſcendunt*, Anaxandridæ *in Civitatibus* dicta τῶν ὄψων μέγιστον, *obſoniorum præcipuum*: ac Eraſiſtrati etiam judicio,

— — — — Βασιλεύει
Πάντων τῶν περὶ δαῖτα καὶ ἡδονῆς ἡγεμονεύει.
— — — — *Regnat*
Hæc epulis cunctis, eſtque ejus prima voluptas.

Eadem Epicureo cuidam, apud Athenæum *lib.* 7. τῶν δείπνων Ἑλένη, *Canarum Helena*, vocata eſt: nec Archeſtratus, apud eundem, dubitat Meſſanenſium prædicare felicitatem, ob *anguillarum* frequentiam. Copaidas celebrat Ariſtophanes, *Acharnenſibus Actu* 4. *Scen.* 1.

Πρέσβειρα πεντήκοντα Κωπαΐδων κορᾶν
Ἔκβηθι, τῷ δὲ κ' ἐπιχάρισαι τῷ ξένῳ.
Egredere, natu magna quinquies decem
Copaidum, huic & grata facias hoſpiti.

Ubi priorem verſum lepidâ parodiâ effinxit, ex illo Æſchyli, *in Armorum jud.*

Δέσποινα πεντήκοντα Νηρεΐδων κορῶν,
O' domina decies quinque Nereidum.

Anguillæ Bœotiæ meminit & Antiphanes, *in Philothebæo* apud Athen. *lib.* 14. & Eubulus *in Jone*, apud Eund. *Copaides* autem dictæ, ab lacu & flumine Bæotiæ, prope oppidum Κώπας: quas apud Athen. *lib.* 7. etiam celebrant Dorion, Agatharchides, Eubulus; qui & docet, illas betis involutas comedi conſueviſſe. Nempe quia beta vi ſuâ nitroſâ humorem excrementitium detergeat: unde & ſale conditur, quem morem eſſe antiquum ex Hiceſio conſtat, inter ſalſamenta referente *Anguillas* Macedonicas, *l. c.* Sed varios apparandi modos, ex Apicio diſce, vel Barthol. Platina *Rei Culinariæ lib.* 8. *cap. de torta ex anguillis.* V. Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 19. *ſub fin.* Ægyptiis verò *Anguilla* etiam pro Numine fuit, ut Herodotus *Euterpe* docet: ob quem cultum lepidè in *Lycone* Comœdia illos riſit Antiphanes, apud Athenæum *loco ſæpius cit.* cujus verba reddit Grotius in *Excerptis*;

Tum rebus aliis ajunt eſſe Ægyptios
Solertes, tum quòd Anguillam æquiparant Diis.
Quin verò longè eſt illa Dis pretioſior.
Nam ſolis precibus nobis ſe indulgent Dii;
At illam, drachmas ſolidas cùm dederis decem,
Aut plus aliquanto, olfacere vix tandem licet.
Tantum habet in ſe animal illud ſanctimoniam.

Eundem morem *ibidem loci* taxat alius Comicus Anaxandrides, *in Civitat.* ubi inter alia, quæ Ægyptiis objectat, ait,

Τὴν ἔγχελυν μέγιστον ἡγεῖ δαίμονα,
Ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μέγιστον παραπολύ.
Auguillam *Numen eſſe reris optimum,*
Quæ mihi putatur optimum eſſe obſonium.

V. iterum Voſſium *dicto libro cap.* 51.

Anguis, ab ἄχις, quod Siculi Dores dicebant pro ἔχις, *n* addito more Latinorum; à *ſerpente* diſtinguitur Plin. *l.* 8. *c.* 59. *Jam quædam animalia indigenis innoxia advenas interimunt, ſicut ſerpentes parvæ in Tirynthe, quas terrâ naſci proditur: item in Syria angues, circa Euphratis maximè ripas dormientes Syros non attingunt*: ubi *ſerpentes* ei terrarum, *angues* aquarum ſunt. Pleríque tamen confundunt. Salmaſius, *ad Solin. p.* 344. Ad auguria olim frequenter adhibitus legitur *Anguis*, apud Gentiles. Hinc *Iliad.* β. Calchas, viſo dracone, qui octo paſſeres cum matre devoravit, belli Trojani annos inde auguratus eſt. *Æn.* 5. etiam *anguis*, qui ad Anchiſæ tumulum,

Septem ingens gyros ſeptena volumina traxit.

Septem illis gyris, auctore Servio, Æneæ ſui erroris omen oſtendit. Et ex Hiſtoriis notum eſt, quid Tiberio Graccho, in Lucanis ſacrificanti, portenderint *angues* duo ex occulto prolapſi, qui repentè hoſtiæ, quam immolaverat, adeſo jecinore, in ſuas latebras ſe retulerunt: & alii duo *angues* domi comprehenſi,

quorum

quorum fœminam ille, occiſo mare, emiſit, Cic. *de Divin.lib.*1. Syllæ item in agro Nolano ante Prætorium immolanti, quid ſignificaverit *anguis* ab in ſimaara emerſus? Et quid de Roſcio puero reſponderint conſulti Haruſpices, cùm dormientem illum reperiſſet nutrix ſerpentis amplexu circumplicatum? Atque in genere habebatur ominoſum, anguem in tecto conſpici, aut per impluvium decidere de tegulis; quam artem augurandi primus dicitur Telegonus inveniſſe, apud Suidam. Terentius in *Phorm.*

—— —— *Monſtra evenerunt mihi:*
Introiit in ædes ater alienus canis,
Anguis *per impluvium decidit de tegulis.*

Aut viam, quâ quis iter facturus eſſet, occurſu ſuo quaſi diſſecare & interrumpere. Horatius *Carm.lib.*3. *Od.*27.

Rumpat & ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos.

Uti apud Heliodorum Calaſiris *κώλυμά τι τ̃ ὁδ̃ ἰδὼν ἐπισημαίνεσθ προὔλεγε*, *impedimentum aliquod in itinere futurum ſignificari, prædicebat*, cùm crocodilum vidiſſet, à dextra parte in alteram reptantem. Itaque in pedeſtribus auſpiciis reptile hoc recenſet Feſtus; & apud Heſychium, *οἰωνοὶ* non modò ſunt eæ aves, à quibus auſpicia petuntur, ſed & *ὄφεις*, *ſerpentes.* Quin *angues* à Vett. creditos eſſe vaticinandi peritiam inſpirare, diſcimus ex fabula, de Priami liberis, Helena & Caſſandra, in Thymbræi Apollinis fano dormientibus, apud Scholiaſtem Homeri *Iliad.* *η*. Cui ſimile eſt, quod de Melampode referunt multi Scriptores, dracones ejus aures lambendo, ſermonis avium intellectum ei dediſſe; quòdque pari ſuperſtitione crediti ſunt idem conſequi, qui draconis carnes ederent. Fortè & eodem referendum, quòd vatum antiquiſſimus Ophion dictus eſt מוחש, *Augur.* Unde eſt, quòd Nonnus *Dionyſiac.lib.*4. ſeptem tabularum meminit ſeptem Planetis cognominum,

Τοῖς ἐνι πινακίδεσσι πάντα μεμορημένα κόσμου
Γράμμασι Φοινικόεσσι γέρων ἐχάραξεν Ὀφίων.
Queis mundi eventus & ineluctabile Fatum,
Purpureis ſculpſiſſe notis memoratur Ophion.

Quin auguriorum præſidem Deum creduntur Græci vett. ſerpentis formâ coluiſſe, ac proinde *Pythium* & *Pythonem* dictum; quia *pethen* Hebræis ſerpentis eſt ſpecies. Unde Python Moſi eſt אוב *Ob*, voce ab Ægyptiis mutuatâ, quibus *obion* hodieque *anguem* notare, habet Kircherii *Nomenclator cap.* 15. Horus Apollo ſcribit *οὐβαῖον*, *Hieroglyph.lib.*1. &c. Nempe Diabolus eâ maximè formâ coli voluit, quâ ſeduxit primos homines. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior.lib.*1.*cap* 3. *Anguis* jubatus, major ſolitis, qui ſe à cauda medium comedit, viſus eſt in Arabia, ſub Antonino Pio, ut inter alia adverſa, quæ ejus temporibus evenerunt, memorat Capitolinus.

Anguſticlavii, Equites Rom. olim dicti ſunt. Ut enim latiores clavi purpurei in tunicis Senatorum aſſuebantur, ita minores ſive arctiores Equitum tunicas illuminabant. Unde Paterculus de M. Mæcenate, *Vixit*, inquit, *anguſto clavo penè contentus.* Et Statius *Sylv. lib.* 6.

Hic parvus inter pignora Curiæ,
Contentus arcto lumine purpuræ.

h. eſt, *anguſto clavo.* Proin idem Equeſtrem purpuram eleganter *pauperem clavum* appellat. *Sylv. lib.* 5. *ad Criſpinam*,

— - - *Non te ſeries inhonora parentum*
Obſcurum proavis, & priſcæ lucis egentem
Plebeja de ſtirpe tulit: non ſanguine cretus
Turmali, Trabeaque Remi & paupere clavo,
Anguſtam ſedem & Latii penetrale Senatus
Advena pulſaſti.

Hinc *Laticlavii* & *Anguſticlavii* fluxere. Suet. *Auguſtum* tradit *ſingulis alis binos plerunque Laticlavios præpoſuiſſe.* Alibi Patrem ſuum *Tribunum Anguſticlavium* idem vocat, indigitans eum non Senatoris filium, ſed Equite prognatum fuiſſe. Tribunis enim, qui è Senatorum fuere ſanguine, ab inſtituto Auguſti tamdomi, quàm militiæ, jus lati clavi fuit. Interim Equites inſigniores, qui & *Illuſtres* dicti, jus lati clavi non ſecus, ac Senatores habuiſſe, ex Dione notavit Lipſius *ad Tacitum.* Sed ita diu non obtinuiſſe illud declarat, quòd Præfecti Prætorio, qui ferme ex Equitibus legebantur, laticlavii jus non habuere. Non ſolùm autem Equites Illuſtres, ſed & eorum filios jus hujus clavi habuiſſe, ex Ovidio patet, qui, ubi ad ætatem Senatoriam pervenere, cùm nolebant, aut non poterant in ampliſſimum ordinem adſcribi, anguſtum reſumebant. Idem Poëta:

Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt,
Majus erat noſtris viribus illud onus.

V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria Part.I.l.*3.*c.*14. & in voce *Clavus.*

Anhaltinum, adde: Hinc *Anhaltinæ* familiæ nomen, cujus origo ab Aſcenazo, ex Japheti progenie Gen. *c.*10.*v.*3. & in ſpecie ab Aſcaniis, qui relictâ Bithynia & poſtea Aſcaniâ palude ad Boſphorum, cum Cimbris & Cayeis in has oras profecti ad Hercyniam conſederint, à nonnullis arceſſitur. Intermedium ortum ſolent communiter ab Urſinis Romanis repetere, & quidem ab Ariperto quodam: Alii ab aliquo Saxone, qui aliquandiu in Italia fuerit commoratus, malunt Aſcanios deducere: E cujus poſteris Albertus II. Aſcaniam reſtauraſſe & Bernburgum condidiſſe fertur: Inter hujus nepotes Otto VI. pater fuit Alberti, cognom. *Urſi* ſeu *Pulchri*, qui novus quaſi gentis conditor, Principatu Brandenburgico familiam auxit: Eo nati, Otto, ſtirpem *Brandeburgicam* & Bernhardus *Saxonicam* condidere. Quorum illius familiâ A.C. 1322. in Johanne IV. deletâ, Marchia cum Electoratu ab Imp. Ludovico tanquam feudum vacans, *Anhaltinis* & Saxonibus fruſtra reclamantibus, filio ſuo Ludovico collata, inde in Lucenbergiam familiam delapſa eſt: hujus verò ſtirps diuturnior fuit. Bernhardus enim, de Friderico I. Imp. bene meritus, ab eo Saxoniæ Ducatum obtinuit; perque filios, Albertum, ramum *Saxonicum*, è quo hodierni Principes Lauenburgici deſcendunt, & Henricos duos, *Anhaltinum* ſevit. Ex his junior Aſcaniam tenuit, quam liberis ipſius Henricus Senior patruus eorum eripuit. Hic à Friderico II. creatus *Princeps Anhaltinus*, ſtemma continuavit; Pater inter alios Sigfridi, à quo *Serveſtana* & Bernhardi, à quo *Bernburgica* linea ortæ ſunt. E quibus hæc deſiit ſeculo 15. ſucceſſore agnato Georgio, cujus filio Woldemaro natus Wolgangus A.C. 1566. cœlebs deceſſit: Erneſtus verò, Woldemari frater, Johannem, Georgium & Joachimum ſuſcepit, quorum hic *Deſſaviam*, iſte *Hatskerodam*, ille *Serveſtam* tenuere. Johannes, fratribus ſine prole defunctis, pater fuit Caroli, Joachimi Erneſti & Bernardi: è quibus medius, fratrum hæres, unus poſt plura ſecula totius Principatus fuit ſucceſſor. Extinctus hic A.C. 1586. præter filias ſplendidiſſime elocatas, & filios aliquot ſine ſobole defunctos, quinque habuit filios, totidem Linearum Auctores. *Deſſavienſem* enim ramum, Johannes Georgius, *Bernburgicum*, Chriſtianus; *Plæzkenſem* Auguſtus; *Serveſtanum* Rodolfus & *Cathenſem*, Ludovicus incepere. V. in voce *Aſcania*, & de Principibus ac Principatibus præfatis, quemque *ſuo loco.* Pfannero, familia hæc cùm jam dudum Comitatum Aſcaniæ, Dynaſtiam Ballenſtedti, aliasque ad Hercyniam Sylvam *Comitum & Dynaſtarum* titulo poſſediſſet, poſtea Marchiam vet. ſive Soltquellenſem ab Henrico II. Imp. obtinuiſſe, à Pribislao, Herulorum R. rurſus ei ereptam, at Ottoni Diviti, eadem proſapia prognato, à ſocero Magno Electore Saxonico, qui eam Pribislao rurſus eripuerat, redditam, legitur. Secutis temporibus, tota Marchia Brandeburgica Alberto Urſo: Saxonia Bernhardo ejus filio, utraque cum *dignitate Electorali* obtigit, quæ tamen ambæ in alias familias tranſiere, ut infrà dicemus. Manſere ditiones, *Anhaltini Principatus* & *Ducatus Saxo-Lauenburgici* nominibus celebres, in Anhaltinos Principes & Duces Saxo-Lauenburgicos, diviſæ; qui, quanquam ejuſdem gentis, duas in familias etiam titulo invicem diſtinctas, abiere; orti à filiis Alberti Bernhardo (cui Albertus Urſus pater fuerat) geniti, Alberto II. Elect. Saxon. & Johanne Duc. Saxo-Lauenburg. Titulos familiæ & gentes eò pertinentes, *Angrivariam Weſtphaliæ* quædam, *Aſcaniam*, *Serveſtam*, Bernburgum, Jeueram, & Kniphuſiam recenſet Tob. Pfannerus *lib.cit.* Primus ex familiâ hac illuſtri *Anhaltini Principis* titulum à Friderico ut dictum accepit Henricus ſenior, Bernhardi El. Saxoniæ fil. Alberti Urſi præfati nepos, quò terras *Comitum* atque *Dynaſtarum* titulo hactenus habitas, celſiori & digno paternâ fortunâ nomine poſſideret. De reliquis titulis V. hic *paſſim*.

Aniciacum, villa Galliæ, in Epiſcopatu Laudunenſi, à qua Epiſcopus hic, qui Dux Laudunenſis & Par Franciæ, *Comes Aniciaci* quoque vocatur, vulgò *Aniſy*.

Anicium, adde: Hinc in literis Stephani Epiſc. A.C. 1223. datis, is ſe *Dei gratiâ Anicienſem Epiſcopum*, *Domini Papæ Suffraganeum ſpecialem* appellat. Sic in quodam veterrimo *Provinciali* reperitur, inter Epiſcopos Aquitaniæ *Anicienſem*, ſive Podienſem exemtum eſſe: qui quoque in *Not.* Epiſcopatuum Galliæ dicitur eſſe *Domini Papæ*: quia tum Archiepiſcopi Bituricenſis Metropolitani ſui ditioni exemtus erat, & conceſsâ ſibi ab Epiſc. Romano perpetuâ libertate gaudebat, ei uni peculiari quodam privilegio ſubjectus: quales vulgo *Independentes* ac *per ſe ſubſiſtentes* dicuntur, V. Hadr. Valeſium *Not.Galliæ*, in voce *Ad S. Abundum.*

Anienſis Juniorum, apud Livium *lib.* 24. *cap.*7. ubi de Comitiis Conſularibus ſecundis à Q. Fabio Maximo poſt Cannenſem pugnam habitis, *Eo die cùm ſors prærogativæ* Anienſi Juniorum *exiſſet, eaque T. Otacilium & M. Æmilium Regillum Conſules diceret, tum* &c. uti reponit Gronovius, cùm antea legeretur *prærogativæ ante juniorum*; tribus Romanæ nomen eſt, cujus idem Livius meminit *lib.*10. *Et luſtrum eo anno conditum à P. Sempronio Sopho & P. Sulpicio Saverrione Cenſoribus, tribusque additæ* Anienſis *& Tormentina.* Cicero quoque *in Orat. pro Plancio*, Senatusconſultum item in *Epiſtola Cœlii ad Ciceronem. L. Atejus L.F. An.* quod eſt, *Anienſi.* Porro *Anienſem juniorum* dicit, ut *l.*27.*c.*6. *Galeria juniorum quæ ſorte prærogativa erat, Q. Fulvium & Q. Fabium Conſules dixerat* &c. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſerv. l.*4.*c.*1.

Anima, corpori nubens, antiſtitem unam eò excedens Proſerpinam habere credita eſt Porphyrio. Eandem, à corpore ſolutam, triplici elemento expurgari, ſtatuerunt Gentilium Theologi, quâ de re V. infrà, in voce *Vannus.* Quòd verò eam immortalē eſſe noverant, hinc cultus ejus apud Gentilium non paucos, quem inter decem

Idololatrici honoris genera, ſeptimo loco recenſet Iſaacus Abravanel. Et quidem ab antiquis Perſis ac Afris receptus is non eſt, at ſolas defunctorum *Animas* Augilæ agnoſcebant, gens Africæ, inter Garamantas, & Troglodytas, de qua Mela agit, *lib.*1. *cap.*8. *Augilæ*, inquiens, *Manes tantùm Deos putant, per eos dejerant; eos, ut Oracula, conſulunt: precatiq́ue, quæ volunt, ubi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia.* Quod de Naſamonibus, Africæ item populo, Herodotus quoque tradit *Melpom.* ut de aliis taceam. Duûm verò generum hic cultus fuit: quia *Animarum* aliæ privatâ colebantur auctoritate, aliæ publicâ, ut quę Regiâ, vel Optimatium vel Populi auctoritate in Deos relatę forent. Priori modo venerabantur Lares, de quibus V. Apulejum *de Deo Socr.* ubi quadruplicem videas appellationem, *Lemurum, Larium, Larvarum* & *Manium.* Sed ſacris quibusdam opus fuiſſe, ut *Animæ* fierent Dii, indicat Servius *ad Æneid. lib* 3. ubi Lares, *Deos Penates* & *Viales* vocat, qui colebantur feriis Denicalibus, quæ privatæ erant, teſte Feſto & quotannis recurrebant. Imò & quotidie ſuum Laribus fuiſſe honorem habitum domi, diſcimus ex Plauti *Aulul.*

Huic filia una eſt; ea mihi quotidie,
Aut thure, aut vino, aut aliqui ſemper ſupplicat:
Dat mihi coronam. &c.

Qua de re plura V. infrà, ubi de *Laribus* &c. Alias verò *Animas* princeps poteſtas cœlo locavit, ſive quia nobili reperto profuiſſent generi humano, ſive quoniam gentis vel urbis forent conditores, ſive quia bello rem præclarè geſſiſſent, V. Lactant. *de falſa Relig. lib.*1. *cap.*5. Auguſtinum *de Civ. Dei lib.*8.*c.*9. Ciceronem etiam *de Nat. Deor. lib.*1.&c. Cujusmodi Ἀνθρωποδαίμονες dicebantur *Dii Indigetes*, quod nomen primum Æneam ſortitum eſſe legimus: quamvis aliis eo antiquiores coluerint Latini, Herculem, Liberum, Æſculapium, Caſtorem, Pollucem, Quirinum, Cic. *de LL. lib.*2. Præter quos etiam alii memorantur Voſſio *de Idol lib* 1.*cap.*12. Sub Regibus Romani hominem neminem cœleſti donarunt honore, præter unum Imperii conditorem Romulum, atque, ut videtur, longè tamen inferiore gradu, nutricem ejus Accam Laurentiam. Poſtea verò, ſi quis hoc honoris adeptus ſit, unica fuit Anna Bovillana: nec tamen è ſententia Senatus. Interea Heroas ſuos magnis ſunt dignati honoribus, at non divinis: quæ diſtinxere etiam Græci, quibus aliud ἐναγίζειν, aliud ἀποθεοῦν. Sed apud hos fere uſu veniebat, ut qui priùs heroicis eſſent honoribus affecti, iisdem poſtea præſtarentur divini, quod & Lampſacæ contigiſſe, docet Plut. de *præcl. Mulier. factis.* In Heroicis autem honoribus Græcis Romanisq́ue erat, ſi ſtatuis donarentur: particulatim verò apud Romanos, ſi effigies ferretur in pompa Circenſi, item nomen referretur inter hymnos Saliares; quemadmodum apud Athenienſes nomina eorum intexebantur Minervæ peplo, ut alibi dicetur. Eversâ Rep. primus Cæſarum conſecratus eſt Julius, idq́ue ab Auguſto, Sueton. *Julio cap.*88. poſt quem conſecrati & alii, Plin. *Panegyr.* de quo ritu V. infrà in voce *Apotheoſis.* Imò nec ſoli Cæſares, ſed & Auguſtæ: maresque alii, qui ex Auguſtea domo fuere, inter divos relati ſunt, V. Tertull. 1.*adv. Marc.* Et quod mireris, in numiſmate veteri habemus conſecrationem etiam Conſtantini M. licèt Chriſtiani: In eo enim *Anima* ejus linteo velata, cœtero nuda, in cœlum vehitur quadrigis, brachioque exſerto excipitur à brachio altero cœlitus porrecto. Subſcriptum verò CONS. h. e. *CONSECRATIO.* Verùm hæc Chriſtiano ſenſu accipi poteſt, non de immortalitate in ter is à mortalibus collata, ſed de cœlorum gloria, donatâ divinitus, V. Voſſium *l. c.* Nec minùs defunctorum *Animas* à Græcis cultas eſſe, adeoq́ue Numina eorum homines fuiſſe, in cœlum, ob merita evectos, idem docet *capp. ſequentibus*, ut & de aliis gentibus, usque ad finem *libri præfati.* In Sacris ſæpe *Anima*, pro Homine. Sic in *Hiſtor.* Clementis I. Pontif. *Rom. die illa quingentæ animæ — baptizati:* apud Audoënum in *Vita* Eligii *lib.* 2. *cap.*40. *Tanta fuit copia decimæ, ut decima accolarum pars centum animæ ad partem B. Eligii forte devenirent*, alibiq́ue paſſim. Hinc κατὰ ψυχὴν apud Theophanem anno 18. Mauricii, Ἐγὼ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδίδωμι αὐτῷ κατὰ ψυχὴν νόμισμα ἓν κομιζόμενος παρ᾽ αὐτοῦ, redditur. *in ſingula capita:* & *Capitatio animarum, in leg.*6.*Cod. Th. de Conlat. donat.* eſt ea, quæ pro ſervis, adſcriptis, cenſitis prædiorum præſtatur, quæque ψυχικὴ συντέλεια dicitur in *Conſtitut.* Gr. Anaſtaſii *leg. ult. cap. de Annona & trib.* & *Humana capitatio l. ead.* Sed & Gallis hodieq́ue *Ame* hominem notat. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Animæ, Græcis ψυχαὶ, genus animalis lucernas circumvolitantis & flammam appetentis exitio ſuo. Πυραύσται aliter iisdem dicuntur. *Gloſſarium* vetus *cap. de avibus*, *Anima*, ψυχή. *tabanus*, μύωψ. *veſpertilio*, νυκτερίς. Heſychius, ψυχή, πτηνὸν, ζωύφιον, *Anima, volatile, animalculum.* Interpres Nicandri vetus φαλαίνας vocari ait ψυχάς: φάλαινα autem, inquit, Ῥόδιον ἐστὶν ὄνομα. οὕτω γὰρ αὐτοὶ τὰ περὶ τοὺς λύχνους πετόμενα θηρία καλοῦσι, *Rhodienſe eſt vocabulum; ita autem appellant animalia, quæ lucernas circumvolitant.* Valerio *in Catholicis*, etiam *vappones*, à *vappa*, cujus ut & vini amantes ſunt ac cupidi &c. apud Salmaſium *ad Spartianum in Adriano Cæſ.*

Animal, ut Græcè ζῶον, ita Hebr. *chaja*, ratione *vitæ* dicitur: non quòd vita ſit animalis propria, ſed quia illud ſolum ſentit, appetit & movetur. Unde ἔμψυχον, *animatum* Græcis, ſæpe idem quod *Animal*: quo ſenſu Pythagoras τῶν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι ἐκέλευσε, *animata deguſtare prohibuit.* Cujus dogmatis apud Comicos frequens mentio, Antiphanes in Coryco, apud Athenæum *lib.* 4.

Πρῶτον μὲν ὥσπερ Πυθαγορίζων, ἐσθίει
Ἔμψυχον οὐδέν.
Primùm quidem, ut Pythagoræ ſectator, edit
Animatum nihil.

Alexis apud Eund. *lib.*9. *in Atthide*,

Ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι σοφιστὴς οὐδὲ εἷς
Ἔμψυχον ἐσθίει, σοφός τις ἦν.
Ἐγὼ γὰρ ἥκω ἀγοράσας οὐδὲν ἐν
Ἔμψυχον, ἰχθῦς ἐπριάμην τεθνηκότας.
Qui primus dixit Philoſophum neminem
Animatum quidquam comedere, ſapiens quidam fuit.
Ego etiam venio mercatus animatum nihil,
Emi enim piſces mortuos &c.

Eſt autem aliud λογικὸν, aliud ἄλογον, 2. Petri *cap.*2. *verſu* 10. quorum hoc, brutum ſc. Hebræi dividunt in 4. ſumma genera בהמה, *Animal quadrupes*; עוף, *avem*; רמש, *reptile*; & דג *piſcem:* quæ, ut alias notas διακριτικὰς, omittam, motus præcipuè diſtinguit. Graditur enim quadrupes, avis volat, reptile ſerpit, natat piſcis. Græci verò, à reptilibus tam quadrupeda, quamlibet parva, quàm inſecta (ab Hebræis ſub *Reptilium* nomine comprehenſa) diſtinguunt; Quos ſequutus Bochartus illuſtre ſuum Opus *de Animalibus S. Scripturæ*, ſeu *Hierozoicum*, in duas partes diviſit: quarum prior, 4. libris comprehenſa, poſt *Animalia* in genere, de *quadrupedibus domeſticis & feris*; item *de oviparis*, ut ſunt *lacertæ* & *teſtudines*, agit; poſterior ſex libris, *Aves mundas, immundas ex lege Dei, ſerpentes, inſecta, aquatica & fabuloſa animalia*, perſequitur. His omnibus Adamus nomen cuique conveniens impoſuiſſe legitur, Geneſ. *cap.*2. *verſ.*19,20. quæ proin ad eum adducta fuere, ſolis merè aquaticis, utpote in diverſo elemento agentibus, exceptis. Namque & amphibia, ut ranæ, fibri, phocæ, crocodili, hippopotami, ex aquis excedere poterant, ut tam ſolenni concilio intereſſent. E ſingulis autem ſpeciebus bima ſolùm huc conveniſſe vero ſimile eſt, quomodo poſtmodum in arcam Noæ, ut confuſio vitaretur: nec ſine Deo factum, quòd tam hic, quàm in Arca, lupus cum ove, canis cum lepore, felis cum mure, accipiter cum columba, ſimul pacatè degebant; Creatore illorum rabiem & horum trepidationem & fugam ad tempus reprimente, ne intempeſtivis tam diverſæ naturæ animalium diſſidiis conventus turbaretur. Quo modo autem Animalium tam multæ ſpecies in unum locum deductæ ſint; An ventis impellentibus, ut in Deſerto coturnices? An per Angelos, ut cùm Philippus Azotum transvectus fuit? Aut arcano Dei impulſu, ut in Ægyptum ranæ & cynomyia? &c. nihil opus eſt quærere. Namque etiamnum ciconiæ & grues ex Boreali plaga in Ægyptum & Æthiopiam certâ anni tempeſtate volant & poſt aliquot menſes revolant, unde diſceſſerant: Haleces quoque & thynni quotannis ingenti turbâ ſedes mutant & in alias ſedes tranſeunt. Nempe idem Deus, qui hanc iis naturam indidit, reliquis etiam animalibus id facilè inſpirare poteſt, ut, cùm res ita poſtulat in certum confluant locum, tanquam ſi voce præconis citata ac convocata eſſent. Aliquid ſimile attentavit Regum maximus Alexander, qui naturæ animalium pernoſcendæ cupidus, de iis commentationem Ariſtoteli delegavit, octingentis talentis, id eſt, ex Budæi ſupputatione, aureorum noſtri temporis 480000. per Græciam Aſiamq́ue hanc in rem impenſis. Quod jam in animo habuiſſe patrem Alexandri Philippum, & πλοῦτον ἄφθονον, *immenſas opes*, ad id exequendum de ſuo liberaliſſimè ſuppeditaſſe, in Æliani *Variis* legas, *lib.*4. *cap.*19. Sed quidquid uterque egerit, tamen Ariſtotelem multa Animalia latuere, de quibus in eximio opere ne γρῦ quidem habet: multa etiam, ex auditu ſolùm, cognita habuit. Unde ſcias, quanto hominibus ſit potentior Deus, qui uno momento exequitur, quod per plures annos, tantis ſumtibus & tot adjutorum operâ, præſtare nequiverunt duo Reges potentiſſimi. Ita igitur *Animalium* conventus habitus eſt, qualis deinceps nullus alius, præterquam in Arca Noæ, ad quam pariter convenerunt, ſed longè diverſa de cauſa. Namque, ut alia omittam, in prima brutorum hac convocatione id præcipuum fuit, quòd eorum ad hominem concurſus ſtatim à creatione, fuit voluntariæ ſubjectionis profeſſio, quaſi ſe domino ſuo ſiſterent & in ejus ſe reciperent clientelam. Hinc in ſervitutis notam omnibus illis Adam nomina impoſuit, nempe ut domini ſervis ſolent, quemadmodum Joſephi à Pharaone, Danielis & Sociorum à Nebucadnezare, Eliakimi à Necone, nomina mutata eſſe, ut ex novis nominibus ſe novis ſubeſſe dominis diſcerent, legimus, Genes. *cap.* 41. *verſ.*45. Danielis *cap.*1. *verſ.* 7. & 2. Paralip. *cap.*36. *verſ.*4. Qua de re, ut & aliis huc pertinentibus, V. præfatum Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.*1.

cap.9.

cap 9. Apud recentiores *Animal*, equus aut jumentum, *l 9. Cod. Theodos. de Re milit.* apud Paul. Diaconum in *Heraclio*, Aimoinum *de Miracul. S. Benedicti lib.3 cap.6.* Gaufridum *de Vita S. Bernardi cap.2. num. .*. Alios. Hinc *Animalia publici curſus*, pro equis ad curſum publicum deſtinatis, *l.8. C. Theod. de curſu publ* quæ etjam *Animalia publica* dicuntur, *in l.2. 10. 53. 60. Cod eod.* At *Animal de boſte*, in *Charta* Remundi de Canavellis Domicelli in Comit. Ruſcinon. A.C. 1298. alibique idem eſt, quod *Animal mulinum*, Anaſtaſio in *Hiſtor. Eccl. ann 9.* Copronymi, & ζῶον μουλικόν: mulus nempe vel mula, uti explicat alia *Charta* Berengeri de Canavellis filii Remundi Anno Chriſti 1308. apud Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Animales & *Lutei*, Origeniſtis dicti ſunt reliqui omnes, qui ſacris eorum initiati non erant. Hieronymus *Epiſt. ad Pammach. & Ocean. de error. Origen. Nec mirum, putant enim me ſuum eſſe ſymmyſtam & propter* Animales *& Luteos nolle palam dogmata pro fiteri. Ipſorum enim decretum eſt, non facilè margaritas ante porcos eſſe mittendas nec dandum ſanctum canibus &c.* Ubi perſtringit acriter eos, quòd myſteriorum arcanè habendorum prætextu, obtegendæ dogmatum, quorum ipſos pudebat, pravitati abuterentur. Quod de Baſilide ſimiliter, turpiſſimæ improbiſſimæque doctrinæ auctore, notat Epiphanius *Hær. 24.* &c. V. Tob. Pfannerum *Syſtem Theolog. Gentil. purior. cap.1. §. .2.* & de Myſteriorum occultatione apud orthodoxos æque ac heterodoxos, infrà paſſim, inprimis in voce *Myſterium*, *Norunt Fideles*, *Silentium*.

Animales Dii, quinam Vett. dicti ſint, ex præcedentibus facilè liquet. Nam, ſi exceperis τοὺς τὸν μονάρχην σέβοντας, putà qui ſolum Iſraëlis Deum colerent, cœteri vel adorabant Naturales Deos; vel *Animales* non naturales; vel in unum conflabant cultum utrumque. Naturales autem appellabant, quando vel tota rerum Natura, vel ejus pars, aut affectio, invocaretur; cujusmodi Dii erant, *Mundus*, *Æther*, *Sol*, *Aër*, *Aqua*, *Tellus*, *Tempeſtas*, *Amor* & ſimiles. *Animales* nuncupabant animas à corpore ſolutas; uti illas *Herculis*, *Thebani*, *Caſtoris*, *Romuli*, *Julii Cæſaris*, alias. Unde Servius *ad Æn. 3. Labeo*, inquit, *in libris, qui appellantur de Diis, quibus origo animalis eſt, ait eſſe quædam ſacra quibus animæ humanæ vertantur in Deos, qui appellantur* Animales, *quòd de animis fiant. Hi a. ſunt Dii Penates & Viales.* Et de his V. Voſſium ubi *ſuprà*: ut & Salmaſium *ad Solinum pag.64.*

Animalia, apud Romanos in publicum producebantur, trium rerum gratiâ: ἱστορίας χάριν, ut ſpectarentur ſolùm; vel, ut pugnando ſpectatores oblectarent; aut denique, ut à Populo non ſpectarentur tantùm ſed & diriperentur: ad quod tertium genus Gordiani venatio pertinet, Capitolino memorata, *Extat ſylva ejus memorabilis quæ picta eſt in domo Roſtrata Cn. Pompeji in qua pictura continentur cervi palmati ducenti mixtis Britannis: equi feri 30. oves feræ 100. alces triginta, tauri Cypriaci centum ſtruthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, apri centum quinquaginta, ibices ducentæ, damæ totidem. Hæc omnia Populo rapienda conceſſit die muneris, quod ſextum edebat.* Nempe *Sylva* iſtiusmodi venatio dicta eſt, ab eo quòd totus circus ad ſylvæ ſpeciem arboribus eſſet conſitus, quo differta omni genere herbaticorum animalium immittebatur populus, qui omnia diriperet, ut videbimus infrà pluribus, in voce hac. Hanc verò cum Pancarpo malè à Viris quibusdam eruditis confundi, docet Salmaſius *ad l c.*

Animalia Herbatica, Græcè χορτοφάγα, apud Solinum *cap.27. Inter ea, quæ dicunt* Herbatica, *eadem Africa onagros habet, in quo genere ſinguli imperitant gregibus fœminarum.* Et Vopiſcum *in Probo, Mille ſtruthiones, mille cervi, mille damæ, ibices, oves feræ & cætera* Herbatica *animalia, quæ vel ali potuerunt, vel inveniri*: dicuntur ex ſylveſtribus ea, quæ herbis gramineque veſcuntur, ut diſtinguantur à carnivoris, V. infrà *Herbatica* & ubi de eo venationis genere, quæ *Sylva* dicta eſt. In Sylva enim *Herbatica Animalia* exhibebantur, ut dictum; at *Animalia* κατ᾽ ἐξοχὴν ad Pancarpum, aliud ſpectaculi genus, pertinebant. Solebat autem miſſio hujusmodi Animalium ſylveſtrium fieri diſcreta per ſexus. Unde in *Vitis* Impp. legimus ſæpe, *centum leones unâ miſſione editos* & *centum leænas.* Apud Vopiſcum itidem *in Probo, editi centum Leopardi Libyci: centum deinde Syri: editæ centum leænæ* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.213.* De *Animalium* πρόσωπα, in proris navium, pingi ſolitis, V. infrà ubi de Navium *Paraſemis*.

Animalia Munda, & *Immunda*, V. infrà.

Animalia Quatuor, in viſione memoratâ, Ezech. 1. & Apocal. 4. V. ſuprà, ubi de *Angelis*. Hæc picta fuiſſe in quatuor Judæorum vexillis, de quibus Numerorum *cap. 2. verſ. 3, 18, 25.* dicunt Judæi. Aben Ezra in *Numer. cap.2. verſ.2 Et Anteceſſores noſtri dixerunt, fuiſſe in Rubenis vexillo figuram hominis, juxta vim ſymbolicam mandragorarum: & in vexillo Judæ figuram leonis; quia illum Jacob Leoni comparavit: & in vexillo Ephraim figuram bovis; quia dicitur (Deuteron. cap.33. verſ.17 de Joſepho patre Ephraim) Primogeniti bovis illius decor eſt ei: & in vexillo Dan figura aquilæ, ut ſimilis ſit Cherubinis, quos vidit Ezechiel Propheta.* Quibus ſimilia habent Chizkuni & Bar Nachman *ad eundem loc.* Sed hoc commento nihil judicat Bochartus putidius. Nam, ut de Juda jam taceamus, inquit, planè abſurdum eſt, quòd Rubenitas figuram hominis volunt habuiſſe in vexillo ſuo, propter mandragoras à Rubene repertas, quæ ſc. fuerint ἀνθρωπόμορφοι, ut Pythagoras appellat: unde Columella,

Quamvis ſemihominis veſano ſemine fœta,
Mandragoræ parias flores.

Namque nec mandragora quidquam cum forma hominis commune habet, præter radicem, quæ ſæpe biſurcata eſt, ut ſciunt illi, qui viderunt: nec Ruben mandragoram invenit, ſed *dodaim*, quæ planè aliud eſſe, oſtendit idem Bochartus peculiari libello. Abſurdum quoque illud, Ephraimitas figuram bovis & Danitas figuram aquilæ in vexillis habuiſſe; illos, propter ultima Moſis morientis verba: hos verò, quia è quatuor Cherubinorum faciebus, quos vidit Ezechiel, una fuerit ἀετόμορφος. Agitur enim de vexillis, quæ erexerant Iſraëlitæ anno ſecundo ab Ægypti exitu, annis ante Moſis obitum 38. ſeculis ante Ezechielem circiter novem &c. Imò planè nullas animalium imagines in vexillis ſuis habuiſſe Hebræos, ex Joſepho colligere eſt *lib.18 cap.7.* Cùm enim Vitellius in Arabas bellum moturus, vellet è Ptolemaide per Judæam exercitum ducere, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρῃτοῦντο διὰ τῆς χώρας ὁδὸν, οὐ γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὴν φερομένας, πολλὰς δ' εἶναι σημαίας ἐπικειμένας. *Viri* (Judææ) *primarii illi, occurrentes, tranſitum per regionem deprecati ſunt, cauſati patrios ritus non permittere ut inferrentur ullæ imagines, quales Romana ſigna pleraq; habebant.* Quorſum, ſi & ipſi imagines habuerunt in vexillis ſuis? Adde, quòd nec in Scriptura, nec in Joſepho, nec in libris *de Vita Moſis* apud Philonem quidquam tale habeatur; ſed nec in univerſo opere Talmudico &c. V. Sam. hunc Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.5.*

in *Animam* alterius jurandi ritus, Tillio obſervatus eſt *lib.1.* ubi inter alia refert, fœdera, quæ cum aliis Regibus Galliæ ſanciebant Reges, non ab ipſiſmet, ſed, iis præſentibus, à quopiam ex Aulæ Proceribus ad id delecto *in eorum animam* jurata. Sic Priorem S. Martini de Campis coram Ludovico IX. Sacramento *in illius animam* facto, inducias cum Henrico III. Angl. R. pepigiſſe A.C. 1231. alias item inducias inter eosdem Reges, quendam de Proceribus, pro & coram ipſo Henrico juraſſe, A.C. 1244. &c. Hinc in *Actis* Innocentii III. legitur de Philippo Auguſto R. Fr. *Faciens* in animam ſuam *juramento firmari, quòd honorificè ipſam ut Reginam tractaret.* Adde *Probat. Hiſtor.* Vergiac. *pag.105.* & Matth. Paris *pag.* 109. atque is tum uſus apud Principes invaluerat, uti docet du Freſne ex *Epiſtola* Wilhelmi Regis Siciliæ ad Henricum II. Angl. R. apud Rad. de Diceto A.C. 1175. Falcando *lib. de Siciliæ calamitatibus*, *Actis* Hadriani IV. Pontif. apud Baronium A.C. 1155. *Actis* Alexandri III. apud eundem A.C. 1177. *Epiſtolis* ejusdem Alexandri 51. 52. & *Charta* Jacobi R. Majoric. A. 1284. Imò non Regum duntaxat hunc morem fuiſſe, ſed aliorum quoque, patet ex *Actis* Innocentii præf. ubi nobilis quidam in *animam Marcualdi* Seneſcalli Imperii jurat *pag. 3.* Juratum quoque fuiſſe, *in animam Univerſitatis*, refert Guilielmus de Podio Laurentii *cap.40* Quam in rem V. quæ eruditè congeſſit du Freſne *Gloſſar.* in voce *Juramentum*.

Animas ex Inferis, Magicâ ope evocari poſſe, ad oracula reſponſitanda, creditum olim inter Gentilium complures. Saniores tamen eorum hac de re meritò dubitantes, ſolas ἀώρων & βιαιοθανάτων *Animas* ad hoc elici crediderunt, non etiam ad Inferos jam redactas & ſedibus beatis receptas. Nempe opinio fuit multorum, non receptos inferis, qui funere acerbo aut violento mortis genere eſſent erepti; uti nec eos, qui ſepulturæ honore caruiſſent. Hinc *Animas* talium, in Necyomantia, Magicis Artibus evocari quidam opinabantur, quia de propinquo evocarentur, nec avellendæ eſſent ex intimis Inferorum ſedibus, ubi quieſcere dicebant animas maturâ morte ſolutas, placidâ morte ſeparatas, atque etiam ſupremitatis honore donatas. V. quæ hanc in rem habet Salmaſius *Plinian. Exercitat. ad Solinum* & hîc paſſim, inprimis ubi de *Aboris*, *Biothanatis*, & *Necyomantia*.

Animatæ tegulæ, dicebantur Vett. quæ in modum canaliculi factæ erant, & in imo ac ſummo ſpiramenta habebant, h.e. foramina. Vitruvius *lib.7. cap.4. Deinde inſuper* animatæ tegulæ *ab imo ad ſummum parietem figantur, quarum interiores partes curioſiùs picentur, ut ab ſe reſpuant humorem: item in imo & in ſummo ſupra cameram habeant ſpiramenta.* Quomodo in antiquis duobus Palatinæ Bibliothecæ codicibus ſe legiſſe, ait Salmaſius, cùm vulgò habeatur *hamatæ.* Ad eundem ſanè modum *animatoria olla* dicebatur, quæ in ſummo ſpiramentum habebat, h.e. quæ pertuſa erat. *Gloſſæ* χύτρα τετρημένη, *olla animatoria.* Non diſſimili genere loquendi, *nares foſſæ*, apud Vopiſcum in *Probo*: *nares canalis*, apud Vitruvium *lib.7. cap.4.* ἀναπνοὴ ὀχετοῦ, de elice, apud vet. *Gloſſarii* Auctorem, occurrunt. V. quæ hanc in rem annotavit prædictus Salmaſius *Not. ad Vopiſcum d. l.*

Animæ Luſitanorum, Dioſcoridi Σαρακηνικὸν δάκρυον, *Saracenica lachryma*, eadem cum Bdellio, quod vide.

Animetta, palla dicitur in Eccleſia Rom. quæ calicem tegit; quòd quaſi anima in Corporali plicato includatur & conſervetur. Jos. Vicecomes *lib.7. cap.5.* Græco Auctori, ψυχίον, à ψυχή, *anima.* Dominic. Macer *Hierolex.* V. infrà *Corporale*.

Anitius Lupus, inter viros illuſtres, Commodi juſſu occiſos, apud Lampridium in *Commodo*.

Anna, Bovillana vetula, plebem Romanam, cùm in Aventinum fugiſſet, pavit. Unde Ovidius *Faſtorum lib.3.*

Pace domi factâ ſignum poſuere Quirites,
Quòd ſibi defectis illa ferebat opem.

Divinos propterea honores poſt obitum adepta, non tamen è Senatu

natus ſententia. Huic enim cùm illa ſeceſſio neutiquam placuiſſet, honores divinos vetulæ huic haberi nolebant, nec negare interim quidquam tempora ſinebant. Quare, ut os plebi ſublineretur, decrevit, quaſi in *Annæ* honorem, ut Martio Menſe, qui veteris anni erat primus, ſacra cœleſti fierent Numini, quibus rogaretur, ut *annare* & perennare, h.e. annum illum exigere & alios illi ſuperaddere daretur. Itaque ejus feſto in conviviis cum voto hoc alii aliis propinabant, ſic ut pro cyathorum numero & votis multiplicibus, etiam Neſtoris annos biberent: quod ex Ovidii *Faſtis* cognoſcimus. Atque hoc modo aliò plebs in appellatione hujus Numinis, aliò prudentiores ſpectabant, neque ſacra illa verè anus iſtius, ſed excellentioris poteſtatis fuere, cujus beneficium putarent annare & perennare. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.*1. *cap.*12. ubi hoc nomine, non Didonis ſororem, quæ apud Æneam exulaverit, cultam eſſe docet, quippe cùm inter Æneam & Didonem, cujus ſoror *Anna* fertur, circiter trecentorum annorum intervallum ſit; ſed anum illam, beneficentia in plebem inclytam, de qua dictum.

Annale, in Eccleſia Rom. Anniverſarium eſt, *dies ſc. qui pro mortuis celebratur ſingulis annis*, Ugut. Ut plurimum verò Miſſas denotat, quæ in eadem Communione per anni ſpatium pro defunctis celebrantur; & *Annuale* quoque dicitur, du Freſne *Gloſſar.* Dominic. Macer, in Gallia, feſtum primæ Claſſis *Annale*, feſtum verò ſecundæ Claſſis *Semiannale* dici annotat, in *Hierolexico.*

Annales baculi, in quibus faſtos ſuos olim inſcribebant Dani, apud Olaum M. *Hiſt. Sept. lib.* 16. & Olaum Wormium *de Faſtis Danicis lib.*1. *cap.*2. *&* 3.

Annales Livii, memorantur Firmico, ubi de Libero & ejus ſacris: *Imitatur te Lycurge & ſobrium ſuum inſtitutum ſequitur, nec à ſalutaribus tuis legibus exorbitat etiam Conſul noſter Poſtumius: nam ſicut in Livii Annalibus invenimus, Bacchanaliorum ſcelera, Æbutio quodam adoleſcente deferente, detecta ſunt.* Quamvis enim libros ſuos non inſcripſerit Livius *Annales*; ſunt tamen *Annales* revera, ſed & aliquid ampliùs. Non enim modò per annos digerit res geſtas, ſed etjam occaſiones, conſilia, ordinem rerum geſtarum & ſequenda fugiendaque explicat; quod non eſt nudorum Annalium, ut Sempronius Aſellio monet, apud A. Gellium, *lib.*5. *cap.* 18. Interdum tamen vocabulum laxi ſignificatione pro qualibet hiſtoriâ reperias. Ut cùm Florus: *Quæ niſi in* Annalibus *forent, hodie fabula viderentur.* Sed elegantiſſimè Maro,

Et vacet Annales *noſtrorum audire laborum.*

Ubi alteram differentiam, Gellio quoque obſervatam, Servius docet & *Livii* rectè proprieque *Annales* dici: *Inter hiſtoriam & Annales*, inquit, *hoc intereſt: Hiſtoria eſt eorum temporum, quæ vel videntur, vel videre potuimus, dicta ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, id eſt, videre.* Annales *verò ſunt eorum annorum, quos ætas noſtra non novit: unde Livius ex Annalibus & Hiſtoria conſtat.* Quod diſcrimen Tacitus ſecutus eſt in duplici opere ſuo inſcribendo, &c. Gronovius *Obſervat. in Eccleſ. c.*9.

Annanas, V. infrà *Bonjama.*

Annaria Lex, apud Romanos dicebatur, ex qua præfiniebantur anni Magiſtratuum capiendorum. Æl. Lampridius *in Commodo, Poſt hæc venia Legis* Annariæ *impetratâ Conſul factus eſt.* Cujuſmodi *LL. Annales* vocat Cicero *Philipp.* 5. meminitq; earum *de Orat. lib.*2.

Anni Gratiæ, dicti quòd à Natali Chriſti initium ſumant, Jos. Scaliger *in Canonibus Iſago. pag.*275. ubi obſervat, Æthiopes æram Martyrum dupliciter putare, aut ab annis expanſis Diocletiani, aut à periodis Dionyſianis: ab annis enim Diocletiani, abjectis omnibus 732. reliquos eſſe *annos Gratiæ.* V. eundem *de Emend. Tempor.* Primùm verò *ab Incarnatione Chriſti*, annos numerare cœpit Paul. Diaconus A.C. 492. *à Nativitate Chriſti* Dionyſius Exiguus A.C. 527. ſcribitque Ægidius Bucherius in *Chronol. Regum Francor ſect.*1. ſupputationem annorum à Chriſto nato, in antiquis hiſtoriis ante A.C. 750. circiter vix uſurpatam; ſub Pipino R. demum ejusque filio Carolo M. paulatim in Gallia invaluiſſe &c. Idem annos Incarnationis computandi mos in Anglia obtinuit, ſaltem ſub Guilielmo Notho; ut ex aliquot *Chartis* colligitur, in *Monaſtico* Angl. *Tom.I. pag.* 43. 53 &c. Deinceps verò vix ulla in Anglicis diplomatibus annorum nota reperitur, cùm Regia regni annos, cœtera nullos fere præferant. Apud Germanos perinde Nativitatem Chriſti annum aperuiſſe, docet Wippo de *Vita* Cunradi Salici, Venericus item Verc, in *Apolog.* Henrici IV. &c. De aliis gentibus infrà.

Anni Imperii, in nummis Byzantinis, adſcribi conſuevere, Auguſtorum eorum, quorum erant, annotante Car. du Freſne, qui id uſurpatum in æreis Juſtini Thracis, Juſtiniani, Juſtini Jun. Tiberii, Mauritii, Phocæ, Heraclii & aliquot aliorum, obſervavit: in aureis verò & argenteis nulli comparent. Scribuntur autem characteribus Romanis: unde errare ait Alemannum, qui in nummis Juſtini & aliorum, ς Græcorum ἐπίσημον, *ſex* denotans, ſcribi putavit, cùm ſit *V.* Barbarum ſeu, ut à Græcobarbaris tum effingi ſolebat, quod ex ſimilibus nummorum inſcriptionibus cuivis colligere licet. Quidam verò etiam Indictionem præferunt, ut ille æreus Mauricii, in quo ſub *I.* litera, vel columnâ crucigerâ, exaratum, *IND. II. &c. V.* Carolum du Freſne *Diſſertat. de Infer. ævi Numiſmatibus.*

Feminæ illuſtres.

Annia Cornificia, ſoror natu minor Marci Antonini Philos. Jul. Capitolinus in *Vita* hujus.

Annia Fauſtina, conſobrina & uxor ejusdem Imperatoris, *Galeria Fauſtina*, dicitur initio *Vitæ* Marci. De qua cùm multa dicerentur, ob nimiam libertatem & vivendi facilitatem, maritus ea cum animi dolore compreſſit, Jul. Capitolinus in *Antonino Pio*: Mater fuit duorum marium totidemque filiarum; occiſa tandem in Achaja, juſſu Commodi. Lampridius in *Commodo.*

Annibalianus, memoratur Vopiſco in *Probo, Duces præclariſſimos inſtituit. Nam ex ejus diſciplina Carus, Diocletianus, Conſtantius, Aſclepiodorus,* Annibalianus, *Leonides, Cecropius — & cæteri, quos Patres noſtri mirati ſunt, & de quibus nonnulli boni Principes extiterunt, inſtituti ſunt*

Annicerii, Ariſtippææ Scholæ ſecta, animadvertentes inſitam naturæ humanæ labem, Δεῖν, monuerunt, ἀνεθίζεσθαι, διὰ τὴν ἐκ πολλοῦ συντεθραμμένην ἡμῖν φαύλην διάθεσιν, *Oportere in optimis quibusque aſſueſieri, propter inolitam & inſitam nobis vitioſam affectionem*, apud Laërtium *in Ariſtippo.*

Anninſula, locus Galliæ in Cenomanis veterrimo inſignis Monaſterio, cui à flumine, vel potiùs amniculo præterfluente nomen. Vulgò S. Carileſſi Monaſterium, *Saint Calés* appellatur, à Carileffo Arverno Presbytero & Monacho Maximi Mitiacenſis Abbatis diſcipulo, qui illud, regnante Childeberto maj. Chlodovei filio, conſenſu Innocentii Cenomanorum Epiſcopi extruxit, & quò Chilpericus R. Meroveum filium ſuum Presbyterum ordinatum miſit, ut Sacerdotali regulâ erudiretur. Quibusdam Monaſterium & locus Monaſterii *Aniſola* vocatur à fluvio, & olim *Caſa Cajani* locus dictus eſſe fertur; vulgò nunc *Anille*, à nomine loci, nunc *Saint Calais*, ut dictum, à nomine Patroni, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Anniverſarium, dies eſt annua, quâ defuncti alicujus memoria celebratur; Germ. *ein Jahrtag*, Angl. olim *a Yeer-day*, item *a mind-day*, Rem ab Anacleto primùm, dein à Felice Pontificibus Rom. editam ferunt; qui, Martyrum dignitati conſulentes, in eorum memoriam annua ſacra inſtituiſſe perhibentur. Poſteriores autem, ſua ſibi plerumque *Anniverſaria* curabant perficienda: facultates proin & prædia Eccleſiæ elargiebantur, ut pro animabus preces annuè funderentur & pecuniæ cibariaque inter pauperes diſtribuerentur; Quorum formulas perplures habes Alamannicarum Antiquit. *Tom.*2. *part.*2. *ſub tit. Alamannicæ Eccleſiæ anniverſarii:* ubi ſtatim in exordio, *Norsperus Abbas piiſſimus, primus inter Abbates* anniverſarium *ſuum obſervari ordinavit, largitis aliquibus bonis in uſum fratribus, in ſancto die Paſchæ miniſtrandis. Is etiam de ſuo inſtituit* anniverſarium *S. Wiboradæ Martyris & Virginis Chriſti. Poſtea autem à diebus domini Abbatis Manegoldi*, anniverſarii *cœpti ſunt in Alamannia ab omnibus utriusque ſexus celebrari, circa* A.C. 1262. Quod hodieque obtinet in Eccleſia Rom. Dicitur & *Anniverſitas*, &c.

Viri illuſtres.

Annius Cornicula, adulator Gallieni Imper. de quo Trebell. Pollio in *Gallienis, Ubi de Valeriano patre comperit* (Imperator) *quòd captus eſſet — dixit ille, ſciebas patrem meum eſſe mortalem. Nec deſiit* Annius Cornicula, *qui eum quaſi conſtantem Principem falsò ſuâ voce laudaret, pejor tamen, qui credidit.* Ubi poſtrema verba omnia abſunt à regio; in quo locus ita conceptus, *Qui eum quaſi conſtantem Principem diceret.* Caſaubonus *Not. ad l.*

Annius Fuſcus, pater Peſcennii Nigri Imper. maritus Lampridiæ, fil. curatoris Aquini. Spart.

Annius Libo, Cos. Rom. patruus M. Antonini Philoſophi, apud Capitolinum in *Vita* hujus.

Annius Marcus, inter Oratores Græcos, quibus idem Imperator Magiſtris uſus eſt, apud Eund. Mentio ejus apud Philoſtratum quoque in *Vitis* Sophiſtarum, nec enim alius hic Marcus eſt. Nam & illis temporibus vixit, quibus potuit eſſe Marci Magiſter in Rhetoricis, & illâ ætate fuit magno in pretio: Ἠγάσθη αὐτὸν, verba ſunt Philoſtrati, καὶ Ἀδριανὸς ὁ Ἀθηναῖος, πρεσβεύοντα ὑπὲρ Βυζαντίων, ἐπιτηδειότατος τῇ πόλει βασιλεῖ γενόμενος ἀστεῖος ἀνέξιος. Nec obſtat, quòd *Annius Marcus* apud Capitolinum dicitur, Philoſtrato tantùm *Marcus*: namque & Caninium Celerem & Ti. Atticum Herodem itidem Capitolino memoratos, non niſi *Celerem Herodemque* vocat idem Philoſtratus. Salmaſius *ad Capitolin.*

Annius Severus, ſocer Gordiani Imp. cui hic *tantum detulit, ut in familiam ejus, quaſi filium migraſſe ſe crederet, ut nunquam cum eo laverit, nunquam illo præſente ſederit, ante Præturam. Cos. cùm eſſet, aut in domo ejus ſemper manſit, aut ſi in Pompejana domo, ad illum vel manè vel ſerò proceſſit.* Jul. Capitolinus in *Gordianis.*

Annius Veriſſimus, poſt Patris Annii Veri exceſſum, ab Hadriano Imp. vocatus eſt M. Antoninus Philos. cùm antea patri eſſet cognominis: παρὰ τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ῥήματος ἔννοιαν, *ad vocis Romanæ ſenſum*, inquit Dio, h.e. quòd eſſet veritatis amantiſſimus ac tenaciſſimus. Proin *Veriſſimum* eum vocant Juſtinus, Euſebius, Georgius Mon. & Lampridius quoque. Poſt virilem autem togam, ad nomen quod initio habuerat, rediit. Idem Capitolinus in *Marco.*

Annius Verus, nomen proavi, avi & patris Marci Antonini Philos. qui primò Catilii Severi, materni proavi, nomen habuit; indè Annius Veriſſimus, ut modò vidimus, dictus eſt: tandem, ab avo paterno adoptatus & educatus, *Annius* itidem *Verus*, appellari cœpit. V. Capitolinum *ubi ſuprà.*

Anni

Anno Domini, in ſupputatione annorum, quando uti Chriſtiani cœperint, V. infrà, ubi de *Incarnatione* & *Nativitate* J.C. ut & ſuprà aliquid, in *Anni Gratiæ*.

Annona, apud Romanos Dea τ̃ εὐθηνίας ϰ᾽ ἐτίας, *fertilitatis & ubertatis annuorum redituum*. Unde vetus *Inſcr.* DIVÆ ANNONÆ, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 250. Idem de Pomona factum; quæ *pomorum proventus*, ſicut Annona *unius anni fœtus*, propriè fuit; quod de omnibus fructibus, ſed inprimis de frugibus dictum, Græcis ὁ ἐτήσιος καρπός. Ad hujus Deæ ſacra pertinet, quod legitur apud Appulejum *lib.* 11. *Indidem de ſublimi ſuggeſtu — renuncias ſermone rituque Græcienſi ita*, λαοῖς ἀφεσία, uti reſtituit locum Salmaſius; quâ voce feliciter ut cunctis eveniret, ſignificatum. Unde gaudio delibuti populares, verbenas & corollas ferentes & exoſculatis Deæ veſtigiis diſceſſerunt. Salmaſius *ad Solinum pag. cit.*

Annona, ab *Annonis*, in eo differt, quòd *annonæ* ſint panes, *annonâ* verò etiam aliæ ſpecies cellariæ continebantur. Unde legimus apud Lampridium in *Severo*, *Aulicum miniſterium in id contraxit, ut eſſent tot homines in officiis ſingulis, quos neceſſitas poſtularet: ita ut annonas, non dignitatem, acciperent fullones & veſtitores, & Pictores, & Pincernæ, omnes Caſtrenſes Miniſtri, quemadmodum peſtis illa inſtituerat, ſed* annonas *ſingulas vix binas*. Ad quæ verba, *Annona*, inquit Salmaſius, numero ſingulo cùm dicitur, frumentum ſignificat & vinum & oleum & carnem & capitum & alias ejuſcemodi cellarienſes ſpecies, *V. tit. Cod. Theod. de erogat. militar. annonæ*. *Annonæ* verò multitudinis numero enuntiatæ, panes tantùm ſignificant: & hoc ſenſu accipiendæ ſunt, ubi *annonæ ſingulæ, binæ* aut *ternæ* dari dicuntur; tot enim panes accipi debent. Apud eundem Lampridium infrà, *Medicus ſub eo unus Palatinus ſalarium accepit; cæteri qui usque ad ſex fuerunt*, annonas *binas aut ternas accipiebant, ita ut mundas ſingulas conſequerentur, alias aliter.* Ubi mundas *annonas* non niſi de panibus interpretari poſſumus. Nec enim de larido aut capito animalium dixeris *mundas annonas*; cùm tamen laridum & capitum, etiam *annonæ* nomine comprehenderentur: ſed non *annonarum*, quibus propriè panes denotabantur, ut vidimus. Hinc *titulus Codicis Theodoſ. de excoctione & translatione annonarum*, ſolius panis vel buccellarii excoctionem intelligit, ut ex *l.* 1. *&* 2. ejusdem tituli videre eſt. Et in *Synopſi* Βασιλικῶν, *Μηδενὶ [illegible] ἀντὶ τ̃ ἀννωνῶν μηδὲ τῷ θείῳ οἴκῳ σῖτος παρεχέσθω*, *Nulli ne divinæ quidem domui frumentum pro* annonis *præbeatur*. ἀντὶ τ̃ ἀννωνῶν, id eſt, *loco panium*, &c. V. infrà, in voce *Annonæ civicæ*. Quanta autem *Annonæ* olim cura habita fuerit apud Romanos, tum in Urbe & provinciis, diximus ſuprà, ubi de *Alimentorum cura*; tum in caſtris & exercitu, dicemus infrà, in voce *Annona militaris*. Addam hîc ſaltem locum inſignem, qui occurrit apud Livium *lib.* 2. *cap.* 9. ubi de Porſena Urbi Romæ minitante: *Multa igitur blandimenta plebi per id tempus ab Senatu data. Annonæ inprimis habita cura & ad frumentum comparandum miſſi, alii in Volſcos, alii Cumas. Salis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio venibat in publicum omni ſumtu. ademptum privatis. Portoriis quoque & tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo eſſent.* Ubi quod de *ſale* inter alia dicitur, ſic intelligit Turnebus, ut dicat datum plebi ſalem de publico, onere & ſumtu illo in Rempublicam recepto. Sed præter durum loquendi genus, inſolentiſſima foret hæc largitio, in anta egeſtate Reipublicæ. Manutius *impenſo pretio* exponit, *non ſoluto*. At id prohibent exempla tot alia, voluntque intelligi, pretio vel maximo, aut quantumvis magno. *Vel* eo ſenſu, quo aliàs *etiam* aut *& id quidem*. Si nihil aliud, introductio, de qua ſequitur, dotatæ Aquilliæ hunc ſenſum affirmat. Nannius porto, *venibat in publicum. ſine omni ſumptu ademptum privatis.* Quod ſit, venditum fuiſſe publicè, detractis oneribus itinerum ac vectigalium, ut præter pretium ſalis nihil ſit ſolutum. Sed ne hoc quidem ex iſtis verbis poteſt confici. *Venire in publicum* dicitur, quod emitur pecuniâ ærarii: Ut contrà apud eundem Livium *lib.* 40. *Forum Piſcatorium, circumdatum tabernis, quas vendidit in privatum.* Non poteſt autem eſſe cauſa, cur privatis adimeretur illud commercium, quod magno pretio à Republica compararetur. Cur enim Reſpublica compararet? Dein, plebi conſultum eſt hoc inſtituto: plebs igitur gravata erat antea, non Ærarium. Sed & poſtrema verba nihil habent ſani. Itaque Gronovius ſic cenſet: Salinas Oſtiâ deductâ inſtituerat olim Ancus. Eæ, ut ſolent publica, haud dubiè locabantur redemptoribus exercendæ. Qui cùm magno conducerent, atque ideò *Annonam ſalis* excandefacerent, Patres plebis demerendæ causâ tum non locaverunt ſalinas privatis vectigal pro eò penſuris, ſed mandaverunt operis publicis, quæ in publicum colligerent omne ſal, conſtitueruntque Inſtitores, qui ſalubriori pretio plebi divenderent. Suetonius *Caligulâ cap.* 40. *Vectigalia nova atque inaudita, primùm per Publicanos; dein, quia lucrum exuberabat, per Centuriones Tribunosque Prætorianos exercuit.* Nempe quod hic fecit avaritiâ & invidiâ in redemtores; id illi indulgentiâ in plebem. Unde verba Livii his verbis ei videntur concepta: *Salis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio venibat, in publicum omne ſumtum, ademtum privatis.* Hoc eſt, non ad haſtam locaverunt ſociis, ſed ad ſe receptum Patres Actoribus publicis mandaverunt. *Sumere* enim *in publicum*, ut *redigere in publicum*, *referre in publicum* ſ: qualia paſſim frequentat Cato *in Oppium*, V. quoque Varronem *de LL. lib.* 4. Livium iterum *lib.* 26. 42. *&* 44. In iisdem verbis aliud levamenti genus latiùs patens, *Portoriis quoque & tributo plebe liberatâ* &c. Qua de re V. plura apud Joh. Fridericum Gronovium *Not. ad Livium d. l.* Sub Impp. *Annonam vaſtabant*, ſeu *incendebant*, aut *excandefaciebant*, ut Lampridius in *Commodo* & Varro loquuntur, qui Remp. gerebant, vel avaritiâ moti; vel ut Principibus invidiam conflarent; quemadmodum ſub Commodo Cleander, ſicut referunt Dio & Herodianus, aſtu improbo id egit, ut conflatâ ex ea re invidiâ Commodum opprimeret: quem tamen hæc molientem Papyrius Dionyſius *Annonæ* Præfectus aſtu pari, verùm fine diverſo, vexans & ipſe annonam perdidit. Nec idoneum verò ſemper caritatis remedium *vilitas propoſita*, ut de Commodo Lampridius refert: Unde Ammianus Marcellinus *lib.* 22. in elog. Juliani: *Inter præcipua tamen & ſeria illud agere ſuperfluum videbatur, quòd nulla probabili ratione ſuſcepto popularitatis amore, vilitati ſtudebat rerum venalium: quæ nonnunquam ſecus, quàm convenit ordinata, inopiam gignere ſolet & famem.* Prudentiſſimè igitur Alexander Severus, de quo Lampridius: *Cùm vilitatem*, ait, *P. R. ab eo peteret, interrogavit per Curionem, quam ſpeciem caram putarent: illi continuò exclamaverunt, carnem bubulam atque porcinam. Tunc ille non quidem vilitatem propoſuit; ſed juſſit ne quis ſuminatam occideret &c.* Adhuc meliùs verò Pertinax, *cujus exemplo, cùm ille parciùs ſe ageret: ex omnium continentia vilitas nata eſt*, apud Capitolinum, V. Caſaubonum & Salmaſium *ad h. l.* ut & infrà, in voce *Annonarius*.

Annona Militaris, quàm ſolicitè curata olim, indicat Lampridius *in Alexandro Severo*, cùm de Imperatore hoc, *Annonam*, inquit, *militum diligenter inſpexit.* Pro quo verbo *reſpexit* habemus, quod proprium huic rei, apud Vulcatium Gallicanum in *Avidio Caſſio*, *Annona militaris omnis parata eſt, neque quidquam deeſt ſub bono Duce — arma militum ſeptimâ die ſemper reſpexit; veſtimenta etiam & calceamenta & ocreas: delicias omnes de caſtris ſubmovit &c.* Quas ſpecies contineret, potiſſimùm ex Capitolino in *Gordiano Jun.* diſcimus: *Cujus viri tanta in Rep. diſpoſitio fuit, ut nulla eſſet unquam civitas limitanea potior, quæ non poſſet Exercitum Rom. ac Principem ferre. quæ totius anni in aceto, frumento, & larido atque hordeo & paleis condita non haberet.* Servabantur illæ, in urbibus munitiſſimis, quæ fere capita ſuarum provinciarum erant, uti refert Marcellinus de Palæis Iſauriæ, Procopius de Daris & Niſibi, ubi ἐν δημοσίῳ, i. *in Prætorio*, illas conditas narrat: quemadmodum conſtituit Leo Imp. *l. ult. C. de Offic. Rectoris prov.* In limitaneis inprimis civitatibus, quæ prout magnæ, aut parvæ eſſent, plurium aut paucorum menſium habebant condita: longè enim major pars militum in limitibus conſtituta erat, unde tam frequens mentio in *Cod.* Theodoſ. *primipilariorum ad paſcendos milites ad limitem ſolenniter deſtinatorum.* Ex limitibus verò vel limitaneis urbibus ad caſtra deferebantur ſpecies hæ, per viciniores limitis provinciales, militesque in limitaneis caſtris conſtituti, duas alimoniarum partes ibidem ſumebant, tertiam ipſi vehere cogebantur, *l. Julian. Cod. Theodoſ. de erogat. mil. ann. &c.* Cùm autem per provincias, iter faciebat Imperator, totius *Annonæ militaris* ratio coràm illi exponebatur, atque etiam δείγματα oculis ſubjiciebantur; quæ poſterior ætas *probam* appellavit. Morem aperit Ammianus Marcellinus. *lib.* 21. *Joviniano vehiculo inſidenti, quod portabat reliquias Conſtantii, ut Principibus ſolet, annonæ militaris offerebantur indicia & (ut ipſi nominant) proba & animalia publica monſtrabantur &c.* V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, ubi illum, etiam in caſtris, ubi prætenturæ Militum limitaneorum, ſpecies annonarias aſſervari ſolitas, contendentem, hic refellit, ut & infrà in voce *Condita*, item in *Horreum*. Sed & apud Wiſigothos, per ſingulas civitates atque caſtella Officiales erant ſeu Magiſtratus, *Annonarii* dicti, qui militibus *annonam* ſine fraude exhiberent, uti docent *LL.* Wiſigoth. *lib.* 9. *tit.* 2. *§.* 6. &c. V. infrà.

Annonæ Præfectus, Romæ extraordinarius fuit Magiſtratus, ab Ædili Cereali, qui ordinarius erat, diſtinctus. Fuit ejus munus, videre ne plebs annonæ caritate ac inopia laboraret, verùm ut panis ſuppeteret affatim, pondereque juſto ac munditie debitâ veniret. Itaque, ſi quid ad annonam pertinens, commiſſum erat, cognoſcebat. Mentio ejus fit à Livio *lib.* 4. *& alibi.* Geſſit hunc Magiſtratum Cn. Pompejus M. eo anno, quo Cicero revocatus eſt ab exilio, ut conſtat ejus ex *Orat. pro Domo.* Fuit autem primò in urbem annona illata, ex Sicilia & Sardinia, quæ proin *Horrea pop. Rom.* dici amarunt. Auctâ poſtea Rep. prolatove ſub Conſulibus Imperio, ex Africa, domita jam Carthagine: ſub primis Impp. ex Ægypto, denique declivi jam Principatu, aut potiùs diviſo, è Gallia frumenta in urbem, ad Populi annonam, convehebantur. D. Auſonius in *urbib. de Burdegala:*

— Toto tibi navigat orbe cataplus.

Inprimis verò Alexandrinæ frumentationes nobiles fuere, etiam apud Græcos, ut patet ex Athenæo *Dipnoſophiſt.* 11. cumque reliqua navigia, quæ ex Africa ſub Auguſto in Italiam commeabant, Capreas inſ. tranſitura, velo ſolo contentæ eſſent, Alexandrinis etjam

jam ſuppata addere fuit permiſſum. Sed & ex Hiſpania fruges petitæ, Claudianus *in Eutrop. lib.*1.

Teutonicus vomer, Pyrenaiique juvenci
Sudavere mihi; ſegetes mirantur Iberas
Horrea, nec Libyæ ſenſerunt damna rebellis,
Jam transalpina contenti meſſe Quirites.

Ex his igitur provinciis advecta annona navibus onerariis, dein imponebatur caudicariis navibus, ut per Tiberim in urbem inferretur. Hinc Cappella *de Nupt Merc. Philolog. ad oſtia*, inquit, *Tiberina naves onerariæ appellant:* dicebanturque qui iſtiusmodi navigiis præerant, *Codicarii*, ſive *Caudicarii*, ut ex inſcr. lap. ant. patet: *Menſores Portuenſes, quibus vetus fuit cum Caudicariis diuturnumque certamen.* Advectam jam Menſores hi in publica horrea inferebant: quæ vel *penſilia* erant, in editiori villæ parte, vel *ſubterranea*; quorum illa Vitruvius *ſublimia*, hæc Plinius *defoſſa* vocat: quibus & *ex tabulis ligneis mobilia* fuiſſe, addendum ex Scævola JC. *l.* 60 *ff. de acquir. rer. dom.* Itaque, niſi ex horreis publicis diſtribueretur frumentum, eſuriebat civitas. Unde crudele illud Caligulæ factum, cùm nonnunquam *horreis præcluſis famem populo indixit*, Sueton. *in eo.* Inde annona efferebatur & populo dividebatur, vel per Præfectum frumenti dividendi, qui dicebatur *annonam dividere & dare*, & præterea *regere*, vel per Ædiles. Neque v. ſemper annona frumentum erat, ſed interdum arctiore in penuria panis dividebatur. Quòd ſi annona defeciſſet, ut nec in horreis publicis frumentum, nec gradibus panis ſuppeteret, ſæpe oriebantur ſeditiones, & ab indignante famelicaque plebe, petebantur lapidibus ii, quibus id negotii incumbebat. Lucanus *Pharſal. lib.*2.

— — Irarum cauſas & ſumma favoris
Annonæ momenta trahi; namque aſſerit urbes
Sola fames, emiturque metus, cùm ſegne potentes
Vulgus alunt.

Victor *in Antonino Pio ſub fin. Cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus peteretur.* Ideoque cùm arctiſſima fuit annona, ut loquitur *in Galba cap.*7. lenitate ſuâ Imperatores ſubvenire ſolebant & commeatuum in urbem ſubvehendorum curam alicui permittere, Symmachus *lib.*10 *Epiſt.*31 quod tunc gratuitum & ſine pretio, imò interdum & ſine menſura hi conferebant, ad aucupandum popularis gratiæ favorem. Quemadmodum autem pecunia ad ſtateram pendi, non numerari, conſueverat olim, ita frumentum plebi dividendum, teſſera frumentaria data, non menſurâ, ſed pondere primitus erogabatur. Hinc in legg. Xviral. *Vincto farris libra in ſingulos dies datur.* & Horatius *lib.*1. *Sat.* 5.

— — — Cui ſatis una
Farris libra foret. &c.

Plura ſuprà, & apud Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.*7.*c.*38.

Annonæ Ærariæ, quæ adæratæ in pretiis exhibebantur, *l.*15. *C. de erog. milit. annonæ.*

Annonæ Civicæ, item *Annonæ Publicæ*, dicti ſunt *tit. Cod de Annonis civ* panes, qui plebi CP. olim Imperatoriâ liberalitate quotidie diſtribuebantur. *l.*8. *eod. tit. Annonas civicas in Urbe CP. ſcholæ ſcutariorum & ſcutariorum clibanariorum divi Conſtantini adſeruntur liberalitate meruiſſe.* Græci πολιτικοὺς ἄρτους & πολιτικὰς dixere. Latini inſuper *buccellas*, ut teſtatur *l. Valentiniani Cod. Theodos. de annonis civ. & pan. grad. Civis Romanus, qui in viginti panibus ſordidis — quinquaginta uncias comparabat, triginta & ſex uncias in buccellis ſex mundis ſine pretio conſequatur.* Ubi *buccellæ mundæ*, ſunt καθαροὶ ἄρτοι, Spartiano *Annonæ mundæ* &c. Nempe olim frumentum populo dabatur, unde ſub Impp. qui Aurelianum anteceſſerunt, crebra teſſerarum frumentariarum mentio: Aurelianus primus *annonam* Populo in pane cocto diviſit; quemadmodum idem porcinam quoque primus populo diſtribuit. Zoſimus, Ἐπὶ τούτοις καὶ ἄρτων δωρεᾷ τὸν Ῥωμαίων ἐτίμησε δῆμον, *Ad hæc & panum munere Romanum honoravit populum*, Bilibres primùm fuiſſe hos panes, ex Vopiſco diſcimus, & quidem in modum coronæ ſeu circuli formatos; acceſſit dein ſub eodem Aureliano aliiſque Principibus incrementum, ita ut ſub Theodoſio ſex panes quotidie darentur ſingulis popularibus, quorum quisque ſex uncias pendebat; cùm 25. tantùm unciæ in uno pane ſub Aureliano præberentur, V. *l. d.* Hi *gradiles* dicti, quod in iisdem gradibus, quibus olim congiaria Populo dabantur, æra dividebantur & miſſilia omne genus, teſſeræ item mittebantur, erogaretur, in Amphitheatri nempe gradibus ſive Theatri, de quibus dicemus latiùs, infrà in *Gradiles Panes.* Interim, cùm ex Conſtantini inſtituto, Annonæ civicæ Populo in Urbe CP non minùs, ac Romæ, erogari cœpiſſent, erogatio ea non in Circo aut Amphitheatri gradibus, ſed in Foro fieri ſolita eſt. Sed & ibi Populus per gradus diſtinctus & per turmas diviſus, cùm in ſuo quisque loco ac gradu adſtaret, panes illos civiles, qui de publico dabantur, accipiebat. Sicut autem olim quibus frumentum dabatur, teſſeræ mittebantur, ſic poſtquam panes frumenti vice dari cœperunt, teſſeræ etiam datæ ſunt, ligneæ viz. ξυλήφια Polybio, πάλαιμα Codino; σύνθημα παλάτιον *Chron.* Alexandr. &c. V. infrà in *Teſſeræ panariæ*: quarum loco juſſere Impp. Valentinianus & Valens, ut titulus æneus in gradibus figeretur, in quem & panis modus ac nomen percipientis incidi debebat, V. *l.* 5. *C. Theod. de annon. civ. & pane grad.* Teſſeris itaque acceptis ad Forum ibant populares & ibi iisdem oſtenſis, panem quisque ſuum accipiebant: hinc παλαιμαφορεῖν apud Themiſtium dicti. Cum his a. accedebant ad ἰκρία, ſeu ſepta, de lignis, constructa, in medio CP. Foro, quod Γεράσιον vel Αὐγουσίον vel Αὐγουσταῖον vocabant, in quibus gradus illi, de quibus dictum; ubi locum ſuum quisque obtinebat à præfecto Urbis ſibi adſignatum. Corippus *de Conſulatu Juſtini Jun. lib.*4.

Jam vicina dies ſpectandi Conſulis omnes
Urgebat turmas arcus ſtatione replere,
Et loca, quæ populis Præfectus deputat Urbis.

Sic ſtanti in ſuis arcubus & ſeptis, ac per gradus & ordines diviſæ plebi, ab illis ipſis gradibus dividebantur *Annonæ* quotidiè; idque gratis, ſicut & vinum & oleum, & porcina, usque ad principatum Heraclii: cujus Imperii anno 8. civibus CP. tributum ſeu capitatio, panum Civicorum nomine, impoſita eſt, ut pro ſingulis ſc. panibus, quos de publico percipiebant, tres nummulos dependerent. Quod tributum cùm ſolviſſent, eodem illo ipſo anno, menſe Auguſto, ejusmodi omnis *Annonarum civic.* diſtributio omnino ſublata eſt &c. Non omittendum autem, emolumenta illa civica nemini deputaviſſe Conſtantinum, niſi qui domos in urbe haberent, hinc κτήτορες ſeu *poſſeſſores* dicti, qui jus hoc panum, propterea οἰκοπανίζοντες etiam dictorum, ad poſteros ſuos, ut & venditis domibus, ad emptores transferebant &c. V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Aurelian.* ut & infrà paſſim, inprimis ubi de *Pane.*

Annonaria Regio, apud Treb. Pollionem *in Tetrico Sen. Eum — Correctorem totius Italiæ fecit, id eſt. Campaniæ, Samnii, Lucaniæ — omnisque* annonariæ *regionis*: dicta eſt omnis Italia, ab *annonaria* functione, quam ad exercitum comitatumque Imperatoris alendum, qui ſemper, aut maxima parte aderat, conferre conſueverat. Quam ſolam olim præſtationem cùm agnoſceret, poſtea etiam tributo onerata eſt. Aur. Victor *in Maximiano Herculio*: *Parte Italiæ invectum tributorum ingens malum: nam cùm omnis eadem functione moderatæque ageret, quò exercitus atque Imperator — ali poſſent, penſionis inducta lex nova, quæ ſanè illorum temporum modeſtia tolerabilis in perniciem proceſſit.* Ubi per *functionem*, intellige *annonariam*; per *penſionem*, tributum. Sic in *l.*4. *Cod. Theod.* penſionem glebalem ab annonaria functione diſtinguit. Hanc autem functionem etiam urbicaria regio conferebat, ut conſtat ex *l.*14 *Cod. Theod. tit. d. Quod de* annonariis *functionibus per urbicarias regiones clementia noſtra conceſſit, etiam in largitionalibus titulis — cuſtodiri mandamus. Et l.*3. *tit. tributa in ipſis ſpeciebus inferri*: *Quod peræquè in omni vino, quod ex Urbicaria regione confertur, obſervandum eſſe cenſemus.* Hoc igitur differebant regiones *annonariæ* & urbicariæ, quòd urbicariæ utique & *annonariæ* fuerint, id eſt, *annonariam functionem* præſtiterint: at non omnes *annonariæ* urbicariæ etiam ſint appellatæ. Nam omnes Italiæ regiones ſic dicebantur propriè, vel quòd olim ſolæ hujusmodi functioni eſſent obnoxiæ, exemptis urbicariis: vel ut ab urbicariis, i. urbi vicinis ac circumjacentibus, diſtinguerentur hoc appellationis diſcerniculo, cùm utræque tamen idem præſtationis onus munusque ſubirent. Hinc, quia ex XVII. Italiæ provinciis nulla tota aut integra intra centeſimum ab Urbe milliar. (quo ſpatio territorium Urbis finiebatur) fuiſſe reperitur incluſa, ſed pars Piceni tantùm ab uno latere & pars Tuſciæ ab altero: factum, ut pars illa Tuſciæ, quæ urbi propinqua & infra terminos urbicæ jurisdictionis concluſa, *Tuſcia urbicaria*, ſeu *ſuburbicaria* diceretur; altera verò pars, Italiæ accenſeretur & *annonariæ Tuſciæ* nomine veniret. Idem de Piceno dicendum. Quam rationem omnino eſſe putat Salmaſius, quare nullæ aliæ ex Italiæ regionibus, præter duas has, apud auctores nominatim dictæ inveniantur *Annonariæ*, aut *Suburbicariæ*. Reliquæ enim, quamvis nulla non *annonaria* eſſet, iſtiusmodi adjectione opus non habebant, cùm nulla pars eorum urbicaria eſſet. Illud verò animadverſione dignum, ita ſemper diſtinctas & diſpunctas fuiſſe provincias urbicarias ab annonariis, ut ſatis conſtet, duas Tuſcias, urbicariam & annonariam, quamvis adeò vicinas, ut una magis, quàm duæ provinciæ, cenſeri poſſent, nunquam ab uno eodemque Judice adminiſtratas eſſe, cùm tamen *Tuſcia annonaria* non ſola per ſe adminiſtraretur, ſed cum Umbria juncta unum Rectorem acciperet. Quemadmodum *Picenum* quoque *annonarium* nunquam eundem Conſularem cum urbicario habuit, ſed Flaminiæ junctum ab uno eodemque Præſide regebatur, &c. Cùm itaque Trebellius *Tetricum totius Italiæ Correctorem* factum eſſe dicit, *Italiæ* nomine non Urbs & urbicariæ regiones, ſed *annonariæ regiones*, quæ cum Italia incedunt, & Urbi ac Urbicariis contradiſtinguuntur, ſunt intelligendæ. Qui enim totius Italiæ Corrector erat, idem omnis *annonariæ regionis* etiam fuiſſe Corrector cenſendus eſt: uti, qui Urbi præfectus fuit, idem & Urbicarias regiones ſub ſe habuit. Sic Rationalis rei privatæ per urbem Romam, fuit & per urbicarias regiones: alius vero erat Rationalis rei priv. per Italiam, h. e. per *annonariam Regionem* &c. V. Salmaſium *Not. ad Trebellium.*

Annonarius, in *LL.* Wiſigoth. dicitur *erogator & diſpenſator annonæ*, i. Officialis ſeu Magiſtratus, qui in ſingulis civitatibus aut caſtellis militibus *annonam* ſine fraude exhiberi curabat. V. *ſuprà.* In Monaſteriis quoque *Annonaria Præpoſitura* occurrit, cui qui præfectus erat Monachus, annonæ colligendæ & in Monachorum victum erogandæ, vel panis Monachis diſtribuendi, curam ſuſtinebat: du Freſne *Gloſſar.*

Annotatores, dicti ſunt, qui illatarum ſpecierum breves ſeu

ratio-

rationes conficiebant, Tabularii, in *leg 3. Cod. Theod. de Suſceptor.* apud Eund.

Annotinum Paſcha, quaſi *Anniverſarium Paſcha*, Romanis dictum, *quia antiquitus apud illos, qui in priori Paſcha baptizati erant, in ſequenti anno eodem die convenere, ſuæque generationis anniverſarium diem cum oblationibus ſolenniter celebrabant,* Micrologus *Eccleſiaſt. Obſervat. cap.* 56. Agebatur autem ratione Octavæ poſt Dominicam in Albis: Unde in nonnullis *Sacramentariis* MSS. reperitur poſt dictam Dominicam, ſpecialiter Miſſa aſſignata, cujus tit. *Miſſa in Paſcha annotinum,* Macer *Hierolex.*

Annuale, idem quod A*nnale*, de quo ſuprà. Item, idem nonnunquam cum *Annata*, reditus nempe annuus Præbendæ Canonici defuncti. *Necrologium* S. Victoris Pariſ. de Ludovico VII. R. Fr. *Annualia quoque regalium Abbatiarum, aliaque multa nobis donavit*; precibus ſcil. Stephani de Garlanda Archiepiſc. Pariſ. ut eſt in eodem *Necrolog.* alibi. *Charta* Roberti Abbatis ejuſdem S. Victoris in *M. Paſtorali Eccleſ. Pariſ. lib.* 20. *Ch.* 85. *Super eo, quòd dicti Religioſi dicebant, ſe percipere debere* annuale *in pane & vino, ubicunque decederent ſocii D. Epiſcopi Pariſienſ.* &c. *Charta* Johannis D. Caſtrivillani An. Chr. 1260. *Volo, quòd Prior de Marmiſſa — habeat* annalia *Canonicorum decedentium*, &c. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* Aliud *Annuitas*, penſio viz. annua, Angl. *Annuitas*. Unde *Breve annuitatis*, quo creditor debitorem convenit, cùm penſionem annuam conſtitutæ pecuniæ percipere non poteſt, apud Littletonem *ſect* 219. laudatum eidem.

Annubo vel Annubius Poëta de quo V. Salmaſium *ad Solin p.* 555.

Annularia Creta, V. infrà *Selinuſia*.

Annulatim criſpatæ comæ, indigitantur apud Julium Capitolinum in *Pertinace*, *Fuit autem ſenex venerabilis, immiſſa barbâ, reflexo capillo*, &c. Hic enim *reflexus capillus* idem eſt, quod flexus, i e ἕλιξ Gr. ſeu ἑλικώδης, quem in *Albino, criſpum & renodem* dixit. Flectere enim capillum eſt torquere & vibrare, unde *flexi ingenio ſuo capilli* Petronio, qui naturâ tales, non arte: Quintiliano, *in annulum ponere capillos*; flexi enim illi annulos & nodos quodammodo exprimunt. Unde Arnulfus *de locis ſacr. ſubannellatum* Chriſti *capillum* fuiſſe ſcribit, ubi *ſubannellatus* eſt ἕλιξ: cujuſmodi capillum imagini olim Chriſti affingi conſueviſſe, apud Suidam legimus. Alii *gradibus capillum frangere* dicebant. Quintilianus utrumque, gradus & annulos conjungens, *lib.* 12. *cap.* 10. *Sed me*, ait, *hactenus cedentem nemo inſequatur ultra. Do tempori, ne craſſa toga ſit, non ſerica: ne intonſum caput, non in gradus atque annulos totum comptum*, &c. Vide infrà in voce *Gradus*. Aliter tamen *gradus* dicuntur in capillorum compoſitione, aliter *annuli*. Inflexio namque ipſa atque criſpatio capillorum nexiles annulorum orbes imitabatur: Comæ tamen ſic *annulatim* criſpatæ, non etiam confuſæ ac turbatæ & indiſcriminatim temereque implexæ habebantur, ſed per gradus quoſdam poſitæ & ordine digeſtæ, ita ut unaquæque annulorum ſeries ſtationem quaſi ſuam ſervaret & gradatim alveolatimque alia ſuper aliam ſcanderet. In quibus exprimendis Latini, *ordinem, ſtationem, gradus*, ſolent uſurpare: Euripides ἕλικα dixit; Manilius *fluctus*. Nam illa crinium per annulos inflexio & per gradus digeſtio, fluctuum modò extantium, modò ſubſidentium, & ſe invicem propellentium undulatos intortoſque motus planè refert *lib.* 5.

> *Illis cura ſui vultus frontiſque decoræ*
> *Semper erit: tortos in fluctum ponere crines,*
> *Aut vinclis revocare comas, aut vertice denſo*
> *Fingere.*

Ubi *tortos crines in fluctum ponere*, idem eſt, quod Quintiliano ſuprà *in annulos ponere*; & fallitur Vir Incomparabilis, qui aliter accipit. Ovidius,

> *Suſtineat ſimiles fluctibus illa ſinus.*

Alibi namque *ſinum* vocat, *annulum* illum & modum tortilem inflexi capilli:

> *Quàm ſe præbuerant ferro patienter & igni,*
> *Ut fieret torto nexilis orbe ſinus*, &c.

Vide Salmaſium *ad Capitolinum d. l.* & ſuprà paſſim, præcipuè ubi de *Capillis*.

Annuli, originis incertæ; fabulæ illorum vetuſtatem à rupe Caucaſea repetunt & Promethei vincula eò detorquent. Trojanis certe temporibus uſum *Annuli* fuiſſe ignoratum, Plinius affirmat, hac ratione ductus, quòd Homerus eorum nullam fecerit mentionem, cùm & *codicillos miſſitatos Epiſtolarum gratiâ* indicet, *Iliad.* ζ. & conditas arcis veſtes, ac vaſa aurea argenteaque & ea colligata nodi, *non* Annuli, *nota*, *Odyſſ.* θ. Et quidem de Græcis hæc verè dicuntur. Nam hos, & præſertim Lacones, ante inventum annuli ſignatorii uſum, lignis à vermibus exeſis res quatvis ſignaſſe, legimus in Græcorum Commentariis: quæ ſignacula θριπήδεστα & θριπόβρωτα fuere nuncupata. Sed apud Hebræos & Ægyptios etiam, ante Iliaca tempora, *Annulos* fuiſſe uſurpatos apparet, cùm ex facto Judæ, qui Thamari pignoris loco dedit annulum, Geneſ. *cap.* 38. *verſu* 18. tum ex hiſtoria Joſephi, qui à Pharaone Ægypti R. *Annulo ſignatorio* donatus legitur, Geneſ. *cap.* 41. & apud Joſephum *Antiqq. Judaic. lib.* 2 *cap.* 3. Unde mirum, cur Plinius neget, Ægyptios annulis uſos eſſe, *lib.* 33. *cap.* 1. quorum uſus ab iis, ut multa alia, ad Græcos manavit, & inde ulteriùs ad vett. Italiæ populos. Nam Sabinos, etiam Romuli temporibus, *Annulos* geſtaſſe, auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſ. *lib.* 2. ubi de Tarpeja. A' Sabinis tranſiit mos ad Romanos; niſi fortè hi ab Hetruſcis acceperint, cùm inter alia Magiſtratuum inſignia, quæ Tarquinius Priſcus à Tuſcis debellatis ſumſit, etiam annulos ponat, *lib.* 1. *cap* 5. Tardè enim hanc conſuetudinem Romanos amplexos, & ne Reges quidem omnes annulis fuiſſe delectatos conſtat. Hinc præter Numæ & Servii Tullii ſtatuas, nullam aliam ex iis, quæ Regibus in Capitolio poſitæ erant, annulum habuiſſe, auctor eſt Plinius *loco citato.* Statuas verò annulis ornari ſolitas eſſe, Cicero quoque confirmat, cùm *ad Atticum libro* 6. *Epiſtolâ* 1. ex ſtatua, amictu, *Annulo*, imagine, colligit ejuſdem Scipionis ſtatuam eſſe, & quæ ad Opis, & quæ ad Pollucis ædem poſita eſſet. Fuere autem *Annuli* quidam è ſimplici metallo, alii è mixto: Nam vel inaurabant ferrum & argentum, vel aurum ferro cingebant, de quorum iſtis V. Artemidorum Ὀνειροκρ. *lib.* 2. *cap.* 5. de illis Plinium *lib.* 33. *cap.* 1 utriuſque generis geſtaſſe videtur Triſmalcio, apud Petronium: quos *Samothracios* fuiſſe appellatos, indicat Plinius *ibid.* Sed & alii erant, quibus cùm circulus totus eſſet aureus, ſigillum tamen gemmæ loco erat argenteum: & contrà, quibus circulus erat argenteus, ſigillum verò aureum, cujuſmodi videre eſt apud Gorlæum *Num.* 95. 96. 97. 98. Rurſum alii erant ſolidi, alii caſſi ac pervii, Artemidorus *libr.* 2. *cap.* 2. qualibus ſolis uti Flaminibus Dialibus fas erat, Feſtus *in Edera* & Aul. Gellius *libr.* 10. *cap.* 15. Item alii ſine gemma, Græcis ἄπειροι, ἄλιθοι, ἄψηφοι dicti, Ariſtot. *Phyſ. libr.* 3. *cap.* 9. Jul. Pollux *lib.* 6. *cap.* 33. *tit.* 7. Artemidor. *lib.* 2. *cap.* 5. Alii gemmam habebant, eamque vel figurâ aliquâ inſignem vel nullâ, Plinius *libro* 33. *capite* 1. Quid quòd duas quoque gemmas (fortè & plures) uni annulo inſertas fuiſſe, videre eſt ex Epiſtola Valeriani Imperatoris, ubi *annuli bigemmi uncialis* fit mentio, apud Trebellium Pollionem *in Decio Claudio.* Nullum verò fuit lapidis pretioſi genus, modò aut ſcalpro aut cælo corrumpi poſſet, quod antiquis intactum ſit relictum; ſolo adamante excepto: donec, quomodo & is vitiaretur, reperit haud pridem quidam Mediolanenſis Jacob. Treccia. qui Philippi Hiſpaniæ R. gentilitia inſignia adamanti ſummâ arte inſculpſit. Interim, cùm omnes fere gemmæ ad uſum ſigillorum inciderentur aut cælarentur, tres tamen maximè omnium ad hos uſus aptabantur, achates, onyx & ſarda, eò quòd ceram non traherent pulcherrimeque ac ſine labe effigiem exprimerent. Vitreas gemmas in annulis vulgus uſurpabat, Plinius *lib.* 35. *cap.* 6. *Annulare*, (color annularis) *quod vocant, candidum eſt, quo muliebres picturæ illuminantur. Fit & ipſum ex creta admixtis vitreis gemmis, ex vulgi annulis.* Cœterùm imagines, quæ gemmis incidebantur, aliæ erant cavæ, quæ ſcalpro fiebant: aliæ extuberantes prominenteſque, quæ cælo, unde & gemmæ *Ectypæ* dictæ, Seneca *de Benefic. libr.* 4. *cap.* 26. Sed nec modus *Annulos* geſtandi unus idemque apud Vett. fuit. Dextrâ quidem geſtatos, evidenter oſtendit Jerem. *c.* 22. *v.* 24. apud Romanos verò, ante uſum gemmarum, cùm ſculptura adhuc annuli materiæ imprimebatur, ſive ex ferro foret, ſive ex auro, *geſtabatur, ut quisque vellet, quacunque manu, quolibet digito,* Macrob. *lib* 7. At, poſtquam gemmæ addi cœperunt, ſiniſtra potiſſimùm manus huic geſtamini deſtinata eſt: niſi quòd interdum homines ſupra modum molles & luxuriæ dediti, etiam dextram in ſubſidium vocabant, ſi fors ſiniſtra ferendo oneri non eſſet, Lucian. *Navig.* De læva verò, præter Tertullianum *de Hab. mul. cap. ult.* Plin. *l.* 33. *c.* 1. Silium Italicum *lib.* 11. ita Horatius *lib.* 2. *Sat.* 7.

> —— —— *Sæpe notatus*
> *Cum tribus anellis, modò lævâ Priſcus inani*
> *Vixit inæqualis.*

De digitis, ita Plinius, ubi ſuprà: *Singulis primò digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi. Sic in Numæ & Servii Tullii ſtatuis videmus. Poſtea pollici proximo induêre, etiam Deorum ſimulachris. Dein juvit & minimo dare. Galliæ Britanniæque in medio dicuntur uſæ. Hic nunc ſolus excipitur, cæteri omnes onerantur.* Similiter vett. Græcos annulum habuiſſe, in digito ſiniſtræ manus, qui minimo eſt proximus, docet Aulus Gellius *lib.* 10. *cap.* 10. Sed & pollice etiam interdum fuiſſe geſtatos, non obſcurè innuit Julius Capitolinus, qui Maximinum Cæſ. ait fuiſſe *pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.* Uſus annulorum non minùs multiplex, præcipuus tamen in *ſignando* fuit. Signabantur autem primò omnes *tabulæ*, quæ pacta conventaque continebant, Seneca *de Benefic libro* 3. *capite* 15. Et quidem de tabulis Nuptialibus diſertè id docet Suetonius *Claudio capite* 22. de Sponſionibus, Plut. *in Pompejo*: de Teſtamentis, Appianus Alexand. *libr* 1. Dein *Epiſtolæ* ac *Diplomata:* Unde Achabi R. Samariæ annulo, literas, quibus Nabothus occidi jubebatur, fuiſſe obſignatas, extat 3 Regum *cap.* 21. *verſu* 8. De more Perſarum, Vide Eſther. *cap.* 8. & Xenoph. *Hellen. lib.* 1. ad quem modum Alexander M. *literas, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemmâ obſignabat. iis, quas in Aſiam ſcriberet, Darii annulus imprimebatur,* Curtius *lib.* 6. Idem de Cæſaribus Rom. habes apud Juſtinum *lib.* 43. ubi, quemadmodum apud

vett. Perſas, Trogi Pompeji Patrem *ſub Cajo Cæſ. militaſſe, Epiſtolarumque & Legationum ſimul & Annuli curam habuiſſe*, tradit: nempe à Cæſare ipſi commiſſam. Ita in Imper. poſtea Conſtantinopolitano Logothetæ; apud Francos, *Referendario* olim, nunc *Cancellario* dicto, cuſtodia ac cura *Annuli* Regii; in Eccl. Græca, annuli Patriarchalis, Chartophylaci, commiſſa. Porro & aliæ res *Annulis* obſignatæ reperiuntur. De *Templo* obſignato, extat illuſtris hiſtoria, apud Danielem *cap.* 14. In Elide quoque obſignatam eſſe illam *domum*, in qua tres vacui lebetes Dionyſio collocabantur, qui paulò pòſt ſigillo, quod integrum manſerat, revulſo, ab ingreſſis vino pleni reperti ſint, tradit Ariſtotel. *de Miracul. aud.* Sic *fores* Gynæceorum ſigillo & peſſulo à maritis obfirmari, queritur mulier apud Ariſtophanem *Theſmophor.* Ad quem modum, *lapidem* illum, qui ponebatur ſuper os lacus, in quem Daniel demiſſus & beſtiis objectus erat, *Rex obſignavit annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum*, Daniel. *cap.* 6. *verſ.* 17. Quemadmodum & lapis *ſepulchri*, in quod Servator noſter illatus fuit, à Phariſæis obſignatus eſt, Matth. *cap.* 26. *verſu ult.* Præterea *ſupellectilem* atque adeò *penum* univerſam, ab attentis Patribusfamiliâs annulo obſignatam, teſtatur Plinius *libro* 33. *capite* 1. Plautina materfamiliâs *in Caſina*:

Obſignate cellas, referte huc Annulum *ad me.*

Ita *ſalinum* cum ſale. Plaut. *Perſâ Actu* 2. *ſc.* 2. vini *lagenam*, Martial, *lib.* 9. alia alii obſignata tradunt: Irriſusque ob hanc rem à Parthis ſuis fuit Venones, Phraatis filius, quòd diverſus à Majorum inſtitutis, Græcos haberet comites, & vilem etiam ſupellectilem annulo obſignaret, Tacitus *Annal. lib.* 2. Sed & *pecuniam* in ſacculo, vel ciſta conditam, ſi fortè eam vel apud Nummularios, vel in æde ſacra deponere volebant, *annulo* obſignavere Veteres, *l.* 1. *§. ſi pecun.* & *§. ſi ciſta ſign.* cujus rei illuſtre exemplum extat apud Appulejum *Metam. lib.* 10. Nec ſilentio prætereundum, quòd Cn. Pompejus, cùm in Sicilia bellum gereret, audiretque milites flagitioſè vivere, illorum gladiis ſigillum impreſſit, quod qui amoviſſet, ei pœna infligebatur, Plut. *in Pompejo.* De *votorum*, quæ tabellis inſcripta Deorum genibus plerunque affigebant, obſignatione, Vide Jan. Rutgerſium *Var. Lect. libr.* 5. *cap.* 5. &c. Signa quod attinet, ſeu imagines *Annulorum* ſigillaritiorum, hæ initiò quidem inſculpebantur cælabanturque in ipſo metallo, ex quo annuli facti; augente verò luxuriâ, etiam in ipſis gemmis, Macrob. *libr.* 7. *cap.* 17. Etſi autem Claudii Cæſ. Principatu nullas admittebant gemmas in annulis cælatas ſculptasque, ſed auro ipſo ſignare tum moris erat, teſte Plinio *lib.* 33. *cap.* 1. non tamen ille mos diu duravit, & paulo pòſt tam in gemmis, quàm metallo, imagines fingi celarique jus fuit: dictique ſunt qui vel gemmas auro includebant, vel ſigna gemmis & auro incidebant inſculpebantque, Græcis Δακτυλιογλύφοι: In vet. Inſcript. *Flaturarii, Sigilliarii.* Porro ſculpturæ annulorum gentilitiæ olim ac familiares non erant, ut hodie, ſed pro cujusque arbitrio fiebant. Et primitùs quidem, ex Numæ lege, *Deorum* imagines in Annulis ſculpi nefas fuit, poſtea tamen mutato more, Romani cùm aliorum, tum Ægyptiorum Numinum iconas in annulo geſtarunt, Plinius *lib.* 2. *cap.* 7. & *lib* 33. *cap.* 3. ſic Veneris armatæ effigiem geſtabat C. Jul. Cæſar, Dio *lib.* 43. Deæ cœleſtis iconem, Aſclepiades Philoſophus, apud Marcellinum *lib.* 22. ut de aliis taceam. Macrianorum familia Alexandri M. imagine ſignabat, Trebellius Pollio *in Quieto*: Eraſmus Termino, Viglius Zuichemus JC. Belga Pallade. Poſt Deos, ſolebant plerunque effigiem alicujus ex *Majoribus* in annulo geſtare, qui tamen illis, ſi degenerarent, detrahebatur, quemadmodum de Africani filio docet Valerius Maximus *lib.* 3. *cap.* 5. Ita Publius Lentùlus Sura, in ſignando, utebatur Avi ſui imagine, apud Ciceronem *Catil.* 3. Alii *amicorum*, apud Ovidium *Triſt. lib.* 1. *Eleg.* 6. Epicuri, familiares ejus, apud Cicer. *de Finibus lib.* 5. Commodus Amazoniæ (id eſt, concubinæ Martiæ, quam pictam in Amazone diligebat,) apud Capitolin. Nec amicorum tantùm ac Majorum, ſed & *Regum* ac *Principum* imagines geſtabantur. Sic Ariſtomenes Agathoclis imaginem geſtavit in annulo, apud Polybium *libr.* 15. Callicrates Ulyſſis, apud Athenæum *lib.* 6. Auguſtus Alexandri M. & ipſius Auguſti, Succeſſores ejus, apud Sueton. *cap.* 50. & Dionem *lib.* 51. qui tamen Galbam excipit, & ſigillo à Majoribus accepto uſum tradit: Cherſonitæ Conſtantini M. apud Conſtantinum Porphyrogenn. *cap.* 53. Antiochenſes, Meletii Epiſc. apud Chryſoſt. *Orat. de laudibus Meletii*, &c. Neque in auro ſolùm, ſed & ferro, Imperatorum imagines ſculpi conſueviſſe, diſcimus ex Nazianzeno *Orat. de Baptiſm.* Non autem Claudii Principatu fas fuit, imaginem Principis in annulo aureo geſtare, niſi quibus admiſſionum Liberti illud jus dediſſent, Plinius *lib.* 33. *cap.* 3. Sed & ſuâ ipſorum imagine inſigniiſſe Vett. annulos, docet Plautus *Pſeudolo Sc.* 1.

Eâ causâ miles hic reliquit ſymbolum,
Expreſſum in cera ex Annulo *ſuo imaginem.*

Præterea, *alia* quoque gemmis inſculpta. *Sphinge* Auguſtus, inter initia, ſignavit apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 1. Mæcenas *ranam* uſurpavit, Ibid. *Leonem* ξιφηφόρον Pompejus M. teſte Plutarcho: *Canem* ex prora proſpectantem Galba, apud Dionem *lib.* 51. Viri apud Ægyptios bellicoſi *ſcarabæum*, Plut. *de Iſide*: Areus Lacedæmoniorum R. ad Oniam Pontif. Max. ſcribens, *Aquilam*, draconem unguibus tenentem, apud Joſeph. *lib.* 12. *cap.* 5. Darius Perſ. R. in ſigillo ſculptum habuit *equum*, cujus hinnitu Rex factus eſt, apud Schol. Thucydidis: Sporus *Proſerpinæ raptum*, apud Suetonium *Neron. cap.* 46. Locri Heſperii *Heſperum* ſtellam, apud Strab. *lib.* 4. &c. Imò & rebus inanimatis interdum ſignabant: *Quadrigâ* Plinius Jun. *Epiſt.* 16. *lib.* 10. Polycrates *lyrâ*, apud Clem. *Pædagog. lib.* 3. Seleucus *ancorâ*, Ibid. Chariclea *literis hieroglyphicis*, apud Heliodor. *lib.* 8. Summa, quod cuique in mentem veniebat, hoc vel illo apoſphragiſmate utebatur; plerunque tamen tali, quod ſibi conveniret, vel ob eventum quempiam, vel artem, vel munus. Chriſtiani verò vett. annulos ſuos inſignire ſolebant duabus literis Chriſti nomen exprimentibus, per primos duntaxat characteres, literâ Græcâ P. ſcil. decuſſatâ & ſciſſâ, per medium, ipſo X. hoc modo: ☧, cujuſmodi aliquot è ruderibus effoſſos ſe vidiſſe ait Cardin. Baronius, ad Annum Chr. 57. qui etiam notat, Sponſalitium Chriſtianorum annulum *Fidei* ſignum inſculptum habuiſſe, velut mutui fœderis ac concordiæ ſymbolum. Hactenus de *Annulorum* in ſignando uſu: præterea verò etiam peculiare ornamentum & inſigne fuere, quo ſtatus hominum olim & ordines Romæ diſtinguebantur. Et primis quidem ejus Reipub. temporibus, *aureum geſtare* ne Senatori quidem jus erat, niſi qui Legatus ad exteras gentes iturus eſſet: & quidem hi ipſi legatione defuncti, annulo aureo, quem publicè acceperant, in publico tantùm utebantur; intra domos verò ferreis, Plinius *lib.* 32. *cap.* 1. quam ſimplicitatem priſcam retinuiſſe quoque triumphantes, idem *ibid.* tradit. Poſtea Senatoribus promiſcuè, mox & Equitibus, jus aureorum annulorum fuit: quibus tamen *non licebat iis uti, niſi à Prætoribus donati fuiſſent*, Acro *ad Horatium Satyr.* 7. *libr.* 2. fitque prima mentio annulorum aureorum, quibus quidem Romani uſi ſint, apud Livium *libro* 9. anno ab Urb. Cond. 432. Ab illo tempore *Annulus aureus* peculiare Equitum fuit ornamentum, quo à Plebe diſtinguebantur, Plinius *lib.* 33. *cap* 2. Dio *lib.* 48. Plut. *in Mario.* Alii: nec domi ſolùm ſed & militiæ, donec gregariis etiam militibus id à Severo conceſſum, Herodian. *libro* 3. Plebs *argenteis* uſa videtur, Plinius *libro cit. cap.* 12. inter ſervos *ferrum* hæſit: quibus tamen annulus hic ad uſum potiùs, quàm ornatum fuit, Appulej. *libr* 10. Interim etiam è plebe aliqui *aureis* ſubinde a Magiſtratu donabantur, Cicero *Verrin.* 3. quo honore Sylla Roſcium Comœdum affecit, teſte Macrobio, *Saturn. lib.* 2. *cap.* 10. Balbus Quæſtor Herennium Gallum hiſtrionem, apud Cicer. *lib.* 10. *Epiſt.* 31. Idque juris ſolis ingenuis, ante Auguſti tempora, indultum: hic verò primus eodem honore ornaſſe legitur Menam & Ant. Muſam libertos, Dio *lib.* 48. & 53. donec, cùm increbreſceret hic uſus, & cum vilibus etiam perſonis communicaretur, à Tiberio conſtitutum, anno Urb. Cond. 775. *Ne cui jus eſſet id, niſi cui ingenuo ipſi, Patri Avoque paterno ſeſtertia cccc. cenſus fuiſſet, & lege Juliâ theatrali in XIV. ordinibus ſedendi.* Verùm nec hæc diu conſtitutio duravit, nam ſtatim, ſub Claudio, Senatus Pallanti ejus Liberto, inter alia, *uſum aureorum annulorum* decrevit, Plin. *libr.* 8. *Epiſt* 6. quod & de Icello Galbæ, tradit Tacitus *Hiſtor. libr.* 1. & Suetonius *in eo cap.* 14. ut de Aſiatico Vitellii liberto, de ſervo Verginii Capitonis, de Hetruſco ſervo Domitiani, aliis, nil addam. Conſtitutione tandem Juſtiniani *Nov.* 78. omnibus, etiam Libertinis aurei annuli conceſſi ſunt, &c. Luxum *Annulorum* quod ſpectat, olim quidem vitio dabatur Viro, plures annulos, quàm unum digitis geſtare, Iſidor. *lib. penult. cap.* 32. poſtea verò omnibus digitis geſtati ſunt. Martialis *libr.* 5 *Epigramm.* 63.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

Imò verò uno digito plures. Idem de Charino *libro* 11. *Epigramm.* 60.

Senos Charinus omnibus digitis gerit.
Nec nocte ponit annulos.

Quid quòd etiam in ſingulis articulis & quidem in uno plures ferebant, teſte eodem, *libr.* 5. *Epigramm.* 11. Quæ mollitiei ſpecies increpita, à Seneca *Natur. Quæſtion. lib.* 7. *cap.* 31. Quintil. *Orat. lib.* 11. *cap. ult.* Clem. Alexandr. *Pædagog. libr.* 3. *cap.* 11. Ariſtoph. *Nubibus*, &c. Sed & in varietate luxus fuit: Quoſdam enim hyeme ſola, alios æſtate gerebant, hinc *Semeſtres* dictos Juvenali *Sat.* 7. & quidem æſtivi fuiſſe videntur Heliotropii, Aſteritæ, Mithidacæ & Irides, quarum viſa ac delectatio quædam peculiaris eſt, cùm Soli opponuntur. Reperiuntur & quidam annuli ſolo die Natali geſtari ſoliti, Perſ. *Sat.* 1. tantaque quorundam veſania fuit, ut in *Annulos* fere omne patrimonium profunderent, Tertullian. *de Hab. Mul.* At omnium luxuriam Heliogabalus ſuperavit, qui, ut calceamentum, *ita annulos nunquam iteravit*, Lampridius, &c. Redeo ad *Annulorum* uſum, qui inſignis jam olim erat in dandis arrhis; ubi inprimis notabilis *Annulus*, quo ſingulis annis mare ſibi deſpondet Reip. Venetæ Dux: in Epiſcoporum inveſtitura: in inauguratione

Imper.

Imperatorum, in feudorum confirmatione: Imò & in præſtigiis ac incantationibus. Non enim hodie ſolùm, ſed & olim homines fuere malè feriati, qui hujuſmodi annulos, ſtellâ aliqua fortunata aſcendente, certis characteribus inſigniebant, iisque herbam vel lapidem huic ſtellæ ſubditum includebant: quos qui geſtaret, eum non ſolùm perpetuò victorem & ab omni veneno tutum fore; ſed etiam cujuſcunque vellet, amorem ſibi conciliare, malos genios pellere, morbis mederi & multa alia præſtare poſſe, impudenter aſſerebant. Græci hos *Annulos* φαρμακίτας & χαρακτηρίτας. Arabes *Taliſman* appellarunt, teſte Scaliger. *Epiſt. Gall.* Qualis procul dubio Gygis fuit annulus, de quo Plato *de Rep. lib* 2. & Cic. *Offic. lib.* 3. Tales & illi, quos Exceſtus, Phocenſium Tyrannus, habuit, quorum ſtrepitu admonebatur de rebus ſuis, Clem. 1. *Strom.* Talis Eleaſari Judæi, quo, inſpectante Veſpaſiano Imper. multos à malo genio obſeſſos liberaſſe dicitur Joſepho *Antiqq. lib.* 8. *cap.* 2. Celebres quoque ſunt ſeptem illi annuli Jarchæ, Indorum ſapientiſſimi Principis, Apollonio Tyanæo dono dati, per quos ille, quamvis jam centenario major, juventutis nitorem prætulit, Philoſtr. *lib.* 3. Quò & annuli pertinent, quos Timolaus ſibi optabat, apud Lucianum *Navig.* Annulus item fatidicus, quo de Valentis ſucceſſore quæſitum, apud Amm. Marcellinum *lib.* 29. ut & illi, de quibus Antiphanis ſonant verſus, apud Athenæum *lib.* 3. & Ariſtophanes *Pluto* loquitur:

> Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος
> *Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς,*
> *Non facio te hujus: quando geſto hunc Annulum,*
> *Precio drachmæ mercatus ipſum ab Eudamo.*

Nec rara apud Medicos priſcos Annulorum mentio eſt, qui morbis averruncandis inſerviebant. V. Marc. Empiricum *cap.* 29. Alex. Trallianum *de Colico aff. lib* 10. & *alibi.* Cujus generis fuiſſe videtur annulus S. Eduardi Regis Angl. comitiali morbo laborantibus ſalutaris, Cario *Chron. lib.* 3. Inprimis autem memorabilis eſt, in ore cujuſdam mulierculæ mortuæ repertus, cujus amore ad inſaniam uſque captum fuiſſe Carolum Magnum refert Petrarcha *lib* 1. *Epiſt.* 3. Inter gemmas autem, quibus hujuſmodi vis ineſſe creditur, Achatem inprimis ac Jaſpidem viridem referunt Auctores: Contrà venena *Annulis* hauſere Demoſthenes, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 1. Annibal, apud Aur. Victorem: ædituus Jovis Capitolini, apud Plin. *d.l.* Heliogabalum quoque Imperat. mortis causâ habuiſſe *Annulos*, Lampridius docet. Hic multiplex, curſumerentur *Annuli*, fuit finis; ſed & ponere illos non una ſuaſit ratio. Ad nuntium Caudinæ pacis, *annulos aureos poſitos* narrat Livius *lib.* 9. Quidam *exequiarum* (Auguſti) *die ponendos aureos annulos, ferreosque ſumendos cenſuerunt*: apud Sueton. *cap.* 100. adeoque publico luctu aureos ſaltem geſtare nefas habitum. Sed & rei ac ſupplices, more lugentium, annulos poſuiſſe, diſcimus ex Livio *lib.* 43. Valerio Maximo *libr.* 8. *cap.* 1. Aliis. Ituri quoque cubitum aut loturi eos deponebant, quorum illud non factum in Charino notat Martialis *l.c.* de hoc Terentius *Heautont. Actu* 4. *ſc.* 1. *Et lavatum dum it, ſervandum mihi dedit annulum.* Vide quoque lepidam hiſtoriam de Alphonſo Siculo, apud Fulgoſium & Egnatium *lib.* 4. *cap.* 8. Morientibus iidem detrahebantur. Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. *Gravatis ſomno aut morientibus religione quadam annuli detrahebantur.* Nempe, ne in pollinctorum manus devenirent; aliàs enim poſtea redditos iterum digito, & cum cadavere combuſtos, non obſcurè indicat Propertius *Eleg. lib.* 4.

> *Et ſolitum digito beryllon adederat ignis.*

Ptolomæum quoque Herodis mortui digito annulum detraxiſſe, & in concionem protuliſſe: eundemque poſtea fuiſſe Cæſari Auguſto tranſmiſſum, ſcribit Egeſippus *lib* 1. *cap. ult.* Ipſi quandoque morientes uni ex amicis *annulum* tradidiſſe leguntur: Auguſtus Agrippæ, apud Dionem *lib.* 53. Alexander M. Perdiccæ, apud Curtium *lib.* 10. &c. nonnunquam in teſſeram traditæ poteſtatis. Unde Helenam, Adjabenorum Reg. grandiori natu filio Monobazo annulum patris ſignatorium dediſſe, commiſsâ ipſi Reip. adminiſtratione, donec adveniret frater Izates, quem Pater regni hæredem deſtinaverat, ſcribit Joſephus *Antiqq. lib.* 20. *cap.* 2. Et Johannem Comnenum, cùm videret Matrem id agere, ut in ſororem Annam Nicephoro Bryennio nuptam, imperium transferretur, Patri Alexio jamjam morituro *Annulum* detraxiſſe, hoc pacto ſibi imperium firmaturum, legimus apud Nicetam *init. Hiſtor.* &c. Ut nil addam de ominibus ex annulis captari ſolitis, de probatione per annulum candentem, de proverbiis ab *Annulis* deſumtis, de eorum noxio nonnunquam uſu, aliisque: Verbum tamen adjiciam de arcula ſeu capſula, *Dactyliotheca* Græcis dicta, in quam recondebantur annuli. De ea ſic Plinius *lib.* 37. *cap.* 1. *Gemmas plures, quod peregrino appellant nomine Dactyliothecam, primus omnium habuit Romæ privignus Syllæ Scaurus. Diuque nulla alia fuit, donec Pompejus Magnus eam, quæ Mithridatis Regis fuerat, inter dona in Capitolio dicaret, ut M. Varro aliique ejus ætatis Auctores confirmant, multum prælatam Scauri. Hoc exemplo Cæſar Dictator ſex dactyliothecas in Veneris Genitricis conſecravit; Marcellus Octavia genitus, in Palatina Apollinis ædem unam.* Nec omittendum, non è metallo ſolùm, ſed & è ſuccino, & ebore, integrisque gemmis *Annulos* fuiſſe factos; Annulum enim ex Sarda integra, cum pala aurea & circulo argenteo, exhibet Gorlæus *Dactylioth. num.* 101. & ſuccineorum eburneorumque meminit Artemidorus *lib.* 2. *c.* 5. ſuccinoque multum gaviſas eſſe mulieres, teſtatur Plin. *lib.* 37. *cap.* 2. Sed nec illud, cùm conſtitutione Juſtiniani *Annulorum* uſus omnibus fuiſſet permiſſus, ſolis Clericis, niſi eſſent in dignitate conſtituti, eos geſtare non licuiſſe, ex decreto Concilii Lateran. ſub Innocentio III. & Baſilienſi ſub Sigiſmundo Imp. habiti. Etiam paucis mentio injicienda Legis priſcæ à Solone latæ, Δακτυλιογλύφῳ μὴ ἐξεῖναι σφραγῖδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου, *Annularius expreſſum annuli, quem vendidit, ſignum apud ſe ne habeto*: quâ legiſlator cavit, ne poſſet Annularius alio facto ſimili annulo (ſignatorio, hunc enim Lex intelligit) fraudem ei facere, cui priorem vendidiſſet, &c. Vide eruditum tractatum Joannis Kirchmanni Lubecenſis *de Annulis.*

Annuli Capillorum, quid ſint, ſuprà videre eſt. Apud Martialem verò paulo aliud quiddam *Annulus comarum eſt*, *libr.* 2. *Epigramm.* 66.

> *Unus de toto peccaverat orbe comarum*
> *Annulus, ſertâ non bene fixus acu.*

Hic enim *Annulus*, non ſignificat τὸν ἕλικα criſpati capilli, ut aliàs ſolet, unde capillus *annulatus* & *annellatus*, ὁ ἑλικωθεὶς; ſed circulum unum, ex tota crinium compage ſpiratim convolutâ & per multos orbes contexta. Eadem autem acu, quâ capillum diſtinguebant, & à fronte dividebant, mox comptum diſtinctumque, per *Annulos* & ſertas crinium, fixâ eâ & ſertâ retinebant, ne tota compages diſſiparetur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 760. At error feſtinantis eſſe videtur Gronovio, quum ipſe de *Annulo* dicit, quod Martialis *de Orbe*: & de orbe, quod ille de annulo.

Annuli Chirographi, apud Catullum, ſignatorii ſunt, qui in Bithynia fiebant, & ex eo *Thyni* illi dicebantur:

> *Remitte pallium mihi meum, quod involaſti,*
> *Sudariumque Setabum, chirographosque Thynos.*

Hinc Thyni annuli, ex politura Bithynica celebres & nominati; de quibus leguntur verſus apud Iſidorum, ab omnibus fere doctis tacti tentatique, à Salmaſio tandem correcti emendatique:

> *Lucentes mea vita nec ſmaragdos;*
> *Berillos mihi, Flacce, nec nitentes:*
> *Nec percandida margarita quæro:*
> *Nec quos Thynia lima perpolivit*
> *Anellos, &c.*

Idem *Cirographos*, hoc eſt, *cerographos* mavult legi apud Catullum, hoc eſt, *ceram imprimentes*, quod annuli ſignatorii faciunt. Signatorios verò hos *Sigillaritios* vocat Vopiſcus in *Aureliano.*

Annuli Conſecrati, vide *ſuprà.*

Annuli Epiſcoporum, Prælatorum, Pontificum, in Communione Roman. memorantur, in *Chron.* Mauriniacenſi *libro* 3. *Ipſos quoque annulos, in quibus ad ipſos* (Epiſcopos) *pertinens Eccleſiæ deſponſatio exprimitur, ſine reſpectu miſericordiæ abſtulit.* Et in *Charta* Johannis Archiepiſcopi Capuani Anno Chr. 1301. *Item annulum unum Pontificalem de auro magnum*, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* Cujuſmodi annulum aureum, gemmaque pretioſâ ornatum, ſed ſine ſculptura aliqua, vult Durandus *libr.* 2. *cap.* 9. Ponitur autem in Pontificali celebratione, in annulari digito: ſicuti Sponſis in Nuptiali Sacro, & Galliæ Regi, quando ab Epiſcopo Rhemenſi inungitur. Protonotariis autem non participantibus & Doctoribus, in eadem Eccl cum annulo celebrare non licet; uti nec Cathedralium Canonicis: penès Ethnicos verò planè nemini. Ovidius *Faſtorum lib.* 4.

> *Annulus in digitis in Sacris nullus, &c.*

Cùm Pontifex novo Cardinali titulum confert, annulum digito ejus ſapphiro fulgentem inſerit, pro quo quingenta Cardinalis ſcuta ſolvit, quæ à Gregorio XII aſſignata fuere Collegio Germanico de Urbe; poſtea verò à Sixto V. abrogata: tandem Congregationi de Propaganda Fide, per ſpecialem Bullam Gregorii XV. applicata ſunt, &c. Dominic. Macer *Hierolexico.* Vide quoque Honor. Auguſtodunenſem *lib.* 1. *cap.* 206. aliosque à du Freſne citatos; de *Annulo Piſcatoris* autem infrà.

Annuli Ἐπίσημοι, dicebantur qui gemmam habebant Pollux, δακτύλιοι, ὑακτολίθιοι, σφραγίδιοι, σφραγῖδας. Οὕτω γὰρ τοὺς ἐπισήμους δακτυλίους ὠνόμαζον τοὺς ἐν σήμαντρα ἢ λίθους ἐν αὑτοῖς ἔχοντας. Σφραγὶς namque annuli gemma eſt; quâ qui carebant, ἄσημοι vocabantur: ſicut *tunicæ aſemæ*, quæ carebant purpurâ, clavumque nullum habebant; contrà ἐπίσημος ἐσθὴς dicta eſt, veſtis teſſeris auro textis vel purpureis clavata, apud Diogenem Laërtium in *Ariſtotele*, Salmaſius *ad Lamprid. Alexandr. Sever.*

Annuli Juncei, ſeu *de Junco*, in *Conſtitut.* Ricardi Epiſc. Sarisb. A.C. 1217. c. 55. memorati, adhibebantur olim in nuptiis eorum, qui priùs illicitâ copulâ ſeſe conjunxerant: *Nec quiſquam* annulum de junco *vel quacunque vili materia vel pretioſa, jocando manibus innectat mulierculorum, ut liberiùs cum iis fornicentur: ne dum*

jocari ſe putat, honoribus matrimonialibus ſe adſtringat. Quò ſpectat, quod ſcribit Brolius *Antiqq. Pariſ. lib.* 1. eos qui in Foro Eccleſ. ob illicitam ante initam copulam, *Officialis* judicio matrimonium inire coguntur, in ædem S. Marinæ deduci ibique à Curione, annulo junceo ſeu ex palea confecto, deſponſari: apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Annuli in Naribus, Hebr. *Neſem*, Geneſ. 24. 22. ornamenta narium ſunt, quibus fœmineus inprimis ſexus olim hodieque uſus legitur, in Oriente. Hieron. *in Ezech. cap.* 16. dicit eſſe, *Ornamenta mulierum, & quidem circulos*, (hoc eſt annulos) *in os ex fronte pendentes, & naribus imminentes.* Auguſtinus *Quæſt. in Geneſin*: *Mos*, inquit, *Maurorum eſt, ut inaures, etiam in naribus, habeant fœminæ*, &c. Vide Thom. Bartholinum *libello de Annulis Narium*, & Petr. de Valle *Itiner. Tom.* 2. ubi, ex occaſione uxoris ſuæ, Aſſyriæ gentis, Babylone ductæ, de hoc Orientalium more prolixè & accuratè diſſerit: His adde Licetum *de Annulis antiquorum.*

Annuli Pontificales, Vide ſuprà *Annuli Epiſcoporum.*

Annuli Pronnbi apud Hebræos: arceſſuntur nonnullis ab ævo Moſaico, vel ſaltem Eſajæ Prophetæ, nixis auctoritate locorum Exodi *cap.* 35. *verſ.* 21. & Eſajæ *cap.* 3. *verſ.* 21. ſed in cultu ſeu mundo tantùm ibi cenſeri *annulos* manifeſtum attentius conſideranti eſt. Certè nummulus ſeu nummuli valor, velut Sponſalitii contractûs ſive arra, ſive pretium, Sponſæ antiquitus dari conſuevit; cujus locum] poſtea cùm viderent Hebræi apud alias gentes *annulum* occupaſſe in nuptiis, viſum etiam iis eſt eundem non rarò adhibere & מזל טוב, quo *Fortunam* precantur *bonam*, in eo inſcribere. Sed adhibere non quâ Annulus eſt, verum tantummodo, quâ pretii ſeu nummuli locum occuparet, docet Seldenus *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 14. Vide quoque infrà in voce *Nuptialis Annulus.*

Annuli Regii quo Reges Imperatoresque utuntur, ad ſubſignanda ſua diplomata, memorantur Agobardo *de inſol. Judæorum*. Fauſto *in Vitâ* S. Mauri de Theodeberto R. Thegano *de Ludovico Pio cap.* 19. Aliis. Unde formula vulgaris omnibus fere Regum & Impp. diplomatibus adſcripta: Et ut inviolabilem obtineat firmitatem, manu propriâ ſubterfirmavimus & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Erant autem Annuli Regii, tum apud alios, tum apud Francos præſertim, Regum imaginibus & nominibus inſigniti, cujuſmodi Childerici R. annulus eſt, qui in ejus ſepulchro juxta Tornacum invenrus, in Gazophylacio Galliæ R. cui ab Imperatore muneri miſſus eſt, aſſervatur: Ectypum ejus exhibuit Joh. Jac. Chiffletius in *Anaſtaſi*, cujus hæc Inſcr. CHILDERICI REGIS. Præterea alter Ludovici Pii, apud Petrum Fr. Chiffletium *in Hiſtor. Tornutienſi p.* 195. cujus hæc epigraphe: XPE. PROTEGE HLUDOVICUM. IMPERATOREM; apud du Freſne *Gloſſar.* qui penès *Referendarium Annuli Regii curam fuiſſe* addit.

Annuli Sigillaritii, Vide infrà, ut & *Annuli Chirographi*, ubi de *Signandi ritu.*

Annuli Signatorii, Laconum inventum, qui non contenti clavibus & clauſtris, in conclavibus, thalamis, œcis, & cœteris interioribus domum membris muniendis, ſignacula etiam adhibebant. Et primò quidem hac fini ligna θριπήδεστα, h. e. *verme corroſa* uſurpabant. eorumque figuram ſignaculis, foribus appenſis, imprimebant. Poſtea *Annulos* excogitarunt, qui eundem uſum præſtarent, & à fraudibus ſervorum & ſuppilatione res aſſervatas vindicarent. Quod tamen quàm nihil Lacydem Philoſophum juverit, dicemus infrà ex Laërtio in *Lacyde.* Hos *Annulos ſignatorios*, malè confundit Lipſius *Annalium lib.* 2. cum *Annulis adjunctas claves habentibus*, quorum duos inſeruit *d. l.* in Batavia erutos. Sed nullum in illis impreſſum ſigillum ad ſignandum aptum: meræque claves ſunt cum annulo, ut digito teneri poſſint, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 931. Inprimis *Annulo* obſignabant Vett. quæ ſeras & clauſtra non patiebantur, ut armariola, lagenas vini & cœtera ejuſmodi χυτρέαις, Martialis,

Nunc ſignat meus annulus lagenam.

Sed hac de re infrà pluribus diſſerendi erit occaſio.

Annulo miſſo, accerſiri olim homines ſolitos, legimus in *L.* Bajvvar *tit.* 2. §. 14 *Si quis juſſionem Ducis ſui contempſerit, vel ſignum, quale viſus fuerit Dux transmittere*, *aut* annulum *aut ſigillum, ſi neglexerit venire*, &c. V. Theophylactum Simocattam *lib.* 8. *cap.* 11. laudatum præfato *Gloſſarii.* Autori.

ad *Annulum* decurſio, vide infrà *Decurſio.*

Annulus Piſcatoris dicitur, quo Rom. Pontifex in cera rubra Brevia ſignat; ita vocatus ab imagine S. Petri Apoſtoli piſcantis impreſſa: eſtque unum ex tribus Papæ ſigillis; quorum alterum *Bulla* dicitur, quo in Cancellaria Apoſtolica, ut vocant, plumbeæ Bullæ ſignantur, habens ex una parte amborum Apoſtolorum capita, cruce diviſa; ex altera verò Pontificis viventis nomen: Tertium *Signum*, in quod aliqua S. Scripturæ ſententia inciditur. Dominic. Macer *Hierolex.* De ejuſdem uſu ſic Gerh. von Maſtricht: *Appenditur*, ait, *bulla plumbea non niſi arduis diplomatibus; Breve Apoſtolicum, quod eſt diploma vel reſcriptum Papæ aut Pœnitentiarii M. ſcriptura exigua, in parvis conceſſa negotiis in papyro, non habet eam; ſed in cera rubra imprimitur annulus Piſcatoris. Hiſtor. Jur. Eccleſ.* §. 402. ex Gregor. Tholoſano *Syntagm. Jur. Univerſ. lib.* 15. *cap.* 3. *num.* 24. *& ſeqq.*

Annum Felicem votis communibus aperiri, dixere Arcadius atque Honorius Impp. *l. un. C. de oblat. votor.* more jam ab ipſis priſcis Romanis petito, cujus meminit Lucianus *Tom. III. p.* 632. *Atque hinc erat quidem Anni initium, imò verò tertia dies à Novilunio magno, quando Romani juxta Vett. conſuetudinem & ipſi preces quaſdam pro toto anno faciunt & ſacrificia peragunt pro eo, ac ipſis Rex Numa ſacrificandi ritus hos conſtituit.* Unde Gajus *l.* 233. §. 1. *de V. S. Poſt Kal. Januar. die tertio pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur*: quod jam Julii Cæſaris tempore cœpiſſe, diſcimus ex Dione *lib.* 44. ubi conſtitutum eſſe refert, ὥςε ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι, *Ut quotannis pro ipſius ſalute publica ſupplicaretur.* Quem honorem etiam Auguſto, poſt Actiacam pugnam, habitum idem memorat. *lib.* 59. atque id poſtea ſolennem in morem abiiſſe alibi indicat, &c Vide Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. cap.* 16. §. 19 Sed de *Anni* ante Chriſtum ratione, ritibusque Gentium in auſpiciis ejus adhiberi ſolitis, alibi: adferam paucis, ex Car. du Freſne, quàm diverſa etiam poſt Chriſtum natum apud omnes ferè Gentes ejus ratio fuerit; ut in perlegendis Scriptoribus, quorum quique ſuam annos numerandi & eorum initia ducendi methodum ſervant, eò expeditius Studioſa Juventus progredi queat. Digeram autem Gentes celebriores illas, quarum res geſtæ ſcribi meruerunt, literarum ordine cui maximè aſſuevimus omnes. Plura qui volet, adeat ipſum Auctorem, cui placuit primò tabellam à Chriſto nato ad annum uſque 660. *Gloſſario* ſuo inſerere, Epochas, Chriſti vulgarem Dionyſianam, Periodi Julianæ, Græcorum, Seleucidarum, Æræ Hiſpanicæ, Cyclos præterea Solis & Lunæ Julianos, Indictiones, Literas Dominicales & Paſchales dies, continentem: Cui ſubjunxit aliam, comprehendentem præterea Chatajorum, Arabum, Perſarum, ac Chovvaretzmiorum Epochas, ex traditione Ulug Beigi, & ad Periodum Julianam & Epocham Chriſti vulgarem Dionyſianam in annis expanſis, à Johanne Gravio redactam; è quibus quidem tabulis & laterculis, Lectori ſtatim primo intuitu percipere licebit, ad quem Chriſti annum ejuſmodi minùs protritæ Epochæ referendæ ſint.

Annum auſpicandi ratio apud varias Gentes varia.

Ægyptii Chriſtiani Eccleſiæ Alexandrinæ, anni ſui, quem *annum Martyrum* ſeu *Epocham Diocletianam* vocant, deſumunt à perſecutione Diocletiani, quam in A.C. 302. vel 303. vulgò conjiciunt Chronologi. Eâdem Epochâ Abyſſini quoque utuntur. Vide præter alios, Joh. Brœum *Diſquiſ. de initio perſecut. & epochæ Cirthenſis Concilii*: & Henſchenium in *Exeg. prælimin. ad Tom. III. Martii. cap.* 2. *num.* 11.

Angli, tempore Guilielmi Nothi & antea menſes ſuos juxta Lunæ curſum computantes, annum orſi ſunt ab 8. Kal. Januar. die, quo *Natale Domini* celebratur. Poſt Guilielmi verò tempora, vix ulla in Anglicis diplomatibus annorum nota reperitur, cùm Regia regni annos, cœtera nullos fere præferant.

Antiocheni ſeu Syro-Macedones, poſt Julianam *Anni* formam editam, Solares adſciverunt, atque *ab Hyperberetæo* ſive Octobri Juliano duxerunt exordium. Petav. Iidem præterea peculiari ratione annos putantes, à menſe Octobri duxere ejus initium & ab A.M. 3935. ac Periodi Jul. 4665. quâ quidem ærâ, quam χρηματιζομένην τῆς Ἀντιοχείας vocat, utitur præ cæteris Evagrius Vide eundem Petavium *de Doctr. Temp. lib.* 10. *cap.* 62.

Arabum Lunares anni, *ab Hegira* Muhammedis deducuntur, primusque eorum menſis *Moharram*, juxta medium motum Lunæ incipit: & quidem in Annum Gbr. 622. incidit eorum annus primus, à Julio incipiens.

Chataiorum Cycli anni comp. è tribus Cyclis ſexagenis: inciditque eorum annus 79. in A.C. prædictum.

Chovvarezmios quod attinet, anni Epochæ Gelalææ Solar. ab æquinoctio verno ſive à merid. prox. ſeq. ingreſſum Solis in arietem, in horizonte Chovvarezmiorum, initium capiunt: inciditque primus A.C. 1079.

Cyprii, annum *à Nativitate Domini*, putarunt. *Charta, Anno à Nativitate* 1378. *Indict.* 1. *ſeptimo Martis ſecundùm curſum Regni Cypri.*

Franci, ſupputationem annorum *à Chriſto nato* ante A. C. 750. vix videntur uſurpaſſe: deinceps verò illa invaluit ſub Pipino R. & Carolo M. Auſpicabantur autem olim annum *à Kal. Martiis.* Et quidem obſervat Henſchenius *de Reg. Dagobertinis cap.* 1. *n.* 3. Gregorium Turon. & Fredegarium annos *à Natali Domini* viſos inchoaſſe, aut ſaltem more Rom. à Kalendis Januar. nec dum, inquit, receptâ conſuetudine, quæ deinde paulatim per omnes Francorum ditiones propagata eſt, *à Paſchate ad Paſcha* annos computandi. Iidem tamen, aliique è vett. Scriptoribus annos *à Paſſione Domini* interdum numeraſſe videntur. Sed & annos à *Tranſitu* ſeu morte *S Martini* non ſemel computat Gregorius Tur. quem mortuum eſſe A.C. 400. aſſerit Petr. Franc. Chiffletius *Diſſertat. de S. Martini temporum ratione.* Sub al-

tera,

tera, Regum Franc. *ſtirpe*, annos *à Chriſti nativitate* ordiuntur Scriptores omnes, qui II. & III. *Hiſt. Franc. vol.* continentur: conveniunt autem illi cum Indictionibus. At ſub *tertia*, *à Domini Incarnatione*, h. e. à 25. Martii: neque tamen obſtitit, quin Kalendæ Januar. primus anni dies ſemper habitus ſit. Labentibus poſtea ſeculis obtinuit, ut non à 25. Martii, ſed à Paſchate anni numerari inceperint: quod inde manaſſe exiſtimat du Freſne, quòd antiquitus conſuetudo eſſet, ut tabella Cereo Paſchali appenderetur, in qua annus currens deſcriberetur, indeque ejus initium Franci inprimis putarent. Donec tandem edicto Caroli IX. A.C. 1564. cautum eſt, ut in Galliis, in publicis privatisque tabulis ab Kl. Januar. annorum exordium repeteretur.

apud Germanos, perinde *Nativitas Chriſti* annum aperuit: Quod tamen non ſemper obtinuiſſe, patet ex *Charta* Henrici Imp. apud Chiffletium in *Beatrice Cabilon.* cum hac temporis nota: *Datum* — 5. *Kal. Januar. Indict.* 13. *anno Dom. Incarnat.* 1224. Quippe anno 1224. ſumto initio à Kl. Jan. currebat Indict. 12.

Græci æras præcipuas habuere tres: *Antiochenam*, quæ à M.C. ad Chriſti conceptionem aut natalem annos numerat 5493. *Æthiopicam*, quæ 5501. & *Alexandrinam*, Scriptoribus Byzantinis familiarem, quæ 5509. Iidem annos Mundi, ut & Indictiones, auſpicantur à Kal. Sept. V. Petavium in *Auctario lib.* 8. *cap.* 1.

Hiſpani, Vide ſuprà in *Æra*.

Islandi, annum à *feſto Natalitiorum Dom.* ordiuntur, vet. more, apud Olaum Wormium *Faſtor. Danic. lib.* 1. *cap.* 12 at apud Suenonem in *LL.* Caſtrenſ. *cap.* 7. *à die Circumciſionis.*

Itali, annos à *Nativitate* auſpicabantur, ut obſervat Covarruvias *Tom. II. Reſol. variar. lib.* 1. *cap.* 12. *§.* 1.

Iudęi, añi Seleucidis (quos *annos contractuum* vocant) & quidem Lunaribus, utplurimum uſi ſunt, poſtquam ſub dominatu Græcorum eſſe cœperunt. Initium eorum à Seleuci R. exordio ſumitur, ante C. N. 312.

Mahumedani, Vide *Hegira*.

Perſæ, annos ſuos dierum 365. ab ἐνθρονισμῷ Yezdejerd, ordiuntur: inciditque eorum primus in A. C. 632. à menſe *Fervardin*, Junio reſpondente, incipiens.

Piſani, initium Anni Incarnationis aſſumunt novem menſibus ante Nativitatem; ſicut Florentini tribus menſibus poſt Nativ. numerum annorum Incarn. incipiunt; qui uſus in Curia quoque Rom. ſervatur.

Syromacedones, Vide ſuprà *Antiocheni*.

Trevirenſes, à 25. Martii ordiuntur, &c. V. quoq; infrà in voce *Annus*.

Annunciatio Deiparæ, feſtum Eccleſiæ Rom. Græcis Χαιρετισμὸς dictum, à χαίρω, i. *ſaluto*, propter ſalutationem Angelicam B. Virgini factam, Vide infrà in voce *Cheritiſmus*. Item, Εὐαγγελισμὸς, Vide in *Evangeliſmus*. Incidit in 25. Martii, à quo Trevirenſes anni initia capeſſere modò diximus. Armeni verò 5. menſis Januarii illud celebrant, tempus anticipantes, quòd in Quadrageſima feſtum celebrare religioni ducunt: Græci tamen, reliqua quidem excludentes, hoc nihilominus, ut & Feſtum XL. Martyrum, intra Quadrageſimale tempus, celebrant. Ambroſiani ſimiliter in Quadrageſima diem nullum feſtum habent: & Toletanum olim Conſcil. ordinavit, ut Feſtum *Annunciationis B. Virginis* celebretur ad diem 18. Decemb. cujus rei adhuc indicia quædam ſuperſunt, cùm in feria quarta IV. temporum Decembris Miſſa tota ad myſterium Incarnationis directa, in eadem Communione, legatur. Ambroſianum *Breviarium* Feſtum hoc in Dominica ultima Adventus notat. Vide Dominic. Macrum *Hierolex.* paſſim, inprimis in voce *Feſtum*. Primitus verò Chriſto dicatum fuit Feſtum *Annunciationis*, ejusque mentio, quàm reliquorum, antiquior eſt. Certè quæ ſub nomine Athanaſii circumfertur Oratio, illo die habita, hoc Feſtum unum eſſe dicit ex *Dominicis* Feſtis, atque adeò primarium & prorſus venerandum. Et in *Sermonibus*, qui apud Auguſtinum habentur, de eadem Feſtivitate *Annunciatio Dominica* appellatur. Unde Johannes Hartus, in *Colloquio* cum Rainoldo, contendit, *Annunciationis* & *Purificationis* Feſta, *nequaquam propria ac peculiaria fuiſſe B. Mariæ, ſed alterum conceptionis Chriſti eſſe alterum, quo in Templo ſiſtebatur*, *cap.* 8. *p.* 178. Infertque, quia nunc in Eccleſia Anglicana utraque Feſtivitas adhuc celebratur, *hac ratione nullius Feſti ſolemnitate B. Virginem* ibi *ornari* Poſtea verò, ut plura alia in B. Virginem ſequens ætas Feſtum tranſtulit, &c. Rivet.

Annus, quaſi *Annulus*; namque

— — *in ſe convertitur annus:*

ab Ægyptiis draconis ore caudam retinentis hieroglyphico fuit repræſentatus; Sacer Jovi, ſicut Junoni menſes, Plut. *Problem. Rom. cap.* 77. Habebat is initiò unius tantùm menſis ſpatium, quem quia ad Lunæ curſum metiebantur, appellarunt Lunarem. Alii bimeſtris ſpatio eum terminabant, inter quos & Ægyptii: qui etiam in tres, aliquando in quatuor illum ſecabant, Plut. *in Numa*. Sex menſium ſpatio annum claudebant Cares & Acarnanes: atque hi quidem pro ſummo Deo Lunam venerabantur, ideo ad ejuſdem curſum annos ſuos circumſcribebant. Alii verò ad Solis motum anni curſus metiti ſunt, Perſæ, Græci, Latini, licèt aliquo diſcrimine. Romulus diebus 304. menſibus decem, annum comprehendit:

Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus,
Seu quia bis quino fœmina menſe parit.
Seu quòd aduſque decem numero creſcente venimus,
Principium ſpatiis ſumitur inde novis.

Ovid. *Faſtor. lib.* 3. Numa dein duos menſes addidit, eumque diebus 354. circumſcripſit: quod quidam Tarquinio Priſco tribuunt. Studio poſtmodum & curâ Julii Cæſaris cùm Faſti impenſiùs correcti eſſent, *Annus Julianus* ſurrexit, menſium itidem 12. ſed dierum 365. Hic *magnus* quoque, ad diſcrimen annorum Lunarium: & *vertens* dictus eſt, quòd in orbem continuò volveretur. De *Anno Attico*, Vide Petitum *Miſcell. lib.* 8. Petavium *de Doctr. Temp. lib.* 1. Franciſcum Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 2. *cap.* 10. &c. De *Anno Eudoxi*, qui ex noſtris, ſeu Solaribus annis, octo continebat, Vide Strabonem *Geogr. lib.* 4. De *Anno Hippocratis*, qui dierum 360. fuiſſe dicitur, Marſil. Cagnatum *Obſervat. lib.* 4. *cap.* 14. De *Metonico*, in voce *Meton*: Per *Novum Annum* apud Scriptores Rom. quidam novum principium Magiſtratus initi: alii nudè Veris initium intelligi volunt: de *Anno Platonico*, aliisque huc pertinentibus, præter Auctores retro laudatos, Vide Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. cap.* 4. *lib.* 4. Addam ſaltem, Hebræos ante exitum ex Ægypto, Ægyptiorum morem ſequutos, incepiſſe annum à menſe *Tiſri*, qui partim Septembri, partim Octobri noſtro reſpondet: poſt exitum, à menſe *Niſan*, qui partim Martium, partim Aprilem noſtrum refert: Romanos à Martio: Græcos ab Hecatombæone ſeu Julio noſtro: Anglos à 25. die Martii, quod & in Hiſpania receptum: Venetos à die 1. Martii: Portugallos, & nonnullos Africæ incolas à 29. Auguſti, Auctor Anonymus *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 4. *§.* 25. Plura hanc in rem vide ſuprà.

Annus, & Dies, in *Chartis* apponi ſolebant, ut vim haberent. *Lex* Alamann. *tit.* 43. *Scriptura non valeat, niſi in qua Annus & Dies evidenter oſtenditur.* Adde *L.* Baivvar. *tit.* 15. §. 13. *LL.* Burgorum *Scotic. cap.* 9. *Capit.* Caroli M. *lib.* 6. *cap.* 147. & *l.* 4. *§.* 1. *ff. de Pignor. & hypoth.* In *L.* Friderici I. Imp. apud Urſperg. An. Chr. 1187. ſignificat annum completum, Gall. *An & jour*, &c. *Annus* verò & *vaſtum*, ſeu, *Annus, dies & vaſtum*, pars dicta eſt prærogativæ regiæ, quâ proficua terrarum & tenementorum ad eos ſpectantium, qui feloniæ aut minoris proditionis condemnati erant, contra Dominum Feudi, *ad Annum* & *Diem* vindicabat & præterea vaſtationem tam terrarum, quàm tenementorum hujuſmodi, niſi Dominus Feudi eadem competenti pretio redemiſſet. Ita ex Covvello, Raſtallo, Wilhelmo Thorn. *Monaſtico* Angl. *Tom. I.* & Fleta *lib.* 1. *cap.* 28. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Annus Magnus, apud Solinum *cap.* 33. *Cum hujus* (phœnicis) *vita, magni anni fieri converſionem, rata fides eſt inter auctores, licèt plurimi eorum* Magnum Annum *non quadraginta & quingentis, ſed duodecim millibus & nongentis quinquaginta quatuor annis conſtare dicant*: Periodus eſt annorum 540. quam Mamilius Senator apud Plinium, cujus exſcriptor Solinus eſt, Phœnicis vitæ tribuit. Sed alii, mille quadringentis ſexaginta uno annis, *Anni* hujus *Magni* converſionem, ſecundùm Ægyptios, peragi putabant; & totidem annos durare phœnicem, unde opinio illorum, qui 1000. annos ei tribuunt rotundo numero. Et hic certè numerus fuit *Anni Maximi Canicularis* in hac gente: quo nempe caniculæ ortus, à quo annum ſuum auſpicabantur, ad idem principium revolvebatur. Ut enim Ægyptiorum annus, quem Ἡλιακὸν & Θεῷ Ἐνιαυτὸν & Κυνικὸν & Τίθερον vocabant, trecentis ſexaginta quinque diebus & diei quadrante conſtabat, ita *Magnus Annus* eorundem tot annis conſtabat, quot ille diebus, ſc. 365. & anni quadrante, ſeu tribus menſibus. *Maximus* verò ex annis 4. magnis conſiſtebat, quâ periodo annorum 1461. ἀποκατάστασιν omnium Planetarum & tempeſtatum fieri vulgò tum Ægyptii, tum Græci omnes, exiſtimarunt. Vide hanc in rem Salmaſium *ad Solinum pag.* 551. *& ſeqq.*

Anoexium, Gr. Ἀνοίξιον, Balſamoni dicitur id, quod aliâs *Dedicatio*; Item *Encænia*, Vide ibi.

Anomiani, Hæretici, q. *abſque Lege*, Macer. Vide *Anomi*.

Anomæi, Gr. Ἀνόμοιοι, appellabantur olim Ariani, quòd Verbum Divinum ἀνόμοιον Patri, h. e. *diſſimile*, item ἀνομοιούσιον, *diſſimilis ſubſtantiæ*, appellarent: cùm Semi-Ariani, quamvis conſubſtantialitatem negarent, conſimilitudinem tamen admitterent. Vide Sozomenum *lib.* 4. *cap.* 13. & 28. ac *lib.* 6. *cap.* 26. laudatum Macro in *Hierolex.*

Anopæa, Græcis, quæ אנפה *Anapha* Hebræis, nomen Aquilæ, ab ira factum. Meminit ejus Homerus *Odyſſ.* α. *verſ.* 320. de Minerva loquens, quam avi huic comparat:

Ὄρνις δ' ὣς ἀνόπαια διέπτατο.
Avis ut anopæa, *avolavit*:

ob celeritatem hujus avis, quam *inter rapaces velociſſimam* eſſe, ajunt Arabes. Fortè ex Falconum genere, qui *montanus*, Barbaris *montanarius*, Alberto deſcribitur: nulla enim avis in iram pronior. Ita autem is inter alia; *Eſt hoc falconum genus ferum — iracundum — rarò manu tenendum, præterquam in Aurora, & aucupii tempore, & cùm paſcendus eſt — Si præda evaſerit, præ cæteris indigna-*

dignatur, ita ut per iracundiam aliquando revocantem ſe invadat, & caput aut faciem falconarii, vel, cui is inſidet, equi dilaniet. Et inferiùs, *Si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat ſe in mortem.* Item, *Cùm è rupe veniens perdicem ſequeretur, & aquila fortè advolans ex adverſo illam ei præripuiſſet, nec falco illam aquilæ denuo extorquere poſſet, — altiſſimè tandem conſcendit & impetu deorſum facto, caput aquilæ feriens ſe pariter ac aquilam interemit.* Et paulò pòſt, *mirè gaudet feritate ſuâ — adeoque interdum crudelitati ſuæ indulget, ut, occidendis avibus occupatus, cibi obliviſcatur,* &c. apud Geſnerum. Sed an in Oriente jam olim nota fuerit hæc avis, meritò dubitatur. Alias interpretationes vocis *Anapha*, V. apud Sam. Bochartum, *Hierozoici Pars poſter. Lib. II. cap.* 30.

Anſæ poculorum. Pocula quædam anſulis olim carebant, alia *anſas* habebant, nonnulla unâ tantùm parte erant aurita. Julius Pollux *Onom. lib.* 6. *cap.* 18. *Phialam verò ancipitem*, inquit, *& aureum poculum* (ἄμφωτον) *utrinque anſatum Homerus à forma appellat, ſed unicam anſam habens nominabatur Cotyliſcus.* Philemon apud Athenæum *lib.* 11. poculum unâ parte tantùm anſatum, *Ciſſibium* vocavit. Aurel. Macrobius *Saturn. lib.* 5. *cap.* 21. Carcheſium *anſatum* mediocriter fuiſſe refert, &c. *Anſularum* harum uſus, ut qui propinaret, aut porrigeret, unam earum manu teneret, alteram verò is, cui poculum tradebatur, arriperet. Ovidius *Epiſt.* 15.

Dum ſtupeo viſis, (nam pocula fortè tenebam)
Tortilis à digitis excidit anſa meis.

Inde vaſa hæc calices *pteroti* dicuntur Plinio *lib.* 36. *cap.* 26. quaſi *pinnatos* aut *alatos* dicas, quòd anſæ utrinque protenſæ alarum ſpeciem referrent; &c. Vide Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *Paralipom. ad c.* 30.

Anſegiſus Abbas, adde: Abbas fuit Laubienſis ſeu Lobienſis (quod eſt Benedictinorum illuſtre Cœnobium; ad Sabim fluv. in diœc. Cameracenſi, ſed ſub ditione Leodienſi) poſtea Archiepiſcopus Senonenſis: cujus quanto ſuo tempore fuerit auctoritas, ex Odoranni Monachi Senon. *Chronico* videre eſt; *Anno ab incarnat. Chriſti* 882 *obiit* Anſegiſus *venerabilis Senonum Archiepiſcopus, totius Galliæ & Germaniæ Papa ſecundus feliciter — Hic Carolum Calvum unxit in Regem, & poſtquam primatum totius Galliæ obtinuit, & ſupremâ moderatione ſecundus* Papa *appellari meruit, in Synodo habita in loco* — Pontigonis — *ann.* 876. *Judæos — & Moniales ab urbe Senonica expulit,* &c. Vide ibidem Epitaphium ejus octoſticho comprehenſum. Hic itaque *LL.* Eccleſiaſticas Caroli M. ut & Ludovici Pii ejus filii & Lotharii nepotis collegit, & in duos; uti ſeculares *LL.* itidem in duos libros retulit, publicavitque A.C. 827. Imper. Ludovici anno 13. Indict. 5. ut ipſe teſtatur in *Præfationis initio*, quam Capitulis præmiſit, ubi totius operis rationem & modum digeſtionis exponit. Præmittitur libro primo ipſius Caroli M. præfatio, lectu digniſſima; continetque is Capitula 168. Secundum incipit ipſe Collector aliâ, ſed brevi præfatione, quâ monet, ſe in eum conjeciſſe Capitula Eccleſiaſtica, Ludovici Pii & Lotharii Impp. complectitur autem eo Capitula 47. quorum primum eſt Imperatoris præfatio. Tertium itidem novâ præfatione, ut & quartum, orditur *Anſegiſus*, monens ſe tertio *illa ad mundanæ augmentum Legis pertinentia, quæ Dominus Karolus Imper. edidit*, & quarto ejuſdem argumenti, *quæ — Dominus Ludovicus Aug. & Lotharius Cæſar fecerunt, capitula adunaviſſe libello*: continet verò tertius Capitula 89 quartus verò 75. Sequuntur tres appendiculæ, &c. His poſtea 4. libris ab *Anſegiſo* non ſatis diligenter, aut potiùs non ſatis plenè collectis, Benedictus Levita libros tres, quintum nempe, ſextum & ſeptimum, adjecit, in quos non tantùm prædictorum Impp. Capitula, ſed & alia inſuper, conjecit, ut infrà videbimus. Vide Gerh. von Maſtricht *Hiſtoriâ Jur. Eccleſ. num.* 193. *& ſeqq.*

Viri celebres.

Anſelmus, Mantuâ oriundus, Epiſcopus Lucenſis à Gregorio VII. factus, hujus cauſam contra Henricum Imp. acriter tuitus eſt: Scripſit varia, obiitque A. C. 1086. Vitam ejus Anonymus quidam, qui ejus Pœnitentiarius fuerat, & quidem ipſius verbis, ſcripſit, ubi inter alia, *Apologeticum unum ex diverſis SS. Patrum ſententiis compilavit — multos libros propriis manibus conſcripſit. In Lamentationes Jeremiæ dulciſſimam fecit Expoſitionem. Pſalterium quoque rogatu benedictiſſimæ Dei Mathildæ expoſuit luculenter.* &c. E quibus Apologiam illam ſcripſit contra Guibertum Antipapam, ut Baronius vocat, qui ab Imperatore & Synodo abdicato Gregorio ſuffectus erat: Extat illa in Henr. Caniſii *Antiq. Lection. Tom. VI.* facitque hæc *Collectio Canonum* utramque fere paginam, in emendatione Gratiani juſſu Gregorii factâ, & apud Anton. Auguſtinum, *de Emendat. Gratiani*: qui eam tamen in dubium videtur revocare, *lib.* 2. *dial.* 5. *princ. fere.* Vide quoque Blondellum *Prolegom. Pſeudo-Iſidori cap.* 18. *pag.* 98. Uti autem *Anſelmus* poſt Burckardum, ita poſt eum Ivo Carnutenſis, ad colligendos Canones ſe accinxit, de quo vide infrà: plura autem hanc in rem, apud præfatum Maſtricht *Hiſtor. Eccleſ. num.* 260. 261. & 262.

Anſelmus, in Auguſta Salaſſorum urbe in Alpes ſita natus, Benedictinus, ex Abbate Beccenſis Monaſterii in Normannia Archiep. Cantuarienſi, Lanfranci diſcipulus ac ſucceſſor. Obiit A. Ch. 1109. æt. ſuæ 76. ſecundùm Pareum, Londini, & in Eccleſia Cantuar. ad caput Lanfranci jacet. Ejus opera in fol. prodierunt ſæpius, editiones celebriores ſunt Colon. Agr. 1612. & Lugduni 1630. Vide quoque in voce *Anshelmus*. Ejus æqualis aut paulo junior fuit *Anſelmus* Laudunenſis, cognom. *Scholaſticus* Gallus: cujus extat *Gloſſa Interlinearis & Margin.* inter Biblia. *Ingenio acutus, eloquio preſſus & Laconicæ cujuſdam brevitatis imitator,* Sixto Senenſi.

Anſer, avis duræ carnis ſuccique mali; olim tamen altiles in pretio fuere: quales idcirco Ageſilao Lacædæmonio, quum in Ægyptum veniſſet, unà cum vitulis dono miſere Ægyptii, ut ex Theopompo refert Athenæus *lib.* 9. Fuere & *Anſeres* fartiles. Nempe, ut porcellos variis implebant animalibus, ac cupediis: ita & *Anſeres* rebus variis farciebant, Δουρείους hinc dictos; eò quòd equum Trojanum δούρειον Poëtæ vocabant. Diphilus apud Athenæum *lib. cit.*

Δούρειον ἐπάγω χῆνα τῷ φυσήματι.
Flatu tumentem Durio adduco Anſerem.

Præcipuè autem in deliciis fuit jecur *anſeris*, cujus alimenta lacte fuiſſent imbuta. Plin. *lib.* 10. *cap.* 22. *Fartilibus in magnam amplirudinem creſcit: exemptum quoque lacte mulſo augetur:* Etiam jecoris causâ potiſſimùm ficis alebant *Anſeres*; unde συκωτὸν dixere. Horatius *lib.* 2. *Sat.* 8.

Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi, &c.

Quam augendi *jecoris anſerini* rationem nonnulli, ut ait Plinius, *lib.* 10. *cap.* 22. tribuerunt Scipioni Metello, Viro Conſulari; alii M. Sejo, Equiti: qui ambo vixere, ætate Varronis, qui eorum junctim meminit de *Re Ruſt. lib.* 3. *cap.* 10. Meſſalinum verò Cottam primum docuiſſe torrere *palmas anſerinorum* pedum & cum gallinaceorum criſtis condire, idem Plin. docet ubi *ſuprà*. Britannis autem in delitiis erant, quos Græci χηναλώπεκας, *fero anſere minores*, dicebant, *Ibid.* &c. *Anſerem*, diebus feſtis adhibuit Alex. Severus apud Lampridium, *Erant decreta* (id eſt, conſtituta in ſumptum quotidianum) *& carnis diverſæ pondo* XXX. *erant & gallinæ ova, adhibebatur &* anſer *diebus feſtis.* Contrà Heliogabalus, *canes jecinoribus* anſerum *pavit.* Apud Eund. Cœterum Lacydem, novæ Academiæ principem, Arceſilai ſucceſſorem, fuiſſe *Anſeri* dilectum, memoriæ prodidit Athenæus *lib.* 13. quem proin non ambitioſè minus, quàm filium aut fratrem, Philoſophus is ſepulturæ dedit, Ælian. *de Animal. lib.* 7. *cap.* 41. De *Anſere*, per quem juravit Socrates, Româ item *Anſerum* ſtrepitu ſervatâ, *alibi*. In *Epitaphio* vet. Fœminæ cujuſdam, cui *Myro* nomen, cùm ſculpta eſſent, arcus, canis, lorum, anſer & noctua, cum hac *Inſcr.*

Μὴ θάμβει μάστιγα, Μύρους ἐπὶ σήματι λεύσσων
Γλαῦκα, βιόν, χαροπὸν χῆνα, θοὴν σκύλακα:

Anſer, domus cuſtodem denotavit: ſicut *canis*, liberorum amantem; *lorum* ancillarum caſtigatricem &c. Vide plura de hac domeſtica ave, apud Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 84. & infrà *Anca*.

Anſes, Semideus, Gothica vox; quâ Proceres ſuos hæc gens appellavit. Jornandes *de Rebus Goth. cap.* 13 *Magnaque potiti per loca victoria, jam Proceres ſuos, quaſi, qui fortunâ vincebant, non puros homines, ſed Semideos, id eſt,* Anſes, *vocavere.* Unde hodieque apud Germanos, *groſſe Herren und Hanſen* iſtiuſmodi primates Viri appellantur, Vide Loccenium *Antiquit. Sueicar. libr.* 2. *capite* 4.

Anshelmus, adde: Vide quoque *Anſelmus*.

Antæ, adde: Congeneres Sclavinis, quos in Romanas Provincias irruentes Juſtinianus Imper. per Chilbudium Ducem repulit, & miſſo poſt aliquot annos Germano, ſororis ſuæ filio, ad internecionem fere delevit, ut meritò ab illis nomen *Antici* adeptus ſit, quam vocem Haloander rectè in *tit.* Juſtiniani, pro *Attico*, reſtituit. Vide Alciatum *Parerg. lib.* 5. *cap.* 3.

Antæ, *Antes* & *Anterides* nonnullis pro ſynonymis habentur, ſed perperam. *Antæ*, enim ſunt παραστάδες, columnæ quadræ vel pilæ, quæ ad latera oſtiorum utrinque ponuntur; nec enim quælibet columna quadrata *Anta* dicta eſt, ſed eæ tantùm, quæ in lateribus oſtiorum, ἀπὸ τῶν ἀντίων. Atque hæ antepagmentis ligneis operiebantur, ornamenti gratiâ. *Antes*, ordines ſunt ſeu στίχοι cujuſcunque rei anteriores & qui frontem ſpectant: unde & dicti: Ut *Antes vinearum* στίχοι ἀμπέλων. Virgilius,

Jam canis extremos effœtus vinitor Antes.

i. e. Laſſus & effœtus vinitor, in extremis *Antibus*; qui inprimis adhuc integer, utpote laborare tum incipiens, quum in extremis vineæ ordinibus labore jam fractus ſit; ut enim extremi ſunt Antes in vineis, ita & primi ac medii. Sic Cato *de re Mil. Equites quatuor agminibus, pedites duobus* Antibus *ducas*, i. e. duobus ordinibus. *Anterides* tandem, ſunt columnæ vel lapides eminentiores, qui interponuntur ad ſuſtinendam ſtructuram, ἀπὸ τοῦ ἀντερείδειν, Vitruvio *Eriſmæ*: ſeu pilæ lapideæ muris objectæ & obnixæ, ad fulciendam ſtructuram. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1216. & hic infrà *in Antis*.

Antæus alter, Maximinus à militibus cognominatus eſt, apud Capitolinum.

Antarta, Græcè ἀντάρτης, rebellis & tyrannus vel apoſtata, à

verbo

verbo *ἀνταίρειν*, quod eſt *contrà ſurgere*, cui contrarium eſt *ὑπαίρειν*. Gloſſæ, *Delliones*, *ἀντάρται*, *ἀνθιστάμενοι*, *τύραννοι καὶ τυραννίδες*, qui locus in *Gloſſis* hodie corruptiſſimus circumfertur. Aliæ *Gloſſæ*, *ἀντάρτης*, *rebellio*, *perduellio*. *ἀνταρσία*, *rebellatio*. Unde *ἀνταρμὸς*, bellum ab *antarta* excitatum. Optimæ Gloſſæ, *Antarium ἀνταρμὸς*. Pro *Antarta*, recentiores *Intarta* dixerunt, hocque nomine appellarunt Tyrannos, ſeu rebelles Duces, qui ſolà eorum, quibus præerant, auctoritate ac conſenſu Imperium ſumebant: cujuſmodi inter alios fuere Tyranni illi XXX. quorum res Trebellius Pollio ſuccinctè expoluit. Vox frequens apud Anaſtaſium Bibliothec. in *Vitis* Pontificum &c Vide Salmaſium *Notis ad Trebellium in Gallienis & XXX. Tyr.* item infrà, in *Indevoti*.

Ante cœnam, in cœnarum conviviis lautioribus erant primi ferculorum miſſus, qui & interdum iterabantur: cùm ſecunda fercula, ipſumque velut ſolidum cœnæ, *cœna* dicerentur, Turnebus *Adverſar. lib.* 17. *cap.* 10. Caſaubono *Antecena* ſive *Antecenia* dicebantur, qui Martiali *guſtus*, Græcis *προπόματα*, Vide eum *ad Lampridium in Heliogab.* ut & *ad Athenæum*. Sumebantur autem in *antecæna* oſtrea, echini, pelorides, ſphondyli & ſimilia. Apud Macrobium *lib.* 3. *Antecœna echinos, oſtreas crudas, quantum vellent, peloridas, ſphondylos, &c.* Lactuca item, de qua Martialis,

—— adfertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Ubi *antecœnam* intelligit, &c. Salmaſius *ad Capitolinum in Gordiano Jun.* V. infrà, *Frigidæ menſæ*.

Anteambulones ſervi, dominum domo egredientem olim apud Romanos præcedebant, honoris gratiâ & turbam per viam incedenti circumfuſam ſubmovebant. Plinius *libro* 3. *Epiſtolâ* 14. *Eques Romanus, à ſervo ejus, ut tranſitum daret, manu leniter admonitus, convertit ſe, nec ſervum, à quo erat tactus, ſed ipſum Macedonem, tam graviter palmâ percuſſit, ut penè concideret.* Sueton *in Veſpaſ. Eadem demum extudit magis convitio, quàm precibus vel auctoritate, dum eum identidem per contumeliam* Anteambulonem *patris appellat.* Senec. *Epiſt.* 87. *O quam vellem Catoni nunc occurreres, & aliquem ex his troſſulis in via divitibus curſores & Numidas & multum ante ſe pulveris agentem.* Solebant illi obvios in latus fodiendo dicere, *Date locum domino meo.* Acron *in Hor. Epiſt lib.* 1. Vide quoque Barn. Briſſonium, *de Formul lib* 8. Neque verò ſervi hi ſolùm fuere, ſed & ad diverſos homines pertinuiſſe hanc operam, indicat Martialis *lib.* 3 *Epigramm.* 6.

Exigis à nobis operam ſine fine togatam:
Non eo, libertum ſed tibi mitto meum.
Non eſt, inquis idem: multo plus eſſe probabo.
Vix ego lecticam ſubſequar, ille feret.
In turbam incideris, cunctos umbone repellet, &c.

Merces erat, centum quadrantes, Idem *lib. eod Epigramm.* 7.

Centum miſelli jam valete quadrantes
Anteambulonis congiarium laſſi.

Quos *centum plumbeos* vocat, *lib.* 10. *Epigramm.* 74. Vide infrà in voce *Sportula*. Magno eos fuiſſe numero, indicat Ammianus, *lib.* 14. cùm illos *prægreſſum exercitum* vocat: ideoque myriadas ſervorum comparatas fuiſſe, ut comitum, *Anteambulonum*, & aſſeclarum copia ne deeſſet, ſcribit Athenæus *lib.* 6. Imò & Matronis non defuere ſuæ, *Anteambulatrices*. Moris enim fuit, ut ſine ancillarum præcedentium inſequentiumque comitatu Materfamiliâs aut Matrona ordinis honeſtioris, non prodiret in publicum. Unde Hieronymus *ad Demetriad virg. Graves*, inquit, *fœminæ & maximè viduæ ac virgines tibi comites eligantur, quarum probata eſt converſatio, ſermo moderatus, ſancta verecundia.* Quam ob cauſam, non levem injuriam eiſdem fieri ab iis, qui comites earum abducunt, auctor eſt Ulpianus, *l.* 15. *§.* 15. & 16. *de Inj.* Eoq; reſpexiſſe quoq; Plautus videtur *Amphitruon. Act.* 3. *ſc.* 2.

Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas
Juben' ire mihi comites? JUP. *Sanan' es?* AL. *Si non jubes;*
Ibo egomet; comitem pudicitiam duxero.

Vide Eundem *Moſtellar.* Actu 1 *ſc.* 1. Sed & Spadones hoc officium teneriori ſexui præſtitiſſe, docet iterum Hieron. *Epiſt. ad Furiam Rom. nobilem viduam* cùm ait: *Noli ad publicum ſubinde procedere & ſpadonum exercitu præeunte, viduarum circumferri libertate*, &c. Vide Laur. Pignorium *Comment. de Servis.* & T. Popmam *de oper ſerv.*

Antecanis, qui & *προκύων*, diverſus à Sirio, qui etiam *προκύων* dicitur, & ſtella eſt in maxilla majoris canis. Antecanis enim ſidus eſt, quod & *πρόκυνα* dixere, quia ante canem majorem oritur, conſtitutus juxta lacteum circulum; oritur autem Manilio ac Firmico in 27. parte cancri, Aëtio in 14. Julii; Sirius verò ſtella eſt, & *canicula* dicitur, oriturque iiſdem in prima parte leonis, vel 19. Julii. Quam in rem varia habet Salmaſius *ad Solinum p.* 430. & 431.

Anteceſſor, Græcè *Ἀντικήνσωρ*, Tertulliano Spiritus S. dicitur *lib. de Virgin. vel. Non enim ab ſe loquitur, ſed quia mandatur à Chriſto. Hic ſolus* Anteceſſor, *qui ſolus poſt Chriſtum.* Eidem *Anteceſſores* alibi Apoſtoli dicuntur: voce à Romanis mutuatâ, apud quos *Anteceſſores* ſunt Juris Doctores, Magiſtri & Profeſſores, unde apud Heſych. *Ἀντικήνσωρ ὁ τοὺς νόμους μαθητεύων*. Quo titulo cohoneſtatos legimus Theophilum inprimis Inſtitutionum Juſtiniani Paraphraſten, & Julianum Patritium, Novellarum Græcarum ejuſdem Principis Interpretem. Sic inſcriptio *Proœmii ff.* dirigitur ad Theophilum, Dorotheum, Theodorum, Iſidorum, Anatolium, Thallælæum, & Cratinum, *Anteceſſores*. Et *l.* 2. *Cod. de vet. jure enucl. Et Dorotheum Virum illuſtrem & facundiſſimum* Anteceſſorem, *quem in Berytienſium ſplendidiſſima civitate Leges diſcipulis tradentem — ad nos deduximus*, &c. Et paulò pòſt, *Nec non & Cratinum —— optimum* Anteceſſorem *hujus almæ urbis conſtitutum*. CP. namque & Beryti Jura publicè doceri ſolita fuiſſe legitur *§. hæc autem tria in proœm ff.* Haloander ſic dictos vult, à *præeundo* diſcipulos & quaſi porrectâ manu in penetralia Juris deducendo. Potiùs ad exemplum *Anteceſſorum*, quorum meminit Suetonius *in Vitellio*, id eſt, Præcurſorum, Gall. *Avant-coureurs*, quorum erat ante agmen ire, loca caſtris metandis idonea deligere, & vias, quibus duci commodè exercitus poſſit, videre. Vide quoque Hirtium *de Bello Afric.* Dominicus Macer hodieque Lectores Jubilatos in nonnullis Academiis *Anteceſſores* dici refert, in *Hierolexico*. Vide etiam infrà in voce *Antigrapheus*. Dempſtero *Anteceſſores*, nomen dignitatis apud Rom. Cùm enim Juriſconſultorum hæc apud illos ſervaretur differentia, ut alii Juris eſſent Studioſi ſive Candidati, alii *Anteceſſores* ſive Sophiſtæ, alii denique Juriſconſulti ſive Juris Auctores: Studioſi aſſidebant; Candidatorum operâ Principes, in recitandis potiſſimùm orationibus, uti ſolebant: Et qui Jus publicè interpretabantur, hi *Anteceſſores* erant. Juriſconſulti autem populo de jure reſpondebant.

Antecœna, Vide ſuprà *Ante cœnam*.

Antecuſtodia, ſeu *Antegarda*, ex Gall. *Avant-garde*, prima acies, apud Thom. Walſinghamum, in *Geſtis* Ludovici VII. R. Fr. *cap.* 12. apud Hieron. Vignerium *in Hiſt. Alſat.* alibique; quam, ut & *Retrogardam facere*, in exercitu Regis Gall Seneſcalli Franciæ officium fuiſſe, tradit Hugo de Clericis *Tract. de Seneſcallia Franc.* qui *Protutelam* & *Retutelam* vocat: Wilhelmus Britto verò Mareſcallo Franciæ id juris adſcribit, *Philipp. l.* 8.

Cujus erat primum geſtare in prælia pilum,
Quippe Mareſcalli claro fulgebat honore.

Hoc certum, magnæ id dignitatis fuiſſe; ut ex controverſia hinc inter Theobaldum Campaniæ & Fernandum Flandriæ Comites, utri eorum primam in Franciæ R. exercitu aciem regere competeret, ortâ patet, quæ tamen hoc modo ad tempus utcunque ſopita eſt: *Ego Theobaldus -- notum*, &c. *quòd cùm eſſet controverſia inter me — & Fernandum Comitem Flandriæ --* de Antegarda *& Retrogarda, in exercitu Domini Regis, faciendis, ita ad preces — Ludovici Regis — ad concordiam ſumus revocati: ſc. quòd dictus Comes Flandriæ ſemel faciet antegardam — eundo in Britanniam & bis retrogardam, quia ego feceram ſimiliter — Deinde — ſimul faciemus antegardam & retrogardam. Hæc autem omnia fient ſalvo jure meo & ſalvo jure F. Comitis Flandriæ, tam in ſaiſina, quàm in hæreditate -- Datum an. gr.* 1230. &c. ex *Tabulario* Campaniæ, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Antejuramentum ſeu *Præjuramentum*, Anglis olim dictum *Juramentum de calumnia*, quod ab accuſatis & accuſatoribus æquè exigebatur, priuſquam in litem deſcenderent, uti inprimis cautum in *LL.* Æthelſtani R. *c.* 23. apud Lambardum. Et ab accuſatore quidem in hujuſmodi *antejuramento* deficiente reus liber evadebat: ab hoc verò tanto id rigore exigi conſuevit, ut vel ad ordalium ſeu purgationem Canonicam, niſi eo prius præſtito, neutiquam admitteretur. V. *LL* Philippi Com. Neoportuenſis A.C. 1164. *LL.* Henrici I. *c.* 66. alibique *LL.* Kanuti *c.* 42. & 43. apud Bromptonum & Concilium Tribur1enſe A.C. 895. *c.* 21. apud Car. du Freſne *Gloſſ.* Saxonice *Aaſnoren-ed*. Quod quale fuerit, ſic refert Andr. Suenonis Archiep. Lundenſis *Daniæ LL. lib.* 7. *c.* 6. *Hæc eſt forma juramenti, quod candentis ferri judicium antecedit, ut affirmet autor ſub juriſjurandi religione, quòd non odii cauſâ, non lucri gratiâ reo impoſuerit furti crimen, ſed quia ſcit enim veraciter rem ſibi furti vitio ſubtraxiſſe*, apud Eund. in voce *Aaſnoren-ed*.

Antelius, idolum, ad ædium fores olim ſolitum exponi, q. *ante Solem* vel *verſus Solem* poſitus. Tertullianus *de Idolol. cap* 5. Antelios *Dæmones oſtiorum præſides legimus*, apud Macrum *Hierolexico*. Vide infrà *Anthelii*, ſic enim meliùs ſcribitur.

Antemanica ſeu *Antemanicia*, in *Gloſſ.* Arabico-Lat. *ornamentum brachii, quod ante manicam apponitur.* Et in vet. *Scheda* Thuan. *antemanicias paria* 1. &c. pars veſtis, quæ ante manicas induitur, Gall. *Avant-manches*. Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Antemiſſæ Arbores, quas nonnulli, ante poſſeſſionum ſuarum fines intactas ſolent dimittere, ut magnitudine cæteris antiſtent, ſicque obſervationem finium præſtent, dicuntur Siculo Flacco *de condit. Agror* Frontino & Aggeno.

Antemurale in *Ceremoniali* Cardinal. Paris Craſſi *l.* 2. *c* 2. veſtibulum Altaris & Presbyterii ſeu potiùs Bematis, quod Græci *Soleam* appellarunt. Niſi legendum *Ante murale*, id eſt *ante murum* ſeu cancellum, qui Presbyterium à Choro dirimit, Idem.

Antepagmenta, veteribus *Antipagmenta*, ab *antè*, valvarum ornamenta ſunt, *quæ Antis adpanguntur id eſt affiguntur.* Feſt. Quæ proin malè nonnulli confundunt, cum *Antis*: Antæ enim lapideæ, ut dictum, *Antepagmenta* lignea, quæ ornamenti gratiâ Antas operiunt. Vetus Inſcr. FACITO ANTEPAGMENTA ABIEGNA LATA S—— apud Salmaſium *ad Solinum p.* 1217.

Ante-

Antepanni, faſciæ vel zonæ, ſeu ultimæ fimbriæ, quibus veſtis ornatur; Græcis recentioribus Ἀντίπανα, item παραγαύδια, i.e. *paraturæ*, ornaturæ. Vide infrà in voce *Pannus*.

Antepedes, amici obſequium facientes, Iſidor. Cùm enim & ſervi & amici ad obſequia eſſent, Amici, quòd anteirent, *Anteambulones* & *Antepedes*, ſervi autem *pediſequi*, *à pedibus*, *ad pedes* & *circumpedes* dicebantur. Agrœcius *de Orthogr. Circumpedes ſunt obſequia ſervorum*, *Antepedes amicorum*: Meminit eorum Caſſiodorus *in Formula Curæ Palatii*: *Illud quoque conſidera, quâ gratificatione tractaris, ut aureâ virgâ decoratus, inter obſequia numeroſa, &* Antepedes *regios primus videaris incedere*. Et Juvenalis,

— — *Togati*
Antepedes —

apud Salmaſium *ad Trebellium Pollion. in Claudio*.

Anterides, Græcè Ἀντηρίδες, ἀπὸ τῦ ἀντερείδειν, unde & ἀντερείσματα, Vitruvio *Eriſmæ*, columnæ ſunt vel lapides eminentiores, qui interponuntur ad fulciendam ſuſtinendamque ſtructuram. Latinis etiam *Obices* & *Tibicines*. Servius, *Antes lapides eminentiores, qui interponuntur, ad maceriam ſuſtinendam*. Item. *ſunt eminentes lapides vel columnæ ultimæ, quibus fabrica ſuſtinetur, & appellantur Antes*, ἀπὸ τῦ ἀντερείδειν. Sed *Anterides* hic cum *Antibus* confundit. *Anterides* enim hujuſmodi columnæ ſunt. Heſychius, Ἀντηρίδες τὰ προςερειδόμενα ξύλα ἢ λίθινα ἀντερείσματα. Salmaſius *ad Solinum*.

Anteros, genus amethyſti, aliis παιδέρως, nonnullis *Veneris gemma*. Sic autem dicti ſunt ii amethyſti, in quibus ex carbunculo in purpuram refulgeret leniter roſeus nitor, ob gratiam ſpeciei & coloris: cùm contrà improbarentur, qui ad viciniam cryſtalli deſcendunt, *albicante purpuræ defectu*. Græcè ἀντέρως, h. e. *æquè venuſtus, ac amor*, contra amorem pulcher. Quemadmodum *Colloſſeros*, in *Hiſt. Aug.* ὁ κολοσσέρως, vir eſt grandis ut coloſſus, ſed venuſtus & amabilis, ut amor ipſe. Non enim hic *pueri amorem*, aut παιδικῶν ἔρωτα, vox notat. At ἵππερως, in iſto,

Τὸν ἵππερων κατέχει με τὸν κεραυνόπτην.

τῆς ἱππικῆς, *rei equeſtris* amorem deſignat. Salmaſius *ad Solinum pag.* 565. V. quoque infrà in voce *Pæderos*.

Antes, Vide ſuprà *Antæ*.

Anteſignani, iidem cum Campiductoribus ſeu Campigenis, apud Rom. Vegetius *lib.* 2. *cap.* 7. ubi nomina & gradus principiorum Legionis enumerat: *Campigeni*, inquit, *hoc eſt*, *Anteſignani, ideo ſic nominati, quia eorum operâ atque virtute exercitii genus creſcit campo*. Ubi *genus exercitii, quod creſcit campo*, eſt armatura, quæ tradebatur à Campidoctoribus. Campigenos autem inter principia Legionis enumerat; eosque *Anteſignanos* interpretatur, eo quòd Campidoctores & reliqua Legionis principia ante ſigna pugnabant & *anteſignani* vocabantur. Idem *lib.* 2. *cap.* 15. *Sed ante ſigna & circa ſigna, nec non etiam in prima acie dimicantes, Principes vocantur, h. e. ordinarii cæterique principales*. Ammianus, *Horum campiductoribus, ut fortium factorum* Anteſignanis, *poſt civitatis excidium, armatas ſtatuas apud Edeſſam — collocari juſſerat Imperator*. Vide Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Severo*, & infrà ſuo loco.

Anteſtari, quid ſit, docet Acron in *Horatii Serm. lib.* 1. *Sat.* 9. *Denuntiantes litem anteſtatos habebant, quibus præſentibus conveniebat, ut aurem illis tertiò vellerent. Solebant enim teſtium aures tenere, & ita dicere: Memento, quòd tu mihi in illa cauſa teſtis eris, quod eſt* Antiſtari. *Aliter, olim qui anteſtabantur, auriculam tangebant. Ideoque Poëta ait*,

Libenter auriculam obtuli.

Aliter: Anteſtari, *id eſt, teſte uti, quòd judicii cauſâ volo manum injicere. Nam hæc erat conſuetudo, ſi quis vadato non paruiſſet, ei adverſarius aliquem è præſentibus anteſtabatur, id eſt, tangebat ejus aurem, & dicebat, licetne anteſtari? Si reſpondiſſet ille, licet: tunc injiciebat vadatus manum in eum, qui non paruiſſet & ducebat in judicium; aliter ſi injeciſſet manum, injuriarum poterat accuſari*, &c. Ipſe Horatius *d. l.*

— *Et quò tu turpiſſime? magnâ*
Exclamat voce, & licet anteſtari? *ego verò*
Oppono auriculam, rapit in jus.

Quòd ſi verò non *anteſtatus* eſſet Actor, & manum injeciſſet, injuriarum reum Lex Decemviralis ideò conſtituit, ne ſine juſta cauſâ ſic in adverſarios ſævirent Actores. Ut autem à teſtimoniis reliquis, ſic etiam ab Anteſtatione ſervos fuiſſe ſolitos repelli, docet Plautus *Curcul.* Sed nec anteſtatione opus fuit, ſi reus improbus eſſet, & inteſtabilis; unde lenones, fures & id genus alii, ſine *anteſtatione*, ad Prætorem rapiebantur, ne ſub prætextu ſecuritatis publicæ, tergiverſatione, rapinis, plagiis, furtis indulgerent. Plautus *in Perſa*, ubi cùm in Dropalum lenonem manus injiceret Saturio Paraſitus, interrogatus à lenone, anne anteſtaretur, reſpondet:

Tuâne ego cauſâ carnifex
Cuiquam mortali libero aures atteram,
Qui hic commercaris cives homines liberos?

Vide eundem in *Aulularia*, de Lyconide adoleſcente; *in Rudente*, de Labrace lenone, &c. Cæterùm ſi honeſtior eſſet perſona, quàm ut eam rapi conveniret (erant enim, qui in jus vocari, duci aut rapi ne medio quidem anteſtationis poterant, ut ex *Epigr.* *l.* 48. *de verb. ſign.* colligitur) diem ei dicebat actor, eumq; promiſsâ pœnâ, quam *multam* Plautus appellat, datisve ni prædia poſſideret vadibus vel pignore, dimittebat, &c. Vide Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* & ſuprà in voce *Alapa*, ut & infrà, ubi de ritu *Aurem in teſtimonium torquendi*.

Anthelii, Θεοὶ ἀνθήλιοι, apud Athenienſes, Dii, quorum ſtatuæ ante portas erectæ ſtabant, perpetuo Soli expoſitæ, unde nomen ortum, Heſychius & Dionyſ. Petavius *in Themiſtium*.

Antheropſita, nomen imaginis Domini noſtri, apud Anaſtaſium Biblioth. *in Stephano II.* Lege *Acheropita*: intelligitur enim imago ἀχειροποίητος, de qua ſuprà in *Acheropoëta*. Vide Car. du Freſne *Gloſſar.* qui Gretzerum laudat libr *de Imaginibus non manufactis*.

Antheſtheria, quæ & *Bacchanalia*, menſe Novembri, à Romanis celebrabantur, poſtridie Kal. V. Roſinum *Antiq. Rom. lib.* 4. *cap* 4. ut etiam in voce *Anthiſteria*.

Anthia, in Peloponn. adde: Græcè Ἄνθεια, urbs memorata Homero, quæ poſtmodum Θυρέα, *Thuria* dicta, vicina Cardamylæ. Solinus *cap.* 7. *Anthia & Cardamyle, ubi quondam fuere Thyræ, unus locus dicitur, in quo anno XVII. regni Romuli inter Lacones & Argivos memorabile bellum fuit*; ad quem locum vide Salmaſium *pag.* 139.

Anthrax, Græcè Ἄνθραξ, nomen ardentium gemmarum, quarum principatum obtinet, qui *Anthrax* propriè dictus eſt. Strabo *lib.* 15. de India, Φέρει δὲ καὶ λιθίαν ἡ χώρα πολυτελῆ κρυστάλλων, καὶ ἀνθράκων παντοίων, ὥσπερ καὶ μαργαριτῶν: ubi nomine κρυστάλλων, *gemmas, cryſtallina facie* & candicantes, uti nomine ἀνθράκων, *ardentes*, ſignificari, ait Salmaſius *ad Solinum pag.* 1093 Habet autem *Anthrax* εἶδος ὀξυφοινικὸν, *ſpeciem clarè purpurantem*, Epiphan. Vide infrà in voce *Carbunculus* & eundem *pag.* 380. Hinc *Anthracites* apud Solinum *cap.* 37. ubi eum dicit *coruſcare velut ſcintillantibus ſtellis*. Plinius *Anthracitin* vocat, *In Anthracitide ſcintillæ aliquando diſcurrere videntur*. Alia tamen eſt *Anthracitis*, quam inter carbunculorum genera retulit, in Theſprotia foſſilem & carbonibus ſimilem; alius *Anthracites lapis*, è genere hæmatitarum. Fortè Solinus in Plinio legit, *in Anthracia ſcintillæ diſcurrunt*. Sed ille *Anthraciam* gemmam dixit, non Anthraciam lapidem, τὴν ἀνθρακίαν, &c. Vide Eundem *ibid. pag.* 770. & infrà in voce *Lychnites*; namque & ſic *Anthracem* Græci, qui de Lapidibus ſcripſere, exponunt, quia luceat, ut lucerna accenſa vel ignis.

Anthropophagi, adde: Tales imprimis incolæ Inſularum *de Andreman* ſeu *Andremaon*, in Oceano Indico. & Caribani aliique Americæ incolæ, quibus cum vicinis bella gerere & illorum deinde tanquam hoſtium carnes in cibum ſuum vertere, voluptas eſt. Quanquam Hiſpanorum cadaveribus illi aliquando pepercerunt, ne etiam poſt mortem nocerent. Verùm nec ſolùm hoſtes, ſed & advenas quosque, tempeſtate aut ſimili caſu eò abreptos, hæc ſors manet: Unde & juſtitiam armorum Indis illatorum aliqui hinc arceſſiverunt. ſed an ſatis ſolide, illi viderint. De more ſenio aut morbo confectos, defunctos quoque Parentes, conſanguineosq; edendi apud Ethnicos, V. Carolin. *Heedendaegſche Heidendom, P.* 1. *c.* 24. §. 2. Ipſis Europæis noſtris hanc *Anthropophagiam*, ab Æthiopibus Africæ ad Oceanum Æthiopicum, objectam legimus, *in Hiſt. Navigat.* Aloyſii da Ca de Muſto. V. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 9. §. 4. *de Moribus Gentium*.

Anthypatus, apud vett. Romanos, Proconſul, Gr. Ἀνθύπατος: ſub Impp. CP. nudus titulus fuit, quo non modò aulicos ſuos, ſed etiam exteros Principes ac viros illuſtres interdum donabant. *Chron.* Caſinenſe *l.* 2. *c.* 2. *A Mariano quoq;* Anthypato, *Imperiali Patricio*, &c. Sic Johannes Dux Amalphitanus, apud Ughellum *Tom. VII. Ital. Sacr.* & Landulphus Princeps Beneventanus apud eund. *Tom. VIII.* inter alios dignitatis titulos, *Anthypatorum* elogio exornantur. V. du Freſne *Gloſſar.*

Anthyrius, Alexandri M. Miles, poſt hujus obitum, cum Obotritis ſuis, à veſtium ſeu armorum varietate ita dictis, nave, cujus prora gryphem, velum Bucephali caput referebat, in ora Gothica prius, dein Balthica appuliſſe, & familiæ Vandalicæ, è quâ orti Reges Herulorum Principes Rugiæ, originem dediſſe fertur. Sed fabulam hoc ſapere, eruditè docet Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſt. in Fam. Vandalica*. V. quoque in voce *Antyrius*.

Antiæ, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. ubi de Hercule, apud Omphalem ſerviente: *Credo & jubas pectinem paſſas, ne cervicem enervem inureret ſtiria leonina: hiatus crinibus infarſos, genuinos inter* antias *adumbratos*: non ſunt, ut quidam volunt, ſincipitis leonini crines antependuli aut ejus fronti impendentes; ſed vult & fingit Auctor, Omphalem, cùm exuvias illas Herculei leonis ſibi aptaret & indueret, hiatum eius globis crinium muliebrium inferſiſſe, genuinos autem leonis dentes inter *antias*, h. e. inter capillos & cincinnos ſuos ab utraque parte deſcendentes texiſſe. Non enim alii capilli, quàm qui utrinque per tempora & genas deſcendebant, genuinos leonis poterant adumbrare, & hi *Antiæ* dicuntur. *Gloſſ. Antiæ, comæ*, διὰ τῶν κροτάφων κρεμάμεναι γυναικεῖαι. *Gloſſæ* S. Benigni Divion. *Antiæ, capilli, quos proximos auribus in capite mulieres componunt*. Græci παρωτίδας vocant; Pollux etiam βοστρύχους & κικίννους; ac Lucianus τοὺς παρ' οὖς βοστρύχους. Quo ſenſu

ſτεϕόμενοι. Quo ſenſu Appulejus *in Floridis*, ubi de Apolline: *Crines ejus remulſis antiis & promulſis capronis, antevenuli & propenduli*, ait. In quibus verbis *Promulſæ capronæ* & *propendulæ* in frontem: *remulſæ antiæ* & *anteventulæ*. Nam qui per genas & tempora dimiſſi ſunt crines, etiam *anteventuli* dici poſſunt & *antependuli*, ad differentiam eorum, qui colla & cervices flagellant. Sic idem *Mileſiar. lib. 5. retropendulos* dicit crines, qui cervices pererrant: *antependulos*, qui genas; atque hi ſunt, qui *Antiæ* dicebantur. Idem alibi, *Adoleſcens viſendâ pulchritudine, crinibus fronte parili ſeparatis per malas remulſis*: de *antiis* omnino loquitur. Comarum igitur, aliæ *ὑπὲρ τὸ μέτωπον*, quas Latini *capronas*; aliæ *ἐν κροτάφοις*, quas *Antias*; aliæ *κατόπιν* nutriebantur, quas retropendulas Appulejus vocat, &c. Origo vocis ab *antis*, quæ ſunt latera oſtiorum: Sed & *antes* cujusque rei extremitates ſunt. Salmaſius *ad Tertullian.*

Antiani, apud Genuenſes & in aliquot Italiæ civitatibus, Patricii ac Nobiles dicti ſunt, qui auctoritate, ætate & honore cæteros *anteeunt* atque adeò ipſi Magiſtratus. *Ἀρχιγέροντες*, Primates ordinum ſeu decuriæ Primi, *l. 5. Cod. de Epiſc. audient.* Vide Joh. Villaneum *lib. 6. capp. 51. ac* 84. & Car. du Freſne *Probat. Hiſt. Gallo-Byzantinæ.*

Antiates, adde: Horum aquæductus, inter opera Antonini Pii, recenſentur apud Capitolinum.

Anticimenon, Gr. *Ἀντικείμενον*, i. *oppoſitio*, repugnantia, titulus libri S. Bertarii Abbatis Caſin. in quo quæſtiones & controverſiæ utriusque Teſtamenti continentur, de quo vide Leonem Oſtienſem *lib. 1. cap. 32.* Impreſſus fuit, ſub Anonymi auctoris titulo, Coloniæ Agrippinæ A. C. 1533. jam verò *Annotationibus* illuſtratus de novo prodiit, operâ Joh. Baptiſtæ Marii. Macer.

Anticum, apud Feſtum, pro *janua*. Item pars Templi, quam Græci *πρόδομον, πρόναον* & *προςάδα* dixere; cui oppoſitum *poſticum* ſeu *poſticium*, pars Ædis ſacræ apud Græcos poſterior, quam *ὀπισθόδομον* appellavere: In Chriſtianorum enim Templis hæc pars non fuit. Dictum autem *Anticum*, ab *Antis*, de quibus ſuprà. Erat enim pronaus ſeu *πρόδομος*, vel parietibus *Antarum* vel columnis ædificatus cum faſtigio. Vide hic *paſſim*, & apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1217.

Antidorum, Græcis *ἀντίδωρον*, Domin. Macro, panis eſt benedictus, ex cujus parte media, quæ cruce obſignata eſt, ſecundùm Græcorum ritum, aufertur à Sacerdote conſecrationis materia, reliquum verò populo poſt Miſſam diſtribuitur. Addit Frater, in lateribus ejus hæc verba eſſe impreſſa, *Jeſus Chriſtus vicit*: Caſaubonus panem *νικοκλαστόν* ſic dictum eſſe ait. V. Macrum utrumq; in *Hierol.* Caſaubonum *Exerc. c. Baron.* & infrà in voce *Panis*.

Antidotum, pro acriori cathartico, apud Ælium Spartianum in *Adriano Cæſ.* ubi de Cejonio Commodo Vero, quem Adrianus adoptatum *Ælium Verum Cæſarem* appellavit: *Denique accepto largius antidoto, ingraveſcente valetudine, per ſomnum periit.* Idem in *Ælio* hoc *Vero*, *potionem* vocat: *Nam cùm de provincia Ælius rediſſet — acceptâ potione, quâ ſe exiſtimaret juvari, Calendis ipſis Januariis periit.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 375.

Antigenidas, Thebanus, primus multiforatilem tibiam *πολύτρητον αὐλόν*, excogitaſſe legitur apud Theophraſtum; cùm ante ipſum tibia paucis foraminibus, & dextera Phrygia quidem uno, ſiniſtra duobus tantùm eſſent apertæ. Horatius, *de Arte Poet.*

Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Æmula, ſed tenuis ſimplexque foramine pauco.

Pollux verò id inventi Diodoro Thebano; Athenæus tandem & Pauſanias Pronomo, indidem oriundo, tribuunt. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 120. & infrà, ubi *de Muſica ſimplice*: ut & in voce *Antigenides*.

Antigonus, locus in altero tabulæ luſoriæ, apud Vett latercul. Præter nomina enim numerorum, quæ punctis ſeu locis tabulæ impoſita erant, unus etiam dicebatur, *Ἀντίγονος*, & alter *Δῖος*. Agathias,

— — *μετάδιε δ' ἄλλην*
ψῆφον, τὴν πυμάτην ἀμφιάσασα Δῖος.

Et paulo pòſt,

Δίζυγες Ἀντίγονοι δειχόμενοι.

Ubi *Δῖος* Latinum nomen eſt, *divus*: quo Romanorum Impp. poſt mortem appellatos eſſe, nemo neſcit. Nempe Tabulæ ludus ad imaginem belli cùm planè compoſitus eſſet, in eoque calculi nigri vel ruſſei cum albis certarent: in uno latere tabulæ locus erat, qui dicebatur *Divus*, quaſi Regis Romani ſedes; in altero, oppoſitus & contrarius, *Antigonus*, quod nomen fuit Macedonum Regis: quos ſemper Romanis adverſos & contrarios fuiſſe notum eſt. Et quidem, quia albi calculi in dextro latere ſtatuebantur, nigri in ſiniſtro; *Antigonus*, poſterius hoc ſitus eſt & poſt tertiam decimam lineam, locum quartum decimum occupavit. Duodena enim puncta utrumque latus habebat, invicem ſibi oppoſita, ſeu duodecim lineas aut ſcripta, unde XII. *Scriptorum* ludus Romanis dictus eſt, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Proculo.* V. infrà in voce *Tabula*.

Antigonus Sochæus, celebris inter Judæos, Præceptor fuit Sadoci; qui ab Antigono in Phariſaiſmo ſolicitè inſtitutus, poſtmodum ab illo deficiens, Sadducæorum hæreſin orſus eſt. Erat autem Antigonus ille ſucceſſor Simeonis Juſti, qui cùm docuiſſet, *pietatem noſtram non debere eſſe mercenariam*, diſcipuli ejus Sadoc & Baithus illud ſic intelligentes, quaſi omnis præmii in altera vita ſpem præcidiſſet, eò delapſi ſunt; ut *Reſurrectionem, vitam alteram*, &c. inficiarentur. Thom. Godvvyn *Tr. Angl. Moſes and Aaron lib. 1. cap. 11. de Sadducais.*

Antigoria vallis, in Lepontiis, dicitur in reg. dicta *Val de Oſcella*, Germ. *Eſchenthal*, tractus à fonte Toſæ, qui in Alpibus haud procul à fontibus Rhodani abeſt, per 3. mill. deorſum vergens; ibi vicus *Bonmat*, ubi Germanicæ linguæ uſus. Stumpf. *lib. 9. de Lepontiis, cap. 11.*

Antigrapheus, Gr. *Ἀντιγραφεὺς*, in *Gloſſ. dictator*, *reſcriptor* eſt; non *ſcriba*, ut quidam vertunt. Tantum enim *Antigrapheus* à ſcriba differt, quantum dictator à librario. Habebantque *Ἀντιγραφεῖς* ſub ſe librarios & ſcribas, eosque qui ſcrinium gerebant. *Novella* Conſtantini Porphyrogenn. de ſportulis Scribæ, *Ἐπειδὴ ὁ Σκρίβας οὐκ ἔστι πλεῖστα δικαστὴς ἀλλὰ καὶ τοῖς θεματικοῖς Κριταῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀντιγραφεῦσιν ὑποβέβληται.* In *Gloſſis Baſilicis*, *Ἀντιγραφεὺς διαθήκης* dicitur Teſtamenti dictator, quem *Antecesſorem* exponunt, i. Juriſperitum, qui Teſtamentum dictat; tabellio verò ſcribit, qui & *Νομικός*. *Ἀντιβολεὺς* etiam exponitur in optimis Gloſſis, ſicque propriè dicebatur, qui exemplaria inter ſe contendebat, &, ſi quid in iis vitioſum, corrigebat & emendabat. Quod utique faciebant epiſtolarum, libellorum & memoriæ *Antigraphei* ſeu *dictatores*: Nam poſtquam dictaſſent, relegentibus librariis & ſcriniariis, dictata recognoſcebant ac corrigebant. *Ἀντιγράφειν* enim *recenſere* eſt ac *reſcribere*: dicebatur autem reſcribere opus ſuum Auctor, qui emendandi animo illud recognoſcebat. Suetonius in *Julio*, *Exiſtimatque reſcripturum & correcturum fuiſſe.* Atque hoc ſenſu *ἀντιγραφέα* exponit Ulpianus in *Demoſth.* *Τὸν ἀντιγραφόμενον ὑπὲρ τῆς βουλῆς πρὸς τὸν δῆμον, ὃν εἰς ἂν δέηται*: adeoque verum eſt, vocem hanc *dictatorem* Latinis denotare, ut Græci recentiores ſummi Imperii Magiſtratum in veteri Rep. h. e. *Dictatorem*, *ἀντιγραφέα* verterint, cùm ille tamen nihil minus, quàm *ἀντιγραφεὺς* fuerit: quippe quem Dionyſius aliique Græci vett. *Μόναρχον* interpretati ſunt, &c. Erant autem iſtiusmodi *Antigraphei* ſeu dictatores, in Aula Impp. recentiorum quatuor, primus *libellorum*, ſecundus *memoriæ*, tertius *epiſtolarum* & quartus *diſpoſitionum*: totidemque ſcrinia. Anonymus Scholiaſtes in *Novellas* Juſtiniani, *Quatuor ſunt ſcrinia — unde & quatuor* Antigraphei *ſunt. Nam Magiſtri*, &c. Ubi à Magiſtris ſcriniorum *Antigraphei* disertè diſtinguuntur, quos malè ſummus JC. confundit. Magiſter enim ſcriniorum omnia ſcrinia curabat, & ſub ſe *Antigrapheos* omnes habebat, qui quòd ab illo proximi eſſent, *Proximi* quoque & *Primi* appellati ſunt. *Gloſſæ Baſilic.* *Πρόξιμοι, πρῶτοι.* *Obſecundatores ſcriniorum*, eos vocat *L. 3. Cod. Theodoſ. de Proximis*: *Obſecundatoribus ſacrorum ſcriniorum, quorum mentibus ingeniisque committimus, quidquid in alios quoque perennium ſæpe proferimus Sanctionum.* Quibus verbis planè *Antigrapheos* expreſſit, quorum ingenio formabantur Principis ſanctiones, epiſtolæ, reſponſa & reſcripta: mentem enim tantùm, non manum, commodabant, atque inde *dictatores*, citerioribus Latinis *dictati* appellati ſunt. &c. Vide Salmaſium *ad Vopiſcum in Caro*, & infrà, in voce *Proximus*, item in *Scrinia*. Cæterùm, vocem *Ἀντιγραφεὺς* aliâ quandoque notione apud Scriptores etiam reperiri, certum eſt. Polluci enim *Ἀντιγραφεὺς* eſt *ὁ τῇ βουλῇ παρακαθήμενος καὶ πάντα ἀντιγραφόμενος*; ubi *ἀντιγράφειν*, eſt *τὸ ἴσον γράφειν*, *exemplum ſcribere*, unde *ἀντίγραφον*, *exemplum, exemplar*: quod etiam *ἀντίβολον* dicebant, item *ἀντίτυπον*, ac *ἴσον*. Sed & *ἀντιγράφειν* Latini quoque *contraſcribere* dixerunt; unde *ὁ Ἀντιγραφεὺς τῶν λόγων* in vet. Inſcr. redditur, CONTRASCRIPTOR RATIONIS SUMMI CHORAGI: quem vulgò *Contrarotulatorem* Galli appellant. *Ἀντιγραφεὺς* porro Cancellarium etiam reddit Iſidorus in *Gloſſ.* &c. Sed proprium vocis ſignificatum eſt, quod diximus.

Antigraphus, meliùs *Antigrapheus*, Vide ſuprà. Apud Iſidorum *Origin. lib. 1. cap. 20.* una eſt è notis ſententiarum, quæ *cum puncto apponitur, ubi in tranſlationibus diverſus ſenſus habetur.*

Antillæ, adde: Hominibus Anthropophagis hæ inſulæ famoſæ ſunt; Earum peculiaris deſcriptio *Hiſtoire des Isles Antilles de l'Amerique. avec un Vocabulaire Caraibe*, extat Roterodami 1658.

Antimenſium, Græcorum recentiorum vox, *Ἀντιμήνσιον*, quaſi *vice menſæ*, apud Balſamonem *ad Concil. 6. can. 31.* idem eſt cum *Tabula Itineraria*, de qua in *Ord.* Rom. & *Viatico* Bonifacii VIII. *de Privileg. cap. ult.* altariolum nempe, ſeu altare portatile, quo uti ſolent, ubi Altaris conſecrati copia non eſt. Manuel Patr. in *Reſp.* Antimenſia *non in omnibus menſis poni neceſſe eſt, verùm in iis tantùm, de quibus neſcitur, an ſacratæ ſint — locum enim obtinent Altarium*, &c. Non verò ex lapide ſunt, ut Latinorum Altariola, ſed confecta ex tela illa, quæ cooperiebat Altare, in die conſecrationis Eccleſiæ, & in qua continuò per octavam celebrabatur: diſciſſa dein in partes ab Epiſcopo & Presbyteris diſtributa, ut, in defectu conſecrationis Altarium, his *Antimenſiis* uterentur, V. ea conſecrandi formulam in *Euchologio* Græcorum. Aliquando verò vox hæc idem ſignificat, quod *Corporale* Latinis, V. Macros Fratres *in Hierolex.*

ex *Antimonio Æs*, in Muſæo Kircheriano Romæ, V. ſuprà in *Æs*.

Antino, pro *Antinoopolis*, apud recentioris ævi Scriptores, V. *infrà*.

Antinoëæ Coronæ, vulgò Alexandrinis dictæ ſunt, quæ ex floribus *ῥοδίζοντος λωτοῦ*, *roſeæ loti*, erant plexæ: ab *Antinoo*

Hadriani Imp. puero delicato. Nominis originem hanc narrat Athenæus *lib* 3. Cùm in Ægypto eſſet Hadrianus Imp. & in urbe Alexandriæ verſaretur Pancrates, Poëta quidam indigena, obtulit ei *τὸν ῥοδίζοντα λωτὸν*, quem florem Poëticâ adulatione dixit tellurem tum nuper ſubmiſiſſe, ex ſanguine Mauruſii leonis natum, quem in Libya Ægypto contermina ipſe occiderat Hadrianus. Cujus Poëtæ ingenio ac novitate delectatus Cæſar, juſſit eum adſcribi numero eorum, qui *τῆς ἐν Μουσείῳ σιτήσεως* participabant, ac ſumptibus publicis alebantur. Coronæ hinc ex hoc flore plectæ *Antinoëæ* dictæ ſunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 975. *&* 976.

Antinomi, Gr. *Ἀντίνομοι*, q. *Legis hoſtes*, dicti ſunt Joh. Agricolæ ſectatores, quem, *inutilem eſſe Legem divinam, atque ad ejus obſervantiam homines Evangelicos non teneri*, docuiſſe refert Rainaldus in *Annal. Eccleſ. ad Annum Chr.* 1529. apud Dominicum Macrum *l.c.*

Antinoopolis, urbs in Antinoi memoriam & Adriani Cæſ. ſolatium condita à Græcis, in Ægypto, inque Thebaide, ejus reg. Hegeſippus apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib.* 4. *Καὶ γὰρ καὶ πόλιν ἔκτισαν ἐπώνυμον Ἀντινόου, Nam & urbem extruxerunt* Antinoo *cognominem*: ſeu potiùs inſtaurarunt ejus gratiâ, cùm eſſet antè is locus alii Numini conſecratus. *Beſam* Deum illum & urbem quoque priores vocabant: quam appellationem diu etiam poſtea retinuere Ægyptii, alterâ Græcis relictâ. Unde factum, ut de duobus nominibus unum componerent, & oppidum iſtud BESSANTINOUM appellarent, teſte Photio, ubi de Helladio Scriptore Ægypt. qui civitatis hujus incola erat. *Ἀντινόειαν* vocat eam Stephanus, qui & *Hadrianopolim* ait dictam: Marcellinus *Antinoum lib.* 22. & Chryſoſtomus in 2. *ad Corinth.* Recentiores illam *Antino* appellaverunt & Græci *Ἀντινῶ*. Hinc in vet. Eccleſiarum Orientis laterculo, apud Salmaſium, in Thebaide priore *Ἀντινῶ μητρόπολις, Antino metropolis*, primum locum tenet &c. V. eum *Not. ad Spartianum*.

Antinous Bithynicus, adde: Ægyptiis novus acceſſit Deus, cujus quæ Sacerdotes faciebant, cum Servatoris noſtri miraculis, impudentiſſimè conferre auſus eſt, qui aliàs ipſe Gentilium riſit oracula ac Sacerdotum impoſturas, Celſus Epicureus, ac proin hoc nomine accuratè ab Origine refelli meruit. V. quoq; Athenagoram in *Legat.* Tatianum, Tertullianum *c. Marcion.* Euſebium, Athanaſium, & tot alios. Mantinenſes annuis ſacris & quinquennali certamine eundem coluere, Pauſan. *Arcad.* Fuerat autem is Hadriani Atrienſis, teſte apud Euſebium Egeſippo: quæ cauſa quòd in comam ejus non omnino conveniat illud Martial. *lib.* 4. *Ep.* 42.

—— —— Molleſque flagellent
Colla comæ:

Cùm ſint neque promiſſo capillo, neque detonſo, ſed cirrato & leviter diffuſo, quem tenorem omnes *Antinoi* icones ſervant. Atrienſes autem perpetuò cirratos fuiſſe, patet ex Phædro *Fab.* 5. *lib.* 2. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & infrà *ſuo loco.*

Antiocheni Canones XXV. ſcripti, in Synodo Antiochiæ habitâ, à provincialibus Epiſcopis, in cauſâ Athanaſii potiſſimùm, ſub Conſtantio & Conſtante Impp ac Julio Papa Rom. A.C. 341. in Codice Canonum Eccleſiæ, poſt Nicænos, Ancyranos, Neocæſarienſes & Gangrenſes Canones collocati ſunt: quos Laodiceni ſequuntur, &c. Alios finxit, vel ſaltem fictos Orbi literato obtruſit, *Canones Apoſtolicos novem Antiochenos* Lambertus Gruterus, in editione Operum Clementis Romani, quæ prodiit Coloniæ, A.C. 1570. quos ab Apoſtolis in Synodo Antiochena, in antiquitate Eccleſiaſtica inauditâ, nullique Hiſtorico fide digno memoratâ, conſtitutos vult ac ſancitos, qua de re videatur Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 136.

Antiochia, prov. apud Plinium *lib.* 5. *cap.* 20. *Promontorium, in quo Laodicea libera, Dioſpolis, Heraclea, Charadrus, Poſidion: Deinde Promontorium Syriæ* Antiochiæ: *intus ipſa Antiochia libera Epidaphnes cognominata*: Et Melam, *In eo prima eſt reliqua pars Syriæ, cui* Antiochiæ *cognomen additur.* Simpliciter *Antiochia*, apud Plinium alibi, pro *Antiochena* vel *Antiochica*; in qua Cyrrheſtica regio. Sic *Antiochia Piſidia*, pro *Piſidica*, in *Tab.* Peutinger. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 890. Idem tamen utrumque & quoque ſeipſum corrigens, *Antiochiam Syriam*, non provinciæ, ſed urbis nomen, quæ in Syria ſita erat, fuiſſe, ait *pag.* 1226.

Antiochia, urbs Syriæ, adde: Medio ævo, ſub Principe Chriſtiano aliquandiu fuit. Cùm enim Boëmundus, Tancredi filius, in hæredii ſortem, à Rogerio Fratre Tarenti & Baris Principatus obtinuiſſet, ut narrat Ordericus Vitalis *lib.* 8. *pag.* 677. *Antiochiæ* Dominus factus, ejuſdem *Princeps* appellatus eſt; quòd, inquit Wilh. Tyrius *lib.* 6. *cap.* 23. anteà *Princeps* volgò appellaretur, *Tarenti* ſcilicet. Vide infrà in voce *Princeps*.

Antiochianus Præfectus, memoratur Æl. Lampridio in *Heliogabalo*: *Inde itum eſt in hortos; ubi Varius* (id quoque Heliogabalo nomen) *invenitur —— Antiochianus ex Præfectis unus milites — ſacramenti admonitione exoravit, ne illum occiderent*, &c.

Antiochis, tribus Attica, ab Antiocho quodam Heroë dicta.

Municipia Tribus Antiochidis.

Ægilia vel Ægilus.	Anaphlyſtus.
Alopece.	Atene vel Atenia.
Amphitrope.	Beſſa.
Crion.	Pentele.
Leucopyra.	Phalerum.
Melenæis vel Melænæ.	Samachidæ.
Pallene.	Thoræ.

V. Franciſcum Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 1. *cap.* 7.

Antipater Theſſalonicenſis, adde: Piſonis, in quem extat oratio Ciceronis & qui Macedoniam proconſule obtinuit, familiarem fuiſſe, inde patet, quòd ei in multis Epigrammatis partim editis, partim ineditis, adulatur. Epigrama ejus elegantiſſimum, quo rotas aquarias, quæ molendina verſant, ſuo ævo primùm inventas, deſcribit, affert Salmaſius *Not. ad Lamprid. in Heliogab.* Alterum item, non minùs elegans ac venuſtum, in Antimachi Poëtæ laudes; *Notis ad Spartianum in Adriano Cæſ.* ad verba, *Antimachum imitando*, utrumque hactenus ineditum.

Antipater, nobilis toreuta, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 12.

Antipathes, Gr. *Ἀντιπαθὴς*, inter philtra veterum & res eas, quibus amor conciliari creditus, ponitur nonnullis, qui verſus illos Lælii *in Apolog.* Appuleji, ubi pleraque philtra deſcripſit, ſic legunt,

Philtra omnia undique eruunt,
Antipathes *illud quæritur*, &c.

Sed vox planè contrarium notat. Sic enim Græci vocant, quidquid adversùs effaſcinationes, incantationes & amoris faciendi artes Magicas potenter eſt efficax: ſeu quod *ἀλεξιφάρμακον* eſt. Unde *Antipathes*, gemma Plinio, quæ contra effaſcinationes auxiliari credebatur; & corallii genus, ab eodem effectu. Inprimis verò Moly illud nominatiſſimum, quo Mercurius Ulyſſem muniit contra Circes effaſcinationes, *Ἀντιπαθὴς* vocitatum eſt. Sic ergo ſcribit illos verſus Salmaſius,

Antipathes illud quæſito,
Philtra omnia undique irruunt, &c.

ad Solinum pag 942.

Antipempton, apud Anaſtaſium Biblioth. *in Leone III. Fecit aquamanus antipemto deauratas paria duo*; corruptum eſt pro *Antipente*, ex Græco *ἀντὶ* & *πέντε*, Dominico Macro: Carolo du Freſne, pro *Antipephthon*; ex Græco *ἀντίπεφθον*, id eſt, *ἀντίπεφθος χρυσὸς*, *aurum recoctum*, quomodo *obryzum* vocabant. Cui ſententiæ favet Reinerus *de Inventione Reliquiar. Eutychetis & Acacii*, apud Ughellum; ubi legitur: *Crucem Domini ex auro puriſſimo fecit admirabili artificio compactam, quod ſplandoclaſtum & Antipempton (l. Antipephthon) vocabatur.* Vide eum in *Gloſſar.*

Antiphona, Cantus Eccleſiaſticus alternus, cùm ſcil. à duobus Choris alternatim Pſalmi aut Hymni concinuntur. Iſidor. *Origin. libr.* 6. *cap.* 19. & *de Eccleſ. Offic. libr.* 1. *cap.* 7. *Τὰ Ἀντίφωνα*, Germano Patriarch. Conſtantinopolit. *in Sacra Theor.* Concilium Epheſ. *Καὶ ἀναστάντες πάντες τὰ μοναστήρια, ἅμα τοῖς Ἀρχιμανδρίταις αὐτῶν, ἐξῆλθον ἐπὶ τὸ παλάτιον, ψάλλοντες ἀντίφωνα.* Concilium Toletan. I. *can.* 9. *Nulla Profeſſa vel vidua, abſente Epiſcopo & Presbytero, in domo ſua*, Antiphonas *cum Confeſſore vel ſervo ſuo faciat*, &c. Harum apud Græcos auctor creditur S. Ignatius, à quo formam illam alternâ vice in Eccleſia cantandi, in Eccleſiam primò Antiochenam profluxiſſe, tradunt Socrates *lib.* 6. *cap.* 8. Nicephorus Caliſtus *libr.* 13. *cap.* 8. Walafr. Strabo *cap.* 28. &c. aliis, inter quos Theodoretus, & ex eo Sigebertus, Flaviano & Diodoro id tribuentibus. Inde ad Latinos ritus hic tranſiit, apud quos primus Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſ. *Antiphonas*, Græcorum imitatus exemplum, conſtituit, ſicque in cunctas Occidentis regiones earum uſum diffudit, *ne populus mœroris tædio contabeſceret*, Auguſtinus *Confeſſion. libr.* 9. Juſtinâ, Valentiniani Imperat. matre, quæ Arianæ ſectæ erat addicta, in fideles acriter tum ſæviente. Vide Sidonium Apollinar. *lib.* 5. *Epiſt.* 17. Sigebertum *ad annum Chr.* 338. Rabanum *de Inſtitut. Clericor. libr.* 2. *cap.* 50. Durandum *Ration. lib.* 5 *cap* 2. *num.* 30. *& ſeqq.* & Durantum *de Ritibus Eccleſ lib* 3. *cap.* 17. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Hodie in Eccleſia Romana *Antiphonæ*, in Eccleſiaſticis officiis, dicuntur meræ ex variis Pſalmis diverſorum verſuum eclogæ, ſolennitatis myſterio exprimendo maximè convenientes, quæ Pſalmis ipſis concinendis præmittuntur: ſeu ſententiæ, quæ Pſalmum antecedunt; quia, ut ait Amalarius *de Eccleſ. Officiis libr.* 4. ad ejus ſymphoniam Pſalmus cantatur per duos choros, qui ipsâ *Antiphona* conjunguntur: qua de re vide plura hîc infrà. Hinc *Antiphonatim* cantare, in *Vita* Caroli Com. Fl. id eſt, *alternis choris*. Sic Florentio Wigornenſi Celeſtinus Papa conſtituiſſe dicitur, *ut Pſalmi David.* 150. *ante ſacrificium* antiphonatim *decantarentur*. Quod in Eccleſia Lugdun. Nicetium Archiepiſcopum inſtituiſſe, indicat *Epitaphium* ejus.

Pſallere præcepit, normamque tenere canendi
Primus & alternûm tendere voce chorum.

Alia *antiphonatim* canendi ratio apud Græcos viget, quam *παρεγκοντάκιον* appellat Leo Imperator in *Tacticis capite* 7. §. 12. ubi hæc habet: *Γυμνάσεις εἰς τὸ ἐπέρχεσθαι ἀλλήλοις ἄνδρας β. καὶ ὑποχωρεῖν καὶ πάλιν ἀντιλαμβάνειν καὶ ἐξελίσσειν κατὰ τὸν τόπον παρεγκοντάκιον. Exercebis eos, ut viri bini ſibi mutuò occurrant cedantque, & lectam declinent atque evolvant, ad modum paracontacii.* In quem locum Philippus Pigafetta, *Vox militaris*, inquit, *quâ num.* 11. *Imperator utitur, à cantu deſumta eſt, quem Calocæri*

ad-

in divinis Officiis ſuis adhibent, cui Paracontacii nomen eſt; ſic autem hymni vocantur, qui in Sanctorum honorem alternis decantantur hoc modo: Sit Chorus quatuor Caloceroꝛum, qui laudes Sancti alicujus decantent; horum bini primùm cantant, dein tacent: ſuccedunt alteri bini, qui cantandi vices ſumunt, ſimiliterque ceſſant, prioribus cantum reſumentibus, tacentibusque rurſus, donec alternâ hac ſibi invicem canendi cedendique viciſſitudine hymnus abſolvatur. Quo modo etiam Goarus alternum & ἀντίφωνον iſtum cantum deſcribit, *ad Euchológ. Græc. pag.* 123. Vide eundem du Freſne & Spelmannum in *Gloſſar.*

Antiphonæ varii generis in Eccleſia Romana.

Antiphona ad Introitum, quæ etiam *Introitus* dicitur, in introitu Miſſæ cantari conſuevit. Walafr. Strabo *de Rebus Eccl. cap* 22. Vide infrà in voce *Introitus.*

Antiphona Allelujatica, quæ per *Alleluja* clauditur, apud Joh. Abrincenſem *de Off. Eccl.*

Antiphona ante Evangelium in Andegavenſi Eccleſia dicebatur, quæ in aliquibus ſolennitatibus canebatur, ante Miſſæ Evangelium, ad *Benedictus* illius diei aſſignata, Macer *Hierolex.*

Antiphona Invitatoria, quæ replicatur ad Pſalmum *Venite exultemus*, Idem. Amalarius *de Ord. c. 69. Antiphonæ Invitatoriæ currunt per Dominicas noctes.* V. infrà in voce *Invitatorium.*

Antiphonæ Majores, dicuntur 7. illæ, quæ tempore Adventus, *Ad Magnificat*, per ſeptem dies ante Nativitatem Domini cani ſolent. In Eccleſia Pariſ. novem ſunt, quas ter replicari (exceptâ ſextâ, quæ in honorem S. Thomæ Apoſtoli dicatur) nempe in principio & fine cantici *Magnificat*, & tertiò poſt *Gloria Patri*, refert Theoph. Raynaldus in *ſuo Paraſceuaſtico Præl.* 4. In Hiſpania ſeptem hæ *Antiphonæ*, ex privilegio Gregorii XIII. incipiunt à die 16. Decembr. Ad 17. enim vacant, ob ſolennem expectationem Virginalis partus, &c. Extraordinaria ceremonia erat, quam Pariſius de Graſſis refert in ſuis *Diariis*; quòd nempe, cùm in Sabbato præcedenti Dominicæ 3. Adventus Papa, in Baſilica Vaticana, canebat ſolemnes Veſperas, dici conſueverint *antiphonæ* ad laudes, & ſuggerente Primicerio intonationem Pontifici illius primæ antiphonæ, *Juſte*, &c. Papa à Camerario acceptam auream monetam, in ore Primicerii poſuerit: Macer in *Hierolexico.*

Antiphonæ Proceſſionales, quæ in proceſſionibus cantantur, apud præf. Joh. Abrincenſem *de Officiis Eccleſ. pag.* 38.

Antiphonæ Rogationales, quæ in Rogationibus dicuntur, apud Eundem *pag.* 55. &c. Quomodo autem *Antiphona* diſſet à Reſponſorio, Vide infrà.

Antiphonarium, volumen, in quo *Antiphonæ* totius anni continentur: à Gregorio Magno in Eccleſia Romana ordinatum, ut Bernus refert *cap.* 1. & ab Eliſgaro Presbytero in Gallicanam Eccleſiam introductum, docente Amalario. Agobardus *libro de divina Pſalmodia, Neceſſe fuit omnem ſacrorum officiorum ſeriem, quæ ſolito Cantorum miniſterio, per totum anni circulum, in Eccleſiaſticis conventibus, exhibetur — diligentiùs & pleniùs in libello, quem uſitato vocabulo,* Antiphonarium, *nuncupant, colligere atque digerere.* De hujus *ordine* librum ſcripſit Amalarius Fortunatus; qui *Reſponſorium* quoque, à Reſponſoriis quæ ibidem continentur, dicitur. *Antiphonarium diurnum & nocturnum*, quorum ſcil. uſus in diurnis nocturniſque officiis, occurrunt in *Chron.* Caſinenſi *libr.* 3. *cap.* 62. apud Carolum du Freſne in *Gloſſar.* Apud Spelmannum, Romanum *Antiphonarium* compoſuiſſe fertur S. Gregorius, illudque notâ Romanâ notaſſe; quod poſtea Hadrianus Papa, Carolo M. dedit cum Theodoro & Benedicto Eccleſiæ Romanæ doctiſſimis cantatoribus, ut juxta idem cantum Gallicum emendarent. Quod & factum, & nota Romana deinde *Francica* appellata eſt. Vide eum *Gloſſ. Archæol.* ubi inter alia, in Cœnobio obſcuro *de Crabhuſe*, agri Norfolcienſis, duo *Antiphonaria*, circa A. C. 1424. viginti ſex marcis i. 52. libris Anglicis conſtitiſſe, refert.

Antiphrygium, Innocentio III. Pontif. Rom. mitra appellatur, Vide infrà *Mitra.*

Antipodes, adde: Bonifacius inprimis Epiſcopus Moguntinus, qui ſic ratiocinatus eſt: *Si eſſent Antipodes, alii homines, adeoque alius Chriſtus introduceretur*, Nancel. *c. l.* & Aventinus *Annal. Boior. lib.* 3. Cui cùm Virgilius, ſanctimonia & eruditione celebris in Bavaria Epiſcopus, adverſaretur, Bonifacius apud Zachariam Pontif. tantum effecit, ut ille ad Utilonem Bavariæ R. literis miſſis Virgilium Epiſcopali ſede ejiceret. Zachariæ ad Bonifacium Reſcriptum habes, in Marci Antonii de Dominis *libr.* 7. *de Rep. Chriſt. cap.* 5. *num.* 48. Ac Libertus Fromondus quidem in *Ant-Ariſtarcho* hiſtoriam hanc longè aliter, quàm hactenus relata fuit, explicare conatus eſt: Habet tamen eandem Claud. Fauchetus, Hiſtoricus Gallus, *Tom.* 1. *fin.* V. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. cap.* 1.

Antipolis, Tranſtiberina Romæ regio dicta eſt, cujus incolæ *Antipolitani.* Plinius *lib.* 3. *cap.* 5. Antipolis, *quod nunc Janiculum; quaſi ante* vel *contra civitatem Saturniam ſeu Latialem, quæ nunc Roma.* Hinc de thynno tranſtiberino Martialis,

Antipolitani fateor ſum filia thynni.

Apud Dominicum Macrum *Hierolexico* in voce *Eſox.*

Antipolis, adde; Condita à Maſſilienſibus, in agro Deceatium, quem armis occupaverant, & quòd Vintio capiti Neruſorum ac Deceatibus cœteriſque Liguribus Capillatis eſſet oppoſita, hoc nomine appellata eſt. Auctor enim eſt Strabo, à Phocenſibus Agatham barbaris Rhodani accolis, id eſt, Volcis: Taurenium, Olbiam, *Antipolim* & Nicæam Salyis ac Liguribus Montanis, velut propugnacula, oppoſita eſſe ac objecta. *Oppidum Latinum* Plinius eam vocat, Græcam quidem origine urbem, ſed à Senatu Populoque Rom. Latii jure donatam: quæ tamen *Colonia Antipolis.* in nummo Titii apud Goltzium, ſed falſo fortitan ac ſuppoſititio nomine vocatur. Tacito *Hiſt. lib.* 2. *Antipolis Narbonenſis Galliæ municipium* dicitur. Atqui ſi oppidum Latinorum fuit, ætate Plinii, principatu Veſpaſiani ac Titi, *Colonia* utique eodem Tito Principe eſſe appellarique non potuit: aut ſi *Colonia* Titi Aug. juſſu evaſerat, paulo poſt, ætate Taciti, imperante Domitiano Titi fratre, aut Trajano, *de Colonia Municipium* vocari nec potuit nec debuit. Ab Amm. Marcellino ponitur in prov. Viennenſi, cum Aquis Sextiis & Nicæa, Stœchadibuſque inſ. quæ loca poſtea prov. Narbonenſi ſecundæ ex Viennenſi detracta ſunt attributa. In Notit. itaque Provinc. & civitatum Galliæ, inter prov. Narbonenſis ſecundæ civitates ſeptem, ultima numeratur; cujus Epiſcopi, Agrœcius Synodo Agathenſi; Eutherius Concilio Aurelianenſi 4. Euſebius per Septembrem miſſum, quintò: Optatus Concilio Pariſ. quarto: Optatus Matiſconenſi ſecundo: Deocarius Concilio Cabillonenſi, juſſu Chlodovei jun. habito, interfuere. Dein prov. quoque Narbonenſi detracta, & prov. Alpium Maritimarum attributa eſt, &c. Laudabatur olim muriâ *Antipolis*, ut Plinius *lib.* 31. *cap.* 8. & Martialis *lib.* 4 *ac* 13. docent: Erat illa rubra, fiebatque ex primo ſanguine thynni adhuc exſpirantis, ſicut garum Sociorum de ſcombrorum ſanguine. *Thynnum* quoque *Antipolitanum* commendat Martialis: & hodieque illorum capturâ urbs nobilis eſt. Theatrum etiam in illa fuiſſe, indicat vetus Inſcriptio à Petro Victorio relata.

Antiquaria Ars, apud D. Hieronymum *Epiſt. ad Florentium*, καλλιγραφία dicitur, *in Vita* Nili Jun. *pag.* 29. & 137. *Antiquarius* nempe, in vett. *Gloſſis*, ἀρχαιογράφος, καλλιγράφος. Iſidorus *Origin. lib.* 6. *cap.* 14. *Librarii iidem, qui &* Antiquarii, *vocantur, ſed Librarii ſunt, qui nova & vetera ſcribunt:* Antiquarii *qui tantummodo vetera.* Itaque *Antiquarii* ſunt, qui vetuſtate libro. obſoletos componunt, reparant, deſcribunt, ut eſt in *l.* 2. *C. Theodoſ. de Studiis lib. urb. Rom.* & *l.* 10. *Cod. de Proximis ſacr. ſcriniorum* Hinc *Antiquariorum domus*, in Monaſteriis, quod & *Scriptorium* dicitur. in *Vitis* Abbatum S. Albani, apud du Freſne *Gloſſ.* Valentinianum Imper. ſeptem *Antiquarios* ac peritiſſimos tranſcriptores, quatuor viz. Græcos & tres Latinos in ſua Bibliotheca conſtituiſſe, ex eadem *l.* 2. docet Dom. Macer in *Archiota.*

Antirrhinum, vel *Antirrhizum*, herba olim multum ad Magicos uſus adhibita. Ad famam enim & dignitatem comparandam aliquid facere, prodidere nonnulli, apud Theophraſtum *Hiſtor. Plantar. lib.* 9. *cap.* 21. Εὔκλειαν γὰρ φασὶν ἀεὶ ποιεῖν τὸ ἀντίῤῥιζον καλούμενον. Dioſcorides gratioſos evadere dicit, ſi qui eo unguantur: Τοῦ ἀλεξητήριον εἶναι φαρμάκων ἀσίνωτον, ἐπιχριόμενόν τε ποιεῖν ἀλειφόμενον σὺν ἐλαίῳ κρινίνῳ. Idem v. Theophraſtus eo unctos claritatem nominis conſequi, ſcribit, *ibid.* Quam ejus virtutem non uno in loco tripolio perperam aſcribit Plinius. Dicitur autem ἀντίῤῥινον vel ἀντίῤῥιν, ἀπὸ τῆς ῥὶς ῥινὸς, quòd vituli *nares* aſſimilet, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1067.

in *Antis*, dicebatur Templum, quod *Antas* haberet in pronao, Græcè Ναὸς ἐν παραστάσιν, Vitruvius *lib.* 3. *cap.* 1. *In Antis erit ædes, quum habebit in fronte Antas parietum, qui cellam circumcludunt, & inter Antas in medio columnas duas ſupraque faſtigium.* At quæ contra Antas duas columnas angulares habuit & ſupra Epiſtylia & dextrâ ac ſiniſtrâ in verſuris ſingulas, Πρόστυλος dicebatur. Idem *ibid. pag.* 1216. & 1217.

Antiſigma, Iſidoro *Originum lib.* 1. *cap.* 20. una eſt è notis ſententiarum, quæ *ponitur ad eos verſus, quorum ordo permutandus eſt, ſicut & in antiquis auctoribus poſitum invenitur. Antiſigma cum puncto, ponitur in iis locis, ubi in eodem ſenſu duplices verſus ſunt, & dubitatur, qui potiùs eligendus.*

Antiſtita, nonnunquam occurrit, pro Archimandritiſſa ſive Abbatiſſâ: olim pro uxore Epiſcopi. Vide in voce *Epiſcopiſſa.*

Viri illuſtres.

Antiſtius Burrus, ſeu *Burrhus*, memoratur Julio Capitolino in *Pertinace*; *Byrrhus* Lampridio dicitur in *Commodo*, ubi de eo, *Cleander — tantum per ſtultitiam Commodi potuit, ut Byrrum ſororis Commodi virum, reprehendentem nuntiantemque Commodo, quæ fiebant, in ſuſpicionem Regni affectati traheret & occideret, multis aliis, qui Byrrum defendebant, pariter interemptis.* Capitolinus verò, à Pertinace apud Commodum affectati imperii inſimulatum eſſe, dicit. Onuphrius, ſororem ejus Criſpinam, Commodi Imp. uxorem fuiſſe, prodit, ſed nullo idoneo auctore. Caſaubonus *ad Lampridium.*

Antiſtius Capella, Literator Latinus, quo Commodus uſus eſt, apud Eund.

Antiſtius Labeo JC. inſtitutus eſt à Trebatio, de quo *l. 2. §. poſt hoc. ff. de orig. Jur.* V. quoque Suetonium *in Auguſto cap.* 54. & A. Gellium *lib.* 13. *cap.* 10. & 12. Ejus libris, qui poſt mortem editi ſunt, *Poſteriorum* nomen inditum eſt: præter quos ſcripſit etiam *Commentarios in LL. XII. Tabb.* ut idem Gellius teſtatur. Citatur & à Plutarcho *ἐν Αἰτίοις*, &c. Ob præfractam in ſententiis in Senatu dicendis libertatem, quâ ne Auguſto quidem ipſi cedebat, inſaniæ notâ aſpergitur ab Horatio, Imperatori ſuo blandiente, *Sat.3. lib.1. Serm.*

—— —— Labeone inſanior, inter
Sanos dicatur.

Ad quem locum vetus interpres Marcus ait, *Antiſtius Labeo, Juriſperitus memoratæ libertatis multa liberè contra Cæſarem dixiſſe & feciſſe dicitur, ab eo latas leges contumaciter reprehendens. Quare in gratiam Auguſti eum ſic carpit &* Inſanum *nominat: qua in re quàm fuerit Atteio Capitoni ſuo diſpar*, Tacitus docet *lib.* 1. Briſſonius apud Calvinum *Lexic. Jurid.*

Antitrinitarii, circa An. Chr. 1570. exorti, tres Perſonas Divinas una in perſonalitate ſubſiſtere, impiè docere cœperunt. Macer *Hierolex.* Sed & in vet. Eccleſia, ut de Manichæorum duobus principiis & portentoſis Æonum Syzygiis, de Valentinianorum & Gnoſticorum ingenio, deque Montani Paracleto, quem Spiritui S. opponebat, taceam; *quadruplici* agmine contra ſacratiſſimam veritatem & Chriſtianæ fidei veluti arcem, doctrinam hanc de *Trinitate*, qualem Scriptura nobis tradit, inceſſere. *Prima* acies fuit Ebionitarum, Cerinthianorum, Carpocratianorum atq; Nicolaitarum, qui Chriſti divinitatem negarunt: quo in agmine etiam fuit Theodotus, coriarius, ac poſt illum Artemon, & 60. pòſt annis Paulus Samoſatenus, ab Antiocheno Concilio ſede ſuâ motus: quem Photinus excepit, à Synodo Syrmienſi pariter damnatus. *Secunda* fuit Patripaſſianorum: cujus duces fuere Praxeas, Tertulliano refutatus; Hermogenes, Noëtus, Sabellius, qui expunctis Perſonis earumque diſcrimine, non aliam, quàm trinominem, *Trinitatem* intellexere. *Tertiam* Arius ductavit, qui *Trinitatem* conceſſit, ſed valdè imparem & Filio quidem minorem quandam Deitatem & aliam à Patre eſſentiam, Spiritui S. autem creaturæ nomen adſcripſit. Poſt quem in diverſum abiere Hæretici: Quidam enim cum Ario Filium quidem Patri *ὁμοιούσιον*, verbo; reipsâ autem per omnia *ἀνόμοιον*, ſeu *diſſimilem*, quippe creatum & ex non entibus factum, dixere, qui inde *Exoucontiani*, & à ſectæ auctoribus *Acaciani, Aëtiani, Anomæi, Eudoxiani, Eunomiani*, & *Urſaciani* appellati fuere: atque cum his idem planè præt. ſeculo ſenſit Eraſmus Johannes, qui cum Socino ſuper hoc argumento biduum palàm diſputavit; idemque fere ſentire videtur Epiſcopius, ut de aliis nil dicam. Alii ſimilem quidem cum per omnia Patri, ſed non conſubſtantialem, aſſeruere, ut Semi-Ariani. *Quartam* aciem inſtruebant Pneumatomachi, auctore Macedonio Epiſc. CP. A. C. 360. qui parte Arianæ impietatis, de Filio, repudiatâ; partem alteram de Spiritu S. amplexus eſt. Quos omnes Hæreticorum errores imitatus & ſupergreſſus eſt deinceps Mahometes, famoſiſſimus impoſtor, An. Chr. 620. imperante Heraclio, qui pariter in Eſſentia Divina unam ſolum Perſonam, & in Chriſti perſona unam tantùm eſſentiam agnovit. Præterito verò ſeculo, ſepultas jam hæreſes vett. ex orco revocavit Michaël Servetus Hiſpanus; quem ſecuti Val. Gentilis, Georg. Blandrata, Fr. Davidis, Fauſtus Socinus, aliique ex iſto grege, qui in neganda Divinitate Chriſti conſpirantes, in cultu atque adoratione ejus non leviter diſſentiunt: Spiritùs verò S. non Divinitatem ſolùm, ſed & Perſonam, abnegarunt; ac SS. Trinitatis dogma tartareo ore afflare pro ludo habent; quin & *Antichriſti commentum* blaſphemè vocant, atque à prodromis ejus Chriſtiano populo obtruſum, Tertulliano præſertim atque Athanaſio, quorum is ex Montani Spiritu & fanaticarum mulierum prophetia illud hauſerit; hic ex odio in Arium novum dogma procuderit, quod Synodo Nicænæ omnem ſuam auctoritatem debeat, ut Chriſtus anno 327. demum Deus factus ſit, & Spiritus S. anno 340. pluraque alia, calumniantur. Socinianos non longo intervallo ſequuntur plurimi Anabaptiſtæ, ſed qui ipſi non ſatis inter ſe concordes longè imperitiùs hoc argumentum tractarunt, &c. Quæ adeò variæ hæreſeos hujus facies, licèt non uno ſe vultu oſtendant, revera tamen in eandem impietatem conſpirant omnes; & Valentini *Æones*, Sabellii *trinominis unitas*, Arii *Creatura*, per quam Deus omnia condiderit; Samoſateni, Photini ac Socini *Homo deificatus*, nihil aliud ſunt, quàm alternantia unius Veritatis adulteria, uti accuratè docet Fr. Burmannus *Synopſeos Theologiæ Chriſtianæ, Part.1. libr.1. cap.35.* Vide quoque paſſim ubi nominatim de Hæreticis ſuprà memoratis.

Anto, vulgò *Anton*, locus eſt Galliæ, ad Rhodanum, 2. leucis à Perogia *Perouge*, memoratus Guidoni Com. Forenſi in *literis* datis A. C. 1163. apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Antonia lex, quam tulit M. Antonius Conſ. cum C. Jul. Cæſare ann. U.C. 809. voluit, *ut tertia Judicum decuria è Centurionibus Anteſignanis, Alaudis, Manipularibus fieret*, Cic. *Philipp.* 1. & 5. Sueton. *in Auguſto.* Alia à Marco Antonio Triumviro lata, *Ne quis ullam ob cauſam de Dictatore creando referret, neve Dictaturam oblatam reciperet: qui ſecus faceret, eum ut necare jus fasque eſſet*, V. Appianum *lib.3. de Bell. Civil.*

Antonini ludi Natalitii, Kal. Aprilibus celebrari ſolebant, Dempſterus.

Antoninianæ Caracallæ, apud Ælium Spartianum *in Antonino Caracalla, Ipſe* CARACALLI *nomen accepit, à veſtimento — demiſſo uſque ad talos — unde hodieque* Antoninianæ *dicuntur caracallæ hujuſmodi, in uſu maximè Romanæ plebis frequentatæ*: Non ab *Antonino* inventore ſic dictæ ſunt, quem quidam & nomen & genus harum veſtium excogitaſſe volunt. Namque ex Gallia veſtis in Romanum ſolum invecta eſt; ſaltem *Antoninus* illam talarem fecit, nomine veteri retento: quod tamen poſtea uſu deceſſit ita, ut poſt Antoninum caracallæ ejuſmodi ad pedes demiſſæ plebique tantùm Romanæ uſurpatæ, non ampliùs ſub *Caracallarum*, ſed *Antoninianarum* nomine, venirent. Non ergo ab *Antonino*, tanquam ab inventore, ſed tanquam ab eo qui in veſte hac Gallica aliquid mutavit, nomen id adeptæ ſunt. Vide Salmaſium *ad d.l.* & infrà in voce *Caracalla*.

Antoninianæ Thermæ, ſeu Lavacrum *Antonini*, quod Antoninus Caracallus quidem, velut perpetuum opus, dedicaverat, & in iis cùm lavabat ipſe, tum populum admittebat, ſed imperfectum reliquerat; deficientibus porticibus, quas Antoninus Heliogabalus inchoavit, Alexander perfecit: memoratur Lampridio in *Heliogabalo.* Cujus operis quanta fuerit vaſtitas, ſuggerit Olympiodorus in Excerptis ad Photium, *Ἦσαν δὲ καὶ λουτρὰ δημόσια παμμεγέθη. Αἱ δὲ Ἀντωνιαναὶ οὕτω καλούμεναι, εἰς χρείαν τῶν λουομένων καθέδρας εἶχον παρακειμένας χιλίας ἑξακοσίας, ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας ξεστοῦ. Erant autem & Thermæ publicæ ingentis magnitudinis.* Antoninianæ *autem ſic dictæ, in uſum lavantium ſellas habuerunt mille ſexcentas è marmore*, &c. Caſaubonus *ad l.*

Antoniniani Aurei, apud Flavium Vopiſcum in *Probo, Aureos* Antoninianos *centum, argenteos Aurelianos mille*, &c. & Valeriano in *Vita Aureliani, ipſi autem ad ſumtus, aureos* Antoninianos *diurnos binos, argenteos Philippeos minutulos quinquagenos, æris denarios centum*: moneta fuere Romana, cui ab *Antonino* Imper. nomen. Sicut enim *Philippei*, modò dicti, Philippi primùm juſſu formati fuere, atque ab eo tempore, poſtquam forma placuiſſet, retenta ea eſt appellatio; hoc ſolùm immutato, ut vultum & nomen nummus referret, non Philippi, ſed ejus Principis, qui cudi juſſiſſet: Sic *Antoniniani aurei* primitus appellati ſunt, quos Antoninus cudi juſſit, ſervatumque etiam à poſterioribus Impp. nomen eſt. Idem de Valerianeis, aliisque dicendum. Caſaubonus *ad Trebellium in Claudio.*

Antoniniani Pueri & Puellæ, inſtituti ab Antonino Diadumeno, apud Lampridium: *Paraverat ſanè penulas populo coloris roſei dare Macrinus Imperator, in honorem Antonini filii ſui, quæ vocarentur* Antoninianæ — *Congiarium etiam per edictum* Antoninianum *promiſit —— Verba edicti: Vellem, Quirites, jam præſentes eſſemus, Antoninus veſter vobis congiarium ſui nominis daret. Daret præterea &* pueros Antoninianos *&* puellas Antoninianas, *quæ tam grati nominis gloriam propagarent.* Ubi *daret* eſt, pro *inſtitueret*, ſeu potius *incideret*, ut vetus liber hîc legit, id eſt, reciperet & aſcriberet in numerum eorum puerorum puellarumque, quibus ex publico dabantur alimenta. Nomina enim eorum, qui ad illam perceptionem frumentariam participandam admittebantur, in æs incidi conſueviſſe, docet Plinius de his ipſis pueris, à Trajano primùm inſtitutis, loquens, in *Panegyr. Tu ne rogari quidem ſuſtinuiſti & quanquam lætiſſimum oculis tuis eſſet conſpectu Romanæ pubis impleri, omnes, antequam te viderent recipi, incidi juſſiſti, ut jam inde ab infantia publicum parentem munere educationis experirentur.* Sed jam Seneca *de Benefic. lib. 4. cap.* 28 de his qui frumentum è publico percipiebant, *Frumentum publicum — accipiunt ſine delectu morum, quisquis inciſus eſt*, &c. Salmaſius *ad Lamprid.* V. etiam ſuprà.

Antoniniani Sodales, Antonino Pio poſt mortem conſecrati, occurrunt apud Julium Capitolinum in *Vita* ejus *ſub fin. Meminis & Flaminem & Circenſes & Templum & Sodales Antoninianos.* Vero itidem dedicati à Marco, apud Eundem: *Flaminem &* Antoninianos Sodales, *& omnes honores, qui divis habentur, eidem* (Vero) *dedicavit.* Sed & ipſi Macro à Senatu, apud Eundem *in ſeqq.* Imò & Antonino Caracallo, à Macrino, apud Æl. Spartianum: *Hic tamen — à Macrino, qui eum occiderat, timore militum — inter Deos relatus eſt. Habet templum, habet Salios, habet* Sodales Antoninianos, *qui Fauſtinæ Templum & divale nomen eripuit*, &c.

Antoninianus Menſis, apud Capitolinum eſt in *Antonino Pio, Menſes Septembrem atque Octobrem* Antoninianum *atque Fauſtinianum appellandos decrevit Senatus, ſed id Antoninus reſpuit:* Ubi Salmaſius vult legi *Antoninum & Fauſtinum*, ſicut Julius à Julio, Auguſtus ab Auguſto, dictus eſt: quod jam ante ipſum cenſuit Gruterus *ad h. l.*

Antoninias, nomen libri, cujus meminit Julius Capitolinus in *Gordianis, Adoleſcens quum eſſet Gordianus, Poëmata ſcripſit —— Scripſit præterea, quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados; ita etiam ille* Antoniniados, *hoc eſt, Anto-*

Antoninum Pium & Antoninum Marcum verſibus diſertiſſimis, libris XXX. vitam illorum & bella & publicè privatimque geſta perſcribens.

Antoninus, cognomen fuit Arriæ gentis: Piusque Auguſtorum primus id geſſit; initiò quidem ut cognomen, cùm adoptatus fuiſſet a T. Arrio *Antonino* avo materno. Sed, quod priùs ipſi cognomen erat, accedente Pii cognomine factum eſt nomen, dictusque eſt, T. ANTONINUS PIUS. A' Pio tranſiit eadem appellatio ad Marcum, qui non quaſi cognomine, ſed ut vero nomine, dictus eſt MARCUS ANTONINUS. Unde Lampridius, *Marcus verum nomen Veriſſimi habuit: ſed hoc ſublato atque abolito, non prænomen Antonini, ſed nomen accepit.* In Marco autem cœpit hæc appellatio velut ſymbolum eſſe Imperii: quod Imperium cùm ille communicaſſet Vero, etiam hoc nomen illi detulit, ut ſubjicit ſtatim Capitolinus. Et Lampridius quoque non prænomen, ſed nomen *Antonini* ab illo acceptum admonet. Poſteriores verò Imperatores, ad Maximinum uſque, prænomine hoc uſi ſunt, tanquam omnibus Auguſtis debito; qua de re præclarè diſſerit Alexander Severus, referente Lampridio. Ita factum, ut appellatio eadem pro cognomine, nomine & prænomine, diverſis temporibus fuerit habita. Caſaubonus *ad Julium Capitolinum in M. Antonino Philoſopho.* Nec omittendum, cum nomen hoc Heliogabali vitiis eſſet *decoloratum*, ſimulque *Romanum Imperium dehoneſtatum*, ut loquitur Lampridius in *Alexandro Severo*; huic poſtea magno quidem ambitu à Senatu P. Q. fuiſſe unà cum Imperio delatum, ſed ab eodem recuſatum, ut ibi videre eſt. Unde idem Auctor bene de Heliogabalo: *Et quoniam hic ultimus* Antoninorum *fuit, neque poſtea hoc nomen in Rep. loco Principum frequentatum eſt, etiam illud addendum eſt, ne quis error oriatur, quum duos Gordianos narrare cœpero, patrem & filium, qui ſe de* Antoninorum *genere dici volebant, non nomen in illis primùm fuit, ſed prænomen. Deinde, ut pleriſque in libris invenio, Antonii dicti ſunt, non Antonini.* Ubi quod de Gordianis habet, non omnino convenire videtur, cum eo quod idem in Vita horum ait: *In plurimis libris invenio & hunc Gordianum & filium ejus pariter Imperatores appellatos & Antoninos cognominatos: alii verò Antonios.* In quibus verbis pro cognomine, nomen *Antoniorum* ipſis fuiſſe, innuit; quod & in præcedd. dixit: *Jam illud ſatis conſtat, quòd filium Gordianum nomine,* Antonini *ſigno illuſtravit, quum apud Præfectum Ærarii more Romano profeſſus filium publicis Actis ejus nomen insereret.* Id eſt, filium Gordianum nomine, *Antonini* ſigno, h. e. cognomine, illuſtravit. Sic in *Gordiano Jun.* Antoninum *filium ſuum ipſe ſignificari voluit in Senatu.* h. e. filium ſuum cognominari voluit *Antoninum.* Signum enim cognomen eſt: Spartianus *in Commodo, Pro Decembri Amazonium ex ſigno ipſius adulatores vocabant.* Vopiſcus *in Aureliano. Huic ſignum exercitus appoſuerat, manu ad ferrum.* Spartianus *in Peſcennio Nigro, Quod intellectum non eſt, niſi quum Baſſianus* Antonini, *quod verum ſignum* Pii *fuit, nomen accepit,* &c. Salmaſius *ad Lampridium.*

Antoninus Baſſianus Caracalla, adde: Ejus ſtatua ſervatur in Muſæo Kircheriano, Romæ. Vide Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.*8.

Antonium, in diviſione Regni Lotharii, A. C. 870. facta, memoratum, M. *Antonii*, qui cum una legione in Atrebatibus hyemavit, nomen fert, hodieque *Antoni* dicitur; vicus eſt ad Scaldim, non procul ab urbe Turnaco, veteri Monaſterio Canonicorum nobilis, Hadr. Valeſius, *Not. Gall.* in voce *Condatum ad Scaldim.*

Comites Oldenburgici, &c.

Antonius I. minimus natu filius Johannis Com. Oldenburgici, ex reſignatione fratris Johannis A. Chr. 1529. adminiſtrationem ſuſcepit. Bello Anno Chr. 1538. Monaſterienſibus illato, multa eis damna dedit, demum juſſu Commiſſariorum Cæſareorum Delmenhorſtum diu ab illis detentum vi cepit Anno Chr. 1547. & munivit. Inde An. Chr. 1559. agnatis Holſatiæ Ducibus in bello Dietmarſico tulit auxilium, ſed cum iiſdem An. Chr. 1566. controverſiam habuit; cùm hi ſimultaneam inveſtituram cum *Antonio* peterent, is verò Delmenhorſtum ſuo ſumtu & periculo recuperatum aſſereret, Oldenburgici autem Comitatus non aliter permitteret ſucceſſionem, quàm ſi viciſſim ipſi de Holſatia & Sleſvico idem promitterent. Ei à conjuge Sophia Lauenburgica Harpeſtedenſis ditio acceſſit. Pater fuit Johannis & *Antonii.*

Antonius II. Guntherus, filius Johannis præfati, ultra 60. annos provinciam magna cum prudentiæ fama adminiſtravit, in medio belli æſtu utriuſque partis favore ſervato. Ultimus ſuæ gentis haud pridem vitâ exceſſit, hærede agnato Daniæ Rege, & in Comit. Oldenburgenſi ac Delmenhorſtano, ſucceſſore. Dominium autem Jeverenſe Princeps Anhaltinus Serveſtanus, ejus ex ſorore nepos: Kniphuſii verò dominium nactus eſt *Antonius* filius, qui ex Ungnadia ſuſceptus, *Comitis Imperii, Domini in Aldenburg, nob. Domini in Varel, Dn. in Kniphauſen,* titulum à Cæſare impetravit, & Auguſtam Witgenſteniam uxorem habet.

Antonius, Antonii I. filius minor natu. Delmenhorſtanum ramum conſtituit; pater filiorum filiarumque plurium, quarum hæ illuſtribus elocatæ matrimoniis, illi cœlibes deceſſere.

Antonius Ulricus, Dux Brunſuicenſis, filius ſecundo-genitus Auguſti, ex Chriſtina Eliſabetha Barbienſi, Eliſabetham Julianam Holſatam conjugem habet. Item filius Friderici Wirtembergiæ D. An. Chr. 1615 nati: de quibus vide Phil. Jacobum Spenerum *Syllogè Geneal. Hiſtor.*

Viri celebres.

Antonius Auguſtinus, edidit Collectores Decretalium, quorum primus fuit Bernhardus Circa, Papienſis Præpoſitus: Secundæ collectionis auctores ſeculo XIII. memorantur tres, Gilbertus & Alanus quidam Epiſcop. Antiſſiodor. nec non Johannes Gallenſis vel Vallenſis: Tertiæ Bernhardus Compoſtellanus, ſub Innocentio III. Quarta, ſub eodem, quinquennio pòſt concinnata eſt, V. cum in *Antiqq. Decretalium Collectione.* Quintam, quæ prodiit circa A. C. 1227. auctore Tancredo Bononienſi Archidiacono; non edidit inter ſuas collectiones: Tholoſæ demum A. C. 1645. ab Innocentio Cirono, publicatam, &c. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici num.*338. alibique, ut & infrà, ubi de *Decretalibus.*

Antonius Cucchus, JC. Ticinenſis, ſcripſit *Inſtitutiones Juris Canonici*, quas edidit A. C. 1564. *Notis* verò illuſtravit Sam. Mareſius Theologus Groninganus. Vide infrà, *Marcus Antonius Cucchus.*

Antrum, adde: Inſula eſt amnica, in Ligere fluv. non procul ab hujus ore & ab urbe Namnetis. Nomen ei à denſis opacisque ſylvis, in medio ſui montoſa eſt, longa 24. ſtadia, habetque proximam inſ. atque ſibi conſimilem, licèt minorem, *Antricinum* vel *Antriginum* dictam. Forſan *Antros* eſt Pomponii Mellæ ea, quæ hodie *Antrum* dicitur, *quamque* ille *pendere & attolli aquis increſcentibus*, ex vulgi opinione, refert. Hic Hermenlandus Noviomagenſis, ex Præpoſito Pocillatorum Regis Monachus Fontanellenſis, Cœnobio à Paſchario, Namnetico Præſule extructo, Abbas primus præpoſitus eſt, principatu Theodorici Francorum Regis & filiorum: quod à Nortmannis An. Chr. 843. poſt urbem Namnetum direptam, vaſtatum & incenſum eſſe, docent tabulæ Monaſterii S. Sergii, in quibus Monaſterium *Antrum* nomine Inſulæ appellatur, nec non *Monaſterium Inſularum*, quoniam in Inſulis Namneticis nullum aliud Monaſterium reperiebatur. Vulgò Inſula hæc *Aindre*, vel *l'Isle d'Aindre* dicitur, Hadr. Valeſ. *Not. Gall.*

Antuates, adde: Eorum meminit Cæſar *lib.*3. inquiens, *Cùm in Italiam proficiſceretur Cæſar, Servium Galbam cum legione duodecima & parte equitatus,* in Antuates, *Veragros Sedunosque miſit, qui à finibus Allobrogum & lacu Lemanno & flumine Rhodano ad ſummas Alpes pertinent.* E quibus verbis colligit Plantinus, illos eam occupaſſe vallem, quæ à S. Mauritio ad Lacum uſque extenditur, quæque maxima ex parte Bernenſibus hodie paret: quod reliquum eſt trans Rhodanum, Valleſianis. Nominis veſtigium eidem remanſiſſe videtur, in viculo Mandamenti, ut vocant, Olonenſis, vocato *Antagne.* Regionem poſtea *Chablaſii* eam nominatam volunt quidam, extenduntque Genevam uſque: à *caballis* autem ſic dictam, quòd eò equitatus Romanus ſeſe reciperet. *Antuatium* celebriora loca ſunt Penne locus & Aquilea, vicus hodieque Gallicè *Aigle*, Germ. *Aelen*; Hactenus Joh. Baptiſta Plantinus *Helv. antiq. & nov.*

Anturnacum, adde: Vero ac ſincero nomine *Antunnacum*, vel *Antonnacum*, in Annalibus Mettenſibus, inter *fiſcos obſequiis Imperialibus debitos*, id eſt, villas fiſcales ſive Dominicas, quas *Villas publicas, Villas Regias* & *Palatia* Gallici Scriptores appellant, numeratur. Ibi Not. Imp. Rom. præter cœteros *Præfectum militum Acincenſium*, ſub Duce Mogontiacenſi, fuiſſe memorat, *Antonacumque* vocat: diſtinguendum ab *Antennaco*, quod olim *Andetannale*, poſtea *Aptennacum* ſeu *Epternacum* vocatum eſt. Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Anulati, pedes ſervorum Appulejo; in vet. Gloſſario *anati, οἱ συμποδιζόμενοι*: ut & damnatorum. *Anulus* enim vel *anuli* inſtar erat, quo utrorumque pedes vinciebantur, *cippus* ſeu *cuſpus* dictum in vett. Gloſſis, *ξύλινον σανδάλιον, ligneum ſandalium*, cujus formam ſcitè nobis dat intelligendam Euſtathius, Τὸν μέν τοι κέρκον, ὃς [illegible] ἐλκόμενον τὸ ξύλον, εἰς ὃ [illegible] ἡ αἰχμὴ, ὃν ἡ [illegible] γλῶσσα [illegible], ἐκ [illegible] τῶ περὶ τὰς πόδας ξυλικῶ δεσμῶ, [illegible] Ὅμηρος καλεῖ, &c. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio*, Vide etiam infrà in vocibus *Cippus, Cuſpus, Servus.*

Anulus, Vide ſuprà in *Annulus.*

Anyſtis, Græcè Ἄνυσις. Curſor celebris. Solinus *cap.*1. *Anyſtis Lacon & Philonides, Alexandri Magni Curſores, Elin abuſque Sicyone mill. ducenta ſtadia una die tranſierunt.*

Anzigi, adde: Iidem & *Anziges*, populus totius Africæ ferociſſimus & maximè barbarus. Subfuerunt olim Regi Congenſi: ſed poſtquam eo à Johanne II. Portugalliæ Rege ad Chriſtianam fidem converſo, baptizatoque A. C 1491. intra breve tempus, totum ferè Regnum, non fidem tantùm, ſed & mores veſtitumque Luſitanorum ſuſcepiſſet, ſuſpecta barbaris hæc peregrinitas eſſe cœpit, primique *Anziges* obſequium exuerunt, ſubſequutis mox aliis, uti videre eſt ſuprà in voce *Agages.* Vide Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 467.

AO.

Aori, Græcè ἄωροι, dicti ſunt illi juvenum, quos mors ante tempus rapit immatura, ut fructus, qui acerbi adhuc & immites avelluntur; Græci περὶ ἀώρου θανάτου dicunt. Nempe univerſo hominum generi certum vivendi tempus præſcriptum à Natura & conſtitutum eſt, quo completo ſponte humana compages diſſolvitur. Hoc juſtæ & legitimæ ætatis ſpatium alii centum annis, alii paucioribus, alii etiam pluribus determinarunt. Ante quod qui de homine exeunt, *ante diem mori*, Græcè περὶ ἄωρον dicti ſunt θανάτου. Aliud eſt περὶ μοίρας θανάτου, quod de illis, qui violento exitu defunguntur, Græci dixere: de quo utroque mortis genere vide pluſcula apud Salmaſium *ad Solinum p.*1118. *& ſeqq.* In Magicis inprimis ſacris differentia fuit τῶν βιαιοθανάτων, *qui violentâ morte decedunt*, & τῶν ἀώρων, *qui ante diem*; horum enim inprimis Animas, utpote adhuc ſupra terram vagantes, in Necyomantia evocari quidam opinabantur: imò horum ſolùm alii, qui ex ipſis Inferis animas elici poſſe ne inter Gentiles quidem crediderunt. Sed hac de re dictum ſuprà, in voce *Abori*.

AP.

Apalai, apud Solinum c.49. *E quibus celeberrimi ſunt Maſſagetæ, Eſſedones, Satarchæ & Apalæi*: Scythiæ pop. quos *Apellæos* idem vocat *cap.* 19. *Mare autem Caſpium, ex altero Ponti latere, ultra Maſſagetas &* Apalæos *Scythas eſſe — dulce hauſtu Alexandro Magno probatum eſt.* Græci Ἀπαλαίους vocant. Salmaſius *ad Solinum*, *p.*216. Vide quoque *Apellei*.

Apalar, ſeu *Apalare*, & contractè *Aplare*, cochlear, item diſcus: *Pro vera benedictionis cauſa direximus ad vos* apalareum *unum*. In *Epiſt.* Pontif. à Gretſero editis. *Hic poſuit in apſida Baſilicæ ſupraſcriptæ ſuper ſedem* apalaream *argenteam penſantem libras centum viginti*, Anaſtaſius Bibliothec. in *Sergio*. Nomen ei ab *hapalis* ovis: Interim, ſicut *boletar* antea quidem dictum eſt, quòd in eo boleti tantùm apponerentur; poſtea verò omnibus cibis ſuſtinendis ſerviit & pro quolibet vaſe eſcario uſurpari cœptum eſt, unde Martialis:

Cùm mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis, pudet heu, ſervio cauliculis.

Sic *Apalare*, quod ab ovis hapalis nomen, ut dictum, habuit primitus, non ovis tantùm, ſed etiam aliis quibuslibet obſoniis capiendis vas aptum ſignificare cœpit. Auſonius,

Jam patinas implebo meas, ut parcior ille
Majorum menſis apalaris ſuccus inundet.

Meminit autem *ovorum hapalorum* Marcellus Empiricus, ut & Apicius, obſervante Hadr. Turnebo *Adverſarior. lib.*27 *cap.*10. & 28. *cap.*5. V. quoque Salmaſium *ad Trebellium Pollionem* in *Claudio*.

Apame, ſive *Apamea*, Antiochi Soteris mater, ex Seleuco Nicatore; qui *Apameam* Syriæ condidiſſe & nomen ei uxoris indidiſſe fertur. Ejuſdem in honorem *Apameam* Phrygiæ, filius Antiochus præfatus extruxit. Salmaſius *ad Solinum p.*216. Vide etiam in voce *Apamea*.

Apamiæ, adde: antequam urbs hæc à Bonifacio VIII. cujus antè mentio, Epiſcopatûs ſedes conſtitueretur, quod factum circa A. C. 1296. in Monaſterio S. Antonini ad Aregiam, quem *Apamienſium* Patronum caſtro S. Antonini nomen dediſſe, retur Valeſius: *nobiliſſimum caſtrum Apamiarum*, appellatur Petro in *Hiſtor. Albigenſium*, qui, Abbatis ac Eccleſiæ S. Antonini Mart. apud Apamias quoque mentionem facit: *Villa Apamienſis*, in *Chron.* Simonis Montfortii. Subeſt Archiepiſcopatui Toloſano: alluit eam, Areja vel Aregia fluv. vulgò *Ariege*, qui Garumnâ recipitur, ut & Tarnis: Hunc auget Avario *Avayrou*, qui Calliacum, Segodunum Rutenorum, Villam Francam Rutenorum, caſtrum S. Antonini, Nigrum Palatium *Negrepelice*, præterlabitur atque Tarni jungitur. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Apanarctice, Græcè Ἀπαναρκτικὴ, in Iſidori Characeni σταθμοῖς urbs eſt, caput provinciæ *Apanarcticenes*, ita enim is: Ἐντεῦθεν Ἀπαναρκτικηνῆς, σχοῖνοι κζ. ἐν ᾗ πόλις Ἀπαναρκτική. Fuit hæc provincia, unum ex duodeviginti Regnis Parthorum, quæ *dict. loc.* enumerantur, nec non apud Plinium, ubi de Parthorum Imperio. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 1197.

Apanare, in *Charta* Dominorum Canneti in Provincia Anno Chr. 1328. apud Carolum du Freſne, panem eſt ac cibum porrigere, paſcere: *panem* enim pro quocunque alimento, uſurpari palàm eſt. Hinc *Apaner une fille*, in *Conſuetud.* Nivern. *cap* 23. *artic.* 24. alibique, ſeu *apanager*, in *Conſuetud.* Sylvanectenſi *art.* 66. &c. apud Eundem eſt dotem, ſeu legitimam portionem bonorum filiæ conferre, ita ut in cœteris hæreditatis bonis locum non habeat, iisque renuntiet. Ab eodem fonte *Apanamentum* ſeu *Apanagium* Gallicis Scriptoribus uſurpatur, pro eo, quod ad victum & in alimentum ſecundogenitis præſtatur & conceditur à Parentibus, *Souſtenance* vocat Petrus de Fontanis in *Conſilio cap.* 34. Nam in pluribus Galliæ provinciis, ut ait Petrus de Vineis *lib.* 6. *Epiſt.* 25. *Major natu, excluſis minoribus fratribus & cohæredibus, ſolus in caſtro ſuccedit, inter eos nullo tempore dividendo.* Quippe Baroniæ ſeu majora prædia ac feuda diviſionem non recipiunt, ſed ad ſolum primogenitum pertinent: qui tamen tenetur *apanagium* fratribus aſſignare reliquis, pro dignitatis ac natalium ratione. Unde *Apanagium*, diviſioni, ſeu *partagio*, opponitur, in *Pacto* A.C. 1313. quod refertur in *Probationibus Hiſtoriæ Cabillonenſis*, eidem laudato. Introductus autem is mos, ut nobilium familiarum dignitas integra illibatusque ſplendor permaneret, dum ad unum ex liberis univerſâ majorum prædiorum perveniente ſucceſſione, reliqui *apanagio*, ſeu *proviſione*, ut quoque vocatur, contenti vel clericalem aut cœlibem vitam eligerent, vel bella ſectarentur (niſi aliunde illos bonis ditari contigerit) ſicque feuda illa crebra ac frequenti diviſione non minuerentur. Quod exemplo gemino, in familia Montiſpeſſulana, illuſtrat idem du Freſne: ut & de Comitibus Flandriæ idem docet, ex Lamberto Schaffnaburg. Anno Chr. 1071. Neque alia fuit Principum quorundam mens, qui legum condendarum auctoritatem ſibi vindicantes ſtatuerunt, ut tota bonorum ſucceſſio unicum ſpectaret primogenitum, ſecundogeniti certis ſtatisque penſionibus pro victu & veſtitu ad tempus contenti eſſent: quod etiamnum in Pontivenſi Comitatu & aliis aliquot Franciæ provinciis, obtinet. Inprimis verò id juris Reges uſurparunt, non quidem primæ ſtirpis, cùm Franciæ Regnum tunc non ſemel inter plures filios diviſum legamus; nec ſecundæ omnino, nam inter Ludovici Pii filios quanta bellorum hinc ſeges orta, notum: Tertiæ tamen, ubi certis pariter penſionibus ſecundogenitos contentos eſſe voluerunt, Regnum unigenito ſoli attribuentes: ad quem deficiente reliquorum lineâ directâ, bona ipſis, *apanagii* jure, conceſſa redeunt. Quod quidem ex antiqua Regni conſuetudine obtinuiſſe, probat ſæpe laudatus Auctor, ex *Areſto*, è ſchedis Peireſcianis à ſe deſcripto, quod vide, ſi collibitum eſt, apud eum in *Gloſſar.* idem moris alibi quoque obtinuiſſe, vigereque etiam noſtro tempore, dicemus infrà, ubi de *Primogenitorum jure*.

Aparctias, adde: Iidem nempe erant hi duo venti, *Aparctias* & *Boreas*, in prima & antiquiſſima diviſione Ventorum quaternaria, ut & in ſecunda octonaria, cujus auctor fuit Andronicus, de quo ſuprà. At in duodenaria, quæ ſequuta eſt, & cujus Ariſtoteles meminit in *Fragm.* περὶ Σημείων, Ἀπαρκτίας ſeu *Septentrio*, inter Βορέαν ſeu *Aquilonem* & Thraſciam medius eſt. Qua de re vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1247. *& ſeqq.*

A paribus, titulus quo Gregorius M. Pontif. Rom. in *Regiſt. in principiis Epiſtolarum* utitur, quoties ad homines mediocris conditionis ſcribit. Macer in *Hierolexico*. Vide infrà *Appar.*

Apathis, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatemque naturæ duram & inflexibilem affectusque humanos adimit; quales* Apathis *Græci vocant, multos ejus generis experti, quod mirum ſit, auctores, maximè ſapientiæ, Diogenem Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem, hunc quidem etiam in odium generis humani evectum, &c.* Græcè ἀπαθεῖς: de quibus vide inprimis, ubi de *Stoicis*.

Apaturia, adde: Hujus feſti tertio die in Φρατρίας aſcribi apud Athenienſes filii ſoliti ſunt, poſtquam Patres ſuos illos eſſe ſacramenti religione confirmarunt. Unde, quia priùs quaſi ἀπάτορες cenſebantur, feſto nomen datum eſſe, vult Auctor Etymologici. Xenophon autem *Hellen. libr.* 1. Ὅτε οἵ τε πατέρες καὶ οἱ ξυγγενεῖς ξύνεισι σφίσιν αὐτοῖς, *quoniam genitores tum cum affinitate junctis conveniebant*, eadem ratione hoc feſtum Ἀπατούρια vocatum ait, quâ uxor ἄλοχος quaſi ὁμόλεκτρος, vel ἄκοιτις quaſi ὁμόκοιτις dicta eſt; V. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ, lib.* 5. *cap.* 12.

Apeliotes, idem ventus cum Euro, in diviſione ventorum quaternaria; ſed ab eo, in octonaria Andronici, diviſus: ab Æquinoctiali exortu procedit, Græcè Ἀπηλιώτης: de quo Vide Salmaſium *ad Solinum pag.*1250. *& ſeqq.* & infrà in *Cæcias*.

Apellicon, adde: De ejus hæredibus Strabo, Κατακλείστα, inquit, εἶχον τὰ βιβλία, quòd Ariſtotelis libros ſub clave haberent, nec exire in publicum ſinerent. Vide infrà in voce *Catacliſta*.

Apellitæ, Hæretici, Angelum quendam Deo ſuperiorem, quem *Deum igneum* appellabant, Iſraelitarum Legislatorem fuiſſe, aſſerentes; Chriſtum verum Deum eſſe negarunt, &c. ab *Apelle* quodam dicti, de quo vide ſuo loco. Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Apenarii, apud Trebellium Pollionem in *Gallienis*; ſeu *Apinarii* aut *Apennarii*, ut in quibuſdam MSS. legi Caſaubonus monet; Meurſio ἀπηνάριοι ſunt, id eſt, *aurigæ*, ἀπήνη enim *currum aſinis aut mulis junctum* denotat. Vide infrà *Apinarii*.

Apennis, Carolo du Freſne ſcriptum dicitur, confectum in gratiam eorum, qui incendio aut hoſtili deprædatione, chartas, quibus poſſeſſionum ſuarum proprietatem & jura oſtendere poſſent, deperdiderunt. Tunc enim coactâ loci plebe ipſoque coram Judice factâ accuratâ inquiſitione aliud conficiebatur inſtrumentum, quo in poſterum rerum ſuarum jura firmarentur: idque duplici facto exemplari, quorum unum in Foro civitatis publico affigeretur, ut omnibus innoteſceret; alterum penès poſſeſſorem remaneret, qui id ad majorem cautelam Regi ipſi, aut loci domino, firmandum proferret. Unde *relatum* & *Charula relationis* dicitur, in vett. formulis à Bignonio & Lindenbro-

Lindenbrogio editis, quia ex aliorum relatu conficiebatur. Meminit hujus rei Incertus auctor in *Formulis* poſt Marculfum *cap.* 45. cui tit. *Relatum, quod dicitur Apennis: Mos nobilium Romanorum adſuevit & ratio ejus depoſcit, ut ſi cujuſcunque domus igne crementur, is per ſpeciem ſcripturarum Chartulam relationis, quæ dicitur* Apennis, *recipiat.* Vide quoque *Formulas* vett. ſecundùm Legem Roman. eidem laudatas *cap.* 28.

Aper, inter cupedias, jungitur lepori, Juvenali *Satyrâ* 11.

Sumine cum magno lepus, atque Aper, *atque Pygargus.*

Quemadmodum igitur in lautitiis minorum quadrupedum primus leporinæ fuit honos; ita in cupediis quadrupedum majorum fuit gloria carnis aprugnæ ſive ſuillæ. Erat interea in utroque animali partium diſcrimen: Nam in leporibus maximè ſapere exiſtimabantur tum anteriori parte armi, tum poſteriori coxæ; Aprugnæ autem ſuillæque deliciæ erant glandulæ & lumbi. Martialis *l.* 7. *Ep.* 19.

Ter poſcis Apri *glandulas, quater lumbum,*
Et utramque coxam leporis & duos armos.

Delicatiores etiam porci partes indicat illud Plauti *Carbonar.* apud Feſtum,

Peto pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

Idem *Menæchmis Act.* 1. *ſc.* 3. inter ſcitamenta, quibus de foro obſonarent, refert,

Glandionicam, ſuillam, laridum, petronidem,
Sincipus, polimenta porcina.

Adde & varias farturas, de quibus Varro *de L. L. lib.* 4. & dexteritatem coqui illius Alexandri M. qui unicum *Aprum* in tam varia eduliorum genera digeſſit, ut regiam inde cœnam extrueret, apud Euſtathium *in Hom.* Vide quoque Voſſium *de orig. & progreſſu Idolol. lib.* 3. *cap.* 66. *Apri* pelle Tydeum indutum, in Tragœdiis olim introduci conſueviſſe; *Aprum* verò Σεβῆρον in Conſtantii gemma fuiſſe ſculptum, habes apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 312. & 1317. De quo, ut & *Aprorum Venatione*, vide infrà in hac voce, nec non in voce *Sapphirus.*

Aperiri foris, ἔξω ἀνοίγεσθαι, dicebantur olim januæ, quæ aperturas habebant in exteriores partes, ut loquitur Vitruvius: quo modo fores *aperiebantur*, apud Atticos antiquos. Nempe qui intus domo exibant, earum aperturam in exteriores partes & versùs publicum projiciebant. Hinc joco apud Comicos, qui intus exeunt, priùs oſtium percutiunt & crepitum faciunt, ut, qui extra ſunt, admoneantur recedere, ne apertura oſtii læderet transeuntes; quod ψοφεῖν θύραν dixere, *crepare oſtium* Latini. Terent. *crepuit à Glycerio oſtium.* At cùm externus oſtium pulſaret intraturus, κόπτειν dicebatur τὴν θύραν. Pandebantur autem foràs pleræque januæ, quæ intus occludi conſuevere: ſic apud Atticos dictos, ἔσωθεν κατεκλείοντο, ἔξω ἀνοίγοντο, *intus obſerabantur, extra aperiebantur.* Mediæ verò Græciæ temporibus, quæ ſub Imperio Romano fuit, fores ἔσω ἀνοίγοντο, id eſt, *in interiorem partem aperturam inclinabant*: forinſecus tamen habuere adfixas & aptatas ſeras, quibus occludebantur, &c. Qua de re vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 934.

Apertio, ſeu *Apertionis myſterium*, apud Ambroſium *lib. de Initiandis cap.* 1. *Aperite igitur aures & bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis munere Sacramentorum carpite, cùm* Apertionis *celebrantes myſterium diceremus, Epheta, Epheta, quod eſt adaperire, &c.* Qui etiam *de Sacrament. lib* 3 *cap.* 1. *Ergo quid egimus Sabbato? nempe* Apertionem. *Quæ myſteria celebrata ſunt? Apertionis*: Ceremonia eſt Carolo du Freſne, quâ Baptiſtes accedentis ad Baptiſmum nares aureſque tangens, dicebat, *Epheta, id eſt, Adaperire.* Vide eum in *Gloſſario.* Apud Eundem in *Regulâ* Magiſtri *cap.* 44. *Domine, labia mea aperies*, dicitur *Verſus Apertionis*, quo ſacra liturgia aperitur.

Aperto capite, Vide infrà ubi de *Nuditate.*

Apes & Bombyces, inter utiliora inſecta primas facilè obtinent, illi ad cibi obſonia maximè, & lucem noctu in tenebris præſtandam & ſummum in Medicinâ uſum; hæ ad ſuperbiſſimas veſtes ac utenſilia. Et quidem *Apes* potiſſimùm ab admiranda earum induſtria atque ingenio, labore ac ſedulitate ineffabili, incredibili regendi peritia & politia Plinius celebrat: adjungi poteſt inviolata juſtitia, concordia, pietas, temperantia, munditia. Mirabile inprimis, quomodo tam puſilla animalcula ex tanta florum diverſitate mel ceramque colligant, per longiſſima intervalla deferant, conſtipentque ne effluat. Plura genera florum eodem itinere non tangunt, ſed à viola in violam ſpatiantur, donec in alveari ſe exonerent. Ariſtodemum Philoſophum ſcribit Auguſtinus, annos multos inſudaſſe, ut naturam apis inveſtigaret; & Ariſtomachum Cicero Solinenſem annos duodeſexaginta nihil aliud geſſiſſe teſtatur. Hodieque diſputant docti, utrum ſuccum ex floribus ducant, qui protinus mel ſit, an in ſaporem convertant: volunt tamen *favos* ex floribus, *ceram* ex lachrymis arborum, *mella* ex rore aëris, ſiderum exortu potiſſimùm & arcus cœleſtis incubitu fieri. Pavimentum illinunt ex ſalice & ulmo, ne beſtiolæ ſubeant nocituræ. Regum cellas eminentiore, veluti Regio loco, majori laxitate peramplas fingunt & ſepimento, tanquam muro quodam, ad Majeſtatem tuendam circumvallant. In regiæ autem vicinis cellis, ſummâ ſenectute affectæ, tanquam Regis ſatellites, habitant: proximæ ſunt natu minimæ, nondum anniculæ: adoleſcentes & firmiores per extima verſantur. Mella parantem, proles aliam atque aliam fuci per favos poſcunt, qui erecti & collapſi fulciuntur, quaſi pilis fornicatis. Non in rectum fiunt ingreſſus in domunculas: ſi quod animal ingrediatur, hoſtem propellunt, occidunt & evolvunt gregatim. Si duo cohabitent examina, genere favorum diſcernuntur. A tecto pendent favi, ſolum non tangunt, ut ſubeant faciliùs. Favi per Germaniam octo pedes longi etiam Plinio ſunt viſi. Trino exercentur opere, quod *in cibum, mel & favum* diſpeſcitur. Cellæ omnes ſexangulæ ſunt, pro numero & opere pedum, æqualibus lateribus. Cœlo ſereno provolant *Apes*, ortâ pluviâ, lapillis ſeſe muniunt contra ventos, uti anſeres Taurum transvolantes in Cilicia, ob metum aquilarum. Urinam hominis expetunt, morbo tentatæ; foris dormientes; ſupinæ jacent, ne ros officiat alis: ſegnes excitant & morte puniunt. Sunt porro foris & intus munia diviſa: operantur intra ſexaginta paſſus & ſubinde, floribus in propinquo conſumptis, ſpeculatores ad pabula ulteriora mittunt: videas flores aggerere pedibus, aquam ore, guttaſque totius corporis lanugine: aliæ quærunt mel, aliæ ſtipant; aliæ ſtruunt cellulas; adoleſcentes foris; ſenes intus exercentur. Excipiuntur onera & diſponuntur; ſolicitam caſtris adhibent cuſtodiam; non inſidiantur alienis laboribus. Omnes ut in exercitu vivunt, atque alternis dormiunt & opus faciunt pariter & colonias mittunt. Obſervatum eſt, ad Solis occaſum eas ad alveare congruere & quaſi defatigatas ſeſe ad quietem componere: Tum ante veſtibulum excubat cohors prætoria, quæ per alvearis partes exteriores mittit curſores; ut cives colligant, hoſtium inſidias diſcant, idque ſubinde, ſed breviore continuè ſpatio; donec manipulares paulatim ſeſe condant, & poſtrema vigil bis terve ante oſtium oberret, adeoque ſeſe recipiat. Duces conficiunt quædam ad vocem, quaſi imitatione tubæ habentque inter ſe ſigna pacis & belli. Statio interdiu ad portas more caſtrorum, noctu quies in matutinum, donec una excitet bombo, ad quem mox provolant; & cùm jam adveſperaſcit; in alveo ſtrepunt minùs, donec rurſus una circumvolet, eodemque, quo excitavit, bombo, veluti quietem imperans, tunc repentè omnes conticeſcunt. Sunt qui Reges aculeis carere velint; ſunt qui negent: concordes in eo, nunquam exeri. Quemadmodum Tribuni militum apud Romanos ferebant enſes ſine acumine, ut docerent, ſe milites non occidere, ſed corrigere debere. Rege prehenſo, totum agmen tenetur, amiſſo dilabitur, defuncto mœret, aberrantem odoratu ſagaci perſequitur & reducit, geſtat cùm volare non poteſt. Inter ſe pugnant nunquam; ſuâ ſorte contentæ in aliud alveare non migrant; adversùs immundos homines acriter inſurgunt, ipſæque, quidquid ſpurcitiæ inter opera oboritur, mox egerunt, &c. Cœterùm pennas habent detectas, eaſque quatuor, Ariſtoteles memorat & albas; crura ſunt ſcabra, ut flores rectiùs hæreant; lingua prælonga, quam foris gerunt, velut aculeum fungoſum & cavum; ut eo ſimul & guſtare & cibum trahere poſſint; habent dentes & ventriculos in quos congeritur mellis liquor aërius: aculeos infigunt & relinquunt, exinde morituræ. Eventus docuit, *Apum* examina & adverſa & proſpera ſignificaſſe. Valerius Maximus certè, *Formicis Midæ*, inquit, *jure meritoque Apes Platonis prætulerim*; In cujus adhuc Infantis ore mella eas congeſſiſſe; notum: quod de Pindaro quoque, Hierone Parentis juſſu expoſito; Comate ſervo Siculo apud Theocritum, aliis, legimus, &c. Vide Auctorem *Sinæ & Europæ cap.* 38. & hic paſſim; inprimis ubi de *Apiariis, Cera ac Melle.* ut & in voce *Apis.* De *Apibus* verò *aureis*, in Childerici Franc. R. ſepulchro, haud pridem in Flandria, repertis; in voce *Childericus.* Sed & de *Apium decimis*, Vide Ordericum Vitalem *lib.* 5. *pag.* 582. de Jure, quod dominus loci habet in *Apiaria*, in ſylvis inventa, Car. du Freſne in voce *Abollagium*, item *Vas apum: de alveâribus Apum cum ipſis Apibus in hoſtem projectis*, in *Hiſt.* Auſtr. *A.C.* 1289. &c. Virgilius *Apum* Rempubl. elegantiſſimo carmine proſequutus eſt, *Georgicorum lib.* 4. quod ſic incipit v. 150.

Nunc age, naturas Apibus *quas Jupiter ipſe*
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutæ;
Dictæo cœli Regem pavere ſub antro.
Solæ communes gnatos, conſortia tecta,
Urbis habent, magniſque agitant ſub legibus ævum:
Et patriam ſolæ & certos novere penates,
Venturæque hyemis memores, &c.

Apex, peculiariter dicebatur apud Romanos, pileus Flaminis (qui *Flammeum* aliàs vocabatur) per ſynecd. quòd in conum deſinebat. Hinc Feſtus. *Apex*, inquit, *Sacerdotum inſigne; dictus ab eo, quòd comprehendere antiqui vinculo* apere *dicebant, unde aptus is, qui convenienter alicui junctus eſt.* Filum autem laneum, quo totus *Apex velabatur*, quoque eum regerebant, ne gravis eſſet ſummis æſtatis caloribus, *Apiculum* vocabant. Vide Thomam Dempſterum *Antiquit. Roman. lib.* 3. *cap.* 15. Aliàs vox non pilei ſolùm Flaminici, ſed & alterius cujuslibet rei ſummitatem, notat. Hinc *Apices literarum*, αἱ κεραῖαι, τὰ ἄκρα,

τῶν χαμμάτων: *Apex montis*, ἡ κορυφή. Sic in galea & pileo, τὸ πασσάτημα etiam *Apex* dicebatur & *Conum*. Virgilius,

> —— *Apicem tamen incita ſummum*
> *Haſta tulit.*

Ut autem *Apices* diverſæ formæ in galeis vett. ita in capite avium diverſi generis *Apices* natura poſuit, quos ſic explicat Plinius *libro* 11. *capite* 37. *In capite paucis animalium, nec niſi volucribus*, apices, *diverſi quidem generis*: *Phœnici pluma rum ſerie è medio eo exeunte alia*: *pavonibus criniitis arbuſculis*, *ſtymphalides*, *cirro*: *Phaſianæ*, *corniculis*: *præterea parvæ, quæ ab illo galerita appellata quondam*: *poſtea gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alaudæ*. E quibus phœnicis *apicem* Incertus Auctor *coronam radiatam* vocat;

> *Æquatur toto capiti radiata corona*
> *Phœbei referens verticis alta decus*, &c.

Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 546. & 547. De *Apicibus* verò *galearum* infrà in vocibus, *Conum* & *Criſta*.

Aphesas, apud Papinium Statium *Thebaidos lib.* 3. *verſ.*461.

> *Mons erat audaci ſeductus in æthera dorſo*
> (*Nomine Lernæi memorant* Apheſanta *coloni*)
> *Gentibus Argolicis olim ſacer* ——

Mons eſt Tharſo-Ciliciæ, Lutatio; unde Perſeum temerario volatu cœlum petiiſſe fabulantur Poëtæ, cùm, ad extinguendam Gorgonem, Libyam peteret; ἀπὸ τοῦ ἀφεῖναι, ut vult idem. A paſtore *Apheſanto* verò ſic dictum, ſcripſit 1. *Herculeidos* Demodocus, uti recenſet Auctor de fluminibus, in voce *Inachus*. Sed & in Græcia eum Papinius collocat. Atque Auctor Fluviorum modò memoratus, Inacho adhærere ſuum *Apeſantum* clarè ſcripſit. Et certè *Apeſas* eſt Pauſaniæ, qui de ſitu ejus in *Corinthiacis* videndus. Ideò in Lutatio *Mons eſt Argis viciniæ vel Argolicæ*, corrigit Caſp. Barthius *Animadverſ. ad d.l.* Vide quoque Petrum Gyllium *de Boſphoro Thracico libr.*2. *capite* 2.

Apheta, Græcè Ἀφέτης. Prætor apud Romanos dictus eſt, quòd ſignum daret in Circenſibus emittendarum quadrigarum. A verbo ἀφιέναι, id eſt, *mittere*, *dimittere*; unde Ἄφεσις, *dimiſſio*: Ἀφετηρία, in Circo, idem quod ὕσπληγξ, quo nomine indigitantur carceres & repagula, quibus remotis ac laxatis equi proſiliebant. Quorum carcerum fores quòd cancellatæ eſſent & reticulato opere factæ, hinc ἀφετηρίαν Tzetzes interpretatur κίγκλιδον, Latini quoque *Tranſennam*, de qua voce *infrà*. Sed & in Stadio ἀφετηρία ſeu ὕσπληγξ fuit. Et quidem in Stadio ὕσπληγξ repagulum erat ſive regula linea, quæ laxabatur & aperiebatur exituris in ſtadium curſoribus: in Circo ὑσπλήγγες, carcerum repagula vocabantur, quibus laxatis equi emittebantur. Certè in Stadio primitus viſi ἀφετήριοι Ἑρμαῖ, duo illi Hermulæ, qui utrinque extantes fune demiſſo repagulum ſolvebant, inventore Tlepolemo Myreuſi, uti infrà pluribus dicemus. Vide Salmaſium *ad Solinum*, *pag* 921. & *ſeqq*.

Aphidna, adde: Nomen ei ab Heroë *Aphidno*. Sub Theſei Regno, capta eſt à Caſtore & Polluce, quòd ſororem eorum Helenam raptam Theſeus eò deduxiſſet. Uti verò ad Ægeidem Tribum pertinebat, antequam Leontidi jungeretur, ut notat Harpocratio: ſic cùm Hadrianis Tribus, nova & decima tertia, reliquis adjiceretur, *Aphidna* Leontidi Tribui ſubſtracta & Adrianitidi addita eſt. Inde Ἀφιδναῖος, *Aphidnæus*, in vet. *Inſcr.*

ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ
ΧΑΡΙΞΕΝΙΔΟΥ
ΑΦΙΔΝΑΙΟΣ.

apud Jacobum Sponium *Itiner. Græciæ*, *Part.* 3. *p.*97.

Aphrodiſias Inſul. Græcè ἡ Ἀφροδισιάς, memorata Solino *capite* 54. *Carmaniæ Perſis annectitur*, *quæ incipit ab inſula* Aphrodiſiade, *variarum opum dives*, &c. Ἀφροδίτης νῆσος, Ptolomæo dicitur, quam in Arabico ſinu collocat. Arrianus ex Nearcho Καταίαν proprio nomine nuncupat & Mercurio Venerique ſacram eam fuiſſe dicit, ut non minùs Ἑρμαία, quàm Ἀφροδισιὰς, indigitari potuerit: Ἔνθεν εἰς Καταίαν νῆσον ἐρήμην ἀλιτενέα. αὕτη ἱρὴ Ἑρμέω καὶ Ἀφροδίτης ἐλέγετο. Deſertam fuiſſe, Nearchus ſcripſit, ejuſdem Arriani, ut & Oneſicriti, teſtimonio: Plinius verò habitatam refert. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.*1129.

pro *Aphronitris* Eunuchi, apud Ælium Lampridium in *Heliogabalo*, *Eunuchos pro aphronitris dedit*: *dedit quadrigas*, *equos ſtratos*, *mulos*, *baſternas & rhedas*, &c. Ita enim legi poſſe, cùm vulgata lectio præferat, *Eunuchos pro apophoretis*, cenſet Salmaſius, cùm de piſcinis & balneis proximè ſermo fuerit. Nitri certè & *aphronitri* in balneis uſum fuiſſe apud antiquos, qui lavantes eo ſe detergebant ac defricabant, notum. Unde Cyprianus *Epiſt.* 76. *Neque enim ſic in ſacramento delictorum contagia*, *ut in lavacro carnali & ſeculari ſordes cutis & corporis abluuntur*, *ut* afronitris *& cæteris quoque lamentis & ſolio & piſcinâ opus ſit*, *quibus ablui & emendari corpuſculum poſſit*. Pro *aphronitris* itaque Alagabalus iis, qui ſecum unà lavarent, Eunuchos dabat & quadrigas & equos & aureos millenos. Dicet aliquis, quæ *aphronitrorum*? Certè nulla. Sed cùm nullam hoc propudium perdendi profundendique occaſionem prætermitteret, populo ſecum lavanti, *Aphronitrorum* nomine hæc talia dabat, quæ hîc commemorantur. Plerunque etenim boni Imperatores balneum, quo uſi eſſent, populo gratis exhibebant, ut omnia ſcil. quæ ad lavandum opus ſunt, ſine mercede acciperet, ut de Antonino Pio Capitolinus ait. At hic nepos & gurges, Populo ad lavandum ſecum admiſſo, non *aphronitra*, nec quæ balneorum poſcit uſus, danda curabat, ſed pro aphronitris illa, quæ diximus. Sic in conviviis pro pipere margaritas exhibebat, aureos nummos pro piſis, ceraunia pro lentibus, electra pro fabis. Salmaſius *Not. ad Lampridium*. Eſt autem ἀφρόνιτρον, flos nitri, de quo vide eundem *ad Solinum p.*1079.

Apiaria, frequentiſſima in Podolia, reg. Poloniæ, ubi Apes propter paſcuorum ubertatem, odorem ſuavem, abundantem florem ac ſaporem jucundum, maximas terræ foveas favis melle plenis replent, ut immanes quoque urſi, dulcedini mellis inhiantes, in iis quandoque ſuffocentur, uti docet Olaus M. & elegantiſſimo carmine in *Utopia* ſua Bidermannus Jeſuita expreſſit. Idem de Sarmatarum univerſa regione, Ambroſius Leo Nolanus refert. In quorum vaſtis ſylvis, cum in abietum cavernis ſedes plerunque habeant hæ Veris filiæ, urſi mellis cupiditate felium more ad prædam in arbores enituntur; adversùs quos *Apiarii* malleum ingentis ponderis, ante Apum veſtibula, hac arte ſuſpendunt, ut beſtia malleum amotura eo vehementiùs tundatur, quò majore impetu malleum repellit, &c. Contrà *Apis* in Scotia nuſquam; etiam advectum inde pulverem ſeu lapillos ſi quis alibi ſparſerit inter alvearia, deſerunt favos examina: cùm apud Hibernos paſſim reperiantur. Vide Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ pag.* 1080. & hic, ubi de *Apibus*.

Apiaſtri flore, coronatæ olim Deorum aræ, uti diximus ſuprà, ubi de *Amello*. Eſt autem hoc *Apiaſtrum* idem cum meliſſophyllo, quod proin ab *apibus* nomen habet, non ab *apio*, uti alterum *Apiaſtrum*, h.e. agreſte apium, ἀγριοσέλινον, quod venenatum in Sardinia naſcitur, & idem eſt cum herba Sardoa. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 101. &c.

Apiatæ maculæ, in menſis Romanorum citreis, olim notabiles. Nec enim unius generis aut nominis erant *ligneæ illæ maculæ*, *quas tantis facultatibus* veteres illi Quirites *æſtimavere*, ut ait Tertullianus *de Pallio*. Aliæ namque tigrinæ, aliæ pantherinæ appellabantur; aliæ pavoninæ, aliæ etiam *apiatæ*: quæ ultimæ non ab apibus vel apiculis, ſed ab *apio* nomen habebant, quòd denſa grani congerie criſpæ apii ſemen & grana densè congeſta referrent, Salmaſius *Notis ad Tertull.*

Apicellæ, in *Charta* Wilhelmi R. Siciliæ, apud Ughellum *Ital. Sacr. Tom. VII. p.* 404. *Inſuper confirmamus eidem Minorenſi Eccleſiæ omnes homines de eadem terra*, *qui dicuntur* Apicellæ, *præfatæ Eccleſiæ pertinentes*, *apothegarios* 2. *& furnarios* 2. *mandantes & firmiter præcipientes*, *ut tam homines ipſi*, *qui dicuntur* Apicellæ, *quàm & ipſi* 2. *Apothegarii*, *ei reſpondeant*, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Apices faſtigati Alanorum, apud Iſidorum, *Perſæ brachia ac crura liniamentis*, *caput tiarâ tegunt*. *Eminent* apicibus faſtigatis *Alani*: ſunt κυρβασίαις εἰς ὀξὺ ἀνηγμέναις, ſeu *pilei acuminati*; cujuſmodi fere omnia erant barbarica pilea. Sic tiaræ Perſicæ acumen habebant, imò nec tiaræ dici aliàs poterant, cùm τιάραν λόφον i.e. *apicem* notare dicat Heſychius. Unde in antiquis aſteriſmorum figuris, Cepheus pingitur cum ejuſmodi tiara, in anteriorem partem acumine proclinato. Non diſſimiles κυρβασίας Scythis donat Herodotus. Atque hinc *Bardaici cuculli*, à Bardæis Illyrici populo. Eſt autem cucullus propriè tegmen capitis acuminatum, in ſummo, ex Græca origine, quà κόκκυξ ſignificat λόφον vel *apicem*: quem *uncum* appellat Martialis, ubi de Lingonico Bardocucullo. Habebant enim hi apicem retro inflexum, non in ante, ut in Perſicis & Phrygiis tiaris vel etiam rectum, quo ſolo Reges inſignes erant. Hodieque ita ſunt cucullæ Monachorum & Benedictenſium cappæ, quas vocant. Et tales fortè olim pænularum ſive lacernarum, quas pluvio tempore ſuperinducebant, cuculli, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum*, *pag.* 556.

Apinarii, memorati Trebellio Pollioni in *Gallienis*, *Cyclopea etiam luſerunt omnes* Apenarii, *ita ut miranda quædam & ſtupenda monſtrarent*: Non ſunt rhedarii ſeu aurigæ, Græcè ἀπηναρίους, ut quidam Vir doctus contendit; ſed ab *apinis* dicti *Apinarii*, ſcurræ viz. vel ludii, qui moribus & geſtibus fabulas & hiſtorias deſaltabant in ſcena & varia miraque in illo genere oſtendebant, ut hi *Apinarii*, qui Cyclopea luſerunt & totam illam Cyclopis fabulam expreſſerunt. *Apinas* optimæ Gloſſæ interpretantur ἀμαλογίας; quæ vox notat argutias, ineptias & garrulitates idque genus alia facetias ac lepores: Unde & ἀμαλόγος, *garrulus*, qui omnia ſimul effundit & effutit, nec finem facit garriendi blaterandique, ut ſcurræ ſolent & vernaculi. Item σάννας, unde *Sanniones* & *Sanni*, qui ridiculis moribus quidvis imitantur & oſtendunt. *Fabulones* iidem dicebantur, Macrob. *lib.* 2. ubi alii *Sabulones* malè legunt: Scenici enim & Atellani & iſtiuſmodi *Apinarii* ibi deſignantur, Varro,

Et orthophallica attulis pſalteria,
Quibus ſonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocans exordia:
Ut Comici, Cinædici, Scenatici.

Inde igitur *Fabulones*, à fabulis, &c. Sic itaque *Apinæ* nugæ ſunt, vel ridicula & nugatoria dicta, atque inde *Apinarii* vel *Apenarii* (ut *patenas* pro *patinis* non rarò, *Catena* pro *Catina* urbe, in vett. libris legitur) ſunt μωρολόγοι & qui ridicularia quacunque occaſione fundîtant; quique non dictis ſolùm & ſalibus, ſed etiam motibus corporis & geſtibus, ſunt ridiculi. Quales illi fuere Pollioni memorati, qui totum iſtud Cyclopicæ fabulæ argumentum non ſolùm facetiis ac dictis ſimilibus, ſed ſchematibus præcipuè ac geſtibus peregerunt: unde miranda quædam & ſtupenda monſtraviſſe, in illo Cyclopeorum luſu dicit Salmaſius *ad d. l.* V. etiam infrà, ubi de *Sannis & Sannionibus*.

Apis, Hebr. דבורה *debora*, dicta, à mirabili ductu & ordine: politicum enim hoc animalculum eſt. Reges habens, & populos & urbes & prætoria, de quibus è Græcis potiſſimùm conſulendi Ariſtoteles, Ælianus & Scriptores *Geoponicωn*; ut, è Romanis, Varro, Virgilius, Columella, Plinius; & ex Arabibus, Damir & Alkazuinius. Apud omnes autem *apis* ποθεινὴ eſt ἐπίδηλος, *amabilis & clara*; ut cujus opus, mel viz. ubique naſcitur, ut notat Plinius *lib.* 21. *cap.* 23. & ubique in pretio eſt, ab ultima Scythia usque ad Afros & Æthiopes. Unde non puduit Ariſtomachum Solenſem, duodeſexaginta annos in natura *apis* inveſtigandâ deſudaſſe; nec Philiſcum Thaſium, in deſertis eas colentem, *Agrii* inde nomen ſibi contraxiſſe. Quò pertinet, quòd mulierem frugi ex *ape* natam eſſe finxere Vett. ut apud Stobæum *cap.* 71. Simonides:

Τὴν δ' ἐκ μελίσσης, τὴν τις εὐτυχεῖ λαβών·
Κείνῃ γὰρ οἴη μῶμος οὐ προσιζάνει·
Θάλλει δ' ὑπ' αὐτῆς κἀπαέξεται βίος:
Natum ex ape qui duxerit, felix eſt:
In hac enim ſola culpa non reſidet;
Floretque & ab ea augetur res familiaris, &c.

Unde variæ illuſtres fœminæ *Apis* nomine appellari non ſunt dedignatæ. Apud Hebræos *Debora* duplex, una Rebeccæ nutrix, Genes. *cap.* 35. *verſ.* 8. altera Propheti ſſa, quæ judicavit Iſraëlem, Judicum *cap.* 4. *verſ.* 4. Apud Græcos, Jovis nutrix *Meliſſa* nympha & *Meliſſa* Epidamni filia, de qua Stephanus in Δυῤῥάχιον, *Meliſſa* item Periandri uxor, Regis Corinthiorum; & alia recentior, cujus *Epiſtolam* edidit Aldus in *Volum. Græcarum Epiſtolar.* Eſt etiam id receptum, ut ἰσμένη dicatur, nomine communi proprii vice accepto. *Anthol. lib.* 1. *cap.* 50.

Αἰθερίης πτηναὶ νέκταρος ἐργάτιδες.
Ætherei volucres nectaris artifices &c.

Sed & fortitudinis merentur elogium, quam ob cauſam cum iis infeſtiſſimos hoſtes comparari in Sacris novimus. Certè earum examina multum ſæpe in bello profuiſſe, teſtatur Appianus in *Mithridat.* ubi, cùm Luculliani per cuniculos Themiſcyram aggrederentur, Themiſcyrii urſos, feras que alias & σμήνη μελισσῶν, *apum examina*, in operarios emittebant: & Bonfinius *Decad.* 3. *lib.* 4. ubi ſcribit, Amurathe Albam Græcam obſidente, oppidanos, *apum* examinibus in Turcas immiſſis, ſe fuiſſe tuitos. Cui non abſimile eſt, quod refert Wittichindus *de Saxon. geſtis lib.* 1. unum ex Ducibus Henrici Imp. à Giſelberto Lotharingiæ R. obſeſſum, invaſores, objectis apum alvearibus inhibuiſſe, quorum aculeis equi in furorem acti seſſores vel excuſſerint vel ad pugnandum reddiderint inutiles: ut nil dicam de incolis oppidi *Tanli*, in ditione Mauritaniæ Xiatimenſi, à Luſitanis, duce Banigâ, jam ferme ad incitas redactis, A. C. 1513. de quibus Oſorius *de reb. Emmanuelis lib.* 8. Ita, ſi minùs verum, ſaltem vero ſimile eſt, quod apud Photium ſcribit Jamblicus de copiis, Rhodanem & Simonidem obſidentibus: Φεύγουσι ὁ στρατός, τῷ τῶν μελισσῶν πολέμῳ πονούμενοι. *Copiæ diffugiunt, apum pugnâ afflictæ.* Neque prorſus incredibile, loca quædam trans Iſtrum, ut Herodotus narrat, propter earum multitudinem, hominibus inacceſſa fuiſſe. Hodie inter pœnas, quas adultero imponit Judaica gens, hæc una eſt, ut nudus æſtate per denſam *apum* turmam tranſeat & illarum aculeis corpus ſuum objiciat, donec totum intumuerit; idque ſemel atque iterum, pro delicti gravitate, ut habetur apud Buxtorfium, *Synagog. Judaic. cap.* 34. &c. Plura de *Apibus*, V. ſuprà in *Apes* & præter Auctores laudatos, apud Samuelem Bochartum *Hierozoici parte poſter. lib. IV. cap.* 10. *& ſeqq.* In ſepulchro Childerici, Francorum Regis, haud pridem prope Tornacum in Flandria reperto, præter alia Regiæ ſepulturæ ornamenta, magnum apum ex auro, pollicis longitudine, examen ſimul eruium fuiſſe, refert Car. Patinus *Relation. Hiſtor. I.* quæ omnia Imperatoris munere Galliæ Regis cimeliarchio illata fuiſſe, addit. Fortè *apes* tumulato Regi additæ, in ſymbolum bellicæ fortitudinis, quum animalculum hoc, magnos animos exiguo in corpore verſans, belligerum eſſe, ſuprà ſit viſum. Cœterùm de *Apum* Decimis, V. Ordericum Vitalem *lib.* 5. *pag.* 82. de utilitatibus earum, *Chartam* Henrici V. Imper. A. C. 1112. apud Nicolaum Zylleſium in *S. Maximino pag.* 49. Capitul. de *Villis cap.* 17. & ſuprà in voce *Abollagium*, &c.

Apis Natales, toti olim Ægypto feſti atque celebres erant: *ſolenne ſacrum* Senecæ *Natur. quæſt.* 4. ubi de fonte ſacro, Phiala dicto: *In hac ora ſtipem Sacerdotes, & aurea dona Præfecti, cùm ſolenne venit ſacrum, jaciunt.* Nempe hoc fonte mergebatur *Apis*, ubi diu ſatis vixerat, Solinus *cap.* 32. *Apim vocant — ſtatum ævi ſpatium eſt, quod ut aſſuit, profundo ſacri fontis immerſus necatur, ne diem longiùs trahat, quàm licebit. Mox alter, nec ſine publico luctu, requiritur, quem repertum centum Antiſtites Memphim proſequuntur, ut incipiat — ſacer fieri.* Iis autem diebus, quibus feſtum hoc Natalium Apis celebrabatur, jaciebant in fontem hunc, quem *fontem Sacerdotum* Plinius vocat, pateras aureas & ſtipem, Sacerdotes ac Præfecti &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 440. Iisdem, erant autem VII. quaſi pacto caſtrenſi fœdere, ab omni ſævitia crocodili ſic deſciſcere, ut neminem per eos attingerent, crediti ſunt, Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. V. cap.* 16. V. Plura de hoc Ægyptiorum idolo in voce *Apis*, item infrà in *Joſephus* & *Serapis*.

Apium Palladis, Græcè Μελισσόφυλλον. V. ſuprà in voce *Apiaſtrum*.

Aplæ, Græcis ἀπλαῖ, ſoleæ ſunt; piſces ex planorum genere, quos Græci etiam σανδάλια dixere, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1228.

Aplanes, apud Dungalum Recluſum *lib. de Solis Ecclipſi*, ad Carolum M. *De novem circulis, qui Aplanem illum ambiunt: h. e. maximam ſphæram, in qua* 12. *Signa videntur infixa, & cui ſubjectæ* 7. *aliæ ſphæræ.* Et infrà, *Mundani ergo anni finis eſt, cùm ſtellæ omnes omniaque ſidera, quæ Aplanes habet, à certo loco ad eundem locum ita remeaverint, &c.* Firmamentum eſt, ex Græco ἀπλανὴς, i. *non erraticus.* Ita enim Macrobius *de Somnio Scipionis lib.* 1. *Prima*, inquit, *illa ſtelliſera ſphæra quæ proprio nomine dicitur cœlum*, Aplanes *apud Græcos vocatur, continens & arcens cæteras.* Uſurpat vocem quoque Radbodus Epiſcopus *Carm. in S. Suibertum Epiſc.* apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Nonne tuas modulis oblectas dulcibus aures,
Orbibus Aplanes obvius Empyreis?

Apluſtre, Græcè ἄφλαστον, ſumma pars puppis; Homerus,

Ἕκτωρ δὲ πρύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθίει
Ἄφλαστον μετὰ χερσὶν ἔχων.

Sicut *acroſtolium*, proræ. Eminebant autem in puppis ſummitate pinnæ ac criſtæ, ut in galea: unde in nummis M. Antonii & Hadriani aliiſque quampluribus videre eſt tres pennas ex apice ſummo puppis ſurgentes pro inſigni; Cujusmodi pennam, ad ornamentum puppi imponi ſolitam, *Apluſtre* quoque vocavit Ennius. In medio *Apluſtri* fixum erat lignum rectum, è cujus medio pendebat infula ad ornamentum, ſeu tænia; pro qua in aliis, ad ornatum *Apluſtris*, addebatur penna, in aliis parvum velum. In navis Argoæ apluſtri triplicis tæniæ forma viſitur in clypeolo; de pennis jam dictum. Atque hoc πτερὸν πλοίου vocat Auctor *Gloſſarum* & *Apluſtre* Latini, quòd apluſtri, i. ſummitati & apici puppis imponeretur. Quo ſenſu omnino accipienda *Apluſtria*, in hoc verſu Ciceronis, Priſciano citati,

Navibus aut ſummis fluitantia quærere apluſtra.

Et apud Poetam,

—— & toto fluitantia vela theatro &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 572 & 573.

Apocalypſis, nomen quoque eſt variorum librorum apocryphorum, qui eo ab Auctoribus ſuis inſigniti ſunt, ut faciliùs incauti deciperentur. Sic meminit *Apocalypſis S. Petri* Euſebius, quem librum damnatum eſſe refert *Chron. lib.* 3. *cap.* 14. Sozomenus verò, in Palæſtina, feriâ 6. in Paraſceve, adhuc ſuo tempore lectum eſſe, narrat *lib.* 7. *cap.* 16. De *Apocalypſi D. Pauli*, V. quæ Nicephorus, Sozomenus & Euſebius *lib. eod. cap.* 3. De *Apocalypſi Adami*, quæ Epiphanius; de *Apocalypſi Eſdræ*, quæ Nicephorus: *Eliæ*, quæ Baronius Anno Chriſti 44. *num.* 49. tradunt. Gratianus quoque in *Decretalibus* trium *Apocalypſeωn* meminit, *D. Thomæ*, *D. Stephani* & *Moſis*, de quarum ultima etiam Caſſiodorus quædam habet.

Apocartereſis, à Marcionitis dicta eſt mors violenta, ex inedia vel laqueo, accelerata, à verbo Gr. ἀποκαρτερεῖν. Tertullianus *c. Marcion. lib.* 1. *Hypocrita ut apocartereſi probat ſe Marcionitam.* Idem eandem vocem adhibet *adv. Gentes lib* 1. *cap.* 46. *Lycurgus* apocartereſim *optavit, quòd Leges ejus Lacones emendaſſent.* V. Macrum *Hierolex.*

Apocataſtaſis omnium Planetarum. V. ſuprà in voce *Annus Magnus.*

Apochyma, Græcè Ἀπόχυμα, dicebatur is comendorum crinium modus, quo capillus effuſus, abſque modo & ligatura, ſpargebatur per humeros, apud Clementem *in Canonibus.* Tertullianus, *aut Parthorum more capillum effundere.* Poëta,

—— dederatque comam diffundere ventis.

Cujusmodi comam Græci ἀπόχυσιν & ἔκχυσιν vocant; quæ viz. R ſerie

Digitized by Google

ſerie prolixâ, exporrectâ & effuſa dorſa permanat. At cùm crinis colligebatur & in unum ſive nodum, ſive corymbium conſtringebatur, ornatus is *ἀναστέλλειν* dicebatur, item *corymbium* & *botronatus*. Præter quos tertius ornandi comam modus erat, cùm ea dividua ac diſcriminata ſervabatur, non implexa & inflexa, ut in ſpatalio, nec effuſa, ut in *Apochymate*.

Apocopa, adde: Imò legendum apud Stephanum, *ἐν Βαρβαρικῷ μυχῷ*, *in Barbarico ſinu*; ad quorum Orientem æſtivum ſitum eſt Aromatum emporium. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 798.

Apocriſiariatus, apud Humbertum *c. Græcorum calumnias*, dignitas *Apocriſiarii* eſt. Erant autem *Apocriſiarii* Zoſimo, *τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυταί*, quos Vopiſcus in *Aureliano, Notarios ſecretorum*. Recentiores Latini, barbaros Græcos imitati, *Aſecretas*, dixere; alio nomine *ad Reſponſum*, item *Referendarios*: nam *ἀναφορεὺς* & *μηνυτὴς* idem, Latinis *notaria* ſeu *notoria*. V. Salmaſium *ad Vopiſcum*. Joh. de Janua, *Apocriſiarius, Secretarius—Cancellarius, quia ipſe eſt Secretarius Regis vel Imperatoris & ejus ſecreta ſcit.* Curam habebat annuli Regii, quo diplomata & præcepta Regia ſubſignabat, Honor. Auguſtodun. in *Gemma Animæ lib.* 1. *cap.* 185. quod Referendarii munus fuiſſe, diximus jam. Unde Frigebodus S. Audoënum fuiſſe *Apocriſiarium Regis* ſcribit, quem *Geſta* Dagoberti *cap.* 39. & Aimoinus *lib.* 4. *cap.* 41. *Referendarium*, vocat. Sic Ordericus Vitalis *lib.* 12. *initio*, Gelaſium Pontif. quem Cancellarii munus antea geſſiſſe ait, *Apocriſiarium Præſulum* mox vocat. Inde *Legatum*, *Nuntium*, vox denotare cœpit. *Gloſſæ* Baſil. *ἄγγελος ὁ μηνύτωρ, ὁ ἀποκρισιάριος, καὶ ὁ τὰς ἀγγελίας — διαγγέλλων.* Quâ notione eam non ſemel uſurpant, è Latinis, *Chronicon* S. Vincentii de Vulturno, & Guil. Tyrius; è Græcis Theophanes, Cedrenus, Conſtantinus Porphyrog. Nicetas, Alii. Id autem nominis Legatis inditum, quòd *ἀποκρίσεις*, ſeu *Reſponſa* Principum deferrent. Namque Juſtinianus *Nov.* 25. *τὰ βασιλικὰ παραγγέλματα*, *Regia mandata*, Deceſſoribus ſuis *ἀποκρίσεις*, *Reſponſa*. dicta fuiſſe, ſcribit. Unde Procopius *Bell. Vandal. lib.* 3. veredarios ait eſſe, qui *εἰς τὰς βασιλικὰς ἀποκρίσεις* mittuntur: quo loco *ἀποκρίσεις*, *negotia* appellat; quo etiam nomine à Scriptoribus citerioris ævi indigitata fuiſſe negotia, quæ inter diſſitos à ſe invicem peragerentur, dicemus infrà. Poſtea verò in Aula Regum, *Apocriſiarii* munus ad res Eccleſiaſticas reſtrictum eſt, ubi id officii gerebat, quod CP. *Apocriſiarius Eccl. Rom.* cujus inſtar erat: nec enim Româ *delegabatur*, ſed deligebatur à Rege. *Reſponſalem negotiorum Eccleſ.* vocat Hincmarus de *Ord. Palatii cap.* 13. de quo idem ſic *cap.* 16. Apocriſiarius, *quem noſtrates Capellanum vel Palatii cuſtodem appellant, omnem Clerum ſub ſua cura & diſpoſitione regebat. Cui ſociabatur ſummus Cancellarius, qui à ſecretis olim appellabatur* &c. Sed & Apocriſiarii hinc dicti, præſertim qui à Pontifice Rom. vel etiam Patriarchis ad Comitatum ſeu Curiam Principis mittebantur, quò res Eccleſiarum ſuarum peragerent & de iis ad Principem referrent. Juſtinianus *Nov.* 6. *cap.* 2. *Sancimus, ſi quando propter Eccleſiaſticam occaſionem inciderit neceſſitas, hanc aut per eos qui res agunt — Eccleſiarum, quos* Apocriſiarios *vocant, aut per aliquos Clericos huc deſtinatos — notam Imperio facere aut noſtris adminiſtratoribus, ut impetrent, quod competens eſt.* Atque hunc mittendorum de Sede Rom. *Reſponſalium* (nam ſic Latinis *Apocriſiarii*, V. infrà) Conſtantinopolim morem Hincmarus Rem. *lib. cit. cap.* 13. ab ipſis Novæ Romæ incunabulis viguiſſe tradit, (quod tamen ad tempora demum Juſtiniani aliis referre viſum eſt) quorum erat, res Eccleſiaſticas ibi procurare, & ſi quæ de fide oborirentur quæſtiones aut Eccleſiarum diſſidia eſſent componenda, aliaque ejuſmodi negotia peragenda, præſtò eſſen. Addictam iis domum Placidiæ, in qua oratorium extructum erat, quod *Altare ſanctæ ſedis* appellat Anaſtaſius Bibliothec. quòd in eo ſacris Liturgiis more Latinorum vacarent, tradit idem Auctor in *Martino pag.* 49. & 50. V. du Freſne *in CP. Chriſtiana*. Deſiit verò mos ille mittendorum in Urbem Regiam *Reſponſalium* ad aliquod tempus, occaſione hæreſis Monothelitarum, cujus acerrimi propugnatores erant Sergius, Pyrrhus & Paulus, Patriarchę CP. imperantibus Heraclio & Conſtante. Poſtmodum Vitalianus Papa electus iterum miſit, qui Conſtanti electionem ſui ſignificarent, ſed mox domum illi reverſi ſunt. Donec ſublatis ſchiſmatum diſſidiis Conſtantinus Imp. à Leone VI. Pontif. *Apocriſiarium* iterum ad ſe mitti poſtulavit, ſed cum plenæ Legationis auctoritate: cui Conſtantinum Subdiaconum, ſed nullâ Legationis poteſtate conceſſâ, miſit. Verùm ineunte ſeculo VIII. cùm Imaginum ferveret diſſidium & Iconoclaſtæ Impp. prævalerent, iterum interrupta in Urbem Regiam mittendi Româ Reſponſales conſuetudo fuit; imò abrupta penitùs. Nam qui, captâ à Francis Conſtantinopoli, rurſum à Pontificibus eò miſſi ſunt Cardinales, non *Apocriſiariorum* duntaxat, ſed & *Legatorum*, ut vocant, *à Latere*, vicem agebant, ut pluribus refert Car. du Freſne *Not. ad Villharduinum num.* 194. V. eundem in *Gloſſar.* ubi quoſdam eorum recenſet. Hodie Prælati mittuntur, quos Nuntios appellant, & fere cum tit. Patriarchatus vel Archiepiſcopatus in partibus infidelium: Car. Macer in *Hierolexico*; V. quoque Dominicum Fratrem ejus *ibid.* ut & in voce *Reſponſalis*.

Apocriſiarius, quoque officii Monaſtici nomen eſt, quod ſic deſcribit Udalricus *Conſuetud. Cluniac. lib.* 3. *cap.* 12. Apocriſiarius *eſt, qui cuſtodit Eccleſiæ theſaurum & in cujus manu eſt, quidquid ad Altaria offertur* &c. Idem *Theſaurarius*, item *Legatus*, dicitur Papiæ: ſuſtinebatque inſuper portarum Templi aperiendarum ac claudendarum munus: & *ſemper in Eccleſia morabatur excubiis, ibi dormiebat & legebat*, ut ait idem Udalricus &c. du Freſne *Gloſſar.*

Apocryphæ Virgines, V. infrà, ubi de *Catacliſtis*, item *Recluſis*.

Apodanea, Papiæ dicta eſt *Eccleſia S. Michaëlis, à pedis veſtigio ibi impreſſo*. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Apodipnon, Gr. *Ἀπόδειπνον*, *q. poſt cœnam*, in Eccleſia Græca vocatur, quod *Completorium*, in Latina, ultima ſc. Canonicarum horarum pars, quâ recitatâ totum diei officium completur, *initium Noctis*, in *Regula* S. Columbani. Et quidem apud Græcos duplex eſt *Ἀπόδειπνον*, *μέγα* ſeu *majus*, quod in Quadrageſima recitatur, & *μικρὸν*, i. *minus*, pro totius anni curſu: quorum utrumque Completorio Latinorum, quod ad auctorem S. Benedictum refertur, antiquius eſt. Baſilio enim in *Reg interrog.* 37. ſic deſcribitur: *Tum primis ſe jam noctis intendentibus tenebris ſequetur ἀκώλυτος petitio, ut quies, quam ſumus capturi, inoffenſa, ac vitio libera ſit, quâ horâ etiam neceſſariò Pſalmus nonageſimus* (Qui habitat &c.) recitari debet, &c. V. Macros Fratres in *Hierolexico* & infrà, in voce *Completorium*.

Apodyterium, pars illa Palæſtræ ſeu Gymnaſii potiùs, quæ aliàs *Spoliatorium*, quod vide.

Apointi, una ex tribus Solis ſtatuis, apud Peruanos, quibus ſacra facere conſueverunt, menſe Decembri, illis *Rayme*, quo annum ordiuntur, V. infrà *Capatactayme*.

Apolauſtus, adde: Verba Capitolini, *Habuit & Agrippum hiſtrionem, cui cognomentum erat Memphi, quem & ipſum è Syria, velut trophæum Parthicum, adduxerat, quem* Apolauſtum *nominavit.* Ubi *Agrippum*, non *Agrippam*, legit Salmaſius, librorum conſenſu nixus. Meminit ejus antiqua Inſcr. lapidis Rom. ubi *Memphii* cognomen additur; quæ ſic habet:

L. AURELIO
APOLAUSTO. MEMPHIO
AUGG. LIB. HIERONICÆ
CORONATO. ET. TON. DIAPAN
DON. APOLLINIS. SACERDOTI
SOLI. VITTATO. ARCHIERI
SYNHODI. ET AUGG.
L. AURELIUS.
PANNICULUS. QUI. ET.
SABANAS. PATRONO
OPTIMO.

De eo, ſub Commodo, occiſo, Lampridius: *Sed & Cleandro dignus vitæ finis impoſitus. Nam quum inſidiis illius Arrius Antoninus — eſſet occiſus, nec eam tum invidiam populo ſæviente Commodus ferre potuiſſet, plebi ad pœnam donatus eſt: quum etiam* Apolauſtus, *aliiq; Liberti Aulici pariter interempti ſunt.* V. Salmaſium ad *Hiſtoriam Aug.*

Apolectos, apud Plinium *lib.* 32. *cap.* 11. inter genera pelamydum: *Plxger, Phycis ſaxatilium, Pelamys, earum generis maxima* Apolectos *vocatur, durior Tritone*; Sed perperam; *ἀπόλεκτος* enim, ſub. *τόμος*, pars grandior & ſelectior eſt pelamidis conſectæ, quæ dein in cybia quadrata particulatim concidebantur. Hinc rectè idem *lib.* 9. *cap.* 15. *Pelamides in Apolectos, particulatimque conſectæ, in genera cybiorum diſpartiuntur.* Heſychius *ἀπόλεκτος, ἐκλεκτὸν* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1317. & infrà in voce *Cybium*.

Apollinares ludi, adde: Matronæ ſupplicavere, vulgò apertis januis in proparulo epulati ſunt celeberque dies omni ceremoniarum genere fuit. Origo eorum: Ex vaticinio Martii vatis & Sibyllino carmine, Romani admoniti hos ludos Apollini dedicarunt; qui cùm primâ vice celebrarentur & Romani, ſubitâ hoſtis invaſione perculſi, armis arreptis eum repuliſſent, poſtque victoriam in Theatrum reduces, ſoliciti eſſent, ne intermiſsâ religione advenirent iique eſſent inſtaurandi, inventus eſt C. Pomponius libertinus, mimus magno natu, qui ad tibiæ cantum ſaltabat: quo viſo, præ lætitia non interruptæ religionis, acclamatum, *Salva res eſt, ſaltat ſenex*; quod in proverbium poſtea abiit, V. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 17. Hoſpinianum *de orig. Feſtorum* &c. Præfuit ludis his Prætor is, qui jus populo dabat: Hic in Circo Maximo, cùm eos facturus eſſet, edicere ſolitus eſt, ut populus per eos ludos ſtipem Apollini, quantum commodum eſſet, conferret, Idem Dempſterus *Ibid.*

Apollinaris, inter conſcios cædis Antonini Caracalli Imp. cujus meminit Spartianus in *Vita* hujus: *Conſcii cædis fuerunt Nemeſianus & frater ejus Apollinaris* &c.

Apollo, adde:

Apollinis varia apud varias gentes epitheta.

Apollo Actiacus, Romæ cultus, idem cum *Palatino*.
Agyæus, Athenis;
Alexicacus, *Ibid.*
Apotropæus, *Ibid.*
Cœliſpex, Romæ.
Capitolinus, in Apollonia Ponti urbe, ubi Argonautas Apollini aram ſtatuiſſe, canit Apollonius *lib.* 2. cultus eſt; cujus ſimulachrum ſeu coloſſum, à Lucullo Romam advectum, tradit Plinius: *Circa Iſtrum Apolloniatarum una LXXX. M. à Boſporo Thracio, ex qua M. Lucullus* Capitolinum Apollinem *advexit*, de quo loco V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 214.
Chochæus, V. infrà.
Clarius, apud Solinum *cap.* 40. *Colophon civitas nobilis Oraculo Clarii Apollinis*: à *Claro*, Colophoniorum oppido, ubi Templum Apollinis & oraculum extitit, quod ἐν Κλάρῳ dicebatur, nomen habuit, de hoc multa Salmaſius *ad Solinum pag.* 810. & 860. V. quoque infrà, in voce *Clarus*, item *Mantium*.
Cumanus, memoratur Jul. Capitolino in *Clodio Albino*, cui inter *Imperii ſigna, bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus eſt — quæ tamen cornua in templo* Apollinis Cumani *ab eodem poſita jam Tribuno diu fuiſſe dicuntur: quòd, quum ille ſortem de Fato ſuo tolleret, his verſibus eidem dicitur eſſe reſponſum;*

Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Siſtet eques: ſternet Pœnos Gallumq́ue rebellem.

ubi *purpurea ad plenum colorem cornua* ſunt, purpuræ acutiſſimæ & veriſſimæ & intenſi luminis; quem Græci καταχορῆ *colorem*. Latini *plenum & ſaturum*, dicunt. Salmaſius *ad l.*
Deliacus, in Delo Jns.
Delphicus, Delphis.
Didymæus, V. infrà. Horus, Ægyptiis.
Hyperboreus, à Scythis colebatur. V. *Hyperborei*
Medicus, cui Romæ ædem Marcus Fulvius Nob. Cenſor dedicavit.
Mileſius, apud Vitruvium, *Mileti Apollini item Jonicis ſymmetriis idem Pœnius Daphnisque Mileſius instituerunt*: idem eſt cum Didymæo, cujus templum, quod in Mileſiorum agro fuit, idem Pœnius, qui ſummam addidit manum fabricæ templi Epheſii, ſymmetriis Jonicis cum Daphnide inſtituit. Hoc à Xerxe combuſtum, à Mileſiis poſtea refectum eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 814.
Navalis, idem cum *Actiaco*.
Pæan à Græcis cultus
Palatinus, cui ab Auguſto templum Romæ extructum in Palatio: ubi & ſortes Sibyllinas ſub *Apollinis* hujus baſi poſuit. quæ antea in Capitolini Jovis æde ſervabantur. Conflagravit illud, ſub Juliano Apoſtata, eoque incendio penè conſumta fuere Cumana carmina, Ammianus *lib.* 23. &c. V. Salmaſium *d. l. pag.* 78.
Apollo παρνόπιος: & Σμινθεὺς, V. *Sminthius*
Paratonius, idem cum *Palatino*.
Apollo Pythius, V. in voce *Pytho*: item *Delphi*. Idem fanum habebat, ἐν τοῖς ὅροις Ἐφεσίων, *in finibus Epheſiorum*, ut Creophylus apud Strabonem ait; quod, quia inde oracula quoque reddebantur, nonnullis *Μαντεῖον* dictum eſt. Idem *pag.* 810.
Sandaliarius, cujus in vico 4. regionis ſimulachrum Auguſtus dedicavit.
Soſianus. } apud Rom.
Thuſcanicus. }
Thyræus, apud Athenienſes.
Tortor, à Romanis cultus in vico, in quo venalia tortorum flagella &c.

V. Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 7. *& paralipom. ad illud*, Franciſc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 2. *cap* 2. &c.

Apollo, tutela navis Maſſici, cujus paraſemon tigris erat. Virgilius *Æn. lib* 10.

Maßicus ærata princeps ſecat æquora Tigri.
Et mox,
— — huic totum inſignibus armis.
Agmen & aurato fulgebat Apolline *puppis.*

V. infrà in vocibus *Paraſemon*, & *Tutela*.

Apollodorus, Athenienſis Gramm. De ejus *Bibliotheca Mythica*, quæ nihil aliud erat, quàm Epicus Cyclus, V. infrà in voce *Bibliotheca*.

Apollonia Thynnias, Jns. Ponti in Aſia, ſic appellata, quòd eſſet Apollini ſacra. In ea namque *Apollini* aram ſtatuiſſe Argonautas, canit Apollonius *lib.* 2. Meminit ejus Arrianus in Periplo Ponti, Ἀπὸ Ῥήβα εἰς Ἀπολλωνίαν νῆσον μικρὰν, ὀλίγον διέχουσαν τῆς ἠπείρου. *A Rhæo Apolloniam usque, Inſulam exiguam, parùm diſtantem à Continente.* Pomponio *Thynnias* dicitur *lib.* 2. *cap.* 7. De qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 215. ubi etiam de *Apolloniatarum* Jns. cujus præter Plinium, nemo alius meminit, judicium ſuum exponit.

Apolloniatis Regio, inter undeviginti Regna Parthorum, quæ memorantur Iſidoro in *libello* Παρθικῶν σταθμῶν.

Viri celebres.

Apollonius, Rhetor; item alius, Philoſophus, ſub Vero Imp. *Audivit Scaurum Grammaticum Latinum — Rhetores* Apollonium, *Celerem Caninium & Philoſophos*, Apollonium *& Sextum.*

Apollonius Chalcidenus, Philoſophus Stoicus, inter educatores Antonini Pii memoratur Jul. Capitolino, in hujus *Vita*, ubi de eo lepidam hanc hiſtoriam adfert: *Quum* Apollonium, *quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocaſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atque ille dixiſſet:* Non Magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum. *Riſit eum dicens*, Facilius fuit *Apollonio* a Chalcide Romam venire, quàm a domo ſua in palatium. Idem eum *Chalcedonium* vocat in *M. Antonino Philoſ.* qualem eum quoque Eutropius facit: ac refert, Imperatorem hunc, jam nactum dignitatem Imperatoriam, tanto Philoſophiæ ſtudio flagraſſe, *ut ad domum Apollonii diſcendi causâ veniret.* V. Salmaſium *Notis ad d. l.*

Apollonius Syrus Platonicus, apud Spartianum in *Adriano Cæſ. Habuit autem præſumtionem Imperii mox futuri ex fano quoque Nicephorii Jovis, manante reſponſo, quod* Apollonius *Syrus Platonicus libris ſuis indidit*: non eſt *Apollonius* Chalcidenus, de quo ſuprà: illum enim Dio accenſet τοῖς Στωικοῖς λόγοις μελετῶσιν: at iſte Platonicus eſt. Sed fortè Tyanæus alter, Suidæ dictus; Nam Tyana ad portas Cilicias ſita, cujus breviſſimus in Syriam tranſitus eſt. Salmaſius *ad Spartianum*.

Apologeticus liber, Græcâ voce is dicitur, qui in Chriſtianæ Fidei veræque Eccleſiæ defenſione occupatus eſt: ſic aliquot *Apologeticos* contra Gentes aliosque Veritatis hoſtes à Patribus editos novimus. Paulo aliter Gregorius M. in ſuo *Sacramentar.* vocat quasdam orationes *Apologeticas*, in quibus propria ſua ἐγκλήματα nævosque confitetur: Nulla enim in divino tribunali major defenſio eſt, quàm propriæ culpæ accuſatio. Eadem ratione Ambroſius tractatui, in quo Prophetæ peccatum manifeſtat, *de Apologia David* titulum fecit. V. Dominic. Macrum *Hierolex.* Sed & *Apologetica* ſeu *Apologias*, vocant in Latina Eccleſia, excuſationes & purgationes, quibus Miniſtri ſacra facturi excuſant ſe, quòd indigni ad tam veneranda & tremenda myſteria accedant: quarum formulæ complures habentur in *libro Sacramentorum* Gregorii modò dicto. *Miſſa* Rom. edita ab Illyrico: *Quomodo Sacerdos apologetica celebrare debeat, antequam ad Miſſarum celebrationem accedat* &c. Earum loco apud eosdem, hodie *Confeſſio* ſeu *Confiteor* dicitur. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Apomagdalia, Græcè ἀπομαγδαλίαι, quid ſint apud vet. Scholiaſtem Homeri *Odyſſ. κ. verſu* 216. ubi de canibus Poëta,

Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἂν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
Σαίνωσ᾽ (αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ)
Ut cùm circa herum canes è convivio euntem
Blandiuntur. Is enim ſemper affert animi delinimenta,

accuratè docet Jul. Pollux his verbis *lib.* 6. *cap.* 14. Οἱ δὲ πάλαι τοὺς καλουμένους ἀπομαγδαλίας ἰχθὺν, καὶ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν, καὶ σταιτῶδες, οἷς ὁ ἀποψησάμενοι τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον. ὅθεν καὶ Λακεδαιμόνιοι κυνίδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν ὑποδηλοῖ δὲ καὶ Ὅμηρος, &c. *Apomagdaliis, quas vocant, Veteres utebantur. Ea erant, quod in pane molle & paſtaceum eſt, quo poſtquam ſe abſterſerunt, canibus id projiciebant. Unde eſt quòd* apomagdaliam *Lacedæmonii cynadem* (*quaſi caninam*) *vocant. Atque id ſubinnuit Homerus* &c. Atque has panum cupedias, & ut Poëta ait, *μειλίγματα θυμοῦ*, canes ſomniare, Piſcator apud Theocritum dicit *Idyll.* 21. eodem modo piſces ſe ſomniare addens,

— — Καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτον μαντεύεται, ἰχθύα κ᾽ ἠγών.
Etenim in ſomnis
Omnis canis panes auguratur, & ego piſces.

Ubi vir doctus *ἄρτον* non probat, & legi mavult *ἀγρὸν*, *agros.* Sed quorſum id? Nam, ut piſcator piſces, quidni canis panes ſomniet, quorum eſu impensè delectatur: præſertim panum his cupediis, de quibus diximus.. V. quoque Euſtathium *ad d. l.* Heſychium, Plutarchum *in Lycurgo*, Suidam, Rhodiginum *lib.* 28. *cap.* 1. Eraſmum *in Adagio*, *Canis vivens ex magdalia*, Alios, laudatos Sam. Bocharto *Hierozoici* Parte *prior. lib. II. cap.* 55. nec non infrà in voce *Canis*, item in *Magdalia*.

Aponinæ Sortes, memoratæ Vopiſco in *Firmo*, *Ipſe quoque dicitur habuiſſe duos dentes elephanti, pedum denum. è quibus Aurelianus ipſe ſellam conſtituerat facere — in qua Jupiter aureus & gemmatus ſederet cum prætexta, ponendus in templo Solis*, Aponinis (vulgò legitur *Apeninis*) *ſortibus additis: quem appellari voluerat Jovem Conſulem, vel Conſulentem* Etiam apud Treb. Pollionem occurrunt in *Claudio*: *Idem cùm in* Aponino *de ſe conſuleret, reſponſum hujusmodi accepit,*

Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.
Item, cùm de poſteris ſuis,
His ego nec metas rerum, nec tempora pono.
Item, quum de fratre Quintillo, quem conſortem habere volebat Imperii reſponſum eſt:

Oſtendent terris hunc tantùm Fata.

Ubi legit Caſaubonus iterum pro *Apennino*, uti vulgò editum, *Aponino* vel *Aponi fonte*. V. in voce *Aponus*.

Aponius, adde: Græcus fuit, ſcripſitque *in Canticum Cantic. Expoſitionem per paraphraſin*, collectam ex Gregorii Nyſſeni, Nili & Maximi commentariis: *Vir in S. literis diſertiſſimus*, Sixto Sen. *Eruditionis & ſanctimoniæ non vulgaris, ac in cœnobio latitans nycticorax*, Joh. Fabri *in Epiſt. dedic.* Eidem *concioni accommodatiſſimus, in quo nihil eſt quod tollas.* Floruiſſe dicitur Bellarmino Anno Chriſti 812. Aliis 700. Labbæo Anno Chriſti 680. ubi plura, ſi lubet, vide. Prodiit *Expoſitio* ejus in fol. Friburgi Anno Chriſti 1538.

Apophoreta, Græcè ἀποφόρητα, dicta ſunt dona, quæ in Saturnalibus convivis dabantur domum ferenda, ab ἀποφέρειν. *Veſpaſianus dabat ſicut Saturnalibus Apophoreta viris; ita & per Calendas Martias fœminis*, Suetonius *in eo cap.* 19. V. Hadr. Turnebum *lib.* 28. *cap.* 32.. Idem titulus eſt Martialis *Epigramm. libri.* 14. ſeu *ultimi*: ubi ſtatim ſub initium docetur, divitum dona fuiſſe citreos eburneosque pugillares, chartas majores &c. pauperum, quintuplices, triplices, chartas epiſtolares, candelas &c. Quæ per ſortem contigiſſe, diſcimus ex *Epigramm*, 40.

Ancillam tibi ſors dedit lucernæ &c.

Apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Apophorita* eſt; ubi notat Caſaubonus, *Apophoretum* eſſe munus è convivio auferri ſolitum, V. infrà, ubi de *Sortibus convivalibus*. Hinc donum quodvis, in munerum editione & dignitatum votis, ſignificare cœpit, ut apud Symmachum videre eſt, & ulteriùs patet ex iis, quæ Raderus *ad Martialem*, idem Caſaubonus ad *Suetonium*, Beroaldus ad *Appulejum*, Roſucidus *ad Paulinum*, aliique adnotarunt. Tandem pro ipſo vaſe, in quo munera reponebantur, uſurpata vox, Iſidor. *Origin. lib.* 20. *cap.* 4. Paulinus *ad Sever. Epiſt.* 1. &c. Atque hinc ad feretra, in quibus defunctorum reliquiæ ferri mos, denotanda tranſlata, ut ex Auctoribus citerioris ævi Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macris Fratribus in *Hierolexico*, laudatis, videre eſt.

Apoſtatici, Hæretici. V. ſuprà in voce *Angelici*.

Apoſtolæum, ædes ſacra, prope Chalcedonem, Petro & Paulo Apoſtolis, dedicata. Imò & quæcunque Ædes, Apoſtoli alicujus nomen præ ſe ferens, quemadmodum *Prophetæum*, quæ alicui ex Prophetis conſecrata eſt. Theodoretus *lib.* 1. apud Macrum *Hierolex.*

Apoſtolatus, Gr. ἀποστολὴ, titulus honoris Epiſcopis olim tributus. *Epiſtola* Vitalis & Conſtantii ad Capreolum Epiſc. Carthagin. *Ideoque provoluti genibus exoramus humiles ſervi tui ſanctum* Apoſtolatum *veſtrum. ut informetis parvitatem noſtram* &c. Sidonius *lib.* 6. *Epiſt.* 4. *ad Lupum Epiſc. Trecenſ. Præter officium, quod — eminenti* Apoſtolatui *tuo ſine fine debetur.* Et *Epiſt.* 7. *ad Fontelum Epiſc. Vaſion. Ego quoque ad* Apoſtolatus *tui notitiam — accedo.* Atque ita paſſim apud Hadrianum Pontif. *Epiſt.* 92. Ruricium *lib.* 1. *Epiſt.* 14. & *lib.* 2. *Epiſt.* 8. 49. 50. 57. Ennodium *lib.* 5. *Epiſt.* 17. Avitum *Epiſt.* 10. 23. 37. 59. Fortunatum *Epiſt. ad Euphron* Turon. Epiſc. *lib.* 3. *Poëmat. Epiſt.* 44. & 45. *Hiſtor.* Francor. *Tom. I. pag.* 874. &c. Olim enim Epiſcopi univerſim omnes *Apoſtolici*, vel ſimpliciter, vel adjunctâ *Epiſcopi*, *Viri* aut aliâ voce, dicti ſunt, tanquam *Apoſtolorum* ſucceſſores & vicarii quisque in diœceſi ſua. Unde Fortunatus ad Gregorium Epiſc. Turon. ſcribens, ipſum *Dominum Apoſtolicum* vocat, in *Prologo ad Vitam S. Martini & ad lib.* 1. *Poëm.* ut & Euphronium Epiſc. Turon. *lib.* 3. & Nicetium Trevir. *eodem lib. Poëm.* 10. Ita apud Marculfum paſſim legimus: *Ille Rex viris* Apoſtolicis *patribus noſtris*: Apoſtolico *illi Epiſcopo*; aliosque quamplurimos. Atque hinc *Apoſtolica ſedes* Epiſcopalis quæcunque appellata eſt. Marculfus idem *lib.* 1. *Form.* 6. *Domino Sancto* Apoſtolicæ ſedis *dignitate colendo illi Epiſcopo.* V. quoque Sidonium Apollin. *lib.* 6. *Epiſt.* 1. *ad Lupum Trec.* &c. Verum ſicut *Papæ* appellatio, quæ ſimiliter Epiſcopis omnibus primitus communis fuit, ſequiori ævo ſoli Pontifici Rom. adſcripta legitur; ita *Apoſtolici* elogium idem ſibi ſoli procedente tempore vindicare cœpit, V. Caſaubonum *Exercitat.* XIV. *in Baron.* §. 4. *ann.* 32. *num.* 5. unde factum, ut & *Apoſtolatus* appellatio tandem ad ſolam Paparum dignitatem fuerit reſtricta. Paulus Warnefridus *de Geſtis Longobard. lib.* 4. *cap.* 30. *B. Gregorius — migravit ad Chriſtum — cujus in locum ad* Apoſtolatus *officium Sabinianus eſt ordinatus.* Bernardus *Epiſt.* 38. *Eugenii* Apoſtolatus *excuſat me.* Et inde pro titulo honorario uſurpata vox: Honorius Imp. in *Reſcripto* ad Bonifacium I. Pontif. Rom. *Petimus, uti quotidianis orationibus* Apoſtolatus *tuus ſtudium ac votum tuum — dignetur impendere.* Joh. Sarisber. ad Alexandrum Pontif. *Epiſt.* 110. *Cùm ergo* Apoſtolatus *veſtri culmen nequeamus pro toto viſitare*, &c. Similiter *Apoſtolica Sedes* de ſola Pontificia dici cœpit, &c. V. quoque Car. du Freſne *Gloſſar.*

Apoſtoli Doctor, nomen dignitatis in Eccleſia olim CP. ad quam, in publicis concionibus, Pauli Apoſtoli epiſtolas explicare ſpectabat. Macer *Hierolex.*

Apoſtoli, apud Judæos, *qui ad exigendum aurum atque argentum à Patriarcha certo tempore diriguntur*, *l.* 14. *Cod. Theodoſ. de Judæis.* Coronarium ſc. cujus canon anniverſarius erat & à Judæis ſolebat penſitari, du Freſne *Gloſſar.* Sed & jam antè in hac gente ſic dictos fuiſſe, ait Baronius *ad Annum Chriſti* 32. qui pecuniarum, ad Templum ſartum tectum conſervandum, collectores, eſſent, atque in obſervatione Legis Moſaicæ urgenda, velut Legati juriſdictionem haberent. E quorum numero Paulus fuiſſe creditur, quem obtinuiſſe literas à principibus Sacerdotum legimus, ut ſi alicubi deprehendiſſet Chriſtianos, velut Legis hoſtes, Hieroſolymam vinctos abduceret. Unde non absque myſterio ſuam ad Galatas Epiſtolam his verbis orditur: *Paulus Apoſtolus, non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum.* Quaſi dicat, Jam non ampliùs Apoſtolus ſum, à Synagoga miſſus, ſed Legatus Jeſu Chriſti. Atque de his *Apoſtolis* Hebræorum Epiphanius agit *Hær.* 30. ubi eos magna in veneratione, & dignitate apud ſuos populares fuiſſe, refert: duravitque nomen ac poteſtas ea in hac gente, usque ad principatum Theodoſii, qui iis in *C. de Judæis*, titulum & poteſtatem hujus *Apoſtolatus* publico Edicto prohibuit, V. Dominicum Macrum, *Hierolexico*, & præ hoc Jac. Gothofredum *ad l. d. Cod. Theodoſ.* ubi multa *de Apoſtolis Judæorum.* Sed & in Eccleſia Chriſtiana, *Apoſtoli* Papiæ dicuntur *Hæretici quidam hoc ſibi nomen ſumentes, quia nihil proprium poſſidentes, nequaquam recipiant aliquid in hoc mundo poſſidentes.* Eosdem *Apoſtolicos* appellat Auguſtinus *de Hæreſ. cap.* 40. &c. V. in voce *Apoſtolici*.

Apoſtolici, propriè dicuntur Epiſcopi, qui in Apoſtolorum cathedris ſucceſſerunt; & quia omnes Epiſcopi locum tenent Apoſtolorum, teſte Hieronymo *Epiſt. ad Marcellam*; cui ſuffragatur Auguſtinus, *in pede Pſalm.* 44. & 12. *q.* 1. c. in morem abiit, ut omnes utique *Apoſtolici* dicerentur: præſertim apud medii ævi Scriptores, ut abunde liquet è Marculfi formulis, circa Ann. Chriſti 600. conſcriptis. Hinc Clodoveus ad Syn. Aurelianenſem I. *Dominis ſanctis &* Apoſtolicâ *ſede digniſſimis Epiſcopis, Clodoveus Rex.* Et in fine, *Orate pro me DD. ſancti, &* Apoſtolicâ *ſede Papæ digniſſimi.* Similiter Gunthramnus R. in edicto Concilii Matiſcon. [illegible] ditionis ſuæ Pontifices alloquutus, *Vos*, inquit, *Apoſtolici Pontifices.* Unde Epiſcopalis dignitas etiam *Apoſtolatus* dicta eſt: & Epiſcoporum Legati *Apoſtolici* nuncupati ſunt. Subſequentibus autem ſeculis, *Apoſtolici* nomen, quemadmodum & Papæ, apud Pontificem Rom. ſolùm remanſit, qui etiam *Apoſtolus*, præſertim à Gallis, dictus eſt. Anglorum *Apoſtolus* S. Gregorius, Francorum *Apoſtola* Clotildis, Clodovei Regis uxor nuncupata eſt, quòd ille Anglo-Saxones, ad fidem adduxit: hæc prima apud Francos Chriſtiana, cœteros ſimiliter ad Chriſtum provehi fecit, Magn. *Chron.* Belg. ſub Ann. Chriſti 500. &c. V. Henr. Spelmannum *Gloſſ. Archæol.* & de voce *Apoſtolus*, pro claſſis Præfecto ſeu Admiralio, in voce *Thalaſſiarchus*. V. quoque ſuprà *Apoſtolatus*.

Apoſtolici, adde: Sic dictos eſſe Hæreticos illos tempore Bernhardi, quòd ſeſe ſucceſſores Apoſtolorum jactitarent, auctor eſt Rainerus *c. Valdenſes cap* 6. apud du Freſne.

ſub *Apoſtolis*, Romæ appellata eſt Aula Lateranenſis Palatii, ex pictura Apoſtolorum in ejus pariete effigiata: unde Anaſtaſius Biblioth. Nicolaum I. Synodum habuiſſe *ſub Apoſtolis* refert, Dominic. Macer in *Hierolexico.* Carolus verò hujus frater, per *ſub Apoſtolis Aulam*, ipſam Baſilicam Lateranenſem, quam *Aulam Dei* nuncupatam eſſe ait Panvinius, intelligit: ſicque dictam vult, vel quòd ibi extiterint Apoſtolorum Principum capita, vel quòd mos eſſet, capita eorundem in Conciliis collocare, uti in Concilio Florentino factum fuiſſe, referunt, Severinus Binius Concilior. *Tom. VIII.* Victorellus *Addition. ad Ciaccon. Tom. II. col.* 1155. *lit. A. & E.* Alii.

Apoſtolium, in *Epiſtola* Chlodovæi R. Franc. ad Epiſc. *De cæteris quidem captivis laicis, qui extra pacem ſunt captivati*, Apoſtolia, *cui volueritis, arbitrii veſtri non eſt negandum*, Lege *Epiſtolia*, Car. du Freſne *Gloſſar.* At *Apoſtolicum* in Ord. Rom. *Subdiaconus autem, qui lecturus eſt, ſub cura ſua habebit* Apoſtolicum *& Archidiaconus Evangelium*: liber eſt Epiſtolarum S. Pauli, quem Ἀποστολικὸν βιβλίον vocat Cabaſilas in *Expoſitione Liturgiæ cap.* 22. V. infrà in voce *Apoſtolus liber*.

Apoſtolorum Feſtum, in Communione Rom. cujus meminit Microlog. *cap.* 55. *Feſtivitas Sanctorum Jacobi & Philippi & omnium Apoſtolorum*: ad Kal. Majas celebrari conſuevit. Apud Græcos verò die 30. Junii, h. e. poſt Apoſtolorum Petri & Pauli ſolennitatem. In *Miſſali* Hieroſolymitan. Equitum Argentorati Anno Chriſti 1505. impreſſo, reperitur ſub die 16. Julii commemoratoria Miſſa, quando *Apoſtoli*, ad prædicandum per Orbem, diviſi ſunt, ſub tit. *Diviſio Apoſtolorum.* Quid *Apoſtolorum* antiquæ picturæ, cum volumine in manu, denotent, V. infrà in *Rotula*; & plura hanc in rem, apud Macros Fratres.

Apoſtolus, i. Miſſus, Nuntius: vox Athenienſibus jam olim uſitata, quâ vocare ſolebant hos, quos tanquam provinciarum Viſitatores, ad neceſſitatibus ſubditorum conſulendum, Reſpublica mittebat. Macer in *Hierolexico.* Apud recentioris quoque ævi Scriptores eâdem notione paſſim occurrit. Sic Luithprandus, ubi refert, Regis Bulgariæ Oratorem in Aula Imperiali CP.

ex

ex privilegio ſpeciali, inter reliquos Oratores, primum tenuiſſe locum, propter ſui Regis cum Imperatore (cujus filiam in uxorem duxerat) affinitatem: *Conſonantia*, inquit, *ſcripta juramento firmata ſiunt, ut omnium gentium* Apoſtolis, *id eſt, Nunciis, penès nos Bulgarorum* Apoſtoli *præponantur*, *in Legat.* apud Macrum eundem & du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà in voce *Apoſtolici.*

Apoſtolus. Liber dicitur in Eccleſia Rom. Epiſtolarum S. Pauli, qui ad Miſſam legi ſolet. Liber *Sacramentor.* Gregorii M. *Deinde ſequitur Apoſtolus*, id eſt, lectio ex Apoſtolo. Hincmarus Rem. *Tom. II. opuſc. 7. pag. 149. Uſque ad Evangelium in Miſſa ſtare ſoleat & recedant ſtatim poſt* Apoſtolum, *id eſt, poſt Epiſtolam, hanc admonitionem noſtram — legite*, &c. Similiter in Græca vocem Ἀπόστολος uſurpavit Cyrillus Scythopolit. in *Vita* S. Sabæ, Ἅμα δὲ κατήπειγεν αὐτὸν τότε ψαλτήριον διδάξαι με καὶ τὸν Ἀπόστολον, *Simul autem & urgebat eum, ut me pſalterium doceret ac Apoſtolum.* Codinus item *de Offic. cap. 6.* ὁ ἀναγινώσκων τὴν προφητείαν καὶ τὸν Ἀπόστολον, ὁ Πρωταποστολάριος, *Legens Prophetiam & Apoſtolum Protapoſtolarius*. In *Ord.* Rom. *Apoſtolicum* dicitur, uti vidimus ſuprà in voce *Apoſtolium*: ubi cura ejus Subdiacono, quemadmodum *Evangelii*, Archidiacono commendatur. Sed & alius apud Græcos erat liber, quem Πραξαπόστολον nuncuparunt, quòd præter Epiſtolas Pauli aliaſque Canonicas, Acta etiam Apoſtolorum contineret. V. de hoc *Typicum* Sabæ & *Triodium*, laudata Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Apoſynagogi, Gr. ἀποσυνάγωγοι, apud Hebræos, in Hiſtoria Evangel. memorati, Seldeno ſunt hi, qui popularium conſuetudine, vi excommunicationis atque anathematis, ita privabantur, ut nec cum aliis converſari, victumque capere, neque illis aſſidere, aut ulli conventiculo ſolito, iis intereſſe liceret: Vocem enim συναγωγὴν, omnimodum populi plebiſque ſive totius ſive partis conventum non rarò denotare, ex Pentateucho & Prophetis oſtendere contendit, ubi Helleniſtæ συναγωγὴν pro קהל, quod *Populi conventum* ſeu *totum Populum notat*, ſubſtituunt. V. quæ ſuprà de *Anathemate* attulimus. Sed plus aliquid, quàm civilem pœnam & ſequeſtrationem à Politicis ſolùm conventibus hac voce indicari, ſolide probant Theologi, quos vide.

Apotactitæ, Gr. Ἀποτακτῖται, Hæretici ſic appellati, quòd bonis omnibus renuntiarent, q. dicas *Renuntiantes*; ut *Encratitæ*, i. *Abſtinentes*. Mentio eorum *lib. 7. Cod. Theod. de Hæreticis*. Iidem videntur cum *Apoſtolis* ſive *Apoſtolicis*, de quibus ſuprà.

Apotheca, cella propriè vinaria, Gr. ἀποθήκη *Gloſſ. Horreum*, ἀποθήκη. Nempe *horreum* apud Latinos, non ſolùm frumenti, ſed etiam rerum quarumcunque ταμεῖον dicebatur; & in Horreis militaribus, de quibus ſuo loco, non frumentum condi tantùm erat ſolitum ſed vinum, acetum, lardum, fœnum, paleæ & reliquæ ſpecies fiſcales ac militares. Itaque & Columella *Vini horrea* pro *apothecis* dixit. Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano.*

Apotheoſis, Lat. *Conſecratio*, quâ voce Cicero utitur *lib. 1. ad Quintum Fratr. epiſt. 1.* ritus fuit apud Romanos, à Cæſ. Auguſto primùm inſtitutus, deinde à Tiberio inſtauratus, quo conſecrabantur Imperatores, qui ſuperſtitibus filiis vel ſucceſſoribus moriebantur, ſicque *inter Divos relati* dicebantur. Sic Auguſtum, apud Auſonium *de Cæſaribus*, addidit

— — *Divis matura ſenectus.*

Et facetum illud Veſpaſiani Principis, qui *primâ morbi acceſſione, ut*, inquit, *puto, Deus fio.* Sic Claudium, Veſpaſiani filios, Antoninos, Trajanum alioſque divinis poſt mortem honoribus affectos legimus. Imò & ante Auguſtum, jam Cæſar Dictator id honoris conſecutus eſt, Sueton. *in eo cap. 88. Stella crinita per ſeptem dies continuos fulſit, exoriens circa undecimam horam, creditumque eſt animam Cæſaris eſſe in cœlum recepti, & hac de cauſa ſimulachro ejus in vertice additur ſtella.* Verbo, *Omnes Imperatores inter Deos poſt mortem referri ſolitos eſſe*, docet Thom. Dempſterus *in Antiqq. Rom. lib. 3. paralipom ad cap. 18.* Unde Juvenali *Sat. 6. verſu 115. Rivales Deorum* dicuntur. In quæ verba vetus Scholiaſtes, *ridens*, inquit, *quia Imperatores inter Deos referuntur.* Ritus autem hic talis erat. Imperatore vitâ functo, totâ urbe feſta celebritas erat. Et primò quidem functum vitâ corpus ſumtuoſo funere ſepeliebant: ceream dein imaginem mortuo quàm ſimilimam, in Palatii veſtibulo, ſupra eburneum lectum maximum, ſublimem & veſtibus inſtratum aureis locabant. Et quidem imago illa ad ægroti ſpeciem placidè decumbebat. Circa lectum verò utrinque magnam partem diei ſedebant, à læva quidem Senatus omnis veſtibus atris amictus: à dextra verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honeſtabat. Hæc ita per ſeptem dies continuos faciebant, Medicis ad lectum quotidie accedentibus inſpectumque veluti ægrum deterius ſe habere ſubinde pronuntiantibus. Dein, ubi jam viſus eſſet obiiſſe diem, lectum humeris ſublatum, Equeſtris Senatoriique ordinis nobiliſſimi juvenes, per viam ſacram in vetus Forum deferebant, ubi Magiſtratus Rom. Imperium deponere conſueverant. Ibi extructo coloris lapidei tribunali ligneo, ſuper quod ædificium fabrefactum erat, columnis ſuffultum eboreque variè ornatum & auro, eò allatus eſt alius lectus conſimilis, in quo ſtatuam ceream Principis conſecrandi è Palatio allatam, ornatu triumphali, collocabant; puero inſigni formâ, quaſi Imperator dormiret, pennis pavonis muſcas abigente. Accedebant mox ponè lectum ſuperſtites Imperatores, Senatus Senatorumque uxores, veſtibus lugubribus induti, & in gradibus ad ſcalarum ſimilitudinem extructis, ex altera Fori parte puerorum chorus, ex altera fœminarum illuſtrium, hymnos pæanaſque in defuncti laudes canebant. Quibus peractis, funebris pompa in foro inchoabatur extra urbem in Campum Martium tendens, quò antequam perventum, Imperator vivus Roſtris conſcenſis defunctum Imperatorem laudabat, cumque lectum de loco, in quo erat, moveri oporteret, omnes ſimul Senatores in fletum & lamenta ſolvebantur. Sic lectum à tribunali tollebant Pontifices & Magiſtratus, qui eum poſtea nonnullis Equitibus ferendum tradebant, parte Senatorum cum variis mœſtitiæ indiciis præcedente, Imperatore verò ſubſequente. Ita in campum Martium poſtquam pervenere, quà latiſſimè ille patet, rogus ſive ſuggeſtus quidam ſpecie quadrangulâ, lateribus æquis aſſurgebat, nullâ præterquam lignorum ingentium materiâ compactus in tabernaculi formam: quod interius totum erat fomitibus oppletum, exteriùs autem intextis auro ſtragulis atque eburneis ſignis undique exornatum. Super hoc alterum minus, tertium item & quartum, ſemper inferiori contractius, ac deinceps, poſitum erat, donec ad ſupremum, quod omnium erat minimum, perveniebatur: in cujus ſummo currus erat inauratus, quo, dum viveret Imperator, vehi ſolebat. Igitur lecto in ſecundum tabernaculum promoto aromata & ſuffimenta omnis generis fructus, herbæ & ſucci odorati, acervatim effundebantur, quo facto Imperator ſuperſtes cœterique mortui Imperatoris propinqui ejus ſtatuæ oſcula figebant; mox Princeps tribunal conſcendit, Senatores verò, exceptis Magiſtratibus, in tabula parva aſſidebant, ut tutò ſimul & commodè, quæ gerebantur, ſpectare poſſent: Magiſtratu & cœteris, pro cujusque dignitate, ex ordine collocatis. Tum circa ædificium certâ quadam lege ac recurſu omnes Equeſtris ordinis viri: pedites quoque circa rogum curſibus urbanis & confictis decurrebant. Currus item circumagebantur inſeſſi purpuratis rectoribus, qui perſonas ferebant Ducum Romanorum Principumque illuſtrium. Poſt quæ face ſumtâ Imperator eam tabernaculo admovit, mox Conſules primò, dein cœteri omnes Magiſtratus, & alii ordine undique ignem ſubjecerunt, ſic brevi cuncta valido igne correpta. Mox à ſupremo tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam, ſimul cum ſubjecto igni aquilam dimittere moris erat, quæ in cœlum animam Principis deferre credebatur: unde in nummis quibusdam aquilæ, qui Imperatores, & pavones, qui Auguſtas, in cœlum ſubvehunt, expreſſi videntur. Ex illo, unà cum cœteris Numinibus Imperator defunctus coli cœpit, additis ex S C Flamine & Sodalibus, qui ab eo nomen acciperent, temploque in ejus honorem erecto, & nomine mutato, *Divus* inſuper Deusque dictus eſt. Nec conſecrandi Auguſtas, quarum primæ Liviæ hic honor obtigit, longè diverſa fuit ratio. Non autem ſolùm apud Romanos, verùm & alias gentes, hæc benè meritos viros divinis poſt obitum honoribus afficiendi conſuetudo viguit. Sic enim omnes Dii Veterum conſecrati ſunt, nec publicè illud modò, ſed & privatim unicuique id permiſſum fuit. Et quidem de Hercule, Libero Patre, Caſtore ac Polluce aliiſque Diis Conſentibus, res notiſſima eſt. De Alexandro M. à Demade inter Deos relato, legimus apud Ælianum *Var. hiſt. lib. 5. cap. 12.* multato centum talentis adulatore, & matre Olympiade ridente: manſit nihilominus is decimus tertius inter Deos Conſentes, Pierius *Hieroglyph. lib. 43.* Eodem modo apud Latinos priſcos Æneam Diis aſcriptum, & *Jovem Indigetem*: Romulum verò eodem honore mactum, *Quirinum* appellatum eſſe, referunt Livius *Dec. 1. lib. 1.* & Silius Italicus *lib. 15.*

Ledæos referam fratres, noſtrumque Quirinum.

Sed hæc aliorum ſuperſtitio fuit, quæ verò ambitionis inſania, quòd ipſe Auguſtus *ſe templis & effigie Numinum per Flamines & Sacerdotes coli voluit*, apud Tacit. *Annal. lib. 1.* Quò forſan alluſit Virgilius *Eclogâ I.*

Namque erit ille mihi ſemper Deus:

quaſi diceret, *& dum vivit, & dum vitâ functus erit.* Nec ſolùm ipſe voluit juſſitque, verùm & modum locumque præſcripſit, quod Suetonius innuit *in eo cap. 52.* Imitati eum in hoc inſaniæ exceſſu Caligula, Domitianus &c. factumque inde, ut Cæſares pro Diis vivos etiam Romani colerent, *Deosque* appellarent: quod nomen etiam ſub Chriſtianis Principibus aliquandiu manſit, licet cultum immortali unique Deo concedendum cenſerent. Hinc Latinus Pacat. *panegyrico Theodoſ. Deum dedit*, inquit, *Hiſpania, quem videmus*: Et de Honorio Claudianus *præf. de 3. ejus Conſulatu*:

Me quoque Pieriis tentatum ſæpius antris
Audet magna ſuo mittere Roma Deo.

Reſcriptaque proin eorum *Oracula* quoque dicta ſunt, &c. V. Herodianum *Hiſt. Rom lib. 4.* Blondum Flavium *Romæ triumph. lib. 2.* Bernardinum Reatin. *Annotat. in varia Scriptorum loca c. 16.* Franc. Robortellum *Emendat. lib. 2. cap. 38.* Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 18.* & Th. Dempſteri *Paralipomena ad illud &c.* Tabernaculi, de quo ſupra, formam exhibent numiſmata Sabinæ

Aug. Antonini Pii, Fauſtinæ Aug. & matris & filiæ, M. Aur. Antonini, L. Aur. Veri, P. Helvii Pertinacis, L. Septimii Severi, & Juliæ Piæ Aug. De Coronis radiatis, quibus ſtatuæ conſecratorum circumfulſere, V. Suetonium *in Aug. cap.* 94. & *Caligula cap.* 45. Plinium *in Panegyr. Trajani*, Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib I. Paralipom. ad cap.* 13 *ad regionem quartam, de Coloſſò Solis & corona radiata*: ut & infrà in voce *Corona*. Quædam ſaltem ex Voſſio hic ſubnectam, ſecundùm quem: Apud Romanos, ſub Regibus, homo nullus cœleſti donatus honore eſt, præter unum Imperii conditorem Romulum, atque, ut videtur, longè tamen inferiore gradu, nutricem ejus Accam Larentiam. Florente Rep. ſi quis honoris id adeptus eſt, unica fuit Anna Bovillana; nec tamen è ſententia Senatus, nec ſi ſacra ſpectes, ea verè illius anus fuere, ut ſuprà dictum: Interea Heroës ſuos magnis ſunt dignati honoribus, ſtatuis viz. pompâ Circenſi, relatione in hymnos Saliares, qui honos etiam contigit Mamurio Veturio & Luciæ Volumniæ, teſte Varrone *de L. L. lib.* 5. & 8. Exuto verò libertate Populo, primus Cæſarum conſecratus eſt Julius, idque ab Auguſto, Sueton. *Julio cap.* 88. quem proin in Juliani *Cæſaribus* Silenus vocat Κοροπλάθην, *Puparum effectorem*, eò quòd ut homulli faciunt pupas, ſic ipſe fecerit Deos. Auguſto dein, *templum & cæleſtes honores decreti*, Tacit. *Annal. lib.* 1. Numerioque Attico, qui eum in cœlum euntem ſe vidiſſe teſtatus eſt (uti Jul. Proculus de Romulo narravit) à Livia datum eſt decies ſeſtertium, Dio *lib.* 56. Poſt eum conſecrati alii, de quibus V. Plinium *in Panegyr.* Nec ſoli Cæſares Diis illati ſunt, ſed etiam Auguſtæ: Livia, apud Sueton. *Claudio cap.* 11. & Dionem *lib.* 60. & Fauſtina, apud Capitolin. Imò & comperimus, honorem aliis habitum, è domo tamen Auguſta: Druſillæ ſorori à Caligula, quam cùm Livius Geminius, vir Senatorii ordinis, ſimiliter in cœlum aſcendentem ſpectaſſe ſe juraſſet, etiam decies ſeſtertium meruit, teſte Dione *lib.* 59. Mæſæ item, ſorori Juliæ II. Severo Cæſ. nuptæ, Aviæ duorum Impp. Heliogabali & Severi Alexandri. Sed & mares è domo Auguſtea, relati in Divos: Geta, Severi filius; ut nil dicam de Hadriani Imp. ſordidis & inſipidis deliciis Antinoo Bithyno &c. V. Voſſium *de orig. & prog. Idol. lib.* 1. *cap.* 12. ut & ſuprà in voce *Anima*, ac infrà, ubi *de Conſecratione*.

Apotheoſis, titulus libri, quo Prudentius Poëta Chriſtianus, defenſionem Divinitatis contra Infideles, complexus eſt. Macer in *Hierolexico*.

Apoxyomenos, inter ſigna Lyſippi, de quo ſic Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. *Plurima ex omnibus ſigna fecit fœcundiſſimæ artis, inter quæ diſtringentem ſe, quem Marcus Agrippa ante thermas ſuas dicavit, mirè gratum Tiberio Principi: qui non quivit temperare ſibi in eo, quanquam imperioſus ſui inter initia principatus, transtulitque in cubiculum, alio ibi ſigno ſubſtituto: cùm quidem tanta contumacia Populi Romani fuit, ut magnis Theatri clamoribus reponi Apoxyomenon* (quæ Græca vox Latinè *diſtringentem ſe* denotat) *flagitaverit, Princepsque, quanquam adamatum, repoſuerit.*

Appanagium, V. ſuprà *Apanare*.

Appares vel *Apares*, inferioris ſeculi Scriptoribus dicuntur Epiſtolæ generales, quæ uno exemplo, paucis immutatis, ad diverſos mittuntur. Anaſtaſius in *Hadriano*, *Apparem iſtius donationis per eundem Ætherium adſcribi faciens.* Ubi pro *exemplo*, ſeu uti dicimus, *copia*, vox ſumitur: uti poſt *Novellam* Theodoſii & Valentiniani de Amota militantibus fori præſcript. ad Ariovindum Magiſtrum Mil. *Eodem exemplo Aſpari viro illuſtri Comiti Exmagiſtro Militum & Exconſuli bis ordinario.* Atque hæ quidem epiſtolæ *uniformes* dicuntur, apud Nicolaum I. Pontif. *Epiſt.* 8. *in fin. Epiſtolæ* autem ibidem 16. titulus hic eſt: *Nicolaus — ſingulis quibusdam Senatoribus CP. aparibus.* Ubi vox *aparibus*, non ad vocem *Senatoribus* refertur, ut quidam contendunt (qui voce hac *inferiores* denotari volunt) ſed per receptam eâ ætate formulam additur, ut innuatur, uno exemplo dictatas & miſſas epiſtolas ad diverſos, quæ pluries occurrit apud Gregorium M. interdum uno *p*. interdum gemino: inprimis *lib.* 1. *Epiſt.* 4. quæ ad diverſos inſcribitur, ubi iſta habentur; *Inceptis quidem aparibus, ſed circa finem ſingulis Epiſtolis, juxta locorum & perſonarum competentiam, diſcrepantibus. Data Romæ &c.* Similiter apud Radulfum de Diceto, Epiſtola, quam Richardus Anglorum R. Nobilibus, quibus Regni curam commiſerat, dum ſacram obiret peregrinationem, hanc inſcriptionem præfert: *Richardus Rex Angl. Willhelmo Cancellario, G. Filio-Petri, W. Mareſcallo, & H. Bard. & W. Briwer, apparibus*, &c. Origo vocis Salmaſio *de Jure Attico & Rom.* eſt à diſtinctis vocabulis *a* & *paribus*, ut ſit ἀπὸ τῦ ἴσυ, ἀ τὸ τῦ ἰσοτύπυ, ἰσοτύπως, epiſtola ſc. eodem, quo alia, exemplo ſcripta. Carolo verò du Freſne, à voce citerioris ævi *Appar* & *Apar* i. ſimilis. Ita enim Papias, *Suppar, Compar*, Appar, *compoſita*; & Liber *Differentiar.* MS. *Inter Appares & Pares: Appares, quod videtur*; (Sic) *Pares, qui obſequuntur.* Cur verò *Aparibus* vulgò ſcriberetur in ablativo; exiſtimat idem indicari Epiſtolas *pari* tenore vel certè *aparibus* ſeu ſimilibus deſcriptas, ſingulisque (quibus aliàs generatim inſcribuntur) licèt eodem contextu, inſcriptas & miſſas, &c. Vide omnino Auctorem hunc in *Gloſſar*.

Apparitores Milites, & Tribunis, & Ducibus apud Romanos, dabantur; quod poſtea ſuſtulit Severus: qui tamen quatuor milites ante Tribunum ambulare voluit, ante Ducem ſex, ante Legatum decem. Lampridius in *Vita* ejus, *Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt Tribunis aut Ducibus niſi milites, juſſitque ut ante Tribunum quatuor &c. hique ad domos ſuas reciperentur.* Hoc eſt, apparitionis officio peracto, ad domos ſuas reciperentur, nec hærerent in miniſterio Ducum aut Tribunorum, niſi ſolùm ad apparendi officium. Unde & legi poſſet, *hique ad domos ſuas ſe reciperent.* V. Salmaſium *ad Probum*, ubi de Vexillario ei à Valeriano Imp. deputato, & *ad Lampridium l. cit.* Pro *Apparitoribus*, non ſemel in *Cod.* Theodoſ. *Apparitiones* habes, alibique.

Appellare è ſponſo, apud Plinium ubi de cupreſſo, *Huic patria Inſ. Creta, quum Cato Tarentinam eam appellet, credo quòd primùm eò venerit — ſed in Tarento quocunque in loco terram moverit quiſpiam, ſi naturalis hæc gignitur protinusque emigrat: in illa verò etiam non* appellato *ſolo è* ſponſo, *maximeque in Idæis montibus &c.* Gallicè dicitur *Appeller à garant.* Naturalis terra *è ſponſo appellanda* eſt, niſi reddit bonâ fide ſemina, quæ ſibi convenientia acceperit: hoc n. quaſi ſpondere videtur ſoli natura, ut ea optimè ferat, quibus ferendis naturaliter idonea eſt. At cupreſſus ubique in Creta feliciſſimè provenit, etiam in non ſua terra, qualis è ſponſo appellari non poteſt; nec enim id promittit feliciter reddere, cui gignendo minùs apta eſt. *E ſponſo* nempe *appellatur*, qui pro alio ſpopondit &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 173.

Appellatores, Anglis Scriptoribus, fures, dicuntur; & in genere, ii, qui crimen aliquod ſeu feloniam commiſere eamque ultro confeſſi, criminis ſocios *appellant* vel *approbant*, id eſt, deferunt: du Freſne *Gloſſar.* V. etiam infrà in voce *Approbator*. Deducitur vox ab *Appello*, vulgò *Appeale*, quod in jus vocationem ſeu accuſationem denotat, & in criminalibus actionibus, propriè Anglis uſurpatur. Aliud eſt Practicis Aragonenſibus *Appellitum* vel *Appellitus*, ſubmonitio nempe, ſeu evocatio populorum ad maleficia vindicanda. V. infrà *Concurſus*, item *Juncta*.

Appennagium, V. ſuprà *Appanagium*.

Appius Junius Sabinus, Conſul fuit anno U. C. 837. collega Domitiani: ad quem Conſulatum refert vir doctus Juvenalis *Satyras*, ſed perperam, omnes enim illas, extincto jam Domitiano, ſcriptas fuiſſe, ipſæ de ſe clarè clamant &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 448.

Applare, V. ſuprà *Apalar*.

Applicare, apud Scriptores citimæ ætatis, idem quod *divertere*, hoſpitari, appellere; propriè *in campo, in agro, ſub tentoriis degere*, quod ſolenne fuit Wiſigothis & Burgundionibus, atque adeò Francis vett. cùm iter agerent, uti obſervavit du Freſne *Notis ad Alexiadem*, ex *L.* Wiſigothor. *lib.* 8. *tit.* 12. §. 3. & *tit* 4. §. 25. & ex *L.* Burgundica *tit.* 38. §. 7. *Edicto* item Rotharis Regis Longobard. *tit.* 108. &c. Quod etiam firmat Gregorius Turon. de *Vitis* Patrum *cap.* 17. *Cùm propinqui ad Urbem, cadente Sole, fixis tentoriis manſionem pararent* &c. Et Auctor *libri de mirac.* S. *Dionyſii cap.* 10. *Bertrandus quidam Comes iter faciens, tempore æſtivo, divertit temerè, in pratum fonti contiguum, ibique figi juſſit tentoria*, &c. Hinc ἄπληκτον recentioribus Græcis pro caſtris, ſeu loco, ad quem exercitus *applicat* & ubi tentoria figit. Car. du Freſne *Gloſſar.* Aliter vox apud Ciceronem *de Oratore lib.* 1. uſurpatur, *Quid quòd item in Centumvirali judicio certatum eſſe accepimus: qui Romam in exilium veniſſet, cui Romæ exulare jus eſſet, ſi ſe ad aliquem quaſi patronum* applicuiſſet, *inteſtatoque eſſet mortuus, nonne in ea cauſa jus* applicationis, *obſcurum ſanè & ignotum, patefactum in judicio atque illuſtratum eſt à Patrono?* Ubi *jus applicationis* Hotomanno fuiſſe videtur, ut qui peregrinus ſeſe in civis alicujus Romani quaſi Patroni fidem & clientelam dediſſet, hæreditatem patrono, ſi inteſtatò mortuus eſſet, relinqueret. Id ab Athenienſibus ortum eſſe tradit Hadr. Turnebus *Adverſar. lib.* 24 *cap* 32. apud quos ſe peregrini opulento alicui civi in clientelam dabant dicabantque, quod νέμειν προστάτην appellatum: quod qui non feciſſet, in judicium vocabatur, quod dictum eſt ἀπροστασίου δίκη. Inde mos ad Romanos translatus, de quo multa apud Joh. Calvinum in *Lexico Jur.* V. quoque infrà in voce *Cliens*.

Applumbarii Papæ, dicuntur Gloſſatori Gratiani, qui Pontificum Rom bullis plumbum aptant, apud Spelmannum *Gloſſar.* Macer *Applumbatores* vocat, in *Hierol.*

Appoſitus, in Concilio Moguntino A. C. 1071. eſt Epiſcopus intruſus ſeu contra Canones electus. Car. du Freſne.

Apprenticii, ex Gall. *Apprentis*, Tyrones, diſcipuli, qui artificii alicujus ediſcendi gratiâ ex pacto ad tempus conſtitutum ſerviunt. De quibus ita Covvellus *Inſtitut. lib.* 1. *tit.* 3. §. 10. *Eſt apud Anglos certa perſonarum conditio, ſervorum inſtar, libera tamen & ingenua, eorum nimirum, quos* Apprenticios *dicimus, qui ad artem aliquam mechanicam, ſive aliàs mercenariam perdiſcendam, heris ſuis conventione parentum vel gubernatorum adſtringuntur. Hi enim in herorum poteſtate ſunt — & illis acquirunt, niſi aliter conventum fuerit. Hi dominis ſpondent haud pauca* &c. Eorum meminit Thom. Walſinghamus in *Richardo II. pag.* 301. *De Londoniis multi* apprentitii, *plures ſervi, ſumptis albis capuciis, invitis Magiſtris & dominis ſuis*

nis ſunt profecti: ut alios omittam. Hinc *Apprentitii* Juris, qui ediſcendarum *LL.* civilium aut Regni causâ, Scholas publicas frequentabant, apud Eund. *Apprentitios ad Legem* etiam dictos, auctor eſt Spelmannus, qui alios *Apprentitios ad Barras* recenſet, quibus ſc. poſt exacta in Scholis Juris ſtudia, cancellos Fori (quos *Barras* vocant) ſalutare atque illic cauſas agere permitteretur. De quibus apud du Freſne, Andreas Horn *in Speculo Juſtitiariorum*,

Hanc Legum ſummam, ſi quis vult mira tueri,
Perlegat & ſapiens ſi vult orator haberi.
Hoc Apprentitiis ad Barras Ebore munus,
Gratum Juridicis utile mittit opus.
Horn mihi cognomen, Andreas eſt mihi nomen &c.

V. eum in *Gloſſar.*

Appropriatio, in Foro Eccleſ. propriè uſurpatur in Eccleſia Rom. de Eccleſiis aut beneficiis Eccleſ. quæ Eccleſiis principalibus aut Monaſteriis, à quibus dependent, uniuntur, earum fructibus in proprios Eccleſiæ, cui *appropriantur*, uſus redactis. De quo more ſic Alexander IV. Pontif. Rom. in *Regeſto* anni 7. *Epiſt* 23. ex Bibl. Reg. apud du Freſne, *Accepimus, quòd Religioſorum quorundam non ſolùm Angliæ, ſed & aliorum Regnorum avara cupiditas, qui, ut tero utamur eloquio*, appropriationem *Eccleſiarum parochialium in Regno Angliæ à Sede Apoſtolica ex falſis cauſis hactenus obtinuere ſibi concedi in eodem Regno, usque adeò latè patet, quòd illud veneno hujusmodi totaliter fere in ſuis partibus jam infecit: quoniam ex hoc divinus in eis cultus perit, intermittitur hoſpitalitas, jura Epiſcopalia detrahuntur, pauperibus clauduntur oſtia pietatis, ac proficientibus Clericis, dum ſpes proviſionis adimitur, proficiendi ſtudium minoratur. Inter alia quoque ſcandala, quæ de hujusmodi Eccleſiarum appropriationibus ſuborta proponitis, ſignanter exprimere curaviſtis* &c. V. quoque Auctores eidem Carolo du Freſne laudatos hanc in rem in *Gloſſar.*

Aprianus Coſ. cum Papo, cujus meminit Jul. Capitolinus in *Gordiano tertio*, *Quo mortuo*, Apriano *& Papo Coſſ. in ejus locum Præfectus Prætorii factus eſt Philippus Arabs.* Sed Salmaſius *Arriano* legit *& Papo*, vett. lapidum Faſtorumque fide nixus.

Aprica, dicuntur loca, quæ opportunè Solem accipiunt, quaſi *aperica*, quòd Soli ſint aperta: Nam *apericum* Vett dixere. Nec tamen omnis locus Soli expoſitus, *apricus* dicitur ex Latinè loquentium uſu. Non certè, qui adeò Soli patet, ut immodicis caloribus torreatur, ſed ubi ſalubris temperies aëris. Solinus, *cap.* 51. ubi de gente Attacorum, His *temperies prærogativa miram aëris clementiam ſubminiſtrat. Arcent ſanè afflatum noxium colles, qui ſalubri apricitate undique ſecus objecti prohibent auras peſtilentes.* Diſertiùs vocis vim aperit locus Juſtini, ubi de Hierichunte, *Sed non minor loci ejus* apricitatis, *quàm ubertatis, admiratio eſt: quippe cùm toto orbe regionis ejus ardentiſſimus Sol ſit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua* apricitas *ineſt.* Ubi *apricitatem* vocat locum tepidum ac temperatum nec nimio Sole æſtuantem: præcipuè vero temperatus hic eſt, cùm commodùm oritur, qui proin coquendis uvis & perficiendis ſuccis maximè eſt accommodatus. Hinc *aprici colles*, qui Soli orienti ſunt obverſi: qui Sol quoniam non eſt intemperatè calidus, *apricitatem* pro temperie optimi Auctores poſuere. Græci Vett. ejusmodi loca εὔειλα & ἀλεεινὰ vocarunt: eſt namque ἕλη & εἵλη *calor Solis modicus* ac tepidior. Ab ea voce *apricum* locum idiotiſmo ſuo Galli vocant, qui à vento, pluvia, cœteriſque aeris injuriis ſecluſus eſt &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 990.

Aprilis, ex ordinatione Romuli, ſecundus anni menſis, quibusdam à Venere, quæ Græcis Ἀφροδίτη; cui tamen nullus dies feſtus, nullumque ſacrificium inſigne per hunc menſem à Romanis vett. inſtitutum legitur: Aliis potiùs ab aperiendo, quaſi *Aperilis* dictus videtur, quòd ver omnia hoc menſe aperiat & hoc tempore cuncta floreſcant. Fuit in Veneris tutela, habuitque dies 30. ex Romuli & Jul. Cæſaris, 29. verò ex Numæ inſtituto. Græcis auſpicatiſſimus, habuit apud Hebræos ex parte ſibi reſpondentem menſem *Jiar*, cui à pulchritudine nomen. Ejus Kalendis, apud recentiores Rom. ſacra fiebant Veneri cum floribus & myrto, & mulieres ſertis myrteis redimitæ lavabantur: Eodem die thure ſacrificium à Virginibus Fortunæ virili fiebat, & Venus Verticordia placabatur. Pridiè Nonas Megalesia celebrabantur: Octavo Idus, dies erat conſecrationis templi Fortunæ publicæ, in colle Quirinali: Sexto Idus ludi fervebant ob victoriam Cæſaris: Quinto Idus, Ludi Cereris: 17. Kal. Maji ſeu die 15. *Aprilis* Fordicidia erant; eodemque virgo Veſtalis Maxima cremabat vitulos, è quorum cinere in templo Veſtæ ſervato ſuffimen fiebat, quo populus Palilibus purgaretur: Sequenti die, quo apud Athenienſes Munychia, unde menſi nomen, in honorem Dianæ celebrabantur, Oct. Auguſtus apud Rom. Imperator eſt ſalutatus. Die 19. quo apud Athenienſes Διάσια feſtum, in Jovis Meilichii honorem, vigebat, erant apud Romanos Equiria, in Circo Max. & vulpes cum ſtipulis ardentibus in Circo mittebantur. Eodem Cerealia erant: ſicut 11. Kal. Maji ſeu die hujus menſis 21. Palilia, & die 23. Vinalia, & die 25. Robigalia, & d. 28. Floralia, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 8. Eodem menſe, apud Athenienſes, exterorum cauſæ dijudicabantur, V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 2. *cap.* 10.

Apriſiones & *Appriſiones*, in *Chartis* Caroli M. Ludovici Pii & Caroli C. pro Hiſpanis, ſunt novalia ſeu arva primùm proſciſſa ac *aperta*, quæ in ſolitudinem ab ipſis Regiis Marchionibus redacta, Hiſpanis, qui ſe de poteſtate Saracenorum ſubtraxerant, à Carolo M. excolenda fuerint data, uti quidem, præter alios, Jac. Gothofredus aſſerit, ad *L. unic. Cod. Theodoſ. de Rei vindic.* Vel agri in *portionem* ſeu ſortem dati, tanquam *adportiones*, quos ii poſtmodum ex eremis & incultis ad cultum traduxerunt, dono præfatorum Impp. illorum poſſeſſionem nacti, ut pluribus contendunt Steph. Baluzius *Appendic. ad Capitular. Regum Francor.* & Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Apronianum SC. *l.* 26. *ad SC. Tertull. l.* 1 *liber. municip.* Briſſonius apud Calvinum *Lexid. Jurid.*

L. Apronius Cæſianus Conſul, anno U. C. 792.

Aprorum Venatio, inprimis Principibus æſtimata, ut in qua venatoriæ artis palmam poſuerunt: ut de fatali Diocletiani *Apro* legimus, & multa in numiſmatis rei memoria. Imò nec ſatis ex ære nummos, marmore ſtatuas talium facinorum Principibus feciſſe, ſed ad gemmas etiam hoc argumento nobilitandas aſſentatio laborem protulit: quo ex genere *Sapphirus* eſt Conſtantii Aug. Xiphianam venationem exhibens, quâ ille in Cappadocia feliciter defunctus eſt; Sed de hac aliquid infrà dicemus, ubi de *Sapphiro*, ut & in voce *Xiphiana Venatio.* Ingens autem id fuit monſtrum, & toti provinciæ formidabile. Sic de Severo Imp. ſcribit è Dione Xiphilinus, cùm Niſibin veniſſet, *aprum* reperiſſe maximum, qui magno impetu cùm equitem, qui viribus ſuis confiſus eum conficere conabatur, dejeciſſet, tandem triginta militum operâ captus cæſusque, & ad Severum fuerit perlatus. Telorum autem ad hanc rem non unum genus, jacula, haſtæ, haſtilia, conti, enſes, cultri, venabula: quorum alia jactu mittuntur & vibrantur, alia manu inferuntur & defiguntur. Nimirum tutior ratio, primò haſtis miſſilibus præludere aut experiri, quæ vulnere debilitent feram, ſi non ſternant. Neque aliter Meleager, apud Naſonem:

At manus Oeneidæ variat, miſſisque duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo.

Idem inſigni in gemma apparet, cujus ectypon à Nic. Fabricio Patavio ad ſe miſſum, refert Freherus: nim. eques haſtam intentans apro irritato, jam alteram in tergo fixam habenti, non ſine literis APR. Et in denario Getæ III viri una parte Diana pharetrata conſpicitur, alterâ aper à cane exagitatus, haſtile tergo impactum ferens. Militum porro comitumque manus, canes, retia, huic uſui: At in ſapphiro præfata Conſtantius ſolus exprimitur, isque nec eques, ſed manûs ſolùm lacertorumque fiduciâ confiſus,

—— *hoſtemque irritat ad iram*
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.

Quod etiam in Nerone, Tito, Commodo, ſubinde repræſentant nummi. Idem de Anthemio prædicat Sidonius, cui puero ludus fuerit,

Inventas agitare feras & fronde latentes
Quærere, deprenſas modò claudere caſſibus artis,
Nunc toto penetrare veru: tum ſæpe fragore
Laudari comitum, frendens cùm bellua ferrum
Ferret & iratos exirent arma per armos &c.

Quo verò ſtatu corporisque niſu, quâ arte tam metuendus hoſtis excipiendus, videre eſt apud Xenophontem *in Cynegetico*, quò avidum hujus rei lectorem remitto; Illud unum, quod inprimis memorabile, hic addens, de Electore Brandeburgico moderno, Imperii fortiſſimâ columnâ, Germaniæque gloriâ: quem non modò heroicâ hac venatione magnopere delectari, ſed & inuſitato animi imperterriti auſu, in feram jam obnoxiam inſilire divaricatisque cruribus ei inſidentem, illam ſub ſe conficere conſueviſſe, refert Car. Patinus, *Relat. Hiſtor.* 4. ubi tanto Capiti meritò timens, addit verba illa Veneris ad Adonidem,

—— *In audaces non eſt audacia tuta,*
Neve feras, quibus arma dedit natura, laceſſe,
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Aprugna, in Tetrapharmaco Ælii Veri, memoratur Æl. Spartiano, in *Vita* hujus, *Nam tetrapharmacum, ſeu potiùs pentapharmacum, quo poſtea ſemper Adrianus eſt uſus, ipſe dicitur reperiſſe, hoc eſt ſumen, faſianum, pavonem, pernam cruſtulatam & aprugnam.* Ubi *pernam* abeſſe debere, judicat Salmaſius. Item in *Vita* Getæ, *Habebat etiam iſtam conſuetudinem, ut prandia per ſingulas literas juberet, ſcientibus ſervis, velut in quo erat anſer*, aprugna (alii legunt *apruna*) *anas.* Apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*, *aprugnorum ſuminum* mentio fit: *Pſittacis atque faſianis leones pavit — & ſumina aprugna per dies decem tricena quotidie exhibuit, cum ſuis bulbis*; ubi *bulbæ* ſunt *vulvæ*, quas in delicatiſſimis cibis poſuere veteres gulones. Sic *bulbam* pro *vulvam* legitur in verſibus Nævii apud Macrobium.

—— —— —— *heri*
Quis apud te? Præneſtini & Lanuvini hoſpites.
Suopte utrosque decuit acceptos cibos.
Alteris inanem bulbam madidantem dari;
Alteris nuces in proclivi profundere, &c.

V. Sal.

V. Salmaſium *ad Hiſtoriam Aug.*

Apſis, recentioribus *Abſida*, item *Apſida*, Græcè Ἀψὶς, aliter *Camera*, in Baſilicis *Concha* dicebatur, locus Sanctuarii, quòd *apſide* concameratus eſſet, cùm reliquum Baſilicæ tectum lacunatum fieret. Hodie *Chorum* vocant. Conſtabat autem tribus concavitatibus intus recedentibus, hinc Ἄψις τρίκογχος Paulo Silentiario, quod ſc. tres ἥμισυς haberet. h.e. *circulos dimidiatos*; & quod idem, *Apſis trichora*, Paulino *Epiſt.12. ad Severum.* Imò non locus ſolùm Sacrarii, ſed & culmina veterum Baſilicarum ſive Templorum apſidata fuiſſe, docet ex vet. *Epigrammate* Salmaſius, in quo mentio fit *Apſidis* in Templi introitu extra Narthecem. Propriè tamen pro Sacrario ſumitur; muſivo illudi conſueviſſe, diximus ſuprà in *Abſida.* V. infrà quoque in *Concha.*

Apta, adde: Vulgientium fuit caput, oppidisque Latinis à Plinio accenſetur. Poſtea Colonia facta eſt, juxta inſcr. in lapide Arelatenſi, in qua *Col Apta* nuncupatur. Sic autem à Romanis videtur dicta, quòd *apto* & commodo eſſet ſitu: Sedet enim ad ripam Calvonis, qui in Druentiam effluit, opportuno loco inter Seguſteronem & Caballionem. *Julia* verò cognominata eſt aut à C. Julio Cæſare, qui, teſte Suetonio, Galliarum potentiſſimas urbes præcipuis operibus exornavit; aut certè ab Auguſto, qui in Julii, à quo adoptatus erat, nomen tranſiit, & ſecundùm Dionem, in multas Galliæ Narbonenſis Hiſpaniæque urbes colonias miſit. In vett. Notitiis provinciarum ac civitatum Galliæ, inter Prov. Narbonenſis ſecundæ civitates ſeptem ſecunda ponitur, ejusque Epiſcopus, apud Gervaſium Tiſiebrienſem, primus numeratur, inter quinque Epiſcopos, Aquenſi Archiepiſcopo vel Metropolitano ſuffragantes. Dicitur hodieque *Apt.* Ex ejus Præſulibus; Prætextatus concilio Epaonenſi, Clementinus Aurelianenſi 4. ac & Matiſconenſi interfuere, V. Hadr. Valeſium *Not.Gall.*

Apuleja lex ſeu *Appuleja*, cujus auctor L. Appulejus Saturninus Trib. Pl. anno U.C. 652. C. Mario V.M. Aquilejo Coſſ. vim in urbe ac ſeditionem vindicavit. Carolus Sigonius putat eâdem etiam quæſtionem de Majeſtate perpetuam conſtitutam eſſe, V. Joh. Roſinum *Antiq.Rom.lib.8.cap.23.*

Apulejus, Ruffinus, Conſul Rom. Æl. Spartianus in *Severo Imp. Conſulatum cum Apulejo Ruffino primum egit.*

Apulia, apud Tertullianum, adnotante Latinio *in Obſervat. ad illum*, locum denotat obtectum & à pluvia ſecurum; unde etiam prov. Neapolitanæ nomen arceſſit: Namque & Horatio in *Epod. Siticuloſa Apulia* dicitur. Pamelius verò, oriri vocem ex α. priv. & πύλη, ac denotare *locum extra portas* vel columnas, contendit. Cui favere videtur Cyprianus *de Spectac. Quòd Deus etiam extra cameras & gradus &* apulias *oculos habet* &c. V. Macros Fratres in *Hierolexico.*

AQ.

Aqua, adde: ab Dorico ἀκὺς, h. e. *æquus* ſive *levis*, Voſſ. *Orat. Inſtitut. lib 4. cap.6.* Etſi nec abſurdè Cæſ. Scaliger *in Theophr. de Plant. lib. I.* ubi & Græcos ſic appellaſſe antiquitus, colligit ex nomine Ἀχελῶος. Ob utilitatem ſuam multiplicem ac mirandam naturam, tertio inter Elementa loco, poſt Tellurem nempe ac Ignem, Deorum numero à Gentilibus addita eſt, uti etiam legas in libro Sapientiæ *cap. 13. verſu 2.* Præcipua verò in veneratione apud Ægyptios ac Perſas fuit, Plut. *de Iſid. & Oſir.* Athanas. *Orat.c.Gentes*, Jul. Firmicus *de errore profan.Rel.* Vitruvius *præf. lib.8.* Laërtius *proëm.* Clem. Alex. *Admonit. ad Gentes*, Arnobius *lib.6.* Agathias *lib.2.* Herodotus *lib.1.* & Strabo *lib.15.* Et proin, ut apud Ægyptios in cœlo Sol, quatenus Lunam ſuo implet lumine, *Oſiris* bonique effector; quatenus verò torret & exurit, *Typho* ac mali auctor: ſic in ſubcœleſtibus *Aqua* & *Oſiris*, quatenus Nilus attendebatur; & *Typho*, quatenus conſiderabatur Mare, eſt appellata. Unde, quod Clemens Rom. *Recognit.10.* *Aquam* ait Oſiridi dicatam, de aqua Nili, non mariná, quæ *Typhonis* & *mali principii* nomine intelligebatur, capiendum eſt. Sed & Canopus Ægyptiorum Numen fuit, nec aliud per eum, quàm *Aqua*, ſignificatum eſt, V. *ſuo loco.* Ægyptios Libyes ſequuti ſunt, quibus Neptunum impensè cultum eſſe, atque ab his venerationem ejus ad Pelasgos perveniſſe, Herodotus docet *l.c.* Perſis tanta in veneratione fuit *Aqua*, ut iis in flumina mejere vel alvum exonerare, vel inſpuere, vel ſordidum quid conjicere, atque adeò vel manus vivo flumine abluere, religio eſſet. Itaque & in expeditione Xerxis Magi, ubi ad Strymonem deventum, albis illi equis litaverunt, Herodot. *lib. 7.* & Tyridates, Euphratem cum Vitellio & copiis transmiſſurus, equum ei immolavit. Tacit. *Annal. lib. 6.* Sed & Aſſyriorum Atergatis ad *aquas* refertur: uti & Palæſtinorum Dagon, & Babyloniorum Oannes. Græci verò inprimis Romanique huic Elemento, variis ſub nominibus, divinos honores exhibuere; imò *Aqua* Homero non ſolùm pro Numine, ſed etiam pro Numine primo atque antiquiſſimo fuit: ut hoc verſu oſtenditur *Iliad. ξ.*

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν.

Oceanumque Deûm patrem, & Thetyn genitricem.

Fuere autem apud illos Numina *Aquarum* partim maſcula, quorum principes Oceanus & Neptunus; partim muliebria, in quibus familiam ducebant Tethys & Amphitrite. Præter quæ Numina marina, habebant alia, per quæ humor potabilis ſignabatur, nempe *Διόνυσον* ſive Liberum vel Bacchum: Fluvios, Fonteſq; pro Diis cultos Deabusq;, ut & Stagna & Puteos, quoq; his enim omnibus ſuas fuiſſe Nymphas, legimus: de quibus V. *ſuo loco.* Neque verò apud Scythas, Celtas ac novi Orbis incolas ſua *Aquæ* veneratio defuit. Scythis enim, ut Sol & Luna, Aër & Terra; ſic *Aqua* etiam colebatur, ſub nomine *Thamimaſadis*, Herodot *in Melpom.* Fontibus & lignis ſacrificabant Catti ſeu Heſſi, Willibald. *cap.8.* & Bohemi, Joh. Dubravius *Hiſtor. Bohem.lib.1.* Mare pro Deo coluere Peruani, ſub nomine *Mammacocha*: ab iisdem flumina quoque ac fontes pro Diis ſunt habiti, uti teſtis eſt Joſ. à Coſta *lib.5.cap.2. & 4.* &c. V. de his omnibus accuratè agentem Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. à cap. 67. usque ad cap.83.*

Nomina quibus apud varias Gentes Aqua olim culta.

Amphitrite, Græcis dictum eſt mare, παρὰ τὸ ἀμφιτρίβειν τὴν γῆν, i. *quia circumquaque terram fluctibus ſuis atterat*: Uxor fingebatur Neptuni; V. hic infrà.

Atergatis, Aſſyriorum Numen, ſupernè mulier, infernè piſcis, ſignificabat poteſtatem à Sole in Lunam, à Luna in elementa tria, præcipuè in *Aquas*, effuſam.

Bacchus, Gr. Διόνυσος, aliàs *Liber*, Latinis Græcisque, Ægyptiis *Oſiris*, partim erat cœleſtis ſicque idem cum Sole; partim ſubcœleſtis atque ita idem cum humore potabili: qualis eſt *aqua* pluvia, fluvialis, fontana ac putealis. Unde patet, cur à nonnullis Liber dicatur *Lunæ filius.*

Canopus, apud Ægyptios, quoque *Aquam* denotabat: cujus ſymbolum hydria fuit, Appulej. *Mileſiar. ult.* quæ quantâ religione ad ejus ædem ſolita fuerit deferri, V. Vitruvium *præfat.lib.8.*

Dagon, Palæſtinorum Deus, ſemihomo ac ſemipiſcis, complexu ſuo, tum Lunam, ſive Lunum, ut principium activum; tum Mare, ut paſſivum, indigitavit.

Liber, V. hic ſuprà *Bacchus.*

Mammacocha, Mare Peruanis dicitur, hocque nomine ab iis ſollicitè colitur.

Neptunus Romanis, Græcis Ποσειδῶν, denotavit Aquam, prout una eſt ex præcipuis Mundi partibus: Sicut Oceanus, prout rerum principium eſt.

Nereides 50. quarum præcipua Thetis, nymphæ marinæ, varias Maris affectiones indigitabant, vel partes internas.

Nereus, filius Neptuni, æquè latè patebat, ac ipſe Neptunus: Namque piſces, qui universè dicebantur Νηρέως τέκνα, Plauto vocitantur *Neptuni pecus.*

Nilus, præcipuus Ægyptiorum Deus, idem cum eorundem Oſiride ac Græcorum Libero, in S. Script. dictus eſt *Schichor* i *niger*, ab aqua ejus turbida, ſuffuſca ac nigricante; denotavitque principium boni activum: ſicut Typhon *aquam* marinam, ſeu principium mali.

Nympharum vocabulum, propriè conveniebat Deabus *aquarum* præſidibus, quæ ex eo dictæ *Hydriades* vel *Ephydriades.*

Oannes apud Babylonios, ſemipiſcis, ad repræſentandam vim, tum Lunarem, tum Marinam, cultus eſt.

Oceanus, denotabat *Aquam*, ut rerum principium, hinc ipſo Neptuno dictus antiquior. Propriè v. indicabat mare externum, Orbem ambiens univerſum: quemadmodum Neptunus modò nobilem Univerſitatis totius: modò quamvis *aquarum* partem, ac ſæpius maris interni, ut Græcis Romanisque notioris, ſignificabat.

Salacia, eadem cum Tethye.

Siris, pro Oſiris, truncato vocabulo, Æthiopibus & Ægyptiis quoque Nilus dicebatur.

Tethys, uxor Oceani, Mare itidem Græcis denotabat, à τήθη vel τηθὶς, *avia* ſeu *amita*: ob rationem retro dictam.

Thamimaſades, apud Scythas Neptunus vocitatus, hocque nomine humidum hocce elementum cultum eſt. Originem vocis è veteri Germanorum lingua arceſſendam judicat Voſſius: cui iſta Scytharum erat proxima; quandoquidem ex Aſiatica Scythi, Scythiam Europæam, vicinasque magnæ Germaniæ gentes, genus ducere, validis argumentis probari poſſit.

Thetis, Tethyos, de qua ſuprà, ex Doride filiâ, neptis, hinc *Oceanine* dicta; quamvis alii *Neptuninen* vocare malint, tanquam ex Canache, Neptuni filia, Nereo genitam: ex Nereidibus una fuit; per ſynecdochen tamen partis pro toto Mari uſurpatur, apud Maronem *in Pollione.* Quemadmodum, cùm Peleo nupſiſſe dicitur, id quoque ad connubium Maris ac Terræ pertinet.

Typho, idem Ægyptiis, quod Neptunus Græcis, *Aquam* nempe marinam innuerat: quo quia nihil inimicius Oſiridi putabant vel Oro, ejus ex Iſide filio, eum ſic fatebantur, ut nullis dignarentur ſacrificiis. V. quoque *ſuprà.*

Aqua, per annos 441. à Romanis petebatur, aut ex Tiberi, aut ex puteis, aut hauriebatur è fontibus. Verùm Urbe quotidie creſcente, & penuriâ ejus laborante, aliæ aquæ in urbem derivatæ ſunt tantâ copiâ, ut etiam ſingulæ fere domus ſuos habere cœperint fontes. Fiebat id autem hoc modo: Poſtquam ab

Aqui-

Aquilege explorata fuit aqua, an facilè ex illo fonte derivari aliò poſſet, & probata, ducebatur aut formâ ſtructili (ita enim tubos ſeu canales diſertè vocat Caſſiodorus *lib. 7. Epiſt. 6.*) aut plumbeis fiſtulis, aut canalibus ligneis, aut *fictilibus tubis*, ut loquitur Palladius Æmilianus Taurus *lib. 9. rei Ruſticæ cap.* 11. (ubi non ſubterraneis meatibus, ſed altis molibus ſubſtructis aquas in urbem invectas fuiſſe docet) in caſtellum primum, qui locus erat aquam publicam recipiens & in varia loca dimittens; ex illo à Caſtellario ſeu Caſtellorum horum cuſtode certâ menſurâ diſtributa in loca deſtinata effluebat. Omnis enim apud Antiquos aqua in publicos erogabatur uſus, legeque cautum erat, ne quis privatus aliam duceret, quàm quæ ex lacu abundaret, poſteris *caducam* vocatam: neque hæc ipſa in alium uſum, quàm in balnearum aut fullonicorum dabatur, ſtatutâ vectigali mercede, quæ in publicum penderetur. Jus dandæ vendendæve Cenſorum fuit, vel, cùm hi non eſſent, Ædilium Curulium. Tutela ſing. aquarum locabatur, eorumque operum probandorum cura fuit penès Conſules aliquando, & Ædiles; interdum etiam penès Cenſores. Poſtea tota res ad Curatores tranſiit, quorum primus ab Auguſto creatus eſt Meſſala Corvinus. Impetratæ aquæ jus neque hæredem, neque emtorem neque ullum novum dominum apud vett. ſequebatur, ſolis Balneis publicis, ex antiquo privilegio, aquâ, quæ ſemel conceſſa fuit, perpetuò manente. Duæ autem familiæ erant, quæ aquis operam præberent, una publica, Cæſaris altera: quarum illam Auguſtus ab Agrippa ſibi relictam publicavit, hominum circiter 240. iſta, quam Claudius, quum aquas in Urbem perduceret, conſtituit, 460. continebat: Utraque in aliquot miniſteriorum ſpecies, Villicos viz. Caſtellarios, Curatores, Silicarios, Tectores aliosque opifices, diducta. Qui *Aquæductus*, qui anno U. C. 441. ut dictum ſuprà, vel ſub Anco Martio, ut Plinius vult *lib. 31. cap. 3.* inoleverunt, Romæ, violaſſent, vel aquam aliò, quàm leges, ſtatuta publica, Cenſores vel Ædiles permiſiſſent, derivaſſent: vel plus aquæ, quàm conceſſum erat, ſumſiſſent, magno mulctabantur. Primus autem Appius Claudius arcuato opere aquam in Urbem perduxiſſe dicitur. Arcuum altitudinem definit Procopius tantam, *ut equus per eos fornices opportunè poſſet tranſire.* Julius Frontinus *ſublevatos ad centum & novem pedes* habet. *Urbis montes altitudine æquaſſe*, refert Plinius *lib. 36. cap. 15.* Unde Rutilius *Itinerarii lib. 1.*

Quid loquar aërio pendentes fornice rivos,
Quà vix imbriferas tolleret Iris aquas?
Hos potiùs dicam creviſſe in ſidera montes,
Tale giganteum Græcia laudat opus.

Hæc de Urbano aquæ uſu. In Caſtris autem, ad eam convehendam, ſi fortè in locis aridioribus & ſiccis caſtrametatum fuiſſet, calones ac lixæ adhibebantur: hinc frequenter fiebat, ut *fluvii aliò ab hoſtibus derivarentur, quò exercitus ſiti domitus facilè ſuperari poſſet*, Herodian. *lib. 7.* quod Gothis contigiſſe, memorat Claudianus *lib. 6. de Conſul. Honorii*:

Uno calle latens, ſitiens incluſaque vallo
Ereptas quæſiris aquas, quas hoſtibus antè
Contiguas alio Stilico deflexerat arcu,
Miratuſque novas, ignota per oppida, valles
Juſſerat averſo fluvium migrare meatu.

Plura V. apud Jul. Frontinum, Plinium *lib. 31. cap. 6.* Georg. Fabricium *in ſua Roma*, Aldum Manutium *lib. 1. de quæſitis per epiſt.* Juſtum Lipſium *Magnit. Rom. lib. 3. cap. 11.* Johannem Roſinum *Antiqq. Rom. libro. 1. capite 13 & 14.* Th. Dempſterum *Paralipom. ad caput poſterius &c.*

XX. *Aquæ in urbe Roma, ex Roſino.*

Aqua Appia.	Aqua Crabra.
Aqua Anio vetus.	Aqua Sabatina, vel Cimina, Aurelia, Septimiana trans Tiberim.
Aqua Martia, aliàs Auſeja.	
Aqua Tepula.	
Aqua Julia.	Aqua Trajana.
Aqua Virgo.	Aqua Alexandrina.
Aqua Haſtia, quæ & Auguſta.	Aqua Damnata.
	Aqua Annia.
Aqua Claudia Albudina, Cœrulea, Curtia, Auguſta.	Aqua Algentina.
	Aqua Severiana.
Anio novus.	Aqua Antoniana.
Rivus Herculaneus.	Aqua Setina.

Aquæductus verò quatuordecim, ſuo tempore, in Urbe fuiſſe, ſcribit Procopius. V. quoque in voce *Aquæ Romæ.*

Aqua Amara, V. infrà *Aquæ amaræ examen*, ut & *Suſpecta.*

Aqua Aſperſionis ſeu *Benedicta*, divinitus inſtituta, regenerationis noſtræ Sacramentum eſt: de qua Baſilius *de Spirit. Sanct. cap. 27. Conſecramus autem aquam Baptiſmatis.* V. quoque Cyrillum *Hieroſolym. Catech. 3.* &c. Præter hanc alia eſt in Communione Rom. cujus inſtitutionem Alexandro I. Pontif. tribuit Anaſtaſius in *Alexandro*, *Hic conſtituit* aquam aſperſionis *cum ſale benedici in habitaculis hominum.* Micrologus *capite 46.* & Honorius Auguſtod. *libro 3. capite 27. Alexander — conſtituit, ut ſal & aqua benediceretur, ad conſpergendum populum & habitacula eorum, quod & nos, in omni Dominica, juxta Canones ſequimur*, &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Ubi *ſalis* & *aquæ* commixtione unionem Chriſti hypoſtaticam, & *ſale* quidem divinam, *aquâ* verò humanam naturam ſignificari, ait Macer: qui addit in aqua, quæ pro benedicendis Ædibus ſacris fiat, miſceri vinum & cinerem, ſicque alludi ad vinum & cinerem vitulæ rubræ, quibus Moſes divino juſſu inſtrumenta Tabernaculi aſperſerit. Græci in qualibet prima menſis dominica *aquam benedictam* renovant populumque aſpergunt, hanc ceremoniam *ἁγιασμὸν*, h. e. *ſanctificationem*, vocantes: Deſiſtunt autem in duobus menſibus, Januario viz. ob ſolennem benedictionem Epiphaniæ, in qua Baptiſmum Chriſti celebrant; & Septembri, in quo hanc ceremoniam transferunt, ad diem ejusdem 14. propter feſtum Exaltationis S. Crucis. Solentque illi in aſperſione, loco aſpergilli, frondibus ocymi uti, quòd herba hæc evulſa eſſet, juſſu Helenæ Conſtantini M. matris, in loco, ubi crucem ab ea inventam dicunt. Latini verò in Templis Altaribusque benedicendis, feriâ 5. hebdomadæ majoris hyſſopum adhibent, quòd in Vet. Teſtam. ejus in ſacris aſperſionibus olim uſus eſſet, &c. Sed & in bello *Aquam benedictam* uſurpari voluit Leo VI. Gr. Imp. ut è *Tacticis* ejus diſcimus, ubi ante conflictum cum hoſtibus Duces monet hac aquâ exercitum aſpergere, hodieque plumbeæ glandes iſtiusmodi liquore tinctæ à plurimis adhibentur, teſte eodem Macro in *Hierolexico*, quòd mira patrandi vim ei credant ineſſe. Eadem *Aqua* Exorcizata dicitur, quia in illius benedictione exorcizant Dæmones jubentque ut ab ea recedant. Sic *Salem exorcizatum* & *aquam commixtam*, ac utroque domum aſperſam, legimus apud Braulionem Cæſarauguſt. in *Vita S. Æmiliani capite 24.* totius Monaſterii ambitum *aquâ exorcizatâ* reſperſum, apud Gordianum Mon. in *Vita S. Placidi Martyris cap. 58. exorcizatis aquis* lotum leproſum, apud Marbodum Diac. in *Vita S. Licinii* Epiſc. Andegav. &c. Car. du Freſne. Formula exorcizandi Aquam hanc iſta eſt: *Exorciſo te*, inquit Sacerdos, *in nomine † Dei Patris omnipotentis, & nomine † Jeſu Chriſti, filii ejusdem, Domini noſtri & in virtute † Sp. Sancti: ut fias Aqua exorciſata, ad effugandam omnem poteſtatem inimici, & ipſum inimicum eradicare & explantare valeas, cum Angelis ſuis Apoſtaticis; per ejusdem Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem* &c. ut in *Paſtorali* legitur. Sed inſtitutio ejus Alexandro I. Eruditis videtur recentior, ut cujus Epiſtola habetur ſuppoſititia: cujus occaſione Bellarminus de omnibus his Epiſtolis, quæ vett. Romæ Epiſcopis tribuuntur: *Aliquos*, ait, *errores in eas irrepſiſſe non negaverim, nec indubitatas eſſe affirmare audeam*, de *Pontif. lib. 2. cap. 14.* Occaſio nonnullis à Gentilium ritibus arceſſitur, apud quos vulgatiſſimum erat, ut aquâ à Sacerdote conſecratâ, reliqui homines ac ſacrificiorum inſtrumenta aſpergerentur. Unde apud Dionyſium Halicarn. *libro 7.* τὰ ἱερὰ καθαρῷ ὕδατι περιαγνίζειν. V. quoque Homerum *Il. α.* & Virgilium *Æn. libro 6.* Certè Guilielmus Caullius *de Relig. Rom.* aſpergillum depinxit, quali vett. Romani uſi ſunt: Et marmoreum vas, in quo *Aqua* luſtralis, ad Templorum portas, ingredientibus proſtabat. Feſtus quoque loci, ubi aqua circa Templum incluſa conſervabatur, meminit, quem *Faviſſam* appellat. Quò faciunt verba Baronii *Annal. Tom. I ad ann. 429. num. 38. Vigilias anniverſarias habes apud Suetonium in Veſpas. cap. 7. Luſtralem aquam, aſperſionem ſepulchrorum, apud Juvenalem Sat. 6. & alios: lumina in iisdem parare* &c. Epiphanius verò de Aquæ (extra Baptiſmum) efficacia in ſpiritualibus, ſic habet *c. Hemerobapt. Neque Oceanus, neque omnia fluenta, ac maria, fluviique perpetui ac fontes, univerſaque ὁ ὀμβροτόκος φύσις, imbripara natura, in unum congreſſa, peccata delere non poteſt, quandoquidem non juxta rationem, nec ex præcepto Dei ſit.* Hiſtoriam de Valentiniano, qui miles adhuc Julianum Fortunæ Templum intrantem ſequens, ab Æditu guttis iſtiusmodi aquæ irrigatus eſt, lege apud Theodoretum *libro 3. capite 16.* V. quoque infrà ubi de *Aſpergendi ritu.*

Aqua Fervens, V. infrà *Aquæ ferventis judicium.*

Aqua Formarum, apud Caſſiodorum, & apud Joſippum Gorionidem כמי פורמת *Aquæ formæ, Hiſtoriar. libro 1. capite 2.* dicuntur, quæ per tubos vel arcus deferuntur. Apud Auctores enim Juris Civ. eosque, qui de *Aquæductibus* ſcripſerunt, *forma* interdum eſt tubus, quo defertur aqua; interdum arcus ipſi ſic dicuntur, devehendis aquis, humilioribus in locis ſoliti extrui: Ut cùm dicuntur *aquæ formarum conſtructionibus advectæ*, Caſaubonus *ad Spartianum in Severo.*

Aqua Fortis, V. infrà *Chryſulca.*

Aqua Frigida, V. itidem infrà; ubi de *Aquæ Frigidæ judicio.*

Aqua Incorrupta, in phiala hermeticè clauſa, aſſervatur in Muſæo Kircheriano Romæ. Ventricoſum vas eſt, in longitudine quatuor palmorum gracileſcens, à Chriſtophoro Clavio concinnatum: qui ei indidit aquam puram & naturalem, è Jordane Romam allatam ac Hermeticè clauſam. Hæc jam à ſexaginta annis prorſus immutabilem ſtatum retinet & in hodiernum diem incorruptum, ab omni phlegmate aut fæcis contaminatione liberum, nec non ab omni ſedimento immunem. Unde colligit Kircherus, omnis putrefactionis & corruptionis cauſam, Aëris eſſe inclementiam. V. Georg. de Sepibus *in Muſæo Kircheriano pag. 14.*

Aqua Muliebris, Carino apud Vopiſcum dicuntur lavacra muliebria, quas Capitolinus *excaldationes* vocat. His rarò viri utebantur a luxuria alieni, interdum tamen. Lampridius de Alexandro, *Unctus lavabatur, ita ut caldariis vel nunquam vel rarò, piſcinâ ſemper uteretur.* Militibus verò nunquam permiſſum: unde balnea iſtiusmodi *lib.* 1. *Codicis*, vetantur hoſpites poſcere & ab iis exigere, præcipui quoque militiæ duces, notaque ſeveritas Caſſii, apud Volcatium Gallicanum, & Alexandri Severi apud Lampridium, in milites *aquâ* iſtiusmodi *muliebri* uſos. V. infrà, ubi de *Excaldationibus*, & plura hanc in rem apud Caſaubonum *Not. ad Volcatium* modò dictum.

Aqua Reconciliationis in Communione Rom. *Aqua benedicta* dicitur, quâ aſperguntur Ædes ſacræ, cùm reconciliantur. V. infrà, ubi de *Reconciliandi ritu*.

Aqua Sale conſperſa, ſeu *Aqua ſalſa*, adhibita olim à Donatiſtis, quâ ea lavabant, quæ à Catholicis polluta eſſe calumniabantur. Hinc Optatus *lib. 6. contra Parmenianum adv. eos, ò aqua,* ait, *quæ dulcis à Deo creata es, ſuper quam ante ipſius Mundi natalem Spiritus Dei ferebatur? Præſentiâ Moyſi in te amaritudo moritur & à Schismaticis hodie, cum Catholicorum turba, dulcedo tua vexatur.* Ubi eos, quòd aquæ ſalem miſcerent, *vexaſſe dulcedinem* ejus, queritur. V. eum *Lcis*.

Aqua Sancta, quid vocetur in Eccleſia Rom. V. infrà, *Aquæ benedictæ Beneficia.*

Aqua Sapientiæ, in Muſæo Kircheriano. Fecit nempe Auctor globum cryſtallinum, hermeticè ſigillatum, in quo liquores, juxta Elementorum ordinem, quadruplici colorum varietate diſtinguuntur; permixtione verò confuſi tam pertinacis naturæ ſunt, ut immediatè quilibet ſe in ſuam Sphæram recipiat, verum quatuor Elementorum ſymbolum. Ita Georgius de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo, pag.* 46. Plura verò ejusdem Auctoris in hoc elemento experimenta V. infrà, ubi de *Hydraulicis, Hydroſtaticis* &c.

Aqua Separationis, apud Hebræos, dicebatur *Aqua* cinere vaccæ rufæ reſperſa, quâ polluti è morticino purificatio, quæ præ cœteris omnibus ſingularis erat, peragebatur, Numeror. *cap.* 19. *verſu* 19. Nempe vacca hæc tota rufa erat, quam qui comburebat princeps Sacerdotum (ſecundus à Pontifice) per ſeptem dies eum in finem *ſeparabatur* ab uxore. Comburebatur autem, è Templo educta, in monte Olivarum, & ſanguis ejus aſpergebatur. Aquæ verò illius reſperſæ cineres ſervabantur, ut purgandæ immunditiei ex contrectato cadavere contractæ inſervirent. Ad quem ritum David alluſit Pſalm. 51. *verſu* 9. *Expiabis me hyſſopo & purus ero: lavabis me & præ nive albeſcam.* Et Paulus 2. Cor. *cap.* 15. *verſu* 29. ubi de *Baptiſmo ὑπὲρ νεκρῶν*, h.e. eorum, qui purificati à pollutione mortis, in Sanctuarium redibant. Burmannus, *de Munditie & Immunditie legali.*

Aqua Sordida & ſtercorata, ſuper ſponſam jactata, in *L.* Longob. *lib.* 1. *tit.* 16. *§.* 78.

Aqua Sparſa, caſtellum fuit Galliæ, in inferiori Alverniâ, Montipencerio proximum, à re nomen habens. Fons enim ibi ſeu rivus, cujus aqua *ſpargitur* ac deficit. Vulgò *Aigue-perſe*, pro *Aigue-eperſe*, Hadrianus Valeſius *Not. Gall.* Vide quoque *Aquaperſa*.

Aqua Tepida ſeu *Calida*, in ſacrificio, ut vocant, h. e. in S. Euchariſtia, à Græcis adhiberi ſolita, memoratur Innocentio IV. *Epiſt.* ad Ottonem Cardin. Tuſcul. §. 8. V. Jac. Goarum *ad Euchologium Græc. pag.* 148.

Aquæ Amaræ examini, olim apud Hebræos, ſuſpecta adulterii uxor, ſubjecta eſt, ex Lege de qua Numerorum *cap.* 5. à marito Zelotypo, h. e. qui præmonuerat uxorem, ne deinceps in ſecreto eſſet cum aliquo, idque coram teſtibus; quæ nihilominus cum illo, de quo præmonita erat, in ſecreto fuiſſet occultata, idq; teſtibus item probaretur, *quantillo tempore pollui fœmina poſſet.* Quo modo uxore ſuſpectâ etiam marito interdicebatur, usque dum potatis *aquis amaris* innocentem ſe præbuiſſet &c. Fuere tamen uxorum aliquot genera, quæ, tametſi anteceſſerat *præmonitio* & *occultatio*, aderantque teſtes utriusque, potatione nihilominus libera erant; at ejicienda ſine dote & illicita dein perpetuò maritis. In hiſce & Sponſa & Fratria, cujus nuptiæ à Leviro expectabantur; niſi Sponſus præmonuiſſet & poſt nuptias occultaretur uxor cum eo, de quo præmonita fuerat. Item uxor cœci, claudi quoque ac muti, ſaliæque, de quibus Magiſtri conſulendi. Sed nec ritè ad *aquas* has uxorem adigebat maritus, qui ipſe purus non eſſet; unde, ſi talis uxorem ſuſpectam in examen deduxiſſet, *vim ſuam examinis non exercuiſſe Aquas*, iidem tradunt. V. Gemaram Babylon. *ad tit. Kidoſchim cap.* 1. *fol.* 27. Quæ autem examinis hujus formula fuerit ac ritus; quo item illud ſeculo in deſuetudinem abierit, dicemus infrà, in voce *Suſpecta*. Plura verò qui volet, adeat Joh. Seldenum *Uxore Ebraic. lib.* 3. *capp.* 13, 14, 15.

Aquæ Benedictæ beneficia, in Eccl. Rom. dicuntur in Synodo Exonienſi A.C. 1287. c. 29. *fuiſſe à Majoribus ab initio inſtituta, intuitu caritatis, ut ex eorum proventibus pauperes Clerici exhiberentur in Scholis, ibidem taliter proficerent, ut aptiores — fierent ad majora.* Mox addit Synodus, *Statuimus quòd in Eccleſiis quoque à Scholis Civitatis vel Caſtrorum Diœceſis ultra* 10. *non diſtantibus milliaria*, Aquæ benedictæ beneficia, *ſolis Scholaribus aſſignentur.* Deinde jubentur Presbyteri Parochiales Clericos magis idoneos ad ejusmodi beneficium præficere, quibus ſi Parochiani ſubtrahere velint eleemoſynas conſuetas, ad ipſas erogandas compellantur. E' quibus colligit du Freſne, agi hic, *de Parochiarum*, ut in Gallia vocantur, *Clericis*, qui etiamnum in aliquot Galliæ provinciis ſtatim poſt peractam Miſſam majorem, *aquam benedictam* in parochianorum domos deferunt, eaque familiam univerſam, præmiſsâ oratione brevi, aſpergunt. Non modò enim populum, ſed & domus ipſas hac *aquâ* aſpergi, ab antiquo obtinuit: V. de Conſecratione fontis & aquæ per domos ſpargendæ, apud Riculſum, Sueſſion. Epiſc. in *Conſtitut. cap.* 5. E quo officio quod obveniebat, *Aqua ſancta* nudè appellatur in *Charta* vet. apud Ughellum *Tom. II.* Hinc *Circuitiones cum aqua benedicta*, inter jura Parœciarum, recenſentur ab Innocentio III. *lib.* 3 *Epiſt.* 31. Nam ſolis Presbyteris Eccleſiarum ſeu Curionibus, jus erat *die Dominico cum pſallentio circumire Eccleſiam ſuam unà cum populo & aquam benedictam ſecum ferre*, ut habetur in *Capitul.* Caroli M. *lib* 5. *cap.* 210. apud Carolum du Freſne in *Gloſſari* Quid autem dicatur *Aqua Benedicta*, V. ſuprà.

Aquæ Ferventis judicium, una ex purgationibus olim vulgaribus, quas *Judicia Dei* appellabant: ſeu examen, quo quis de crimine ſuſpectus, quò ſe purgaret, manum in *aquam ferventem* nudato brachio immittebat; atque, ſi illæſam extraheret, innocens; ſi contrà, reus pronuntiabatur. De cujusmodi examine multa præ cœteris habet Hincmarus Rem. *de Divortio Lotharii & Tetbergæ*, *Vicarius ipſius fœminæ ad judicium* aquæ ferventis *exiit, & poſtquam incoctus fuerat ipſe repertus, eadem fœmina maritali thoro ac regio conjugio — reſtituta eſt*, &c. Fuit autem aqua calefacta, in *aëno*, id eſt, cacabo, ſeu olla, ſuppoſito igne: unde *ad aënum* ſeu *aneum provocare*, in *Pacto* Childeberti & Chlotarii §. 4. quod aliis *caldaria eſt*, unde *manum in caldariam mittere*, *L.* Longobard. *lib.* 1. *tit.* 33. §. 1. Quemadmodum & *Cacabus* pro examine ferventis aquæ uſurpatur, in *Charta* A. C. 1102. apud Ughellum *Tom. VII. pag.* 864. & apud Johann. Tinnemuthenſem in *Vita* Paterni Epiſc. Venetenſis *num.* 4. Quo ritu verò hoc examen fuerit peractum, diſcimus ex *Ordine Exorciſmi vel benedictionis aquæ calidæ*, quem habent Juretus *ad Ivonis Carnut. Epiſt.* 74. Delrius *Diſquiſit. Magic. lib.* 4. *quæſt.* 4. *ſect.* 4. Pithœus in *Gloſſis ad Capitul. Caroli M.* Lindenbrogius, poſt *Formulas ſolennes*, Goldaſtus *Alamannicorum Tom. II.* Mabillonius *Analectorum Tom. I.* Alii: Ita autem is, *Cùm homines vis mittere, ad comprobationem judicii aquæ calidæ, primùm fac eos intrare cum omni humilitate in Eccleſia & proſtratis in oratione dicat Sacerdos has orationes — Quibus completis ſurgatur pariter, & coram hominibus illis cantet Presbyter Miſſam & faciat ad ipſam Miſſam offerre. Cùm autem ad Communionem venerint, antequam communicet, interroget Sacerdos cum adjuratione, & dicat: Adjuro vos &c.* (V. infrà, ubi de *Aquæ frigidæ judicio*) *Deinde imponatur ignis ſubter caldaria & dicat Sacerdos has orationes, quando ipſa aqua caleſcere cœperit — & qui manum mittit in aquam, ad ipſum examen, dicat orationem Dominicam & ſignet ſe ſignaculo crucis & feſtinè deponatur ipſa aqua fervens deſuper juxta ignem, & Judex perpendat ipſum lapidem inligatam ad menſuram N. infra ipſam aquam more ſolito & ſic inde extrahat eum in nomine Domini, ipſe qui intrat ad examen judicii. Poſtea cùm magna diligentia ſic fiat involuta manus ſub ſigillo Judicis ſignata, usque in die tertio, quo viſa ſit viris idoneis & æſtimatis.* Ubi quæ habentur de *lapide inligato*, diſtinctiùs explicantur in *LL.* Adelſtani R. *In aqua fervente accipiat homo lapidem, qui per finem ſuſpendatur in ſimpla probatione, per menſuram palmæ, in tripla autem unius ulnæ; manus verò ſigilletur & aperiatur, ut dictum in conſecratione ferri.* Nimirum Lapis fune deſuper alligatus in cacabum demergebatur, quem reus extraheret, immiſsâ in aquam ferventem manu, vel brachio. Eodem facit vet. Notitia ex Adverſariis Peireſcianis, à Carolo du Freſne excerpta, quæ ſic habet: *Arnulfus — S. Mariæ Monaſterio vineas ſuas poſt mortem filiorum ſuorum Laurentii & Frogerii, ſi absque liberis migrarent à ſeculo, in perpetuum conceſſit. Quibus nullo remanente hærede defunctis, Gaufridus Adelelmi fil. Telbertusque Præpoſitus, Odilans atque Lambertus ſeſe hæredes illius — aſſerentes, donationem illam irritam* reddere conati ſunt, atque adeò *prædictis vineis, calumniam impoſuerunt, quod in Curia S. Mariæ ante Richildim Abbatiſſam veraces ſublimesque perſonæ, quorum nomina ſubterſcribuntur*, APERTA LEGE *probandum fore judicaverunt: qui videlicet calumniatores hominem ſuum Hermaldum nomine — in SS. Trinitatis Eccleſiam, ubi calefiebat aqua, deduxerunt. Sed Deus — aperto manifeſtavit judicio, illos prædictarum calumniatores injuſtè extitiſſe vinearum. Nam prædictus Hermaldus, Miſſâ celebratâ, corporisque Chriſti ac ſanguinis communione perceptâ, nec non & jurejurando ſuper Sanctorum reliquias pro more perſoluto, ita oculorum lumine privatus erat, ut vix ad ſartaginem — accedere potuerit. Immiſſam verò manũ ita ex aqua totam extraxit, ut ipſe non ſolùm in manu, verùm etiã interiùs penè ad intima usque cordis ſe combuſtum confiteretur, & ille & magiſtri ſui reatum ſuum agnoſcere cogerentur. Qui etiam dum in manu,*

ſuam

[illegible]ſt, ſigillare permitteret, rogaretur, ajebat, ſe nullatenus poſſe præ dolore pati ut aliquid manum illam contingeret. Servatus in manu ſeda usq; in diem tertium inflatam admodum & excoricatam, ſanieque jam carne putridâ effluentem dexteram invitus oſtendit. —— Teſtes Gaufridus de Meduana &c. V. quoque infrà.

Aquæ Frigidæ, ſeu etiam *Aquæ Judicium* ſimpliciter, purgationis olim genus erat, quo criminis alicujus ſuſpectus vel accuſatus, in *aquam* demergebatur: ita ut, ſi ſupernataret, nocens ac reus; contrà, ſi in imum delaberetur, innocens judicaretur. Sic apud Gregorium *Decret. lib* 5.*cap*.8. Presbyter de homicidio infamatus, *judicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam probaſſe*, dicitur: cujusmodi purgationes, apud medii ævi Scriptores, frequenter occurrunt. Fundamentum earum hoc fuiſſe, ait Hincmarus Rem. *lib. cit pag*. 60. *Et quoniam —— oſtendimus divinâ auctoritate Baptiſmum eſſe judicium — quo Princeps mundi mendax foràs ejicitur — divini Viri ad igneas inveſtiganda invenerunt Judicium* Aquæ frigidæ. *In quo ad invocationem veritatis, quæ Deus eſt, qui veritatem mendacio capit obtegere, in aquis, ſupra quas vox Domini Dei intonuit, non poteſt mergi* &c. Idem ad Hildegarium Epiſc. Meldenſem, *pag*. 676. *Solertia Chriſtianitatis, inter acta & agenda judicia conſiſtentis, ex antiquo ſanxit & frequentavit judicium, quod fit per* Aquam, *quodque ſub Noë factum fuerat in Arca fidei, liberans innocentes & condemnans noxios.* Adjurabat autem hominem priùs Sacerdos hoc fere modo: *Ut ſi de hoc furto ſciſti, aut vidiſti, aut bajulaſti, aut in domum tuam recepiſti, aut conſentiens aut conſentaneus exinde fuiſti, aut ſi habes cor incraſſatum aut induratum, evaneſcat cor tuum & non ſuſcipiat te aqua, neque ullum maleficium contra hoc prævaleat, ſed manifeſtetur.* Quo facto, interdum plures in aquam demergebantur tales, ſi plurium criminum ſuſpecti eſſent; & quidem immergendi colligabantur: In quo judicio qui cadebat, *perire* vulgò dicebatur, ut diſcimus ex Hincmaro *Tom. I. pag*. 608. item, ex *Divortio* Lotharii pag. 607. *Charta* Philippi Auguſti, apud du Freſne *Gloſſar*. Aliis. Judicii peragendi formam verò paulo prolixiùs ita exhibet *Ordo ad Exorciſmum Aquæ Frig.* apud Juretum alioſque ſuprà laudatos: *Cùm hominem vis mittere ad judicium aquæ frigidæ, ob comprobationem, ita facere debes; adduc eos in Eccleſiam & coram omnibus illis cantet Presbyter Miſſam & faciat eos ad ipſam Miſſam offerre. Cùm autem ad Communionem venerint, antequam communicent, interroget Sacerdos eum adjuratione iſta & dicat: Adjuro vos homines per Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum, & per Chriſtianitatem, quam ſuſcepiſtis & per Sanct. Trinitatem, quam docuiſtis & per iſtas ſanctas reliquias, vel ſanctam venerationem quæ in iſta Eccleſia ſunt, ut non præſumatis accedere ad hoc ſanctum altare, nec iſtam ſacram Communionem accipere ullo modo, ſi hanc cauſam veſtræ reputationis* (h. e. illa vel illa) *feciſtis, aut conſenſiſtis, aut ſcitis quis hoc egit. Si autem tacuerint — accedat Sacerdos ad altare & more ſolito communicet: poſtea verò communicet illos, qui in aquam mittendi ſunt. Cùm autem communicat, dicat Sacerdos ad altare: Corpus hoc & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie. Expletâ Miſsâ, accipiat Sacerdos crucem & Evangelium & incenſum & pergat ad locum deſtinatum cum aſperſione aquæ benedictæ, ut probentur. Et cùm venerint ad ipſum locum, det illis hominibus bibere de aqua benedicta,* dicens: *Hanc aquam dedi vobis ad probationem hodie. Poſtea conjuret aquam, ubi illos mittere debet, dicens ita: Adjuro te aqua* &c. *Dein exuat eos veſtimentis ſuis (& induat eos veſtimentis de Exorciſta & alliget in eis ſingulariter ſinus rectæ conſuetudinis) faciatque eos oſculari Evangelium & crucem & poſthoc aſpergat ſuper unumquemque ex ipſis de iſta aqua benedicta & dicat adjurationem ſequentem & projiciat eos ſtatim ſingulariter in ipſam aquam. Hæc autem omnia facere debet jejunus & neque illi antea comedant, neque ipſi, qui eos mittunt. Sequitur exorciſmus* &c. Orationes ipſas, quas *Benedictionis aquæ judicii* indigitat, Gilbertus Lunic. Epiſc. *de Uſu Eccleſ.* V. apud Scriptores retrò citatos. Conſonant autem huic Ordini ad exorciſmum Aquæ frig. *LL.* Æthelſtani Saxonicæ *§*. 23. Codex verò *MS.* quem laudat Mabillonius, hæc ſubdit: *Hoc autem judicium creavit omnipotens Deus, & verum eſt, & per Dominum Eugenium Apoſtolicum inventum eſt, & — omnes Chriſtiani — eum obſervare ſtudeant — Ideo enim ab illis inventum eſt & inſtitutum, ut nulli liceat ſuper altare manum ponere, neque ſuper reliquias vel Sanctorum corpora jurare.* Nec omittendum, coram Sacerdotibus ipſis iſtiusmodi examen conſueviſſe peragi, uti teſtantur *LL.* Edvv. Confeſſ. *cap*. 9. Quod improbat Ekkehardus Jun. *de Caſibus S. Galli cap*. 14. *Adſciſcunt ſibi Presbyteros, qui animas hominum cariſſimè vendant, fœminas nudatas aquis immergi impudicis oculis curioſi perſpiciant, aut grandi ſe pretio redimere cogant.* Quin & ipſis in Ædibus ſacris actitata, legere eſt in *Statutis* Calomanni Hungar. R. *lib*. 1. Spectaſſe autem hoc judicium ruſticos aut infimæ ſortis homines, *LL.* docent Scoticæ *libro* 4. *capite* 3. *§*. 4. cùm per ferrum calidum liberi homines ſe purgarent. Aliquando tamen & nobiles viros ejusmodi aquæ ſubiiſſe judicium, ſuggerit Hovedenus *pag*. 566. ut & Conr. Abbas Urſperg. qui Welphonem quendam Com. ſub Conrado II. Imp. *judicio aquæ frigidæ innocentiam ſuam probaviſſe*, narrat &c. Tandem id ſublatum eſt, interdicto Ludovici Pii, Friderici I. Imp. & Alexandri II. Scot. R. quòd videretur rebaptizari, qui in nomine Domini aquis immergebatur: proſcriptumque, ut & aliæ vulgares probationes, in Concilio Lateranenſ. ſub Innocentio III. *can*. 18. Ne ullus Clericus aut Sacerdos *purgationi aquæ ferventis vel frigidæ ſeu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut conſecrationis impendat.* Obſervat tamen Delrius, in crimine maleficii ſeu magiæ adhuc examinis hujus reliquias ſupereſſe, ita tamen, ut ſine ulla Dei invocatione, ſine ullo ritu pietatis aliquid præferente, quaſi per ludum, Judices eo abutantur, in quibusdam Germaniæ regionibus. Quas enim famâ vel aliorum depoſitione ſuſpectas habent, eas ſtatim abſque ulteriore inquiſitione capiunt, captasque extra urbem deducunt & in *aquam frigidam* ita conjiciunt, ut dextra manus ſiniſtro pedi, ſiniſtra verò dextro alligata ſit: & ſi ſupernatant, veneficas vehementiùs ſuſpicantur & idcirco acriori ſubjiciunt quæſtioni; ſin ſubmergantur, innocentes eſſe putant. Ad cujusmodi veneficarum examen videntur ſpectare, quæ habet Auctor *Vitæ* Ludovici Pii A. C. 831. *Gerberga — tanquam venefica, aquis præfocata eſt.* Et Nithardus *libro* 1. *Anno Chriſti* 835. de eadem: *Gerbergam more maleficorum in Ararim mergi præcepit* &c. Plura V. apud Car. du Freſne in *Gloſſar*. Loccenium *Antiqq. Sueicar. libro* 2. *capite* 7. Sibrandum à Sicama ad *L.* Friſion. *tit*. 14. ex Jure Friſico vernac. & Kilianum in *Watter ordeel*: ut & infrà paſſim, in vocibus *Ordalium, Purgatio* &c.

Aquæ Convenarum, adde: Vulgò *Aques*, Hadr. Valeſius in voce *Curvena*.

Aquæ Grani, ab aquis calidis ſeu thermis, & ab Apolline Granno, quaſi *Aquæ Apollinis*, vel certè à nomine loci, dictæ ſunt, vulgò *Aken* Germanis, *Aix la Chapelle* Gallis, à Baſilica maxima, quam Carolus M. Chriſto Servatori & S. Virgini ejus matri ædificavit; ut docent Eginhardus *in Vita Caroli* & Poëta Saxo *Annal. libro* 5. quæque vulgò Chriſti omiſſo nomine *Baſilica S. Genitricis* ſeu *B. Mariæ* vocata eſt. Sitæ ſunt in Tungris ſeu in diœc. Leodicenſi. Hic Pippinus Francorum Rex A. C. 765. hiberna habuit & Natalem Domini ac Paſcha celebravit. Filius ejus Carolus M. ſimiliter A. C. 788. imò ab A. C. 794. usque ad mortem, per annos 20. ibi ſemper hyemavit ac ſedit, ſolo excepto triennio: quem Ludovicus Pius eſt imitatus, qui *Aquas* cæteris villis Regiis prætulit. Factum id inter alia, *ob calidos ſaluberrimosque fontes*, quos ibidem ebullire notum. Alcuino non ſemel dicuntur, pro vico aut villa, *magna & lata & excelſa urbs*, nec non *ſecunda Roma, ventura Roma*, ſeu *altera Roma*: ſcribitque à Rege Carolo locum altis mœnibus cinctum, *foro, Senatu, arce, theatro, atriis & Æterni Regis templo, balneis* inſuper ſeu thermis, ubi *marmoreis gradibus ſpecioſa eſſent ſedilia*, ornatum eſſe & *fontis bullientis rivos in omnes urbis partes eſſe deductos*. Unde colligitur, loco huic *Romæ* tunc nomen impoſitum, & Carolum de hacce villa Regia urbem facere, atque ita vocari voluiſſe: Hinc & ædes, quas ibi condidit, *Lateranas* nuncupavit. Plura V. apud prædictum Eginhardum, & inprimis *de Manſionibus omnium cujusque dignitatis hominum, circa Palatium Caroli conſtructis, deque Procerum habitaculis à terra mira arte in ſublime ſuſpenſis, de Baſilica item, antiquis Romanorum operibus præſtantiore brevi ab eo fabricata, ex omnibus Ciſmarinis regionibus Magiſtris & opificibus advocatis*, apud Monachum Sanctigallenſem *lib*. 1. *capp*. 30. & 32. Etiam poſterioribus temporibus Reges ac Imperatores Romanorum *Aquas* adeò venerati ſunt, ut ibi Regni Lotharienſis atque Germanici coronam recipere plerunque voluerint: Ubi nimirum & à Carolo M. Ludovicum, & à Ludovico Lotharium coronatos ac Imperatorii nominis conſortes conſtitutos, & ab eodem Ludovico Pippinum ac Ludovicum, minores filios, Reges appellatos, atque alterum Aquitaniæ, alterum Bajoariæ præfectos eſſe cognoverant. Gaufridus *de vita S. Bernardi libro* 4. *capite* 6. ſuâ ætate ſedem Regiam adhuc fuiſſe docet, & celeberrimâ Caroli M. *Capellâ*, i. Baſilicâ, illuſtrem extitiſſe. In libro item *de mirac. S. Bernardi*, vocatur *Regum ſedes, celeberrimus & amœniſſimus locus voluptati corporum accommodatior, quàm animarum ſaluti.* Vide Hadrianum Valeſium *Not. Galliæ*, & infrà in voce *Aquisgranum*.

Aquæ Mortuæ, adde: Erat hic locus poſitus inter ſtagnum Laternam vel paludem Taurum & os Hiſpanienſe Rhodani ad mare, & ob id aquis ſtagnantibus ac reſidibus & veluti mortuis, abundabat. Uſique ſunt olim plurimùm Franci hoc portu, unde apud Guil. Nangiacenſem Rex Franciæ Ludovicus, Anno Chriſti 1269. *Lugdunum, Viennam & Belliquadrum pertranſiens, ad optatum portum Aquarum mortuarum perveniſſe, & intraſſe mare, ut Tunetum peteret*, dicitur. Nunc urbs alluitur quidem ſtagno uſque ad muros accedente, cui nomen ſuum debet; ſed à mari 2. m. p. circiter ſeu ſemileucam abeſt, adeoque portu caret, qui arenis à Rhodano invectis obſtructus eſſe dicitur. Malè autem *Foſſa Mariana* Johanni Olivario vocatur, cùm iſta, Melâ, Plinio, Æthico teſtibus trans Rhodanum fuerit in provincia Viennenſi, *Aquæ Mortuæ* verò citra oſtia Rhodani in provincia Narbonenſi prima ſeu Septimania, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Aquæ Neri, municipium Galliæ, in agro Burbonenſi finibusque Biturigum Cuborum, aquis olim nobile, vulgò *Neris.* Hic Patroclus Biturix Monaſterium puellarum, deinde & cœnobium Columbarienſe in Biturigibus ædificavit, Monachisque loci Abbatem præfecit, teſte Greg. Turonenſi *de vita Patrum cap.* 9.

Aquæ Sextiæ, adde: Aquarum harum calorem diuturnitate temporis defeciſſe, *nec jam parem eſſe famæ priori*, ſcribit Solinus. A' Plinio Urbs oppidis Latinis accenſetur, at in nummo Veſpaſiani nuncupatur, *Colonia Aquæ Sext. leg. XXV.* hoc eſt, legionis vicesimæ quintæ: à Ptolomæo quoque ὕδατα Σέξτια κολωνία dicitur; quod idem è duobus lapidibus, Arelatenſi & Romano, Joſ. Scaliger ac Sirmundus probant. *Sextias Bajas* Sidonius vocat, id eſt, Sextias Aquas ab aquis ſinûs Bajani celeberrimis, circa quas duobus præliis C. Marius Teutonos & Ambrones deleviſſe dicitur, cæſis hoſtium 200. m. captis 90. In vett. Notitiis provinciæ Narbonenſis ſecundæ *Metropolis civitas Aquenſium* appellatur, ſubjectas ſibi habens 6. civitates, Aptenſium, Rejenſium, Forojulienſium, Vapincenſium, Segeſteriorum & Antipolitanam. Sed poſtea, detractâ Antipoli, & Maritimis Alpibus attributâ, cœteræ ſupradictæ civitates numero quinque, Aquenſi Burgundiæ vel Provinciæ Metropolitano Archiepiſcopo ſubjectæ permanſerunt. Montana urbs eſt, & ſita ad fluviolum *Arcum*, ut dictum, vulgò *Arc* vel *l'Arc*, orientem, qui ſtagnum Maſtromelam ſeu Berrenſe ingreditur & flexu aquarum ſuarum arcum refert. Incolas ejus Gregorius Tur. *Aquenſes*, Theodulfus Aurelianenſis Epiſc. *Aquinos*, hodie *Aquiſextienſes* eruditi vocant, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Aquæ Siccæ, vulgò *Seiches*, locus Galliæ Æthico memoratus, à Verno Sole 12. m. paſſuum diſtans, V. Hadr. Valeſium in voce *Vernus Sol.*

Aquæ Tarbellæ, adde: Erant in finibus Tarbellorum, in arenis, quas *Landas* vocitant, caput pagi *Aquenſis*, & cum Lapurdo ſeu Bajona malè à quibusdam confunduntur. Habet urbs hæc Tarbellorum præcipua ab aquis nomen, à gente cognomen, interdum & ab Auguſto, unde nunc *Aquæ Auguſtæ*, nunc *Aquæ Tarbellicæ* dicta eſt. De aquis ejus, ita Plinius *lib.* 31. *cap.* 2. *Emicant aquæ benignè paſſimque in plurimis terris, alibi frigidæ, alibi calidæ, alibi junctæ: ſicut in Tarbellis Aquitanica gente, & in Pyrenæis montibus, tenui intervallo diſcernente:* quod hodieq; ita ſe habet. Inter 12 provinciæ Novempopulanæ civitates ſecunda collocatur & *Aquenſium* dicitur *civitas*, in vett. Notitiis, Epiſcopusque ejus primus numeratur, inter decem Antiſtites, Auſcitano Vaſconiæ Archiepiſcopo ſuffragantes, apud Gervaſium Tislebertenſem. Vulgò *Aqs*, aliàs *Daqs*, Epiſcopatûs ac Vicecomitatus antiqua ſedes. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Aquæ in Utta, vulgò *Aix en Otte*, aliis *Aiz en Ote*, & *Aix* abſolutè, caſtellum olim Galliæ in ſylva Utta, ad rivum in Venenam effluentem, non procul à Sedanto in Utta, ad Eccleſiæ Tricaſſinæ Epiſcopum pertinens: ubi Anglos 400. in præſidio fuiſſe A.C. 1358. & cùm usque ad portas Auguſtobonæ Tricaſſium incurſionem faciendo perveniſſent, à Tricaſſinis fuſos eſſe, ſcribit Ægidius: qui addit, ab his qui evaſerant, *Aquas* eſſe incenſas atque deſertas, Valeſius *Not. Gall.*

Aquæmanilis, Aquæmanile & Aquiminale, Græcis Χερνίβιον, malluvium eſt, quod in templorum veſtibulis antiquitus extitiſſe, indicat Syneſius *Epiſt.* 121. ut notat Lydius, & liquet ex Paulo Diacono *in Valentiniano.* Anaſtaſius de Innocentio, A.C. 401. *Obtulit — Aquæmaniles argenteas, penſantes ſing. libras* 16 *&c.* Gloſſæ vett. Lat. Gr. *tit. de areis*: *Aquale*, ὑδροχοεῖον, V. quoque infrà *Aquamanile.*

Aquagium, Feſto *quaſi aquæ agium, id eſt, aquæ ductus appellatur*: foſſa nempe, per quam aqua ducitur, in locis paluſtribus, ſeu per quam elicitur. *Gloſſ.* Gr. Lat. Ὑδραγωγεῖον, *Aquarium, Aquagium*, apud du Freſne *Gloſſ.* Salmaſio verò *Aquaria* & *Aquagia* eadem cum Nympheis ſunt, Græc. ὑδρεῖα; Latinis aliter *Silani*: ſalientes videlicet vel fontes manu ſtructi, aquam in publico ejaculantes, &c. *Not. ad Capitolinum.* V. infrà.

Aquamanile, Lanfranco Archiep. Cantuar. *Epiſt.* 13. *vas* dicitur *inferius, in quod manibus infuſa aqua delabitur.* Sicut *urceolus vas ſuperius, unde lavandis manibus aqua infunditur.* In Eccleſia Rom. inter miniſteria & vaſa ſacra, occurrit apud Joh. de Janua, *Aquimanile dicitur res, ſuper quod cadit aqua, quâ abluuntur digiti Sacerdotum, poſt ſumptionem corporis Chriſti.* Hinc *Aquamanile & urceum argenteum mirabili opere*, habet *Chronicon* Fontanellenſe *cap.* 16. &c. Fuit autem trulleum ſeu vas, quod vulgò *Bacinum* appellant Galli, in quod aqua ad manus abluendas defunditur; contrà quàm apud Latinos, apud quos *Aquæmaniale* urceolus fuit, ſic dictus Varroni *de Vita P. R. lib.* 2. apud Nonium, quòd eo aqua in trulleum infunderetur, quaſi *à manando.* Verùm fallitur, judice Scaligero, quia *à manibus* dictum, eſtque id vas, quod poſtea *Aquimanile* appellatum. Sed, ut dictum, recentiores pro trulleo vocem hanc uſurparunt. Illius etymon attigere, qui per *Aquamanus* vel *Aquammanus* extulere: Innuere enim hi voluerunt eam loquendi formulam, quâ nobis, aut convivis, aquam ad manus lavandas miniſtrari petimus. Unde in *Gloſſ.* Lat. Gr. *Aquamanus*, per νίψασθε effertur, ubi legendum alii volunt νίψατε, vel νίψασθ. Et in *Excerptis* vet. Gloſſ. *Aquam manibus*, ὕδωρ κατὰ χειρῶν; quod iisdem pene verbis effert Auctor *Colloquii*, id eſt, *Affer aquam manibus*, ἔνεγκε ὕδωρ κατὰ χειρῶν; quæ loquendi formula vulgaris eſt, apud Plautum *Truculento* & *Persâ.* V. Jac. Cujacium *Obſervat. lib.* 2. & *lib.* 10. *cap.* 13. Lydius, Spelmannus, ut vidimus & Vir doctus *ad Epiſtolas Innocentii* III. ita apud recentiores appellari cenſent vas illud, quod in Communione Rom. in Ædis ſacræ ingreſſu, aquâ luſtrali plenum, collocari ſolet; ſed aſſenſum non impetrant à Car. du Freſne, quem V. in *Gloſſar.*

Aquarii, Hæretici, adde: Hos imitati ſunt ſeculo 2. etiam fideles non pauci, qui, ne odore vini hoſtibus ac perſequutoribus proderentur, aquam ſimiliter puram in ſacra Synaxi adhibebant, cui errori obviam itum eſt Concilio Africano. Sed & hodie guttas aquæ vino mixtas, in calice, ponunt qui Latinos ſectantur ritus; quo pacto indigitari dicunt unionem hypoſtaticam duarum naturarum in Chriſto, vino divinam, aquâ humanam, denotantibus: ſed præter Chriſti Domini noſtri inſtitutum, ut videre eſt ex Hiſtoria Evangel. & Pauli ad Corinthios priore. Græci quoque, præter aquam, quam in Miſſæ principio calici infundunt, & aquam è latere Chriſti manantem deſignare volunt, infundunt poſt conſecrationem etiam aliquas guttas aquæ calidæ ante communionem, ut indigitent, quemadmodum adnotat Simon Theſſalonicenſis, etiam in corpore Chriſti jam mortui remanſiſſe Divinitatis calorem, ſeu ut idem ſubjungit, *Ut labiis admotis & ſanguini communicantes ita afficiamur, quaſi è vivifico illo latere biberemus.* Quod qui ex officio facere tenetur, *Camiſatus* dici conſuevit, fortè à Camiſia, quæ eſt alba ſeu ſuperpellicium Clericale indumentum. Sed & hæc humanitus excogitata. V. Macros Fratres in *Hierolexico*, & plura de *Aquariis* Hæreticis, infrà in voce *Hydroparaſtæ.*

Aquarii vel *Aquarioli*, dicebantur olim miniſtri Lenonum ſeu meretricum, qui in domo lenonia meretricibus ad lavandum aquas aggererent, vel eas lavantes aquâ perfunderent, ut mediaſtini ſolebant in balneis, quos Græci μεσαχύτας aut παραχύτας vocavere. Spartianus in *Commodo, Aquam geſſit, ut lenonum miniſter*, id eſt, ut *Aquariolus* aut baccario, quo modo vocabantur, inquit Salmaſius, οἱ πορνοδιάκονοι, qui in lupanaribus aquam miniſtrabant. Feſtus, *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ. Vett.* Gloſſæ, ὑδροφόροι & βαλανεῖς & πορνοδιάκονοι pro ſynonymis habent, ſicque interpretantur apud Plautum in *Pœnulo* locum, ubi meretricula de meretricularum lavatione ita verba facit,

Binæ ſingulis quæ datæ nobis ancillæ,
Eæ nos lavando, eluendo operam dederunt:
Aggerundaque aquâ duo ſunt viri defeſſi.

Ubi *ab gerunda*, malè quidam, pro *aggerunda*, legunt. Sic enim idem in *Rudente*,

— — repperi negotium,
Siquidem his ultro mihi aggerunda etiam eſt aqua, &c.

Iidem Græcis βαλλῶνες, ab aqua jacienda ſeu effundenda, ἀπὸ τοῦ βάλλειν ὕδωρ. Latinè quoque *Bacariones*, à *bacarione*, quod vaſis erat aquarii genus, longiori manubrio: *trullam quidam appellabant* inquit Feſtus. Eo aquam in balneis hauriebant mediaſtini, quam ſuper lavantes jactarent & funderent, ad eos eluendos: Gr. ἀρύταινα, item ἀρύβαλλος. Hinc itaque Bacariones *Aquarioli* dicti ſunt, quòd hujusmodi munus in domo lenonia obibant & lavantibus miniſtrabant meretriculis, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino*, V. quoque infrà in voce *Balliones.* Multum autem in illis luſtris aquæ fuiſſe, teſtis eſt M. Tullius paſſim, *Or. pro M. Cæcina, pro Muræna, in Vatinium: ad Atticum lib.* 1. *Epiſt.* 16. Hinc Frontinus *de Aquæductibus lib.* 2. *Ipſam Martiam ſplendore & rigore gratiſſimam, balneis ac fullonicis & relatu quoque fœdis miniſteriis deprehendimus ſervientem.* Erat enim moris, ut, priusquam inde abirent, totum corpus lavarent, Chryſoſtomus *in ad Corinth. cap.* 6. Ad quem morem alluſit Auctor Διαταγῶν *Clementinarum l.* 6. ubi, quia conſuetudo vett. Chriſtianorum tunc fuit, ut, ſive ab uxoris geniali lecto prodirent, ſive ab impura & ſceleſta Venere, templa non priùs orationis causâ adirent, quàm corpus laviſſent; horum utrumque affirmat ſupervacaneum: hoc, quia nil proſit; illud, quia non neceſſarium. Sanè enim hæ lavationes, quarum multi vett. Patrum meminere, imitatione paganorum uſurpatæ ſunt. Clemens Alexandrinus, εἰς ἱερὰ μὴ εἰσιέναι ἀπὸ γυναικὸς ἀλούτους ἐνομοθέτησαν Αἰγύπτιοι, *Ægyptii lege ſanciverunt, ne quis à muliere illotus ſacra adiret.* Verba Herodoti ſunt, quem lege in *Euterpe*, barbaros reprehendentem, quòd non idem ſervarent. At *lib.* 1. ejusdem conſuetudo Babyloniorum eadem, multis exponitur: In *Ritualibus* quoque Judæorum libris de hoc lavationis genere complura occurrunt. V. iterum Salmaſium *ad Lampridium in Commodo.* Quia verò iſtiusmodi *Aquarii* ſemper mulieribus hiſce præſtò erant, hinc iis amorum internunciis non rarò Romani ſunt uſi, teſte Juvenali,

— Veniat conductus Aquarius, &c.

Sed nec omittam, etiam Aquarum cuſtodes, Gr. Ὑδροφύλακας, *Aquarios* appellari, *l. penult. de aquæduct. lib.* 11. *Cod* & apud Frontinum *lib. de Aquæduct.* V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* &c.

Car-

Car. du Freſne notat *Aquarios* ſeu *Aquariolos* meretricum, in balneis, Νεροφόρους dici, in *Paſſione* S. Patricii Epiſc. *mun.7.28.* April. Ο' δὲ ὅσιος ... ἐν τῷ ζέματι, ὡς ὡς νεροφόρον ... : &c.

Aquarius, adde: Nota ejus ♒ aquarum fuſionem repræſentat: quâ antiqui etiam Chimiæ Auctores marinas aquas deſignavere. In libro vetuſtiſſimo, quibus ea ſigna explicantur, offendit hoc modo Salmaſius, θαλάσσια ὕδατα, ♒ ὄμβρια ὕδατα, *sus*. uti videre eſt apud illum *ad Solinum pag.* 1235. Cæterùm uti Leo Ægyptiis, ſic *Aquarius* Romanis anni fuit principium, Idem *pag.*435.

Aquarum Curator, Græcè Ὑδάτων Ἐπιστάτης, Magiſtratus Athenis, de quo V. infrà in *Puteus intra Hippicum.*

Aquatio, Græcè ὑδρεία, apud Ciceronem *de Officiis lib.*3. *Hoc loco Syracuſis eſt, quidquid eſt piſcium. Hic* aquatio. *Hac villâ iſti carere non poſſunt.* Sicut locus aquationis, ὑδρεῖον. Sed & pro ipſo loco *Aquatio* ſumta Latinis, uti & ὕδρευμα Græcis, adeoque pro manſione in locis aridis ac incultis: Id enim in his ὑδρεύματα ſunt, quod in locis cultis ac habitatis σταθμοὶ, i. *manſiones*. Manſiones nempe circa ὑδρεῖα vel puteos diſpoſitæ, ad quas neceſſariò divertendum ac manendum, quòd iter aliâ viâ inexplicabile eſſet propter aquarum penuriam. Hinc Plinius iter à Copto Berenicen confici ſcribit, *aquationum ratione diſpoſitis manſionibus*, *lib.6.cap.*33. &c. Quemadmodum autem ἐποχαὶ temporum dicuntur certæ notæ ac ſigna, quibus temporum intervalla diſtingui ſolent, quibusque immorari ac ſtare neceſſe habent, qui tempora ſolicitè computant ac Chronica ſcribunt: Ita τὰς τῶν ὑδρευμάτων ἐποχὰς, *Aquationum manſiones*, vocat Ptolomæus, quibus itineris intervalla diſtinguebantur; quòd per ea neceſſariò tranſeundum viatoribus. Breviſſimæ verò illæ ſunt, utpote quæ diei unius iter vix ſuperent; & per eas neceſſariò eundum ac redeundum: quapropter ſtadiasmùm illorum locorum ita compertum idem eſſe vult, ut nihil magis. Cùm in majoribus diſtantiis, quas μεγάλας διαστάσεις, item μείζονας ἀποχὰς vocat, talis certitudo locum non habeat. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 495. & 1184. P. de Valle *Itiner. Tom. IV. ubi iter ſuum per Arabiæ Deſertum enarrat*, & infrà in vocibus *Hydreum* & *Manſio.*

Aquaviva, adde: In qua ſec. 15. floruit Julius Antonius *Aquaviva* D. *de Atri*, fil. Gioſiæ *Aquavivæ* D. *de Atri*, extinctus A.C.1479. Quo & Catharinâ Urſinâ natus Andreas Matthæus D *de Atri*. Pr. Tarent. genuit ex Iſabella Piccolominea Arragonia, Joh. Franciſcum *Aquavivam M. de Bitonto*, maritum Dorotheæ Gonzagæ, patrem Julii Antonii Com. Converſani; qui ex Anna Gambacorta reliquit Joh. Franciſcum March. *de Bitonto* (qui in Gallia deceſſit exul: Pater ex Camilla Caracciola Gioſiæ & Annæ Ux. Ludovici d'*Aretto*, Comitis *de Chaſteauvillain*) & Balthaſarem *March. di Bellante* cui ex uxore Hieronyma Cajetana Aragonia obtigit poſteritas, titulo *Marchionum di Bellante* & *Principum di Caſerta* &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. tom.*3.

Aqueus Chamæleon, V. infrà *Chamæleon Aqueus.*

Aquifolium, inter arbores infelices, apud Vett. quibus portenta & prodigia comburi ſolebant, qua de re pluribus agit Salmaſius *ad Solinum pag.* 270. *& ſeqq.* Interim inter pretioſa ponitur ligna Plinio, quæ in laminas ſecabantur & quorum operimento veſtiebatur alia materies, *lib.* 16. *cap.* 43. *Quæ in laminas ſecantur, quorumque operimento veſtiatur alia materies, præcipua ſunt, citrum, terebinthus, aceris genera, buxum, palmæ*, Aquifolium, *ilex, ſambuci radix, populus.* Idem ex Catone notat *ibid.* vectes *aquifolios*, laureos, ulmeos fieri debere. Apud eund. *pag.* 962.

Aquila, vulgò l'*Aigle*, adde: Orderico Vitali *Hiſtor. Eccl.lib.*4. vocatur *caſtrum Aquila*, à nido *aquilæ*, in quercu ibi, cum conderetur, reperto. Ejus Auctor Fulbertus eidem dicitur, qui præfato libro illud quoque *Oppidum Richerii* appellat. Oppidulum eſt, ad flum. Riſelam, Hadr. Valeſius *Notit. Gall.*

Aquila, ob ſuam excellentiam, Jovi, ut ſummo Deorum, olim dicata, ejusque *armigera* dicta eſt, unde fulmen triſulcum pedibus geſtantem fingebant. Hinc *Aquila. ſignum Jovis*, Scholiaſtæ Cæſaris Germ *ad Arati Phænom.* dicitur; fortè ideo, quia, ut ſcribit Fulgentius, in præliis aquilam auream, loco inſignis, ſibi fecit Jupiter, unde finxere Poëtæ, ejusce avis miniſterio Ganymedem ab eo raptum eſſe. Sed & jam longè priùs de ea Theocritus dixerat, Διὸς αἰετὸς ... Ζηνὸς ... *Jovis fauſta avis, Jovis hoc ſignum.* Ajunt autem, Jovem hanc potiſſimùm ſibi avem delegiſſe, quòd, dum adhuc in cunis eſſet in Creta inſ. nectar eidem quotidie aquila deferret, ex ſcopulis, ut ex Oceano ambroſiam columbæ. Vel, ut alii volunt, quòd felici aquilæ advolantis augurio victoriam contra Titanas eſſet conſecutus: Vel ſanè, quòd *aquila* ζῶον βασιλικὸν, *animal regium* ſit, uti appellatur ab Æſchyli Scholiaſte; & ſupremi inter Deos Imperii, quod in Jove finxere Gentiles, fuerit ſymbolum. Unde Clearchus Heracleenſis Tyrannus, cùm ſe ab ipſo Jove prodiiſſe, populis vellet eſſe perſuaſum, *Aquilam*, tanquam natalium hujuſmodi infallibile indicium, præferri ſibi voluiſſe legitur. In auguriis certè illi principatus attributus eſt, ac jam Homericâ ætate, ſi à dextris, aliſ expanſis, perſtrepuiſſet, boni ominis putatum. Eadem Tarquinio Priſco Imperium, Alexandro M. victoriam, at Tarquinio Sup. & Dionyſio Sic. imperii amiſſionem dicitur portendiſſe. Etiam Jovis hæc ales aliis prælata eſt, in Imperatoribus conſecrandis. Nam, ut eſt apud Herodianum *lib.*4. ſimul ac Vett. rogo ignem ſubjicerent, *Aquila* ſoluta è rogo petebat ætherem, quæ in cœlum animam Imperatoris deferre credebatur: Unde in nummis cernas parte unâ effigiem Imperatoris; alterâ *Aquilam*, cui is inſideat, cum inſcr CONSECRATIO SC. Præterea, figurâ ejus ſignificata olim Imperii potentia ac Majeſtas: quam ob cauſam regiis ſcepτris eam effinxere inſidentem, Dionyſ. *lib.*3. Liv. *lib.*9. Plut. *in Romulo*; uti & eburneis apud Romanos Conſulum ac triumphantium ſcipionibus. Unde Prudentius *c. Symmachum lib.* 1.

> *Poſt trabeas & eburnam* Aquilam, *ſellamque curulem.*

Qui à quibus eam acceperint, an à Perſis, quos Aquilam longiori haſtæ impoſitam vexilli loco in præliis extuliſſe atque inde Æſchylum non alio Xerxem, quàm Ἀετοῦ nomine indigitaſſe, legimus: an ab Epirotis, de quibus infrà dicetur; non adeò liquidum eſt: cùm ab ipſis Reip primordiis inter præcipua ſupremæ dignitatis inſignia ſemper habita ſit, tradatque Dionyſius Halicarn. eam à Thuſcis habuiſſe Romanos, quibus, poſt inita pacis fœdera, Regum ſuorum ornatus præcipuos miſerint, hosque inter *ſceptrum eburneum aquilâ inſignitum*, quod Romani Coſſ. ſervaverint deinceps, tanquam præcipuum dignitatis ſuæ argumentum. A' quo tempore *Aquila*, in inſignibus militaribus *præcipuum* primò fuit: cujus cuſtodiam gerebat primipilus ſive primus Triariorum Centurio: quem ad honorem fere à primo principe, uti ad hunc à primo haſtato pertingebant. Ab hoc itaque *Aquilæ* humus ſeſe expandentis effigies, haſtæ præpilatæ ſuffixa geſtabatur: primùm Legionibus dicata à C. Mario, Plin. teſte *l.*10.*c.*4. Unde in nummo vet. videas aquilam biceſpitem, argumentum legionum duarum in unam coalitarum. Dein, *unicum* eſſe cœpit, ex quo Marius hic bello contra Cimbros, cœteris Romanorum ſignis abrogatis, illam ſolam retinuit: quæ quidem aurea fuit, & in ſacrario perinde aureo ſolebat aſſervari Quando verò *biceps Aquila* invecta fuerit, ſimiliter aſſequi planum non eſt; cum nec in Imp. vel Coſſ. nummis, nec in cœteris rei antiquariæ monumentis uſpiam occurrat, præterquam in columna Trajani Romæ, ubi militis clypeo inſculpta viſitur. Et quidem, ut de Orientali Imperio aliquid priùs dicam, cùm de Occidentali nullum ſit dubium; (ubi Rex quidem Rom. unicam Imperator bicipitem in inſignibus habet) de Romano Diogene Imp. CP. eo prælio, quo à Turcis cæſus eſt, agnitum ab iis, ex aquila aurea loricæ intextâ, ait Guilielmus Apulienſis, ſed an bicipiti, non indicat, *de Geſtis Normann. lib.*1.*pag.*23.

> *Indiciis* Aquilæ, *quòd plus dabat omnibus armis*
> *Aurea conſpicuum loricæ innixa nitorem,*
> *Græcorum dominus cognoſcitur.*

Et uniceps *Aquila* in inſignibus gentilitiis Palæologorum Montferratenſium, quâ Imperium CP. deſignatur, deſcripta eſt; in effigie quoque Conſtantini Palæologi Michaëlis Imp. filii, pallium aquilis cum unico capite inſperſum conſpicitur. Præterea in prioris Theodori Laſcaris, ejusdemque Michaëlis Palæologi Impp. nummis, quos Octav. exhibuit Strada, ſi tamen genuini ſunt pulvilli, quibus pedes inſiſtunt, ejusmodi omninò aquilis inſperguntur. Ita pariter in Michaëlis Palæologi Imp. pedibus ſubſtrato pulvillo, ad utrumque latus, uniceps aquila effingitur: in Andronici verò ad ſiniſtrum duntaxat, in iis ſc. eorundem Augg. Imaginibus, quas ex codice Auguſtano *Hiſtoriæ* Georgii Pachymeris. Nicephoro Gregoræ premiſit Hieron. Wolphius. Idem tamen Strada Theodori Laſcaris jun. nummum alium deſcribit, in cujus pulvillo *aquilæ bicipites*: quomodo etiam effingitur à Wolphio, ex eodem cod. Auguſtano. Sed & Georgius Phranzes ſolennem apparatum, quo Venetiis exceptus eſt Johannes Palæologus Imp. deſcribens, ait, nautarum, qui navem, quâ ille vehebatur, ducebant, pileos bicipitibus aquilis fuiſſe exornatos: & in ipſius navigii puppi, binos exaratos leones, hosque inter ſimilem aquilam effictam. Teſtatur etiam Iſmaël Buſialdus, etiamnum in eo Palatio, quod Conſtantini nomen ſervat, complura ſcuta cum bicipiti aquila ſpectari. Sed & præ manibus habere ſcribit du Freſne *Epiſtolam* Demetrii Paleologi Deſpotæ ad Carolum VI. Franc. R. cui adtextum ſit ſigillum cereum papyro ſuperfuſum, in quo *biceps Aquila* totidemque corollæ conſpicuæ, ut de calceis eorum nil addam, de quibus V. infrà in voce *Tzancæ*. E' quibus omninò confici videtur, Byzantinos ævi poſterioris Auguſtos bicipitem detuliſſe aquilam auream (in campo rubeo) uſosque perinde, ac cœteras nationes armorum inſignibus. V. quoque Johannem Cantacuzenum, quo loco navalem Andronici Palæologi Imp. ad Chienſem expeditionem proficiſcentis apparatum commemorat, *l.*2 *c.*11. A' Romanis verò ad Byzantinos tranſiiſſe armorum ſeu inſignium uſum certum eſt, quamvis non certò definiri poſſit, quando id primùm cœperit. Fuit autem biceps *Aquila* ſignum Rom. Imperii, in *Oriens.* & *Occid* diviſi: quod non jam ætate Conſtantini M. contigiſſe dicunt, nec demum imperante Carolo M. quod Ulyſſes Aldrovandus cen-

ſuit: ſed in temporibus Honorii & Arcadii, quorum culpâ Imperium ſic eſt debilitatum, ut intra ſeculum in Occidente, ſub Momyllo Auguſtulo, amiſſum ſit, nec niſi poſt 324. annos à Carolo præfato inſtauratum, Gerh. Joh Voſſius *de Idolol. lib.3. cap. 76.* Aliis tamen hæc Aquila biceps non eſt, ſed *duæ* ſunt *Aquilæ concorporatæ, in campo aureo, expanſis invicem alis, dorſa ſibi jungentes*; quale ſignum in columna Antonini quoque ſe obſervaſſe, tradit Lipſius *Analectis ad Milit. Rom. pag.* 278. Applicatque hoc ſymbolum Henr. Kippingius ultimæ Imperii diviſioni, quæ ſub Carolo M. introducta, poſteaque ſtabilita fuit, tunc cùm Otto II. Germaniæ Imp. reſiduas Italiæ partes, hactenus; à Græcis poſſeſſas, jure dotis acquiſivit, Otto III. bello feliciter geſto retinuit, ut nunquam eas Græci recuperare poſſent: *Hæc*, addens, *Aquilæ duplicis origo, in qua comprehenditur Apuliæ Regnum nobiliſſimum, pars Imperii ejus, quod Græciæ Cæſares in Occidente viribus ſuis continebant.* V. omnino eum *Juris Publ. lib.2. cap.1. §.13. & ſeqq.* & hanc in rem plura, ut & egregia quædam de Impp. Germanorum *Aquila*, quæ nigro colore effingitur, fortè quia optimæ aquilæ is color, deprehendes, apud Car. du Freſne *Diſſertat. de inferioris ævi numiſm.* E quo hoc unum ſuperaddimus, Marianum Socinum ſcribere, Occidentales Impp. bipartita inſignia detuliſſe, in quorum parte altera dimidia aquila, in altera familiæ inſignia deſcripta fuerint, usque ad Sigismundum Imp. qui, cùm Orientalium Impp. videret inclinare poteſtatem, Saracenis ac Turcis undique in illos irruentibus, primus *Aquilam integram ac bicipitem* in inſignibus adſcripſerit, quod nec Carolum M. ne Græcos irritaret, facere auſum addit. Cui ſententiæ favere videtur lemma adſcriptum ejusdem Sigismundi ſigillo cereo, uti à Marq. Frehero deſcribitur: in averſa enim parte, circa Aquilam hosce verſiculos *μυστηριῶδες* quiddam ſonantes, legi inquit:

AQUILA EZECHIELIS,
SPONTE MISSA EST DE CELIS,
VOLAT IPSA SINE META,
QUO NEC VATES NEC PROPHETA,
EVOLAVIT ALTIUS. &c.

Nigram autem aquilam, quam *ἀετὸν μελανάετον* & *μέλανα* vocant Græci, *Valeriam* Latini, qui ideo *Aquilam* nominarunt, quòd *aquilo* i. ſubfuſco eſſet colore, ad cujus imitationem, nigrum colorem Imperiali aquilæ eſſe, diximus, Jac. Aug. Thuanus *de Re Accipitr. lib.*1. ita deſcribit:

Optima & ipſa æquans animis ingentibus illam,
Corporis inferior quamvis ſit mole, nec ungue,
Aut roſtro tantum valeat, digitisve: ſed ortus
Non mentita ſuos, animive oblita virilis,
Accipitres collata nothos facit. Hanc quoque noſtri
Valeriam dicunt, Graji melanæeton, atram
Quòd referat roſtro pennisque, atque ungue colorem &c.

Neque verò Romani ſolùm Imperii, ſed multorum etiam Regum Principumque *Aquila* gentilitium fuit ſignum. In Perſarum certè exercitu, notat Xenophon *Expedit lib.* 1. regii inſignis loco *ἀετὸν χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης ἐπὶ ξύλου ἀνατεταμένον*: Curtiusque de acie Codomanni verba faciens, *Inter hæc*, inquit, *Aquilam auream, pinnas extendenti ſimilem, ſacraverant*, *Hiſtor. lib.* 3. V. quæ ſuprà jam dicta. Alexander dein M. *Aquilam auream pinnas extendenti ſimilem ſacratam cum fulmine triſulco*, in nummis ſuis cudi curavit, Hub. Goltzio teſte *Vol. de Græcia univ Tab.*33. Similem effigiem videmus in nummis Cleopatræ Ægypti Reginæ, apud Petrum Seguinum *de Numiſm. ſel. pag.*55. Apud Romanos, jam ante Cæſares, *ſignum Reipublicæ* fuit, ut disertè vocat Suetonius *in Auguſto cap.*94. & ſuprà diximus, V. quoque infrà, ubi de *Aquila Conſulari*, In ipſis Scripturis Sacris, Regiæ dignitatis ſignum fuiſſe, Nebucadnezari Babylonio & Pharaoni Ægyptio, diſcimus ex Ezech. *cap.*18. Ulteriùs Ægyptii proceſſere, apud quos in divino cultu *Aquilam* fuiſſe, annotavit Diodorus Sic. *lib* 1. *Τὸν δ' ἀετὸν*, inquiens, *Θηβαῖοι τιμῶσι, διὰ τὸ βασιλικὸν εἶναι δοκεῖν τοῦτο τὸ ζῶον καὶ τοῦ Διὸς ἄξιον. Aquilam venerantur Thebæi, quòd animal hoc Regium & Majeſtate Jovis dignum videatur.* Sed & Romanos Aquilis ſuis non minorem venerationem exhibuiſſe, dicemus infrà, ubi de *Aquila Militari* &c. Plura de Regia hac ave, V. apud Gerh. Joann. Voſſium *lib. cit. paſſim.* Ulyſſ. Aldrovandum *Ornitholog. lib.* 1. *pag.* 92. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 37. & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. II. cap.* 1. *& ſeqq.*

Aquila, apud Sugerium *de Adminiſtrat. ſua cap.* 32. Aquilam *verò in medio chori ammirantium tactu frequenti deauratam, reaurari fecimus*, aliosque recentioris ævi Scriptores, lectrum eſt ſeu analogium, in modum aquilæ alas expanſas habentis confectum; in quo libri Eccleſiaſtici, qui in Eccleſia leguntur, reponi ſolent. Ita enim Hugo Flaviniac in *Chron. pag.* 165. *Inſtrumentum verò illud, quod paratum eſt receptui textus Evangelii, Johannes Evangeliſta in ſimilitudine aquilæ volantis adornat.* Nempe *aquilæ* hac ſpecie Evangeliſtam Johannem deſignari volunt. *Aquilæ iſtiusmodi, cupreæ, pretii ſexies* 20. *libr.* meminit *Necrologium* Eccleſiæ Ambianenſis, apud du Freſne *Gloſſar.* ubi *Aiglier* in *Charta* vernac. Guilielmi Com. Hannonienſis Anno Chriſti 1409. apud Ægid. waldum in *Hiſtor.* Lobienſi *lib.*9. vocari addit. Græci quoq; in ædibus ſacris ſuas habuere *Aquilas*. Euchologium *de Ordinatione Epiſc pag* 305. *Καὶ στηρίζεται ὑπὸ τῶν κληρικῶν ὁ ὑποψήφιος ἄχρις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀετοῦ, κρατῶν ἐπὶ χεῖρας αὐτοῦ ἐγγράφως τὴν θείαν ἔκθεσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἣν λέγει αὐτὸς ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι αὐτὸς ἀρχιερεύς.* Ubi Goarus, judice du Freſne, perperam, *Aquilam in pavimento depictam*, dixit: erat enim analogium, ad quod lecti ſacri libelli. *Aquilam* tamen ab analogio diſtinguit, qui ſcripſit *Geſta Francorum* usque ad Robertum *MSS.* ex Bibl. Loiſelliana, A. C. 1014. *Porro multis ipſam ſacratiſſimam ædem honeſtavit ornamentis: inter quæ Analogium Hiſpanico metallo fieri fecit fuſoria arte compactum, cui imminet aquila alis expanſis*, apud Eund.

Aquila Biceps, Imperii hodie ſymbolum eſt, uti pluribus ſuprà vidimus. Ad cujus imitationem Moſcorum Tyrannus, Joannes Baſilius, qui ab Imperatoribus Romanis ortus videri volebat, itidem *Aquilam Bicipitem*, eamque duplici coronâ inſignem, ſed non in cœlum, uti Germanorum, verùm terram verſus alas protendentem, Moſcovitici quoque Imperii inſigne eſſe juſſit, uti legimus apud Olearium *Itinerar. Perſ. lib.* 3. *cap.* 10. Joachim. Fellerum *Animadverſion. ad Georg. Hornii Orbem Imper. pag.* 379. Seb. Feſchium *Diſſertat. de Inſignibus*, Alios. At in vet. nummo, *Aquila Biceps*, duarum Legionum in unam coalitarum ſignum eſt &c. V. *ſuprà.*

Aquila Conſularis, ſignum fuit Reipublicæ. Suetonius *in Auguſto cap* 94. *Somniavit, Jovem Optimum Maximum prætextatis compluribus circa aram ludentibus unum ſecreviſſe, atque in ejus ſinum ſignum Reipublicæ, quod manu geſtaret, repoſuiſſe.* Inſidebat illa Conſulis ſcipioni aut ſceptro eburneo, quod manu tenebat, quoties in Curia Jus diceret. Juvenalis *Sat.* 10.

Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.

Unde eſt, quòd Auguſtus Cæſar triumphali quadrigâ vectus, manu gerens ſceptrum, in cujus apice Aquila eſt, cernitur in nummo, apud Petrum Seguinum *in Numiſm. pag.* 102. Quòd item Domitianus, in equo conſidens, manuque ſceptrum, velut Conſulatus inſigne, geſtans, repræſentatur in nummis; apud Jac. Biæum *Tab.*31. *num.*3. &c. A quibus autem ad Romanos hoc ſymbolum devenerit, diximus ſuprà.

Aquila Militaris Romanorum, quam illi an à Thuſcis, uti diximus; an ab Epirotis, quos etiam hoc inſigni in bello uſos fuiſſe, nummi loquuntur, acceperunt: erat vel aurea, vel argentea, ſummæ haſtæ præpilatæ ſuffixa expanſisque alis, interdum fulmen unguibus tenebat, quaſi jaculatura. Servabatur Romæ in Ærario, quod in Saturni Templo erat, indeque depromta educebatur in bellum. Defigebatur autem in terram, cùm in pugna, tum in caſtris; unde ſi, cùm opus eſſet, ægrè avelleretur, ut Craſſo Euphratem tranſituro contigit, peſſimi ominis loco habebatur. V. inprimis Dionem *Hiſtor. lib.* 40. Huic porro ſigno ſacellum ſeu fanulum imponebatur quadratum venerationis causâ: Signa namque militaria Deorum inſtar coluiſſe Romanos, locuples teſtis eſt Dionyſius *Halicarn. lib.* 6. ideoque Tacitus, *Romanas aves propria Legionum Numina*, appellat, *Annal. lib.* 2 *cap.* 17. & extant nummi Auguſti, cum ara accenſa intra tria ſigna militaria; *Aquilam*, Legionis inſigne & duo ſigna cohortium. Sæpius quoque ſerto hæ Aquilæ cingebantur; & ſuppoſitis haſtis clypei ſive orbes aurei affigebantur, ut videre eſt in columna Trajani, continentes imagines Cæſarum humerotenus expreſſas: quas qui geſtabant, dicebantur *Imaginiferi.* Ex hac verò caſtrenſi religione ortus eſt ſignorum amor & deſerendi nefas, hincque maximum ad pugnam incitamentum fuit, ſigna in hoſtes aut vallum obſeſſum jeciſſe, quo alacriùs repeterentur. Aquilas namque amiſſas Romanos ægerrimè tuliſſe, ex hiſtoria Varianæ cladis patet &c. V. Feſchium ſuprà laudatum *Diſſertat. de Inſignibus*, & plura retro in voce *Aquila.*

Aquila Sepulchralis, apud Græcos ac Romanos, *Ἀποθεώσεως* ſeu *Conſecrationis* virorum; ſicut pavo, fœminarum, ſignum fuit. Credebant enim Principum Regumq; defunctorum animas *ἐποχεῖσθαι*, *ſubvehi*, Aquilarum alis, ad beatas ſedes: unde imagines eorum *Aquilis* adjectis ornarunt, uti legimus apud Artemidorum *lib.* 2. *cap.*20. Quò alludens fortè Lycophron, Achillem in curru ſecum Hectoris occiſi corpus auferentem, *Αἰετὸν*, i. *Aquilam* vocat. Franc. Roſſæus, *Archæol. Attica lib.*5. *cap.*33. V. ſuprà, ubi de *Apotheoſi*, in voce *Aquila*, ſub initium, & alibi paſſim, ubi de *Conſecratione, Exequiis* &c.

Aquila Verſa, apud Ditmarum *lib.* 3. *pag.* 29. *Poſt hæc autem Imperator omni ſtudio ordinavit expeditionem ſuam, adverſùs Lotharium R. Karolingorum, qui in Aquisgrani palatium & ſedem regiam, noſtrum ſemper reſpicientem dominium, valido exercitu præſumpſit invadere, ſibique* verſâ Aquilâ, *deſignare: Hæc ſtat in Orientali parte domus, morisque fuit omnium hunc locum poſſidentium ad ſua vertere Regna.*

Aquilæ Lignum odoriferum, ac purpurei coloris, in montibus prope *Kiunchen*, quæ metropolis eſt Inſ. *Hainan* in Sinis, reperitur; quo utuntur Sinenſes ad pannos ſericos tingendos. Hiſpani *Liaccam* vocant. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 34.

Aquilam in dorſo figurandi, cruentus ritus, Saxoni Grammatico

tuo ſic deſcribitur *lib.* 9. *Interea Sivardus ac Biarnus cum* 400. *navium claſſe ſupervenientes bellum Regi manifeſtâ provocatione ſignificant: idque ſtatuto tempore exequuti, comprehenſi ipſius dorſum* plagâ aquilam figurante *affici jubent, ſæviſſimum hoſtem atrociſſimi alitis ſigno profligare gaudentes, nec vulnus impreſſiſſe contenti, laceratam ſalivere carnem.* Ubi Saxonis interpres Stephanus Stephanius eum viguiſſe morem ſcribit, apud Anglos, Danos aliasque gentes Boreales, ut victor, ignominiâ ſummâ debellatum adverſarium afflicturus, gladium circa ſcapulas ad ſpinam dorſi adigeret coſtasque ampliſſimo per corporis longitudinem facto vulnere, utrimque à ſpina ſepararet, quæ ad latera deductæ alas repræſentarent aquilinas, cujusmodi vulnus in *Gloſſar.* Islandico *Blodorne* ſive *Bladugle* & *Blodriſil* appellari addit, apud Eund. in *Addition.*

Aquileja, adde: *Aquilejenſis* Patriarchatus origo ad A. C. 570. refertur à Macro, quo Epiſcopi Veneti, Stiriæ item ac Liguriæ, Epiſcopo Rom. ſubjici renuentes, & Paulinum urbis hujus Epiſcopum, Primatem ſuum eligentes, cum *Patriarchæ* nomine atque dignitate inſignivere, quod nomen tunc primùm in Occidente auditum: confirmataque eſt, rebus compoſitis, à Pontifice Rom. continuatio hujus tituli Aquilejenſium Præſulibus, & ſancitum, ut prima hæc ſedes, poſt Romam, in Italia eſſet, Ravennas verò tertium locum obtineret. Poſtea quoque multa privilegia certatim in hunc Patriarchatum ab Imperatoribus congeſta ſunt, jusque cudendæ monetæ & titulus *Forojulienſis Ducis, Iſtriæ Marchionis ac S. Rom. Imperii Principis*, conceſſus. Dum autem lites, de quibus ſuprà, durarent, Pontifices *Patriarchatus* titulum Gradenſi tribuerunt, cumque Aquilejenſi oppoſuerunt, unde inter duos hos Præſules maximæ contentiones ortæ ſunt, Longobardis Aquilejenſem; Papâ verò & Exarcho Ravennate, Gradenſem tuentibus: Sed dignitas hæc tandem in Venetorum Epiſcopum tranſlata eſt, à Nicolao V. qua de re V. *ſuo loco.*

Aquilex, Græcè Ὑδροφάντης, qui aquas opertas & ſub terris latentes, inducit terris & in apertum evocat elicitque. Ars ipſa Græcis dicta Ὑδροφαντική, ἀπὸ τοῦ φαίνειν ὕδωρ, *ab aqua elicienda & producenda.* Cujusmodi Artifices, ſub Aquario, naſci, canit Manilius *Aſtronomic. lib.* 4.

Ille quoque inflexâ fontes qui projicis urnâ,
Cognatas tribuit juvenilis Aquarius artes
Cernere: ſub terris undas, inducere terris,
Ipſaque converſis aſpergere fluctibus aſtra.

Eorum ſigna ex arundinibus, quæ aquæ latentis indicium faciunt &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 738. & 1300.

Aquilina, quæ & *Evelina ſylva* & *Sylva Eulina*, vulgò *la foreſt d'Iveline*, vel ſimpliciter *Iveline*. Sylva Galliæ eſt; ubi caſtrum Rumbelittum, vulgò *Ramboüillet*, aut *Ramboullet* dictum, quod pago Hurepenſi à quibusdam attribuitur, & *le Chaſteau de Ramboüillet en Hurepois* iis vocatur; item Mons Fortis Amalarici, quæ duo Carnutinæ diœceſeos finibus continentur, Hadr. Valeſius *Not. Galliæ.*

Aquilina, vulgaris quidem ſed mirè gratus flos eſt, cujus radix digitali craſſitudine, colore albo, cum plurimis fibris, folio rotundo, & ſerrato, viridi in cinereum proclivi: diverſis caulibus cubitalibus. Flos eſt cœruleus, in campanæ figuram natus, ad truncum dependens deorſum; Unciculi acuminati ad pediculum coëunt fere, lata folii fimbria, in hemicyclum extenſa, ut exhalationes à radice excipiat, pluviam vitet. Flore evaneſcente erigitur ramulus & ſiliquis quaternis quinisve oneratur, quibus minutulum ſemen, adeò atrum, ut fulgeat, concluditur. Prata & ſylvæ hunc florem ferunt, ſed horti ſativum, duplicato, triplicato folio. Eſt & ſpecies alia candidi coloris, ſuperiori per cœtera ſimilis; tum alia fuſco colore; rariſſima eſt rubicunda, cum variegata, tum illa, quæ multiplicis folii, coloris candidi, in cœlum erigitur. Miraculi vicem præbet idem flos viridis, rubro inſperſo. Et flore & ramo hoc utuntur adversùs veneficia, inprimis ubi Sponſus aut Maritus iis tentatur. Maximum flos hortis blandimentum affert. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 33.

Viri celebres.

Aquilius Centurio, notus cædibus Senatoriis, ſub Didio Juliano, ab hoc miſſus eſt, ut Severum occideret, apud Spartianum in *Juliano; quaſi Imperator tantus à Centurione poſſet occidi*, Idem *in Peſcennio Nigro*, ubi *notum cædibus Ducum* cum vocat.

Aquilius Gallus IC. Ciceroni familiaris, auctor eſt formulæ inſtituendorum poſthumorum nepotum, quæ *in l.* 29. *de lib. & poſth.* exponitur. Ab eodem *Aquiliana ſtipulatio* nomen habet. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Aquilo, nomen equi famoſiſſimi, de quo ſic Caſaubonus *ad Jul. Capitolinum in Vero Imp.* verba, *Volucri equo praſino: Hujusmodi*, inquit, *nomina equis curulibus imponebant. Notus Caligulæ Incitatus. In ſaxis nominantur cùm alii, tum famoſiſſimus quidam Aquilo, & Græci ſimiliter* Αἰετὸν *equum celebrant.* Archias *Epigramm. in illum,*

Ὁ πρὶν ἀελλοπόδων λάμψας πλέον Αἰετὸς ἵππων.

Aquimiti, V. ſuprà *Acœmeti.*

Aquimola, apud Anaſtaſium Bibl. in *Leone IV. Hadriano* alibique, ut & alios citimæ ætatis Scriptores, molendinum eſt aquaticum, ſeu mola aquaria, Gr. Ὑδρομύλη, in *Gloſſ.* Lat. Græc. *Aquamolina*, Gall. *Moulin à eau*: cujusmodi molarum cùm nulla occurrat apud Jurecoſſ. mentio, conjecerunt nonnulli, recentius eſſe inventum. Verùm Auguſti tempeſtate, vel paulo ante Auguſtum, *molas aquis actas, Romæ in Tiberi primùm factas*, auctor eſt Pomponius Sabinus *ad Virgilii Moretum.* V. quoque Plinium *lib.* 9. *cap.* 10. Procopium *Gothic. lib.* 3. Senatorem *Var. lib.* 3. *Epiſt.* 31. *l.* 10. *C. de Aquæduct. lib.* 11. *cap.* 4. *de Canone frumentar. Urb. Romæ C. Theodoſ. lib.* 14. *tit.* 15. &c. Et quidem *Rotarum aquariarum*, quarum hodie multus uſus in *Aquæmolinis* & ὑδραλέταις, jam Antipater meminit Epigrammatarius, Ciceroni σύγχρονος, apud Salmaſium *ad Lampridium in Heliogabalo*, V. infrà, ubi de *Rotis Aquariis.*

Aquisgranum, adde: Germ. *Aachen*, vel *Aken*, ſita eſt loco depreſſo & collibus fere cincto, ubi præcipuæ thermæ ſunt, Regiæ alteræ, alteræ Corneliæ dictæ, ut locorum intercapedine, ſic vi & facultatibus diverſæ. Eam Carolus M. ab Hunnis primùm vaſtatam inſtauravit, palatio planè regio, temploque Imperatoriâ magnificentiâ extructo: de quo Celtes *Amor. lib.* 3.

Quaque patent celſæ genetricis templa Tonantis,
Sanctius in noſtro queis nihil orbe micat.

Quorum illud A. C. 881. à Normannis exuſtum fuit, hoc propter arctiſſimam lapidum congeriem Vulcano reſiſtente. Hanc itaque urbem Carolus M. qui non ob plebejæ fœminæ amorem, ut vult Petrarcha *lib.* 1. *Epiſt.* 3. Sed loci ſalubritate allectus poſt tot victorias & labores exantlatos, ibi frequenter commoratus eſt, caput & ſedem Regni Teutonici peculiari conſtitutione confirmavit. Unde hymnus Divo Carolo ſacer:

Urbs Aquenſis, urbs Regalis,
Sedes Regni principalis,
Prima Regum Curia:

Et propter memoriam ejus, (ſunt enim qui Conſtitutionem hanc fictitiam eſſe aſſerant) jam à tempore Caroli I. illuc Reges Germaniæ ac Impp. ad primam unctionem & Teutonici regni coronam accipiendam deduci ſoliti ſunt. Palatium inſuper Aquenſe, primum fuit inter Imperatoria palatia, & proin *ſedes prima Franciæ* Nithardo: *ſedes Regni* Rheginoni, dictum eſt. Hodieque ibi Imperii regalia ſymbola ex parte aſſervantur, Gladius videlicet Caroli M. Perſico non diſſimilis acinaci, liber Evangeliorum, in ejus ſepulchro repertus & Sanguis S. Stephani Protomartyris, aureâ capſâ clauſus. Unde cives à vectigalibus in toto Imperio immunes ad externum tribunal trahi nequeunt, poſſunt bannitos per totum Imperium ſecurè recipere, aliisque, in coronatione inprimis Cæſaris, egregiis gaudent privilegiis. Status Democraticus eſt, ab A. C. 1450. inſigniumque loco habet Aquilam ſimplicem. V. Limnæum Enucl. *lib.* 4. *cap.* 2. Ob privilegia & religionem, magnis motibus, urbs obnoxia, quos ab origine exponit Thuanus *lib.* 133. privilegiis exuta, Anno Chriſti 1589. ac dein, quanquam provocaret ad privilegia vicariatus Palatini, à Spinola capta eſt, A. C. 1614. Rege Hiſpan. tanquam Duce Brabantiæ, advocatiam Urbis prætendente, Meteran. *lib.* 15. 29. 31. 33. cùm Dux Juliæ olim Advocatus fuerit. Georg. Hornius *Orb. Politic. pag.* 181.

Aquitania, adde: olim *Aremoricam* eam dictam eſſe, refert Plinius *lib.* 4. *cap.* 17. quod ſi verum, ſic dictam eſſe à Gallis credemus, quòd maritima majore ex parte eſſet; poſtea à Romanis Lat. nomine nuncupatam *Aquitaniam*, ab aquis ſalubribus calidis & frigidis, quibus ſcatet. Ibi enim ſunt Aquæ Convenarum, Aquæ Tarbellicæ, Aquæ Siccæ & in Bigerris, in Benearnenſi agro Levitaniæque montibus aliæ. Eam Cæſar *Comment. lib.* 1. *à Garumna flumine ad Pyrenæos montes & eam partem Oceani, quæ ad Hiſpaniam eſt, pertinere*, tradidit, deceptus relationibus M. Craſſi, omnia in majus augentis, cui maxima regionis pars ſe dediderat obſidesque bis victa miſerat: *& lib.* 3. *illam & regionum latitudine & multitudine hominum ex tertia parte Galliæ æſtimandam eſſe* aſſeruit: cùm tamen ab imo Pyrenæo ad Garumnam fluvium ſeu Burdigalam iter ſit vix 100. m. p. Quem errorem cùm agnoviſſet Julii ſucceſſor Auguſtus, *Aquitaniam* à Pyrenæo ad Ligerim protulit, 14. Gentibus, quæ inter Garumnam & Ligerim habitant, ei attributis, ut auctor eſt Strabo. Sunt autem gentes illæ, Bituriges Cubi, Arverni, Ruteni, Albienſes, Cadurci, Lemovices, Gabali, Vellaci, Bituriges Viviſci ſive Burdigalenſes, Aginnenſes ſeu Nitiobriges, Ecoliſmenſes, Santones, Pictones & Petrocorii: quot ſunt populi prov. Aquitanicæ primæ & ſecundæ. Hinc Tibullus Aquitanicæ victoriæ Meſſallæ, à quo Pictones & Bituriges Cubi perdomiti ſunt, non Garumnam modò, ſed & Ligerim facit teſtes. Et primò quidem una ac ſimplex *Aquitania* fuit, inter Pyrenæos & Garumnam ac Oceanum, qualis à Cæſare deſcribitur: etiam diu poſt promotos ejus ab Auguſto ad Ligerim usque terminos, una eſſe perſeveravit provincia. Unde Aur. Victor & Eutropius Tetricum *Præſidem Aquitaniæ* principatu Gallieni fuiſſe cùm dicunt, totius regionis Præſidem fuiſſe indicant. Poſtea Conſtantini M. ut videtur, ordi-

natione, ex una provincia duæ factæ, & *Aquitania* altera, altera à novem populis *Novempopulana* dicta eſt. Demum remanentibus Novempopulis, prior ſubdiviſa eſt, in *Aquitanicam primam*, cujus metropolis Biturigæ, & *Aquitanicam ſecundam*, cujus caput Burdigala facta eſt. Ex his Novempopulanam provinciam Pyrenaica gens citerioris Hiſpaniæ Vaſcones, ſub Merovingis Regibus, paulatim occupaverunt, eique *Vaſconiæ* indidere nomen: quæ appellatio ad totam aliquando Aquitaniam trahi ſolet. Hæc Gallis *Aquitaine* primùm, dein corrupto & truncato vocabulo *Guienne* dicta eſt: quo nomine priùs tota Aquitania, poſtmodum pars ejus duntaxat eſt deſignata; & ſub Veſigothorum Regibus, usque ad Chlodovei victoriam, Regnum; tum deficientibus Merovingis Ducatus: & iterum ſub Caroli M. poſteris Regnum aliquandiu fuit. Regibus poſtea ſucceſſere iterum Duces, qui Ducatum Vaſconiæ latè patentem ſuo Aquitaniæ Ducatui tandem adjunxere, Regum Francorum milites & clientes. Reperias autem ſæpe apud priſcos Auctores *Aquitaniam* à Gallia diſertis verbis diſtinctam. Unde Auſonius *de Arelate*,

— — Populosque alios & mœnia ditas,
Gallia queis fruitur, gremioque Aquitania *lato.*

Imò & Vitruvius, Auguſti æqualis, eam à Gallia diſtinxit. *Cohors prima Aquitanorum equitum*; item *Præfectus cohortis ſecundæ Aquitanorum*, in vett. Inſcr. reperiuntur. Apud *Aquitanos* multis locis ærarias eſſe ſecturas tradit Cæſar, & auctor eſt Scaliger *contra Cardanum*, æris Cyprii in Pyrenæis & Cebennis fodinas eſſe hodieque, atq; in aliquot Aquitaniæ locis chalybem effodi, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Aquitanica veſtis, apud Gregorium M. in *Regiſt. lib.6. Epiſt.36.* quæ alias *Bigerrica*. V. ibi.

AR.

Ara. Tria fuerunt Vett in ſacrificiis loca, per quæ expiationem faciebant, *Scrobiculus*, quo Inferis: *Ara*, qua terreſtribus, & *Altare* ſeu Focus, quo Cœleſtibus factum eſt. Dicta autem eſt *Ara*, vel ab ardendo, vel à ſimilitudine arearum, quas puras eſſe oportet, vel à Græco ἀρὰ, *preces*. Varro apud Macrobium ait, illas primùm *Anſas* dictas eſſe, quòd eſſet neceſſarium eas à ſacrificantibus teneri. Figurâ erant quadratâ, parùm extra humum extantes, in quibus cùm ſacrificabant, ceſpitem gramineum illis imponere mos fuit: quæ cauſa, quòd *Aræ graminea* Virgilio dicantur *Æneid. lib.* 12. Lex dedicatæ *Aræ*, à Georg. Fabricio recitatur, unde cognoſci poteſt, quâ fere verborum formâ; non ſolùm in templis, ſacrisque ædibus ſed & in *Aris* dedicandis Vett. uſi fuerint, V. quoque Adolphi Occonis *Numiſm. pag.* 46. & 47. Cœterùm illas inviolabiles voluere antiqui; hinc Tullius *in aram Tribunatus confugere* dixit: Confugientes itaque in Fana, immunitatem impunitatemque conſequebantur, ſi *Aras* fuiſſent amplexi. Cujus immunitatis inſtitutio prima fovendæ Reip. utiliſſima & à civitatum conditoribus ideo introducta fuit, ne *humilioris ſortis homines à potentioribus injuriam paterentur.*, V. Martian. Aug. *l. 6. C. de his qui ad Ecclef. confug.* Sed iis ſolùm hoc perfugium profuit, qui injuriam alteri non intuliſſent; Nam *illatâ injuria poterant ab ipſa ara avelli*, Calliſtratus JC. *l. 28. ff. de pœn.* V. Tacitum *Annal. lib.* 3. & Lipſium *Comment in hunc librum*. Nec in Latio tantùm, aut more Romanorum, ſed etiam Græcorum id receptiſſimum erat. Corn. Nepos hinc *in Pauſania, indicem in Fanum Neptuni, quod Tænari eſt, confugiſſe, & in Ara conſediſſe* refert: eandemque *publicæ* pacis vocat, in *Timotheo*. Ab aris autem nemo vi poterat avelli, ſed ſi quis magni ſceleris reus eò ſe recepiſſet, vel igne admoto ſponte inde diſcedere cogebatur, vel obſtructis valvis fame enecabatur, Thom. Dempſterus *Antiqq. Rom. lib* 1. *Paralipom. ad cap.*13. Roſſæus tamen *Archæol. Att. lib.6. cap.*1. docet, non quamvis *Aram*, templumque quodvis hoc privilegio apud Athenienſes fuiſſe gaviſum, ſed ſex ſolùm iſtas, *Miſericordiæ* viz. *Minervæ*, *Eumenidum*, *Munychiæ*, & duas in Theſei templis, quorum alterum intra, mœnia, alterum foris erat; Originemq; huius rei arceſſit ab Herculis poſteris, qui *inſidias eorum, quos Avus afflixerat, timentes, Athenis ſibi primi Aſylum. h. e. templum miſericordiæ collocarunt, unde nullus poſſet abduci*, Servius *ad Æneid.* 8. Porro & juraturi *Aras* tenebant; ſive ut ait Tullius *pro L. Corn Balbo, ut mos Græcorum eſt. jurandi causâ ad aras accedebant*: Morituri quoque illas amplexabantur. Virgil. *Æneid. lib* 2. *verſ.* 255.

— — Vos Aræ, *enſesque nefandi,*
Quos fugi, vittæque Deûm, quas hoſtia geſſi.

Seneca *in Hercule fur. Act.* 2. *ſc.* 3.

Conjugia quoniam pervicax noſtra abnuis,
Regemque terres, ſceptra quid poſſint, ſcies.
Complectere Aras, nullus eripiet Deus
Te mihi:

quibus verbis Lycus, ad Megaram, quam interfecturus erat, utitur. Quo ſenſu accipiendum & Plinii illud *lib.* 35. *cap.* 10. *Timanthi eſt Iphigenia, oratorum laudibus celebrata, quâ ſtante ad aras peritura, cùm mœſtos pinxiſſet omnes, Patris vultum velavit*, &c. V. quoque ſuprà in voce *Altare*.

Ara Comitii, ſub qua defoſſa Navii Auguris novacula, quâ cotem diſciderat, non longè à ſacra ficu, in memoriam tantæ rei ibi erecta eſt, in Comitio viz. ante Curiam, ubi etiam Navio ſtatua togata poſita erat. Plinius *lib* 34. *cap.* 5. *Namque Attii Navii ſtatua fuit ante Curiam, cujus baſis conflagravit incensâ Curiâ P. Clodii funere.* Cicero eam *Puteal* vocat, quo nomine Aras, quæ foramen habebant, dici conſueviſſe, videbimus infrà in voce *Puteal*. Plura, hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1138. *& ſeqq.*

Ara Magnetica. Vitreum cœlum Archimedes fabricaſſe fertur, in quo omnes cœleſtium corporum motiones, itinera, intervalla, proportiones tam ingenioſè aptavit, &c. Ei ſimilem non unam, ſed tres oſtentat Muſæi Kircheriani Ara Magnetica, quæ in medio Muſæi ambulacro Auctoris ingenioſâ diſpoſitione ſuperbit. Harum vitrearum orbiturum media & grandior fluitantis humidi, pendulum orbis terrarum globum in centro refert, quæ ponderibus ipſa ſuis librata, magnetis vi, circa ſuum centrum 24. horarum ſpátia conficit, ſympatheticè Angelo, qui in media aqua fixus manet, indice occurrentia ſibi horarum intervalla diſtinguente. Secundus globus vitreus, cujus exteriorem ſuperficiem diverſis coloribus interſtincti circuli ſeu lineæ, Solis ac Lunæ reliquorumque Planetarum vagabundorum circumvolutionem diurnam & nocturnam diſcriminantes referunt. Genius in medio pendulus, ad ſuæ motricis virtutis prædominans imperium, impiger circumit, ſceptroque in circumferentia ſphæræ influxum prædominantis planetæ indicat. Tertia ſphæra Zodiacum & reliquas ſtellas refert: in cujus medio alter itidem genius magnete, uti prior, fœtus, iisdem legibus 24. Meridianorum intervallis totidem horarum ſpatia, & ad quodvis momentum, noſtrum Horizontem influentia ſydera fixa oſtendit. Fulciunt harum machinarum latera columnæ, parallelepipedæ duæ, ex utroque ſc. latere, quarum una ad horarum Italic. altera ad Aſtronomicarum curſum indies deſignandum inſervit, tanto artificio, ut nihil ſupra. Sunt porrò adeò adornatæ, ut inter ſe contrario motu horas indicent, cùm earum unâ Solis ſimulacrum in leviſſima chartula, magnete fœta, aſcendendo horas indicet, pari paſſu in altera columna Luna itidem leviſſima chartula effigiata, deſcendendo æquis intervallis idem prorſus præſtet. Quæ duæ chartulæ moventur motu naturali, progrediunturque mox ſurſum, mox deorſum, nec tamen ulli rei annexæ hærent, nec rotis devehuntur, nec alio adminiculo externo fulciuntur, ita ut eas liberè abſtrahere liceat & in ſuum locum reponere. Ex parte autem ſuperiore ab unius columnæ coronide, ad alteram naturalis aviculæ eſt exuvium, artificio intrinſecus ita animatum, ut quatiendo alas, caput & caudam ad vivum movere atque ab una columna ad alteram volare & in utroque termino volatus requieſcere videatur. Hæc etiam tranſitu ſuo in pulchrè adornata trabe, quæ aviculæ pedes ſuſtinet, diviſa horarum ſpatia indicat. Circumdat tam elegans florum ac frugum corymbus hanc epigraphen: *Mens agitat molem* &c. In aræ demum lateribus utrinque 2. ſphæræ cum ſuis in medio indicibus inſtructæ cernuntur; à quorum indicum motu totius aræ partes ſympathetico motu concitantur, ſingulaque adæquatis intervallis tum motu naturali deorſum, tum violento ſurſum, & in linea recta horizontali, demum verò in peripheria è Centro, ſecundum peripheriæ ambitum, uno eodemque actu moventur. V. figuram, in 2 *edit. Artis Magn. lucis & umbræ* (*pag* 20.21.)

Ara Maxima, apud Solinum *cap.* 1. *Suo quoque Numini idem Hercules inſtituit aram, quæ* Maxima *apud Pontifices habetur — conſeptum etiam* &c. ubi alii *ſuo Nomini* legunt, quaſi Herculis nomini hæc Ara fuiſſet inſcripta: uti aliàs moris erat. Inſcribebantur enim aræ nominibus eorum Deorum, quibus erant conſecratæ, ut Servius docet *ad Æneid. lib.* 3. & Zoſimus, *Βωμὸς εὑρέθη, ἐν ᾧ κεχάρακτο, Ἅδου καὶ Περσεφόνης*, *Ara inventa eſt, in qua literæ hæ, Plutonis & Proſerpinæ.* Sed *Ara Maxima* nullius nomen præferebat, hoc ſaltem nomine proſcripta, apud Victorem & Rufum. Meminit ejus quoque Ovidius *Faſtorum lib.* 4.

Immolat ex illis taurum tibi Jupiter unum
Victor: & Evandrum ruricolasque vocat.
Conſtituitque ſibi, quæ Maxima *dicitur, aram* &c.

Nempe occiſo Caco & recuperatis bobus, quos ille averterat, Jovi Victori, vel, ut alii volunt, Inventori, taurum immolavit Hercules, convivioque adhibitis agreſtibus cum Evandro, *Aram Maximam* ſibi ipſi conſtituit. Eam idem in Foro Boario collocat, quod erat in VIII. Reg. Urbis, at P. Victor & Sext. Rufus conſtituunt illam in XI. Reg. ad Circum Maximum. Quas ſententias ſic conciliat Dionyſius, ut dicat; non quidem in Foro Boario, ſed prope illud, inter quod & Circum Max. vicus tantùm unus interceſſerit, qui velis tempore ludorum intendebatur, eam fuiſſe &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.*9.

Ara

Ara Salutis, *l. in princ. Cod. de his qui ad Eccleſ. confug.* V. infrà *Aſylum*.

de *Ara* dicendi ritus, memoratur Tertulliano *de Pallio cap.* 5. *Tamen propemodum mihi quoque licebit in publicum prodeſſe, ſoleo de qualibet margine* (id eſt, ſuggeſtu lapideo vel terreo, ad fines conſtituto) *vel Ará medicinas moribus dicere, &c.* Id eſt, de quolibet editiore loco, ut ſunt *aræ*, & margines ſeu crepidines viarum. Qui enim in publico aliquid dicere volebant, ſemper ex editiore loco, quaſi ſuggeſtu vel tribunali pronuntiabant, ut ab omnibus audirentur faciliùs. Unde milites alloquuturis Imperatoribus ceſpititia tribunalia erigebantur. Circulatores verò & ſcurræ, qui in triviis & quadriviis plebem congregabant, pro ſuggeſtu vel tribunali quaslibet obvias *Aras* occupare ſoliti erant, ut inde, quæ vellent, ad circumfuſam dicerent multitudinem. Lucianus in *Alex. Abonotichite*, Ἔπειτα δὲ γυμνὸς εἰς τὴν ἀγορὰν ἐσπηδήσας, διάζωμα δὲ περὶ τὰ αἰδοῖα ἔχων, διάχρυσον κἀκεῖνο, καὶ τὴν ἅρπην ἐκείνην φέρων, σείων ἅμα τὴν κόμην ἄνετον ὥσπερ οἱ τῇ μητρὶ ἀγείροντες ... ἐπὶ βωμόν τινα ὑψηλὸν ἀναβὰς, καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζεν αὐτίκα μάλα δεξομένην ἐναργῆ θεόν. Ubi inſcenſâ *ará* fumorum ille venditor populum alloquitur. Sic Dio apud Philoſtratum, milites alloquuturus ac moniturus, *aram* in caſtris conſcendit: Sic Cynici, qui nec vitiis, nec perſonis parcebant, ut ἐν ὑπαίθρῳ πάντων in luxum hominum elatrarent, *aram* aut marginem aliquem inſcendere conſueverant. Apollonius quoque Thyanus, apud eundem Philoſtratum, eo ipſo die, quo à Stephano Domitianus eſt interfectus, ἀναβὰς ἐπί τινα λίθον ὑψηλὸν — καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, ζῶσα εἶπε, καλῶς Στέφανε, εὖγε Στέφανε, παῖσον τὸν μιαιφόνον· ἔπληξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας, *Conſcenſo lapide quodam ſublimi — & convocatâ turbâ, iſta dixit, pulchrè Stephane, bene Stephane, percute ſceleſtum, percuſſiſti, vulneraſti, occidiſti*, &c. *Aræ* autem in omnibus locis urbis in propatulo extructæ viſebantur: quæ proin circulatoribus, mendicis, hariolis, Cynicis & aliis hujuſmodi planis ac ſtultæ plebeculæ concionatoribus, pro tribunali præſtò ſemper erant. Vide Salmaſium *ad l. cit.*

Arabægyptii, ab Heroum oppido, ad Meridiem tendenti, in Ægypti parte habitabant, & ipſi νομάδικοι degentes: quos excipiebant Troglodytæ Æthiopes etiam νομάδικοι. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 486. Apud eundem varia paſſim habes de Arabibus *Aſcitis, Catabanibus, Oreis, Scenitis*, &c.

Arabarches, erat Alexandriæ Magiſtratus, qui Judæis præerat Alexandrinis; quibuſdam etiam *Alabarches* dictus. Unde in *Epigramm.*

Ἐξ Ἀλαβαρχίης χαμμαλικοῦ γέγονε.

Meminit hujus muneris Joſephus *de Bello Jud. lib.* 21. *cap.* 5. *Primi inter Alexandrinos Judæos, tam opibus, quàm genere, & tum* Alabarchiæ *magiſtratum gerentes*. Et ſuprà *lib.* 19. *cap.* 4. ubi *Ethnarcham* appellat. Vide Hadrianum Turnebum *Adverſar. libr.* 27. *capite* 5.

Arabia, adde: *Deſerta*, hodie *Arden*, Babyloniæ ad Occ. adjacet, in qua deſertum *Benahali*, ſeu *Benaſcali*, communiter *Mare arenoſum* dictum. Eodem Itineraria referunt Medinam & Meccam, loca peregrinationibus Turcarum religioſis celebria. Inter naturalia ipſi propria eſt roſa, vulgò dicta *Hierichuntina*, quæ in arena ad littora maris hic creſcit, non autem Hierichunte, licèt nomen inde ferat. *Petræa*, nunc *Herac* vel *Arach*: in illa quoque deſerta *Sin, Zur, Kedar, Cades*. Fuere ibi olim Amalekitæ, Edomitæ, & Midianitæ. *Felix*, proventu thuris & aromatum quorundam gaudet, habetque portus non incelebres *Ziden, Sibit, Aden*: ex urbibus ejus Mediterraneis inſignis eſt *Almacarama* ſeu *Samaraca*, de qua V. le Blanc *p.*1. *capp.* 2. 3. 4. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr.*

Arabia, emporium vel maritimus vicus, in Arabia Felice, qui & ipſe Εὐδαίμων Ἀραβία, *Felix Arabia* dictus eſt. Ptolemæus, Ἀραβία ἐμπόριον. Et Auctor *Peripli*, Εὐδαίμων Ἀραβία κώμη παραθαλάσσιος βασιλείας τῆς αὐτῆς Χαριβαήλ, ὅρμους μὲν ἐπιτηδείους, καὶ ὑδρεύματα γλυκύτερα κρείσσονα τῆς Ὀκήλεως ἔχουσα. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 496.

Arabianus, apud Capitolinum *in Maximo & Balbino*, *quum & Dexippus & Arabianus Maximum & Balbinum dicant electos contra Maximinum, poſt Gordianos*, &c. corruptum eſt, pro *Arrianus*. Salmaſius *ad l. c.*

Arabica, recentioribus dicta eſt pars Ægypti, ubi Troglodytæ Æthiopes, ut & regio omnis, quæ inter Arabicum Sinum, & Nilum eſt: qui iidem littus quoque illud vocavere *Arabicum*: Miſſi Theodoſii *Arabiam Troglodiitin* appellant, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 485.

Arabica gemma, apud Solinum *cap.* 33. *aſpectu eburnea eſt, radi abnuit: contra nervorum moleſtias prodeſt habentibus*. Plinio inter lapides recenſetur *lib* 36 *cap.* 21. *Arabicus lapis, ebori ſimilis, dentifriciis accommodatur crematus*. De quo in dentifriciis ejus uſu Dioſcorides quoque, Ὀδόντων ʒ, inquit, σμήγμα γίνεται καυθεὶς κάλλιστον. Unde Appulejus *in Apolog.*

Calpurniane ſalve properis verſibus,
Miſi, ut petiſti, munditias has dentium,
Nitelas oris ex Arabicis rupibus.

Dentifricium intelligit ex hoc lapide, qui crematur & in pulverem tritus, terſui dentibus comparabatur. *Nobilem pulviſculum* ibidem vocat. Vide Salmaſium *d. l. pag.* 585.

Arabici, Hæretici, adde: De *Arabum* circa animarum originem, mortalitatem, immortalitatem, transmigrationem, &c. erroribus conſulendus Abrahamus Echellenſis in *Hiſt. Arab. cap.* 12 *& ſeqq.*

Arabici Equi, equorum in Africa genus, item in Ægypto, Arabia & Aſia tota; pernicitate præſtantes, de quibus ſic Marmolius *lib.* 1. *cap* 23. *In tota Europa Barbari vocantur equi è Barbaria advecti: ſed in Africa, Ægypto, Arabia totaque Aſia, una eſt equorum ſpecies, quos* Arabicos *appellant, ex eorum proſapia, qui in deſertis Arabiæ procreantur — Ii ſunt mirè veloces; neque majus ullum eſt eorum velocitatis argumentum, quàm cùm feram Lampten aut ſtruthiocamelum aſſequuntur. Ideo talis equus mille ducatis aureis aut centum camelis æſtimatur: Sed in Barbaria tales pauci ſunt. Et certè eſt hæc* Arabum *ſententia, nullum eſſe animal, quod ſtruthionem ſuperet curſu*: apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. II. cap.*17.

Arabitæ, Græcè Ἀραβῖται, pop. dicti ſunt, fluvii Indiæ *Arabis* accolæ. Stephanus, Ἀραβις ποταμὸς Ἰνδικῆς ἐν αὐθὶν ... χώρᾳ, καὶ ... οἱ οἰκοῦντες Ἀραβῖται, ὡς Σκυλακίτης. Et ſic etiam præferunt vulgatæ editiones Arriani *in Indicis*: Sed Ἀρβῖται *Arbitæ*, & Ἀρβιες; item Ἀρβις, *Arbis*, eſſe legendum, monet Salmaſius. Occurrunt autem *Arbies* primi, ab Indo versùs Occid. navigantibus, poſt quos Oritæ; quos Arbi fluvio ab Indis dividi, ait Plinius. Ipſi verò his verſibus memorantur Dionyſio, qui Ἀρβιας eos metri gratiâ vocat:

Ἤτοι μὲν δύνοντος ἐπὶ κλίσιν ἠελίοιο
Ὠρείτας τ' Ἀρβιάς τε λινοχλαίνους τ' Ἀραχώτας.
Certè quidem occidentis ad inclinationem Solis,
Oritasque & Arbias, lineiſque indutos Arachotas.

Fluvii verò mentio apud Apollodorum,

Ἐπεὶ δ' Ὠρείτας τε καὶ Γεδρωσίους
Οὐκ ἴσμεν Ἰνδοὺς ὡς ... πέραν
Ἀρβιος.
Poſtea autem Oritasque & Gedroſios
Non agnoſcimus Indos, quippe habitantes ultra
Arbim.

Etiam Ἀρβις urbs in eadem gente, apud Ptolemæum: Ἀρβιτῶν κῶμαι, *Arbitarum vici*, apud Marcianum Heracl. in *Periplo* Gedroſiæ; & Ἀρβῖτα ὄρη, *Arbitæ Montes*, quod provinciæ illi nomen. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1176. & 1177. ut & in voce *Arabius*.

Aracca, vel *Arecca*, urbs Suſianæ, ſed in confinio Suſianæ ac Babyloniæ; unde *Areccæi campi* Tibullo, in quibus naphthæ, h. e. liquidi bituminis fontes ſcaturiebant:

Ardet Areccæis aut unda perhoſpita campis.

Vide Strabonem de liquido bitumine, *lib.*15. & alia quædam de hac voce, in *Arach*.

Arachne, adde: Nomen ei ab Hebr. ארג, *arag*, quod de *aranea* dicitur, Eſajæ *cap.* 59. *verſ.* 5. & *texere* ſignificat. Bochartus *Hierozoic. Part. poſter. lib.* 4. *cap.* 23.

Arachoſia, adde: Hodie *Mecran* Hornio, ubi urbes *Cuni, Muſarna, Arbis.* Vide eum in *Orbe Polit. p.*478.

Arachova, Vide infrà *Cypariſſius*.

Aracia Inſula, dicta Ἀλεξάνδρου, *Alexandri*, quòd ad eam adpuliſſent naves Alexandri Magni, memoratur Ptolomæo, inter inſulas Perſidi objacentes, de qua vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1180.

Aractene, Græcè Ἀρακτηνή, pro Ἀρτακηνή, *Artacene*, apud Strabonem: Vide *Artacene*.

Aradio, viri fortiſſimi in Africa nomen, cum quo Probus Imperator ſingulari certamine pugnavit. Flavius Vopiſcus *in Probo*, *Pugnavit & ſingulari certamine, contra quendam* Aradionem *in Africa, eundemque proſtravit: & quia fortiſſimum ac pertinaciſſimum virum viderat, ſepulchro ingenti honoravit, quod adhuc extat tumulo uſque ad ducentos pedes terræ lato* (Salmaſius legit *alto*) *per milites, quos otioſos eſſe nunquam eſt paſſus.*

Aræ, in Circo utrinque tres olim fuere: Et quidem in ſuperiori ejus parte, ἀνωθεν τῆς πυραμίδος, *ſupra obeliſcum*, ut habet Joannes Lydus, ad Euripum, *Saturni, Jovis ac Martis*; infrà, ad eundem Euripum, versùs carceres, *Veneris, Mercurii & Lunæ*: Præter quas obeliſcus vel Pyramis, quæ in medio, ara erat Soli dicata. Hinc ſeptem ſpatia conficiebant circa illas ſeptem aras quadrigæ, διὰ τὸ τοσούτους εἶναι τοὺς τῶν πλανητῶν πόλους, *quòd ſeptem eſſent Planetarum poli*, ut ait Idem. Fuerunt autem *aræ* illæ trinæ, infrà & ſuprà collocatæ, metæ, cum triplici apice vel ſummitate: Nam, ut ait Caſſiodorus, ternas ſummitates ſingulæ metæ ſuſtinebant; quas ὠοὺς Græci, item *Bωμοὺς* vocabant. Euripum verò dixit infima Imperii ætas crepidinem illam, ſeu ſuggeſtum aut aggerem, qui ab una harum metarum ad alteram pertingebat, κρηπὶς μέση τοῦ ἱπποδρόμου, &c. Quam in rem vide Salmaſium *ad Solinum*, & hic paſſim.

Aragonia, adde: Conceſſere circa A. C. 1470. regna complura, Legionente, Caſtellanum, Navarræ, in unius Ferdinandi Catholici *Aragoniæ* R. poteſtatem, qui ſic tertiæ Regum Hiſp. periodo, *Caſtellanæ* ſc. initium præbuit. Licèt enim *Aragonius* eſſet Ferdinandus, tamen quia Caſtella potior erat, ab hac unitis ita Regnis appella-

tio hæſit. Idem reſiduum Maurorum in Granata regnum expugnavit. Deſiit in *Aragonia* æra Hiſpanica A. C. 1358. *Hiſt. Orb. Terr.* De *Aragonum* Juſtitia, Vide in voce *Juſtitia*.

Aramaya, Græcè Ἀραμαία, urbs Arabiæ, Ptolem.

Arana, Græcè Ἄρανα, inter Indiæ oppida, eid. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1005.

Aranea, Hebr. עכביש, *acchabis*, inverſo nomine ex שבך. *ſabach*, quod *implexum eſſe* ſonat; unde *rete* Arabibus *ſabecha*, & Hiſpanis *Xabega*. Gr. ἀράχνη, ab Hebr. ארג, *arag*, id eſt, *texere*. Earum telæ *Horoſcopa* eleganter dicuntur Tertulliano *de Pallio*, quòd ſimiles ſint ſciothericis organis, quibus horæ oſtenduntur: nam illa variis in orbem diſtincta lineis à centro, in quo gnomon, ad circumferentiam ductis, araneorum caſſes plane referunt, Vide ibi Salmaſium. Ob fragilitatem verò, cum impiorum moliminibus conferuntur, Eſajæ *cap.* 59. *verſ.* 5, 6. quod ad Hæreticos referunt nonnulli Patrum: ad Aſtrologos alii, ut ad Sophiſtas Ariſto Chius, apud Laërtium *lib.* 7. Certè, cùm, quâ horâ Monothelitarum Hæreſin Conſtantinopoli damnaret ſexta Synodus Oecumenica A. C. 681. telæ *aranearum* nigerrimæ magnâ copiâ in populum decidiſſent, id ita acceptum eſt, quaſi Deus tam inſolitâ pluviâ ſignificatum voluiſſet, hæreſium ſordes ex Eccleſia eſſe ejectas. V. Anaſtaſium, Reginonem Abbatem, alios. An Davide in ſpelunca latente, 1. Sam. *cap.* 24. *verſu* 4. aditum telâ obſepiens *Aranea*, Sauli eum perſequenti ſuſpicionem demſerit, ullum mortalium eò latebrarum causâ ingreſſum eſſe, ut voluit Chaldæus Interpres; quod idem de Felice Nolano, Presbytero Chriſtiano, Paulinus, Ado & Beda in ejus *Vita* adnotarunt? meritò dubitat Bochartus, quem de *Araneis* fusè agentem vide, *Hierozoici Part. poſter. lib.* IV. *cap.* 23. Ridiculum id, quod de Heliogabalo Lampridius refert, ita illum cum ſervis jocari conſueviſſe, *ut eos juberet millena pondo ſibi aranearum deferre propoſito præmio, collegiſſeque ita decem millia pondo aranearum, ac dixiſſe, & hinc intelligendum, quàm magna eſſet Roma*, &c. Apud Caribes, in novo Orbe, *Aranei* dentibus ſunt longis & acutis cruribus exiguis, tanti interea corporis, ut dimidium malum citreum adæquent: Telam ii texunt filis adeò firmis, ut iis paſſeres etiam aliæque volucres irretiantur, fœminisque calanticæ inde parentur, quæ cùm abluuntur, albæ fiunt, Euſeb. Nierenbergius, ex Hiſpanorum Commentariis, *Hiſtor. Natur. lib.* 11. *cap.* 26. Ob ſimilitudinem cum *Aranea*, Dioſcorides membranulas tenues, quibus calami aromatici fiſtula, ſicut reliquæ arundines, conſepta eſt, ἀράχνια vocat; præſtantiſſimumque calamum hoc indicio deprehendi ait, ſi in multas aſſulas frangatur fiſtulamque habeat membranulis iſtiuſmodi ἀραχνώδειν refertam, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1059. V. quoque in voce *Arachne*.

Aranſcarti, in *L. Baivvar. tit.* 12. *cap.* 8. maleficium ſortilegorum eſt, quo ariſtas ſeu ſpicas inanes ac vacuas reddunt, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Arantia, adde: Huc primùm aurea mala ab Hercule, quum ab Heſperidibus rediret, illata, hincque *Arantia*, poſtmodum *Aurantia*, appellata eſſe, ſunt qui delirent. At nomen *Aurantiorum malorum* vel *Arantiorum*, ſub extremis Latinitatis demum temporibus auditum eſt, quibus nulla jam *Arantia* urbs, nec Phlius fuit. Imò *Arantia* poma corruptè, pro *Aurantiis*, ab *aureo* colore potiùs ſic dictis: quæ eadem eſſe cum aureis Heſperidum malis, dicemus *infrà*.

Arapennis, ſeu *Arpennis*, idem quod *Arpentum*, Columellæ *libro* 5. *capite* 1. Gallica vox eſt, menſuramque notat, quâ finitores & agrimenſores agros metiuntur, quamque cum *jugero* vel *jurnali* Galli vulgò confundunt. Ab *arando*, Iſidoro *Origin. lib.* 15. *cap.* 1. Joſepho Scaligero ac Salmaſio *ad Solinum*, quaſi *arvipendis*, quia *arvipendio*, id eſt, funiculo, agros olim metiebantur. *Gloſſ.* Lat. Græc. *Arvipendium*, σχοῖνος γεωμετρικὸς, *funiculus Geometricus*. Nec obſtat, inquit Salmaſius, quòd verbum *pendere*, de ponderibus tantùm accipiatur, cùm & certum agri modum *libram* dixerint etiam Veteres, ut Auctor eſt Hygenus. Vide Carolum du Freſne *Gloſſar.* ubi diverſam *Arvipennis* rationem, in variis Galliæ provinciis, pluribus exponit, & infrà in *Arvipendium*.

Araphen, adde: Hinc nobili vico nomen, qui dictus *Alæ Araphenides*. Vide ſuprà, & plura apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 3.

Arar, adde: Etiam *Saucounam* dixere fluvium hunc Galli, non multo ante ætatem Ammiani Marcellini; Unde *Sagonna*, *Sagona*, *Saona*, & tandem Gallicum hodiernum *la Saone* factum eſt. Oritur nobiliſſimum hoc flumen in monte ſaltuque Voſago, apud Lotharienſes Meridianos, *La Voyge*, alluitque Bonamvillam *Bonville*, Atiniacum *Attigny*, Monaſteriolum *Monſtereul*, ad Tria Balnea *Trois Bains*, Caſtellionem *Chaſtelion*, Pontem ad Ararim *Pont ſur Saone*, Gradicum Caſtrum *Grey*, Pontem Arliciorum vel Arleium *Pont Arly*, paulo infra Vincennæ vel Vingennæ *la Vigene* & Araris confluentes. Tum fluviolus Vernela *la Venelle*, Selongiam caſtellum, Miribellium & S. Leodigarii vicum præterlapſus, Arari accedit; qui poſtquam Auxonam alluit, Tilâ augetur. Mox Beſua, deinde & Oſcara *Ouſche* labitur, & per Colcas *Couches*, Divionem caſtrum Lingonum, caſtellum Robur *Rouvre*, & Longam Curtem *Longue-court*, in Ararim influit, contra Latonam *S. Jean de Laone*. Arar dein Surregium attingit *Seure*, Pauliacum *Pouly* & apud Virdunum Dubim amnem celebrem ac illuſtrem, *le Dou*, è monte Jura Sequaniſque venientem, recipit: mox irrigat Cabillonum Æduorum & Graunæ vel Graonæ fluviolo nomen aquasque aufert, qui *la Grone* vulgò dictus, Cluniacum *Cluny*, Brancidunum *Brancion* ac Firmitatem *la Ferté* præterfluit. Sequuntur ad Ararim Tinurcium vel Trenorcium *Tournus*, Balgiacum *Baugey*, Salix *la Saule*, Matiſco Æduorum, Cavinio *Chavignon*, Monsmerulæ *Mommerle*, Trebula vel Triviolum *Trevol*, Vimiacum *Vimy*, Rupesſciſſa *Roche taillée*, inſula Barbara *l'Isle Barbe*, veteri Cœnobio nobilis, Lugdunum Seguſianorum *Lyon*, infra quam urbem apud Atanacum *Ainay* Rhodano miſcetur, multis ex utraque ripa amnibus acceptis vix ipſo minor. Fluit ſic inter provinciam Lugdunenſem primam ac Maximam Sequanorum, hosque à Lingonibus & Æduis provinciæ Lugdunenſis primæ populis dividit, poſtquam procul à finibus Germaniæ primæ è Vogeſo vel Voſago ortus eſt. Quare mirandum, quòd *inter Germaniam primam eum fluere*, dicat Ammianus. Fortè decepit eum Virgilius, paſtorem de induſtria ignarum ſitus fluviorum & *Ararim* in Germania ponentem, introducens, *in verſu*,

Aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim.

V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Ararat, adde: Mons hic Perſis *Agri*, Arabibus *Subalalm* dicitur, teſtanturque Armeni communiter, arcæ reliquias ibi etiamnum videri in lapideam fere duritiem converſas; imò Scammachiæ, in templo Armenio, crucem ſpadiceam ex hiſce reliquiis confectam oſtendunt. Sed hodie terræmotibus fere inacceſſus redditus eſt, Vide Olearium *Part.* 1. *pag.* 190.

Aratio, apud Græcos Romanosque communiter terna. Et quidem, quæ primò *arabatur* terra, *proſcindi* dicebatur Latinis, νεῶσαι ac νεάζειν Græcis: præeratque huic arationi Vervactor, qui proin à Flamine Cereali cùm ſacrum Cereri ac Telluri faciebat, inter divos agricolas primo loco invocari ſolebat. *Vervactum* enim terra eſt, primò arata, quaſi *vere actum*. Cùm ſecundò *arabant*, vocabant id *redarare*, unde *Redarator* invocatus; item *Iterare*, propriè *oſtringere*, Lat. διπολεῖν Græcè: unde δίπολος γῆ talis terra. Tertiò cùm *arabant*, jacto ſemine, boves *lirare* dicebantur; tunc enim tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiebant in porcis & ſulcabant foſſas, quò pluvia aqua delaberetur: quæ terra τρίπολος γῆ Græcis appellata. Atque huic arationi *Imporcitor* Deus præfectus erat; poſt quem Sator ſequebatur: ſemina quippe jaciebant poſt tertiam arationem. V. de triplici hac aratione facundè ac ſuaviter canentem Virgilium *Georgicorum lib.* 1. Ubi inter alia,

Vere novo gelidum canis cùm montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris ſe gleba reſolvit.
Depreſſo incipiat jam tum mihi taurus aratro
Ingemere, &c.

Sed & quarta *aratio* nonnunquam adhibita, cùm viz. hyeme *arare* incipiebant, & proſcindebant terram, quam νέαν *hybernam* Theophraſtus vocat. Ejus idem Poëta meminit *dicto loco*:

Illa ſeges demum votis reſpondet avari
Agricolæ, bis quæ Solem, bis frigora ſenſit,
Illius immenſæ ruperunt horrea meſſes.

Dicere vult, illam feliciſſime proventuram ſegetem, quæ *quater* fuerit *arata*, talis enim bis ſolem, bis frigora ſentire dici poteſt. Qua de re plura habet Salmaſius *ad Solinum pag.* 724. *& ſeqq. ubi totam hanc veteris Ruſticationis rationem accuratè exponit*. Vide & hic infrà, ubi de inventore hujus Artis, aliisque quibuſdam huc pertinentibus.

Aratro aſinum ſimul bovemque jungere, vetitum Deuteronom. *cap.* 22. *verſ.* 10. Nempe etiam aſinos *araſſe*, conſtat ex Eſ. jæ *cap.* 30. *verſu* 24. & *cap.* 32. *verſu* 20. Hinc Joſephus *contra Apionem lib.* 2. *Sunt apud nos aſini — operibus & ad agriculturam rebus neceſſariis miniſtrantes*. Sed & Romani Scriptores *aratores* aſinos nobis deſcribunt, Varro *de R. R. libr.* 2. *cap.* 6. Plinius *libr.* 8. *cap.* 43. & *libr.* 17. *cap.* 5. Columella *libr.* 8 *cap.* 1. Apulejus *Apolog.* 1. Alii: è quibus Plinius *cap.* 43. *cit.* Aſinum CCCC. nummum emtum Q. Axio Senatori, *opera geruli mirificâ, arando quoque* ex Varrone refert. Sed non id aſino, quod bovi, robur. Quo reſpiciens Euclio in *Aulularia* Plauti, *actu* 2. *ſcen.* 2. ait:

Venit hoc mihi in mentem, Megadore, te eſſe hominem divitem,
Factioſum, me item eſſe hominum pauperum pauperrimum:
Nunc ſi filiam locaſſem meam tibi, in mentem venit,
Te bovem eſſe & me eſſe aſellum, ubi tecum conjunctus ſiem,
Ubi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego aſinus in luto, &c.

Idem de equo & aſino: quò hæc Secundi pertinent *Antholog. lib.* 1. *cap.* 33.

Τίπτε τὸν ὀγκηστὴν βραδύπουν ὄνον ἄμμιγ' ἐν ἵπποις
Γυρὸν ἀλωεναῖς ἐξελάσεις δρόμον;
Cur, ubi flaventes dives terit area culmos,
Jungitur alipedi tardus aſellus equo?

Unde

Unde Ulyſſes, ut crederetur inſanus, equum cum aſino junxit ad aratrum, apud Hyginum *Fab.* 95. Nicephorum Babylacem *Hiſt.* 4. Tzetzem *in Lycophron.* alioſque Mythologos, &c. Hinc Aſinorum, niſi *ubi terra levis*, ut Varro loquitur, nullus uſus: Bos propriè *aratro* natus. Hunc verò primùm aratro junxiſſe Græci nonnulli Cererem volunt: Orpheus,

> Ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα,
> *Quæ prima junxit boum aratricem cervicem.*

Alii ad Triptolemum, tanquam ab ea edoctum, id referunt, Hyginus *Fab.* 277. nec alius apud Poëtam,

> —— *unciique puer monſtrator aratri.*

Quidam ad Buzygem heroem Athenienſem, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. Nec deſunt, qui Minervæ tribuant, quæ Βουζυγία propterea à Bœotis dicta fuerit, apud Phavorinum. Ab aliis creditur Bacchus primus eſſe hujus artis auctor, Diodorus *lib.* 3. qui ideo cornua ei à Pictoribus ac Poëtis affingi addit. Vide quoque Arrianum in *Indic.* Neque ab eo diverſus Oſiris, cui idem inventum tribui, tam ex Plutarcho, quàm ex Diodoro, conſtat. In Æſchyli *Prometheo vincto*, hoc idem Prometheus ita ſibi vindicat,

> Κἄζευξα πρῶτος ἐν ζυγοῖσι κνώδαλα
> Ζεύγλαισι δουλεύοντα σώμασίν θ', ὅπως,
> Θνητοῖς, μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων
> Γένοιτ' ——
> *Et jumenta primus jugo ſubjeci,*
> *Quæ collis jugo inſeruis & corporibus ſerviunt, ut*
> *Homines à maximis laboribus ſublevent.*

In Hiſpania, vetuſtiſſimus Tarteſſiorum Rex Abides, boves primò *aratro* domari frumentaque ſulco terere, docuit, ut Trogus eſt auctor *libro* 44. Quò pertinere videtur, *Abidis* nomen aut cognomen potiùs, illi Regi inditum, à Phœnicibus Tarteſſi jam olim incolis: quia Phœnicio ſermone עבד, *abad*, eſt *terram colere* & עביר *agricolam*, notat. &c. Quam de *aratri* origine litem Servius optimè decidit, ex cujus ſententia: *Non unus aratrum in toto orbe monſtravit, ſed diverſi in diverſis locis.* Nec eſt, quòd Græci hoc inventum Cereri aut Triptolemo aſcribant, cùm utroque antiquior Moſes de agricultura leges tulerit: ut cùm arare vetat primogenito bovis, Deuteron. *cap.* 15. *verſ.* 19. & bovem ad aratrum cum aſino jungere, prohibet loco ſuprà cit. Et ad cædis expiationem, juvencam decollari jubet, quæ nondum araverit, Deuteronom. *cap.* 21. *verſ.* 3. Quid? Quòd diu ante Moſen Jobo fuere primò quingenta, deinde mille juga boum, & agricolatio multa, Jobi *cap.* 1. *verſ.* 3. & *cap. ult. verſ.* 12. Proinde agriculturæ nullus alius auctor agnoſcendus, quàm ſummus Deus, à quo hoc inventum exiſſe disertè tradit Eſajas in *fin. cap.* 28. Prima is artis rudimenta Caino cùm inſpiraſſet, eodem auctore poſteriores colophonem addiderunt, boum uſi miniſterio, quos homini ſubjecerat, Pſalm. 8. *verſ.* 7, 8. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici lib.* 2. *cap.* 32. *part. poſter.*

Aratus, nomen unius ex Poëmatibus, quæ Gordianum Imperatorem, adhuc adoleſcentem, ſcripſiſſe tradit Julius Capitolinus in *Gordianis.*

Araura, ſive *Ceſero*, locus Galliæ, in agro Agathenſi, ad Araurim fluv. (unde ei prius nomen) inter Forum-Domitii & Beterras, Tiberii Martyris, qui cum Modeſto & Florentia, Diocletiani ac Maximiniani Principatu cæſus eſt, (unde nomen poſterius) Monaſterio inſignis. A quo locus quoque dicitur hodieque S. Tiberii, vulgò *S. Uberi.* corruptè pro *S. Tuberi* aut *S. Tiberi*, Hadr. Valeſius *Not. Gall. paſſim.*

Arauraris, adde: Vide quoque *Arauris.*

Arauris, recentioribus *Eravus*, vulgò *Erhau*, aliàs *Airau*, notiſſimus eſt Galliæ Narbonenſis fluvius, qui Ptolomæo Ἀραύρις, Straboni & Melæ *Arauraris* mendosè, pro *Arauris*, dicitur, *ex Cebennis demiſſus, juxta Agatham fluit*: *Cyrta* quoque Græco nomine, à flexuoſis recurſibus, quaſi incurvus, à Maſſilienſibus, qui Agatham condidere, dictus. Oritur in finibus Gabalorum, ut ajunt. & alluit Montanacum *Montignac*, Caſtellum novum, Arauram ſive Ceſeronem; inde per Florentiacum *Florenſac* & Agatham decurrit in mare. recepto præ cœteris fluvio Larga *Lierge* vel *Lergue*, qui Lutevam alluens, ad Cannetum, Araurim auget. Vide Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Arauſio, adde: Dicitur *Secundanorum Arauſio*, à militibus veteranis ſecundæ legionis, (quemadmodum Arelatum Sextanorum, Bliteræ Septumanorum) quorum fuit Colonia & urbium Galliæ opulentiſſimis à Mella adnumeratur. In nummo Neronis vocatur COL. ARAUSIO SECUNDANOR. COH. XXXIII. VOLUNT. hoc eſt, *Colonia Arauſio ſecundanorum cohortis* 33. *voluntariorum.* Ponitur inter prov. Viennenſis civitates 14. nono, in *vett. Notit.* in Arelatenſi provincia tertio loco, apud Robertum in *Chron.* Epiſcopuſque *Arauſicenſis* tertius numeratur, inter Epiſcopos Arelatenſi Burgundiæ Archiepiſc. ſuffraganeos, apud Gervaſium Tisleberienſem. Gallis *Orange*, incolis *Aurange*, Belgis *Oranien*, Caput olim Cavarum, hodie pagi *Arauſicani* vel *Arauſici.* Ex ejus Epiſcopis Concilio Aurelianenſi I. Fauſtinus (qui Presbyter potiùs fuit) Concilio Aquilejenſi, Gratiani Principatu, Conſtantius: Epaonenſi Florentius, aliis alii interfuere. Vide Hadr. Valeſ. *Not. Gall.*

Araxates, apud Ammianum fluv. Sogdianæ; fortè Ὀρξάντης eſt, quem Arrianus *Tanaim* appellatum à Macedonibus narrat, auctore Ariſtobulo. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 791. & infrà *Tanais.*

Arbergum, V. *Arolæ Mons.*

Arbor, inter Numina Idololatrarum Cujusmodi cultum antiquiſſimum fuiſſe, arguit Judaica ſuperſtitio, à Cananæis vett. hauſta & ad gentes poſtmodum aliàs illata. Hinc Hoſeæ *cap.* 4. *verſ.* 13. *Super capita montium ſacrificabant & ſuper colles, accendebant thymiama, ſubtus quercum & populum & terebinthum, quia magna erat umbra ejus.* Et de quercu pariter Ezechiel, *cap.* 6. *verſu* 13. *Cùm fuerint interfecti veſtri, in medio Idolorum veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excelſo — ſubtus omne lignum nemoroſum & ſubtus univerſam quercum frondoſam, locum ubi accenderunt thura redolentia univerſis idolis ſuis.* Initia tamen hujus rei ſancta fuerunt. Angelo enim Domini, ſeu potiùs ipſi Domino, offert ſacrum ſub *quercu* Gedeon, Judicum *cap.* 6. *verſ.* 19. Et Geneſeos *cap.* 21. *verſu* 33. *Abraham plantabat* arbores & *prædicabat ibi.* Poſtmodum verò uſus abuſu contaminatus eſt, uti vidimus, & inſuper apud Jeremiam legere eſt *cap* 17. *verſu* 2. Lege hinc divinâ vetitæ ſunt *arbores plantari juxta Altaria*, Deuteron. *cap.* 16 *ſub fin. Non plantabis lucum & omnem* arborem *juxta altare Domini Dei tui.* Contra quam tamen Judæi adeò turpiter inſanierunt, ut etiam everſâ Rep. furorem hunc furere non deſierint. Ita Juvenalis capiendus *Sat.* 6. *verſu* 542

> *Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,*
> *Interpres legum Solymarum, & magna Sacerdos*
> Arboris, *ac ſummi fida internuncia cæli.*

Quem locum parùm eruditè vetus aliique Interpretes acceperunt. Tot enim Judaica in eo ſunt myſteria, quot fere verba, &c. Sed & Numina culta dedicatis *Arboribus*, quibus ſuſpenſa ornamenta omnium rerum, quæ grata cuique credebat ſuperſtitio, notum. Sic Cereri ſacra erat *Laurus*, uti habet Claudianus *de Raptu Proſerp. lib.* 3.

> —— *luco dilectior omni*
> *Laurus, virgineos olim quæ fronde pudicâ*
> *Umbrabat thalamos*

Eidem *Quercus*, ornata vittis, tabellis, ſertis; apud Ovidium, *libro* 8.

> —— *Lucos ferro temerare vetuſtos.*
> *Stabat in his ingens animoſo robore quercus*
> *Una nemus: Vittæ mediam, memoreſque tabellæ,*
> *Sertaque cingebant voti monumenta potentis.*

Ut alia omittam. Vide Caſparum Barthium *ad Statium* 1. & 9. *lib.* & hic paſſim, inprimis in voce *Lucus*, nec non *Sacrivæ Arbores.*

Arbor Finalis, apud Siculum Flaccum *de Condition. agror* alibique, inter agrorum terminos recenſetur, unde ei nomen: *Terminales* has arbores vocat Imperat. in §. 6. *Inſtitut. de Offic. Jud.* quæ quòd inciſuris aut notis in trunci cortice inciſis notabantur, hinc *Notatæ* quoque dictæ ſunt eidem Flacco; & *Inciſæ*, in *Tabulario* Vindocin. *Ch.* 470. Anno Chr. 1091. Notas autem hujuſmodi ſeu inciſuras *Decurias* vocat Papinianus *tit.* 39. *lib. Reſp.* quòd in decuſſem effictæ eſſent, ut & *L.* Bajuvar. *tit* 11. *cap.* 3. §. 2. *L.* Wiſigoth. *lib.* 8. *tit.* 6. §. 1. *lib.* 1. *tit.* 3. §. 3. *Theclaturas*, *L.* Longob. *lib.* 1. *tit.* 26. §. 1. *Charta* Deſiderii R. in Bullario Caſin. *Tom. II. pag.* 14. *Et deinde per ipſa via percurrentes per arbores teclatos habentes literas Omega; &c.* Vide infrà, in voce *Teclatura.* Interdum notarum loco, clavi in arborum truncis figebantur, unde illæ *Clavitatæ* dictæ, apud Gromaticum Arcerianum. An eædem *Signatæ* appellentur, in *L.* Salica *tit.* 29. §. 29. Vide apud du Freſne *Gloſſar* & hic infrà.

Arbor Metallorum, in Muſæo Kircheriano. Ludit mirificè ars in rerum natura, conterit & ad minima redigit quævis metalla, quæ mirâ fermentatione fœta, ac vitreo vaſi incluſa paulatim fermentationis incrementum percipiunt, atque in gratam arborem ſe hinc inde in vitreo vaſe dilatantem excreſcentemque extendunt. Talis *arbor argentea*, in Muſæo illo. Vide Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo, pag.* 46.

Arbores Frugiferæ, in hoſtico non ſuccidendæ, ex Lege, Deuteronom. *cap.* 20. velut oliva, palma, pomum. Fructus licitè comedebatur; *arbore*, ut in humanos uſus fructum poſtea itidem ferret, ſervandâ. At ſi arbor omnino ſterilis eſſet, aut ſi fructum ferret plerumque nocivum aut inutilem, aut adeò intempeſtivum ſeu inopem ut culturæ labores neutiquam compenſaret, aut arboribus vicinis, agrove, in quo ſata eſt, eſſet detrimento, aut pretio eximio venundari poſſet ejus materies, ex Majorum dictæ Legis interpretatione, etiam in qualeſcunque uſus bellicos excidere ſeu radicibus evellere licuit. Neque verò militi ſolùm, in obſidione occupato, id prohibitum, ſed ſimile interdictum civibus etiam cœteris, ex Majorum interpretatione, inculcatum: adeò ut nemini in toto Regno Iſraëlitico impunè liceret *arborem frugiferam* cædere, דרך השחתה *ita ut inde corrumperetur* aut *periret.* Idem interdictum ad eos quoque extenſum, qui, aquas inhibendo, arbores frugiferas areſacerent aliove modo infœcundas ultro redderent. Atque ex notiſſimo hoc apud Ebræos, in ipſis Juris ſui capitibus, arborum diſcrimine, ortum fortè eſt, quod in Evangelio, de hujuſmodi arbo-

arboribus atque eorum fructu, eiſque quæ bonum non ferrent, ſuccidendis, veluti parœmia cuivis obvia, toties occurrit, &c. Vide Joh. Seldenum *de Jure Natur. & Gent. juxta Diſciplin. Ebræor. lib. VI. cap.* 15.

Arbores Fulguritæ, dictæ ſunt fulmine percuſſæ. *Fulguris* enim nomine medium Latinitatis ævum fulmen indigitavit, imò & antiquior ætas:

—— *qui publica fulgura condit.*

In ceremonia inprimis condendorum fulgurum, *Fulgura*, magis dici ſolita, quàm fulmina, Plinius *lib.*16. *cap.*17. tradit. Non autem condebantur, niſi arâ extructâ, & ſacro facto, ut infra dicemus.

Arbores Infelices, quarum mentio in vet. illa horrendi carminis Lege, *caput obnubito, infelici arbore ſuſpendito*, &c. habitæ ſunt olim omnes, quæ fructum nigrum aut nigram baccam ferunt. Tarquitius Priſcus *in oſtentario Arborario*: *Ficum atrum, quæque baccam nigram nigroſque fructus ferunt, itemque aquifolium, pyrum ſylvaticum, ruſcum, rubum*, &c. Item quæ ſpinis infeſta gerunt folia vel ramos; quemadmodum pyrum ſylvaticum idem inter eas memorat, qui totus ſpinulentis faſtigiis eſt armatus: uti docet Salmaſius *ad Solinum p.*525. & 962. qui iiſdem portenta & prodigia comburi conſueviſſe, ait *pag* 270.

Arbores Sacrivi, Vide infrà in *Sacrivi.*

Arbores Terminales, ſicut hodieque apud Perſas, ita olim agros, velut & lapides, terminabant, frequentiùs tamen lapis Terminus erat. Reperiuntur *Arbores Terminales* apud Paulum JC. & indiſcretè *Arbores lapideſve Terminales* dixere JCti *legg.*1.3. *ff. de Term. moto.* Hinc Ovidius, *tertio libro Faſt.*

Termine, ſive lapis, ſive es defertus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque Numen habes.

Et ex ejus imitatione Tibullus *lib.*1. *Eleg.*1.

Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris,
Seu vetus in trivio florida ſerta lapis.

Arboris, in Candelabris majoribus Ædium ſacrarum, in Eccleſ. Lat. imago. Bernardus *de Vita & moribus Religioſ. cap.*11. *Cernimus & pro candelabris* Arbores *quaſdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruſcantes ſuperpoſitis lucernis quàm gemmis.* Nempe candelabra iſtiuſmodi, multis inſtructa luminibus, è terra ſurgunt, arborum inſtar, unde & *Arbores* dicuntur. Paulus Silentiarius de candelabris iſtiuſmodi,

Κεῖνα γὰρ ἢ κώνοισιν ὀρειτρεφέεσσιν ὁμοῖα
Δένδρεά τις καλέσειε.
Illa enim aut pinubus in montibus nutritis ſimilia,
Arbores quis vocet.

Et *verſu* 473.

Καί τις ἀνὴρ στεφάνοιο χορευτάδος ἀμφὶ δοκεύων,
Δένδρεα φεγγήεντα, λυσαλγέα θυμὸν ἰαίνει.
Et aliquis vir coronæ choreæque ſpectans
Arbores *fulgentes, triſtem animum permulcet*, &c.

apud du Freſne *Gloſſar.*

Arboris in Duello, uſus memoratur in *Speculo* Saxon. *lib.* 1. *artic.* 36. *§.* 6. & Wichbild Magdeburg. ubi duelli formam deſcribunt: *Cuilibet eorum* (duello contendentium) *Judex unum, qui* arborem *ſub Phalagam ejus ferat, ordinabit, qui ferentes neminem eorum ullatenus impediant. Sed ſi eorum quis ceciderit, vel fuerit vulneratus, arborem petierit, & judex hoc licentiaverit*, arborem *interponant: poſtquam circulo pax eſt nuntiata.*

Arborum Ordines recti, *viæ* dictæ. Virgilius, *Georgicorum libro* 2.

Omnia ſint paribus numeris dimenſa viarum.

Et ſuprà,

—— —— *Omnis in unguem*
Arboribus poſitis ſecto via limine quadret.

Xenophonti, ὀρθοὶ στίχοι τῶν δένδρων καὶ πάντα ἐγγώνια: Ciceroni illum locum vertenti, *Directi in quincuncem ordines.* Quid autem *quincunx* ſit, infrà vide. Eodem omnino modo in delineatione ac deſcriptione urbium condendarum, quæ in ſolo areæ formabatur, ſectio viarum & directio præcipuè ſpectata, quam Græci ῥυμοτομίαν dixere; ut viz. omnia rectis ordinibus dimenſa eſſent. Quâ parte cùm laboraret Athenarum urbs, inde κακῶς ἐῤῥυμοτομημένη dicta eſt Dicæarcho. Salmaſius *ad Solinum pag.*821. Vide infrà in voce *Ruga.*

Arboſium, locus Burgundiæ Comitatenſis, vino ſuo nobilis. Vulgò *Arbois.*

Arca, urbs Syriæ Cœles, adde: Ejuſdem meminit Plinius *lib.*7. de Urbibus Syriæ Decapolitanæ, *Intercurſant cinguntque has urbes tetrarchiæ, regionum inſtar ſingulæ & in regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas, in qua Cæſarea* —— *Abila*, Arca, *Ampeloeſſa, Gabe.* Ubi *Arcam*, ut & reliquas urbes, regionum inſtar fuiſſe ſingulas & in Regna, ſub *Tetrarchiarum* nomine, contributas notat. E' quibus Ptolemæus *Arcam* & Cæſaream Phœniciæ tribuit, uti obſervat Salmaſius *ad Solinum pag.*576.

Arca, apud Romanos, Diſpenſatori, ut ex ea erogaret, credita eſt. Juvenalis *Sat.*1. *verſu* 89.

—— *Neque enim loculis comitantibus itur*
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur Arcâ,
Prælia quanta illic Diſpenſatore videbis
Armigero?

Imò adeò indiſcreta *Arcæ* ac Diſpenſatoris ratio fuit, ut Fabius major *Declam.* 345. conjunctim retulerit: *Ad ſummum, inquiens, in Rep. noſtra honorem, non animus, non virtus, non manus mittit, ſed* Arca *& Diſpenſator.* Ideoque Diſpenſator *Arcarius* & vice verſâ *Arcarius* Diſpenſator appellatus eſt, Turneb. *libro* 28. *capite* 5. Meminit *Arcarii* Scævola *leg.* 41. *ff. de fideicomm.* & Chryſologus *Serm.* 23. Eraſtus autem ille, quem *Arcarium Corinthi* vocat Interpres D. Pauli ad Roman. *capite* 16. *verſu* 23. Græcè Οἰκονόμος eſt: ad cujus analogiam *Arcarius*, qui Romano olim Pontifici divina myſteria celebranti aderat, præerat tributis: ut & *Arcarius Præfectorum* Caſſiodoro *libro* 1. *Ep.* 10. qui & *Arcæ arbiter.* Cœterùm concinnè admodum Juvenalis loculos *Arcæ* oppoſuit: hæc enim, ſive ærata, Juvenal. *Sat.* 14. *verſu* 259. ſive ferrata, *Sat.* 11. *verſu* 26. ſtataria fuit, loculi verò mobiles ac geſtatorii, quos videtur tractaſſe quiſpiam è grege miniſtrorum, Vide Pignorium de *Servis.*

Arca, cuſtodiæ genus, apud Romanos, clauſæ & anguſtæ, in qua detineri ſolebant, qui ulteriori examini erant deſtinati. Cicero *pro Milone*, *Subitò abrepti in quæſtionem, tamen ſeparantur à cæteris & in* Arcas *conjiciuntur, ne quis cum his colloqui poſſit.*

Arca Cæſarea, Vide in voce *Arcona.*

Arca Fœderis ſeu *Teſtimonii*, Hebr. ארון, Iſraëlitarum velut Palladium, ac præſentis inter ipſos Dei certiſſimum pignus, in Adyto ſeu interiori Sanctuarii thalamo collocata, confecta erat è ligno *Zittim* ſeu cedrò, Exodi *cap.* 25. *verſ.* 10. atque intus & extra auro fuit obducta: Longitudine 2. cubitorum & ſemiſſis, latitudine & altitudine unius cum dimidio, Exod. *capite* 25. *verſu* 10—16. Ambiebatur coronâ ſeu limbo aureo: quatuorque annulos aureos habebat ad latera, ex quibus vectes duo ex eadem cedro, pariter deaurati, prominebant, ei geſtandæ: quod Sacerdotum Kehatitarum miniſterium fuit, additis nonnunquam Levitis & multâ cum religione peragebatur. In *Arca* continebantur ſolæ *Legis Tabulæ*, de novo a Moſe edolatæ: coram ea repoſitum erat *Volumen Legis*, de quo Deuteron. *cap.* 31. *verſu* 26. *Urna Mannæ* & *Virga Aaronis*, ad utrumque latus erant diſpoſitæ, Exod. *cap.* 16. *verſu* 34. Numer. *cap.*17. *verſu* 10. Porro *Arcam* tegebat *Propitiatorium*, pari cum ea longitudine ac latitudine, e ſolido auro: ſuſtinens duos Cherubinos frontibus adverſis *Arcam* deſpectantes, inter quos ſedes ac thronus Dei erat; qui locum ipſum gloriâ implebat, cujus externum ſymbolum *Nubes* ac *Ignis* fuit. Propria namque Numinis ſedes locus erat ille ſupra *Arcam*, quem Cherubinorum alæ amplexu ſuo incingebant, quemque nubes illa, auguſtum in modum, medium adimplebat, Levit. *capite* 16. *verſu* 2. Pſalm. 99. *v.*1. &c. Atque hic, viſibili ſigno præſens erat Deus, inde petentibus fundens reſponſa, Exodi *cap.*25. *verſu* 22. eaque fuit illa שְׁכִינָה ſeu *glorioſa Dei in terris habitatio*, quam Judæi adeò celebrant. Quæ omnia quid ſignificarint, conſule Theologos, Franc. imprimis Burmannum *Synopſ. Theol. Tom. I. lib.* 4. *cap.* 14. In ſecundo Templo *Arcam* defuiſſe ipſi Judæi fatentur, & inter quinque res, quæ in eo defierint, eam quoque numerant: quam à Joſia vel Jeremia fabulantur abſconditam; cùm in Templi excidio periiſſe verius ſit. Quod Deus, tum ob peccata populi, tum, ut gradibus quibuſdam ceremonias aboleret, denique, ut ſub iſta domo venturum Eum ſignificaret, qui omne *Arcæ* myſterium impleturus foret, ſapientiſſimo conſilio fieri permiſit. Tempore autem Meſſiæ, cum aliis rebus ſacris, eam reſtituendam iidem ſuaviter ſomniant, repugnante Jeremiâ *cap.* 3. *verſ.*16, 17. Idem *ibid.*

Arca Mortualis indigitatur Petronio, *Jubet mariti ſui corpus tolli ex* arca *atque illi, quæ vacabat, cruci affigi*: in Gloſſis σορὸς, i. *Sarcophagus*, aliter Græcis ληνὸς, item πύελος, quæ voces ſynonymæ ſunt. Fiebant illæ primùm ex lapide Sarcophago, de quo infrà dicemus; inde & ex alia materia. Sic ex chernite lapide, Darii: ex Porphyretico marmore, Domitiorum, apud Plin. & Suetonium fuere. Fictilium, meminit idem Plinius *lib.*35. *cap.*12. Habebantque alvei formam, unde *Solia* Latinis quoque dicta: Capiebant namque totum cadaver, quàm longum erat; unde Græcis in uſu, qui cadavera non cremabant. Sed & Romani in *arcis* ad rogum cadavera deferebant, non tamen omnium. Honeſtiores enim efferebantur in lectis, qui farciebantur papyro, ſcirpo, & aliâ omni materiâ combuſtibili, multiſque etiam odoribus differto, & pyræ unà cum corpore cremabantur: Propertius,

Juſſiſſes lectum lentiùs ire mecum.

At tenuiores & plebeji, in *Arca* lignea vel ligneo ſarcophago efferebantur, ex paucis tabulis compacto, qui unà cum cadavere itidem eadem uſtrina comburebatur. De cujuſmodi *arca*, quam propriè *ſandapilam* Latini vocant, intelligendi, Horatius,

Huc priùs anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.

Et Lucanus.

Da vilem Magno plebeji muneris arcam.

Unde tales arcæ Græcis νεκροφορεῖα, & νεκροφορικὰ ἄγγεια quoque dictæ. Ab his verò longè diverſæ ſepulchrales *Arcæ*, in quibus

bus divites condebantur. Poſt uſtrinam enim cadaveris, reliquiæ ac cineres collecti, in urnam aut ollam mittebantur, & terrâ obruebantur ac humabantur; aut intra *arcam* vel monumentum reponebantur, ſi qui gentilia haberent monumenta. Quo ſenſu propriè *Arca* eſt monumentum ex lapide in modum arcæ ſtructum. Seneca *Epiſt.* 13. *In ipſa Scipionis Africani villa jacens hæc tibi ſcribo, adoratis manibus ejus &* arcâ, *quam ſepulchrum eſſe tanti viri ſuſpicor.* Ubi *Arca* monumentum eſt, quales in finibus agrorum extruebantur, quas pro terminis obſervabant. Eæ enim arcæ finales ut plurimum ſepulchrales erant, aliquando tamen ad finiendos tantùm agros ponebantur. Hinc Seneca ſuſpicari tantùm ſe dicit, Arcam illam in villa Scipionis, ſepulchrum ejus eſſe. Utriuſque arcæ iconem habes apud Salmaſium *ad Solinum*; & quidem finales quadratæ & ſuprà apertæ erant; eædem, ſi pro ſepulchris quoque conſecrarentur, arcuato tecto concamerabantur. Ab his iterum diverſæ arcæ, in quibus ſequiore ævo apud Romanos quoque condita cadavera monumentis illis hypogæis inferebantur: illæ ex multis lapidibus conſtructæ, hæ ex uno cavatæ erant, & propriè πύελοι Græcis dicebantur. De quo *Arcarum* genere ſonat vetus *Inſcr.* NE QUIS NOS INQUIETET EX ARCA NOSTRA NEQUE ABANTE ALIAM PONAT AUTCOMMUTET. Et altera, quæ Veronæ extat in Sarcophago marmoreo:

P. JULIUS APOLLONIUS SIBI ET
ATTIÆ VALERIÆ CONJUGI OB-
SEQUENTISSIMÆ VIVUS PARA-
VIT. EIUSQ. CORP. IN | ARCA
CONDIDIT ET LOCUM SERVIO
DEDICAVIT.

Transferri poterant hæ arcæ & loco moveri, ut videre eſt, apud Marcianum *Inſtitut. lib.* 3. & Cajum, utrumque *l. Divi ff. de relig. & ſumpt. fun.* Nec plura corpora recipiebant; à ſepulchris proin ſeu monumentis, quæ plurium arcarum capacia, diſtinguendæ. Singula namque corpora in ſuis arcis erant ſita, ac ſepulta; omnes verò arcæ, intra unum Monumentum, ſeu generalem θήκην omnium in eadem familia defunctorum, receptæ ac conditæ: tum apud Græcos, tum apud Romanos. Condebantur autem cadavera in arcis cum melle. Lucretius *lib.* 3.

Nam ſi in morte malum eſt, malis morſuque ferarum
Tractari, non invenio qui non ſit acerbum
Ignibus impoſitum calidis torreſcere flammis:
Aut in melle ſitum ſuffocari atque rigere,
Frigidu' quum in ſummo gelidi cubat æquore ſaxi:
Urgerique supernè obtritum pondere terræ.

Ubi tres modos ſepulturæ tangit: qui cremabantur, qui terrâ obruebantur & qui in lapideis arcis cum melle condebantur, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1202. *& ſeqq.* & hic paſſim; ubi de *Exequiis, Funere, Mortuis, &c.* de *Arcis* verò Finalibus, etiam infrà in voce *Arcatura.* Addam hic ſaltem *Inſcr.* quæ Spalati prope Templum S. Franciſci, viſitur, hucque pertinet:

AUR. QUINTIANUS DEC.
COLL. FAB. ET CENT. QUI
VIXIT. ANN. P. M. LI. MENS.
V. D..... VIVUS SIBI POSUIT
ET AUR. JAENUARIÆ CON-
JUGI SUÆ COT. SI QUIS
AEAM ARCAM POST MOR
TEM EORVM APERIRE VO
LUERIT INFER. DECURIÆ
MEÆ ·X· XXV.

ex Jacobo Sponio *Itiner. Græciæ Part.* 3. *pag.* 81. hoc eſt, *Aurelius Quintianus Decurio Collegii Fabrûm & Centonariorum, qui vixit annis plus minus* 51. *menſes* 5. *dies .... vivus ſibi poſuit & Aureliæ Januariæ conjugi ſuæ. Quod ſi quis eam arcam poſt mortem aperire voluerit, inferet Decuriæ meæ ſeſtertia viginti quinque.*

Arca Noë, quâ architectura & fabrica *Arcæ* exponitur, in 3. libros diſtincta, & *res ante Diluvium, in Diluvio ac poſt Diluvium* peractas, curioſis quæſtionibus exponens; prodiit Auctore Athan. Kirchero Amſtelodami 1673. *in fol.*

de *Arca* ſolvere, id eſt, domo, cui contrarium eſt, *de ſcriptura menſæ.* Donatus, *Unde hodie additur in chirographis, domo* ex arca *ſua vel ex menſæ ſcriptura.* Et alibi, *Tunc enim in foro & de menſæ ſcriptura magis, quàm ex arca domoque vel ciſtâ, pecunia numerabatur.* Non enim ſolùm *arca publica* erat, de qua Vopiſcus *in Aureliano, eſt præterea veſtræ auctoritatis arca publica*, cujuſque fit mentio in *vet. Inſcript.* aliter *arca Populi*, ut in alio ſaxo, *Hoc monumentum ſi quis donare aut vendere voluerit, inferat arcæ Pop. Rom.* H. S. L. M. N. Neque Pontificibus, præter hanc, Collegiiſque variis, tantùm ſuæ *arcæ* fuere: ſed privati etiam ſuas *arcas* habebant, quas qui adminiſtrabant diſpenſabantque, ſervi *Arcarii* dicebantur. *Arcarium* tamen vett. *Gloſſæ* exponunt, τὸν ἐπὶ τῆς δημοσίας τραπέζης, ubi *menſam* & *arcam* eandem faciunt. Niſi fortè δημοσία τράπεζα hic *arca publica* eſt, & qui ejus ratiocinia tractabat, *Arcarius.* Arca certè Prætorio Præfecti etiam *menſa* dicebatur, &c. Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Severo.*

Arcadius, fluvius Cappadociæ, apud Ptolemæum, quem priùs *Acheruntem* dictum nonnulli volunt: Sed longè ab Acheronte illum Geographus locat. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 888.

Arcæ Caletorum, caſtrum Galliæ, Frodoardo memoratum *ad Annum Chr.* 944. hodiè municipium Normanniæ, Deppæ proximum, *Arques* dictum: quod ſylvæ ad mare poſitæ nomen ſuum dedit: vocatur enim ſylva *Arcenſis*, vulgò *la foreſt d'Arques.* Hic eſt locus Henrici Magni primâ ex conjuratis victoriâ nobilis. In *Geſtis* Guilielmi Ducis Normanniæ & Regis Angliæ cognom. *Conqueſtoris*, vocatur *Arcenſe caſtrum in prealti montis Arcarum cacumine*; Wilhel. Gemeticenſi *libro* 2. *capite* 10. *Statio navium apud Haſdans, quæ Archas dicitur*: & fortè *Arcus* primùm hic locus nuncupatus eſt, ſive ab aliquo *arcu* triumphali ibi erecto, ſive ab *arcubus* pontis, Deppæ flumini impoſiti: *Arcas* poſtea barbaro nomine, ac demum corrupto per aſpirationem Germanicam *Archas.* Huic proximus eſt viculus *Arcellæ*, vulgò *Archelles*, Arcis detractus, à quibus rivo interfluente ac ponte dividuntur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Arcæ Eccleſiarum, quibus olim Diaconi præfecti erant. Paulinus de *Vita Martini lib.* 4

Protinus adſtanti Diacono, quem more priorum
Antiſtes ſanctæ cuſtodem legerat arcæ.

Inde *Arcarii*, arcarum Eccleſiæ cuſtodes, apud Odonem Abbatem de *Mirac.* S. Mauri *capite* 10. inter quos præcipuus *Arcarius Eccleſiæ Romanæ* memoratus, inter officia Eccleſiaſtica, Anaſtaſio in S. *Agathone* & in *Conſtantino Pontif.* &c. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* Apud Hebræos, tria loca commemorant Scriptores, in Templo, ad recipiendas oblationes, fuiſſe: Primum, dictum *Muſach*, ab Achazo Rege extructum, ubi Principum Magnatumque dona repoſita; Alterum γαζοφυλάκιον, popularibus oblationibus deſtinatum: Tertium denique *Corbona*, quod pro eleemoſynis Sacerdotibus Templique Miniſtris inſervierit, Macer in *Corbona.* Apud Marcellum Presbyterum in *Vita* S. Felicis Presbyteri Nolani *cap.* 3. *Sanctæ arculæ* mentio fit, ubi ærarium Eccleſiaſticum, è quo ſportulæ Presbyteris diſtribuebantur, intelligit Carolus du Freſne, Cyprianum laudans *Epiſt.* 34. *&* 66. Vide quoque Meurſium in voce Ἀρκλαι.

Arcæ Gromaticorum, & Agrimenſorum, ſigna ſunt finalia, per poſſeſſionum extremitates conſtituta, ſive conſtructa. Frontinus *de Coloniis: Adrianus ager* — *finitus per rationem arcarum, riparum*, &c. Vide quoque L. Wiſigoth. *libr.* 10. *tit.* 3. *§.* 3. *& Chartam* Theodemiri Gallæciæ Regis æræ 610. apud Bivarium in *Notis ad Pſeudochronicon Maximi, p.* 4, 1. laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* Lat. Græc. *Arcæ*: ἄγγη κλειστά, *l.* κτισματα. Papias, *Arca, ab arcendo dicta; fines enim agri cuſtodit eoſque adiri prohibet.* Fuere autem illæ formâ quadratâ atque intus cavâ, quemadmodum ſunt *arcæ* ſeu ciſtæ, unde potiùs nomen; cùm cœteri limites, ut variâ & diverſâ figurâ, ita & appellatione, donentur, ab Hygeno *de limitib. conſtituend. pag.* 221. Interim poſtea factum, ut appellatio hæc ad cœteros quoque limites ſignificandos extenderetur. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1206. ut & ſuprà.

Arcæ Remorum, vel potiùs *Arcus*, vicus eſt in agro Maceriensi, ad Molam fluvium in Neuſtriæ Regnique Lotharii ſeu Auſtriæ confinio olim poſitus, vulgò *Arches*, liber & ſui juris: à quo vico Gonzagæ *Principes Archenſes* inſcribuntur in nummis, qui in Arcenſi ſolo Carolopolim condidere. Villa olim Regia ſeu Palatium, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Arcæa, urbs Palæſtinæ, aliàs *Arcis* ſive קרית ארכו, cujus mentio apud Chaldæum Paraphraſtem librorum ſacrorum; quondam *Kiriath-ſepher*, poſtea *Dabir*, dicta. Vide ibi.

de *Arcanis*, ſeu *pro Arcanis*, dictus eſt Pſalmus 45. (46.) *hoc eſt, pro his*, inquit Baſilius Magnus, *quæ neutiquam evulganda ſunt & prodenda. quòd rationem contineant ſecretorum in myſteriis retinendorum, Homil. in hunc Pſalmum.* Idem *in princ. Proverb. Verba enim ac myſteria ſalutis in quemvis ſine diſcrimine jactare & omnes æquè ad hunc theſaurum recipere, nec vitæ moribus purgatos neque ratione priùs & ordine diligente mentes, haud aliter fuerit, quàm in ſordidum vas unguentum infundere pretioſum*: Nempe non ſolùm ſancto quodam ſilentio diviniora dogmata, ne in vulgus publicata viléſcerent, involuta, Ethnicorum Theologi tenuere, ſed & eandem viam inivere, imò prævivere, ſacri utriuſque Fœderis Scriptores: quod Dei ſecretum Arcâ Fœderis, à ſuprapoſitis Cherubinis obumbrata & velando honoratâ, ſignificatum olim fuiſſe, Auguſtinus ait, *Tomo VII. de Bono perſever. lib.* 2. *cap.* 16. Idem dein in prima Eccleſia Chriſtiana obſervatum, in qua *Catechiſtarum* & *Catechumenorum* nomen profluxit, à verbo κατηχέω, *vivâ voce doceo*, dictorum, quòd olim nefas haberetur myſteria literis committere, voce tantùm tradenda, ut Eraſmus docet in *Hieron. Apolog. ad Domnion. verb.* κατηχητής, &c. Tobias Pfannerus *Syſtem. Theologiæ Gentil. purior. capite* 1. *§.* 8. *& ſeqq.* Vide infrà paſſim, inprimis in voce *Catechiſtæ, Notum Fideles, Silentium.*

Arcarii, ab Alexandro Severo inſtituti, *qui de arca Fiſci munera ederent*, occurrunt apud Ælium Lampridium in *Vita* ejus. *Arca* igitur etiam *Fiſci* dicebatur. Aliter *Arcarii* dicuntur *Cod.*

de Suſceptor. Præpoſitis & Arcariis: Ibi enim Arcarii ſunt, qui ſuſcipiebant arcæ præfectoriæ inferenda. Arcarios tamen etiam tribuit Comiti rei priv. lex 14. Cod. Theodoſ. Vide Salmaſium Not. ad Lamprid. Vicarius Arcarii, reperitur in Inſcript. apud Gruterum 580. 10. Arkarius Reip. Amerinorum, 1091. &c. Inter officia Latinorum Eccleſiaſtica, recenſetur Arcarius Eccl. Rom. apud Anaſtaſium in Agathone & Conſtantino, alibique apud Scriptores citerioris ævi. Vide quoque ſuprà in Arca & Arcæ. Apud Anglo-Saxones aliosque olim, pro Theſaurario Regis ſumtam eſſe vocem, docet Henr. Spelmannus in Gloſſario.

Arcaturæ, apud Caſſiodorum Variar. libr. 3. Epiſt. 52. Unde miramur, tanta animoſitate fuiſſe litigatum, quod aut terminis teſtibus, aut jugis montium, aut fluminum ripis, aut arcaturis conſtructis, aliisque ſignis evidentibus conſtat eſſe definitum: erant hujuſmodi arcarum, quæ olim terminorum vicem erant, ſtructuræ. De his ita Frontinus de limitibus Agror. In Campis verò ſtatuerunt terminos quadratos curſorios & interjectis locis Arcas & monumenta, vel alia teſtimonia. Sic paſſim apud Agrimenſores, Arcam in trifinio, in quadrifinio conſtitutam legere eſt, quæ vox nihil aliud ſignificat, quàm terminum in modum arcæ conſtructum. Frontinus iterum, Aſculanus ager terminis, in modum arcellæ, eſt demetitus: Cujuſmodi Arcæ finalis figuram, ex veteri Hygini libro, exhibet Salmaſius, infrà laudandus. Et hæ Arcæ finales tantùm erant; aliquando verò, & monumentales ſimul, & finales erant: namque & ipſa monumenta finalia pro terminis plerunque obſervari ſolita ſunt. Unde & ſepulturæ finales & monumentales termini, in libris Agrimenſorum, & memoriæ in finem conſtitutæ occurrunt: certè & Arcæ juxta ſepulchra plerunque ponebantur & in ipſis ſepulchris arcæ conſecrabantur finales; ſed de his vide ſuprà in voce Arca mortualis, & plura hanc in rem apud Salmaſium ad Solinum pag. 1206.

Arceja, nomen corruptum factumque ab Artiaca vel Arciaca, Vide Artiaca. Eſt quoque Arceja, vulgò Arcey, locus Galliæ in nemore Ottonis, Uttæ ſylvæ parte, ubi S. Ebbo, Senonenſis Archiepiſcopus eremiticam vitam duxit, circa annum Chr. 750. Arcia verò Villa, Odoranno in Chron. memorata, vulgò quoque Arcey, proxima eſt Villæ Novæ Regis, ad flumen Icaunam; à Leotherico Senonum Archiep. S. Petri Vivi Monaſterio donata. Vide Hadr. Valeſium paſſim.

Arcellæ, Vide ſuprà in voce, Arcæ Caletorum.

Arcellina, inter miniſteria & vaſa ſacra, memoratur, in Charta Ferdinandi M. Hiſpan. R. æræ 1101. apud Anton. Yepezium in Chron. Ordinis Bened. Tom. VI. Tertia verò (Corona) eſt diadema capitis mei aureum & arcellinam de cryſtallo aureo coopertam, & crucem auream cum lapidibus, &c. Fortè parvam arcam denotat. Car. du Freſne Gloſſar.

Arcerii ſeu *Arcarii*, apud Recentiores, Sagittarii ſunt, Italis Arcieri, Gallis Archers, dicti: fuereque olim multùm æſtimati Arcarii Anglici, ut ex Chron. Bertrandi Gueſclini MS. docet du Freſne in Gloſſar. V. quoque Froiſſardum Volum I. Ducem Clivenſem in Tacticis pag. 81. &c. De Francis Arcariis, vulgò Francs-archers nuncupatis, conſulendi ſunt Monſtrelletus Volum. III. pag. 13. & Berrius in Carolo VII. pag. 165.

Archegetes, Apollinis cognomen, Græcè Ἀρχηγέτης, h. e. Princeps ſeu Dux: quo in Inſ. Naxo inſignis fuit, ubi ei Chalcidenſes aram extruxerunt, teſte Thucydide lib. 6. Servat memoriam ejus Inſcr. quam Jac. Sponius Hierapoli reperit,

ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΑΡΧΗΓΗΤΕΙ.

Vide eum Itiner. Græciæ Part. 3. pag. 150.

Archemia & *Archemiſtæ*, Patrum ævo dicti ſunt, qui hodie Alchymiſtæ & Alchymia, Vide ſuprà.

Archetypon Politicum, ex numiſmate extractum, & dicitur Splendor Domus Joanniæ, quæ eſt una ex perilluſtribus & antiquiſſimis Hiſpaniæ Familiis; prodiit, Auctore Athan. Kirchero, Amſtelodami A. C. 1672. in quarto.

Archethyrum, Græcè Ἀρχίθυρον, dicta eſt prima domus janua, quæ in publicum aperitur. Cujuſmodi januæ ædium, ut & Urbium portæ, ſeræ olim vel vecte ligneo firmabantur transverſo: ubi βάλανος & βαλανάγρα proin locum habebat, de quibus infrà dicemus, in voce Balanus. Ovidius,

Excute poſte ſeram ——

Alio munimine, ferreo nempe obice, interiorum conclavium & œcorum fores firmatæ fuere, ut dicemus infrà, ubi de iſtiuſmodi ferreis Obicibus. V. Salmaſium ad Solinum pag. 925.

Archiabbas, Comes Fulco, dicitur in Charta, quam deſcripſit Gallandus Tr. de Franco allodio pag. 295. continentem controverſiam, inter Monachos S. Albini & Canonicos S. Licinii Andegav. in qua refertur, utroſque habuiſſe Abbates: Monachos, Monachum nomine Hincbertum; Canonicos, Laicum nomine Tetbaudum, & controverſiæ Judicem elegiſſe, Comitem Fulconem utrorumque Abbatum, Archiabbatem, utpote, qui prædia harum Eccleſiarum poſſidebat eoque nomine Abbatem ſeſe inſcribebat. Nempe iſtiuſmodi Abbates Laici, modò Decanos habebant, qui curam Monachorum gererent, interdum unum ex Monachorum numero reliquis præficiebant. Vide ſuprà in Abbacomites, & plura hanc in rem apud du Freſne Gloſſar.

Archiacoluthus vel *Archiacolythus*, Acoluthorum caput. Luithprandus Hiſt. lib. 6. cap. 6. Stephanus Archiacoluthus, cum omnibus Acoluthis ac regionariis. Cùm enim in Eccleſiis Cathedralibus olim quatuor eſſent Canonicorum ordines, Presbyterorum ſc. Diaconorum, Subdiaconorum & Acolythorum; quilibet horum ſuis capitibus ſuberant, Presbyteri Archipresbyteris, Diaconi Archidiaconis, &c. Hodieque Archiacolythorum nomen in Eccleſia Capuana durare, obſervat Michaël Mon. in Sanctuario Capuano p. 576. ſed illos cum Acolythis nullum neque in Choro, neque in Capitulo ordinem facere, omnesque pro libitu poſſe amoveri, addit: olim verò ad eum in Feſto Innocentium officium ordinare ſpectaſſe, Dominic. Macer ait in Hierolex. Meminit Benno Cardinalis Archiacolythi Eccleſiæ Rom.

Archias, Imp. Corinthiorum, adde: Achæus fuit, & Myſcellum quoque in condenda Crotona adjuvit. An ab eodem Aricia condita? Ita certè mavult Salmaſius, quàm ab Archilocho Poëta, quod Solinus ait, cap. 2. Condidit autem Syracuſas, circa Olymp. 11. quo tempore Eumelum ἐποποιὸν, Corinthium itidem floruiſſe, ex Clemente Alex. diſcimus. Sed & ab Archia, alii Calondam vocitant, Archilochum Poëtam in prælio interfectum, ſcribit Plinius libr. 7. cap. 29. Vide Salmaſium ad Solinum paſſim.

Archiatri, Medici Principis & qui in ſacro palatio militant, l. un. de Comitibus & Archiatris ſacri Palatii, ad quam, de eorum dignitate, multa congeſſere Cujacius & Joh. Fileſacus Selectorum libr. 1. cap. 321. Vide etiam Jacobum Gothofredum ad tit. de Medicis Cod. Theodoſ. Altaſerram ad Epiſtolar. Gregorii Magni lib. 2. Alios. Archiatros Galliæ Regum, à Marcleifo, qui ſub Childeberto Rege id munus ſuſtinuit, uſque ad Antonium d'Aquin, qui hodierni Regis Archiater eſt, ordine recenſet in ſuo Gloſſario, Car. du Freſne, quem vide. Phyſicos Regis nonnullos eorum appellatos eſſe, reperies ibid. Hinc Archiatriæ dignitas, l. 8. Cod. Theodoſ. de Archiatris.

Archicancellarius, in Charta vet. Lotharii Imp. A.C. 844. apud du Freſne, Agilmarus venerabilis ſanctæ Viennenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus & ſacri Palatii noſtri Archicancellarius: dicitur, qui cœteris Aulæ vel Palatii Cancellariis ſeu Notariis præfuit. Summus Cancellarius, Hincmaro de Ordine Palat. cap. 16. A ſecretis, & Græcâ voce Latinam æmulante. Ἀσηκρῆτις ac πρωτασηκρῆτις, in Aula Græca, de qua vide infrà. Maximè autem Archicancellarii titulus obtinuit, ſub Regibus Franciæ 1. & 2. ſtirpis, & Imperatoribus poſtea Germanicis. Qui cùm Italiam & Galliam Arelatenſem, ſolemni Procerum comitatu, frequentes adirent, copias inſtructas è Nobilibus civibusque collectas, per urbes agroſque diſtribuebant, ad injurias à corpore Cæſaris & Procerum prohibendas; inveſtituras concedebant, fidem in Comitiis publicis à Proceribus Imperio ſubditis accipiebant, diplomata ſcribebant & Archicancellariis ſuis, quos pro numero Regnorum tres habebant, tradebant obſignanda. Quam dignitatem Archiepiſcopos Moguntinum, Trevirenſem & Colonienſem, jam antequam Electorum Collegio aſcriberentur, habuiſſe, luculenter oſtendit Bern. à Mallinckroth lib. de Archicancellariis Imp. Rom. pag. 33. & ſeqq. Et quidem Moguntino Germania obtigit; Trevirenſi Gallia; Colonienſi, Italia: ſic ut ſuam quisque provinciam, prout Imperator ſedem mutaſſet, negotiis gerundis, diplomatis ſignandis, atque omnium queſtibus audiendis finiendisque controverſiis, adminiſtraret: quod ab Ottonis M. ævo repetit Brovverus Annal. Trevir. lib. 16. V. Car du Freſne Gloſſ. ubi ex Præſulib. Trevirenſibus primum Boëmundum titulum Archicancellarii ſibi vindicaſſe, notat ex eodem Brovvero, & Henr. Kippingum Method. nov. Jur. publ. lib. 2 cap. 6. Præter hos occurrit Archicancellarius Burgundiæ Regni, dignitas, quâ Archiepiſcopus Viennenſis in Gallia præfulget, confirmata à Friderico I. Imp. in favorem Stephani Archiep. diplomate A. C. 1157. quod habetur in Vienna Johannis à Boſco & Levrii cap. 42. &c. du Freſne ibid. Item Archicancellarius Imperatricis ſeu Auguſtæ, dignitas Abbati Fuldenſi in Germania conceſſa antiquitus: ut quam unà cum prærogativa ſedis Berthous Abbas jam ſub Lothario Imp. an & ipſe, à Majoribus acceptam, ſibi aſcripſit: Confirmata certè Henrico Abbati & ſucceſſoribus ejus legitur, à Carolo IV. in Diplom. A.C 1358. quod recitat Goldaſtus Conſtitut. Imp. Tom. II. pag. 344. illud adjiciens: Abbatem, quoties Imperatricem vel Reginam Rom. coronari aut in veſte Imperiali ſeu Regia comparere contigerit, id tunc habere muneris, ut illius coronam, cùm more vel ordine poſcente, à capite ejus deponi neceſſe eſt, deponat ac teneat, capitique rurſus imponat. V. quoque Chriſtoph. Brovverum Antiqq. Fuldenſ. lib. 1. cap. 15. Car. du Freſne Gloſſ. Georg. Hornium Orb. Politic. atque infrà, ubi de Fuldenſi Abbate.

Archicantor, in Eccleſia Rom. Primicerius Scholæ Cantorum. Beda lib. 4. cap. 18 Johannes Archicantor Baſilicæ Vaticanæ, & S. Martini Abbas, tanquam delegatus Apoſtolicus, ad Synodum Anglicanam, ab Agathone Papa, A. C. 769. miſſus, Britannos cantum, juxta Vaticanum ritum, docuit. Idem cum Archiparaphoniſta, de quo infrà.

Archicapellanus, qui & Capellanus per excellentiam, dicebatur olim, qui omnem Clerum Palatii ſub cura & diſpoſitione ſua regebat, Hincmarus de Ordine Palatii cap. 16. Seu, qui Palatinis Oratoriis & Sacellis erat præfectus. Cujuſmodi Regum Miniſtri primitus Abbates dicebantur, ut de Angilberto Archicapellano Caroli M. legimus,

apud

apud du Freſne, in voce *Capellani*. Habebant hi *Archicapellani*, magnam cum Summis Cancellariis affinitatem; imò non deſunt, qui credant, non ſolùm ſub prima & ſecundâ Regum Franciæ ſtirpe, ſed & ſub tertiâ, *Archicapellanos* & *Archicancellarios* eodem functos munere, ut ex Diplomatum ſubſcriptionibus probant, in quibus titulis hiſce promiſcuè uſi leguntur. Adeoque non modò reliquias ſervabant atque adeò Cimelia & Archiva Regia (quod antiquitus eorum munus fuit) ſed Archicancellarii quoque officia poſtmodum obiere. Quod cùm ægrè paterentur Eccleſiæ Gallicanæ Patres, ſtatutum Concil. Cabillonenſi II. A. C. 813. *can.* 44. *Presbyteros villicos eſſe non debere* —— *Cancellarios publicos eſſe, nundinas inſolenter peragrare*, &c. Sed & Clericorum cauſis eos fuiſſe præfectos, docet Walafridus Strabo *de rebus Eccl. cap. ult.* Ad eoſdem Regiæ inſuper menſæ benedictionem ſpectaſſe, Theodulfus Aurelian. *libr. 3. Carm.* de Hildeboldo Archicapellano, *p.* 185. his verbis docet,

Adſit Præſul ovans animo vultuque benignus,
Ora beata ferens, & pia corda gerens,
Quem ſincera fides, quem tantus culminis ordo,
Pectus & innocuum Rex ſibi, Chriſte, dicas.
Stet benedicturus Regis potumque cibumque,
Sumere quinetiam Rex velit, ille volet.

Apud præfatum *Gloſſarii* Auctorem, è quo etiam nomina *Archicapellanorum* Palatii Francici ſubjungere viſum eſt.

Archicapellanorum Palatii Francici ſeries.

Ruſticus, poſtea Epiſc. Cadurcenſis, Abbas Palatini Oratorii, ſub Chlotario I.
Bertharius, poſtea Carnutenſium Epiſcopus ſub Chlotario II.
Ricolfus, ſub Dagoberto.
Laun us, Abbas S. Eparchii, poſtea Epiſcopus Engoliſmenſis, ſub Pipino.
Fulradus, Caroli Martelli ex fil. Hieronymo nepos, Abbas S. Dionyſii, ſub eod.
Andreas, ſub Carolo M.
Lindebertus, ſub eodem.
Ingelramnus ſeu Engelramnus Epiſc. Metenſis, ſimiliter.
Hildibaldus, Archiepiſcop. Colonienſis, *Capellanus*, *Apocriſiarius* & *Archicapellanus S. Palatii*, promiſcuè dictus, ſub eodem & filio ejus Ludovico Pio.
Angilbertus, Berthæ Carolo M. genitæ maritus, poſtea Abbas Centulenſis, ſub Pipino Italiæ R.
Hilduinus, Abbas Monaſterii S. Germani Pariſ. ſub Lud. Pio.
Fulco, ſub eodem.
Drogo, Caroli M. fil. nothus, Metenſis Epiſcopus, ſimiliter.
Gunthartus, Arch. Colonienſis, ſub Lothario.
Ebroinus, Epiſc. Pictavienſis & Abbas S. Germani de Pratis, ſub Carolo Calvo.
Gozlinus, Abbas ibidem, ſub eodem.
Joſeph, Epiſc. Eporedienſis, ſub Ludovico Lotharii fil.
Fridebaſtus ſeu Fridebertus, Epiſc. Pictavienſis, ſub Pipino Rege Aquitaniæ.
Remigius, Archiepiſc. Lugdun. ſub Carolo R. Burgundiæ, Lotharii Imp. filio.
Grimaldus, Abbas S. Galli, ſub Ludovico III.
Adventius, Epiſc. Metenſis, ſub Lothario R. Lotharingiæ.
Cozbaldus, ſub Ludovico R. Bajoariæ.
Granoldus, ſub eodem.
Deotmarus, ſub Arnulpho R.
Theotmarus ſub Arnulpho Lotharingiæ Duce.
Hermannus, ſub Zuentibaldo R.
Rutgerus ſub eod.
Balduinus, ſub Henrico I.
Ratbodus, ſub Carolo Simplice, A.C. 917. Poſtea deſiit hæc apud Francos *Archicapellanorum* appellatio, & in *Capellanorum*, dein in *Primorum* & *Magiſtrorum Capellanorum Regis*, titulum tranſiit. Hodie *Magiſtros Oratorii Regii* vocant, de quorum dignitate ac munere, videndus Miramontius *de Præpoſito Hoſpitii pag.* 50. &c. In Flandria, *Archicapellani Flandriæ*, titulo gaudet Præpoſitus Eccleſiæ Brugenſis. In Germania *Archicapellanus Imperatricis* cluet Abbas Maximini Trevirenſis, uti auctor eſt Nicolaus Zylleſius *Defenſ. ejuſdem Monaſterii, part.* 1. *ſect.* 2. *§.* 4. *&c.*

Archichorus, apud Bernardum Mon. *in Conſuetudin. Cluniac. MSS. cap.* 15. Præcentor eſt, qui Choro, dum ſacra liturgia peragitur, præeſt. Gall. *qui tient le Chœur*, du Freſne.

Archiclavus, in vet. *Charta*, quæ extat *Biblioth.* Sebuſ. *lib.* 1. *cap.* 1. ubi Petrus Apoſtolus *Archiclavus totius Monarchiæ Eccleſiarum* appellatur: ſeu *Archiclavis*, apud alios, dignitas in Communione Rom. eſt Eccleſiaſtica, eadem cum *Theſaurarii* in Eccleſiis Cathedralibus & Monaſteriis: quæ quidem dignitatis appellatio in Eccleſia S. Martini Turon. maximè viguit. Car. du Freſne *Gloſſar.* Archidiaconali dignitate ſuperiorem fuiſſe, colligit Macer; ex ordine in ſubſcriptionibus, *Signum Arnulfi Archiepiſcopi*, *ſignum Guarcilonis Archiclavi*, *ſignum Jonæ Archidiaconi*, *&c.* Sed is *Archiclavum*, Regentem interpretatur ſeu Gubernatorem Eccleſiæ ac Monaſterii, vocemque à *clavo* deducit, in *Hierolex.*

Archicomes, titulus Comiti Flandriæ, ob magnam ejus potentiam, datus à Guilielmo Britone *Philipp. lib.* 4.

Flandricus Archicomes, *Francorum Rege relicto,*
Regis ad Anglorum partes jam tranſtulerat ſe.

Sed minùs auſpicatè, ait Spelmannus *Gloſſar.*

Archicubernus, Vide Gothofredum *ad l.* 64. *in princ. ad SC. Trebell.* & infrà *Archigubernus*.

Archicuſtos, in Eccleſia Rom. dignitas eſt in Monaſteriis majoribus Ordinis Benedictini. Idem cum *Capicerio*, V. infrà.

Archidiaconus, in Eccleſia Rom. tantæ dignitatis olim fuit, ut *Epiſcopi Vicarius* in *Ordine* Rom. & *Oculus Epiſcopi*, in *Epiſtola* Clementis alibique paſſim appelletur. Ejus officium inter alia erat, ut Eccleſiaſticum theſaurum, unà cum cœteris Eccleſiæ Diaconis cuſtodiret atque diſpenſaret; uti videre eſt ſuprà in voce *Arca Eccleſiarum*. Reliqua exequitur pluribus Ebo Archiepiſc. Remenſis *Indicul. de Miniſtris*. Habebant præterea juriſdictionem ſuam, quæ *Audientia Archidiaconi* dicitur, *lib.* 5. *Capitul. capite* 171. ſed quaſi *Officiales Epiſcopi*, uti appellantur Radulfo de Diceto in *Imagin. Hiſtor. pag.* 581. Unde ab eorum ſententiis appellabatur ad Epiſcopum & propterea inter Ordinarios accenſentur ab Innocentio III. Pontif. *lib.* 14. *Epiſt.* 44. At mores eorum in juſtitia adminiſtranda tales erant, ut graviter in ævi ſui *Archidiaconos* invehatur Johannes Sariſberienſis, ut videre eſt in *Epiſt.* ejus 156. Imò jam longè antea *Archidiaconorum cupiditas* notata eſt, ut ex *Capitulari* A. C. 744. *cap.* 12. & *Addit.* 4. *Capitul. cap.* 145. du Freſne obſervat. Interdum verò in Eccleſiis Cathedralibus plures *Archidiaconi* inſtituti, iiſque ſui diſtrictus attributi leguntur, in quibus viſitationes ſuas quotannis exercerent; atque hi à diſtrictuum ſuorum appellationibus nomen accepere, Vide infrà in voce *Circumluſtrator*. Prærogativas *Archidiaconorum* quod attinet, *Archidiaconus* Eccleſiæ Rom. ſedebat coram Pontifice, Baron. A.C. 1097. imò vicarius ejuſdem erat in cauſis Eccleſiaſticis, ut ex *Ordine Rom. cap.* 7. *de Offic. Archidiaconi & 25. diſt. can.* liquet. Idem de Jure *Datarii* officium exercebat, *Ibid.* ac officio Magiſtri Ceremoniarum antiquitus defungebatur. In Eccleſia Anglicana olim *Archidiaconi*, poſt Epiſcopos & Abbates, primum habuere locum & Decanos ipſos anteivere: quod hodieque in Eccleſia Galliæ Cadurcenſi obtinet: alibi verò Decani præcedunt. In Eccleſia Conſtantinopolitana, in die Crucis Exaltationis induebatur Archidiaconus Sacerdotali caſulâ, ut Curopalata notavit; quia tum officium Sacerdotis, ex ordine Exocatacœlorum, obibat, Vide infrà, & plura hanc in rem apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *Hierolexic.* ut & infrà, in voce *Protodiaconus*. Hinc *Archidiaconatus*, ipſum Archidiaconi munus; quos feudi jure poſſeſſos à Viris ſæcularibus, etiam tempore Caroli Magni, patet ex ejus *Capitulari* 1. A. C. 805. *cap.* 15. *Capit.* 4. ejuſdem anni *cap.* 2. *lib.* 1. *Capitular.* 110. & *lib.* 6. *cap.* 266. ubi illud vetitum. *Archidiaconatus* quoque *dati ad firmam*, quoad jura ſpiritualia, meminit *Provinciale* Eccleſiæ Cantuar. *lib.* 5. *tit.* 4. Vide infrà in voce *Procuratio*. Apud Innocentium III. Pontif. *lib.* 14. *Epiſt.* 122. mentio eſt *Archidiaconatus Menſæ*, in Eccleſia Pompeiopolitana; cujus curæ erat *menſa* & reditus Capituli ejuſdem Eccleſiæ. Etiam *Archidiaconatus ſuper totam Parochiam Croylandiæ*, occurrit apud Ingulfum in *Hiſtor. Croyland.* Cujuſmodi *Archidiaconi* in Monaſteriis dicebantur *Archidiaconi Abbatum*, ut notat du Freſne: Sed & ipſos Abbates *Archidiaconi* munere nonnunquam functos eſſe, legitur apud Lupum Ferrar. *Epiſt.* 80. extatque *Charta* A.C. 1061. quâ Epiſcopus Abrincenſis Abbatem S. Michaëlis in Monte *Archidiaconum* ſuum conſtituit, in dicto Monte, ſub certis conditionibus, apud Jac. Petitum, &c.

Archidiaconus S. Eccleſiæ Romanæ, uti habet Cencius Cardin. in *Ceremoniali*, ſeu *Primus in ordine Diaconii Sedis Apoſtolicæ*, uti habet Gregorius Magnus *lib.* 2. *Epiſt. Præfat.* dignitas fuit, quâ functus legitur Gelaſius II. antequam Pontifex fieret, in ejus epitaphio memorata: ut & alii Pontifices, ante Papalem dignitatem impetratam. Abrogata dein, uti refert Panvinius, à Gregorio VII. qui ipſius loco Camerarium inſtituit, ut arcam & ærarium Eccleſiæ ſervaret; quod Camerarii potiſſimum, ut & Diaconorum ac Archidiaconorum olim munus fuit. Occurrunt tamen poſt Gregorium VII. aliquot *Archidiaconi Eccleſiæ Romanæ*, ſub Urbano II. & Innocentio II. apud Eadmerum *lib.* 1. & Guil. Tyrium *lib.* 15. *cap.* 13. meminitque præterea dignitatis hujus Cencius prædictus, apud Baronium A.C. 1191. Carolo du Freſne laudatum. V. & *Diaconus*.

Archiducis titulus, à Scriptoribus paſſim majoris auctoritatis ac potentiæ Ducibus adſcriptus legitur. Sic in *Chron.* Trudonis *lib.* 1. Pipinus ſub Dagoberto, *Auſtriæ ſeu Auſtraſiæ inſer. Archidux*; Apud Sigebertum A.C. 959. Bruno Archiepiſcopus Colon. & *Archidux Lotharingiæ*: apud Dinterum *Chron. lib.* 1. *cap.* 17. *Lotharingiæ & Brabantiæ Archidux*, dictus eſt. Gilbertus Borbonius Com Mompenſerii à Carolo VIII. Gall. R. *Archidux Ceſſæ*, in Regno Neapolit. eſt electus. *Palatinorum Archiducum*, in *Charta* Friderici I. Imp. A. C. 1156. pro erectione Auſtriæ in Ducatum, apud Miræum *Donat. Belg. lib.* 2. *cap.* 52. mentio fit. Hodie in ſola Auſtriaca Familia titulus hæret, qua de re ſic Spiegelius, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid. Archiducis appellationem primùm Bruno, frater Ottonis Imp. ejus nominis primus, inſolenter aſſumſit. Id poſtea Carinthianorum Principes uſurparunt; quibus extinctis, ad Auſtriacos ſimul cum ditione tranſiit*, &c. Vide etiam in voce *Dux*.

Archielectus, id eſt, in Archiepiſcopum electus, dicitur Henricus, apud Cæſarium Mon. Heiſterbacenſem in *Chron. MS. Archiepiſcoporum Colonienſium, A.C.* 1228. du Freſne *Gloſſar.*

Archiepiſcopi vox, à Patriarchis Alexandrinis primùm invecta videtur, qui, cùm primò ſoli eſſent in Ægypto Epiſcopi, creatis

ſubinde

ſubinde aliis, ut eſt in Eutychii *Originib.* hunc ibi titulum vindicarunt. Primus verò hoc uſus vocabulo S. Athanaſius, *Apolog.* 2. Alexandrum Patr. Alex. ſic indigitans. Dehinc in Concilio Epheſino A.C. 431. Cyrillus Hieroſolymorum & Cæleſtinus Romanorum *Archiepiſcopi* appellantur. Leo quoque I in Concilio Chalcedonenſi: & de Felice Anaſtaſius, *Venerabilis Felix Archiepiſcopus ſedis Apoſtolicæ urbis Romæ.* Vide Cujacium *ad Novellam* 11. Morinum *Exercitat. lib.*1. *cap.* 10. Alios. Eſt autem dictus *Archiepiſcopus, cui totius provinciæ cura incumbebat,* 9. *quæſt.* 3. *c.* 2. *& ſeqq.* atque ad eum conſtituendum *X. vel XI Civitates & unus Rex, decem vel undecim Epiſcopi Suffraganei,* requiri conſuevere, *Can. Scitote* 6. *quæſt.* 3. Ipſe verò in provinciæ Metropoli reſidebat, hinc *Metropolita* ſeu *Metropolitanus* quoque dictus; Item *Primas*: donec multiplicatis in eadem provincia Metropolitis, Primas dein eſt appellatus, qui cœteris Comprovincialibus præeſſet. Sed & interdum *Archiepiſcopi* vocitati ſunt, ipſi Epiſcopi, quibus pallii jus indultu Pontificis conceſſum eſt: cum quibus ſimile quid videntur habere Græcorum illi Archiepiſcopi, quos à Metropolitanis ſic diſtinguit Balſamon *in Medis.* ut Metropolitanum dicat, Epiſcopos ſub ſe habere, in quos jus exerceat; Archiepiſcopum verò nullos: Perinde namque Epiſcopi hi in Eccleſ. Rom. nullum jus habent in alios Epiſcopos, ſolâ pallii dignitate & Archiepiſcopali titulo cœteris ſuperiores. Vide du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *Hierolex.* Qui verò *Archiepiſcopalis S. Palatii* dictus apud Scriptores occurrit, idem cum Archicapellano eſt, &c. De *Epiſcopi, Archiepiſcopi* ac *Patriarchæ* diſcrimine ſic Burmannus: *Cùm primi,* inquit, *Epiſcopi pares eſſent, & unum haberent Epiſcopatum, atque à communi Concilio Eccleſiæ ejuſdem provinciæ per Synodos regerentur; dein Metropolitarum ſeu* Archiepiſcoporum *nomina nata ſunt: eratque Metropolitanus Epiſcopus ejus urbis, quæ provinciæ erat caput. Illius officium, Synodos convocare iisque præſidere & recèns electos Epiſcopos confirmare: ut primitus honore potiùs, quàm poteſtate, reliquis Epiſcopis major eſſet —— Cùm verò à Conſtantino plures provinciæ in unam diœceſin redigerentur, ſupra Metropolitanos conſtituti ſunt Patriarchæ ſeu Primates, Exarchi Diœceſium dicti &c.* Addit, Cardinales, qui Epiſcopis ac Archiepiſcopis hodie longè præeminent, olim tantùm Presbyteros vel Diaconos ſeptem regionum ſeu cardinum Eccleſiæ fuiſſe, *Syſtem. Part II. p.* 540. &c Hodie in Imperio Rom. *Archiepiſcopatus,* ſunt vel *Electorales,* ut *Moguntinus,* Cancellarius Imperii per Germaniam, qui jus coronandi Cæſaris ſibi vindicat; *Trevirenſis,* Cancellarius per Galliam & *Colonienſis,* Cancellarius per Italiam, qui cum Moguntino de jure modò dicto contendit: vel *Non-Electorales,* ut *Salczburgenſis,* Legatus Sedis Rom. & Germaniæ Primas; *Veſontionenſis* & *Cameracenſis*: Magdeburgicus enim & Bremenſis in Principatus ſeculares ſunt converſi. Sed & Veſontionenſis ac Cameracenſis Galliç Regi jam addicti ſunt. Georg. Hornius *Orb. Politic. pag.* 166. *& ſeqq.*

Archiereus, per convitium dictus ab Antiochenſibus, Ægyptiis, Alexandrinis, Alexander Severus Imp. apud Æl. Lampridium in *Vita* ejus: ex Gr. Ἀρχιερεύς. V. etiam infrà in *Archiſynagogus.*

Archieunuchus, Cubiculariorum Regiorum Princeps, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Archifrater, dictus Theochariſtus in *Collat.* S. Maximi Martyr. apud Baronium A.C. 656.

Archigallus, fuit præſes caputque Gallorum, Cybeles Sacerdotum, qui aliàs *Curetes, Corybantes* & *Idæi* quoque *Dactyli* vocati ſunt. Tertullianus *de Reſurr. carnis, Et tamen calicem non dico Venerium, in quem mors aliqua ructaret, ſed frictricis, vel Archigalli, vel gladiatoris, aut carnificis ſpiritu infectum, quæro an minus damnes, quàm oſcula ipſorum?* Ei in omnes Gallos ſeu Cybeles myſtas ſummum fuit imperium, primusque is cymbala prælata in illis ſacris pulſavit. Juvenalis *Sat.* 9.

Cymbala pulſantis legatum fiet amici:

Ubi vetus Scholiaſtes, *Archigalli,* inquit, *cymbala percutientes, ac per hoc Gallo, inquit, legetur, id eſt, legatario donabitur.* Sic intelligendus Claud. *in Eutrop. lib.* 1.

Vel ſi ſacra placent, habeas pro Marte Cybellen,
Rauca Celæneos ad tympana diſce furores,
Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu,
Inguinis & reliquum Phrygiis abſcindere cultris.

Ubi *Cymbala ferre,* rectè dictum, ad *Archigalli* officium deſignandum, &c. V. Th. Dempſt. *in Antiqq. Rom. Roſini l.* 2. *paral. ad c.* 4.

Archigerontes, in *l.* 6. *Cod. de Epiſc. aud.* Alciato ſunt, qui procurant negotia Aulæ Principalis: Hottomannus, levi mutatione *Archigeontes* legit, & principes fabrorum intelligit, ab ἀρχιγενῶν vel ἀρχιτεκτόνων Gr. Carolo du Freſne ſunt primates plebis Alexandrinæ, ſeu qui quaſi principes ſummoque honore & loco erant inter artifices, ex Jac. Gothofredo *ad l.* 1. *Cod. de Alexandrinis primat.* Carolo Macro, Decani *ſenum famulorum Palatini,* ex vocabuli ſignificatu, quaſi *Principes ſenum,* in *Hierolex.* &c Hos L. ex prædicta *Chriſtianos* eſſe vult, unde corruit Accurſii ſuſpicio, Chriſtianorum Archipresbyteros, voce hâc denotari, exiſtimantis. De iiſdem ſic habetur in *Græcis* Juris Cæſarei *Paratitlis,* Μηδεὶς αἱρετικὸς ἀρχιγέρων ἢ διοικητὴς σωματείων ἢ τῶν ἐργαστηρίων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γινέσθω, ἀλλὰ πάντως Χριστιανὸς προνοίᾳ τοῦ Αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, *Nullus hæreticus in Alexandria fiat* Archigeron, *ſeu collegii ſeu ergaſtotarum adminiſtrator. Sed omninò ſit Chriſtianus, interveniente curà Auguſtalis & parentis illi officii.* E quibus verbis contendunt nonnulli, indigitari hoc vocabulo Diœcetas & Alexandriæ Corporatorum Præſides, Anglis *Maſters or Wardens of Companies.* Græcis Διοικητὰς τῶν σωματείων, &c. Vide Joh. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 1. *cap.* 14 *p.* 594.

Archigraphus, q. *princeps Scriptorum,* Livius dicitur Albertino Muſſato *de Geſtis* Henrici *VII. lib.* 1. *in Prologo.* In *lib.* 4. *de Geſtis Italic. poſt Henricum, Rubr.* 2. *Archigraphus Regiæ Majeſtatis,* Notarius vel Cancellarius Regius, appellatur. V. ſuprà *Antigrapheus.*

Archigubernus, Gr. Ἀρχικυβερνήτης, navis ſeu claſſis præcipuus gubernator ſeu præfectus. Javolenus. *l.* 36. *ff. ad SC. Trebell. Sejus Saturninus Archigubernus teſtamento reliquit hæredem Valerium Maximum Trierarchum,* apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Archijuſtitiarius, ſupremus Angliæ Juſtitiarius, apud Radulfum de Diceto, V. *Juſtitia.*

Archilevita, V. *Levita.*

Archilogotheta, apud Lambertum, indigitatur Heribertus Colonienſis Archiep. in *Vita* ejus, i. *Archicancellarius,* ſeu *primus Cancellarius,* ut idem dicitur Ruperto Tuitienſi *cap.* 7. apud du Freſne *Gloſſar.* V. infrà in *Logotheta.*

Archimagirus, in *Vita* S. Vincentii Presb. Græcè Ἀρχιμάγειρος, *Princeps Coquorum,* V. infrà *Coquus.*

Archimandrita, Græcè Ἀρχιμανδρίτης, q. *Princeps mandræ,* de qua voce *infrà*; titulus eſt Abbatibus tribui ſolitus olim. Unde *Memphitici & Palaſtini Archimandritæ,* apud Sidonium *lib.* 8. *Epiſt.* 14. Hodieque viget inter Latinos Eccleſiaſtica dignitas Meſſanæ in Sicilia, quæ priùs Monachorum Baſilianorum erat, jam verò *in commendam,* ab Hiſpaniæ Rege Clericis ſecularibus conceſſa eſt; maximi honoris ac reditûs. Aliquando tamen quivis Prælatus ſic appellatur. Auctor *Vitæ* Severi Archiepiſc. Ravennatis, quæ MS. ſervatur Romæ, in Bibl. Sanctæ Mariæ Vallicellæ de Urbe, *Qualiter Beatus Archimandrita Severus ejus ſepulturæ fuiſſet divinitus deſtinatus.* Sic *Nov.* Juſtin. 5. *Hoc prohibent dilecti Dei Epiſcopi &* Archimandritæ. Hinc *Archimandritiſſa,* pro Abbatiſſa. Vide Dominicum Macrum *in Hierolexico,* & ſuprà in voce *Abbas.*

Archimea, apud Capitolinum *in Maximinis, Lupi quingenti ſimul ingreſſi ſunt in eam urbem, in quam ſe Maximinus contulerat: plerique dicunt Hemonam, alii Archimeam.*

Archimedea Cochlea, V. infrà *Cochlea.*

Archimedea Sphæra, V. infrà *Sphæra.*

Archimedis Cochlea, continuo motu globos ſurſum ferens, per helices canales vitreos; qui motus perpetuus hydraulicus per rarefactionem peragitur: viſitur in *Muſæo* Kircheriano. V. Georgium de Sepibus *pag.* 4.

Archimimi, præcipui ſeu principes Mimorum, V. in *Mimus* & *Pantomimi.*

Archiminiſter Sacri Palatii. Boſo Dux, Richildis Auguſtæ frater, ſub Carolo Calvo, dictus reperitur in Synodo Ticin. A C. 876. Suppo item, Piceni Comes, ſub Ludovico jun. apud Guil. Bibliothecarium in *Hadriano II.* Videtur idem fuiſſe cum Majore domus, cui apud Romanos Impp. Magiſter officiorum par erat. Nec alia fortè dignitas *Miniſtri Imperatoris* & *Imperii,* quam Matfrido Proceri Palatii & Comiti Aurelian. ſub Ludovico Pio adſcribit Agobardus, apud du Freſne *Gloſſar.*

Archimonaſterium, titulus Monaſterio S. Remigii Remenſis, Cluniacenſi, Saviniacenſi & Landavenſi, apud Scriptores tributus. V. du Freſne *Gloſſ.* & *Monaſticon* Angl. *Tom. III. p.* 190.

Archinotarius, aliquando idem cum Archicancellario; Sic Hilduinus Archiep. modò *ſacri Palatii Notarius ſummus,* modò *Archicancellarius,* in *Chartis* Hlotarii Imp. Aliàs ab eo diſtinguitur: Ita in Diplomate Ludovici Imper. filii Lotharii in *Tabular.* Caſaur. ſubſcripſere *Ruſtemirus Archinotarius,* unà cum *Tractemiro Archicancellario,* apud du Freſne.

Archiœconomus, in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 2. *cap.* 29. qui Eccleſiarum œconomis præeſt.

Archiœnochus, Gr. Ἀρχιοινοχόος, pincernarum ſeu pocillatorum, aut, ut Hieronymus *Quæſt. in Geneſ. ſub finem,* ait, *vinariorum Princeps;* Vide infrà in *Pincerna,* & *Pocillator.*

Archiota, in *Dig. lib.* 50. *tit* 4 *lib.* 18. §. 10. Græcè Ἀρχειώτης *Archiviſta* eſt, inquit Macer, h. e. *Antiquarius;* cujuſmodi VII Antiquarios ac peritiſſimos Scribas in ſua Bibliotheca, 4. nempe Græcos, & 3. Latinos, conſtituiſſe Valentinianum Imp. diſcimus ex *C. Theod. l.* 2. *de Stud. Libr. Urb. Rom.* V. quoque Gregorium M. *cap.* 4. *Dial.*

Archipalatinus Præſul, V. ſuprà *Archicapellanus.*

Archipapa ſeu *Protopapa,* occurrit in Imperio Orientali, ſecundas obtinens ab Archiſacerdote, apud Codinum *de Offic.*

Archiparaphoniſta, Gr. Ἀρχιπαραφωνιστής, q. *primus Acclamator,* dicitur in Comm. Rom. Cantor principalis, cui oblationis tempore in ſacrificio, ut vocant, aquam præbere incumbebat. Cantores n. quòd canendo occupantur, non adſtricti erant, ſicut reliqui adſtantes, ad offerendum panem & vinum; ideoque à vicino ſolùm fonte aquam petebant. *Ord. Rom. Deinde deſcendit Subdiaconus ſequens ſcholam & accipit fontem de manu* Archiparaphoniſtæ *& defert Archidiacono & ille ex amula infundit, faciens crucem in calice.*

cdice. Idem in *Ceremonialibus* antiquis dicitur *Præcentor*, quia ad ipſum pertinebat Miſſæ introitum intonare, quod incipiebat per ſignum egreſſionis Papæ è ſacrario: Tunc enim ad januam accedens, ſub Pontificis egreſſum, mox reliquis miniſtris altâ voce *Accedite* acclamabat; quæ ceremonia hodieque viget in Eccleſia Andegavenſi, in Gallia, ubi Præcentor, ante introitum, eodem verbo ingreſſum chori denuntiat, & in quibusdam feſtivitatibus *proceſſionaliter* aquam pro ſacrificio ex ſacriſtia defert, in vaſculo abſcondito ſub velo ab humeris pendente, præcedente Subdiacono, uti præſcribit præfatus *Ordo*. V. quoq; ſuprà *Archicantor*, & infrà in *Paraphoniſta*. D. Mac. *in Hierol.*

Archipater, Baldrico *Chron. Camerac. lib.* 1. *cap.* 84. dicitur Bruno Archiep. Colon. wilhelmo item Brittoni Archiepiſcopus Remenſis *Philipp. lib.* 12 Dudo verò *Præf. ad Acta Normannorum*, priſcos & famoſos Duces hoc elogio inſignit; apud Car. du Freſne & Henr. Spelmannum in *Gloſſar.*

Archipelagus, vocatur illa Maris pars, quæ multis inſulis intercipitur: Sic *Archipelagus d'Andemaon* ſeu *Andreman*, vocatur illa Inſularum congeries, quæ in ſinu Gangetico ſeu *Golfo di Bengala*, Regno Pegu, Siam & Cherſoneſo Aureæ obtenditur, usque ad inſulam *Nicobar*. Incolæ carne hoſtium veſcuntur, ut deſcribuntur à Vincentio le Blanc *part.* 1. *pag.* 75. De reliquis V. in *Lexico*,

Archipelagus, pars Maris mediterr. adde: Sic in ſpecie dicitur, vulgò *Archipelago*: olim *Mare Ægeum*, inter Inſulas Græciæ, Thraciæ & Aſiæ minoris adlabitur. Hic Chriſtiani, ductu Johannis Auſtrii, Turcicam claſſem feliciter profligarunt, ſec. præc. Thuanus *Hiſt.*

Archipelagus S. Lazari, adde: Veniunt hoc nomine Inſulæ, à ſinu Bengalenſi, usque ad Moluccas & Philippinas, omnes uberrimo aromatum proventu eoque commerciis Europæorum percelebres. Potiores harum ſunt: Sumatra, Java major, Borneum, Moluccæ, Amboina, Banda & Philippinæ, de quibus V. *ſuis locis.* Addam ſolùm, incolas Philippinarum, quæ extremum in hoc Archipelago locum tenent, avidius Chriſtianam religionem fuiſſe amplexos, quam reliqui Inſulanos, & pleroſq; jam eam profiteri, Auctor Anonos *Hiſtor Orbis Terr. Geogr. & Civ.*

Archipelagus Maldivarum, adde: Olim *Hippadis mare* dictus eſt.

Archiphoniſta, dignitas Eccl. in Communione Rom. *Rozo Archiphoniſta*, *in Charta* Alrici, Epiſc. Aſtenſis ſub An. Chriſti 1020. apud Ughellum: ubi tamen *Archiparaphoniſta* legi jubet du Freſne. V. *Archicantor* ſuprà, & infrà, ubi *de Schola Cantorum*.

Archiphylax, Græca itidem vox: Ἀρχιφύλαξ i. *primarius Cuſtos*: Sic appellabatur in monte Carmelo Generalis totius Ordinis Carmelitarum olim, usque ad A. C. 1121. Tunc enim Aimericus Patr. Antiochenus in Terra S. generale Capitulum congregavit, ubi ad generalatum Bertholdus Latinus vocatus, relictoq; veteri titulo, ad imitationem Occidentalium, *Prior* nominatus eſt. Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Archipirata, apud varios Scriptores, pro Amiralio ſeu ſummo Claſſis Præfecto, V. infrà *Pirata*.

Archipontifex & *Archipræſul*, pro ſummo Pontifice, item Archiepiſcopo, apud du Freſne.

Archippus, nomen Regis, quod ab *Archippe* urbe in Lacum Fucinum diſſolutâ, finxit Virgilius *Æneid. lib.* 7.

Quin & Marrubiâ venit de gente ſacerdos,
Fronde ſuper galeam & felici comptus oliva
Archippi *Regis miſſu.*

Nam Marrubii circa Fucinum lacum habitabant. An *Archippe* urbs potiùs ab illo *Archippo* Rege vocata? Sic certè videtur. Nam doctiſſimus ille Poëta ſine dubio ex hiſtoria nomen illius Regis ſumpſit. Nec obſtat, quòd Archippe à Lydorum R. Marſya condita dicitur. Eandem enim urbem, ut varia nomina, ſic varios poſſe habere conditores, notum. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 59.

Archipresbyter Cardinalium, apud Bennonem in *Geſtis Hilsebrandi pag.* 40. tituli S. Mariæ Majoris nempe, du Freſne. *Gloſſar.* Romæ unaquæq; ex tribus Baſilicis Patriarchalibus ſuum *Archipresbyterum* Cardinalem habet, quorum vicarii ſunt Prælati, quibus juſſu Alexandri VII. dimidia pars proventus Canonicalis Archipresbyteri aſſignata eſt. In *Ritualibus* antiquis & *Diariis*, tres hi *Archipresbyteri* vocantur *Priores*, quemadmodum etiam tria Ordinum capita in Collegio Cardinalium dicebantur, nim. *Prior Epiſcoporum*, *Prior Diaconorum* & *Prior Presbyterorum*, quos hodie horum ordinum *Decanos* vocant. Ex his autem *Archipresbyteris* purpuratis quilibet, excepto Vaticanæ Baſilicæ, in anni ſancti, ut ajunt, principio, portas ſanctas ſuorum titulorum aperit; ſicut Pontifex portam ædis S. Petri, & Cardin. Oſtienſis portam ædis S. Pauli, V. Macrum *Hierolexic.*

Archipresbyter Franciæ, in *Epiſtola* Adriani Pontif. apud Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib.* 2. *cap.* 17. Fulradus dicitur Abbas S. Dionyſii du Freſne *Gloſſar.*

Archiprior, pro Militiæ Templi Præfecto. Henr. Spelmannus in *Gloſſar.*

Archiprotopapatus, apud Gaufredum Voſienſem 1. *part. cap.* 65. *Primo loco ponatur excelſus ille Johannes, qui Regnis imperans magnis, humilitatis causâ Presbyteri ſibi nomen aptavit; hujus principatus diverſarum copias rerum, qualiterve plures ipſi ſervíunt Reges & de* Archiprotopapatu, *vel qua de cauſa pater ejus, Quis eſt ut Deus, dictus eſt, epiſtola Manueli ab eo directa, prodit breviter. V.* Presbyter *Johannes.*

Archiſacerdos, apud Fortunatum *lib.* 3. Poëm. 11. idem quod *Archiepiſcopus*: alibi, quod *Archipresbyter*, & *Protopapas*. Dominic. Macer *Hierol.* V. quoque Spelmannum *Gloſſar.* ubi *Archiſacerdotem Sacerdotum*, à Gregorio Naz. vocari Athanaſium, *in Orat. ad Heronem*, obſervat.

Archiſcholaris, apud Auctorem *de Diſcipl. Scholarum*, idem fortè qui *Proſcholus*, V. ibi.

Archiſcholus, id eſt, Magiſter Scholarum ſeu Scholaſticus, dignitas Eccleſiaſtica, in *Vita* Lietberti Epiſc. Camerac. *cap.* 2. & 4. apud du Freſne *Gloſſar.*

Archiſcrinius, Beslio *pag.* 291. in *Charta* Guilielmi Ducis Aquitan. Theſaurarius Eccleſiæ, apud Eundem.

Archiſcrutiniarius, officium Monaſticum, apud Ughellum *Tom. IV. pag.* 1321. Ibid.

Archiſeniores, in *Vita* S. Pharonis *cap.* 72. iidem qui *Archigerontes*, V. *ſuprà*.

Archiſterium, Gr. Ἀρχιςήριον, in *Vita* S. Antonii *cap.* 53. *Ad interius* Archiſterium, *propter aſperitatem itineris ire non poterant.* Ubi alii *Aſceterium* legunt. Aliquando per ſynecdochen partis, Sedem Epiſcopalem denotat, cùm ſit primariæ Eccl. in diœceſi manſio, ut colligitur, ex *Vita* S. Severi Archiep. Ravennæ, quæ *MS.* in Bibl. Vallicellana de Urbe aſſervatur; *Quòd uxoratus ad* Archiſterium *Ravennæ acceſſerit*: ubi fortè intelligitur Pontificis ædes, quæ tanquam principalis Præſulis manſio conſideratur. *Archiſterium* enim Monaſterium, item manſionem, denotat. V. Macrum in *Hierolexico*.

Archiſtrategus, Ἀρχιςρατηγὸς, i. *Princeps militiæ*; Græcis Michaël Archangelus dictus eſt: cujus feſtivitatem illi ad diem 6. Sept. ex Emanuelis Imp. conſtitutione & Menologio, celebrant. Hinc & vexillum, in quo S. Michaelis effigies, *Archiſtrategon* Curopalatæ. V. etiam infrà.

S. *Archiſtratici* Monaſterium, in *Charta* anni 1077. apud Ughellum *Italiæ ſacr. Tom. VII p.* 110. vocatur Monaſterium S. Michaeli dicatum, quem *principem militiæ cæleſtis* vocant Patres, Στρατηγὸν & Ἀρχιςράτηγον τῶν ἄνω ταγμάτων, ut modò vidimus, in voce *Archiſtrategus* Meminit monaſterii iſtiusmodi etiam Ignotus Caſin. *cap.* 3. & Luithprandus *lib.* 1. *cap.* 2, V. quoque Zonaram *Tom. III.* Scylitzen, Nicetam in *Manuele lib* 7. Gregoram, Codinum, alios. Magno nempe cultu veneratos Græcos S. Michaëlem fuiſſe, arguunt præ cœteris vexillum, cujus paulò antè meminimus, quod in præcipuis ceremoniis deferebatur, & crebræ ei dicatæ ædes ſacræ. Neque minori apud Gallos reverentiâ colitur; quibus pro Regni Angelo tutelari haberi conſtat, cujusque feſtum ſolenniter celebratur, ex Caroli M. fortè inſtituto, ait du Freſne *Gloſſar*. V. in voce *S. Michaël.*

Archiſubdiaconus, antiquum in Eccleſia Rom. officium, cujus ſæpe meminit *Ordo* Rom. *Archiſubdiaconus levat calicem & dat eum Archidiacono* &c. idem quod, primus inter Subdiaconos. Macer & du Freſne.

Archiſynagogus, per convitium dictus Alexander Severus, apud Æl. Lampridium, in *Vita* ejus, *Volebat videri originem de Romanorum gente trahere, quia eum pudebat Syrum dici: maximè quòd quodam tempore feſto, ut ſolent, Antiochenſes, Ægyptii, Alexandrini, laceſſiverant eum convitiolis, Syrum* Archiſynagogum *eum vocantes & Archiereum.* Apud Flav. Vopiſcum in *Saturnino*, Judæis *Archiſynagogi* quaſi proprii attribuuntur, ut Chriſtianis Presbyteri: Judæis tamen etiam ſui Presbyteri, præter Archiſynagogos & Patriarchas. *Cod.* Theodos *de Jud. cæl & Sam. l.* 13. & *l.* 14. tit. eod. V. Salmaſium *ad Hiſtor. Aug.*

Architæ Columba tholo cryſtallino imminens & horas libero volatu indicans, conſpicitur in Muſæo Kircheriano Romæ; cujus Auctor Architæ volantem columbam hoc artificio eſt imitatus: Binis columnis ſuffultam cupulam, quæ extrinſecus in coronæ regiæ ornatum abit, intrinſecum latus plano ſpeculo circumferentiâ circulari totum obtegit. In hujus itaque ſeu coronæ ſeu cupulæ ſpecularis ſuperficie reconditur machinula rotatilis (quæ etiam horologium eſſe poſſit, horas in ſpeculo ritè diſpartitas exhibens) Porro huic machinulæ optimi magnetis fragmentum ineſt, in circumferentiâ ſpeculi poſitum. Baſis harum columnarum architectonico artificio ita eſt conſtituta, ut in baſis centro, velut in monte poſitus, Architas, ſupra fulcrum aciculare, tenuiſſimo filo leviſſimam chartaceam columbam, acu magnete animatâ ligatam teneat, tantâ induſtria, ut acus acumen ex aviculæ roſtro prominens tanto diſtet ſpatio, ut roſtrum non poſſit ſpeculum abſolutè contingere, ſed tanto ſolùm diſtare ſpatio à ſuperficie ſpeculi, quantum ſufficit, ut chartæ foliolum poſſit inter roſtrum & ſpeculi planitiem interponi. Quoties igitur ex motu rotatilis machinæ Herculeus lapis in circumferentiam circumagitur, tum etiam unà ſecum acum roſtro columbæ inſertam trahit, quæ & motu occultæ machinæ in orbem, nil remorata fugientem amicum, per tholi gyros, pari volatu conſectatur nec quieſcit priùs, quàm arcanus

V motor

motor ſubſtiterit. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag 3. & 10.*

Architecton, apud Solinum *cap.32.* ubi de Alexandria Ægypti: *Quam metatus Dinocrates* Architecton *alterum à conditore in memoria locum detinet:* ex Græco ἀρχιτέκτων, melius eſt quàm *Architectus*, quod Græcum eſt, ſed formatione Latinâ. Sic *Magiſtrum Architectonem* habemus apud A. Gellium *lib.1. cap.13.* de Craſſo: *Is cùm in Conſulatu obtineret Aſiam provinciam & circumſedere oppugnareque Leucas oppidum pararet, ſcripſit ad* Magiſtrum Architectonem *Eleatenſium, ſociorum amicorumque Populi Romani.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.476.* Fuere autem *Architecti* ſemper inter Artifices, quibus aliquam vacationem munerum graviorum conditio tribuit, habiti. V. *l. 6. ff. de jure Immunit.* Iidem in Brevi ſubdito *legi 2. Cod. Theodos. de excuſationibus Artificum*, primi omnium nominantur. Emolumenta illis auxit Aurelianus Imp. apud Vopiſcum, *Decrevit etiam emolumenta* Architectis *& Miniſtris*, Caſaubonus *ad l.* ubi per *miniſtros* intelligit eos, qui in diſcipulatum ſe *Architectis* tradiderunt, de quibus Conſtantinus Imp. *l.1. ſuperioris tituli, Tam ipſos* Architectos, *quàm eorum parentes, ab iis quæ perſonis injungi ſolent, volumus eſſe immunes, ipſiſque qui diſcent, ſalarium competens ſtatui.* At aliter longè verba Vopiſci Salmaſius legit, quem vide. Horum artem, *Architecturam* viz. in tres partes, *Ædificationem, Gnomonicen & Machinationem* dividit Vitruvius, ut videre eſt apud Eund. *ad Solinum pag.632.*

Archivum ſeu *Arhium, Arceps* &c. Locus, ſeu ſcrinium, ubi Chartæ publicæ aſſervantur, V. infrà *Chartophylacium.* Etiam *Archia*, apud Tertullianum *c. Marc. lib. 3.* Græcè Ἀρχεῖα, Suid. Vetus *Inſcr.* inedita, reperta nuper A. C. 1670. Smyrnæ, in area Conſulis Batavi,

ΝΑΙΣ. ΕΡΜΟΥ. ΤΟΥ. ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ.
ΑΓΟΡΑΣΑΣΑ. ΤΟΠΟΝ. ΨΙΛΟΝ. ΚΑΤΕ
ΣΚΕΥΑΣΕ. ΤΟ. ΜΝΗΜΕΙΟΝ. ΤΩ. ΚΑΤΟΙ
ΧΟΜΕΝΩ. ΥΙΩ. ΣΩΣΙΜΩ. ΚΑΙ. ΕΑΥΤΗ. ΚΑΙ.
ΤΟΙΣ. ΘΡΕΜΜΑΣΙ. ΚΑΙ. ΠΡΟΚΛΗ. ΤΗ. ΤΡΑΦΕΙ
ΣΗ. ΥΠ. ΑΥΤΗΣ. ΕΞΟΥΣΙΑΝ. ΕΧΟΥ
ΣΗΣ. ΑΥΤΗΣ. ΕΠΙΘΕΤΕΙΜΑΙ. ΣΟΣΟΝ. ΒΙΣΙΝΚΗ
ΣΕΣΘΗΣΕ. ΤΑ. ΙΜΟΝΗ. ΜΙΔΕΝΟΣ. ΕΧΟΝΤΩ.
ΕΞΟΥΣΙΑΝ. ΕΤΕΡΟΝ. ΒΑΛΕΙΝ. ΕΝΤΑΛΛΟΤΡΟΣΑ
ΤΑΥΤΗ. ΤΗΣ. ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ. ΑΠΕΤΕ
ΘΗ. ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ. ΕΙΣ. ΤΟ. ΑΡΧΕΙΟΝ.

apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Archiviſta*, V. ſuprà *Antiquarius*, & *Archiota.*

Archizupanus, titulus olim Serviæ Principis, apud Cinnamum, Ἀρχιζουπάνοι τῶν Σερβίων, *Archizupani Serviorum*, quos Ζουπάνους γέροντας *Zupanos ſenes*, Conſtantinus *de adminiſtr. Imp. cap.29.* Ἐκκρίτους τῶν Ζουπάνων, *Selectos Zupanorum*, Anna Comnena *Alexiados lib.9. Megajupanos*, Innocentius III. Pontif. in *Actis* &c. vocant V. infrà in voce *Zupanus.*

Archoleon, apud Capitolinum in *Gordiano tertio*, *Fuerunt ſub Gordiano Romæ elephanti XXX. & II. — Archoleontes X Camelopardali X.* &c. Quid ſit, diſceptatur. Egnatius & alii *jubatos leones* hac voce denotari volunt, de quibus Plinius *lib. 8. cap. 16. Leonum plurium pugnam Romæ princeps dedit Q. Scævola — Centum autem jubatorum primus omnium L. Sulla —— poſt eum Pompejus M. in Circo DC. ac in iis jubatorum CCCLXV.* Utut enim jubati ſint mares leones omnes, tamen in fortioribus illis (nam duo Leonum genera Plinius habet *l. c.*) juba maximè notabilis, quia promiſſior, longoque & ſimplici villo; atque hi videntur iis hîc intelligi. Palatinus codex *Arcoleontes* habet, unde mutatâ unicâ literâ ſcribit *Argoleontes* Salmaſius, h. e. *albos leones*, quorum mentio in *Epiſtola* Alexandri ad Ariſtotelem: *Jam nos vigiliis inquietos quintâ noctis horâ buccina monebat ad quieſcendum. Sed aſſuerunt albi leones taurorum comparandi corporibus, qui cum ingenti murmure concuſſis cervicibus alti jubis in modum fulminum in nos impetum faciunt exceptique ruunt venabulis.* Nempe ſubalbi iſtiusmodi leones ſunt & vulgaribus minus flavi. Cujusmodi leonum genus Hebræis ליש *lajis* dicitur, à robore & audacia: unde λῖς Græcorum. V. Salmaſium *Notis ad Capitolinum*, & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.III. cap. 1.*

Archontes, Magnates aulæ Conſtantinopolitanæ, apud Guil. Tyrium *lib. 20. cap. 18. Ex quo enim in Ægyptum deſcenderant ejus Archontes*, & Pachymerem *lib.9. cap. 10. Quorum uxores* Ἀρχοντίσσαι, apud Nicetam *in Iſaac. lib. 3. cap. 11.* Ordo ipſe Ἀρχοντικόν, Annæ Comnenæ *Alexiad. lib 1.* Ἀρχοντικὴ τάξις Cantacuzeno *Proœm. Hiſtor.* qui Gallis vulgò *Baronagium* & *Barnagium* &c: V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & *Not. ad Alexiadem.*

Arcifinius Ager, dictus olim Agrimenſoribus, qui nullâ menſurâ, nec ullis limitibus claudebatur, ſed montibus aut fluviis, aut viis, aut rivis, aut foſſis, aut aquarum divergiis, aut arboribus antemiſſis, quas relinquebant agricolæ, aut quodam culturæ genere diſcriminabatur. Quomodo fere territoria à territoriis hodie diſcriminantur: Agri verò privatorum invicem ſeparabantur lapidibus, qui in recta linea conſtituti erant, quos pro terminis ſervabant. Verbo, *Arcifinius ager eſt, qui terminatur quidem, non verò limitatur*: quâ conditione jam omnes fere agri ſunt. Nullus enim ager limitatur hodie, ſed terminatur tantùm. Olim verò centurias includebant limites, centuriæ per actus dividebantur, in ſingulas centurias lapides terminales ponebantur, qui invicem diſtabant ped. II. CCCC. ſi centuriæ ducentenis tantùm jugeribus conſtarent. In ſingulos actus pali defigebantur, qui diſtabant à ſe pedes 121. quæ unius actus longitudo eſt. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag. 680.*

Arciſiſi, vel potiùs *Arciciſi*, pagi tres memorantur, in *Capitulis* Caroli Calvi, hoc eſt, *Arcicenſes* vel *Arciacenſes*: quorum uni nomen dedit Arciaca ad Albam, *Arci ſur Aube*: alteri *Arcia* vel *Arciſa* ad Albionem in Albam effluentem, *Arcq ſur Aujon*: poſtremò, Arcia ad Tilam, *Arc ſur Tille*, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Arctinus, adde: Hieronymo duo memorantur *Arctini*; unus Arctinus Mileſius verſificator omni opere & metro, quem ponit claruiſſe tempore primæ Olympiadis. Mox ad tertiam Olympiadem ita refert: *Eumelus Poëta, qui Bugoniam & Europam; &* Arctinus, *qui Æthiopiam compoſuit & Ilii Perſin.* Sed ſine dubio idem eſt uterque Arctinus. Inter Cyclicos Poëtas refertur à Clemente, ut & Leſches, cum quo & vixiſſe & certaſſe traditur. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 854.* & infrà, ubi de *Cyclicis* Poëtis.

Arcuaturæ, curvaturæ ſunt, ſeu concamerationes & volutæ, apud Salmaſium *ad Æl. Spartianum*, in *Peſcennio Nigro*, *Hanc in Commodianis hortis in porticu curva, pictum de muſivo inter Commodi amiciſſimos videmus*, V. quoque infrà.

Arcula, κιβωτὸς, λάρναξ, in *Gloſſar.* Lat. Græc. V. Meurſium in Ἀρκλαι, Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* in *Arculæ* & ſuprà in *Arca.*

Arcus, in cippo ſepulchrali fœminæ cujusdam, cui *Myro* nomen, *in Epigramm.* Græc.

Μὴ θάμβει μάστιγα, Μυροῦς ἐπὶ σήματι λεύσσων
Γλαῦκα, βιὸν, χηνας, ταχινὴν σκύλακα.
Ne time flagellum, Myrus in monumento cernens
Noctuam, arcum, *anſerem, celerem catellam*:

Magiſtram domui internam eam fuiſſe notat. Salmaſius *ad Solinum pag. 1221.* De *cippis* autem hujusmodi ſeu *ſtelis*, V. infrà.

Arcus, apud Corippum *de Conſulatu Juſtini Jun. initio lib. 4.*

Jam vicina dies ſpectandi Conſulis omnes
Urgebat turmas arcus *ſtatione replere,*
Et loca, quæ populis Præfectus deputat urbis:

Et paulò pòſt,

Roboribus flexis teretes curvaverat arcus
Artificum prædocta manus, trabibusque cavatis
Adfigens tabulas pendentes ſtruxerat ædes.

Alibique: dicuntur ſepta illa, in Auguſteone ſeu Foro Urbis CP. in quibus popularium unusquisque ſecundùm ordinem & gradum ſuum diſpoſitus ac diſtinctus ſtans, quotidie panes accipiebat, de quibus ſuprà in *Annonæ civicæ.* Idem Corippus *tabulata* vocat *eod. lib.*

Exornatque locos & feſtâ fronde coronant
Partes quisque ſuas: fixis tabulata virebant
Palmarum ramis, & amicæ pacis olivæ.

Themiſtius *ἐρωτικῷ Orat. 4.* ubi de his qui teſſeras ſuas & κολάβους ad forum portabant, ut panes acciperent ibidem de gradibus erogandos: πάντες, inquit, ὅσοι κολλαβηφοροῦσι, ἄρτους ἐπὶ τοῖς ἐρκίοις, &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, & *ad Solinum*, ubi ἄρκος Siculis ἕρκος, i. *ſeptum*, dici ait. Apud Anaſtaſium *Bibliothec.* vox non ſemel ornamentum denotat, in ædibus ſacris appendi ſolitum & fortè *arcus* formam habens, in *Leone I.* III. *Paſchali* & *Leone IV.*

Arcus Triumphales, olim honoris virtutisque causâ erecti ſunt iis, qui externis gentibus domitis, ſingulares victorias patriæ pepererunt. Ii primùm rudes fuere ac ſimplices, idque vel lateritii, ut Romuli: vel ex rudi lapide quadrato, ut Camilli: ex marmore dein facti ſunt, ut Cæſaris in foro: Druſi cum tropæis, in via Appia: Trajani in ejusdem foro: Gordiani in Viminali: Gratiani, item Theodoſii, non longè à via Triumphali &c. cum ſuperbis inſcriptionibus & inciſis victoriarum monumentis. Forma eorum antiquitus ſemicircularis fuit, unde apud Ciceronem *fornix Fabianus*, qui à Victore *Arcus Fabianus* nuncupatur. Poſtea quadrata; ita ut in medio ampla eſſet porta fornicata, cui ab utroque latere minores portæ additæ. Intra mediæ autem portæ fornicem Victoriæ pependerunt alatæ, quæ tranſeunti Victori coronam demiſſæ imponerent. Superior arcus pars ſpatia habebat, in quibus, vel qui tubis canerent, vel qui tropæa maximè inſignia oſtentarent, ſteriſſe exiſtimantur. Quæ magnificentia Auguſti temporibus, vel paulo antè, cœpit. Novitium quidem hoc inventum Plinius vocat, verùm non tam de ipſis arcubus, quàm de luxu & magnificentia

ra inſolita, intelligendus eſt. Antiquiſſimi arcus tres, novitio Plinio quinque memorantur, Georg. Fabricius *in ſua Roma cap* 11. Imò quatuordecim in urbe arcus ex Hiſtoricis & P. Victore inprimis, enumerat Onufrius Panvinius, ſed ante Titum neminem Imperatorum arcum triumphalem ſtatuiſſe, contendit Bartholom. Marlianus *Topogr. lib. 4. cap.* 17. Sicut autem virtutis ergò primitus *Arcus* hi erecti fuere, ita ſequioribus ſeculis ſola ſæpe Imperatorum libido eos ſibi ſtatuit. Suetonius *in Domitiano cap.* 13. *Janos* Arcusque *cum quadrigis & inſignibus triumphorum, per regiones urbis, tantos & tot extruxit, ut cuidam Græcè inſcriptum arcui ſit, Arcam & calvitium.* Illum enim, ut Auſonius habet,

— — Calvum dixit ſua Roma Neronem.

Habebant *Arcus* à triumphantibus nomina, dictique ſunt Septimii Severi, Gallieni, Titi, Fabianus &c. ſolebantque à Senatu ante diem Triumpho præſtitutum extrui. Hinc Roma ad Honorium, apud Claudian. *de 5. ejus Conſ.*

Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires
Electi candoris equos. & nominis Arcum
Jam molita tui, per quem radiante decorus
Ingredière togâ.

Nec nomina tantùm Ducum ſeu Imperatorum triumphantium, verùm & hoſtium devictorum gens, geſta, habitus & ſpolia iis inſculpebantur, velut in omne tempus manſurum tropæum: Unde idem Claudian. *de laud. Stiliconis lib.* 3.

— — Septem circumſpice montes,
Qui ſolis radios auri fulgore laceſſunt,
Indutosque Arcus *ſpoliis.*

Tranſiit conſuetudo à veteri ad novam quoque Romam, unde Corippus *in Juſtin. min.* arcuum ſæpe meminit, ſed dubium an Triumphales illi & perpetui, an ſubitâ lignorum congeſtione in publica lætitiâ tantùm erigi eaque abſolutâ ſubverti ſoliti fuerint? Icones *Arcuum triumphalium*, tum in *Antiqq.* Gamuccii, tum in vett. nummis, magno numero exhibentur: aliquas etiam reperias apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 29. ad cujus *lib.* 1. *caput* 13. *V. quoque paralipomena* Thomæ Dempſteri.

Arda, opp. Morinorum, ab Arnulfo Selneſſenſi, ex ruinis caſtelli Selneſſæ Anno Chriſti 1057. conditum: Vulgò nunc *Ardres.* Nomen accepit à paſcuis, ut docet Lambertus Ardenſis Eccl. Presbyter, *in Hiſt. Comitum Giſnenſium, quam principatu Philippi Aug. ſcripſit: Ille locus*, inquit, *eò quòd paſcuus erat, à paſturis, ut ajunt incolæ, dicebatur Arda. Dicebant enim paſtores ad invicem: Eamus & conveniamus in paſturam, hoc eſt, in Ardam. Creſcentibus autem ibi populis indigenis ſimul & advenis, crevit villæ ſitus & amplitudo: crevit & Ardenſis nominis bonitas & fama. Arnoldus conſenſu Balduini Giſnenſis Com. de villa ſua Ardea* (nam & ſic quandoque nominatur) *liberum fecit caſtellionis oppidulum, XII. Pares vel Barones caſtro Ardeæ appenditios inſtituit, Scabinos ibidem ordinavit.* Hæc *Ardæ*, ſecundùm Lambertum, origo. Idem Robertum Com. Flandrenſem Arnoldo Ardenſi Domino conceſſiſſe narrat, ut hæreditario jure cum XII. Flandrenſis Curiæ Paribus & Baronibus ſederet ac judicaret, honoris eorum & dignitatis particeps ac compar: Ex quo intelligitur, Flandriæ tum hoc oppidum adſcribi conſueviſſe, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Ardaricanus, in *Additamento* 2. *L.* Burgund. *§. 6. De monetis ſolidorum præcipimus cuſtodire, ut omne aurum quodcunque penſaverit, accipiatur, præterquam iſtas 4. monetas, Valentiniani, Genavenſis & Gothium, qui à tempore Regis adærati ſunt & Ardaricanos.* Monetæ ſpecies eſt: du Freſne legendum conjicit *Alaricanos*, à Rege Alarico. in *Gloſſar.*

Ardea, adde: Inſtaurata hæc urbs fuerat poſt primam deflagrationem, quæ ſub Ænea contigit; unde *Ardeæ Rutulorum* meminit Livius ſub Tarquinio. Poſtea verò ab Hannibale denuo everſa ac incenſa legitur, apud Servium. Salmaſius *ad Solinum pag.* 57.

Ardentes, apud Anonymum *de Miraculis S. Agili cap.* 5. *Deus per ejus meritum operatur ſanationes & maximè* Ardentium *reſtinguit ignes:* Dicuntur, qui igneo quodam morbo correpti, toti quodammodo *ardebant*, & membris depaſtis ſenſim conſumebantur. Morbum hunc Vett. *ſacrum ignem* vocabant, h.e. *crudelem & peſſimum*, quomodo Donatus *ad* 7. *Æn.* interpretatur. Ipſe Virgilius ejus meminit *Georgicor. lib.* 3.

— — Nec longo deinde moranti
Tempore, contractos artus ſacer ignis edebat.

Ἐρυσίπελας Græci vocant, &c. Hinc ædiculæ S. Genoveſæ ſacræ Lutetiæ Pariſiorum, *Ardentium* nomen inditum; quòd ſub A. C. 1130. ſub Ludovico VI. ad feretrum Virginis hujus, quo ædificata deinceps fuit loco, complures hac lue correpti, ſanati traditi ſunt, ut eſt apud Brolium *Hiſt. Pariſ. lib.* 1. Idem factum eſſe ad ædem Deiparæ Pariſienſis, ait Flodoardus in *Chronico* Anno Chriſti 945. Nempe ignis hæc ſacri plaga, in peſtilentiæ modum, ſæpius homines, in Gallia maximè, olim pervaſit, uti oſtendit, plurimis in hanc rem Auctoribus citatis, Car. du Freſne *Gloſſar.* Gallis *Ardens.*

Ardere, de purpura veri luminis, eleganter Poëtæ dicunt. Valerius Flaccus *lib.* 3.

Dat pictas auro atque ardentes *murice veſtes.*

Quod idem paulo aliter *lib.* 1.

— — mediis famulæ convivia tectis
Expediunt: Tyrio vibrat torus igneus oſtro &c.

Cujusmodi purpura cœteras ſordere faciebat. Vopiſcus *in Aureliano* de purpura Indica, *Meminiſtis fuiſſe in Templo Jovis Capitolini pallium breve purpureum laneſtre, ad quod cùm matronæ atque ipſe Aurelianus jungerent purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbantur ceteræ, divini comparatione fulgoris.* Et proin ſecundùm *ardorem*, purpuræ pretium æſtimabatur, unde qui bene culti haberi volebant, prodibant in Solem. Auguſtus apud Macrobium, *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 4. *Cùm de Tyriæ purpuræ, quam emi juſſeras, obſcuritate quereretur; dicente venditore, Erige altiùs & ſuſpice: His uſus eſt ſalibus: Ego, ut me Populus Rom. dicat benè cultum, in ſolario ambulaturus ſum.* Quaſi dicat, Ergone ego, in quem omnium oculi conjiciuntur, ut tuæ purpuræ claritudo perſpici poſſit, in Solarium aſcendam & ita demum dignâ me veſte cultus videbor, cùm aliarum purpurarum ſplendor vel in umbra luceat &c. Sed hoc genus tincturæ, quod per totum terrarum orbem tot ſecula nobilitatum & omnibus mortalibus fuit notum, adeò penitus interiit, ut nec ratio ejus reparandi ſuperſit ulla. Caſpar. Barthius *Animadverſionum ad Papinium Statium lib.* 4. V. infrà, in voce *Argavan*, item *Lumen*, *Purpura*, nec non ſuprà ubi *de Alethinis Veſtibus.*

Ardeſia, Gallis *Ardoiſe*, lapidis cœrulei ſpecies, ex quo in tenues lamellas ſeu ſcandulas fiſſo, ædium tecta operiuntur. Martinus in *Vita* B. Mariæ de Malliaco *num.* 32. *Tectum ligneum — in lapidem commutavit, quod* Ardeſias *vocant.* Hodie paſſim in uſu, at vett. olim ignota: Refert enim Plinius *lib.* 16. *cap.* 10. Romanos uſos ſcandulis ſeu ligneis aſſulis & ſectilibus aſſerculis. Ab *ardendo*, ut videtur Philandro *ad Vitruvium lib.* 1. *cap.* 1. *Noſtri utuntur cæruleis in nigro ſectilibus laminis cruſtiſve. Is lapis ſerrâ dentatâ, ut lignum, ſecatur, aſſulatimque frangitur, non ut ceteri in cæmenta, Ardeſiam vocamus. credo ab ardendo, quòd è tectis ad Solis radios veluti flammas jaculetur.* Ejusmodi teſtas, ut & figulinas qui conficiunt, Ὀστρακάριοι Theophani dicuntur. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. & infrà in voce *Scaglia*; ſic enim & illæ nonnullis dicuntur, ex Italico *Scaglia*, id eſt, *Squama*; Squamarum enim more in tectis conſeruntur. &c.

Ardettus, nomen erat loci, in Græcia, prope fluv. Iliſſum, dicti ab Ardetto viro Optimate, qui populum tumultuantem & ſeditionis manifeſtum, jurejurandi religione ad pacem & amicitiam ſervandam adſtrinxit. Unde mos ortus, ut poſtmodum Athenienſium Judices, eodem loci, per Apollinem Patrium, Cererem ac Jovem Regem, jurare tenerentur, ſe ſecundùm Leges jus dicturos, iisque in caſibus, ubi Lex nil definiret, ex æquo & bono ſententiam laturos. Etymologici Auctor, Ἐν τούτῳ οὖν τῷ χωρίῳ ὤμνυον οἱ δικασταὶ δικαστικὸν ὅρκον, *In hoc igitur loco jurabant Judices Judiciale juramentum.* A conſueto hoc jurandi loco, factum poſtea, ut qui ad juramenta temerè proſiliebant, vel etiam perjuriis infames erant, dicerentur Ἀρδηττοί, Heſych. proverbialiter, i. *perjuri.* V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 3. *cap.* 3.

Arduenna Sylva, adde: Attingit Rhenum inter ac Moſam Juliacenſes, Colonienſes ſeu Agrippinenſes, Tolbiacenſes, Aquenſes, Condruſos, Efliam, Lemburgenſes, Confluentinos ac Mogontiacenſes, Luciliburgenſes & Bublionenſes in finibus Trevirorum. Mediomatricos ſive Mettenſes, cis Moſam Leodicenſes, *Tungros* olim dictos, Namucenſes, Nervios vel Hannonios, apud quos *Carbonaria* vocatur, Teoraciam, Catalaunenſes ac Barrenſes Ducales, ſi Marliano creditur. Valeſio Nerviorum, Veromanduorum, Remorum ac Catalaunorum fines ſtringit. Nam hodieque ad Duodeciacum, Sedanum & Donchierium Remorum oppida, ſylva eſt ingens, *Arduennæ* ſervans nomen *bois des Ardennes*: & ab oppido S. Manechildis, quod diœc. Catalaunicâ continetur, Verodunum petentibus tranſeunda eſt ejusdem ſylvæ portio, hodieque *la foreſt d'Ardenne* nuncupata. Denique ad utramq; Moſæ ripam nobiles ſuperſunt ejus reliquiæ *les Ardennes* dictæ, hinc Mariæburgo, Cimacoq; in Hannonia, Malaberti fonte & Rupe Regia in Remis, atque Monte Cornuto, inde Fumaco ac Orcimonte clauſæ: nec procul à dextra fluminis ripa pars alia ejusdem ſylvæ cernitur, capite fl. Urbæ, & Andaino ſive St. Huberti Monaſterio, ac priſcâ appellatione nobilis. *Saltus, quibus nomen Arduenna*, Tacitus vocat. Hanc proin falsò Cæſar à Rheno fluvio, *ad Remos millibus amplius D.* (aliàs L.) *in longitudinem patere* ait: cùm pateat millia 160. hoc eſt, leucas Gall. 50. Nam à Colonia Agrippina abeſt Bagacum Nerviorum m. p. 110. à Bagaco Nerviorum Durocortorum Remorum 53. mill. In hac ſylva aut in Voſago, nec unquam fere alibi quotannis ex more autumnalem venationem peragere conſueviſſe Carolum M. & Ludovicum Pium Impp. apud Hiſtoricos legimus. Sigibertus quoque junior Auſtraſiorum Rex eam

Foreſtam ſuam vocat, apud Notgerum *de vita Remacli.* Adeoque non licebat privatis in ea, utpote ſylva Regali ac Dominica, venari ac majores feras occidere, niſi Regio permiſſu. Hinc Fortunatus ad Gogonem, *lib.* 7. *carm.*4.

Arduennæ an Voſagi cervi, capræ, helicis, urſi,
Cæde ſagittiferâ ſilva fragore tonat?
Seu validi bufali ferit inter cornua tempus,
Nec mortem differt urſus, onager, aper?

Imo & filio ſuo Ludovico in quinque dominicis ſylvis venatione interdixiſſe Carolus Calvus Imp. legitur. Porro quia *Arduenna* ſylva regalis erat, hinc Notgerus retro memoratus *loca omnia Arduennæ adjacentia ſub Regia ditione fuiſſe*, id eſt, fiſci ſeu patrimonii Dominici extitiſſe, ſcribit. Adjicit Sigibertum duo condidiſſe Monaſteria in hac ſylva, Malmundarium *Malmedi* & Stabulaus, *Stavelo*, quæ nunc extra ejus fines ſunt, cultorum ac præ cæteris Monachorum operâ paſſim exciſæ. Nomen ab *Arduenna* ſylva accepit pagus ſeu Comitatus *Ardenna* dictus, in diviſione Regni Ludovici Pii inter filios, ubi ponitur inter Hasbaniam & Friſiam Cis Rhenanam, quæ ad Moſam aut etiam Scaldim usque pertinebat. Hinc Comites *Arduennæ & Bublionis*: Miræus Comitatum hunc cum Lemburgenſi eundem credit, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Arduus, vulgò *Ardre*, fluviolus Galliæ, Glabro Rodulfo *lib.*3. *cap.*3. memoratus.

Area, apud A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 5. *Spatium eſt ante Deorum ædes, quod in privatorum ædificiis veſtibulum vocatur; inde Vulcani area.* Spei item, Minervæ, Fidei, & Capitolini Jovis *area*, apud Suetonium, Plinium, Vitruvium, alios. *Circi area*, apud Ovidium *Faſtor. lib.* 1.

Proſpicis à tergo ſummum brevis area *Circum &c.*

Sic *Area*, in campo Martio. Uti enim inambulationis gratiâ Baſilicis, Templis, Faniſque Deorum prætenſa loca vacua, (ante Pronaum enim erant) *Areæ* dictæ Feſto *lib.*1. quòd nempe eſſent *æqualitate tabularum ſtrata*, ut loquitur Iſidorus *Etymolog. lib.*15. *cap.* 13. Ita *Area* in Campo Martio, tyronibus exercendis locus dictus, quidquid ſc. inter Tiberim fluv. & ſepta ſpatii interjacebat. Horatius *lib.*1. *Ode.*9.

—— Nunc & campus & Area,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſitâ repetantur horâ.

Quem locum malè nonnulli de Circo Rom. exponunt, ut & illum Claudiani *de* 6. *Honorii Conſul.*

Hic & belligeros exercuit area luſus.
Armatos hîc ſæpe choros, pulchraſque vagandi
Textus lege fugas, inconfuſoſque recurſus.

Namque & hic Poëta de campeſtribus ſeu militaribus exercitiis loquitur, quæ in Campo Martio, aut veriùs, *Area* illius, fervebant &c. De *Areis* Templorum Marmor Neapolitan. ſic habet: *Ab Colonia. deducta. anno. XC. Nepſido. M. F. M. Pollio. Duovir. P. Rutilio. Cn. Mallio. Cos. operum. lex. II. lex. parieti. faciendo. in. area. quæ. eſt. ante. ædem. Serapis. trans. viam. qui. redemerit. prædes. dato. prædiaque. ſubſignato. Duumvirûm. arbitratu. hoc. opus. omne. facito. arbitratu. Duovir. &. duoviratium. qui. in. conſiliis. eſſe. ſolent. Puteolis. dum ne. minus. viginti. adſient. cum. ea. re. conſiletur. quod. eorum. viginti. jurati. probaverint. probum. eſto. quod. ei. improbaverint. improbatum. eſto*, apud Wolffg. Lazium *Comm. Reip. Rom. lib.*5. *cap.*2. Unde colligitur, non in urbe modò, ſed & in Coloniis Municipiiſque Areas ſacrarum Ædium veſtibulis adjici conſueviſſe. V. Thomam Dempſterum *ad Roſinum Antiquitatum Rom. lib.* 1. ubi de regione Urbis prima, in qua *Arearum* crebra mentio, ut & Salmaſium *ad Solinum.*

Arec, urbs in terra *Senaar*, Babyloni vicina, Genes. *cap.* 10. *verſ.* 10. *Aracca* vel *Arecca* Plinio, urbs Suſianæ, in hujus confinio ac Babyloniæ ſita. Unde *Areccæi Campi* Tibullo, in quibus naphthæ, h. e. liquidi bituminis, fontes ſcaturiebant.

Ardet Areccæis *aut unda perhoſpita campis.*

In Suſiana enim naphthæ liquidæ fontes. Strabo *lib.* 15. de liquido bitumine, τὸ ἡ μὲν ὑγρὸν, ὃ καλοῦσι Νάφθαν, γίνεται ἐν τῇ Σουσίδι, ἡ δὲ ξηρά, δυναμένη πήττεσθαι ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, *Liquidum quidem, quod naphtham vocant, naſcitur in Suſiana: ſicca verò, in Babylonia.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1194.

Areca, arbor Indica, palmæ ſimilis, matri nucum Indicarum, quas *Cocos* vocant, ſed tamen minùs craſſa & foliis quoque tenuioribus. Fructus ejusdem nominis nucem refert, prædurus, nec niſi forcipe dividendus. Ad piperis genus reducitur à nonnullis, ſed perperam, quòd ſuſtineat ſaltem piperis fruticem, labruſcæ non multum diſſimilem; quin potiùs ſylveſtris palma reputatur; Luſitanis *Arequero.* Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 34. Ejus apud Indos frequentiſſimus uſus, infrà indigitabitur, ubi de aromate *Betre.*

Arechis, Dux Beneventanorum, primus *Principis* nomen, in honorarium, ſeu potiùs feudalem titulum, in Italia, invexit: cùm qui ante eum eſſent, *Beneventi Duces* appellarentur. Hinc *& ab Epiſcopis ungi ſe fecit & coronam ſibi impoſuit, atque in ſuis chartis ita in fine ſcribi præcepit, Scriptum in noſtro ſacratiſſimo Palatio*, Leo Oſtienſis *lib.* 10. *cap.*10. V. infrà in voce *Princeps*, item Ravenna.

Areja, in vett. tabulis *Aregia*, fluvius Galliæ, Apamiam alluit & Garumnâ recipitur. Vulgò *l'Ariege* vel *l'Arieze*, Hadr. Valeſius in vocibus *Apamia* & *Garumna.*

Arelatum, adde: Mellæ inter urbes Galliæ Narbonenſis opulentiſſimas numeratur *Sextanorum Arelatæ*: in vet. inſcriptione *colonia Arelate*; *Col. Arelate Sextan.* in nummo Cari Cæſ. Ptolomæo in agro Salyum Gentis Galliæ Narbon. ponitur Ἀρελᾶτον κολώνια: Ab Auſonio *Arelatus* vocatur, & inter claras urbes decima collocatur: Eidem quoque *Arelas* truncato nomine, unde vulgatum *Arles*: item *Gallica Roma* nuncupatur. Et fuit quidem *Arelatum* ſimplex primò ac totum in ſiniſtra Rhodani ripa poſitum: ſed poſtea Conſtantinus M. in dextra fluminis ripa novam è regione veteris urbem ſtatuit, atque ambas navali ponte junxit: cujus meminit Auſonius *de claris urbibus*,

Præcipitis Rhodani ſic interciſa fluentis:
Ut mediam facias navali ponte plateam.

Prudentius item *de vita & virtut. S. Martini, lib.*6. Caſſiodorus *Variarum lib.*8. & Gregorius Turon, *lib. de gloria Martyrum.* Quippe Conſtantinus opportunitate loci, non procul à mari, in capite Galliarum ad maximum flumen poſiti, & inter Italiam Hiſpaniamque medii, plurimùm eſt delectatus: ibique filium Conſtantinum, poſtmodum Imperatorem, ex Fauſta uxore ſuſcepit, & Epiſcopos eò convenire adversùs Donatiſtas juſſit: Cumque Præfectos Prætoriis per provincias varios inſtitueret, hanc urbem præ reliquis ſedem Præfecti Prætorio Galliarum eſſe voluit, illique magnis à ſe operibus exornatæ, ut Cirtæ oppido Numidiæ, nomen ſuum, ut dictum, impoſuit: Certè in conſtitutione Honorii Aug. *Conſtantina urbs* vocatur, ibique VII. *provinciæ, ut in Metropolitana, annis ſingulis habere concilium* jubentur. Nunc, quale primùm, iterum ſimplex eſt Arelatum, totum ad ſiniſtram Rhodani ripam, novâ urbe ciſrhodanicâ à Gotthis aut aliis barbaris exciſâ. Hîc olim officina monetæ, & Amphitheatrum ac Circus, crebraque ludorum ſpectacula: hodieque ſupereſt Amphitheatrum, conſtans fornicibus 56. quod à cavea vel arena, ludis gladiatoriis & ferarum venationibus deſtinata, vulgò *Arenas* vocant. Palatii *Arelatenſis* à Romanis ibi quondam extructi mentio fit in Eumenii *Panegyr. Conſtantini*, ubi Maximianus Herculius tertiò uſurpavit imperium, & Aëtius Patritius ac Magiſter utriusque militiæ plerunque habitavit. Ex Not. quoque Imp. Rom. diſcimus, Honorii (cujus ut & Valentiniani ſpecialibus privilegiis & *matris omnium Galliarum* appellatione decorata eſt) principatu, fuiſſe *Præpoſitum Theſaurorum Arelatenſium*; *Procuratorem Monetæ Arelatenſis*; *Procuratorem Cynegii Arelatenſis Viennenſis provinciæ*; *Præpoſitum Barbaricariorum ſeu Argentariorum Arelatenſium, & in prov. Gallia Riparienſi*, i. in parte Viennenſis ripæ Rhodani appoſita, *Præfectum Claſſis fluminis Rhodani Viennæ ſive Arelati.* Fuit Metropolis jam Honorii tempore circa A. C. 417. quo Patroclus ejus Præſul erat; & tamen nonniſi recentiores Notitiæ provinciam Arelatenſem à Viennenſi ſepararunt, in qua 8. Epiſcopos numerant, *Arelatenſi* Burgundiæ Archiepiſcopo ſuffraganeos, qui poſtea ad quatuor ſunt redacti, Maſſilienſem, Arauſicum, Tricaſtinenſem & Telonenſem; Avenione Metropoli factâ & Vaſione, Cabellione ac Carpentoracte ſedibus ei ſubjectis Arelatoque ademtis. *Album Arelatum* vocat Rogerius Hovedenus, qui in an. 1200. deſinit, *Arle le Blanc*: contrà Agatham *civitatem nigram* appellatam eſſe quidam ſcribunt: quam ob cauſam, in abdito eſt. Patria fuit Favorini Philoſophi, quem Græcè ſcripſiſſe Hadriani Principatu A. Gellius docet, & fuit apud Arelatenſes Græca lingua multo in uſu: idque propter Maſſiliæ viciniam. Ibidem Syri & Judæi multi olim; Gothi quoque, Burgundiones & Franci: florens enim hîc commercium. Theodulfus Epiſc. Aurelian. ſic de urbe, jam ante annos 850.

Quis bene compoſitis, nos tandem opulenta recepit
Urbs Arelas, cives quam ſtatuere ſibi:
Urbs Arelas, aliis quæ pluribus urbibus extat
Prima, gradu tamen eſt Narbo ſecunda tibi.

V. plura de hac urbe apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.* & de Regno Arelatenſi, Nobiliſſ. inprimis Conringium *tract. de finibus Imperii*, ut & infrà in voce *Boſo.*

Arelaunum, ſylva Galliæ, pæne tota Sequanâ circundata, in quam, velut locum naturâ munitiſſimum, duos Reges Francorum, Chlotarium nempe, & nepotem ejus cognominem, in pago Senonico, victum acie à Theodorico Burgundiæ Rege, confugiſſe legimus: Appellationem traxit ex nomine proximæ villæ Regiæ, quæ non longè aberat à Belſinnaca inſula Sequanæ, diœceſeos Rothomagenſis finibus contentâ. Quibusdam hodie *la Foreſt de Bretonne.* Ejus quartam partem Dagobertus junior, ſuggerente Theodoaldo Majore domus, Monaſterio Fontanellæ donaviſſe dicitur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Arellana, familia illuſtris, origine Navarrena, è qua Ramirus Sanctius, Dn. de *Arellano*, in Caſtellam tranſiit, regnante Carolo II. Nav. R. Eo genitus Joh. Ramirus gratiſſimus Henrico II. Caſtellano, ab ipſo dominiis *de los Cameros*, *Aguilar* aliisque donatus

donatus eſt. Succeſſit ei filius Johannes, inde nepos Carolus, qui Johannem Ramirum II. ſucceſſorem & Carolum dominorum *de Ciria* & *Borotia* autorem, genuit. Iſte iterum, ex minori filio Carolo, dominorum *de Alcanedre* & *Sartaaguda* ſator extitit; Major verò ejus filius Alfonſus Ramirus I. Comes I. *de Aguilar* creari meruit: quo nati ſunt, Carolus, reliquorum propagator ac Alfonſus Ramirus II. genitor dominorum *de Clavijo* & *Miraflores*. Carolus autem præfatus ex Johanna *de Zuniga* Petrum Ramirum ſuſcepit: quo & Annâ cognatâ, natus Philippus Ramirus I. pater fuit ex Maria *de Zuniga* Philippi Ramiri II. qui ex Johanna Manricia dedit Johannem Ramirum III. Johannam & Mariam, qui hoc ſeculo floruere. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom.* 2.

Arellius Fuſcus, nomen notiſſimum Senecæ ævo, inter Declamatores; unde procul dubio oriundus *Arellius Fuſcus Conſularis* Trebellio Pollioni memoratus, in *Triginta Tyr. in Piſone*, ubi perperam vulgò *Aurelius* legitur: *Quum eſſet nuntiatum, Piſonem à Valente interemptum, ipſum Valentem à ſuis occiſum*, Arellius Fuſcus *Conſularis primæ ſententiæ, qui in locum Valeriani* (ad altiora transgreſſi) *ſucceſſerat, ait, Conſul, conſule* &c. Proconſulem fuiſſe Aſiæ, in cujus locum Falconius delectus, refert Flav. Vopiſcus in *Aureliano*.

Aremberga, adde: Unde familiæ illuſtri nomen, quæ Marcanæ, ſeu Cliviæ veteris, ramus fuit. Hujus enim cùm præcipuus ramus is eſſet, cui Clivia, ac deinceps Juliacenſis atque Montana hæreditas, cum titulo Ducali, obtigit: Ex Eberhardo Adolphi, qui Margaretæ Cliviæ maritus atque præfatæ lineæ auctor fuit, fratre, alii rami ſuccrevere, *Arembergius*, Bullionius, Lumainius: quorum primus defecit in Margareta, quæ Johanni Barbanſonio, ex Ligneſia familia (*Lignes*) nupta, *Arembergicum* Comitatum ejus familiæ intulit. Ex eorum filiis Carolus Pr. Comes Arembergæ, ab uxore Anna Croviaca, Ducatum Arſchotanum, Principatum Cimacenſem ac Portianum aliaque nactus eſt: (denuo duorum Philippi D. Arſchotani & Alexandri Pr. Cimacenſis Pater) Alter Robertus Barbanſonios propagavit. Univerſis verò Ducatûs Arembergenſis axioma ab Imper. collatum eſt. Alexander præfatus, qui obiit A. C. 1629. ex Magdalena Egmondana, Pater fuit Alberti D. Arembergæ Principis Cimaci, extincti A.C. 1648. quo & Clara Eugenia Arembergia agnatâ, genitus eſt A.C. 1643. Erneſtus Princ. Ligneſius, Siciliæ, nomine Hiſpanorum Regis, factus Prorex. Idem Spenerus. *ibid.*

Aremphæi, apud Melam, aliter *Arimphæi* Latinis, meliùs *Argimpæi*, Græcè Ἀργιμπαῖοι, apud Herodotum *lib.* 4. ſeu Ὀργιμπαῖοι, apud Zenobium, pop. ſunt Scythiæ, *Hyperboreis ſimiles, qui & ipſi frondibus arbuſtorum gaudent: baccas edunt. Juxta viros & fœminas tædet crinium. Amant quietem, non amant lædere. Sacri habentur, attrectarique eos, etiam à ferociſſimis nationibus, nefas ducitur. Quicunque periculum à ſuis metuit, ſi ad A*rimphæos *transfugerit, tutus eſt, velut aſylo tegatur. Ultra hos Cimmerii &c.* Solinus *cap.*17.

Arena, apud Juſtinum, ubi de Semiramide, *Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit*, harenæ *vice bitumine interſtrato*: ſola memoratur, cùm in parietibus murisque ſtruendis nunquam locum habuerit absque calce; Et Vitruvius bitumen vice arenæ & calcis in muris Babylonicis interſtratum eſſe dicat, *lib.*1. *cap.*5. Calce enim & arenâ farciebantur olim parietes & cæmenta continebantur, ut hodieque fit. Hinc Salmaſius in Juſtino ſcribi vult, *arenati vice bitumine interſtrato*. Vocaverunt autem *arenatum*, calcem cum arena mixtam. Vitruvius *lib.*7. *cap.*2. *Sed etiam mortario collocato calce & arenâ ibi confusâ, decuria hominum inducta ligneis vectibus piſant materiam.* Paulo pòſt, calcem illam & arenam confuſam & ligneis vectibus in mortario ſubactam, *Arenatum* vocat. Ubi quidem de arenato loquitur, quo inducebantur parietes ſupra trulliſſationem; ſed in parietibus quoque ſtruendis, ad cæmenta continenda, ſimiliter eo uſos fuiſſe, h. e. calce & arenâ mixtâ, cujus vicem Babyloniis bitumen præſtabat, ex Plinio diſcimus. *Calx arenata* dicitur in vet. *Inſcr. Eosque parietes marginesque omnes, quæ lita non erunt, calce harenata, lito poſitoque & calce nuda dealbato. In qua calx nuda dicitur mera & pura, cui arena non admixta.* Unde *albarii* & *tectorii operis* diſcrimen notandum: quorum iſtud harenata calce vel marmorato, illud calce merâ fieri conſuevit &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1228. & 1229.

Arena Auroſa, Χρυσῖτις ἄμμος, V. infrà *Auroſa*.

Arenâ, marmora in cruſtas ſecandi artificium, memoratur Plinio *lib.*36. *cap.* 6. *Craſſior enim* arena *laxioribus ſegmentis terit, & plus erodit marmoris, majusque opus ſcabritia polituræ relinquit. Rurſus Thebaïca polituris accommodatur, & quæ fit è poro lapide, aut è pumice.* Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1101.

Arenæ, ſequioribus ſeculis Amphitheatra dicta ſunt, hodieque Gallis *les Arenes*: ab *arena*, ludis gladiatoriis & ferarum venationibus deſtinatâ. V. *Arelatum*; ut & infrà *Arenarius*.

Arenarius, qui in arenam ad pugnandum deſcendit, *Gloſſ. in Canon. ſi teſtes 4. quæſt. 2. & 3. §. ſi res exigit.* Ab *arena*, quæ propriè gladiatorum; ut *campus*, militum, erat. Vegetius, *nec unquam aut arena aut campus invictum armis virum probavit, niſi qui diligenter exercitatus docebatur ad palum.* Ubi campum ad milites, *arenam* ad gladiatores, retulit. Unde *Arenæ*, apud recentiores, paſſim Amphitheatra dicta, ab *arenis*, in quibus pugnabant gladiatores: Sic *Arenarum* Treviris, meminit Aimoinus *lib.*3. *cap.*1. *Arenæ* Veronenſis, Racherius Epiſc. in *Qualit. conject. de Veron. Amphith.* teſtaturque Panvinius, Amphitheatrum hoc etiamnum *Arenas* dici: *Arenarum* Nemauſenſium, *Hiſtor.* Wambæ R. & Poldus Albenas, qui, uti hodiè etiamnum hoc Amphitheatrum viſitur, figuram ejus exhibuit, in *Antiqq.* Nemauſenſibus: *Arenarum* Petracoricenſium, *Chronicon* Epiſc. Petracor. *Arenarum* Remenſium, Marlotus in *Metropoli Rem. lib.* 1. *cap.* 5. Pariſienſium ante S. Victorem, *Charta* vetus apud du Freſne. Sic occurrit *Caſtrum Arenarum* Maſſiliæ, apud Guesnajum in *Annal. Maſſil.* citatum Eidem.

Arenarius primus numerorum, V. infrà in *Numerarius*.

in *Arenis* Africæ, cadavera condiri multi aſſerunt & pro mumia diſtrahi; certè in calidis locis arena vim habet ὀψαρτυτικήν, quâ res diu à corruptione ſervat, Bochartus *Hierozoici part. prior. lib. IV. cap.*5. Hinc *Arenarium*, apud Scriptores Chriſtianos, pro cœmeterio, ſeu cryptis *arenariis*, quarum uſus non modò, in humandis defunctorum cadaveribus, è quo nomen inductum eſt; Sed & perſecutionis tempore, ad latebras Chriſtianorum. Ita Baronius, A. C. *num.*2. ubi ejusmodi *Arenaria* graphice deſcribit: in quibus frequentes conveniſſe Chriſtianos, diſcimus ex *Actis* Hippolyti, Euſebii & ſociorum Martyrum. Prudentius περὶ στεφ. *Hymno* I.

Inlitas cruore ſancto nunc arenas *incolæ*
Confrequentant obſecrantes voce, votis, murmure.

Ubi Iſo Magiſter, *arenas, ſepulchra*, interpretatur; apud du Freſne *Gloſſar.*

Areopagitæ, adde: In hunc Senatum cooptabantur Novemviri ſive Archontes, poſtquam Magiſtratus geſti causâ dicta rationibusque relatis, innocentes eſſent deprehenſi, ex Lege Solonis: Τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν εἶναι ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν Ἀρχόντων, Plut. *in Solone* & *Pericle*. Aliis verò placet 6. tantùm Theſmothetas, poſt exactum ſui Magiſtratus tempus, in id Conſilium quotannis fuiſſe aſſumtos, ex Libanio *in Androtianæ Argum.* Unde patet, certo numero *Areopagitas* non fuiſſe circumſcriptos; quanquam, quot eſſent ſingulis annis, dici poſſet, quemadmodum in vet. Inſcr. apud Volaterranum: ΤΩι ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΩι ΑΝΘΥΠΑΤΩι ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΡΟΥΦΩι ΦΑΙΣΤΩι ΚΑΙ ΑΡΕΙΟΠΑΓΙΤΗι Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ Ο ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΥΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ ΕΝΕΚΑ. Non verò omnes ſemper *Areopagitæ* in omnibus cauſis jus dicebant, ſed quidam ex illis tantùm, ut in aliis factum eſt Tribunalibus: Hinc in cauſa Oreſtis ſediſſe finguntur ab Æſchylo *Eumenid.* Areopagitæ triginta & unus tantùm Erat verò hic Magiſtratus perpetuus: neque quisquam eo Senatu movebatur, qui non grande & inexpiabile admiſiſſet nefas. Illi cùm Draco, Ephetis conſtitutis, omne abrogaſſet imperium, Solon veteri jure reſtituto, eum cum Ephetis de cæde judicia reddere voluit, unde quaſi de novo primumque Senatum hunc conſtituiſſe videtur: Et fortè primus ex annuis Novemviris conſtituit: voluitque eum ſuo regere conſilio Remp. ut Leges & Majorum inſtituta ſervarentur; Ita enim Lex ejus habet apud Plut. *l. c.* Τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν εἶναι ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων. Hinc nil quidquam, quod alicujus eſſet momenti, ſive in ſago, ſive in toga, absque illius auctoritate fiebat, Cic. *de Nat. Deor. lib.*2. Ad eundem pertinuit cura viarum, ne quis in illis privatim quicquam ædificii extrueret, aut obſtrueret, Heraclid. *Fragm. de Politiis.* Laudes Senatus Æſchylus recenſet *Eumenid.* Majeſtatem tamen ejus imminutum ivit Pericles, Ephialtis operâ uſus, ut teſtatur Ariſtot. *Polit. lib.*2. *ſub fin.* Adeò verò honeſtè atque temperanter vitam inſtituerunt hi Senatores, ut Lege caverint, ne quis eorum Comœdiam ſcriberet: Μηδένα ποιεῖν κωμῳδίαν Ἀρεοπαγίτην, Plut. *de Athenienſ. gloria.* Idem autem Senatus rationes ſuas quotannis referebat, ex Lege, Τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐγγράφεσθαι πρὸς τοὺς Λογιστὰς λόγον καὶ εὐθύνας διδόναι, *Senatus Areopagiticus apud Logiſtas rationes ſuas referto*, Æſchin. c. *Cteſiphont.* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 3. *tit.* 2. qui eſt *de Magiſtratibus* & Fr. Roſſæum *Archæol. Att.*

Areopagus, adde: Rudera ejus loci hodieque ſuperſunt, ad Mer. templi Theſei, quod cùm olim in medio ferme civitatis eſſet, nunc extra Athenarum mœnia eſt hodieque Græcorum cultui inſervit & *Hagios Georgios* dicitur. Fundamenta viſuntur in ſemicirculum, è quadratis ſaxis prodigioſæ magnitudinis, constructa, ſuper quæ planities 140. circiter paſſuum, quæ propriè Aula erat auguſti hujus Senatus, non multùm eminens. In ejus medio rupi inciſum Tribunal, & ad latus utrumque ſedilia, quibus *Areopagitæ* olim inſidebant ſub dio. Propè aliquot ſpeluncæ in rupe videntur, quæ forſan reorum olim receptacula erant. Inter verò locum hunc ac Theſei templum memoratum, rudera

rudera cernuntur Templi S. Dionyſio Areopagitæ dicati, cujus domus videtur fuiſſe, quæ inde haud procul viſitur, quæque hodie ſedes Archiepiſcopi eſt: uti refert Jac. Spon, qui hæc omnia A.C. 1676. ipſe oculis luſtravit. V. ejus *Voyage d' Italie, de Dalmatie, de Grece & du Levant tom.* 2.

Areſtum, Leguleiis Anglis uſurpatur, cùm quis reus capitur, & in carcerem conjicitur, ſeu vi Brevis, ſeu à quovis homine: nam reos majeſtatis, proditores & infractores pacis quivis poteſt auctoritate propriâ capere atque in carcerem compingere, unde *Areſtare*, detinere, Gall. *Arreſter*, Raſtall. At Gallis *Areſta*, ſunt decreta ſeu judicia forenſia, à Judice ſuperiori, à quo nulla datur appellatio, lata, cujusmodi ſunt Parlamentorum: quæ ſic appellata vult du Freſne, quòd poſt varias ab inferioribus & pedaneis Judicibus de re quapiam latas ſententias, litem & controverſiam ſupremo examine ac judicio definiant & decidant. Et quidem cùm quadruplicis generis & appellationis judicia ſuprema ſeu à ſuperioribus Judicibus lata, obſervare ſit in *Regeſtis* Parlamenti & magnorum dierum Trecenſium, *Areſta* nempe, *Judicia*, *Conſilia* & *Præcepta* ſive *Mandata*; *Areſta* dicebantur judicia, à Judicibus; poſt Patronorum ſeu Advocatorum hinc inde orationes auditas, publicè recitata: quorum pronuntiationis formula erat, *Quibus rationibus utriusque partis hinc inde auditis, dictum fuit per Areſtum Curiæ* &c. V. Carolum du Freſne *Gloſſar.* & *Diſſertat.* 2. *ad Joinvillam.*

Aretalogi, V. infrà, in *Neanicologi, Scurræ* &c.

Arga, qui uxoris adulterio infamis eſt, prolemque alienam pro ſua educat, *Curruca, iners, inutilis, ceſſator*, Longob. *lib* 1. *Tit.* 5. *leg.* 1. ubi Boherius *Argam*, interpretatur *cucurbitam*, h.e. *currucam*, Angl. *a Cuckold*, Gall. *cocourd*: nec malè, cùm utrumque vocabulum ſtupidum & ignavum deſignet. Vox orta à Gr. ἀεγὸς, *piger, iners*; Unde *Argam* ſeu cucurbitam dixere, qui vel debitum munus non eſt executus, vel qui illatam hanc injuriam ſtrenuè ultus non eſt. Excidio fuit nomen *Arga*, per vituperium impoſitum, Duci & omni Nobilitati, exercituique Forojuliano, dum Rector provinciæ (cui etiam nomen Arga fuit) Ducem ſuo exemplo, ad temerarium cum Sclavis congreſſum, in faſtigio montis caſtrametantibus, provocavit inquiens: *Memento Dux Fredulphe, quòd me eſſe inertem & inutilem dixeris, & vulgari verbo* Arga *vocaveris. Nunc autem ira Dei veniat ſuper illum, qui poſterior è nobis ad hos Sclavos acceſſerit*, apud Paulum Diac. *de geſtis Longob. lib.* 6. *cap.* 8. Spelmannus in *Gloſſario.* V. ſuprà in voce *Ancillarioli.* Apud Papiam & Iſidorum *in Gloſſis*, Hincmarum item Laudunenſem Epiſc. *Tom. II. pag.* 336. idem *Sarga* dicitur.

Argaman, ארגמן, vel, quod idem eſt, ארגון, *Argavan*, rubra eſt purpura, non ex conchylio facta, ſed ex illius cochleæ ſanie, quæ propriè *purpura* dicitur. Utut enim purpura & conchylium non raró pro eodem ſumantur, quia ſunt vicinæ naturæ & in eosdem uſus adhibentur, tamen diverſas eſſe concharum ſpecies, certum eſt. Proinde cùm *rubere* purpuram extra controverſiam ſit, conchylio glaucum colorem & mari ſimilem, tribuit Plinius *l.* 9. *c.* 36. atque hoc poſterius purpuræ genus Hebræis תכלת. *thecheleth* dicitur. Hinc Ezech. *cap.* 27. *verſ.* 7. affertur utrumque purpuræ genus ex Inſulis Eliſæ, id eſt Græciæ in mari Ægæo; fuitque utrumque in ſummo pretio: ſed *Argavan* paulo pretioſius fuiſſe, colligas ex eo, quod Danielis *cap.* 5. *verſ.* 7, 16, 29. is, quem Aſſyriorum Rex ad ſummos honores vult evehere, non veſtitur תיכלא *thichlâ*, ſed ארגונא, *argavanâ.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib. V. cap.* 9. & infrà *paſſim.*

Argantomagum, adde: V. quoque *Argantomagus.*

Argantomagus, opp. Galliæ, in Biturigibus Cubis, quod Eginhardus, in rebus anni 766. *Argentomagum caſtrum* appellat, & à Waifario Duce Aquitaniæ deſtructum, à Pippino verò Rege reparatum eſſe tradit, & præſidium Francicum ibi collocatum: Situm eſt ad Croſam minorem. Eſt & ejusdem nominis caſtrum ad Argentonem fluvium, quem Toedus *Toué* in Ligerim defert, vulgò *Argenton l' Egliſe*, in confinio Andicavorum & Pictonum, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Argantonaria, Ἀργαντουαρία, in Sequanis ponitur à Ptolomæo, locus clade Alamannicâ & Gratiani victoriâ nobilis, quem *apud Argentariam opp Galliæ* XXX. *Alamannorum millia bello extinxiſſe*, Amm. Marcellinus & Aur. Victoris Epitome, docent. In vett. Notitiis provinc. & civitatum Galliæ nunc *civitas Argentarienſis*, nunc & ſæpius *caſtrum Argentarienſe*, in prov. Maxima Sequanorum appellatur: & ad Eccleſiam Rauracenſem vel Baſilienſem pertinuiſſe videtur. Poſtea ergo literâ O. ſublatâ *Argentuaria* cœpit dici, ac demum ſublatâ alterâ literâ *Argentaria* vocata eſt, corrupto quidem, ſed Latini vocabuli ſpeciem præferente nomine. Poſita erat autem inter Argentoratum, quod Nitardus cum *Argentouaria* vel *Argentuaria* malè confundit, ac Auguſtam Rauracorum Baſiliæ proximam: quam ob cauſam Simlerus & Cluverius eam pro Colmaria habent: Albertus verò Miræus *Horburg* interpretatur. V. quoque *Argentuaria.*

Arge, venatrix famoſa, quam propterea in cervam fuiſſe transformatam, fabulantur Poëtæ. Hyginus *Fab.* 205. *Arge venatrix, cùm cervum ſequeretur, cervo dixiſſe fertur: Tu, licèt Solis curſum ſequeris, tamen te conſequar. Sol iratus in cervam eam convertit.* An ex Hebræo commenti hujus occaſio: in hac enim lingua cervi boatus creditur eſſe ערינה, *Ariga*, quia legitur Pſalmo 42. *verſ.* 2. *Ut cervus* תערג, *glocitat ad fontes aquarum* &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. I. lib. III. cap.* 17.

Argentarii, dicti ſunt apud Romanos, cives Romani, qui tum Romæ, tum in provinciis, rei nummariæ negotiationem exercebant. Sic Cicero, *Epiſt ad Aug.* Avum ſuum *Argentarium* fuiſſe, indigitat. Aliter *Nummularii*, *Menſarii*, *Campſores*, *Trapezitæ*, *Collybiſtæ*, *Menſæ exercitores* Lat. Ἀργυροπρᾶται, Ἀργυραμοιβοὶ, Ἀργυρογνώμονες, Græcis &c. quæ voces ſynonymæ ferè ſunt, niſi quòd *Argentarii* majores negotiatores erant, qui non in permutando tantùm, ut cœteri, tabernam exercebant, ſed qui etiam nummos, tum ſuos, tum aliorum fœnori collocabant. Habebant illi tabernas ac menſas ſuas in Foro & apud eos fœnebres pecuniæ deponebantur, quas per partes erogabant, ac collocabant, quarum probatio ſcripturis probationibusque continebatur, *l.* 4. *prin. l. quædam l. Argentarius de edend.* &c. Sed & ad eos deferebantur pecuniæ, ſine fœnore, propter fidem publicam duntaxat, i. ut tutiore loco, quàm privatis in ædibus, aſſervarentur: nam in æde Caſtoris reponebantur, uti ex Plauto diſcimus *Curculione.* Juvenalis,

— *Quanto capitis diſcrimina conſtant*
Incrementa domus, ærata multus in arca
Nummus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi.

Iidem Auctionibus præerant: contractus quoque, apud eos celebrati, illorum calendariis inſcribebantur quos idcirco cogebantur edere poſtulantibus, *l.* 4. *l.* 6. 9. *§.* 1. *& l* 10. *ff. de ed.* Porro eorum erat ſpectare pecuniam, an proba ſit & locabilis cujusque pretii, unde ἀργυρογνώμονες. ut viſum, dicti Primus autem has Tabernas in Foro extruxit Tarquinius R. uti refert Dionyſ. Halicarn. *lib.* 3 apud quas auctiones fieri ſolitæ. Has Hannibal poſtmodum, velut de Roma capienda certus, vocato præcone ipſas vænire juſſit, apud Livium *lib* 26. &c. Hinc *Argentariam facere* vel *exercere*. *l. Argentar.* §. 1. *ff. de eden.* & *Argentariæ Societas l.* 52. *§. cum duo ff. pro ſoc.* apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Recentiori ævo *Argentarii* dicti ſunt, qui ab argento, id eſt, qui *cuſtodiunt argentum*, Willh. Britoni; *Gloſſ.* Gr. Lat. Ἀργυροφύλαξ, *Argentarius.* Cujusmodi munus fuit *Argentarii Regis*, in aula Franciæ Regum, penes quem Theſaurarii Regii ex fiſco quotannis certam pecuniæ ſummam deponebant, ad Regiæ domûs impenſas, de qua rationes inibat in Camera Computorum: Is autem A C. 1351. libras 400. pro vadiis percipiebat, ut docet ex *Computo* Stephani de Fonte, *Argentier du Roy*, quod in eadem Camera aſſervatur, Car du Freſne. Propriè verò Latinis Scriptoribus *Argentarios* fuiſſe Ἀργυροπρᾶται ſive Ἀργυραμοιβοὶ, quos vulgò *Cambiatores*, Galli *Changeurs*, dicunt, probat pluribus Salmaſius *de Uſuris pag.* 490 ubi etiam *Coactores* appellatos fuiſſe, oſtendit. Aliquando tamen *Argentarii* iidem, qui Monetarii, ſunt, atque ita *Præpoſitos Argentariorum in L.* Wiſigoth. *lib.* 2. *tit.* 4. *§.* 4. intelligendos quidam volunt. In *l* 37. *Cod* Theodoſ. *de Decurion. Argentariorum* nomine veniunt, qui argento vel auro arma militaria ornabant; iidem fortè cum Barbaricariis, in *Not. Imp.* ubi *Præpoſiti Barbaricariorum ſeu Argentariorum* non ſemel occurrunt. Tandem in *L.* Burg ſic dicuntur, qui argentea opera conficiunt, uti docet du Freſne in *Gloſſar.* V. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Argentatas carrucas habendi poteſtatem Aurelianus Imp. privatis conceſſit, quum antea ærata & eborata vehicula fuiſſent, apud Vopiſcum. Senatoribus idem conceſſum à Severo prænom. Alexandro, tradit Lampridius. Unde ab aliquo ſequentium Impp. ſublatum oportuit, ut opus habuerit Aurelianus redonare. *Privatorum* namque vocabulo Vopiſcus tam Senatores, quàm Magiſtratus, comprehendit, h. e omnes honoratos *Argentata* enim vehicula Senatorum non minùs, quàm Magiſtratuum. Vetus *Epigramma* Græcum carrucam *argentatam* Præfecto Urbis tribuit: εἴς τινα φιλόσοφον γενόμενον ὕπαρχον πόλεως ἐπὶ Βαλεντινιανοῦ καὶ Βάλεντος, uti lemma conceptum eſt membranis,

Ἄντυγος οὐρανίης ὑπερήμενος ἐς πόθον ἦλθες
Ἄντυγος ἀργυρέης, αἶσχος ἀπειρέσιον.
Axi cœleſti inſidens deſiderio correptus es
Axis argentati, probrum immenſum!

Ubi ἄντυγα ἀργυρέην vocat *argentatam carrucam* Urbis Præfecti Salmaſ. *ad Vopiſcum.* Heliogabalus autem contemtis *argentatis* & eboratis & æratis vehiculis, gemmata & aurata habuiſſe, legitur apud Lampridium in *Vita* ejus. Apud eundem mentio eſt, ſellæ muliebris eboratæ & *argentatæ* &c. V. quoque infrà.

Argentea Regio, ἀργυρῆ χώρα. ſicut & *Aurea*, χρυσῆ, duæ regiones in India extra Gangem vocabantur, non quòd ſolum haberent argenteum, aureumque, ut nonnulli nugantur, ſed quòd his metallis fertiles eſſent. De *Argentea* clarè Ptolomæus, *In deſcr. Indiæ ulter.* Τῆς δὲ Ἀργυρᾶς χώρας, ἐν ᾗ πλεῖστα εἶναι λέγεται μέταλλα ἀσήμου κτλ. *Argenteæ regionis, in qua plurima dicuntur eſſe metalla argenti.* Ubi *argentum* primus ἄσημον vocat. Græci enim Vett. ἄσημον ἄργυρον dixere *argentum non ſignatum*, quod in nummis

mis non eſt, ſed in vaſis ac poculis: unde abſolute poſteriores ἄσημον, pro *argento* uſurparunt; hodieque Græci idem ἄσημον appellant &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 996.

Argentea Sigilla & Emblemata, aureis nonnunquam ſcyphis includi conſuevere: quemadmodum viciſſim aureæ cælaturæ in vaſis argenteis, & quidem communiter collocabantur. Quorum prius Verrem factitaſſe, Cicero ait *Act.6.* de aureis cælaturis in argentum deſcendentibus, V. Senecam *de Benefic.* Nempe *Argentea* Pocula & Vaſa præcipuè olim ſcalpta & cælata. Licèt enim Cælatura, Græcè Τορευτική, h. e. ars illa, quæ extantes oſtendebat figuras, & extra corpus materiei prominentes, interdum totas, interdum dimidiatas, in aureis argenteisque vaſis, apud Vett. locum ſuum ac auctoritatem maximè teneret, præcipuè tamen in argenteis videri amavit. Hodie tantùm ſcalpitur & cavatur argentum, ex quo pocula fiunt: Cæterùm vaſa etiam *argentea ſcalpta*, in *Hiſt. Aug.* legimus. Et quidem aut totis figuris extantibus cælabatur *argentum*, quæ ἔκτυπα, ἐκφανῆ & ἐξεφανῆ Græcis; qualis erat *ille ſtans extra pocula caper*, apud Satyricum *Sat. I.* Aut dimidiatis & unum ſolùm latus oſtendentibus, quæ ἡμίτυπα Græcis, Gallis *en boſſe*, uti de collo & ventre craterum, legimus apud Athenæum *lib.5.* Utraque exemptilia erant & de vaſis revelli poterant, & aliis rurſus illigari. Cicero ubi ſuprà de Verre: *Patella grandis, cum ſigillis & ſimulachris Deorum.* Et paulo pòſt, *Sigillis avulſis, reliquum argentum ſine avaritia reddidit.* Ibidem, *Quæ probarant, iis cruſtæ* (h. e. dimidiatæ figuræ) *& emblemata* (h. e. totæ extantes) *detrahuntur. Sic Haluntini excuſſis deliciis cum argento puro domum revertuntur.* Ubi *Argentum purum* vocat id, quod ſine ullis cruſtis ac emblematis erat, quæ cælatura conſtabant. Poëta,

— *Argenti vaſcula puri.*

Aliquando v. *argentum* in ipſo corpore ſcyphi exſcindebatur per ἀναγλυπτικὴν Artem &c. V. Salmaſium *ad Solinum d. l.* ut & hic paſſim, inprimis, ubi de *Anaglyphis* & arte *Empæſtica*: hæ enim duæ Toreuticæ Artis, ſeu Cælaturæ methodi fuiſſe videntur. Addam ſaltem, optimum & præſtantiſſimum, ad cælaturas eligi ſolitum; unde puſtulatum de primæ notæ argento dicebatur: eſt autem *in puſtula* vel *puſtulatum*, opus τορευτικὸν, quod vulgò etiam *en boſſe* Galli dicunt. Idem *p.* 1048.

Argenti Flos & Spuma, quam ejicit, dum excoquitur, eadem cum λιθαργύρῳ, de quo V. eundem *Ibid. pag* 1079. *& ſeqq.*

Argenti Scobs, viæ ſternendæ adhibita, apud Lampridium in *Vita Heliogabali*, *Scobe auri porticum ſtravit* (hoc luxuriæ monſtrum) *& argenti; dolens quòd non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus, usque ad equum vel carpentum, ut fit hodie de auroſa arena.* V. infrà

ab *Argento* Eſcario, Potorio, apud Romanos, inter nomina miniſterii domeſtici, V. ſuprà *Ancilla* & infrà de *Servis*.

Argentocluſus, apud Anaſtaſium, V. infrà *Incluſor*.

Argentomum, vulgò *Argentan*, caſtrum Galliæ, ad Olinam flum. in Sajorum Diœceſi, nobile. V. *Argentomagus.*

Argentoratum, adde: Dicitur hæc urbs *barbaricis cladibus nota*, Ammiano Marcellino, ob fuſos ibi, ut dictum, à Juliano Alamannos & Chnodomarium, nobilem eorum Regem, captum. Erant ibi, præter duas alias vias publicas ſive militares, tres celeberrimæ, una per Alpes Grajas Mediolanum ducens, altera Lugdunum Batavorum, tertia Auguſtam Trevirorum: A' quibus quinque viis nonnulli Scriptores eam *Stratæburgum* dixere, hoc eſt, *Burgum*, ſive oppidum ripenſe, *poſitum in via militari*, quam præter cœteros Eutropius *Stratam* a re appellat, in *Aureliano*, Galli *l'Eſtrade*, vel *l'Eſtrée*. V. *Stratæburgum.*

Argentuaria, adde: V. *Argantouaria.*

Argentum, repertum ab Erichthonio; monetæ aptatum primùm, à Lydis; primò, tricliniis additum, à Carvilio Pollione: eo calceatos homines & jumenta, dicemus infrà. Uſus in ſacris non exiguus: In Atrio enim Tabernaculi, juxta Altare holocauſti duplex hinc inde menſarum lapidearum ordo, quibus vaſa aurea & *argentea*, ad oblationem neceſſaria, imponebantur, fuiſſe legitur Ezech. *cap.*40. *verſu* 42. In Templo inprimis Salomonico auri *Argentique* ſumma ultra fidem erat: Ex *argento* quoque tubæ fuere, de quibus infrà. Ad uſum ut tranſeam profanum, Romani primò ære, dein *Argento*, tandem auro nummos ſignarunt. Et quidem ære illecti, facilè ad *Argentum* traduci potuere: puriori paulatim metallo avaritia digna erat & in compendium opes fuere deducendæ, quia creverant. Ad plebem aſſes & onera; noluit ultrà niſi *argento* manus nobilior inquinari: quod quando factum, dicat Plinius *lib.* 33. *cap.*3. *Pop. Romanus, ne argento quidem ſignato, ante Pyrrhum Regem uſus eſt.* Et diſtinctiùs: *Argentum ſignatum eſt anno Urbis CCCC. LXXXV. Q. Ogulnio & C. Fabio Coſſ. quinque annis ante primum bellum Punicum.* Varro verò, apud Cariſium *Inſtitut. lib.* 1. nummum *argenteum* conflatum primò à Servio Tullio, tradit. Quorum utrum ſit, nummus ex argento fuit triplex Denarius, cujus nota, ut Voluſius tradit, *X.* & partes Denarii Quinarius *V.* Seſtertius *HS.* Libella, Sembella, Teruncius: è quibus Denarius *Argentum* ſimpliciter quoque dictus eſt. Plin. *Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ, & inde Bigati Quadrigatique*, V. infrà ubi de *Moneta.* Sed & *Argento* literas ſignaſſe olim Clerum, docet Phrantzes *lib.*2. *cap.*10. *Ego cum literis bulla argentea inſignitis, & jurejurando firmatis, & multo milite miſſus ſum, ut Athenas & Thebas in poteſtatem reciperem.* Luitprandus item *in Legat.* *Tulerunt autem & alias literas* argento *ſignatas, atque dixerunt Papam veſtrum* &c. Annulos *argenteos* Libertinos geſtaſſe, vult Iſidorus, ſed apud probatæ fidei Auctores nihil ſimile legitur. Si tamen conjecturis agendum, iis plebs videtur uſa: Plinius enim fœminas plebejas ſibi ex argento compedes (ita annulos appellat) feciſſe ait, *lib.*33. *cap.*12. *Argentum ſuccedit & auro, luxu fœminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas mos triſtior vetat.* Cùm aurum penes Optimates, ferrum inter ſervos hæſerit, V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap* 15. De argenteis Dianæ templis, aliisque *alibi.* Addam ſaltem, cùm vaſa eſcaria vinariaque apud Romanos ex auro argentoque fuerint, miniſtrum fuiſſe peculiarem *Argento præpoſitum*, cujus meminit Africanus JC. item alium *ab Argento potorio*: quo munere apud Liviam Aug. functa eſt Vibia Succeſſa, cujus meminit vetus Inſcr. Præterea *viatorii* argenti, ut & *balnearis*, meminiſſe Jurecoſſ. *Scenici* quoque mentionem extare Romæ in hortis Carpenſibus, ubi iſta legitur Inſcr. T. ÆLIUS. AUGUSTORUM. LIB. AMEMPTUS. AB. ARGENTO SCÆNICO &c. de quibus omnibus V. Pignorium *Comm. de Servis.* Hodie nullibi *Auri Argentique* major proventus eſt, quàm in Regno Peruviano, ejusque prov. celeberrimâ *Potoſi*, de qua V. Ath. Kircherium *Mundi Subterranei lib.*10. *ſect.*4. *cap.*8. Quanquam aliàs omnis ille tractus Americæ, à Tropico Cancri usque ad Tropicum Capricorni, metallorum feraciſſimus ſit. Sed & in Germania ac Suecia *Argentum* eruitur &c. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.*10. *de Commerciis.* Plura de *Argento*, apud Plinium *lib.*33. *cap.*16. *& ſeqq.*

Argenti varia epitheta.

Argentum Capillare, in pilorum modum condenſatum, oſtenditur in *Muſæo* Kircheriano Romæ, V. Georg. *de Sepibus ni Collegii Rom. S. I. Muſæo* pag. 41.

Argentum Factum, h. e. ſignatum, τῷ ἀσήμῳ opponitur, & pecuniam denotat, Manilius.

Et facti mercator erit per utrinque metalli;

i. *argenti* vel æris, quod utrinque ſignatum eſt. Græci enim vett. ἄσημον dixere *argentum non ſignatum*, quod in nummis non eſt, ſed in vaſis ac poculis. Inde verò poſtmodum recentiores ἄσημον ſimpliciter de *argento* uſurparunt; quod primum feciſſe Ptolomæum in *deſcr. Indiæ ulter.* ſuprà diximus, ubi de *Argentea Regione.*

Argentum Menſale, miniſteriis conviviorum, quæ in Templis fierent, dedicatum à Tacito Imp. apud Vopiſcum.

Argentum Purum, V. ſuprà *Argentea Emblemata.*

Argentum Puſulatum, h. e candidiſſimum, quod æris admixtione non ruberet; Ut enim aurum argento, æs plumbo ſic *argentum* ære adulterabatur. Martialis, de priori, *Et niveum candens puſula vincit ebur.* Juvenalis verò, de argento ære mixto,

— *Tenue argentum venæque ſecundæ.* Contra cujusmodi adulteratores, cavit Tacitus Imp. *ut ſi quis argento publicè privatimque æs miſcuiſſet, ſi quis auro argentum, ſi quis æri plumbum, capitale eſſet cum bonorum proſcriptione*, apud Flav. Vopiſcum *l. c.*

Argentum Regis, Gall. *Argent le Roy*, vel *Argent fin*, in vett. Galliæ Regum de Monetarum fabrica & fuſione *Statutis*, intelligitur de ea materia argentea, quæ eſt undecim denariorum & 12. granorum puri argenti, h. e. in qua eſt pars viceſima quarta ærea: Namque argentum purum ſeu *finum* illud eſt, quod conſtat 12. denariis puræ ſeu finæ materiæ argenteæ, quanquam adeo purum vix reperitur. V. Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Argentum in fila deducendi artificium, Aureliani Imp. ætate recentius eſſe, patet ex Fl. Vopiſco in *Vita* ejus, *Habuit in animo, ut aurum neque in cameras, neque in tunicas — mitteretur, dicens plus auri eſſe in rerum natura quàm argenti: ſed aurum per varios — filorum & liquationum uſus perire, argentum autem in ſuo uſu manere.* Ubi per *fila* intelligit fila aurea, quibus, & ſubtemine ſerico, veſtes texebantur claræ ac pretioſæ. Spartianus in *Pertinace*, *Veſtis ſubtemine ſerico, filis aureis.* Virgilius,

Et picturatas auri ſubtemine veſtes.

Ubi *ſubtemen* poſuit Poëta, pro trama & filis, ut *ad Pertinacem Spartiani* oſtendit Salmaſius: Non enim ſtamen ex auro poteſt eſſe. Nondum igitur ætate Aureliani inventum erat *argentum in fila deducere*, & filis argenteis contexere veſtimenta, quod ſub ultimis Impp. apud Græcos multum in uſu fuit: quæ *Syrmatina* dicebantur, à ſyrmate, h. e. filo argenteo, ſic enim vocabant, V. infrà in voce *Syrma*; & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Vopiſc.*

Argeſter, adde: V. infrà *Sciron*, item *Thraſcias.*

Argi, urbs Italiæ, apud Servium, *Non una eſt Argos: fuit enim & in Italia, quam Diomedes condidit: quæ primò* Argi, *poſt Argyrippa, poſt Arpi dicta eſt.* Nempe primo Ἄργος Ἵππιον eſt appellata; ſed Æoles pro Ἄργος dicebant Ἄρπος, unde *Arpos* Latini pronunciavere,

tiavere, pro Arbis, Salmaſius *ad Solinum p.64.* V. in voce *Arpi*; ut & in *Argyripa.*

Argiavana, arbor ſeu arbuſtum, apud Perſas, deſcribitur in Thiphani *libro de diſcrimine lignor.* his verbis: *Arbor eſt in Perſide, cujus flos inſigniter rubet, à qua denominant Arabes, quicquid rubore ipſi ſimile eſt. Frequens eſt arbor illa, circa Esphahan. Roſam producit inſignis rubedinis — pulchram viſu, ſed ſine odore. Flos eſt edulis & dulcis ſaporis. Aliquantum ex eo ſumitur poſt potum. Lignum habet molle & tenue, ex quo combuſto cinerem mulieres nigrum faciunt, quo lineas ſuperciliis inurunt, ut nigriora ſint, & venuſtiore pilo. Codex radicis eſt inter pharmaca, quæ vomitum provocant, cùm ejus cocti ſuccus bibitur. Narravit mihi, qui hanc attulit, abundare eandem arborem, circa Maja — farikin (urbem Armeniæ non procul ab Amida) Et alius, multam eſſe in vitibus monti Cordubenſis (vel in monte Chyrum nomine, prope Cordubam) in Hiſpania* &c. A' qua rara & eximia planta, purpuræ nomen datum eſſe, cùm Auctor contendat, refellitur is à Cl. Bocharto, vocem ארגון, *argavan*, de qua ſuprà, Hebræam Chaldæamque eſſe, quâ Daniel & Esdras ante annorum plus duo millia uſi, oſtendente. Itaque purpura ab arbore nomen non habet; ſed arbor à flore, cujus color purpureus eſt. Vide eum *Hierozoici Part. poſter. lib.V.cap.9.*

Argilla, piſcis ex mera cartilagine, exceptâ ſpinâ dorſi, absque oſſibus & ſquamis, à natura compactus; idem cum *Raja*, quod vide.

Argillariæ, vel *Argilleriæ*, oppidum Galliæ, non procul à Domnamanto, *Dormans*, à ſolo *argilloſo* dictum, vulgò *Argilly.* Ejus fit mentio in *Vita* Sanct. Bernardi, apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Argippei, adde: Mel. *Argippæi*; nomen habent ab equis albis: quia, ut ibidem auctor eſt Idem, circa Scythiæ paludem, Hypanin, *νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοὶ, feri equi albi paſcuntur.* Quemadmodum hodieque equos albos in magno eſſe honore, apud Tartaros, ſcribit Paulus Venetus *lib.1 cap.65.* & horum armenta Regem habere, quæ decem millium numerum excedant. Quod mirum non eſt, ſi verum, quod idem refert *lib 2. cap.15.* Calendis Februariis, quod anni eſt initium, magno illi Regi à magnatibus quandoque in xenia offerri alborum equorum centum millia. Equos namque hujus coloris reliquis celeritate præſtare, hæc Horatii ſubinnuunt, *lib 1. Sat.1.*

Siſennas Barros ut equis præcurreret albis.

Hinc in Virgilio Turnus, cum Ænea dimicaturus, poſcit equos, Pilumno avo datos ab Orithyia, Boreæ uxore,

Qui candore nives anteirent, curſibus auras.

Accedit candoris gratia: quam ob cauſam Caſtor & Pollux, apud Pindarum *Pyth.1.* ſunt λευκόπωλοι & Proſerpina ibid. *Olymp. 6.* λεύκιππος. Solem etiam & Auroram albis equis Poëtæ paſſim vehunt: & λευκόπωλος ἡμέρα vocat Sophocles *in Ajace μαστιγοφόρῳ verſ. 683.* Quin Deorum ſummus, ipſe Jupiter, fertur à Poëtis albis quadrigis vehi. Unde Camillo crimini datum, quòd, de Vejis cùm triumpharet, curru equis albis juncto invectus eſt, Liv. *lib.5.* & Plut. *in Camillo.* Quanquam, ſi Propertio *lib. 4. Eleg.1.* fides, multo ante Camillum, in triumpho,

Quattuor hinc albos Romulus egit equos.

Nec poſt eum exempla deſunt, Auguſti, de Parthis, apud Ovidium *de Arte lib.1.* & Stilichonis, de Africa, apud Claudianum *de Laude Stilichon. lib.2.* triumphantium. Inprimis autem ad albedinis commendationem in equo pertinet, quòd in libro Apocalypſeos *cap.6. verſ.2.* & *cap.19. verſ.11.* & 14. tam Chriſtus ipſe, quàm cœleſtes exercitus, albis equis inſident. Hinc Onirocriticus Poëta, quem Suidas paſſim citat,

Ἵππους μέλανας ὁ κακὸν πάντως βλέπειν,
Ἵππων δὲ λευκῶν ὄψις ἀγγέλων φάσις.
Equos nigros videre peſſimum omen eſt,
Sed candidorum viſio Angelos notat.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.II. cap 7.* Non itaque ratio defuit, cur *Argippæi*, à candore equorum, nomen ſibi adſciverint.

Argoleontes, Vide ſuprà *Agrioleontes*, item *Archoleontes.*

Argolæ ophiomachi, ſerpentum genus, quos ex Argo Pelasgico in Ægyptum ab Alexandro translatos, ut aſpides interficerent, fabulantur. Suidas, *Ἀργόλαι εἶδος ὄφεων, οὓς ἤνεγκε Μακεδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ Ἄργους τοῦ Πελασγικοῦ εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν ποταμὸν, πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ἀσπίδων*: Nempe Hebræum ophiomachi nomen חרגול *Chargol* fortè Vett. ſcripſere, aſpiratione demtâ, unde fabulæ origo. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. IV. cap.2.*

Argolica ſtatua, apud Trebellium in XXX. *Tyr. Hujus uxor Calphurnia — cujus ſtatuam in Templo Veneris adhuc videmus* Argolicam, *ſed auratam*: Caſaubono eſt, ſtatua Argivarum matronarum habitum præferens. Salmaſio *Acrolitha* legi vult, V. ſuprà.

Argonautica, pars Cycli Epici, de quo infrà dicemus.

Argutarii Canes vel *Acutarii*, in *L.* Salica, ſunt ὀξύποδες, quos & *vertagros* dicebant. Vide ſuprà in *Acupedes*, & infrà, ubi de *Canibus.*

Argyritæ Agones, Græcè Ἀργυρῖται, dicta illa certamina, in quibus præmii cauſâ decertabatur; aliàs χρηματῖται & θεματῖται quoque appellati, qui ſacris agonibus opponebantur. Cujuſmodi certamina, qui non erant ἱεροὶ ἀγῶνες, in ſingulis fere urbibus Græciæ celebrabantur. Sic in Marathone, phialæ argenteæ dabantur victoribus: alibi clypei ærei, ut in Junoniis Ludis, qui Argis fervebant. In urbe Pellene Θεοξένια vel Ἑρμαῖα celebrabantur, in quibus læna præmium erat; in Æaciis Æginæ, amphoris donabantur, qui vicerant: In aliis certaminibus tripodes ænei proponebantur &c. Salmaſius *ad Solinum pag. 849.* At in Sacris Agonibus ſeu Iſelaſticis, præter coronam non aliud præmium erat, unde illi φυλλῖται dicti ſunt &c.

Argyrodamas, genus lapidis, ſic dictum, an quòd *argentum* domaret ac ad ſe raperet, quod Plinius tradit de androdamante (quem cum *argyrodamante* confundit.) *l.36.c.20.* An quòd *argentei* coloris eſſet? Certè videtur *Argyrodamas* appellatus, tanquam *Argenteus Adamas* V. Salmaſium *ad Solinum pag. 564.* & 1103.

Aria, adde: Hæc unà cum vicina Margiana optimo vino, ad miraculum usque, fertilis eſt. Strabo *lib.2. In Margiana ſæpe vitis truncum inveniri aſſerunt tantæ craſſitudinis, ut duorum hominum ulnis vix ambiatur, uvam autem bicubitalem. Et* Ariam *huic eſſe parem, adeoque vini proventu ſuperiorem, quòd in vaſis non picatis ad tres usque ætates duret.* Quæ ipſa *lib.11.* fere iisdem repetit verbis Quòd verò coralii apud eos magnam vim reperriri ſcribit Dionyſius, aſſenſum non impetrat, cùm coralium non niſi in mari gignatur, à quo *Aria*, quæ prope Parapaniſum, admodum remota eſt. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib V. cap.7.*

Aria, incolis *Arien*, Gallis *Aire*, opp. ad ripam Letiæ flum. poſitum, duabus obſidionibus præt. bello, & tertiâ, quâ bello præſente à Gallis occupatum eſt, A.C.1676. illuſtre. Fortè olim ab *area* vel planitie, in qua ſita erat, nomen accepit, Hadr. Val. *N.G.*

Arialbinum, adde: in *Tab.* Theodoſiana, ponitur inter Cambete ac Auguſtam Rauracorum. Æthicus collocat inter Vindones ſeu Vindoniſſam, ac inter Montem Briſiacum: idemque alibi inter Rauracos illud ac Uruncos ſtatuit. Fortè *Mylhuſium* potiùs, quàm Baſilea, V. *Baſilea.*

Ariane, Græcè Ἀριανή, regio Aſiæ. V. *Aria.*

Ariaſpæ, pop. Aſiæ, ab urbe *Ariaſpa*, in confinio Drangianæ & Arachoſiæ ſitâ. Eorum meminit Plinius, Prophthaſiam oppidum eorum eſſe tradens, quod in Drangiana ponit Ptolomæus. Poſtea *Evergetæ* dicti ſunt, uti videre eſt apud Arianum *in Exped. Alexandri* & Curtium. Salmaſius *ad Solinum pag.1175.*

Aribannum, Gall. *Arriereban*, mulcta eſt non proficiſcentis in militiam edicto licèt publico evocati. Rectiùs *Heribannum*: ni per contractionem fortè dixeris, pro *Arieribanno*; i. *Retrobannum*, ſeu iterata evocatio. Perinde ac ſi *Bannum* eſſet evocatio prima vel ſimplex; *Aribannum* ſubevocatio, ſeu citatio poſterior: à Gall. *arriere*, quod & *retrò* ſonat; ut dicatur de iis, qui retro manſerint poſt *Bannum* ſeu evocationem. Sunt autem, quibus vox hæc ſimplex videtur eſſe evocatio vaſallorum regiorum; compoſita verò, inferiorum ſeu plebejorum: aliis, contrà. Dicitur etiam *Arriereban* pro ipſa cohorte ita conſcriptâ, Henr. Spelmannus *Gloſſ. Archæol.* V. quoque infrà in voce *Heribannum.*

Arida Saginatio, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4. Et lutea unctio & pulverea volutatio & arida ſaginatio*: Viro maximo eſt ξηραλοιφὴ, Salmaſio ξηροφαγία, quæ Athletarum propria. *Saginari* autem de illis inprimis: Ita namque Curtius Dioxippum pugilem, *ſaginati corporis belluam* vocat. V. quoque Tertullianum *adv. Pſychicos.* Sic Græcis σιτίζειν; ut eſt apud Laërtium, *οἱ δὲ Πυθαγόραν ἀλείπτην πρὸ τούτου σιτίσαι τοὺς πρώτους τοὺς ἀθλητάς, ad hunc modum pugiles ſaginaſſe.* Ξηροφαγία verò non illo tantùm tempore de Athletis dicta eſt, quo ficus aridas eſitabant, quod facere deſierunt, à quo Pythagoras quidam veterem ἀρχαίαν διὰ ξηρῶν ἰσχάδων ſuſtulit & pugiles tranſtulit ad carnium uſum. Tertulliani enim temporibus non ampliùs *aridæ* ficus ad ſaginationem athletarum ſumebantur & tamen *aridam ſaginationem* & ξηροφαγίαν. de athletis ſui temporis uſurpat. Nempe pulpam tantùm ſiccam & aridam, nullis ſcitamentis & jurulentis eblanditam, edebant, unde victum eorum ξηρὰν τροφὴν & στιφρὰν Lucianus vocat. *Aridum* enim *victum* pro tenui & minimè uncto dicebant. Cicero *pro Roſcio Amer. In ruſticis moribus, in victu arido, in hac horrida incultaque vita iſtiusmodi maleficia gigni non ſolere,* Carne autem utplurimum bubula & ſuilla veſcebantur: unde illud Diogenis Cynici, qui interrogatus, cur inſenſibiles eſſent Athletæ? reſpondit, *ὅτι κρέασιν ὑείοις καὶ βοείοις ἀνῳκοδόμηνται, quia carne ſuilla & bubula eſſent conſtructi.* Horum porro animalium partes illas ad victum aſſumebant, quæ minimum ſucci & pinguedinis habent, quæque maximè aridæ ſunt & ſiccæ: pedesque proin bubulos & ſuilla acrocolia edebant, κωλήνια Græcis & κωλῆνες dicta, V. infrà in voce *Colipium*, &c. Sed & xerophagias vett. Chriſtianorum jejunia appellata fuiſſe notum eſt: inter quas tamen & ξηροφαγίας pugilum id intererat, quòd Chriſtiani, cùm jejunarent, non modò carnibus abſtinerent, verùm etiam omnibus jurulentis & pomis ſucci vinoſioris vinoque in totum, ut alibi Tertullianus ſcribit; inde ξηροφαγίαι dictæ: at pugiles & athletæ in ſua *arida ſaginatione carnes* quidem edebant, ſed ſine

ullis

illis condimentis: nec enim ſcitamenta, nec placentas, nec alias hujusmodi cupedias attingere illis licitum; vino præterea & frigida ſeſe abſtinere interdum cogebantur, non ſemper &c. Salmaſ. *ad l.*

Aridagamanſia, Sylva Galliæ, à qua regiuncula Barpalinis proxima *Aroaſia* vel *Aridagamantia* dicitur, cum Monaſterio cognomine Aroüage, vel Aroüaiſe, Hadr. Valeſius *Not Galliæ*.

Ariel, Hebr. אריאל, propriè eſt *Leo Dei*, id eſt, *Leo magnus*, ut *montes Dei, cedri Dei, luctationes Dei*. Fuit autem fortium virorum cognomentum in terra Moab: unde eſt, quòd Benaja percuſſiſſe legitur, *duos Ariel Moabitarum*. 2. Sam. *cap.* 23 *verſ.* 20. hodieque apud Arabes vir fortis *Aſedollahi*, h. e. *Leo Dei*, appellatur. Marmolius *Africæ ſuæ lib.* 2. *cap* 12. *Per Solimani mortem, Arabum imperio ſucceſſit Omar Ibnomoadi, Abdolmelici filius, quem etiam vocabant Aſed-allah, quod* leonem Dei *ſignificat*. Sed & à Perſis Hali, ſectæ ſuæ Principi, idem cognomen ſuiſſe inditum, docet Adam Olearius *Perſ. Itin. l.* . Et tale eſt, quòd Athletas Græci *Leones* nuncupabant, ut videre eſt apud Lucianum in *Demonacte*: Inque his Claudiani *de bello Gildon.*

Dictaque ab Auguſto legio, nomenque probantes
Invicti, clypeoque animoſi teſte leones:

Leonum nomine videntur milites intelligi, qui clypeo Leonem appingebant, &c. Idem nomen etiam Altari inditum Ezech. *cap.* 43. *verſ.* 15, 16. adeoque Templo & Urbi, Eſajæ *cap.* 29. *verſ.* 1. fortè propter Altare, cujus ignis perpetuò accenſus holocauſta, leonis inſtar, vorabat, & conſumebat &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 1. alibique paſſim.

Aries, Hebr. איל *ajil*, à viribus dictus, agno opponitur, qui Græcè ἄμνος vocatur quaſi ἄνινος, h. e. *ſine viribus*. Nominis origo ab אל, id eſt, *robore*; ita ut איל *aries* & אל *Deus fortis* conjugata ſint. Quin vox plur. אילים *elim* & *arietes* & *Deos* notat: Unde eſt, quòd Ethnicorum vetuſtiſſimi Jovem ſuum finxerunt Κριοπρόσωπον, *arietis vultu*, &c. Illuſtris Domini noſtri typus fuit, quem pro filio in holocauſtum Pater credentium obtulit, Geneſ. *cap.* 22. *verſ.* 13. Eum Judæi nugaces creatum volunt ante annos bis mille & ampliùs, nempe ſub veſperam diei ſextæ creationis: veroſimilius à vicino grege aberraſſe, & in Abrahamum, Deo rem ſic dirigente, incidiſſe, ne ſanctus Patriarcha, qui ſacrificandi animo illuc iverat, re infectâ diſcederet, & ut, filio à morte exempto, haberet, unde Deo teſtaretur debitam gratitudinem. Cujus hiſtoriæ lacinias, ſed de more interpolatas, Græci ſuis fabulis immiſcuerunt: Iphigeniam enim narrant à patre Agamemnone Dianæ fuiſſe oblatam, ſed, cùm Calchantis miniſterio jamjam eſſet immolanda, cervam ante ipſam aram divinitus mox comparuiſſe, atq; ejus vice oblatam eſſe. Ipſa Iphigenia apud Eurip.

'Αλλ' ἐξέκλεψεν, ἔλαφον ἀντιδοῦσά μου
Ἄρτεμις 'Αχαιοῖς —
Sed me ſubduxit, cervam pro me ſubjiciens
Diana Græcis.

In Plutarchi *Parallelis cap.* 35. ſimiles fabulæ duæ ſunt; una Græca ex Ariſtodemo, de bucula Helenæ, propter peſtem Lacedæmone graſſantem, populariumque ſalutem, immolandæ ſubſtituta: altera Romana, ex Ariſtidis Italicis, de Valeria Luperca, quæ, in remedium graſſantis peſtis pariter mactanda, ſimili caſu ſervata ſit. V. eundem Bochartum ubi ſuprà *L. II c.* 40. De horrendo verò ſacro, quo Attyi aries mactabatur, infrà in *Criobolium*.

Aries, Danieli viſus c. 8. qui cornibus ſuis omnes orbis partes ita impetebat, ut nullus ei obſiſteret, Perſarum Rex eſt: qui ſediſſe dicitur *ad Eulæum*, quia Suſa, Regni metropolis, ad eum amnem ſita erat; & *cornua duo habuiſſe*, h. e. duo Regna, Medicum & Perſicum: *quorum poſterius ſublimius*; namque Perſicum, Medicum Regnum dignitate & potentiâ ſuperabat. Hunc hircus oppoſitus &c. V. ipſam Hiſtoriam ſacram. Simile quoddam viſum obtigiſſe Sullæ, Plutarchus narrat, in *Vita* ejus; & in Accii *Bruto*, qui à Cicerone citatur *de Div. l.* 1. Tarquin. Superbus ſuum hoc ſomnium narrat,

Viſum eſt in ſomnis paſtorem ad me appellere,
Duos conſanguineos arietes inde eligi,
Pecus lanigerum eximiâ pulchritudine,
Præclariorumque alterum immolare me,
Deinde ejus germanum cornibus connitier
In me arietare, eoque me ad caſum dari:
Exin proſtratum terrâ graviter ſaucium,
Reſupinum, in cælum contueri maximum.

Qui *arietes conſanguinei* L. Junium Brutum & fratrem ejus à Tarquinio cæſum ſignificabant: quorum ille, in Tarquinium inſurgens, regno eum ſpoliavit. V. Bochartum *l. cit. ut* & c. 50. ubi de ariete & tauro, à Judæis, in Ægyptiorum contemptum, immolare ſolitis, ex Tacito.

Aries, adde: Princeps Zodiaci ſignum figuram ab Ægyptiis hanc accepit, in honorem Chami ſive Jovis Ammonis, qui ad potentiam ſignificandam arietinis fingebatur cornibus. *Arietem* autem habitum fuiſſe Jovem Ammonem, traditum Iſidoro *Origin. l.* 3. *c. ult.* Sed nec Jovis is ſolùm, verùm & Minervæ ſymbolum fuit. Unde Maro *Æneid. lib.* 11.

Supplicia & ſcelerum pœnas expendimus omnes,
Vel Priamo miſeranda domus: ſcit triſte Minervæ
Sidus & Euboicæ cautes, ultorque Caphareus.

Ubi V. Servium. Neque, cùm Minerva ſit conſilii Dea, obſcurum eſt, cur *Aries* Minervæ ſit ſidus: quippe ipſe eſt dux ſignorum; ut ex ſuo conſilio præcedat, cœtera ex ejus conſilio ſequantur. Hinc Manilius *Aſtronom. l.* 2.

Conſilium ipſe ſuum eſt Aries, *ut principe dignum eſt.*
Audit ſe, Libramque videt, &c.

V. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. l.* 2. *c.* 36. Quod autem de Jove Ammone dictum, in veteri nummo, conſpicitur is cum cornibus arietinis, quibus partim potentia Chami & regni ejus, quod poſteri obtinuere; partim etiam ingens denotatur vis Solis: quò & Macrobius retulit *l.* 1 *Sat. c.* 21. *Ideò & Ammonem, quem Deum Solem occidentem Libyes exiſtimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet, ſicut radiis Sol.* Fortè & oracula Ammonis iſtiusmodi cornuum inſtar, torta flexaque hoc ſymbolo indigitantur, unde *oracula arietina* dicta. Plaut. *Freto* apud A. Gell. *l.* 3. *c.* 3.

— — *Hoc illud eſt,*
Quod Arietini *reſponſum magnis Ludis dicitur:*
Peribo, ſi non fecero; ſi faxo, vapulabo.

Certè Ammonis cornua *torta* vocat Lucanus *Pharſal. lib.* 9. *Flexa*, Silius *Punic. l.* 9. V. iterum Voſſium *l. c. cap.* 11. Nota ejus in veteri ſigillo, apud Gorlæum, eſt ♈. Meliùs tamen in Græcorum libris ita effigiatus oſtenditur, ♈ In quarum notarum illa recta cornua, in hac torta & inflexa exhibentur, qualia omnino ſunt *Arietis*. Manilius de hoc ſigno,

— *Ariesque in cornua tortus.*

V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1236.

Aries, machina militaris, quâ, inter alias, ad urbium oppugnationem Vett. uſi ſunt. Ejus deſcriptio talis: Eligitur abies vel ornus excelſa, cujus ſummitas duro ferro concluditur, & prolixo, *arietis* efficiens prominulam ſpeciem: Sicque ſuſpenſa utrinque transverſis aſſeribus & ferratis quaſi ex lance, vinculis trabis alterius continetur: Hanc dein quantum menſuræ ratio patitur, multitudo retro repellens, rurſus ad obvia quæque rumpenda protrudit ictibus validiſſimis, inſtar aſſurgentis & cadentis armati. Quâ crebritate, velut reciproci fulminis impetu, ædificiis ſciſſis in rimas, concidunt ſtructuræ laxatæ murorum. Quo genere operis, ſi fuerit exerto vigore diſcuſſum, nudato vallo defenſoribus, ſolutisque obſidiis civitates munitiſſimæ recluduntur, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. l.* 10. *c.* 17. In ejus locum poſtea *Helepolis* ſucceſſit, cujus operâ feliciter uſus eſt Demetrius Poliorcetes. *Aries*, quo Titus, in Hieroſolymorum oppugnatione, uſus fuiſſe legitur, rotis vehebatur quaternis; habens ab utroque latere imbricamentum ſeu compluvium quoddam, ſub quo milites, machinæ deſtinati, tutò laterent. V. Joſephum Ben Gorion *de bello Jud.* Amm. Marcellinum *l.* 23. *c.* 3. &c. Adhibuerunt quoque Romani *Arietem* animal, cùm bellum indicerent hoſtibus. Tum enim Fæcialis illo in hoſticum emiſſo indigitare voluit, brevi terram illam in paſcua Romanis ceſſuram; Unde Prov. *Arietem emittere*, i. pugnam denuntiare, ortum. V. Eraſmum *Adag.*

Arietem levare, ſuperſtitionis aut inhoneſti ludicri ſpecies, apud Anglos: cujus mentio in *Inquiſition.* Archidiaconorum Lincolnenſis diœc. *A. C.* 1233. *cap.* 30. *An alicubi leventur Arietes, vel fiant ſcotallæ, vel decertetur in prætereundo cum vexillo matricis Eccleſiæ?* Item in Synodo Wigorn. A. C. 1240. *can.* 38. *Ne interſint ludis inhoneſtis, nec ſuſtineant ludos fieri de Rege & Regina, nec* Arietes levari, *nec palæſtras publicas fieri &c.* Sic in *Statutis* Provincial. Walteri Epiſc. Dunelmenſis A. C 1255. prohibentur *levationes Arietum ſuper rotas*, & ludi, quibus decertatur ob bravium exequendum, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Arietina Cornua, Jovi Ammoni in nummis affixa, uti vidimus ſuprà ubi *de Ariete Zodiaci ſigno*. Sed & icuncula Moſis antiquitus expreſſa in lamina æris rotunda, haud pridem Shenæ, in agro Surreienſi, circa nonum à Londino lapidem, inter rudera reperta eſt: quæ craſſa admodum & ponderis paulo ampliùs dodrantis unciæ; unâ parte verba præ ſe fert Hebraica, quæ Latinè ſonant, *Non erunt tibi Dii alieni coram facie mea*, deſumpta ex Decalogo. Alterâ parte Moſis viſitur imago, *arietinis cornibus* inſignis: Nec capillus ejus, aut aliquod tegmen capitis videtur. An ratio inſit aliqua cornutæ illius faciei, quæ Moſi tribui ſolet, viderint qui operæ pretium duxerint. Sed in figuris ejus cornutis, erigi ſolent, ut Panum & Satyrorum aut capreolorum, non incurvari, ut *arietum*, atq; Jovis Hammonis, cornua. In pictura ſc. Chriſtianorum, qui ex eo, quod in vulgata habetur de Moſe, Ex. c. 24. 29. & 35. *Ignorabat, quòd cornuta eſſet facies ſua* & *videbat faciem egredientis Moyſi eſſe cornutam*, bicornem Moſen pingunt. Sed rident cornua illa Judæi, quibus verba Hebræa ſonant, *Splenduit*, ſeu *radiavit cutis faciei ejus*. Nec alium exiſtimant Viri docti fuiſſe Interpretis vulgati ſenſum, utcunq; Pictores Sculptoresq; atq; ii, à quibus docentur, illum intervertint. Nam lucis radii cornua velut imitantur & Hebr. קרנים tam hæc, quàm illos, notat. Quò facit, quòd disertè Paulus 1. Cor. c. 3. v. 7. τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, *Gloriam vultus ejus*, radios illos faciei Moſis nuncupat. Videtur autem lamina hæc potiùs quàm nummus Chriſtiani alicujus opus, fortean ideo ante ſecula aliquod factum, ut officioſi muneris vice inſerviret ad Judæos aliquos ſive demerendos ſive ad Chriſtianiſmum civiliter invitandos, Joanni Seldeno, qui iconem ejus exhibet, *de Jure Nat. & Civ. juxta Diſcipl. Ebræor. Lib. II. cap.* 6.

Arimanni, V. infrà *Herimanni*.

Arion, equus in curru Polynicis, apud Statium *Thebaid. lib.6.* præcipuus. Deſcribit ibi ludos curules, quos Archemoro celebrarunt Argivi, & equum hunc, in Polynicis quadriga, ſolum nominat, excuſſóq; ſeſſore nihiloſecius viciſſe victoréq; renuntiatū refert,

— *Nam flavus* Arion
Ut vidit, ſaliere jubæ, atque erectus in armos
Stat, ſociumque jugi, comitesque utrinque laboris,
Secum altè ſuſpendit equos.

Ubi ex ratione antiquorum curruum loquitur, in quibus quatuor equi ſub jugo juncti habebantur & duplex erat temo. At ex ratione Circi, quæ tempore Statii obtinebat, *Arion* funalis ſiniſterior eſſe debuit: hunc enim tum primarum partium fuiſſe habitum, infrà dicemus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 899. & Barthium *ad Statium d.l.*

Ariſtæus, adde: De eo Solinus, *cap. 4.* ubi de Sardinia, *Mox* (nempe poſt Noracem & Sardum) *Ariſtæum his regnando proximum, in urbe Caralis, quam condiderat ipſe — ſejunges usque ad ſe gentes ad unum morem conjugaſſe, imperium ex inſolentia nihil aſpernatas.* Ariſtoteles contrà, primum omnium in Sardinia imperaſſe tradit *Ariſtæum*, quum ea Inſula tota multis & grandibus avibus teneretur. Cum Dædalo autem in Sardiniam eum tranſiiſſe, Servius tradit: *Hic poſt laniatum à canibus Actæonem, Thebas reliquit & Ceam Inſulam tenuit primò hominibus adhuc vacuam: pòſt eâ relictâ cum Dædalo ad Sardiniam tranſitum fecit.* Addit tamen, huic opinioni refragari Pindarum, qui canit eum de Cea Inſula in Arcadiam migraſſe, ibique vitam coluiſſe, & apud Arcadas pro Jove cultum. Contrà Apollonius Rhodius, *Ariſtæum* Arcadiâ relictâ Ceon tenuiſſe, & ibi Jovis *Icmæi* templum ſtatuiſſe, ſcribit *Argonautic.lib.2.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 99. ut & *pag.* 414. ubi Ἀγρέα & Νόμιον Ἀπόλλωνα apud Arcadas, *Ariſtæum* dictum eſſe, addit.

Ariſtagoras, fax belli Jonici, quod à Dario circa Olymp. 70. Jonibus & Græciæ illatum eſt: A' quo Pherecydes, in eo gerendo & conſiliis pro bono Patriæ capiendis, ſæpe diſſedit. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 845.

Ariſtarchus Samius, inter eos, qui Gnomonica vel Organica invenerunt, Horologium fecit, *Scaphen* ſive *Hemisphærium* à forma dictum, & diſcum in planitie, ad eundem uſum, ſtruxit: de quo V. eundem *Ibid. p.*636.647. & 648. ut & infrà, in voce *Scaphe*.

Ariſtato, in *L. Sal. tit.* 16. §. 4. *Si quis* Ariſtatonem *ſuper hominem mortuum capulaverit* &c. palla eſt, pallium, ſeu ſtragulum, defunctorum tumbis ac monumentis olim imponi ſolitum. Eadem *L. tit.*58. §. 4. Codex Heroldi, *Cheriſtaduna* habet: ubi Wendelinus *Ariſtatonem*, Germanicum *Eere-ſtaet* eſſe ait, quæ vox *honorarium ſtatum* ſonat. Pallis autem tapetibusque tegi & insterni ſolitos Sanctorum, atque adeò nobilium & honoratiorum virorum tumulos, teſtantur præterea Gregor. Turonenſis *de Gloria Confeſſ. cap.*20.21. 30. alibique paſſim, Avitus Viennenſis *Poëmat. lib.3. verſ.*253. Helmod. *lib.*1. *cap.*79. aliique Auctores, laudati Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Hinc mos in Eccleſia Rom. fluxit, mortuorum feretra pallis Eccleſiaſticis obvoluta, in Ædem ſacram, deferendi. V. infrà in *Palla*, & Guil. Apul. *de Geſtis Normann.* qui ſic de hoc ritu, ubi ſermonem facit de Roberto Guiſcardo, celebri Normannorum Duce:

Utile figmentum verſutus adinvenit, atque
Mandat defunctum, quòd quemlibet eſſe ſuorum
Gens ſua teſtetur, qui cùm quaſi mortuus eſſet
Impoſitus feretro, pannusque obducere cera
Illitus hunc facie juſſus latitantis fuiſſet,
Ut Normannorum velare cadavera mos eſt.

Ariſtomachus, Tribunus, memoratur Æl. Lampridio in *Heliogabalo, Inde itum eſt in hortos, ubi Varius* (id eſt, Heliogabalus) *invenitur — qui ſubitò militum ſtrepitu exterritus in angulum ſe condidit — Antiochanus igitur ex Præfectis unus, milites, qui in hortos venerant, & ſacramenti admonitione exoravit, ne illum occiderent, quia nec multi venerant & plerique cum vexillo, quod* Ariſtomachus *Tribunus retinuerat, remanſerant.*

Ariſton, à Ptolomæo Ægypti R. miſſus ad explorandum Arabicum Sinum, usque ad Oceanum Indicum, Neptuno Pelagio aram conſecravit, in eo loco Arabici ſinus, quod Ποσίδειον appellatur. Ab eo manſioni, *Ariſtonis manſio* dictæ nomen, cujus mentio apud Auctorem *Itinerarii* vet. laudatum Claud. Salmaſio *ad Solinum pag.*1184. Idem nomen fuit nobili cælatori. Plinius *lib.* 34. *cap.*8. *Ariſton, qui & argentum cælare ſolitus eſt.* h. e. qui ſcyphos ſigillatos ex argento facere; cujusmodi opera τορεύματα Græci dixere.

Arithmi, apud Tertullianum *adv. Gnoſticos cap.* 3. *In* Arithmis, *cùm divertiſſet Iſraël apud Sethim, abeunt libidinatum apud filios Moab.* V. in voce *Numeri*.

Arithmologia, ſive de occultis numerorum myſteriis, quâ origo, antiquitas & fabrica Numerorum exponitur, eorumque abditæ proprietates demonſtrantur & fontes ſuperſtitionum hoc tempore currentium aperiuntur, & acriter confutantur; nomen Libri, Auctore Athan. Kirchero, editi Romæ A. C. 1665.

Arius Pagus, apud Solinum *c.7. Athenienſibus Judicii locus Ariuspagus*; Græcè Ἄρειος πάγος, Item Ἄρειος πάγος: junctim *Areopagus* eſt, de qua voce V. *ſuprà*.

Arma, quid ſint, notum: propriè nempe, quæ *armos* tegunt, ſcuta videlicet, quibus nos defendimur; ſicut tela, à Græco τῆλε, quæ *procul* hoſtem arcent. Inde latiùs vox extenſa. Ærea antiquitus fuiſſe, ex Homero, Strabone, Pauſania, aliis, liquet; quam in rem V. Caſp. Barthium *Animadv. ad Papinium Statium Achilleidos lib.*1. *verſ.*413.

Æra domant Temeſæ.

Suſpendebant ea Vett. ſi præſenti militiæ idonea non eſſent, eaque quæ eſſent uſui ſumebant è Templis; uti de Cimone legimus, quem, equi ſui *frænum* ſuſpendiſſe in Acropoli Athenarum Minervæque dedicaſſe; è Templo contrà ejus *clypeum* ibi pendentem refixiſſe, quòd non equeſtri, ſed navali militiâ jam opus eſſe cerneret, tradit Plutarchus, in *Vita* ejus. Hinc idem Statius *ibid. verſu* 413. de armis,

– – *Velluntur poſtibus altis.*

Eadem poſtea, peractâ militiâ, Diis ſuis dicabant. Idem *Sylvar. l.*5. *Protreptico Criſpini verſu* 148.

Belligeris hæc dona Diis, hæc arma *dicavit,*
Cernis adhuc titulos? Hunc ipſe, vocantibus armis,
Induit; hunc Regi rapuit thoraca Britanno.

In exequiis Virorum præclarorum concuti ſolita, diſcimus ex Livio, qui *motus armorum* vocat *lib.*25. *In veſtibulo primorum Caſtrorum rogum factum eſſe, armatum exercitum decurriſſe, cum tripudiis Hiſpanorum*, motibusque armorum *& corporum ſuæ cuique genti aſſuetis.* V. funera Romanorum Principum, apud Appianum, Dionem, alios. *Alba* autem Heroibus præcipuis placuiſſe, ad oſtentandam animi puritatem, ſimiliter ex Scriptoribus conſtat. Hinc Æſchylus de Amphiarao,

—— ἀσπὶ δ' εὔκυκλον νέμων
Πάγχαλκον ηὔδα, σῆμα δ' οὐκ ἐπῆν κύκλῳ.
Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.
—— *clypeum rotundum vibrans*
Undique æneum, dixit, ſignum verò non inerat orbi.
Non enim videri optimus, ſed eſſe, volebat,
Profundo ſulco animum impreſſus,
Unde tam præclara oriuntur conſilia.

Aliud eſt illud Virgilii,

—— *parmaque inglorius albâ,*

de quo alibi &c. Atque hæc primitiva vocis notio: pro Inſignibus, ante annos demum circiter 400. *Arma* dici cœpere; quamvis alii huc trahant varia apud Poëtas loca, ut Æneid. 1.

Alibi,
— — *celſis in puppibus arma Caici.*
Pacem orare manu, & præfigere puppibus arma.

Et Horatii illud

— *Vejanius armis*
Herculis ad poſtem fixis.

V. in voce *Inſignia* &c. Militaria *arma* alicui dare vel tradere; Item *Armis militaribus aliquem donare, cingere, honorare*, apud aliorum ſeculorum Scriptores paſſim occurrunt, pro eo quod hodie dicitur, *Equitem auratum creare.* Sermo vetus, à Germanorum ritu deductus videtur, qui traditione ſcuti & frameæ adoleſcentes ad militiam aptos ſolenniter admiſere, teſte Tacito *de Germ. mor.* Ademtio verò eorum, graviſſima apud omnes gentes pœna eſt, ab initio militaris diſciplinæ: quâ Anglo-Saxones etiam libertatem adimebant. Et Germani quidem non ſolùm Ethnici, ſed & ad fidem converſi, ea religione arma coluerunt, ut nihil facerent niſi armati. Epulabantur armati, Conſilia armati inibant, pactiones armorum contactu firmabant: Armati etiam jurabant, vel armatâ dexterâ vel ſuper armis interdum honoratioris alicujus, interdum ſuis propriis, velut Diis Penatibus, V. Aimoinum *l.*4. *c.*26. ubi agit de fœdere, inter Dagobertum Francum & Saxones. Imò *arma* ex more conſecrabant; & ſi conſecrata non eſſent, ea priùs ſacranda dare juraturus tenebatur, qui ſanctiùs jurandi ritus fuit. Quod obtinuit usque ad Carolum M. qui tandem ſtatuit, ut omne Sacramentum *ſuper reliquias juretur.* V. quoque hic infrà, ut & in voce *Clypeus* &c.

Arma, Arma, clamor militaris concitantis ſe aliosque ad *arma*: apud Statium *Thebaidos lib.*7. *verſu* 135.

Arma, arma *inſani, ſua quisque, ignotaque nullo*
More rapit.

Et *lib.*11. *verſu* 305.

—— —— —— *Arma,*
Arma prius famuli &c.

Sic Virgilius *Æneid. lib* 2

Arma viri, ferte arma viri.

Alii. A' cujus vocis frequentia, nota vox hodie uſitata, *Alarm.* V. quæ de hac proclamatione militari eleganter adnotavit Juſtus Sinſerlingius. *in Promulſide c.*51. & Caſp. Bart. *Animadv. ad Statiū l. cit.*

Arma Plena, quæ Militem ſpectant, Gall. *Armes de Chevalier*, ſeu omnimoda arma, quænam dicta fuerint, docet Chron. Aulæ Regiæ *cap.*13. *Dicunt, quòd tunc in exercitu Regis Bohemiæ fuerant* 7000. *virorum in equis pugnantium, in plenis armis & ſub galeis*

geleis; & Hovedenus A.C. 1181. *Ut unusquisque homo habens centum libras Andegavenſis monetæ in catallo, haberet equum & arma militaria plenariè; omnis autem homo habens in catallo 40. vel 30. vel 25. libras Andegavenſis monetæ ad minus, haberet albergellum & capellum ferreum & lanceam & gladium: cæteri autem omnes haberent wambaſiam, capellum ferreum, & lanceam & gladium, &c.* *Arma* verò *dandi*, iis *cingendi* ſeu *honorandi*, h. e. Militem ſeu Equitem creandi, armisque Militaribus induendi ritus, jam Taciti ævo apud Germanos in uſu fuit, uti docet *de moribus Germ.* crebroque occurrit apud medii ævi Scriptores; ubi tamen per *Arma* non rarò intelligendus venit enſis ſolus, quo novus Miles accingebatur. Sed & interdum *omnibus armis* is inſtruebatur. Ordericus Vitalis *lib.8.* de Henrico poſtmodum Anglorum R. hujus nominis primo: *Hunc Lanfrancus Dorobern. Epiſcopus — ad arma pro defenſione Regni ſuſtulit, eumque loricâ induit & galeam capiti ejus impoſuit, eique ut Regis filio & in regali ſtemmate nato, Militiæ cingulum in nomine Domini cinxit.* Sic Johannes Mon. majoris Monaſt. de Gaufredo Andegav. Duce Normanniæ, Milite facto: *Induitur loricâ incomparabili — calceatus eſt caligis ferreis — clypeus leunculos aureos imaginarios habens collo ejus ſuſpenditur* &c. Quò Senatoris etiam iſta ex *lib.4 Epiſt.2.* ſ ectant, ubi de *adoptione per arma*, ex qua Militaris dignitas & ordo profluxit: *Damus quidem tibi, equos, enſes, clypeos, & reliqua Inſtrumenta bellorum* &c. Hæc *deponere* & *relinquere* jubebantur, quibus ob crimen aliquod publica imponebatur pœnitentia: etiam *amittebant*, iisque *carere* dicebantur illi, quorum clypei in hoſtium venerant poteſtatem, vel qui in prælio fuerant victi. Tunc enim ii, aut eorum liberi, ſi rurſum armis uti vellent, tenebantur de hoſtibus acceptum dedecus præliando eluere & vindicare; alioquin nec pro Militibus habebantur, nec ad menſam Militum ſedere fas iis erat. Nam is mos invaluerat, teſte Salanovâ apud Hieron. Blancam, *ut nemo niſi Miles ad menſam Militis ſederet*: ſi qui contrà agerent, Fecialium partes erant, eorum mantile lacerare, uti factum Willhelmo Com. Oſtrevandiæ, in menſa Regis Francorum, apud Guil. Hedam *in Friderico Epiſc. Ultraject. ſub A.C.* 1395. & Johannem à Leydis in *Chron. lib.31. cap.50.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Arma Reverſata, apud Thom. Walſinghamum *pag. 192.* *Inter probra verò, quæ Duci intulerat, arma ejus in Foro ſunt publicè reverſata*: nota fuit, iis Nobilibus, qui feloniæ damnati ac proin degradandi erant, inuri ſolita. Si quis enim proditionis reus damnatus eſſet, continuò ad majorem ignominiam, nobilitate non modò excidebat, ſed & ipſius liberi nobilium prærogativâ privabantur atque in hujusce rei ſignum, arma proditoris publicè *invertebantur*, ſeu *reverſabantur*. Sic habetur in *Chartophylacio* Regio, in Scrinio Navarræ apud Car. du Freſne *Chart.* Johannis *de Greilly* Capitalis *de Buch*, A.C. 1364. quæ eſt 6. quâ is captus in prælio Cocherellenſi & in libera Regis cuſtodia detentus, ab ea receſſurum ſe non eſſe profitetur: conſenſum ſuum præbens, ut, ſi ſecus ageret, pro falſo, malo, ac perfido Milite, haberetur, atque in perfidiæ ſignum arma ſua inverterentur: *ſes armes fuſſent miſes & tournès deſſus & deſſous*, &c. V. Seldenum *de Titulis honorariis, pag. 789. 2. edit.* Sed & in exequiis eorum Nobilium, qui lineam ſuam terminarunt, iſtiusmodi arma præferri atque depingi, moris eſt. uti in Belgio & Germania ſuper. in uſu eſſe, exemplis aliquot docet Seb. Feſch *Tract. de Inſignibus.*

Arma mutandi, in ſignum fœderis ſeu amicitiæ, ceremonia, jam Homeri ævo antiquior eſt, ut ex hiſtoria Glauci & Diomedis patet, *Il. ζ. verſ. 235.*

Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε᾽ ἄμειβεν.

Qui (Glaucus) *cum Tydei filio Diomede arma permutavit.* Sic Ethelredus: *Quid plura? annuit Edmundus & Knutho de Regni diviſione conſenſit — diſpoſitis itaque armis in oſcula ruunt — deinde in ſignum fœderis, veſtem mutant & arma, reverſique ad ſuos, modum amicitiæ pacisque præſcribunt & ſic cum gaudio ad ſua quisque revertitur.* Flor. Wigornienſis hocce ritu contractam fraternitatem innuit, dum rem eandem enarrans, *Ubi pace*, inquit, *amicitiâ, fraternitate, pacto & ſacramento firmata, Regnum dividitur.* Etiam adoptionem fraternam ſimiliter *per arma* contractam, ex Gaufredo Malaterra *lib. 2. cap. 46.* pluribus oſtendit Car. du Freſne *Diſſertat. 21. ad Joinvillam*, &c. Vide quoque eum in *Gloſſar.*

per *Arma* jurandi ritus, V. infrà.

Armadillus, ſeu Ericius loricatus Americæ, animal eſt amphibium, durâ undiquaque teſtâ armatum, quæ velut undis aut ſquamulis contecta videtur, figuræ oblongæ, circa humeros, & dorſo paulo ampliori circa limbum corporis, quatuor pedibus, unguibus acuminatis, ceu crocodilus, cui etiam in capite ſimilis eſt, propius tamen porco. Cauda ei rotunda eſt, in acumen decreſcens, ſquamoſâ itidem & teſtaceâ armaturâ veſtitum. A quo *Armadillus Mexicanus* ſolo colore differt, quòd alter atro magis nigreſcat exuvio, quàm hic, qui totus cataphractus mirâ apparet ſquamarum varietate ſpectabilis. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag. 27.*

Armamaxa, adde: Paulò aliter Phavorinus, cùm ait: Ἁρμάμαξα ἡ πρὸς ἀνδρῶν καθέδραν κατεσκευασμένη ἅμαξα, οἷον ἅρμα καὶ ἅμαξα, ἢ ἀνδράμαξά τις οὖσα ἢ ἄγουσα τοὺς ἄνδρας; quibus verbis innuit vocis notationem, ex ἅρμα & ἅμαξα quiddam conflatum hoc vehiculi genus indigitans: ſimulque virorum potiùs vehiculum fuiſſe oſtendit. Uſus ejus in Cerealibus quoque ludis, in quibus ea, quæ pompam conſtituebant, ſic enarrantur à Tertulliano *de Spectacul. cap.7.* *Simulachrorum ſeries, imaginum agmen, currus, thenſæ*, Armamaxæ, *ſedes, coronæ, exuviæ.* Ubi *currus*, magnificentiæ majoris ergò, inanes ducebantur: *thenſæ* Deorum vehiculum erant: in *Armamaxis* autem viri inſignes vehebantur, vel *imaginum agmen*, V. Alex. ab Alex. *lib.2. cap.32.* Thom. GodWyn *Anthologiæ Hiſt. Rom. lib.2. ſect.3 cap.2.*

Armaria, apud S. Sulpitium *de Martino libro. 3.* *Erigit laquearia, conſtruit conclavia, ſculpit oſtia, pingit Armaria*: dicebantur, in quibus pretioſiora aſſervari ſolebant, quæ proin annulo ſignabantur. Non enim contenti Veteres clavibus & clauſtris, in aſſervandis ac condendis rebus iis, quas cariores habuere, ſignacula etiam adhibebant, quibus noſci poſſet, an fraus facta eſſet clavi clauſtroque. Quo fine Lacones primùm uſi ſunt lignis θριπηδέσι ſeu verme corroſis: In quorum locum poſtea ſucceſſere annuli ſignatorii, ad ſignandum ea, quæ cuſtodienda eſſent & à fraudibus ſervorum ac ſuppilatione vindicanda. Præcipuè verò annulo obſignabant, quæ ſeras & clauſtra non patiebantur, *armariola*, lagenas vini & cœtera ejusmodi. Salmaſius *ad Solinum pag. 933.* V. hîc paſſim, inprimis ubi *de Annulis Signatoriis* & *Signandi ritu.*

Armaria Bibliothecæ, apud Flav. Vopiſcum in *Tacito Imp. Habet Bibliotheca Ulpia, in* Armario *ſexto librum elephantinum, in quo hoc SC.* &c. Hinc *Armarius*, Cuſtos Bibliothecæ, apud Recentiores: Item, qui in Eccleſiis & Monaſteriis *Cantor* vel *Præcentor* dictus, librorum, præſertim Eccleſiaſticorum, curam ſibi commiſſam habet. Udalricus *Conſuetudin. Cluniac. lib.3. cap.10.* *Præcentor & Armarius*: Armarii *nomen obtinuit, eo quòd in ejus manu ſolet eſſe Bibliotheca, quæ & in alio nomine* Armarium *appellatur. Hæc eſt obedientia, quam ex more nullus meretur, niſi nutritus.* V. ibi plura de ſpeciali ejus munere, ut & *lib.1. cap.35.* Meminit quoque *Armarii* vetus Martyrologium S. Martini de Campis: *Armarius cappâ pretioſâ indutus chorum tenebit.* E quibus Card. Bona *Rerum Liturgic. lib.2. cap.14. num.5.* apud Udalricum, hoc nomine *Cellarii curatorem* intelligentem, refellit du Freſne *Gloſſar.*

Armaria Imagines Majorum continentes, apud Romanos, in Atrio erant. Quò reſpexit Val. Maximus *lib.8. cap.15.* cùm ait: *Imaginem in cella Jovis Opt. Max. poſitam habet, quæ, quotiescunque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt, inde petitur; unique illi inſtar atrii Capitolium eſt.* In imaginum poſtea locum irrepſerunt exinde (ut conqueritur Plinius *lib.3. cap.2.*) ſigna externorum Artificum, æra & marmora, ut etiam notavit in atrio Trimalcionis Petronius. Unde *Officinator à ſtatuis*, item *ab Marmoribus Magiſter*, inter miniſterii domeſtici nomina, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Armariolum. in Eccl. Rom. tabernaculum dicitur, in quo hoſtia conſervatur, Dominic. Macer in *Hierolexico*, habet *corpus Chriſti.*

Armarius, V. ſuprà *Armaria.*

Armati, V. infrà *Armatura.*

Armatorium, locus ubi *arma* induebant Factiones, vel earum armamentarium: ἁρματωρείῳ τῶν πρασίνων meminit Credrenus *pag.448.* V. du Freſne in *CP. Chriſtiana.*

Armatura, Recentioribus armorum exercitatio dicitur ſeu exercitium militare, quo milites à Campidoctoribus inſtruebantur in campo. *Gloſſarium* Rigaltio laudatum, ἀρματούρα γύμνα, μελέτη πολέμου, Ammianus *lib.14.* *Multiplex* armaturæ *ſcientia*: Jul. Firmicus, *Militares armaturas exercere* &c. Quæ cujusmodi fuerint, docet Henr. Valeſius *ad eundem Ammian. p.51. & 105.* V. quoque infrà in voce *Armorum exercitium.* Poſtmodum *Armaturæ* levis armatura, ut funditores & ferentarii, Salmaſio: at Car. du Freſne peculiariter milites dicti ſunt, qui in principiis legionum erant adeoque eâ exercitatione probè imbuti, ut auctor eſt Vegetius: quò ſpectat Inſcr. CANDIDIÆ. URBANÆ. MATERNINUS. PARDUS. ARMATVRÆ. XXII. MARIT. F.C. Imò & milites in Comitatu Imperatoris, quorum duæ Scholæ recenſentur in *Notitia Imp.* ſub diſpoſitione Magiſtri Officiorum, *Armaturæ ſeniores* & *Armaturæ juniores*, quorum dux *Tribunus Armaturarum* dicebatur, uti videre eſt apud Ammianum Marcellinum *lib.14. 15.* & 27. ubi de Mellobaude & Balcobaude. Nec omittenda Pancirolli ſententia, qui illos ſic appellatos cenſet, quòd graviſſimis armis ſeu potiùs omni armorum genere, *Armaturâ* quoque, Gall. *Armeure*, inſtructi eſſent, vel certè quòd eorum Schola conflata eſſet ex iis, qui ſub Campidoctore armis inſtituti erant &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi inſuper, varia armorum genera, quibus Franci olim utebantur, ex *Inventario* Ludovici M. Regis Fr. A.C. 1316. Lectori harum rerum avido, exhibet ſpectanda. De *Armaturâ* ſeu *Armatis* Alemannorum, quibus ſic dicebantur Milites cataphracti, omnibus armis inſtructi, Gall. *Gens d'armes*, ita *Chron.* Colmar. *part.2. an. 1298.* *Habuit ſecum Auſtrales, qui armis ferreis utebantur. Igitur Rex Adolfus contra Ducem Auſtriæ, cum magna multitudine venientem, in occurſum curris cum hominum armata multitudine copioſa.* Armati *reputabantur, qui galeas ferreas in capitibus habebant & wambaſia, id eſt, tunicam ſpiſſam ex lino & ſtuppa vel veteribus pannis conſuta-*

& deſuper camiſiam ferream, id eſt veſtem, ex circulis ferreis contextam, per quæ nulla ſagitta arcus poterat hominem vulnerare. Ex his armatis *centum, inermes mille lædi potuerunt: habebant & multos, qui habebant equos magnos, qui inter equos communes, quaſi Bucephalus Alexandri, eminebant. Hi equi cooperti fuerunt coopertoriis ferreis, id eſt, veſte ex circulis ferreis contextâ. Aſſeſſores* eorum *habebant loricas ferreas & caligas, manipulos ferreos & in capitibus galeas ferreas ſplendidas & ornatas & alia multa, quæ me tædius enarrare.* E quibus facilè percipitur, cur Auctor Anonymus *de Expeditione Aſiat. Friderici I.* Alemannorum *gentem ferream in equis ferreis advenire*, & Theophylactus Bulgariæ Archiepiſc. *Epiſt.* 16. ex Meurſianis, τὸν Φραγκὸν τὸ χάλκεον τοῖς ...., *Francum collo tenus ferreum*: Anna item Comnena *Alexiados lib.* 11. eoſdem Francos διὰ τὸ ὅπλων βάρος εὐχειρώτους, *propter armorum pondus, captu faciles* fuiſſe, ſcripſerint: apud eundem ſuprà laudatum *Gloſſarii* Auctorem.

Armeniacus, cognomentum Marco & Vero Impp. ob res in Armenia proſperè geſtas, Artaxatir, Armeniæ celebri urbe, per Statium Priſcum captis, delatum: *quod Marcus per verecundiam primùm recuſavit, poſtea tamen recepit*, Jul. Capitolinus in *M. Antonino Philoſopho*.

Armeniæ Cotes, poliendis limandiſque & ſcalpendis gemmis accommodatæ, V. infrà *Cotes*.

Armeniæ Portæ, apud Solinum *cap.* 38. *Ubi dehiſcit* (mons Taurus) *hiulcis jugis, facit portas, quarum primæ ſunt*, Armeniæ, *tum Caſpiæ, poſt Ciliciæ*: quid ſibi velint, V. in voce *Porta*. Sed in ordine errat Solinus, cùm, ſi Tauri juga ab Occid. in Orientem deducas, primæ occurrant Portæ Ciliciæ, deinde *Armeniæ*, pòſt Caſpiæ. Eædem & *Armeniæ Pylæ* dictæ. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 787. & 800.

Armenium Pigmentum, malè à nonnullis cum *Armenica* Terra confunditur. Nec cum *Armenio Lapide*, quo gemmæ poliebantur, ſcalpebantur & perforabantur, uti infrà dicemus, ubi *de Cotibus*; Sed potiùs cum Arſenico rubro, *Armeniaca Terra* eadem eſt. Pigmentum verò modò dictum, friabile erat, eoque Pictores utebantur ad cœruleum colorem, unde id Aëtio Ἀρμένιον τὸ Ζωγράφων dicitur, & à *bolo Armenia* diſtinguitur. Qua de re V. pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1154. & *ſeqq.* ut & ſuprà, ubi de *Sandaracha*.

Armenorum Jejunia VIII. numerantur per annum, quæ *Quadrageſimas* appellant, quòd in iis veſcantur quadrageſimalibus cibis. Et quidem primum vocant *Adæ & Jonæ*, quod eſt quinque dierum, duabus hebdomadis, ante ſolennem Paſchatis Quadrageſimam; in memoriam jejunii *Adæ*, poſtquam è Paradiſo ejectus eſt, inſtitutum. Secundum, commune eſt cum aliis nonnullis Chriſtianis, ante Paſcha. quod auſpicantur feriâ ſecundâ, poſt Dominicam Quadrageſimæ. Tertium eſt novem dierum, ante Feſtum Pentecoſtes, h. e. ab Aſcenſione Domini. Quartum dicitur *Eliæ*, incipitque feriâ ſecundâ, poſt Pentecoſten, & protrahitur uſque ad 50. dies. Quintum eſt unius hebdomadæ, ante Aſſumtionem Deiparæ. Septimum eſt hebdomadis, poſt inventionem Crucis. Octavum eſt, 7. hebdomadum, ante Natalem Domini. V. Fileſacum *de Quadrageſima c.* 9.

Armentarius, Myrmillonis nomen apud Solinum, *cap.* 1. Armentarius *Myrmillo, & Caſſius Severus orator, ita ſe mutuò reddiderunt, ut, ſi quando pariter viderentur, dignoſci non poſſent, niſi diſcrepantiam habitus indicaret.* Quinam autem *Myrmillones* dicti fuerint, V. in hac voce.

Armes, apud Valerium Flaccum *lib.* 6.

> —— *pariterque inglorius* Armes
> *Fraude nova ſtabula & furtis adſuetus inultis,*
> *Depopulare greges, frontem cum cornibus auxit*
> *Hiſpidus, inque Dei lavit terrore Lycei.*

Nomen proprium viri eſt: quare malè alii legunt, *inglorius armis*: peiùs, *inglorius orbis* vel *ordo*, idque de σκευοφόροις calonibus, caculis, intelligunt. Manifeſtè enim de uno & milite Flaccus loquitur, ideoque in verbis Arontis, pugnam, illi indicentis, ait,

> *Neve Deum mihi finge: Deus quoque conſere dextram:*

quæ ad manipulum dicta intelligi non poſſunt. Eſt autem *Armes* nomen barbaricum, & extat apud Livium quoque *lib.* 26. Armen *præfuiſſe Punico præſidio, deditumque Romanis; Antias Valerius, Magonem alii Scriptores tradunt.* Neque differt *Armeus* vel *Armais*, quod Danao prius fuiſſe, tradit Manethon, apud Joſephum, & compoſitum ex eo *Armamithres*, Aſſyrii Regis vocabulum. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſervationum l.* 4. *c.* 15.

Armidoctores, qui & *Campidoctores* Vett. quòd ea docerent milites, quæ campo & bellis erant neceſſaria. V. infrà.

Armiger, ſervus ex Virgilio aliiſque ſatis notus:

> —— *Formâ tum vertitur oris*
> *Antiquum in Buten, hic Dardanio Anchiſæ*
> Armiger *antè fuit,*

Æn. 9. iſque pretioſus, ſi Plinio credimus, de luſciniis loquenti, *lib* 10. *cap.* 29. *Ergo ſervorum illis pretia ſunt & quidem ampliora, quàm quibus olim* Armigeri *parabantur.* Et ex Plauto, in *Caſina*, ubi *Armiger* idem cum *Scutigerulo*: ſcutum enim *Arma* peculiariter appellaſſe Latinos, Eruditis obſervatum. Hinc & Anaſtaſius in *Martino* Pontif. Rom. *Armigeri* & *Spatharii* voces promiſcuè uſurpat: & *Armigeri* in Aula CP. dicti ſunt Scholarii, qui pro Palatio excubabant, eo quòd inſtructi eſſent ſcuto; imprimis verò illi, qui Principum enſem & ſcutum deferebant, quibus ii uterentur, ſi neceſſitas ingrueret. Unde in *Gloſſis* ὁπλοφόρος eſt *inſigniarius, Armiger*. Et hos Heroibus Poëtæ attribuunt, quos Reges & olim & hodie, in hac ſaltem parte, æmulati ſunt. Teſtis præter dicta antiqua ſcalptura pretioſæ illius ſapphiri, cujus typum Marquardus Freherus edidit ac illuſtravit. In ea Conſtantinus Imp. aprum venabulo excipit; *Armiger* autem telum geſtans, feræ impetum formidans, dat ſe in pedes. Prudentius, de *Armigero* Cæſariano in *Apoth.*

> *Armiger è cuneo puerorum flavicomantum*
> *Purpurei cuſtos lateris, deprenditur unus.*
> *Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro*
> *Projicit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur.*

V. quoque Martialem *lib.* 9. *Epigramm.* 56. Sed & Sidonius notavit, Theodoricum Regem, arcum lateri innectere citra gravitatem regiam judicaſſe, & tradidiſſe geſtandum puero. *l.* 1. *Epiſtol.* 2. Hinc & *Armiger*, in aula Conſtantinopolitana, uti viſum: qualis deſcribitur à Corippo Narſes *lib.* 3.

> *Armiger interea, domini veſtigia luſtrans,*
> *Eminet excelſus, ſuper omnia vertice Narſes*
> *Agmina.*

Nec non *lib.* 4. ubi enſem Regium eum detuliſſe indicat,

> *Nec non enſipotens membrorum robore conſtans*
> *Aſtabat Narſes* &c.

& apud Curopalatam *Scutarius*, in eadem Aula: ac demum in Turcica, puer ephebus, qui Sultano gerit arcum ac ſagittas. A qua ratione notat Lampridius, Commodo imperante, tres Præfectos Prætorio fuiſſe, inter quos Libertinum, qui *à Pugione* appellatus ſit. Fuit certè apud Cæſares miniſter, qui *arma* cuſtodiret, cujuſmodi A. quidam VIBIUS. HERMES. IMP. NERONI. A. CUSTODIA. ARMORUM. in vet. monum. legitur. Imò Duces & ipſos, Regibus licèt impares, alioſque, *Armigeris* ſuis, ut infrà latiùs dicemus, non caruiſſe diſcas, ex S. Ferrando *in Paranet.* Cujuſmodi *Armigeris* affines fuere Caculæ & Calones, ita dicti, auctore Feſto, quòd fuſtibus clavisq; ligneis armari ſolerent, ad tutelam dominorum. De quibus V. *alibi*. Fuit verò horũ ſumma olim æſtimatio, ut qui primas tenerent in Regum aulis & nonnunquam ad ipſum Regalem apicẽ eveherentur: uti de Thiodo, tutore Amalarici conſtituto, & de Witige, in Theodati R. locum ſuffecto, legimus apud Jornandem *de Rebus Geticis capp.* 58 & 60. Atque ii perpetuò Principis lateri hærebant, Sidonius *lib.* 2. *Epiſt.* 2. *Circumſiſtit ſellam* (Theodorici Regis) *comes Armiger.* Ita effinguntur *Armigeri* Lotharii Imp. in ea tabella quam ex Codice Evangeliorum Bibliothecæ Regiæ, delineari curavit Steph. Baluzius *Notis ad Capitularia Regum Franciæ pag.* 1280. & Caroli Calvi, in altera tabella, præfixâ Codici Bibl. quem eidem Regi obtulerunt Canonici S. Martini Turonenſis, ab eodem deſcriptâ: ſed à Carolo du Freſne eruditè illuſtratâ. In hac enim, inter alia, proximè Caroli throno, in eadem ſerie ac linea, qua duo ejus filii Ludovicus Balbus & Carolus, ſtant Regii duo *Armigeri*, uterque *virgatis ſagulis*; & quidem alter, qui ad dextram, *haſtam ferream in altum ſurrectam* dextrâ tenet, lævâ rotundo clypeo innixâ; alter ad ſiniſtram, Regium enſem in vaginam reconditum utraque manu in tranſverſum gerit, quomodo in Galliæ Regum ſolennioribus occaſionibus præferri ſolet à magno Scutifero, *en écharpe*, uti habet *Ceremoniale* Francicum. Similiter in tabella ab Ingoberto Scriba exarata, ad Caroli ſiniſtram, duo perinde ſtant *Armigeri*, quorum alter haſtam & clypeum, alter aliud quid geſtat. De utroque Ingobertus,

> *Ad dextram* Armigeri *prætendunt arma miniſtri,*
> *Eccleſiam Chriſti invictus defenſor in ævum,*
> *Armipotens magnis queis ornet ſæpe triumphis.*

Caput *ferreâ galeâ criſtatus* uterque eſt, in Lotharii & Caroli iconibus, contra quàm in ea, quam idem Ingobertus delineavit, ubi nudis ac detonſis ſtant capitibus &c. Etiam in *Chartis* Regum Hiſpanicorum Armigeros Regum ſubſcripſiſſe crebrò, obſervare eſt apud Antonium Yepezium in *Chron. Ordinis Benedictini*, paſſim. Poſterioribus autem ſeculis, *Armigeri* potiſſimùm appellati ſunt Nobiles inferioris ordinis, quòd in bellis Militum ſeu Equitum arma gererent, quò iis in præliis uterentur. Nam quum graviora Militum arma eſſent, habebant illi *Armigeros* ſuos, qui ea deferebant, donec haberent opus: Unde ὁπλοφόροι. & ὁπλοφόροι in vett. *Gloſſ.* G. L. Quod munus ſic bellè deſcribit Auctor *Vitæ S. Gamelberti num.* 5. *Pater autem cùm eum nutriret & ut moris eſt, ad uſum Militiæ inſtrueret*, Armigerum *ſibi aliquoties fecit, armaque Militaria aut ſuſpendit puero aut prævenit.* Præſertim verò ſcuta Militum deferebant & haſtas: unde *Scutarii* & *Scutigeri*, Gall. *Eſcuiers*, appellabantur. Guil. Brito *Philippid. lib.* 2. de Guilielmo *des Barres*, egregio Milite:

> *Is ſe clam medio furatus ab agmine Regis,*
> *Armigerũ ſpoliat clypeo latus, & rapit haſtam.*

ſed & equos dextrarios (de quibus V. ſuprà in *Armatura*) Militum manu deducebant, donec in prœliis iis indigerent; & tandem Militibus deſerviebant eorum pæ mandatis omnino obſequebantur: unde factum, ut *Armigeri* appellatio ad quosvis ſervientes poſtea extenderetur, uti & *Valletorum*, Gall. *Valet*, quemadmodum iidem vocantur, in *Fab.* Merlini, apud eundem du Freſne in *Gloſſar.* Tonſos fuiſſe ordinariò *Armigeros*, videtur colligi ex Orderico Vitali *lib.* I.. *Gulielmus verò Lupellus à quodam ruſtico captus arma ſua illi pro redemtione ſui dedit & ab eo tonſus* inſtar Armigeri, *manu palum geſtans ad Sequanam confugit.* Nempe ſolis Militibus, non verò Armigeris fas fuiſſe cæſariem nutrire, hic innui videtur; ſed non id ullibi legitur, ſpectavitque Ordericus forte famulos domeſticos, quos *Armigeros* vocabant. *Armigerorum Honorariorum*, Gall. *Eſcuiers d'honneur*, meminit Froiſſardus *Vol.* 4. *cap.* 62. quo nomine is hodie in Franciæ Regum palatio appellatur, qui Reginæ à manibus eſt, &c. V. iterum du Freſne ubi ſuprà, & hanc in rem plura, infrà in vocibus *Scutarius* & *Spatharius.* Henr. Spelmanno *Armiger*, Gall. *Eſcuier*, vel *militaris* eſt, vel *civilis*, & dicitur uterque multis modis. Militaris enim nuncupatus eſt; 1. Qui Domini ſui arma bajulat, ipſisque eum cingit: ita Armigeri Abimelec, Saul, Jonathæ, in ſacris; Hectoris, Achillis, Diomedis, apud Poëtas mentio fit. Talem à Longobardis *Scilpor* dici, i. *ſcutiferum* indicat Paulus Diac. *Longob. lib.* 6 *cap* 15. Anglo-Saxonibus vero *Scild cnave* vel *Scild Knight*, *ſcuti miniſter* nuncupatus eſt. 2. Qui inter arma Domini ſui latus ſtipat & tuetur; quorum quatuor proceres duos Equites auratos, hab uiſſe dicuntur. Notiſſimi certe ſunt Audlei Baronis quatuor illi *Armigeri*, in pugna Pictavienſi, Ann. C. 1356. apud Froiſſardum. 3. Vir nobilis, qui arma tractat militaria, ſed equeſtrem dignitatem nondum eſt aſſecutus; qui mos obtinuit in Anglia imprimis & Hibernia. 4. Qui terras tenuere per ſervitium ſcuti, h. e. *ſcutagium.* Tales enim non *ſcutiferi* ſolùm, ſed etiam *armigeri*, &, quòd loricas induebant, *Loricati* dicti ſunt. Hi ad militiam pertinebant, pariterque omnes intercidere. Orti verò ſunt eorum loco *armigeri* quidam civiles, quorum aliqui hanc dignitatem è natalibus aſſecuti ſunt, alii Principis beneficio: quorum illi apud Anglos, ſunt Procerum filii omnes, qui Baronum æ nuli *Lords* i. *Domini* appellantur; propriè autem Equitum auratorum filii primogeniti, & ex ipſis hæredes in perpetuum maſculi: Iſti à Principe fiunt vel *Scripto* vel *Symbolo*, quum collum alicujus argenteo ſigmatico (h. e. torque ex *SS.* confecto.) adornaverit eumque argenteis calcaribus donaverit, vel *Munere.* Inter *Armigeros*, qui ſiunt, *primarii* habentur quatuor *Armigeri ad corpus Regis*; quorum munus hoc eſt. Peracto regiæ domus nocturno miniſterio, cùm Rex dormitum vadit, cubiculi ejus oſtiarius, omnibus circumquaque remotis, *Armigero* (qui hic vice fungitur) cubiculum tradit per oſtii annulum. Is ſtrato in ipſo oſtio cubili jacet, manipulum habens è ſatellitibus Regis adjunctum, ſi quid tumultus, vel etiam ſuſurri inter noctis ſilentium acciderit, delinquentes quantoscunque in cuſtodiam tradit, coque temporé per alium miniſtrum in domo Regia nil geritur. Sic Principem foris progredientem ſubſequitur, pallium ejus ferens in caſula; Plura V. apud Henr. Spelmannum *Gloſſar. Archæol.* ut & Pignorium *de Servis*, ac Popmam *de Operis Servorum.*

Armilauſa ſeu *Armelanſa*, ſagum militare, quod ſuperinduitur thoraci, quaſi *Armiclauſa*, Iſidor. *Origin. lib.* 19 *cap.* 22. *quia antè & retrò diviſa atque aperta eſt; in armos tantùm clauſa.* Vetus Interpr. Juvenalis *Sat.* 5 *Viridem thoraca*, apud eundem Poëtam, *Armilauſiam praſinam* interpretatur. Curtas militum tunicas, ad genua usque pertingentes ἀρμιλαύσια appellat etiam Mauricius in *Strategic.* quod ἐπάνω τῶν ὅπλων, id eſt, *armis ſuperinduantur*, dicta vult Suidas. *Sclavinam* interpretatur Ugutio & ſcapulari Monachorum ſimilem facit. Scriverius ab *Armilauſis* pop. in *Tabulis* Peutinger. memoratis, vestem hanc dictam opinatur, &c. Atque hinc Almuciis Canonicorum *Armilauſiarum* nomen à quibusdam inditum eſt, quòd reliquæ veſti ſuperaddéretur. &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Dominicus Macer, *Armilauſon* ait eſſe Monachorum Scapulare, quod ab armis, ſcapulis & humeris pendet, ac vulgariter *Patientia* dicitur in *Hierolexico* · ſed militarem propriè ſic dictam fuiſſe veſtem, etiam ex Paulino *Epiſt* 1. Anaſtaſio Biblioth. in *Gregorio II* aliis, diſcimus. Salmaſius tamen cum Macro ſenſit, *Not ad Trebellium Pollionem in Claudio.*

Armilla, ab *armis*: teſte Feſto, *Armillas ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quòd antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. Unde Arma ab his dependentia ſunt vocata.* Eſt autem *Armilla* propriè brachiorum decus: Gr. ψέλλιον. Cùm verò laxior eſſet, ſuper ſagum, quales delicatioribus luxurioſisque tantùm in uſu, Armillas dicitur. Ex auro ut plurimum formatæ erant, unde *Armillas aureas ſexaginta* inter alia bellicæ virtutis præmia, ſe reportaſſe, ait L. Siccius Dentatus apud Dion. Halicarn. *Antiqq. Rom. lib.* 10. Sabinos quoque *aureas Armillas* brachio lævo, vulgo habuiſſe, refert Livius *lib.* I. Hinc & Galli χρυσοφόροι Strab. *Geogr. lib.* 4. Rolvoque Rex Danorum, à diſtributis iſtiusmodi ornamentis, dicitur in veteri cantilena, *Hreiter Hedda*, id eſt, *Spargens aurum.* Nobiliores pretium *Armillis* ex ſuccino mutuabantur, alii ex gemmis margaritisque. De prioribus Juvenalis *Sat.* 9

En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, Natalis quoties redit.

In quæ verba vetus Schol. *Succina grandia*, inquit, *gemmata ſunt Dextrocheria.* De poſterioribus Chryſoſtomus *in laud Babylæ Martyris*, ubi pompam Imp. deſcribens, inter alia meminit τῶν λίθων τῶν χαλκῶν τῶν ... κατὰ τὴν δεξιὰν, *gemmarum ubique fulgentium in dextra ejus*: per quas Dextrocherium ejus ... Armillam intellexit Is. Caſaubonus. Idem legitur de habitu Indorum, apud Curtium *lib* 9. *cap.* ... Perſarum, apud Amm. Marcellinum *lib.* 2. &c. Porro è ſmaragdo factæ ſunt, quæ *Viriolarum* peculiare habuere nomen... ex ſimilibus gemmis coralliisve *Armillæ* in ſigno marmoreo diſtinguuntur, apud Pignorium in *Iſiaca menſa*, & in virgine Americana, apud Joh. Laetium. In Maximino jun. *Dextrocherium cum cuſtula de hyacinthis quatuor*, notavit Jul. Capitolinus. Ad annulorum formam effictæ, id præſtant, quod digitis annuli: Unde Maximinus uxoris brachiali ſeu armilla pro annulo uſus eſt, apud eund. m. Iſidorus tamen *Orig. lib.* 1 ... *cap.* 31. id inter utrumque ponit diſcrimen, quòd annulus rotundâ formâ arctè ſe claudat, *Armilla* ulterius levi flexu ſe extendat. Interim & armillæ ſinus quandoque circulus eſt extremis ſe mordentibus, in ſtar annuli: quæ cauſa, quod ... quibusdam, communi cum annulis nomenclatione, nuncupentur. Sed duplex *Armillarum* forma, arctior illa & immobilis preſsè manum ambiens, & laxior: quarum hæc vel ſimplici orbe alligabat brachium, vel pluribus inter ſe connexis circulis, doliorum inſtar: cujus ſpecimen ex Muſæo Antiquitatis Olai Wormii exhibet Bartholinus, in brachialibus elegantiſſimo opere ita effictis, ut non ſolùm orbiculari formâ carpum ſtringant, verùm plurimos continuatâ ſerie circulos ad medium fere cubitum extendant. Laxior hæc *Armillarum* ſtructura, nec nostro ſeculo infrequens, nec antiquorum fuit. Talis gemmata erat Paſchalini: nec abſimilis Rorici, cujus Saxo meminit *Hiſt. Dan. lib.* ... Quo referri etiam poteſt Ungulus Pacuvii apud Feſtum, ſingularis *Armillæ* artificii: quæ ſic dicta eſt, quod annulus ejus cornu in circulo imitetur, vel quòd rudi ſeculo ungulæ ſeu cornua animalium *Armillarumque* vices ſuſtinuerint: & forſan huc facit, quod *Corniculis Armillisque* milites donati leguntur, apud Liv. *lib.* 10. Vel etiam à tortuoſi flexus ſimilitudine cum cornibus *Armillam* Ungulum voces. Ponderis has magni ex auro geſtaſſe Sabinos tradit Livius *lib.* 1. Unciam auri in ſua exegit à Menæchmo ... rotium, apud Plautum. *Et* 3. *ſc* 3. Rebecc ad pondus aureorum decem aſcendit, Genes. *cap.* 24. *verſu* 22. *Armilla* argentea vett. Islandorum in ara aſſervata uncias ... pendebat, quam forenſi aliquo munere fungentes, juramentum præſtituri, contrectabant, referente Arngrimo *de Re ... Iſlana cap.* 6. Copula *Armillæ* vel tænia fuit vel fibula: quæ ex ebore, apud Petronium, lunatâ fuit forma, fibularum veterum in morem, hinc *Lunella*, ut videtur, dicta Plauto *Epid. Act.* 5. *Sc.* 1. Hamus in ſmaragdina Paſchalini armilla, idem præſtitit: Clavi quandoque eadem uni adhibiti ſunt, de quibus V. Iſidorum *Origin. lib.* 19 *cap.* 31. Quædam & clauſulâ jungebantur ad hodiernum morem: Unde apud Capitolinum legit Salmaſius, *Dextrocherium cum clauſula.* Hæc idem, quod Græcis καταχεῖρ, & ψέλλιον. Namque & *Armillæ* ψέλλια tribuit, Ariſtophanes *Lyſiſtr.* Utrique vero ſexui familiaris hic ornatus fuit; Muliebri præcipue. Th. m. M. g. er M S ψέλλιον γυναικεῖον ... *Brachiale, mulieoris mundus*: & Feſtus, Spinter *armillæ genus, quo mulieres utuntur.* matronis ad ſcorta tranſiiſſe earum uſum, conqueritur Tertullianus *de Pallio*; ab his ad Cinædos pervenere: dictæque ſunt propriè hæ armillæ mulierum. *Viria* item *Spatalæ.* Inde mollitiei ſignum *Armilla*, apud Sen. *lib an in Sap. cadat injuria cap.* 18. Profluxerunt nihilominus à Viris, unde *Virilia* Iſidoro; niſi *Virilias virorum*, *Viriolas* ſeu *Virias* fœminarum dixeris. Et primò quidem inter Regum Principumque fuere ornamenta: Inde ad milites donaria tranſiere, Equites inprimis; ſervis tandem, Dominorum indulta, ceſſere, unde *Armillata turba* dicuntur curſores ſervi, apud Suetonium *in Nerone cap.* 30. iisque qui in triumphis ludebant, V. App. Alexandrinum, ubi agit de Scipionis triumpho. Caruerunt iis Virgines. teſte Cypriano *de habitu Virg.* & non niſi à ſponſis, velut conjugii teſſeras, primùm illas ſunt nactæ, V. Geneſ. *cap.* 24. & *cap.* ... *verſ.* ... 25. ubi furtivi amoris indicium fuere; Item apud Plautum *Menæch Act.* 3. *ſc.* 3. Jul. Capitolinum *in Maximino Jun.* Cæl. Rhodiginum *Antiqq. Lect lib.* 8. *cap* 3. &c. Uxores factæ in annario ſponſalitias condebant *Armillas*, teſte Plauto *loco ſuprà citato.* Etiam ſepuchro inferri ſolitas, auctor eſt Scævola. Uſus illarum varius fuit: Inſerviebant ornamenti loco, conſerebant ad memoriam (unde ab iis metaphoram mutuaſſe Hebræam legimus Exodi *cap.* 13. *verſu* 9. ac Deut. *cap.* 11. *verſu* 18. & Natali die proin offerri ſolebant, Plaut. *Epid. Act* 5. *ſc.* 1. & eundem ob finem militibus donabantur.) Ad luxus dein inſtrumenta migrarunt: ut taceam de illarum in ſacris uſu. Nam veſtibus Aaronicis illas Eruditi tribuunt, & ad expiationem collatæ leguntur. Numer. *cap.* 31. *verſu* 5... Rupibus triviisque ſuſpendit Frotho Magnus Danorum R. apud Saxonem *lib.* 5. ad ſubditorum explorat-

glorandam fidem: quod de Alfredo quoque Anglorum R. refert Matth. Weſtmonaſterienſis ad A.C. 891. Ad inſidias mercandas Toroni Canutus R. donavit, apud Snorronem Sturleſon *in Chron. Norvegiæ*. Superſtitioſæ quoq; Medicinæ inſervierunt &c. V. Thomam Bartholinum *de Armillis veterum.* Nec omittendum quòd ad *Armillas* jurare olim Dani milites ſoliti, apud Æthebredum *l.* 4. *Hiſtor. Anglic. cap.* 3. *Eique ſtatuunt juſjurandum in eorum* armilla *ſacra.* Niſi hoc loco *Armilla* genus armorum fuerit: quod conjici poteſt ex *Capitulis* Caroli M. *lib.* 6. *cap.* 223. *Ut* armillæ *& bruniæ non dentur negotiatoribus*: hac enim lege vetantur arma mercatoribus diſtrahi, du Freſne *Gloſſar.* ubi de Armillis vett. Francorum. V. quoque infrà in voce *Bauga.*

Armillaris Sphæra, meliùs *Annularis*, V. infrà Sphæra.

Armiluſtrium, adde: Ita Paulus, Feſti abbreviator, ad quem locum Jos. Scaliger annotat, exiſtimare Centuriatis Comitiis exercitum armatum luſtrari ſolitum, ſumpto more ex vetuſtiſſimo Athenienſium inſtituto, apud quos οἱ περιστιάρχοι Comitium luſtrarint. Addit etiam, non eſſe credibile, tubis in eo ſacro canere ſolitos, ſed claſſico. Incidebat autem in d. 14. Kal. Nov.

Arminia pellis, V. infrà *Herminus.*

Armis ludere, apud Vulcatium Gallicanum in *Avidio Caſſio*, *Exercitium ſeptimi diei fuis omnium militum, ita ut & ſagittas mitterent & armis luderent*: dicebantur Caſaubono, qui ſe *armis exercerent*, unde & dies ille, quo id fiebat, *armiludium*; ſicut *armiluſtrium*, quo arma luſtrabant. Notandum autem, *exercitium armorum* hic à *ſagittis* ſeparari, quemadmodum & apud Suetonium in *Domitiano*, *Armorum nullo, ſagittarum præcipuo ſtudio*, tenebatur. Sic *Arma* & *pilum* diſtinguit Spartianus in *Hadriano*, *Armisque & pilo ſe ſemper exercuit.* *Pilum* autem & *ſagittas* conjungit Vopiſcus in *Aureliano.* Nempe, ſi *arma* generaliter accipiantur, certum eſt & ſagittas & pila & alia miſſilia eo nomine comprehendi: ſub *armorum* verò *exercitio*, ſcutum & gladius tantùm comprehendebantur. Hinc Ovidius jaculandi peritiam ab armis diſtinguit,

Sunt illis celeresque pilæ, jaculumque, trochique,
Armaque & in gyros ire coactus equus.

Cicero in *Catone maj.* ubi exercitationum militarium genera recenſet, *arma* quoque ab *haſtis* ſeparat: *Sibi habeant igitur arma, ſibi equos, ſibi haſtas, ſibi clavam, ſibi pilum, ſibi venationes* &c. *Armorum* igitur *exercitium*, tam apud Milites, quàm Gladiatores, in ſolo clypeo & gladio conſtabat. Qui proin clypeum ſcienter vibrare & quatere & obliquis ictibus telorum jactum deflectere, qui gladio dimicare noverat, is in armorum exercitio peritus cenſebatur. Vegetius *lib.* 2. *cap.* 14. Pro eodem *arma tractare* dixit Seneca; *arma movere*, Manilius,

Aut ſolo vectatus equo nunc arma movebis.

Arma baſalare, in Bojariorum *LL.* V. infrà, ubi de *Baſalibus*; &c. Olim autem non ſolùm gladiatoribus, armorum Arte erudiendis, præficiebantur Laniſtæ, ſed & tironibus, uti habet Suetonius in *Julio.* Poſtea *Armidoctores* in caſtris ad eam artem habiti & Campidoctores, qui ex veteranis eligebantur armorum peritis. Armorum tamen ſcientia longè perfectior in gladiatore, quàm in milite. Hinc qui illam armorum ſcientiam exactè perdiſcere volebant, in ludo Laniſtæ dabant operam & gladiatoriis armis exercebant, quod multos quoque Impp. feciſſe, patet ex Spartiano laudato, de Hadriano, Vero &c. *Armorum certamen* vocat Quintilianus & gladiatoria arma intelligit *lib.* 9. *cap.* 1. ubi quid ſit *arma avocare*, V. infrà in voce *Flictio*, item *Manus.* Cœtera, tractandorum armorum penè ſimilis ratio: accedere, recedere, in clypeum aſſurgere & mox ſubſidere & in arma ſua ſe colligere: impetum in aliam partem minari, in aliam facere & reliqua iſtiusmodi in utrisque ſimilia. Quòd autem præcipua pars & ars exercitii armorum in ſcuto ſcitè tractando, quo & ſe protegerent, & ictus cautè exciperent, poſita eſſet, ideò *Armorum ſcientia* hæc appellata eſt, & *Armorum peritus*, qui illam teneret & *Armis exercere* dictus eſt, qui illi exercitationi ſtuderet. Naturâ enim prius eſt ſe ac ſua regere & tueri, quàm alium petere ac ferire: unde *arma* propriè de ſcuto & clypeo dicta; quodque *arma tractare* Spartianus & Seneca dixere: Auctorque Panegyrici ad Piſonem, *arma rotare*,

Arma tuis etiam ſi fortè rotare lacertis,
Inque gradum clauſis libuis conſiſtere membris,
Et vitare ſimul, ſimul & captare petentem:

Id Vegetius, *Scutum rotare* dixit, *lib.* 2. *cap.* 14. &c. V. Salmaſium *ad Spartianum in Adriano*, & infrà, ubi de *Armorum exercitio.*

Armorum Benedictio, eorum nempe, qui in ſacras expeditiones proficiſcebantur, occurrit apud Honorium Auguſtodunenſem *lib.* 1. *cap* 181. *Horum* (Sacerdotum) *officium eſt, Miſſas celebrare — populum ad Miſſam vel nuptias vel arma vel peras, vel baculos, vel judicia ferri & aquas benedicere.* Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà, ubi de *Vexilli benedictione.*

Armorum Cuſtos, in vett. *Inſcriptionibus*, apud Gruterum 518. 1. 546. 9. 569. 7. dictus videtur, non tam is, cui armamentarii, quod ὁπλοφυλάκιον appellat Johannes Cananus *pag.* 191. quàm is, cui armorum in caſtris ſervandorum incumbebat cura: cujusmodi *armorum Cuſtodes* ſingulæ Regiones habebant, 568. 11. apud eundem *Gloſſarii* Auctorem.

Armorum Exercitium, propriè Romanis dicebatur, quod enſe & clypeo fiebat, cujusque ars in feriendo adverſario & ſe protegendo conſiſtebat, ut ad Spartianum in *Hadriano* fusè docet Salmaſius, V. ſuprà in phraſi *Armis ludere*: Sed & ad alia etiam armorum genera extendi poteſt, quibus olim milites exercebant. Nam *ad omne genus armorum dicuntur exerceri* Vegetio, dum ſc. haſtile contorquent, ſudem vibrant, jacula ſagittasque mittunt, ad palum battuunt, Idem *Notis ad Æl. Lampridium in Alexandro Sev.* A quo *Armatura* ſeu Armaturæ exercitium, uti Vegetius vocat *lib.* 1. *cap.* 14. haud parùm differebat; contrà quàm Lipſius ſenſit: hac enim voce indigitat Auctor hic proluſionem & meditationem campeſtrem, quæ in armis & ſub ſignis fiebat, non ſecus ac ſi cum hoſte confligendum eſſet, in qua proluſione diſcebat tiro & ordines ſervare & vexillum ſuum comitari, ad haſtam, ad clypeum declinare & reliquos armaturæ numeros & geſtus? *Cap.* 4. *lib.* 1. *Neque enim parva aut levis ars videtur armorum, ſive equitem, ſive peditem ſagittarium, velis imbuere, ſive ſcutatum armaturæ numeros omnes, omnesque geſtus docere, ne locum deſeras, ne ordines turbes, ut miſſile & deſtinato ictu & magnis viribus jacias, ut foſſam ducere, ſudes ſcienter figere norit. Ubi inter armaturæ geſtus & numeros* id ſolùm ponitur, *ne locum deſeras miles, ne ordinem turbes*: nam reliqua, quæ ſequuntur, *de miſſilibus jaciendis* & *ſudibus figendis* & *foſſis ducendis*, ad *armorum* quidem generalem *ſcientiam* & artem pertinent, non ad *armaturam.* *Proluſionem* vocat illud armaturæ exercitium *cap.* 12. *campeſtrem meditationem*, alibi; & à reliquis armorum exercitiis apertè diſtinguit, *lib.* 2. *cap.* 14. & *lib* 3. *cap.* 4. Idem *Artem armaturæ* appellat *militarem artem* & *artem bellandi*: quæ exhiberi ſolebat ſub Campidoctore, in proluſione campeſtri & decurſione *lib.* 1. *cap.* 23. ubi milites, qui parùm in illa proluſione profecerant, pro frumento horreum coactos fuiſſe accipere, legimus. Meminit ejus Livius *lib.* 44. *Inter cætera*, inquiens, *ſexageni fere juvenes, interdum plures, ab apparatoribus ludi armati inducebantur, horum inductio in parte ſimulachrum decurrentis exercitus erat, in parte elegantioris exercitii, quàm militaris artis, propiorque gladiatorium uſum.* Quos geſtus & motus & gyros, progreſſiones, receſſiones, curſus, recurſus varios, permixtionesque, evolutiones in armis & ſub ſignis factas, *Armaturæ geſtus & numeros* vocat Vegetius, & *exercitium armaturæ*, ipſam proluſionem &c. V. infrà ubi de iis, quos artem docuiſſe iſtam olim diximus, *Campidoctoribus* viz. ut & alibi paſſim,

Armutia, V. ſuprà *Almutia.*

Arnaldenſis, ſpecies monetæ, Vicecomitum fortè Leomaniæ, quibus *Arnaldi* nomen familiare. *Charta* Joh. *de Greilly* Seneſcalli Vaſconiæ A.C. 1283. in *Regeſto* Conſtabulariæ Burdigal. *fol.* 221. *Habuiſſe & recepiſſe — à Johanne Epiſcopo Aginnenſi* 3000. *librarum bonorum Arnaldenſium.* *Regeſtum* Comitum Toloſæ *fol.* 30. *Mille libræ* Arnaldenſis *monetæ*, in *Litteris* Arnaldi Odonis Vicecomitis Leomaniæ Anno Chriſti 1248. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Arnaldiſtæ, de quibus agunt Otho Friſingenſis *de Geſtis Friderici lib.* 2. *cap.* 20. Bernardus *ad Guidon. Legat.* & Gerhous Reicherſperg. *de Inveſtigat. Antichriſti lib.* 1. V. *Arnoldiſtæ.*

Arnienſis Tribus, apud Rom. dicta ab Arno, Thuſciæ amne, ut volunt Sigonius & Onuphrius. Meminit ejus Livius *lib.* 6. & 29. C. Claudius Nero, ex tribu *Arnienſi*, apud Valerium *lib.* 2. *cap.* 4. A Suburana usque in *Arnienſem*, apud Cicer. *Or. in Rullum*, interpretatur Sigonius, à prima tribu ad ultimam. Hanc enim tribum pro ultima habuerunt, non quòd ultimo loco, vel noviſſimè fuerit addita (inter 35. enim Tribus viceſimo quinto recenſetur loco) ſed quòd fuerit ab urbe Roma remotiſſima, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 19.

Arnobius, adde: Presbyter Africanus, cujus opera, cum Deſiderii Haraldi Animadverſionibus, prodiere fol. Pariſiis Anno Chriſti 1605. Videtur tamen Bellarmino, ut & Fr. Fevardentio haud improbabile, Commentarios in Pſalmos, eſſe *Arnobii* cujusdam junioris, qui vixerit circa A. C. 460. vel, ut Tirino & Gerardo placet, 445. De priore Barthius, *ſi non extaret, denſa nox foret in ſuperſtitionibus veterum.* Idem dicitur fuiſſe *Reconditæ eruditionis, ſtyli aſperioris*, Dempſtero: *Poſt Tertullianum inter ſacros Scriptores doctiſſimus; ideoque limâ Doctorum digniſſimus*, Lipſio: *Patrum Præſul optimus, ille Chriſtianæ Varro Maximus eruditionis*, Heinſio. *Ei Lucretii verba ab uſu remotiora mirificè placuiſſe & quaſi in deliciis habita eſſe*, docet Giphanius *Collectan. in Lucret.*

Arnodi, Græcè Ἀρνῳδοὶ, aliàs Rhapſodi, item Homeriſtæ, dicti ſunt, qui in conviviis apud Græcos, vel ludis publicis Homericos recitabant verſus, ramum lauri manibus geſtantes; His præmii loco agnus dabatur, unde ipſis nomen, V. Fr. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 6. *cap.* 6.

Comites Naſſoviæ &c.

Arnoldus, filius primogenitus Everardi Com. ex Helfenſtenii domina, Comitatui poſt patrem præfuit annos 37. Deceſſit ima

prolis

prolis, ſucceſſore Friderico fratre. Sororem habuit Anniam, *Arnoldo* Com. Lucelſtenio nuptam. Inter majores ejus Walravius itidem Naſſoviæ Comes, præter alios *Arnoldum* quoque filium habuit, qui ductâ in uxorem Demhildâ, Toparchæ Arenbergii filiâ, Ludovicum ex eâ ſuſcepit, Arcis Hambergenſis & hinc dictorum Hambergenſium Weitericiorum Comitum auctorem. Cyr. Lentulus *in Genealog. Naſſoviæ Comitum Principumque* MS.

Arnolphus, cognom. *Malus*, filius Arnolphi Imper. ſecundùm quosdam, aliis Luitpoldi Bavariæ Ducis filium eum aſſerentibus, nonnullis quoque Bernardi, qui Bernardi Italiæ R. nepos fuerit, prolem fuiſſe contendentibus, Dux Bavariæ fuit, Luitpoldi M. Bavariæ Pater, Arnolfi D. Bavariæ avus, Arnolfi C. Schirenſis proavus; à quo Sereniſſimæ fam. Palatino-Bavaricæ origo. Secundùm Blondellum verò, primus auctor familiæ, de quo conſtet, fuerit *Arnolphus* quidam à Normannis A. C. 891. cæſus, cujus filius Luitpoldus D. Bavariam rexit, ab Ungaris occiſus A. C. 908. Hujus filius *Arnolphus* Dux, cùm Conrado I. Imp. vitrico & Henrico I. Aucupi aliquoties rebellis, gravia cum utroque geſſiſſet bella, liberi ejus Ducatu excluſi ſunt: è quibus Eberhardus Auſtriacos vett. Marchiones ſevit, quorum ſtirps in Friderico Neapoli decollato ceſſavit: *Arnolphus* verò Comes Schirenſis fuit, pater Bertholdi, avus Werneri: quo natus Otto I. C. Schirenſis & palatio Bavarico præfectus, filium habuit Ottonem II. nepotem Ottonem III. Witelspachii conditorem (unde poſtea familiæ titulus, Schirenſi arce in Monaſterium converſâ) cujus fil. Otto IV. pater Ottonis V. fuit, qui Ducatum Bavariæ à Friderico I. Barbaroſſa nactus eſt, poſtliminio in hanc familiam reducem. Hoc genitus Ludovicus à Friderico II. Imp. Palatinatum quoque conſecutus eſt, quo prognatus Otto cognom. *Illuſtris*, filium habuit Ludovicum cognom. *Severum*, communem Palatinorum & Bavarorum, quotquot hodiè ſuperſunt, Principum Parentem, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal.*

Arnſpecka, Germ. *Arnſpeck*, locus Germaniæ, in reg. Holſatia, ſub proprio Principe, ex Ducum Holſatiæ familia. Auctor lineæ *Arnſpeckiæ* Joachimus Erneſtus eſt, fil. minimus natu Johannis jun. Chriſtiano III. Daniæ R. geniti: Frater Alexandri, qui Sonderburgiam lineam continuavit: Friderici, qui Nordburgiam & Philippi, qui Glucſpurgiam, orſi ſunt. Ex Dorothea Auguſta agnata numeroſæ prolis parens, Idem *in Fam. Oldenburgo-Danica.*

Arnulphinus, Monetæ ſpecies, quæ currebat in Provinciæ Comitatu, in Gallia, ſub A.C. 1465. valebatque ducatum cum dimidio, du Freſne *Gloſſar.*

Arnulphorum terra, dicitur Spoleti Ducatus in Italia, ab Arnulphis Ducibus. *Extravag. de majorit. & obed. cap. un. Igitur gravia nocumenta, quæ nonnullis civitatibus, terris, caſtris, intra Patrimonium B Petri in Tuſcia, Comitatum Sabinæ, &* Terram Arnulphorum *conſtitutis, eidem Eccleſiæ Rom. ſubjectis* &c. apud Macrum *Hierolex.*

Aroë, adde: Ejus mentio eſt in numiſmate antiquo Caracallæ Imp. cujus hæc Inſcr. COL A. A. PATR. h. e. *Colonia Auguſta Aroë Patrenſis*; cum imagine Dianæ cognom. Laphriæ, quæ ibi in veneratione fuit. V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part. 3.* ubi typum numiſmatis exhibet, ut & infrà in voce *Patræ.*

Aroëi, apud Plinium *lib. 6. cap. 27.* ubi de Tigri amne, *Arabes Aroëos Adjabenosque diſterminans.* L. *Oroëi*, uti, ex vetuſtiſſimo libro Rigaltiano, corrigit Salmaſius *ad Solinum pag. 626.*

Arola, adde: Hinc Argowa vel *Aragowa*, quaſi *Arolæ ager*, vulgò *Argovia*, nomen habet. Etiam *Ararim* aliquando hunc fluvium dictum eſſe, docet Hadr. Valeſius, ex Notkero Balbulo Monacho Sancto-Gallenſi, circa A. C. 912. defuncto, qui *in Martyrologio* Saloduri meminit his verbis: *Kal. Septembris Natalis S. Virginis Verenæ, Thebææ genere: quæ juxta Ararim fluvium, non longè à caſtro Solodoro habitavit, in ſpecu artiſſimo.* Quæ fortè ratio, quòd in Germania *Ararim* locaverit Virgilius. Germanica appellatio hujus fluvii *Ar* eſt, ex veteri linguæ Celticæ vocabulo Ader contracta, quod hodieque *venam* ſignificat: Quid aliud enim fluvii, quàm *terræ venæ*? V. Dan. Eremitam *deſcr. Helv.*

Aromatica, populo donata, apud Æl. Spartianum in Adriano *Cæſ. Romæ poſt cæteras immenſiſſimas voluptates, in honorem ſocrûs ſuæ*, aromatica *populo donavit.* Nempe Parentaliorum die fiebat in plebem diviſio ſpecierum variarum, ut vini, olei, aut pecuniæ, cujus moris teſtes extant infinitæ inſcriptiones. Sed *Aromatica donare*, meritò à Spartiano in Cæſare hoc notatum, ut rarum, & antè fortaſſe inauditum, Caſaubon. Aliàs Aromata in funeribus accenſa, imò theſauros aromatum aliarumque rerum pretioſarum flammis datos legimus. Hinc Statius *Sylvar. lib. 2. ſylv. 1.*

—— Quid ego exequias, & prodiga flammis
Dona loquar, mœſtoque ardentia funera luxu?
Quòd tibi purpureo triſtis rogus aggere crevit;
Quòd Cilicum flores, quòd munera graminis Indi,
Quodque Arabes, Phariique, Palæſtinique liquores
Arſuram lavere comam &c.

V. eos qui *Funera Romana* illuſtrarunt; & picturam in *Saturnalibus*, à I. Lipſio propoſitam &c. Significat autem Ἄρωμα ſpeciem boni odoris ſpiritu flagrantem: In ſpecie vox de *myrrha*, ut & μύρον, uſurpatur. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, ut & infrà in voce *Species.* Unde autem *Aromatum* ſpecies quælibet afferantur, dicemus ubi *de Commerciis.* Plura verò de *Aromatibus*, V. in *Hiſtor. Aromatum* Garciæ ab Horto, Proregis Indiæ Medici, quam edidit & *Notis* illuſtravit Car. Cluſius *Exoticorum lib. 7.* & Chriſtoph. à Coſta *Exotic. Cluſii lib. 9.* Adde I. Bontium *de Medicina Indorum lib. 1.* quo itidem *Notæ in Garciam* continentur.

Aromaticus Calamus, V. infrà *Calamus.*

Aromaticus Unguis, V. infrà *Bdellium, Benjoin,* item *Unguis.*

Aromatitis gemma, Græcè ἡ ἀρωματῖτις; at *Aromatites lapis*, ὁ ἀρωματίτης, qui myrrhæ colore eſt, quam per excellentiam ἄρωμα appellatam eſſe modò diximus. Sic *Aromatites vinum*, quod myrrhâ condiebatur. Plinius *lib. 14. cap. 13. Lautiſſima apud priſcos vina erant myrrhæ odore condita, ut apparet in Plauti fabula, quæ Perſa inſcribitur, quanquam in ea & calamum addi jubet. Ideò quidam* Aromatite *delectatos maximè credunt.* Et *cap 16. Aromatitem quoque invenio factitatum tantùm non unguentorum compoſitione, primò ex myrrha —— mox ex nardo Celtico, calamo, aſpalatho, offis in muſtum aut dulce vinum dejectis.* Locus autem Plauti eſt *Perſâ Act. 1. Sc. 3.*

Commiſce mulſum ſtrutheâ coluthea que appara,
Bene ut in ſcutris concaleat, & calamum injice.

Sed nulla hîc myrrhæ mentio; nec de vino, ſed mulſo agitur, an *muſto* potiùs legendum? Hinc Plinium crebrâ *murrinæ* apud Vett. mentione deceptum, aromatitem è *myrrha* factitatum aſſeruiſſe, docet Salmaſius: cùm in *aromatiten* ſeu μυῤῥίνην, nihil myrrhæ (quippe cujus amaror notus) additum fuerit, utpote quod ſemper dulce manſit, ſpeciebus aromaticis dulcedinem ei ſuam ſervantibus. Certè *murrinam* inter dulcia, non tantùm inter vina, numerant Comici Latini, qui *Palliatas* ſcripſere; quod non à *murra*, ſed ἀπὸ τοῦ μύρου, i. *aromate*, nomen habuit. V. eum *ad Solinum pag. 709. & ſeqq.*

Arona, vulgò *Aronde*, fluvius eſt Galliæ, in Iſaram, è regione Compendii urbis, decurrens. Ei adjacet Roſſontum, vulgò *Reſſon* & aliquando *Reſſon ſur Aronde*, unus ex novem Archidiaconatibus Eccleſiæ Bellovacenſis, V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Roſſontum.*

Aros, herbæ nomen, quàm cervas à partu petere, Plinius tradit, *lib. 8. cap. 32. Fœminæ autem ante partum purgantur herbâ quadam, quæ ſeſelis dicitur, faciliore ita utentes utero; à partu duas habent herbas, quæ* aros *& ſeſelis appellantur: paſtæ redeunt ad fœtum.* Sed quod de ſeſeli habet, verum eſt appeti à cervis parituris, non verò ab enixis. De *aro*, non minùs ſuſpecta lectio; quod urſos poſt latitationem devorare Idem *alibi* tradit. Ubi tamen etiam libri *caram* legunt; è cujus herbæ radice milites Cæſaris panem confeciſſe, legimus *de Bell. civil. lib. 3.* Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag. 225.*

Aroſis ſeu *Aroſes*, Ἄρωσις vel Ἀρόσις, maximus Perſidis fluv. prope Perſepolin, apud Arrianum in *Indicis*, quem Strabo *Araxen Perſicum* vocat, aliis *Oroatin* dictum eſſe, oſtendit Salmaſius *ad Solinum pag. 1181.*

Arotrebæ, pop. qui priùs *Artabri* dicti ſunt, Strab. de quibus V. eundem *Ibidem*, ubi de *Arotrebarum* prom. *pag. 276. & ſeqq.* nec non in voce *Artabri.*

Arpianus, V. ſuprà in *Arabianus*, & *Arrianus*, apud Salmaſium *ad Solinum pag. 159.*

Arqueria, ſeu *Archeria*, apud recentioris ævi Scriptores, feneſtricula oblongior & ſtrictior, in urbium & caſtrorum muris, per quam ſagittarii, vel baliſtarii ſagittas ſuas aut tela in obſidentes emittebant. Τοξικὰ Harmenopulo *lib. 2. tit. 4. §. 47. 48. 49. 87.* Τοξικὴ θυρὶς, apud Hieronymum, ex Symmacho *Comm. in Ezech. 40.* ita enim hunc locum capiendum cenſet Fullerus *Miſcellan. ſacr. cap. 13.* apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Wilhelmus Brito *Philippidos lib 1.*

—— —— —— —— Muros
Subtus fulciri facit, aptarique feneſtras
Strictas & longas, ut ſtrenuus arte latenti
Immittat lethi prænuncia tela ſatelles.

Arræ Proxeneticæ, dicebantur, quæ à proxenetis dabantur Sponſæ deferendæ, & quas Proxenetæ ipſi Sponſarum nomine accipiebant. Proxenetæ autem ſunt pater, mater, tutor, aut alii amici, qui in re hac fidem ſuam interponebant. Connanus *lib. 8. cap. 2. num. 1.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Juridic.*

Arræ Regiæ, apud Jul. Capitolinum in *Maximino Jun. Deſponſata illi erat Junia Fadilla — quam poſtea accepit Toxotius — cujus etiam Poëmata extant. Manſerunt autem apud eam* arræ regiæ, *quæ tales erant, ut Junius Cordus loquitur — monolinum de albis novem, reticulum de praſinis undecim, dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor, præter veſtes auratas & opes regias, cæteraque inſignia ſponſa-*

ſponſaliorum. Fuere *Sponſalitiæ arræ*, de quibus titulus eſt in *Codice* Juſtinianeo; de quibus etiam in *Novellis* multa, neque eſt ullius rei, quàm hujusmodi arrhabonum, crebrior apud Græcos Latinosque mentio. *Sponſalia* dixerat Theodoſius, ex cujus *Codice* legem illam ſumpſit Juſtinianus. Fere autem dabatur eorum aliquid, quæ ad mundum, aut potiùs ad ornatum fœmineum pertinent, quam ob cauſam Heſychius *κάθεμα*, *ὅρμος*, & *περιθέματα*, quæ ſunt diverſa monilium nomina, appellat *ἀῤῥαβωνικά*, quæ *arrarum* loco, præſertim ſponſalitiarum, dari ſolerent. Idem alibi, *μνῆστρον*, *ὁ τῦ γάμυ ἀῤῥαβών*. Inde *ſubarrare*, verbum in *Canonibus* frequens, quo intelligi genus quoddam coëmtionis ſeu donationis, matrimonii causâ inductum, aſſerentem Virum doctum, carpit Salmaſius; docens, *ſubarrare* nihil aliud eſſe, quàm *Arras ſponſalitias dare*: quas *arras* quia Sponſus Sponſæ dabat, Sponſus *ſubarrare Sponſam* dicebatur. Julianus Pontifex in *ſec Decreti parte*, *Si quis deſponſaverit uxorem vel ſubarraverit.* Innocentius III. *cap.* 14. *de deſponſat. impub.* *Quidam filiam ſuam circiter XII. annos habentem cuidam nobili deſponſavit, qui* ſubarravit *eandem, conſenſu mutuo accedente.* Recentiores Græci *ἀῤῥαβωνίζεσθαι* id dixerunt; & quia arræ ejusmodi in monilibus, ut dictum, plerumque conſiſtebant, *ὁρμίζειν* & *ὁρμίζεσθαι*, quæ vox in *Jure* Orientali pro *deſponſare* ponitur, *εἴ τις ὁρμίσῃ γυναῖκα*, *ſi quis ſubarraverit mulierem*, &c. Salmaſius *ad Capitolin.* V. infrà *Sponſalitia Arra.*

Arrepti, in Concilio Arauſican. I. *can.* 16. & Arelatenſi IV. *can.* 41. *Qui palàm aliquando* arrepti *ſunt* — *non aſſumendi ad nullum ordinem Clericatus*: iidem qui *Arreptitii*, Ital. *Arretizii.* Græcè *Κατεχόμενοι*, *ὑπὸ δαίμονος*, item *Δαιμονιόληπτοι*. du Freſne.

Arrhata, adde: Prope Eſtamenam eſt aut Aſtaboram fluv. cujus accolas pepulit *σκορπίων πλῆθος ἄμαχον*, *ſcorpionum multitudo inexpugnabilis*, apud Ælianum *Hiſtor.* *lib.*17. *cap.* 40. ubi tamen *Ἀῤῥαβαν* perperam, pro *Ἀκραβατηνή*, vocari, judicat Bochartus. *Acrabatan* enim à *ſcorpionibus* dictum ait: quia עקרב *acrab*, pro *ſcorpione*, non ſolùm Hebræis & Syris, ſed & Chaldæis, Arabibus ac Æthiopibus uſurpatur. V. ſuprà.

Arria Fadilla, mater Antonini Pii Imp. ex Aurelio Fulvio Conſ. ſuffecto, filia Arrii Antonini bis Conſulis. Jul. Capitolinus in *Vita Antonini Pii.*

Viri illuſtres.

Arrianus, Conſul cum Papo, memoratus Julio Capitolino, in *Gordiano tertio*, *Quo mortuo Arriano & Papo Coſſ. in ejus locum Præfectus Prætorii factus eſt Philippus Arabs.* Sic enim in Lapp. & vett. *Faſtis* hic Conſul appellatur; cùm vulgò ſcribatur, *Apriano*, Salmaſius *ad l.* Sic *Arrianus* Hiſtoricus, apud ejusdem *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores, modò *Arpianus*, modò *Arabianus*, corruptè legitur. *Illuſtres Viri.*

Arrius Antoninus, bis Conſul: avus maternus Antonini Pii Imp. apud Jul. Capitolinum in Imp. hujus *Vita*: inter ſuffectos Coſſ. nominatur Caſſiodoro, in ultimo Domitiani anno. De eo ſic Victor, *Nerva, cùm in Curiam à Senatu gratanter exceptus eſſet, ſolus ex omnibus* Arrius Antoninus, *vir acer eique amiciſſimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari ſe ait Senatui & populo provinciisque: ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat malos Principes eludere, quàm tanti oneris vim ſuſtinentem, non moleſtiis modò & periculis ſubjici, ſed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum: qui ſe cùm mereri omnia præſumunt, ſi quicquam non extorſerint, atrociores ſunt ipſis quoque hoſtibus.* Et hoc eſt quod Capitolinus *l.c.* ſubjungit, *Qui Nervam miſeratus eſſet, quòd imperare cœpiſſet.* Proconſul Aſiæ fuit, eque ea provincia ingentem integritatis & prudentiæ famam reportavit; Plinius *Epiſt.* ad ipſum, *Quòd ſemel atque iterum Conſul fuiſti, ſimilis antiquis, quòd Proconſul Aſiæ, qualis ante te, qualis poſt te vix unus aut alter (non ſinit enim me verecundia tua dicere, qualis nemo) quòd ſanctitate, quòd auctoritate, ætate quoque princeps civitatis, eſt quidem venerabile ac pulchrum: ego tamen te vel magis in remiſſionibus miror &c.* Nepotem adoptavit, eumque nomine ſuo appellavit, qui poſtmodum Imperator *Antonini Pii* nomine inclaruit: Hic itidem Aſiæ Proconſul, *ſolus in ſuo Conſulatu Avum viciſſe*, dicitur eidem Capitolino. Sed & tertius fuit *Arrius Antoninus*, Aſiæ quoque Proconſul, vir longè clariſſimus, qui, Principe Commodo occiſus, ſcelere Cleandri, tantam invidiam Imperatori apud vulgus & omnes bonos concitavit, ut, eam ferre Commodus cùm non poſſet, Cleandrum plebi ad pœnam donaverit, apud Lamprid. Et hic videtur eſſe, de quo Tertullianus *ad Scapul.* *Arrius Antoninus in Aſia cùm perſequeretur inſtanter, omnes civitates illius Chriſtiani ante tribunalia ejus ſe manu factâ obtulerunt: cùm ille, paucis duci juſſis, reliquis ait,* Ὦ δειλοὶ εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε, *O miſeri, ſi mori omnino ſedet, præcipitia & laqueos habetis*, &c. Caſaubonus *ibid.*

Arrius Aper, ſocer Numeriani Imp. qui, Imperio inhians, generum interemit, ipſe paulo pòſt à *Diocletiano* occiſus, additis verbis: *Hic eſt auctor necis Numeriani.* Vopiſcus in *Numeriano.*

Arrogantes Lacernæ, de purpureis, apud Martialem,

> *Illas purpureas &* arrogantes
> *Juſſit ſurgere Lectius lacernas.*

Improbus enim apud Senec. & *ſuperbus*, apud alios, & *arrogans*, apud Poëtam hunc color purpureus, qui pro ſua majeſtate reliquos ſibi colores, tanquam minores, ut majori, digniori potentiorique cogat aſſurgere. Galli *altum colorem* vulgò appellant. Salmaſius *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.*

Ars, ſeu *Artes*, pro Grammatica. Q. Rhemnius Palæmo in *Arte Gramm.* *Abunde dictum ſit de præpoſitionibus: nam cætera habemus in* Artibus *pleniſſimè dicta.* Cledonius, *Quodam tempore dum* Ars *in Capitolio tractaretur.* Priſcianus in *Prologo*, *ad lib.* I. *Quid enim Herodiani* Artibus *certius?* &c Hinc *Libri Artium*, ſeu de Grammatica, apud Marium Plotium *Præfat. lib. de Metris.* Arnobius jun. in *Conflictu cum Serapione*, *Dicitur autem creaſſe librum Artis Rhetoricæ Orator & Grammaticus* Librum Artium *condidiſſe.* Habeturque Phocæ Grammatici *Ars, de nomine & verbo*, ubi ſic præloquitur,

> *Ars mea multorum es, quos ſecula priſca tulerunt,*
> *Sed nova te brevitas aſſerit eſſe meam,* &c.

Etiam pro Rhetorica, non ſemel *Ars* nudè accipitur, apud Quintilianum *lib.* 5. *cap.* 1. alibique: de *Facultate Artium*, V. hic paulo infrà, & plura hanc in rem apud du Freſne *Gloſſar.*

Ars Analogica, quâ de quovis propoſito themate, per rerum naturalium analogismos ſive ſymbolicos conceptus, tum expeditè ſcribendi, tum amplè dicendi materia ſubminiſtratur: brevi prodibit, Auctore Athanaſio Kirchero.

Ars Collybiſtica, V. infrà *Collybiſtica.*

Ars Combinatoria, ſive *Ars magna ſciendi*, quâ Ars Lulliana reſtituitur & ad omnes Artes & Scientias facili methodo addiſcendas, nec non de quocunque argumento propoſito diſcurrendi, porta aperitur: eodem Auctore, in lucem edita eſt duobus Tom. *in fol.* Amſtelodami A.C. 1670.

Ars Magna Lucis & Umbræ, in duos Tomos diviſa, quâ lucis & umbræ, in univerſa Natura, vires effectusque, novâ reconditorum ſpeciminum exhibitione, ad varios rerum uſus panduntur, Romæ Anno Chriſti 1646. *in fol.* Nunc verò, cum augmento multiplici novatum rerum, denuo prodiit, typis Jo. Janſonii à Waesberge Amſtelodami A.C. 1671. itidem *in fol.*

Ars Magnetica, quâ Magnetis natura, ejusque in omnibus uſus explicatur, ac præterea è viribus Magneticarum motionum, in Elementis, Lapidibus, Plantis, Animalibusque eluceſcentium, plurima nova hucusque per varia experimenta recluduntur, nomen Libri, Auctore Athan. Kirchero, Romæ primùm, in *quarto*; dein Coloniæ; ultimò iterum Romæ, cum magna acceſſione, A.C. 1654. *in fol.* editi.

Ars Sanctorum, in Concilio Ænhamenſi A.C. 1009. *Can.* 3. *Sagas, Incantatores*, Artem ſanctorum *exercentes, meretrices egregias mortem inducentes* &c. Ubi codex editus *artem ſcm* præfert, Car. du Freſne legendum videtur *ſortem*, aut *ſortes ſanctorum*, quem V. in hac voce.

Ars Veterum Ægyptiorum Hieroglyphica; V. infrà *Hieroglyphica.*

Arſace ſeu *Arſacia*, ab *Arſace* Partho nomen nacta, urbs celebris eſt Perſiæ, quæ aliàs *Ῥάγαι* quoque, item *Εὔρωπος*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1197. ut & in voce *Arſacia.*

Arſacidæ V. infrà *Aſſaſſini.*

Arſena, apud Sanutum *lib.* II. *part.* 4. *cap.* 12. *Oportet ad illius* (navigii) *conſervationem inpoſterum, in locum pertrahi coopertum* — *qui locus, ubi dictum conſervatur navigium*, Arſena *vulgariter appellatur*: Armamentarium eſt, vulgò *Arſenal.* Origo vocis nonnullis Turcica eſt ſeu Arabica, quibus *Darcenaa* idem ſonat, primâ literâ ademptâ. Sed *ἀρσενάλης*, *armamentarium*, jam Conſtantino dictum eſt longè ante captam à Turcis CP. Theophilo Michaëlis fil. imperante, ut ex *Inſcr.* quæ à Grutero aliisque refertur, conſtat. Carolus du Freſne ab *Ars* deducit, quæ ſequioribus Latinis perinde, ac *ingenium*, machinam denotavit, unde & Gallorum *Artillerie* Albertus Aquenſis *Hiſtor. Hieroſolym.* *lib.* II. *cap.* 35. *Quidam Longobardus genere, Magiſter & inventor magnarum* artium *& operum*, apud eundem in voce *Ars*. V. quoque in *Artificium* & *Artillator*: ubi, quid *Artilleriæ* vocabulo olim Franci voluerint intellectum, pluribus exponit, ex Guil. Guiardo A.C. 1304. de prælio ad Montem Puellarum agente, Froiſſardo *Volum.* II. Monſtrelleto *Volum.* I. *cap.* 29. & *Gloſſ.* Meurſii in *Ἀρτιλλαρία*. Sic ergo *Arſena* locus fuerit, in quo *Artes*, i. machinæ bellicæ reponebantur. V. & Jacobum Bourgoing *lib. de orig. & uſu vulgarium vocum pag.* 12. laudatum eidem du Freſne.

Arſenicum, Græcè *Ἀρσενικὸν*, duplex eſt, alterum luteum & colore ochræ ſimile, *τῇ χρόᾳ χρυσίζον*, unde & *Auripigmentum* dictum, quod in iisdem fodinis, in quibus ſandaracha, reperitur: alterum rubrum, *τῇ χρόᾳ σανδαραχίζον*, aliter *Sandyx*, item *Armenium rubrum*, quod in Ponto & Cappadocia invenitur, & cum Armeniaca terra idem eſt. Quorum prius tantùm Veteribus cognitum, inter colores picturæ utiles, ex Plinio docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1155.

Arſenius, Monachus primò, poſtea Patriarcha CP. ſub Theodoro Laſcare Jun. *Synopſin Canonum*, ex Conciliis & Patribus in Concilio Trullano approbatis, collegit, circa A.C. 1255. in qua, accuratâ methodo, univerſam Canonicæ diſciplinæ ſcientiam, centum ſupra unum & quadraginta articulis complexus eſt, tum

in

in fine cujuſque tituli Νομικὰ quædam κεφάλαια, *Capita Legum concordantium* adjecit. Quam ob cauſam *Nomocanonis* quoque titulum, in fine Codicis Græci MS. in Bibl. Gall. Reg. hoc opus refert. Edidit illud Juſtellus filius, in *Bibliotheca Juris Can vet. tom.* 2. ſub hoc tit. Ἀρσενίου Μοναχοῦ τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει Μονῆς τοῦ Φιλοθέου Σύνοψις τῶν θείων Κανόνων. Παρακειμένων ἑκάστῳ κεφαλαίῳ καὶ τῶν ἁρμοζόντων ψηφίων τῶν θείων κανόνων. ἀφ' ὧν καὶ ὁ νοῦς εἴληπται: οὓς ἀναγινώσκων ἀπόνως εὑρήσεις τὰ συντείνοντα· πρότερον μὲν διὰ τῶν κεφαλαίων τὸν ἅπαντα νοῦν ἐκμαθήσων. ἔπειτα δὲ τοῖς ψηφίοις ἀναζητῶν ἐν τῇ τῶν Κανόνων βίβλῳ. καὶ πλατύτερον περὶ ἑκάστου πληροφορούμενος. εἰς δόξαν τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, Ἀμήν. *Arſenii Monachi ejus, quod eſt in Sancto Monte, Monaſterii, Divinorum Canonum Synopſis. Appoſitis unicuique Capiti congruentibus divinorum Canonum numeris, ex quibus mens deſumpta eſt. Quæ legendo, nullo negotio invenies ea, quæ ad rem pertinent: primùm quidem ex Capitibus omnem ſenſum ediſcendo; deinde verò numerorum ope, in Canonum libro inveſtigando, pleniùs etiam de ſingulis certior factus, ad gloriam ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis, Amen.* Vide Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Jur. Eccleſ. num* 355.

Arſinoë, ſoror & uxor Ptolomæi Philadelphi, adde: Poſt mortem, nomine *Veneris Zephyritidis* culta, Templum habuit, quod ſub exitum Mariti Dinochares Architectus conſtruxit ita, ut teſtudo tecti magnete concamerata eſſet. Qui lapis cùm ingenitâ vi ferrum attrahat, ſimulachrum *Arſinoës* ferro factum, in medio aëre ſuſpenſum tenuit. Plinius *lib.* 34. *cap.* 14. Ubi inchoatum quidem id Templum, non conſummatum refert. Meminit tamen Athenæus *l.* 11. vaſis cujuſdam, Ῥυτὸν dicti, quod Cteſibius, qui ejus auctor fuerat, in Templo Veneris Arſinoës collocaverit, ac ejus Numini dedicaverit. Ejuſdem porro *Arſinoës* ſtatuam cubitorum quatuor, ex topazio, (quam gemmam Berenicæ primùm oblatam fuiſſe, matri Ptolomæi II. dicunt) memorat Plinius idem. Vide Salmaſium *ad Solinum paſſim, p.* 240, 638, 819.

Arſinum vel *Arſineum*. Feſto *ornamentum capitis muliebris eſt*. In *Gloſſario* Διάκρισμα exponitur, quo nomine Græci propriè vocant eum capitis ornatum, quo capillus in duas partes æqualiter diſcriminatus, duas ſertas facit. *Diſcrimen* Latini dixere. Ovidius,

Longa probat facies capitis diſcrimina puri.

Ubi *purum caput* ſic comptum vocat, ut ab alio mulierum operoſiore ornatu diſtingueret, qui etiam diſcrimen acus admittit. Simpliciſſimus enim ornatus is erat, capillis in duas partes per medium caput tæniâ diviſis, qui longas facies maximè decere credebatur. Poſſumus tamen & *diſcrimina puri capitis* de capillo accipere tantùm pexo ac dentibus pectinis diſcriminato, non verò calamiſtris intorto, aut in cumulum nodato, &c. Tribus enim modis capilli διάκρισις fiebat, ſc. *vittâ, pectine & acu*: Sed hanc in rem plura dicemus infra, in voce *Diſcrimen*.

Artaba, frumenti menſura Perſica. Apud Vulgatum, Daniel. *cap.* 14. *verſ.* 2. *Et impendebantur in eos, per dies ſingulos, ſimilæ* artabæ *duodecim*. Ab *Artabazo* Pharacidis fil. Parthorum Duce, vel ab *Artabano*, Hyſtaſpis filio & Xerxis patruo, dicta. Herodotus *lib.* 1. *Ita hujus regionis potentia tertiam Aſiæ partem æquiparat, & ejus principatus* (quem Satrapiam Perſæ vocant) *omnium principiorum longè eſt optimus, adeò ut Tritæchmæ Artabazi filio, qui pro Rege tributum hoc exigebat* (legunt alii, *quem Rex huic tractui præfecerat*) *ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ* artabæ *penderentur. Eſt autem* artaba *menſura Perſica capatior, quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis* Vide Macrum utrumque in *Hierolexico*.

Artabaſſes, apud Flav. Vopiſcum in *Probo*, *Creditis etiam auxiliaribus Gallis, cum ea Perſarum manu, quam nobis* Artabaſſes *Syrus mancipavit*. Ubi Palat. habet *Artabaſſis Syrius*; Gr. Ἀρταβάσδης eſt, ſic enim ſcribebant. Ita *Lyriſtis* apud Sidonium Apollin.

Alcæo melior lyriſtis ipſo.

hoc eſt, λυριστής, perperam vulgò *lyriſtes*. Et in *Epigramm.* vet.

Hunc ludum inventor nimium Palamedis amavit,

pro Παλαμήδης. Salmaſius *ad d. l.*

Artabaſtes, Armenorum Rex, cujus ad Saporem epiſtola, in *Fragmentis Vitæ Valerianorum*, quam in antiquo exemplari Palatino ſcriptam, *Notis ſuis ad Trebellium Poll in Valeriano Patre & Filio*, inſeruit Salmaſius, ita habet: *In partem gloriæ venio, ſed vereor, ne non tam viceris, quàm bella ſeveris. Valerianum & filius repetet & nepos & duces Romani & omnis Gallia, & omnis Africa & omnis Hiſpania & omnis Italia, & omnes gentes, quæ ſunt in Illyrico, atque in Oriente, & in Ponto, quæ cum Romanis conſentiunt, aut Romanorum ſunt. Unum ergo ſenem cepiſti & omnes gentes orbis terrarum infenſiſſimas tibi feciſti: fortaſſis & nobis, qui auxilia miſimus, qui vicini ſumus, qui ſemper vobis inter vos pugnantibus laboramus.*

Artabis, fluv. Græcè Ἄρταβις, apud Marcianum Heracleotam in *Periplo* Gedroſiæ, perperam pro *Arbis*, quod vide.

Artace, Græcè Ἀρτάκη, circa Cyzicum urbs, de qua V. Salmaſium *ad Solinum p.* 880. Hinc Ἀρτακηνὴ regio, *Artacene*, apud Strabonem. *lib.* 16. Vide in voce *Artacene*.

Artacana, opp Arianæ regionis, apud Plin. Ptolemæus in Aria ponit, & illud ſexcentis ſtadiis ab Alexandria Ariorum diſtare refert. Nempe Plinius *Arios* hic cum *Arianis* eoſdem facit, cùm aliàs diſtinguantur. Ariani enim Indis vicini ſunt, quod de *Ariis* propriè ſumtis dici non poteſt, utpote qui habeant ab Oriente Paropamiſadas. Græcè Ἀρτακόανα; pro quo corruptè Ἀρτικαῦνα legitur, apud Ptolemæum. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 796.

Artane, apud Arrianum in *Periplo*, ubi Boſpori fauces ponit ad ſacrum Jovis Urii, dein Rheban, dein Melænam ponit promont. mox *Artanen*, dein Pſilin, poſtea Calpes portum, & inde Rhoën, & Chelas & Sangarium fluv. manſio eſt, à fluvio Ἀρτάνη nomen adepta; ut pleraque in illa ora oppida & portus nomen à fluviis Pontum intrantibus, accepere. Vide eundem *ibid. pag* 880.

Artaxias, Dux Antiochi Magni, unà cum Tharlade ejuſdem Regis alio Duce, Armeniam Maj. quum antea brevioribus terminis circumſcriberetur, amplia vit, & Regnum ejus poſtea uſurpavit. Iidem ex regionibus vicinis ad ſuam ditionem multa adjunxere, quæ finitimis populis ademerant, Medis, Iberis, Chalybibus, Cataonibus, Syris; uti videre eſt apud Strabonem *l.* 11.

Artemiſia herba, Βουβάστιος καρδία, *cor Bubaſtis*, Ægyptiis dicitur, apud Appulejum *Herbar. cap.* 10. id eſt, herba Dianæ chara, quod & Græcum nomen præ ſe fert. *Bubaſtin* autem iidem Dianam vocarunt, quia in hiſtoria Gigantomachiæ, cùm Dii, Gigantum metu in Ægyptum fugâ arreptâ, in varias formas ſe mutaviſſent. Diana in felem, Ægyptiis Βούβαστιν dictam, converſa, latuiſſe dicitur. Ovidius *Metamorph lib* 5.

Duxque gregis, dixit, fit Jupiter, unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Hammon:
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele ſoror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
Piſce Venus latuit, &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib.* 1. *cap.* 10.

Articactus ſeu *Articoctus*, Gallis *Artichaut*, Siculis olim *Cactus*, hodie *Cacozolé*, Latinis itidem *Cactus*, ut docet Salmaſius *ad Tertull. de Pall.* & *Carduus*, κατ' ἐξοχὴν, Græcis κινάρα, ut videre eſt apud Athenæum *lib.* 2. Unde Columella in *Horto*,

Horrida ponatur Cinara:

hortenſis & ſativus carduus eſt, pomum habens ſive capitulum, ſquamatim compactum, aculeatum & pineæ nuci ſimile, quod intus ſemen παππῶδες incluſum gerit, ἀκανθοκέφαλον hinc Theophraſto appellatum. Quâ lanugine detractâ, cum ſemine, quod reliquum eſt, ſimile eſſe dicit Theophraſtus τῷ ἐγκεφάλῳ φοίνικος, *cerebro palmæ*, quoad formam viz. non quoad guſtum, ut Plinius putavit, *Detractis*, ajens, *pappis tenelliſque ſeminibus edulis eſt, guſtu qualis eſt cerebro palmarum.* Vide verba Theophraſti apud Athenæum *lib.* 2. Lanuginem certè illam hodieque detrahimus & abjicimus, quam *fœnum* vocant Galli, ſed non expectatur, donec in ſemen eat Pomum itaque edule: ſed & caules detracto cortice, de quibus idem Theophraſtus, ἐδώδιμοι εἰσι περιλεπόμενοι, μικρὸν ὑπόπικροι, ἣν ταριχεύουσιν αὐτὰ ἐν ἅλμῃ, *Edules ſunt detracto cortice, ſubamari, & muria condiri condique ſoliti.* Quia nempe ſubamari erant, ſale macerabantur, neque mandebantur priùs quàm ætatem in ſale tuliſſent. Solus qui vocabatur *pternix*, ἀθησαύριστος comedebatur, ac recens, quia ſic melior: de quo Plinius, *unum caulem rectum habens, quem vocant pternica, ejuſdem ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatientem.* Fuit autem non plebejus olim hic cibus, imò priſcis, ſicut hodieque noſtris ganeonibus, valde expetitus: Unde ſingulas areas easque parvas carduorum apud Carthaginem magnam & Cordubam reddidiſſe quotannis ſeſtertium ſena millia, notat idem *lib.* 19. *cap.* 8. Quam in rem vide plura, apud Salmaſium *ad Solinum, pag.* 227. ut & infrà in vocibus, *Cactos* & *Carduus*. Genevæ, paulo antè Reformationem, factioni nomen ab hac herba fuiſſe, narrat Jac. Sponius *Deſc. Genevæ P.* 1.

Articulejus, adde: Apud Æl. Spartianum in *Hadriano Caſ. Arunculejus* vocatur: *Quæſturam geſſit* (Adrianus) *Trajano quater & Arunculejo Coſſ.* ſed perperam; unde ex Codice Auguſtano ſcribi jubet Salmaſius, *& Articulejo*. Vetus lapis,

M. ULPIO. TRAIANO. AUG. IIII.
SEX. ARTICULEIO. PÆTO.

De ejus nomine *S. C. Articulejanum* eſt appellatum, cujus meminit Martianus *l.* 51. *ff. de Fideicommiſſariis libertatibus.* Vide quoque Iſaac. Caſaubonum *Not ad loc. cit*

ſuper *Articulos* manus proſterni, leviorum culparum pœna eſt, apud Monachos. *Uſus* antiqui Ordinis Ciſterc. *cap* 68. de Lectore qui verſum dicit pro alio: *Feſtivis quidem diebus ſuper* articulos *manus, privatis verò ſuper genua proſternatur, ponens cucullam ſub manibus, & ſic inclinans revertatur ad ſedem. Similiter* ſuper articulos manuum *ſatisfaciant omnes in loco, in quo ſunt, quoties fallaciam in Oratorio incurrerint, non divertentes dextrorſum aut ſiniſtrorſum. Pro nota cantus tantùm non ſolemus ſatisfacere* Sic *Humiliare ſe ſuper genua, vel articulos*, *cap.* 70. & paulo antè *cap.* 75. V. & *Inſtitutiones* Capituli ejuſdem Ordinis Anno Chr. 1256. *cap.* 6. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Artigraphus, Servio qui τεχνογράφος: vox hybrida, ſicut *dextrocherium*, *chryſoclavum*, *pſeudoforum*, &c. ex Græcis Latiniſque nominibus compoſita. Grammaticum autem notat ſeu Artis Grammaticæ (quam ſuprà *Artis* vocabulo nudè ſumpto ſæpiùs venire diximus) Scriptorem; uti videre eſt in Caroli Magni *lib.* 2. *de Cultu Imagin. cap.* 30. Sic Donatus apud Anonymum in *Vita* S. Hieronymi; Phocas, Niſus & Gratus Grammatici, apud Senatorem *de Orthograph.* Methodius *in libr.* 3.

Miraculor. S. Dionyſii in Prologo, *Artigraphi* dicuntur: Quemadmodum Cledonius Grammaticus nobilis Conſtantinopolit. apud Soſipatrum *de Inſtitut. Grammat. Artis Scriptor.* Car. du Freſne in voce *Ars*.

Artiſa, apud Plinium *lib.* 2. *cap.* 103. in quibuſdam codicibus, fons eſt, Perſiæ, & quidem in Armenia Maj. quem editiones *Arethuſam* vocant, Ptolomæus *Artiſam*. De quo Solinus *cap.* 37. *Influit in Arethuſam lacum omnia pondera ſuſtinentem: cujus piſces nunquam ſe alveo Tigridis miſcent, ſicut nec amnici piſces in ſtagnum tranſeunt* Arethiſæ, *per quem diſſimilis colore volucri meat curſu.* Sic ejuſdem indolis cum Aſphaltite lacu & Agrigentino hic lacus fuerit. Strabo verò non *Artiſam*, ſed *Thonitin* vocat lacum (Ammianus *Soſingiten*, alii *Thoſpiten*) cujus alveo Tigris voratur; prope eum bitumen naſci addens. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 695.

Artophorium, Græcè Ἀρτοφόριον, quaſi *ferens panem*, in *Euchologio*, *Et reponit eum in Artophorio*: Græcis dicitur vas illud, in quo Euchariſticus panis reconditur; aliter iiſdem πυξόμηλον, quaſi *pyxis ad formam pomi* efficta. Latinis *pyxis* nudè dicitur, Vide infrà.

Artotyritæ, adde: In Galatia inprimis vigebant.

Arturum expectare, proverbium apud Anglos, quorum credula adeò fuit olim fides, ut *Arturum* Regem denuo regnaturum perſuaſum haberent. Ita enim Guil. Neubrigenſis *Proœmio ad Hiſtor. Sive etiam gratia placendi Britonibus, quorum plurimi tam bruti eſſe feruntur, ut adhuc* Arturum *tanquam venturum exſpectare dicantur, eumque mortuum nec audire patiantur.* Petrus Bleſenſis *Epiſtol.* 57.

Quibus ſi credideris,
Expectare poteris
Arturum *cum Britonibus.*

Vide etiam Nicolaum de Braja in *Ludovico VIII.* Joſ. Iſcanum *de Excidio Trojano*, Hermannumque Monachum de *Miraculis S. Mariæ Laudun. lib.* 2. *capite* 16. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Arvales fratres, adde: Sacerdotii inſigne fuit ſpicea corona, vittâ albâ colligata, quam primam apud Romanos coronam fuiſſe, memorat Plinius *lib.* 17. *cap.* 2. Cognoverunt hi Fratres de finibus & terminis motis; honorque hic non niſi vitâ finiebatur, imò & exules etiam captosque non deſerebat. Adrianus tamen Turnebus non ipſos hos Fratres de agris agrorumque terminis cognoviſſe, ſed Judices, qui de agrorum finibus cognoſcerent, mutuatitio nomine, de *Fratrum Arvalium* vocabulo, *Arvales Sodales* appellato ſcribit, *Adverſar. lib.* 21. *cap.* 1.

Arvares Sodales, in vett. *Gloſſis*, οἱ περὶ τῶν ὅρων διαγινώσκοντες δικασταί. Vide hic ſuprà *Arvales*.

Arugia, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 4. ubi de aurifodinis Hiſpaniæ, *aurum* arugiâ *quæſitum non coquitur, ſed ſtatim ſuum eſt. Et, tertia ratio opera vicerit gigantum, cuniculis per magna ſpatia actis cavantur montes ad lucernarum lumina, eadem menſura vigiliarum eſt, multiſque menſibus non cernitur dies*, arrugias *id genus vocant*: Vox è Græco petita, foſſione quæſitum aurum, quod à ramentitio diſtinguitur, notat. Græcè enim ὀρυγίας dicitur: Strabo ὀρυκτὸν vocat, quod in Arabiæ cuniculis effodiebatur; ἀπύρους Agatharchides & Diodorus appellant. Cujuſmodi aurum eruebatur quoque in Ægypto Æthiopiæ contermina. Græcis autem nominibus adeò concepta fuiſſe omnia aurariæ μεταλλείας in Hiſpania, ut foſſas etiam vocaverint *agogas*, diximus ſuprà. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1076.

Arvina Scrofai, apud Aldhelmum de lampade,

Jamque latex lucens flammas paſcebat edaces,
Papyrus in medio radiabat lumine centro,
Clarius & multo, quàm ſanies pinguis olivi,
Aut certè in vitro ſplendens arvina ſcrofai.

i. e. *Scrofæ*; præter oleum, & ſebum, alendis olim lucernis adhibebatur. Nunc ſuillus hic adeps precioſior, & in cibis eſt Joh. Frid. Gronovius *Obſerv. in Eccleſ. cap.* 5.

Arvipendium, in Gloſſis, σχοῖνος γεωμετρικὸς, *funiculus geometricus.* Vetuſtiores enim Romani non videntur perticâ ſive decempedâ communiter in menſurandis agris uſi; unde nec Varro, nec Columella, nec Plinius ad eam rem perticæ decempedæque meminit: funiculo magis utebantur. Certè ab *arvis pendendis*, id eſt, metiendis, dictum *arvipendium*; pro quo poſtea *Arvipennium* & *Aripennium* dici cœpit. Unde corrupta vox *Aripennis*, de certo agri modo: quâ ſemijugerum Gallos vocare, tradit Columella. Bæticis hoc vocabulum tribuit incertus Auctor de menſuris agrorum, qui actum quadratum Bæticos ita appellare notat, ab *arando* ſcilicet. Atque hinc eſt Gallorum hodiernorum verbum *arpenter*, & nomen *Arpenteur*, quo illum appellant, quem Vett. *agrimenſorem* dixere & *menſorem*. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 683.

Arum, vocatum θύμον, in genere bulbaceo eſt & κολοκάσιον dicitur, atque etiam σκιλλοκρόμμυον exponitur. Radix ei craſſa & rotunda, quæque aliis ad latera adgnatis ſe propagat: quæ ſunt *capita* illa ſeu κεφαλαὶ, quas dracunculo ſuo ſive Aro tribuit Claudius Jolaus, eaſque ad inſtar hydræ capitum, ubi cæſæ fuerint, renaſci dicit. Caulis, varietate macularum, ſerpentes imitatur, & in vulgari Aro σπιθαμιαῖος eſt ſeu duodecim digitos altus, cùm Arum Ægyptiacum ſeu Cyrenaicum, quod mollius eſt, ternos pedes alto caule ſurgat. Cœterùm Arum commune radicem habet amaram, adeò ut niſi cocta mandi non poſſit. Ægyptium verò & crudum editur; cujus proin radices culinis Romanis ab Cyrenaica & Ægypto uſque inferri conſuevere. Vide quæ de hac herba pluribus diſſerit, præfatus Auctor *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 9-2. *& ſeqq.*

Aruncules, Vide ſuprà *Articulejus*.

Arundineæ Scaphæ, memorantur Theophraſto, ubi de Indicis arundinibus circa Aceſinem, quas adeò craſſas & magnas eſſe ait, ὥστε ἀκατίοις χρῆσθαι, *ut vulgò lemborum vicem præſtent*: Quod ex Oneſicrito Strabo confirmat. Hodieque ſcribunt, circa Gangem, harundines adeò craſſas & proceras gigni, ut vix ſit homini uni eas brachiis complecti, ex quibus ſcaphas exiguas (duorum triumve hominum capaces) conficiant, & in Gange navigando utantur indigenæ. Καλαμίνας hinc σχεδίας vocat Iſidorus, ubi de urinatoribus concharum: Δίοτε σχεδίας καλαμίνας πίεζξ εἶναι τῆς νήσου, ἐξ ὧν κολυμβῶμενοι εἰς τὴν θάλασσαν ἐπ' ὀργυιὰς εἴκοσι ἀναφέρειν διπλοῦς κόγχους. *Hinc arundineas ſcaphas circa Inſulam eſſe, è quibus in mare deſiliant ad ulnas viginti, reportaturi duplices conchas* (margaritiferas) Salmaſius *ad Solinum p.* 1117. & 1131. Ab his diverſa *Inſtrumenta ſcirpea*, quibus *per ſuperficiem aquarum*, Æthiopes uſi leguntur Eſajæ *cap.* 18. *verſ.* 5. &c. Vide quoque hic infrà.

Arundo, in Bucolicis adhibita, quam vocem vide, an Indicis ceſſerit, quæ ſacchari dulciſſimum fundunt liquorem, in dubio relinquitur. Has certè & Vett. quoque habuerunt, ſed artem inde conficiendi ſaccharum ignorarunt diu, uti videbimus infrà ubi de *Saccharo*. Nec hodieque illam callerent Sinenſes, ni Indus ſacrificulus, cujus aſinus arundinetum cujuſdam ingreſſus ſtragem magnam hujuſmodi cannarum fecerat, damnum illatum ſecreti hujus revelatione luere coactus fuiſſet. Sed præter has, quæ exiguæ ſunt, alias habent Indi ac Sinenſes *arundines*, craſſas uſque adeò, ut duabus tribuſque manibus ſtringi nequeant. Ut de iis, in quibus *manna* ſeu *ſaccharum Mambu* reperitur, jam nil dicam: in *Chucheu* prov. Sinenſi, rivus eſt prope *Kingning*, magnis arundinum hujuſmodi ſylvis vireſcens, quarum quamplurimæ ſpecies ſunt. Earum omnium ferrea durities: hinc, licèt intus vacuæ ſint, ſuiſque nodis ac articulis diſtinctæ, firmiſſimæ ſunt tamen ac ſecuriſſimè impoſita onera ſuſtinent; altitudo ſæpè trium aut quatuor perticarum eſt. Truncus aut lignum in quibuſdam viride, in aliis nigerrimum; quarum hæ plerunque ſolidæ. Amœniſſimum præbent aſpectum, tum folia oblonga, formâ gladioli, ſummitatibus nonnihil inflexis atque incurvis, tum quia toto Anni tempore virides ſunt. Licèt autem adeò ſint duræ, ut diximus, facilè tamen in licia tenuiſſima, ac veluti membranulas, ab Artis peritis diſſecantur, ex quibus *ſtoreas, capſulas, pyxides, pectines, aliaque ſimilia utenſilia* minutiſſima conficiunt ſubtiliſſimè. Ex iiſdem *domos* ſuas facilè conſtruunt, iiſque pro ædium minorum *poſtibus* utuntur; ex tenuioribus *haſtilia* fiunt, cuſpide præferratâ, atque ad ſexcentos alios uſus adhibentur. Ad *aquarum* inprimis *canales*, ductusque ſtruendos, cùm à natura perforatæ ſint, ſcaphas item, aptiſſimæ habentur: ac pro *tubis opticis* longioribus, ob lævitatem, rectitudinem ac firmitatem, excellentes prorſus, ac ſingulares. Cùm recens deſecta talis canna comburitur, emittit aquam Medicis plurimùm expetitam: Epota namque putreſcentem ſanguinem locoque vel caſu vel percuſſione motum, è corpore expellit. Tenera ac primùm nata, antequam folia emittat, cum carne adhibetur pro cibo, veluti rapa aut cocti cardui: quin & aceto macerata toto ſervatur anno, tanquam condimentum ſeu obſonium, ob delitias, non ſecus ac minores per Europam cucumeres aut fœniculum, &c. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 34. ut & *cap.* 46. ubi de altero Moſe in canna reperto, celebrem habes Sinenſium fabulam. Item infrà in vocibus *Calamus, Harundo*, &c.

Arundo Creſcens, aucupii genus Veteribus in uſu, Vide infrà *Calamus Aucupatorius*.

Arura, apud Evagrium in *Vita* Antonii *cap.* 2. Aruræ *autem ei erant trecentæ uberes & valdè optimæ*: Græca vox eſt, & in genere quidem *agrum ſatum* ſegetemque ipſam notat: in ſpecie autem menſura Ægyptia eſt, & μέτρον γῆς, ſeu *modum agri*, ſignificat. Strabo enim *lib.* 18. auctor eſt, Ægyptum olim diviſam in Præfecturas, quæ rurſum in Toparchias, eaſque in portiones alias, quarum minimæ, Ἄρουραι dictæ, diſtributas: Quod etiam attigit Horappollo *l.* 1. *c.* 5. Conſtitiſſe autem *Aruram* pedibus quinquaginta, ait Suidas. Inſtantem annum pingere volentes, quartam *Aruræ* partem pinxiſſe Ægyptios, habes apud Macrum in *Hierolex.* Propriè v. ἄρουρα, Lat. *arvum*, i. ager aratus, nondum ſatus, Salmaſius *ad Solinum*.

Aruſpices, dicti ſunt apud Romanos, qui ex victimarum in *aris* inſpectione futura prænuntiabant. V. *Haruſpices*.

Arx, apud Plinium, *Bizye quondam* arx *Thraciæ Regum*; ſedes eſt regia: unde Stephanus Βασίλειον vocat. Adeoque idem, quod *Regum domus*, apud Melam *lib.* 1. *cap.* 6. *Regia*, apud Alios &c. V. infrà in voce *Regia*. Aliàs *tutiſſima urbium* Arces *vocabantur*, Solin *cap.* 1. Cujus vocis etymon quòd ab Arcadibus arceſſunt nonnulli, meritò ridentur. Sed nec illi meliùs, qui ab *arcendis* hoſtibus hoc nomen derivant. Ἕρκος Græcè locus eſt munitus ac tutus; inde *Arx*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 7.

Arzia, apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*, *Nam quum eſſet Maximinus pedum — octo & prope ſemis, calceamentum ejus, id eſt, campagum regium, quidam in luco, qui eſt inter Aquilejam &* Arciam, *poſuerunt,&c.* Reg. & Palat. habent *Arciam*: videtur loci alicujus prope Aquilejam nomen eſſe; neque accipiendum de *Arſia* fluv. qui Italiam ab illa parte terminabat, abeſt enim ab Aquileja longiùs, Caſaubonus *ad l.*

A S.

As, menſoribus olim pes: Arithmeticis unitas: in re nummaria cum unciis ſuis ad imitationem Græcorum λίτρας καὶ χαλκῶν formatus eſt; qui partes ejus non niſi numeris exprimunt. Sic unciam ſeu duodecimam partem ὀυδίγκιον, ſextantem ἕκτον, quadrantem τέταρτον, trientem τρίτον, quincuncem τρίτον ὀυδίγκιον, ſemiſſem ἥμισυ, ſeptuncem ἥμισυ ὀυδίγκιον, beſſem δίμοιρον, dodrantem δίμοιρον ὀυδίγκιον, dextantem δίμοιρον ἕκτον, deuncem δίμοιρον τέταρτον, *Aſſem* ipſum λίτραν appellavere. In re Teſtamentaria, tota hæreditas fuit appellata *As*, cujus duodecima pars *Uncia* dicta eſt: *Duæ unciæ dicebantur Sextans, tres Quadrans, quatuor Triens, quinque Quincunx, ſex Semiſſis, ſeptem Septunx, octo Beſſis, novem Dodrans, decem Decunx, undecim Deunx, totum As.* Iterum quælibet Uncia, in ſex partes *Sextulas* dictas, erat ſubdiviſa: *Duæ Sextulæ Duellam, tres Semunciam faciunt.* Qui ſolus conſtituebatur bonorum defuncti hæres, dicebatur *Hæres in aſſem totum inſtitutus.* Ex Deunce hæres is dicebatur, cui undecim hæreditatis partes obvenere: ex Quadrante, qui tres portiones nactus eſt: ex Semuncia illi hæredes vocabantur, quibus viceſima quarta portio ceſſit: *Sextulâ aſperſi* nuncupabantur, qui non niſi ſeptuageſimam ſecundam partem obtinuere. Et hi omnes *Hæredes ex toto Aſſe* dicti ſunt, Legatariis oppoſiti; qui autem ſolus omnia obtinebat, dicebatur *In totum Aſſem inſtitui.* Originem vocis quod attinet, dicitur *As* & *as*, ex Dorico ἆις, pro εἷς, *unus*, docente Gronovio *libro de Pecunia vet. 4. cap.17.* ſed ſignificationem ampliarunt aut contraxerunt Latini. Vide quoque Bart. Latomum *in Orat. pro Cæcinna*, Alex. *Genial. dier. libro 1. cap. 1.* Thomam Godwyn *Anthologiæ Hiſtor. Rom. lib.3. ſect. 4. cap.15.* &c.

As, ſeu *Aſſis*, in teſſerarum ludo Gallis idem, quod Græcis olim οἴνη, id eſt, ἡ μονάς, *unio*. Sed & *Aſſem* pro *uno* vel unitate vett. quoque Latini dixere. *Adjecto aſſe*, apud Vitruvium, pro adjecta unitate: & apud Hyginum, *accepto aſſe*, pro accepta unitate; *aſſem relinquo*, pro unitatem relinquo. In *Gromatico*, *omnis trigonius ductus. octies accepto* aſſe *facit quadratum, cujus latus demitto, aſſem relinquo, ſumo partem dimidiam, facis trigonum*: Gloſſæ, *as*, ἄσσαξ. *aſſarium*, μονοχάριον: quam vocem à Siculis vel Tarentinis Romani vett. ſumſere. *Eis*, quod eſt *unus*, Siculi dicebant αἶς, ut αἰ pro εἰ: αἶψ pro εἶψ, & ſimilia. Tarentini pro αἶς rurſum dicebant ἄς, ut ἄνιγμα, pro αἴνιγμα. Inde *As* pro *uno* Latinis. *Teſſeræ* quoque vocabulum ab iiſdem accepere Romani, quam τεσσάρα illi vel τεσσάρας vocabant. Salmaſius *ad Vopiſcum in Proculo.*

Aſa, in condimentis ciborum. apud Indiæ quoſdam populos, & præcipuè Cambajæ prov. incolas, ſicuti *Laſar* apud Vett. unde nonnulli cum *Laſare* veterum eandem faciunt. Certè & modus eam præparandi convenit ut inveteraſcere poſſit ac diu ſervari. In bubula namque coria illam conjiciunt ſanguine bubulo priùs illita & cum tritici farina permixto; quo modo Vett. ſuccum laſeris præparaſſe, ex Plinio diſcimus. Interim longè aliam ab illo *Aſam* eſſe, oſtendit Salmaſius *ad Solinum pag.1025.*

Aſabo, Græcè Ἀσαβὼ, mons eſt, ſeu potius montes ingentes, & prom. ad lævam ſinus Perſici, apud Ptolomæum & Auctorem *Peripli*: prope quos τὴν Λιβανοφόρον, *Thuriferam regionem* ille ponit. V. Salmaſium *Ibid. p. 494.*

Aſana, fluv. Africæ circa Atlantem montem, Solino *cap.24.* Sed Plinius illum inde ducentis millibus removet. V. Eundem *p.304.*

Aſappi, auxiliares copiæ Turcarum. Cùm enim Turcici exercitus robur in duplici hoc militum genere tantùm conſiſtat, in *Janizaris*, qui pedites; & *Spahis*, qui equites ſunt: Præter hos copias habent ex Chriſtianis conſcriptas, *Aſappos* iis dictos, qui in bello præmittuntur, ut hoſtium primum impetum ſuâ cæde morentur, ſicque ſuccedentibus mox Janizaris ac Spahis faciliorem ac certiorem victoriam relinquant. V. Joh. Georgium Hornium *Orb. Politic. pag.32. & 33.*

Aſerah, Syriacum nomen, pro luco & luci idolo. Unde leviter deflexum *Athare*, peculiare Numen Damaſcenorum, apud Juſtinum, de quo V. infrà in *Athare*. *Ashtereth* quoq; Numen Sidoniorum ſæpius ita indigitatur, ut notatum Viris doctis. Græci. Ἀστάρτην vocarunt, quam & confuderunt cum Atargati vel Derceto perperam: Ἀστάρτη enim Dea Sidoniorum, Atargatis verò vel Derceto Joppenſium Numen fuit. Salmaſius *ad Solinum p.574.*

Aſarota, adde: Alias tamen in illius Oeci pavimento figuras pictas fuiſſe, ſtatim idem Plinius ſcribit; *Mirabilis columba bibens, & aquam umbrâ capitis infuſcans, apricantur aliæ ſcabentes in canthari labro*: Fiebat iſtiuſmodi opus, lapillis in varios colores tinctis, iiſque quadratis: cùm Lithoſtrota ſectis parvulis marmorum cruſtis ſtrata eſſent ex diverſi generis & coloris marmoribus, non tinctis. Quæ proin, cùm circa Sullæ tempora originem ſumſiſſent, brevi pòſt pavimenta ſeu teſſellata opera expulerunt, quæ ex humo mora in cameras tranſiere. Vide infrà paſſim, & de his plura apud Salmaſium *ad Solinum p. 1212.*

Asbeſtos, lapis ferrei coloris, *qui accenſus ſemel extingui nequitur; eum Arcadia mittit*, Solinus *cap.7.* In montibus Arcadiæ naſci, Plinius habet. Qui idem *Asbeſti lini* meminit, quod in deſertis aduſtiſque Sole Indiæ naſci prodit, ſed rarum inventu, ex quo funebres Regum tunicæ fieri ſolitæ. V. Salmaſium *ad Solinum p.998.* & infrà, ubi de *Lino Asbeſtino*, item in voce *Carbaſa*.

Asbyſtes, vocatur Triton fluvius, qui in Cyrenaica. Græcè Ἀσβύστης, apud Callimachum. Vide Salmaſium *ad Solinum p.38*.

Aſcalabotes, apud Ovidium, *Metam. lib.5.*

— *variis ſtellatus corpora guttis.*

Hinc ἀσκαλαβώτης Græcis, qui *ſtellionem tranſmarinum* ſic vocant. Item γαλεώτης. de quo vide Salmaſium *ad Solinum pag. 757.* & infrà in voce *Stellio*.

Aſcania, adde: Inter *Aſcaniæ* Dominos jam vetuſtiſſimis temporibus Radbodus memoratur, ab eodem fortè conditæ, poſtea dirutæ à Pipino, ſed ab Alberto II. Com. *Aſcanio*, reſtauratæ. *Comitis* titulum primus geſſit Beringerus, qui cùm Chriſtianis ſacris initiaretur, *Caroli* nomen accepit. Eam pòſt Albertus Epiſc. Halberſtadienſis, fratris Bernardi Anhaltini odio, Epiſcopatui aſſeruit tenuitque fruſtra Principibus Anhaltinis refragantibus: pactione tandem Weſtphalicâ in Brandeburgicum Electorem, jure Halberſtadienſis Principatus, tranſlatam, *Inſtrum. Pac. Artic.11. princ.* V. Tob. Pfannerum *lib. de præcip. Germaniæ Principum gentibus.*

Aſcanius, nomen lacus & fluvii in Aſia, diei itinere à mari diſſiti, quorum hic in Granicum ſe exonerat. Urbs Lopadium, quam *Apolloniam* vett. eſſe retur Ferrarius, in fluvii ulteriore ripa ſita eſt, parvi hodie nominis & malè habitata. Jac. Sponius *Itinerar. Græc. Part.2. pag. 284.*

Aſcenas, Vide *Aſcete*.

Aſcenſa, ſeu *Aſcenſio*, feſtum Aſcenſionis Dominicæ: *Verſus* antiqui apud Sanſovinum & Stringam in *Venetia lib.1. c.151.*

Si quis in Aſcenſa *Domini cùm veneris illuc,* &c.

Vide infrà *Sponſalia Maris.*

Aſcetæ, Tertulliano de *Præſcript. Exercitati*, Baſilio M. ἀσκηταὶ καὶ τῆς ἀρετῆς φροντισταὶ, *Aſcetæ & virtutis unicè ſtudioſi*, &c. Inter Judæos olim Phariſæi Eſſenique fuere, ſaltem quoad ſpeciem externam, de quorum diſciplina ſevera, V. Caſaubonum *Exercitat. I. contra Baron. num. 8. §. 9.* Inter Græcorum Sapientes, Cynici & Stoici: de quibus ſuo loco. Ad quorum imitationem, inter Chriſtianos illi, qui auſterius vitæ genus elegiſſent & puriore ac exactiore normâ Chriſti fidem ſibi colendam propoſuiſſent, *Aſcetæ* quoque dicti ſunt eorumque inſtitutum modò ἄσκησις, modò *Philoſophia*. Tertullianus illos *pallium habitare* dixit; Nam, quemadmodum Græci generis haud alii ferme tribonium ſive pallium ſoliti erant uſurpare, quàm qui Philoſophos profiterentur; Sic inter Chriſtianos habitum illum Philoſophicum, hoc eſt, pallium idque lacerum fuſcumque, nemo tunc temporis uſurpavit, niſi qui Chriſtianum verè Philoſophum agere vellet. Hinc idem *de Pallio ſub fin. Gaude pallium & exulta: melior jam te Philoſophia dignata eſt, ex quo Chriſtianum veſtire cæpiſti.* Et Ambroſius *Epiſt.37. Et quum ipſi* (Ægyptii) *capita & ſupercilia radant, ſi quando Iſidis ſuſcipiunt ſacra; ſi fortè Chriſtianus vir attentior ſacroſanctæ religioni veſtem mutaverit, indignum facinus appellant.* Ubi non de quolibet Chriſtiano loquitur Ambroſius, ſed de eo, qui *ſacroſanctæ diſciplinæ attentior* eſſet; per quæ verba omnino *Aſcetam* deſignat, h. e. τῶν ἀκριβῶς Χριστιανιζόντων, ut loquitur Socrates *lib. 7. cap. 37.* ſimulque indigitat, omnes tales veſtem mutare olim conſueviſſe & pallium Philoſophi ſumere. Quam ob cauſam ab hoſtibus Chriſtiani nominis hoc ſcommate taxabantur, ὁ Γραικὸς ἐπιθέτης, digitoque oſtendebantur, non minùs ac Græci Philoſophi, malè quoque propter illos audiebant, quòd plerique ex eorum numero Philoſophos habitu ementirentur & fingerent, cùm de cœtero pura puta mendicabula eſſent & impoſtores meri. Quintilian. *lib. 1. cap. 1.* Nec pallio porro tantùm, ſed etiam ſordibus & ſqualore inſignes utrique. Hinc illud Hieronymi, *Si tunicas non canduerit, ſtatim illud è trivio, Impoſtor & Græcus eſt.* Non enim tunicam ſemel ſumtam *Aſcetæ* priùs exuebant, quàm tota uſu detrita ac ſciſſa eſſet, & de altera habitanda foret cogitandum, Vide Hieronymum in *Vita Hilarionis*. Quam illuviem & ſqualorem Rutilius Gallus in *Itinerar.* non ſemel exagitat: De Capraria ita ſcribens,

Squallet lucifugis Inſula plena viris.
Ipſi ſeſe Graio Monachos cognomine dicunt, &c.

Et alibi, *Infelix putat illuvie cæleſtia paſci,*
Seq; premit ſævis ſævior ipſe Deis.

Eunapius etiam, Chriſtiani nominis hoſtis infeſtiſſimus *lib. de Vitis Philoſoph.* ubi de Monachis ſui temporis dixit ὑώδη βίον, *porcinam vitam*, vivere &c. V. hac de re plura, apud Salmaſium *ad Tertullian. l. cit. paſſim*, inprimis *ad cap. 1.* Uti autem ſimplicitatem in veſtitu, ſic in victu miram abſtinentiam, ac in capiendo ſomno duritiem præ ſe ferebant, uti dicemus infrà. Cujuſmodi adſtrictiorem vitam Tertulliani ævo amplexi ſunt Epiſcopi Presbyterique & omnes Clerici, ac poſtea Monachi: penès quos ſolos inſtitutum hoc tandem remanſit. Namque ubi primùm ex malis illis & in arcto poſitis temporibus, quibus adoleſcentiam laborioſam

& exercitam habuerat, Eccleſia emergere cœpit, multum de priſtina ſeveritate remiſit: pro paupertate quippe divitiæ intrarunt & divitiarum comes individuus luxus. Tum magnificè ac ſumtuosè templa ædificari cœperunt, auroque & argento exornari: exinde miniſtros quoque niſi mundulè ac nitidè veſtitos talibus templis inſervire indecens viſum. Sic tribonas paſſim poſuere Presbyteri, ut elegantiorem civilemque habitum ſumerent, omnesque ex eo tempore birris ac penulis amicti inceſſere, relictis penès ſolos *Aſcetas* palliis. Dalmatica quoque in locum colobii ſucceſſit, & colobium cum pallio apud eoſdem Aſcetas remanſit. Non enim diu apud Chriſtianos duraſſe hanc tribonophoriam, inde apparet, quòd cùm aliqui, ſicut quidam Philoſophi ſapientiam in tribonio poſitam credebant, ſolos veros Chriſtianos exiſtimarent, qui hoc pallium circumferrent, ac præcipuè Conſtantini ætate Euſtathius Sebaſtenus Epiſc. contenderet, Epiſcopos omnes ac Presbyteros ad vetus Tribonii geſtamen revocare eosque qui non geſtarent, damnaret, in Synodo Gangrenſi *Can.* 12. ſancitum eſt: *Si quis virorum propter ἄσκησιν νομιζομένῳ pallio utitur, & deſpicit eos, qui cum reverentia byrris & aliis communibus veſtimentis utuntur, anathema ſit.* Quâ re factum, ut, *qui ſacroſanctæ diſciplinæ attentiores eſſe vellent*, ut ſupra ex Ambroſio diximus & converſationem Apoſtolicam imitari, ſeorſim πολιτείαν inſtituerint, & à Clero ſegregem ac ſeparatam vivendi formam, quæ Μοναχικὴ & Ἀσκητικὴ πολιτεία vocata eſt. Poſtquam igitur ſic ἄσκησις ad certum hominum genus rediit, qui nec Clerici eſſent, nec Laici, ac certa hujus ſectæ πολιτεία eſt inſtituta, legibus quibuſdam ac regulis fundata, quas ſequerentur omnes, qui in cœtum illum aggregari vellent, illi hominum generi pallium, quaſi peculiare, relictum, atque *Aſcetæ* ac *Monachi* iidem dicti ſunt. Unde *Aſceſis*, γυμνασία μοναχικὴ Iſidoro Peluſiotæ *lib.* 1. *Epiſt.* 92. Chriſtophorus tamen Angelus *lib. de ſtatu hodierno Græcorum, Græcè edito Londini A. C.* 1619. *cap.* 26. *& ſeqq.* triplicem eſſe ait apud Græcos Monachorum ordinem, Μοναστικὸν, Ἀναχωρητικὸν vel Καλλιβικὸν & Ἀσκητικὸν, additque Aſcetas cum Eremitis eſſe eoſdem, &c. Quid autem ſub *Aſceſi* ſeu exercitatione hac comprehenderint Vett. docet Philo *Allegoriar. Leg. lib.* 3. τὰς ἀναγνώσεις nempe, μελέτας, θεραπείας, τῶν καλῶν μνήμας, ἐγκράτειαν, τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν, &c. *lectiones, meditationes, cultus, pulchrarum rerum ſtudium, continentiam officii ritè faciendi curam*, &c. Uti verò viri *Aſcetæ*, ſic fœminæ eorum inſtitutum imitatæ *Aſcetriæ* dictæ ſunt, de quibus vide infrà, ut & in voce *Monaſtria*. De *Aſcetarum χαμευνίᾳ* ſeu *humicubitione*, vide infrà, in voce *Cama & Humi*: de ratione victus, in *Arida Saginatio* alibique: de ἀνυποδησίᾳ, qua plerique olim hodieque uſi, ubi de *Nudipedibus*, &c. Plura autem hanc in rem apud Ioh. Caſparum Suicerum *Theſaur. Eccleſiaſt. in hac voce*, & Tob. Pfannerum *de Ritibus Eccleſiæ Vet.* Quibus adde, de *Aſceſi* vett. Philoſophorum, Salmaſium *ad Solinum pag.* 1170.

Aſceterium, Gr. Ἀσκητήριον, Monaſterium, locus exercitio & virtutum rigidiori diſciplinæ deſtinatus: ἀσκητῶν καταγωγή. Theodoreto *lib.* 6. *&* 10. Metaphraſtes in *Vita* S. Martini, *Ad monaſteria & Aſceteria, id eſt, loca, in quibus ſe exercent, prompto & alacri venirent animo.* Vide *Novellam* Juſtiniani 59. Caſaubonum *Exercit. II. ad Baron. cap.* 13. Alios Vocem mirè depravarunt Scriptores inferioris ævi: Namque *Archiſterium, Aſiſterium, Aſcyſterium*, aliterque ſcripſiſſe deprehenduntur. In ſpecie *Aſceterium* dicebatur Collegium Funerariorum, in quibus octo Moniales & tres Acolythi, ad ſepeliendos mortuos deſtinati ſeſe exercebant; inſtitutore Anaſtaſio Imp. ut ex confirmatione ejus à Juſtiniano facta, liquet: *Reditum funeribus deſtinatum à divæ memoriæ Anaſtaſio Imp. confirmavit & funeribus deputavit, & dedit ſingulis cadaveribus, ſive ſingulis lecticis unum* Aſceterium; *id eſt, octo Sanctimoniales & tres Acolythos*, Julianus Anteceſſ. *Novella* 13. apud Macrum in *Hierolex.* Vide quoque infrà in *Metanœa*.

Aſceticon, Gr. Ἀσκητικὸν, id eſt, *Exercitium*, titulus fuit libri cujuſdam Meſſalianorum Hæreticorum, quem Concilium Epheſinum damnavit. V. ubi de *Meſſalianis*, ut & infrà in voce *Precatores*.

Aſcetria, Græcè Ἀσκήτρια, apud Balſamon. in *Can.* 63. Trull. *Omnibus autem, qui in ſecularibus verſantur & iis maximè, qui ſcenicè tractant, viris ac mulieribus, atque etiam his, qui præbent interdicimus, ne Monachi habitu vel* Aſcetriæ *utantur*: Carolo du Freſne Monialis eſt. Gregorius tamen M. à Moniali diſtinguere videtur *can. de perſona* 11. *qu.* 1. *Si quis contra aliquem Clericum, Monachum aut Diaconiſſam aut Monaſtriam aut* Aſcetriam *habet actionem*. Ubi Gloſſ. *Aſcetriam, i. Incluſam*. Hinc eidem du Freſne, *Aſcetriæ* ſunt fœminæ continentes, quæ à Monachabus differebant, uti *Aſceterium* à Monaſterio: à Monachabus ſc. quæ in ſolitudinibus domicilia habebant. Has pſallere ſolitas in elationibus funerum, patet ex *LL.* 45. 48. *de Epiſcop. & Cleric.* &c. Ejuſmodi autem *Aſcetrias* olim idem pallii genus geſtaſſe, quod Cratetis uxor Hipparchia, apparet ex *Can.* 13. Synodi Gangrenſis, *Si quæ mulier, propter ἄσκησιν, habitum mutat, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit, anathema ſit.* Ubi per *virilem habitum*, pallium intelligi, contra ſententiam Balſamonis, rectè docti viri ſtatuerunt. Sed hac de re ſuprà plura diximus, in voce *Aſceta*. V. quoque infrà, in voce *Monaſtria*.

Aſchetos, nomen equi celebris, in curru Amphiarai, apud Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 463.

Nec jam ſufficiunt ſtimuli, non verbera, voce
Nominibusque cient Pholoën Admetus & Irin,
Funalemque Thoën; rapidum Danaëius augur
Aſcheton *increpitans* ——

Ἄσχετος Græcis, quod ἰσχυρὸν interpretatur Heſychius. V. Caſp. Barthium, *Animadverſion. ad Statium d. l.*

Aſcia, in inteſtinis operibus locum habuit, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1034. & infrà ubi *de Inteſtino opere*.

Aſcii, Græcè Ἄσκιοι, pop. apud Indos ſic dicti, quòd apud eos Sol mero meridie umbram non faciat, Plin. Quod de Taprobane prodit Diodorus, ex Jambuli relatione. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1111.

Aſcitæ, adde: Macro hæretici ſic dicti ſunt, ab ἀσκὸς itidem, i. *utris*, dicti; quem perhibentur inflatum & opertum circumire fuiſſe ſoliti, bacchantes, tanquam ipſi eſſent Evangelici utres novi, vino novo repleti, ex Auguſtino *de Hæreſ. lib.* 6. Vide *Aſcodrogili*.

Aſclepiodotus, memoratur Fl. Vopiſco in *Aureliano*, *Mirabile fortaſſe videtur, quod compertum Diocletiano* Aſclepiodotus *Celſino conſiliario ſuo dixiſſe perhibent — quodam tempore Aurelianum Gallicanas conſuluiſſe Druidas, ſciſcitantem*, &c. Et in *Probo*, *Multa manu ſuâ fecit. Duces præclariſſimos inſtituit. Nam ex ejus diſciplina Carus, Diocletianus, Conſtantius*, Aſclepiodotus, *Annibalianus, Leonides*, &c. *inſtituti ſunt.*

Aſclepius, Machaonis fil. adde: Etiam ipſe Æſculapius *Aſclepius* dicitur, Auguſtino *de Civ. Dei lib.* 3. *cap.* 17. in Græca fabula Græculum nomen Medico danti. Æſculapius enim Gr. Ἀσκληπιὸς eſt, Joh. Frid. Gronovius *Obſervat. in Eccleſ. cap.* 17.

Aſcogephri, quaſi ἀσκογέφυροι, *pontes* dicti ſunt, *ex utribus* facti, cujuſmodi in uſu fuiſſe Vett. auctor eſt Plinius *lib.* 6. *cap.* 29. *Arabes* Aſcitæ *appellati, quoniam bubulos utres binos ſternentes ponte piraticam exercent ſagittis venenatis*: Et Solinus de iiſdem, *Bubulis utribus contabulatas crates ſuperponunt.* Sed & Auctor *Peripli* χρώμενοι διφθερίναις ἐξ ἀσκῶν, *navigiis coriaceis ex utribus*, Aſcitas uſos eſſe ſcribit. Vide Lucanum *lib.* 4. ubi de ponte à Baſilo confecto & Anonymum *de Rebus Bell.* ſubjectum Notitiæ Imp. ubi iſtiuſmodi pontem accuratè deſcribit. Car. du Freſne *Gloſſar.* Sed quod de Baſilo ait, ex Lucano, non videtur huc pertinere, cùm pons ab eo factus non ex *utribus*, ſed ex *cupis*, conſtiterit: Sic enim is,

Namque ratem vacuæ ſuſtentant undique cuppæ,
Quarum porrectis ſeries conſtricta catenis,
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos.

Fuere autem *cupæ*, vaſa lignea, tranſportando vino, rotunda, magna, &c. uti infrà videbimus.

Aſcomanni, apud Adamum Bremenſem *cap.* 73 *Claſſis piratarum, quos noſtri* Aſcomannos *vocant.* Et *cap.* 212. *Ipſi enim piratæ, quos illi Wiſingos appellant, noſtri* Aſcomannos, *Regi Danico tributum ſolvunt*: Piratæ ſunt, fortè dicti ad inſtar Arabum *Aſcitarum*, quibus id nominis inditum, quòd utribus ſeu naviculis ex utribus confectis, piraticam exercerent; voce hybridâ ab ἀσκὸς, i. e. *utris* & *mann*, i. e. *vir*. Nam & *aſcum*, pro navicula, Car. du Freſne *Gloſſ.* Aliter tamen cenſet Jac. Eyndius in *Chron. Zeland. lib.* 2. Vide quoque Albertum Stadenſem *ad A. C.* 788. & *Hiſtor. Brem.* Archiepiſc. in *Bezelino*.

Aſcriptitii, Deorum genus, apud Athenienſes, quos præter duodecim præcipuos (quibus ara communis extructa erat, Βωμὸς τῶν δώδεκα Θεῶν, & per quos jurare ſolebant, Μὰ τοὺς δώδεκα Θεοὺς) venerati ſunt. Ita enim de illis Strabo: Ἀθηναῖοι δ' ὥσπερ περὶ τὰ ἄλλα φιλοξενοῦντες διατελοῦσιν, οὕτω καὶ περὶ τοὺς Θεοὺς, *Athenienſes, ut peregrina diligunt, ſic peregrinos Deos.* Hinc non priſca ſolùm coluere Numina, ſed ubinde nova ſibi adoptabant, qualia *Orthane, Coniſſalus* & *Tychon*: Imò tam ad ſuperſtitionem proclives fuere, ut Paulo Jeſum illis & Ἀνάστασιν, ſeu *Reſurrectionem* à mortuis annuntiante, Ἀνάστασιν Deam eſſe opinarentur. Vide Franciſcum Roſſæum *Archæol. Attic. lib.* 2. *cap.* 1.

Aſcriptitii, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Severo*, *Jurejurando deinde ſeſe adſtrinxit, ne quem* adſcriptum, *id eſt, vacantium haberet, ne annonis Remp. gravaret*, &c. Ubi ſcribi jubet Salmaſius, *Adſcriptitium, id eſt, vacantem* haberet. Sic enim Trebellius Pollio de Baliſta Tyranno, *Eſt epiſtola Valeriani, quâ gratias Baliſtæ agit; gaudens, quòd ejus conſilio nullum* aſcriptitium, *id eſt, vacantem haberet, & Tribunum nullum ſtipatorem, qui non verè pugnaret.* Milites quidam erant ſupernumerarii, ad commoda ſolùm participanda in numeros relati: inventore Claudio Pr. de quo Suetonius *cap.* 25. *Inſtituit & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur* SUPRANUMERUM: *quo abſentes & titulotenus fungerentur.* Quibus non diſſimiles poſtea fuere ſupernumerarii illi Palatini, quorum meminere Impp. in *Cod. Theodoſ. tit. de Palatinis ſacr. largit. & rerum priv.* Vide infrà in voce *Vacans miles*. Sed & *Aſcriptitii* vel *Aſcriptivi*, dicebantur apud Romanos milites, qui ſupplendis legionibus aſcribebantur. Varro *de L. L. lib.* 6. *Dicti olim*, inquit, *qui aſcribebantur inermes, qui ſuccederent armatis militibus*, id eſt, ſi quis eorum deperiſſet. Et *lib.* 3. *de Vita Pop. Rom. De Aſcriptivis, cùm erant attributi Decurionibus & Centurionibus, qui eorum*

S

rum haberent numerum, Accenſi vocabantur: Eoſdem etiam quidam vocabant Ferentarios qui depugnabant pugnis & lapidibus, iis armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur, &c. Alia plane vocis notio eſt, in *Codice* & *Novellis*, ut & in *Capitul.* Caroli Magni, *Conſtitutionibus* Siculis, in *Speculo Saxon.* alibiq; : ibi enim hac voce denotantur coloni, agricolæ, villani, qui aliunde orti, in aliorum Dominorum villas & prædia pergunt, ibique eorundem licentiâ ſedes ſuas figunt, & ſub annui cenſus conditione in cœterorum ſubditorum tranſeunt ſtatum, ac in album aſcribuntur; ita ut perinde & ii diſtrahi & transferri queant unà cum ipſis prædiis, quæ excolunt: Unde & pro *ſervis glebæ* habentur Vide Salmaſium *ad Hiſt. Aug.* & *lib de Modo Uſurar.* ut & Spelmannum in *Gloſſario.*

Aſcus, in ſuſpenſo, in *L.* Sal. quid ſit, hinc fortè patebit. *Aſcus*, navicula ſeu ſcapha eſt, Anglo-Saxonibus *Aſc*: ſecundùm quoſdam ex Gr. *ἀσκὸς, utris* unde *σχεδία διφθερίνη, ἐξ ἀσκῶν, navigium coriaceum ex utribus*, de quo ſuprà in voce *Aſcogephri*: Vide quoque in *Aſcitæ.* Cujuſmodi ſunt ſcaphulæ, quibus in paludibus & ſtagnis piſcatores utuntur, quasque etiamnum *Naſcon* & *Aſcon* vocari, auctor eſt Bignonius. Wendelinus inde vocem Flandricam *ſchus* ſeu *ſcues*, id eſt, *ſcapha parvula*, ortam putat, quæ catenâ jactâ circum arborem in ripa ſtantem alligatur ſeraque clauditur, magnâ ejus parte interim, dum illic hæret, demerſa, ita ut de arbore dependeat. Ita autem *L.* Sal. *tit.* 23. *§.*4. *Si quis* aſcum *de intro clavem repoſitam & in ſuſpenſo pro ſtudio poſitum furaverit.* Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi loca aliquot in Hollandia & provinciis vicinis, *Aſcoloa*, *Aſcodilf*, *Aſcoburg*, &c. quaſi *Portus Aſcorum*. *Foſſa Aſcorum*, *Burgum Aſcorum*, &c. appellata fuiſſe putat, aliter ſentiente Jacobo Eyndio. Vide ſuprà in voce *Aſcogrephi* & *Aſcomanni.*

Aſecreta, Latinis factum ex Græco *Ἀσηκρῆτις*, quod è Latino à *Secretis* ortum; unde etiam *Ἀσηκρῆται* Græci barbari dixerunt; quemadmodum & Latini poſtea uni voce indeclin. *Aſecretis*, pro *a Secretis*: in *Epiſt.* S. Nicephori Patr. Conſtantin. ad Leonem III. Pontif. *Καὶ γὰρ τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων ἐτύγχανεν ὤν· Ἀσηκρῆτις δὲ τούτους καλεῖν εἰώθασιν ἡ τῆς Λατινίδος γλώττης ἐγχώριος ἐκφώνησις*, *Namque Regiorum ſecretorum Notarius erat. Aſecretis autem tales vocare ſolitæ Latinæ Linguæ novimus pronuntiationem.* Apud Agathonem Diacon. Eccl. Conſtantinop. *in Epilogo*, Artemius ſeu Anaſtaſius Imp. *Τῆς τῶν Ἀσηκρητῶν σχολῆς πρότερον γενόμενος ἐναρίθμιος*, *Scholæ* Aſecretis *priùs accenſitus*, fuiſſe dicitur. Carolus M. *de cultu Imaginum lib.* 4. *cap.*9. *Mox ut Leontius* Aſecreta *conſpexit, magnum ſe ſui erroris emolumentum inveniſſe putavit.* Petrus Diac. *Chron. Caſin. lib.*4. *cap.*63. *Poſtquam* Aſecretis *efficitur, Logothetam illum Imperii ſtatuit*, &c. Secretarius eſt, quem *Notarium ſecretorum* Vopiſcus in *Aureliano*, *τῶν ἀπορρήτων γραμματέα*, Procopius *de Bello Perſ. lib.*2. *cap.* 7. *τὸν τὰ τοῦ βασιλέως ἀπόῤῥητα γράφοντα. Imperatoris arcana annotantem*, Idem in *Hiſtor. arc* vocant. Zoſimus eundem *τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μάγιστρον* appellat, quod propriè Secretariorum munus, Vide ſuprà, ubi de *Apocriſiariis.* Corippus *libro I.*

Hinc ſecreta ſacræ tractans Demetrius Aulæ, &c.

Interdum verò *Aſecretis* idem, qui *Conſiliarius.* Ælfrici *Gloſſar.* Saxon. *Aſecretis vel Principis Conſiliarius, geruna.* Saxonibus autem *gerine* myſterium eſt: myſticis enim ac ſecretis Principum conſiliis Conſiliarii interſunt. Michaël Pſellus in *Vita* Simeonis Metaphr. *Καὶ πρῶτα μὲν ταῖς μυστικωτέραις ἐφίστατο τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀποῤῥήτοις βουλεύμασι κοινωνὸς παρειστήκει τῶν συμβούλων. Et primò quidem ſecretioribus interfuit actionibus, arcanorumque conſiliorum particeps fuit.* Hinc in *Charta* Roberti Francor. R. apud Ducheſnium in *Probat Hiſtor. Montmorenciacæ pag.*16. *Ad Majeſtatis noſtræ manſuetudinem ſupplex acceſſit noſter* Aſecretis *Manaſſes Comes poſtulans*, &c. Inde *Πρωτασηκρῆτις* iiſdem Græcis, ſeu *Πρωτοασηκρῆτις* dictus eſt, quem *Protoſecretam* vocat Anaſtaſius Bibliothecarius in *Vitis* Pontificum. Et *Ἀσηκρητεῖον* locus ubi Princeps *τὰς ἔξωθεν φερομένας ἀποκρίσεις quæ ab exteris Principibus adferebantur reſponſa*, audiebat. Cedrenus, *δεξάμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐπὶ βήματος ἐν τῷ ἀσηκρητείῳ ἐκάθισε καὶ ἀκριβῶς ἐξήτασε τῶν μηνυθέντων ἕκαστον*, &c. Vide Salmaſium *ad Vopiſcum loco cit.* & Car. du Freſne *Gloſſ.* ac *Not. ad Cinnamum pag.*492. 493.

Aſellus, piſcis marini genus, cujus juxta Bergam Norvegiæ captura celebris eſt; huic rei peculiari Societate inſtitutâ, in quam qui olim recipi volebant, eos moleſtæ vexationis genus, *das Garben-ſpil* dictum, ſubire neceſſe fuit. In eo quilibet aliquot horis corbi impoſitus in fumo ſuſpendebatur, dein in aquam præcipitatus infra navem fune pertrahebatur. Quod cùm ſine maximo vitæ periculo, ſæpiùs quoque diſpendio ejus, non fieret, factum ut ritus antiquaretur. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geograph. & Civ. Cap. de Commerciis.*

Aſellus, apud Petronium Arbitrum, *Cæterùm in promulſidari aſellus erat Corinthius, cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas in altera parte albas, in altera parte nigras. tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat, & argenti pondus.* Idem quod *promulſis* eſt, vas nempe recipiendo mulſo paratum, Græcè *ὄνος*, quod vaſis vinarii erat genus. Unde apud Athenæum *lib.* 4. in verbis Poſidonii, *ὄνοι γέμοντες οἴνου, aſelli vino pleni*: quod non de animali, ut perperam viri docti cenſent, ſed de vaſe accipiendum. Ariſtophanes in *Veſpis*,

Κἂν οἶνόν μοι ἐγχῇς σὺ πιεῖν, τὸν ὄνον τόνδ' εἰσενεγκάμενος,
Οἴνου μεστὸν, κᾆτ' ἐγχέομαι κλίνας, οὗτος δὲ κεχηνὼς
Βρωμησάμενος τοῦ σοῦ δίνου μέγα καὶ στρατιωτικὸν ἐπέπαρδεν.

Ubi *ὄνος*, vas eſt vinarium: quod parùm videntur animadvertiſſe Interpretes, qui *cantherium* verterunt. Sic vas igitur mulſi *Aſellus* Latinis, &, quæ eum tegebat, lanx argentea, *promulſis*: propriè enim hæc non ipſum vas mulſarium, ſed mulſi, i. e. vaſis mulſarii, operculum erat. Salmaſius *ad Tertull. de Pall.* Item machina bellica, apud Henricum Roſlam in *Herlingsberga*:

Non hic unigena fabricatur machina: nomen
Hæc Librilla tenet, quaſi ſaxea pondera librans:
Obtinet illa ſuis: ſed hirundinis hæc: ſtat Aſelli
Illa vocata notâ, &c.

apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aſema tunica, Græcè *ἄσημος*, dicta apud Romanos quæ *clavis* carebat: *σημεῖον* enim clavus veſtis, *σημειωταὶ* clavatæ veſtes vocabantur, monente Caſaubono; & *χιτῶνας πλατυσήμους*, *tunicas laticlavi*, apud Strab. *lib.* 2. reddit Ferrarius. Lampridius *in Alexandro*, etiam vocat *Tunicas Aſemas*, quæ non omninò clavis carentes, exigua admodum purpuræ ſigna haberent. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiar. lib.*3. *cap.*15. Sic *ἄσημος* argentum, dictum eſt vett. Græcis argentum non ſignatum, quod in nummis non eſt, ſed in poculis. Ei opponitur argentum *ἐπίσημος*, quod *factum*, & eleganter Manilio *perutrinq; factum*, h. e. utrinq; ſignatum, dicitur:

Et Mercator erit facti perutrinque metalli.

Id eſt, erit *ἡμιαργυροπώλης, ἀργυροπράτης, χρυσωνητής.* Poſtmodum verò *ἄσημος* abſolutè, pro argento ſumi cœpit, ut videre eſt apud Ptolemæum *Deſcript. Indiæ ulter.* Hinc *ἄσημον* hodieque Græci *argentum* vocant. Salmaſius *ad Solinum p.*996.

Aſenath, adde: V. de hac Voſſium *de Idolol. lib.*1. *cap.*29.

Aſgandes, vel *Aſcandes*, Tabellarius Regius, apud vett. Perſas. Heſych. *Ἀσγάνδης ἄγγελος, Aſcandes nuntius.* Plut. in *Alexandro*, *Δαρεῖος ἐξ ἀστάνδου βασιλεὺς γενόμενος, Darius ex tabellario Rex factus.* Hinc Chaldæi nuntium Perſicâ voce appellant אזגד, *Azgad*; in plur אזגדין, *Azgaddin*: quod vocabulum paſſim occurrit, in Chaldæis Paraphraſtis, Proverb. *cap.*13 *verſ.*17. & *cap.*25. *verſ.*13. pro *legato* ac *nuntio.* Equos horum curſorum nudos fuiſſe volunt, ut expeditiùs currerent: alii ſplenes eorum fuiſſe ablatos addunt & plantæ pedis particulas exciſas, qua de re V. Bochartum *Hieroz. Part. II. p.*237.

Aſia Proconſularis, erat *Aſiæ minoris* pars citerior, h. e. Aſia cis Halym & montem Taurum, in qua Lydia, Jonia, Caria, Myſia, Phrygia minor, & Helleſpontus. Hanc proin appellatione *τῆς ἰδίως Ἀσίας*, *Aſiæ propriè dictæ*, ſolam intellexit Ptolomæus; quia nim. ſola hæc provincia proconſularis, cujus Rector *Proconſul Aſiæ* dictus eſt. Ei poſtmodum reſpondit *Θρᾳκησίων θέμα*, ſicut *Ἀνατολικῷ θέμα* ulteriori & magis Orientali, à qua tota Aſia minor *Ἀνατολὴ* dicta eſt, hodieque *Natolia.* V. infrà, ubi de *Thracenſium Præfectura*: Ab ea diverſa fuit *Aſiana Diœceſis*, quippe quæ Aſiam illam includebat omnem, quam Vett. *ἰδίως* ſic vocarunt, tum citeriorem, tum ulteriorem; exceptis illis provinciis, quæ in citeriori Proconſuli parebant. Aliquot enim provinciis hæc imminuta eſt ſequentibus temporibus, quæ Vicario Diœceſeos Aſianæ attributæ fuerunt. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p.*802. *& ſeqq.*

Aſiæ Principes, Vide in voce *Aſiarcha.*

Aſiagenes, cognomen Græcum L. Scipionis, ſicut *Aſiaticus* Latinum, ex Aſia devicta ei datum, Livius *lib.*39. *cap.*44. ubi de aſpera illa triſtique M. Porcii & L. Valerii Flacci cenſura: *In equitatu recognoſcendo L. Scipioni Aſiatico ademtus equus.* Hic ſcriptæ membranæ Cardin. Barberini & Alex. Petavii clarè: *L. Scipioni Aſiageni.* Sic & unus Florentinus vetuſtior. Nec dubium, quin Livius ſic ſcripſerit. Idem namque Græcis *Ἀσιαγενὴς*, qui Romanis *Aſiaticus*: eſtque ſatis probabile, utramque appellationem ſimul natam & pro adfectu Lucii erga nationem perhumanam, hanc juxta gratam illi, itaque uſu vulgatam eſſe. Neque enim adjectio *τοῦ γένους* ſemper nativam patriam ſignificat: namque & Apollo *Λυκηγενὴς*, quaſi *Λυκιαγενὴς*, non quòd in Lycia genitus ſit, ſed quòd ibi potiſſimùm coleretur. Accedit teſtimonium Diodori Sic. in *Excerptis*, ubi de Naſica, *Ἐξ ἐκείνου γὰρ ἦν τοῦ γένους, ἐξ οὗ τοὺς Ἀφρικανοὺς καὶ τοὺς Ἀσιαγενεῖς καὶ τοὺς Ἱσπανοὺς ὀνομάζεσθαι συμβέβηκεν, ὧν ὁ μὲν τὴν Λιβύην, ὁ δὲ τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ τὴν Ἱσπανίαν καταστρεψάμενος ἔσχε τὴν ἀπὸ τῶν πράξεων φερομένην προσηγορίαν.* Unde facilè patet, quomodo nummi explicandi, in quibus ſcriptum L. SCIP. ASIAG. id eſt, *L. Scipio Aſiagenes.* Et certè Græca natio tum peritior adulandi novosq; honores & titulos patronis ſuis comminiſcendi multò callidior & inſtructior erat Romanis. Itaque poſſis ſuſpicari, ab illis initium factum, Romanum nomine *Ἀσιαγενοῦς*, quod inter illos meritus erat, inſigniendi. Imitati Italici, ne minus Aſiâ domitâ decus Imperatori ſuo paraſſe viderentur illis, qui fratris auſpiciis in Africa res geſſerant. *Ἀσιαγενῆ Aſiaticum*, reddiderunt. Atque ita ambo, quoniam tum maximè urbs Græca fieri & in Tiberim Ægon ſe explicare cœpit, inter vulgus creverunt. Joh. Frid. Gronovius *Obſervation. lib.*4. *cap.*25. V. ubi de *Scipionibus.*

Aſina Balaami, miraculo loquuta, & de ſævitia domini ſui queſta eſt,

ſta eſt, movente Deo linguam ejus per Angelum, & modò ad palatum, modò ad labia, modò ad dentes allidente & inflectente, prout erat neceſſe & aërem ad ſonos formandos requiſitum intra fauces comprimente, ne per belluinos rictus intempeſtivè effluerer, V. Numeror. *cap* 22. *verſ.* 27. Ut fruſtra ſint Talmudici, *os Aſinæ loquens* inter decem res, *poſt perfectionem Mundi in aſcenſu Sabbathi, inter duas veſperas*, creatas recenſentes, in *Pirke-Aboth fol.* 30. &c. Simile quid tam Hiſtorici, quàm Mytholog., referunt paſſim. Atque in his quidem *Bacchus* aſino illi, quo fuerat vectus, vocem humanam dedit, apud Hyginum *in Cancro*. & apud Apollonium *Argonautic. lib.* 2. Phryxi aries, cùm Helle in Helleſponto ſubmerſa eſt,

— *αὐδὴν ἀνδρομέην προέηκε,*
vocem humanam emiſit.

Sic, Æliano auctore *Hiſtor. lib.* 4. *cap* 54. *Ὅμηρος ἔδωκεν ἵππῳ φωνὴν*, *Homerus equo vocem tribuit*, Xantho ſc. qui *Iliad.* τ. dominum Achillem alloquitur verſibus totis decem. Vide quoque Oppianum *Cynegetic. lib.* 1. *verſu* 226. & Propertium *lib.* 2. *Eleg. ult.* ubi de Adraſti Arione. Apud Moſchum in *Europa*,

— *Τὴν δ᾽ αὖθις προσέφωνεν ἐΰκερως βοῦς,*
Hic illam alloquutus eſt bos latis cornibus, &c.

Sed & in hiſtoriis apud Euſebium, agnus Bocchore in Ægypto regnante loquutus eſt. V. etiam Suidam in Τὸ Ἀρνίον, & Ælianum *Hiſtor. Animal. lib.* 12. *cap.* 3. In Julio Obſequente, C. Mario & C. Flacco Coſſ. *Arimini canis loquutus*: In Valerio *lib* 1. *cap.* 6. *Bello etiam Punico ſecundo, conſtitit, Cnæo Domitio bovem dixiſſe, Cave tibi Roma.* Vide quoque Livium *lib.* 35. & 51. Valerium ubi ſuprà, Plutarchum *in Marcello*, Plinium *lib.* 8. *cap* 4. Alios. Virgilius non minùs, ubi de prodigiis in morte Cæſaris, *Georgic. lib.* 1.

— — *Pecudesque loquutæ*
Infandum.

Quæ cùm apud optimæ notæ Hiſtoricos tam frequenter occurrant, nemo omnia commentitia eſſe dixerit: etiam hac in parte Diabolo, ſimiam ſe Dei eſſe, planum faciente. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* 1. *cap.* 14.

Aſinæus, ſinus Peloponneſi, apud Plin.

Aſinaria mola, *μύλος ὀνικὸς*, memoratur Matth. *cap.* 18. *verſ.* 6. & Lucæ *cap.* 17. *verſ.* 2. *Ἀλεκαλικὸς* ſc. quia molarum erant duo genera, *Aſinariæ* & truſatiles, Cato *de R.R. cap.* 10. quarum hæ minores erant, ut quæ manu truderentur: illæ verò majores, quas *aſinus* perpetuâ gyratione circumagebat. Ovidius *Faſtor. lib.* 6.

Et quæ puniceas verſat aſella molas.

Idque *velato capite*, Appulej. *lib.* 7. ſeu *oculis linteo velatis*, Lucian. *Aſin.* Unde Aſinus *Antholog. lib.* 1. *cap.* 33.

Οὐχ ἅλις, ὅττι μύλοιο περιδρομον ἄχθος ἀνάγκης
Στρεπτὸν σκοτίοις κυκλοδίωκτος ἔχω.
Nonne ſatis fuerat, quòd cæcus & actus in orbem
Nocte dieque molas irrequietus ago? &c.

Vide iterum Bochartum *lib. cit. cap.* 13. & infrà in voce *Mola*.

Aſinarii, per convitium dicti olim Chriſtiani non minùs, ac Judæi. Baronius *ad A. C.* 42. *n.* 33. *ad A.C.* 201. *num.* 21. & 22. &c. qua de re vide ſuprà *Ancharius*.

Aſini Sepultura, apud Jeremiam *cap.* 22. *verſu* 18. & 19. *Sic ait Jehova de Jehojakimo — non plangent eum, heu frater mi, aut heu ſoror: non plangent eum, heu domine aut heu decus ejus: Sepulturâ aſini ſepelietur*, &c. Quid ſit, Vide infra, in voce *Inſepulti*, item *Tractio Cadaveris*.

Aſini Aratores, occurrunt apud Joſephum c. *Apionem lib.* 2. Varronem *de R.R. lib.* 2. *cap.* 6. Plinium *lib.* 8. *cap.* 43. qui etiam *lib.* 17. *cap.* 5. *In Byzacio Africæ*, inquit, *illum centenâ & quinquagenâ fruge fertilem campum, nullis, cùm ſiccus eſt, arabilem tauris, poſt imbres, vili aſello, & parte altera jugi anu vomerem trahente, vidimus ſcindi:* Columellam *lib.* 8 *cap.* 1. qui ſcribit, *Hujus animalis tam exiguæ tutelæ plurima & neceſſaria opera — cùm & facilem terram, qualis in Bætica, totaque Libya, ſic levibus aratris proſcindat*, &c. Vide ſuprà, ubi de *Aratro*.

Aſini Bellatores ſeu *πολεμισταὶ*, indigitantur, 2. Regum *cap.* 7. *verſ.* 7, 10. ubi in Syrorum caſtris, ad Samariam, non equi ſolùm, ſed & *Aſini*, reperti leguntur. Quamvis enim ad impedimenta convehenda militi neceſſarios fuiſſe dicas, tamen & pugnaturos iis inſediſſe, legas 2. Samuelis *cap.* 16. *verſ.* 2. & fuiſſe populos, qui ex *aſinis* pugnarent, diſcas ex Æliano *lib.* 12. *cap.* 34. ubi de Saracoris, *Οὗτοι ἀχθοφόρους*, ſcribit, *οὔτε ἀλετοὺς ἔχουσι τοὺς ὄνους, ἀλλὰ πολεμιστὰς· καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν γε τοὺς ἐν πολέμοις κινδύνους ὑπομένουσιν, ὥσπερ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν ἵππων, Aſinos nec bajulos, nec molitores, ſed bellatores habent: & in illis, ut Græci in equis, belli ſuſtinent pericula.* Etiam Carmani apud Strabonem *lib* 15. equorum inopiâ ad bellum plerique aſinis utebantur, *Aſinumque Marti, quem Deorum ſolum colunt, immolabant. Sic laſcivientes Perſarum aſinos, Scytharum equos ruditum eorum non ferentes, perculiſſe*, tradit Idem *ibid.* Quò referas id, quod in Gigantomachia de gigantibus, clamore aſinorum, in fugam converſis, apud Hyginum fabulatur Eratoſthenes *Aſtronomic. lib.* 2. *in Cancro*. Sed & Pauſanias in *Phocicis* narrat, Ambraciotas æneum aſinum (Marti) dedicaſſe, victis nocturnâ pugnâ Moloſſis, quos in inſidiis latentes rudens aſinus terruerat. Imò apud Arrianum *lib.* 2. *cap.* 18. Epictetus *Aſinum ἀκίνητον, invictum*, vocat: & Calipharum viceſimus primus *Merwan* dictus eſt *Aſinus Meſopotamiæ, eo quòd in bello conſiſteret, quia bellicus aſinus nunquam fugere dicitur*, uti habet Elmacinus *Hiſt. Saracen. lib.* 1. *cap.* 21. Vide rurſus Bochartum *cap.* 13. ubi ſuprà.

Aſini Curules, non minùs olim, ac ab omni ævo equi, fuere: Columella de Aſino *lib.* 8. *cap.* 1. *Non minima pondere vehicula trahit.* Hinc Eſajæ *cap.* 21. *verſ.* 7. Propheta meminit רֶכֶב חֲמוֹר *currus aſinorum*. Ita Maſorethæ legunt, & Symmachus, qui *ἅρμα* reddit. Idem *ibid.*

Aſininæ Aures digitis formatæ, ſtupidum aliquem & aſinum denotabant. Salmaſius in *Tertullianum de Pallio*, ubi de variis digitorum ad aliquem deridendum formationibus, *pag.* 338.

Aſininum Lac, ad faciem nitidiorem reddendam olim adhibitum. Lini enim delicatos, vel ad candorem nitoremque cutis conciliandum, vel, ne citò barbati eſſent, certum. Sueton. de Othone narrat, *faciem quotidie pane madido linere conſuetum* &c. Mart. *de muliere*,

Deque coloratis nunquam lita mater Etruſcis, &c.

Cujuſmodi medicamina, quæ præſtabant, ne facies Sole læderetur, *θερινὰ προφυλακτικὰ προσώπων, æſtivas tutelas facierum*, vocabant ornatricis Philoſophiæ auctores, eaque omnia inungendo peragebantur. Quæ verò faciebant, ut nitor & candor pararetur in facie, *προσώπου ἐπιχρίσματα λαμπρυντικὰ, unguenta faciem ſplendentem facientia*, dicebantur: quibus tandem cutis tendebatur, *τετανόθρα* & *τιλτικὰ σμήγματα, tenſipellia*, vett. Latinis. Alia autem erant *καταπλάσματα*, alia *σμήγματα*, quibus ad cutem poliendam utebantur: ſublatis enim cataplaſmatis *σμήγματα* adhibebant. Uti etiam Juvenalis obſervavit, ubi *Satyrâ* in ſequiorem ſexum *καταπλάσματα* eleganter *tectoria* vocat:

Tandem aperit vultum & tectoria prima reponit,
Incipit agnoſci.

Ubi *tectoria* vocat panem illum, quo madido faciem linebant, ac veluti tectorio quodam inducebant, *τετανωτικῷ καὶ πλαστικῷ τοῦ χρωτός*: quod tectorium ſeu cataplaſma abſtergebant, ſmegmate *ex lacte aſinino*, cùm ad mœchos irent. Juvenalis,

— — *Ridendaque multo*
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, & hinc miſeri viſcantur labra mariti,
Ad mœchum lota veniunt cute. —

Id eſt, lomento expolitâ, vel ſmegmate, ſublato *ἐπιχρίσματι*. *Lac aſininum* ad hanc rem idem memorat,

Incipit agnoſci atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas.

Ubi vetus Interpr. *Aſinino lacte faciem linit, ut cutem tendat & candorem eliciat*, &c. Salmaſius *ad Æl. Spart. in Hadriano* Cæſ. Ea verò ſmegmata *Poppæana* vocat Juvenalis ſuprà à Poppæa, Neronis uxore, quæ vel prima lacte tali, vel inter primas, uſa eſt.

Aſinis, apud Vett. vehebantur tantùm humiliores, ait Salmaſius *ad Lampridium in Antonino Heliogabalo, Sed Semiamirica facta ſunt Senatusconſulta ridicula, de legibus matronalibus; quæ quo veſtitu incederent — quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ* aſino *veheretur.* Unde Chryſoſtomus *ad Philipp. Homil.* 9. inter conditiones in Epiſcopo non ferendas, illam quoque ponit: *καὶ ἐπὶ ἵππου φέρεται, Et equo vehitur.* Etiam moris fuiſſe, ut aſino imponerent, quos vellent ignominiæ causâ traductos, exemplum Procopius ſuggerit *Perſicor. lib.* 3. & alii. Sed *Aſinis* vectos eſſe, non plebeios ſolùm, verùm etiam nobiliſſimos, docent in Sacris, Abraham, Moſes, Balaam, Prophetæ duo, 1. Regum *cap* 13. *verſ.* 13, 23. Acſa Calebi, Principis tribûs Judæ, filia; Abigail, antea Nabalis, poſtea Davidis, uxor; Achitophel, Senator regius & Mephiboſcheth Saulis R. nepos. E Judicibus quoque Iſraëlis Jair & Abdon. Unde in Cantico Deboræ, Judic. *cap.* 5. *verſ.* 10. *O qui aſinas albas equitatis & judiciis præſidetis!* Neque alio vectore Chriſtus uti voluit, Jeroſolymam cum pompa ingreſſurus, ut qualecunque Regni ſui ſpecimen Judæis ederet. Quibus adde, quòd Chryſoſtomus in *Titum, Homil.* 1. CP. Epiſcopo, id eſt, ſibi dicit objici, tanquam argumentum nimii faſtus, quòd *ἐπὶ ὄνου ὀχεῖται*, *aſino vehitur.* Inter Magnates quoque Arabum Chalid Saphuani filius & Alphadlus fil. Iſai Rukaſchienſis, *ſuper aſinos malebant equitare, quàm ſuper equos:* utpote quòd nullum jumentum minori ſumtu alatur, & ad plura inſerviat, & incedat mollius, & conſcendatur facilius; ut habetur in Damire. Sed & Leo Africanus auctor eſt, Alcairi matronas *aſinis* libentiùs uti, quàm equis, eoſque inibi pannis elegantiſſimis ſterni, & molliter incedere edoctos, gradarios equos facilè antecedere, &c. Bochartus ubi ſuprà.

C. *Aſinius* Prætextatus, Conſ. ſub Gordiano. Capitolinus in *Gordian.*

de *Aſino*, vel *Aſini capite aureo*, à Judæis culto, fabula unde orta, diximus in *Ancharius*.

Aſinorum Caro, ſaltem in fame, pro cibo fuiſſe legitur, 2. Regum *cap.* 6. *verſ.* 25. ubi in Samaria à Syris obſeſſa, narratur aſini caput ſiclis 80. veniſſe. Sic Artaxerxes apud Caduſios in ſumma fame, ſola jumenta concidebat, cùm nihil aliud ſuppeteret, *ὥστε ὄνου κεφαλὴν μόλις δραχμῶν ἑξήκοντα ὤνιον εἶναι*, *Ita ut aſini caput vix drachmis ſexaginta venale eſſet*, apud Plutarchum in *Artax.* Cùm alioqui vivus aſinus totus in Luciano in uno loco veneat 30. in altero 29. drach-

drachmis. Hodie inter Arabes de Aſinorum eſu acriter diſceptatur: & domeſticos quidem plerique prohibent, ferorum verò nemo eſt, qui non concedat. Quod jam ante Mahumetem apud eos obtinuiſſe, ex Theodoreto ſcimus, qui *Hiſtor. Religioſæ cap.* 26. Iſmaëlitas ad Chriſtum converſos deſcribit, τῶν τε ὄνων τῶν ἀγρίων, τῶν τε καμήλων τὴν ἐδωδὴν ἀπαγορεύοντας, *onagrorum & camelorum uſum abnegantes*, id eſt, ab eorum deinceps carnibus abſtenturos ſe profitentes. Et quidem domeſticorum carnem Galenus ingrati eſſe ſaporis ait, *de Alim. Facult. lib.*1. eiusque eſu Alexandrinos elephantiam contrahere, *ad Glauc. lib.* 2. Mæcenati tamen aſelli fuere in deliciis. Plinius *lib* 8 *cap.* 43. *Pullos aſinarum epulari Mæcenas inſtituit, multùm eo tempore prælatos onagris. Poſt eum interiit auctoritas ſaporis. Aſino moriente viſo* (Corrige, *Laliſionum oriente uſu*) *celerrimè id genus defecit.* Eſt autem *Laliſio* onagri pullus. Idem *cap. ſeq.* ubi de onagris, *Pullis eorum, ceu præſtantibus ſapore, Africa gloriatur, quos laliſiones appellant.* Et Martialis *lib.*13. *Epigr.*97.

Cùm tener eſt onager, ſolaque Laliſio matre
Paſcitur, hoc infans ſed breve nomen habet.

Sed & circa Berœam Macedoniæ, Lucianus in *Aſino* quendam amico dicit dono dediſſe ὄνου ἀγρίου μηρὸν, *agreſtis aſini femur*. Et apud Simocattam *lib.*4. *cap* 7 Coſroës Hormildæ patri captivo, inter regias delicias, mittebat, ὄνων ἀγρίων τῶν μελῶν τὰ ἐπίσημα, *onagrorum membris præcipua*, &c. Bochartus *Hierozoïci part. prior. lib.II.cap.*13. *ſub fin.*

Aſinorum Inſ. vulgò *Gaydaroniſi*, inſula eſt in Sinu Saronico, 4. mill. cis prom. *Cabo colonne*, olim *Patrocleja*, quam vide. Eadem *Ebanoniſi* Græcorum hodierno idiomate dicitur, h. e. *Inſula Ebeni*, quòd magna ibi arboris huius copia fuerit. Sed à quo tempore Creta Inſ. ſeu Candia bello Turcico afflicta eſt, multum inde detrimenti ei acceſſit. Hanc folia quoque habere, contra Pauſaniæ effatum, docet αὐτόπτης Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ part.*2.*pag.*256.

Aſinorum Ordo, in Eccl. Rom. dictus eſt S. Trinitatis ſeu Maturinorum, quòd, cùm iter agerent, *aſinis* tantùm vehi illis liceret, non equis, ut habet Albericus & ex eo Magnum *Chronicon* Belgic. A. C. 1199. Vetus *Chron. Tom. II. Spicilegii*: *Anno Domini* 1198. *Pontificatus Innocentii III. an.*1. *capit & inſtitutus eſt Ordo S. Trinitatis, quem ſolebant appellare* Ordinem Aſinorum, *eo quòd aſinos equitabant, non equos.* Eorundem *Regula*, quæ habetur *Epiſtolarum* Innocentii III. *lib.*1. *Equos non aſcendant, nec etiam habeant: ſed aſinos tantùm liceat aſcendere datos vel accommodatos, vel de propriis nutrituris ſuſceptos.* Quod tamen poſtea immutatum in *Regula* iis tradita, a Clemente P. A. C. 1267. *cap.* 2. iiſque conceſſum, ut equis utantur, *dum nimis notabiles non exiſtant. Computum* Hoſpitii Regis A.C. 1330. appellat eos *les Freres des Aſnes, Fratres Aſinorum*, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Aſinorum Sepultura, V. ubi de *Imblocandi ritu.*

Aſinus, cognomen Gaufredi, apud Aimonium *de Miraculis S. Benedicti lib.*3. *cap* 4. *Gaufredus, propter vires, non propter pigritiam*, Aſinus *cognominatus*. Item unius ex Saracenorum Caliphis. Vide ſuprà in *Aſini belliſtores.*

Aſinus, prodeſt, ut Plinius ait *lib.*8. *cap.*43. *operâ ſine dubio geruli mirificâ, arando quoque, ſed mularum maximè generatione.* Vide ſuprà. At Scythis Marti olim mactatus: quemadmodum eodem Jovi, Marti, Bellonæ & Plutoni litavere Bohemi, teſte Coſin. Pragenſi *Chron. Bohem.* Eius veneratio, Judæis à Gentilibus attributa eſt, non minùs ac ſuis, utrumque falsò. Ita autem de *Aſino* Petronius Arbiter,

Judæus licèt & porcinum Numen adoret,
Et cilli ſummas advocet auriculas.

Cillus verò aſinus eſt. Heſych. Κίλλος, ὄνος. De cultu illius ſic Democritus Hiſtor. apud Suidam in Ἰουδας: Χρυσῆν ὄνου κεφαλὴν προσεκύνουν κατὰ τριετίαν ξένον ἀγρεύοντες προσέφερον καὶ κατὰ λεπτὸν τὰς σάρκας διέξαινον καὶ οὕτως ἀνῄρουν, *Aſini caput aureum adorabant, tertio quoque anno capiebant hoſpitem, eumque offerebant, carnes item diſſecabant minutatim atque ita interficiebant.* Sic ab Apione objectum Judæis eſt, ab Antiocho Epiphane repertum fuiſſe caput *Aſini* aureum, quod à gente coleretur: Sed eum abunde refellit Flavius Joſephus *Op. contra Apion.* Meminerunt ejuſdem rei Plut. *Sympoſ. quæſt. lib.* 4. *quæſt.* 5. & Tacitus *Hiſtor. libr.* 5. qui ambo hunc *Aſini* cultum ex eo traxiſſe originem dicunt, quòd Judæi, aſino monſtrante, aquas repererint: quod concinnè ſatis conjectabat Nic. Fullerus *Miſcell. ſacr. lib.*3. *cap.* 8. inde hoc eſſe, quòd, ut legere eſt Geneſ. *cap.* 36. *verſu* 24. Ana, cùm paſceret aſinos Sibeonis patris ſui in deſerto, invenerit ימים *jamim* (quam vocem quidam *mulos* exponunt) nonnullis *aquas calidas*, aliis *maria*, i. e. *aquarum congregationes* ſeu *ſtagna*. Vide Hieronymum *Quæſt. Hebr. in Geneſin.* Judæorum exemplo Gnoſtici etiam utrumque animal coluiſſe dicuntur, ſaltem Deum Sebaoth utraque expreſſerunt figurâ, Epiphan. Imò calumnia hæc de *Aſinini* capitis cultu in veros etiam derivata eſt Chriſtianos, ut indicat Minucius *Octav.* atque inde dicti ſunt *Aſinarii*, teſte Tertulliano *Apologet. cap.* 16. imò à quodam Orci mancipio imago facta legitur auribus aſininis, pedum altero ungulato, librum geſtans atque togata, cum hujuſmodi inſcr. DEUS CHRISTIANORUM ONONYCHITES, ut *ibid.* legas & *adv. Nat. lib.* 1. *cap.* 14. Sed de extrema voce non conſentiunt codices, MSS. enim habent variè eam ſcriptam; *Onocoëtes*, propter Vaticanorum Codd. auctoritatem, comprobabat Franc. Junius, ut ſit ἀπὸ τῆς τοῦ ὄνου κόρσης, *ab aſinino capite.* Jac. Godofredus JC. *Onochoïtes*, quaſi dicas, τοῦ ὄνου χοΐτης, *Aſini ſacerdos*, voce ex eo ficta, quod χοαὶ ſint ſacrificia: Nic. Rigaltius prætulit Ὀνογένης, hoc eſt, *Aſininæ proſapiæ*; alii aliud excogitarunt. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. l.*3. *cap.*75. & in voce *Anchialus.* At ipſi *Aſinum* omnino coluere Gentiles. Certè Aſinus, *delicium Gallorum* Cybeles, dicitur Appulejo, ac Phædro de iiſdem loquenti, qui aſinum ſuum mortuum excoriaverant ac de pelle tympanum fecerant, Vide Appulejum *Metamorph. lib.*8. Sed & Romanis pro Numine, ut quibus eandem cum Ægyptiis vecordiam imputans Octavius, apud Minucium Felicem, *Vos*, ait, *& totos* Aſinos *in ſtabulis cum veſtra Hippona conſecratis: & eoſdem aſinos cum Iſide religioſè decoratis, &c.*

Aſius, Philoſophus τελεστὴς Suidæ, Dardano Trojam condenti Palladium, ad urbis conſervationem & Regni, dono dedit. Ejus ſic meminit Johannes Antiochenus, Περὶ Ἀρχαιολ. Τὸ ἐν Τροίᾳ παλλάδιον ζώδιον ἦν μικρὸν ὑπὸ Ἀσίου τινὸς φιλοσόφου κατασκευασθὲν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, *Palladium Trojæ animalculum exiguum fuit, ab* Aſio *Philoſopho quodam factum ad urbis conſervationem.* Vide infrà, ubi de *Conſecratione.*

Askar, Arabibus beſtia eſt longa 60. cubitos, capite bovis, oculis porci, auribus elephanti, cornibus cervi, collo ſtruthionis, pectore leonis, colore pardi, iliis felis, caudâ arietis, pedibus cameli, die judicii ex antro quodam emerſura, cum virga Moſis, quâ piorum facies dealbabit, & ſingulis inſcribet *maumim*, id eſt, *fidelis*; ac ſigillo Salomonis, quo denigrabit vultum impiorum, & ſingulis inſcribet *Caphir*, id eſt, *infidelis.* Eam belluam ex antro ſemel eduxiſſe Deum fabulantur, ad preces Moſis, qui illâ viſâ totus cohorruit & rogavit, ut reduceret. Cùm apparebit ultimâ die, Sol conſuetum curſum intermittet, nec niſi ab Occaſu orietur, &c. Bochartus, *Hierozoici part. poſter. lib.*6. *cap.* 15. *ubi de fabuloſis Arabum animalibus.*

Askem-Kaleſi, ſeu *Caſtrum Askem*, urbs eſt Aſiæ in ruinis, cum portu, Mileto diei & dimidii itinere diſtans; quam Halicarnaſſum, priſcorum Cariæ Regum ſedem, eſſe, ſunt qui contendant, magnâ marmorum & monumentorum antiquorum, quæ illic hodieque reperire eſt, copiâ nixi: Jac. Sponius verò *Iaſi* vel *Jaſſi* reliquias has eſſe conjicit, ex Inſcriptionibus, quæ ibi offendit. Theatri ex marmore rudera ibidem ſuperſunt, à Zopatre quodam Epicratis filio in honorem Bacchi extructi, ut Inſcriptio Græca præ ſe fert. Vide eum *Itinerar. Græc. Part.* 1. *pag.* 362. ut & in voce *Jaſſus.*

Aſnath, Vide ſuprà *Aſenath.*

Aſomatos, Græcè Ἀσώματος, hoc eſt, *incorporeus*, cognom. S. Michaëlis, à quo Ædes ſacra & Monaſterium Calocerorum, inter urbem Athenarum & vicum *Angelokipous*, nomen habet. Sponius *Itiner. Græciæ Part* 2. *pag.* 2.

Aſpalathus, ad unguenta adhibita & odores. Plinius *libro* 15. *capite* 7. *Vulgaris hæc quoque ſpina, ex qua iniæ fulloniæ implentur, radicas uſûs habet, præter ſpinas, quidem multi. Inter odores & ad unguenta utuntur alii, Aſpalathum vocantes. Eſt ſine dubio hoc nomine ſpina ſylveſtris in Oriente.* Cùm autem in unguentis duo conſideranda veniant, ἡδύσματα, ſcil. & στύμματα, ut infrà videbimus; ad hæc, quæ non aſpergebantur, ſed decoquebantur, & minùs pretioſa erant, inter alia *Aſpalathus* quoque pertinebat. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 396. & 468.

Aſpalluca, aliàs *Aſpaluca*, vulgò Gallis *Aſpe*, Hiſpanis *Aſpa*, locus eſt Galliæ, in agro Beneharnenſi, Æthico memoratus: unde nomen Valli Aſpalucenſi, *la Vallée d'Aſpe*, ſaltui Pyrenæo ſubjectæ, in regione prædicta, ad fluv. cognominem. Valeſius *Not. Gall.*

Aſparagus, inter herbas fruticesve, an inter flores, recenſeatur, perinde fuerit, cùm baccæ inſtar florum eſſe poſſint ornamento; neque flore ſuo ipſæ careant. Hortenſis eſt, ac pratenſis, adeoque ſylveſtris: ſed hortenſis radicem habet ſparſam circa truncum, quæ ineunte Majo in digitalem protuberat caulem, ſucci plenum, &, niſi ſubſeces, brevi in filamenta diffundendum. Lupuli ſpeciem majuſculam & enodem dixeris, quæ menſe Julio in validos exurgit calamos, foliis capillaribus fere armatos, infra fœniculi modum: ex juncturis prodeunt flores flavi, quales ſunt olivæ; quos ſubſequitur globulus flavo rubicundus, inſtar corallii, infantibus adhiberi ſoliti. Ajunt ex ratura carnis arietis, niſi terrâ obruas, *aſparagum* ſuccreſcere, tanquam Cadmæos fratres, ex dentibus draconis. Condiuntur autem *Aſparagi* ſale in acetaria, per omnes anni partes guſtui acuendo. Recentiores non amant diutinum focum; unde Druſo ſolitum, quandocunque rem cito citiùs tranſactam notare vellet, dicere: *Citiùs quàm aſparagi coquuntur.* Rubentes baccæ ad calamos filamentis munitos, vel ſtellas per expanſum cœli micantes retulerint. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.*33.

Aſpabare, pop. Sericæ, apud Ammianum *lib.*23.

Aſpaticum ſeu *Aſpaſticum*, Gr. Ἀσπαστικὸν, Lat. *Salutatorium*, manſio ſeu cubiculum fuit Ædi ſacræ contiguum, in quo Epiſcopus ſacris veſtibus indutus, à Clericis obſequio ac manuum oſculo, antequam ad ſacrum peragendum egrederetur, ſalutabatur. Theo-

doretus

doretus *lib. 5. Hiſtor. cap.* 18. *Poſtquam Theodoſius venit ad Templi ambitum, non ingreſſus eſt in divinum templum, accedens autem ad Ambroſium Pontificem in* Aſpaſtico *eum rogavit.* Quia verò in eadem manſione Peregrini quoque hoſpitabantur, ideo & *Metatorium* fuit dictum. Item *Diaconicum* ſeu *Miniſtratorium: Poſt dictam tertiam & ſextam, vadit ſanctiſſimus Patriarcha in metatorium ſive Diaconicum & exit ad ſanctum Altare, Euchol*og. Græc. Ad hoc ſacrarium Græci Sacerdotes, in fine Miſſæ, antequam Populo benedicant, deſcendentes de Altari, ſemoti orant: *Sit nomen Domini benedictum, Sacerdos orat in Diaconico, Liturgia* nomen S. Marci præferens. Vide utrumque Macrum in *Hierolexico.*

Aſpectus, apud Publium Syrum,

Grave eſt malum omne, quod ſub aſpectu *latet.*

Pro *perſona* eſt: quæ Græcis προσωπεῖον, & προσωπὶς, & προσωπεῖαψις & πρόσωπον dicta; Recentiori ævo προσωπεῖον. Vetuſtiſſimi enim Græci πρόσωπα non dixerunt aliud quid, quàm laryam, quæ ad ſimilitudinem vultus alicujus efficta eſt. Hodie Gallis *Maſque.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 655. ut & infrà in voce *Vultus*

Aſper, monetæ genus, inprimis Græcis recentioribus, qui *Aſpros* vel *Aſpra* eos appellant, non eo ſenſu, quo apud Suetonium *in Nerone*, *Aurum obryzum & nummum aſperum ingenti faſtidio exegit*. Hic enim *aſperi nummi* ſunt, quos ærugo nondum eroſiſſet, adeoque in quibus character vetuſtate obſoletus & evanidus non eſſet, ſed integer & ſolidè expreſſus appareret: Græci vett. ἐπισήμους & δοκίμους vocavere, Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.* Sed monetam ſignificat minutiorem *albam* ſeu argenteam, cum qua Monetarii majorem, tàm argenteam quàm auream, commutare ſolent: Græcis enim citerioribus ἄσπρος, *album* ſignificat, ut liquet ex *Chron.* Alexandr. *paſſim*, Theophane, Conſtantino Porphyrogenn. *de Adminiſt. Imper pag.* 117. Aliis. *Gloſſæ* Græc. Lat. δηνάριον, λευκόν. *Aſprum.* In iiſd. *Aſpratura*, κόλλυβος, id eſt, *moneta minor*: ἀσπρότης, *aſpritudo, candor*, λευκότης, *aſprum.* Vide Leunclavium in *Pandecte Turc. cap.* 18 Meurſium in *Gloſſ.* du Freſne itidem, & ſuprà in voce *Albus*, item infrà in *Aſpri.*

Aſpera Signis vaſa, V ſupra *Argentea Pocula*; & infrà paſſim, inprimis ubi de *Cælatura.*

Aſpergendi abluendique aquâ ritus, in Sacris olim Iſraëlitarum frequens fuit: communisque purificationum ratio & quaſi caput in balneis conſtitit, ut infrà latiùs videbimus, ubi de *Lotionibus*, in vet. Teſtamento uſitatis Sed & *Sanguinis aſperſio*, in conſecratione Tabernaculi omniumque vaſorum ſacrorum, ut & in purificatione Leproſi, domus lepra infectæ, &c. ſolennis fuit. Imò leproſum *aqua, ſanguine, oleo*, diverſis vicibus *aſperſum* fuiſſe, legimus. Levitici *cap.* 14. Quæ omnia *ſanguinem aſperſionis, meliora loquentem præ Abelis ſanguine*, Hebr. *cap.* 12. *verſu* 24. & *aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti*, 1. Petr. *cap* 1. *verſu* 2. *Aquam* item *puram*, & *oleum gaudii*, ſanctificationem viz. à Spiritu Dei in cordibus noſtris peragendam, Hebr. *cap.* 10. *verſu* 22. Pſalmo 45. *verſu* 8. & 1. Joh. *cap.* 2. *verſu* 27. indigitârunt. Ab Hebræis, ut multa alia, tranſiit mos (ſed in ſuperſtitionem planè verſus) ad Gentiles, in quorum ceremoniis hæc erat una ex vulgatiſſimis, ut aquâ conſecratâ à Sacerdote, reliqui homines ac ſacrificiorum inſtrumenta aſpergerentur. Unde hæ vett. Auctorum annotationes proficiſcuntur, ut in Dionyſio Halicarn. *lib.* 7. Τὰ ἱερὰ καθαρῷ ὕδατι περιαγνίζειν, *Res ſacræ aquâ purâ aſpergantur.* Et in Homero *Il. α.*

— Λαοὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγε,
populos verò Atrides luſtrari præcepit.

Virgilius *Æn. lib.* 6.

Idem ter ſocios purâ circumtulit undâ
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ,
Luſtravitque viros.

Inſtrumentum erat *aſpergillum*, de quo ſuprà; *vas marmoreum*, in quo aqua luſtralis ad templorum portas, ingredientibus proſtabat; locus ubi aqua circa Templum incluſa, *Faviſſa* dicebatur. Qui ingredientes aſpergebat, *Æditimus* erat: à quo, cùm miles Chriſtianus, factus poſtea Imperat. Valentinianus, Julianum Fortunæ Templum intrantem ſequens, aſperſum ſe ſenſiſſet, *pugnis* eum *contudiſſe* legitur apud Theodoretum *Lib.* 3. *cap.* 16. Sed & Ovidius *Faſtor. lib.* 5. exclamat,

Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis
Flumineâ tolli poſſe putatis aquâ, &c.

Hos poſtmodum imitati Hemerobaptiſtæ ſunt, qui quotidie, non tam purgandi corporis causâ, quàm peccatis eluendis, ſe baptizabant: his verbis refutati ab Epiphanio *contra Hemerob. Hær.* 4. *Jud. Vanum & frivolum eſt eorum ſtudium. Neque enim Oceanus, neque omnia fluenta & maria, fluviique perpetui ac fontes, univerſaque imbrifera natura, in unum congreſſa, peccata delere poteſt, quandoquidem non juxta rationem, nec ex præcepto* Dei, &c. Andreas Rivetus *Summ. Controverſ. Tractat.* 2. *Quæſt.* 17.

Aſpergillum, ſeu *Aſperſorium*, vaſis erat genus, quo Sacerdotes apud Roman. aquam luſtralem aſpergebant: *Luſtrica* quoque, Johannes Roſinus *Antiqq. Rom.* Sic hodieque in Communione Romana *Aſpergillum* ſeu *Aſperſorium*, vas dicitur, quo aqua, ut vocant, benedicta, porrigitur vel aſpergitur. Agathias *Hiſtor. libro* 2. Aſpergilla *ex puro auro, quam plurimos etiam calices & acerras, & quæcunque myſticis ceremoniis erant conſecrata, ſpoliantes, propriis ſuis poſſeſſionibus adſcribebant.* Vide ſuprà in voce *Aqua aſperſionis.* Superiori verò ibidem aqua non porrigitur *aſpergillo*, nec etiam Eccleſiæ Titulari, ſed oſculando illud in manus ejus traditur: Sic etiam indecens habetur, ubi in ingreſſu Ædis ſacræ Clericus adeſt aut Sacerdos, ut aliquis ſecularis *Aſpergillum* Magnatibus porrigat, quod rigidè admodum in Hiſpania obſervatur. Aliquando tamen *Aſpergilli* loco hyſſopo, aut ocymo utuntur. ut videre eſt ſuprà in *Aqua Benedicta.* Vide Macros Fratres *Hierolexic.*

Aſpergo, Ugutioni *veſtis fœminarum vel veſtium ſuperfluitas, quod & Firma dicitur, unde Aſpergineus*, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Aſperſores aquæ, in *lege athletas, De iis qui not. infam.* Accurſio ii dicti ſunt, qui in ſtadio, quò celerius acriusque in equeſtri certamine refocillati equi currerent velociusque attingerent metam, equis frigidam ſuffundebant & aſpergebant. Vide quoque Eraſmum in *Adag.* & ante eum Alexand Neapolitanum *Genial. dier. lib.* 3. Ludovicus Vives eos hoc nomine indigitatos vult, qui in cavea, ubi feræ incluſæ erant, priuſquam in theatrum producerentur, feris aquam multis de cauſis aſpergebant, ut ne invicem pugnarent, ſeſe excuterent, politæ in ſpectaculum prodirent nitidæque emergerent. Sed interpretatio *dictæ legi* repugnat, quæ non feris, ſed equis, aquam in certaminibus ſacris veteres aſperſiſſe refert, Coraſius *Miſcell. lib.* 4. *cap.* 4. apud Calvinum *Lexic. Jur.*

Aſperſus, piſcis genus varii ſtellatique. Gloſſæ, *Aſperſus*, εἶδος ἰχθύος κατάστικτος. Sic παστὸν, id eſt, *ſparſum*, Græci pro ποικίλον, id eſt, *varium*, uſurpant. *Pallium auro ſparſum*, habes apud Lampridium in *Alexandro Severo*, id eſt, χρυσόπαστον, χρυσῷ καταπαστὸν, & καταστικτόν. Seneca dixit, *aurò ſparſa laquearia*, pro auratis vel auro pictis: *Albo ſparſas pelles*, Virgilius, pro variegatis & albo diſtinctis, &c. Vide infrà in voce *Sparſus.*

Aſphodeli Prata, apud Poëtas, quid denotarint, aperit Gregorius Nazianzenus *Orat. fun. in Baſilium M.* de Minoë & Rhadamantho loquens, *Quos*, ait, *Græci* aſphodeli pratis *& campis cenſuere dignos Elyſiis, quum in opinionem, quemadmodum & nos, Paradiſi devenissent, ex libris, ut arbitror, Moſaicis ac noſtris, licèt nomenclatura aberrarunt, aliis nominibus Paradiſum oſtendentes.* Quod & Tertullianus confirmat *Apolog. cap. ult.* ubi poſtquam Gentiles gehennam Tartaro, paradiſum campis Elyſiis imitatos obſervaſſet, verſo ad Ethnicos ſermone, *Unde hæc, oro vos*, interrogat, *Philoſophis aut Poëtis tam conſimilia? non niſi de noſtris Sacramentis, ut de prioribus*, &c. Nempe, uti de aliis myſteriis, ita de Cœlo ac Inferno, quædam per traditionem Ethnici hauſerunt, Vide Tobiam Pfannerum *Syſtemat. Theolog. Gentil. purior. cap.* 21. §. 36. Cur autem ἀσφοδελὸν λειμῶνα mortuis beatisque tribuerint Poëtæ, interque eos Heſiodus Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. *verſu* 40.

— οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.
— *Neque ſciunt, quanto plus dimidium ſit toto,*
Neque quàm magnum in malva & aſphodelo *bonum:*

multum olim diſputarunt Veteres, quanquam fruſtra. Nam quòd apud Euſtathium legitur hoc fieri, διὰ τὸ ὡς τὴν σποδὸν ὁμοιόφωνον, & ἀσφόδελον dictam, quaſi σποδελὸν, διὰ τὸ τὴν τῶν καιομένων νεκρῶν σποδὸν, *propter mortuorum crematorum cinerem*, ineptum eſt. Potiùs Ἀσφοδελὸς λειμὼν, illis attributus, quòd extra neceſſitatem vitæ hujus ſint. nec cura rei familiaris illis impendeat, ſed victu ſimpliciſſimo (in quo ſummam voluptatem Vett. poſuere) vivant: qualis ἡ μαλάχη καὶ ἀσφόδελος eſt; quibus ante τὸ ἐπιθυμητικὸν ſeu *concupiſcentiæ tyrannidem*, homines vivebant, & ſanctiſſimi quique Philoſophorum poſtea, qui illam in vivendo ſimplicitatem, quam Poëtæ Βίον ῥᾶστον vocant, ſequebantur. Quò Horatius his verbis reſpexit,

Premant Calenâ falce, quibus dedit
Fortuna meſſem: dives & aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syrâ reparata merce
Diis charus ipſis: quippe ter & quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impunè: me paſcunt olivæ,
Me cichorea leveſque malvæ.

Hinc itaque mortuis hominibus in tumulo malvam *aſphodelumque* ſerebant, ne deeſſet illis cibus. Et hoc voluit ſibi Porphyrius in quodam *Epigramm.* ubi tumulum his verbis introducit: Νῶτα μὲν μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύριζον, κόλπῳ δὲ τὸν δεῖνα ἔχω, id eſt, *Foris quidem malvam aſphodelumque habeo: Intus verò mortuum claudo.* Hinc Homerus, quoties campum eum deſcribit, quem *Aſphodelum* vocat, his plerunque verbis utitur:

Τῇπερ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
Ubi facilima vivendi ratio eſt hominibus.

Opponunt autem Poëtæ τὸ ῥᾷστα ζῆν, vitæ Regum & injuſtorum

Prin-

Principum plerumque, & τῇ πολυτελείᾳ ἀδίκῳ. Negatque Heſiodus, injuſtos Judices, quid illud ſit, ſcire, & per conſequens *malvam* & *Aſphodelum* ignorare ait, ex quo tempore Dii vivendi genus, quod ſub ἡγεμονικῷ fuit, ſub ἐπιθυμητικῷ abſcondere cœperint, *d. l.* Atque hæc cauſa eſt, cur Lucanus vitæ hanc priſcam ſimplicitatem, *Deorum munera* vocat *nondum intellecta*, *lib.* 5. & Claudianus vivendi facultatem vulgò notam eſſe negat, *in Ruffinum lib.* 1. ubi Beatos vocat, quos Homerus μάκαρας, & ῥεῖα ζώοντας; eorumque *ignotam eſſe* ait *vitam*, ſicut Heſiodus *lib. cit.* κεκρύφθαι τὸν βίον, cui ſimilis omnino, ſed ſanctiori ſenſu, phraſis, occurrit Coloſſenſium *cap.* 3. *verſu* 3 &c. V. Dan. Heinſium *Not. ad Heſiodum* & de *Aſphodelo* plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1098.

Aſpides pictæ, in diadematibus Regum Ægypti, invictum imperii robur denotabant. Ælianus, *lib.*6. *cap.* 38. Τῶν ὑπ' ἀσπίδ☉ δηχθέντων ὁ μνημονεύεται οὐδεὶς ἐξάντης γεγονὼς τοῦ κακοῦ. Ἔνθεν τοι καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀκούω τοὺς Αἰγυπτίων ἐπὶ τοῖς διαδήμασι φορεῖν πεποικιλμένας ἀσπίδας, τῆς ἀρχῆς αἰνιττομένους τὸ ἀήττητον, *Eorum, qui ab aſpide morſi ſunt, nemo à malo* (i. à morte) *traditur fuiſſe immunis. Unde eſt, quòd Ægyptiorum Reges in diadematibus pictas aſpides ferre audio, ut invictum Imperii robur ſic ſignificent.* Ubi rationem hieroglyphici hujus habes, quia nempe invictum *Aſpidis* venenum eſt. Phile *cap.* 59.

Τῆς ἀσπίδ☉ τὸ δῆγμα δεῖγμ' ἐςὶ θανάτου,
Μὴ, μὴ, Γαληνὲ, μηδὲ φάρμακον χέῃς.
Repentè mortem morſus infert aſpidis,
Ne, ne Galene, pharmacum ne infuderis.

Ipſe Galenus *de Theriac. lib.* 1. *cap.*8. *In magna Alexandriæ urbe ſæpe vidi, quàm cito mortem* (aſpides) *inferant. Quoties enim aliquem hujus ſupplicii lege damnatum, humaniter citoque interimere volunt, admotam pectori beſtiam aliquantulum inambulare jubent & hominem hac ratione ſtatim enecant.* Et nota de Cleopatra, *aſpidis*, אפעה *ephe*, Hebræis dictæ, morſu ſe ipſam interimente hiſtoria: *Hypnalem*, hoc genus aſpidis, quòd ſomno necet, vocat Iſidorus *Origin. lib.*12. *cap.*4. &c. V. Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib.* I. *cap.*1. & 4.

Aſpis, inter Ægyptiorum Numina; Athenagóras *Orat. pro Chriſtianis, ſub princ. Ægypti*, inquit, *feles etiam, Crocodilos & ſerpentes &* Aſpides *& canes pro Diis habent.* Hinc apud Prudentium *Hymno* X. περιστεφάν. Romanus Martyr, non Romanorum minùs, quàm Ægyptiorum hac in re vecordiam, Aſclepiadi Præfecto objiciens, inter al a ait,

Pronusque adora, quidquid in terris ſacri eſt,
Deos Latinos & Deos Ægyptios.

Et paulò poſt.

Venerem precaris! comprecare & ſimiam,
Places ſacratus aſpis *Æſculapii*, &c.

V. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentilis cap.* 1 §. 1. *num.* 2. Hebræis modò פתן *pethen* dicitur, modo אכשוב *achſub*; quorum hoc poſterius ab Arab *achaſa* ortum, *retorquere* denotat & *reflectere rem ad ſuum principium*, *aſpidisque* naturæ eximiè convenit. Illa enim teſte Nicandro *Theriac. verſ.* 159. ſolet κατ' ἐναντίον ἕρπειν, *in contrarium ſerpere.* Etiam εἰς κύκλους πολλοὺς ἑλισσόμενον καθεύδειν: i. *in plures circulos convolutam dormire*, ait Ælianus *lib.* 17. *cap.* 5. & Ariſtophanis Scholiaſtes in *Veſpis.* Cujusmodi circulos οἴμας Græci dicunt. Heſych. Atque hinc factum, ut apud eos ἀσπὶς tam pro clypeo, quàm pro ſerpente, ſumatur. Rotundos autem fuiſſe Græcorum clypeos vel ex Poëta diſcimus, à quo Polyphemi oculus orbicularis deſcribitur, Æneid. *lib.*3.

Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis inſtar.

V. Turnebum *Adverſarior. lib.* II. *cap* 27. Unde in Homero paſſim ἀσπίδες εὔκυκλοι & ἀσπίδες ἀμφιβρόται, ubi Scholion, στρογγύλας, περιφερεῖς. Et Diodoro *lib.* 20. τὸ τῆς ἀσπίδ☉ κύκλον μιμούμεν☉, *clypei circulum imitatus.* Nempe quia ſerpens hic ſpiris ſuis clypei formam omnino exprimit; hinc nomen ad utrumque notandum adhibitum eſt. Bochartus ubi ſuprà *cap.*4.

Aſpis Surda, quæ aurem obturat, ne audiat vocem incantantium, Pſalmo 58. *verſ.* 5, 6. non ideo ſic dicitur, quòd hebetioris ſit auditus, quàm viſus, ut Buſtamantius ſtatuit *de Scripturæ animant. lib.* 3 *cap.* 11. cùm conſulti Naturæ planè contrà aſſerant, aſpidem auditu multo plus quàm viſu pollere, Nicander in *Theriac. verſ.* 162. Plinius *lib.* 8. *cap.* 23. Sed quia incantatio non plus virium in illa exerat, quàm ſi ſurda eſſet & aurem obturaret. Et quidem integræ gentes hoc ſerpentum faſcino fuere infames, Marſi & Pſylli, ut omnibus notum: Ægyptii, apud Ælianum *Hiſtor. lib.* 6. *cap* 33. Melindenſes, apud Geographum Nub. *Clim.* 1 *part.* 1. Nigritæ, apud Cadamuſtum. Peruani, apud Spitillum in *Collectan.* Indi, apud Texeiram *Hiſtor. Perſ. lib.* I. *cap.* 29. &c. Extantque jam in vetuſtiſſimis Scriptoribus ſuperſtitionis hujus veſtigia, Orpheo in *Op. de lapidib.* Ovidio *Metamorph. lib.* 7. Platone *de Rep. lib.* 2. Aliis. Inprimis enim hominum carminibus hoc animantum genus moveri creditum; *ut hoc eſſet argumento, primum hominem à Diabolo fuiſſe per ſerpentem in Paradiſo ſeductum*, uti loquitur Auguſtinus *lib.* 11. *de Gen. ad lit. cap.* 28. & *Quæſtionum lib.* 65. *quaſt.* 44. Hujus vero faſcini multa fuere genera; Aliis enim ſerpentes *manu* & *tactu* faſcinare moris erat; Alii *orbem* deſcribebant, & medicamina adhibebant; Alium faſcini ritum his verbis deſcribit Seneca *in Medea Act.*4.

Et triſte lævá complicans ſacrum manu,
Peſtes vocat, quaſcunque ferventis creat
Arena Libyæ.

Laminæ etiam, *Lapides*, *Ligna*, *figuræ*, quas vocant, *Taliſmanicæ*, cum in uſum adhibitæ: Sed præcipua faſcini vis eſſe credita, in *cantibus* & *carminibus*, quæ Hebræi לחשים h. e. *ſuſurros* aut *muſſitationes*, vocant; quia Magis ſolenne eſt, cantus ſuos inter labia demurmurare, de quibus Pſaltes agit *d. l.* Cantu nempe Magico credebantur ſerpentes, 1. *è cavernis ſuis elici*, atque evocari: 2. *fugari*; porro, cantu illo *ſiſti, deliniri & ſtupefieri*: inſuper, *ab omni veneno expurgari*, ne noceant: Etiam virtus carminis *eos ſanare, quos morſu aut tactu ſerpens læſit* exiſtimabatur. Sed quod præcipuum, Mago cantante, *angues rumpi & medii crepare*, dicebantur. Virgilius *Eclogá* 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Interim quosdam eſſe ſerpentes, qui incantari non poſſint, ex Scriptura videtur poſſe elici. Nam præter locum dictum, Jerem. *cap.*8. *verſ.* 17. minatur Deus, ſe in Iſraëlitas immiſſurum *ſerpentes regulos, contra quos nulla ſit incantatio.* Et Eccles. *cap.* 10. *verſ.* 11. Salomon obtrectatorem tam pernicioſum eſſe dicit, quàm *ſi mordeat ſerpens, qui incantari non poteſt.* Nempe duobus modis incantationi ſerpens putatur obluctari, aut cùm *recanit*, ſeu ἀντᾴδει, id eſt, cùm contrario ſibilo incantationem repellit, Plin. *lib.*28. *cap.*3. aut cùm *ad cantum obſurdeſcit*, ſeu aurem obturat; i. cùm cantu nihilo magis afficitur, quàm ſi vel ſurdus eſſet, vel auribus obtuſis. Sive autem recanat ſerpens, ſive ad cantum obſurdeſcat, non obluctari ſolùm, ſed & Mago periculum creare creditur. Alcimus *de Peccato Origin. lib.* 2.

Interdum perit incantans, ſi callida ſurdus
Adjuratoris contempſit murmura ſerpens.

Sive tota vis incantationis, juſto Dei judicio, cedat in perniciem auctoris, ſive ſerpens incantatori inferat vulnus lethale. At qui ſerpentes recanant, vel ad cantum obſurdeſcant, vel quorum ſerpentum virus quovis faſcino credatur eſſe potentius, Græcorum nullus explicat; niſi quòd Ælianus *lib.* 1. *cap.* 54. id *Aſpidi*, velut proprium tribuit, quòd in virus ejus incantationi nulla vis ſit. Avicenna verò, poſt Arabas Philoſophos, rem Græcis intactam, accurate & dilucidè exponit *Tom.* II. *cap. de ſpeciebus Serpentum*, quem vide. Dicam ſaltem, *ſurdos* ei dici, quorum virus in ſupremo gradu intenſum eſt, reguli puta, *aſpidis*, ceraſtæ, hydri & cherſydri. Nempe Diabolo non minùs facilè hi compeſci poſſent, quàm quivis alius, ſi modò permittat Deus: Sed Deus non vult, ut omnia Diabolo in mundo liceant. Adeoque ex præfatis locis non aliud elicias, quàm ſæpe Magos fruſtra eſſe, ſive áſpides, ſive regulos, ſive aliud quodvis ſerpentis genus cantu ſuo delinire & demulcere conentur: non verò fingendæ ſerpentum ſpecies, in quas Magorum carmina nihil poſſint, in alias valida. Quippe in eadem ſerpentis ſpecie diverſus poteſt eſſe ſucceſſus, prout variè Deus dæmoni paredro, à quo tota incantationis vis pendet, habenas aut adducit aut remittit. V. Sam Bochartum *Hierozoici parte poſter. lib.* I. *cap.* 6. cui, ſi placet, adde Salmaſium *ad Solinum*, ubi plurima de hoc Serpentis genere.

Aſpratura, Gr. κόλλυβ☉, in *Gloſſ.* Negotiatio Argentariorum ſeu ipſa permutatio, Car. du Freſne *Gloſſar.* V. Salmaſium *de Uſuris pag.* 454 49.

Aſpri, ſeu *Aſpra*, Græcis recentioribus dicitur monetæ minoris argenteæ ſpecies, cum qua Collybiſtæ ſeu Cambitores majorem, tam argenteam, quam auream, commutare ſolent. *Denarium aſprum* reddunt *Gloſſæ* Græco-Lat. δηνάριον, λευκὸν, *aſprum*: ubi λευκὸν idem valet, quod *album*, & quod *aſprum*; obſervatque Favorinus, λευκὸν in nummis dici, quod alias λεπτὸν, dein drachmam eſſe, cui opponitur παχεῖα, quæ Achæis δίδραχμον ſonat. Sed & notum, Græcos pro λευκῷ etiam in colore ἄσπρον uſurpare: Unde fortè minutiores ſuas monetas argenteas *blancs* Galli vocant. Meminit *Aſprorum*, præ cæteris, Vincentius Belvacenſis, *Etiam ſuum habet tributum* (ſuper *tributarios terræ Anaph*) *ad minus quindecim drachmas ſeu aſperos, qui bene valent triginta ſterlingas*: ubi *aſperi* drachmis æquiparantur, uti apud Heſychium videre eſt. Alexius item Comnenus in *Rationali Peræquatorum*: Τὸ γὰρ προςτάττει ἡ βασιλεία μου τὸ μὲν χάραγμα νόμισμα διὰ τραχέων ἄσπρων ... , τὰ δὲ λεπτὰ ψηφία διὰ νομίων χαλκῶν, ... ἐπὶ τοῖς ... μιλιαρησίων τοῦ νομίσματος κτλ. Ubi ἄσπρα τραχέα ſunt *aſpri aſperi*, recens cuſi, non uſu detriti: ut *aſperi* ſumuntur *nummi* apud Suetonium, Perſium, alios; unde etiam ejusmodi *Aſpris* datam nomenclaturam pleriquc cenſent &c. De *Aſprorum* duplici apud Turcas ſpecie egit alicubi Leunclavius. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de inferioris ævi numiſm.* & ſuprà in *Aſper.*

Aſprio, in vet. *Charta* plenariæ ſecuritatis exaratá Ravennæ, ſub Juſtiniano, apud Briſſonium *Formular. lib.*6. *Albiolo ligneo valente*

Z *nummos*

nummos aureos 40. *ſacma valentes* aſprione *aureo uno*, *ſcamnile cum agnos valente ſiliquas aureas duas.* &c. monetæ ſpecies eſt, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aſprum, Gr. ἄσπρον, i. *album*: unde *aſprum veſtimentum.* Inprimis moneta ſic recentioribus Græcis dicta, quod nomen apud Turcas etiamnum in uſu eſt, Phranz. *lib.* 3. *cap.* 29. *Dedit ei ex vectigalibus frumenti* aſprorum *quinquaginta millia.* Æquivalere monetæ Etruſcæ, quæ *gratia* vocatur, id eſt, ſex Rom. quadrantibus, legas apud Macrum *Hierolex.* V. ſuprà *Aſpri.*

Aſſa omnia, ut plurimùm, in Vett. conviviis, V. infrà, in *Aſſatio.*

Aſſa Vox, id eſt, *ſola & mera vox & ore ſolo prolata.* Uti enim ξηρὸν dixere Græci, pro *re ſola & nuda*; ſic Latini ſimiliter vocem *ſiccum* uſurparunt. Unde *vehicula ſicca* apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*, i. ſola, absque comitatu: *panis ſiccus*, apud Spartianum *in Antonino Pio*, id eſt, ſolus & qui absque pulmento ſumitur &c. Ita ergo *aſſum* vett. Latinis *ſolum* notat: ſignificat enim toſtum & aridum, ac in quo nihil uvidi relictum eſt, & quod per conſequens eſt *ſiccum* & ſolum, Salmaſius *ad Capitolinum.* Bochartus itidem *aſſam vocem* dictam ait, ad imitationem *aſſæ carnis*; ſed hanc ideò ſic appellatam docet, quòd hic coquendi modus ſimpliciſſimus ſit, cùm neque ollâ, neque aquâ, neque ullo ſaporis alieni condimento ad carnem aſſandam opus ſit, ſed *ſolo* igne, *Hierozoici Part. prior. Lib.II. cap.*50.

Aſſar, Syro Interpreti & Hebræis non raro, idem quod *Aſſarium* eſt, hoc autem idem, quod *As.* Gloſſæ Lat. Gr. *Aſſe*, Ἀσσαρίῳ. Et alibi, *Seſquas*, ἓν ἥμισυ καὶ ἀσσάριον. Origo vocis exhibetur ſuprà in *As*: valor, ex Budæi ſupputatione, eſt quaternorum denariolorum Gallicorum & paulo ultra: ſeu trium maravediorum, ſecundùm Cohen de Lara *de Conven. Rabbiniſmi cum Græco.* Arabs Interpres & Hieronymus, ille quidem *Aſſarium* follem, hic verò *duos aſſarios* dupondium, interpretatur. Sed Matthæi *cap.*5. *verſ.*26. in eodem Arabe *follis* eſt pro *quadrante.* Et Marci *cap.*14. *verſ.* 42. *duo folles*, ſunt pro *duobus minutis*, ſeu *duabus peruтah*: quæ ſimul junctæ unum quadrantem efficiunt. Unde apparet eum, de vero nummorum pretio parùm ſolicitum, ſat habuiſſe, ſi pro vili nummo vilem alium, quamvis diverſi pretii, poneret. Et verò, *aſſario* vel *aſſe* vendi nihil aliud eſt, quàm vili pretio diſtrahi. Catullus Lesbiæ,

Rumoresque ſenum ſeveriorum
Omnes unius æſtimemus aſſis, &c.

Pro *aſſario* Græci vetuſtiores *obolum* dixiſſent. Sic in *Avibus* Ariſtophanis graviter queruntur aves de quodam Philocrate, qui

—— συνείρων τοὺς σπίνους. πωλεῖ θ' ἑπτὰ τοὐβολοῦ,
Fringillos connectens ſeptem vendit uno obolo,

id eſt, *duobus aſſariis.* Vide Bochartum *Hierozoici Part. poſter. libr.* 1. *cap.* 13. Heſychio *Aſſarium* idem eſt, quod λεπτὸν, quo nomine *quadrantem* intelligit, ſexmilleſimam ſolidi partem. Vett. *Gloſſæ* ἀσσάριον, νουμμίον, vertunt. Ita Suidæ ἀσσάρια, ὀβολὸν, νομίσματα & σίγλον idem ſonant, vel certè pro λεπτοῖς ſeu minutioribus monetis, confunduntur. Et in *Gloſſis* Gr. Lat. Ἀσσάριον, *as*, eſſe dicitur, minimus nempe æris nummus, cùm de numerata in ære pecunia agitur, ut Cujacius obſervat *lib.*7. *cap* 33. Sed & de vocis notione ac monetæ valore non ſibi conſtant Græculi iſti: quippe in *Gloſſis* Reg. MSS. ἀσσάριον exponitur πεντανούμμιον ἢ δεκανούμμιον, ita ut *aſſarium* confecerit quinque vel decem νουμμία ærea, vel certè appenderit: pro pondere enim vocem uſurpat Cleopatra *de Ponderibus*, ubi τετράσσαρον Ἰταλικὸν, *unciam* vocari, ait: apud Marcellum verò Empir. *de Ponder. & Menſ. Tetraſſarius ſemuncia eſt*; unde colligas, aſſem unciæ habuiſſe quadrantem, du Freſne *Diſſertat. de Numiſmatibus inf. ævi.*

Aſſarion ſeu *Aſſarium*, Romanis olim dictum eſt inſtrumentum quadratum, ex duobus laterculis æneis compactum, quod ferrei clauſtri inſtar habebat: Κλειδίον Græcis. Ut enim antiqui non diſſimiles noſtris claves habuere, ita & ſimilia prorſus clauſtra è ferro duplici compacta & quadrata, cum ferreis intus veruculis vel peſſulis, qui modo adducerentur, modò reducerentur, ut in Laconicis clauſtris. Formam iſtiusmodi κλειδὸς, ſeu *Aſſarii*, his verbis exponit Hero, Τὸ δὲ σχηματισθὲν ἀσσάριον κατασκευάζεται οὕτως· δύο πλινθία κατασκευάζεται χάλκεα τετράγωνα ἔχοντα ἑκάτερον πλάτος ὡς δακτύλων ἓξ τὸ μῆκος, τὸ πάχος ὥσπερ στάθμης. Ταῦτα δὲ ἐφαρμοσθέντα ἐπ' ἀλλήλοις, κατὰ τὸ πλάτος συμπλέκεται, τουτέστι λειοῦται, ὥστε εἰς τὸ μεταξὺ αὐτῶν μήτε ἀέρα, μήτε ὑγρὸν παρεμπίπτειν. Nominis verò ratio in abdito eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.*934.

Aſſarti, apud Wallos ſeu Cambro-Britannos purgationis ſpecies, qua 300. Sacramentalibus, id eſt, Compurgatoribus, reus ſe liberare tenebatur: ſublata ab Henrico V. Henr. Spelmannus *Gloſſar.*

Aſſatio, modus coquendi antiquiſſimus, ut ex Homero apparet, qui Diis ſuis nunquam elixas carnes, ſed *aſſas* ſolùm apponit. Imò jam longè ante ipſum, Deus Moſi præcepit, ut agnus Paſchalis *aſſaretur ad ignem*, Exodi *cap.*12. *verſ.*9. Idem & ſimpliciſſimus eſt, cùm ſolo igne, ſine ullo ſaporis alieni condimento, aut olla, aquaque peragatur. Unde veteri voce *aſſam carnem*, i. *ſolam*, dictam fuiſſe, paulo ſuprà vidimus. Porro robuſtiora corpora efficit, & minus temporis requirit, quàm elixatio. Unde apud Homerum *Iliad.* ξ. ſubulcus,

Ὀπτήσας δ' ἄρα πάντα φέρων, παρέθηκ' Ὀδυσῆι,
Omnia aſſata afferens, appoſuit Ulyſſi;

utpote re urgente, &c. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib.II. cap.*50. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*, *Convivium de aſſaturis maximè ſuis*; notat, apud Vett. poſtquam binis vicibus de die cibus capi cœptus, in convivio, h.e. cœna, *aſſa* omnia adponi conſueviſſe, quemadmodum hodieque apud nos moris eſt, qui elixas carnes ad prandium frequentiùs exhibemus. *Aſſaturæ* autem Capitolini Gr. ὀπτανίδες ſunt: unde *Aſſaturarum jura*, apud vet. Perſii interpretem; rarò enim aſſaturæ ſine jure, quod *succetum* vel *succam* appellabant Latini, ζωμὸν Græci, condimentum viz. & ex multis ſpeciebus gulam irritantibus compoſitum jus, quod aſſaturis ſuperinfundebatur &c.

Aſſertores Romani nominis, apud Trebellium Pollionem in XXX. *Tyr. Ita Gallieno perdente Rempubl. in Gallia primùm Poſthumius, dein Lollianus, Victorinus deinceps, poſtremò Tetricus* (*nam de Mario nihil dicimus*) aſſertores *Romani nominis extiterunt.* Ubi vulgò *adſectatores* legitur. V. Gruterum & Salmaſium *ad l.*

Aſſeſſores, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Sev. Aſſeſſoribus ſalaria inſtituit: quamvis ſæpe dixerit, eos eſſe promovendos, qui per ſe Remp. gerere poſſent, non per* Aſſeſſores, *addens, militares habere ſuas adminiſtrationes, habere literatos, & ideo unumquemque hoc agere debere, quod noſſet*: Conſiliarii ſunt. Quibus tamen non ab Alexandro Severo primùm ſalaria conſtituta eſſe, diſcimus ex Spartiano in *Peſcennio*: *Addidit Conſiliariis ſalaria, ne eos gravarent, quibus aſſidebant.* Caſaubonus *ad Lampridium.* At in *Vita* S. Sulpitii Epiſc. Bituric. *cap.* 6. *num.* 27. *Aſſeſſores* peræquatores ſunt ſeu cenſuum deſcriptores, qui cenſum per capita aut pro modo facultatum, tributariis imponebant, Gall. *Aſſeeurs.* V. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Aſſidere.* In libro Gall. de *Miniſtris Regis Angl. Aſſeſſor ferculorum* dicitur, qui fercula in menſa ponit, Gall. *qui aſſied les plats*, apud Eund. Inde *Aſſeſſoria* in Concilio Albienſi ſub Zœno Legato Pontificio *cap.*14. h.e. *Aſſeſſoris* ſeu Judicis munus, v. *ibid.*

Aſſia Troadis, apud Plinium *lib* 36. *cap.*17. *In Aſſia* Troadis *ſarcophagus lapis fiſſili vena ſcinditur*; eſt regio circa *Aſſum* vel urbis *Aſſi* territorium. Unde *Aſſius* lapis hic dictus eſt, de quo V. infrà, in voce *Sarcophagus.* Stephanus tres *Aſſos* habet, quæ tamen una eademque. Nam *Aſſus Lydiæ*, quam vocat, eadem eſt cum *Aſſo Troadis*, eademque *Myſiæ* prope Atamen, quæ inter Myſiam & Lydiam ab eodem ponitur. Hæc eadem tandem Ἄσσος Æolidis, quæ Mitylenæorum fuit colonia &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1203. & 1204.

Aſſidæi, adde: Ante captivitatem Babylonicam, reperitur, apud Hebræos in uſu vox חסידים *Chaſidim*, (quæ *Aſſidæi* redditur) voci צדיקים *Tſadikim* ſynonyma, i. *Juſti*: & opponebatur utraque vocabulo רשעים *Reſchagnim*, i. *maligni*: in quæ duo hominum genera univerſa tum gens diviſa fuit. Poſt captivitatem verò *Chaſidim* à *Tſadikim* diſtingui cœpere: quorum hi Scripturæ inhærentes, juſtitiam ſectabantur lege requiſitam, illi Scripturæ varia additamenta aſſuere neutiquam veriti, Sanctitatis eminentiorem, quàm qui Lege requireretur, gradum affectabant. Sic tria erant Judæorum genera, *Reſchagnim*, ἀσεβεῖς, impii & maligni: *Tſadikim* δίκαιοι ſeu juſti, ac *Chaſidim* ὅσιοι vel ἀγαθοί: viri ſancti boniquе, quorum hi poſtremi ſumma erant apud populum in veneratione. Huc fortè alludens Apoſtolus, cùm immenſum CHRISTI amorem, pro impiis morientis, pro merito extollere vellet, *Rom.*5. *verſu* 7. ait: Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν, *Vix pro* juſto *quisquam moritur. Nam pro* bono *forſan quis audeat mori.* Ex Aſſidæis his poſtmodum, poſtquam opera illa ſupererogatoria non amplius, ut adiaphora haberi, ſed ut neceſſaria urgeri cœperunt, ſuppullularunt Phariſæi, è quibus Eſſeni provenere, qui ambo Traditiones non ſcriptas, velut ſimpliciter neceſſarias & ipsâ S. Scripturâ magis perfectas, populo obtruſerunt. A quibus ut ſe remotiores teſtarentur *Tſadikim*, non Traditiones ſolùm, ſed ipſam quoque Scripturam, Pentateucho-tenus, ut quidam volunt, rejicere cœperunt, קראים *Karaim* i. *Textuales* ſeu *Scripturarii* dicti. Alii tamen eos totam Scripturam, Traditionibus tantùm rejectis, admiſiſſe ſtatuunt: Hi ab hæreſi hactenus alieni, proceſſu temporis à Sadoco & Baithoſ ſeducti, omnia poſt hanc vitam bonorum operum præmia fruſtra expectari, nec ſceleri pœnam metuendam, imò nullam planè mortuorum reſurrectionem dari delirarunt, ſicque in Sadducæos degenerarunt: de quibus, ut & reliquis Sectis ſuprà memoratis, Vide plura, *in ſuis locis.*

Aſſiduitas, V. infrà *Reſidentia.*

Aſſis, V. ſuprà *As.*

Aſſis Publicus, pro tributo paſſim occurrit, quòd *aſſibus*, i. ſolidis, exactio tributi celebraretur. Caſſiodorus *lib.*12. *Quapropter ne lædat urbem amœnitas ſua, aut res præconii fiat res diſpendii, parvo-*

navidorum & annonarum præbitionem ſecundùm evectiones conceſſas, in aſſem publicum *conſtituimus imputari.* V. quoque *Cod.* Theodos. *de indub. deb.* ubi *Aſſis, & tributum vel cenſus* idem. *Aſſem tributarium* vocat idem Caſſiodorus ubi ſuprà, ut & *lib.*4. Quibus omnibus locis *Aſſis publicus*, pro tributo vel cenſu publico, dicitur quidem, ſed pro ſolido aureo accipiendus. Nam *Canonicos ſolidos*, & *Aſſes canonicos*, dicebant de tributo. Caſſiodor. *lib.* 2. *Superbia deinde conductorum canonicos ſolidos non ordine traditos, ſed ſub iniquo pondere imminentibus fuiſſe projectos.* Sic *treſſis*, quæ vox *tres aſſes* ſignificat, pro *tribus aureis* ponitur, in *Nov.* 58. & dupondius, qui duos aſſes valebat, pro *duobus aureis*, in vet. *Gloſſario* accipitur. *Dupondius*, διπλοῦς χρύσινος. *Aſſis* igitur ἁπλοῦς χρύσινος & *unus aureus*. *Aſſis* enim totum ſignificat & ſolidum, unde *ex aſſe* & *ex ſolido*, idem erat. Gloſſ. *ex aſſe*, ἐξ ὁλοκλήρου: hinc *ſolidus* & *aſſis* idem; recentiores namque *ſolidum* dixerunt, pro nummo aureo. Cœpit autem *Aſſis* pro nummo uſurpari aureo, quia aſſis & aurei idem planè pondus erat, duarum ſc. drachmarum, &c. Porro *Aſſem* Vett. etiam τὴν μονάδα dixerunt; unde apud Calculones, *adjecto aſſe*, id eſt, *additâ unitate*, V. ſuprà in voce *As*: Et quia *Aſſis* & *aureus* idem, ac apud Recentiores aureus ſex millibus nummorum computaretur, μονάδα quoque, i. *aſſem*, iidem pro *ſex millium numero* uſurparunt, uti conſtat ex Chryſoſtomo & Anaſtaſio Sinaita, laudatis Salmaſio *ad Lampridium in Alexandro Sev.* V. quoque Senatorem *lib.*12. *Epiſt.*15.

Aſſiſæ, & *Aſſiſia*, voces recentioribus Scriptoribus crebrò uſurpatæ. Dicuntur autem *Aſſiſæ* Comitia publica, conventus & conſeſſus proborum hominum, à Principe vel domino feudi electorum, qui pro tribunali jus dicunt, lites dirimunt, de rebus ad Remp. ſpectantibus ſtatuta conficiunt; *Malla publica, Placita*, quomodo Ἕδραι βουλῆς dicuntur Heſychio, du Freſne *Gloſſar.* Apud Anglos verò *Aſſiſa* definitur ſeſſio Juſtitiariorum duorum itinerantium cum Juſtitiariis Pacis, ut vocantur in Urbe capitali uniuſcujuſque Comitatus, bis in anno, ut audiant placita, lites componant & pro tribunali jus dicant. Peragebantur verò *Aſſiſæ* ejusmodi, ut & alia olim Placita, in locis publicis ac patentibus, veluti ante januas Ædium ſacrarum, aut in Cœmeteriis: atque ad id deligebantur majores villæ, & quæ populo abundarent, intra Regis aut Domini feudi juriſdictionem, ad majus commodum litigantium. Et quidem in Francia cogebantur, de duobus menſibus ad duos menſes, atque indicebantur à Baillivis & Seneſcallis, in fine cujuslibet *Aſſiſiæ*; interdum per ſingulas quindenas fiebant. Formulam cogendorum in Francia à Ballivo proborum hominum ſeu vaſſallorum feudi, qui *Aſſiſiis* intereſſe tenebantur, ex vet. *Regeſto* exhibet idem du Freſne *d. l.* è quibus ſi quis deeſſet, pecuniâ mulctabatur &c. Sed & *Aſſiſæ* nomine veniebat, quidquid in Aſſiſiis definiebatur inter litigantes, quod pro ſupremo judicio erat: Maximè verò id, quod ſtatuebatur ad publicum Regni aut vaſſallorum omnium commodum. Item breve Regium, quo quis ob certa delicta vel crimina, litesve alias, quarum probatio ex inſtrumentis incerta eſſet, in jus vocabatur: ideo, quia ab *Aſſiſa* præcipiebatur Vicecomiti, ut 12. juratores ſubmoneret, qui de rei veritate teſtimonium ferrent. Neque verò pro brevi ſolùm tali, ſed etiam pro ipſa *jurata*, ſeu pro ipſorum juratorum teſtimoniis, vox uſurpata reperitur: quâ notione fuit *Aſſiſa* vel *Magna* ſeu *Grandis*, vel *Parva* ſeu *Ordinaria*: quarum illa conſtabat Militibus numero XII. gladio cinctis & XII. electis illis adjunctis; iſta XII. liberis ſolùm & legalibus hominibus patriæ, per Vicecomitem conſcriptis, &c. V. plura hinc in rem apud du Freſne, ubi ſuprà.

Aſſiſii, in Eccleſia Rom. dicuntur in Eccleſiis Cathedralibus Beneficiati, minores tamen ordine Canonicis, in Eccleſiis Cypriis, qui videntur functi officio Canonicorum, qui aliàs *Vicarii* appellantur: vel quibus aſſignata eſt *aſſiſia*, ſeu penſio annua (namque & hoc nonnunquam ſignificatu vox reperitur) quaſi *Penſionarii*. Cujusmodi *Aſſiſiorum* mentio eſt paſſim in Conciliis Nicoſienſibus nuper editis, in *Conſtitution.* Nicos. *cap.* 9. 30. 31. alibique. V. du Freſne *Gloſſar.* At Macro *Aſſiſii* dicuntur, qui aliàs *Manſionarii*, eò quòd *aſſiduè* miniſtrent Eccleſiæ ex Ant. Nebriſſenſi in *Vocabular.* Quod officium, addit, Canonico Altariſtæ in Baſilica Vaticana, tranſlatum eſt, cùm inter alia ſingulis diebus, vel ſaltem qualibet hebdomade, viſitare ejusdem Baſilicæ altaria teneatur &c. V. eum in *Hierolexico*.

Aſtitoreth ſeu *Aſhtoreth*, Numen Sidoniorum, quod Græci Ἀστάρτην vocarunt; perperàm eam cum Atargati & Derceto confundentes. Atargatis enim vel Derceto, ſub piſcis forma colebatur à Joppenſibus: Aſtarte verò Dea Sidoniorum peculiaris, quam alii Lunam, alii Venerem, alii Deûm Matrem eſſe voluerunt, alii Cœleſtem Carthaginenſium; nihil de piſcis effigie habebat. Ab utraque porro diverſa Dea Syria, ſic κατ' ἐξοχὴν dicta, quæ peculiare Numen fuit Hierapolitanorum, tòtum fœmineum, quod idem cum Junone quidam, alii Venerem, alii Matrem Deûm fuiſſe tradunt. V. Salmaſium *ad Solinum d. l. pag.* 174. ut & hic *paſſim.*

Aſſocians & *Aſſociator*, in Alcorano, *Adulter minimè ducat niſi adulteram, aut* aſſociantem, *ſeu participem facientem, nec ducat adultera niſi adulterum aut aſſociatorem. Hoc enim credentibus ſeu Muſulmannis eſt interdictum*: Mahometanis eſt idololatra qualiscunque ſic dictus, *quia facit Deum æqualem Deo*, ſeu *Deo alium aſſociat*, Videſis Antoninum Gigg. *Theſaur. Volum* 2. *col.* 1089. Inprimis verò Chriſtianos hoc nomine notant, Joh. Seldenus *Uxor. Hebraic. lib.* 3. *cap.* 12. In Eccleſia Rom. verò *Aſſociare*, Gall. *Faire pariage*, dicebantur Monaſteria & Eccleſiaſticæ perſonæ, cùm, ut à potentum & vicinorum invaſione ſe tuerentur, potentiores in partem dominii ſuorum prædiorum aſciſcebant, ſicque eorum protectioni ac tutelæ ſeſe committebant. V. Senatorem *lib.* 2. *Epiſt.* 16. ubi de Tertiis Gothicis, Vignerium in *Originibus Alſat.* aliosque Auctores, laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Aſſula, propriè τὸ ἐκπελέκημα; aliàs *aſtula*. Paulinus,

—— *vicit brevis* aſtula *flammam.*

Feſto *fomites*, ſunt *aſſulæ ex arboribus, dum cæduntur, excuſſæ.* Ita & apud Servium ex Claudio, *Aſſulæ ambuſtæ.* Unde *aſſulatim dedolare viſcera*, Plauto; quod *minutatim* exponit Nonius. Sic *aſſulæ marmoreæ*, apud Vitruvium, quæ ex marmore, dum cæditur, excutiuntur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 502. & infrà, in voce *Fomes*.

Aſſumptio, in Eccleſia Rom. dies dicitur mortis Sancti alicujus, quo ſc. ejus anima *aſſumitur* in cœlum. Propriè vero tranſitus B. Virginis, ut ait Durandus *Rational. lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 15. Frodoardus in *Leone IV.*

Tandem clara dies Reginæ Adſumtio cœlis
Regiparentis adeſt, &c.

Quod Feſtum celebratur die 15. Auguſti, & omnium maximum eſt in Eccleſia Rom. ac per excellentiam *Dies Dominæ* dicitur, ut habet Baronius *in Martyrologio ad h. d.* De ejus origine ac inſtitutione nihil certi adferunt. Græci non *Aſſumtionis* nomine, nec græco, quod id ſignificaret, ſed Κοιμήσεως, *Dormitionis*, utuntur: quia de *aſſumtione in corpore* nihil habuerunt certi. *Uſuardus & Ado*, inquit Baronius, *cùm hac die celebrari dicant genitricis dormitionem, de Eccleſiæ judicio verba hæc ſubdunt: Plus elegit ſobrietas Eccleſiæ cum pietate neſcire, quàm aliquid frivolum & apocryphum inde tenendo docere.* Sed quæ ſecuta eſt ætas, hujus ſobrietatis limites egreſſa, eas lectiones ex variis Auctoribus, in hujus Feſti officio, recitari curat, quæ rem in dubio minimè relinquunt. Et quamvis id apertè non definierit Eccleſia Rom. quòd fuerit B. Virgo in cœlum cum corpore aſſumta; vix tamen ullus in ea eſt, qui de eo dubitantem ferat. V. A. Rivetum *Apolog. pro SS. Virgine Maria lib.* 1. *cap.* 21. *& lib.* 2. *cap.* 13.

Aſſyria Arbor, quæ & *Medica*, & Περσικὴ μηλέα, eadem cum Citrea pleriſque Veterum. Sed Virgilius in illa deſcribenda, ingentem arborem eam nobis tradit, quod Aurantio potiùs, quàm Citro, convenit. Nam citrum non altè attollitur,

Ipſa ingens arbor faciemque ſimillima Lauro.

ad quem locum Servius, *Sanè etiam hæc probant, citrum non eſſe. Nam citri arbor multum non poteſt creſcere.* Dicta autem *Aſſyria* eſt, quòd primitus in ſola Aſſyria proveniret: poſtea verò per univerſam Aſiam & Europam, ſemine inde allato, crebreſcere cœpit. V. de illa Salmaſium *ad Solinum pag.* 949. ut & infrà ubi de *Aurantiis & Citreis malis*.

Aſſyria Bombyx, V. infrà *Bombyx*.

Aſſyria Veſtes, ſericæ Vett. V. infrà, *Sericum*.

Aſſyrii Succi, apud Papinium Statium 6. *Thebaid. verſu* 109.

Nec non Aſſyriis pingueſcunt robora ſuccis:

omne genus aromatum eſt. Virgilius,

—— *Aſſyrium vulgò naſcetur amomum.*

Martialis *lib.* 8 *Epigramm.* 77.

Si ſapis, Aſſyrio *ſemper tibi crinis amomo*
Splendeat.

Idem *Aſſyrios nidos phœnicis* dicit, omni genere aromatum farctos, Horatius *lib.* 2. *od.* 11.

Cur non —— ——
—— —— *& roſâ*
Canos odorati capillos
Dum licet, Aſſyriaque *nardo*
Potamus uncti?

Catullus, *Fragrantem* Aſſyrio *venis odore domum &c.* V. Caſp. Barthium *Animadverſionum ad Statium d. l.*

Aſſyriorum Gramen, V. ſuprà *Amomum*.

Aſſyrium Malum, V. infrà *Citreum*, *Medicum*, *Perſicum*.

Aſtaboras, adde: Nili ramus veteribus creditus, uti probat Bochartus: qui oritur ex locis Avaliti ſinui proximis & Moſylo emporio, V. eum *Hierozoici Part. poſter. lib.* 1. *cap.* 11. Ut & infrà, in voce *Aſtaſobas*.

Aſtaca, Ammiano inter Parthiæ urbes recenſetur, *lib.* 23. *Et hæc potiora reſiduis ſunt oppida Genonia, Charax, Apamia*, Aſtaca & *Hecatompylos*. Hinc *Aſtacene*, Ἀστακηνὴ, prov. Parthiæ. Plinius *lib.* 2. *cap.* 105. *Similis eſt natura naphthæ: ita appellatur circa Babylonem & in* Aſtacene *Parthiæ, profluens, bituminis liquidi modo* &c.

Aſtacani, apud Solinum *cap.* 51. Indiæ pop. Græcis Ἀστακανοί,

 ab

ab urbe *Aſtacana*: quam Ptolomæus in Bactriana regione recenſet. Strabo 'Ἀστακηνοὺς collocat inter Copheten & Indum; quæ cauſa, quòd ab India illos excludant ii, quibus placuit Indiam Indo amne determinare, V. Salmaſium *ad Solinum pag* 1004.

Aſtacus, adde: Priorem, quæ in Bithynia, Lyſimachus evertit, contemporaneus Zypoetæ, Nicomedis patris, à quo Nicomedia ferme ſub idem tempus condita eſt incolis *Aſtaci* eò traductis, uti auctor eſt Strabo *lib.12.* Κατέσκαψε (loquitur autem de *Aſtaco*) δ' ὑπὸ Λυσιμάχου τὰς δ' οἰκήτορας μετήγαγεν εἰς Νικομήδειαν ὁ κτίσας αὐτήν. Atque hinc fortè factum, ut quidam Auctores ſcripſerint, Nicomediam priùs *Aſtacum* fuiſſe dictam, quorum opinionem, & illud adjuviſſe videtur, quòd non longè ab eo loco, ubi erat *Aſtacus* ſita, condendam curavit Nicomedes Nicomediam. Strabo *Aſtacum, περὶ Νικομήδειαν, circa Nicomediam*, collocat: Memnon Nicomediam ἀντικρὺ τῆς Ἀστακοῦ conditam fuiſſe ſcribit &c. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Gallienis.* V. eundem *ad Solinum pag.* 879.

Aſtagones, apud Solinum *cap.52.* perperam pro *Aſtacanis*, quos vide.

Aſtandæ, V. ſuprà *Asgandæ*.

Aſtaroth, adde: Sicut Sol, ita & Luna, ſub variis nominibus culta fuit ab Ethnicis. Hæc enim aliquando *Urania*, reſpectu luminis ſui: nonnunquam 'Ἀστροάρχη, reſpectu minorum ſiderum, ſeu *Planetarum Regina*, aliquando *Ammonia* dicta eſt, & ſub ovis imagine adorata, ut alia taceam. Ita ergo ſub *Aſtaroth* nomine culta eſt à Sidoniis, in cujus templo Philiſtæi defuncti Saulis arma ſuſpendiſſe leguntur, 1. Sam. 31. 10. Hinc Luc. *de Syria Dea*, 'Ἀστάρτην, inquit, ἐγὼ δοκέω σεληναίην ἔμμεναι, *Aſtarten Lunam eſſe opinor.* Nec obſtat, quòd quidam Aſtarten Junonem interpretentur, notum enim hæc Numina non raro confundi; & elogium, quod Iunoni tribuitur à Virgilio,

—— —— *Divum incedo regina*,

Cœli Reginæ, cujus meminit Jeremias *cap.7. verſ.*18. & *cap.* 44 *verſu* 17. apprimè quadrat: Ut omittam Kalendas ſeu menſis cujuslibet primitias Junoni ſacras fuiſſe. Imò quemadmodum Jupiter Ammon Sol erat, ſub Arietis ſchemate: ita Iuno Ammonia Luna, ſub ovis figura, culta. Et certè *Aſtaroth* idolum hoc planè modò figurant Hebræi Scriptores, ipſaque vox gregem ovium denotat. V. Thom. Godvvyn *de ritibus Hebræor. lib.4. cap.6.* & ſuprà in voce *Ammonia*.

Aſtaſobas, Græcè 'Ἀστασόβας, brachium Nili eſt, ſicut & *Aſtaboras*. Plinius, *Aſtaboras lævo alveo dictus, hoc eſt, ramus aquæ venientis è tenebris; dextero verò* Aſtaſobas, *quod lateris ſignificationem adjicit.* Alii utrumque amnem in Nilum influentem faciunt: Cingunt autem ambo Meroën urbem. Salmaſius *ad Solinum pag.* 418. & 419.

Aſter, Græcè 'Ἀστὴρ, nomen ſtellis, floribus, gemmis, aliis commune. 'Ἀστὴρ enim 'Ἀττικὸς, flos eſt, cujus folia ſtellæ imaginem referunt; unde & ἀστέριον & ἀστερίσκος dictus. Et ἀστέρες, nec non ἄστρα, dicuntur gemmæ, ad ſpeciem ſideris aut ſtellæ relucentes; à quibus diverſæ *Aſteriæ*, quæ variis guttis ſtellatæ ſunt. Uti ἄστριον, lapis inſtar plenæ Lunæ reſulgens, quaſi *parvum aſtrum.* Sunt tamen qui ἀστέριον & ἄστριον confuderunt. Sed propriè 'Ἀστέριος, ἀστερίας, ἀστερίτης & ἀστερωτὸς, non *ſtellæ ſimiliter reſplendens*, ſed multis maculis, velut ſtellis ſparſum, *ſtelliſque compunctum* ac variatum, notant. Sic Avienus ἀστέριον λίθον interpretatus eſt, de Jaſpide,

—— —— *hic & Jaſpis*
Fulva micat ſtellis.

Et Sandaſtrum gemmam Plinius memorat, ſtellarum Hyadum numero ac diſpoſitione ſtellatam, quæ intus habebat aureas guttas ſtellantes in tralucido &c. Phalangii quoque genus, ἀστέριον, de quo infrà in voce *Stellio*: plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum paſſim.*

Aſter Samius, genus terræ candidiſſimæ; quam quidam cum κηφολίθῳ & ἀφροσελήνῳ confundunt: Avicenna putat eſſe *Talk* Arabicum, quod hodieque *Talch* dicitur. V. præfatum Auctorem ubi ſuprà *pag.*1098.

Aſteria, gemma candida & contra Solem radios regerens, unde ei nomen. Plinius, *Proxima candicantium eſt* Aſteria, *principatum habens proprietate naturæ, quòd incluſam lucem pupillæ modo quodam continet, ac transfundit cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio loco reddens, eademque contraria Soli regerens candicantes radios, unde & nomen invenit, difficilis ad cælandum.* Sub. autem *gemma*; ſicut eadem 'Ἀστέριος, *Aſterius* dicitur, ſub. λίθος, *lapis.* Naſci eam prodit Dionyſius in montibus Pallenes,

Ἔνθα μελισσοβότοιο κατὰ σκοπιὰς Παλλήνης
Φύεται Ἀστέριος καλὸς λίθος, οἷά τις ἀστὴρ
Μαρμαίρων.

Quod de *Aſtrio* ſcribit Plinius: quam gemmam nonnulli Σεληνίτην etiam videntur vocaſſe, quòd fulgore luceat Lunæ plenæ. Sed cùm iſta vocabula mirè confundant Auctores, docet Salmaſius, lapidis hujus nomen non eſſe ἀστέριος adject. ſed τὸ ἀστέριον dimin. quod parvum ἀστὴρ ſignificat. Unde recentioribus Græcis, omnia fere nomina per diminutiones enuntiantibus, στέριον dicitur, h.e. *ſtella.* Hoc autem nomine indigitari gemmas, quæ *ſtellarum* inſtar reluceant, ſicut ἀστερίας dici, quę guttis ſtellatæ ſunt, ſuprà vidimus. V. eum *ad Solinum pag.*756. *& ſeqq.* ut & *pag.*1693. ubi *Aſterion* & *Aſtrion*, inter candidas gemmas & cryſtallo cognatas, referri addit.

Aſteriſcus, Gr. ἀστερίσκος, ex auro vel ex alio metallo ſtellula, quæ in Eccleſia Gr. ponitur ſuper patenam, ad ſacra dona tegenda, cum puſilla cruce in vertice; ut velum, quo patena cooperitur, ſuſtentetur, ne Euchariſticum panem in patena poſitum tangat. Denotari hâc ceremoniâ autem volunt ſtellam felicis ominis, quæ Magos ad Dominum noſtrum deduxit ſuperſtetitque, ubi ille erat; unde Sacerdos, hanc ſtellam patinæ imponens, ait: *Et veniens ſtella adſtitit ſuper, ubi erat puer poſitus.* Dominic. Macer in *Hierolex.* ubi Iſacium Haubertum, qui *Obſervation. ad Euchòlog Aſteriſcum, quo ſacra cooperiuntur, velum fuiſſe ſtellâ ornatum*, aſſerit, refutat.

Aſterites lapis, V. ſuprà *Aſteria.*

Aſtica Regio, 'Ἀστικὴ στρατηγία, Ptol. cujus incolæ *Aſtæ*, pop. Thraciæ. In ea Bizye erat, ſedes Regum. Stephanus, Βιζύη, πόλις Θρᾴκης, τὸ τῶν Ἀστῶν βασίλειον, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*166.

Aſtile ſeu *Haſtile*, apud Leonem Oſtienſ. *lib.2. cap. ult. Crucem auream —— cum tripode argenteo deaurato &* aſtili *onychino argenteo & aureo ornato:* baculus eſt longior, cui crux, quæ in Communione Rom. in proceſſionibus defertur, infigi ſolet. *Haſtile* dicitur, apud Adamnanum *de locis Scr. lib.* 1. *cap.* 8. *In Cruce lignea, cujus* haſtile, *in duas intercisum eſt partes* &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aſtipulator, in *Ord.* Romano, dicitur is, cujus licentiâ & conſenſu Virgo, religionis, ut vocant, habitum ſumit, apud Eund.

Aſtomi, adde: Alii habent, in Africa Mediterr. Cujus fabulæ occaſio ab Africanis gentibus cis Senegam deſumta eſt, qui pudori ſibi ducunt os ſuum ab aliis videri, V. le Blanc *part.2. pag.2.* Confer Voſſium *in Pomp. Melam lib.3. cap.9.* Quibus adde Auctorem *Hiſtor. Orbis Terr.*

Aſtra, V. infrà in voce *Stella.*

Aſtraba, Iſidoro in *Gloſſ. tabella in qua pedes requieſcunt*: quo nomine Salmaſius indigitatas vult tabellas vel ſcalas ferreas equis ſcandendis olim adhibitas, hodieque. Namque ſcanſoria illa inſcendendis equis & pedibus ſuſtinendis facta, jam Hieronymi tempore in uſu fuiſſe, dicemus infrà in voce *Stapedes.* 'Ἀναβολεῖς Græci, eadem quâ Stratores olim appellatione, dixere: σκάλας etiam vocat Mauricius Στρατηγικ. *lib.*1. Pendebant autem è ſella equi & ex ferro erant, *Ibid.* ut & apud Euſtathium *Odyſſ.* &c. Apud Suidam verò 'Ἀρζαὼν eſt τὸ ἐπὶ τῶν ἐφιππίων ξύλον ὃ κρατοῦσιν οἱ καθεζόμενοι, *Lignum, quod eſt in ephippiis, quod ſeſſores tenent.* Hoc eſt, ſellæ arcus, quem *Arçon* vulgo Galli vocant, vel ſella ipſa. Hinc ἐκ τῶν ἀρζώνων ἀποσφαιρίζειν, *ex equo deturbare*, apud Nicetam, Gall. *deſarçonner. Arciones* autem hi ab arcu vocant, quòd in modum arcus incurvi ſint, &c. Salmaſius *Notis ad Ælium Spartianum in Antonino Caracallo*, ad verba, *Quum illum in equum ſtrator ejus levaret.*

Aſtrachanum, adde: Urbs à primo conditore nomen accepit; Regnum verò unum ex illis eſt, quæ ex Zavolhenſi Imperio deſtructo originem duxere, fuereque Reges ſub tutela & tributo Crimenſium ſeu Præcopenſium Tartarorum. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.*437.

Aſtragalizontes, Græcè 'Ἀστραγαλίζοντες, ex ære, Polycleti opus. Plinius *lib.34. cap.8. Polycletus —— fecit & diſtringentem & nudum talo inceſſentem. Duoſque pueros, item talis nudos ludentes, qui vocantur* Aſtragalizontes: *& ſunt in Titi imperatoris atrio, quo opere nullum abſolutius plerique judicant.*

Aſtrantia, ſive *Oſtritium* Herbariorum, aliis *Magiſtrantia* & *Imperatoria*, verum eſt Vett. Smyrnium. Utriusque enim caulis fœniculaceus, folia apii in auri colorem langueſcentia, radix craſſa & multa, foris nigricans, intus alba. Utraque in montibus naſcitur, & radice liquorem exſudat lentum ac modicè rufum, ſuaviſſimi odoris & myrrham optimam redolentis, linguamque vellicantis acrimoniâ ſuâ. Unde & *myrrham* ſuccum vocavere Veteres, ſtacte myrrhâ nihilo deteriorem. Utraque porro ſtomachum corroborat, menſes & urinam ciet, cum polenta trita & impoſita carbunculos ſanat, ex vino pota rigores diſcutit, contra rabioſi canis morſum & ſerpentis ictus efficax eſt; renumque ac lumborum doloribus opitulatur &c. Hodie quoque *Herbam Benzuini* nonnulli vocant; de qua V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1174. & 1275.

Aſtrapæa, nomen gemmæ, apud Plinium *lib.37. cap.*11. *Aſtrapææ in nigro aut cyano diſcurrunt, è medio flumnis radii.* Græcè ἀστραπαία, ab ἀστραπὴ, *fulgur, fulgor, fulgetrum.* Idem Salmaſius *ibid. pag.*770.

Aſtrictus color, V. ſuprà *Adſtrictus.*

Aſtrion, Græcè Ἄστριον, quaſi *parvum* ἄστρον, vel *parvus* ἀστὴρ, gemma eſt candida, in Carmania, Media, & Perſide naſcens; quam Σεληνίτην quoque nonnulli vocavere: non quòd cum Lunæ curſu ſympathiam habeat; Sed quia ex candido translucens melleo colore Lunæ imaginem continet. Salmaſius *ad Solinum pag.*756. & 768.

Aſtrictus

Aſtriotes, Græcè Ἀστριώτης, lapis, cui multas virtutes, in Magicis rebus, tribuit Zoroaſtres, apud Plinium *lib. 37. cap. 9. Celebrant aſtriotem, miraſque laudes ejus in Magicis artibus Zoroaſtrem cecinisse.* Cardano, gemma eſt minimè perſpicua, cinerea, ſtellatis maculis diſtincta, quæ in aceto, aut vino, ſponte movetur, animalium inceſſu progrediens, nunc antrorſum, nunc retrorſum, nunc in latus, Dalechampius *ad l.*

Aſtrites ſeu *Stella Marina*, piſcis eſt, quinos radios habens longitudine palmi, cui cortex durus, hiſpidus, aſper & ſerpentino colore variatus, flexuoſus tamen & radiis ex centro æquis ſpatiis in circumferentiam paulatim gracileſcentibus; cutis non glabra, ſed quaſi ex meris oſſiculis ac ſpinulis compaginata. Celerrimè natat inſtarque polypi brachia diducit ac contrahit; os in medio, inſtar echini, ita ut alimentum ſingulis quinque radiis ſubminiſtrare poſſit. Dorſum ſupernè in ſphæra protuberat, & ipſum hiſpidum, durum ac aſperum: Magis tamen ventre glaber eſt; maculis alternatim, cinericio colore albicantibus & nigredine obfuſcatis, intermixtis. Degunt plerunque inter ſaxorum fiſſuras & hiatus, tanquam propriis pabuli ſui domiciliis; veſcuntur quippe maximè humore ſalſuginoſo rupium oſtreiſque marinis, iiſque quæ *mollia* dicuntur, paſſim inſidias ſtruunt & apprehenſa tota exugunt ac delumbant. Cujuſmodi plures viſuntur in *Muſæo* Kircheriano Romæ, ut refert Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo, pag. 26.*

Aſtrobolos, gemma oculis piſcium ſimilis & *radians candido, ut Sol*, apud Plinium *l. 37. c. 9.* Fortè, *in Sole*.

Aſtroboris, V. ubi de *Aſtabora*.

Aſtrolabia, recentioribus dicta ſunt, μετεωροσκόπια Veterum; quæ non ſolùm de die valent, ut σκιόθηρα, ſed & die ac nocte ad intervalla, magnitudines ac loca ſingularum ſtellarum ſignanda, ſunt excogitata. Μετέωρα enim *ſtellas* quoque vocarunt Veteres, & quæ in cœlo ipſo ſunt, non ea tantum quæ infra cœlum. Hujusmodi autem organa primus adinveniſſe Hipparchus dicitur, Plinio *lib. 2 cap. 37. Idemque auſus rem etiam Deo improbam, an numerare poteris ſtellas, ac ſidera ad nomen expungere.* Sed & Σκιόθηρα quadantenus ſunt μετεωροσκοπικὰ, quatenus & Solis motus ex umbris & Meridiani &c. per ea deprehenduntur. Ὡροσκόπια utraque dixit Ptolomæus, ab *horoſcopo* indagando, de qua re V. infrà. In *Muſæo* Kircheriano *Aſtrolabia* ſeu Planiſphæria plura ex aurichalco aſſervantur; è quibus verò quinque eximia ſunt, omnibus ſui partibus ad diverſas altitudines poli aptata, ſtellarumque fixarum retibus, lineâ fiduciæ, axe atque armillâ ſuſpenſoriâ inſtructiſſima. Maximum eorum, quod & Latinis characteribus & notis exſculptum eſt, trium palmorum magnitudinem adæquat. Duo alia, quorum unum Arabum notis & antiquitate viſendum; alterum iiſdem characteribus inſignitum, palmo cum dimidio in diametro conſtant &c. V. Georgium *de Sepibus in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag. 27.*

Aſtrologi ſeu Chaldæi Aſſyriis, quales Ægyptiis Sacerdotes. Clemens 1. *Strom.* ubi de Aſtrica Philoſophia ac Fatidica: Προέστησαν δὲ αὐτῆς Αἰγυπτίων δὲ οἱ προφῆται, καὶ Ἀσσυρίων οἱ Χαλδαῖοι, καὶ Γαλατῶν οἱ Δρυΐδαι. Quâ arte Beroſus inprimis claruit. Plinius *lib. 7. cap. 37. Variarum artium ſcientiâ innumerabiles enituere — Aſtrologiâ Beroſus, cui ob divinas prædictiones, Athenienſes publicè in gymnaſio ſtatuam inauratâ linguâ ſtatuere.* Hic eam à Babylonis ſuis primus in Græciam attulit, & diſciplinæ hujus Scholam in Coa Inſ. aperuit, teſte Vitruvio: circa tempora Alexandri M. ſi is idem eſt cum eo Beroſo, qui Βαβυλωνιακὰ ſcripſit. Ante eum Eudoxus *Aſtronomiam*, quam ab Ægyptiis didicerat, Græcos ſuos docuit, circa Olymp. 103. Certè τῆς Ἀστρονομίας apud Græcos, duos Auctores præcipuos ac primos agnoſcit Sextus, Eudoxum & Hipparchum. Vetuſtiora tamen Eudoxo hujus ſcientiæ principia ac ſtudia in Græcia fuiſſe, hinc colligitur, quòd Thales, qui obiit Olymp. 58. primus ἀστρολογῆσαι proditur. Scripſit is de Æquinoctiis & Solſtitiis, primuſque deliquia Solis prædixit: nullam verò partem τῆς Γενεθλιακῆς attigit, quæ Veteribus *Aſtrologiæ* nomine propriè veniebat; Aſtronomiam propriè vocantibus τήρησιν τῶν ἐπὶ φαινομένοις, *obſervationem ſiderum*, ad prædicendas anni tempeſtates: quæ obſervatio Nautis ac Agricolis in primis utilis ac neceſſaria eſt. Alii tamen diſcrimen hoc neglexerunt. Unde Thales, ut modò viſum, ἀστρολογῆσαι primus dictus & Pherecydes Ἀστρολόγος eſt appellatus, qui tantum Ἀστρονόμος fuit: Phoci Samii liber inſcriptus erat Ἀστρολογία Ναυτικὴ &c. Contrà Manilius *Aſtronomicῶν* libros ſuos inſcripſit, qui merè Γενεθλιαλογίαι ſunt. Sed Recentiores, *Aſtrologos* & *Aſtronomos* iterum, ſed alia paulò ratione, ſeparavere, ut videre eſt, apud Salmaſium pluribus hac de re agentem, *ad Solinum pag. 641 & ſeqq.* V. quoque Gerh. Joh. Voſſium *de Artibus Mathematicis*, ut & hic paſſim, ubi de *Æquinoctiis, Gnomonica* Arte, *Horoſcopiis* &c.

Aſtrummi, quinam dicti olim hodieque, V. hic ſuprà.

Aſtrum, τὸ Ἄστρον, Græcis antiquis κατ' ἐξοχὴν, *ſidus caniculæ* dictum eſt. Unde Theophraſtus, ὑπὸ τὸ ἄστρον fieri inciſionem balſami ſcribit. Et Archilochus, τὸ ἄστρον μεσημβρινὸν; atque ita ſemper, apud eundem Theophraſtum, ὑπὸ τὸ Ἄστρον, *circa Canis ortum.* Inde ἀστροβολία, *morbus aſtrorum, cujus cauſa ab ortu canis:* quam vocem *ſideratione*m quidem reddidere Latini, ipſam tamen *Sideris* vocem abſolutè de canicula non uſurparunt. Salmaſius *ad Solinum pag. 560.*

Aſtula, V. ſuprà *Aſſula*, ut & infrà in voce *Picea*.

Aſtur Aureolus, boni gladiatoris nomen, apud Salmaſium *ad Pollionem in Claudio.*

Aſturco equus, idem cum tolutario, ab *Aſturia* reg. nomen habens, mollem & ad delicias compoſitam vecturam, magna ſedentium commoditate ac voluptate, exhibet; de quo molli delicatoque greſſu per excellentiam βαδίζειν dixere Græci, ut Latini *ambulare*, unde Gallis *ambler* ortum. Καλλιπίζειν quoque aliquando *Aſturcones* ajunt Græci, ſed hoc propriè Tripedariorum equorum eſt: interim quia horum curſus proximè ad tolutariorum greſſum accedit, facileque tripedarii tolutim docebantur & ad levitatem mollitiemque vecturæ, qualis eſt in aſturconibus, edomabantur, & his appellatio tributa. Porro ὑποβαδίζειν de *Aſturconibus* itidem dicebant, i. minuto citatoque gradu ire & quaſi pedibus argutari, quod tolutariorum proprium eſt. Σακκίζειν item, elegantiſſimâ tralatione; eorum gradus enim in ambulando perinde minutus ac creber eſt, quaſi ſacco colatus eſſet & eliquatus. Liquores enim per ſaccum dum exprimuntur, crebris & minutis guttis eunt: haud abſimili, imò prorſus eâdem metaphorâ, de minutiſſimo ac ſpiſſiſſimo gradu dixit Plautus, *eum ſuccretum eſſe cribro pollinario.* Unde & *colatorii* dicti hi equi, apud Veget. à quibus *guttonarios* diſtinguit, qui iidem ſunt cum trepidariis vel trepidantibus, &c. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis.* Quales verò equi tricenarii ſint, *Traquenier*s Gallis, & quomodo ab *Aſturconibus* differant, V. ſuo loco. Addam hic ſaltem, de notâ eorum, quâ plerunque inſignes eſſe dicuntur. Indigitat eam Silius *lib. 16.* ubi ludos à Scipione in Africa celebratos deſcribens, ſic inter alia,

> *Proximus à primo diſtans, quantum æquore currus*
> *Occupat ipſe loci diſtans, ſed proximus ibat*
> *Aſtur Panchates, patrio frons alba nitebat*
> *Inſigni & patrio pes omnis concolor albo.*

Indicat nempe, *Aſturicos* equos vulgò maculâ albâ frontem habere inſignitam & pedes plurimos albos &c. Salmaſius idem *ad Solinum pag. 897.*

Aſtynomi, adde: Eorum decem fuiſſe, legitur apud Ariſtotelem *de Rep. Athen.* citante Harpocratione: Δέκα φησὶν εἶναι τοὺς Ἀστυνόμους Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ, πέντε μὲν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει. Sed numerus eſt corruptus: Quindecim enim illorum fuere, quot & Agoranomi, Metronomi, Sitophylaces; nempe decem in Urbe, at verò quinque in Piræeo: atque hunc numerum ſemper eſſe reponendum vult Petitus. Emendationis cauſam inde petit, quòd Piræeum tertiam Athenarum partem conſtituebat, ergo quinque tantùm erant in Piræeo, in reliqua verò Urbe juxta hanc analogiam, decem. Iterum verò munere h.c fungi non licebat, ex Lege: Ἄν τις ἀστυνομήσῃ δὶς, *Si quis ſemel atque iterum Aſtynomus fuerit.* Ut colligere eſt è Demoſthene *in Procem.* 64. Δεδιέναι γὰρ ἐπ' ἀφέλειαν, ὅτι ὑμῖν ὑπάρχει καὶ νόμος περὶ τούτων ἔθετε, ΑΝ ΤΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΗΣΗι ΔΙΣ. V. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 3. tit. 2.*

Aſylum, adde: Statuit autem hoc *Aſylum* Romulus, in monte Palatino: idque ad imitationem Cadmi, qui Thebas conditurus ſimilem perfugii locum conſtituit. Idem mos Crotone obtinuit, ubi ſi quis ad Deorum aras confugiſſet, ſacer habebatur ac inviolabilis, &c. Unde phraſes ortæ: *Ad te tanquam ad Aſylum, tanquam ad Aram, confugimus.* V. Alexandr. *Genial dier. lib. 3 cap. 20.* Primi *Aſyla* erexiſſe Heraclidæ dicuntur: *Poſtquam enim Hercules migravit è terris, nepotes ejus timentes inſidias eorum, quos avus afflixerat, Athenis ſibi primi Aſylum, hoc eſt, templum Miſericordiæ collocarunt, unde nullus poſſet abduci,* Servius *ad Æneid. 8.* Quod exemplum poſtea alii paſſim imitati ſunt, juxta illud: ἔχω γὰρ καταφυγὴν μὲν θηρίον πέτραν, δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν, *fera quidem petram perfugium habet, ſervi verò aras Deorum.* Erantque Athenis ſex aræ vel templa hoc immunitatis privilegio nobilitata, viz. Miſericordiæ, Minervæ, Eumenidum, Munychiæ, & duo Theſei templa, alterum intra muros, foris alterum. Huc itaque qui confugiſſet, tutus erat, neque ab ullo mortalium, vi inde abſtrahi poterat: Sed ne ſcelerum licentia ſic in immenſum creſceret, ſi quis manifeſti criminis reus ad locum talem ſe recepiſſet, vel fame necabatur, vel admoto igne ſponte eum deſerere cogebatur. Plautus *in Rudente Actu 3. ſc. 4.*

> *Ibo hercle aliquò quæritatum ignem,*
> *Ignem magnum hic faciam.*

Hinc apud Euripidem Hermione, Andromachæ aram tenenti minatur, πῦρ σοι προσοίσω, *ignem tibi admovebo.* Nec quemque tamen ſupplicem ignis terrebat, imò ad ipſum ignis locum, focum vid. tutò confugiebant οἱ Ἐφέσιοι, V. Fr. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib. 6. cap. 1. & ſuprà in voce Ara.* Alia ab hiſce *Aſylorum* ſeu Civitatum refugii, quas Deus O.M. Iſraëlitis in terra promiſſionis conceſſit olim, ratio fuit. Non enim ulli maleficio ibi impunitas, ſed ſi quis fortuitam commiſiſſet cædem, licebat reo confugere ad Altare, ut patet Exodi *cap. 21. verſ. 14.* & 1. Regum *cap. 2. verſu 28.* vel, ſi in loco nimis ab Altari remoto factum contigiſſet, certa à Deo conſtituta fuere refugii loca ſeu civitates, inter-

rà Canaan, pari à ſe invicem intervallo diſtantes, in quibus homo iſtiusmodi tutas inveniret latebras. Earum fuere ſex. *Bezer*, in tribu Ruben, *Ramoth in Gilead* in tribu Gad, & *Golan in Baſan*, in dim. tribu Manaſſe, trans Jordanem: cis eum, *Cades* in Galilæa, in montanis Naphthalim, *Sichem* in tribu Ephraim ac *Kiriatharba* ſeu Hebron in montibus Juda, Joſuæ *cap.* 20. *v.* 7. è quibus tres priores à Moſe, reliquæ tres ab hujus ſucceſſore Joſua, huic uſui fuere deſtinatæ. Ad his itaque civitates, ut cædis fortuitæ reus, facilè & commodè pervenire poſſet, Magiſtratuum officium erat viam ad illas ducentem magnâ diligentiâ curare, quò illa apta, larga & plana, nullisque obſtaculis impedita eſſet: quòd ſi fortè humilior alicubi terra, vel torrente aut fluento aliquo eſſet intercepta, pontem ſterni curabant, quò fugientem nihil moraretur. Latitudo viæ non minor erat 32. cubitorum, & ubicunque illa in bivia findebatur, dirigebat properantis fugam vox *Refuge, Refuge*, conſpicuo charactere exarata, quò citra errorem ad *Aſylum* perveniret. Fiebat autem quotannis die 15. menſis *Adar*, qui Februario noſtro ex parte reſpondet, ut à Magiſtratu mitterentur qui viam ſarcirent, & aditum ad Civitates tales redderent facilem. Ne autem avidiùs reum inſequens vindex ſanguinis eum comprehenderet, priusquam in locum deſtinatum perveniſſet, Viri aliquot ſapientes obvii procedebant vindici, ut eum à perſecutione ulteriori dehortarentur, ſuaderentque à vi omni abſtinere, donec cauſa à Judicibus fuiſſet cognita: à quibus ſi deprehenſus eſſet meditati criminis reus, neci dabatur; ſin præter intentionem homicidium commiſiſſe judicatus eſſet, tutò ipſi intra Civitatis iſtiusmodi pomœria vivendi venia erat, usque ad mortem Summi, qui tum officio fungebatur, Sacerdotis: qui cùm fato eſſet functus, plenâ iterum libertate fruebatur talis, & è loco refugii, in quo hactenus exul vixerat, quaquaverſum eundi facultatem naniſcebatur. Aliquid divino huic inſtituto ſimile, apud Areopagitas, reperire licet, qui eum qui cædem patraſſet ἀπενιαυτισμῷ ſeu annuo exilio puniviſſe leguntur. V. Rab. Solom. Jarchi *Deut.* 19. Maimonid. *in Rotſach. cap.* 8. *ſect.* 5. Maſium *in Joſ. cap.* 20. Thomam Godvvynum *in tr. Anglico, cui tit. Moſes and Aaron*, *l.* 2. *c.* 5. *& ſuprà*.

AT.

Atabala, tympana Mauris uſitata; quæ Τάβαλα dixere olim Parthi: tympana nempe ænea ad formam clibani facta, quibus in bello utebantur. Hinc ταβαλίτας vocavere ſcyphos ligneos, quòd inſtar ταβάλων eſſent. Fortè ab Æolico θῖνα vel τῖνα, absque aſpiratione, quod *cumulum terræ* vel *colliculum*, ad inſtar arcæ eminentem, notat. Salmaſius *ad Solinum p.* 1020. V. infrà in voce *Tabaitæ*, item *Tabala*.

Atacoræ, V. *Athacoræ*.

Atambor, V. infrà *Tamburlum*.

Atarantes ſeu *Atrantes*, apud Stephanum, Ῥιανὸς δὲ ἐν Ἀχαϊκῶν δευτέρῳ, Ἀτάραντας μετ' αὐτοὺς εἶναί φησι καὶ Ἄτλαντας. *Rhianus autem Achaicorum ſecundo, Atarantes poſt eos eſſe ait, & Atlantes*. Pop. Africæ, Garamantibus vicini; qui nullum proprium inter ſe vocabulum habent & Solem orientem atque occidentem dirâ imprecatione laceſſunt. Ἀφάραντες perperam, apud Stobæum, ut & *Atlantes*, apud Solinum *cap.* 31. ubi illos à reliquis Atlantibus, decem dierum intervallo, removet. V. de illis Salmaſium *ad Solinum p.* 410.

Atargatis, dicta à Græcis, quæ nomine Syriaco nonnullis Ἀθάρα; aliter *Derceto*, Δερκετώ: Numen fuit, non Hierapolitanorum, ut illi volunt, qui cum Syria Dea eam confundunt: Sed Joppenſium, quam illi coluerunt ſub piſcis forma, unde & nomen ab *Addirdaga* corruptum. V. in voce *Atergatis*, item *Derceto*.

Atarnitæ, V. *Rhizophagi*.

Atellani, olim propriè Exodiarii fuere, V. in voce *Exodium*: poſtea cum Mimis vel Mimicis ſcurris iidem eſſe cœpere. Unde & *Exodiarius*, pro Mimo, ſeu mimico ſcurra, apud Ammianum *l.* 28. *Id enim nunc repertum eſt pro ſonitu laudum impenſiore, per applicatos homines ad loquendum, ut in omni ſpectaculo exodiario, venatori, aurigæ, & hiſtrionum generi omni & Judicibus celſis, itidemq́; minoribus, nec non etiam matronis, clametur aſſiduè, per te ille diſcat.* Juvenalis vetus Interpres, ad verſum,

Urbicus exodio riſum movet Atellanæ:

Exodiarius, inquit, *apud Vett. in fine ludorum intrabat, quòd ridiculus foret: ut, quidquid lachrymarum atque triſtitiæ coëgiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detergeret*, &c. Sed fallitur, cùm Exodiarios in fine Ludorum intraſſe ſcripſit; exodia enim Attellanarum non introducebantur in fine Fabularum, & res erant ab illis prorſus ſeparata. V. quæ hanc in rem ſuggerit Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*.

Atergus, unicâ voce pro κατόπισθεν, ſeu ἀπὸ νώτου. i. *à tergo*, in *Gloſſis* Lat. Gr. *Atergus*, ὑστερόθεν βοηθεῖν καὶ κατόπιν ἀπὸ νώτου. Salmaſius ad *Capitolinum in Opilio Macrino*. Macro *Atergo* Opiſtographum dictum eſt. in *Hierolex*.

Ateria lex, à Sp. Tarpejo Montano Capitolino, & Aul. Aterio Fontinali Coſſ. lata A. Cond. urbis 299. fuit: *Ut omnibus Magiſtratibus mulctæ dicendæ jus eſſet*, cùm antea ſolis Coſſ. id liceret. Cumque antea ſuprema mulcta eſſet duarum ovium & triginta boum, pretiique varietas hactenus inæqualem faceret mulctæ portionem, hac lege, quæ etiam *Tarpeja* dicta, conſtituti ſunt in oves ſingulas æris deni, in boves æris centeni V. Dionyſ. *l.* 10. A. Gellium *l.* 11. *c.* 1 & Feſtum in voce *Peculatus*.

Aterius, Conſul fuit, Collega Spurii Tarpeii, paulo poſt exactos Reges: ſub quibus L. Sicinius Dentatus, fortitudine celebris Tribunatu Pl. functus eſt, Solinus *cap.* 1. ubi eum A. *Haterium* vocat. Antiquiſſimos tamen libros absque aſpiratione nomen hoc ſcribere, & Græcis Ἀτέριον dici, obſervat *Exercitat.* ad eum Salmaſius *p.* 47. V. quoque paulo ſuprà.

Ateſte, adde: Sub proprio Principe, ex illuſtriſſima *Ateſtinorum* vel Eſtenſium Principum familia, cujus originem ſunt qui arceſſant à Cajo quodam Actio, qui ex Romanis civis fuerit *Ateſtinus*, circa A.C. 390. V. ſupra in voce *Actius*. Alii, qui Actiam ſtirpem in Valeriano circa A. C. 500. prælio Longobardorum in Francos cæſo extinctam contendunt, aliam ei ſucceſſiſſe arbitrantur, argumento nominum, quæ à Valeriano illo ad Azonem usque deducuntur. Quidquid horum ſit, Azo, gentis hujus indubitatus auctor, à quibusdam Hugonis M. Thuſciæ filius, è Caroli M. ſanguine oriundus, perhibetur. Ex eadem proſapia. Theobaldus & filius Bonifacius Regii Lepidi, Parmæ, Lucæ, Ferrariæ & Mantuæ, extitere *Marchiones*, quorum huic filia fuit Mathildis, à qua *Patrimonium S. Petri*. Ipſe Azo, ſecutus in Germaniam Conradum II. & Henricum III Auguſtos, ibi Cunigundam Guelforum priorum hæredem, & poſt illam, Juditham Conradi filiam, duxit: Pater ex hac Azonis Eſtenſis ſeu *Ateſtini* Marchionis, à quo longâ ſerie reliqui Marchiones, qui præter prædicta, Genuam quoque, Mediolanum, Anconam, Veronam, Mutinam, & alia, diverſis temporibus tenuere, deſcenderunt. Ex his Hercules I. *Dux Ferrariæ* creatus, novo titulo domum auxit, cujus filius Hercules II. & nepos Alfonſus I. eundem Ducatum geſſere, donec hic obiit A. C. 1597. ſine hærede. Tunc enim Ferrariam ſibi Pontifex aſſeruit, Cæſare Ateſtino fruſtra obnitente: qui à Pontifice eâ excluſus, Imperialia tantùm feuda, Mutinæ, Regii Lepidi & Carporum, obtinuit, unde hodierni *Ateſtini* & *Mutinæ Duces* orti, V. Thuan. *Hiſt. l.* 119. & Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.* Præfatus namque Alphonſus I. ex Laura Euſtochia, Alfonſum March. Montecchii genuit, qui ex Julia Roborea pater fuit Cæſaris modò dicti. Hic cùm patruele extincto, ſucceſſionem obtinere non poſſet, Imperialia tantùm feuda ut dictum, nactus, *Mutinæ Ducis* titulum geſſit, demortuus A.C. 1628. Quo & Virginiâ Mediceâ, natus Alfonſus I. obiit A. C. 1644. pater, ex Iſabella Sabauda, Franciſci, extincti A. C. 1656. cujus, ex Maria Farneſia, liberi ſuperſunt, Alfonſus II. (maritus N. Martinozziæ, neptis Jul. Mazarini Cardin.) Almericus, Iſabella (ux. Rainutii D. Parm.) Juliaque Maria. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Tom. I.* & infrà, in voce *Azo*; ut & in vocibus, *Ferraria*, ac *Mutina*.

Athaci pop apud Solinum: pro *Athacoris*, qui Ptolomæo Ὀθοῤῥόγοι ſunt. Ita autem Solinus *cap* 51. *cui tit. gens Attacorum. Sequitur Attacenus ſinus & gens hominum* Attacorum, *quibus temperies prærogativa miram aëris clementiam ſubminiſtrat. Arcent ſanè afflatum noxium colles — atque ideo — par illis & Hyperboreis genus vitæ eſt. Inter hos & Indiam gnariſſimi Ciconas locaverunt.* Ubi malè ab *Attacis* pop. ſinum *Attacenum* dictum vult: cùm nulli tales. Sed *Ataci* vel *Athaci*, pro Ὀθοῤῥόγοι ſunt vel Ὀττοροκόῤῥαι, qui in Serica. Salmaſius *ad Solinum pag.* 989. ubi Thuros & Tocharos eis facit vicinos &c.

Athanati, Gr. Ἀθάνατοι, i. *Immortales*; Recentioribus *Athanaſi*, militum genus, apud Impp. Græcos. Quemadmodum enim apud Perſas olim Legio erat militaris, quam τῶν Ἀθανάτων appellabant, uti docent Auctores laudati Briſſonio *de Regno Perſar.* ita habebant Byzantini Impp. Perſicorum Regum æmuli, ſuos *Athanaſos* ſeu *Immortales*, quos à Nicephoro Logotheta, qui ſub Michaële Duca rerum potitus eſt, tunc demum inſtitutos refert Bryennius *l.* 4. *num.* 4. Hoc autem illis inditum nomen, quòd pacis æquè ac belli tempore militarent, eſſetq; eorum cohors *Schola vacationis ſemper ignara*: uti de peculiari quadam Caroli M. caterva militari dixit Monachus Sangallenſis *lib.* 2. *cap.* 26. Unde Anna Comnena *Alexiados l.* 2. de *Athanatis* agens, ait fuiſſe τὸ ἐγκρίτημα τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἰδιαίτατον, *manus Romanæ potentiæ maximè propria*, quia viz. pacis perinde ac belli tempore inſerviebant, Car. du Freſne *Gloſſar.* qui hanc in rem Rigaltii quoque ac Meurſii *Gloſſaria* laudat.

Athare ſeu *Athara*, Damaſci Regis uxor, quam Syri poſt mortem ſanctiſſimè coluerunt, ſepulchrum ejus pro Templo habentes, uti legimus apud Juſtinum. Unde patet non idem hoc cum Atergati Numen fuiſſe, uti cenſet Strabo *lib.* 16. Sic enim proprium Damaſcenorum fuerit *Athare*. Utrumque autem nomen è Syriaco leviter inflexum Ἀθάρα, quod pro *Aſarah* dictum eſt, quo nomine non tantùm lucus Hebræis, ſed etiam luci idolum paſſim ſignificatur in Sacris. *Aſhtoreth* quoque, Numen Sidoniorum, ſæpius ita indigitatur, quam Ἀστάρτην Græci dixere & cum *Athara*, *Atergati* ac *Derceto* confuderunt. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 574.

Athena.

Athenæ, adde: Græciam in meditullio terræ, in Græciæ medio Atticam ſitam eſſe, hujus umbilicum obtinere *Athenas*, refert Ariſtides *in Panath. pag.* 171. 172. Condita fuit urbs in excelſa rupe, à Cecrope, cujus nomen primò tulit, *Cecropia* dicta. Dein Ἄστυ per excellentiam appellari cœpit, in antiquitatis, de qua cum Argivis perpetuò Athenienſes contendebant, monumentum. Unde Terentius, *An in Aſtu venis?* & cives Ἀστοὶ dicti ſunt. Proceſſu temporis Πόλις nuncupata eſt, Pauſanias *Attic.* item Ἀκρόπολις, (quamvis hoc nomine ſæpe arx veniat, Minervæ ſacra, in editiore urbis loco extructa: in quam neque canibus, διὰ τὸ ἀσελγὲς καὶ ὀχευτικόν, Plut. *Hellenic.* neque capris, niſi in ſacrificii uſum, aditus patebat:) circuitûs 60. ſtadiorum. Auctâ poſtmodum ædificiis urbe, illa diſtingui cœpit εἰς τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω πόλιν, i. *in urbem ſuperiorem & inferiorem*, quæ propius ad mare accedebat: cui utriq; Piræum à Themiſtocle junctum, omniaq; incluſa ſunt uni muro, quæ Liv. *l.* 31. *inter multa viſenda* refert: Propertius vocat,

— — *Theſeæ brachia longa viæ*:

lib. 3. *eleg* 19. Appianus Alex. *de bello Mithrid.* μακρὰ σκέλη, i. *longa crura.* Portas urbis hujus enumerat decem Meurſius *Attic. Lect. initio*, ſed plures ſine dubio fuere: quarum pulcherrima fuit *Dipylon* ſeu Thriaſia, velut in ore urbis poſita, cœteris major aliquanto patentiorque, teſte Livio *Dec* 4. *lib.* 1. Reliquæ fuere, *Piraicæ*, prope quas templum Chalcodontis: *Hippades*, ubi Hyperidis quievere oſſa: *Sacræ, Ægei portæ, Meliſides*, ubi Thucydides ſepultus: *Ceramicæ*, ubi plurimi Lacedæmoniorum, bello Thraſybuli contra 30. Tyrannos, perierunt: *Diochario portæ, Acharnicæ, Diomææ, Thracia* &c. Quibus idem Meurſius *Itoneas* & *Scæas* addit: plures ex Pauſania eruere licet. Sita fuit ad Cephiſſum fluv. qui olim quidem magnarum navium patiens, à Turcis dein, ne hoſti urbem invaſuro inſervire poſſet, in plurimos rivos deductus eſt. Hiſtoria Urbis ſic digeri poteſt: Poſt Reges, Archontes habuit perpetuos, per annos 315. his Archontes decennales ſucceſſere, per annos 70. qui cum poteſtate ſua abuti cœpiſſent, inſtituti ſunt Magiſtratus annui, usque ad tempora Piſiſtrati; qui dolo ſatellitium primò, dein tyrannidem nactus eſt, & Acropoli occupatâ, rerum eſt potitus, per annos 30. Piſiſtratum excepere filii Hipparchus & Hippias, quorum priore ab Ariſtogitone cæſo, duravit nihilominus per quadriennium adhuc tyrannis, donec ope Lacedæmoniorum Urbi reddita libertas eſt, V. Herodotum *l.* 5. Democraticè itaque regi cœpit anno poſt Cecropem 868. Solone auctore, qui quintum plebis ordinem lege à muneribus publicis excluſit, quam ipſam tamen Ariſtides poſtea ſuſtulit. Oligarchiam dein, imminutâ Areopagitarum potentiâ, conſtituit Pericles, anno 21 belli Peloponneſiaci, traditâ quadringentis rerum ſumma: qui tamen paulo pòſt ab Alcibiade faſces populo reſtituere ſunt coacti. A' Lyſandro poſt hæc *Athenis* occupatis 30. tyranni imperare cœperunt: quorum nomina, *Polyarches, Critias, Melobius, Hippolochus, Euclides, Hiero, Mneſilochus, Chremo, Theramenes, Areſias, Diocles, Phædrias, Chærileos, Anætius, Piſo, Sophocles, Eratoſthenes, Charides Onomochles, Theognis, Æſchines, Theogenes, Cleomedes, Eraſiſtratus, Phido, Draconsides, Eumathes, Ariſtoteles, Hippomachus & Mneſithides* Horum tanta in cives ſævitia fuit, ut magna horum pars Phylen, caſtellum in Attica, confugeret; quibus cùm caput & dux obtigiſſet Thraſybulus, ſuperatis Tyrannis libertatem recuperarunt, eamque obtinuerunt per annos 80. donec poſt mortem Alexandri M. Athenæ, poſt ingentem acceptam cladem, ſub Antipatri jugum redactæ ſunt, qui urbi Demetrium Phalereum præpoſuit, Munychiamque forti tenuit præſidio. Quadriennio pòſt defuncto Antipatro, Caſſander hic rerum potitus eſt, qui urbi redditis omnibus, cùm ſubjectam habere poſſet, fœderatam ſibi eſſe maluit, illique ſibi ipſi, quem vellet, præficiendi facultatem dedit. Ita Demetrius Phalereus denuo *Athenis* præfuit, de iisque tam bene meritus eſt, ut trecentæ ipſi ſtatuæ à populo erigerentur. Poſt quatuordecim verò annos illo expulſo à Demetrio, filio Antigoni cognom. Poliorcete, hic vetera inſtituta reſtauravit, tantamque venerationem ſibi conciliavit, ut nomen Archontis in Σωτῆρος ἱερέα mutaret populus, annusque ab ejus nomine diceretur, duæ inſuper tribus decem prioribus adderentur, Senatu, qui antea 500. erat, è 600. tum conſtante. Poſt obitum Demetrii Antigonus Gonatas, anno regni ſui 19. præſidiarios urbi impoſuit, per decennium. Cui ſucceſſit fil. Demetrius, huic Antigonus Doſon, quem Aratus Sicyonius cùm pepuliſſet, urbem iterum liberam eſſe juſſit, quo in ſtatu permanſit, usque ad Philippum, penultimum Macedonum Regem: qui urbe occupatâ, inde expulſus eſt à Romanis, qui, fœdere cum Athenienſibus inito, jure ſuo illos frui permiſerunt. Sed bello Mithridatico, recepto intra urbem Mithridatis duce Archeſtrato, urbs à Sulla obſeſſa & expugnata eſt, nullo non crudelitatis genere in victos ſæviente; nihilominus manſit urbi priſtini ſtatus facies, etiam ſub Impp. Romanis, Jul. Cæſare inprimis, Adriano, Antonino, Gallieno: donec imperante Claudio II. à Gothis occupata eſt, qui cùm immenſam librorum vim in acervum congeſtam flammis jamjam tradituri eſſent, moniti *Græcos, dum his vacarent, belli ſtudia neglecturos habituros*, abſtiterunt. Sub Conſtantino M. Urbs magnopere æſtimata fuit ipſeque Imperator Ἀθηνῶν Στρατηγὸς appellari amavit; quod Niceph. Gregoras nomen fuiſſe dicit τοῦ μεγάλου Δουκὸς, *magni Ducis*, qui poſtea ſimpliciter *Athenarum Dux* vocari cœpit: Cum hiſce affinitate jungi ipſi Imperatores dignati ſunt, nec mirum, cùm non exigua eſſet illorum potentia. Quomodo dein imperium urbis ad Acciajolos, Nerios, Turcas pervenerit, V. ſuprà in voce *Acciajolus*. Pop. *Athenienſes*, qui primitus diviſi erant in duos ordines, quibus *inter gradus dignitatis fortunæque aliquid interlucebat*, Εὐπατρίδας & Ἀγροίκους, Dionyſ. Halicarnaſſ. *l.* 2. Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. tria facit genera, *Eupatridas*, ſeu Nobiles, quales erant Praxiergidæ, Eteobutadæ, Alcmæonidæ, Ceryces, Cyndæ aliique ex priſcis Heroibus prognati: *Geomoros*, & *Demiurgos*, quorum hi opificia exercebant & manuum operâ victum quærebant, illi mediæ inter utrosque conditionis, ex redditibus agrorum commodè vivebant. Aliam poſtea diviſionem inſtituit Solon; cùm enim *Diacrii* ſeu οἱ ἐξ ἄκρων, id eſt, ii qui ſuperiorem Urbis partem incolebant, ad Democratiam; *Pediæi*, qui in plano habitabant, ad Oligarchiam inclinarent: *Paralii* tandem, qui propius mari habitabant, mediam inirent viam, Solon negotii arbiter conſtitutus, totum Populum in 4. diviſit ordines, nempe Pentacoſiomedimnos, Equites, Zeugitas & Thetas: qui omnes duodecim implebant Tribus, de quibus *ſuo loco*. Quales autem hodie urbis hujus olim tam celebris, vel potius ruderum ejus ſint incolæ, Favolius exponit *Hodæp. Byz. lib.* 3.

— — — *Durâque coacti*
Pauperie aſſuerunt vitam tolerare rapinâ.
Aut paſſim infeſtant furto, raptoque propinqua
Æquora piratæ; ſed quæ pars æquior, hamis
Fallit ineſcatos tereti ſub arundine piſces.
Aut deſolatas exercet vomere terras,
Semper inops miſera, infelix, rerum omnium egena.

V. Fr. Roſſæum *Archæol. Atticæ l.* 1. *c.* 2. *& ſeqq.* ut & ſuprà in voce *Acropolis.* Addam, Athenienſium olim cibum ficus fuiſſe, teſte Æliano *var. hiſt. l.* 3. *c.* 39. *Arcades glandes, Argivi pyra, Athenienſes ficus, Tirynthii ſylveſtria poma comedebant*: dici initium ſumſiſſe ab occidente Sole; annum ab Hecatombæone menſe, qui Junio noſtro reſpondet, auſpicatos eſſe; Clementiæ Deæ nullum ſimulachrum fieri voluiſſe; leges à Dracone & Solone accepiſſe; noctuam in inſignibus habuiſſe &c. V. quoque Joh. Roſinum & Thom. Dempſterum *in Antiqq. Romanis paſſim*: quibus adjunge Petitum *Commentar. in Leges Atticas*, & Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 103. *& ſeqq.* Hodieque ibidem Eccleſia Græcorum florentiſſima eſt, ſub Archiepiſcopo, cui *Anthimo* nomen. Sedes ei in domo ſuperſtructâ ruderibus ædium Dionyſii olim Areopagitæ, ut creditur, primi Athenienſium Chriſtiani ac Epiſcopi: Sed reditus exigui, & vix ad 4000. m. Imperialium aſſurgentes. Subſunt illi Epiſcopatus quinque, *Salona* & *Livadia*, *Budonitza* in via Lariſſam ducente, *Talanta* ad Euripum & Inſ. Scyros in Archipelago. Porro in *Athenarum* urbe Chriſtianorum Templa ſunt 52. quorum quodlibet ſuum Papam habet, ſacella verò aliaque loca ſacra, tum in Urbe, tum extra eam, ad 200. V. eundem ibid. ut & de territorio loci quæ etiamnum ad Urbem pertinentibus infrà aliquid, in voce *Meſogia.*

Athenæ Novæ, urbs Liguriæ quarta Stephano, in quibus cœptum ab Hadriano Imp. aquæductum & ab Antonino Pio conſumatum, loquitur Inſcriptio, quæ Mediolani extat. Impingunt itaque, qui Athenarum Atticarum partem, quæ maximè ædificiis hujus Imp. exornata fuit, hoc nomine inſignitam cenſent: quis enim credat Inſcriptionem Latinam poſitam eſſe in Græca urbe. Sed nec quidquam ad rem facit, quod Scaliger obſervat *Animadverſion. in Euſebium*, *cùm locum in Delo Inſ. ſumtibus Hadriani ædificiis inſtauraſſent Athenienſes, Novas Athenas vocarunt.* Non enim ſimpliciter *Novas Athenas* illi loco nomen indiderunt, ſed *Novas Athenas Hadrianas.* Stephanus, Ὀλύμπιον τέμενος ἐν Δήλῳ, ὃ κτίσαντες Ἀθηναῖοι χρήμασιν Ἀδριανοῦ νέας Ἀθήνας Ἀδριανὰς ἐκάλεσαν. ὡς Φλέγων ἐν Ὀλυμπιάδων ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ. Quod verò *Athenarum* Attic. partem ſplendidis inprimis ſubſtructionibus ab Adriano exornatam ſpectat, *Adrianopolim* illam vocatam hinc fuiſſe, tradit Spartianus in *Vita* hujus Cæſaris: *Multas civitates* Adrianopolis *appellavit, ut ipſam Carthaginem & Athenarum partem.* Quod hauſiſſe videtur ex verſiculis, qui in arce illius urbis inſcripti erant,

Αἱ δ' εἰσ' Ἀθῆναι Θησέως πρῶτον πόλις,
Αἱ δ' Ἀδριανοῦ κ' οὐχὶ Θησέως πόλις.
Hæ ſunt Athenæ, Theſei primùm Urbs,
Nunc Hadriani, non verò Theſei Urbs.

Salmaſius *ad Spartianum.*

Athenæum Romanum, cujus mentio apud Jul. Capitolinum in *Pertinace*, *Pertinax eo die proceſſionem, quam ad* Athenæum *paraverat, ut audiret Poëtam* &c. Lampridium in *Alexandro Sev.* *Ad* Athenæum *audiendorum & Græcorum & Latinorum Rhetorum vel Poëtarum causâ frequenter proceſſit.* Capitolinum item in *Gordiano*, *Ubi adolevit, in* Athenæo *controverſias declamavit, audientibus eum Impp.* & apud Sidonium Apollinarem ſæpius, locus fuit, quod nomen ipſum arguit, ſtudiis Minervæ ſacer: cujus honori dicatam inibi fuiſſe aliquam ædem aut cellam ex eo quis conjiciat, quòd etiam Senatum haberi in *Athenæo* mos fuit, uti refert

Dio extremo Juliano; Senatus autem niſi in Templo & loco per Augures conſtituto, haberi non potuit. Mirum tamen, cauſam appellationis petere Dionem, non ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς & Minervæ æde, ſed ab eo, quòd illuc convenirent homines docti & Minervæ ſacris initiati. Quare fieri poteſt, ut nulla ibi eſſet Minervæ ædes: ſunt enim res diverſæ, *Templum* & *Ædes*. Quam ſententiam firmat Aur. Victor, cujus ſunt de Hadriano iſta: *Gymnaſia Doctoresque curare occœpit: adeò quidem, ut etiam ludum ingenuarum* Ar*tium, quod* Athenæum *vocant, conſtitueret*. Ubi videmus *ludum ingenuarum Artium*, non *ædem Minervæ*, dici: hoc amplius verò ex iſto Victoris unico loco diſcimus, Hadrianum *Athenæi Romani* conditorem fuiſſe & publicum illud opus ſtruxiſſe. Caſaubonus *Not. ad Hiſtoriam Auguſtam, Capitolinum inprimis*. Ab hoc porro *Athenæo* omnia Auditoria poſtmodum nomen traxere: in quibus, præter dicta, Ducum Imperatorumque monumenta varia, ut epiſtolæ, orationes, & ſimilia, quæ ad Hiſtoriam facerent, ſervari recondique conſueviſſe videntur Salmaſio *ad Pollionem in XXX. Tyrannis*.

Athenais, una ex duabus Erythræis Sibyllis: Strabo namque duas Erythræas memorans, unam antiquiſſimam, cujus nomen non adſcripſit, alteram recentiorem refert, *Athenaidem* nomine, quæ Alexandri M. ætate vixerit: utramque ex civ. Aſiæ Jonica Erythris oriundam. V. infrà in voce *Erythræa*, & Salmaſium *ad Solinum pag.* 79. Idem nomen fuit filiæ Leontii Philoſophi, pauperculæ, ſed eruditiſſimæ, quam à Pulcheria ſorore ſibi commendatam uxorem duxit Theodoſius Minor & baptizatam *Eudoxiam* vocavit, ut videre eſt apud Socratem *Hiſtor. Eccl. l.* 7. *c.* 22. V. quoque *Eudoxia*.

Athene, vel *Atene*, Græcè Ἀτηνή, locus fuit apud Athenienſes ad tribum Antiochidem pertinens; quibusdam ſub *Æolide*, ait Stephanus. Sed cum nulla hoc nomine tribus eſſet, *Attalidem* legi jubet Meurſius. Ejus memoria ſervatur, in columna exigua, Athenis, hac *Inſcr.* inſigni:

ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ
ΜΗΝΟΦΙΛΟΥ
ΑΤΗΝΕΥΣ:

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 3. *pag.* 96. Vide quoque *Atena*.

Athenica, apud Pollionem *d. l.* ubi de epiſtola Claudii Imp. adhuc privati, ad Regillianum Illyrici Ducem ſcriptâ, *quam ego repertam*, inquit, *in Athenicis* (uti reſtituit Salmaſius, cùm aliàs legatur, in *Archivis*) *inſerendam putavi; fuit enim publica*: Bibliothecæ ſunt, ſic dictæ, quaſi loca *Athenæ*, h. e. Minervæ, dicata. Vox illius ſeculi, quales non paucas apud Hiſtoriæ Aug. Scriptores reperias. In Bibliothecis autem reponi aut cuſtodiri moris erat ejusmodi omnia literaria monumenta, ut epiſtolas & orationes Ducum ac Imperatorum, & quotidiana vel ephemerides Principum ac Senatusconſulta de Principibus facta aliaque ad eandem rem pertinentia, quæ & publicè ibidem patebant omnibus legenda. Quam obcauſam Trebellius hoc loco epiſtolam illam Claudii ſibi in *Athenicis* repertam, *publicam* dicit fuiſſe. Sic Vopiſcus in *Aureliano*, libros lineos, quibus quotidiana illius Principis erant inſcripta, ex Ulpia Bibliotheca depromtos ſe vidiſſe & habuiſſe refert. Idem in *Tacito* S. C. de Tacito Auguſto faciendo, in libro elephantino, fuiſſe perſcriptum narrat, qui liber in Ulpia Bibliotheca fuerit ſervatus, & in armario ejus ſexto repoſitus. Bibliothecæ igitur & *Athenica* illa ſtudioſis vulgò patebant & literariis hominibus &c. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem*.

Athenio, dux non obſcuræ famæ ſervorum fugitivorum, qui in Sicilia aliquando rebellaverant: memoratus Jul. Capitolino in *Maximinis*, *Nobilem circa ſe neminem paſſus eſt, prorſus ut Spartaci aut* Athenionis *exemplo imperaret*. V. quoque Appianum *de Bell. Mithrid.*

Athenocles, Mitylenæus, inter nobiles Toreutas, apud Plinium *l.* 43. *c.* 10.

Athenogeron, apud Hieronymum *adv. Ruff. l.* 3. *Neque* Athenogeronta *meum ſcutica & plagis literas docere contendo*: ſenex eſt ſtudiis vacans. V. Macrum *Hierolex.*

Atheos, cognom. Diagoræ & Theodori, apud Ciceronem *de Nat. Deor. lib.* 1. *cap.* 1. *Quid Diagoras*, Atheos *qui dictus eſt, poſteaque Theodorus; nonne apertè Deorum naturam ſuſtulerunt?* De Diagora enim Athenagoras, apertè promulgatam ejus hanc ſententiam eſſe, *Nullum planè extare Deum*, memorat. Et Theodorum iſtum, παντάπασι τὰς περὶ θεῶν δόξας, *omnes de Diis opiniones*, ſuſtuliſſe, ejusque auditorem Bionem, Deos nihil eſſe ſtatuiſſe, Laërtius refert *in Ariſtippo*. Utrumque jungit Cæcilius apud Minucium Felicem, *in Octavio*, *Uterq;*, ajens, *nullos Deos aſſerendo, timorem omnem, quo humanitas regitur, venerationemque penitus ſuſtulerunt*. Ejusdem impietatis notatus damnatusque Anaxagoras Clazomenius, apud Laërtium; quo alludens Lucianus Jovem Mercurio narrantem introducit, ut in fulmine ſuo retusâ cuſpide duos maximos radiorum ipſe fregerit, dum nuper avidiùs in Anaxagoram Sophiſtam jaculatus fuiſſet, qui ſuis familiaribus ſuaſerat, μηδὲ ὅλως εἶναί τινας τοὺς θεούς, *nullo pacto eſſe ullos Deos, qui ita vocarentur*. Eadem de Theodoro quoque Evemero, &, quem iſtis ſocium addit, Euripide, refert Plutarchus *de Placit. Philoſ. lib.* 1 *cap.* 7. Meminit ejusdem Theodori Diagoræque Epiphanius *Epit. Oper. c. Hær.* qui Panætii quoque mentionem facit, cui ſermones de Deo pro nugis habebantur. Modeſtiùs aliquantum verbis ſaltem, Protagoras Abderites, cujus illud apud Laërtium, περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, οὐθ' ὡς εἰσίν, οὐθ' ὡς οὐκ εἰσί, *De Diis, neq; ut ſint, neque ut non ſint, habeo dicere*. Quem proin exilium, & ut libri ejus in Foro urerentur, Athenienſium judicio meruiſſe, teſtatur idem, ut & Minucius Felix, Alii. Inter recentiores, meminit famoſi inter Turcas Athei, cui Mahometis Effendi nomen, Ricautius Anglus *de Statu Imperii Ottom. lib.* 1. *cap.* 14. Inter Italos Lucilii Vanini, Gramondus *Hiſtor. Gall. lib.* 3. *ad* A. C. 1618. Inter Germanos, qui priorum impietatem vicit, Matthiæ Knuzenii Holſati, Joann. Muſæus pecul. *Tract.* Quin non ſingulos tantùm homines hoc malum, ſed totas nationes provinciasque, ſi Scriptoribus credimus, invaſit. V. de Boruſſis vett. Jac. Ouzelium *ad Minucium Fel.* de Chichimecis Novæ Hiſp. aliisque Americæ populis, Acoſtam; de Souldanis, Africæ extrema incolentibus, Herbertum Anglum; de mediæ Africæ gentibus, R. Scharrochium *de Off. ſec. Nat. cap.* 16. de Zeilanis & Novæ Terræ habitatoribus, eundem &c. Quæ utcunque ſe habeant, dari tamen verè ſerioque Ἀθέους, meritò negant Eruditi: Veriſſimumque illud Ariſtotelis *de Cœlo lib.* 1. *cap.* 3. Πάντες ἄνθρωποι περὶ θεῶν ἔχουσιν ὑπόληψιν, *Omnes homines de Deo exiſtimationem habent*. Neque enim tales ilico fuere, quibus id nomen alii impoſuere; cùm ſæpe eo notarent, non qui omnino Deitatem abnuerent, ſed qui eadem ſecum de divinis ſentire recuſarent. Sic Anaxagoras ἀσεβείας delatus eſt, quia Solem, Dei loco Athenienſibus habitum, μύδρον διάπυρον, *globum ignitum*, appellavit. Evemerus, quia eos, qui tum pro Diis colebantur, homines fuiſſe, oſtendit, *eorum natales, patrias & ſepulchra dinumerando*, uti legimus apud Min. Felicem *d. l.* Lucianus, quia fictitios Gentilium Deos adeò ſalsè exagitavit, ut non minùs joco, quàm alii ſeriâ oratione, eorum vanitatem demonſtraſſe videri queat &c. Quin ipſos Chriſtianos antiquæ Eccleſiæ eâ maximè criminis opinione, impietatis nempe ſeu ἀθεότητος, Gentilibus exoſos fuiſſe, ex iis apparet, quæ abluendæ iſti criminationi attulerunt, qui Chriſtianorum innocentiam contra Ethnicorum calumnias defendêre, Juſtinus Martyr, Athenagoras, Tertullianus, Arnobius, Minucius Felix, Lactantius, Alii; ut adeò non omnes pro *Atheis* habendi ſint, quos eo nomine delatos audimus. V. Chr. Kortholt *de Calumn. Pagan. in Chriſtianos*. Et utut ſint, qui oppreſſo rationis judicio & obfirmato in impietatem animo, Deum eſſe verbis inficientur, ii tamen innatarum naturâ notionum radices ita exſcindere nunquam potuere, ut iſtud, quod ore promunt, ſimulantque, pectore probent, aut ſaltem non formidine oppoſiti anxii teneantur. Quam in rem V. multa præclara, præter alios, apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap.* 2.

Athera, Ægyptiorum Monachorum pulmentum fuit, deſcriptum Caſſiano *Collat.* 15. *cap.* 0. Heſychio ἀθήρα ſeu ἀθάρα, edulium eſt ex tritico & lacte confectum Ægyptiis. Plinius *lib.* 22. *c.* 25. & Dioſcorides *lib.* 2. *cap.* 114. medicamentum fuiſſe dicunt, pulticulam nempe liquidiorem & ſorbilem, ex tritico & Zea molitis, inque tenuiſſimum pollinem redactis, confectam, in infantium uſum, du Freſne *Gloſſar.* Carolo Macro potio fuit hordeacea, quia ἀθὴρ hordei potius quàm frumenti ariſta eſt, teſte Galeno apud Ruellium *lib.* 1. *cap.* 2. atque in ſuas partes Plinium trahit, qui *d. l. Hac decocta* (inquit) *fit medicamentum, quod Ægyptii* atharan *vocant, infantibus utiliſſimum; ſed & adultos illinunt eo. Farina ex hordeo* &c. V. eum in *Hierolexico*.

Athicus, ſeu *Ethico*, cognom. *Adelricus*, fil. Lendeſii ſeu Leudeſii Majoris domus, ab Ebroino cæſi, circa A. C. 680. Alſatiæ Ducatum à Theodorico Francorum R. nactus, Ehenhemii habitavit; ex Berſvvinde, ſorore Blidechildis, Chilperico II. Regi nuptæ, pater Ottiliæ ſanctis poſtea adſcriptæ & filiorum quatuor, Adelberti Ducis Alſatiæ, Ethonis ſeu Hettonis Lotharingicæ, Dagsburgicæ ac Habſpurgicæ familiarum auctoris, Hugonis & Bataconis, quorum poſteri in tertia generatione deſecere, Vide Philip. Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Athletica, Hier. Mercuriali *vitioſa Gymnaſticæ ſpecies* appellata, hominibus robuſtis efficiendis (talis enim fuit Milo Crotoniata & *Athleta* ille, quem Olympiodorus τὰ βόδια comminuere ſolitum ſcripſit) quò in certaminibus victoriam reportare ac coronas mereri poſſent, inſtituta eſt; Græcis modò Ἀγωνιστικὴ, modò Ἱεροὶ ἀγῶνες, modò Ἀθλητικὴ, modò Γυμνικὴ vocitata. Et quidem, quatenus hujuscemodi certamina, in honorem alicujus Deorum celebrabantur, Lat. *Sacra certamina*, Gr. Ἱεροὶ ἀγῶνες, dicebantur: eorumque exercitatores *ſacrorum certaminum Athletæ* vocati ſunt, τῶν Γυμνικῶν ἀγώνων Ἀθληταὶ nuncupati Xenoph. *de dictis & factis Socr.* Aliter verò appellabantur, quando aut in Amphitheatris aut Circis, ad oblectandum Populum, agones hi peragebantur; aut in Gymnaſiis, vel aliis locis publicis, exercitationis gratiâ duntaxat, fiebant. Nomen hoc tamen omnes, ſecundùm Jul. Pollucem *lib.* 2. hujuſcemodi certatores commune habuiſſe reperiuntur, quòd *Athletæ* ut plurimùm vocati ſunt, vel à fine,

ſine, qui ἆθλον, ſive *præmium* erat. vel ἀπὸ τοῦ ἄθλου, id eſt, à *certamine*; niſi potiùs, quod maluit Galenus, dicamus nomen illud ἀπὸ τοῦ ἀθλίου ſive ἀπὸ τοῦ ἀθλιώτατου, derivari, ad ſignificandas hujusce generis hominum incredibiles ærumnas: eoque comprehenduntur Palæſtritæ, Pugiles, Pancratiaſtæ, alii; qui cùm id ſolum propoſitum haberent, ut ad certamina ſeſe compararent, in quibus interdum totum diem, aut luctari, aut παγκρατιάζειν cogebantur, cibo indigebant corruptu & evaporatu difficili, cujusmodi eſt cibus ex ſuillis carnibus, quibus ſoli veri *Athletæ* veſcebantur: in hoc à cœteris diverſi, quòd ſolùm vincere & coronam aſſequi ſtuderent, cùm alii vel bono habitui corporis acquirendo & ſanitati tuendæ, quod *Gymnaſtica legitima* ſeu *Mediæ*; vel militari fortitudini & peritiæ acquirendæ, quod *Gymnaſtica bellica* fuit, animum vireſq; attenderent. Uti autem Gymnaſtici ludi à Lycaone, ſic *Athleticam ab Hercule Olympiæ*, inventam fuiſſe, docet Plinius *l.7.c.56.* quæ ars cùm primitus illuſtris fuerit & admiratione digniſſima, longo poſtea temporis intervallo ita corrupta, atq; adulterata eſt, ut dum illius exercitatores ſpe victoriæ & præmii, corpori incraſſando roborique comparando nimium incumbebant, mentem etiam craſſam, ſenſusque omnes hebetes, torpidos ac ſegnes redderent. Unde Plutarchus. Græcos ejus operâ torpentesatque langueſcentes ab armis delapſos, contentos fuiſſe pro ſtrenuis atque bonis militibus, peritos palæſtritas atque *Athletas* dici, conqueritur. Caſſiodorus *Variar.l.5.c.42.* loquens de ſolennibus ludis, qui ab *Athletis* exercebantur, eos ab Athenienſibus, in honorem Dianæ. primùm introductos tradit; ubi etiam, ut fierent, & quá arte quibusque inſtrumentis adversùs immaniſſimas feras decertarent, mortemque præmia conſequerentur, multis exequitur. Primus verò robori & magnitud ni artem addidiſſe Theſeum, Pauſanias teſtatur *in Atticis*. Cùm autem plurimis certaminum generibus corporis magnitudinem, robur ac celeritatem ſibi conciliare quærerent *Athletæ*, quinque tamen præcipua erant. in quibus vel ſemper, vel plerunque, tam in ſacris certaminibus, quàm in Ludis, Amphitheatris & publicis Spectaculis, ſed præſertim in Stadio, quod fere ſolis *Athletis* propriè deſtinatum erat, certabant: *Lucta, Pugilatus, Curſus, Saltus* & *Diſcus*. Unde *Luctatores, Pugiles, Curſores, Saltatores*, & *Diſcoboli* nuncupabantur, qui ſeparatim in ſingulis pollerent; ſicut *Pancratiaſtæ*, qui luctâ ſimul & pugilatu, *Pentathli* ſeu *Quinquertiones*, qui omnibus: *Periodon* viciſſe dicebantur ii, qui Pythia, Iſthmia, Nemea & Olympia viciſſent, nomine à circuitu eorum ſpectaculorum mutuato, ut habet Feſtus. Erant poſtmodum *Halteres*, *Jacula* atque nonnulla alia, quorum quoque certamina *Athletæ* obibant, at in publicis illa Ludorum ſacrorumque Certaminum celebrationibus rarò peragebantur, unâ exceptâ *Monomachiâ*; quam Græcos Sacerdotes, æſtivo tempore, Pergami exercere conſueviſſe, memoriæ prodidit Galenus *lib.3. de Art.c.13.* Quanti Ars hæc habita fuerit Plinii ævo, docet is *l.16.c.4*, cùm Athletis *ludos ingredientibus omnes aſſurgere, etiam Senatum, eosque Senatui proximè ſedere, nec non cum Patribus, Avis paternis, à quibusvis muneribus vacare & victores in Patrias triumphantes invehi*, conſueviſſe, refert. Imò *Athletis* ingenuos cædere atque occidere. quòd aliis vetabant Leges, non modò licuiſſe, verùm etiam honorificum fuiſſe, auctor eſt Sextus Empiricus *Hypoth. Pyrrhon.l.3.* Ne dicam quod Euſebius *de Præp.l.5.* multo ſermone damnat veteres, eò ſuperſtitionis atque inſaniæ provectos, ut pugiles quosdam atque *Athletas* in Deorum numerum referrent. Sapientoribus contra id hominum genus acriter inſectantibus. inter quos Euripides, apud Gal. bo. *art.*

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα,
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους.
Οἳ πρῶτον οἰκεῖν οὐδὲ μανθάνουσιν εὖ,
Οὔτ' αὖ δύναιντο, πῶς γὰρ ὅστις ἔστ' ἀνὴρ
Γνάθου τε δοῦλος, νηδύος θ' ἡσσημένος,
Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον εἰς ὑπερτερῶν πάτρας;
Οὐδ' αὖ πένεσθαι, κἀξυπηρετεῖν τύχαις.
Ἔθη γὰρ ἄνδρες οὐκ ἐθισθέντες καλὰ
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς ἀμήχανα.
Cùm mala innumera per Græciam ſerpant,
Nullum deterius Athletarum *genere eſt,*
Qui primùm bene incolere haud diſcunt,
Neque poſſunt etiam; quo etenim modo,
Quisquis eſt gulæ deditus, ventrique indulget,
Divitias parabit, ut alat familiam?
Neque item egeni eſſe & fortunæ inſervire
Sciunt: Nam in malis diu verſati
Moribus, non facilè mutantur in melius.

Neque tamen defuere, qui Artem hanc Comentariis celebrare niterentur, quales fuerunt Tryphon ac Theon Alexandrinus, qui ab *Athletica*, in qua excellebat, ad Gymnaſticam tandem tranſiit. Ne taceam Platonem, qui, cùm *Athleta* priùs fuiſſet, inde ad Philoſophiam ſe contulit, Serv. *ad Æn.7.* & Laërtius *in Vita ejus*. Non verò eadem quocunque tempore præmiorum genera *Athletis* præpoſita fuere. Verùm, ut Clemens Alexandr. *Pæd. l.2. c.8.* memoriæ prodidit, primò fuit *Δῶρα* ſeu *donum*, ſecundò *plauſus*, tertiò *foliorum* conjectio, poſtremò *corona*, quam iterum, pro triplici eorum gradu, triplicem agnoſcit Imperator *l. Athletas ita c. de Athletis* (à qua occaſione gradus præmiaque Academica non abſurdè deducit Anſelm. Solerius *de Pileo ſect.10.*) Vivendi rationem *Athleticam* quod attinet, antiquioribus temporibus veſci caricis, illis præſcriptum fuiſſe, ſcribit Plinius *l.23.c.7.* ut nempe pingueſcerēt: Idem Pythagoram primum carnem iis comedendam exhibuiſſe, notat; quod Oribaſius Goræ tribuit, quem, caricarum uſu ſublato, Eurameni Samio primum carnes appoſuiſſe tradit. Quorum utrum ſit, ante Hippocratis certè ætatem carnibus *Athletæ* veſcebantur. & præſertim ſuillis, ut ipſe de Biante pugile refert *Epidem l.5 §.70.* bubulis item, ut ex Galeno conſtat, qui ex illis & pane cum caſeo ſine fermento facto, quod *Coliphium* dictum, victitaſſe ſcribit. Thebanum tamen quendam caprinas carnes, alium Apri glandulas manducaſſe, viribusque cœteros omnes ſuperaſſe. ſcribunt Clitomachus Carthaginienſis & Martialis *l.3.Epigr.82.* Porro Plinius Valerianus *nullum Athletarum cibum absque anetho extitiſſe*, docet *de Rem. l.4. c.27.* Quantum verò cibi aſſumſerint *Athletæ*, innuit Galenus *de dignot. pulſ. l.2.* cùm iis *carnis minas duas paucum cibum fuiſſe*, narrat: Unde *Athleticus victus* in Prov. abiit notumque quod de Milone Crotoniate ac Heraclide pugile literis eſt proditum. Tertullianus *de Pallio l.2.* meminit ſiccæ ſaginationis *Athletarum*, quæ fortè fuit xerophagia Cœlio & Joh. Caſſiano memorata, quâ ſc. ficus aridas, nuces & nil coctum, nil humidum ſumebant; non placentas, ut ait Arrianus *in Epicteto*, non frigidum potum: & de qua Plautus *Moſtellar. Actu 1.ſc.2.* ubi Adoleſcens quidam ſic,

Quo neque induſtrior de juventute erat
Arte Gymnaſtica, diſco, haſtis, pila,
Curſu, armis, equo. Victitabam volupe:
Parſimonia & duritie.

In cœna inprimis validiſſimos ſumebant cibos, quos *ambulatione magis quàm ſomno, perficiebant*. Plin. *l.11.c.53.* varietatem inſuper vitabant, Plut *l.4.Sympoſ.Problem.1.* In ſomno verò, motu ac quiete, adeò nullam ſervabant menſuram, ut qui modò totâ die laborarent, quando ſc. exercitium τέλειον ſive κατανάγκην vocatū inibant; modò nocte, modò à cibo, modò antè: quaſi propoſitum in omnibus tenuerint Hippocratis præcepta (*labores, cibi, potiones, ſomni, Venus, omnia moderata*) negligere & id unicè operæ dare, ut ſine regula viverent. Nec major ipſis aëris cura. quamvis Antiqui curarint, ut, ad futura certamina ſe præparantes, in ſalubri aëre exercerentur: ſicut manifeſtum eſt è Xyſtis, quas ideo fabricatas in Gymnaſiis, ſcribit Vitruvius *l.5.c.11.* quò Athletæ in hyeme, ad vitandas aëris injurias, inibi in ſalubriori aere comodiùs exerceri valerent; quo tempore multas plagas perferebant à Pædotribis, nec non victum haud jucundum, ſed à Magiſtris exercitationum præſcriptum, ſequebantur, Baſilius M. *Hom.54.* Ita Strabo, *veteres conſueviſſe Athletas Ravennam mittere, ut ibi in ſalubriori aëre commodiùs exercitarentur*, literis prodidit. Ab animi affectionibus ut ſibi temperarent, edocti ſunt. & Pyrrhus quidem, maximus certaminis Gymnici præceptor, ſolitus eſt iis, quos exercebat, præcipere, *ne iraſcerentur*, Sen. *de Ira l.2.c.14.* A' Venere prorſus abſtinuerunt, ut Plato docet *de LL.l.8.* de Aſtylo, Diopompo Criſſone, Iceo Tarentino verba faciens: & (præter Galenum *de loc.aff.lib 6.* ac Baſilium M. *Hom.51.*) de Blatara, Martialis *l.11.* ſcribit, quem gelidâ corpus perfundere conſueviſſe ait, ut libidinis ſtimulos minùs ſentiret. Imo non ſolùm hoc remedio contra Venerem utebantur Athletæ, verùm etiam laminas plumbeas renum & lumborum regionibus eo fine adhibebant, Plin. *l.34 c.18.* & Caſſianus *l.6. c.7.* quò reſpexiſſe D. Paulus videtur, cùm dixit: *Qui in ſtadio currunt, ab omnibus abſtinent*, V. quoq; Chryſoſtomum *1. ad Cor c.9.* atque Ælianum & Clem. Alex. *3. Strom.* Addam hoc unum, quod modò memoratus Clemens, *Pædag. l.3.c.5.* quaſi ludens memoriæ mandavit. *Athletas hanc unam honeſtatis imaginem habuiſſe, ut nunquam in publicum ad certandum ſine ſubligaculis prodierint.* Quem morem ab Hercule primùm invectum, ſicut à Palæſtra, Mercurii filia, pudendos locos obtegendi conſuetudinem inter mulieres, quæ curſu aliisque exercebantur, introductam eſſe, memoriæ mandatum eſt. Quanquam Dionyſius Halic. *Antiqq. Rom. l.7.* ſcribat, ex Homero colligi, *Apud priſcos illos turpe habitum eſſe nudos certare. primum autem omnium Olympiade quintadecimâ Neanthum Lacedæmonium, Olympiaco ſtadio decurrentem, totum corpus denudaſſe, pudendis tantùm ſubligaribus campeſtribus obtectis.* V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. paſſim, inprimis verò lib.1.cap.13. & ſeqq.*

Athmonium, adde: Erat ibi Templum Veneris Uraniæ, extructum à Rege Porphyrione, qui ante Atticum his locis régnaverat; item Templum Dianæ Amaryſiæ, cujus in honorem feſtum cognomine celebrabatur Athenis. Hinc 'Αθμονεὺς, demo ſeu pago hoc oriundus. *Inſcr.* Athenis in Æde *Panagia Gorgopiko.*

... ΝΕΥΣ ΧΑΡΙΕΣΣΑ ΑΡΙΣΤΩ
ΝΟΣ ΕΞ ΑΘΜΟΝΝΩΝ.

Indidem Nicias Archon erat &c. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part. 2. pag 183.* & *Part.3. pag.83.*

Athocera, apud Plinium, per transpoſitionem, pro *Athacoris*, quos vide.

Athoci, Hæretici memorati *Hiſtor* Concilior. *Tom.* IV. Seculo XIII. *Animas cum corporibus interire*, docuerunt. V. Tobiam Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentilis pur. cap.17 §.12.*

Athribis, adde: Hinc *Athribiticus* amnis, alterum ex diverticulis

Bubaſtiaci amnis, qui ad tertium Delta ſe in duos διόλκους findens, oſtium Pineptimi & oſtium Athribiticum efficit: quorum hic δίολκος per ipſam urbem *Athribim* in mare effunditur, hinc nomen conſequutus. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 477.

Athyr, Menſis nomen, apud Ægyptios, qui Gr. πυανεψιών. V. *ibi.*

Atidius Cornelianus. adde: V. quoque Jul. Capitolinum in *Vita* hujus Imp. ubi tamen *Atilius Cornelianus* potiùs legendum eſſe monet Caſaubonus, ex antiqua *Inſcr.* in qua filius hujus ita dicitur.

Atilia lex, lata, ut videtur Sigonio, ante annum U. C. 565. fuit *Ut mulieribus & pupillis tutores non habentibus à Prætore & majore parte Tribunorum Pl. darentur*; Cui tutores hinc *Atiliani* dicti ſunt: Meminit legis Livius *lib.* 39. A Claudio Imp. poſtmodum abrogata videtur, qui ſanxit, ut Conſules pupillis utriusque ſexus Auctores darent, quod viciſſim ab Antonino Phil. ſublatum refert Capitolinus, ab eoque Prætorem tutelarem inſtitutum. Alia, lata à L. *Atilio* Trib. Pl. de *dedititiis*, fuit an 544. U. C. cujus mentio apud Liv. *l.* 26. Item *Atilia* Marcia Lex, quam tulere L. Atilius, C. Marcius T Pleb. an. U. C. 442. voluit: *Ut Tribuni militum ſeni dein in quatuor legiones à populo crearentur, quæ antea, perquam paucis ſuffragio populi relictis locis, Dictatorum & Conſulum ferme fuerant beneficia,* Livius *lib.* 9.

Atinia lex, ab Atinio Tr. Pl. lata, ſanxit: *Ut, qui Tribunus Pl. eſſet, dicendæ in Senatu ſententiæ jus haberet,* A. Gellius *libro* 12. *cap. ult.* Alia de uſucapionibus extat, quá cautum fuit, *Ut, quod ſurreptum eſſet, ejus rei æterna eſſet auctoritas: niſi in ejus, cui ſurreptum erat, poteſtatem revertiſſet,* A. Gell. *l.* 17. *c.* 7. V. & Cic. *Verrinâ* 3.

Atlantes, adde: Aliis duo ſunt populi eodem nomine, decem dierum itinere inter ſe diſſiti, ut apud Herodotum videre eſt *l.* 4. ubi tradit, à Garamantibus decem dierum itinere ſalis tumulum reperiri, circa quem habitent homines, οἳ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων, *qui ſoli mortalium nomine carent*: Et hos eſſe *Atlantes* dicit, qui Solis ortus diris proſequantur. Ab his, decem itidem dierum ſpatio, alium ſalis tumulum undique ſecus habitari ab hominibus, quibus itidem nomen ſit *Atlantes*, à monte vicino. addit; qui nomen habeant proprium, ſed qui nulla cernant ſomnia, & ab animalium eſu abſtineant. Quæ omnia de unis iisdemque *Atlantibus* produnt Plinius, Mela & Solinus. In hac Auctorum diverſitate, quid ſentiendum, non adeò liquet. Apud Vett. quidem duplex mons *Atlas* ponitur, Ἄτλας ἐλάττων, *Atlas minor* & Ἄτλας μείζων, *Atlas major*, Ptolem. & Steph. Sed non tanto hi intervallo à ſe invicem abſunt, quantum ab Herodoto inter utrumque populum ponitur. Præterea uterque Atlas ad Oceanum, à quo longè remoti priores Herodoti *Atlantes*. Ideò Ἀτάραντες priori loco legendum eſſe, qui aliis Ἀτάραντες dicuntur, cenſet Salmaſius, quem vide *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 410.

Atlantia, Æthiopica gens dicta olim Plinio *lib.* 6. *c.* 30. de Æthiopum gente, *Univerſa verò gens Ætheria appellata eſt, deinde* Atlantia, *mox à Vulcani filio Æthiope Æthiopia.* Unde & Oceanum Atlanticum, cum Æthiopico, ab Arabico Sinu incipiente, eundem facit. Sed cùm gemini ſint Æthiopes, Δυτικοὶ, *Occidentales* & Ἑῷοι, *Orientales*, de illis ſolùm verum id eſſe, docet Salmaſius: qui non Æthiopiam, vicinam Indiæ vel Arabiæ; Sed regionem Heſperiorum Æthiopum, quam Carthaginenſes olim & Hiſpani luſtraverunt, commercii gratiâ, quæque contra Sinum Atlanticum ſita eſt, *Atlantiam* quoque dictam eſſe, demonſtrat. Certè Occidentales Æthiopes iidem & *Atlantii* & Heſperii; quod cognominis Orientalibus non competit. Mela, de Mari Atlantico, *Prima ejus Æthiopes, media nulli, nam aut exuſta ſunt, aut arenis obducta* &c. V. eum *Exercitat. Plinianis ad Solinum p.* 1242.

Atlantica Arbor, qualis deſcribitur Solino *c.* 25. ubi de monte Atlante, *Quà Africæ contra verſus eſt, felix naſcentibus ſponte frugibus, arboribus proceris opaciſſimus, quarum odor gravis, comæ cupreſſi ſimiles veſtiuntur lanugine, ſericis velleribus nihil viliore:* Salmaſio non peculiare genus montis hujus fuit, ut Plinius vult; ſed citri arbor, tantopere Veteribus ad menſas expetita. Spectabilem enim his proceritatem & frondes cypreſſis ſimiles Suetonius Paulinus quoque tribuit, apud eundem Plinium. qui primus Romanorum Ducum Atlantem montem transgreſſus, incognitum ſibi eſſe genus id arborum, quo repletæ ſunt imæ montis hujus radices, ibi memorat. Certè, *Atlantica munera*, menſas citreas Martialis vocat, *l.* 14. *Epigramm.* 89.

> *Accipe felices, Atlantica munera, ſylvas,*
> *Aurea qui dederit dona, minora dabit.*

Qui *alibi*, citrum *Mauræ ſilvæ filiam* appellat: quòd non in Atlante ſolùm, ſed & in aliis multis Mauritaniæ montibus naſceretur. Magnam autem illam & proceram fuiſſe arborem oportet, è cujus radice menſæ fierent, quæque materiem ſuppeditaret contignationibus faciendis ſatis longam &c. V. præfatum Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 294. & 295. ut & infrà, ubi de *Citro.*

Atlanticum Mare, ſeu *Oceanus Atlanticus*, ſecundùm Solinum *cap.* 56. incipit à Moſylico prom. *Tempus eſt ad Oceani oras reverti, repreſſo in Æthiopiam ſtilo: namque ut Atlanticos æſtus incipere ab Occidente & Hiſpania dudum diximus; ab his quoque partibus Mundi, unde primùm Atlantici nomen induat, exprimi par eſt. Pelagus Azanium usque Æthiopum littora promovetur, Æthiopicum ad Moſſilicum promontorium: inde rurſus Oceanus Atlanticus* &c. Sed ab alio Æthiopiæ prom. quod Occiduo Mari incumbit, initium habere Mare *Atlanticum* ſcribit Mela, Ἑσπέρου κέρας illud vocans, his verbis: *Ipſa terræ promuntorio, cui* Ἑσπέρου κέρας *nomen eſt, finiuntur. Inde incipit frons illa, quæ in Occidentem vergens Mari Atlantico adluitur.* Quod cùm toto orbe diverſum à Moſſylico; hoc enim ad Orientem, illud ad Occidentem, immani terrarum ſpatio interjacente; *Atlanticus* porro *Oceanus* totus Occiduus ſit: pro *Azanio* vel *Azanico*, à Solino *Atlanticum* poſitum eſſe, ſuſpicatur Salmaſius, quem de hoc Oceano pluribus diſſerentem V. *Exercitat. Plin. ad d. l.*

Atlas, fil. Jovis: Sphæram primus inveniſſe dicitur Plinio *lib.* 2. *cap.* 8. *Signiferi — obliquitatem intellexiſſe — Anaximander traditur primus, Olympiade quinquageſimâ octavâ. Signa deinde in eo Cleoſtratus & prima Arietis ac Sagittarii. Sphæram ipſam antè multo Atlas.* Quod non de Sphæræ ſolidæ fabricâ, ſed ſimpliciter de ſphærica ratione cœli, capiendum eſſe, monet Salmaſius, *ad Solinum pag.* 823. Certè Diodorus Siculus de *Atlante* loquens, σφαιρικὸν λόγον vocat, *ſphæricam rationem, lib.* 3. Nempe primus Atlas Mundum vel Cœlum *ſphæram* eſſe intellexit, adeoque ſphæricam cœli formam invenit, & τὸν σφαιρικὸν ejus λόγον deſcripſit. Solidæ verò ſphæræ inventionem Archimedi plerique tribuunt, ut infrà videbimus, ubi de *Sphæra.*

Atlas, Agitator celebris in certamine curuli, apud Silium Italicum *lib.* 16. ubi ludos à Scipione celebratos in Africa memorat: ejus currum, qui quarto loco exierat, ſolo *Campaſo* equo (utpote primario, funali nempe ſiniſtro) nominatim laudato exprimit idem:

> *Campaſus antiquo fidebat* Atlante *Magiſtro,*
> *Ipſumque Ætolo Diomedi condita Tyde*
> *Miſerat.*

V. præfatum Salmaſium ubi ſuprà, *pag.* 897.

Atlas Mons, adde: Eum Romanorum Ducum primus transgreſſus eſt Suetonius Paulinus, de quo Vide Plinium, ubi de *Atlante.*

Atmeydan, dicitur hodie locus CPoli, qui *Hippodromus* olim, 550. paſſuum longitudine, 120. latitud. in quo, tempore Græcorum Impp. Ludi Circenſes aliæque feſtivitates celebrabantur. Columnæ ibi quinque etiamnum viſuntur, inter quas pyramis inſignis, hieroglyphicis characteribus undique oppleta: in cujus baſi Theodoſius Imp. conſpicitur, cum filiis Honorio & Arcadio totaque Aulæ Imperatoriæ pompa. Ab uno latere loci Serralium quoddam vetus viſitur, ab altero Meſquita nova Sultanis Achmeti, omnium, quotquot in illa urbe ſunt, magnificentiſſima; exceptâ illâ, quam Mahometis hodienum imperantis mater extruxit: qua de utraque, ut & plura de hodierna Hippodromi hujus facie, V. apud Petrum de Valle *Itiner. Tom. I.* & Jac. Sponium *Itiner. Part.* 1. *pag.* 231. *& ſeqq.*

Atomus, apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 11. thuris genus eſt, quod & *ſtagonia*, *Græci ſtagoniam & atomum tali modo appellant, minorem autem orobiam.* Nempe Indici thuris, de quo ibi loquitur, grana, quòd magna eſſent, nec rotunda, ea in cubos ac teſſeras diviſa tamdiu volvebant, in fictili aliquo, donec figuram rotundam recepiſſent, qualem habebant veri *ſtagoniæ* & *atomi*: Quibus nominibus propriè appellabant guttas Arabici thuris, quæ perfectæ rotunditatis erant, ſicut ſponte manaverant. Dioſcorides de Thure Arabico, Πρωτεύει δὲ ὁ ἄῤῥην σταγονίας καλούμενος, στρογγύλος φυσικῶς. ἐστὶ δὲ ὁ τοιοῦτος ἄτομος. *Primæ autem debentur maſculo, ſtagoniæ dicto, naturâ rotundo. Eſt autem hic atomus.* Idem dicebatur & ἄτμητος, uti docet Polemon apud Athenæum *lib.* 11. Σταγονίας autem vocabatur thus, maſculum & Arabicum, ἀπὸ τοῦ σταγόνος, *à gutta* ſc. quòd rotundum guttatim manans efflueret; idem & ἄτομος, quòd naturâ, non arte inciſionis talem formam acciperet: contra Indicum, quod largiùs manabat, & manualibus plerunq; glebis, ἀστράγαλος dicebatur & ἔντομος: quòd in quadras ſciſſum arte demum in eam figuram tranſiret, qualem veri *atomi* habebant. Salmaſius *ad Solinum p.* 508. & 509. V. quoq; infrà, ubi de *Thure.*

Atornatus, V. infrà *Atturnatus.*

Atoſſa, adde: Fuit & alia hoc nomine, priori longè antiquior, Belochi filia, cui multa à quibusdam aſcribuntur, quæ alii Semiramidi tribuunt, V. Photium *cod.* 186. Vixit autem *Atoſſa* illa annis, poſt Nini uxorem, quingentis. Unde duplex Semiramis Euſebio, qui prioris mortem refert ad num. 52. poſterioris ad num. 582. qui decimus à morte Joſuæ, ubi hæc annotantur: *Aſſyriorum octavus decimus Belochus annis XXV. cujus filia* Atoſſa, *quæ & Semiramis, regnavit cum Patre annis XV.* Imò & tertiam ejus nominis ſe reperiſſe, utraque recentiorem, ait Voſſ. *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 23.

Atrabaticæ Veſtes, *Atrabatica ſaga*, item *birri Atrabatici* Suidæ in vet. *Lexico* Regio & Codino in *Originib.* CP. ab *atro* colore nomen habent, ita τὸ ἐγγαρμικίλινον χρῶμα appellari cenſentibus: quem tamen colorem inter coccinum & muriceum fuiſſe, ſcribit vetus Juvenalis Scholiaſtes. Aliis ab *Atrebatibus* pop. ſic dictæ ſunt. Carolo du Freſne eædem videntur, quas Itali *Arazze* vocant: V. eum in *Gloſſario*, & infrà in voce *Sagum.*

Atramentale vel *Atramentarium*, Græcis μελανοδοχεῖον. item μελανοδόχον, quòd in eo atramentum reponatur, ad intingendum calamum; *calamarium* quoque dicebatur, in *Gloſſis* καλαμάριον. *Caniculum* recentioribus Latinis, voce diminutivâ à *Canum*, quod ex Græco κανοῦν ac κανίον, non tantùm caniſtrum textum vimine, ſed etiam πίνακα & παροψίδα denotavit. Unde *Caniclinus*, dignitas

Palatina

Palatina in Aula CPolitana, ὁ ἐπὶ κανικλείου Scriptoribus Byzantinis, cui viz. demandatum erat vas, in quo aſſervabatur ſacrum encauſtum; vel ſecundùm Anaſtaſium *Not. ad Synodum VIII.* atramentum, potiùs *rubramentum*, ex quo Impp. literas phœniceas exarabant ſubſcribendo. Erat id aureum, gemmis lapillisque diſtinctum, uti deſcribitur à Niceta *in Manuele lib 3. num. 4.* V. infrà in voce *Caniclinus*. In *Muſæo* Kircheriano Romæ, *Atramentarium*, inter alia, oſtenditur, quinque è ſpeciebus marmoris elaboratum, à viro illuſtri Raphaele Maſſeio Volaterris Auctori muneri miſſum, Georg. de Sepibus *in Deſcriptione Muſæi hujus pag. 42.*

Atramentum, Gr. Μέλαν, excrementa ſuo ſepia præſtat; idem loligo, in metu de ſe nigrum effundens ſuccum, Germ. proin *d' intenfiſch* dicta. Nam licèt Romani & Græci, ex fornacium balinearumque fuligine *Atramentum* facerent, Plin. *l. 35. c. 5.* & Dioſcor. *l. 5. c. ult.* Afri tamen ex excremento ſive nigro & glutinoſo humore in veſica ſepiæ latente *atramentum ſcriptorium* conficiebant: uti vetus annotavit Interpres, *ad illud Perſii Sat. 3.*

Inque manus charta, nodoſaque venit arundo,
Tum querimur, craſſus calamo quòd pendeat humor,
Nigra quòd infuſâ vaneſcat ſepia lymphâ &c.

V. Voſſium *de Idol. l. 4 c. 49.* Sed *Atramento* quidem libri ſcribebantur, tituli verò & capita librorum rubri erant coloris, quam ad rem minii uſus: Hinc vett. Gloſſæ, *Rubrica. διὰ μίλτου ἐπιγραφή.* Idem in Legum titulis fiebat, Perſ. *Sat. 5.* Et Leo Imp. *l. 6. de divis. reſcr.* vetat, *ſacra Reſcripta alio colore, quàm purpureâ inſcriptione luſtrari.* Quem Græcorum Impp. morem etiam confirmare eſt ex *Annalibus* Conſtantini Manaſſis: & Briſſonius *l. de verborum ſignif.* quo loco agit de Encauſto ſacro, quod ex muricis ſeu conchylii colore erat, refert *ex Epitome Chron.* Werveronis Mon. Leodienſis, Palæologum Imp. Eccleſiæ Rom. obedientiam ſpopondiſſe ſyngraphâ, cui conchylii ſanguine ſubſcripſerit. V. infrà, ubi de *Encauſto*. Sic itaq; in ſcriptione duo hi obtinuere colores, *ater* & ruber, interim non ſemper liquorem, ad utrumque, adhibebant; Sed inſtrumento etiam utebantur, quod calami & liquoris vicem præſtabat. Sic rubricâ, ſic plumbo hodieque ſcribimus: maximè verò celebrata, creta & carbo, ut vulgatiſſima. De carbone Plautus *Mercat. Act. 2. ſc. 2.*

Impleantur meæ fores elogiorum carbonibus.

De utroque Perſius *Sat. 5.*

Quæque ſequenda forent, & quæ vitanda viciſſim,
Illa priùs cretâ, mox hæc carbone notaſti.

Apud Sinas, gentem ingenioſiſſimam, in *Hoichen* Sinicum fit *Atramentum* præſtantiſſimum, quod non, uti nobis, liquidum fit, ſed in maſſulas oblongas parallelogramicas coactum, easque ſolidas, veluti rubrica eſt, pulchris florum, animalium larvarumque formis inſignitum, literis etiam ornatum, quibus in *Atramenti* laudem carmina quædam explicant, & Artificis nomen inſcribunt. Eſt enim ejus conficiendi in illa gente ſtudiorum amante Ars liberalis, uti & reliquæ omnes, quæ ad ſtudia pertinent. Utuntur verò *Atramento* hoc eodem fere modo, quo noſtri Pictores coloribus; ferunt enim in lapide lævigato, aquaque diluunt & penicillo intincto characteres ſuos depingunt potiùs, quàm ſcribunt, magis ſcitè ac concinnè, quàm ſi calamo ſcriberent: cujusmodi penicilli optimè fiunt, in urbe *Huchen*, Adam. Preyelius *Sin. & Europ. cap. 43.* Eodem cotis inſtar ad acuendos cultros Sinenſes uti, docet G. de Sepibus *d. l.* Et hæc de *Atramento*, quod *librarium* Vitruvius *l. 7. c. 10.* *ſcriptorium*, Corn. Celſus vocat *l. 6. c. 4.* V. quoque Dioſcoridem *l 5. c. ult.* Plin. *l. 35. c. 6.* Iſidorum *l. 9. c. 17.* ac Voſſium *de Arte Gramm. l. 1. c. 29.* de *impreſſoriis*, quod Typographis in uſu, in voce *Typographia*.

Atramitæ, adde: Caput eorum Sabota fuit quod vide.

Atrantes, ſive *Atarantes*, V. ſuprà *Atlantes*.

Atrati, dicti ſunt apud Romanos, à toga pulla *atri* coloris, qui in luctu erant. Cic. *in Vatinium, Quis in funere familiari cœnavit atratus, cùm ipſe epuli dominus Q. Arrius albatus eſſet?* Atque hoc ſtante Rep. ita obſervatum. Sub Imperatoribus autem, cùm jam uſus togæ exoleviſſet, exolevit etiam ſimul albi coloris uſus, & tum pullæ fuerunt plebejæ veſtes omnes. Hinc *pulla paupertas* Calpurnio dicta: & *pullati*, apud Sueton. *in Auguſto cap. 44.* pro plebeiis, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l. 5 c. 32.*

Atrax, Princeps fuit Theſſaliæ, pater Hippocrateæ, Lutatio *ad Statium lib 1. verſu* 106. qui ſui nominis urbem conſtituit, penès Theſſaliam, unde ea tota *Atracia* vocata eſt, uti diximus in voce *Atrax* & *Atracia*. Stephanus, Ἄτραξ καὶ Ἀτρακία· πόλις Θεσσαλίας τῆς πελασγιώτιδος μοίρας. ἐκλήθη ἀπὸ Ἄτρακος τοῦ Πηνειοῦ καὶ Βούρας παιδὸς κτίσαντος, *Atrax & Atracia: urbs Theſſaliæ Pelasgiotidis: ſic autem dicta eſt ab Atrace, Penei & Buræ filio, qui eam condidit.* Inde *Atracium* quoque *venenum*, in Lunæ labore, Valerio Flacco *lib. 6.*

Quamvis Atracio Lunam ſpumare veneno
Scires, & Æmoniis agitari cantibus umbras.

Apud Propertium *Atraciæ oræ*, pro remotis, *l. 1. Eleg. 8.* Apud Catullum item, in Smyrnam Cinnæ, *Epigr. 95.* quorum uterq; alludit ad Magicas præſtigias. De Lunæ labore & tinnitu, quo illa juvare credebatur, nos infrà. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Papinium Statium d. l.*

Atrienſis, ſervus fuit apud Romanos, qui ſicut Oſtiarius, ſeu Janitor oſtium, ita is *atrium* tuebatur. Varro *de L. L. lib. 7. Si ab æde & tuendo Æditums eſt, cur ab Atrio & tuendo, non Atritums ſit potiùs quàm Atrienſis.* Servius *ad Æn lib. 9. v. 648.*

Armiger antè fuit fidusque ad limina cuſtos.

Æditums, inquit, *fuit, quod in ingenti honore apud Majores fuit: illic enim & epulabantur & Deos colebant. Cenſus etiam omnes illic ſervabant, quod etiam Plautus in Aſinaria, quâ inducit Sauriam ſervum Atrienſem in tota familia plurimum poſſe.* Et ſanè operæ pretium erit legiſſe ejusdem Fabulæ *Act. 2. ſc. ultim.* Idem Grammaticus, *Æn. 1.*

——— ——— *Vocemque per ampla volutant*
Atria.

Ubi, inquit, *& pecunias habebant. Unde qui honoratiores erant, liminum cuſtodes adhibebantur. Ibidem & culina erat, unde & Atrium dictum eſt, quaſi atrum ex fumo.* Ubi quòd *honoratiores* illos fuiſſe ait, confirmatur ex Cicer. *Parad. 5. Atque ut in magna familia ſunt alii lautiores, ut ſibi videntur, ſervi, ſed tamen ſervi, ut Atrienſes, alii inferiore loco, ut Mediaſtini* &c. Quòd ibi ignis ac *fumi* meminit, colligitur ex eodem Cic. *in Piſon. Extructâ menſâ non conchyliis aut piſcibus, ſed multâ carne ſubrancidâ. Servi ſordidati miniſtrant, nonnulli etiam ſenes, idem coquus, idem Atrienſis.* Quò facit & illud Evangelicum de Atrio Summi Sacerdotis, in quo ad ignem & prunas calefaciebat ſe Petrus: imò & quæ habentur apud Matthæum *c. 13. v. 29.* & Lucam *c 11. v. 21.* An verò *Atrium* lacunatum eſſet, an ſub dio, implicita quæſtio eſt. Vitruvius *l. 6. c. 4.* lacunaria haud obſcurè in Atriis collocat: cui ſuffragatur Ovidius *Metam. l. 8.* & *l. 14.* ubi, *Atria* habet *marmore, murice conchisque tecta.* Appulejus quoque *Floridor. l. 4. Sed & Medici*, inquit, *cùm intraverint ad ægrum, uti viſant, nemo eorum, quòd Tabulina perpulcra in ædibus cernant & lacunaria auro oblita* &c. At lacunaria & tablina non propriè in, ſed circa *Atrium*, viſebantur; in porticibus nimirum, quæ impluvium cingebant; *Atrium* verò ὕπαιθρον erat: Ovidius autem, ut & Auſonius annotante *ad Suetonium l. 2.* Caſaubono, pro Aula uſurparunt. De ſervo *Atrienſe* ita Phædrus *lib 2. Fab. 5.*

Ex alticinctis unus Atrienſibus,
Cui tunica ab humeris linteo Peluſio
Erat deſtricta, cirris dependentibus.

Ubi nos docet fuiſſe illos neque promiſſo capillo, neque detonſo, ſed cirrato & leviter diffuſo, quem comæ tenorem ſervant omnes Antinoi (qui ex *Atrienſi* Imp. Hadriani Deus factus eſt, dignus planè, quem Ganymedes conſeſſu dignaretur & reciperet in contubernium Zamolxis, V. Tertullian. *Apologet. c. 13.*) imagines. Erat autem in *Atrio* vel circa, Tablinum, in quo ſervabantur codices rerum in Magiſtratu geſtarum, Plin. *l. 35. c. 2.* erant Armaria, quę imagines Majorum continerent, Val. Max. *l. 8. c. 15.* in quarum locum poſtea irrepſerunt, ut Plin. conqueritur *l. c.* ſigna externorum Artificum, æra & marmora, ut & in Trimalcionis *Atrio* notavit Petronius. Neque porro alius, quàm *Atrienſis* fuiſſe videtur, qui *ab Atrio curando* vel *Atrii curandi* appellatur, in antiquo elogio. Niſi dicamus, fuiſſe recenſitorem quempiam officioſorum hominum, quorum catervæ ibi loci diſponebantur: aut Nomenclatorem, qui domino ſalutantium inſuſurraret nomen. Bibliothecę autem, quarum hic apta omnino ſtatio eſt, adeò inſederant omnes domos, ut in ipſas declamaverit Seneca *de Tranquill. c. 9.* Sed & Pinacothecæ etiam privatim, ad inſaniam receptæ ſunt, quarum nimium ſtudium improbavit Plinius *l. 35. c. 2.* Et quidem tabulas pictas videntur curaſſe Pictores. Jam verò *Officinator à ſtatuis*, cujusmodi fuit Eutyches Libertus, & Hermeros Ti. Claudii ſervus Theamidianus *ab Marmoribus Magiſter*, faciunt ut credam, apud Cæſares ſaltem, non Pinacothecas tantùm, ſed & Agalmatothecas in deliciis fuiſſe, privati enim illis *Atria* referſerant ſua. Hæc de *Atrienſi* urbano, *Atrienſi* verò ruſtico injungit Columella *l. 12. c. 3.* ut ſupellectilem exponat, ut curet ferramenta nitidari & liberari rubigine; idque apud parcos & attentos Patresfamilias, qui nollent ſupervacaneum Supellecticariorum miniſterium domi habere. Et hoc non ruri modò, ſed etiam in urbe aliquando placuit, cùm Cicero *Parad. 5.* Atrienſi comparet illum, qui Matellionem Corinthium cupidè tractabat. Cum *Atrienſibus* iidem *Atriarii* quibusdam videntur, Petrus verò Faber *Semeſtr. l. 2. c. 12.* eos diſtinguens, illos honeſtioris conditionis, hos minùs honoratos, & veluti priorum vicarios, qui ad *Atrium* tanquam ad oſtium, ejus obſervandi gratiâ ſtarent, illudque tergerent, verrerent, ſpargerent, fuiſſe tradit, V. Laur. Pignorium, & T. Popmam *de Servis.*

Atrium, prima pars Tabernaculi Moſaici, *Altare* continebat *æneum*, in quo holocauſta offerebantur, cum reliquo *inſtrumento* ejus, crateribus, lebetibus, forcipibus, fuſcinulis palis &c. Ex *c. 27. v. 3.* ac ponè illud, Tabernaculum versùs, *labrum æneum*, cujus loco *mare æneum* extruxit Salomo 1. Regum *c. 7. v. 23.* ex quo aqua è 12. ſiphonibus ſeu mammis promanabat, ut duodecim Sacerdotes, ad ingreſſum Tabernaculi, ex eo lavare poſſent, juxta legem Exod. *c. 30. v. 18 — 21.* Ibidem Populi erat ſtatio, ut in Sacris paſſim videre eſt. Cùm verò unicum in Tabernaculo eſſet *Atrium*, in Templo poſtea Salomonico varia fuere: Nimirum I. *Atrium Sacerdotum*, II. *Iſraëlis*, 2. Paralipomen. *cap. 4. verſu 9.* quod rurſus à Joſaphato diviſum, in *Atrium mulierum* & *Virorum*, 1. Paralipom. *cap. 20. verſu 5.* quibus Herodis tempore, acceſſit quartum, pro *Gentilibus* ac *immundis*. Et quidem *Atrium Gentium*, quod primò occurrit, ambiebat Templum inſtar cœmeterii & 500. cubitos in quadratura ſua continebat, ac quatuor egregiis por-

ticibus inſtructum erat ; quarum unaquæque triplici columnarum ordine ſuſtentabatur. Appellabatur illud הַר הַבַּיִת *mons Templi*, & חוֹל vel *Atrium commune*. Eoque intrabant Ethnici, excommunicati, lugentes & immundi. Poſt id locus erat, dictus חֵיל *antemurale*, 10. cubitos latus, ab Atrio Gentium ſepto diſcretus: *Et fecit lugere antemurale & murum*, Thren. *cap.2. verſu* 8. Quò gentili aut immundo accedere non licebat, Actorum *cap.21. verſu* 29. Hinc 12. gradibus, dimidii cubiti altitudine, aſcendebatur in *Atrium mulierum* ; in quo tripudium ſacrum & aquæ libatio, in feſto Scenopegiæ, peragebatur. Erat illud 135. cubitos longum ac latum, ac in quatuor ſuis angulis totidem conclavia habebat, viz. *Naziræorum*, *leproſorum*, *lignorum & vini ac olei*: & tres portas, ad Or. portam dictam Ὡραίαν, Actor. *cap.3. verſu* 2. ad Auſtr. & Bor. ſingulas ; quæ ſuis quoque conclavibus ac porticibus inſtructæ erant. Atque ad has poſita fuere 13. Gazophylacia, V. Lucæ *cap. 21 verſu* 1. & Marci *cap.12. verſ.* 41, 42. Inde iterum 15. gradibus aſcendebatur in עֲזָרָה, *Atrium Iſraëlis* ; in quibus conſiſtebant Levitæ, Pſalmos graduum pſallentes, ipſum verò longum erat cubitos 135. latum 11. diverſasque portas, variasque circum porticus habebat, & in illarum contignationibus exedras & conclavia permulta, variis uſibus inſervientia. Et in hoc *Atrium* conveniebat Populus ad cultum & ſacrificia, inque eo Prophetæ oracula ſua ex altiori ſuggeſtu pronuntiabant, 2. Chron. *cap.24. verſu* 20. coll. cum Jerem. *cap. 36. verſu* 10. atque ibidem Chriſtus Dominus noſter Populum docuit perſæpe, V. Matthæi *cap 21. verſu* 12. &c. Ex eo in *Atrium Sacerdotum* aſcenſus erat, gradu uno cubitali: Cui impoſitum erat pulpitum, quod tribus gradibus dimidii cubiti adibatur, in quo Levitarum canentium chorus. Longum id iterum erat 135. latum 11. cubitos, ſoliſque Sacerdotibus in eo ordinariè verſari licebat: in eoque Altare fuit holocauſtorum, cum labro ſeu Mari æneo aliiſque minoribus lavacris ; unde ad πρόναον ſeu Templi veſtibulum, ſpatium erat 22. cubitorum, ubi Sacerdotes miniſtrare & confiteri ſolebant. Adibatur verò id 12. gradibus dimidii cubiti: ſicque emenſis *Atriis*, in ipſum Sanctuarium ac palatium Domini הֵיכָל dictum, patebat ingreſſus, ſed de hoc infrà. V. Fr. Burman. *Syn. Theol. P. I. l.* 4. *c.* 15 § 5 *& ſeqq.*

Atrium, apud Romanos quoque templis adjici ſolitum eſt, Corippus *lib.3. num.*1.

— Apoſtolici ſubeuntes atria templi.

Hinc *Atrium Minervæ*, in reg. 8. *Atrium Libertatis*, in 13. reg. apud Victorem: quod Gracchus ex multatitia pecunia erexit, Tit. Livius *Dec. 3. lib.4 in princip.* ubi publica acta ſignabantur, Idem *Dec.5. lib.3.* Dedicatio illius incidit in Eidus April. Ibidem & Bibliothecam fuiſſe, colligitur ex Ovidio *Triſt. l.3 eleg.*1.

Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, Libertas tangere paſſa ſua eſt.

In monte Aventino extructum ait Feſtus Pompon. *lib.* 10. auctorem ejus Aſinium facit Pollionem C. Suetonius *in Auguſto cap* 29. In eadem reg. 8. *Veſtæ atrium* celebratur, apud Servium *in Æneid. lib.*7. quod a templo remotum erat, cùm reliquarum omnium Ædium ſacrarum *Atria* ipſis templis contigua eſſent. Sed & privatorum profanæ ædes iis inſtructæ erant, de quorum longitudine, latitudine & ſtruendi ratione, V. Vitruvium Pollion. *l.6. c.*3. Imò in una domo, plura aliquando fuere, quibus vicina aut juncta cubicula erant. Spatia *Atrii* intercolumniis ſeu periſtyliis diſtinguebantur, Claudian *in Ruffin. lib* 2.

—— — Purpureis effulta columnis
Atria.

Cereis inſuper, æreisve aut marmoreis Majorum imaginibus decorabantur, ut patet ex Seneca *de Benef. l.3. c* 28. Plin. *lib.3. cap.*2. &c. Hinc Martialis *lib.4. epigr* 40.

Atria Piſonum ſtabant cum ſtemmate toto.

Imò & pretioſa quæque clarorum virorum monumenta, ibi habebantur: aſcendebatur autem in illa certis gradibus; Martial. idem *lib.12 epigr.*3.

Atria ſunt illic Conſulis alta mei:

Solebantque auro ſive aureis laminis & bracteis incruſtari, ac velis tegi ſeu ſuſpenſis tapetibus ornari: Unde Corippus *de Juſtino min. lib.3. num.*7.

Clara ſuperpoſitis ornabant atria velis, &c.

Pinacothecis illis ſeu tablinis, in quibus Majorum imagines Nobilibus conceſſum erat exponere, claudendis, conſervandis ac in funebrem comitatum efferendis, ſervi præerant, quos ab atrii cura *Atrienſes* vocabant: Horum officium, juxta Columellam *de Re R. l.12. c.3. ſupellectilem & ferramenta deterſa nitidare, atque rubigine liberare, cæteraque, ſi refectionem deſiderarent, fabris concinnanda tradere.* Meminit Phædrus *lib.2. fab.* 36.

Ex alticinctis unus Atrienſibus,
Cui tunica ab humeris linteo Peluſio
Erat diſtricta, cirris dependentibus.

De iiſdem vetus Gloſſarium Lat. *Atriarii* ſeu *Atrienſes, ſunt cuſtodes atrii.* Fuit autem *Atrium* prima domûs pars, teſte A. Gellio *l.16. c.5.* (unde malè cum Impluvio confunditur, loco ſubdiali, in medio ædium) inter veſtibulum & ædes, neque prominentes ſolùm pinnas, ſive ut Vitruvius appellat, alas, ſed etiam laquearia habebat &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipom ad Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.1. cap.*13. Apud Græcos, Templorum, Chriſto dicatorum, *Atrium* Νάρθηξ dicebatur, oppoſita Sacrario, totâ Templi longitudine interjacente; eratque ad Occidentem, ſicuti Sacrarium ad Orientem. Porticus nempe vel Atrium, ante Baſilicam ad deambulandum factum, tam longum, quàm ipſum Templum latum, continenti ædificio cum Templo & eodem ambitu clauſum, ab ipſo tamen Templo veluti ſeparatum. Nam Narthecis fores aliæ à Templi foribus, & qui intra Narthecem ſtabant, extra Templum conſiſtere dicebantur, uti latiùs videbimus infrà, in voce *Narthex.* Ab hoc *Atrio*, πρόναος in Templis Græcorum Gentilium, diverſum quid erat, quamvis poſterior Latinitas paſſim ita vocet. V. infrà *Pronaus.* Sed & πρόδομοι ac προστάδες privata quoque ædificia Græcorum habuere, apud quos tamen nulla *Atria*, uti apud Romanos &c. Vocatur autem Νάρθηξ, *Atrium*, apud Paulinum *Epiſt.*33. ad Alethium: ubi de Baſilica loquens, *quare*, inquit, *prætento niveus* Atrio, *fuſa veſtibulo eſt.* Sed hac de re V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1216. & ſeqq. Carolo du Freſne, in Templis Latinorum, *Atria*, inprimis dicta ſunt Vett. ea impluvia porticibus cincta, quæ Ædibus ſacris obverſabantur, in quorum meditullio erat fons perennis aquæ. Anaſtaſius in S. *Symmacho, Ante, fores Baſilicæ gradus fecit in Atrio & Cantharum.* Cujusmodi *atrium* Romanâ conſuetudine *Paradiſum* fuiſſe dictum, docet Leo Oſtienſis *l.3 c.*26. Illud autem aſyli & immunitatis jure non minùs, ac ipſa Ædes ſacra, donatum erat. *Decretio* Chlotarii R. poſt *Legem* Sal. §. 13. *Nullus latronem vel quemlibet culpabilem — de* Atrio *Eccleſiæ trahere præſumat. Quòd ſi ſunt Eccleſiæ quibus atria clauſa non ſint, ab utraque parte parietum terræ ſpatium arpennis pro* Atrio *obſervetur.* V. quoque *Capitula* Caroli M. *ad L. Sal §.3. LL.* Edvvardi Confeſſor. *cap.6. Longobard. l.1. tit.40. §.5.* &c. Porro *Atrium* portis, iiſque conſecratis erat clauſum, *Capitular*, 1. ann 819. *c.1. L.* Longob. *l.1. tit.9. §.30.* 36. & *Capitular.* Caroli M. *l.4 c* 13. Ibique fidelium erant ſepulturæ. Ebrardus in *Græciſmo cap.*11.

Atria dic aulas, eadem & cimiteria dicas,
Et loca ſacrorum &c.

V. præfatum C. du Freſne *Gloſſ.* ut & Macros Fratres in *Hierolex.*

Atrogi, Mauris vocatur, pomum citrium ſeu Medicum, Salmaſius *ad Solinum pag.* 950. de quo V. infrà.

Atrophi, apud Plinium *lib.31. cap.*10. *Proſunt* atrophis, *opiſthotonis, tetanis*; Græcè ἄτροφοι: propriè ſunt pueri macie confecti. Hinc *atrophum* piper, apud Plinium, quod intus inane & caſſum, aliàs *brasma* quoque dictum eſt; quæ vox purè Græca propriè bullam notat & ampullã aquæ ſcaturientis vel etiam ferventis & bullientis. Hinc enim βράσμα iſtiusmodi *atrophum piper*, quòd nihil plus intus haberet ſolidi, quàm illæ bullæ & ampullæ, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1029.

Attacana, adde: Hinc Ἀττάκανοι pop. *Attacani*, quos tamen Indiæ adſcribunt omnes fere Auctores, ut videre eſt, apud eundem ubi ſuprà, *pag.* 1004.

Attacenus Sinus, apud Solinum *cap.* 51. *Sequitur* Attacenus *Sinus, & gens hominum Attacorum, quibus temperies prærogativa mirum aëris clementiam ſumminiſtrat* &c. Sed nulli usquam *Attaci*, ut vidimus ſuprà, in voce *Athaci*. Proin *Attacenum*, pro *Attiano*; & *Attacos*, pro *Attacoris*, Solinum ſumſiſſe, conjicit Salmaſius. Sunt autem *Attacoræ*, Græcè Ὀττοροκόρραι & Ἀττακόραι, quos Ὀττοροκόρρας Ptolemæus vocat & in Serica ponit, ubi urbs eorum itidem Ὀττοροκόρρα: Idem & montis cognominis meminit. Ammiano vocatur *Opurocarra lib.*23. &c. Vide Salmaſium *ad Solinum p.*989.

Attacoræ, pop. Aſiæ, in Serica reg. V. ſuprà in voce *Athaci*, & hic in *Attacenus Sinus.*

Attacus, Gr. ἀττάκης vel ἀττακὸς, Levitici *c.11. v.*22. locuſtæ ſpecies, fortè ἀπὸ τοῦ ἄττειν, *à ſaliendo*, ut vulgari linguâ *ſaltarella.* Niſi idem ἀττακὸς, quod ἀστακὸς, Æolum dialecto; quibus πίστις eſt πίττις, unde *fides*, & βλάστη βλάττη, unde *planta.* Quò facit, quòd inter marinas locuſtas eſt ἀστακὸς, *aſtacus*; quodque in optimis Gloſſis *lucuſta* ſeu *locuſta* redditur ἀκρὶς, ἀστακὸς. Neque aliud ſibi volunt Iſidori hæc, alioqui valde inepta: *Locuſta, quòd pedibus ſit longis, velut haſta: unde eam Græci tam maritimam, quàm terreſtrem*, haſtago *appellant.* Ubi eum apparet frigidas captaſſe alluſiones inter *locuſtam, haſtam* & *aſtacum* V. infrà in voce *Locuſta*, & Sam. Bochartum *Hierozoici Part II. p.*449.

Attagen Græcis, Latinis *Ruſticula*, Gallis *Gelinotte*, Italis *Francolino*; avis eſt, ad menſarum delitias experita. Gloſſæ Ἀτταγὴν, *Gallina ruſtica.* Plinius, *Attagen maximè celeber Jonicus & vocalis aliàs, captus verò obmuteſcens quondam exiſtimatus inter raras aves. Jam & in Gallia Hiſpaniaque capitur, & per Alpes etiam, l.40. c.*44. Eum ſic deſcribit Athenæus, Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Μύνδιός φησιν, ὅτι μικρῷ μείζων ἐστὶ πέρδικος, ὅλος δὲ κατάγραφος τὰ περὶ τὸν νῶτον, κεραμεοῦς τὴν χρόαν ὑποπυρρίζων μᾶλλον, *Alexander verò Myndius ait, paulo majorem eſſe perdice, totum verò pictum tergo, colore ſubrufum.* Quæ forma colorque in Gallorum ruſticulis eſt. Nec obſtat, quòd Plinius & Martialis *Attagenem* à ruſticula diſtinguunt: de Jonico enim potiſſimùm loquuntur; quem ab aliarum regionum ejusdem generis avibus guſtu differre, mirum non eſt. V. Salmaſium *ad Solinum p.*150. & infrà in voce *Ruſtica gallina.*

Attalabus, itidem locuſtæ ſpecies, apud Bochartum ubi ſuprà.

Attalis, adde: Sic dicta ab Attalo Rege; in memoriam auxilii ab eo adverſus Philippum impetrati; *Tum primùm mentio illata de Tribu, quam* Attalida *appellarent*, Livius *Dec.* 4. *lib.* 1. Ad eam pertinebant οἱ Ἀπολλωνιᾶται, *Apollonienſes*, V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 1. *cap.*7

Attanalum, in Iſidori *Gloſſis* & aliis ἀνεκδότοις, genus vaſis; pro quo *Attanuvium* legitur, apud abbreviatorem Feſti Paulum: qui poculi fictilis genus interpretatur, quo in ſacrificiis olim Sacerdotes uſi fuerint. Ex Græco ἀτταγὸν, quod τήγανον ſignificat, *ſartago*. Unde ἀτταγῖται panes & placentæ. Salmaſius *ad Solinum pag.*830.

Attegia, Latinis idem quod Græcis ἡ σκηνὴ, item ἡ καλύβη, de qua voce V. infrà in *Calyba*: ab *adtegendo* vel *attegendo*. Hinc Juvenalis *Attegias* vocavit mapalia Maurorum rotunda,

Dirue Maurorum attegias:

De quibus V. infrà in voce *Cohors*.

Attejus Sanotus, Corr. *Attejus Sanctus*.

Attenuatæ Sortes, apud Livium *lib.*21. *cap.* 6. inter prodigia recenſentur. Græcè ἰσχνωθεῖσαι, vel μειωθεῖσαι, h.e. *minores factæ*. Ovidius,

Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes.

Martialis,

Attenuare nives norunt & Cæcuba noſtra &c.

Nempe in oſtentis, ut & ſomniis, omnia majora & auctiora videre, lætum ac proſperum judicant Aruſpices & Ὀνειροκρίται: Contra triſte oſtentum eſt, ſi qua res ſolito minor & tenuatior defectiorque apparet. Sic quadrigæ fictiles præparatæ in faſtigium delubri Jovis Capitolini, quod in fornace creviſſent, felix fortunatumque omen rebus Romanis portenderunt, apud Plinium *lib.*28. *cap.*2. Et Perdiccæ, uni ex Temenidis, panis, qui ejus nomine coquebatur, in furno duplo major factus, Regnum Macedoniæ attulit. Contrà *Prœneſtinæ ſortes extenuatæ d. l.* exitum triſtem denuntiavere. Quod idem de Somniis judicium, penès Interpretes eorum veteres. Membrum aliquod, aut aliud quodcunque per quietem ſolito majus & auctius viſum læta ſignificat; *attenuatum*, contractum & emaciatum contrà. Quò pertinent ſeptem opimæ vaccæ & ſeptem macie defectæ, quas è flumine aſcendentes Rex Ægyptius vidit, in Sacris &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*692.

Atteri, de gemmis, idem quod *poliri*, Græcè σμήχεσθαι eſt: à quo diverſum *ſcalpi*, γλύφεσθαι, V. *infrà*.

Attianus, prænom. *Cælius*, inter Tutores Adriani Cæſaris, memoratur Ælio Spartiano in *Vita* hujus: *Ulpium Trajanum & Cælium* Attianum *Equitem Romanum*, *Tutores habuit*; Ita enim optimi libri, cùm vulgatæ Editiones *Tatianum* habeant. Sed & Xiphilinus Ἀττιανὸν vocat; Unde dubium non eſt, quin Τατιανὸς, apud Zonaram, ſit corruptum. Cum hoc perperam *Titianum*, qui collega Gallicani fuit in Conſulatu, eundem nonnulli faciunt: diſertè enim diſtinguit Spartianus infrà, *Atque adeò propè cunctos vel amiciſſimos, vel eos, quos ſummis honoribus evexit, poſtea ut hoſtium loco habuit, ut* Attianum *& Nepotem & Septicium Clarum. Nam Eudæmonem priùs conſcium Imperii ad egeſtatem perduxit. Polyænum & Marcellum ad mortem voluntariam coëgit. Heliodorum famoſiſſimis literis laceſſivit. Titianum, ut conſcium tyrannidis, & argui paſſus eſt & proſcribi.* V. Salmaſium *ad Hiſtor. Aug.*

Attianus Sinus, V. *Atianus*.

Attica Terra, apud Zoſimum Panopolitam, in confectione admirabilis illius tincturæ, quam ὕδωρ θεῖον vocabant: Τὰ δὲ ὕδατα τοῦ χαλκοῦ ἐξίον, καὶ γῆ Ποντικὴ, καὶ Ἀττικὴ καὶ Ἀρμένιον καὶ Βοζαντῶν διαλυθέν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ ὕδατι τῷ θείῳ: ochra videtur eſſe Salmaſio, an ſil *Atticum*, rubri coloris, quem Plinius limum eſſe ſcribit. Quæ duo perperam confundit Vitruvius *lib.*7. *cap.*7. cùm ait: *Ochra — multis in locis, ut etiam in Italia, invenitur, ſed quæ fuerat optima Attica, ideò nunc non habetur, quòd Athenis argenti fodinæ cùm habuerunt familias, tunc ſpecus ſub terra fodiebantur, ad argentum inveniendum. Cùm ibi vena fortè inveniretur, nihilominus uti argentum perſequebantur. Itaque antiqui egregiâ copiâ ſilis ad politionem operum ſunt uſi.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1157. & infrà, in voce *Sil*.

Atticianus Cos. Orphiti collega ſub initia Claudii II. Imp. apud Treb. Pollionem *in Divo Claudio*

Atticus Cos. cum Prætextato, cùm Gordianus, aperto Jano gemino, profectus eſt contra Perſas. Jul. Capitolinus in *Gordiano tertio*.

Viri illuſtres.

Attilius Severus Conſul, cum Æmilio Juncto, quorum meminit Lampridius in *Commodo*, *Interfecta & Vitraſia Fauſtina & Velius Rufus — In exilium autem acti ſunt Æmilius Junctus &* Attilius Severus *Coſſ. & in multos alios variè ſævitum*.

Attilius Tatianus, ſeu *Titianus*, ut aliqui codices habent, affectatæ tyrannidis reus, proſcriptus eſt, à Senatu, principatu Antonini Pii, apud Jul. Capitolinum in *Vita* hujus.

Attis Menotyrannus, h.e. μηνοτύραννος in Inſcript.

M. D. M. I.
ET ATTIDI SANCTO
MENOTYRANNO
Q. CLODIUS FLAVIANUS
V. CL. PONTIF. MAIOR
XV. VIR. S. F. SEPTEM
VIR. EPULONUM
TAUROBOLIO. CRIOBO
LIOQUE PERCEPTO.
MATRI DEUM MAGNÆ
IDÆÆ. SUMMÆ. PA
RENTI. HERMAE. ET ATTIDI
MENOTYRANNO INVICTO
CLODIUS HERMOGENIANUS &c.

Cybeles amaſius, idem cum Sole creditus, qui verè μηνοτύραννος, *Rex menſium* & anni moderator eſt. Macrobius *Saturnal. lib.*1. *Solem verò ſub nomine* Attinis *ornant fiſtulâ & virgâ* (de Phrygibus loquitur) *fiſtula ordinem ſpiritus inæqualis oſtendit: quia venti, in quibus nulla æqualitas eſt, propriam ſumunt de Sole ſubſtantiam. Virga poteſtatem Solis aſſerit, qui cuncta moderatur.* Quò facit vetus Inſcr. Græca,

Ἄττει θ' ὑψίστῳ καὶ συνέχοντι τὸ πᾶν,
Τῷ πᾶσι καιροῖς ἡμερόεντος πάντα φύοντι.

Proprium enim Solis, πᾶσι καιροῖς ἡμερόεντος πάντα φύειν. Auctor *Pœmatis* antiq.

Egregios proceres currum ſervare Cybelæ,
Quem traherent conducta manus Megalenſibus actis,
Arboris exciſæ truncum portare per urbem,
Attini caſtratum ſubitò prædicere Solem &c.

Huic criobolio, ſicut Cybelæ taurobolio litatum: quæ ambo juncta in Inſcr. prædicta aliiſque vett monumentis reperiuntur, V. infrà ſuo loco; Idem cum pileo acuminato & in frontem inclinato pingitur &c. Plura hanc in rem V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.*51. & 556. Item *Notis ad Ælium Lampridium*, *in Vita Antonini Heliogabali*, ut & in voce *Atys*.

Attogatio, in *Gloſſis* vett. *paradiſis*: Caſaubonus legit παράδυσις ſic Toga dicta, quòd tunicis ſuperinduceretur. Græci meliùs ἐπενδύματα & ἐπενδύτας extimarum veſtium omne genus appellarunt. *Attogatio* igitur ἡ τηβεννοφορία, cui contrarium apud alios *Extogatus*. Apud Spartianum in *Hadriano*, *Unde hodièque Imperatores ſine penulis attogati videntur*, legit Salmaſius. Non enim ſolùm ſalutatores togati erant, ſed & Principes, quoties videbantur: Interdum tamen, qui aulicum ſpernebant faſtigium Impp. etiam in domeſticis veſtibus, ſe paſſos eſſe videri, diſcimus ex Capitolino in *Vita* Pii, *Viſus eſt ſanè ab amicis & cum privatis veſtibus & domeſtica quadam gerens.* Caſaubonus *ad Spartianum*.

Attractus, facultas, quam habet dominus feudi, retinendi homines alterius dominii, ita ut à propriis dominis repeti non poſſint. *Charta* Hugonis Duc. Burgund. A.C. 1172 pro fundatione Capellæ Divionenſis, apud Perardum: *Conceſſi — ut viz. Clerici ei deſervientes liberum habeant* attractum, *in villa Divionenſi, eodem modo, quo habeo, id eſt, libertatem retinendi homines, eandem quam habeo in villa Divionenſi*, &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Atturnatus, in Jure Angl. & Normannico, Procurator, qui aliena negotia, ex ſpeciali mandato, in Foro agit & domini ſui jura tuetur; qua de re V. Eundem, præter Spelmannum, Raſtallum, Littletonem *Sect.* 551. quæ inſcribitur *de Attornement*, alios.

Atymnius vel *Atymnus*, Ἀτύμνιος Scholiaſtæ Apollonii, Ἄτυμνος aliis, Phœnicis creditus filius, verè autem Jovis erat, Europæ frater; quem Gortyniis in veneratione fuiſſe refert Solinus *cap.*11. *Cretes Dianam religioſiſſimè venerantur — Gortynam amnis Lethæus præterfluit, quo Europam tauri dorſo Gortynî ajunt vectitatam. Iidem Gortyni &* Atymnum *colunt*, *Europæ fratrem, ita enim memorant. Videtur hic & occurrit, ſed die jam veſperato auguſtiori ſe facie viſendum offerens.* Apollodorus verò Atymnum Jovis & Caſſiepeiæ filium recenſet, propter cujus amorem Europæ liberi certamen & inter ſe habuerint, & cum Sarpedone, qui illum amabat, in *Biblioth* Ἔνιοι δὲ αὐτοὺς ἐρασθῆναί λέγουσι Ἀτύμνιου τοῦ Διὸς καὶ Κασσιεπείας καὶ διὰ τοῦτον στασιάσαι. *Nonnulli verò illum* (Sarpedonem) *amaſſe dicunt Atymnum Jovis & Caſſiepeiæ, atque propter hunc conſenſionem fuiſſe ortam* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 172.

Atys, puer Cybeles, adde: Malè, pro *Attis*. *Atys* enim nomen Lydium eſt, quo aliquot Lydiæ Reges vocati ſunt; Pater nempe Lydi, à quo Lydia denominata eſt: Item Pater Manetis, ejuſdem Lydiæ Regis: filius Crœſi &c. *Attis* verò nomen Phrygii ephebi, quem dilexit Mater Deûm. *Attidem* namque, & *Attinem* & *Attin* in declinationibus tam Græci, quàm Latini, dixere: Latinam *Inſcriptionem* vidimus ſuprà. Alii,

Qui colitis Cybelen & qui Phryga plangitis Attin.

Perſius,

Claudere ſic didicit verſum, Berecynthius Attin.

Macrobius, *Solem verò, ſub nomine* Attinis *ornant fiſtula & virga* &c. *Saturnalium lib.*5. quem locum V. ſuprà.

Græca *Inſc.*

Ἄτλα δ' ὑψίςῳ ϰ̀ ϲωτῆρι τὸ πᾶν.

Dio, *Ἐκιθαρῴδησεν Ἄττιν, ἢ Βάκχας*: *Citharâ cantavit Attinem & Bacchas.* Ἄτλας Nicandro, pro Ἄττις: nam dixit in patrio caſu Ἄτλιν:

— ϰ̀ ἀρχαγέταν Ἄτλιν.

Heſychius ita Lacones eum appellare notavit: Ἄτλις, τὸν Ἄττιν λέγουσιν οἱ Λάκωνες, &c. De nominis etymo Arnobius *lib.5.* *Repertum neſcio quis ſumit Phorbas, lacte alit hirquino: & quoniam Lydia ſcitulos ſic vocat, vel quia hircos Phryges ſuis Attagos eloquutionibus nuncupant; inde* Attis *nomen ut ſortiretur, effluxit.* Quod Auctori ſuo relinquimus; interim Ἀδηγὲς *hircos* Jonibus ſignificare, ex Euſtathio notat Salmaſius, quem vide *Exercit. Plin. ad Solinum pag.50. & 51.* ut & ſuprà in voce *Attis.*

AV

Avalitæ pop. in Troglodytica Ptolomæo. Hic enim Troglodyticam in univerſum appellari dicit, oram maritimam, quæ ſinui Arabico & *Avalitæ* eſt prætenta, usque ad montem Elephantem. In qua continentia ſunt Adulitæ, *Avalitæ*, & Moſyli à prom. ſic dicti cognominibus. Nempe in intimo receſſu ſinus Arabici ſinus eſt Ælaniticus, usque ad ejusdem anguſtias & fauces, qui locus dicitur *Δειρὴ*, vel *τὰ κατὰ Δειρὴν ϲτενά*. Poſt eas anguſtias excipit ſinus *Avalites*, & apertum Mare, in quo Moſylum emporium & Moſylum prom. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*798. & 1240.

Avallis, Villa Galliæ, non procul ab Urbe Remis, vulgò *Avaux*, Comitivæ titulo illuſtris. Hic Carolomannus, parte Normannorum, qui prædas agebant, interfectâ, parte Axonâ merſà, reliquis qui ſuburbana Remorum depopulati erant, ad ſuos redeuntibus, prædam excuſſiſſe memoratur, in *Annal.* Bertinianis circa A.C. 832.

Avalon Guilielmus, è regia Anglorum domo oriundus, in Navarra ſedem, ſub Sanctio Abarca R. fixiſſe perhibetur, auctor illuſtris familiæ *Avalos* ſeu *Davalos.* Ejus poſteri inde in Bæticam migrarunt, in qua Ubedæ habitavit Didacus Lopezius Davalus, pater Ruiſii Lopezii, qui cùm Comes ſtabuli Caſtellæ ac primus Comes *de Ribadeo* eſſet, his titulis ac rebus geſtis familiam illuſtriorem reddidit, quamvis ad extremum Anno Chriſti 1422. quòd partes eſſet ſecutus Infantis Henrici D. Villenenſis, gratiâ, bonis & dignitate, exciderit. Fuit autem ter maritus eque ſingulis conjugiis ſobolem procreavit. Primò è Maria *de Foueeba* genuit Petrum, aliquot liberorum patrem & Didacum Lopezium, qui *Arenas, Colmenar* aliaque à patre obtinuit, ac Ruiſium Lopezium II. Petrum Lopezium *d'Avalos*, Fernandum Perezium *de Ayala* & Inicum Lopezium *de Ayala*, filios habuit. E quibus primogeniti linea cùm deficeret, ſucceſſit Laur Suarezius *de Figueroa*: at alterius poſteritas cum nomine *Ayala* & *Davalos* ad nos durat dignitate Comitum *de Villalva* ornata. Tertius non minùs progeniem habuit, ut & quartus: è quorum poſteris nomen Davalos etiam familiis *de Roxas* & *Chacon* eſt illatum. Ex ſecundo Conneſtabilis matrimonio cum Elvira de Guevara, natus eſt Beltramus *d'Avalos de Guevara*, Comitum Potentiæ ſator, & Ferdinandus *d'Avalos & Guevara*, alius lineæ auctor. Demum ex tertio conjugio natus eſt inprimis ante reliquos Inicus; qui meritis in Alfonſum Aragonium R. Neapolis illuſtris, Com. *de Montedoriſio* & Camerarius Regni, ſedem fortunæ in Italia collocavit, ductâ Antonia Aquinate, M. *de Peſcara.* E quorum liberis Alfonſus I. March. Piſcarius, unà cum filio Fernando Franc. *d'Avalos & Aquino*, rebus bellicis geſtis inſignem gloriam ſibi acquiſivere. Alter Martinus & poſt eum tertius Rodericus C. *de Montedoriſio* & hic March. Vaſti fuere, ſed improles. Quartus Inicus March. *del Baſto* ſeu Vaſti, reliquos Marchiones Vaſti & Piſcarii, atque Principes *de Monteſarchio* genuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Tom. 3.*

Avalterræ, apud Matthæum Paris. Anno Chriſti 1249. *Hic quoque Comes Hugo navem mirabilem paraverat in Regno Scotiæ — in qua transfretari cum Bononienſibus & Flandrenſibus, & cum illis, qui vulgariter* de Avalterris *dicuntur, poſſet audacter.* Et in *Additam.* ad eund. Paris, *Orta eſt contentio lamentabilis, inter Flandrenſes, qui dicuntur de* Avaltere *& Francos, illis partibus conterminos*: Sunt eæ provinciæ, quas continet Germania inferior, Germ. *Niderland*, Gall. *le Pays-Bas*, etiamnum dictæ. *Aval* enim idem valet, quod inferior, quaſi *ad vallem*, vel *in valle.* Unde *avalare*, in mari aut fluvio deorſum navigare, vel è montibus aut collibus deſcendere, in *Charta* Philippi Aug. Regis Franc. Anno Chriſti 1207. apud Ducheſnium in *Normannicis pag.*1063. Uti nempe Colonia Agrippina, ut eſt in *Libello provinciarum civitatumque Gall. Germanicæ inferioris Metropolis*, & ab Ammiano Marcellino *lib.15. ſecundæ Germaniæ*, quod idem eſt, *urbs magni nominis* appellatur: ita poſterioribus ſeculis, quæ ei adjacent provinciæ, *Pagus inferior* dictæ ſunt, *Terre d'aval*, vel *Avalterre*, quod idem ſonat, populique ipſi *Avalenſes* ſeu *Avalois*, &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Avario, quibusdam *Averio*, vulgò *Aveiron* vel *Avayron.* fl. Galliæ, in Rutenis, oritur ex fonte cognomine, quem *Vayrou* accolæ appellant; alluitque Calliacum *Cagliac*, Aginnum *Agen*, vicum cognominem capiti Nitiobrigum; Segodunum Rutenorum *Rodes*, Lucum *Luc*, Bellum Caſtellum *Belcaſtel*, Villam Francam *Ville Franche en Rouergue*, Baſtitam *la Baſtide*, Monticulos *Monteils*, Maceriolas *Mazerolles*, Salvitatem *la Salvetat*, Caſtrum Sanctum Marcelli *S. Marſau*, Bellum Podium *Belpuech*, Caſtrum Gueſpiam *la Guepie*, Caſtrum S. Antonini *S. Antoni*, aliàs *S. Antonin*, Caſalia *Caſals*. Nigrum Palatium *Negre Pelice*, Comitivæ tit. illuſtre & Regalem Villam: ac demum Viauro vel Biauro amne *le Biaur*, qui Lauternam *Lezert*, recipit ac quatuor aliis fluviolis auctus, defluit in Tarnem. V. Hadr. Valeſium. *Not. Gall. in vocibus Apamiæ & Ruteni.*

Aucarum vicus, *la ruë aux Ouës*, pro quo vulgò dicitur *la ruë aux Ours*, platea Pariſiis, memorata in vet. *Charta* S. Martini de Campis. apud du Freſne *Gloſſar.* Ab *auca*, *i. anſer.* Occitanis *Auc*, *Auco*, *Augueto*: Italis *Occa*; Gallis *Oye*: Occurrit in *Capitulari* de Villis *cap.62.* *Quid de pullis & ovis vel anſeribus, id eſt, aucis.* Sic *L.* Alamannor. *tit* 99. §. 20. *Accipiter, qui* aucam *mordet.* Wilhelmus Malmesbur. *Hiſtor. lib.5. pag.* 90. *Similes pennis aucarum* &c. Unde *Aucarius*, in *Gloſſar.* Ælfrici, *accipiter, falco, qui aucas* venatur; *Aucones*, divini, qui per *aucarum*, ſeu avium volatum divinabant & hariolabantur, in *Gloſſis* Iſidori: *Aucellus* diminutiv. pro qualibet ave (quemadmodum & *Auca* nonnunquam) in *Gloſſis* Lat. Gr. unde Italorum *uccello*, quemadmodum Græc. *ϲτρουθίον* quamvis aviculam notat; Apud Eund.

Anceps, cognomen Henrici I. Imp. quem vide. Eſt autem Heſychio *Anceps ϲτρουθοπιάϲτης, qui aves capit*; à Græco verbo *πιάζειν*, quod medio ævo pro *capere* vel *carpere* uſurpatum eſt: ſeu potiùs *πιέζειν*, hoc enim eo ſenſu frequentius. Sic in *Orneoſophio* vel Accipitraria Græcorum, *ἐξωπιαϲτοὶ* falcones vel accipitres appellantur, qui *foris capiuntur* & extra nidum; *Paſſagiarii* Gallis dicti: quibus opponuntur *Nidarii*, Græcis *πουλοτρόφοι*, qui in nido capiuntur & cœteris deteriores habentur. *Ibid.* *Τὰ φαλκόνια ἐξωπίαϲτα κρείττονα παρ' ὃ τὰ πουλοτρόφα. Falcones extra nidum capti præſtantiores ſunt iis, qui in nido* &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 773. V. quoque infrà *Aucupium.*

Auctionariæ Tabulæ, dicebantur, quibus ſignificabatur alicujus fortuna haſtâ poſitâ diſtrahi vocique ſubjici Præconis, *auctionis* die conſtituto, apud Ciceronem 2. *Catilin.* & de *L. Agr.* item *ad Qu. Fratrem* & *ad Atticum lib.*12. Earum proferendarum ratio non una fuit. Juſtinianus, *Novellâ* 120. *Ære alieno oppreſſæ venerabilis domus diſpenſatores per* 20. *dies ſcriptum aliquod in publico civitatis loco proponunto & eo modo rem immobilem emere volentes provocanto, ut, qui plus præbiturus eſt, cæteris præferatur.* Altera vis hujus programmatis Impp. Diocletiani & Max. *lege* ſancita eſt, *l. ſi eo tempore. C. de remiſſ. pignor. ex Rabirio Junio.* Dicta autem eſt *Auctio*, ab *augendo*; Varroni quoque *Sectio*: nempe antiquiſſimis temporibus in partes ſectum debitorem, qui ſolvendo non eſſet, novimus. Anno verò U. C. 424. L. Papyrio & C. Pœtelio Viſolo Coſſ. primùm ligari nexi deſierunt, Conſulesque, ob inſignem cujusdam fœneratoris crudelitatem, tulere ad Populum, *ne quis, niſi qui noxam meruiſſet, donec pœnam lueret, in compedibus aut in nervo teneretur; pecuniæ creditæ, bona debitoris, non corpus obnoxium eſſet* &c. Sic poſtea, uti veteri illâ ſectione diverſi Creditores membra debitoris & nexi lacerabant & ſecabant: *ita hac bonorum ejus venditione, bonorum emptores, ut carnifices, ad reliquias vitæ lacerandas & diſtrahendas conveniebant*, Cic. *pro Quint.* Ea autem apud Vett. *Auctionis* fuit forma, ut à minima quantitate ad majorem plures licitantes pervenirent, *l.* 35. *de min.* &c. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Secundùm Galliæ conſuetudinem, ut annotat Budæus *in Forenſibus*, quarto trinundino auctionem futuram inclamatam oportet, & in juſtos dies proſcriptam, antequam ultima licitatio committatur, quam protinus ſequitur addictio. Singulis verò *auctionum* diebus apparitor debiti quantitatem, ob quam pignora capta ſunt, palàm ſignificat & denuntiat: omnes commonet, ut ea licitentur, pretium ab unoquoque oblatum deſcribit: poſtremò, ubi jam nullum pluris licitari cernit, promulgat eam primam auctionem eſſe; ſecundam in octavum abhinc diem vel moram laxiorem rejicit, niſi divini cultus feriæ id prohibeant, atque tunc proximo profeſto die ſequente *auctio* celebratur. Apud eundem varias *Auctionum* formulas vide: ut & plura in hanc rem, apud præfatum Calvinum *d. l.*

Auctor, primitus videtur dictus ab *auctionibus*, in quibus ei, qui plurimùm *auget*, res addicitur, isque ex ea auctione atque adjectione ſua *auctoritatem* ſibi in rem emptam comparat. Ab *augendo* enim vocabulum deductum Grammatici Vett. teſtantur, qui proin notâ hac AUC. *auctorem* ſignificaſſe leguntur, apud Valer. Probum. Poſtea translata vox ad eos, qui rem quoquo modo abalienarent; ut, quum quæreretur ex eo, qui rem acceperat, unde ſibi jus in eam comparaſſet, *ſuum* illum quaſi *Auctorem nominaret*, qui ſibi ſuam auctoritatem tradidiſſet. Unde *Auctor Latinis eſt, qui aliquid vendit, & auctio venditio: hinc ſecundus auctor, qui ſponſor eſt pro venditore evictionis nomine*; *Gloſſæ*

vett. *βεβαιωτὴν interpretantur, quaſi confirmatorem venditionis. Venditor itaque primus erat auctor*, Salmaſius *ad Trebellium in Gallienis*. Inde ſenſim in eos quoque vox ſe extendit, quorum ſententiam & conſilium ſequimur, quaſi jus quoddam ita ſentiendi certum, & conſtitutum haberent. Nam, quum e. g. inſtitutum eſt, ut Legum, quæ Comitiis centuriatis ferrentur, ante initum ſuffragium Patres *auctores* fierent, i. ut S. C. aliquid priùs decerneretur, poſtea illud idem a Populo juberetur, ea Lex hanc vim habebat, ut velut in evictionibus, poſſeſſionumque controverſiis, poſſeſſor ſuum Auctorem, à quo jus ſuum adeptus eſt, laudet: ita Populus conſilii ſui auctorem ac ſuaſorem Senatum laudare poſſet, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Sic legimus apud Livium *lib. 24. cap. 43. Comitiis perfectis* Auctore *Q. Fabio*: ubi ſignificatur, Conſulem principem id conſilium dediſſe, quod deinde relatione factâ, dictiſque ſententiis in Senatusconſultum tranſiit. Et *lib. 7. Conſul Popilius Auctor Patribus ſcribendi alterius exercitus*, dicitur: Cicero quoque *Familiar. lib. 15. Epiſt. 4. Regem Ariobarzanem, cujus ſalutem à Senatu, te* Auctore, *commendatam habebam* &c. Non tamen *Auctor* ſemper idem, qui inventor, ſed ſæpe approbator, quique aliàs Livio *ſuaſor* dicitur. Apud quem *lib. 2. cap. 56. inventor Legis Volero*, ſed *Lætorius, collega ejus, Auctor* vocatur. i. *auctoritatem* ei præſtans. Sic ſuprà, *Et hic annus Tribunum Auctorem legis agrariæ habuit.* At inventor ejus Spurius Caſſius fuit. Similiter Cicero *ad Attic. lib. 8. Epiſt. 3. Ille legibus per vim & contra auſpicia ferendis Auctor*: de Pompejo loquitur & Julias intelligit. Alibi verò apud eundem Livium *Auctor* idem, qui nuntius eſt. *lib. 5. cap. 2. Non vani ſermonis Auctorem.* Et *lib. 10. ab Sutrio legati*, Auctores, *concilia Hetruriæ populorum de petenda pace haberi* &c. V. Gronovium *ad Livium*. Porro, Firmico *Auctores* ſunt; qui ſe vendunt & *auctorant* ad Ludum: *nemo enim poterat libertatem amittere, niſi ipſe auctor eſſet factus.* V. Cic. *Orat. pro Dom.* atque inde *Auctorare* ſe dicebant, qui auctores ipſi fiebant, ut emerentur & ſponte ſuâ in ludum ſe mittebant. Hi igitur & *Auctores* & *Auctorati* dicti: unde idem Auctores & *Audaces*, de quibus infrà, conjungit. Sed Firmici hæc ſententia prioribus neutiquam repugnat. Non tamen omittendum, quod Balduinus *ad tit. de Auctor. tut.* à Budæo ſe audiviſſe ſcribit, proficiſci hanc vocem à Græco *αὐτὸς*, quo Vett. *ratam alicujus poteſtatem* ſignificaverint, *cui nemo poſſit refragari*, apud eund. Calvinum. V. quoque infrà, in *Ipſe.*

Auctor Alveus, Ammiano eleganter dicitur, ex quo reliqui derivantur: Galli *Magiſtrum* vulgò vocant, V. infrà *Magiſter fluvius*. Ita autem is Auctor de Nilo, *Et præter amnes plurimos ex alveo derivatos* auctore, *cadenteſque in ſuppares ejus, ſeptem navigabiles ſunt & undoſi. —— Heracleoticus, Bolbiticus, Sebennyticus, Pathmiticus, Mendeſius, Taniticus & Peluſiacus.* Ubi nominibus oſtiorum ipſos amnes appellat: quos Ptolemæus *μεγάλους ποταμοὺς* vocat; e quibus tamen unus per excellentiam dictus eſt *μέγας ποταμὸς*, ut cœteris major & principalis alveus, *Canopicus* viz. Uti autem *Magiſtra via*, apud Quintilianum, via regia eſt, à qua ſemitæ, quæ ſecantur aliorſum, *ἐκτροπαὶ* dictæ; ſic in fluviis *ἐκτροπαὶ*, *brachia* ſunt, quæ ab *Auctore fluvio ἀποσχιζόντων*; contrà *canales*, qui à fluminibus ad viam traducti. *Diverticula* quoque de fluviis dixere Latini, item *cornua*, ut Græci *κέρατα*; *crines* etiam & *ramos*, ut infrà videbimus. Porro principalis Nili ſeu *Auctor alveus*, uti circa oſtia *Canopicus* & *Heracleoticus*; ſic circa Naucratim oppidum, *Naucratiticus* & circa Schediam, in eodem alveo inferiùs ſitam, *Schediæ fluvius* dictus eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 478. & 479.*

Auctoritas, in vett. aliquot *Inſcript.* apud Gruterum, 355 1 387. 3. Scaligero eſt *S.C. nondum receptum*. In *Chartis* Regiis atque apud alios Scriptores recentiores paſſim, Diploma Regis, Imperatoris Pontificiſque Rom. notat. Sed & *auctoritates* Principum Reſcripta in *Cod.* Theodos. appellari conſtat, *l. un. de Centurion. l. 31. de Petition. 3. de Re mil.* alibique, Imò pro Edicto Judicis uſurpatam vocem, evincit *l. un. Cod. Si certum petatur de Chirogr.* &c. Etiam titulus honorarius Rom. Pontificibus olim tribui ſolitus fuit *Auctoritas*, uti legimus apud Hincmarum Rem. Flodoardo citatum *lib. 3. cap. 12.* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aucupium, venationis eſt genus, quod circa volatilia occupatur: eſtque vel vile vel nobile. Illud, cùm aves illectæ ſuperfuſis retibus includuntur, aut virgis viſcatis detinentur: quod proin, utpote ſordidum & illiberalis otii negotium, Platonis legibus prohibitum eſt. Et huic illicio Accipiter ſuo primitus famulabatur. Unde Martialis *lib. 14. Epigramm. 216.*

Prædo fuit volucrum, famulus nunc Aucupis idem
Decipit & captas non ſibi mœret aves.

Nempe uſi tum Accipitre ſunt, non ut prædatrice, quæ ars tum necdum obtinuit apud Romanos; ſed ut aves alliceret: quæ illectæ vel virgis adhærebant viſcatis, vel, reti ſuperfuſo, avolare nequibant. Cujusmodi *Aucupio* ſcitè Paulus quæſtum comparat meretricium, *Aſinar. Act. 1. ſc. 3.*

Eſca eſt meretrix, lectus illix, aſt amatores aves.

Eodem refer. illud *Aucupii* genus, quod fit noctuâ emiſsâ, vel retibus appoſitâ: quippe eam de die circumvolant avium cœtere, ut tum optima ſit occaſio vel viſco vel laqueis vel aliter eas capiendi. Meminit Ariſtoteles *de Animal. lib. 9. cap. 1.* & Ælian. *de Animal. lib. 1. cap. 29.* V. quoque Chryſoſtomum *Orat. de prima Dei cognit.* Iſtud, nempe nobilius *Aucupii* genus, fit dimiſſo accipitre aliave ave prædatrice, quæ dein in alitum alias involet & Aucupi deferat captas. Hæc ars ſerò cognita eſt à Græcis & Romanis, ſed iis, quos hi Barbaros vocabant, fuit pervetuſta. In Thracia enim hæc ars Accipitraria jam ævo obtinuit Ariſtotelis, ut liquet ex *lib. 9. de Animal. cap. 36.* & *libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμ.* Ac de eodem ſic Plinius *lib. 10. cap. 8. In Thraciæ parte, ſuper Amphipolim, homines atque accipitres, ſocietate quadam aucupantur. Hi ex ſylvis & arundinetis excitant aves; illi ſupervolantes deprimunt. Rurſus captas dividunt cum iis.* Imò de Jndis non abſimilia Cteſias apud Ælianum *de Animal. lib. 4. cap. 26.* Etiam in excerptis Cteſiæ hæc apud Photium verba habes, *cod. 72. Λαγωοὺς δὲ καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσι, οὐ τοῖς κυσὶν, ἀλλὰ κόραξι καὶ ἰκτῖσι καὶ κορώναις καὶ ἀετοῖς, Lepores & vulpes, non canibus, ſed corvis, milvis, cornicibus & aquilis venantur.* Ex Romanis meminit primus Jul. Firmicus *lib. 5. cap. 7. & 8.* Unde tamen nihil colligas aliud, quàm Romanis, ætate jam Conſtantini M. fuiſſe in uſu. Meminit quoque Sidonius Apollin. *Panegyr. ad Aug. Avit.* Nempe, imperantibus in Oriente Theodoſio Jun. Marciano ac deinceps. Sed diu poſtea vix in Occidente notus is mos fuit. Unde eſt, quòd in Italiam cum primus intuliſſe dicitur, ſive Fridericus Barbaroſſa, ut eſt apud Leandrum *in Italia, in Campan. deſcr.* ſive Henricus VI. ut traditum Collenutio *Hiſtor. Neapol. lib. 4.* Antiquiſſimus verò omnium, qui Artem ſcripto ſignarit, eſt Demetrius Conſtantinopolit. quem de Græco Latinè reddidit P. Gillius. Eſt verò & corvorum in hoc *Aucupio* uſus: quos primus in venando adhibuiſſe dicitur Ludovicus Galliarum R. teſte Ulyſſe Aldrovando *Ornithol. lib. 12. cap. 1.* Sed nec hoc venationis genus fuiſſe Veteribus ignotum, præter ea, quæ è Cteſia attulimus, docet Plinius *lib. 10. cap. 43. Nec non & recens fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena* (al. Trœzena) *regione Aſiæ, corvorum operâ venantis, eo quòd devehebat in ſylvas eos conſidentes corniculis humeriſque: illi veſtigabant agebantque, eò perductâ conſuetudine, ut exeuntem ſic comitarentur & feri.* V. Voſſium *de Idolol. lib. 13. cap. 97.* & ſuprà in voce *Accipiter*, ac infrà in *Protohieracarius*. Addam ex eodem *de Philoſoph. cap. 7. §. 18.* Leonem Philoſophum Imp. Baſilii Macedonis fil. qui cœpit imperare Anno Chriſti 886. librum de *Aucupio* reliquiſſe: qui MS. fuit in Bibliotheca Ant. Auguſtini *num. 228.* Ab Aucupio *Aucupes*, ſervi erant apud Romanos, qui, unà cum Venatoribus, inſtruendarum gratia quotidianarum epularum habebantur. Enumerat illos Paulus JC. *l. 99. §. 1. ff. de leg. 3.* & refert, *urbanos* fuiſſe & *ruſticos*, domini arbitratu: *Fundorum enim reditus*, ut innuit Celſus, *aucupio plerunque, venatione & piſcatu conſtabat*: Narratque Jul. Capitolinus, Antoninum Pium curaſſe, ut menſa ejus *per proprios ſervos*, Aucupes, *piſcatores & venatores inſtrueretur.* Qui tamen hîc urbani videntur fuiſſe ideo, quia inſtruendarum quotidianarum epularum gratiâ habebantur, uti dictum, ex Paulo *lib. 3. Sent. tit. 7.* Teſſera *Aucupis*, apud Propertium *lib. 3. El. 2.* arundo eſt:

Caſſibus impoſitis venor, ſed arundine ſumtâ
Faunus plumoſo ſum Deus aucupio.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & T. Popmam *de Operis ſerv.* Meminit autem Fauni hîc Propertius, quia *Aucupii* præſes Pan ſive Faunus Veteribus habitus eſt, ut & venationis leporum: Quæ duo proin idem conjungit *Eleg 11.*

Et leporem quicunque venis, venaberis hoſpes,
Et ſi fortè meo tramite quæris avem.
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato,
Sive petas calamo præmia, ſive cane.

Et Auctor *Epigrammatis ἀνεκδότου*, apud Salmaſium:

Εἴτε σύγ' ἰξοφόροισιν ὑπὲρ καλαμῖδα πελάσσας
Ἴξῳ ἐρημαίους, εἴτε λαγοκτονέεις,
Πᾶνα κάλει, κεῖνος Πὰν λασίου ποδὸς ἴχνια φαίνει,
Σύνθεσιν ἀκλινέων Πὰν ἀνάγει καλάμων.

Quod is ſic vertit:

Seu tu fortè jugis viſcatâ fallere virgâ
Tendis avem, lepores ſive agitare places.
Pana voca: pedis hic canibus veſtigia monſtrat
Villoſi: ſtructos erigit hic calamos &c.

V. illum *Exercit. Plin. ad Solinum pag. 1088.* Ut & infrà in vocibus *Calamus; Figere* &c.

Audaces, apud Claudianum,

Audaces legat ipſa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula niſu:

Juſtiniano *Novellâ* 105. *ἐνδοξιμοῦντες τῇ τόλμῃ*, aliàs *παράβολοι*, homines dicti ſunt perditæ ac deſperatæ audaciæ, qui operam ſuam, ut cum beſtiis pugnarent, olim locabant. Meminit eorum Firmicus quoque, *Faciet auctores, audaces, periculoſos.* V. ſuprà in voce *Auctor*. Auctoratos verò & mercede conductos illud feciſſe,

Auditor in Curia Papæ vocatur, qui vice Judicis alicujus cauſas audit. Apud Manichæos, *Auditor* ſecundus horum Hæreticorum gradus fuit; cùm primus *Electorum* eſſet, Vide Auguſtinum *de Moribus Manich. lib. 2. cap. 18. de Hæreſ. cap. 47. libro contra Fortunat, l.20. contra Fauſtum Manich lib. de Utilit. cred. cap.1.* &c. Ut & Carolum du Freſne *Gloſſar.* & ſtatim hic infrà.

Species quædam Auditorum, in Curia Rom.

Auditor Cameræ Papæ, qui *audit negotia ſuper theſauro Papæ, & ſuper his, quæ ad Cameram Papæ pertinent*, Breviloq.

Auditor Contradictoriarum in Curia Papæ, *qui audit impetrantes Reſcripta ad lites, vel aliter, ad jus commune pertinentes gratias*, Idem. Inſigne officium, quod verſatur circa Reſcripta, conſtituendosque Judices extra Rom. Cur. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* apud quem V. plura in hanc rem.

Auditor in Curia Romana. Vide ſuprà.

Auditor Rotæ, inſigne munus. Eſt autem Rota tribunal ex XII. doctiſſimis Prælatis, ad decidendas lites compoſitum, qui *Papæ Capellani* ac *Auditores Rotæ*, dicuntur. His Alexander VII. veſtes & cingulum in pileo coloris violacei conceſſit eosque *Subdiaconos Apoſtolicos* declaravit, quo nomine Epiſtolam canunt Papâ ſolenniter celebrante, &c. V. infrà in voce *Rota*.

Auditor S. Palatii, V. *Auditor in Curia Rom.* & plura de his apud Octav. Veſtr.um *de Rom. Aulæ judiciis*.

Auditores, in vetuſta quadam ἀδεμγίᾳ, ex Græco verſa, quam adhuc in membranis jacentem Juretus Salmaſio uten lam dedit, iidem ſunt, qui aliàs *Acroamata*, Vide Salmaſium *ad Æl. Lampridii in Alexandro Sev. verba hæc, Nanos & nanas & moriones, & vocales exoletos & omnia acroamata & pantomimos, populo donavit.* Apud Iſidorum vero, *Originum lib. 7. cap. 4* Tertullianum *de Panis.* & Nicolaum Pontificem Rom. *Epiſt. ad Rivoladrum Epiſcop. in Append. 18. Auditores* iidem ſunt, qui *Audientes* ſeu Catechumeni, V. ſuprà.

Auditorium, Gr. Κατηχεμένιον, locus in Æde ſacra, in quo conſiſtebant *Audientes* ſeu Catechumeni, vel locus, ubi fideles verba Concionatorum excipiebant. Concil. Carthag. IV. c.24. *Sacerdote verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de* Auditorio *fuerit, excommunicetur.* Dicebatur is Νάρθηξ quoque olim, ut quidam cenſent, hodie *Navis*, ubi Homilias ſuas habuiſſe Epiſcopos conſtat: Et hanc ἀκρόασιν etiam Audientium ſtationem in Eccleſia, vocat Georgius Thaumaturgus. An eadem pars Templi intelligatur per Ἀκροατήριον, in Concilio Chalced. *Act. 14.* Κληθεὶς ἐν τῷ ἁγίῳ συνόδῳ τῇ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν συντελεσθείσῃ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ; an verò porticus ſuperiores, quas & *Catechumenia* Vett. appellarunt, ambigit du Freſne. In Monaſteriis verò, *Auditorium*, domus eſt vel cubiculum, ubi excipiebantur advenientes, hoſpites & ſalutaturi, *Salutatorium*. Ekkehardus jun. *de Caſibus S. Galli cap. 16 Abbas autem poſt Laudes egreſſus, in* Auditorio *eum ſalutat.* Idem *cap. 10.* ad introitum Eccleſiæ *Auditorium* ſtatuit. Macro eſt *Monialium Loquutorium, ubi, quia ſæpe inania verba expenduntur, ideò Auſcultatrices deputatæ ſunt*, in *Hierolex.* Cluniacenſes præterea & Ciſtercienſes Monachi aliique nonnulli, locum, in quo conveniebant Monachi, quòd in eo eſſent Monachicæ Scholæ, ibique Præceptores ac Magiſtros docentes Diſcipuli audirent, ſimiliter *Auditorium* dixere. *Statuta* Dunſtani, *A primo pulſu veſpertinalis ſynaxis ſilentium teneatur in Clauſtro, uſque quò Capitulum finiatur alterius diei, excepto* Auditorii *loco: qui & ad hoc maximè cenſetur eo nomine quòd ibi audiendum ſit, quid à Præceptore jubeatur, non verò fabulis, aut otioſis ibi aut alicubi vacare loquelis oportet*, &c. Et certe, Scholas publicas *Auditorii* appellatione donaſſe Vett. notum, Vide Auctores hanc in rem laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* E quo addam de *Auditoriis* Ædium ſacrarum, in iis mortuos quoque ſepeliri conſueviſſe. Ita enim legitur in *Charta* Radulfi Delicati ex familia Comitum Vilcaſſini, in *Tabular.* S. Martini de Campis: *Eodem die, quo uxor ſua Hazecha honore debito ſepulta eſt, apud S. Martinum in* Auditorio, *ante Crucifixum*, &c.

Ave, ſive *Have* ſive *Habe* (*b.* enim pro *v.* ſæpe poni Fabius auctor eſt) *A. N. B.* id eſt, *Ave chariſſime nobis*, ſalutandi formula, quâ utebantur Impp. ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, & inſcriptionibus ſuarum Conſtitutionum, qualem videmus in Inſcript. *l. falſæ, S. C. Th. de falſ. mon.* & alibi ſæpè, ut & in *C. Juſtinianeo* paſſim. Prateius apud Joh. Calvinum *Lexic. Juridic.*

Ave, in monetâ aurea, ſub Carolo VI. Galliæ Rege cuſa, cui nomen *Salutes cum armis Franciæ*, Gallicè *Saluts aux Armes de France*; in quorum aureorum altera parte ſcutum cum tribus liliis viſitur, inter Angelum & Deiparam: in volumine ſcriptum AVE; ſuprà, radiis cœleſtibus eminentibus. In altera crux plana eſt inter duo lilia, cui ſubeſt litera *K*. Similiter Henricus VI. Rex Angliæ, *Salutes cum armis Franciæ & Angliæ*, Gallicè *Saluts aux Armes de France & d'Angleterre*, cudi curavit, in quibus itidem Angelus & Deipara ponè utrumque ſcutum, cum volumine continente AVE. inter utriuſque capita, & hac *Inſcr.* HENRICUS. DEI. GRATIA. FRANCORUM. ET. ANGLIÆ. REX. In averſa parte crux plana, inter lilium & leopardum. Sed & ſemiſſes iſtiuſmodi aureorum dicti *Demiſaluts*; ſub priore; duo treſſes quoque *Salutum*, dicti *Angeli*, vulgò *Angelots*, ſub poſteriore, prodiere: de quorum omnium pondere ac pretio, V. Car. du Freſne in *Gloſſ.* ubi typos inſuper eorum exhibet.

Ave Maria, ſeu *Salutatio Angelica*, ut in principio concionis cujusque recitetur in Eccleſia Romana primus inſtituiſſe creditur Vincentius Ferrerius, inter ſuos pro Sancto habitus, uti refert Rodericus Mendexius Sylva in ſuo *Catalog. Real. ad Annum Chriſti* 1423. Vide infrà in vocibus *Chriſtiaſiſſimus* & *Salutatio Angelica*.

Avellana ſeu *Pontica nux*, Διὸς βάλανος Græcis, juxta Hermonactem & Timachidam, apud Athenæum: quo tamen nomine *Juglandem* alii, quaſi *Jovis glandem* dictam, intelligunt Plin. *lib. 15. cap. 22. Cæteris quidquid eſt, ſolidum eſt, ut in* Avellanis *& ipſo nucum genere, quas antea Abellinas patriæ nomine appellabant. in Aſiam Græciamque è Ponto venere, & ideo quoque Ponticæ nuces vocantur.* Eadem proin *Heracleotica* quoque, ab urbe Ponti celeberrima appellata eſt, uti diſcemus ex Theophraſto *libro 3. capite 15.* &c. Ejus juli inutiles. Idem Plinius *libro 16. capite 29. Ferunt & Avellanæ julos compactili callo ad nihil utiles.* Sunt autem *juli* tales nec flores, nec pro floribus in Avellana, ſed κροσσωτοὶ quædam & fimbriæ; præter quas flos parvulus in ſummitate nucis invenitur, crocei coloris acutioris & tripertiti, &c. Qua de re Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 602. & 1026. ut & infrà in voce *Calvæ*.

Avellaneda, nomen illuſtris in Caſtella veteri familiæ, quod Aldoncia, filia Johannis *de Avellaneda*, qui Johanni II. Caſtellæ Regi inſervit, nupta Didaco I. Lopezio *de Zuniga* Comiti *de Miranda*, in hujus familiam intulit. Ex hoc enim matrimonio natus Petrus *de Zuniga & Avellaneda*, maritus Catharinæ *de Velaſco*, pater fuit Franciſci I. qui ex Maria Henricia de *Cardenas*, genuit Franciſcum II. quo & Mariâ *de Baſan* Vicecom. *de Valduerna* natus Johannes *de Zuniga, Avellaneda & Cardenas*, Dux *de Penneranda*, è Maria agnata, ſuſcepit Didacum II. *de Zuniga, Avellaneda, Baſan & Cardenas*, Ducem *de Penneranda*, Comitem *de Miranda*: patrem ex Franciſca *de Sandoval & Roxas*, Franciſci Marchionis *de Banneza*, Catharinæ (quæ nupſit Philippo Johanni Balthaſaro de Pacheco Duci *de Eſcalona*) Mariæ & Johannis Germanorum: Nominis de Zuniga, Avellaneda, & Cardenas; Ex Comitibus de Miranda *de Duero*, in Epiſc. *de Oſma*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. tom. 2.*

Avena, præter tenuem ac levem folliculum, quo tegitur, bifidum & hiantem, quo ſemitectum apparet ejus granum, glumam etiam bene ſpiſſam ſive tunicam craſſam & corpori ſtrictè adhærentem habet, quo involvitur: unde μάλιστα πολύλοπον τὸν βρόμον, aſſerit Theophraſtus *Hiſtor. libro 8. capite 4.* Quare Plinius, cùm ait *libro 18. capite 4. Tunicæ frumento plures. Hordeum maximè nudum & arinca, ſed præcipuè avena*: aut neſcivit, quid eſſet avena, ut valde veriſimile eſt Salmaſio; aut in grano ejus tunicam illam craſſam, quo operitur, quaſi cutem tantùm conſideravit grani. Quo modo inter γυμνοσπέρμων *avenam* non malè numeraverit. Etenim folliculi illi volantes, quibus ambitur ejus ſemen, non granum ipſum preſſulè operiunt, ſed nudum oſtendunt, &c. Quadrupedum pabulum eſſe, Heſychius ait, hodieque jumentis pro pabulo præbetur. Unde *Avena*, publicè in Magnatum ædibus, officialibus olim ac domeſticis diſtribui ſolita eſt, à Camerariis vel Seneſcallis, uti docet vetus Poëma MS. Gall. de *Pariſe la Duchreſſe*:

> *Quand ils orent mangé el palais ſont entrez,*
> *A une cheminée s'aſſirent lez à lez,*
> *Li Chamberlains commence l'Avoine à eſcrier,*
> *Qui or veut de l'avoine, s'en viengne demander:*

apud du Freſne, qui hanc in rem quoque Bertrandum Clericum in *Poëmate* itidem MS. de Gerardo Viennenſi laudat. *Abatis* id munus fuiſſe, docet Ebrardus Bethun

> *Abatis ad cenam das equis Abbatis avenam.*

Cujus munus graphicè deſcribitur, in *Bulla* Aurea Caroli IV. Imp. *cap 27.* ubi de Ducis Saxoniæ officio, in inauguratione Imperatoris agitur; unde *Abatis* & Mareſcallorum munus idem fuiſſe, colligitur. V. quæ ſuprà diximus, in voce *Abatis*. Apud vett. verò Romanos, qui avenam, utpote inter vitia frumenti illis habitam, non ſerebant, hordeum equis dabatur. Unde apud Comicum, *Demam tibi de hordeo, ſi tolutim badiſſas.* Et *Hordearius miſſus*, quòd quadrigis pro præmio hordeum dabatur. Idem & Græci faciebant, unde κριθῶντα πῶλον dixere. At Germaniæ populos avenam ſerere, neque aliâ pulte vivere, traditum Plinio *lib. 18. cap. 17.* quam pultem hodieque in deliciis habent. Idem ab Orientis parte intima gentem eſſe ſcribit, ore concreto & naribus carentem, quæ *uno tantùm foramine ſpirat, potumque calamis avena trahit, & grana ejuſdem avenæ ſponte provenientis ad veſcendum, libr. 6. cap. 30.* quod ad Oxones, Scythicam ſeu Germanicam gentem

 per-

perperam trahit Solinus *cap.* 19. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 217. 218. 386. *& ſeqq.*

Avenarum calamis paſtum hauriendi mos, apud gentes quaſdam ultimi Orientis, memoratur Solino *cap.* 30. *Aliis concreta ora ſunt, modico tantùm foramine calamis avenarum paſtus hauriunt.* Ubi *potum* reponit Salmaſius, ex Mela: *Alii labris etiam cohærentibus, niſi quòd ſub naribus etiam fiſtula eſt, per quam bibere avenis, & cùm libido inceſſit veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur*; vocem *avena* pro calamo vel ſtipula frugis ponente. Ut apud Poëtam,

—— *carmen tenui meditaris avenâ.*

id eſt, calamo. Sic enim & Græci *avenam* σίφωνα & σιφώνιον vocant, unde σιφωνίζειν τὸν οἶνον, *calamis vinum haurire*: & apud Lucillium Ciceroni laudatum, vivum, integrum, *ſipon cui nihil demſit.* Solus igitur potus calamis *avenarum* hauriebatur ab illis populis, qui ore concreto erant; grana verò frugum, quæ abſorbendo edebant, in foramen & fiſtulam oris ponere conſueverant, atque ita ſorbere. Vide Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 387.

Avenio, adde: Legatus Apoſtolicus, qui urbi præeſt, quovis triennio mutatur. Gallica juriſdictio urbi tam propinqua eſt; ut ipſius extra amnem ſuburbia, nomine Villæ novæ *Ville neufe* nota, partem Galliæ faciant. Nec à Gallis neglectim haberi jam docuit Regis Ludovici XIII. in urbem ingreſſus, quo ſeſe in omnibus pro Rege gerebat. Anno Chr. 1622. Præibat primò Conneſtabilis enſe nudo, circumſtabant præſidiarii vigiles Galli, Scoti & Helvetii: Stationes militares poſtmodum renovatæ, *quales in Gallia ſtatis horis, tympanis de more pulſatis & expanſis per urbem ſignis*; *Teſſera militaris, quâ diſtingui ſolent excubiæ, ab ipſo Rege diſtributa*: *Patuere nocte & interdiu ſine cuſtodiâ urbis portæ, qui mos in Galliæ urbibus, Rege intromiſſo*; *Noxii pœnâ, captivi exempti vinculis, judicio Regis*; Gramondus *lib.* 13. Idem gliſcente bello inter Alexandrum VII. & hodiernum Regem, cujus in voce *Avenio* mentio, patebat, cùm Dux Mercurius militem Regium urbi induceret, Pontificio præſidio ejecto, ipſiſque operam ei commodantibus civibus, qui jam dudum animum ab Eccleſ. regimine alienum geſſerant. Et quamvis reddita fuit Sedi Romanæ A. C. 1664. perſtitere tamen cives in alieno ſuo à Pontifice animo, quod An. Chr. 1665. ſtatim fuere teſtati, cùm Caſtello occupato, & pulſis urbe militibus præſidiariis ipſum Vice-Legatum in palatio ſuo obſiderent, Regiſque denuo implorarent protectionem, V. Auctorem *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 3. *de Regno Galliæ*, §. 13.

Avennacum, locus Galliæ, in Remis, vulgò *Avenay*.

Aventuræ, in *Mandato* ſuper Juratis ad Arma, in *Additam.* ad Matth. Paris *p.* 149. Haſtiludia ſunt, ſeu Equeſtres decurſiones, vulgò *Torneamenta*, V. ibi, & in voce *Fortunium*.

Avera, olim *Avara*, nonnullis *Eurra* aut *Evra*, vulgò *Yevre* vel *Evre*, fluvius in Galliæ Biturigibus Cubis; Avaricum, horum caput, quod denominat, primò, dein caſtrum Mediolanenſe ſeu Magdunum ad Averam *Mehun ſur Yevre* attingit, inde apud Virſionem caſtrum in Carem effluit. Duplex eſt, *Avara major*, de quo hactenus, & *Avara minor*, rivulus *Aurette* dictus, qui cum Urione *Oron*, & Molone *Moulon*, ad Monaſterium Navenſe ſeu S. Sulpicii Pii, majore recipitur. Hadrianus Valeſius in voce *Bituriges Cubi*.

Averruncus, adde: Ἀποπομπὴ enim Græcis fere eſt ἀπαγωγή, id eſt, malorum depulſio, quæ fiebat per ſacrificia & preces; cujuſmodi fieri ἀποπομπὰς dicit Iſocrates *Orat. ad Philipp.* ut avertantur mala, quæ nobis à noxiis Diis imminent. Quin feſta hujuſmodi ſacrificiis dicata ἀποπομπαὶ vocabantur, & ipſi Dii, ut dictum, ἀποπομπαῖοι, id eſt, Averrunci, qui mala avertere credebantur. Heſychius, Ἀποπομπαὶ ἡμέραι τινὲς, ἐν αἷς θυσίαι ἐτελοῦντο τοῖς πομπαίοις θεοῖς. Lege, Ἀποπομπαίοις. Θεὸς enim Πομπαῖος unus erat Mercurius, quem in Ajace Sophoclis *verſu* 844. Ajax ita invocat, gladio ſuo ſe confoſſurus:

—— —— Καλῶ δ' ἅμα
Πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον, εὖ με κοιμίσαι.
Rogo ſimul
Pompæum Mercurium ſubterraneum, ut me ſuaviter conſopiat.

Sed ἀποπομπαῖοι Dii vel Dæmones iidem, qui ἀποτρόπαιοι vel *Averrunci*, de quibus ſcripſiſſe Apollodorum *lib.* 6. *de Diis*, qui hodie non habetur, ex his Harpocrationis ſcimus: Ἀποπομπαῖοί τινες ἐκαλοῦντο Θεοὶ, περὶ ὧν Ἀπολλόδωρος ἐν ἕκτῳ περὶ Θεῶν διείλεκται, *Averrunci quidam appellabantur Dii, de quibus Apollodorus libro ſexto de Diis diſſeruit.* Non verò Moſes, uti Julianus Apoſtata, ejus loco Levitici *cap.* 26. *verſ.* 8. in quo de hirco *Azazel*, Græcis ἀποπομπαίῳ, agitur, abuſus contendit, quem proin multis refellit Cyrillus *in Julianum lib.* 9. Hic enim ἀποπομπαῖος longè aliâ notione ſumitur, & *emiſſarius* redditur Latinis Interpretibus, Vide infrà in voce *Azazel*. Præter Herculem verò & Apollinem, Dioſcuros etiam, & Jovem omnium principem, in hoc *Averruncorum Deorum* cenſu reperimus: unde natum verbum elegans ἀποδιοπομπεῖσθαι, id eſt, ἀποτρέπεσθαι διὰ τοῦ Ἀποπομπαίου Διὸς. Vide Sam. Bochartum *Hierozoici ſeu de Animalibus S. Scripturæ part. prior. lib. II. cap.* 56.

Averſum Aſtrum, apud Virgilium *Georgic. lib.* 1.

Candidus auratis aperit cùm cornibus annum
Taurus, & averſo cedens canis occidit aſtro;

de Argo dicitur, quæ inſtat & incumbit Cani occidenti, utpote extremæ ejus caudæ juncta. *Puppe enim trahitur, non recto curſu*, ut canit Germanicus. Aratus,

Ἡ δὲ κυνὸς μεγάλοιο κατ' οὐρὴν ἕλκεται Ἀργὼ
Πρυμνόθεν. οὐ γὰρ τῆγε κατὰ χρέος εἰσὶ κέλευθοι,
Ἀλλ' ὄπιθεν φέρεται τετραμμένη.

Ubi ὄπιθεν τετραμμένη, eſt Virgilio *averſa*. Sic *Averſus Taurus* Manilio, quia ſimiliter à poſterioribus oritur partibus & movetur:

Averſus venit in cœlum, diveſque puellis, &c.

De occaſu nempe Canis loquitur Poëta, qui fit ante diem 7. Kal. Mart. Sole decimam Tauri partem obtinente, quo tempore Robigalia à Romanis inſtituta, de quibus dicemus infrà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 433.

Aves, varia apud Hebræos nomina ſortitæ ſunt. His namque à *volatu* Avis עוף, *oph*, dicitur & צפור, *tſippor*, quia *manè ſurgit*: Rapacis nomen proprium eſt עיט, *ait*, ab *in volando & vi ruendo* ſumtum; ad quod alludit aquilæ Græcum vocabulum αἰετὸς. A Deo è terris, non minùs ac beſtiæ agri, productæ ſunt Geneſ. *cap.* 2. *verſ.* 19. *Et formavit Deus Dominus è terra omnem agri beſtiam & omnem* avem *cœli*, *&c.* Quod enim multi volunt, *Aves* ex aquis emerſiſſe, ex loco Geneſ. *cap.* 1. *verſ.* 20. fruſtra ſunt, ut patet legenti locum: *Et dixit Deus, producant aquæ reptile animatum, Et volucres volent ſuper terram in facie expanſi cœlorum.* Ad uſum multiplicem, humano generi præſtandum. Quædam enim eſt *Avis, quæ comeditur*, Levitici *cap.* 17. *verſ.* 13. nempe *licita*: immundarum namque avium eſus in Lege prohibebatur, Deut. *cap.* 14. *verſ.* 12. in quo numero computat Moſes. 1°. *Rapaces* & *Carnivoras*, ut Aquilam, Oſſifragam, Melanæetum, Accipitrem, Milvum, Vulturem, Corvum. 2°. *Nocturnas*, ut Bubonem, Noctuam, Veſpertilionem. 3°. *Lacuſtres* & *Riparias*, ut Larum, Ardeam, Catarrhactem, Pelecanum, Onocrotalum. 4°. *Struthiocamelos*, qui à terra non extolluntur. Et 5°. *Upupam*, quæ in ſepulchris & ſtercore jugiter manet. At mundæ, putà Gallinæ, Columbæ, Turtures, Paſſeres, Coturnices, non in cibis modò, ſed & in ſacrificiis conceſſæ, Geneſ. *cap.* 8. *v.* 20. ingluvie tamen & ventriculo priùs ablatis, ut oblatio eſſet purior, Levitici *cap.* 1. *verſ.* 14, 16. &c. Sed & ad luſum & oblectationem exquiruntur *Aves*, pueris maximè & puellis, ut infrà dicemus. At non tam uſus, quàm abuſus eſt Avium turpiſſimus, ex ſuperſtitione invectus, tota Augurum diſciplina, qui belli, nuptiarum, itinerum ſimiliumque eventus præſagiebant, tum ex *Oſcinum* cantu, tum ex *Præpetum* volatu, tum ex *Pullorum* paſtu: ac *ſiniſtras* quidem putârunt proſperas, ut ſcævum omen, bonum, teſte Varrone *de L. L. l.* 6. Contrà aves, quæ impedimentum objicerent, Feſto teſte, vocatæ *Arculæ, Remores, Inhibræ*, vel *Enebræ*, imò & *Volſgræ, Cliviæ* ac *Alteræ*: ab *arcendo, remorando* & *inhibendo*; item à *vellendo* ſe, difficultate item, ac quòd priori auſpicio, quod felix viſum, vitium facerent. Harum diſciplinam, tum *Auſpiciorum*, ab *avibus ſpeciendis*, tum *Auguriorum*, ab *avium garritu* dixere, de quibus V. ſuo loco. Ac vulgò quidem exiſtimatum fuit, *Aves* mentem Deorum tanto nobis meliùs ſcire, quanto eſſent Superis propiores. Hinc Ovidius *Faſtor. lib.* 5.

— — *Nam Dis, ut proxima quæque*
Nunc pennâ veros, nunc datis ore ſonos.

Alii *Avibus* id à natura fuiſſe inditum, ut futura prænoſcant, credebant: quomodo Augur Amphiaraus apud Statium *Theb. l.* 3. *v.* 482.

—— —— *Mirum unde ſed olim*
Hic honor alitibus: Superæ ſeu conditor aulæ
Sic dedit, effuſum chaos in nova ſemina texens:
Seu quia mutatæ noſtraque ab origine verſis
Corporibus ſubiere Notos, ſeu purior axis
Amotumque nefas, & rarum inſiſtere terris
Vera docens.

Sed prudentiores aliter, V. Amm. Marcellinum *lib.* 21. ubi non volucrium arbitrio, futura neſcientium, auguria auſpiciaque colligi, verùm volatus earum à Deo dirigi docet: Quò faciunt hæc Ovidii, *Faſtorum lib.* 6. *verſu* 763.

Sint tibi Flaminius, Traſimenaque littora teſtes,
Per volucres æquum multa monere Deum.

Vide quoque Ciceronem apud Tullium *de Divin. lib.* 2. & Ammianum *l.* 21. &c. Voſſius verò judicat veroſimilius, Spiritum malum iſtas alites direxiſſe, ut hominum animos in ſuperſtitione retineret. V. Aug. Niphum de *Auguriis*, Alex. Neapol. *Genial. dier. lib.* 5. *c.* 13. & ad eum Tiraquelli *Notas*, Peucerum *de Divinat.* Georg. Raguſejum itidem *de Divinat. lib.* 2. *Epiſt.* 9. Alios. Interim utcunque de felici vel infelici eventu eorum, quæ in naturâ non habent fundamentum, *Auguralis ars* vana ſit: magnus tamen ex *Avibus*, in omni vita civili, præſagiorum uſus eſt, quando ea ratione nituntur naturali Ut cùm Agricolæ, Nautæ, Medici, prævident imminentem tempeſtatem, & pro ea componunt, quæ animo agitabant; de quo vide Aratum *in Prognoſt.* Maronem *Georgic. lib.* 1. eorumque Interpretes, Ælianum *de Animalib. lib.* 7. *cap.* 7. ubi ſerenitatis & tempeſtatis ſigna tradit ex gruibus, ardea, noctua, corvo, cornice, graculo, monedula, anate, mergo, rubecula, gallo gallinaceo, aliis. Utrum verò ex galli cantu cognoſcere ſit horas no-

Digitized by Google

ſturnas, dicemus infrà. Nunc illud potiùs addemus: quatuor *Avium* inter alias adventu ; quatuor anni horas ſive tempora cognoſci. Quam rem ſic Alciatus expreſſit *Emblem.* 100.

Advenisse Hyemen Fringilla renuntiat ales,
Ad nos vere novo garrula Hirundo redit.
Indicat Æſtatem ſeſe expectare Cuculus,
Autumno eſt tantùm cernere Ficedulas.

Porro non exiguum ab *Avibus* uſum ad viatores nocturnos redundare, modò quædam reperiantur, quarum plumæ in tenebris præluceant viam, indicat Plinius *lib.* 10. *cap.* 47. *In Hercynio Germaniæ ſaltu inuſitata genera alitum degere accepimus, quarum plumæ, ignium modo colluceant noctibus.* Sed fuſiùs rem diduxit Solinus *cap.* 23. quem vide. Hercyniam hanc avem Albertus M. ab *luce* ea *Lucidiam* appellat. Norimbergenſes vocant *Behemle*, q. dicas *avem Bohemicam*, nempe quia è Bohemia quotannis finitimas in regiones volet. Sed & operam in Epiſtolis perferendis homini *Aves* præſtant. Hinc de tinnunculis Plin. *lib.* 10 *cap.* 37. *Quin & inter nunciæ in rebus magnis fuere, epiſtolas annexas earum pedibus, obſidione Mutinenſi, in caſtra Conſulum Decimo Bruto mittente. Quid vallum & vigil obſidio, atque etiam retia amne prætenta, profuere Antonio, per cœlum eunte nuntio?* Eundem in uſum, cornicem adhibuit Ægyptius R. Marres, apud Ælian. *de Animal. lib* 6. *cap.* 7. columbam Barbari, Chriſtianis Tyrum obſidentibus, apud Paul. Æmilium *de Francor. Geſtis lib.* 5. & Petr. Juſtinianum *Hiſtor. Ven. lib.* 2. Etiam Veneres noſtræ ac Junones, verba ſunt Voſſii, aliquid *Avibus* debent, propter margaritas, quibus ſic colla brachiaque ornant: margaritæ enim poliuntur columbis præbitæ, ac brevi illis tempore relictæ, ut Cardanus refert *Rer. Var. libro* 7. *cap.* 34. Adoleſcentuli quoq; ſe oblectant aviculis, ut Reguli ille filius, indulgentiſſimè à Parentibus habitus, de quo Plinius Jun. *lib.* 4. *Epiſt.* 1. Imò & primam ætatem hiſce luſitare ſicque ſe oblectare conſueviſſe, oſtendit Plautus *Capt. Act.* 5. *ſc.* 4.

— *Quaſi patriciis pueris, aut monedulæ,*
Aut anates, aut coturnices dantur, quî cum luſitent, &c.

Quò reſpiciens divinus Vates de crocodilo dicit, Jobi *cap.* 40. *verſ.* 24. *An ludes eo tanquam paſſere, alligabis eum puellis tuis?* Nempe ut eo ſeſe oblectent, quando ſi paſſerculus eſſet ad manum. Quale illud Catullianum,

Paſſer deliciæ meæ puellæ,
Quicum ludere, &c.

Sed & in aucupiis earum uſus, unde *πέρδιξ θηρευτὴς*, *perdix venator*, apud Sirachidem Eccleſiaſt. *cap.* 11. *verſu* 31. & Ariſtotelem *Hiſtor. libr.* 9. *cap.* 8. Ut de accipitre, aliiſque nil dicam. Vide ſuo loco. Adde, *Avium* plumas in veſtium uſum olim hodieque texi conſueviſſe, ut dicetur infrà, ubi de *Pluma* & *Plumandi arte.* Nec omittendum, quod de *Avium φιλανθρωπίᾳ* legimus. Amore enim complexi, olor puerum Argivum Olenum & Glaucen, Ptolomæi cithariſtriam, apud Plinium *lib.* 10. *cap.* 22. Anſer, Lacydem, novæ Academiæ Principem, Arceſilai ſucceſſorem, apud Athenæum *lib.* 13. Gallus gallinaceus Secundum, Bithynici R. pincernam, *Ibid.* Pavo, in Leucadia, Virginem, apud Cœl. Rhodiginum *Lect. Var. lib.* 13. *cap.* 12. & *lib.* 16. *cap* 23. &c. Imò, eorum in plurimis Magiſtræ fuere, qua de re alibi &c. Plura de *Avibus* vide apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. I. cap.* 3. & *Part. poſter. tota*, ut & apud Gerh. Joh. Voſſium *Idolol. lib.* 3. *cap.* 76 & *ſeqq. cap.* inprimis *ultimo*, ubi de earum apud varias Gentes cultu agens, ciconias à Theſſalis ; ibin ab Ægyptiis, corvos à Copritis ; aquilam à Thebanis ; accipitrem à Tentyritis, alias ab aliis ; imò veſpertilionem, ab India Mexicanis, divinis ceremoniis mactatum eſſe oſtendit. Ut de *Avium* receptaculis aliquid addam: Apud Romanos, cohorte coërcebantur gallinæ villaticæ, ruſticæ, Africanæ, galli & capi, quorum curatorem *Gallinarium* recenſuit Varro de *R.R. lib.* 3. *cap.* 9. unde Martialis pullos gallinaceos *cortis aves* appellat *libr.* 13. *Epigramm.* 42. *Aviaria* verò cohibebant turdos, pavones, columbas, turtures, luſcinias, merulas, anſeres, anates, phaſianos; quorum omnium cuſtos *Aviarius* dicebatur: ſingulorum *Curatores* ac *Cuſtodes*. Qui autem in marmore legitur *Aviarius Altiliarius*: Ita enim habet Inſcr.

D. M. OLOPLUTIO.
SUCCESSO. PRISCUS.
L. VARI. AMBIBOLI
AVIARIUS. ALTILI-
ARIUS &c.

ab Horatio *libro* 2. *Satyr.* 3. *Fartor* vocatur, cujus officium erat, aves opimare & obeſare in gratiam lautarum epularum. Romæ itidem,

ANTIGONUS. DRUSI. CÆS.
AVIUM. FARTOR.
PRIMILLA. FECIT.
CONJUGI. B. M.

Unde occaſionem arripuit, apud Prudentium, Romanus Martyr, deridendi Præfectum Aſclepiadem, *Periſteph.*

Quum Conſulatum initis, ut vernæ ſolent,
Pudet fateri, farre pullos paſcitis; &c.

Vide Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Aufidius Victorinus, bis Conſul & Præfectus Urbi, inter condiſcipulos & amicos M. Antonini Philoſophi, memoratur Jul. Capitolino in *Vita* hujus Imper. *Amavit ex condiſcipulis præcipuè Senatorii ordinis Sejum Fuſcianum &* Aufidium *Victorinum.* Ubi membranæ habent, *Lauſidium*: ſcribi vult Caſaubonus *L. Aufidium*, quamvis alii huic *Marci*, non *Lucii*, prænomen tribuant. Et paulo pòſt: *Imminebat etiam Britannicum bellum & Catti in Germaniam ac Rhætiam irruperant. Et adversùs Britannos quidem Calphurnius Agricola miſſus eſt, contra Cattos* Aufidius *Victorinus.* Ad eundem, Marci extant Reſcripta nonnulla: Caſaub. *ad Capitolinum.*

Auge, apud Papinium Statium *lib.* 3. *ſilv.* 1. ubi de Hercule,

Pacatus mitisque veni, nec turbidus irâ,
Nec famulare timens, ſed quem te Mænalis Auge
Confectum thyaſis & multo fratre madentem
Detinuit.

filia fuit Alei Regis Arcadiæ, puerpera & mater ex Hercule Telephi, in monte Parthenio, cujus fabulam latè refert Hyginus *cap.* 99. Vide quoque Apollodorum *lib.* 2. Pauſaniam *lib.* 8. ut & in voce *Angea.*

Augmentum, in Veterum ſacrificiis, Varroni dicebatur, *quod ex immolata hoſtia deſectum cum jecore imponebatur augendi causâ.* Nempe poſtquam rite exploratum fuiſſet jecur & probatum, in ara ponebatur. Hyginus, *Ipſe Prometheus immolat tauros duos, priùs verò eorum jecinora cùm in ara poſuiſſet, reliquam carnem ex utroque tauro compoſitam in unum corio bubulo texit.* Quod verò cum in jecore imponendo, quaſi auctarii vice, ſimul imponebatur; *augmentum* appellitabant. Superimponebantur autem Altaribus, in cautam augmentorum, cum jecore immolatæ beſtiæ, *caro ſtrebula & rumen & cauda & plaſea & ira & omentum*, uti docet Arnobius *lib.* 7. quas omnes partes ex hoſtia præſectas, vocarunt *Proſicias* vel *Præſicias*, quam vocem vide. Si quid verò plùs adjiceretur, *Magmentum* vocabant, quaſi *majus augmentum.* Unde *cana magmentaria*, h. e. caniſtra, vel lances, quibus magmenta imponebantur, ut in aram inferrentur, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 129.

Augures, adde: Nomen habent ab *avibus gerendoque*, quia per illos avium geſtus edicuntur, ſive ab *avium garritu*, unde & *Augurium*: hic tamen vox in genere ſumitur, prout & *Auſpices*, ſeu avium inſpectores, & *Aruſpices*, qui, aras inſpicientes, victimarum exta ſcrutabantur, ut ex iis futura prædicerent, complectitur. Eorum officium fuit, ex avibus vaticinia obſervare, ſignaque rerum futurarum & à Diis monita contemplari: ſi opportunè evolaſſent, aut ſedes idoneas accepiſſent, obnunciare: de prodigiis, ſomniis, auguriis atque oraculis & portentis reſponſa dare; tum obſervationes auſpiciorum, procurationes expiationesque, vatum libros, portentorum explanationes & monita Deorum edicere. Si quid ingruente fato caſurum foret, & quod ſalvis auſpiciis fieret: Quodve augurium lætum, quodve peculiare eſſet, quod minas cœleſtes ingruentesque calamitates aut fatale exitium afferret, præmonere & vaticinari: quæ omnia comprehenduntur *Lege Augurali*, quæ extat apud Ciceronem *lib* 2. *de Legib.* Novem *Auguribus* Quinto ac Cæno Egulino Tr. Pl. conſtitutis, licèt Senatus hunc numerum ſacrum eſſe juſſiſſet, addidit tamen poſtea Sulla Dictator alios 6. ſic ut Collegium eorum, cujus frequens apud Hiſtoricos mentio, ex quindecimviris conſtaret, quorum natu maximus *Magiſter Collegii* dicebatur. Dignitas eorum tanta, ut cùm cœteris ferè omnibus Sacerdotibus, ſimul ac in judicium ducti & damnati eſſent, alium ſubſtitui mos fuerit, *Augures* hac lege eſſent immunes: qui ſacerdotio, dum viverent, potiebantur, maximorum licèt criminum convicti; cujus rei rationes vide apud Plut. *in Problem. Rom.* 99. *probl.* Idem *Probl.* 73. notat, eos ſi ulcera haberent inaugurandi causâ ſedere prohibitos fuiſſe. Neceſſaria illorum præſentia fuit in publicis negotiis: Nec enim Magiſtratuum Comitia neque legum haberi poterant, niſi *Augures* adeſſent & probaſſent, teſte Cicer. *lib.* 3. *de Leg.* & *Epiſt. ad Attic. lib.* 4. *epiſt. ult.* ubi ait: *Augures tres in ferenda lege Curiata eſſe oportere.* Creabantur antiquitus à Collegio; poſt legem verò Domitiam, quâ Sacerdotum ſubrogandorum jus à Collegiis ad populum translatum eſt, Tributis Comitiis eligi cœperunt, &c. Antiquiſſimæ hujus artis primus auctor in abdito eſt; Apud Barbaras quoque gentes viguiſſe, notavit Ælianus *var. hiſt. lib.* 2. *cap.* 31. ad Græcos tradente Telegono perveniſſe, prodidit Suidas. At Hetruſci ſe auctores prædicabant, repertoremque extitiſſe Tagem quendam, diffusè docet Cicero *de Divinat. lib.* 2. Hinc Ovidius *lib.* 15. *fab.* 47.

Indigenæ dixere Tagem, qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Hujus præcepto aſini caput præſepibus affigi ruri ſolebat, ad incommoda arcenda, Columella *de Re R. lib.* 10. Idem *Auguralem* hanc artem ſcriptis mandaſſe, dicitur Furio Fulgentio; qui addit, peculiari nomine *Hetruſcæ diſciplinæ* hanc artem veniſſe, eamq; Labeonem 15. voluminibus, quæ *Pagetis & Bacchetidis* appellabat, complexa eſſe. Fuere porro *Augures* in duplici differentia, quidam enim *minores*, quidam *majores* dicebantur, nempe ex plebe aut Patriciis electi; ſive quod idem eſt, quidam *privati*, quidam *publici*: Quorum hi quidem appellabantur *publici Augures*

Popul. Romani Quiritium, ad diſtinctionem *privatorum* ſeu *Imperatoriorum*. Nam & Auguſti domeſticos habuere *Augures*, qui pro eorum ſalute excubarent & auſpicia captarent; & fortè eâdem libidine vivi habuere *Augures*, quâ mortui Flamines. Species *Augurii*, in quinque ſigna, *ex cœlo, volucribus, bipedibus, quadrupedibus & diris*, diſtribuunt, Blondus *lib.* 2. *Romæ Triumph.* Andr. Tiraquellus *in Alex. Neapolis. lib.* 5. *cap.* 19. &c. Ex ventis quoque auguria captata eſſe, teſtatur Luctatius Grammat. *ad verſ.* 665. *lib.* 3. *Thebaid.* Nomine *Dirarum* omina, offenſiones, voces incerto auctore emiſſas & auditas, occurſum denique hominum aliorumque animalium minus auſpicatorum, intelligunt eruditi; Plura vide apud Joh Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 8. & Thom. Dempſterum *paralipom. ad illud.* Hoc modo autem *Augurium* fiebat: Poſtquam *Augur*, lænâ indutus, in turre conſediſſet, vultu Orienti, dextro latere Meridiei obverſo, cœlumque in ſua *Templa* diviſiſſet; ſacrificiis & precibus, quas *Effata* vocarunt, defunctus, Numam Pompilium e. g. accedere juſſit, & ſiniſtrâ lituum tenens, dextram capiti ejus impoſuit, hâc verborum formulâ uſus: *Jupiter Pater, ſi fas ſit Numam Pompilium, cujus ego caput teneo, regem Romæ eſſe, fac uti nobis ſigna certa ac clara ſint inter eos ſinus, quos feci.* Tum obſervatis ſignis, ſi proſpera fuiſſent, Numa Rex renuntiabatur: ſin minus, obnuntiabat Augur, remque Diis non placere teſtabatur. Nec unicum ſufficiebat proſperum ſignum, ſed binâ vice ſi contigiſſet, ratum erat; Illa autem habebantur fauſta ac proſpera, quæ ad lævam apparuiſſent, cùm dantis beneficium manus dextra lævæ accipientis oppoſita ſit. Unde phraſes, *Avis ſiniſtra*, *Intonuit lævùm*, id eſt, lætum apparuit omen: & Tullius *de divin. lib.* 1. *à ſiniſtra*, inquit, *cornice ratum & firmum ſit Augurium.* Similiter in *legg. XII. Tabb. Ave ſiniſtrâ populi Magiſter eſto.* V. Lipſium *Elect. lib.* 2. *cap.* 2. Thom. Godvvynum *Antholog. Hiſt. Rom. lib.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 6. Salmaſium *ad Solinum pag.* 441. *&c.*

Auguſta, filia Friderici II. Daniæ R. ex Sophia Megapolitana, matris longævitate multùm ditata, nupſit Johanni Adolpho Duci Holſatiæ: qui moriens A. C. 1616. filios reliquit duos. Vide Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt.*

Auguſta Gaditana, aliis *Julia Gaditana*, dicta eſt urbs Gaditana, ſeu Gades, Græcis Γάδειρα, quòd Julius Cæſar & Auguſtus Coloniam hanc diverſis temporibus deduxiſſent. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 284. & in voce *Gades.*

Auguſtæ, in purpura parere juſſæ ſunt (ἐν πορφύρᾳ) inſtituto Impp. Conſtantinopolitanorum, quem morem Nicetas Choniates aperit *lib.* 5. & Luitprandus *lib.* 1. *cap.* 1. Vide infrà, ubi *de Porphyrogennitis*: Quomodo verò conſecratæ olim ſint *Auguſtæ*, ſuprà in voce *Apotheoſis*. De earum veſtitu autem aliquid dicemus infrà, ubi de *Aurata veſte.*

Auguſtales, Vegetio *Rei milit. lib.* 2. erant, qui primos ordines in bello ducebant, quòd ab *Auguſto* ad id munus eſſent adjuncti, *l. quinque ſummates de Decur.* Veriùs tamen hac lege dignitas eſt, quæ inter Magiſtratus municipales erat, Alciat. *C. de Dec. l. præd.* Etiam omnes Cæſarei miniſtri, ad Palatium Principis, hoc nomine veniunt, Spiegelius apud Johannem Calvinum *Lexic. Jurid.* Inprimis verò *Auguſtalis* dictus eſt Præfectus Ægypti, qui vicem Regis obtinebat, cuique præfectura & imperium, ad ſimilitudinem Proconſulis, conceſſum erat, *l.* 1. *de Off. præfect. Aug.* Devictâ enim Cleopatrâ, Ægyptum in certam adminiſtrationem redactam & ad eam mitti ſolitos moderatione & prudentiâ inſignes viros, ſub *Præfecti* titulo, Strabo auctor eſt *lib.* 10. quod factum ſub Auguſto, unde Præfecto pòſt nomen *Auguſtalis*, ſeu etiam *Præfecti Auguſtalis*. Huic ad ſimilitudinem Proconſulis, uti dictum, imperium lege Auguſti datum eſt: Nec enim faſces Conſulares ingredi Alexandriam licuit, cujus rei Cicero *contra Gabinium* meminit. Namque apud Memphim in aurea columna, Ægyptiis literis ſcriptum fertur, tunc demum Ægyptum liberam fore, cùm in eam veniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum. Huic verò Alexandria ſedes fuit, ut colligitur ex ſubſcriptione *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de Alexandr. Pl. Primat.* & *l.* 1. *Dig. de Offic. Præf. Aug.* unde non ſemel Auguſtalis Præfectus τῆς Ἀλεξανδρείας ὕπαρχος vel Αὐγουστάλιος, *Alexandriæ Proconſul* vel *Auguſtalis*, dicitur, Socrati *lib.* 4. *cap.* 16. *lib.* 5. *cap.* 16. *lib.* 7. *cap.* 13. Sozomeno *lib.* 7. *cap.* 15. Palladio *in Hiſtor. Lauſ. cap.* 117. Joh. Moſcho *cap.* 71. 107. Liberato Diacono *cap.* 23. Aliis. Præfecturam hanc potentioribus non credere, inter arcana Imperii fuit &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & hic infrà: ut & Saturnini *Vitam*, apud *Hiſtor. Aug.* Scriptores.

Auguſtalium Ægypti ſeries.

Tatianus I. primus Magiſtratum hoc nomine iniit, Valentiniano & Valente Augg. III. Coſſ. cui ſucceſſere alii: Nempe,
Publius, Modeſto & Arintheo Coſſ.
Tatianus II. Gratiano Aug. IV. & Merobaudo Coſſ.
Palladius, Valentiniano V. & Merobaudo Coſſ.
Tatianus III. Valente VI. & Valentiniano Coſſ.
Adrianus, Euſebio & Olybrio Coſſ.
Paulinus A.C. 385. & 386. *l.* 10. *C. Th. de Fide Teſt. l.* 12. *de Suſceptor.*
Hypatius, Gratiano V. & Theodoſio I. Coſſ.
Florentius A. C. 384. 385. 386. *l.* 1. *Cod. Theod. de his qui pleb. aud. l.* 9. *de Fide teſtium. l.* 112. *de Decurion.*
Erythrius, A.C. 388.
Alexander, A.C. 390.
Evagrius, A.C. 391.
Hypatius, A.C. 392.
Potamius, eodem anno.
Remigius, A.C. 396. cujus mentio, apud Claudianum & Syneſium.
Archelaus, A.C. 397.
Calliſtus A.C. 422. memoratus Theophani *pag.* 72.
Cleopater A.C. 435.
Theodorus, ſub Theodoſio Jun. cujus mentio apud Liberatum *cap.* 14.
Anthemius, ſub Zenone, memoratus eidem, *cap.* 16.
Apollonius, ſub eodem Imperatore, apud eundem, *capp.* 17. *&* 18.
Theodoſius, filius Calliopi, ſub Anaſtaſio, apud eundem *cap.* 18. *cit.*
Dioſcorus, eidem dictus *cap.* 20.
Rhodo, *cap.* 23.
Liberius, *ibid.*
Calliopius, anno 25. Anaſtaſii Imperat., apud Theophanem.
Manuel Armenus, anno 25. Heraclii, eidem memoratus. Vide Carolum du Freſne, ubi ſuprà in voce *Auguſtalis.*

Auguſtalia, dicebatur dies reditus Auguſti Romam, rebus in Sicilia, Græcia, Aſia, Syria ac Parthia compoſitis, de quo ſic Dio *lib.* 54. *ad annum* 735. *Ob reditum Auguſti, ac propter ea, quæ abſens egiſſet, multa ac varia in honorem ejus decreta ſunt, quorum ille nihil accepit, niſi quòd Fortunæ reduci aram conſecrari, diemque ſui reditus inter ferias referri, &* Auguſtalia *dici paſſus eſt.* His feriis ludi etiam peragebantur, dicti *Auguſtales*, de quibus ſic idem *lib.* 56. *Decretum porro eſt, ne qua ejus imago ullo in funere [illegible]etur, ut natalitiis ejus ludis Conſules, quemadmodum Martis fieri ſolitum, præmia certaminum proponerentur.* Auguſtalia *Tribuni Pl. tanquam ſacri celebrarent. Iique omnia reliqua, eo, quo conſueverant fieri, more peregerunt: veſte triumphali ludis Circenſibus uſi: currum tamen non conſcenderunt. Præter hæc in palatio Livia peculiares ludos in honorem Auguſti fecit, qui ipſi quoque ſecundo loco ab Imperatoribus perhibentur.* De iiſdem Tacitus *Annal. lib* 1. *Tribuni plebei petivere, ut proprio ſumtu ederent ludos, qui de nomine Auguſti faſtis additi,* Auguſtales *vocarentur: ſed decreta pecunia ex ærario,* &c. Vide quoque Plinium *Hiſtor. Natur. lib.* 7. *cap.* 25. Incidebant autem hi ludi in 4. Idus Octobr. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. libr.* 4. *capite* 14.

Auguſtalis, Imperatorum Occidentis aureus nummus eſt, à Friderico II. primùm cuſus, dictusque quaſi *moneta Auguſti. Chron.* Richardi de S. Germano A.C. 1231. *Nummi aurei, qui* Auguſtales *vocantur, de mandato Imperatoris, in utraque Sicilia, Brunduſii & Meſſanæ cuduntur.* Et infrà, *Menſe Junii quidam Thomas de Pando novam monetam auri, quæ* Auguſtalis *dicitur, ad S. Germanum detulit diſtribuendam, per totam Abbatiam — ut ipſa moneta utantur homines, in emptionibus & venditionibus ſuis, juxta valorem ei ab Imperiali providentia conſtitutum, ut quilibet nummus aureus recipiatur & expendatur pro quarta unciæ, — annotatâ figurâ* Auguſtalis *erat, habens ab uno latere caput hominis, cum media facie, & in alio aquilam.* Mentio ejus fit in *Conſtitutionibus* Siculis paſſim, & apud Odoricum Rainaldum A. C. 1285. *num.* 35. Vide Car. du Freſne in *Gloſſar.* & infrà in voce *Auguſtarius.*

Auguſtalis Flamen, memoratur in *Inſcr.* vet. quæ hodieque Genevæ viſitur:

T. JUL. T. FIL. CORN. VALERIANO
PATRONO COLON. IIVIR. AER. IIIVIR.
LOCORUM P. PERSEQUENDOR.
TRIB. MILIT. LEG. VI. VICTR.
PRAEF. FABRU. FLAM. AUG.
PONTIFICI
JULIA T. F. VERA PATRI OPTIMO.

Vide Jac. Sponium *Deſcript. Genevæ Tom.* 2. *pag.* 297. Pro Deo enim *Auguſtum* cultum eſſe, imò ipſum adhuc vivum ſe pro tali haberi juſſiſſe, diximus ſuprà, in voce *Anima.* Quò pertinet etiam *Inſcr.* iſta, quæ Genevæ viſitur:

NUMINIBUS
AUG.
ET DOM. DIV.
VICTOR AUG.
LIB. P. P. S.

apud eundem *ibid. pag.* 296.

Auguſtarius, idem cum priore, *Agoſtaro* Johanni Villaneo *lib.* 6. *cap.* 22. de quo ſic Academici Cruſcani: *Agoſtaro, nome di moneta d'oro antica, di valuta d'un fiorino è un quarto d'oro; da una banda della quale era impròntata la teſta dell' Imperador Federigo: dall' altra un aquila, al modo degli antichi Ceſari Auguſti, dal quale ebbe forſe tal nome,* i. e. *Auguſtarius, nomen aurei nummi veteris, valens aureum unum & quadrantem auri; in cujus altera parte caput Imperatoris Friderici, in altera Aquila, cuſa eſt, ad inſtar vett. Cæſarum Auguſtorum, à quibus fortean nomen accepit.* Vide quoque *Diarium* Computi Theſauri, incipiens à 1. Januar. 1297. 6. apud Car. du Freſne, qui effigiem iſtiuſmodi *Auguſtarii* aurei, aurei Hiſpanici magnitudinis & ponderis, in cujus parte altera expreſſa ipſius Imperatoris imberbis luſca protome, laureata & paludamento

inſtru-

inſtructa (quomodo effinguntur vulgò in nummis priores Impp. Conſtantinop.) cum hac inſcr. CESAR AUGUSTUS: in altera conſpicitur aquila pedibus inſiſtens, obtorto collo., aliſque expanſis, cum hiſce characteribus, FRIDERICUS, curioſo lectori ſpectandam exhibet in *Gloſſar.*

Auguſtaticum, apud Marcellinum Comit. *Auguſtatico ſuo dudum Anaſtaſius militibus præſtito, donativum quoque hoc Fratre Conſule prælnit:* donativum eſt Auguſti, largitio publica ab Imp. populo vel militibus facta. *Αὐγὰ Καίσαρος*, congiarium, in *Gloſſ.* Gr. Lat. Suidas, *ῥόγα, ἡ τοῦ βασιλέως δόσις, καὶ ἡ φιλοτιμία* apud Eund.

Auguſtea, apud Joh. de Janua, *Charta, quæ ab Auguſto mittitur, vel genus chartæ ſic dictum in honore illius*: corruptè pro *Auguſta*, ſicut & apud Iſidorum *Origin. lib. 6. cap.* 10. ubi inter ſex chartæ ſpecies, quas ordine recenſet, primum huic; ſecundum *Libyanæ*, pro *Livianæ*, locum attribuit. Fuit autem charta *Auguſta*, ex genere chartarum majoris formæ, quæ *Hieraticæ* dicebantur, quia his Annales, Rituales, aliiq; libri ſacri, ab Hierophantis ſcriberentur. Nomen ab Auguſto Cæſare videtur traxiſſe, ſicut in honorem Liviæ Auguſtæ, altera *Livia* ſeu *Liviana* appellata eſt. Latitudo erat digitor. XIII. ſicut Livia XII. &, quæ *πάλαι* Hieratica dicebatur XI. Verùm, cùm ob tenuitatem vix calami mucronem ferret, Claudius Cæſar chartam reperit tenuiorem Liviâ, minùs tenuem *Auguſtâ*, quæ ex eo *Claudia* dicebatur, &c. Voſſius *de Arte Grammatic. lib. 1. cap.* 37.

Auguſteon, Gr. *Αὐγουστεὼν*, item *Αὐγουστεῖον* & *Γουστεῖον*, dictum erat olim Forum Conſtantinopolitanum, in quo ſparſiones Conſulum, quas *ὑπατείας* vocabant, fieri conſueverant, & in populum miſſilia jaciebantur è Fori gradibus, quos *Αὐγουστεῶνος βαθμίδας* vocat Codinus *de Off. Aul. Conſt.* *Ῥίπτουσιν εἰς τὸν λαὸν, ἃ λέγουσιν ἐπικόμβια· ἔστι δὲ ταῦτα, τριμίσια ἐν πανίῳ κόπτοντες, καὶ ἐν ἑκάστῳ τριμίσιον νομίσματα μὲν χρυσοῦ τρία, ἀργυροῦ δὲ τοσαῦτα καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν, ἀποδήσαντες ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος, ῥίπτει δὲ τούτους ἀπαριθμοὺς ἀριθμὸν χιλιάδων ὅσων ἂν προστάξῃ ὁ βασιλεύς. Εἰθισμένον δὲ ἦν ῥίπτειν τὰ τοιαῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προαυλίοις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας νῦν, ὄντος ἐν ᾧ ἵσταται Αὐγουστεῶνι, ἱσταμένου τοῦ ῥίπτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.* Ex his nempe *Auguſteonis* gradibus miſſilia in plebem ſpargebantur, in ſuis arcubus (Vide ſuprà *Arcus*) ac ſeptis ſtantem, & per gradus ordineſque diviſam; quotidie itidem annonæ civicæ eidem dividebantur, ut videre eſt ſuprà in *Annonæ Civicæ*, & infrà, ubi de *Gradili Pane*, ut & in voce *Panis.*

Auguſti & *Cæſaris* diſtincta olim nomina; dictusque *Cæſar*, cui Imperium ſuo tempore deſtinabatur: at *Auguſtus* appellatus eſt, qui jam particeps Imperii erat factus. Æl. Spartianus in *Severo Imp. Ob hoc etiam filium ejus Baſſianum Antoninum, qui Cæſar jam fuerat, annum decimum tertium agentem, participem Imperii appellarunt milites.* Quod paulo pòſt explicat, *Idem cùm pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxiè ferrent, ejusque filium Baſſianum, qui unà erat,* Auguſtum *feciſſent*, &c. V. Salmaſium *ad loc.*

Auguſti duo ſimul imperare cœperunt primi, Marcus Philoſophus & Verus Commodus. Æl. Spartianus in *Ælio Vero*: *Verus certè cum Marco æquale geſſit Imperium. Nam ipſi ſunt qui primi* duo Auguſti *appellati ſunt: & quorum Faſtis Conſularibus ſic nomina præſcribuntur, ut dicantur non duo Antonini, ſed duo* Auguſti: *tantumque hujus rei & novitas & dignitas valuit, ut Faſti Conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem Conſulum.* Hoc vult, Verum & Marcum primos unà æquale geſſiſſe Imperium & ſimul *Auguſtos* appellatos: adeò ut eorum nomina Faſtis ſic præſcriberentur, *duo Auguſti*, non *duo Antonini*; & per *duos Auguſtos* nemo non intelligi ſciret Verum Antoninum & Marcum Antoninum, etiamſi *Antoninorum* nomen appoſitum non eſſet, cùm de aliis Auguſtis accipi non poſſet, quàm de his duobus, qui primi *duo Auguſti* appellati ſunt. Cujus rei novitatem tantum valuiſſe ſcribit Spartianus, ut ordo Conſulum in quibuſdam Faſtis ſumeretur *à duobus Auguſtis* baſisque ſupputationis poneretur Conſulatus Marci & Lucii Veri *duorum Auguſtorum*; ſic ut non ſolùm dicerent, hoc vel illud accidiſſe *anno poſt Conſulatum duorum Auguſtorum tali*, ſed etiam priorum temporum res ad nobiliſſimam hanc Epocham referrent: E. g. Trajanum obiiſſe *anno ante duos Auguſtos tertio & quadrageſimo.* Aliud verò eſt, cùm in *Cod. Theodoſ.* & antiquis Inſcript. tempus interdum deſignari non appellationibus Coſſ. anni currentis, ſed hoc modo, *poſt Conſulatum Honorii VIII. & Theodoſii V. A. A.* legimus. V. Salmaſium & Caſaubonum *Not. ad Spartianum*, ut & Marcum ac Verum ſuo loco.

Auguſti tres ſimul fuere primi, Severus, Antoninus & Geta. Idem Spartianus *in Severo Imper. Ob hoc etiam ejus Baſſianum Antoninum, qui Cæſar appellatus jam fuerat — participem Imperii* (h. e. Auguſtum) *dixerunt milites. Getam quoque minorem filium, &c.* Nempe quinto, vel, ut alii, ſexto Imperii Severi anno, Baſſianus Antoninus major natu ejus filius, *particeps Imperii* dictus eſt, à quo tempore duo numerari cœperunt Auguſti, Severus pater & Antoninus fil. Deinde acceſſit tertius, filius minor Geta: quem multo ante Cæſarem appellatum, Auguſtum nuncupavit Pater, octavum annum imperans, vel ad ſummum nonum. Atque hæc illa eſt *triplex Imperii virtus*, hi illi *tot Auguſti*, quos laudat Tertullianus in florida *de Pallio*; quem librum, multo poſt confecta bella civilia Severo & duobus filiis imperantibus, omnino ſcripſiſſe videtur. Etiam Galenus fortè de his tribus Auguſtis ſenſit, cùm ſcriberet *lib. de Theriaca* ad Piſon. *Ἐπὶ μὲν Μάρκου τοῦ βασιλέως μόνον αὐτῆς* (theriacæ) *τὸ ἔργον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς εἰδήσεως κοινὸν ἦν· ἐπὶ δὲ τῶν νῦν μεγίστων Αὐτοκρατόρων, ἡ χρῆσις εἰς τὸ κοινὸν ἔφθασεν*, &c. Caſaubonus *ad l.* Eoſdem *tres Auguſtos* vetus Inſcr. complectitur, quæ ſic habet:

IMP. CÆSAR. LUCIUS. SEPTIMIUS.
SEVERUS. PIUS. PERTINAX. AUG.
ARABIC. ADIABENICUS. PARTHICUS.
MAXIMUS. PONT. MAX. TRIB.
POTEST. VIIII. IMP. XI. COS. II.
P. P. PROCOSS. ET. IMP. CÆSAR.
MARCUS. AURELIUS. ANTONINUS.
PIUS. AUG. TRIB. POT. IIII.
PROCOS. ET. IMP. P. SEPTIMIUS.
GETA. ANTONIN. VIAS. ET. PONTES.
REST. AB. AUG. MIL.
PAS. XXXI.

Auguſtodunum, quoque oppid. Galliæ eſt, in Epiſcopatu Ebrodunenſi, vulgò *Auſtum*: memoratum Gregorio Turon. inter loca, quorum Eccleſiæ ad Monaſterium Lugdunenſe apud Inſulam Barbaram pertinent, V. Hadrianum Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Juviniacum.*

Imp. Rom. Principesque.

Auguſtus Cæſ. adde: Quæ ejus, Miniſtrorumque Domini, ut ſolet, exemplum imitantium, in colendo Judæorum Deo pietas fuerit, teſtatur Philo *lib. de Legat. ad Cajum Cæſ.* *Οὕτως ἐσέβετο τὰ ἡμέτερα, ὥστε μονονοὺ πανοικίαις ἀναθημάτων πολυτελείαις τὸ ἱερὸν ἡμῶν ἐκόσμησε, προστάξας καὶ δι' αἰῶνος ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεῖς ὁλοκαύτους καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων, ἀπαρχὴν τῷ ὑψίστῳ Θεῷ, αἳ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται καὶ εἰς ἅπαν ἐπιτελεσθήσονται, μήνυμα τρόπων ὄντως αὐτοκρατορικῶν. Tam ſanctè ſacra noſtra coluit, ut penè omnium domeſticorum ejus dona extent in Templo noſtro, in quo mandavit, quotidiana mactari holocauſta ſuis ſumtibus, Deo ſacrata altiſſimo; quæ ſacra in hodiernum uſque diem peraguntur, durabuntque perpetuò, monumentum virtutum verè Imperatoriarum.* Quod juge *Auguſti* ſacrificium tauro biniſque agnis, ſingulis diebus peractum, idem perhibet. Nec impar Marci Agrippæ adversùs Numen, quod Judæi venerabantur, reverentia, &c. Tob. Pfannerus *Theol. Gentil. pur. pag.* 513.

Auguſtus, Elector Saxoniæ. Filius fuit minor natu Henrici, ex familia Albertina, & cum fratre Mauritio, in tutela agnati Electoris Joh. Friderici educatus eſt: tum in aula Bohemica, ubi cum Maximiliano poſtmodum Imp. amicitia contracta, adolevit. Cæſari quoque, ſub fratre, in bello Gallico meruit. Cùm adminiſtrationem Epiſcopatus Mersburgici ſuſcepiſſet, per Georgium Princ. Anhaltinum doctrinam Evangel. introduxit, An. Ch. 1544. Fratre A. C. 1553. mortuo, ipſe ex Dania advolans in fidem ſuam ſubditos recepit, & cum Joh. Friderico, qui ei ob Electoratum litem intentaverat, amicè tranſegit, A. C. 1554. Anno ſequente ſolenni conventu Naumburgico, fœdus hæreditarium, Saxonicæ Brandenburgicæ & Haſſiacæ domuum renovatum, & Aug. Conf. conſervatio decreta eſt. In Comitiis dein Auguſtanis, pacem religioſam per legatos urſit & obtinuit. Naumburgenſis ipſi diœceſi collata A. C. 1564. & Gothana executio demandata eſt, A. C. 1567. ob cujus ſumtus quaſdam præfecturas detinuit. Inde rerum in Germania fere arbiter: Opes maximas, cùm pace frueretur, congeſſit & jam ſenior linguæ Latinæ operam dedit. Fridericum Palatinum Auguſtanæ confeſſionis ſocium agnovit, colloq. Altenburgicum habuit A. C. 1568. poſt hæc, in Reformatæ religionis aſſertores acer, Dreſdam eos A. C. 1571. evocavit, ubi Conſenſus Dreſdenſis editus. Dein A. C. 1574. articulis Torgenſibus eos ſubſcribere compulit, quod cùm Wittebergenſes Theologi facere recuſarent, illos carcere, exilio, morte quoque Cracovium aulæ Saxon. Cancellarium multavit: In Bergenſi dein Cœnobio, poſt varios alios Conventus habitos, Formulâ Concordiæ cuſâ. Obiit A. C. 1586. Pater ex Anna Danica unici filii Chriſtiani I. quo nati Chriſtianus II El. Joh. Georgius I. El. pater inter alios *Auguſti* Adminiſtr. Magdeburgici, & *Auguſtus*: cui Rudolphus Imp. feudum Juliaci, Cliviæ & Montium contulit A. C. 1610. ſed is ſeq. anno, nulla ex Hedvige Danica prole ſuſceptâ, obiit.

Auguſtus, fil. Johannis cognom. *junioris*, D. Holſatiæ, Sonderburgicæ lineæ auctoris, cum fratre Erneſto Cæſari adverſus Turcas militans, prælio ad Agriam, cecidit, A. C. 1596. Ejus ex fratre Alexandro nepos *Auguſtus* Philippus, initiò duarum ſororum ex fam. Oldenburgica, dein Mariæ Sibyllæ Naſſoviæ maritus, ſub Hollandis ſtipendia fecit, poſtea in Hungaria prælio ad Leventiam ſtrenuè ſe geſſit: Pekæque commoratur. Ex ejuſdem familiæ linea Gottorpino-Holſatica memorandi hîc veniunt *Auguſtus* Fridericus, fil. minor natu Friderici D. cujus fama itinere Perſico increbuit: Item Johanes *Auguſtus*, filius Johannis, cujus lineam Eutinenſem vocant, fratris minoris natu Friderici præfati.

Auguſtus, filius Wilhelmi D. Brunſuicenſis, qui Cellenſem ramum

mum condidit, A.C.1605. Hanſeaticarum copiarum Dux, Brunſuico ſuppetias venit: poſt fratres Erneſtum & Chriſtianum paternarum ditionum regimen ſuſcepit; Racenburgenſis ſimul adminiſtrator. Ei in utroque ſucceſſit frater Fridericus: quorum ex fratre Georgio nepos eſt Erneſtus *Auguſtus*, jure familiæ ex pace Monaſterienſi collato, Epiſcopus Oſnabrugenſis, ex Sophia Palatina egregiæ prolis parens. Sed ante hos dicendus *Auguſtus* D. Brunſuic. ex Wolfenbuttelana familia, filius minimus natu Henrici, hujus rami conditoris: Hic initio Canonicus Argentin. in ea urbe vixit, inde Hizgeram habitandam accepit. Fratribus dein ſine prole præmortuis, ut & agnato Friderico Ulrico Brunſuicenſis lineæ ultimo extincto, in Principatu ſucceſſit: in pace Monaſter. obtinuit, ut ſua linea, ſi Cellenſis deficiat, ad alternationem Epiſcopatus Oſnabrugenſis vocetur: Bibliothecam Guelferbytanam inſtituit. Obiit haud pridem, Princeps ætate, pietate, juſtitiâ, literis, ſupra reliquos ſui ævi. Eo nati ſunt, ex Dorothea Anhaltina Rudolfus *Auguſtus*, Sibylla Urſula, Clara *Auguſta*, Antonius Ulricus, Ferdinandus Albertus & Maria Eliſabetha.

Auguſtus, filius ſecundò-genitus Manfredi Ducis Wirtembergici, mortui A.C.1662. nepos Julii Friderici, Julianæ ſeu Brenzianæ lineæ conditoris. Item filius Franciſci II. D. Lavvenburgici, extinctus A.C.1656. nullum ex duplici matrimonio filium reliquit: præmiſſo ante decennium filio Joh. Adolpho. Item Princeps Anhaltinus, rami Plætzkenſis auctor, fil. Joachimi Erneſti, ad ſummam ætatem vitâ productâ, obiit A.C. 1653. Item filius Joh. Chriſtiani D. Lignicii, ex Hedvige Sitſchia, impari conditione natus, dignitatem Comitis Lignicii eſt nactus, Briegenſis Duc. ſub fratre Capitaneus: A Georgio Wilhelmo, ultimo è Piaſteis, A.C.1676. paulo ante mortem per literas Leopoldo Imp. enixè commendatus. Jungendus his quoque Chriſtianus *Auguſtus*, Princeps Sultzbacenſis ex familia Palatina, fil. *Auguſti*, Sultzbacenſis lineæ conditoris, nepos Philippi Ludovici, qui Neoburgicos Principes ſevit Natus is A.C.1622. ſtudiis operam navavit juvenis; dein, cùm præeſſet ditionibus, in exules religionis gratiâ munificentiſſimus extitit: Tandem ab Helmontio ad Latinos ritus A.C. 1656. pellectus, à Patrueli Neoburgico obtinuit, ut jam ditiones ſuas proprio & ſummo jure teneat: Frater Philippi Lotharingorum primò, exin Suecorum, poſtea Venetorum, tandem A.C 1664. Cæſaris adverſus Turcam miles. V. Philippum Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Auguſtus, cognomen Martis, in *Inſcr.* vet. quæ Genevæ extat:

MARTI AUG.
SACRUM
SENNIUS SABINUS.

Apollinis item, in numiſmate Galieni Imp. in quo centaurus cum lemmate, APOLLINI AUGUSTO. Sed & aliorum Deorum, quibus poſt exceſſum Auguſti Imp. epitheton hoc, velut honoris gratiâ, adjici cœpit. Similiter *Auguſta* dicta Juno eſt in vet. lapide Jaderæ etiamnum extante:

JUNONI AUGUSTÆ
APPULEIA M.F. QUINTA
SUO ET L. TURPILII BROCCHI
LICINIANI FILII NOMINE.

Vide Jac. Sponium *Deſcr. Genevæ Tom. II. pag.*289. & *Itiner. Græciæ Tom.*3. *pag.* 77.

Auguſtus, nómen monetæ, Joachimo Vadiano memoratæ *de Monaſteriis Germ. lib.*1. *p.*41. *Ergo & Franci Auguſtorum nomina non in nummis ſolùm, ſed etiam in ſigillis ſuis, oſtentarunt: ac nummi quidem per Alemanniam excuſi alterâ parte tantùm monetam præferebant, alterâ vacui, id quod hodie in illis fit, quos vulgò denarios, Helvetii alicubi* Auguſtos, *literâ inverſâ cognominant*, &c. E quibus ſatis patet, hos *Auguſtos*, cum *Auguſtalibus* ſeu *Auguſtariis*, de quibus ſuprà, non eoidem fuiſſe. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Aviaria, Alexandri Severi Imper. memorantur Æl. Lampridio in *Vita* ejus: *Habuit ſanè in Palatio unum genus voluptatis, quo maximè delectatus eſt, & quo ſolicitudines publicas ſublevabat. Nam* Aviaria *inſtituerat pavonum, faſianorum, gallinaceorum, anatum, perdicum etiam: hiſque vehementer oblectabatur, maximè palumborum, quos habuiſſe ad viginti millia dicitur: & ne eorum paſtu gravaret annonam, ſervos habuit vectigales, qui eos ex ovis ac pullicenis ac pipionibus alerent* Id eſt, ex ea pecunia, quam cogebant vendentes ova & pullos ac pipiones palumborum. *Servi hi vectigales*, id eſt, ii qui reditum hunc curabant, & hoc privatum quoddam vectigal domus regiæ exercebant. Caſaubonus *ibid.* Vide ſuprà in voce *Aves.*

Avicenna, adde: *Avicennæ* ſeu *Abhenaali* Tomus II. qui & *Canon* dicitur, de Medicamentis ſimplicium, mineralium, plantarum, fructuum, gummium, animaliumque, ad Medicorum inſtantes preces, ex Hebraica lingua, ab Ath. Kirchero in Latinam translatus, unà cum plantarum ſignis, prælum expectat, &c. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S.I. Muſæo p.*64.

Avidius Severus, avus Avidii Caſſii Imp. maternus, ſeu pater potiùs, ut Salmaſius docet, de quo ſic Vulcatius Gallic, *Ordines duxerat, & poſt ad ſummas dignitates pervenerat. Cujus Quadratus in hiſtoriis meminit, & quidem graviter, quum illum ſummum virum & neceſſarium Reip. aſſerit, & apud ipſum Marcum Antonium prævalidum. Nam jam eo imperante periſſe fatali ſorte perhibetur.*

Avis S. Martini, cornix dicitur, quòd circa feſtum S. Martini hyemalis videri demum incipit. Petrus Bleſenſis *Epiſt.*65. *Si à ſiniſtra in dextram* Avis *S. Martini volaverit*, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Avis Paradiſi, V. infrà, in voce *Manucodiata* &c.

Avium collum laqueo conſtringendi aucupium Græcis olim notiſſimum. E quibus Archia Poëta laqueum hujuſmodi vocat δειροχίδης ἰνόχοχοι ἄμμα πετεινῶν, *collo onerofum multis laqueis avium rete.* Et Antipater Sidonius πτερίνων ἄρμενον ὀρνιθοθήραν, *infractum volucrium colli laqueum.* Item κλαγγερῶν λαιμοπνίδας γεράνων, *clangentium gruum gulæ laqueum.* Et alius apud Suidam, δειροχέας παγὰς, *laqueos collum frangentes.* Proinde Homerus *Il.* χ. procorum pellices, quarum

Δειρῆσι βρόχοι ἦσαν ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν,
Collis laquei erant, ut miſerrimè morerentur:

cum turdis & palumbis confert, qui laqueo implicati ſunt, collo nim. adſtricti. Samuel Bochartus *Hierozoici libr.* 2. *cap.*31. *Part. poſter.*

Avium προβασκάνιον, in Templo *Hieroſol.* V. infrà *Probaſcanium.*

Aulæum, apud Ulpianum *l. ſed & ſi quid de uſufr. velut Aulæi*, inquit, *vel alterius apparatus*, ut & Cicer. *pro Cælio*; ſæpiùs & uſitatiùs in plur. *Aulæa* legitur: quo nomine intelliguntur tapetes, quibus parietes & aulæ ornatûs causâ tegebantur. Quamvis enim Vett. noti non eſſent pſilotapetes, quibus hodie toti parietes obteguntur & intenduntur, in vulgus viz. Attalica tamen *Aulæa*, contegendis etiam parietibus, (cùm alii parietes aut picturis condecorarent & coloribus udo tectorio inductis aut marmore operirent aut deaurarent, ut dicetur infrà, ubi de *Parietibus*) in domibus Magnatum, uſum præbuere: inde dicta, quòd in *Attali* R. aula primùm eſſent inventa, Salmaſius *ad Vopiſcum in Firmo* & Calvinus *Lexic. Jurid.* Hinc *Aulæa*, pro Tragico ornatu, apud Auſonium *Eidyllio* 7.

— — — Aulæaque Regum.

In Tragico enim theatro palatia Regum cùm erigerentur, tapetibus penſilibus ſolebant obduci, partim ut ſcena magnificentiùs ornaretur, partim ut regiarum ædium vera ſpecies exhiberetur, quæ etiam Heroicis temporibus tapetibus inſternebantur, ut ex Homero elucet. De iis Heliodorus *Æthiop. l.*5 Ἐξεφέρον, inquit, τραπέζας, κρατῆρας, τάπητας, παραπετάσματα, Σιδωνίων ἔργα καὶ Τυρίων χειρῶν, *Efferebant menſas, pocula, tapetes*, Aulæa, *Sidoniarum opera & Tyriarum manuum.* Q. Curtius *lib.*7. *quum poſt aulæ, aquæ lectos obducerent, ſtaret Rex.* Hyperides apud Julium Pollucem *libro* 4. *capite* 19.

Οἱ δὲ ἐννέα ἄρχοντες εἱστιῶντο ἐν τῇ στοᾷ,
Περιφραξάμενοί τι μέρος τῆς αὐλαίας.
Novem Principes convivabantur in ſtoa,
Circumſepti alterutram partem aulæis.

Virgilius *Æneidos lib.*1.

— — Aulæis jam ſe regina ſuperbis,
Aureâ compoſuit ſpondâ, &c.

Plura vide infrà in voce *Tapetes.* Juvenalis Conſulum Prætorumque togam pictam & triumphalem, non ineleganter *Aulæum* quoque vocat:

— — Pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa *togæ.*

Ubi vetus Interpres: *In tunica Jovis*, inquit, *mappam mittentem in Circo Conſulem deſcribit Poëta. Nam tunicam Jovis & togam palmatam dixit, Tyriâ purpurâ confectam, hoc eſt, Sarranâ.*

Auletici Calami, V. infrà *Aulus.*

Aulici, apud Jul. Capitolinum in *Pertinace, Enimverò tantum odium in Pertinacem omnium* Aulicorum *fuit, ut ad facinus milites hortarentur*: Caſaubono ſunt οἱ Καισάρειοι, qui, teſte Dione, cùm in Pertinacem eodem, quo milites Prætoriani, eſſent animo, tamen quòd nudi eſſent & inermes, inviti ſe continuerunt, &c. Huic hominum generi negabatur, Tertulliani ævo, *pax*, quæ oſculo, piè ante S. Euchariſtiam fixo, Chriſtianis dabatur, cum patena; utpote ambitioſo, ac invido & paci quietique adverſante: *Circumferatur patena pacis inter fideles, præterquam tamen inter* Aulicos, *quos unanimes eſſe ac pacificos ambitio non ſinit, libro de Orat.*

Aulocrene, adde: Plinio *convallis* eſt, *libr.*5. *cap.*29. & *mons, ibid.* & *regio lib* 16. *cap.*44. Solino inſuper *fons, cap.* 40. quod poſtremum certè nomen indicat. *Aulocrene* enim propriè ſignificat, *tibiarum* vel *tibiæ fontem*, Αὐλῶν κρήνη. Sed Salmaſius apud Plinium legendum eſſe conjicit, *Aulothrenes*, id eſt, αὐλοθρηνὲς, ſub χῶρα, *regio* ſeu *convallis*; vel Αὐλόθρηνις ſub. ὄρος, *mons.* Cui loco vel monti nomen videtur inditum, à tibiarum fletu, ſive quòd Marſyan ibi devictum Satyri defleverunt, Nymphæque & Paſtores, quibus charus erat, quique cantum tibiarum ejus deſiderabant. Certè tibiæ, quarum inventor Marſyas fuit, θρηνητικαὶ ſunt & flebilibus modis aptæ: & de fletu Nympharum, cùm Marſyas in hoc monte victus eſſet ab Apolline & excoriatus, ſic Ovidius *Metamorph. lib.*6.

Illum ruricolæ ſylvarum Numina Fauni,
Et Satyri fratres & tunc quoque charus Olympus,

Et

Et Nymphæ flerunt, & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges armentaque bucera pavit.

Vide Salmaſium præfatum *ad Solinum pag.* 834.

Auledi, elegias olim modis temperatas canebant, Plut. ἐν ἀρχῇ ἐλεγεῖα μεμελοποιημένα οἱ Αὐλῳδοὶ ᾖδον: quemadmodum & in Comœdiis cantica auctor ipſe vel Poëta componebat, modos autem adhibebat aliquis Muſicæ artis peritus &c. Dicebantur autem iſtiuſmodi cantica ſeu carmina Νόμοι, erantque in honorem Deorum alicujus compoſita & modis Muſicis inſtituta. Conſtabant porro verſibus, & Poëtas auctores habebant, uti pluribus docet Salmaſius *ad Capitolinum in Antonino Pio*. Pro *Auledus*, apud Capellam *Aulidus* legitur: *Nec mora, & ecce quædam ſuavitas intentata aulidæq; dulcedinis cantus ac melodiæ ultra cuncta rerum oblectamina recinentes.* Et alibi, *Iſciadas quis neſciat expelli* aulidâ *ſuavitate?* de qua ſcribendi ratione conſule eundem, *ad Spartianum in Adriano Caſ.*

Aulus, apud Appulejum de puero Critia monaulo,

Quòd ſi aulum *inſpires, dona & jam carmina noſtra*
Cedent victa tuo dulciloquo calamo:

pro tibia eſt, Græcâ voce. Ut *Auleticus Calamus*, h.e. tibialis, qualem inter varii generis arundineta, quibus abundabat, gignebat Orchomenius lacus. Erant ejus genera duo, Ζευγίτας & Βομβυκίας: quorum is ſic dictus eſt, quòd ex uno ejus internodio binæ tibiæ, dextra & ſiniſtra, quod eſt tibiarum ζεῦγος, formabantur; hic verò, quòd ex eo Bombyces, tibiæ quoddam genus fierent. Eam verò partem lacus, ubi *Auletici Calami* optimi naſcuntur, *Pelecaniam* dictam eſſe, qua parte etiam in Paludem Cephiſus influit, docet ex Theophraſto Salmaſius, *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 117. Sic *Auladi*, V. *ſuprà*, &c.

Aulus Caſſelius, T. Quinti Martii Voluſii auditor, qui, Quæſtoriâ dignitate contentus, Conſulatum aſpernatus eſt, cùm ei ab Auguſto offerretur. Scripſit librum unum *Bene dictorum*, ut auctor eſt Pomponius *lib. 2. §. per. ff. de Orig. Jur.* Briſſonius apud Calvinum *Lex. Jurid.*

Avocare, apud Arnobium, *Pueros crepitacillis avocari*, idem eſt quod Græcis διάγειν, & Virgilio *animum picturâ paſcere*, id eſt, *oblectare*, Vide infrà in voce *Paſſetemps.*

Aura, in Tabulario Eccleſiæ Bajocaſſinæ, *Aurea*, nuncupatus, vulgò *Aure*, fluvius Galliæ eſt, qui Drumâ *Drome* augetur. Hadr. Valeſius in voce *Druma.*

Aura, flatus eſt matutinus, qui cum Sole oritur, ſed non ſemper à Sole fertur, i.e. ſecundo Sole, vel ex ea parte unde Sol oritur. Seneca *lib. 5. cap. 9. Et ideo quibuſdam videtur inde flatus eſſe, unde Sol. Hoc falſum eſſe, ex eo apparet, quòd* aura *in omnem partem vehit & contra Ortum plenis velis navigatur.* Nec obſtat, quòd Eteſias cum Sole oriente incipere, cadente ponere, ſcribit Theophraſtus; quod idem de Auſtris in genere refert. Hoc enim non ſatis eſt, ut dicantur *ſecundo Sole flare*, niſi etiam ex ea parte ſurgant, unde oritur Sol: quod Eteſiæ non faciunt; qui adverſo potiùs Sole flant, quàm ſecundo. Eo tempore quippe regnant, quo Sol ab exortu Solſtitiali procedit; ipſi verò prodeunt ex contraria parte, ab Occaſu nempe Solſtitiali, nam Argeſtæ ſunt. Nonnunquam verò *Aura*, pro aëre ſumitur; aliquando metaph. pro vulgi favore: ut in voce *Aurarii* dicemus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1260. & 1335. ut & infrà in voce *Aurologium.*

Aurantia, pro *Auratis*, & *Aurans*, pro *Aurato*, infimæ Latinitati; quòd verè *aurei* coloris ſint. Ut fruſtra ſint, qui ab *Arantia* urbe id nomen deducunt, in quam primùm volunt mala aurea ab Hercule inlata, quum ab Heſperidibus rediret. Nomen enim *Aurantium* malorum vel *Arantiorum*, ſero admodum auditum eſt, cùm nulla amplius Arantia aut Phlius, uti poſtmodum urbs illa dicta, ſupereſſet. Pro *Auratis* ergo primùm *Aurantia*, dein *Arantia*, & *Inarantia* dicta ſunt; unde Italicum *Nerancio*, & recentiorum Græcorum Νεράντζιον. Quod Scholiaſtes Nicandri Μηδικὸν μῆλον, *Medicum malum* interpretatur. Sed cùm *Aurantia* noſtra verè ſint aurei coloris, *citrea* verò vel *citrones*, flavi dilutioris; ſi ſequimur differentiam, quæ vulgari & hodiernâ horum vocabulorum notione ſignatur, *Aurantia* hodierna fuerit Veterum Ἑσπερὶς, *Heſperium malum*; citro verò noſter, *Medicum malum* antiquorum. Adde, quòd in citro longa facies, & ovata; in aurantio forma orbicularis: ſpinæ multæ & robuſtæ & acutæ in illo, quæ breves admodum tenueſque in iſto. Arbor quoque citri parva eſt, aurantii magna & cuilibet alii malo non cedens: unde *domos decorare* dicta Plinio *lib. 13. cap. 16.* Jam enim tum in Italia plantari intra domos conſuevit, umbræ & ornamenti gratiâ. Verùm ibi *citrum* vocat, diverſam tamen, ab Aſſyria ſeu Media. Nempe poſtquam Medica mala in Græciam importata fuerunt, & è Græcia in Italiam invecta, ob ſimilitudinem cum aureis & Heſperiis malis, *citrea* etiam dici cœperunt: quo nomine Heſperidum mala apud Romanos antè veniebant. Donec uſu invaleſcente factum, ut *citreorum* nomen Medicis & Aſſyriis pomis veluti proprium maneret. Heſperidum autem mala, *Aurea, Aurantia* & *Inaurantia* vocari inciperent. Prius verò Heſperidum mala, (ex Africa, ubi Heſperidum hortis allata) nota fuiſſe & Græcis, quàm Medica vel Citrea, hinc patet, quòd inter ſymbola & initia Dionyſii myſteriorum Orpheo jam recenſentur, apud Clementem,

Κῶνος καὶ ῥόμβος καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεια καλὰ παρ᾽ Ἑσπερίδων λιγυφώνων.

Et Ἑσπερίδας, h.e. *Heſperidum mala*, apud Laconas Diis apponi ſolita, Timachidas & Ariſtocrates *in Laconicis* ſcripſerunt. At Medicum malum è Perſide vel Media in Græciam ſerò admodum allatum eſt, nec niſi mediæ Comœdiæ Poëtarum ævo, ut ex Antiphanis *Bœotia* liquet. Interim non eſitatum Græcis pomum Aurantium, unde illi Ἑσπερίδας interpretantur ἄβρωτα μῆλα καὶ εὔοσμα, *non apta ad eſum fragrantia tamen.* Quod & Plinius confirmat *d.l.* pomum in arcis condi & veſtibus interjici, ut odorem inde caperent, apud Romanos conſueviſſe, referens. Plura V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 954. *& ſeqq.* ut & infrà, ubi de *Citreis* & *Heſperidum malis.* Idem Salmaſius, Gallis *Aurantium paſtellum*, vulgo *Orangè paſtel*, cum colorem vocari, qui croceus eſt, in rubrum vel coccinum vergens, quique recentioribus Græcis φοινικοπάστελλον, quaſi *puniceum paſtellum*, dicitur, notat *pag.* 1331. De *Aurantiis* malis, ſic Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 36. *Maximè colorem auri fulvi referunt, cortice aromata mirè redolent, ſubamaro ſapore linguam & palatum vellicante, unde colligimus, plus iis ineſſe caloris, quàm citriis Dulciarii corticem exſiccatum ſaccharo obducunt, frigeſcenti ac languido ventriculo remedium optimum: ſuccoſa verò ejus pars, acido, dulci, aut mixto ſapore diſtinguitur, qui vires obtinent diverſas pro qualitatis ſuæ ratione; ut dulciora cæteris magis calefaciant, alia magis minuſque refrigerent, prout magis ad dulcedinem accedunt. Quocirca febricitantibus, ad ſitim extinguendam, optimè exhibentur acida, vel mixti ſaporis, quorum etiam ſuccus pro intinctu ſuaviſſimo in deliciis paſſim.* V. quoque infrà *Aurea poma.*

Aurarii, in *Gloſſis* MSS. *Laudatores vel fautores vel adulatores*; qui *auram* captant, i. favorem; vox Latinis hâc notione ſatis frequens. Servius in *illum verſum*,

Nunc quoque jam nimium gaudens popularibus auris.

Auris, ait, *favoribus: unde &* Aurarii *dicuntur fautores.* Idem *ad illud*,

— — Aſpirat primò fortuna labori,

Aſpirat, inquit, *favet. ut, Adſpirant auræ in noctem, unde & favor, aura dicitur.* Idem *auram ſplendorem* interpretatur, *ad id*,

Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit. *Auri aura, ſplendor auri*, imò aurum ipſum, ab *aura*, h.e. ſplendore, deducit, quòd ſplendeat hoc metallum; unde *Aurarii*, quòd favore ſuo ſplendidos homines reddant, Salmaſius *ad d.l.* Caſaubonus verò *Aurarios* dictos vult quaſi *Orarios*, ab *orariis*, quibus in theatris ad favorem ſignificandum utebantur. Cùm enim priùs jactatione togæ, nec ſine incommodo aliquo, favorem teſtarentur ſpectatores, juxta illud Ovid. *Amor. lib.* 3.

Et date jactatis undique ſigna togis:

Aurelianus Imp. inſtitas illis vel faſcias, quas manu tenerent & ad favorem in Ludis moverent, dedit, quæ *Oraria* dicta, ut videbimus infrà in hac voce. Vopiſcus in *Aureliano, Ipſe primùm donavit oraria pop. Rom. quibus uteretur populus ad favorem*, &c. Idem, quemadmodum *Aurarii* hi, in ludis favoris ſignum orariis dederunt, ſic alios jactatione ſudarii dare ſignum ſolitos, obſervavit, Vide infrà, ubi de *Favore*, Circi voce & *Sudario.*

Aurarius Canon, & *Auraria penſitatio*, ſive *præſtatio*, in *Conſtitut.* Impp. idem cum *Auro negotiatorio*, fuiſſe videtur, de quo Æl. Lampridius in *Alexandro Severo, Aurum negotiatorium & coronarium Romæ remiſit.* Onus erat negotiationibus impoſitum, præter quod & aliæ exactiones ſub diverſis temporibus inventæ ſunt, cujuſmodi in *Cod. præſtatio monopolii, ſiliquatici*, &c. Caſaubonus *ad l.*

Aurata, ſive *Orata*, quæ Græcis Χρυσόφρυς, Athenæo *libro* 7. etiam Ἰωνικός, mirè celebratur ibidem ab Hiceſio & Matrone parodo: utpote piſcis carnis candidæ, ſolidæ, denſæ, ſucci boni, digeſtu facilis, bene nutriens, nec excretu difficilis; ut eſt apud Xenocratem. Epheſiam oratam commendat, apud præfatum Athenæum, Archeſtratus: illam Lucrini lacus Martialis *lib. 13. Epigramm.* 90.

Non omnis laudem, pretiumque Aurata *meretur,*
Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Contra venenatum mel, in cibis auxilio *Auratam* eſſe, ait Plinius *libro 32. capite* 5. Vide Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progreſſ. Idolol. libro 4. capp.* 25. & 37. In Sinis magna *Aureolorum* piſcium fama eſt, quorum magna vis in lacu 300. jugerum, in *Chekiang* ſub Hangcheo (*Quinſai*) in monte Cienkingo, prope Changhoam. Fulvi ſunt coloris & per certa intervalla *aureis* quodammodo lineis interſecta micat cutis, totùmque dorſum aureo veluti pulvere inſperſum cernitur. Magnitudo digitum non excedit, & tamen trifurcata, bifurcata, ſubinde etiam ſimplici ac latiori caudâ armati ſunt, unde jucundi amœnique aſpectu; magno apud Sinenſes in pretio, quos ſtudioſè domi aut in viridariis alunt, pulcherrimis ad id vaſis adornatis. Solent iis ſubinde ſuâ manu Magnates cibum porrigere; tum, quaſi noſſent, cui domino ſerviant, quamque ſuo aſpectu voluptatem illi concilient, ſæpè cùm adeſt, colludunt. Cùm ex omnibus partibus, quas incolæ expetunt, ſint perfecti, unius pretium ad duos treſve aureos non rarò aſcendit. Adam Preyelius *Sinæ & Europa cap.* 42. Alii ab his ſunt piſces Sinenſibus *Xiyu*, Luſitanis

Sanct

Sanel dicti, qui ineunte Aprili ac Majo, ad Nankingam, & fluvio Kiango capiuntur & glacie ſepulti ad Imperatorem mittuntur, navibus, quibus nihil pulchrius invenire eſt: cùm ſint undiquaque deauratæ rubroque colore depictæ, adeoque miram oſtendant elegantiam, ut iis omnes aliæ naves, ſi fortè occurrerint, cedant, Idem *cap.* 25.

Aurata Domus, χρυσόροφος οἶκος Græcè, apud Lucianum *in Philopatride*, ubi Critias acceſſum ſuum ad Chriſtianorum (ſub Trajano) cœtum quendam enarrans, *Multis*, inquit, *ſuperatis ſcalis* in domum auratam *aſcendimus, qualem Homerus Menelai fingit eſſe*: cœnaculum eſt ſeu ſuperior pars domus, cultui Divino deſtinata. Antequam enim permiſſum eſſet, ſub Impp. Gentilibus, Templa Ædesq; ſacras publicè extruere, non ceſſavere tamen ad Sacra exercenda, convenire, in *cryptis, eremis, cœnaculis*, aliisque locis idoneis. Et quidem *cœnaculum* ſeu ὑπερῷον memoratur, Act. *c.* 1. *v.* 3. in quod Apoſtoli Sacrorum gratiâ aſcendebant, &c Cujuſmodi Cœnaculum hoc fuit, quod quia ob ſacrum uſum ſplendidiùs haberetur, *Aurata Domus* dicta eſt Critiæ. Quæ loca, cùm indies augeſcenti Chriſtianorum numero non ſufficerent, jam ante Diocletianum legimus *προσευκτήρια, Oratoria* & Ædes ſacras, magno numero extrui ab iis cœpiſſe, apud Euſebium *Hiſt. Eccl. l.* 8 c. 1, 2. Imò jam ſub Alex. Sev. *Quum Chriſtiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, contrà Popinarii dicerent ſibi eum deberi, reſcripſit, melius eſſe ut quomodocunq; illic Deus colatur, quàm Popinariis dedatur*, teſte Lampr. *in Vitâ* Alexandri. V. Joh. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 3. *c.* 15. §. 2.

Aurata Statua, in Italia primùm poſita, ab Acilio Glabrione Duumviro, patri Glabrioni, cùm Pietatis ædem in Foro Olitorio dedicaret, legitur apud Livium *l.* 40. *c.* 34. Cùm *Aurea*, in Templo Anaitidis, primùm poſita eſſet; hominum verò primus ſtatuam *Auream* ac ſolidam ſibi Delphis poſuiſſet, ex Oratoriæ Artis quæſtu, Gorgias Leontinus, ut videre eſt apud Plinium *lib.* 13. *cap.* 4. V. quoque *de Auratis ſtatuis* infrà, *in Auro*.

Aurata Veſtis, propria olim Auguſtæ, Salmaſius *ad Capitolinum in Antonino*. Lampridius quoq; Miniſtris Aulicis tribuit in *Alexandro Sev.* Auratam *veſtem miniſtrorum nullus vel in publico convivio habuit*. Sed veſtem ſic vocat qualem Regii Miniſtri gerebant, tunicam albam, auro diſtinctam: quâ apud priores Impp. illos indui ſolitos, Alexander *albatos* tantùm, non etiam *auratos*, eſſe voluit. Tunicæ autem illæ non per totum auro ſparſæ & intextæ, ſed *paragaudis*, h. e. loris auratis, prætextæ erant. *Cod. de veſtibus holoveris l.* 11 *Nemo vir* auratas *in tunicis aut in lineis habeat paragandas: niſi hi tantummodo, quibus hoc propter Imperiale miniſterium conceſſum eſt*. Salmaſius *Notis ad Lamprid.*

Aurea, vox Hymno de Apoſtolis, in Eccl. Rom. præponi ſolita, muſicum videtur denotare tonum, quibus hymnus is decantari deberet; Sic *Hypodiaconiſſa*, quæ Hymno, qui canitur in Natali S. Stephani; *Romana*, in Natali S. Johannis. Evang. *Fridgora*, quæ in Hymno S. diei Paſchatis, præponitur, &c. V. du Freſne in voce *Fridgoræ*.

Aurea, apud Æl. Lampridium *in Antonino Heliogabalo*: *Exhibuit & ſumina aprugna per dies decem tricena quotidie cum ſuis bulbis: piſum cum aureis, lentem cum cerauniis, fabam cum electris & orizam cum albis exhibens*: Caſaubono ſunt globuli aurei vel ſphærulæ aureæ, quæ piſis ſic aſſimilabantur & æquabantur, quò facilius inſaniſſimus juvenis fallere poſſet; unde vult ſubintelligi ſubſt. *granis*. Nempe perſuaſit ſibi vir eruditiſſimus, perditum Heliogabali ingenium hoc facto aſſimilationem quandam excogitaſſe pretioſarum rerum, quas cum edulibus miſcebat, ut ſic quodammodo reſponderent piſa *aureis*, lentes cerauniis &c. At Salmaſio *Aurea* hìc ſunt χρύσεοι, i. *aurei*, vel ſolidi, ut poſterior ætas appellavit, Vide eum *Not. ad Hiſtor. Auguſtæ h. l.*

Aurea Barba, apud Perſium, videtur Turnebo *Adverſ. l.* 1. *c.* 20. denotare Jovis ac Neptuni inſignia & ornamenta: Apud Horatium, eidem *auream mediocritatem*. *l* 6. *c.* 17. V. infrà in voce *Barba Aurea*.

Aurea Felis, pro Deo culta olim Troglodytis, apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 19.

Aurea Inſ. Botero Zacynthus olim dicta eſt, quod illa nomen hodie potiori jure meretur, poſtquam Corinthiacæ uvæ culturâ inclareſcere cœpit; Jac. Sponius *Itiner. Graciæ Tom I. pag.* 124.

Aurea Mala, Gr. χρυσᾶ μῆλα, dicta ſunt Veteribus Mala Heſperia ſeu Heſperidum, quòd *aureo colore* eſſent. Auctor *Orphaicorum*, quem quidam Onomacritum eſſe volunt & floruiſſe circa Olymp. 50, ubi de ſymbolis Myſteriorum Dionyſiacorum, apud Clem.

Μῆλά τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων, &c.

memorat, uti ſuprà vidimus. Juba τὴν ἰδέαν χρυσοῦ vocat: quo modo *aurata* potiùs dicenda eſſent, quàm *aurea*; unde infima Latinitas eadem *Aurantia* dixit. Cùm autem *Aureorum* cognomen etiam aliis quibuſdam pomorum generibus commune eſſet, ſicut & *citreorum*; ab illo tempore *Aurea Mala* peculiariter dici cœpere poma Heſperidum, à quo *citrei mali* nomen Medico pomo proprium eſſe cœpit. Salmaſius *ad Solinum p* 957. *& ſeqq.* Iſtiuſmodi malis, ut & citreis, ac Punicis, Hollandi hodie in Hiſpania naves ſuas onerant, aliarum mercium defectu. Optimæ autem notæ *Aurea Mala*, juxta Cajetam in Regno Neapol. reperiuntur, quæ *Mirangole* vocant: Auctor Anonymus *Hiſt. Orb. Terr. Geogr. ac Civ. cap. de Commerciis*. In Sinis *Aurea Mala* nobiliſſima, in Kokien prov. per territoria Chivencheu & Changcheu urbium, uberrimè proveniunt, mole ac magnitudine Europæis majoribus paria, odore verò, ſuavitate ac amœnitate longè ſuperiora. Arboris quoque figura ac modus à noſtratibus parùm diſcrepat: fructus verò in eo differt, quòd comeſtus uvam omnino referat, quam *moſchatam* vocant; adeò ut ſuavius quidquam in hoc genere nec Italia hactenus, nec Hiſpania viderit. Ita autem hic fructus à natura comparatus eſt, ut *aureum* ſuum denſioremque corticem facilè dimittat, pulpa quoque intra pelliculas, quibus veſtitur ac diſtinguitur, eadem facilitate in particulas ſuas dividatur. Eundem fructum ſimul cum cortice, inter aſſeres preſſum, ſaccharo condiunt totoque anno aſſervant; neque indigenas ſolùm, ſed & exteros, his ſuis delitiis paſcunt ac recreant Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 36. & ſuprà, ubi de Malis *Aurantiis*.

Aurea Marcaſita, ex venis auri cum fruſtis auri rameſcentis, in *Muſæo* Kircheriano Romæ. V. *Deſcript.* ejus *p.* 42.

Aurea Maſſa, Vide infrà *Auri Maſſa*.

Aurea Pocula, *gemmis* ornabantur olim, ſicut pocula argentea *aureis cœlaturis* decorari ſolebant. Quæ utraque *emblemata* vocabantur, ἐμβλήματα Græcis; Publio Syro *Inſerta*, ut infrà videbimus. De illis Silius Italicus *lib.* 14.

—— *fulgentia pocula, mixtâ*
Queis gemmâ quæſitus honos.

De iſtis dictum ſuprà, ubi *de Argento*. Sed & argentea emblemata ac ſigilla *Aureis ſcyphis* nonnunquam includi conſueviſſe, docet Cicero de Verre *Actione in eum VI*. Cujuſmodi ſigna aut ſigilla qui vaſculis aureis argenteiſque includenda cælabant, *Cælatores* dicti ſunt. Item *Toreutæ*, ſicut qui vaſcula ex utroque puro faciebant, *Vaſcularii*. V. Salmaſium *ad Solin p.* 1046. & infrà paſſim.

Aurea Regio, an Inſula, Græcè χρυσῆ χώρα, memoratur Avieno,

— — — *Inde fluenta*
Tenduntur Scythici longè maris in faciis ortum
Eoæ, quà Cyaneis erepit ab undis
Inſula, quæ priſci ſignatur nominis uſu
Aurea:

Dionyſio, cujus verba is vertit, χρυσῆν dicitur; eſtque regio in India extra Gangem, haud procul ab Ἀργυρῇ, hoc eſt, *Argentea regione*: quæ ambæ ſic appellatæ ſunt, non quòd aureum & argenteum illarum ſolum eſſet, ut quidam Vett. nugati ſunt; ſed quòd horum metallorum feraces. Ptolemæus in *Deſcript. ulter. Indiæ*, Τῆς δὲ Ἀργυρᾶς χώρας, ἐν ᾗ πλεῖστα εἶναι λέγεται μέταλλα ἀσήμου, ὑπέρκειται πλησιάζουσα τοῖς Βησυγγίταις ἡ χρυσῆ χώρα καὶ αὐτὴ πλεῖστα μέταλλα ἔχουσα χρυσοῦ, *Supra Argenteam regionem autem* — *ſita eſt vicina Beſyngitis* Aurea Regio, *quæ & ipſa plurimo auri metallo abundat*. Ubi cùm χώραν utramque nominet Ptolemæus, & quidem metallorum horum feracem, patet, perperam inde aurei argenteique ſoli Inſulas condidiſſe Pomponium & Plinium, ubi de his regionibus. Sed & Auctor *Peripli* Rubri Maris, Χρυσῆν continentem etiam circa Gangem agnoſcit; à qua diverſa eſt *Aurea Peninſula*, ἡ Χρυσῆ χερσόνησος, apud eundem Auctorem & Ptolomæum: niſi dicamus, ſequutam ætatem peninſulam deprehendiſſe, quam Vett. pro inſula habuerint. In eodem certè ſinu Oceani Orientalis ſub ipſum Solis ortum, contra fluvium Gangem, ultimo Orbis ad Orientem loco, metatur Auream Cherſoneſum Marcianus Heracleota; quo *Auream Inſulam* cenſet Auctor *Peripli*. Hic enim ſtatim poſt inſul. *Chryſen*, hoc eſt, *Auream*, ſequi facit, versùs Septentriones, mare illud cui prætenta eſt Sinarum regio, ubi & deſinit. Unde & *Auream* quidam dictam volunt, quod ſita ſit, ὑπ' αὐτὸν ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον, *ſub ipſum orientem Solem*. Dionyſius,

—— —— ἔνθα καὶ αὐτοῦ
Ἀντολίη καθαροῦ φαείνεται ἠελίοιο.
Ubi etiam ipſius
Ortus puri conſpicitur Solis, &c.

Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 996. ut & in voce *Chryſe*.

Aurea Statua, Vide ſuprà *Aurata*.

Aurea Teſtudo, apud Auctorem *Peripli* Rubri maris occurrit, in hiſce ejus verbis: Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν ποταμὸν νῆσός ἐστιν Ὠκεάνιος ἐσχάτη τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν τῆς οἰκουμένης ὑπ' αὐτὸν ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον καλουμένη χρυσῆ ἔχουσα χελώνην, *Juxta ipſum verò fluvium Inſula eſt Oceania, ultima Orientem versùs, ſub ipſum ortum Solis celebris admodum, auream habens teſtudinem*. Sed de illa teſtudine nugas eſſe, docet Salmaſius, qui locum iſtum ſic repurgat, ὑπ' αὐτὸν ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον, καλουμένη χρυσῆ, χελώνην ἔχουσα πάντων τῶν κατὰ τὴν ἐρυθρὰν τόπων ἀρίστην, *ſub ipſum orientem Solem, dicta* Aurea, *teſtudinem habens omnium in Rubro Mari locorum optimam*. Nempe loquitur de Aurea Inſula, de qua ſuprà dictum, è qua teſtudo veniens dicebatur χρυσονησιωτικὴ χελώνη, *è Chryſe Inſula advecta teſtudo*. Salmaſius ibidem.

Aurea Vetula, ad Obium fluvium ab accolis, divinis honoribus olim affecta eſt: ſed difficile dictu, num ea ſymbolum fuerit Evæ, omnium noſtrûm Matris, an Telluris, quæ & ipſa antiqua omnium Mater. De ea ſic Paulus Oderbornius in *Vita Johannis Baſilidis M. D. Moſcov. Obdorii ab Obbo amne nominantur, qui ex lacu Citaiſco ortus ab Oriente in Septentrionem labitur. His Vogulici & Hugini vicini ac Moſchis ſubjecti ſunt, à quibus*

Aureæ Anûs *idolum ſanctè colitur: quod, Oraculi Delphici inſtar, futura quærentibus reſpondere ſolet.* Item Adam Clemens *Angl Navigat. ad Philippum Angliæ R. & Hiſpaniæ Princ. Tartarorum confinia tenens Moſcovitæ Idololatræ. Percelebre eſt illis idolum* Aurea Vetula *dictum. Si qua gravior calamitas gentem premit, velut fames, bellum, vel peſtis: idolum ſuum ſtatim conſulunt, quod hoc faciunt modo. Coram ſimulachro proſtrati preces fundunt, mox tympanum in medio ſtatuunt. Hac ſorte lecti circumſtant, argenteum bufonem tympano imponunt, dein bacillo concutiunt tympanum. Ac cui circumjacentium circumſtat bufo, protinus interficitur. Statim, neſcio quibus idoli præſtigiis, vitæ reſtitutus malorum cauſas exponit. Itaque placato Idoli Numine, non ita multo poſt publica calamitate liberantur.* V. & Gaguinum Veronenſem *Sarmat. Europ. cap. de Obdoria.*

Aurei, & *Aureoli* homines; pro præſtantibus & auro contrà æſtimandis. Unde bonis propugnatoribus hoc ſæpius nomen appoſitum, tradit Trebellius in ludo gladiatorio. Sic Græcis *χρύσεοι ἄνδρες*: & extat Græcum *Epigramma* Calliæ, in quendam Polycritum; qui, cum ſemper antea viſus eſſet *aureus* & optimus, repente, vino malitiam & improbitatem ejus detegente, peſſimus apparuit,

> Αἰεὶ χρύσεον ᾔδεα Πολύκριτε, νῦν δὲ φανεὶς
> Ἐξαπίνης ἐγένου λυσσομανὴς ὁ κακός.
> Ἀεὶ μοι δεξιὸς κακὸς ἔμμεναι. οἶνος ἐλέγχει
> Τὸν τρόπον· οὐκ ἔγνων τὸν κακὸν, ἀλλ' ἐφάνης.

Ubi *Χρύσεος*, h.e. *aurum* ipſum, homo dicitur, pro *aureo*, & utrumque pro homine quantivis pretii, Salmaſius *ad Pollionem in Claudio.* V. quoque infrà, in voce *Aureoli.*

Aurei Valeriani, V. infrà *Valeriani Aurei*: ut de *Antoninianis*, ſuprà.

Aurelia Meſſalina, mater ex Cejonio Poſtumo Clodii Albini, Jul. Capitolinus in *Vita* hujus.

Aureliani Argentei, apud Fl. Vopiſcum *in Probo, aureos Antoninianos centum*, argenteos Aurelianos *mille, æreos Philippeos* &c. Caſaubonus mavult *Aurelianeos*, ſed nihil mutandum cenſet Salmaſius, ut qui obſervavit, his nominibus, quæ formam primitivam habent, etiam uſos eſſe Vett. pro derivativis. Sic *Sodales Antoninos* & *Menſem Antoninum*, ſic *Maximinos milites*, apud Hiſtoriæ Aug. Scriptores legimus.

Aureliani Sodales, memorantur Jul. Capitolino in *M. Antonino Philoſ.* ubi Marcus & Verus Impp. dicuntur ambo Antoninum Pium Patrem *laudaviſſe pro Roſtris, Flaminemque ei ex affinibus & ſodales ex amiciſſimis* Aurelianos *creaviſſe*: Servatque memoriam vetus lapis, SODALI. MARCIANO. AURELIANO. V. Caſaubonum *ad Capitolinum.*

Aurelianis Urbs, ſicut *Puteolis colonia* &c. pro *Aurelia* urbs, V. ibi.

Viri illuſtres.

Aurelianus, Proconſul Ciliciæ, nepos filiæ Aureliani Imp. memoratur Fl. Vopiſco in *Aureliano*, *Aurelianus filiam ſolam reliquit, cujus poſteri etiam nunc Romæ ſunt.* Aurelianus *namque fuit conſul Ciliciæ, Senator optimus, ſui verè juris vitæque venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, ejus eſt nepos.*

Aurelianus, cognomento militari *Manu ad ferrum*, quòd gladii exerendi cupidus eſſet, V. *Aurelianus* Imp. Alius eodem tempore in exercitu Tribunus fuit, cum Valeriano Imp. à Perſis captus, apud Flav. Vopiſcum in *Aureliano.*

Aurelianus Feſtus, corr. *Feſtivus*, ex Vopiſco: ubi & *Aurelius* Pal. codex habet. Gruterus.

Aurelianus Peſcennius, inter nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, juſſu Severi Imp. occiſos, apud Æl. Spartianum *in Severo Imper.*

Aurelianus Tacitus, primæ ſententiæ Senator, memoratur Fl. Vopiſco in *Tacito*

Aurelii, adde: Idem nomen varii Imperatores ſibi aſcivere. Plerique enim novi homines, qui ad Imperium conſcenderunt, nomina & prænomina nobilium Romanorum libenter & licenter aſſumpſere; atque inter hos non pauci *Aurelii* inprimis nomen amplexi ſunt, Sic Claudius II. ſecundùm quoſdam *Aurelius Claudius* dictus eſt: Sic *Aurelius* Carus, *Aurelius* Carinus, *Aurelius* Numerianus, *Aurelius* Diocletianus, *Aurelius* Maximianus. Imò in mediis illis Imperatoribus plures *Aurelios* & *Valerios* reperias appellatos, quàm alio quovis nomine: ſed & utrumque aliquando nomen junctum, *Aurelii Valerii*. Salmaſius *ad Vopiſcum in Probo.*

Viri illuſtres.

Aurelius Alexander, urbe Arcenâ genitus, Varii filius, Varii nepos, conſobrinus Heliogabali, hoc occiſo, accepit Imperium, V. Æl. Lampridium in *Vita Alexandri Severi*, ut & in voce hac

Aurelius Apollinaris, Jamborum Scriptor, Cari Imp. geſta in literas retulit, ab hujus filio Numeriano itidem Imper. victus. Vopiſcus in *Numeriano*, *Verſu autem* (hic Imperator) *talis fuit, ut omnes Poëtas ſui temporis vicerit. Nam & cum Olympio Nemeſiano contendit* — & Aurelium Apollinarem, *Jamborum Scriptorem, qui patris ejus geſta in literas retulit, iiſdem, quæ recitaverat, editis, veluti radio Solis obtexit.*

Aurelius Auguſtinus, natione Afer, Tagaſte in Numidia natus, matre Monicâ, patre Patricio, Epiſcopus Hipponenſis: *Latinorum Theologorum Coryphæus*, Illyrico; *Validiſſimus Hæreticorum malleus*, Bernardo; *Magnum illud Africæ decus*, Jac. Reihingio. De eodem Eraſmus *in Epiſt. præfixa operibus Auguſtini*: *In Athanaſio*, inquit, *ſuſpicimus ſeriam ac ſedulam docendi perſpicuitatem; in Baſilio, præter ſubtilitatem, exoſculamur piam ac mitem ſuaviloquentiam: in hujus ſodali Chryſoſtomo ſponte profluentem orationis copiam amplectimur; in Cypriano Spiritum veneramur martyrio dignum; in Hilario grandi materiæ parem grandiloquentiam; atque ut ita loquar cothurnum admiramur; in Ambroſio dulces quoſdam aculeos & Epiſcopo dignam amamus verecundiam; in Hieronymo divitem Scripturarum penum optimo jure laudamus; in Gregorio puram nulloque fuco contaminatam ſanctimoniam agnoſcimus* &c. *In Auguſtino hæc omnia, quaſi voluerit opulentus ille Spiritus juxta ac benignus, in una tabula vividum quoddam Epiſcopi exemplar repræſentare, omnibus virtutum numeris abſolutum.* Obiit Anno Chriſti 433. æt. 76. ſecundùm alios A. C. 430. in obſidione civ. Hipponæ. Ejus opera variis in locis, vicibusque ſunt excuſa, tom. 10. vel 11. fol. Editiones præcipuæ ſunt Baſilienſis Frobeniana Anno Chriſti 1529. Antuerpienſis Plantiniana Anno Chriſti 1677. & Pariſienſis ſub ſigno Magnæ navis Anno Chriſti 1586. & 11. tomis ibidem Anno Chriſti 1637. Labbæus. V. plura in voce *Auguſtinus.*

Aurelius Fulvius, fil. Titi *Aurelii* Fulvii bis Conſulis, & ipſe fuit Conſul, *homo caſtus & integer*, pater Antonini Pii Imp. ex Arria Fadilla, Jul. Capitolinus in *Antonino Pio.* Regius codex ſemper habet *Fulvus*, quod Conſularibus Faſtis firmatur. Caſaubonus *ad Capitolinum.*

Aurelius Fuſcus, Conſularis primæ ſententiæ, apud Pollionem in *Trig. Tyr.* Lege *Arellius* & V. ibi.

Aurelius Gordianus, Conſul Rom. apud Flav. Vopiſcum in *Aureliano.*

Aurelius Probus, baphiorum præpoſitus, inventor generis purpuræ longè clariſſimi, quæ ab eo nomen accepit. Æl. Lampridius in *Alexandro Sev. Purpuræ clariſſimæ* — *ad vendendum graviſſimus exactor fuit: ita ut Alexandrina purpura hodieque dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd* Aurelius Probus *baphiis præpoſitus id genus muricis reperiſſet* Senſus eſt, Clariſſimæ purpuræ genus, *Probianum* vulgò ſuâ ætate appellatum, ab inventore quodam Probo, *Alexandrinum* etiam fuiſſe dictum de nomine Alexandri, quippe quo nomine clara omnis purpura in genere dicebatur, adeoque & ſpecies hæc muricis, vulgo *Probiani* dicti. Salmaſius *ad Lampridium.*

L. *Aurelius* Cejonius Commodus Verus Antoninus, ab Adriano Imp. adoptatus, ante ipſum tamen mortem obiit, dictus etiam *Ælius Verus*. V. in hujus *Vita* Æl. Spartianum.

M. *Aurelius* Antoninus, V. *Antoninus Philoſophus.*

M. *Aurelius* Antoninus Baſſianus, filius major natu Severi Imp. Patre contra Albinum eunte, *Cæſar*, appoſito Aurelii Antonini nomine, appellatus, poſt obitum Patris ad Imperium pervenit, *Antonini Caracallæ* nomine inſignis. V. ibi.

M. *Aurelius* Claudius, in *Inſcr.* quæ Benaci extat, ab Onuphrio obſervatâ, dictus eſt, qui in nummis paſſim *Fl. Claudius* nominatur, eodem teſte, Imperator hujus nominis ſecundus, cujus vitam Treb. Pollio literis conſignavit. V. in voce *Claudius II.*

T. *Aurelius* Fulvius, per honores diverſos ad ſecundum Conſulatum & præfecturam Urbis pervenit: avus, per Aurelium Fulvium fil. de quo ſuprà, *Titi Aurelii Fulvii Bojonii Antonini Pii* Imp. cujus ſub nomine *Antonini* Pii vitam ſcripſit Jul. Capitolinus, *Fulvum* alios habere, diximus ſuprà.

Aurem perforandi ritus, in perpetuæ ſervitutis ſignum, occurrit Exodi *cap. 21. verſ. 5. & 6. Quòd ſi dixerit ſervus, Diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber: Offeret eum dominus Diis, & applicabitur ad oſtium & poſtes, perforabitque* aurem *ejus ſubulâ, & erit ei ſervus in ſeculum.* Hæc nempe forma erat apud Iſraelitas mancipationis continuatæ, poſtquam ſervus publicè proteſtatus eſſet, ſe certo conſilio ſibi libertatem ſuam abjudicare; quòd herus adductum eum ad poſtem & januam, eidem januæ vel poſti eum applicaret, & ſubulâ aurem perforaret. Qualis autem janua hic intelligenda ſit, an porta publica civitatis, quòd ibi exercerentur judicia: an janua domus domini, ſub cujus poteſtate manebat ſervus, non adeò omnibus liquet. Tremellius & Junius de poſteriore verba hæc capiunt; ut & Vulgata, Deuteron. *cap. 15. verſ. 17.* ubi *Perforabis*, inquit, *aurem ejus in janua domus tuæ*; quæ vera interpretatio eſt. Per hanc enim applicationem ſervi ad oſtium vel poſtem domus heri, ſignificabatur eum domui heri ſui quaſi fixo mancipari, ut nunquam domo exire poſſet, ſine heri venia. *Auris* vero perforabatur in hujus rei ſymbolum: cùm enim *Auris* obedientiæ ſit hieroglyphicum & ſervitutis, meliùs perpetua ſervitus ſignificari non potuit. Hinc eſt, quòd in Onirocriticis, ſomniare plures aures, aut aſininas aures habere, ſervitutem diuturnam portendere dicitur. Admonebatur igitur hoc ritu ſervus perpetuæ obedientiæ, quâ heri ſui mandata, etſi aliquando dura & gravia, & velut aures terebrantia, excipere & exequi deberet. Ad quem morem, David Chriſti typum gerens, videtur alluſiſſe, Pſ. 40. *verſ. 7.* אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִּי *Aznajim Karitali* h.e. *aures perfodiſti mihi.* Quaſi diceret, habebis me perpetuò addictum tibi ſervum, atq; obſequentem, ut illi heris ſuis addicuntur, quibus auris perforatur &c. V. Andr. Rivetum *Com. in Exodum dicto l.* Alia per-

foratio *Aurium* à luxu eſt: in utroque ſexu. De maſculo, V. ſuprà, ubi de *Achillis ſtatua*. De fœmineo ſic Plinius *lib.* 11. *cap.* 37. *Non in alia parte feminis majus impendium, margaritis dependentibus*: & *lib.* 9. *cap.* 35. *Et procerioribus* (margaritis) *ſua gratia eſt, elenchos appellant faſtigatâ longitudine, alabaſtrorum figurâ in pleniorem orbem deſinentes. Hos digitis ſuſpendere ac binos & ternos* auribus, *fœminarum gloria eſt.* V. infrà ubi de *Inauribus*. Atque hinc *Aurium feneſtræ* memorantur Juvenali *Sat.* 1.

Natus ad Euphratem, molles quod in aure *feneſtræ*
Arguerint.

Hîc enim Dalechampius, ritum in Oriente viris uſitatum, aurum in auribus geſtandi, indigitari ait, *Annotat. ad Plinium* v. Qua de re V. infrà, ubi de *Feneſtratis Auribus*.

per *Aurem* teſtes attrahendi ritus, occurrit *L.* Bajuarior. *tit.* 15. *cap.* 2. *Ille teſtis per* aurem *debet eſſe tractus, quia ſic habet. Lex veſtra.* Item *tit* 16. *cap.* 2. & 6. In *Charta*, exarata ann. 35. Caroli M. in *Metropoli Saliſburg. Tom. III. pag.* 321. *Coram reſidentibus & adſtantibus multis & teſtes uſu Bajoariorum* per aures *ex utriusque partibus tracti.* &c. Sic *aures torquendi & alapas dandi mos*, in *L.* Ripuariorum memoratur *tit.* 60. §. 1. *Ad locum traditionis cum eodem numero pueris accedat — & ſic eis præſentibus pretium tradat, & poſſeſſionem accipiat, & unicuiq; de parvulis alapas donet & torqueat auriculas, ut ei poſtea teſtimonium præbeant.* V. quoque *LL.* Alemann. *tit.* 94. E quibus diſcimus, olim teſtibus vellicatas & tractas aures & alapas inflictas, quò teſtimonii à ſe editi vel edendi memoriam ſervarent: quod apud priſcos Romanos in uſu fuiſſe legimus: Qui enim in jus vocabat, ei, cui litem intendebat, denuntiabat, ut ad Prætorem veniret: qui ſi parebat, Prætor adibatur, ſin minùs, qui vocabat, teſtem adducebat, ejusque *auriculam* vellebat, atque ita adverſario injiciebat manum. Alioqui niſi anteſtatus eſſet, manum injicere & ad Prætorem Judicemque eum rapere non licebat, eratque injuriarum actio adversùs eum, qui ſecus fecerat, comparata. Plautus *in Perſa*,

Nonne anteſtaris?
Tuan' ego cauſſa, carnufex cuiquam
Mortali libero aures atteram?

Virgilius *Eclogâ* 6.

—— — Cynthius aurem
Vellit & admonuit, &c.

V. quoque Horatium *lib.* 1. *Sat.* 9. Meminit ejusdem ritus Clemens quoq; Alex. 5. *Strom.* facitq; eo Lapillus antiquus Guidonis Laurini, cui inſculpta erat manus atterens auriculam, cum hac inſcr. ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ i. *Memor eſto*, uti refert Rævardus *ad LL. XII. Tabb. cap.* 5. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Plura V. ſuprà paſſim, inprimis ubi de *Anteſtandi ritu*, ut & infrà, in voce *Auris*.

Aureolæ, in Eccleſia Romana, dicuntur præmia alterius vitæ, quæ, præ reliquis beatis, iis collatum iri, qui *opera*, ut vocant, *ſupererogationis*, præſtiterint, ajunt. De his Joſephus Angles in 4. *ſent. diſt.* 49. *artic.* 6. *concluſ. ult.* *Quòd in corporibus Virginum*, inquit, *Martyrum atque Doctorum, erunt inſignia quædam, quibus hujusmodi* Aureolas *in Anima habere præ ſe ferunt: quodque Virgines in capite aliquam coronulam albam, Martyres rubeam, & Doctores viridem geſtabunt.* Qua de re cùm aliter ſentiret Claudius Sequenotus, dicens, *Aureolam illam eſſe novorum Scholaſticorum inventum, de quo Patres nusquam ſunt locuti, nec etiam primi Scholæ Doctores; cujus in Scriptura fundamentum nullum reperitur*, à Sorbona atro notatus eſt calculo, uti refert Rivetus *Summ. Controv. Tract.* 2. *quæſt.* 58. Rem decidit Auguſtinus *in Pſalm.* 102. *Ergo coronat te*, ait, *qui dona ſua coronat, non merita tua. Plus omnibus illis laboravi, ait Apoſtolus, ſed vide quid adjunxit, non ego, ſed gratia Dei mecum. Et poſt labores omnes expectas ipſam coronam, & dicis, Bonum agonem certavi, fidem ſervavi, curſum conſummavi. De cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam mihi reddet Dominus in illa die juſtus Judex. Quare? quia agonem certavi. Quare? quia curſum conſummavi. Quare? quia fidem ſervavi. Unde certaſti? unde fidem ſervaſti? non autem ego, ſed gratia Dei mecum. Ergo quòd coronaris, illius miſericordiâ coronaris.* V. quoque eum *Tom. VII. de gratia & libero arbitr. ad Valentinianum cap.* 6.

Aureoli Homines, apud Vett. pro præſtantibus, quemadmodum Græcis χρύσεοι i. *Aurei*. Imprimis verò id nominis virtutis ergò bonis pugnatoribus ſeu propugnatoribus, in ludo gladiatorio, tributum; Unde *Cecrops Aureolus, Vejento Aureolus*, cognominati, ut indigitaretur, bonos illos pugnatores, & in Arte gladiatoria primos eſſe. Treb. Pollio in *Claudio*, *Gallus Antipater — principium de Aureolo ſic habuit, venimus ad Imperatorem nominis ſui. Magna videlicet ejus virtus, ab auro nomen accipere. At ego ſcio, ſæpius inter gladiatores bonis pugnatoribus* (Pal. habet *Propugnatoribus*) *hoc nomen appoſitum.* V. Salmaſium *ad l.* & ſuprà in *Aurei*.

Aureoli Piſces, Sinenſium deliciæ. Iis celebris lacus eſt 200. jugerum in monte *Cienking*, prope *Changhoa*, in *Chekiang* prov. ſub urbe *Hangcheu* ſeu *Quinſai*. Fulvi ſunt coloris & per certa intervalla aureis quodammodo lineis interſecta micat cutis, totumq; dorſum aureo veluti pulvere inſperſum eſt. Magnitudo eorum digitum non excedit & tamen trifurcata, bifurcata, ſubinde etiam ſimplici & latiori cauda armati ſunt; unde aſpectu jucundiſſimi, magnoq; apud Sinenſes in pretio; quos proin ſtudioſè domi aut in viridariis alunt, pulcherimis ad id adornatis vaſis. Certè iis ſubinde Magnates ipſi manu ſua cibum porrigere ſolent, tum quaſi noſſent, cui domino ſerviant, quantamq; ſuo aſpectu voluptatem illi concilient, ſæpè cùm adeſt colludunt. Cùm itaq; omnibus ex partibus, quas Sinenſes expetunt, perfecti ſint, ad duos tresq; aureos unius quandoq; pretium aſcendit. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 42.

Aureus, monetæ Romanæ nomen. Poſtquam enim argento jam quoque ſordeſcebant digiti, *deciduâ*, ut Plinius ait, *materiâ* & in nummis munditiès auri placuit, percuſſus eſt nummus *Aureus*, anno, ut idem adnotat 12. poſt argenteum, & ſimpliciter *Aureus* appellatus eſt, quippe cur nominibus hi nummi ſepararentur, cauſâ nullâ exiſtente, cùm omnes unius generis ac indicaturæ eſſent; & ſemiſſes ac tremiſſes aurei demum ab Alexandro Sev. introducti ſint, quo tempore *Solidus* dictus. Primus ſemper 25. denariorum fuit, nummorum ſeſtertiorum centum. Unde quæ *dena ſeſtertia* effert Tacitus; ea dicuntur Ulpiano *centeni Aurei*, maximum patrocinii forenſis è legibus honorarium; *Licita autem quantitas intelligitur pro ſingulis cauſis, usque ad centum aureos*, *l.* 1. *ff.* 12. *de extraord. cognit.* Hoc pretium ejus: pondus quod attinet, *Aureus* Romanus, ex conſtituto pondere duorum denariorum & victoriati non multo minor, ſemper autem gravior ſtatere Attico fuit, quidquid avaritia & malæ artes vel his vel illis detererent adeoque didrachmus malè à quibusdam aſſeritur. Seu, ſeptem ſcriptulorum & quintæ ſcriptuli erat, ac 40. feriebantur è libra: Septies enim quadraginta ſunt 280. quadraginta quintæ partes, ſcriptuli faciunt octo ſcriptula integra: ita fiunt 288. ſcriptula libræ. Pretium tamen *Aureo*, ut dictum, erat 25. denariorum, quaſi ſeptem ſcriptulis & ſimplio vel dimidiato ſcriptulo conſtaret, ut imputarentur in libram nummariam trecenta ſcriptula: quæ reſpondent 3000. ſcriptulorum argenti, h.e. mille denariis, 4000. ſeſtertium nummum. Raris utique ſub Imperatoribus inerat acceſſio illa ſuper ſeptimum ſcriptulum: ut ſolent officinæ nimium lucrum non contemnendum putare. Itaque, caneſcente Imperio, pondus illud paulatim reciſius, vix ut ſtaterem didrachmum veterem Atticum æquaret, quum tamen 25. denariorum ei pretium maneret, molliorem occaſionem dedit Conſtantino, ut pleraque alia, ſic & nummos & proportionem inter aurum, argentum, æs, conſuetudine jam latenter mutatam, decreto mutandi. Solidum itaque pro *Aureo* fecit, quaternorum ſcriptulorum ſeu 24. ſiliquarum; quales 72. libræ, ſex unciæ auri attribuebantur; pretio nummi prioris ex proportione, quæ olim inter aurum & argentum fuerat, quaſi tredecim denariorum & duorum obolorum. Sed hos denarios etiam abolevit. Idem & pro illis *Milliarenſes* introduxit, graviores denario, 28. ſiliquarum & 4. quintarum ſiliquæ; quum denarius 18. tantùm ſiliquarum fuiſſet, &c. Sic aurum ex proportione ad argentum decupla, quæ ſub Conſulibus & prioribus Principibus obtinuerat, crevit eò, ut una pars auri quatuordecim & ampliùs commutaretur paribus partibus argenti; Libra argenti, continens Milliarenſes 60. æſtimaretur, quinis ſolidis; & ita 14. argenti libræ reſponderent 70. ſolidis: h.e. minus duobus ſolidis, quàm libræ: quum priùs 10. argenti libræ unam auri & quatuor *Aurei* tanto graviores libram argenti æquaſſent, &c. V. de his prolixè diſputantem Joh. Fred. Gronovium *de Pecun. Vet. cap. inprimis* 13. Eandem monetam *Aureolum* quoq; appellatam fuiſſe, docet Eryc. Puteanus *Pecun. r. rat. cap* 4. quam diminutionem Martialis amavit non uno in loco: unus hîc ſuffecerit, *lib.* 11. *Epigramm.* 28.

—— Centum Aureolos *ſic velut ære roget*, &c.

Idem Gronovius alibi ſic: *Aureus Romanus, quinque & viginti denariorum pretio, uniformis ſemper fuit, & proin, quia non niſi una ejus ſpecies fuit, non niſi* Aureus *vocatus eſt: Cùm contrà Argentei trium eſſent generum, denarii, victoriati & ſeſtertii. Aliud autem fuit* Aureus Denarius, *qui non Romanæ, ſed peregrinæ monetæ fuit ſpecies, velut ἡμίχρυσοι Attici, ſeu dimidiati ſtateres Græcorum. Fuit autem* Aureus *Rom. ſtatere Attico, qui ſicut & Cræſius ac Philippeus & Daricus, didrachmus erat, major ac gravior; noſtro duplo & quaſi dimidiato major.*

Aureus Byzantius ſeu *Byzantinus*, nomen aureæ in Imperio Græco vigentis monetæ, apud Tudebodum, Lambertum Ardenſem aliosque Scriptores. À Græcis poſtea tranſiit ad Saracenos & Turcas nomen, ſic tamen, ut ad Græcanicorum nummorum diſcrimen, *Sacracenatos Byzantios* plerique mediæ ætatis Scriptorum hanc monetam vocent. Sed & Maurorum quoque Hiſpaniæ Principum *Byzantii* reperiuntur, ut videre eſt infrà, ubi de *Byzantiis*.

Auri Adamas, Ἀδάμας Græcis, dictum eſt, quod cum reliquo auroſo lapide (quâ voce indigitatur lapis auri venâ micans, Græcis λίθος χρυσίτης) in farinam moli non poteſt, nec pilis ferreis comminui, ut apud Pollucem videre eſt. Aliàs *Flos auri*, quòd optimum aurum ex eo fieret & puriſſimum. Heſychius, Ἀνθέμιον, τὸ ἐκλεκτὸν χρυσίον. Item *Auri nodus*, Plin. *Adamas diu non niſi Regibus & iis admodum paucis cognitus, ita appellatus auri nodus in metallis repertus.* Nodoſa viz. illa auri durities, in marmore auroſo, quæ purum putum aurum exhibet. Nempe grana illa auri pura, quæ in metallico lapide inveniebantur, Græcis ἀδάμαντος nomine veniebant, item κέντρος, ut videbimus infrà in voce *Centrum*. Cujusmodi grana in Æthiopicis metallis non ampliora cucume-

ris

tis ſemine reperiri ſolita, tradit Ariſtoteles, an Theophraſtus, *lib.* περὶ μετάλλων. Agatharchides in Arabia, apud Alilæos, effoſſum ſcribit, minima magnitudine nuclei, media meſpili, maximâ juglandis nucis, quod nullâ purgatione & coctione indigeret, Græcis hinc ἄπυρον & ἄπεφθον vocatum. Strabo in Hiſpania maſſas auri puri refert inveniri ſelibres, ſed in ramentis. Idem *ibidem* diſſectis lapidibus, inventas glebulas θηλαῖς ὁμοίας, *inſtar papillarum*, addit. In eadem, Plinius in puteis maſſas inveniri prodit denas excedentes libras, *palacas*, an *palacranas* (quo nomine *maſſas* Græci dicunt) indigenis dictas. De Auri puri maſſis, quæ in Novo Orbe viſebantur, quum illuc pedem primò Hiſpani intulerant, videndi Auctores, mira de earum magnitudine narrantes &c. Uti autem in auro Ἀδάμας puri auri granum dicebatur, quia cum reliquo lapide metallico in farinam moli non poſſet: ita in argenteis fodinis κέγχρος, vel κέγχρος, i. *milium*, vocabantur parva grana meri argenti, quæ in vena ſcintillabant. Qua de re V. multis diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1075. *& ſeqq.*

Auri elimandi ars Hebræis jam ab antiquo innotuit, ut quâ Moſen jam, in elimando vitulo aureo atque in tenuiſſimam ſcobem redigendo, uſum fuiſſe volunt, Syrus Interpres, Chaldæi item & Arabes. Certè Joſephus Salomonis equites narrat ψῆγμα χρυσοῦ, id eſt, *ſcobem auream*, quotidie capillis ſuis ſic inſperſiſſe, ut Solis repercuſſu illuminati ſplenderent, *Antiqq. lib.* 8. *cap.* 2. Quomodo Trebellius Gallienum *crinibus ſuis auri ſcobem aſperſiſſe*. & Spartianus *Commodum capillo ſemper fucato & illuminato fuiſſe*, tradit. Neque enim illa *auri* ramenta ex Tagi aut Pactoli arenis, ſed ex auri maſſis deſumpta, quas limâ eradebant, ut ſcobem decidentem capiti inſpergerent. Sic itaque & Moſem veriſimile eſt, vitulum paulatim attriviſſe, atque in ſcobem contudiſſe: unde & *moluiſſe* dicitur, quia auri ramenta tam minuta fuere, quàm quæ in piſtrino fuere commolita. Idem ſcobem hanc ideo in aquas conjeciſſe, & eas aquas populo bibendas obtuliſſe, pleriſque Hebræis dicitur, ut idololatriæ reos cognoſceret. Hinc Jonathan in *Paraphr. Et potavit filios Iſraëlis*, inquit, *& quiſquis ibi dederat vas aliquod aureum* (ad vituli confectionem) *in ejus ore ſignum apparebat.* Et in *Tanchuma fol.* 47. *b.* & in *Notis* Rabbi Salomonis, hæ aquæ conferuntur cum aquis adulteræ, tanquam eadem vi pollentes, &c. Ad quorum ſententiam valde accedit, quod aliquot retro ſeculis multi docuerunt, omnes idololatriæ reos, poſtquam aquas hauſiſſent aureâ ſcobe aſperſas, barbâ aureâ fuiſſe inſignes. V. Petrum Comeſtorem *Hiſtor. Exodi cap* 73. Nauclerum *Chron. Gener.* 27. Bibliorum Tranſlat. Gall. vet. inchoatam A.C. 1289. *in Notis ad d. l.* ut alios omittam. Unde Petrus de Riga in *Aurora ſua*,

Hebræi tradunt Moſen feciſſe, quod audis,
Ut ſciret ſolos hac ratione reos.
Nam rutilans auro monſtrabat barba nocentes,
Dum patulo latices fluminis ore bibunt.

Sed Moſen & Levitas, habuiſſe notam aliquam διαγνωστικὴν, quâ vituli cultores à reliquis dignoſcerent, ne pro his illi cæderentur, nullo fundamento nititur: *Univerſus* enim *populus reus* fuit, ut diſertè habetur Exodi *cap.* 32. *verſ.* 3. &c. Plura hanc in rem V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici lib. II. cap.* 34. & infrà in *Aurea Barba*.

Auri Flos, nonnullis electrum dicitur, aurum viz. argento mixtum. Heſychius & Suidas, Ἄνθεμον, ἤλεκτρον χρυσίον. Unde Plinius *argentum auri ſcoriam* appellat: alii *ſpumam*. Hinc *ramenta in aurum ſpumantia* apud Manilium, de Auricoctore ſeu χρυσεψητῇ,

Parvaque ramentis faciet momenta minutis,
Pro tali ut regerat cenſu ſpumantia in aurum.

Et quia aurum mollioris naturæ ad fuſuram ac de facili liquatur, contrà argentum difficilius & magis ignibus invictum: ac proin in auro fundendo & excoquendo extra ejicitur materia durior, multo argento mixta; inde *Florem* hunc *auri* ſeu ſpumam ἀδάμαντα dictum quoque, nonnulli volunt. Quemadmodum in ferro aciem induratam ἀδάμαντα etiam vocavere Veteres. Sed verius *Auri Adamantem* ſeu *Nodum* vocatum eſſe auri τὸ κέντρον, id eſt, partem ejus duriorem, velut nodum, ſeu micas auri puriſſimi, quæ cum reliquo auroſo lapide in farinam moli non poteſt, nec pilis ferreis comminui, ut diximus ſuprà, ubi de *Auri Adamante*. Ex hoc electro autem, ſeu auri purgamento, clavi olim fiebant, in pedibus lectorum, qui & ipſi ἤλεκτρα dicebantur. Ariſtophanes *in Equitibus*,

Ἐκπεπλυκοῖν τῶν ἠλέκτρων, κ τοῦ τόνου ἐκτ' ἐκεῖν...

Aliud verò eſt electrum, quod idem cum ſuccino, de quo infrà: Plura verò de *Auri Flore* V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1081.

Auri Maſſa, vel *Auri illatio* vel *Aurea Maſſa*, quod à tributariis penſitabatur, vel à vectigalium publicorum ſuſceptoribus in *maſſam* conflatum ad ſacras largitiones transmittebatur, ut eſt in *l.* 13. *Cod. Th de Suſceptor.* quâ Valentinianus Aug. ſanxit, ut tributariis facultas eſſet, vel ſolidos ſolvere, vel materiam auri, quam exolvere tenerentur ſuſceptoribus, in maſſam redigere: utque iidem ſuſceptores ſolidos ipſos ſi recepiſſent, in maſſam pariter redactos, ad ſacras largitiones transmitterent, ſub quarum Comite militavit *Primicerius aureæ maſſæ*, ut eſt in *Not.* Imperii, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà *Auri Adamas*.

Auri Nodus. Plinio dicitur meri auri maſſula, in metallis reperta, quæ etiam *Auri Adamas*, uti vidimus ſuprà.

Auri Scobs, non crinibus ſolùm olim, potuique inſperſa, ut paulo antè diximus, ſed & *ſcobe auri porticum ſtravit ac argenti* Heliogabalus, *dolens quòd non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus, usque ad equum vel carpentum, ut fit hodie de auroſa arena*, Ælius Lampridius in *Vita* Heliogabali. V. quoque infrà in voce *Auroſa arena*.

Auri Vena, in metallis, unde aurum effodiebatur, dictum eſt id, quod in glarea ac reliquo lapide, marmoris inſtar, nitebat; μαρμαρίζουσα πέτρα, & πέτρα ἀποστίλβουσα, & μάρμαρος, Diodoro poſt Agatharchidem. De qua Plinius, ubi de Hiſpaniæ aurifodinis, *Quod puteis foditur, Canalicium vocant, alii Canalienſe. marmor id glareæ inhærens, non illo modo, quo in Oriente Sapphiro atque Thebaico aliiſque gemmis ſcintillat, ſed micans amplexu marmoris.* Nempe in ſapphiro & Thebaico lapide & multis aliis gemmis auri guttæ ſcintillant. Non eo modo in glarea auroſa, vel lapide auri venis divite, aurum micat, ſed in modum marmoris nitidi fulget. Cujuſmodi lapis ſive marmor cædebatur; cæmenta in mortariis lapideis pilo ferreo pinſebantur, donec in fruſta comminuerentur, magnitudinem ervi æquantia. Ea dein fruſta in molam mittebantur, ibique molebantur, adeò ut farina videretur. Poſtmodum aurum ſecernebatur, lavabatur, coquebatur, ut videre eſt apud Agatharchidem, Diodorum Sic. *lib.* 3. Plinium *lib.* 33. *cap.* 4. Alios. Quia verò in hujuſmodi lapide auroſo, quem ſic dicere liceat, uti *Auroſam arenam*, Spartianus vocat, ſæpe κέντρα occurrebant, vel micæ auri puriſſimi, quæ comminui frangique non poterant, eæ ſeligebantur, nec cum reliquo pulvere coquebantur, uti diximus ſuprà, in voce *Auri Adamas*. Plura V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1075.

Auricabro, V. ſuprà in *Anclabro*.

Aurichalcum, ex *auro* & *ære*, quod Græcis χαλκὸς eſt, multis conflata vox videtur Feſto Servio in *Æn. lib.* 12. Iſidoro *Origin. lib.* 16. *cap.* 19. Ambroſio in *Apocal. cap.* 1. Primaſio *in eandem*, Heſychio, aliis. Sed verum metalli hujus nomen ὀρείχαλκος eſt Gr. unde Latinis *Orichalcum*, Horatio *de Arte*, Virgilio *l. c.* & Statio *Thebaidos lib.* 10. *Orichalcum*, id eſt, montanum æs: quod illi nomen Vett. ideo videntur indidiſſe, quia vetus erat fabula, è ſylvoſis montibus incendio correptis præſtantiſſima metalla defluxiſſe, ut de Galliæ montibus, Athenæus *lib.* 6. de Hiſpaniæ ſaltibus Ariſtoteles in *Mirabil.* de Pyrenæis *Diodorus lib.* 5. &c. tradunt. Ut autem error errorem trahit, qui ab *aureo* colore dictum putarunt, hoc nomine deſignarunt vulgare illud æs, quod cùm naturâ ſit rubrum, admixtâ cadmia, flaveſcit: proindeque aurichalcum auro oppoſuerunt paſſim, tanquam multo vilius, Servius, Cic. *Offic. lib.* 3. Suetonius in *Vitellio cap.* 6. *Digeſta tit. de contrah. empt. L. Labeo* 45. &c. Unde Apollinaris *Pſ.* 31.

Γαμφηλὰς ξυνίαζον ὀρειχάλκοισι χαλινοῖς,
Maxillas conſtringe frenis ex orichalco.

id eſt, æreis. Quin hodieque Gallis æs vulgare *archal* dicitur, i. *aurichalcum*. At apud Vett. *Orichalcum* aliud fuiſſe, ære longè pretioſius, nec multum infra auri pretium, res ipſa clamat. Nam in *Critia* Platonis, Atlantidem Ins. inter cœtera metalla, produxiſſe legimus, *τὸ νῦν ὀνομαζόμενον μόνον, τότε δὲ πλέον ὀνομαστὸν — ὀρείχαλκος — πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον, nunc ſolo nomine notum, olim verò longè celebrius — orichalcum — omnium excepto auro pretioſiſſimum.* Inde apud vett. Poëtas, inter præcipua ornamenta, cum auro *aurichalcum* ſæpe nominatur. Apud Homerum *Hymno* 5. Horæ Veneri ponunt;

—— —— ἐν τρητοῖσι λοβοῖσιν
Ἄνθεμ' ὀρειχάλκου χρυσοῖό τε τιμήεντος.
in auriculis perforatis
Donum (i. inaures) *ex orichalco & auro pretioſo.*

In Heſiodi *Scuto* Hercules cum aureo thorace induit

—— *Κνημῖδας ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ,*
Ocreas orichalci lucentis.

Quem imitatus, apud Virgilium Turnus,

—— *Auro ſqualentem alboque orichalco*
Circumdat loricam humeris.

Sic in Plauto non ſemel, *aurichalco contrà*, id ferè eſt, quod aliis *auro contrà*. V. ejus *Curcul. Act.* 1. *Sc.* 3. *Militem Act.* 3. *Sc.* 1. *Pſeudolum Act* 2. *Sc.* 3. Unde de Chryſolitis agens Plinius *lib.* 37. *cap.* 9. *Fundâ*, inquit, *includuntur perſpicuæ; cæteris ſubjicitur* aurichalcum, *quondam etiam & per ſe gemmarum in uſu.* Quaſi velit, *aurichalcum* olim & per ſe in uſu gemmarum fuiſſe apud Vett. vel eo, auri vice, uſos illos ad gemmas includendas. Cœterùm tam rarum inventu nativum *aurichalcum* eſt, ut Plato illud deſcribat *l. cit.* tanquam ὀνομαζόμενον μόνον, *ſolo nomine notum*: Imò, an verè extet, aut verò unquam extiterit, jam inde ab Ariſtotele controverſa res fuit inter Scriptores, uti videre eſt apud Scholiaſten Apollonii *lib.* 4. *verſu* 973. Ariſtotelem *in Myſter.* Heſychium, Plinium, Tzetzen in *Heſiod.* Etymologum, Phavorinum, Pollucem, Alios. Tamen æs Demoneſium, pro *orichalco* videtur eſſe habitum, ex Ariſtot. in *Mirabil.* ubi ex hoc ære factas ſtatuas, in urbe Pheneo, quibus inſcr. *Hercules Amphitryonis fil. Elide captâ dedicavit*, ὀρειχάλκους

dictas eſſe refert. Idem de ære Moſſyneco ſuſpicatus eſt Bochartus, quod Philoſophus vocat λαμπρότατον καὶ λευκότατον, *maxime ſplendens & album*, quæ ſunt orichalci notæ characteriſticæ. Græci namque tam nativum, quàm factitium orichalcum, *album* deſcribunt: & fortaſſe Hebræis inde dictum eſt לבנה נחשת. *nechoſeth lebana* i. *æs album*; atque ex eo facta fuerit Græce vox χαλκολίβανον, in Apocal. *cap.* 1. *verſ.*15. Sed de hac vide infrà in voce *Chalcolibanus*. Deferebatur autem æs hoc album Tyrum, ex *Tubal & Meſech*, Ezech. *cap.* 27. *verſu* 13. De *aurichalco* factitio, habes apud Etymologum, χύμευσίς ἐστι χαλκοῦ λευκοῦ τοῦ νῦν εὑρισκομένου, οὗτος γὰρ σκευασίᾳ τινὶ γίνεται λευκὸς, φύσει, adde ex Tzetze; ἐρυθρὸς ὤν. *Chymica eſt fuſio æris albi, quod nunc reperitur: illud enim præparatione quadam fit album, cùm natura rubrum ſit.* Cujuſmodi præparatione fiebat orichalcum, in Phrygiç urbe Andiris, ut his verbis teſtatur Stephanus, poſt Strabonem *libro* 13. Ἄνδειρα πόλις, ἐν ᾗ λίθος ὃς καιόμενος σίδηρος γίνεται, εἶτα μετὰ γῆς τινος καμινευθεὶς, ἀποστάζει ψευδάργυρον, εἶτα προσλαβὼν χαλκοῦ, ὀρείχαλκος γίνεται, *Andira urbs, in qua eſt lapis, qui exuſtus fit ferrum: Dein cum terra quadam in camino excoctus pſeudargyrum exſudat, atque æri miſtus poſtmodum fit orichalcum.* Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap. ult.* V. quoque infrà in voce *Crama*.

Auricoctores, apud Manilium, *verſibus* quos Scaliger pro deſperatis relictos ita correxit Salmaſius,

Ille etiam fulvas avidus numerabit arenas,
Perfunderque novo ſtellantia litora ponto.
Parvaque ramentis faciet momenta minutis,
Pro tali ut regerat cenſu ſpumantia in aurum.
Et perlucentes cupiens prenſare lapillos
Verticibus mediis oculos immittet avaros.

Sunt, χρυσεψηταὶ Græcis, & ſimpliciter Ἑψηταὶ Agatharchidi, qui ramenta auri purgata, lota & in farinam tuſa vel molita ad pondus accipiebant & cocta reddebant pari ferme pondere, aut modico ſaltem intertrimento. Diodorus Sic. ubi ſuprà, *lib.* 3. Τὸ τελευταῖον ἄλλοι τεχνῖται παραλαμβάνοντες μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ συνηγμένον εἰς κεραμέους χύτρους ἐμβάλλουσι, *Tandem alii opifices accipientes appenſa* (ramenta) *in catinos fictiles injiciebant*, ut viz. in fornace excoquerentur. Atque hoc eſt quod ait Manilius *verſu* 3. (nam duo priores ad Aurilegulos ſpectant) *parva momenta*, id eſt, parvas lances, *faciet*, ponderandis minutis momentis, ut pro tali cenſu reddat, ac *regerat ſpumantia in aurum*, id eſt, excocta in purum putum aurum. Aurum enim, non minùs ac æs & argentum, dum excoquitur, ſpumam ejicit, quod ipſius purgamentum eſt. Inde & ὄβρυζον aurum Græcis, *quod ſæpius deſpumatis & excoctum eſt*; ab ὀβρύζειν, quod idem ac βρύζειν & βρύειν, ſeu βλύζειν: unde *obruſſam* dixère Latini *experimentum auri, quod igne ſumitur*, Plin. *lib.* 33. *cap.* 3. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1080.

Auriculæ Ornatrix, in famulitio Matronarum fuit. Immundi enim muliebris, ut loquitur Pignorius, pars una coma fuit; pars altera cutis, facies, & hujuſmodi reliqua, fœminis procurata ad inſaniam uſque. Unde, uti *cutem medicaminibus ungebant, genas rubore maculabant, oculos fuligine collinebant*, Tertullian. *de cultu fœm.* ſic *auricularum* peculiarem gerebant curam: in quam Cyprianus invehitur *de diſcip. & habitu Virg. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens adhuc infantia & mali ſecularis ignara crucietur, ut poſtea de aurium cicatricibus & cavernis pretioſa grana dependeant, gravia, etſi non ſuo pondere, mercium quantitate?* Meminit hujus miniſterii vetus *Inſcr.* Romæ: apud Pignor. *Comm. de Servis.*

JULIÆ + LIVIÆ + AUGU
AURICLAE
ORNATRIX.

Auricularis, apud Ugutionem, Guil. Tyrum *lib.* 19 *cap.* 18. Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 3. Henr. de Knygton *Hiſtor. lib.* 5. Petrum Diac. *Chron. Caſin. lib.* 4. *cap.* 68. Willh. Neubrigenſem *lib.* 5. *cap* 2. Arnoldum Lubecenſem *lib* 3. *cap.* 8. Alios, ſecretorum eſt conſcius, Conſiliarius, Gall. *Qui à l'oreille du Prince.* Idem *Auricularius*, Britoni, Lamberto Schafnaburg. *ad A.C.* 1076. Lamberto Ardenſi, Orderico Vitali *lib.* 10. &c. Interdum verò Secretarium ſeu Amanuenſem vox *Auricularii* notat, *Vita S.* Audoeni Epiſc. Rotomag. *cap.* 5. *Sanctus Audoënus, cognomento Dado*, Auricularii *locum & munus in aula Regis obtinuit; itemque ad obſignanda ſcripta vel edicta Regia, quæ ab ipſo conſcribebantur ſigillum vel annulum Regis conſtituebat.* Ita Angilbertum Abbatem Centulenſem, Caroli M. Secretarium, ab Alcuino joculari nomine *Homerum* dictum, idem Alcuinus quoque vocat *Epiſt.* 82. & *Carm.* 116. & 177. quem *Epiſt* 89. appellat *Manualem*, i. Amanuenſem, apud du Freſne *Gloſſ.* De *Auriculari* verò *Confeſſione*, quæ in Eccleſia Romana obtinet, V. infrà in voce *Confeſſio*.

Auriflamba, adde: Idem *Auriflamma, Oliflamma, Oloflamma*, Carolo du Freſne vexillum fuit proprium Monaſterii S. Dionyſii, quod Monachi in bellis, quæ pro bonorum aut privilegiorum tuitione ſuſcipere cogebantur, ſuo deferendum Advocato porrigebant, qui illud ex Abbatis manibus, certis precibus ad id ab eo recitatis, ex Dionyſii monumento, cui appenſum erat, acceptum, in præliis tanquam Eccleſiæ ac Monaſterii Signifer, præferebat primitus. Id enim muneris præſertim Advocatos Eccleſiarum ſpectaſſe quarum proin *Defenſores* ac *Signiferi* dicebantur, vidimus ſuprà: ubi de *Advocatis*. Hoc proin nomine Vilcaſſini ſeu Ponteſiæ Comites, qui Sandionyſiani Monaſterii protectores & Advocati erant, fortè quòd plurima ex illius bonis intra eorum ditionem ſita eſſent, *Auriflammam*, illius Monaſterii peculiare ac præcipuum vexillum, in expeditionibus bellicis, quas ſuſcepere pro ejus tutatione, detulerunt. Unde fortaſſis manavit, ut *Auriflamma* crebro & fere ſemper *vexillum S. Dionyſii* vocitetur à Scriptoribus, non ſolùm viz. quòd in Æde S. Dionyſii aſſervaretur, ſed quòd peculiare eſſet Monaſterii in militaribus expeditionibus ſignum. Nec proin veriſimile præfato Auctori videtur, Galliæ Reges *Auriflammam* prætuliſſe in bellis ſuis, ante Ludovicum VI. à quo Villcaſſinenſis Comitatus comparatus eſt, &c. Hujus verò vexilli imitatione *Auriflammam* quoque interdum dictum eſſe præcipuum aciei vexillum, diſcimus ex Albertino Muſſato *de Henrici VIII. geſtis, cap.* 2. *Nec minùs exemplo Aquilas auream que flammam explicans, in Florentiæ fines proceſſit.* Vocis etymon quod attinet, ex Britonis verſibus non obſcurè colligitur. Cùm enim labari ſeu gonfanonis formam præferret (cujuſmodi Ædes ſacræ non paucis in locis habere etiamnum ſolent, atque iis uti in publicis proceſſibus) ejus materiam fuiſſe ajunt ex rubeo ſerico ignei & coruſcantis coloris, atque ab igne auri & fulgore ſandaracæ, cui flammeus color tribuitur, à Plinio *lib* 35. *cap.* 6. *Auriflammæ* nomen inditum. Sanè de hujus vexilli colore & materia conſentiunt Scriptores. Carolo verò du Freſne non videtur ex hiſce evinci, ab ipſo colore nomen *Auriflammæ* manaſſe, cùm, etſi flammeum rubeus quocunque modo repræſentet, nihil auri in ejus deſcriptione occurrat, præterquam in ipſa lancea, cui hærebat, quam Beslius *auratam* fuiſſe ſcribit. Neque enim aureâ fuit prætextum fimbriâ, ut Chiffletius finxit, ſed viridi; quod diſertè notat *Chron.* Flandriæ. Mavult igitur *Auriflammam* appellatam, à voce Scriptoribus medii ſeculi paſſim recepta, nempe à *Flammulum* vel *Flammula*, quæ quodvis vexillum denotat, cui adjuncta fuerit vox *Aurea*, quod haſta, cui infixa erat, auro fuerit obducta: quod præter Preslium in *Hiſtor. S. Dionyſ.* teſtatur *Inventarium* vetus Theſauri S. Dionyſii apud Doubletum. Sed & Scriptor *Hiſtoriæ* Caroli V ex Thuana Bibl. enarrans, ut Domino *d'Aumont Auriflammæ* geſtandæ præfectura à Rege demandata ſit, hæc adjungit: *Sic vexillum ferre dignum duxit, donec ingruente belli neceſſitate, haſtæ aureæ applicaſſet* &c. V. plura apud Andr. Duchenium *Hiſtor. Bethun. lib* 1. *cap.* 3. Raym. Montanerium *Chronic. Regum Aragon. capp.* 117. 123 138. 139. Iohann. Goulain Carmelitam in *Verſ.* Gall. Rationalis Durandi exaratâ A. C. 1372. juſſu Caroli V. Gall. R. *fol.* 41 42. & Car. du Freſne prædictum in *Gloſſar.* & *Diſſertat.* 18. *ad Joinvillam.*

Aurifrigia, ſeu *Aurifriſia*, aut *Aurifriſum*, apud medii ævi Scriptores, nonnullis eſt opus Phrygium auratis intertextum filis: Carolo vero du Freſne fimbria aurea, limbus aureus. Gall. *Frange d'or*: Quod probat ex *Chron* Laurishamenſi *pag.* 95. *Cappæ tres cum* aurifrigiis, *palla altaris cum aurifrigio* &c. & *Chron.* Moguntino Conradi Epiſc. *Caſula violacea latis & magnis aurifrigiis.* Sic Matthæus Paris Anno Chriſti 146. *In capis Choralibus & infulis* aurifrigiâ *concupiſcibilibus*. *Charta* Anno Chriſti 1213. apud Ughellum *Tom. VII pag.* 289. *Cappam unam de examito rubeo cum liſta de aurifriſo &c.* Galli Anglique Aurifriſum dixere *Orfroy* ſeu *Orfrais*, quam vocem exprimens Ordericus Vitalis Latinè, *Aurifraſium* dixit *lib.* 6. *pag.* 603. *Adelina quoque uxor Rogerii de Bellomonte Albam* aurifraſio *Camiſe ornatam Uticenſibus contulit*, apud Eund.

Aurigantium. qui ludis Circenſibus palmam olim quærebant, factiones erant variæ, de quibus ſic Tertullianus *de ſpect. cap.* 9. *Aurigæ coloribus idololatriam veſtierunt, & ab initio duo ſoli fuere, albus & ruſſeus. Albus hyemi, ob nives candidas, ruſſeus æſtati ob Solis ruborem voti erant: ſed poſtea tam voluptate, quàm ſuperſtitione provectâ ruſſeum alii Marti, alii album Zephyris conſecraverunt. Praſinum verò terræ matri, vel verno: Venetum cœlo & mari vel autumno.* Ita igitur cùm primùm duæ ſolùm eorum factiones eſſent, *Alba* & *Ruſſea*: poſtea à coloribus viridis, cœrulei, coccini albique panni, quo donabantur, nomina acceperunt *Praſina, Veneta, Ruſſea & Albata.* Domitianus duas alias adjecit, *Aurati purpureique panni*, teſte Suetonio: Sed illæ ætatem non tulerunt. Harum prout uni vel alteri Imperatores populuſque adhærebat, ita dividebantur ſtudia, ſponſionibuſque acriter certabatur: Erantque Principes quidam harum factionum ad reprehenſionem uſque ſtudioſi: ut Caligula Praſinæ; Vitellius Venetæ: tum Agitatores ipſos in pretio habuerunt, Caligula Incitatum, Nero Praſinum, Domitianus Paſſerinum ac Tigrim, Nerva Scorpium, quorum victorias carmine extulit Martialis. Meminit Boculi cujuſdam Aſconius, M. Aurelii Dioclis & C. Apuleii Dioclis & C. Pompeii Euſceni ac Fuſci vett. Epigrammata. Martialis tres factiones conjungit,

Si Veneto, Praſinove faves, qui coccina ſumis,
Ne fias iſtâ transfuga veſte, vide.

De

De Praſina ſeorſim Juvenalis *Satyrâ* 11.

> *Totam hodie Romam Circus capit, & fragor aurem*
> *Percutit, eventum viridis quo colligo panni.*

Nec carminibus ſolùm Poëtarum celebrari conſuevere victoriæ, ſed tumulorum quoque cippis aut ſtatuarum elogiis, unà cùm factionis mentione, æternitati tradebantur. Habebat porro quælibet factio ſuum Procuratorem, ut patet ex vet. lapide; *Q. Rapidio Q. F Lemſepuillio. Procuratori. Dromi. Factionis. Venetæ. Q. Rapidius. Xenodotus. Et. Rapida. Juventina. Par. Fecere.* Suum itemr Medicum, de quo ſic Marmor vetuſtum: *M. Vipſanio. Fulloni. Tenori. Aurigatori. M. Vipſanio. Mignioni. Viatori. M. Vipſanio. Quartin. Succondatori. M. Vipſanius. Medicus. Factionis. Venetæ. Oll. 4. D D.* &c. Sed poſtquam Juſtiniani Imp. temporibus, ex Praſinæ & Venetæ factionum contentione, ſeditione ortâ, horribilis hominum ſtrages edita & 40. fere eorum millia trucidata eſſent, quod ex Zonara tranſcripſit Cuſpinianus: nomina factionum abolita ſunt, & quadrigarum hæc ambitioſa vanitas ceſſavit. Magiſtratus, qui hiſce ludis præerat, Prætor viz. aut Dictator, ob hoc ipſum creatus, mappâ aurigis ſignum ſolebat dare curſus: tum ſono tubæ equos è carceribus emiſſos, ut cuique ſponſio aut votum, hortamine ſublatisque in altum vocibus proſequebantur: unde & *Circus clamoſus* appellari conſuevit. Sed plura de his V. apud Joh. Roſinum *Antiqq Rom. lib.5. cap.5.* Thom. Demſterum *Paralipom. in illud* &c. Addam ſaltem, de factionibus Circi, carmen Corippi *lib.1. num.* 17.

> *Aurigas totidem, totidem poſuere colores,*
> *Ut ſunt æſtivis Brumalia frigora flammis:*
> *Nam viridis vernis campus ceu concolor herbis,*
> *Pinguis oliva comis, luxu nemus omne vireſcit;*
> *Æſtatis roſeus rubra ſic veſte refulget.*
> *Ut nonnulla rubent ardenti poma colore*
> *Autumni venetus ferrugine dives & oſtro,*
> *Maturas uvas, maturas ſignat olivas.*
> *Æquiparans candore nives hyemisque pruinas*
> *Albicolor ſocia viridi conjungitur uva.*

De ſponſionibus, quæ vel pecuniâ, vel annulis depoſitis, fiebant, ſic Ovid. *de arte amandi lib.*1.

> *—— Tangitque manu, poſcitque libellum,*
> *Et quærit poſito pignore, vincat uter.* &c.

Nec locus hic eſt omittendus *Aurigarum*, qui in primo temone erat. Et quidem olim ad currum jungebantur quatuor equi, ut omnes conquaternati æquatâ fronte procederent, ſubſequentibus binis jugalibus, cùm hodie bini funales juncti præcedant, ſubſequentibus jugalibus: atque tum quatuor illos equos ſic conjungebant, ut duplici temone equis interjecto perpetuum jugum omnibus conjiceretur. Primus Cliſthenes Sicyonius, ratione hac immutatâ uno temone currum fecit, ac medios tantùm duos jugo junxit, eisque ſingulis ab utraque parte adjunxit loro vinctos, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 897. Ab *Aurigis* phraſis orta, *verſis pannis agitare*; quod de illis propriè dicebatur, quum ab unius factionis panno ad alium tranſierant: ut putà, ſi Veneti panni agitator cum coccino panno agitaſſet, V. *Ibid. pag. ſeqq.* ubi tota Veterum *Aurigandi* ratio accuratè exhibetur. Sed & addam hic quædam, de *Aurigarum* aurum poſtulandi more, qui indigitatur Jul. Capitolino in *Vero* Imp. ubi de Volucri equo ejus, *In hujus equi gratiam primùm cœperunt equi (l. equis) aurei vel bravia* (pro *& bravia*) *poſtulari. In tanto autem equus ille honore fuit, ut ei à populo praſinianorum ſæpè modius aureorum poſtularetur.* Eundem & Dio aperit in *Caracalla*, ubi de ejus *aurigationibus* loquitur: Ἀπεδύετο ἢ τὴν ἐσθῆτα τινά, ἢ τὴν ἄλλην τῶν πολεμίων ἐνεδύετο, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἀναδείκνυται, προσκυνεῖ τε αὐτοὺς κάτωθεν τῇ μάστιγι καὶ χρυσοῦς, ὥσπερ εἷς τῶν ταπεινοτάτων ᾔτει. In his enim verbis ſignificat Caracallum *aurigæ* habitu, manu flagellum tenentem ex inferiori parte adoraſſe agonothetas & poſtulaſſe aurum. Hoc enim eſt Τῇ μάστιγι προσκυνεῖν, *flagello ori admoto ſic adorare*, quod alii ſolâ manu labris admotâ faciebant. At *Aurigæ* nunquam ſine flagello; qui proin, quum adorare vellent, illud ori admovebant. Κάτωθεν addit, *i. ex inferiori loco*, cùm agonothetæ in ſuperiori eſſent. Idem de Abito, ἑώρων τε αὐτὸν καὶ ἁρματηλατοῦντα καὶ χρυσοῦς ὥσπερ ἕνα τῶν ἐπιτελεστάτων αἰτοῦντα, τούς τε Ἀγωνοθέτας καὶ στρατιώτας προσκυνοῦντα, *Videbamque eum* & aurigantem *& aureos, velut unum ex viliſſimis poſtulantem, atque Agonothetas militesque adorantem.* V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Capitolinum.*

Aurigraphus, dicitur Ugutioni & Johanni de Janua, *qui auream ſcripturam facit.* Χρυσογράφος Scylitzæ *pag.* 450. & Joeli in *Chron. pag.* 177. *Aureis* enim *literis* pretioſiores olim libri ſcribi ſolebant. Liber *Tranſlationis* S Stephani, *Textum deinceps Sacrorum Evangeliorum* aureis *characteribus exaratum obtulit.* Ordericus Vitalis *lib.5. Luithprandus Langobardorum Rex, donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quam Aripertus*, aureis *ſcriptam* literis *Romam direxerat, confirmavit.* Ex qua verò materia conſtaret ejusmodi *aureus*, ut & cœteri colores, in exarandis ornandisque libris adhiberi ſoliti, docet Papias inprimis, in voce *Libri*, his verbis: *Scribebantur autem* (libri) *diverſis coloribus, quos facere poteris hujusmodi factis confectionibus. Argenteas literas facies, ſi æris florem & alumen æquis ponderibus in argento contriveris.* Aureas *facies, ſi alumen & æris florem æquo pondere aceto infuſum de auro in aurum, usque ad mellis Attici craſſitudinem triti perduxeris. Æreum colorem facies ſi ſal & alumen rotundum æqui ponderis in æreo vaſculo aceto infuſo in æramento teras, usque ad mellis Attici craſſitudinem. Hoc etiam ferreum facit:* apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà, ubi de *Auro liquato.*

Auripigmentum, Plinio Arſenicum luteum dicitur, quod unum Vetuſtiſſimis hoc nomine cognitum, inter colores picturæ utiles habitum eſt. Cum eo ſandaraca in iisdem fodinis reperitur, & quidem in Myſia & Helleſponto inveniri, tradit Dioſcorides: cùm rubrum Arſenicum, in aliis fodiatur metallis, & in Ponto ac Cappadocia eruatur, Armeniâ item, unde *Armenium* videtur abſolutè dictum. Inter auſteros autem colores *Auripigmentum* eidem Plinio recenſetur, hoc eſt, minùs lucidos floridosque nec tam vegeti intenſique luminis, adeoque obtuſius pinguiusque relucentes: quales quoque ochra, ſandaracha, ſandyx, Scyricum, ſinopis, rubrica &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.*199. *&* 1155.

Auris, obedientiæ ſymbolum & ſervitutis, ut vidimus ſuprà, ubi de *Aurem perforandi ritu.* Eandem Memoriæ conſecratam, refert Servius: quod de ima ejus parte Plinius habet unde *Aures tangendi vellendique* mos, de quo *ibid.* Sic autem is, *lib.11. cap.46. Eſt in aure ima memoriæ locus, quem tangentes atteſtamur.* Sed & ejusdem partis contrectatio benevolentiam, quâ parentes nos proſequimur, auditûs ſenſu animis noſtris inſeri monet, ſicut Clemens Alexandr. 5. *Strom.* expoſuit. Quamobrem olim mos fuit, ut pueri Patres oſcularentur, arreptis utrinque *auribus*, quod oſculi genus Polluci *lib.*10. χύτρα, *i. olla* dicitur: quia caput auribus veluti anſatum eſt. Poëta,

> *Et fatuus matrona dabit, natusque parenti*
> *Oſcula comprenſis auribus eripiet.*

Plautus *in Aſinar.*

> *Prehende auriculis, compara labella cum labellis.*

More inde ad alios tranſlato. Namque & à ſenibus pueros eodem Oſculi genere exceptos eſſe, videbimus infrà, ubi *de Oſculo.* Et inter juvenes puellasque idem viguiſſe, ex Theocrito diſcimus:

> Οὐκ ἐρῶ Ἀλκίππας, ὅτι με πρᾶν οὐκ ἐφίλασε
> Τῶν ὤτων καθελοῖσ' ὅκα οἱ τὰν φάσσαν ἔδωκα.
> *Non amo Alcippem, quoniam me non oſculata eſt*
> *Auribus prehenſis, cùm ei palumbem donaſſem* &c.

V. Canterium *lib.1. cap.*19. Lil. Gregorium Giraldum *Syntagm.* 1. *Deorum Gentil.* Hadr. Junium *Animadverſorum lib.* 4. *cap.* 12. Jac. Dalechampium *ad Plinium d. l. Aurium* v. nota compendiaria, hæc fuit ξ3. Non enim Aſtronomi ſolùm, ſed & Medici vett ſua habuere notas, quibus corporis membra compendioſè ſignificabant, quarum pleræque in antiquis Græcorum libris, Hippocratis & aliorum, reperiuntur, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag* 1238. De earum ornamentis, dictum aliquid ubi ſuprà. Neque verò luxui ſolùm, ſed & pœnæ, illæ obnoxiæ Namque *Aurium* abſciſſio & inciſio, olim inter pœnas fuit *LL.* receptas Templorum namque & rerum ſacrarum direptoribus, *aures* findebantur *LL.* Saxonum. Additio ad eas *tit.* 12. *Qui Fanum effregerit finduntur* aures *ejus & caſtratur* &c. Eâdem pœnâ mulctabantur ſervi fugitivi. Gregorius Turon. *Hiſtor. lib.5 cap.*48. de Leudaſte ſervo facto: *Cumq; bis aut tertiò reductus à fugæ lapſu teneri non poſſet*, auris *inciſione multatur.* V. eundem *lib.9. cap.*38. & Aimonium *lib.3. cap.* 43. Sed & fures omnes pœnâ hac affici conſuevere, ut patet ex *Stabilimentis* S Ludovici *lib.1. cap.*29. Illi item, qui in vineis damna faciebant, uti ſtatuitur in *Charta* Communiæ Bituric. A.C. 1181. & in *Conſuetud.* Municip. Bellaci MS. ab Adelberto III. Com. Marchiæ, apud du Freſne. Idem fiebat *Edicto* Caſimiri Poloniæ R. A.C. 1368 illi, qui in curia Militis minutas quascunque res abſtuliſſet. Neque in furtis modò, ſed etiam aliis delictis, eandem pœnam ſtatutam obſervare eſt, ex *Statutis* Henrici V. R. Angl. *tempore guerræ*, quod extat apud Nic. Uptonum *de Militari officio lib.4. pag.*140. in *Edicto* Philippi Pulchri *de Duellis artic.* 6. apud Covvellum *lib.4. tit.*18 §.47 49. &c. Ad majores verò Inſtitiarios *Aurium abſciſſionem* pertinuiſſe, annotant *Conſuetudines* Silvanectenſes *Art.*106. Andegav. *Art.* 148. & Juliodun. *cap.39. art.*12. apud eundem *Gloſſar.*

Auro Liquato, deaurari olim pelles & vaſa conſueviſſe, diſcimus ex Flavio Vopiſco *in Aureliano*: *Habuit in animo, ut aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur, dicens plus auri eſſe in rerum natura, quàm argenti: ſed aurum, per varios bractearum, filorum & liquationum uſus perire, argentum autem in ſuo uſu manere.* Ubi ſingula ſingulis ordine ſuo reddit; *bracteas* cameris (quæ inter alios exornandi modos auro imbracteabantur) *fila* veſtibus, *liquationes* pellibus & argento. Uti enim cameræ inaurabantur per bracteas, ſic veſtes *auro* intexebantur per fila, pelles & argentea vaſa deaurabantur per liquationes: ſicque bracteationibus, filationibus & liquationibus aurum peribat, non autem argentum, quod ad hujuſmodi uſus adhibitum nuſpiam legimus: Liquatione autem vel auro liquato deaurabantur pelles, ſicut & vaſa. Nam ita etiam in membranas *aurum* mittebatur, quum ſc. literis aureis perſcribebantur. D. Hieronymus *ad Euſtochium de cuſtod. Virgin. Inficiuntur membra-*

næ colore purpureo, aurum liqueſcit in literas. Omiſit Aurelianus aliud genus inaurandi pocula argentea, quod non fiebat *auro liquato*, ſed *aureis clavis* immiſſis in argentum & inſertis; quo genere deaurata *auro vincta* & *auro cluſa* dicebantur, de quibus infrà: fortè ideo, quòd aurum ſic miſſum in argentea pocula non pereat, ſed integrum & in ſua natura maneat: perit verò quod in bracteas extenditur, aut in fila deducitur aut liquatur, &c. Filis autem aureis & ſubtemine ſerico veſtes claras ac pretioſas texi conſueviſſe, Spartianus docet in *Pertinace*, *Veſtis ſubtemine ſerico filis aureis.* Virgilius item,

Et picturatas auri ſubtemine veſtes.

Ubi *ſubtemen* Poëta pro trama poſuit vel filis: non enim ſtamen ex auro poteſt eſſe &c. Sed & obiter hic notandum, ætate Aureliani nondum inventum fuiſſe, argentum in fila deducere & filis ejuſmodi veſtimenta contexere; quod poſtea ſub ultimis Impp. Græcis multum in uſu fuiſſe, docebimus infrà in voce *Syrmatina.* V. plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Vopiſcum.*

Auro Præpoſiti, memorantur inter ſervos Vett. Clementi Alex. *lib.3. Pæd.* οἱ δὲ χρυσοφυλακοῦσιν ὡς γρῦπες. Præpoſitorum *Auro eſcario* mentio extat in vet. lapide, Romæ, in hortis Julii III. Pontif. Rom. apud Pignorium,

DIS MANIB.
GAMUS AUG. L. PRÆP. AURI
ESCARI FECIT SIBI ET
FLAVIÆ TYCHE CONIUGI
BENE MERENTI &c.

Legitur quoque in vet. marmore, *Præpoſitus auro gemmato*, de quo Juvenal. *Sat.5. verſu 39*

—— Tibi non committitur aurum,
Vel ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas ungueſque obſervet acutos.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Auro Sparſum, apud Plinium, ubi de Curaliachate, *Curaliachates guttis aureis ſapphiri modo ſparſa*: Solino dicitur *guttis illitum auro micantibus. cap.5.* Græcis χρυσόπαστον. Ut de Sapphiro Theophraſtus, καὶ ἡ σάπφειρος, αὕτη δ' ἐστὶν ὥσπερ χρυσόπαστος. Sic *Pallium auro ſparſum*, in *Hiſtor.* Aug. τὸ χρυσόπαστον &c. Theophraſtus, Sapphirum iſtiuſmodi etiam χρυσοστιγῆ vocat. Alius Auctor de gemmis, Σάπφειρος λίθος ἔχων σπιλάδας χρυσίου ὡς ἐν στίγμασι. Ubi στίγματα, i. *puncta* appellat, quas alii *guttas.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.131.* & infrà paſſim, inprimis, in voce *Guttati* & *Stellati.*

Auro Vinctum Palladium, apud Æl. Lampridium in *Vita* Heliogabali, *Hæc quum ita eſſent, ſignum tamen, quod Palladium eſſe credebat, abſtulit: & auro vinctum in ſui Dei templo locavit*: eſt deauratum, quod Græci dicunt χρυσόδετον, unde vaſa chryſendeta, ad verbum, *auro vincta.* Ex ligno enim erat, ſed auro obductum. Sic *pocula auro vincta*, Pomponio Melæ, pro *deauratis.* Eodem ſenſu *cornua auro jugata*, reperimus apud Trebellium Pollionem in *Gallienis*, *Proceſſerunt altrinſecus centeni boves, cornibus* auro jugatis, *& dorſualibus ſericis diſcoloribus præfulgentes. Jugare* enim, & *jungere* & *vincire*, prope idem ſignificant: cùm ζυγὰ & δεσμὰ & ζυγόδεσμα de eadem re uſurpentur. Sic & ἐλεφαντόδετον, *quod ebore tectum eſt* & obductum, dixit Euripides. Sed &, quod ante Salmaſium nemini obſervatum eſt, *auro cludere* Latini dicebant, quod idem eſt, ac *auro jugare*: nam ζυγοῦν etiam Græcis *claudere* eſt. Heſych. ζυγῶσαι, κλεῖσαι. *Auro cludere* igitur & *auro jugare* & *auro vincire*, ſynonyma. Anaſtaſius, *Patenam argenteam, chriſmalem, auro clauſam.* Treb. Pollio in *D. Claudio*, *Urceos duos* auro incluſos *argenteos librarum ſex.* i. exauratos & auro tectos. Ita enim Anaſtaſius Bibl. argentea quædam opera vel vaſa, quæ deaurata ſunt, ſolet appellare, *auro fuſa.* vel *auro perfuſa*, *auro ſuperinducta*, vel *aureo colore ſuperinducta*, *auro* item *veſtita.* Græcis, χρυσένδετα, χρυσέμβαφα, & χρυσένδυτα. Idem *ſpatham auro ligatam* dixit, quam χρυσόδετον Græci vocarent, in *Benedicto III.* id eſt, vel totam deauratam, vel cujus capulus aureus eſſet deauratus, &c. Quæ ut accuratiùs intelligantur, notandum eſt, phraſes has, *Auro cludere*, *auro includere*, *auro vincire* &c. apud Auctores nonnunquam adhiberi ad ſimplicem deaurationem ſignificandam, uti *de cornibus* ex Trebellio, & *Palladio* ex Lampridio, ſuprà diximus. Item cùm Mela de Iſſedonibus ait, Iſſedones funera parentum, lætos victimis ac feſto coitu familiarium celebrantes, corpora ipſa laniata & cæſis pecorum viſceribus immixta epulando conſumere: capita verò, ubi fabrè expolivere, *auro vincta pro poculis gerere.* Quæ enim hic *auro vincta* dicit, κατακεχρυσωμένα exprimit Herodotus. Propriè verò denotare illud genus deaurandi, cùm aurum ſolidum in argentum deprimitur & quaſi inligatur; teſſellæ enim aureæ altè in argentum impreſſæ includebantur: cujuſmodi pocula e.g. Græci χρυσοκόλλητα & χρυσένδετα appellant. *Auro ferruminata* diceret Petronius; nam ferruminare eſt κολλᾶν. De annulis enim aureis, in quibus ſtellæ ferreæ erant incluſæ, *ferruminatos* eos dicit *ſtellis ferreis*, h.e. ad verbum σιδηροκολλήτους. Ita Heſychius χρυσοκόλλητον σφραγῖδα vocat, τὸν χρυσοδακτύλιον. Similiter *gemmis ligatum* Latini dixere, quod Græcis eſt λιθοκόλλητον, & *auro ligatum*, quod eſt χρυσοκόλλητον: uti ſuprà Anaſtaſius, *ſpatham cum auro puriſſimo ligatam* dixit. Sic *Epiſtolæ* Pontificum à Gretzero editæ: *Pro veræ benedictionis cauſâ direximus vobis apalareum unum, ſpatham ligatam in gemmis cum balteo ſuo* &c. Sed & χρυσόκλειστα hoc genere deaurata dicebantur, quod verbum de verbo *Auro cluſa* ſeu *incluſa*, notat; ad quam deaurandi rationem pertinent etiam Perſii illa,

Non tibi crateras argenti, incluſaque pingui
Auro dona feram.

Sic enim legit Salmaſius, potiùs quàm *incuſa*, quod vulgò habetur, etſi *incuſa* rectum eſſe poſſit, h.e. ἐμπαιστικὴ (?) : hæc namque omnia fiebant ſecundùm Artem ἐμπαιστικήν, &c. Hinc *Cluſores* & *Incluſores* dicti, qui aurum argento includebant & gemmas auro. V. Salmaſium *ad Hiſtoriam Auguſtam paſſim*, inprimis *ad Spartianum in Hadriano Cæſ. Trebellium in Gallienis* & *Claudio.*

in *Auro*, item *ſub Auro* ſtatua i. *aurata* Multa *auratarum* ſtatuarum apud Vett. mentio, & in antiquis Inſcr. *Auro illuſtris*, pro aurata, dicitur in vet. ſaxo: AURO. INLUSTREM. STATUAM. QUAM. A. DOMINIS. AUGUSTISQ. NOSTRIS. SENATUS. AMPLISSIMUS. DECRETIS. FREQUENTIBUS. IMPETRABIT. In alio lapide, *auro ſuperfuſa* idem notat: STATUAM. SECUNDAM. AURO. SUPERFUSAM. LOCARI. SUMPTU. PUBLICO. PLACUIT. Sic *perfuſa auro patina*, pro deaurata, ὁ χρυσέμβαφος. Etiam *ſub Auro* ſtatuas decerni & conſtitui dicebant, quæ auratæ decernerentur. Vetus ſaxum: STATUAM. SUB. AURO. CONSTITUI. LOCARIQUE. JUSSERUNT. Item in alia Inſcr. STATUAM. SUB. AURO. IN. FORO. DIVI. TRAIANI. SUMPTU. PUBLICO. LOCO. SUO. RESTITUENDAM. CENSUERUNT. Cujuſmodi loquutionis genere, hominem *in armis* & *ſub armis*, i. *armatum*, vocabant. Ennius,

Ter me ſub armis malim vitam cernere.

Virgilius,

—— Sedet circum caſtella ſub armis.

Et,

—— Ludunt belli ſimulachra ſub armis.

Pro, *me armatum, armatus circumſidet, ludunt armati.* Sic Manilio *Centaurus ſub arcu* & *Centaurus in arcu*, qui arcum geſtat, arcu armatus:

—— —— geminumque ſub arcu
Centaurum.

Et,

Et qui contento fulget Centaurus in arcu.

Ennio *in jaculis Aceſtes*: Phædro *Occaſio in novacula*; Pindaro ἵπποι ἐν πτεροῖσιν, equi in alis &c. Ut autem *in auro* & *ſub auro ſtatuæ*, ſunt auratæ; ſic pocula *in gemmis* & *ſub gemmis*, ſunt gemmata apud Anaſtaſium Bibliothecar. Idem *marmora in exemplis*, dixit, *exemplata*, h.e. exemplis & argumentis figuriſque picta. Eadem tandem loquutione *ſub Auro* ſtatua dicebatur decerni, quâ opus aliquod *ſub aſcia dedicari*, quod aſciatum dedicabatur. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Triginta Tyr.*

Auroclavatum ſeu *Auriclavum*, voce hybridâ *Chryſoclavum*, quâ Anaſtaſius Biblioth. utitur, vocabulum frequens eſt apud Recentiores, qui *Auroclavas* & *Auroclavatas veſtes* paſſim dixere τὰς χρυσοσήμους, i. *aureis clavis inſignes.* Fuit autem *clavus* in veſte πορφυρᾶ ὕφασμα, *purpura prætexta*, dictuſque Græcis eſt σημεῖον, item παρυφὴ (?), Laconibus τάμεον, quo nomine ſignificari apud illos ait Gramaticus, τὰ ἐν ταῖς ὤαις τῶν ἱματίων παρύφασμα, h.e. *præclavia* vel *prætexta*, *quæ ad oras veſtium adſui ſolebant.* Unde iidem Græci παράσημα ἀρχῆς & παράσημα βασιλικὰ, vocant, quæ liceat appellare, *Prætexta Imperii* & *Prætexta Regia*: ut Valerius, *prætextum triumphi*, h.e. παράσημον τοῦ θριάμβου, &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, & infrà paſſim.

Aurologium, apud Varronem, *in Aurologio, quod fecit Cyrreſtes*; Græcè αὐρολόγιον: dicta eſt machina, ventis tantùm explorandis noſcendiſque excogitata, ab *aura*, i. vento. Cujuſmodi fuit octogonum mechanicum Andronici, quo indicium fiebat, quibus ex locis venirent *auræ* ventorum. Sed & *orologium*, h.e. horologium, nonnulli hic legunt; quod ipſum tolerari poteſt, ſi ὡρολόγιον, non ab *horis*, quarum ſingulæ duodecimam diei partem conſtituunt, ſed ἀπὸ τῶν ὡρῶν, quæ *tempora anni* ſignificant, deducant. Hinc enim ἡλιοτρόπιον Veterum exponitur ὡρολόγιον; quum certum ſit, in illis Heliotropiis, non horas diei, ſed ὥρας ἔτους, i. *Anni tempeſtates*, ſignatas fuiſſe, cum vario ſignorum ortu obituque,

Tempora quæ meſſor, quæ curvus arator haberet &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1147.* & de *Aurologio* Cyrreſtis ac Andronici hic ſuo loco.

Auroſa harena, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*, *Scobe auri porticum ſtravit & Argenti — ut ſit hodie de auroſa harena*: quid ſit, V. ſuprà in voce *Auri vena.* Nempe quacunque pedibus iter faciebat Imperator, ſternebatur via *auroſa harenâ.* Quem morem & ſumtus eam in rem impenſos fieri ſolitos, aperit Syneſius planiſſimè *Orat. de Dei Regno*: Ὑμῖν, dicens, οὐδὲ τὸ ἔδαφός ἐστιν ἀνεκτὸν οὐδ' ἂν ἐμπεριπατήσητε κατὰ φύσιν ἐχούσῃ τῇ γῇ, ἀλλὰ δεῖ τὴν χρυσῖτιν ἐπιφορεῖν, ἣν ἐκ τῆς πέραν ἠπείρου ὑμῖν ἀπήνη τε καὶ ὁλκάδες διαπορθμίζουσι, καὶ σεμνά τις ἐστιν ἡ φυλακὴ τῶν τὸ χῶμα ἰανσέντων, *Vobis neque ſolum tolerabile eſt, neque inambularetis in nativo ſtatu conſtitutæ telluri.*

luri. Sed Auroſam *inſterni oportet, quam ex diſſitis regionibus curvus vobis navesque adferunt. Neque vilis militia eſt eorum, qui arenam hanc ſpargunt.* Cujus loco ſcobe auri, argentique porticum ſtravit, quotiescunque iter pedibus faceret, Heliogabalus, usque ad equum vel carpentum *Leu.* Eidem tamen aliquando etiam Auroſâ harenâ terram conſperſam eſſe, cùm viz. Deo ſuo tenſam ducens retro ambularet, tradit Herodianus, ubi inquit: Πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἤνυε τρέχων ἔμπαλιν ἑαυτοῦ, ἀφορῶν τε ἐς τὸ πρόσθεν τοῦ Θεοῦ, ὡς δὲ τὸ μὴ πταίσειν αὐτὸν ἢ διολισθαίνειν, οὐχ ὁρῶντα ὅπη βαίνει, γῆ ἡ χρυσίζουσα παμπλείστη ὑπέστρωτο, *Totam viam perficiebat retro currens, reſpiciensque Numinis ſui anteriora; ne verò caderet aut labaret, viam, quâ ibat, non cernens, terra auroſa quam plurima ſubſtrata eſt.* Caſaubonus *ad Lampridium.*

Aurum. poſt reliqua metalla demum repertum eſt, velut dubitante ſecum Naturâ, an id luci permittere vellet, quod homini tantopere eſſet nociturum. Certè juſtiſſimum Plinii votum, *l.* 33. *cap.*1. *Utinam poſſet è vita in totum abdicari aurum, ſacra fames, ut celeberrimi Auctores dixere, proſciſſum conviciis ab optimis quibusque & ad perniciem vitæ repertum: quantum feliciore ævo, cùm res ipſæ permutabantur inter ſe* &c. Hebr. חרוץ *charuts* id eſt, *è terra effoſſum*, unde Græcorum χρυσὸς: quod quâ arte quantoque labore fieri conſueverit, infrà dicemus. Pallor verò ejus eſt ירקרק, geminatis literis, ut ſignificatio ſit intenſior. A' quo proin ipſo verbo fit Æthiopum *Wark*, pro *auro*. Græci Interpretes *pallorem auri* rectè vocant χλωρότητα χρυσίου. Is enim verus eſt auri color. Hinc Diogenes rogatus, Διὰ τί χρυσίον χλωρόν ἐστι; *Cur aurum palleat?* reſpondit, ὅτι πολλοὺς ἔχει τοὺς ἐπιβουλεύοντας, *Quia multos habet inſidiatores.* Uti eſt in Laërtio: & Catullus *in Nuptiis Pelei & Thetidos*,

O quàm ſæpe magis fulgore expalluit auri!

Et rurſus *ad Juventium*,

Hoſpes inauratâ pallidior ſtatuâ.

Statius quoque *ad Maximum Junium Sylvar. l.* 4.

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes, ubi Dite viſo
Pallidus foſſor redit, erutoque
Concolor auro &c.

Qui *auri pallor* cùm columbis tribuatur Pſalmo 68. *verſu* 14. obſervant Talmudici, in juniorum columbarum alis, poſtquam è nido exceſſerunt, *plumam eſſe auri inſtar flavam*; in turturibus item: atque hinc diſci, quando ad ſacrificia aptæ vel ineptæ ſint, ajunt. Cùm enim è columbis non niſi pullos, & è turturibus, non niſi adultas, offerri Lex jubeat, illos ad ſacrificia ineptos, has verò aptas tum demum eſſe volunt, *cùm plumæ in auri colorem incipiunt flaveſcere, in Tract. Cholin cap.*1. *fol.*22. Sed & colla columbarum Soli oppoſita *aureo* colore ſplendere, docet Philoſophus *de Color.* Οἱ τῶν περιστερῶν τράχηλοι καὶ τῶν ὑδάτων αἱ σταλαγμαὶ φαίνονται χρυσοειδεῖς τοῦ φωτὸς ἀνακλωμένου &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. Poſter. lib.*1. *cap.*2. Triplex habetur apud Veteres, de quo ſic Iſidorus *lib* 15. *cap* 17. *Tria ſunt genera argenti, & auri & æris, ſignatum, factum, infectum. Signatum eſt, quod in nummis eſt: factum eſt, quod in vaſis & ſignis: infectum, quod in maſſis eſt, quod & grave dicitur.* Et tale fuit *Aurum fiſcale*, quod collectores in maſſis obryzæ, non in nummis, inferre juſſi ſunt à Valentiniano ac Valente: ut ſic non niſi puriſſimum perveniret ad Fiſcum & decoctione deperirent, quæcunque in eo eſſent reliquiæ ſequioris venæ. In quam rem tres conſtitutiones habet Codex Theodoſii, cujus poſtremæ verba ſunt: *Si quid ex proſcriptionibus vel condemnationibus depoſcitur, ſi quid ex cæteris titulis, qui annui atque ſolemnes ſunt, vel veteres vel recentes, aut peculiaris in ſingulos aut certa in paucos aut uniformis in cunctos cogit Indictio; non in materia conferatur, ſed ſub conditionalium oculis ac periculis diu multumque flammæ edacis examine in ea obryza detineatur, quem ad modum pura videatur.* Naturaliter enim, in liquefactione nummorum aureorum evenit intertrimentum, quum omni *auro*, ut ait Plinius *lib.*33. *cap.*3. *inſit argentum vario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octava parte.* Non idem in *Auro Coronario* rigor adhibitus, ibi enim quod offerebatur, pro imminutione, quæ in æſtimatione ſolidorum aut materiæ fortè taxari poſſet, non decreſcere & ideo ſupplere cogi non conſueviſſe, diſcimus ex *L.*4. *de Auro coron.* ubi inter alia, *id*, dicitur, *quod voluntate offertur, non debet conſequi neceſſitatis injuria*, i.e. non debet ſubjectum eſſe illi acerbitati, quæ adhibetur in illo, quod neceſſariò præſtatur: quæ acerbitas in collatione voluntaria pro injuria eſſet. Idque meritò: Nam *quæ dono contingunt, minùs ſcrupuloſè probantur*, ut ait Columella. Qua proin in re peccavit Nero, quum parans expeditionem adversùs Vindicem, exegit ingenti faſtidio & rigore nummum aſperum, argentum puſtulatum, *Aurum* ad obruſſam, ut plerique omnem collationem apertè recuſarent. Galba item, quum oblatâ ad conflandum à Tarraconenſibus è vetere templo Jovis coronâ aureâ librarum quindecim, tres uncias, quæ ponderi deerant, juſſit exigi, teſte Suetonio. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.*4. *cap.*14. Apud Caſandres verò (populos Sabæis vicinos, in Arabia Felice) quamdiu rara fuit navigatio, *aurum* tam vile fuiſſe & reliqua metalla tam pretioſa, ut ferro duplum, æri triplum, argento decuplum *auri* rependerent, idem Bochartus obſervat, ex Agatharchide *lib.* 5. *cap.*44. & Artemidoro, apud Strabonem *lib.* 16. uti is eum reſtituit, in ſuo *Phaleg lib.*2. *cap.*27. &c. Imò, à Suſis Babytace oppidum, centum triginta quinque millibus paſſuum diſtans, memoratur Solino *cap.*54. in quo mortales univerſi odio auri coëmerint hoc genus metalli & abjecerint in terrarum profunda, ne polluti uſu ejus avaritiâ corrumperent æquitatem; Sicut de Satarchæis vel Satarchis narratur, uſu auri argentique abdicato ab avaritia publicè mores vindicaſſe. At quousque politiorum gentium luxus provectus eſt, apud quos pedibus quoque, quæ extrema luxuriæ inſania, calcatum eſt, non hominum ſolùm, ſed & equorum mulorumque, quos Nero calceari *auro* juſſit &c. Qua de re, ut & de inventore hujus metalli, modo inveniendi & excoquendi; de more illud implectendi crinibus, intexendi veſtibus, eo ſignandi literas, aliisque huc facientibus V. Plinium inprimis *lib.* 33. *cap.*1. *& ſeqq.* Diodorum Sic. *lib.*3. & Salmaſium *ad Solinum locis ſuprà cit.* Addam quædam de *Auri* in Sacris, apud Hebræos, (unde quoque ad Gentiles tranſiit) uſu. In Tabernaculo, præter vaſa ad oblationem neceſſaria, in Sanctuario *Altare* erat *aureum*, in quo bis de die ſuffitus adolebantur, V. *ſuprà: Lychnuchus*, ex ſolido auro conſtans, ſeptemque lampadas totidem brachiis ſuſtinens, quæ oleo puriſſimo nutritæ totâ nocte in templo ardebant: Item *Menſa aurea*, cum ſacris panibus, facta ex cedro (ſicut Altare præfatum) & auro obducta; inſtrata veſte hyacinthina, cum 12. lancibus totidemque acerris, V. Exodi *cap.*25. *verſ.*31. & Numeror. *cap.* 4. *verſ.*7. In ipſo verò Adyto ſeu Sancto Sanctorum, Arca, quæ è ligno *Zitim* ſeu cedro conſtabat, intus & extra *auro* erat obducta: ambiebaturque coronâ ſeu limbo aureo ac 4. annulos ex eodem metallo ad latera habebat. Illam verò tegens Propitiatorium ex ſolido *auro* confectum erat, ſuſtinebatque ex eodem conſtantes duos Cherubinos, Exodi *cap.*25. *verſu* 18 — 20. In Templo poſtea Salomonico, ubi *auri* argentique ſumma ultra fidem, in Propyleo ſuſpenſæ etiam *catenæ* erant *aureæ* & ſupra eas *coronæ aureæ* & argenteæ; imò & ſupra Templi oſtium *Vitis aurea*, ex qua botri inuſitatæ magnitudinis dependebant: cætera item vaſa omnia anguſtiora & majori numero erant. V. Franc. Burmannum *Synopſ. Theol. Part.*1. *lib.*4. *capp.*14. & 5. & infrà quoque, ubi de *Veſtitu Pontificis*. Argento id metalli adulterari conſueviſſe, diſcimus ex Vopiſco in *Taciti Vita*: inde *aurum* ad obruſam exigebatur, in quo ignis excoxiſſet & purgaſſet, ſi quid erat ſequioris metalli, h. e. argenti admixtum, Salmaſius *ad l.* Et *Aurum argento mistum* legimus vetari in *Edicto* Piſtenſi Caroli Calvi *cap.* 37. cui *Aurum merum* opponitur, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque hic paſſim. Addam quædam, de ratione *Auri* inveniendi, ex Plinio *lib.*33. *cap.*4. *Aurum invenitur — apud nos tribus modis. fluminum ramentis — nec ullum abſolutius aurum eſt, curſu ipſo trituque perpolitum. Alio modo puteorum ſcrobibus effoditur, aut in ruina montium —* Et quidem *aurum qui quærunt, ante omnia ſegullum tollunt; ita vocatur indicium: alveus, ubi id eſt, arenæque lavantur, atque ex eo quod reſedit, conjectura capitur, ut inveniatur aliquando in ſumma tellure — Adulationem vocant, ſi & auro ea tellus ſubeſt — Quod puteis foditur, canalicium vocant — marmoris glareæ inhærens — Hi venarum canales per marmor vagantur & latera puteorum, & huc illuc, inde nomine invento, tellusque ligneis columnis ſuſpenditur. Quod effoſſum eſt, tunditur, lavatur, uritur, molitur in farinam. Nam quod ad pilas cudunt, apilaſcudem vocant: argentum, quod exit à fornacis ſudore — Catini fiunt ex taſconio. Hæc eſt terra alba ſimilis argillæ — Tertia ratio opera vicerit gigantum: Cuniculis per magna ſpatia actis cavantur montes ad lucernarum lumina. Eadem menſura vigiliarum eſt, multisque menſibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant: ſidunt que rimæ ſubitò & opprimunt operarios — Relinquuntur itaque fornices crebri montibus ſuſtinendis. Occurſant in utroque genere ſilices. Hos igni & aceto rumpunt — Si longior videtur ſilex, latus ſequitur. Foſſam ambit quiete. Tamen in ſilice facilius exiſtimatur opera. Eſt namque terra ex quodam argillæ genere — prope inexpugnabilis. Cuneis eam ferreis aggrediuntur & iisdem malleis: nihilque durius putant, niſi quòd inter omnia Auri fames duriſſima eſt. Peracto opere, cervices fornicum ab ultimo cædunt, dantque ſignum ruinæ, eamque ſolus intelligit in cacumine montis pervigil. Hic voce ictuve repentè operarios revocari jubet, pariterque ipſe devolat. Mons fractus cadit — longo fragore — Nec tamen adhuc aurum eſt — Alius par eſt labor — flumina ad lavandam hanc ruinam jugis montium ducere à centeſimo plerunque lapide — repleto ſtagno excuſſis obturamentis erumpit torrens tanta vi, ut ſaxa provolvat. Alius etiamnum in plano labor. Foſſæ, in quas profluat, cavantur — ex ſternuntur gradatim. Frutex eſt ulex roriſmarino ſimilis, aſper aurumque retinens. Latera cluduntur tabulis ac per prærupta ſuſpenduntur, canali ita profluente de terra in mare —* Aurum *arrugia quæſitum — ſtatim ſuum eſt: inveniuntur ita maſſæ. Nec non in puteis etiam denas excedentes libras. Palacras Hiſpani* (Salmaſius legit *palathas*) *iidem quod minutum eſt, balucem vocant. Ulex ſiccatus uritur & cinis ejus lavatur ſubſtrato ceſpite herboſo, ut ſidat aurum. Vicena millia pondo ad hunc modum annis ſingulis Aſturiam, atque Gallæciam & Luſitaniam præſtare quidam tradiderunt, ita ut plurimum Aſturia gignat. Neque in alia parte terrarum tot ſingulis hæc fertilitas. Italiæ parcitum eſt vetere interdicto Patrum* &c. Hodie *Aurum*, in Africæ litore Aureo divite copiâ colligitur. At nullibi major ejus proventus, quàm in Regno *Peru* ejusque

juſque provincia Montana celeberrima *Potoſi*, ſub 21.gr. latit. Auſtr. de qua V. Athanaſium Kircherium *Mundi Subterr Lib.X.ſect.* 4.c.8. quanquam aliàs omnis ille Americæ tractus à Tropico Cancri usque ad TropicumCapricorni, *Auri* cœterorumque metallorum feraciſſimus ſit. Auctor Anonymus *Hiſtor.Orbis Terr.Geogr. ac Civ.c.*10. *de Commerciis.*

Auri appellationes variæ apud Scriptores.

Aurum ad Reſponſum, V. infrà.

Aurum ἄπυρον, apud Arrianum in *Indicis*, id dicitur, quod absque coctione ſtatim perfectum & purum reperiebatur, magno Veteribus in pretio. De eo ſic Plinius *lib* 33. c.3.*Hiſpania ſtrigiles vocat auri parvulas maſſas, quod ſuper omnia ſolum in maſſa aut ramento capitur. Cùm cætera in metallis reperta igni perficiantur, hoc ſtatim aurum eſt, conſummatamque materiam protinus habet, cùm ita invenitur.* Ubi *ſtrigiles* vel *ſtringiles* has maſſas vocat à *ſtringendi* vel ligandi notione, quòd aurum in has maſſulas ſtrictum ac per ſe coactum, nihil terreni admixtum habeat. Hujuſcemodi *auro*, caput Sponſi in Cantico comparari, placet quibusdam, V. quoque ſuprà *Auri Adamas*, & infrà in *Balluca*.

Aurum Arabicum, apud Ottonem Friſing *de Geſtis Friderici lib.* 2. *cap.* 22. Henricum Knyghton, & Thuroczium *Hiſtor. Hungar. part.*2.c.3.

Aurum Arugia, Hiſpanis dicebatur, Plinio teſte, foſſione quæſitum aurum; quaſi ὀρυκτόν: cujusmodi in Arabia cuniculis effodi, in Ægypto item, tradit Agatharchides, uti diximus ſuprà in voce *Arugia*.

Aurum Callaicum, & *Callaicum metallum*, apud Martialem *lib.*4. *Epigr* 38.& *lib* 14 *Epigr.* 96.à gente Luſitaniæ nomen habet. Nam Καλλαϊκοὶ Græcis, quos *Gallæcos* Latini vocant. Salmaſius *ad Solinum pag.*237.

Aurum Canalicium, V. ſuprà.

Aurum Catachiſtum, Gr. κατάκλειστον, Sexto; quo nomine quidam intelligunt *ſplendens*. Salmaſius verò, quidquid concluſum ac conditum tuto loco ſervatur, ſic appellari tradit, *ad Tertullianum de Pallio.*

Aurum Coctum, quod aliàs *obryzum* in *l.* 1. *Cod Th.de Procurat. Capitula* Caroli Calvi *tit.*32.c.24. *Ut in omni Regno noſtro non amplius vendatur libra auri puriſſimè cocti, niſi* 12. *libras argenti de novis & meris denariis*, &c. Ἄπυρος χρυσὸς, Carolo du Freſne, apud Themiſtium *Orat.*13.& Scholiaſten Thucydidis *l.*1. ἑξάπυρος apud Simocattam *Hiſtor. Maur.lib.*5.*cap.*13. ubi fortè ἑξάπυρος quis legerit, q. *aurum ſexies coctum.* Salmaſio verò χρυσὸς ἄπυρος aliud eſt, uti vidimus.

Aurum Comicum lupini Plauto.

Aurum Comparatitium, quod pro veſte militari & canonica comparanda à tributariis præſtabatur, *in l.*3. *Cod.Th.de Re milit.*

Aurum Coronarium, hinc ortum. Victorum præmium antiquiſſimis temporibus laurus fuit, in cujus locum poſtea *corona ex auro* ſucceſſit. Feſtus Pomp. *l.*18. *Triumphales* coronæ ſunt, quæ Imperatori victori *aureæ præferuntur, quæ olim propter paupertatem laureæ fuerunt.* Neque verò una aut altera ſolum præferri ſolebat, ſed & pœne infinitæ, pro opulentia devictæ provinciæ. Unde in triumpho Æmylii Regilli, *quinquaginta coronas aureas translatas fuiſſe*, docet Livius *Dec.*4. *l.*7. imò triumphante L. Manlio Alcidino *centum viginti quatuor*, Idem *ejusdem Dec.lib.*10. Tandem, pro coronis certa pecuniæ ſumma iis depenſa eſt, *Aurum coronarium* hinc dicta: Servius ad *Æneid lib.*8. *verſ* 721. *Aurum*, inquit, *coronarium dicit, quod triumphantibus hodieque à victis gentibus datur: Imperatores autem hoc imponebant, propter conceſſam vitam; Ideo ergo dicit dona, ſi hoc non eſſet*, ſpolia *diceret.* Meminit ejuſdem Auri Tacitus *Annal.lib* 15. *Inque prædam etiam Dii ceſſere, ſpoliatis in urbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis, omnis Populi Rom. ætas proſperè, aut in metu ſacraverat.* Poſtea autem non in victoriis tantùm, aut ſuperatis hoſtibus auri hujus conferendi conſuetudo invaluit, ſed in quacunque pompa, aut magnificentia: Hinc apud Ælium Spartianum, Antoninus Pius *Aurum coronarium, quod adoptionis ſuæ causâ oblatum fuerat, Italicis totum, Provincialibus medium*, reddidiſſe legitur. Apud Suetonium Nero *cap.*32. *revocavit & præmia coronarum, quæ unquam ſibi in certaminibus civitates detuliſſent.* Contra veterem morem, cùm *lex & decerni & accipi illud vetaret, niſi decreto triumpho*, Cic. *orat. in Piſonem* &c. V. Thom. Dempſterum *in Roſini Antiqq.Rom. l.*10.*paralipom. ad c.* 29. Lipſium *de Magnitud. Rom. lib.*2. *cap.*5. *&c.* De eodem Auro, ſic C. du Freſne: *Aurum Coronarium Imperatoribus ultro conferebatur in auro, vel in coronis aureis, aliisque ſignis ob partas victorias, aut lætitiam aliquam à Senatoribus aliisque Magiſtratibus: interdum neceſſitate poſtulante indicebatur. A Satrapis etiam pro devotione, quam Imperio debebant, ſolenniter offerebatur.* Dio vocat, τὸ χρυσίον τὸ τοῖς στεφάνοις προσῆκον *aurum coronis conveniens*: Incertus Scriptor apud Suidam στεφανικὸν τέλεσμα, *coronarium vectigal.* Strabo φιλικῶν λειτουργιῶν appellatione id complexus eſt, *lib.* 8. Remiſit illud Italiæ, in provinciis minuit Adrianus Cæſar apud Lampridium, V. & quæ de Pio dicta, & præterea *Monimentum* Ancyranum Auguſti cum *Notis* Caſauboni & *tit. Cod.Theodoſ.de Auro Coronar.* atque ibi Jac. Gothofredum, ut & Valeſium *ad Ammianum lib.* 25 *pag* 301.

Aurum Cuniculis effoſſum, V. ſuprà *Arugia.*

Aurum Elutum, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, eſt probè purgatum. Multis namque in auro purgando lavationibus opus eſſe, diſcimus ex Strabone & Plinio.

Aurum Fiſcale, V. ſuprà.

Aurum Gemmatum, dicitur Veteribus aurum poculorum, περίλιθον, aureum totum, & gemmis intextum, de quo aliquid ſuprà. Virides autem gemmas auro decorando maximè convenire credebant: unde Agatharchides de topazio, quæ viridis eſt. Ἡδεῖαν, inquit, ἐν χρυσῷ ἐνεργάζεσθαι ἀποδίδωσι. Et *Scythicæ flammæ virentis auri*, apud Martialem, ubi aurum intelligit, Scythicis Smaragdis, quibus textum erat, virens; V Salmaſium *ad Solinum p.* 240. & *paſſim ad Hiſtor Aug.* ut & ſuprà in voce *Auro Præpoſiti.*

Aurum Glebale, quod pro poſſeſſionibus penditur, *l* 2. *C. de Prætor. & hon. Præt.l.*12.

Aurum Luſtrale, quod quarto quoque anno pendebatur, teſte Zonarâ: idque à Negotiatoribus, hinc *Aurum Negotiatorium* dictum Lampridio in *Alex* item *functio auraria*, *l. ſing. Cod.Theod. de Conlat. luſtral.* V. Joh Calvinum *Lexic Jurid.* Aliter infrà, ubi de *Auro pænoſo*

Aurum Merum, idem cum *Obryzo.*

Aurum Negotiatorium, V. *Aurum Luſtrale.*

Aurum Oblatitium, quod ultro, non ex neceſſitate vel ordinaria collatione, Senatores Principi offerebant veluti Principatûs initio, vel Quinquennalibus, aut Decennalibus, vel poſt victoriam à Principe partam; ſpeciem tamen neceſſitatis quandam habuit, ubi de eo offerendo Senatûs decretum interveniſſet. V. Jac. Gothofredum *ad l* 5.*Cod. Theod. de Senator.*

Aurum Obryzum; Græcè ὄβρυζον, quod ſæpius deſpumavit & excoctum eſt: ab ὀβρύζειν, quod idem eſt ac ζέειν. Ejus apud Vett. nulla mentio, ſed *Auri ad obruſſam*; obruſſa autem Græcè ὄβρυζα, à verbo prædicto. Salmaſius *ad Solin. p.*1050. V. quoq; hic paſſim.

Aurum Pagenſe, tributum ex pagis, V. infrà *Inferenda.*

Aurum Pallidum, prout in venis eſt, oſtenditur in *Muſæo* Kircheriano, Romæ. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 41.

Aurum Pœnoſum, idem cum *Auro Luſtrali*, à cujus conlatione ne pauperes quidem immunes erant: Græci poſteriores χρυσάργυρον appellarunt, à quo nec πυρεφόρον ſeu *Sutarem* q idem fuiſſe immunem, refert Libanius *Orat. c. Florentium pag* 427. V. de Chryſargyro Meurſii *Gloſſarium*, du Freſne.

Aurum Præſtantiſſimum, Græcis χρυσοῦ ἄνθος, *flos auri*; ἐκλεκτόν, ἄπυρον, ἄπεφθον, eſt quod ſine ignis opera perfectum per ſe inveniebatur, de quo V. ſuprà in *Auri Nodus.*

Aurum Primum apud Math. Weſtmon.i. obryzum. V. du Freſne *Diſſert.* 20. *ad Joinvill.*

Aurum Publicum, quod publico Ærario infertur. Honorius & Theodoſ. *un. de auro publ. proſecut.l.*10. *C.* V. Calvinum *Lexic. Jurid. &c.*

Aurum Purum V. ſuprà *Aurum* ἄπεφθον, *Obryzum*, *Præſtantiſſimum.*

Aurum Ramentitium, Græcis ψῆγμα & ψηγματίτης, opponitur *Auro Arrugiæ*, apud Plinium, quod foſſione quæritur. Strabo, maſſas auri *puri* ſelibres in ramentis inveniri, in Hiſpania refert, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1075. & 1076.

Aurum ad Reſponſum, V. infrà.

Aurum Viceſimarium, apud Livium *l.*27.c 10. *Cætera expedientibus, quæ ad bellum erant, Conſulibus*; Aurum Viceſimarium *Quod in ſanctiore Ærario ad ultimos caſus ſervabatur, promi placuit. Prompta ad quatuor millia pondo auri*: quid ſit V. ſuprà, ubi de *Ærario*

*Auruncul*eius Cornelianus, in catalogo Nobilium Romanorum, quos ſine cauſæ dictione, occidi juſſit Severus Imp. Æl. Spartianus in *Vita* ejus.

Auſcultare. Monachi dicuntur, qui, priusquam in Eccleſia, quod ſibi injunctum eſt, legant, recitent vel canant, coram eo, cui id curæ incumbit, Lectiones ſuas recitant & ab ipſo non ſeriem modò Lectionis accipiunt, ſed etiam, quo illa vocis tono recitanda ſit, docentur. Idem & *aſcultare*. Liber *Ordinis* S. Victoris Paris. MS. *cap.*34. *Fratres, qui in Eccleſia, ſive ad Miſſam, ſive ad Matutinas aliquid legere habent, debent ab Armario aſcultare. Abbas autem & Prior aſcultare non coguntur – quod ad Miſſam legendum eſt, auſcultetur in ſpatio, quod eſt inter Capitulum & Tertiam —— Fratres, qui officiis deputati ſunt, ſi id, quod habent legere, horis conſtitutis aſcultare non poſſunt, poſtmodum, cùm eis vacat, auſcultent —— Frater verò, qui primam Lectionem habet legere, debet horâ* auſcultandi *Lectionem, librum, in quo legendum eſt, in Clauſtrum referre, & poſtquam omnes auſcultaverint, in locum ſuum referre*, apud du Freſne *Gloſſar.* qui etiam hanc in rem ex Lanfranco *in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap.* 5. iſta adfert: *Quicunque lecturus, vel cantaturus eſt aliquid in Monaſterio, ſi neceſſe habeat, ab eo* (Cantore) *priusquam incipiat, debet auſcultare* &c. Alia notio *Auſcultatorum*, quos *Auriculares* vocat,

vocat apud Eundem *Chronicon* Novalic. *libro* 5. *capite* 3. hi enim iidem cum ὠτακουσταῖς, quos Galli *Eſpions* dicunt, de quibus hîc infrà.

Auſcultatores ſeu Delatores publici, inviſiſſimum hominum genus, primùm à Dario minori, Perſarum R. adhibiti ſunt, cùm ipſe ſibi non credens, omnes haberet ſuſpectos ac metueret: Dionyſius dein Senior ſuos *Proſagogidas*, ita enim Græcis vocantur, Syracuſanis civibus miſcuit: ſed & jam ante utrumque Midas Phrygum Rex, cui proin aſininas aures affinxit Poëtarum licencia, iiſdem uſus videtur. Apud Romanos eorum jam antiqua mentio in rebus Tarquinii Sup. apud Dionyſium Halicarn. *lib.* 4. verùm inprimis publica hæc graſſandi rabies ſub Cæſaribus deſæviit. De quorum origine ſic loquitur Ammian. Marcellinus *lib.* 14. *Excogitatum eſt ſuper his, ut homines quidam ignoti, vilitate ipſâ parum cavendi, ad colligendos rumores per Antiochiæ latera cuncta deſtinarentur, relaturi quæ audirent. Hi peragranter & diſſimulanter honoratorum circulis aſſiſtendo, pervadendoque divites domos egentium habitu, quidquid noſcere poterant vel audire, latenter intromiſſi per poſticas in regiam nuntiabant. Id obſervantes conſpiratione concordi, ut fingerent quædam & cognita duplicarent in pejus, laudes verò ſupprimerent Cæſaris, quas invitis compluribus formido malorum impendentium exprimebat, &c.* Simile quiddam habet Æl. Lampridius *in Alexandro Severo*, & ante iſtos de Tiberio Xiphilinus *pag.* 233. Qua de re vide plura infrà ubi de *Delatoribus*.

Auſenſes, pop. apud Herodotum, qui de iis memorat, quod Mela de Garamantibus: *Nulli certa uxor, ex his qui tam confuſo Parentum coitu paſſim incertiſque naſcuntur, quos pro ſuis colant, formæ ſimilitudine agnoſcunt.* Et Solinus *cap.* 30. *Garamantici Æthiopes matrimonia privatim neſciunt — Inde eſt, quòd filios matres tantùm recognoſcunt: paterni nominis nulla reverentia eſt.* Vide Salmaſium *ad Solinum pag* 284.

Auſpices, ab *Avium inſpectione* dicti, inde futura prædicebant: Sicut *Augures*, garritum earum attendebant; quæ tamen nomina ſæpè ſolent confundi. Fuere autem *Auſpiciorum* apud Rom. genera tria; *Avium inſpectio, de cælo obſervatio* & *tripudii animadverſio*. Quorum medium, ad omnia Comitia: primum, ad Curiata & Centuriata tantùm adhibebatur: Ultimum rerum gerendarum proprium erat. Omnia enim *auſpicatò* gerere domi militiæque, publicè & privatim Romani ſolebant, ut ex illuſtri hoc Livii loco apparet *lib.* 6. *cap.* 41. *Auſpiciis hanc urbem conditam eſſe, auſpiciis bello ac pace, domi militiæque omnia geri, quis eſt qui ignoret? Penès quos igitur ſunt* Auſpicia *more Majorum? nempe penès Patres, nam plebejus quidem Magiſtratus nullus auſpicatò creatur. Nobis adeò propria ſunt Auſpicia, ut non ſolùm quos populus creat patricios magiſtratus, non aliter quàm auſpicatò creet, ſed nos quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicatò interregem prodamus, & privatim Auſpicia habeamus, quæ iſti ne in magiſtratibus quidem habent: Quid igitur aliud quàm tollit ex civitate Auſpicia, qui plebejos Conſules creando, à Patribus, qui ſoli ea habere poſſunt, aufert? ſi ex cavea tardius exierint? ſi occinuerit avis? Parva ſunt hæc; ſed parva iſta non contemnendo, Majores noſtri, maximam hanc rem fecerunt.* E quibus, inter alia, patet, penès Patres *Auſpicia* tum fuiſſe, adeoque rerum ſummam, ut ſine quibus auctoribus nihil a populo geri poſſet. In Nuptiis, *Auſpices* noctu & ſub Auroram, auguriis operam dabant: Unde Servius *ad Æneid. lib.* 1. *&* 6. Item vetus Scholiaſtes Juvenalis *ad verſ.* 336. *Sat.* 10. *Auſpices*, inquiunt, *ſolebant nuptiis intereſſe*. Claudianus in *Ruffinum lib.* 1.

> —— —— *Hac* Auſpice *tæda*
> *Oedipodem matri, natæ junxere Thyeſtem.*

Optimum autem in his augurium ab accipitre circo deſumebatur, Plin. *l.* 10. *c.* 8. In Caſtris quoque duo adhibebantur *Auſpicia*, unum coactum, nempe *tripudium*: alterum ex *acuminibus*, quod quale fuerit, incompertum eſt. Meminit tantùm ejus Cic. *de Divin. lib.* 1. *Ex acuminibus, quod totum auſpicium militare eſt, M. Marcellus totum omiſit.* Fuere verò *Auſpicia* hæc in exercitu ſolius Imperatoris, cœteri *auſpiciis ejus pugnare* dicebantur. V. Thom. Dempſterum in *Joh. Roſini Antiqq. Rom. paſſim*, & ſuprà in voce *Augures*.

Auſter, adde: Ventus hic & Aquilo, quibuſdam Veterum ſoli duo venti appellati ſunt, reliqui verò velut acceſſionum vice habiti, & prout inclinatione ac receſſione ab hoc & illo axe deflecterent, *Septentrionales & Meridionales* dicti. Originem enim ducunt ab utraque Mundi meta; &, quum ſemel occœperunt, diutiſſimè durant ac vehementiſſimi ſunt. Quam in ſententiam à Lucilio ſcriptum, ex perſona Cotys Thracum Regis,

> *Rex Cotus ille duo hos ventos,* Auſtrum *atque Aquilonem*
> *Noviſſe ajebat ſolos ſe de magis, iſtos*
> *Ex nimbo Auſtellos nec naſſe, nec eſſe putare,*

apud Nonium. Unde in antiquis Philoſophorum Medicorumque ſcriptis, & præcipuè apud Ariſtotelem & Theophraſtum, ad deſignandas tempeſtatum & aëris conſtitutiones, quas venti faciunt, τὰ Βόρεια ſolùm & τὰ Νότια nominantur: ἐν τοῖς Βορείοις, ἐν τοῖς Νοτίοις, id eſt, *flantibus Aquilonibus, flantibus Auſtris.* At nuſquam τὰ Ἑσπέρια, aut τὰ Ἑῷα commemorantur, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1250. *& ſeqq.* De ritu verò *ad Auſtrum* precandi, hic infrà.

Auſterum in coloribus, Græcis πικρός. Epiphanius de Smaragdo, qui ſaturatiùs viret, Τρίτος, inquit, λίθος σμάραγδος· οὗτος καλεῖται καὶ πράσινος. ἔστι δὲ χλωρὸς τῷ εἴδει· ὅμως ἐστὶ διαφορὰ ἐν αὐτοῖς· τινὲς μὲν γὰρ αὐτοὺς Νερωνιανοὺς καλοῦσιν, ἄλλοι δὲ Δομετιανούς· καὶ ὁ μὲν Νερωνιανὸς πικρός ἐστι τῷ εἴδει, σφόδρα χλωρίζων, διαυγὴς καὶ στίλβων. *Tertius lapis ſmaragdus eſt, qui praſinus quoque appellatur. Eſt autem viridis ſpecie: ſic tamen ut non leve in illis deprehendatur diſcrimen. Quidam enim eos Neronianos appellant, nonnulli Domitianos: & Neronianus quidem* Auſterus *eſt colore, ſaturatè viridis, tranſlucidus & nitens.* Idem proin hic *auſterum*, quod maximè ſaturum, Plinius *libr.* 9. *cap.* 36. *Sed unde conchyliis pretia, queis virus grave in fuſco, color* auſterus *in glauco.* Πικρὸν χρῶμα τὸ τῷ κυανωπῷ, τὸ κυανοειδέστερον, τὸ ὑπερκυανοῦν. Idem *cap.* 38. *Nimiæque ejus nigritiæ dat* auſteritatem *illam nitoremque, qui quæritur, cocci.* Ubi *auſteritatem* vocat ſaturitatem & ſuperbiam nitoris. Et *libr.* 37. *cap.* 7 de carbunculis: *Et heic mares,* auſteritas *diſtinguit, ſiquidem vigor appoſita tingens indicat: quidam etiam hebetare viſus dicuntur. Blandior fœminis flamma, alliciens magis, quàm accendens.* De Scythicis item ſmaragdis meraciùs improbiuſque virentibus, *cap.* 5. *ejuſdem libr* *Nullis major* auſteritas, *nec minùs vitii.* Et paulo pòſt, *Ergo Cyprii variè glauci: magis ac minus in eodem ſmaragdo, aliis partibus tenorem illum Scythicæ* auſteritatis *non ſemper cuſtodiunt.* Eodem ſenſu Latini uſurparunt colorem *preſſum, ſaturum, plenum, adſtrictum, ſuperbum, improbum*; Græci quoque κατακορὲς, βαθύ: unde *ſuperbia candoris* Vitruvio, *auſteritas* eſt καὶ ἡ βαθύτης τοῦ λαμπροτέρου. Opponitur color *dilutus*, item *excitatus*, hoc eſt, clarus & acutus, Gr. ὀξύς: ita tamen, ut *auſterus & excitatus* in eodem ſimul poſſint eſſe, diverſo reſpectu; e.g. Tyria purpura nigrior & adſtrictior aſpicientibus apparebat, ſuſpicientibus autem excitatiſſimum colorem ac lumen aſſulgebat. At excitatus & dilutus ſimul eſſe & in uno morari nequeunt, &c. Et quidem Antiqui preſſiores & fuſciores purpuras magis probabant; at recentioribus claræ & excitatæ potius placuere. Vide Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio*, & *ad Solinum pag.* 199. ut & hîc paſſim ubi de *Coloribus* prædictis.

Auſtralis Terra, ſeu prout à Ferdinando Mendez de Quiro vocatur, *Auſtralia incognita*, quarta pars Geocoſmi ſecundùm Beemannum, maximè vicina eſt Orbi veteri, ad procurrentem tractum Novæ Guineæ, Americæ verò ad fretum Magellanicum: Hæc ſola conſtat mari undique cincta eſſe, & circumnavigari poſſe, cùm in vet. Orbe pariter, ac America, partes Septentrionales nondum ſatis exploratæ ſint Hic, ut & in regione Polari Arctica oppoſita, nox dieſque ſex menſium eſt, ſub ipſis verò Polis lux perpetua, ſaltem crepera. Animadvertit quoque ſagaciſſimus Kircherius, eſſe in terris hiſce ſubpolaribus ingentes voragines, quibus mare ſub Polo Arctico abſorbeatur, ſub *Auſtrali* iterum emergat idque ex eo potiſſimum colligit, quia maria ſubpolaria ob rapiditatem ſuperari non poſſint. Hinc, ut de Polo Arctico nil dicam, conſtat ex le Maire *Relat. de invento freto*, Nautas poſt 60. gr. latitudinis *Auſtralis*, ob contrarietatem fluctuum ulterius progredi neutiquam potuiſſe: Et docet Herrera, *in Hiſtor. Americæ Auſtral.* claſſem Regiam Hiſpanorum, ad detegendas novas terras emiſſam, non potuiſſe ſuperare gradum 70. ob aquarum, etiam tranquillo aere & ſilentibus ventis, obviàm proruentium violentiam. V. Athanaſ. Kircherum *Itiner. Ecſtat.* 2. *Dial.* 1. *& M.S. lib.* 3. *capite* 2.

Auſtraſia, adde: Sub Lothario II. Regnum hoc *Auſtraſiæ* appellari cœpiſſe *Lotharingiam*, hancque etiam diviſam fuiſſe in Burgundiam Comitatenſem & Arelatenſem ditionem, refert Georgius Hornius *Orb. Imp. p.* 222.

Auſtria, adde: Ante Marchiones, *Comites* primùm habuit *Auſtria*, Cæſarum quidem, non proprio nomine, imperantes, quos Henricus I. cognom. *Auceps*, Imper. conſtituiſſe legitur eo fine, ut Hungaros crebris excurſionibus *Auſtriam*, Bavariam & tantùm non totam Germaniam infeſtantes, compeſcerent. Obvenitque ea dignitas provinciæ primùm Leopoldo *Illuſtri*, ex Comitibus, ut volunt quidam, Babebergenſibus, originem ſuam referentibus ad Sueviæ Duces, oriundo, in præmium fortitudinis & defenſorum contra hoſtes Imperii finium. *Ducis* titulum, à patruo Friderico I. cognom. *Barbaroſſa*, Imp. Henricus II. obtinuit Anno Chriſti 1156 abolito quoque occaſione eorum, quæ contra Imperatorem Henricus Superbus Saxoniæ & Bavariæ Dux patraverat, clientelæ jure, quo Bavariæ Ducibus *Auſtria* hactenus fuerat obnoxia. Cujus ſtirps cùm defeciſſet in Friderico, prælio contra Hungaros occiſo Anno Chr. 1246. ejus ex fratre neptis Gertrudis, Hermanno Badenſi nupta, filium habuit Fridericum, qui unà cum Conradino Sueviæ D. juſſu Caroli Andegavenſis, capite Neapoli plexus eſt, Anno Chriſti 1269. Ita orbata Principibus ſuis *Auſtria*, atque hinc Hungarorum, inde Bavarorum, injuriis expoſita, provinciæ Ordines Henricum Miſniæ Marchionem, Friderici præfati ſororium adiere, ut imperium ejus ſuſciperet, rogitantes. Sed eripuit cupientis faucibus bolum Ottocarus Bohemus, ductâ Margaretâ Leopoldi VII. *Auſtrii*, ſeu juxta alios, Hermanni Bad. filiâ, quam Henrico Miſnenſi Ordines deſtinaverant, poſſeſſionem *Auſtriæ* Stiriæque adeptus. Neq; huic tamen poſſeſſio diuturna:

na: deturbato poſtea à Rodolfo I. Imp. qui victo Ottocaro *Auſtriam, Styriam, Carinthiamque*, tanquam belli jure captas, in Albertum fil. tranſtulit, aſſenſu Imperii ordinum impetrato A.C. 1281. E cujus poſteris *Archiducis* titulum primùm Fridericus IV. Imp. aut, ut alii volunt, filius ejus Maximilianus uſurpavere: nonnullis Carolum IV. aliis Fridericum II. circa A.C. 1245. hujus honoris Auctores facientibus, &c. Tob. Pfannerus *lib. de Præcipuis Germaniæ Principum Gentibus, cap. 1. ubi de Gente Auſtriaca.* Pollent autem *Archiduces Auſtriæ* eximiis privilegiis; ut qui non tenentur inveſtituram extra Auſtriam petere, ſed tecto capite, inſidentes equo, eam intra territorium ſuum accipiunt: primumque ab Electoribus obtinent locum. Cui præcedentiæ cùm acriter contradicerent Bavariç Duces, factum eſt, ut tandem *Archiducibus*, inter Eccleſiaſticos Principes, locus primus fuerit conceſſus. Plura hanc in rem. *de incrementis* inprimis *Familiæ, ac prætenſionibus*, Vide Georg. Hornium *Orb. Polit. pag.* 211.

Auſtrogothi, memorati Trebellio in *Claudio, Denique Scytharum diverſi populi, Peucini, Trutungi*, Auſtrogothi, *Virtingui, Sigipedes, Celtæ etiam & Heruli, prædæ cupiditate in Romanum ſolum & Remp. venerunt, atque illic pleraque vaſtarunt*: ſunt qui aliis *Oſtrogothi* dicuntur; paſſim enim *au* & *o*. confundi notum, ex vocibus *Aurichalcum. Plautus*. &c. V. Caſaubonum *ad l.*

ad *Auſtrum* precandi adorandique ritus, velut præſcriptus à Prophetis, memoratur in *Libro S. Athanaſii* dicto, Quæſtionum nempe ad Antiochum Principem. *Quæſt.* 37 *Tom II. pag.* 344. *Pariſiis* 1627. Quod verum quidem, ſi quis in Regione aliqua Hieroſolymis Boreali aut quæ Boream in plagis Mundi participaret, oraverat: talis enim *Auſtrum* versùs conſiſtere neceſſe habuit. At non *nomine Auſtri* ſic precabatur: ſed quia in Auſtro ejuſmodi homini oranti collocabantur Hieroſolyma. In libro verò illo pro indubitato ſumitur, quòd quemadmodum Chriſtiani κατ' ἀνατολὴν, *versùs Orientem*, ita Judæi κατὰ Νότον, *versùs Auſtrum*, adorare ſoliti ſint. Rationem inter alia hanc reddit Auctor, Διὰ τὸ ἐκ Νότου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐγγὺς ἐν Βηθλεὲμ μέλλοντα τίκτεσθαι Κύριον. Διὰ καὶ ἔλεγεν ὁ προφήτης, ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμὰν ἥξει, τουτέστιν ἐκ Νότου. *Quòd ex Auſtro, quoad Jeruſalem, ſcilicet ex Bethleem* (milliaribus ſex versùs Auſtrum ab Hieroſolymis diſtante) *naſciturus erat Dominus. Unde dixit Propheta* (Habacuc c. 3. v. 3) *Deus à Theman veniet, id eſt, ab Auſtro.* Sed locus hic de Legis datione in Sinai, quæ Judæis Auſtralis eſt, à pleriſque capitur, ad Deuteron. c. 33. v. 2. Prophetam reſpicere dicentibus. Et Chaldæus certè, *In Legis datione*, inquit, *Deus revelatus eſt ab Auſtro*, &c. Quam in rem V. plura, apud Joh. Seldenum *de Synedriis lib. 3. p.* 429. ut & infrà *de Precandi ritu*

Autepſa. Gr. ὁ Αὐτόψης, occurrit apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo. Primus deinde* autepſas *argenteas habuit: primus etiam cacabos*, ſartaginemque aut aliud genus coquinarii vaſis & ad focum apti deſignat, ut & πυρίψης, quæ *ſartago* exponitur in vet. optimo Gloſſario. Fallitur autem Lampridius, niſi de Heliogabalo privato loquatur; imò nec ita quidem ei fides conſtabit. Nam cùm lectos, planè argenteos atque aureos, apud vett. Græcos Latinosque etiam in Pandectis, inveniamus, probabile neutiquam eſt, inventum hoc eſſe Alagabali, menſas aut cacabos ex argento conficere. De menſis ſane argenteis apud Romanos, Plinium vide *lib. 33. cap.* 11. qui & vaſa coquinaria jam inde à Calvo Oratore fieri ex argento cœpiſſe, ibidem obſervat: *autepſæ* autem & cacabi inter iſta, &c. Caſaubonus & Salmaſius ad *Lampridium*, V. quoque infrà in voce *Cacabus*.

Authentica, vulgus Interpretum & Pragmaticorum vocat quæ τὰς Νεαρὰς & *Novellas Conſtitutiones*, & ipſe Juſtinianus ejusque Interpres Julianus Patritius & Interpp. Græci veteres appellant; Cur verò *Authentici* nomine, Conſtitutionum hoc volumen citetur, cùm tamen nuſquam appareat, hunc titulum ab ipſo Legislatore præfixum eſſe, declarare conatur Alciatus *Parergon lib. 2. cap.* 46. Haloander, acris judicii vir, *Authenticas*, h. e. ut ait, breves illas ſententias, ex Novellis Juſtiniani conſtitutionibus exceptas, in recognoſcendo Codice loco movit. Idem Alciatus *Authentici* nomine *rem certæ fidei* denotari, non ſolùm apud Julianum, Paulumque JC. ſed etiam apud Ciceronem *ad Attic Epiſt. lib. 9. & 10.* contendit: quod negat Gaza *lib. de Menſibus*, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Carolo du Freſne *Authentica* appellari cœptæ ſunt Novellæ Conſtitutiones Juſtiniani ex quo, rejectâ Juliani Anteceſſoris verſione ſeu editione, earundem barbara Bulgari tempore facta tranſlatio, quòd uberior videretur, ab Accurſio recepta eſt, qui *Authenticam* eam dixit, quoniam ex ipſo Græco originali ad literam eſſet traducta. Apud Heſychium enim, Κύριον, ἴδιον, αὐθεντικὸν χειρόγραφον. Vide eum in *Gloſſar.* Alia vocis notio eſt, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*, cùm ait, *in Hebdomade Majore dici quoque Authenticam*, conſueviſſe.

Authentici, Græcè Αὐθεντικοὶ, Dionyſio Uticenſi Venti dicuntur, qui *Cardinales* Latinis: Ἀπὸ τῶν τεσσάρων κλιμάτων τέσσαρες αὐθεντικοὶ πνέουσιν ἄνεμοι, *A quatuor climatibus quatuor* Authentici *ſpirant venti.* Prima enim & antiquiſſima diviſio, quæ tantùm quatuor ventos cognoverat, è quatuor eos cœli plagis educebat, quas κλίματα hic Dionyſius vocat; *cœli partes*, Plinius; *limites & regiones cœli*. Favorinus apud A. Gellium; inferior Latinitas, *Cardines*: unde *Cardinales Venti* iiſdem, quos Αὐθεντικοὺς appellat Dionyſius. Vegetius *principales lib. 4. cap.* 38. *Ita ut, ventis principalibus declaratis, eos, qui ipſis dextrâ lævaque juncti ſunt, indicemus* &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1239. & infrà, in voce *Cardinales Venti*.

Autites, apud Plinium *lib. 5. cap. 5.* ubi de Carbunculo: *Satyrus Indicos non eſſe claros dicit. Sed plerunque ſordidos, ac ſemper fulgoris horridi: Æthiopicos pingues, lucemque non emittentes — ſed convoluto igne flagrantes. Optimos verò amethyſtizontas, hoc eſt, quorum extremus igniculus in amethyſti violam exeat: proximos illis, quos vocant* Autitas, *innato fulgore radiantes*; uti Salmaſius legit. Græcè αὐτίτης, eſt *qui ex ſeipſo*, ſeu, ut ait Plinius, *innato fulgore radiat*, non arceſſito. Quemadmodum αὐτίτης οἶνος, *qui per ſe fluit.* His idem opponit *ex alio lucidos & magis in Sole flagrantes.* Nempe *ex alio lucem*, qui, non innato fulgore radiant, ſed in Sole poſiti magis flagrant, adeoque mutuato à Sole fulgore nitent, non ex ſeſe dato. Item qui *inclinatione*, h. e. τῇ πρὸς τὸ φῶς ἐγκλίσει, *excitantur.* Idem paulo poſt, *Archelaus Carchedonios nigrioris aſpectûs eſſe, ſed igne vel Sole, inclinatione acriùs quàm cæteros, excitari*, &c V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 38:.

Autocephali. Græcis Αὐτοκέφαλοι, dicti his ſunt Epiſcopi ſeu Archiepiſcopi, qui, à Patriarchis non dependentes, ratione juriſdictionis, eodem ac illi αὐθεντικῆς κεφαλῆς jure gaudebant, nulli alii ſubjecti: Cujuſmodi Cypri Archiepiſcopus eſt, ex Concilii Epheſini decreto, metropoli ejus ab Antiochenæ Eccleſiæ juriſdictione exemptâ. Sic in Sexta Synodo *can.* 39. qui etiam refertur a Conſtantino Porphyrogenito *lib. de Admir. Imp. cap.* 48. Nova Juſtinianopolis τὰ δίκαια ἔχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *jus Conſtantinopoleos habere*; dicitur. Idem juris in Eccleſia Orientali habuere præterea Archiepiſcopus Bulgariæ & alii nonnulli Metropolitani, ἀπὸ φιλοτιμίας βασιλικῆς, ut ait Balſamon *de Privilegiis Patriarcharum.* Eandem prærogativam in Latina Eccl. ſibi arrogaſſe Archiepiſcopos Ravennates, auctor eſt Anaſtaſius *in Dono P. Hujus temporibus Eccleſia Ravennatum, quæ ſe ab Eccleſia Rom. ſegregaverat, causâ* Autocephaliæ, *denuo ſe priſtinæ Sedi Apoſtolicæ ſubjugavit.* Idem in Leone II. *Sed & typum* Autocephaliæ, *quem ſibi elicuerant* (Archiepiſcopi Ravennenſes) *ad amputanda ſcandala Sedi Apoſtolicæ reſtituerunt.* Unde colligit du Freſne, id privilegii Archiepiſcopos illos fuiſſe conſecutos, vel à Romanis Pontificibus, vel ab Impp. CP. vel denique per uſurpationem, maximè cùm Româ ab eorum Imperio avulsâ, ſolus ferè in Italia Græcis Auguſtis remanſerit Ravennenſis Exarchatus: ita ut nec Patriarchis CP. parerent, nec Pontificibus Rom. qui ab Imperatoribus Orientis defecerant. Donec pulſis totâ Italiâ Gręcis, hanc Ravennatis Eccleſiæ *autocephaliam* abrogavere Romani Præſules, & ſtatuere, *ut Eccleſia Ravennas ſub ordinatione ſedis Apoſtolicæ eſſet, & ut juxta antiquam conſuetudinem in civitatem Romanam veniret Archiepiſcopus ordinandus*, ut ibidem Anaſtaſius narrat. V. præf. du Freſne in *Gloſſario.*

Autochcani, Hæretici, Chriſtum eſſe Deum per ſe, non à Patre, procedentem dicentes, Car. Macro in *Hierolexico.*

Autochires, Græcè Αὐτόχειρες, aliter Αὐτοφόνοι, i. *Suicidæ*, qui ipſi ſibi mortem conſciſcunt, apud Hebræos, ſoli ſepulturæ honore caruerunt, uti Joſephus docet *de Bell. Jud l. 3. c.* 15. Nec id mirum, cùm in hos aliud ſupplicium conſtitui non poſſit, qui mortem pro ſupplicio non habent. Sic Mileſiæ Virgines à voluntaria morte abſterritæ, apud A. Gell. *l. 15. c.* 10. & plebs olim Romana, apud Servium *ad Æneid. l.* 12. quanquam improbante Plinio *l.* 36. Sic & Cleomenis corpus, qui ſe interfecerat, Ptolomæus ſuſpendi juſſit. Et paſſim receptum, ait Ariſtoteles *Nicom. lib. 5. c.* 9. ut ignominiâ aliquâ afficiantur, qui ſibi mortem intulere: ubi Andronicus Rhodius id exponens ait, ſepulturâ eorum corpora prohiberi, quod inter alia Demonaſſæ Cypri Reginæ ſcita laudat Dion Chryſoſtomus. Neq; huic mori obſtat, quod Homerus, Æſchylus, Sophocles, alii monent, nihil ſentire mortuos: quare nec damno nec pudore affici. Satis enim eſt id, quod mortuis accidit, à vivis metui, ut hoc pacto à peccato retrahantur. Optimè enim Platonici contra Stoicos, & ſi qui alii ſervitutis & morbi fugam, imò & ſpem gloriæ, pro juſtâ cauſa mortis voluntariæ, admittebant, ſentiunt, retinendum animum in cuſtodia corporis, nec injuſſu ejus, à quo ille nobis eſt datus, ex hac vita migrandum: quam in rem multa videre eſt apud Photium, Olympiodorum & Macrobium *ad Somnium Scipionis.* Hanc ſententiam ſecutus olim Brutus, Catonis factum, quod poſtea imitatus eſt, damnaverat; & Magaſthenes notabat, ab Indorum ſapientibus reprehenſum Calani factum, neque enim eorum placitis probari talem exitum hominum vitæ impatientium, Strabo *lib.* 15. Nec aliena Perſarum, ut videtur, ſententia, quorum Rex Darius apud Curtium *lib. 5. alieno ſcelere. quàm ſuo, mori* maluit. Ideo Hebræis mori dictum ἀπολύεσθαι, i. *dimitti*; quod genus loquendi & Græcis fuiſſe uſitatum, diſcimus ex Themiſtio *de Anima* & Plutarcho in *Conſol.* Nonnulli tamen & Hebræorum, de Lege ſe non interficiendi, unam cauſam excipiunt, tanquam εὔλογον ἐξαγωγὴν, ſi quis videat ſe deinceps victurum in probrum ipſius Dei. Quò referunt exemplum Samponis, Saulis, *in libris* Judicum & Samuelis; nec non Razis Senatoris Hieroſolym. in *Hiſtoria* Maccabaica. Sed & in Chriſtiana *hiſtoria* exempla legimus ſimilia eorum, qui mortem ſibi intulerunt, ne tormentis adacti Chriſti religionem ejurarent, & Virginum, quæ, ne pudicitiam amitterent, in flumen ſe jecerunt.

quas

Digitized by Google

quas & in Martyrum cenſum Eccleſia retulit. De quibus quid Auguſtinus ſentiat, *de Civ. Dei lib.1.cap.26.Epiſt 61.ad Dulc.& lib.2.cap.23. contra ſecund. Gaud. epiſt.* videre operæ pretium eſt. Cui addere placeat Chryſoſtomum *Galat.* 1. 4. Concilium Carthagin. I. & Aurelian.II. *Capitulum* item Francicum *lib.6.cap.70* & *libr.7. cap.* 443. Æſchinis tempore ejus, qui ſe interfeciſſet, manum ſeorſim à corpore ſepeliri conſueviſſe, tradit idem in *Cteſiphontem.* V. quoque Hegeſippum *lib.* 3. *cap.* 17. & plura hanc in rem apud Hug Grotium *de Jure Pacis & Belli lib.* 2. *cap.* 19. §. 5. nec non Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol.Gentil.pur. cap.de Lege.*

Autochthones, adde: Ita quidem Scaliger, qui Αὐτόχθονα & Γηγενῆ eundem vult eſſe. Unde Marcianum Heracleotem de Ephoro, Cretem αὐτόχθονα vocantem, in verſibus his,

—— εἶναί φησί τε
Ἐπώνυμον τὴν νῆσον ἀπὸ Κρητός τινος
Τοῦ δὴ γενομένου βασιλέως αὐτόχθονος.
Eſſe dicit
Cognominatam inſulam à Crete quodam,
Qui fuerat Rex autochthon:

reprehendit; quòd ex Jove & Ida is natus eſſet, adeoque non ex terra prodiiſſet. Sed aliud αὐτόχθων, aliud γηγενής. Certè αὐτόχθονας ſe eſſe Athenienſes olim jactabant, *indigenas* nempe, non aliunde advenas; qui tamen γηγενεῖς non erant. Indigenam ergo Regem illum fuiſſe, vult Marcianus, qui Cretæ nomen dedit, non extraneum, ſed ipſa in Inſula natum: quod ſignificat αὐτόχθων. Poëta Comicus,

—— λάχανα τῶν αὐτοχθόνων.

H.e. *Indigenum olus* & ex ipſo ſolo natum, non aliunde petitum. Sic αὐτόχθονα λίθον, deſcribit Auctor *de limitibus, Eo quòd non invenimus lapides peregrinos, quos poneremus, ex ipſo metallo ſaxum à ferro aſſignavimus.* Cujuſmodi lapides *enchores* dicuntur Frontino *de Coloniis*, quaſi ἐγχώριοι.

Autolala, adde: & Inſula Αὐτόλαλα Ptolomæo. Unde popul. *Autololes*, Solino *cap.* 24. ubi de Libya, Hortis Heſperidum & monte Atlante, *Sala oppidum imminet Salæ flumini Ab hoc per Autololum gentem iter eſt in Atlanticas ſolitudines. Atlas mons è media arenarum conſurgit vaſtitate*, &c. Sed de his vide ſuo loco. Hinc τὸν Αὐτολολίαν, Atlantem montem Dioſcorides vocat, minorem nempe, quòd populos hos vicinos haberet, Salmaſius *ad Solinum pag.* 301.

Autolycus, avus Ulyſſis, furandi peritiâ apud Poëtas celebris. Eum divinis honoribus affeciſſe Sinopenſes ad Pontum Euxinum, in Paphlagonia, legimus apud Strabonem *l.*12. Καὶ τὸν μὲν ἄλλον κόσμον τῆς πόλεως διεφύλαξεν ὁ Λεύκολλος, τὴν δὲ τοῦ Βιλλάρου σφαῖραν ἦρε καὶ τὸν Αὐτόλυκον Σθένιδος ἔργον, ὃν ἐκεῖνοι οἰκιστὴν ἐνόμιζον καὶ ἐτίμων ὡς θεόν. ἦν δὲ καὶ μαντεῖον αὐτοῦ. Δοκεῖ δὲ τῶν τῷ Ἰάσονι συμπλευσάντων εἶναι καὶ κατασχεῖν αὐτὸν τὸν τόπον. *Lucullus conſervatis reliquis Sinopes ornamentis, Billari tamen Sphæram abſtulit & Sthenidos opus, Autolyci ſtatuam, quem illi, urbis conditorem exiſtimantes, divinis colebant honoribus. Fuit etiam oraculum ejus. Videtur is unus eorum fuiſſe, qui cum Jaſone navigarunt & locum iſtum occupaſſe.* Ubi quòd ambigit Strabo, num is unus Argonautarum fuerit, id inde fortè eſt, quòd in itinere demum iis acceſſerit. Vide Apollon. Rhodium *lib.*2. Val. Flaccum *Argonaut.l.*5. & Voſſium *de Idolol.l.*1.c 21.

Autolycus puer, pancratio victor, propter quem Xenophon *Sympoſion* ſcripſit, inter Leocratis opera, memoratur Plinio *l.*34.*c.*8.

Automaton, quibuſdam idem cum pegmate, de quo ſuo loco: Suetonius tamen *in Claudio cap.* 34. diſtinguit: *Si aut αὐτόματον, aut pegma, vel tale quid aliud parum ceſſiſſet*: de *Automato* in Phyſicis, Vide infrà, ubi de *Perpetuo motu.*

Automoli, adde: Memorantur Herodoto *lib.* 2. ubi à Meroë duodecim dierum navigatione in regionem *Automolorum Æthiopum* perveniri ſcribit. Rationem nominis pandit Mela, *Æthiopes ultra. Sed & Meroën habent eam, quam Nilus, primo ambitu amplexus, Inſulam facit. Pars, quia vitæ ſpatium dimidio fere, quàm nos, longiùs agunt, Macrobii. Pars, quia ex Ægypto advenere, dicti Automolæ.* Idem eos *juſtitiam colere, æquitatem amare.* addit: quod de Macrobiis refert Solinus *cap.*30. ad quem V. Salmaſium *pag.* 385. & 386.

Autophori, Græcè αὐτόφωροι, *l.* 3. *de furt. Inſtitut. de obl. quæ ex delicto naſc.* § *Furtor.* non ſolùm ſunt fures manifeſti, ſed etiam omnes, qui in quocunque alio crimine deprehenduntur: non ἀπὸ τοῦ φέρειν, ut nonnulli cenſent, ſed à verbo φωρῶ, *deprehendo*, ut Phavorinus & Budæus notant: quod etiam Cœlio Rhodigino *lib.* 10. *cap.* 6. videtur. Hinc Thucydides *lib.* 7. etiam eos, qui ad Tyrannidem aſpirare deprehenderentur, Αὐτοφώρους vocat. V. Ferrandum Adduenſem *Explicationum lib.*1. *cap.*43. laudatum Joh. Calvino *in Lexic. Jurid.*

per *Autumnos* numerandi Annos ratio, Bajvvariis olim in uſu fuit (ut Anglo-Saxones per *Hiemes* numerabant, in *LL.* Canuti R. *cap.* 19. & Dani apud Wormium in *Faſtis Danicis cap.* 7.) *L. Bajvvar. tit.* 7. *cap.* 19. §.4. *Per ſingulos annos, id eſt*, Autumnos *ſingulos.* Olim autem quid *Autumnus* eſſet, Germani non norant, teſte Tacito *de Mor. Germanor. Annum quoque ipſum non in totidem digerunt ſpecies. Hiems & Ver, & Æſtas intellectum & vocabula habent.* Autumni *perinde nomen ac bona ignorantur.* Quando verò *Autumnus*, ut & cœteræ anni tempeſtates, initium ſumant, docent verſus hi apud Lindvvodum:

Dat Clemens Hiemem, dat Petrus Ver Cathedratus,
Æſtuat Urbanus, Autumnat Bartholomæus.

V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Avulnius Saturninus, memoratur Flav. Vopiſco in *Divo Aureliano, Quum conſediſſet Valerianus Auguſtus in Thermis apud Byzantium — aſſidentibus à parte læva,* Avulnio *Saturnino Scythici limitis Duce, Murentio ad Ægyptum deſtinato, Julio Tryphone,* &c. Regius *Æmilio*: vulgata lectio veſtigia ſervat vocis *Anulino*, inquit Caſaubonus *ad loc.*

Auxacium, nomen montis in Serica apud Ammianum *lib.* 23. *Appellantur autem iidem montes Aria &* Auxacium, *& Aſmira & Emodus & Ottoracora*; uti lectionem reſtituit Salmaſius, cùm vulgò legatur, *Nazavicium.* Αὔξακια certè ὄρη, *Auxacia montes*, memorat Ptolomæus. V. Salmaſium *ad Solinum, pag* 989.

Auxilia, tum ſociorum, tum alienigenarum gentium fere ſemper in exercitu Romana adhibuit Reſp. Et primis quidem temporibus, priuſquam Italia ſubacta eſſet, aut in provinciam talem redacta, Legiones ex civibus Rom. conſcribebantur. *Auxilia* verò ex Italicis ſociis petebantur: hæcque numerum Legionum ſemper aut æquabant, aut certè ſuperabant. Poſt Italiam civitate donatam, Legiones tam ex Italicis, quàm ex Romanis, utrique enim jam cives, conſcribi cœptæ ſunt: *auxilia* verò petita ex aliis gentibus, partim fœderatis, partim etiam mercede conductis. At poſtquam totus Orbis Rom. civitate donatus eſt, quod Antonini Pii lege factum, delectus paſſim habitus ex omnibus Orbis Romani provinciis, ad Legiones ſcribendas de novo, aut vett. ſupplendas, *Auxilia* verò ex barbaris ſumta, ut Germanis, Batavis, Mauris, Armeniis, Oſroënis, Palmyrenis, Getis, Dacis, aliiſque exteris gentibus, quæ extra Romanos limites ſubmovebantur & Imperii jugum nondum ſubierant. Hinc *miles provincialis*, apud Hyginum, pro legionario; provinciæ enim omnes Romanæ tirones ad ſupplementa legionum præbebant: auxiliares milites barbaris ſubminiſtrantibus. Atque hic mos ante Probum Imp. ſemper in exercitu Rom. tenuit: primus verò hic cùm diceret, *Sentiendum eſſe, non videndum, quoties auxiliaribus barbaris Romanus juvatur*, apud Vopiſcum, ſedecim tironum millia ex barbaris accepta, per diverſas Romani Imperii provincias ſparſit & Legionibus immiſcuit militibusque limitaneis. Quo facto & inſtituto utriusque militiæ ſacramenta confudit, *legionariæ & auxiliaris*, quæ ante id tempus erant diſtincta ac diverſa, & illi fortaſſe confuſioni feneſtrā aperuit, quæ poſt Conſtantinum invaſit, quâ paſſim & ſine ullo diſcrimine barbaris ad Rom. militiam ingreſſus datus eſt, ipſique non ad militares tantùm dignitates, ſed etiam ad civiles admiſſi. Qua de re graviter conqueſtus eſt Syneſius pulcherrimâ illâ *de Regno* ad Arcadium oratione. Tanta namque erat illis temporibus, quod ad militiam attinet, confuſio, ut non ſolùm Barbari legionariæ militiæ nomen darent paſſim, ſed etiam vice verſâ Romani in *Auxiliis*, quę barbarorum olim tantùm fuerant, ſacramenta dicerent, quòd in his minor eſſet labor & majora maturioraque præmia. Vegetius *l.*2.*c.*3. *Eſt & alia cauſa, cur attenuatæ ſint legiones. Magnus in illis labor eſt militandi, graviora arma, plura munia, ſeverior diſciplina. Quod vitantes plerique in* Auxiliis *feſtinant ſacramenta percipere, ubi & minor ſudor & maturiora ſunt præmia,* &c. Fuerunt autem *Auxilia* in cohortes diviſa, cohortes in vexilla; unde cohortes ſemper de *auxiliis* & vexilla de cohortibus. Sic *Vexilla* ſunt auxilia, apud Livium *l.*39. *Vexillares cohortes*, Tacito *Hiſt.l.*2. qui *Vexillarios e cohortibus* vocat *l.* 3. ut eos à Vexillariis Legionum diſtinguat. Hinc *Dux Vexillorum* in antiqua Inſcr. eſt, qui alio lapide *Præfectus auxiliorum* dicitur: LEG. AUGG. PROPR. PANNON. SUPER. DUCI. VEXILL. &c. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Pertinace & Vopiſcum in Probo*, ut & infrà, ubi de *Vexillis* ac *Vexillationibus.*

Auxiliorum Præfectus, aliàs *Dux Vexillorum.* V. hîc ſuprà.

Auxilium, apud Recentiores, vox in Foro frequens, Gall. *Ayde, droit d'ayde.* Sic autem appellatur quædam tributi & vectigalis ſpecies, quam *tenens* ſeu vaſſallus domino capitali, pro ingruente aliqua neceſſitate, præſtat, & ob ſumtuum neceſſariorum onera. Suidas, Αὐξίλια, οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τοιαῦτα τέλη προσαγορεύουσι, *Auxilia Romani iſtiuſmodi tributa vocant.* Duplicis verò generis *Auxilium* occurrit, viz *Legitimum*, quod à Lege vel Conſuetudine introductum eſt, cujuſmodi ſunt tria illa, quæ in omnibus penè Conſuetudinibus municipalibus Domino Feudi aſſeruntur, cùm ſc. *Primogenitum filium Militem facit*; cùm *Filiam primogenitam primùm nuptui collocat*; ac tertio, *ſi ipſe è captivitate redimendus ſit.* Quæ etiam, quòd à conſuetudine manare videantur, *Auxilia conſuetudinaria*, Gall. *Aydes Couſtumieres*: item *Auxilia Capitalia, Rationabilia* item vocitantur; non quòd ipſa ratio dictet, ea præſtanda à vaſſallo, ſed quòd moderatiùs ſint exigenda & ſecundum vaſſallorum facultates, ne nimio onere prægraventur. Alterius generis fuere *Auxilia*, quæ *libera & gratioſa* vocabant, quòd dominis pro ingruente aliqua neceſſitate impræviſa, à vaſſallis & ſubditis penſitarentur gratuitò & ex mero illorum arbitrio, cum nulla Lex exiſteret aut Statutum municipale, quo ad id exſolvendum adigerentur, Gall *Aydes gracieuſes*, Germ. *Freyvvillige Steuren.* Sic extat apud du Freſne in *Regeſto* Memorabi-

lium Cameræ Computorum Pariſienſi notato *C, fol. 64.* *Diploma* Philippi R. Franc. 7. Febr. 1349. quo certum tributum, urbis Pariſienſis incolis ad annum impoſitum. ex mera eorum gratiâ conceſſum agnoſcit, Gall. *qu'il les tiem à ſubſide gratieux.* Cujuſmodi tenoris ibidem extant *Chartæ* Johannis R. A.C. 1350. Sed & Rex idem, in alio *Diplomate*, ſubſidia à Nobilibus, Clero & Plebejis Comitatuum Andegavenſis & Cenomanenſis, propter ingruentia bella ſibi conceſſa, *Aides gratieuſes* vocat. Verùm, quod ex mera gratia & libero ſubditorum ac Vaſſallorum arbitrio Dominis aut Principibus primùm penſitabatur, id poſtea in Legem & neceſſitatem tranſiit, cujusmodi ſunt e.g. in Gallia, tributa varia & vectigalia quæ nominè *Auxilii* vel *Subſidii* exiguntur. Vide Car. du Freſne in *Gloſſar.* & hic infrà. De *Auxiliis* verò, in Imperio exigi ſolitis, Politicarum rerum Scriptores conſulendi: Limnæus inprimis *de Jure Publ.* & Wendelinus in *Polit.*

Auxiliorum varia apud Scriptores genera, ex eod.

Auxilium pro Militia primogeniti filii, quod primum vulgò ponitur inter *Auxilia Legalia*, Gall. *Leaux Aydes*, occurrit in *Regeſto* præfato, ubi Philippus Pulcher A. C. 1313. Seneſcallo Santonenſi præcipit, ut exigat à ſubditis ſuis, *l'ayde accoutumée deuë pour la Chevallerie de ſon fils aiſné, &c.* Cùm verò ſtatim, ac natus eſſet Domino filius, à Vaſſallis ejuſmodi *Auxilium* depoſci primitus mos eſſet, ab Eduardo I. R. Angl. *Statuto* Weſtmonaſt. *cap. 35. an. 3.* cautum eſt, in beneficium Vaſſalli, ut *Auxilium non peteretur*, ad filium Militem faciendum ante ætatem 15. annorum Aliter in Scotia, *Statuto* Roberti I. *cap. 18.* ſancitum. V. quoque *Conſtitutiones Sic. lib. 3, tit. 18.*

Auxilium pro primogenita filia ſemel maritanda, alterum è tribus Auxiliis, à Lege & Conſuetudine introductis, jam inde à Guiſcardi temporibus, i. circa A.C. 1080 obtinuit: qui Mathilde ſecundogenitâ Raimundo Berengarii Com. Barcinonenſi nuptum datâ, *Auxilium* à Vaſſallis ſuis exegiſſe legitur; cùm in Helenæ primogenitæ cum Conſtantino Duca nuptiis nihil ejuſmodi petiiſſet, apud Guil. Apulienſem *Rerum Normannic. lib. 3.* V. de Rege Henrico Angliæ, Seldenum *de Titulis Honorar. Part. II. cap. 5. § 17.* de aliis Petrum de Vineis *lib. 5 Epiſt.* 16 & Chopinum *Monaſtici lib. 2. tit. 2. §. 15.* ubi ne Clerum quidem Normannicum ab hujuſmodi tributo immunem fuiſſe legimus. Sed hic iterum *Statuto* Eduardi I. Weſtmonaſterienſi *cap 35.* cautum fuit, in beneficium vaſſalli, ut *Auxilium* ad maritandam filiam non peteretur, antequam ſeptimum illa ætatis annum attigiſſet, &c. Cùm autem idem ſubſidium, pro Beatricis, ex Carolo Martello Hung. R filio ſuo primogenito, jam mortuo, neptis nuptiis à Provinciæ Comitatus incolis extorquere decreviſſet Carolus II. Siciliæ R. Aptenſes contrà, tanquam rem novam tentaret, interceſſerunt. V. Michaëlem *del Molino* in *Repertorio Foror. Aragon.* in voce *Dos.*

Auxilium, pro Redemptione corporis Domini, ſi ab hoſtibus capi contingat, tertium è legitimis *Auxiliis* omnium indubiè juſtiſſimum. Sic pro redemptione Richardi Angl. R. auxilium ab Anglis exactum, & *de unoquoque feodo Militis 20. ſolidos exſolutos*, tradit Rogerus Hovedenus. Quod etiam extentum videtur, ad liberationem uxoris domini aut primogeniti filii, apud Walſinghamum in *Eduardo II.* &c. Reliqua *Auxiliorum* genera ſequuntur, juxta ſeriem literarum Alphabeti.

Auxilium pro Ædificatione, aut munitione Caſtri, ſæpe occurrit, in Charta Gaufredi Com. Andegav. in Libertatibus conceſſis villæ Montisbruſonis, à Guigone Com. Forenſi A.C. 1223. in Tabulario Vindocinenſi Ch. 109. alibique paſſim, in *Chartis* Anglicis præſertim: à quo exactionis genere ne Monachi quidem ipſi liberi fuere, ut eſt in *Epiſt.* Bonifacii Moguntini ad Cuthbertum Archiepiſc. Cantii ſub fin. Sed & ad *ἀγγαρείας* operas ſuas contuliſſe Principum ſubditos, colligitur ex Leone in *Tacticis cap. 20. §. 71.* quò *Novella* quoque Theodoſii & Valentiniani *de Poſtulando*, pertinere videtur.

Auxilia Burgi, memorantur in *Chronologica* Auguſtinenſi Cantuarienſ. A.C. 1104.

Auxilium Conſuetudinarium Vavaſſorum & aliorum hominum tenentium de dominico & de feodis, in *Regeſto*, Philippi Aug.

Auxilium pro Defenſione Terræ, in *Statutis* Honorii IV. Pontif. Rom. pro Regno Neapol. 1285.

Auxilium pro Emptione terræ in vita Domini, ſemel facienda, occurrit in *Pacto*, inito inter Carolum Vadenſium & Andium Com & Barones Andegav. & Cenomanenſes. A. C. 1310. in *Regeſto* Andegav. Cameræ Comput. Pariſ. *fol* 56. alibique paſſim.

Auxilium Epiſcopi: ſic appellabant *pecunias* & *procurationes*, quas Epiſcopi *à perſonis Eccleſiarum* ſubinde exigebant, quaſque etiam *conſuetudines Epiſcopales, quandoque Synodales, quandoque denarios Paſchales vocabant*, ut eſt apud Alexandrum III. in *Appendice ad Concilium Lateran. III. part.* 2. c. 9. Ita *Auxilium pro conſecratione ſua* exigendi ab hominibus ſuis Epiſcopo conceſſit Guilielmus Siciliæ R. in *Conſtitut.* Siculis *lib. 3. tit. 18.* Vide ſuprà in voce *Adventus.* Idem auxilium à ſubditis ſuis exigendi poteſtatem, *cùm à Papa ad Concilium evocantur*, Epiſcopis conceſſit. *Ibid.* V. quoq; Joffridum in *Hiſt. Epiſcoporum Nicienſium pag.* 182. & Jac. Petitum *poſt Pænitentiale Theodori pag.* 666. 717. Etiam, *cùm ab Rege ad exercitum* *& ſervitium evocantur*, iiſdem idem juris indulſit Rex præfatus, ubi *ſuprà.* Sed & *Auxilium* à Presbyteris ſui Archidiaconatus ex Epiſcopi licentia interdum Archidiaconos exegiſſe, docet du Freſne ex *Charta* deſcriptâ Petito *lib. cit. pag* 482. De *ſecundis Auxiliis*, ab Epiſcopo Archidiaconis impoſitis, Vide Joh. Saliſberienſem *Epiſt.* 49. Plura verò, de ejuſmodi *Auxiliis* ab Epiſcopis exactis, ab Eccleſiaſticis ſuæ diœceſeos, in caſibus ſupradictis, apud Bartholom. Bellenum *Tract. de Charitativis Subſidiis* & Auguſtin. Barboſam *de Officio & Pot. Epiſcopi Part. III allegat.* 87. &c.

Auxilium, pro Eundo ad Imperatorem, in *Charta* Caroli II. Sicil. R. A. C. 1290. aliaque deſcriptâ, apud Joffridum *Hiſt. Nic.*

Auxilium pro filia poſtgenita maritanda in Scotia locum habuit & in Sicilia: ut patet ex *Statutis II.* Roberti I. R. *cap 18. §..* & ex *Conſtitutionibus Neapolit. lib. 3. tit. 19.*

Auxilium pro filio primogenito maritando, apud Cognatum *Hiſtor. Tornac. libr. 4. cap.* 15

Auxilium ad Guerram Domini manutenendam, quod *pro expeditione* vocant vett. Angliæ Regum *Diplomata.* In Imp. Rom. contra Turcas exigitur, & *Türckenſteur* dicitur.

Auxilium pro Militia Domini, in *Charta* Thomæ Com Perticenſis A. C. 1214. in *Tabulario* Majoris Monaſt.

Auxilium pro Militia Fratris, occurrit in *Conſtitutionibus Friderici Imp. lib 3. Conſt. Sicul. t.* 19.

Auxilium pro Militia Nobilis viri cujuslibet, in *Conſuetudinibus* Andegav. & Cenomanenſibus.

Auxilium Pallii quod Archiepiſcopo à Presbyteris diœceſis penſitabatur, pro eundo Romam, ad *Pallium* Archiepiſcopale ſumendum: in *Charta* Scheffero deſcriptâ ad *Chron. Upſalenſe.* Vide quoque in *Lexico Univ.* ubi de *Pallio.*

Auxilium pro Racheto ſeu Relevia, ut legitimum agnoſcit *Reg. Majeſt. lib. II. cap.* 73. §. 1. & Vetus *Conſuetudo* Normanniæ *cap.* 34.

Auxilium pro Sorore maritanda, in regno Siciliæ obtinuit, ut colligitur ex *Conſt. Sic. l.* 2. *tit.* 18. & ex *Charta* A. C 1211. apud Ughellum *Tom. I. p.* 784. In Angliæ etiam Regno, uti docet Matthæus Paris in *Henrico III. A.C.* 1235. ut & in Gallia. V. *Chartam* permutationis Viceecomitatus de Lautrico, aliamque Hugonis Vicecom. Caſtriduni, apud du Freſne.

Auxilium pro Subſidio Terræ Sanctæ, introductum videtur à Ludovico VII. Fr. R. cui cùm à Papa Eugenio ſacris eſſet interdictum quòd Petrum Archiepiſcopum Biturcenſ. ſede ſuâ dejectum nunquam deinceps ſe admiſſurum juraſſet, *tandem S. Bernardo perſuadente ad hoc eſt cor Regis inclinatum, ut Archiepiſcopum ſuſciperet & pro transgreſſione perjurii, Hieroſolymam ſe promitteret profecturum.* Tunc enim *per totam Galliam facta eſt exactio generalis, nec ſexus, vel ordo, vel dignitas quempiam excuſavit, quin* Auxilium *Regi conferret. Unde factum eſt, ut ejus peregrinatio multis execrationibus perſequeretur*, Matth. Paris ad A. C. 1146. Exemplo igitur Ludovici, Ricardus I. R. Angl. idem fecit in ſuo Regno, cùm ad iter Hieroſol. ſe accinxit A. C. 1190. ut teſtatur Hovedenus *pag.* 665. Regem quoque imitati cœteri Franciæ Proceres, eandem legem ſuis indixere vaſſallis ac ſubditis, ut, quoties in Terram S. iretur contra hoſtes Fidei Chriſtianæ, in partem ſumtuum certum vectigal, *Auxilii* nomine ſibi penſitarent, &c.

Auxilium Triennarium ſeu *Comitis*, in Normanniæ Ducatu. apud eundem du Freſne,

Auxilium contra Turcas, ab Imperatore indicitur, quoties belli gravioris periculum imminet.

Auxilium Viceecomitum, quod Vicecomitibus ſeu Ballivis præſtabatur, in Anglia præſertim. V. Ingulfum *p.* 875. &c.

Auxo & Thallo, inter Athenienſium Deos, ab incremento frugum & flore dicti.

AX.

A.X. in Fuldenſis Monaſterii Martyrologiis ſeu potius Necrologiis, *Ancillam Chriſti* notat, apud Brovver. *Antiqq. Fuldenſ. l. 2. c.* 10.

Axamenta, carmina erant, quæ à Saliis componebantur, in honorem ſingulorum Deorum, ut Jovialii verſus, Junonii, Minervii; Vetus Lexicon interpretatur verſus in honorem Herculis, qui in ſacris ejus decantabantur; Turnebus *Adverſar. lib. 22. cap.* 24. Ab *axare*, quod Vett. idem fuit ac *nominare*, teſte Feſto. Apud Recentiores verò, *axatus* cervorum clamor eſt, V. Felicem Gyrvvenſem Mon. in *Vita* S. Guthlaci *num.* 22. apud du Freſne *Gloſſar.* & infra in voce *Magiſter.*

Axedre, Hiſpanis Latrunculorum ludus dicitur, ex Græco *Zatrikion*, quod Hiſpani à Mauritanis acceperunt, qui *Alzatrec*

cum

cum articulo vocant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1230. Vide infrà *Zatricium.*

Axes rotarum, ex ilice, fraxino ac ulmo, Veteribus fuere: ſicut materiam curribus faciendis idoneam, abietem probat Plinius *lib.* 16. *cap.* 42. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 10. In vett. *Epigr gemini Axes*, dicuntur metæ in Circo, quòd Orientem & Occidentem oſtenderent, ut inquit Caſſiodorus. Pro quo Græci dixere, Circi circuitum (nam expreſsè *metarum* non meminerunt, qui ſub Imperio CPolit. vixere) à fine ad initium Orientem ſignificare, ab initio verò ad finem, Occaſum, τὸν ἐπὶ τὰς θύρας καμπτῆρα, καὶ τὸν ἐπὶ τὴν σφενδόνην. Circi enim principium, θύραι illis, ſicut finis & exitus σφενδόνη &c. *Epigramma* præfatum de Circo ſic habet:

> *Namque Axes gemini ortum obitumque docent.*
> *Atque his Euripus quaſi, magnum interjacet æquor.*
> *Et medius centri ſummus obliſcus abit.*

Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 908. & infrà, in voce *Euripus*, item *Meta.*

Axillas depilandi conſuetudo, apud Romanos olim uſitata, V. ſuprà *Alopili.*

ex *Axillis* vocem emiſiſſe, non ex ventre, id ariolorum genus, quorum mentio Actorum *cap.* 16. *verſu* 16. crediti Hebræis, qui pro *Pythone*, פיתום *Pithom* ſcribunt voce leviter inflexâ. Talmudici *in Sanhedrim cap.* 7. *Baal Ob idem eſt, qui Pithom, ſeu qui loquitur ex* axillis *ſuis.* Ubi Gloſſa, *Mortuum ex terra educit, quem ſub* axillis *& brachiis ſuis conſtituit, ut loquatur.* Unde R. Selomo *in Deuteron. cap.* 18. *verſu* 11. explicans, quid ſit שואל אוב, *conſulens Ob* (ſeu Pythonem) *Hæc eſt*, inquit, *divinatio, quæ vocatur Pithom, quâ loquitur quis ex axillis, mortuum ad axillarum locum evocans.* De quo ritu qui plura volet, conſulat Maimonidem *in Tract. de Idololatria.* V quoque infra, in voce *Python.*

Axima, inter Centronum olim urbes, Ptolom. Ἐν ταῖς Γραΐαις Ἄλπεσι Κεύτρωνες: ὧν πόλεις Φόρος Κλαυδίου καὶ Ἄξιμα, *In Grajis Alpibus Centrones, quorum urbes Forum Claudii & Axima.* Nunc ex urbe vicus magnus, nihil præter priſcum nomen, idque corruptum ac truncum, retinens: vulgo *Eſma* vel *Aime*, 4. leuc. à Foro Claudii, capite quondam gentis. In tab. Theodoſiana *Axuna* dicitur depravatè. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Centrones.*

Axima, Perſidis opp. adde: Diem maximam horarum quatuordecim computat & trientis horæ; quemadmodum Hiſpalis Bæticæ Hiſpaniæ civ. eandem habet horarum 14. & 20. ſcrupulorum. Sed cùm Hiſpani, quamvis ſub eodem cum Perſis habitantes Parallelo (illi ad Occ. hi ad Orientem) quatuor horis ſeriùs Solem renaſcentem excipiant, fit ut Meridianus, ſub quo Hiſpalis ſita, à Meridiano, cui ſubjecta eſt *Axima*, horis totidem & ſcrupulis 53. diſtet. Salmaſius *ad Solinum p.* 66.

Axinomantia, Magiæ ſpecies, quæ gagate ſecuri candenti impoſito fiebat, memoratur Plinio *lib* 30. *cap.* 2 & *lib.* 36 *cap.* 19. *Hoc* (ſc. gagate lapide) *utuntur Magi, in ea, quam vocant axinomantiam & peruri negant, ſi eventurum ſit quod aliquis optet.*

Axiomatici, apud Guil. Bibliothecarium *in Hadriano II. Eum cum Pontificali pallio impoſitum. præcedentibus* Axiomaticis, *& ſubſequentibus reliquis turbis in urbem reuire — conſpexerant;* Anaſtaſium item Bibl. *in Hiſtor. Eccl Cum aliis quinque, tribus quidem Comitibus, duobus verò Axiomaticis*: Magnates ſunt. Proceres, Magiſtratus. Gloſſarium Gr. Lat Ἀξιωματικός, *Honorarius, qui honorem gerit.* &c. Unde Ἀξιωματικόν, *Salarium*, quod *Axiomaticis* à Rege penſitatur, in *Gloſſis* Baſilic. & apud Photium *in Nomocanone tit.* 8. *cap.* 7. du Freſne *Gloſſar.* & Macer in *Hierolexico.*

Axiris, Herodoto *lib.* 4 ubi de Laſerpiciferæ in Cyrenaica regionis ſitu, urbs eſt Cyrenenſium, und σιλφιοφόρος ſeu *Laſerpicifera* inceperit. Ἄξυλιν vocat Ptolemæus. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 369.

Axites mulieres, & Dii, apud Feſtum, unà agentes. Gloſſæ, *Axites*, συνπλοκμεθοιναί. *Axitioſæ* item, ſeu potiùs *axioſæ*, quaſi *actioſæ*, ab *agendo.* Plautus apud Varronem,

> *Axioſæ annonam caramè vili concinnant viris.*

Vide Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino.*

Axitheus quidam, Reſurrectionis poſſibilitatem probat egregiè, apud Æn. Gazæum *de Immort. An.*

Axla, vulgò *Axel*, opp. Flandriæ, in terra Waſa vel Waſia. Vide *Axella.*

Axomitæ, memorati Fl Vopiſco in *Divo Aureliano*, *Præter captivos gentium barbararum Blemyes*, Axomitæ, *Arabes, Eudæmones* &c. *Axumitæ* Stephano, qui urbem eorum Ἀξωμίτην vocat, ſeu Ἄξουμ potiùs; Ægyptiacæ namq; urbes ſeu Æthiopicæ plerunq; in IS. & earum ἐθνικά in ίτης deſinunt, ut Ἄνυσις, Ἀνυσίτης, Τίλφις, Τιλφίτης &c. *Auxomitas* gentem hanc vocat Theodoretus, *Quæſtion. in V. Teſtam.* ubi de Regina Sabæ verba faciens, ΣΑΒΑ, inquit, ποῖόν ἐστιν ἔθνος; Αἰθιοπικόν, ἐντεῦθεν καὶ αὐτοὺς καλοῦσί φασι τοὺς ἰουδαίους Ἰνδικῆς, ὀνομάζουσι δὲ αὐτοὺς ΟΜΗΡΙΤΑΣ. καταντικρὺ δὲ εἰσι τῶν ΑΥΞΩΜΙΤΩΝ. μέση δὲ τούτων κεῖνται ἡ θάλασσα. τούτων ἐβασίλευσεν ἡ θαυμασία ἐκείνη γυνή. *SABA, qualiſnam gens eſt? Æthiopica — vocant autem ipſos Homeritas: è regione verò eſt AUXOMITARUM, medio interluente mari. His imperavit mulier illa admiranda.* Plerunque tamen oppidum *Axuma* & populum *Axumitas* nominant Auctores. V. Joh. Scaligerum *Notis ad Computum Æthiopicum*, & Salmaſium Caſaubonumque *Notis ad Hiſtoriam Auguſtam.*

Axones, adde: Quemadmodum Lycurgi leges *Rhetra* dicebantur: ex utriſque leges ſumptuarias Romanos olim mutuaſſe, quas ſeneſcentes paulatim reparaverit Sulla Dictator, memorat Ammian. Marcellinus *lib.* 16. Vocarunt autem leges Solonis *Axones* cives Athenarum, διὰ τὸ ἐγγεγράφθαι αὐτοὺς ἐν ξυλίνοις ἄξοσι, *quòd inſcriptæ eſſent ligneis tabulis*: erant autem illæ triangulares. Quidam Cyrbes continuiſſe ajunt, quæ ad Deorum cultum pertinebant, reliquas leges *Axonibus* fuiſſe comprehenſas, atque hoc diſcrimine illas ab his diſtinguunt. Aſſervabantur autem hi Solonis *Axones* legesque primitus in Acropoli: Poſtea ab Ephialte in Curiam & Forum tranſlati ſunt, ſic tamen ut legum Autographa in Acropoli manerent: cum quibus, motâ in legis verbis controverſiâ, Antigrapha illa conferebantur. Pro Curia habet Prytaneum Pollux: item Pauſanias *Atticis*, eratque Prytaneum in Foro. An verò per Curiam Matris Deûm ædes intelligenda venit, nam hæc etiam Βουλευτήριον appellabatur, Legesque reponebantur, in hac æde, juxta Harpocrationem. τοὺς νόμους ἔθεντο ἀναγράψαντες ἐν τῷ Μητρῴῳ. In Regia quoque Porticu adſervatas fuiſſe leges, habes diſertè apud Ariſtotelem *in Athen. Rep.* &c. Fuere autem leges in ſuis *Axonibus* βουστροφηδὸν ſcriptæ: ſic ut primus verſus ſcriberetur ad dextram à ſiniſtra, ſecundus à dextra ad ſiniſtram, Hebræorum more, & ita deinceps alternis, quomodo boves actus ſuos peragunt cùm arant. Qualiter ſcriptum inter Siculos nummos unum, apud Peireſcium ſe vidiſſe dicit Petitus. Porro diſtincti numero *Axones* Solonis erant, ut videre eſt apud Plut. *in Solone*; ex quo item, ut & Harpocratione, conſtat in Axonibus ſingulas leges numero notatas fuiſſe: ac quæ in parte inferiori ſcriptæ eſſent, οἱ κάτω ſive κάτωθεν νόμοι dicebantur. In primo *Axone* e g. cautum erat de non importandis aliò terræ Atticæ fructibus. In viceſimo primo, de liberis, &c. Reliquias harum tabularum ſuo adhuc tempore ſuperfuiſſe, memorat Plut. *in Solone* inquiens: ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἐν Πρυτανείῳ λείψανα μικρὰ διεσώζετο. Vide Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas, lib.* 2. *tit.* 1. Franciſc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 3. *cap.* 1. &c.

AY.

Ayec, ayec, vox Aragonibus in uſu. Michaël *del Molino* in *Repertorio* Fororum Aragon. Beſtiam currentem ſi aliquis portaverit, *debet dicere*, Ayec, Ayec, *quod eſt vulgare antiquum Aragonenſium aliàs ſi hoc non dixerit, tenetur emendare damnum datum per beſtiam.*

AZ.

Azazel, cujus mentio Levitici *cap.* 16. *verſu* 8. Juliano Apoſtatæ, Hebræis, Valentinianis & Magis, dæmon eſt. Unde Julianus ex hoc loco Moſis conatus probare eſt, ſcripſiſſe hunc περὶ Ἀποτροπαίων, i.e *de Diis Averruncis*, à Cyrillo doctè refutatus *in Julian. lib.* 9. Hebræi unum ex quatuor Dæmonum anteſignanis *Azazelem* facientes, hoc die (quo nempe Feſtum Propitiationis, de quo ſermo *l.c.* agebatur) Satanam nihil poſſe atque inde eſſe, ajunt, quòd literæ numericæ nominis השטן, id eſt, *Satanæ*, valent CCCLXIV. quia per anni dies totidem imperium ſuum in homines exerceat, nec ullus excipiatur, niſi dies modò dictus. De Valentinianis veteris Poëtæ Chriſtiani carmina, in Marcum, Valentini diſcipulum, qui diſcipulis ſuis credebatur per præſtigias illudere, apud Irenæum, citatum Epiphanio *Hær.* 34. ſic habent:

> Εἰδωλοποιὲ Μάρκε καὶ τερατοσκόπε,
> Ἀστρολογικῆς ἔμπειρε καὶ μαγικῆς τέχνης,
> Δι' ὧν κρατύνεις τῆς πλάνης τὰ διδάγματα,
> Σημεῖα δεικνὺς τοῖς ὑπὸ σοῦ πλανωμένοις,
> Ἀποστατικῆς δυνάμεως ἐγχειρήματα,
> Ἃ σοι χορηγεῖ σὸς πατὴρ Σατὰν ἀεί,
> Δι' ἀγγελικῆς δυνάμεως Ἀζαζὴλ ποιεῖν.
> *Idola fingens Marce, monſtrorum artifex,*
> *Fraudiſque gnare Magicæ & aſtrorum ſciens,*
> *Erroris inde dogma peſtiferum ſtruis,*
> *Portenta cæcæ ficta dum turbæ exhibes,*
> *Per te rebellis qualia exequitur manus:*
> *Hæc tu illa Satanæ fretus auxilio patris*
> *Azazelique mirâ deſignas ope.*

Quin hodieque in Magorum libris *Azazel*, inter Dæmones, qui elementis præſunt. Sed hæc commenta, præter Cyrillum prædictum, Theodoretus, Iſychius & Procopius meritò rejiciunt. Arabibus *Azazel* montis nomen eſt, & Aben-Ezræ, qui eum monti Sinai admovet: Sed non videtur veriſimile, per tot interjectas ſolitudines, quotannis hircum ab urbe Iſraëlitas deduxiſſe. Adde, quòd in regione toties peragratâ & tam accuratè deſcriptâ, nemo eſt, qui montis hujus meminerit. Non pauci *Azazelem* volunt fuiſſe hircum ipſum emiſſarium, adeoque verba Moſis ſic reddunt: *Aaron ſortes jaciet ſuper duos hircos, ſortem unam Domino*, id eſt, in hircum Domino mactandum; *& alteram in Azazelem*, h.e in hircum in deſertum abiturum & dimittendum. Sed cum falsâ vocis originatione nititur hæc interpretatio, tum verba

Moſis nimiùm implicata reddit. Proin Bocharto, eſt *hircus ſervatus* τράγος τὰς ἀπαγωγάς, quod ſignificari voce לעזאזל ex Arabica lingua probat. Nempe hircorum unus Deo ſervandus erat, ut ſuper Altare mactatus *illi eſſet in cibum*, quod de victimis legitur Levit. *cap.* 21. *verſ.*6. alter *ad azázel*, i. ut in locum deſerti remotum & ſeparatum deduceretur. Uterque horum Deo conſecratus erat, unde eſt, quòd uterque coram illo ſtatuebatur, tamen in Dei ſortem cedere videbatur magis ſpeciali jure, qui ſuper Altari mactabatur: quia victimæ in illius honorem immolatæ Hebræâ phraſi, *Dei cibus* vocantur, ut vidimus. Huic opponebatur alter hircus לעזאזל, i. τράγος χωρισμὸς, vel τράγος ἀπαγωγεύς, i.e. *hircus ad id deſtinatus, ut ad loca remota deductus, à grege ſepararetur.* Porro, ut hircos, ita & ſortes oportuit eſſe pares, ne ab extrinſecus intuentibus dignoſcerentur: quas ligneas olim, ſed ſecundo Templo aureas fuiſſe, ſcribit Maimonides; qui etiam addit urnam, in qua ſortes hæ repoſitæ, ad Orientem Atrii & Aquilonem Altaris fuiſſe ſitam, eaque motâ, ſortes in Sacerdotis manus incidiſſe, juxta nomen duorum hircorum: Et ſi Dei ſors in manum dextram incidiſſet, dixiſſe Saganem, qui à dextris adſtabat, *Domine mi, magne Sacerdos, tolle dexteram tuam*; ſin in ſiniſtram, dixiſſe Principem Domûs Patrum, *Domine mi, magne Sacerdos, tolle ſiniſtram tuam,* ſicque Sacerdotem dexteram ſortem hirco dextero & ſiniſtram ſiniſtro impoſuiſſe. Poſtmodum hircus, in quem cecidit ſors *ad azázel*, ſiſtebatur vivus coram Domino, *verſu* 10. ut per eum fieret propitiatio & dimitteretur *ad azázel*, h.e. *ad loca remota,* in deſertum. Apud Rambam *Sacerdos ligabat linguam coccineam* (h. e panni fruſtum in linguæ formam cocco tinctum) *ponderis duorum ſiclorum in capite hirci emiſſarii, & eum dirigebat versùs locum, in quem erat dimittendus.* Quam linguam olim al ligabant ad oſtium porticus exterioris aut etiam interioris: & cùm exalbeſcebat, quod paſſim contigiſſe referunt, id pro fauſto omine habebatur; inde ſc. conjectabant, remiſſa ſibi eſſe peccata, juxta Eſajam *cap* 1. *verſ.* 18. V. Gemaram in *Joma cap.* 6. Deiiiſſe verò id obſervari 40 annis ante Templi excidium, iidem Talmudici ſcribunt in *Joma cap.* 4. Nempe tum Chriſtus paſſus eſt, morteque illius legalibus ſacrificiis omnis vis adempta, lumen cognitionis ea in gente extinctum, nec Templum ſolùm, ſed & cœlum hactenus clauſum, gentibus tum demum patere cœpit, &c. Deducebatur autem hircus emiſſarius, poſtquam ei *Sacerdos manum impoſuiſſet, & confeſſus ſuper eum eſſet omnes iniquitates filiorum Iſraëlis, verſ* 20, 21, 22. *per manum viri* ad id parati in locum, quem Moſes מדבר *deſertum*, & עזאזל *azazel*, i. e. *ſeceſſion* vocat; ubi non detrudebatur in præceps, aut ventorum turbine abripiebatur, ut Hebræi nugantur, ſed ſimpliciter *dimittebatur, verſu* 26. quomodo ſc. ſacra quædam animalia, quæ Græci ἄφετα vocabant, quòd in Dei alicujus honorem libera dimitterentur. Cœlius Rhodiginus *lib. ſept. in fin.* ejuſdem ritûs veſtigia trans Euphratem obſervat, *ubi paſcebantur*, inquit, *boves Dianæ Perſicæ ſacræ, nullo cuſtode, & ἄφετοι, Deæ charagmate inſignes.* Et Suetonius in *Julio cap.*81. memorat, equorum greges, quos in *trajiciendo* Rubicone *flu vio conſecraverat* (Cæſar) *ac vagos & ſine cuſtode dimiſerat.* Sic Arabes in Ethniciſmo, i. e. antequam impuro Mahumeti nomen dediſſent, quædam jumenta & pecora, putà camelos fœminas, oves & capras Diis ſuis ſimili ratione devoviſſe leguntur: Dicebant autem iſtiuſmodi pecudem *Saibah*, i.e. ἄφετον & aures ejus findebant, ut hâc notâ dignoſceretur, unde & *bahirah* eam vocabant: quemadmodum & *ſarba*, quòd libera erat à mulctura & lac in mammis retinebat. Nec omittendum, videri Græcos ad hunc Hebræorum ritum alluſiſſe, cùm ad capras ſylveſtres imminentia mala amandabant. V. Heſychium, Suidam, & ex utroque Eraſmum in *Prov.* Κατ' αἶγας ἀγρίας, *In capras feras*; & plura hanc in rem, inprimis de collatione duorum hircorum, quorum unus mactandus erat, in Feſto Propitiationis, alter in deſertum emittendus; cum duobus paſſeribus, Levitici c.14. v.4, 49. quorum uno jugulato, alteri liber in agro volatus permittebatur: ac utriuſque hujus Typi, cum *Servatoris* noſtri *morte* ac *reſurrectione*, analogia, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. I. Lib. II. cap.*54. *toto*, ut & infrà, ubi de *Propitiationis Feſto.*

Azenia, adde: Hinc oriundus erat Olus Pontius Nymphodotus, Coſmetes Epheborum, de qua dignitate V. *Marmora Oxonienſia, p.*84. *&* 85. Floruit autem is Cajo Julio Caſio Archonte, ut apparet ex pulcherrima *Inſcr.* veteris marmoris haud pridem Athenis in Angliam allati, quod baſis erat ſtatuæ, à Pothino quodam in Nymphodoti hujus honorem extructæ erectæque. Initium ſic habet,

ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΝ ΔΕ ΠΟΘΕΙΝΟΣ ΕΝ ΕΦΗΒΟΙΣΙ ΠΑΛΑΙΣΤΡΑ
ΤΕΥΞΑΣ ΚΟΣΜΗΤΟΥ ΘΗΚΑΤΟ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΥ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΑΙΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΣΙΟΥ ΣΤΕΙΡΙΕΩΣ ΑΡΧΗΣ
ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΕΦΗΒΩΝ
ΩΛΟΣ ΠΟΝΤΙΟΣ ΝΥΜΦΟΔΟΤΟΣ ΑΖΗΝΙΕΥΣ
ΚΑΙ ΥΠΟΚΟΣΜΗΤΑΙ.

Cœtera V. apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ pag.*76. qui ex eadem Inſcr. docet, Coſmetas hos ſeu Gymnaſiarchas menſtruos ſolùm fuiſſe, , & à Boëdromione menſe auſpicia regiminis Scholaſtici duci conſueviſſe *pag. ſeqq.*

Azevedo, nomen familiæ illuſtris, quæ, è Luſitania orta, in Caſtellam tranſiit. In ea Didacus, Franciſcam *de Zuniga, Ulloa & Vledma* Comitem de *Monterrey* duxit, ſicque Comites reliquos de *Monterrey*, nominis *de Azevedo* & *Zuniga*, profevit. Fuit autem is Didacus, filius Alfonſi *de Fonſeca & Azebedo*; Pater verò Alfonſi *de Azebedo & Zuniga, Com. de Monterrey*: qui ex Maria Pimentella genuit Hieronymum, maritum Agnetis *de Velaſco & Tobar*; quibus natus eſt Caſparus Prorex Mexici, cui ex Agnete *de Velaſco* & *Aragon*, ſunt geniti, Hieronymus, Emanuel Com. *de Fuenſes* (cui uxor obtigit Leonora Maria f. Henrici Guſmanni Com. Olivarii) Agnes (uxor Caſpari Guſmanni Duc. & Com. Olivarii) Maria & Catharina Monialis, qui hoc ſeculo floruere. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Part.* 2.

Azo, Ateſtinus ſeu Eſtenſis, Ferrariæ Ducum, & hodiernorum Principum Mutinenſium, conditor. Secundùm quosdam Hugonis M. Tuſciæ fil. Sigfridi vel Alberti aut Otfridi M. Tuſciæ nepos, Hugonis R. Italiæ pronepos, Lotharii III. Com. Provinciæ abnepos, Lotharii II. R. Auſtraſiæ atnepos, Lotharii I. Imp. trinepos, & ita è Caroli M. ſanguine, fuit: Aliis à Cajo Actio, Vide ſuprà in *Actius* Cajus, ejus originem, aliis aliunde arceſſentibus: ut infrà dicetur. Is ductâ Cunigunde, ſorore Welfi III. aliis IV. in quo prior familia Welfica defecit, Welficum nomen & jus in ſuam gentem intulit. Familiam ejus nonnulli à quodam Cajo Actio derivant, ut dictum, qui ex Romanis civis Ateſtinus fuerit, circa A. C. 390. è cujus poſteris Foreſtum, Aquilegiæ adverſus Attilam defenſorem: Acharium vel Fl Actinum, Severeni adverſus Alanos Equitum Magiſtrum, Ferrariæ conditorem: Marvellum, Valentiniani III. contra Vandalos Ducem; Sabinianum, Illyrici præfectum alioſque enumerant. Alii, quamvis Actiam ſtirpem, è Romanorum reliquiis, Ateſte egiſſe non negent, eam tamen in Caji trinepote Bonifacio ac ejus filio Valeriano, qui prælio Langobardorum in Francos ceciderit, A.C.590. defeciſſe, aliumque ſucceſſiſſe arbitrantur, argumento nominum, quæ à Valeriano illo ad Azonem uſque Germanicæ originis, uſi. Sunt & qui hunc, Hugonis Marchionis Tuſciæ filium, Sigfridi vel Alberti aut Otfridi M. Tuſciæ nepotem, Hugonis Italiæ R. pronepotem, Lotharii III. Com. Provinciæ abnepotem atque ulterius ex Caroli M. ſanguine oriundum, aſſerunt. Quorum quidquid ſit, *Azonis* conſanguinei in Italia, obſcuræ conditionis neutiquam fuere; Gonzagas, à quibus, præter Mantuæ Duces, multi alii illuſtres in Italia, ejuſdem fuiſſe originis, adſeverant aliqui: Certiùs ex eadem pro apia deducuntur Theobaldus, & filius Bonifacius, Regii Lepidi, Parmæ, Lucæ, Ferrariæ & Mantuæ Marchiones: quorum hic filiam Mathildem habuit, quæ ter nupta, ſed ſterilis, inſigni munere ſedem Pontificiam locupletavit, quod *Patrimonium Petri* appellatur, V. de hac donatione Conringium *de fin. Imp. Germ. cap.* 10. Ipſe *Azo I.* ſecutus in Germaniam Conradum II. & Henricum III. Augg. ibi Cunigundam, Gueiforum priorum, uti diximus, hæredem; & poſt illam, ſecundùm aliquos, Iſabellam Montisferratenſem, ſed ſterilem, ac demum Judítham Conradi II. Imp. filiam duxit, extinctus A. C. 1081. Ex hac (ſunt qui etiam Cunigundam matrem fuiſſe volunt) genitus *Azo II.* Eſtenſis ſeu Ateſtinus Marchio, à quo longa ſerie reliqui Marchiones, qui, præter Ateſten, Genuam, Mediolanum, Anconam, Veronam, Ferrariam, Mantuam, Mutinam, Regium & alia diverſis temporibus tenuerunt, deſcendunt. E quibus Hercules I. Dux Ferrariæ creatus, novo titulo domum auxit, qui duravit uſque ad pronepotem ejus Alfonſum II. quo A. C. 1597 ſine maſculis hæredibus extincto, ſucceſſionem prætendit ſibi deberi, ejuſdem Alfonſi patruelis Cæſar Ateſtinus. Sed quòd hujus pater ex fœminæ vilis contubernio, ab Alfonſo I. ſuſceptus diceretur, à Pontifice eâ excluſus, Imperialia tantùm feuda, Mutinæ, Regii Lepidi & Carporum, obtinuit, Vide Thuanum *lib.* 119. & ab hoc moderni Ateſtini ac Mutinæ Dux derivantur, Vide quoque ſuprà in voce *Ateſtina*, & alibi paſſim. Alter ex primo matrimonio *Azoni* filius natus eſt Welfus cognom. *Robuſtus*, avunculi hæres, Altorfii Com & ex eo Henrici IV. Imp. beneficio, Dux Bavariæ, A.C 1071. A quo poſteriores Welfi, & hodierni Duces Brunſuicenſes orti ſunt. Vide Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Guelfica,* & hic in *Ateſte* & *Mutina.*

Azo, adde: In patria primùm interpretari Jus cœpit; unde cùm propter æmulorum invidiam ad Montiſpeſſulanam ſcholam profectus eſſet, ibique aliquandiu magna cum laude docuiſſet, tandem domum revocatus, magnam & docendo & ſcribendo nomini ſuo famam memoriamque conciliavit. Scripſit *Codicis Summam*, quà totius Juris Civ. epitomen complexus eſt; Item, *Magnus apparatus ſuper Digeſto veteri*: Hodieque ejus in Scholis Foroque ingens autoritas eſt. Hottomannus *in Prætermiſſis*, laudatus Johanni Calvino, in *Lexico Jurid.*

Azores, adde: Hollandis *de Vlaemſche Eylanden*, medio inter Europam & Americam ſitu, è regione Portugalliæ. Deſcriptæ ſunt peculiariter à Lud Teiſera, cui adde Linſchotum *P.* 2 *cap.*6. *pag.*39. & Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* cui Vett. Caſſiterides ſunt Sullingæ, *the Sorlinges*, è regione Cornubiæ prom. Liſſæi, inter inſulas minores Hiberniæ & M. Britanniæ adjacentes, Vide in voce *Caſſiterides* vel *Cattiterides.*

Azyma, Hebr. מצות, cujus vocis origo non liquet. Docet tamen ex Arabiſmo Bochartus, מצות propriè eſſe *puros & ſinceros*

panes

panes & ab omni fermento expurgatos, quod corruptionis eſſe genus voluerunt multi Vett. Hinc Hieronymus 1.*Cor.* 5. 6 & rurſus *Galat.* 5. 9. *Modicum fermentum*, inquit, *totam maſſam corrumpit:* ubi Græcè eſt ζυμοῖ, *fermentat.* Et Plut. in *Quæſtion. Rom.* vult fermenti uſum Flamini Diali fuiſſe prohibitum; quia ἡ ζύμη καὶ γέγονεν ἐκ φθορᾶς αὐτὸ καὶ φθείρει τὸ φύραμα μιγνυμένη, *fermentum, cùm ipſum ſit ex corruptione natum, maſſæ admixtum illam corrumpit.* Et paulo pòſt, καὶ ὅλως ἔοικε σῆψις ἡ ζύμωσις εἶναι, *atque omnino fermentatio videtur eſſe putrefactio. Sincerus* igitur jure vocatur *panis*, cui nihil eſt fermenti admixtum. Quò alludere videtur Paulus 1.Cor. *cap.* 5 *verſ.* 8. ubi feſtum nos celebrare jubet ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας, *in azymis ſinceritatis.* Fuiſſe hunc panem Judæis perpetuum, putavit Tacitus: Sed Lex illius uſum non præſcribit ultra ſeptiduum, cujus initium veſperâ diei decimi quarti, finis veſperâ diei vigeſimi primi menſis Niſan. Quin, ſi Judæis credimus, ſeptem quidem illis diebus veſci fermentato pane fuit nefas, ſed *azymum* edere, non niſi primo neceſſarium, ſex reliquis liberum. Itaque pro *Azymis* per ſex illos dies *oryzam* edere licuit, aut *panicum*, aut *fruges toſtas*, aut *fructus*, ut ex Maimonide & Selomone probat Petavius in *Epiphan. ad Audianorum Hær. pag.* 193. Semel verò *Azymos* panes per totum menſem comederunt Iſraëlitæ, nempe in exitu ex Ægypto, à die 15. primi menſis uſque ad 15. & 16. menſis ſeq. quibus Deus illis largitus eſt mannam & coturnices, Exodi *cap.* 16. *verſ.* 1. 13. &c. Sed neceſſitate id factum, quia in deſerto nihil illis fuit, unde ſe toto illo menſe ſuſtentarent, præter φύραμα, quod ex Ægypto infermentatum attulerant, Exod. *c.* 12. *v.* 39. Quod autem illo anno neceſſitate factum, id ſequentibus repetierunt, ut Legi obſequerentur, in qua Deus ſeptem dies *azymos* indixiſſe contentus. illis hoc ſigno quotannis refricare voluit memoriam præſtitæ ex Ægypto liberationis. Et quidem è ſeptem his diebus cùm medii quinque fuerint ἐργάσιμοι, primum & ultimum pro feſtis haberi voluit Deus; quia, ut primo ex tam dura libertate in ſervitutem fuerant aſſerti, ita ſeptimo Pharaonem cum omnibus copiis ſuis mare Erythræum abſorpſerat. Proinde, maximi momenti illa Lex & ad ejus obſervationem omnes præcisè adſtricti fuerunt; vetitumque per illos dies non ſolùm fermentum comedere, ſed & domi habere, idque ſub pœna exciſionis ex Iſraële: quâ etiam tenebatur, qui Circumciſionem neglexiſſet; par namque Sacramenti utriuſque, Paſchatis ac Circumciſionis ratio. Ab hac tamen pœna Maimonides excipit hominum duo genera 1. eos, qui *per errorem*; 2. eos, qui *minùs quàm quantum olivam*, ex fermentato pane comederant: quorum illis imponit ſacrificium offerri ſolitum, pro delicto per errorem commiſſo; hos autem cædi vult *plagâ rebellionis*, V. [illegible]um de *Ferm. & Azym. cap.* 1. *ſect.* 1. & 7. Suidas in voce Ζύμη, ab hora 6. decimi quarti diei menſis, σάλπιγγος φωνούσης, *ſigno tubâ dato*, omnem panem fermentatum, ſi quis apud Hebræos fuiſſet reliquus, igne cremari & penitus abſumi ſolitum fuiſſe, ſcribit, &c. Plura hanc in rem vide apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior lib II. cap.* 50. ut & infrà paſſim, inprimis ubi de *Fermento* & *Paſchate.*

Azymitæ, adde: Hinc Ἀζυμῖται Ἱερεῖς, Latini Sacerdotes, Johanni Epiſcopo Citri in *Reſponſis ad Cabaſilam.* Sed & *Azymitæ* dicti ſunt populi quidam, qui Sultanis ac Saracenis parebant, cùm Franci Syriam invaſerunt, quanquam, nomenne gentis an ſectæ, incertum. Publicanis enim vulgò adjunguntur, quos eoſdem fuiſſe cum Manichæis conſtat. Robertus Mon. *Hiſtor. Hieroſol. lib.* 6. *Perſæ & Medi, Arabes & Turci*, Azymitæ *& Saraceni, Curti & Publicani & diverſarum nationum alii multi.* Simeon Dunelm. *Hiſt. Angl. Turcos, Arabas, Saracenos, Publicanos*, Azymitas, *Perſas, Agulanos & alias multas gentes*, commemorat. Sic Baldricus *lib.* 2. *pag.* 109. Guibertus *lib.* 5. *cap.* 8 aliique *Rerum Hieroſolymitanarum* Scriptores. Imò & ſuâ ætate *Azimorum* ſeu *Azimitarum dominum* Soldanum inſcribit Sanutus *pag.* 8. *Soldano Araborum*, Azimorum *& Turcorum*, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* &c.

Azymorum Feſtum, unum ex tribus anniverſariis ac præcipuis Judæorum Feſtis, unà cum Paſchate incipiebat, & per totam Judæam (non Hieroſolymis tantùm, ut Paſcha) celebrabatur. Conſiſtebat autem, præter agnum Paſchalem, tum in peculiaris ſacrificii, tum in manipuli frugum oblatione; qui XVI. menſis, qui dies ſeptimanæ primus erat, in typum reſurrectionis Chriſti, offerri debebat. Hic enim, tanquam primitiæ noſtræ, hoc ipſo die à mortuis reſurrexit, factus ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, 1. Cor. *cap.* 15. *verſu* 20. V. Levitic. *cap.* 23. *verſu* 6, 7, 8. Numer. *cap.* 28. *verſu* 19. & Levitici *cap.* 23. *verſu* 10, 11. Franc. Burmannus, *de Tribus Judæorum Feſtis Anniverſar.* & ſuprà.

B. In

B.

B In notis antiquorum *Brutus*, vel *Balbus*, vel *bonus*, vel *benè*, &c B. A. *bonam actionem*, vel *bonis auſpiciis*, vel *bonis avibus*, vel *bonis amabilis*, &c. B.C. *bonorum conceſſum*. B. F. in præfationibus Senatus conſultorum *Bonum factum*, Sueton. *Jul. Cæſ. cap.*80 ſicut nos in nomine Dei noſtra negotia auſpicamur, denotat. In Achate ingenti in carchesium exciſo, quo Imperatoris theſaurus ſuperbit, Inſcriptionem hanc B.XPICTOC, ſponte naturæ, conſpici, tradit Car. Patinus, *αὐτόπτης*, qui illud *Β. Βασιλεὺς* interpretatur, *Relation. Hiſtor. I.*

BA

Baal, adde: Godvvyno idem videtur cum *Moloch*, ob nominum ſimilitudinem, בעל *Baal* enim Dominum, & מלך *Molech* Regem Principemque deſignat. Cui accedit, quòd utrique eadem ſacrificia fuerint oblata, nam & *Baali* Jer. 19.5. filios combuſſerunt Iſraëlitæ, & Molocho, extra ordinem: conſuetæ autem victimæ vituli erant, & arietes & agni, 1. Reg. 18. Imò excelſa Baalis in valle Ben-hinnon, ubi filii filiæque Idololatrarum per ignem offerebantur, leguntur extructa Jerem. *cap.* 32. *v.* 35. è quo loco colligitur utrique eundem locum ſacerrimi cultus fuiſſe, & per vocem *Moloch*, quæ ſequitur, videtur explicari vox *Baal*, quæ præcedit. Nec obſtat, quòd Jovem ſub *Baalis*, Saturnum verò ſub Molochi nomine cultum Eruditi dicunt. Nihil enim novi ſic apud Auctores confundi planetas, ut Sol, quemadmodum modò *Baal*, modò Moloch; ita quoque modò Jupiter, modò Saturnus appelletur: *Aſſyrios Saturnum (quem & Solem dicunt) Junonemque coluiſſe conſtat*, Servius *in Æneid. lib.*1. Et quidem de *Baale* res evidens. Jupiter enim Phœnicibus *Baal-ſamen*, quaſi Jupiter Olympius ſeu Dominus cœli dicitur: quod, ſecundùm Gentilium Theologiam, non niſi in Solem quadrat; qui eodem jure cœli Rex, quo Luna ejus Regina, dicatur Quare & apud Euſebium Sanchoniathon Jovem, Solem & Baal-ſamen, pro uno eodemque accipit: V. Thom Godvvyn *de Ritibus Hebræorum lib.* 4. *cap.*2 Mos propriam cutem incidendi ſanguinemque eliciendi, qui hujus Idoli ſacerdotibus conſuetus erat, ſimile aliquid habuit cum conſuetudine Sacerdotum Bellonæ, de qua vide Tertullianum *Apolog. cap.* 9. Lactantium &c. è quibus poſterior tam clarè Bellonitas hoſce deſcribit, ut Baalitæ 1. Reg. 18. memorati iiſdem verbis repræſentari videantur. Idem *ibid.* Quò facit, quòd aliis Βαὰλ & Βὴλ, *Baal & Beel*, Aſſyriorum linguâ Ἄρης eſt, *Mars*. Sic Joannes Antiochenſis, Περὶ Ἀρχαιολογίας, Μετὰ Νῖνον ἐβασίλευσε Θοῦρας, ὃν Ἄρεα ὠνόμασαν. Ἦν δὲ σφόδρα δεινὸς καὶ πολεμικὸς καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ Ἀσσύριοι ὡς Θεῷ ὀνομάσαντες αὐτὸν Βῆλον, ἤτοι Ἄρεα, πολέμων Θεόν. *Poſt Ninum imperavit Thuras, quem Martem vocaverunt. Erat enim valde ſtrenuus ac bellicoſus, invocarunt eum Aſſyrii, veluti Deum, nominantes eum Belum ſeu Martem, bellorum Deum.* Atqui alii fere omnes Belum Nini patrem fuiſſe volunt, hic Nino ſucceſſiſſe Thuram, qui & *Belus* idemque *Mars*. Eadem ferme habet Suidas in voce Θοῦρας. ſed Βαὰλ vocat, quem Antiochenſis Βῆλον. Nempe non de primo Nino Semiramidis marito, ſed altero Nino id accipiendum, quem Zames, Ninyæ filius, genuit; is pater fuit Thuræ ſeu Ἄρεως, quem Ἄρεα Joannes vocat. Vide infrà in voce *Thuras* & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum p.* 1235.

Baal Tſephon, creditur Scriptoribus Hebræis fuiſſe Idolum ab Ægyptiis Magis concinnatum, ac in deſerto collocatum, ut obſervaret & ſufflaminaret ex Ægypto exitum parantes Iſraëlitas; Unde ei nomen *Tſephon*, ab Hebræo צפה *Tſapha*, id eſt, *excubare, ſpeculari, excubias agere*: ut dictus ſit, quaſi *Baal Speculator*: quemadmodum Romani Jovem, quòd fugam ſuorum ſtetiſſet, *Jovem Statorem* dixere. V. P. Fagium Exod. 14 1. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap* 5. Godvvynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 4 *cap* 3.

Baal-Zebub, quaſi *Muſcarum dominus*, vel etiam *princeps Muſca*, in reliquas dominium habere, exiſtimatus eſt: Ζεύσικον μυίας Θεὸν Ἀκκαρῶν, Gregorius Nazianzenus *Orat.* 2. *contra Julianum*; quo ſenſu Dæmonum Princeps *Beel-ſebub* vocatur in *Hiſtor. Evangelica*. Apud Cyrenios in veneratione fuit, præcipuè verò apud Ekronitas, quorum regio ab immenſo muſcarum examine, quod illam infeſtaverat, liberata fuiſſe dicitur tum, cùm huic Deaſtro ſacra facerent. Sed & ad illum, velut Oraculum, in rebus dubiis commeare ſoliti ſunt, ut colligere eſt ex 2. Reg. *cap.* 1. *verſu* 2. Non ineptè dicatur *Jupiter Muſcarius*, vel *Hercules Muſcarius*: Nam & Elidis incolæ Jovem Ἀπόμυιον, ſeu Muſcarum averruncum; & ſub eodem nomine Romani Herculem coluerunt. Græcæ quædam verſiones habent Βεελζεβοὺλ, fortè in vilipendium Idoli; quaſi vocarent eum *Jovem ſtercoreum*, זבל *Zebel* enim *ſtercus* denotat, Thom. Godvvynus *de Ritibus Hebr. lib.* 4. *c.* 3.

Baaltis, ſive *Beltis*, Phœnicum Dea, eadem cum Dione ac Venere vel Luna: Vel ſi diverſa eſt, fuerit Lucifer. Diverſas facere videtur Sanchuniathon ſive ex eo Philo Byblius, apud Euſebium *Præp. Evangel. libr.* 1. ubi memoratur Aſtartem & *Baaltidem* eſſe ſorores; ac illam eſſe Venerem, hanc Dionem. Utraque ibidem dicitur nupſiſſe Saturno, ſed Aſtarte quidem, præter ſeptem Titanidas ſive Dianas etiam mares peperiſſe narratur, Cupidinem Amoremque: ex Dione autem prognatæ ſolæ perhibentur puellæ. Verùm aliter de iſto Græci ac Romani. Quippe Orpheo *Argonaut.* dicitur Διωναία Ἀφροδίτη, *Dionæa Venus*, & Maronis eſt *Æn. lib.* 3. *Sacra Dionææ Matri.* Ubi Venerem intelligi convenit: quam à Matre Dione ſic dici, ait Servius. Ac ſimiliter in illud *Eclog.*

Ecce Dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum

Longè, inquit, *repetitum eſt, à matre Veneris Dione*: At longè repetitum non ſit ſi Dione eſt Venus: inde autem Cæſar dicatur, *Dionæus*, quia genus duceret ab Ænea, Anchiſæ & Veneris filio. Et eſt pro hac ſententia, quòd nulli melius conveniat nomen *Baaltis*, quàm Junoni ſive Lunæ: nam, ut Jupiter, hoc eſt, Sol cum æthere, eſt *Baal*, ita *Baaltis*, Juno, hoc eſt, Luna cum aere, quaſi *Dominam* dixeris. Quomodo & *Reginam cœli* appellat Jeremias *cap.* 7. *verſu* 18. & *cap.* 44 *verſu* 17, 18, 19, 20. uti Hebr. מַלְכָּה *Malchah*, quod muliebre. Licèt enim & Solem Hebræi eodem modo nuncupent, שמש *Semes*, unde & David Kimchi, imo & Chaldæus Paraphraſtes intelligere hic malunt Molochum, hoc eſt, Saturnum, ſive Jovem, hoc eſt, Solem ipſum: Tamen ſententia hæc eò minùs probatur, quia Propheta loquitur de gentium idololatria; his autem, in ipſo Oriente, Sol non Dea, ſed Deus habebatur. Unde dubium non eſt, quin Sidoniis Baal & Aſtaroth diſtincta fuerint Numina, atque illo Solem, hoc Lunam, denotarint: Aſtarte autem cum *Baaltide* eadem, Vide Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. ac Progreſſ. Idolol. lib.* 2. *c.* 21.

Babalathus ſeu *Babalatus*, aut quod idem, *Vabalatus*, in nummis Aureliani Οὐαβάλλαθος, Zenobiæ filius, memoratur Vopiſco in *Vita* Aureliani, ubi vulgò *Balbatus* legitur: *Hoc quoque ad rem pertinere arbitror, Balbati filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani, Imperium tenuiſſe, quod tenuit.* Et quidem unicus ejus filius fuiſſe videtur, cùm Zoſimus hujus unius Zenobiæ filii meminerit: Τοὺς δὲ ἄλλους πλὴν τοῦ Ζηνοβίας παιδὸς, ἐν μέσῳ τοῦ μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Βυζαντίου πορθμοῦ καταποντωθῆναι, *Reliquos autem, excepto Zenobiæ filii, inter Chalcedonem & Byzantium fuiſſe ſubmerſos.* Filium autem *Babalathum* potiùs, quàm Zenobiam ipſam, in nummis effigiari voluit Aurelianus, quòd fœminæ mentionem minùs ſibi glorioſam putaret. Neque verò hunc Zenobiæ filium eſſe prohibet, quòd in quibuſdam nummis ejuſdem Imperatoris ſcriptum ſit, in altera parte, Οὐαβάλλαθος Ἀρμενίας, *Vaballathus Armeniæ*, ſc Rex: Nam Armenii cum Palmyrenis faciebant & totius Orientis Imperium obtinebat Odenatus, ac poſt eum Zenobia, filii hujus nomine. Unde & *Orientis Reginam* ſe vocat epiſtolâ ad Aurelianum miſsâ, &c. Nomen ipſum quod attinet, videtur deductum formatumque fuiſſe à voce Hebr. & Syr. *Babala* vel *Bahalat*, id eſt, *Regina* ſeu *Domina*: inde *Babalatus* & *Babalatus*: ut *Hel* & Bel, ſimiliaque ſexcenta. Vide Caſaubonum & Salmaſium *Notis ad Vopiſcum d.l.*

Baberwynus, in *Viſitat.* Theſaurariæ S. Pauli Londin. An. Chr. 1295. *Imago quædam pulchra B. Virginis —— cum pede quadrato ſtante ſuper* 4. *baberwynos*: ſimiæ ſpecies eſt, Gall. *Babouin*, Ital. *Babbuino*. Unde puerulos nebulones vulgò *Babouins* iidem Galli appellant, V. Car. du Freſne *Gloſſ.*

Babo, Dominus *de Abenſperg*, Ottonis Com. *de Scheuren* (à quo Wittelſpachii & ex his Comites Palatini Rheni hodierni deſcendunt) frater, inter vetuſtiſſimos *Abenſpergæ* Dominos celebri famâ memoratur, quorum ſtirpem à Ducibus Bavariæ, ac per hos à Carolo Magno nonnulli derivant. Is cùm triginta duos filios genuiſſet (extinctus Anno Chriſti 1030.) ex illis Wolframus ſeu Wolfingus D. *in Abenſperg & Traun*, hodiernam Comitum Abenſpergenſium familiam ſevit. Cujus linearum dua-

rum

tum præcipuarum communis Pater Wolfgangus; capita earum, filii illius Joannes & Michaël fuere. A quorum illo deſcendunt Joannes Wilhelmus, & Suſanna Catharina (uxor Chriſtophori Baronis Zinzendorffii, qui deceſſit A C.1657.) ab iſto reliqui, inter quos Ehrnrico, Germ. *Ehrnreich*, ex Regina Chriſtiana Zinzendorfia, nati ſunt, præter alios, Otto Ehrnricus A.C. 1644. & Erneſtus Julius A.C.1646. omnes *Comites ab Abenſperg & Traun*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europææ Tom. II. pag* 92. ubi Joannis Wilhelmi & Suſannæ Cath. Majores recenſet. *& pag.* 115. quæ Ehrnrici liberis deſtinata eſt. Series horum ſic habet, Michael Dom. *de Abenſperg & Traun*, qui obiit A.C. 1515. ex Eliſabetha *de Alxeim* genuit Sebaſtianum, defunctum A. C. 1530. Hoc & Magdalenâ *de Zelcbking*, natus Adamus; pater fuit, ex Apollonia *Meurlin à Leonbach*, Joannis Bernardi, demortui A. C. 1583. Quo & Maria *ab Aurſperg* editus Sigismundus Adamus obiit A.C. 1621. relicto ex Eva Polhemia Ehrnrico *Comite ab Abenſperg & Traun*; qui ſibi junxit Reginam Chriſtinam Zinzendorffiam, & ex illa ſuſcepit Reginam Juſtinam (n. 1640) Sigismundum Adamum (n. & den. 1641.) Evam Iſabellam (n. 1642.) Ottonem Ehrnricum (n. 1644.) Erneſtum Julium (n. 1646.) Polyxenam Maximilianam (n. 1647.) Sidoniam Eliſabetham (n. & den. 1648.) & Mariam Eleonoram (n. 1649.) Uti autem in hac linea Ehrnricus, ſic in altera Joannes Cyriacus, qui obiit A. C. 1652. primus Comitivâ dignitate auctus eſt, Johannis Wilhelmi præfati pater, ex Suſanna Maria L. Bar. Zinzendorffia &c.

Babur, Rex Mauralnahariæ, conditor Imperii M. Mogolis. Fuit is ex poſteris Tamerlanis & pulſus Regno A. C. 1500 à Schaibeko Rege Chorazanæ, Usbekani Regni fundatore, in Indiam profugit, ac ibi res novas moliri compertus in Perſiam ſe recepit tantaque ibi in paupertate aliquandiu vixit, ut ruſtico opere victum ſibi quærere cogeretur. Tandem à Scha-Tamaſo Perſarum R. copiis quibusdam adjutus, Indiam expugnavit, quæ ab illo tempore *Regnum Magni Mogolis* dicta fuit, à Tataris, qui proprio nomine *Mogoles* appellantur. Ei ſucceſſit filius Homajon A.C. 1530. pater *Acbaris*, qui Regum Indiæ potentiſſimus evaſit ac multis præclarè geſtis obiit A.C. 1605. regni 50. V. Hornium *Orb. Imper. pag.* 442 ut & in voce *Mogoles*.

Babylo, nomen pueri delphino amati, apud Solinum *cap* 12. *Apud Jaſum urbem*, Babylonem *puerum delphinus adamavit, quem dum poſt adſueta conludia recedentem impatientiùs ſequitur, arenis invectus hæſit. Alexander Magnus amorem illum Numinis fuiſſe interpretatus, præfecit puerum Neptuni ſacerdotio.* Fuit autem Jaſus urbs Cariæ, ubi cùm Alexander eſſet, hiſtoria hæc illi innotuit. Sic *Babylo* occurrit apud Terentium,

Dinumeras illi Babylo *triginta minas.*

Ubi id nomen diſpenſatoris eſt aut arcarii &c. Græcè enim & Βαβυλὼν, & Βαβυλος & Βαβυλᾶς dicitur. Salmaſius *ad Solinum p.* 185.

Babylon, Beli filius, urbis cognominis conditor, ſecundum Herennium Philonem. Stephanus de Babylone, Κτίσμα Βαβυλῶνος, ἀνδρὸς σοφοῦ, παιδὸς Βήλου σοφωτάτου, οὐχ ὡς Ἡρόδοτος ὑπὸ Σεμιράμιδος. Ταύτης γὰρ ἦν ἀρχαιοτέρα ἔτεσι χιλίοις δύο, ὥς Ἑρέννιος, *Opus eſt* Babylonis, *viri ſapientis, Belo ſapientiſſimo geniti; non verò, ut Herodotus ait, Semiramidis. Hac enim erat mille & duobus annis anterior, ut refert Herennius.* At Dorotheus Sidonius, antiquiſſimus Poëta, qui [illegible] diſertiſſimis verſibus compoſuit, ab ipſo Belo conditam urbem vult,

Ἀρχαίη Βαβυλὼν Τυρίου Βήλοιο πόλισμα,
Ὕστατε δ' Ἀραβίη γείτων χθονὸς Αἰγύπτοιο.
Vetus Babylon Tyrii Beli opus,
Tandem verò Arabia vicina terræ Ægypti.

Qua de re V. in voce *Babylon, urbs*: & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1227.

Babylon, urbs Babyloniæ reg. adde: *Babylonicæ* turris reliquiæ hodieque in ruderibus, quæ collem veluti referunt, conſpicuæ dicuntur eſſe. Perhibent namque viatores, eas in planitie quadam ſitas & 2. mill. Bagdadedo ſeu Novâ Babylone diſtare: habere autem circumferentiam 3000. paſſuum & ex terra cæmentique aliquo genere pice admiſtâ, in tantam duritiem conflatas eſſe, ut vix fruſtum aliquod inde auferre liceat. V. Vinc. le Blanc *Itiner. l. 1. c.* 5. Ab oriente porro Sole diem incipere Babylonii, ſicut à media nocte Romani, ab occaſu Athenienſes, à meridie Umbri, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 4. cap.* 3. Iidem feſtum inter alia habebant, cui nomen *Saceas*, Saturnalibus Romanorum non diſſimile, in quo per quinque integros dies ſervis in dominos imperium erat, illorumque unus regiam induebat ſtolam, referente Cteſiâ *Annal. Perſic. lib.* 2. &c.

Babylonia, adde: Laxè nimis à Solino extenditur, *cap.* 56. *Chaldææ gentis caput* Babylonia *Semiramidi condita, tam nobilis, ut propter eam & Aſſyrii & Meſopotamia in* Babyloniæ *nomen tranſierint*; Ubi priori loco *Babyloniam* urbem quoque vocat, contra Vett. morem, qui provinciam ſolam hoc nomine inſignierunt. Sed diverſas ſemper ac diſtinctas fuiſſe tres has provincias, *Meſopotamiam, Babyloniam & Aſſyriam*, certum eſt; & ſic recenſentur apud Ptolomæum. Iſidorus in provinciis Imperii Parthici enumerandis, Aſſyriam non nominat, ſed eam ſub Meſopotamia comprehendit, Μεσοποταμία καὶ Βαβυλωνία. Sanè & *Babylonia* etiam pars Meſopotamiæ fuit. Plinius, *Meſopotamia tota Aſſyriorum fuit, vicatim diſperſa præter Babylonem & Ninum* Propriè verò dicta eſt *Babylonia*, regio circa Babylonem eratque pars Aſſyriæ. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1228.

Babylonia cognomen fuit Seleuciæ, cujus (in confluente Euphratis foſſâ perducti atque Tigris, conditæ à Seleuco, haud longè à Babylone) vicinitate exhauſta eſt Babylon & in ſolitudinem redacta. De ea Plinius, *quæ tamen* Babylonia *cognominatur, libera hodie ac ſui juris Macedonumque moris.* Idem ubique *Babyloniam* eam vocat, inter alia quoque *lib* 6. *cap.* 27. *Citra Seleuciam* Babyloniam *CCXXV. paſſuum.* Et paulo pòſt, *Abeſt à Seleucia Babylonia CCCCL. M. P.* Nempe ex regione, in qua condita fuit, hoc cognominis iſta Seleucia acceſſit, ad diſcrimen cœterarum Seleuciarum, ut *Seleuciæ Pieriæ* &c. Sic Καισάρεια Καππαδοκίας, *Cæſarea Cappadociæ*, quæ in Cappadocia, ut diſtingueretur ab aliis urbibus eodem nomine, apud Stephanum in voce Καισάρεια; *Antiochia Syriæ* dicta eſt ea Antiochia, quæ in Syria ſita erat; *Antiochia Piſidiæ*, in Tab. Peutingeriana, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1226.

Babylonica περιστρώματα, inſternendis accubitis olim præcipuè adhibita, auro & purpurâ picta aliisque coloribus intexta fuere. Plinius, *Metellus Scipio tricliniaria* Babylonica *ſeſtertium octingentis millibus veniſſe jam tunc poſuit, in Capitonis criminibus, quæ Neroni Principi quadragies ſeſtertio nuper ſtetere.* Inde *Babylonicum aureum plumatum* Publio Syro dicitur. Gloſſæ, *Babylonicum*, ψιλὴ πολύμιτος, V. Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio c.* 3. & infrà, ubi de veſtibus *Cataclitis* Propriè verò, quæ *Babylonica* vocabantur, non polymito texturæ genere, ſed acu fieri ſolebant. Martialis,

—— —— *Babylonica picta ſuperbè*
Texta Semiramiâ quæ variantur acu.

Nempe, *diverſos colores picturæ intexere, Babylonem maximè celebraviſſe & nomen impoſuiſſe*, Plinius ait, &c. V. infrà, ubi de veſtibus *Pictis* & *Plumandi* artificio.

Babylonica Spina, memoratur Plinio *lib.* 13. *c.* 24. *Non omittendum eſt, & quod Babylone ſeritur in ſpinis, quoniam non alibi vivit ficus & viſcum in arboribus. Sed illud in ſpina tantùm, quæ Regia vocatur. Mirumque, eodem die germinat, quod injectum eſt Injicitur autem ipſo Canis ortu & celerrimè arborem occupat. Condiunt eo vina, & ideo ſerunt.* Nempe inter ſtirpes, quæ in ſolo ſedem non habent, ſed in alienis arboribus & plantis creſcunt, ſemen quoddam recenſet Theophraſtus, unde id Plinius hauſit, quod in ſpina ſatum, circa ortum Caniculæ, eodem die ſurgit creſcitque ad tantam amplitudinem, ut ſpinam ipſam amplectatur totam. V. eum *de Cauſis lib.* 2. *c.* 22. Cujus ſubiti incrementi cauſa, quòd ſpina eo tempore turget & velut ἐνοργασμῷ eſt. Sed Theophraſtus *Spinam Regiam*, quam ἄκανθαν Βασιλικὴν vocat, à *Babylonica* diſtinguit; quas eaſdem facit Plinius. Forte eũ in errorem adduxit, quòd Attici cœterique tum Græci, Βασιλικὸν de Regibus tantùm Perſidis dicerent. Quidnam verò propriè nomine ſeminis illius in Babylonica ſpinâ naſcentis venire poſſit, an epithymum, an cuſcuta, aliudve quiddam, V. pluribus diſputantem Salmaſium *p.* 1290.

Babylonii, qui & *Chaldæi*, Aſtricæ ſcientiæ & τῆς Γενεθλιακῆς inventores, primi diem in XII. partes diviſerunt, & Zodiacum in XII. itidem ſigna, horumque quodlibet in 30. iterum partes partiti ſunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 635. *& ſeqq.* ut & infrà, in voce *Chaldæi*.

Bacario, i. Aquariolus: Quibus nominibus dicebantur apud Romanos, πορνοβοσκοί, *meretricum miniſtri*, ut habetur in *Gloſſ.* qui iis lavantibus aquam aggerebant & *bacarione*, quod vaſis aquarii genus erat, longiori manubrio, eam ſuper lavantes jactabant ac effundebant. *Trullam quidam appellabant*, inquit Feſtus: Ἀρύταιναν Græci dixere, Theophraſtus *in Ethicis charakter.* περὶ [illegible], Καὶ βάψας ἀρύταιναν, [illegible] [illegible], V. quoque Zenobium in *explicatione Proverbii*, [illegible]. Hoc idem vas aut ſimile, ἀρύβαλλον etiam dicebant, ἀπὸ τοῦ ἀρύειν καὶ βάλλειν τὸ ὕδωρ, *ab haurienda & jactanda aqua.* Inde & βαλλάδες ſeu βαλλιωτὶς dicti, de quibus infrà.

Baccæ, propriè ſunt lauri, oleæ, myrti & id genus arborum fructus, ut apud Ovidium *Metamorph. lib.* 10. *verſu* 98

Et bicolor myrtus & baccis *cærula ficus.*

Salmaſio *Bacca*, quæ pomo minor, unde de minoribus pomis paſſim occurrit. Sic ceraſa & olivæ *baccæ* ſunt, & frequentiores baccæ in ſylveſtribus, à pomis ſolâ brevitate differentes, ἀκρόδρυα Græcis. Intus lignum, extra carnem habent &c. V. eum *ad Solinum pag.* 531. 598. 609. & *ſeqq.* Ad earum ſimilitudinem etiam *baccas* olim margaritas dixere. Horatius *Epod.* 8.

Nec ſit marita quæ rotundioribus
Onuſta bacis *ambulet.*

Ita enim quævis optima exemplaria legunt, unico c. cùm gemino c *baccæ* efferantur, in propria ſignificatione ſumtæ. Quamvis negari non poſſit & *baccas* pro unionibus dixiſſe alios. Ovid. Metamorph. *lib.* 19. *fab* 8. *v.* 264.

Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo,
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent,
Cuncta decent.

Et Claudianus *de 6. Honor. Conſul.*

— Baccis *onerat candentibus aures.*

Commendantur autem *baccæ*, ſeu margaritæ à rotunditate, unde ſuprà Flaccus; *Rotundioribus onuſta baccis*, &c. V. Caſp. Bartholinum *de Inaur. Vet. capite 3.* Hinc *Tribaca*, apud Petronium Arbitrum,

Quo margarita cara, Tribaca, Indica?

Significat margaritam tribus baccis unionibusve in auro inſertis conſtantem: quam Hom *Il. ξ.* τρίγληνα. Schol. τρίκοκκα & τριοφθαλμα vocat, V. infrà in voce *Tribaca*, ut & ubi de *Unionibus*.

Baccar, Græcè Βάκχαρ, quod *nardi ſylveſtris* nomine quidam donavere, veſtibus inſerebatur olim ad odorem conciliandum, teſte Plinio *lib.21. cap.19. Conditur cum diapasmate, veſtibus odoris gratiâ inſeritur.* Ubi Salmaſius legit, *Tunditur utiliter ad diapaſmata.* Sic Dioſcorides *de Baccare*, Καὶ εἰς διαπάσματα χρησιμεύει ἱκανὴν ἔχοντα τὴν εὐωδίαν: tuſis nempe & in pulverem redactis ſiccis aromatibus fiebant diapasmata. Certè unguenta ex *baccaris* radice fieri ſolita, apud antiquos Græcos, ex Ariſtophane diſcimus. Unde quidam ex Græcis unguenta appellarunt Βακχαρίδας. Magnes in *Lydis Comœdia*,

Λουσάμενον χρὴ καὶ βακκάριδι κεχρημένον.

Scholiaſtes Æſchyli in *Perſis*, καὶ τὴν βακχαρίδα ἐνιοι μύρον Λυδῶν ἔφασαν, *Et baccaridem nonnulli unguentum Lydorum vocavere* &c. Sed aliud eſſe βάκκαρι, aliud μύρον, oſtendit Plinius *lib.21. cap.19.* Hinc Æſchylus ea ſic diſtinguit,

Κἀγώγε τὰς σὰς βακχάρεις τε καὶ μύρα.

Et Simonides,

Κἠλειφόμην μύροισι, καὶ θυώμασι,

Καὶ βακχάρει.

Videlicet non omne unguentum ſic appellandum erât, ſed certum genus tantùm, quod ex *baccaris* radice fieri diximus. Heſychius, Βάκχαρις, μύρον ποιὸν ἀπὸ βοτάνης ὁμωνύμου. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag* 1068.

Baccatum Monile, apud vet. Scriptorem, margaritis conſertum intelligitur, has enim *baccas* quoque dictas Veteribus, ſuprà oſtendimus. Unde hodieque *bagas* vocitant Galli, à *baccis*, ſeu margaritis, mundum muliebrem, qui in gemmis unionibusque conſiſtit; atque inde *bagatellas*, nugas & jocularia Salmaſius *d.l.pag.*1124.

Bacchæ, adde: Earum proprium *bacchari* eſt, ſicut *gallare* Gallorum Cybeles. *Bacchantis* autem mulieris inſaniam, ad exemplum Caſſandræ apud Virgilium Amatæque, Lucanus ſic deſcribit *libro* 1.

—— *Nam qualis vertice Pindi*
Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo,
Talis & attonitam rapitur matrona per urbem,
Vocibus his prodens urgentem pectora Phœbum:
Quò feror, o Pæan; quâ me, ſuper æthera raptam,
Conſtituis terræ? Video Pangæa niveſis
Cana jugis, latosque Æmi ſub rupe Philippos &c.

V. quoque Papinium Statium *Thebaid. lib.4. verſu* 377. Fiebat id nocte maximè. Virgilius *Æneid.l.4.*

Bacchatur *qualis commotis excita ſacris*
Thyas ubi audito ſtimulans Trieterica Baccho
Orgia; nocturnusque vocat clamore Cithæron.

Ad quæ verba Servius. *Nocte celebratus. Unde ipſa ſacra Nyctelia dicebantur, quæ Pop Romanus excluſit turpitudinis causâ.* Et ad aras, Papin. Statius iterum *Lib* 1. *Sylv* 1. *de ſe & Stella*,

—— *mutuumque pares* bacchamur *ad aras:*

ubi tamen non in ſenſu proprio ſumitur phraſis, pro *inter ſacra Deorum afflatu oracula fundere*, ut apud eundem *Theb. lib.* 10. *verſ.* 660. Sed verſus pangere, denotat. V. Barthium *ad l.* ut & hic infrà. ubi de *Bacchantium Indumentis*, item in voce *Eva, Smilax* &c. *Bacchæ* Centaurique in ſcyphis cælati, inter Acragantis opera, olim magni habebantur, & in Templo Liberi Patris in Inſ. Rhodo, aſſervabantur, uti teſtatur Plinius *lib.33 c.12.*

Bacchantia indumenta, apud Tertullianum *de Pallio c.4.* ubi de Empedocle, *Si Philoſophus in purpura, cur non & in baxea Tyria calcinare? niſi aurum minimè Græcatos decet: atquin alius & ſericatus & crepidam æratus inceſſit: dignè quidem, ut* bacchantibus *indumentis aliquid ſubtinniret, cymbalo inceſſit:* Serica ſunt & purpurea veſtis, quâ Bacchus olim & omnes ejus θιασῶται uſi. Hinc notum, cum Dionyſius Siciliæ Tyrannus Platonem invitaſſet, ad ſaltandum ἐν πορφυρᾷ ἐσθῆτι, recuſaſſe eum cum hoc dicto,

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν.
Non poſſem muliebrem induere ſtolam.

Ariſtippum autem eâ acceptâ ſaltaturum, appoſitè dixiſſe:

—— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Ἥ γ' οὖσα σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.
—— *Namque in Bacchi feſto,*
Quæ caſta eſt, neutiquam corrumpetur.

Purpurea itaque veſtis eſt & mulierum & *bacchantium* propria. Et certè Bacchantes, Gallantes & hujuſmodi cœteros μητραγυρτοῦντας, in purpureis & ſericis aureisque veſtibus & inceſſiſſe & ſaltaſſe, Clemens quoque obſervat *Pædagog. lib.2. c.10.* Εἰ δὲ καὶ ἄλλο τι δεῖ χρῶμα ζητεῖν, τὸ αὐτοφυὲς τῆς ἀληθείας ἀπόχρη βάμμα· αἱ δὲ τοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαι ἐσθῆτες, βακχικοῖς καὶ τελεστικοῖς λειπτέαι χοροῖς, *Quòd ſi & alium quendam colorem opus quærere, nativus Veritatis color ſufficit: quæ floribus verò ſimiles ſunt veſtes, Bacchicis & feſtivis relinquendæ ſunt choreis.* Sic *Bacchici* Chori & purpureis & coloriis veſtibus induti. Vetus *Epigr.* περὶ Μητραγύρτου,

Χρυσοφόρος ῥήσσων καλὰ τύμπανα.
Auriger frangens pulchra tympana.

Bacchus ipſe apud Vett. ſemper in purpureo ſericeoque amictu muliebrem in modum producitur. Lucianus de Baccho: Ἐν πορφυρίδι καὶ χρυσῇ ἐμβάδι. Κροκωτὸν proin ipſi quaſi peculiarem attribuebant, quæ tenuis erat ex auro veſtis. Unde ille apud Comicum verſus,

Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην.
Videns Leoninam ſuper crocoto jacentem:

Ubi vetus Scholiaſtes κροκωτὸν interpretatur, ἀντὶ τοῦ σηρικὸν ἔνδυμα, *ſericum indumentum.* Latini *crocotam* vocarunt, V. infrà in hac voce, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *Notis ad Tertullian.* ubi eosdem ὀρχιάζοντας ſine cymbalo nunquam inceſſiſſe, addit.

Bacchi Theatrum, cujus mentio in *L.* memoratâ Demoſtheni in *Midiana*, Ὅταν ἡ πομπὴ τῷ Διονύσῳ ἐν Πειραιεῖ καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ ἐπὶ Ληναίῳ πομπὴ καὶ οἱ Τραγῳδοὶ καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ τοῖς ἐν ἄστει Διονυσίοις ἡ πομπὴ καὶ οἱ παῖδες καὶ ὁ Κῶμος καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ οἱ Τραγῳδοὶ καὶ Θαργηλίων τῇ πομπῇ καὶ τῷ ἀγῶνι, μήτε ἐξεῖναι μήτε ἐνεχυράσαι — ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. Ἐὰν δέ τι τούτων τις παραβαίνῃ, ὑπόδικος ἔστω τῷ παθόντι καὶ προβολαὶ κατ' αὐτοῦ ἔστωσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν Διονύσου ὡς ἀδικοῦντος καθ' ἃ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικούντων γέγραπται. *Cùm Pompa Libero ducitur in Piræeo agunt Comœdi & Tragœdi; item Lenæa pompa & agentibus Tragœdis atque Comœdis: Aſtycorum quoque Liberalium pompa, ſaltante puerorum Choro dum ſit Comus, aguntque Comœdi & Tragœdi: Thargeliorum item pompâ & certamine: neque pignus capito — iſtis diebus. Qui ſecus faxit, accuſator à læſo & parabolæ adversùs eum dantor apud populum pro concione* in Bacchi, *ſirempſe lege, quâ adversùs alios, qui Feſti religionem temerarint:* locus erat Athenis, Philone Architecto Tragœdorum olim Comicorumque Poëtarum commiſſionibus deſtinatus; infra Acropolim, cui muro, ut Pauſanias vocat, Auſtrali junctus erat. Ibi hodieque ſpecus viſitur, ubi tripus olim Apollinis, cum hujus ſororisque ejus Dianæ ſtatuis, qui Niobes familiæ internecinam ſtragem inferentes repræſentabantur. Sed & conſpicuæ olim ibidem erant Tragicorum Poëtarum illuſtrium, Æſchyli inprimis, Euripidis, Sophoclisque & inter Comicos, Menandri præcipuè imagines. Quæ tamen omnia edaci ævo deſtructa, excepta muri parte, in qua tres etiamnum feneſtrarum ordines videntur: ut & inſcriptiones quædam, inter quas una, quæ Artemidori meminit, filii Apollophanis Acarnanis, qui fortè inter Comicos illos locum quoque habuit. Certè Apollophanem Comicum quinque dramata compoſuiſſe, Suidas auctor eſt. Prope erat porticus Eumenici, præparationi Actorum, & deambulationi ac confabulationi virorum Eruditorum quondam dedicata. Quam in rem V. plura apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Tom.2.* Quod de porticu modò dictum, meminit & porticuum Octaviæ Scholæque in illis Plinius *lib.35. cap.13.* ubi Dalechampius, in porticibus hujusmodi locum & ſtationem quandam Ludi Literarii, in quem Philoſophi & reliquis doctrinis exculti homines convenire ſoliti ſint, ut publicis diſputationibus ac colloquiis exercerentur, fuiſſe, notat. V. quoque infrà *Lenæon*; hic enim ante Theatrum extructum certamina Athenienſes celebraverant &c.

Bacchus, adde: Macrobius *Saturn lib.1. Liberi patris*, inquit, *ſimulachra, partim puerili ætate, partim juvenili fingebantur: præterea barbatâ ſpecie, ſenili quoque.* Coronabatur pampineis, hedera, & ficulneis frondibus: pampino quidem & ficu, ex memoria Nympharum Staphylæ & Sycæ; hederâ verò, in memoriam Ciſſi pueri, in hanc plantam converſi. Effictus eſt aliquando in curru pampineo; qui pantheris modò, modò tigribus ac lyncibus vehebatur, triumphans. Silenus, à quo educatus dicitur, pando aſello propter aſtans Bacchis & Satyris thyrſos ac ferulas vibrantibus, cœteroque Bacchantium comitatu, tum præeunte, tum ſubſequente. V. Andr. Alciatum *in Emblematis*, & Claud. Minoem *Comm. in eum* Ejus templum Romæ erat in reg. 3. de quo ita Georg. Fabricius: *Bacchi templum nunc S Conſtantiæ, extra portam Viminalem in via Numentana, circulare & vermiculato opere usque & aries villoſus.* Ædiculam quoque habuit in reg. 6. Cum Proſerpina communis ei ara fuit. Apud Athenienſes quoque, & alios magno fuit in pretio, utpote unus ex Diis Conſentibus & celebris admodum, ſed Scythæ ſacra ejus non admiſerunt, *quòd nefas ducerent Deum colere, qui ad inſaniam adigeret*, Herodot. *libro* 4. Prim[illegible] cultus ab Indis fuiſſe, docet Fr. Laziardus *Hiſt. Univerſ. Epiſt cap* 16. Primus ei ſimulachrum conſtituiſſe & quemadmodum coli deberet, oſtendiſſe Eleuther dicitur, apud Hyginum *Fabul. cap.* 225. Tigridem ei ſacrarunt Poëtæ, quòd ferociſſima quæque pectora ejus invento, vino viz. domentur: Silius *Punicor.l.17.*

Qualis odoratis deſcendens Liber ab Indis,
Egit pampineos frenatâ tigride currus, &c.

V. Joh.

V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom.lib.2. cap.* 11. Demſterum *Paralipom. ad illud*, Caſp. Barthium *Animadverſion.ad Statium paſſim* & infrà in voce *Liber*.

Cognomina varia Bacchi.

Ædoneus dictus eſt, inter mortuos, apud Arabes.	Lenæus.
Bacchus, inter vivos.	Liber, apud Rom.
Bicornis.	Lyæus.
Bromius	Nyctelius, quòd ſacra ejus noctu peragerentur.
Brontinus.	Omphacita.
Dionyſius, apud Indos.	Oſiris, apud Ægyptios.
Eleus	Pantheus, apud Lucanos.
Eleutherius.	Phanaces, à Myſtis ſuis appellatus.
Evan, Evius, Evoe, quod in ſacris ejus receptiſſimum. V. infrà.	Phleo.
Jacchus.	Staphylita.
Ignigena.	Thyoneus.
Legislator.	Titanicida, &c.

Bacci, ubi Longobardos à Francis victos acie cæſosque eſſe tradit Marius, Epiſc. Aventicenſis *in Chron.* locus aut vicus eſt in valle Pennina, non multùm à Monaſterio Acauno, vulgò *Bex*.Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Veragri*.

Bachelarii vel *Baccalarii*, in *Uſaticis* Barcinonenſibus *cap.*46. ruſtici ſunt, qui manſum excolunt; ſeu potiùs, qui, ruſticis manſorum cultoribus longè honoratiores, ruſticis tamen accenſebantur, ad quorum imitationem, ſi non operis ſervilibus, aliis tamen, v.g. *cenſui*, erant obnoxii. A' voce *Baccalaria*, prædii ruſtici ſpecie, quæ decem interdum manſos (manſus autem 12. erat jugerum) complectebatur. Unde *Baccalarii Eccleſiæ*, in *Catalogo* Abbatum Lerinenſium, apud Vinc. Barrallium *Tom.II. pag.* 151. ubi narratur, Gancelinum Forojulienſem Epiſc. ſub A.C. 1038. *unà cum conſilio & conſenſu omnium Canonicorum ſuorum & Baccalariorum* (qui nempe iſtiusmodi *Baccalarias* tenebant, poſſidebant & excolebant) *& aliorum quamplurium utriusque ſexus donationem quandam feciſſe Monaſterio Lerinenſi* &c. Alii verò ſunt recentioribus Scriptoribus *Baccalarii*, qui viz. Militarem ordinem conſecuti, non erant ſatis divites, vel quibus idoneus haud erat vaſſallorum numerus, ut vexillum in præliis educere poſſent: vel, ſi ejusce eſſent ordinis, qui *Bannerettorum* dicitur, nondum tamen præ ætate illud eduxerant, &, ut Galli loquuntur, *qui n' avoient pas encore levé banniere*. Atque ii vulgò iisdem *Bacheliers* appellantur, quos, ut adoleſcentes, ideo repræſentant, Albertus Aquenſis *lib.3.cap* 25. Glaber Rodulfus *l.*5. *c.* 1. Froiſſardus *Volum.I. c* 29. &c. Unde etiamnum in Picardia adoleſcentes ac adoleſcentulas *Bacheliers* & *Bacheletes* appellari, annotavit Fauchetus. Eosdem, ut minimè divites, paſſim Scriptores indigitant: interim ordinem eorum, licèt Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus & Caſtellanis hos poſtponant, ſatis commendantes. Inde appellatio ad *Baccalarios* ſeu *Baccalaureos* Academicos tranſiit, qui in eo gradu ſunt, ut ad Doctoratum adſpirare poſſint, quemadmodum Baccalarii Milites adoleſcentes, qui ad *Bannerettorum* gradum perinde adſpirabant. Hos à Juſtiniano *in Proœm. Lytas*, Hiſpanicè *Licentiados*, aliis *Subdoctores* dictos fuiſſe, legas apud Macrum in *Hier* Pariſiis Theologiæ Facultas duplicis generis *Baccalarios* habet, *Formatos* & *Curſores*; in 4 nempe hos ordines, obſervante Fileſaco diviſa, *Magiſtrorum*, *Licentiatorum*, *Baccalariorũ Formatorum & Baccalariorum Curſorũ*: E' quibus ultimi hi ſunt Theologiæ Candidati primi generis, qui ad *Curſum* Theologicum explicandum admittuntur, Bibliorum viz. poſtea libri Sententiarum Petri Lombardi Unde nata illa diſtinctio *Baccalariorum*, ut alii *Biblici*, alii *Sententiarii*, nuncupentur. Vetus *Statutum* Academiæ Paris. *Quilibet Curſor* (Baccalarius) *in Theologia, inter primum Curſum & Sententias, tenebitur reſpondere in Theologia, ad minus ſemel de Diſputatione Tentativa, ſub Magiſtro.* Alibi, *Niſi talis volens admitti, tempus ſuum probaverit per ſchedulas Sententiariorum aut etiam Biblicorum* &c. V. *Hiſtoriam* Academ. Pariſ. *Tom.IV.p.*391. & Lambecium *Commentar. de Bibl. Cæſar. lib II. pag.* 128. 129. 131. 134. In Anglicis verò Academiis *Baccalariatus* vel *Doctoratus* gradus non obtinent, uti refert Joh. Forteſcutus *de Laudibus LL. Angl.cap* 50. &c. De origine vocis variant Eruditi: Cujacius *ad lib.2 de Feud. tit.*17. à *Buccellariis* veterum dictos vult *Baccalarios*; Alciatus à *Bacca Laurea, ad lib.5.de verbor.ſignif.* Rhenanus à *Bacillis*, V. infrà ubi de *Bacillariis*, Loiſeus *de Ordinib. cap 6. num.*49.*&* 50. *Baccellarios*, à vocibus Gallicis, *bas eſchelon*. dictos ſcripſit, quòd Militaris ejusmodi ordo infimus eſſet. Quod etymon quamvis paucis arrideat: certum tamen, hactenus fere receptam fuiſſe Claudii Falceti, Viri in *Antiqq.Gall* verſatiſſimi, ſententiam, *Baccellarios* nempe, ſeu *les Bachelieres*, appellatos quaſi *bas Chevaliers*, quòd Militibus Bannerettis dignitate inferiores eſſent, iisquè ultro cederent, adeò ut in conſeſſibus publicis vel in conviviorum accubitis poſt eos ſederent. Nam *Baccalariis* cum Bannerettis ſedere fas erat, quod non licebat Scutiferis, quantumlibet natalium ſplendore conſpicuis, quod eximiè docet Continuator Nangii Gallicus MS. ad A.C. 1378. ubi narrat, ut Carolus V. Franc. R. Carolum IV. Imp. & Regem Rom. filium ejus, in aula ſua convivio exceperit, apud du Freſne. Ita apud Longobardos conſuetudinem fuiſſe, ſcribit Paulus Warnefridus *lib.1.c.* 23. *ut Regis cum patre filius non pranderet, niſi priùs à Rege gentis externæ arma ſumſiſſet:* quod etiam in more fuiſſe apud Aragonios, teſtatur Eximinus Petri Salanova Juſtitia Aragonum *lib. de Privilegiis Baronum & Ricorum hominum*. Accedit Falceti ſententiæ, præ aliis, Andr. Favinus: quam, ut reliquas quoque, pluribus expendit eruditus Seldenus *Tract de Titulis Honorariis Part.II cap.3.§.24.* quem vide, ut &, *de Baccalariis* inprimis *Academicis*, Cæſ. Egaſſium Bulæum *Tom. II.de Acad, Pariſ. pag.* 670. Car. du Freſne *Baccellariorum* originem non absque ratione, à priſcis illis *Baccellariis* deducit, de quibus primo loco egimus: qui, cùm *Baccellarias*, prædia ſic nuncupata, tenerent & excolerent, liberæ quidem ac ingenuæ conditionis homines, Baronibus tamen inferiores erant, V. ipſum in *Gloſſar.* hac de re eruditè diſſerentem, ut & de *Baccellariis Militaribus*, quos ad Academicorum diſcrimen *Bacelieri d' arme* vocat Joh. Villaneus *lib.6.c.*91 & *lib.7. c.*85. *Diſſertationem* ejus *ad Joinvillam*, ubi de *Bannerettis*. Adde, quæ diximus in voce *Bacalarius*.

Bachelarius Sorbonæ, dicitur in Academia Pariſienſi, qui poſtquam Philoſophiæ partim, partim Theologiæ aliquandiu operam navavit, examini ſubjectus publicum profectuum ſuorum ſpecimen edidit, Richeletus *in Dictionar. Gall. nuper edito.* V. *ſuprà*.

Bacillarii, apud Pancirollum *de clar.Legg. Interpr l.*3. *c.*2. ubi de Gratiano, Voluminis Decretorum celebri Collectore, *Tantæ poſtea auctoritatis fuit, ut vulgò Magiſter vocatus — Itaque qui ejus opus ita edidiciſſet, ut aliis prælegere poſſe videretur, baculo, velut pro arrha doctrinæ, more Longobardorum, accepto, Doctoris titulo honeſtabatur & à bacillo* Bacillarius *vocabatur, qui mos tum demum Bononiæ inſtitutus à Pariſienſibus, ubi tum Decreta & Summulæ docebantur, fluxiſſe fertur, in quorum vetuſtis Conſtitutionibus*, Bacillarii *nominantur.* Iidem ſunt, qui ſuprà *Bachelarii* vel *Baccalarii* dicti: quod nomen etiam Rhenanum à *baculo* derivaſſe innuimus. Nec abludit Watſius, qui perinde *Baccalarios* militares à *baculo* vocatos opinatur, quòd, ut ait, juvenes Milites, poſtquam in equeſtribus decurſionibus haſtas fregiſſent, linea tantùm armati, non gladiis, ſed ſudibus baculisque ſeſe mutuò non ſurdis ictibus, in torneamentis, fortiſſimè batuerent. Verùm Nobiles viros vel adoleſcentes *baculis* in arena decertaſſe, nuſpiam reperimus, inquit du Freſne: cui nec eorum opinio multum probabilis videtur, qui à *baculis*, quibus inveſtiebantur feudatarii; aut Gregorii Toloſani *in Syntagm.* & Antonii Goſſelini in *Hiſt. veterum Gallor.cap* 62 qui à *vaſſis* deducunt, ut *Baccellarii* dicti ſint, quaſi *Vaſſallarii* i. *minores vaſſi*. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.*303.

Bacinus, Italis *Bacino*, Gallis *Bacin*, pelvis, pollubrum, malluvium. Concilium Rom. A. C. 1099. c. 18. Pictavenſe A.C. 1109. c. 13. &c. *Ut nullus Primatum, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, in ordinatione & conſecratione Epiſcoporum vel Abbatum. cappas, tapetia*, bacinos *& manutergia. qualibet exactione requirat vel ſuſcipiat.* Bernardus *de Vita & Morib. Religioſ.cap.*10. *Geſtari jubentur mappulæ, ſcyphi*. bacini, *candelabra* &c. Herbertus *de Mirac.lib.2. c.*29. *Vidit in ſpiritu ſe tranſpoſitum in Claravalle, idque gerentem officii, ut cum duobus* bacinis *— Fratrum manibus abluendis aquam infunderet*, &c. à *Bacca*, unde *Baccharinum, Bacchonica, Baccale, Bacar*, quæ voces, apud citerioris ætatis Scriptores vas velut eum denotant. Pro *bacino*, etiam *Bacinum, Baccile* & *Bacile*, occurrit, apud Auctores laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar* Iſtiuſmodi v. pelve ferreá vel æreá candente olim hodieque, uſos fuiſſe in hominibus excæcandis non paucos, diximus ſuprà, in verbo hinc orto, *Abacinare*. V. quoque infrà, ubi de *Excæcatione*. Hinc *Bacinetum*, in *Statutis* ſecundis Roberti I. Scotiæ R. c. 27. caſſis, galea, in *bacini* modum confecta, *helmo* levior. Gallis *Bacinet*.

Bacis, nomen variis divinandi ſcientiâ præditis Viris, apud Vett. commune, à *Bacide* quodam, qui eâ primùm inclaruiſſe legitur. Sicut *Sibylla*, nomen proprium primò fuit (diminutivæ formæ à principali Σιὸς) primæ mulieris vaticinatricis; quod poſtea cœteris quoque mulieribus, vaticinandi arte itidem claris, ob parilem ſcientiam attributum eſt. Plinius *lib.* 7. *cap.*33. *Divinitas, & quædam Cælitum ſocietas nobiliſſima ex fœminis in Sibylla fuit: ex viris in Melampode, apud Græcos; apud Romanos, in Martio.* Occurrunt autem tres *Bacides*, in Vett. monumentis, uti videre eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag* 80.

Bactra, adde: Eadem *Zariaſpa* aliàs, quas perperam duas fecit urbes Ptolomæus, nempe vetus illud nomen, hoc recens. Salmaſius ubi ſuprà, *pag.* 1175. Sed de *Bactro* amne altum, apud Vett. ſilentium. Inter flumina certè, quæ Bactrianam interſecant vel adluunt, nullum hoc nomine eidem Ptolomæo recenſetur. *Zariaſpen* vocat fluvium illum, *Zagiamum*; aliis *Zaciramum*: à quo urbi poſtea nomen datum. Idem *ibid.* ubi, ex Plinio haud rectè interpuncto, errorem ortum oſtendit *pag.* 985.

Bactroperitæ, per convitium Philoſophi olim dicti, quòd *baculum* βάκτρον & *peram* πήραν, deferrent. Hieronymus in c.10. *Matthæi. Ex hoc præcepto arguit Philoſophos, qui vulgò appellantur* Bactroperatæ, *quòd contemtores ſeculi & omnia pro nihilo ducentes, cellarium ſuum vehebant.* Ubi du Freſne legi vult *Bactroperetæ*, & per *peram* intelligi utres vinarios, quos ſecum peregrini deferebant. Hunc enim locum indubiè, inquit, reſpexit Papias, cùm ait, *Bactroperitas eſſe, qui portant vinum in utribus.* Ejusdem habitus meminit Herodianus *lib.1.* ἀνὴρ φιλοσόφου φέρων σχῆμα, βάκτρον γὰρ ἦν μετὰ χεῖρας, ἡμιγύμνῳ δὲ ἐκκρεμὴς πήρα, *Vir Philoſophi gerens habitum*, baculus enim *in manibus erat, & ſeminudus ſuſpenſam geſtabat peram.* Martialis *Epigramm.4. libri 53.*

Hunc, quem ſæpe vides inter penetralia noſtræ
Pallados, & templi limina, Coſme, novi.
Cum baculo peraque *ſenem, cui cana putrisque*
Stat coma, & in pectus ſordida barba cadit.

Mox,

Eſſe putas Cynicum, deceptus imagine falſa &c.

V. quæ de *baculo* vel clava Philoſophorum commentati ſunt Savaro & Sirmondus *ad Sidonium Epiſt.11.lib.4.* & *Epiſt. 9.lib.9.* Adde in *Proœm.* Laërtium. Hos verò, ut in auſteritate victus, & pallii geſtatione, (V. ſuprà ubi de *Aſceſi* & *Aſcetis*) aliisque, Chriſtiani Philoſophi, Monachi inprimis Ægyptii, & in hoc, imitati ſunt, ut videre eſt, apud Caſſiodorum *Inſtitution. lib.1.cap.8.* & *9. Collat.11. cap.3.* & Joh. Baptiſtam Cotelerium *Notis ad Hermæ Paſtorem p.50. Canones* S. Patricii Hibern. ejusdem ritus meminere *cap.17. Monachi ſunt, qui ſolitarii ſine terrenis opibus habitant, ſub poteſtate Epiſcopi vel Abbatis: non ſunt autem Monachi ſed Vactroperiti* (V. pro B. poſito) *h.e. contemptores ſoliciti ad vitam perfectam in ætate perfecta.* V.Car. du Freſne *Gloſſar.* atque infrà, ubi de Philoſophorum *Pera.*

Bactros fluv. adde: Nullum hoc nomine fluvium apud Vett. occurrere, docet Salmaſius *ad Solin. p.985.* V. hic ſuprà in voce *Bactra.*

Bacucei vel *Bacuci*, apud Caſſianum *Collat.7. c.32. Alios ita eorum corda, quo cœperant, inani quodam tumore vidimus infeciſſe, quos etiam* baccucos *vulgus appellat, ut ſe ipſos ultra ſui proceritatem corporis erigentes*: Dominico Macro Fanatici ſunt, inſani, bacchantum more immoderatis geſtibus agentes, in *Hierolex.* Carolo verò du Freſne, homines certo quodam dæmonum genere correpti, vel potiùs dæmones ipſi, in *Gloſſario.*

Baculari, in Speculo Saxon. *l.1 artic.68 §.1.* & *lib.3. artic.37.* apud Matth. Paris *ad A.C.* 1251. alibique dicebantur in genere, qui baculis fuſtibusque cædebantur: quod Græcis recentioribus βακλίζεσθαι eſt. In ſpecie verò tirones, qui in torneamentis aut haſtiludiis non probè ſe geſſerant. Idem Matth. Paris A.C.1248. *Die verò Cinerum cœptum eſt torneamentum magnum apud Neubritiam — ibique profectò Wilhelmus, frater domini Regis uterinus, cognomento de Valentia, tyro novellus, ut titulos Militiæ ſibi famoſos acquireret, ſe animoſa præſumtione — ingeſſit ſed ætate tener & viribus imperfectus impetus Militum durorum & Martiorum ſuſtinere non prævalens, —— manſit proſtratus & egregiè, ut introductiones Militiæ initiales addiſceret, baculatus.* Eundem morem memorat quoque ſub A. C. 1216. ut & Matthæus Weſtmonaſter. *p.352. Ibi multi Nobiles, dum conarentur laudem Militiæ promereri, proſtrati, verberati, & contriti conculcabantur*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Bacularius, in *Conſtitutionibus* Petri Epiſc. Ruthenenſis Legati (ut vocant) Apoſtolici in Regno Cypri A.C.1312. *c.42. Item quòd* Bacularii *noſtri & etiam Eccleſiæ, omnes illos, qui contra dictas Conſtitutiones fecerint, vel aliquam prædictarum, extunc apertè poteſtatem habeant citandi eos perſonaliter coràm nobis*, &c. Apparitorem Eccleſiaſticum ſeu Bedellum notat, qui *baculum*, in ſuæ functionis ſignum, manu geſtat, du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà *Virgarius.*

Baculi & Annuli controverſia, inter Regnum & Sacerdotium ſeu de inveſtituris Eccleſiarum, apud Willh. Tyrium *l.12. c.15.* V. in voce *Inveſtitura.*

Baculos abjiciendi ritus, olim ad Lectionem Evangelii uſitatus in Eccleſia, V. ſuprà in voce *Abjectio.*

Baculus, Gr. βακτηρία, non tam ſceptrum, quàm *Virga* Regum, Regiminis inſigne & τῆς ἀρχῆς σύμβολον, etiam extremâ Græciâ, fuit, teſte Pachymere, quam Δικανίκιν appellatione, in Magiſtratibus, non ſemel donat Codinus *de Officiis Aulæ CP.* Apud Francos verò nota præcipua Imperii fuit, adeò ut ejus traditione Regia dignitas unà traderetur. Ita enim Guntrannus Childebertum nepotem ſibi ſucceſſorem declaravit, apud Gregorium Turon. *l.7.c.73.* Ludovicus item & Carolus in *Annalibus Bertin. A.C.849. germanâ charitate convenientes tanto amoris vinculo devincti paruerunt, ut alter alteri baculos publicè tribuendo. Regum uxores & liberos ſuperſtiti commendarent.* Quâ *baculi* traditione mutuâ fœdus invicem ſancientes ac firmantes, uterque Regna ſua ſibi invicem commendabant: *baculi* quippe traditio, ſymbolum inveſtituræ fuit, quod à priſco illo Regum Francicorum ritu profluxiſſe videtur. Fuit autem Regius iſte *baculus* ex auro, uti docet Theganus de *Geſtis* Ludovici Pii c.19. & in iisdem *Annalibus Bertin. A C.876.* Sic de eodem Ludovico *Annales* Mettenſes *A.C. 837 Coronam auream in capite geſtans &* baculum *aureum in manu tenens.* Anonymus *baculum flaventis auri* vocat *lib. de Translat.* S. Sebaſtiani *num. 88.* Neque fortè aliud fuit *ſceptrum Regale*, quod in *Libr. de fundatione Monaſterii S. Clementis in Piſcaria*, dicitur datum ab eodem Imp. eidem Monaſterio, *quod geſtabat in dexterâ, ut illud Abbas portaret in ſolemnibus feſtis, in loco* baculi *paſtoralis.* Fuit namque *baculi* Regii ejusmodi forma, ut baculi paſtoralis formam quodammodo referret, atque adeò haſtæ cùm longior eſſet & ſtaturæ Principis par: quomodo ab Antoninis Cæſaribus & Ottone III. Imp. geſtatos *baculos* obſervat Marquardus Freherus & à Regibus Francorum tertiæ ſtirpis teſtantur, præter Scriptores, nummi eorum aurei, in quibus & *ſceptrum* & *virgam* geſtant. Monachus Sangall. *de Geſtis Caroli M. lib.1 cap.36. Tunc* baculus *de arbore malo, nodis paribus admirabilis, rigidus & terribilis, cuſpide manuali ex auro vel argento, cum cælaturis inſignibus præfixo, portabatur in dextra*, &c. Aliud tamen fuiſſe *ſceptrum* à *baculo*, diſcimus ex *Ordine ad coronandum Regem*, edito à Menardo, ubi non modò *ſceptrum* Regi porrigitur, ſed & *virga* ſeu *baculus*: quamvis etiam hæc duo diſtinguat Codex MS. Senonenſis Eccl. ubi *virga* cum *ſceptro* confunditur. Sic in *Ordine ad conſecrandum Regem*, edito a Renato Benedicto, *Virga* appellatur, quæ Gallis *manus Juſtitiæ* dicitur: *virga virtutis atque æquitatis*, in oratione, quam dicit Archiepiſcopus, cùm Regi porrigitur ſiniſtrâ manu geſtanda, ut eſt apud Menardum *p. 282.* In eodem *Cod.* Senonenſis Eccl. *Benedictio ad ordinandum Regem*, cùm ei *ſceptrum* porrigitur, ſic habet: *Accipe* ſceptrum, *inſigne regnantis, quo ſignificatur regula divinæ æquitatis, quæ bonos regit & malos conterit. In hac virga Regni diſce amare juſtitiam & odiſſe iniquitatem.* At verò cùm *baculus*: *Sub hoc* baculo *commendamus tibi gubernaculum Regni Francorum, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, ut populos regas & Eccleſias Sanctorum bene diſponas.* Deſcribitur *Baculi*, cujusmodi à Regibus alterius ſtirpis delatus eſt, forma in iis Tabellis, quas delineari curavit Steph. Baluzius *Not. ad Capitularia Regum Franc. Tom. II. p.1279.* ubi Lotharius Imp. & *p.1276.* ubi Carolus Calvus R. effinguntur: *Sceptri* verò *p.1278.* in ejusdem Caroli imagine, quod quidem deſinere in lilii figuram, uti repræſentari ſolet in Regiis Armorum inſignibus, obſervat du Freſne. Sed & Imperatores ſceptro ac virgâ ſimul donatos eſſe, in ſuis coronationibus, Witikindus refert *de Coronat. Othonis M. lib.2.* Anglicos item Reges, Bromptonus, ubi de coronatione Richardi I. R. Angl. *Willhelmus Mareſcallus portans* ſceptrum *Regale, in cujus ſummitate ſignum aureum Crucis erat: & alter, ſc. Willhelmus Comes Sareſberienſis, portans* virgam *Regalem habentem columbam in ſummitate.* Et mox: *Deinde tradidit ei Archiepiſcopus Cantuarienſis in manu dextra ſceptrum & virgam regalem in ſiniſtra*, &c. Virgam Alfonſi R. Aragonum deſcribit Raim. Montanerius *cap.297.* ubi de ejus Coronat. diſſerens, *Virgam* ejus *auream* fuiſſe & in apice *rubinum* habuiſſe inuſitatæ magnitudinis, inter alia, narrat. Etiam verò Lotharingiæ Duces *manum Juſtitiæ*, perinde ac Reges Francorum, geſtare, ſcribit Ruellius in *Pompa Fun.* Caroli III. Lotharingiæ Duc. *p.161* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Claudianus *in Ruffin. l.2. haſtam* & *ſceptrum* confundit hiſce *verſibus*,

Deſerat Illyricos fines, Eoa remittat
Agmina, fraternas ex æquo dividat haſtas.
Nec ſceptri tantùm fueris, ſed militis hæres.

Baculus Epiſcopalis ſeu *Paſtoralis*, pedum, cambuta, Epiſcoporum & Abbatum in Communione Rom. geſtamen eſt. *Ferula* dicitur, apud Luithprandum *Hiſtor. lib.6. c.11.* & Auctorem *Appendicis* Reginonis *ad A.C.964. Virga Paſtoralis* atque *Crocea*, h.e. baculus ſubalaris, in quadam Bulla Martini V. in favorem Eccl. Maceratenſis. Ital. *Crozzia* & *Stampella* &c. Cujus inſtitutum ab ipſis Eccleſiæ primordiis repetitum eunt, ajuntque Petrum miſiſſe *baculum* ſuum Euchario ſive Frontoni primo Trevirorum Epiſcopo, qui adhuc in Eccleſia hacce magna cum veneratione conſervetur. Iidem *baculum* S. Saturnini, Apoſtolorum Diſcipuli, Toloſæ etiamnum aſſervari, cum hac *Inſcr.*

Curva trahit, quos virga regit, pars ultima pungit:

S. Auguſtini eburneum *baculum*, an Valentiæ in Hiſpania, ut Gavantus vult; an in Sardinia, ut Baronius ad A.C. 504. S. Iſidori Bononiæ; S. Hermagoræ, in Patr. Aquilejenſi Eccl. &c. oſtendi, inter ſe ipſi parum conſentientes, contendunt, &c. Et quidem *Baculi* hujusmodi è ligno primitus erant, unde in *Vita* S. Burchardi Epiſc. Wirtzibulg c.1. *virgæ* ejus *ſambuceæ* mentio fit. Poſtmodum ex auro. Monachus Sangall. *de Geſtis Caroli M. l.1. c.19.* de quodam Epiſcopo: *In tantam progreſſus eſt proterviam, ut virgam auream incomparabilis Caroli —— feriatis diebus vice baculi ferendam pro Epiſcopali ferula, improvidus ambiret.* Quo loco Carolus *ſceptrum* eandem virgam vocans, *Quidam*, inquit, *ex Epiſcopis non contentus Epiſcopatu, — ſceptrum noſtrum, quod pro regiminis noſtri ſignificatione aureum ferre ſolemus, pro* paſtorali baculo *nobis ignorantibus vindicare voluit.* Inde apud Gallos vulgati verſus, qui à Coquillio in *Hiſt. Nivernenſi* habentur,

Au temps paſſé du ſiecle d'or
Croſſe de bois, Eveſque d'or,
Maintenant changent les loix,
Croſſe d'or, Eveſque de bois.

Id eſt,

Cùm tempus eſſet aureum,
Pedum gerebant ligneum
Aurei Miniſtri: jam pedum
Tenent ſuperbum lignei.

Formam

Digitized by Google

Formam *Baculorum* paſtoralium, ſic deſcribit Hugo à S. Victore in *Speculo Eccl. cap. 6.* Baculus Paſtoralis *rectitudine ſui rectum regimen ſignificat. Quòd autem una pars curva eſt, & altera acuta, monſtrat præeſſe ſubjectis & debellare ſuperbos.* Et W. Malmesbur. de *Geſtis Pontif. lib.1. Liberq; I. Miracul. S. Dionyſ. cap.3. Videns introire ſenem Clericum Pontificalibus veſtibus exornatum, ferentemque in manu baculum à capite arcuatum, in imo reflexum, qualibus antiquiores Pontifices uſos fuiſſe ad Memorias eorum ſuſpenſi declarant.* Sic Silveſter Giraldus *Topogr.* Hiberniæ *cap.33.* Baculos *Sanctorum in ſuperiore parte recurvos auro, argento, vel ære contectos —— in magna reverentia habere —— ſolent Hiberni*, &c. At aliam Gelaſii II. Gregorii item M. *baculum* formam habuiſſe, docent Macri Fratres in *Hierolex.* ubi utriusque effigiem habes in vocibus, *Baculus* & *Mitra*. Græci verò Abbates *baculo* utentes ab Epiſcopali diverſo, illo *T.* figuram exprimunt. Maronitarum autem Epiſcopi, in ſummitate baculi, globum aliquando cryſtallinum & ſæpe gemmatum, cum cruce ferunt ſuperpoſita: quam formam Latinis olim non ignotam fuiſſe, iidem Macri tradunt. Certè Iſidorus, *hic baculus*, inquit, *ex ligno & oſſe conficitur, chryſtallina vel deaurata ſphærula conjungitur, in ſupremo capite inſignitur, in extremo ferro acuitur.* Talisque Gregorii M. fuiſſe legitur, apud Eosd. &c. Finem ac uſum iſtiusmodi *Baculi* multiplicem eſſe ajunt, qui hiſce verſiculis apud Hugonem præfatum comprehenduntur:

Curva trahit mites, pars pungit acuta rebelles.

Et,

Curva trahit, quos curva regit pars ultima pungit.

Et,

Attrahe per curvum, medio rege. punge per imum, &c.

Gerunt illum in Eccleſia Rom. non Epiſcopi modò, ſed & Abbates, quos *per baculum* inveſtiri quoque ſolitos, docet Ordericus Vitalis *lib.8.* Niſi quòd Abbates, ad diſtinctionem, *baculo cum velo* ſeu pendente velo, utuntur. Abbas tamen Monaſterii S. Victoris Pariſ. *baculo* caret: *unde nec ad eum pertinet Concilia ſive Curias Regum vel Principum frequentare*, ut habetur in libro *Ord.* hujus MS. apud du Freſne. Porro Eremitani Ordinis S. Auguſtini, ad exemplum Monachorum Ægyptiorum Eliſeum Prophetam imitari ſe dicentium, *baculum* etiam geſſerunt ad formam lit. *T.* qui juxta conſtitutionem Gregorii IX. palmorum eſſe quinque debebat, ſed Innocentius poſtea VII. & Alexander IV. eos ab hoc onere immunes eſſe juſſerunt. In Conventuali quoque Melitenſium Eccleſia 4. Cantores, in diebus ſolennibus, pluvialibus induti, aſſiſtunt in Choro cum *baculis* argenteis, quales peregrinantium eſſe ſolent, ſed craſſioribus: quod idem obtinet in Gallia. Sed & in Siciliæ ac Melitæ Cathedralibus dignitas Canonicalis eſt, *Ciantar* dicta, à Lat. *Cantor*, cujus eſt ferre *baculum* ſeu virgam argenteam. Quod à Stephano IV. inſtitutum, Macri tradunt. Solus Pontifex Rom. *baculum non geſtat, ferulam tamen ei tribuunt Scriptores*, ait du Freſne in *Gloſſar.* ubi de *Baculo Paſtorali*, V. quoque eum in voce *Degradatio*. In Oriente, antiquitus Epiſcopis aliisque Sacerdotibus *baculi* uſum, quin & mitram ac annulum communem fuiſſe, refert Philoſtratus *lib.3.* Sed & apud Maronitas, tam Eccleſiaſtici, quàm ſeculares, eo quòd ſtantes in Eccleſia orant, ſubaxillari *baculo* ſuſtentantur &c. Plura hanc in rem V. apud Macros Fratres *l. cit.* qui de Pontifice addunt, nullibi eum, *niſi in Trevirenſi diœceſi, baculo* uti, ob rationem quam videſis apud illos.

Baculorum alia quædam genera, quæ apud Scriptores occurrunt.

Baculus Aduncus ſine nodo, *Lituus* dictus eſt. Augurum apud Romanos inſigne. Livius *lib.1. cap.18. Augur ad lævam ejus (Numæ) capite velato ſedem cepit, dextrâ manu* baculum *ſine nodo* aduncum *tenens, quem lituum appellaverunt.* V. infrà *Lituus*.

Baculi Cantorum, memorantur Honorio Auguſtodun. *lib.1. cap.24. Ex Legis præcepto* baculos *manibus tenebant, qui Paſchalem agnum edentes ad patriam tendebant. Secundùm hunc morem Cantores in officio Miſſæ baculos tenere noſcuntur, dum verus Paſchalis agnus benedicitur.* Adde *cap.* 74. Hinc nempe manaſſe videtur, ut *Cantores* & *Præceptores*, in Communione Romana in Templis, dum ſacrum peragitur officium, *baculos* argenteos teneant, du Freſne *Gloſſar.* Fuiſſe autem Iſraëlitas, cùm Agnum Paſchalem comederent, uti lumbis ſuccinctis & pedibus calceatis, ita *baculis* inſtructos, legimus Exodi *cap. 12. verſu* 11. qui viatorum habitus. Namque & Jacob cum *baculo* tranſiit Jordanem, Genes. *cap. 32. verſu* 10. & Juda, Timnam ſe conferens, *baculum* habuit in manu, Genes. *cap. 38. verſu* 18. Neque aliud fuit virga Moſis, tam decantata, quàm iter facientis *baculus*, Exodi *cap.4. verſ.* 2. Unde eſt, quòd Chriſtus profecturis Diſcipulis præcepit, ut nihil ad iter ſumerent, niſi *baculum* ſolum, Marci *cap 6. verſ.8.* V. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib. II. cap.50. ubi de Agno Paſchali.*

Baculus Choralis, quem defert Abbas in Choro, ſeu cambuta, in *Vitis* Abbatum S. Albani & *Tom.* II. Concil. Angl. de modo conſtituendi Abbatis exempti ſub A. C. 1235. *cap. ult.* apud du Freſne.

Baculum Jacob, organum diopticum, ſicut & *Quadrans Geometricus* & ſimilia, quibus propugnaculorum turriumque altitudo, explorari ſolet. V. Salmaſium *ad Solinum pag.672.* Appellationis occaſio deſumta à *baculo*, cum quo *Jacob* Patriarcha Jordanem tranſiiſſe legitur, cum peregre abiret, Geneſeos *cap. 32. verſu* 10. Non enim haſtas vel enſes, ſed *baculos* tantum geſtare tunc ſoliti erant viatores, uti ſuprà diximus. Quod verò Auctor *Quæſt. ad Antiochum* & Leontius *Dial.5. contra Iudæos*, habent de adoratione *baculi*, à Jacobo factâ, cùm ei cum Joſepho res eſſet, Geneſeos *cap. 47. verſu ult.* ſuaviter hallucinantur, uti pluribus oſtendit Rivetus *Exercit.* 173.

Baculus Jeſu, ſummæ apud Hibernos venerationis, per quem vulgari opinione S. Patricius venenatos ex Inſula vermes ejecit: du Freſne, ex Silv. Giraldo *Topogr. Hibern. diſt. 3. cap. 34.* & *de Hibern. Expugn. lib. 2. cap.18.*

Baculus Paſtoralis, V. ſuprà *Baculus Epiſcopalis*.

Baculus Peregrinatorius, in Philoſophorum olim ſupellectile, ut vidimus retro in voce *Bactroperatæ*. V. quoque ubi de *Baculis Cantorum* & de *Baculo Jacob*. Hos inter Chriſtianos Monachi imitati ſunt, iique qui Hieroſolymam, peregrinationis ſacræ, ut vocant, ergò proficiſci ſoliti, quorum *baculi* longiuſculi *burdones* dicti, à *burdonibus* ſeu aſinis aut ſemimulis, quos inequitabant & inſidebant; qui peregre proficiſcebantur. His enim equitaturæ quodammodo loco hi baculi erant. Hubertus Sipuntinus apud Vinc. Belvacenſem *lib. 26. cap. 27. Burdonem habebat pro lancea*, V. infrà in voce *Burdo*.

Baculi Pœnitentium, occurrunt apud Honorium Auguſtodun. *lib.3. cap.77.* quibus *peregrinationem* eorum innui ait; *quia ſe à Regno Dei alienant*: Unde eos deponebant, cùm Eccleſiæ reconciliabantur, apud du Freſne *Gloſſar.*

Baculi Regii, in ſignum *ſalvæ guardiæ* appoſiti, memorantur in *Areſto* Parlam. Pariſ. Anno Chriſti 1321. apud eund.

Baculi Sortilegorum, V. infrà in voce *Teni*.

Badace, oppidum Perſiæ, ad Eulæum amnem, quò Antigonus, ad hunc amnem victus ab Eumene, receſſit & perfugium habuit. Salmaſius *ad Solinum pag.702.*

Badævilla, Germ. *Badenweiler*, nomen dominii, in Marchionatu Badeno-Durlacenſi, quod Egon IV. Friburgi Com. viginti marcarum argenti millibus comparaſſe dicitur, quas poſt diuturna acerbaque & juſto bello non imparia diſſidia pacando Comiti Friburgenſes dependerant. Inde Johanne familiæ poſtremo vitâ defuncto A. C. 1438. ad Hochbergios devenit Annæ beneficio, Johannis amitæ, quæ in Philippi Hochbergii manus convenerat. Donec morte Philippi, juxtà cum reliquis, Marchiones Badenſes illud obtinuere; Urſtiſius *Chron. lib. I. cap.20.* & *lib. II. cap. 20.* Stumpfius *lib. 8. cap.* 15. Munſterus *cap.* 270. &c. Spenerus in *Fam. Badenſi*, paulo aliter rem enarrat: unde, ut de re adhuc litigioſa, loquitur Gaſt. *cap. 13. num.* 33. apud Tob. Pfannerum *de Præcip. Germaniæ Principum gentibus, cap.9.*

Badenſis Familia, inter illuſtriores Germaniæ. Hi enim Principes, eadem, qua Habspurgici ſeu Auſtriaci, ſtirpe prognati, etiam *Zeringiæ* aliquandiu *Tecciæque* imperitaverunt. *Sueviam* etiam aliquando ſpe ac voto, *Burgundiam* magis titulo, quàm uſu, tenuerunt. *Carinthiam* quoque & *Auſtriam*, ad tempus, poſſedere. *Sueviam* namque Bertoldo I. Zaringiæ Com. ſuperſtite adhuc Othone Suinfurtenſi Suevorum Duce. Henricus III. Imp. ubi is fato fungeretur, promiſit; & oblata ſpes dato, quem tum fortè Cæſar manu geſtabat, annulo firmata. Irrita tamen, validiori poſt mortem Auguſti in animo Agnetis Henrici viduæ, in Rudolfum Rheinfeldiæ Comitem affectu, quàm datæ à marito fidei curâ. Quò tamen repulſam molliùs toleraret, *Carinthia* conceſſa, Conradi Corinthiorum Ducis ſive rebellione, ſive obitu, vacua: Reſtituiſſe damnum cum fœnore fortuna videri poterat, cùm Rudolfus, deſponſatâ filio Bertholdi ejusdem nominis filiâ, Sueviam doti dixiſſet. Verùm brevi poſt Carinthia primò, mox Suevia, ſublato Rudolfo, Cæſarei decoris æmulo, ab Henrico IV. Imp. adempta: fruſtra res repetente Bertholdo, permiſsâ Brisgojâ Alſatiæque parte utcunque mitigato. *Burgundiam* Conrado Bertholdi II. filio Henricus IV. Imp. adſignarat, Reinaldo Burg. Com. odio: lisque armis aliquandiu agitata, ſententiâ Friderici I. Barbaroſſæ, ita deciſa eſt, ut Bertholdus Conradi fil. *minori*, quam vocant, *Burgundiâ*, contentus, reliquam Reinaldi filiæ, quam Cæſar in matrimonio habebat, concederet. *Auſtriam* Hermanni *Badenſis* cum Gertrude, extinctæ in Friderico Auſtriacæ ſtirpis virgine, conjugio Domui adjectam, infelix Friderici, Hermanni filii, caſus eripuit, unà cum Conradino Neapoli capite plexi, A.C. 1279. *Zeringia* ditio, poſt Bertholdi V. lineæ poſtremi, obitum, in Kyburgi ac Friburgi & Furſtenbergæ Comites diviſa, A.C. 1218. cum priſcis Dominis fere & appellationem perdidit, ejus memoriâ vix in Annalibus retentâ. Eadem Tecciæ ſors, in terris titulisque ſuis Wirtembergici adſcripſiſſent &c. Cœterùm iſtis natalibus ortus Hermannus, ductâ in uxorem Judithâ (Hohenbergæ, an Badenæ Comite?) Badenſem ditio-

nem nactus, primus ex Hochbergiis, *Principis Imperii & Marchionis Badenſis atque Hochbergenſis* dignitatem accepiſſe dicitur, ſec. XII. cujus nepos Hermannus III. Veronæ ab Imp. Friderico I. præfectus eave donatus, fabulæ de Veronenſi origine, locum dedit. Tituli Familiæ ſunt, *Marchio Badenſis & Hochbergenſis, Landgrav. Suſenbergenſis, Com. Sponheimii & Eberſtenii, Dominus in Roteln, Badenvveiler, Labr & Malberg*, de quibus omnibus ſuo loco. Pfannerus, ubi *ſuprà*. Nec omittendum, quod Hornius adnotat, Marchionatum hunc obnoxium factum eſſe Electoribus Palatinis. Cum enim Fridericus I. cognom. *Victorioſus*, inter alios Principes vicinos, acri prælio victos, Carolum quoque March *Badenſem* captivum feciſſet, eâ conditione illi libertatem reddidit, ut impoſterum Marchiones Badenſes Electoribus Palatinis eſſent obnoxii, V. eum *Orb. Polit. pag.* 253. Genealogiam horum Principum exhibuimus, in voce *Bada*.

Badichorum, pro *Badi loco*, perperam vir doctus vertit, apud Arrianum, ubi de *Badi* loco maritimo Carmaniæ, à quo usque ad Ananin vineæ & arva in cultu: Ὁρμίζονται δὲ ἐν Βάδει χώρῳ (quæ duo vocabula malè junctim leguntur) τῆς Καρμανίας οἰκουμένῳ, δένδρεα τε πολλὰ ἥμερα πεφυκότα ἔχοντι πλὴν ἐλαίας καὶ ἀμπέλους ἀγαθὰς, καὶ σιτοφόρῳ. Nempe Βάδις, locus eſt, ubi verſus Occidentem culta incipit eſſe Carmania vineis & arvis. Fortè tamen Σάβιν ſcripſerat Arrianus, ἐν Σάβει χωρίῳ: nam urbs quoque Σάβις ibi, ad fluvium, ut videtur, cognominem, unde pop. Sabæ, quorum Dionyſius meminit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1189.

Badile Italorum quid ſit. V. infrà in voce *Batillum*.

Badiſſare tolutim, apud Plautum, à Gr. βαδίζειν, de equis tolutariis & aſturconibus dicitur, quorum mollis & ad delicias compoſita vectura, qualem exhibent cum magna ſedentium commoditate ac voluptate, nota. De his enim Græci βαδίζειν per excellentiam dicunt, ut Latini *ambulare*, & Galli hodieque *amblare*. Ejusdem greſſum Græci καλπάζειν vocavere, ſed hanc vocem etiam ad tripedantes equos extenderunt, quòd proximè tripedariorum curſus accederet ad tolutariorum greſſum; unò & facilè, ac de proximo trepidarii tolutim docerentur, & ad levitatem mollitiemque vecturæ, qualis eſt in aſturconibus, edomarentur, &c. Hinc βαδιστὴς, quaſi *badiſſator*, de equo tolutario, Heſych. V. ſuprà, in voce *Ambla*, item ubi de *Aſturconibus*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis*. Dictum autem eſt à βαδίζω, *badiſſo*, ſicut à πυτίζω, *pytiſſo*; à σαλίζω, *saliſſo*; &c. Idem *Notis ad Spartianum in Peſcennio Nigro*.

Badius, equi nomen in Circenſibus; à colore, qui in equis commendatur. Dictus autem hic eſt quaſi Βάϊδιος, à βαῖς, quæ *ramulum palmæ* ſignificat; unde & *ſpadix color*, & *ſpadix equus*. Philargyrus, *Spadix & Phœnicius eſt, quales ſunt fructus palmarum, neque diluti ſatis coloris, neque nimium preſſi*. Σπάδιξ enim, *avulſus eſt è palma termes, cum fructu*, A. Gellius *lib.* 2. *cap.* 16. ubi de coloribus equorum. Meminit *badii*, inter eosdem, etiam Varro apud Nonium in *Badius*,

Equi colore diſpares ita dati,
Hic badius *iſte gilvus, ille murinus* &c.

Idem Φοῖνιξ, *phœniceus*, dicitur, in curuli certamine, *Iliad.* Ψ *verſu* 454.

Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον Φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ
Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο, περίτροχον ἠΰτε μήνη.
Corpore phœniceus reliquo, ſed cui nota fronti
Alba impreſſa fuit, Lunæque imitata figuram.

Cujusmodi colore, & quidem exuperantiſſimo inſignem fuiſſe equum Sejani, habes apud Gellium *d. l.* Sed & in una quadrigarum Zachariæ Prophetæ, quarta viz. *cap.* 1. *verſu* 8. idem color memoratur, ubi inter alios recenſentur equi אמצים, *amuſſim*; qui non quidem purpurei, quales nulli inveniuntur, ſed quorum rubor eſt ὀξύτερος, *excitatior*, & plus habet vigoris atque luminis: quo ipſo diſtinguuntur ab equis primæ quadrigæ, quos ſimpliciter אדומים, i. *rubros*, Propheta deſcripſerat. Varios enim rubedinis gradus eſſe, notum: in Arabum inprimis equis, uti ex Damire docet Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 7. quem vide. Sed & ipſe phœniceus hic equorum color ſuos gradus habet, aliusque dilutior, alius ſaturatior eſt, quem vulgò *Badium obſcurum* vocant Galli, ut videre eſt apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1330.

Viri illuſtres.

Bæbius Longus, Eques Rom. inter condiſcipulos Marci Antonini Imp. memoratur, Julio Capitolino, in *Vita* hujus: *Frequentavit — amavitque ex condiſcipulis præcipuos Senatorii ordinis Sejum Fuſcianum — ex Equeſtri*, Bæbium *Longum & Calenum, in quos maximè liberalis fuit* &c.

Bæbius Macer, Præfectus Urbis, cujus apud Æl. Spartianum in *Hadriano* mentio eſt, *Tantum autem clementiæ ſtudium habuit, ut, quum ſub primis Imperii diebus, ab Tatiano per epiſtolas eſſet admonitus, ut &* Bæbius Macer *Præfectus Urbis, ſi reniteretur ejus Imperio, necaretur, & Laberius Maximus — & Frugi Craſſus, neminem læderet.* Is eſt, cujus nomen inter Conſules ſuffectos ejus anni, cui nomen dederunt Trajanus IIII. & Articulejus Coſſ. de eodem Conſule deſignato Plinius *lib.* 4. *Epiſt.* 9. An idem eſt *Bæbius Macer* Hiſtoricus, quem aliquoties Servius aliique laudant? Scripſiſſe hunc *Faſtos dies*, auctor eſt Fulgentius *de priſco ſerm. Bæbii Macrini* mentio in *Alexandro Sev.* V. infrà: Item alius *Bæbii Macri* Præfecti prætorio, ſub Valeriano Principe, apud Vopiſcum in *Aureliano*.

Bæbius Marcellinus, ſub Severo Imp. occiſus, cujus triſtiſſimum caſum & necem commiſeratione digniſſimam cùm expoſuiſſet Dio, hoc adjicit: priùs illi caput fuiſſe amputatum, quàm de ejus condemnatione quidquam Severus reſciſſet. Quò pertinet, quod de Severo habet Spartianus, *Cùm occiſi eſſent nonnulli, Severus ſe excuſabat & poſt eorum mortem, negabat fieri ſe juſſiſſe, quod factum eſt: quod de Læto præcipuè Marius Maximus dicit.* Sed de multis verè negaſſe, *Bæbius* hic eſt exemplo. Iſaac. Caſaubonus *ad l.*

Bæbius Macrinus, Rhetor celebris, inter Præceptores Alexandri Severi Imp apud Lampridium, *In prima pueritia Literatores habuit —— Romæ Grammaticos, Scaurinum —— Rhetores, Julium Frontinum &* Bæbium Macrinum *& Julium Granianum.* Ubi Palatinus codex *Bebium Macrianum* habet, teſte Salmaſio, *Not. ad Lampridium.*

Bæbius Metianus, ſeu *Mecianus*, ut in duobus Palatinis codd. legit Gruterus, memoratur Julio Capitolino in *Clodio Albino*, *Adoleſcens igitur ſtatim ſe ad militiam contulit, atque Antoninis per Lollium Serenum, &* Bæbium Metianum *& Cejonium Poſthumianum ſuos affines innotuit.*

Baen vel *Bahen*, in *Gloſſis* Iſidori, *lamna eſt auri ab aure ad aurem, quâ familiares Regum utebantur. Ornamentum colli ex auro & gemmis, quod alio nomine Torques poteſt dici.* Johanni de Janua & Mammotrecto, *Ornamentum colli ex aureis annulis confectum.* Reperitur vox apud Vulgatum Interpr. *lib.* 1. Maccab. *cap.* 13. *verſ.* 37. *Coronam auream &* bainem, *quam miſiſtis, ſuſcepimus.* Aliæ Editiones habent, *Bahen*; Græca βαΐνην. Car. Macro *corona* hic eſt *aurum coronarium*, ex A. Gellio *lib.* 5. *cap.* 6. *Bahen* verò *Xenia*, ſeu munera, quæ Demetrio Regi, de Hebræis triumphanti, Maccabæi miſerant, ex Joſepho *Antiqq. Judaic. lib.* 13. *cap.* 8. ubi habetur exemplar *Epiſtolæ* Demetrii Nicanoris, de qua in Macchab. *l. cit.* cujus verba ſunt ex Epiſtola ejusdem Demetrii. Sic nempe Joſephus de Jonatha, Simonis fratre, per literas à Demetrio accito, *Ille non intermiſſâ oppugnatione cum Senioribus Populi & Sacerdotibus, aurum & argentum, veſtem aliaque Xenia deferens, venit ad Demetrium, & hac munificentiâ animum Regis mitigavit* &c. Et inferiùs, Demetrii refert diploma, in quo inter alia hæc erant: *Remitto, quidquid ſolebant ante me Reges accipere, à ſacrificantibus Hieroſolymis, aliaque tributa, pro fructu terræ, atque arborum, præterea ſalinarum vectigal & aurum coronarium, neque quicquam eorum exigetur in poſterum* Et mox, *Coronam auream &* bahen, *quam miſiſtis, ſuſcepimus, & parati ſumus vobiſcum facere pacem*, &c. Sed & Cedrenus *Bajon* vocat donum, Imperatori tribui ſolitum, de quo etiam Luitphrandus *lib.* 3. *cap.* 5. V. quoque Joh. Meurſium in *Gloſſ. Græco-Barb.* & plura hanc in rem, apud Macros Fratres in *Hierolexico*, in *Bain*, ſeu *Bahen*, & voce *Fodrum*.

Bæticæ Lanæ, ut & Tarentinæ, magno olim in pretio, quarum meminit Tertullianus *de Pallio cap.* 3. *Exinde materia, nec de ovibus dico Mileſiis & Selgicis & Altinis, aut queis Tarentum vel* Betica *cluet naturâ colorante. Nativa* vocabant, quæ naturâ colorante tincta eſſent. Martialis,

Nativa ſemper habeat, & licèt laudet
Fuſcos colores, galbinos habet mores.

Hinc *nativus* color, pro fuſco vel nigro: Nonio *Spanus*, à lanis Hiſpanis, quæ nigræ erant. Præter nigrum tamen multi alii colores nativi. Nam & leucophæus & fulvus & rutilus, inter nativos colores numerantur: *Bæticæ* autem lanæ coloris rutili erant &c. V. Salmaſium *ad l cit. & ad Solinum pag.* 316.

Bætis, adde: Geminus oritur, ex monte Argentario, cujus meminit Avienus,

At mons paludem incumbit Argentarius,
Sic à vetuſtis dictus à ſpecie ſui:
Stanno iſte namque latera plurimo nitet:

Et lacum haud procul à mari facit, è quo tanquam ex uno fonte geminus exoritur, *quantusque ſimplici alveo venerat, tantus ſingulis effluit*, ut inquit Pomponius *lib.* 3. *cap.* 1. Amplexu autem ſuo inſulam facit Tarteſſum, & ipſe *Tarteſſus* dictus, cui ſtannum plurimum defert. Unde ἀργυρορίζους πηγὰς Ταρτησσοῦ, *argenteos pedes habentes Tarteſſi fontes*, Steſichorus vocavit &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 286. ut & infrà in voce *Tarteſſus*.

Bæton, adde: Idem nomen viri, cujus mentio in *Epigramm.* Juliani Αἰγυπτίου, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 994.

Ἑρμείῃ Βαίτων ἁλιεργὸς ὄργανα τέχνης
Ἄνθετο, δειμαίνων γήραος ἀδρανίην.
Mercurio Bæton *ſua nautica ritè dicavit*
Vaſa, timens ſenii triſtia damna ſui.

Bætyli, Græcis Βαίτυλοι, dicebantur vivi lapides, quorum non rara apud Vett. mentio & præcipuè Scriptores Græcos, qui ἐμψύχους λίθους, quaſi *animatos lapides*, eos quoque vocabant, multa mira fabuloſaque de iis narrantes. Philo Byblienſis, Ἐνι δὲ

ἐντιμως

ἐπενόησε θεὸς Οὐρανὸς Βαιτύλια λίθους ἐμψύχους μηχανησάμενος, *Ulterius etiam excogitavit Deus Uranus* Bætylos, *lapideſq; animatos fabricatus eſt.* In *Vita* Iſidori à Damaſcio ſcripta apud Photium, Ἐγὼ μὲν ᾤμην θειότερον εἶναι τὸ χρῆμα τοῦ βαιτύλου. ὁ δὲ Ἰσίδωρος δαιμόνιον μᾶλλον ἔλεγεν· εἶναι γάρ τινα δαίμονα τὸν κινοῦντα αὐτόν, οὔτε τῶν βλαβερῶν, οὔτε τῶν ἄγαν ἐνύλων, οὐ μέντοι τῶν ἀνηγμένων εἰς τὸ ἄϋλον εἶδος, οὐδὲ τῶν καθαρῶν παντάπασι. τῶν δὲ βαιτύλων ἄλλον ἄλλῳ ἀνακεῖσθαι θεῷ Κρόνῳ, Διΐ, Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, *Ego quidem exiſtimabam, divinius quiddam eſſe* Bætylum. *Sed Iſidorus dæmonium potiùs vocavit. Eſſe enim quendam Dæmonem, qui ipſum moveat, non è numero noxiorum quidem, vel nimis materiæ immerſorum; interim nec planè in immaterialem ſpeciem evectorum, neque omni ex parte purorum.* Bætylorum *autem alium alii Deo ſacrum eſſe. Saturno, Jovi, Soli, aliis.* V. plura de his *Bætylis* & vivis ſeque moventibus lapidibus, in *Vita* ead. Et de hoc genere videntur fuiſſe lapides iſti vivi, quos in adyto Templi Dianæ Leodicenæ collocatos, memorat Æl. Lampridius in *Antonino Heliogabalo: Lapides, qui divi dicuntur* (Salmaſius *vivi* legit) *ex proprio Templo Dianæ Laodicenæ, ex adyto ſuo, in quo id Oreſtes poſuerat, afferre voluit.* Uti enim Saturno, Jovi aliiſque lapides hujusmodi conſecratos fuiſſe, ex Photio diximus, ſic etiam Diana ſuos habuit ſibi dedicatos. Eodem nomine Græci appellant lapidem, quem Saturno devorandum, pro Jove, tradidit Rhea, Latinis *Abadir* dictum &c. V. Salmaſium *Notis ad Lampridium*, & infrà in voce *Lapis*.

Baſumaria, apud Raim. *de Agiles. In Eccleſiis autem magis* Baſumarias *faciebant.* Alibi, *Habebat & monticulum — ubi duæ erant* Baſumariæ, *& quædam ſepulchrorum Caſalia* &c. Templum notat Mahumeti dicatum, quod aliis *Machumaria* dicitur. Qui enim alias Mahumet, eidem Raimundo *Baſumet* appellatur. V. infrà *Machumaria*.

Bagatellæ, Gallis nugæ & jocularia ſunt, de cujus vocis origine V. ſuprà in voce *Bacca*. Sunt autem *Nugæ* Latinis etiam res omnes muliebris mundi, unde *Nugivendi*, qui eas vendebant. Eadem *Jocula* vel *Jocalia*, quòd iis, gemmis nim. & margaritis, mulieres maximè delectentur. Item *Bagæ*, à *baccis*, h. e. margaritis: quo nomine mundum muliebrem, qui in gemmis conſiſtit, hodie Galli appellant; quemadmodum Arabes contrà vocabulum omnibus gemmis commune, proprium fecerunt margaritarum, per excellentiam, quòd eæ inter omnes lapillos pretioſos præcipuo ſint in honore & pretio. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1124. V. etiam infrà in voce *Jocalia*: item in *Bauga*.

Bagauda, regio quam *Bagaudæ* inhabitabant. Proſper Aquit. in *Chron. Omnia penè Galliarum ſervitia in* Bagaudam *conſpirare.* Et mox, *Eudoxius arte Medicus — in* Bagauda *id temporis motâ delatus, ad Chunnos confugit.* Sed, ubinam gentium, haud liquet. *Caſtri Bagaudarum* quidem meminere Auctores 4. mill. Lutetiâ diſſiti; at cùm *Bagaudæ* nullibi certam ſedem fixerint, & ubique latrocinando prædas agerent, probabile eſt *Bagaudiam* ibi fuiſſe, ubi maxima eorum pars moraretur. Fuere autem hi, quos Altaſerra dictos vult, quaſi *ſylvicolas*, à voce Celtica *gau*, i. *ager, ſilva*: Alii à *Bagat* vel *Bagad*, (quæ vox Armoricanis ac Wallis, proindeque Gallis vett. *turmam* ſonat & hominum colluviem) factioſorum & rebellium hominum cohors, qui ſolitudines & caſtra inhabitabant loci ſitu munita, atque inde in obvios latrociniis & cædibus graſſabantur. Eorum nomen primùm in Gallia auditum, Diocletiano & Maximiano Impp. ut auctor eſt Paulus Oroſius *lib.* 7. *cap.* 25 & Eutropius *lib.* 9. è quibus Hieronymus in *Chron. Euſeb.* Herculium Maximianum, à Diocletiano in Imperii conſortium aſcitum, factione hac Ruſticorum repreſsâ, pacem Gallis reddidiſſe, refert. Quid verò *Bagaudarum* defectioni & rebellioni occaſionem dederit, aperit Salvianus, qui Honorii & Theodoſii Principatu floruit, *de Vero Jud. & Provid. lib* 5. Judicum ſc. & Præfectorum avaritia, ac rapina: quâ factum, ut pernicioſa hæc factio, ſemel obſequii fractis repagulis, longè etiam poſt Diocletiani ſeculum, deſævierit, eque Galliis in Hiſpaniam quoque, vel ad minimum nomen eorum, tranſierit. Meminit enim non ſemel Idacius in *Chron. Bacaudarum Tarraconenſium & Aracelitanorum*, ſub Rechila & Theodorico Gothorum in Hiſpania Regibus: Sed & Eumenius *Bagaudarum* meminit. in *Panegyr. de Scholis inſtaur.* ut & Auctor *Vitæ* S. Mauricii Martyris, ex qua Chriſtianos illos fuiſſe, conſtat, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & in voce *Bacaudæ*.

Bagnoli, adde: Idem nomen aſperſum Waldenſibus, in *Tuſcia, ſive in Marchia vel in Provincia*, ut auctor eſt Reinerus *c. Wald. cap.* 6. ubi illos à *Bagnolo*, opp. Provinciæ, vulgo dictos ait *Bagnols*.

Baharain, id eſt, Διθάλασσος, ſeu *bimaris*, inſula eſt, ſita in meditullio ſinus Perſici, centum ab Armuzia leucis, & totidem à Balſora, exiguo intervallo à continente Arabiæ, è regione portûs Catiphæ, uti ſitum ejus deſcribit Auctor *Chronici Armuziæ pag.* 19. Andreæ Bellunenſi dicta *duo Maria*; forſan ideo, quia portio ejus, quod nonnulli aſſerunt, olim in longam cherſoneſum fuit exporrecta, quam mare poſtea demerſit: cujus rei indicio ſunt duo fontes hodieque in medio mari ebullientes. Itaque διθάλασσος hæc cherſoneſus dici potuit, exque illo tota Inſula, eo quòd idem mare, tanquam in duo, divideret. Famoſa eſt, ob unionum copiam, qui in ambitu & vicino mari capi ſolent. Ordiuntur autem piſcationem in *Barhen*, ſeu potiùs *Baharain*, interdum menſe Junio, ſed maximè Julio, producuntque, ad finem Auguſti: Solentque tunc utplurimùm convenire circiter ducentæ cymbæ, centum ex hac Ins. quinquaginta, è *Suiſar* & totidem *de Nikhelu*. Capiuntur verò conchæ plerunque, in ea parte portuque Arabiæ, quem *Katar* vocant, 10. leucis ab hac Insula, versùs meridiem: ubi oſtreum cùm avellitur, ſtatim ſe aperit & margarita eximitur. Longè autem præſtant uniones hujus ſinus reliquis totius Orbis, tam pulchritudine, quam pondere. Namque ſi duæ margaritæ ejusdem magnitudinis & figuræ, quarum una ex hoc loco, altera aliunde petita eſt, inter ſe conferantur, *Baharenſis* ſemper plus habebit ponderis. Quo fit, ut quotannis hinc extrahantur uniones, quingentorum millium ducatorum valore; præter magnum numerum, qui celatur, Idem Auctor ſuprà laudatus. V. quoque Alkazuinium Arabem *in cap. de Inſulis maris Perſici*, Benjaminum Scriptorem Hebr. ubi de Catipha, cujus littori *Baharain* inſ oppoſita eſt. Ab hac Inſula proin Æthiopes margaritam *bahario* vocant, quaſi *Bahērienſem* dixeris. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. V. cap.* 5.

Baben, V. ſuprà *Baën*.

Bain, Ibid.

Baira, apud Altorferium Mon. in *Hiſtor. de Guelph. Princ. Tandem ingreſſus navem* Bairam, *civitatem Sancti Nicolai, pervenit*: *Barium* eſt, Apuliæ civitas. Macri Fr. in *Hierolex*.

Balſampſa, Arabiæ urbs, ubi Solem cultum, nomen teſtatur, quod *Solis domum* ſignat. Teſtis Stephanus *in Urb. deſcr.* Βαισαμψά, πόλις ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὅ ἐστιν οἶκος ἡλίου. ὁ πολίτης, Βαικαμψηνός, *Baſampſa, Urbs in ſinu Arabico, ad mare Rubrum, ac ſignificat Solis domum. Gentile ejus Bæcampſenus.* Hinc ΒΑΙΚΑΜΨΗΩΝ, in nummo Trajani, apud Goltzium *Theſaur. cap. de oppidis fluviiſque.* Eſt igitur compoſitum, ex Syriaco, ſeu Arabico בֵּית, pro quo & per apocopen dicitur, בֵּי *domus, templum*: ac Arabico שֶׁמֶשׁ, quod Hebræis שֶׁמֶשׁ, *Sol.* Imò Arabes non modò Σάμς vel Σάμψον, ſed & Σάμψα, extulerint; ſi rectè Stephanus: Σάμψα, κώμη τῆς Ἀραβίας, τὸ ἐθνικόν, Σαμψηνός. Σάμψα δὲ παρὰ τοῖς Ἄραψιν ὁ ἥλιος, *Sampſa, vicus Arabiæ: Gentile Sampſenus. Sampſa verò Arabibus Sol.* Gerh. Johann. Voſſius *de orig. & progr Idololatriæ lib.* 2. *cap.* 9.

Bajuli, inter Eccleſiæ Rom. Miniſtros occurrunt non ſemel, ubi ſic dicti ſunt, qui proceſſionibus publicis intererant, & cruces ac candelabra bajulabant. *Ordo* Rom. deſcribens proceſſionem Pontificis: *Poſt Epiſcopos Presbyteri, deinde Monachi, dein Schola, deinde Milites Draconarii, id eſt, qui ſigna portant, poſt eos* Bajuli, *poſt eos Cereoſtatarii.* Petrus Diac. *Chronici Caſin. lib.* 4. *cap* 3. ait *Bajulos cereoſtatarios, ſtauroferos* &c. obviàm Romà proceſſiſſe Henrico Imp. Sic Dudo *de Mor. Normannorum lib.* 1. *Bajulant*, inquit, *Scholaſtici candelabra & cruces.* &c. Apud Petrum Chryſologum *Serm* 121. & apud Ammianum *lib* 14. *Bajulorum præcentorem*, tibicinem, qui veſpillonibus præcinebat, interpretantur Viri docti. Planciades namque Veſpillones ait *baiulos* dictos, quòd mortuos efferrent: apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Apud Aimoinum de *Vita* S. Abbonis Floriac. *cap.* 17. Ingulfum *pag.* 856. & 906. Matth. Paris *ad A.C.* 1257. *Abbatum* Bajuli memorantur, id eſt, Officiales domeſtici. Quo ſenſu *Epiſcoporum* quoque *Bajulos* habes, in *Vitis* Abbatum S. Albani *pag.* 41. Atque hinc fortè *bajulare officium*, munus aliquod exercere in Monaſteriis, dixit Marculfus *lib.* 1. *Form.* 1. &c. In *Tabulario* Brivatenſi, variis in locis, mentio fit *Bajulorum Horarum Eccleſiæ.* Sic in *Vitis* Abbatum modò laudatis *pag.* 70. *Legebantur autem* 12. *eadem nocte de beata Virgine Lectiones, quas cordetenus, ſine candela*, Bajuli *transcurrere conſueverunt.* In eodem *Tabular.* Bajuli *obituum novorum*, ſub A.C. 1244. & 1253. Officiales ſunt in Monaſteriis, quibus incumbebat recipere & diſtribuere legata & pecunias, deſtinatas ſervitio Horarum & Obituum, ſeu *ad opus Horarum*, ut eſt in *Chartis* &c. apud eund. Car. du Freſne *Gloſſar.* De aliis vocis ſignificationibus, V. in voce *Bajulus*.

Bajulus vel *Baillivus*, Italis *Balio*, Magiſtratus eſt, qui vice Legati ordinarii Venetorum Conſtantinopoli fungebatur, cùm Impp. Græci adhuc rerum potirentur: ſeu potiùs *Mercatorum Prætor*, ut Platinæ placet in *Gregorio XI.* Παΐουλος & Μπαΐουλος, Pachymeri *lib.* 2. *cap* 32. Gregoræ *lib.* 4. Phranzæ *lib.* 3. *cap* 1. & Codino *de Offic. cap* 14. *num.* 13. quomodo hæc vox ſcribitur, apud Ducam *cap* 17. ubi de *Baillivo* Ordinis Hieroſolymitanorum militum. At id non ſemper obtinuit: Nam primitus *Poteſtates* dicti ii Bajuli, ut colligitur ex *Statutis* Venetorum A.C. 1242. *lib.* 1. *cap.* 27. Sed & Catalaunis, qui CP. morabantur, *Ballivum* præfuiſſe, teſtatur idem Phranzes *loco citato.* V. quoque infrà in voce *Ballivi.* Addam hic paucis alia *Bajulorum* nonnulla genera,

Nonnulla Bajulorum genera, quæ apud Scriptores paſſim occurrunt.

Bajuli Capitulares, in Ordine Hoſpitaliariorum S. Johannis Hieroſolym. dicuntur in Statutis Ordinis illius, qui Capitulis adſcripti ſunt, Conſilioque interſunt. Hi ſine

Bajuli

Bajuli VIII. Linguarum: Provinciæ, qui Magnus Commendatarius;
Alverniæ, qui Mareſcallus;
Franciæ, qui Hoſpitalarius;
Italiæ, qui Admiratus,
Aragoniæ, qui Draperius olim; nunc Magnus Conſervator;
Angliæ, qui Turcopolerius;
Alemanniæ, qui Magnus Bajulivus;
Caſtellæ, qui Cancellarius Ordinis, appellantur: *tit.* 10. §. 42.

Bajulivi Conventuales, in eodem Ordine, dicuntur præcipui Ordinis Conſiliarii, Magnus viz. Commendatarius, Mareſcallus, Hoſpitalarius, Admiratus, Draperius & Turcopolerius: quòd ſuarum Linguarum Præſides exiſtunt, *Ibid.* §. 1.

Bajuli Dominorum, in *Conſtitut.* Neapolit. *lib.* 3. *tit.* 10. vocantur, quibus aliquid agendum à Dominis ſuis demandatum eſt. Quo etiam nomine in Gallia veniunt pedanei & fiſcales Judices prædiorum ac feudorum.

Bajuli Gabellati, qui gabellas ſeu tributa publica exigunt ac recipiunt in *Conſtitutionibus* præfatis, *lib.* 1. *tit.* 57. Inſuper *Bajulivorum* nomine inſigniuntur Priores & Caſtellanus Empoſtæ, *tit.* 19. §. 5. meminitque *Magni Baillivi* Hoſpitalis S. Joh. Hieroſolymit. Ducas, *cap.* 17. *pag.* 40. apud du Freſne *Gloſſar.*

Bajus, qui & *badas*, à Græco *βάϊον*, ramus eſt palmæ arboris cum fructu avulſus; à cujus colore *badios* equos dici, oſtendimus ſuprà. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.* Item *miſſus* ludicri Circenſis, quòd ad ſingulos miſſus *βάϊον*, i. *palma* daretur. Unde Cedrenus Juſtinianum Rhinotmetum, cùm Ludi Circenſes agerentur, Apſimarii & Leontii antartarum colla pedibus calcaſſe narrat, *ἄχρις ἀπολύσεως τοῦ πρώτου βαΐου*, i. *usque dum primus miſſus abſolveretur.* Sic *locus palmæ*, h. e. *τοῦ βαΐου*, Solino creta eſt ſeu locus victoriæ, *cap.* 45. Donatis enim palmâ victoribus ſolvebatur agon, totque palmæ, quot miſſus erant &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 935. Sed & *Βαΐα*, pro *die Palmarum*, apud Græcos: Hinc *ἡ Κυριακὴ τῶν βαΐων*, *Dominica Ramorum*, in *Euchologio fol.* 241. 1. & *Βαϊοφόρος*, *dies in quo rami geſtantur*, *Edit.* Jac. Goar *pag.* 744. A ramis palmarum, quos Chriſto Hieroſolymam adventanti prælatos fuiſſe, docet Johannes Evang. ubi *τὰ βαΐα τῶν φοινίκων* expreſsè nominat: Matthæo generatim *κλάδους τῶν δένδρων*, *ramos arborum*, memorante *cap.* 21. *verſu* 8. Unde etiam in precatione ſolenni, ad hunc diem attinente, Græci populum, qui tunc Dominum exciperet deduceretque, *τοὺς κλάδους τῶν δένδρων καὶ βαΐα τῶν φοινίκων*, *Germina arborum ramosque palmarum*, adhibuiſſe ajunt. Sed de *τοῖς βαΐοις*, V. plura apud Angelum Caninium *in Loc. N. T. cap* 4. Iſaac. Caſaubonum *Exercitat.* 16. §. 2. & infrà in *Hoſanna*, ut & ubi de *Palmarum Feſto.*

Bala Alexander, Rex Syriæ, de quo ſic Juſtinus *lib.* 35. *cap.* 1. *Itaque adjuvantibus Ptolomæo Ægypti Rege, & Attalo Rege Aſiæ & Ariarathe Cappadociæ bello à Demetrio laceſſiti, ſubornant Balam quendam ſortis extremæ juvenem, qui Syriæ Regnum velut paternum armis repeteret & ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur.* Ita reſtituit locum Gronovius, ubi Bongarſius legit, *propalam*; Vulgatique olim habuerunt *Prompalum*, quod, ceu verum nomen hominis, edidit Petavius in *Rationario Tempor.* Nititur autem Gronovii conjectura Strabonis & Joſephi auctoritate, quorum uterque *Balam* hunc Alexandrum cognominatum fuiſſe ſcribunt; nec multùm nomen hoc, in illa gente frequens, à *Belo*, *Baalo*, *Balaco* & ſimilibus abludit. V. Gronovium *Obſervation. lib.* 4. *cap.* 10. & plura de hoc ſuppoſititio Rege, apud Juſtinum *l. cit.*

Balaami Aſina, V. ſuprà *Aſina Balaami.*

Balabithena, adde: V. *l. cum propitia. ult. C. de offic. Mag. militi.* & *Novellam* 31. *cap.* 1. §. 3. ac utrobique Gothofredi *Notas*, quas laudat Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Balæna, Græcè *φάλαινα*, è cetorum genere, (aliàs enim cum *Ceto*, ſpecies cum genere, confundi ſolet) omnium maxima, & velut cœterorum Rex ac Princeps, quam propriam Indico Oceano facit Plinius, *lib.* 9. *cap.* 3. *Maximum animal in Indico mari Priſtis &* Balæna *eſt: in Gallico Oceano Phyſeter.* E quo Solinus *cap* 52. *Indica maria* balænas *habent ultra ſpatia quatuor jugerum.* Additur in *Excerptis*, *in longitudine*, quod neceſſariò ſubintelligendum, ait Salmaſius. Habet autem jugerum in longitudine cubita centum ac triginta tria cum ſemipede, h. e. pedes regios 200. Arrianus ex Nearcho Cete Indica magnitudinem plerumque habere usque ad 25. orgyias extentam, narrat: quod ferme eodem redit; ſed hac de re dicemus infrà, in voce *Cete.* Uti autem prodigioſa magnitudo *Balænis*, ſic & gula tribuitur, integris quoque navibus abſorbendis par. Dionyſius Periegetes *verſu* 603.

> Πολλάκι δ' ἂν καὶ νῆα σὺν αὐτοῖς ἀνδράσι νηὸς
> Κῆτος καταβρόξειε τεθέντα.

Unde Priſcianus,

> *Quippe ſolent pariter navem ſorbere virosque.*

Et Feſtus Avienus,

> *Protinus hæc ipſas abſorbent fauce carinas,*
> *Involvuntque ſimul mox monſtra natantia nantes.*

Quod tamen Homerus, fabularum pater, non auſus eſt de Scylla ſua pronuntiare, quæ ſolis nautis abſorptis naves intactas relinquebat. Nempe in cetaceis quidem piſcibus inveniuntur, qui hominem deglutire queant integrum, ut de Carcharia ſeu Ceto Jonæ, infrà videbimus: At cete propriè dicta, quales *Balæna*, priſtis, phyſeter; ut vaſtæ belluæ, tamen gulæ meatus ita habent anguſtos, *ut non niſi parvos piſciculos deglutiant*, Vincentius *Doctrinalis lib.* 6 *cap.* 128. Unde Scaliger, de *Balæna* profeſſus ſe non vulgaria dicturum, ſed comperta, inter cœtera hæc habet: *Neque molem grandiorem vorare licet eis, propter gulæ anguſtias; aditus enim vix ſemipedem habet.* Ratio in promptu, quia; quotquot animalia pulmone ſpirant, iis gulæ meatus coarctari neceſſe, ut ex his anguſtiis ſpiritus per fauces majore niſu erumpat &c. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. Lib. V. cap.* 12. Porro vaſtam hanc molem *Leviathanis* nomine ſignificari ac deſcribi, Jobi *cap.* 40. *verſ.* 20. & *ſeqq.* magnus hactenus doctorum conſenſus fuit. Sed obſtant quam plura: *Verſu* enim 26. negatur Leviathanis cutem telis penetrabilem eſſe; at qui balænæ capturam ſcripſere, teſtantur eam obrui telorum nimbo à nautis circumſtantibus: utpote lævem glabramque cutem & ſquamis minimè tectam (quod de Leviathane dicitur) habentem. Quæ cauſa, quòd tam facilis ejus piſcatio ſit. *Cap.* 41. *verſu* 5. Leviathani tribuitur rictus oris immenſus, quem magno ac horrendo hiatu valvarum inſtar aperiat: Balænæ verò anguſtæ ſunt fauces, uti vidimus. *Verſu* 9. *Oculi ejus ut palpebræ auroræ*. At nihil Auroræ radiis ſimile habent balænarum oculi, quos magni Auctores ſcribunt prægravi ſuperciliorum pondere, aut arvinâ, ſtatim obrui, cùm ſe bubulorum magnitudinem parùm excedant. Unde eſt, quòd amiſſo duce, piſciculo exiguo, fertur talpâ cæcior in vada ſcopulosque impingere. Oppianus *Halieutic. lib.* 5.

> Οὐ γὰρ ἐν οἱ ἄλμης ἰονδιος οὐδὲ κέλευθα
> Ἀτρεκέως, ὃ κῦμα παράχυδην ἐξαλέασθαι.

Porro Leviathanis *halitus carbones incendit & ex ore illius flamma prodit*, *verſu* 12. Balæna autem non vomit ignes, ſed in ſublime nimbos efflat, Plinius *lib.* 9. *cap* 6. Adde quòd Leviathani *collum* tribuitur, *verſ.* 13. quo balæna caret. Scaliger *Hiſtor. Anim. lib.* 2. *ſect.* 118. *Collum habent Triton & Crocodilus: balæna & delphin nullum* &c. Quæque alia ſunt, è quibus omnibus conficit Bochartus, Crocodilum potiùs, quàm Balænam, *Leviathanis* nomine, à Deo *d. l.* deſignari. V. eum *Hierozoici Part. poſter. Lib. V. cap* 16. & *ſ.* Plura verò de *Balæna*, apud Plinium *lib.* 9. *cap.* 3. & *ſeqq.* ubi inter alia ex oſſibus ejus tecta contignari apud gentes quasdam refert: Ælianum *Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 13. Plutarchum *utra Animal.* Alios. Addam hic ſaltem, deſcriptionem ejus, ex Georg. de Sepibus; cui *Balæna, piſcis eſt facilè omnium, quos monſtrorum prægnans Oceanus producere ſolet maximus; nullas omnino branchias habet, ſed earum loco prægrandem in fronte hiatum, per quem receptum humorem magnâ vi evomit; corium eſt glabrum & in modum exaſperatæ pellis ſpiſſum, durum, tenax, firmum ac ſolidum; pinnas habet utrinque unam & tertiam in dorſo, in modum alæ ſeu falcis, quibus univerſam molem corporis vibrat. Cauda lunata coloris cyanei, oſſatura tanta eſt, ut eâ velut ſæpe Iſlandi ad hortos cingendos habitationesque utantur*, *in Collegii Rom. S. I. Muſæo.* Hodie *Balænarum* captura, juxta Groenlandiam (namque & alibi, quàm in Indico Oceano) frequens eſt; obſervatumque, Septentrionem re piſcaria copioſiorem eſſe tractibus Meridionalibus. Cujus cauſa fortè, quòd vis vivifica meliùs ſe per vices habeat; quàm ſi uno eodemque tempore conſtanter attineatur. Aquæ autem, quo Auſtro propiores, eo graviorem ac magis continuum Solis æſtum ſentiunt; unde generationi minus aptæ redduntur, quàm Septentrionales, quæ Solem non niſi per intervalla ſentiunt, Auctor Anonymus *Hiſtor. Orb. Terr. cap. de Commerciis.* Cœterùm variis uſibus *Balæna* inſervit. Sinenſes, qui in prov. *Kiungcheu*, ad Ins. *Hainan* balænas capiunt, eo planè modo, quo Batavi in mari Balthico, oleum ſicut illi inde ad varios uſus excoquunt. Pinguedo inſuper, quæ nonnunquam pedis altitudine corio ſubeſt, Europæis verno præſertim jejunio, ſale condita, eduliis apta eſt, hincque *laridum quadrageſimale* vulgò appellatur. Sed & lingua, quæ multarum eſt librarum pondo, in maximis habetur deliciis: reliquas ejus piſcis carnes bubularum inſtar quoque ſalitas audimus vel numeroſum exercitum, per integrum diem, poſſe alere. Setis porro ſeu barbæ ejus (ſunt ante oculos tenues quædam aſſulæ, quaternas ulnas longæ ac ſeſquipedem latæ longiſſimis villis ad latera præditæ, quibus ſibi iter prætentat) perpolitis ac bene exiccatis fruſtulis, politiores mulierculæ ſua pectora communiunt, veſtiumque fibras rigidiores ac rotundiores continent: Apparitores etiam publici virgularum ac faſcium loco geſtant &c. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 12. ubi de hoc Ceti genere prolixè & eruditè diſſerit.

Balanagra, Græcè *Βαλανάγρα*, nomen clavis, cujus apud Vett. communis uſus fuit. Cujusmodi claves unico dente conſtabant, qui in *balanum* infigebatur, ad eam extrahendam. Tibullus,

> *Si reſeras fixo dente puella fores.*

Quam ob rem cùm fraudibus illæ obnoxiæ eſſent Laconicæ claves inventæ ſunt, quibus tres dentes erant. Unde queruntur apud Ariſtophanem mulieres in *Θεσμοφοριαζ.* cùm antea ſolerent de facili aperire viris inſciis cellaria & apothecas, & inde quæ vellent

vellent depromere, jam per Laconicas claves, quas Viri tum geſtare cœperant, id non ampliùs licere, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum*, & infrà paſſim, inprimis in voce *Balanus*, & ubi de *Laconicis Clavibus*.

Balandrana, Gallis *Balandras* vel *Balandran*, pallii ſpecies, occurrit in *Statutis* Ordinis S. Benedicti in provinc. Narbon. Anno Chr. 1226. *Illas quidem veſtes, quæ vulgò* Balandrava *&* *ſupertoti vocantur & ſellas rubeas & fræna —— penitùs amputamus*, ubi Car du Freſne *Balandrana* legit. Cum his equitare Regularibus interdictum, in Concilio Albienſi Anno Chr. 1254. *cap.* 53. *Prohibemus quoque diſtinctiùs, ut nulli Regulares cum* balandranis *vel aliis veſtibus Laicorum equitent ac incedant, &c.* Vide du Freſne præfatum in *Gloſſar.*

Balantium, Nævio dictus eſt mons Palatinus Romæ, quòd ibi pecus paſcens *balare* conſueverit, apud Johannem Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 8.

Balanus, Græcè Βάλανος, *palmula*, à *glandis* ſimilitudine; qualis fructus ejus palmæ, quæ myrobalano, id eſt, balano myrepſicæ pomum ſimile gignit. De qua vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1319. *& ſeqq.* Quod nomen Græciæ populare, de palmæ dactylis, Latini uſu ſuum fecere: namque & glandes hæ palmæ ex liores ac proceriores, *dactyli*, à digitorum forma dicti ſunt. Plinius, *Ex reliquo genere plebejæ videntur. Syri & Juba tragemata appellant. Nam in alia parte Phœnices, Græciæque populari etiam nomine à nobis appellantur* Balani. Et ſic quidem palmæ fructus *balanus* dictus eſt. Alia verò eſt *Balanus* arbor, quæ myricæ folia ſimilia habens myrobalanum fert, glandem ſic appellatam, quòd unguentis adderetur; ex qua etiam oleum fiebat, quo pretioſiſſima quæque unguenta conficiebantur, de qua vide eundem Salmaſium *pag.* 499. Idem porro nomen fuit ornamento aurium, à forma ſic dicto, de quo vide infrà ubi de *Inauribus*.

Balanus, quoque ferrum fuit glandis facie & cavum, quod in foramen τῦ μοχλῦ, id eſt, *lignei vectis ſeu ſeræ* immittebatur apud Vett. ſicque ſeram committebat januæ, ut niſi extracto eo removeri ac revelli non poſſet ſera, nec janua aperiri. Ita autem in ſeræ foramen incidebat βάλανος, ut tota lateret, nec erui inde poſſet vel extrahi, niſi immiſſo alio ferro oblongo, quod in *balani* cavitatem ita inibat, ut eam evelleret ac ſurſum traheret, quod ferrum βαλανάγρα vocabatur: & hæc fuit clavis. Græci, Βαλανάγρα, κλεὶς κατὰ τὸ ἀγρεύειν τὴν βάλανον. Foramen verò ſeræ, in quod deſcendebat βάλανος, dicebatur βαλανοδόκη. Sed nec βάλανος, nec βαλανάγρα locum habuit, niſi in his foribus, quæ ſerâ vel vecte ligneo transverſo firmabantur, quem Græcis μοχλὸν, Latinis *ſeram*, appellari diximus. Quo modo primæ domus januæ, quæ in publicum aperiebantur, & urbium portæ, muniri ſolebant. Interiora verò conclavia & œcorum fores, alio munimine firmabantur, *peſſulis* viz. ſeu *ferreis obicibus*, cujuſmodi obices *verucla* hodie Galli vocant, Heſychius κλεῖθρα dixit. De quibus Apulejus *libro* 3 *Et cum dicto peſſulis injectis & uncino firmiter immiſſo ſit ad me reverſa.* Nempe uncus vel uncinus, Græcè κόραξ, immittebatur, injiciebantur peſſuli & ſic intus fores oppeſſulabantur. Ab illis verò, qui foris erant, clave, ut hodie fit, immiſſâ, reducebatur peſſulum, quo oſtium intus vinctum retinebatur, ſicque fores aperiebantur: quod ad βαλανάγρας ſine ratione, Vir magnus refert. Hæ enim non adducendo aut reducendo peſſulum, ſed ſurſum trahendo, fores reſerabant Nempe, ut dictum, cava erat βάλανος, quæ in foramen ſeræ deſcendebat, & intra id tota immerſa latebat. In idem foramen demittebatur clavis ſeu βαλανάγρα, quæ conveniebat in cavum *balani* & eam attrahebat. Cochleatim enim ſtriata intus videtur fuiſſe βάλανος & βαλανάγρα extra, quò ſtriis clavis in ſtrias ferreæ glandis incuntibus faciliùs invicem poſſent copulari & unà extrahi. Hinc Pollux ex Thucydide clavem demiſſam in βάλανον ſeſe induiſſe eamque traxiſſe, ut haſtæ lignum ſeu haſtile immittitur τῷ ςυρακίῳ, ait. Sic itaque non reducebatur βάλανος, ſed ab imo ſurſum trahebatur ac clavem immiſſam ſequebatur, quocunque tandem modo eam exſculperet & expiſcaretur ἡ βαλανάγρα. Cœterùm, ut januæ hoc modo obſeratæ poſſent etiam reſerari ab his, qui foris erant. ſatis grande foramen ſupra locum ſeræ relinquebatur in oſtio, per quod manus immitti quiret, & *balanus* in balanodocen demitti, rurſusque eidem aperiendæ βαλανάγρα in βάλανον immitti, de quo vide infrà in voce *Foramen*: plura vero hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 925. *& ſeqq.* ubi inter alia Recentioribus *balanos* cum *obicibus* ferreis paſſim confundi docet.

Balao, caſtrum Galliæ, memoratum Orderico Vitali *libro* 10. *Paganus de monte Dublabelis caſtrum* Balaonem *tenebat.* Hodie *Bailon* vel *Baillon* fortè, inter Fractam Vallem *Fretevál*, Montemque Dublelli *Monsdubleau*, in Pertico minori, Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*.

Balator, in *Appendice ad Chron. Leodienſe* Anno Chriſti 1374. apud Labeum *Tom.* 1. *Bibl. pag.* 408. vel, ut eſt in *Notis* Tyronis, *Ballator*, ſaltator eſt. Unde *Balatio*, ſaltatio in *Gloſſis* Iſidori; & *Ballematium* ſeu *Balliſteum*, chorea ſeu cantilena, ad quam ſaltatur: à verbo *balare*, id eſt, ſaltare, choreas ducere. Item *Ballare*, Gall. *Baler*. Ugutio, *Ballare, huc & illuc inclinare, vacillare. Notæ* Tyronis, *Ballat, ballator, ballatrix*; Quæ voces à Græco deductæ, *Gloſſ.* Græc. Lat. Βαλίζω, *pergo, gradior*. Βαλίζει, *ambulat*. Βαλισμὸς, *hic greſſus*. Βαλλίζω *ballo*. Lexicon *MS*. Reg. Βαλλίζειν, τὰ κύμβαλα κτυπεῖν ἢ πρὸς τὸν ἐκείνων κτύπον ὀρχεῖσθαι; Βαλλίζειν, *eſt cymbala percutere, & ad iſtiuſmodi ſonum ſaltare.* Vide Athenæum *libro* 8. *pag.* 362. Concilium Laodicen. *can.* 52. Auguſtinum *Sermon.* 213. *de Temp.* Synodum Rom. ſub Eugenio II. Anno Chr. 826. *can.* 35. alioſque Scriptores, Carolo du Freſne laudatos in *Gloſſar.* ut & infrà, in voce *Balliſteum* Hinc *Balet* Gallis hodieque genus ſaltationis, à plurimis diverſa ſchemata exprimentibus peragi ſolitum; item Dramatici poëmatis ſpecies, falſorum Deorum laudes, ab illuſtribus perſonis recitari ſolitas, plerunque comprehendens, de qua utraque vocis notione vide P. Richelietum *Diction. Gall. haud pridem edito*.

Balatus & *Balbatus*. Vide ſuprà *Babalathus*.

Balbis. Græcè Βαλβὶς, in Stadio, nonnullis idem quod ὕσπληγξ: alii accuratiores verò diſtinguunt. Utraque enim quidem ad Stadii ingreſſum, unde curſores emittebantur; ſed Βαλβὶς propriè fuit linea, in ſolo depreſſa & modice cavata, cui inſiſtebant Curſores: At Ὕσπληγξ repagulum vel regula altiùs è ſolo elata & oppoſita Curſoribus; quæ ſigno currendi dato, ruebat repentè & in Βαλβῖδα incidebat, ad cujus cavi modulum ita attemperatè facta erat, ut decidens lineæ hujus cavitatem impleret & exæquaret. Quo facto & limite complanato in curſum ſe dabant ac pedum certamen auſpicabantur οἱ ςαδιεῖς. Statius *lib.* 6.

Ut ruit, atque æquum ſummiſit regula limen,
Corripuere leves ſpatium, &c.

Itaque Βαλβὶς linea erat, ad quam ſtabant Curſores: ὕσπληγξ tranſverſum repagulum, quod inter duo alia arrectaria & exſtantia ligna poſitum ſigno dato, à duobus Hermulis utrinque funibus laxabatur, Vide infrà, ubi de his ἑρμαίοις *Hermulis*. Ovidius alicubi *carceres* vocavit βαλβῖδας, ſed abuſive; Nulli quippe carceres in Stadio, uti infrà videbimus. Sed & Circi fores cancellatim ac reticulato opere factæ, Βαλβῖδες quoque dictæ ſunt, ut dicemus in voce *Cancelli*. Plura vide apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 923.

Viri Illuſtres.

Balbus Cornelius, cognom. *Garamanticus*, ob victoriam de Garamantibus reportatam, memoratur Solino *cap.* 29. *Garamantas Cornelius Balbus ſubegit, & primus ex hac victoria triumphavit. Primus ſanè de externis, utpote Gadibus genitus, acceſſit ad gloriam nominis triumphalis.* Cui proin unà cum *Balbo* Patruo majore civitas Romana data eſt: qui poſterior ad Conſulatum quoque aſcendit. Plinius *lib.* 7. *cap.* 43 ubi de variis Fortunæ exemplis, *Fuit & Balbus Cornelius major Conſul, ſed accuſatus, atque de jure virgarum in eum Judicum in conſilium miſſus, primus externorum atque etiam in Oceano genitorum, uſus illo honore, quem majores Latio quoque negarunt.* Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 383.

Balbus Cornelius, *Major* cognominatus, ad differentiam alterius *Balbi*, ex fratre nepotis, viri Triumphalis; primus externorum Romæ Conſul fuit: uti vidimus ſuprà.

Balcaniſer, Vide infrà *Baldakinus*.

Balcia Inſula, vel *Balthia*, occurrit apud Solinum *capite* 39. *Auctor eſt Xenophon Lampſacenus, à littore Scytharum in Inſulam* Balciam *triduo navigari: ejus magnitudinem immenſam & penè ſimilem continenti; nec longè Oeones ſeparari: quas qui habitent, vivant ovis avium marinarum, & avenis vulgò naſcentibus*, &c. Ita enim *Excerpta* Plinii antiqua habent, & exemplaria *MSS*. At libri Soliniani *Abalciam* vulgò præferunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 217.

Balcones, in *Inſcr.* quæ legitur in Cœmeterio S. Proculi Veronæ, *Fecit balcones novos ſuper* balcones *veteres elevari.* Italis *Balconi*, Gallis *Balcons*, exedræ ſunt prominentes; vox, ut volunt nonnulli, propria Venetorum; ut alii, Genuenſium, du Freſne *Gloſſar.* Sic Salmaſius voce hac indigitari ait, quæ foribus adjici & ſuper januas extrui ſolent, *grundas* Latinis dictas, Græcis recentioribus ςηθαῖα, Vide eum *Notis ad Spartianum in Peſcennio Nigro*.

Baldachinum, vulgò in Eccleſia Latina vocatur umbella, quæ ſuper S. Euchariſtiam, cùm circumgeſtatur, deferri ſolet: imò & ſuper eam in Altari, ut vocant, aſſervatam & ſubinde ſuper Altaria, abſque aſſervata ibi Euchariſtia, ſuſpenditur. Operimentum eſt quadratum, memoraturque *in Actis* S. Theoctiſtæ Lesbiæ, ubi agitur de Altari in templo B. Mariæ, in Inſula Paro. Vide Anſ. Solerium *de Pileo ſect.* 14. Carolo du Freſne, *Baldakinus* ſeu *Baldekinus*, vox recentioris ævi pannum notat omnium ditiſſimum, utpote cujus ſtamen ex filo auri, ſubtemen ex ſerico texitur, plumario opere intertextum: à *Baldacco* ſeu Babylone, Perſidis celebri urbe dictum, quòd contexeret ibi & inde in Occidentem deferretur. Gallis & Anglis *Baudequin*: quâ appellatione donata etiam legitur moneta minutior, cujus in commerciis uſum prohibendum efflagitarunt in Gallia *Monetarii*. A. C. 1308 uti eſt in vet. *Scripto* Cameræ Comput. Pariſ. fortè quòd Rex ſub *Baldekino* ſeu

umbraculo in throno ſedens, in ea repræſentaretur. Crebrò autem *Baldachinum* ſeu *Baldekinum*, pro umbraculo ſumi ſeu umbella, eò quòd utplurimum iſtiuſmodi umbella ex panno hoc pretioſo conficeretur, ex Auctoribus notum; inprimis pro conopeo ſeu umbella illa, uti dictum, quæ tegendo Tabernaculo & Altari, ac Sacramento, per viam, unà cum Sacrificulo illud deferente, inſervit: quod tamen album debere eſſe, notant Macri fratres, apud quos *Baldachinum*, à *Baldachino* Regulo Damaſci (unde ſericum Babylonem defertur) quem Balduinus, Gothofredi Bullionæi Frater, in Regno ſucceſſor, vicerat, ut refert Blondus *Decad. 2. lib. 5 ad A. C.* 1130. dictum videri, quoque legas, in *Hierolex.* Hinc *Balcanifer*, apud Matth. Pariſ. *ad A. C.* 1237. & 1247. quo nomine inſignitus eſt Vexillifer, apud Templarios olim Milites &c.

Baldus, adde: Juris diſciplinam tam avidè arripuit, ut anno ætatis 17. publicè de ea diſputare cœperit: Poſtea Bononiam, ubi Bartholus docebat, ad jus interpretandum vocatus, magnam ſibi gloriam docendo ſcribendoque conciliavit. Inde Papiam invitatus à Johanne Galeacio Mediolan. Duce, Jus ibi Civile profeſſus eſt. Poſt magnos tandem in diſciplina hac illuſtranda labores exantlatos, Papiæ, relictis filiis duobus, Juris itidem apprimè peritis, deceſſit: admorſus in labio inferiori à rabioſa canicula, quam in delitiis habebat, ut quidam referunt. Lepidum eſt, quod de eòdem, & Bartholo, Præceptore ejus primùm, poſtea collega, tradunt, tantam aliquando inter utrumque altercationem publicè fuiſſe exortam, propter variam lectionem *§. ult. l. ſi Creditor. ff. de diſtract. pignor.* ut Piſas communi conſilio miſerint, qui exemplar librorum, qui tunc *Florentini* nominabantur, inſpicerent, viſum utrum *Nullam venditionem*, ut Bartolus; an *Ullam*, ut Baldus contendebat, ſcriptum haberent. Prætejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Balena, piſcis genus, quod, perinde ac *ſturgio* apud Anglos, ſolius eſt Regis, ut habent Bractonus *de Corona libr. 3. cap. 2. §. 4.* & Fleta *libro 1. capite 46. LL.* Scaniæ Andreæ Suenonis *libro 8. capite 1. Omnes piſces, ſive ſint mortui, ſive vivi, ſi caſu verſùs terram appulſi, ut manus hominum non poſſint effugere, occupantibus conceduntur, præter ſturgionem, qui juri Regio à quocunque repertus fuerit, totus cedit: præter quoque cetum, de quo, quicunque primus advenerit, ſi pedes venerit, faſcem ſuis ſufficientem humeris; ſi eques, onus equi: ſi auriga, quantum currus trahere poterit: ſi nauta cum navi venerit, quantum navis ſex remorum deportare poterit: deportabit, eumque rei exactori Regis nuntiabit, aliàs tres marcas nummorum perſolvet.* De *decima Balenarum*, Vide *Monaſticon* Anglic. *Tom. I. pag.* 30. & *Tom. III. pag.* 4. Adde, quæ de *Balænis* obſervavit Cleyracus *ad LL. maris Oleronenſes, Art.* 44. laudatus Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Vide quoque ſuprà ubi de *Balænis.*

Balerus, Rex Caduſiorum, cujus epiſtola ad Saporem Perſiæ Regem, de Valeriano Imperatore captivo libertati reſtituendo, legitur apud Trebellium Pollionem in *Valeriano Patre*, cujus initium: *Remiſſa mihi auxilia integra & incolumia gratanter accepi, ſed captum Valerianum Principem non ſatis gratulor, magis gratularer, ſi redderetur. Romani enim*, &c. Ubi Palatinus *Velenus* habet, & editio prima, ſcripti quidam *Belenus*: quod magis probat Salmaſius, quàm *Balerus, Not. ad l.*

Baleſtra, hodiernis Græcis appellatur inſtrumentum Chirurgicum, baliſtæ exiguæ formam referens, quo ſanguinem illi demittere ſolent. Ejus uſus inprimis in monte Atho, ubi Calocerorum ultra viginti millia: deſcriptionem habes & figuram, apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part. 3. p.* 256. *& ſeqq.*

Balfridus, Vide infrà *Belfridus.*

Baliæ ſeu *Ballivæ*, dicuntur in Monaſteriis, officinarum in iis præfecturæ, Monachis demandatæ, apud Innocentium III. Pontif. Rom. *lib. 13. Epiſt.* 55. Sic Matthæus Paris *pag.* 1.0. *Monachus*, inquit, *ballivam ſuam, ſi quam habet, amittat.* Idem alibi, *In qualibet* Balliva, *quas obedientias dicimus, conſtituit.* Vide Car. du Freſne in *Gloſſario.* Nempe *Balia*, item *Baillia*, & *Balium* apud recentiores, Gallis *Bail* & *Baillie*, Italis *Balia*, adminiſtratio rerum & bonorum pupilli; à *Bajulus*, quæ vox inter alia *Tutorem* notat, in *Conſuetudinibus* Municip. Galliæ paſſim. *Tabularium* Privat. apud Car. du Freſne, *Etſi ipſe infans talis fuerit, qui in* ballias *debeat intrare, ipſi poſſeſſores illius loci teneant & nutriant eum: &, quando infans ad perfectam venerit ætatem, & de* ballia *exire poterit, honorem recipiat* &c. Item, in genere, quævis bonorum adminiſtratio, apud Falconem Benevent. in *Chron. Jurejurando firmavit, quòd Conſtabiliam & Rectoraticum, aut aliquam* Baliam *publicam non acciperet.* In *Charta* An. Chr. 1159. apud Joffredum in *Nicea pag.* 175. *Omnes adminiſtrationes ſive balias* &c. Quo ſenſu *Balium Regni*, occurrit apud Hugonem Falcandum *de Siciliæ calamit. pag.* 671. *Reginam autem præcepit totius Regni curam & adminiſtrationem (quæ vulgò* Balium *appellatur) tandiu gerere, dum puer ejus prudentiæ eſſet, quæ negotiis providè diſponendis ſufficere putaretur*, &c. Vide Carolum du Freſne *in Gloſſar.* in voce *Bajulus.*

Balingaria ſeu *Balingarius*, navis bellicæ ſpecies, cunabuli, quod *Balinia* ſeu *Balingia* olim Galli vocabant, formam referens, Thomas Walſinghamus in *Richardo II. Tandem penè ſolus fugiens in* balingario, *pervenit ad eundem Comitem.* Infra, *Recepta ſunt autem ibi vaſa —— 21. cum quibuſdam vaſis eorum, ſcilicet 4. Bargis & uno Balingario.* Alibi, *Hoſtes armaverant 5 vaſa bellica, qualia* Balingarias *appellamus.* Idem, *Una Bargia & 7.* Balingariæ *periclitatæ ſunt, ante villam de Caleſia*, &c. In *LL.* Alfonſinis *part. 2. tit. 25. lege 7.* appellatur *Baiener*, apud Eund.

Baliſa, vulgò *Baiſe*, fluvius Galliæ, in agro Aginnenſi, alluens Condomium ad Baliſam, vulgò *Condom*, caput pagi Condomienſis, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Baliſta, decimus ſeptimus inter XXX. Rom. Tyrannos, Pollioni memoratos, de quo tamen, utrum imperaverit, Scriptores inter ſe ambigunt. Fuit vir inſignis, eruditus ad gerendam Remp. in conſiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in proviſione annonaria ſingularis. Valeriano Imperat. ſic acceptus, ut eum quibuſdam literis hoc teſtimonio proſequutus ſit: *Valerianus Ragonio Claro, præfecto Illyrici & Galliarum. Si quid in te bonæ frugis eſt, quam eſſe ſcio, parens Clare, diſpoſitionem* Baliſtæ *proſequere. Hac in forma Remp. vides, ut nec ille Provinciales gravet, ut illic equos contineat, ubi ſunt pabula, illic annonas militum mandet, ubi ſunt frumenta: non provincialem, non poſſeſſorem cogat ille frumenta, ubi non habet, dare; illic equum, ubi non poteſt, paſcere: nec eſt ulla alia proviſio melior, quàm ut in locis ſuis erogentur quæ naſcuntur, ne aut vehiculis aut ſumtibus Remp. gravent. Galatia frumentis abundat, referta eſt Thracia, plenum eſt Illyricum: illic pedites collocentur, quanquam etiam in Thracia equites, ſine noxa Provincialium, hibernare poſſint. Multum enim ex campis fœni colligitur. Jam ubi laridum, jam cæteræ ſpecies in his dandæ ſunt locis, in quibus affatim redundant. Quæ omnia ſunt* Baliſtæ *conſilia, qui ex quaque provincia unam tantùm ſpeciem præberi juſſit, quòd ea redundaret, atque ab ea milites ſubmoveri: id quod publicitus eſt decretum.* Idem Imper. aliâ Epiſtolâ eidem *Baliſtæ* gratias egit, ſibi præcepta gubernandæ Reip. data ab eo, docens gaudensque quod ejus conſilio nullum adſcriptitium, id eſt, vacantem haberet, & Tribunum nullum ſtipatorem, qui non verè pugnaret, &c. Poſt Valerianum à Perſis victum & captum, una cum Macriano, exercitus reliquias convocavit &, egregia oratione de surrogando Principe habita, effecit, ut Macrianus Imperator proclamaretur, contra Gallienum, indignum habitum qui imperaret. Sed Macriano cum aliis, cum quibus, *Baliſtæ* judicio, Imperator factus erat, ab Aureolo victo: Odenatus, qui olim jam Orientem tenebat, quaſi Gallieni partes vindicaret, Quietum, minorem Macriani filium, *unà cum Baliſta Præfecto, interemit*, Trebellius Pollio in *Trig. Tyr.* ubi de Quieto. Idem verò, in *Gallieno* ſcribit, *auctore Præfecto Macriani Balliſta juvenem occiſum ab iis qui erant cum ipſo*: in *Balliſta* etiam ſcriptum reliquit, *occiſo jam Quieto Balliſtam imperaſſe & poſtea eum interemtum à gregario milite, in gratiam Odenati.* Quam ἀνακολουθίαν ſic conciliat Salmaſius, ut dicat, brevitate loquendi eam facilè excuſari. Etſi enim aliquanto tempore poſt Quietum *Baliſta* interemptus ſit, utrumque tamen conſtare, ab Odenato vel in ejus gratiam fuiſſe interemtum. Idem proin lubenter in *Quieto* Pollionis legeret, *cum Balliſta Præfecto vel Imp.* h. e. *Præfecto vel Imperatore*, Vide Salmaſium *Not. ad Pollionem.* Græci fere Βαλλίσταν habent, nummi *Baliſtam*, uti vidimus. Sed liquidam in hoc nomine geminatam habent omnes verſus *de Balliſta*, Virgilii Præceptore. Caſaubonus *ibid.*

Baliſta, machina bellica, in oppugnandis urbibus, à Romanis, præcipuè uſurpata, ἀπὸ τῦ βάλλειν, *à feriendo*: Quam his verbis deſcribit Ammianus Marcellinus *libro* 23. *Ferrum inter axiculos duos firmum compaginatur, & vaſtum in modum regulæ majoris extentum: cujus ex volumine teretis, quod in medio ars polita componit, quadratus eminet ſtylus extenſiùs recto canalis anguſti meatu cavatus, & hac multiplici chordâ nervorum tortilium illigatus eique cochleæ duæ ligneæ conjunguntur aptiſſimè, quarum prope unam adſiſtit artifex contemplabilis, & ſubtiliter adponit in temonis cavamine ſagittam ligneam, ſpiculo majore conglutinatam, hocque facto, hinc inde validi juvenes verſant agiliter rotabilem flexum. Quum ad extremitatem nervorum acumen venerit ſummum, percita interno pulſu à baliſta, ex oculis evolat, interdum nimio ardore ſcintillans: & evenit ſæpius, ut antequam telum cernatur, dolor lethale vulnus agnoſcat.* Apud Anglos ſimile quiddam eſt, inſtrumentum bellicum, quod vulgò *a Croſs bow* vocant, ſed *Baliſta* grandior fuit machina, & formæ plane diverſæ. Vide quoque Vegetium *Rei milit. libro 4. capite* 12. ubi *Baliſtam* funibus nervinis chordisque tendi ſolitam eſſe refert. Nervi autem illi è crinibus equinis erant. Accius in *Philoctete*: cujus verſum imperfectum adducit Servius, *ad Æneid libro 9. verſu* 622.

Reciproca tendens nervo equino concita
Tela

Car. du Freſne *Baliſta*, ſeu *Balliſta*, machina eſt jaculatoria, ex Græc. βαλλίστρ. *L.* Wiligoth. *lib. 8. tit. 4. §. 23. Si quis —— laqueos vel arcus prætenderit, ſeu baliſtas.* Monachus Vallis Sarnenſis in *Hiſt. Albig. cap.* 42.

cap 42. *Ecce ſagitta per* baliſtam *ab adverſario emiſſa, ſervientem illum percuſſit*, Fortunatus *lib. 3. Poëm.* 10.

Illic eſt etiam gemino balliſta *volatu,*
Quæ poſt ſe mortem linquit & ipſa fugit.

Guilielm. Britto *Philippidos lib.* 2.

Nec tamen interea ceſſat baliſta, vel arcus,
Quadrellos hæc multiplicat, pluit ille ſagittas, &c.

Gall. vulgò *Arbaleſte.* Apud eundem Brittonem *Baliſtarius arcus* dicitur *lib.* 2.

Francigenis noſtris illis ignota diebus
Res erat omnino, quid baleſtarius arcus,
Quid baliſta foret, &c.

Species ejus variæ recenſentur, apud Sanutum *lib.* 2. *part.* 4. *capite* 8. *Baliſtæ groſſæ à turno, baliſtæ à peſarola*: apud Eundem, *Baliſtæ à pectoribus, capite* 23. *Rectæ balliſtæ, quibus iſtæ muſchettæ propriè deputantur, ſunt baliſtæ, quæ baliſtæ à pectoribus nuncupantur*, apud Jacobum de Vitriaco *lib.* 3 *pag.* 1143. *Baliſtæ cum cornu fortiſſimæ*: Ibidem *magnalium baliſtarum & arcuum* mentio fit. Sæpe etiam *Baliſta* ſeu *Baliſtra* accipitur pro machina, quâ ſaxa emittuntur ad quatiendos muros, quarum variæ ſpecies, de quibus præ cœteris copiosè egit Angelus Portenarius in *Felicit. Patavina lib.* 5. *capite* 5 &c. Hinc dicti ſunt *Baliſtarii*, Gallis *Arbaleſtiers*, qui *arcu baleari* in præliis utebantur, id eſt, *baleâ* ſeu *baliſtâ.* Monachus Valiis Sarnaji *capite* 63. *Habebant præterea* Baliſtarios, *qui* &c. Concilium Rom. Anno Chr. 1139. *cap.* 30. *Artem illam mortiferam & Deo odibilem* Baliſtariorum *& Sagittariorum adversùs Chriſtianos & Catholicos exerceri de cætero ſub anathemate prohibemus.* Concilium Lateran. IV. *can.* 18. *Nullus quoque Clericus Rotariis aut* Baliſtariis *aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur.* Ubi Interpreti Græco Τζαγγάριοι rectè dicuntur; at errat, cùm Τοξότας *Ruptarios* fuiſſe cenſuit, uti docet Carolus du Freſne *Gloſſar.* & *Notis ad Alexiadem.* Idem obſervat, *Baliſtarios* Genuenſes multi olim habitos fuiſſe: quod ipſum de Catalaunis prodit Raimundus Montanerius in *Chron. Aragon. cap.* 130. &c.

Balius, Achillis equus, apud Homerum *Iliad.* τ.

Ξάνθε τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης,
Xanthe que & Bale, celebres filii Podarces;

quæ una ex Harpyiis, Zephyro juncta eos peperit. Caſparus Barthius *Animadverſ. ad Thebaid. libro* 6. Nomen à colore. Sic enim in Eumeli quadriga Euripides *Iphig. in Aulide*, deſcribit, Τοὺς μὲν μέσους ζυγίους λευκοστίκτῳ τριχὶ βαλιοὺς, τοὺς δ' ἔξω σειραφόρους — πυῤῥότριχας, *Medios quidem jugales equos pilo albis maculis diſtincto varios, funales vero extra jugum — rufis pilis inſignes.* Ubi βαλιοὺς, *varios*, interpretatur Bochartus, quem vide *Hierozoici Part. poſter. lib. II. cap.* 7.

Ballare, à Græco βάλλειν, Vide infrà *Balliſtea*, & ſuprà, in voce *Balator.*

Ballaſtrum, in *Gloſſis* Iſidori & *MSS. balineum*, V. infrà, in voce *Balliones.*

Ballematica organa, Græcè βαλλημαλικὰ, apud Iſidorum, ſunt quæ percutiuntur, ut cymbala, tympana & reliqua hujuſmodi: *Originum libro* 3. *capite* 21. *Cymbala & acetabula quædam ſunt, quæ percuſſa invicem ſe tangunt & ſonum faciunt. Dicta autem cymbala, quòd cum* ballematiis *ſimul percutiuntur. Ita enim Græci dicunt cymbala ballematica.* Sed fallitur more ſuo bonus Iſidorus, ait Salmaſius: cui *Ballematia* ſunt ſaltationes, & *ballematica cymbala*, non quia percutiantur, ſic dicta ſunt, ſed quia ad eorum ſonitum ſaltetur; adeoque *ſaltatoria.* Βαλλεῖν pro βάλλειν Græci dixerunt. Ariſtophanes, Καὶ λίθοις βαλλήσομεν, *& lapidibus jaciemus*: hinc βάλλημα & βαλλημάτιον, idem omnino quod βαλλισμός. Nam βαλλῶ idem quod βαλλίζειν & ab illo βαλλῶ Latinum eſt *ballo*, id eſt, *ſalto*, & *ballationes*, hoc eſt, *ſaltationes.* Iſidorus in *Gloſſ. Ballematia, inhoneſtæ cantationes & carmina jocaq; turpia.* Ubi *Ballematia* & *Balliſtia* idem omnino ſunt, choreæ ſcil. vel cantilenæ, ad quas ſaltatur; cujuſmodi *Ballematia* in Sanctorum Natalitiis interdicuntur, in Concilio Toletano. Sic in Concilio Laodiceno, βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι ſic juncta ſunt, ut apud Vopiſcum in *Aureliano*, *Balliſtia & Saltatiuncula.* Nempe, uti Vopiſcus hic *ſaltatiunculas* addidiſſe videtur, ut *Balliſtia* explicaret: ita Patres Concilii Laodiceni ὀρχεῖσθαι adjecerunt, quò vocem illam vulgarem βαλλίζειν exponerent, Vide infrà.

Balliones, Græcis Βαλλίωνες dicti ſunt, qui Latinis *Aquarii.* Axionicus Com. apud Athenæum,

Ὁ Πυθόδωρος οὗτος ἰσοβαλλίων,
Pythodorus hic ſimilis Ballioni:

hoc eſt, *æquè impurus & ſceleſtus, atque aliquis* Ballio. Iidem Βαλλάδες quoque, Optimæ *Gloſſæ. Aquarioli* βαλλάδες. Utrumque autem, & βαλλὰς & βαλλίων, ab aqua jacienda & effundenda, ἀπὸ τοῦ βάλλειν ὕδωρ, quòd lavantibus meretricibus (horum enim miniſtri erant, πορνοδιάκονοι hinc dicti) aquam aggererent, Vide ſuprà ubi de *Aquariis* & *Bacarionibus*, nam & hoc nomen habuere, à *bacarione* vaſe huic rei in balneis ſerviente: quod ἀρύβαλλον Græci, item ἀρύβαλλοι, dicebant, ἀπὸ τοῦ ἀρύειν & βάλλειν. Inde igitur & Βαλλίωνες & Βαλλάδες (ſicut κρεωφαγάδες *comeſtores*, ἀπὸ κρεωφάγων.) Hinc & Βάλλαςρον pro *balneo.* Nam ἀπὸ τοῦ βάλλω, derivantur βαλλίζω & βαλλάζω, unde βάλλαςρον. Iſidori *Gloſſar. ballaſtrum balineum.* Ideinque προςβάλλειν ὕδωρ, in balneis, quod προςαντλεῖν, quod opus faciebant balneatores. Unde οἱ προςβαλλόμενοι, qui lavantur, & quibus aqua προςαντλεῖται: ut patet ex Græcis Βασιλικῶν Interpp. qui *argentum balneare*, cujus mentio *l.* 32. *D. de auro & arg.* reddiderunt, τὸν τῶν προςβαλλομένων ἄργυρον; ita enim vett. Libri ibi legunt, annotante doctiſſ. Labbæo &c. Salmaſius *Notis ad Flavium Vopiſcum* in *Carino Imp.*

Balliſta, machina militaris, cujus mentio, apud Aul. Gellium *lib.* 6. *cap.* 3. ubi de inuſitatæ magnitudinis ſerpente, ad Bagradam fluv. ab Attilio Regulo Conſ. oppugnato, verba facit: *Eum*, inquit, *magnâ totius exercitus conflictione*, balliſtis *atque catapultis diu oppugnatum.* Nempe *Balliſta* lapides & ſaxa jaciebat, aliquando ad trecenta pondo; catapulta tela: quanquam hæc non rarò confundantur. Intendebatur autem utrumque funibus ac nervis, ut videre eſt apud Amm. Marcellinum *lib.* 23 Juſt. Lipſium *Poliorcet. lib.* 3. *cap.* 2. & 3. ac Stevvechium *Annotat. in Vegetium.* Vide ſuprà *Baliſta.*

Balliſtia ſeu *Balliſtea*, apud Flav. Vopiſcum in *Aureliano. Refert Theoclius — Aurelianum manu ſuâ bello Sarmatico uno die quadraginta & octo interfeciſſe: plurimis autem & diverſis diebus ultra nongentos quinquaginta: adeò ut etiam* Baliſtea *pueri & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſaltitarent, Mille, mille, mille, mille, mille, mille decollavimus. Unus homo mille, mille, mille, mille, decollavimus. Mille, mille, mille, vivat, qui mille, mille occidit. Tantum vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis. Hæc video eſſe, &c.* idem ſunt, quod *Ballets* Gallorum, nam inde deducta vox hæc. Βαλλίζειν Græcis *ſaltare* eſt, à βάλλειν, *jacere, jactare*; quod ſaltantes faciunt, qui *manus jactando* ſaltant. Propertius,

Nanus & ipſe ſuos breviter contractus in artus,
Jactabat truncas ad cava buxa manus.

Id eſt, ſaltabat ad tibiæ cantum. Ovidius,

Et faciles jactens ad ſua verba manus.

Sic Græci βάλλειν χεῖρας dicunt de ſaltantibus. *Epigramma*, cujus Salmaſius meminit *ad loc. cit.* inſcriptum εἰς Ὀρχηςρίδα, in *Saltatricem*:

Αἰνῶ οὐχ ὅτι πάντα κινεῖται, οὐδ' ὅτι βάλλει
Τὰς ἁπαλὰς ἁπαλῶς ὧδε καὶ ὧδε χέρας.
Laudo, non quòd per omnia movetur, non quòd jactat
Teneras temerè huc illuc manus.

Neque βαλλίζειν ſolùm χεῖρας & βάλλειν χεῖρας integrè, ſed & βαλλίζειν ac βάλλειν ſimpliciter: item βαλλῶ, à quo vox Latina *ballare*; item *ballematia.* A βαλλίζειν itaque Βαλλιςής, *Saltator* & βαλλισία *ſaltatio*, item Βαλλιςεῖον, *carmen ludicrum inter balliſſandum ſaltari ſolitum*: cujuſmodi carmina non rarò occurrunt. Et quidem *Balliſtium* ſeu ſaltatiunculam, cujus apud Vopiſcum mentio, ut eſt in membranis expreſſa, ſic exhibet Salmaſius:

Mille, mille, mille, decollavimus,
Unus homo mille decollavimus,
Mille vivat, qui mille occidit,
Tantum vini habet nemo
Quantum fudit ſanguinis.

Balliſtea namque, & ſaltatiunculæ & cantilenæ ejuſmodi vulgares, minoribus iſtis verſiculis ut plurimùm componi ſolitæ ſunt à trivialibus illius temporis Poëtis; quibus etiam moris erat, integros trochaicos tetrametros catalecticos, per medium ſcindere & dividuos ſic facere, ut alternis verſiculis currerent: & prior quidem pedes haberet quatuor, poſterior tres cum ſyllaba; quo genere multos hymnos à Chriſtianis Poëtis compoſitos eſſe, novimus. Vide Bedam *de Metris.* Nec impedimento eſt, quòd una ſyllaba redundet in priore verſiculo. In modulanda enim cantilena & pedibus percutienda, ſic pronuntiatur illud alterum *mille*, quaſi monoſyllabon eſſet, ita:

Mil' vivat, qui mille occidit.

Nullum autem vulgares illi verſuum concinnatores legis metricæ habuere reſpectum, ſed ſolius modulationis & numeroſæ compoſitionis verborum, quæ ita ad aures accidit, ut formam videatur habere veri legitimique metri; cùm propriè non *metrum*, ſed *rhythmus* eſſet, ut apud eundem Bedam videre eſt: aut potiùs medium quid inter utrumque. Vide infrà ubi de *Rhythmo.* Quamvis in hac ipſa cantilena verſus hic ad trochaici metri formam planè probeque factus ſit,

Tantum vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis.

Menſuram enim trochaici, totidem ſyllabis, totidemque pedibus, juſtam & commodam ſervat, & proin rhythmicè ac metricè quodammodo concinnatus eſt. In altera verò ſaltatiuncula, de eodem Aureliano compoſita, quam paulo pòſt Vopiſcus ſubjungit, verſus iſti rhythmici tantùm ſunt, non etiam metrici:

Mille Sarmatas, mille Francos
Semel & ſemel occidimus.
Mille Perſas quærimus.

Nam in his verborum modulata quædam & numeroſa copulatio ad

aures accidit, non metricâ ratione,ſed ſolo ſyllabarum ad imaginem rhythmi trochaici fluentium decurſu ſubſiſtens & ad plebejarum aurium judicium examinata Ad hanc enim faciem vulgus ſaltatiunculas & cantica ſua componebat, geſtusque & motus corporis, qui tali modulationi cantus convenirent, illis adjungebat, æquè ſc. incompoſitos & inconditos,ut erant rhythmi numerique, quos deſaltabat. In quibus componendis, cùm nullam tenerent legem metricam,nec adeò propter imperitiam tenere quirent, interdum tamen ſono ipſo & modulatione quaſi manu ducente, caſu potiùs, quàm ratione, ad metrorum quandam ſimilitudinem delabebantur. Atque,ut trochaicum metrum ſaltationibus & cantionibus erat valde accommodum, unde & pes τροχαῖος & χορεῖος dicebatur; ſic vulgi quoque captui ob id maximè congruum & familiare, qui naturali animi motu adſaltandum tripudiandumque & varios geſtus corpore edendos ferri ſolet. Inde jocos militum, qui à tripudiantibus exultantibusque in triumphantes Duces jactabantur, iſto metro ut plurimum concipi fuit moris. Cujus rei exemplum ſuggerit Suetonius *in Julio*, in illo:

Urbani ſervate uxores, machum calvum adducimus.

Vulgaria quoque dicteria, quæ populus ipſe in aliquem joculariter jactitata canebat, modulis trochaicis decurrebant. Vetus Interpres Juvenalis de Sarmento: *Eò fiduciæ venis, ut pro Equite Rom. gereret, decuriam quoque quæſtoriam compararet, quare per Ludos, quibus primùm in XIV. ordinibus ſedit, hæc à Populo in eum dicta ſunt:*

Aliud ſcriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat
Digna digni. Sic Sarmentus habeat craſſas compedes.
Ruſtici, ne nil agatis, aliquis Sarmentum alliget,&c.

Sic cantilenæ & ſaltatiunculæ omnes vulgares, ſic *Balliſtia* præfata Aureliani. Hinc factum denique, ut Græca Poëſis vulgaris numeris trochaicis tota conſtaret & Latina etiam magna ex parte, Vide infrà, ubi de verſibus *Politicis*. Nec abludit hodierna Gallica, quæ tota rhythmica eſt, certo ſyllabarum ad rhythmum copulatarum, libero ſcribentis arbitrio, currens, &c. Vide Salmaſium *ubi ſuprà*. Simile *Balliſtium* in S. Literis habetur, 1. Regum *cap.* 18 ubi, cùm reverteretur percuſſo Philiſteo David, & ferret caput ejus Hieroſolymam,egreſſæ mulieres cantabant, choroſque ducentes in occurſum Saulis R. cum tympanis & ſiſtris, præcinebant ludentes atque dicentes, PERCUSSIT SAUL MILLE, ET DAVID DECEM MILLIA. Caſaubonus *ad eundem Vopiſci locum.*

Ballivi, Gallis *Baillis*, voce à *Bajulus* deductâ, de quo ſuprà, dicti ſunt, quibus juſtitiæ in provinciis & majoribus civitatibus adminiſtrandæ cura à Principe demandata erat, quâ notione in *Conſtitutionibus* Galliæ Regum hæc vocabula paſſim occurrunt. Comitum nempe ſubiere vicem, qui primâ & ſecundâ Regum ſtirpe ſtante id muneris obibant. At cùm inclinatâ & frequentibus Normannorum irruptionibus attritâ ac penè profligatâ eorundem Principum auctoritate, Comitatus ſuos ſibi proprietario jure aſſeruiſſent; iidem juris dicendi facultatem tradidere Vicariis, quos *Bajulos* ac *Ballivos*, vocabulo iſtius ævi, vocarunt, quo ita appellabantur, quibus rei alicujus cura demandata erat: ut qui *Juſtitiæ ſuæ Cuſtodes* eſſent, ac veluti Rectores & Præſides; quod etiam fecere Reges in iis oppidis ac civitatibus, quæ ſui ac proprii juris erant. Sacramentum, quod, antequam munus ſuum inirent, edere Ballivi hi tenebantur, ex quodam *Regeſto* Memorialium Cameræ Computorum Pariſ. deſcriptum exhibet in *Gloſſario* ſuo Carolus du Freſne. Non modò autem in aſſiſiis ſuis jus dicebant majores iſti *Ballivi*, ſed etiam Regum domania, uti vocant, ſeu res, quæ fiſci ſunt, exigebant ac poſcebant: v.g. mulctas ac emendas pecuniarias, confiſcationes, forisfacturas, eſcaëtas, laudimia, manus mortuas, & alia id genus, de quibus rationem accepti & expenſi coram Magiſtris Computorum Pariſienſium quotannis putabant, ut eſt in *Statuto* dato Vivarii Anno Chr. 1319. pro eadem Camera Computorum: cujuſmodi *Ballivorum* Computa in Rotulis membraneis comprehenſa non pauca, ſe legiſſe idem refert Car.du Freſne. Seligebantur ex ordine Militum, ut auctor eſt Monſtrelettus *Volum. I. cap.* 155. atque interdum *Gubernatores Balliviarum* ſuarum ſeſe inſcribebant, ut ex Froiſſardo *Volum.2. cap.* 24. colligitur, quo poſtmodum iis interdictum, *Statuto* 8. April. Anno Chr. 1342. Quòd ſi bellum ingrueret, vel à Rege ſubmonerentur & citarentur Feudatarii, *Ballivi* communias Balliviarum ſuarum in exercitum educebant, iiſque præficiebantur. Vide *Homagium* Vicarii Salviæ in Occitania, apud Catellum in *Hiſtor.* Toloſ. *Comit.* apud Car. du Freſne. Neque verò, adminiſtratione ſuâ durante, quæ annua erat (quemadmodum & Vicarii eorum, quos ii eligebant, annui ſolùm, hodie Gallis *Lieutenans Generaux* dicti) poſſeſſiones per ſe vel per alium emere in *Ballivia* ſua, abſque Regis licentia, poterant; aut ſibi vel liberis, fratribus aut ſororibus, & conſanguineis vel cuicunque de familia ſua, non impetrato priùs Regis aſſenſu, procurare, ex *Statuto* Ludovici IX. Sed &, ut omnis odii ac favoris in judiciis abeſſet ſuſpicio, ſtatuit Philippus Pulcher, ut aliunde aſſumerentur, quàm ex *Balliviis*, ad quas mittebantur, *Statuto* A.C. 1302. *cap.* 17. cui conſona habet de Friderico I. Imp. Guntherus *Ligurini lib.*8.

— — — *Cunctaſque per urbes*
Electos in jure viros, verique ſequaces
Impoſuit, medio qui cuncta negotia juris
Limite diſcuterent, nec eos ex urbibus iiſdem,
Ne favor aut odium ſenſus corrumpat eorum,
Sed magis ex aliis ad munera pulchra vocatos
Elegit, ſacrâ vel delegavit ab aula.

Porro *Ballivi* finito officio, in ſua Ballivia remanere tenebantur per dies 40. vel ſaltem Procuratorem ſufficientem dimittere, ut de ſe conquerentibus coram illis reſponderent, quibus id fuiſſet commiſſum, ex *Statuto* dicto Ludovici IX. Anno Chriſti 1256. vel 50. & ex *Statuto* Philippi Pulchri Anno Chr. 1303. Quod etiam in Scotia factitatum docent *LL.* Scoticæ: utrique autem hauſerunt id ex *l* 1. *Cod. Ut omnes Judices tam civiles, quàm milit.* &c. & ex *Novella* Theodoſii ac Valentiniani *de Tributis Fiſcal.* Nec verò tantùm in *Balliviis* ſuis morari per id temporis, ſed etiam in Parlamentis ſiſtere ſe tenebantur, ut de judicatis in aſſiſiis ſuis reſponderent. Hinc, uti Seneſcalli, ita & *Ballivi* ex Magiſtris Requeſtarum, aut ex Parlamento eſſe non poterant, ex *Statuto* pro Reform. Regni Anno Chriſti 1302. *cap.* 8. &c. De *Ballivis* Anglorum, vide in voce *Ballivus*. De *Ballivorum* juriſdictione ac cognitione in Regno Siciliæ, agunt *Conſtitutiones* ejuſdem Regni *libr.* 1. *tit.* 56. Inter Equites Melitenſes & S. Stephani Florentinos, *Balivorum* etiam magna dignitas eſt, V. ſuprà, ubi de *Bajulis*. At quia in Italia, præſertim in Neapolitano Regno, pro Curſore & Mandatario vox uſurpatur, ideo in dicto Regno obtinuerunt à Concilio Conventus ipſi Melitenſes Equites, ut *Priores*, non *Balivi*, vocentur. S. Stephani verò Equites, ultimam literam vocis Italicæ *Balio* dementes, *Balì* cum accentu pronuntiant, ſicque eum à *Balio*, Curſorem denotante, diſtinguunt, &c. Vide Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres in ſuo *Hierolexico*: ut & infrà in voce *Ballivus*.

Ballium, apud Matthæum Weſtmonaſter. Anno Chr. 1265. *Eam* (civitatem) *cum exteriori* ballio *caſtri bellatorum ſuorum inſultibus occupavit*: item in *Charta* Galcheri D. de Nantolio Anno Chr. 1218. in *Tabular.* Campan. ut & in *Charta* Henrici I. Regis Angliæ apud Carolum du Freſne, propugnaculi ſpecies eſt. In *Actis* Epiſcoporum Eboracenſ. locus Eboraci, reorum cuſtodiæ deſtinatus, *Vetus Ballium* nuncupatur, quòd eſſet, ubi olim *vetus ballium*, ſeu propugnaculum. Vide eundem du Freſne *Gloſſ.*

Ballivus Imperii, apud Henricum Flandrenſem in *Epiſtola* ad Innocentium III. Pontif. Rom. in *Geſtis* ejuſdem *pag.* 116. *Principes, Barones ac Milites exercitus me Imperii* Ballivum *elegerunt*: Regni vel Imperii Gubernator eſt. Hinc ipſe ſe in eadem *Epiſtola*, *Imperii moderatorem* inſcribit &c. Vide ſuprà ubi de *Bajulis* & *Ballivis*.

Ballodium, aliàs *Balodium*, vulgò *Ballieu en Matoix*; locus Galliæ in pago Vabrenſi, Hadr. Valeſius *Not.Gall.*

Balomer, apud Gregorium Turonenſ. *Hiſtor. libro* 7. *capite* 14. 31. *libro* 9. *capite* 18. & Aimoinum *libro* 3. *capite* 61. falſum dominum ſeu Pſeudoprincipem denotat. Ita enim Aimoinus hic imprimis vocat Gundibaldum quendam è Græcia profectum, Chlotarii Regis filium ſe mentientem, ſicque à Gunthranno Rege per indignationem appellatum, refert. Certè *bal*, vett. Francis, *falſus* dicitur: unde *balmond*, falſus tutor: *mundus* enim tutor eſt. Crebræ quoque occurrunt Francorum appellationes in *mir* deſinentes, ut *Marcomir, Chlodomir, Ingomir*, in quibus *Princeps* & vir eximiæ dignitatis denotatur. Alludit ad vim vocis Auctor *Vitæ Baldomeri* Subdiaconi, quem venerantur Lugdunenſes d. 27. Febr. cùm exclamant: *O virum beatum Baldomirum, in quo nunquam dolus apparuit.* Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide infrà ubi de *Pſeudoprincipibus*.

Balluca, eſt χρύσαμμος, ut Tribonianus expoſuit, id eſt, *auroſa arena*, quæ recens è terra effoſſa eſt, ſeu ramenta auri minutiora, nondum excocta. Pollux τὴν χρυσῖτιν ψάμμον vocat. Cujacius *l.* 1. *Cod. de Metallar. & metallis. lib.* 11. Meminit ejus *Cod.* Theodoſianus *l.* 10. *titul.* 19. ubi quantitatem ærario à metallorum foſſoribus ſolvendam limitans, *Quatuordecim*, ait, *uncias* Ballucæ *pro ſingulis libris.* Vide *ad eundem Codicem l.* 3. *&* 4. *de Metallis*, Jacobum Gothofredum, & quæ ſuprà adnotavimus *de Auroſa arena.* Aliâ notione vocem uſurpat Sebaſtianus Salmantic. Epiſcopus in Veremundo Rege, æra 827. Sed *Regalia palatia*, balluca, *triclinia, prætoria, quis ſatis pro ipſa pulchritudine valeat commendare.* Vide Carolum du Freſne *Gloſſar.* Macros Fratres *Hierolex.* & Calvinum *Lexic. Jurid.* Salmaſio, *Balluca*, & *Ballux*, vox Hiſpanica, ex Græco βάλαξ detorta, quod ψῆφον ſignificat, vel *calculum*: unum fuit ex vocabulis aurariæ μεταλλείας, quæ Græcis nominibus maximè concepta fuiſſe, diximus ſuprà in voce *Agogæ*. Explicat vocem Plinius *libro* 33. *capite* 4. ubi de ratione inveniendi auri: *Aurum arrugiâ* (hoc eſt, ὀρυγῇ, *foſſione*) *quæſitum non coquitur, ſed ſtatim ſuum eſt. Inveniuntur ita maſſæ. Nec non in puteis etiam denas excedentes libras. Palacras Hiſpani, alii palacranas: iidem, quod minutum*

minutum

nutum eſt, Ballucem *vocant.* Hinc Martialis *libro* 12. *Epigrammate* 57.

Hinc otioſus ſordidam quatit menſam
Neronianâ nummularius maſſâ:
Illinc balucis *malleator Hiſpanæ*
Tritum nitenti fuſte verberat ſaxum, &c.

Uti legendum eſſe jam Hadrianus Turnebus monuit *Adverſar. libr.* 30. *cap.* 26. & poſt eum Salmaſius; Farnabio *paludis* reponente. Intelligit enim Poëta in his verbis Hiſpani auri malleatorem, qui monetam feriebat ex hoc auro, & malleis formas incudebat. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1075. ut & infra, in voce *Strigiles.*

Balma, ſeu *Balmenſe Cœnobium*, adde: Lapis ſepulchralis ſeu tumba eſt *Balma*, Arvernis *Baumo*: quam vocem Provinciales quibusvis ſepulchris tribuunt, præſertim verò antris ſepulchralibus ſeu cryptis. Vide Vincentium Baralem *Tom.*1. *cap.* 37. laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Balmia, Gallicè *la Baume*, nomen illuſtris in Galliæ provinc. Breſſia familiæ. Ejus antiquiſſima memoria eſt in Sigebaldo *de la Baume*, Equite Anno Chr. 1140. quæ poſtea, in varias diviſa lineas, varia à dominiis variis accepit nomina. Primaria facilè eſt, de Monterebello ſeu *Montrevel* dicta, cùm Comitis dignitate cum hoc titulo mactaretur Johannes Anno Chr. 1427. in cujus liberis duarum linearum principia ſunt: Nam ad Johànnis primogeniti poſteros titulus propagatus, ejus autem frater Petrus *de Mons S. Sorlin* appellitatus eſt: cujus demum nepos Marcus, ductâ Jòhannis pronepte Bona, ad ſe tranſtulit ex altera linea decus ſemel ſtirpi collatum. Nihilominus progenies illius maſcula, poſtquam etiam Comitatus *de Chaſteau vilain* acceſſiſſet, in nepotibus defecit. Ita hæreditas Montrebellia ad Claudii (qui frater Marci erat) filium Franciſcum delapſa eſt atque adhuc in poſteris ejus hæret. Eo enim, & Franciſcâ agnatâ, genitus Antonius Com. *de Montrevel*, March. *de S. Martin le Chaſtel*, qui obiit Anno Chriſti 1595. ex Nicolaa de *Montmartin*, reliquit Claudium Franciſcum, extinctum Anno Chr. 1621. Patrem, ex Johanna *d'Agoult, de Montauban, de Veſq, de Montlor*, Ferdinandi Comitis *de Montrevel* (cui uxor obtigit Maria *Olier de Nointel*) Caroli Marchionis S. Martini (uxor Albertina Maria *de la Baume de S. Martin*) Mariæ (quæ nupſit Spiritui Marti Domin. *d'Eſplan*) Margarethæ (cujus maritus Franciſcus *de Galles*, Baro Miribellius) Johannæ (Monialis) & Franciſcæ. E quibus Ferdinandus Marchionem de Monte S. Martini ſuſcepit, patrem March. *de Savigny* atque Comitis *de Brancion.* Phil. Jac Spenerus *Theatr Nobil. Europ. Tom. I.*

Balnea Mixta, ab Hadriano Cæſ. ſublata. Olim namque viri fœminæque mixtim lavabant, nullo pudore nuditatis: quem turpiſſimum morem Græcos accepiſſe à Romanis, in *M. Catone* queritur Plutarchus. Et quidem tum primum fœda hæc conſuetudo incepit, cùm Agrippa primus Romæ *balnea* publice exhibuit, uti docet Dio *libro* 49. Τὰ βαλανεῖα προῖκα δι' ἔτους καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξὶ λούεσθαι παρέσχε. Quam ſuſtulit quidem utcunque Hadrianus, ſeu potius tollere conatus eſt: λούεσθαι χωρὶς ἀλλήλων αὐτοῖς προσέταξε, *lavare ſeorſim à ſe invicem ipſis præcepit*, apud eundem Dionem, & apud Spartianum, *Lavacra pro ſexibus ſeparavit.* Sed non obtinuit, aut non diu, lex iſta: nam alioquin opus novâ lege non fuiſſet, cujus auctor Marcus; qui apud Capitolinum *lavacra mixta ſuſtulit.* Servata lex Marci ad Heliogabalum uſque, iſte eam tulit: relatam mox ab Alexandro Severo, quod in ejus vita Lampridius narrat. Spreta deinde & lex Alexandri, aut certè parùm diligenter obſervata: adeò quidem, ut & Chriſtiani vett. hunc morem obſervaverint; licèt in Διαταγαῖς, quæ Clementi tribuuntur, caveatur diſertè, ut viri *balneis* virilibus, muliebribus mulieres utantur, *libro* 1. *capite* 6. & 9. Sed omnem medicinam, publicus morbus vicit: donec ſerò tandem Synodalibus Decretis mos tam obſcœnus de vita ſublatus eſt. *Decretis*, inquam, non *Decreto*: Nam & ſanctiſſimorum Patrum autoritas diu neglecta. Hinc Laodiceni Concilii *can.* 30. quamvis συλλούεσθαι γυναιξὶν ἄνδρας, *lavare cum mulieribus viri* vetarentur; adeò tamen mos ille per hunc canonem extinctus non eſt, ut etiam è Clero & Monachorum ordine multi, poſt Concilium illud, promiſcuè cum fœminis lavarent. V. Synodi πενθέκτης ſive in Trullo *can.* 77. quo loco Balſamon, Ὡς ἔοικεν, ait, πρὸ τῆς συνόδου ταύτης ἱερώμενοί τινες καὶ Μοναχοὶ καὶ Λαϊκοὶ μετὰ γυναικῶν ἐλούοντο. Hinc in Juſtiniani 117. *Nov.* inter legitimas divortii cauſas & iſta recenſetur; ſi mulier, non impetratâ à marito veniâ, cum viris laviſſet, &c. Vide Iſaacum Caſaubonum *Not. ad Spartianum*, & plura hic infrà.

ad *Balnea*, ſeu *ad Balneum*, urbecula Provinciæ Comit. in Gallia, quæ vulgò *Aubanea*, ex Provincialium dialecto *Aubagne*, Gallicè *Aux bains.* Cujus nominis ratio ex vet. Marmore liquet, in quo hæc ſcripta:

PAGANI PAGI LUCRETI QUI SUNT
FINIBUS ARELATENSIUM LOCO GARGARIQ
Q. COR. MARCELLI LIB. ZOSIMO IIIIII. VIR.
AUG. COL. JUL. PATERNA ARELATO OB
HONOREM EJUS QUI NOTUM FECIT
INJURIAM NOSTRAM OMNIUM SÆCULORUM
SACRATISSIMO PRINCIPI T. ÆLIO ANTONINO
- - - - R. ROMÆ MISIT PER MULTOS ANNOS
AD PRÆSIDES PROVINCIÆ PERSECUTUS EST
INJURIAM NOSTRAM SUIS IMP. - - - - OB HOC
DONAVIT NOBIS IMPENDIA QUÆ FECIT
UT OMNIUM SÆCULORUM SACRATISSIMI
PRINCIPIS IMP. CÆS. ANTONINI AUG.
PII BENEFICIA DURARENT PERMANERENTQUE
QUIBUS FRUEREMUR . . . . .
ET BALINEO GRATUITO QUOD ALBATUM ERAT
PAGANIS - - - - - QUOD USI FUERANT
AMPLIUS ANNIS XXXX.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 3. *pag.* 32. V. quoque in voce *Aubanea.*

Balneæ, Romæ plurimæ fuerunt, cùm privatæ, in locis diverſis, tum publicæ in ſingulis regionibus, hæque vel æſtivales, vel hyemales. Sidonius Apoll. *Carm.* 22. *verſ.* 179.

Porticus ad gelidos patet hinc æſtiva triones,
Hinc calor innocuus thermis hyemalibus exit,
Atque locum tempus mollit.

Item vel planæ, vel penſiles: quarum has ſuo ævo inventas tradit Seneca *Epiſtola* 90. cùm tamen Sergius Orata, qui ævo Mithridatis R. & Cnei Pompeji vixit, primus illarum auctor fuerit, teſte Plinio *libro* 9. *capite* 59. Principium moris inde: Cùm apud hanc gentem lini uſus eſſet rarior, ſudorem ſordesque corporis ſæpius abluere neceſſe habebant; Unde quibus locis aut deeſſent balneæ, aut corruptæ eſſent, eas antiquitus Ædiles ſuis temporibus vel addiderunt vel reſtituerunt. Uſitato autem more balneis utebantur poſt ambulationes, operas & exercitationes, ſæpe neceſſitatis, non rarò voluptatis causâ: quod idem Græcis factitatum, qui ſudorem aquâ abluere, poſtea quoque corpus inungere, ſalubre judicarunt. Ante cœnam inprimis recepta ablutio erat: definitque Vitruvius *Architect. libro* 5. *capite* 10. *tempus lavandi à meridiano ad veſperum*: octavam thermis dedicatam innuit Martialis *libr.* 10. *Epigramm.* 48.

Nuntiat octavam Phariæ ſua turba juvencæ,
Et pilata redit jamque ſubitque cohors.
Temperat hæc thermas, nimios prior hora vapores
Halat, & immodico ſexta Nerone calet.

Plinius autem jun. *libro* 3. *Epiſtola* 1. ſic habet: *Ubi hora balnei nuntiata eſt (eſt autem hyeme nona, æſtate octava) in Sole, ſi caret vento, ambulat nudus, deinde movetur pilâ vehementer & diu:* (in confinio enim balnei ſphæriſterium fuit) *lotus accubat*, &c. Quo ſenſu intelligendum illud Martialis *libro* 4. *Epigramm.* 8.

Sufficit in nonam nitidis octava palæſtris.

Ut ab hora octava nempe pilâ luſerint, deinde balnea acceſſerint, abluendi, inungendi fricandique causâ. Ungebantur enim veſtibus depoſitis loti, Petron. Arbiter *in Satyr. Jam Trimalcio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis*: unde & locus ille *Unctuarium* vocabatur, Plin. jun. *libr.* 2. *epiſt.* 17. quod inter balnei partes quibuſdam. Quibus voluptatum illecebris uſque adeo quidam delectati ſunt, ut Commodus in die octies, Gordianus jun. & Rhemnius Grammaticus ſepties laviſſe legantur: cùm Spartiani contra nudi aquâ ex Eurotæ fluento frigidiſſimâ ablui ſoliti ſint. Quò reſpiciens Martialis *lib.* 6. inquit,

Ritus ſi placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Cruda virgine, Martiaque mergi.

Erant autem in *Balneis* tres cellæ præcipuæ, quarum prima *Caldaria*, ubi ſudabatur: ſecunda *Media* ſeu *Tepidaria*; tertia *Frigidaria* vocabatur: de quibus vide infrà in voce *Balneum*; Et primò quidem tenebroſæ erant, deinde ſpecularia addita ſunt, ut clariſſimum undecunque admitterent lumen. Nec ſpecularia modò ſeu feneſtræ, ſed & pavimentum è vitro erat, ut Lipſius ex Flavio Vopiſco *in Firmo* notat; quæ omnia poliebantur quotidie tergebanturque à ſervis balnearils, idque non Romanâ ſolùm, ſed & Græcâ conſuetudine, Æſchylo teſte:

Λουτρὸν γε μὴν λουτρὸν αὐτὸ δεύτερον,
Ἀλλ' ἐκ μεγίστων ῥᾳδίως λουτρῶν
Lotum eſt quidem lavacrum hoc ſecundò,
Sed ex maximis facilè lavacris.

Laquearia quoque vitro incruſtata, quod *pulchritudinem balneorum* vocat Aurelius Caſſiodorus, *lib.* 3. *epiſt.* 51. Unde Papinius Statius *Sylv.* 5. *lib.* 1.

Effulgent cameræ, vario faſtigia vitro
In ſpecies animosque nitent.

Sola inſuper & parietes unguentis illinebantur, quod non in potentioribus ſolùm, ſed in privato quoque homine, ac demum in ſervo Plinius notavit: Et Seneca aquam argenteis epiſtomiis fundi in plebejis fiſtulis, ac in Libertinorum balneis gemmas calcari indignatur. Erant porro in balneis, quibus aqua

commiſſa, quos Zeno Aug. *Hydrophylacas* vocat *libr.* 10. *Cod. de Aquæductu.* Hanc aſſervabant curtis calicibus: at in *Balneis* miniſtrabatur vaſis argenteis, quæ *Lavationem* appellant Juriſconſulti. Concha privata lavatio fuit, Vetus Scholiaſtes Juvenalis *ad Satyr.* 3. *verſ.* 277. *pelves*, inquit, *conchæ, in quibus pedes lavant.* Hæ primò fictiles, poſtea è margaritis, Horatius *lib.* 4. *Od.* 12. ſive Onyche, Catull. *epigr.* 63. aut etiam ex ære, ac argento. Claudian. *epigr. de Concha,*

Transferat huc liquidos fontes Heliconia Nais,
Et patulo conchæ divitis orbe fluat.

Sed & unguentum his conchis aſſervatum fuiſſe, diſcimus ex Horatio *lib.* 2. *Ode* 7.

— — — *Funde capacibus*
Unguenta de conchis.

Omitto, quæ de linteis, oleo, unguentis & ſtrigilibus, quibus ad corpus fricandum utebantur. Balnei pretium quadrans fuit, quare *res quadrantaria* Senecæ dicitur: Sed virorum tantùm. Nam fœminas gratis laviſſe, ex Juvenali patet: quod idem impuberibus quoque præſtabatur. Unde Poëta,

Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.

Veſtis *balnearis* læna fuit, Lampridius *in Alexandro, Balneari veſte ad palatium revertens*: Niſi eam fuiſſe lacernam ex ſeqq. colligamus, *Hoc ſolum Imperatorium habens, quòd lacernam coccineam accepit.* Non verò promiſcua fuere balnea, ſed viri ſua à mulieribus diſcreta ſeparataque habuere: Balneas proin mixtas, quas Commodus non vetuerat, Varius permiſerat, vetuit haberi Severus Imperator. Separationis auctorem Hadrianum Aug. laudat Ælius Spartianus *in eo*: & nimiâ invaleſcente luxuriâ ſuſtuliſſe Antoninum Phil. refert Julius Capitolinus *in ejus vita*, &c. Vide plura de *Balneis*, apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. libr.* 1. *cap.* 14. & Thom. Dempſterum *Paralip. in illud*: ut & infrà in voce *Lavandi ritus*. De *Balneis* inprimis calidis, in voce *Thermæ*. *Balneas* Romæ P. Victor ultra octingentas computavit: Agrippa 170. gratuita balnea præbuit, quæ poſtea in infinitum, teſte Plinio, ſunt aucta. Solus certè Heliogabalus complures extruxit, ut qui *novas* ſemper habuiſſe legitur. Lampridius, *Dicitur &* Balneas *feciſſe multis locis ac ſemel laviſſe atque ſtatim deſtruxiſſe, ne ex uſu balneas haberet.* Et poſt eum Alexander Severus, *Balnea omnibus regionibus addidit, quæ fortè non habebant. Nam hodieque multa dicuntur Alexandri*, apud Lampridium, &c. Plura vide hanc in rem infrà in voce *Balneum.*

Balineæ ſeu Balneæ urbis Romæ, ſecundùm XIV. ejus regiones.

In Regione Urbis I. earum ſex fuere publicæ:

Vertii Bolani.	Abaſcantiani.
Torquati.	Mettiani Secundiani.
Mamertini.	Antiochiani.

Privatæ 82.

In Regione Urbis II. Balineæ privatæ 80.
In Regione III. Balineæ privatæ 70.
In Regione IV. præter Balineum *Daphnidis, Balineæ privatæ* 75.
In Regione V. præter Balineum *Pauli*, *Balineæ privatæ* 75.
In Regione VI. totidem, præter Balineum Pauli.
In Regione VII. ſimiliter.
In Regione VIII. præter Balineum Polycleti, Balineæ privatæ 76.
In Reg. IX. Balineæ *privatæ* 64.
In Reg. X. præter Balneas *Palatinas*, *Balineæ privatæ* 15.
In Reg. XI. totidem.
In Reg. XII. Balineæ *privatæ*, 68.
In Reg. XIII. Balineæ *privatæ* 74.
In Reg. XIV. præter Balineum *Ampelidis & Priſcilliani*, Balineæ *privatæ* 136.

Balineæ ſeqq. in quanam Reg. fuerint, incertum:

Ti. Claudii Etruſci.	Severi.
Statilii.	Pæti.
Martialis.	Titii.
Annæi Senecæ.	Offonii Tigellini.
Tuccæ.	Alexandri Imperat.
Fauſti.	Varii.
Fortunati.	Nymphæum Marci Imp. prope Septizonium.
Grylli.	Gordiani Imp.
Lupi.	
Pontici.	Lacus Servilius.

De Lacubus, Nymphæis, Thermis, quæ hîc omiſſæ, Vide *ſuo loco.* Nec omittenda *Inſcr.* vetus, quæ Bononiæ extat, in Palatio Albergatino, huc pertinens, Jacobo Sponio memorata *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 59.

DIVUS AUG. PARENS
DEDIT
----- AUGUSTUS
GERMANICUS
REFECIT
IN HUJUS BALINEI LAVATIO
NE HS CCCC NOMIN. C. AVIASI
T. F. SENECÆ F. SUI T. AVIA
SIUS SERVANDUS PATER TE
STAMENT. LEGAVIT. UT EX
REDITU EJUS SUMMAE IN
PERPETUUM VIRI ET IMPU
BERES UTRIUSQUE SEXUS
GRATIS LAVENTUR.

Vide quoque eum *Part.* 1. *p.* 71.

Balneatio, in Ægypto dictus eſt dies Baptiſmi Domini, qui aſſignatur diei undecimo menſis *Tuba* Coptitarum, qui eſt ipſe Januarii Juliani dies ſextus. Scilicet Chriſti in Jordane baptiſmum hoc die peractum eſſe, frequentius receptum eſt tam in Oriente, quàm in Occidente; etiam apud Ægyptios Æthiopasque. Et quidem mos apud illos invaluit vetus, ut non ſolùm die illo, velut in quo, præ cœteris anniverſaria fieret aquarum ſanctificatio ſingularis, Catechumenos baptizarent; verùm etiam tum cuncti ſe quotannis fluviis immergerent adeoque baptiſmum eatenus ſibi iterarent, tum aquas ex illis in annum ſequentem ſervandas domum afferrent, quas etiam incorruptas illic per biennium trienniumque ſæpius manſiſſe, Chryſoſtomus habet *Orat.* 74. Abulaibſan Achmed Calcaſendius, Scriptor Mahumedanus perinſignis MS. dum Feſta Ægyptiorum enumerat, de hoc quoque, quod ex VII. eorum majoribus Feſtis unum eſt, *Chriſtianis*, inquit, *mos eſt immergere liberos ſuos in aqua, illo in die*: atque hinc dictus eſt in Ægypto *Balneatio.* Vide Johannem Seldenum *de Synedriis vett. Hebræorum Part. III. cap.* 15. ut & infrà, in voce *Immerſio.*

Balneator, qui balneum ſuccendit ac calefacit, Lampridio in *Commodo*, *Quum tepidius fortè lotus eſſet*, balneatorem *in fornacem conjici juſſit: quando à pædagogo, cui hoc juſſum fuerat, vervecina pellis in fornace conſumta eſt, ut fidem pœnæ de fœtore nidoris impleret.* Sic in *Vita* Carini Flavius Vopiſcus *Balneatores* dixit, qui balnea præparant. Græci quoque *Βαλανεῖα* vocant, cujus hoc erat munus atque miniſterium *Gloſſæ*, *Balneator Βαλανεύς.* Sed id magis oſtenditur Græco *Epigrammate*, in quo queritur Auctor, de balneo ſibi nimis calido à *balneatore* præparato:

Εἰς Βαλανεῖον ἔμπυρον.
Τοῦτο πυρὴν καλέειν μᾶλλον δεῖ κ' οὐ βαλανεῖον,
Ἣν ποθ' ὁ Πηλείδης ἧψε Μενοιτιάδῃ,
Ἢ τὸν Μηδείης στέφανον τὸν γείτον' ἐρωῦς
Ἐν θαλάμοις Γλαύκης εἵνεκεν Αἰσονίδου.
Φεῖσαί μευ βαλανεῦ πρὸς τοῦ Διός, εἰμὶ γὰρ ἀνὴρ
Πάντα γράφων τὰ βροτῶν ἔργα καὶ ἀθανάτων.
Εἰ δὲ προκειταί σοι πολλοὺς ζῶντας κατακαίειν,
Ἆψε πυρὴν ξυλίνην, δήμιε, μὴ λιθίνην.
Hoc pyram vocare potiùs oportet, quàm balneum,
Qualem olim Pelides accendit Menœtii filio.
Aut Medeæ ſertum, quod illa Erinnys
In thalamis Glaucæ poſuit Auſoniæ.
Parce mihi, Balneator, *per Jovem ſum enim vir,*
Omnia ſcriptis enarrans, mortalium geſta ac immortalium,
Quòd ſi propoſitum eſt tibi multos viventes incendio necare,
Accende pyram ligneam, carnifex, non lapideam, &c.

Salmaſius *ad Lampridium loc. cit.* Neque verò ſolùm de viro, ſed & de fœmina *Balneator* dicitur, uti Servius docet, qui voces has, *auctor*, *ſenator*, *balneator*, *fullo*, & ſimiles generis utriuſque eſſe, ait, Caſaubonus *ad Pollionem in Victoria.*

Balnei Hora, apud Romanos, ex Spartiano colligitur, qui de Hadriano Cæl. *Ante octavam*, inquit, *horam in publico neminem, niſi ægrum, lavari paſſus eſt.* Nempe ad nonam utplurimùm patebant Balnea, & ante Solis occaſum claudebantur. Lampridius *in Alexandro Severo*, *Addidit & oleum luminibus thermarum, cùm ante & ad nonam paterent & ante Solis occaſum clauderentur.* Eadem horâ & tabernæ vinariæ & lupanaria aperiebantur, unde *Nonariæ* meretrices dictæ, quia ad nonam proſtarent, vet. Interpr. Perſii. Atque ita quidem in Coloniis, ſed Romæ nunquam ante nonam tabernæ, balnea & lupanaria patebant. Hadriani tempore octava thermis aperiendis videtur conſtituta. Unde Martialis,

Nunciat octavam &c.

Ab octava igitur ad nonam hora lavandi; ut à nona ad decimam cœnandi: qui temporiùs aut lavarent, aut cœnarent, intemperantes habiti. Clemens in *Conſtitutionibus* Apoſtol. decimam horam ad lavandum mulieribus ſtatuit, *libro* 1. *capite* 9. *Μὴ ἀκαιροτέρως δὲ λουτρὸν ποιείσθω, μηδὲ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλ' εἰ δυνατὸν μηδὲ πρὸ ἡμέρας, ὥρα δέ σοι ἔστω δεκάτη ἡ τῆς καιρολουσίας δικαία*, &c. Salmaſius *ad Spartianum & Vopiſcum.*

In *Balneis* edendi mos, apud delicatiores in uſu olim. Ælius Lampridius *in Commodo*, *Lavabat per diem ſepties atque octies & in ipſis balneis edebat.* Hinc in *Balneis* frequentes Libarii, Botularii, Cruſtularii & omnes popinarum Inſtitores, ut ſcribit Seneca *Epiſtola* 56. Poſtea verò cœpere & viri graves in balneis cœnare. Spartianus in *Antonino Geta*, *Utriusque ordinis viri & in balneo cœnantes & in publico, percutiebantur.* Ubi tamen

fortè

forte Auctor ſcripſerat, *Et in balneo & cœnantes.* Caſaubonus *ad l.* Balneorum contrà uſu militibus interdictum penitus apud Romanos. Hinc Polyænus de Scipione, corruptam diſciplinam in exercitu ſuo corrigente: *Χρυσοῦν δέ*, inquit, *ἔκπωμα μὴ ἔχειν καὶ λούεσθαι μηδένα*, *argenteum poculum non habere, nec quenquam lavare voluit.* De Antonino Caracalla, qui gregarii militis more modoque vitam agebat, Dionis Epitome, *Καὶ γὰρ συνεβάδιζε τοῖς στρατιώταις καὶ συνέτρεχε, μὴ λουτρῷ χρώμενος, μὴ τὴν ἐσθῆτα ἀλλάσσων, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἔργον συνεργαζόμενος, καὶ πᾶσαν τροφὴν τὴν αὐτὴν ἐκείνοις αἱρούμενος.* *Namque & incedebat cum militibus, & cum iis curſitabat, non balneo uſus, non veſtes mutans, ſed omne opus cum ipſis exercens, & omnem cibum cum iiſdem communem habens.* Secus qui feciſſet, *λειποτάκτης*, id eſt, *deſertor*, habebatur. Chryſoſtomus *in 1. ad Tim.* Quare Alexander Severus, in ſua Invectiva in milites ſeditioſos, apud Ælium Lampridium, *Milites*, queritur, *Romani, veſtri ſocii, mei contubernales, & commilitones, amant, potant, lavant, Græcorum more, &c.* Nempe uti porticus, ita & *Balnea*, inter delinimenta vitiorum, meritò cenſet gravis auctor Tacitus in *Vita* Agricolæ. Vide Caſaubonum *ad Spartianum in Adriano*, & Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Sev.*

Balneo Milites inaugurandi ritus, medio ævo vigens, occurrit apud Joannem Monachum Majoris Monaſterii *Hiſtor.* Gaufredi D. Norm. *libro* 1. de ejuſdem Militia, *Illuceſcente die alterâ* balneorum *uſus, ubi tyrocinii ſuſcipiendi conſuetudo expoſtulat, paratus eſt.* Et in *Hiſtoria* Caroli VI. Franciæ Regis de Militia Ludovici II Regis Siciliæ, & Caroli fratris: *In hoc ſtatu cùm matrem uſque ad ſanctum Dionyſium conduxiſſent, in ſecretioribus locis nudè in præparatis balneis ſe mundarunt.* Unde in *Vita* Clementis VI. *pag.* 90. apud Boſquetum, die Pentecoſtes inchoato, *ſtatim aquâ lotus & Miles factus talem ſibi titulum aſſumpſit, Candidatus aquâ Spiritus Sancti Miles.* Atque hic *Balneorum* uſus potiſſimùm in Anglia obſervatus eſt, maximè, in Regum inauguratione, à quibus novi Milites tum creari conſuevere, quos *Knights of the bath*, hoc eſt, *Milites de Balneo*, appellatos legimus, eo quòd, priuſquam cingulo donentur, *Balnea* ſubeant, de quibus videndi Nicolaus Uptonu *de Militari Officio libro* 1. *capite* 3. Thomas Smith *de Rep. Anglorum libro* 1. *capite* 17 Andreas Favynus *Theatri Honor. libro* 5. Alii laudati Carolo du Freſne in *Gloſſar.* voce *Miles*: ubi inſuper totam ejuſmodi inaugurandorum in Anglia alibique Militum *Ceremoniam*, ex vet. Codice Gallico ab Edvv. Biſſæo editam, ſed variis in locis emendatam, exhibet. Sic autem à *Balneo* prodeuntes Tirones novis veſtibus donabantur, exutis ſcil prioribus, quæ ſcutiferorum erant. Joannes Monachus præfatus *libro* 1. *Poſt corporis ablutionem aſcendens de balneorum lavacro, biſſo retoria ad carnem induitur, cyclade auro textâ ſuperveſtitur.* Vide quoque *Hiſtoriam* Caroli VI. Regis Franciæ. Alia quippe erant veſtimenta tironum, alia Militum, quæ & qualia fuerint in hiſce occaſionibus, docet idem Car. du Freſne ex *Compuso* quodam vet. incipiente Anno Chr. 28. Auguſt 1350. Porro ita loti Milites, in Æde ſacra pernoctabant, orationibus vacantes & poſtridie ſacræ intererant Liturgiæ. *Hiſtoria* Caroli VI. *Inſignes verò adoleſcentes prædicti habitu eodem, quo priùs ante Martyres, reducuntur, ut ibidem, ſicut mos antiquitus inolevit, in orationibus pernoctarent.* Poſt quæ omnia ritè peracta, cingulum Militare novo Militi, à Principe aliquo, aut Magnate, interdum & Fœminâ, datâ ſpatâ militari, ſolenniter conferebatur, ſacra interea faciente Epiſcopo, & enſem conſecrante, cujus ritus exempla paſſim obvia, apud eundem, Vide quoque infrà, in voce *Miles*, &c. Ritus veſtigia etiam apud alias gentes: Scribit enim Joſephus Acoſta, *Hiſtor. Ind. lib.* 7. *cap.* 27. in Regno Mexicano, Procerum filios à Sacerdotibus lavari conſueviſſe, priusquam cingulo militari donarentur. Et Polyænus *Strateg. libr.* 4. auctor eſt, Pæones olim Principem ſuum, priuſquam diademate cingeretur, in fluvio Ariſtibo laviſſe. Sed & in Academia Athenienſi, non diſſimili ceremoniâ Studioſos fuiſſe initiatos, ex Nazianzeno diſcimus, uti videbimus infrà, ubi de *Depoſitionis ritu.*

Balneum, decima pars Gymnaſiorum apud Vett. ob delicias ac ſanitatem omnium maximè æſtimata cu ctisque reliquis major ac pulchrior extitit: à tempore inprimis Aſclepiadis ac Pompeii, cùm antea raró lavaretur. Et quidem, quum in privatis *balneis* tanta fuerit adhibita magnificentia, ut Seneca dicat *Epiſtolâ* 86. *Quòd quiſque pauper ſibi videbatur ac ſordidus, niſi parietes balneorum magnis ac pretioſis orbibus refulſiſſent, niſi Alexandrina marmora Numidicis cruſtis diſtincta fuiſſent, niſi illis undique operoſa & in picturæ modum variata circumlitio prætexeretur, niſi vitro conderetur camera, niſi aquam argentea epiſtomia fudiſſent.* Cùm & Libertinorum *Balnea* ſtatuis & columnis eſſent exornata, illique nil niſi gemmas calcare vellent; Vide quæ de Etruſci inprimis Martialis *libro* 6. *Epigramm.* 42. & Statius *libro* 1. *Sylv.* habent: publica utique non minus ſplendida fuiſſe neceſſe eſt. Loca *Balneum* iſtiuſmodi Gymnaſticum univerſum conſtituentia, à Cicerone *Balnearia* vocata, *libr.* 3. *Epiſtol. ad Q. Fr.* 1. plurima fuere, *Frigida lavatio* ſive *λουτρόν*, *Frigidarium*, *Tepidarium*, *Sudatio calida* & *Lavatio calida*: quæ verò *Balneis* inſerviebant, fuerunt *Hypocauſtum*, *Aquarium* & *Vaſarium*: hæcque omnia concamerata & fornicum modo fabricata. Et quidem *Frigida lavatio* locus erat, in quo frigidæ aquæ lavacra & præſertim piſcina, poſita erant, in qualibus *ferè ſemper, rariſſimè in calidariis*, Alexandrum Severum *laviſſe*, ſcribit Lampridius. Idem verò Heliogabalum tradit, *nunquam in piſcinis ſe lavari paſſum eſſe, niſi illæ croco, aliiſque pretioſis unguentis fuiſſent infectæ.* Prope hanc erat *Frigidarium*, in eorum uſum, qui ſtatim, poſt egreſſum Tepidarii aut Calidarii, frigido aëre frui optabant: nulla enim ibi aquæ apud Auctores mentio. Fortè & hic loturi exuebantur, namque & Varro & Plinius *Apodyterium* quoque Balnei partem faciunt: Ibidem etiam gymnaſtarum ſudores detergebantur. Fuit autem hæc pars admodum vaſta & cuivis pervia, ita ut veſtimenta eorum, qui lavabantur, facilè ſurripi poſſent: proin ſeverâ Lege cautum fuit, fures balneorum gravius plectendos, ut docet Ariſtoteles *ſec.* 29, *Problem.* 14. & Capſarii adhibiti, qui veſtes cuſtodirent. Juvenal. *Satyr.* 10

Quem ſequitur cuſtos, anguſtæ vernula capſæ.

Frigidario annexum *Tepidarium* inſerviebat tum iis, qui tepore aëris aut aquæ frui volebant; tum iis, qui aut frigidâ aut calidâ lavari quærebant, ut ad alterutrum medio tepore ſine noxa ſe conferrent. Quanquam etiam fieri poteſt, ut in privatis Balneariis Tepidarium & Apodyterium idem locu fuerit, ob ſpatii penuriam vel majorem commoditatem. Cicero enim *loc. cit.* cùm Arpinatem villam, quæ judicio Quincti fratris ædificabatur, inviſiſſet *ſe aſſa in alterum Apodyterii angulum in balneariis promoviſſe*, ſcribit: apertè indigitans, Apodyterium & Laconicum ſive calidam, aſſamve, ut ipſe & Celſus vocant, ſudationem conjuncta fuiſſe, eo propè modo, quo Tepidarium & Laconicum, ſaltem poſt Vitruvii tempora. *Sudatio calida* ſeu *Calidarium*, Vitruvio & Celſo quoque *Laconicum*, item *Aſſa*, cella fuit, nullam in ſe continens aquam, ad provocandum ſudorem potiſſimùm inſtituta; Ibi enim vapor calidus ſeu calor ſiccus incluſus ſudorem provocabat, haud aliter, ac ſuper Bajas myrtetis, ubi tempore Celſi è terra profuſus calidus vapor ædificio incluſus maximos ſudores ciebat: cujus rei Horatius quoque meminit *libr.* 1. *Epiſtolâ* 15. Fuit verò hoc Laconicum rotundum ac veluti turricula in hemiſphærium concamerata. Poſt illud ſequebatur cella calida, labris aquæ continendæ poſitis referta, in qua quòd lavarentur, *Calida lavatio*, à Vitruvio, & *λουτρὸν* à Galeno 10. *Meth.* dicta eſt: *Ζεστὸν* verò eam vocavit Archigenes apud eundem *de Compoſ. Medic. ſec. loc.* Fuitque hæc primaria *Balnei* pars, quam unà cum Laconico ſub concamerata Sudatione videtur complexu Vitruvius. Loca, quæ non inter *Balneas* eſſent, ſed ipſis tantum inſervirent, quod attinet: *Hypocauſtum*, fornax erat ſeu caminata ſtructura, ſubterraneo Calidario, Calidæ lavationi, atque Vaſario ſuppoſita, in qua ad calefaciendum tum aquam, tum prædicta loca, ignis ſuccendebatur, & ne extingueretur à ſervis, *Fornacatoribus* ob id Pandectis à Papiniano vocatis, frequenter cum pilis ac glomis pice illitis excitabatur: quarum meminit Statius ubi de Etruſci balneis,

— — — — — *Crepantes*
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Ædibus & tenuem volvunt hypocauſta vaporem.

Ante Hypocauſtum autem via quædam erat, *Propnigæum*, quaſi *Præfurnium* à Vitruvio vocata. *Aquarium* dein, cella fuit calidæ Lavationi atque Calidario adnexa, in qua alveus magnus ædificatus erat, ad conſtituendam aquam ex Aquæductibus aut aliunde invectam, atque in frigidam lavationem & calidam per fiſtulas corrivandam. Non longè ab eo *Vaſarium* diſtabat, ubi vaſa conſervabantur, balneorum ſervitiis neceſſaria, & ubi aqua pro ipſis calefiebat. De quo ita Vitruvius *libro* 5. *capite* 10. *Ahenea vaſa ſupra Hypocauſtum tria compoſita fuiſſe, unum Caldarium, alterum Tepidarium, tertium Frigidarium, & ita collocata, ut ex Tepidario in Calidarium, quantum aquæ calidæ exiſſet, influeret, de Frigidario in Tepidarium ad eundem modum.* De aëre *Balneorum*, qui extrinſecus admittebatur (ut innuit Vitruvius) ea in calidiſſimo loco averſo à Septentrione & Aquilone ſita erant, tum Caldaria atque Tepidaria ab Occidente hiberno lumen habebant. Sin autem natura loci impediviſſet, utique à Meridie: lumen verò ita capiebatur, ut in medio cameræ foramen latum relinqueretur, ſub quo labrum extruebatur: Circa labrum ſpatioſi erant margines quidam aut porticus, à Vitruvio *Scolæ* vocatæ, in quibus occupato à prioribus lavationis loco, reliqui circumſpectantes rectè ſtabant, nec ſuis umbris lucem, quæ ſuperiùs capiebatur, obſcurare poterant. Intra *balneum* verò exiſtentem aërem quod attinet, antiquiores mollibus ac moderatè calidis balneis fuiſſe uſos, ex Seneca *Epiſt.* 86. & Plut. *lib.* 8. *Symp. Probl.* 9. diſcimus: at ipſorum tempore maximè calida in pretio fuere uſque ad tempora Galeni, quibus moderatiora denuo placere cœperunt, Vide Plinium *libro* 31. *capite* 9. Vaſa verò, quibus lavabantur, alia movebantur, alia moveri non pote-

poterant: Quorum hæc ex lateribus & marmore fiebant, *Alvei*que & *Labra* in calida lavatione; in frigida *Piſcinæ* atque *Baptiſteria* dicebantur: adeoque magna erant, ut etiam in ipſis aliquo pacto natare daretur, ut ex Thermarum ruinis Romæ hodieque conſpicitur. Quæ moveri poterant, tametſi in privatis balneis utplurimùm fierent, attamen in publicis quoque extitere; alia quadratam, alia oblongam, alia rotundiuſculam, alia ovalem habentia figuram, qua de re vide infrà in voce *Labrum*. Finis, cur lavarentur, non unus extitit. Prima *Balneorum* inſtitutio fuit, ut quotidianas ſordes eluerent poſſentque mundo corpore cœnare homines, quibus tum nondum lineorum erat uſus: unde ſemel tantùm in die cœnandi, & in ſtratis, dum cœnarent, accumbendi, conſuetudo orta. Poſtmodum, *Balnea*, ob delicias ac mollitiem adhiberi cœperunt, & præſertim tepidæ, quibus exiccatas ab exercitationibus vel Sole frigoreque ardentes corporis partes attemperabant. Nec ſolùm dulcibus aquis, ſed & medicatis, ob valetudinem & luxuriem, uſos Vett. teſtatur Galenus *de Medicam. local. libr.* 3. imò Neronem, his non contentum *marinas atque Albulas in ſuas Thermas deduci curaviſſe*, Lampridius tradit & Suetonius, ut alia omittam. Qui autem *Balneas* ingrediebantur publicas, ante decimum quartum ætatis annum nihil ſolviſſe, teſtatur Juvenalis *Sat* 2. Reliqui quadrantem ſolvebant, Flaccus *lib.* 1. *Serm.* & Juvenal. *Sat.* 6. donec Antoninus Pius balneum ſine mercede Populo conſtituit, apud Jul. Capitolinum. Athenæus *lib.* 8. apud Phaſelitas legem fuiſſe ſcribit, ut peregrini lavarent cariùs, &c. Præ cæteris verò lavabant, Phonaſci, Citharœdi, Præcones, Tragœdi, Comœdi, quòd vocem oblæſam & aſſiduo exercitio aſperatam aquarum dulcium humectatione mulcebant. Apud Lacedæmonios, mulieres in *Balneis* Gymnaſiorum lavari conſueviſſe notum, & nedum in his, verùm & unà cum viris promiſcuè: quod tamen non in cunctis obtinuiſſe, ex Heſiodo diſcimus, qui *muliebris balnei* mentionem facit, *de op. & di. libr.* 2. An apud Romanos primis temporibus eadem utrumque ſexum promiſcuè lavandi conſuetudo fuerit, incertum: Certum eſt, *nec parentibus cum filiis, nec ſocero cum genero, lavari licuiſſe*, Cicero *Offic. lib.*1 & *Virilium balneorum* C. Gracchus meminit, apud Aulum Gellium *lib.* 10. *cap.* 3. è quo loco colligas, ſi non eodem lavacro, ſaltem eodem loco, pariete interjecto, antiquitus Romanos laviſſe. Poſterioribus verò ſeculis, promiſcuis balneis locum fuiſſe, docet & reprehendit Juvenalis *Sat.* 6. *verſu* 417. Unde quoque Martialis *lib.* 2.

Omnia fœmineis quare dilecta catervis
Balnea devitat Blatara?

Vide inſuper Clem. Alexandrinum, qui ſub Antonino & Severo floruit, *Pædagog. lib.* 3. *cap.* 5. & Cyprianum *de Hab. Virgin.* Quamvis enim Hadrianus Imperator apud Dionem Caſſ. ea ſuſtulit, ut & M. Aur. Antoninus, Heliogabalus tamen renovavit, iterum Alexandro Severo prohibente, apud Capitolinum & Lampridium. Ob quod item Cenſoria aliquando lex lata traditur, ne commune lavacrum mulieres adirent, ſub repudii & dotis amiſſionis pœna, quod poſtea *l. fin. tit. de repud. & in auth. de Nupt.* pro ſancito fuit receptum. Qua ratione fieri poteſt, ut balneæ aliquæ muliebres in fœminarum duntaxat uſum fuerint extructæ, quales Agrippinæ Auguſtæ, Olympiadis in Saburra, & quas Ampelidem ac Priſcillam trans Tyberim habuiſſe refert Victor. Tempus lavandi, ut Seneca *Epiſt.* 86. narrat, fuit, quòd *quotidie brachia & crura abluebant* Veteres: *toti nundinis ſolùm lavabantur.* Poſt M. Pompej. verò ætatem ſingulis diebus toto corpore lavari incepere: Idque paulo antequam ſumeretur cibus. Ut plurimùm autem major pars liberorum hominum priùs exercebatur, dein *Balnea* ingrediebantur; nonnulli tamen ſine exercitationibus lavabantur. Etiam poſt pilæ luſum calidis balneis lavari conſueviſſe antiquos, adnotavit Galenus, *l. de parv. pil.* quod ſimiliter ante illum innuiſſe videtur Martialis *lib.* 4. *Epigramm.* 163. Maximè autem conſuetum tempus pomeridianum fuit, idque circa octavam diei horam, paulo ante cœnam, ut patet ex more Cæſaris, apud Cicer. *lib* 3. *Epiſt. ult.* Vide quoque Martial. *lib.* 4. *Epigramm.* 8. & alibi. Alii tamen maturiùs lavabant: Nempe horâ unâ antè lavabant, quàm cœnam auſpicarentur. Sic, qui nonâ convivium incipiebant, octavâ *Balneum* capeſſebant: qui verò ad ſextam cœnabant, ad quintam lavare moris habebant. Quam proin horam Balnei τῇ ἑξάποδι σκιᾷ, hoc eſt, *umbræ ſex pedum*, reſpondere facit Lucianus, ut videre eſt apud Salmaſium *pag.* 648 quot pedes Palladius horæ quintæ tribuit, menſibus Martio & Octobri, haud longè ab Æquinoctio &c. Vide ſuprà *Balnei Hora.* Ante Auroram verò vel poſt Solis occaſum Thermæ apertæ non fuerunt, uſque ad ætatem Alexandri Sev. qui earum luminibus oleum addidit, quò & in nocte paterent: quod etiam feciſſe Lyconem Philoſophum Juventuti Græcæ, ſcribit Laërtius *in eo.* Plura vide apud Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 1. *cap.* 10. ubi inter alia & hoc addit, Balneorum uſum, cum antea rarior eſſet, Aſclepiadem Medicum, Pompejo M. σύγχρονον, reddidiſſe frequentiorem apud Romanos, ex Appulejo *Floridor.* 4. & Plinio *libro* 26. *cap.* 3. Vide quoque infrà, ubi de *Lavandi ritu, Thermis*, &c. Hinc *Balneaticum*, apud vet. Interpretem Juvenalis *ad illud Satyræ* 2.

——— ——— *Niſi qui nondum ære lavantur:*

Infantes, inquit, *quia pueri non dant balneaticum*: in vett. *Gloſſis* βαλανικὸν exponitur. Auctor *Vitæ* S. Severi Epiſcopi Neapolitani apud Ughellum: *Quadam die juxta morem homo quidam conſuetudinis balnea lavandus ingreſſus eſt. Poſt ablutus aquâ, cùm recederet, cuſtos balnei ovum ab eo pro* balneatico *petiit, quod unusquiſque balneaticum pro pretio dare conſueverat.* Merces eſt, quæ pro uſu balnei exſolvebatur. Vitruvius *libro* 8. *capite* 7. innuere videtur, *Balneaticum* fuiſſe vectigal impoſitum, propter aquam, quæ ex aquæductibus & caſtellis publicis in balnea derivabatur. *Reditus Balnearum*, in *Bulla* Paſchalis Pontif. Anno Chr. 1102. apud eundem Ughellum *Tom. I. pag.* 996. citatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* &c.

Balneum, genus potûs minimè delicati, apud Luithprandum in *Legat. Soli menſæ aſſidens nudæ, paximacium ſibi apponentem,* balneaque *tunc vitro permodico non bibentes, ſed ſorbillantes.* Et paulo antè, *Parcus, cupidus, allio, cepe & porris veſcens*, balnea *bibens.* Et ſub finem, *Non proderit tibi balneum, quo te aſſiduè potas, in amore B. Johannis Præcurſoris.* Carolus du Freſne *Gloſſar.* Monachorum ac Pœnitentium hanc potionem eſſe, legas apud *Macrum* in *Hierolexico.*

Balſamon Theodorus, primùm Diaconus Sanctiſſ. Dei Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolit. Nomophylax & Chartophylax; præterea πρῶτος Βλαχερνῶν, *primus Blachernarum*: poſtea Theopoleos ſive Magnæ Antiochiæ, totiusque Orientis Patriarcha, floruit in fine ſeculi XII. & principio ſeculi XIII. Juſſu Imp. Emanuelis Comneni & Patr. Conſtantinop. Michaëlis Anchiali, compoſuit *Expoſitionem ſacrorum & divinorum Canonum, Sanctorum & celebratiſſimorum Apoſtolorum & ſanctarum Oecumenicarum Synodorum ac etiam localium & particularium & reliquorum ſanctorum Patrum, præterea earum legum, quæ ſitæ ſunt in quatuordecim titulis poſitis in principio Canonum, ut ſciatur, quæ in uſu ſint*, ut habet operis inſcriptio. Vide *Præfationem*, quam Commentariis ſuis ſeu *Scholiis*, ut ipſe vocat, præmiſit. Prodiit opus Græcè & Latinè Pariſiis Anno Chr. 1620. ex interpretatione Gentiani Herveti Galli; in qua tamen editione illa eſt interpolata. Præterea edidit *Meditata de Patriarcharum privilegiis & Reſponſiones ad Marcum* Patriarch. Alexandrinum, μελέτας καὶ ἀποκρίσεις, ut ipſe vocat, quæ extant in *Tomo I.* Juris Græco-Rom. Leunclavii a Frehero editi *lib.* 7. ob quæ, ut & ob Scholia, Romanis minùs fuit acceptus. Hinc in eum toties debacchari videas Baronium, *Tom. XII Annal ann.* 1191. *§.* 49 *&* 61. cautatum, odio illum Rom. Eccleſiam proſequi, eo quòd poſt captam à Latinis Conſtantinop. acceperit illa Patriarcham Latinum. In quo tamen ſibi ipſi contradicit §. 62. ubi Meditata illa ſeu Reſponſa de priv. Patriarch. ſcripta eſſe refert biennio antequam Conſtantinop caperetur. Vide eum *d. anno* §. 49. unde diſces, cauſas averſi à Latina Eccleſia animi ejus fuiſſe, *cœlibatum Eccleſiæ Occid. in Clericis, Jejunium Sabbathinum, Monarchiam Papæ*, alia: quam ob cauſam *Schiſmaticus* appellatur paſſim, Vide quoque Allatium *de Conſ. perpet. Eccl. Orient. & Occid. lib.* 2. *cap.* 13. *§.* 4. *pag.* 703. Sed & eidem reſtituerunt Viri docti opuſculum, quod, ſub *Paratitlorum* nomine, Auctore prætermiſſo Latinè ediderat Leunclavius, de quo vide infrà, in voce *Paratitla*, & plura hanc in rem apud Fabrotum *princip. Notarum ad hanc Collectionem*, in *Biblioth. Juris Canon. Vet. pag.* 1377. Juſtellum fil. *Præfat. ejuſdem Biblioth. ſub fin.* & Gerhard. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 359. *& ſeqq.* Oxonii nova Editio *Collectionis*, ex MSS. Biblioth. Baſilienſis inſigni acceſſione aucta, adornatur, Carolus Patin *Relation Hiſtoriq.* 2.

Balſamum, ἰσάργυρον Heſychio, quòd argento rependebatur. Nempe Alexandri Magni temporibus balſamum duplo argento penſabatur, teſte Plinio, *Alexandro magno res ibi agente, toto die æſtivo, unam concham impleri juſtum erat. omni verò fœcunditate è majore horto congios ſenos, minore ſingulos cum duplo rependebatur argento*; ſicque non ἰσοστάσιον τῷ ἀργύρῳ, ſed planè διστάσιον πρὸς τὸν ἄργυρον erat, libraque *Balſami* duæ libræ argenti fuere. Poſtea, ut videtur, annona ejus vilior facta, nec duplo argento penſari, ſed contra argentum vendi pendique cœpit. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.* Fuere autem *Balſameta* in terra Sancta, prope *Engadi*, (Joſepho *Engaddi*) uti docet Joſephus *Antiqq. lib.* 9. *cap.* 1. Καὶ στρατοπεδεύονται πρὸς Ἐγγαδδὶ πόλιν κειμένην, πρὸς τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους ἀπέχουσαν σταδίους τῶν Ἱεροσολύμων, φύεται δ' ἐν αὐτῇ φοῖνιξ ὁ κάλλιστος καὶ ὀποβάλσαμον. *Oppugnant Engadde urbem ſitam ad lacum Aſphaltidem* 300. *ſtadiis diſtantem Hieroſolymis. Naſcitur autem ibi palma pulcherrima & opobalſamum.* Et quia in vinearum modum conſita erant, ut docet Trogus *lib.* 36. *Arbores opobalſami, in vinearum modum excoluntur*; Et Plinius *lib.* 12. *cap.* 25. Balſami *arbuſcula eſt viti ſimilior — Malleolis ſeri didicit, nuper vincta, ut vitis: Et implet colles vinearum modo, quæ ſine adminiculis ſeipſa ſuſtinent, Tondetur ſimiliter fruticans,*

&

& raſtris niteſcit &c. Hinc per *vineas Engadi*, Cantici *cap.* 1. *verſ.* 14. *balſameta* illa ſignificari volunt plerique Interpretes. Hieronymus *in Loc. Vocatur uſque hodie vicus prægrandis Judæorum Engaddi, juxta Mare Mortuum, unde & opobalſamum venit, quas vineas Engaddi Salomon nuncupat.* Aponius in *Cantica lib.* 3. *Vineæ Engaddi non vinum, ſed* balſama *gignunt.* Et *in eund. Libr.* Robertus Foliotus Epiſc. Londin. ante annos prope 500. *Engaddi*, inquit, *planities eſt juxta Jericho, in qua conſiſtunt arbores, in modum vineæ conſitæ, ex quibus, dum vulnerantur, fluit balſamum.* Ut per *Vinitores*, de quibus 2. Regum *cap.* 15. *verſ.* 22. Magiſtri intelligunt, *qui balſama legebant.* Quo de loco vide pluribus agentem Samuelem Bochartum *Hierozoici Part. II. lib.* 5. *cap.* 9. Locus proprius Phœnicon erat Hierichuntis, ubi duobus hortis; utroque Regio, *altero jugerum viginti* —— *altero pauciorum*, ut habet Plinius, *Balſamum* naſcebatur. Theophraſtus verò decem ſolùm jugera majori tribuit, minorem verò longè minorem facit, ut qui ſingulos tantùm balſami congios omnibus annis reddebat, quum major ille ſenos impleret. Qua proportione, ſi major hortus decem jugerum fuit, minor non plus habuerit, quàm unius jugeri ſpatium & trientis. Sed hac de re plura dicemus infrà, in voce *Phœnicon.* Atque id ſpatii fuit, antequam in Romanorum poteſtatem Judæa veniret. At poſtea, *ita luci illi propagati ſunt, ut jam nobis latiſſimi colles ſudent balſama*, verba ſunt Solini *cap.* 35. Ubi ineptè *lucos*, de fruticetis & arbuſtis dixit, cùm *Balſami* arbor frutex ſit & viti ſimilis, cujus proceritas inter bina cubita ſubſiſtit. Sed & nimis Poeticum, quòd *balſama colles ſudare* ſcribit. Hoc tantùm ait Plinius, quem is exſcribit, poſtquam Judæa in Romanorum poteſtatem venit, numeroſiorem eam arborem factam eſſe, quam antea fuerat. Quamvis enim à Judæis ipſis cæſa palmeta balſametaque tradant Scriptores, ne hoſtibus uſui eſſent, impedire tamen non potuerunt, quo minùs & hoc terræ S. cimelio illi potirentur. Unde Statius *Lib.* 5. *Sylv.* 2. *verſu* 138.

An Solymum cinerem, palmetaque capta ſubibis,
Non ſibi felices ſylvas ponentis Idumes?

Et quidem tum univerſi *Balſami* reditus ad Fiſcum ſpectabat, qui arborem ſerendam, colendam, incidendam curabat & balſamum ex ea collectum vendebat: Ac puri quidem putique balſami ſextarius vendente Fiſco, trecentis denariis vænibat; Sed, qui à Fiſco emebant Mercatores, in tantum liquorem illum augebant, admixtis aliis ſuccis, ut mille denarios facerent ex ea menſura, pro qua 300 ſolùm dediſſent. Quorum fraus quo modo deprehendi conſueverit, docet Plinius, ubi variis ſpeciebus, quibus adulteratur balſamum, enumeratis, ſubdit: *Nequiſſimè autem gummi, quoniam inareſcit in manu inverſa & in aqua ſidit quæ probatio eſt gemina. Debet ſincerum & inareſcere, ſed hoc è gummi areſcere additâ fragili cruſta evenit, & guſtu deprehenditur*, *lib.* 12. *cap.* 25. Sic Dioſcorides inter notas, quibus probatur ſincerum balſamum, poſtulat, ut ſuccus ejus ſit *εὔλυτος*, pro *εὔτηκτος*, i. *facilè liqueſcens*, λεῖος, & στύφον &c. Fruticem ipſum & culturæ modum ſic deſcribit Solinus *cap.* 35. *In hac terra* (Judæa) *balſamum naſcitur, quæ ſylva intra terminos viginti jugerum uſque ad victoriam noſtram fuit: at* &c. Et paulo pòſt, *Similes vitibus ſtipes habet, malleolis digeruntur, raſtris niteſcunt, aquâ gaudent, amant amputari, tenacibus foliis ſempiterno inumbrantur. Lignum caudicis attrectatum ferro, ſine mora emoritur: eapropter aut vitro aut cultellis oſſeis, ſed in ſolo cortice artifici plagâ vulneratur, ex qua eximiæ ſuavitatis gutta manat. Poſt lachrymam, ſecundum in pretiis locum poma* (ſemen tantùm fert hæc arbor) *obtinent, cortex tertium, ultimus honos ligno*: ad quem locum V. *Exercitationes* Plinian. Salmaſii, *pag.* 579. *& ſeqq.* ubi inter alia addit, inciſionem ſub ortu Canis fieri, *& uno die hominem colligere, quantum tenet concha*, ex Theophraſto; tribuunt autem conchæ, qui de Menſuris ſcribunt, tria cochlearia, quorum 96. ſextarium implebant Non plus ſc. unus homo colligere poterat; cui circa ſingulos ramos hærendum, tenuis & exigua lenteque manans lachrymula excipienda, & abſtergenda & in vas condenda erat. Plures igitur homines adhibendi erant in eadem arbore; cùm ex ſingulis arboribus, quæ tenui gutta balſamum plorabant, ſuo tempore, intra unius æſtatis ſpatium, ſexaginta tria pondo balſami, h. e. ſeptem congios, fuiſſe collecta, tradat Plinius; qui olim utriusque horti, circa Alexandri M. ævum, proventus erat. Nempe ſub Romanis ſpatium Balſameti Hierichuntini ampliatum eſt & arbores propagatæ & plures factæ, nec propagatione tantùm numeroſiores, ſed etiam culturâ & curâ proceriores ſingulæ factæ ſunt. Unde duplici modo uberius balſamum colligi cœptum, quam antea: quia & plures arbores erant, & *longiores venæ*, h. e. rami (nam vena balſami fere per totum ramum erat extenſa) quæ proin ter æſtate percutiebantur & poſtea deputabantur &c. *Ibid.* Porro, cùm arbuſculæ hæ olim uni Judææ conceſſæ eſſent, inde vineas balſami, tempore Herodis Magni, à Cleopatra Ægypti Regina, conceſſu Antonii, tantam felicitatem Herodi invidentis, translatas in Ægyptum, ibique inter Heliopolim & Babylonem hortum conſitam, in latitudine unum, in longitudine duos jactus arcus habentem, irrigari hodieque à fonte parvo, uberrimo tamen, refert ex vet. Scriptore Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 32.

Apud quem hac de re ita Saligniacus, *Nos*, inquit, *cùm ibi eſſemus, menſe Septembri, balſami lignum humile erat, palmi ſcilicet dimidii in altitudine, folia habens parva, ut ruta, albiora tamen. Meſſis balſami talis eſt: Decerpitur folium ex ſtipite, contra Solem, moxque gutta lucida & mirè fragrans ſcatet ex ruptura: & ſic balſami pretioſiſſimus liquor vitreis vaſis colligitur, minimè fluxurus, niſi ad Ortum Solis fiat ruptura. Puteolus autem (in quo fama eſt ſæpe lotum à B. Virgine puerum Jeſum) parvulus eſt, non ſufficiens irrigationi horti totius: quare Saraceni alium foderunt juxta illum puteum, ex quo quatuor boves aquam protrahunt per rotam, ſperantes ex vicinitate fontis aquam fore ſalubrem, at longè aliter res evenit, donec miſſis canalibus aquam putei ducerent in fontem, quo facto largiter & ſalubriter ex aquis mixtis rigatur hortus. Mirum dictu: veruntamen à Meridie Sabbathi, uſque ad auroram diei Lunæ boves nullo verbere impelli poſſunt, ut in protrahenda aqua laborent, quod eſt fidei noſtræ teſtimonium celebre.* Hactenus ille. Uſus illius in ſacris paſſim occurrit. Apud Spartianum *in Hadriano, in honorem Trajani balſama & crocum per gradus theatri eum fluere juſſiſſe* legimus: ubi Caſaubonus aquam intelligit balſamo & croco infectam; quæ tamen ſparſiones ut plurimùm è croco tantum fiebant, quam ob cauſam ſcribit Auctor *Gloſſar. Sparſio, κρόκου ῥάνσις.* Hadrianus etiam *balſama* addidit, quod ideo relatum in Acta, ac inde in hiſtorias, ceu non priùs factum, aut raró, Caſaubonus *ad l.* At Heliogabalus quoque in lucernis *balſamum* exhibuit, apud Lampridium, i. *oleum balſaminum*, rem rariſſimam jam tum & chariſſimam, Idem &c. V. quoque ubi de Antiocho IV. &c. Adde quæ infrà de *Xylobalſamo* dicemus. Statius *Palæſtinos liquores* balſamum vocat *lib.* 5. *Sylv.* 1.

Ver Arabum, Cilicumque fluit floresque Sabæi
Indorumque arſura ſeges, præreptaque Templis
Thura, Palæſtini ſimul Hebraique liquores:

ad quem locum V. Caſp. Barthium *Animadverſion. tom.* 1. *p.* 187.

Balſefredus, V. infrà *Belfredus.*

Principes Viri.

Balthaſar, filius Philippi IV. Hiſp. Regis, ex Elizabetha Francica, mortuus eſt ſedecennis. Item Landgravius Thuringiæ, fil. Friderici cognom. *Severi* ſeu *Gravis* vel *Macri*, Ducis Saxoniæ, pater fuit Friderici cognom. *Pacifici*, A.C. 1440 mortui, & emtione Gerſtungam, ut vacans feudum, *Kevernburg*, ab uxore Margareta Norimbergenſi Hilperhuſam, Heldburgum & *Eisfeld* acquiſivit. Item fil. Henrici D. Megapolitani, A.C. 1477. extincti, Epiſcopus Suerinenſis, poſtea infula depoſitâ maritus, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt.*

Balthaſar, Com. Naſſoviæ, lineæ Wisbadenſis & Idſteniæ, filius Philippi (qui primus Wisbadenſium Comitum Lutheri reformationem eſt amplexus) ex Hadriana, Johanne Barone Bergæ ad Scaldim genitâ. Commendator primò fuit Ordinis Teutonici Gaffenburgi: Adolfo dein fratre majore natu, ſine prole defuncto, avitum regimen adiit; Pater, ex Margareta (Reinhardi Com. Iſenburgici fil.) Johannis Ludovici, qui Patris in ditione ſucceſſor, deceſſit A.C. 1596 præmortuâ omni ſobole & hæreditate ad Ludovicum agnatum, Comitem Weilburgenſem & Saræpontanum. delatâ. Cyr. Lentulus *Geneal. Principum ac Comitum Naſſoviæ MS.*

Baltheus, cingulum militare eſt, cui inſertus gladius geſtatur; ſine quo nemo militaribus ordinibus cenſebatur dignus. Solius Sidonius Apollinaris *carm.* 2.

—— —— *Bullis hoſtilibus aſper*
Subligat à læva fulgentem Baltheus *enſem.*

Rectè *bullis*, nam ex auro appoſitæ illæ, quare à Treb. Pollione in *Gallienis* dicuntur *Balthei* aurati & conſtellati, Virgil. *Æn. lib.* 12. *in fine*,

—— —— *Humero cùm apparuit alto*
Baltheus, *& notis fulſerunt cingula bullis.*

Talibus autem milites ac Duces uſi, vilioribus bullis ornatos enſes Gladiatores geſtarunt. Pſeudo-Cornut. *ad verſ.* 44. *Sat.* 4. *A. Perſii. de Gladiatoribus*, inquit, *tractum, qui accepta vulnera inaurato tegunt baltheo.* Porro auro gemmæ, quò ſpecioſior eſſet apparatus, addebantur: Unde Corippo,

— — *Pretioſaque cingula gemmis.* &c.

Certè *Balthea* Militum, apud Romanos argentea paſſim occurrunt. Plinius *lib.* 34. *Et quid hæc attinet colligere, cùm capuli militum, etiam ebore faſtidito, cælentur argento, vaginæ vatillis*, balthei *laminis crepent?* &c. Idq; gregariorum: Unde non mirum, ſi Ducibus & Tribunis *Balthei* eſſent aurati ſtellatique, id eſt, gemmati. Auro enim vel aureis clavis configebantur, & gemmis ſtellabantur. Virgilius,

—— —— *Et aurea bullis*
Cingula.

Id eſt, clavis aureis, ut interpretatur Servius. Meminit horum Trebellius Pollio *loco cit.* *Nam quum cingula ſua plerique militantium, qui in convivium venerant, ponerent horâ convivii, Saloninus puer ſive Gallienus, his* auratos conſtellatosque baltheos *rapuiſſe perhibetur: & quum eſſet difficile in Aula Palatina requirere, quod periiſſet — poſtea togati ad convivium cincti accubuerunt — atque hinc tractum morem, ut deinceps cum Imperatore cincti diſcumberent.* Ubi tamen Salmaſius pro *conſtellatos* mavult legere *poſtulatos*, h. e. *puſtulis* vel

bullis argenteis diſtinctos. *Puſtula* namque de argento optimo dicebatur: unde & *puſtulatum argentum.* Martialis,

Et niveum candens puſtula vincis ebur.

Puſtulatos igitur *baltheos* hic interpretatur, puſtulis aut bullis ornatos, id eſt, optimo argento variegatos ac ornatos. Vel legi poſſe, *coſtulatos* ait, id eſt, regulis quibusdam & virgis argenteis, in modum coſtarum poſitis & ordinatis diſtinctos. Et ſic coſtulæ argenteæ dicerentur in baltheorum ornatura, ut laminas & batillos eisdem ornandis & gladiorum vaginis, apud Plinium, memorari vidimus. V. Claud Salmaſium *Notis ad Æl. Spartianum in Hadriano Cæſ.* & *Trebellium* Pollionem *l. cit.* Sed & Venatoribus quoque in uſu fuiſſe, docet Levius Andronicus, apud Terentianum Maurum *lib. de Metris* &c. Fuit autem *Baltheus* usque adeò militi neceſſarius, ut Imperatores inaugurandi eo cingerentur, ac per eum ipſam ſignificarent militiam: ut geſtatus militem ſignaret, depoſitus exauctoratum ſeu ignominioſâ miſſione excedere caſtris juſſum eſſetque hæc militaris cinguli ademtio, graviſſima ſimul ac ignominioſiſſima nota. V. Freculphum *Tom. 2. Chron. lib. 3. cap.* 15. Herodian. *lib.* 2. & 7. Hinc paſſim apud populos cingulum ſeu Baltheus pro militia, V. Treb. Pollionem *in Gallieno*: & *accinctus* pro milite, *diſcinctus*, pro inhabili ad militiam, apud Auctores. Ovid. *Amor. lib.*1. *eleg.*9.

Ipſe ego ſegnis eram, diſcinctaque in otia natus.

Ad formam militaris diſciplinæ & civici Magiſtratus ſolebant cingi. Lucanus *Pharſal. lib.*7. *verſ.*430.

Sarmaticumque premet ſuccinctus Conſul aratrum, &c.

Plura apud Thom. Demſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.*9. *paralipom. in cap. ult.* Aliter paulo ſumitur vox *Balthei*, apud Quintilianum, ubi de Toga loquens ſic ait, *Sinus decentiſſimus, ſi aliquanto ſupra imam togam fuerit, nunquam certè ſit inferior. Ille qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducitur, veluti* Baltheus, *nec ſtrangules, nec fluat.* In quibus verbis, *Baltheus* Gronovio eſt collectio rugarum circa pectus, ſub dextro brachio incipiens, in medio latioribus & extantioribus rugis, ut ſpeciem tabularum ſibi invicem ſuperſtructarum, ſimul umbonis referrent, in latum infra deſinens in ſinum, in longum porrecta usque ſub ſiniſtrum brachium, ibique velut nodo contracta, ſic tamen ut nullum poſt tergum emineat. Ab illa autem umbilici ſpecie & tubere, quod in medio apparebat, & totus baltheus dicebatur *Umbo*, quod probat ex collatis verbis Fabii & Curii. *Epiſt. ad Joan. Rhodium.* Unde *Umbo candidus*, pro Toga pura, apud Perſium. Octavius verò Ferrarius ipſum hic ſinum *Balthei* nomine intelligit: Nam quemadmodum baltheus militaris cingebat pectus, ſic ſinus ille brachio ſubjectus ad inſtar cinguli hominem circumdabat, non quidem rectè, ut baltheus, ſed obliquo ductu, quia ad ſiniſtrum altior, demiſſior in dextro erat. Imò Quintilianus, inquit, duplicem ſinum ſuperiorem videtur ſtatuere: alterum, qui cadebat in ctus, pars ſc. togæ, quæ ſubjecta humero dextro è *Baltheo* evvebatur & reflectebatur, ac deſcendebat ad inferiora: alterum, *Baltheum* ipſum, rugas ſc. conſtrictas ac coactas, quæ de ſub ſiniſtro brachio ad ſiniſtrum humerum recurrebant; non tamen, ut duplex ſinus fuerit, ſed duas habuerit partes. Ita ergo, *Baltheum* Quintiliani, concedit umbonem dici poſſe, ſi per umbonem intelligatur ſinus rugis ac plicis fortuitis protuberans; non verò, ſi nodus ille & artifex contabulatio, quam in toga nunquam fuiſſe contendit, *de Re Veſtiar. lib.*1. *cap.*39.

Baltheus, quoque in Eccleſia Rom. Zona dicitur, quâ Epiſcoporum, Sacerdotum & Miniſtrorum etiam inferioris gradus Eccleſiaſtici, veſtes conſtringuntur. *Annales* Anianenſes, *Unam verò partem ſibi reſervavit, quam dedit Benedicto Abbati S. Anianenſis Archiſterii, videlicet Crucis dominicis cum gemmis, bratheas aureas contextas cum gemmis*, baltheos *aureos ſimiliter gemmatos, calices aureos* &c. V. quoque Honorium Auguſtodun. *lib.* 1. *cap.* 226. & *Librum Sacram.* apud Menardum *pag.* 260. Ejus verò, quo Rom. Pontifex conſecrandus præcingitur, meminit Joh. Diaconus, in *Vita* S. Gregorii M. *lib.*4. *cap.*80. *Porro in exilitate* balthei, *quæ unius pollicis menſuram nunquam excedit, ſpeciem propoſiti regularis olim à S. Benedicto ſtatuti — eum ſervaſſe, luce clariùs manifeſtat.* Et Anonymus in *Vita* Paſchalis II. Pontif. Rom. *Deinde in Patriarchale aſcendentes Palatium, ad duas curules devenit. Hic* baltheo *ſuccingitur cum ſeptem exinde pendentibus clavibus, ex quo ſciat ſeptem ſigillis* (Apocalyps. *cap.* 5. 6.) *ſeptiformem Spiritûs S. gratiam cunctarum Eccleſiarum, quibus ſimul. Deo auctore, præeſt, regimini in claudendo aperiendoque, tantâ ratione providere debere, quanto ſolertius id, quod intenditur, operatur.* V. quoque Johannem Sarisber. *Epiſt.* 42. Alius ab hoc eſt *Baltheus mundialis* ſeu *ſecularis*, cujus mentio apud Ivonem Carnot. in *Chron.* apud Lambecium *Comment. de Biblioth. Cæſ. lib.* 2. *cap.* 8. *in Ludovico Pio*: *Ipſius denique tempore cœperunt deponi ab Epiſcopis & Clericis balthei gemmeis cultris honorati & cingula auro compta & exquiſitè & alia ſecularia pariter ornamenta* &c. V. ſuprà. Hinc *Baltheum auferre*, pro degradare, apud Aimoinum *Hiſtor. Francor. lib.*3. *cap.* 93. V. infrà, ubi de *Degradatione*, & plura hanc in rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Occaſio verò *Balthei* hujus ex Vet. Teſt. in quo אַבְנֵט ſeu *Baltheus*, erat inter octo indumenta ſeu Veſtes Pontificis, quæ *Aureæ* dicebantur; non quòd totæ ex auro conſtarent vel omnes auro illuſæ ac interſtinctæ forent, ſed quòd quibusdam ex iis aurum variè intextum, reliquæ autem cœteris ejus veſtibus ornatiores & ſplendidiores erant. Omnes enim ex lino erant puriſſimo & pretioſiſſimo, V. de iis Exodi *cap.*28. Et quidem quatuor harum, inter quas & *Baltheus*, Pontifici cum reliquis Sacerdotibus communes erant, reliquæ Pontifici propriæ, ut infrà videbimus. In quo ſacro ornatu miniſtrabat Pontifex quotidie in Sanctuario, juxtaque eum Sacerdotes ſuo ordine. Sine his veſtibus enim operari ſacris non licebat: *Baltheusque* inprimis, ut qui reliquas veſtes contineret, ſacer habebatur; quem proin, ſolâ miniſterii horâ, adhibendum fuiſſe, cùm reliquus habitus toto Miniſterii die retineri poſſet, ajunt Magiſtri, ut videre eſt, apud Joh. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.*3. *cap.* 11. Sed & præter veſtes aureas, inque iis *Baltheum*, habebat quoque Pontifex quatuor *Veſtes albas*, prioribus quatuor cognomines ex lino contextas, quibus is ſolus utebatur, ſemel in anno, cùm piaculare ſacrum adminiſtraturus interius adytum intraret: quo peracto eas deponebat, ſequenti anno novas rurſus accepturus. Inter quas iterum *Baltheus* ſeu *Cingulum* erat, ut videre eſt Levitici *cap.* 16. *verſu* 4, 32. Ad quod reſpexit Eſajas *cap.* 11. *verſu* 5. ubi de DOMINO noſtro, cujus illuſtris typus erat Pontifex, *Erit enim juſtitia*, inquit, *cingulum lumborum ipſius, & fides ipſa cingulum feminum ejus.* V. A. Rivetum *Exercitat. in Exodum cap. cit.* & Franc. Burmannum *ibid.*

Bambacorax, Alexius olim Commenus Imp. CP. dictus eſt, uti legimus in *Epiſt.* Honorii III. 285. *lib.*9. quòd *balbutiret* & inſtar *corvi* crocitando verba effunderet, quod τοῖς βαμβαλίζουσι ſolenne Et quidem balbutiem hanc ejus obſervant etiam Anna filia *lib* 1. & Bryennius gener *lib.*4. *num.* 22. Origo vocis à vocabulo *Bambalio*, Græcè ψελλιστής: Sic enim M. Fundum, Antonii III Viri ſocerum, propter hæſitantiam linguæ ſtuporemque cordis, appellatum, ſcribit Cicero *Philipp.*3. & Græco κόραξ, i. *corvus.* V. præfatum *Gloſſarii* Auctorem.

Bammulum, diminut. ex *bammum*, quod Latini ſuum fecere ex Græco βάμμα, quod inter alia ὀξυβάφιον, h.e. *acetabulum* notat; ſic vas oxygari *bammum*, apud Caſſiodorum, Adamantius vocat Martyrius. Unde *Bammulum*, parvum ὀξυβάφιον; quod recentioribus Græcis eſt βάμματλον & βάμβυλον. Qui proin, quoniam candelabra olim fiebant, in modum lancis, uncinum in medio habentia, cui infigeretur candela, μονοβάμβυλον dixere candelabrum unico tantùm acetabulo conſtans, διβάμβουλον, quod duo haberet &c. ut videre eſt apud Malaxum *in Hiſtor. Patriarch.* Exodi *cap.* 25. *ſcyphi* iſtiusmodi acetabula dicuntur, in candelabro Templi. Sed & in Vett. lucernis ἐμβάφια dicebantur, quæ oleum continebant, Herodot. *lib.* 2. Τὰ δὲ λύχνα ἐστὶν ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου, ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον. Item, quibus excipiebantur candelæ emunctiones & decidentes ſordes, quæ βάμμυλα quoque citerioribus Græcis dicta. Idem igitur ἐμβάφιον & τρυβλίον & *Bammum* ſive *bammulum*, pro quo *unguillam* dixit Solinus *cap* 27. ad quem V. Salmaſium *in Exercitationibus Plin. pag.*375.

Bancus, adde: Sed & in Italia, pro Foro aut Tribunali Judicum, vox obtinuit, Ital. *Banco*, *Seggia del Giudice.* Hinc plures extant ſententiæ, ſeu Judicata aliquot Judicum Cumarum & aliarum urbium Italiæ, quæ in hæc verba clauduntur: *Lecta, lata — & pronunciata fuit hæc ſententia —— per D. Poteſtatem ſedentem in Banco, pro Tribunali*, &c. Sic legitur in *Charta* Rogerii Siciliæ Com. apud Ughellum *Italiæ Sacr. Tom. II. pag.* 1029. Καὶ δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ ἔχειν βάγκον τοῦ κρατεῖν Κριτὰς καὶ κρίνειν αὐτοὺς, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, *Et concedimus ei poteſtatem tenendi Bancum* &c. Academicis Cruſcanis *Bancus* propriè eſt menſa illa, cui aſſident Judices & Magiſtratus, cùm rationes reddunt; Mercatores, cùm pecuniam numerant, cùm tabulas accepti & expenſi conficiunt. V. Joh. Villaneum *lib.* 11. *cap.* 93. Sed & hæc legas in *Statutis* Communiæ Mechlinienſis *MSS. Villa Mechlinienſis de cætero habeat plenum* banchum, *ſive ſedem* 12. *Scabinorum.* Eſt etiam *Bancus*, ſtallum ubi Mercatores merces ſuas exponunt, in *Charta* Anno Chriſti 1152. apud Catellum *Hiſtor. Com. Tolos. lib.* 2. *pag.* 218. &c. Origo vocis quibusdam ex *Abacus*; aliis ex *Scamnum*; nonnullis ex Germ. *Banc.* ſubſellium, ſedile ligneum longius, quod unà plures capit ſeſſores. Quo ſignificatu legimus, apud Udalricum in *Conſuetudinibus* Cluniac. Monaſt *lib.* 2. *cap.* 36. *Duo Sedilia, quæ vulgò* bancos *vocant.* Hinc *Bancale*, apud Durandum *Ration. lib. II. cap.* 3. *num.* 23 alibique *banci* ſeu ſubſellii ſuſtragulum; tapes, quo ſcamnum ſeu *bancus* inſternitur &c. V. du Freſne *Gloſſar.*

Band, Perſis *faſcia* eſt, ex Græco βάνδον poſtremi Imperii, quod à Latino factum *Pandum*, τὸ παρὰ τοῖς ῥωμαίοις. Unde *Bandum*, pro vexillo. Gloſſæ, *Bandon* σίγνον, V. *infrà.* Et Franco celtæ *Bandam* pro faſcia hodieque dicunt, ac *bandare*, pro faſciare: quod à Græcis itidem hauſere, unde & Perſæ, in quorum linguam infinita prope

Digitized by Google

vocabula de Græco irrepſiſſe, docet Salmaſius ad Solinum pag. 1130.

Banda Ins. adde: Sita eſt ab Amboina, versùs Euronotum, in Archipelago S. Lazari, veniuntque eo nomine parvæ ſex inſulæ, ab interlabente Oceano a ſe invicem diſtinctæ, nempe Lunor, reliquarum maxima, eaque fortalitio munita: Nera, Polevvay, Pooleroon, Roſegain, & Goonongapy, quæ omnes imperio Belgarum ſubſunt. Ex his Pooleroon una fuit è rebus inter eos & Anglos controverſis, quâ Angli pace facta Anno Chriſti 1667. demum ceſſerunt. Auctor Anonymus Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ.

Banderaſius, ſeu Branderaſius, vexillarius, ſignifer eſt: quo nomine inſigniti ſunt olim Romæ regionarii Primates, qui hodie Caporioni appellantur. Blondus Dec. 2. lib. 10. in Gregorio IX. Nam Romæ datus ſingulo ſemeſtri à Pontifice, Senatorius dicebatur, & urbis cuſtodiæ totiusque adminiſtrationis Banderaſii gerebant curam — dicti à Vexillis, Gallico, vel potiùs Germanico verbo, Bandis, longè priùs in Italia appellatis ab Urbano III. Platina in eod. Gregor. Totamque Reip. adminiſtrationem & curam Banderaſii tunc gerebant. In Collect. Anaſtas. Biblioth. per Sirmondum edita pag. 188. Miſit ad eum Primores Bandorum, Presbyteróſque ac Diaconos & Reverendos ſignorum Cuſtodes: quo nomine itidem Vexillarii indigitantur; hodieque in Melita Vexillarius Equeſtris Bandoliero dicitur. V. Macros Fratres in Hierolexico. Italis Banderajo & Banderese, V. Joh. Villaneum lib. 7. cap. 14. Βανδοφόρος Procopio Vandalic. lib. 2. cap. 10. Τὸ σημεῖον τοῦ στρατηγοῦ ἐν ταῖς παρατάξεσιν εἰωθὼς φέρειν, ὃν δὴ βανδοφόρον καλοῦσι Ῥωμαῖοι, Signum Ducis in acie ſolitus geſtare, quem Bandophoron vocant Romani. Ita etiam Leo Imp. in Tacticis. Occurrunt etiam Banderarii Milites in Hiſtoria Cortuſiorum lib. 5. cap.; & lib. 7. cap. 4. & 15. ſed hi iidem cum Banneretis ſunt, ut alii illos vocant du Freſne Gloſſar. V. quoque infrà in voce Bandorenſes, ut & Bandum.

Banditi, V infra in verbo Bannire.

Bandorenſes appellati Regionum Capitanei, Romæ, ut eſt in Vita Gregorii XI. Pontif. apud Boſquetum pag. 225. Romani, ſeu eorum Officiales & Rectores, ſuo vocabulo Bandarenſes & duodecim capita Regionum nuncupati, coadunatis ſibi aliis quampluribus tam in civibus, quàm in foraneis natione Italicis, adhuc vivente Gregorio, tamen infirmante, deliberaverunt. Galli Chefs de bannieres vulgò appellant: Banderiſios vocat Platina in Gregorio II. Banderaſios in Gregorio IX. à quo Romæ inſtitutos eſſe Blondus innuit loco ſuprà cit. in voce Banderaſius.

Banduli, apud Vopiſcum in Probo, Vanduli ſeu Vandali ſunt.

Bandum, Ugutioni parvum vexillum; Paulo Varnefrido de Geſtis Langob. lib 1. cap. 20. ſimpliciter vexillum, paſſim hac notione occurrit, apud citimæ ætatis Scriptores. A' Perſico Germanicoque band, id eſt, faſcia, uti Salmaſius vult, quòd in faſciæ modum effictum. Aliis à Cambro-Britannico Bannar, quod itidem vexillum notat, quodque effictum volunt à Bann i. elevatione: eſt enim bann, altum, excelſum, apud Boxhornium. Car. du Freſne mavult à voce bannum vocis originem deducere, quòd qui bannum in rem aliquam mittebant, ſeu in prædium aut domum, velum eidem appendebant, eoque ipſo rem ſuperioris Domini eſſe innuebant. Et certè bandum pro bannum, & viciſſim bannum pro bandum, promiſcuè uſurpatur haud raró. A' Latinis, Βάνδον eodem ſignificatu Græci ſunt mutuati, uti ſuprà ex Procopio vidimus. Hinc Scholiaſtes Gregorii Nazianzeni 1. in Julian. Τὰ καλύμματα, inquit, παρὰ Ῥωμαίοις σίγνα ἢ βάνδα, ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος σωθήματα καὶ σημεῖα καλεῖ. V. Rigaltium, Meurſium in Gloſſar. & Fabrotum ad Cedrenum. Atque hinc eſt, quòd Byzantini Scriptores, per tralationem Βάνδον ſæpe pro turma uſurpant, uti Galli hodieque, ut Ducas cap. 5. Tactici Græci paſſim; Gloſſ. Baſilic. Κουστωδία, στρατιωτικὸν στῖφος, ὃ βάνδον Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Cuſtodia, militaris turma, quam Bandum Romani appellant, &c. V. Car. du Freſne præfatum in Gloſſario, & ſuprà, in voce Band.

Banleuca, ſeu Banni leuca, Gall. Banlieuë, vox in Conſuetudinibus Municipal. Galliæ frequens, modus eſt agri, cujus finibus loci, ſeu Oppidi, ſeu Monaſterii alicujus immunitas vel jurisdictio terminatur; ſic dictus, quòd utplurimum intra leucæ ſpatium plus minùs quaquaverſum porrigatur. Bannum enim, jurisdictio Recentioribus eſt, ſeu diſtrictus, intra quem jus ponendi bannum protenditur, ut infrà videbimus Latini iſtiusmodi modum agri, intra quem Coloniæ vel Municipii jurisdictio coërcitioque eſſet, Territorium vocavere. Nulla enim fere Colonia olim in Italia fuit, aut Municipium, nulla item Præfectura, quæ non certum agri modum adſcriptum adſignatumque haberet, cujus intra fines, ejus, ad quem pertineret Magiſtratui, jus dicendi, coërcendique libera poteſtas eſſet. Græcis ὅρια, quod Galli Finage appellant. Sic fines pro regionibus apud Vett. regiones etiam pro territoriis. Siculus Flaccus de Condition. agror. Compluribus locis certos dederunt fines, intra quos jurisdictionem habere deberent Mox. Fines lege dati &c. Πάγον τῆς πόλεως, vocat Euſebius in Epiſt. Sabini: unde Præpoſiti pagorum, in Cod. Theodos. de erog. mil. ann. ſeu Magiſtri Pagorum, uti Sæculus vocat; ſinguli enim quique pagi ejus Urbis, intra cujus territorium erant poſiti, jurisdictioni ſubjacebant, &c. Quibusdam tamen Coloniis ac Municipiis nullam fuiſſe extra muros urbis jurisdictionem, docet nos Hyginus de Limit. agr. Sunt nihilominus quædam municipia, quibus extra murum nulla ſit jurisdictio. Quod igitur Urbibus hodie Banleuca, olim Territorium ſeu Fines ſeu οἱ ἀμφὶ πόλιν ἀγροί, id Urbi Romæ Urbicariæ Regiones fuere vel Suburbicariæ, ſeu etiam ſingularitatis numero, Urbicaria Regio; Gr. ἀμφὶ τὴν πόλιν χώρα ſeu ἡ περὶ πόλιν χώρα, aut etiam voce unicâ, ἡ περίχωρος: intra quam ſc. Urbico Magiſtratui, h. e. Urbis Præfecto, jus dicendi coërcendique poteſtas eſſet. Non enim intra muros urbica jurisdictio fuit cohibita; ſed nec libera & indefinita juris paſſim exercendi licentia totam Italiam pervagata eſt, verùm certa habuit regionum ſpatia, vice territorii, quatenus procurreret & extenderetur, ad centeſimum ab urbe lapidem, ut inter Auctores convenit. Romana regio hic agri modus dicitur, in antiquo lap.

POLLIO. JULIO. CLEMENTIANO
SUBVENTORI CIVIUM
NECESSITATIS. AURARIÆ
DEFENSORI. LIBERTATIS
REDONATORI. VIÆ. POPULI
OMNIUM. MUNERUM. RECREATORI.
UNIVERSA REGIO ROMANA
STATUAM. COLLOCAVIT, &c.

V. Salmaſium ad Trebellium Pollionem in XXX. Tyrannis, ut & infrà paſſim.

Bannerettus, adde: Milites vexilla ferentes, & Vexilliferi dicuntur, apud Matth. Paris pag. 396. 403. 516. Bannerarii ſeu Vexillarii, in Charta Anno Chriſti 1274. Tom. V. Hiſtor. Franc. & in Charta Philippi Pulchri R. alibique: Rici homines de Sennera appellantur, apud Hiſpanos. V. quæ pluribus de Bannerettis congeſſit Joh. Seldenus de Titulis Honorar. part. 2. cap. 1. §. 26. ut & Caroli du Freſne Diſſertationem IX. ad Joinvillam.

Bannire, publico banno, ſeu edicto, ſtatuere ac jubere. Decretio Childeberti R. cap. 8. Similiter Kal. Mart. Coloniæ convenit, & iſta bannivimus, ut unusquisque Judex &c. Capitulare Caroli M. primum Anno Chriſti 802. cap. 39. Iterum bannimus firmiter, ut nemo amplius faciat, &c. Hinc citare, ſubmonere, banno ſeu edicto publico evocare: locis congruis congregare, in Formula Lindenbrog. 39. In exercitum vel hoſtem bannire, in L. Ripuar. cap. 65. quod populum in hoſtem convocare, ait Flodoardus Hiſtor. Rem. lib. 3. cap. 18. ſolenni more indictam expeditionem, vocat Lamb. Schaffnaburgenſis Anno Chriſti 1074. Sic bannire ad molendinum, Domini dicuntur, cùm tenentes ſuos cogunt ad molendinum ſuum, frumenta ſua molenda deferre, apud Fulbertum Carnot. Epiſt. 14. Cujusmodi molendina Dominica vocant, bannalia, paſſim Conſuetudines municipales. Atque inde bannire, in bannum mittere, h. e. edicto publicó proſcribere, relegare, Gall bannir. Et Banditi ſeu Banniti, h. e. proſcripti, vox hodieque in Italia inprimis frequens. Alia verò notio vocis eſt, in Speculo Saxon. lib. 1. artic. 2. §. 2. 3. 4. & art. 3. § 2. ubi Banniti dicuntur liberi homines, qui jura ſua ac lites diſceptant, in Epiſcoporum Synodis & in Comitum Judiciis. Libertas, inquit illius Auctor, eſt etiam tripertita, quorum primi Epiſcoporum Synodum quærere ſolent & hi Banniti dicuntur. Et mox, Simili modo & ſecularia judicia quærere ſolent, ſcilicet Banniti Comitum. Et quidem de horum criminibus Judex, non niſi in legitimo loco judiciali, ſub Imperii banno, cognoſcere poterat, lib. 1. artic. 59. §. 1. Adde artic. 63. §. 1. art. 67. §. 3. lib. 2. artic. 3. §. 2. art. 12. § 1. 4. & lib. 3. art. 45. §. 73. ubi de Bannitorum prærogativa. Ibidem Banniti, id eſt, digni Scabinatu, lib. 2. artic. 12. §. 1. Banniti ſeu Scabini, lib. 3. artic. 26. §. 2. Banniti ſeu loco Scabinali idonei, artic. 45. §. 3. &c. V. Carolum du Freſne Gloſſar.

Banniti. V. hic ſuprà.

Bannum, neotericum & nuper inventum vocabulum, apud Scriptores, multiplici notione occurrit: potiſſimùm verò tria notat, I. Edictum publicum, proclamationem ſeu Statuti publicationem, quo de ſignificatu jam aliquid diximus, in voce Bannire. Sic Bannum mittere ſuper rem aut perſonam aliquam, dicebantur Principes, cùm eam publicato banno ſeu edicto, in ſuam protectionem ſuſcipiebant. Quod quo modo fuerit peractum, docet vetus Notitia Judicati A. C. 981. in Tabular. Caſaur. apud du Freſne, In eadem hora ſic prendiderunt Miſſi ſacri Palatii unum fuſtem in manus ſuas, & bandum miſerunt Præpoſito &c. Alia item Notitia Anno Chriſti 1068. apud Franc. Mariam in Mathilde Com. lib. 3. pag. 140. Petivis — ut pro Deo & anima domni Regis ſuorumque mercede mitteres bandum ſuper jam dictas res & prædictum Advocatum, in Byzantios bonos aureos duo millia, ut nullus quislibet homo magna parvaque perſona, prædictam Eccleſiam de jam dictis rebus ſine legali judicio, diveſtire præſumat. Cumque ipſe taliter quæſiſſet, tunc præfata D. Beatrix & Plaibertus Judex D. Regis ambo ſimul per fuſtem, quem in ſuis detinebant manibus, miſerunt bannum ſuper eaſdem res & jam dictum Advo-

catum, ut nullus quilibet homo præfatam Eccleſiam de ſupradictis rebus diſveſtire præſumat, ſine legali judicio. Qui vero fecerit, duo millia bonos Byzantios aureos compoſiturum ſe agnoſcat, medietatem parti Cameræ D. Imperatoris & medietatem parti præfatæ Eccleſiæ, &c. Eodem ſenſu, *Bannum ponere ſuper caput alicujus*, uſurpatur in *Not.* Judicati A. C. 1028. in cod. *Tabular.* præf. At *in Bannum mittere*, confiſcare eſt, ſeu in fiſci poteſtatem edicto publico redigere, apud Hincmarum Remenſem in *Quatern. ad Regem Carolum pag.* 381. &c. II. *Diſtrictum*, jurisdictionem, juſtitiam: *ambitum*, intra quem poteſtas porrigitur, mulctam & proſcriptionem bonorum indicendi, vel bannum promulgandi. Auctor *Vitæ* S. Ludani peregrini *num.* 4. *Tandem ad quandam ulmum ſeu arborem pervenit, in diœceſi Argentinenſium, in* banno *villæ Northuſ, ſecus fluvium*; ut alios omittam. *Verſus* antiqui de Vicelino, Epiſc. Brem.

Et dotes auxit & honores accumulavit,
Villam cum decimis, bannum *cum Parochianis,*
Paſtori primo condonavit Vicelino.

Unde *Bannalis*, qui intra *bannum*, ſeu diſtrictum alicujus jurisdictionis, juſtitiæ vel dominii habitat: *Homines banni*, in vet. *Stylo* Parlamenti Pariſ. *Cives qui ſub banno ſunt*, apud Ivonem Carnot. *Epiſt.* 133. & *Banleuca*, de qua voce retro actum, &c. III. *Pœnam & mulctam*, quâ quis *banni* ſeu legis infractor punitur. Unde *Bannum mittere*, id eſt, mulctam imponere, in *Capitular.* Caroli M. de partibus Saxoniæ *cap.* 30. & contrà. *Bannum componere*; item *ſolvere*, in *Capitular.* Caroli M. *tit.* 9. *cap.* 9. & *in L. Saxon. tit.* 2 *§.* 9. id eſt, mulctam exolvere, pro neglecto vel violato banno, Gall. *Payer l'amende.* Item *Exilium* & *Proſcriptionem*, quæ fit, cùm quis extra *bannum* ſeu *banleucam* ejicitur. Quo ſenſu *Bannum* definitur, *quo omnia humanitatis jura, viciſſitudinesque officiorum & commercia negantur rebellibus*; à Cæſare: cui ſoli *Bannum indicere*, Germ. *in die Acht erklaren* licet; cùm cœteri Magiſtratus relegationibus aliisque pœnis utantur. Origo à Romanis, qui Draconis Athenienſium Legislatoris duram imitari legem, iſtiusmodi hominibus *aquâ & igni interdicere* ſolebant. Sic *C. de Epiſc. & Cler. in Conſtitut.* Friderici II. Imp. *Banno ſubjaceant Imperiali*: intelligens proſcriptionem, quæ exilii ſpecies eſt & æquiparatur deportationi: uti rurſus excommunicatio habet ſimilitudinem cum banno, *gl. in §. relegari, Inſtitut. quib. mod. jus patr. pot. ſolv.* Doctores *in l.* 1. *de hær. inſtit.* Sublatâ autem deportatione, cum provinciarum numerus ſub Imperio Rom. in anguſtum redigeretur, perventum eſt ad proſcriptionem, quam *Bannum* dicimus ſeu excommunicationem Imperialem, cujus meminit idem Fridericus Imp. in *Conſtitut. de Statut. & Conſuetud. § item nulla poteſtas.* Quamprimùm autem noviſſima hæc proſcriptionis pœna introduci cœpit, obſervata eſt, ut Oldendorpius tradit, differentia inter *Cenſuram* & *Bannum*: quarum illa, Germ. *die Keyſerliche acht*, intra annum habebat hanc appellationem; *quia Imperium cenſet, utrum in eam declarandus ſit, an non?* adimebatque ſecuritatem & pacem publicatis perſonis & rebus: Illud verò, Germ. *der Bann*, id efficiebat, ut ſic bannitus apprehendi quidem poſſet in quolibet judicio, ſed non paſſim occidi. Poſt annum autem iſta cenſura & proſcriptio iterabatur, confirmata gravioribus pœnis, inde dicta *die Oberacht*, quaſi aggravatio excommunicationis & cenſuræ Imperialis &c. A' *Bando* vocem derivant Eruditi, h. e. ſigno Ducis ſeu Imperatoris, de quo diximus ſuprà. *Banno* enim primitùs feriebantur, qui à *bando* deſciviſſent, militiamque Domini ſui ſequuti non eſſent &c V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Car. du Freſne *Gloſſar.* Limnæum *de Jure Publ.* &c. ut & infrà, ubi de *Deportatione*, *Excommunicatione*, *Proſcriptione*,

Variæ Banni, ſecundùm triplex ejus ſignificatum, ſpecies.

Bannum Auguſti, occurrit in *Charta*, apud Paradinum, in *Hiſtor.* Lugdun. *lib.* 2 *cap.* 73. & apud Cognatum *Hiſtor. Tornac. lib.* 4.

Bannum Beſtiarum, in *Charta* Henrici I. Imp. Anno Chriſti 1008. apud Chapeavillum & Barth. Fiſenum in *Hiſt. Leod.*

Bannum Capitis, mulcta quæ in pecoribus exſolvitur, in *Charta* Ottonis Imp. A. C. 937. in *Privileg.* Eccleſiæ Hamburg.

Bannum Chriſtianitatis, in Concilio Agath ubi *Gloſſa* Decr. *Sub pœna Fidei ſuæ.*

Bannus Dei, in *Capitulis* Caroli C. 26. apud Sim. Dunelmenſem, de *Geſtis Reg. Angl.* A. C. 1074 & Flodoardum *Hiſt. Rem. lib.* 3. *cap.* 28.

Bannum Dominicum: mulcta quæ Domino exſolvebatur, pro infracto ejus banno; erat autem illa ſolidorum 6. *Capitul.* Caroli M. *lib.* 6. *cap.* 96.

Bannus Epiſcopi, excommunicatio, apud Ditmarum *l.* 2. &c.

Bannus Francilis, franci ſeu liberi hominis multa, quæ *Francorum compoſitio* dicitur in *L.* Ripuar.

Bannum Groſſa & Minuta, majores aut minores mulctæ pecuniariæ apud Guichenonem in *Epiſcopis Bellic. p.* 57.

Bannum Leugæ, V. ſuprà *Banileuca.*

Bannum Monetarum, in *Regeſto* Parlamenti Pariſ. apud du Freſne.

Bannum Pacis, quo pax indicta eſt publico edicto, apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 1.

Bannum Plenum, idem cum *Dominico*, in *Capitulis* Caroli C. *tit.* 31. *cap.* 22. V. quoque *Heribannum.*

Bannum Regis, eadem notione, in *Charta* Balduini Com. Flandriæ A. C. 1066. apud Buzelinum. Aliud eſt *Bannus Domini Imperatoris vel Regis, quem per ſemetipſum conſuetus eſt bannire, id eſt, de mundeburgio Eccleſiarum, Viduarum, Orphanorum* &c. in *Capitulari* 7. Caroli M. A. C. 803. *cap.* 1. Aliud item *Bannum Regale* vel *Bannus Imperii*, in *Spec.* Saxon. paſſim: hic enim jurisdictionem Regiam, Imperialem, judicium, quod auctoritate Regiâ exercetur, notat.

Bannus Reciſſus, eſt armorum depoſitio, V. du Freſne infrà in voce *Scaſtlegi.*

Bannum Scabinatus, in *Speculo* Saxon. *lib.* 3. *artic.* 29. id eſt, *locus ubi natus eſt, Scabino dignus.*

Bannum Synodale, apud Walthramum Epiſc. Naumburg. *de Inveſtitura Epiſcopor.*

Bannum Viæ regiæ, jurisdictio, quæ in viis majoribus, quas *regias* vocant, ad dominum ſuperiorem ſpectat, in *Charta* Adalberonis Epiſ. Mett. apud Meuriſſium *pag.* 307. & 308.

Bannum Vindemiarum, edictum, quo interdicitur vindemias peragere, ante ſtatutum à domino loci tempus, in *Charta* Roberti Duc. Burgundiæ A. C. 1232. & paſſim in *Conſuetudinibus* Galliæ.

Bannum Vini, jus quod domino Feudi competit, cui licet vinum ſuum particulatim vendere, certo dierum ſpatio, v. g. 40. tenentibus ſeu hominibus ſuis à vini proprii venditione ceſſantibus. Gall. *Ban à vin*, & *ban-vin*, in *Conſuetudin.* Turon. Andegavens. Cenoman. Marchenſi & Juliodun. apud Car. du Freſne. Item in *Charta* Philippi Aug A. C. 1185. apud Morinum *Hiſtor. Vaſtin. lib* 5. in *Charta* Ebonis Dom. Caſtrimeliandi de Immunitatibus dicti Caſtri, in *Charta* Henrici D. Solliaci pro Libertatibus *d'Aiz en Berry* A. C. 301. alibique paſſim. V. hanc in rem Auctores magno numero laudatos, à Car. du Freſne *Gloſſar.* Interdum verò vox Gallica *Ban-vin*, latiùs extenditur, ſic ut non tantùm vini dominici venum exponendi jus ſpectet, ſed carnis quoque diſtrahendæ, uti docet Idem ex *Charta* Philipp. II. Regis Rom. A. C. 1208. deſcriptâ in Magno *Record.* Leodienſi *pag.* 11. & Thomaſſerio in *Conſuetudinibus* localib. Bituric. c. 31. 46. 59.

Bannum Uſuale, interdictum conſuetum. *Charta* Caroli M. apud Crantzium in *Metrop. lib.* 1. *cap.* 2. *cum — omni venatione, quæ ſub* Banno *uſuali ad Foreſtum deputatur.* V. Car. du Freſne ubi *ſuprà.*

Banſulmora, ſeu *Banſulusmora*, Hungaris marturinarum penſionem notat, vel ipſam marturinam pellem. *Decretum* Ludovici Regis Hung. A. C. 1351. *cap.* 12. *Nec ratione collectæ marturinarum*, banſulusinora *vocatarum amodo & in poſterum inoleſcerent*, &c. Inſtituiſſe penſionem hanc Colomannus Rex legitur, in *Decretis* Andreæ Regis A. C. 1222. *cap.* 22. *Marturinæ juxta conſuetudinem à Colomano Rege conſtitutam ſolvantur*, apud eund. in *Gloſſar.*

Bantamum, adde: Rex Inſulæ dictus *Madaran*, in tota Java potentiſſimus eſt. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

L. *Bantius*, Nolanus, juvenis acer & ſociorum eâ tempeſtate prope nobiliſſimus eques; quòd ſemineccem eum ad Cannas in acervo cæſorum corporum inventum curatumque benignè, etiam cum donis Annibal domum remiſerat, in hujus gratiam meriti rem Nolanam in jus ditionemque dare propoſuit Pœno. Quod ſentiens Marcellus Romanorum Dux, quum aut pœnâ cohibendus eſſet, aut amicitiâ conciliandus, ſibi aſſumſiſſe, quàm hoſti ademiſſe fortem ac ſtrenuum maluit ſocium, accitumque ad ſe ac benignè appellatum, ita mollivit, ut nemo inde ſociorum Romanam rem fortiùs ac fideliùs juverit, uti pluribus narrat Livius *lib.* 3. *cap.* 15. *& ſeqq.*

Banus, dignitas, in Dalmatia, Croatia & Hungaria, maximi nominis quâ qui pollent, totius provinciæ adminiſtrationem humeris librant ſuis: hinc Regum plerumque fratribus, aut liberis committi ſolita. Ipſis Hungaris hodie *Iſpan*. Βοάνος Conſtantino de *Adminiſtr. Imp. capp.* 30. & 31. Μπάνος Cinnamo. Nec deſunt, qui ad hanc dignitatem putent referenda Heſychii illa, Βάννας βασιλεὺς παρὰ Ἰταλιώταις. οἱ δὲ, μέγιστος ἄρχων. *Bannas Rex apud Italos; alii verò, maximus Princeps.* Certè à *ban* ſeu *bando* vel *banno*, quo vexillum denotari retro diximus, *Bani* appellati videntur, quòd ſub eorum vexillis ac ſignis provinciales militarent. V. in voce *Hiſpanus* infrà, & plura hanc in rem, apud Johannem Seldenum *de Titulis Honorar. Part. II. cap.* 2. *num.* 5. Joh. Lucium de *Regno Dalmatiæ lib.* 6. c. Raynaldum A. C. 1200. *num.* 46 in *Decretis* Andreæ Regis Hungar. A. C. 1222. *cap.* 25. & du Freſne in *Gloſſar.* Item *Notis ad Alexiadem pag.* 347. & *ad Cinnamum pag.* 449. Ejus Vicarius *Vicebanus* dicitur, apud Macrum in *Hierolexico* Inde *Banatus*, dignitas & munus *Bani*, vel Comitatus ac Principatus, Hungaris *Banſag*. Thwroczius in *Carolo R. Hungariæ cap.* 97. *Dionyſio tradidit omnia, cum dignitate Banatus.* Idem in Maria *Rege cap.* 1. *Stephanum — ad altum* Banatus *Regni Dalmatiæ elevans apicem.*

Bapalma, adde: vulgò *Bapaume.*

Baphium ſeu *Baſium*, locus in quo fucabatur vel tingebatur olim purpura. Ugutio, *Baphium, genus purpuræ, unde Baphius vel Baphiarius, purpureus vel textor talis purpuræ, vel venditor vel mercator hujus purpuræ, & invenitur ſimpliciter pro Mercatore; & hoc* Baphium *locus, ubi talis purpura efficitur, vel texitur vel venditur.* Seu taberna tinctoria ac officina infectorum, qui veſtibus purpurâ & cocco tingendis operam dabant, *l. 2. & l. penult. Cod. de murileg. lib.* 11. & *l. ult. C. de veſtibus olob. lib.*11. quæ excerpta eſt ex *l. ult. Cod. Theodos. de murileg.* A' verbo βάπτω, *tingo, intingo.* Hujusmodi *Baphia* complura habebant & in Orientis & in Occidentis partibus Imperatores, quæ ſub diſpoſitione Comitis Sacr. Largit. in *Notit.* Imp. collocantur. Præponebantur autem *Baphiis* Procuratores, ut eadem docet *Notitia*, meminitque eorum Æl. Lampridius *in Alexandro Severo, Purpuræ clariſſimæ — graviſſimus exactor fuit: ita ut Alexandrina purpura hodieque dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus* Baphiis Præpoſitus, *id genus muricis reperiſſet.* Ex iisdem Dorotheus fuit Eunuchus, qui in civitate Tyri iſtiusmodi officinæ præſidebat, inde Antiochenus ſacerdos ordinatus, ac tandem, imperante Juliano Apoſtata, martyrio coronatus, ad diem 5. Julii, quo tempore ſericum purpurâ tingendum, non per aquam ferventem, quod modò fit, ſed pectinis ac fuſi opificio extrahi conſueviſſe, ajunt Macri Fratres in *Hierolexico.* Pretioſiſſima verò purpura apud Phœnices tingebatur, quorum tincturam ſeu βαφὴν Suidas *oxon* appellavit, ὀξὺς ἐκ τῶν φοινίκων. V. ſuprà in voce *Acutum.* Hinc *Oxybapta* in *l. 6. quæ res alien. non poſſ.* &c. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Origo nempe vocis à βαφὴ, i. *tinctura*, eſt, quod unum ex tribus quæ Chemici Græci in rebus tingendis requiri ſanxerunt. Sunt autem illa, ἡ Ἀραίωσις, quâ corpora *rarefacienda*, ut colorem recipiant & imbibant; Βαφὴ, *tinctura ipſa*; & Κατοχὴ, *coloris alligatio*, pro quo alii στύψιν ponunt, ſicut pro ἀραιώσει ἴστυψιν. Quæ tria multi diverſis ζωμοῖς, h.e. *juribus* ſeu tinctoriis decoctis conficiebant, ut viz. uno jure præpararent ſpecies ad recipiendum colorem, quod προβάφιον etiam dixerunt & ὑπόστυψιν; altero tingerent eos colore cupito; tertio colorem alligarent: Quidam verò una decoctione expediebant. Atque hoc non in lapidum ſolùm tinctura, ſed & in purpurâ tingendâ obtinebat; quæ cùm non jure decocti, ſed frigida tantùm aquâ, intingeretur, ψυχροβαφὴς dicta eſt: Cui oppoſita vellera *Tyrios incocta rubores*, apud Poetam &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.*1146. & hic paſſim.

Baptæ, Græcè Βάπται, nomen fabulæ, à Cratino editæ, à qua illi interitus contigit. Cùm enim, in vet. Comœdia, Chori præcipuè hæ viderentur eſſe partes, ut potiſſimùm, quos liberet, læderent; poſtmodum verò attritis Populi opibus & invaleſcente paucorum quorundam tyrannide, Poëtas metus potentiorum in officio benedicendi contineret: ſublatus Chorus eſt, ejusque loco παρῳδίαι quædam fiebant, in quibus aliorum Poëtarum dicta ſcriptaque, ſine maleficii crimine aut pœnæ ſuſpicione, irridebantur. Sed Cratinus, ad priſtinam licentiam reverti auſus, Βάπτας, h.e. *immerſores*, fabulam edidit, eo eventu, ut ab illis, in quos fuerat invectus, captus ac vinctus & in mare projectus, eâ *merſione* fabulæ ſuæ nomen imitaretur. Jul. Scaliger Poetices *lib.*1. *cap.*8. ubi de Comœdiæ ſpeciebus.

Baptiſmus, Chriſtianus Initiationis Sacramentum eſt, Auctorem Chriſtum habet: Adminiſtros eos, quibus præcipua Eccleſiæ cura & ſacrorum myſteriorum cuſtodia commiſſa eſt: Materiam, *aquam* puram Matth *cap.*3. *verſ.*6. Actor. *cap.*8. *verſ.*28. & *cap.*10. *verſ.*47. Actio ſeu ritus circa hoc elementum, vel *merſio*, vel *aſperſio*, indeque conſequens *ablutio.* Et quidem *merſione* tingebantur Judæi, Apoſtoli ac primitiva Eccleſia, præſertim in regionibus calidioribus. In Occidente autem, ac plaga Mundi frigidiore, *aſperſio* invaluit. Uti verò hic ritus, ita & *numerus* merſionum ac aſperſionum fere indifferens; ut qui nullo præcepto definitus eſt. Unde variatum in Eccleſiis, aliis unicam, aliis trinam merſionem præferentibus: ſive unitati Eſſentiæ divinæ, ſive Trinitati Perſonarum, aut triduanæ Chriſti in ſepulchro moræ, ſignificandæ. Quanquam & Hæretici olim hunc illumque ritum erroribus ſuis obtentui ſumſerunt; atque iſto velo ſententias ſuas, in dividenda Trinitate, vel eadem neganda, obtexere. Conſtat autem, unicam merſionem antiquitus apud Judæos Chriſtianosque primævos uſitatiſſimam fuiſſe. Merſionem comitabatur *Trinunius Nominis appellatio*, tanquam trium teſtium cœleſtium, 1. Johann. *cap.*5. *verſ.*7. quemadmodum Judæorum baptismum tres teſtes terreſtres requiſiviſſe legimus: idque juxta mandatum Chriſti Matth. *cap.*28. *verſ.*19. *Baptizantes eos in nomen Patris & Filii & Spiritus S.* Non quòd totidem verbis ac ſyllabis Eccleſia adſtringeretur: quæ Latinorum ſuperſtitio eſt, Græcorum formulam, *Baptizetur ſervus Chriſti* &c. damnantium. Sufficit enim rem ipſam tenere atque in Baptiſmo SS. Trinitatis invocationem ac publicam Fidei illius profeſſionem edere: cujus antiquiſſima formula, ac ſequentium Symbolorum rudimentum, hæc ipſa verba extiterunt. Unde nec Apoſtolos ullâ formulâ videmus uſos, qui plerunque *in nomen Jeſu* baptizaſſe leguntur, Actor. *cap.* 2. *verſ.*38. *cap.* 10. *verſ.* 48. *cap.* 19. *verſ.* 5. Quanquam v. unus foret Baptiſmus ac una fides, diverſa tamen erant inaugurationis verba, pro vario baptizandorum ſtatu ac reſpectu. Apoſtoli, ubi Judæos tingerent, *in fidem Domini Jeſu* eos adigebant Actor. *cap.*18. *verſ.* 10, 38. ubi Gentiles, *in Triunius Dei fidem* illos imbuebant. Atque hæc antiquiſſima & vera Baptiſmi adminiſtratio fuit, juxta Chriſti inſtitutum: quæ tamen non ultra alterùm ſeculum in Eccleſia, in ſimplicitate ſua, perſeveravit; accedentibus ſenſim ritibus variis, ab inſtitutione primæva alienis. Quod hiſce gradibus factum: Prima quoad *Miniſtrum* facta mutatio & jam tertio ſeculo Laicis quoque tingere eſt permiſſum: Dein *Tempus*, quod hactenus liberum erat, definiri & celebrioribus anni tempeſtatibus, uti infra videbimus, adſtringi cœpit. Quanquam iſte rigor non usque tenuit ac paulatim de eo remiſſum; & ablatâ dierum ſuperſtitione, Baptiſmo libertas reddita eſt. Porro, quoad *Locum*, cùm priùs ad obvium flumen deducerentur novi Fideles: Conſtantini ætate erecta in Templis Βαπτιστήρια & ſacri fontes; cumque præterea privata in Fidelium ædibus eſſent Oratoria, ubi docebatur nonnunquam & baptiſabatur, id quoque eſt prohibitum. Denique variis ritibus Baptiſmus obrutus eſt, uti cuivis obvium. Præcipui autem Vett. ritus hi erant, *Sponſores, Nomen ab ſuis impoſitum, Abrenunciatio ſolennis Satanæ, Fidei profeſſio, invocatio Spiritus S. Pompa feſta ac Pſalmorum cantus, Deſcenſus in aquam, Lactis mellisque promulſis, Veſtis candida & S.* quoque *Cœnæ* participatio. Quorum nonnullis poſtea omiſſis, vel mutatis, acceſſere, *Conſecratio aquæ, Salis & Sputi* aliorumque, quæ partim ori ingeri, partim auribus naribusque allini mos, *uſus*, cum vocabulo *Ephphatah*; *Crucis ſignum, Exorciſmus*, aliæque ceremoniæ, quarum numerus ad viginti duas excrevit, plusquàm in ullo Vet. Teſtamenti ritu unquam contigit. Baptizandi autem *Fœderati omnes & ſoli*: nec probandi Vett. è Marcionis Schola, hæretici, qui, vel ipſis mortuis, vel eorum loco, aliis viventibus vicarium Baptismum dicuntur largiti. Nedum, ut baptiſari debeant res inanimæ; quales beſtiæ, naves bellicæ, urbium propugnacula, vexilla ipſumque æs campanum: quæ ſolennioribus ritibus in Communione Rom. quàm ipſi Chriſtianorum infantes, inaugurantur, &c. Plura hanc in rem V. apud Theologos, Burmannum inprimis *Synopſi Theol. Part. II. lib* 7. *capp.*6. 7. 8. De Latinorum verò *Baptiſmo*, inter alios, Macros Fratres conſule in *Hierolexico*: ut & V. infrà, ubi de *Campanarum & Crucis Baptiſmo.* De utroque verò conſule Io. Caſp. Suicerum *Theſauro Eccleſiaſt.* Saltem de tempore ut aliquid addam: *Baptizandi* tempora ſolenniora olim, Paſcha erant & Pentecoſte. Hæc namque duo potiſſimùm Feſta ad *Baptiſmum* Catechumenorum delecta leguntur, apud Tertullianum *de Baptiſmo*, Siricium in *Epiſtolis cap.*2. Gelaſium I. *Epiſt.* 9. Leonem *Epiſt.* 4. & 8. Gregorium M. Alios paſſim: præter Concilia ac Synodos, in quibus Baptismus celebrari vetatur aliis diebus, niſi mortis periculum immineat. Rationes vide apud Leonem Pontif. *Epiſt.*4. *ad Siciliæ Epiſcopos cap* 3. Tertullianum *loc. cit.* &c. Quam tamen conſuetudinem ſuo ævo abrogatam eſſe, circa Ann. Chriſti 1100. ſcilicet, fusè teſtatur Theophylactus *Comment. ad Luc. cap.* 10. eo quod, cùm Chriſtianitas creviſſet, *periculoſum erat*, verba ſunt Ruperti *de Divin. Offic. lib.* 4. *cap.*18. *tantam multitudinem differri, propter occaſiones mortis, ac maximè, propter turbam infantium è fidelibus parentibus naſcentium, quorum tenera adhuc vita perſæpe levi occaſione ſucciditur.* Verùm priſtinum celebrandi Baptiſmum modum, in Paſchate ſeu Die Reſurrectionis Domin. ac Pentecoſte, etiam longè poſt annum 1200. extremis ſeculis, obtinuiſſe, ex Synodis variis colligitur. Legimus tamen, in aliis etiam feſtivitatibus celebratum Initiationis hoc Sacramentum. Nam Siculi & Galli in Epiphania baptizabant, quod tandem prohibuit Leo M. *Epiſt.*80. Concilium Matiſcon. II. *can.*3. & Rotomag. A.C. 1072. Idem in uſu fuiſſe, in Africa, Victor Vitenſis *de Perſecut. Vandal. lib.*2. in Hibernia, *Canones* S. Patricii *cap.* 19. apud Græcos, Ratherius Veron. *Serm. I. de Quadrageſ. cap.*5. apud Æthiopas & Coptos, Joſephus Scaliger *de Emendat. Temp. lib.* 7. teſtantur, V. quoque ſuprà in voce *Balneatio.* Chlodovæum M. Galliæ R. in Natali Domini baptiſatum, auctor eſt Avitus Viennenſis Epiſc. *Epiſt.* 41. licèt Fredegarius, Hincmarus, alii, Paſchali id feſtivitate actum fuiſſe adnotent, ut alia omittam.

Baptiſmus Judæorum, duplex erat: alter *pollutorum* שבילת נדה: qui, antequam Sacrorum participes redderentur, lotionibus quibusdam ac piamentis uti debebant; alter *Proſelytorum*, טבילת גרות, per quem alienigenæ in Judæorum Remp. ac Religionem initiabantur: Hi enim, præter Circumciſionem & Sacrificium, *Baptiſmo* præterea in Judæorum ſacra tranſibant. Cùm hodie, ceſſantibus ſacrificiis, ſola Circumciſione & Baptiſmo id fiat. Ortum *Baptiſmi* hujus quidam aſcribunt Jacobo familiam ſuam luſtranti, Genes. *cap* 35. *verſu* 2 aliis veroſimilius ad Moſen in Deſerto, illius initium referentibus, Exodi *cap.* 10. *verſu* 10. & 11. qui fuerit *Baptiſmus in nube & mari* memoratus, I. Cor. *cap.*10. *verſu* 2. Hoc certum, ſive iſta occaſione cœperit, ſive poſtquam Samaritæ Circumciſionem acceperunt; ſive denique poſt Templi excidium, aut ſeriùs; Baptiſmum illum, ad ſacrarum lotionum, aut apud Veteres, aut in Templo deinceps uſitatarum, exemplum primùm uſurpatum fuiſſe. Peragebatur luſtratio hæc ſtatim à Circumciſione, mox ubi dolores ejus interquieverant. Præmittebatur autem examen

ſoleñe: dumque novus Fidei candidatus abluebatur, Religionis articuli prælegebantur: interimque ipſe mergebatur, adſtante Sapientum Triumviratu. Eodem ritu & liberi ejus luſtrabantur, atque univerſa utriusque ſexus familia. Quòd ſi parentes præmortui forent, locum eorum tres iſti è Sapientium Collegio implebant, atque initiationis hujus teſtes erant. Qui verò ſic expiati erant, in Judaicæ gentis nomen ac decus veniebant; atque, exutâ peregrinitate & priſtinâ conſanguinitate obliteratâ, novorum quaſi natalium jus accipiebant, ac deinceps pro Judæis ac Dei domeſticis habebantur. Unde poſteros eorum rurſum tingi & novo baptiſmo inaugurari fas non fuit, cùm pro veris Iſraëlitis cenſerentur &c. Atque hunc *Judæorum Baptiſmum*, qui humanus ac Eccleſiaſticus duntaxat ritus erat, Dominus noſter, ex eorum ſententia, qui jam tum illum obtinuiſſe volunt, conſecravit, & Circumciſione abolitâ, novæ Eccleſiæ Sacramentum eſſe juſſit; Ita ut, ſicut olim per Circumciſionem & Baptiſmum, ita nunc per Baptiſmum ſolùm, Deo liberi naſcantur. Franc. Burmannus *Loc.* 31. *cap.6. de Baptiſmi inſtitutione.* Sed de *Baptiſmo Chriſtianorum* modò plura diximus. De Lotionibus v. Aſperſionibusque Judæorum V. quoque ſuprà, ubi de *Aſpergendi ritu*, ubi etiam aliquid de Gentilium lotionibus, quibus tum ad peccatorum labem expiandam, tum ad celebriora myſteria peragenda, leguntur uſi.

Baptiſterium, Græcè Βαπτιστήριον dictum eſt olim, quod aliàs *Piſcina*, quo nomine vas, quo Vett. Romani lavabantur, appellabatur, in frigida lavatione; quemadmodum, in calida, *Labrum* ſeu *Alveus*. V. *ſuprà*. Apud Scriptores verò Eccleſiaſticos *Baptiſterium*, ædes vel locus eſt, in Æde Sacra, vel ei adjunctus, in cujus medio erat fons antiquitus, ubi Catechumeni baptizabantur. *Baptiſterii Baſilica*, Ambroſio *Epiſt.* 13. *Aula Baptiſmatis*, apud Fortunatum *lib.* 1. *Poëm.* 15.

Inſtaurata etiam ſacri eſt Baptiſmatis aula,
Quo maculas veteres fons lavat unus aquis &c.

Primitus enim ad obvium flumen baptizandi ducebantur novi Fideles, ut ſuprà vidimus; poſtea, Conſtantini M. tempore, erigi in templis Βαπτιστήρια & ſacri Fontes cœpere. Et quidem *Baptiſteria* non niſi in majoribus Templis & Parochialibus conſtituta; Oratoriorum privatorum uſu prohibito, ut eſt in *Epiſt.* Zachariæ Pontif. ad Pipinum c.15. Sed ea fere ſemper extructa erant ſeorſim à Templis, iisque adjuncta, ut obſervare eſt ex Paulino *Epiſt.* 12. & *Natali* 10. Gregorio Turon. *lib.* 10. Aliisque paſſim. In iisdem Oratoria interdum & Altaria extitiſſe, tradit Anaſtaſius in *S Hilaro*, ubi Pontificem hunc tria feciſſe Oratoria narrat, in *Baptiſterio* Baſilicæ Conſtantinianæ, S Johannis Bapt. S. Johannis Evang. & S. Crucis: præterea in *Baptiſterio* Lateranenſi Oratorium S. Stephani. Idem in *Symmacho*, *Ad Fontem*, inquit, *in Baſilica B. Petri Apoſtoli oratorium S. Crucis ex argento, Confeßionem & Crucem ex auro*, &c. Quem quidem morem indicat etiam Paulinus *Natali* X. ubi *Baptiſterium* ſic deſcribit:

—— —— Medio pietatis
Fonte nitet, mireque ſimul novat atque novatur.
Namque hodie bis eam geminata novatio comit,
Dum gemina Antiſtes gerit illic munera Chriſti,
In geminos adytum venerabile dedicat uſus,
Caſtifico ſocians pia Sacramenta lavacro &.

Idem variis adornata *Baptiſteria* hæc figuris teſtatur *Epiſt.* 12. quas ſic deſcribit Ægidius Mon. Aureæ Vallis in *Oberto Epiſcopo Leod. capite* 18.

Fontes fecis opere fabrili,
Arte vix comparabili.
Duodecim qui ſuſtinent
Boves, typum gratiæ continent.
Materia eſt de myſterio,
Quod tractatur in Baptiſterio.
Hic baptizat Johannes Dominum:
Hic gentilem Petrus Cornelium:
Baptizatur Craton Philoſophus:
Ad Johannem confluit Populus.
Hoc quod Fontes deſuper operis,
Apoſtolos & Prophetas exeris.

Ubi per *Fontes* idem Baptiſterium intelligit. Unde, quum in qualibet Civitate majori Templo adjuncta eſſet cappella *Baptiſterii*, ea quæ Metropolitanæ Ravennati Eccleſiæ adnexa eſt, *S. Johannis in Fonte* appellata eſt. Quemadmodum contrà *Baptiſterium* pro Aqua baptiſmali ipſisque Fontibus uſurpari videmus, in Libro *Sacramentorum* Gregorii M. *Hic mittantur duo cerei intus in Baptiſterio.* Ubi *Ordo* Rom. *Hic deponitur benedictus cereus in fontem*, &c. V. Sanſovinum & Stringam in *Venetia lib.* 1. *cap.* 106. & du Freſne in *Gloſſar.* item in *Deſcript. Ædis Sophianæ num.* 82, 83. ubi de *Baptiſterio* Sophiano: è quo etiam hoc addatur, in *Baptiſteriis* mortuos ſepeliri vetitum eſſe, Concil. Altiſiodor. *can.* 14. De *Baptiſterio S. Joannis*, uti vocatur, è marmore magnificè extructo, in quo ipſe baptizaſſe fertur, quodque etiamnum Epheſi viſitur, quid ſentiendum, Vide Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 1 *pag.* 328.

Baptiſterium, nomen Ædis ſacræ, S. Johanni Baptiſtæ dicatæ, Florentiæ in Italia, è regione maximi Templi; quæ tota marmorea januas habet, quas æneæ valvæ egregii operis occludunt. In ejus medio *Baptiſterium* è marmore luciſſimo poſitum viſitur, in quo Florentini omnes Baptiſmi lavacrum percipiunt, neque alibi quisquam incolarum ſalutaribus his aquis tingitur. Idem du Freſne *Gloſſar.* Item nomen Feſti Epiphaniæ, apud Armenos, quo die memoria Baptiſmi Chriſti recolitur, ut auctor eſt Willebrandus *ab Oldenborg* in *Itinerario Terræ Sanctæ, pag.* 137. Porro Liber, in quo ritus Baptiſmi & orationes deſcribuntur, vel certè Ordo ad baptizandum, in *Capitulis* Caroli M. de diverſis rebus A.C. 789. c.7. apud Burchardum *lib.* 19. *cap.* 8. alibique paſſim. Obventiones tandem & Reditus Sacerdotum, ex Baptiſmis, in *Charta* Theotolonis Archiep. Turon. A.C. 933. inque *Tabulario* Conchenſi in Ruthenis *Ch.* 15. apud eundem du Freſne, qui plura ibidem vocis ſignificata enarrat.

Bar-jona, unum ex tribus nominibus Petri Apoſtoli, quem *Trinomium* propterea vocat Petrus Bleſenſis *Serm.* 26. quæ ſunt, *Simon, Bar-Jona* & *Petrus*: occurrit Matthæi, *cap.* 16. *verſu* 17. Μακάριος εἶ Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι &c. *Beatus es Simon* bar-Jona: *quia caro & ſanguis non retexit tibi*; Dominico Macro ex duabus vocibus Chaldaicis formatum eſt, ex *Bar*, nempe, h.e. *Filius* & *Jauna*, i. *Columba*: ut ſit *Bar-Jauna*, hoc eſt, *Filius columbæ*, V. eum *in Hierolexico*. Hieronymus verò corruptum videri locum annotat, & legendum monet, Βὰρ Ἰωαννᾶ, ſicut etiam legitur apud vet. Interpretem, in quibusdam codicibus & vetuſtis aliquibus exemplaribus Græcis, Joan. *capite* 1, *verſu* 43. & *capite* 21. *verſu* 17. Vide Theod. Bezam *Annotat. ad loc. cit.*

Barace Inſ. adde: Auctori Peripli Βαράκη, Ptolomæo Βαρύγαζα, Plinio *lib.* 6. *cap.* 23. *Becare*, *Alius utilior portus gentis Nelcyndôn, qui vocatur Becare*, Lege *Bacare*. Accepit is autem *Nelcyndas*, pro gentis nomine, in cujus regione ſitus erat ille portus *Becare* vel *Barace*. Atqui Nelcynda emporium etiam fuit eidem flumini adpoſitum, ſed longiùs à mari ſitum, quàm *Barace*, quæ in ipſo oſtio fluminis ad mare jacebat, utpote Emporium maritimum, cum portu; quò ex Nelcyndis naves deſcendebant, quæ piper vehebant ex Cottonara, pro quo corruptè *Cotiara*, hodie *Calicutum*, dicitur. Statio autem navium ad Baracen hærebat, quæ piper Cottonaricum, ex Nelcyndis ſecundo flumine lintribus monoxylis delatum accipiebant. Nomen emporio à flumine *Baris*, in cujus oſtiis ſitum erat. Hinc ὁ κόλπος Βαρακης, *ſinus Baraces*, apud Auctorem *Peripli*, qui ab Indi fluv. oſtiis versùs Orientem procedebat &c. V. Salmaſium *ad Solinum p* 1187.

Baralio, apud Lucam Tudenſem ærâ 1065. calcei ſpecies, quâ ruſtici olim utebantur. Ita enim is, *Fecit ſibi & ſuis militibus de coriis crudis & ligneis viminibus, ruſticorum more, calceamenta, quæ vulgariter Avarcas &* Baraliones *vocant*. Car. du Freſne. V. quoque ſuprà in voce *Abarca*.

Baraloti, Bononiæ Hæretici quidam dicti ſunt, à *Barelotto*, ſectæ auctore: habebant communes uxores, filios, divitias; à turpiſſimarum rerum facili obſequio, *Obedientes* quoque dicti. Ferdin. Cordubenſis *Tract. de exig. annonis cap. de Obedientia.*

Barangi, apud Cantacuzenum *lib.* 1. *c.* 1. Officiales ſunt, qui claves portarum Civitatis, ubi Imperator morabatur, cuſtodiebant. Vocabulum Anglicum eſt illius ævi, teſte Curopalatâ; qui cuſtodes illos Anglos fuiſſe, ſecurim ferentes, refert. Anna Comnena eos, ex Inſ. Thule, arceſſi conſueviſſe, tradit. Præfectus eorum *Acoluthus* dicebatur, uti legimus apud Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Barantola Regis Navazmachel, effigies in *Muſæo* Kircheriano aſſervatur, ut videre eſt apud Georgium de Sepibus *in Deſcript. ejus p.* 7.

Baratator, dicitur in *Vita* Clementis VI. Pontif. Rom. Pſeudo-vvaldemarus ille, famoſus Brandenburgicæ Marchiæ ante ſecula aliquot turbo, de quo V. infrà ſuo loco. Sunt autem medio ævo appellati *Baratatores*, Impoſtores & Deceptores. Unde apud Matthæum Paris *A.C.* 1239. legimus, Fridericum Imp. accuſatum, quòd diceret, *Tres* Baratores *fuiſſe in Mundo*, *Moyſen* (alterum non nomino, ne vel ſola alienæ blasphemiæ relatione innocentem chartam funeſtem, *& Mahumetem*. Iidem *Baratterii* quoque appellantur Hortenſio Cavalcano *de Brachio Regio Part.* 5. *num.* 6. ubi ſic vocari ait, *qui prætorium nimis frequentant*; h.e. Vitilitigatores, Gall. *Chicaneurs*: à voce citimæ ætatis *Baratum* ſeu *Barateria*, cujus etymon du Freſne arceſſit à *Barris*, id eſt, litium judiciariis inſtructionibus ac præparationibus, in quibus ut plurimum dolus & artificioſæ fraudes miſcentur. Hodieque Italis *Barattieri* dicuntur ii, qui ex ſordido lucro vitam agunt, vel qui Judices pecunia corrumpunt, atque adeò ipſi Judices corrupti &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Barba, ut olim Philoſophorum, ſic hodieque Sacerdotum Græcorum, præcipuum geſtamen, & ipsâ nonnullis fide charius; quippe cùm non paucos illorum, quum ad radendam eam à Turcis condemnantur, ignominiam hanc, quâ non aliam majorem æſtimant, apoſtaſiâ à Chriſtiana religione & circumciſione prævertere, narrat Jac. Sponius *Itiner. Orient.* Sed & olim *Barbam* alere virile viſum, nec apud Græcos quisquam, niſi Alexander demum Magnus, *Perſico luxu fractus enervatusque aſperitatem patriam & frugalitatem exuens, barbam radere primus inſtituit*, Chry-

ſippus *de Volupt.lib.*4. & ex illo Athenæus *Dipnoſophiſt. lib.*13. Interim, ſicut frequentiſſimè capillos variis Diis, ita, quamvis rariùs, Apollini *barbam*, religionis ergò, in illa gente fuiſſe poſitam, legimus. Unde Statius *lib.3.Sylvarum, Comâ Earini*; cum puerum, ſi exſectus non fuiſſet, Apollini etiam primum genarum florem conſecraturum fuiſſe, dicit,

Tu quoque nunc juvenis, genitus ſi tardiùs eſſes,
Umbratusque genas, & adultos fortior artus,
Miſiſſes, patrias nunc vertex ſolus ad aras
Naviget —

Et *Thebaid.lib.8.verſu* 492.

Ille genas Phœbo, crinem hic paſcebat Jaccho.

Romani ſimiliter antiquioribus temporibus erant intonſi, donec anno U.C. 454. Siculi primùm Tonſores admiſſi ſunt, teſte Plinio *lib.*7. A' quo tempore *Barbam* quoque radere cœpere, idque ſub annum ætatis ut plurimùm vigeſimum primum, uti ex Macrobio in *Somn.Scipionis* diſcimus, qui *ter ſeptenarium numerum requiri ad barbam radendam*, tradit: atque ita Neronem poſuiſſe, ex *Faſtis* liquet. Cæſarem tamen Octavianum vigeſimo demum quinto, & Caligulam jam vigeſimo, id feciſſe, narrant Dio & Suetonius *Calig.cap.* 10. Erat autem dies hic poſitionis ſolennis. Juvenalis *Sat.*3.

Ille metit Barbam, *crinem hic deponit amati*:

Primitiasq; ejus alicui è Penatibus ſuis Deo conſecrabant. Hinc Nero Juvenalia inſtituit, & *Barbæ* ſuæ raſæ τρίχας ἐς σφαῖραν χρυσῆν ἐμβαλὼν ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ, *pilos, in Sphæram auream conjectos, Jovi dedicavit Capitolino*, ut habet Dio *lib.51.in fin.* De eodem Suetonius *cap.12. Inter Buthyſiæ apparatum*, Barbam *primam poſuit, conditamque in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam, Jovi Capitolino conſecravit.* Cujusmodi Pyxidis aureæ, in qua barba condita, meminit quoque Petronius ubi de Trimalcione, *Venerisque ſignum marmoreum. & pyxis aurea non puſilla, in qua* Barbam *ipſius conditam eſſe dicebant.* Itaque viri imberbes erant, ſicuti ex numiſmatibus aliisque monumentis liquet. Juvenes autem barbatulos fuiſſe, dicit Cicero: unde miratur A. Gellius *lib.3.c.* 4. barbam Scipioni jam quadragenario demum raſam fuiſſe. Hanc verò qui ponebant, vel radi ſolitos, vel pſilothro aliisque medicamentis, pilos extirpaſſe, docet Anton. Thyſius JC. *Notis in l.c.* Primus Hadrianus hunc morem mutavit, ut ex Spartiano & nummis liquet. Unde Ἀδριανὸς πρῶτος τὸ γένειον κατίθρεψε. *Hadrianus primus barbam nutrivit*, ait Joh. Xiphilinus *in Trajano.* A' quo omnes fere Imperatores barbati: inter quos Verus prope barbaricè eam demittere ſolitus eſt, ut idem Capitolinus in *Vita* ejus habet, ubi tamen ad vulgaris amicæ arbitrium eam poſuiſſe notatur. Sed qui molliores fuere inter eos, ii in gratiam Antiochenſium (qui unà cum Syris eos, qui barbam alerent, averſabantur & ſubſannabant, ut docet vel Juliani Μισοπώγων) *barbam* poſuerunt; Sic Verus hic. Sic de Caracalla Dio, ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐτρύφα ὥστε καὶ τὸ γένειον πάνυ ψιλίζεσθαι, *Antiochiæ luxuriei ſe dabat in tantum ut & barbam tenuaret.* Similiter Heliogabalus, ut ſcribit idem, ἐψιλίζετο ὥστε καὶ ἐκ τούτου γυναικίζειν, *Barbam radebat, ut hinc planè effæminaretur*: Contrà Macrino, cùm ſeveritatis famam affectaret, ac velut alter Marcus haberi vellet, etiam in oculis Antiochenſium, barbam prolixè alente, uti legimus apud Herodianum. Sequenti tempore radendi mos iterum inoleviſſe inter Impp. videtur, cùm nummi Impp. qui ante Heraclium fuere, non ſolùm id, ſed & Auctor Chronici Alexandr. teſtetur, quo loco Juſtinianum deſcribit, quem mentum raſum, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι, *ſicut Romani*, habuiſſe refert. Primus iterum Heraclius *barbam* latam promiſſamque nutrivit, ut ex nummis ejus apparet, contrarium fruſtra Cedreno aſſerente, à quo tempore, *moris* fuit Orientalibus tam Græcis, quàm aliis *nationibus*, ut habet Antiſtes Tyrius, *barbas tantâ curâ & omni ſolicitudine nutrire, pro ſummoque probro & majori, quæ unquam irrogari potuerit, ignominiâ, reputare, ſi vel unus pilus quocunque caſu ſibi de* barba *cum injuria detraheretur.* Subdit deinde, *Barbam eâ diligentiâ conſervaſſe* Græcos, tanquam *argumentum viri, vultus gloriam, hominis præcipuam auctoritatem*, *lib.*11. *cap.*11. Tranſiit mos ad Longobardos, apud quos *per barbam aut capillos trahere*, injuriæ majoris ſpecies fuit, *L.* Longob. *lib.*1. *tit.*6. §. 4. & *lib.2.Feud.tit.*27. Francos item, in qua gente *Barbæ raſionem* ſimiliter præcipuam fuiſſe injuriam habitam, diſcimus ex *Geſtis* Dagoberti R. *cap.6.* & Reginone *ad A.C.*5.6. V. Paulum Jovium in *Elogio* Fr. Philelphi & Gobelinum Perſonam in *Coſmodromio pag.* 266. Neque verò ſeculares ſolùm, uti vocant, ſed & Sacerdotes ipſi ac Clerici, inter Græcos uti dictum, *Barbam* aluere, quod tamen Latini imitati non ſunt. Gregorius VII. *lib.8.Epiſt.*10. *Scilicet ut, quemadmodum totius Occidentalis Eccleſiæ Clerus, ab ipſis fidei Chriſtianæ primordiis,* barbam *radendi morem tenuit, ita & ipſe frater veſter Archiepiſcopus raderet.* V. Æneam Paris *adv. Græcos quæſt.*5. & quæ du Freſne adnotavit *ad Alexiadem pag.*28;. Atque hi *barbam Deo conſecrare* dicebantur, Monachi effecti, in *Vita* S. Willhelmi Ducis c.23. *Edit. Mabillonii.* Exceptis Fratribus Converſis, in Monaſteriis, qui inde ut plurimum *Fratres Barbati* dicuntur, uti infrà in voce *Barbati* videbimus. Ponunt autem *barbam* Monachi, non ſine prævia *Barbæ benedictione*, uti indigitat Ademarus Cabanenſis apud Beslium *p.*328. de Jordano Epiſc. Lemov. *Inde ad tumulum S. Martialis Miſſam audivit & juxta Monaſterium eo die regulariter hoſpitatus eſt. Craſtino* barbam benedici *jubet & detondi, & ſic ad Sedem S. Martialis in aula S. Stephani Jordanum deduxerunt, & cum baculo Paſtorali ibi eum gratis honore Pontificatus veſtivit.* Ubi Editio Labei habet, *Die craſtino barbam Electo benedici jubet* &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & *Diſſertatione de Nummis Byzantinis.* In Anglia, quis *Barbam* poſuerit primus, docet Theodorus Clainus *Hiſtor. Britann.lib.* 3. *Henricus comam in has Inſula Princeps barbamque totondit, ejus exemplo ducti Angli, qui ſuâ memoriâ capillo promiſſo fuerant, omnes confeſtim tondebantur*; ut alia taceam. V. Thom. Dempſterum *ad Roſinum lib.* 10. c 29. Addam ſaltem, Aſſyrios, cœtera barbatos, *in luctu barbam raſiſſe, capitis* verò *crines demiſiſſe*, Strab. *lib.* 16. quod de Ægyptiis quoque teſtatur Herodot. *l.*2 Contrà, nullâ re magis indicaſſe luctum Romanos, quàm *barba capilloque demiſſis*, docet Suetonius *Caligul. c.*5. V. eundem *Auguſto c.*23. Unde & Livius *Dec.3.l.*7. *Veſte obſoletâ, capillo & barba promiſſis, præferens vultu habituque inſignem ignominiæ acceptæ memoriam*: quo habitu fugit à Cannis Varro & in Urbem rediit, Jul. Frontinus *Stratagem.l.4.c.*5. Idem Hebræis fuiſſe in more poſitum, è Sacris diſcimus, &c. V. infrà, ubi de *Mortuos lugendi ritu*, item *de Supplicibus* &c.

Barba Aurea, idololatras Iſraëlitas prodidiſſe, jam ab aliquot retro ſeculis inter Chriſtianos credita eſt. Hinc, cùm Hebræi doceant, Moſen ideo auream vituli ſcobem in aquas conjeciſſe & eas aquas populo bibendas obtuliſſe, ut idololatriæ reos cognoſceret: addunt Auctores non pauci, omnes tanti ſceleris contage infectos, poſtquam aquas hauſiſſent aureâ ſcobe aſperſas, *barbâ aureâ* factos eſſe inſignes. Ita Petrus Comeſtor *Exod. Hiſtor cap.*73. *Videns Moyſes ſibi indicatos à Deo ſcelerum auctores per pulverem bibitum, qui in barbis eorum miraculosè apparuit.* Nauclerus *Chron. Generat.*27 *Dedit potum filiis Iſraël: remanſit autem color auri circa ora nocentium, ita ut diſcerni poſſent ab innocentibus.* Idem legas in *Traditionibus* Hebraicis perperam Hieronymo adſcriptis, *ad verſum 6.cap.7.lib.1.Reg.* in Bibliorum *Tranſl.* vet. Gall. inchoatâ A. C. 1289. *Not. ad Exodi loc. cit.* Alibique, ſed fruſtrà hæc dicuntur. Nam nec certum eſt, Moſen & Levitas, cùm in idololatras promiſcuâ cæde graſſati ſunt, ullam notam διακριτικὴν habuiſſe, quâ vituli cultores à Fidelibus dignoſcerent, ne pro illis hi cæderentur. Neq; enim tali notâ fuit opus, cùm כל העם *univerſus populus*, reus fuerit, ut diſertè habetur Exodi c.32. v.3. Fuit nempe tam generalis hæc defectio, ut inter tot idololatras, ſi qui in veri Dei cultu perſtiterint, ii conſpicui non fuerint, in tanto numero prævaricatorum. Itaque cùm *verſu* 28. eos, qui Deo adhærebant, ad ſe convenire juſſit Moſes, præter Levitas nulli adfuerunt. Et ſi neceſſe fuiſſet, vituli cultores ſpeciali notâ dignoſci, *barba aurea* non ſuffeciſſet: cùm fuerint in magno Populo imberbes multi juvenes, neque dum veſticipes, multæ mulieres, multi eunuchi, ad quos hæc nota non pertinuit &c. Plura hanc in rem V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib.II.c.*34. & ſuprà in voce *Aurea.*

Barba Falſa, memoratur in *Curia Gener.* Catalaniæ celebratâ A.C. 1351 ſub Petro Aragonum R. *Ne quis* barbam falſam *ſeu fictam audeat deferre*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Barba Honeſta, ſeu *Honeſta Barba*, cognomen Balduini IV. Flandriæ Com. uti habetur in *Charta* Roberti R. Franciæ A.C. 1023. cui is ſubſcripſit, in *Probat. Hiſtor. Montmorenciacæ, pag.* 13. apud Eund.

Barba Plena, apud Æl. Spartianum *in Hadriano, Nec Tribunum niſi* plenâ barbâ *faceret*: id eſt, jam ad plenum perducta, cujusmodi *barbâ* inſtructum Græci ἀρτιγένειον vocant, ut *primâ barbâ* dicitur eſſe ὁ πρωτογενειάζων. Lucillius,

Jamque parectato chlamydes & barbula prima.

Requiſivit autem *plenam barbam* in Tribunis, ut non annorum tantùm, ſed & integritatis eorum certus eſſet; Nam luxuriâ infames adoleſcentes plerunque vellebant ſe & depilabant: Ita nonnulli. Salmaſius verò ad ætatem ſolùm hanc *plenam barbam* refert illosque tantùm feciſſe Tribunos Hadrianum vult, qui id ætatis eſſent, quæ plenâ barbâ mentum operire conſuevit: quod apertè indicat Valerianus in quadam ſua *Epiſtola* apud Vopiſcum. Neminem itaque Imp. hic Tribunum fecit juniorem pleniberbe, quales Græci πληρογενείους quoque & ὁλογενείους vocant: ut πρωτογενείους, *mediberbes*, σπανοπώγωνας, &c. V. cum *Notis ad Spartianum* & infrà in voce *Plena.*

Barba Ruſſa, cognom. Friderici I. Imp. V. ibi.

Barbara, filia Ferdinandi I. Imp. uxor Alfonſi II. Ateſtini Ferrariæ Ducis.

Barbara Inſ. V. *Inſula Barbara*,

Barbarator V. infrà *Barbator.*

Barbari, pop. adde: Sic teſtatur Herodotus *in Euterpe*, antiquos quoque Ægyptios omnes, qui linguâ ſuâ non uterentur, *Barbaros* vocaſſe. Similiter Romanis erat in more poſitum, omnes extra Jurisdictionem ſuam poſitas gentes *Barbaros* vocare. Unde Concilium Chalcedonenſe *Can.*28. Ἐπισκόπους τοὺς ἐν βαρβαρικοῖς appellat omnes extra terras Imperii Rom. degentes. Et Canones Eccl. Afric. *Can.*52. Mauritaniam, quæ Imperii pars erat, τῇ βαρβαρικῇ ibidem in Africa opponit. Unde haud dubiè *Barbariæ* appel-

Digitized by Google

appellatio, in partem Africæ litoralem ad mare Mediterr. hodienum ſervata fluxit. Sequentibus autem temporibus, cùm Romani à Wandalis, Longobardis, Gothis, Francis inprimis, aliiſque populis, in Imperium irruentibus eſſent oppreſſi, vox *Barbarorum* in honore eſſe & Victoribus tribui cœpit, *Romanorum* appellatione, in ſervitutis confeſſionem ac notam tranſeunte, V. in voce *Wallenſes.* Unde Valerius, *Cùm Germaniæ*, inquit, *populi provincias Imperii Rom. in Occidentis partibus, nimirum Galliam, Hiſpaniam, Britanniam, Africam ac Italiam aliaſque armis occupaviſſent; provinciales quidem ſive veteres earum incolæ priſcum nomen ſuum retinuere, ac modò ſuæ quiſque nationis proprio vocabulo; modò idque ſæpius in commune,* Romani *ſunt appellati: novi autem Rom. provinciarum poſſeſſores ac domini Germani, honoris causâ dicuntur* Barbari. *Unde in priſcis Legibus ac Hiſtoriis alteros alteris opponi conſtat.* Quod autem illos attinet *Barbaros*, qui ſic dicti ſunt, quòd omni morum concinnitate careant, illorum in deſertis Aſiæ, Africæ & Americæ occurrunt plurimi, quos, quoniam meliorum converſatione gentium deſtituuntur, in illud inhumanitatis ferinæ barathrum prolabi neceſſe fuit. De Sylveſtribus regni Chinæ, in montanis, ad urbem Queicheum, & in monte Changno ad Sumingam, V. Neuhofium *deſcr. hujus Imperii c. 13.* In Africa, partem incolarum regni Tombuti, adeò non barbaram, ſed brutam potiùs eſſe, ut vix humanam in iis vocem deprehendas, referunt Itinerariorum Auctores: quod ipſum de incolis Prom. Bonæ Spei, quos vocat *Solthanimam*, ſcribit Mandelslovius *Itiner. part. 2. c. 16.* In Aſia & America, inprimis hoc vitio famoſi ſunt Anthropophagi, quales ſunt incolæ Inſularum *de Andremaon*, in Oceano Indico & Caribani, de quibus V. Le Blanc 1. 14. Joh. Mocquetum *Itiner. lib. 2.* Benzonem *Hiſtor. Novi Orbis l. 1. c. 23.* Imò nec Europæ ſui *Barbari* deſunt: quales ferè ſunt Tartari Ceremiſſi; de quibus Olear. *Itiner. Perſ.* & qui in Hibernia adhuc *Sylveſtres* vocantur, de quibus Camdenus *deſcr. Hiberniæ*, &c. V. Auctorem Anonymum *Hiſtor. Orbis Terrar. Geogr. & Civil. capite 9. ſect. 4. de mor. Gentium.*

Barbari, ſeu *Barbarini*, nummi dicti ſunt à Vicecomitibus Lemovic. cuſi, quorum mentionem facit Auctor *Chronici* S. Martialis Lemovic. A. C. 1211. *Hugo li Bruns Comes Marchiæ fecit novos Marchiones fieri: eodem anno Guido Vicecomes Lemovicenſis novos* Barbarinos *fecit apud Axiam* V. quoque *Chron.* S. Stephani Lemovic. A. C. 1263. *Literas* Euſtorgii Epiſc. Lemovic. *A. C.* 1127 in *Tabular.* S. Stephani præfati & Goffridum Abbatem Vindoc. *lib. 1. Epiſt. 21.* laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Nominis rationem quod attinet, Sirmondus & Altaſerra *Barbarinos* hos interpretantur Arabicos & *Barbaros*, ut qui, poſt ſtabilitum in Hiſpania Saracenorum Imperium, rerum potientibus Carolovingis, ex commercio ad Francos defluxerint. Sed hac appellatione à Vicecomitibus Lemovic. ut *Marchenſes* à Comitibus Marchiæ, eos cuſos eſſe, ſatis docemur ex *Chronicis* ſupra citatis, tametſi nominis ratio adhuc dum incomperta ſit, Idem *ibid.*

Barbaria, adde: Nomen hoc haud ita pridem Numidiæ, aut, ut nonnullis placet, toti Africæ parti quæ Mari Mediterraneo objacet, ab Ægypto ad Gades usque, Arabes indidiſſe putantur: cujus appellationis cauſas reperias apud Scaligerum *Exercit.* 31. Leonem Afric. *l. 1. c. 2.* & Marmolium *Africæ l. 1. c. 6.* Sed jam Juſtiniani ævo, diu antequam eò ſe Arabes conferrent, illud obtinuiſſe, docet Juſtiniano æqualis Anaſtaſius Sinaita in *Anagogis ſuper 6. dierum opus*, Ἐν τοῖς πλησιοχώροις Αἰγύπτῳ τοῖς ἐν Πενταπόλει τῇ Βαρβαρικῇ λεγομένοις ἔθνεσι: quibus verbis Cyrenaica Pentapolis in *Africa Barbaria* conſtituitur. Et *Barbaricini* vocabantur, qui à Vandalis, circa illa tempora, ex Mauritaniæ monte Auraſio in Sardiniam tranſlati ſunt, Procopius *Vandalic. lib. 2.* & Gregorius *Epiſt. 25.* Sed & aliam in Vett. Scriptis *Barbariam* reperimus, cujus nomen multo antiquius eſt, nempe *Barbariam Æthiopicam*: quæ rurſus duplex, una eſt *Barbaria* propriè dicta, altera *Troglodytica*: utraque mari prætenta, hæc Arabico & Adulico & Avaliti, illa *Barbarico* ſinui. Quarum illam ſolam *Barbariæ* nomine intelligunt Ptolomæus & Marianus Heracleota: Sed alii: *Barbaris* etiam Arabici Maris accolas ac Troglodytas accenſent. Sic Arrianus in *Periplo* locat *Barbaros* & *Barbariam* circa Berenicen & Orinen & Diodori inſulam, & Ptolemaida theron & Avalite Emporium, quæ loca ſunt Troglodyticæ. Et Stephanus *de Urb. Barbariam* ſcribit eſſe παρὰ τὸν Ἀράβιον κόλπον, *ad Arabicum ſinum*, ubi Troglodytica. Etiam Geographi recentiores, in Avalite ſinu, Troglodyticæ parte, urbem *Barbaram* vel *Barboram* deſcribunt ac ejuſdem nominis Inſulam, urbi proximam, ad quam Zeilâ ſolventem appuliſſe ſe, dicit Vartomanus *Navigat. lib. 2. cap. 16.* Atque de eadem multa habet Odoardus Barboſa in *India ſua cap. de Barbora.* Unde facilis conciliatio Galeni cum Dioſcoride, quorum ille Zingiber adferri tradit, ἀπὸ τῆς Βαρβαρίας, *ex Barbaria*; hic ex Troglodytica: nempe eadem utraque Regio eſt, quod cùm neſciret Plinius, perperam accepit, quod legerat, apud Græcos, myrrham Troglodyticam etiam dici *Barbaram*, ac ſi eam myrrhę ſpeciem vellent eſſe *aſpectu ſordidam & barbaram, lib. 12. c. 16.* Cùm contrà in Dioſcoride legatur eſſe διαυγής, *ſplendens* aut *pellucida*, &c. Neque alia ratio, cur Genes. *cap. 10. verſu 3. Thogarma* ברבריא *Barbariam* reddat Hieroſolymitanus Interpres, quàm fallax alluſio nominum inter *Thogarma* & Τρώγλην, unde *Troglitis* vel *Troglodytis.* E quibus conſtat, *Barbariæ* nomine contineri totam oram maritimam Orientalis Æthiopiæ, ab Ægypti finibus, usque ad Raptam prom. cui videtur id nominis obtigiſſe, propter mores incultos. Arrianus, Ἀνημερώτεροι δὲ οἱ κατοικοῦντες τὸν τόπον Βάρβαροι, *Rudiores ſunt, qui locum incolunt, Barbari.* Vel, propter ſermonem barbarum & inconditum, ſi ſermo dici queat, qui veriùs veſpertilionum eſt ſtridor. Herodotus *Muſâ 4.* Οἱ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες γλῶσσαν οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες. Unde Plinius *lib. 5. c. 8.* iis non *vocem*, ſed *ſtridorem*, tribuit, & Marcianus Capella, *Strident potiùs, quàm loquuntur.* Propriè autem τοὺς δυσεκφόρως καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλοῦντας, *Barbaros* appellari conſueviſſe, pluribus docet Strabo, *in eum Homeri verſum Il. β.* in quo Cares nominat βαρβαροφώνους. Quo ipſo ſenſu Græci, Chaldæi, Arabes, Latini Interpretes Pſalm. 114. *verſ. 1.* populum *barbarum* cum vocant, quem Hebræi עם לועז i. *linguâ alienâ eaque abſurdâ & inconditâ* loquentem. Neque aliter *barbar* explicant Arabum Lexicographi. Unde videmus *Barbariæ* nomen tam Chaldaicum & Arabicum, quàm Græcum, adeoque Judæis & Syris notiſſimum fuiſſe, in quorum libris paſſim occurrit. Sed cùm duplex *Barbaria* in Africa fuerit, una *Occidentalis* usque ad Gades; altera *Orientalis*, ad Arabicum ſinum, & Orientalem Oceanum, Rhaptam usque protenſa: de hac, non de illa Hebræi egere; ut cujus aliquot demum poſt Chriſtum ſeculis mentio fieri cœpit &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. 1. cap. 19.* Salmaſium ad Solinum *pag.* 798. & 99. ut & infrà in voce *Barbaricum*, item *Barburim.* In *Kairovvan*, uno ex quatuor *Barbariæ* hodiernæ Regnis, Caliphæ olim, ſive Pontificis Africani, ſedem fuiſſe, notat Hornius *Orb. Polit. p. 528.*

Barbarica Gallina, V. *Numidica Gallina.*

Barbaricarii, Donato *ad 7. Æneid.* dicti ſunt, *qui ex auro coloratis filis exprimebant hominum formas, animalium & aliarum ſpecierum imitabantur ſubtilitate veritatem*: ſeu ut eſt in *l. Cod. Theodoſ. de Fabricenſib. qui caſſides & bucculas tegebant argento ac deaurabant.* Meminit eorum quoque *L. eod. Cod. de Excuſat. Artif. Novella* Theodoſii Jun. *de Scholar.* & *Not.* Imp. in qua *Præpoſiti Brambaricariorum*, ſeu potiùs *Barbaricariorum*, ſub Comite Sacr. Largit. interdum ſub Magiſtro Officiorum, conſtituuntur. Unde refellit du Freſne Reſendium, qui *Antiqq. Luſitanic. lib. 1. Barbaricarios* exiſtimat fuiſſe veſtium purpurâ, cocco, aut vermiculo, quæ à *Barbaris*, i. peregrinis terris, adlatæ erant, infectores, cujuſmodi ſunt *Barbaricæ veſtes*, apud Lucretium *lib. 2.* & in libro *Anniverſariorum* Baſilicæ Vaticanæ apud Johannem Rubeum in *Vita* Bonificii VIII. Sed & eosdem illos cum Phrygionibus Turnebus facit, quos *Barbaros* præ aliis dici novum non eſt. Namque & Horatius,

Græcia Barbariæ lento colliſa duello:

id eſt, *Phrygiæ*, &c. V. Hadr. hunc Turnebum *Adverſar. libro 10. c. 18.* & Brovverum in *Annalibus Trevirenſibus lib. 4. pag. 251. ult. Edit.*

Barbarici Characteres, in Nummis Byzantinis, primùm conſpici cœperunt, tempore inclinantis Imperii, quo ex quadratis & uncialibus literis, quæ olim obtinuerant, abolitæ aliquot & viciſſim novæ ſubrogatæ *Barbaricæ* ſunt, quas incertum, an à Gothis barbariſque aliis nationibus acceperint cùm Græci, tum Latini: an verò ſcalptorum & ſcriptorum vitio, collabente priſtinâ ſolertiâ, ſenſim id introductum exiſtimari debeat. Conſpici autem characteres hujusmodi in nummis maximè Juſtiniani Imp. incipiunt: ſub quo, & Impp. qui cùm excepere, effuſi undique *Barbari* Rom. omne Imperium pervaſerunt. Tum itaque novi hi characteres in horum Auguſtorum obſervantur nummis, barbaricâ quadam effícti formâ & hactenus minimè viſâ; quod præſertim intueri licet, in characteribus Latinis B. D. E. M. N. T. V. qui ſemper novâ & inſolenti figurâ efformantur, adeò ut non immerito Michaël *Μεθυστὴς* Imp. *Epiſt. ad Nicolaum I. Pontif. Rom.* Linguam Latinam *Barbaram* & *Scythicam* appellaſſe videri debeat, quam Græci ipſi, illius fere penitùs ignari, perinde ac inſignis elegantiæ, omnino deturparant. Neque verò apud Byzantinos duntaxat ſcribendi hæc ratio obtinuit, ſed & apud Gothicos in Italia Reges, atque adeò apud Gallos ſeu Francos, quod ex Regum horum monetis, veteribusque monumentis facilè patet. Unde Claudius Buteroüs ex variis, quos in iis obſervarat, characteribus, novum inde alphabetum ſibi conficiendum putavit &c. Vide Car. du Freſne *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmatibus.*

Barbaricini, memorati Gregorio M. *lib. 3. Epiſt. 14. ad Zabardam, Sardiniæ Duc. Scripſerunt enim, quòd eo pacto cum* Barbaricinis *facere pacem diſponitis, ut eosdem ad Chriſti ſervitutem adducatis.* Βαρβαρικῖνοι Procopio *de Bello Vandal. lib. 2. c. 13.* à Sardiniæ incolis appellati ſunt Mauri quidam, ad Auraſium montem poſiti, quos Vandali, devictâ Africâ, ne eos paterentur infeſtos, in Sardiniam cum uxoribus & liberis ablegarant, ubi eos clauſos aliquandiu tenuere. Sed progreſſu temporis elapſi illi vicinos Carali montes occuparunt; dein, cùm ad tria millia excreviſſent, latebris renuntiarunt & apertè in locis omnibus graſſati ſunt. Gregorius præ-

fatus

ſtatus miſſo Cyriaco Epiſcopo, ad fidem eos adducere conatus eſt, ut præter locum cit. teſtantur illius *Epiſtola* 23.25.27.29.33. *ejusd. libr.* & *Epiſt.* 17. ac 18. *libri* 9. ut & Baronius *ad A.C.* 94. *n.*9. Meminit illorum quoque Juſtinianus in *l.*2. *Cod. de Offic. Præto-ris Afric.* Atque hinc fortè *Barbariam* Sardiniam appellavit Dantes *in Purgat. c.*23. Macri Fratres inde etiam *Barbarinos* volunt dictos, monetam in Sicilia & Sardinia frequentem, cujus meminit Goffridus Vindocin *l.*1. *Epiſt.* 10. Antoninus Florentiæ Archiep. in *Vita* S. Gregorii M. *Tom. II. tit.*12. *c.*3. *§.*5. & ipſe Gregorius *Epiſt lib.*3. paſſim, ut & *lib.*9. *c.*67. V. eos in *Hierolexico*, Car. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà, in *Barbari*.

Barbaricum, Emporium Scythiæ Auſtralis, ad Indi fluminis oſtia ſitæ, ſeu Indoſcythiæ, nominatiſſimum. Auctori *Peripli* Βαρβαρικὸν ἐμπόριον, de oſtiis Indi loquenti, Καὶ τὰ μὲν ἄλλα διάπλουν οὐκ ἔχει, μόνον δὲ τὸ μέσον, ἐφ' ὃ καὶ τὸ παραθαλάσσιον Ἐμπόριον, τὸ Βαρβαρικόν. Ptolomæo Βάρβαρα, Ἐν νήσοις δὲ ταῖς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ γινομέναις πόλεις αἵδε, Πάταλα, Βάρβαρα, *In inſulis autem quas hic fluvius efficit, urbes hæ, Patala, Barbari &c.* A quo Emporio multæ ſpecies Indicæ, *Barbaricæ* appellatæ ſunt. Ut apud Juriſconſultum, *Folium Barbaricum*, quod aliis *Indicum*, & *Rheum Barbaricum*, quod Myrepſus vocat Ῥῆον Ἰνδικὸν, in Antidoto Tryphera Saracenica: cui potiùs ab hoc Emporio, quàm à Sinu Barbarico hæc appellatio obtigit, Salmaſius *ad Solinum p.*1150. Sed & *Barbaricum*, ſeu *Barbaria*, apud *Hiſtoriæ* Aug. Scriptores, ut & in *Codice*, alibique dicitur, quicquid erat ultra limitem Romanum quaquaverſum; cui apud Græcos Scriptores quosdam oppoſita eſt Ῥωμανία, id eſt, *Romanus Orbis* vel *Imperium Rom.* ſive, ut Tertullianus loquitur, *Romanitas*. Epiphanius de Manete, Καταλείψας τῆς Περσῶν χώρας τῇ Ῥωμανίᾳ ἀφικέσθαι &c. V. Salmaſium *ad Æl. Lampridium in Alexandro Sev.* Atque ita quidem vox Recentioribus ſumitur, Ruſo Feſto in *Breviar.* Æthico in *Coſmogr.* A. Gellio *lib.*19. *c.*12. aliis. *Canones* Eccl. Univerſ. *can.* 106. Τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς Ἐπισκόπους, *Epiſcopos in* Barbarico *exiſtentes*. *Chron. Alexandrinum*, Τούτοις τοῖς Ὑπάτοις, ἐτελεύτησε Σεβῆρος εἰς τὸ βαρβαρικὸν, *His Coſſ. obiit Severus in Barbarico.* Similiter Theophylactus Simocatta *lib.*5. *cap.*13. vocem uſurpat, non pro *armamentario*, uti quidem cenſent Meurſius & Gothofredus, &c. Præterea, ita dicitur bellum, quod in *Barbaros* movetur, item expeditio quæcunque, bellum quodvis, in *Capitulari* Sicardi Principis Beneventani A.C. 836. *§.* 16. in *Capitul.* Radelchiſi Princip. Benev. *A.C.*851. in *Charta* Sergii IV. Pontif. pro Monaſterio S. Vincentii de Vulturno, apud du Freſne *Gloſſar.* &c. Imò & ſic dicitur opus *ex auro pretioſo* confectum, in *Gloſſis* MSS. Reg. & Iſidori alibique Unde Corippus *libro de Laudibus Juſtini*,

Ipſe triumphorum per ſingula vaſa ſuorum
Barbarico *hiſtoriam fieri mandaverat auro* &c.

Fortè, quia *Barbari* hanc arma militaria exornandi artem inveniſſent. Nam inde *Barbaricarii* nuncupati ſunt, de quibus ſuprà. Feſto tandem *Barbaricum* eſt *clamor exercitus, videlicet quòd eo genere barbari utantur*, &c. Vide præter du Freſne Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Barbaricus Sinus, pars Maris Indici, ad Praſum prom. quod hodie *Mozambicum*, in cujus ora Æthiopes Barbari, ſic propriè nominati, quorum regio *Barbaria* dicta eſt, habitabant. In ejus medio Apocopa fuere, quorum Ptolomæus meminit & Stephanus. Extatque etiamnum locus Marciani, in ejus *Peripli* fragmentis, ubi de *Barbarico Sinu* loquitur: Καὶ πρῶτος μὲν ἐστὶ τῶν ἐπισήμων λιμένων ἐν αὐτῷ ὁ καλούμενος Ἀπόκοπα, *Et quidem primus celebrium portuum in ipſo Apocopa ſunt*; Ad quorum orientem æſtivum ſitum eſt Aromatum Emporium. In eodem Menuthias Inſ. eſt, quam vulgò indigenæ *Madagaſcar*, Luſitani *Inſulam S. Laurentii*, appellant. Marcianus idem *ibid.* Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ κόλπου κεῖται τὸ μέγιστον ἀκρωτήριον, ὃ καλεῖται Πράσον ἄκρον, καὶ ἡ Μενουθιὰς νῆσος οὐ πόῤῥω τοῦ ἀκρωτηρίου τυγχάνουσα, *In fine autem Sinus ſitum eſt maximum promontorium, quod vocatur Praſum prom. & Menuthias Inſ. à promont. non procul* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*798.799 & 1243.

Barbarini, monetæ genus, V. ſuprà Barbari.

Barbariſmus & Scythiſmus, nonnullis vocatur fœdus error eorum, qui taciti cum inſipiente dicunt, *Non eſt Deus*: & quidem ille putatur juxta Epiphanium, ante diluvium, hic poſtea obtinuiſſe, usque ad Serugum, cujus tempore cœperit Helleniſmus. Sed nec Epiphanius dicit, *Barbaros* illos vel Scythas, nullum agnoviſſe Numen: nec ſatis convenienter Scythæ memorantur ante Serugum, cùm citra dubium Babylonicâ turri longè ſint poſteriores. Præterea & Βαρβαρισμὸς & Σκυθισμὸς nomina, parùm huic rei idonea ſunt, nec aliunde hauſta, quàm ex malè intellecto Apoſtoli loco, ad Coloſſenſes *cap.*3. *verſu* 2. *Ubi non eſt Græcus & Judæus, Barbarus & Scythes.* Neque enim ibi Apoſtolus variam de Deo ſententiam ſignat: ſed ſolùm ait, in renovatione Chriſtiana, non meliorem aut deteriorem eſſe conditionem Judæi, quàm Græci; nec Græci, quàm Barbari; nec vulgaris Barbari, quàm Scythæ, etſi hic cœteros ſuperare barbarie exiſtimetur, V. Gerh. Johannem Voſſium *de Orig. & progr. Idololatriæ lib.* 1. *capite* 3. Sed & *Barbariſmus*, nomen Libri, in *Charta* R. Cardin. tit. S. Stephani, in Monte Cœlio, A.C. 1215. pro Reform. Univerſitatis Paris. *Non legant in feſtivis diebus, niſi Philoſophos, & Rhetoricos & Quadrivialia &* Barbariſmum & *Ethicam, ſi placet*, & *quartum Rhetoricorum*, apud du Freſne *Gloſſar.* qui etiam libri Donati, de *Barbariſmo*, & octo partibus orationis meminit.

Barbaritani, memorantur in *Charta* Ottonis III. Imp. A.C. 936. in *Bullario* Caſin. *Tom. II. p.*57. & *Charta* Henrici Imp. A. C. 1022. *Ibid. p.*74 ubi *Barbaritanorum & Martinenſium juris Regni noſtri pertinentium* mentio fit apud Eund.

Barbarus, Abrahamo Echellenſi *Hiſtor. Arabum c.*1. vox Syrorum, apud quos, qui Straboni *Scenitæ* dicuntur, *Barbroie*, i. e. *filii deſerti*, vocentur, jam antiquitus in uſu fuit. Ita autem Græci, & poſt eos Romani, cœteros omnes populos, præter ſe appellarunt, quemadmodum hodie Germanis, quidquid gentis ſuæ non eſt, *Walonicum*, h.e. *Welſch* appellant. Inclinato Imperio, ſic appellati ſunt Burgundiæ Flandriæque incolæ, qui Galliâ cladibus exhauſtâ, à Conſtantio è vicina Germania & Septentrione acciti, & *ab ultimis Barbariæ littoribus avulſi, arva jacentia*, verba ſunt Auctoris Panegyrici Diocletiano & Maximiano dicti, & deſtinatas ſibi terras coluere. Quinetiam exinde Burgundiones, poſtquam in iisdem Galliis ſedes fixere Regnumque formavere, *Barbaros* ſeſe appellaſſe conſtat, ex *L.* Gundobada, in qua paris conditionis habentur tam *Barbari* quàm Romani, ut eſt in *tit.*10. *§.*1. & *tit* 15. *§.*1. imò *Barbari* Romanis ſemper præponuntur, V. quoque *tit.* 44. *§.* 1. & *tit.* 47. *§.*1. Unde Traſimundum Reg. Vandalorum in Africa, haud invidioſo nomine *Barbarum* appellat, ad eum ſcribendo, Fulgentius *de Myſterio Mediatoris l.*3. ſicut ſubditos ejus, *Barbaricam gentem*, cui *Romanos* opponit, vett. nempe Africæ incolas. Apud Francos *Barbari*, quos eosdem cum Burgundionibus retur du Freſne, eâdem prærogativâ, quâ Franci, gaudebant, cùm *Romani* longè inferioris haberentur conditionis, V. *Pactum L. Salicæ tit.*44. Paris denique conditionis *Barbari* & *Romani* cenſebantur, in Regno Gothorum Italico, ut ex *Edicto* Regis Theodorici colligitur, in *Præf.* & *capp.*32.34.44.145.154. ubi & *Barbari Reip. militantes*, interdum etiam *potentes* fuiſſe dicuntur V. quæ ſuprà diximus de *Auxiliis*. Nec omittendum, quemadmodum Græci vett. τὸ βάρβαρον, ἐπὶ φωνῆς, *de voce*, tantùm; non ἐπὶ ἔθνους, *de gente*, uſurparunt: unde Ovidius *Triſtium l.*5. *Eleg.*11.

Barbarus *hic ego ſum, quia non intelligor* &c.

Atque hinc *Barbaros* dixere, populos omnes, qui Latinâ ſeu Romanâ linguâ non loquebantur, ſeu, quorum linguam non noverant. Sic poſteriores, Franci præſertim Romani, ſeu qui Romano idiomate utebantur, Transrhenanas gentes omnes, penès quas Teutonica lingua vigebat, eodem modo appellarunt. Walafridus Strabo de *Vita* S. Galli *l* 1. *in Prolog. Priori nomine nos appellant circumſcriptæ gentes, quæ Latinum habent ſermonem, ſequenti uſus nos nuncupat Barbarorum.* Et c 6. *de B. Gallo: Hanc à Domino gratiam meruit, ut non ſolùm Latinæ, ſed etiam Barbaricæ* (h.e. Alemannicæ) *locutionis cognitionem non parùm habuerit.* V. quoque eum *c.*25. & *de rebus Eccleſ. cap.*13. Baldricum porro *Noviom. lib.*1. *cap.*79 Sic Fortunatus *lib.*4. *Poëm.*26.

Sanguine Nobilium genita, Pariſius urbe,
Romana ſtudio, Barbara *prole fuit.*

Et *l.*6. *Poëm.*4.

Hinc, cui Barbaries, *illinc Romania plaudit*,
Diverſis linguis laus ſonat una viri.

Et *l.*9. *Poëm.*1.

Chilperice potens, ſi interpres Barbarus *adſit*,
Adjutor fortis, hoc quoque nomen habens.

Germanicum enim nomen eſt, *Chilpericus*, quaſi *Hilff-reich*. Similiter Flodoardus *l.*14. *Carm.*18.

Inde fluenta legens Rheni, loca barbara *viſit*,
Sarmaticâ ſævos adiens regione Suevos, &c.

Hinc *Barbara lingua*, apud Eginhardum *in Carolo M.* Adelmannum Scholaſticum Poëtam Saxonicum *de Geſtis Caroli M. l.*1. & 5. Teutonica eſt: Neque aliud videtur *Barbariſmus*, quàm lingua Germanica, apud Sidonium *l.*4. *Epiſt.*17. & *lib.*5. *Epiſt.*5. &c. Addatur & hoc, non deeſſe, qui dicant, *Barbaros* etiam appellatos eſſe, quotquot Religionem Rom. non profiterentur, ex Salviano *de Provid. lib.*4. V. quæ hanc in rem congeſſit Chiffletius in *Anaſtaſi Childerici*, laudatus Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Barbarus Daniel, Venetæ nobilitatis præclarum lumen, ex eadem familia, quæ Hermolaum, veræ Philoſophiæ & literarum meliorum in Italia inſtauratorem, olim dedit. Patriarcha Aquilejenſis deſignatus, edidit *Catenam Or. Patr. in* 50. *Pſ. pr.* Philoſophiæ præterea ac Mathematicarum artium exquiſitâ ſcientiâ præditus: Obiit quadragenario major A. C 1569.

Barbati, apud Romanos, joco proverbiali dicti ſunt, homines priſci ac ſimplicibus moribus ruſticanæque veritatis: quòd illic ſerò receptum eſſet, barbam radere Juvenalis,

——— *Facile eſt* barbato *imponere Regi.*

In Communione Romana, Religioſi quidam, qui ex inſtituto barbam nutriunt, eodem epitheto inſigniuntur: Auctor *Vitæ* S. Erminoldi, *Frater quidam ex his, quos* Barbatos *dicimus*. Sicque appellatos Monachos Ordinis cujusdam Monaſtici, refert Albericus *ad A. C.* 1113. *Scripſit quædam de ordine Fratrum Templi & Barbatorum.*

batorum. Idem *ad A.C.*1240.*Ordo Fratrum* Barbatorũ,*qui etiamcirca hoc tempus cœpit, habebat domos* 160. Nempe Sacerdotum & Monachorum aliàs communis mos eſt,barbam ponere , idque non ſine certis ceremoniis, ut diximus. Sed & *Fratres Barbati* appellantur utplurimum *Fratres Converſi* in Monaſteriis, quòd, contra quàm Monachi voto adſtricti. *barbam* itidem alerent, uti etiamnum obſervare eſt, apud Carthuſienſes. Unde , quem apud Auctorem *Vitæ* S.Erminoldi *lib.*2.*c.*2.*Barbatum* vidimus appellatum: Editio Caniſiana *Converſum* vocat. *Fratres Laici* iidem dicuntur, in *Chron.* Montis-Sereni *p.*170. Meminit eorum *Exordium* Ordinis Ciſterc. *c.*15. *Tuncque definierunt Converſos Laicos* Barbatos *ex licentia ſui Epiſcopi ſuſcepturos , eosque in vita ſua & in morte , excepto Monachatu , ut ſemet ipſos tractaturos.* V. quoque Cæſarium Heiſterbac. *lib.*4.*c.*62. & *lib.*6.*c.*20. Mores illorum perſtringit Idem *loco poſt.* inprimis, ubi eos *in habitu & tonſura Religionis terras circumire & plurimos decipere,* tradit.Sic *Barbatos* Grandimontenſes exagitat Stephanus Tornacenſis *Epiſt.*152. *Luctuoſum in Ecclesia Dei ſpectaculum fideli ac flebili compaſſione proſequimur: Grandimontenſes Converſos miſerabilem cœtum Clericorum* barbis *prolixis, tanquam cornibus ventilantes* &c. Sed accuratiùs de iis ſic *Chronicon* Laureſham.

Nunc quoque Barbati *qui ſint, attentiùs audi.*
Sunt ergo Laici Milienſibus (Monachis) *aſſociati.*
Quos riſus populi dedit hoc agnomine fungi,
Sunt quia prolixis barbis ad pectora pexis,
Deformes, hirti , revera moribus hirci ,
Barbis hircorum ſimiles, larvis tragicorum.
Quos quia vulgaris circumfert aura favoris ,
Auſterâ facie ſunt & tonſi caput altè ,
Cautiùs inciſis, certoque tenore capillis ,
Et ſunt immenſis induti calceamentis ,
Amphibalis longis utentes & ſpatioſis.
Quos quid habere putant , ſubmiſſâ fronte ſalutant,
Gratia, Pax vobis, Benedicite, Credite nobis ,
Mille Pater Noſter demandat grex tibi noſter :
Pervenias centum verrunt barbis pavimentum
Ut Domini ſervos plebs mobilis æſtimet ipſos.
Verùm fallaces fore ſe produnt, & inanes &c.

apud du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Macrum *Hierolex.*

Barbatores, memorati Petro Bleſenſi *Epiſt.*14. *Regis Curiam ſequuntur aſſiduè hiſtriones, candidatrices, aleatores, dulcorarii, caupones, nebulatores, mimi*, barbatores, *balatrones & hoc genus omne:* non tam *Barbitonſores* eſſe videntur, ut præter Ludov. de la Cerda & Guſſanvillam , Macro placet ; quàm mimi ſcurræque , qui larvati in Theatris ludunt , quomodo in Bacchanalibus fieri potiſſimùm aſſolet. In his enim larvæ ipſæ horridis & impexis barbis ſqualent , uti docet *Hiſtoria* Turpini c.18. *Habentes larvas* barbatas , *cornutas, dæmonibus conſimiles.* Et longè prius Tertullianus de *Idololatr. cap.*14 *Quibus nobis ſub barba extranea ſunt & Neomeniæ & feriæ aliquando adeò dilectæ*, &c. Unde etiamnum *Barboires* vocantur Belgis Francicâ linguâ utentibus , *Barbadoüires* Gabalitanis , *Barbauts* Arvernis. Horum itaque ludicra feſtivitas , *Barbatoria* dicta eſt, uti hîc infrà videbimus.

Barbatoria, vox memorata Gregorio Turon. *Hiſtor. libro* 10. *capite* 6. ubi accuſatam ait Abbatiſſam Pictavenſem , *quòd vittam de auro exornatam nepti ſuæ ſuperfluè dederit*, Barbatoriam *intus eo* (Monaſterio) *quòd celebraverit* : Macro videtur velum denotare, Monialibus ſub mento ligari ſolitum , quod vulgò *Subjugulum* , Belgis *Barbetta* dicitur. Aliis inſtrumentum fuit ad radendos pilos, quo fœminæ etiam uſæ. Et certè πωγωνοκουρεία in *Gloſſar.* Græc. Lat. *Barbatoria* redditur, i. *barbæ tonſio.* Unde Viri docti cenſuere , Abbatiſſæ præfatæ objectum fuiſſe, quòd in ſuo Monaſterio artem tonſoriam paſſa fuerit exerceri. Alii , quòd in eo primam lanuginem adoleſcentes ponerent. Hi enim, cùm primùm radendi eſſent, à Parentibus & amicis , ad Ædem Sacram adducebantur , & per Sacerdotis vel Epiſcopi miniſterium prima eorum lanugo ponebatur, ac veluti *primitiæ juventutis* , ut habet *Ordo* Romanus , Deo offerebatur , recitatâ in eum finem oratione, quæ extat in Libro *Sacram.* Gregorii M. & in *Euchologio* Græcorum , de quo more multa eruditè congeſſit Car. du Freſne *Diſſertat.* 22. ad Joinvillam. Verùm an *Barbatoria* in *Gloſſar.* eadem ſit , quæ apud Antiſtitem Turon. non adeò liquet : imò potius locum hujus accuratiùs perpendenti *Barbatorum* prædictorum ludus hac voce intelligendus videtur , quem *Maſcarade* Galli vocant. V. quæ ſuprà diximus, & plura hanc in rem apud Macrum in *Hierolexico* & du Freſne *Gloſſ.*

Barbatus , Religioſus, qui barbam nutrit , Vide ſuprà in voce *Barbati.* Item miles , *Can. ſi quis* 6. *quæſt.* 1. *Si quis cum militibus ſeu privatis barbatis etiam ſceleſtam inieris factionem.* Et quidem eques armatus, quâ notione vocem Coirum & Villanum uſurpare , legas apud Macrum in *Hierolexico*, ubi eosdem *Barbutos* quoque appellatos addit , Vide infrà in voce *Barbuta.*

Barbentio , vulgò *Barbenſon* , locus in Tabulis A.1197. datis, una cum Binchio memoratus : è quibus Binchium locus eſt Hannoniæ, vulgò *Binsen Hainaut*, in diœc. Cameracenſi, Barbentio autem tit. Principatus gaudet. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Sonegiæ.* Familia hæc ramus eſt Ligneſiæ ſtirpis , quæ in Belgio jam olim illuſtris, inprimis crevit Joannis Dn. *de Barbentione* meritis ac matrimonio cum Margareta Marcana ; Ita enim Comitatus *Arenbergicus* illatus eſt familiæ. Ex ejus filiis Carolus Pr. Comes Arenbergæ ab uxore Anna Croviaca , Ducatum Areſchotanum, Principatum Cimacenſem ac Porcianum, aliaque nactus eſt. Alter Robertus *Barbanſonios* propagavit : Univerſis verò (namque prior ramus, iterum in duas lineas, *Areſchotanorum* Ducum & *Cimacenſium* Principum, abiit) *Ducatus Arenbergici* axioma ab Imperatore collatum eſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilitat. Europ. Tom.II.in Judic.* ut & hîc paſſim.

Barbja, vulgò *Barby*, nomen familiæ Comitum Saxoniæ, ab A.C.1149. quo Burcardus Comes Barbienſis floruit, in Hiſtoriis celebratæ. In diverſas lineas aliquoties diviſa fuit; ſed, qui juxtim enati fuerant rami, omnes brevi tempore, ipſe verò ſtipes A. C. 1559. morte Auguſti Ludovici, exaruiſſe viſi ſunt. Cujus ſorores fuere, Chriſtiana Eliſabetha (n.A.C.1634. uxor Rudolphi Auguſti D. Brunſuicenſis ac Luneburgenſis, d.A.C. 1650.) Juſtina Sophia, (n.A.C 1636. uxor Ennonis Ludovici Friſonum Principis, d.A.C.1656.) Æmilia Juliana (n.A.C. 1637.) & Antonia Sibylla (n.A.C.1641.) qui omnes nati ſunt , ex Sophia Urſula Oldenburgica , Alberto Friderico , defuncto A.C. 1641. filio Juſti , nepoti Wolffgangi, pronepoti Burcardi , abnepoti Guntheri, atnepoti Burcardi, qui, maritus Sophiæ filiæ Sigismundi Princ. Anhaltini, obiit A.C.1420. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. tom.*1.

Barbicalis, machinæ λιθοβόλων ſpecies , apud Albertum Aquenſem *l.*3.*c* 41. *Sequenti die inſtrumenta trium mangenarum , Franci* Barbicales *vocant , opponunt ponti, quæ portam & turrim portæ ejusque mœnia crebro jactu & impetu ſaxorum quaterent & impeterent*, du Freſne.

Barbite , apud Marcianum, *Barbyte* Solino dicitur, *c.*54. *A Sitſis Carbile ſive* Barbyte *oppidum centum triginta quinque millibus paſſuum diſtat, in quo mortales odio auri cœmunt hoc metallum* &c. Quid verò ſit, haud liquet. Fortè *Babytace* eſt vel *Barbathace*, ut Plinius vocat, Βαβυτάκη Stephano , urbs Perſiæ in Septentrionali latere Tigris, de qua voce diximus ſuprà.

Barbitos, apud Horatium *lib.*1. *Carm. od.*1.

Lesboum refugit tendere barbiton:

Inſtrumentum Lyricum, quod tribus tendebatur chordis, quo multùm uſa Sappho & Alcæus. Sonus ei extitit gravis & aptus Doriis: quocirca Pollux etiam βαρύμιτον dictum prodit, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.*1.*c.*48. Alii tamen ſeptichordum fuiſſe docent, non minùs ac citharam, quam ἑπτάκτυπον φόρμιγγα Pindarus vocat , Acron ex Dionis *l.*7. Imò *Barbitum* Anacreonti εἰς λύραν , idem eſt quod ipſa lyra, inſtrumentum Muſicum κρουόμενον, *plectro vel calamo pulſari ſolitum.* Inventor ejus idem Anacreon &c. V. Chabotium *ad Horatium d.l.*

Barbota, apud Matthæum Paris, ad *A.C.*1219. *Targias multas & galeas cum* barbotis *& navibus aliis Chriſticolæ rapuerunt*; qui vocem hanc mutuatus eſt ex Oliverio Scholaſtico *de Captione Damiatæ*, *Accidit, ut una navis Templariorum, vi torrentis rapta , prope ripam civitatis præcipitaretur ad hoſtes , qui cum* barbotis *& uncis ferreis ipſam impugnaverunt diutius* : navis ſpecies eſt, ſic dicta à roſtro ferrato, ut Macer vult in *Hierolexico.* Certè Schefferus eas eſſe naves has putat, quas Sturleſonius in *Chron. Jeernbarden*, q. dicas , *barbam ferream* , vocat. Supernè tectas fuiſſe probè corio, ex *Hiſtoria* Belli Sacri vernacula MS. probat du Freſne , & undique acutas admodum: Meminitque tectarum ejusmodi navium *Chron.* Petri IV. Aragon. R. *l.*3.*c.*10. Unde *Barbotata navigia*, quę in modũ *Barbotarum* tecta, apud Sanutum *l.*2.*part.*4.*c.*7. laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſ.* Unde aliud etymon elicias , dictas nempe hujusmodi naves à *barbutis*; eſt autem *Barbuta* propriè capitis tegmen, quo milites, Equites inprimis, in præliis, caput tegebant. V. infrà.

Barburi Saginati , in Menſa Salomonis, 2. Regum *c.* 4. *verſ.* 23. Junio & Mercero ſunt *lectiſſima quæque animalia* , quæ Appulejus *paſtus electiles* dixiſſet; Græcis *aves electæ altiles*, eæque gallinacei generis; Talmudicis *electi boves* aut *gallinæ peculiari modo ſaginatæ*; Rabbi Judæ, *ſpecies animalium, quæ aluntur in vivariis*; Aliis *aves quæ ex Barbaria adferebantur*, mundæ ac pingues; Et certè, cùm Salomon in Rubro Mari claſſem inſtrueret, Ælanis & Eſion-gabere in Orientales Barbaros ire potuit illa , atque inde meleagrides afferre, quæ *Barburim* inde denominari potuere. Quo enim tempore avium harum magna fuit raritas & penuria, erat illis ſummè fertilis Rubri maris Inſula quædam , ad Barbariam Troglodytarum pertinens, quod idonei Auctores ſcribunt , præter Agatharchidem, Diodorus & Artemidorus apud Strabonem, &c. Bocharto, utut ultima hæc interpretatio tolerabilis videatur , prima tamen maximè placet , in qua aſſerenda conſpirant Seniores cum Talmudicis, & analogia favet ; ſecundum quam, uti à חרר *charar*, i. *ardere*, חרחור *charchur* eſt , hoc eſt, *ſummus ardor*, Deuteronom. *capite* 28. *verſu.* 22. ſic à ברר *barar* , hoc eſt , eligere , ברבור *barbur* , i. *res lectiſſima.* Unde

Unde ſenſus quoque commodiſſimus verborum Salomonis hic emergit: *Cibaria Salomonis erant in dies ſinguli triceni cori ſimilæ, ſexageni cori farinæ, deni boves pingues, viceni boves paſcuales, & centum oves, præter cervos, capreas, & bubalos, & barburim.* h. e. *lectiſſima quæque animalia*, ea ſc. quæ inter cœtera ſeligebantur, ut peculiari ratione ſaginata regiæ menſæ apponerentur. Quod de avibus potiſſimum Vett. intellexerunt, cùm, quia in cupedinario Foro aviculæ principem locum tenent, tum ut ab iis diſtinguerent, quorum jam facta mentio: bobus nim. ovibus, cervis, capreis & bubalis, &c. V. cum *Hierozoici Part. poſter. Lib. I. c.* 19.

Barbuta, apud Joh. Hocſemium in *Engelberto Epiſc. Leod. c.* 35. *Erant omnes armati cum* barbutis *in capite; & ultimo Rex cum multa gente, ſupra parvum roncinum, armatus ſicut alii, cum barbuta*; tegminis ſpecies eſt, quo caput olim Milites, Equites inprimis, tegebant in præliis. Hinc pro ipſis militibus, *Acta* Confœderationis inter Galeacium Mediolani Dom. & Amedeum Com. Sabaudiæ A.C. 1362. apud Guichenonum in *Hiſtor Sabaud. pag.* 206. *Habere & tenere tenetur ad offenſam prædictam barbutas mille, quibus per Dom. Comitem ſatisfiat.* Et mox, *Habere tenetur ſuis expenſis ſolùm* barbutas *trecentum*, h. e. milites *barbutis* armatos; quos poſtmodù Itali *Lances* ſeu *Lancearios* appellarunt, uti legimus apud Matth. Villaneum *l.* 2. *c.* 81. & *l.* 6. *c.* 56. V. quoque Thvvroczium *in Ludovico R. Hungar. c.* 16. 21. 23. Cortuſium *Hiſtor. lib.* 7. *c.* 20. Alios, laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* In Macri *Hirolexico* malè *Barbuti* pro *Barbutæ* legitur, ex Blondo *Dec.* 2. *lib.* 10. *in Clemente VI. Quam ob rem Archiepiſcopus Johannem Aulegium Vicecomitem cum* barbutis *quinquemillibus in Hetruriam miſit.* Namque ablativus hic rectum habet *Barbuta*, uti vidimus.

Barbythace, ſeu *Barbytace*, Urbs Perſidis, cujus incolas aurum quantum poſſunt contrahere defodereque, ne cui ſit uſui. Plinius memorat. Quod cùm alibi non legatur, ſuſpicatur Salmaſius, fuiſſe urbem, in qua Gazophylacium Perſiæ Regum fuerit, ſicque aurum ibi defoſſum ſervaretur. V. cum *loco cit.* ut & in *Babytace* ſuprà.

Barca, apud Paulinum *Poëm.* 13.

> *Ut mea ſalubri* barca *perfugio foret,*
> *Puppis ſuperſtes obrutæ.*

Abbonem *de bello Paris. lib.* 1.

> *Quamplures numero naves numerante carentes*
> *Extat, eas moris vulgò* barcas *nominare.*

Et *lib.* 2.

> ——— *Barcas per flumina raptant.*

Aldhelmum *de* 8. *Vitiis*, Alios; Ugutioni, *navis Mercatorum eſt & quæ merces exportat:* Iſidoro *Origin. lib.* 19. *c.* 1. *quæ cuncta navis commercia ad littus portat* &c. à Βάρις, voce Græca, quæ genus ædificii rotundi, ut turris eſt, ſonat, ſecundùm Salmaſium in Kercoëtium: Jul. Cæſ. Scaliger *Exercit.* 51. à βάρος id eſt, *oneribus gerendis*, vocem deducit. Alii à *Barca*, urbe Africæ &c. Rodericus Toletanus *de Rebus Hiſpan. lib.* 1. *c.* 5. à *Barca* celebrem Hiſpaniæ urbem, *Barcinonem* nominatam, auctor eſt. Sed & Βάρκας Scriptores aliquot Græci recentiores dixere; Βάλκας Nicetas habet in *Alexio lib.* 1. *num.* 7. & Harmenopulus *l.* 2. *tit.* 11. §. 9. apud du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Barcella*, quæ aliàs *Navicula* dicitur, vas Eccleſiæ, in qua thus reponitur, ad incenſum, in *Charta* A.C. 1197. apud Ughellum *Italiæ ſacr. T. VII. p.* 274.

Barcina, nomen factionis Carthagine olim potentis, cujus opibus, *quæ apud militem plebemque plus quàm modicæ erant*, contrà Principum voluntatem, Asdrubal, gener Amilcaris cognom. *Barca* (cujus facta leges apud Corn. Nepotem.) imperio potitus eſt, Livius *l.* 21. *c.* 2. Ad eiusdem factionis principes miſſis literis nuntiiſque, præparavit ſuorum animos Annibal, cum in Sagunti obſidione hærens, ne quid pars altera gratificari pro Romanis, qui Legationem Carthaginem miſſuri erant, poſſet, *c.* 9. &c. Peritia eorum gloriaque bellica, eidem indigitatur *l.* 28. *c.* 12. *Ibi tum Aſdrubal Giſgonis, maximus clariſſimusque eo bello ſecundùm* Barcinos *Dux, regreſſus à Gadibus* &c. Nitebantur autem contra Hannonem maximè, qui unus adverſo Senatu cauſam fœderis cum Romanis egit, ſed nullo ſucceſſu, *c.* 10. *cit.* Hinc inter Himilconem *Virum factionis Barcinæ*, poſtquam nuncius ab Annibale læta omnia attuliſſet & Hannonem, qui bellum cum Romanis conſtanter diſſuaſerat, acris diſceptatio, legitur apud eundem *lib.* 23. *c.* 12. Sed rejecto tandem in Africam Annibale, Romanorumque potentiâ indies refloreſcente, factionis auctoritas peſſundata, ut videre eſt apud eundem.

Bardæi, pop. Illyrici, quorum mentio in *Gloſſis*, *Bardei*, Ἰλλύριοι δοῦλοι, οἱ δὲ ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας κατὰ Κίννα καὶ Μαρίου στρατευόμενοι, *Illyrici ſervi, qui pro Italia pugnantes, contra Cinnam & Marium cum exercitu profecti ſunt*, ubi meliùs legeretur *Bardæi*. Ptolomæo namque Οὐαρδαῖοι dicuntur, in deſcriptione Illyrici: Ἐντὸς δὲ Δαλματίας Δαούρσιοι, ὑπὲρ οὓς μὲν Κομίνιοι καὶ Οὐαρδαῖοι, *Infra Dalmatiam Daurſii, ſupra quos Comenii & Vardæi.* Ita vetus liber, quem in Bibl. Pal. vidit Salmaſius, vulgò Οὐάρδιοι, &c. Inde *Bardaici cuculli*, de quibus Jul. Capitolinus in *Pertinace*, *Chlamydes Græcanicas atque caſtrenſes & cucullos Bardaicos*, ubi de rebus Commodi ſub haſta venditis: quos nonnulli à *Bardis* Galliæ infeliciter deducunt. Fuere autem militare geſtamen, & iidem fortè cum *Liburnicis cucullis* Martialis: Pannoniorum etiam galerorum mentio, apud Vegetium, quos pro galeis geſtabant milites ipſius ætate. Sed & *calceos Bardaicos* militum reperimus appellatos. Juvenalis, *Sat.* 10.

> Bardaicus *Judex datur hæc punire volenti*
> Calceus *& grandes magna ad ſubſellia ſuræ.*

Ita namque hæc verba conſtruit Salmaſius præfatus, *Hæc punire volenti datur Judex, calceus Bardaicus, & grandes ſuræ:* per quæ militarem Judicem intelligit, Centurionem aut Tribunum, cui grandes ſuræ & calceus Bardaicus. Incertum igitur, utrum de calceo intelligat, an de cucullo Martialis, cùm inter res malè olentes *bardaicum* militis ponit, *lib.* 4 *Epigr.* 4.

> *Laſſi* bardaicus *quod evocati*,
> *Quod bis muricæ vellus inquinatum*,
> *Quod jejunia Sabbatariorum* &c.

Cœterùm cucullos etiam pedum invenimus appellatos, qui *cucullopedones* & *pedocuculli* dicebantur. Horum mentio in *Notis* Tironis & Senecæ. Sic πῖλος Græcis & pedum & capitis dicitur. Heſiodus,

> —— —— κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
> Πῖλον ἔχειν ἀσκητόν.
> —— —— *in capite supernè*
> *Pileum habere elaboratum.*

Καμηλαύκιον exponunt Grammatici. Apud eundem πῖλοι quoque pedules ſunt. Similiter Latinis *cudo* utrumque ſignificabat, & galerum vel pileum & pedule &c. Salmaſius *ad Capitolinum*. V. quoque infrà in voce *Bardocucullus*.

Bardariotæ, Gr. Βαρδαριῶται, milites prætoriani, quorum præfectus *Primivirgius* dicebatur: eo quòd, quoties Imperator CP. equitabat, milites hi virgas manibus ferebant, ad populi arcendum impetum. V. Codinum *de Officiis Aulæ CP.* & Macros Fratres in *Hierolexico*, è quibus Carolus *Bardariotas* hos cum *Barbutis* eoſdem facit. V. ſuprà.

Bardocucullus, adde: Unde patet, viliſſimum tegumenti fuiſſe genus; Hinc per ludibrium idem *Cercopithecorum penulam* alibi illum vocat: A' *Bardæis* Illyrici populis, de quibus ſuprà, ſi cum Turnebo & Salmaſio appellationem ejus trahere placeat, dici poterit, veſtem in Illyrico inventam, pòſt apud Gallos texi, atque in uſu haberi cœptam eſſe. A' *Bardis* enim Gallorum vatibus, aut à *bardis* i. fatuis, vocis derivationem agnoſcere ſe poſſe meritò negat Octav. Ferrarius *de re Veſtiaria l.* 1. *c.* 21. *Partis* 2. Hinc *Bardaicus Judex*, apud Juvenal. ut dictum. Id eſt, *Bardocucullo* veſtitus, ſive ille ex craſſiore lana, ſive ex caprarum pilis & cilicio confectus: qualem Centurionem (hunc enim Poëta intelligit verbis his) *hirſutam capellam* audacter propterea alibi appellat. Meminit *Bardaici cuculli* & Capitolinus in *Pertinace*, uti viſum: ubi docet Commodum Imp. *Chlamydes Græcanicas atque caſtrenſes, & cucullos Bardaicos, & togam & arma gladiatoria*, auro, ſerico gemmiſque confecta geſtaſſe, præter morem Romanum. V. quoque infrà, in voce *Cucullus*, & ſuprà in voce *Bardæi*.

Barducium, teli genus, apud Cedrenum.

Bargus, in *L. Sal. de bargo ſuſpendere*, ramum arboris vel ſcapum notat. Hinc de papyri faſciculo ſeu ſcapo, ſeu racano. Vet. Liber, *Reſtum opus, papyrinæ faſces*, βάργοι. Nempe faſces papyri ſic colligatas, ut baculi vel ſcapi figuram referrent, *bargos* vocarunt. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Firmo*. A' voce hac, *branche* Gallorum deducit du Freſne, quod Salmaſius mavult arceſſere à *Brachium*, *Ibid.*

Barigena, ſeu *Barginna*, in *Gloſſis* Lat. Gr. νεκροφόρος. Βάρβαρος, ἀνευφήμησις βαρβάρου, *Veſpillo. Barbarus, acclamatio barbari.* Quæ verba ſic accipit cum Cujacio *ad Nov.* 43. *Juſtiniani*, du Freſne, ut exiſtimet, *Barginas* fuiſſe *barbaros funerum elatores*, vocemque *Barginna*, eſſe barbaram, non Latinam, quam à Germ. *Baar* videtur deducere Bignonius, & in vet. *Gloſſario* Saxon. *feretrum* dici obſervat: Unde fortè, inquit, pro *funerum elatore*. Cœterùm *Bargennos*, Troglodytidis regionis populos memorat Plinius *lib.* 5. Et in *Gloſſis* Iſidori *Bargines* ſunt *fortes in bello*. Recentioribus verò Grammaticis *Barginus*, peregrinus, alienigena eſt &c. V. Ugutionem, Johannem de Janua, alios, ei laudatos *Gloſſar.*

Barigildi, in *Capitulis* Caroli C. *tit* 31. *c.* 32. *Et ipſe* (Comes) *ſic mallum ſuum teneat, ut* Barigildi *ejus & Advocati, qui in aliis Comitatibus rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint:* Sirmondo, Apparitores ſunt. Unde hodieque apud Italos hac voce principes apparitorum inſigniuntur. Academici Cruſcani, *Bargello, capitan de' birri, Circitor.* Originem vocis à vocabulo *Barus* vel *Baro* arceſſit Innoc. Cironus, aitque, *Barigildum* liberum eſſe hominem, qui nunquam ſervilis fuit conditionis. Addit, hinc Advocatos dici *Barigildos*, quòd è nobilioribus & potentioribus aſſumerentur, in quorum fidem & patrocinium, quaſi conſpiratione quadam & conſenſu mutuo, Eccleſiæ recurrebant; à *gildo* ſeu pretio, Advocatis exſolvi ſolito: ut ſic dicti fuerint, quaſi *Advocati Stipendiarii*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Barillarius, in *Ordinatione* Hoſpitii Ludovici IX. Franc. R. inter Sanctos relati, A.C.1261. officium fuit in *Scancionaria Regia*, cui cadorum vinariorum cura incumbebat. A' *Barili* ſeu *Barillo*, voce recentioris ævi, Ital. *Barile*, Gall. *Baril*, quæ vini cadum, vas vinarium è ligno, denotat. Matthæus Paris *in Vitis Abb. Miſit* barillos *lapidibus & ſabulo repletos* &c. Inde *Barillagium* quoque, apud Hemereum in *Auguſta Viromanduor. A.C.* 1095. id eſt, tributum, quod pro iſtiusmodi vaſis vinariis præſtabatur. V. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *Hierolex.*

Baris, Indiæ fluv. adde: In cujus oſtiis *Barace* ſita fuit, Emporium nobile, de quo ſuprà. Eidem flumini adpoſitum eſt Nelcyndæ emporium, unde ſecundo amne lintres deſcendebant in Baracen, quæ piper ex Cottonare vehebant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1187. Aliàs *Baris* Vitruvio teſte, idem Græcis, quod *fala* Latinis: Sunt autem falæ turres rotundæ, quarum faſtigium ovi refert imaginem. Cujusmodi ὠοειδῆ δημιουργήματα, in Circo erant, ab Agrippa primùm extrui juſſa, ad oſtendendum Curriculorum numerum. Servius *in lib.9. Æneid. de Phalarica, Unde & in Circo falæ dicuntur diviſiones inter Euripum & metas, quòd ibi conſtructis ad tempus, turribus his telis pugna edi ſolebat.* Ad quem eundem uſum delphines quoque eodem curante facti. Quæ cauſa eſt, quòd utrosque jungat Juvenalis,

Quæ nudis longè oſtentas cervicibus aurum,
Conſulis ante Falas Delphinorumque columnas.

Sed de his inferiùs dicendi locus erit. V. Salmaſium *ad Solin. p.*911.

Barmbracus, Lindenbrogio parvus canis eſt, in *L.* Friſonum *tit.*4 §.3. *Qui occiderit canem acceptoricium, vel bracconem parvum, quem* barmbracum *vocant. Bracco* enim canis hodieque Germanis eſt. Mavult tamen Spelmannus vocabulum deductum, à Saxon. *Barme*, quod *gremium* ſignificat: ut *Barmbraccus* ſit *canis gremialis*, quales etiamnum nobiles fœminæ, voluptatis gratiâ, gremiis fovent. V. eum in *Gloſſar.* & du Freſne ſimiliter.

Barnabitæ, adde: veſtis illorum nigra eſt, cum pallio ad talos usque demiſſo. Richeliet.

Barnaces, Hibernis aves ſunt aucis ſylveſtribus ſimiles, quæ de lignis abietinis, uti hactenus creditum eſt, præter naturam productæ, religioſis viris, tempore jejuniorum in eſcam cedunt, eò quòd de carne & commixtione minimè naſcantur. V. infrà in *Bernacles*.

Principes Viri.

Barnimus, filius Raſtizi, nepos Miroslai, pronepos Lubithi, qui tempore Caroli M. Dux in Pomerania Or. Wilzorum fuerit, genuit Viſilaum vel Wizlaſum, cujus filio Billungo ſeu Miſtevojo, natus eſt fil. Micislaus, per fil. minorem Grimmum Rugiorum Principum, per Miſtævonem verò majorem natu Herulorum Regum, conditor.

Barnimus I. cognom. *Borrus*, filius Bogislai II. Pomeraniæ Citer. Ducis, ſucceſſit fratri Bogislao III. condidit Garziam & Greiffenhagam, cum aliquot Monaſteriis: dein cum Patre Eccleſiæ Caminenſi conceſſit Colbergam, tum bellum ob Novam Marchiam cum Johanne I. El. Brandeb. geſſit; quod compoſitum eſt, cùm Ducis filia Hedvigis nupta Johanni Primislaviam cum Marchia Uccaria adferret. Obiit A.C 1287. Eo præter Ottonem Stettinenſis & Bogislaum IV Wolgaſtenſis rami auctores, natus eſt,

Barnimus II. cui Meſtovinus agnatus A. C. 1295. donaverat ditiones in ulter. Pomerania, ſed Poloni à ſucceſſione Pomeranos prohibuere. Idem A.C. 1285. in adulterio à Moccarvitio confoſſus, filiam tantùm reliquit.

Barnimus III. cognom. *Magnus*, filius Ottonis præfati, ſucceſſit Patri in regimine & bello, adverſus Ludovicum Brandenburgicum Elect. quo ſæpius victor, tandem tamen dicitur, in caſum deficientis prolis, Brandeburgicis ſucceſſionem addixiſſe. Idem agnato *Barnimo*, de quo proximè, in defenſione Rugiæ adverſus Megapolitanos adſtitit. Obiit A.C.1368. pater Bogislai VII. Caſimiri IV. & Suantibori II.

Barnimus IV. fil. Wartislai IV. nepos Bogislai IV. de quo ſuprà, Pomeraniæ Occid. Dux, Wolgaſtanam lineam, conditor arcis Wolgaſtanæ, orſus eſt: ſicut Bogislaus V. frater ejus, Pomeraniam Or. eſt nactus. Unà cum *Barnimo III.* à Carolo IV. Imp. *Venatorum Imperii* dignitatem impetravit. Idem contra Megapolitanos ſuam defendit Rugiam, quam pater ejus, extincto avunculo Wizlao A.C.1325. ſibi vendicaverat. Obiit A.C. 1365. pater Bogislai V. & Wartislai VI.

Barnimus V. fil. Bogislai V. prædicti, frater Caſimiri V. Wartislai VII. & Bogislai VIII.

Barnimus VI. filius Wartislai VI. nepos Barnimi IV. temperantiæ ſingularis laude inclaruit. Obiit A. C. 1405. Eo ex Veronica Norimbergenſi, præter Wartislaum IX. Acad. Gryphisvvaldinæ A. C. 1456. auctorem, genitus eſt,

Barnimus VII. cui Gutskoæ ſedes fuit. Obiit improlis.

Barnimus VIII. fil. Wartislai, Rugiæ, Stralſundæ & Barti Domini, nepos Wartislai VI. fratrem habuit Suantiborum III. quorum hic A.C.1446. ille A.C.1451. ſine liberis defecit.

Barnimus IX. cognom. *Pius*. Stettinenſis Princeps, filius minor natu Bogislai X. frater Georgii, poſtquam hic vivis exceſſit, qui antea toto triennio Lutherum audiverat, habito conventu Treptoæ, conſentientibus Ordinibus, cum nepote Philippo, quem Georgius ex Æmilia Palatina ſuſceperat, Latinos ritus abolevit, & per Johannem Bugenhagium, formulam adminiſtrationis conſcriptam A.C.1535. publicavit. Monaſteriis dein reformatis, Smalcaldico fœderi nomen dedit A.C.1536. Nec tamen biennio poſt, in recuſationem Cameralis judicii, conſentire voluit. Anno dein C.1541. circa Principatus & bonorum Eccl. diviſionem cum nepote tranſegit: juſſitque Epiſcopum Caminenſem cum Canonicis ſuo jure uti, ſic tamen ut religionem Evangelicam ſequerentur. Locupletata quoq; tum Academia Gryphisvvaldina & Pædagogium Stettinenſe fundatum eſt. Deceſſit A. C. 1573. tantùm filiabus relictis.

Barnimus X. fil. ſecundogenitus Philippi retro memorati, Rugenvvaldæ habitavit. Obiit A.C.1603. nullâ ex Anna Maria Brandeburgica prole relictâ. Ejus frater maximus natu Joh. Fridericus, A.C. 1600. reliqui Caſimirus IX. A.C. 1605. uterque itidem ſine prole, Bogislaus XIII. A.C. 1606. pater plurium liberorum & Ern. Ludovicus pater Phil. Julii A.C.1592. extincti ſunt. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Genealogico-Hiſtoricâ, in familia Wandalica.*

Baroncellus, V. infrà in voce *Caſipanus.*

Barones, non modò Perſii & Iſidori ævo, ſed etiam longè poſtea, *miniſtri* appellati ſunt: Unde traducta vox ad *viros Magnates*, qui Principibus obſequia & miniſteria ſua præſtabant, ex officii ratione, ſeu ex beneficiis ac feudis, quæ ad eiusmodi obſequia impendenda iis indidem conferri ſolebant. Quin etiam jam inde ab ipſo Auguſtini ævo, ſic dicti videntur Viri Nobiles, Principum obſequiis & ſervitio addicti, vel certè viri militares, & qui primas in aulis Regum tenebant. V. eum *Serm.*48. *ad Fratres in Eremo*, & 68. *ad eosd.* Quemadmodum autem famulos, *Homines* vulgò etiam appellabant; ita Franci, ac cœteri Boreales populi, poſtquam Galliam Italiamque invaſere, *Barones* quosvis viros appellarunt, V. *LL.* Salicam, Ripuariam, Alemann. Longobard. paſſim: retinentque etiamnum Hiſpani vocem *Varones*, quosvis viros hominesque eâ deſignantes. Atque inde forſitan vox *Baro*, pro marito, apud Gallos, quem *Homme* vulgò vocant, &c. Cùm itaque *Barones* æquè dicerentur & famuli & mariti, quòd utrosque *Homines* olim appellarent: factum inde, ut & *vaſſallos*, qui nullo intermedio ſibi obnoxii erant, *Barones* vocarent Reges ipſi ac Principes; Nam & ipſi vaſſalli *Homines* perinde paſſim dicuntur, utpote peculiari Principum obſequio addicti, ex beneficiorum & feudorum ratione, quæ ad id ab iis conferebantur, ut ſervitia ſua impenderent, non modò in rebus militaribus, ſed etiam civilibus, Placitis nim. aliisque. Inde igitur *Barones* dicti vaſſalli, qui tenent terras ſuas immediatè de Rege, per ſervitium Militare & alia feudorum conſueta ſervitia: quo ſignificatu vocem hanc uſurpatam paſſim conſtat, V. *Statuta* Roberti III. Scot. R. *cap.*1. §. 6. Matth. Paris *A.C.*1110. Matth. Weſtmonaſterienſem *A.C.*1244. *p.*317. Beslium *in Comitibus Pictav. Conſtitutiones* Siculas *lib.*1. *tit.*44. Alios, Carolo du Freſne in *Gloſſar.* laudatos. Cùm verò Nobiles, qui ſervitio Regum adſcripti ſunt, cœteris nobilibus præmineant: hinc *Barones* porro dici cœperunt Proceres ac Magnates, V. *Capitularia* Caroli *C. tit.*15. & Hincmarum *Epiſt.*1. *cap.*6. ubi *Barones* & *Primores* iidem ſunt. Quomodo *Farones Burgundiæ* non uno loco Fredegarius appellat, Regni iſtius Proceres, ſiquidem iidem cum *Baronibus* ſunt, quod Eruditi cenſent. Galli *Bers* vulgò tales vocant; eos verò, qui & vaſſallorum numero, & natalium prærogativa, & prædiis ac poſſeſſionibus, alios præcellebant, *Hauts Bers*, ut eſt apud Villharduinum *num.* 23. 51. id eſt, *altos* & majoris dignitatis *Barones*. De cujusmodi ſupremis *Baronibus*, ſed iis duntaxat, qui nullâ Ducis aut Comitis dignitate gaudebant, ita Chriſtina Piſana *lib. Gall.* cui tit. *Theſaurus Civitatis Fœminarum Part.*2 *c.*9. *Primò*, inquit, *differemus de dictis Baroniſſis, quarum ſunt in Francia, Britannia alibique complures, quæ dignitate & potentiâ multum Comites anteeant. quamvis* Baronis *nomen aliquanto inferius ſit. Magna namque Baronum nonnullorum potentia eſt, ob terras & dominia, & ſtirpis ſplendorem: quo fit, ut uxores earum magni omnino æſtimentur.* Cujusmodi Cocciacenſis in Gallia Dominus fuit, aliique aliquot *Barones* majores, quorum jura & privilegia ferme eadem erant, quæ Parium Franciæ & Comitum, V. infrà in voce *Barones Majores.* Alias acceptiones vocis hujus, ut & *Baronum* jura varia, lubens prætereo, ut de quibus quædam jam in voce *Baro* prædicta ſunt. Plura qui volet, adeat præ aliis du Freſne *Gloſſ.* è quo varias *Baronum* ſpecies hic paucis ſubnectere inſuper viſum eſt.

Variæ Baronum, apud Scriptores, ſpecies.

Barones Alemanniæ, vel ſimpliciter *Barones* vel *Semper-Barones* dicuntur, ut *Barones Limpurgici*: qui à nullo horum feudum habent, ſed alii ab ipſo; adeoque liberi ſunt, ut nulli alii fidelitatis juramento aſtringantur, V. Petrum de Andlo *de Imp. Germ. l.*2. *c.*12.

Barones Angliæ, V. *Baro.*

Barones Aragoniæ, iidem ſunt, qui *Rici homines*, qui ſe *pluralitate vaſſallorum decorantur*, ut ait Vitalis Epiſc. Oſc. cum quibus in exercitum pergunt, quoties à Rege evocantur. Extat *Charta* Caroli Pulchri Franc. & Nav. R. quâ Alfonſum de Hiſpania *Baronem & Ricum Hominem* Navarræ creat: & ut ſtatum hunc tueri poſſet 60. Militias ei in Regno ſuo Navarræ concedit, more conſueto tenendas. V du Freſne *Diſſ. IX ad Joinvillam pag.* 90. 191.

Barones Caſtelſenſes, qui *caſtella* poſſident, apud Radulfum de Diceto, Anno Chriſti 1040.

Barones Civitatis Londin. primarii iſtius civitatis incolæ dicuntur, Matthæo Paris & Matthæo Weſtmonaſt. *A. C.* 1253. Quorum hoc privilegium erat, ut extra civitatem de nulla re reſponderent, præterquam de tenuris & contractibus forinſecis, Bracton. Atq; inde fortè *Baroniarum* nomen datum domibus, *Baronibus* hiſce inhabitatis, in *Placito* an. 14. Edvv. I. Idem verò privilegium idemque titulus, Eboraci, Ceſtriæ, Warvvici, Feverſhami, aliarum urbium, in Anglia: quemadmodum & Biturigum ac Aureliani, in Gallia, civibus tributus legitur, apud du Freſne.

Barones Comitatus, apud Anglos, dicuntur majores Vaſſalli, in ſingulis Comitatibus degentes, qui terras ſuas nudè & liberè, de Rege tenent, & Comitum judiciis ac comitiis interſunt cumque iis jus dicunt. Unde non minùs ad eos, quàm ad Juſtitiarios ac Vicecomites, Brevia Regia diriguntur.

Barones Eleemoſynarii, apud Stanfordium & in Jure Anglicano dicuntur Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates & Priores, qui prædia ſua Eccleſiæ à Rege tenent per *Baroniam*. Baronias enim ſuas ex *Eleemoſyna* Regum perhibentur accepiſſe, licèt ipſa prædia aliorum munificentiâ fuerint conſequuti.

Barones Majores in Francia aliqui dicuntur, quorum jura & privilegia ferme eadem, quæ Parium Franciæ & Comitum: ut *Domini de Narbona, de Bellojoco & de Coucy*; item Barones *Soliacenſis & Gredonenſis*, in *Statuto* Philippi R. A. C 1275. & in *Charta*, quæ deſcribitur in *Probat. Hiſtor. Guinenſis pag.* 67. Habebant illi in Baroniis ſuis *amortizandi & eleemoſynandi* facultatem, *ita tamen, quòd tenutæ non emembrentur ſeu etiam deformentur*.

Barones Parlamentarii, in Anglia & Scotia, qui vulgò *Lords of Parlement* vocantur, ii ſunt, qui à Rege proximi & dignitate & vaſſallorum numero reliquos antecedunt, atque hoc nomine ad Parlamentum ſive Conſilium publicum, diplomatibus Regiis evocantur.

Barones Quinque Portuum ſeu *de Quinque Portubus*, in Anglia dicuntur, qui degunt in quinque præcipuis Angliæ portubus, vicinæ Galliæ objectis, *Haſting*, *Dover*, *Hih*, *Rummen* & *Sanduic*, villiſque aliis ad eoſdem pertinentibus; *Rye* præſertim & *Winchelſey*. Hi propter antiquam nobilitatem, gloriamque, quam in Regni defenſione, præliis maritimis, reportarunt, non ſolùm (quod hodie nullis præterea in omni Anglia contingit) *Baronum* appellatione honeſtantur, ſed ampliſſima inſuper privilegia, à priſcis Regibus obtinuere. V infrà in voce *Quinque Portus*.

Barones Regis, apud Henr. Huntingdonenſem *Hiſtor. lib.* 5. Magnates ſunt de domo & familia Regis, vel certè majores Vaſſalli, qui de Rege prædia ſua nudè tenent, &c.

Barones Scaccarii vel *de Scaccario* apud Anglos, appellantur Magnates, qui in Scacario Judicum vice funguntur, quorum præcipuus *Capitalis Baro Scacarii* dicitur. *Mylords* vulgò dicuntur, Gall *Meſſires*: ſuntque è majori nobilitate. Non verò diutius titulum hunc retinent, quàm in officio permanſerint. V. infrà in voce *Scaccarium*.

Barones, qui ſocham & ſacham habent, in *LL.* Henrici I. *cap.* 10. id eſt, *qui habent Curiam de ſuis hominibus*, ut eſt *in LL* Eduardi Confeſſ. *cap* 35. ſeu omnimodam juſtitiam & jurisdictionem, altam, mediam & inferiorem ſuper vaſſallis ſuis. V. infrà, ubi de *Curia Baronum*.

Barones Terrarii, apud Wilhelmum de Podio Laurentii *cap.* 43. dicuntur omnes ii, qui, terris & prædiis divites, complura poſſident prædia. *Terrarum domini* in Syn. Colon. *Anno Chriſti* 1300. c. 11. Gallis *grands Terriers*. Vincentius Belvac. *lib.* 2. *cap.* 89. *Rex autem de conſilio Baronum ſuorum & Baronum ac Terrariorum Cypri*. Annales Waverlejenſes *Anno Chriſti* 1086. *Rex tenuit Curiam ſuam apud Wintoniam, ibique venerunt contra eum omnes Barones ſui & omnes Terrarii hujus Regni, qui alicujus pretii erant, cujuscunque feodi fuiſſent, & omnes homines Regis effecti ſunt.* Iidem *Barones Caſtellorum* appellantur, in vet. *Not.* apud Roccum Pirrum *in Epiſc. Agrigentinis* &c. V. quoque ſuprà.

Baronetti, apud Anglos, *Banneretti* ſunt, de quibus actum, uti obſervat Spelmannus: qui ſic dictos vult eos Barones ſeu Magnates, qui de aliis, quàm de Rege, terras ſuas tenent; quod du Freſne non probat. Certè conſtat Jacobum M. Britanniæ R. novum *Baronettorum* ordinem creaſſe, quem inter Barones Regni & Equeſtres claſſes medium conſtituit, Diplomate, quod deſcripſit Spelmannus in *Gloſſar.*

Baronia, ordo Nobilium, *Baronum*, in *Epiſt.* Ludovici VII. Fr. R. *Hiſt. Franc. Tom. IV. pag.* 583. Ἀρχοντικόν Annæ Comnenæ *Alexiad lib* 1. Item prædium à Rege nudè pendens, vel majus prædium aut feudum: cujusmodi *Baroniæ*, à caſtro, quod intra illarum fines conſtructum eſt, nomen aſſumunt, ut eſt in *Conſtitutionibus* Sic. *lib.* 3. *tit.* 14. §. 1. Et quidem *Baronia integra*, apud Anglos dicitur conſtare 13. *feodis & tertiá parte unius feodi Militis, quolibet feodo computato ad* 20. *libratas, quæ faciunt in toto* 400. *marcas*, in *Modo tenendi Parliam. cap. de Laicis*: *uti Comitatus* 20. *feodis unius Militis* &c. Apud Normannos videtur conſtitiſſe ſervitio quinque Militum, ex *Regeſto* Philippi Aug. Herouvalliano *fol.* 167. Inſuper *Baroniæ* dictæ ſunt quatuor Principatus, in quos Regnum Hieroſolymitanum, poſtquam Saracenis ereptum eſſet, fuit diviſum: *Regnum viz. Hieruſalem, Comitatus Tripolitanus, Principatus Antiochiæ & Comitatus Rohes*, V. Guil. Tyrium *lib.* 16. *cap.* 29. Jac. de Vitriaco *lib. I. capp.* 30. 31. Alios. Sed & *Baroniæ* vocitantur Regalia ſeu majora dominia Epiſcoporum ac Prælatorum, quæ à Regibus in feudum tenentur, apud Matthæum Weſtmonaſter. Matthæum Paris, in *Monaſtico* Anglic. alibi. Ea verò Regalia non unicâ, ſed pluribus *Baroniis* conſtabant, cum tot Baroniæ, quot prædia majora, eſſent, Thom. Stubbs in *Epiſcopis Eborac.* Atque ratione harum Baroniarum, Epiſcopi nonnunquam *Barones* dicuntur. *Appendix* ad Gregorii Turon. *Hiſtoriam, Burgundiæ Barones tam Epiſcopi, quàm cæteri Leudes* &c. Non enim modò propter Regalia, ut alii Barones, ſervitiis omnibus feudalibus erant obnoxii, ſed etiam in Comitiis publicis ſeu Parlamentis, ſedere iis jus erat, cujus apud Francos innumera exempla proſtant, ut Tillius aliique docent: In Anglia verò, Epiſcopos in Parlamentis, eo nomine locum ſedemque habere, nemini ignotum eſt &c. V. du Freſne *Gloſſar.*

Barræ, vox medii ævi, quâ præſertim *repagula* ac *ſepta* denotantur, quæ ad munimenta oppidorum & caſtrorum vel ad eorum introitus ac portas ponuntur, ne inconſultis cuſtodibus in eas aditus pateat quibusvis. A *barra*, i. fuſtis, vectis, Gall. *Barre*. Hiſp. *Barra*, de cujus origine quædam habet Ægidius Menagius in *Origin. Ital.* Guil. Britto *Philippidos lib.* 3.

Stabat enim firmus, ut barra *repagula firmans.*

Infrà,

Tunc Comes exclamat: Barras, *gaudete Quirites,*
Fregimus in manibus barræ ſunt denique noſtris,
Nulla poteſt nobis jam barrula tollere barras, &c.

Has qui ſervabant, *non habebant reſpondere ulli juſtitiæ de catallo, niſi coram Majore & Juratis*, in *Charta* Philippi Aug. Franc. R. A. C. 1195. pro Communia S. Quintini apud Hemereum. Inde *ſeptum Curiæ*, cancelli, auditorium, ubi cauſæ coram Judicibus ab Advocatis perorantur, Gall. *Barreaux*: quaſi *Barrelli*, imprimis in ſummis Regni tribunalibus V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino*; quibus proin id nominis attributum, in *Charta A. C* 1391. 26 Jan. apud du Freſne. Etiam ſic interdum dictæ Exceptiones rei, vel generatim primæ litium inſtructiones, quæ ad *Barras* Fori ſimplici ac nudâ formulâ peraguntur, quod exceptionibus, contra Actorem, vice repaguli utatur Reus, apud Phil. *de Beaumont MS* cujus du Freſne meminit, paſſim. Sed & tributa quævis; præſertim, quæ ad urbium *barras* portasque præſtantur. *Barræ* appellata leguntur, aliter etiam *Barragium*, Gall. *Barrage* &c. V. omnino Car. du Freſne *Gloſſar.* ut & infra ubi de *Cancellis* & *Septis*. Ab eadem origine *Barriere* eſt, *repagulum*, Βαλβὶς, quo nomine quid olim in Stadio Græcorum ac Circo, item Amphitheatris Romanorum indigitatum fuerit, V. in vocibus *Balbis*, item *Repagula*.

Barrati, dicti ſunt Religioſi in Communione Rom. Carmelitæ, quorum cœnobium *Barratorum* Pariſiis, Gall. *le Couvent des Barrées*, aliquandiu vocatum reperitur, nominis occaſione hinc ortâ. Cùm Saraceni, occupatâ jam Terrâ Sanctâ, Religioſis hiſce cappæ candidæ (qui color nobilitatis inter illos index habitus eſt) uſu interdixiſſent: coacti Carmelitæ pallia variegata, pro Orientalium more, geſtare; poſtquam in Occidentem cum tali habitu demigrarunt, *Barrati* appellati ſunt; donec proceſſu temporis indumentum album reſumpſerunt, ut auctor eſt Trithemius *de laudibus Carmelit. lib.* 6. Factum autem id ſub Honorio IV. Pontif. V. Dominicum Macrum *Hierolexico*.

Barrini, Valdenſium ſectatores quidam dicti ſunt, in *Conſtitut.* Friderici Imp. forſan à *Barro* monte, circa Larium lacum, aut à *Barriano* in agro Cremenſi, Gretſerus apud du Freſne in *Gloſſar.*

Barrium, Arvernis Galliæ pop. *Barri*, ædium aliquot & domorum, extra urbem & ad ſuburbana, congeries. *Charta* Hiſpan. æræ 1140. apud Anton. de Yepez, in *Chron* Ordinis S. Benedicti *Tom. VI Et damus vobis illum* barrium *ante illa porta, quæ reſpicit ad illum flumen in parte ſiniſtra, ut populetis illum poſt parte veſtra; & fiat integrum* barrium *illum ad domum S. Mariæ & veſtrum veſtriſque ſucceſſoribus.* Alia Philippi Pulchri R. Fr. pro Pariagio villæ Sarlatenſis A. C. 1299. *Omnibus habitatoribus dictæ villæ &* barriorum *& ipſius parochiæ & aliis extra dictam villam & parochiam commorantibus* &c. Unde in urbe Claromontenſi Galliæ, domorum iſtiusmodi ſeries, intra S. Alarici ſuburbium, *les Barri de S. Alire* dicitur. In Provinciæ verò Comitatu *Barrium* vocant eum ædium numerum, qui muris includitur. V Auctores hanc in rem laudatos, Carolo du Freſne in *Gloſſario* Hinc *Barriani*, caſtri incolæ, qui in caſtri vel oppidi *barriis* manſionem habent, apud Eund.

Barro-ducum, adde : caput Ducatus, in quo 4. Conventus Juridici, Barrenſis, S. Michaëlis, Claromontenſis & Baſſiniacenſis.

Barrenſis Conventus loca.

Barrum, caput Ducatus.	Petra Fixa *Pierrefite.*
Luppejum *Louppi.*	Solliacum *Souilly*, vel *Soully.*

Conventus S. Michaëlis loca.

Calciata *la Chaucée.*	Mandræ ad 4. turres *Mandres aux quatre tours.*
Confluens *Couſſlen*, aliàs *Conflans au Jarviſi.*	S. Michaëlis municipium, *S. Michel*, vel *S. Mihel.*
Dunum *Dun.*	Montio.
Fagum *Foug.*	Satanacum *Stenay.*
Longus Vicus *Longvvy.*	

Claromontenſis Conventus loca.

Clarus Mons in ſaltu Argonna, *Clermont en Argonne.*	Varennæ *Varennes.*
	Vienna caſtellum *Vienne le Chaſteau* &c.

Loca Conventus Baſſiniacenſis.

Brunonis mons *Bourmont.*	Baſſiniaco, *Conflans au Baſſigni.*
Caſtellio *Chaſtellion.*	
Confluentes in Baſſineio, vel	Marchia *la Marche.*

Mota *la Motte.*

Quibus adjunxere Principes Barrenſes Hattonis caſtrum *Haton Chaſtel*, Marchiam, Jameſium *Jamets*, Aſperum Montem *Aſpremont*, aliaque loca.

Barroſa, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris, vulgò *Barroſo.* Ex illa, in Toletana inprimis Urbe florente, oriundus Garſias Barroſius Dn. *de Parla*, pater fuit Petri Gomeſii, qui ab uxore Aldoncia *de Ribera*, nomen & ſucceſſionem *de Malpica & Valdipuſa*, atque Mareſcallatum Caſtellæ, ſuæ domui intulit : In poſteris, *Malpicæ Marchionum* axiomate quoque accedente. Iis namque genitus Payus, pater Franciſci fuit, quo & Mariâ *de Figueroa* natus Petrus *March. de Malpica* creatus eſt : Cujus filius Franciſcus, ex Johanna Henricia, ſuſcepit Balthaſarem Com. *de Navomoraz*, Catharinam (ux. Henrici *Davila & Guzman* M. *de Povar*) Marianam (ux. Friderici *de Roxas & Guzman*, Dn. de *Layos*, *Com. de Mora*) Mariam & Agnetem Moniales, qui hoc ſeculo floruere, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Tom.2.*

Barſalium, adde : in *Tab* Peutinger. videtur Salmaſio urbs ea, quæ Καρκαθιόκερτα Ptolomæo dicitur, & ab eo in Armenia minore, in Præfectura Lavinianiſene, collocatur : Πρὸς μὲν τῷ Εὐφράτῃ Κόρκη, Μέλιτα, Κλαυδιὰς, ἐντὸς δὲ τούτων Καρκαθιόκερτα. *Ad Euphratem quidem Corce, Metita, Claudia*, Barſalium ſeu Barſalis, quod fortè corruptum ex Βαρσαλίς. Certè alterutrum horum mendosè conceptum videtur. *Tabula* præfata, ubi de itinere à Melitene ad Samoſata, ſic habet : Melitenis *Corce XIIII. Metita XII. Claudia* XLVI. *Barſalium* VIII *Heba* XXX. *Charmodara* XII. *Samoſata* V. Salmaſium *ad Solinum pag.627*.

Barscalci & Parſchalci, in variis *Chartis* Germanicis, in *Metropoli* Salisburg. videntur dicti homines mediæ conditionis inter liberos & ſervos ; vel etiam Baronum ſervi : à *Bar* vel *Baro*, i. homo liber ; & *Schalck* i. ſervus. Sic *Manſi Barſcalci*, videntur eſſe colonorum liberorum, diverſi à *manſis ſervorum*, ſeu qui à ſervis coluntur. V. Car. du Freſne *d. l.*

Viri celebres.

Bartholomæus Apoſtolus, adde : Ejus habitum deſcribens Abdias Babylonicus, colobium ei album tribuit, & pallium, quod per ſingulos angulos ſingulas habuerit gemmas. Verba ejus hæc ſunt *Hiſtor. Apoſtolor. lib. 8. Veſtitus colobio albo, clavato purpurâ: induitur pallio albo, habente per ſingulos angulos ſingulas gemmas.* Qui planè Γραμματέων apud Judæos fuit habitus, niſi quòd ex ſingulis angulis non gemmæ, ſed ῥοΐσκοι, id eſt, *globuli Punicorum malorum ſpecie*, pendebant. Nam Γραμματεῖς & colobium clavatum & ſuper colobium quadrangulum pallium accipiebant. A' quatuor iſtiusmodi angulis, quos Græci γωνίας item, πτέρυγας, dixere, *quadrangulus habitus* Pallium Tertulliano appellatur, *de Pallio*, V. Salmaſium ibi.

Bartholomæus Brixienſis, Vincentii Caſtellionei diſcipulus, circa A. C. 1256. ſub Alexandro IV. Pontif. Johannis Semecæ Germani *Gloſſis* ad Decretum Gratiani, quædam adjecit, errores ejus notavit, omiſſa ſupplevit, V. eum in *Decreti initio.* Idem *Temporum rationem* ſcripſit, teſte Caccialupo *de Modo ſtud.* V. quoque Raphaëlem Volaterr. *Anthrop. lib.21.* & Voſſium *de Hiſtor. Latin. lib.2. cap.57.* Quæſtiones porro diebus Dominicis & Veneris à ſe diſputatas collegit, easque *Dominicales & Veneriales* appellavit; imitatus Pileum, qui, quæ Sabbati die diſputaverat, *Sabbatinas* vocavit. Ab Alexandro præfato non contemnendis muneribus excultus, Patriarchæ Venetorum ſeu Gradenſi quandoque adſedit &c. V. Joh. de Turrecremata in c. *Epiſcopus non flagitetur II. qu. I.* Pancirollum *de claris LL. Interpp. lib. 3. capp. 3. & 4.* Simlerum in *Biblioth.* & Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. pag.* 364. 365.

Bartietæ, Græcè Βαρτιῆται, in Arachoſia recenſentur Ptolomæo; quorum regio *Bartietis*, apud Plinium, *Amnis Erymandus præfluens* Bartietin *Arachoſiorum*, *lib.6. cap. 23*, uti quidem legendum videtur Salmaſio, quum vulgò *Parabeſten* præferant editiones. Dicitur autem *urbem* vel regionem *præfluere* amnis, qui eam alluit. V. eum *ad Solinum pag 1175*.

Baryton, V. infrà Brathy.

Baſaltes, nomen lapidis, apud Plinium *lib.36. cap. 7.* Græcè Βασανίτης, Ptolomæo, ubi oram Ægypti Arabicam recenſens, variorum marmorum cautes, & lapicidinas ſimul enumerat. Salmaſius *ad Solinum pag.558.* De eo ſic habet Plinii locus : *Invenit eadem Ægyptus in Æthiopia, quem vocant* Baſalten, *ferrei coloris atque duritiæ. Unde & nomen ei dedit. Nunquam hic major repertus eſt, quàm in Templo Pacis ab Imperatore Veſpaſiano Auguſto dicatus argumento Nili XVI. liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti ſummi incrementi augentis ſe amnis intelliguntur. Non abſimilis ei narratur in Thebis delubro Serapis, ut putant, Memnonis ſtatuæ dicatus: quem, quotidiano Solis ortu contactum radiis, crepare dicunt.* Eundem ſic deſcribit Strabo *lib.17. Nos Philas ex Syene plauſtro venimus, per campum valde planum centum ſtadiorum. Per totam viam utrimque multis locis viſebantur, quaſi Hermæ, ſcopuli alti, rotundi, admodum politi, penè tereses, nigri ac duri lapidis, è quo mortaria fiunt* &c. Cujusmodi lapides, ſed minutulos, reperiri prope *Caillon*, arcem Archiep. Rothomagenſis in Gallia, foris aſperos, tuberoſos, veluti oblitos luto & candicantes, intus gagate nigriores, refert Dalechampius *ad Plin. l. cit.* V. quoque infrà in voce *Marmor.*

Baſcatis, Græcè Βάσκατις, unum ex tribus fluminibus, quæ in Sogdiana memorantur Ptolomæo : unà cum Dymo: quod alterum eorum eſt, in tertium ſc. Jaxartem influit. V. Salmaſium ubi ſuprà, *pag. 791*.

Basclonia, regio, cujus caput Bajona. Ita enim Giraldus Cambrenſis, qui circa A. C. 1200. floruit & ſec editionem Hiberniæ expugnatæ A.C. 1199. Regi Anglorum nuncupavit Johanni, *lib. de topogr. Hiberniæ pars. 3. cap. 9. Urbs*, inquit, *Baonenſis Guaſconiæ terminus, & ſub eodem dominio continetur : eadem quoque Basclonia caput eſt ; unde Hibernienſes provenerant* : id eſt, ex qua Baſclenſes vel Baſclones pop. in Hiberniam migraverunt. Ait enim, *Basclenſes de Hiſpaniarum partibus claſſe in Hiberniam inſ. veniſſe, ibique habitaviſſe*, & Baſclenſium Hibernienſium corpora, veſtes, armaturam moresque deſcribit. Cùm igitur hic Auctor Baonam ſeu Bajonam Vaſconiæ terminum vocat, & Vaſconiâ Gallicâ, Anglicæ tum ditionis, contineri aſſerit, ac nihilominus eandem *caput Baſcloniæ* appellat, indigitare videtur, Bajonam finem fuiſſe Vaſconiæ Gallicæ, & initium *Baſcloniæ* vel Viscajæ Hiſpanicæ, ex qua Baſclenſes in Hiberniam migraverunt. Hugo, Chronici Vicellacenſis auctor, qui circa A.C. 1160. ſcripſit, *Baſcloniam* quoque vocat & Gaſconiæ ac Navarræ interponit mediam: ut & Rogerius Hovedenus ; ita ut ambo videantur *Baſcluniam* & *Baſclos* ſuos, non minùs quàm Navarrenſes ac Navarram, Hiſpaniæ adſcribere. Guibertus Abbas Novigenti *in Hiſt. Hieroſolym.* à Gaſconia *Baſconiam* diſtinguit: eâdem ratione Geſta Dominorum Ambaceuſium, circa A.C. 1160. *Vaſcos*, Vaſconum & Navarrorum medios faciunt, ac à Carolo M. domitos eſſe produnt. Valeſio *Baſcones*, fuere pars Vaſconum Pyrenæo propiorum : Vaſcones enim linguâ ſua mutati in *Baſcones*, ſicut Vaſates in Baſates, vivere in bibere, Viscaja in Biſcayam, Leuva in Leubam & Liubam, Veſontio in *Beſanſon*, mutata. Additâ dein literâ *l.* vel potius insertâ dixere etiam *Baſclones*, ut indicat nomen *Baſcloniæ* ; & *Baſclenſes* & *Baſclos*, nec non *Vaſcos*. Eosdem *Vaſculos*, *Vaſclos* item vel *Baſclos* ante an C. 1200. dici cœpiſſe ait Oihenartus Vaſco, ut in Concilio Lateranenſi A. C. 1179. habito. Hiſpani eos *Vaſcos* vocant, Galli *Basques* & *Biſcains*. Longa eſt hæc Vaſcorum regio vel *Baſconia*, vulgò *le pays des Basques*, 50. m. p. lata 24. dividiturque tripartitò, in pagum Lapurdenſem, vel Bajonenſem, inferiorem Navarram & Subolam vallem: è quibus pagus Lapurdenſis Epiſcopo Bajonenſi paret ; Navarræ inferioris citeriorisve pars eidem, pars Aquenſi Antiſtiti : Subola verò Elloronenſi. V. Hadr. Valeſium *Not. Galliæ* in voce *Lapurdum.* Cœterùm incolæ latrociniis infames, apud Robertum de Monte *A. C.* 1179. *Quidam* Basclí *& Navarrenſes & Brebenzones venerunt ad urbem Burdegalenſem, & illam vaſtaverant*, & in *Chronico* S. Stephani Lemovic. *A. C.* 1204. *Johannes Epiſ. Lemovicenſis — obſedit Nobiliacum, in quo ſe incluſerant quamplures* Baſcli *& ruptarii, qui populum & terram vaſtabant.* Ubi prædones ſic dicti ſunt, ex Vaſconia, cujus incolæ *Basques*, id eſt, *Vaſcones* appellati, ut diximus. *Baſculi* apud Turpinum *cap.7.* Hinc *Baſclones*, qui iidem cum *Baſclis*, in Synodo Avenionenſi A. C. 1209. *cap.7.* perinde, ac Hæretici, cum Aragonibus, Barbanzonibus, cœteriſque ruptariis & raptoribus excommunicantur: quod antè etjam ſtatuerat Alexander III. in Concilio Lateran. *cap 27.* ut apud du Freſne videre eſt.

Baſexts, Philoſophus Brachmanus, in India, celebris, cujus *Apophthegmatum* opus, circa errorem illius Sectæ generalem, quo dicunt, *Materiam primam & omnia creata eſſe idem cum Deo*, inter alia hodiernæ Indorum Philoſophiæ monumenta *MSS.* aſſervatur in Bibliotheca Kircheriana Romæ, uti videre eſt, apud Georgium de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.65*.

Baſia juvenum & puellarum, in *Charta* Communiæ S. Johannis Angeriac. *A. C.* 1204. *concedimus etiam hæredibusque eorum, ut ad*

libitum ſuum puellas & viduas ſuas nuptui tradere, & juvenes uxorare, & Baſia *juvenum & puellarum ſemper habere ſine aliqua contradictione liberè liceat*, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* inter Sponſalium olim fuere ritus. Unde *oſculum*, donatio propter nuptias, quam ſolebat Sponſus Sponſæ *interveniente oſculo* dare, in *l.* 5. *Cod. Th. de Sponſal. num*, ut eſt in *Novella* Alexii Comneni *eod. tit.* & apud Matthæum Monachum *Juris Græco-Rom. lib.* 8. *pag.* 80. Sponſalia peragi conſuevere, μετὰ τοῦ ἀῤῥαβῶνος καὶ τοῦ φιλοῦ τοῖς μνηστῆρσι φιλήματος, *arrhabone & oſculo*. V. infrà, in voce *Oſculum*.

Baſia jactare, apud Phædrum,

—— *Jactat* baſia *tibicen*,

eſt *populum adorare*. Manum enim oſculantes, dein eam porrigebant ad eos, quorum honori ac venerationi dabatur illud oſculum: ſicque protenſione manus, quam priùs erant oſculati, quodammodo oſculum ipſum porrigere & jactare ad eos videbantur, quibus id honoris deferebant. Quod Juvenalis oſtendit, cùm ait,

A facie jactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit.

Qui namque à facie jactat manus, is utique manu faciem priùs tangit, quam eam jactet, h. e. manum ad os refert, deinde eam jactat & porrigit, poſtquam illam eſt oſculatus. Quod probè notandum contra Lipſium, qui in *Electis*, ubi fuſè de hoc ritu, adorantes manum priùs porrigere, deinde ſtatim ad os referre ſolitos, ſcribit. *Oſcula jacere* vocat Tacitus *Hiſtor. lib.* 1. *Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, jacere oſcula, & omnia ſerviliter pro dominatione.* Idem *manu venerari*, de Nerone cantante: *Poſtremò genu flexus, & cœtum illum manu veneratus eſt.* Hiſtrionem nempe ille verum agebat, cujuſmodi hominum mos erat, ut populum ſcenam ingreſſi adorarent. Vetus Epigr.

Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat.

Sic Aurigæ flagello populum venerabantur: cùm enim dextram manum in adorando ad os referrent, aurigæ, qui dextrâ flagellum tenebant, flagellum ipſum oſculabantur ſicque adorabant, quod προσκυνεῖν τῇ μάστιγι vocat Dio, ubi de aurigationibus Caracallæ Imp. &c. V. infrà in voce *Labratum*, item ubi de *Oſculo*.

Baſiani, Hæretici, de quibus Facundus Hermianenſis *lib.* 8. *cap.* 7. ubi vide Sirmondum.

Baſileus, apud Ingulfum, *Totius occidui climatis orbis terræ Baſileus*: Rex eſt, ex Græco Βασιλεὺς, ſicut ex Ἀντιγραφεὺς, *Antigrapheus* fecere recentiores Latini, uti ſuprà vidimus. Et quidem vett. inprimis Angliæ Reges, ſic præ cœteris appellari amavere. Hinc Edgarus, qui in *Chartæ*, quæ habetur *Monaſtici Anglic. Tom. I. pag.* 65. initio *ſe Magnæ Britanniæ præſidere* ait: eam hiſce verbis claudit, *Ego Edgar, totius Albionis* Baſileus — *confirmavi*. Sic paſſim & alii *Ibid.* ut & apud Florentium Wigorn. Willhelmum Malmesbur. Rogerum Hovedenum, &c. Cummeneus Albus in *Vita* S. Columbæ Abb. Hyenſis *cap.* 25. *totius Britanniæ Imperatorem* interpretatur. Non enim ſimpliciter Regem, ſed eum, qui cœteris potentiâ & dignitate antiſtaret, voce hac intellectum voluere. Quam ob cauſam *Baſilei* ſeu Βασιλέως titulum ſibi ſoli competere perſuaſum habuere Impp. Byzantini, cœteros Ῥῆγας ſolùm, h. e. *Reges* appellantes. *Geſta* Innocentii III. *pag.* 117. de Joannicio Bulgariæ R. *Ipſe præterea coronam Regni legitimè receperat à Pontifice: Sed ipſe, qui ſe appellabat Conſtantinopolitanum* Baſilea, *coronam Imperii temerè uſurpaverat à ſe ipſo* &c. Hunc tamen Bulgarorum Regi detulere, quem Βασιλέα dicebant, cujus etiam Legatos cœterarum gentium Legatis præponebant, ut eſt apud Luithprandum in *Legat.* ubi meminit *Petri Bulgarorum Vaſileni*, V. Scylitzen *pag.* 623. Sed & Carolo M. eundem tribuerunt Legati Nicephori Imp. A. C. 812. *Annales* Franc. *More ſuo laudes illi dixerunt, Imperatorem eum &* Baſileum *appellantes.* Poſtmodum verò appellationem hanc Caroli ſucceſſoribus iidem Impp. inviderunt: unde lepidam hac de re expoſtulationem, quam Ludovicus II. Imp. adversùs Baſilium Macedonem inſtituit, legas in ejus *Epiſtola*, quam deſcripſit Baronius *A. C.* 871. *num.* 57. V. quæ hanc in rem adnotavit Car. du Freſne in *Gloſſar. Notis ad Alexiadem pag.* 236. *& ad Joinvillam pag.* 316. Hinc *Baſiliſſa*, i. Imperatrix, quo nomine Angliæ Reginam compellat Monachus quidam in *Epiſt.* præfixa *Gloſſario* Ælfrici, ob rationem ſuprà dictam, &c. Quòd autem vox *Baſileus* recentiori ævo per excellentiam denotaverit Principem cœteris ſuperiorem, inde ortum videtur, quia Perſarum olim Rex, qui reliquos omnes ſui temporis auctoritate ac potentiâ anteibat, non niſi Βασιλεὺς, ſine alia adjectione, à Comicis & omnibus tum Scriptoribus Græcis, appellari conſuevit. Antiphanes,

Νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τοῦτ' ἀφιγμένον
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστὶ παρὰ τοῦ Βασιλέως.
Nuper enim ſemen hoc advectum
Athenas eſt, à Rege:

Subint. Perſarum. Unde *Baſilicæ nuces*, Perſicæ dictæ; uti mox videbimus &c. Poſt everſam verò Perſarum Monarchiam, Ægypti Regibus idem titulus à Græcis eadem ratione tributus eſt, unde Ægyptiam ſpinam, ἄκανθαν βασιλικὴν, vocat Theophraſtus *de Cauſis lib.* 1. *cap.* 10. uti adnotavit Salmaſius *ad Solinum pag.* 1291. quem vide. Atque hinc βασιλικὸν, pro *magno* ac *grandi* paſſim &c.

Baſiliæ, Gr. Βασιλεῖαι, libri Regum. Tertullianus *adv. Marcionem*, *Habes*, inquit, *tertium Baſiliarum*, apud Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Baſilica, adde: Græcè Βασιλικὴ, i. Regia: qui locus primitus juri dicendo apud Rom. inſerviit. Seneca *de Ira lib.* 3. *cap* 33 *Fremitu judiciorum* Baſilicæ *reſonant.* Et Plinius Jun. *lib.* 6. *Epiſt.* 33. *Sedebant Judices centum & octoginta, ingens utrinque Advocatorum & aſtantium corona, latiſſimum judicium multiplici circulo ambiebat. Ad hoc ſtipatum tribunal, atque etiam ex ſuperiore* Baſilicæ *parte, quà fœminæ, quà viri, & audiendi, quod erat difficile, & viſendi ſtudio, imminebant.* Poſtea cùm à Senatoribus, qui ibi deliberatum veniebant, vel à Judicibus, qui ibi omnis generis cauſas cognoſcere, vel ab hominibus peritis, qui clientibus inibi de jure reſpondere ſolebant, locus vacaret, Mercatores ibidem ac Nummularii ſua tractare cœperunt negotia: Hinc *Baſilica Argentariorum* in 8. urbis reg. meminit P. Victor. Cinctæ autem erant *Baſilicæ* porticibus concameratis ex coaxatis contignationibus, immiſſis in paraſtatas columnis aut pilis adjunctis; ſupra quam contignationem altera fuit & ſuperior porticus, cujus tectum teſtudinatum aliis poſtibus, paraſtatis & arctariis ſuſtinebatur. Medium ſpatium & quaſi ſuperior porticus, *Pluteus* vocabatur, qui inter utrumque latus per intercolumnia periſtyliorum liberum habebat proſpectum. Paraſtatæ verò dupli erant ad latitudinem porticus, ſicut & columnæ perpetuo ſcaporum ductu ad *Baſilicæ* latitudinem. Vitruvius illas ſic ædificari ſolitas eſſe memorat, ut in una parte judicia, in altera negotia exerceri poſſent. Earum 19. in urbe fuiſſe, ſcribit P. Victor *lib. de urbe Roma*: 21. verò, Onuphrius Panvinius. In his ergo Centum-virorum quatuor tribunalia erant, quorum Plinius *in Epiſt.* ſæpe meminit. Præcipuæ verò olim tres fuere, *Pauli*, *Porcia & Julia*, præter quas *Baſilicæ Alexandrinæ*, quam Romæ, inter Campum Martium & ſepta Agrippiana, inchoaverit Alexander Severus Imp. meminit Lampridius: *Baſilicæ Neptuni*, ab Hadriano Cæſ. conſecratæ Æl. Spartianus: *Baſilicæ in Plotinæ honorem*, apud Nemauſum, opere mirabili extructæ, ab eodem Imperatore, idem Auctor &c. quam poſtremam *Templum* vocat Dio: quemadmodum Baſilicam Juliam, *Julia Templa* vocat Papinius Statius *lib.* 1. *Sylv.* 1. *verſu* 29.

At laterum paſſus hinc Julia Templa tuentur,
Illinc belligeri ſublimis Regia Pauli.

Uti rectè contra Domitium cenſet Ptolomæus Flavius *Collectaneorum cap.* 63. apud Barthium *Animadverſion. ad Statium* &c. V. quoq; B. Marlianum *Topograph. Urbis lib.* 3. *cap.* 1. Juſtum Ryckium *de Capitolio cap.* 7. Alexandrum Alexandrium *lib.* 3. *cap.* 6. Petrum Gillium *Topogr. CPolis lib.* 2. *cap.* 18. Alios. Inde itaque Fana; quæ tandem in Templa Chriſtiani converterunt. Iſidorus *Origin lib.* 5 Baſilicæ *priùs vocabantur Regum habitacula — nunc autem ideo* Baſilicæ *divina Templa nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus & ſacrificia offeruntur.* Auſonius *in Gratiar. act. pro Conſul.* Baſilicæ *olim negotiis plenæ, nunc votis pro tua ſalute ſuſceptis* &c. Quòd enim nonnulli Baſilicas appellari ædes nondum conſecratas volunt, alii non admittunt. Romæ hodie *Baſilica Lateranenſis* ſeu *Salvatoris*, celebris eſt, quæ à conditore *Conſtantiniana*, præter excellentem ſtructuram, & ornamenta, *Aurea Baſilica* dici conſuevit, V. Gregorium M. *lib.* 2. *Epiſtol. in Præf.* Anaſtaſium *in Sylveſtro*, Panvinium, alios. Præter quam tres aliæ ſunt in eadem Urbe præcipuæ, Vaticana, quæ *Baſilica Major* dicitur; S. Pauli, & S. Mariæ Majoris, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *in Hierolexico* &c. Hinc *Baſilicarius* vel *Baſiliciarius*, in *Gloſſ.* Lat. Gr. μαλακίς, ἀγοραῖος, vitilitigator, *qui fora frequentat*, V. Caſaubonum *ad Theophr. Characteres pag.* 176. Item Clericus, qui in *Baſilica*, ſeu æde Sacra, Papæ, Epiſcopo, aut Sacerdoti ſacra obeunti miniſtrat, apud Iſidorum Hiſpal. *Epiſt.* ad Ludefredum Epiſc. Cordub. in *Ceremoniali* Cencii Camer. apud Baronium A. C. 1191. &c. Indidem *Subbaſilicani*, qui ibi verſabantur, Plauto &c. Plura de *Baſilicis Romanis* V. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom.* Sigonium *de Judiciis lib.* 1. *cap* 28 Alios. De *Baſilicarum* verò apud Veteres Chriſtianos ſtructura, accuratè agit Salmaſius *ad Solinum pag.* 1212. & *ſeqq* ubi ad Pauli Silentiarii Ἔκφρασιν Templi S. Sophiæ pluribus commentatus: inter alia, non Sacrarium modò, ſed & reliquum *Baſilicæ* ſeu Templi ædificium cameratum ſive apſidatum fuiſſe primitus docet. Hoc tamen diſcrimine, quòd Sacrarii culmen concham haberet, i. camera eſſet conchæ formam referens: cœtera Baſilica camerata & ipſa, ſed ſpecie ſemicylindri, fornice nempe oblongâ, quam ψαλίδος πρόμηκες Plato vocat *de Legg. lib.* 12. Præterea, cœtera Baſilicæ camera laqueata erat, i. tabulis ſubtecta. At concha Sacrarii ex lapide ſtructo fiebat. Denique concha Sacrarii ſinuoſa, utpote tribus ſinubus, quaſi totidem cameris conſtans. Camera verò Baſilicæ recta & oblonga ad inſtar cylindri dimidiati, vel internodii arundinis fiſſæ, vel carinæ navis; aut lintris monoxyli, quales etiam fiebant ex internodio uno Indicæ harundinis fiſſæ:

ſiſſæ: Unde hodieque *Navem* Galli appellant eam templi partem, à culminis figura. Poſtea verò *Apſis* de Sacrario ſolo dici cœpit, ut ſuprà videre eſt. Ibidem habes de *Baſilicarum* partibus, *Narthece*, *Propylæo*, *Templi Nave*, *Sacrario* ſeu *Adyto*, *Conchâ*, quâ illud tegebatur, aliiſque, ut & de origine *Baſilicarum* ac dedicandi ritu, apud Joann. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib III. cap.* 15. §. 2 de quibus hîc etiam paſſim dicemus.

Baſilica, libri ſunt, quibus continentur *LL.* ab Impp. promulgatæ, vel compoſitæ, quique hodie extant Græcè ſcripti, unde Juri Civili magna lux. De his ita Vigil. Zuichemus *Præfat. ad Theoph. Gœad. ad rubr. de verbor. ſignif. num.* 31. *Hi libri ad illuſtrandum & interpretandum valde conducunt: non ad emendandum & interpolandum jura noſtra: non ad decidendum, quia auctoritate publicâ, quæ ſola jus facit, in hoc Occidentali Imperio carent.* V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Græcè Βασιλικὰ, vulgò ἑξηκοντάβιβλος, quòd eorum ſint 60. in ſectiones ſex diviſi. Auctor eorum Leo Philoſophus eſt, ut Harmenopulus ſcribit & Theodorus Balſamo in verſibus Heroic. teſtatur: qui tamen adjungit Leoni Photium, quòd eodem tempore hic Canonibus, ille Legibus digerendis operam impenderet. Occaſionem Leoni pater ejus Baſilius Macedo præbuit, qui cum filiis Conſtantino & Leone hoc jam antè ediderat Πρόχειρον titulis 60. diſtinctum. Eum itaque conſequutus filius Leo Βασιλικῶν poſtea libros 60. promulgavit &c. V. Cujacium *Obſervat. lib.*6. *cap.*9.

Baſilica Spina, Græcè Ἄκανθα Βασιλικὴ, ut eam Theophraſtus vocat, *Regia* dicitur Plinio, cui illa cum Spina Babylonica, de qua ſupra dictum, eadem eſt, *lib.* 13. *cap.* 14 *Non omittendum eſt, & quod Babylone ſeritur in ſpinis, quoniam non alibi vivit, ſicut & viſcum in arboribus. Sed illud in Spina tantùm, quæ Regia vocatur* &c. Nempe Plinium movit, quòd Attici cæterique olim Græci Βασιλικοὺς de Regibus tantùm Perſiæ dicerent. Sed cùm longè ante Plinii ætatem Βασιλικοὺς & Βασιλεῖς de Regibus Ægypti etiam Græci propriè uſurparint, non minus Spina Ægyptia hoc nomine venire poſſet. Certè Theophraſtus, qui mentionem *Baſilicæ Spinæ* facit, *de Cauſis lib.* I. *cap.*10. Spinam Babylonicam ab ea diſtinguit, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1290.

Baſilicæ, ædiculæ quædam, quas Franci vett. Magnatum tumulis imponebant, dictæ ſunt, quòd formam *Baſilicarum* ſeu Ædium ſacrarum, referrent. Aliorum enim inferioris conditionis hominum ſepulchris aut *tumba* tantùm, aut *porticulus* ſuperextruebatur, ut colligit du Freſne ex *L.* Salic. tit. 58. §. 3. 4. & 5. ubi, qui *tumbam*, aut *porticulum ſuper hominem mortuum expoliaverit — ſolidis* 15. *Si quis verò* Baſilicam *ſuper hominem mortuum expoliaverit*, 30. *ſolidis culpabilis judicatur.* Ligneas eas fuiſſe, adeoque incendio obnoxias, diſcas, Ibid. *tit.*71. ubi agitur de multa illius, qui *Baſilicam voluntario ordine aut fortaſſe per negligentiam incenderit.* Car. du Freſne, *Gloſſar.*

Baſilicæ Martyrum & *Angelorum*, aliquoties memorantur Veteribus. Appellabant autem illi *Baſilicas Martyrum*, Ædes Deo extructas ejusque cultui unicè dicatas, in Martyrum locis, in quibus aut paſſi ſunt, ut aliquod eorum extaret monimentum, ut in illis ſacris domibus Deum O M. religiosè colerent & invocarent; eique de Martyrum victoria gratias agerent, ac divinum ejusdem implorarent auxilium, quò & ipſi ſuffulti ad imitationem talium coronarum atque palmarum corroborarentur, ſeque invicem ad eam imitationem, ex Martyrum memoriæ renovatione adhortarentur, V. Auguſtinum *de Civ. Dei lib.* 8. *cap.* 29. *Angelorum* verò *Baſilicæ*, ſolebant extrui, in locis, in quibus Angeli apparuerunt, aut aliquid egregium geſſerunt. Tum enim ibi, in honorem Dei Ædes ſacræ extruebantur, in quibus illi agebantur gratiæ, pro tam conſpicuo favoris ſui ſigno, isque unicè implorabatur, ut porro Angelis ſuis *in miniſterium noſtri* uti dignetur, ad quod eos conſtitutos eſſe Apoſtolus ait Hebræorum *cap.* 1. *verſu ult.* Utrisque nomina quandoque Martyrum, Angelorumque propterea indita, uti docet Joann. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. Lib. VII. cap.* 2. §. 15. Poſtea verò in *Baſilicis* hujusmodi aliò ſpectari cœpiſſe, diſcimus ex Rob. Bellarmino *lib. de Cultu* SS. *cap.*4. ubi inter *Baſilicam* & *Templum* diſtinguens, Templum quidem Deo tribuit, reſpectu ſacrificii; eandem verò ædem, Angelo aut Sancto conſecratam, ait, ut Baſilicam, in honorem & cultum eorum: in quibus tum Deus, tum ipſi invocentur, iisque vota nuncupentur & preces, laudesque ac hymni ei offerantur. Qua de re V. Forbeſium *ibid.*

Baſilicæ Nuces, Græcis Βασιλικὰ κάρυα, & abſolutè Βασιλικά, optimæ juglandes Plinio dictæ ſunt, quas *molluſcas nuces*, à molliori putamine, quoque Veteres appellavere. Rationem nominis aperit Suevius apud Macrobium his verſibus,

> *Admiſcet baccam è* Baſilicis: *hæc nunc partim,*
> *Partim Perſica: quod nomen ſic denique fertur,*
> *Propterea quòd qui quondam cum Rege potenti*
> *Nomine Alexandro Magno, fera prælia belli*
> *In Perſas tetulere, ſuo pòſt inde reventu*
> *Hoc genus arboris in prælatis finibus Grajis*
> *Deſeruere, novos fructus mortalibus dantes.*
> *Molluſca hæc nux, ne quis fortè inſcius erret.*

De Hortulano loquitur, faciente Moretum, qui inter alia eò mittit & admiſcet baccam, id eſt, nucleum è *Baſilicis* nucibus. Nempe quòd hæ nuces è Perſide primitus allatæ eſſent, Βασιλικῶν nomen habuere, quoniam Perſarum Reges per excellentiam olim Βασιλεῖς dicti, ut ſuprà oſtendimus, in voce *Baſileus*. Unde de iisdem Plinius, *lib.* 15. *cap.* 22. *Et has è Perſide Regibus translatas indicio ſunt Græca nomina: optimum quippe genus earum Perſicum atque* Baſilicon *vocant, & hæc fuere prima nomina.* Ubi *Perſicum* & *Baſilicon* ſynonyma facit. Quemadmodum & Dioſcorides, Κάρυα Βασιλικὰ ἃ ἔνιοι Περσικὰ καλοῦσι, *Nuces* Baſilicæ, *quas alii Perſicas vocant* &c. At Græci Scriptores omnes Perſicas nuces à Juglandibus ſeparant; certè quam Latini *juglandem* appellant, Græcis eſt Διὸς βάλανος. Dixere autem Διὸς βαλάνους Græci, è caſtanearum genere, quæ ſativæ eſſent, ut idem Plinius docet *lib.* 15. *cap.* 24. Qua de Latinorum Græcorumque diverſitate, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 598. *& ſeqq.* Adde, quæ infrà dicemus, in voce *Iuglans.* Plinii locus *de Baſilicis* porrò ſic habet, *Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit. Namque ſunt biſidæ putaminum carinæ, nucleorumque illis quadripartita diſtinctio, ligneâ intercurſante membranâ.* Ita Theophraſtus Heracleoticarum ſeu Ponticarum nucum, h. e. avellanarum ſolidum ac denſum putamen eſſe, *Cauſar. lib.* 3. *cap.* 1. ait, at *Baſilicarum* μανώτατον τὸ ξύλον καὶ ἥκιστα συμφυές. Et διαφυὴν illas habere, quod nec de minuta nuce, quam λεπτοκάρυον Græci vocant, nec de caſtanea, dici poteſt, habes apud Pollucem. Quare auctorem Gloſſarii vet. *calvam nucem*, quæ è genere eſt τῶν λεπτοκαρύων, interpretantem Κάρυον Βασιλικὸν, idem Salmaſius refellit *d. l. pag.* 603.

Baſilicaris, dicta olim una ex portis Urbis Remenſis, in Gallia; hodie *la Porte Bazée.* Auctor *Vitæ* S. Guntberti Martyr. *num.* 3. *Quæ* (porta) *Collectitia antea vocabatur, ſcilicet à conferendis mercibus; nunc autem* Baſilicaris *dicitur, eo quòd circa ſe baſilicis nucum præ cæteris portis abundaſſe feratur: ſive quòd euntibus ad Baſilicas in vico almi Remigii conſiſtenter per via fuerit*, apud Car. du Freſne *d. l.*

Baſilici, Græcis Βασιλικοὶ, iidem qui *Mandatores*, quorum erat Imperatorum mandata perferre. In Concilio VIII. *Act.* I. ex verſione Anaſtaſii, *Ego ille Baſilicos — ſubſcripſi.* Ubi Anaſtaſius, ſed ſine ratione, *Baſilicos Græcè dicitur Imperialis natura aut Exſpatharii Imperialis, aut alterius dignitatis. Imperiales homines fuerunt, qui rogati teſtimonii ſui ſcripto & adſtipulatione chirographâ ſigillatim roboraverunt.* Eosdem enim cum *Mandatoribus* hos Βασιλικοὺς fuiſſe, diſcimus ex VII. Syn. *Act.* I. ubi unus idemque, modò Βασιλικὸς ἄνθρωπος, modò Βασιλικὸς Μανδάτωρ, appellatur. In *Vita* S. Nili Jun. Βασιλικὸς idem eſt, qui Κριτὴς ſeu *Judex*, apud eundem du Freſne *Gloſſar.*

Baſilicus jactus, in ludo teſſerarum fortunatiſſimus, idem cum Venere ſecundum Lipſium *Antiqq. Lect. lib.*3. *cap.*1. quod colligit ille, cum Plauto Horatium conferendo; Qui ambo cùm vetuſti meminerunt moris, quo per teſſerarum ludum Modimperator, ſeu convivii Dictator eligi ſolebat; hic quidem inquit:

> *Venus arbitrium —*
> *Dicet bibendi.*

Ille verò,

> *Jacto Baſilicum, propino magnum poculum.*

Adde quòd Modimperator hoc jactu creatus non ſolùm Συμποσίαρχος, verùm etiam Βασιλεὺς ſeu *Rex convivii* Græcis dictus eſt. Conſurgebat autem *Baſilicus* ſeu Venus, ex talis quatuor jactatis, ubi diverſam omnes oſtendiſſent faciem, Cœl. Rhodiginus *lib.* 10. *cap.*27. ſeu cùm nullus eodem vultu ſtabat talus, uti loquitur Turnebus *Adverſar. lib.*5. *cap.* 6.

Baſilides Alexandrinus, adde: Obtegendæ dogmatum ſuorum pravitati, myſteriorum arcanè habendorum prætextu, ut & alii Hæretici, non incommodè abutebatur. Ita enim Epiphanius de illo *Hær* 24. *Sed & idem Circulator; Nos, inquit, ſumus homines, alii verò omnes ſues & canes, & ob id dixit:* Ne projiciatis margaritas ante porcos, neque date ſanctum canibus. *Occultat namque ſuam injuſtitiam ab his, qui mente præditi ſunt, revelat autem ipſius Schola his, qui ab ipſo decepti ſunt*, &c. Et Epiphanio antiquior Irenæus *lib.* I. *cap.* 23. *Baſilidianos* decreviſſe refert, *Non oportere omnino ipſorum myſteria effari, ſed in abſconditis continere per ſilentium.* Eosdem *non eſſe alias peccatorum pœnas, niſi transcorporationes animorum poſt mortem*, ſtatuiſſe, auctor eſt Origines *c. Celſum*, item *in Matthæum cap.*28.

Baſilidiani Hæretici, à *Baſilide* præfato nomen adepti, SacroSancto Dei nomine tetragrammato inter alia graviſſimè abuſi, multa in illo myſteria jactabant ſe reperire, quæ tamen clam habebant & involucro ſeptem vocalium Græcarum ΑΕΗΙΟΥΩ, variè inter ſe permutatarum & decies repetitarum, tenebant involuta; uti docet ex quinque *Inſcriptionibus* Græcis, quæ hodieque Mileti, vulgò *Palatcho* extant, Jac Sponius, Earum omnium, excepto nomine præfato, quod quinquies in fronte totidem *Inſc.* variatum extat, idem tenor:

ΑΓΙΕ
ΦΥLACON
ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΜΙΛΗCΙΩΝ

KAI ΠANTAC
TOYC KATOI
KOYNTAC.

Hoc eſt, *Jehova ſanctè conſerva urbem Miletum, & omnes incolentes eam.* Infrà ſcriptum eſt,

APXAΓΓEΛOI ΦYΛACCETAI
H ΠOΛIC MIΛHCIωN
KAI ΠANTEC OIKAT.

Id eſt, ó *Archangeli, ſit ſalva urbs Miletum & omnes incolæ ejus.* Quam *Taliſmanis*, ut vocant, ſpeciem eſſe, idem non ſine ratione ſuſpicatur, Vide in hac voce, ut & infrà ubi de *Conſecratione.* Iidem porro Hæretici Deum ſuum *Abraxas* vocabant, eumque modò ſub Jovis, modò ſub Anubis, modò ſub monſtri, cui gallinacei caput & ſerpentum pedes, effingebant, addito nomine ABPAΞAΣ, de quo vide ſuo loco, ut & eruditum Chifletii Tractatum. Sed & inſignem amethyſtum ex Oriente Thuanus attulit, cui ab iiſdem inſculpta Michaëlis Archangeli figura, ad eum fere modum, quo Mercurium ſuum Gentiles effigiabant, cum Græcis characteribus quamplurimis, quos erudite exponit, iconemque exhibet, prædictus Sponius *Itinerar. Part. 3. pag. 152. & ſeqq.* Vide quoque infrà ubi de Archangelo *Michaële.*

Baſilinda, Jul. Polluci in *Onomaſtico lib. 9.* luſus fuit Græcorum, quo per ſortem Rex & Miniſter electus, ille huic laborioſi quiddam injungebat, V. *l. fin. Cod. de alea, lib. 2. Parerg. in verbo, Luſum aleæ* Alciat. Prateius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Baſiliſcus, Gr. Βασιλίσκος, Lat. *Regulus*, Chaldæis הורמן *hurman*, Hebræis צפע *tſepha*, vel צפעני *tſiphoni*, Proverb. 23. *verſ. 32.* & Eſajæ *cap. 11. verſ. 8.* ab ipſo horrendo ſono, ſibiloque, quo reliqua animalia vel fugat vel interficit, ſerpentis genus eſt nocentiſſimi, cui unam ſpithamam longitudinis Arabes tribuunt. Quibus conſona tradit Nicander *Theriac. verſu 398.*

Ξανθὸς, ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε ϗ ἰθύν.

Flavus eſt, ad tres palmos habens longitudinem & impetum: minores nempe, qui majorem unum faciunt, i. σπιθαμήν; ſunt enim 4. digitorum ſinguli, &c. Sibilo idem fugare ſolum, *ibid.* ut & Plinius ac Solinus: ſed qui ſequuntur etiam necare tradunt, Galenus *cap. 8. ad Piſon.* Aëtius, Damir, Avicenna, Iſidorus. Flatu adurere ei proprium tribuit Horus, *Hieroglyph. lib. 1. cap. 1. & lib. 2. cap. 57.* præter Ælianum, alioſque. In Ægypto, viciniſque Libya & Cyrenaica frequens, teſte Ammiano *lib. 22.* Plinio *lib. 8. cap. 21.* Solino, Æliano *lib. 3. cap. 31.* Ægyptiis Οὐραῖος dictus eſt (ut hodieque ὄυάι ſerpentem quemvis vocant) qui Deorum capitibus imaginem ejus ex auro circumponebant, utpote regium nomen habentis & diademate inſignis. Iidem in Symbolis *ſycophantam* per eum deſignabant, utpote afflatu perimentem ſolo; & *ævum*, ejuſdem ſerpentis imagine, caudam ſub reliquo corpore abſcondentis, Vide Horum ubi ſuprà & *lib. 2. cap. 57.* &c. Cum *Baſiliſco* Ezechiam Regem conferri legas Eſajæ, *cap. 14. verſu 29.* quam in rem apud Eccleſiaſticos Scriptores multa. Sed nil novi Regem potentem per ſerpentem adumbrari, V. Ælianum *Hiſt. lib. 5. cap. 38.* & Horum *lib. 1. cap. 56.* Et in omni ſerpentum genere, *Baſiliſcus*, maximè Regis figura eſt. Id enim Arabico *Melecha*, Græco Βασιλίσκος & Latino *Reguli* nomine ſignificatur. Nempe illum ἑρπυστῶν βασιλῆα, *reptilium Regem*, vocat Nicander, *Theriacῶν verſ. 397.* Auctoreſque varii ipſum *mitratum*, *criſtatum* vel *diadematum* eſſe ſcribunt. Adde, quòd *celſus & erectus in medio incedat*, Plin. quaſi hoc ſit inſigne Regni, ut Perſarum Regibus τὴν τιάραν ὀρθὴν ἔχειν. Sed & eidem, quamlibet parvo, cedit omne reptilium genus, tanquam pro Rege eum agnoſcens: illa enim ſibilo fugat, ut diximus, &, juxta Lucanum *lib. 9.*

—— —— *Latè ſibi ſubmovet omne*
Vulgus, ac in vacua regnat Baſiliſcus *arenâ.*

Quin omnium ſui generis vivaciſſimum animal eſt, & quia quodvis aliud ſolo perimit flatu, videtur *ζωῆς ϗ θανάτου κυριεύειν, habere jus vitæ & necis*; Deorum proin apud Ægyptios capitibus inſertum, uti vidimus, &c. Vide Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. III. capp. 9. & 10.* Ad fugandas aves araneaſque Vett. uſos eſſe, docet Solinus *cap. 27. Baſiliſci reliquias amplo ſeſtertio Pergameni comparaverunt. Ut ædem Apellis manu inſignem, nec araneæ intexerent, nec alites involarent, cadaver ejus, reticulo aureo ſuſpenſum, ibidem locarunt.* Ubi *manum Apellis*, pro *pictura Apellis*, magno impendio Pergamenis emptâ, poſitum eſſe, notat Salmaſius *Exercitat. Plinian. ad eum, pag. 372.*

Baſiliſſa, titulus Angliæ Reginæ olim tributus, Vide ſuprà in voce *Baſileus.*

Baſiliſſene, Græcè Βασιλισσηνὴ apud Ptolomæum, regio Armeniæ maj. Septentrionalior, incipientibus ab Occidente; eadem fortè cum Xerxene, de qua ſuo loco. Certè ſitus convenit, nec nomen abludit; Illa à *Rege* vel *Regina*, hæc à Xerxe. Et quidem Ptolomæus ad Paryadrem montem Armeniæ Major. collocat regiones Sibacenen & Sacapenen: deinde ſub his, quæ maximè Septentrionales, *Baſiliſſenen*, & Bolbenen. Vide Salmaſium *ad Solinum pag. 624.* & in voce *Baſiliſene.*

Viri celebres.

Baſilius Cæſarienſis, adde: Cognomentum *Magni* tulit, fuitque natus in Helenoponto, Ponti oppido, è nobilibus parentibus, *Baſilio* viz. qui deinceps electus eſt Epiſcopus, & Eumeliâ, quæ Gr. concinnitatem ſignificat, Poſſevin. Cappadox aliis. *Oculus orbis* Caniſio: *Univerſi orbis lumen*, Damaſceno: *Os Eccleſiæ* Nyſſeno. Ad eum S. Ephrem, *Inſtar Petri*, inquit, *prædicaſti*, *inſtar Pauli docuiſti*, *inſtar Thomæ filium Dei confeſſus es*, *inſtar Matthæi*, *Marci*, *Lucæ*, *Johannis de rebus divinis diſſeruiſti.* Opera ejus, cum notis Frontonis Ducæi & Andreæ Schotti prodierunt fol. Coloniæ A. C. 1617. Lat. Gr. fol. 3. Vol. Pariſiis A. C. 1618. 1638. &c.

Baſilius, Seleuciæ, adde: apud Iſauros, Epiſcopus. A. C. 451. quoque interfuit Concilio Gen. Chalcedone habito: Ejus *in utrumque Teſt. Orationes* Gr. primò, dein Latinè ſeorſim editæ, ſed nunc Gr. & Lat. cum aliis, ſc. Gregorii Thaumaturgi & Johannis Zonaræ Mon. operibus, prodiere fol. Pariſiis A. C. 1621.

Baſilius Zanchius, Bergomas, ſub ditione Venetorum, Canonicus Lateranenſis. Ejus extant, *in utrumque Teſt. Notationes, unà cum Quæſtionibus in 4. libb. Regum & 2. Paralipom.* Romæ An. Ch. 1553. in 4°.

Baſſa, adde: in Imperio Turcico Præfecti ſunt Regnorum & Provinciarum, opibus & dignitate pollentes, ſed quas ad hæredes non tranſmittunt; ut quibus, filiis eorum ab utroque excluſis, ſolus Imperator ſuccedit. Deſumuntur illi ex claſſe ſelectiore mancipiorum Aulicorum, de quibus vide infrà in voce *Oda*: ipſis enim Turcis ad hunc apicem aſpirare neutiquam licet. Nec altiùs illorum filii, quàm ad navis fortè præfecturam, evehuntur. Ipſi verò ad Veziriatus uſque culmen, prout merita & favor Principis aſpirant, poſſunt eniti &c. V. Joh. Baptiſtam Tavernier *in deſcript. Gall. Serralii Turcici*, & infrà *Begler-begi.*

Baſſillardus, Gall. *Baſelarde*, pugio vel ſica eſt, Vide Turnebum *Adverſar. lib. 19 cap. 32.*

Baſſus, Conſul, adde: Item Fuſci Collega, imperante Gallieno, apud Trebell. Pollionem in XXX. *Tyrannis*, *Fuſco &* Baſſo *Coſſ. quum Gallienus vino & popinis vacaret — Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat, à Mœſiacis legionibus Imperator dictus eſt.* Sed *Tuſco* legendum eſſe, monet Salmaſius: Ita enim & *Faſti* Siculi, Τούσκου & Βάσσου, habent. Iiſdem Coſſ. Cyprianum paſſum eſſe, in *Actis* paſſionis ejus ſcriptum eſt, quorum initium in vetuſtiſſimis membranis ſic legitur: *Tuſco & Baſſo Conſulibus, Carthagine, Secretario, Paternus Proconſul Cypriano Epiſcopo dixit*, &c. V. Salmaſium *ad Hiſtor. Aug.*

Baſtangarii in *l. 3. & 11. Cod. Theodoſ. de Murilegulis*, dicti ſunt, qui equis aut mulis res Principis aut publicas ad deſtinata loca deducebant. A' voce *Baſtaga*, quæ *onus* vel *tranſvectionem* notat, ex Gr. βαστάζειν. Heſychius, Βασταγὴ, βάσταγμα. Publicola *Epiſt. 153.* inter Auguſtinianas: *In Arzugibus, ut audivi, jurantes per dæmones ſuos, qui ad deducendas* baſtagas *pacti fuerint*, &c. Propriè autem, *onus transferendi res publicas aut privatas Principis*, in *l. 11. Cod. præfati de Cohortal.* Et quidem *Baſtaga privata*, h. e. onus transferendi res privatas Principis, erat ſub diſpoſitione Comitis rerum privatarum: *Præpoſiti* verò *baſtagarum*, ſub diſpoſitione Comitis ſacr. largit. in *Not.* Imperii & apud Auctorem *Vitæ* S. Parthenii Epiſcopi Lampſaceni *num. 11.* &c. In *Conſuetud.* Aquenſi *tit. 12. art. 5. 6. 8.* βασταγὴ ſeu *baſtage* penſitationem, pro equo clitellato, domino præſtari ſolitam, deſignat. Namque *Baſta* ſeu *um*, Gallis *Baſt*, apud citerioris ævi Scriptores clitellas ſignificat: à Gr. βαστὸς, *fuſtis*, quo onera portantur, unde ipſum βαστάζειν, & hinc βασταγὴ, deducit Salmaſius. Vide Car. du Freſne in *Gloſſar.* & Calvinum *Lex. Jurid.*

Baſtarius, in Aula Pontificis, dicebatur olim, cui candelas fabricandi & ellychnia pro lampadibus præparandi cura incumbebat, ex antiqq. *Ceremonial.* MSS. Idem *Vaſtarius* quoque dicebatur, teſte Torrigio *de Cryptis Vatic. edit 2. pag. 554.* Macri Fratres *Hierol.*

Baſterna, genus vehiculi, Matronis olim Romanorum in uſu. Differebat à *Lectica* parùm, cui quoque ſucceſſit, itidem fœminis propriæ. Antiquitus namque ſellæ lecticæque in hunc uſum adhibebantur, quibus matronæ in publico etiam ſecretè habebantur. Hæ cùm ſervorum imponerentur humeris, *Baſternæ* poſtea, quæ in earum ſucceſſere locum, ab animalibus bajulabantur, Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio.* Caſaubonus verò *ad Lampridium Heliogabalo*, ſecundùm pilentum, honeſtiſſimum vehiculi genus carpentum eſſe docens, carpentis matronarum Baſternas ſucceſſiſſe ait. Hæ enim, cùm priùs carpentario vehiculo vectarentur, quod à mulabus junctis trahebatur, ut ex nummis Agrippinæ ac Juliæ Augg. videre eſt, carpentorum poſtea ab Auguſtabus & Magiſtratibus uſu cœpto, ad *Baſternas* ſe contuliſſe leguntur. Hoc certum, *Baſternas*, non ab hominibus, ſed à burdonibus, vel mannis, vel mulabus, portari conſueviſſe, ut hodie in noſtris Lecticis videmus, quas baſternas eſſe nemo iverit inficias, qui formam & uſum ipſum & nomen etiam conſiderabit. Nam *Baſternæ* ſunt Lecticę ex vett. Grammaticorum interpretatione. *Gloſſæ* Legales. Ἀστέρνιον, βαστέρνα, κράββατον. Meminit earum Hieronymus *ad Euſtoch. Præcedit caveas* Baſternarum *ordo ſemivirorum.* Antiquus item Epigrammatographus *Collect. Pithœan. 1. edit. Lugdun.*

Aurea matronas claudit Baſterna *pudicas,*
Quæ radians patulum geſtat utrumque latus.
Hanc geminus portat duplici ſub robore burdo,
Provehit & modico pendula ſepta gradu.

Ubi *duplex robur*, amites ſunt baſternarum, ut vocat Palladius, aſſeres videlicet, ſeu perticæ, aucupalibus ſimiles, quarum Feſtus & idem modò memoratus Palladius meminerunt. Eadem planè habet & Iſidorus *Orig. lib.*20. *cap.*12. Nec diverſa tradit Servius, *ad Virgil. Æneid.*8 *verſ.* 666.

Pilentis matres in mollibus ——

Pilenta, inquiens, *ſunt vehicula, ſicuti nunc* Baſternas *videmus. Erant autem tunc Veneti coloris, non ut nunc ſunt ruſſati, quibus caſtæ Matronæ uti non poterant.* Earundem mentionem facit Gregorius Turon. *lib.* 3. *cap.* 24. *Deuteria verò, cernens filiam ſuam adultam valde eſſe, timens, ne eam concupiſcens Rex ſibi aſſumeret, in* baſternam *poſitam, indomitis bobus conjunctis, eam de ponte præcipitavit.* Vocis etymon quod attinet, *Baſterna* ad verbum φορεῖον eſt, id eſt, *geſtamen*, quo nomine Græci tam lecticam, quàm ſellam, appellant; à βάζω, ſeu βάσκω, unde βασὶν, *quidquid ferendo eſt.* Eædem porro non minùs ac lecticæ, matronas, in publico etiam ſecretè ac domeſticè habebant: unde Iſidorus in *Gloſſis Baſternam* exponit *tectam manalem*; *tectam* abſolutè, pro tecta lectica, quæ Gr. κατάστεγον φορεῖον; *manalem*, quòd à mannis duceretur. Et vetus *Epigramma* de Baſterna,

Proviſum eſt cautè, ne per loca publica pergens
Fuſcetur viſis caſta marita viris.

In eo ergo ſolùm hoc vehiculi genus à lectica differebat, quòd non ab hominibus geſtaretur: ſed à burdonibus, ut in eodem *Epigramm.* paulo antè habetur,

Quam geminus portat, duplici ſub robore, burdo.

Et mentionem facit burdonum, qui hinc *Baſternarii* dicti ſunt, Ulpianus *l.* 48. *de Leg.*3. *Item jumenta, vel lectica vel ſella vel Burdones*: quo nomine verò Pignorius ſervos intelligens, hoc fine adhiberi ſolitos è Liburnia inprimis ſervos viribus valentes, quos ad onera & lecticam parari conſueviſſe legimus, ſcribit, Vide Laurentium Pignorium *Comm. de Servis*, & Joh. Laurentium JC. *de Re vehicularia* Iſidorus verò in *Gloſſis*, mannos dat baſternæ; ſicut burdones hi auctores. Sed Porphyrio *mannos* & *burdos* & *burichos* appellari notat. Idem Iſidorus in *Originibus* à mulabus *Baſternam* portari indicat, cùm ait, *à duabus animalibus*: ſed & muli & burdones plerunque confunduntur: *Gloſſ.* ἡμίονος ἐξ ἵππου θηλείας καὶ ὄνου: *mulus, burdo* &c. Cœterùm interna *Baſternarum* undique tecta *caveas* appellarunt, *Acta* S. Suſannæ, *Eadem hora Prædigna aſcendit caveam baſternæ & venit ad domum Gabinii.* Et S. Hieronymus *Epiſt.* 22. *Præcedit caveas baſternarum ordo ſemivirorum.* Mollibus inſtratæ erant ſtramentis, ut auctor idem Iſidorus, quæ *lectos* videtur appellare Metellus in *Quirin. Eclogâ decimâ*,

Baſternâ *vectus, quâ ſtratus erat ſibi lectus.*

Uti viri docti emendant. Latera ſpecularibus fuere clauſa. Juven.

Quæ vehitur latis clauſo ſpecularibus antro.

Unde *radians latus*, in *Epigramm.* prædicto, *Baſterna*,

Quæ radians latum geſtat utrumque latus, &c.

Vide Juretum *ad Symmachum lib.*6. *Epiſt.* 15. du Freſne *Gloſſar.* Salmaſium *ad Lampridium loc. cit.* & Roſsvveidum *ad Vitas Patrum*, ubi *de Baſternis* multa.

Baſtonerii, in *Charta* Petri II. Aragonum Regis MSS. pro confirm. Libertatum & Conſuetudin. Catalaniæ, *Ordinamus, quòd Vicarii, Procuratores aut Officiales quicunque, Sagiones, aut* Baſtonerii *noſtri, nominent à modo civitates*, &c. Ῥαβδοφόροι ſunt, Apparitores, Bedelli, Italicè *Baſtonieri*, Virgiferi. Vide Carolum du Freſne *Gloſſar.* A Gall. *Baſton*, unde quoque *Baſtonicum*, arctiſſima cuſtodia, in *Capitular.* Engilenheimenſi *cap.* 1 *in Capitulis* Caroli M. *libr* 6. *cap.* 96. & Caroli C. *tit.* 20. 27. 29. alibique; fortè quòd Carcerum cuſtodes baculis inſignes eſſent, tum ad muneris indicium, tum ad coërcendos incarceratos. Sic certè miniſtri Fletæ, antiqui apud Anglos carceris, *pictis* hodieque dignoſcuntur *baculis*, à quibus & ipſimet *Baſtons* nuncupati ſunt. V. Spelmannum, & du Freſne *Gloſſ.*

Baſtum, Græcè βαστὸν, *baculus*; imò *quidquid ferendo eſt*; à βάω, βῶ, unde βάζω & βάσκω, *vado*: à quo βατὴρ, βατηρία, & βακτηρία, quæ idem ſunt cum βάσις & βασὶν. Hinc etiam βαστὰ pro *calceis*, vel ſandaliis. Heſychius, βαστά, ὑποδήματα Ἰταλιῶται, *Baſta, calceos Itali* ſc. vocant. Nam βάσις, *calceus*, ut ὑπόδημα, ab eadem origine. Porro, aſini clitellas & ſagmata vox notat; indeque Græc. verbum βαστάζω, & vox Lat. *Baſterna* orta. Vide quæ diximus ſuprà in vocibus *Baſtangarii* & *Baſternæ*. Propriè verò *Baſtum* ſeu *Baſtus*, baculus fuit ſeu fuſtis, quo onera portabantur, unde Gall. *Baſton*. Ἀνάβασιν pro eodem dicebant. Unde & ἀνάβασιν, quorum uſus in puniendis adulteris: quos, pro mugilibus & raphanis, aliquando etiam manubrio ſecuris aut fuſte percurri conſueviſſe, diſcimus ex *Appendice* Proverbiorum, ex Vatic. *Phalangas* Latini dixere iſtiuſmodi perticas; hincque *Phalangarios*, τοὺς ξύλοις ἐπὶ ἀκροις ἐπικειμένοις βάρη καὶ πλοῖα ἀμφὶ βαστάζοντας, &c. Iſtiuſmodi igitur fuſte Commodum orygis cornu tranſmiſiſſe, tradit Æl. Lampridius in *Vita* ejus: *Virium ad conficiendas feras tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret & orygis cornu* baſto *tranſmiſerit.* Ita enim in optimo libro ſe legiſſe, cùm vulgati codices *haſtâ* habeant, docet Salmaſius *Notis ad h. l.*

Batæ, Græcis Βάται, Ptolom. inter Sericæ populos, memorantur Ammiano *libr.* 23. *Batæ verò Auſtrali celſitudini montium acclinati*: de quibus vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 989.

Batalare arma, in antiquis Bojariorum *LL. tit.* 3. *cap.*1. & *tit.* 2. *cap.* 10. Latinis *arma tractare* eſt: quod exercitium tam apud milites, quàm gladiatores, in ſolo clypeo & gladio conſtabat, uti docet Vegetius *lib.*2. *cap.*14. & vidimus ſuprà, ubi de *Armorum exercitio*. Hinc *Batalatores*, Galli vulgò vocant, γυμναστικοὺς & ludiones, qui in publico varios & mirificos armorum geſtus edunt; quod verbum etiam vulgus tranſtulit, ad omne genus hiſtrionum. Indidem *Batalia*, Italis *Bataglia*, Gallis *Bataille*, pugnam præliumque notat, apud Senatorem *de Orthographia cap.* 5. Helmoldum *Chronic.* Sclavor. *lib.*1. *cap.*93. alibique paſſim, &c. Vocis origo à *Batalibus*, ſic enim recentiores dixere pro *Battualibus*, de qua voce dicemus infrà ſuo loco.

Batanea, nomen Tetrarchiæ ab Herode M. relictæ Philippo, unà cum Paneade, Trachonitide & Auranitide, quo pacto plures Tetrarchiæ in unum coalitæ ſunt. Vide Joſephum ubi de Teſtamento Herodis Magni, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*576. Idem nomen, *Batanea*, poſtea Ecbatanis Syriæ fuit, uti idem docet *pag.* 1202.

Bathyllus, Pantomimus, adde: Hic cum Pylade inventor fuit ſaltationis, qualis Auguſti temporibus in ſcena verſabatur, & quæ poſt illa tempora viguit paſſim, quæque nihil ampliùs commune, aut conjunctum habebat, uti priùs, cum Comœdia & Tragœdia, ſed ſeorſim veniebat in Orcheſtram, ut dicemus pluribus infrà, ubi de *Pantomimis*. Neque verò ſolùm hi duo ὁμότεχνοι, ſed & ἀντίτεχνοι fuere. Primas enim in Tragœdia & tragicis argumentis ſaltandis cùm Pylades obtineret, *Bathyllus* in Comœdia & comicorum argumentorum deſaltatione principatum ſibi vindicabat. Námque licèt Italica ſaltatio, cujus auctores hi memorantur, ex Tragica, Comica & Satyrica ſaltationibus eſſet compoſita, haud ita tamen ex omnibus mixta erat, ut confunderentur, & ex tribus una fieret ſaltationis ſpecies: ſed quum omnia Tragœdiarum Comœdiarumque & Satyrorum argumenta primi ſaltare inſtituiſſent, Tragœdias ſecundùm tragicæ ſaltationis leges; Comœdias verò, juxta comicæ ſaltationis inſtituta, deſaltabant. Hinc & inter ipſos Auctores ac inventores Artis facta dividia eſt, & in diverſo ſaltationis genere contraria quoque factio inſtituta, quam ad diſcipulos ſuos & artificii per longam ſeriem ſucceſſores uterque tranſmiſerunt. Erat autem Pyladea ſaltatio, gravis, ſeria, faſtuoſa, ſupercilioſa, affectuum plena & tragica tota; cujus argumenta, antiquorum Poetarum tragœdiæ, Deorum Heroumque facta; perſonæ, Divi, Duces, Heroes & Reges: *Bathyllea* contra hilaris, jocoſa pedeſtris, quæque tota in rebus lætis verſabatur, per omnia Comicæ ſaltationi affinis; inducebat aut Satyrum ſaltantem & cum Amore comeſſatum euntem, aut Panem, aut Echo, aut Ledam a cygno compreſſam & cœtera ejuſdem argumenti. Juvenalis,

Chironomon Ledam molli ſaltante Bathyllo.

Ejuſdem ſaltationis ὑπορχήματα propria facere videtur Plutarchus & Athenæus: quo nomine dicebantur cantica, quæ in Comœdiis Latinis antiquis ad manum ab hiſtrionibus cantabantur. Unde *ſaltatio Bathyllea* revera fuit ὑπορχηματική: uniformis enim erat, & ſimplex & nihil aliud quàm ſaltabat. Nullam enim moram, nullum πάθος admittebat, ſed concitatiſſimo ferebatur motu, cujuſmodi φορδιωμένη χείρα Baccho & Veneri adſignat Lucianus in *libro περὶ ὀρχήσεως, i. e. concitatas & celeres geſticulationes*. Atque proin ejuſmodi fermè tantùm hypotheſes & perſonas eligebat, quas ſaltare ſemper & moveri deceret, ut Panes, Satyros cum Amore comeſſabundos & laſcivientes, aliasque ſimiles jocis & ſalibus adſuetas, quales ex Comœdia & Satyrica notæ ſunt multæ. Porro in *Bathyllea* una tantùm fere perſona ſaltabat, ut Pan, aut Echo, aut Satyrus: unde ὑπόρχημα ἢ *Bathyllum* ſaltare conſueviſſe tradit Athenæus, Panis aut Satyri nimirum. Pyladeæ verò ſaltationis hiſtriones, non nudum aliquod aut ſimplex ſiccumque hyporchema deſultarunt, ſed plura aliquando in uno argumento, &c. Uti verò Pyladeæ ac *Bathylleæ* Artis factiones per longam ſeriem ad poſteros propagatæ ſunt, ita plurimi utriusque ſucceſſorum nominibus Autorum ſuorum inſigniti leguntur, *Pyladæque* aut *Bathylli* dicti, licèt non pauci aliter nominati fuerint. Sic ætate Galeni, h. e. Marci Philoſophi Imp. cùm tres nobiliſſimi Pantomimi orcheſtram calefacerent, qui vicibus ſaltabant & in orbem, duo illorum *Pylades* & *Morphus* nominantur Galeno περὶ τοῦ προγινώσκειν: tertius, quem quidem non nominat, proculdubio *Bathyllus* fuit, &c. Nec omittendum, quamvis Pylades in Tragœdia, in Comœdia *Bathyllus*, excellerent, tragicas tamen ὑποθέσεις etiam Bathyllum aliquando ſaltaſſe, & comicas Pyladem. Sed in fabulis Tragici argumenti multum ſibi diſpar Bathyllus & in Comicis Pylades inventus eſt. Seneca *Controverſ. lib.* 3. *Et ut ad morbum meum te vocem, Pylades in Comœdia*, Bathyllus *in Tragœdia, multum à ſe aberrant.* Vide Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino Imper.*

Batiaca, Gr. Βατιάκη, item Βατιάκιον, inter pocula memoratur Diphilo & Philemoni apud Athenæum *libro* 11. Ex ære Perſico vel Indico fuit, de quo ſic in *Mirabilibus* Philoſophus: Φασὶ δὲ καὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν οὕτως εἶναι λαμπρὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀνίωτον, ὥς μὴ διαγινώσκεσθαι τῇ χρόᾳ πρὸς τὸν χρυσόν· ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείου ποτηρίοις βατιακὰς εἶναί τινας καὶ πλείους, ἃς εἰ μὴ τῇ ὀσμῇ ἄλλως οὐκ ἦν διαγνῶναι, πότερόν εἰσι χαλκαῖ ἢ χρυσαῖ, *dignus* est

eſſe in Indis tam lucidum, & purum & rubiginis expers, ut colore ab auro non dignoſcatur. Sed & inter Darii pocula aliquos eſſe batiacas, de quibus aliter, quàm ex olfactu dijudicari non poſſit, utrùm aerea vel aurea ſint. Ita ergo *Batiacæ* propriè fuerunt Perſica pocula ex iſtiuſmodi ære facta. Nomen à cucurbitæ forma & amplitudine ſumtum videtur, quæ Chaldaicè בטיח *batiach* dicitur, ut Arabicè *batich*. Ampla autem hæc pocula fuiſſe etiam inde diſcas, quod λαβρώνιοι, poculi genus latiſſimum, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ πίνειν λαβρότητος appellatum, Didymus apud eundem Athenæum ſimile eſſe ait βομβυλιῷ ἢ βατιάκῃ, &c. Samuel Bochartus *Hierozoici Parte poſter. capite ultimo Libro VI* De ære verò hoc aurei coloris, diximus ſuprà aliquid in voce *Æs*.

Batillum ſeu *us*, apud Trebellium *Pollionem in Claudio, coctilium quotidiana* batilla *quatuor*: hama eſt quæ igni admovetur. Gallice *une pale à feu*, Græcè πυργίμα. Scribit enim Suidas, non uno loco, πυργίμην vulgò ſuá ætate dictam, quæ antiquitus fuerit appellata ἄμη. Hamas autem, inter inſtrumenta, quibus vett. in reſtinguendis incendiis utebantur, fuiſſe dil. imus ex *l. 3. de Officio Præfecti Vigil.* & alibi *in Pandectis*, item ex Juvenali *Sat.* 14. Sed iſtæ ſparteolorum hamæ magnitudine & fortaſſe etiam formâ nonnihil differebant à *batillis* focorum. Meminit horum Plinius quoque *lib.* 33. *capite* 8. *Argenti duæ differentiæ*: batillis *ferreis candentibus ramento impoſito, quod candidum permaneat, probatur.* Et *lib.* 34. *cap.* 11. *Æruginis experimentum in batillo ferreo.* Marcellus item Empir. *cap.* 27. *Spongiam ſupra batillum torrebis & diligenter teres.* Et Apicius *lib.* 7. *cap.* 9. *Petaſo cùm elixatus fuerit, decarnabis & armillam in illius candenti batillo inures*, &c. Sed & *Batillum* appellarunt foculi geſtatilis ac anſati genus, quod prunâ plenum Principibus viris præferebant, ad odores incendendos. Quo modo accipiendus, Horatii locus, de Fundano ſcriba, qui immeritos honores ſibi arrogabat:

> *Fundos Aufidio Luſco Prætore libenter*
> *Linquimus, inſani ridentes præmia Scribæ,*
> *Prætextam & latum clavum prunæque* batillum.

Atque ab hac voce ea notione accepta Veteres, ob ſimilitudinem, vocaverunt laminas argenteas, utrinque ad laterum margines curvatas, quibus pugionum & enſium vaginas operiebant, ut hodie à Germanis fit. Plinius *lib.* 33. *cap.* 13. ubi de argenti in luxum abuſu: *Et quid hæc attinet colligere, cùm capuli militum ebore etiam faſtidito, calentur argento. vaginæ* batillis, *baltheï laminis crepitent.* Alii tamen *Catillos* legunt, clavosque exponunt argenteos, quorum capita catillorum figurâ extuberant. Dalechampius *ad loc.* Apud Abdiam *Hiſtor. Apoſtol. libr.* 9. *Erant autem virgines cum lyris canentes, alii cum tibiis: alii cum tympanis, alii cum* batillis *& thuribulis*: vox Muſicum inſtrumentum notat, ex metallo, ad baculi formam, annulis undique refertum, qui percuſſi concinnè ſonuerint, Dominico Macro; qui in Templis Armeniorum iſtiuſmodi harmoniam ſæpius, inter ſacra, ſe audiviſſe refert; in *Hierolexico.* Atque hi omnes *Batilli* ferrei erant: è ligno illi, quorum meminit Varro de *R.R.* Vide Salmaſium *Not. ad Pollionem loc. cit.* & infrà quoque *Vatillum*.

Batrachomyomachia, nomen carminis, *ranarum muriumque pugnam* continentis, quod Homeri nomen præ ſe fert. Et pro Homerico ſcripto agnoſcit illam Statius *Præfat. Sylvarum ad Stellam: Sed & culicem legimus &* Batrachomyomachiam *etiam agnoſcimus. Nec quiſquam eſt illuſtrium Poetarum, qui non aliquid operibus ſuis ſtylo remiſſiore præluſerit.* Dubitarunt tamen olim non pauci, neque injuriâ, ut multis argumentis demonſtrari poſſet. Inter quos Henricus Stephanus *Schediaſmatum lib.* 6. *cap.* 21. laudato exemplari, cui *Tigretis Cari* titulus fuerit inſcriptus: Et Petrus Nunneſius *Commentar. ad Phrynichi Dictiones Atticas.* Vide Caſparum Barthium *Animadverſion. in Statium libro* 1. *pag.* 5.

Batti, Dux Tartarorum, magna cum manu ex Scythia in Ruſſiam irrupit, eaque universâ poteſtati ſuæ ſubjectâ, Ruſſiæ Duces omnes, è Waregis Imperii Ruſſici conditoribus ortos, in miſeram ſervitutem redegit, circa Annum Chr. 1224. Sic Ruſſia Tartarico jugo ſubjecta, ſub eo gemuit, uſque ad tempora Baſilii, qui circa Annum Chr. 1500. gentem in priſtinam libertatem aſſeruit. Interea Tartarorum Zavolhenſium Imperatores Ruſſis pro arbitrio Duces dederunt, quorum quàm abſolutum in eos dominium fuerit, legere eſt, apud Herberſtenium, Petrum Petræum, aliosque *Rerum Moſc.* Scriptores, Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 375.

Battologia in Sacris, Gentilium, Phariſæorum & Chriſtianorum quorundam, Vid. infrà in voce *Litania*.

Battualia, dicta ſunt, cùm milites vel gladiatores ad palum exercebantur. *Gloſſæ*, γυμνασίαι μονομάχων, *exercitationes monomachorum.* Recentiores *battalia* dixere: Adamantius Martyrius, *Battualia, quæ vulgò battalia dicuntur. exercitationes autem militum vel gladiatorum ſignificans.* Inde etiam *Battuatores* τοὺς κονταριστὰς dici putat Salmaſius. Sic enim legendum, cùm vulgò βασμιστὰς legatur. *Battuere* namque & *battuare* dicebant loco τοῦ κοντίζειν vel κονταρίζειν, *battuatorium*, κονταριστήριον. Ut autem milites ad palum ſudibus, ſic gladiatores ad eundem rudibus quoque battuebant. Hinc *Battualia* & Palaria, de exercitationibus militum & gladiatorum, &c. Vide Salmaſium *ad Æl. Spartianum in Hadriano*, & infrà, ubi de *Monomachia* ac *Palo*.

Battus, Cyrenes conditor: adde: Nummus, quem ejus in honorem Cyrenæi cuderunt, unâ parte caput Ammonis, alterâ caulem ſilphii habebat, cum inſcriptione, KYRA. hoc eſt, ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ: unde Proverbium Βάττου σίλφιον, de raris honoribus. Ejus picturam nummi ex eo, qui fuerat Antonii Pitonis Medici, expreſſit Yvo Viliomarus, hoc eſt, Joſephus Scaliger *adverſ. Titium libro* 8. *capite* 14. Nec contenti civili hoc honore Cyrenenſes, etiam præterea ei ſtatuere, ut Herodotus *Melpom.* ait τεμένεα καὶ ἱερωσύνας, *fana ac ceremonias*: quorum auctor iis, ut ibidem legas, fuit Demonax ex Mantinea Arcas: qui, occaſione oraculi Delphici, eò à Mantineis miſſus erat. Vide Gerhard. Joh. Voſſium *de Origin. ac Progreſſu Idololatriæ libro* 1. *capite* 32. Salmaſio verò, quandiu *Battiadarum* nomen Cyrenis regnavit, nummos eâ formula percuſſos habuiſſe videntur, qui, ab uno latere Batti *imaginem*, ab altera Cyrenas Regnum & ſilphium Batto offerentes præferebant. Eâ verò familiâ extinctâ, poſtmodum caulem ſilphii, & Hammonis effigiem demum inſculpſiſſe Cyrenenſes, docet, *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 358. Certè Ariſtotelis hæc traditio eſt, quam poſuerat ἐν τῇ Κυρηναίων πολιτείᾳ. Et vetus Interpres Ariſtophanis, Βάττος, inquit, Κυρήνην ἔκτισεν ἐλθὼν ἀπὸ Θήρας τῆς κατὰ Κρήτην νήσου, ὃν τιμήσαντες Λίβυες ἐχαρίσαντο αὐτῷ τὸ κάλλιστον τῶν λαχάνων τὸ σίλφιον. Καὶ ἐν νομίσματι αὐτὸν ἐχάραξαν τῇ μὲν βασίλειαν, τῇ δὲ σίλφιον παρὰ τῆς πόλεως δεχόμενον. *Battus Cyrenen condidit, veniens è Thera, Cretæ Inſulâ: quem magno honore excipientes Libyes, donarunt ei pulcherrimum olerum ſilphium. Et in nummis ſculpſerunt eum in altera parte Regnum, in altera ſilphium ab urbe accipientem.* Unde Tzetzes,

> Βάττος δ' ἀνδριαντόμορφος στεφαίρετον τὴν τύπον,
> Ἐν τῷ νομίσματι αὐτοῦ ἐχάραξε τοιαύτως.
> Τὰς Κυρηναίας φερούσας τὸ σίλφιον ἐκείνῳ,

Vetus tamen alter Ariſtophanis Scholiaſtes, non in nummo, ſed in ſtatua, aut annulo, eam figuram repræſentaſſe Cyrenenſes dicit. Verum de nummo facilè credi poteſt. Namque & in aliis nummis quamplurimis urbes & provincias videmus ſpecie fœmineâ flores aut fructus ferentes & Ducibus Regibusque benefactoribus ſuis eos offerentes. Unde nil mirum, ſi idem fecere Cyrenenſes, quibus ſilphium, res tum novella erat, utpote ſeptem ſaltem annis ante urbem à Batto conditam, imbre piceo madefactâ tellure, apud illos natum, quum antea non extaret, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pagina* 358. *&* 359.

Bavara, in *Vita* B. Catharinæ Bonon. *Sibi, quam ſacræ virgines*, bavaram *vocant depoſcit*: velum eſt ad jugulum tegendum, quo Moniales mentum conſtringunt, apud C. Macrum *Hierolexico*.

Bavaria, adde: Poſtquam Regibus antiquitus ſubfuiſſet, Ducatum Chlodovæus Francus inſtituit. Regia dignitas aliquoties reſumpta, adverſantibus Francis nunquam diu valuit. Neque etiam Francorum, non Saxonum perpetua dominatio: & Guelphorum potentia citò in Auſtrios, Auſtriorum iterum ad Guelphos, horum denique imperia in Schirenſes, qui hodieque præſunt, ceſſere. Inter *Reges* antiquiſſima Adalogerion s, Bojorum ſponte delecti, mentio eſt. At non diuturnum id decus permiſit Chlodovæus præfatus, eâ victis à ſe Bojis lege impoſitâ, ut, cœtera quidem legibus ſuis moribusque uſuri, majeſtatem R. P. Q. Francorum comiter obſervarent, Principemque ex ſuis quidem, ubi opus eſſet, legerent, at qui *Ducis* nomine contentus regio abſtineret, eam autem in rem Francorum Reges auctores fierent. Quod cùm per ſeculi fere ſpatium manſiſſet, Cariovalda, Ducis Theodeberti filius, per Franciæ Regum ignaviam, Regium titulum reſumſit, ſed mox armis eorum, quos ſpreverat, modeſtiæ admonitus, patruo Thaſſiloni provinciam relinquere coactus eſt, Ducis iterum nomine regendam. Rediit Utiloni idem regii decoris amor, qui tamen & ipſe ſuperatus à Pipino atque in Ducum denuo ordinem redactus eſt: Exitioſius ſibi domuique Thaſſiloni III. certamen fuit, qui hoſtilia contra Carolum M. agitans, bis victus eſt, Bojariæque imperium Laureacenſi Monaſterio commutavit: filio Theodoni inter Sacerdotes adlecto ſicque Ducatus ſpe itidem excluſo. Ita provinciæ tanquam ſuæ Carolus Geroldum rectorem dedit, fratrem Hildegardis uxoris, maternoque genere è Bojis oriundum: ſic regnum hoc Carolini ſtemmatis Cæſares Regesque tenuere, Ducibus in partem curarum adſcitis: è quibus Arnulphus Malus, Luitpoldi filius, poſt obitum Ludovici Imperatoris, Arnolfo Imperatore geniti, à Bojariæ Proceribus, Hungarorum metu perculſis, Rex ſalutatus, abdicato hoc nomine veniam meruit: frater Berchtoldi, in quo Francorum Regum ſimul & qui horum auſpiciis præerant, Ducum in Bojaria imperium deſiit, quod ad 160. annos produxerant. Francis Saxones ſucceſſere, è quibus primum *Bavariæ Ducem* Henricum fratrem, Otho I. Imper. creavit; quâ malo ſuo merito excidit Otto, ab Henrico IV. Cæſ. ad Welphonem, Suevicæ gentis ex Altorfi Comitum proſapia Principem, translatâ. Neque huic familiæ Ducatus poſſeſſio diuturna, crimine Henrici Superbi, Saxoniæ atque Bojariæ D. qui ſpreto Conrado Imp. obſe-

quii impatientiam patrimonii jacturâ piavit. Inde Leopoldo, eadem, quâ Cæſar, matre genito; eoque ſine liberis defuncto, Henrico fratri, Bojaria obvenit, in cujus manus quoque Superbi vidua convenerat. Sed repetiit Superbi filius, *Leonis* poſtea cognomen indeptus, inter quem & Henricum lis ſic tandem, annitente Friderico Imp. deciſa eſt, ut redditâ Leoni Bojariâ Occid. Henricus Orientalem, Auſtriam ſc. *Marchionis* titulo hactenus habitam, *Ducis* retineret nomine, obſequii exolutam nexu, quo Bojariæ Principibus obnoxia hactenus fuerat. Verùm Leo poſtea, cum gratia Cæſaris, Ducatu etiam excidit, qui ad Schirenſium proſapiam reverſus eſt: poſt 109. annos, ex quo ad Guelficam ſtirpem primùm devenerat. Eaque occaſione etiam Stiria, Dalmatia, atque Merania ſive Moravia Bojorum legibus imperioque liberata, ſui juris Duces, iſta Odagrium, hæ Berchtoldum accepere: ipſa verò *Bavaria* cum Palatinatu Rheni coaluit, &c. Vide Tob. Pfannerum *Lib. de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap.* 3.

Bavarum Latum, cujus mentio in *Bullario* Caſin. *Tom. II. Conſtit.* 571. *Quæ preces de mandato Sanctiſſimi Dom. N. Papæ in Sac. Rit. Congregatione propoſitæ fuerint, eadem Sac. Rit. Congregatio cenſuit dicto Abbati Generali Congregationis Montis Virginis, poſſe concedi uſum dictæ mozettæ, ſeu* Bavari Lati *cum caputio, ſine birro & in terris & locis tantùm ſuæ juriſdictioni ſubjectis*: dicitur Mozetta Prælatitia, Macro in *Hierolexico.* Vide infrà in voce *Mozetta.*

Baubella, apud Rogerum Hovedenum in *Ricardo I. Tres partes theſauri ſui & omnia* baubella *ſua diviſit Othoni nepoti ſuo, Regi Alamannorum*: ſunt res pretioſæ, veluti gemmæ, uniones & alia hujuſmodi, quæ Galli vulgò *Babioles*, aliàs *joyaux* appellant. Italis *Bambola* vitrum ſpeculi eſt, fortaſſis etiam ſpeculum ipſum: Specula verò eſſe in mundo muliebri notum, unde fortè Galli ſuum *Babiole* hauſerunt. *Baciballum* eadem notione occurrit in *Fragmento* Petronii de Cœna Trimalcionis, *Noveratis Meliſſam Tarentinam, pulcherrimum baciballum.* Galli dicerent, *un beau bijoux.* Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide quoqe ſuprà *Bacca.*

Baubo, adde. *Cyceonem* vocat potionem illam Orpheus in *verſibus* Clementi memoratis, ubi de Cerere, facto Bacchi, cum Baubone ludentis, ad riſum excitatâ:

> Τῦτ' ἐπεὶ ἦν ἐσίδησε θεὰ, μείδησ' ἐνὶ θυμῷ,
> Δέξατο δ' αἰόλον ἄγγος, ἐν ᾧ κυκεὼν ἐνέκειτο.
> *Hoc poſtquam vidit Dea, ſubriſit in animo,*
> *Accepitque egregium vas, in quo cyceon erat.*

Qua de potione diximus aliquid ſuprà, ubi de *Adoris potione.* Atque hinc *Baubo* inter Eleuſiniorum ſymbola recepta, & ad Cereris imitationem, cyceonem quoque ſumebant, qui ſacris illis initiabantur. Unde de ſymbolis Initiorum rogati reſpondebant, *Jejunavi, ebibi cyceonem.* Clemens, τὸ σύνθημα Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐνήστευσα, ἔπιον τ̃ κυκεῶνα, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 750

Bauca, idem cum *Cauca,* vaſis nempe ſpecies viniferi. Anaſtaſius in *Leone IV. Cantharum exauratam unam,* baucas *exauratas tres, fibulatoria majora & minora quinque.* Et in *Benedicto III.* Baucas *ex auro puriſſimo duas penſantes libras. Vauca* ſcribitur, in *Hiſtoria* Ignoti Caſin. *de Rebus Longobard. cap.* 10. ubi Siconolfus Princeps Benedicti Cœnobio abſtuliſſe dicitur, inter alia, *vaucas par unum in gemmis & ſmaragdis.* Aliàs *Boca, Boccola, Boclaris, Bocularis, Bacculare* &c. A' *Bauca* autem. *Baucal,* vel *Baucale,* quod eſt vas vitreum, vinarium. Eſt & *Baca* & *Bacea,* nam ita ſcribitur apud Iſidorum, genus aliud vaſis, à quo *bacar,* ἀγγεῖον εἶδος in *Gloſſis* & *bacarium,* Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Claudio.* Vide quoque infrà in *Baucalis.*

Baucalis, Græcè Βαυκάλις, cognomen Alexandri cujuſdam Presbyteri, apud Philoſtorgium *libro* 1. *capite* 4. ſic dictia διὰ τὸ σαρκὸς ὑπερτραφῆς ὄγκον ὑπὸ τῶν μεταφρένων αὐτῦ συναγηγερμένον, ἀγγείου ὀστρακίνου ἐκμιμεῖσθαι σχῆμα, ἅπερ ἐν Βαυκάλας ἐπιχωρίως Ἀλεξανδρεῖς οὕτω πως ὀνομάζειν, *Propter carnis videlicet, quæ ſupercreverat in dorſo ejus, molem collectam ad modum & imitationem vaſis teſtacei, quod Alexandrini vernacula voce* Baucalas *appellare* ſolent. Nempe *Baucalis,* Alexandrinorum & Ægyptiorum vox, à *Bauca,* orta, vas fuit fictile, aliàs *Gillo,* ut habetur in *Gloſſa* Cambe-ron. Vide quæ eam in rem Nicephorus Calliſti *habet lib.* 5. *cap.* 5. ut & Caſſianus *de Cœnob. Inſtit. lib.* 4. *cap.* 16. ubi de Ægyptiis Monachis, & Pachomius *Inſtitut.* §. 5. Βαυκάλιον & βαυκάλιον eadem notione uſurpat Achmes *cap.* 177. ubi perperam καυκάλιον habere ait du Freſne. Sed duarum harum literarum invicem permutationem frequentem eſſe, docet Salmaſius, exemplo vocum, βορβορύγη, κορκορύγη, & apud Lat. *Buſo, cuſo* &c. Βαυκάλιον vocat Joh. Moſchus *cap.* 19. Βαυκάλιν quoque Nicarchus *in Epigramm. libr.* 2. *Antholog. pag.* 161. *Edit. H. Steph.* Quòd verò *Baucas* iſtas ſeu *Baucales,* etiam *Gillones,* olim appellaverint, ex vetuſtiſſimo libro *Epigramm.* idem confirmat Salmaſius, qui ibi ſcriptum ſe legiſſe ait,

> —— *Gillo, ſabillo, melo.*

Notis ad Trebellium, ubi ſuprà. Vas fuiſſe, quo utebantur æſtate refrigerandis in aqua cyathis, Alciatus *Prætermiſſor. lib.* 1, refert, ex modò laudati Nicarchi hoc *Epigramm.*

> Μὴ τρέμε, μὴ φύσα, μάστιζε τὸν κρατῆρ' ἐγείρας,
> Εἰς τὸ ψῦχος χαλκῦ βαυκάλιν ἐμβέβληκας.
> *Ne fatiga te, ne exſuffla, fruſtra fumum excitas,*
> *In Æſtatem æneam baucalem emiſiſti.*

Salmaſius idem cum *Bauca* facit, Vide ibi.

Baucismus, commeſſatoria ſaltatio, mollicula illa quidem & delicatos membrorum flexus habens, cui nomen à ſaltatore *Bauco,* Polluci memorato, apud Camerarium. Scaligero, Græcè Βαυκισμὸς, *ſaltatio mollis valde & corporis inclinationibus admodum varia, Poëtices lib.* 1, *cap.* 18.

Baudoſa, ſpecies Muſici inſtrumenti, cujus meminit Aimericus de Peyrato Abbas Moiſiacenſis, in *Vita* Caroli M. in *Cod. MS.* 1343. Biblioth. Reg. apud du Freſne *Gloſſ.*

> *Quidam* baudoſam *concordabant*
> *Plurimas cordas cumulantes.*
> *Quidam triplices cornu tonabant,*
> *Quædam foramina includentes,*
> *Quidam choros conſonantes,*
> *Duplicem chordam perſtridentes,*
> *Quidam taborellis ruſticabant,*
> *Greſſum ſonum præmittentes.*
> *Quidam cabreta vaſconizabant,*
> *Levis pedibus perſaltantes.*
> *Quidam liram & tibiam properabant,*
> *Alios tactu præcedentes.*
> *Quidam harpam altè pulſabant,*
> *Prolixas virgulas ſic gerentes.*
> *Quidam rebecam arcuabant*
> *Muliebrem vocem confingentes,* &c.

Bauga, item *Bauca* & *Boga,* armilla eſt Papiæ, ut & in *Gloſſario* Latino-Theotiſco, apud Lindenbrogium, in *Capitul.* variis & *Epiſtola* Synodali Concilii Duziacenſis I. apud Carolum du Freſne, qui hinc acceſſit etymon vocabulorum, apud ſuos, in re militari receptorum, *Bague, Bagage, Bagues ſauves, Armes & bagage.* Item vocem *Bagatelles,* quo nomine non tam nugas, quàm mundum muliebrem, cujuſmodi ſunt *Baugæ,* monilia, dextralia & alia id generis, appellari docet. Goldaſto *Bauga,* tympanum eſt. *bauck.* Olaus Wormius in *Lexico Runico* ait, vett. Danis *Baugur* & *Baugs,* annulum ſonare, apud Eundem &c. V. ſuprà in voce *Bagatella.*

Bautis, Sericæ regionis fluv. apud Ammianum *libro* 23. pro quo corruptè *Bautiſis* aliàs ſcriptum. Salmaſius *ad Solinum.*

Baxea, calceus fuit virilis, imò Philoſophicus, qui cum pallio ſumebatur, idem ac crepida. Apulejus *libr.* 11. *Nec deerat, qui pallio baculoque &* baxeis, *& hircino barbitio Philoſophum fingeret.* Idem alibi, de Sacerdote Ægyptio: *Inducit juvenem quendam palmeis baxeis indutum.* Hinc & Tertullianus *de Pallio*: *Niſi quòd & Philoſophi,* inquit, *ipſi aliquid ejuſmodi adſectant. Audio enim & in purpurâ philoſophatum: ſi Philoſophus in purpura, cur non & in* Baxea *Tyria calciare? niſi auratus minimè Græcatos decet: quin alius & ſericatus & crepidam auratus inceſſit.* In quibus verbis de Ariſtippo loquitur, dicere volens: Si Ariſtippus purpuream ſumſit veſtem, cur non & calceamentum ſive baxeam Philoſophicam purpurâ infecit, ut eſſet habitus æqualis. *Cur non &* baxeâ *Tyriâ calciare?* id eſt, cur non Ariſtippe etiam baxeam purpuream induis? Oct. Ferrarius de *Re Veſtiaria part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 10. Vide quoque Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio.*

Bazania, familia Hiſpaniæ illuſtris. In ea floruit circa Annum Chriſti 1000. in regno Navarræ Alfonſus Gonſalus *de Bazan,* Dom. *de Bazan*: à quo deſcenderunt Domini *de la Valduerna,* nominis *de Bazan*; è quibus poſtea titulum Vicecomitis obtinuit Petrus Gonſalus, Pater Johannis & Alvari I. quorum ille Vicecomites *de Valduerna* & Dominos *de Baneza* propagavit; ſucceſſione dein, per neptem Mariam, ad Franciſcum *de Zuniga* & *Avellaneda* Com. *de Miranda* translatâ. Qui celebris belli in Mauros dux filium cognominem, itidem bellis, inprimis maritimis, clarum genuit: patrem Alvari tertii, primi Marchionis S. Crucis *de Santacruz*: à quo filius & nepos *Alvari* nomen ac dignitatem patriam atque avitam accepere. Eo enim & Maria Manuelia Benavidia, nati ſunt, Alvarus IV. pater Alvari V. (ex uxore Guiomara Manricia *de Lara*) Franciſcus Eques Calatravæ, Petrus Eq. Alcantarenſis (cui uxor obtigit Maria Mendozia) Anna Iſabella *de la Cueva* (ux. Alfonſi Portocarreri Marchionis Villænovæ) Maria Manuel Benavidia (ux. Franciſci Benavidii & *de la Cueva* Com. *de Santiſtevan*) qui hoc ſeculo floruerunt. Vide Phil. Jacobum Spenerum *Theatro Nobilitatis Europ. tom.* 2. ex Alt. Lopezii de Haro opere *Geneal.*

Bazira, urbs Indiæ, memoratur Arriano *lib.* 4. haud longè ab ora: fortè ea eſt, quam Βάσειρα alibi vocat & in Ichthyophagorum ora ſtatuit. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1176.

BD.

Bdellium, Græcè Βδέλλιον, diminut. à Βδέλλα, quomodo aliquot

quot locis Auctori *Peripli* vocatur; *Bedella*, Marcello Empirico,

— — *crocon atque bedellam:*

apud Plautum in antiquis libris *Bedellium*, Salmaſio eſt ex Hebræo *Bedolach*, quæ vox occurrit Numeror. *cap.* 11. ubi dicitur *manna, ſicut coriandri ſemen eſſe & colorem ejus, ut* בְּדֹלַח. Quippe, inquit, & *Bdellium* ſubalbidum & manna magis ad bdellii colorem accedit, quàm ad margariti aut alterius gemmæ, de qua alii vocem exponunt. Verùm quia terra Havila, ubi *bedolach* à Moſe deſcribitur, Geneſ. *cap.* 2. *verſu* 12. *bdellii* proventu celebris non eſt, ſed unionum; Bochartus quatuor Paraphraſtarum Arabum, aliorumque quorundam eruditorum ſententiam, *margaritam* hac voce denotari aſſerentium, præfert, ut videre eſt apud eum *Hierozoici Parte poſter. pag.* 675. & infrà. Græcis, teſte Plinio, dictum eſt *brochum*, à βρέχω, i. *humecto*, quòd humectius eſſet & liquidius; item *Maldacon*, quaſi μαλδακὸν, quòd gummi *Bdellii* molle eſſet, inſtar malaxatæ ceræ; unde Arabes ſuum *Molochil* vel *Malachal* feciſſe videntur. Quæ nomina varia *Bdellio* Mercatores Græci impoſuerunt, qui & Indicum ἀδρόβωλον vocabant, quòd in offas convolutum erat, *craſſiore* nempe *glebâ*. Certè monet Monardus, *Anime* Orientale (quod idem eſt cum bdellio) tam magnis glebis & adeò tranſlucentibus afferri, ut plerique ſpeciem eſſe ſuccini liquidioris ſuſpicati ſint. Deſcribitur autem *Bdellium* antiquis, *gummi* ſeu *lacryma arboris tranſlucida, alba, pinguis, æqualiter cerea & quæ facilè molliatur*, verba ſunt Iſidori, quæ ex Græcis Dioſcoridis videntur expreſſa, Διαυγὲς, ταυροκολλῶδες, λιπαρὸν διὰ βάθους καὶ εὐμάλακτον. Qui idem de optimo Bdellio, ἀμιγὲς, inquit, ξύλου καὶ ῥυπαρίας, εὐῶδες ἐν τῇ θυμιάσει, ἐοικὸς ὄνυχι, *ligno ſordibusque non miſcetur, odoratum cùm incenditur, ſimile ungui*: unde Βδέλλα ὄνυξ; totum enim æqualiter ὁμοχροῶδες eſt & læve ac ſplendidum *inſtar unguis*. Quibuſdam unum fuit ex quatuor aromatum generibus, ex quibus factum fuit ſacrum thymiama, Exodi *cap.* 30. *verſu* 34. ubi vocem שחלת *ſcheleth*, nonnulli reddunt *ſpicam myrrhæ*; alii *ladanum*; quidam *unguem aromaticum*: atque hi in diverſa iterum abeuntes, pars *conchylii teſtam* interpretantur, pars *radicem aromaticam lævem & lucidam, ut unguis*, hoc eſt, *bdellium*. Nempe *bdellium*, Saracenicum viz. ſeu Arabicum, *ungui ſimile*, ut dictum, cui Dioſcorides alterum oppoſuit ῥυπαρὸν καὶ μέλαν καὶ ἀδρόβωλον, *ſordidum & nigrum & craſſioris glebæ*, quod ex India defertur. Sed & *Bactriano nidor ſiccus & multi candidi ungues*, Plin. *lib.* 12. *cap.* 9. Aroma verò eſt ungue odoratius, myrrhæ naturâ proximum, & Dioſcoridi dicitur δάκρυον δένδρου Σαρακηνικοῦ. *lachryma arboris Saracenicæ*, quòd in Arabiæ Saracenis ſeu Scenitis, non procul à Judæa, magnus ejus proventus eſſet Nec obſtat, quòd שחר *nigrum eſſe* vel *nigreſcere* notat, unde *ſcheleth* factum: non minus enim in bdellium hoc, quàm onychem, quadrat. Bdellium namque in India abſolutè nigrum eſt, & in Arabia Petræa ὑποπέλιον, *ſublividum*, de quo vide Dalechampium *Append. ad Plinium pag.* 23. Sed & ipſa bdellii arbor nigra eſt, ut idem Plinius ait *libro* 12. *capite* 9. *Vicina eſt Bactriana, in qua bdellium nominatiſſimum. Arbor nigra eſt magnitudine oleæ*, &c. Vide Samuelem Bochartum præfatum *Hierozoici Parte poſter. libro* 5. *capite* 20. Porro, cùm adulterari amygdala nuce *bdellium* Indicum, ſcribat idem Plinius, probationem addit optimi eſſe, *ſi ſit tranſlucidum, ſimile ceræ, odoratum.* Purum verò bdellium *Naief* quoque & *Alnaief* Arabibus dicitur, quia hoc, dum guttatim ex arbore fluit, nunc rotundiore formâ, nunc cylindraceâ concreſcit, Vide ſuprà in voce *Alnaief.* Sic in offas convolutum erat, quod ἀδρόβωλον Mercatoribus vocatum eſſe diximus. Hoc ex Binnagara Indoſcythiæ metropoli plurimum venale exiviſſe, Ptolomæus refert. Κατακομίζεται δὲ κόστος, βδέλλα, λύκιον, νάρδος καὶ Καλλαϊνὸς λίθος: unde *Bdellium Scythicum* Galeno & Æginetæ, quod idem cum Indico, &c. Quam in rem Vide plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1140. & *ſeqq.*

B E.

Beanus, Studioſus eſt novellus, qui ad Academiam nuper acceſſit; ſeu potiùs, qui è trivialis ſcholæ carceribus eluctatus, conſuetis ceremoniis Academicæ vitæ nondum initiatus eſt. *Statuta* Academiæ Viennenſis in Auſtria: *Item quòd nullus præſumat ſupervenientes novos, quos* Beanos *vocant, indebitis quibuſcunque exactionibus gravare aut aliis injuriis aut contumeliis moleſtare.* Ubi Lambecius *Beani*, inquit, definitio in ipſa nominis ſui acroſtichide latitat, *Beanus Eſt Animal Neſciens Vitam Studioſorum.* Quod verò de exactionibus hic habetur, clàrius, fiet ex iis, quæ Wendelinus hanc in rem habet *Doctr. Polit. libr.* 2. *cap.* 20. *theſ.* 15. *Hodie primus in Academias Germanicas ingreſſus fit per ritum Depoſitionis — qui altâ nititur vetuſtate & ex Athenienſi Academia ad nos manaſſe creditur — Præter hunc initiationis ritum, alia invaluit ſuperioribus annis in plerisque Academiis Germaniæ barbaries, quæ à communibus Studioſorum juribus & ſacris repellere nititur Tyrones & Novitios, niſi annum integrum iniquiſſimis ſe ſubmiſerint exagitationibus, & ſubinde graviora damna largis poculis & ſumtuoſis dapibus redemerint*, &c. Addit, exarſiſſe in hanc peſtem zelum Academiæ Rinthelenſis, publico programmate teſtatum A. C. 1621. Jenenſis item Academiæ, A. C. 1635. & 1638. &c. Sed obex nondum petulantiæ illi tum poni potuit; donec re ad ipſa Comitia Imperii delatâ, tandem ſucciſa eſt hæc hydra, ſubinde tamen, ut fertur, variis in locis, occultè adhuc capita lacertosque movens. *Penaliſmum* barbariem hanc vocari conſueviſſe notum.

Beatiſſimus, titulus honorarius, quo Patriarchas & Epiſcopos in *Conſtitut.* ſubinde compellat Juſtinianus: nec ſine Vett. exemplis. *Beatitudinis* enim titulo affici Epiſcopos legimus, apud Hieronymum, Auguſtinum, alios paſſim. Ut recentiores, Senatorem *lib.* 3. *Epiſt.* 37. Avitum Viennenſem *Epiſt.* 6. 8. 11. 37. Ludovicum Pium Imp. *Epiſt.* ad Sicharium Archiep. Burdigal. Nicolaum I. Pontif. *Epiſt.* 28. alios, omittam. Neque verò Epiſcopis ſolùm, ſed & Laicis, ut vocant, id nominis tributum non ſemel legimus in *Epiſtolis* Anſelmi. Hodie ſolus Pontifex Roman. hunc titulum ſibi vindicat, Vide Briſſonium in *Formulis pag.* 361. & infrà in voce *Papa.*

Bebius Macer, Prætorio Præfectus, ſub Aureliano Imper. apud Vopiſcum in *Vita* hujus. Vide ſuprà in *Bæbius.*

Bebra, miſſilis aut teli ſpecies, apud Vegetium *lib.* 1. *cap.* 20.

Becacia, Gallis ruſticula dicitur, *Becace*, à longitudine roſtri, quod *beccum* vocant. Quemadmodum eadem avis σκολόπαξ Græcis, quòd habeat roſtrum æquè longum, ac σκόλοψ, quâ voce *lignum* ſignificatur *in acumen deſinens ac longum.* Ariſtoteles, Ὁ Σκολόπαξ δ' ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἄρκυσι· τὸ μέγεθος ὅσον ἀλεκτρυών, τὸ ῥύγχος μακρόν, τὸ χρῶμα ὅμοιον ἀτταγῆνι, *Scolopax in hortis capitur retibus, roſtro longo, magnitudine eſt galli gallinacei, colore ſimilis attageni.* Quod omnino *becaciæ* Gallorum convenit Et certè Attagen Græcorum, *Ruſticula* eſt Latinorum; nec enim Græci aliud nomen habent, quo Ruſticulam Latinorum exprimant, nec Latini, quo Græcorum Ἀτταγῆνα, uti infrà dicemus, in voce *Ruſtica Gallina*, item *Ruſticula.*

Beclas, nomen à Photio confictum, qui cùm à Baſilio Imperatore in Patriarchalem Conſtantinop. ſedem eſſet intruſus, deinde ejectus ac in exilium miſſus; ad recuperandam Imperatoris gratiam, antiquam hiſtoriam characteribus Alexandrinis, de nobili Baſilii ſtirpe, commentus, inter alias narrationes fabuloſas, eidem Imperatori hoc nomen ΒΕΚΛΑΣ attribuit. Librum dein, Theophanis operâ in Bibliotheca Imp. reponi curavit, ubi poſt aliquod tempus, Theophanes, ſcenæ dextrè inſerviens, ſe in librum quendam myſticis characteribus plenum incidiſſe, ſignificavit Imperatori. Qui cùm avidus eſſet diſcendi, quæ iis continerentur, negaret autem Theophanes, vel ſe iſta explicare poſſe, vel ullum alium, præter Photium: hic mox revocatus ab exilio vocem *Beclas*, unicuique literæ nomen aliquod proprium tribuendo, expoſuit hoc pacto, B. *Baſilius*, qui ipſe Imperator; E. *Eudoxia*, Auguſta ejus uxor; C. *Conſtantinus*; Λ. *Alexander*; S. *Stephanus*, omnes Imperatoris filii, quibus bonum omen augurabatur. Sicq; tali arte, in Imperatoris gratiam, & poſt Ignatii Patr. obitum, in priſtinam dignitatem rediit V. Macrum *Hierol.* & ubi de *Photio* Patr.

Beda, adde: Anglo-Saxo fuit, oppido Girvicenſis in Northumbria Balæo: Cantabrigienſis Sixto Sen. Benedictinus. Opera ejus prodiere Tom. 8. Vol. 4. fol. Baſileæ A.C. 1564. fol. 3. Vol. Pariſiis A.C. 1543. 1558. Vol. 3. fol. Coloniæ Agrippinæ A.C. 1612. Tom. 7. & 8. Tom. A.C 1545. *Nunquam Britanniæ fines exceſſiſſe legitur*, Balæus. Obiit Trithemio A.C. 732. æt. 72. aliis 90. Sixto Senenſi A. C. 734. æt. 62. Pareo A.C. 734. æt. 72. Helvico A.C. 735. ſeptuagenarius vel aliis 71. Non verò, ut Baronius & Spondanus, quibus adſentitur Gaulterius A.C. 776. æt 106. Labbæus. V. quoque in voce *Venerabilis.*

Bedolach, vox Hebræa, quæ occurrit Numer. *cap.* 11 *verſ.* 7. ubi manna ejus colorem habuiſſe dicitur; Salmaſio *bdellium* eſt, quam vocem inde ortam contendit: Græcis Interpr. *ſpecies cryſtalli*, εἶδος κρυστάλλου: Bocharto margarita. Terra enim Havila, ubi *bedolach*, Geneſeos *cap.* 2. *v.* 12. ea pars Arabiæ eſt ad Catipham & Baharen, ex qua margaritæ eruuntur, quod in accurata Paradiſi terreſtris deſcriptione, plurimis argumentis Vir eruditus probat. Certè, cùm manna & album fuerit & rotundum, quæ duo ſunt in margarita maximè inſignia, optimè ſpeciem habuiſſe dicitur τοῦ בדלח *bedolach.* Unde Talmudici Doctores hunc ipſum locum explicantes in *Joma cap.* 8. *fol.* 73. 2. *Manna fuiſſe*, dicunt, *rotundum ut coriandrum, & album, ut margalith*: ut margaritam. Et Baal Hatturim, *in Geneſ. cap.* 2. in hunc Numerorum locum excurrens, conjectat Mannæ tribui ſpeciem τοῦ *bedolach, quia pretioſi lapides & margaritæ cum Manna deſcendebant.* Eodem modo vocem ſumit Auctor *Hiſtoriæ Templi ſecundi*, à Munſtero editus, qui *pag.* 4. Antiochum Pium bovem miſiſſe Deo Iſraëlis offerendum, *cujus cornua auro ductili operuerit, quemque cinxerit filis bedolach*, i. e. margaritis filo conſertis, ait. Et *pag.* 146. ubi Herodis vitem auream habuiſſe refert *botros ex bedolach*, h. e. margaritis, &c. Origo vocis à בדל, *badal*, quod *ſeparare* & *ſegregare* ſignificat: unde non margarita quævis, ſed egregia & eximia, quæque præſtantiæ nomine à reliquis eſt ſegregata, hac voce indigitari videtur; *Unio* fortè, quod nomen *impoſitum maximè grandibus margaritis*, Plinius tradit *l.* 9. *c.* 35. Certè Latinè *unionem* dici, quidquid eximium eſt, diſcimus

ſcimus ex Plinio de Cleopatræ unionibus, *Gerebat auribus tum maximè ſingulare illud & fere unicum naturæ opus.* Propertio *lib. 1. ad Cynthiam,*

Unica nec deerit jucundis gratia verbis, &c.

Vide prædictum Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. V. cap. 5.* & infrà in vocibus *Bidlecha, Margarita, Unio* &c.

Beduini, adde: Halapiam & Crachum verſus, Arabiam incolunt, in tabernaculis degentes, unde etiam iis nomen. Auctor enim eſt Abrahamus Echellenſis in *Hiſtor. Arabum cap. 1* quos *Scenitas* Strabo appellat, hodie, *Baduinos* dici à *Badia*, deſerto Frequens horum mentio, apud *Rerum Hieroſolym.* Scriptores *Sylveſtres Tuni* dicuntur, apud Auctorem *Hiſtoriæ expeditionis* Friderici I. Imper. laudatum Caniſio *Antiqq. Lection. Tom V.* Cum Aſſaſſinis eos perperam confundit Joinvilla, ad quem vide *Notas* eruditas Car. du Freſne.

Beel vel *Baal*, Syrius Belus dictus, qui Βῆλος Græcis; *Bel* enim ex *Beel* contractè. Unde ſententia eorum concidit, qui Syrium Belum *Beel* vel *Baal*, Aſſyrium verò *Bel* vocatum eſſe contendunt. Adde, quòd idem fuerit *Belus Syrius* & *Aſſyrius*, imò & *Tyrius* & *Ægyptius*. Hinc & Numen idem apud Syros Aſſyriosque, hoc nomine appellatum, quem Græci Latinique Βῆλον appellarunt, Qua de re vide Salmaſium *ad Solinum pag. 1228.* & ſuprà in voce *Baal*.

Beel-Zebub, Hebr. בַּעַל־זְבוּב, Philiſtæorum Accaronitarum olim Deus, q. dicas *Deus muſcæ*. Cujus nominis non alia fortè cauſa, quàm quòd abigeret muſcas ab æde ſua, quod & Herculi tribuunt Plinius *lib. 10. cap. 29.* & Solinus *cap. 1.* hinc Ἀπόμυιος dicto. Quanquam alios ipſum Jovem non puduit epitheto hoc inſignire, ut cui Elienſes hoc nomine ſacra feciſſe, apud Clementem *Protreptico* & Pauſaniam in *Eliacis prior.* legimus. Eum ipſum *Myoden* vocat Plinius *lib 29. cap. 6.* ubi tamen Salmaſius μυιῶν Δία vult legi. Alibi, *lib.* ſc. *10. cap. 28.* cum Myiagro Deo eundem faciens, *Invocant Elei*, inquit, *Myiagron Deum, muſcarum multitudine peſtilentiam adferente: quæ protinus intereunt, poſtquam litatum eſt ei Deo.* At Myagrus Heros fuit, non Deus; nec in Elide cultus, ſed Alipheris Arcadiæ urbe, ut diſertè docet Pauſanias in *Arcadicis*. Nempe videntur eò translata fuiſſe hæc ſacra, ex Accarone Philiſtæorum; fuitque etiam hac in parte Diabolus Dei veri ſimia, in cujus templum muſcis nullus aditus, ſi Talmudicis creditur. LXX. Interppr. μυῖαν, *muſcam* hoc idolum interpretantur, quod ſequuntur Vett. multi: quia putabant, ſub muſcæ imagine Numen hoc cultum. Sed verior interpretatio prior. Cur autem Phariſæi hunc Dæmoniorum principem eſſe voluerint, Matthæi *cap. 12. verſ. 24.* & Lucæ *cap. 11. verſ. 15.* qui Hebræorum aliis eſt Aſmodæus, non adeò liquet. Nec aliam Bochartus rationem adfert, niſi quòd Philiſtæorum urbs Accaron etiam ſcribitur *Acharon* ab Hieronymo & aliis: quò cum *Acheron* proximè alludat, potuit ab ignaris Deus-Acharon, cum Acherontis Deo, id eſt, cum Plutone confundi, quem Inferis præfeciſſe Gentilium Theologiam notum eſt. Hebræi vero poſteriores non pauca ſuæ linguæ vocabula è Græca deduxerunt, uti pluribus docet modò dictus Samuel Bochartus *Hierozoici Parte poſter. Libro IV. capite 9.* ubi de Deaſtro hoc prolixè agit.

Befulci, epitheton Wenedorum Slavorum, quos ita vocatos à Chunis, ſcribit Fredegarius *cap. 48.* *eò quòd duplici in congreſſione certaminis veſtita prælia facientes, ante Chunos, præcederent*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Begardi, iidem cum *Beghardis* ſeu *Beguardis* Hæreticis quorum fœminæ *Beguinæ*, è tertio Ordine Franciſci ſeſe eſſe aſſerebant, ſed falsò, ut probat Waddingus: *Fratres pauperes* ſeipſos vocabant, item *Fratres & Sorores de Pœnitentia*; *Bizochi* inſuper, *Fraticelli*, *Vacaſoti*, &c. dicti, ut videre eſt in *Extravag. Johannis XXII. de Religioſ. domib.* Eorum auctorem Petrum Colutii de Corbario Antipapam facit Blondus in *Tractat. de Piceno*, ubi de Fabriano oppido; Dulcinum & Margaritam Scriptor *Vitæ* Clementis V. ut videre eſt apud Car. Macrum *Hierolexico*. Maximè muliebrem ſexum hæreſin hanc invaſiſſe, docent Matthæus Paris & Matth. weſtmonaſterienſis *Anno Chriſti* 1243. *Beguinos* quoque vocatos eſſe (quamvis utplurimum mulieres in hac ſecta ſic appellatæ ſunt, ut diximus) diſcas ex *Epiſtola* Yvonis Narbon. quos, ut viros fictæ Religionis ac pietatis, inter cœtera, his verbis perſtringit M. Robertus de Sorbona *Serm. de Conſcient.* *Vidi quendam, qui cùm erat coram magnis Beguinis, habebat magnum ſupertunicale rotundum cum magnis & latis manicis de camelino & coram mundanis habebat de bruneta ſciſſum antè & retro, ſtrictum ſine manicis, de vario foderatum,* &c. Nomen à Saxonico *Beggen*, id eſt, *mendicare*, arceſſunt Viri docti *ad Vitam S. Catharinæ Sen. num. 74.* &c. Vide in voce *Beguardi*. Sed & ſic appellati leguntur Fratres Converſi in Ordd. Prædicatorum & Minorum apud Auctorem *Annalium* Colmar. Anno Chriſti 1302. Etiam Valdenſes *Begginorum* appellatione non ſemel denigrat Godefridus Monachus S. Pantaleonis, Anno Chr. 1209. & *ſeqq.* apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque hic infrà, ubi de *Beguinis*, ut & in voce *Beguardi*.

Beghinæ, ejuſdem ſectæ ac inſtituti, cujus *Beguardi* & *Beguini*, de quibus retro, una proin cum iis damnatæ in Concilio Viennenſi, qua in urbe magna horum hominum vis. Meminit earum Matthæus Paris *ad Annum Chriſti* 1251. *In Alemannia mulierum continentium, quæ ſe* Beguinas *volunt appellari, multitudo ſurrexit innumerabilis, adeò ut ſolam Coloniam mille vel plures inhabitarent.* In Alemannia *Kuheim*, id eſt, *Pœnitentes* appellatas, tradit *Chron.* Senonienſe *libro 5. capite 1.* Eaſdem *Sorores de Pœnitentia de tertio Ordine S. Franciſci* dici voluiſſe, refert Guido Carmel. *Summ. de Hæreſ. fol.* 108. &c. Sed quia paſſim in Belgio præcipuè, ſub *Beguinarum* nomine, Virgines Deo verè & ſanctè famulari dicebantur, ne nocentium damnatione innocentes involverentur, Johannes præfatus *Extrav. Ratio recta* & *Bulla* aliâ providit. De quarum hodierno inſtituto ac vivendi ratione, ſic Lindanus: *Hæ medium*, inquit, *vitæ genus agunt, inter Monaſticum & Seculare Certis legibus omnes vivunt: de ſuo victitant, à votis liberæ ſunt. Si nubere viſum, migrant & nubunt, non inutili vitæ inſtituto, cùm ſit in illo & in altero ſexu, qui neque libertatem ferre poſſunt, neque arctum imperium, quibus medium hoc vitæ genus ſaluti eſſe queat.* Quò & *Rhythmi* veter. faciunt, *de Origine Monaſterii Pratenſis, in Flandria,*

Beginæ namque fuerunt à prima ſui ætate.

Mox,

Habebant enim famulam, quæ omnibus miniſtrabat,
Et de juvantibus vitam eis auxilium dabat.
Ibant enim illæ manè ad Albini ſanctum templum,
Deum orabant, nec inane deforis dabant exemplum,
Tunc non habebant in loco, ubi manebant, capellam,
Nec quid ſacratum in illo, ſed habebant ſolùm cellam,
Inde caſam repetebant, & accipiebant colum,
Otioſum tempus ſpernebant, nullum cogitantes dolum,
Sæpe veniebant probi, qui eos confortabant,
Et munimen conſilii illis pro Jeſu donabant, &c.

Vide Miræum in *Donationibus Belgic. capite 112.* & quæ de inſtituto Monachorum primævo dicemus ſuo loco, &c. At in Gallia *Beguinarum* inſtitutum cùm contemtui haberetur, ſenſim deſiit & in earum locum ſucceſſere Sorores tertii Ordinis Franciſci, quibus indidem traditæ in Galliæ urbibus earum ædes. Sic in *Beguinarum* Paril. Monaſterium translatæ ſunt Sorores præfati Ordinis, de *Ave Maria* cognominatæ, diplomatibus Ludovici XI. *Anno Chriſti* 1471. & 1479. Idem ab eodem Principe in urbe Bellovacenſi factitarum, refert Louvetus in *Hiſtoria Bellovacenſi Tom. I.* &c. Nomen quod ſpectat, à *Begga*, Pipini Landenſis fil. S. Gertrudis Nivellenſis ſorore, *Beghinas* ſeu *Beguinas* dictas eſſe, & ab ea inſtitutum ſuum accepiſſe, conſtans eſt inter Belgas opinio. Alii à velo capitis eas ſic appellatas volunt, quod tamen ab ipſis potiùs dictum videtur. Joachimus Hopperus, à *beginnen*, id eſt, incipere, vocis originem arceſſit, quòd *initium quoddam rei Monaſticæ ponant.* Alii denique à Bego quodam, iſtius inſtituti auctore, de quo ſic Ægidius Aur. vallis Monachus in *Radulfo Epiſcopo Leodicenſi ſub Annum Chriſti* 1180. *Suſcitavit Deus Spiritum Sanctum cujuſdam Sacerdotis viri religioſi, qui Lambertus le* Begue, *quia balbus erat, de S. Chriſtophoro dicebatur, à cujus nomine mulieres & puellæ, quæ caſtæ vivere proponunt,* Beguines *Gallicè cognominantur, quia ipſe primus extitit, qui eis præmium caſtitatis verbo & exemplo prædicavit,* &c. Vide plura hanc in rem apud Car. du Freſne in *Gloſſ.* & Macrum in *Hierolex.*

Behema, Hebraicum nomen, quadrifariam in Sacris ſumitur: primò pro *bruto quovis*; Pſalmo 36. *verſu* 7. Secundò pro *quovis terreſtri quadrupede*, aliquantæ molis & viviparo, Levitici *cap. 11. verſ. 5, 6.* Tertiò, pro *jumentis* & *gregibus*, omnique domeſtico pecore, Geneſ. *cap. 1. verſ. 25.* Quartò denique nomen plurale, בהמות *Behemoth*, terminatione plurale, ſed ſenſu ſingulare, certa eſt animalis ſpecies. Vulgus interpretum *elephantum* eſſe putat, quia terreſtrium belluarum eſt maxima. Pſeudo-Eſdras *lib. 4. cap. 6. verſ.* 49. & 51. & Talmudici Doctores in *Bava Bathra cap.* 5. monſtrum horrendum, informe, ingens, intelligunt, quod depaſcatur mille montes, tanquam ex Pſalmo 50. *verſu* 10. & in Meſſiæ convivio piis Judæis ſit apponendum. Bochartus hippopotamum exponit, quem omnino vide *Hierozoici Parte poſteriore libro 5. capite 15.* ut & infrà in hac voce.

Beilſtenium, Germanicè *Beilſtein*, oppidum Germaniæ cum arce, bihorio in Occaſum hibernum Herbornâ diſtans, caput territorii, in ſatis magnam Weſtervvaldiæ lineam extenſi, olim ſub proprio Comite, è ſtirpe Naſſovia, Lineæ Dillenburgicæ. Henricus enim I. Henrici Comitis filius, Othonis, qui Dillenburgenſe ſtemma condidit, nepos; ab Othone fratre majore natu, hæreditate diviſâ, diſcedens, *Beilſteniam* lineam orſus eſt: Pater Henrici II. cujus filius Henricus III. Johannem I. genuit, quo natus Henricus IV. Johannem ſuſcepit II. patrem Johannis III. qui, uxore licèt Comitis Naſſoviæ Weilburgii ductâ, improlis obiit, ditione ad agnatos Dil-

lebur-

leburgicos devolutâ. Atque ita ſurculus *Beilſtenius* exaruiſſe viſus, translatione novo ſucco recepto, hæreditati Georgii Com. Naſſovii, inſitus eique iterum exemtus, fratribus ejus natu minoribus ceſſit. Prior traductio anno 7. altera anno 21. ſeculi præſentis facta eſt, Cyriacus Lentulus *Genealogia Principum Naſſoviæ adhuc inedita.*

Belamia, ex Gall. *Belle amie*, quaſi *Bella amica*, veſtis ſpecies eſt, memorata in *Regula*, datâ à Roberto de Arbreſſello Monialibus Fontis-Evraldi, *cap.* 2. *Ut non habeant veſtimenta fimbriata, neque in lecto præter* belamiam, *ſed inciſa conſuantur, ut tunicæ & chlamydes, & cætera omnia*, apud du Freſne *Gloſſ.*

Belatucadrus, nomen fictitii Numinis, in Angliæ olim culti: cujus mentio in vet. lap. Wardaliæ in Cumbris, in ædibus nobilis Viri Th. Dykes, DEO SANCTO BELATUCADRO AURELIUS DIATOVA ARAM EX VOTO POSUIT L.L. M. M. Item in alio, BELATUCADRO JUL. CIVILIS OPT. V. S. L. M. Item in tertio, quem Gruteriana *Inſcriptionum Collectio* præteriit, Camdenus vero earum editoribus tranſmiſit: DEO BELATUCADRO LIB. VOTUM FECIT JOLUS. Idem, fuiſſe Seldeno *de Diis Syris* videtur, cum Beleno & Abellione, quibus nominibus Solem à priſcis cultum eſſe, docet Gerh. Joh. Voſſius *de Orig. & Progreſſu Idolol lib.* 2. *cap* 17.

Belbina, Græcè Βέλβινα, parva eſt Inſula, ſeu rupes potiùs, quam Meurſius inter Atticæ demos recenſet. Sed cùm habitatam fuiſſe nullus teſtetur idoneus Auctor, neque etiam ob parvitatem veriſimile ſit cultores habuiſſe, hîc Vir doctus impegiſſe videtur, Jac. Sponio *Itinerar. Græc. Pars.*3 *pag* 101.

Belendi, inter minores Aquitaniæ populos recenſentur à Plinio, cùm ait: *Enobriſates*, Belendi, *ſaltus Pyrenæus, infràque Moneſi, Oſſidates montani, Sibillates Camponi, Bercorates, Pimpedunni, vel Bipedimui, Saſſumini, Vellates, Tornates, Conſoranni, Oſſidates campeſtres, Succaſſes, Latuſates* &c. Ex quibus *Belendorum* nomen videtur retinere *Belin*, locus Galliæ, in Aquitania, ad flumen Leriam ſive Sigmana Bojorum, Hadr. Valeſius *Not. Gall. in voce Sibuſates.*

Belenus, adde: Non alium eum, quàm Apollinem ſeu Solem fuiſſe, docet Jul. Capitol. *in Maximinis: Cùm igitur fruſtra obſideret Aquilejam* (ubi is cultus) *Maximinus Legatos in eam miſit, quibus Populus penè conſenſerat, niſi Menophilus cum collega reſtitiſſet, dicens etiam Deum* Belenum *per Aruſpices ſpopondiſſe, Maximinum eſſe vincendum. Unde etiam poſtea Maximini milites jactaſſe dicuntur, Apollinem contra ſe pugnaſſe: nec illam Maximi aut Senatus, ſed Deorum fuiſſe victoriam.* Vide quoque Herodianum *lib.* 8. ubi eum Βέλιν vocat & Oraculum ejus Θεὸς ἐπιχωρίου, *patrii Numinis*, appellat. De eodem ſonant Inſcr. plurimæ Aquilejæ repertæ. Uti illa in ara oblonga: APOLLINI BELENO AUG. IN. HONOREM C. PETTI. Et alia, APOLLINI BELENO C. AQUILEIENS. FELIX. Alias, quæ ibidem viſantur, quinque, refert Gruterus *Inſcript. vett. pag.* 36. Nec Ciſalpinæ is ſolùm, ſed Transalpinæ quoque Galliæ in veneratione fuit: unde Phœbicii, *Beleni* æditui, meminit Auſonius *in Profeſſor. Burdigal.* Vide eundem *Carm.* 4. Noricorum etiam fuiſſe Numen, diſcimus ex Tertulliano *Apologet. cap.* 24. niſi pro *Noricis*, ibi *Armoricis* legendum. Nomen à בעל videtur ortum, (unde Βάαλ, Βῆλις, Βῆλος & Βέλος) cùm omnis penè ſuperſtitio ex Oriente ſit. Nec *Abellio*, aliunde quàm à Belo dictus: ut & nec Belatucadrus, de quo ſuprà. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 17.

Beleſes, Arbacis in bello contra Sardanapalum ſocius & commilito, Babylonicum Regnum obtinuit, Eſajæ *Baladan*, Ptolomæo & Cenſorio *Nabonaſſarus*, à quo celebris Chaldæorum epocha nomen habet, dictus. Pater, vel, ut aliis placet, avus Mardocempadi, quem *Merodach* vocat ſacra Hiſtoria. Vide de ſucceſſoribus ejus Georgium Hornium *Orb. Polit. p.* 442.

Belfredus, ſeu *Berfredus*, Gall. *Beffroy*, machina eſt bellica lignea, in modum excelſioris turris extructa, variis tabulatis, cœnaculis ſeu ſtationibus, conſtans, rotisque quatuor vecta; tantæ proceritatis, ut ejus faſtigium oppidorum & caſtrorum obſeſſorum muros æquaret. Ejus parietes vel tabulis vel cratibus colligati, coriis taurinis equinisque operti erant, ut ab ignium inextinguibilium jaculatione nullum paterentur damnum. In cœnaculis autem collocabantur milites, qui in hoſtes continuò tela vibrabant aut ſagittas emittebant: infrà verò viri robore præſtantes magnis impulſibus machinam muris admovebant; uti hæc machina deſcribitur à Leone Imperatore in *Tacticis capite* 15. *num.* 30. aliisque paſſim. Modum conficiendorum *Berfredorum*, quos πυργοκαστέλλους vocat Auctor *Chronici* Alexandr. vel ſaltem ejuſmodi turrium, quas ad urbium & caſtrorum munitiones admovere Vett. ſolebant, accuratè exponit Sanutus *lib.* 2. *pars.* 4. *cap.* 22. De iiſdem Wilhelm. Armoricus *Philipp. lib.* 2. ſub *Belfragii* nomine,

> *Cratibus & lignis rudibus belfragia ſurgunt.*
> *Turribus alta magis & mœnibus, unde valerent*
> *Agmina miſſilibus, teliſque quibuslibet uti*
> *Dejectosque hoſtes facili proſternere jactu* &c.

Hinc poſtea nomen tranſlatum ad altiores quaſcunque turres, quæ in urbibus aut caſtris eriguntur, in quarum faſtigio excubant vigiles, qui eminus adventantes hoſtes, pulſatâ campanâ, cives monent, ut ad arma ſint parati: quamvis & extra belli metum, prout rei politicæ Curatoribus viſum fuerit, eodem campanæ, ibi hac fini pendentis, pulſu, non raro convocari ſoleant. Unde Campana hæc *bannalis* dicitur Hocſemio, quòd, cùm pulſatur, quicunque intra *bannum* ſeu diſtrictum urbis commorantur, ad conventus publicos teneantur promtè ſe conferre. *Statuta* Gildæ Scoticæ *capite* 28. *Nullus regratarius emat piſces, fœnum, avenas —— ante pulſationem campanæ in berfrido*, &c. Atque inde *Belfredus* inter privilegia *Communiæ* vulgò accenſetur, quod colligit Car. du Freſne ex *Statuto* Caroli Pulchri Anno Chriſti 1322. quo cives Laudunenſes, propter commiſſum aliquod in Laudunenſem Eccleſiam ſacrilegium, jure Communiæ privantur, nempe *jure Scabinatus, Collegii, Majoratus, Sigilli, Campanæ*, Berfredi, *& juriſdictionis.* Sed & ipſa *Belfredi* vox, à Saxon, *bell*, id eſt, campana, & *frid*, id eſt, pax, deducta videtur, quòd in hiſce turribus appenderetur ad convocandos homines, in tumultibus bellicis vel aliis occaſionibus, maximè in urbibus, quarum communiæ *Pacis* nomine paſſim donatæ leguntur, &c. Vide Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Beliſarius, adde: Primus legitur fuiſſe inventor molendinorum in Tiberi. Cùm enim illa in Janiculo priùs eſſent, uti patet ex *Edicto* Claudii Julii Ædeſii Dynamii Viri Clar. & Jul. Præf. Urb. apud Gruterum *pag.* 426. *num.* 6. Beliſarius dein in Tiberim illa tranſtulit, occaſione Blondo pluribus indicatâ, *Decad.* I. *libr.* 4. Imago ejus in nummis quibuſdam Juſtiniani, cujuſmodi unum Petrus Gyllius ſic deſcribit: *In ejus uno latere ſcalptus erat Juſtinianus, Beliſarium excipiens triumphantem: in altero* Beliſarii *imago, cum hoc elogio*, GLORIA ROMANORUM BELISARIUS. Effictus ſci. fuit in eo numiſmate Juſtinianus, quomodo ſere teſſellato seu muſivo opere, in Chalces, quæ Palatii Conſtantinopolitanæ veſtibulum fuit, camerâ ac fornice, ut auctor eſt Procopius. Ibi enim, ut hic Scriptor memorat, *Beliſarius* ad Imperatorem reduct, cum exercitu integro, exuvias ei offerebat, Reges ac Regna, & quidquid excellebat inter homines. In medio ſtabant Imperator & Theodora Auguſta, eâ uterque ſpecie, ut ſummam lætitiam præ ſe ferrent & feſto victoriam celebrarent, captis ſuppliciterque accedentibus Vandalorum Gothorumque Regibus inſignem, circumſtantibus Senatoribus feſtumque agentibus. Ita autem *Beliſarium* in Circo Juſtinianus excepit, ut idem Auctor refert. In iſtis porro Juſtiniani numiſmatibus aureis perinde ac argenteis effictum *Beliſarium* volunt Cedrenus, Glycas & Conſtantinus Manaſſes, ὁπλίτην ῥομφαίαν ἐπεσπασμένον, *armatum cum gladio ſtricto.* Idem *Diſſertatione de inferioris ævi numiſmat.*

Beliſia, oppidum Belgii, in Haſbania regione, Epiſcopo Leodienſi ſubjectum; quod vulgò *Bilſen* aut *Wilſen* dicitur. Vide Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Haſbania.*

Belkis, Regina Sabæ inter majores ſuos dæmonem numeravit, ſi impuro Mahometi credendum, Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 3.

Bellerophon, adde: ex Hebr. בעל הרובין *Baal-harovin*, h. e. *Magiſter* vel *Præfectus jaculatorum.* Vide Eundem *Hierozoici part. prior. lib. II. cap.* 6.

Belli indicendi ac gerendi ritus. Romani, ut inquit Varro, bella & tardè, & nullâ licentiâ ſuſcipiebant, & quòd bellum nullum niſi pium putabant geri oportere, priuſquam indicerent bellum iis, à quibus injurias factas ſciebant, Fæciales legatos res repetitum mittebant quatuor, qui, ſi poſtulata impetraſſent, fœdus cum iis feriebant: ſin minus, re deliberatâ bellum indicebant; qui ritus *Clarigatio* vocabatur, & à Dionyſio Halicarn. *libr.* 2. ſic deſcribitur: *Fæcialium*, inquit, *unus quiſpiam electus à Collegio, veſte auguſtiore, ſuisque inſignis verendus, ad infeſtorum hominum agrum profectus, cùm primùm fines eorum attigit, Jovem cæterosque Deos invocans, teſtatur à Romanis ſe venire, jusque ſuum petere. Deinde juratus ire ſe ad injuſtam civitatem, & ſi quid mentiretur, ſeique ſuosque cives execratus, intra fines ingreditur, & quem primum obvium nactus eſt, eum teſtatur, & repetitis eiſdem precibus atque execrationibus, ad urbem pergit. Quam priuſquam ingrediatur, vel portæ cuſtodem, vel primum quemque in porta obvium ſimiliter teſtatus, ad forum procedit, ibique ſtans Magiſtratibus adventus ſui cauſam indicat, ſemper jusjurandum & imprecationes adjiciens. Tum ſi damnatos auctores injuriæ acceperit, abduens eos amicus, ipſe ab amicis diſcedit. Quòd ſi tempus ad deliberandum peterent, poſt decem dies revertebatur, idque aliquando tertiò. Elapſis autem triginta diebus, ſi non impetraret jus ſuum, obteſtatus Superos atque Inferos diſcedebat, hoc tantùm præfatus, ſuper eâ re populum Romanum per otium deliberaturum. Deinde aſſumtis cæteris Fæcialibus Senatui renunciabat, omnia ſe ritè exequutum, & ſi velint bellum decernere, ſicere id illis per Deos*, &c. Livius *lib.* 1. hunc morem ab Æquicolis deſumtum, ab Anco Martio Romæ primùm inſtitutum, atque à poſteris etiam religioſè obſervatum fuiſſe, refert. Additque *Legatum* (Fæcialem intelligit) *ut ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato* (filo lanæ) *Audi Jupiter*, precatum

tum eſſe, *audite fines, audiat fas. Ego ſum publicus nuncius popul. Rom. juſtè pieque legatus venio, verbiſque meis fides ſit. Deinde pergendo, Jovem teſtem feciſſe, ſi ego injuſtè, impieque illos homines illaſque res dedi & Populo Romano mihique expoſco, tum Patriæ compotem me nunquam ſinas eſſe: ſic fines ſupra ſcandiſſe*, &c. Porro idem diebus tribus & triginta (tot enim ſolemnes) peractis, bellum ita à Fæciali indictum eſſe, narrat: *Audi Jupiter, & tu Juno, Quirine, Diique omnes cœleſtes, voſque terreſtres, voſque inferni audite. Ego vos teſtor, Populum illum injuſtum eſſe, neque jus perſolvere, ſed de iſtis rebus in Patria majores natu conſulemus, quo pacto jus noſtrum adipiſcamur*: Quum dein bellum decretum, haſtam in fines hoſtium Fecialis immiſiſſe, apud eundem memoratur, ut & Aulum Gellium *libro* 16. *capite* 14. his fere verbis: *Quòd populus Hermundulus, hominesque populi Hermunduli adversùs Populum Romanum bellum fecere, deliquere, quodque populus Rom. cum pop. Hermundulo, hominibuſque Hermundulis bellum juſſit: ob eam rem ego populuſque Rom. populo Hermundulo hominibuſque Hermundulis bellum indico facioque.* Alii a Fæciali, bellum denuntiante, arietem in hoſticum emiſſum eſſe ſcribunt; quo indicare voluiſſe Romanos, hoſtilem agrum brevi gregibus Rom. populi in paſcua eſſe ceſſurum, unde Proverb. *Arietem emiſit*, &c. Idem fere de Athenienſibus legimus, à quibus per Legatum vel telo, vel ariete in agrum hoſtilem, aut ipſam potius civitatem inimicam emiſſo, ſignificatum eſſe *μηλόβοτον αὐτῶν τὴν χώραν ἔσεσθαι καὶ τὴν πόλιν*, *non agrum modò, ſed civitatem*, ubi homines prius habitabant, *in gregum ſuorum paſcua convertendam eſſe*, legimus apud Diogenianum. Bello dein decreto ſuperſtitioſa admodum ſolicitudine, ad illud ſe præpararunt, ſacrificando Diis Vates conſulendo, & antiqua quoque Oracula, quæ civitati ſuæ, diverſis temporibus, contigere, evolvendo. Poſtea ad Judæorum, Latinorum, Perſarum, aliarumque gentium morem, Diis ſuis inſigne quiddam devoverunt, ſi victoriam eſſent conſecuti; hoſtium nempe decimas Apollini, vel aliud quiddam non minoris pretii, tanto aliquando exceſſu, ut Jovis Ammonii oraculo à ritu hoc deſiſtere, & Lacedæmoniorum frugalitatem imitari fuerint moniti. Propterea, quemadmodum Lacones plenilunium expeditionibus ſuis pro infauſto habuerunt, ſimiliter Athenienſes ante diem 7. menſis quieſcere, neque ante novilunium belli Duces eligere, conſultum duxere. In acie, dextrum ſemper cornu tuebatur Dux ipſe, novitii milites, *οἱ ὁπλότεροι*, incedebant *ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς ἀκινδυνώοις*, *in partibus ubi minus periculi*, unde horum militia modò *στρατεία ἐν τοῖς μέρεσι*, modò *περίοδοι* dicta eſt. Cùm ad flumen perventum, ſacrificiis demum oblatis, illud trajiciebant, quod *θύειν τὰ διαβατήρια* vocavere: quod idem à Romanis factitatum, cùm ad Petroniam, fluvium in Tiberim ſe exonerantem, acceſſerunt, tumque dicti ſunt *perennè auſpicari.* Prælium aggreſſuri, poſt cæſam victimam inſpectaque exta, milites quoſdam facibus inſtructos, dictos *πυρφόροι* præmiſerunt, qui in medio inter utramque aciem conſtituti, pugnæ ſignum dedere. Statius *Thebaid.* 4.

Prima manu rutilam de vertice Lariſſæo
Obtrudit Bellona facem.

Quò alludere quoque videtur Lycophron, cùm *ἐχθρᾶς πυρσὸν*, & Pindarus, cùm *ὕμνων πυρσὸν* dicit. Defungebantur autem hoc munere tutò, & extra omnis periculi metum, Marti ſacri: Unde Sholiaſt. *in Euripid. Phœniſſ. ἐνίζοιτο*, inquit, *οἱ πυρφόροι, εἰ καὶ πάντες ἀπόλοιντο*: & totalis exercitus internecio Proverbio, *οὐδὲ ὁ πυρφόρος ἐσώθη*, *Ne facifer quidem incolumis evaſit*, indigitatur, &c. Et hæc ante tubarum uſum, quibus inventis, à Tyrrhenorum gente, ut quidam volunt, uſuque earum ab Archida quodam, qui Heraclidis auxilio venerant, in Græciam illato, *τῶν πυρφόρων* conſuetudo ceſſavit: quò reſpexit ſine dubio Æſchylus, cum ait:

Σάλπιγξ δ' αὐτῇ πάντ' ἐκεῖν' ἐπέφλεγεν.
Tuba ſonore cuncta iſta incendit.

Tubarum loco *conchas* quoque *ſonantes*, adhibitas fuiſſe, ex Theognide diſcas. Iſraëlitæ olim, his in bello ritibus uſi leguntur. Primò Sacerdos claſſicum cecinit tubâ, Numeror. *capite* 10. *verſu* 9. quod nominabant תרועה *Terugnah*, id eſt, clangor, vociferatio: Erat autem citus conciſuſque fragor ad accendendum militum animos apprimè faciens. Dein è Sacerdotum collegio electus eſt, qui maſculâ oratione animos faceret militibus eoſque ad rem ſtrenuè gerendam patheticè hortaretur, Deuteronom. *capite* 20. *verſu* 2. Dixere hunc *Unctum belli.* Sic adverſus hoſtem bonâ ſpe pleni, idque quini ac quini, procedebant. Exodi *cap.* 3. *verſu* 18. &c. Vide Johannem Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. & Dempſteri *ad illud Paralipomena*, Fr. Roſſæi *Archæologiam Atticam lib.* 6. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebræorum libr.* 6. *cap.* 8. &c.

Bellis, Gallicè *Marguerite*, flos eſt, in quo quid adrideat, non injuriâ quæras. Caret decore & colore penè caret; & placet tamen non parùm; nec vulgari habetur in pretio. An quòd ei pretioſum Galli fecere nomen & Latini bellulum: nam illi *Margaritam* dixere, hi *Bellidem.* Utut ſit, eſt in honore bellis, puſilla licèt & reptilis; nam ferme humi ſerpit, vix mole æquans violam. Subalbidis compacta eſt, ſubrubriſque flocculis, in ſphærulam confertis & agglomeratis, ac tam venuſtè, tam concinnè, ut eam, quâ valet, commendationem & gratiam, inde potiſſimùm acceſſat omnem. Sed & alia *Bellis* eſt, agreſtis ac ingloria, hortenſi tamen multo formoſior, nam ſinum aureum radiis coronat argenteis, in ſtellulæ modum. Jacet nihilominus ſine honore, quòd paſſim obtrudat ſe non quærenti; quòd ſponte, nulloque ſatu provocata, ſiſtat ſe cuilibet obvia; aut, ut veriùs dicam, quòd ingratum ſpiret odorem. Fr. Pomey *Div. Deſcript.*

Bellona, adde: Pingebatur coma ſparſa, armata face, Silius *Punic. lib.* 5.

Ipſa facem quatiens ac —— ſanguine multo
Sparſa comam, medias acies Bellona pererrat.

At falcem manu prætendebat. Claudian. *in Eutrop. lib.* 2.

— — *Quid dudum inflare moraris*
Tartaream Bellona tubam? quid ſtringere falcem,
Quâ populos à ſtirpe metis?

Alterâ manu clypeum gerebat. Idem *de* 4. *Honorii Conſulatu*,

Jam trabeam Bellona gerit parmamque removit,
Et galeam.

Ædem Romæ habuit in IX. urbis regione, verſùs portam Carmentalem, in Circo Flaminio, intra quam Senatus dabatur exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere non judicabant conſultum. Item Ducibus è bello redeuntibus. Ante illam erecta ſtabat columella, *bellica* dicta, ſupra quam, cùm bellum indicebatur, haſtam jacere moris fuit: Collocatur à Servio inter communes Deos, habebatque parem cum Marte poteſtatem. Contrarium illi Numen Pauſus fuit, ut obſervat Turnebus *Adverſar. lib.* 15. *cap.* 21. quòd quies & otium, cui ille præeſt, bello adverſaretur. Placabatur autem pridie Nonas Junias, an. 9. Kal. April à ſuis Sacerdotibus *Bellonariis* dictis, qui cùm antiquitus *ſanguinem de femore proſciſſo in palmulam exceptum*, initiaturis darent, teſte Tertulliano: poſtea ſimulatâ tantùm membrorum ſectione uſi fuiſſe videntur. Hinc Æl. Lampridius *in Commodo*, *Bellonæ ſervientes*, inquit, *verè exſecare brachium præcepit, ſtudio crudelitatis.* Vaticinabantur autem hi ſtragem populorum aut everſiones urbium, ubi ſemel concepto furore diſcurrere cœpiſſent, iiſque maxima fides adhibebatur. Juvenal. *Sat.* 4. *verſu* 124.

—— —— *Sed ut fanaticus œſtro*
Percuſſus, Bellona, tuo divinat.

Plura vide apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 10. & *Paralipom. ad illud*, nec non Caſaubonum *ad Lampridium.*

Bellonaria, herba dicta, quam ad hoc, ut entheato ſpiritu pleni viderentur, ſumebant olim Galli Cybeles, de quorum ementito furore & ficta vaticinatione ac *gallandi*, ut Varro ait apud Nonium, modo, videnda octava Apuleji *Mileſia*, *Vaticam* eandem appellatam eſſe, teſtis eſt Apulejus alter in *Herbario.* Pertinebat autem hoc ad confirmandam ſuperſtitionem, ut aſpicerentur furere & vaticinari hi Satanæ *ὑποφῆται*, quaſi ab alicujus Numinis inſpiratione immiſſo furore: etiam hac in parte veros Dei Prophetas, qui Numine pleni nonnunquam ſeipſos non capiebant, utcunque Dei ſimiâ hac imitante. Radicem halicaccabi ſolitos bibere, ut eam extaſin *Bellonarii* conciperent, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1087.

Bellonarii Vide ſuprà in *Bellona*, & infrà, in voce *Sanguinis Dies.*

Belluata Alexandrina, apud Plautum in *Pſeudolo*,

Neque Alexandrina belluata *conchyliata tapetia*,

polymita ſunt Alexandrina, quæ non minùs, ac ipſa Babylonica & Phrygionica opera, quæ acu plumabantur, varia olim texi variiſque coloribus & picturis, *belluarum*, hominum, avium aliarumque rerum, intexi conſuevere. Vide ſuprà in voce *Alexandrina.*

Bellum Quadrum, vel *Belliquadrum*, vel *Bellicadrum*, caſtrum eſt vel opp. Galliæ, ad Rhodanum, vulgò *Beaucaire*, ſede Seneſcalli & nundinis ſuis illuſtre: Nomen haud dubiè à forma quadrata accepit, ut idem ſit *Bellum quadrum*, ac *Bellum quadratum*, ſeu pulcher locus quadratus. Olim *Ugernum* caſtrum, Vide ibi, ut & in voce *Belloquadra.*

Bellum Sacrum, apud medii ævi Scriptores, dicitur expeditio Chriſtianorum ſuſcepta in Orientem, ad recuperandam à Saracenis Terram Sanctam, rogatu Simonis Patr. Hieroſolymitani, hortatu Petri Ambianenſis, juſſu & decreto Concilii Claromonte in Gallia A. C. 1095. indicti. Duces ejus ſummi erant Hugo Magnus, Philippi I. Francor. R. frater & Gothofredus, Euſtathii Boloniæ Belgicæ Comitis fil. Dux Bullionæus, idemque Dux Lotharingiæ: ejuſque duo fratres Euſtathius & Balduinus: item duo Roberti, alter Normanniæ Dux, Guilielmi ex illa gente primi Anglorum Regis fil. & Guilielmi Rufi R. frater; alter Flandriæ Comes: Porro Raymundus Tholoſatium & Stephanus Bleſenſium Carnutumque Comites, Rainbaldus Com. Auraicenſis, Hugo Com. de S. Paulo Bohemundus Princeps Tarentinus, & Ademarus Epiſc. Podienſis, Urbani II. Papæ ad id bellum Legatus. Reliquos Viros illuſtres nominant Wilhelmus Tyrius *Hiſtor. libr.* 1. *cap.* 17. Alb. Aquenſis *Expedit. Hieroſolym. libr.* 2. & Anton. Florentinus *Hiſtor. Part.* 2, *tit.* 16. *cap.* 13. Hi tranſmiſſo Boſporo, prope Chalcedonem in Aſia recenſitis copiis, A. C. 1097. peditum ſexcenta, equitum loricatorum centum millia, præter impedimenta,

in

in quibus Clerici & mulieres, deprehenderunt: cum quibus, Nicæam urbem (in cujus conſpectu alii dinumerationem hanc factam malunt) eodem anno, totamq; Ciliciam Solimanno Turcæ Cutlumuſis fil. eripuerunt. Antiochiam ſequente anno, poſt octimeſtre obſidium, ceperunt; moxque in eadem obſeſſi à Turcis, è Perſia adjutis, duce Corbagatho, poſt graviſſimam famem aliasque obſidionis ærumnas, feliei eruptione hoſtes depulerunt, d. 28. Jun. 1098. Inde profecti Hieroſolymam, eam occuparunt die 16. Julii feriâ 6. A. C. 1099. Godefrido D. qui primus murum ſuperaverat, Rege electo, die 22. Jul. Hic de Saracenis Ægyptiis, quorum Dux Amiras Ægypti, inſignem reportavit victoriam die 12 Aug. fer. 6. quo in prælio Robertus Normanniæ D. Ducem hoſtium occidiſſe perhibetur. Ditiones dein Ducibus diviſæ, Bohemundo datus Antiochiæ Principatus; Balduino Gotofredi fratri Edeſſa & Samoſatum trans Euphratem, Tancredo Comitatus Tiberiadis. Poſtea Chriſtiani Latini arma circumferentes, etiam maritimam Palæſtinæ oram, in poteſtatem redegerunt, maris poſſeſſione parta, multisq; regionibus partim è Turcica, partim è Saracenica dominatione ereptis, longè lateq; imperare cœperunt, à Mari Mediterr. trans Euphratem porrecto Imperio. Sed altera expeditio, ab Hugone Magno, qui, in Galliam reverſus, novas copias in Aſiam duxit, proditione, ut fertur, Alexii Græcorum Imp. infauſta fuit, circumventis in Aſia minore Chriſtianorum copiis. & elapſo ægrè Hugone cum copiarum reliquiis. Nec felicior Conradus fuit III. Imp. qui hortatu Eugenii III. A. C. 1147. & Ludovicus VII. Franc. R. qui ſuaſu Bernardi Abbatis Claravall. eodem anno, cum ingentibus copiis in Aſiam trajecerunt: *Eorum enim ex occulto, juſto tamen judicio ſprevit famulatum Dominus; nec habuit acceptum munus, quod inaignis fortaſſe offerebant manibus*, verba ſunt Wilh. Tyrii *lib.* 3. *cap.* 30. *§.* 3. Rurſus tamen eodem ſigna movit Fridericus I. Imp. A. C. 1189. Moxque ad eandem ſacram militiam magnos exercitus adduxerunt Philippus cognom. *Auguſtus* & Richardus Angliæ Regg. Poſt quos iterum A. C. 1217. expeditio ingens ex univerſa Europa in Palæſtinam ſuſcepta eſt: Ipſeque anno ſeq. Fridericus II. Imp. Ptolemaidem venit, & A. C. 1229. Hieroſolymam, à Saladino Chriſtianis ademtam A. C. 1189. recuperavit. Ludov cus quoque IX. Francor. R. in Ægyptum cum copiis appulit A. C. 1249. & quinquennium in Oriente exegit. Verum omnia ſenſim in pejus ruere, & Helpis quidem Sultanus Ægyptius Tripolim, A. C. 1288. Meleſaites vero ſucceſſor ejus Ptolemaidem A. C. 1291. expugnarunt, tota ſic Syria Chriſtianis erepta: *Qui finis ſacri Belli ſtatui poteſt. Nomen quidem manſit, ferrum aliis vero is ſtrictum*. Æmylius *de rebus geſtis Francor lib.* 8. Sexagies centena Chriſtianorum millia, in Palæſtinam tranſiiſſe, de hujus Belli initiis agens, notat Calviſius ad A. C. 1090. Quibus ſi addas numeroſos illos exercitus, qui toto eo durante in Ægyptum Aſiamque trajecerunt, quantum Chriſtiani ſanguinis eo fuſum ſit, cogitare in proclivi erit: perpauci enim domum ſunt reverſi &c. Dum verò his in Oriente cum Turcis Saracenisque res erat, aliud in Europa *Bellum*, *Sacrum* itidem dictum, in Valdenſes & Albigenſes juſſu Innocentii III proclamatum eſt A. C. 1209. incentore Dominico, Ordinis Prædicatorum auctore; Duce Simone Com. Montfortio: de quo alibi dictum. V. plura hanc in rem apud Joann. Forbeſium *Inſtruct. Hiſtorico-Theologic. Lib III. cap.* 10. nec non in vocibus *Cruciata*, *Palæſtina*, *Terra Sancta* &c.

Bellus, Gentii Regis orator, memoratus Livio *lib.* 44. *cap.* 31. *Pulſi enim & fugâ conglobati, quum ducenti ampliùs in ipſis faucibus portæ cecidiſſent, tantum intulerunt terrorem, ut Oratores extemplo ad Prætorem mitteret Gentius Teuticum & Bellum, principes gentis, per quos inducias peteret, ut deliberare de ſtatu rerum ſuarum poſſet*. Quis autem is Gentius fuerit, V. ſuo loco.

Bellus Locus, incolis *Belleve*, Gallis *Beaulieu*, locus eſt Galliæ, veteri Monaſterio illuſtris, in Arvernis, ad Duranium fluv. Hadr. Valeſius in voce *Duranius*.

Bellus Mons, vulgò *Bemont*, Monaſterium Virginum Galliæ, in agro Lingonenſi. Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*, in voce *Lingones*.

Belna, villa Galliæ, in pago Mauripenſi, Monaſterio S. Dionyſii ſubjecta, vulgò *Beaune en Gaſtinois*, quaſi *Belna in Vaſtinia*. V. in voce *Mauripenſis*.

Belnajus, vulgò *Beaune*, unus ex novem fluviis, quos cis Sequanam in Caletis, ſeu extrema parte Normanniæ, enumerat Ordericus Vitalis *lib* 12. Oritur in vico Belnajo, cui nomen dat: dein alluit vicum S. Marci, Lambertivillam *Lamberville*, Balcam villam *Basqueville*, Hermannivillam *Hermanville*, tum Sedanâ recipitur. Vicus *Belnajus*, aliis *Beaunt*, aliis *Beaunetos* nuncupatur. V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Caleti*.

Beltis, vox memorata in Synodo Celichytenſi A. C. 816. *cap.* 10. de Epiſcoporum exequiis celebrandis, *Singuli ſervorum Dei diem jejunent & 30. diebus canonicis horis expleto Synaxeos & ſeptem beltidum Pater noſter, pro eo cantetur & hoc expleto item die triceſimo obitus ſui* &c. Spelmanno roſarium notat, qui eam à Saxon. *belt* i. cingulum, deducit. Sed an Roſarii uſus jam eâ tempeſtate extiterint, jure addubitat du Freſne. Dominico Macro inſtrumentum fuit ad preces & orationes dominicales ſalutationesque Angelicas dinumerandas, *Sicut*, inquit, *cum corona ſeu roſario hodie calculamus*: Sed & hoc ſine ratione. Carolus itaque frater ejus, *ſeptem beltidum* totidem vices ſignificare cenſet, quodque ab Hiſpanis *ſette bueltas*, Ital. *ſette volte*, à *volvendo*, dicitur, V. eos in *Hierolexico*.

Belui & *Beluæ*, terreſtres hyænæ dictæ ſunt; de quarum natura & captura apud Turcas, habes apud Busbequium *in Epiſtolis Legation.* ubi *Teſef* à Turcis hodie vocari hyænam ſcribit, quo modo Afris dici tradit Scaliger, Arabibus *Dabuh*. Salmaſius *ad Solinum pag.* 336. V. quoque infrà in voce *Hyæna*.

Belus, adde: *Sacratiſſimus Aſſyriorum Deus* Plinio dicitur; quem plerique Jovem eſſe volunt, unde Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, Jovis Beli templum æreas portas habens, apud Herodotum. Et ἔτι ἦ Διὸς ἐν πυλῶσιν οἱ Βαβυλώνιοι Βῆλον, *Etiam Jovis, quem vocant Babylonii Belum*, apud Diodor. Saturnum tamen alii eſſe ajunt; nonnulli & Martem, uti ſuprà vidimus in voce *Baal*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1235. ut & *pag.* 1227. ubi *Belum Tyrium* ſeu *Phœnicium*, item *Aſſyrium*. & *Ægyptium* quoque, eundem fuiſſe docet. Ei gemma dicata *Beli oculus* dicta eſt, quod *oculi* ſpeciem haberet, utpote quæ *albicans pupillam cingeret nigram è medio aureo fulgore lucentem*, ut ait Plinius. Sic aliæ ocurrunt gemmæ, *ægophthalmi*, *lycophthalmi* &c. nomine, quòd caprinum, lupinum oculum exprimere videantur, ſc. vel figura vel luce, V. infrà in voce *Oculi*.

Belus fluv. adde: Ad eum Chalcis Seleucia ſita eſt, Salmaſius *ad Solinum pag.* 619.

Belzoi vel *Benjoin*, V infrà.

Bema, Gr. Βῆμα, *pulpitum*, ſeu gradus. Item Feſtum Manichæorum, dies nempe, quo Manes occiſus eſt: quem Manichæi quinque gradibus inſtructo tribunali & pretioſis linteis adornato ac in promptu poſito & objecto adorantibus, magnis honoribus proſequebantur. Auguſtinus *adverſus Epiſtolam Manichæi cap.* 8. *Cùm ſæpe à vobis quærerem illo tempore, quo vos audiebam, quæ cauſa eſſet, quòd Paſcha Domini plerumque nulla celebritate frequentaretur — cùm veſtrum* Bema, *id eſt, diem, quo Manichæus occiſus eſt — magnis honoribus proſequamini*. Factum id quotannis Menſe Martio fuiſſe, docet Hegeſippus. V. iterum Auguſtinum *contra Fauſtum lib.* 18 *cap.* 4. & Anſelmum Epiſc. Havelberg. *Dialog. lib.* 3. *cap.* 12. Eckbertus Schonavienſis *c. Catharos ſerm.* 1. idem feſtum à Catharis ſui temporis, *Maliſola* appellatum tradit V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *Hierolex*. In eccleſia Græca quid propriè ſit Βῆμα, V. infrà, in voce *Cancelli*, alibiq; paſſim, inprimis in voce *Presbyterium*. Pars nempe Templi ſacratior, in qua ſolis Presbyteris conſiſtendi & Sacra obeundi jus eſt. Unde illi οἱ ἀπὸ τοῦ Βήματος dicti Gregorio Nazianzeno, uti obſervavit du Freſne *in Deſcr. Ædis Sophianæ num.* 49. In quam etiam ſententiam Euſtathius Presbyter in *Vita* Eutychii Patr. CPolitani *num.* 99. ὅσοι τε Βήματος καὶ ὅσοι τῆς κάτω, dixit, Presbyterorum & aliorum Clericorum duplicem ſtatuens ordinem, nempe eorum *qui in Bemate*, & eorum, qui *inferiùs* conſiſterent.

Bemollis, è clavibus, ut vocant, Muſicæ una: vulgò *Bemol*, cui *Bedurum* ſeu B. quadratum opponitur. Ab hac ſemper incipere Hibernos, & in eandem redire, tradunt Joh Bromptonus *in Henrico II.* &c. Sylveſter Giraldus *Topogr. Hiberniæ diſt.* 3. *cap.* 11. & *Itinerar. Cambriæ cap.* 13. apud du Freſne *Gloſſar*.

Benaja, ſub Davide, Dux prætorianæ cohortis; Imperator exercitus poſtea evaſit ſub Salomone, in locum Joabi ſuffectus. Nempe Cerethæis & Pelethæis, id eſt, Regiis ſtipatoribus primò præerat, 2. Sam. *cap.* 8. *verſu* 18. Ejus fortitudo commendatur, 2. Sam. *cap.* 23. *verſu* 20. *Et Benaja, filius Joiada — percuſſit duos Ariel Moab*, i. de verbo, duos leones Moab, h. e. principes & viros fortes ex hac gente: qua notione apud Orientales vocem *Ariel* ſumi & præclaros principes ij viros eâ indigitari, ex Arabiſmo docet Bochartus, uti ſuprà vidimus. Sequitur, *Et ille deſcendit, & leonem percuſſit in media fovea die nivis*. En aliud ejus facinus! Nempe Leo, nive ingruente, in antrum profundius deſcenderat, cujus umbrâ adverſus aëris inclementiam ſe tueretur: quâ ipſâ de cauſa in idem antrum aliquanto poſt ingreſſus Benaja, in leonem ex improviſo incidit & obluctantem peremit. Ne virum eximium tam fuiſſe temerarium credamus & vitæ ſuæ prodigum, aut tam futilem virium ſuarum oſtentatorem, ut ultro cum leone includi voluerit & aleam pugnæ ſubire, quod R. Levi contendit &c. Cum quo *Benajæ* facinore conferri queat facinus Alexandri M. qui leonem raræ magnitudinis in ſe incurrentem non excepit modò, ſed & uno vulnere occidit, apud Curtium *lib.* 8. *fere initio*. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib III. cap.* 4.

Benao, locus Galliæ, in Santonibus, prope Surgerias, vulgò *Benon*: inter titulos Tremolliæ Ducis, qui præter alia, Vallis Montis Fortis, Ciſnarum, *Benaonis*, Taliaburgi & Olonvellæ Comes, dicitur. V. Hadrianum Valeſium *Notit. Gall* in voce *Turris Talemundi*.

Digitized by Google

Benavidii, quod nomen illuſtris in Hiſpania familiæ eſt, originem ſuam referunt ad Joh. Alfonſum Dn. *de Benavides*, filium naturalem Alfonſi VII. R. Patrem Petri Alfonſi *de Benavides*: qui cum onere ſuſcipiendi nominis hæredem inſtituit conſobrinum Mendum Rodericum *de Viedma*, Diaſii Sanctii filium, Roderici Inici Domini *de los Molinares* nepotem, familiâ *de Viedma* ex Gallæcia in Andaluziam translatâ ſatum. Hic pater fuit DiaſiiSanctii Benavidii Dn. *de Santiſtevan del Puerto*: cujus duo filii totidem lineas dedere. Primus enim Mendus *Rodriguez*. genuit Diaſium Sanctium, primum Comitem *de Santiſtevan del Puerto* & reliquorum Auctorem, quibus, ob matrimonium Franciſci II. cum Iſabella *de la Cueva Dn. de Solera*, titulus *de la Cueva*, acceſſit: ut & *de las Navas*, ex matrimonio Didaci, horum filii, cum Leonora Toletana, filiâ Petri Davila, March. *de las Navas*; unde his genitus Franciſcus III. his uſus eſt titulis, *de Benavides & la Cueva C. Sancti Stephani del Puerto Dn. de las Navas Caſtellar & Solera.* Alter Manuel Dom. *de Jabalquinto*, exque hæreditate alterius fratris Gomeſii, *de Flomeſta*, extitit: Pater Gomeſiſi I. *de Flomeſta*, Johannis Dn. *de Jabalquinto*, cujus poſteri dignitate Marchionum exornati ſunt: & Sancii Dn *de Calmena* & *Almunnan* in prov. Guadicenſi. E quibus Gomeſio I. natus eſt Franciſcus, pater Gomeſii II. qui filium habuit Ludovicum I. à patre & avo Caſtellæ Mareſcallum: Quo genitus Hieronymus, Marchionis *de Flomeſta* axiomate exornatus Anno Chriſti 1559. ex Anna Maria *de Zuniga & Bazan*, ſuſcepit Ludovicum II. patrem, ex Angela Cortelia, Hieronymi M. *de Flomeſta*, Ludovici (ux. Anna fil. Ludovici *Camillo de Toledo M. de Caracena*) et Mariæ Monialis, qui hoc ſeculo floruerunt V. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. tom.2.*

Bendidium Templum, memoratur Livio *lib.38. cap. 41. Romanorum primum agmen extra ſaltum, circa Templum Bendidium, caſtra loco aperto poſuit.* Ubi Turnebus, *Bendis*, inquit, ut ſcribit Heſychius, linguâ Thracum Diana appellatur; unde & *Bendidia* ejus feriæ Athenis dictæ. V. in voce *Bendis*.

Bene meriti, præmiis variis apud varias Gentes decorari conſuevere, ab omni ævo. Ægyptii moris erat, ut eorum memoriam ſacris ad poſteros ſymbolis propagarent: Unde beneficiis Joſephi exprimendis ſignum bove nullum magis idoneum judicantes, bovem voluerunt alia Sacerdotibus ac Populo cum grata ejus beneficii commemoratione monſtrari: qui honor cùm civilis primùm eſſet, tandem in divinum, degeneravit, indeque Apis Serapisque exſculptus eſt, Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib. I. cap. 29.* Apud Athenienſes, eorum qui de Rep. præclarè eſſent meriti, præmia fuere, *Προεδρία* in Theatris, *Σίτησις* ſeu *Epulum* in Prytaneio; Statuæ, eæque ut plurimum in Foro poſitæ; Monumentum publicè extructum in Ceramico ſuburbano; Coronæ, à Populo aut Senatu collatæ; Excuſatio munerum; demortuorum pro concione Laudatio &c. de quibus V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 3. tit. 6. & lib. 6. tit. 8.* Apud Romanos etiam ſtatuis donabantur tales; particulatim verò, effigies eorum ferebatur in pompa Circenſi; nomen item referebatur in hymnos Saliares, quem honorem contigiſſe etiam Mamurio Veturio & Luciæ Volumniæ, legimus apud Varronem *de L. L. lib. 5. & 8.* quemadmodum apud Athenienſes præfatos, nomina Minervæ quoque intexebantur peplo: Unde Viri præſtantes dicti Prov. *ἄξιοι πέπλου, digni peplo*, ut videre eſt apud Ariſtoph. *Equitib.* Et hi honores civiles fuere: qui, ſicut de Ægyptiis notavimus, apud Gentes prædictas aliasque, non rarò in heroicos divinosq; abiere; nec enim alii Heroës vel Dii animales eorum, quàm homines *bene* de publico *meriti*, fuere, ut Baruchus jam annotavit, & eruditiſſimè oſtendit Voſſius *de orig. & progr. Idolol. toto libro primo.* Nec omittendæ cantiones, quibus apud Gentes pleraſque, fortium virorum geſta decantari conſueviſſe legimus: unde, ut de aliis taceam, *Germani*, inquit Tacitus *de mor. Germ. cap. 2. §. 3. celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuiſtonem deum terrâ editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque.* Idem de Arminio Cheruſcorum Principe *Annal. lib. 2. Canitur adhuc apud barbaras gentes*: & Eginhardus de Carolo M. *in ejus vita*, *Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum Regum actus ac bella canebantur, ſcripſit, memoriæque mandavit.* Quod apud Gothos quoque factitatum eſſe, teſtatur Jornandes. E qua origine Magiſtros cantilenarum (*die Meiſterſänger*) qui quamlibet hiſtoriam ſive ſacram ſive profanam, in rhythmos ac certas carminum leges componunt, illasque ſuas cantilenas (*die Meiſtergſang*) propoſitis brabeis, in publica hominum corona, concinere ſolent, morem ſuum hauſiſſe, conjicit Matth. Berneggerus *Quæſt. 5. in Tac. Germ.* & confirmat Joh. Trithemius *in Hiſtor. Francorum.* V. infrà.

Benedictio, in V. Teſtam. elevatis manibus fiebat, uti legimus Levitici *cap. 9. verſu 22. Tum attollens Aharon manus ſuas versùs populum benedixit eis.* Et quidem Pontifex ſolennem in modum in Templo, in anniverſario ſacro, expreſſa cum nuncupatione ſacratiſſimi nominis, juxta formulam Numeror. *cap. 6. verſ. 23, 24, 25, 26.* cùm extra Terram ſanctam in cognomine ſolùm Dei, *benedictiones* ac preces Eccleſiaſticas concipere fas eſſet; nec extra Templum ſacro Dei nomine facilè uterentur. Ordinariam verò *benedictionem* etiam gregarii Sacerdotes peragebant. Numeror. *cap. cit. verſ. 23. Alloquere Aaronem & filios ejus, dicendo: Sic benedicitote filiis Iſraëlis, dicendo eis: Benedicat tibi Jehova & cuſtodiat te: Faciat Jehova, ut luceat facies ſua tibi & gratiam faciat tibi: Attollat Jehova faciem ſuam erga te & apponat tibi pacem. Et imponentes manus filiis Iſraëlis, invocabunt nomen meum: & ego benedicam eis.* Uti namque Pontifici & reliquis Sacerdotibus commune erat ſacrificia offerre & odoramenta adolere; ſic & nomine Dei *Populo benedicere*: excepto quotannis die Expiationum, quo ipſe Pontifex omnia ſacra, etiam quæ diei illius propria non erant, ſolus obibat &c. Significabatur autem *Benedictione* hac divini auxilii imprecatio, uti diſcimus ex Exod. *cap. 8.* In N. Teſtam. Dominus noſter, aſcenſurus in cœlum, ſimiliter *elevatis manibus ſuis benedixit* Apoſtolis, Lucæ *cap. 24. verſ. 50.* Neque aliter *Benedictionem* dedere primi Chriſtiani, quam elevatis, ſeu impoſitis manibus. Ambroſius *de Pœnitentia lib. 1. cap. 7. Cùm ergo manus imponitis & benedictionis opus creditis* Et S. Hieronymus *Epiſt. ad Euſtachium, Extenta manu, ut benedicere eos putes, ſi neſcias, pretia accipiunt ſalutandi* &c. Acceſſit ſequiori ævo crucis ſignum, quod eadem, quam extendebant manu, deducere conſuevere. &c. Itaque *benedictioni* occurrentium Epiſcoporum capita ſubmittere moris fuit, uti ex Theodoreti *Hiſtor. lib. 4. cap. 5.* & Evagrii *lib. 4. cap. 34.* probat Henr. Valeſius laudatus Carolo du Freſne in *Gloſſ.* è quo varia *Benedictionum* genera, in Eccleſia maximè Rom. uſitata, hic juxta ſeriem literarum paucis ſubnectere viſum eſt: de quarum pleriſq; quid ſentiendum, V. apud A. Rivetum, *Summæ controv. Tract. 2. Quæſt. 17.* In eadem Eccleſia, *Benedicti* dicuntur Novitii in Monaſteriis, cum expleto *Novitiatus*, ut ajunt, tempore, vota emittunt, in *Regula* Fructuoſi *cap. 1.* apud Udalricum in *Conſuetud. Cluniac. lib. 2. cap. 27.* alibique paſſim, du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Benedictionalis* Liber, nomen in eadem Communione libri eſt Eccleſiaſtici, in qua *Benedictionum*, quæ ab Epiſcopis & Sacerdotibus fiunt, formulæ continentur: Cujuſmodi eſt *Benedictionalis Gregorii M.* quem ex Codice Cæſareo deſcripſit Petrus Lambecius *Commentar. de Bibl. Cæſ. cap. 5.* V. eundem du Freſne & Macros, ubi ſuprà. Contrà *Benedictione* privari, apud Monachos ſpecies pœnæ fuit, minor tamen excommunicatione: quâ afficiebantur rei, dum tenebantur recedere, antequam Monachis illam ex more ſolito Abbas impertiret, V. Anonymum *περὶ ἐπιτιμιῶν*, apud Baſilium M. *num. 5. 37.* ubi qui hac pœna mulctabatur, *ἀπευλογίας* dicitur, &c.

Varia Benedictionum genera, in Eccl. maximè Rom. uſitata.

Benedictio Abbatum, quæ fit ab Epiſcopo, & unicâ oratione concluditur, memoratur *in Pontificali* MS. Eccleſiæ Senonenſis.

Benedictio Aquæ, V. ſuprà.

Benedictio Beatica, quæ aliàs *Viaticum*, ægrotis pœnitentibus conferri ſolita, Concil. Barcin. *cap. 9.*

Benedictio quando ad Bellum contra hoſtes itur. Item, quando contra paganos eſt pugnandum.

Benedictio Calicis, in *Monaſtico* Anglic. *Tom. II.*

Benedictio Clericorum; V. infrà *Capillus.*

Benedictio Cereorum, apud Anaſtaſium Biblioth. in S. *Damaſo.*

Benedictio Ciborum, V. infrà *Benedictio Menſæ.*

Benedictio Clericorum, in Concilio Aurelian. III. *c. 7.*

Benedictio Cœmeteriorum, apud Monachum Pegavienſem *A. C.* 1091.

Benedictio Coronæ, V. infrà *Corona.*

Benedictio Crucis.

Benedictio Diaconalis, ordinatio Diaconi, quam deſcripſit Jac. Petitus poſt *Pœnitent. Theodori pag. 284.*

Benedictiones de ſingulis Dominicis & Feſtis.

Benedictio Domus novæ, *Sacram.* Gregor.

Benedictio Epiſcoporum ſeu Conſecratio, apud Gregorium Tur. *Hiſtor. lib. 8. cap. 20.* V. Petitum ubi ſuprà.

Benedictio Fabæ, apud Anaſtaſium in *Eutychiano.* Fabæ novæ, apud Bernardum Mon. in *Conſuetud. Cluniac. cap. 80.*

Benedictio Florum.

Benedictio Fontis cujusvis.

Benedictio ſuper Fruges novas, apud Anaſtas.

Benedictio pro Iter agentibus.

Benedictiones Judiciorum, inter obventiones Eccleſ. recenſentur, in *Charta A. 1226.* apud Roverium in *Reomao*, quod de *Judiciis divinis* ſeu *purgationibus vulgaribus* intelligendum, in quibus *Ferrum candens*, *Aquæ ferventes* &c. à Sacerdote prius benedicebantur, antequam accuſati ad hujuſmodi judicia deſcenderent.

Benedictio Lactis & Mellis, pro Catechumenis, apud Cardin. Bonam *Rerum Liturgic. lib. 2. cap. 14.*

Benedictio Lecti nuptialis, V. infrà.

Benedictiones Lectionum, apud Ezo-

Ezelonem in *Vita* S. Hugonis Abbatis Cluniac. *n.* 11.

Benedictio Menſæ, apud omnes Chriſtianos; imò & apud Paganos, in uſu fuit. Extat apud Alcuinum *Poëm.* 146. formula. V. infra in voce *Menſa.*

Benedictio Nuptialis, V. infrà, ubi de *Nuptiis.*

Benedictio Olei ad infirmum.

Benedictio in die Ordinationis Epiſcopi.

Benedictio Palmarum & Florum, in Dominica Paſſionis, apud Lanfrancum *pro Ord. S. Benedict. pag.* 260.

Benedictio Panis, in *Sacram.* Gregorii M.

Benedictio Peræ peregrinorum, V. infrà *Pera.*

Benedictio ſuper Plebem, à ſolo dabatur Epiſcopo, in Miſſa, poſt Dominicam orationem & ante Communionem. Finitâ enim oratione Domin. poſtquam Diaconus dixiſſet, *Humiliate vos ad benedictionem*; Populusque reſpondiſſet, *Deo gratias*: Tum Epiſcopus dicebat, *Benedicat vos omnipotens Dominus* &c. Inde accipiens partem panis conſecrati addebat, *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum.* V. Menardum *ad libr. Sacrament. Gregorii Magni pag.* 27. Præter hanc alia fuit, quæ dabatur in fine Miſſæ, à quovis Sacerdote ſacra faciente, antequam Populus, e Miſſâ, veratur diſcedere, *can.* 47. Concil. Agath.

Benedictio Pœnitentiæ, in Concilio Barcinon. A. C. 599. *can.* 4.

Benedictio Presbyteratus, V. Jac. Petitum *poſt Pœnitentiale Theodori pag.* 284.

Benedictio Putei novi.

Benedictio Regis, i. coronatio, Gall. *Sacre du Roy*, in *Epiſt.* Sylveſtri II. ad Arnulfum Arch. Rem. V. *Coronationes* Regias *Tom. II. Opp.* Hincmari, *pag.* 741. *& ſeqq.* apud Steph. Baluzium *in nupera Capitular. Edit.*

Benedictio Regularis, quæ viz. ab Abbate ſumitur, in *Chron.* Abbatis S. Michaëlis Virdun.

Benedictio in Sabbato, quando Albas deponunt.

Benedictio Sacerdotalis, in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 71.

Benedictio Salis.

Benedictio Solemnis, ſecundùm *Gloſſam in Clement. de privil. cap.* 1. *§.* *Benedic* eſt illa, cùm Epiſcopus dicit, *Sit nomen Domini benedictum*, apud Macrum in *Hier. lex.*

Benedictio Sponſalium, V. infrà.

Benedictio in Synodi expletione.

Benedictio pro Tribulatione qualibet.

Benedictio Velàminis capitis Monachorum, Anaſtas. Biblioth. in S. *Leone.*

Benedictio Virginum velatarum, ab Epiſcopo dicenda, in *Pontificali* MS. Senon. alibique.

Benedictio Uvæ ſive Fabæ. Anaſtaſius Bibl. in *S. Eutychiano*, *Hic conſtituit, ut fruges ſuper altare tantùm, fabæ & uvæ benedicerentur* &c. Alias *Benedictiones* ex Codice Eccleſiæ Rotomag deſcripſit Jac. Petitus *lib. cit.* ſc. *in ordinatione Presbyteri, Epiſcopi, Diaconi poſt Confirmationem, Sponſi & Sponſæ, pro Defunctis, Abbatis, Monachorum, Veſtium Virginis, Veſtis Viduæ & Viduæ.* Quibus omnibus addatur, quod de *Benedictionibus*, ab Epiſcopis fieri ſolitis, habet Gillebertus Lunic. Epiſc. *de Uſu Eccleſ. Benedicere autem dico Præſulem, eas quæ non ſunt utenſilia Eccleſiæ, conſervare verò ipſa utenſilia. Benedicit ergo Pontifex Reginam & Virginem cùm velatur, & quemlibet fidelem benedici poſtulantem, & totum Populum ante Pacem. Benedicit etiam ſuprà memorata, quæ non licet Sacerdoti, in ejus præſentia.* Quæ autem benedicantur à Sacerdote præſente Epiſcopo, ita paulo antè recenſet: *Benedicere poteſt præſente Epiſcopo, aquam & ſal in Dominicis Sacerans & prandium & Sponſum & aquam Judicii, vel panem & cætera. In abſentia vero Epiſcopi poteſt benedicere coronam Clerici, & velum viduæ, novos fructus, candelas in Purificatione S. Mariæ, cineres in capite jejunii, ramos in Dominica Palmarum, & peregrinaturos, & lecturum Evangelium & populum, cùm dimittitur, aquam benedictam aſpergit ad benedicendas domos novas & cætera nova.* Nec ommitenda.

Benedictio in Auro, cujus meminit Anaſtaſius ſæpius laudatus in *Conone Pontif.* *Hic dimiſit omni Clero ac Monaſteriis benedictionem in auro, ſicut prædeceſſor ejus Benedictus P. P.* Et in *Benedicto II.* *Hic dimiſit omni clero, Monaſteriis, Diaconiæ & Manſionariis auri libras triginta*: munus eſt in pecunia numerata erogatū. Quâ notione *εὐλογίαι χρυσοῦ*, *benedictiones aureæ*, occurrunt, apud Theophanem, anno 40. Theodoſ. Junioris. Item,

Benedictio Panis & Vini, de qua apud Auctorem *Vitæ* Ludovici Pii *Anno Chriſti* 816. *Et benedictione panis ac vini ſimul* (cum Stephano Pontif. Rom) *participatâ Imperator ad civitatem rediit.* Item, in *Hiſtoria* Tranſlat. S. Gregorii *cap.* 21. *Mox enim, ut benedictio miſſa eſt, panis videlicet, caſei ac vini, confeſtim ſumto cibo —— in priſtinum robur convaluit.* Sic Adelelmus Sagienſ. *de Mirac. S. Opportunæ cap.* 5. *Sumtaque benedictionis parte ad hoſpitium perrexit.* &c. V. Car. du Freſne *l. c.* & Macros Fratres in *Hierolexico.*

Benedictiones, Eulogiæ, munera: maximè ea xenia, quæ à Sacerdotibus & Clericis mitti ſolebant, ab iis *benedictione* ſuâ conſecrata, apud Deſiderium Epiſc. Cadurc. *Hiſtor. Franc. Tom. I. pag.* 875. aliosque paſſim. Item paſtus extraordinarii Monachis exhibiti, certis ac ſolennibus diebus, quos *Caritates* quoque appellabant, V. infrà *Caritas.* Etiam Canticum trium puerorum, ſic incipiens: *Benedicite omnia opera Dominum*, quod ante *Laudes*, in Eccl. Rom. decantatur, die illuceſcente, V. Gregor. Turonenſem *de Vitis Patrum cap.* 6. Quo ſenſu Græci *Εὐλογητάρια* vocant certos modulos, quos decantant in exequiis mortuorum, quòd hæc verba, *Εὐλογητὸς εἶ Κύριε*, *Benedictus es Domine*, ſæpius repetant, ut auctor eſt Goarus *ad Euchologium*, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* V. quoque in *Hierolexico* Macros Fratres, & infrà in voce *Eulogiæ.*

Benedictus, non proprium olim, ſed appellativum nomen, atque adeò ſynonymum nominis *Chriſtiani* fuit. Sidonius Apollin. *lib.* 7. *cap.* 9 Benedictus *Simplicius hactenus veſtri, jamque ab hinc noſtri (modò per vos Deus annuat) habendus ordinis comes.* Paulus *Epiſt.* 9. *Alius libellus ex his eſt, quos ad* Benedictum, *id eſt, Chriſtianum virum, amicum meum Endelechium ſcripſiſſe videor* &c. apud Macrum *Hierolex.* in voce *Chriſtiani.*

Benedictus Arias Montanus, adde: Fuit Hiſpanus, ex urbe Hiſpali. Ejus extant *Apparatus in S. Biblia*, *Comm. in Joſuam, in Judices, in Eſajam, in Danielem, in* 12 *Prophetas minores*; *Elucidationes in Pſalm.* 21. *prior. in* 4. *Evangelia & Acta, ut & in omnes Epiſtolas, ac Apocalypſin*: *Hiſtoria generis humani*, *Hiſtoria Naturæ*, &c. Obiit Anno Chriſti 1598. æt. 71. Hiſpali. *Vir toto Orbe celeberrimus, qui Bibliis Regiis Antuerpiæ præfuit*, Gomaro; *linguæ Sanctæ apprimè peritus, & ſummè pius*, Mon. lit. ex Thuano. Sed de quo Poſſevinus, ita *in Appar. Sacro*, *corrigenda in eo ſunt pleraque tum in Commentario ſuo in Eſajam, & Comment. Prophet. Min. quàm in Elucidationibus in quatuor Evangelia & Acta Apoſtolorum & in omnia Apoſtolorum ſcripta ac in Apoc. nec non in libro generationis ac regenerationis Adam.* Poſſevinus in *Appendice.*

Benedictus Levita, adde: De hoc ita incertus Scriptor in Elogio, quod præmiſit Pithœus editioni primæ *Capitularis* Caroli M. *Benedictus Moguntiacenſis Eccleſiæ Levita, Capitula quædam Regalia, Synodalia & alia collegit ex iis, quæ in ſcriniis ejusdem Metropolis reponi fecerat Riculfus Archiepiſcopus, qui Monaſterium S. Albani renovavit & Moguntinæ Synodo ſub. D. Karolo præfuit, & Otgarius ejus conſanguineus & ſecundus poſt Haiſtulphum ſucceſſor, quorum uterque hujusmodi Capitulorum percurioſus fuit, & erga S. Sedem Rom. valde devotus; adeò ut Otgario etiam Apoſtolicus Gregorius ſuas vices in Germania aliquando commiſerit. Hic Hludovici Imp. filiis contra Patrem favit, ſed poſtea reconciliatus eſt, & decedens an. DCCC. XLVII. Lothari. Imp. VII. ſucceſſorem habuit in Archiepiſcopatu D. Rhabanum Abbatem Fuldenſem.* Poſt Anſegiſum nempe Abbatem, qui primus Collectionem *Capitularis* Caroli M. & Ludovici Pii edidit, ad opus ſe *Benedictus* accinxit, & quatuor libris ab Anſegiſo non ſatis plenè collecti, libros tres alios addidit, in quos non tantum Impp. prædictorum Capitula, ſed alia inſuper inſeruit, ut videre eſt in *Præfat.* quam Collectioni ſuæ præmiſit. Et quidem continet quintus liber, inter additos ab eo primus, Capitula CLI. ſextus, CCCXXX. ſeptimus CCCLXXII. Sequuntur *Appendices*, quarum prima continet Capitula LXXX. ſecunda XXV. tertia LXXIX. quarta LVIII. Clauduntque volumen hoc Capitula XX. Caroli Imp. Ludovici filii, de quibus V. Pithœum ubi ſuprà, & Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 192. *& ſeqq.* Eundem Blondellus ſuſpicatur auctorem eſſe, qui ſub nomine *Iſidori Mercatoris* ſuppoſuit Decretales primis Pontificibus Rom. V. *ibid. num.* 227.

Benedictus, qui venit &c. Verba ſunt, quæ in Communione Rom. in Miſſa canunt, poſt elevationem calicis, juxta Expoſitionem *Epiſcopalis Ceremon. lib.* 2. *cap.* 8. quod etiam in Miſſa, ut vocant, defunctorum obſervatur, uti Praxis Papalis Cappellæ in qualibet Miſſa docet. Remigius Epiſc. *in Expoſit. Miſſæ*, verba hæc à S. Ignatio Martyre, in Miſſâ, addita fuiſſe, ait, ſed nullo idoneo Auctore. V. Macrum in *Hierolexico.*

Benefactum, in *Tabularii* Vindocin. Thuani *Chartâ* vet. *Venit itaque in Capitulum noſtrum acceptoque à nobis ſocietatis noſtræ Benefacto* &c. Item in *Charta* alia in *Hiſtor. Monaſterii S. Nicolai Andegav. Ob hoc —— dederant communionem orationis &* Benefactorum *ſuorum.* Ut & in Perardi *Burgundicis pag.* 116. *Canonici eos in* Benefactis *& fraternitate ſua ſuſceperunt* &c. Societatem denotat Monaſticam, quæ *Beneficium* quoque appellatur, in *Chron.* Turonenſi, & *Charta* alia *Tabularii* memorati, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Beneficiarii, Feſto dicuntur, qui vacationem munerum habebant, beneficio, adeoque munificibus opponuntur. Hinc in vett. monumentis, *Beneficiarii Præſidum, Præfectorum, Conſulum, Proconſulum, & Legatorum Tribunorumque*, inter quos *Beneficiarii Tribunorum* occurrunt frequentiſſimè, quo nomine Vegetius illos ait dictos, *qui beneficio Tribuni promovebantur.* Suetonius in *Tiberio cap.* 12. *Venit etiam in ſuſpicionem per quendam beneficii ſui Centurionem* &c. Quia autem perſæpè improbi Magiſtratus per iſtos ſcelera ſua

patrabant & concuſſiones exercebant, ideò à Tertulliano *Beneficiarios* urioſis, Tabernariis, Laniis. Furibus Balnearum, Aleonibus & Lenonibus accenſeri vult Caſaubonus: à Juſtiniano quoque *Novellâ* 13. inter Præfecti Vigilum Miniſtros rapinis ſuis notos, Βενεφικιαλίους nominari ait. Sed negat id à Tertulliano fieri Salmaſius; locus ſic habet *lib. de Fuga in Perſecut. Neſcio dolendum, an erubeſcendum, ſit, cùm in matricibus Beneficiariorum & Curioſorum, inter tabernarios & lanios & fures balnearum & aleones & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur.* Ubi certè *Beneficiarii* & *Curioſi* ſimul nominantur, ſed reliquis non accenſentur. Imò dolendum, ait Scriptor Afer, quòd in matricibus *Beneficiariorum & Curioſorum*, unà cum tabernariis cœteriſque id genus Chriſtiani vectigales recenſeantur. Simul autem *Beneficiarios & Curioſos* ponit Tertullianus, quòd iis exigendorum vectigalium cura incumberet: ideo enim in eorum matricibus Chriſtiani vectigales continebantur. Neque hoc dolet, quod Chriſtiani vectigales in libris cenſualibus *Beneficiariorum* continerentur; ſed quòd, tanquam impuræ vitæ homines, impuris accenſerentur & improbitatis notæ hominibus, ut lenonibus, aleonibus &c. Fuiſſe verò *Beneficiarios* in officio Rationalis, quibus exhibitio curſus publici & primipili neceſſitas injungeretur, habemus Cod. Theodoſ. *de cohort. princip. cornic. & primip. Beneficiarii vel Officiales Rationalis* &c. ſed & in aliorum Præſidum Præfectorumque officiis *Beneficiarii* apparebant. Ex diverſis autem officiis mittebantur, qui curſum publicum exhiberent, qui vectigalia exigerent, & paſtum primipili curarent, ut Stationarii, Curioſi, *Beneficiarii*, Primipilarii, Cornicularii, Principes & id genus cœteri. Eorundem *Beneficiariorum* operâ & miniſterio, in reis quoque conquirendis & exhibendis, utebantur Magiſtratus. Sic enim in *Edicto* Maximini apud Euſebium, de Chriſtianis: Ὅπως ἵνα μήτε ὑπὸ τῶν Βενεφικιαλίων, μήτε ὑπ' ἄλλων τῶν τυχόντων ὕβρεις, μήτε σεισμὸς ὑπομένοιεν, ἀκώλυτοι [illegible] καὶ τούτοις τοῖς γράμμασι τὸν [illegible] ὑπομένωσι. Ubi qui *Beneficiales* dicuntur, in altero ejuſdem Maximini Edicto *Officiales* appellantur &c. V. Salmaſium *Not. ad Spartianum in Hadriano.* Quia verò Centuriones, Tribuni. Duces emolumenta à militibus, quibus vacationem munerum vendere conſuevere, accipiebant, prohibuere id boni Principes & Centurionibus vacationes annuas è fiſco ſolvendas conſtituere; quod ab Othone Imp. primum factum Tacitus memorat laudatque *Hiſtor. lib.* 1. De Tribunis res variavit. Hadrianus, ne quid à militibus acciperent cavit. Alii item poſt eum Principes in Tribunos ſeverè vindicarunt, qui aliquid per ſtellaturam a militibus accepiſſent. Non hoc tamen perpetuum, nec ſub omnibus Principibus obtinuit. Quis enim dubitat, quin & vacationes vendiderint militibus Tribuni & commeatus pecuniamque eo nomine aut annonam ab iis acceperint? Hinc paſſim, ut diximus, *Beneficiarii Tribunorum* in vett. Inſcr. Ut enim aliquem commeatalem ex militibus facerent, h. e commeatum illis darent, pecuniam ab eo auferebant: quod prohibuit Juſtinianus *Cod. de offic. P. P. Africæ l.* 2. Poſt quem Anaſtaſius quoque, ne Tribunis liceret commeatales milites facere, Lege cavit. quæ legitur *Cod. de erog. mil. ann.* unde planè conſtat, Tribunos ex commeatibus, quos militibus dabant, ſolitos fuiſſe quæſtum facere, &c. V. eundem *ad eund. Spartian. ibid. paulo poſt*: qui *Beneficiarios* iſtiusmodi Tribunorum, unà cum Draconariis, Imaginiferis, Vexillariis, Cornicularii, Ducenariis, inter principales milites fuiſſe, addit *ad Vopiſcum in Probo.* Item *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 547. & 548. ubi *Beneficiarios* Tribunorum ac Centurionum, à galeæ paraſemo, in Militia antiqua Rom. *Cornicularios* quoque appellatos eſſe refert, utpote qui exempti gregariorum turbæ, inſignitas galeas corniculis vel corniculo, i. apice, geſtarent. Certè honoratos milites hac maximè parte inſignos, Lucanus indigitat,

Illic plebejâ contectus caſſide vultus,
Ignotusque hoſti quod ferrum Brute tenebas.

Ubi *plebeja caſſis*, quæ inſigni caret, ἄφυλον Græci vocant. Et viſitur in lapide antiquo prov. Narbonenſis, miles legionarius, galeam tenens, in qua cornua gemina recurva pro inſigni habentur &c. Qua de re V. plura infrà ubi de *Cornicularis*.

Beneficiorum Liber pars fuit Rationarii Imperii. quod ab Auguſto ſapientiſſimo & maximo Principum fuerat inſtitutum. In eo deſcriptum erat accuratiſſimâ diligentiâ, qui agri quibus colonis eſſent diviſi & quæ ſubceſiva agrorum ſupereſſent, quæ dividi aliis poſſent. Meminit illius Hygenus *de limitibus conſtituend. Libros æris & typum totius perticæ linteis deſcriptum ſecundùm ſuas terminationes adſcriptis affinibus tabulario Cæſaris inferemus: & ſi quâ* beneficio *conceſſa aut aſſignata coloniæ fuerint, ſive in proximo, ſive inter alias civitates, in* LIBRO BENEFICIORUM *aſcribemus.* Sed de agris ſolùm Hygenus loquitur. Alexander verò Severus, apud Ælium Lampridium, non agros tantùm, verùm & alia, quæ largiri Principes ſolent. habuit deſcripta; *Cogitabat ſecum*, ait Auctor, *& deſcriptum habebat, cui quid præſtitiſſet: & ſi quos ſciret vel nihil petiiſſe, vel non multum, unde ſumtus ſuos augerent, vocabat eos — Dabat autem hæc in beneficiis, quæ famam ejus non læderent, bona punitorum, ſed nunquam cum, auro argento vel gemmis (nam id omne in ærario reponebat) dabat præpoſituris locorum civilium non militum* &c. Erat verò Liber hic penès *Primiſcrinium Beneficiorum*, ſub diſpoſitione Comitis Rerum privatarum domus divinæ, de quo *Not. Imp.* vel penes eum, qui a *Commentariis Beneficiorum* appellatur in *vet. Inſcr.* Ad cujusmodi *Beneficia* ſpectat illud Auguſtini in Vigil. Pentecoſt. *Serm.* I. *Notum eſt, — quòd milites ſeculi* beneficia *temporalia à temporalibus dominis accepturi, priùs militaribus ſacramentis obligantur & dominis ſuis fidem ſe ſervaturos pollicentur.* Alius fuit Reipublicæ temporibus *liber* ille *Beneficiorum*, in quem Rectores provinciarum, ſimul ac Romani redierant, Tribuno militum, Centuriones contubernalesque ſuos & quoſcunque in provinciis promoviſſent, deferebant; quod dici ſolitum eſt, *ad ærarium in beneficiis deferre*, uti apud Tullium paſſim, V. Caſaubonum *ad Lampridium d. l.*

Beneficium, pro Numine Romanis: Plinius *Hiſtor. Natur. lib* 2. *cap.* 7. *Innumerabiles* (Deos ſc.) *credere atque etiam ex virtutibus vitiisque hominum, ut Pudicitiam, Concordiam, Mentem, Spem, Honorem, Clementiam, Fidem aut duas omnino, Pœnam & Beneficium, majorem ad ſocordiam accedit.* Idque è Democriti ſententia, qui ſolùm duos hos Deos, *Beneficium ac Pœnam* agnovit. V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. cap.* 1.

Beneficium, apud citimæ ætatis Scriptores, prædium eſt fiſcale, quod à Rege vel Principe Viro nobili ad vitam utendum conceditur: eo quòd talis ex mero dantis beneficio ac liberalitate illud poſſideat, ſic dictum. Quo penè ſenſu Latini quoque vocem hanc uſurparunt, de prædiis, quæ à Principibus milites aliique ad vitam utenda acceperunt, ſub fidelitatis ſacramento, uti vidimus. Certè ea fuit apud Francos *Beneficiorum* conditio, ut, qui ea impetrabant, aut quibus conferebantur, & fidem præſtarent, ſeu, ut tunc loquebantur, *ſe in Vaſſaticos commendarent*, & ſervitium militare facerent iis, qui ea conferebant: quo utroque fine à Principibus illa conferebantur. Unde *Beneficiarii honores*, *Beneficia publica*, ſeu *Regia*, *Beneficia Militaria* &c. iſtiusmodi feuda dicebantur. Erant autem *ad vitam*, unde *proprietatibus* paſſim opponuntur: dicebanturque, qui hac conditione ejusmodi prædia tenebant, *Beneficiario jure illa poſſidere*, ſeu *Beneficii jure tenere.* Aliquando tamen & pro lubitu auferebantur. Imo nonnunquam ad poſteros quoque tranſibant, ſed Principis interveniente conſenſu, ut de Bernardo Septumaniæ Duce, & Utone Comite, Nithardus *lib.* 3. & Regino Anno Chriſti 940. referunt. Dabantur porro hac conditione, ut ea ſarta tecta ſervarentur & integra, nec ea diſtrahi poſſent: ſecus iis privabantur poſſeſſores, ex *L.* Longobard. *lib.* 3. *tit.* 8. §. 1. & *Capitulis* Caroli *M. lib.* 3. *cap.* 19. Qui ea a Rege conſequebantur, *Vaſſi* dicebantur aut *Vaſſalli dominici*: ipſa verò *beneficia*, ſeu prædia, quòd beneficii jure Nobilibus à Rege darentur, vel Principe, *Regalia* appellata ſunt: quo nomine deprehendimus inſignita non modò dicta fiſcalia Regum prædia, quæ ſic concedebantur; ſed & Eccleſiaſtica, quæ viris militaribus, ita invaleſcente ea tempeſtate uſu, à Regibus in *Beneficium* dabantur, quorum ratione militare ſervitium ab iis viciſſim præſtandum erat. Quæ cùm poſtea Epiſcopis & Abbatibus conceſſa & in proprietatem procedente tempore verſa fuiſſent, factum eſt, ut *Regalia* appellarentur quævis Eccleſiarum prædia ac dominia, utpote à Regibus primitus beneficii jure conceſſa &c. Quod autem *Beneficium* primitus appellatum eſt, poſtmodum *Feudi* nomen accepit: poſtquam viz. ea, quæ primitus ad vitam dabantur *Beneficia* & uſufructuario jure poſſidenda, progreſſu temporis ad filios & ex filiis nepotes, atque adeò ex parte Patris ad Fratres, tranſire cœperunt, ex *Conſtitutione* Conradi Imper. quæ in *LL.* Longobardicis *lib.* 3. *tit.* 8. §. 4. deſcripta legitur, V. in voce *Feodum.* In ſpecie *Beneficia Eccleſiaſtica* quod attinet, ſic dicebantur, univerſim res Eccleſiæ in beneficium datæ, ſive à Principibus ſive ab ipſis Eccleſiis & earum Prælatis in beneficium datæ eſſent: quarum poſſeſſores hoc nomine tenebantur *nonas* & *decimas* iisdem Eccleſiis quotannis perſolvere, & *reſtaurationes earum* facere, ut ex *Capitulis* Caroli M. & Caroli C. colligitur. Atque hic mos res Eccleſiæ Laicis ad beneficium dandi tantopere invaluit, ut poſtmodum in donationibus Eccleſiæ factis, quò eæ ab omni alienatione deinceps tutæ eſſent, id potiſſimùm caveretur, ne in *beneficium* darentur. Neque verò Laicis tantùm, ſed & ipſis Clericis, prædia Eccleſiaſtica hoc modo ab Epiſcopis & Prælatis dabantur: ſed benemeritis tantùm, ut habet Symmachus in *Epiſt.* &c. Plura hanc in rem V. apud du Freſne in *Gloſſar.* & ſuprà, in voce *Abbacomites.* Macro, *Beneficium*, præbenda Eccleſiaſtica eſt, cum onere recitandi officium, vel alterius obligationis, ut ad Miſſas celebrandas &c. Antea enim Clerus ſuum menſtruum ſtipendium accipiebat, deinde verò eis Epiſcopi vitâ durante Eccleſiæ conceſſæ ſunt, *Beneficiorum* nomine, quia, ut in *Epiſtola* ad Cæſarium Arelat. Symmachus Papa ſcripſit, *benemeritis tantùm concedebantur*: uſu hoc à Pontifice iſto introducto, inter Eccleſiaſticos, quos *Clericos poſtulantes* Veteres dixere. Et quidem Nicolai III. inprimis in hujusmodi *Beneficiorum* diſtributione conſuetudo laudabilis fuit,

quem

quem habuiſſe idoneorum virorum catalogum diligentiſſimâ inquiſitione notatum, & ſtatim ac *Beneficium* vacabat, illud ex iis uni contuliſſe, refert Odoricus Rinaldus, *Eccleſ. Annal.* 1280. *num.* 27. Requirebatur autem in *Beneficiandis*, præter vitæ probitatem, *notitia legendi, conſtruendi & canendi, Gloſſ. in Clement. de conceſſ. præbendæ.* §. *Reputamus.* Plura verò in unum *Beneficia* conferri, prohibuit Collegium à Guilielmo Pariſ. habitum A.C. 1238. cui ſententiæ quòd Philippus Cancellarius ſe nollet ſubmittere, ad pœnas æternas illum damnatum eſſe & poſt mortem præfato Guilielmo comparuiſſe, refert in *Epitome* Annal. Eccleſ. Spondanus. Cœterùm teneri *Beneficiatum* in Officio commemorationem facere illius Sancti, ſub cujus titulo beneficium poſſidet, & ſimiliter de pluribus ſigillatim, ſi fortè plura poſſideat: Item, in die Feſti Eccleſiæ, ſi *Beneficiali* titulus eſt, teneri eum recitare Officium in ritu duplici primæ claſſis, cum octava; Sin propria Eccleſia diruta fuerit & ejus titulus ad aliquod alterius Templi altare translatus, tunc *Beneficiatum*, ſi in Officio Sanctus ille non habet novem lectiones, recitare debere ſub ritu ſemiduplici, quæque alia ſunt huc facientia, legas apud eundem Macrum in *Hierolexico*.

Benenati, Græcè Εὐγενεῖς, id eſt, *Ingenui, viri Nobiles.* Ital *Bennati*: occurrunt apud vet. Interpretem Juvenalis *Sat.* 11 *Ingenui vultus, Modeſti, benenati*; & recentiores Scriptores paſſim. Quibus opponuntur *Malè-nati*, apud Horatium Flaccum *lib.* 2 *Epiſt.*

Gratus Alexandro Regi magno fuit ille,
Cherilus, incultis qui verſibus & malè natis
Rettulit acceptos regale numiſma Philippos.

V. infrà in voce *Eupatridæ*.

Benevalete, formula aſcribi ſolita in monogrammatis ſpeciem Pontificum Epiſtolis, cujus effigiem habes in *Gloſſario* du Freſne. Papias in voce *Formata, Privilegia*, inquit, *ſummorum Epiſcoporum ſunt cujuslibet Eccleſiæ conceſſiones Pontificum, quorum materia hæc eſt, ut dicat Pontifex, erogatum cujuslibet dignæ perſonæ, vel alia qualicunque ratione Eccleſiæ illi, illa ſeu illa Pontificali concedere & roborare dignitate. Anathema ponatur in calce Epiſtolæ. Habent autem & Privilegia prologos, ſicut & cæteræ Epiſtolæ, & Monogrammata hujuscemodi in fine BTE, quod eſt.* Benevalete. *Signum autem in Privilegii exordio vel criſmon, vel crux Dominica, cum criſmon erit. Criſmon autem ejusmodi effigiabatur ſpecie,* ☧. *Ut autem pleniùs in hoc Monogrammate nomen Chriſti appareat, tali mea ſententia effigiabitur ſpecie, vel ſic,* ☧. *Conſueverunt præterea in extrema margine privilegii quosdam inſignire orbiculos, Antiſtitis nomen, & qualibet paucula verba continentes in hunc modum* &c. In *Capitul.* Gregorii II. pro Bavaris, in *Epiſt.* 11. Hadriani II, Pontif. &c. *Benevale* eſt. Aliquando formula hæc ſic concipitur: *Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto benevalere.* Cujus originem Car. du Freſne, ubi ſuprà, videtur arceſſere, ex illo Plauti in *Trucul.*

Spectatores benevalete, *plaudite atque exurgite.*

Beneventanum, in *Gloſſis* Lat. Gr. Βαβυλωνικῆ δέρματος εἶδος, *Babylonicæ pellis ſpecies* In *Gloſſis* Iſidori, *Flamineum, Babylonicum.* Gall *un drap de Bonnivent*, V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & *Diſſertat.* 1. *ad Joinvillam p.* 132.

Beneventanus Petrus, Notarius Innocentii III. Pontif. Rom. inter Decretalium collectores. Poſtquam enim Romani collectione tertiâ, quam adornavit Bernh. Compoſtellanus, offenſi eſſent, quòd uſu judiciorum minùs recepta referret, ab Innocentio impetrarunt, ut Pontificiâ auctoritate aliqua Collectio ederetur. Quare Innocentius anno ſui Pontificatûs 12. qui fuit Chriſti 1210. Petrum operi præfecit, ſicque primus auctoritate publicâ juris Pontificii fecit Collectionem. Superiores namque omnes ſive Decretorum ſive Decretalium Collectores privatâ auctoritate ſolùm ſcripſerant, & reſcripta ab eis relata negari poterant, niſi à ſcriniariis Rom. Eccl. probarentur. Fuere hujus Collectionis Interpretes, ut refert Joh. Andr. F. Paulus Hungarus. Ant. Auguſtinus eadem nomina in aliis ſe Scholiis vidiſſe dicit, quæ in aliis Collectionibus. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Eccleſ num.* 350.

Beneventum, adde: Hujus Dux Arechis, primus *Principis* nomenclaturam, in honorarium, ſeu potiùs feudalem titulum, in Italia, invexit, teſte Leone Oſtienſi *lib.* 10. c 10. cùm Anteceſſores ejus *Duces* fuerint appellati. Ex Principatu dein *Beneventano*, poſt annos 90. prodiere duo alii, *Salernitanus* & *Capuanus*, circa A. C. nempe 851. qui uterque tandem ad Tancredi Normanni familiam Siculosque ſic Reges devenit; captâ Capuâ à Rogerio Rege, qui Anſulſum primò filium, dein hoc mortuo filium alterum Guilielmum *Capuanum*; Tancredum verò filium *Barenſem*; imò & Simonem fil. nothum *Tarentinum*, Principes declaravit. V. hic paſſim, in vocibus inprimis *Arechis, Salernum* &c.

Benjamin Monachus, Martyr conſtantiſſimus, apud Theodoretum *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 5. *c.* 38. ubi horrendo tormenti genere, *arundine ſc. virilibus insertâ & ſæpius retractâ*, item *averſæ parti ramo hirto* impacto, eum excruciatum memorat. A' quo perſonam ſumpſiſſe, qui Joſaphati hiſtoriam cum Barlaamo ſcripſit, Joannes ſive Sinaita, ſive Damaſcenus, videtur Caſp. Barthio *Animadverſion. ad Pap. Statium Thebaid. libro* 5. *verſu* 596. *& ſeqq.*

—— *Non ora loco, non pectora reſtant.*
Rapta cutis, tenuia oſſa patent nexusque madentes
Sanguinis imbre novi ----

Benjoin ſeu *Belzoi*, quibusdam laſer eſt Indicum, ſeu laſer, ex India veniens; Inde enim venire tradit Iſidorus: Sed de eo nihil apud Vett. reperitur. Succus itaque magis eſt Salmaſio, ex arbore odorifera in India naſcente, cùm ſilphium ſeu laſer herba ſit ferulaceo caule, ut infrà dicemus. V. eum *Exercitat. Plinianis ad Solinum p.* 362. Eidem *Benininum*, à genere bdellii, quod vero nitore ſicco, multisque conſtans candidis unguibus, minimè amarum eſt, parùm diſtat, niſi idem omnino ſit. Certè Vett ſub hoc genere bdellii *Benjuinum* cognoviſſe autumat, quæque de Bactriano bdellio narrat Plinius, in hoc potiùs quadrare ſtatuit, quàm in bdellium aut animæ. Quemadmodum &, quòd nuce amygdalina bdellium adulterari idem ait. *Benini* enim amygdaloides eſt. Interim de colore myrrhæ ſimilius eſſe, quàm bdellium, addens, *p.* 1151. In Sinenſi prov. *Junnan* id aromatis quoque reperiri, refert Auctor *Sinæ & Eur.* c 34. *Junnan abundat Benjoino, ſeu thure illo ex arboribus ſtillante ſuaviſſimo.*

Benthemum, Germ. *Bentheim*, V. *Benthima*

Benthima. adde: Sub proprio Comite. Familiæ origo ex Hollandiæ Comitibus, & quidem à Theodorico arceſſitur, qui ab uxore Sophia (Ottone Com. Pal. Renneccio & Gertrudi ex Cliviis Tubantia Com. nata) *Benthemium* Comit. cujus titulo frater ejus Otto uſus etiam erat, acceperit. Eo nati præter alios, Florentius Comes Hollandiæ, reliquorum Comitum ſator, atque Otto *Benthemii* Comes, A.C. 1180. cujus poſteri durarunt, usque ad Hedvigem, quæ, Patris & fratrum hæres, Ebervvino Dom. *de Gutterſuick* nupta, ei hæreditatem attulit: Unde per hujus filium Arnoldum continuata Benthemiorum Com. familia. Filius enim Arnoldi Bernardus vel Ebervvinus I. qui ex uxore Steinfordia, Bernardum & Arnoldum II. genuit; quorum is præfatum Comitatum nactus eſt & ad filium ac nepotem tranſmiſit: cui ſine liberis extincto Maria ſoror ſucceſſit. Arnoldi, qui dominium *Gutterswick* tenuit, filius Ebervvinus II. Steinfordiæ Comes A. C. 1495. natus eſt, & filium Arnoldum III. habuit, cui præfata Maria agnata cùm nupſiſſet, avitos is Comitatus univit. Hoc genitus Ebervvinus III. cui uxor Tecklenburgicam ſucceſſionem attulit, pater fuit Arnoldi IV. cui, à conjuge Magdalena Neuenaria, Comitatus Limburgius & alii obtigere. Hiſce nati ſunt liberi plures: ex filiis Arnoldus Juſtus ſeu Jodocus, *Benthemium* Comit. nactus, genuit Erneſtum Wilhelmum, qui nunc etiam præeſt & Philippum Conradum, qui Steinfordiam tenuit, patrem ex Anna Eliſabetha Benthemio-Tecklenburgica, Arnoldi Mauritii nati A.C. 1663. Adolphus Arnoldi Juſti frater Tecklenburgios novos orſus eſt, & filium habuit Mauritium, qui ex Johanna Dorothea Pr. Anhaltina, Johannem Adolfum ſuſcepit, patrem ex Johanna Dorothea Lippienſi, duarum filiarum, de quibus omnibus V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilitatis Europææ tom.* 3. *ut & in Indice.*

Benzuinum, multis hodie Veterum myrrha eſt, & *Benzuini arbor*, quam *Aſtrantiam* dixere priſci. Nempe ex aſtrantia ſeu ſmyrnio (hæc enim eadem eſſe docet Salmaſius) liquorem ajunt profluere lentum ac modicè rufum, ſuaviſſimi odoris & myrrham optimam redolentis, linguamque vellicantis acrimoniâ ſuâ, nihilo deteriorem ſtacte myrrhâ. Quare & *myrrhæ* cum nomine priſci donarunt, ut Theophraſtus, qui myrrham diſtillare ex Smyrnio ſcribit, & quosdam eâ re putaſſe, ſmyrnium è myrrhæ ſatu provenire. Quæ omnino myrrha eſt Troglitis recentiorum Græcorum, qui eam ἀγριοσέλινον exponunt: unde & Aſtrantiam non pauci hodie *herbam Benzuini* vocant &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1174. Meminit hujus aromatis Barlæus quoque in *Medicea*, ubi de epulo, quo Amſtelodami Maria Franciæ Regina, excepta fuit hoc ſeculo: *Borax candore oculis, Benzoinum nidore fragrantiaque naribus lenocinabatur. Muſcus, Styrax* &c.

Berberi, Gr. βερβερί, priſcum nomen conchæ margaritiferæ, quod ad Indorum linguam pertinere vult Androſthenes. Bochartus Phœnicum potiùs vocabulum eſſe credit ברר *barar* enim linguâ hac *clarum, purum, nitidum eſſe* ſignificat: quod conchas margaritiferæ maximè convenit, quæ nitore, claritate & puritate reliquas, in interna maximè parte, longè ſuperat. Sic quia μαίρειν & μαρμαίρειν, *ſplendere* eſt & μαρμαρυγὴ, *ſplendor*; ut μάρμαρος & μαργάριτος, vel cum proſtheſi σμαράγδος, ita etiam μαργαρίτης, nonnulli dictum volunt. Certè Nonnus *lib* 34. margaritam λίθον appellat ἅλμης μαρμαρίην, *lucidum maris lapidem*: & Arabicè *lala* & *darra*, *lucere* eſt, unde *lulu* & *dorra*; quorum illud *margaritam* in genere, hoc *unionem* notat. V. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. Lib. V cap.* 6. & *infrà ſuo loco.*

Berciolum, in *Vita S.* Pardulfi, *Et in agitario, quod vulgò* berciolum *vocant, pannis conſtrictum impoſuit*; cunas notat: Ita enim mox *ibid.* Berciolum, *quod honeſto ſermone Philoſophi cunabulum vocant.* Ex Gallico *Berceau*, q. *Bercellum*. cui voci origo eſt à *Berſa*, quo nomine apud recentioris ævi Scriptores crates vimineæ denotantur, ſeu ſepes ex palis vel ramis grandioribus contextæ; quibus ſylvæ vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, cœterisque feris ad egreſſum pateat aditus: Item porticus virides, arcuatæ & in camerarum modum factæ, quas περιχόλας Græci dixere.

Ex viminibus enim invicem in modum arcus contextis confectæ olim cunæ ſunt. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, & du Freſne *in Gloſſario*: ut & infrà ubi de *Cunis* & *Puerperio*, nec non in voce *Infans*.

Berecynthia, adde: V. quoque *Cybele*.

Bereſellarii, quaſi *concacati*, Gall. *Breneux*, ex Angl. *Berdyed*, h. e. *permerdatus*, appellatio obſcœna, certis quibusdam hominibus impoſita, in *Charta* Thomæ Archiep. Eboracenſis in *Monaſtico* Angl. *Tom III. pars. 2. p. 5. Scilicet Præcentoris, Cancellarii & Sacriſtæ, ac 7. Perſonarum, qui olim* Bereſellarii *fuerant nuncupati — Memoriæ recolendæ D. Johannes de Thoresby, dudum Eborum Archiepiſcopus* (obiit ille A.C. 1373.) *ad honorem dictæ Eccleſiæ Beverlai & majorem decentiam miniſtrantium in eadem provincia ordinabat. Perſonis in Eccleſia noſtra Cathedrali & Metropolitico Eborum officiando Eccleſiæ in divinis in habitu conformari. Sed quia eorum turpe nomen* Bereſellariorum *patens riſui remanebat, dictos 7. de cætero non Bereſellarios, ſed Perſonas volumus nuncupari*, apud du Freſne *Gloſſar.* Ratio nominis non liquet.

Berefridus ſeu *Berfredus*, V. ſuprà *Belfredus*.

Berenice, nomen variarum mul. adde: Mater Ptolomæi II. fuit, cui topazion primùm oblata eſt in cognomine Inſ. Topazio, apud Epiphanium: unde factam ſtatuam Arſinoæ Philadelphi uxori cubitorum quatuor, tradit Plinius, *ampliſſimam* hinc *gemmarum* eam dicens. Eodem nomine uxor fuit Ptolomæi III. quæ de ſuo nomine vocavit Urbem, cui *Heſperis* priùs nomen erat. Urbis meminit Solinus *c. 27. Circa extimum Syrtium cornu Berenicen civ. alluit Lethon amnis — Hanc Berenice munivit, quæ Ptolomæo tertio fuit nupta, & in majori Syrti locavit.* Antè verò *Heſperidem* dictam eſſe, refert Stephanus, Ἑσπερὶς πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερενίκη. V. infrà in voce *Heſperia*, item *Heſperis*.

Berenicidæ, adde: Nomen ei à *Berenice*, uxore Ptolomæi I. ut habet Jac. Sponius *Itiner. Græc. pars. 3. p.* 101. V. quoque eum *Ibid. p. 35.* ubi vet hanc *Inſcr.* alterius *Berenices*, Agrippâ R. genitæ memoriam ſervantem, quam is Athenis obſervaverat, inſeruit:

Η ΒΟΥΛΗ Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ
ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ Χ̄ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝ ΒΕΡΕΝΕΙ
ΚΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΜΕΓΑ
ΛΗΝ ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑ
ΣΙΛΕΩΣ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕ
ΓΑΛΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΕΥΕΡΓΕ
ΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΚΓΟ
ΝΟΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟ
ΛΕΩΣ ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΘΕΟ
ΓΕΝΟΥΣ ΠΑΙΑΝΙΕΩΣ.
SENATUS AREOPAGITICUS
ET SENATUS MILLEVIRORUM ET
POPULUS JULIAM BERENI
CEN REGINAM MA
GNAM JULII AGRIPPÆ RE
GIS FILIAM ET MA
GNORUM REGUM EVERGE
TARUM HUJUS URBIS NE
PTEM CURA PROVIDA
CURATORIS UR
BIS TIBERII CLAUDII THE
OGENIS PÆANII.

Sub. *honorarunt hoc monumento.* Pater ejus aliàs *Herodes Agrippa*, cujus miſerabilem exitum legimus Actor. *c. 12.* Ipſius verò hujus *Berenices* mentio eſt Actorum *c. 25.* V. ſuo loco.

Berfredus, machina bellica, in obſidione urbium olim adhiberi ſolita, de qua ſuprà diximus, in voce *Belfredus*.

Bergenæ, vel *Bargenæ*, veſpillones, foſſarii. V. Gothofredum *ad l. 4. princ. Cod. de ſacr. Eccl.* Barbari *funerum elatores.* Gloſſ. vett. *Barginna*, Cujac. in *Nov. 43.* V. ſuprà in *Barginna*.

Bermuda, in tabulis dicitur, quæ aliàs *Barbados*, inſula Americæ ſyrtibus ac procellis famoſa, quam Angli hoc tempore coloniis frequentant. V. Meriani *tom. 13. Americ. ſect. 3. de Bermuda ſeu Summeri inſula.*

Bernaclæ, vulgò *Bernacles* incolis, Belgis *Rotganſen*, ſingulare eſt anatum ſeu anſerum genus, in Scotia, quod ex conchis, arboribus & ſimilibus naſci communiter perhibetur. Et certum eſt, conchas hujusmodi reperiri, quibus contentum animalculum figuram anatis ſatis accuratè referat; Imò non in Scoticis tantùm, ſed & Angliæ littoribus, ad Mare Hibernicum, in portu *Milfordshaven* ac alibi, tanta ſæpè hujus generis animalium ſeu concharum copia navibus adhærere deprehenditur, ut earum curſum haud leviter impediant. Nec minus hodie extra dubium ponitur, aves haſce in inſulis Borealiſſimis ova parere & excludere; quod primò obſervatum Argonautis Belgicis, cùm initio ſeculi hujus navigationes Boreales novâ viâ in Indiam Orientalem detegendâ ſuſciperent. V. Cluſ. *de Reb Exot. App. 8. p.* 368. Kircherium *M. S. l. 12. ſect.* 1. & Gerhardum de Veer *Itinerar.* Unde autem prima his anſeribus origo, anceps quæſtio eſt. Vult Kircherus, ova, quæ in glacie paſſim reperiantur, ea rupta ſimul frangi, & fluctibus maris involuta, ad obvias Inſulas, quà fert maris impetus, appellere, ſicque fieri, ut ubicunque ovorum ſpermaticus humor convenientem matricem invenerit, in rimoſis corticibus camporum foliorumque cavitatibus, conchis aut ſimilibus, ibi ex diſpoſitione aëris interni externique fota ex perfectæ volucris ſemine perfectam volucrem ſenſim formari. Sed an ſemen perfecti animalis extra arvum genitale ſuum tamdiu integrum & prolificum conſervari poſſit, ambigitur meritò, nec experientiâ hactenus comprobatum eſt. Et inſecta quidem, præter ordinarium generandi modum, ex putri etiam materia fiunt, ſed nunquam tamen, ſine latenti aliquo ſui generis ſemine, & imperfectiorem eorum conditionem eſſe, quàm reliquorum animalium, omnes probè agnoſcunt. Nec dein ſimilitudo animalculi argumentum præbet, ſed ludenti Naturæ tranſcribenda eſt. Sic enim & Satyriorum aliqua perfectas imagunculas apum, murium, homunculorum referunt nemine, interea in verorum animalium claſſes eas recenſente. Nec *Boramez*, Tartarorum planta ideo agnus eſt, quia aliqua inter eam verosque agnos convenientia intercedit. Vide Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geograph. & Civ. cap. 5. ubi de Inſulis.*

Bernacum, vulgò *Bernay*, oppidum Galliæ, in Lexoviorum finibus, Abbatiâ ſuâ nobile, ad Carentonam fluv. V. Hadr. Valeſium in voce *Riſela fluv.*

Bernardini, ordo Religioſorum in Eccleſia Rom. fundatus à Roberto Abbate Moliſmenſi. Regulam ſequuntur Benedicti, ſed quòd à Sanct. Bernardo reformati ſunt, inde nomen accepere. Togam geſtant puram, cum ſcapulari nigro, & cùm ſacra obeunt, induti ſunt tunicâ (*Coule* iis Gallicè dictâ) albâ, amplâ & largâ, tumideque manicatâ, cum caputio ejusdem coloris. V. Odoardum Fialettum.

Principes Viri.

Bernardus, Dux Saxoniæ, filius Johannis, Vinarienſis lineæ auctoris, ex Dorothea Maria Anhaltina, fortiſſimi Ducis bello Germano-Suecico famam & *Magni* nomen obtinuit: Francofurti, nomine coronæ Suecicæ, Dux Franconiæ creatus. Poſt multas res præclariſſimè geſtas, Briſacum expugnavit A. C. 1638. ſicque

InVICto, fortIs CeCIDIT BrIſeIs aChILLI,
JUngItUr & tanto DIgna pUeLLa VIro.

Obiit A.C. 1639. Neoburgis. Naſſovio, Erlachio, Roſâ & Ehemio exercitus curam habere juſſis. Ejus corpus aliquandiu cùm aſſervatum eſſet, demum magnificis exequiis à fratribus, avito monumento eſt illatum: E quibus Wilhelmus Vinarienſem lineam continuavit, Erneſtus verò Gothanæ conditor fuit. V. quoq; *Bernardus Vinarienſis D.* Idem nomen uni ex Wilhelmi præfati filiis, cui Jena obtigit: ut & uni ex Erneſti itidem prædicti, fuit.

Bernardus, Dux Brunſuicenſis, filius Magni cognom. *Junioris* ſeu *Torquati*, fratre majore natu Friderico, qui in locum Wenceslai Imp. depoſiti ad Imperiale faſtigium electus fuerat, extincto, cum altero fratre Henrico, pari poteſtate rexit ditiones, & ultimo Comite Homburgico Henrico A. C. 1409. defuncto Comitatum ſuis adjecit: Auctor rami Lunæburgici. Eo geniti Otto cognom. *Magnus*, vel *Claudus* & Fridericus cognom. *Religioſus*, pater inter alios *Bernardi*, Adminiſtratoris Hildeshemii.

Bernardus, Marchio Badenſis, filius minor natu Rudolfi cognom. *Magni*, cum Ludovico Palatino bellum habuit. Pater *Bernardi*, qui Principatum Canonicatu Baſileæ commutavit, & Jacobi, in cujus elogiis recenſendis Æneas Sylvius totus eſt. Hoc genitus eſt, præter alios, *Bernardus*, cui Etlingæ habitanti deſponſata Magdalena filia Caroli VII. Francorum R. ſed vitam is Monaſticam amplexus, illam omiſit: poſt mortem ob id à Sixto IV. Pontif. Rom. A. C. 1480. Sanctorum catalogo illatus. Obiit autem A.C. 1459. Frater Johannis Archiepiſcopi Trevirenſis, Georgii Epiſcopi Metenſis, Marci Canonici Argentinenſis, &, qui ante reliquos dicendus erat, Caroli, cui Bernardus adminiſtrationem tradidit.

Bernardus, ex filio Chriſtophoro nepos Caroli prædicti, nactus Badenſem Marchionatum, Badenſem ramum condidit; ſicuti ejus filius minor natu Erneſtus Durlacenſem orſus eſt. Primus in ſuas ditiones introduxit religionem Evangelicam, ac nomine Hiſpanico Lucenburgenſem Ducatum gubernavit. Sexagenarius duxit Franciſcam Lucenburgicam Briennium A.C. 1535. & poſt biennium moriens reliquit Philibertum ſucceſſorem, & Chriſtophorum, cui Rodemachera habitanda obtigit. E cujus filio Edoardo Fortunato, natus eſt Wilhelmus, pater inter alios *Bernardi* & Caroli *Bernardi*, quorum ille Romæ obiit A. C. 1649.

Bernardus, filius minor natu Alberti *Urſi* ſeu *Pulchri*, celeberrimi Principis, ex familia Aſcania, Saxonicæ ſtirpis conditor, ſicut frater ejus Otto I. Brandeburgicum ramum inchoavit. De Friderico I. Barbaroſſa Imp. bene meritus, ab eo A. C. 1180. in Comitiis Herbipolitanis Ducatum Saxoniæ, exauctorato Henrico Leone obtinuit; rutaceum ſertum inſignibus intulit; Wittebergæ, quam provinciam Conradi III. Imp. dono nactus fuerat, ſede fixâ. Idem Erdenoburgo deſtructo Lawenburgum condidit, & cùm Henricus VI. hæreditarium efficere imperium laboraret, ſe ſtrenue oppoſuit. Deceſſit A. C. 1212. Juſtitiæ inprimis laude

inſignis. Eo nati, ex Jutha Danica & Sophia Thuringica, Albertus Saxonici & Henricus Anhaltini rami, fuere conditores.

Bernardus, filius Erici IV. ex poſteris Alberti præfati, Dux Lavvenburgicus, fratri Erico V. ſine prole A.C. 1435 demortuo, ſucceſſit. Ob aliquas lites cum Friderico I. Electore Brandeburgico, vaſtavit Prigniciam, ſed ipſe viciſſim a Friderico Erdenoburgum ſuum, de quo ſuprà, deſtrui vidit, & mortuus A.C. 1463. ditiones ſuas ac prætenſiones reliquit filio Johanni.

Bernardus I. fil. minor natu Henrici, Anhaltini rami conditoris, de quo retro, Bernburgiam lineam orſus eſt, Sigfrido fratre Serveſtanæ auctore. Eo natus;

Bernardus II patruo Ottoni Aſcanio ſucceſſit: ſed Albertus frater Epiſc. Halberſtadius ab eo diſſidens, Aſcaniam capitulo Halberſtadio, ope viduæ Ottonis Eliſabethæ, quæ eam dotalitio nomine adhuc poſſidebat, adſeruit. Ei ſucceſſit,

Bernardus III. filius, qui, quòd ab iisdem Halberſtadienſibus ditione illà vi dejectus eſſet, *Spoliati* cognomen adeptus eſt. Eum excepit filius

Bernardus IV. frater Henrici, (patris *Bernardi V.*) & Ottonis: quo geniti

Bernardus VI & Otto lineam clauſere, ac ſeculo decimo quinto ſucceſſorem habuere in Bernburgica ditione Georgium agnatum: cujus filius Ernſtus pater inter alios fuit Johannis, cujus fil. natu minimus *Bernardus* cum Clara Brunſuicenſi in ſterili vixit conjugio: frater Joachimi Erneſti, qui unus totius Principatus fuit poſſeſſor. Hoc, inter alios, genitus *Bernardus*, antea Henrici IV. Gall. R. auſpicia cum laude ſecutus, inde Anno Chriſti 1596 omnibus fortiſſimi Ducis muniis explenis, ad Agriam, à Turcis cæſus eſt

Bernardus, cognom. *Agilis*, vel *Celer*, vel *Saltator*, filius Boleslai cognom *Calvi* vel *Sævi*, Ducis Lignicii, frater Henrici, qui lineam Ligniciam continuavit, & Boleslai, qui Suidnicenſem orſus eſt, obiit improlis, ſub finem ſec. 13. Boleslao verò natus *Bernardus*, ſtrenuè ſe Bohemis oppoſuit, & cum reliqui A.C 1327. Bohemis juraſſent, ipſe ſolus e familia Polonis adhæſit. Ei morienti A.C. 1347. ſucceſſere ex Uladislai Loctici Pol. R. ſorore nati Boleslaus ſeu Bolco & Henricus. Frater verò Bernardi hujus Boleslaus Monſterbergicæ lineæ fuit auctor. Idem nomen quoque fuit Ducis Falcoburgii, rami Oppolienſis, Boleslao IV. nati & ſine maſcula prole extincti A.C. 1455. Ut & filii Elimari I. Comitis Oldenburgici, qui Henrici Leonis miles fuit, &c. V. Philippum Jacobum Spenerum *Sylloge* Genealogico-Hiſtoricâ.

Viri Celebres.

S. Bernardus, Burgundus, adde: Ex Caſtilione, nobili genere, Poſſevin. *Doctoris melliflui* elogio inſignitus eſt. *Eo quis gravius ſcripſit, cujus ego Meditationes rivum Paradiſi Ambroſiam animarum, Pabulum Angelicum, Medullam pietatis vocare ſoleo*, Heinſius. *Vir & Chriſtianè doctus, & ſanctè facundus, & piè feſtivus*, Eraſmo. *Pater patriæ* ſalutatus eſt à Pop. Rom. quòd litem inter Antipapas compoſuiſſet, Sigonius.

Bernardus Bottonus, Parmenſis, floruit circa A.C. 1240. Bononiæ, ubi etiam Canonicus creatus eſt, diu Decretales profeſſus, poſtea Sacri Palatii Quæſtor eſt declaratus: Academiæ tandem Bononienſi præfectus, *Germanorum Cancellarius* dictus eſt. Epitaphium ejus in majore Templo Bononiæ ſic habet:

BERNARDUS BOTTONIS CANCELLARIUS
STUDII BONONIENSIS, QUI SCRIPSIT APPARATUM AD DECRETA, JACET HIC.

V. infrà in *Bottonus*.

Bernardus Circa, Papienſis, primus Collector Decretalium, poſt Gratianum. V. infrà *Circa*.

Bernardus Compoſtellanus, auctor tertiæ compilationis Decretalium, Vide Gerhard. von Maſtricht *Hiſtor. Eccleſ. Juris num.* 348 319.

Bernburgum, adde: Urbem Albertus II. Aſcanius, qui etiam Aſcaniam arcem ab Radbodo extructam, à Pipino dirutam, reſtauravit, condidiſſe dicitur. Pfannerus *de præcip. Germaniæ Principum gentibus* c 10.

Berne, Gallorum antiquâ linguâ, ſagum eſt, obſervante Cujacio *Tract.* 8 *ad African.* unde vox *Berner* Gallis uſurpatur, pro ea laſcivia, quâ delectatum Othonem narrat Suetonius *c.* 2. quâ ſc. diſtento ſago impoſitus in ſublime jactatur: cujus etiam meminit Martialis *lib.* 1. *Epig.* 4.

Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago.

Ut & Ulpianus *tit* 1. *collat. Leg. Moſaicæ*, ubi Pithœus primus advertit, hoc ludi genus *ſagationem* appellari & παλμὸν reddi in *Gloſſ.* Lat. Gr. quo proinde loco *ſaliſſationem*. legi debere, fruſtra contendit Joſias Mercerus *ad Ariſtænetum*. Caſaubonus verò *ad Sueton.* vocem *berner*, à Gr. βάρναξ accerſit; ita enim Dores pro πάλλειν dixiſſe, ex Heſychio docet. V. Car. du Freſne *Gloſſ.*

Bernice, Βερνίκη, Græcis recentioribus electrum eſt; unde nomine facto juniperi gummi *Vernicem* hodie appellant Galli: nam & candidum eſt electrum & cereum & fulvum. Utuntur autem eo gummi pictores ad illuminandos colores. *Bernice* verò ex *Beronice*, quod recentiori ævo nomen ſuccino inditum eſt, gummi genus eſſe credito. Neophytus, ἤλεκτρον λίθος χρυσοειδὴς, ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι τὸ αὐγάριν ἐστι τὸ κομμῶδες, ἐστι δὲ ἡ βερονίκη. Nicomedes, ἤλεκτρον πτερυγοφόρον, Βερνίκιν. Idem. βερονίκη, ἤλεκτρον. Quo ſenſu capienda vox, apud Myrepſum *de Antidotis* 317. Βερονίκης, κοραλλίου, i. *Succini*, *Corallii* &c. Ubi pro herba *Veronica* vocem nonnulli malè acceperunt. Ab eo porro *Beronice* electro genus nitri rubri Βερονικέλαιον dictum eſt, quòd *fulvo* eſſet *ſuccino* ſimile, apud eundem Neophytum & Nicomedem, laudatos Salmaſio *ad Solinum pag.* 1106.

Berninus Eques, Architectus & Sculptor celeberrimus, cujus ſculptoriæ artis ſpecimina, in luſu pueri cicadam captantis elaborata, aſſervantur in *Muſæo* Kircherlano Romæ. V. Georg. de Sepibus in *Deſcript. hujus Muſæi p.* 1.

Berolaſis apud du Freſne in *Epiſtola* Johannis VIII. cujus hic titulus; *Omnibus Epiſcopis Cajetam, Neapolim, Capuam*, Berolaſim, *& Amalfim, Beneventum & Salernum Incolentibus*: locus eſt in vet. Capua ad S Stephanum. vulgari nuncupatione hodieque dictus *il Vorlaſci*, Anonymo Caſinenſi *Berelais*, Heremperto *Berelaſis*, Latinè loquentibus *Amphitheatrum*. Neque mirum, ſi Epiſcopus in vet. Capua conſtitutus *Suricorum* vel *Berelaſis* nuncupabatur, cùm illis in vicis inſigniores Eccleſiæ eſſent V. eundem Johannem *Epiſt.* 265. & Ughellum in *Epiſcopis Capuanis*.

Beronice, V. ſuprà *Bernice*.

Beronices Portus. *Tab. Peutingeriana*: *A' Copto Bernicide portum Phænice* XXII. *Affrodites*, XXIIII. *Didymos*, XX. *Compaſin* XXV. *Dios* XXII. *Xeron* XXIIII. *Philacon* XXIIII. *Apollonos* XXIIII. *Cabau* XXVII. *Cenon nidroma* XXIIII. *Pernicide portum* XXII. Lege, *Beronice portum*. Sed ita fortè tum appellarunt. *Beronice* dicitur in aliis Tabulis: propè quam mansio, ubi aquabantur, *novum Hydreum* Plinio, Græcè καινὸν ὕδρευμα. quod *Cenon Nidroma* corruptè in Tab præfatâ. In *Itiner.* Antonii Auguſti, *Cænon Hydreuma M. P.* XXVII. *Beronicen M P* XVIII. &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1184. ut & in voce *Bernice*.

Beroſus, adde: Horologium idem inveniſſe, traditur Vitruvio; nempe tale, cujusmodi Aſtrologi veteres in ſuis ratiociniis putandis utebantur; quæ diebus tantùm æquinoctialibus duodecim partes oſtendebant. Ipſe enim Γενεθλιαλογίαν Græco docuiſſe primus fertur. Alii tamen Horologium intelligunt, qualia, poſt horarum nomen & uſum vulgatum, in notitiam venere. Sed hac de re plura dicemus infrà, ubi de Veterum *Gnomonice*, *Horologiis*, alibique paſſim. Uti autem Beroſus ſacerdos fuit Beli & propheta ſeu vates; ita filiam quoque habuit fatidicam, *Sabbam* nomine, quam in Sibyllarum numerum à quibusdam relatam eſſe, meminit Pauſanias *in Phocicis*, παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνὴ χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Σάββη. Βηρώσου δὲ εἶναι πατρὸς καὶ Ἐρυμάνθης μητρός φασι Σάββην· οἱ δὲ αὐτὴν Βαβυλωνίαν, ἕτεροι δὲ Σίβυλλαν καλοῦσιν Αἰγυπτίαν. *Apud Hebræos ſupra Palæſtinam mulier divinatrix memoratur, nomine Sabba, Beroſi & Erymanthes filia. Quam alii Babyloniam, alii Ægyptiam vocant Sibyllam.* V. infrà in voce *Sabba* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 647. & *ſeqq.*

Berroerii, Italis *Berrovieri*, occurrunt non ſemel apud Rollandinum *libro* 8. *capp.* 1. 2. 3. & *libro* 10. *capite* 6. Vulgò *Birri* ſeu *Sbirri*. Vide Joh. quoque Villaneum *lib.* 7. *cap.* 79. laudatum præfato *Gloſſarii* Auctori.

Berſa, in *Charta* Spelmanno laudatâ, *Intra* berſas *foreſtæ*; crates vimineæ ſunt, ſeu ſepes ex palis vel ramis grandioribus contextæ, quibus ſilvæ vel pali undique incinguntur, ut nullus cervis cœterisque feris ad egreſſum pateat aditus. A' cujusmodi cratibus manſiſſe infantium cunis nomen apud Gallos, diximus ſuprà, in voce *Berciolum*. Hinc *berſare* ſeu *birſare*, pro *venari* ſeu intra *berſas* foreſtæ venationem exercere: quod Watſius à Germ. *birſen* h. e *telo configere*, deducit. Venatores enim in ſylvis iſtiusmodi ſepibus cinctis damas cervosque telis configere ac perimere ſolent. Neque certè aliunde accerſenda vocis Italicæ *Berſaglio* origo, quæ *album* ſeu *ſcopum*, ad quem ſagittatores ſuas emittunt ſagittas, ſignificat, apud Dantem in *Parad. Cant.* 26. & Matthæum Villaneum *lib.* 6. *cap.* 72. metaphorâ nempe à Venatoribus deductâ, qui *berſando* ſpicula ſua in feras contorquent ac dirigunt. Indidem *Berſarii*, de quibus ſuo loco diximus. Latini *Formidinem* dixere, de qua voce V. ſuo loco.

Berta, ſeu *Bertacciola*, nomen carrocii, quod Cremonenſes inſtituerunt quodque ſic appellarunt in honorem Berthæ Auguſtæ, Henrici Imp. uxoris, cujus interceſſione uſum eius unà cum libertate, ſunt adepti, A.C. 1087. Quid autem *Carrocium* ſit, V. apud Anton. Campum *deſcr. Cremonæ* & infrà *ſuo loco*.

Bertholdus, Princeps Hennebergicus; pater Margaretæ, quæ Johanni Comiti Zollerano, avo Friderici I. Electoris Brandeburgici, nupta, Heldburgum, Hilperhuſam & Eisfeldam, dotis loco, ei attulit. Idem nomen Johannis quoque fratri fuit, Epiſcopo Aichſtättenſi & Cancellario Ludovici Bavari Imper. &c.

Bertramus Bonaventura Cornelius, Gallus, Picto-Thoarſenſis, nobiliſſimo Tremolliorum oppido natus, *Vir Judaicarum antiquitatum callentiſſimus*, Riveto: *Limatiſſimus ſcriptor* Dilhero: Obiit A.C. 1594. Ejus extant: *Lucubrationes in varios V. T. libros*, quas cum *Franckenthalenſibus* ejus *Lucubrationibus*, Spiræ editis A.C. 1610.

eaſdem

eaſdem quidam volunt: & *Commentaria de Politica Judaica*, Genevæ A.C.1577. *Qui ſolus libellus, Auctoris dotes ſatis ſuperque exaggerat*, L' Empereur *de Rep. Judaica in Præf.*

Berulfi villa, vulgò *Bruville*, memoratur in literis anni 769. in pago Vabrenſi, in Comitatu Virdunenſi, ſuper fluvium Senode. Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Berwicum, adde: olim ſedes Regni proprii. Inter 7. enim Anglo-Saxonum regna, numero quartum, Eaſt-Saxonum videlicet, quod fundatum eſt ab Ina A.C. 547. ſubdiviſum poſteà eſt, in Regnum *Deiræ* & *Bervici* ſeu *Bervicia*: quorum illi nomen fuit ab urbe cognomine, hodie *Durham*, iſti ab urbe *Berwico*. Unde vitioſè Regnum hoc *Berniciam* appellari à nonnullis, notat Hornius, cùm omnino *Berwicia* dicendum ſit, quemadmodum illud perpetuò appellat Joh. Major in *Hiſtor. Scotorum.* Fuit autem ſub Rege proprio, usque ad A.C. 800. quo ſub Rege Weſt-Saxonum Egberto, ſeptem Saxonum Regna in unum coaluerunt, quod *Angliam* inpoſterum appellari primus hic Rex voluit. V. Hornium *Orb. Imper. p.* 313. & 314.

Beryllus, Græcè Βήρυλλος, octavo loco numeratur inter 12. fundamenta Novæ Hieroſolymæ, quæ ſingula ſingulis gemmis conſtabant, Apocalypſ. *cap.* 21. *verſu* 20. Gemma eſt viriditate ſimilis ſmaragdo, unde ejusdem naturæ cum ſmaragdo multis viſa: ſed pallidus ejus viror eſt. Glauci nempe ſunt berylli ſicut mare purum virides: at ſmaragdi herbaceam præferunt viriditatem & auſteram. Hinc *Beryllus* Salmaſio gemma videtur, quam *Catti oculum*, Galli *œil de chat*, hodie appellant; *glaucam* namque Beryllum omnes Vett. vocant eam, quæ probatiſſima ſit, qui color felineorum oculorũ proprius. Alii verò *aquas marinas* appellari malunt Veterum beryllum: quamvis ſmaragdo etiam maris viriditatem Vett. vindicent. Sed de *Beryllo* Solinum audiamus, *c.* 52. *Beryllos in ſexangulas formas Indi atterunt ut hebetem coloris lenitatem angulorum repercuſſu excitent ad vigorem*: Beryllorum *genus dividitur in ſpeciem multifariam: eximii intervirente glauci & cærulei temperamento, quandam præferunt puri maris gratiam. Infra hos ſunt chryſoberylli, qui languidiùs micantes, nube aureâ circumfunduntur. Chryſopraſos quoque ex auro & porraceo mixtam lucem trahentes, æquè beryllorum generi adjudicaverunt. Hyacinthizontas ſcilicet, qui hyacinthos propriè referant & ipſos probant: eos verò qui cryſtallo ſimiles capillamentis intercurrentibus obſcurantur, hoc enim vitio illorum nomen eſt, ſcientiſſimi lapidum plebi dederunt. Indici Reges hoc genus gemmas in longiſſimos cylindros amant fingere, eosque perforatos elephantorum ſetis ſuſpendunt, ac monilia habent, aut ex utroque capite inſerunt aureos umbilicos, ut marcentem faciem ad nitelam incendant pinguiorem, quò per induſtriam metallo hinc inde addito fulgentiorem trahant lucem.* Plinius inter *beryllos hyacinthizontes* & eos, qui cryſtallo ſimiles ſunt, alia quædam genera Solino omiſſa recenſet, *aeroides, cerinos & oleaginos*, i. olei colore, *lib.* 37. *cap.* 5. At glauci optimi, ut dictum. Unde γλαυκὸν βήρυλλον Græci. Dionyſius de Indis,

Ἄλλοι δ' ἰχνεύουσιν, ἐπὶ προβολῇσιν ἀναύρων,
Ἤ που βηρύλλου γλαυκὸν λίθον, ἢ ἀδάμαντα.

Et de Aſſyria,

Καὶ μὴν καὶ χρυσοῖο φέρει χαριέστερον ἄλλο
Ὑγρῆς βηρύλλου γλαυκὸν λίθον, ἣ περὶ χῶρον
Φύεται ἐν πετρῃσιν ὀφιήτιδος ἔνδοθι πέτρης.

Nempe invenitur apud Aſſyrios in cautibus, intra ophitem lapidem: at apud Indos in præcipiis torrentium, quod voces illæ, προβολαὶ, item ἐν προβολῇς ἀναύρων, ſibi volunt. Quæ verò de Indis Solinus habet, ſic corrigit ex Plinio Salmaſius, ut dicat, Indos *beryllorum* longitudine ſummopere delectatos, ſolos gemmarum eſſe prædicaſſe, qui auro meliùs carerent; atque ob id perforatos ſetis elephantorum religaſſe: Alios verò, Europæos nempe, ſeu Romani Orbis homines judicaſſe, non oportere eos perforari, quorum ſit perfecta bonitas, ſed capita eorum utrinque ex auro comprehendiſſe & cylindros ex his facere maluiſſe, quàm gemmas, quia ſumma commendatio in longitudine &c. Quia porrò virides *Berylli*, hinc ad pocula inſignienda tranſlatæ; gemmas enim viridantes in oculandis poculis ut plurimùm adhiberi conſueviſſe, dicemus infrà, ubi de *Smaragdo*. Hinc Juvenalis,

——— *& inæquales beryllo*
Virro tenet phialas.

Id eſt, beryllo textas, & per hoc inæquales aſperitate & extuberantiâ gemmarum &c. Plura hac de gemma V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 567. & 1105. *ac ſeqq.* Alia notio eſt vocis, cum Βερνίκη quoque dicitur apud Neophytum; ibi enim *beryllus* idem cum ſuccino ſeu electro eſt, quod medio ævo his nominibus appellatum eſſe, retro diximus.

Berytienſis Colonia, Auguſti beneficiis gratioſa; & (ut divus Hadrianus in quadam oratione ait) *Auguſtiana Colonia* dicta. Ulpianus *l.* 1. *de cenſib.* apud Joh. Calvinum *Lex. Jurid.*

Beſa, nomen Dei & urbis in Ægypto, in reg. Thebaide, quam *Antinoum* ſeu *Antinoopolim* Hadrianus poſtea, in memoriam Antinoi appellavit, huicque novo ſcilicet Numini, pulſo veteri, conſecravit. Retinuerunt tamen vocem etiam poſtea, alterâ Græcâ relictâ, urbis incolæ diu, unde fiere, qui de duobus unum nomen componerent & oppidum iſtud *Beſſantinoum* appellarent. Photius Patr. de Helladio Scriptore Ægyptio, Οὗτος, inquit, ὁ συγγραφεὺς ὁ ταῦτα συνταξάμενος, γένος μὲν Αἰγύπτιος ἦν, πόλεως δὲ τῆς Ἀντινόου, ὃ ὡς αὐτὸς ἐπιγράφει, Βησαντινόου, *Iſte auctor, qui hæc compoſuit, gente quidem Ægyptius erat, oriundus verò ex urbe Antinoo, ſeu ut ipſe inſcribit*, Beſantinoo: duorum nempe Numinum appellationibus in unum conflatis, ut in *Hermeraclas, Hermathena, Heraclammon, Hermammon.* *Beſam* autem nomen fuiſſe unius ex Ægyptiorum Diis, Ammianus docet *lib.* 19. *Oppidum eſt Abydum, in Thebaidis parte ſitum extrema. Hic BESÆ Dei localiter appellati oraculum quondam futura pandebat.* Hincque, ut in aliis Deorum nominibus, ſic in iſto accidit, ut viri etiam illud uſurparent Ægyptii. Inde erat *Beſa* ille, qui ſub Decio crucis Evangelium ſanguine ſuo obſignavit. Etiam ille fortè, qui veteri proverbio notatus eſt, Βησᾶς ἵππαρ: homo ob fatuitatem Alexandriæ celebris, ubi Machaon fabulas ſuas docuit, &c. V. Salmaſium *Not. ad Æl. Spartianum in Hadriano* & *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 71. ubi urbem illam *Abydum* primitus dictam fuiſſe, in qua *Beſa* θεὸς ἐγχώριος καὶ τιμῆς colebatur, docet ex Ammiano Marcellino *lib. cit.* *Oppidum eſt Abydum in Thebaidis parte ſitum extrema: Hic Beſæ Dei localiter appellati oraculum* &c.

Beſantinoum, urbs Ægypti, in Thebaide, priùs *Beſa*. V. hic *ſuprà*.

Beſar, Jazidi filius, Poëta cœcus, rogatus, ſi Deus ei daret optionem, ut fieret quodvis animal, quod potius eligeret? Reſpondit *Alokab* (Arabs enim erat, i. *melanæetum*) quia degat in locis, quæ feris & beſtiis omnibus ſunt inacceſſa, atque etiam feræ oves ejus occurſum fugiant, apud Damirem laudatum Sam. Bocharto *Hierozoici Part. poſter. l.* I. *c.* 2.

Beſca lingua, memoratur in *Itinerar.* Hieroſolym. Antonini Mon. *Monaſterium, in quo tres ſunt Abbates ſcientes linguam Siram, Græcam, Ægyptiacam & Beſcam*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Beſſale ſeu *Beſſalis* later, Græcis recentioribus βήσσαλον, Plinio & Vitruvio *later* δίδωρος, quia menſuram habet *beſſis*, i. duos pedis trientes. Nempe lateres per palmos olim dimetiebantur, & lapidem δίδωρον, τρίδωρον, τετράδωρον ac πεντάδωρον, dicebant, à *duobus, tribus, quatuor* & *quinque palmis.* Pes autem trium palmorum eſt; unde βήσσαλον à Græcis recentioribus primò pro *beſſali latere*. Sed & deinde pro quovis latere eſt uſurpatum. Tzetzes *Chiliad.* 9. *Hiſtor.* 275.

Ὀπτὴν δὲ πλίνθον γίνωσκε τὴν βήσσαλον καλοῦμεν.
Τοῦ Βαβυλῶνος κτίσμα γὰρ ὑπῆρχεν ἐκ βησσάλων.
Coctum autem laterem ſcito, quem beſal[illegible] *vocamus:*
Babylonis enim extructio fuit ex beſalo.

Sic לְבֵנִים, apud Hebræos propriè *later ſeſquipalmi*, Habacuci *c.* 2. *verſu* 11. & 12. pro quovis latere accipitur, uti diximus ex Bocharto *Hierozoici Part. poſter. L. IV. c.* 26. Propriè verò βήσσαλον Græcis citerioribus *later coctus* eſt; ex his enim ſtructi Babylonis muri: cùm lateres, quibus vulgò apud Græcos ac Romanos ædificia ſtruebantur, crudi eſſent, Vitruvius, *lib.* 2. *cap.* 3. Plinius *lib.* 35. *c.* 14. Achmes *Onirocrit. cap.* 145. &c. V. de hac voce plura, apud Salmaſium *ad Solinum p.* [illegible]31.

Beſtiæ Carnivoræ, quo pabulo in arca à Noacho fuerint ſuſtentatæ, anxiè multi quærunt. Si fœno dixeris & farragine, videbere rerum invertere naturam, & quod in adagio dicitur, κυνὶ διδόναι ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστέα, *cani dare paleas, oſſa verò aſino.* Si carnem illis ingeſſiſſe Noahum reſponderis, quoties fuit neceſſe, quæretur rurſus, unde potuerit illi tantum carnis ſuppetere, cùm animalium certus numerus in arcam ſit intromiſſus & pleraque bina tantùm, quæ occidere fuit nefas, ne ſpecies aboleretur. Ne dicam, parùm videri veriſimile, Noachum tamdiu tam aſſiduo & fœdo miniſterio fuiſſe mancipatum. Proinde potius eſt ſtatuere, miraculo factum, ut leones, pantheræ, tigrides &c. feritate depoſitâ manſueſcerent, atque homini ſe ſubjicerent; ſicque ad tempus, neglectâ carne, fœnum & fruges depaſcerentur contenti ſc. obvio cibo ac parabili. In qua fere ſententia ſunt Baſilius, & Auguſtinus, & ex Hebræis Kimchius in *Eſajam*; quem alludere conſentaneum eſt, ad diluvii tempora, cùm futuram ſub Meſſia rerum omnium converſionem Propheticis verbis ſic deſcribit, *cap.* 11. *verſ.* 6, 7. *Lupus habitabit cum agno & pardus cum hædo recubabit*: & *capite* 65. *verſu* 25. *Et Leo, ſicut bos, comedet ſtramen.* Quale quid neſcio cui Prophetæ tribuit Damir, Scriptor Arabs, *cap. de Leone.* Ut Sibylla Erythræa, ſi credimus, *Oracul. Sibyll. lib.* 3.

Ἐν δὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ἐν οὔρεσιν ἄμμιγ' ἔδονται
Χόρτον, παρδάλιές τ' ἐρίφοις ἅμα βοσκήσονται,
Ἄρκτοι σὺν μόσχοις νομάδες αὐλισθήσονται,
Σαρκοβόρος τε λέων ἄχυρον φάγεται ἐπὶ φάτνης,
Ὡς βοῦς.
Cumque lupis agni per montes gramina carpent,
Permixtique ſimul pardi paſcentur & hædi,
Cum vitulis urſi degent armenta ſequentes,
Carnivorusque Leo, plenis præſepibus adſtans,
Cum bove ſtramen edet, &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. l.* I. *c.* 2.

Beſtiarii, apud Romanos dicti ſunt, qui ad beſtias damnati, cum illis pro vita decertare cogebantur. Dicuntur autem *Beſtiæ* propriè, quæ naturâ feræ ſunt, veluti urſi, leones, pantheræ. *l.* 1. § *in beſtiis ff. Si quadr. paup. fec. dic.* Mentionem ludi hujus *Beſtiarii*

facit

facit Seneca *Epiſt.70.* Item Iſidorus *Etymolog.l.18.c.52. Ludus gladiatorius inde dictus, quòd in eo juvenes armorum uſum condiſcant, & modò inter ſe aut gladiis aut pugnis certantes, modò contra beſtias incedentes, ſubeant feralir diſcrimen.* Sic Clem. Alexandrinus *de Conſtitut. Apoſtol.c.1* Εἴ τις Χριστιανὸς κατακριθῇ ὑπὸ ἀσεβῶν, εἰς λῦδον, ἢ θηρία ἢ μέταλλον, *Si quis Chriſtianus condemnatus eſt ab impiis in ludum, vel beſtias, vel metallum,* &c. Ea autem ratio *Beſtiarii* ludi fuit, ut non ſufficeret, unam alteramve feram ſtraviſſe, ſed neceſſe eſſet cruentum hunc agonem toties ſubire, donec reus eſſet peremtus. Unde extra ordinem Androclo, cujus meminit A. Gellius *l.5.c.14.* vita conceſſa eſt, patetque hinc cum *Beſtiis* pugnam duplicis generis fuiſſe; Unam quam ſponte quidam roboris experiendi gratiâ ſubibant, id quod hodieque in Imperio Mogoris M. frequentiſſimum, non aliâ compendioſiore ad ſummos honores ac dignitates viâ, uti habet Mandeslovius *Itiner. Indiæ:* Alteram ad quam ſcelerati homines ita condemnati ſunt, ut poſt unam licet alteramvè victoriam nihilominus in continua eſſent mortis expectatione, ut dictum. Et rarum admodum fuit, beſtiam ab homine vinci, contrà ab uno Leone Beſtiariorum ducentos interemptos legimus: *Præclara ædilitas, unus leo, ducenti Beſtiarii,* Cic. *in Orat. pro Seſt.* è quibus verbis colligimus, eodem ludo plures homines cum una beſtia, ſibi invicem ſuccedendo, pugnaviſſe; è quibus eos, qui priores excepere, Græci ἐφέδρους vocarunt, teſte Suidâ: Quò alludens Apoſtolus ἐσχάτους ſe ſeu *ultimum*, h.e. in ultimum locum ſervatum, appellat, 1. Cor.c.4. v.9. ubi notanter quoque de Deo uſurpat vocem ἀπέδειξεν, *oſtendit*, quæ vox propriè de ſpectaculorum talium cruentorum Editore uſurpari ſolita fuit. Unde *oſtendere munus*, Tullius: & *proponere munus*, Suetonius dixere, V. Lipſium *Saturn.l.2.c.18.* Hinc & ἐπιθανατίους ſe ibidem dicit, quia certa mors ultimis imminebat plerumque. Matutinis enim horis inchoatâ cum beſtiis pugnâ, οἱ ἔσχατοι ſeu *ultimi*, usque ad meridiem ſervabantur, hinc *Meridiani* dicti, apud Suetonium *in Claudio*: tum cum beſtiis, ſine ullis armis defenſivis, ſolo enſe armati, committebantur, ſiniſtram manum vacuam habentes, quâ beſtias inuncare & lacerare utcunque conabantur. Quæ cauſa eſt, quòd horum hominum pugnam, cum antemeridiana comparans, *Quidquid ante pugnatum eſt, miſericordiam*, vocet Seneca *Epiſt. 7.* Celebris Ignatii Martyris hiſtoria eſt, qui beſtiis objectus dentibus eorum conteri gloriæ duxit, inquiens: *Frumentum ſum Chriſti, & per dentes beſtiarum molor, ut mundus panis Dei inveniar,* apud Irenæum *adv. Hær.l.5.c.28.* & Euſeb. *Hiſt. Eccl.l.3.c.33.* V. Th. Godvvynum *Antholog. Hiſt. Rom.l.3.ſect.3.c.8.* Quod de Chriſtianis & Ignatio in ſpecie dictum, confirmatur exemplo Attali, apud Euſebium *Hiſtor.l.5.* qui quamvis civis Romanus eſſet (quales aliàs *Beſtiis* non objiciebantur) ad Beſtias nihilominus damnatus eſt, quòd uſitatum hoc eſſet ſupplicium, quo in Chriſtianos animadvertebatur, idque, ut videtur, ex *L.* Corn. *de Sicariis.* Objiciebatur enim præcipuè Chriſtianis infanticidium, ejusque deguſtatio. Pœna autem Legis Corn. erat, ut *humiliores ſolerent vel beſtiis objici, l.3.§.5. D. ad L.Corn.de Sicar.* Cenſebantur autem inter *humiliores* Chriſtiani; adde etiam *famoſos, quos ſeveriùs, quàm integræ famæ homines puniebant, l.28.§.16. D.de Pœn.* Unde nil mirum, ſi Chriſtiani, quanquam cives Romani, *Beſtiis* objicerentur. Cœterùm, ſi qui, cùm eximii eſſent roboris, aut maximi in arte ſua nominis, ad beſtias damnati fuerant, ſuper iis conſulebatur Princeps, an vellet hujusmodi *Beſtiarios* ex provincia in urbem transduci, qui Populo Rom. in ludis exhiberentur. Quò pertinet *lex 31.D.de Pœn. Ad beſtias damnatos favore Populi Præſes dimittere non debet. Sed ſi ejus roboris, vel artificii ſint, ut dignè populo Romano exhiberi poſſint, Principem conſulere debet.* Atq; ſecundùm hæc factum putat Petitus, ut Ignatius in Urbem ſit traductus, V. eum *Commentar. in LL. Attic. Lib. 11. tit. 4.*

Beta, in *Gloſſ.* Benedicti *cap. de Veſtim. Pellis lanata,* βαίτη. Zacharias Calliergus in *Schol. ad Theocrit. Idyll.5.* Βαίτας λέγουσι τὰ ἐκ κωδίων συνερραμμένα περιβόλαια, *Betam ſeu Bætam vocant conſarcinatas ex ovillis pellibus veſtes:* ubi βαίτην, τὴν διφθέραν, τὴν σισύραν, interpretatur. Hodieque *Betas* vocant Bellovacenſes cucculliones nigri coloris, quibus caput in mortuorum obſequiis viri operiunt: de quo more agit Gregor. Turonenſis *de Vitis Patrum c.6. Similiter & viri obtecto capite, ut in exequiis uxorum mos eſt.* V. infrà *Nocturnales.* In Gloſſis, *Crupta, Bitos*, legitur, quod Græci interpretantur ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ, h.e. *adytum*. Quâ notione etiam Βαίτης dicitur, & Heſychius Βαίτην σκηνὴν exponit. Cur autem Βίτος aut Βαίτης adytum templi ſeu interiorem cellam ſignificaverit, neſcire ſe ait Salmaſius *ad Solin p.1212.* Apud Hibernos certè *Betagios*, Laicos dici glebæ Eccleſiaſticæ adſcriptos, adnotat du Freſne, in hac voce.

Beth-jaazek, locus apud Hebræos dictus eſt, prope Templi atrium, in quo in fine Menſis cujuslibet Curia convocari olim ſolebat, ut audirentur idonei teſtes, quotquot de Lunæ naſcentis φάσει certum aliquid referrent. Quibus auditis, vel per πυρσοὺς ſeu *faces in excelſis locis accenſas*, vel per nuntios undequaque miſſos, Curiæ decretum ſignificabatur usque ad loca, quæ decem dierum itinere ab urbe diſtabant. Quamdiu enim Reip. Judæorum ſtetit, illi non aliter Neomenias & feſta ſua conſtituerunt, quàm juxta Lunæ φάσεις: ut itaque certius conſtaret de præciſo Feſtorum tempore, magnâ curâ ad Lunæ φάσιν venandam uſi ſunt; uti pluribus docet Judæorum doctiſſimus Maimonides *Tract. de Confec. Novilun.*

Bethleemitæ, Monachi memorati Matthæo Paris A. C. 1257. *Conceſſa eſt manſio Patribus* Bethleemitis *in Cantabrigia — quorum habitus ſimilis eſt habitui Prædicatorum Signatur autem capa eorum in pectore quadã ſtella rubra, 5. radiis crinitâ, in cujus medio quædam rotunditas eſt aërei coloris, propter ſtellã, quæ apparuit in Bethleem, nato Domino.*

Bethphage, adde: Prope fuit ſub ipſis Hieroſolymæ mœnibus, ſi Hebræis credimus. Proinde ibi coquebantur oblationes veſpertinæ, ut probat doctiſſ. Buxtorfius ex Bartenora, & Bartenora ex Rambam *Tract.* Talmud. *Menachoth c.11.* Quin *Gloſſa* Talmudis vult, hoc nomine ſignificari, quidquid eſt extra Urbem in ambitu. Loco nomen à groſſis ſeu ficubus immaturis, ut Olyntho urbi Thraciæ. *Groſſi* enim Chaldæis & Syris פגי *pagge*, vel *phage* ἀγχιῶν, V. Bochartum *Hierozoici pars. prior. l.II. c.17.*

Bethuna, adde: Hinc illuſtri familiæ nomen, quam à Roberto I. D. *de Bethune* circa A.C. 1000. Andreas Duchenius (qui integrum de ea volumen edidit) deducit. Et quidem illius nepos Robertus III. duos filios genuit, Robertum IV. ac Adamum; quorum hic in Palæſtina *Bethſan* ſive *Betſan* nactus, illud dominium ad poſteros per plures gradus transmiſit. Ex illius deſcendentibus verò, dictum ramum finivit Mathildis, dominii hæres, Guidonis Com. Flandriæ uxor; ſed ejus patruus Guilielmus novam orſus eſt ſtirpem dominorum *de Molembeque* & *Locres*, atque qui ex his iterum prodiere, dominorum *de Autreſche, Mareuil, Baye, Hoſtel, Congy.* Qui nunc ſuperant, communem habent Patrem Franciſcum Bar. de *Roſny*, cujus major filius Maximilianus D. Sullius, ſub Henrico IV. Gall. R. magna in auctoritate fuit, utpote Regi gratiſſimus & *primus*, ut vocant, Regni *Miniſter*, atque ex primo matrimonio Marchiones *de Roſny*, Duces *de Sully* ac Principes *de Enrichemont*; ex ſecundo, Comites *de Orval*, & Marchiones *de Courville* procreavit: Franciſci autem minor filius Philippus, Comitum *de Selles* & *Charrots* auctor eſt. De Orvalæis ut pauca addantur, Maximilianus præfatus, ex Rahele *de Cochefilet*, filia Jacobi *de Cochefilet* Dom. *de Vaucelas* & Mariæ *Arbaleſte*, genuit Alpinum, Guidonem, Cæſarem (extinctum A.C. 1607) Franciſcum Com. *d' Orval* (cui uxor obtigit Jacoba Caumontia f. Jacobi *Nompar de Caumont* Ducis Forcæi, Franciæ Mareſcalli) Henricum, Catharinam, Margaretam (uxorem Henrici Ducis Rohanei, mortuam A.C.1660.) & Luiſam uxorem Alexandri *de Levis* Dn. *de Mirepoix.* V. Phil. Jac. Spen. *Theatr. Nob. Europææ t.2.*

Betre ſeu *Tembul*, folii aromatici ſpecies celeberrima, apud Indos; Salmaſio eſt *Folium* Romanorum & φύλλον μαλαβάθρου Græcorum, quamvis non pauci Folium Indicum (illud cum folio *Betre* confundentes) *malabathrum* Vett. eſſe cenſeant, eo quòd *Tamalabathra* hodieque ipſis Indis dicatur. Sed quidquid de nomine ſit, quæcunque de Malabathro Veteres ſcripſere, *Betre* folio potiùs, quàm Indo folio convenire videntur. Malabathri folia olim in pilulas convoluta vænum ibant & hac formâ in Europam adferebantur. Unde apud Didymum φύλλα μαλαβάθρου σφαιρία πέντε; nempe non plura folia in unam pilulam ſolebant conglobari, ſed ex ſingulis foliis complicatis ſingulæ ſphæræ fiebant, unde pro magnitudine foliorum ἁδρόσφαιρον, μεσόσφαιρον, μικρόσφαιρον, malabathrum dicebatur. Eodem modo & *Betre* folium complicatur. Dein folia illa in pilulam convoluta ac complicata ipſis fibris calamorum ſeu virgarum malabathri trajiciebant, ut ſic in pilula hærerent, uti legimus apud Auctorem *Peripli*: quod ſimiliter fit in folio *Betre*. Sed & eodẽ pæne modo ab Indis id præparatur, quo malabathrum olim. Quia enim id folium venas habet & fibras per longitudinem excurrentes, eas ungue acuto præſecant & eximunt (quod ἐξινίζειν Græci dixere) deinde admixto calcis modico, quam è teſtis oſtreorum crematis confectam habent, & Arecâ confractâ, folium Betre complicant & involvunt, ſicque in os immiſſum mandunt: Qua eadem methodo præparata folia amicis abeuntibus dare ſolent, ut infrà videbimus. Quod idem de Malabathri folio apud Auctorem *Peripli* præfatum legimus. Adde quòd calamos ſeu virgulas malabathri, quibus folia trajici diximus, πέπερι vocavere Vett. unde hodieq; *Betre* hoc folium appellatur, vulgò *Bettele*. Naſcitur autem *Betre* in omnibus maritimis Indiæ regionibus, nec facilè in remotis à Mari locis provenit: quam ob rem in continenti ac interioribus Indiæ venit caro. Quòd verò non ſuismet ipſius viribus nititur ac ſurgit, ſed adſitis arboribus ſe applicat & circumvolvit, à quibus ſuſtentatur, inde Vett. creditum, folia malabathri aquis ſine ulla radice innatare. Mandunt id Indi aſſiduè, ad oris ſuavitatem & bonum halitus odorem; quemadmodum malabathrum linguæ ſubjectum odorem oris comendare ait Dioſcorides: ὑποτίθεται δὲ τῇ γλώσσῃ πρὸς εὐωδίαν στόματος: Stomachum namque corroborandi vim magnam habet, δύναμιν εὐστομαχωτικήν, ut idem addit, &c. V. Salmaſ. *ad Solinum p.1070. & ſeqq.* & infrà in voce *Catasphærum*. Omnino tamen & audiendus hic, Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ*, qui de *Betre* folio, ſeu *Bettele*, iſta habet c.32. *Folium hoc* (quod aërem amat temperatiſſimum) *ad arboris auraicæ figuram proximè accedit, minùs tamen acuminatum; ad palos ſuccreſcit frutex, inſtar piperis Indici, aut lupuli Europæi, adeoque vitis — fructu caret, culturâ pullulat, in caulem debiliorem, unde ambitioſiùs humi repere non amat, &, niſi fulciatur pedamentis, proximam quamque ambit amplexaturque arborem Lecta folia ſervantur incolumia, per quælibet compita vænum habentur, numero duodenario faſciculata: neque hiſce delitiis fruſtrabit genium mas ve fœmina vel ullâ diecula, niſi per ſummum luctum, aut jejunium publicũ quin & alterum duodenarium conficiat non in victum quotidianũ, ſed per illa ſpatia, quæcunq; à diluculo ad ſeram veſperam, licèt conſuetis prandiis & cœnis intercepta, usq; extenduntur Et noctes hoc modo tranſigũtur.*

Adhibetur folio Arecæ fructus — & placentulæ ex arbore Kaate; cujus gratiâ calcem illinunt Bettelæ, ex oſtreis excoctam, & modico uſu innoxiam. Hæc maſticantur, quaſi in primam concoctionem; ſeparatur utique craſſum à tenui, excernitur materia exſucca, ut ſubſtantia ſtomachum reficiat, halitum gutturis emendet, dentes firmet, gingivam roboret, ſcorbutum — procul habeat. Compertiſſimum certè, neminem Indum graveolentiâ oris, dentium dolore, ſcorbuto, & id genus incommodis tentari, cùm decrepitis ſæpimentum dentium conſtet; quod ita luunt, ut dentes atrum ſanguinem ſemper referant, ſputumque ſanguinem imitetur — Bettelâ & Arecâ excipiuntur hoſpites utriusque ſexus appoſitâ quadrâ, calci dicatâ. Compita & viæ publicæ præbent & Bettelæ & Arecæ, adeoque calcis juſtam proportionem emturis. Primumque ſumitur pars Arecæ & Kaate, iis per dentes ſubactis additur Bettelæ folium, ſed ex quo coſtæ ſubducantur pollicis ungue, quem in hunc uſum alunt acutum: illinitur calx, fit convolutio: poſt maſticationem ejicitur ſuccus ſanguineus, quem Arecca facit, & creditur orificium ventriculi à vitioſis humoribus repurgare, ut ſubtilior ſuccus digeſtionem juvet. Omnes omnino Indi per plateas gratiſſimum hoc enchiridion ſecum ferunt — Ea ſumma cura Magnates adeuntibus — mulieres ſeſe viris inde gratiores & viros ſibi magis idoneos eſſe perſuaſum habent. Uſus maximè neceſſarius dicitur à cibo ſumto. Folia maturrima flaveſcunt & optima; quædam tamen mulieres immaturiora ob fragoris titillationem præbabent — In Malacca fructus exoritur frutici, inſtar caudæ ſerpentinæ, digitalis, grato eſui. Deambulacra lucroſa fiunt ubi Arecæ, quod piperis ſpeciem licet nuncupare, applantatur & frequentiùs irrigatur. Reges nunquam non convolvulos illos (nam hæc omnino ſpecies folii ſic præparati) *è vaſe aheneo à ſectariis repetunt: Legatos — per interpretes audiunt & dimittunt, in lectum reſupini vel humi deſides in tapete, famulis ſubinde bettelam præbentibus, craſſiorem materiam in pelluvium argenteum rejiciunt, quod vel conjux vel ancilla nitidior exhibet. Honoris verò extrema linea ducitur, quoties Legati ad eſum regiæ Bettelæ invitantur. Sunt qui addant camphoram, ſed non ex conſilio uxorum, alii aloën, denique florem nucis Indicæ & Ambram cinericeam, quæ compoſitio & palato & naribus eſt gratiſſima, ſed & cara. Vulgus etiam cardamomum adhibet. In mediterraneis, ubi nullus Bettelæ proventus, maximum ejus deſiderium & pretium: feruntque Nicamoxam, Decani Regem, ſingulis annis ex hoc mercimonio tributum capere tricies mille aureorum. Sic ornantur convivia, ſic dimittuntur gratiſſimi ad peregrinationes, ſive hoſpites, ſive domeſtici. Reges Magnatibus ſuâ manu, tenuioribus alienâ tradunt. Eorum mandatarii ſaccum convolvulorum accipiunt, nec priùs licet ire. Haud longè à Surda eſt Inſ. Pulo Seveſti, cujus gemini montes ultra Bantam conſpicui, quæ bettelam ſine cultura producit, unde Javani cymbatim eam auferunt, tanto chariorem, quòd urticis permixta nudis collectoribus vel triduanum ex puſtulis ardentibus dolorem vindicent. Duæ viciniores Inſulæ Bettelam alunt, ſed parciùs laudatam, ob ſulphureum arenoſum ſolum. Tyronibus ſuboritur vertigo ebrioſæ: navigantibus in uſu ſunt paſtilli, ex convolvulis conflati* &c. De Folio verò Indico. V. infrà.

Bettonis Cortis vel Curtis, vulgo *Bettancourt*, locus Galliæ memoratus, in literis anni 885. *in pago Virdunenſi. ſuper fluvium Speona*, Hadr. Valeſ. *Not. Gall.* in voce *Va..renſis pagus.* Item locus ejusdem regni, cujus mentio, *in Chron. Fontanellenſi c.4. duo patrimonia, Offiniacas & Bettonis Curtem ſita in pago Tellau.* Ad fluvium Earam ſeu Jeram *Jere*: vulgò *Be... ourt.* Idem in voce *Tellau.*

Betula, arboris genus eſt, de qua ſic Plinius *l.16.c.18. Gaudet frigidis ſorbus & magis etiam* Betula. *Gallica hæc arbor mirabili candore atque tenuitate, terribilis Magiſtratuum virgis. Eadem circulis flexilis, item corbium ſportis. Bitumen ex ea Galliæ excoquunt.* Ubi quod de *Magiſtratuum virgis* habet, V. B. Briſſonium *l.3.c.14.*

Beudum ſeu *Beodum*, in *L. Sal. tit.* 48. menſa eſt rotunda, inſtar fundi doliaris, quod apud tenuiores & in caſtris plerunque menſæ vicem fungitur, inquit Wendelinus; certè Flandris *bodem* hoc ipſum hodieque eſt. An ab hac voce Hiſpanorum *Beodo*, pro ebrio? V. Sebaſtianum Covarruviam, laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Beutelspacum, Germ. *Beutelſpach*, arx Germaniæ vetus, in Suevia; condita, ut quidam volunt, ab Emerico I. Coneſtabili Clodovæi in pugna adverſus Suevorum R. Bandocarium commiſſa A. C. 499. ac à Rege Sueviæ præfecto in his oris relicto, cui ſucceſſiſſe dicunt Emericum II. Dagoberti Aulæ Magiſtrum, Albertum Pippini R. aulicum; hujus filium Eberhardum, Caroli M. Magiſtrum aulæ: cui duos aſſignant filios. Eberhardum *Beutelſpacenſem*, & Aſtulfum C. Calvenſem, Leonis III. Pontif. patrem. Ab Eberhardo, quem Caroli Simplicis Aulæ Magiſtrum faciunt, Emericus III. pater Ulrici *Beutelſpacenſis*, prognatus dicitur. Ulrici hujus ex filia Werntrude gener & hæres, Comes Wirtenbergicus Conradus, fil. Alberti Wirtenbergici ac Lœvvenſtenii fuiſſe ſtatuitur: Et manſit diu dominii *Beutelſpacenſis* titulus Wirtenbergico conjunctus. Conrado filios aliqui Henricum ac Ulricum, Comites Wirtenbergicos ac Dominos *Beutelſpacenſes*, & Wernerum Com. Grœningenſem adſcribunt. Alii Ulricum, Eberhardum & Henricum aſſignant: è quibus primus hodiernos Principes Wirtenbergicos ſeverit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt.*

Bezoar, nomen lapidis pretioſi, qui in ſtomacho Indici cujusdam animalis naſcitur. Et quidem *Bezoar Orientalis*, producitur in genere quodam capræ ſylveſtris in Indiis; *Bezoar* verò *Occidentalis*, Peruviani cujusdam hircorum generis fœtus eſt, Richelet. Similem in ſtomacho rupicaprarum Alpinarum lapidem produci, ejusdem fermè cum Bezoar facultatis, Germ. *Gemſ-Kugel* dictum, narrat Jac. Sponius *Itin. Part. 2. p.378. ubi iter ſuum per Rhætos deſcribit.*

BI.

Biæothanati, Græcè Βιαιοθάνατοι, dicti ſunt Veteribus, qui aut propter crimina ſua ſupplicio publicè afficiuntur, aut metu gravioris pœnæ, quam ſe meruiſſe conſcii ſunt, ſibi ipſis mortem conſciſcunt. Quod πρὸ μοίρας θανεῖν vocabant Vett. cùm Juvenes, immaturâ morte abrepti, πρὸ ὥρας mortui dicerentur. Unde in Magicis ſacris differentia τῶν Βιαιοθανάτων & τῶν Ἀώρων, uti diximus ſuprà in voce *Abori*. Utrorumque enim Animæ exules ab Inferis & ſedibus quietis eſſe, adeoque in Necyomantia, tanquam è propinquo, faciliùs evocari poſſe credebantur. Tertullianus *de Anima*, *Itaque invocantur quidem Abori &* Biæothanati, *ſub illo fidei argumento, quòd credibile videatur eas potiſſimùm animas ad vim & injuriam facere, quas per vim & injuriam ſævus & immaturus finis extorſit, quaſi ad invicem offenſæ.* Firmico Aliisque *Biothanati* dicuntur; qui aliquando cum *Aoris* coincidunt, cùm unus idemque homo & immaturâ & violentâ morte perit. Uti Dido, apud Virgilium,

Sed quia nec Fato, meritâ nec morte peribat,
Sed miſera ante diem.

Illis, *probâ morte disjunctos*, ſicut τοῖς ὠρίοις, *juſtâ ætate ſopitos*, opponit Tertullianus *d.l.* Qua de re V. plura apud Salmaſium *ad Solinum p.*1118. & 1119. ut & infrà in voce *Biothanatos.*

Biafora, clamor publicus, bannum, quo edito Communiæ Burgenſes, aliique vicorum aut urbium incolæ cum armis domo egredi & Principem aut ejus Vicarium ſequi tenebantur, quæ eſt vis vocabuli Vaſconici: quod occurrit apud Scriptores *Rerum Aquitanicarum, Benebarnenſium, Aragonicarum*, laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Petro Gdeoulino *Biaforo* eſt; Raim. Montanerio *Via fora* & *Viafors* &c.

Biarchi, in Leonis Imp. *Conſtitution. l.3. C. de agent. in rebus* & *l. ult. Cod. de off. Præf. Prætor. Afric.* Officiales ſunt, annonæ ſeu militum commeatùs præfecti: βίος enim Græcis *annona* inter alia ſeu *victus* eſt. Eorum meminit Hieronymus *Epiſt. 61. ad Pammach. Sed antè Primicerius, deinde Senator, Ducenarius*, Biarchus, *Circitor, Eques, deinde Tyro.* Erant autem ex Schola Agentium in rebus, in *LL.* prædictis. Munus *Biarchia, l.1. C. de Offic. Magiſtr. offic.* Alciatus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Biarmenſes & Lappones, Deum verum ſummumque *Jumalæ* olim ac *Tori* nomine venerati ſunt, Joh. Schefferus in *Lappon. cap.7. p.61.* apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap. 2. §.16.*

Bibendi ritus, apud Romanos hic fuit: In omni convivio, cùm paulo hilarius ſe invitare vellent, hunc obſervavere morem, ut à ſummo biberent ad imum: item ut Divo alicui libarent, hoc eſt, ex patera leviter vini aliquid defunderent, vel in menſam, vel in terram vel in alium quoque pro re nata locum: utque in dominæ aut amicæ honorem cyathum ebiberent, eamque palam nominarent his verbis uſi, *Bene vos, bene nos, bene noſtrum etiam Stephanium.* Plaut. *in Sticho.* Quin & illud uſurpabant, ut in honorem amici aut amicæ, tot biberent cyathos, quot in ejus nomine eſſent literæ. Martialis,

Nævia ſex cyathis, ſeptem Juſtina bibatur.

Et *lib.9.*

Nunc mihi dic, quis erit, cui te Calatiſſe Deorum,
Sex jubeo cyathos fundere? Cæſar erit.
Sutilis aptetur decies roſa crinibus, ut ſit
Qui poſuit ſacræ nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da ſuavia, fiat ut illud,
Victor ab Odryſio quod Deus Orbe tulit.

Ubi cyathorum, roſarum, baſiorum numerus reſpondit his tribus nominibus, *Cæſar, Domitianus, Dalmaticus.* Bibebant autem ex poculis primum fictilibus, dein faginis aut oleaginis, è cornibus item: Poſtea vitrum in uſu eſſe cœpit, & cryſtallus: Poſt quæ murrhina, electrina, argentea, aurea, gemmata tandem adhibita ſunt: Oſſa quoque humani capitis, ſed barbaris tantùm, hac fini inſerviere. V. infrà in voce *Pocula.* Nec defuit illis *bibendi* lex, quam Feſtus *l. 16. Tapullam* appellat *legem*; Catullus *Poſthumiam, epigr. 24.* Auſonius *Myſticam*; cui à Græcis origo. Unde illa cantio convivalis ſæpiſſimè his repetita, πέντε πῖνε, τρεῖς πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα, *bibe quinque, bibe tres, bibe quatuor.* Fuit autẽ Greco more bibere, *cum cyathis mero plenis ſaltare, & primò Deos, deinde amicos ſuos nominantes, toties merum bibere, quoties Deum & charos nominatim vocant*, Aſconius Pædian. *in 3. Verrinam.* Quo fiebat, ut ad vomitum ſæpe procederetur, indignante Senecâ *Epiſt. 83. & 95.* Plut. *Sympoſiac. l.8. quæſt. 9. in fin.* &c. quæ conſuetudo invaluiſſe videtur, ſub ævo Pompeii M. imitantibus hanc Romanorum fœditatem inprimis è Septentrione gentibus, V. Olaum M. *l.13. c.4.* Matthiam Michovium *Sarm. Europ. lib.2. cap.3.* &c. Græci primò meracum biberunt, cujus nimio uſu cùm plurimi in inſaniam agerentur, aquâ illud temperare docuit Amphictyon, quo auctore Concilium Amphictyonicum exortum eſt: Unde duo altaria erexiſſe legitur, Baccho & Nymphis, ſibi invicem propinqua, in rei memoriam. Alii eundẽ aram ὀρθοῦ Διὸς ſtatuiſſe referunt, in Horarum templo: cùm enim meraci uſus homines prius incurvaſſet, ipſe poſtea aquâ adfuſa vino erectos conſervavit. Sunt tamen qui Melampo inventi hujus gloriam tribuant. Aliter Athenæus ex *Philonide Medico lib.15.* ubi narrat, Bacchum, poſtquam

à mari

à mari Rubro vinum in Græciam detuliſſet, obvios quosque ſine modo vinum ingurgitantes, partem in rabiem egiſſe, partem letho dediſſe: reliquos, qui tardiùs advenerant, imbre repentino obrutos pocula ſemiplena in littore reliquiſſe, quibus admixtâ pluviâ, cùm dein poſt redditam aëri ſerenitatem reverſi liquorem guſtarent, deprehendiſſe illum jucundum ſimul ac innocuum: hancque cauſam eſſe, cur illato in convivium vino κεκερασμένῳ ſeu temperato, primum poculum libaverint Græci Διὶ Σωτῆρι, *Jovi Servatori*; ſecundum Διὶ Ὀλυμπίῳ, *Jovi Olympico*, ſi quidem triumphale eſſet epulum: cui addiderunt poculum ἥρωι γάμου, in convivio nuptiali. Sophocles tamen tertium locum *Jovi Servatori* tribuit,

— — καὶ Διὸς Σωτῆρος
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος.
— — *Et Jovis Soſpitatoris*
Libamen tertii crateris.

Iidem meracum Baccho inventori libarunt, ſequutum dein *ἐπίπεμμα*, *promulſis* ſeu *guſtatio*: Magno poſt hæc cratere repleto, Sympoſiarchus propinavit illum bono Genio, cui ibant litatum, quod poculum τοῦ ἀγαθοῦ Δαίμονος dictum eſt: ſolebatque illud ſorbillando, velut ex religionis præſcripto, depleri; unde ἀγαθοδαιμονισταὶ Heſychius interpretatur ὀλιγοποτοῦντας, *pitiſſatores*. Addi ſolebat precatiuncula, exclamantium ὦ ἀγαθὲ Δαῖμον. Quod quidam ab initio ſtatim epuli fieri ſolitum eſſe malunt. Ultimum, quod bibebant, poculum, mox cubitum ituri, Mercurio, utpote ſomni ſomniorumque Præſidi, erat ſacrum: Unde Ariſtoph. *in Veſpis*,

—— —— Ἀργειφόντῃ
Οἱ πυμάτῳ σπένδεσκον.
—— —— *Argicidæ*
Poſtremo libaverunt.

Sunt tamen qui Διὸς τελείου, *Jovis integri*, id fuiſſe contendant. Uter, è quo vinum depromtum, communiter ex apri confectus erat exuviis, proin Κάπρος in Ariſtophanis *Lyſiſtrata*, dictus eſt: quemadmodum vinum *ſanguis*, & effuſio ejus ex utre *σφαγὴ* & *mactatio* Poeticâ licentiâ fuit appellata. Cùm amicus amico propinabat, Φιλοτήσιον κύλικα ſeu Φιλοτησίαν, *poculum amoris* vocaverunt, & actum ipſum δεῖδεκτο, juxta Homericum illud:

— — Χρυσέοις δέπασσιν
Δειδέχατ' ἀλλήλους.
— — *Aureis poculis*
Exceperunt ſe invicem.

Cùm in dignitate erat is, qui epulum dabat, porrigere ſolebat ſcyphum iis, quibus propinabat, niſi fortè in ſanitatem bibebat τοῦ ἐρωμένου ſeu φίλης, tum enim partem ipſe hauriebat, reliquo humi effuſo cum ſonitu, quem ritu κοτταβίζειν dixere. Aliquando poſt cœnam ad pernoctem ſe obfirmabant compotationem, ſponſionibus certando, quis ad Auroram usque pervigil duraturus eſſet, tum victori præmium dabantur πυραμοῦς, id eſt, *placentæ ex tritico & melle confectæ*: quales in Theſmophoriis mulieres naniſcebantur. Griphos quoque & ænigmata proponebant, quorum ſenſum qui non indagaſſet, ad cyathum exhauriendum damnari ſolebat. Quòd ſi quis diſceſſum inde pararet, Modimperatoris veniâ omnino erat opus. Ad ſaltationem cùm animus ac vinum impellebant, majora pocula craterque novus poſcebatur, Euripid. *in Jon.*

Ἐπεὶ δ' ἐς αὐλοὺς ἧκον ἐς κρατῆρά τε
Κοινὸν, γέρων ἔλεξεν, ἀφαρπάζειν χρεὼν
Οἰνηρὰ τεύχη σμικρὰ, μεγάλα τ' εἰσφέρειν.
Poſtquam autem ad tibias ventum cratéremque
Novum, ſenex ait, auferri oportet
Vini vaſa exigua, magnaque introferre.

Cantus, quem communiter tum decantabant, *Harmodii* titulo inſignis erat, qui cum Ariſtogeitone, occiſo Hipparcho, Piſiſtratidarum tyrannidi finem olim impoſuerat Athenis; Ejus initium, Φίλταθ' Ἁρμόδιε, οὔ τί που τέθνηκας, &c. *Chariſſime Harmodie, non certè obiiſti* &c. V. Ariſtoph. *in Acharn. & Veſpis*. Aliquando carmen, cui nomen *Admetus* erat, cecinerunt, quod incipiebat: Ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει, τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου. *Admeti laudes ò ſodalis audiens, ſtrenuos amplectere, meticuloſos verò jube ſuceſſere* &c. Ita in cantibus ſuis, quemadmodum idem de Romanis legimus, fortium virorum facta prædicare eorumque ſibi inter bibendum memoriam reſricare, voluptati duxere. Præterea frequentia erant in conviviis carmina, quæ Σκόλια dixere, à Terpandro primùm inventa, de quibus vide infrà, in voce *Scolia*, & plura de *Bibendi* ritu apud antiquos, in Joh. Roſini ac Thom. Demſteri *Antiqq. Rom.* ut & Fr. Roſſæi *Archæologia Attica l.* 10. Non omittendus tamen *Bibendi* in Honorē vel *in ſanitatem alicujus*, ritus, qui occurrit apud Paulum Warnefridum *de Geſtis Longobard. l.*5.*c.* 2. &, qui diu ante eum fuit, Martiale *l.* 1. *Epigr.* 72. *l.* 8. *Epigr.* 51. &c. V. ubi de *Poculis*. Sic Priſcus Rhetor, Ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸν Ἀττήλαν σῶν εἶναι ἐπευξάμενος, *Quilibet calicem ſibi exhibitum, vino plenum, exhauſit, ut ſalvus eſſet Attila, apprecatus*. Quod ab amantibus inprimis factitari conſueviſſe, innuit Scholiaſtes Theocriti *ad Idyll.* 2. Εἰώθασιν οἱ ἐρῶντες ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείονας κύαθους ἐκπίνειν, *Soliti ſunt amatores in ſanitatem eorum, quos amabant, plures cyathos deplere*. Ritum accuratiùs idem exponit *ad Idyll.* 14. Οὕτω γὰρ εἰώθεσαν ποιεῖν ἐν τοῖς συμποσίοις ἄκρατον λαμβάνοντες καὶ ὀνομάζειν πρὸς ἐρωμένους ἢ φίλους, ἐπιχέω τῇ γῇ καὶ φθέγγεσθαι τῶν φιλτάτων τὰ ὀνόματα, *Sic enim conſueverè facere in conviviis; ſumebant merum & nominando amaſios ſeu amicos, fundebant in terram, & amiciſſimorum ciebant nomina* V. de Hunnis in Romanorum ſanitatem bibentibus. Cinnamum *l.* 6. *num.* 7. Ut autem hic mos, ſi abuſus abſit, in adiaphoris fortè locum habeat: Sic *Bibere in amore Sanctorum* vel *animæ defuncti*, vetitum eſt in Concilio Nannet. apud Hincmarum Rem. Reginonem, Alios. Meminit ritûs hujus Luithprandus *in Legatione: Non proderit tibi balneum, quo te aſſiduè potas, in amore B. Johannis Baptiſtæ.* Traditque Janus Delmerus *ad Jus Aulicum Norvegicum vetus p.* 534. Danos olim ac Norvegos bibere ſolitos in Chriſti Natalitio, *in memoria S Olai*, qui Religionem Chriſtianam in Regnum induxerat. Addens, morem hunc apud eos, poſtquam fidem Chriſtianam amplexi ſunt, introductum eſſe, ut paganas ſuperſtitiones abolerent, cùm ſolerent antea litare honori vel memoriæ Odini, Thori, Niordi & Trejæ Deorum paganorum. Sed apud Eund. legas, etiamnum apud Iſlandos in more eſſe, non ſolùm in Feſto præfato, verùm etiam in nuptiis & conviviis, in memoriam S.S. Triados perſonarum bibere hicque ſine multa illorum cornua reperiri argento deaurato decora. Nec omittendum, quod Luitprandus, *l.* 6 *c* 17. objectum Johanni Pontif Rom. in Concilio Rom. ſcribit, quòd *Diaboli in amorem vinum biberit*, &c. Car. du Freſne *Gloſſar.* De more turpiſſimo vett. lurconum apud Romanos, *per obſcœnitates bibendi*, V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Capitolinum in Pertinace.*

Biber vel *Biberis*, maſcul n. in Concilio Nannetenſi *c.* 15. apud Hincmarum Rem. in *Capitulis ad Presbyteros c.* 15. & 16. ut & in *Regulis* compluribus Monachorum, potio eſt, ſeu liquoris hauſtus ſive ſorbitio, Gall. *Breuvage* vel *Boiſſon*. Hinc *Biberes Nonales*, pocula quæ Monachis poſt Nonas exactas & decantatas propinantur in æſtate, quà *æſtus provocat* ſitim, ut eſt in *Regula* Magiſtri *c.* 12. & 27. Ekkehardus jun *de Caſibus S. Galli c.* 11. *Sonatur ad Nonam quâ peractâ invitat tandem Abbas omnes* (Epiſcopos) *pariter ad Nonales Fratrum, quibus conſcripti eſſent, Biberes.* &c. *Refectio Nonæ* dici ur, in *Regula* Bened. *c.* 29. ubi duplicem ſtatuit Refectionem quotidianam, *Sextæ* & *Nonæ*. In libro *Uſuum* Ciſtercienſium *c.* 83. inſcribitur, *de Bibere poſt Nonam.* Ebrardus Bethunienſis in *Græciſmo c.* 15.

—— *Tertia prandere poſtulat, ut ſolitum eſt,*
Veſcitur ac nonâ merenda meſſor in horâ, &c.

Indidem *Biberagium*, ſeu *Beveragium*. Gallis *Vin du marché*, *Breuvage*, Ital. *Beveraggio*, quod præter pretium corollarii vice in emptionibus conceditur, in *Chronico* Senon. *l* 3. *c.* 5. alibique paſſim, apud du Freſne *Gloſſar.*

Bibeſia, una ex Deabus, quibus olim in convivio litabatur, altera Edeſia erat. Et quidem in *Bibeſiæ* tutela menſuræ erant, in Edeſiæ verò fide epulæ: ad quod utrumque reſpicit Ambroſius *Serm.* 6. *Unum ſcio: quòd ſi quis illâ die honoratus & dives ob natalem filii ſui ad decimum usque milliarium ad prandium rogaviſſet. propter accuratas epulas & inæquales menſuras absque dubio vos ituros fuiſſe.* Nempe duo commemorat doctiſſimus Scriptor, propter quæ ad convivium libenter iretur, *accuratas epulas* & *inæquales menſuras*. Vocat autem *inæquales menſuras* immodicas & ſine menſura menſuras, ut feſtivè Severus Imp. apud Æl. Spartianum *in Peſcennio Nigr.* menſuras conviviorum non rectè dici autumat, cùm ſine menſura potarent. Aliter *inæquales calices* poſuit Horatius:

Siccat inæquales calices conviva ſolutus
Legibus inſanis.

Tunc enim inæquales ſiccantur calices, cùm, qui plus poteſt bibere, bibit plus: qui minus poteſt, non cogitur, ſed animo ſuo obſequitur, nec ſupra vires bibit &c. Hæ itaque menſuræ conviviorum pocula & calices, triunces & ſeptunces ac ejusmodi, in *Bibeſiæ* erant tutela. V. Salmaſium ad *Spartianum l. cit.*

Biblia, apud Car. du Freſne, machina eſt bellica jaculatoria: ex Alberico in *Chron. MS. ann.* 1238. *Adducens ſecum* Bibliam, *Petrariam, & cætera bellica inſtrumenta.* Et *Chron.* Leodienſi, laudato ab Iſaaco Pontano *Origin. Francic. l.* 1. *ann.* 1313. *Epiſcopus miſit Leodium Mangonalia, ſeu fundibula, ſive Tribuceta, vel Arietes aut Sues, Vineas*, Biblias, *Petrarias, ſive Cattos verſatiles*. Unde *Biblieta* diminutiv. itidem machinæ hujusmodi nomen. *Hiſt. Ms. Excidii Acconis ann.* 1191. *Secum ducens machinarum multitudinem fundibulariam, ſicut ſunt Petrariæ*, Biblietæ, *Perdiceæ & Mangonelli*, apud Eund.

Biblii, apud Papiam, *Artifices, qui faciunt tapetas*; h. e. *Biblea* aut *Biblia linteæ*, ut habet Audoënus in *Vita* Eligii *l.* 2. *c.* 34. Eſt autem *Byblium lineum*, cannabinum, vel potiùs ex goſſypio, ſeu, ut tunc vocabant, *bombace* confectum. Infra namque dicemus, ex *byblo* vela, tegetes, veſtes, ſtoreas & funes confici conſueviſſe, uti Theophraſtus, ait, Καὶ ἐκ τῆς βύβλου ἱστία τε πλέκουσι καὶ ψιάθους, καὶ ἐσθῆτάς τινας καὶ στρώματα καὶ σχοινία καὶ ἕτερα πλείω. V. Salmaſium *de Modo Uſurarum p.* 401. & 402.

Biblici, quinam dici ſoleant, in Academia Parif. V. ſuprà in voce *Baccalarii*.

Bibliotheca, propriè locus ubi *Libri* aſſervantur. Hæc enim Βιβλία dicta, ἐκ τῆς βίβλου, *à libro*, quòd ex interioris papyri corticis philyris conficerentur. Ex tota enim & ſolida papyro navigia; at ex cortice interiore, ſive libro, funes, veſtes, vela & cœtera faciebant Ægyptii; chartæ item, ſeu Βιβλία indidem fiebant &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1003. Illarum ſtatio apud Romanos, in Atrio ſtatum fuit, ubi quoque erant Tablina & Armaria, &

Pinacothecæ & Agalmatothecæ locum habuere; adeò autem omnes inſederant domos, ut de ipſis Seneca his verbis declamaverit *de Tranquill. cap. 9. Studiorum quoque, quæ liberaliſſima impenſa eſt, tamdiu rationem habebo, quamdiu modum. Quò mihi innumerabiles libros ac* Bibliothecas, *quarum dominus vix totâ vitâ ſua indices perlegerit.* Et: *ſicut pleriſque ignaris etiam ſervilium literarum, libri non ſtudiorum inſtrumenta, ſed cœnationum ornamenta ſunt.* Nec enim ſolùm apud Principes viros, ſed & apud privatos ſtruebantur. Unde Idem iterum: *Quid habes, cur minùs ignoſcas nomen marmore atque ebore captanti, quàm opera conquirenti aut ignotorum Auctorum aut improbatorum & inter tot millia librorum oſcitanti, cui voluminum ſuorum frontes maximè placent tituliq́ue. Apud deſidioſiſſimos ergo videbis, quidquid orationum hiſtoriarumq́ue eſt, & tectotenus extructa loculamenta. Jam enim inter balnearia, & thermas,* Bibliotheca *quoque ut neceſſarium, domus ornamentum expolitur.* Curabantur illæ per ſervos eruditos ac literis probè imbutos: Cujusmodi ſervum, *Bibliothecæ* præfectum, ut ſibi reſtituendum curet, petit à Sulpitio Cicero *lib. 13. Fam. Epiſt. 77. Dionyſius ſervus meus, qui meam Bibliothecam multorum nummorum tractavit, cùm multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impunè laturum putaret, aufugit.* Apud Impp. non pauci erant, quibus munus hoc incumberet: cùm hæc ordinandarum & publicandarum *Bibliothecarum* cura, non omnino videretur Imperii Majeſtatem dedecere. In vett. certè elogiis legebantur olim C. JULIUS C. L. PHRONYMUS. A. BIBLIOTHECA. GRÆCA. C. JULIUS. FALYX. A. BIBLIOTHECA GRÆCA PALATI. CLAUDIUS AUG. LIBERTUS. HYMENÆUS. MEDICUS. A. BIBLIOTHECIS. L. VIBIUS AUG. SER. PAMPHILUS. SCRIBA. LIB. ET. A. BIBLIOTHECA. LATINA. APOLLINIS. Qui omnes videntur fuiſſe è domo Cæſarum, apud quos Libertos etiam *à Studiis* in pretio fuiſſe, legimus. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Bibliotheca, Græcè Βιβλιοθήκη, titulus libri, *Synopſin Epici Cycli* proſâ oratione conſcriptam continentis, Apollodoro Auctore: qui in eandem fere ſignificationem cum *Cyclo* convenit. Ut enim in Cyclo, i. choro vel corona plures perſonæ vel plures flores conſerti: ita in *Bibliotheca* multi foruli in ſeriem ſiti vel etiam plures libri ordine diſpoſiti ſunt Idem nomen Annalibus ſuis eſſe voluit Diodorus; ſed hujus Βιβλιοθήκη hiſtorica, Apollodori mythica eſt; mythicum namque tempus ſolùm comprehendit. Photii liber eundem titulum inſcriptum habet; idque meritò. Nam ex multis librorum, quos ipſe legit, velut indicibus, conſtat &c. Cyclus autem Epicus, contextus fuit plurium poëmatum, in unum faſcem collectorum, ut infrà dicemus, in voce *Cyclus.* V. Salmaſium *ad Solinum p.* 860.

Bibliothecarius, in Palatio Regum Franciæ dignitas fuit olim quam ſub Carolo M. obtinuiſſe Gervardum, auctor eſt Einhardus Abbas *de Translat. Marcellini & Petri Martyrum*, ubi eum fuiſſe ait *Palatii Bibliothecarium & Palatinorum operum ac ſtructurarum præfectum.* Sic Ebonem, Archiep. Rem. à Ludovico Pio, dum adhuc Aquitanicum Regnum, Carolo M. ſuperſtite, teneret, *Bibliothecarium* fuiſſe conſtitutum, memorat Carolus C. in *Epiſt.* ad Nicolaum Pontif. Rom. in Synodo Ticinenſi A. C. 876. ſubſcripſit *Hilduinus Abbas* S. Dionyſii *& Bibliothecarius*, ſc. Caroli Calvi. Dicitur autem Bibliotheca iſta Regia *Armarium Palatii*, in *Epiſt.* Ludovici Pii ad Magnum Archiep. Senon. &c. Apud Pontifices Rom. qui Bibliothecę, quam *Bibliothecam Cubiculi* vocat Gregorius M. in *Sacramentar.* vocatur *Bibliothecarius Eccleſiæ Romanæ.* V. Anaſtaſium Biblioth. in *Gregorio* II. & *Annales* Bertinianos de eodem Anaſtaſio *ad A. C.* 868. Cujusmodi munus non alius olim, quàm Vice-Cancellarius, obiit, usque ad Pa inianum Episc. Parmenſem, qui poſtremus utramque dignitatem tenuit, ſub Bonifacio VIII. Benedicto II. & Clemente V. Poſt eum namque, Romanâ Curiâ trans Alpes à Clemente traductâ, novaque Bibliothecâ Avenione conſtitutâ, nullus ampliùs Vice-cancellarius Eccleſiæ Lateranenſi præfuit, muneréque hoc à Bibliothecariatu avulſo, factus eſt novus Vicecancellarius, qui *Bibliothecarius* non eſſet. Quemadmodum tandem Sixtus IV. de novo extructâ in Vaticano Bibliothecâ, officium Bibliothecarii etiam à Sacriſtæ munere, cui hactenus adjunctum fuerat, diſtinxit, V. Onuph. Panvinium *lib. de Rebus Lateran.* laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Dominicus Macer Officium hoc in Eccleſia Rom. non niſi Cardinalibus conferri ſolere & antiquitus Archicancellario Imperii adnexum fuiſſe, ait, qui proin *Archicancellarius Imperii* pro Italia & Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarius fuerit dictus. Addit Frater, circa A. C. 1113. in Bulla Paſchalis II. pro Epiſcopatus Arauſionenſis erectione, ſubſcripſiſſe Paſchalem per manum Johannis S. R. E. Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, V. utrumque *in Hierolexico.* In Eccleſiis porro Cathedralibus, *Bibliothecarii* dicebantur, quibus librorum Eccleſiaſticorum cura erat commiſſa. Atque ii Literas & Diplomata Epiſcopi deſcribebant, quod poſtmodum, *Bibliothecarii* abolitâ appellatione, Cancellariorum fuit munus, V. Mich. Monachum in *Sanctuario Capuano pag.* 579. apud eundem du Freſne.

Biblos, inſ. margaritifera, in Mari Rubro, ex Hebr. בולח *bedolach*, Jonathani mutatis vocalibus בידלח *Bidelach*, & ברלחא *bidlecha*, i. margarita: quam vocem poſtea Græci emollientes, ad linguæ ſuæ genium accommodaſſe videntur, Βίβλος inde facientes. V. de hac Inſ. Philoſtratum & Photium in *Excerptis*; de voce autem Hebr. *bedolach*, pluribus diſſerentem Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. L. V. c.* 5.

Bibonenſis Ager, apud Solinum *cap.* 2. ubi de Italia: *Ad hæc Italia Pado clara eſt, quem mons Veſulus —— fundit, viſendo fonte in Ligurum finibus, unde ſe primùm Padus proruit, ſubverſusq́ue cuniculo rurſus in agro* Bibonenſi *extollitur, nulli omnium inferior claritate &c.* Et Marcianum, qui Solinum exſcribit: apud alios Auctores non occurrit. Nam quòd *Vibonenſem* eum editiones vocant, ſic à *Vibone* Valentia dici potuiſſet; ſed ille longè ab his locis. An reponendum, *in Agro Ferovibienſi,* cuius meminit Plinius & in quo iterum exoriri ac extolli Padum docet: aut curtatè, pro eodem, *Vibienſi*? Salmaſius *ad Solinum p.* 84.

Bibones, antiquitus culices dicti ſunt, qui tabernas & cauponas infeſtare ſolent, *cauponarum* hinc *animalia* Plinio *l. 9. c.* 47. Afranius in his verſibus,

Dum ad me ſpectas fabulariq́ue incipis,
Ex ore in oculos tibi bibones involant.

Muſciones ſequens ætas vocavit, q. parvas muſcas: item *vappones*, à vappa, cujus, ut & vini, mirè amantes ac cupidi ſunt. *Tabernales alucitas* vocavit Petronius apud Fulgentium, quos ipſe κώνωπας interpretatur. Quo ſolo ſenſu *tabernas* Hadriani temporibus & Petronii etiam, pro *cauponis* viz. appellaſſe videntur, &c. De iſtiusmodi culicibus notus Hadriani Imp. in Florum Poëtam jocus, cuius meminit Æl. Spartianus in *Vita* hujus Imper. Quia autem culices hi admodum infeſti, hinc *bibones* Petro Bleſenſi *Serm.* 23 ſuggeſtiones notant diabolicas, *Novit enim unusquisque noſtrum, & in libro experientiæ didicit, quàm veneniferas potiones ſuras in alveolo mentis noſtræ ſerpens antiquus; quàm varias & inutiles rerum imagines in thalamo cordis noſtri depingat; quæ tanquam minutiſſimi* bibones, *in oculos ipſius mentis involant, imò & Miniſtros Dei ad Altare Domini Virtutum perſequuntur, ut brevem ibi memoriam Chriſti in cruce pendentis abjiciant vel conturbent*, apud Macrum in *Hierolexico.*

Bibracte, adde: Cæſari *lib. 7.* dicitur *oppidum apud Æduos maximæ auctoritatis*; dictumq́ue eſt ab illo *Julia*, ſicut Pola Iſtriæ & Florentiæ Tuſcorum, Eumenius *in Grat. act. Conſtantino M.* De eo Marlianus; qui Ludovico XII. apud Francos regnante floruit, *Bibracte*, inquit, *in formam ruris redactum, & in radicibus montis non longè ab Ædua civitate*, (ſeu Auguſtoduno, gentis capite) *poſitum nomen retinet.* Dicitur enim hodieque *Beuvray*, vel *Bevray*, & locus eſt in pago Auguſtodunenſi, Hadr. Valeſius in voce *Auguſtodunum Æduorum.*

Bibulus Conſul, Veri collega, anno 9. Hadriani Imp. quo Pertinax Imp. natus eſt, *Ambiguum Bibulum* cum vocat Iſaacus Caſaub. *Notis ad Hiſtoriæ Aug. Scriptores, Capitolinum* inprimis.

Bicirres Veſtes, ſeu *Bicirres*, dictæ ſunt Vett. veſtes cirratæ, Græcis κροσσωταί. Sunt autem οἱ κροσσοὶ, ornamenta veſtium extremitatibus aſſui ſolita, quæ *cirris* ac filamentis tenuibus conſtabant: in eo à fimbriis diverſæ, quòd nihil aliud ſint, quàm villi plures in nodum coacti & ab extremitate veſtis deſcendentes. *Houpes* vulgò Galli dicunt, ſicut fimbrias *frangias.* Salmaſius *ad Solinum pag.* 763.

Bichini, Secta Fratricellorum ſeu Minoritarum: qui ſic appellati videntur, quòd veſtes coloris *bigii* ſeu *griſei* deferrent, quod etiamnum omnes Minoritæ faciunt. Niſi fortè *Bichinos* eosdem eſſe dicas cum *Beghinis*, ſicq́ue per contemtum Fratricellos iſtos, qui hæreſeos perinde inſimulabantur, appellatos. V. infrà in voce *Bizochi.*

Biclinium, menſa erat apud Rom. ubi duo lecti: ſicut ubi tres, *Triclinium.* Poſterior ætas à Veſpaſianorum imperio *Sigma* vocare cœpit, quia in formam hemicycli aut lunatæ teſtudinis erat extructum: tum autem, ut ex marmoribus liquet, illa ætas literam hanc, ut mediam Lunam ſcribebat C. Conſtitiſſe verò duobus tantùm lectis Sigma, colligitur ex numero convivarum, apud Martialem, Lampridium, Alios, V. infrà in voce *Sigma.*

Bicodulæ inlices, in Appuleii *Apolog.* Lælio dicuntur ἴυγγας, id eſt, *motacillæ*, quòd caudæ aſſiduâ vibratione quadantenus duplicem eam faciunt, & ſic duas videntur caudas habere. Bochartus *Hierozoic. part. prior. libro* I. *capite* 4. Quemadmodum *bilingues Serpentes* nonnullæ dicuntur, quòd tam tremulo motu linguam criſpant, ut non una, ſed gemina eſſe videatur; & *ſariſſam duplicare* apud Poëtam, eſt ſic eam vibrare ac criſpare, ut duplex quaſi quatiendo fiat. Occurrit vox in Erotopægnio Lælii, è quo verſus aliquos citat *in Apolog. ſua* Appulejus,

Antipathes illud quærito,
Philtra omnia undique irruunt,
Trochus ——
—— —— —— *ſurculi,*
Sauri, illices bicodulæ, *hinnientium dulcedines.*

Ubi inter philtra, quorum pleraque genera ibi coacervat, *bicodulas* quoq; recenſet *illices*, h. e. ἴυγγας. Quo nomine indigitant Græci

omne

omne id, in quo eſt aliquid ἰκτινῶν, ab hac veneficarum avicula. Salmaſius *ad Solinum pag.* 942. & 943.

Biculam facere, vel cervulum, in Concil. Altiſſiodorenſi, genus erat ſolennis & tralatitii ludicri, apud Paganos, in multis urbibus Galliæ, quod & Chriſtiani uſurparunt. Unde Prov. manavit, *n' en faire que le cerf.* Galli enim, in idiomate ſuo, utrumque cervini generis ſexum diſtinguentes, fœminas *bicas*, mares autem *cervos* appellant. Idem ubi ſuprà *pag.*222. V. quoque infrà, in voce *Cervula.*

Bidaldi, apud Continuatorem Nangii A.C. 1326. *Poſt aliqualem paletationem factam cum* Bidaldis *propè Caſſellum*: & Ægidium de Roya A.C. 1328. *Commiſſum eſt prælium, incipientibus* Bidaldis *— & Baliſtoriis Regiis*: militum, & quidem peditum, ſpecies extremis ſeculis in Gallia nota, Car. du Freſne *Gloſſar.* Ex Hiſpania originem eorum arceſſit Guilielmus Guiartus, apud Eund. ubi *dardis* ſeu ſpiculis illos fuiſſe ſolitos dimicare refert.

Bidaſpes, adde: *Hydaſpes* vocatur Straboni, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 993.

Bidellus, Dominico Macro eſt officialis Univerſitatis Studiorum, qui curam habet exequendi commiſſiones ad ſtudia ſpectantes. Cujus vocis originem cùm aliunde alii derivent, Carolus frater ejus à voce *Bidellum* deducit: quam apud Langobardos primariò locum publicum, plateam putà vel atrium, denotaſſe ait. Hinc Corius in *Hiſtoria* Mediolan. *A.C.* 1311. *Il proximo Marte*, inquit, *nel bidello di Santo Salvatore à Pavia fù jurata la obſidione di Piacenza*, id eſt, *Proximo Martis in atrio Sancti Salvatoris Ticini, obſidio Placentiæ decreta fuit.* Sic ergo atrii ſeu bidelli Univerſitatis officialis *Bidellus* ei dictus eſt: quòd ibi tempore Studiorum excubare teneatur, ne rixæ aliaque interim oriantur: quemadmodum ab oſtio *Oſtiarius*; à januâ *Janitor.* V. utrumque in *Hierolexico* & ſuprà in voce *Bedellus.*

Bidental, Romanis dictus eſt locus fulmine tactus & *bidentibus* ovibus expiatus conſecratusque. Gloſſæ, *Bidental*, τὸν ἐν ϑιεροτόπῳ κεραυνοπληξ. Quem proin nec ingredi nec calcare fas erat. Horatius *de Arte Poët.*

> *— — — nitrum*
> *Minxerit in patrios cineres, an triſte* Bidental
> *Moverit inceſtus.*

Omnis nempe locus Fulmine ictus ſtatim erat religioſus: at ſacer fiebat, ara ibidem extructa & ſacrificio ex bidentibus ovibus facto; quomodo *fulmina condi* dicebantur. Ut autem ingreſſus arceretur, ſepiebant locum muro. Unde Pollux, περίσχεθεν ἢ ἐνηλύσια ἀψαυστα ἀεὶ ἄβατα, h.e. *muro conſepta.* Sic enim Græci περισχέθια, quæ Latini *Bidentalia*, dicebant. Hinc Bidental, *Templum* exponit Paulus: *Bidental dicebant Templum quoddam, quòd in eo bidentibus hoſtiis ſacrificaretur*, ex Feſto. Sed & *Bidental*, de homine, quem fulgur occiderat, uſurpavit Perſius, *Sat.* 2.

> *Triſte jaces lucis, evitandumque bidental.*

Imò & ipſum fulmen Columellæ *Bidental* dicitur &c. Quam in rem V. plura, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1136.

Bidentes raſtri, dicti ſunt & abſolutè *Bidentes*, qui duobus dentibus dentati, ferræ fodiendæ adhibebantur, ſicut *raſtri quadridentes*, ſeu pluribus dentibus inſtructi, occandæ terræ magis erant idonei. Columella, *bidente vertitur ſolum* Et, *prout cuique mos eſt, vineas colenti vel aratro vel bidente, lib.* 3 *cap.* 13. Sed *raſtros, Bidentes, ligones*, paſſim Poëtæ confundunt. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 515.

Bidlecha, nomen Inſ. margaritiferæ, quæ poſtea *Biblos* dicta V. ibi.

Biduana, fœm bidui jejunium, in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 136. & alibi paſſim. *Ordo Rom lib.* 5. *Biduanas omnes faciant, tam Epiſcopi, Monachi & Monachæ, quàm Canonici.* Cujus ritus originem ab Apoſtolis arceſſere, viſum eſt Rabano Mauro, quos *biduo* illo, quo Chriſtus in ſepulchro fuit detentus, jejunaſſe ſcribit, *Inſtitut. Cleric. lib* 2. *cap* 26. De *biduanis* jejuniis, h. e Feriâ 4. & Paraſceve, nempe Feriâ 6. in *Canonibus Apoſtolic.* uti vocantur *can.* 68. ita ſancitur: *Si quis Epiſcopus & Presbyter aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor, ſacram quadrageſimam Paſchæ aut quartam Feriam aut Paraſceve non jejunaverit, deponitor; præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis: ſi Laicus ſit, communione privetur*, apud Macros. Sed *biduanum* aut *triduanum* jejunium non dictum eſſe, quum bis aut ter jejunatur in hebdomade, ſed cùm biduo triduoque continuo ab omni cibo abſtinetur, colligere eſt ex Chryſoſtomo *de Provid. Dei lib.*2. V. utrumque Macrum in *Hierolexico* & du Freſne *Gloſſar.*

Bifora, apud Vitruvium *lib.* 4. de Foribus, *Ipſaque forium ornamenta non fiunt ceſtrota, neque* bifora, *ſed valvata*: Græcè ſunt δίθυρα vel συνδεσμώδεις ϑύραι; fores viz. ad imum diviſæ, in quibus duæ ϑύραι, in ſuis quæque cardinibus vertunt in medio convenientes conniventesque, ubi junguntur. Δίκλιδες etiam dici queant, nam κλεῖς & ϑύραι & σανίδες idem, tabulæ ſc. quibus operitur hiatus januæ. Sed & valvata Janua *Biforis* dici poteſt, nam veluti duæ fores itidem ſunt, vel una plicatilis. Cujusmodi fores, & *bifores*, & valvatæ; adde, & quadrifores, poſſunt commodè unicâ ſerâ per transverſum obductâ claudi. Diverſa ab his δικλίδι ϑύρα, cujus Aratus meminit, quam occludere non eſt niſi duabus ſeris, ut duo ſunt in illis oſtia, unum ſuperius, alterum inferius. Nec enim per longitudinem diviſa eſt ac ſeparata, ut δίθυρα & valvæ, ſed per latitudinem, & δικλὶς ideo appellata, quòd διττῇ κλειδὶ, *duplici clave*, obſerari debeat. Cujusmodi fores duplici hiatu patulas ac duplici oſtio velandas, Sellularii opifices hodieque ut plurimum in pergulis ac officinis ſuis habent. Unde apud Hippocratem & Apollonium Citienſem Περὶ ἄρθρων humeri reponendi modus dicitur διὰ τῆς δικλίδος ϑύρας: quod in aliam foris ſpeciem cadere non poteſt. Formam ſuis *Exercitationibus ad Solinum* inſeruit Salmaſius, è qua etiam quadriforem fieri poſſe, memoratam Vitruvio *d.l.* palam eſt. V. eum *pag.* 927. & 928. Aliâ notione vox *biforis* occurrit, apud Virgilium *Æneid. lib.*7.

> *— — — Ite per alta*
> *Dindyma, ubi adſuetis* biforem *dat tibia cantum;*
> *Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia matris*
> *Idææ.* — — — — — — —

Ad quæ verba ita Servius, *Biforem dat tibia cantum. Biſonum*, inquit, *imparem. Et ſervavit eis tibiarum ſuarum, id eſt, Phrygiarum, naturam. Tibiæ aut Serranæ dicuntur, quæ ſunt pares, & æquales habent cavernas: aut Phrygiæ, quæ & unpares ſunt & inæquales habent cavernas. Ergo biforem, diſſonum diſſimilemque; Non ſunt pari modulatione compoſitæ. Ut enim ait M. Varro: Tibia Phrygia dextra unum foramen habet, ſiniſtra duo. Quorum unum acutum ſonum habet, alterum gravem* &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 5. & infrà paſſim, inprimis in voce *Tibia.*

Bifrons, Jani fuit cognomen, ſic dicti: Vel quòd genere Græcus ex Perrhæbia fuerit, ac profectus in Italiam, ſedibus apud Barbaros poſitis, linguam vitæque rationem ibi mutaverit; vel quòd Italos feris utentes incultisque moribus, ſuadendo ad aliud vitæ genus traduxerit, atque Agriculturâ civilique inſtitutione inſtruxerit. Alii, quia prudentiſſimus erat, videbatque procul futura & reſpiciebat præterita, quod Homerus vocat πρόσσω καὶ ὀπίσσω νοεῖν, ſic appellatum volunt. Ovidius, ut & Auguſtinus ex Varrone, Janum mundum eſſe geminâ facie, hac Ortum ſpectante, illâ Occaſum contendunt. C. Baſſus apud Macrob. *Saturn. lib.* 1. *cap.* 9. dicit, *Bifrontem* Janum, quaſi ſuperum ac inferum janitorem, fingi. Sed quis verius *Bifrons* Janus Noacho eſt, qui & veterem mundum diluvio occidentem, & novum benignitate Dei orientem vidit, utriusque inſuper incolas ſalutaribus monitis imbuit, ipſe prudentiâ ſupra omnes mortales inſignis. Fuit & Quadrifrons Janus: utriusque in nummis vett. ſimulachrum exhibet Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.*2. *cap.*3.

Biſurcati Canonici, appellantur Wiclefo in *Trialogo artic.* 10. ex eorum pileis, quos *Bonnets carrez* Galli dicunt, du Freſne *Gloſſar.*

Biga. Lunæ facta, ſicut quadriga Soli: Utriusque generis certamen in ludis Circenſibus apud Rom. uſitatum, cujus formam & ſchema videas apud Philandrum *Annotat. in Vitruvium.* Certe apud Homerum *Bigæ* ſunt, quibus Heroës curule certamen peragunt, ut ex Iliis liquet de Menelai curru,

> — Ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν ὠκέας ἵππους,
> Αἴϑην τὴν Ἀγαμεμνονέην τὸν ἑόντε Πόδαργον.
> — *Sub jugum autem egit celeres equos,*
> *Ætham que Agamemnoniam, ſuumque Podargum.*

Ibique Poëta duorum tantum meminit equorum, dextri ſc. & ſiniſtri jugalis. Et veriſimile eſt, in Nemea quoque ludos Archemoro ab Argivis Heroibus primùm factos, *Bigis*, non quadrigis, fuiſſe celebratos &c. Poſtmodum Trigæ adhibitæ & duobus ſubjugis equis alius extra currum adnectebatur, quem παρήορον dixere. Tandem Quadrigæ in uſum receptæ ſunt, ut infrà dicemus &c. *Bigâ* ſignati olim Romæ nummi, qui inde *Bigati* dicti, ut mox dicemus. Plura hanc in rem V infrà in voce *Currus.* Hoc unum addo, quod Plinius habet, de primo *Bigæ* inventore, *lib.* 7. *cap.* 56. cui tit. *Quid quisque invenerit in vita*: *Equo vehi Bellerophontem. Frænos & ſtrata equorum Pelethronium. Pugnare ex equo Theſſalos — Bigas primùm junxit Phrygum natio, quadrigas Erichthonius* &c.

Bigami ſeu *Digami*, qui eodem tempore plures habent uxores, in *Statutis* Guilielmi Scotiæ Regis, *cap.* 11. *§.* 6. inter infames recenſentur. Sed & apud vett. Romanos adeò turpe habitum, pluribus unâ jungi, ut infamiâ Prætor notaverit, qui *binas* nuptias, imò vel Sponſalia bina eodem tempore conſtituta haberent, *l.*1. *in fin. l.* 13. *§.* 1. *ff. de his qui not. infam. l.* 8. *C. ad L. Jul. de adult.* Etiam, *Neminem*, Diocletianus & Maximianus Impp Sebaſtianæ reſcribunt, *qui ſub ditione ſit Romani nominis, binas uxores habere poſſe, vulgò patet.* Unde ſcripſit quidem, ut Suetonius teſtatur in *Julio cap.* 52. Helvius Cinna, juſſu C. Julii Cæſaris, paratamque habuit Legem, quam abſente iſto ferret, *ut uxores, quas & quot quisque vellet, ducere liceret*: Sed ne promulgatâ quidem, nedum perlatâ, ex priſtino more nihil eſt immutatum; quem primùm Antonius perrumpere auſus, duas in matrimonio mulieres habuit, ut Plutarchus refert *de collat. Demetr & Anton.* V. Briſſonium

nium *de Jure Connub. & ad L. Jul. de Adult.* An hunc, inter Chriſtianos Impp. Valentinianus Aug. imitatus ſit, non convenit inter eruditos. Certè hunc legem tuliſſe, circa An. Ch. 373. *ὥστε ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ δύο νομίμους ἔχειν γυναῖκας, Ut cuilibet pro lubitu duas uxores habere fas eſſet*, tradit Socrates *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 26. Ipſe nempe Juſtinam Severæ ſuperinduxerat: quod ne contra legem facere videretur, eam ita novari voluit, tum Chriſtianiſmi de nuptiis ſcita, tum mores Majorum nimiùm impugnans. Socratemque ſequuntur Caſſiodorus in *Hiſtor. Tripart. lib.* 8. *cap.* 11. Paulus Diaconus *Hiſtor.* 12. Nicephorus Calliſtus *lib.* 11. *cap.* 33. Recentiorumque alii, Zonaras item aliique, qui tamen *binarum* tantùm ejus *uxorum*, non verò legis, meminere. Sed verò ob egregiam rei inſolentiam, & quoniam non omnino reperitur, in Auctoribus ætatis illius reliquis, Ammiano, Zozimo, Oroſio, Patribus item Chriſtianis, qui de re matrimoniali toties diſputant; ut fabulam ſeu figmentum planè id rejiciendum eſſe, pluribus contendit Baronius *Annalium Tom. IV. anni* 370. *§.* 125. Hodie verò apud Europæos Judæos, veluti qui in Italia ac Germania degunt, infœcundæ uxori aliam, prolis gratiâ, idque non ſine Pontificis R. indultu, interdum ſuperinduci, R. Leo Mutinenſis, Venetiis Archiſynagogus, docet in *lib.* Ital. ſcripto, *Hiſtoria de gli Riti Hebraici*, & ex eo MS. Seldenus, quem V. *Uxor Ebraic. lib.* 1. *cap.* 9. Præter hos verò, *Bigami* dicuntur, qui priori uxore mortuâ ad ſecunda vota tranſierunt: quos in Communione Rom. ad Sacros Ordines Jus Canonic. promoveri vetat, V. Gratianum & Gregorium IX. Pontif. Rom. in *Decreto & Decretal.* Olim verò inter Chriſtianos id factum eſſe, diſcimus ex Tertulliano, qui in errorem lapſus id ſui temporis Catholicis objicit: *Quòd enim*, inquit, *& bigami præſident apud vos, de Monogam. cap.* 12. Et Hieronymo, qui Carterium Hiſpaniæ Epiſcopum, quòd quidam exiſtimarent eum contra regulam Apoſtolicam ordinatum fuiſſe, quia duas uxores ſucceſſivè, unam ante alteram poſt Baptiſmum habuerat, multis & graviter defendit, *Epiſt. ad Oceanum* &c. Græci *Bigamos* Epiſcopos vocant, qui de una Eccleſia ad aliam tranſeunt: cuiusmodi Epiſcopi, ſecundùm Canones eorum, ad Patriarchatum aſpirare non poſſunt CPoli. Imò in Concilio Alexandrino *Adulter* dictus eſt Euſebius, quòd ab Eccleſia Berytienſi, ad Nicomedienſem, ſine cauſa, tranſiiſſet. Baronius *ad A. C.* 382. apud Macros *in Hierolexico.*

Bigati, Nummi apud Romanos olim, memorantur Plinio *lib.* 33. *cap.* 3. *Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti. Mox Lege Papyria* &c. Fuit autem in ea gente argentum primùm ſignatum anno U. C. DLXXXV. Q. Fabio Coſ. quinque annis ante primum Bellum Punicum, cùm priùs æreis tantum nummis uſi eſſent, quorum nota fuit ex altera parte Janus geminus, ex altera roſtrum navis, ut idem docet in præcedentibus. *Bigatos quingentos & equum eximium* honoris ergò ſtrenuo juveni Nolano L. Bantio muneri datos, à Marcello Romanorum Duce, legimus apud Livium *lib.* 23. *cap.* 15. V. Hottomannum *de Re Nummar.*

Bigerra, Iſidoro in *Gloſſis*, *veſtis guſa, vel villata*; ubi *guſam* appellat, quæ optimo *Gloſſario cuſa*: pallium nempe & veſtimentum ſpiſſum ac villoſum, quod ſoloci filo & pingui Minervâ factum eſt, V. infrà in voce *Cuſa*. Pro *guſa* du Freſne legi vult *rufa*, aitque Bigerram fuiſſe veſtem rufam, villoſam ac vilem: Ex Papia MS. *Bigera, veſtis rufa, id eſt, valva.* (villoſa) *quæ & bilis dicitur*, h. e. vilis. Gloſſ. Lat. Gr. *Bilis*, ἀτιλής. Vilioris enim Bigerricam pretii fuiſſe, innuit Paulinus *de Vita S. Martini lib.* 3.

Tum veſtem octava ſolidi vix parte coëmtam
Nodoſis textam fœtoſo vellere filis
Ante pedes Sancti ſtomachatus projicis ille &c.

Nomen quod attinet, corruptum id eſſe contendit Salmaſius ex *bicirra*, id eſt, δίμαλλος, aitque Bigerras veſtes fuiſſe, quæ ab utraque parte *cirros*, h. e. villos, haberent. Unde *hiſpidam* eam vocat Sulpitius Severus *de Vita S. Martini lib* 3. *Dial.* 2. & Fortunatus veſtem hujusmodi *hirſutam*, de eodem Martino *lib.* 3. *cap.* 1.

Induitur Sancto hirſuta Bigerrica *palla*:

Roccum vocat Monachus Sangall. *in Carolo M. lib.* 2. *cap.* 27. palliolum viz. brevius, quo humeri conteguntur. Verùm à *Bigerris* ſeu *Bigerronibus*, Galliæ gente, potiùs etymon vocis arceſſit du Freſne: cùm & ii etiamnum ejusmodi *capas breves*, villoſas & hiſpidas, ex craſſiori lana confectas, adversùs aëris intemperiem, deferant. Indigenæ *Marlotas*, quaſi *Melotas*, interdum *Capas Benebarnenſes*, appellant. Sed & Paulinus *ad Auſon. Carm.* 12. *Bigerros* pellibus ſeu villoſis veſtibus amiciri conſueviſſe, annotat:

Dignaque pellitis habitas deſerta Bigerris.

Nec deſunt, qui *pallia Aquitanica* dici, apud Gregorium M. cenſent *lib* 6. *Epiſt* 6. Nonnulli quoque ex eadem voce deducunt Gallicum *Haire*, cilicium, quaſi ex *Biherre*, in quibus eſt Iſaac. Pontanus & Ægidius Menagius. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Pertinace ac Vopiſcum in Aureliano, ad Solinum item pag.* 939. *Car. du Freſne Gloſſar.* & Macrum in *Hierolexico.*

Biglæ Drungarius, officium in Civitate CP. idem cum Præfecto Vigilum, è qua voce Græci βίγλας fecerunt, id eſt, *excubitor, vigil.* V. Macrum *Hierolex.*

Bigothi, dicti Normanni ſunt, qui Neuſtriam in Gallia incolendam accepere. Vetus *Chronic. Hiſtoriæ Franc. Tom. III.* de Rollone primo Normannorum Duce, *Hic non eſt dignatus pedem Caroli oſculari, niſi ad os ſuum levaret. Cumque ſui Comites illum ammonerent, ut pedem Regis in acceptione tanti muneris* (Neuſtriæ prov.) *oſcularetur, lingua Anglicâ reſpondit, Ne ſe bigot, quod interpretatur, Ne per Deum. Rex verò & ſui illum deridentes & ſermonem ejus corruptè referentes*, illum *vocaverunt* Bigoth, unde Normanni adhuc *Bigothi* vocantur. V. Stephan. Paſchaſium *Diſquiſit. Francic. lib.* 8. *cap.* 2.

Bigrinæ, apud Matth. Weſtmonaſterienſem A.C. 1248. eædem cum *Beghinis*. V. ſuprà.

Bikkoreth, Hebraicè בקורת, Levitici *cap.* 19. *verſu* 20. flagellatio eſt propriè, quæ fiebat corio bovino. *Tauream* Latinè dixeris, ut in Vulgato 2. Maccab. *cap.* 7. *verſ.* 1. & Juvenalis *Sat.* 6.

—— *taurea punit*
Continuò flexi crimen facinusque capilli.

Græcè etiam ταυρέαν, Heſychius, Μάσγανα, μάστιξ, ῥάβδος, ταυρέα. Et continuò poſt, Μαγγάνῃ, τῇ ταυρέᾳ. Hinc in *Aſinaria* Plautus, *Abſtinebit cenſione bubula* Et in *Pœnulo*,

—— —— *heri in tergo meo*
Tres facilè corios contriviſti bubulos &c.

Cujusmodi ſupplicii genere, ſeptem fratres cum matre affectos fuiſſe legimus, μάστιξι καὶ νευραῖς αἰκιζομένους. Origo vocis à בקר quod inter Boum nomina, à *quærendo* eſt. *Boum enim in ſocios eximia pietas. Nam alter alterum inquirit, cum quo ducere collo aratra conſuevit, & frequenti mugitu pium teſtatur affectum, ſi fortè defecerit*, Iſidor. *lib* 2. *cap.* 1. Niſi malis cum Arabibus bovem *bakar* dictum eſſe, quòd *terram aratro proſcindat*. Quemadmodum idem *trio* Romanis, *à terendo*, dictus eſt. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 28. & 31.

Bilingues, Plauto non ſemel ſerpentes dicti, in *Perſa*, in *Aſinaria* &c. Nempe, ſi Salmaſio credimus, ſerpentes tam tremulo motu criſpant linguam, ut non una, ſed gemina, videatur eſſe. Quomodo *ſariſſam duplicare* dicebantur, qui vibrabant eam & criſpabant, quaſi duplicem quatiendo facerent. Unde Iſidorus de ſerpente, *Origin. lib.* 12. *cap.* 4. *Nullum animal tantâ celeritate linguam movet, adeò ut triplicem linguam habere videatur, cùm una ſit.* Sed non propterea ſerpentem *bilinguem* dici, verùm ideo quòd eam verè biſulcam habeat, idem Plautus docet, in *Pœnulo*, *Biſulci lingua, quaſi proſerpens beſtia.* Proinde Philoſophus aſſerit, δικρόαν εἶναι αὐτῶν τὴν γλῶτταν ἄκραν, *Summam eorum linguam eſſe biſidam.* V. Arabem Scriptorem Damirem *cap. de Serpente.* Imo & triſulcam alii ſtatuunt. Plinius *lib* 11. *cap.* 37. *Lingua tenuiſſima ſerpentibus & triſulca eſt.* Quod Poetæ fere ſequuntur. Virgilius *Georgicorum lib.* 3. & *Æneidos lib.* 2.

Arduus ad Solem & linguis micat ille triſulcis.

Ovidius de dracone à Cadmo cæſo, *Metamorph. lib.* 3.

—— —— *Corpus tumet omne veneno*
Tresque micant linguæ.

Seneca *in Medea, verſu* 686.

Hic fera ſerpens corpus immenſum trahit,
Trifidamque linguam exertat.

V. quoque Silium *lib.* 6. *verſu* 221. & 264. Statium de Pythone *Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 565. &c. Quo fortè etiam referendum, quòd maledico, qui linguam in quoscunque exerit & vibrat more ſerpentis, *lingua triplex* tribuitur, in Chaldæa Paraphraſi, Jobi *cap.* 36. *verſ.* 33. Pſalmo 101. *verſu* 5. & 140. 12. Eccleſiaſt. *cap.* 10. *verſu* 11. &c. Neque aliter Bochartus interpretatur hæc Sirachidis *cap.* 28. *verſu* 15. Γλῶσσα τρίτη πολλοὺς ἐσάλευσεν, *Lingua triplex multos concuſſit.* Et *verſu* 17. Γλῶσσα τρίτη γυναῖκας ἀνδρείας ἐξέβαλε, *Lingua triplex fœminas fortitudine exuit.* V. eum *Hierozoici Part. prior. lib. I. cap.* 4. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 943.

Billa, Anglis *Bill* vel *Bille*, Gallis *Billes*, ſchedula eſt, libellus, ſyngraphum, apud Knyghtonum *pag.* 2721. Wilh. Thorn *cap.* 41. Alios. Origo ejus, ſec. Spelmannum, à Saxonico *Bille*; ſec. Somnerum, ex *Libellus*, corruptè: ſecundùm alios, à Græco Βιβλίον. Gerh. von Maſtricht in voce hac agnoſcit *Bullæ* veſtigia; additque, Belgis *Billes* vocari ſcripturam, in qua quid brevibus notatum, veluti in metatis ſeu militum inhoſpitationibus, cuique militi aſſignatur hoſpitium pittacio, quod vocent *een Billet*, &c. V. cum *Hiſtor. Eccleſiaſtici Juris num.* 402.

Billingius Hermannus, Vir nobilis, ſeu, ut alii volunt, illuſtri proſapiâ oriundus, poſt Dietgremum, à patruele Ottone Magno Imp. Saxoniâ pulſum, hoc Ducatu in fortitudinis fideique præmium ab eodem donatus eſt. Duravitque familiæ honor, donec Magnus, Hermanni abnepos, in partes Rudolfi Suevi, adversùs Henricum IV. Imp. transgreſſus, rebellione amitteret, quæ Abavus officiis & conſtanti in Cæſarem obſequio meruerat. Huic itaque ſive iſto, quo dictum, crimine, patrimonio mulctato, ſive, ut aliis placet, absque maſcula prole extincto,

ѕto, Lotharius Com. Supplinburgius, Comitum Querfordenſium ſtirpe oriundus, volente Henrico V Imp. ſucceſſit A. C. 1106. à quo illum gener accepit Henricus Superbus, cujus filio Henrico Leone proſcripto, Fridericus I. Imp. Bernardo Aſcanio Ducatum conceſſit, in cujus manſit poſteritate, donec Alberto ſine prole extincto A. C. 1421. Fridericus cognom. *Bellicoſus* de eo inveſtitus eſt, rediitque Electoratu auctus, ad Witikindeos. Neque verò Saxoniam ſolùm *Billingii*, ſed & Holſatiam, tenuere, poſt eosdem Witikindeos, quibus etiam in Saxonia ſuffecti ſunt. Horum autem auſpiciis Comites plerunque, ejusdem ſæpe cum iſtis proſapiæ, regioni moderabantur: è quibus Godefredus, à Magno præfato Holſatis Comes datus, Vandalorum dum prædas in Stormaria agitantes incautius perſequitur, inſidiis circumventus, Adolfum, Adolfi I. Com. Schauenburgici nepotem, pronepotemque incertum, ſucceſſorem habuit. Tob. Pfannerus, *de præcipuis Germ. Princip. gentibus capp.* 2. & 11. & Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Saxon.*

Billio, Gall. *Billon*, Hiſp. *Vellon*, nummus æreus eſt, vel ex ære & argento conflatus, interdum maſſa monetaria. *Statuta* Philippi Pulchri Reg. Fr. Anno Chriſti 1305. *Ne quis aurum, argentum, vel* billionem *extra Regnum noſtrum deferre præſumat.* Molinæo in *Tract. de Contract. Quæſt.* 100. *num.* 783. & Covarruviæ *de Vet. numiſm. collat. cap.* 1. *num.* 1. moneta *de Vellon* ſeu *de Billon*, dicitur non tantùm ea, quæ ex ære penditur admiſtâ parte aliquâ argenti; ſed & illa, quæ cuditur ex argento, cui miſta ſit tertia vel quarta, vel ſanè quinta, *pars æris.* A' voce *vilis* etymon *Billionis* arceſſit Neubrigenſis, ita ut *vilior* moneta intelligatur. Car. verò du Freſne mavult ſic dictum aurum vel argentum in *billam*, id eſt, baculum, ſeu maſſam, conflatum, necdum purgatum: *Billus* enim, Anglis *Billet*, Gallis *Billot*, baculus eſt ſeu clava oblonga, in *LL.* Henrici I. Regis Angl. V. eum in *Gloſſar.*

Billungus, ſeu *Miſtevojus*, fil. Viſilai ſeu Wizlai II. Herulorum Regis, à Viſtula ad Viſurgim imperitavit, & ductâ Vagonis Epiſc. Oldenburgici Vagriæ ſorore, Chriſtianam amplexus fidem eam poſtea deſeruit, ac perſequutus eſt. Pater Micislai, Sederici & Naconis, Ottonis I. Imp. hoſtis, qui paganam ſuperſtitionem pariter tutati ſunt. Ex his Micislaus genuit Miſtævonem Herulorum R. Mizdrachum & Grimmum, Rugiorum Principum conditorem, V. *ſuo loco.*

Bima, ex Gr. Βῆμα, chorus Templi, ſeu potiùs pars illa Altaris clauſa, ſecundùm Orientalem uſum, tribus portis, quo nemini penetrare permiſſum. V. Macrum in *Hierolexico* in voce *Chorus*, & hic paſſim in vocibus *Bema*, *Chorus* &c.

Bimyxus Lychnus, apud Anaſtaſium, in *Vitis*, ut & *Trimyxus*, à totidem *myxis*, dicti ſunt; à quarum forma oblonga, μύξα, item μυξάρια in Ægypto appellata ſunt olim pruna, quibus hodieque *Muſa* nomen eſt, ex antiquo illo mutuatum. V. Salmaſium *ad Solinum.* De candelabris verò polymyxis. ſuprà in voce *Arbor.*

Binæ Uxores, V. ſuprà *Bigamus.*

Binariæ Formæ, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Severo*, *Formas binarias, ternarias & quaternarias, & denarias etiam, atque amplius usque ad bilibres quoque & centenarias — reſolvi præcepit*: Viris doctis ſunt nummi binis aureis valentes. Salmaſius verò formas hic interpretatur τύπους aut σφραγίσματα vel χαράγματα, quibus nummi tali formâ ſignarentur, *binarii* ſc. & quaternarii & ſimiles. Interim ſequitur, *Eas reſolvi præcepit, nec in uſu cujusquam verſari*: unde manifeſtò formas pro nummis ipſis dixit Lampridius. Quemadmodum & in *XXX. Tyrannis*, apud Pollionem, Cuſi ſunt ejus nummi ærei, aurei & argentei, quorum hodieque forma extat apud Treviros, h. e. qui etiam hodie extant, vel quales hodieque viſuntur apud Treviros. Sic itaque *Binarius* hic & Ternarius nummus aureus, qui *binos* & *ternos* aureos ſimplices pendebat. Uti *quinarii* olim, qui quinos aſſes, *denarii*, qui denos, pendebant. Græci, uti *binarium* æreum, vel dupondium, δίχαλκον vel δίνυμμον; ita *binarium* aureum δίχρυσον dixere. Iidem *Biniones* quoque appellari poterant. Gloſſæ, *Biniones*, δίνομμα; etiam *dupliones*, ut Græcis διπλοῖ χρύσινοι. Gloſſæ iterum, *Dupliones*, διπλοῖ. Ita Galli hodie aureos binarios vocant, & quadruplos, quos *quaternarios* Latini vocabant &c. Salmaſius *ad Lampridium loc. cit.*

Binchium, adde: Aliter *Bintium*, vulgò *Bins en Hainaut*: eſt in diœc. Cameracenſi, Vide Hadr. Valeſium in voce *Sonegiæ.*

Biniones, V. hic ſuprà.

Binoculum, inſtrumentum oculare dioptricum, à Cherubino Capucino excogitatum, A. C. 1663. cujus ope idem objectum utroque oculo conjunctim cerni poteſt. V. librum Gall. *de la Viſion parfaite.*

Binomius, Feſto, *cui geminum nomen eſt.* Uſurpat vocem Lamb. Ardenſis, *Robertum* — *qui, ut tunc temporis erat conſuetudo & adhuc plerumque tenetur*, binomius *erat, ſed ſuppreſſâ vocationis proprietate, inoleſcente uſus aſſiduitate, dictus eſt Manaſſes, poſtea Ghiſnenſis Comes.* Ubi Eucherius notat, *Manaſſen* à Parentibus poſt nativitatem, *Robertum* verò à Roberto Flandriæ Com. in baptismate appellatum. Mos quippe olim invaluit, ut naſcentibus à Parentibus nomina imponerentur, alia poſtmodum interdum adderentur in Baptiſmo, uti diſcimus ex Gregorio Turon. *Hiſtor. lib.* 8. *cap.* 22. Florentio Tricaſtino Presbytero *de Vita S. Ruſticulæ*, *ad Celſam*, Ægidio Aureæ Vallis *cap* 97. Aliis: Unde factum, ut alterum horum nominum cognominis vice haberetur. Idem Gregorius *lib.* 4. *cap.* 26. *Auſtrigildem, cognomento Bobilam.* Et *lib.* 7. *cap.* 3. *Vedaſtem, cognomento Avonem.* Et *lib.* 8. *cap.* 22. *Gundegiſilum, cognomento Dodonem*, &c. Sed & ab antiquo obtinuit, ut in Baptiſmo de novo nomen imponeretur, quod ex Theophane & aliis colligitur, qui Athenaidem, Theodoſii Jun. conjugem, in Baptiſmate *Eudoxiæ* nomen accepiſſe, ab Attico Patr. narrant. Qua in re Hebræos Chriſtiani videntur imitati, qui ſtatim poſt circumciſionem peractam nomen imponebant infantibus: quanquam & peculiaris quædam ratio Chriſtianis fuit, cur id obſervarent. Nempe, ut ſignificarent, non avitos modo patriosque ritus, per Baptiſmum exuere ſe, verùm & ipſius priſci nominis oblviſci, nova inditâ nuncupatione, quæ ſingularis gratiæ indicium eſſet, &c. Neque mirum tamen Chriſtianos, adultos præſertim, *binomios* fuiſſe; cùm ante Baptiſmum, ſiquidem à Paganiſmo, ad Chriſtianiſmum, tranſirent, gentilitiis nominibus appellârentur. Unde baptizandorum, etiam infantium, nomina in matriculam relata, obſervat du Freſne, V. quoque infrà in voce *Nomen*, item *Paganus*, & plura hanc in rem apud modò dictum *Gloſſarii* Auctorem.

Biocolyti, Gr. βιοκωλύται, apud Juſtinianum *Nov.* 8 τὸ δὲ ἰν̓ &c. & *Nov.* 145. dicuntur Juliano Patricio in *Epitom.* Officiales quidam, qui vim ac deprædationes arcebant, & violentiam omnem prohibebant. Briſſon. Etiam ſpecialis quidam olim dux fuit, βιοκωλύτης, qui in Phrygia utraque, Piſidia, Lycaonia & Lydia, quæ Aſianæ diœceſeos provinciæ erant, imperium habuit, V. Cujacium in *Expoſit. Nov. Juſtiniani* 8. *ſub. fin.*

Biothanatos, ex Gr. βία & θάνατος, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*: *Et prædictum eidem erat à Sacerdotibus Syris*, biothanatum *ſe futurum*; vox eſt Magicæ vanitatis, ut oſtendit Tertullianus *de Anima cap.* 57. vel curioſitatis Genethliacorum: Nam apud Firmicum legas, *mortem biothanatam*, miro loquendi genere: Græcis non Βιοθάνατος ſolùm, ſed & Βιαιοθάνατος, & βιοθανής, quod ultimum in Martyrologiis occurrit: Significat, qui mortem ſibi ipſi conſciſcit, aut qui violentâ perit morte. Quod utrumque cum infame haberetur, apud Gentiles, illi Chriſtianos, quòd ultro & ſponte ſe morti exponerent, & violentâ Martyrii morte frequentes abriperentur, hoc nomine præſertim inſignierunt, uti diſcimus ex *Actis* Getuli & Sociorum, *Actis* S. Babylæ *num.* 2. aliis. Sic nempe eos per contemptum vocaverunt, cùm voce hâc malefici utplurimum intelligi ſoleant. Aldhelmus *de Virginit. cap.* 16. *Extraneus ab Eccleſiæ ſocietate, inter* Biothanatos *reputabitur.* Iis *pauſantes* oppoſiti, qui nempe in communione Eccleſiæ & in Domino requieſcunt. Caſſianus de Monacho quodam ſuicida, *Collat.* 2. *cap.* 2. *Vix à Presbytero & Abbate Paphnutio obtineri potuit, ut non inter* Biothanatos *reputatus, memoriâ & oblivione pauſantium judicaretur indignus.* Cùm itaque hujusmodi *Biothanati*, h. e. violenter extincti, etiam poſt mortem horrorem excitent factum eſt, ut vox ad ſpectra & phantaſmata denotanda tandem extenſa fuerit. *Exorciſmus* pro benedict. Aquæ in vigil. Epiphaniæ, in *Rituali MS.* Abbatiæ Mileti: *Sed expellas omnem umbram, omnem machinationem Diaboli, ſive Spirituum immundorum, ſive* Biothanatorum, *ſive errantium*, apud Macros Fratres in *Hierolexico.* Cum *Aboris*, qui Græc. ἄωροι, h. e. *immaturi*, conjunguntur Biothanati, apud Tertull. ubi ſuprà: *Itaque invocantur Abori & Biothanati* Mors ipſa talis eidem *Apocarteresis* eſt, *lib.* 1. *contra Marcionem*, *Hypocrita, ut apocartereſi probas ſe Marcionitam*: ex Gr. ἀποκαρτέρησις, Nempe inter hos Hæreticos iſtiusmodi mors frequens erat, ut ſuo loco oſtendimus, &c. Addendum de iis, quod habet Concilium Budenſe *A. C.* 1279. *can.* 46. in quo narratur, inoleviſſe in Hungariâ *conſuetudinem, ſecundùm quam Archidiaconi pro occiſis gladio ſive fuſte, vel alio armorum genere, ſeu veneno, aut quocunque alio damnabili aut reprobato modo, conſueverant recipere unam marcam argenti, antequam ſic occiſi traderentur Eccleſiaſticæ ſepulturæ: quæ quidem conſuetudo ad eos, qui fulmine percuſſi, fluminibus ſuffocati, exuſti incendio, arboribus oppreſſi, aut de equo cadentes vel aliis ſimilibus ſeu fortuitis caſibus diem clauſerunt extremum, ſeu interiiſſe noſcuntur, extendi vetatur: ſed ſic defuncti, dummodo pœnitentes deceſſerint, vel in morte pœnitentiæ ſigna apparuerint manifeſta, ſicut alii Chriſtiani, Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi jubentur*, ex du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà, in voce *Biaothanas.*

Bipatentes Fores, Græcè δίθυρα, V. ſuprà *Biſora*, ſic *Bipatentia pugillaria*, Græcè δίπτυχα. V. infrà *Diptycha.*

Bipedile, in *Hiſtor. MS. de Excidio Acconis*, apud du Freſne, machinæ jaculatoriæ ſpecies eſt, duobus pedibus innixa.

Bipennes, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 12. ubi de Theſeo Amazonum victore, *verſ.* 523.

Ante

Ante Ducem ſpolia & duri Mavortis imago
Virginei currus, cumulataque fercula criſtis,
Et triſtes ducuntur equi, truncæque bipennes,
Quis nemora & ſolidam Mæotida cædere ſuetæ &c.

inter præcipua Amazonum arma fuere, aliàs *ſecures* quoque dictæ, apud eundem, *Thebaid. lib.* 2.

— ſublatâ minitantem bella ſecuri.

Iisdem armis antiquiſſimi Heroës uſi. Unde in Calydonii apri oppugnatione habuit *geminas ſecures*, i. unam quidem, ſed utrinque vulnerantem, Ancæus. Gratius *Cynegetico*,

—— ceciditque ſuis Ancæus in armis,
At prædexter erat geminisque ſecuribus ingens.

Hoc eſt enim *Bipennis*, quod *bis — acuta ſecuris*. Nam de eodem Ancæo Ovidius,

Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas.

Et ſtatim eâdem hiſtoriâ:

Talia magniloquo tumidus jactaverat ore,
Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim,
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.

Homerus an ad prælia uſum ejus retulerit, non adeò compertum: Boum præcidendis collis adhibitam *bipennem*, legimus *Il. ρ. verſ.* 540. & *Odyſſ. γ. verſu* 442. At Virgilius etiam Virgini Camillæ tribuit planè atroci exemplo, *lib.* 11. & Pentheſileæ Quintus Smyrnæus *lib.* 1. *verſu* 157.

Δοιὼ εἵλετ' ἄκοντας ὑπ' ἀσπίδα. δεξιτερῇ δὲ
Ἀμφίτομον βουπλῆγα, τόν οἱ Ἔρις ὤπασεν αἰνή.
Duas ſumſit ſagittas ſub aſpidem, dextra verò
Ancipitem ſecurim, quam ei Eris ſuppeditavit acris.

Certè Amazonum peculiarem illam armaturam eſſe, Claudianus quoque innuit.

Thermodoontiacâ Tanain fregere bipenni &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. lib.* 2. *pag.* 567. & infrà in voce *Securis*.

Bipontium; adde: *Bipontinum* Palatinatum à Stephano conditum ait Hornins, cumque primum *Palatinum Bipontinum* & Simmerenſem ſive in *Hundsruck* factum eſſe, ac ductâ Annâ Friderici ultimi Com. in *Veldentz* & *Sponheim* filia, utroque illo Comitatu potitum, refert; Idem obſervat, *Bipontinos* acres hoſtes fuiſſe Electorum Palatinorum, Ludovicum inprimis, cognom. *Nigrum*, & Alexandrum, qui gravia contra Fridericum & Philippum Electores bella geſſere. Poſt mortem tamen Friderici IV. Elect. Johannes Bipontinus tutelam & adminiſtrationem Electoratus ſuſcepit, vi Teſtamenti Friderici, fruſtra Neoburgico ſeſe opponente. V. Georg. Hornium *Orb. Polit. cum Notis L. Ottonis Menkenii pag.* 215. *& ſeqq.*

Biretum, Gall. *Birette*, capitis tegmen eſt apud Jeſuitas, in Communione Rom. quo Novitii earum, ut vocant, utuntur. V. quoque infrà *Birretum*, item *Birrus*.

Birmandus, monetæ minutioris ſpecies, apud Leodienſes, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Bironium, adde: olim *Bironium* dictum eſt; unde Guilielmus *de Bironio*, qui floruit circa A. C. 1115. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Mulcidonum.*

Birrati, dicti Monachi Carmelitæ, V. infrà *Birrophori*.

Birretum, cujus mentio in *Bulla* Bonifacii VIII. Pontif. Rom. *Illudque eidem Thomæ contulimus* (ſermo eſt de beneficio Eccleſiaſtico) *ac nos de ipſo per noſtrum* birretum *præſentialiter inveſtimus*: capitium eſt ſeu capitis tegmen lineum, tenue, ſtrictum formâ ipſius capitis, Pontificum olim proprium. Unde, cùm Hugo Cadurcenſis degradaretur à Johanne XXII. inter alia Pontificalia inſignia, *annulum* viz. *mitram & cappam*, *Romanam* quoque *camiſiam ac birretum* ablatum eſſe, memoratur in *Chronico* S. Martiani Anno Chriſti 1317. Doctorum tamen etiam fuiſſe, Nicol. de Clemangis docet *lib. de Studio Theol. Non cappa quippe Doctorem facit, non* birreti *Magiſtralis impoſitio, non cathedra ſublimior* &c. At Italis omnibus capitis tegmen commune fuiſſe, diſcas ex Academicis Cruſcanis. Vox diminutiva eſt, ex *Birrus*, de quo ſuo loco: namque & *palliolum* Vett. non tantùm, quo humeros tegerent, ſed etiam, quo capita velarent, appellarunt. Fulgentius, *Numa verò Pompilius & ipſe de Pontificalibus ſcribens, tutulum dici ait pallium, quo Sacerdotes caput tutabant.* V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4.

Birria, memoratus apud du Freſne, Architrenio *lib.* 3. *cap.* 4.

Nudus in annoſo tunicæ ſqualore miniſtrat
Geta dapes, dum vile meri libamen in urbe
Birria *venatur, pretio veſtitus eodem*
Muricis ejusdem &c.

Et *lib.* 4. *cap.* 14.

—— —— —— Nunquam
Birria *ſufficeres, ubi defeciſſet Homerus.*

Birrophori, pars dicebatur Athenienſis populi, Græc. Βιῤῥοφόροι: Eum enim totum Paladius in *Lauſiaca* de Serapione in Τριβωνοφόρους dividit & Βιῤῥοφόρους, qui ad quiritationem Serapionis concurrerunt. Et quidem Τριβωνοφόροι Philoſophi ſunt, a pallio, quod geſtabant, dicti: reliquus verò Populus, tam plebs, quàm Magiſtratus, quos ἰδιώτας idem vocat, Βιῤῥοφόροι, quòd omnes hi communi veſte, *birro* ſc. eſſent induti. *Birrus* itaque commune geſtamen erat, quod à pallio ſive tribone diſtinguebatur, indumento omnium Aſcetarum, h. e. tam gentilium, quam Chriſtianorum poſtea Philoſophorum: idem cum *Lacerna*, & *Chlamyde* & *Mandya*, uti diſcimus ex Artemidoro *de Somniis conjectandis lib.* 2. *cap.* 3. A' Græcis uſus ejus tranſiit ad Romanos, quibus communis hæc veſtis ſub Impp. fuit, jam inde ab Auguſti ævo, qui, cùm in concione lacernis indutum vidiſſet Populum Rom. *En*, exclamavit,

Romanos rerum dominos, gentemque togatam!

Juſſitque deinceps omnes poſitis lacernis togatos conſiſtere, ut apud Suetonium legitur; quod tamen vix poſt illum obtinuit. Rarus enim exinde, ac indies rarior togarum uſus, Senatoresque ipſi, qui omnium ultimi togam retinuere, eâ tandem ſimiliter in totum abdicatâ, Conſtantini Principatu chlamydes lacernasque paſſim ſumſerunt: quod vetitum illis fecit lex Conſtantini *Cod. Theod quo habitu uti oporteat intra urbem*, juſſitque terrore clamydum depoſito ad pænulas & colobia redire. Reliqui verò omnes *birris* amicti vel pænulati ibant. Nec ſervilem fuiſſe veſtem ex eo rectè conjicias, quòd ſervi *birris* etiam uſi leguntur intra urbem, ex *l.* 1. *Cod. Theod. tit. præf.* Ex quo enim Romæ togarum uſus deſuetus ac planè deſitus fuit, & *birri* ſive lacernæ in uſum paſſim venere, nulla de habitu inter ſervos & liberos diſcretio amplius dignoſci quita eſt. Quod ſuâ ætate diſcrimen fuiſſe ſublatum, queritur Appianus *Bellor. Civil. lib.* I. Sic *Birrus* illo tempore Romana veſtis, ac deinceps porro ſub Impp. in frequentiore uſu Romanis fuit, tam in Urbe, quam in provinciis: atque etiam ab Eccleſiaſticis progreſſu temporis ſumi cœpit. Poſtquam enim pro paupertate divitiæ magno agmine in Eccleſiam intrarunt, non ſolùm magnificè ac ſumtuosè Templa extrui atque auro argentoque ornari: Sed & Miniſtri quoque ſacrorum mundulè ac nitidè veſtiri, &, penes ſolos Aſcetas palliis relictis, *birris* ac pænulis incedere, cœperunt &c. Cœterùm pro conditione ac dignitate geſtantium, cùm de colore, tum de materia, pretioſiores erant, aut minùs pretioſi *birri*. Pretioſioribus utebantur vulgò Epiſcopi, minùs pretioſis Presbyteri, poſtquam pallia reliquerunt, & philoſophari deſierunt. In *Actis* Paſſionis Cypriani, *In agrum Sexti perductus eſt & ibi lacerno birro ſe expoliavit*: ubi *lacernum birrum* eſt lacerna rubra. (*Byrrus* enim coloris ut plurimum byrri, h. e. ruſſei fuit, unde illi nomen: ſed & cujuslibet dein coloris lacernas, *byrros* etiam per catachreſin appellarunt) Theodoretus *Hiſt. Eccleſ. lib.* I. *cap.* 30. ἐφεστρίδα vocat. *Birram* pro Birro poſuit Auctor *Vitæ* Pelagiæ; ut in illo *verſu* Eucheriæ,

Nobilis horribili jungatur purpura birræ &c.

Neque verò Epiſcopi ſolùm, & Presbyteri, ſed & cœteri Clerici *birros* habuiſſe leguntur, apud Auguſtinum *Serm. diverſ. ad Clericos ſuos*: Monachi verò eos ſibi interdixerunt, quòd ambitioſior eſſet veſtis, quam ut humilitatem profeſſis conveniret, apud Caſſianum *de Habitu Mon. cap.* 7. &c. Sub *Birro* autem Clerici colobia primùm, h.e. tunicas ſine manicis, poſtea Dalmaticas, h. e. χειριδώτους, auro clavatas, cœperunt geſtare, uti teſtantur Iſidorus, Anſelmus, Alii: ſicque *Birrus* & Dalmatica Epiſcoporum ac Sacerdotum habitus, hæc interior, ille exterior; pro quibus στιχάρια paſſim & φελώνια nominant recentioris Græciæ auctores, cùm de veſtimento Sacerdotali agunt, Codinus, Moſchopulus &c. Quamvis verò aliud eſſet *Birrus*, aliud *Pænula*, interdum tamen à Scriptoribus confundi & indiſcretim pro eodem poni reperias, τὸ βίῤῥιον καὶ τὸ φελώνιον. Unde & Φελώνιον recentiores Græci pro birro Sacerdotali videntur uſurpaſſe; quo tempore nec *birrus*, nec pænula, de nomine vel uſu ampliùs agnoſcebantur. Aliæ enim veſtium ſpecies ac nomina tunc erant uſitata, ut σκαραμάγγια, καβάδια & alia: ſicque. mutatâ ſeculi veſte, priſtinam retinuere præcipuè in celebrandis ſacris Sacerdotes, quos olim certum eſt in eadem veſte & publicum frequentaſſe & ſacram liturgiam celebraſſe, &c. V. plura in hanc rem apud Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio*, & *ad Hiſtor. Auguſtam* paſſim: de ſignificatione verò vocis hodierna, uſuque ejus in Communione Rom. conſule Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres in *Hierolexico*; ut & quæ jam prælibavimus, in voce *Birrus*. Addam ſaltem *Epigramma de Birro & Caſtoreo*, ex du Freſne:

Nominis umbra manet veteris, nam dicere birrum.
Si Caſtor niteat, Caſtoreum nequeo.
Sex emptus ſolidis, quid ſit, jam ſcire poteſtis:
Si mihi nulla fides, credite jam pretio &c.

Hinc *Birratus*, birro indutus, apud Joh. Villaneum *lib.* 9. *cap.* 30. In *Provinciali* Cantuar. Eccl. *lib.* 3. *tit.* 1. *veſtes birratas* Lindwodus *ſciſſas ſive diviſas aut compliotas*, interpretatur: unde fortè Gallorum *birbaré*, pro *variegatus*. In ſpecie *Birrati*, dicti ſunt

Monachi Carmelitæ, vulgò Gallis *les Freres Barrez.* Auctor *Tract. de Ordin. Relig.* in *Tom. I. Monaſt. Angl. Albertus Patr. fecit regulam fratribus, qui Stragulati, Radiati & Birrati vocabantur.* Walſinghamus *pag.*49. & Henr. Knyghton *lib.* 3. *cap.* 1. *Honorius IV. — mutavit capas Fratrum de Carmelo in purum album, quæ priùs erant ſtragulatæ, radiatæ & birratæ* Ordericus Vitalis *libr.* 8. de ſimilibus ſuæ ætatis Monachis: *Inuſitatâ quoque pannorum ſectione ſuorum ab aliis diſcrepare appetunt.* Carmelitarum verò horum *Birrata* vel *Barrata*, ſeu radiata pallia habes, apud Dan. Papebrochium, *ad* 8. *April.* laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Birus, ſeu *Berus*, V. *ibidem.*

Biſa, ſeu *Beſa*, Græcè Βῆσα, apud Strabonem *lib.*8. ubi emendata exemplaria habent Βῆσα: locus fuit Atticæ, ad Tribum Antiochidem pertinens: è quo qui oriundus erat, dicebatur Βησαιεύς, ut apparet ex hac *Inſcr.* Eleuſine repertâ:

- - - - ΝΟΥ - - -
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗ
ΕΚ ΒΗΣΑΙΕΩΝ
ΤΟΙΝ ΘΕΟΙΝ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Item ex alia,

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ
ΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΒΗΣΑΙΕΩΣ.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Tom.* 3. *pag.* 102. Vide quoque *Tom.*2. *p.* 205. Alia eſt *Biſſa* Locridis, de qua V. Strabonem *l.*8. & 10.

Biſacutus, cognom. Comiti Guidoni, à quo *Conti Guidi* Italici originem ducunt, inditum, propter crebra maleficia ab ipſo & ſuis perpetrata, apud Johannem Villaneum *lib.*5. *cap.*36. *Fu ſopranominato be'ſaguë per ſo maleficio è de ſuoi.* A' *Biſacuta*, quæ vox apud recentiores Scriptores ſecurim denotat duplicem habentem aciem, vel telum utrinque acutum. Sic enim *Gloſſarium* Cambronenſe, *Biſacuta, ferramentum quoddam utrinque incidens.* Guil. Brito *Philippidos lib.*2. *pag.* 115.

Aſcia dum dextris, biſacuta *ſecuris & enſis*
Fulminat.

Et infrà: —— *Nunc clava caput, nunc verò bipennis*
Excerebrat, ſed nec biſacuta, ſudisve vel haſta
Otia vel gladius ducis &c.

apud du Freſne *Gloſſ.* V. quoque ſuprà in voce *Bipennis.*

Biſantinus ſeu *Biſantius*, monetæ ſpecies aureæ, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*, V. infrà *Byzantius.*

Biſcoctus Panis, Gall. *Biſcuit*, panis nauticus, quem Latini *buccellatum*, Græci ξηρὸν ἄρτον, dixere. Sed & *Biſcoctum* Galli appellant genus panis melliti, qui inter bellaria adponitur, ſaccaro & aliis rebus conditi. Salmaſius *ad Vopiſcum in Tacito*

Biſellii Honor, in *vet. Inſcr.* nuper in Italia repertâ, quâ innuitur Q. Largennium Reip. Piſanæ certam pecuniæ ſummam contuliſſe, *ob honorem Biſellii*, item in alia, quæ Sueſſæ extat, deſcriptâ Ughello *Italiæ Sacr. Tom. VI.* quibuſdam idem eſſe videtur, qui olim *Sellæ Curulis*, apud Romanos. Alii exiſtimant, referri debere ad facultatem ſedendi in Theatris & Spectaculis, in ampliori ſella. Nam, ut eſt in *L.* una Cod. Theod. *de uſu Sellar.* exceptis aliquot vilioribus hominibus, *uſus ſellarum & ſedendi ac conveniendi in publicum facultas* omnibus data erat: quarum quidem ſellarum in Theatris meminerunt Martialis *lib.* 5. *Epigramm.*14. Tertullianus *de Spectaculis*, Alii. Atque hi *Biſelliarii* dicti videntur, in vet. Inſcript. apud Gruterum *pag.* 1099. 2. CN. PLÆTORIO VI. VIRO AUGUSTALI. BISSELLIARIO. HONORATO. ORNAMENTIS. DECURION. L. &c. A *Biſellio* quâ voce notatur ſella amplior, quæ duabus ſellis conſtat, apud Varronem de *L. L. Lib.* 4. vel quæ tam ampla eſt, ut duos ſeſſores capere poſſit, in *Gloſſar.* Lat. Gr. δίεδρον ſeu δίεδρον, Euſtathio *Il.* λ. δίεδρ© & δίεδρα, quæ tamen voces poſtea pro quacunque ſella uſurpari cœperunt. *Gloſſar.* du Freſne.

Biſomum, ſeu *Biſomaton*, ſepulchrum quod duo corpora, σώματα, capiebat: Antiquis enim, etſi plura ſimul eidem tumulo corpora inferendi mos eſſet, ita tamen ea diſponere conſueverunt, ut unum alteri non ſubſterneretur, ſed ſibi invicem ordine ſuccederent, reſponderentque loco diſcreta, ut obſervat Auctor *Romæ Subterr. lib.* 1. *cap.*26. Unde *mortuum ſuper mortuum poni*, vetitum legimus in Concilio Autiſiod. *can.* 15. Matiſconenſi II. *can.*17. in *Statutis* Bonifacii Archiep. Mogunt. *cap.* 19. & in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 6. In vet. Inſcr. *duplex tumulus* videtur appellari, Lugduni: *Et memoriæ æternæ Laninæ Galatiæ N. Græc. fœmin. ſanctiſſimæ — Q. Julius Hylas conjugi piiſſimæ, quem tumulum duplicem poſuit & ſibi vivus poſteriſque ſuis & ſub aſcia dedicavit.* Occurrit *Biſomi* vox paſſim in *Inſcriptionibus Sepulchr.* Sic *vet. Inſcr.* Beneventi, PP. ÆLIUS. VENERIANUS. HOC VAS BISOMUM SIBI ET FELICITATI SUÆ POSUIT ET TRIBUNAL EX PERMISSU PONTIF. PERF. &c. Ita *Triſomum* & *Quadriſomum*, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1207. & Car. du Freſne in *Gloſſar.* quorum hic vocem σῶμα pro reliquiis corporis ac cineribus uſurpari, colligit ex titulo Chyndonactis: *Μιθρης ἐν ὀρυγάδι τὸ σῶμα κελεύθῳ Χυνδόνακτος ἱερέων ἀρχηγοῦ:* Oſſa enim tantùm ac cineres in eo ſepulchro, in olla vitrea, reperti fuere, &c.

Biſontes, apud Solinum *cap.* 20. *Saltus Hercynius aves gignit* —— *In hoc tractu ſanè & in omni Septentrionali plaga* biſontes *frequentiſſimi. qui bovis feri ſimiles, ſetoſi colla, jubas horridi, ultra tauros pernicitate, capti aſſueſcere manu neſciunt.* Nonnulli libri *Viſontes* ſcribunt: perperam apud Oppianum Βίσωνες, pro βίσωνας, multum indignante verſu, quod tamen tuentur & agnoſcunt docti: Βίσωνες Pauſaniæ. Quid ſint patebit ex Martiali *de Spectac. Epigramm.* 23.

Ille tulit geminos facili cervice juvencos,
Illi ceſſit atrox bubalus atque biſon.

Ubi Scholiaſtes, *Biſon*, inquit, *eſt cervi figurâ, cujus à media fronte inter aures unum cornu exiſtit excelſum, cujus è ſummo rami tanquam palmi diffunduntur.* Eſſedis jungi conſueviſſe, idem innuit *lib.*1. *Epigr.*105.

Turpes eſſeda quod trahunt biſontes, &c.

Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 230.

Biſpellio, apud Marcell. *l.*72. §.5. ubi omnino, *Nam ergo & ſi biſpellionem, aut aliâs turpem dederis hominem, idem ſit?* & Ulp. *l.*31 *ff. de evict. Si ita quis ſtipulanti ſpondeat Janum eſſe, furem non eſſe, biſpellium non eſſe & cætera, inutilis ſtipulatio quibuſdam videtur*: idem videtur eſſe, qui *verſipellis*, i. veterator, planus, πολύτροπος, quaſi *homo* duarum pellium. Cujus vocabuli originem ex Arcadum fabula nonnulli acceſſunt, quam Plinius exponit *l.*8. *c.*81. Ii enim certos homines, ſtagno quodam trajecto, in lupos transfigurari tradebant & poſt annos 9. eo in habitu confecto, idem ſtagnum remenſos, priſtinum habitum recipere qui proin *Verſipelles* dicti ſunt, etiam apud Fabium *eandem recipere veſtem.* Quò alluſiſſe videtur Perſius *Sat.*5.

Sin tu, quum fueris noſtræ paulo antè farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Aſtutam rapido ſervas ſub pectore vulpem:
Quæ dederas ſuprà repeto funemque reduco, &c.

Hottomannus, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Biſſextus, Annus biſſextilis, in quo unus dies in Februarii menſe intercalatur: ſic dictus, quòd eo menſe tunc *Bis ſexto Kalendas* dicatur, quæ additio quolibet fit quadriennio. Julianus enim annus 365. dierum & 6. horarum ſpatio conſtat, quæ horæ quovis quadriennio integrum diem componunt; ſed quia illæ 6. horæ integræ non ſunt, deficiunt enim minuta undecim, conſequenter ſpatio 131. annorum integri diei ſummam conficiunt: ideò in Kal. Gregoriano ordinatur, ut in quatuor ſeculorum curſu ter *Biſſextus* relinquatur. Itaque cùm Anno MDC. occurrerit intercalatio *Biſſexti*, hinc tria ſequentia ſecula, nimirum MDCC. MDCCC. & MCM. *Biſſextos* non habebunt, habebit autem ſeculum, MM. V. de Biſſexti inſtitutione *Gloſſ. in Clement. de Reliq. & vener. Sanctor* §. *Certam diem*, apud Macros Fratres in *Hierolexico.* Item infortunium, malum ſuperveniens, vulgò etiam Græcis hac notione. Order. Vitalis *lib.* 2. *Tunc Biſſextilis erat annus, ac ſicut vulgò audivimus, revera ſupra proditores corruit biſſextus.* Et *l.* 13. *Hic tumultuoſus annus verè Biſſextilis fuit, & tunc ultimus in ordine concurrentium Biſſextus cucurrit, at, ut vulgò dicitur*, Biſſextus *ſuper Regem & populum ejus in Normannia & Anglia cecidit.* Vulgaris etiamnum apud Gallos loquendi formula: *le Biſſexte eſt tombé ſur une telle affaire.* Sed & exactio quædam ab Epiſcopis fieri ſolita hac voce notata reperitur. *Synodus* Pictavenſis *A.C.*1280. *cap.*11. *Monemus in generali, quòd de* Biſſexto *& aliis juribus Epiſcopalibus reddant nobis vel mandato noſtro, item de Synodo, parata, & aliis juribus Archidiaconorum, Capicerii & aliorum Prioratuum Eccleſiæ noſtræ ſibi* (ſic) *ab his qui ad ea tenentur ſatisfactum, antequam recedant* (è Synodo) apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* Ad propriam vocis ſignificationem ut redeam, à die *biſſexto*, ut dictum, nomen habet Annus *Bis-ſextilis. Biſſextum* a. definitur Scaligero, *dies conſurgens ex quatuor quadrantum appendicibus & anno quarto Juliano abſolutè accreſcens, Iſagogic. Chronologi.* 7 *Canon. lib.* 1. *cap.* 2. Ei reſpondet in anno Arabico ſeu Muhammedano ὑπερημέρος ſeu *Intercalari*, dies excreſcens, qui conficitur ex horis & minutis redundantibus ſupra dies 354 in anno Arabico communi: (tot enim iſtiuſmodi Annus diebus conſtat) adeò ut reſectis ab anno communi & reſervatis anno intercalari horis octo, & minutis 48. remaneant in anno retexto ſeu communi Hagareno tantummodo dies 354. & ſint in anno ὑπερημέρῳ dies 355. quemadmodum ex quadrante diei multiplicato, in annis Julianis, exurgit dies ulterior, ad finem luſtri Juliani, id eſt, quadriennii, in anno *Bis-ſextili*; ſic ut in annis communibus Julianis ſint dies 365. annus autem ultimus cujuſque luſtri Juliani habeat dies 366. Crebrius verò annus hujuſmodi Arabicus ὑπερήμερος recurrit quàm *Biſſextilis Julianus*, quia ex 8. horis & 48. minutis multiplicatis citius conſurgit dies, quam ex quadrante diei ſive ſex horis. Unde, cùm ſpatio annorum Julianorum 30. inveniantur anni biſſextiles tantummodo 8. pro totidem luſtris Julianis; in una contrà triacontaeteride Arabica inveniuntur anni ὑπερήμεροι undecim. V. Joh. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theolog. l.*6. *c.*2. §.3.

Bithus, Scriptor Latinus, cujus meminit Plinius *lib.* 38. *cap.* 7. *Bithus Dyrrachinus hebetata aſpectu ſpecula recipere nitorem tradit, iiſdem averſa rurſus contuentibus.*

Bithya, urbs Thraciæ, quæ & Βυθιόπολις, memoratur Flav. Vopiſco *in Aureliano*: *Atque inde per Byzantium in* Bithyam *tranſitum fecit, eamque nullo certamine obtinuit*, uti quidem legit Salmaſius

maſius, cùm aliàs habetur *Bithyniam*: quæ tamen tunc Romanorum erat. Caput fuit regionis cognominis, de qua fortè melius, quàm de urbe, verba hæc capiantur. Licèt nec ex toto Bithyniam improbare poſſis, cùm illâ tempeſtate Bithyni videantur Palmyrenorum & Zenobiæ partibus faviſſe, V. Salmaſium *ad l.*

Bithyæ, adde: Earum meminit Solinu *cap.* 1. *Apollonides perhibet, in Scythia fœminas naſci, quæ* Bithyæ *vocantur, eas in oculis pupillas geminas habere & perimere viſu, ſi fortè quem iratæ aſpexerint.* Ubi ſcripta exemplaria, ut & Plinii, habent *Vitiæ*. Optimus Regius, *Bitiæ*. ex quo legendum conjicit Salmaſius *Bituæ* (à *bis tuendo* ſeu *contuendo*) hoc eſt, δίκοροι. Proprium enim hujuſmodi fœminarum, binas in oculis pupulas habere, unde Græcis δίκοροι, pupilla namque ἡ κόρη eſt. Ovidius de Saga.

> *Hanc ego nocturnas verſam volitare per umbras*
> *Suſpicor & plumâ corpus anile tegi;*
> *Suſpicor, & fama eſt, oculis quoque pupula duplex*
> *Fulminat, & geminum lumen ab orbe venit.*

Ubi verba hæc, *geminum lumen ab orbe venit*, planè deſignat *bituam*, hoc eſt, δίκορον, &c. De hujuſmodi fœminis, narrat Plinius, omnes ubique viſu nocere, quæ duplices pupillas habeant. Apud eundem habetur de Thibiis in Ponto eadem virtute ac nota geminæ pupillæ præditis, qui Græcè Θιβιεῖς, à loco *Thiba*, ſic appellato, ab Amazone quadam ibi ab Hercule occiſâ, uti refert Stephanus. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 46. & infrà ubi de *Thibiis*.

Bithynia, adde: Nomen à *Bithyne*, fil. Jovis ex Thrace Titanis; erant namque *Bithyni* pop. olim Thraciæ, qui inde in Aſiam commigrarunt. V. Strabonem *lib.* 7 & 10. Bithyniæ *Agrorum Regiorum*, qui nempe populo Rom. Teſtamento relicti ſunt, mentio eſt in *Agrariis* Tullianis. Eorum menſura exigebatur ad pedem Regum Philetærium; quemadmodum ad Ptolemaicum pedem agri Regii menſurabantur, quos in Cyrenenſi Ptolemæus Rex eidem Populo legaverat. Poſtquam itaque in Romanorum poteſtatem Bithynia ceſſit, Prætoria facta provincia eſt, ab Aſiæ ſpeciali appellatione ſeparata, cui Paphlagonia addita eſt, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 807. V. quoque eum *pag.* 158 & 681.

Bithys, Jovis & Thraces Titanidis fil. à quo *Bithyni*. V. ſuprà.

Bitraſius Pollio, *Digeſt. de excuſationibus* memoratur, *Imperator Hadrianus* Bitraſio *Pollioni Legato Lygdonenſi*. Apud Jul. Capitolinum in *Marco Antonino*, pro *Veretraſino* vel *Veteraſino*, *Vetraſium* vel *Vitraſium*, reponunt: quæ gens Romæ eâ tempeſtate nota fuit, uti ex vett. lapidibus conſtat. *B* autem & *V.* ſæpius commutari notum. Vide Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad Capitolin.*

Bitumen, ſulphuri naturâ vicinum, *alibi limus*, verba ſunt Plinii *lib.* 35. *cap.* 15. *alibi terra; limus è Judææ lacu emergens: terra in Syria, circa Sidonem oppidum maritimum. Spiſſantur hæc utraque & in denſitatem coëunt. Eſt verò liquidum bitumen, ſicut Zacynthium, & quod Babylone invehitur. Ibi quidem & candidum gignitur. Liquidum eſt & Apolloniaticum, quæ omnia Græci piſſaſphalton appellant ex argumento picis & bituminis. Gignitur & pingue liquoriſque oleacei in Sicilia, Agragantino fonte inficiens rivum. Incolæ id harundinum panniculis colligunt, citiſſimò adhæreſcens.* Addit, *uſos eo fuiſſe ad lucernarum lumina, olei vice.* Et paulò poſt, *Diximus & fingi ſolitas ex eo ſtatuas & illini. Calcis quoque uſum præbuit, ita ferruminatis* Babylonis *muris. Placet & ferrariis fabrorum officinis tingendo ferro, clavorumque capitibus & multis aliis uſibus.* Patriam quod attinet, ita pergit: *Gignitur in Hiſpania, Ægypto, Armenia, Macedonia, Ponto, Africa: Inſulis, Sardinia, Melo, Lipara, Strongyle. Laudatiſſimum in Ægypto, proximum in Melo.* Species dein illius ſubjungit & probationem: *Hujus quoque duæ ſpecies, liquidum ſpiſſumque. Liquidi probatio: ut ſit limpidum lacteumque, ſine offenſis fricantium, cum quodam igniculo caloris. Hoc phormion vocant; an ſit adulteratum, deprehenditur ſucco Punici mali: Sincerum enim miſturâ ejus nigreſcit. Alterum genus eſt pallidæ & ſcabræ naturæ, & quod inficitur gallâ. Ideoque hoc vocant parapboron*, &c. Uſum Medicum multivarium, Vide *ibidem*. Quòd verò idem in unguentorum compoſitione, præcipuè in eorum vinorum, quæ condiebantur aromaticis ſpeciebus, *Bitumen* quoque additum fuiſſe, ſcribit, hallucinari eum ait Salmaſius, pice quidem & reſinâ etiam condiri muſta conſueviſſe, non verò bitumine, contendens, *Exercitat. ad Solinum pag* 711. De illius πῆξει & Διαλύσει ſic Solinus *cap.* 1. *Bitumen in Judæa Aſphaltites gignit lacus adeò lentum mollitie glutinoſa, ut à ſe nequeat ſeparari — ſcindique non poteſt — ſed ubi admota fuerint cruore illo* (menſtruo muliebri) *polluta fila, ſponte diſpergitur & applicitâ tabe diducitur paulo ante corpus unum.* Quod idem *Excerpta* ejus verſibus reddita ſic exprimunt,

> —— *linaque ſi prædicta tabe cruenta*
> *Admoveas, omne ſparſum diducitur ab ſe,*
> *Quodque tenax fuerat nimiùm, ſe ſponte recidit*

Sic *bituminis* tenacitas filis menſtruo pollutis, aut etiam, ut alii addunt, lotio diduceretur ac diſſolveretur. Atqui apud Strabonem *lib.* 16. Poſidonius dicit, quaſi hoc ipſum narrantibus Judæis, incantationibus quibuſdam & lotii menſtruorumque aſperſione, bitumen τὴν πῆξιν accipere & in duritiem cogi, ac ſic deinde incidi ac diduci, ſecuribus ſc. aut dolabris. Tacitus verò *Hiſtoriar. lib.* 5. ſcriptum reliquit, bitumen non lotio, aut menſtruo, ſed ſparſo aceto ſpiſſari & in denſitatem coire, abſcindi autem cruore, quo fœminæ per menſes exolvuntur. Sed hanc fuiſſe Vett. opinionem *ibidem* dicit: cœterùm gnaros locorum tradere, *undantes bitumine moles pelli, manuque trahi ad littus: mox ubi vapore terræ vi Solis inaruerint, ſecuribus cuneiſque, ut trabes ac ſaxa, diſcindi.* Ubi, idem ſentiens cum Strabone, quoad πῆξιν καὶ τομήν, concretionis tamen aliam cauſam planeque pugnantem allegat. Vult namque Tacitus, vapore terræ & vi Solis, in duritiem lapidis bitumen cogi; Strabo id fieri frigore aquæ contendit: Qua de ſententiarum varietate vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 27. Unum reſtat diſcutiendum, cur Lacus Aſphaltites ſeu Mortuum mare, quod *bituminoſum* totum, *Mare Salis* dicatur in Sacris, cum *Bitumen* ſalſum non ſit, nec ſalis naturam habeat? Reſpondet idem, *pag.* 614. lacum illum *ſalſum* dici, non quòd ſalſus ſit, ſed eodem planè ſenſu, quo *terram Salis* iidem Hebræi nuncupant, eam quæ deſerta eſt ac deſolata. Lacus enim hic nihil generat, non piſces, non aves habet aquis aſſuetas, nihil denique vivi ſuſtinet, uti vidimus ubi de *Aſphaltide lacu*. Sed nec omittendum, quòd antiquos ſtatuas Deorum hominumque *bitumine* finxiſſe, Plinius ſcribit *lib.* 34. *cap.* 4. *Antiqui pingebant* (an *tingebant*) *eas bitumine, quo magis mirum eſt placuiſſe auro integi*, &c.

Bizochi, qui & *Fratricelli*, ſecta Minoritarum religioſorum, in Eccl Rom. damnata à Bonifacio VIII. de quibus multa habent Odoricus Rainaldus A.C. 1297. *num.* 55. 1321. *num.* 18. 1331. *num.* 4. & Waddingus in *Annalib. Minor. A.C.* 1297. 1317. *num.* 24. & *ſeqq.* 1318. 1322. *num.* 66. *Bizocos* & *Pinzoccheros* vel *Pinzocaros* vocat Bocacius *Nov.* 74 & 27. *Bichinos* etiam Johannes XXII. *ann* 6. *Epiſtolar. commun.* 1189. *Nonnulli Viri peſtiferi, qui vulgariter Fraticelli ſeu Fratres de Paupere vita, aut* Bizochi *ſive* Bichini *vel aliàs fucatis nominibus nuncupantur.* Dicti illi quibuſdam à *biſacco*, Gallis *bezace*, quòd, oſtiatim panem & victum emendicantes, *biſaccum* humeris deferrent: Carolo verò du Freſne eadem ratione *Bizochi*, quà *Bichini*, nuncupati videntur, à veſtibus ſc. *bigii* ſeu griſei coloris. Nam à *bigio* Italorum, Gallorum *bis*, pro griſeo aut cinericio colore, ortum obſervat is in voce *Biccini*, V. ſuprà. *Bizochos* verò etiamnum habet Burgum S. Sepulchri, in Italia, apud Eundem.

Bizye, Thraciæ Regum arx, memoratur Solino *cap.* 10. *In Cænica regione, non longè à Flaviopoli colonia,* Bizye *oppidum, quondam arx Terei Regis, inviſum hirundinibus, & deinceps alitibus illis inacceſſum*: Sed quòd in Cænica locat, hallucinatur. Stephanus τὸ τῶν Ἀστῶν Βασίλειον, *Aſtarum regiam* fuiſſe refert. *Aſtæ* autem iidem Thraciæ pop. unde Ἀστική, *Aſtica* reg. ſeu ſtrategia, à Cænica Strategia diſtincta. Vide Claud. Salmaſium *ad Solinum pag.* 166. ut & in voce *Bizia*.

BL.

Blachernæ, adde: Novum palatium CP. habet Joh. Calvinus *Lexic. Jurid. ad l.* 18. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ. Nov.* 159. *præfat. poſt pr.* Inde *Blachernenſe* ſuburbium, in quo ſumtuoſiſſimum fuit Templum B.M.V. à Leone Imp. ædificatum, ἐν Βλαχέρναις, *in Blachernis* dictum, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*. Indeque πρῶτος Βλαχερνῶν, *Primus Blachernarum*, fortè quem hodie *Præpoſitum* vocant, qua dignitate Theodorus Balſamon celebris fuit, circa finem ſeculi à Chriſto nato XII. uti docet Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 42. ubi addit, extra urbem CP. versùs mare *Templum Blachernarum* fuiſſe, à Pulcheria extructum teſte Zonarâ. Vide quæ de *Præfecto Blachernarum* affert Jul. Cæſ. Bulengerus *de Imp. Rom lib* 8. *cap.* 100.

Blæſus, apud Papin. Statium *lib.* 2. *Sylv.* 1. ad Meliorem,

> *Noverat effigiem generoſique ardua Blæſi*
> *Ora puer* ——

adde: intimus fuit Melioris, cujus obitum hic magno luctu atque impenſis proſequutus eſt. Unde Martialis *ad eund.*

> *Qui ſolemnibus, anxius ſepulti*
> *Nomen non ſinis interire* Blæſi,
> *Et de munifica profuſus arca*
> *Ad natalitium diem colendum*
> *Scribarum memori piæque turbæ,*
> *Quod donas, facis ipſe Blæſianum.*
> *Hoc longum, tibi vita dum manebit,*
> *Hoc & poſt cineres erit Tributum.*

Nempe reditum ejus tituli (cujuſmodi tributum *penſionem* vocant hodie) conſtituit Melior, in honorem *Blæſi* hujus, qui inter Scribas alicui Officio præfuiſſe videtur. Caſpar Barthius *Animadverſ. lib.* 1. *pag.* 193. & 194

Blanca, Vide infrà *Blancus*, item *Mallia*.

Blancamanelli, Gallicè *Blancs manteaux*, nomen eſt, quo Pariſiis inſigniuntur Monachi Benedictini, in vico cognomine habitantes, Richelet.

Blanckenhemia Familia. Vide *Manderſcheidia*.

Blancorum Emporium, Βλάγκων Ἐμπόριον Ptolomæo, Cottiaræ, quæ *Cottonara* olim dicta eſt, metropolis: Βλάγκων ἐμπόριον, Κοττιάρα μητρόπολις. Peutingeri Tabula habet, *Blinca*, *Cottiara*. Apud Ptolomæum vulgò legitur Ἐλάγκων, ſed Βλάγκων legendum eſſe, judicat Salmaſius *ad Solinum pag.* 1187.

Blancus,

Blancus, monetæ minutioris argenteæ vel ære argentoque mixtæ ſpecies, vulgò *Blanc*. Occurrunt autem *Solidi blanci*, in *Charta* Johannis R. Angliæ *in Monaſtico Angl. Tom. I. pag.* 352. apud Car. du Freſne. Eadem notione *Blanca* habetur alibi, V. ſuprà in *Albus*.

Blandus & languidus color, vegeto & auſtero opponitur, apud Plinium, ubi de Sandareſis gemmis, in quibus fœminas *blandiorem habere flammam* dicit, cùm mares auſteri ſint vegetique. Metaphora à ſaporibus ducta; auſterus enim in guſtu *ſapor* blando & leni opponitur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 200. & 345.

Blaſco, vulgò *Briſcou*, inſula Galliæ eſt, in ſinu qui inter duo promontoria Leucatam & Setium intercipitur, Agathæ ſeu Agdæ urbi proxima atque adverſa: citra os Rhodani. Unde Plinius ejus ſitum malè aſſignat, inter oſtium Rhodani & Stœchadas tres Maſſiliæ adverſas, cùm inquit: *In Rhodani quidem oſtio Metina, moxque Blaſcon, tres Stœchades à vicinis Maſſilienſibus dictæ propter ordinem.* At ex Gallia in Italiam tendentibus, quem Plinius ordinem ſervat, primò occurrit *Blaſco* ad urbem Agatham, mox oſtium Rhodani, & in eo Metina inſ. tum Stœchades. Martianus quoque Capella malè Plinium tranſcripſit *l. 6. cap. 14. In Galliæ ora*, inquiens, *in Rhodani oſtio Metina, quæ* Blaſco *nunc vocatur*. Olim à Maſſilienſibus Græco nomine *Agatha* dicta videtur Valeſio *Not. Gall.*

Blaſcon, adde: Vide quoque *Blaſco*.

Blaſphemandi Judicium ritus, occurrit in *Capitulari* 2. & 4. *ann.* 805. *cap.* 8. & *lib.* 3. *Capit. c.* 7. *De clamatoribus cauſidicis, qui nec judicium Scabinorum acquieſcere, nec* blaſphemare *volunt, antiqua conſuetudo ſervatur, id eſt, ut in cuſtodia recludantur, donec unum è duobus faciant*, &c. Eſt autem *blaſphemare judicium* idem, quod *falſare ſententiam*, h. e. hanc tanquam falſam impugnare & appellare: formula etiamnum apud Galliæ Practicos recepta, *Blaſmer une ſentence.* Olim autem, qui ante Judices litigaverat, dato Judicio ſtare, aut ab eo ſtatim appellare tenebatur, interimque, dum alterum ex his duobus elegiſſet, cuſtodiæ mandabatur; qui ſi appellaſſet, ad palatium cum *apoſtolis* in libera cuſtodia deducebatur, donec ejus cauſa diſcuteretur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Blaſſenburgum, Germ. *Blaſſenburg*, arx munitiſſima, in ditione Marchionis Culmbacenſis, è Brandenburgica familia, imminens oppido Culmbaco: quam, Alberto II. March. jurato Norimbergenſium hoſte, acre his inferente bellum A. 1552. hi expugnatam funditus everterunt A. C. 1554. magna cum offenſione ac detrimento totius domus Brandenburgicæ, ut videre eſt apud Thuanum *Hiſt. lib.* 13. Extincto dein Alberto, illam ſuis ſumtibus inſtaurare coacti, ex ſententiâ à Ferdinando I. Imp. latâ. V. Georg. Hornium *Orb. Politico cum Notis Menckenii pag.* 252.

Blaſtares Matthæus, inter Canoniſtas Græcos, memoratur Anton. Auguſtino *Præfat. ad antiq. Decret. Collect. Johannes Scholaſticus & Photius ambo Antiſtites Conſtantinop. & Matthæus* Blaſtares *Monachus & Conſtantinus Harmenopulus, & his omnibus brevior Arſenius, ſub certis quibuſdam titulis ſententias Canonum comprehendunt: adjectis etiam Legum de iiſdem rebus decretis. Ex quo factum eſt, ut id genus Nomocanones appellarent*, &c. Eundem inter *Nomocanonum* Scriptores citat Juſtellus Pater *Præfat. ad Cod. Canonum Eccleſiæ Univ. Synopſin* ejus *Conciliorum* laudat Meurſius in *Gloſſario Mixob.* voce ἄμβων. In *Catalogo* MSS. Codd Bibliothecæ Patr. CP. hic quoque titulus legitur: *De legibus Magnum Volumen, habens explicationem trium Doctorum, explicantium Canones & LL. Imperiales. Initium Johannis Monachi Zonaræ, deinde Theodori Balſamonis Patr. Antiocheni, poſtremò Matthæi Blaſtaris: in charta bombucina.* Sed & Leo Allatius, in famoſo Tr. *de Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis conſenſione*, in Indiculo Auctorum & hunc Matthæum collocat inter Auctores nondum editos. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Jur. Eccl num.* 288. & 289.

Blatta, multis idem, quod tinea: Namque jungit utramque, Horatius *lib.* 2. *Sat.* 3.

— — Cui ſtragula veſtis
Blattarum ac tinearum epulæ, putrebat in arca.

Martialis *lib.* 6. *Epigramm.* 60.

Quàm multi tineas paſcunt blattasque diſerti.

Et *lib.* 14. *Epigr.* 37.

Conſtrictos niſi das mihi libellos,
Admittam tineas trucesque blattas, &c.

Sed *blattas*, inter ſcarabæorum genera, reponere videtur Plin. *lib.* 11. *cap.* 28. & eaſdem deſcribit *lib.* 29. *cap.* 9 quomodo τὰς σίλφας Dioſcorides *lib.* 2. Quid quòd apud ſequentis ævi ſcriptores *blatta* planè aliud eſt, purpura ſc. aut purpuræ genus? Sic Eutropius in *Nerone* ſcribit, eum *piſcatum eſſe retibus aureis, quæ funibus* blatteis *extrahebat*: pro eo, quod Suetonius, *Piſcatus eſt reti aureo purpurâ coccoque funibus nexis.* Et Lampridius de *Heliogabalo*, *Paraverat funes* blattâ *& ſerico & cocco intortos, quibus, ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret*, &c. Sic Theodoricus R. Theoni apud Caſſiodorum *lib.* I. *Epiſt.* 11. *Cum blatta* (i. cum purpura) *quam noſtro cubiculo dare annis ſingulis conſuevistis, venire feſtina.* Sidonius quoque *lib* 9. *Epiſt.* 13. *Tonantio*,

Rutilasque terræ blattas,
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat unda.

Et *Epiſt.* 16. *Firmico*,

Blattifer vel quam tribuit Senatus.

h. e. Senatorum ordo purpuratus. Et *Carm.* 5.

Pontus Caſtorea, blattam *Tyrus, æra Corinthus*, &c.

Vide Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib IV. cap.* 25. Carolo du Freſne vermiculus eſt, qui è *Chermes*, ut Arabes vocant, & è cocco ſanguinei coloris erumpit: unde poſtea pro ipſa purpura purpureoque colore uſurpata vox. Et quidem B*lattam Tyriam* commendat Sidonius, ut vidimus; *Neapolitanam* Anaſtaſius in *Leone III. Byzantiam* idem alibi: ut & Serapion *libr. Aggregat.* Blattæ Byzantiæ *ſunt ex ungulis Oſtracorum & ſunt cooperculα, quibus teguntur in foramine ſuo & meliores ſunt, quæ vergunt ad albedinem, & ſunt odoriferæ, quarum odor trahit aliquantum ad odorem Caſtorei.* Actuario βλάττιον Βυζάντιον, ὅ ἐστι τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, os nempe *anterius purpuræ*, cujus appellationis rationem exponit Leonh. Fuchſius *de Compoſit. Medicam. lib.* I. Adde eundem *ad Myrepſum ſect.* I. *capp.* I. 21. & 451. Ruellium item *de Natura Stirpium lib.* I. *cap.* 7. Βλαττίον quoque, pro *purpura* Nicetas, Cedrenus & Codinus, non uno in loco, uſurpant. Unde ὀξυβλάττιον, *ſerico-blatteum* & *blatto-ſericum*, pro ipſo ſerico *blattâ* tincto, V. *l.* 10. *Cod. de Murileg.* quo ſenſu Βλάττιον uſurpavit Anna Comnena *Alexiad. pag.* 93. V. ad eam *Notas* Car. du Freſne, & plura hanc in rem, apud Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 18. *cap.* 17. Cujacium, Savaronem, J. Gothofredum, alios, ut & hic infrà.

Blattea, in *Gloſſar.* θρόμβος αἵματος τῶν κογχυλίων, *grumus ſanguinis conchyliorum*: pro *Blatta*. Adjectivè ſumitur apud Flav. Vopiſcum in *Aureliano*, *Idem conceſſit, ut* blatteas *matronæ tunicas haberent & cæteras veſtes, cùm antea coloreas habuiſſent.* Nempe matronarum habitus ante Imperium Cæſarum purpureus & auratus fuit. Sub Impp. verò jam inde à Jul. Cæſare purpuræ uſus privatis interdictus; quem in totum ſuſtulit Nero: quod tenuit uſque ad Aurelianum, quem permiſiſſe hic ſcribit Vopiſcus, ut matronæ tunicas *blatteas*, h. e. purpureas & cœteras veſtes haberent: namq; quod *blatteas* hic, poſtea *purpureas* vocat. Ne cum Viro quodam doctiſſimo cenſeamus, *blattam* exquiſitiſſimum purpuræ genus fuiſſe, atque ideò minus mirum, ſi jus non fuit matronis blatteas tunicas & cœteras veſtes habendi. *Blattam* exquiſitiſſimum purpuræ genus fuiſſe, atque ideò minus mirum, ſi jus non fuit matronis blatteas tunicas & cœteras veſtes habendi. *Blattam* enim Recentiores dixere, quam Vetuſtiores purpuram. *Blattæ vel blatteæ propriè bullæ luti ex itineribus*, ut ex Feſto ſcribit Paulus: inde bullæ ſanguinis concreti. Hinc *Blatteum*, i. *ſanguineum*, pro purpureo: namque & duos hos colores pro uno habet Servius *lib.* 3. & 6. *Æneid.* & ſaniem purpuræ *ſanguinem* etiam ac *cruorem* appellarunt. V. Salmaſium *ad Vopiſcum l. c.* ubi addit, à *blattis* vermiculis *blatteam* appellari malè quibuſdam Viris doctiſſimis.

Blattoſericum, apud eundem Vopiſcum in *Vita* ejuſd. Imp. paulo ſuprà, *Et quum ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio* blattoſerico *uteretur, ille reſpondit, Abſit ut auro fila penſentur*: pallium eſt ex *blattoſerica* contextum. *Blattoſerica* autem vel *Sericoblatta*, eſt ſericum nema purpurâ ſeu blattâ tinctum; quod & *ſericum* abſolute dicebatur. Unde *trecentæ libræ blattoſericæ* in *Cod.* Theodoſ. Ubi *libra ſerici* & *libra blattoſericæ* idem, vel *blattæ ſericæ*, uti legitur in vulgatis. Hinc βλάττιον recentioribus Græcis, non *blatta* vel *purpura*, ſed *ſericum nema blatteum* eſt. Nicetas, τὴν ὑφαντικὴν τέχνην τῶν βλαττίων, ubi βλαττία ſunt *veſtes purpureæ*. Alter enim codex habet, τὴν ὑφαντικὴν τέχνην ἐμποιεῖν, vel καὶ ὑφαίνειν ἐγίνωσκον. Alio loco apud eund. ubi habetur in Gr. codice, πέπλοις χρυσοϋφέσι: Græcobarbarus codex habet, βλαττίοις χρυσοῖς. Sic, ubi in Græco codice legitur, νήματα χρυσοϋφῆ: Barbarogræcus legit, βλαττία διβλαττία καὶ τριβλαττία, &c. Fila igitur ſerici, quæ auro erant ἰσοστάσια, purpurâ vel blattâ tincta fuere, atque ſic à Seribus uſque adferebantur, &c. Vide Salmaſium *ad loc.*

Blavotini ſeu *Bloëtini*, militaris factio, in caſtris Flandriç Com. Philippo Aug. in Gallia regnante. Wilh. Armoricus *Philipp. l.* 2. & 9. hac voce videtur innuere appellatam fuiſſe gentem, eam Flandriæ partem, quæ Furnas ſpectat, incolentem, ubi & *Iſangrinos* collocat:

Inde movens iterum claſſis legit æquoris undas,
Quod Bloëtinorum *candentia litora lambit,*
Quaque mareſcoſos extendit Flandria campos,
Et qua bellipotens media inter prælia terram
Sulcat Iſangrinus, gladio munitus & haſtâ,
Quà ſola Furnus arat finibus vicina marinis.

Et *l.* 9.

Jam ſua per ſpeculas Bloëtinus *ſigna levavit,*
Omnis Iſangrinus, Furnites, Belga ſub uno
Cæte, Ferrando Comiti ſe conſociarunt &c.

Bellicâ virtute & animi magnitudine præſtitiſſe, docet Lamb. Ardenſis, ubi de bello à Mathilde Luſitana Philippi Flandriæ Com. vidua Furnenſibus illato, *Eo maximè*, inquit, *quòd* Blavotinos *nunquam domare vel ſubjugare potuit.* Et alio loco, *Aliique parentes ejus amici, utpote viri fortes auſim dicere* Blavotinorum *patres atque auctores.* Nomen à *Blavotorum* familia deducunt Mejerus *an.* 1206. & Malbrancus *l.* 11. *de Morinis c.* 7. Certè in *Charta* Philippi Alſatii Flandr. Com. *ann.* 1181. apud Miræum in *Dipl. Belg. lib.* 2. *cap.* 44. *Rignardus Blavoet de Furnis* ſubſcripſiſſe ti adnotavit du Freſne *Gloſſ.*

Blautæ ſeu *Blautia*, ſandalii genus. Heſychius, βλαῦται, κρηπῖδες ἢ σανδάλια, *Blautia crepidæ vel ſandalia.* Et quidem Cynicorum proprium: vetus *Epigr.* Leonidæ

Ὁ σκίπων κ̀ τοῦτο τὰ βλαυῖα, πότνια Κύπρι,
Κυνικοῦ Κινικοῦ σκῦλα Πεισιχάρε@.
Ὅλπη τε ῥυπόωσα, πολυτρήτοιό τε πήρης
Λείψανον, ἀρχαίης πληθόμενον σοφίης.

Quorum ſimplicitatem cùm antiqui Chriſtiani in habitu & calceatu imitarentur, & ipſi *βλαυῖας*, ſive phæcaſia, pedibus induxere. Ita enim præcipit in ſuo *Pædagogo* Clemens Alexandr. *Εἰ δὲ μὴ ὁδοιποροῦμεν, ἀλλὰ μὴ φέρομεν τὴν ἀνυποδησίαν, βλαύταις ἢ κ̀ φαικασίοισι χρηστέον, κονίποδας αὐτὰ ὀνομάζουσιν οἱ Ἀττικοὶ διὰ τὸ πελάζειν μοι δοκεῖν τῇ κόνει τὼ πόδε.* Omnia enim hujuſmodi calceamenta humili ſolo erant, unde & *κονίποδες* dicebantur: cùm contra calcei, quos dixere *κοῖλα ὑποδήματα*, ut plurimùm ſolo eſſent alto, &c. Vide Claud. Salmaſium *Notis ad Tertullianum de Pallio, cap.5. pag. 415.*

Blavus, & *Blavius* color, apud Joh. Monachum in *Vita* S. Odonis *lib. 3.* Albertum Argentin. *pag. 121.* Alios, cœruleus dicitur, Germ. *Blaw*, Gall. *Bleu*: cujus vocis etymon à Latino arceſſit Salmaſius. Cenſet enim, *blutum* ſeu *bleu*, dictum quaſi *ablutum* & dilutum. Gr. *κυανὸν*, qui nihil aliud ſit, quàm purpura dilutior & pallidior, Vide eum ad Tertullianum *de Pallio. cap. 3.* & plura hanc in rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Hunc Chriſti veſtimento colorem fuiſſe ait, ſed ſine teſte idoneo, Dominicus Macer in *Hierolexico.*

Blemyes, adde: Eorum quoque meminit Auguſtinus *Serm. 37. ad Fratres in Eremo*, ut & Plinius *Hiſtor. Natur. lib. 5. cap. 5.* Cum illis rem ita ſe habere, ait Auctor Anonymus *Hiſt. Orbis terr. Geogr. & Civ.* eſſe nimirum, qui capita intra humeros, quos attollunt, recondere ſoleant, eoque cùm magnum alant capillitium, caput cum pectore quaſi confundant, tanquam collo deſtituti; quod ex peregrinationibus cognati ſui tradit Borell. *Obſervat. Medico-Phyſic. centur. 3. obſerv. 3.* Vide quoque Aldrovandum *apud Schottum.*

Blethona, aliis *Bledona* vel *Blodona*, vulgò *Bleme*, fluvius Galliæ, qui Diniam Bodiontiorum vel Sentiorum alluit, ac in Druentiam labitur; poſtquam haud procul à civitate Mardaricum fluviolum qui convallem, ubi Burgus pars civ. Diniæ, prælabitur, recepit. Ab hoc fluvio, apud Plinium *lib. 3. cap. 4.* pro *Bodionticis*, quos ibi habet, *Blodiuntios* vel *Bledontios* legi vult Gaſſendus, refragante Hadriano Valeſio *Notit. Galliæ*, in voce *Dinia.*

Bleva, caſtellum Galliæ, in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Hiſtor. lib. 10.* haud procul à Sarta fluvio, vulgo *Bleve*, Hadr. Valeſius in voce *Majatum.*

Blialdus ſeu *Bliaudus*, in *Tabulario* Abbatiæ S. Amantii Inculiſm. veſtis ſpecies eſt, apud du Freſne *Gloſſar.*

Blida, Rolandino in *Chron. lib. 5. cap. 15.* machina bellica eſt, V. Andr. Felibianum *de Architectura lib. 1. pag. 103.* Cambro-Britannis certè hodieque *Blit* eſt catapulta: *Blie* Danis, ut eſt apud Pontanum in *Chorographia Daniæ pag. 799.*

Bliriacum, ad Carim fluv. vulgò *Blerl*, opp. ſeu caſtellum Galliæ in Ducatu Turonico, qui à fluvio Toëdo *Toël*, uſque ad Hagas Blimartii ab Oriente in Occidentem promittitur. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce, *Turones.*

Blombergius ramus, ex Fürſtenbergenſi familia ortus eſt. Comitum autem horum vetuſta & inter Suevos celebris familia, Principali axiomate ex parte nuper eſt ornata; ejusque partem olim conſtituiſſe crediti Comites Friburgenſes, qui in Johanne (à quo Hochbergiis, & nunc Badenſibus Principibus præfectura *Badenweiler* obtigit) defecerunt A. C. 1458. Quantum nunc ex ſtirpe Fürſtenbergica ſupereſt, in ramum Heiligenbergo-Werdenbergium, à Joachimo Friderici A. C. 1559. extincti filio ortum, & *Blombergium*, quem Joachimi frater Chriſtophorus I. orſus eſt, dividitur: quorum hic iterum in *Meſſkirchium* & *Stulingenſem* diſpeſcitur. Ex Joachimo & Anna *de Zimbern*, natus Ego, obiit A. C. 1635. Pater ex Anna Maria Zolleiana, Ferdin. Friderici Egonis, extincti A. C. --- Leopoldi Ludovici, qui obiit A. C. 1639. Franc. Egonis (nati A. C. 1626. Epiſcopi Argentinenſis) Hermanni Egonis (nati A. C. 1627.) Johannis Egonis, &c. Chriſtophorus verò, extinctus A. C. 1559. ex Barbara Montfortia, genuit Albertum, patrem Chriſtophori II. quo natus Frid. Rudolphus C. Furſt. *in Stulingen*, extinctus An. Ch. 1655. reliquit Franc. Maximilianum, maritum Mariæ Magd. Bernhuſiæ, Spenerus *Theatr. Nobil. tom. 1.*

Blondus, ſeu *Blundus*, color capillorum flavus, Gall. *Blond*. Gr. *ξανθὸς, luteus, dilutior*: à Saxon. *blonde*, id eſt, mixtus, tinctus, fucatus. Rutilum enim colorem arte quadam & ſpecierum mixtione, v. g. lixivio & ſapone, fieri conſueviſſe, docet pluribus Cluverius *Germ. Antiq. lib. 1. c. 16.* Vide Salmaſium *ad Solinum, pag. 1155.*

Blumarith, apud Luxurium in *Epigramm.* de eo, *qui amicos ad prandium clamabat, ut plura expoſceret Xenia,*

Gaudeo, quòd me nimis ac frequenter
Ambitu paſcis Blumarit *ſuperbo.*
Unde ſed paſcor, mea ſunt per omnes
Sparſa convivas bona, &c.

nomen eſt proprium Viri Vandalicum vel Gothicum, qualia multa in illis Epigrammatis. Scripſit enim Luxurius ille Carthagine, ſub Thraſimundo Vandalorum R. Salmaſius *Notis ad Æl. Spartianum in Hadriano Caſ.*

BO.

Boa, aquatilis ſerpens, Græcis *ὕδρος*, cujus meminit Solinus *cap 2. Calabria chelydris frequentiſſima &* Boam *gignit, quem anguem ad immenſam molem ferunt convaleſcere. Captat primò greges bubulos & quæ plurimo lacte rigua bos eſt, ejus ſe uberibus innectit, ſuctuque continuo ſaginata, longo in ſeculo, ita fellebri ſatietate ultimò exuberatur, ut obſiſtere magnitudini ejus nulla vis queat: & poſtremò depopulatis animantibus regiones, quas obſederit, cogit ad vaſtitatem. Denique D. Claudio principe, ubi Vaticanus ager eſt, in alvo occiſæ boæ ſpectatus eſt ſolidus infans.* Hinc, quòd *bubuli* lactis ſucco alatur, nomen ei datum eſſe, Plinius ait. Sed omnium ſerpentium id eſſe, ut lac avidè hauriant; colubrorum inprimis qui in paſtu pedibus vaccarum circumvoluti poſterioribus, lac ex uberibus ad ſanguinem uſque ſugunt, notum eſt. Potiùs itaque ex Græco *ὀδύνης* vocis origo arceſſitur, quod idem eſt ac *δύνης*, pro quo Æoles Bœotii dicebant *βύνης*, unde Latini ſuum *boa* ſumſere, ſicut ex *φώνης* fecerunt *popa*. *Δύνης* autem vel *ὀδύνης*, *κολυμβητὴς* eſt, *natator*: quod ſerpenti huic aquatili apprimè convenit, Salmaſius *ad Solinum pag. 87.*

Boachieri, machinæ bellicæ ſpecies, apud Sanutum *libro 3. parte 12. cap. 21.*

Boæ, ſive *Bœa*, urbs Laconicæ, cujus meminit Strabo *libro 8.* *εἶτα Βοιαὶ πόλις, εἶτα Μαλέα, Poſtea* Boæ *urbs, dein Malea*: Item Stephanus, quem vide. Ab ea non longè fuit Epidaurus, *ἡ Λιμηρὰ Ἐπίδαυρος* Straboni præfato dicta, Laconica urbs in Argolico ſinu. Vide Ptolemæum *lib. 3. cap. 16.* Plautus *Boas Epidauri* vocat, *Epidic. Actu 1 Sc. 1.*

E Philippa matre natam, ac te Bois Epidauri *ſatam,*
Videon' ego Teleſtidem te, Periphani filiam?

Fortè quia in agro Epidaurenſi ſitæ erant. Vide præter Auctores laudatos Plinium *libro 4.* & Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas lib. 6. tit. 1.*

Boalia, ſeu *Bupetia*, ludi fuere apud Romanos, iidem cum Tauriis. Vide *ibi.*

Boanoſa inter inſignia victoriæ, apud Monachum Engoliſm. in *Vita* Caroli M. ann. 798. *Adefonſus Rex Galliæ & Aſturiæ prædata Ulyſſipone, ultimâ Hiſpaniæ civitate inſignia victoriæ ſuæ*, boanolas, *mulos captivosque Mauros Domino Regi Carolo per legatos ſuos — miſit.* Ubi *σωσωνίας* vel *σωσωνίας* legi vult Meurſius. *Σωσώνιον*, autem Moſchopulo *lib. περὶ σχεδῶν*, Latinis idem ſonat, quod *lorica*. *Σωσώνιον* habetur apud Johannem Diaconum *ad Scutum Heſiodi.* *Σῶσον* pro veſtis ſpecie, occurrit apud Joh. Tzetzem *Chiliad. 1. cap. 29.*

Τοιοῦτον τὸ ἱμάτιον ὑπῆρχεν Ἀντισθένους,
Ἦν σουσὸν ἁλουργὲς πεντεκαιδεκαπηχυαῖον,
Ἔχον ζῶδα κ̀ θεοὺς κ̀ Περσικὰ κ̀ σοῦσα, &c.
Tale veſtimentum fuit Antiſthenis,
Suſon purpureum quindecim cubitorum,
Habens animalia & Deos, & perſica, & Suſa, &c.

Fortean à Suſis Perſiæ metropoli. Vide du Freſne *Gloſſar.*

Boatium civitas, in vett. Notitiis provinciarum ac civitatum Galliæ, nuncupatur, quæ aliàs Lapurdum dicitur, urbs Galliæ, in Tarbellis, maritimâ Novempopulorum gente. Hos *Boates* ſolis illis Notitiis memorari, neque uſquam alibi reperiri, tanquam eos boæ ſolidæ hauſerint, miratur Valeſius. Quòd enim cum Bojis, Galliæ populo, quidam eos confundant, multùm à veritate abludunt, cum hos Burdigalenſis pagi incolas, cum Burdigala, Aquitaniæ ſecundæ, non provinciæ Novempopulanæ attribui conſtet, & Buchium ſeu Boji vicus, Bojorum caput, à Bajona ſeu Lapurdo *Boatium* capite bidui amplius itinere abſit. Nec aſſenſum impetrat Scaliger, cùm per *Boates* Vocates Cæſaris *Comment. lib. 3* intelligit, cùm hi potius Vaſates eſſe videantur. Fortè *Sediboniates*, quorum Plinius meminit, Aquitanis, id eſt, Aquenſibus proximi, quibus à *ſede bona* ſeu commodo ſitu nomen datum, poſtea truncato nomine *Boates* ſunt dicti. Certè enim Lapurdenſes Boateſve aut Bajonenſes Aquenſibus confines ſunt, & fortunatè ſiti, commercio exterorum patent. Valeſio *Boates* à *Boa* videntur nuncupati, & *Boa* primùm dicta eſſe, quæ pòſt *Baona*, ac demum *Bajona*. Quòd autem per *Boatium civitatem* Bajona ſeu Lapurdum intelligendum veniat, hinc patet, quòd cùm cœteræ Novempopulorum civitates notæ ſint, quæ hodieque exceptâ Eluſâ Epiſcopali dignitate fulgent, aut Boatium civ. Bajonam eſſe, aut veterem urbem Novempopulanæ & priſcam ac nobilem Epiſcopatûs ſedem à Notitiis omiſſam eſſe oporteat, quod veriſimile non eſt, Vide Hadr. Valeſium in voce *Lapurdum.*

Bobadilla, nomen illuſtris fuit in Hiſpania familiæ, in qua claruit Didacus Fern. Dn. *de Bobadilla*, Regis Alfonſi ultimi Camerarius; ſed nomen Beatrix Fernandina *de Bobadilla*, Andreæ *de Cabrera* March. *de Moya* nupta, huic familiæ intulit, unde à March. *de Moya* & Com. *de Chinchon* uſurpatur. Fuit autem Beatrix præfata, filia Petri *Fernandez de Bobadilla*, ex Maria Maldonata; & ex marito mater Fernandi *de Cabrera & Bobadilla Com.*

de

de Chinchon, quo & Tereſiâ *de la Cueva*, natus Petrus Fernandinus, Pater fuit, ex Mencia *de la Cerda & Mendoza*, Didaci Fernandini *de Cabr. & Bob. Com. de Chinchon*: qui ex Agnete Pacheca ſuſcepit, Ludovicum Hieronymum Fernandinum *de Cabr. & Bob. C. de Chinchon* (cui uxor obtigit Anna, filia Petri Alvari Oſorii M. *d' Aſtorgad* A. C. 1621) Menciam *de Cabr. & Bob.* (uxorem Franciſci Fernandini *de Cabrera & Bobadilla* March. *de Moya*) Mariam *de Cabrera & Pacheco* (nuptam Joh. Andreæ Hurtado *de Mendoza* March. *de Cannete*) Luiſamque *de Cabrera* (quam duxit Petrus Velaſcus Davila *M. de Loriana*) &c. Vide Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. part.* 2.

Bobinæ ſeu *Bombinæ*, Gall. *Bobines*, ligna puellis dicuntur, quibus involvunt tramam; à *Bombyce* ſeu *Bombylio*, quo nomine tum appellatur vermis hic, cùm teſtâ ſuâ ſive ſepulchro textili incluſus eſt, nec movens ſeſe nec ſonans: non quidem *à bombo*, ſeu ſono, ſed à figura. Teſta enim illa ſive theca, quâ reconditur, oblongâ & ovatâ formâ, fuſum refert ſtamine plenum, qui in medio tumeſcens ſenſim tenuiſcit & in acumen utrimque deſinit; *Panum & panuellum & panuculam* Latini vocant, Græci πῆνιον. Cujuſmodi modico ſecus & figura ampullæ eſt, quam Græci βομβύλιον appellant: nam ventrem extumidum habet, extrema exiliora &c. Vide Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3.

Bocchor, nomen Regis Balearium, apud Solinum *cap.* 23. *Bocchoris regnum Baleares fuerunt, uſque ad everſionem frugum cuniculis animalibus quondam copioſæ.* Quod cùm alibi nuſpiam occurrat, *Bocchorum* oppidum fœderatum Romanis, cujus Plinius meminit *lib.* 4. *cap.* 10. cum genitivo *Bocchorum* Regum confudiſſe Salmaſio videtur. *Bocchor* enim & *Bocchus*, item *Bogus*, Mauritanorum Regum nomina fuere, quibus in Baleares nullum imperium fuit. Jugurthæ temporibus *Bocchus* Mauris imperabat, de quo diximus *Βόγα* mentio, apud Strabonem locis aliquot, quod nomen à *Boccho* diverſum eſſe, habes ibi *lib.* 17. *Bogud* Latini vocant, ut infrà videbimus. *Bocchor* verò, ex Græco Βόκχος, apud Juvenalem, occurrit,

Propter quod Romæ cum Bocchore *nemo lavatur.*

Sed & *Bocchoris*, Ægyptiorum Regis nomen fuit &c. Vide Salmaſium *ad Solinum p.* 281 ut & in vocibus *Bocchus*, *Bocchoris*, *Bogud*.

Bocchus, adde: Regia ejus fuit, quæ poſtmodum *Cæſarienſis colonia* dicta eſt, deducta à Claudio Imp. Idem Salmaſius *Ibid. pag* 475. Græcè Βόκχος, quod nomen nonnulli malè cùm Βόγος, confundunt; ut ex Strabone conſtat *lib. cit.* Μικρὸν μὲν ἐν τῷ ἡμῶν οὖν πρὸ Βόγον βασιλεῖς καὶ Βόκχον κατεῖχον αὐτὴν φίλοι Ῥωμαίων ὄντες. ἐκλιπόντων δὲ τούτων, Ἰούβας παρέλαβε τὴν ἀρχὴν δόντος τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος, καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν ἀρχὴν πρὸς τῇ πατρῴᾳ. *Paulo igitur ante nos Bogus Rex & Bocchus, tenuerunt eam, amici Romanorum. Illis autem extinctis, Jubas Imperium nactus eſt, dante Auguſto Cæſare, atque hoc inſuper præter patrium regnum.* Alter *Bocchus* Latinis *Bocchor* dictus eſt, uti vidimus ſuprà. Idem nomen flori eſt, inter coronarios numerato. Virgilius,

Et Bocchus *Libyæ Regis memor* —

de quo vide Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 16. ubi hunc florem refert inter eos, qui Virgilio eidem dicuntur, *Inſcripti nomina Regum*, &c.

Bochellus Laurentius, *Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ*, ex Conciliis ejuſdem Oecumenicis, Statutis Synodalibus, Patriarchicis, Diœceſanis, Regiis conſtitutionibus, &c. *collectorum Libros VIII.* Lutetiæ evulgavit, anno hujus ſeculi 21. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 417.

Bodonis Monaſterium, à Bodone Epiſcopo Tullenſi conditum & cognominatum, eſt in Lotharingia, vulgò *Boudonville*, aliàs *Bouſonville*: Monaſterio Megeni ſeu Mediano, vulgò *Mojen-Mouſtier* ad Septentrionem obverſum. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Megeni Monaſterium*.

Bæbia ſeu *Bæbia* lex, *ut alternis annis quaterni Prætores crearentur*, apud Liv. *lib.* 14. Alia, à M. *Bæbio* Tribuno Pl. eodemque Triumviro coloniæ deducendæ lata, voluit, *Ne agri amplius dividerentur: ſed poſſeſſores in iis relinquerentur, vectigal pro iis populo Rom. ſolventes, eaque pecunia plebi divideretur*, Appianus *Bell. Civil. lib.* 1. Fuit quoque *Æmilia Bæbia lex*, à M. Bæbio, L. Æmilio Coſſ. *de ambitu* lata, cujus meminit Livius, anno U.C. 571. Vide Johannem Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *capitibus* 5. 10. & 29. Car. Sigonium, &c.

Boëdromion, qualis apud Athenienſes Anni menſis fuerit, Vide in *Boedromia*. Eodem magna Myſteria celebrari ſolebant, ſicut Antheſterione parva; quæ qui acceperat, magnis initiabatur, poſt annum epopta futurus: ſimul enim iſta fieri non poterant. Niſi quòd Demetrio indultum eſt τὸ ἅμα μυηθῆναι καὶ ἐποπτεῦσαι, apud Plutarchum in *Vita* ejus, aliiſque nonnullis. Sed illud in ejus gratiam vel ad ejus imperium, potiùs, circa hæc ſacra innovatum eſt, ut non ſtatutis temporibus celebrarentur & ei traderentur. Venit namque Athenas Demetrius menſe Munychione, cùm parva Myſteria, quæ τὰ πρὸς ἄγρας dicebantur, vel ἐν ἄγραις, Antheſterione menſe celebrari mos eſſet. Itaque, ut Munychion diceretur Antheſterion, decreto ſanxerunt Athenienſes. Rurſus, ut eodem tempore magna Myſteria ſuſcipere poſſet & in iis ἐποπτεῦσαι, quia menſe *Boëdromione* agebantur, Munychion, qui Antheſterion jam factus erat, de Antheſterione etiam decreto factus eſt Boëdromion: atque ita ille ἐδέξατο τήν τε λοιπὴν τελετὴν ἅμα καὶ τὴν ἐποπτείαν, &c Salmaſius *ad Æl. Spartianum in Hadriano c.* 13.

Bæotarchæ, nomen ſummi apud *Bæotos* Magiſtratus, apud Livium *lib.* 42. *cap.* 43. *Legati Romani in Bæotiam comparati ſunt. Ibi jam motus cæperat eſſe, diſcedentibus à ſocietate communis Concilii Bæotorum quibuſdam populis — Thebis magna contentio erat — Comitiis prætoriis Bæotorum victa pars injuriam perſequens, coactâ multitudine decretum fecit Thebis, ne* Bœotarchæ *urbibus reciperentur*, &c.

Boethi, in *L. Boëthos*, 4. *Cod. de tab. lib.* 10. dicuntur adjutores, Juliano Patricio Antecеſſore Interprete in *Nov.* 35. quam Latinam eſſe ajunt quidam. Dicuntur autem à Græco βοηθεῖν, ſuntque, qui officialibus morbo vel nimiis occupationibus impeditis additi, labores eorum ſublevabant. Eorum varia genera: erant enim adjuvæ Logiſtarum, *d. leg. Boëthos in princ.* & *in Baſilicis lib.* 54. Alii Adjuvæ Quæſtoris, de quibus *d. Nov.* 54. Erant & Officiorum & Palatinorum *l.* 3. *C. de div. offic. lib.* 12. Quidam & Numerariorum fuere adjutores in Zenonis *Conſt l. null.* 10, *C. de nu lib.* 11. V. Gothofredum *ad §.* 1 *leg.* 13. *de tut.* laudatum Joh. Calvino *Lexic. Jurid.*

Boethus, nobilis Toreuta, apud Plin. *Hiſt. lib.* 33. *cap.* 12. Vide infrà in voce *Toreutice*.

Boeus, Græcè Βοῖος; nomen viri, unde Βοιωτὸς, ſtadiodromus, qui floruit Olymp. 164. In Stadio victor, è Sicyone. Item Itoni fil. de quo dictum, in voce *Bæotus*. Sed & Βοῖον, urbs Dorica; & Βοιαὶ, urbs in Creta Inſ. Pro *Bæus*, Solinus *Byus* habet, *cap.* 2. *Notum eſt à Philoctete Petiliam conſtitutam: — Anconam à Siculis, Gabios à Galato & Byo Siculis fratribus*, &c. Ubi *Byus*, pro *Bæus* eſt, ſicut idem *ibid. Tryzeniis*, pro *Træzeniis* habet, Vide Salmaſium *ad eum pag.* 65. Sed & *Bæus* inter Heraclidas commemoratur Pauſaniæ & alius Athenæo *lib.* 9.

Bogarmita ſecta, auctorem habuit Baſilium quendam, qui principatu Alexii Comneni Anthropomorphitarum, Audæi, aliorumque Deum corporeum eſſe delirantium, dogma poſtliminio reducere conatus, Conſtantinopoli, ob alia quidem, quæ ſimul evulgabat, ultricibus flammis confectus eſt. Vide Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap* II. §. 9.

Principes Viri.

Bogislaus, filius natu minimus Miſtævonis Regis Vandalorum, frater Udonis Megapolitanorum Principum ſatoris, filium reliquit Suantiborum: qui à Bela Ungaró auſpiciis Micislai Poloniæ Regis victus & ad religionem Chriſtianam adductus eo digreſſo, in libertatem iterum ſe vindicavit, & cum hoſtibus eundem Deum, *Chriſtum*, colere renuit. Hoc nati Wartislaus ac Ratiborus citeriorem, Suantopulcus verò & *Bogislaus* ulteriorem ſortiti ſunt Pomeraniam.

Bogislaus I. modò dictus, Suatopulco fratre à Boleslao Crivouſto Polono capto, ac ſine hærede mortuo, Ducum Pomeraniæ ulterioris, (quæ moribus & linguæ Henetorum pertinaciter ſemper adhæſit, & cum Citeriore ad Germanicos mores ac imperium tranſgreſſa, nihil commune habuit, fuit auctor. Exagitata autem eſt hæc linea perpetuis adversùs Polonos, Boruſſos ac Danos, bellis: Ipſe lineæ ſator Bogislaus filium reliquit Subislaum, A. C. 1150. qui Olivenſis cœnobii A. C. 1180. & dein Dantiſci expugnatâ quam Dani condiderant arce, conditor fuiſſe fertur. Extinctâ lineâ in Meſtovino A. C. 1295. ſucceſſionem ſibi Poloni vindicarunt: Viciſſim agnati Duces citerioris Pomeraniæ pro gentilium hæreditate pugnabant. Tandem Cruciferi magnam partem ſuæ Boruſſiæ adjunxere, reliqua cis Stolpam in poteſtate Pomeranorum relinquentes.

Bogislaus II. filius minor natu Wartislai, Pomeraniæ citer. Ducis, de quo ſuprà, cum fratre Caſimiro, pulſo Henrico Leone, in cujus fuerant clientela, præſente Woldemaro Daniæ R. ſolenni ceremoniâ, porrectis aquilis à Friderico Barbaroſſa, in caſtris ad Lubecam, Dux creatus eſt, datâ in Imperio ſeſſione A. C 1181. Inde tamen juſſus claſſe Daniam petere, & ab Arch. Abſalone, regni adminiſtratore, victus in tutelam Daniæ conceſſit. Idem Julino A. C. 1173. à Danis deſtructo ſedem Epiſcopatus Caminum tranſtulit, multaque prædia aſſignavit, ſed eâ conditione, ut ditio pacis ac belli tempore Pomeraniæ maneret juncta, & non niſi de Principis conſenſu Epiſcopus legeretur. Eo natus eſt, præter Caſimirum II.

Bogislaus III. cui adverſus Albertum Marchionem Brandeburgicum bellum fuit. Sub eodem per colonias Saxonicas, quæ Anclamum, Golnoam, Ukarmundam, Freenvvaldam, Damium condidere aut reſtauravere, oppreſſa Slavica gens ac jus Lubecenſe introductum eſt. Defuncto A. C. 1222. ſucceſſit frater Barniмus I. cujus filii, Otto Stettinenſis ac Bogislaus Wolgaſtenſis rami, auctores fuere.

Bogislaus IV. modò memoratus, cognom. *Corpus & anima*, agnatorum in Pomerellia ſucceſſionem, ab Vladislao Loctico vindicare armis fruſtra conatus eſt. Bello autem adverſus Conradum, Johannem ac Woldemarum Brandeburgicos, his Stargardiam ademit, & ex Margareta Rugia filium reliquit Wartislaum IV. patrem Bogislai & Barnimi IV.

Bogislaus hic V. lineæ Pomeraniæ Orientalis conditor, gener Caſimiri Polon. R. & ſocer Caroli IV. Imp. cum fratre Gutzkoen-

ſem Comitatum, defuncto ultimo Comite Johanne acquiſivit, & Ludovico Romano victo, multa à Brandeburgicis recepit. Pater Caſimiri V. Barnimi V. Wartislai VII. & *Bogislai* VIII.

Bogislaus VI. Barnimi V. Occid. Pomer. lineę auctoris, de quo ſupra, filius, ſine prole deceſſit, frater Wartislai VI. A.C. 1394. defuncti.

Bogislaus VII.

Bogislaus VIII. fil. Bogislai V. cùm à Papa alius, alius ab Imperatore deſignatus eſſet Epiſcopus Caminenſis, ne electioni Capituli fraus fieret, bona Eccleſiaſtica ipſe adminiſtravit, ſed cùm fratri in Ducatu ſucceſſiſſet, reſignavit. Mox ob quædam bona, in quæ redimenda ſumtus fecerat, retenta, ab Epiſcopo excommunicatus, hunc ejurato Epiſcopatu Ordini Boruſſiaco accedere coëgit. Tandem cùm ſucceſſor eadem repeteret, à Concilio Conſtantienſi redditio imperata eſt. Obiit A.C. 1417. Eo genitus

Bogislaus IX. quia Concilii decretum ſpreverat, cum Stralſundiis, qui tres ſacrificos ob motam ſeditionem combuſſerant, à Papa ſimiliter excommunicatus: non deſiit ab Epiſcopo vexari, donec hic à Sigiſmundo Imp. in Concilio Baſilienſi proſcriptus eſt. Demum Colbergæ transactum A.C. 1436. & Dux mortuus eſt A.C. 1448. filiâ tantùm Sophiâ, quæ Erico II. agnato nupſit, relictâ: ſic in Erico I. patruele ejus A.C. 1459. extincto, linea Ducum Pomeraniæ Or. cujus Bogislaus V. auctor fuerat, deſiit.

Bogislaus X. filius natu minimus Erici II. Pomer Occid. D. præfati, cogn. *Magnus*, totius Pomeraniæ Princeps & familiæ ſolus hæres tandem factus, conſiliario quodam ruſtico Langio non infeliciter uſus eſt. Alberto Electori Brandeburg. homagium negans, cum eo bellum habuit, ſed nuptiis Ducis cum Margareta filia Friderici II. El. pax facta eſt: Idem Megapolitanis adversùs civitates confœderatas pacem procuravit. Inde in Palæſtinam profectus, ac multas ibi paſſus moleſtias, in reditu Lutherum Wittebergæ audiit: à quo cùm Stettinenſes paſtorem obtinuiſſent Paulum à Rhoda, eundem auditum commendavit. Verùm paulo pòſt A.C. 1521. Spirenſi decreto apud Pomeranos quoque publicato Doctores hinc inde diffugere, hacque occaſione Evangelium Livoniæ illatum eſt. Obiit A.C. 1523. Pater, ex ſecunda conjuge Anna Polonica, Georgii Wolgaſtenſis, & Barnimi X. Stettinenſis Principum.

Bogislaus XI.

Bogislaus XII.

Bogislaus XIII. filius Philippi, nepos Georgii prædicti, Barti ſedem habuit, & A.C. 1606. debitum naturæ ſolvit. Eo nati ex Clara Lunæburgica Philippus II. Patris ſucceſſor, Franciſcus, Georgius III. & Ulricus, Caminenſes Epiſcopi: ac, qui tertio loco dicendus erat,

Bogislaus XIV. Hic ultimus familiæ, totam poſſedit Pomeraniam, ſed A.C. 1627. in Ducatum Cæſareas copias admittere coactus eſt, quæ ita eum expilavere, ut uno triennio 10. milliones extorquerentur, nullo militaris laſciviæ ac tyrannidis genere prætermiſſo. Demum A.C. 1630 cùm Sueciæ R. in Pomerania appuliſſet, vim ante Stettinum oſtentans, ut reciperetur, obtinuit; quo facto brevi à Cæſareanis copiis ditio purgata eſt. Tandem, relictâ ſine prole viduâ Eliſabetha Holſatâ, ultimus in familia maſculus, deceſſit A.C. 1637. ſorore ejus Annâ viduâ Erneſti Croji Arſchotani, ad annum uſque 1660. ſuperſtite. Cùm autem ex antiquo pacto ad Brandeburgicos deferenda fuiſſet ſucceſſio, pace Monaſterienſi, Marchionibus ulterior Pomerania, cum aliis quibuſdam æquivalentiæ nomine, conceſſa eſt, citerior verò cum Rugia, feudo Imperiali, Sueciæ coronæ, ſub fide tamen Imperii, ceſſit, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Bogus ſeu *Bocchus*, Græcè Βόγος ſeu Βόκχος, nonnullis idem nomen eſt; ſed diverſa eſſe, ſuprà oſtendimus in voce *Bocchor*, ex Strabone, ubi *Bogos* & *Bocchos* ante Jubam Mauritaniæ imperitaſſe, ſcribit. Eſt igitur Græcis Βόγος, qui Latinis *Bogud*: Romanis iſtiuſmodi barbara nomina βαρβαρικώτερον enuntiantibus, quàm Græcis. Hinc Βόγον, Maurorum Regem, qui in partibus Antonii fuerat, ab Agrippa bello Actiaco occiſus, Livius *Bogudem* vocat, *lib.* 113. *Caſſius geſſiſſet cum Trebonio bellum, ſi* Bogudem *trahere in ſocietatem furoris potuiſſet.* Porro à *Bogude* hoc Mauritania Cæſarienſis *Bogudiana* priùs dicta eſt, teſte Plinio *lib.* 5. *cap.* 2. ſeu *Bogutiana*, ut quidem libri habent, quaſi *Bogut* diceretur. Quemadmodum *Putpud* Vett. dicebant urbem Africæ, quæ recentioribus *Putput* dicitur. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 309.

Bohemi, adde: Fontibus olim ſacrificaſſe, legitur apud Johannem Dubravium *Hiſtor. Bohem. lib.* 1. Qui & huic rei firmandæ de Nympharum ab hac gente cultu, & id genus Numinum, verba adducit è Procopii *Hiſtoria Gothica lib.* 3. *niſi quòd ad vomitum ſuperſtitioſi rurſus revertebantur. Lares & Lemures colentes, victimasque tum ad fontes, tum ad lucos & compita, mactantes.* Vide Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 82.

Bohemia, adde: Germaniæ regio, cujus limites, ſec. Auctorem *Hiſt. Orbis Terr.* ab Ortu Sileſia & Moravia, ab Occ Bavaria, à Meridie Auſtria, à Borea Miſnia ac Luſatia, ſunt: Figuram ovalem habet, & montibus ac ſylvis undique cincta, Amphitheatri cujuſdam formam repræſentat. Diſtrictus habet 15. juxta partitionem Carolinam, Caroli nempe IV. quæ hodieque obtinet, Vide *infrà*: eique unitæ ſunt Moravia, Sileſia ac Luſatia. Solum conſtat glebâ pingui ac frugum fertili, vinum quoque profert, ſed mediocre, lupuletis verò excellit. Fodinis porro metallicis abundat, gemmasque, adamantes nempe, amethyſtum, ſapphirum, ſmaragdum, jaſpidem profert in montibus Kikonoſſis, granatos item in puteis Podſedicianis, ac Strzebivlicianis ſaburræ glareæque permixtos, ſed dignitate Orientalibus inferiores: A venenatis aliiſque noxiis animalibus terra liberior eſſe creditur. Salis verò uſum ex Bavaria & Saxonia petit. Vide Stranskium *Deſcript. Bohem. lib.* 2. Zachar. Theobaldi *Topogr. de montibus Bohemiæ*, VVenceslai Hagecii *Böhmiſche Chronike*, &c. Finibus Imperii hodieque *Bohemiam* includi probat Conringius his rationibus: 1. Quia à Carolo M. per filium Carolum incolæ domiti, more aliorum Sclavorum, tributum pependerunt, quamdiu potentia Carolina floruit: quâ deficiente ſub jugum redacti ſunt iterum ab Henrico Aucupe & filio ejus Ottone M. confeſſusque eſt Brzetislaus I. A.C. 1042. provinciam illam Imperatorium fiſcum eſſe. 2. Bohemorum Duces Cæſaribus militarunt, Sobieslaus Conrado in Saxonia, Vladislaus & alter Sobieslaus Friderico I. in Inſubria, Brzetislaus Henrico VI. in Luſatia, Wenceslaus II. denique Friderico II. 3. Iidem Duces inprimis Boleslaus Sævus; uterque Brzetislaus & Fridericus, Cæſares Germanicos, Dominorum ſemper titulo honoraverunt. 4. Vocati iidem ad Curiam Cæſaream comparuerunt, cauſas dicturi. Sic Ludovico Pio adfuit Francofurti, cum muneribus Neclanus; Ratisbonæ Henrico Aucupi Wenceslaus, quem Sanctum vocant, Bambergæ Lothario Saxoni Sobislaus I. & ante ipſum Henrico II. Jaromirus ac Uldricus; Roncaliis Friderico I. Vladislaus; eidem Norimbergæ Fridericus; Moguntiæ Philippo Przemislaus, & Baſileæ Friderico II. Wenceslaus II. 5. Multi Ducum Bohemis invitis a Cæſaribus dati ſunt, Uldricus I. ab Henrico II. Borzivojus II. Uldricus II. & Vladislaus ab Henrico V. Vladislaus poſtea Rex à Conrado: Sobieslaus II. & Fridericus à Friderico Barbaroſſa: Henricus Brzetislaus ab Henrico VI. & Wenceslaus I. à Friderico II. donec populo eligendi redditâ per Philippum facultate, confirmandi tamen inveſtiendique auctoritas Imperatoribus remanſit. Tandem ipſum hoc Regium nomen ſolo Germanicorum Cæſarum beneficio Bohemis obtigit, & quidem primò ſic, ut perſonalis duntaxat illa, & à ſolo Cæſarum nutu pendula dignitas fuerit, quæ demum à Philippo Imp. modò memorato perpetua reddita eſt, A.C. 1199. Et ſi ante hac nomen id illorum quidam geſſere, ut VVenceslaus Sanctus, VVratislaus Juſtus ac VVladislaus, factum id eſt, beneficio Henrici I. Henrici IV. ac Friderici I. Imp. V. Conringium *tr. de finibus Imp. cap.* 29. Melch. Goldaſtum *de Bohemiæ regno incorporatarumque prov. juribus*, &c. Hodie tamen, Rex Bohemiæ extra Electionis Cæſareæ negotium, ad nulla vocatur Comitia, nec Regni ſubditi aliter, quàm in Foro Bohemico, conveniri poſſunt: Imò jam A.C. 1545. cùm Ordines Imperii Comitiis VVormatienſibus, de Bohemis in partem ferendorum onerum publicorum pertrahendis, egiſſent, Carolus V. rem indignè tulit, proximisque quæ poſt confectum bellum Smalcaldicum, A.C. 1548. habita ſunt, Comitiis, publicè ac ſolenniter priori Conſilio interceſſit, aſſerens *Bohemiam* non ſolùm eſſe Regnum ab oneribus id genus liberum, ſed & ab Imperio Germ. prorſus cùm gente, tum inſtitutis ſegregatum, Auctor *Hiſt. Orbis Terr.* Poſt Czechum, Reip. hujus conditorem, Crocum ſen. ac jun. ſub Libuſſa ac Premislao, famoſa mulierum rebellione duce Valaſcâ comitatâ, maximam Bohemiæ partem ſuam illæ reddiderunt, tandemque Rep. aliquâ formatâ, id inter alia ſtatuerunt: *ut concubitu cum vicinis inito, ne genus ſuum interiret, maſculis ſi qui naſcerentur dexter oculus erueretur pollicesque abſcinderentur.* Verùm poſt ſeptennium, victâ & in acie cæsâ Valaſcâ, imperium hoc concidit. V. Æn. Sylvium *Bohem. capp.* 3. 4. 5. &c. Poſt Vratislaum (viceſimum à Czecho) quem Henricus IV. Imp. Regem dixerat, poſteri ejus titulo non conſtanter uſi ſunt; donec Przemislaus cognom. *Victorioſus* & *Aureus*, Dux trigeſimus quartus à Philippo denuo illum emeruit, & ad poſteros transmiſit. Idem quòd Ottoni Philippi ſucceſſori conſtans adhæreret, Ottocarus quaſi *Gar Ottiſch*, dictus eſt. Ejus nepos Przemislaus ſeu Ottocarus II. à Rodolfo I. Imp. bello, ob Auſtriam, exorto cæſus eſt A.C. 1278. Poſt quem extinctâ in VVenceslao II. & III. prole maſculâ A.C. 1306. Rudolfus Auſtriacus Alberti Imp. filius, & A.C. 1307. Henricus Carinthiæ D. regnum tenuerunt: Poſt hunc A.C. 1310. abdicatum, è familia Lucemburgica, Johannes Henrici VII. Imp. filius, Carolus IV. VVenceslaus Ignavus ac Sigiſmundus præfuere. Tunc ſecuti Albertus Auſtriacus, Ladislaus fil. Georgius Podiebracius, Vladislaus Caſimiri Poloniæ R. filius & Ludovicus. Quo prælio Mohaczenſi interfecto, Regnum ad Auſtriacos rediit, Ferdinando I. jure uxoris, quæ Ludovici ſoror erat, illud capeſſente atque ad poſteros transmittente. Vide quoque in voce *Boëmia*; item in *Bohemi*.

Diſtrictus XV. regni Bohemiæ, ſec. diviſionem Carolinam.

Pragenſis.	Podbracenſis.
Kaurzimenſis.	Prachenſis.
Hradecenſis.	Pilznenſis.
Chrudimenſis.	Racovnicenſis.
Czaslavienſis.	Slanenſis.
Bechynſenſis.	Zatecenſis.
Vultavienſis.	Litomierſizenſis &

Boleslavienſis.

Quibus

Quibus ſuperaddit, qui peculiaribus inſ... s vivunt. Comitatus Gladicenſis ſeu Glacenſis, qui Bor. & Or. Sileſiæ terminus, ab Auſtro angulo cuidam Moraviæ adhæret: Hebane ſeu Oegrana provinc. quæ Bavariæ ac Voitlandiæ adjacet: Loctenſis ſeu Cubitanus terræ tractus, German. *Elnbogen*, ad Hebanum diſtrictum & Voitlandiam ſitus, V. P. Stranskium *Deſcript. Bohem. libr.*2. Lingua, quæ in hac regione uſitata, Slavonica eſt, &c.

Bohemiæ Regnum, ab initio indigenas Principes habuit à Zecho, gentis conditore, & A. C. 550. uſque ad Wenceslaum III. & A. C. 1307. Fuit autem Zechus, frater Lechi & Ruſſi, item Selimiri, qui nepotes Oſtrivoii, Slavorum Orientalium Regis, colonias Sclavorum in Bohemiam, Moraviam, Poloniam, Ruſſiam & Dalmatiam, deduxere. Et quidem primò *Ducum* nomine Zechi poſteri genti præfuerunt, quorum decimus Borivojus, à Methodio Moravorum Apoſtolo, baptizatus, Religionem Chriſtianam primus in Bohemiam introduxit, uti Hornius refert, & ex eo Burgoldenſis. Theobaldus verò in *Geneal. Bohem.* primùm *Judices* per annos 78. dein *Duces*, per annos 363. Inde demum *Reges* per annos 517 ad ſuam viz. ætatem uſque, *Bohemiam* rexiſſe, ſcribit, neque à Methodio, ſed à Cyrillo Alexandrino, unà cum triginta Palatinis, baptizatum eſſe Borivojum, A. C. 894. refert. Primum Regii Imperii initium fuit circa A. C. 1086. quo Vladislaus, Ducum vigeſimus, ab Henrico IV. Imp. Rex creatus eſt: ſed dignitas crebrò interrupta, *Ducumq́;* repetitum nomen, donec Fridericus Barbaroſſa denique Vladislaum, qui in expeditione Mediolanenſi Imperatorem egregiè juverat, Regem appellaret, leonemque album duabus, in altum porrectis caudis, inſignem, Regno, loco aquilæ, quo ſigno prius uſum fuerat, concederet Sic ad poſteros transmiſſum Regale axioma: inter quos *Onogari* in primis, quorum primus Premislaus fuit, celebres fuerunt. Sed horum familia, atque adeò priſcâ Zechi ſtirpe in Wenceslao III. extinctâ, circa A. C. 1300. Regnum à variis competitoribus mirè dilaceratum, partim ad Henricum *Carinthiæ D.* partim ad Rudolfum, Alberti I. Imp. filium pervenit: duraruntque hæc diſſidia, uſque ad A. C. 1312. quo Regnum *domui Lutzelburgicæ* illatum eſt: e qua Reges habuit Johannem, Wenceslaum cogn. *Carolum*, qui etiam Imperator, Wenceslaum cogn. *Ignavum* & Sigiſmundum. Inde *ad Auſtriacam* familiam devenit, quæ Albertum II. & Ladislaum poſthumum Reges ei dedit. Poſt quos iterum *ex indigenis* Georgius Podiebracius ſceptrum tenuit. Hunc excepere ex *Polonis* Vladislaus & Ludovicus: Quibus iterum ex *Auſtriis* ſucceſſere Ferdinandus I. Maximilianus II. Rudolfus II. Matthias, & Ferdinandus II. Ex *domo* hinc *Palatina* Fridericus V. Elector, rerum ſummæ admotus eſt: poſt quem iterum illa ad *Auſtriacam* ſtirpem revoluta eſt, è qua hactenus præfuere Ferdinandus modo dictus, qui Friderico Palatino acie victo Bohemiam in hæreditariæ provinciæ formam (cùm antea electivum Regnum fuiſſet) redegit, Ferdinandus III. IV. & Leopoldus I. qui hodiernus Imperator eſt. Incrementa Regni quod attinet u[illegible] no Moravorum Rege Suatopluco II. ab Arnolfo Imp. circa A. C. 898. everſo, Moravia in provinciæ formam redacta Polonis primum ceſſit; exin à Pretislao ad Bohemos translata eſt, circa A. C. 1048. Acceſſit Sileſia, ſub Johanne Lutzelburgico R. A. C. 1312. Nunquam verò illud latius patuit, quam ſub Premislao Ottocaro III. qui fines ejus a Mari Adriatico ad Balticum uſque propagavit, Regiomonte Pruſſiæ Ducalis metropoli condita, &c. V. Georg. Hornium *Orb. Imp. & Polit.* ubi de jure Bohemiæ Regis, in Collegio Electorali & Comitiis Imperii Univerſalibus inter alia, pluribus diſſerit, cum *Notis L. Othonis Menckenii.*

Bohemica Avis, Germ. *Behemle*, dicitur Norimbergenſibus, avis illa, quam à luce *Lucidiam* vocat Albertus M. quòd è *Bohemia* quotannis in finitimas regiones avolare ſoleat *Lucidiam* autem appellat Albertus, quòd plumæ illius colluceant noctu, & viatoribus eo tempore iter facientibus per tenebras non parum commodi afferant. Qua de re Plinius *l.* 10. *c.* 47. *In Hercynio*, inquit, *Germaniæ ſaltu inviſitata genera alitum degere accepimus, quarum plumæ ignium modo colluceant.* Et paulò fuſius Solinus *c.* 20. *Saltus Hercynius aves gignit, quarum pinnæ per obſcurum emicant & interlucent, quamvis denſa nox denſet tenebras. Inde homines plerumque nocturnos excurſus ſic deſtinant, ut illis utantur ad præſidium itineris dirigendi, præjactisq́; per opaca callium rationem viæ moderentur indicio plumarum refulgentium.* V. ſuprà ubi de *Avibus.*

Bohordicum, Gallis *Bohourt* vel *Behourt*, haſtiludii ſpecies vel certè quodvis haſtiludii genus, in quo nobiles adoleſcentes vires ſuas experiebantur. Lamb. Ardenſis, *In robur adoleſcere cœpit virile, ut illic* bohordica *frequentaret & torniamenta.* Sic in *Tabulario* Ponconienſi, apud du Freſne *le jour de bouhordeis*, redditur *dies haſtiludii* Ubi *bouhordeis*, idem eſt quod *Bohordicum*: quâ voce in eo Tabulario appellantur ludicra certamina paganorum & burgenſium, quæ illi cum baculis & fuſtibus in campo obire ſolebant certis ac ſtatis diebus, atque adeò 1. & 2. Dominicâ Quadrageſimæ, quæ inde etiamnum *Bouhordis* appellantur, in quibuſdam Galliæ provinciis, uti habet Monetus in *Inventario utriusque linguæ*, &c. Hinc *Bordiare*, & *Bordare*, in *Mandato* Regis Angl. ſuper juratis ad arma; pro quo hodieq́; Florentini *Bagordare* dicunt, nempe pro *Gioſtrare*, ut *Bagordo, l'atto del far feſta.* Qui etiam arma ipſa offenſiva ſic vocant, quibus in haſtiludiis propriè ſic dictis utuntur: quæ quidem videntur fuiſſe baculi ac virgæ innocuæ, uti probat du Freſne *Diſſert. 7. ad Joinvill. p.* 182. ubi plura de hocce ludicro certamine reperies. Meminit certè ejus Letaldus Monachus *de Mirac. S. Maximini Abbatis Miciacenſis n.* 13. *Hinc paſtiones canum, hinc cum ſcuto & virgula ludebant ju[v]enes.* Et vocis origo eſſe videtur a *bohordo* vel *boffordo*, uti vocabulum hoc effert Michael *del Molino* in v. *Ludus*: quod Hiſpanis & Falconibus genus quoddam junci majoris, bullâ ac capitello inſtructi ſignificat; eò quòd primitus iis juncis, virgularum vice, decertaretur, ſeu quòd eædem virgulæ juncorum iſtorum formam referrent Vel à *Borda*, quæ in *Gloſſis* Iſidori *clava* exponitur, quòd ejuſmodi baculi clavarum inſtar eſſent Niſi eam malis arceſſere à *burdis*, i. *jocis ludicris* ut *bohordare* fuerit ludere, ludicrum exercere. V. du Freſne in *Gloſſ.* & *Diſſ. cit.* in qua etiam *behorda*, pro imaginariis caſtrorum oppugnationibus, interdum ſumta eruditè oſtendit.

Boja, apud citimæ ætatis Scriptores, compes eſt aut torques vinctorum. *Gloſſ.* Lat. Gr. Κλοιὸς, *Boja, Eculeum.* Gloſſar. Anglo-Saxon. Ælfrici, *Nervi, Boja* &c. Sed & jam apud Plautum, invenias in *Aſinar. Carceres, numellas, pedicas*, bojas, *tortoresq́ue acerrimos*: e quibus *Bojas* verbis hiſce Gotſelini de *Miracul. S. Auguſtini Cantuar. c* 16. illuſtrari ait du Freſne: *In arctiſſimum cippum omni compede durius conſtrinxere. Addunt ferreas manicas manibus & collaria ferrea in cervicibus, ita ut per medium maceriæ lapidei cubiculi trans[illegible] vincula obducantur.* Et mox, *Juvenem — atrocioribus tormentis aggrediuntur, Stringuntur ſuræ & oſſa arctiori ligno incuſſis ſudibus cracto*, &c. V. de *Bernicolis* dicta Joinvillæ, & C du Freſne *Diſſert.* [illegible], ut & Wenceslaum in carcere depictum, apud Petrum Lambecium *Comment. de Bibl. Cæſ. lib.* 2. *p.* 75. Martyrum collum hoc vinculi genere conſtringi conſueviſſe, habes in Adonis *Martyrol.* ubi de S. Alexandro Epiſc. Rom. *Tolle* bojam *de collo meo & impone ei*: quam, veluti ſacrum λείψανον, Caroli M. juſſu in Æde S. Salvatoris, prope S Petrum in Vaticano fuiſſe repoſitam, videas apud Macrum in *Hierol.* Sic Prudentius,

Carcer illigato duris
Colla bojis *impediit*, &c.

Tralatitiè *ſtolam* denotat, item *faſciam*, quam in celebribus ac liberis civitatibus, in ſignum gubernandi jugi, Magiſtratus ſibi ipſi ſuper humeros imponit. In Sicilia, DD. Eccleſiaſtici ſuper cottam ſeu rochettum ad modum ſtolæ, nigri coloris, deferunt, quæ Gr. voce [illegible] *ſulcus* nuncupatur: quæ tamen in Inſ. Melita ſolis Eucologis ſuperimponitur, V. i[nfr]a in voce *Taragu.* Sed & in primordiis Equites *de Alcantara* tuliſſe aliquàs faſcias hujuſmodi latas ex panno, Caſtellano idiomate *Chias* nominatas, in MSS. antiquis leguntur, apud Macrum *l. cit.*

Boji, pop. Galliæ Aquit. adde: Populus eſt exiguus Aquitaniæ II. in pago Burdigalenſi, cui nulla unquam civitas, ſed vici ſolùm ignobiles ac obſcuri fuere. Vulgò nunc *Bojes* dicuntur, & ager Boicus *Buchs*: Caput Buchium ſeu Boji vicus ad Leriam duorum a Bajona dierum itinere abeſt. Dominum Bojorum Galli olim *Capitalem Bojorum*, vulg. *lec Caſtau de Buch*; & ejus dominium Capitaleum *lei Captalas* vocarunt, qui nunc principatus eſt. Appendix tamen *Chronici* Guil. Nangiacenſis ab A. 1340. uſq; ad an. 1368. deducta, *Caſtal de Bus* ſemper vocat. Eorum fluv. Leria *Laire* eſt, qui in Oceanum effluit, & *Signas* Ptolomæo dicitur. Ab iiſdem prom. inter Signam s & Garumnæ flum. oſtia, quod Ptolomæus *Curianum* nuncupat. *Cap de Buch* i. *Caput Bojorum* incolis dici, contendit Scaliger Vinetus tamen *Cordan* eſſe mavult, ſcopulum in Oceano Medulico. V. Valeſ. *N. Gall.* in vocibus *Lapurdum* & *Meduli.* Eorum meminit Paullinus *Epiſt. ad Auſonium*: —— —— *Placeat reticere nitentem*

Burdigalam, & piceos malis deſcribere Bojos.

Bojitæ, Perſiæ Regnum inſtaurarunt, circa A. C. 932. Poſtquam enim Caliphæ Saracenorum Perſiæ Regno diu fuiſſent potiti, tandem decreſcente indies eorum auctoritate, Sultani per provincias paſſim rebellantes propria ſibi regna condere cœperunt: Inter quos præcipui erant filii *Bojæ*, qui genus è priſcis Perſarum Regibus, ipſoque adeò Dario Hyſtaſpis, repetebat Habebat autem *Bojas* ille, tres filios, *Alim, Haſen* & *Achmed* à juventute militiæ innutritos; è quibus Alis, collectâ prædonum manu, cùm multa ſtrenuè gereret, Martavvigo Aſſyriæ Imper. ſe ſocium junxit, & paulo pòſt confirmatis jam viribus, ab eo deficiens, Perſiam, aliasque latè provincias occupavit, iisque cum fratribus ſuis diviſis, in Regno novo à Calipha Muktaſibilla confirmatus eſt. Ita *Bojitæ* per univerſam Perſiam rerum potiti, veterum Regum proſapiam decusque gentis tot jam ſeculis interruptum, mirificè illuſtrarunt: Caliphaque Mucius Lilla Alin cognom. *Amadaddaulum* appellari *Regem Regum* juſſit. Cujus poſteri Perſiam variâ fortunâ, per annos 117. obtinuerunt uſque ad A. C. 1055. quo è Turcis Selgucidæ *Bojitis* ſucceſſerunt, quorum ultimus Rex *Melecram* fuit, V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 418 ad quem commentatus L. Joach. Fellerus, *Bojitas* hoſce aliter *Pujanos* nominatos eſſe, adnotat. Vide quoque infra ubi *de Perſarum Regno.*

Fœminæ & Viri illuſtres.

Bojonia Antulla, in ſaxis. Salmaſius *ad Jul. Capitol. in Antonino Pio.*

Bojonia Fadilla, al. *Bojonia Procilla*, avia materna Antonini Pii Imp. unde is *Bojonii* nomen habuit, memoratur Jul. Capitolino, ubi ſuprà.

Bojonius, inter nomina Antonini Pii, quæ erant: *Titus Aurelius Fulvius* Bojonius *Antoninus Pius*: Joh. Gazenſis περὶ Ἀρχαιολογίας, perperam

perperam Βοϊώνιος habet. Sic autem dictus eſt ab avia materna *Bojonia Procilla*, ut Capitolinus vocat, vel *Procella*, ut in ſaxis, cùm hæres ab illa fuiſſet ſcriptus. Caſaubonus *Bovinium* mavult legi & *Boviniam*, niſi quòd nomen, inquit, ἐξελληνισθὲν utcunque apud Latinos originem à bobus diſſimulat. Sed *Bojunia*, non *Bovinia*, in bonæ notæ libro Palatino, ſe legiſſe, nec dubitare, quin *Bojonia* ſcribi debeat, ait Salmaſius. Sunt verò, qui non hunc Imperatorem, ſed Marcum *Bojonium* vocant, ut Victor, Eutropius & Pæanius Βοϊώνιον &c.

Bojonius Olympus, in vett. Inſcriptionibus, *Bojonii* Antonini Pii libertus fuiſſe videtur, Caſaub.

Bolbene, regio Aſiæ, in Armenia prov. maximè Septentrionalis, unà cum Baſiliſene, de qua ſuprà dictum: Græcè Βολβήνη, apud Ptolom. qui ad Paryadrem montem Armeniæ maj collocat regiones Sibacenen & Sacapenen; deinde ſub his, quæ ἀρκτικώτεραι in Occidentali latere, Βασιλισσηνὴν καὶ Βολβηνήν. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 621. *&* 624.

Bolbitinum, adde: Ad hoc Naucratim conditam eſſe, è Strabone colligitur; qui Mileſios Ægyptum triginta navibus cùm perveniſſent, oſtium *Bolbitinum* tenuiſſe, atque excenſione facta condidiſſe oppidum, cui nomen Μιλησίων τεῖχος; ab eodem dein oſtio navigantes adverſo flumine in Saiticam præfecturam, expugnatâ Inaro, condidiſſe Naucratim, refert. Sais certè metropolis & Saiticus Nomus, inter *Bolbitinum* oſtium & Sebennyticum fuit. Sed hac de re infrà dicetur. Erat autem hoc oſtium inter Sebennyticum & Canopicum, quibuſdam idem cum Naucratico, Plinio teſte: eo ſe *Taly* fluvius in mare exonerabat, una nem, e ex duabus ectropis Bubaſtiaci fluminis &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 476. *& ſeqq.*

Principes ex familia Piaſtea.

Boleslaus, Dux Ploccenſis, (ex eadem cum Regibus Poloniæ hujus nominis familiâ Piaſteâ, ſed ramo Mazovio, cujus Ziemovitus Conradi filius auctor fuit, oriundus) poſt mortem Leſci Albi, ad Principatum Poloniæ vocatus, ſed ab Henrico Vratislavienſi dejectus eſt. Ex ejus poſteris *Boleslaus*, Varſovianæ lineæ, Rex iterum Poloniæ à quibuſdam electus eſt, ſed, Caſimiro regnum capeſſente, fruſtra fuit: Pater Januſſii, regnum adversùs Joh. Albertum infeliciter affectantis, & Conradi, in cujus filiis Johanne & Stanislao linea, ac in Polonia ſimul omnis Piaſteus ſanguis defecit, A.C. 1526.

Boleslaus, cognom. *Altus* ſeu *Procerus*, filius Vladislai II. Polon. R. qui regno à fratribus pulſus, in Sileſia ſedem fixit, Sileſiæ inferioris Ducum auctor fuit, ſicut à fratre ejus minore natu ſuperioris Duces deſcenderunt. Ei Vratislavia primò data, & poſt fratris Conradi Laſconogi mortem Glogavia acceſſit, ob quam cum Micislao min. fratre bellum, interventu Caſimiri Polon. R. ſopitum, A.C. 1179. Huic dein adverſus Boruſſos, Imperatori item Barbaroſſæ in Italia, operam militarem addixit. Obiit A.C. 1201. bene de Sileſia meritus: Pater ex Wenceslaa Moſca Jaroslai & ex Adelheide Sultzbacenſi Henrici cogn. *Barbati* ſeu *Sapientis*; è quibus hic inter alios, filium quoque *Boleslaum* habuit, qui majori ex parte ditionem ſuam Lebuſienſem Brandeburgicis vendidit: alterumque Henricum cognom. *Pium*, quo & Anna Bohema geniti ſunt, Henricus, qui Vratislavienſem,

Boleslaus, qui Lignicenſem & Conradus, qui Glogovienſem Principatus accepere. Habuit Boleslaus cognomen *Calvi* vel *Sævi*, fuitque libidinoſiſſimus, turbulentiſſimus, prodigus, luxurioſus, temerarius, imprudens & tandem ſere delirus. Ei oblatus Poloniæ principatus, ſed à Conrado Mazovio repreſſus eſt: in Sileſia verò parricidialia per ipſum bella excitata, multo ſanguine conſtitere. Fratrem Henricum ad Vratislaviam cedendam cogere fruſtra conatus, An. Chr. 1256. Epiſcopum Vratislavienſem captum ad damnoſas conditiones adegit, ſed viciſſim captus à fratre Conrado tantundem ei ſolvere compulſus eſt. Iterum nepote Henrico Probo capto An. Chr. 1278. deceſſit, relictis ex prima uxore Hedvige Anhaltina filiis Henrico Lignicenſis, & Boleslao Suidnicenſis lineæ, conditoribus: medius enim Bernhardus prole caruit.

Boleslaus fil. Henrici præfati primogenitus ex Eliſabetha Caliſienſi, initiò patruo *Boleslao*, dein Epiſcopo Vratislavienſi tutore uſus, Briegam tenuit, & poſtea Lignicium, quod à fratre Vladislao extorſit, quemadmodum Glogovianis quoque aliqua ademit; viciſſim Grotkam vendidit Epiſcopo, & ſemel ipſos liberos Vratislavienſibus oppignoravit. Cùm fratres dein ſe Bohemo Regi ſubmiſiſſent; ipſe etiam idem facere coactus eſt, A. C. 1331. In Eccleſiaſticorum poſt hæc bona, ob Regem à Nancero Epiſc. Vratislavienſi injuſtè excommunicatum, involavit: Obiit An. Ch. 1343. cùm immoderatâ poſt jejunium oppletione ſtomachum ſaburraſſet. Conjux ejus ſecunda multam attulit marito dotem, è qua redemta Olavia ac Briega: Ex priori Margareta Bohema filios reliquit Ludovicum ac Wenceslaum, patrem *Boleslai*, inter alios, qui certamine ludicro in Bacchanalibus periit.

Boleslaus, ſeu *Bulco*, Boleslai Sævi, de quo ſupra, filius minor natu, in diviſione Suidnicium Principatum nactus A.C. 1278. à fratre dein A. C. 1291. Javeram, Strigaviam, Franckenſtenium & alia, ut ſibi adverſus Glogovienſem præſtò eſſet, accepit: Nec tamen auxiliatus eſt, interim filiorum ipſius tutor relictus, Glogovianos, ut multa Patri ademta redderent, coëgit. Briegam & alia, in ſua etiam ditione, munivit, Wenceslaum Bohemiæ R. qui eum adoriri volebat, terruit &c. Obiit An Chr. 1301. primus in Sileſia juris Feudalis Germanici & tributorum, unde opes magnæ, auctor. Eo geniti, Bernhardus Suidniciam lineam continuavit, *Boleslaus* verò Monſterbergicam orſus eſt.

Boleslaus ſeu *Bulco*, filius Bernhardi modò dicti, ex ſorore Vladislai Loctici, cum fratre Henrico, Patris imitatus exemplum, Bohemiæ obſequium detrectavit. Obiit ſine prole An. Chr. 1368. relictâ viduâ Agnete Auſtriacâ, quæ deceſſit A.C. 1392. Principatus ejus crevit Carolus IV. Imp. cui datâ ex fratre nepte Annâ An. C. 1348 Ducatuum cum ea ſucceſſionem pollicitus fuerat A.C. 1553.

Boleslaus, fil. Boleslai, quem Boleslaus Sævus genuit, Vide *ſuprà*: Monſterbergicæ lineæ ſator, Glacenſem Comitatum Johanni Bohemiæ R. vendidit A. C. 1326. unde huic poteſtatis in Sileſiam principium. Inde verò eum Carolus Johannis filius patris juſſu adortus, Franckenſtenium obſedit: Sed cùm in eruptione Boleslaus multos nobiles captos, in convivio, ab uxoribus eorum exoratus, ſine lytro dimiſiſſet, magnanimitate victoris delectatus Carolus, ad vitæ dies ipſi Comitatum Glacenſem reddidit, hac lege, ut coronæ Bohemicæ ſubderetur. Obdormivit in hymno, *Tribularer, ſi neſcirem miſericordias tuas, Domine, tu dixiſti, nolo mortem peccatoris*, &c. A.C. 1342. Pater Nicoloti, ex hoc avus *Boleslai*, qui An. Ch. 1377. à morione occiſus, filios reliquit Johannem ac Henricum, quibus ſine prole defunctis linea defecit, & Ducatus Monſterbergicus ad regnum Bohemicum devolutus eſt A. C. 1429.

Boleslaus, filius minor natu Primislai Ducis Teſchinenſis, quem ramum orſus fuerat Caſimirus II. Wenceslao Imp. apprimè charus, quemadmodum & frater ejus Primislaus, Sigiſmundo Imper. adverſus Boruſſos tulit ſuppetias, A.C. 1417. Extincto An.C. 1433. ſuperfuere, ex Sophia Lithuana, filii quinque, quorum maximus natu patri cognominis, extinctus eſt, A.C. 1460. ex Anna Mazovia Pater Caſimiri IV.

Boleslaus I. filius minimus natu Vladislai, ex Sileſia ſuper. Ducum ſtirpe, Oppoliam nactus eſt, frater Caſimiri II. qui Teſchinenſes Principes ſevit. Cum Henrico Probo adverſus Locticum profectus, ſed ad Cracoviam cruento ſuperatus prælio, A. C. 1390. deceſſit A.C. 1413. Ejus filii, duo *Boleslai* & Albertus.

Boleslaus II. filius prioris, Vladislaum genuit, à Ludovico Hungariæ & Poloniæ R. gubernatorem hujus regni ac Palatinum conſtitutum, & *Boleslaum*.

Boleslaus III. frater *Boleslai* II. Falcoburgum obtinuit, pater Henrici ac Bernhardi, qui liberis caruere.

Boleslaus IV. fil. *Boleslai* II. genuit ex Euphemia Vratislavienſi, Bernhardum D. Falcoburgicum, qui A. C. 1455. filias tantùm reliquit, Johannem Epiſc. Caminenſem ac Vratislavienſem, & *Boleslaum*.

Boleslaus hic V. Huſſitis patrocinatus eſt, ob id à Nicolao D. Ratiborio victus: Ex Margareta Goritia genuit *Boleslaum*, Johannem, Henricum ac Nicolaum, qui extinctus A. C. 1463. ultimos familiæ reliquit Nicolaum, Johannem ac Henricum.

Boleslaus VI. filius prioris, cognom. *Mirabilis*, cum Polonis bellum habuit, multaque illis intulit damna, tum etiam Georgio Bohem. Regi adverſus Vratislavienſes adſtitit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.* Idem nomen fuit filio Micislai cognom. *Magni* Pol. R. bello Patris adverſùs Leſcum extincto A. C. 1294. Item, filio Vladislai Sputatoris, (Micislai ex alio filio Ottone nepotis) cognom. *Pio*, qui Caliſiam tenuit, ſed absque hæredibus extinctus eſt, Apud eund.

Boletar halieuticum, argenteum librarum XX. apud Trebellium Pollionem in *Claudio*, quid ſit, anxios habuit non paucos Eruditorum, cùm quædam exemplaria verba hæc planè omittant, alia modò *Voleta*, modò *Voletar*, præferant. Sed *Boletar* omnino ſcribendum eſſe, Salmaſius docet. Eſt autem hoc genus vaſis, ex Martiali notum, & Apicio. Vetus item *Epigramma* ejus meminit:

Comtas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar.
Quod places aſpicium, renuo quod ſaturat.

Scholiaſtes Juvenalis, ad illud.

—— —— Cui cedere debeat omni
Pergula.

Coquina, inquit, quâ *boletaria* ponuntur. *Boletar* nempe genus lancis aut diſci fuit: quod *halieuticum* Pollioni dictum eſt, fortè quòd piſcatorem cælaturâ expreſſum haberet; Quemadmodum *bederaceam patinam* idem vocavit paulo antè, in qua hedera cælata oſtendebatur. Sic planè apud Theocritum in poculo piſcator expreſſus habetur & cælo effigiatur:

Τοῖς δὲ μετὰ γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται
Λεπράς, ἐφ' ᾇ σπεύδων μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει
Ὁ πρέσβυς, κάμνοντι τὸ καρτερὸν ἀνδρὶ ἐοικώς.

Sic vetus extat *Epigramma*, de Galatea in *boletari* pictâ, ex lectione Salmaſii:

Indere ſueta vadis privato Nympha natatu
Exornat menſas, membra venuſta movens.
Comptas nolo dapes &c.

Uti ergo in hoc *boletari*, Nais erat picta, ſic in illo Gallieni, cujus

Tre-

Trebellius meminit, *piſcator*, unde ἁλιευτικὸν appellavit ab argumento cælaturæ. *Boletar* verò, uti nemo ignorat, cùm ſic priùs diceretur, quòd in eo *boleti* tantùm apponerentur: poſtea cibi omne genus ſuſtinendis ſerviit & pro quolibet vaſe eſcario ſumi cœptum eſt. Martialis,

Cùm mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis, pudet heu, ſervio cauliculis.

Quemadmodum de *apalari* ſuprà vidimus. V. Salmaſium *Not. ad Trebellium Poll.*

Boleti, fungorum genus nobiliſſimum, noviſſimum apud Romanos gulæ irritamentum, &, ut jocatus eſt Nero, *cibus Deorum*. Venenato namque *boleto* Agrippina Claudium Cæſ. extinxit qui dein pro more conſecratus & in Deorum numerum relatus eſt. Juvenalis *Sat.* 5.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: ſed qualem Claudius edit &c.

V. quoque Tacitum *Annal. lib.*12. Suetonium *Claudio cap.*44. Dionem *lib.*7. Senecam Ἀποκολοκυνθώσει hinc dictâ, Alios. Unde Martialis, ſub perſona Cæciliani, barbarum & inhumanum hoſpitem, qui non tam ad convivium amicos vocaverat, ut eſſent, quàm ut optima quæque vorantem jejuni ſpectarent, ipſique viliſſimis interea cibis paſcerentur, his verbis inſectatur, *lib.* 1. *Epigramm.* 21.

Dic mihi, quis furor eſt? turbâ ſpectante vocatâ,
Solus boletos, *Cæciliane, voras.*
Quid dignum tanto tibi ventre, gulaque precabor?
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Tanti autem habebantur, ut auro argentoque cariores judicarentur. Idem *lib.* 13. *Epigramm* 48.

Argentum atque aurum facile eſt, lenamque togamque
Mittere: boletos *mittere difficile eſt.*

Hinc idem iterum Ponticum carpit, quod *boletos* ſibi ſolus ſumeret, convivis ad viliora fercula rejectis, *lib.* 3. *Epigramm.* 60.

Sunt tibi boleti; fungos ego ſumo ſuillos.
Res tibi cum rhombo eſt; at mihi cum ſparulo.
Ostrea immodicis tartur te clunibus implet &c.

Hinc *Boletar*, genus lancis aut diſci, quod *boletis* primitus inſerviit, de qua voce V. ſuprà. Plura verò de *Boletis*, apud Plinium *lib.*22. *cap.*22.

Boli, Gr. βόλοι, non tantùm teſſerarum jactus, ſed & ipſæ teſſeræ Græcis dictæ ſunt. Euſtathius, Κύβοι μὲν γὰρ οἱ κυβευτικοὶ ... βόλοι ... ἐν τῷ βάλλεσθαι: à *jactando* viz. vel *jaciendo*, quod Græcis βάλλειν. Ovidius,

Seu ludet, numeroſque manu jactabit eburnos,
Tu malè jactato, tu malè jacta dato, &c.

Inde diminutivum βόλιον, *teſſera*. Gloſſ. *teſſeræ*, βόλια, ψῆφοι. Heſychius, κύβοι, βόλια ἐν οἷς παίζουσι: in vet. *Inſcr.* Tabulæ luſoriæ, εἰς τὰ βόλια παίζων, *teſſeris ludens*. Etiam verò βολίδας appellarunt. *Epigr.* Græcum εἰς τάβλαν.

Μὴ τὰ δὲ νικήσας μεγαλίζεο, μηδ' ἀπολειφθεὶς
Ἄχνυσο, τὴν ὀλίγην μεμφόμενος βολίδα.

Jacula vett. Latinis. Iſidorus, *Olim autem teſſeræ jacula appellabantur à jaciendo*: ubi *jaculum* eſt βόλις vel βόλιον &c. Galli hodieque *Jactos*, ex Græco, calculos vocant. V. Salmaſium *ad Fl. Vopiſcum in Proculo.*

Bolites Lapis, genus aluminis à figura dictum, quòd haberet βώλου, h.e. *glebæ* figuram; πλινθῖτις quoque Galeno, nam πλίνθου, i. *laterculi* & glebæ figura eadem. Gloſſæ, *ceſpes*, χορτόπλινθος, χορτόβωλος, πλίνθος. Ejus florem *alumen ſchiſton* appellatum eſſe, vult Dioſcorides. Quemadmodum & Aſio lapidi ſuus flos, & nitro & ſali aliiſque generibus. Plinius de illo, *Concreti aluminis unum genus ſchiſton appellant Græci in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens, unde quidam trichiſin potiùs appellavere. Hoc ſit è lapide gleboſo, Bolitin vocant, ut ſit ſudor quidam ejus lapidis in ſpumam coagulatus*, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1166. & 1167.

Bolos Armenia, recentioribus Græcis, dicta eſt terra Armenia, ſeu Arſenicum rubrum, quod βωλῶδες vel βωλοειδὲς eſſe dicit Dioſcorides, quia in glebam excitetur è metallo. Apud Myrepſum inprimis βώλου Ἀρμενίου frequens mentio, quem luteum fuiſſe conſtat, non cœruleum, ut hactenus perſuaſum fuit doctiſſimis Medicorum. Quod autem hodie pro *Bolo Armenio* venditur, non eſt Βῶλος Ἀρμενικὸς veterum, nec terra Armenia Dioſcoridis; ſed *Lemnia rubrica*, quam λημνίαν μίλτον appellat Theophraſtus; uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.*1156.

Bombarda, propriè petrariæ ſeu λιθοβόλου ſpecies, quatiendis Urbibus aut caſtrorū mœnibus adhiberi ſolita; à fremitu ſeu ſono, quem edit, qui Gr. βόμβος, Latinis *Bombus*. Ita enim deſcribuntur *bombardæ* à Gerbrando à Leydis *lib.* 31. *cap.* 24. & 25. & Froiſſarto *Volum.* 2. *cap.*103. quorum hic meminit *bombardæ*, quæ ex ære conſtans, longa 50. pedes, ingentis magnitudinis ſaxa ejaculata ſit, non quidem vi pulveris tormentarii, ſed nervis machiniſque certis librata. Idem *cap.* 115. memorat *bombardas portativas*, h. e. quæ manu geri poſſent, quibus emiſſi fuerint *quadrelli* craſſiores pennati ac ferrei, cujuſmodi ſunt fortè *Arcubuſæ* hodiernæ. At poſtquam pulvis tormentarius, βοτάνη Græcis dictus, ut videre eſt apud Joh Ducam *cap.* 30 per Monachum quendam Germanum, de quo V. in voce *Bertholdus*, inventus eſſet, ille perinde machinis bellicis, quæ *bombardas* appellarunt, adhibitus eſt. Sed & *bombardis* iſtis ferreos globulos in Gallos emiſſos eſſe ab Anglis, prælio Creſciacenſi, ſub A.C. 1346. auctor eſt Joh. Villaneus *lib.*12. *c.* 65. Ac Ducas præfatus *cap.* 35 ſub annum 1452. celeberrimum æneorum tomentorum artificem memorat, natione Hungarum, cui *Urbani* nomen tribuit Laonicus *lib.* 8. qui à Græcis ad Mahumetem factus transfuga, ingens tormentum fudit, cujuslibet magnitudinis lapidis capax, quo muros Conſtantinopolitanos Suldanus evertit. V. de *Bombardis* eundem Ducam, *cap* 39. Petrum IV. Aragon. Reg in *Chron lib.*6 *cap.*4. Johannem Cananum, qui βομβάρδας etiam dixit, *pag.*189. Alios; de pulvere verò tormentario, cujus uſum ab A. C. 1338. in Gallia viguiſſe docet *Computum* Bartholomæi *du Drach* Theſaurarii guerrarum iſtius anni, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* infrà. Inſtituit tormentorum *Bombardarumq;* hodiernarum comparationem cum Veterum telis, Juſtus Lipſius *de Militia Rom. lib.* 5. *cap.* 20. quem videre operæ pretium erit. Hoc certum, decem aliqua noſtrorum id genus muros, aggeres, acies, rumpere, disjicere, quos machinæ Vett. centum non convulſerint. Nec ille pulveris pyrii iſtius vim ſatis cognitam habuerit, qui clypeum Romanum objicere moskettæ uni voluerit, quem jacula aliquot antiquorum non perforarint. Vidit Barthius infrà laudandus, uno ictu talis portatilis tormenti, equitem omnibus armis inſtructum non excuti, ſed cum toto equo ſuo proturbari. Et quamvis exempla extent, quibus maxima vis jaculabilibus illis Vett. haſtis aſcribatur: Nulla tamen comparatio teli, quod breviſſimo temporis ſpatio ſemper novum, eademque vi nocet hoſti, cum eo, quod ſemel projectum non amplius utile eſt poſſeſſori, ſed ſimul manu evolarit, & procul tanta cum mole veniens, facilè vitari poteſt, ac ubi ceciderit, tam deinceps hoſti utile eſt, quàm priori domino fuerat. Nunc manu amplecti & unius libræ pondere tantum telorum geſtare poteſt miles, ut decem ampliùs hoſtes illo conficere queat, nec amittat tamen telum, quo uno in aliquot annos armatur. Qua de re V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaidos lib* 6. *verſum* 354.

Quale quater jaculo ſpatium, ter arundine vincas &c.

Bombax, Italis *Bombace*, Gallis *Cotton*, goſſipium eſt, lana vel lanugo xyli, i. goſſipii fruticis, de quo Plinius *lib.*19. *cap.*1 ἐριόξυλον, Ulpiano *l. Si cui lana legetur, D. de legat.*3. *ubi ligneam lanam reddit*: Origo vocis à voce *Bombyx*, qua mollior lanæ omnis linique lanugo venit Vett. non ſolùm quæ ex vermibus bombycinis nebatur. Unde recentiores fecerunt *bombax* & *bambax*, quam vocem de goſſypio vel lana xylina propriè uſurparunt. Itali etiam *bambagginem* vocant, citeriores Græci βαμβάκιον. Sed & *bombycem* de erioxylo dixit Plinius *d.l.* *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Goſſypion vocant, plures xylon & ideo lina inde facta Xylina: parvus eſt ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur. nec ulla ſunt eis candore mollitieque præferenda.* Veſtes inde Sacerdotibus Ægypti gratiſſimæ, Verùm de goſſipinis arboribus lanigeriſque plura idem Plinius *lib.* 12. *cap* 10. & 11. Theophraſtus *de Plantis lib.* 9. *cap.* 4. Pollux *lib.* 7. *cap.*17. Williomarus, ſeu Jos. Scaliger *in Animadverſ. in Rob. Titium pag.* 48. & Salmaſius *ad Solinum* p 296. laudati Car. du Freſne in *Gloſſar.* V. Salmaſium quoque *ad Tertullian. de Pall.* ut & infrà, in voce *Goſſypium*.

Bombycina Veſtis, *bombycum* opus, qui foliis involuti fila deducunt ſericumque conficiunt: Oſtendit enim, contra Virgilium, Plinium ac Marcellinum ex vett. & hos ſequutum Lipſium *ad Tacitum*, Salmaſius *ad pallium Tertulliani*, etiam ſericum, quod ex arborum lanugine ab Indis depecti ſolitum priores tradidere, *Bombycum* fuiſſe opus, neque aliter à *Bombycino* diverſum, quàm quod *Bombycinum* ab Indis advectum præſtantiſſimum, per excellentiam *Sericum* diceretur; *Bombycinum* verò appellatum, quod in inſ. Coo conficeretur. Duplex autem *Bombycinum* ſtatuere videtur Plinius, *Coum* & *Aſſyrium*, & hoc quidem pretioſius: Sic enim ille *cap.*23. *Nec puduit*, inquit, *has veſtes uſurpare etiam viros, levitatem propter æſtivam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, ut oneri ſit etiam veſtis. Aſſyria tamen bombyce adhuc fœminis cedimus.* Hæc, cùm duplex fuerit Aſſyriorum bombycum ſpecies, non ab iis confecta eſt, qui ceram faciunt, ſed ab iis, de quibus idem Plinius Ariſtotelem ſequutus ſic: *Et aliis horum origo, è grandiore vermiculo geminis ſui generis protendente cornua eruca fit, deinde quod vocatur bombylis, ex eo necydalus, ex hoc in ſex menſibus bombyx.* Prima, quæ *Bombycinum* texuerit, ab eodem traditur Pamphila, Plateæ filia, in inſ. Ceo, unde alterum *Bombycini* genus, nempe ex Coa bombyce, cujus diverſam à priori generationem apud eundem Plinium deprehendes. Cœterùm tam ſerici, quàm utriuſque bombycinæ veſtis, hoc proprium fuit, ut corpora denudarent. De ſerico Plinius, *Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico matrona tranſluceat.* De Coa; quæ etiam à viris geſtabatur; Horatius,

—— —— *Cois tibi penè videre eſt,*
Ut nudam.

Multo magis de Aſſyria, quam nondum auſos viros ſuâ ætate geſtare, dixit ſuprà Plinius. Unde colligitur, præſtantiorem bomby-

 cinam

cinam veſtem Aſſyriam fuiſſe, ſive majoris luxus, utpote quam ferre viros puderet, quibus ſerica erat in uſu, ſub Imperatoribus: tardè enim hæc veſtis Romanis cognita eſt. Ex India hanc artem in Græciam permanaſſe, refert Sigonius *Regni Ital. lib.* 11. Ait enim, Juſtiniano M. imperante, ex India Conſtantinopolim Monachos duos advenientes, ejus originem oſtendiſſe: opus nempe quorundam vermium eſſe, qui certa ratione nutriti fila quædam expuerent. Imperatore autem mirante & rem certius diſcere cupiente, eorum ova poſt aliquot menſes illos attuliſſe & in fimo collocata in vermiculos commutaſſe: Eoſque mori foliis involutos ac altos, quemadmodum folliculo facto ſericum texerent, docuiſſe, ex Procopio. Quod de alia conficiendi ratione, quam priùs erat: vel de red inventa, quæ amiſſa fuerat, fortè intelligendum. Poſtea, cùm A.C. 1148. Rogerius Siculus Emanueli Imp. iratus, Corcyram, Thebas, Corinthum & Chalcidem ei eripuiſſet, hujus expeditionis illud inprimis memorabile fuit, quòd eo tempore Artifices ſerici conficiendi in Siciliam Italiamque ex Græcia primùm traducti ſunt. Hodie ingens ejus in Murcia ac Sicilia commercium, unde Genuam, Venetias, Florentiam aliaque in loca exportatur: Sed nobiliſſimum ſericum album in regno Chinæ provenit. Armeni è Perſia ingentem quoque ejus copiam adducunt: Sericum villoſum optimæ notæ Genuæ elaboratur. Auctor *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 10. *de Commerciis.* Cœterùm de verme hoc, inſigni naturæ miraculo, certiſſimoque Reſurrectionis ſymbolo. cujus ſive naturâ ſive induſtriâ, *Bombycinæ* veſtes conſiunt, V. Baſilium M. *in Hexaëmero, homil.* 8. Ambroſium *Hexaëm. lib.* 5. *cap.* 23. Sim. Majolum in *Diebus Canicul.* Tertul. *de Pallio cap.* 3. Iſidor. *lib.* 19. *cap.* 22. &c. Salmaſium inprimis *ad Solinum*, *pag.* 206. &c. Eoſdem inſigni carmine proſequutus eſt Hier. Vida. V. quoque infrà.

Bombylius, ſeu *Bombyx* quoque, Græc. βομβυλιὸς, è genere veſparum ſeu apum, ceram facere dicitur Plinio *lib.* 11. *cap.* 22. qui eam malè confundit cum *bombyce*, quæ ex erucarum genere eſt & bombycinum à ſe gignit. Bombyx enim, quæ ceram facit, telam non texit: ut è diverſo. illa, quæ ſtamen gignit, non facit ceram. Nec eadem nominis, quamvis idem utrique ſit, ratio eſt. *Bombyx* enim ſeu *Bombylius*, nomen accepit à *bombo* vel ſono, quem apes ſeu veſpæ edunt, quas *bombire* & bombitare dicunt Latini, ex Græco βομβεῖν. *Bombyx* vero altera, unde ſtamen bombycinum ducitur, eo tantùm tempore ſic dicitur, quo mortuæ ſimilis in ſuo ſibi nido textili, quo ſeſe involvit, prorſus immobilis quieſcit. Nam ex grandiore *vermiculo* fit eruca; ex *eruca*, poſtquam ſedes ſibi tendere incipit, & q. tumulum, ſeu nidum potiùs condere filis multis hirſutum, *bombyx* ſeu *bombylius*: ex bombylio porro, perforatâ teſtâ, quâ incluſa eſt, ſumtis pennis exit *papilio*, quem νεκύδαλον vocant Græci; ita dictum, vel quòd haud diu vivat, nam brevi pòſt moritur, vel quòd ex mortua bombyce quaſi renaſcatur. Non itaque à *bombo* vel ſono dicta videri poteſt, cùm ſic incluſa nec ſe moveat, nec ſonet, ſed à figura. Nam teſta illa ſeu theca, quâ reconditur, oblongâ & ovatâ formâ, fuſum refert ſtamine plenum, qui in medio tumeſcens ſenſim tenuatur, & in acumen utrinq; deſinit; cujuſmodi ferme figura ampullæ eſt, quam Græci βομβύλιον appellant, &c. V. Salmaſium *ad Tertullianum cap.* 3. ubi de utraque *Bombyce* accuratiſſimè agit. Veſtem hic vermis ſuppeditat ſericam, ut dictum, & quidem in æſtu *Taffetata*: remittente paulum æſtatis fervore, *Ormeſina*; hyeme *Felpa*, & *Velutum*: Vere ac autumno, *Raſam*, quæ vulgò *Veluto riccio* Eſt autem vetus *Sericæ* veſtis appellatio à Seribus, populo Orientis: à quibus in Perſiam ſericum deportabatur, ubi eædem *Perſicæ* ac *Medicæ* veſtes dictæ ſunt. E' Perſia verò, poſt illam ab Alexandro M. devictam, in Græciam delatæ: florentibus rebus Romanis, in Imperium Rom. migrarunt; ubi ſericum ἰσόχρυσον fuit Obtinuitque ea conſuetudo usque ad tempora Juſtiniani Imp. cui cùm permoleſtum eſſet, ab hoſtibus Perſis tam carè veſtem emi, commodè duo ex India venere Monachi, qui indicium facerent Cæſari, de vermibus ſericum nentibus. Remiſſi igitur illi, ova iſtiusmodi attulerunt; unde omne id vermium genus ſericum nentium, quod hodie eſt in Europa. At tum nulli ampliùs dubium fuit, quin ſericum *Bombycum* eſſet opus, cùm antea quæſtio admodum anceps ac incerta eſſet. Quamvis enim Pauſanias *Eliac. poſter. libr.* Servius *ad Æn. Georg. lib.* 2. aliique Vett. id, quod res eſſet, traderent. Baſilius quoque ac Chryſoſtomus *Bombycinam* veſtem τ̃ σκωλήκων ὕφασμα, *vermium telam*, ſcriberent, vulgatior tamen erat opinio, eſſe arborum fœtum, ſive fieret è corticibus, ſive foliis depecteretur. Ac licèt Coas veſtes ex *bombyce* eſſe conſtaret, Ariſtot. *Hiſtor. Animal lib.* 5. *cap.* 19. Plinius quoque Coam *bombycem* etiam viris in uſu, Aſſyriam ſolis mulieribus, notaret, *lib.* 11. *c.* 13. hoc tamen de tela ſerica ex Aſſyria apportata potiùs per Metonym. intelligendum: Illud verò quod attinet, non ignorabant quidem Vett. veſtem Coam neri à *Bombyce*: ſed ferè doctiſſimis quibusque ita erat perſuaſum, diſparem eſſe ſerici originem. Quem in errorem eo impellebantur, quòd longè præſtantius eſſet ſericum è Perſia apportatum, quàm bombycinum Coum; fortè quia Indici vermis ſubtilius filum. Præterea, ut è Plinio Salmaſius obſervat, Coi non antè ſtamen bombycinum eliquabant, quam corros metaxa evolaſſet papilio; at Seres, integro eo ſtamine, id agebant, intus adhuc morante bombyce, ac necdum in papilionem converſo. Quare nihil mirum, ſi Plinii ætate, viri etiam Cois uterentur, ſerico ſolæ fœminæ. Solini tamen ætate & viris hic luxus, primusque ex Romanis Heliogabalus non ſubſericâ ſolùm, cujus ſtamen lineum, trama ſericum, de qua Solinus capiendus: ſed veſte, cujus & ſtamen ſericum foret, eſt uſus, teſte Spartiano; quæ tunc *holoſerica* dicta eſt. Ubi verò ſerica in Rom. Imp. magna copiâ advehi cœpit, Coa in uſu eſſe deſiit, nominaque *Bombycinæ* & *Sericæ* veſtis, quæ priùs diſtinguebantur ex ſerici origine ignorata, promiſcuè uſurpari cœperunt. Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 90. V. quoque Salmaſium *Notis ad Tertullian. de Pallio* & infrà, ubi de *Serico, alibique.* De *Bombycibus* Sinenſium ſeu Serum, ita Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 35. *In Chekiang, ſylvæ ſunt mororum, bombyces tot, & ſerici tanta copia, ut viliori pretio ibi decem veſtes, quàm ullibi apud Europæos unica lanea comparari poſſit. Moros, ut Europæi vites, quotannis putare ſolent, nec in altas arbores eas excreſcere ſinunt; quòd minorum folia præſtantiorem, byſſum ac fila producere longiſſima ſoleant: tot annorum experimento edocti. Unde primam texturam fili à ſecunda optimè diſtinguunt. Ea eſt, quæ à vernis illis molliculisque ac delicatioribus foliis, quibus bombyces aluntur, prodit; altera ab æſtivis ac durioribus. Tantam mutationem affert vel ſola cibi varietas in ſubtiliſſimis illis animalibus.*

Bombyx, genus tibiæ, quod fieri ſolebat ex illo auletici calami genere, in lacu Orchomenio, quod inde Βομβυκίας vocabatur: illi Ζευγίτης opponebatur, quo de infrà. Et quidem calamus, ut πρὸς ζευγοποιίαν aptus eſſet, craſſior evadere debebat, inundatione per biennium manente, ut Theophraſtus ait: Sic enim in majorem adoleſcebat amplitudinem. Si vero aqua inundans lacum minori tempore manſiſſet, ex calamo inde minùs grandeſcente, quia paribus faciendis minùs idoneus exiſtebat, factitari conſuevere tibiæ *bombyces*, h. e. tibiæ longiſſimæ, eoque ad inflandum difficiles. Nec enim duæ ex uno internodio, ut in zeugite, ſed una tantùm capiebatur, ideoque æquè longa erat hæc tibia, ac duæ cœteræ, qualia erant ζεύγη. Ariſtoteles περὶ ἀκουστῶν, πάντας γὰρ χαλεπῶς πληροῦσι τοὺς βόμβυκας, καὶ μετὰ συντονίας πολλῆς, διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως. Adhibebantur autem *bombyces* in orgiis, uti docet Pollux, Τάδε τοῖς βόμβυκαν ἔνθεον καὶ μανικὸν αὔλημα, πρέπον ὀργίοις. Uti verò aliarum partes dicebantur γλωττίδες, καὶ τρυπήματα, *lingulæ & foramina*; ſic præter hæc duo in bombycibus ulterius erant ὅλμοι καὶ ὑφόλμια, uti legimus apud Pollucem. Ubi ὅλμος Salmaſio idem videtur eſſe quod στόμα, *cavitas* nempe *utrinque lingulæ*, ὑφόλμιον *pars ſub lingulis* &c. V. eum *ad Solinum pag.* 117. *& ſeqq.* plura v. hanc in rem infrà, in voce *Tibia*.

Bomonicæ, adde: Quaſi *ad aram victores*. De quibus Plutarchus *in Apophthegm. Laconicis*, *Lacedæmone pueri per integrum diem flagellis cæſi ſæpenumero ad mortem usque ante Dianæ Orthiæ aram, læti alacresque tolerant, atque inter ſe de victoria certant, quis diutius magisque fortiter verbera perferat.* Quod fiebat in Matrum plerunque præſentia, quæ patientiam filiorum in ictibus fortiter ferendis læto celeuſmate laudabant. Hinc Papin. Statius *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 437.

> —— *dilecta genis morientis oberrant*
> *Taygeta & pugnæ, laudataque verbera matri.*

V. hanc in rem, Joann. Meurſium *Græciæ Feriatæ lib.* 2. & *Commentar. ad d.l.*

Bona Dea, adde: Hujus Deæ orgiorum tempus & celebrandi munus, cùm ad Conſulem vel Prætorem devenit, ipſe & omne quod ſecum habebat maſculum, domo egredi ſolitum eſt. Tum uxor domum exornavit, & pleraque noctu facta ſunt, jocis intermixtis, multaque Muſicâ adhibitâ. Fiebant autem hæc ſacra pro ſalute Pop. R. in Pontificis M. ædibus, quæ quia Clodius, qui muliebri habitu irrepſerat, ob amorem Mutiæ, Cæſaris uxoris, violaſſet, acerrimè in illum Cicero invectus eſt. Idque Kalendis Maji, quibus etiam ara à Curibus Sabinis Laribus Præſtitibus conſecrata eſt. Quia autem fiebant pro ſalute Populi Rom. ceremoniâ ſanctiſſimâ, *Myſteria* κατ᾽ ἐξοχὴν, item *Myſteria Romana*, Auctoribus appellantur. Et quidem in *Epiſt. ad Atticum* tot nomine *Myſteriorum* illa inſignit Cicero *lib.* 5. *cap. ult. lib.* 6. *cap.* 1. *& lib.* 15. *Epiſt.* 25. quod nomen apud Græcos proprium fuit Eleuſiniorum, venerabilis etiam maximè ſacri. De auctoritate illorum ſic Idem *Orat. de Haruſpic. Reſp.* *De ſacris publicis, de ludis maximis, de Deorum Penatium Veſtæque Matris ceremoniis, de illo ipſo ſacrificio, quod fit pro ſalute populi Rom. quod poſt Romam conditam hujus unius caſti tutoris religionum* (Clodii) *ſcelere violatum eſt.* Et rurſum, *Etenim quod ſacrificium tam vetus eſt, quàm hoc, quod à Regibus æquale huic urbi accepimus? quod autem tam occultum, quam id, quod non ſolùm curioſos oculos excludit, ſed etiam errantes — quod fit per Virgines Veſtales, fit pro Pop. Rom, fit in ea domo, quæ eſt in Imperio, fit incredibili cerimoniâ, fit Deæ, cujus ne nomen quidem viro ſcire fas eſt.* Denique inferiùs de Clodio, *Deorum ignes, ſolennes menſas, abditos ac penetrales focos, occulta & maritis non inviſa ſolùm, ſed etiam inaudita ſacra, inexpiabili ſcelere pervertit.* Hæc tamen, ob incerta Faſtorum, loco ſuo mota interdum fuiſſe, argumentum Plutarchus præbet. Narrat enim, quo die Lentulus & Catilinæ cœteri populares in Senatu convicti erant, Conſ. Ciceronem deductum in ædes vicinas ſuis: has enim tenuiſſe mulieres, quæ ſacris *Bonæ Deæ* operabantur; confirmatumque Cicero-

nem anxium ac ſollicitum oſtentu flammæ ſubitò ex cinere & deuſtis corticibus igne jam ſopitò emicantis. Is autem dies erat ante diem pridie Nonas Decembr. &c. V. quæ hanc in rem pluribus erudite Gronovius diſſerit *Obſervation. lib. 4. c. 9.* Lactantius *ex Sexto Clodio* refert, hanc Deam Faunam uxorem Fauni fuiſſe quæ quia contra morem decusque regium clam vinum hauſiſſet, myrteis virgis à viro usque ad mortem cæſa fuerit; poſtea cùm Regem facti pœniteret, & is uxoris deſiderium ferre non poſſet, divinos illi honores detuliſſe: hancque cauſam eſſe, quòd in, ſacris ejus amphora vini obvoluta poneretur, neque vinum ſuo nomine, ſed lactis vel mellis veniret, & amphora *mellaria* diceretur: Eandem ob rationem myrtum è ſacris hiſce exulare. Alii tamen hoc ideo factum volunt, quòd myrtus, utpote Veneri ſacra non conveniret ſacris caſtiſſimæ Deæ, quæ à nemine virorum, marito excepto, unquam ſe conſpici paſſa dicitur. Mythologi per Deam hanc, terram vel tellurem indigitant benignam noſtrûm omnium nutricem, unde Macrobius *Saturn. lib. 1. cap. 12.* Cornelium Labeonem auctorem eſſe, Majæ, id eſt, terræ ædem Kalendis Majis dedicatam ſub nomine *Bonæ Deæ*, ſcribit: hincque inter ſacerdotes ejus præcipuas fuiſſe legimus Virgines Veſtales. Eadem *Fauna* dicitur, quòd omni uſui animantium faveat: *Ops*, quòd ipſius auxilio vita conſtet: *Fatua*, à fando, quòd infantes non priùs vocem edant, quàm terram attigerint &c. Addam, ad hæc ſacra omnibus florentibus ac germinantibus Sacerdotes uſas, ſuper caput ſimulachri vitem, quâ filiam Pater decipere tentaverit, extenſam, locum interiorem, ubi ſacra peragebantur, *Gynecæum* dictum, fuiſſe, Cic. *Orat. de Aruſpicum reſp.* Eandem *Damiam*, ut & Deam *Damiam* quoque vocatam eſſe, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 19. lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 9.* De ejus æde ſic Ovidius:

——— ——— Interea Diva canenda Bona eſt.
Eſt moles nativa loco, res nomina fecit,
Appellant ſaxum, pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtrà: quo tempore fratri
Regna Palatinæ prima dediſtis aves.
Templa Patres illis oculos exoſa viriles,
Leniter acclivi conſtituere jugo,
Dedicat hoc veteris Clauſorum nominis hæres,
Virgineo nullum corpore paſſa virum.
Livia reſtituit, ne non imitata maritum
Eſſet & ex omni parte ſequuta virum &c.

Bona Gratia, formula uſitata in divortiis, quæ ex *mutuo conſenſu* inter conjuges invicem diſſidentes interveniebant, nullo *repudio* facto: quæ quidem verba, ut formalia, Latinis verbis, non ſemel leguntur in *Novellis Græc.* Juſtiniani 22. & Juſtini 2. Adde Julianum Anteceſſ. *cap. 132.* & *Conſtitutionem* Juſtiniani ad Julianum P. V. *Ut poſſit ex conſenſu diſſolvi matrimonium* &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Bonacus, V. infrà *Bonaſus*.

Bonæ Memoriæ, vel *Felicis recordationis*, defunctorum epitheton, quod Papæ, Epiſcopo, Presbytero & Diacono Cardin. tantùm, cùm vitâ functi ſunt, convenire: Regibus verò ac Principibus, *Claræ* ſeu *Inclitæ memoriæ*, Imperatoribus olim *Divæ memoriæ* tribui conſueviſſe, ajunt Macri Fratres in *Hierolexico*. Ibidem à Maximo Mart. Imperatorem Heraclium jam mortuum *Piæ Memoriæ* appellatum eſſe, quod etiamnum ſolenne eſt, legas. V. quoque Baronium in *Annal. Eccleſiaſt. ad A. C. 640. num. 10.*

Bonaſus, ſive *Bonacus*, Βόνασος vel Βόναχος Græcis, Pæonibus Μόναπος vel Μόναχος; meliùs Βόναχος Salmaſio, quaſi βουάχος vel βοίναχος, quòd *corium bovis* habeat cum pilis; Animal Pæoniæ peculiare, his verbis deſcribitur Solino *cap. 40. In his locis animal naſcitur, quod* Bonacum *dicunt, cui taurinum caput, ac deinde corpus omne: tortum juba equina: cornua autem ita multiplici flexu in ſe recurrentia, ut ſi quis in ea offenderit, non vulneretur. Sed quidquid præſidii monſtro illi frons negat, alvus ſufficit: nam cùm in fugam vertit, proluvie citi ventris fimum egerit per longitudinem trium jugerum, cujus ardor, quidquid attigerit, amburit: ita egerie noxiâ ſummovet inſequentes.* Mons verò, Pæoniam à Medica Thraciæ reg. diſterminans, ubi *Bonacus* naſcitur, alibi apud Ariſtotelem Μεσσάπιον appellatur, alibi Ἠσσαῖον: Apollonius Μέσσαπον ſcribit, quod verius videtur. Cornua feræ hujus ſummo nitore eſſe & nigra ſcribit idem, *in Admir.* Καὶ μέλαν σφόδρα εἶναι λαμπρὸν δὲ ὥσπερ λελειασμένον. Carnes non ſolùm edules, ſed & ſuaves habet; à venantibus propterea expetitas &c. At quod de fuga habet. Solinus, Ariſtoteles non aſſentitur, qui non in fuga nec cùm in fugam vertit, ventris proluviem egerere *Bonacum* dicit, ſed, cùm viribus defectus fugere amplius non valet, ac ſtare cogitur. Tum, inquit, ἀμύνεται λακτίζων, καὶ προσαφοδεύων, ἐξακοντίζει ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τέτταρας ὀργυιὰς κτλ. *ad defendendum ſe comparat, calces jactans & fimum amburentem ejaculans, ad quatuor orgyiarum longitudinem* &c. ubi *quatuor* ὀργυιὰς habet, quæ faciunt pedes 24. non verò *tria jugera* (quæ ſunt pedum 600.) ut Plinius & ex eo Solinus vertunt &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag 838. & ſeqq.* quem vide.

Viri celebres.

Bonaventura, adde: A Græcis, ut quidam volunt, *Eutychius*, ac dein *Euſtathius* dictus, in baptiſmo *Johannes Fidanza*, ſive *Fidantius* appellatus eſt; Diſcipulus fuit Alexandri Halenſis, Epiſcopus Albanenſis ac Cardin. *Doctoris Seraphici* nomine inſignis. Opera ejus 8. Tom. fol. prodierunt Romæ A. C. 1588. 1598. Venetiis 1575. 1611. 4. Vol. fol. Moguntiæ A C. 1609. & alibi. De eo Halenſis dicere ſolitus legitur: *In fratre Bonaventura Adam peccaſſe non videtur.* Bellarminus, *Deo hominibusque amabilis*: Lutherus, *Bonaventura præſtantiſſimus eſt.*

Bonaventura Blancus, è Cotiniola Æmyliæ provinciæ ſeu Romandiolæ oppido oriundus. Minorita. Ejus extat, *Tractatus de rebus illuſtribus N. & V. T.* Bononiæ A. C. 1534.

Bonaventura Cornelius Bertramus, V. *Bertramus*.

Boneta, in *Chron.* Voſienſi *part. 1. cap. 74.* ubi de veſtibus virorum illius ævi, *Mitras geſtabant juvenes utriusque ſexus, quas vocabant Bonetas, poſt capellos de lino vel coffias* &c. capitis tegumentum erat, Gallis *Bones*, Italis *Birreto*. Car. du Freſne *Gloſſar.* Richelieto, *Boneta*, Gallis dicitur omne capitis tegmen, infantile, virile, muliebre, militare, quod *pileus* non eſt. In ſpecie *Boneta quadrangula*, Gall. *Bonnet quarré*, dicitur capitis operimentum, quo Advocati, Profeſſores & Sacerdotes in Gallia utuntur, unde *Quiter le bonet*, eſt *renunciare Foro*, & Advocati munus reſignare &c.

Boni cum Regina, Gall. *Bons à la Reine*, dicti ſunt nummi quidam vett. in Gallia, de quibus ita Car. du Freſne in voce *Moneta*: *In Conſilio Monetariorum ann. 1308. Denarii cum Regina dicuntur currere pro 14. ſol. & 54. conficere ad marcam, ut &* Boni *cum Regina 52. & ſemiſſem ad marcam, & currere ut Agni pro 15.* Hos quidam à Joanna Regina Navarræ, Philippi R. uxore cuſos volunt: ipſe verò à Blanca, *Ludovici Regis matre*, de qua ſuo loco diximus, publici juris factos eſſe contendit &c.

Boni Homines, in *Notitiis* judiciorum paſſim dicuntur, qui in placitis publicis cum Comitibus & Judicibus judicia exercebant; quibus juſtitiæ ſtudium curæ erat, *in qua*, ut ait Cicero *de Offic. lib. 1. virtutis eſt ſplendor maximus, ex qua* Viri boni *nominantur.* Nota hinc illorum formula, *Ubique reſidebat in placito N. Comes & ibi ſedebant de Judicibus N. N. Ibique reſidebant cum eis de* Bonis Hominibus *N. N.* Sicut pronuntiationis formula fuit. *Et nos qui ſuperius N. Comes, cum memoratis Judicibus &* Bonis Hominibus *judicavimus.* In *Uſaticis* Regni Majoric. *Probi Homines*, Gall. *Preudhommes*, dicuntur &c. V. Marculfum *lib. 2. form. 9. Formulas Regales*, apud Bignonium *cap. 8. Capit.* Caroli M. *lib. . cap 14.* Sammarthanos in *Archiep. Narbon. num. 5.* Alios, laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Eodem nomine appellantur Auctoribus, quos aliàs *Albigenſes* vocant, uti refert Monachus Vallis Sarnenſis *in Hiſtor. Albig. cap. 4. ſub fin.* Reinerus *contra Valdenſes cap.* . illos, qui ex Albigenſibus *Conſolati* fuerint in Lombardia dicti, *Bonos Homines* in Teutonia appellari conſueviſſe, ait. Sed & ſic nominati ſunt in Communione Rom. Fratres Ordinis Grandmontenſis, apud Stephanum Epiſc. Tornac. *Epiſt. 1. Boni Homines Grandimontis*, Johanni Bromptono ad *A. C.* 1170. de quorum Ordine conſulendi Joh. Sariſber. *Policrat. lib. 7. cap. 33.* Jac. Vitriacenſis *Hiſtor. Occid. cap. 19.* & Joh. Bolandus *ad 8. Febr.* laudati eidem Richelietus, *Bonos-Homines* in eadem Eccleſia, quoque dictos eſſe ait *Minimos*, à fundatore ſuo Franciſco de Paula, quem Ludovicus XI. Gall. R communiter appellaverit *Bonum-Hominem*, Gall. *le Bon-Homme*. V. Duplex *in Vita Ludovici XI.*

Bonjama, inter genera *Annanæ*. Eſt autem *Anas* ſive *Annanas* fructus adeò delectabilis & formoſus, ut Natura excellentiorem produxiſſe neutiquam videatur: humiliùs creſcit, in herba acuta ſemper-vivo Hiſpaniæ non abſimili. Virorem maturitati proximum mutat in auream flavedinem, ad rubrum vergentem: flavet intus, cultri patiens; ſpargit odorem longè gratiſſimum, malum Perſicum imitatur ſapore: humido abundat, ſed adeo acri, ut culter eo tinctus vel unâ nocte arrodatur. Conditur ſaccharo, ſuccreſcit illi pedunculus duorum triumve foliorum, qui vel poſt medium menſem aridior terræ impactus germinat. Luſitani ex Nova Hiſpania & Braſilia cum Indis intulere. Cœterùm Cydoneum malum figura, odor nobiliſſimam prunorum ſpeciem, quam *abricottam* vocant, radices vulgarem carduum præ ſe ferunt. Diverſa ejus apud Braſilianos genera & nomenclatura: Eſt *Jajama*, longior, ſapidior, carnoſior; *Bonjama*, intus albet & dulcedinem præbet; *Jajagua*, vinum Rhenanum ſapore imitatur. Sed & ſylveſtres alicubi reperiuntur, quorum caules haſtas adæquant, rotundi ad pomi auraici molem, ſpinis & ſpinoſis foliis armati, nullius fere uſus, tametſi ſapiant. Univerſa ſubſtantia humore abundat, qui cum ſaccharo manè hauſtus, præſentiſſimum eſt remedium, ad refrigerandum jecur & renes &c V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap. 36.*

Bonifacius VIII. adde: Hic, poſtquam ceſſatum aliquantis per in colligendis Decretalibus eſſet, tertio Pontificatûs ſui anno, tribus Cardinalibus, *Compilationem Decretalium* commiſit, quæ *libri ſexti Decretalium* nomen accepit, quia aliis quinque Gregorii IX. ſuperaddita eſt. Conſtat illa potiſſimùm ex *Conſtitutionibus* Innocentii IV. Gregorii X. Nicolai III. & ipſius *Bonifacii*: Item ex *Conſtitutionibus* duorum Conciliorum Lugdun. ſub Innocentio IV. A. C. 1245. & ſub Gregorio X. A. 1272. celebratorum. Libros habet itidem quinq; ut Gregoriana, & titulos eosdem, ſi quod interea, quod ad titulum faceret, reſcriptum invenerunt compilatores. In Gallia verò

ob diſſidia *Bonifacii* cum Philippo R. Liber hic VI. Decretalium receptus non eſt. Duarenus *Præfat. lib. de Sacr. Eccl. Miniſtris, Ideo*, inquit, *in Francia receptum non eſſe accepimus, quòd quæ in eo extant conſtitutiones, pleræque in odium & æmulationem Philippi R. Francorum editæ & ad Romanæ aulæ qualium accommodatæ credantur.* V. *Proœmium lib. VI.* Decretal. Albericum de Roſat. *ad l. ult. C. de Fer.* Alber. Gentilem *de Jure Canon. cap.* 1. Petrum de Marca *Concord. Sacerd. & Imper. libro* 4. *cap.* 16. Alios. Scripſit in hanc Compilationem *Gloſſar.* Joh. Andreæ, de quo videſis latè Guidonem Pancirollum *de Clar. LL. Interpp. lib.* 3. *cap.* 19. laudatum Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Iuris Eccleſ. n.*370.

Bonifacius, Africæ Com. adde: *Vir bellicis artibus præclarus*, Proſpero Aquit. γυναικ[illegible]ος Olympiodoro dicitur. Nummus ejus triumphum exhibens, memoratur Car. du Freſne, inter numiſmata non contemnendæ raritatis; Eſt autem is Placidii Valentiniani æreus medallio, in cujus antica facie idem conſpicitur Auguſtus, cum diademate lapillis ac margaritis contexto, inciſusque ad vultus latus ramus palmeus. Averſa autem *Bonifacium* triumphantis ſpecie exhibet: quadrigæ enim inſidet ille, militari habitu, σίφωνι δὲ δάφνης ἀναδεδεμένος ἐ κλάδον κρατῶν, non in dextra, ut triumphantem Zonaras deſcribit *Tom.*2. *pag* 31. Sed in ſiniſtra; qua præterea, ut eſt apud Val. Maximum *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 5. *triumphalis currus habenas retinet*: dextrâ verò unà cum corona laurea flagellum tenet. Currus ipſe, quo vehitur & quem 4. trahunt equi, juxta illud Naſonis *de Arte Am. lib.I.*

Quatuor in niveis aureus ibis equis.

ἐς πύργυ περιφερῆς τρόπον, *inſtar turris rotundæ*, confectus cernitur, uti triumphantium currum repræſentat idem Zonaras. In inferiori nummi parte, quatuor deſcribuntur Monogrammata, quorum tum primùm in nummis, ut videtur, uſus invaluit. Similem nummum, ſed aureum, deſcripſit Octavius Strada, in hoc ab æreo præfato diverſum, quòd in aureo *Bonifacii* caput radiis cinctum appareat, currusque non ab equis, ſed à cervis, trahatur: quomodo Heliogabalum proceſſiſſe in publicum, ſcribit Lampridius, & in Aureliani Aug. triumpho *currum exiiſſe quatuor cervis junctum, qui fuiſſe dicebatur Regis Gothorum*, Vopiſcus. Niſi, quod cornua eſſe exiſtimavit Strada, palmæ fuerint equorum capitibus affixæ, ut in aliis conſpiciuntur, maximè Neronis, qui Euthymium præfert in averſa facie, & in illo Honorii, qui PANNONI NIKA inſcriptum præfert. Severus *Epiſt. ad Salvium, Scimus enim, palmigeros bijuges, ubi è Circo receſſerint, quietiſſimè ſtabulari. Illos non jugis formido, non ambiguæ palmæ ſolicitant, ſed demum pacatis adfixi præſepibus, timere jam neſciunt hortatorem* &c. Cervos autem ejusmodi πλατυκέρωτας, *palmatos* Capitolinus *in Gordiano* vocat. Sed nec monogrammata omnino eadem ſunt, quæ in æreo; forſan, quòd ob nummi exiguitatem illa haud ſatis expreſſit Monetarius; vel minùs percepit Strada. V. plura hanc in rem, de rebus inprimis ab illuſtri hoc viro geſtis, Carolum du Freſne, ubi hunc nummum explicat, *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmatibus.*

Bonifacius, Hetruriæ D. adde: Fuit is filius Theobaldi, ex eadem proſapia, cum Azone Ateſtino, V. ibi, oriundi. Habueruntque Pater ac filius titulum, *Regii Lepidi, Parmæ, Lucæ, Ferrariæ & Mantuæ Marchionum.* Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Gen. Hiſt. in Fam. Guelfica.*

Bonifidius Enimundus, vulgavit typis Henrici Stephani ſuam *Juris Orientalis Digeſtionem* Græcè, additâ *Latinâ* ſuâ *verſione ac Notis:* in qua multa ad Jus Eccleſiaſticum collecta ſunt, quæ aucta poſtmodum à Joh. Leunclavio, *Bonifidium* imitato, *in Jure ejus Græco — Rom.*

Bonitas, in *LL.* Comitis de Monteforti *A.C.* 1212. pro Albienſibus: *Nullus Baro, Miles, aut quilibet alius Dominus, cui Comes dederit terram in partibus iſtis, poterit exigere, ultra menſuram taliæ ſtatutam & confirmatam, literis eorundem dominorum & Comitis, ſive nomine talliæ aut Queſtæ, ſive* Bonitatis, *vel cujuscunque alterius cauſæ*, alibique, exactionem notat, quæ ſub ſpecioſo *Bonitatis* nomine, tanquam gratuitò à ſubditis præſtanda, poſcebatur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Bonitus, inter ſtipatores Gallieni Imp. memoratus Treb. Pollioni *in XXX. Tyrannis.*

Bonna, apud Glabrum Rodolphum *lib* 2. *cap.* 10. *Multi ibi limites, quos alii* Bonnas *vocant, ſuorum recognoverunt agrorum*, &c. terminus, limes eſt. Aliter *Bonda*, Gall. *Bonne*: quas voces Rigaltius exiſtimat à Gromaticis & Agrimenſoribus mutuo acceptas eſſe, effictasque ex iis, quas uſurpant paſſim, *botones, botontini* & *botontones*, quæ tumores ſive monticellos & colliculos, qui quondam terminorum vicem fungebantur, ſignificant. Figuram eorum, repræſentat Hygenus *de Limit. conſtit. pag.* 222. Hinc *Bonagium*, & *Abonagium*, voces medii ævi, jus, quod Majoribus villarum maximè competit, in defigendis metis, in terris vaſſallorum denotantes, *Bornage* Gall in *Conſuetud.* Peronenſi, ubi dicitur jus iſtud ſpectare ad Majorem & Scabinos ejusdem oppidi. V. plurima de hac voce ejusque ſynonymis, & quæ inde deducta, apud Carolum du Freſne in *Gloſſar.* ut & infrà in voce *Butumi.*

Bonoſiani, Bonoſi Epiſc. Hæretici ſectatores, Chriſtum non *verum*, ſed *adoptivum* Dei *Filium* eſſe, delirarunt, 24. *quæſt.* 3. *can.* 23. cum Circumcellionibus ſeu Scotopicis in plurimis convenientes. V. Car. Macrum in *Hierolexico*, ſed inprimis Iſidorum *Hiſpal. Origin. lib.* 8. *cap.* 5. & *de Scriptoribus Eccleſ. cap.* 20. ubi refert, Juſtinianum Eccleſiæ Valenſis Epiſcopum, qui floruit temporibus Teudi Principis Gothorum, Juſtiniano Sen Imp. coævi, contra eos ſcripſiſſe. De *Bonoſo* v. Epiſcopo diximus ſuo loco.

Bonoſus, Scholaſticus quidam, cujus hæc acutè dicta in vet. exemplari Salmaſius reperit. De inceſtu: *Inceſtum ſi promiſeris, perii — ſi negaveris, tu periiſti.* De funambulo: *Vidi hominem pendere cum via, cui latior erat planta, quàm ſemita.* &c. Multi alii ejusdem nominis occurrunt in Vett. ſcriptis: Ejus vero origo à *Bonus* eſt, pro quo *Bonoſus* illa ætas loquebatur; ſicut *canoſus*, pro *canus*, legimus, apud Valerianum *Epiſt.* ad Probum. Salmaſius *ad Vopiſcum in Bonoſo.*

Bonum S. Mariæ in *Capitulis* Carolomanni *ann.* 743. *cap.* 19. ſuperſtitionis & paganiæ ſpecies apud du Freſne.

Bonus Dies, additum olim diebus feſtis. Καλὰς enim ἡμέρας feſtos dies vocabant Græci, Latini *bonos*: unde nunquam Saturnalia, Liberalia, Hilaria, & ejusmodi alios dies feſtos, nominabant Vett. quin adderent, *Bonum diem.* Ut, *Saturnalibus bono die, Liberalibus bono die, Hilaribus bono die.* Plautus in *Pœnulo*,

— Tum tu igitur die bono *Aphrodiſiis*
Addice tuam mihi meretricem minuſculam.

Idem alibi, *Aphrodiſiis die bono.* Catullus,

Saturnalibus optimo dierum.

Inde καλήμερος Græcis, *homo feſtus* & *feſti diei*, qui libenter genio indulget, & ſibi amicisque morem gerit, feſtivus & hilaris. Lat. *feſtus* & *feſti diei*, ut dictum, *homo.* Sic namque Donatus *ad illud Terentii, ô feſtus dies hominis*; pro, *homo feſti diei. Sic dicitur etiam ſcelus homo. Ennius, ô pietas animi.* Contrà μισοκαλήμεροι dicebantur homines moroſi, qui nec ſibi, nec aliis bene facerent, triſtes & ſeveri, geniique ſui defraudatores, aliàs ἀποφράδες, à diebus malis ac infauſtis, quæ illis ſic dicuntur. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Claudio.*

Bonzii, h. e. *ſacrorum præfecti*, dicuntur apud Japonios, qui ſacra curant. E' quibus unum, nomine *Combadaxi*, mirandum virum, & à quo Japonii literas ſint edocti, jam ante annos 800. extremâ ætate juſſiſſe magnificum ſibi extrui delubrum, inque ſpecum iturum dixiſſe, ſe vitæ hujus ſatietate teneri: velle igitur quieſcere, non ad diem tertium, uti Soſpitator noſter: ſed (ô circumſpectum Impoſtorem) ad decies millies millena annorum millia; quo ſpatio exacto magnum Japoniæ obventurum Doctorem, ac ſe quoque tum redditum iri luci. Quibus dictis obturari juſſiſſe oſtium ſpecus; eundem autem vivere adhuc, eoque die anniverſaria coli ac votis ſupplicibus invocari, ajunt. V. de eo Epiſtolam Caſp. Vilelæ Soc. Jeſu, quæ extat *Epiſtolar. Japon. lib.* 3. apud P. Matthæum, ut & Voſſium *de Idol. l.* 1. *cap.* 25.

Borbonia, villa Galliæ, aquis ſuis nobilis, in agro ac diœceſi Lingonica, vulgò *Bourbonne*: quam Aimoinus *Vervona caſtrum ædificari cœptum, in colle*, Theodeberto ac Theodorico fratribus, apud Francos regnantibus, vocat, & inter urbem Lingonum ac Tullum ponit. Hadr. Valeſius *Notitia Gall.* in voce *Lingones.*

Borbonia Sidera, in honorem auguſtæ illius Domus, dicta ſunt à Johanne Tarde Gallo, maculæ illæ circa Solem, niſi Soli potiùs inſunt, moveri ſolitæ, quæ nil aliud ei aliisque videntur, quàm ſtellæ Solem circumeuntes. Gerh. Jo. Voſſius *de Orig. & progr. Idolol. l.* 2. *cap.* 34.

Borboriani ſeu Borboritæ, in l. *Arriani* & *l. cognovimus*, & *l. pen. Cod. de Hæreticis*, ſunt Hæretici, exorti temporibus Hadriani Imp. circa A.C. 129. qui, ut ait Philaſtrius *in Catal. Hæretic. vitiis implicati ſeculi & malis concupiſcentiis ſervientes, judicium non ſperarunt futurum, ſed potiùs carnalem ſeculi concupiſcentiam laudarunt* Ex Gr. Βόρβορος, *cœnum.* Sic enim idem, *Hi itaque in cœnum euntes et inde obliti de cœno facies & membra ſua deformantes, eadem re cunctis velut culpandam Dei creaturam demonſtrabant.* Briſſonius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid:* E' Gnoſticis fuiſſe, legas apud Macrum *Hierolexico.* Iidem *Stratiotici* h. e. *Militares*, dicti, quia de militaribus fuerunt, *Barbelitæ* item, & *Phibionitæ*, *Floriniani* porro, & *Libertini*, de quibus vocibus V. ſuis locis. Quam ſectam execrandam è Valentini ſemine pullulaſſe, tradit Theodoretus. V. Jo. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theologic. lib.I. cap.* 37. *verſu* 4. & ex Vett. quoque Epiphanium *in Panar. lib.* 1. *Tom.* 2. *Hær.* 26. nec non Auguſtinum *Hær.* 6. Atque ex hujusmodi Hæreticorum nefariis conſuetudinibus commixtionibusque, Diabolicæ in Chriſtianos calumniæ, de promiſcua & inceſta venere, deque infanticidio ac Thyeſtæis epulis, occaſionem perperam Paganos arripuiſſe, diſcimus ex Juſtino Mart. *Dial. cum Tryphone*, Athenagora *Apolog. pro Chriſt.* Minutio Felice *in Octavio*, Aliis. Nec omittendum, eadem hominum monſtra, aliorum Hæreticorum imitatione, qui decipere per nominum terriculamenta & appellationes barbaras confictas imperitos conabantur, exſecrandis ſuis figmentis Hebraica nomina quoque affinxiſſe, quibus ſimpliciores ſimiliter terrerent, uti legimus apud Theodoretum *Hær.*

fab.

ſab. lib. 1. cap. de Barbeliotis ſeu Borborianis. V. iterum Forbeſium l. *lib. XII. cap 9. §. . & .* &c.

Borda, vox Arabica, ſtriatam veſtem notat, & hinc alam locuſtæ, in Poëtis, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap. 45.* Apud Scriptores citimæ ætatis Latinos, domum ſignificat, ædem, tugurium. Unde *Bordellum*, ædicula, tuguriolum; & quia meretrices plerunque in iſtiusmodi domunculis ac nullius momenti ædibus habitant, Gallis lupanar. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. & *Not. ad Joinvillam.*

Bordinati, V. infra *Guidones.*

Boreas, ventus, adde: In turre ventorum octogona, ab Andronico Cyrrheſte, Athenis extructâ, quam Vitruvius prolixè deſcribit, quamque *Horologii* nomine Varro appellat, cùm omnes octo venti, tum noti, repræſentarentur ſub puſionum variis ſchematibus: *Boreas* ibi hodieque viſitur, ſub imagine pueri alati celerrimè volantis, cothurnati ac vultum pallio velut contra frigus ſe muniret, obvolventis, nihilque ſecum ferentis: (Ventus enim ſterilis eſt & frigus utraque buccâ ſpirans) Uti obſervavit Jac. Sponius Lugdun. *Voyage de Grece part. 2.* Cùm porro Ventis ſupplicare Athenienſes cœpiſſent, ſub adventantem Xerxis exercitum, ara in delubro Thujæ, Cephiſi filiæ, ventis in genere conſtituta eſt. Herodot. *lib. 7.* Sed nec peculiaris *Boreæ* defuit, ubi is Orithyam rapuiſſe dicebatur, Plat. *in Phædro.* Quem tamen cultum fuiſſe mixtum, cenſet Voſſius, ut unà cum hoc vento cultus ſit Vir magni nominis è Boreali tractu adveniens, à quo rapta Orithya. Niſi malis, principem hanc puellam periiſſe tempeſtate, quam phreneticus ille Boreas conciverat; ac propterea placuiſſe, ut *Boreæ* ſupplicaretur, quò in poſterum magis propitius fieret navigantibus. V. Voſſium *de Idolol. lib. 3. cap. 1.* & plura de hoc vento, apud Salmaſium *ad Solinum pag. 1247. & ſeqq.*

Boreon Stoma, apud Solinum *cap. 13.* de flum. Hiſtro, *Septem oſtiis Pontum influit: quorum primum Peuce, ſecundum Naracuſtoma, tertium Calonſtoma, quartum Pſeudoſtoma: nam* Boreon Stoma, *ac deinde Stenonſtoma languidiora ſunt cæteris.* Uti correxit Salmaſius è libris; cum ante excuderetur, *Boreoſtoma.* Certè Ammianus ex hoc loco; *Nam Boreon ſtoma*, inquit, *ac deinde Stenon ſtoma longè minora ſunt cæteris.* Græcè enim Βόρειον στόμα dicitur. Ptolom. στόμα ... Βόρειον &c. . . eum *Exercit. Plin. ad Solinum pag. 186.*

Borgha & *Burgha*, apud Anglos, ea Comitatus ſeu provinciæ portio eſt, quam olim *Decaniam* ſeu *Decuriam* & *Fribergam* vocabant, inhabitata à Decemviris, qui in ſolidum fidejuſſores erant erga Regem de iis, quæ in *Decenna* perpetrarentur. Alvredus namque Rex, qui circa A. C. 880. floruit, Angliam totam in Comitatus, Comitatus in Centurias, atque has in Decennas ſeu Decurias diviſit &c. Quâ notione vox non ſemel occurrit, apud W. Thorn. V. in voce *Friborga.*

Borivojus, decimus à Zecho, conditore gentis, Bohemorum Dux, à Methodio, Moravorum Apoſtolo, baptizatus, religionem Chriſtianam in Bohemiam introduxit, A. C. 865. Aliter *Borivogius.* Georg. Hornius *Orb. Imp.* A Cyrillo Alexandrino, unà cum XXX Palatinis ſacro fonte tinctum eſſe, refert Theobaldus Bohemus. V. ſuprà, in voce *Bohemia* & in *Borzivous.*

Bornholmia, vulgo *Bornholm*, inſula Daniæ, à Friderico I. R. Lubecenſibus, ob auxilia, ad annos 50. oppignorata, recepta eſt iis finitis à nepote ejus Friderico II. A. C. 1576. Poſtea à Suecis, duce Hornio, occupata A. C. 1643. manſit illis pace Roſchildæ factâ A. C. 1658. una cum Scania, Blekingia, Hallandia, Nidroſienſi item & Bahuſio tractu, in Norvegia. Alterâ dein pace A. C. 1660. inter eoſdem factâ, Nidroſien. tractus à Suecis redditus & pro *Bornholmia* æquivalens promiſſum eſt. Haud pridem ſemel atque iterum naufragium ibi paſſi ſunt Sueci, partim fervente ultimo inter illos Danosque bello, quo inſula in poteſtatem horum redacta eſt; partim pace factâ, qua illa ſub Suecos rediit, ut ex moderna Hiſtoria notum.

Borſius, primus Ferrariæ Dux, a Friderico III. Imp. & Paulo II. creatus eſt, V. ubi de *Ateſtinis.*

Boruſſi, adde: Quos olim Deos coluerint, exponit Eraſmus Stella penè *initio de Antiqq. Boruſſ. lib. I. Nulla eis ſacra aliquandiu fuere: tandem in eam deducti inſaniam, ut ſerpentes feraſque & arbores, religiosè colerent.* Ubi quod de *ſerpentibus* habet, ſimile quia de Samogit is narrat, Sigiſm. L. B. Herberſtenius *Comm. Rer. Moſcov.* de Lith anis, Idem *ibid* & Alex. Guagninus *varmat. Eur.* de Calecutenſibus, Jul. Cæſ. Scaliger *Hiſtor. Anim lib. 2. cap. 18. ſect.* 123. & iam de Ægyptiis veteribus, Phylarchus *Hiſtor. lib. 12.* & ex eo Ælianus *de Animal. lib. 17. cap. 5.* V. Voſſium *de orig. & progr. Idolol lib. 4 cap. 63.*

Boruſſia, adde: In latitudinem 50. in longitudinem verò 60. mill. extenditur: ab Occ. Pomeraniâ, ab Auſtro Maſoviâ Lithuaniâ cum Samogitia ab Ortu, mari Balthico à Sept. terminata. Claſſet ſupra modum illuſtrium urbium, oppidorum arciumque frequentiâ, opibus incolarum ac terræ ubertate, pecoris inſuper omnigeni inæſtimabili copiâ, ut & piſcationibus, venationibus ac ſylvis fructuoſiſſimis, ſed metallorum minus ferax eſt. Merces, quas è Polonia, Ruſſia & Lithuania accipit maximo ſuo commodo, trans mare mittit, & viciſſim in Poloniam importat, quidquid Europa univerſa ac India gignit, omnia fere, a tranſmarinis mercatoribus, accipiens. Succinum ſpeciale ejus donum eſt, quod nullum mare, præter Balthicum ferre dicitur. Tenuerunt hanc regionem diu, olim Equites Teutonici: quo nomine cùm lites alerent cum Poloniæ Regibus cogerentur, tandem cladibus aliquot fracti Caſimiro Sigiſmundi I. parenti, fidem dedere. Sed cùm Albertus Brandeb. rg. Sigiſmundi ex ſorore nepos ac Ordinis Mag. Anteceſſorum jurejurando ſtare nollet, novo bello implicitus, à Cæſare auxilia fruſtra expectavit: Hinc ſibi pace cum Avunculo contracta con ſulendi occaſionem ſumſit, quæ hac lege inita eſt, ut ex Ordinis Magiſtro, à Poloniæ R. cujus clientelæ ſe ſubmiſerat, Boruſſiæ Dux crearetur, partemque illam, quæ *Ducalis* hinc dicta, in feudum ab eo acciperet: Quo jure Elector hodiernus Brandeburgicus tranſactione Wellavienſi abſolutus eſt, ſupremo in *Boruſſiam Duc.* jure obtento, A. C 1657. Regia tribus Satrapiis diſtincta eſt, Culmenſi, cujus caput Culma & in qua Thorunium: Mariæburgenſi, cujus caput urbs eſt cognominis, & in qua Elbinga: ac Varmienſi, in qua Heilsberga & Brunsberga. V. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. ac Civ.*

Boryſthenes opp. ab Olbiopolitis, qui Græci erant, aut certè Græcis mixti; vel potiùs à Tauroſcythis Barbaris vel Scythis, vel Gotthis ſive Getis, habitatum, Dio Chryſoſt. Ptolomæo *Olbia* & *Boryſthenes* ſive Βορυσθένης, duo ſunt unius oppidi nomina: aliter quàm tradit Plinius. Lege omnino Dionis Sermonem τὸν Βορυσθενιτικὸν Salmaſius *ad Capitolinum in Antonino Pio.*

Boryſthenes, nomen equi, quo Hadrianus Imp. ad venandum uſus eſt, cuique mortuo ſepulcrum extruxit. Dio, τῆς δὲ περὶ τὰς θήρας σπουδῆς αὐτοῦ καὶ ὁ Βορυσθένης ὁ ἵππος, ᾧ μάλιστα θηρῶν ἠγαπηκὼς, σημεῖόν ἐστιν· ἀποθανόντι γὰρ αὐτῷ καὶ τάφον κατεσκεύασε καὶ στήλην ἔστησε καὶ ἐπιγράμματα ἐπέγραψεν. *Ejus autem ad venandum propenſionis, & Boryſthenes equus, quo maximè in venatione utebatur, ſignum eſt. Huic enim mortuo & tumulum condidit, & columnam erexit, & epigrammata ei inſcripſit.* E quibus hoc hodieque extat,

Boryſthenes Alanus,
Cæſareus veredus,
Per æquor & paludes,
Et tumulos Etruſcos,
Volare qui ſolebat,
Pannonios, nec ullus
Apros eum inſequentem
Dente acer albicanti
Auſus fuit nocere,
Vel extimam ſalivâ
Sparſit ab ore caudam,
Ut ſolet evenire:
Sed integer juventâ
Inviolatus artus,
Die ſua peremtus
Hoc ſitus eſt in agro.

ex recenſione Salmaſii, cujus verſionem Græcam V. *Not. ad Spartianum in Hadriano.*

Bos, animal & ad agriculturam utile eſt & homini in cibum cedit. Apud Athenienſes tamen Bove veſci *aratore* nefas: ut conſtat ex Æliano, *Var. Hiſtor. lib. 5 cap. 14.* & Varrone *lib. . cap. 5.* ubi hic, Bos, inquit, *ſocius hominum in ruſtico opere & Cereris miniſter. Ab hoc antiqui manus ita abſtineri voluerunt, ut capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.* Plinius quoque *lib. 8. cap 45. Socium ait, laboris, agrique culturæ habemus hoc animal, tantæ apud priores curæ, ut ſit, inter exempla, damnatus à Pop. Romano, die dicta, qui concubino procaci rure omaſum ſe ediſſe neganti, occiderat bovem: actusque in exilium tanquam colono ſuo interemto.* Etiam Domitianus Cæſar, apud Suetonium *cap. 9. inter initia uſque adeò ab omni cæde abhorrebat, ut, abſente adhuc Patre, recordatus Virgilii verſum,*

Impia quàm cæſis gens eſt epulata juvencis,

edicere deſtinaverit, ne boves immolarentur. Aratus quoque *Phænom. verſu* 125. ait, ferreo demum ſeculo edi cœpiſſe boves aratores. Sic enim de ejus ætatis hominibus ſcribit,

Οἱ πρῶτοι κακοεργὸν ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν
Εἰνοδίην, πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων.

Ubi Cicero βοῦν ἀροτῆρα, reddidit *domitum juvencum*: Germanicus vero apertius *taurum aratro adſuetum.* Imò nec ſacrificare iis *bovem* aratorem licuiſſe, diſcimus ex Homero *Il. κ.* ubi Diomedes ait, velle ſe Minervæ ſacrificare,

—— βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον,
Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Bovem hornam, latifrontem,
Indomitam, quam necdum ſub jugum duxit vir.

Quod ſacrificium ſanè convenit legi Atticæ, βοῦν ἀρότην μὴ θύειν. Etiam fuit, cùm non ſolùm βοῦν ἐργάτην ſeu domitum, *bovem aratorem* ſeu *domitum*, ſacrificare Athenis eſſet interdictum: ſed ſimpliciter lege caveretur, βοῦν μὴ θύειν, *Boves ne mactato.* Verùm hoc tantùm erat, cùm ob ingentem boum raritatem metus eſſet, ne, ſi ſacrificiis porro eorum numerus minueretur, ceſ-

Digitized by Google

ſaret tandem agricultura, ut Philochorus ait, apud Athenæum *lib.* 9. Deus verò neutiquam populo ſuo bovis eſu interdixit: eoque non modò inſervit nobis ad agriculturam, (quò pertinet illud Moſaicum, Deuter. 25. *Bovi trituranti os non obligabis*: quod etiam ad alendos Eccleſiæ Doctores accommodat Apoſtolus, 1. Cor. 9.) ſed ad hoc quoque, ut corpora noſtra carne ſuâ ſuffulciat ac reficiat; imò & in deliciis habeat, locum, V. Matth. c. 22. *verſu* 4. &c. Ulterius ſuperſtitio progreſſa, etiam inter Numina referre Bovem non erubuit. Et primitus quidem, Ægyptiis *Bos* ſymbolum erat frumenti ac annonæ, quo memoriam ſervatæ tempore famis Ægypti, à Joſepho Patr. poſt obitum ejus conſervare atque ad poſteros propagare conati ſunt? nec ſapientiores fere proceſſerunt ulteriùs: At vulgus paulatim eò eſt perductum, ut illis, quæ pro ſymbolis primò duntaxat habita forent, poſtmodo cultus divinus, tanquam veris Numinibus, præſtaretur. V. Strabonem *lib.* 17 Et quidem Ægyptiis *Bos* geminus cultus eſt, unus Heliopoli, *Mnevis*; alter Memphi, *Apis* dictus, teſte Eod. *ibid.* præter quos auratum quoque habuiſſe, in Oſiridis luctu, pullâ veſte byſſinâ tectum & ab Hierophantis quatuor menſis *Athyr* ſeu Novembris diebus ſolenniter atque palàm oſtentari ſolitum, quem in deſerto poſtea Iſraëlitæ in animo habuerint atque imitati ſint in ſua μοσχοποιΐᾳ, tradit Seldenus *de Diis Syris Syntagm.* I. *cap* 4. & ex eo Tob. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gentilis purioris cap.* II. §. 10. Nempe, uti Romanum Græcumque vulgus, ſtatuas Numinum, propter cultum, qui iis præſtaretur, Deos credebat: ſic Ægyptium vulgus hos boves Deos exiſtimabat. Quod ſequutus quoque eſt Plinius, quem videre operæ erit pretium. *lib.* 8. *cap.* 46. Reliqui verò, Sacerdotes altem & ſapientiores. *Bovem* Heliopolitanum non habuere, niſi pro ſymbolo Dei Solis, & Memphiticum, pro ſymbolo Lunæ, ut Voſſius oſtendit *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 29. Ab Ægyptiis ad Indos, ut plurima alia ſacra, ſic *Bovis* quoque cultus demigravit: de quibus hunc in modum Scaliger *adv. Cardanum Exercit.* 258. *ſect.* 1 *Quemadmodum Iſis olim ab Ægyptiis, ita nunc ab Indis, qui Cuchin regnum incolunt, Bos peculiari— cultu pro Deo habetur & nuncupatur Tambaran. Cui veteri cultui novus hic ut reſpondet: ita priſcum Græcorum inſtitutum novi memoria repræſentatur, in Colorin, quæ ab illis locis haud multùm diſtat Orientem versùs. Ibi namque oleo perunëti palæſtris exercentur* &c. Numero porro *Boum* olim divites cenſitos, notum ex Veterum ſcriptis; ſed & in muneribus Militum eos fuiſſe, ex Livio diſcimus. Ita enim is *libro* 7. *cap.* 26. de Valerio Corvo, poſt Gallum, magnitudine atque armis inſignem, monomachiâ ſuperatum, *Conſul, concione advocatâ laudatum Tribunum, decem bobus aureaque corona donat.* Et *lib* 26. *cap* 48. de Lælio, poſt Carthaginenſes navali bello profligatos, *Tum reliquos, prout cuique meritum virtusque erat, donavit* (Scipio) *ante omnes C. Lælium præfectum claſſis & omni genere laudis ſibimet ipſi æquavit & coronâ aureâ ac triginta bubus donavit.* Imò cœteris præmiis, antiquiſſimo more, acceſſiſſe *Boves*, docet apud Euripidem Hercules, ubi memorans niceteria, quibus donatus eſt, ait, illos, qui leviorum certaminum victores fuerunt, *equos* accepiſſe: at qui graviorum, hoc eſt, qui luctâ & pugilatu viciſſent, *boves*, cum præclara fœmina. *Alceſt. Actu* 5.

> Τὰ μὲν γὰρ κοῦφα τοῖς νικῶσιν ἦν
> Ἵππους ἄγεσθαι· τοῖσι δ' αὖ τὰ μείζονα
> Νικῶσι πυγμὴν, καὶ πάλην, βουφόρβια.
> Γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετο.

Cyrus quoque iis, qui in certaminibus victores fuiſſent, boves dabat, quos ſacrificarent, ut inde epularentur: ii ſe etiam *bovem Nicatorem* accepit. V. quoque Q. Calabrum *lib.* 4. Sed & illis id præmii dabatur, qui Dithyrambo viciſſent. Quamvis enim vox non rarò ſumatur pro Athenienſium drachma, quæ *bovem* inſculptum habebat; etiam aliqui in Deliis, id quod pronuntiabatur, cùm cuipiam donum daretur, *tot boves ei datum iri*, de hujusmodi nummo intelligant; tamen in præmiis memoratis, veros *boves* priſco more datos eſſe, non nummos ſolùm, quibus bos inſculptus, firmat Car. Paſchalius *Coronarum lib.* 7. *cap.* 7. Ut nec hoc omittam, *Boum* fimo pro lignis uti, Axylæ terræ incolas, Livius docet *lib.* 38. *cap.* 18. Unde Ulpianus *lib.* 55. §. 6. *ff. de leg.* 3. *In quibusdam provinciis & editu boum ad hanc rem utuntur*, &c. V. Voſſium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 74. & 75. Item *Ejusd. libr cap.* 66. cui adde Salmaſium *ad Solinum paſſim*, ubi de *Bobus Æthiopicis ac Indicis Unicornibus tricornibusque*; *de Bobus camuris, cernuis & licinis, frumentinis, coloris helvacei, vel melini, patalibus & patulis, variis pag.* 211. 257. 944. 1008. & 1009. & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap* 28. & *ſeqq.* Hodie *Bobus* Hungaria Italiæ & parti Germaniæ ſuper. proſpicit; Marchiæ, Sileſiæ & Saxoniæ Polonia; Dani macilentos boves ſuos in Belgium impinguandos transmittunt: eſtque celebre in Germania Forum Boarium Butſtadiæ in Thuringia, Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. ac Civ. cap.* 10. *de Commerciis*. A *Bove*, medio ævo, dictum eſt *Bovagium* ſeu Boagium tributum, quod ratione boum pendebatur, ſeu pro pari boum aratorum aut pro aratro: *Bobatico* Hiſpanis. Cujus mentio non ſemel in aliquot *Edictis* & *Chartis* Aragoniæ Regum, quod erat 12. denar. pro unoquoque pari. Item in *Charta* Jacobi Majoricæ R. in *Uſaticis* Regni Majoricæ *MSS.* Exigi id ſolitum fuiſſe, adveniente Rege ſeu Domino, habetur in *Charta* Sancii Regis Majoric. quam conſuetudinem pater hujus Jacobus ſuſtulit, ejusque loco ſalis gabellam impoſuit, ut in *Charta* hac habetur; quâ, prò exſolvendis debitis, quæ contraxerat in variis bellis, Nobilibus Catalanis & civibus Barcinonenſibus vendit, ſeu potiùs remittit, pro pretio ducenties mille librarum bonæ monetæ Barcinon. *Bovagium, Terragium & Herbagium — in Catalonia, quotiescunque novus Rex Dominus ſeu hæres in Catalonia noviter ſuccedebat, licèt aſſereretur per Nobiles Milites, & cives & homines villarum & aliorum hominum Cataloniæ, eum vel ſucceſſores ejus non debere habere dictum* Bovagium, *Terragium & Herbagium, niſi tantùm de bobus & cæteris animalibus ac pecudibus minutis* &c. apud du Freſne *Gloſſar.* Super addendum *Bovis* elogium, ex Ovidio Metamorph. *lib.* 15. *fab.* 12. ubi is eum vocat Animal

> —— —— *Sine fraude doliſque*
> *Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores*, &c.

V. quoque infrà. paſſim.

Bos Auratus, Apollini mactatus à Romanis, memoratur Livio *lib.* 25. *cap.* 12. *Ad id carmen* (Marcii Vatis illuſtris) *explanandum, diem unum ſumpſerunt. poſtero die SC. factum eſt, ut Decemviri libros, de Ludis Apollinis reque divina facienda, inſpicerent — Alterum Senatusconſultum factum eſt, Ut Decemviri ſacra Græco ritu facerent, iisque hoſtiis. Apollini* bove aurato *& capris duabus albis auratis, Latonæ bove fœmina auratâ.* Sed & *Bove aurato* donatus legitur L. Minucius Præfectus Annonæ, apud eundem *lib.* 4. *cap.* 16. *L. Minucius* bove aurato *extra portam trigeminam eſt donatus, ne plebe quidem invitâ* &c. Uti quidem Voſſianus Codex habet; ſed in margine antiquâ manu, *arvo* ſcriptum eſt. Unde colligit Gronovius, *bove & arvo* forſan legendum, *Not. ad l.*

Bos Cornupeta, memoratur Exodi *cap.* 21. *verſ.* 28. & *ſeqq.* ubi de eo Lex: *Si bos* cornupeta *percuſſerit Virum — Lapidibus obruetur & non comedentur carnes ejus, dominusque bovis erit innocens*, hoc eſt, *ſi percuſſerit virum ictu lethali.* Nam ſi quis à tali bove citra mortem fuiſſet læſus, dabatur compenſatio & tenebatur bovis poſſeſſor quoquo modo providere, ne in poſterum tale quid accideret. Romanis quidem ſatis fuit τὸν κερατίζοντα τῶν βοῶν ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας χόρτῳ περιελίσσειν τὸ κέρας, *bobus cornu-petentibus, ut obvii ſibi caverent, cornu fœno circumligare*; Plut. in *Craſſo*; ad quem morem Horatius alludit Sat. 4.

> *Fœnum habet in cornu, longè fuge.*

Sed boves hujusmodi, quamvis hoc notatos ſigno, ſemper vitare cujusvis non eſt; quos proin juſtiùs mactaſſent, quàm canes, quos quotannis crucifigebant in memoriam illorum, qui nocturnam Gallorum in Capitolium irruptionem latratu non indicaverant, apud Plinium *lib.* 29 *c.* 4. Sed & Draco ſanxerat, etiam τὰ ἄψυχα, ἐάν τι ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζειν. *Inanimata* (putà, ligna, lapides, ferrum) *quorum caſu cædes alicujus facta ſit, finibus ejici*, cujus Legis meminere Demoſthenes *c. Ariſtocr.* Pauſanias in *Atticis*, Alii. Interim dominus ſolâ bovis jactura ex Lege divina mulctabatur, ſiquidem bos tum primùm incepiſſet cornu ferire. At ſi, monitus bovem ſuum huic vitio eſſe obnoxium, non proſpexiſſet, tum non bos ſolus, ſed & dominus, reus erat mortis, *Ibid.* Quia tamen in certo caſu hæc mortis pœna gravior videri potuit; putà ſi bos feriit provocatus, aut, ruptis vinculis, quibus detinebatur, aut per ſervi negligentiam, cui à Domino fuerat commiſſus: Deus, Judicibus permittens capitalem pœnam quandoque in judiciariam commutare, *Si redemptionis pretium*, inquit, *ei fuerit impoſitum, tum det pretium redemptionis ſuæ, planè ut ei fuerit impoſitum.* Cedet autem id *occiſi hæredibus.* Et, *ſi uxor fuerit cæſa, hæredibus ejus ex familia patris, non viro. — Si filium aut filiam bos percuſſerit, idem de eo ſtatuetur. Sed ſi ſervum aut ancillam, triginta ſiclos argenteos domino dabit & bos lapidibus obruetur* &c. V. hanc in rem Sam. Bochartum *Hierozoici Part prior. Lib. II. cap.* 40.

Bos Fœmina, apud Ægyptios, Momemphi nutriebatur, ut in Memphi, Apis. Strabo *lib.* 17. Οἱ δὲ Μωμεμφῖται τὴν Ἀφροδίτην τιμῶσι καὶ τρέφεται θήλεια βοῦς ἱερά, καθάπερ ἐν Μέμφει ὁ Ἆπις, ἐν Ἡλίου δὲ πόλει ὁ Μνεῦις. οὗτοι μὲν οὖν ἐν θεοῖς νομιζόμενοι, *Momemphitæ autem Venerem colunt & ibi nutritur fœmina bos ſacra, ſicut in Memphi Apis, Heliopoli verò Mnevis. Ibi igitur Dii cenſentur.* Eam ſemel in anno Apidi tauro oblatam, ſuis & ipſam inſignibus, quamquam aliis, ſemperque eodem die inveniri ſolitam & necari, quo Apis, refert Plinius. V. quoque Solinum *cap.* 32. & ad hunc Salmaſium *Exercitat. Plin. pag.* 441. De *Boum* Albarum Fœminarum ſacrificio Junoni, apud Rom. à XViris facto, V. Livium *lib.* 27. *cap.* 49.

Bos Integer, in Holocauſtis, offerendus, Vide infrà *Integer.*

Bos Lucas ſeu *Luca*, Elephas olim Romanis dictus eſt. Solinus Polyhiſtor *cap.* 25. *Elephantes Italia anno Urbis conditæ quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo in Lucanis primùm bello Epirotico vidit, &* boves Lucas *inde dixit* Nempe cùm eo tempore viderent elephantem, nec ſcirent, quod genus animantis eſſet, quia in Lucania primò viſus eſt, *Bos Lucans* iis primò dictus eſt, h. e. Lucanus, deinde *Lucas* & *Luca*. Sic iidem Romani leones primùm viſos notiori nomine *Urſos Numidicos*, Camelopardalim, *ovem feram*, Struthiocamelum, *paſſerem marinum* &c. nominarunt. Hinc ridet Salmaſius Baronium, qui *ad A. C.* 58. ſcribit, *bovem* vocatum *Lucam* ab Italis, alluſione factâ ad figuram bovis, Evangeliſtæ Lucæ tributam. Itali namque non appellarunt bovem *Lucam*, ſed ele-

elephantem vocitarunt *bovem Lucam*, ut vidimus. Deinde Evang Lucæ ætate jam deſierat *bovis Lucæ* appellatio, Romanis tum proprio ſuo nomine elephantem appellantibus &c. V. eum *ad Solinum pag.* 308.

Bos Triturans, apud Græcos & fortaſſe etiam apud alios, capiſtrari ſolitus eſt: unde Proverb. Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, ἐπὶ τῶν ἀλοώντων, καὶ διὰ φιμοῦ ἐσθίειν κωλυομένων, *Bos in acervo de bobus triturantibus & qui per camum ab eſu prohibentur*, apud Suidam & reliquos Parœmiographos. Quod quia inhumanum, *Bovem*, qui laborat, in mediis frugibus, ad eſuriales damnari ferias, Deus hanc Legem ſanxit Iſraëlitis, Deuter. *cap.* 25. *verſu* 4. *Bovem triturantem non capiſtrabis*, ſeu, ut Paulus interpretatur, οὐ φιμώσεις, à voce φιμὸς, *capiſtrum*, quo non triturantes ſolùm, ſed & arantes boves, capiſtrare mos erat. *Fiſcellas* à figura Romani Scriptores appellant, Cato *de R. R. cap.* 54. Plinius *lib.* 18. *cap.* 19. Alii. Alii v. collis jumentorum ligneam indebant machinam, παυσικάπην Gr. quâ ab eſu prohiberentur. Alii hac ipſa de cauſa boum ora fimo oblinebant, Ælianus *Hiſt. lib.* 3. *cap.* 25. Fuere etiam, qui voce aut alio metu, aut aculeo in ore indito, bovem ab eſu abſterrebant, aut admoto matri vitulo, aut potu diu illi negato, ut ejus deſiderio tortus à cibo abhorreret. Pellibus quoque nonnulli ſegetes obtegebant, ne bos poſſet illas morſu attingere. Itaque in eorum cenſu, qui præfatæ Legis violatæ rei ſunt, hi omnes à Maimonide reponuntur. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 40. & 41.

Boſci, Gr. Βόσκοι, Eremitarum genus, in Palæſtina, qui novum quoddam & planè diverſum ab aliis vivendi genus excogitarunt. Viri nempe & mulieres in ſolitudinem ardoribus efferveſcentem ſe abdunt, & ſolis illis membris, quæ naturæ ſerviunt neceſſitati, obtectis, reliquum corpus frigoribus immenſis & fervidis aëris caloribus, nudum exponunt, æſtu æque atque algore contemto; alimentis, quibus homines veſci ſolent, penitus ſpretis, terram depaſcentes, unde illis nomen. Evagrius *l.* 1. *c.* 21. apud Macros Fratres *Hierolexic in voce Laura.*

Boſentiacus, aliàs *Buſentiacum*, vulgò *Buſançais*, caſtrum eſt Galliæ, in Biturigibus Cubis. Hadrian. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Bituriges Cubi.*

Boſphorus, adde: *Boſphori* fauces, ubi tranſitus ille breviſſimus, ponit ad ſacrum Jovis Urii Arrianus *in Peripl.* Καὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ πλέοντι ἐν δεξιᾷ Ῥήβας ποταμός: Dein Melænam prom. mox Artanen, deinde Pſillin, poſtea Calpes portum, & inde Rhoën & Chelas & Sangarium fluvium. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 879.

Boſſanaya, monetæ Barcinonenſis ſpecies, in *Chron.* Barcinonenſi memorata, quæ duravit tribus annis, viz. ab A. C. 1209. usque ad annum 1212. apud du Freſne *Gloſſar.*

Boſtangibaſſa, Præfectus hortorum, in Aula Turcica. Joh. Baptiſta Tavernier in *Serraglio.*

Boſtryx & *Boſtrychus*, Græcè Βόστρυχος, dictus eſt globus nodusve crinium calamiſtro invicem implexus & intortus cincinnus, quem etiam πλόκαμον Græci Grammatici, item τριχῶν κόνδυλον, dixere. Propriè de crine muliebri, qui multos plerunque flexus & ſpiras habebat, ut ex vett. nummis videre eſt. Heſychius, Βόστρυχοι, πλόκαμοι. Item, Βοστρυχηδὸν, πολυκαμπτῶς. Qui v. in botryonem unum vel corymbium collectus eſſet, βότρυν appellavere. Unde Poeta.

—— Χρυσέης ξανθότριχα βότρυν ἐθείρης.

Agathias *in Epigramm.*

—— καὶ τὸ περίσσιον

Πλέξε καὶ εὐπλέκτου βότρυν ἔσφιγξε κόμης &c.

Ex βότρυς, *botrum* & *botronem* fecere Latini, unde *botronatus* apud Tertullianum & Cyprianum, capitis ornatus, quo βοτρυδὸν, i. *in morem uvæ congeſtus eſt & accumulatus crinis.* Tertullianus *de cultu Fœmin. Nullam de conchylio veſtem Eſajas increpet, nullas lunulas reprobet, nullum* botronatum *retundat.* Pro quo *criſpantem capillum*, apud Eſajam legere eſt. Βότρυς certè & βόστρυχος, criſpans capillus eſt. Ἕλικες etenim & cincinni intorti crinium, granis uvæ aſſimilantur. Hinc tota compago comarum, ex multis ejusmodi granis conſtans & cincinnis, *Botrus* & *Botronatus.* Sed & σπατάλιον hoc genus dixere, fortè quòd hoc modo in unum collectus crinis aureâ *ſpatale* vel ſpatalio vinciretur. Item *corymbium* &c. Cujusmodi ruforum crinium globum graphicè in Achate expreſſum ſe habuiſſe Salmaſius refert, *ad Solinum pag.* 763. *& ſeqq.* V. quoque *infrà.*

Botheca, Gallica vox *Boutique*, pergulam notat ſeu tabernaculum, in publicum apertam, in cujusmodi pergulis operantur ſellularii opifices & mercimonia ſua habent expoſita. Non ab *Apotheca*, ut quidam volunt; hoc enim vocabulo horreum vel cella interior & in penito ædium repôſta ſignificatur; Sed ex voce ultimæ Latinitatis *Jotheca* & *Gotheca*, uti in omnibus Sidonii libris antiquitus ſcriptis habetur. Vett. *Zotheca*, Salmaſio *ad Solinum p.* 1274. V. infrà in voce *Zotheca.*

Bothena, vulgò *Botyn*, Baronia aut territorium vel diſtrictus domini, apud Scotos: Nam, ut Buchananus auctor eſt, primi Scotiæ Reges, regno in Baronias diviſo, cunctas opes agrosque Regios, meritorum ratione habitâ, Magnatibus ſuis diviſere, qui inde *Barones* dicti ſunt: Idem.

Botronatus, qui aliàs *corymbion*, tutulus ſeu meta crinium dicta eſt, à corymbi vel racemi ſimilitudine. *Botrum* enim & *botronem* Latini racemum dixere, ex Gr. βότρυς: quo vocabulo hi appellarunt cumulatas ejusmodi crinium in altum compoſitiones. Unde βότρυς ἐθείρης, in *Epigramm.* Gr. V. Salmaſium *ad Pollionem in Claudio*, & hic infrà.

Botrus ſeu *Botrys*, ex Græco βότρυς, appellata eſt olim concumulatio comæ, quâ Virgines à mulieribus, quæ crinem à fronte dividebant, diſcernebantur. Cirratæ enim illæ erant, & crinem in vertice colligatum concumulatumque gerebant, absque ulla διαιρέσει. Tertullianus *de Virgin. vel. Utique hoc maximè Virgini inſigne eſt, quarum & ornatus ipſe propriè ſic eſt, ut cumulata in verticem ipſam capitis arcem ambitu crinium contegat.* Quod idem & in pueris cirratis, ac *corymbus* quoque dicebatur: Sed propriè in mulieribus κόρυμβος, in viris κρώβυλος, in pueris σκορπίος, Heſych. Iſtiusmodi verò tortis vel calamiſtratis ac in verticem concumulatis crinibus, opponit Pollux, in deſcribendo habitu Comicarum perſonarum, διάκρισιν κατεψηγμένων τριχῶν, *ornatum capillorum, qui pexi ſunt ac diviſi*, & *promulſi* ſeu *remulſi* dicuntur Appulejo &c. V. quoque ſuprà in *Boſtryx* & *Botronatus.* Aliud eſt Βότρυς, genus inauris, quod βοτρύδιον etiam dictum, à *racemi* ſimilitudine. Ejus meminit Ariſtophanes Θεσμοφοριαζ.

Δίοπος, δίαλιθον, πλάστρα μαλάκιον, βότρυν,

Χλιδῶνα, στρεπτὰς, ἀμφιδέας &c.

Heſychius item, [illegible] V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 763. & infrà ubi *de Inauribus.* Nec omittendum epitheton Bacchi, qui Βοτρυοστέφανος, hoc eſt, *racemis redimitus*, inter alia dictus eſt, de quo V. infrà in voce *Hedera.*

Botta, V. infrà, ubi de *Tubrucis.*

Bottinæ, Gallis hodiè dicuntur, calcei ex corio toti, ad medium usque crus aſcendentes, quales erant olim perones ſeu calcei Romanorum; quos *zancas* quoque & *tubulos* & *caligas* appellavere. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio, cap.* 5. *p.* 395.

Botuli Pſychicorum, apud Tertullianum *adv. Pſychicos, Quomodo enim protegam caſtitatem & ſobrietatem ſine taxatione adverſariorum? Quinam iſti ſint, ſemel nominabo, exteriores & interiores botuli Pſychicorum*: Interiores, ſunt ventris, qui ingluvie implentur & ſobrietati bellum indicunt; exteriores, qui extra ventrem prominent, & operantur caſtitati contraria. Quibus verbis Pſychicos taxat, tanquam parùm ſobrios & parùm caſtos. Eſt autem *Botulus*, Græcè φύσκη, craſſum inteſtinum, quod farciebatur; & tralatitiè, pars illa, quâ viri ſunt. Unde Ptolomæorum unus *Phyſcon* dictus eſt, uti vidimus, quòd propenſioris naturæ eſſet: Idem & Λάμυρος, ex particula intenſiva λα. & ... , hoc eſt, ἀφροδισιαστὴς, uti Heſychius exponit, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1242.

Bova, quaſi *multorum adjutrix*, voce Francicâ vet. appellata eſt filia *Sigeberti Franc.* Regis, inter Sanctas relata. Vide *Vitam* ejus *num.* 4.

Bovem, & Leonem, foris in fronte ædium ſacrarum depingendi conſuetudo, memoratur Durando *Ration. libro* 1. *capite* 3. *num.* 5.

Bovem, vel Vitulum, in duas partes diſſecandi ritus in percutiendis Fœderibus olim adhibitus, indigitatur Jeremiæ *cap.* 34. *v.* 18. 19. *Tradam homines iſtos, qui transgreſſi ſunt fœdus meum — quod coram me pepigerant, cùm tranſiverunt inter dimidias partes ejus vituli, quem in duo diſſecuerant. Nempe Principes Judæ & Principes Jeruſalem, Eunuchos & Sacerdotes, totumque populum hujus terræ, qui inter dimidias vituli partes tranſiverunt.* Cujus veſtigia jam occurrunt Genes *cap.* 15. *verſu*, 9. & 10. ubi jubetur Abraham vitulam triennem, capram triennem & arietem triennem per medium diſſecare, & partes ſingulas ſingulis ex adverſo opponere. Et *verſu* 17. lampas ignis inter ſegmenta illa tranſiit, id eſt, Deus O. M. per typum illum ſignificatus, qui cum Abrahamo pepigit fœdus, ut habetur *verſu ſeq.* Idem feciſſe *cane diſſecto* Bœotos & Macedonas, dicemus infrà; ſed luſtralis hic ritus fuit, non fœderalis, ſi ita loqui licet. Græci verò antiquiſſimi, jam Trojanis temporibus ſimili ritu fœdera confirmarunt, ut de Agamemnone & Achille, *lib.* 2. deque Legatis Græcorum & Antenore Trojano *lib.* 5. narrat Dictys Cretenſis. Sed hoſtia illa pro bove ſeu vitulo *porcus* fuit. Suidas ſimile quid de Moloſſis refert, quos, inter jurandum *bovem* in fruſtula diſcindentes fœdera ferire conſueviſſe, refert, Οἱ Μολοττοὶ ἐν τοῖς ὁρκωμοσίαις κατακόπτοντες εἰς μικρὰ τοὺς βοῦς τὰς συνθήκας ἐποιοῦντο. Quò pertinere videri poſſit, quòd in *Toxari* memorat Lucianus, apud Scythas, ſi quis ab alio potentiore læſus eſt, eum, *Bovis* immolati tergori inſidentem, carnes fruſtulatim conciſas & igne toſtas prætereuntibus offerre. Ex quibus quotquot comedunt, & bovis tergus dextro pede calcant, ſe illi pro viribus adfuturos pollicentur, qua de re V. quoque infra in voce *Meloſe.* Sed & aliqua ex parte ſimile eſt, quod legitur 1. Sam. *cap.* 11. *verſu* 7. Saulem, audito incolarum Jabes-Galaad periculo, Spiritu Dei correptum, *par boum* membratim laceraſſe & eorum particulas quaquaverſum ad Iſraëlitas miſiſſe, minis additis, fore ut ſic fieret illorum bobus, qui ſe ſequi abnuiſſent. Quæ boum diſcerpta membra eos tum non minùs affecerunt, quàm olim affecerant duode-

duodecim pellicis partes, quas Levita miſerat per omnes Iſraëlis tribus, Judic. *cap.* 19. *verſu* 29. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 33.

Bovera, ſeu, ut Galli efferunt, *le Bouvier*, dictus eſt Carolus Craſſus Imp. quòd pinguedine ac ventris mole *bovis* inſtar eſſet. In brevi *Indice* Regum Francorum, qui præfixus eſt *Uſaticis* Barcinonenſibus, in *Cod. MS.* Thuanæo, apud du Freſne, hoc ordine recenſentur Reges ſecundæ ſtirpis: *Carolus Magnus, Ludovicus filius ejus, Lotharius, Karolus frater ejus, Ludovicus ejus (Lotharii) filius, Karolus Magnus, Karolus de Bovera*, qui dicitur regnaſſe *annis* 40. *Otho Karolus* &c. Eodem cognomine eum inſignit Abbo *de bellis Pariſiac. lib.* 1.

Urbs mandata fuit Karolo nobis Baſileo,
Imperio cujus regitur totus penè coſmus.

Ubi *Gloſſa* ipſius Abbonis: *Karolus de Baguerra ſive* de Bovera, *qui & Craſſus, Rex Franciæ.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Boves, etiam onera olim geſtabant, 1. Paralip. *cap.* 12. *verſ.* 40. non obſtante Proverbio, cujus meminere Tullius *ad Atticum lib.* 5. *Epiſt.* 15. Quintilianus *lib.* 5. & Ammianus *lib.* 16. *Clitellæ bovi impoſitæ, planè non eſt noſtrum onus.* Certè & Ælianus, tauros feretro ſeſe ſubmittere & puerum aut puellam cervice, dorſo mulierem geſtare, refert, *Hiſtor. l.* 7. *c.* 4. & Phile *c.* 40.

Πάγχρηστος ὁ βοῦς καὶ κομίζει φορτία,
Ad omnia aptus bos onera etiam gerit.

Unde in Fabulis Ampelus, puer Baccho dilectus, taurum conſcendit,

Καὶ θρασὺς ἵζετο κοῦρος ὑπὲρ βοέοιο μετώπου,
Et audax ſedebat puer ſuper bovina fronte:

Apud Nonnum *Dionyſiac. lib.* 11. *verſu* 167. Atque, ut Poëtæ Europam, ita Romani hiſtriones Herculem tauro vexerunt. Liber *Spectaculorum, Epigramm.* 16.

Vexerat Europen fraterna per æquora taurus:
At nunc Alciden taurus in aſtra tulit.

Imò hoc ipſo, quòd Salomon æneo mari boves pro atlantibus ſuppoſuit, docuit, hoc animal ad geſtanda onera non omnino eſſe inhabile. Nec in India hodieque quidquam frequentius eſt, quàm boves gerulos videre. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 30. Ad baſternas matronarum, apud Romanos, non equos ſolùm aut mulas jungi conſueviſſe, ſed & *Boves*, diſcimus ex Lampridio, qui inter Semiamirica Senatusconſulta, *in Heliogab.* etiam hanc memorat legem, *quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ aſino veheretur, quæ carpento mulari, quæ boum* &c. Hinc Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 22 *c.* 8. *Puerum quendam parvulum, cùm in area luderet* (i. in ſubdivali domûs) *exorbitantes boves, qui vehiculum trahebant, rotâ obtriverunt.* Et Eginhardus in *Vita* Caroli M. *Quocunque eundum erat, carpento ibat: quod bubus junctis — trahebatur. Sic ad palatium, ſic ad publicum Populi ſui conventum, qui annuatim, ob Regni utilitatem, celebrabatur, ire, ſic demum redire ſolebat.* Quod verò magis mirum, etiam inter animalia curſui publico deſtinata, *Boves* olim fuere, *l.* 1 & 53. *Cod. Theod. De curſu publico*: quâ eos neceſſitate, unà cum aſinis ac mulis, Julianus exemit, apud Socratem *Hiſtor. Eccl. lib.* 3. *cap.* 1. V. Iſaacum Caſaubonum *Notis ad Spartianum loco cit.*

Bovicidia, apud Solinum *cap.* 1. *Suo quoque Numini idem Hercules inſtituit aram, quæ maxima apud Pontifices habetur, cùm ſe ex Nicoſtrata Evandri matre — immortalem comperiſſet fore; conſeptum etiam, intra quod ritus ſacrorum, factis* bovicidiis, *docuit Potitios*; Βουφόνια ſunt Græcis, h. e. *boum immolationes*; quæ Ταυροβόλια quoque dici potuere, unde *taurobolium* Matris Deum, quòd tauri in ejus ſacro cædebantur. Sic *Fordicidia* Varroni *de L. L.* θυσίαι ſunt ἐγκύμονος βοὸς, *fordæ* namque boves gravidæ. Suetonius verò *Buthyſiæ* vocabulo uti maluit, ubi de Nerone barbam ponente, uti ſuprà vidimus, in voce *Barba*. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 10.

Bovillum Pecus, etiam Vere ſacro devotum, Vide infrà *Ver ſacrum.*

Boum caro, non minùs ac vitulorum, jam olim in conviviis recepta eſt. Unde, ut alia ex Sacris loca prætercam, Proverbior. *cap.* 15. *verſu* 17. conviviolo ex oluſculis opponitur convivium, אבוס משור, *ex bove altili*, tanquam tenuiſſimo lautiſſimum. In Homericis Heroibus eandem frugalitatem Vett. pridem obſervarunt: notatque in his Socratis diſcipulus Dioſcorides, qui ſcripſit τοὺς παρ' Ὁμήρῳ νόμους, Homerum neque in feſtis, neque in nuptiis, neque in ullo alio conventu quidquam præter bubulam apponere, &c. Interim multos Vett. ab eſu *bovis* per ſuperſtitionem abſtinuiſſe conſtat. Nam, præter Ægyptios & Phœnices, qui, auctore Porphyrio, humanis veſci carnibus, quàm vaccam morſu attingere, maluiſſent; Barcæi & Cyrenæi & paſtoritii Afri, inde ab Ægypto usque ad Tritonidem Lacum, ab eſu vaccæ itidem abhorruiſſe leguntur. Imò morte multatus apud Phrygas, quisquis bovem aratorem interfeciſſet, ut eſt in Æliano *Hiſtor. lib.* 12. *cap.* 34. Quod Athenis quoque & in Peloponneſo prohibitum, Varro *Ruſt. lib.* 2. *cap.* 5. & *lib.* 5. *c.* 14. in quam rem Atticam legem citat Ælianus *Var. lib.* 5. *cap.* 14. & huc alludens Plato *lib.* 6. *de LL.* Ὅτι οὐδὲ βοὸς, inquit, ἐτολμῶμεν γεύεσθαι. *Cùm ne bovem quidem guſtare audebamus.* Meliore ſcilicet ſeculo lex illa antiquata eſt: cujus tamen veſtigia manebant in Diipoliorum & Buphoniorum feſtis, quibus, mactato *bove*, enſem damnabant, tanquam cædis auctorem. Ita Ælianus *Variar. libro* 8. *capite* 3. Et aureæ vel argenteæ ætatis homines tale quid perpetraſſe, Poëtæ negant. Sed æneâ, ait Aratus,

— Πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων.
Boves aratores primi guſtarunt.

Ad ferream deſcendit Cicero *de N. D. lib.* 2.

Ferrea tum verò proles exorta repentè eſt,
Auſaque funeſtum prima eſt fabricarier enſem,
Et guſtare manu victum domitumque juvencum.

Summus item Poëtarum *Georg. lib.* 2.

Ante etiam ſceptrum Dictæi Regis & antè
Impia quàm cæſis gens eſt epulata juvencis.

Quorum verborum memor Domitianus, cùm inter initia Imperii à cæde maximè abhorreret, ne *boves* immolarentur, edicere deſtinavit, Sueton. *cap.* 9. Et, ſi Plutarcho credimus *de Carn. eſu l.* 2. priſci mortales in fera & malefica animalia graſſari cùm incepiſſent, ab illorum eſu paulatim creſcens licentia ἐπὶ βοῦν ἐργάτην ἦλθε καὶ τὸ κόσμιον πρόβατον, καὶ τὸν οἰκουρὸν ἀλεκτρυόνα, *ad bovem aratorem devenit & ad ovem, quæ nos ornat, & ad gallum, domûs cuſtodem.* Primusque, ſi Plinio *Hiſt. Natur. l.* 7. *c.* 16. fides Prometheus *bovem* interemit. Quin apud Laërtium Ariſtoxenus ſcribit, Pythagoram cœtera omnia animalia in cibum permiſiſſe, *nec niſi à bove aratore & ariete abſtinuiſſe.* Neque vett. Romanos ab hac ſuperſtitione immunes prorſus fuiſſe, ex his Plinii colligas *lib.* 8. *cap.* 45. *Damnatus à Populo Rom. die dictâ, qui, concubino procaci rure omaſum ſe ediſſe negante, occiderat bovem: actusque in exilium, tanquam colono ſuo interempto.* Unde Columella de Bove, in *Præfat. lib.* 7. *Cujus tanta fuit olim veneratio, ut tam capitale eſſet bovem necaſſe, quàm civem* &c. Sed his, præter exempla Sanctorum, Abrahami, Eliſæi, Joſiæ, Aliorum, qui boves in cibum appoſuerunt, Dei Legem opponit Bochartus, cùm generalem Genes. *cap.* 2. *verſ.* 3. *Omne, quod movetur & vivit, vobis erit in cibum*: tum ſpecialem Deuteron. *cap.* 14. *verſu* 4. *Hæ ſunt beſtiæ, quas comedetis*, Boves, *fœtus ovium* &c. V. cum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 33. & quæ ſuperiùs dicta.

BR.

Brabanciones, apud Willh. Neubrigenſem *lib.* 2. *cap.* 27. Jac. Vitriacenſem *Hiſtor. Occid. cap.* 7. Columbum *in Epiſcopis Vaſion. lib.* 2. *n.* 24. 38. in *Vita* Ludovici VII. Franc. R. alibique prædones ſunt Brabantini, ſeu ex Brabantia, Carol. du Freſne *Gloſſar.* At *Brabantini*, moneta Ducum Brabantiæ, in aliquot *Tabb.* apud Freder. Sandium in *Conſuetud. Feud. pag.* 35 37. 48. laudatum Eidem.

Brabeuta, Græcè Βραβευτὴς, item Βραβευτὴς, Judex dicebatur apud Græcos, qui in Ludis publicis, *Sacris* inprimis *Agonibus*, præſidebat: cujusmodi munus olim maximi æſtimabatur. Unde apud Perſas, ipſos Reges præmia propoſuiſſe curſus eorumq; omnium, quorū in quinquennalibus certaminibus exercitamenta exhibebantur: Corinthios quoque Ageſilaum, ut ordinaret Iſthmicum certamen, rogaſſe, docet Strabo *lib.* 14. & Plutarchus in *Ageſilao*. Et quidem, apud Græcos eligebantur hi Judices è Proceribus omnium Græciæ civitatum, ſaltem donec Græcia fuit libera: unde indignatur Demoſthenes *Philipp.* 3. Philippum Macedonem præſidere Pythiis, communibus Græciæ ludis, & ſi ipſe non adſit, ei negotio imponere ſervos ſuos. Idque ut plurimum ex eorum numero, qui è talibus certaminibus ipſi victores rediiſſent. Hi dein intra quoddam ſepimentum ſecluſi jure jurando adigebantur, ad judicandum religiosè; quo peracto, coronati, &, ut videtur, purpurati, manuque virgam tenentes, ſedebant in loco, qui πλεθρίον dicebatur, tutusque erat aſyli inſtar. Quæ cauſa, quòd Vitelliani milites, cùm Othonianos irriderent, vocaverint eos Πυθίων καὶ Ὀλυμπίων θεωρούς, h. e. ignavos & imbelles, utpote *Pythia & Olympica Certamina, è loco tuto ſpectantes*, apud Plut. *in Othone*. Poteſtas puniendi illis ampliſſima erat, ſi quis contra legem quid feciſſet, legibus Lycurgi: Proin flagris cædebant ineptos & ridiculos athletas, ſi quis magna illa Numina non ex dignitate imitatus eſſet. Contrà victoribus coronas, nullo gratiæ ac favoris intuitu, ſaltem antiquitùs, imponebant promeritas, quas propterea, quòd Judicarent juſtiſſimè, θεμιπλέκτους, quaſi *ab ipſa Themide plexas*, Pindarus vocat. Numerum quod attinet, non ſemper unus idemq; fuit. Tradit enim *l.* 5. Pauſanias, Iphitum ſolum ludis ab ſe editis præfuiſſe: id quod ab Oxyli poſteris obſervatum eſt. Poſtea traduntur fuiſſe novem. Jarchas Indus, decem habet, apud Philoſtratum in *Vita* Apollon. *l.* 3. Aliquando ſeptem: nonnunquam duodecim fuere. Denique Athenis per ſingulas Tribus electi ſunt decem, qui hoc munere per quadriennium fungerentur. Nimirum hi erant, ad quos pertinebat cura diſponendi, τὰ Παναθήναια, τόν τε Μουσικὸν καὶ τὸν Γυμνικὸν καὶ τὴν ἱπποδρομίαν, *Panathenaicos Ludos & Muſicum & Gymnicum & equorum curſum.* Sedebant verò, in Muſicis certaminibus, ſeu in Theatro: at in Gymnicis, fortè quò longiùs proſpicerent, ſtabant plerunque: interdum tamen etiam in hiſce ſediſſe, diſcimus ex Luciano *in Hermo*. Cœterùm vocabantur Ἀγωνοθέται, Ἀθλοθέται, Αἰσυμνῆται, Ἐπιστάται, Ἐπόπται, & ut alia omittam, Βραβεῖς item Βραβευταί: dicebanturque βραβεύειν ἀγῶνα. Hinc παραβραβεύειν (quo verbo per translationem eleganter alicubi Apoſtolus utitur) &

παρα-

καλοφρονοῦντες dicebantur, quum præmia bene meritis dempta ſuis ſuffragiis in immeritos conferebant. Quod Plutarchus diſertim enunciat his verbis, *Χαριζόμενοι* (nempe Judices præfati) *περὶ τὰς χειροτονίας, ἐξ ὧν στεφανοῦσιν ἀρχὰς καὶ στεφάνους ἄλλοις, καὶ δόξαν, ἀφαιροῦνται τὸ ἔνδοξον αὐτῶν καὶ τὸ καλόν. Qui, cùm ventum eſt ad ſuffragia & aliis Magiſtratus largiuntur & coronas & gloriam è non convenientibus* (id eſt, ex iis, in quibus nullum eſt meritum) *ipſi ſibi auferunt nobilitatem &* (ſi quid in ipſis eſt) *præclarum* &c. Nec hoc omittendum, non omnes Judices ſimul & promiſcuè de omnibus Certaminibus judicaſſe. Ex his namque tres, de Equorum curſu; totidem, de Quinquertio; de cœteris certaminibus reliquos judicaſſe, docet Pauſanias *libro* 2. Plura hanc in rem V. apud Carol. Paſchalium *Coronarum libro* 6. *cap.* 10. & 11. De *Brabeutis*, Jul. Pollux *Onomaſtic. lib.* 3. c 30. *Τοῖς δὲ γυμνικοῖς ἐφεστῶσι Βραβευταί, οὓς καὶ Βραβέας ὁ Πλάτων καλεῖ, Gymnicis autem Ludis præſident* Brabeutæ, *quos etiam* Brabéos *Plato vocat.* Certaminis nempe hi præmium victoribus decreverunt, ut B. Rhenanus oſtendit *Adnotat. ad Tertullian.* Ulpianus *l. ff. de iis qui not. infam.* Certaminum Deſignatores hoc nomine inſignitos fuiſſe ait, &c. V. Moſchopulum in *Sylloge Atticor. nom.* & Briſſonium laudatum Calvino in *Lexico Jur.*

Braca, non Gallica vox, uti nonnulli contendunt, ſed pura puta Græca, Salmaſius *ad Tertullian. de Pallio pag.* 123. aliter *Bracca*, veſtis ſpecies, quâ crura teguntur, ait Hieronymus *in Dan. capite* 3. *Ἀναξυρίδας* vocat Diodorus Siculus *Biblioth. lib.* 5. & Heſychius &c. Sic Agathias *libro* 2. de Francis, *Ἀναξυρίδας οἱ μὲν λινᾶς, οἱ δὲ σκυτίνας διαζωννύμενοι τοῖς σκέλεσι περιαμπίσχονται, Braccas alii quidem lineas, alii coriaceas cruribus aptant.* Uſum earum, propter aëris inclementiam, introductum eſſe, innuere videtur Hyginus *Poëtic. Aſtronom. libro* 1. & Ovidius de Getis ac Sarmatis Pontum accolentibus,

Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis.

Idem de Beſſis,

Pellibus & ſutis arcent &c.

Eidem *braccæ Perſicæ* memorantur, *Triſtium libro* 5. ſed præcipuè Gallis fuiſſe in uſu, argumento eſt, quòd pars quædam Galliæ ab illis nomen traxerit &c. Vide hic infrà.

Bracanetum, villa Galliæ, in Sueſſionibus, ſuper fluv. Rotumnam, vulgò *Bricqenay*. Hadrianus Valeſius in voce *Tardanenſis pagus.*

Braccæ, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sever. Faſciis ſemper uſus eſt*, braccas *ſemper habuit*; ἀναξυρίδες Græcorum ſunt; quâ utraque voce ſeminalia, tibialia & pedulia hoc eſt, feminales & crurales & pedules faſcias, non rarò comprehendunt Auctores. Certè vetus Interpres Juvenalis verſum illum Poëtæ,

Nuper in hanc Urbem pedibus qui venerat albis:

de *brachis* vel de pedulibus accipit; & *bracas* ibi manifeſtò pro pedum quoque tegmine poſuit. Sic ἀδῖναι, hoc eſt, *udones*, à quibuſdam *bracas* appellari, adnotavit Epiphanius, *ubi de Catharis*, qui contrarii reliquo hominum generi agentes, annulos in pedibus, pedules & *brachas* in manibus geſtabant. Sic Iſidorus, *Tubruci*, inquiens, *quod à bracis usque ad tibiam perveniant*: *bracas* itidem pro pedulibus habuit; *Tubruci* enim dicebantur, quos ſupra hoſas accipiebant, teſte Paulo *de Geſtis Langobard.* &c. Quemadmodum contrà faſcias crurales & feminales, quales in uſu Perſis, *calciamenta* vocavit Juſtinus *libro* 1. de Semiramide verba faciens. Latinis tamen propriè *Braccæ* de feminalibus, *faſciæ* verò de cruralibus pedulibusque: quo modo & Lampridius diſtinguit. Sicuti autem, quidquid pedibus tegendis eſſet accommodatum, πίλους & πίλια Græci appellarunt, & tam faſcias, quàm udones, vel calceos lineos aut ſoleas lanatas hoc nomine comprehenderunt: ſic *Feminalia* Latini & *bracas* id omne appellarunt, quo femora tegerentur; quamvis tantum inter hæc diſtaret, quantum inter pedules faſcias & udones. Feminalibus, i faſciis, quibus femina involvebantur, uſi Romani etiam ſub Auguſto, & Auguſtus ipſe uſus, frigoris præcipue causâ: *Bracarum* uſu tum penitùs adhuc incognito, quarum forma ea planè fuit, quæ nunc quoque eſt; θυλάκους & σάκκους Græci dixerunt, pro *braccis*. Euripides,

— *ἢ τοὺς θυλάκους τοὺς ποικίλους*
Περὶ τοῖν σκελοῖν ἰδὼν.
Quæ braccas *illas varias*
Circa crura quum conſpexiſſes.

Poſtea tamen Romani & illas adhibuere, *bracæque* in Lampridii *loco cit.* quas albas geſtaviſſe Alexandrum ſcribit, cùm coccineas priùs Impp. ſolerent, prorſus Gallicæ bracæ fuerunt. Et videntur per illa tempora Romæ etiam frequentes fuiſſe, in Italia verò frequentiſſimæ. Demum earum uſum intra urbem vetuerunt Honorius & Arcadius A.A. *Cod Theodoſ leg.* 2. & 3 Interim feminalia & braccas ubique confundunt Græci Romanique Scriptores: *Φιμινάλια* quoque paſſim Auctores Græci, præcipuè Grammatici, in expoſitione bracarum & ἀναξυρίδων uſurpant Heſych. *ἀναξυρίδες, Φιμινάλια, & περισκέλια, Φεμινάλια, βράκια.* Idem, *Σαράβαρα, ἀναξυρίδες*, quod notandum. Sic enim βράξ pro Latino *braca* Græci citeriores dixerunt; ut κάλιξ, pro *caliga* &c. V. Salmaſium *Not. ad Lampridium in Alexandro Severo.* Inciſione porro & ſuturâ diverſorum pannorum, *bracas* fieri conſuevisſe, ex Hieronymo diſcimus *de Veſte Sacerdot. Vocaturque linguâ Hebræâ veſtis hoc genus michenſe, Græcè περισκελῆ, à noſtris feminalia vel braccæ, uſque ad genua pertingentes. Refert Joſephus hæc feminalia de byſſo retorta ad fortitudinem ſolere contexi, &, poſtquam inciſa fuerint, acu conſui, non enim poſſe in tela hujuſcemodi fieri* &c.

Bracharenſis Martinus, natione Pannonius, primùm Dumienſis Monaſterii Abbas, poſtea Epiſcopus *Bracharenſis*; ex patria in Orientem progreſſus, bonas literas & ſcientias ibidem hauſit, tanto quidem ſucceſſu ut doctiſſimos ſui temporis æquaret aut ſuperaret. Ex Oriente in Gallæciam delatus, converſis ibi ab Ariana impietate Suevis, regulam fidei & ſanctæ Religionis conſtituit, Eccleſias confirmavit, condidit Monaſteria, inter quæ Dumienſe ipſum, cujus is primus Abbas factus eſt. Inde in ſede Bracarenſi annis 30. circiter exactis, *plenus virtutibus ad Dominum migravit*, Gregorius Turon. *Hiſtor. Franc. lib.* 5. *cap.* 38. anno 7. Childeberti Regis Franc. qui fuit 11. Chilperici atque Guntranni, ut habet Aimoinus *de Geſtis Francòr. lib.* 3. *cap.* 38. Teſtamenti ejus mentio eſt, in Concilii Tolet. X. *Decr.* 2. *Scripſit*, verba ſunt Miræi in *Hiſtor Eccl. librum de quatuor virtutibus, falsò Senecæ à nonnullis attributum, ſive Formulam honeſtæ vitæ, quæ Tomo VI. Bibliothecæ Patrum extat* — *Idem Collectionem Canonum ex Græcis Synodis adornavit, quæ in Tomis Conciliorum legitur. In appendice ad Vitas Patrum, typis Plantinianis editas A.C.* 1628 *extant ſententiæ Ægyptiorum Patrum ab homine Græco anonymo collectæ, & à Martino Dumienſi in Latinum translatæ. Interrogationes*, quarum in fine meminit Miræus, tranſlatæ ſunt per manum Paſchaſii Diaconi, ut refert Sigebertus *de Scriptor. Eccleſ. cap.* 117. &c. E' quibus *Collectionem Canonum* quod attinet, facta eſt illa ab eo eodem ferè tempore, quo Dionyſius Exiguus Romæ ſuam *Collectionem & Verſionem*; & in Africa ſuam *Digeſtionem* adornaret Ferrandus, utroque tamen poſterior eſt; nam Ferrandus jam vitâ exceſſerat A.C. 551. & Dionyſius 530. jam anno, cùm Martinus hic anno demum 573. ſecundùm Baronium, vel 580. ſecundùm Dalæum, vitâ deceſſerit. Propiùs ad eam accedit Συναγωγὴ Κανόνων Johannis Scholaſtici, quæ facta eſt circa A.C. 564. &c. Vertit autem pleraque ex Græco, aliquibus tamen immixtis, ex Conciliis Occidentalibus, Africanis, item Hiſpanicis, veluti Toloſano I. & Bracharenſibus; Diviſit Opus in 2. partes, quarum prior *Canones* continet, *de Perſonis, Rebus & Ritibus Eccleſ.* agentes; poſterior res ad Laicos pertinentes complectitur. Editiones ejus duæ ſunt; una vulgaris & vetus, quam omnes Conciliorum collectiones exhibent: Altera recens, quam ex antiquis MS. dicit ſeſe edidiſſe Garſias à Loayſa, in collectione Conciliorum Hiſpaniæ. Quarum illam exhibuere Editores *Bibliothecæ Juris Can. vet.* Voellius & Juſtellus filius in *Appendice Tom. I.* ita tamen, ut novum opus, ut illi præfantur, jure cenſeri ac dici mereatur. ut quæ ſingulari curâ à Joh. Doviatio, Sacr. Canonum Interprete Regio, cum cœteris editionibus & libris manu exaratis, collata ſit, adnotatis ad marginem verſionis tum variis lectionibus, tum Conciliis, ex quibus, tanquam fontibus, ſuos Martinus Canones depromſit. In quo tamen Lectorem monet Maſtricht JC. ne credat Doviatio, aut ei, qui in editione Voelli ac Juſtelli fontes adjecit, quando in indicandis fontibus etiam memorat Canones Pſeudapoſtolicos: Hos enim nunquam in ſuam Collectionem Epiſcopus hic retulit, nec eorum meminit, ut qui tum, cùm in Oriente eſſet, nondum conſarcinati fuere &c. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 171. & *ſeqq.*

Brachia, in *LL.* Aragonum, Ordines Regni ſunt, qui vulgò in Gallia *Status* dicuntur, apud Blancam *p.* 771. laudatum Car. du Freſne in *Gloſſar.* In fluviis *Brachia* dicuntur, quæ Græcis ἐκτροπαί, κέρατα, & πλοχμοί, Latinis *Diverticula*, itidemque *Cornua* & *Crines*. Geographus Salmaſii ineditus de Nilo, *In* brachium *Nili incidit, quod Ceras Nili vocitatur ſecat hoc brachium per magnam inundationem.* Et de eodem. *Exhinc per diverſa camporum ſpatia, per octo brachia exiens effluit. totâ Ægyptiorum terrâ irrigatâ.* Latini quoque *ramos* dicunt, ut Græci κλάδους &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 479.

Brachia ſeu lacertos, inſpectante Populo, ferro cruentare, religionis ergò, ſoliti ſunt olim Cybeles ſacerdotes Galli; partim ad placandam Deam, quia ſanguine, ac præcipuè humano, propitiari Numina Veteres credebant: partim, ut, cùm Cybele terram denotaret, neque ſemina terræ mandentur in novæ ſegetis ſpem, niſi aratro ſcindatur ager, aratione lacertorum illud repræſentaretur. De ritu ſic Statius *Theb. l.* 10.

Sic Phryga terrificis genetrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, conſumtaque brachia ferro,
Scire vetat.

Quo modo id factum, exponit Appulejus *Metam. libro* 8. *Diuque capite demiſſo, cervices lubricis intorquentes motibus, crinesque pendulos rotantes & nonnunquam ſuos incurſantes muſculos, ad poſtremum ancipiti ferro, quod ferebant, brachia ſua quisque diſſecant.* Quod *caſtrare lacertos* dixit Tertullianus *Apologet. capite* 24. *Archigallus ille ſanctiſſimus ſanguinem impurum*

lacertos quoque caſtrando libabat. Expiatorium autem id fuiſſe creditum, Prudentius quoque docet *Paſſion. S.Romani.*

Cultrum in lacertos exſeris fanaticus,
Sectisque *Matrem* brachiis *placas Deum.*

Meminit ejusdem ritûs Sidonius *Carm. 9. ſive Epithal. Ruricii & Iberiæ:*

Hic & Sigais ſpecubus qui Dindyma ludit,
Jam ſectus recales Corybas.

Quem locum cùm Savaro capiat de tonſura ſyncipitis, Voſſius ad illud refert, quòd Corybantes in ſacris Cybeles brachia ferro ſecarent. Niſi ſimpliciùs videatur, *ſectus* exponere *eviratus*, nam eosdem Sacerdotes ſe caſtraſſe quoque nemini ignotum. Hinc fuit, quòd inter alia inſtrumenta, cultros quoque geſtarent: uti diſcimus ex Lucretio *l. 2. v.621.*

Telaque præportant violenti ſigna furoris.

V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.2. cap.53.* & ſuprà, ubi de *Bellonariis.*

ad *Brachia*, ad Brachia, clamor olim Gallorum militaris, de quo ſic Guil. Nangiacenſis in *Geſtis S. Ludovici R. Franc. p.381. Et quia tantis armorum utenſilibus armari non conſueverant, idcirco minùs agiles & ruinæ propiores concuſſi cum impetu extiterunt: quod ut Francis animadverſum eſt, communiter acclamantes*. ad Brachia, ad Brachia, *per humeros eos cum manibus rapientes, ab equis ad terram præcipites impellebant.* Et paulo antè, *Et cùm denſitas armorum, quibus hoſtes erant munitiſſimi, ictus Francorum vibratos in aëre repelleret, Franci mucronibus gracilibus & acutis ſub humeris ipſorum, ubi inermis patebat aditus, dum levarent* brachia, *transforantes, per latebras viſcerum gladios ſcapulo tenus immergebant.* Nempe, cùm Milites ſive Equites cataphracti, armis undique corpus tectum ac munitum haberent, telis, haſtis ac enſibus impervii erant, niſi quà caput humeris connectebatur, aut per ocularia caſſidum, aut etiam, cùm *brachia* erigerent ad vibrandos ictus & in enſes aſſurgerent: tum enim, captatâ hujusmodi occaſione, brevioribus enſibus ac verutis latera perfodiebantur. Vel denique in id potiſſimùm erant intenti, ut captatis brachiis hoſtes de equis dejicerent: cùm lapſi rurſum ſeſe erigere, ob armorum grave pondus, non valerent. Ob quam proin duplicem cauſam, in prælio, vulgò *ad Brachia* clamatum. Quò pertinet, quòd Carolus Siciliæ R. *Punctim infigite, milites Chriſti, punctim transfigite,* in præliis milites hortatus legitur. Guil. Britto *Philippidos lib.11.*

——— ——— *Cultris ſubularibus alter*
Scrutatur thorace vias.

Et,

——— ——— ——— *Nunc corpora forti*
Prenſa manu, quando ſpatium non invenit ictus,
Humiſonis depellit equis, nunc juxta peremptis
Viva coacervans alienâ tabe volutat.
Nunc multos lapſis & ferri pondere preſſis,
Inque ipſo lapſu fracto quandoque cerebro,
Aut collo aut coſtis, vitâ, ſine vulnere, privat, &c.

apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Brachiale, ſeu Brachialium, cujus meminit Paulus Diaconus *Hiſtor. Miſcell. lib.19. A brachialio Aureæ portæ, usque ad Cyclobium:* propugnaculum eſt, Gall. vulgò *Braye*, unde *Fauſſe-braye*, Βραχιάλιον Theodoro Mon. in *Epiſt. de Excidio Syracus.* Rocho Pirro in *Epiſc. Syracus.* & aliis Scriptoribus Byzantinis, uti docet Car. du Freſne in *Gloſſar.* & pluribus *in Not. ad Alexiadem.* Item manica, h.e. pars illa veſtis vel tunicæ, quæ ab humero ad manum usque brachia operit, vulgò *Manche* Gallis, V. Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.14.* Atque hinc dextrale, ſeu armilla, ornamentum ſc. brachiorum, largioris ſegmenti inſtar, auro gemmisque diſtinctum, apud Papiam, Joh. de Janua, Alios: propriè, *circuli ex auro, quibus brachia arctantur,* ut ait Tertullianus *de Mul. Hab.* Quo ſenſu Vopiſcus in *Aureliano, Torquem,* inquit, *Brachialem, annulum apponat:* Trebellius Pollio in *Claudio*, Brachialem *unum unciarum ſeptem* &c. V. de *Brachialibus* & armillis notata eid. Carolo du Freſne *ad Alexiadem*, Olaum Borrichium *de variis L. L. ætatibus pag.52.* Pachymerem *lib.8. cap.12.* ubi inter veſtes Imperatorias ſeu Imperii ſymbola recenſet, *χειρίδας ἐμμαργάρους κοκκίνας, brachialia coccinea margaritis undique diſtincta*; Alios, & ſuprà in voce *Armillæ.* At *Brachialia*, in Eccleſia Rom. dicuntur manicæ cerâ circumlitæ, quibus Pontifex olim, cùm in Sabbato, ut vocant, Sancto baptizaret, utebatur: ne ſacras contaminaret veſtes, quia tum immerſione adhuc Baptiſmus peragebatur. *Ceremoniale* MS. Cencii Camerar. *Hoc facto revertitur ad eandem Eccleſiam, ibique exuit ſe pallio & planetâ, induit* brachialia *cerata, & revertitur ad fontes & baptizat tres pueros,* apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*: ubi etiamnum Græcos in qualibet functione ſacra, ſemibrachialibus, non tamen ceratis, ſed ſericis & comptè ornatis uti, addit.

Brachium S. Georgii, apud Guil. Tyrium *lib. 2. cap.8.* & *lib.20. cap.24.* dictus reperitur Bosphorus ſeu Fretum Helleſpontiacum, à templo S. Georgii extra Urbem CP. quod ad litus iſtius freti extructum erat. Apud Villharduinum *num. 65. & 162.* pro ipſa Propontide uſurpatur; ibi enim Abydenum caſtrum *Brachio S. Georgii* adjacuiſſe dicitur. Vide Leunclavium in *Pandectis Turc. num. 128.* præter alios Auctores, laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Brachium in collum ponendi ritus, in ſignum ſervitutis ſuſceptæ, indigitatur in *Chartis* Parenſalibus apud Eund. *p.26. Sed dum ipſos ſolidos minimè habui, unde transſolvere debeam, ſic mihi aptificavit, ut* brachium in collum poſui *& per comam capitis mei coram præſentibus hominibus tradere feci, in ea ratione, ut interim, quòd ipſos ſolidos veſtros reddere potuero, & ſervitium veſtrum & operam, qualemcunque vos vel juniores veſtri injunxeritis, facere & adimplere debeam* &c. *Brachium* Regis invocare, quid ſit, Vide apud eundem du Freſne.

Brachmanes, adde: Eorum ſedes hodie inprimis eſt, tractus Indiæ in littore Coromandelico ſeu *Cormandel*, à Cap. *Comery* usque ad influxum Gangis in Sinum Bengalæ ſe extendente, & litori Malabarico ad Ortum adjacente, Ptolomæo *Caſigardamna.* Ibidem & Chriſtianorum S. Thomæ, cujus ſepulchrum in vico *Meliapour* oſtenditur, ingens numerus, Auctor *Hiſtor. Orbis Terr.* Brachmanica Grammatica MS. aſſervatur in Muſæo Kircheriano Romæ; auctore Henrico *Roth*, Miſſionario Mogoritano, qui rudimenta Linguæ hujus Europæis primus tradidit, uti refert Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.65.* V. quoque ſuprà in voce *Baſexs.*

Brachyllas, Bœotorum Prætor, Livio memoratur *libro 33. capite 27.* ubi *Bœotarchen* illum gentis Comitiis factum eſſe, quòd præfectus Bœotorum apud Philippum Macedon. R. militantium fuiſſet, præteritis Zeuxippo & Piſiſtrato, aliisque qui Romanæ ſocietatis auctores fuerant, refert. Quæ etiam cauſa exitii ei fuit. Id enim hi ægrè paſſi, *dum arma Romana propinqua habebant, tollere* Brachyllam *principem Fautorum Regis ſtatuerunt. Et tempore ad eam rem capto, quum in publico epulatus reverteretur domum temulentus, proſequentibus mollibus viris, qui joci causâ concilio celebri interfuerant, ab ſex armatis, quorum tres Italici, tres Ætoli erant, circumventus occiditur.* Idem *ibid.*

Bracile, aliter *Redimiculum* & *Rebrachiatorium*, Græc. ἀνάλαβος, memoratum in *Vita* Germani Abb. ſeu Martyr. definitur Caſſiano *de veſte Monach. libro 1. capite 6. Redimiculum ſeu ſuccinctorium, quod dividens* (Iſidorus habet, *deſcendens*) *per cervicem & à lateribus colli diviſum* (demiſſum) *utrarumque alarum ſinum ambit atque hinc inde ſuccingit, ut conſtringens latitudinem veſtiat corpus atque conjungendo componat. Hoc vulgò* Bracile, *quaſi braciale vocant; quamvis nunc non brachiorum, ſed renum ſit cingulum.* E quibus ultimis verbis colligere eſt, *Bracile* non tam zonam, ut quidam volunt, quàm *renum cingulum*, ſeu *cingulum in lumbis*, ut idem Iſidorus alibi vocat ac *ſuccinctorium* eſſe, adeoque à *braccis* potiùs, quàm à *brachiis*, nuncupatum, quaſi *bracca brevior & levior*, quales Monachi ſub tunica geſtant. Dependebant ab eo caligæ, uti habet Monachus Vallis Sarn. in *Hiſtoria Albig. cap.72. Sed cùm flecteret genua ante altare,* Brachile *ejus, à quo dependebant caligæ ferreæ, ruptum eſt.* Fibulâ porro annectebatur, uti docet Briſſonius *Formul. libro 6. pag. 647.* apud du Freſne *Gloſſar.* Vide quoque Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio* & Macrum in *Hierolexico.*

Braconarii, in *Charta* Henrici II. Regis Angl. *Monaſtic. Angl. Tom.II. pag.283.* dicti ſunt, quibus *braconum* cura erat, Gall. *Brachers*, item *Braconiers.* Eſt autem *bracco*, canis ſagax, indagator, vulgò *Brac* Gallis & Germanis, Vide du Freſne *Gloſſar.* in voce *Bracco.*

Bractea ſeu *Brattea*, ita enim ſæpius reperitur in libris ſcriptum, quamvis prius potiùs: non ἀπὸ τοῦ βράχειν, ſed ἀπὸ τοῦ βρέχειν, i. *linere, illinere*, dicta eſt. Hinc enim βρεκτὴς, qui linit & βρεκτία, *litura*, vel *quod illinitur*: Latin. *bractea*, tenue auri folium, quo linebantur olim pedes lectorum, cameræ, alia. Calpurnius,

——— *Atque illita porticus auro.*

Martialis *ſputum* vocat *l.8. Epigr.33.*

Hoc linitur ſputo jam caryota calendis.

Ubi *ſputum* eſt βρεκτία. Eodem modo autem Latini *bracteam* dixerunt, quo *embractum*, quod Græcis erat ἔμβρεκτον. Apicius *embractum Bajanum* vocat *lib. 9.* ἔμβρεκτον Heſychius, vox pura puta Græca, quam Galatæ uſurparunt. Ἐμβροχὴν n. Græci dicebant. Optimæ Gloſſæ, *Intritum*, ἐμβροχή. Sic *Murobractarii* Plauto, qui μυρόβρεκτοι Græcis: ſimiliter *bractare* verbum, pro humectare & madefacere; unde *bractamentum*, pro humore vel aqua, apud Fulgentium *de Virgiliana Contin.* &c. Quia autem *bracteationibus* camerarum, ut & filationibus ac liquationibus aurum peribat, non enim *bractearum argentearum* quisquam meminit: Hinc Aurelianus Imp. in animo habuiſſe legitur, apud Fl. Vopiſcum, *ut aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur, dicens plus auri eſſe in rerum natura, quàm argenti: ſed aurum per varios* bractearum, *filorum* (quibus veſtes intexebantur) *& liquationum* (auro enim liquato deaurabantur pelles & vaſa) *uſus perire,* &c. Inde *Bracteata* Eloquentia, apud Fulgentium quæ quid ſit, ex Solino diſcimus *Epiſt.2.* ad Adventũ, *Cui* (Libro cui Polyh. nomen impoſuit) *ſi animum propriùs intenderis, velut fermentũ cognitio-*

cognitionis magis ei ineſſe, quàm bratteas eloquentiæ, deprehendes. Ubi eleganter & propriè cognitionem, id eſt, doctrinam, fermento comparat; eloquentiam *bracteis* opponit: ut doctrinam cognitionemque rerum, ornatui verborum & eloquentiæ. Ita doctrinam ab eloquentia ſeparat Suetonius *in Caligula*, *Eloquentiæ multum attendit, doctrinæ parum.* Nempe fermentum maſſam, cui admiſcetur, auctiorem & ὀγκωδεστέραν reddit: *brattea* verò, quibus rebus illinitur, nihil ampliùs confert, quàm tenue πέταλον & extimę cutis fucum. Sic rerum cognitio animum alit & inſtruit, eloquentia ornatum tantùm præbet & levem in verbis nitorem: unde *fermentum cognitionis*, & *bratteas eloquentiæ* ſibi invicem aptè omnino opponit Solinus. V. Salmaſium *ad illum pag.* 4. Indidem *Bracteatores* ſeu *Bractearii*, Gr. πεταλωταὶ vel πεταλουργοί, dicti ſunt Artifices, qui *bracteis* aureis ſtatuas aliaque inducebant: Liv. *Dec.* 4. *l.* 10. *Ædem* (Pietatis) *dedicavit M. Acilius Duumvir, ſtatuamque auratam, quæ prima omnium in Italia ſtatua inaurata eſt, patri Glabrioni poſuit.* Eſt autem *Bractea*, in Gloſſ. πέταλον V. *l.* 1. *C de excuſ. Artif. lib.* 10. Jul. Firmicum Maternum *Aſtronomic. lib.* 4 *c.* 15 *&* *l.* 8. *capp.* 16. *&* 19. Plin. *l.* 33. *c.* 3. &c. Plura verò hanc in rem, apud Salmaſium *ad Vopiſcum.* Addam ſaltem, de *Bractearum* in coronis olim uſu. Cùm enim philyræ, quibus coronæ nectebantur, primùm ſimplices, h. e. nulla arte fucatæ aut diſſimulatæ fuiſſent, *hisque vel ludicro quæſitis ſemper auctoritas eſſet, iis tamen P. Claudius Pulcher primus* bracteas *dedit*, id eſt, bracteatas fecit; cùm ipſa folia coronarum Craſſus dives primus argento, auroque imitatus ſit, ut viz. in corona nihil non eſſet aureum, aut deauratum. V. Plinium *l.* 21. *c.* 3 Theophraſtum *Hiſtor. Plantar. l.* 5. alioſque, laudatos Car. Paschalio *Coronarum lib.* 2. *cap.* 12. Apud quem V. quoque de *Bractea*, quæ ambit ſuperiorem partem Diadematis Imperialis, *l.* 6. *c.* 21.

Bractinna, fluvius Galliæ, in Turonibus, vulgò *la Branle*: qui Sicerâ *la Ciſſe* receptus, in Ligerim defluit, ſupra Turonos. Hadr. Valeſius, in voce *Turones*.

Braganadar, unum ex ſex Regnis, in quæ diviſus eſt totus ille tractus, qui inter Imperium M. Mogolis & Regna Malabarica ſitus, uno nomine *Kunkam* appellatur. Titulus Regis *Braganadar*, eſt *Cotteb Maluco*, i. *vertex Regni.* Hornius *Orb. Imp. pag.* 445. *edit.* 1677.

Brahea, nomen ſtirpis, à pluribus ſeculis in Suecia florentiſſimæ: cujus origo ab Andrea Dn. *de Mohammer*, Regni Senatore, ſanguinem ad Suercherum Regem referente, arceſſi ſolet. Eam certè affinitas Birgeri *Jerl* (qui Sueciæ Gubernator & duorum Regum, Waldemari ac Magni pater, Ingeburgis, Birgeo Andreę nepoti nuptæ, patruus fuit) & memoria Iſraëlis Birgeri, qui Rex Sueciæ deſignatus coronam recuſavit: atque conjugia cum præcipuis Regni familiis, ipsâ quoq; Regiâ, inita, celebriorem reddidere. Eadem familiâ Brigitta (cujus revelationes jactat & eam ſanctis Roma adſcripſit) orta eſt. Nomen autem *Braheanum* intulit Johanna Braheana Norvega, Magno Laurentii Platæ Regni Senatori nupta; quod à Matre poſteri retinuere. Acceſſit poſtmodum, beneficio Erici R. Petro *Braheo* Comitis Wiſingsborgici dignitas, eaque hactenus ſervata eſt. Clarent adhuc ex ea Petrus, Regni *Drozetus* ſeu Archidapifer, atque illius ex fratre Nicolao nepos Nicolaus, qui matre editus Annâ Margaretâ Bielkiâ, natus eſt A. C. 1633. uxoremque duxit Julianam Wrangeliam; frater Eliſabethæ natæ A. C. 1632. quæ primis nuptiis maritum habuit, Ericum Oxenſtiernæ, Regni Cancellarium; ſecundis, Adolphum Johannem Com. Palatinum Rheni, Caroli Guſtavi R fratrem. Utriusque progonologiam exhibet Spenerus *Theatro Nobil. Eur. Tom. I.*

Braheus, V. *Tycho Braheus.*

Brambaricarii, in *Not.* Imperii, ubi *Præpoſiti Brambaricariorum* memorantur, ſub Comite ſacrarum Largitionum, interdum ſub Magiſtro Officiorum; corruptè pro *Barbaricarii*, dicti ſunt, qui *ex auro coloratis filis exprimebant hominum formas, animalium & aliarum ſpecierum imitabantur ſubtilitate veritatem*, ut ait Donatus *ad Æneid.* 7. Seu, qui *caſſides & bucculas tegebant argento & deaurabant*, ut eſt in *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de Fabric.* de quibus retro diximus.

Branca Urſina, Herbariis noſtris dicitur acanthus topiaria; à ſimilitudine, quam habent hujus herbæ folia, cum pedibus urſorum anterioribus: *branca* enim pedem ſignificat, apud citimæ ætatis Scriptores, ex Lat. voce *brachium.* Unde brachia arborum hodieque *brancas* vocant Galli & *brancolare* inde Itali dicunt, manibus iter prætentare. An vero acanthus Vett. ſit *branca urſina* hodierna, dubitant eruditi. Ut enim multa congruunt, ita non omnia. Illud maximè contrarium, quòd branca urſina aculeata eſt, acanthus prorſus ſine ſpinis erat, topiaria ſc. illa & urbana. Nam ſylveſtris aculeis non carebat, ut ex Plinio diſcimus, qui diſertè tradit genus alterum læve eſſe, alterum aculeatum, quorum illud abſolutè ἄκανθον nominat Dioſcorides, aliàs *melamphyllum* quoque & *pæderota* vocabant. Naſcitur autem hęc acanthus in περιβολίοις ſeu hortis, crepidines marginum pulvinorumq; toros veſtiens: quam *mollem* dixit Poeta, quòd lenta eſſet & in opere topiario flecti facilis: Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 534. Cœterùm *brancam* ſeu manum *urſinam* ἀρκτου χεῖρα, ut Neotericorum quidam appellat, eiui optimam & in deliciis fuiſſe, idem docet, *pag.* 218. Vide quoque Auctorem Anonym. *Sinæ & Europæ, cap. de Animalibus.*

Branchidæ, adde: Horum urbem, occiſis omnibus, propter templum Mileſium à Proavis ipſorum proditum, evertit Alexander, Cœl. Rhodiginus *Lection. Antiq lib.* 3 *cap.* 28. 19.

S. Brandani inſ. aliàs *Brondonis, Borodonis* &c. Hiſpanis *la Incantada* & la *Non-rovada* dicta, jacet, ex opinione nautarum Luſitanorum, centum milliaribus à Canariis inſulis, verſus Occidentem & aliquando conſpicua, ſæpius tamen inconſpicua, eſt: Campos ejus dicunt fertiles & incolas Chriſtianos eſſe, ſed ignorari, cujus originis ſint, quave linguâ utantur. Ad hanc viſendam ſæpius è Canariis, ſed fruſtra, navigarunt Hiſpani, unde quidam arbitrati ſunt, ſpectrorum illuſiones eſſe: Alii certis tantùm anni diebus videri poſſe, plerunque autem nubibus vel nebulâ tectam eſſe exiſtimarunt. Varenius *in Geogr.* Brandanum quod attinet, Scotorum is Sanctus fuit, in cujus vita de Inſula quadam aliàs inacceſſâ, quam ille ſolus adierit, multa mentio eſt. Inſula verò talis ut excogitata fuerit. Inſulam veterum ἀπρόσιτον ſeu inacceſſam aut Nivariam, quæ hodierna Teneriffa eſt, in cauſa extitiſſę ſuſpicatur Voſſius. Sola enim hæc è Canariis nive abundat, ob ſummam ejus altitudinem. atque hinc 260. m. p. conſpicua fit navigantibus, ſed auroræ tantùm tempore ac poſt Solis occaſum: his enim temporibus ſpecies rerum remotarum per condenſatos matutinos ac veſpertinos vapores altiùs efferuntur, quàm interdiu, Sole tum vapores diſſipante. Veriſimile igitur, hoc illis contigiſſe, qui primi ad hanc inſulam accedere conati fuerunt; vidiſſeque eam à tam vaſto intervallo tanquam propinquam, ſed quæ orto Sole evanuerit; Et ipſum hoc ſecundâ ac tertiâ die eveniſſe: Nautas verò & vectores intervalli immenſitate deceptos, oculorumque judicio ſe nihil aut parum admodum proficere arbitratos, ventis licèt ſecundis, aut curſum ſuum teneri, aut Inſulam perpetuò fugere exiſtimaſſe: ſicque tandem Ptolomæi Inacceſſam atque hinc *S. Brandani* inſ. emergere potuiſſe. V. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. cap.* 5. *de Inſulis* §. 20.

Brandeburgum, adde: Terras, quibus nunc Marchiæ Brandeburgicæ nomen, poſt alias nationes, Vandali Henetive quondam habitavere; hisque ab Henrico Aucupe debellatis, Sigefridus Ringelhemii Comes, Henrici profrater, *Marchionis* titulo iis impoſitus, A. C. 927. Huic ſubrogatus Gero, Com. Altenburgi & Merſburgi; Geroni Bruno, Com. Wettini Anno Chr. 956. cujus nepote Theodorico totâ ditione exuto. Obotriti eam habuere, pulſi rurſus ab Udone Com. Soltvvedelenſi aut Stadenſi, Conradi II. Imp. opibus ſuffulto. Verùm proſcripto Udone II. ob Saxonum partes, adversùs Henricum IV. rebellantium, ſuſtentatas, Primiſlao Obotritorum Regi ejus invadendæ copia permiſſa eſt. Quo defuncto, Alberto Urſo Com. Aſcaniæ, ex Primiſlai teſtamento, Friderici I. Imp. conſenſu firmato, obvenit: cujus progenies finem ſortita eſt in Johanne IV. A. C. 1323. unde terræ hæ, fruſtra eas repetente Alberto Jun. Anhaltino, à Ludovico Bav. Imp. filio Ludovico, cui itidem *Bavari* cognomen, datæ, & ab hoc fratri Ludovico Romano, à Romano rurſum fratri Ottoni ceſſæ, ab Ottone verò ſocero Carolo IV. Imp. & Bohemiæ Regi pretio 200000. aur. Hungar. venditæ; easque poſtea Sigiſmundus Caroli fil. recuperandæ Hungariæ intentus, adeoque pecuniæ in eam rem indigus, 20000. aur. Bohem. Jodoco Moravo venum dedit, ab hoc Guilielmo Diviti Miſniæ Marchioni pignori oppoſitas; quas tamen eo ſolutas nexu, in Fridericum Burggravium Norimberg ex Zolleriorum Comitum proſapia, tranſtulit A. C. 1417. ob fidelem ſtrenuamque operam in Hungaricis, Bohemicis aliisque motibus navatam, inque eam impenſos, dum Præſidem Sigiſmundi nomine egerat, ſumtus & firmandæ denique Marchiæ tranquillitati, variè hactenus turbatæ: ita tamen, ut is 400000. aur. pro ea exſolveret, ad Sigiſmundi filium, ſi quis ipſi naſceretur, reverſurâ; manſurâ verò Friderico, ſi nullus: quod & factum. V. Tob. Pfannerum *de Præcipuis Germaniæ Principum gentibus* c. 4.

Brande villa, vulgò *Branville*, locus Galliæ, in finibus Lexoviorum, memoratus in literis Roberti Marchiſi vel Normannorum Ducis, circa A. C. 1030. datis, apud Hadr. Valeſium *Not Gall.* in voce *Excalfurnum.*

Brandeum, vox recentioris ævi, pro *Zona*, faſciâ, cingulo; Περίζωμα, Græcis, ad cujus ſimilitudinem *Prandeum* quoque occurrit, apud Iſidorum in *Gloſſis* & Petr. Damianum *lib.* 4 *Epiſt.* 14 Propriè verò, velum ſeu pallam ſericam notat linteamque, qua Sanctorum reliquiæ vel corpora in Eccleſia Rom. olim involvi ſolebant: cujusmodi *vela* in particulas diſſecta, zonæ vel tæniæ ſpeciem referebant. Eodem nomine appellabantur panni particulæ aut ſericæ, quæ iisdem lipſanis applicatæ, ex ipſo contactu, tanquam ſanctorum ipſorum reliquiæ, Chriſtianis diſtribuebantur; cùm olim ſummis digitis eas attrectari, nedum quidpiam ex iis detrahi aut abradi nefas haberetur. Admovebantur autem *Brandea* illa, ſive velamina, ſudaria, pallia & alia hujusmodi, Sanctorum corporibus inter aras vel thecas occluſis, per certas feneſtellas, in aris aut thecis extructas, de quibus feneſtellis agunt Gregorius Turon. *de Gloria Confeſſ. cap.* 37. Beda *Hiſtor Anglic. l.* 1. *c.* 2. Evodius *de Miraculis S. Stephani l.* 3. *c.* 12. Alii. V. C. du Freſne *Gloſſ* & Macros Fratres in *Hierolexico.* Addam hoc ſaltem, *Brandeum* quoque ſeu *Brandonem*, velum, prædiis obſignatis apponi ſolitum, appellatum fuiſſe, uti docet idem du Freſne ex *Chartis* variis, *Ibid.*

Concilii reſtitutum & ſucceſſivè per alios Pontifices reformatum eſt & recognitum, &c. In *Breviario* Græcorum atque Ambroſianæ Eccleſiæ, ferias quadrageſimales ita eſſe privilegio exceptas, ut nunquam pro ullo feſto relinquantur, reperias apud Eundem in *Hierolex.* Plura de *Breviariis* Latinorum (nam pro ratione variorum Epiſcopatuum varia ſunt) V. apud Claud. Eſpenſæum Doctorem Sorbonicum *in 1. ad Timoth. cap. 4. digreſſ. 2.* cit; ibidem laudatum Petrum Abb. Cluniac. qui ante quadringentos annos vixit; Petrum porro Pictavienſem *Epiſt.* 31. ubi queritur de hymno, *in laudem S. Mauri ſuper aquas currentis effictio*, Raph. Volaterranum *Anthropol. l.* 16. ubi inter alia, *dolorem ſuum, de iis quæ in publicum cultum irrepſerunt, Apocryphis, ſibi cum plerisque bonis eſſe communem*, ſcribit, Guil. denique Lindanum Epiſc. Lugdun. *de optimo genere interpr. Scripturæ lib. 3. cap. 3.* ubi Agobardi Archiep. Lugdun. dictum inter alia citans, *Bone Deus*, ait, *quid dixiſſet, ſi vidiſſet ac audiſſet, quæ hodie leguntur* &c.

Breviarium Canonum, ſeu *Breviatio*, dicebatur Vett. iſta Canonum collectio, cùm Canones diverſorum Conciliorum unius tenoris & ſententiæ, ſeu de iisdem rebus agentes, ſub uno titulo aut rubrica digeruntur & citantur tantùm, ut quivis ſciat inter ſe illos concordantes eſſe; non verba ipſa recitantur: cujusmodi *Breviarium* Creſconius confecit, de quo V. ſuo loco.

Breviarium Extra ſeu *Extravagantium*, dicta eſt Bernhardi Papienſis, cognom. *Circa*, prima Collectio Decretalium. Hic enim Pontificum Decretales & Conſtitutiones, usque ad Cæleſtinum III collegit, & ſub iisdem fere titulis digeſſit, quibus Gregoriana Collectio, quæ in uſu hodie eſt, conſtat. Quam *primã Compilationem* cùm Henricus Oſtienſis, Johannes Andreæ filius & Ægidius Bellamera vocent, ipſe *Breviarium Extra*, ut dictum, appellavit, V. infrà in voce *Circa*.

Breviatores, in *Nov.* περὶ τ͂ Υ πάτων. §. τὺς μέν τοι, dicuntur *Brevium Scriptores*. Sed & ſic dicuntur in Curia Rom. Officiales, qui Reſcripta ejusdem Curiæ & ſcribunt & dictant. Pratejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Brevis, idem quod Breve, apud Flav. Vopiſcum in *Aureliano*, *Mneſtheus* — brevem *nominum conſcripſit, mixtis iis, quibus Aurelianus verè iraſcebatur* &c. Ita enim Palatinus codex habet, teſte Salmaſio. Sic infrà, *ac Brevem legit ſingulis*: atque ita ſemper in manu exaratis libris, *brevis* potiùs, quam *breve*; integrum eſt, *brevis libellus*. Hodie *Breve* magis in uſu: Ut *Breve Apoſtolicum*, quod eſt diploma vel reſcriptum Papæ vel Pœnitentiarii Magni ſcriptura exigua in parvis conceſſa negotiis in papyro, cui bulla plumbea non appenditur: Sed in cera rubra imprimitur annulus Piſcatoris, ut refert Gregor. Tholoſanus *Syntagm. Juris Univ. l. 15. c. 3. num. 24. & ſeqq.* V. in voce *Breve*. Addam ſaltem, apud recentiores Latinos *Breve*, pro *parvum*, frequenter reperiri. Sic Lampridius in *Alexandro Severo*, *Unum tantùm poculum amicis exhibebat, in honorem Alexandri M. id autem* Brevius, *niſi ſi quis, quod licebat, majus habere poſtulaſſet* &c. Hinc *Breviculum*, libellus in quo Eccleſiaſtici Communionis Rom. feſta mobilia adnotabant & Populo poſt Evangelium, in Miſſa ſolenni, publicabant, *can. placuit de Conſecr. diſt. 3* apud Car. Macrum in *Hierolexico*.

Brevis-ocrea cognomen Roberti Com. Normanniæ. Notho geniti, Gall. *Courte-heuſe*, quòd eſſet corpore pingui brevique ſtaturâ, ut ait Order. *l. 4* & 8. apud du Freſne *Gloſſar.*

Briareus, adde: Ei rem divinam facere ſolitos Caryſtios tradit Solinus *cap. 11. Briareo enim rem divinam faciunt Caryſtii, ſicut Ægæoni Chalcidenſes: nam omnis ferme Eubœa Titanum fuit Regnum.* Imò & Chalcidenſes, namq; Ægæonem & *Briareum*, quos ille diſtinguit, plerique auctores eundem faciunt, Heſychius, Scholiaſtes Apollonii, Servius, Alii. Adde quòd *Ægæa* Caryſtos ab ejus nomine ſit olim appellata. Stephanus in voce Κάρυςος. ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Αἰγαία, ἀπὸ Αἰγαίωνος τοῦ δυναστεύοντος. Αἰγαῖον autem & Αἰγαίων idem Hincque ab Ægæa illa Caryſtia, nomen Ægæo mari, uti quidam Veterum prodiderunt. V. Cononem περὶ τῆς Ναξιάδος *l. 3.* apud Scholiaſten Apollonii, laudatum Salmaſio *ad Solinum p. 178*.

Bricola, Ital. *Briccole*, Gall. *Bricolle*, vox citerioris ævi, machinæ λιθοβόλου ſeu *ſaxa ejaculantis* ſpecies, cujusmodi machinas privatim in turribus habere vetantur cives, in *Jure Municipali* Florentinorum *lib. 3.* Eam ſic deſcribit Blondus *Romæ triumph. lib. 3. Baliſtam Majores dixere priſci trabem validam, ita libratam, ut, cùm pars denſior ponderibus attracta deſcenderet, elevata proceritas ſuis funiculis, quos haberet alligatos, fundâ ſaxum maximi ponderis longè emitteret. Eique maximè nunc machinæ* Brichollæ *eſt appellatio.* Vaſtos molares hujus machinæ ope in hoſtes evibrari conſueviſſe, refert Hieron. Magius *Miſcellan. lib. 1. cap. 1.* apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Brigantii, ſeu *Brigantini*, Gall. *Brigans*, memorati Alberto Argentin. in *Chron.* Anno Chriſti 1351. & Joh. Thvvroczio in *Ludovico Hungar. R. cap. 20. & 37.* peditum fuere in bello genus, uti docet non uno loco Froiſſardus, & Johannes Villaneus. Poſtmodum prædones ſi appellari Gallis cœpere: quorum nomenclaturam à *Brigantibus* Britanniæ pop. vel à *Bagandis*, vel à *Brigando* quodam ſeu *Burgando*, de quo Canon. *de viro. 14. q.* accerſit Ludovicus Aurelian. *ad 2. Annal. Taciti*, & ex eo Innocentius Ciromus, *in Paratit. ad Decret. lib. 5.* Du Freſne verò mavult dictos à *briga*, quæ vox jurgium, rixam, pugnam, citimæ ætatis Scriptoribus denotat. Ejusmodi enim prædatores ſibi invicem confœderati, vias obſidebant & quosvis tranſeuntium deprædabantur rixandoque impetebant, poſtea in juſtorum militum numerum accenſiti. Cohors eorum *Brigata*, hodieque Gallis *Brigade*. Semiveſtitos & cum brevibus telis pugnaſſe, docet Thom. Walſinghamus in *Henrico V. pag.* 388. *Reductus eſt ergo* — Brigantinorum *more ſemiveſtitus, geſtans ſagittas breves, qualiter utuntur Equites illarum partium, qui Malandrini dicuntur*, &c. Hinc *Brigandina*, armorum ſpecies. *Catholicon* Armoric. *Brigandinou*, *Gall. Brigandine: Lat. hæc Squamma. Inde Squammatus, Orné de Brigandine.* Quas qui geſtabant, *Brigandiniers* appellantur, Froiſſardo *Volum. 4. cap. 2.* & Monſtrelleto *lib. 2.* V. Steph. Paſchaſium *in Disquiſitionibus Francicis lib. 8. cap. 43.* laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Etiam naviculæ ſpecies, Gallis *Brigantin*, Italis *Brigantino*, ab iisdem nomen traxiſſe videtur &c.

Brinonia, vulgò *Brigniole*, locus Galliæ, in Provincia, prunis ſuis celebris: haud procul à Luco *Luc.* Hadr. Valeſius in voce *Lucus*, V. quoque *Brinolium*.

Briodrum, vulgò *Brierre*, locus Galliæ ad Axonam fluv. inter Valles *Vaux*, & Sabiniacum *Savigni*.

Briolésum, vulgò *Briolay*, locus Galliæ, memoratus in literis datis A. C. 1105. ubi Goffredi *de Brioleto* mentio: apud Valeſium in voce *Caſtrum Celſum*.

Brionis Saltus, Galliæ, in confinio Turonum ac Biturigum Cuborum, quorum diœceſi attribuitur, aliàs *Briona* dicitur, vulgò *Brenne*, pagoque circumjacenti nomen ſuum dedit. Ibi præ cæteris locus, qui Millepecus dicitur *Maubec*; fluvius Claſia *la Claiſe*, & prædium Longoretum *Lonrey*, ubi Sigirannus Monaſterium exſtruxit: à quo & loco nomen, qui pro Longoreto dici occœpit *Monaſterium S. Sigiranni in Brionis ſaltu*, vel in Brionia *S. Siran en Brenne.* Ibidem quoque Maceriæ. *Mezeires en Brene*, & S. Michaëlis Fanum *S. Michel en Brenne* V. Hadr. Valeſium Not. Gall. in voce *Longoretum*.

Briſæus, adde: Heſychio Βρισαῖος, à Chald. בְּרִין *brez* vel *briz*, h. e. *fluxus mellis*, è favo egredientis. Cornutus *in Perſium Sat. 1. Eſt Briſæus Liber Pater cognominatus à mellis uſu, eò quòd ipſe primus dicitur inveniſſe mel, & ex favis expreſſiſſe.* Quo facit, quòd *Briſas* vocabant Nymphas, quæ Ariſtæum docuerunt mellis conficiendi rationem. Heraclides in *Ceorum Rep.* Ἀρισταῖον δέ φασι, μαθεῖν παρὰ Βρισῶν τὴν μελιττουργίαν, *Ariſtæum verò dicunt didiciſſe à Briſis mellis conficiendi modum* &c. V. Sam. Bochartum, *Hierozoici Part. poſter. lib. IV. cap. 12.*

Britannia Magna, inſula Europæ, in Oceano Occidentali, quod nomen à Vett. duobus nobiliſſimis regnis Angliæ & Scotiæ tributum, interveniente deìn diſtincto utriusque regimine ſenſim elanguit, donec ab hodiernis Regibus, quippe utriusque regni Dominis, in privatis inſcriptionibus & ſalutationibus revocari cœpit; Actis Publicis interim eo plerunque abſtinentibus. Et Jacobus R. quidem in unito hoc nomine ipſorum Regnorum unionem animo deſtinaverat, cuſis eum in finem jam tum nummis, cum elogio: *Quæ Deus conjunxit, nemo ſeparet*: Et, *Tueatur unita Deus*: Et, *Faciam eos in gentem unam*: Item, *Henricus Roſas, Regna Jacobus.* Sed reclamarunt utriusque Regni ſtatus, cauſati mutationes fieri non oportere, niſi aut urgente neceſſitate, aut manifeſtâ utilitate ſuadente; atqui nihil hîc eſſe, quod urgeat, vel ullius emolumenti ſpem faciat: Unionem Regnorum aut matrimonii aut victoriis fieri: Novi Regni inſtitutione, antiquioris memoriam aboleri, eaque re in negotiis, in Comitiis convocandis, in Sigillis, munerum publicorum diſtinctione, Legibus ac Conſtitutionibus ſanciendis, actis publicis &c. multum incommodi ſequuturum: & ſi quidem contingat, ut Rex ſine liberis decedat, aut liberi ejus ſine prole deficiant, illi unione & Regnorum confuſione futurum, ut paterni nominis hæredes in Anglia ſibi jus arrogaturi ſint, excluſis legitimis Anglici nominis hæredibus, quod eſſet iniquiſſimum; Idem ſummè diſpliciturum populis, qui antiquo nomine gaudeant, & ominoſum eſſent ducturi, abolitâ priſci temporis memoriâ per nova agnomina præpoſterâ ambitione Majorum gloriam obſcurari, V. Jac. Aug. Thuanum *ad A. C. 1604. lib. 131.* Cœterùm, gens Gallicæ priſcæ propago videtur, Tacito *in vita Agricol.* namque *ſermo haud multùm diverſus, in depoſcendis periculis eadem audacia, & ubi advenere, in detrectandis eadem formido.* Præterea magna ſacrorum olim ſimilitudo; Nam utrique genti erant Druidæ, qui è *Britannia* tamen ad Gallos pervenere, teſte Cæſare *de bell. Gall. lib. 6.* utrique mos homines immolandi, & communes Dii. Præter quos Romani, ubi inſulam occuparunt, ſua & illuc induxerunt Numina: quæ omnia tam Celtica, quàm Romana, Gildas, de Britanniæ excidio agens, appellat *portenta Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deſerta mœnia, ſolito more ingentia, torvis vultibus intuemur.* In quibus Numinibus fortaſſe & Hercules mereatur locum: nec enim leve habiti illi honoris argumentum videtur Herculis promontorium, in Damnoniis, Ptolomæo etiam memoratum, hodieque *Hertypoint.* Unde tamen perperam colligunt nonnulli, Herculem veniſſe in Britannias, quod diſertim negat Diod. Sicu-

lus *lib.*4. Quemadmodum & id, quod de Ulyſſis adventu, in Caledoniam, Solinus habet *cap.*25. ſubleſtæ eſt fidei. Hoc enim ſi fuiſſet, non ſiviſſet id nos ignorare Homerus, cùm tamen plurimis etiam poſt eum ſeculis Græcis juxta ac Romanis hæc Inſula fuerit ignota. Quod aram verò Ulyſſis in Britannia attinet, cujus is meminit, fortè Ulyſſi fuit dedicata, vel à recentiore quodam hujus nominis extructa; imò & fieri poteſt, ut hoc nomen aræ adſcripſerint, quò ambiguitate nominis vel fucum facerent, vel dubium ſaltem relinquerent Lectorem. Cæterùm Geadam ſive Getam quendam, ex hominibus in Deorum numerum, ab hac gente relatum eſſe, teſtis eſt Cœl. Sedulius, qui, ſub Theodoſio juniore, floruit, qua de re V. infrà in voce *Geada*.

Britannicus Oceanus, adde: Dictus ab inſ. Britannia, quam inter & Galliam Belgicam Lugdunenſemque funditur, ac à Plinio inter oſtia Rheni & os Sequanæ ponitur. Mella ulterius oſtio Sequanæ promovet, usque ad Oſiſmios, *lib.* 3. *cap.*6. *Senam in Britannico mari Oſiſmicis adverſam littoribus* eſſe ſcribens: quæ inſula, vulgò *l'Isle de Sain*, in ultima Britannia min. longè ultra Sequanæ oſtium poſita, eminus Ligeris oſtium proſpicit. Jonas quoque *de vita Columb.* tradit, *ad Nivernenſe oppidum veniſſe Columbanum, ut Ligeris ſcaphâ reciperetur, Britannicoque ſinui redderetur.* Ex quibus apparet, Oceanum hunc prope ad os Ligeris usque pertinuiſſe. Recentioribus *Mare Anglicum* dicitur, à Britannia Inſ. dicta Angliâ, poſtquam maxima ex parte Angli eam occupaſſent. Gallis *Canalis*, item idque ſæpius Manica *La Manche* vocitatur à figura: Eſt enim Oceanus Britannicus inter Gallias & Britanniam inſ. manicæ modo longus, rectus & anguſtus: Reſpicitque hinc Britanniam inſ. ſeu Angliam, inde Hollandiam, Zelandiam, Flandriam, Picardiam, Nortmanniam, ac Britanniam minorem aut Cismarinam alluit. Ad eum ſiti ſunt vett. Gallorum populi Batavi, Menapii, Morini, apud quos *fretum Gallicum* ſeu *Morinorum* dicitur: Ambiani, Caleti, & trans Sequanam Lexovii, Bajocaſſes, Conſtantienſes, Abrincatui, Dolenſes, Aletenſes, ac Oſiſmii. Partes ejus Fretum Gallicum ſeu Morinûm, & mare Rotomagenſe, quo Sequana Rotomagum, Butilam *la Bouille*, Gemeticum, Caldebeccum, Guellebotum *Quillebeuf*, Tancredi villam *Tancarville*, Rupemque Riſelæ *Roque-de Rille* præterlapſus, recipitur; Ejusdem portio, inter oſtia Sequanæ & Ligeris, *Armoricus Oceanus* dicta eſt, Auſonii ætate: cujus *Epiſt.*13. *hic verſus eſt:*

Sunt & Aremorici qui laudent oſtrea Ponti.

In eum influunt Rhenus, Moſa, Scaldis, Agnio, Quantia, Alteja, Sumina, Aucum, Eara, Deppa, Sequana, Diva, Olina, Viria, Seva & Senuna, Arduus, Rintius *Rance*, aliaque flumina: Ibi quoque inſulæ Walacria *Walcheren*, Vectis *Wight* 20. m. p. patens, Cæſarea *Gerſey* & Sarmia aut Sarnia *Garnſey*, Ebudia *Alderney*. Arme, & cautes eminentes veriùs, quàm inſulæ, Caſcatæ vel Cacatæ numero circiter 12. vulgò *Casquetes* aut *Quasquetes* dictæ. Vide Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Gallicus Oceanus*.

Britomartis, adde: Diluere quidem id de Minoe conatur Diod. Siculus, utpote ab omnibus juſtitiæ nomine commendato; ſed confundere illum duos Minoas, contendit Voſſius, qui ſtatuit, adamatam Britomartim à ſeniore Minoë; at, quia tantæ fuiſſet pudicitiæ, ut omnem impudicum ſperneret amorem, eo poſt exceſſum in Deos eſſe relatam; quoniam autem Dianam venatricem coluiſſet, imò caſſes venatorios reperiſſet, eodem Cretenſes illam & nomine & fano & cultu, cum Diana (h. e. Luna, cujus lumine nocturnæ venationes egent) coluiſſe, V. Voſſium *de Idolol. lib.*1. *cap.*17. Eubuli verò filia fuit, Eidem: qui cùm illa, miſcello cultu, iisdem, quibus Diana ſive Luna, gauderet altaribus, Numenque illud modò Ἄρτεμις, modò Βριτόμαρτις diceretur; priorem appellationem Numinis naturalis ſive Lunæ: poſteriorem Numinis animalis ſive filiæ Eubuli, propriam fuiſſe contendit *lib.*2. *cap.*25. *ſub fin.* Eorundem verò Cretenſium dialecto Μάρτις *virgo* erat. Μάρναν quidem Cretes virginem vocare, ſcribit Stephanus, in voce Γάζα· Ἔνθεν καὶ τὸ τοῦ Κρηταίου Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μάρναν ἑρμηνευόμενον Κρηταγενῆ. τὰς παρθένους γὰρ οὕτως προσαγορεύουσι μάρνας. Sed falli eum docet Salmaſius: *Græcè*, inquiens, μορτὸς: ἄνθρωπος. *unde* μορβάτην ναῦν, τὴν ἀνθρωποβάτην *exponit Heſychius*. μορτὶς, *mulier. Cretes, qui o. in a. & contrà mutare ſolebant*, μάρτις. *hinc* Βριτόμαρτις, *dulcis puella*, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.*172.

Brocæ, Gallis *Broches*, verua ſunt; caprearum item cornua, cùm recta ac ſimplicia ſunt: ſicut iidem in cervis *daguas* appellant, Latini *ſubulas & ſerulas*, Græci σπάδας & πασσάλους. Unde οἱ σπαθῖται καὶ πασσαλίαι, Gallis *Brocards*; Lat. *Subulones*, apud Plinium *lib.* 11. *cap.*37. *Sparſit hæc in ramos, ut cervorum: aliis ſimplicia tribuit, ut in eodem genere ſubulonibus, ex argumento dictis.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.*22.

Viri illuſtres.

Brocchus, præn. *Julius*, è familia Juliorum, tribu Voltiniâ, maximis muneribus, in Allobrogibus defunctus, urbi Genevenſi Lacum Lemanum, cum minoribus quibusdam aliis, muneri dedit: unde liquet, quanti à Romanis jam tum Urbs ea æſtimata fuerit. Fuit autem is Præfectus Fabrûm, bis Tribunus Militum Legionis Octavæ Auguſtæ, Duumvir Juri dicundo, Triumvir locorum publicorum perſequendorum, Augur, Pontifex, Duumvir, Flamen in Colonia Equeſtri &c. quæ omnia diſcere eſt, ex ſeq. *Inſcript.* quæ hodieque Genevæ extat, in angulo vici Canonicorum, atque ſic habet:

L. JUL. P. F. VOL.
BROCCHUS VAL.
BASSUS PRÆF. FA
BR. BIS TRIB
MIL. LEG. VIII. AUG.
IIVIR JUR. D.
IIIVIR LOC. P. P. AU-
GUR. PONTIF. II.
VIR
FLAMEN IN COL.
EQUESTRE VIANIS
GENAVENSIBUS
LACUUS DAT:

Pater fuit Decimi Julii Ripani Capitonis Baſſiani, cujus memoriam Novioduni, ſeu in Colonia Eq. *Inſcr.* hæc ſervat:

D. JUL. L. F. VOL. RIPANO
CAPITONI BASSIANO
EQUO PUBLICO HONO-
RATO
PRÆFECTO FABRUM
TRIB. MIL. COH. I. GAL.
L. JUL. BROCCHUS
VALER. BASSUS
FILIO

Avus Decimi Julii Capitonis, qui Augur itidem erat & Duumvir Ærarii, Flamen item Martis & Tribunus Militum; uti patet ex *Inſcr.* hac, quæ Genevæ viſitur.

D. JUL. D. F. VOLT.
CAPITON.
AUGURI II VIRO ÆRAR.
FLAMINI MARTIS
TR. MIL.

Ex eadem porro familia erat Cajus Julius Capito, fil. Caji, Duumvir ſimiliter & Flamen Auguſti: ut & Lucius Julius Capito amicus ejus, de quibus V. itidem *Inſcriptiones* antiquas, in vicinia, apud Jac. Sponium *Deſcript. Urbis Genevæ Tom.*2. *pag.*325. & 326. Sed & Lucii Turpilii *Brocchi* Liciniani meminit vetus Lapis, in urbe Liburniæ Jadera ſuperſtes, his verbis:

JUNONI AUGUSTÆ
APPULEIA M. F. QUINTA
SUO ET L. TURPILII BROCCHI
LICINIANI FILII NOMINE.

apud Eund. *Itiner. Græciæ Tom.* 3. *pag.* 77.

Brocchus, prænom. *Junius*, memoratur Trebellio Pollioni in *Claudio*. *Ut docet ejusdem* (Claudii) *epiſtola, quam ad Junium* Brocchum *ſcripſit Illyricum tuentem: Claudius* Broccho. *Delevimus* CCCXX. *millia Gotthorum. II. millia navium merſimus* &c. Vocabant autem *Brocchos* vel *Broccos* Latini, quibus ſuperius labrum tumet. Varro *Rei Ruſt. lib.*2. *cap.*9. Plinius *lib.* 11. *cap.*37. & *Gloſſæ*, *Brocchus*, ὁ τὸ ἄνω χεῖλος ᾠδηκώς, *cujus ſuperius labrum tumet*, Caſaubonus *ad Pollionem*.

Brodium, apud vett. Latinos τὸ ζέμα dictum eſt, quam vocem hodie Itali retinent, & Galli quoque habent modicè detortam. Uti autem ζωμὸς aſſaturarum jus eſt, ſic ζέμα de elixis maximè uſurpatur, & ſimplicem liquorem denotat, in quo carnes decoctæ ſunt. Hinc *Zema* olla, in qua coquuntur & elixantur carnes. *Zeman* jus coquinæ eſſe, dicit Iſidorus. Sic itaque apud Gaudentium *tertio tract. de Paſchate*, reperitur *Brodium* poſitum, pro jure carnium. vox quidem vulgaris & è medio ſumta, vetus tamen & valde bona, ut ex Græco facta. Βλυστὰν namque Græci, τὸ ζέμα dicunt, ἀπὸ τοῦ βλύζειν: unde *brodium* λ. in *r.* mutato. Salmaſius *ad Flav. Vopiſcum in Divo Aureliano.* An hinc *Brodiatores curſorii* memorati Nicolao de Clemangis *Epiſt.* 109. h. e. Antiquarii, qui in libris deſcribendis literas ac elementa non accuratè, ſed leviter, effingebant, ut viſum penè effugerent; Sed hos potiùs à *Brodiatoribus*, Gall. *Brodeurs*, h. e. Phrygionibus ſeu Acupictoribus appellatos cenſet, Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Broilum, vulgò *Breu*, vicus Galliæ in Cotia ſylva, à loco nomen habens: *Broilus* enim vel *Broilum*, lucum aut ſylvam cæduam ſepramque ſignificat. De eo aut potiùs de tota ſylva Cotia, ſeu Compendienſi, loquitur Carolus *in Capitular.* cum ait, *In Broilo Compendii Palatii.* Propinquus eſt Cotiæ villæ *Caiſe* vulgò dictæ, in qua Veteris Palatii reliquiæ ac veſtigia ſuperſunt, Hadr. Valeſius in voce *Cotia ſylva*. Item locus ejusdem Regni, in Meldenſi agro, clarus Monaſterio & nomine S. Fefri; quem Galli Fiacrium vocant 3. mill. ab urbe Meldis diſtans, vulgò *S. Fiacre*. Idem in voce *Meldi*.

Brolia, vox Barbara, Gall. *Breuils*, h. e. vivaria, περιβόλια, apud Luithprandum, Epiſc. Cremon. *Legat.* ad Nicephorum Phocam Imp. CP. A.C. 968. *In Umbriam* (l. Selymbriam) *qui eſt locus* XVIII M. *Conſtantinopoli diſtans, Nicephorus me accerſiri juberet*

bet — Et me interrogavit, ſi vos perivolia, id eſt, Brolia, *vel ſi in perivoliis onagros vel cætera animalia haberetis* &c. Ubi à Græca voce Περιβόλιον nomen hoc detortum eſſe innuit. Significat autem nemus, ſylvam ſeu ſaltum, in quo ferarum venatio exerceri conſuevit: maximè verò ſylvam muris ſepibusque cinctam. Moſchopulus περὶ Σχεδῶν: Κῆπος λαχάνων καὶ δένδρων, τὸ κοινῶς περιβόλιον, *Hortus olerum arborumque, vulgò Peribolium*, V. Bochartum *Hierozoici part. prior.* & Claud. Salmaſium *ad Inſcript. Herodis Attici.* Hauſere vocem à Græcis Perſæ, quos ita *parcos* ſuos appellaſſe, legimus apud Zozimum *de Perſis lib.* 3. Παραγίνεται δὲ καὶ εἰς περίβολον, ὃν βασιλέως θήραν ἐκάλουν. ἦν δὲ ἡ τετράγωνον, χωρίον ἀπειληφὸς ἔνδον πολὺ διάστημα πεφυτευμένον παντοδαποῖς, ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἀποκεκλεισμένων ἦν τροφῆς δὲ οὐκ ἠπορεῖτο, ἀλλὰ τὸ καὶ ποιοῦσαν ὑποστάσεως καὶ παρεῖχεν τῷ βασιλεῖ τοῦ θηρᾶν, ὁπηνίκα εἰς βούληται, ῥᾳδίως. *Venit autem & in peribolum* (Brolium) *quod Regis venationem appellabant. Erat autem murus ſpatium ſatis amplum includens, arboribus ornatum omnigenis: in quo ferarum omne genus, quibus pabulum affatim ſuppeditatum, Regi quoties collibuiſſet, venandi ſuppeditabat materiam.* Guilleterius, Athenienſes hodieque hortos ſuos *Perivolis* appellare, docet in *Athenis Hodiern. pag.*131. apud du Freſne in *Gloſſar*.

Bromalia, apud Theod. Balſamonem, *can.*62. Concil. in Trullo; Τὰς οὕτως λεγομένας Καλάνδας καὶ τὰ λεγόμενα βοτὰ καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια, καὶ τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου πανήγυριν, καθόλου ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιαιρεῖσθαι βουλόμεθα. *Quæ autem ſic dicuntur Calendæ & Vota &* Bromalia (ut ille exponit) *&, quæ prima Maji celebratur, panegyrin ſimul & ſemel è Fidelium Rep. ſublata volumus.* A *Bromio*, ſecundùm eum, h.e. Baccho, nomen habent. At quanto rectiùs doctiſſimus Tilius, qui *Brumalia* Latio ſuo ſervari voluit; Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium lib.*5. V. infra in voce *Bruma*.

Bromos, apud Plinium *lib.*18. *cap.*10. *Far ſine ariſta eſt. Item ſiligo-adjiciuntur his genera*, bromos, *ſiligo exceptitia & tragos, externa omnia ab Oriente invecta, oryzæ ſimilia*: avena eſt frugifera (qualis noſtra eſt) ex Græco βρόμος, ut videre eſt apud Dioſcoridem *lib.*2. *cap.*85. & *lib.*4. *cap.*135. Cujuſmodi fruges externæ fuerunt Italiæ, Græcis propriæ, quos pultem ex ea conficere ſolitos fuiſſe, idem Plinius tradit, qui eam *Græcam avenam* quoque alibi vocat. Pabulum fuiſſe quadrupedum βρόμον, Heſychius notat: Certè hodieque jumentis pro pabulo præbetur. Apud vett. verò Romanos, qui avenam non ſerebant, hordeum equis dabatur, uti diximus ſuprà, in voce *Avena*. Aliàs βρόμος, non ſolùm ad auditum refertur, & *fremitum clamoremque* ſignificat, ſed ad odoratum quoque & guſtum: unde βρομώδης & ὀμόβρομος odoris ſignificat *gravitatem* & *vehementiam*, ſeu acriorem & viroſiorem fragrantiam, eamque, quæ guſtu ſentitur. Quemadmodum Medicum laſer odoratum erat & βρομωδέστερον in guſtu, quàm Cyrenaicum, quod prorſus erat ἄβρομον, quamvis utrumque odoratum eſſet. Non enim βρομώδης ſtatim *fœtidum*, ut quidam malè autumant; ſed quæ βρομώδη ſunt tantum, ea talia: quæ verò habent τὸ βρομῶδες ἐν τῇ ὀσμῇ, ſolâ vehementiâ ac viroſitate boni odoris diſplicent &c. Qua de re V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.*218. 3[illegible]. & 38[illegible].

Bronium, vulgò *Brugne*, villa Belgii, in pago Lomacenſi ſeu Lomenſi, hodie *Los* dicto, in diœc. Leodicenſi, caſtro Namurco propinqua, Monaſterioque illuſtris, cujus conditor Gerardus Abbas ac loci dominus, memoratur in literis Henrici Aucupis, quibus fundationem hujus cœnobii confirmat A.C. 932. Unde villa & Abbatia *Bronienſis*, nomen S. Gerar li accepit, ac *Brugne* etiam veteri vocabulo appellatur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce, *Lomenſis pagus*.

Bronteus, adde: Quibuſdam etiam Bacchus ſic videtur dictus, ob turbas, quas fulminum inſtar ebrietas commovet. Blondus Flavius *Romæ triumph. lib.*1. *Bacchus & Liber pater &* Brontinus *quoque dictus eſt.* Hinc, quia Baccho cum Proſerpina communis ara, communiaque cum Hecate ſacra, quæ *Sabazia* dicta legimus, in vet. marmore Hecate Deo Brontonti conjungitur: *Jovi. Sancto. Brontonti. Ecatæque. Aur. Poplius.* Et ſicut alia habet inſcriptio: *Deo. Soli. Invicto. Mithræ. Fl. Septimius. Zozimus. V. P. Sacerdos. Dei. Brontontis. Et. Æcate. hoc ſpeleum. conſtituit.* V. Thom. Demſterum *in Roſini Antiquit. lib.*2. *paralipom. ad cap.*11.

Brotona ſylva Galliæ, quam Guatevillæ, loco ad ripam ſiniſtram flum. Sequanæ contra Calidum beccum ſito, proximam facit Ordericus Vitalis *Hiſtor. lib.*12. nunc *Routot*, dicitur: ab ea vicus Haga Brotonæ *la Haye du Routot* dictus, aliis *Bretot* vocatur: & alius vicus Capella Brotonæ *la Chapelle de Bretot.* Hadr. Valeſius in voce *Guatevilla*.

Broxæ, maleficæ ſunt & ſortilegæ mulierculæ, in montibus Pyrenæis, apud Martinum de *Arles* Canonic. Eccl. Pampilon. *lib. de Superſtitionibus*, laudatum du Freſne.

Bruchium, fuit locus ſive regio, urbis Alexandriæ in Ægypto, ubi Muſeum fuit, de quo ſic Spartianus in *Hadriano*, *Apud Alexandriam in Muſio multas quæſtiones Profeſſoribus propoſuit* &c. Quin pro Muſio ipſo Ammianus accipit *libro* 22. ubi ait fuiſſe *diuturnum præſtantium hominum domicilium: ex quo multi magnæ doctrinæ Viri prodierint.* Βρυχίου meminit etiam Epiphanius, *de Ponder. & Menſur.* unde conſtat, ſatis remotam à reliqua Urbe regionem *Bruchii*; quam (κλίμα τῆς πόλεως eidem dictam) ſuæ ætate deſertam fuiſſe ſcribit. Unde ſunt, qui non in ipſa urbe, ſed propè eam *Bruchium* collocent. Martyrologium Græcum in *Hilar.* Εἰς τὸ χωρίον τινὸς Ἀλεξανδρείας μεθέρχεται. Βρύχιον ὄνομα αὐτῷ, *In quendam locum, prope Alexandriam, contendit*, Bruchium *ipſi nomen.* Fuit id olim Alexandrinorum Prytaneum, h.e. πυρὸς ταμεῖον: unde facili literarum β. π. φ. permutatione corruptè Βρύχιον factum eſt, pro Πυρεχεῖον, quam vocem ſervat integram Euſebius *Hiſtoriar. lib.*7. *cap.*32. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Spartianum* & infrà in voce *Muſium*.

Brudatus ſeu *Brodatus*, apud Abbatem Gualterium *de Monyton. ad A.C.*1343. ex Gallico *brodé*, idem eſt, quod *acupictus*, phrygionico opere elaboratus V. infrà ubi de *Phrygionibus*, quos Galli *Brodeurs* vocant; item in voce, *Picta*.

Bruma ſeu *Broma*, feſtus dies Romanorum, 8. Kal. Dec. celebrari ſolitus, cujus originem cùm nonnulli ad *Bromium*, i. Bacchum, referant; alii probabilius à *Bruma*, ſeu hyeme, quâ feſtum ejuſmodi celebrabatur, arceſſunt. Vett. enim Græci ut habet Scaliger *de Emendat. Temp. lib.* 2. à *bruma* tempora ſua ordiebantur, eoſque ſecuti ſunt Romani, quòd faciliùs ex decrementis umbræ horas obſervarent, *brumæ* confecto die, quàm ab incrementis, Solſtitio. Synodus Trullana *Brumalia* vocat, illudque proſcribit, quòd paganorum eſſet feſtum: Τὰς οὕτως λεγομένας Καλάνδας, καὶ τὰ λεγόμενα βοτὰ καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια περιαιρεῖσθαι βουλόμεθα, *Brumas* Tertullianus *de Idolol. cap.*14. *Saturnalia & Januariæ & Brumæ* & Matronales frequentantur. In Concilio Rom. *Broma*, ſub Zacharia Epiſc. Rom. A. C. 743. *can.*9. item in Capitulis Attonis Epiſc. *cap.*78. *Ut nullus Kalendas Januarias &* Broma *colere præſumpſerit*, &c. Hinc *Brumatici*, qui damnantur in *Capitulari Pipini* R. Italiæ, edito à Steph. Baluzio *cap.*32. & *Bromardiers*, vox Belgis Picardiſque etiamnum frequens, quâ, qui ſe mero vel cereviſiâ ingurgitant, indigitantur: quòd hiſce feſtis crebra ſolerent agitari convivia. Aliâ verò notione vocem βρουμάλια uſurpat Petrus Patricius *Epigramm. ad Leonem Philoſ.* deſcripto à Lambecio *Comm. de Bibl. Cæſar. lib.*4. *pag.*180.

> Εἰς μῆκος ἔλθοις εὐτυχεστάτων χρόνων,
> Νίκας ἀθροίζων εἰς ἀεὶ τρόπαιά τι,
> Συγκαλέσας ἅπασι τοῖς Βρουμαλίοις
> Πανηγυρίζειν ὁ δίδως ἐπαίνους.
> *In longitudinem venias fortunatiſſimorum temporum,*
> *Victorias cumulans ſubinde, erigensque tropæa,*
> *Congregatis cunctis tuis* Brumalibus,
> *Materiam laudis ſuggerens quotannis* &c.

V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & hic infrà.

Brumæ confecta dies; apud Plinium *lib.*36. *cap.* 10. ubi de obeliſco, qui Romæ in Campo Martio pro gnomone fuit: *Ei qui eſt in Campo Divus Auguſtus addidit mirabilem uſum, ad deprehendendas Solis umbras*, Brumæ confectæ die, *horâ ſextâ, dierumque ac noctium magnitudines ſtrato lapide ad obeliſci magnitudinem, cui par fieret umbra Romæ, confecto die horâ ſextâ, paulatimque per regulas quæ ſunt ex ære incluſæ, ſingulis diebus decreſceret ac rurſus augeſceret*; uti emendavit Salmaſius, cùm alii legerent *Brumæ confecto die*: dies eſt, quo *Bruma* committitur. Nempe ſtatui juſſit lapidem Auguſtus, ad eam obeliſci magnitudinem, cui par eſſet umbra meridiana die Brumæ. Dicitur autem *Bruma confici* Plinio, ut Solſtitium, eodem genere loquendi, quo *ſidus confectum*. Nam & hoc de Solſtitio confecto dixit Plinius *lib.*16. *cap.*23. *Circumagunt enim folia earum poſt Solſtitium: nec alio argumento certiùs intelligitur ſidus confectum.* Similiter Manilius, *Brumæ ſidus* appellavit, *lib.*3.

> *Hac vice diſcedunt noctes à ſidere* Brumæ,
> *Tolluntúrque dies.*

Non dies Solſtitiorum conficiuntur, ſed ipſa confici dicuntur in puncto λόγῳ θεωρητῷ &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 640.

Brumus, Bacchi apud vett. Romanos cognomen, unde *Brumalia*, feſtum ei ſacrum, inſtitutum à Romulo, quo Senatum convivio excipere ſolitus eſt. Ei apud Græcos feſtum *Ambroſia* reſpondiſſe & 8. Kal. Jan. à Romanis, quorum ſinguli attulerint, quod eſſent aut biberent, celebratum eſſe, docet Cœlius Rhodiginus *Antiq. Lect. lib.*27. *cap.*24. & *lib.*28. *cap.*25. Kalendarium tamen ruſticum, menſe Octobri ſacrum Libero patri factum eſſe tradit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*4. *cap.*15. & in voce *Bromalia*.

Bruna, in *Chron.* Barcinonenſi, moneta eſt, aliis *Nigra* dicta, ſeu ærea, quæ ab A. C. 1200. usque ad ann. 1209. valuit. C. du Freſne, ubi ſuprà.

Brunduſium, adde: Joh. de Janua, à *Brunda*, h.e. capite vel cornu cervi, urbem hanc dictam vult: *Videntur enim*, inquit ex Papia, *cornua cervi & caput & figura, in diſpoſitione ejuſdem loci.* V. Stephanum *de Urbibus* & Iſidorum *Origin. lib.* 15. *cap.*1.

Brunea ſeu *Brunia*, militare ornamentum, lorica, occurrit ſæpe in *LL.* Salicis, Ripuar. aliis: unde Gallorum *Bronze*, pro ære, ex quo *bruneæ* & ſtatuæ conficiuntur, à cujus colore ſubfuſco *Bronzer* dicunt, Itali *Abbronzare*, h.e. fuſco colore illinere, depingere. Ex eadem origine Gallorum Regina *Brunechildis* nomen habuit, quæ ſic dicta eſt, q. *Bruyne hilt*, h.e. fuſca heroina. V. Car. du Freſne in voce *Brunus*.

Bruno, frater Witikindi, Saxoniæ Regis circa A.C. 785. ad obſequium & fidem à Carolo M. adducti, ac hodiernorum Saxoniæ Principum conditoris, ſecùndum quosdam Guelfos Comites Altorfii & Duces Bavariæ, ex Guelfis autem Zollerio-Brandeburgicam ſtirpem: ſecundùm alios, Impp. Saxonicos Ottones genuit. Pater nempe Ludolfi, avus Ottonis Ducis Saxoniæ & *Brunonis*, quorum hic Brunſuicum urbem, hinc *Brunopolim* dictam, condidit: Alteri Henricum Aucupem Imp. filium habuit. Quo nati Otto I. Imp. Henricus Rixoſus Dux Bavariæ, & *Bruno*, ut quidam addunt, Arch. Colonienſis: è quibus medius, præter Henricum II. Imp. Marchiones Saxoniæ & Thuringiæ; Comites Northemios, Brunſuici & aliquos Saxoniæ D. (inter quos Henricos Craſſus Lotharii Imp. ſocer) proſevit: Primus pater Ottonis II. avus Ottonis III. Impp. fuit. Ex ejusdem Ottonis I. filio primogenito Ludolfo per nepotes *Brunonem* arceſſunt, qui A. C. 994. ſub nomine Gregorii V. Papa fuit. Qui verò de Ottonum origine aliter ſentiunt, conſtituunt Witikindum Wigberti & Witikindi jun. Wigbertum autem Walperti & *Brunonis*, Ottonum prædictorum ſatoris, genitorem. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Witikindea.*

Brunonis Mons, *Bourmont*, locus Lotharingiæ, in Duc. Barrenſi, ejusque conventu Claromontenſi, Hadr. Valeſius in voce *S. Michaëlis opp.*

Brunus Leonardus, circa A.C. 1415. Ariſtotelis Ethicam & Politicam Latinè vertit. M. Palmerius Florentinus *in Chron.*

Bruſcum & Molluſcum, aceris tubera; è quorum iſto ſolidi lectorum, & lamnæ ſectiles, quibus ſuperinducebantur, ex illo etiam menſæ fiebant. Plinius *lib.*16. *cap.*16. *Pulcherrimum verò eſt* bruſcum, *multoque excellentius etiamnum molluſcum. Tuber utrumque aceris: bruſcum intortius criſpum: molluſcum ſimpliciùs ſparſum. Et ſi magnitudinem menſarum caperet, haud dubiè præferretur citro. Nunc intra pugillares lectorumque ſolidos aut laminas raro uſu ſpectatur. E bruſco fiunt & menſæ nigreſcentes.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 416. & ſuprà in voce *Acer.*

Bruta, adorationi expoſita, V. *Zoolatria*. Sed & Mahometes impurus, illa *ſalutari* juſſit, libertatem à pœnis gehennæ & felicitatem Paradiſiacam id facientibus promittens, *Alcoran. cap.*35. V. Joh. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. Lib. IV. cap.*13. §.3.

Bruttiani, dicti ſunt apud Romanos, qui Magiſtratibus in provinciis apparerent. A. Gellius *lib.*10. *cap.* 3. *Quum Hannibal Pænus cum exercitu in Italia eſſet, & aliquot pugnas pop. Rom. adverſas pugnaviſſet; primi totius Italiæ Bruttii ad Hannibalem deſciverunt. Id Romani ægrè paſſi, poſtquam Hannibal Italiâ deceſſit ſuperatique Pœni ſunt, Bruttios ignominiæ causâ non milites ſcribebant, nec pro ſociis habebant, ſed Magiſtratibus in provincias euntibus parere & præminiſtrare, ſervorum vicem, juſſerunt. Itaque hi ſequebantur Magiſtratus, tanquam in ſcenicis fabulis qui dicuntur lorarii & quos erant juſſi, vinciebant, aut verberabant: quòd autem ex Bruttiis erant, appellati ſunt* Bruttiani. Gellio adſtipulatur Feſtus: Strabo quoque *in fine lib.*5. eandem ob cauſam Picentes, Lucanos, Bruttios factos eſſe curſores publicos & tabularios affirmat. Fulgentius Gerones quoque *Bruttianos* dictos refert. Præter hanc rationem, Strabo *lib.*6. à Lucanis *Brutios*, ſive, ut ille loquitur, Βρέττιους, quod *deſertores* denotat, appellatos fuiſſe ſcribit: Erant enim paſtores Lucanorum, qui ab illis defecerant. Notabilis quoque locus apud Diod. Siculum *lib.* 16. *Olymp.* inquit, 106. *cùm M. Popilius Lænas & Cn Manlius Imperioſus Conſulatum gererent, in Italia multitudo quædam hominum miſcellaneorum (plerique enim erant ſervi fugitivi) ex variis undique locis circa Lucaniam confluxit. Hi primum vitam prædatoriam inſtituebant, mox excubiarum agreſtium & incurſionum conſuetudine, rerum bellicarum exercitationem uſumque ſibi compararunt.* Et paulo pòſt, *Et quia plerique fuerant ſervi, Brettii dicti ſunt. Incolarum enim ſermone ita fugitivi appellantur.* Non mirum itaque *Bruttianos* pro ſervis ac miniſtris crudelitatis poni, cùm ipſa vox Bruttiorum ſervum notet. Juſtinus tamen à Brutia muliere appellationem hanc deducit, *lib.*23. V. de Servis publicis Pignorium *de Servis pag.*30. *& ſeqq.* de *Brutianis* verò, quoque in voce *Brutii.*

Brutulus Papius Samnis, induciarum ruptor, deditus Romanis mortem ſibi conſcivit. Livius *lib.*8. *cap.*39. *Vir nobilis potensque erat - de quo coacti referre Prætores decretum fecerunt, Ut* Brutulus Papius *Romanis dederetur: & cum eo præda omnis Romana, captivique ut Romam mitterentur, quæque res per Fæciales ex fœdere repetitæ eſſent, ſecundùm jus faſque reſtituerentur. Fæciales Romam, ut cenſuerunt, miſſi & corpus Brutuli exanime: ipſe, morte voluntariâ, ignominiæ ſe ac ſupplicio ſubtraxit. Placuit cum corpore bona quoque ejus dedi: nihil tamen earum rerum acceptum eſt.*

Bryon, Græcè Βρύον, item σφαγνὸς, & σφάγνον, Lat. *muſcus* ſeu lanuginis muſcoſæ flos, in avellanis vocatur τίλον, in piceis κύτταρον, in lauru βοτρύδιον, in quercu propriè βρύον, in genere βρύον vel κάχρυς, ut videre eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 329. *& ſeqq.* Inprimis verò *Bryon odoratum* ſeu *myrepſicum* conſiderari meretur, quod inter aromata relatum, à D. Hieronymo *muſci* nomine indigitari, Hermolaus *in Corollario ſuo* cenſet. Ita autem Hieronymus *adv. Jovinian. lib.*2. *Odoris autem ſuavitas & diverſa thymiamata & amomum, & cyphi & œnanthe, & muſcus & peregrini muris pellicula.* Plinius *uvam populi albæ* vocat *lib.*12. *cap.*28. ubi ſpecies aromaticas, ex quibus unguenta conficiuntur, enumerans, *Eodem*, inquit, *& bryon pertinet, uva populi albæ, optima circa Cnidum aut Cariam in ſitientibus aut ſiccis aſperisque, ſecunda in Lyciæ cedro. Eodem & œnanthe pertinet.* Non usque adeò benè. In quibusdam enim arboribus quidem βρύον vel τὰ βρυώδη, inſtar habet uvæ, ut in lauro & alba fraxino, non tamen in omnibus. Adde, quòd intelligi non poſſit, quomodo uva populi albæ in cedro reperiatur. Ideoque de bryo cedrino locum hunc, ut & qui ejusdem *libri cap.* 23. occurrit, capit Salmaſius. Secundam palmam idem Plinius *cap.* 28. dat bryo Cyprio, quod in piceis fortaſſe, quæ laudatiſſimæ in Cypro, naſcebatur. Sed & quercinum bryon laudatum, ut apud Dioſcoridem videre eſt &c. Et quidem βρύον addi unguentis βαλανίνοις tradit idem, ut & odoribus ad vaporandum, quæ θυμιάματα Græci appellant. Sed unguentis miſcebatur, non tam propter odorem (qui tantæ ſuavitatis non eſt) quàm propter ςύψιν, nec per ſe unguentum faciebat, aut ſuffimentum, licèt ſuffimentis adderetur. Unde patet, apud Hieronymum *l. c. muſcum* non eſſe βρύον, ſed μόσχον, animal viz. gazellæ ſimile in regno Pegu & in Regno Ava Indiæ ultra Gangem, è cujus ſanguine muſcus (odoramenti ſuaviſſimi genus) extrahitur, V. infrà; plura verò de *Bryo odorato*, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*329. & 1028. *ac ſeqq.* Idem de *Bryo Marino*, quod idem eſt cum fuco marino, agit *pag.*1144. *& ſeqq.*

Bryſani, pop. Scythiæ Septentr. contigui Indiæ Nomadibus, apud Plinium *lib.*6. *cap.*17. *Ab Athacoris gentes, Thuri & Tochari etiam Indorum Caſiri. Introrſus ad Scythas verſi humanis corporibus veſcuntur. Nomades quoque Indiæ vagantur. Sunt qui ab Aquilone contingi ab ipſis, & Cicones dixere & Bryſanos.* Ad quem locum V. Salmaſium *ad Solinum pag.*990.

Brythina Byſſus, Gr. βρύττινα ἀμοργὸς, in Cratini *Malthacis*; item *Brytinum ſtamen*, βρύττινον κάταγμα, à *bryttis* nomen habet, id eſt, *echinis marinis*, qui villoſi erant & ob hanc rationem cum pinna conferuntur, à Juba & Plinio. V. Salmaſium apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.*45. & infrà, ubi de *Pinnis.*

BU

Bubalides, Græcè Βυβάλιδες & Βυκάλιδες, genus periſcelidis & ornamenti muliebris, apud eundem Salmaſium *d. l. pag* 230.

in *Bubalo* victor, in vet. *Inſcr.* apud eundem, dicitur de celebri agitatore, qui quadrigâ ſuâ in ludis Circenſibus vicerat. Erat autem in ea *Bubalus* nomine, equus funalis ſiniſter, qui, quòd in eo præcipuum victoriæ momentum eſſet, ſolus nominatur, vett. Scripturum more. Sic in alia *Inſcr.* memoratur Fortunatus, *in Tuſco victor: in aſia*, *in Abigeio victor* &c. Similiter Silius Italicus *lib.*16. ubi de ludis à Scipione in Africa celebratis, in quadriga Cyrni ſolum Lampona, in Iberi ſolum Panchatem, in Atlantis Campaſum ſolum, nominat. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*897. & infrà in voce *Funalis.*

Bubalus, Gr. βούβαλος, in Græca Verſione Deuteron. *cap.*14. *verſ.*5. & Regum *cap.*4. *verſu* 23 non ſignificat, quod hodie, bovis ſylveſtris genus, ſed capreæ potiùs; unde Heſychius δορκάδιον, i. *capreolum*, explicat. Alii tamen *bubalum* à caprea ſic diſtinguunt, ut appareat animal eſſe congener. Sic Herodotus *lib.*4. *cap.*192. Πύγαργοι καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες, *Pygargi, dorcades & bubali.* Et, ut alios omittam, Oppianus *bubalum* facit mediæ magnitudinis, inter dorcum ſeu capream & eurycerotem, i. damam vulgarem latis cornibus: cùm ait,

Βούβαλος αὖ τε πέλει μέσσος δόρκος εὐρυκέρωτος,
Μείων εὐρυκέρωτος, ἀτὰρ δόρκου μέγ' ἀρείων.

Unde videre eſt, omnino *bubalum* olim fuiſſe in genere caprearum ſylveſtrium, maximè commendato eidem, *Cynegetic, lib.*2 ut ait,

Ὄμματι αἰγλήεις, ἐρατὸς χρόα, φαιδρὸς ἰδέσθαι.
Oculis eſt ſplendidus, colore amabilis, aſpectu lætus.

Poſtea, ad boves feros translatum nomen, errore vulgi, ſed pervetuſto, quique jam Plinii invaluerat ævo, V. eum *lib.*8. *cap.*15. & plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.*23. Poſteriore hac notione vox occurrit, apud Phileam.

Κτείνει δὲ βουβάλιδα καὶ ταῦρον λέων.
Bubalum *autem & taurum occidit leo.*

Et Martialem *lib. ſpect. Epigr.*23.

Illi ceſſit atrox Bubalus, *atque biſon* &c.

Non tamen prorſus ratione caruiſſe videtur vulgus, cùm bobus, & inprimis uris Germanicis nomen hoc indidit. Βούβαλοι enim Græci non tantùm illud genus animalis, quod cervo vel capreæ ſimile in Africa gignitur, vocarunt, ſed etiam quidquid magnum & amplum eſſet, hoc eodem nomine inſignierunt. Heſychius, Βούβαλος, δορκάδιον καὶ μέγα καὶ πολύ. Βούκερων pro eodem dixere. Βούβαρος, ὁ μέγας ἢ ἀναιδὴς ἄνθρωπος. Sed & βούπαλον, pro magno poſuerunt. Hinc igitur genus illud bovis Germanici, ferocitate & formæ magnitudine præcipuum, βούβαλον ex Græco appellaverunt: qui *Uri* Germanicè nominabantur. Græcum *Epigramm.*

——— ——— καὶ βόας ἄγει
Ἄρκτον χερσαίῳ παμφαίνουσα κλέος.

& in-

— & bovis uri
Elaboratum auro ſplendido cornu.

Cornua enim urorum, in regiis olim menſis, poculorum vicem ſuſtinuiſſe, docet Solinus *cap. 10. Iſtis porro, quos uros dicimus, in tantum cornua protenduntur, ut demta ob inſignem capacitatem, inter regias menſas potuum gerula fiant.* Ad quem locum V. Salmaſium *ad Solinum pag. 230. & 231.*

Bubaſtiacus Amnis, ectrope eſt ab auctore flumine Nilo deducta, quæ poſtea alia atque alia ſubinde diverticula ſeu ramos generat, per diverſos exitus in mare ſe evolventia. Apud minus Delta enim, *Bubaſtiacus fluvius* dividuus fit in Buſiriticum, qui per Pathmiticum oſtium in mare exit, uti Ptolomæus habet, ἐς ὠκεα. διὰ τοῦ Παθμιτικοῦ στόματος: pro quo malè *Pharniticus* ſcribitur, apud Ammianum. Propetertium dein Delta, in alia duo ſe findit diverticula, quorum alterum per Athribin urbem effunditur in mare, alterum per oſtium Pineptimi dictum: quæ duo oſtia ψευδόστομα ſunt. Exit autem *Bubaſtiacus* amnis, ſeu diverticulum eſt fluv. Ἀγαθοῦ Δαίμονος, hoc eſt, majoris fluvii ſeu majoris Nili partis, quæ per oſtium Heracleoticum ſeu Canopicum in mare exit: ipſe verò *Bubaſtiacus*, oſtio Peluſiaco evolvitur. Nempe Nilus, cœteram Ægyptum permeans, unico alveo, ubi ad Delta venit, in duas partes ſcinditur ac duo flumina, quorum alterum Occidentem petit alterum ad Orientem pergit. Pars quæ Occaſum petit, major eſt, ac veluti fluminis corpus, hinc μέγας ποταμὸς, ſed & Ἀγαθὸς Δαίμων Græcis; at in oſtio ipſo, quo in mare exit, Κανωβικὸς & Ἡρακλεωτικὸς dicta. Pars altera verò, quæ ad Orientem tendit, minor eſt, & ἐκτροπὴ cenſebatur, ac veluti brachium ſeu ramus, è corpore fluminis majoris erumpens, ac ab oppido adjacente Βουβαστικὸς ποταμὸς dicebatur; cujus exitus in mare, *Peluſiacum oſtium*, ab urbe itidem cognomine dictum eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag 477. & ſeqq.* Ex *Bubaſtiaco* porro flumine, canales ſeu foſſas transverſim ductas, junxiſſe inter ſe Thermatiacum, Athribiticum, Buſiriticum & Bubaſtiacum ipſum, & παράλληλον θέσιν quadantenus effeciſſe oræ maritimæ Ægypti, quæ baſim trigoni ſive Deltæ efficit, extenta à Peluſiaco oſtio ad Canopicum, eique ex adverſo reſpondiſſe, tradit Ptolomæus, quem vide, ut & Strabonem, ubi de Nilo agens τὰ βαθέα μέρη Nili flum. in Peluſiaco oſtio (ad quod *Bubaſtiacus alveus* currit) ponit, indeque ἀναχύσεις illas fieri ait, uti in Canopico τὰ τελματώδη.

Bubula, vel *Bulbula*, vulgò *la Bouble*, fluv. Galliæ, qui Montem-Acutum in Combralia, *Montegu en Combraille*; Cantiliam Villam, *Chantelle la Ville*; Cantiliam Caſtellum, *Chantelle le Chaſtel*, pagi Epiſcopatusque Biturici caſtrum, in confinio Arvernorum ac Biturigum poſitum, præterlabitur, & apud Martilliacum *Martilly*, decurrit in Sicaulam, *Sioule*, Arvernorum fluvium. Hadr. Valeſius in voce *Sicaula*.

Bubula, Vide ſuprà in voce *Bikkoreth*, item *Boum caro*.

Bubulæ, vulgò *Bulles*, vicus Galliæ, in Bellovacis, olim in literis A. Chr. 1075. memoratus, Hadr. Valeſius in voce *Bellovaci*.

Bubulci, jam Siracidis ætate contemtim habiti, Vide Eccleſ. *cap. 38. verſ. 26.* unde nihil mirum, quòd in Theocriti *Bucoliſco* Eunica puella bubulcum hoc ſermone repellat,

— — ἔῤῥ' ἀπ' ἐμεῖο.
Βουκόλος ὢν ἐθέλεις με κύσαι, τάλαν; οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν.
— — *Abi à me in malam rem:*
Bubulcus cùm ſis, vis me oſculari, miſer? Non didici
More ruſtico oſculari.

Et poſt multa hujuſmodi,

— — τρὶς εἰς ἑὸν ἔπτυσε κόλπον,
ter in ſinum ſuum deſpuit,

ut *Idyll. 27.* pari faſtidio puella, quam oſculatus fuerat Daphnis bubulcus,

Τὸ στόμα μευ πλύνω, καὶ ἀποπτύω τὸ φίλαμα,
Καλόν σοι δαμάλας φιλέειν, οὐκ ἄζυγα κώραν.
Os meum lavo & oſculum deſpuo
decet te vitulas oſculari, non innuptam puellam.

Sed apud priores mortales longè aliter ſe res habuit: tum enim boum curam non dedignabantur Principes Viri. Hinc *Iliad. ζ.* Cilicum Regis filia, Andromache, Achillem ſeptem fratres ſuos interfeciſſe queritur,

Βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι,
Apud boves curvis pedibus.

In quem locum Euſtathius, Βουκολοῦντες, inquit, παλαιῷ ἔθει καὶ ὄις νέμοντες οὗτοι, ἔπεσον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, *Illi boves & oves veteri more paſcentes, ſub Achille ceciderunt.* Et *Iliad. υ.* Æneas ſe jam antea cum Achille congreſſum eſſe narrat,

Ἐξ Ἴδης ὅτε βουσὶν ἐπήλυθεν ἡμετέρῃσι,
Cùm ex Ida boves invaſit noſtros;

quibus ſc. ipſe cuſtos aderam. Sic *Il. φ.* Phœbus, & in Theocriti *carm. cit.* Bacchus, Adonis, Eudymion, alii hanc artem exercuiſſe memorantur, &c. In Sacris Samgar celebris eſt, qui ſtimulo boum ſexcentos Philiſtæos percuſſiſſe legitur. Quod an ſolus fecerit, an tumultuariâ ruſticorum turma comite, cujus ducem ſe præſtiterit, non definit Scriptura. Utut ſit, id notabile eſt, quòd non alio telo, quàm quale *Bubulci* manibus verſant, viros egregiè armatos non ſolùm aggreſſus ſit, ſed & fregerit. Sic Lycurgum, non alio telo armatum, circa Nyſam, Bacchi copias & ejus nutrices fugaſſe, legimus *Iliad. ζ.*

Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου
Θεινόμεναι βουπλῆγι.
Thyrſos in terram projecerunt, ab homicida Lycurgo
Percuſſæ boum ſtimulo.

Quam pugnam cum ἐγγύθι Καρμήλοιο, *prope Carmelum*, montem in Judæa notiſſimum, contigiſſe dicat Nonnus *Dionyſiac. lib. 20.* non improbabilis eſt Bocharti conjectura, ex Samgaris Hiſtoria hauſiſſe Poëtas, quod fabulæ de Lycurgo infarcirent. Nec omittendum, Chriſtum è cœlis Hebraicè Saulum alloquentem, inter cœtera dixiſſe, *Durum eſt tibi contra ſtimulos calcitrare*, Actor. *cap. 9. verſu 5.* Quod proverbium, à bobus refractariis ſtimulisque *Bubulcorum* ſumtum, cùm Græci Romanique Scriptores paſſim uſurpent, Æſchylus in *Agamemn. verſu 1620.* & in *Prometheo vincto, verſ. 321.* Euripides in *Bacchis verſu 793.* Pindarus *Pythior. Od. 2.* Terentius in *Phormione*, Plautus in *Truculento*, videri poſſet ab illis Chriſtus id depromſiſſe: ſed hoc eſſet fontem limpidiſſimum ex rivulis lacunoſis derivare. Certè jam in Moſe, qui Æſchylum & Pindarum mille circiter præceſſit annis, legimus Deuter. *cap. 32. verſ. 15. Saginatus eſt rectus & recalcitravit*, nempe in Legis ſtimulos, quibus ad officium urgemur, &c. Vide Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 39.*

Buccæ, apud Juvenalem,

— — *Notæque per oppida* buccæ:

Et,

Mævius & Matho buccæ:

in vett. Gloſſis *Buccones*, ſunt ſcurræ vel paraſiti, qui alienâ *buccâ*, h.e. quadrâ, vivunt. Græci βουκκίωνας ab eadem voce appellant. Eſt autem *bucca* vel *buccea* fruſtum panis vel panis: unde *Buccella* & *buccellatum*, panis ſex unciarum. Certè *bucceas panis* Suetonius *in Auguſto* vocat, quos Græci βλωμοὺς, unde βλωμιαῖοι ἄρτοι, *quadrati panes* apud Athenæum V Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Tacit.* & infrà, ubi de *Buccellariis*.

Buccearia, in *Epiſt.* Comitis S. Pauli de prima expugn. CP apud Godefridum Monachum, Fretum Abydenum denotat, voce conflatâ ex *buccâ* ſeu *os*, & *Avie* ſeu *Avidus*, vel *Abydus*, quaſi *Os*, h.e. oſtium *Abydi*. Vocem enim *Bucca* vel *Buccea*, pro oſtio fluminis, uſurpari recentioribus, Pergaminus docet in voce *Bocca*. Gallicè *Boche d'Avie* vocatur, uti videre eſt apud Vilharduinum *num. 65.* & in *Hiſtor.* Bucicaldi Mareſcalli Franciæ *Parte 1. cap. 4.* Vide *Notas* Caroli du Freſne *ad Vilharduinum*, & eundem in *Gloſſar.*

Buccella, Gr. ψωμίον, memoratur *l. 5. Cod. Theodoſ. de Annonis civicis, Civis Romanus, qui in viginti panibus ſordidis — 50. uncias comparabat, triginta & ſex uncias in* buccellis *ſex mundis ſine pretio conſequatur*: ubi *buccellæ* dicuntur panes parvuli rotundi ſeu χειρομαλῶδη ψωμία, uti βουκέλλας interpretatur Conſtantinus Porphyrogenitus, *libro 1.* περὶ θεμάτων. Atque hinc *Buccellarii*, de quibus mox. Sed & in Eccleſia vox uſurpata eſt, ut apparet ex *Capitulis* Caroli M. *lib. 6. cap. 191. Ut Sacerdotes admoneant viros ac mulieres, ut ad Baſilicas luminaria & incenſum, &* buccellas *& primitias offerant.* Quibus paria habent *Capit.* Herardi Archiepiſc. Turon. *cap. 114.* ubi voce hac denotantur *oblatæ* panis, quæ Eccleſiæ ejus ævi conſuetudine, ad uſum Euchariſtiæ, à populo fideli, ad Menſam Domini offerebantur: quas ad imaginem nummorum & ad tenuiſſimam leviſſimamque formam, à veri panis ſpecie alienam, fuiſſe jam ſuo ævo redactas, conqueritur Bernoldus Presbyter Conſtantienſis *in Expoſit. Ordinis Rom.* In modum namque denarii iſtiuſmodi panem formari cœpiſſe, ipſe quoque docet Honorius Auguſtodunenſis *lib. 1.* &c. Tertullianus *de Monogam.* ſic panes vocat, quos Eccleſiæ Miniſtri mulieribus domum dabant perferendas. Græci verò Conſtantinopolitani Βουκκόκερτον appellabant *buccellam vino intinctam*, ſeu ſacram Euchariſtiam, vel panem Euchariſticum intinctum, ut eſt apud Auctorem libri *Miraculor.* SS. Coſmæ & Damiani *cap. 10.* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà paſſim, inprimis ubi de *Pane Fracto*, item de *Eulogiis*, nec non in voce *Nebula*.

Buccellarius, recentioris ævi Scriptoribus dictus eſt, qui priori ætate *Scurra, corpore Cuſtos, Domeſticus, Protector Principis, Adſecula, Agaſo*; Græcisque ὁ παραμένων, qui ſemper ſtat ad Domini juſſa paratus nec ab ejus latere abſiſtit, appellatus eſt. Sic, cùm in vett. *Chronicis* legimus, ab Aetii *buccellario* Valentinianum interfectum eſſe, ejuſdem ſatelles vel armiger intelligendus eſt; uti diſertè Marcellinus in *Chronico* vocat. Idacius in *Chron. familiarem* dicit. Sic autem ſatellites vel armigeri alicujus Principis vel Magnatis, & familiares ipſius vel domeſtici vel contubernales, appellati ſunt; quòd non magis ab latere dominorum ſuorum diſcederent, quàm paraſiti illi veri & adſeculæ, ab eorum, quorum menſas ſectabantur. Hinc illi paraſiti dominos vocabant & Reges, quos ventris gratiâ adſectabantur: unde & *ſcurræ* ac *Buccellarii* appellati ſunt cuſtodes corporis Imperatorum vel ſatellites & armigeri Magnatum, qui eos adſectabantur & eorum latera tuebantur, Vide ſuprà in voce *Buccæ*. Βουκελλάριοι dicuntur *libro 60. Baſilicων tit. 18.* Βουκελλάριοι λέγονται οἱ παραμένοντες στρατιῶται. οἱ δὲ τοῦ βούκκα ὅ ἐστιν ὁ ἄρτος

ἐκλήθησαν Βυκελλάριοι, οἱ τὸν ἄρτον ἄνευ ἐσθίοντες ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ πεφυλαγμένον αὐτῷ. Immediatè *Buccellarios* hos unà cum Spathariis, ambulante exercitu, Imperatorem ſubſequi jubet Mauritius *Strateg. lib.* 2. *cap.* 9. Sed & ſic dictos vult Conſtantinus Porphyrogenitus, περὶ Θεμάτων *cap.* 6. qui militibus panes miniſtrabant: διὰ τὸ ἐπακολουθεῖν τοῖς στρατιώταις καὶ τὰς τροφὰς αὐτῶν ἐπιφέρεσθαι. Βυκελλάριος γὰρ κατὰ Ῥωμαίων διάλεκτον, ὁ φύλαξ τοῦ ἄρτου καλεῖται, *Quòd ſequerentur milites & panes illis ſuppeditarent.* Buccellarius *enim Romanorum dialecto, cuſtos panis appellatur.* Certe Olympiodorus, apud Photium non modò ait, nomen *Buccellariorum* ſub Honorio Aug. primùm auditum, ſed & *Buccellarios*, à *buccellato*, de qua voce vide infrà, fuiſſe nuncupatos. Verùm licet *Buccella* panis eſt, *Cellarius* autem ὁ φύλαξ, non propterea Θέμα Βυκελλαρίων inde dictum. quòd panarii illi cuſtodes & cellarii exercitum ſequerentur; ſed *Buccellarii* ipſi milites appellati ſunt, uti dictum, à quibus præfectura ſive provincia *Buccellariorum*, ut Θέμα Θρακησίων, *præfectura Thracenſium*, à Thracibus vel Thracenſibus auxiliariis, qui eam provinciam prætenturis ſuis & præſidiis tuebantur, nomen habuit. Sicuti verò Θέμα tertium Imperii Conſtantinopolitani in Aſia minore Θρακησίων, ita Θέμα ſextum Βυκελλαρίων fuit. Certè inter vexillationes Comitatenſes, quæ ſub diſpoſitione Magiſtri Militum Orientis militabant, *Buccellarios juniores*, nominat vetus *Notitia* Imperii: Qui equites omnino erant, de his enim propriè vexillationes dicebantur. *Buccellarii* igitur militum genus fuere &c. Ab his Βυκελλαρίων Θέμα vocatum, quod Maryandinem & Galatiæ partem complectebatur: unde ſub extrema Græcia voce hac inſigniti ſunt Galatæ & Maryandini, quod milites *Buccellarii* olim in ea regione tuenda excubarent, in præſidiis locati. *Lexicon* Gr. *MS.* Reg. apud Carolum du Freſne in *Gloſſar.* Γαλλογραικία ἡ τῶν Βυκελλαρίων χώρα, οἱ αὐτοὶ καὶ Ἑλληνογαλάται λέγονται ἢ ὀνομάζονται, *Gallo-Græcia* Buccellariorum *regio: Iidem & Græco-Galli ſcribuntur & nominantur.* Cedrenus eorum provinciam Βυκελλαρίων vocat: occurritque paſſim *Thema Buccellariorum*, apud Suidam & Conſtantinum *loc. cit* pro eadem, uti docent Rigaltius & Meurſius, Vide quoque Salmaſium *Notis ad Hiſtor. Aug paſſim*, inprimis *ad Vitam Alexandri Severi*: nec non *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 807. & 808. Nec omittendum, apud Papiam, in *LL.* Wiſigothorum *lib.* 5. *tit.* 3 §. 1. & Anaſtaſium in *Zacharia Pontif. Buccellarios* vocari in genere, clientes, vernas, adſeclas, domeſticos, quòd patroni *Buccellam*, hoc eſt, panem edant, de quo jam tamen aliquid ſuprà prædictum. Adde Auctoribus laudatis Macros Fratres in *Hierolexico.*

Buccellatum & *Buccellum*, idem cum *buccella*, panis dictus eſt in modum circuli, ſeu, uti Vopiſcus ait in *Aureliano*, in formam *coronæ* factus. Hic enim, cùm ad bellum Orientale profectus bilibres coronas populo, ſi victor rediret, promiſiſſet, aureasque propterea populus ſperaret, *coronas fecit de panibus ſiligineis & ſingulis quibusque donavit.* Cujuſmodi civiles panes *buccellas* vocatas eſſe, teſtimonio eſt *l. Valentiniani Cod. Theodoſ. de annonis civ. & pan. grad.* Græci recentiores ψωμία appellant, ut videre eſt in *Chron.* Alexand. Et quidem *buccellæ*, quæ populo quotidie dividebantur, à temporibus Aureliani fere intra ſex uncias ſtetere, ſolebantque quotidie ſex iſtiuſmodi panes popularibus diſtribui. Ejuſdem ponderis panis militaris ſeu *buccellatum* erat, ut & panes paxamates quos proin cum *buccellis* eoſdem facit Salmaſius, *Not ad Vopiſcum.* Vide ſuprà, ubi de *Annona*, & infrà ubi de *Pane gradili.* Propriè igitur *Buccellatum* panis eſt militaris, *ad uſus diuturnitatem excoctus*, uti ait Marcellinus *lib.* 17. atque ita vox paſſim uſurpatur, apud Spartianum in *Peſcennio*, Paulinum *Epiſt.* 36. Palladium *Hiſtor Lauſiac. cap.* 20. Alios. Sic dictus quibuſdam, quòd milites, cùm ciborum aut panis penuriâ laborarent, confractum & in minutiores partes diſſectum, in lagenam, aquâ plenam, quam *buccellam* appellabant, mitterent, quò madeſieret, & faciliùs manducaretur; ita enim Heraclides *cap.* 6. *Contractum atque in partes redactum modicas* Buccellatum *in lagenas miſit.* Niſi à *buccella* deductum vocabulum, magis arrideat. Tenuem fuiſſe panem, docet *Lexicon* Græc. MS. apud Carolum du Freſne, Βυκελλάτον ἄρτος ἰσχνός. ὃς λέγεται κομμίκιον. Quo modo uſurpatum ab Italis refert Ammiratus, in *Familiis Neapolis.Tom.I. pag.* 55.&c. Vide *l.* 1. *Cod. de Erog. milit. annon* Mauricium, alioſque, Rigaltio, Meurſio, Jac. Gothofredo, Henrico Valeſio, præfato Car.du Freſne in *Gloſſar.* & Joh. Calvino *Lexic. Jurid.* laudatos.

Buccina, Feſto *lib.* 2. eſt cornu recurvum, quod more tubæ inflatur. Ovidius,

> —— —— *Cava* buccina *ſumitur illi,*
> *Tortilis in latum.*

Hæ Vett. non ex arietum, ut quidam volunt, ſed boum cornibus erant. Varro *de L. L. libr.* 4. *Cornua dicta, quòd ea, quæ nunc ſunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Dionyſius Halicarnaſſ. *lib.* 2. Τοὺς δημοτικοὺς ὑπηρέται τινὲς κέρασι βοείοις ἐμβυκανῶντες ἐπὶ τὰς ἐκκλησίας συνῆγον. *Plebejos miniſtri quidam bubulis cornibus buccinantes ad concionem convocabant*, &c. Solus Servius ex capræ cornu fieri conſuevìſſe, aſſerere videtur, *ad Æn. lib.* 7. *verſ.* 518. Sed de tuba vel *buccina* ex cornu arietino, apud vett. Græcos & Romanos nulla eſt mentio. Itaque cùm dicitur, Pſalmo 98. *verſ.* 6. *Tubis & ſono cornu clangite coram Rege Domino*: cornu non aliud, quàm bubulum, intelligendum. Ut neque in his Joſuæ *cap.* 6. *verſu* 5. *Cùm tractu ſonabitur ſono jobel*, ſeu *jubilationis*: & 2. Paralip. *cap.* 15. *verſ.* 8. ubi filii Heman à Deo conſtituuntur *ad attollendum cornu*, id eſt, ut ſtatis temporibus corneis tubis altâ voce buccinent, &c. Vide Samuelem Bochartum *Hierozoici Pars prior. lib. II. cap.* 32. Canebant autem *buccinâ* Romani in exercitu, in præconiis publicis & cùm in milites animadverteretur, ut ex Vegetio liquet *lib.* 2. *cap.* 22. De uſu ejus apud Hebræos alibi. Vide Briſſonium laudatum Johanni Calvino *Lexic. Jurid.* Deorum marinorum *Buccinatores* & Tubicines, Tritonas finxere Poëtæ. Vide Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Achilleidos lib.* 1. *verſu* 54. & *Notis ad Claudianum Epithalamio Honorii.* Cujuſmodi *Buccinicinum* par viſendum ſecundùm Veterum monumenta, olim dedit Mariangelus Accurſius in *Diatribarum* ſuarum frontiſpicio. V. quoque in voce *Triton.*

Buccinator Nominum, dictus eſt apud Romanos olim, ſervus publicus, qui præconem comitabatur. Ejus mentio Romæ viâ Salariâ: L. VOLUSIO. URBANO. NOMENCLATORI. PRÆTORI. PAPIAS. SERVOS. PUBLICUS. BUCCINATOR. NOMINUM. V. Laur Pignorium *Comm. de Servis*, & infrà, ubi de *Nomenclatore*, ac de *Præcone.*

Buccinum, conchylii genus, unum è tribus, è quibus purpura olim eliciebatur. Plinius *lib.* 9. *cap.* 40. *Pretia medicamento ſunt quidem pro fertilitate littorum viliora: non tamen uſquam Pelagii centenas libras quingentos nummos excedere*, & buccini *centenos ſciant, qui iſta mercantur immenſo.* Sic libræ ſingulæ *pelagii* (à pelagiis purpuris, quæ in ſinibus longè à littoribus degunt) quinque nummis; *buccini* (quod à buccinis, petris tantùm adhæreſcentibus & circa ſcopulos legi ſolitis) nummo uno exponebantur. Hinc *Buccinum*, quòd fucum remitteret, ſolum ac per ſe damnatum (longeque proin vilius *purpurâ* propriè dictâ) pelagio miſcebatur. Idem, *cap.* 38. *Buccinum per ſe damnatur — pelagio admotum alligatur, nimiæque ejus nigritiæ dat auſteritatem illam, nitoremque qui quæritur cocci.* Ubi *nigritiam* tribuit pelagiis, ſicut Ariſtoteles *florem nigricantem*: cùm *buccina*, uti & purpuræ littorales, dilutiore flore cenſerentur. Quemadmodum *conchyliis* in ſpecie ſic dictis (quæ à purpuris paſſim diſtinguit Plinius) inter purpureum & cœruleum, medium tribuunt colorem Scriptores, qualis in purpuriſſo Indico cernitur. Unde Hebræorum *thecheleth* de conchylio, *argaman* autem de purpura propriè dicta exponit Bochartus, Vide infrà. *Buccinorum* porro ſeu muricum, ut & pinnarum, capillitium μήκων dicebatur Græcis, unde & μηκωνες, veſtes byſſinæ. Sed & ſic dicebatur pars concharum media, ſicut anterior τράχηλος, quæ ambo in buccinis eſui fuiſſe, docet Athenæus: in eorundem medio florem ſucci hærere Ariſtoteles vult, in mediis faucibus Plinius. Πυθμὴν autem dicta eſt pars alvi, quâ petris adhæreſcunt. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1126. *& ſeqq.* Nominis rationem idem exponit Plinius *cap.* 36. *d. l. Buccinum minor concha, ad ſimilitudinem ejus* buccini, *quo ſonus editur: unde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſâ. Alterum genus purpura — clavatum eſt ad turbinem uſque aculeis in orbem ſeptenis fere, qui non ſunt buccino, ſed utrisque orbes totidem, quot habent annos.* Georgius de Sepibus *Buccinas* ſeu *Pinnas*, ſeu *Papiliones*, quod oſtraceum genus, tenui, ſed duro exuvio, extrinſecus aſpero, intrinſecus terſum & aliquando ruſeſcens rupibus marinis adhæret, ac lanugine quadam, humiditatis attrahente maximâ vi, præditum eſt, magno numero aſſervari, in Muſæo Kircheriano Romæ, docet in *Deſcriptione* ejus *pag.* 28.

Buccula, apud Livium, *galeas bucculasque tegens*, Hadriano Turnebo *Adverſar. libro* 9. *capite* 16. caſſidis pars eſt, quæ demiſſa *buccam* tegit: Carolo verò du Freſne umbo clypei, ſeu ſcuti pars eminentior & media. *Gloſſar.* Græc. Lat. Παραγναθίς, ὀμφαλός. Item ὀμφαλὸς ἀσπίδος; per ſynecd. ipſe clypeus. Unde Juvenalis tropæi apparatum deſcribens *Sat.* 10. *verſu* 133.

> *Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis,*
> *Lorica & fracta de caſſide* buccula *pendens,*
> *Et curtum temone jugum, victæque triremis*
> *Apluſtre & ſummo triſtis captivus in arcu.*

Nam inter *ſpolia, quæ bello erepta clypeis ſolebant affigi*, ut ait Scholiaſtes, clypeus omnino recenſeri debuit, uti paſſim vetera monumenta & numiſmata ſatis evincunt, in quibus tropæa, ubi & ſcuta ac clypei à caſſidibus dependent, vel certè iis ſubeſſe ſolent, efficta conſpiciuntur. Unde eſt, quòd *Bucculæ* à caſſidibus non ſemel diſtinguantur, ut diverſæ; inter alia *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de Fabric. Octo apud Antiochiam caſſides, totidemque bucculas* &c. Et Capitolinus in *Maximino Jun. Fecit & ſpathas argenteas, fecit & aureas, fecit & galeas gemmatas, fecit & bucculas*, h. e. clypeos. Proinde *Buccularum* ſtructores, apud Paternum in *l ult. D. de Jure immun.* ſunt clypeorum confectores. Imò cùm parte averſâ clypeus brachio militis insereretur, inde quibuſvis fibulis, apud Gallos, etiamnum *Boucle*: & ab hac clypei parte, toti clypeo, *Bouclier* nomen manet, &c. Ratio nominis, quòd in umbone,

uti paſſim vett. monumenta repræſentant, effingi conſuevere ut plurimùm vultus aut facies viri vel animantis, cujus *bucula* ſeu os (ita enim apud Suetonium & Appulejum vox ſumitur) medium obtinebat. V. præfatum du Freſne in *Gloſſar.* Locus Livii ſic habet, *lib.44. cap.34. Neminem totis mox caſtris quietum videres. acuere alii gladios, alii galeas bucculasque, ſcuta alii loricasq́; tergere*, &c. Ubi Godelev. tamen, Turnebo aſſentitur, *bucculas* caſſidis partem, per quam mittitur ſpiritus, ita dictas, quòd *buccam* tegant, eſſe contendens, *Notis ad Livium.*

Bucellarii, Gr. Βουκελλάριοι, in *Conſtit. Leonis & Anthemii Impp. l. fin. C. ad l. Jul. de pub* Suidæ ſunt Ἑλληνογαλάται, *Gallo-Græc.* Alciato Equites in exercitu Rom. quibus Magiſter Militum per Orientem præerat, in *Juniores* & *Seniores* diviſi, quos exiſtimari poſſe ſcribit, poſtquam miſſionem accepiſſent, latrocinari & rapto vivere conſueviſſe. Niſi forcaſſe gentis id vitium fuit, quos proin *latrones* interpretatur Albericus. Turnebo *Adv. l.24. c.* 6. armati zabis fuere (h. e. loricis prope talaribus) & manicis ferreis, contati quidam & ſagittiferi: quos magno in honore fuiſſe, eo quòd in agmine ante Imperatorem equitarent, & pòſt ſequerentur, addit Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* V. ſuprà in voce *Buccellarius.*

Bucentaurus, Ital. *Bucintoro*, navis apud Venetos, non minori jure ſacris annumeranda, quàm illa apud Romanos olim, quâ Saturnus, & apud Athenienſes, quâ Theſeus, vecti dicuntur: ſeu quòd in urbem advenientes ſacri Principes externi eâ vectantur, ſeu quòd ſingulis annis Dux & Senatores, ſacro Aſcenſionis die magnâ pompâ, eâ navi deſpondendo æquori prodeunt, uti dicemus infrà, ubi de *Sponſalibus Maris.* Illam ſic deſcribit Juſtinianus *lib.14. Eſt navigium maximum atque ornatiſſimum. Nam ſtructura ejus ſublimis, columellisq́ue frequentioribus culta, auroque ad proram à puppi præfulgida, hoſpitesq́ue inſignes & alii eminentioris fortunæ viri, qui ad urbem veniunt, eâ navigii machinâ à Principe & Paribus officii gratiâ excipiuntur: Ducaleque ſolium in frontiſpicio, ſuperiori tabulato collocatum, ubi Princeps inter Legatos Conſiliariosq́ue medius ſublimis reſidet, & circum per ſubſellia ſummus ille Patrum Ordo, Majeſtatis & ſilentii plenus. In inferiori autem tabulato remiges navigium tonſis agunt & remulco interdum. dum aquæ in contrarium fluunt, tanta moles trahitur publicumq́ue erigitur vexillum & juxta illud Principis auratum ſcutum: ſummitasq́ue* Bucentauri *holoſericum purpureumque habet opertorium, funibus alligatum, ne ventus rapiat. Ad proram poſitum eſt juſtitiæ ſimulachrum auro fulgens, cujus dextera nudum enſem, læva autem æquilibrium tenet roſtrumq́; inſigne prominet, ut navigii forma conſpectior ſit. Dicta navis eſt, à Bu quod magnum aliquid ſignificat &* Centaurus, *antiquum navium inſigne vel quaſi Bis Taurus, quæ olim Æneæ navis. Alii Ducentaurum appellatum volunt, quaſi ducentorum hominum navigium capax. Inſtitutio hujus machinæ primùm facta fertur anno reparatæ ſalutis M.CCXI. Alii altiùs originem indagant, nempe An. MCLXXVII. in adventu Imperatoris Friderici Ænobarbi ſeu Barbaroſſæ, cùm ille, pro componenda pace cum Pontifice Alexandro III Senatuq́ue Venetias acceſſit. Hic enim Imperator Pontificem — inſectatus, abire Roma Venetiasq́ue petere, tanquam Aſylum tutum coëgit. At Imperator in Venetos claſſem duce Ottone filio miſit, qui à Venetis debellatus, captus & ad patrem remiſſus, ab eo impetravit, ut Venetias concederet de pace acturus, quod feliciter factum, Pontifexq́ue in integrum reſtitutus pietate & virtute Venetorum. Quibus ut Pontifex paria faceret, præter plurima alia privilegia, Veneto Senatui conceſſa. gratulabundus Principi annulum aureum porrexit*, &c. quo ſibi *Mare* deſponſaret. Quod cùm Aſcenſionis die factum fuerit, inde quotannis celebritas hæc eadem die, magno hominum concurſu peragitur, Princepsque cum Principum Legatis Senatuque purpurato vectus *Bucentauro* annulum aureum à Patriarcha conſecratum è puppi in undas (aquâ luſtrali priùs ſolenni ritu in aquas profuſâ) projicit, uti latius infrà dicemus. V. quoque Auctorem Anonym. *Orbis Geogr. & Civ. c.21.* Auctorem *Sinæ & Eur. cap. de Navibus*, Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part. 1. pag.76.* ut & in voce *Venetiæ.*

Bucephali, equi omnes olim dicti, ab inuſta capitis nota. Tralatitium enim apud Vett. uti hodie, equis notas inurere. Anacreon,

> Ἐν ἰσχίοις μὲν ἵπποι
> Πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι.

Et quidem duas præcipuè literas Græci inurebant, *Sigma* & *Coppa*, unde Κοππατίαι & Σαμφόραι equi dicti. Sed & equorum armis ac femoribus *taurini capitis* effigies non raro ſolebat imprimi, quo factum, ut non ſolus Alexandri equus *Bucephalus* appellatus ſit, ſed omnes præterea equi, qui eadem inſignis origine notati fuerant. Scholiaſtes Ariſtophanis, Οὐ γὰρ βουκεφάλους ἵππους καλοῦσιν, διὰ τὸ μορφὴν ταύτην αὐτοὺς ἔχειν, ἀλλὰ διὰ τὸ οὕτως ἐγκεχαράχθαι, ὡς καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἵππος ἦν. *Non enim bucephalos equos vocamus, quòd formam iſtiuſmodi habeant, ſed quòd hic character ipſis inuſtus quemadmodum & Alexandri Macedonis equus erat.* V. quoque Heſychium, voce Βουκέφαλος. Hinc, cùm omnibus equis, qui Circo committebantur, ſua eſſent nomina, quibus appellabantur, ut ex vett. Inſcr. patet; ſicut illi, à colore, *Badius, Corax, Maurus*; à celeritate, *Incitatus, Tigris, Volucris*; à gente *Cappadox, Parthus*, &c. ita ab inſigni aliquo ſive genitivo ſive inuſto, varia habebant nomina, ut *Bucephali, Coppatiæ, Samphoræ* dicerentur. Salmaſius *ad Solinum pag. 893. & ſeqq.*

Bucolica Carmina, à *bobus* dicta, inter Paſtoralia præcipuâ olim laude ferebantur. Cujus poëſeos inventum Perſarum tempore metiuntur, cum Græciam premerent. Tunc enim Dianæ Caryatidis ſacris, quæ à virginibus fieri conſueverant, intermiſſis, agreſtium aliquot in fanum officii cauſâ ſe contuliſſe, & peculiaribus cantiunculis Dianæ laudes dixiſſe ferunt. Quos cantus cum valde probari vel religio juſſiſſet, vel numerorum lepos perſuaſiſſet: ex caſu mos, deinde etiam Lex facta eſt. Patriam hujus carminis Siciliam plerique faciunt, in quam delatus Oreſtes è Scythica Taurorum gente, afferens Dianæ ſignum, in pago Tyndaride illud ſtatuerit, Numinisque laudes unà cum agreſtibus, à quibus exceptus fuerat, non ſine cantibus inſtituerit. Alii Dianâ hoc modo, Syracuſis agitatis ſeditione, placatâ, initium factum anniverſariæ feſtivitatis eamq́ue propterea *Lyam* appellatam eſſe ajunt. Apud quoſdam non *Luæ*, ſed *Phaſelidis* nomen invenias, quod Antiphemus è Græcia in Siciliam importarit. Namque hujus frater Lacius Argivus coloniam miſit in montana Colophoniorum, Mopſo Duce: qui ibi terram emit à Cylabra paſtore indigena, in qua oppidum condidit, nomine Φακελίν. Unde *Mopſi* nomen paſtorali carmine tam frequens. Modus cantilenarum hujuſmodi Βουκολιασμὸς dictus eſt. Præmium panis antiquitus fuit, in quo eſſent ferarum expreſſæ imagines: ipſi aut ſtantes, aut ſedentes, aut ducentes gregem, cum pera erant omnium ſeminum genere refertâ, quod Græci πανσπερμίαν dixere. Habebant etiam vinum in utre caprino, & pedum. Canebant autem coronati. Victi victor panem, peram, utrem auferebat, atque ex eo libabat Muſis: victus, urbem ingredi non auſus, abibat per ſuburbia ac viculos & panem ad veſcendum rogabat. Victor vero urbem Syracuſarum ingreſſus, civium limina tum frugibus, tum vino aſpergebat, porriciens libamenta cum cantu hoc,

> Δέξαι τὰν ἀγαθὰν τύχαν, δέξαι τὰν ὑγίειαν,
> Τὰν φέρομες παρὰ τᾶς θεῶ, τὰν ἐκαλέσσατο τήνα.

E quibus colligas carminis luſusq́ue originem à peſtilentiæ ſedatione: quum in iis ſanitatem quaſi conceptis verbis profitebantur. Tranſiit dein in Artem luſus ac in quæſtum abiit. Circumire igitur provincias & certare in Italia, qui ſe Βουκολιασταὶ prædicarent, atque alio nomine Λυδιασταὶ, unde *Ludionum* Latinis nomen. Inter quos eo tempore cùm præſtitiſſet Daphnis, Heroum unus, à Paſtoribus certatim obitus ejus celebratus eſt. Porro utebantur inſtrumento Muſico, quam Græci à ſibilo σύριγγα, Latini ab hiatu *Fiſtulam* dixere, cujus materia arundo aut cicuta. Carminum genera fuere plura, namque aliter pro frugibus, pro vindemiis alia meditabantur. Cùm gregem aut in paſtum, aut ad ſtabula redeuntem proſequebantur, carmen [illegible] dicebatur, ut videre eſt apud Theocritum Ὁδοιπόροις. Quum verò æſtiva in umbra otioſe agerent, aut hyberno Sole apricarentur, narrabant anni tempeſtates & noxios eventus deprecabantur. Theocritus etiam pompas deſcripſit, etiam alia alii, hymnos, Herculiſcum & ſimilia. Virgilius, præter vulgaria argumenta, Silenum pinxit, univerſà pene naturâ ac ſerie Fatorum, &c. Plura vide apud Scaligerum *Poët. lib. 1 cap.* 4. Uti verò Epici habuere ſuum Κύκλον, & alia pleraque vett. Poëtarum opera, ob ſimilitudinem argumenti, in unum aliquod corpus ac ſyntagma redacta ſunt: ſic *Bucolica* omnia carmina, in unum corpuſculum collecta, jam olim fuere, ex Theocrito, Bione & Moſcho, ut teſtatur vetus hoc *Epigramma*,

> Βουκολικαὶ Μοῦσαι σποράδες ποκά, νῦν δ' ἅμα πᾶσαι
> Ἐντὶ μιᾶς μάνδρας, ἐντὶ μιᾶς ἀγέλας.

Sed & *Bucolica* Virgilii à Rhapſodis cantata & agitata eſſe, Auctor *Vitæ* ejus docet: *Bucolica eo ſucceſſu edidit, ut in ſcena quoque per cantores crebrò pronuntiarentur.* Vide Salmaſium *ad Solinum pag. 851. & 867.*

Bucolici Milites, quorum mentio apud Julium Capitolinum in *Marco Antonino Philoſop. Quum per Ægyptum* Bucolici *milites gravia multa feciſſent, per Avidium Caſſium retuſi ſunt, qui poſtea tyrannidem arripuit*: prædones erant Ægyptiaci, de quibus eorumq́ue duce Iſidoro, multis agit Xiphilinus. Dicti ſunt Βουκόλοι & *Bucolici*, à vulgari appellatione ejus loci, quem inſidebant. Nam, ut Heliodorus ait, Βουκόλια σύμπας κέκληται πρὸς Αἰγυπτίων ὁ τόπος, *Bucolia totus ille ab Ægyptiis vocatur locus*, Vide neceſſariò *ſeqq.* Hieronymus in *Vita* Hilarionis Eremitæ, *Qui cùm reverti ſſet, cupienti rurſum ad Ægyptum navigare, h. e. ad ea loca, quæ vocantur* Bucolia, *eo quòd nullus ibi Chriſtianorum eſſet, ſed barbara tantùm & ferox natio*, &c. Vide Salmaſium & Caſaubonum *ad Capitolinum.*

Buda, apud Pelagium de *Vitis* Sanctorum, *Vides autem Ægyptium veſtitum mollibus rebus, &* budam *de papyro & pellem ſtratam ſub ipſo*: eſt ſtramentum vel ſtorea. *Gloſſæ* Iſidori, *Buda, ſtorea.* Idem alibi *Budas* ſtramenta camelorum, id eſt, σάγματα vel στρώματα exponit. Sic enim vocandæ, non *bullæ*, ut editum eſt. Idem Pelagius paulo pòſt, *Et pro his dedit mihi Deus ſtramentum de papyro & hanc pellem.* Ubi *ſtramentum de papyro* vocat, quam paulo antè *budam de papyro.* Ex Græco Βύδα, quod à verbo βύω factum eſt, ſignificatque farcio & impleo. Farciebant autem toros & ſtramenta pauperes papyro, aut ſcirpo, uti infrà dicemus, Vide Salmaſium *ad Solinum pag. 1004.*

Budæus, Guil. adde: Familiam hanc nobilem à Johanne Secretario Caroli V. Regis Franciæ derivant; quam meritis ſuis non Galliæ ſolùm, ſed ſeculi ſui phœnix ac literarum decus Guilielmus hic, Dn. *de Marly & Villeneuve*, inprimis illuſtravit. Eum ex Catharina *le Picart*, genuit Johannes Dn. *de Terre*, defunctus A. C. 1501. cujus genitores fuere Drogo *Budé*, Dn. *de Terre*, *Villiers*, & Johanna *Peſchart*. Ipſe verò præfatus Guilielmus & frater ejus Drogo, duarum linearum Auctores extitere. Drogo enim Dominos *de Terre*, *Baignaux*, *Villiers ſur Marne* & *Fleury* dedit. Guilielmus verò, ex Roberta *le Lieur*, pater fuit Johannis I. Dn. *de Verace* & Antonii, à quo Domini *de la Mothe S. Loup* deſcendunt. Et quidem Johannes modò dictus, ex Maria *de Jouan*, ſuſcepit Johannem II. qui extinctus A. C. 1610. ex Eſtera Alingia, reliquit Bernardum *Budé*. Dn. *de Verace* (cui uxor obtigit Maria Turretini) Johannem Antonium, defunctum A. C. 1629. Franciſcum, qui obiit A. C. 1632. Franciſcam (uxorem Iſaaci *de Martines* Dn. *de Bourion*) & Jacobem (quæ nupſit Diodato Diodati.) Vide Philipp. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom.* 2.

Budares, Imperator Hiſpanus, memoratus Livio *libro* 33. *cap.* 30.

Budeſia, familia Galliæ illuſtris: quam illuſtravit Sylveſter *Budes*, Gueſclini Coneſtabilis, conſobrini ſui, in præcipuis expeditionibus, comes & adjutor ſeculo decimo quarto. Ejus frater Johannes, ex filiis Guilielmo & Triſtano, duas lineas produxit: Ex hoc namque Dominorum *de Terrejouan*; ex illo dominorum *du Hirel*, quibus dein Baronatus *de Sacé* acceſſit. Iterum eam noſtrâ memoriâ illuſtravit Joh. Baptiſta *Budes* Com. *de Guebriant* & *de Perigord*, Mareſcallus Franciæ & Dux exercitus in Germania Regii, maritus Renatæ *du Bec Creſpin*, extinctus An. Chr. 1643. Cujus frater major natu, Jacobus Baro *de Sacé*, ut & ipſe, improlis obiit; alter verò Yvo Baro *de Sacé* liberos quidem ſuſcepit, ſed, filiis extinctis, filia Renata ſucceſſionem domui Roſmadecciæ, cum onere, ut ſecundo-genitus *Budeſium* nomen aſſumeret, intulit. Primus autem ex hac familia Baronatûs dignitate auctus eſt Bertrandus, mortuus A. C. 1535 qui ex Franc. *le Voyer* Dn. *du Coëdic*, Jacobum genuit *B. de Sacé*, maritum Beatricis *de Romillé*, hæredis *de Sacé*: quibus natus Carolus, obiit An. C. 1619 Pater ex Anna *Budes* Dn. *de Quairevaux*, præter præfatos, Joh. Baptiſtam, Jacobum & Yvonem, Franciſci extincti A. C. 1615. Renatæ (Guidoni *du Gourray* nuptæ) Annæ, quæ deceſſit A. C. 1617. & Margaretæ, quæ obiit A. C. 1623 Idem *ibid.*

Budinga, Germ. *Budingen*, nomen Comitatus Germaniæ, in Wetteravia, ſub proprio Comite, ex familia perilluſtri Iſenburgica. Cùm enim Henricus, Arnoldi Electoris Trevir. frater, duos genuiſſet filios, Gerlacum & Ludovicum; illi Iſenburgum inferius obtigit; huic ab Eilvige conjuge, *Budingenſe* acceſſit dominium. Et quidem in *Budingenſibus*, præter ramum *Grenſavium*, (qui à Gerlaci nepote Salentino, marito Adelheidis agnatæ ex linea *Budingenſi*, inchoatus, defecit A. C. 1664) duos ramos ex ſe emiſit Ludovicus Dietheri Electoris Moguntini frater. Ex ejus namque liberis Philippus *Kalterſpacenſes* dedit, qui nunc eſſe deſiere, Johannes in *Birſtein* reliquos; & quidem hujus nepos Wolffgangus Erneſtus pater communis eſt omnium nunc ſuperſtitum. Eo enim, & primâ ejus conjuge, Annâ Gleichenſi, mortuâ A. C. 1598. natus Wolffgangus Henricus, biennio poſt Patrem, extinctus A. C. 1635. ex Maria Magdalena Naſſovia, quæ obiit A. C. 1454. ſuſcepit, præter quinque filias, filios ſeptem: Wolffgangum Erneſtum (n. 1617. den. 1641.) Fridericum Ludovicum (n. 1619 den 1620.) Johannem Ludovicum (n. 1622. qui primò Mariam Julianam Hanoicam; exin Luiſam Naſſoviam ſibi junxit, ex hac Pater, præter filias ſeptem, 4. filiorum, è quibus ſuperſunt, Carolus Ludovicus, n. A. C. 1653. Johannes Philippus A. C 1655. & Wilhelmus Mauritius A. C. 1657. dicti *Comites Iſenburgi & Budingæ &c. in Offenbach*) Chriſtianum Mauritium (n. 1625. den. 1664. ux. Magdalena Naſſovica) Fridericum Adolphum (n. & den. 1631.) & Carolum Ludovicum (n. 1633. den. 1662.) Ex tertio verò matrimonio, Julianæ nempe Witgenſteniæ, genuit Wolffgangus Erneſtus præfatus Ludovicum Arnoldum (n. 1619. den. 1662.) & Johannem Erneſtum Com. Iſenburgi & Budingæ, *in Budingen*, n. 1625. cui uxor obtigit Maria Carola Erpachia. V. Phil. Jac. Spenerum, *ubi ſuprà*. Plura vide de familia Iſenburgica *ſuo loco*. Uti verò primus Iſenburgi Comes Henricus perhibetur A. C. 1230. Sic *Budingæ* Dietherus, qui, ut Dynaſtia iſta Comitatûs augeretur honore, impetravit. Quam utramque noſtro ſeculo Wolffgango Henrico Iſenb. & Budingæ Com. tanquam læſæ Cæſaris atque Imperii Majeſtatis reo ademtam, Georgio Haſſiæ Landgr. (qui conſtanti in Imperatorem atq; domum Auſtriacam obſequio affectuque *Fidelis* nominari meruit) Ferdinandus II. largitus eſt A. C. 1635. Secuta tranſactio inter Haſſos & Iſenburgicos A. C. 1642. quâ inter alia certa Comitatuum iſtorum portio 20000. florenos annuos ferens, ſeptem feuda, ut ita appellantur nobilia, & cum titulo, quo Haſſi etiam ſuperſtitibus Iſenburgicis potirentur, ſucceſſionis jura, ſi quando iſtorum progenies deficeret, Cattis manſere; reliqua Comitibus reſtitui debebant. Cautum quoque, ne generalis amneſtiæ, quæ tum ſperabatur, beneficio ſe tuerentur Comites: qui tamen aliquot poſt annis, cùm de Pace Oſnabrugæ ageretur, pacta illa, nimio Domus ſuæ damno, vi metuque & quidem ab aliis inita cauſantes, ætatis quoque miſerationem meritæ jura invocando reſtitui in integrum petivere. Et indulta iis dictâ pactione amneſtiæ gratia, ſalvis tamen juribus, quæ Haſſi ſibi competere obtenderent. Sed & Saxones cupiditati Cattorum refragabantur, datam ſibi ſuccedendi Comitibus, quocunq; modo terra ad Cæſares reverteretur, à Rudolfo II. A. C. 1596. & à Matthia, Ferdinando II. atque Leopoldo Impp. confirmatam ſpem memorantes. Nec adve ſaturos ſe, ſi ſucceſſionis caſus daretur, Catti aliquando præ ſe ferebant. Manſit tamen hactenus inter hos lis, neque Saxones Haſſiæ Landgravios *Iſenburgæ & Budingæ Comitum* nomine ſalutant, Tob. Pfannerus *de præcipuis Germ. Principum Gentibus*.

Budini, adde: Eorum urbs Gelonis, unde Græci illos cum Gelonis eoſdem habebant. Herodotus illos dicit fuiſſe ἔθνος μέγα καὶ πολλὸν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυῤῥόν, *gentem magnam & numeroſam*, habuiſſeque *totum corpus glauco & cæruleo pictum vel rufo*. Unde *picti Geloni* Virgilio, ut Agathyrſi; & *picti Scotobrigantes*, apud Senecam, &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 189.

Buffa, recentioribus alapa eſt: ex Ital. *buffa*; quod eſt ea pars caſſidis, per quam mittitur ſpiritus. Quis enim alapam alicui infligit, dicitur ironicè caput vel genas illius galeâ operire ac tegere, *Couvrir la jouë*: quæ eſt vulgaris apud Gallos loquendi formula. Hinc *Boſetada* trina illa colli percuſſio, in militaribus inaugurationibus, V. ſuprà in *Alapa*. Indidem *Buffones* Gallis *Bouffons*, fortè dicti ſunt, quòd mimi ac ſcurræ, qui hac voce denotantur, alapas ſibi invicem ac *buffas* infligentes, riſum ſpectantibus moverent, Car. du Freſne *Gloſſario*. Niſi potior videatur ſententia Salmaſii, qui ad Tertullianum de Pallio, *Scurras*, ait, *mimarios & ſcenicos, placentarios re Buffones hodie vocamus. Atque ita vett. vocabantur, quòd buccas inflarent in mimo, alapis accipiendis, ut validius ſonarent.* Vide Octavium Ferrarium in *Originib. linguæ Ital.* in voce *Buffone*.

Buffo, Vide hic ſuprà *Buffa*.

Bugari, Vide infrà *Bulgari*.

Bugia, inſtrumentum argenteum, in quo candela reponitur accenſa, ut Prælato in celebratione, quò commodè legere poſſit, lumen præbeat, in Communione Rom. Gallicè tamen ipſam denotat candelam. In quodam antiquo Gloſſario, *Scotula* dicitur, an à Græco σκότος ἐλαύνω, *tenebras abigo*? Papa verò ipſe candelâ quidem, ſed abſque *bugiâ*, utitur: *quia*, ut volunt Macri Fratres, *lumen cognitionis ejus terreno fulcimento non indiget*, Vide eos in *Hierolexico*.

Bugonia, Græcè Βουγονία, nomen poëmatis, Eumelo tributi ab Hieronymo, qui ejus duo poëmata recenſet, *Bugoniam & Europam*. Eo videtur fuiſſe deſcripta fabula Ariſtæi, qui amiſſas cum apibus opes reparavit, occiſo *bove*, eo modo quo Virgilius narrat. Inde certè apes ipſæ βουγενεῖς Græcis dictæ & Βουγόνοι: atque hinc Βουγονία, carmen illud Eumeli. Salmaſius *ad Solinum pag.* 859

Bularchus, Pictor inſignis, cujus *picturam Magnetum exitii mediocris ſpatii, pari rependit auro Candaulas*, Plin. *lib.* 7. *cap.* 38. Qui de eodem ſic *lib.* 35. *cap.* 8. *Quid? quòd in confeſſo perinde eſt*, Bularchi *pictoris tabulam, in qua erat Magnetum prælium, à Candaule Rege Lydiæ, Heraclidarum noviſſimo — repenſam auro. Tanta jam dignatio picturæ erat.* Id circa ætatem Romuli, &c.

Bulbi, cum nucleis pineis, eruca & pipere in nuptiis olim adhibiti ſunt; inde enim, in Nuptiali cœna, Sponſo ferculum parari conſueviſſe, ſcribit Alexander ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 2. *cap* 5. ut apud quoſdam idem fiebat ex papaveris ſemine cum lacte & melle. Ad amorem nempe aptiores *bulborum* eſu fieri, innuit Martialis *lib.* 13. *Epigramm.* 34. cujus lemma, *Bulbi*.

Cùm ſit anus conjux, & ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm ſatur, eſſe potes.

Quò facit adagium Græcum, Athenæo citatum *lib.* 1. *cap.* 23. Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς, ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Unde *Bulbi ſalaces*, apud eundem *lib.* 3. *Epigramm.* 75.

Sed nihil erucæ faciunt bulbique ſalaces.

Ubi *erucas* iis jungit; ſicut *cochleas*, *lib.* 4. *Epigrammate* 45. ubi inter Xenia, Saturnalibus Sabello miſſa, numerantur,

Et ficus Libyca gelata teſta,
Cum bulbis, cochleiſque caſeoque.

Et Petronius, *Mox cibis validioribus paſtus*, id eſt. *bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus hauſi parcius merum*. Vide quoque Plinium *lib.* 1. *Epiſt.* 5. Rationem reddit Athenæus *l. cit.* Βολβοὶ καὶ κοχλίαι καὶ ᾠὰ καὶ τὰ ὅμοια δοκεῖ σπέρματος εἶναι ποιητικὰ κτλ. De *Bulbis* verò ſic Plinius *lib.* 19. *cap.* 5. *Effodiuntur* bulbi *ante Ver, aut deteriores illico fiunt, ſignum maturitatis, folia inareſcentia ab imo. Vetuſtiores improbant, item parvos & longos*, &c. Genera eorum Theophraſtus *Hiſtor. lib.* 7. *cap.* 13 recitat, *leucojon, bulbinen, opiſionem, cyicem & ſiſyrinchium*; alia quædam addit Plinius *d. l.* quem vide. Optimi qui fuerint habiti, ex illo Martialis iterum videre eſt,

Daunius an Libycis bulbus tibi miſſus ab oris,
An Megaris veniat, noxius omnis erit, &c.

Bulbocaſtanon, quod poſſet vocari *terrea caſtanea*, radix eſt inæqualis, à cinereo in atrum declinans, medullæ candidæ, ſapori-

ex

ex dulcedine grati, qualem præberent caſtaneæ paſtinacâ mixtæ: folium ei minutum & conciſum, caulis ſeſquipithamalis, flos exilis & albus, in coronam collectus, plurimo filamento. Amat agrum & vineam. Porci inde ſaginantur ſponte & ruſtici ſub cinere toſtum cum ſale deglutiunt; ſed ſapientioris palati homines excoriatum excoquunt in culo, quod carnes præſtant, non ſine pipere, ad conſiſtentiam fere, habentque in delitiis fœminæ, tum ob ſaporem, tum ob maritorum virtutem, ſed crudius officit. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 31.

Buleutæ, in civitatibus olim Græciæ Aſiæque, Senatores & Decuriones quibuſdam fuiſſe videntur, confuſâ utriusque linguæ proprietate. Certè Decuriones fuiſſe hinc firmat Anton. Auguſtinus *lib. ſing. ad Modeſtinum*, quòd Juſtinianus, cùm duas Conſtitutiones de eadem re Græcè & Latinè ſcripſiſſet, alterâ *Decuriones*, alterâ Βουλευτὰς, appellet: *l.* 2. *§. cætera Cod. de vett. jure enucl.* Sic Plinius *ad Trajanum*, *de Buleutis Bithyniæ* ſcribit, cui Trajanus *de Decurionibus* reſcribit. Senatores verò à Modeſtino συγκλητικοὶ dicuntur *cap.* 15. *de excuſ. leg. Spadonem de excuſ.* Subſcribit ſententiæ Auguſtini Cujacius *l.* 1. *ff. de excuſ.* differentiam inter Decuriones & Senatores eruens, ex *l.* 15. *ff. eod. tit. & l.* καὶ εἰ μὴ βουλευτὴς, *de Tutor. & Curator. datis*, conjuncto §. 1. *d. l.* 5. Interim non inficiandum, Curiam & Senatorum & Decurionum fuiſſe. Cùm enim Decuriones, ut Pomponius ait, *l pupillus §. decur. de verb. ſignif.* ex eo dicti ſint, quòd initio, cùm co oniæ deducerentur, decima pars colonorum Concilii publici gratiâ conſcribi ſolita ſit & nihil Decuriones in coloniis aut municipiis à Senatoribus Rom. differrent, *Novell.* 38. mirum non eſt, ſi in re ſimili ſimilibus nominibus uterentur. Vide Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* De *Jure Buleutarum*, Alexandrinis à Severo Imp. conceſſo, diximus ſuprà, ubi de hac urbe.

Buleuticon, locus erat in Theatro, ubi ſenes ſedebant; quemadmodum ex Ephebico ſpectabant juvenes. Cæl. Rhodiginus *Var. Lect. lib.* 8. *cap.* 8. Jul. Pollux *lib.* 4. *Onomaſt cap.* 19. Ἐκαλεῖτο δὲ τι καὶ βουλευτικὸν μέρος τοῦ θεάτρου, καὶ ἐφηβικὸν, *Dicebatur, etiam pars quædam theatri* Buleuticum *& Ephebicum*. V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiq. Rom. lib.* 5. *Paralipom ad Cap.* 10.

Bulgari, ſeu Bugari Hæretici, Manichæorum aſſeclæ, apud Monachum Altiſiodor. *A. C.* 1201. ubi *Ervanaus Miles*, ait, *hæreſis illius, quam Bulgarorum vocant, coram Legato arguitur.* Et *A. C.* 1206. *Hæreticos, quos Bulgaros vocant, vehementer ſtatuit inſectari, ejusque inſtantia actum eſt ut plerique rebus ſuis exinanirentur exterminarentur alii, alii cremarentur.* Nomenclatione ad eos quoque poſtea extenſa, quos *Albigenſes* in Francia, alibi Patarinos, Catharos &c. fictis nominibus criminibusque appellare, inimicis eorum viſum eſt. Matthæus Paris *A. C.* 1238. de quodam Roberto Dominicano ſcribens, qui in Flandriam miſſus eſt cum officio Inquiſitoris, *Ipſos autem nomine vulgari Bugaros appellavit, ſive eſſent Paterini, ſive Joviniani, vel Albigenſes, vel aliis hæreſibus — maculati.* Et Monachus præfatus ad *A. C.* 1207. *Per idem tempus Bulgarorum hæreſis execranda, errorum omnium fæx extrema, in multis ſerpebat locis tanto nocentiùs, quanto latentiùs: ſed invaluerat maximè in terra Comitis Tholoſani & Principum vicinorum*, &c. Horum hæreſin à Manete ortam eſſe, auctor eſt Albericus in *Chron. MS.* 1239. ubi Ludovico IX. imperante, in Campania, ad ignis ſupplicium *Bulgaros* fuiſſe damnatos refert: Sic autem appellari conſueviſſe, quòd *Bulgari* eorum hæreſi maximè infecti eſſent ab Orientalibus quippe & Græcis Manichæis hauſtâ: quodque ſummus eorum Pontifex in *Bulgaria* ſedem fixiſſet, tradit Petrus Siculus *in Hiſtor. Manichæorum* De quo Pontifice, ſic Epiſcopus Portuenſis in *Epiſtola* apud Matth. Pariſium *A. C.* 1223. *Ille homo perditus, qui extollitur ſupra omne, quod colitur. aut dicitur Deus, jam habet perfidiæ ſuæ præambulum hæreſiarcham, quem Hæretici Albigenſes Papam ſuum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ & Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenſes, ut ad eorum conſulta reſpondeat.* Eundem *Epiſcopum & Filium majorem Eccleſiæ Bulgariæ* appellatum eſſe Reinerius habet, *contra Valdenſes cap* 6. V. quoque Marcam *Hiſtor. Benebarn. lib.* 7. *num* 2. *& ſeqq.* Gallis *Bougres* appellantur; quo nomine hodieque apud illos veniunt οἱ κιναιδοί. Sed iidem uſurarios ſic vocant omnes, quòd præfati hæretici uſurariis mercimoniis operam dederint. &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & de *Albigenſibus, Catharis, Valdenſibus*, ſuis locis.

Bulgaroctonus, Gr. Βουλγαροκτόνος, h. e. Bulgarorum occiſor, cognomen titulusque Baſilii Græcorum Imp. qui ſic dici amavit, ob ſtragem Bulgaris illatam. Sicut contrà Calo-Johannes Bulgarorum R. *Romæoctonus*, i. *Romanorum occiſor*, voluit cognominari, ſeu potiùs *Græcorum*, qui Ῥωμαῖοι dicti ſunt. V. Car. Macrum in *Hierolexico*.

Bulla, adde: Inter inſignia erat Nobilitatis pueriles, ut & prætexta, inaures, aliaque. Et quidem, ex Plinio *lib.* 32. *cap.* 1. conſtat, à Priſco Tarquinio omnium primò, filium, cùm in prætextæ annis occidiſſet hoſtem, *bulla* aureâ donatum eſſe: unde mos *bullæ* duravit, ut eorum, qui eo meruiſſent, filii inſigne id haberent, cœteri lorum. Quò reſpiciens Juvenalis *Satyra* 5.

— Etruſcum puero ſi contigit aurum,
Vel nodus tantùm & ſignum de paupere loro.

De cujus origine plura Macrobius. Ad hujus itaque ſimilitudinem majus ſigillum, vel ceræ impreſſum, vel capſulæ cuidam ex auro aut argento aut plumbo incluſum, quod literis Principum appendi conſuevit, à ſequioris ævi Scriptoribus tam Græcis quàm Latinis, *Bulla* dici cœpit. Principales enim litera, præſertim eæ, quæ pragmaticas ſanctiones ad totum Imperium vel poſteritatem pertinentes, privilegia & conſtitutiones Principibus vel Præſulibus vel Collegiis, vel Civitatibus datas aliasque res magnas continerent, non lino & cerâ, ut vulgò, obligari obſignarique ſolebant, ſed erant, uti hodie loquimur, *patentes*: interim in ima parte fidei causâ ſigillum apponebatur, ut legimus in Pragmatico Childeberti R. apud Aimoinum *de Geſtis Francorum lib.* 2. *cap.* 20. alibique. Ubi obſervandum, quod Jac. de Breul notat *ad cap.* 10. *ejuſdem libr.* ex Petro Caroli VI. Franc. R. Capellano, qui in *Chronicon* Damaſi Papæ commentatus: *Olim*, inquit *non appendebantur ſigilla per corrigiam vel fila, ſicut hodie, ſed affigebantur literis, tenebantque chartam amplexam ab utraque parte, cum bona quantitate ceræ. Idque obſervatum eſt, uſque ad Ludovicum Craſſum. qui regnare cœpit A. C.* 1110. *Hic enim primus cœpit appendere ſigilla*, &c. Quia igitur hæc ſigilla *Bullæ* poſtea appellatæ ſunt, hinc & ipſas Principales literas Pontificumque decreta interdum ſic dici legimus: & *bullare*, apud Petr. Bleſenſem aliosque nihil aliud, quàm *ſigillare* denotat. Eandem ob rationem Petrus de Vineis *Epiſt.* 21. *l.* 1. *Bullator* nuncupatur, iique *Doctores Bullati* dicuntur, qui literis ejuſmodi ſuæ Doctoræ ſigillatis, abſque legitimo examine a que promotione, utuntur. Vide Joh. Kirchmannum de *Annulis cap.* 8. Ubi, poſtquam de *Bulla* quadruplici accuratè diſſeruiſſet, & hoc addit, aureis his bullis Imperatorem ſubſcribere conſueviſſe, ſingulari quodam genere encauſti, de quo vide infrà *ſuo loco*; aliquando & cinnabari uſos: & præterea tres in fronte cruces ejuſdem coloris appoſuiſſe, per quas tacitè ſc. juraverint, rata ſe ea velle, quæ ſcriberent. Tutorem verò Imperatoris viridi colore ſubſcripſiſſe, Patriarcham autem cœruleo, à tempore primorum Palæologorum: atque, uti Magno Logothetæ vel etiam Accubitori palæ, cura Annuli vel ſigilli Imperatorii commiſſa fuit ita Chartophylacem Patriarchalis annuli fuiſſe cuſtodem eumque à Patriarcha ſolenniter acceptum in pectore geſtaſſe, ex Niceta *lib.* 1. *& 6.* Gregorio Dialogo *Epiſt.* 1. apud Baronium *Annal. tom.* 9. Phrantze *lib.* 3. *cap.* 4. Cantacuzeno *lib.* 3. *cap.* 36. Balſamone *de privileg. Patriarch. pag.* 455. Meurſio, Aliis.

Bulla Regia, adde: Cognomen ei *Regia* inde, quòd ſedes aliquando Regum fuerit. *Regiæ* enim *Urbes* hac notione paſſim occurrunt, apud Scriptores. Sic Cæſarienſis Colonia, *Bocchi priùs Regia*, apud Plinium; oppidum Jol, *Jubæ Regia*, apud Eundem. Et Græcis, Cirtha τὸ Σύφακος βασίλειον, apud Strabonem: quam *Regiam* & *Regis Domum* vocat Mela *lib.* 1. Indidem & *Hippo Regius* dictus eſt, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 475. & infrà, in voce *Regia*.

Bullæ Pontificiæ, (quibus *Brevia* opponuntur, Vide ſuprà;) quæ manu ipſiusmet Papæ & à cunctis Cardinalibus, ſeu majori ſaltem parte, firmantur, præter plumbum, appictam habent crucem, circa quod præclarum aliquod dictum, ex S. Scriptura ſigni loco aut ſymboli Pontificis, legere eſt. Sic Lucii III. ſignum erat, *Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.* Urbani III. *Ad te, Domine, levavi animam meam.* Alexandri III. *Vias tuas Domine demonſtra mihi*: Clementis III. *Doce me, Domine, facere voluntatem tuam*: Cæleſtini III. & Honorii III. *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis.* Gelaſius II. ſignavit his verbis, *Deus in loco ſancto ſuo*: Gregorius IX. *Fac mecum Domine ſignum in bonum!* Paulus III. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*: Pius V. *Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas juſtificationes tuas*: Urbanus VIII. *In Domino ſperans, non infirmabor*: Innocentius X. *Da ſervo tuo cor docile ut populum tuum judicare poſſim*: Alexander VII. *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper q. a. d. e. m. n. c.* id eſt, *quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear*: Clemens IX. *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo*: Clemens X. *Jeſu tibi ſit gloria!* &c. Vide Macros Fratres in *Hierolexico*. Nec omittendum, ſicut Impp. olim CP. ita Pontifices duplici *Bullarum* genere uti ſolere, *ſimplice Bullâ*, h. e. tali, quæ ab una tantùm parte ſignum habet, Apoſtolorum viz. Petri & Pauli imagines, ex altera verò omnino plana eſt, quam ante coronationem adhibent ſubſcribentes ſaltem, *Datum anno N. die N.* ſuſcepti à nobis officii Apoſtolatus: & duplici, cum prædictis imaginibus ab una & nomine Pontificis, ab altera parte: qua utuntur poſt coronationem, ſcribentes, *Datum anno Pontificatus noſtri.* Collocatur autem in hoc plumbo, ut & in aliis quibuſdam picturis, à parte dextra D. Pauli, à ſiniſtra, D. Petri, imago: quemadmodum eorundem Apoſtolorum capita, in antiquis ex argento ſtatuis, ſupra Ciborium Lateranenſis Eccleſiæ hodieque viſuntur; *quia*, olim, *dignior is locus habebatur*, uti habet Leo Allatius *de Eccleſ. Or. & Occ. conſenſu lib.* 1. *cap* 6. Certè ex antiquo hoc ritu Ottonem Cardin. litem de præcedentia ortam, inter duos præcipuos Angliæ Præſules A. C. 1237. in Concilio Londin. ita compoſuiſſe legimus, ut diceret, in Bulla Papali Petrum ad Pauli ſiniſtram collocari, in ſignum humilitatis, quod proin Eccleſiaſticis præcipuè viris imitandum ſit, apud Matth. Pariſium & Odoricum Rinaldum in *Annal. Eccleſ.* Porro Papam *Bullas* expeditionum &

 col-

collationum in plumbo ſignare, ſed hoc diſcrimine, quòd in expeditionibus in forma *dignum*, ut ajunt, ex funiculo rubro & flavo colore contorto pendeat, obſervant iidem Fratres; adduntque, antiquitus duos fratres Ciſtertienſes Converſos ad cudendas *Bullas* adhiberi conſueviſſe, qui *Fratres plumbi* ſeu *de plumbo*, vocati fuerint: translatoque poſtea ad ſeculares iſto munere, hos in proceſſione cum aliis Cancellariæ Officialibus incedentes, habitum laicalem Ciſtercienſium tuliſſe. De *Bulla in Cœna Domini*, de *Bulla motu proprio* V. Eoſdem.

Bullaria dicuntur, in Eccleſia Rom quæ ex Regeſtis Pontificum confecta, *Conſtitutiones* Pontificum integras exhibent; Quale A. C. 1588. Romæ edidit Laërtius Chembinus de Neurſia JC. quod *magnum* vocat. Continentur in eo *Conſtitutiones* Pontificum Rom. à Gregorio VII. uſque ad Sixtum V. cum rubricis, ſummariis & lucubrationibus. *Summam Bullarii* in principio hujus ſeculi, dedit Stephanus Quaranta, in qua exhibet Pontificum Conſtitutiones editas, poſt libros Juris Canonici vulgatos, uſque ad Paulum V. Venetiis A.C. 1609. Eam continuavit Pro per de Auguſtino JC. & *Additionibus* illuſtravit, Lugduni A.C. 166. Gerh von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 398. *& ſeqq.* Vide quoque Macrum in *Hierolex.*

Bumaſtus Uva, quòd acinos haberet hederæ *mammis*, i. acinis ſimiles, dicta eſt, à particula intenſiva βȣ̃ & nomine μαϛὸς, *mamma.* Plinius *lib.* 14. *cap.* 3. *In pergulis verò feruntur, eſcariæ appellatæ: Ederæ acinis albæ nigræque bumaſti, totidem coloribus.* Acini namque hederæ Græcis μαϛοὶ, i. *mammæ* propriè, à ſimilitudine mammarum. Hinc Plinius de Hederis, *Signa ejus maxima atque lætiſſima: mammas erigentes, quæ ſunt cæteris inflexæ. racemi ſtantes ac ſubrecti.* Ubi dicit, eam hederam (κισσὸν ὀρθοκόρυμβον) racemis ſtantibus ac ſubrectis eſſe, erigentibus mammas. quæ ſunt cœteris inflexæ. Et certè qui acinos iſtiuſmodi hederæ inſpexerit, deprehendet mammis ſimiles eſſe, cum parvo ἀκρομαϛίῳ, quod papillam refert. Inde igitur *Bumaſtus*: cujus & Virgilius meminit, *Georgic. lib.* 2.

— *Et tumidis* bumaſte *racemis.*

Sed & herbæ hoc nomen eſt, apud eundem in *Culice*,

Bumaſtusque virens & ſemper florida tinus.

Et Heſychium, Βούμασις, οἱ δὲ βούμαϛον. εἶδ☉- ἀμπέλου. Verùm tum alia ejus origo, παρὰ τῶ μάσαι videlicet, quod eſt *quærere*, & βȣ̃ς, *bos*; avidè enim *à bubus expetitur*, &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 766.

Bupetii ludi, V. *Boalia.*

Buphthalmos, apud Plinium *lib.* 25. *cap.* 8. *Eſt &* buphthalmos *ſimilis boum oculis, folio fœniculi, circa oppida naſcens, fruticoſis caulibus, qui & manduntur decocti. Quidam Calchan vocant*: herba eſt, quam Dioſcorides κάχλαν vocat, alii κάλχαν, ut Plinius habet, Siculi κάλθην, unde Romani *Caltham* fecere. Quamvis *caltha* Latii propriè non ſit Græciæ βȣ́φθαλμος quæ herba apud Latinos nomine caret. Unde Græcam appellationem retinuit Plinius, & Virgilius in *Culice*,

Buphthalmusque virens ——

Ἄνθη μῆλινα, *flores luteos*, ei tribuit idem Dioſcorides, unde χρυσάνθεμον quoque nonnulli appellarunt: alii χαλκάνθεμον, ab *æreo colore*, qui flavus eſt, dictum malunt, &c. Qua de re vide plura, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1161. De ejus vero in Coronis Vett. uſu, Car Paſcnalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 15. ut & infrà in voce *Helichryſum.*

Bura, vel *Buris*. pars eſt temonis ima & incurva, quæ Græcis γύης. Virgilius *Georgic. lib.* 1.

Continuo in ſylvis magnâ vi flexa domatur
In burim *& curvi formam accipit ulmus aratri.*
Huic à ſtirpe pedes temo protentus in octo,
Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorſo.

Nempe buris ab imo vel ab ima parte temonis, cui temo à ſtirpe in pedes octo protenditur. Aliter *urvum*; quam tamen vocem paulo ampliùs extendit Feſtus: *Urvat, Ennius in Andromeda ſignificat, circumdat, ab eo ſulco, qui fit in urbe condenda urvo aratri, quæ ſit forma ſimillima uncini curvatione buris & dentis, cui præfigitur vomer.* Ubi curvationem buris & dentis, cui vomer præfixus erat, totum id urvum appellatum dicit & figuram habuiſſe ſimillimam uncini, quo nomine etiam vomerem comprehendit, cùm Vett. *burim* pro ipſa curvatione vel urbo aratri (cui dentale aptatum, ut dentali præfixus vomer) ſolùm uſurpaverint. Ab *urvo*, ſeu *urbo*, *urbare*, i.e. circumducere, circumſcribere. Unde *Urbs*, quòd in rotundo olim conderentur: cujus circuli umbilicus in Foro dicabatur, & viæ directæ in medium concurrebant. Quò faciunt illa Ariſtophanis,

— — — κατὰ μέσον
Ἀγορὰς φέρουσαι δ' ὦσιν εἰς αὐτὴν ὁδοὶ
Ὀρθαὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μέσον ——

Vide Salmaſium *d. l. p.* 820.

Burbincia vel Borbinſia, vulgò *Brebence* aut *la Brebince*, fluv. Galliæ in pago Auguſtodunenſi, Parrulam recipit, nec non fluvium Vuldracam aut Vuldragam, *Leudrac*, cui Patriciacus villa *Percy*, Monaſterio veteri nobilis, eſt impoſita, & in Arotium ſe exonerat, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Auguſtodunum.*

Burburus, apud Vopiſcum in *Firmo*, *Fuit tamen ei contentio cum Aureliani Ducibus ad bibendum — Nam quidam* Burburus *nomine de numero vexillariorum notiſſimus potator, quum ad bibendum eundem provocaſſet, ſitulas duas plenas mero duxit & toto poſtea convivio ſobrius fuit.* Et *quum ei* Burburus *diceret, Quare non fæces bibiſti? reſpondit ille, Stulte, terra non bibitur*: Caſaubono non eſt verum nomen, ſed ſtrenuo potatori nomen inditum per onomatopœjam, ceu alicui amphoræ aut utri; ad imitationem ſoni illius, quem liquor edit, dum funditur, quodque *bilbere* vett. Latini, βομβυλίζειν Græci dixere. Salmaſio verò, proprium fuit militis hujus nomen, ex Græco Βόρβορ☉- factum. Vide utrumque *ad Vopiſcum.*

Burchardus, Epiſcopus Wormatienſis, adde: Hic ubi, & quibus auxiliaribus opus hoc ſeu *Decretorum libros* perfecerit, docet Auctor Anonymus, qui *Vitam* ejus ſcripſit cum *Decreto* ipſius editus, *Foreſtus ſylva eſt*, inquit, *duobus milliaribus à Wormatia diſtans, abietibus abundans, & hanc palus limoſa ex una parte ambiendo circumcingit, in cujus mediocritate collis pulcherrimus conſiſtit, ad quem Vir Dei ſe transferri præcepit, & quia mundanos tumultus devitare voluit, arboribus fruticibusque ſuccisis collem explanavit. Ibi quoque primum fecit oratorium, dein aliis officinis peractis, cellam egregiam conſtruxit. Illuc ſe poſt Concilia Regiaque colloquia, & poſt curam ſynodalem diverſo: que mundi ſtrepitus receperat. Ibi quoque negotiis ſecularibus poſt tergum projectis, totis viribus in obſequio Dei ſtudebat. Eodem quippe tempore in Collectario Canonum in hac cella non modicum laboravit. Nam Domino Walterio Spirenſi Epiſc. adjuvante & Brunichone Præpoſito exhortante, & ſuggerente, Canones in unum corpus collegit quia Canonum jura pœnitentiumque judicia in Epiſcopatu ſuo omnino erant neglecta ac deſtructa.* &c. Sigebertus in *Chron. ad A.C.* 1028. eum, *collaborante Magiſtro ſuo Olberto Abbate, Viro undiquaque doctiſſimo, magnum Canonum Volumen* edidiſſe; & in *libr. de Script. Eccl. cap.* 141. de eo hæc refert: *Burchardus magnum Canonum Volumen, quod à nomine ipſius* BURCHARDUS *denominatur, multo ſtudio compoſuit, quod teſtimoniis omnium authenticorum Conciliorum & decretis Romanorum Pontificum & ſententiis omnium penè Catholicorum Patrum auctorizavit; ex quo adhuc omnium Conciliorum decreta auctorizantur.* Editum autem Opus eſt primum Coloniæ Agrippinæ, A. C. 1548. & Pariſiis A. C. 1549. in quod quia ex Iſidoro Mercatore ſeu ejus ſuppoſititiis Epiſtolis plurima retulit, indicio hoc eſt, non magno illum judicio uſum eſſe. Multa item alia congeſſit, dubiu unde hauſta, quæ is variis Pontificibus tribuit. Citavit etiam Pſeudo-Iſidori præfationem, &c. Quæ cum collegiſſet Blondellus in *Prolegom. Pſeudo-Iſidori & Turriani vapulant. cap.* 28. addit de hoc Burchardo: *Scripſit A.D.* 1026. *A Baronio & Bellarmino ſanctus habetur, cui tot nugæ placuerunt.* Cœterum, non minùs Burchardi ac Ivonis *Decretis ob magnitudinem neglectis, eorum tantùm compendia — legebantur in uſuque erant*, Pancirollus *de claris LL. Interpp. lib.* 3. *cap.* 1. apud Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. paſſim.*

Burda, vox Africana apud Auguſtinum *Epiſt.* 68. *Presbyterum etiam quendam* —— burdâ *veſtitum*, &c. amictum junceum denotat, quem dehoneſtamenti loco alicui circumdari conſueviſſe, Idem docet *contra Creſconium lib.* 3. *cap.* 48. ubi de eodem Presbytero, *Ad furentium*, inquit, *arbitrium fuſtibus caſus, in lacuna lutulenta volutatus, amictu junceo dehoneſtatus.* E quibus, an hæc vox ab Arabico *Bord*, *Burda*, orta ſit, quæ definitur à Giggejo, *veſtis variis lineis contexta & variegata: nigra veſtis flavo colore intexta, quam induunt Arabes*, jure addubitat Car. du Freſne in *Gloſſar.* Sed & *Burda* ſeu *Borda* prædium ſignificat, unde *Burdatio*, apud Gregorium M. *lib.* 1. *Epiſt.* 42. penſio nummaria, quæ à ruſticis, iſtiuſmodi prædii nomine, penſitabatur. Certè refert Rodericus de Cunha in *Hiſtor. Epiſc. Portenſium in Luſitan. Part.* I. *cap.* 12. Galliciæ & Legionis Reges Maurorum in Hiſpania Regibus, tributi vice, quotannis mittere ſolitos fuiſſe, 100. puellas, 50. nobili, totidem plebejo genere editas, idque tributum *Burdel* appellatum, apud eund. *Gloſſarii* Auctorem.

Burdo, in vet. *Epigramm. de Baſterna*,

Hanc geminus portat duplici ſub robore burdo,
Provehit & modico pendula ſepta gradu.

Ubi Epigrammatis auctor *burdones* portandæ matronarum baſternæ aſſignat: cui *mannos* tribuit in *Gloſſis* Iſidorus. Nempe *mannos* & *burdos* & *burichos* appellari, notat Porphyrio. Idem Iſidorus in *Originib.* à mulis baſternam portari innuit: Sed & *muli* & *burdones* plerunque confunduntur. Gloſſæ, ἡμίον☉- ἐξ ἵππου θηλείας καὶ ὄνου: *mulus burdo, ex equa & aſino.* At *Gloſſæ* Bibl. MSS. *Burdo, brevis equus, aſinâ & emiſſario conceptus* &c. Salmaſius *ad Æl. Lampridium in Heliogabalo.* Ab his aſinis aut ſemimulis, quos inequitabant & quibus inſidebant, qui peregre proficiſcebantur, nomen manſit longiuſculis baculis, quos geſtare ſolebant in Eccleſia Rom. peregrini Hieroſolymitani pedites, quòd hi illis equitaturæ loco quodammodo eſſent. Hubertus Sipuntinus, apud Vincentium Belvacenſem *lib.* 26. *cap.* 37. Burdonem *habebat pro lancea, & clypeum pro parma.* V. Octav. Ferrarium in *Origin. Ital. ling.* & Carolum du Freſne in *Gloſſar* ac *Diſſertat.* 15. *ad Joinvillam.* Hinc *Burdonarii* vel *Bordonarii* in *Conſtitut.* Siculis *lib.* 3 *tit.* 38. § 1. aſinorum dicuntur curatores, agaſones: à *burdonibus* ſc. qui illis jungun-

ungintur, apud Joh. Moſcum *cap.* 25. *Porro* Burdonarii burdoneſque, *viſo leone, morbo correpti ſunt* Hodieque in Sicilia muliones hac voce inſigniri, reperias apud Macrum in *Hierolexico.* Eadem voce Peregrinos Eccleſiæ Rom. à *burdonibus* ſeu baculis peregrinatoriis, per contemptum, notatos fuiſſe, ab Albigenſibus, refert Monachus Vallis Sarnai *cap.*62. apud eundem du Freſne.

Burgenſes, apud Fridericum Langenium *in Saxonia*,

Urbes muratæ per Saxoniam nominatæ,
In queis Burgenſes *famoſi ſuntque potentes.*

Municipes ſunt, burgorum ſeu villarum clauſarum incolæ, vel qui tenementa in iis poſſident, & ratione eorum *Burgagium* (quâ voce indigitatur certum & annuum vectigal, quod *burgenſis* aut incola pro domiciliis ſuis ſeu tenementis, quę in burgo poſſidet, Burgi domino præſtat) penſitant. Atque ii diverſi videntur ab *Hoſpitibus*, quos Galli *Hoſtes* vulgò dicunt. Unde hos diſtinguit Ord. Vitalis, *lib.*6. *pag.* 605. *Baldricus, filius Nicolai ad Deppam dedit unum* Burgenſem, *& Radulfus Anſeredi filius unum Hoſpitem.* Cum quibus tamen pari ratione in commercio erant, diverſi à *Ruſticis*: Idem *lib.*12. *pag* 872. *Milites autem & comprovinciales tam ruſtici, quàm Burgenſes.* Et *Conſtitut.* Sicul. *lib.*1. *tit.*9. *Si Comes fuerit* 5. *uncias, ſi Baro* 4. *ſi Miles ſimplex* 3. *ſi* Bu genſis 2. *ſi Ruſticus fuerit, unam unciam fiſco noſtro componat* &c. Aliis *Burgenſes*, illi propriè dicuntur, *quorum bona ſunt allodialia nemini ſubjecta.* Nonnulli hoc nomine potiùs denotari volunt armatorum genus quoddam, Militibus inferius, ut ex modò *cit. conſtitut.* ſic. videre eſt. Quomodo verò apud Gallos *Burgenſes* fierent, exponit Thomaſſerius in *Conſuetudin. Bituric. pag.* 249. & 274. Plura hanc in rem vide apud Car. du Freſne *Gloſſar.* nec non in voce *Burgus.*

Burgenſis, moneta ex argento minutior, in Gallia, Philippo Pulchro regnante, primùm cuſa. Nangius *Chron.* A. C. 1313. *Philippus Rex Franciæ, circa feſtum B. Virginis*, monetam Burgenſium, *quam fieri fecerat & per biennium Pariſiis curſum ſuum habebat quod aliàs in Regno Francia fuerat inauditum, præſertim cùm juſti pretii & ponderis æquitate cœteris paribus æquipolleret* &c. Erant autem & *Burgenſes* ſimpliciter dicti, ſeu *Burgenſes ſimplices*, quorum 4. pro alba Maſſia, & 12. pro 7. Groſſis Turon. Ludovici IX. Et *Burgenſes fortes duplices*, Gall. *Bourgeois doubles forts*, qui duplum valebant. In his efficta crux, quæ ipſum inſcriptionis limbum inferiorem pertingit, PHILIPPUS REX. in averſa parte, ſub lilio, NOVUS, & in circulo BURGENSIS. Sed & Leodii *Burgenſes* cuſos, docet Radulfus de Rivo, in *Vita* Engilberti à Marka Epiſc. Leodienſis *cap.* 2. ubi duos primùm ſolidos: poſtea vero ſex valuiſſe refert, apud eundem *Gloſſarii* Auctorem, in voce *Burgenſis*, item *Moneta*, ubi *Burgenſium fortium* typum exhibet.

Burggraviatus Norimbergenſis, Henricum IV. Imperatorem auctorem habuit Anno Chr. 1160. cùm extructo in honorem S. Ægidii templo, Civitatis jure Norimbergam ornaſſet. Alii originem altiùs arceſſentes, Conrado II. acceptum illum ferunt, quo tempore Norimberga Imperii Rom. pars facta ſit, Anno C. 911. Auxit poſtea *Burggraviorum* opes poſtremi Voitlandiæ Ducis caſus, quo ſcelere ſuorum peremto, cùm iſtinc Bambergæ, inde Herbipolis Præſules, quiſque ſibi partem arriperent, ipſi quoque his neutiquam ſegniores tertiam occupavere. Cœterùm non ſupra *Comites* (ut plerunque tunc *Burggravii*) fuerunt, cùm ad Vohburgios Burggraviatus iſte ſpectaret; his in Eberhardo extinctis, Fridericus è Zolleriorum Comitum proſapia, cùm eum donum Rudolfi I. Imper. Sororii ſui accepiſſet, A. C. 1263. mox *Principis* etiam honore adauctus eſt. Ex ejus poſteris Fridericus, qui primus Marchiam Brandeburgicam, cum axiomate Electorali, Domui ſuæ intulit, è *Burggraviatu* iſto, quantum ad Norimbergam pertinebat, plurima Urbi, aureis 24000 vendidit; reliqua ex eo, Feuda ſc. Eccleſiaſtica ac Secularia, Judicium provinciale, venandi conducendique extra urbem aliaque jura retinuit, unde quotidiana litium materies ac occaſio, quibus ſubinde Onoldsbacenſes Marchiones & Norimbergenſes exercentur. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentib. cap.*4.

Burgovia, adde: Marchionatus hic, Algojæ in Suevia pars, inter Auguſtam Ulmamque 8. milliar. protenſus, à Philippo Suevo Imper. emortuâ veteri Marchionum ſtirpe, Comitibus Rog. enſteniis conceſſus eſt, A. C. 1205. è quibus poſtremò Henrico fato defuncto A. C. 1283. *aperti Feudi*, ut conjectura eſt, jure Auſtriis, ut Sueviæ Ducibus, obvenit. Patrum ætate Carolus, Ferdinandi I. Imp. ex Ferdinando nepos, juſtis quidem nuptiis, impare tamen matre, Philippinâ nempe Welſeriâ Patriciâ Auguſtanâ, ſuſceptus, eum accepit, terrâ tituloq; *Marchionis* acquieſcere juſſus. Quo anno hujus ſeculi decimo octavo extincto, nullis relictis liberis (præter filiolam ex Sibylla Juliacenſi ſuſceptam, at & ipſam intra infantiam extinctam) ditio hæc ad Agnatos pleno Domus jure gaudentes reverſa eſt. Tobias Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Princip. gentib. cap.* 1. Vide quoque Georgium Hornium *Orb. Polit. part.*2.

Burgus Pontii Paulini, caſtrum Galliæ, Sidonio memoratum ac deſcriptum, vulgò *Bourg*; ad Duranium fluvium, qui paulo infrà Garumnâ recipitur, jam antea ob æſtus Oceani, quibus augetur, *Maris* nomine honorato. Unde ager inter Garumnam & Duranium *le pays d'entre deux Mers*, id eſt, pagus inter duo Maria: & *Burgus* ad Mare multis cognominatur, *Bourg ſur Mer*, cùm ſit poſitus ad Duranium, Hadrianus Valeſius in voce *Duranius.*

Buri, memorati Jul. Capitolino *in Marco Antonino Philoſ. Gentes omnes ab Illyrici limite, uſque Galliam conſpiraverunt, ut Marcomanni, Nariſci, Hermunduri & Quadi, Suevi, Sarmatæ, Latringes &* Buri: *hi aliique* &c. Βοῦῤῥοι dicuntur Dioni in *Trajano*; in vet. Peutingerorum tabula *Durei* ſeu *Duri*, uti docet Salmaſius *ad Loc. cit.* quem, ſi placet, vide.

Burichalis, Gr. Βουριχάλλιος, idem quod *Burichus* ſeu Burricus, Gall. *Bourique*, auctori Gloſſarum antiqq. MSS. *Mannus eſt, equus brevior, quem vulgò* brunicum *vocant.* Sic Porphyrio *in lib. Epodon Horatii, Mannos equos, vulgò* burichos *appellans.* A Gr. πυῤῥιχος, quod idem cum πυῤῥὸς, i. *rufus*: Sic enim omnes equos breviores à colore appellaſſe Latinos citerioris ævi, etſi alterius eſſent coloris, per catachreſin, ait Salmaſius *ad Vopiſcum.*

Buris, Vide ſuprà *Bura.*

Burlaria, in vet. *Charta* apud Columbum in *Manuaſca libr.* 1. *num.*43 locus eſt in urbe, vel extra urbem, in qua ludere ſoliti incolæ. Hiſpanis certè *burlar* eſt iocari, ludere; Vaſconibus *Burlaze*, Occitanis *Bourlos*, ludus, jocus, illuſio. V. ſuprà in voce *Bohordicum.*

Burra, pronomen muliebre, apud Romanos, à colore ſic dictum, Valerius in *Epiſ. de Nominib.* Dicebant autem *burrum* antiqui, ut Feſtus ait, *quod nunc dicimus rufum. Unde ruſtici* burram *appellant buculam, quæ roſtrum habet rufum, pari modo rubens cibo & potione ex prandio* burrus *appellatur.* Sic genus equi brevioris, à colore Græci πυῤῥιχον, Latini *burrichum* appellarunt, uti vidimus. Non ſolum autem *burrum*, ſed & *byrrum* dixere Vett. pro eodem. Vide in hac voce, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino*, & *ad Solinum pag.*68. ubi à Græco πυῤῥὸς vocem ortam pluribus docet.

Burſa, nomen quo olim Collegia deſignabantur, teſte Aventino *Annal. lib.*6. V. infrà. In celebrioribus Emporiis nomen hoc loco eſt, ubi Mercatores ſtatis per hebdomadem horis conveniunt, de rebus ſuis diſſertaturi, cui ſimile quid Romanorum Baſilicæ fuere. Quàm magnificè enim extructæ exornatæque *Burſæ* ſint, Londini, Amſtelodami, alibi, nemini ignotum. De Amſtelodamenſi ſic Barlæus *in Medicea*, *Mercatorum*, inquit, *anguſta porticus, quam* Burſam *vocant, eleganti & operosâ ſtructurâ, fornicibus tota moles incumbit ſuperiora operis columnæ marmoreæ quadraginta validè portant, ut ne diſſolvere ſecula compagem videantur poſſe. Ambigas, ingenio, an ſumtu, an utilitate major? Officinis inferioribus, quà plateas & Amſtelam ſpectant, viginti ſex cingitur; at, quà per gradus aſcenditur, ſtationes aperit & vendentium capſulas plurimas, quæ centenarium facilè excedunt, ubi merces omnimodæ pulchriores, exoticæ, domeſticæ, natæ vel factæ veneunt. Hic mutuis contractibus venditur Orbis, hic emitur, hic de pretiis rerum, permutandis mercimoniis, onerandis exonerandisque navibus, de ponenda in uſuram, remittenda aliunde pecunia, omnis ſermo &c.* Vide ſuprà in voce *Baſilica.*

Burſarius, in Eccl. Rom. officium Monaſticum eſt, penès quem *Burſa* ſeu pecunia Monaſterii, in *Monaſtico* Angl. *Tom. I. pag.*184.

John Tortoun quintus, Burlarius *officiatus.*

Etiam ſic dicti ſunt, quibus ex *Burſis* ſtipendia præſtabantur, cujuſmodi *Burſarum*, i. arcarum, ταμιεῖων, gazophylaciorum, mentio fit in *Compoto* Baillivorum Franciæ A. C. 1288. *Expenſa*: *Pro* Burſis *Scholarum Regis, qui fuerunt de Curia — pro Burſis baptizatorum — pro* Burſis *Beghinarum.* Nempe in his *Burſis* ſive Arcis reponebantur, quæ ad Scholaſticorum v. g. ſeu Baptizatorum, alimoniam ſpectabant, quæque eum in uſum à Viris piis legata erant. Unde etiamnum *Burſarii* in Academiis dicuntur, quibus, ob rei domeſticæ penuriam, certa quædam ſtipendia exſolvuntur, ex Arca ad id deſtinata, ad ſtudiorum curſum eò expeditiùs conficiendum, &c. De *Burſa Papali* purpurea, in qua ſunt 12. ſigilla pretioſorum lapidum & muſcus, in Inauguratione Pontificum adhiberi ſolitâ, Vide Cencium Camerar. *de Inaugur. Cœleſtini III.* laudatum Car. du Freſne in *Gloſſ.* V. quoque ſuprà, in voce *Burſa.*

Burvinus, filius tertio-genitus Henrici jun. filii Henrici cognom. *Burvini* (cujus pater Pribiſlaus, ultimus Herulorum Rex, in ordinem ab Henrico Leone redactus, Ducisque nomine acquieſcere juſſus eſt:) Roſtochium tenuit, à filiis Henrico & Erico excæcatus, quos tamen brevi divina nemeſis ſuſtulit. Ei igitur ſucceſſit alius filius Woldemarus, & hoc natus Nicolotus cognom. *Puer*, qui à Brandeburgicis, quòd Marchionis filiâ repudiatâ duxiſſet Pomeranam, bello afflictus, ultimus ſuæ gentis fuit. Fratres verò *Burvini* natu majores, Johannes Megapolitanum & Nicolotus Vandalicum, ramos condidere. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Genealogico-Hiſtoricâ, in Fam. Wandalica.*

Buſi, populi memorati, Adamo Bremenſi *capite* 228. ubi de Inſulis Balthici maris: *Ibi ſunt homines pallidi, virides & macrobii, id eſt, longi, quos* Buſos *appellant*; à vultus nempe colore. *Buſius* enim color, in *Gloſſis* Ælfrici helvus eſt ſeu gilvus. Idem.

Buſiris alter, ob crudelitatem Maximinus dictus eſt, Vide Capitolinum in *Maximinis.*

Buſiriticus fluvius, ectropa eſt Bubaſtiaci fluvii, de quo ſuprà. Hic enim juxta minus Delta dividuus fit in *Buſiriticum*, ὃς ἐκρεῖ διὰ τοῦ παθμιτικοῦ στόματος, *qui per Pathmiticum fluvium in mare exit.* Ptol. Nomen huic Nili diverticulo ab urbe *Buſiris*, de qua ſuo loco.

Buſſæ vel *Buyſæ*, dicuntur à Belgis naves majores, quarum plurimæ 120. aliæ 100. 60. 50. Tonnarum ſeu dimidio tanti *Laſtarum* ſunt, atque in Harengarum piſcatione adhibentur. Harum initio Junii menſis mille & ampliùs emittunt, impoſitis ſingulis 24. 18. 16. hominibus, quibus naves bellicæ in tutelam adduntur plures paucioresque pro temporum ratione. Quæ dein Hitlandiam versùs pergunt, & uſque ad diem 14. menſis præfati ibi ſubſiſtunt: ſtatuti enim loco inter piſcatores eſt, ne ante diem iſtam retia projiciantur, quòd harengas ad ſaliendum citiùs haud aptas credant. Hinc porro piſcationem incipiunt; ac è regione Scotiæ & Angliæ, Yarmoutham uſque, h. e. totis 200. milliaribus progrediuntur, quò circa diem S. Bartholomæi perveniunt, & interjecto tempore bis vel ter harengis replentur, quas aliæ naves ipſis obviam venientes excipiunt ſtatimque in alias regiones exportant. Quas verò poſtea in regione Yarmuthenſi capiunt, eas, non ampliùs ſaliri idoneas judicantes, vel domum avehunt, vel Anglis vendunt, unde & harengæ infumatæ fiunt. Lucrum, quod inde trahitur, ingens eſt, ſingulæque harum *Buſſarum* unâ vice repletæ 2500. Imperiales creduntur lucrari: unde & Tutores orphanis non meliùs proſpectum autumant, quàm ſi pecuniam eorum in iſtiusmodi naves impendant. Præter iſtas autem naves, aliæ minorum generum, ut Pinkæ, Galiottæ & ſimiles, ultra 3000. & amplius, eidem negotio adhibentur, qua de re vide *Conſilium* Anonymi ad Angliæ R. *de Increm. Regni per capturam harengarum, in Diar. Europ. continuat. Continuat VI. p.* 388. ac Joh. Keymonſium *Obſervat. de Piſcatura Belgarum, in Append. ad Contin. XI. præfati Diarii*; ut & infrà, ubi de *Harengis*.

Buſſolium vel *Buſſogilum*, vulgò *Buſſeuil*, villa Galliæ eſt, in pago Cœnomanico, memorata in literis Caroli Calvi, datis Indictione VIII. anno Regni in Francia XXXV. & Regni Hlotharii III. B. *Filiberto Herenſi & Geiloni Abbati*, Monachisque ejus metu Normannorum profugis, *Abbatiam S. Valeriani Martyris, quæ eſt in pago Cavillonenſi ſuper fluvium Sagonam & caſtrum Trenorchium, quod eſt ex eadem Abbatia & Turnutium villam* donavit; aliquot præterea villas, *in pagis Lugdunenſi, Genivriſo* (ſeu Genevenſi) *Matiſconenſi; in pago Andegavenſi Conolcum*, aliàs Conaldum & Cunaltum *(Cunaut) in pago Cenomanico Buſſolium*, apud Hadrianum Valeſium *Notit Galliæ*, in voce *Tinurtium caſtrum*.

Buſta Gallica, locus in urbe Roma, memoratus Livio *libro* 22. *cap.* 14. *Illo ipſo die media in urbe, quà nunc Buſta Gallica ſunt* &c.

Buſta Salvatoris D. N. (uti vocant in Eccleſia Rom.) & B. V. Mariæ ex marmore & alabaſtro elaborata, quorum tria non tantùm ſculpturâ præſtant, ſed & duo, ex parte cava & convexa Orientali alabaſtro, quæ luci expoſita, ceu cryſtallum, transparent, aſſervantur in *Muſæo* Kircheriano Romæ. V. *Collegii Rom. S. I. Muſæum Amſtelodami excuſum, pag.* 7.

Buſtuarii, dicti ſunt à *buſtis*, (rogus autem, ubi uſtulatum cadaver erat, *buſtum* dicebatur.) Mos enim erat in ſepulchris fortium virorum captivos necari: quod poſtquam crudele viſum eſt, placuit gladiatores ante ſepulchra dimicare, hinc *Buſtuarios* dictos: quorum effuſus cruor Inferorum Diis ſacrificii loco inſerviebat, quod genus *Inferias* dixere. De his Suetonius *in Tiberio capite* 7. *Munus gladiatorium in memoriam patris, & alterum in avi ſui Druſi dedit, diverſis temporibus ac locis, primùm in Foro, ſecundum in Amphitheatro*, &c. Primi Romanorum iſtiuſmodi ceremoniâ patris cineres proſequuti ſunt, Marcus & Decimus filii Bruti, in Foro Boario, Appio Claudio, Quinto Fulvio Coſſ. apud Valerium Maximum *libro* 2. *capite* 1. Imò nec ſolùm iis, qui in dignitatibus eminuerunt, ſed & privatis hominibus, hoc modo parentatum eſſe, teſtatur Tertullianus *de Spectac. capite* 6. *Inter quos etiam privatorum memoriis legatariæ hæreditates parentant, id quoque ſecundùm inſtitutionis antiquitatem.* Hinc diſcimus, à ſepulchris, ſequentibus temporibus, in alia loca, Circum, Forum, Amphitheatra &c. cruentos iſtiuſmodi ludos tranſlatos, & à morituris teſtamento quandoque legatos eſſe, ceremoniamque tandem in artem, (hæc enim vera Gladiatoriæ artis origo) tranſiiſſe. Numerus eorum, qui hiſce ludis concertabant, nonnunquam ingens fuit; ipſa ceremonia *Munus*, quique hoc exhibebant *Munerarii*: qui Buſtuarios hoſce alebant, *Laniſtæ*: grex tyronum ab his ad id ludi genus emtorum, *Familia*: ſi qui liberi homines eſſent, *Auctorati*: arma, quibus ſe præparabant, *Luſoria* & *Exercitoria tela*: reliqua, quibus pugnabant, *Decretoria*, quia hæc, *velut decreto Prætoris ſive Editoris dabantur* dicta ſunt. Unde Seneca *Epiſtola* 117. *Remove iſta luſoria arma, decretoriis opus eſt*; quò forſan alludit Apoſtolus 1. Corinth. *capite* 9. *verſu* 26. 27. cum ait: *Οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, Sic pugilem ago, ut aërem non cædens: Sed contundo corpus meum*: quaſi dicat, Non velitatoriis, ſed decretoriis, adverſus hunc hoſtem, armis utor. Plura hanc in rem vide infrà in voce *Gladiatoria Ars*.

Buſtum, Vide infrà *Rogus*

Butadæ: adde: pars tribus Oeneidis Sponio, à *Bute* Heroe nomen adepta. Idem nomen illuſtri Athenis familiæ erat, e qua Sacerdotes Minervæ, ſub cujus tutela Urbs erat, legebantur. Vide *Itinerar. Græciæ Part.* 3. & Joannem Meurſium *de Populis Atticæ*.

Buteo, accipitris genus, quem τριόρχην Græci dixere. Hunc ſolum, cùm inter aves migratorias cenſeantur accipitrum pleræque ſpecies, ſemper apparere, tradit Philoſophus *Hiſtor. libro* 8. *capite* 3. quemadmodum ſolum æſalonem Plinius excipit, *lib.* 10. *cap.* 8. Vide Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. libro II. cap.* 19.

Butes, filius Erechthei, Athenienſium Regis, uti diſcimus ex Apollodoro & Tzetze *Chil.* ζ *hiſtor.* 19. Ei, quemadmodum & Patri filiabusque ejus, ſacra quoque eſſe facta, indicat Pauſanias in *Atticis*: *Εἰσελθοῦσι δὲ (τὸ Ἐρέχθειον) τρεῖς εἰσὶ βωμοί· Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν, ἐκ τοῦ μαντεύματος, καὶ Ἥρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου, Ingredientibus verò (Erechtheum) tres ſe offerunt aræ: Neptuni una, in qua & ſacra faciunt Erechtheo ex oraculo; altera Herois Butæ, tertia autem Vulcani.* Vide Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Buthue, filius major natu Godeſcalci, Herulorum Regis, à ſubditis, quibus fidem annuntiabat, occiſi Anno Chr. 1066. cùm Patris ſucceſſor, ejus mortem vindicare decreviſſet, à Critone, Rugiorum Principe agnato, pulſus & à Saxonibus reſtitutus, tandem tamen ejuſdem inſidiis periit. Pater Pribislai & Nicoloti, quorum ille à Rugiis captus & in cuſtodia mortuus eſt, hic toto penè regno exutus, & in acie cæſus eſt ab Henrico Leone & Alberto Urſo: relicto filio Pribislao, ultimo gentis Rege. Fratrem habuit *Buthue* Henricum, è cujus poſteritate Suinico ultimus fuit A. C. 1135. Erdenoburgi occiſus. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Gen. Hiſtor. in Fam. Vandalica*.

Butica, Vide infrà in voce *Buttis* & *Doga*.

Butiſta, Βουτιστής, officium in Eccl. CP. cujus erat, *baptizare* infantem, in *Catalog.* offic. MS. Eccl. Medoniano.

Butomon, Theophraſto recenſetur inter eas herbas, quæ in aquis & in terreno pariter proveniunt, ut phleos, cyperum &c. *Φύεται δὲ ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν τῷ ὕδατι, ἰτέα, κάλαμος ὁ αὐλητικός, κύπειρον, τύφη, φλέως.* Et paulo pòſt, *Φύεται δὲ ἴδια ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῖς τενάγεσιν, οἷον τὸ κύπειρον, καὶ τὸ βούτομον, καὶ τὸ φλέων*, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 999.

Buttis, Græcis inferioribus Βοῦτις, Italis *Botte*, Hiſpanis *Bote*, ſicut cupa, vas vinarium eſt ingentis magnitudinis. *Gloſſæ* Lat. Græc. *Vagna* ſeu *cuppa* βοῦτις μεγάλη, *ἐν ᾗ οἶνος γεώδης χαλᾶται*. Latini etiam *Buttiones* dixere, unde *Buttiones argentei* apud Anaſtaſium non uno in loco: quorum formam, ex antiquo monumento, in Vaticana porticu S. Petri, exhibet Dominicus Macer in *Hierolexico*. Hinc *Butticula*, Gall. *Bouteille*, de vaſe vinario; & *Buticle* de nave minore, ad *butticulæ* formam confectâ: à quo *Butticularius*, de quo ſuo loco, & apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* ubi *de Butticulario Franciæ*, uno ex IV. majoribus Palatii Officialibus, qui literas & diplomata Regia ſua ſubſcriptione firmabant, vel ſaltem expeditioni illorum intererant: deque *Butticularia*, id eſt, tributo ei ab Archiepiſcopis aliisque Præſulibus, 100. viz. ſolid. Pariſ. ſolvi ſolito, varia habes notatu digna.

Buttovium vel *Butovium*, unà cum Lavvenburgo, inter titulos Electoris Brandenburgici, comparet: quas dynaſtias ad Caſſubiam alioqui ſpectantes, contra Equites Cruciferos, Wartislaus X. & Ericus II. Pomeraniæ Duces, ſeculo XV. armis aſſeruere; poſſeſſione poſtea, à Georgio Pomeraniæ D. (Luthero coævo) icto cum Polonis fœdere & favore præſertim ſoceri Sigiſmundi Poloniæ Regis ſtabili redditâ. Quæ forſan cauſa eſt, quod nominatim hæ duæ titulo Electoris præfati Sereniſſimi adnectuntur, cœteroqui jam *Caſſubiæ* appellatione comprehenſæ. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap.* 4.

Butuntum, adde: *Butunti*, Martiali,

Hæc malo quoque, Flacce, quàm Butuntos.

Rituntī, in Tab. Peutingeriana, &c. Unde *Butuntini* dicti ſunt terrarum tumores, qui in Agrimenſoriæ Auctoribus pro terminis, eò quòd apud populos hos tumuli iſtiuſmodi pro terminis haberentur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 88.

Butyri cognitio ac uſus, quia ad Græcos ſerò pervenit, nec niſi per barbaras nationes, hinc in nomine ei aſſignando minùs accurati fuiſſe videntur; *bubulum caſeum* illud vocando, hæc enim propria vocis notio eſt. Certè, cùm caſei & lactis Homerus, Theocritus, Euripides & Poëtarum alii meminerint ſexcentis locis, βούτυρον ne ſemel quidem nominarunt. Ariſtoteles quoque de lacte & caſeo, multa habet inſignia, *Hiſtor. Animal. lib.* 3. *capp.* 20. & 21. de *butyro* ne γρῦ quidem: niſi quis ad ejus deſcriptionem putet hæc pertinere, *Ineſt lacti pinguedo quædam, quæ, cùm concretum eſt, fit oleoſa.* Quomodo in Hecatæo *Butyrum* intelligunt, cùm Pæones ungi dicit, *ἐλαίῳ ἀπὸ γάλακτος, oleo & lacte* apud Athenæum *lib.* 10. *cap.* 14. Utut ſit, vel hinc apparet, *Butyri* nomen tum temporis nondum fuiſſe in uſu, adeoque nec rem ipſam, niſi inter Barbaros. Hinc Plinius tradit *lib.* 28 *cap.* 9 *E lacte fit* Butyrum; *barbararum gentium lautiſſimus cibus, & qui divites à plebe diſcernat.* Cùm rem & nomen Orientales uſurpaverint ab omni ævo. Ita namque Geneſeos *capite* 18. *verſu* 8. Abraham Angelis ad cœnam invitatis obtulit *Chemea* (quam vocem decies de *Butyro* uſurpant Scriptores Sacri) h. e. *Butyrum & lac.* V. quoque Deut. *cap.* 32. *verſu* 14. Judicum *cap.* 5. *verſu* 25. &c. inprimis Proverb. *cap.* 30.

*cap.*30. *verſ.*33. ubi obiter *Butyri* conficiendi ratio à Salomone ſic docetur, *Expreſſio lactis educit Butyrum.* Cur autem Hebraicè *Butyrum* vocetur חמאה, *Chemea*, ex Arabibus diſcere eſt; apud quos *chama*, de lacte, *ſpiſſum & concretum eſſe* ſignificat, ſc. in butyri modum. V. Samuelem Bochartum *Hierozoici* ſeu *de Animal. S. Script. Part.*1. *lib.*2. *cap.*45. Quanquam verò fiat, quoque è lacte ovillo aut caprino; imò equino etiam, vel aſinino, *plurimùm tamen è bubulo: & inde nomen*, apud eundem legas. V. quoque Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progreſſu Idolol. lib.*3. *cap.* 64. Hodie, præter Helvetiam, *Butyro* excellunt provinciæ Fœderati Belgii; & quidem à peculiari gratia commendari ſolet *Butyrum* Delphenſe, in Hollandia, & Dixmuydenſe in Flandria. Cui in Gallia ſimile *Butyrum* Vanvrenſe, cujus libra Pariſiis Quadrageſimali tempore ſæpe 30. pluribusque venit ſolidis. In Caſtella *Butyrum* adeò rarum eſt, ut in Pharmacopoliis fere tantùm vendi ſoleat, ita uſum Medicum; quod in peregrinatione ſua expertus eſt Fridericus II. Elector Palatinus, uti refert Leod. *Vitæ Friderici Lib.*6. V. Auctorem Anonymum *Hiſtoriæ Orbis Terrar. Geogr. ac Civ. cap.*10. *de Commerciis.*

Butyri Turris, *la tour de beurre*, in Gallia, Rothomagi dicitur turris altiſſima Templi D. Mariæ Chriſti Matri dicati, in qua campanam totius Galliæ maximam pendere ferunt, XL. millium nempe librarum, quod hi vernaculi verſus, quibus illa inſcripta eſt, indicarat:

> *Je ſuis nommée George d'Amboiſe,*
> *Qui plus que trente ſix mil poiſe:*
> *Et ſi qui bien me peyſera,*
> *Quarante mil y trouvera.*

Fuit verò hic Georgius urbis Archiepiſcopus, circa A.C. 1500. qui dum conſideraret, hanc ſuam diœceſin tantâ olei penuriâ laborare, ut vix ſufficeret, tempori Quadrageſimali, hujus loco *Butyri* eis uſum conceſſit; eâ tamen conditione, ut ſinguli penderent obolos 6. Turonenſes, è qua pecunia collata extrui curavit hanc turrim, quæ inde *Butyri turris* vulgò hodie nuncupatur. Franc. Svveertius *Notis in Hieron. Magium de Tintinnabulis cap.*20.

Buxidum, vulgò *Buxoy*, locus Galliæ, in pago Mauripenſi, Hadr. Valeſius, in *hac voce.* Item *Buxidum*, ſeu *Buſciacum*, vulgò *Buſi*, villula eſt ejusdem Regni, in pago Sagonenſi Cenomanorum. Hic manſiſſe dicitur S. Lenogiſilus, in *Vita* ipſius. Valeſius *Not. Gall.* in voce, *Sagona.*

Buxus, Græcè Πύξος, *in viri militaris horto*, verba ſunt Auctoris Anonymi *Sinæ & Europæ*, *quâ marginari ſolent lectiſternia hortorum, cùm ſit breviuſculæ naturæ, attonderi, ne exurgat nimium, ſed potiùs denſiùs multiplices ramulos; non potens opprobrium ferre ignobilis plebeculæ & ab omnibus deſpici, tranſit in nobiliſſimum genus arborum, attollit verticem, & nacta culturam, arbor eſt, ne Gallia Meridionalis ei gaudeat ſolâ, cacumen fert ſylvoſum, truncum erigit, quem vix ſextæ comprehendant ſpithamæ, cap.*35. Certè naturâ graciles eſſe, *buxum* & ebenum, Plinius tradit: quibus etiam ſimilis cortex eſt. At culturâ in ſylvas quoque excreſcit, unde *buxei luci*, apud Solinum. Eſt autem *buxus* graviſſima & ſpiſſiſſima ex omnibus arboribus, unde in aqua buxum totum peſſum it: ex earum quippe genere arborum, quibus cortice detracto nihil niſi mediale occurrit, adeoque quæ lignum aliud præter medullam non habent, uti quoque ſunt ebenus & taxus. Nec quidquam aliud quàm ſemen fert, interim virens ſemper; hinc hortorum ornatui, ſed & lignum ejus (quod ſolidiſſimum eſt) variis uſibus inſervit. Unde notum apud Poëtam,

> —— *Et torno raſile buxum.*

Inde enim pectines confiunt, cochlearia & vaſa fere perpetui vigoris, quæ propediem ſplendeſcant & flavedinem oculis reddant gratiſſimam. Inprimis verò ad fiſtulas olim adhibebatur. Propertius *lib.*4. *Eleg.*9.

> *Nanus & ipſe ſuos breviter concretus in artus,*
> *Jactabat truncas ad cava buxa manus.*

V. quoque Statium *Theb. lib.*7. Ubi Lutatius, *Tibia vel ſcabellum*, inquit, *quod in ſacris tibicines pede ſonare conſueverunt.* Ex cui non notæ tibiæ Phrygiæ, omnibus feſtivitatibus, Matris inprimis Deum, adhibitæ, quæ non niſi è *buxo* fuere. Hinc *buxus Berecynthia*, apud Virgilium,

> —— —— *Ite per alta*
> *Dindyma, ubi adſuetis biforem dat tibia cantum,*
> *Tympana vos buxusque vocat Berecynthia Matris*
> *Idææ.*

Quæ eadem *Idæa*, Statio *Thebaid. lib.*5. *verſu* 93. pro tibia, in ſacris his uſurpari ſolitâ. Sunt tamen, qui *buxum* à tibia diſtinguant: & certè Virgiliana hæc id ſtatuere videntur: ac ſigillatim *buxum* Baccho adſcribit Ovidius *Metamorph. lib.*4. *longo foramine* notatam,

> —— *Clamor juvenilis & una*
> *Fœmineæ voces, impulſaque tympana palmis*
> *Concavaque æra ſonant, longoque foramine buxus* &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* Salmaſium *ad Solinum paſſim*, & hic non uno in loco.

Buza ſeu *Butta*, apud Gul. Tyrium *lib.* 12. *cap.* 25. *Modios & Buzas ad vinum, oleum vel mel menſurandum*: Ludovico de la Cerda *ſacculus* eſt, ſed perperam. *Bouz* enim & *Bouts* (vox Gall. unde *Buza* ortum) propriè utres ſunt ex pellibus confecti pice oblitis, in quibus vinum aliusque liquor aſſervatur deferturque, maximè per loca invia ac montoſa, quà curribus aditus non patet. Unde in vet. *Statuto* pro Scancionaria Regis A.C. 1261. *le Chartier des Bouts*, recenſetur inter alios ejusdem Scancionariæ Officiales: & *Bouciers*, dicuntur in *Statuto* pro Hoſpitio Philippi Magni A.C. 1317. Officiales Scancionariæ, quibus *Buzarum* cura erat demandata, Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Butta.*

BY

Byblis, adde: Nomen ei, quòd à *Bybliis* Phœnicibus primùm fuerit condita, ut habet Stephanus, *Φοίνικες ἐν ἀπολίᾳ οἰκήσαντες, ὅθεν καὶ Βύβλος ἐκλήθη ἀπὸ τῶν Βυβλίων Φοινίκων.* Ubi Salmaſius legi vult, *ὅθεν καὶ Βυβλὶς ἐκλήθη*, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.*184.

Byblus, adde: Hic præcipuo honore Venus culta; in cujus proin honorem mulieres, ſolennibus Adonidis exequiis tonderi recuſantes, eam Deæ mulctam exſolvebant, ut per integrum diem in Foro ad quæſtum proſtarent, pudoris proſtituti quæſtu Deæ ærario illato, V. Lucianum *de Dea Syra*, *Tom. III. pag.*75. quod etiam apud Babylonios factum fuiſſe, docet Tob. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap. XI.* §. 24. Porro *βύβλος* ſeu *βίβλος*, etiam floris coronarii nomen eſt, Lat. *papyrus*, quo Deos coronari conſueviſſe, tradit Plinius *lib.*13. *cap.*11. Ex eadem *στεφανωτίδι βίβλῳ*, *coronaria papyro* (ſic enim eam appellarunt, è qua coronæ factæ) quum coronas petiiſſet Ageſilaus ab Ægypti Rege, cùm poſt res egregiè ibi geſtas diſceſſurus eſſet, *διὰ τὴν λιτότητα τῶν στεφάνων*, *propter exilitatem coronarum*, contemtui fuiſſe Ægyptiis, notat. Sed & Iſidi Ægypti Reginæ ac Deæ inter ſuos, *Byblinum diadema* fuiſſe, quod illa apud Byblum Urbem Phœniciæ, Oſirin ſuum lugens, poſuerit, legimus, apud Etymologum in voce *Βύβλος*. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.*3. *cap.*17. & *lib.*10. *cap.*11.

Bygois, Nympha *de Arte fulgurali* librum edidit apud Tuſcos: uti Servius habet, *in Virgil. Æneid. lib.*7. *verſum illum*,

> *Te quoque magna manent regnis penetralia noſtris.*

Mel. *Bygoë*, Græcè *Βυγόη*, item *Βυγόηα*, ſicut *Καλλιόπη*, *Καλλιόπεια.* *Vegoja* dicitur in fragmentis Agrimenſorum, *Item Vegoiæ Arrunti Vertumno*: quæ ambo nomina Hetruſca ſunt, imò Vertumnus etiam Numen Hetruſcum. Unde & *de Terminis* ſcripſiſſe videtur. Sed ad prius. Liber ejus non minùs ac Sibyllarum & Martiorum fratrum libri, in Templo Apollinis ſervabatur, eodem Servio auctore: qui, poſtquam recitavit hiſtoriam de Sibyllinis libris à Tarquinio emptis, addit, *Qui libri in Templo Apollinis ſervabantur: nec ipſi tantùm, ſed Martiorum, &* Bygoes *Nymphæ, quæ artem ſcripſerat fulguritarum arborum, apud Tuſcos.* Potiùs in Templo Jovis Capitolini, ubi omnes ii ſervati ſunt, usque ad Capitolii conflagrationem, quæ Syllanis temporibus contigit, Salmaſius *ad Solinum pag.*78. Artem vero quod attinet, illam Cicero *de Divin. lib.*1. auctor eſt, egiſſe de eadem *Etruſcorum & haruſpicinos & fulgurales, & rituales libros Romanos etiam, augurales.* Fulmen enim fulgurque *præſagum*, ut vocat prædictus Servius *Æn. lib.*1. ſeu *fatidicum*, quemadmodum appellat Plinius *lib.* 2. *cap.* 52. habuere Veteres; *triaque genera fulguris* ſtatuit. Servius *ad Æn.* 8. *unum Conſiliarium; ubi quid cogitantibus nobis accidit, quod vertat aut hortatur: Auctoritatis, quod evenit re geſtâ, quod probet, tertium Status, ubi nec novi quidquam geſſimus, ſed quietis noſtris rebus fruimur.* V. de conſiliario fulmine Ammianum *lib.*23. ubi de Joviano, adhuc milite co *percuſſo*: Obſervationes verò ejuscemodi, apud Tullium *de Divin. lib.*2. etiam præter Plinium, Seneca conſuli poterit, *Natural. Quæſtion. lib.*2. *cap.*47. *ac ſeqq. tribus*; & inprimis *Ἐφήμερον βροντοσκοπίαν ἐκ τῶν τοῦ Τάγητος*, *Conſiderationem fulminum & tonitruum atque eorum ſignificationem per ſingulos anni dies, deſumtam ex libris Tagetis*, quam Romanæ Urbis propriam Nigidius Figulus arbitrabatur, uti refert Voſſius, qui plura hanc in rem. *de orig. & progr. Idolol. lib.*1. *cap.*9. V. quoque infrà *ſuo loco.*

Bylazora, locus Pæoniæ, apud Plinium *lib.* 44. *cap.*26. *Eò mittit* (Perſeus) *Antigonum ex purpuratis unum, qui juberet multitudinem Gallorum ad* Bylazora —— *caſtra movere, principes ad ſe venire frequentes.*

Byllinus ager, memoratus Livio *lib.*38. *cap.*7.

Byrreus, V. infrà *Byrrus.*

Byrrias, Gr. *Πυῤῥίας*, nomen proprium Viri, apud vett. Latinos Comicos. Scaurus *de Ortograph. B. cum P. etiam conſentit, quoniam origo eorum non ſine labore conjunctione revelli à quoquam poteſt. Græci Πυῤῥίαν, noſtri* Byrriam, *& quem illi πυῤῥὸν, antiqui burrum.* A' colore nempe dictum. *Burrum* enim dicebant vett. qui Græcis *πυῤῥὸς*, Achillis filius, uti ex Quintiliano docet clariſſimus Salmaſius *Notis ad Flavium Vopiſcum in Carino.*

Byrrus vel *Burrus*, vett. Latinis, idem qui Græcis *πυῤῥὸς*, aliter *ruſſus* ſeu *rufus*, quo nomine Latini appellant id omne, quod vel rubrum eſt, vel flavum, vel croceum aut luteum, coccineum & purpureum; ſicuti Græci ſub nomine *πυῤῥὸς* plerumque etiam comprehendunt, & *ξανθὸν* & *φοινικοῦν* & *μήλινον.* Qui color cùm in lacernis frequens eſſet, factum inde, ut primo *πυῤῥὸς χιτὼν* dein *πυῤῥὸς* abſolutè, ſicque tandem Latinis *byrrus* diceretur, ſub intellecto

lecto vel *ſago* vel *manto*, vel *cucullo*, vel *habitu*. Vulgarium viz. lacernæ hoc colore plerunque erant, idque in Gallia inprimis. Martialis,

— — veſtitur Gallia ruſis
Et placet hic pueris miliſibusque color.

Lacernæ quoque honeſtiorum & delicatiorum rubri coloris, ut plurimum, ſed coccineæ aut purpureæ. Vopiſcus in *Carino* tres enumerat *byrrorum* ſpecies è diverſis locis venientium, quos & olim in fama fuiſſe & *byrro* colore tinctos conſtat: *Canuſinum byrrum*, ex lana Canuſina factum, quæ rutili velleris erat, ſine dubio etiam & ipſum rutilum ſeu rufum; meminit tamen Martialis fuſcarum Canuſinarum & *fuſcis* Romanos magis veſtiri, Gallos *rufis*, notiſſimo Epigrammate teſtatur: *Byrrum Atrebaticum*, ejusdem ferme coloris cum Canuſinis, h. e. *byrrei*; *xerampelinum* vocat Suidas, h.e. mulſo turbato ſimilem, quem inter coccinum & muricem medium eſſe ſcribit vetus Interpres Juvenalis: *Byrrum* tandem *Africanum* ex lanis Africanis textum, quæ Bæticis quoad colorem ſimiles &c. V. quoque in voce *Birrum*. Sed & *burrus* quoque pro hiſpido & villoſo Latinis: quod ut diverſæ ſignificationis, ſic & originationis, à voce *burrus*, quæ *rufum* denotat. *Burrus* eſt ὁ πυῤῥὸς, qui *rufus*: at ὁ βυῤῥὸς, qui *hiſpidus*. Hinc *burra* veſtis villoſa & hiſpida. Vetus Epigr. *Nobilis horribili jungatur purpura burræ*:
i. veſti villoſæ ac hirtæ &c. V. Salmaſium *ad Hiſtoriam Aug. paſſim.*

Byſacium, Græcè Βυζάκιον, nomen regionis in Africa, quam Βυζακίδα vocat & per circuitum bis mille ſtadiis patere, ſcribit Polybius, ſeu, quod idem eſt, 250. m. p. Plin. Libyphœnicibus illam adſcribit Ptolomæus, Τῶν δὲ λιβυφοινίκων ἀπὸ μεσημβρίας ἐστὶν ἡ Βυζακῖτις χώρα. V. in voce *Byzacium*.

Byſius, Gr. Βύσιος, quaſi Φύσιος, unus menſium Delphis olim ſic dictus, quòd, cùm ver incepit, Πάντα φύεται, *omnia naſcantur*. Plut. in *Hellenicis*.

Byſſum Marinum, Eruditis muſcoſum lanoſumque capitium pinnæ, quod Græcis ἔριον, Latinis *vellus* & *lana* eſt, vulgò dicitur, ſed ſine ratione: *Byſſus* enim non lana, ſed linum eſt; & ne linum quidem, ſed certa lini ſpecies hoc nomine cenſebatur. De *pinnico* ſeu pinnæ lana, V. infrà; plura verò hanc in rem apud Tertullianum *de Pallio cap.3.*

Byſſus, lini ſpecies pretioſiſſima, è qua veſtes molliſſimæ ac tenuiſſimæ conficiebantur. Unde dictum Paryſatidis Reginæ Perſarum, in Regum alloquio utendum eſſe verbis Βυσσίνοις, id eſt, *molliſſimis*, ac *leniſſimis*. Ejus meminit Theocritus *Idyllio* 2. ubi Simætha inducitur Βύσσοιο καλὸν σύρεισα χιτῶνα, *trahens pulchram ex byſſo tunicam*. Indorum opus, quorum quosdam linteis veſtibus, nobiliores verò *Byſſo* uti, notavit Philoſtratus *lib.* 2. *cap.*9. qui idem narrat, Apollonium, cùm *Byſſum* vidiſſet, gaviſum fuiſſe, quòd fuſco amictu, quem geſtabat, non eſſet diſſimilis. Ex India in Ægyptum delata eſt, ubi hoc lini genere in plerisque ſacris Ægyptii olim utebantur; hinc *turba linigera, grexque liniger* apud Poëtas, de Iſidis Sacerdotibus. Et Apulejus *lib.*11. in pompa Iſidis deſcribit viros fœminasque *linteæ veſtis candore luminoſas*: Anubis quoque à Luciano, Deorum concilio inducitur *ſindone amictus*. Interim non tota Ægyptiorum veſtimenta linea fuerunt, ſed tunicæ tantùm: Ex Ægypto dein veſtes hæ Romam delatæ. Sed & *Byſſi* frequens in ſacris Literis mentio, præcipuè ubi agitur de apparatu veſtis ſacrificalis, velisque & aulæis tabernaculi. Hinc & *Byſſina Joſephi ſtola*, Genes. *cap.*41. *verſu* 42. Dives etiam epulo *purpurâ & byſſo indutus* legitur in Evangelio: unde colligitur, à purpura veſtem byſſinam diſtinctam fuiſſe, quod notandum contra vett. Grammaticos, qui *Byſſinum*, colorem purpureum interpretati ſunt. Quoniam autem hæ veſtes pretioſiſſimæ erant, &, ut Plinius ait, *mulierum luxui deſtinatæ*, ideo ferme purpurâ tegebantur, quod fortè errori modò notato occaſionem præbuit. Talis fortaſſe Tyria ſindon Martiali *lib.*4. quæ etiam in uſum virorum eâ ætate tranſiſſe videtur: *de Endromide*,

Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres,
Non ſic in Tyria ſindone tectus eris &c.

Origo *byſſi* ex Indicarum arborum lana, quam *linum* vocat Arrianus *in Indicis* & Plinius *lib.*12. *cap* 8. Hinc in *Indice* Plinii *MS. linigeræ arbores* inſcribuntur, quas ἐριοφόρα δένδρα appellat Theophraſtus. Idemq; Plinius *lib.*19. ubi de lino, id Arabes Indosq; ex arboribus colligere tradit. Et *lib.* 12. *cap.* 10. de Tyli Ins. arboribus: *Ferunt*, inquit, *cotonei mali amplitudine cucurbitas, quæ maturitate ruptæ oſtendunt lanuginis pilas, ex quibus veſtes pretioſo linteo faciunt.* En linteas veſtes pretioſas, h. e. λινέας, ex arborum lana, factas! Nec certè aliud linum apud Indos naſcebatur, aut in uſu erat, quàm quod ex arboribus colligeretur &c. Unde falli Melam docet Salmaſius, cùm ſcripſit, *Indorum alios lino veſtiri, alios lanâ, quam ſylvæ ferunt* &c. V. eum *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.*998. Aliquando tamen *Byſſi* nomine & Sericum venit, de quo dicemus infrà. Apud Plinium verò, *lib.*9. *cap.* 41. ubi de *byſſini* tingendi ratione, ſicut olim legebatur: *hysginum* reponit Dalechampius. Nec omittendum, quòd Scaliger *Poetices lib.*1. *cap.*13. ubi de *Comicis perſonis*, puellis veſtitum tribuit *coloris byſſini* vel *candidi*, uti meretricibus *lutei*: & *lib eod. cap.*21. ubi de Theatro, *paraſpetaſmata byſſina* à Lentulo Spinthere poſita, obſervat &c.

Byzacium, adde: Erat ſub diſpoſitione Vicarii Africæ, cui quinque provincias attribuit *Notitia* Imperii, Byzacium, Numidiam, Tripolitanam Sitifenſem, & Mauritaniam Cæſarienſem; è quibus *Byzacium* & *Numidia* Conſulares, cœteræ Præſidiales erant. Illius frequens mentio in *Actis* Conciliorum Carthagin. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*320. 321. & 806. ut & ſuprà.

Byzantii, ſeu *Byzantei*, nummi Græcorum Impp. à *Byzantio*, quo nomine primitus urbs Conſtantinopolis vocata fuerat, dicti, apud Baldricum Dolenſem *Hiſtor. Hieroſolym. lib.* 1. Guil. Malmesburienſem *de Geſtis Regum Angl. lib.* 4. Guntherum *Hiſtor. CP. cap.*15. alios. Primus vocem uſurpaſſe Carolo du Freſne videtur Johannes VIII. Pontif. *Epiſt.*133. *Et noſtram*, inquiens, *iram habebis & mille* Byzanteos *palatio noſtro compones*: à quo inter Latinos appellatio iſta hisce nummis manſit. Aurei illi erant, unde *Byzantei aurei* apud Tudebodum & *Viſanti aurei*, in *Capitulari* Radelchiſi Principis Benevent. *auri libræ Byzanteæ*, in *Charta* Athanaſii Arch. Neapol. circa A.C. 937. &c. *Solidi CP.* interdum nuncupantur in vett. Tabb. apud Ughellum paſſim: Imò eorum, quorum erant Imperatorum, vel quorum imagines præferebant, nominibus perſæpe à Scriptoribus inſigniti occurrunt dictique *Romanati*, *Conſtantinati*, *Michalati*, *Manuelati* & contractâ voce *Manlat*, à Romano Diogene, Conſtantino Duca, Michaele Duca, Manuele Comneno &c. Ad Saracenicas dein & Turcicas monetas *Byzantiorum* nomen tranſiit, quos ad Græcanicorum nummorum diſcrimen, *Saracenatos Byzantios* appellant plerique Scriptorum mediæ ætatis; item *Saracenatos* nudè, & *Saracenos*: Cujusmodi fuere Sultanorum Iconienſium, apud Guil. Tyrium *lib.*12. *cap.*25. De *Byzantiis Maſſamutinis*, V. infrà ubi de voce *Marabotinus*. Neque verò aureis tantùm nummis id vocabuli manſit, ſed & argenteis, præſertim in Cyprio Luſignanorum Regno, attributum legitur: qui *Byzantii albi* dicuntur in *Conſtitutionibus* Odonis L. A. in Cypro A.C. 1248. *cap.*4. *Byzantii de plata*, i. argentei & *Byzantii bonæ platæ*, in *Charta* Bermundi de S. Martino Majoricenſi A. C. 1232. quâ *Nunoni Sancii vendit aliquot alquerias pro mille & quingentis* Byzantiis *bonæ platæ*. Unde du Freſne colligit, ejusmodi *Byzantios* monetam fuiſſe Maurorum in Hiſpania Principum. Idem hinc Heraldicæ Artis ſtudioſos docet, cur in armorum inſignibus globuli aurei & argentei *Byzantiorum* appellatione donentur, cùm, qui alterius coloris ſunt, *Tortelli* dicantur; quia viz. nummos aureos & argenteos exhibent, quos *Bezans* vulgò Galli ipſi appellant, V. eum in *Gloſſar.* item *Diſſertat.*20. *ad Joinvillam* & *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmatibus pag.*56.

C Adde: Litera hæc inverſum eſt Hebræorum *Caph*, Scal. *C.* ex dimidio Græca eſt; Subtractâ namque columnâ ipſius *K.* cuſpis nuda remanſit, cui ad faciliorem ſcripturam angulum ademere. Fungitur ejus vice *G.* præcipuè ſequente *N.* ut *Cnejus*, *Gnejus*; *Cajus*, *Gajus* &c. Imò tam arcta utriusque cognatio eſt, ut promiſcuè ſcribatur: *Viceſimus*, *Vigeſimus*, & in compoſitis à *Centum*, *C.* in *G.* tranſeat. Abit porro in conſonantem *V.* ut, *Quieſco*, *quievi*, *Paſco*, *pavi*: in *ſ.* ut *Parco*, *parſi*: in *T.* ut *Iraſcor*, *iratus*: vel illud aſſumit, ut *Nanciſcor*, *nactus* &c. In notis antiquorum *C.* pro *Cajo*, i. viro: Ɔ, inverſâ *Cajam* i. mulierem ſignificat, *CA. AM.* denotat, *Cauſa amabilis*: CCCT. P. deſignat, *Tercentum terræ pedes* &c. Κάππα Ῥωμαϊκὸν, h. eſt, *Kappa Romanum*, dicitur Suidæ: cùm ait, *Kappa Romanum in Senatorum calceis apponi ſolere.* Ubi planè intelligit Lunulam, cujus meminit Papinius *lib.5 ſylv.2.*

Primaque patriciâ clauſit veſtigia Lunâ.

Et Juvenalis *Sat.7.*

Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ.

V. Joh. Gerh. Voſſium, *de Arte Gramm. lib.1. cap.17.* &c. Pronuntiari hanc literam Italis, ut Francorum *ch*, notum; cui pronuntiationi favere videtur *Inſcr.* vetus Romæ, in Ædibus Barberinis hodie extans, quæ ſic incipit;

CHEIONIO CONTUCIO V. C. OB
EGREGIA FACTA ET RARUM
VETERIS SANCTITATIS EXEM
PLAR &c.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.3. pag.40.* Ubi *Cheionius*, eſt idem, quod *Ceionius* ex familia Ceionia, inter Romanas illuſtri, unde Commodum Imper. ortum novimus. Videtur autem vixiſſe *Cejonius* hic *Contucius* quarto ſeculo, ut idem Sponius aliquot rationibus probat, ex titulo viz. V. C. *Viri Clariſſimi* ſeu *Conſularis*, diphthongo Æ. per *E.* ſimplex ſcripto &c.

CA

Caanus, V. in voce *Caganus* infrà.

Cabala, *Cabbala* vel *Kabala*, eſt occultiſſima ſcientia, quam divinitus unà cum Lege Moyſi traditam fuiſſe, aſſerunt Hebræorum Rabbini: à voce קבל, *Kabal*, id eſt, *accepit* vel *ſuſcepit.* Fuit enim doctrina, quæ ſolo percipiebatur auditu, idque non niſi ab iis, qui annum ætatis 40. jam exceſſiſſent, nec quidquam de ea literis mandare licebat. Qualia erant Ariſtotelis ἀκροάματα, Item μυστήρια θεσμοφόρια, in memoriam Cereris, legum & frugum, h.e. omnis humani cultus inventricis, celebrari ſolita, de quibus Cicero *lib.2. de Legg.* Hæc enim myſteria, nihil aliud, quàm ſecretiorem Philoſophiam, quæ per occultas traditiones, non niſi inter initiatos, propagabatur, continuiſſe inde patet. Hinc Seldenus *proleg.3. de Diis Syris*: *Medio*, inquit, *ibant tutiſſimi Græcorum & Latinorum ſacri Antiſtites. Reconditam & vero proximantem Philoſophiam neque evulgabant, neque omnino ſibi retinebant, ſed myſteria inſtituebant ſolennia. Unde anſam occultæ veritatis eruendæ non ita difficile erat ſenioribus arripere.* V. de *Cabala* plura, apud Joh. Picum Mirandulanum; & lepidam de Cenſore quodam, *Cabalam* pro Hæretico inſigni habente, hiſtoriam, in voce *Picus Johannes.*

Caballaria, apud Marcam *Hiſt. Benehar n. lib.6. cap.24. §. 10.* prædium eſt *ſervitio Militari* obnoxium: *Cavareria* Vaſconibus, *Cavalhairiou* Carcaſſonenſibus; aliis *Chevaliere*: Latinis citerioris ævi *Militia*; Κλῆρος Ἱππικὸς, in vet. Inſcr. apud Seldenum *ad Marm. Arundel.* & *de Titulis Honorar.* Aſſignari illa emeritis militibus conſueviſſe, tradit Sabellicus *Hiſtor. Ven. lib.5. dec.1. pag.258.* ubi de Creta inſ. *Prædia quædam in Inſula eſſe conſtat, quæ equeſtris Militiæ nomine emeritis traduntur: inſulani* Caballarias *vocant.* Apud Aragones, cùm Ricis hominibus jus antiquum eſſet, in omnibus civitatibus atque oppidis, maxima vectigalia Militibus alendis aſſignari, ſtipendiariæ hæ portiones *Honores* & *Cavalleriæ* dictæ leguntur paſſim, in *Uſaticis* inprimis Barcinon. *MSS.* apud du Freſne *Gloſſar.* Erantque harum 4. ſpecies: Nempe *Cavalleriæ de Honor*, quo modo appellabant ſtipendia illa, quibus Rici homines Milites ſuos vel Militum filios, *Infanciones* vocatos, afficiebant, vel in pecunia, vel in fructibus vel in vacuis poſſeſſionibus: *Cavalleriæ de Meſnada* dignitate inferiores, quâ voce denotabant ſingulas eas ſtipendiarias portiones, quas Reges, de Regalis patrimonii ſubſidiis, domeſticis ſuis ac palatinis hominibus impertiebant; *Cavalleriæ* tandem *acoſtumbradas dar como de Honor* & *como de Meſnada*, ita dictæ, quòd interdum, quæ unius generis erant, ad alterum traducerentur: v.g. cùm *Cavalleria de Honor* fiebat *Cavalleria de Meſnada*, vel è diverſo, i. mutabilis aut immutabilis: Nam *Cavalleriæ de Honor* (ſic dictæ, quòd vectigalia Ricorum hominum *Honores* vocarentur) perpetuæ erant, aliæ ad libitum à Rege, à quo nudè pendebant, conferebantur. V. *Gloſſographum* præfatum & Auctores ei laudatos. Sed & *Caballarii*, Græcis citerioribus dicti ſunt *Milites*, ſeu Equeſtri dignitate donati, apud Annam Comnenam in *Alexiade*, Pachymerem *lib.1. cap.30. 31.* & *lib.4. cap.31.* Cantacuzenum *lib.1. cap.42.* & *lib.3. cap.27.* Germanis *Ritter*, Gallis *Chevaliers*, Gr. Καβαλλάριοι.

Caballi Sylvatici, apud Paulum Diaconum *Hiſtor. Langobard. lib.4. cap.4.* iidem ſunt, quos *feros* vocat Jul. Capitolinus *in Gordianis*, *Extat ſylva ejus memorabilis, quæ picta eſt in domo — In qua pictura etiam nunc continentur cervi palmati ducenti mixtis Britannis: equi feri* XXX. *oves feræ* C. *alces* &c. De quibus Ariſtoteles, Strabo, Plinius, Oppianus, alii videndi. Fuere autem cùm in aliis provinciis multis, tum in Syria quoque & quidem peculiaris ingenii in vindicta de rivalibus capienda, ut ſcribit Philoſophus, *libro de Mirac. audit.* De iis accipienda verba Paraphraſtæ Chaldæi, *cap.5. Jerem.* ubi eos vocat Græcâ dictione, ut Ariſtoteles ἵππους ἀγρίους, Caſaubonus *ad Capitolin.* Et quidem apud recentioris ævi Scriptores *caballus* pro quovis equo uſurpatur. Latini verò non quosvis equos ſic appellarunt, ſed viliores ſolùm, cujusmodi ſunt, qui piſtrinis, agriculturæ & mercium vecturis inſerviunt. Heſych. *Caballus*, ἐργάτης ἵππος. Hieronymus *Epiſt. ad Heliodorum*, *Statimque cernamus ſagittas pilis tiaras galeis, caballos equis cedere* &c. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Caſaubonum præfatum *ad Perſium Sat.7.*

Caballinus, cognomen inditum Conſtantino Copronymo Imp. CP. quòd equini ſtercoris (*Caballinum* dicti, apud Marcellum Empiricum *capp.8. & 10.*) odore ac tactu delectaretur. Anaſtaſius *ad Synodum VIII. CP. Stercoratis nominis præſulatum ideo appellat hos, quos nominavis, quia cùm eſſent Conſtantini Imperatoris, qui dicebatur* Caballinus, *tempore CPoleos Præſules, hæreſi ejus favorem peſſimè commodabant.* Idem *in Hiſt. Eccl. Magicis maleficiis & luxuriis — & caballinis ſtercoribus atque lotio delectatus.* Theoſterictus in *S. Niceta Hegumeno num.29.* de eod. Τοσοῦτον δὲ ἔχαιρεν τῇ δυσωδίᾳ τῆς ἀκαθαρσίας ὁ δυσωδέστατος, ὡς καὶ τοῖς ῥύποις τῶν ἀλόγων χρίεσθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν παρακελεύεσθαι, ὡς ἱστορεῖται, καὶ τούτους φιλοφρονούμενος τοὺς δυσωδίαις ἀεὶ χαίροντας, *Tantopere delectatus eſt fœtore impuritatis fœtidiſſimus ille, ut etiam ſordibus brutorum ſe inungeret, idemque ut facerent, ſuis imperaret, è quibus illos, qui eodem modo affecti eſſent, ambitiosè coluit.* Alii verò ſic dictum cenſent, quòd, dum baptizabatur, lavacrum ſtercore inquinaverat, quod Græci ejus ævi Καβαλλῖνα dixere. V. *Gloſſ.* Meurſii & du Freſne. Omnia verò hæc ab hoſtibus ejus, per convitium illi affictа, cenſent alii, ut tum etiam dogmata blaſphema tribuerunt, à quibus cum conſtat fuiſſe alieniſſimum. Sic enim Suidas, aut potiùs Græculus is, qui Suidæ panno purpureo viliſſima ſua pictacia aſſuit, cum ſtatuiſſe ait, *Ne quisquam prorſus ſervorum Domini ſanctus diceretur & eorum reliquiæ conſpuerentur.* At vetuerat tantùm Imperator, ne *Sanctorum* nomina imaginibus tribuerentur. Et Theoſterictus, illum venerandum B. Mariæ nomen multis modis ab Eccleſia expellere voluiſſe ſcribit: cùm tamen Patres Concilii, ejus juſſu, contra Imagines convocati atque ab illo approbati, dicant ſe congregatos fuiſſe, *in Baſilica intemeratæ & ſanctæ ſemper Virginis Deiparæ.* Qui etiam, in ipſa definitione, eam appellant *inculpatam & ſupergloriosam Deiparam Dominam*, ut alia omittam, de quibus videri poteſt A. Rivetus *Apolog. pro SS. Virgine Maria lib.2 cap.1.*

Caballus, dictus eſt collis Quirinalis, unus ex Romæ, quibus inſidet, montibus, à ſtatuis marmoreis duabus, Alexandri M. equum Bucephalum domantis, quas Alexandriâ Conſtantinum Imp. Romam tranſtuliſſe, atque in medio Thermarum à ſe in Quirinali extructarum collocaſſe, annotat Onuphrius. V. quoque Georg. Fabricium *in ſua Roma*, & in voce *Quirinalis.* Vulgo *Monte Cavallo.*

Cabana, Galli *Cabanne*, ex Græco καπάνη, quod à κάπηλος, φάτνη, h.e. *præſepe*, ſignificante, ortum: Eſt tugurium, domuncula, caſa. Κάπηλος autem *Capulus*, Latinis arcam funebrem denotat, ex ligno, quâ mortui olim ad rogum vel uſtrinam efferri ſolebant. Salmaſius *ad Solinum pag.1205.* V. infrà. in voce hac.

Cabelgenſes, vulgò *Cabillaux*, nomen factionis in Hollandia exortæ, ſub Ann. Chriſti 1350. cui oppoſita altera eorum, qui

Hoeckenſes appellari amarunt, de quibus ſic Joh. à Leydis *lib.*29 *cap.* 16. *Anno D.* 1350. *ortæ ſunt proh dolor, in Hollandia, duæ factiones —— homines verò unius factionis aſſumpſerunt nomen à quodam piſce marino, qui dicitur Aſellus, i. Cabbeliau, ad denotandum, quòd, ſicut piſcis ille in mari eſt devorator aliorum piſcium, ſic & iſti eſſent domitores ſuorum adverſariorum: & iſti dicuntur* Cabelgenſes. *Alterius verò factionis homines nominati ſunt è contra Hoeckenſes, trahentes vocabulum ab hamo, quaſi dicerent, Hamus piſcem prendere ſæpe ſolet* &c. V. ubi diximus de *Aſellata factione.*

Cabellum, organum Muſicum, pedibus ſolitum feriri, apud Auguſtinum *de Muſ. lib.*3. *cap.*1.

Cabeſchola ſeu *Cabiſchola*, Primicerius Scholæ Cantorum in Eccleſia Græca, aliàs *Scholaſticus.* V. infrà *Caputſcholæ.*

Cabiri, adde: E' ſchola Caini, qui illam inprimis Philoſophiæ partem, quæ in vita conſiſtit civili, corrupit, prodiiſſe, & ſacra ex Oriente, præcipuè autem ex Arabia, ubi *Caber* ſeu *Cubar* cultus, de quo Seldenus *Syntagm.* 2. *cap.*4. in Samothraciam poſtmodum tranſlata eſſe, teſtatur ex Nonno Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib.* 1. *cap.*9. Saracenorum *Chabar*, Venus ſeu Urania eſt, teſte prædicto Seldeno; quam vocem Euthymius Zygabenus μεγάλην, ex eadem origine, interpretatur. Sic apud Macedones *Cabyrius Deus*, quem Lactantius *Cabyrum* vocat, *lib.*1. *cap.*15. Apud Romanos *Caburorum familiæ* meminit Cæſar 1. *Comm.* M. *Valerium Procillum C. Valerii* Caburi *filium*, Idem Hornius *Ibid.*

Cabitarii, V. infrà *Cavatores.*

Cabotia, vulgò *Chabot*, familia in Gallia illuſtris. Cujus, ut ad fabulas non recurramus, quibus quidam *Febran*, ſeu Fridericus, Friderici I. Imp. ex Adriana ſorore affinis, familiæ Auctor creditur; antiqua ſatis memoria occurrit, cùm mentio inveniatur, Guilielmi *Chabotii*, ad A. C. 1040. In Theobaldi verò filiis, ſub principium ſeculi XIII. tres lineæ cœperunt, nempe in Theobaldo IV. Gerhardo & Sebrano: à quorum illo, domini *de Rochecerviere*, ſed non niſi ad duos gradus; ab iſto, domini *de la Motte Achard & de Raiz*, exeunte ſeculo XIV. extincti; ab hoc, præter dominos *de Chantemerle*, orta eſt linea dominorum *de la Greve*: E' quibus directa primogenitorum ſucceſſio defecit in Ludovico, poſt A. C. 1472. mortuo, & ſucceſſione per ſorores ad Caſtillonios, & Comineum devoluta. Patruus autem Ludovici Renaldus fuit *Dn. de Jarnac*, cujus fil. Jacobus, communis pater duarum linearum extitit. Ex minori enim filio Philippo Dn. *de Brion* & Com. *de Buzançois* ac dein *de Charny*, Admirali Franciæ, proveniunt reliqui illuſtres Com. hujus nominis atque Marchiones *de Mirebeau.* Ex majori verò Carolo, reliqui Barones & Com. *de Jarnac* deſcendunt, inter quos Henricus eminet, (fil. Caroli *Chabotii de S. Gelais* Dn. *de Mucidan* & *S. Aulaye*, ex Henrica *de Lur*) qui, hærede Ducali Rohaneâ ductâ, illam ſucceſſionem ſuæ domui intulit, Duc. *de Rohan* & Princ. *de Leon* axiomate hinc inſignis. Uxor ejus itaque Margareta fuit Rohanea, (fil. Henrici D. Rohanei & Princ. Leon. extincti A. C. 1638. ex Margaretha Bethunia) quibus nati ſunt Ludovicus Rohaneo-Chabotius D. *de Rohan*, Vicec. *de Leon*, Anna (ux. Franciſci Rohanei Princ. Soubiſii) Margaretha (ux. Marchionis *de Coaiquin*) & Johanna Pelagia. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom.*1.

Cabrera, nomen illuſtris in Hiſpania familiæ, cujus è Catalonia origo. Præcipua diviſio eſt, quòd à duobus fratribus duæ lineæ ceperunt: cùm alter Bernardus Vicecom. *de Cabrera*, Admiralis ac Capitaneus generalis Siciliæ, Comites *de Modica* ſeverit: alter Raimundus Marchiones *de Moya*; quem titulum primus nactus eſt Andreas, Raimundi pronepos, A. C. 1480. atque ab uxore Beatrice *Fernandez de Bobadilla* iſtud quoq; cognomen poſteris indidit. Inter ejus filios Johannes Marchio poſt patrem fuit, & deinceps hujus filia Luiſa axioma illud domus ſuæ, marito Didaco Lopezio Pacheco D. *de Eſcalona* attulit, extincta A. C. 1556. quo è matrimonio genitus eſt Franciſcus *Pacheco, de Cabrera & Bobadilla*, D. *de Eſcalona*, Alter Andreæ fil. Ferdinandus Comitatûs *de Chinchon* honorem obtinuit, A. C. 1517. atque ad poſteros tranſmiſit. Pater ex Tereſia *de la Cueva* Petri; quo & Mencia *de la Cerda* & *Mendoza*, genitus Didacus, pater fuit ex Agnete Pacheca, Ludovici Hieronymi Fernandez de Cabrera & Bobadilla, Com. *de Chinchon*, cœterorumque; de quibus ſuprà in voce *Bobadilla.* V. Phil. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobilis. Europ. tom.*1. & 2.

Cacabus, inter vaſa coquinaria, quæ primum ex argento habuiſſe Heliogabalum, memorat Æl. Lampridius: nempe de illo privato adhuc loquitur. Aliàs, ſicut lectos planè argenteos atque aureos apud Vett. Græcos Latinosque, etiam in Pandectis, reperimus, ita & menſas jam olim Romani argenteas habuere, teſte Plinio *lib.*33. *cap.*11. qui & vaſa coquinaria jam inde à Calvo Oratore fieri ex argento cœpiſſe, ibidem obſervat: *Cacabi* autem inter iſta. Ulpianus *l.* 19. *de auro, argento, mundo* &c. tractans de legato argento eſcario: *Si cacabos*, inquit, *argenteos habebat vel miliarium argenteum, vel ſartaginem, vel aliud vas ad coquendum, dubitari poterit, an eſcario contineatur, & hæc magis coquinatorii inſtrumenti ſunt.* Sed & Piſtorum vas erat: unde panes cacabacei dicti, qui ſaporem malum ex aqua in *cacabo* calefacta retinerent, V. Zenonem Veronenſem *Serm. VI. ad Neophytos poſt Baptiſm.* laudatum Caſaubono *ad Lampridium.* Syntheſis *cacaborum*, occurrit apud Papinium Statium *lib.*4. *Sylv.*9. cui tit. *Riſus Saturnalitius*: ubi dona ab amicis ſibi invicem eo tempore mittitari ſolita recenſens, ait inter alia,

Aut unam dare ſynthesin (quid horres?)
Alborum calicum atque caccaborum.

Et autem *Syntheſis*, plurium rerum in unum agmen conlatio. Unde ſenſus, *Quid metuis mihi mittere albos calices & cacabos, in unum faſcem conſtipatos?* V. quæ notarunt ad hunc locum, Jacobus Cujacius *Obſervationum lib.* 26. *cap.* 29. Hadr. Turnebus *Adverſariorum lib.*23. *cap.* 19. Dionyſ. Gothofredus *ad Pandectas pag.* 1025. & 1136. Caſp. Barthius *Animadverſionum ad Statium, Lib.I. pag.*421. ut & infrà, in voce *Syntheſis.* Nec omittendum, quòd in *cacabis* quoque cineres mortuorum olim condi conſueviſſe, monet Salmaſius *ad Solinum pag.*1204.

Cacabus, aquæ ferventis judicium, V. ſuprà ubi *de Aqua Fervente.*

Cacherellus, apud Willh. Thorn, & in vet. *Charta*, Spelmanno laudatâ, Judex eſt pedaneus, ſeu Baillivus inferioris ordinis, apud Anglos.

Cachrys, Græcè κάχρυς, propriè granum hordei eſt; Hinc apud Comicum καχρύδιων πεφρυγμένων, *hordeo fricto.* Et καχρυδίας ἄρτος, *panis hordeaceus*, apud Ariſtophanem *in Nubibus*,

'Αδῶν τε πίνοντ' ὥσπερεὶ κάχρυς γυναῖκ' ἀλοῦσαν.

Ubi κάχρυς ſunt κριθαί. Cùm enim cœtera ſemina levia ſint, hoc aſperum & ſcabritie horridum ac rugis ſtriatum, inde κάχρυς, quod idem ac κάγχρυς, & *aſperitatem* vel aſperum quid ſignificat. Unde poſtea & certarum arborum germinatio nomen hoc invenit: quod peculiariter ſemini libanotidis, rotundo, anguloſo, & inciſuris aſpero tributum; in robore βρύον, in nuce Heracleotica ἴουλος, in pinu, vel picea κύτταρος dictum eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 597. & *ſeqq.*

Cacia, V. *Caca.* Item *Cacia*, Κακία Græcis recentioribus dicitur, quæ *Acacia* veteribus; unde *Caſiam* fecit infimum Latinitatis ævum. Sed *Caſiam* errore nominavit non ipſam illam ſpinam, cui hoc nominis competebat, verùm aliam illam Acanthon, quæ ſiliquam quoque fert, itidem Ægyptiam. Occurrit vox apud *Hippiatricæ* Auctores *cap.*1108. ἡ Κακίας τῆς πυρρᾶς. Ut autem diſtingueretur à Caſia aromatica, de qua infrà dicemus, quæque abſolutè *Caſia* dicebatur, cognominarunt illam *Caſiam fiſtulam*, à fiſtulacea ſiliqua, ut videre eſt apud Marinum Sanutum *de Bello ſacro.* Quo tamen cognomine etiam gaudet ſpecies Caſiæ aromaticæ. Galli *Caſſam* vocant, Arabes *Chiarxamber*, vel *Chiarianber*, Hiſpani *Cannam fiſtulam*: de qua V. eruditè differentem Salmaſium *Exercitationib. Plinianis ad Solinum pag.*1308. & 1309.

Cacia, ſeu *Chacia*, venatio, Gallis & Anglis *Chace*, paſſim in *Monaſtico* Anglic. alibique. Item ſaltus ipſe & ſtatio, qua venationis gratiâ feræ aluntur, nullo cincta ſepimento, ſed privilegio tuta, vel à Principe conceſſo, vel præſcriptione acquiſito: cujus hoc à parco & foreſta diſcrimen, quòd *parcus* anguſtior eſt & palis ac muro circumcluſus, *foreſta* extenſior multo & amplioribus privilegiis inſignis. Nominis originem a *capiando* arceſſit Ægid. Menagius, à *caſſibus* Sylvius; quippe venatores in caſſes feras propellunt & clathratas feneſtras quas *Chaſſis* Galli vocant: Octav. verò Ferrarius, ab *agere* vel *agitare* deducit: Nec deſunt qui a *capſum* vel *caſſum*, quod *clauſum* quidpiam denotat &c. V. C du Freſne in *Gloſſario.*

Cactos, apud Plinium *lib.*21. *cap.*3. *in Sicilia tantùm naſcitur, ſuæ proprietatis & ipſe. In terra ſerpunt caules, à radice emiſſi, lato folio & ſpinoſo: caules vocant κάκτους, nec faſtidiunt incibis, inveteratosque. Unum autem caulem rectum habent, quem vocant πτέρνικα, ejusdem ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam pappum vocant, quo detracto & cortice, teneritas ſimilis cerebro palmæ eſt: vocant Aſcaliam.* Quæ vera eſt deſcriptio *Articacti*, uti Galli vocant. Sed fallitur, quod ſui generis eſſe & in Sicilia tantùm naſci ſcribit: nam eadem res *Carduus Romanorum* & *Cactus Siciliæ.* Ejus pomum, ſquamatim compactum & pineæ nuci ſimile, quod intus ſemen παππῶδες gerit incluſum, πτεροσπέρμον vocat Theophraſtus: ſemen enim propriè καρπὸς; quod detrahi ſolebat, cùm *cactus* manderetur. Uti hodieque lanuginem illam detrahunt, quam *fœnum* vocant Galli. Sed nullus ibi cortex detrahendus, uti Plinius ait: quin ipſe caulis cortice detracto mandebatur &c. Salmaſius *ad Solinum pag.*226. V. quoque infrà in voce *Carduus.*

Cacus paſtor, adde: Habitaviſſe locum, ubi poſtea Trigemina fuit porta, notat Solinus *cap.*1. *Quippe aram Hercules, quam voverat, ſi amiſſas boves reperiſſet, puniſo Caco patri Inventori dicavit: qui Cacus habitaverit locum, cui Salinæ nomen eſt: ubi Trigemina nunc porta* V. ad eum Salmaſium *pag.*9.

Cadaver, à *cadendo*, Latinis Græcisque, quibus πτῶμα dicitur. Quod videre propinquis aliisque olim nefas, attrectare, piaculum habitum, V. infra ubi de *Funebribus* ac *Morticinio.* Hinc *Cadavera* hoſtium ſepulturâ arcendi aut canibus lacerandi objiciendi, conſuetudo, atrox, at vetus eſt. Ita enim jam Homerus *Iliad.* α.

—— αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν

Οἰωνοῖσί τε πᾶσι.
—— Ipſos verò prædam objecit canibus
Volucribusque carnivoris omnibus.

Et *Il.* ψ.

Δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς,
Τὺς ἅμα σοι πάντας πῦρ ἐσθίει. Ε῞κτορα δ' ὔτι
Δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσι.
Duodecim quidem Trojanorum magnanimorum filios egregios,
Quos tecum omnes ignis devorat. Hectora verò neutiquam
Dabo Priamidem igni depaſcendum, ſed canibus.

Quamvis Sapientibus idem ſepulchrum. Petronius, *At enim fluctibus obruto non contingit ſepultura. Tanquam interſit perituro, corpus quæ ratio conſumat, ignis an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam meliùs ignis abripiat.* Crudele enim, ultra mortem ſævire. At non vetuſto ſolùm ævo, ſed & recentiori, per varias contumelias id factum ſæpius. In *Hiſtoria Saracen.* Georgii Elmacini *lib. 2. cap. 1. filios Ommiæ effodit atque combuſſit* Abdalla. Et mox, *profectus Ruſapham, ſepulchro eruit Hisjamum —— & centum atque viginti plagis eum cecidit, donec caro ejus diſpergeretur, quam deinde collectam igne combuſſit.* Hiſtoriæ Principum apud Romanos, Pontificumque notiſſimæ. Inprimis memorabilis rigor in Phocæ Tyranni *cadaver*, licèt ſine dubio pejora meriti, exercitus juſſu Heraclii Imp. apud Nicephorum Gregor. qui ludibriis illud innumeris expoſitum prolixè refert: cujusmodi exempla in Græca ejus Imperii hiſtoria ubique occurrunt, ut pluribus dicemus infrà, in voce *Tractio cadaveris*, V. etiam, *Caro humana.* Quanto humaniùs Athenienſes, qui hoſtium cadavera ſepulturæ neutiquam negarunt. Unde Statius *Thebaidos l. 9. v. 515.*

———— ubi Cecropiæ poſt prælia flammæ?
Theſeos ignis ubi eſt?

Ubi vetus Scholiaſtes, *Morem*, ait, *Athenienſium tangit, qui hoſtium cadavera non negabant ſepulturæ, inſtituente Theſeo?* Et Romani, apud quos damnatorum quoque *Cadavera* non facilè negata fuiſſe petentibus, niſi in crimine Majeſtatis maximè, ut & iis qui relegati aut deportati fuiſſent in Inſulam, ex Reſcriptis Auguſti, Severi & Antonini Caracallæ, docent Ulpianus & Martianus: quod hac tamen reſtrictione capit Barthius. ut iſti in loco obitus ſepeliri quiverint, alibi non, ſine Reſcripto &c. Imò & quibuslibet petentibus danda cenſuit Paulus JC. Et Diocletianus ac Maximinianus Impp. ita reſponderunt, *Obnoxios criminum digno ſupplicio affectos ſepulturæ tradi non vetamus*, V. *L. 2. Cod. de Relig.* Quod legi divinæ Hebræis datæ, ut omnis virtutis, ita & humanitatis Magiſtræ, conſonum, quæ illos ipſos, qui ſuſpenſi patibulo erant (quod maximopere ignominioſum cenſebatur) eodem die ſepeliri jubet, V. Numer. *cap. 25. verſu 4.* Deuteron. *cap. 21. verſu 23.* 2. Sam. *cap. 21. verſ. 16.* & plura in hanc rem, apud Hug. Grotium *de Jure Pacis & Belli lib. : cap. 9.* ut & hìc paſſim, inprimis ubi de *Aſini Sepultura* & in voce *Inſepulti.* De *Cadaverum* verò cura, hìc infrà.

de *Cadavere* cibum ſumere, prohibitum Chriſtianis, docet Auguſtinus *c. Fauſtum lib 32.* V. infrà, ubi de *Morticinio.*

Cadaverum Cura, apud Romanos Græcosque. Corpus defuncti, poſtquam ſolenni ritu oculi ejus clauſi eſſent, per intervalla conclamabatur primò, quod apud Græcos fiebat magno æneorum vaſorum fragore, an ad Lemures Furiasque arcendas, an ad jacentem, ſi fortè lethargo tantùm conſopitus eſſet, excitandum? Poſtea naulo Charontis & offâ Cerberi ori inditâ, oculis itidem faſciâ obvelatis, vultus mentotenus panno cooperiebatur, quod officium proximis incumbebat: Hinc Hippolytus apud Euripidem, *verſu 148.* ſic patrem moriturus alloquitur:

Κρύψον δέ με μου πρόσωπον ὡς τάχος πέπλοις,
Operi verò meam faciem quàm celerrimè peplis.

Imò tota cadaveris extendendi velandique cura ad proximos ſpectabat: quæ cauſa, quòd Caſſandra apud Euripidem Græcorum, procul à patria morientium, conditionem, Trojanorum, qui in Patria occubuerunt, longè poſtponat, cùm ait:

Χερσὶν περισταλέντες ὧν ἐχρῆν ὕπο:
Manibus compoſiti, quorum id officii erat.

Cùm Pater moriebatur, aut mater vidua, liberorum id erat: Eurip. *Medeâ verſ. 1036*

Καὶ κατθανοῦσαν χερσὶν εὖ περιστελεῖν,
Et fato functam manibus ritè componere:

de liberis loquens. Marito demortuo id officii genus uxor exhibebat: fratri ſoror. Dein a propinquis ac affinibus calidâ aquâ abluebatur, & unguentis ungebatur. Virgil. *Æn. l. 4.*

—— —— Date vulnera lymphis,
Abluam.

Ad quæ verba Servius: *Lavare*, inquit, *cadavera proximis concedebatur.* Qui autem cadavera ungerent, *Pollinctores*, Græcis *Καταζῶται* dicebantur, unde Nonius Marcellus. *Pollinctores ſunt, qui mortuos curant.* Apud Græcos, ni corpus eviſceratum calidâ abluebant aquâ, labro ad id in loco ſacro aſſervari ſolito uſi: qui ritus, *λουτρὰ πανύστατα* Electræ apud Eurip. id eſt, *lavacra noviſſima* dictus, tam habebatur neceſſarius, ut Socrates cicutam hauſturus apud Platonem aquis priùs corpus ablueret, ne poſt mortem id negotii faceſſeret pollinctoribus. Et Alceſtis apud Euripidem *verſu 116.*

Ε᾿πεὶ γὰρ ᾔσθεθ' ἡμέραν κυρίαν
Η῞κουσαν, ὕδασι ποταμίοις λευκὸν χρόα
Ε᾿λούσατ'.
Poſtquam ſenſit diem deſtinatam
Advenientem, aquis fluvialibus candidam cutem
Abluit.

Fœminis autem id proprium apud Græcos, quæ ſi non in promtu erant, tum aliis munus hoc concedebatur. Sic apud Galen. *de Meth. medendi l. 13. c. 15.* à Cynicis ablutum legimus Theagenis cadaver. Lotum ritè corpus unguentis inungi mos, ambroſiaque caput ac vultus perſundi. Homerus de Sarpedone *l. 11.*

Χρῖσόν τ' ἀμβροσίῃ ——
Atque unge ambroſiâ.

Quo facto, ablutum unctumque candidâ vel albâ induebatur veſte, togâ nempe, ut Lipſius vult: *Nam*, inquit, *cadavera in honeſtiſſimâ veſte efferri mos erat: quæ in vulgo civium & in tacito funere toga vulgata fuit, in Magiſtratibus toga prætexta, in Cenſoribus purpurea tota.* Apud Græcos cadaver involvebatur mundo amiculo, diu ante, vel ab uxore, vel ab aliquo proximorum hunc in finem confecto, quod ſuas *Κηρίαις faſciis*, quibus manus pedesque vinciebantur, habebat: ut de Lazaro quoque legimus Johannis *cap. 11. verſu 44.* Hinc Apulejus *l. 10. Feralibus*, inquit, *amiculis obſtrictus.* De colore tamen dubium, ſunt enim qui feralis hujus amictus colorem apud Græcos quidem album, nigrum verò apud Romanos fuiſſe contendant. Sic curatum cadaver porro ſertis coronabatur, tanquam miſeriarum vitæ hujus Olympionices, orique placenta indebatur, quod non minus, ac ſerta, victoriæ præmium, apud Græcos fuit. Quò alludens apud Euſtathium *in Iſmen. πῶς σε καταστεφανώσω τοῖς δάκρυσιν, quomodo coronabo te lachrymis?* ad filium Pater inquit. Ita ergo corpus ablutum, unctum, indutum ac coronatum humi, in lecto, ad januam deponebant, qui ritus *Collocatio* à Rom. dictus à filiis vel hæredibus ſolebat peragi: idque hoc modo, ut corpus demortui foràs ſpectaret & facie pedibusque eſſet in publicum verſis; fortaſſe eo ſitu abitionem illam poſtremam ſignificantes. Hinc Perſius,

— — Tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit.

Græci hanc ceremoniam verbo *προτίθεσθαι* expreſſerunt; & nomine *πρόθεσις*. Unde *Eurip.*

—— Καὶ προθήσονται νεκρὸν,
Et collocabunt mortuum.

Interim cupreſſus, teſte Sexto Pompeio, quæ arbor exciſa renaſci non ſolet, apud Romanos, in veſtibulo demortui affigebatur, ne quis imprudens funeſtam domum, rem divinam facturus, introiret: quod tamen ſerò, & non niſi apud divites, invaluiſſe, notat Scaliger, & colligitur ex illo Lucani,

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Statuebatur inſuper in domus aditu ingens vas fictile, aquâ aliunde petitâ repletum, Heſychio *γάστρα*, Ariſtophani *ὄστρακον*, Polluci *ἀρδάνιον*, Euripidi *πηγαῖος χέρνιψ*, dictum. ut qui ingrederentur vel egrederentur, ſe abluendi commoditatem haberent: quem ritum *λούεσθαι ἀπὸ νεκροῦ* ſeu *βαπτίζεσθαι ἀπὸ νεκροῦ* vocarunt. Cujus loco ſuffitione Romani uſi ſunt; utrique enim contaminatam crediderunt domum, ubi cadaver hominis jaceret. Confer in ſacris Numer. *cap. 19. verſ. 11, 12, 13.* Unde apud Euripidem Helena, *verſu 1446.*

Καθαρὰ γὰρ ἡμῖν δώματ' οὐ γὰρ ἐνθάδε
Ψυχὴν ἀφῆκε Μενέλεως —
Puræ enim nobis ædes: Namque non iſthic
Animam reliquit Menelaus.

Simul apparabantur ea, quæ ad funus neceſſaria erant. Vendi illa apud Romanos ſolebant, in templo Libitinæ, quæ eadem cum Venere fuit: unde *Libitinarii* dicti, qui funera curabant, & pyram, ſi cremandum foret *cadaver*, lignis aliisque rebus pro defuncti conditione inſtruebant, &c. Hactenus apparatus exequiarum, quem Græci *Συγκομιδὴν* dixere. Ubi ita ſeptem dies in ædibus cadaver ſervatum fuiſſet, die octavo, per præconem populus ad exequias vocabatur, his verbis: EXEQUIAS L. TITIO L. FILIO QUIBUS EST COMMODUM IRE JAM TEMPUS EST, OLLUS EX ÆDIBUS EFFERTUR. Hinc *Funus indictum* Feſto: ad quod poſtquam populus conveniſſet, lecto conſtrato aut linteis ſplendentibus & in eo defuncti corpore collocato, poſt ultimam conclamationem, ad ſepulturam Græcè *Ἐκκομιδὴν*, ſe accinxere. De die autem id fiebat, unde Caſſandra *in Troadibus v. 445.* id tanquam infauſtum prædicit Talthybio,

Κακὸς κακῶς ταφήσῃ νυκτὸς, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ,
Malus malè ſepelieris nocte, neque interdiu.

Et quidem apud Græcos, poſtridie ſtatim collocationis, ante Solis ortum, *Iliad. 11.*

— — ὡς ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
— — Ut primùm aurora refulſit

Apud Romanos autem efferebatur cadaver, tibicine ſeu ſiticine

præcedente, qui næniam funebrem, laudes ac res geſtas defuncti continentem, non ſaltabundus, ut olim, ſed ſtans Phrygio modulo canebat. Præficæ quoque ante demortui domum ad numerum lamentabantur, reliquis lugendi modum præeuntes: ritu etiam aliis gentibus uſitato, hinc מקוננות Iſraëlitarum, de quibus vide Jerem. *cap.9. verſu* 17. Ἀοιδοὶ, θρήνων ἔξαρχοι & παθητρίαι Græcorum, &c. Quare Macrobius, *Mortuos*, inquit, *quoq; ad ſepulturam proſequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum inſtituta ſanxerunt, perſuaſione hac, quia poſt corpus anima ad originem dulcedinis Muſicæ, id eſt, ad cœlum redire credatur.* Sed πρὸς αὐλὸν *ad tibiam*, unde Τυμβαύλοι tales dicti, non verò πρὸς λύραν, *ad citharam.* canere tum licebat, quia hæc, utpote Apollini ſacra, Pæanibus ſolùm lætisque hymnis inſerviebat. Sic pompa funebris procedebat; & cadaver efferebatur, (apud Athenienſes per portam Ἠρίαιαν, ſeu Ἱερὰς πύλας dictam;) & quidem ditiores lectis efferebantur, tenuioris verò fortunæ homines capulis ſive feretris, ut Servius notat: utrique pro dignitate quàm ſcitiſſimè comti ac exornati. Deferendi feretrum propinquioribus virilis ſexus dabatur munus. Itaque filii, interdum parentes; & fratres ſorores elatas funere deferebant: nonnunquam ſervi libertate donati, plerunque Senatorii, Prætorii ac Conſulares, quique ampliſſimis functi erant honoribus, Imperatorum ac Conſularium virorum feretra detulerunt. Quare Pauli Æmilii, qui de Macedonia triumphavit, legati Macedonum, & Sullæ Dictatoris feretrum Senatores, ac ſacræ virgines extulerunt; & Metello filii tres Conſulares, duo triumphales, unus Cenſorius, & alter Prætor, lectum ſubiere. Qui fortunæ erant tenuioris, à Veſpillonibus portabantur. Græci ſuos hic habuere νεκροθάπτας, quorum meminit Euripides *in Alceſte, verſu* 607. qui idem in *Rheſo*, hunc efferendi ritum φοράδην πέμπειν vocat. Dum efferebatur, inſignia honorum, quos defunctus geſſiſſet, faſces, ſecures, lictores armaque & dona militaria, coronasque omnis generis, quas in vita meruit, vexilla atque urbium dona & legionum, ſpoliaque hoſtium, ac munera quæ quis daturus erat, expreſſosque cerâ vultus & decora Majorum totiusque familiæ longo ordine ſimulachra in oblongis perticis ſive haſtis præferebant ab ultima origine, quanto cum poterant apparatu. Si quis violentâ periiſſet morte, in pugna inprimis, arma ejus ſimul efferebantur: Hinc de Arcadibus, Pallantem efferentibus, Virgilius:

— *Haſtam alii galeamque ferunt.*

idque cuſpide deorſum ſpectante. Unde idem ibidem

— — *Et verſis Arcades armis.*

Corpus elatum præcedebant ſervi à defuncto manumiſſi ac libertate donati, illi inprimis, qui fide præ reliquis in herum erant noti: Hi pileati, aut albâ lanâ capita velati, lachrymis funus deflebant. Feretrum ſequebantur liberi, propinqui, affines, atque alii amici lugentium habitu, capillo demiſſo, in veſte pulla. Ac filii quidem velatis, filiæ nudis capitibus paſſisque crinibus incedebant, albo veſtitu; Sequebantur reliqui, qui funeris deducendi causâ confluxere: idque apud Græcos partim pedibus, partim vehiculis. Apud quos viri feretrum præcedere, fœminæ ſequi, illi candidâ veſte ſertisque ornati, ſi illuſtre funus eſſet: hæ peplo quæque ſuo obvelatæ, ſolebant. Apud Romanos, ferebatur defunctus, ſi ſplendidi generis ac meritis in Remp. inſignis fuiſſet, primùm in Forum, ubi Oratione funebri honorabatur: dein procedebat funus ad locum, ubi mortuus ſepeliendus vel cremandus erat. Et antiquitus quidem domum ſuam referebatur, ibi ſepeliendus. Unde Virgil.

Sedibus hunc refer antè ſuis: & conde ſepulchro.

Poſtea verò, vi legis XII. Tabb. extra urbem communiter; ubi vel in agris ſuis tumulabantur, vel in viis extra portas ſepulchra habebant: quibus locum deſignabant vel Augures, vel Pontifices. Qui verò cremandus erat, quâ ceremoniâ fuerit compoſitus, Vide infrà, in *Cremandi ritus*; Et de tota cadaveris funerandi cura Joh. Roſinum *Antiq.Rom. lib.6. cap.39.* Franc. Roſſæum *Archæologiæ Att.lib.5.cap.16. & ſeqq.* &c. nec non infrà, in voce *Sepultura.* Addit Demſterus, cadavera pauperiorum olim inſepulta in puteos abjecta; divitum in domibus ſuis condita: communiter poſtea in viis publicis; Principes autem demortuos in montibus aut ad montium radices ſepultos fuiſſe. Unde Virgilius *Æneid.* 11.

— — *Fuit ingens monte ſub alto*
Regis Derceni terreno ex aggere buſtum.

Et Lucanus *lib.*8.

Et Regum cineres extructo monte quieſcant.

Hinc quoque Aurelius de Aventino Sylvio loquens, ait: *Sepultus circa radices montis, cui ex ſe nomen dedit.* Idem apud Græcos obtinuit, ut in excelſis locis Principes conderentur, plebs verò depreſſioribus tumulis contenta eſſet, usque ad tempora Cecropis, & quæ illum diu ſequuta ſunt: donec Cœmeteria duo Athenis conſtituta ſunt, dicta Κεραμεικοί, ὁ μὲν ἔσω, ὁ δὲ ἔξω τῆς πόλεως, *Ceramici duo, quorum unus intra, alter extra mœnia erat*: in quorum illo, quem Thucydides Δημόσιον vocavit σῆμα, publico ſumtu recondebantur, qui pro patria occubuiſſent: iſte in certas portiones ac ſepta diviſus plebem capiebat; & locus inſuper erat, ubi ſcorta proſtabant. Quòd ſi aliquis peregrè obiiſſet, *cadaver* melle perungebatur, ne corrumperetur, antequam domum referri poſſet: quod de Ageſipoli Lacedæmoniorum Rege, narrat Xenophon *Hiſt.Græc.lib.*5. Etiam cerâ cadavera eadem fini oblinebant, ut de Perſis refert Cicero *Tuſcul.quæſt.l.* 1. *ad fin.* quod in mellis inopia factum eſſe, colligitur ex Corn. Nepote *in Ageſilao.* Cedriâ quoque conſervata fuiſſe cadavera, docet Plinius *lib.* 16.*cap.*11. Hoc modo delibuta cadavera ornabantur, coronabanturque, ac ſi viverent, imò & menſis adhibebantur; quem morem in Principum Chriſtianorum aulis adhuc vigere videmus: apud Ægyptios iisdem ornamentis, quibus vivens utebatur, ſimulachrum defuncti indutum tumuloque vitreo illatum, Herodotus *lib.*3. narrat. Barbarus verò mos Magorum ac Hircanorum, quibus *cadavera* ſuorum, niſi priùs à canibus laniata eſſent, tumulari fuit nefas. V. Auctores ſupra memoratos, ut & in voce *Apotheoſis.*

Cadere, maximum olim Aurigarum, in Circenſibus, dehoneſtamentum fuit; unde id maximè Antagoniſtas egiſſe, ut adverſarios præcipitarent è curru, diſcimus ex Papinio Statio *Thebaidos l.6.v* 474.

Hic anceps fortuna diu decernere primum
Auſa venit. ruit Hæmonium, dum fervidus inſtat
Admetum ſuperare Thoas. nec prætulit ullam
Frater opem. velis ille quidem, ſed Martius antè
Obſtitit Hippodamus, mediasque immiſit habenas.

Atque hinc Dio Chryſoſtomus Orat. 32. Νῦν δὲ τὸ μὲν τῶν ἡνιόχων τινὰ ἐκπεσεῖν ἐκ τοῦ δίφρου, δεινὸν ἡγεῖσθε, καὶ συμφορὰν πασῶν μεγίστην, αὐτοὶ δὲ ἐκπίπτοντες ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ προσήκοντος, καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἑαυτῶν οὐ φροντίζετε. *Nunc quidem aurigam aliquem* cadere *de curru, grave judicatis, imò calamitatum omnium maximam: at cùm ipſi excidistis decoro ac dignitate veſtrâ, curæ non habetis.* Quæ confer, ſi placet, cum doctis ingenioſisque Hendecaſyllabis Sidonii *in Narbone*; qui ſtudium inſanum in Spectaculis vulgi, etiam afflictis illis temporibus, indicat obiter: deditâ verò operâ Salvianus, qui, ſpoliatis exhauſtisque à Barbaris civitatibus, cùm Imperatores aliquà ſuccurrere vellent, dementes homines ante omnia Circenſes poſtulaſſe ſcribit, V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium lib.*3 *pag.*529. Sed & excuſſo Aurigâ, principatu Claudii Cæſaris, *quadrigas ejus currus æmulos non minùs aſtu, quàm velocitate, prævertiſſe, & poſt decurſa legitima ſpatia, ad locum palmæ, ſponte conſtitiſſe, velut victoriæ præmium poſtulantes*, tradit Solinus c.45. Vide quoque infrà in voce *Rutumanna.*

Cadere ter, in Lucta Veterum, victi erat. Omnis enim luctæ ratio ad victoriam in eo conſiſtebat, ut adverſarius ſtans & erectus dejiceretur, ac ſolo illideretur, quod ῥῖψαι propriè Græci dixere. Unde οἱ πτελίαν ἑδροστρόφοι luctatores vocantur Theocrito ἐν Ἡρακλίσκῳ, quòd illorum eſſet *ſupplantare* ac *ſubvertere*: qua in arte Argivi olim primi habiti. Non niſi autem ter dejectus ab adverſario, victus cenſebatur. Seneca *de Benef.lib.*4.*cap* 3. *Curſor metam prior contingit. velocitate alium, non animo anteceſſit. luctator ter abjectus perdidit palmam; non tradidit.* Unde *in Epigramm.* veteri, Milo, qui, cùm in certamen luctæ deſcendiſſet, nec antagoniſtam reperiſſet & vocaretur ad accipiendam palmam, fortè *cecidit*, & propterea indignus coronâ haud paucis viſus eſt,

Κρινὰς δ' ἐν μέσσοισιν ἀνέκραγεν, οὐχὶ τρὶς ἐστίν;
Ἕν κεῖμαι, λοιπὸν τ' ἄλλα μέ τις βαλέτω.

Οὐχὶ τρὶς ἐστὶν, ſub. πτώματα, *ſemel cecidi, non ter*, exclamavit. Cæterùm, inquit, ſi quis eſt, qui me victum pronuntiare auſit, accedat & quod reliquum eſt ad victoriam de me referendam, peragat, & cùm jam ſemel ceciderim, bis me dejiciat, ut τρία ſint πτώματα, victusque ſic videri poſſim. Atque hoc dicebatur τριάξαι & ἀποτριάξαι, *trinis dejectionibus aliquem ſuperare.* Gloſſæ Grammat. Τριαχθῆναι λέγουσιν οἱ παλαιστρικοί, ἀντὶ τοῦ τρὶς πεσεῖν. Et Heſychius, ἀποτριάξαι, τρεῖς πληγὰς δοῦναι, imò *ter dejicere aut tres ictus infligere, qui adverſarium proſternant.* Sed hac de re infrà dicemus plura, in voce *Sternere.* Πτώματα itaque & ὑπτιασμοὶ magnopere cavebantur Luctatoribus; at contrà affectabant illos Pancratiaſtæ: in qua arte, non qui *cadebat*, victus erat, ſed qui prior animum deſponderat. Unde Pindarus *Iſthm ode* 4. pancratiaſten, qui arte ſolâ majorem viribus adverſarium vicit, comparat vulpi, quæ aquilæ impetum ſuſtinet ac repellit, ἅτ' ἀναπιτναμένα, quaſi *ſupina cadens.* Nempe in pancratio *cecidiſſe* ac ſuccubuiſſe erat artis, humique volutati nexus ſuos expediebant impediebantque (Græcè συμπλοκάς, item τὰς χαμαὶ πτώσεις) & viribus ſuperiores adverſarios ſæpenumero, arte hac κυλιστικῇ ſeu *volutatoria*, ſuperabant. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*290. *& ſeqq.* nec non infrà paſſim, inprimis ubi de *Lucta, Pancratiaſmo* & *Volutatoria pugna.*

Cadi, urbs Lydiæ, memorata Propertio,

carmenque recentibus aris,
Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.

Cadi tollenonibus ſuſpenſi, aut trochleis è puteo per funes tolli ſoliti, V. infrà, ubi *de Tollenonibus* &c.

Cadiana, apud Ammianum Marcell. *Tabiana* Ptolomæo eſt, *Tibiana* aliis, Inſ. una ex tribus Inſulis, quas in Perſide memorat uterque, præter quam & Phara ibi & Alexandri Inſ. de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1182.

Cadiſcus, Gr. Καδδίσκος, urna in quam immittebantur calculi

per τὸν κημὸν, cùm ſuffragia ferrent Judices. Non enim hi manu ſuâ calculos, quibus ſuffragia ferebant, in Judicialem urnam conjicere conſuevere; Sed per vaſculum oblongum, vimine textum, eos demittebant in *Cadiſcum*, quaſi per colum vel infundibulum. Quod poſtea in ludum aleatorium migravit, ubi pyrgus, in quem teſſeræ mittebantur, urnæ vicem obtinebat & in parte alveoli reſidebat, crebris intus gradibus exſculptis, per quos teſſeræ ſaltantes in tabulam effunderentur &c. V. Salmaſium *ad Flav. Vopiſcum in Proculo.*

Cadiſtus, mons Cretæ, memoratus Solino *cap.*11. ubi de Creta Inſ. *Albet jugis montium. Dictynnæi &* Cadiſti, *qui ita excandeſcunt, ut eminus navigantes magis putent nubila*; ubi vulgò *Cadiſchi* legitur, ſed libri omnes *Cadiſti* habent, teſte Salmaſio *ad Solinum p.* 171. qui idem, Solinum, quod proprium Alborum fuerit in Creta montium ad Dictynnæum & *Cadiſtum* perperam tranſtuliſſe, monet. Certè Ptolomæo inter famoſos Cretæ montes, τὰ Λευκὰ ὄρη καλούμενα, Ida & Dicte: quibus id nominis impoſitum, quòd juga illorum nix nunquam desereret V. quoque Theophraſtum *Hiſtor. Plant. lib.*4.*cap.*1. & Plinium *lib.*16.*cap.*33.

Cadius, vulgò *Cadi*, Judex, Præfectus apud Turcas & Saracenos. Meurſius in Κάδης. *Cadmus* corruptè habet Matthæus Pariſius in *Hiſtor.*

Cadmus, adde: Gortynæ, quæ mediterranea Inſ. Cretæ urbs, cultum eſſe, è Solino diſcimus, qui *cap.*17. *Iidem*, ait, *Gortynii & Cadmum colunt, Europæ fratrem: ita enim memorant.* Niſi hic, verba ſunt Voſſii, non *Cadmum* ſcripſerat, ſed *Atymnum*, ex Jove & Caſſiopea natum, ut eſt legere apud Apollodorum *Biblioth.* V. Voſſium *de Idolol. lib.*1.*cap.*13. *ſub fin.* De tempore ejus in Græciam adventus, non idem ſentiunt Eruditi. Circa Joſuæ ætatem id factum eſſe, quidam contendunt: Alii ſub exitum Iſraëlitarum ex Ægypto, cum ex eadem regione in Græciam, coloniæ ducem, migraſſe atque ibi urbem Thebas, ad imitationem Thebarum Ægyptiarum condidiſſe volunt. Secundùm eoſdem, *Cadmus* in inſ. Rhodum appellens, αὐθεντεβουσίαν incolas docuit; neque alias, quàm Ægyptias literas Græciæ dedit, quæ *Phœniciæ*, ſicut & ipſe dictus, tum quòd Phœnices Græcis, quàm Ægyptii, notiores eſſent: tùm quòd Cadmus ex Ægypto in Phœniciam priùs tranſiit, ob navigationis commoditatem, antequam in Græciam perveniret. Eundem è patria ſua in Græciam Liberi Patris ſacra, in Samothraciam verò Cabirorum myſteria, attuliſſe dicunt; inter quos apud Græcos Cybele quoque habita eſt, Deorum mater & præcipuo honore apud Phrygas culta. Ante *Cadmum* autem, Cecrops Athenarum conditor, & poſt hunc Danaus, Argivorum Regni auctor, ex eadem Ægypto in Græciam colonias deduxere; qua de re V. Franc. Burmannum *ad Joſuæ cap.*24. *ſub fin.* alioſque: ut & in voce *Harmonia*. Filiam *Cadmi* hujus Agaven duxit Echion, unus de quinque Dentigenis, plebi Thebanæ mutuis cædibus interemtæ ſuperſtitibus, ut videre eſt apud Apollodorum *lib.*3. Quibus genitus Pentheus, *Cadmo* in Regno ſucceſſit: Poſt Penthea, Polydorus Cadmi filius Thebis Rex fuit. Huic filius Labdacus; qui Lajum procreavit, eo anniculo relicto, pari cum Pentheo morte ſublatus. Lajus pater fuit Oedipi, quo Eteocles natus eſt. Atque hæc fuit Cadmeidarum ſucceſſio, ex *tertio* Apollodori, in epitomen hodiernam redacti, plena Tragicis infortuniis ac facinoribus, apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium lib.*3. *pag.*313.

Cadmus, mons Laodiceæ ſuperimminens, è quo Lycus fluv. exoritur, apud Strabonem: V. Salmaſium ad *Solinum. p.*828.

Cadocum, vulgò *Cayeu*, locus Galliæ, in Ambianis. Hadr. Valeſius in voce *Ambiani.*

Caduceus, adde; Vocem Salmaſius è Græco κηρύκειον deducere mavult; & inter ſymbola Eleuſiniorum Sacrorum *Caduceatores* quoque fuiſſe, notat, ex Clemente Alex. ubi totam ſacrorum horum ſcenam facundè traducit. V. in voce *Eleuſine.* Nec omittendum ſupplices olim *caduceum* quoque præferre conſueviſſe, quòd hunc geſtantes ab omni violentia tuti eſſent: cujus rei exemplum Livius exhibet *lib.*8.*cap.*20. V. etiam Cœlium Rhodig. *Lect. Antiq. lib.*21. *cap.*16. Cœterùm coronari nonnunquam *Caducei* conſuevere. Sic nuntius Theſei Athenas præmiſſus, apud Plutarchum *in Theſeo*, cùm plurimi inibi eſſent, qui ei alacriter imponerent coronam ſalutis (de qua infrà dicemus) ille acceptâ coronâ *caduceum* coronavit. Sed & κηρύκεια συμπεπλεγμένα ἐκ τῶν ἐλαιῶν, *Caducei circumvoluti ramis oleaginis*, occurrunt apud Dinarchum *in Demoſthenem.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.*2.*c.*9. & *l.*6.*c.*16.

Caducum Auſpicium, ſi quid inter ſacrificantes cecidiſſet, dictum eſt, quod peſſimi ſemper ominis loco habitum. Sic Hadriano Cæſ. paulo ante obitum, *prætexta ſponte delapſa caput operuit annulusque, in quo imago ejus ſculpta erat, ſponte de digito elapſus eſt*, apud Spartianum.

Caduinium, vulgò *Cadouin*, locus Galliæ, memoratus Hadr. Valeſio in voce *Mulcedonum.*

Cadurcum, apud Juvenalem *Sat.*7.

Inſtitor hybernæ tegetis, niveique cadurci.

Ubi vetus interpres: *Cadurcum quidam cucullum dicunt candidum, propter hyemes ac nives comparatum; alii tabernaculum, aut tentorium, quibus merces ſuas protegere conſueverant.* Sed hic pro vili merce, tàm *Cadurcum*, quàm teges, ponitur. Sententia enim Poëtæ eſt, de mercede ſive minervali Grammatici præmordere aliquid pueri cuſtodem, quin & diſpenſatorem eandem delibare. Hortatur porro Grammaticum, ut patiatur detrahi potiùs aliquid, quàm totum perire: quemadmodum mercium viliſſimarum inſtitor patitur aliquid de ſolito pretio imminui potiùs, quàm nihil vendere. *Cadurcum* igitur veſtis fuit ſtragula, ſive lodix, ad frigus arcendum, denſa ſc. ac villoſa, ex lino Cadurcenſi facta. Apud eundem Poëtam, pro lecto nonnullis ſumitur, cùm inquit:

Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Ubi voce *Cadurci*, lodices & ſtragula ac culcitas, ex lino præfato factas intelligunt: Salmaſius verò aliter exponit verſum hunc, ex hiſce duobus præcedentibus:

Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor
Concubitu, ſacris obſervandiſque diebus.

Nempe Matronæ, quæ in caſto Iſidis aut Cereris erant, concubitu abſtinebant: & per eos dies, quibus caſtum obſervabatur, ſecubabant à lectis ſuis ac toris genialibus & ſtramentis incubabant in Templo ipſo, in quo & pervigilia celebrari mos fuit. Erant autem ea ſtramenta utplurimum iis herbis foliiſque farta, quæ caſtitati conducere æſtimabantur, ut videbimus infrà, ubi de more *in Stramentis cubandi.* Latini verò *Cadurcum*, cùm primitus proprieque ſignificaret Cadurcicam culcitam, ex lino apud Cadurcos nato factam, poſtea pro quolibet *ſtramento* uſurparunt, Plin. *libro* 19. *capite* 1. Hinc itaque *violatum cadurcum* ſive ſtramentum dicitur Poëtæ, ab illa muliere, quæ in caſto non fuerat, nec ſtramento incubuerat cum reliquis ἁγνευούσαις, ſed quæ ſacris obſervandiſque diebus non abſtinuerat concubitu: pro qua proin maritus veniam petere & magnâ mercede ac pœna violatum Cadurcum redimere cogebatur. Vide eum *ad Solinum pag.* 938. In *carmine* Sulpitiæ,

Ne me cadurcis deſtitutam faſciis &c.

Cadurcæ faſciæ, non inſtitæ ſunt, quibus lectus intenditur, uti quidem Schol. Juven. contendit, ſed faſciæ lineæ, quibus ipſa Sulpitia velabatur, ut videre eſt apud eundem Salmaſium ibid. *pag.*938. & 1170. V. quoque in voce *Cadurci.*

Cadus, quo vinum Romani condiderunt. Ita enim Plautus *Aulularia*,

—— — *At ego juſſero*
Cadum unum vini veteris à me afferrier.

Solebat pice diligenter oblini, ac in loco, quò fumus poſſet pertingere, ſtatui. Marcellus *de Medicam. operculo ſuperpoſito, & clauſo vel gypſato diligenter de argilla.* Junius Moderatus Columella *Rei Ruſt. lib.*1.*cap.*6. *vinum celerius fumo matureſcit.* Hinc Horatius *lib.* 1. *ode* 30.

—— *Græcâ quod ego ipſe teſtâ*
Conditum levi.

Idem *lib.*3.*ode* 8.

Hic dies anno redeunte feſtus
Corticem aſtrictum pice dimovebit,
Amphoræ fumum bibere inſtitutæ
Conſule Tullo.

Statius *Lib.*4.*ſylv.*8.

Albanoque cadum ſordentem promere fumo, &c.

Picandi ſic reponendique vini primus auctor L. Opimius Conſul fuit, ſub quo generoſiſſimum vinum collectum eſt, teſtante Plin. *l.*14.*c.*4. Martialis *l.*1. *Epigr.*27.

Teſta ſed antiqui felix ſiccatur Opimi,
Egeris & nigros Maſſica cella cados.

Notabantur autem *cadi*, inſcripto nomine & auctoris & Conſulis. Petronius *Satyr. Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo: Falernum Opimianum annorum centum.* Horatius *lib.*1. *Sat.*10.

—— —— *Rhodio quod Pitholeonti*
Contigit, at ſermo linguâ concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt, &c.

V. quoque infrà, ubi de *Signandi ritu.*

Cadvvallader, ultimus Cambrorum in Anglia Rex: poſt quem Cambria diviſa eſt in *Meridionalem* & *Septentrionalem*, quarum utraque peculiares ſuos Reges habuit, usque ad A.C.1140. quo, extincto *Regum* nomine, *Principes* ſucceſſere, donec ſub Henrico III. Angl. R. Cambria, titulo *Principatus Walliæ*, in Angliæ Regum poteſtatem pervenit. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Caadas, Græcè Καιάδας, barathrum erat prope Lacedæmonem, in quod maleficos conjicere ſoliti erant; quemadmodum in *Meſſeniacis* Pauſanias memorat, Ariſtomenem εἰς τὸν Καιάδαν, in *Caadam*, conjectum & ibi triduum commoratum, per ſubluſtres tenebras vidiſſe vulpem cadavera appetentem. Nempe καιάδας Lacedęmoniis id ipſum fuit, quod Græcorum aliis καίατα vel καιετὸς, h.e. *locus effoſſus*, vel *terræ dehiſcentis ruptura*, *quam faciunt terræmotus*, ut ex Heſychio diſcimus. Cujusmodi rupturæ cùm in agro Laconico fuerint frequentes, ſunt qui Spartam ab Homero dici ſtatuant, non, uti vulgò legitur,

—— λακεδαίμονα κητώεσσαν,

Iliad. β. v.581. & *Odyſſ.* δ. *verſ.*1. ſed καιετάεσσαν, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν σεισμῶν ῥωχμοὶ καιετοὶ λέγονται καὶ καιάδας τὸ δεσμωτήριον ἐντεῦθεν, *quia rupturæ, quæ fiunt ex terræ motibus, καιετοὶ dicuntur, atque inde carcer*

cer καιάδαν, Strab. *lib.* 8. quamvis *Ceadas* non tam carcer fuerit, quàm barathrum, in quod capite damnati præcipites ex alto demittebantur, ut poſt Thucydidem lib. 1. aſſerunt Pauſanias, Thucydidis Scholiaſtes, Suidas & Grammaticorum alii. Quo lapſu tam præcipiti cùm pleriq; contererentur, erat in eorum foſſa magna cadaverum vis & per meatus ſubterraneos vulpes eò ſe conferebant, ut pabulum inde carperent. Quarum unam caudâ arreptam ſequutus Ariſtomenes, per viarum opaca, tandem evaſit, Pauſanias & Polyænus *Stratagem. lib.* 2. Ut Plinium omittam, qui hanc hiſtoriam perſequens *lib.* 11. *cap.* 37. locum hunc *latomias* appellat. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap.* 13. *quod eſt de Vulpibus.*

Cæcias, adde: Ariſtoteli Boreas vel Aquilo; cui eidem Meſes inter Boream & Cæciam: Plinio addititius & ſpurius ventus eſt, inter Boream & Æquinoctialem exortum, de quo V. pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1247. *& ſeqq.* In turre ventorum octogona, quam Andronicus Cyrrheſtes Athenis extruxit, ſpecie barbati ſenis, patinam olivis plenam offerentis, expreſſus eſt. Athenienſibus ſine dubio gratiſſimus, ut quibus ex hac arbore maximus proventus. In Oceano *Nord-eſt*, in mari Mediterraneo *Greco*, in Adriatico, *Burino* appellatur. Jac. Sponius *Itiner. Græciæ T.* 2. *pag.* 177.

Cæcilia Lex, de Fullonibus, data à Cæcilio Metello, C. Flam. Lucio Æmylio Cenſoribus, ad populum ferenda, cùm illis non liceret; Sonuit de ratione poliendarum veſtium, Plin. *l.* 36. *cap.* 17. Alia, de jure Italiæ & tributis tollendis, lata à Q. Cæcilio Metello Nepote, L. Afranio, Q. Cæcilio Metello Celere Coſſ. A. 693. U. C. *ut Italia à vectigalibus immunis eſſet*; Ejus meminere Dio *lib.* 37. Cic. *lib.* 2. *epiſtol. ad Attic.* &c. Alia, cujus auctor Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio Conſul, cum Pompejo M. an. U. C 701. fuit, *Ut Cenſoria poteſtas, quam P. Clodius Tribunus Pl. imminuerat, reſtitueretur*, Dio *lib.* 4. Alia de repetundis, apud Valer. M. *l.* 6. *c.* 9. quam vel eandem cum Calpurnia eſſe, vel pro *Cæcilia*, ibi legendum *Calpurnia*, ſentit Sigonius.

Cæcilia Didia lex, V. infrà *Didia lex.*

Cæcilia Gabinia lex. ab Aul. Gabinio Tr. Pl. L. Metello, Q. Martio R. Coſſ. an U. C. 685. lata, fuit: *Ne jus diceretur de iis pecuniis, quæ verſura facta eſſent ſumtæ*: Ne ſc. provinciales homines à Romanis exhaurirentur: *Ne gravior uſura, quàm centeſima, exigeretur*: Etiam præter amiſſam ſortem certam pœnam ſtatuens. V. Ciceronem *Epiſtol. ad Atticum lib.* 6.

Cæcilia Renata, filia Ferdinandi II. Imper. ex Maria Anna Bavarica, nupſit Uladiſlao VI. Poloniæ R. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.*

Cæciliana, lactucæ ſpecies, apud Plinium, *Purpuream maximæ radicis* Cæcilianam *vocant*: à *Cæcilio* viz. Metello, quod docent hæc Columellæ in *Horto*, ubi varia lactucarum genera deſcribit,

> *Altera crebra viret, fuſco nitet altera crine,*
> *Utraque* Cæcilii *de nomine dicta Metelli*

Fuit autem is primo bello Punico Romæ Conſul creatus anno U. C. 503. annis circiter 220. antequam imperaret Auguſtus, &c. V. quoque infrà ubi de *Lactucis*. Sed & inter Ceraſorum genera, *Cæciliana* recenſentur Plinio eidem *l.* 15. *c.* 25. *Cæciliana rotunda ſunt*: cujusmodi ceraſa propriè *ceraſa* Galli vocant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 959.

Cæcilius Spado, memoratur in *Epiſt.* Fauſtinæ ad Marcum, apud Vulcatium Gallicanum, in *Avidio Caſſio.*

Cædem luſtrandi & expiandi ritus, apud Athenienſes, olim ſolennis memoratur Lege illâ apud Demoſthenem *c. Macart.* Τοὺς δ' ἀπογιγνομένους ἐν τοῖς δήμοις οὓς ἂν μηδεὶς ἀναιρῆται, ἐπαγγελλέτω ὁ δήμαρχος τοῖς προσήκουσιν ἀναιρεῖν καὶ θάπτειν καὶ καθαίρειν τὸν δῆμον τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν ἀπογίγνηται ἕκαστος αὐτῶν. Ἐπαγγέλλειν δὲ περὶ μὲν τῶν δούλων τῷ δεσπότῃ, περὶ δὲ τῶν ἐλευθέρων τοῖς τὰ χρήματ' ἔχουσιν. Ἐὰν δὲ τοῦ Δημάρχου ἀπαγγείλαντος μὴ ἀναιρῶνται οἱ προσήκοντες, ὁ μὲν Δήμαρχος ἀπομισθωσάτω ἀνελεῖν καὶ καταθάψαι καὶ καθᾶραι τὸν δῆμον αὐθημερὸν, ὅπως ἂν δύνηται, ὀλιγίστου. Ἐὰν δὲ μὴ ἀπομισθώσῃ, ὀφειλέτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ· ὅ, τι δ' ἂν ἀναλώσῃ, διπλάσιον πραξάσθω παρὰ τῶν ὀφειλόντων. Ἐὰν δὲ μὴ πράξῃ, αὐτὸς ὀφειλέτω τοῖς δημόταις. *Si qui in Municipiis demortui fuerint, neque eos ſuſtulerit quisquam, denuntiet Demarchus cognatis, ut tollant & ſepeliant. Et populus ille* (ſeu tribus) *luſtretur eo die, quo quis ita demortuus. Denuntietur autem de Servis domino; de Ingenuis, eis qui in eorum bona ſuccedunt —— Quòd ſi poſt Demarchi denuntiationem, cognati non ſuſtulerint, Demarchus ipſe tollendum cadaver locet, & ſepeliendum & luſtrandum eo die populum, quàm minimo poterit. Sin non locarit, debeto mille drachmas ærario. Quidquid autem impenderit, duplum à debentibus exigito. Quod niſi fecerit, ipſe Tribulibus debeto.* Imò nec apud Græcos vett. ullius ſceleris tam ſolennis frequensque ac varia κάθαρσις occurrit, quàm homicidii, etiam nec illiciti. Unde ſolum mutantes ſæpius homicidæ ad Principes exteros, qui eos ritè luſtrarent, adeoque ſcelus expiarent, ſe conferebant, cujus rei obvia in Hiſtoriis teſtimonia. Etiam obſervatur mos vetus & ſatis mirus luſtrationis, quam οἱ δολοφονήσαντες, *qui ſponte & dolo quempiam interfecerant*, adhibere ſolebant. Nempe ἐξάργματα ſeu ἀκρωτηριάσματα, μασχαλίσματα item dicta, hoc eſt, *corporis occiſi extremitates*, (veluti naſi, aurium, digitorum, alias) abſcindentes, collo ſibi ita catenata, ſacrarum inſtar reliquiarum, ſuſpendebant, ut διὰ τῶν μασχαλῶν, *per axillas*, etiam trajicerentur, ſanguinem interim occiſi delingentes & in os ejus deſpuentes. Quale quid memoratur apud Apollonium Rhodium *Argonautic. libro* 4. *verſu* 478. ubi de Jaſone, Abſyrti extremitates ſic abſcindente. Et Sophoclem, in *Electra*, de Agamemnone & Clytemneſtra,

> Ὑφ' ἧς θανὼν ἄτιμος ὥστε δυσμενὴς
> Ἐμασχαλίσθη.
> *A qua ipſe morte affectus indigna, velut hoſtis*
> *Extremitatibus corporis mutilatus eſt.*

V. Scholiaſtem ibi, præter Heſychium in Μασχαλίσματα, & Suidam in Μασχαλισθῆναι, item Ἐμμαχαίως, ubi τῶν μορίων ὁρμαθὸν, *partium illarum catenam* memorat, ſub axillis trajectam. Cujusmodi ritus uſus etiam bello civili cæſis, velut & Numinis & occiſorum iram aut placans, aut minuens. Nempe cœtera quidem ſcelera expiare ſe exiſtimabant Veteres ſacrificiis ſolennibus: at nihil adeò ſolicitè, publicè & frequenter curabant, atque homicidii qualiscunque, extra pœnæ legitimæ rationem, commiſſi. Unde etiam Populus Romanus, qui P. Horatium à cæde ſororis abſolverant, admiratione magis virtutis, quàm jure cauſæ, imperarunt Patri, filium expiaret pecuniâ publicâ, apud Livium *lib.* 1. quod ab eo præſtitum in gentis Horatianæ ſacris manſit. Atque ad toties iterata (ſc. quolibet luſtro) Suovetaurilium, ex Tullii Hoſtilii inſtituto, ſacra; uti & alia aliquot inſigniora, ejusmodi *cædis* quomodocunque patratæ expiatio attinet, pro expiatiſſima ſemper habita, V. Dionyſium Halicarn. *lib.* 4. Quæ omnia videntur ab Hebræis utcunque mutuata, de quorum ſolicitudine circa cadaver occiſi repertum, divinitus imperatâ, V. Legem Deuteronom. *cap.* 21. ut & infrà ubi de *Juvenca* ſeu *Junicerufa*. Quid verò olim apud Anglos in caſu hujusmodi moris fuerit, dicemus in voce *Murdrum*: ut & de *Cæde* Animantum expiatâ, hîc infrà. V. quoque retro in voce *Abannatio.*

Cædes, quæ apud Vett. pro occiſione & contrucidatione ſemper ſumi ſolet, recentis ævi Scriptoribus uſurpari cœpit, pro verberatione tantùm & pultatione, quæ pugnis fit & manibus. Hinc Donatus *ad iſtud Terentii*, *Iſtuc ergo volo ipſum experiri Expreſſè oſtendit*, inquit, *pauperioris loquacem contumaciam, usque ad pericula cædis.* Idem *ad illud: colaphos infregit mihi. Contumelioſa*, ait, *cædes & digna lenone. Et ad illud Adelphorum,*

> *Cteſipho me pugnis miſerum & iſtam pſaltriam usque occidit.*

Mirè, inquit *interjecit miſerum, & neceſſariò usque addidit, ut oſtenderet nimiæ cædis verbum, non occiſionis, intelligi oportere*: Quibus verbis *cædem* ab *occiſione* apertè diſtinguit. V. Salmaſium *ad Jul. Capitolinum in Vero.* Hinc *Cædes fuſtium*, apud Victorem Utic. *lib.* 3. *Poſt cædes innumerabilium* fuſtium *trochleis frequentibus elevatus, dum tota præ urbe penderet, nunc in ſublime ſe tollente celeri* &c. Fulgentium *de Verit. Prædeſtin. l.* 3. *Judæi Apoſtolos, in cuſtodiam publicam miſſos & Angelo januas carceris aperiente dimiſſos, rurſus abducentes* cæde *maceraverunt, cæſisque denuntiaverunt, ne loquerentur in nomine Jeſu*, Alios. Ut de veteri vocis notione aliquid addam: *Cædem* non tantùm hominum, uti dictum, ſed & beſtiarum expiandam eſſe, credidere Veteres; perſuaſionem adhuc iſtam ſervantibus Mahometanis. Hinc ubi de Pythone ab Apolline cæſo Statius *Thebaid. lib.* 1. *v.* 569.

> —— *nova deinde piacula cædi*
> *Perquirens, noſtri tecta haud opulenta Crotopi*
> *Attigit.*

Nempe cædibus patratis, piacula ab Oraculis petere ſolebant, cujus moris exempla multa ſunt, apud Apollodorum & Tragicos. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium lib.* 2. *p.* 190. & infrà ubi de *Tribunalibus Athenienſium.*

Cælare, Cardano *l. de Lapidibus*, & *ſculpere* ſic diſtinguuntur, ut *cælare* de gemmis dicatur, quæ cavatâ effigie inſigniuntur; *ſculpere* verò, quum imago prominens figuratur, velut in nummis, qui Principum vultibus ſignantur. Sed Salmaſio hoc ipſum *cælare* Latinis dicitur, quum imago prominet ac protuberat; qui proin *cælatas gemmas* non de ſcalptis vel cavatis, ſed de exprimentibus ectypam & extantem imaginem, accipit: *Scalpere* verò is pro *cavare* ſumit. V. infrà ubi de *Cavatoribus*. Quintilianus *l.* 3. *c.* 21. *Cælaturam* à Sculptura diſtinguit, ſolo materiæ nomine: Generale enim ei Sculptura eſt, at ſpecialis cælatura, quæ in auro, argento, ære, ferro operatur; præter quæ lignum, ebur, marmor, vitrum, gemmas etiam Sculptura complectitur. Certè *Cælata* propriè vaſa dicuntur aurea vel argentea, in quibus ſigna vel ſigilla intus aut extra eminentia expreſſa ſunt, *cælo*, ſeu γλυφάνῳ: unde γεγλυμμένα Græcis, item ἀνάγλυφα, de qua voce ſuprà. Virgilius tamen *lignum cælatum* dixit, ſed impropriè ac poeticè: at *gemmas cælatas* non legimus apud Auctores, ſed *ſculptas* vel *ſcalptas* &c. *Cælatura* autem interdum totas, interdum dimidiatas, figuras extantes oſtendebat. ac præcipuè in argenteis olim vaſis locum habuit. Græci Τορευτικὴν dixere, & τόρευμα, opus hoc modo cælatum. Et quidem ſimulachra, quæ non tota extarent eminerentque, πρόστυπα dixerunt iidem, Latini *cruſtas*; quæ verò tota extabant, ἔκτυπα, ἐκφυῆ & περιφανῆ: utraque, *emblemata*; quæ de poculis

&

& vaſis revelli poterant ac rurſus illigari, uti latiùs dicemus infrà ubi de vaſis *Ectypis* & *Proſtypis*, item in vocibus *Cruſta* & *Emblema.* Quibus omnibus quod carebat, dicebatur *Argentum purum*. Cujuſmodi vaſcula ex puro argento qui faciebant, *Vaſcularii* dicti ſunt, à Cælatoribus, qui ſigna ac ſigilla vaſculis includenda cælabant, ubique diſtincti. Hinc Cicero *Act.6. in Verr. Inſtituit officinam Syracuſis*, inquit, *in Regiam maximam palàm Artifices omnes, Cælatores & Vaſcularios convocari jubet.* Magni certè illi Artifices, quorum Artem in argento cælando tantopere celebrat Antiquitas, ſignis minoribus faciendis inclaruere, nec Vaſcularii fuere, ut Phidias & Polycletus: quorum illum Toreuticen oſtendiſſe ſcribit Plinius, iſtum conſummaſſe. Quòd enim Phidias ſigilla & minora ſimulachra ex ære optimè faceret, aperuit hoc modo Toreuticen & viam oſtendit illi Arti, quæ iſtiusmodi ſigilla in ſcyphis argenteis cælaret. Unde *Phidiaci toreuma cæli*, apud Martialem celebre. Antiquiorem tamen Toreuticen fuiſſe Phidiæ, qui Olymp. 83. vixit, ætate, docet Salmaſius ex Anacreonte, apud A. Gellium, quem vide *ad Solinum pag* 1044. *& ſeqq.* Plura verò hanc rem, hic paſſim, inprimis ſuprà in voce *Anaglypha*, ubi de duplici Artis hujus methodo; item hic infrà, ut & in voce *Labor*, & ubi de *Toreutice*. Non poſſum tamen, quin Plinii locum addam, *lib.33.cap* 12. quo præcipuos *Cælatores* eorumque opera memorat: *Mirum in auro cælando inclaruiſſe neminem, argento multos. Maximè tamen laudatus eſt Mentor. Quatuor paria* (ſcyphorum) *ab eo omnino facta ſunt: ac jam nullum extare dicitur. Varro & æreum ſignum ejus habuiſſe ſcripſit. Proximi ab eo in admiratione Acragas & Boëthus, & Mys fuere. Extant hodie omnium opera in Inſula Rhodiorum*, Vid. infrà *Poſt hos celebratus eſt Calamis & Antipater & Stratonicus. Mox Cyzicenus Tauriſcus. Item Ariſton & Eunicus Mitylenæi laudantur, & Hecatæus. & circa Magni Pompeii ætatem Praxiteles, Poſidonius Epheſius, Lædus Stratiates — Zopirus — Fuit dein Pytheas, cujus binæ unciæ viginti vænierunt — Habuit & Teucer Cruſtarius famam. Subitoque Ars hæc ita exolevit, ut ſolâ jam vetuſtate cenſeatur, uſque adeò attritis cælaturis, ne figura diſcerni poſſit, auctoritas conſtet.* Ad quem locum Vid. Salmaſium ubi ſuprà. Opera verò Artificum hic memoratorum fuere iſta.

Cælatorum Clariſſimorum opera.

- Areopagitas & Judicium Oreſtis in duobus ſcyphis, cælavit Zopirus H.S. XII. valoris.
- Bacchæ Centaurique cælati in ſcyphis, Acraganthis opus, in Inſ. Rhodo. in Templo Liberi Patris aſſervatum
- Cocos, *magiriſcia* appellatos, parvulis potoriis, ſed è quibus ne quidem exempla liceret exprimere, fecit Pytheas.
- Cupidines, Myos opus, in Æde præfata Inſ. Rhodi. aſſervati.
- Diomedes & Ulyſſes Palladium ſurripientes, in phialæ erant emblemate, quam Pytheas cælavit, cujusque binæ unciæ viginti libris vænierunt.
- Prælia armatosque cælavit Lædus Stratiates.
- Satyrum in phiala, gravatum ſomno, collocaſſe veriùs, quàm cælaſſe dictus eſt Stratonicus.
- Scyphorum paria quatuor, fecit Mentor: quorum nullum amplius extare ævo ſuo, ſcripſit Plinius.
- Silenus, Myos opus, in Æde Liberi Patris, de qua ſuprà, aſſervatus.
- Venatio in Scyphis, Acraganthis, magnam habuit famam: quam tamen alii Myi adſcribunt.
- Ulyſſes & Diomedes Palladium ſurripientes, Vid. *Diomedes.* Sed & Boethi, non minùs, ac Acragantis & Myos opera, clara fuere: apud Lyndiam Minervam aſſervata

Cælator, ſervus olim apud Romanos: cujus meminit Juvenalis *Sat.9. verſ.* 140.

Sit mihi præterea curvus Cælator, *& alter*
Qui multas facies pingat citò.

Ubi vetus Interpres *Cælatorem* explicat *ſervum argentarium, laboriolum, atque glypharium*: quæ tamen diſparare videtur antiqua *Inſcr.* ſepulchralis, quæ Romæ legebatur,

ANTIGONUS. GERMANIC. CÆSAR.
ARGENTARIUS.
VIXIT AN. XLII.
AMIANTUS. GERMANIC. CÆSAR
CÆLATOR.
FECIT.

A *cælo* autem dictus: cujus meminit Ovidius *Faſtor.lib.3.*

Quiq; moves cælum, tabulamq; coloribus uris,
Quiq; facis doctâ mollia ſaxa manu.

Ubi quidam pro *cælum* legunt *ceſtrum*, & hæc verba ad Encauſticen referunt, ſubmonente Plinio *lib.35. cap.* 11. *Encauſto pingendi duo fuiſſe antiquitus genera, cerâ & in ebore ceſtro, id eſt, vericulo: quo imagines mulierum maximè pinxiſſe, Lalam Cyzicenam Virginem, M. Varronis juventâ*, Idem tradit, *Ibid.* Sed pro vulgata lectione ſtat Servius, ad Virgil. *Æneid.lib.1. verſ.*544.

—— —— Cælataq; in auro
Fortia facta patrum.

Scribit namque: *Inſculpta, tamen hoc nomen in principali aliam habet naturam, in derivatione mutat. Nam cælum eſt, unde operantur Argentarii: quod producitur naturaliter, &c.* V. Laur. Pignor. *Comm. de Servis*, ubi varia hanc in rem eruditè congeſſit, ut alios mittam

Cælatura autem luxu Romanorum invaluit. Poſtquam enim argentea pocula in pretio eſſe cœpere, continentiores Cives purum, ſimplex nulliſque emblematis cælatum argentum habere gaudebant, nepotes verò totos cenſus in mirabiles profudere ſculpturas. Plin. *Nat. hiſt. lib.12. cap.* 12. *Et quia hæc attinet colligere, cùm capuli militum contemto ebore, aut etiam faſtidito cælentur argento: vaginæ batillis, balthei laminis crepitent: Jam verò pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento, fœminæ laventur & niſi argentea ſolia faſtidiant, eademq; materia & cibis & probris ſerviat.* Mentio in antiquis marmoribus, quorum unum ſic habet, apud Pignorium,

VIBIÆ. SUCCESSÆ. LIVIÆ.
AUG. SER. AB. ARGENTO.
POTORIO.

Inde jocosè apud Athenæum magnum poculum *puteus argenteus* dicitur *lib.* 11. *Dipnoſoph.* ut clarum ſit, inde etiam Græcis in uſu fuiſſe. Et quid ni, cùm notum apud illos poculum Solis Herculiſque, in quo Heros navigaſſe fertur; ingentiaque pocula ἡλίου ποτήρια dici conſueverint, Euſt. *in Od.*1. Quid inſculpi ſolitum fuerit, docet Virgilius *Æneid.lib* 1.

Ingens argentum menſis cælataq; in auro
Fortia facta patrum.

Item Juvenalis *Sat. 1. v.76.*

Argentum vetus. & ſtantem extra pocula caprum.

De *cælatura* hac poculorum inprimis argenteorum, quam *Emblematum opus* vocat vetus Scholiaſtes Juvenalis *ad verſum* 76 *Sat.1.* locus eſt egregius Pauli *ICt. l.* 13. *ff. de condict furtiva.* Neminem in auro *cælando* inclaruiſſe miratur Plinius, in argento maximè laudat Mentorem uti vidimus Martialis *lib.8. Epigr.* 51. *de Phiala Ruſi*,

Quis labor in Phiala? docti Myos, anne Myronis?
Mentoris hæc manus eſt? an Polyclete tua?
Liveſcit nullâ caligine fuſca.

Dicebantur autem iſta nobilium Artificum emblemata, proprio nomine *formæ*. Sext. Propertius *lib.4. eleg.2.*

At tibi Mamuri formæ cælator ahenæ,
Tellus artifices ne terat Oſca manus.

Vid. Thom. Demſterum in Joh. Roſini *Antiqq. Rom. lib.5. paralip. ad cap.*30. & ſupra. Sed & *Cælatura*, inter miniſteria ſacra recenſetur, in Synodo Exonienſi A. C. 1287. *can.* 12 *Cereus Paſchalis, duo cerei proceſſionales,* celatura *ſuper Altare – Onera omnium ornamentorum prædictorum - ſupportabunt libris matutinalibus, unico ſcilicet pſalterio, feneſtris vitreis in cancello &* celatura *ſuper majus Altare duntaxat exceptis, quæ Rectores vel Vicarii ſupportabunt.* Ubi Carolo du Freſne videtur id eſſe, quod in Eccleſia Rom. vulgò *Tabernaculum* vocant. Alia tamen videtur eidem eſſe vocis notio, apud Laur. Leodienſem in *Epiſcopis Virdun. pag.* 345 *Tigna, laquearia, tecta &* cælaturam *Eccleſiæ* & V. eundem Auctorem in *Gloſſario.*

Cæleſtinus V. adde: Reformati ſunt hi Religioſi, ad regulam Benedicti, geruntque veſtem candidam, cum ſcapulari nigro, & amplis largiſque manicis. Richeliet.

Cælia lex, à Cæcilio Tr. Pl. lata, Q. Cælio Metello Balearico, T. Quinctio Flaminio Coſſ. an. U. C. 635. *Ut etiam in perduellionis judicio, quod Caſſiâ lege Tabellariâ exceptum erat, populus non voce, ſed tabellâ, ſententiam ferret.* Ejus meminit Cicero *de Legibus libr.3.*

Viri illuſtres.

Cælius, Hiſtoriographus, memoratus Ælio Spartiano in *Hadriano Cæſ. Amavit præterea genus dicendi vetuſtum — Ciceroni Catonem Virgilio Ennium, Saluſtio* Cælium *prætulit.* Uti membranæ habent, cùm aliàs legeretur, *Cæcilium.* Sed hic, vetus Poeta, tam ineptè Salluſtio comparetur, quàm convenienter Criſpus & *Cælius* componuntur. Antiquus fuit Hiſtoricus, ex quo multa A. Gellius, Priſcianus, Soſipater, Chariſius, alii V. Iſaac. Caſaubonum *Notis ad Spartianum.*

Cælius Felix, Vir Conſularis, juſſu Commodi Imp. occiſus, apud Æl. Lampridium.

Cælius Sabinus I C. plurimum temporibus Veſpaſiani potuit; ejus mentio in *Digeſtis.*

Cælius Tatianus, Eques Rom. Adriani Cæſ. tutor, apud Spartianum. *Attianus* alii habent.

Cælius Mons, unus ex ſeptem montibus urbis Romæ, cum Quirinali, poſt Capitolium, à Romulo foſsâ ſive aggere ac muro firmatus; cùm nihilominus extra urbis ipſius mœnia pomeriumque eſſent: Poſtea à Tullo, an Anco, an Tarquinio, variant enim Auctores, pomerio incluſus eſt. Fuit in Suburanæ regionis parte, nomenque accepit à Cælio Vibenno Tuſco Duce nobili, qui cum ſua manu Romulo auxilio contra Sabinum R. veniſſe dicitur, Varro. Feſtus *Cælem* Etruſcum illum Ducem nuncupatum vult. Idem mons *Querquetulanus*, à ſylva ibi ingenti: & cùm poſt incendium, quo ædificia in eo ſita conflagrarunt, à Tiberio reparatus eſſet, *Auguſtus* legitur vocatus. Ita enim Tacitus *lib.* 4. *Haud fuerit abſurdum tradere montem eum* (de Cælio loquitur) *antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quòd talis ſylvæ*

frequens fœcundusque erat, mox Cælium appellatum, à Cale Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ; cùm auxilium appellatum ductaviſſet, ſedem eam acceperat à Tarquinio Priſco, ſeu quis alius Regum dedit. Nam in eo Scriptores diſſentiunt. Regia in eo fuit Tulli Hoſtilii; Tuſcique illum incoluerunt, qui cùm munire ſe cœpiſſent, ſuſpecti redditi & ab illo in planum locum deducti ſunt, qui ab iis *Tuſcus vicus* dictus eſt. Hodiè inſignis is mons in urbe habetur, Baſilicâ Johannis Lateranenſis. Habet autem ab Or. mœnia urbis, terminumque Eſquilinæ regionis, portam Eſquilinam & Amphitheatrum: ab Occ. Suburam & montem Palatinum: à Sept. Carinas, Cælium & Eſquilias: à Mer. Piſcinam publicam & Vallem, quæ eſt ante viam Appiam, quæ prope Septizonium Severi inchoans, versùs portam Capenam protenditur. Hic ſecundam Urbis regionem, *Calimontium* appellatam, poſuit Auguſtus Cæſar. Vid. Onufrium *in urbe Roma, pag.26. & ſeqq.* Bartholom. Marlianum *Topogr. urbis Romæ lib.4. cap.18.* Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 2. & 7.* &c. Ovidius *Faſtorum lib.5.*

Cælius accipiet pulverulentus equos.

Cælum, à cædo, Græcè γλύφανον, apud Theocritum, qui poculum in certamine ruſtico depoſitum ita deſcribit,

> Καὶ βαθὺ κισσύβιον κεκλυσμένον ἁδέϊ κηρῷ
> Ἀμφῶες νεοτευχές, ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον
> Τῷ περὶ μὲν χείλη μαρύεται ὑψόθι κισσὸς κτλ.

Latinè *ſcalprum* ad verbum, nam γλύφειν eſt *ſcalpere*. Sed *Scalprum* de celo, quo operantur Argentarii, vix Latini dicunt, ac ne vix quidem: Horatiusque *ſcalpra* Sutorum propria facit, quæ Græci σμίλας vocant ac σμίλιον. Sed & γλύφανον dixere ſcalpellum Græci, quo calami ad ſcribendum olim aptabantur, atque attemperabantur, quem & σμίλαν, & γλυφίδα & γλυπτῆρα & γλυφεῖα vocitarunt; *Cannivum* hodie Galli appellant, quòd *cannâ* ſeu harundine ſcriberent Veteres, non uti nos pennâ. Porro quod *celum* Vett. erat, *cilium* quoque & *cilionem* appellavere Latini recentiores. Imò etiam *Sicilum*, quod eſt σμίλιον: nam & *ſicilatos* lapides vulgò Galli dicunt, qui ſculpti ſunt: & *ſicilare*, pro ſculpere vel cælare, *cizeler*. Paulus Silentiarius verò γλύφανον etiam vocat inſtrumentum, quo lapides ſculpebantur, *in deſcr. Ambonis*,

> —— ἀλχίον δ' αὐτοῖς
> Κυκλοτερῆ γλυφάνοισι χάλυψ ἔσφιγξε τορείας.

Sed & λαοξόους nuncupat lapidum cælatores & ſculptores. *Burinum* autem vulgò dicunt Galli τὸ γλύφανον, quo cavatores utuntur gemmarum & argenti. Summus Poeta vocem hanc *tornum* reddidit, *Bucolic. lib.3.*

> —— — *pocula ponam*
> *Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis,*
> *Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis* &c.

Sed impropriè admodum. Licèt enim *terere* omnium commune ſit, Tornatorum, Sculptorum, *Cælatorum* & Raſorum: & tam Tornatores, quàm Cælatores *radant*, aliud tamen propriè ξύσαι vel ξέσαι, aliud γλύψαι, aliud τορνεῦσαι. Tornatores enim exſculpunt & inſculpunt ligna, ſtriasque in iis & ſulcos faciunt τορνευτικῶς, at figuras & ſigilla torno exprimere non poſſunt: id quod Cælatorum eſt ſeu Toreutarum, qui *celo* utuntur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1045.* & infrà, ubi de *Puſtulato argento*.

Cæmentum, propriè dicitur hodie genus ferruminis, ex arena & calce tegulaque tusâ compoſitum; olim verò *cæmentum* dicebatur, minutus lapis cæſus, politus & æquatus, ad ſtructuram ædium, à *cædendo* dictus. Hinc *Cæmenta* vett. Latini ſemper diſtinguunt à quadratis lapidibus, Vitruvius inprimis *lib.1. cap.5. lib 2. cap.7.* & *cap.8.* in quo poſtremo loco, Græcos non uſos eſſe è quadrato ſaxo ſtructura, nec è *cæmento* molli politâ, ſed è ſilice, vel è duro lapide ordinariâ, dicitur. Idem *ibid. cæmentitium ſaxum*, à quadrato ſecernit. Imò *Cæmentum* idem, quòd *cæſura*: unde *Cæmenta marmorea*, pro aſſulis, quæ è marmore cadunt, dum cæditur apud eundem, *lib.7. cap.7.* Sic quilibet lapis è lapidicina cæſus, *Cæmentum* dicebatur, unde idem Auctor *cæmentum*, à ſilice, qui naturaliter ita reperitur, nec pars fuit majoris ſaxi, diſtinguit. Veteris notionis etiam apud Plinium uſus, *lib.37. cap.23. Igne lapides in æs ſolvuntur, igne ferrum gignitur ac domatur, igne cremato lapide* cæmenta *in tectis ligantur.* Id eſt, lapides. V. quoque eum *lib.35. cap.13.* Contrà ferrumen ex arena & calce, ad farciendos & conſolidandos parietes, *Materiam*, item *Intritam*, dixere Vitruvius & Plinius, ut infrà videre eſt. Solinus verò *Cæmenti* vocem de ferrumine jam uſurpat, *cap.28. Inter Naſamonas & Troglodytas gens Amantum eſt, quæ ſalibus domos extruunt: quos in modum cautium è montibus excitatos, ad uſum ædium* cæmenticiis *nectunt ſtruicibus.* Ubi *ſtruices cæmenticias* vocat cæmenta, quibus inſtruuntur & nectuntur inter ſe lapides. Hoc enim propriè *inſtruere* dicebatur: *ferruminare* Plinius dixit, *lib.35. cap.14.* Quamvis etiam hîc accipere poſſemus cæmenticias ſtructuras, h. e. ex ſaxo cæmentitio, ut intelligamus, ſic domos apud Hammanientes ſalibus exſtrui ſolitas, quaſi ſi cæmenticiis ſtruicibus nectarentur; h. e. ex ſtructura cæmentitia fierent. Quo ſenſu *Cæmentum ac cæmentitium ſaxum*, hodie *medullonem* Galli vocant, quòd in ſtructura inter quadratos lapides medius inferciatur. Ratio verò, quòd Recentiores vocem pro intrita ipſa & ferrumine uſurparunt, hæc eſt, quòd in intritam ſeu mortarium adderentur & fragmina cæmentorum, i. lapidum, vel parva cæmenta, ut ex aliquot præfatorum Auctorum locis conſtat. V. Salmaſium *ad Solinum pag.378. & 379.*

Cæna, opp. Thraciæ, unde *Cænica* reg. & *Cæni* pop. quæ poſteà *Flaviopolis* dicta. Solinus *cap.10. In Cænienſi regione, non longè à Flaviopoli colonia, Bizye oppidum, quondam arx Terei Regis.* Sed Bizye in Aſtica στρατηγίᾳ, ut vocat Ptolomæus, ſeu regione, non *Cænicâ*, fuit. Salmaſius *ad l.* V. in voce *Cænica*.

Cænophrurium, adde: Καινὸν φρούριον Plutarcho *in Lucullo*, in vet. Tab *Cenopurio*, in *Itiner.* Antonini *Cenophrurio*, καινὸν χωρίον perperam apud Polybium, qui munitiſſimum hoc caſtellum fuiſſe ſcribit & in eo gazam ſuam habuiſſe Mithridatem. De eo ſic habet *Itinerar.* laudatum,

> *Heraclia M. P. XVIII.*
> *Cenofruris M. P. XVIII.*
> *Melantiada M. P. XXVIII.*
> *Byzantio, qui & Conſtantinopolis M. P. XVIII.*

pro quibus *Tabula* Peutingerorum habet: *Heracleo, Cenopurio, Melontiana, Byzantium*, quæ non parum variant in paſsuum intervallo. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Cæpe, inter Ægyptiorum olim Numina. Plinius *lib. 19. cap. 6. Allium cæpasque inter Deos jurejurando habet Ægyptus*; Sicut Zeno Stoicus per *cappar*, Teleclides per *braſſicam*, juraſſe leguntur. V. infrà *Cepe*. Averſabantur tamen illud Ægyptii Sacerdotes, quòd, lachrymas eliciendo, feſtos dies celebrantibus moleſta eſſet, & excitatâ ſiti incommoda iis, qui religionis causâ cibo potuque abſtinerent: Quòd item Lunâ decreſcente viget ac augeſcit, Plutarchus *de Is. & Oſir.* Certè, Plinius de omnibus ejus generibus, *Odor*, inquit, *iis lachrymoſus.* Unde κρόμμυον Græcis, ὅτι κόρας μύειν ποιεῖ. Ariſtophanes,

> *Τί δῆτα κλάεις; κρόμμυον ὠσφραινόμην.*
> *Quid ita fles?* Cæpam *ſubolfeci.*

Et Bias à Rege Alyatte accerſitus, Regiâ fortunâ ſpretâ, illum juſſit κρόμμυον ἐσθίειν, *cæpam edere*. Lucilius item *lib.5. Sat.*

> *Flebile cæpe ſimul, lachrymoſæque ordine tallæ.*

Sic enim Feſtus vocat interiores cæparum tunicas. Veteribus tamen Romanis in pretio. Varro *in Bimargo*, *Avi & atavi noſtri cùm allium & cæpe verba eorum olerent, tamen optimè animati erant.* Imò apud Homerum, Hecamede Neſtori Machaonique, pro obſonio, apponit *cæpam & mel flavum* &c. V. Plinium, ubi ſuprà, & ad eum Dalechampii *Notas*: Salmaſium item *ad Solinum pag. 1167. & ſeqq.* ut & infrà in voce *Unio*. Addam ſaltem de oleris hujus in coronis Vett. uſu. Quia enim *Cæpe*, eliciendo lachrymas, oculis prodeſt, ideo & ipſum inter coronamenta eſt receptum. Cujusmodi coronæ meminit Artemidorus, eique locum aſſignat inter illas, quæ per quietem viſæ quidpiam ſignificant, *lib.1. c.79.* Fortè & idem coronamenti genus ſignavit Callimachus hoc verſu,

> —— —— — ἀμφί τε κόρσῃ
> Εἰργμένος ἀγλίθων οὖλον ἔχει στέφανον.
> *circa caput*
> *Vinctus*, cæparum *teneram habet coronam.*

V. Schol. in *Alexiph.* Nicandri in μύκητος κεκλαγγότος & C. Paſchalium *Coronarum lib.1. cap.15.*

Cæratus, opp. Cretæ: quod prius *Cnoſſus*, Græcè Καίρατος, ad fluvium cognominem, Strab. Meminit fluvii Callimachus,

> Χεῦε δὲ Καίρατος ποταμὸς μέγα.

Virgilius *in Ciri*, *Caratea flumina* habet,

> *Carpathium fugiens & flumina Carateæ:*

τὸν Καιράτιον ποταμόν. V. Salmaſium *ad Solinum pag.172.*

Cæremonia, ſeu *Cærimonia*, à *caritate*, vel ab opp. *Cære*, Feſto dicta eſt: *Cærus* autem vet. linguâ ſanctus & inter myſtica Jani nomina fuit, *Cerus manus*, in *Carm.* Saliari, *ſanctus bonusque* Alii vocem à *Cerere* derivant, unde Gloſſ. *Ceremonia*; ἁγιστεία. Nonnulli à *Cæritibus*, Hetturiæ pop. quòd hi, captâ à Gallis Româ, ſacra Romanorum à Veſtalibus invecta benignè acceperint, atque adeò ſervarint, donec Camillus patriam recuperaſſet, V. Scaligerum *in Feſtum* & Livium *lib.11. cap.5.* Nec deſunt, qui à *carendo* eam deducant, ut videre eſt, apud A. Gellium *lib.4. cap.9.* quòd Religio illis *carens* exerceri ritè nequeat &c. Et ſanè, ea eſt hominum infirmitas (usque dum in civitatem, in qua Joannes nullum Templum præter Dominum Omnipotentem & Agnum videbat. Apocalyps. *cap. 22. verſu 23.* fuerint collecti) ut quibusdam externis ſenſuique perceptibilibus adminiculis omnino indigeat, quibus ad primarium ac interdum Dei cultum perducantur, V. Auguſtinum *lib.19. contra Fauſtum cap.11.* Hinc, in *infantia* Eccleſiæ, jam olim ſub Promiſſione, variæ obtinebant cærimoniæ, ejus quaſi in illa ætate ſerperaſtra, quibus ad Meſſiæ Fidem contenderet, eoque adhuc abſente, ſaltem imagine ejus paſceretur. Nec alium reſpectum habuere ſub Moſe, ante μοσχοποιΐαν, i. *Vituli confectionem*; quanquam ab eo adauctæ & non adeò liberæ, ut antè, relictæ ſint, inſtituto Tabernaculo ac Sacerdotio Aaronico. At poſt peccatum Vituli, Eccleſiæ Fata mutata atque viliora facta ſunt. Quosq; Deus ut filios hactenus habuerat, ac ex Ægyptiaco ergaſtulo liberatos in domum ſuam cooptaverat, jam inſtar ſervorum, qui vernilitatem in Ægy-

to contractam nondum dedi dicerant, duriùs habere conſtituit, Jer. c.31. v.32. & Hebr. c.8. v.9. Magnam enim partem in longo illo per deſerta errore periere; cœteri autem variis *Cærimoniis* onerati Deo adductiùs ſervire inque ſervilibus miniſteriis ætatem agentes, eum colere juſſi ſunt: terrore poſt latam Legem accedente ac verbis minantibus, *Quiſquis non manſerit in omnibus* &c.' primogenitis quoque à Sacerdotio rejectis, ac Levitis in eorum aſcitis locum, Ezech. *cap.* 10. *verſu*, 25, 26. Atque ſic Moſes, renovato Dei fœdere, poſt acceptas ſecundas Tabulas, quæ gravioribus verbis armatæ erant, omne demum *Ceremoniarum* choragium ac jugum, genti impoſuit; peccatumque non ſolùm illud, ſed & alia omnia, quotidie fateri & ſacrificiis ac pecudum cruore Altari inſcribere ac laborantis, nec unquam ſatis lætæ, conſcientiæ gemitus ac ſuſpiria Tabernaculo affundere juſſit. Quo pacto Deus Eccleſiam iſto tempore, velut *adoleſcentem*, ſub Pædagogo ponere & difficili miniſterio ejus proterviam delaſſare ac compeſcere, illamque per terreſtres *figuras & umbras* ſenſim ad majora perducere, ſicque venturo olim Salvatori per Veterum deſideria, ac *ſitim*, viam ſternere, & gradibus quibusdam ſalutis humanæ opus abſolvere voluit. Sed & typus erat Lex illa *in Ceremoniis* conſiſtens, Chriſti mortisque ejus; & omnium beneficiorum Eccleſiæ olim præſtandorum imaginem gerebat; quæ victimarum morte & luſtrationibus expiationibusque typicis adumbrabat. Unde *Chriſtus finis Legis* appellatur, Rom. *cap.* 10. *verſu* 4. Præterea inſerviebat ea diſcernendis ac diſterminandis Judæis ac Gentibus, erectâ *ſepe intermediâ*, Ephes. *cap.* 2. *verſu* 14. Imò diſcrimina inter ipſosmet Judæos faciendo, quorum alios ab Altari & conſpectu Dei arcebat, ut totum Iſraëlem Numeror. *cap.* 1. *verſu* 51. & *cap.* 3. *verſu* 10. alios accedere quidem ſinebat, ſed non ultra primum limen, ut Levitarum ac Sacerdotum turbam; ſolum autem Pontificem Max. ad interius adytum, ipſumque Dei ſacrarium: ut appareret, nondum veniſſe Sacerdotem, qui omnem Dei populum ex æquo ad Deum adduceret. Hoc verò ultimis temporibus exhibito, *Chirographum* iſtud Rituum abolitum, ac corpore adveniente *umbra* ſublata & *Ceremoniis* V. T. finis impoſitus eſt, Coloſſ. *cap.* 2. *verſu* 14. *& ſeqq.* Qua de re V. inprimis Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Part. I. Lib.* 4. *cap.* 7. *& ſeqq.* Ubi de *Ceremoniarum* inſtitutione ac cauſis: iisque tum *publicis*, quæ quinque erant Claſſium, *Perſonarum ſacrarum*, *Actionum*, *Rerum*, *Locorum & Temporum*: tum *privatis*, circa *Veſtes, Cibos & Purificationes carnis*, accurate agit. Nec tamen *adulta* Eccleſia omnibus planè ceremoniis caret. Namque & Chriſtiani ceremoniis, ut geſtibus ac actionibus ſolennibus utimur, quarum beneficio non ſolùm ea, quæ, ad Dei cultum pertinent, ordine ac decorè peraguntur, ſed etiam res aliter ſenſibus imperceptibiles, ad Eccleſiæ, inprimis infirmorum in ea verſantium, ædificationem, oculis noſtris exponuntur, declarantur ac obſignantur. Quæ proin duûm generum ſunt, aliæ divinitus inſtitutæ; ut *Sacramenta*, aliæ ad ordinem pertinent, ut *particulares determinationes loci*, *temporis*, *formæ & ordinis Eccleſiaſticorum conventuum*, *exhortationum*, *catechizationum*, *adminiſtrationis Sacramentorum*, *precum*, *lecturæ*, *Pſalmorum*, *modi Miniſtros eligendi*, *Paſtoralium conventuum*, *erogationis eleemoſynarum*, *matrimoniorum celebrationis*, *fidelium ſepulturæ ſimiliumque*. In quibus poſterioribus quid ſequendum, cavendumque, monet Auguſtinus *ad Januar. Epiſt.* 118. *cap.* 2. & 119. *cap.* 18. & 19. V. quoque Socratem *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 22. Chryſoſtomum *in Matth. Homil.* 15. *cap.* 51. Alios, inter quos Gerſon *Part.* 1. *de Nuptiis Chriſti & Eccl. Quid vult*, inquit, *conſtitutionum multiplicatio, Evangelio nec cognito nec obſervato? Sciatur inprimis & ſervetur Evangelium* &c. Uti verò in aliis, ita etiam in hiſce perverſe æmulati Eccleſiam Gentiles, cultum ſuum qualemcunque *Ceremoniis* ſimiliter ſuffulcire dum conati ſunt, eum penitùs illis obruerunt, & principali acceſſorium præferentes, in hoc ſolo omnem Religionis rationem conſtare plerique opinati ſunt. *Cærimoniarum* certè cultu Romam creviſſe, creditum eſſe olim, Livius refert *lib.* 6. *cap.* 41. *Eludant nunc licet Religiones. Quid enim eſt, ſi pulli non paſcentur? ſi ex cavea tardiùs exierint? ſi occinuerit avis? Parva ſunt hæc: ſed parva iſta non contemnendo, Majores noſtri maximam hanc rem fecerunt.* Et in *negligentiam Cærimoniarum ac auſpiciorum*, cladem à C. Flaminio Coſ. acceptam, rejectam fuiſſe, idem narrat *lib.* 22. *cap.* 9. Sed, hac de re alibi.

Cæremoniarum Magiſter, in Aula Pontificia: olim Archidiaconus erat, *Extrav. cap.* 2. *& ſeqq.* V. *Admonitor*, *Deputatus*, *Deſignator*, *Hieromnemon*, *Hypomimniſcon*, *Memorialis*, *Rememoratorius*, *Suggeſtor*, *Teletarcha*, apud Macros in *Hierolexico*, & hic paſſim.

Cæruleum, inter Vett. pigmenta memoratur Plinio *lib.* 33. *cap.* 13. *Cæruleum, harena eſt, cujus genera tria fuere antiquitus: Ægyptium, quod maximè probatur. Scythicum, hoc diluitur facilè, cumque teritur, in quatuor colores mutatur, candidiorem, nigrioremve, craſſiorem tenuioremve. Præfertur huic etiamnum Cyprium. Acceſſit his Puteolanum & Hiſpanienſe — Tingitur autem omne & in ſuo coquitur herba* (glaſto ſc.) *bibitque ſuccum. Reliqua confectura eadem, quæ chryſocollæ. Ex cæruleo fit, quod vocatur lomentum, perficitur id lavando terendove, & hoc eſt cæruleo candidius. Pretia ejus, XXIII. in libras, cærulei XVIII. Uſus in creta, calcis impatiens. Nuper acceſſit & Neſtorianum, ab auctore appellatum. Fit ex Ægyptii leviſſima parte: pretium ejus XL. in libras. Idem & Puteolani uſus, præterquam ad feneſtras: vocant cœlon. Non pridem apportari & Indicum eſt cœptum, cujus pretium XVII. in libras. Ratio in pictura ad inciſuras, h.e. umbras dividendas à lumine* &c. Et paulo pòſt, *Cærulei ſinceri experimentum in carbone, ut flagret: fraus viola arida decocta in aqua ſuccoque per linteum expreſſo in cretam Eretriam.*

Cæruleus Color, in purpura dilutiore, apud eundem occurrit, ubi in tribus purpuræ gradibus, conchylium ultimo loco ponens, illud in tres alios ſubdividit, quorum qui dilutiſſimi coloris eſt, in heliotropii flore conſiderari ait, quem florem alibi *cæruleum* appellat, Dioſcorides ὑποπόρφυρον, Appulejus *velut purpureum*. Secundum cum malva confert, tertium cum viola ſerotina: & hîc ſubſtitit conchylium. Nam in purpura laus fuit ſumma, ut nigricans eſſet aſpectu. At in conchylio laudabatur pallor ſaturitate fraudatus, tantoque dilucidior, quanto magis vellera eſurirent, quæ in laudato Auctore reperias *lib.* 9. *capp.* 38. *&* 39. E quibus colligere eſt, conchylium medii fuiſſe coloris inter purpureum & cœruleum, atque ex utroque mixtum, cujusmodi Indicum purpuriſſum, idem eſſe ſcribit, *lib.* 35. *cap.* 6. Et de pantherarum oculis Oppianus *Cynegetic. lib.* 3.

Γλαυκιόωσι ὁμῶς δὲ καὶ ἔνδοθι φοινίσσονται,
Glauci ſunt ſimul atque intus punicei.

Itaque de purpuriſſo ſcribens Plinius *d.l. Pingentes*, inquit, *ſandyce ſublitâ, mox ovo inducentes purpuriſſum, fulgorem minii faciunt: Si purpuram facere malunt, cæruleum ſublinunt, mox purpuriſſum ex ovo inducunt.* Ubi videtur *purpuræ* nomine conchylium intelligere, quod cùm fuerit ex parte cœruleum, non potuit aliter pingi, quàm cœruleo tabulæ ſublito. Quò facit, quòd Salmaſius chalcanthum, non ab ære, ut volunt, ſed a purpura, dici ait, non à χαλκὸς, ſed à χάλκη, ſeu κάλχη, per metatheſin: ut χαλκάνθον ſit à purpuræ flore dictum, ſc. *cæruleæ*. Is enim eſt chalcanthi color, ut idem Plinius docet *lib.* 34. *cap.* 12. Atque hoc purpuræ genus Hebræi תכלת. *thecheleth*, Chaldæi *thichla*, appellarunt, quem colorem eſſe *cæruleum* ab ipſis habemus. Itaque Græci vett. *hyacinthinum* reddiderunt, non à materia, ſed à colore, ut infrà videbimus. Rubra verò purpura, non ex conchylio facta, ſed ex illius cochleæ ſanie, quæ propriè *purpura* dicitur, iisdem Hebræis ארגמן *Argaman* dicta eſt. Quod utrumque purpuræ genus, *ex Inſulis Eliſæ*, i. Græciæ in mari Ægeo, olim allatum eſſe, diſcimus ex Ezech. *cap.* 27. *verſu* 7. Et utrumque in ſummo pretio fuit. Quin *Argaman* fuiſſe colligas aliquanto pretioſius, ex eo, quòd Danielis *cap.* 5. *verſu* 7, 16, 29. is, quem Aſſyriorum Rex ad ſummos honores vult evehere, non veſtitur *thichlâ* ſed *argavanâ*. Certè non à *cæruleo*, ſed à *rubro* colore, purpuram commendari, Tyriam inprimis, ex Auctoribus notum. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. V. capp.* 10. *&* 11. ut & infrà paſſim: Plura verò de *Cæruleo* colore, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 131. 201. 255. 1154. &c. nec non infrà in voce *Cyaneus*.

Cæſar, adde: Imperatores poſtea, creatum unum ex filiis vel nepotibus, vel ſanguine junctis, ad quem imperium transferre meditabantur, primum *Principem juventutis*; pòſt, extinctâ fere Cæſarum familia, *Cæſarem*: tandem *Nobiliſſimum Cæſarem* appellavere. Cujus inſtituti primus Auctor fuit Octavius Auguſtus, apud Tacitum *Annal. lib.* 1. Exemplum in Nerone habemus; qui à Claudio *Princeps juventutis* dictus eſt. Et extant in Huberti Goltzii Auguſto numiſmata aliquot cum his inſcriptionibus: *C. L. Cæſares. Auguſti. F. Coſſ. deſig. princ. juvent.* In Ælio Vero, qui ab Adriano adoptatus & *Cæſar* appellatus eſt &c. Joh. Roſinus infrà laudandus. Salmaſio *Cæſar* tantum, primus appellatus eſt Cejonius Commodus, qui & *Ælius Verus*: Imperatoribus antea nomine hoc exiſtente proprio. Tunc itaque primùm novum genus honoris in Remp. introductum, inquit, ut eſſent CÆSARES, velut candidati quidam Imperii, & deſignati ejus hæredes; Quæ eadem quoque jam Auguſto mens, cùm Cajum & Lucium ſuos *Principes juventutis* voluit appellari; ſed more ſuo in re nova uſitatum etiam liberâ Rep. titulum uſurpavit: Pari civilitatis judicio, atque titulum *Principis Senatus* ipſe ſibi vendicavit. Porro huic Vero ſimul cum appellatione *Cæſaris* tributa eſt facultas utendi coccinei pallii, præſente Hadriano: & purpura etiam, ſed ſine auro, cujus antiquitatis auctor Commodus Imp. in *Epiſt.* ad Albinum. Hinc Spartianus *in Severo*, *Cæſarem*, inquit, *Baſſianum filium ſuum Antoninum à Senatu appellari juſſit, decretis Imperatoriis inſignibus.* Cujus ritus primus auctor Hadrianus fuit, cùm Verum *Cæſarem* deſignaret, V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad loca cit.* & infrà in voce *Nobiliſſimus*. Hodiè ſimile quid habemus *in Rege Romanorum*, qui vivo Imperatore ſubinde eligitur, in ſpem indubitatam ſucceſſionis. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 13. Ex *Cæſar*, corruptum eſt vel potiùs conciſum, *Czar*, quo titulo Moſcorum utitur Imperator, ut in hac voce videre eſt &c.

Cæſar Ateſtinus, filius Alphonſi, qui ex vilis fœminæ contubernio ab Alphonſo I. Ferrariæ D. ſuſceptus dicebatur, patruele Alphonſo II. ſine maſculis hæredibus extincto A.C. 1597. à Pontifice ſucceſſione excluſus, Imperialia tantùm feuda Mutinæ, Regii Lepidi, & Carporum obtinuit: Modernorum Ateſtinorum ac Ducum Mutinæ conditor. V. Thuanum *lib.* 119. & in voce *Cæſar* Eſtenſis.

Cæſarea, Mauritaniæ urbs, adde: Eam Bocchi Regiam facit

Solinus *cap.* 25. *Cæſarienſi coloniæ Cæſaria ineſt à D. Claudio deducta Bocchi priùs Regia, poſtmodum Jubæ indulgentiâ populi Romani dono data* Sed Jubæ Regiam fuiſſe, tradunt Plinius, Strabo, Pomponius, alii. Nec etiam Cæſarea data eſt Jubæ, verùm tota Mauritania, quæ priùs Bocchi fuerat, idque non à Populo Rom. ſed ab Auguſto Cæſare. Plinius *lib.*5. *cap.*2. *Namque diu Regum nomina obtinuere, ut Bogudiana appellaretur, itemque Bocchi, quæ nunc Cæſareenſis.* A' *Cæſarea* viz. quæ toti provinciæ nomen dedit, poſtquam à Juba inſtaurata, *Cæſareæque* nomine accepto, ſede ejus Regiâ nobilitatâ eſſet: cùm antea ignobile fuiſſet oppidum, *Jol* nomine, uti ex Mela diſcimus, V. quoque Strabonem *lib.*17. Coloniæ poſtea jure donata eſt à Claudio Cæſ. deductis in eam veteranis: Salmaſius *ad Solinum pag.*309.

Cæſarea Paneas, opp. Phœniciæ, alias Πανεὰς ſimpliciter. Stephanus, Πανεὰς, πολίχνιον Φοινίκης: *à Paneade*, Jordanis fonte ex geminis altero, qui in hac urbe oriebatur. Plinius *lib.*5. *cap.*18. de urbibus Decapolitanæ Syriæ, *Intercurſant cinguntque has urbes Tetrarchiæ, regionum inſtar ſingulæ & in Regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas in qua* Cæſarea *cum ſupradicto fonte, Abila, Arca, Ampeloeſſa, Gorbe.* Nomen *Cæſareæ*, ei Philippus Tetrarcha, in honorem Cæſaris, impoſuit, poſtquam eam reſtauraſſet: hanc enim illi Herodes Magnus reliquerat, cum Trachonitide, Batanea & Auranitide, ut illas nomine *Tetrarchiæ* haberet Unde & *Cæſarea Philippi* dicta eſt &c. V. Joſephum *Antiqq. lib.*15. *cap.*13. Salmaſium *ad Solinum pag.* 575. *& ſeqq.* ut & in voce *Cæſarea Philippi.*

Cæſarea Inſignia, ab Imperatoriis diſtincta, qualia fuerint, ex parte vidimus ſuprà. Ut alia quædam addam, *Cæſares* diademate uſos fuiſſe, negat Vir doctiſſimus; & nummi ſunt, in quibus nudâ faſciâ aut tæniâ caput cinguntur, ut Conſtantinus Jun in eo, qui inſcriptionem præfert, PRINCIPI JUVENTUTIS. At in aliis coronâ radiatâ cincti & ii viſuntur, ut Conſtantinus Chlorus in compluribus, præterea Licinius Jun. in altero, cui inſcriptum, VIRTUS EXERCIT. & Conſtantius Conſtantini M. filius in aureo, cujus averſa pars typo caret. Denique Juliani *Cæſaris* caput, eodem, quo is poſtmodum Imperator uſus eſt, diademate, duplici ſc. margaritarum lineâ, cum lapillo ad frontem grandiori, exornatum exhibet ejusdem votorum Quinquennaliorum nummus. Idem evincit nummus Conſtantini M. à Triſtano & Gretſero deſcriptus, in quo Criſpus & Conſtantinus Jun. filii, cum gemmato diademate repræſentantur. Sed & diadema *Cæſaribus* tribuunt Zonaras, Theophanes, Manaſſes, Glycas, alii, ut obſervatum Carolo du Freſne *ad Joinvill* ubi de Imperatorum ac Regum coronis, accuratè multa congeſſit. Idem firmat præterea Euſebius *de Vita Conſtantini lib.*1. *cap.*18. Nam quod ex Scriptoribus aliis diadema ſoli Auguſto faſtigio vindicatur, id verum omnino: cùm in Auguſtis Imperatoriæ, in *Cæſaribus* Cæſareæ dignitatis Symbolum haberetur. V. eundem du Freſne *Diſſertat. de infer. ævi Numiſm.* ubi *Cæſareæ* dignitatis, ab Imperatorio apice diviſæ primordia arceſſit, à principatu Trajani, à quo cùm Hadrianus adſcitus eſſet ad imperium, *diviſa nomina Cæſarum* atque *Auguſti* ex Aur. Victore, quod & Salmaſius facit *ad Hiſtor. Aug.* Ibidem de *Cæſareis* inſignibus plura.

Cæſareanum Nomen, apud Jul. Capitolinum *in Clodio Albino*, quid ſit, V. ſuprà in *Cæſar.*

Cæſariani & *Cæſarienſes*, dicuntur Officiales Procuratoris Cæſaris, qui & *Catholiciani*, *l. prohibitum & l. defens.* C. *de jure Fiſc. lib.*10. *& l. penult. fin. C. de bonis proſcr.* Rationes illi fiſcales tractabant & bona ad Principem devoluta velut vacantia, occupabant. V. titulum *de Cæſarianis Cod. Theodoſ. lib.*7. & Arrianum *in Epictetum lib.*3. *cap.*24. Cujacius hinc deductam vocem Gallicam *Sergent* & Germ. *Scharjanthen* deducit *ad l.*7. *Cod. de Jure Fiſci.* V. Joh Calvinum *Lexic. Jurid.* & Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Cæſariati equis Numidæ, memorantur Tertulliano *de Pallio cap* 4. *Unde apud aliquos Numidas, etiam equis* cæſariatos, *juxta cutem tonſor & cultri vertex ſolus immunis*; Ubi Carthaginenſes alloquens, dicere vult; Unde apud nos, qui vicini Numidis, & pæne Numidæ eſtis, juxta cutem tondendi mos inolevit, cùm Numidæ vicini veſtri, non tantùm naturalem cæſariem alant, ſed etiam alienâ *Cæſarie*, equinis nimirum jubis, caput ornare ſoleant. Non itaque hæc verba ſic accipienda, ut Numidæ non ſuam tantùm, ſed etiam equorum cæſariem aluiſſe dicantur: Nam neque *Cæſaries* de equis dicitur; nec ſi diceretur, ſoli Numidæ illam nutriiſſent, ſed & illi Græci quoque, quorum tonſuram hic Carthaginenſibus exprobrat Tertullianus. Nempe, cùm Græci elegantiores ſtrictim tonderentur: Numidæ contraria omnia ſequuti, non ſolùm capita ſua non tondebant, nec ſtrictim, nec per pectinem, ſed etiam præter naturalem cæſariem, equinas caudas, quaſi alteram cæſariem in capite geſtabant. Hoc eſt, quod Scriptor hic ait, *Numidas equis cæſariatos eſſe*, equinis ſc. jubis aut caudis criſtatos. Poëta,

> —— *criſtaque hirſutus equinâ.*

Ἵππουριν Græci hujusmodi criſtam vocant Fecerunt autem id Numidæ, utpote militares: militare enim Cæſariem alere. Unde, cùm ingenui & palæſtrici adoleſcentes *comâ circumtonsâ*, ſeu *cum capillatura in orbem tonsâ, ad inſtar coronæ*, quam στεφάνην, item περίτρομον Græci vocabant, introducerentur in Comœdia: Milites *cæſariati* erant, ut colligere eſt ex Plauti *Milite glorioſo.* Hinc ἱππίουροι appellati, quòd longam comam quaterent, Poll. V. Salmaſium *Not. ad l.*

Cæſarienſis Colonia, Jubæ olim Regia fuit, uti ſuprà vidimus. Hinc toti provinciæ, ſeu Mauritaniæ interiori, quæ olim ſub Boccho fuerat, nomen: quæ *Cæſarienſis* abſolutè vocatur Solino *cap.* 32. *Deinde in Cæſarienſis pede* (Nilus) *prorumpens amplior, eadem indicia præfert* &c. ubi *pedem* pro tractu vel limite poſuit. V. in voce *Mauritania.*

Cæſaries, Græcè κόμη χαιτήεσσα, à *cædendo*, hinc de viris tantùm; & quidem de capite præcipuè. Hanc Deo devovendi ritus, occurrit inter Naziræatus Leges, Numerorum *cap.*6. *verſu* 5. *Omnibus diebus voti Naziræatus ſui novacula ne tranſito ſuper caput ejus* (Naziræi) *usque dum compleantur dies illi —— ſanctus eſto, ſinendo creſcere comam, capillos capitis ſui.* Quod tantâ religione obſervatum, ut nec unicum quidem pilum abradere vel evellere fas foret, niſi tempore voti peracto. Quo facto attondebantur oblatoque ſacrificio, votivam *Cæſariem*, tanquam rem ſacram, in peculiari Templi conclavi concremabant. Durabat autem votum fere ad certum tempus: quod ſi expreſſum non foret, menſtruum erat, uti Judæi colligunt, ex Numerorum *cap.* 6. *verſu* 5. Alia ratio nativorum fuit Naziræorum, inter quales Simſon primus erat, unus ex ultimis Iſraëlitarum Judicibus, Judic. *cap.*13. *verſu* 7. cui proin *Cæſaries* in immenſum crevit, ut in ſeptem crines ſeu ſertas diſtingui neceſſe habuerit; *cincinni* dicuntur Judic. *cap.*16. *verſu* 13. *Qui dixit ei, ſi attexueris ſeptem cincinnos capitis mei ad jugum textoris:* & *verſu* 19. *accerſivit quendam* (Delila) *ut abraderet ſeptem cincinnos capitis ejus.* Sed *ſertas* propriè fuiſſe crinesque plexos, docet Burmannus: cujusmodi πλοκάμους Naziræorum cæſaries habuiſſe videtur, ut & coma Abſolonis, de qua videre eſt 2. Sam. *cap.* 18. *verſu* 9. Quemadmodum *ſenis crinibus ornatas olim matronas*, apud Feſtum legimus, h. e. ſenis comarum ordinibus in funes vel ſertas nexis: qui vetuſtiſſimus earum ornatus fuit. Nempe cùm mulieri ornamento ſit coma promiſſa, viro dedecori, muliebri modo capillos promittere jubebantur Naziræi, ad majorem ſui humiliationem & abnegationem, uti docet Franc. Burmannus *ad locum Numerorum cit.* Quod verò modo de *Cæſarie* Simſonis dictum, in qua ſymbolicè inexpugnabile ejus robur conſiſtebat, id, ut plura è Sacris alia, Fabula ad Niſum tranſtulit Megarenſium Regem, de quo Ovidius, *Met. lib.*8.

> —— —— *cui ſplendidus oſtro*
> *Crinis inhærebat magni fiducia Regni.*

Et paulo pòſt,

> —— —— *fatali nata Parentem*
> *Crine ſuum ſpoliat.*

Ubi *fatalem* vocat, quòd urbis regnique fata in eo conſiſtere crederentur &c. Sed & de barba vox occurrit apud Statium *Thebaid. lib.*2. *verſu* 96.

> *Tireſiæ vultus vocemque & vellera nota*
> *Induitur, manſere comæ propexaque mento*
> *Cæſaries.*

Et Ovidium de Æſculapio, *Metamorph. lib.* 15.

> *Cùm Deus in ſomnis Opifer conſiſtere viſus*
> Cæſariem *longæ dextrâ deducere barbæ,*
> *Et placido tales emittere pectore voces.*

Utrumque junxit idem Statius *Thebaid. lib.*6.

> *At genitor* —— —— ——
> *Injicit ipſe rogis tergoque & pectore fuſam*
> Cæſariem *ferro minuit, ſectisque jacentis*
> *Obnubit tenuja ora comis.*

Ubi ritum indigitat cædendi & funeri imponendi capillos, iisque os inprimis obnubendi, de quo ubertim ſcripſere, Kirchmannus *lib.*2. *cap.*15. J. Gevartius *ad Silvas pag.*235. Jo. Wowerius *ad Petronium pag.*456. Delrius *ad Senecæ Hippolytum verſu* 1177. Paſſeratius *ad Propertium lib.*1. *Eleg.*17. Alii. V. quoque hic paſſim in vocibus *Cæſariati, Capilli, Coma. Crinis, Funus* &c.

Cæſaris Aræ, Καίσαρος βωμοί, ad Tanaim Sarmaticum locus, memoratus Ptolomæo, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.*790.

Cæſariſſa, Græcis recentioribus dicta eſt Cæſaris uxor: ſicut *Sebaſtocratiſſa*, uxor Sebaſtocratoris & *Panhyperſebaſta*, uxor Panhyperſebaſti, V. Macrum in voce *Sebaſtocrator.*

Cæſim, quæ fit pugna, ἡ ἐκ καταφορᾶς μάχη, Polybio dicitur *lib.*17. de Romanis, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ καταφορᾶς —— ποιοῦνται τὴν μάχην: ſicut quæ punctim fit, ἡ ἐκ διάρσεως, *Ibid.* Eo quòd ex alto deferatur enſis, cùm cæſim ferire adverſarium cupimus. Eadem διάρσις, quòd brachium in diverſum pandatur & attollatur, ad ictum hoc modo infligendum &c. Salmaſius *ad Solinum pag.*1071.

Cæſtiphori, ſpecies Pugilum: ſic enim vel pugno, vel *cæſtibus* pugnare erant ſoliti. Fuit autem *Cæſtus* (à *cædendo* dictus) clava plumbeas pilas loris bubulis appenſas habens; ſed & laminæ nonnunquam ferreæ aut annuli connexi erant, quibus utrumque vel alterutrum brachium armabatur. Propertius *lib.*3. *El.*12.

> *Nunc ligat ad* Cæſtum *gaudentia brachia loris.*

V. Anton. Thyſium JC. *Not. ad Gell. l.*3. *c.*15. Mercuriali, laminæ

erant

erant æneæ manibus alligatæ; quibus verò alligabantur, erant lora quædam punctis interſtincta, quę manibus & brachiis circumcirca alligabantur, ut non modò pondere aliquo & craſſitie, verùm etiam ſoliditate *cæſtibus* certantes ſeipſos ferirent. Unde colligitur duum fuiſſe generum, ita ut vel clavam referrent, quæ plumbeas pilas loris appenſas habebat; vel laminæ ferreæ inſutæ loris eſſent. Virgilius *Æn.l.* 4.

Terga boum plumbo inſuto ferroque rigebant.

Grave admodum pugnæ genus: unde Servius, *Erat*, inquit, *durum certamen cæſtuum, raroque ſine cæde committebatur. Nam ex ferro erant, & ut habilius faciliusque manibus gererentur, pendebant ab illis lora, quibus non ſolùm manus, ſed brachia humerique alligabantur, ut etiam remiſſis digitis palmæ tamen hærerent.* Imò ſæviſſimum aliquando erat ſpectaculum, cùm cerebrum & guttur e.. facili eliderent. Interim non parum eo delectatos Athletas, hinc conjicimus: tum quia maximè Populo hujuſmodi pugna placebat; tum, quia gloriam & præmia ex ea Populi voluptate in Amphitheatris & Sacrificiis ſibi comparabant. Ut verò eo tutiores eſſent ad ictus, ἀμφωτίδας, ſeu *aurium munimenta* inducebant: namque aures non rarò decuſſas, ex Anthologia liquet. Utroque autem nonnunquam brachio armabantur. Virgil. *de Entello*,

Nunc dextrâ geminans ictus: nunc ille ſiniſtrâ.

Nec Viri ſolùm, quos in Gymnaſiis quoque exerceri ſolitos, teſtatum facit Propertius, ſed & in palæſtris Spartanorum, puellæ quoque hoc genere pugnæ exercebantur, ut videre eſt apud eum *l. c.* Clarum fuiſſe *cæſtibus* Amycum Bebryciorum R. Neptuni filium, à Polluce occiſum, legimus apud Valerium Flaccum *Argonaut. lib.* 4.

Sparta Terapnæa pugilem cum Gymnade pinguem
Stratum Bebryciis Amycum ſuſpexit arenis.

Virgilius Daretem & Entellum, *cæſtu* pugnantes graphicè depingit, *lib.* 5. Ovidius Brotheæ ac Ammonis peritiam laudibus extollit, *Metamorph. lib.* 5. &c Plutarchus autem narrat Lycurgum ea certaminum genera ſuſtuliſſe, in quibus χεὶρ ἀνατείνεται, *manus ad feriendum attollitur*; quòd hujuſmodi exercitia frangant potiùs ac debilitent, quàm foveant corpora. Pugilum verò iſtiuſmodi, nec non *cæſtuum* ipſorum, varias icones exhibet Hieronym. Mercurialis, uti ipſas vel ex ſepulchrorum vel ex gemmarum antiquarum ſculpturis deſumtas ipſi dederat Pyrrhus Ligorius, *de Arte Gymnaſt. libr.* 2. *cap.* 9. Vide quoque Onuphrium *de Ludis Circenſ. lib.* 1. *cap* 2 Ald. Manutium *de Quæſit. per Epiſt. lib.* 1. *c.* 8. & Hadr. Turnebum *lib.* 15 *cap.* 4.

Cagan, adde: Gregorius Turonenſis *Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 28. *Sed & Rex Chunnorum, vocabatur autem* Caganus: *omnes enim Reges gentis illius hoc appellantur nomine*: Occurrit vox paſſim, apud Sigebertum *A. C.* 510. Paulum Diaconum, Theophanem, Zonaram, Cedrenum, aliosque Scriptores Byzantinos. *Cacanum* vocat Paulus Warnefridus *de Geſtis Longobard. lib.* 4. *cap.* 39. Qua dignitate Ruſſorum ſeu Moſcorum Principes quoque donatos eſſe, teſtantur *Annales* Francorum. Neque alterius originis eſt vox *Chan* vel *Can*, qua Tartari Principes ſuos indigitant, *Imperatorem* ac *Regem* ſonante, ut auctor eſt Vincentius Bellovac. *lib.* 32. *capp.* 10. & 32. Vide infrà in voce *Can*, item in *Canis*. Facit huc etiam Serviæ olim Principis appellatio ac nomenclatura, qui *Knes* appellabatur ſeu μέγας Κνέζης vel Κνέζης πάσης Σερβίας, *magnus Cnezis univerſæ Serviæ*, uti docet Goarus, poſt Codinum, *de Officiis Aulæ Conſtantinop.* Ubi *Knes* idem valet, ac *Dominus*, quæ vocis apud Slavos notio fuit. Ditmarus *lib.* 7. *Uxor autem ejus Beleknegini, id eſt, pulchra domina vocabatur.* Apud Catacuzenum *lib.* 2. *cap.* 5. occurrit Ταμερχάνης Phrygiæ Princeps. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Cahaova, nomen apud Ægyptios potionis uſu celebratiſſimæ, quam Perſæ *Cahove*, Europæi *Coffe* ſeu *Caffe* vocant; de qua ſic Proſper Alpinus *de Medicin. Ægyptior. lib.* 4. *cap.* 3. *Apud Ægyptios, in frequentiſſimo uſu eſt decoctum* Chaova *appellatum. Hoc ex ſeminibus nigris, fabas imitantibus, conſueverunt duobus modis parare: Alii decoctum faciunt ex ſeminum tunicis ſive folliculis, alii ex ſeminum ſubſtantia, quod ex folliculis paratur, efficacius prædicant. Semen hoc Bon vocant, arborem illud ferentem vidi in quodam Turcæ Bei viridario, ex Arabia delatam, quæ evonymo maximè ſimilis erat. Cùm ergo animadvertiſſem, mulieres, quibus menſes fluere cœperint, ad ſe juvandas de eo calidiori ſemper paulatim multum ſorbillare — experientia edoctus — didici, hoc genus remedii pro evocandis menſtruis ab uteri obſtructis venis, præſtantiſſimum eſſe &c.* Poſt, *Ægyptii parant hoc decoctum tali modo: Sumunt nucleorum ſeminum à folliculis mundatorum libram unam & dimidiam, parùm igne torrefaciunt & in aquæ libris* 20. *ad medietatis conſumtionem coquunt, colatumque decoctum in fictilibus vaſis undique clauſis aſſervant. Eodem modo, ſed in minore quantitate, parant decoctum ex ſeminum folliculis — quod ſtomacho ſummopere conducit, quod Ægyptii valdè calidum jejuni paulatim ſorbent: Uti noſtrum multi in œnopoliis vino indulgent, ſic illi hoc decocto delectantur.* Ab Ægyptiis tranſtulit ejus uſum luxuria ad alias gentes, vicinas primò, inde remotiores; hodieque vix ulla in Europa celebrior regio eſt, in quo uſus ejus ignoretur: Belgis inprimis, Danis, Suecis, Angliſque familiaris. In Gallia ſimiliter Pariſiis tabernæ ſunt ejus confectioni potationique deſtinatæ, cum elogio eximio publicè affixo, quod vide apud Bernhard. Verzaſcham Senatorem ac Archiatrum Baſil. *Herbar. lib.* 4. *capite* 156. ubi & modum decocti hujus faciendi, in Germania uſitatum, cum icone arboris *Bon* (cujus patriam Arabiam Deſertam faciunt) & inſtrumenti ferrei, quo illud paratur ad ignem, exhibet: Ibidem de uſu abuſuque ejus varia. Vide quoque Olaum Wormium *in Muſæo pag.* 189. Val. Andr. Mollenbroccium *de Arthrit. vaga ſcorbut. cap.* 3. Simonem Pauli *Commentar. de abuſu Tabaci & herbæ Thee*, Laur. Strauſſium, Alios: de conſimili verò Sinenſium potu infrà, in voce *Cha.*

Caja, vetus verbum, quod fuſtem aut baculum ſignificat: unde *cajare* pro *verberare*. Fulgentius *de Virgil. contin. In ſeptimo verò Cajeta ſepulta nutrice, id eſt, Magiſtriani timoris projecta gravedine: unde Cajeta dicta eſt, quaſi coactrix ætatis: Nam & apud antiquos cajatio erat puerilis cædes.* Unde Plautus *in Comœdia Ciſtellaria* ait:

Quid tu amicam times, ne te manulea cajet, &c.

V. Salmaſium *Not. ad Pollionem in Claudio.*

Cajani, Hæretici inter alia Reſurrectionem negantes. V. Epiphanium *Hær.* 18.

Cajanus Aſſis, apud Papinium Statium *lib.* 4. *Sylv.* 9. cujus lemma, *Riſus Saturnalitius, ad Plotium*,

Sed Bruti ſenis oſcitationes
De capſa miſeri libellionis:
Emtum plus minus aſſe Caiano
Donas?

eſt *unus aſſis* Turnebo, quales intervenire ſolebant nuptialibus coëmptionibus; uno ex tribus à muliere Sponſo tradito: quam rem docet Nonius in voce *Nubentes. Cajanus* autem, quia *Cajus* & *Caja* boni ominis gratiâ, nupti novi dicebantur. Vide eum *Adverſar. lib.* 20. *cap.* 32. Joann. item Bernartium *ad hos verſus*, ut & Theod. Marcilium *ad LL. XII. Tabb. cap.* 14. Barthius verò, *Cajanum* interpretatur viliſſimum, ab avaro & deſperato penè Principe utique etiam aſſibus demto pondere, ut viliores eſſent cœteris, cùm perditâ ſua prodigalitate tantam pecuniam Caligula peſſum dediſſet. A qua ſententia non abhorrebit, qui *Vitam* hujus portenti apud Suetonium *cap.* 37. legerit. Viliſſimus certè *aſſis* omnium *Cajanus* hic dicitur: neque facilè ab alio Cajo ortum tam exiguæ monetæ detrimentum comperies. Vide Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Lib.* 1. *pag.* 418.

Caicandros Inſul. apud Arrianum in Nearchi navigatione, contra Perſidem, Ἴλαι χῶρος, ἵνα λιμὴν ἀπὸ νήσου σμικρῆς καὶ ἐρήμης γίνεται, οὔνομα τῇ νήσῳ Καικανδρὸς: In ſinu Perſico, Perſidi adjacet; deſerta. 50. m. p. è qua Occidentem verſus perveniri, in In. nomine *Tyndin*, quæſtuoſam margaritarum piſcatione, tradit Plinius. Sed Tyndin unum fuiſſe ex emporiis Limyricæ Indorum regionis, docet Salmaſius; at claſſis Alexandri, Nearcho, & Oneſicrito præfectis ejus auctoribus, *Caicandron* inſulam in curſu ſuo offendit, quum è Carmaniæ ora in Perſidem tranſiſſet. Vide eum *ad Solinum pag.* 1190.

Cain, adde: Hic, ut de Idololatria taceam, illam inprimis Philoſophiæ partem, quæ in civili vita conſiſtit, corruptum ivit; ſicque Philoſophia in duas ſciſſa eſt ſectas, filiorum Dei & hominum, ut Gen. *cap.* 6. vocantur, ſive familiam Sethi & *Caini*: in quarum hac errores brevi in immenſum creverunt. Qualis autem *Cainitarum* Philoſophia fuerit, nemo meliùs expreſſit, Judâ *Epiſt. verſ.* 10. & 11. audaciſſimæ inſcitiæ & bruti ſtuporis reos illos peragens. Rationem igitur corruptam principii habuere loco, cum qua quod minus conſentire videbatur, audaciſſimè exploſerunt: Cœtera φυσικῶς cognoſcentes, ad curam & voluptatem, velut bruta ventri obedientia, retulerunt. Quæ brevi tempore tanta incrementa ſumſit, pertractis per vetitos hymenæos in ſectam ſuam etiam illis, qui filiorum Dei elogio inſignes erant, ut, pauciſſimis exceptis, totus mundus in errore illo jaceret, quem diu pòſt Epicurus in lucem denuo produxit: *Deum nempe mortalia non curare, nec irâ tangi, nec peccatis aut gratiâ affici.* Unde admonitionem de diluvio ſprevere, Gen. 6. *v.* 16, 26, 27. 2. Pet. 3. *v.* 20. בני אלהים enim ſunt qui ex Adami & Sethi ſchola profecti, veram Philoſophiam habebant Sic dicti, quòd potentes & excellentes viri propter Sapientiam haberentur: Quales divinitatis alicujus opinionem ſemper affectarunt. Talium è *Caini* ſchola, tanquam ex equo Trojano, innumeri prodiere, quos גברים נפלים אנשי השם Moſes *cap.* 6. vocat, & ab his, ut videtur, omnis Deorum ſuppullulavit turba. Inde dicti Semones, inde Kabiri, Magi, Incantatores, Necromantici &c. Vide Georg. Hornium *Philoſ. Hiſtor. lib.* I. *cap.* 9.

Cainani, Vide *Cainitæ.*

Cais Mais, in Malajo dicitur deterior caſiæ ſpecies, teſte Garciâ, qui vocem *lignum dulce* ſignificare ait; In Malabaria *Cameaa* appellatur: à quibus vocabulis non longè abludit Hebr. קִנָּם *Chanam*, unde *cinnamum*. Hinc ſunt, qui vocem Hebræam, modò cinnamomum, modò *canellam* ſive *caſiam* interpretantur: Cùm tamen canella câſia, fiſtula ſit in totum diverſa à Vett. cinnamomo, quippe cortex exiſtens merus, cùm cinnamomum ſurculus eſſet. Qua de re vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1303. & infrà ubi de *Caſia* ac *Cinnamo.*

Caiſcandros, Inſ. deſerta, in ſinu Perſico, apud Plin. Vide ſuprà *Caicandros*.

Calacantha, Græcè καλακάνθη, inter herbas Chymicis, quæ luteo inficiunt: Ζωμὸς βαφικός ἐστι, καλακάνθη οἰνογομηθεῖσα, *Calacantha præparata jus tinctorium efficit*. Lanas enim glaucii olim colore tinctas, luteas fuiſſe certum. Unde *glaucina pallia* Martiali &c. Eſt autem *Calacantha* idem cum *glaucio* Latinorum, quod vide: plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum p.* 1164.

Calaica, apud Recentiores cum unico *l*. Vett. *Callaica*, quod vide.

Calamanci, apud mediæ Latinitatis Auctores, ſunt pilea rotunda, ſine acumine ſeu apice (quo bardocuculli inſignes erant) ad inſtar hæmiſphærii ſeu ovi diviſi: cujuſmodi formâ fuiſſe pileum Sacerdotale Judæorum, tradit Iſidorus, *Pileum ex byſſo rotundum, quaſi ſphæra media & in occipitio vittâ conſtrictum. hoc Græci tiaram vocant, nonnulli galerum. Non habet acumen in ſummo, ſed galeam.* Ad quod inſtar & Caſtorum pilea erant: quæ *ovatas caſſides* vocat Appulejus, quòd ἡμίτομον ovi repræſentarent &c. Græci recentiores Καμηλαύκια dixere, quaſi ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τὸ καῦμα, *quòd æſtum arceant*. Vide infrà in voce *Camelaucium*.

Calamarium, in quo atramentum reponitur, ad *calamum* intingendum, Græcis ἐμβάφιον quoque, item μελανδόχον, hoc eſt, *atramentale* ſeu *atramentarium*, recentioribus Latinis *Caniculum* dictum eſt, diminutivâ formâ, à *Canum*, quod ex Græco κανὼν & κανοῦν: quæ vox non caniſtrum tantùm textum vimine notat, ſed etiam τρύβλιον & μαγίδα. Unde *Caniclinus*, nomen officii in Aula Conſtantinopolitana, de quo infrà. Vide quoque ſuprà in voce *Atramentarium*.

Calamaules, Græcè Καλαμαύλης, idem quod μόναυλος, qui unicam tibiam inflabat. Tibiarum enim materia antiquitus, harundines, an prima fuerit, incertum: ex oſſibus enim hinnuleorum primam omnium à Minerva factam eſſe, ſunt qui tradant. Cæterùm apud Vett. tibia utplurimum ex harundine. Pollux certè, velut antiquiſſimam materiam tibiarum, κάλαμον primo loco recenſet, ἡ δὲ ὕλη τῶν αὐλῶν κάλαμος, ἢ χαλκὸς, ἢ λωτὸς, ἢ πύξος. Unde κάλαμος, apud antiquos Scriptores Græcos, pro *tibia*. Pindarus, σὺν καλάμοιο δὲ βοᾷ δέχον, *cum tibiæ cantu excipiunt*. Ubi perperam interpretantur nonnulli, *fiſtulæ*: hæc enim *calamus* non fuit, ſed ex pluribus calamis compingebatur. *Epigramma*,

Οὐδὲ σὺ τὸς ἐπτάτρητο μέλος καλάμοιο χορεῦσαι.

Et Scholiaſtes Pindari miraculum cujuſdam tibicinis refert, qui in agone, cùm excidiſſent tibiales ligulæ, μόνοις ἤειπε τοῖς καλάμοις, *ſolis harundinibus cantum peregit*. Eſt autem μόναυλος, ſingularis tibia, ad differentiam τοῦ ζεύγους, cùm binæ ſimul inflantur: cujus inventionem Plinius Pani, Pollux Ægyptiis, & quidem Oſiridi Athenæus, tribuunt. Eadem & κάλαμος quoque dicebatur. Appulejus de puero Critia Monaulo,

Quòd ſi aulum inſpires, dona & jam carmina noſtra
Cedent victa tuo dulciloquo calamo.

Unde καλαμαύλης. Marſyas poſtea geminas tibias primus inflavit & fiſtulam invenit ex pluribus *calamis* compactam, hinc prudentiſſimus & ſolertiſſimus, ſuo ſeculo & apud ſuos habitus, ut Diodorus refert. Euphorion apud Athenæum, τὴν πολυκάλαμον Σιληνὸς Μαρσύας, τὴν κηρόδετον, εὗρε, *ex multis calamis compactam cerâ fiſtulam invenit Marſyas*. Αὐθαλίδιον vocat Pollux fiſtulam hanc, quæ ex multis calamis ſive cannis compacta, lino ligata erat & cerâ juncta, inventum Marſyæ, ut dictum, vel, ut aliis placet, Panis: At quæ operoſiore curâ facta fuit, ea ex multis tibiis conjunctis ac diſparibus conſtabat. Errant proin, qui fiſtulam hanc πολυκάλαμον, ex cicutis & avenis ſtipuliſque compactam exiſtimant. Κάλαμοι enim in fiſtula arundines ſunt & cannæ, unde δόνακες Græcis non rarò, Theocrito inprimis, Plutarcho & Theophraſto. Nec Græci Poëtæ κάλαμον de avena vel ſtrumenti calamo dixere, ſed καλάμαν. Unde de indoctis bubulcis, qui, fiſtulâ ex arundinibus compactâ canere neſcientes, ſtipulâ ludebant, Theocritus καλάμαν uſurpat:

—— οὐκ ἐν σύ γε Κορύδων
ἄρνες τοι καλάμας αὐλεῖν ποππύσδεν ἐχρῆε:

quod Virgilius, ſtridenti ſtipulâ diſperd. carmen vertit. Παρατρώκτου vulgò dicebatur, nam ῥακατὴ eſt καλάμη, Heſych. &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 117. & 852. Maximè verò τὸν ζυγαλίδιον cecîniſſe *Calamaulas* ſeu Monaulos, refert Pollux. Vide quoque infrà paſſim, inprimis in voce *Calamella*.

Calambac, Indis dicitur optima Aloë; an à Latina voce *Calamus*? Indicæ enim fere omnes ſpecies nomina habuere ab Alexandrinis Romaniſque Mercatoribus, illaque ab antiquo retinuere, parùm ad noſtram uſque ætatem immutata. Certè Aloën *calamum aromaticum* interpretatus eſt Nonnus.

Ἰνδοῖος Ἀλόην δονακογραφίς ἔρνος ὀδώδει.

Sed aliud *Aloën* eſſe, aliud *calamum aromaticum* ſeu *odoratum*, conſtat. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1057. & hic ubi de *Aloë* ac *Calamo aromatico*.

Calamella, vel *us*, fiſtulatorius calamus, quo in bellis etiamnum utuntur Helvetii. Jacobus Vitriacenſis *Hiſtor. Orient. lib.* 3. & Oliver. Schol. *Volebant enim ſibi facere nomen, cum tubis*, calamellis, *& ſignis multis progreſſi*. A *calamus*, Gall. *chalumeau* hodie, olim *chalemelle*. Hinc *Calamellarius*, qui iſtiuſmodi tibiâ cantat, apud Ugutionem, qui *Calamaulis*, in *Notis* Tyronis *pag.* 173. καλαμαύλης Euſtathio. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & hic ſuprà.

Calaminæ Inſulæ. V. infrà *Saliares*.

Calaminta, ſeu Pulegium, Veteribus, ad redimienda vaſorum colla, in uſu, memoratur Conſtantio Cæſ. *lib.* 6. *cap.* 14. V. infrà in voce *Crater*.

Calaminum Mel, apud veterem Auctorem, qui ἀσεβὴς γνῶσιν Orbis ſcripſit, ſub Conſtantino, ubi de Seribus & vicinis aliis gentibus: *Prædictæ autem gentes vivunt pomis, & piper &* mella calamina: *panem enim cæleſtem cottidianum accipiunt*: Græcis μέλι καλάμινον, & ἅλας Ἰνδικὸν, dentibus friabile, ac idem eſt cum ſaccharo *Mambu*, ſeu ſaccharo Vett. de cujus origine diverſum ſenſere Auctores. Pro mannæ enim genere illud accepiſſe videtur præfatus Auctor cum Veterum pleriſque, unde dicit populos illos, apud quos hæc mella reperiuntur, *panem quotidianum cæleſtem* accipere, quod de manna intelligendum cœli decidua. At Salmaſius pro comperto ac certo hodie haberi ait, ex ipſa harundine Mambu, generari hoc mel & aliud eſſe à manna. Certè Græci quoque recentiores hoc ſaccharum μέλι Ἰνδικοῦ καλάμου vocantes, mannam vulgarem diſtinguunt à manna Indicæ arundinis. Et Theophraſtus in *Fragm. de Melle*, quod apud Photium extat, tria genera mellis facit & triplicem generationem: *quam apes conficiunt, quæ ex aëre cadit*, (& manna eſt liquida recentiorum) ἄλλο δὲ, pergit, ἐν τοῖς καλάμοις, *alia autem, quæ in harundinibus concreſcit*; quæ tertia generatio mellis de *Calamino melle* ſeu ſaccharo Antiquorum accipienda. A *calamis* itaque nomen habet, qui in tantam creſcunt amplitudinem, ut ſingula internodia fiſſa lembunculum trium hominum capacem faciſe efficiant &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1299. & infrà paſſim, inprimis ubi de *Saccharo*.

Calamiſtrum, ex Græco καλαμίσκιον, quaſi *parva fiſtula*, ferrum erat fiſtulę inſtar cavum, cui manubrium ligneum immittebatur, ut teneri poſſet, dum calidum eſſet, torquendis vibrandiſque capillis olim adhibitum. Virgilius, *Æn. lib.* 12.

Vibratos calido ferro.

Quod proin cum acu crinali malè confundunt Grammatici, ut quæ aurea fuit & diſtinguendis continendiſque capillis inſerviit. Martialis, in *Epigr.* cujus lemma, *Acus aurea*,

Tenvia non madidi violent bombycina crines,
Figat acus ſparſas, ſuſtineatque comas.

Sed & à *diſcerniculo* illud Varro ſeparat, *Calamiſtri*, inquiens, *quòd his calefactis in cinere capillus ornatur. Diſcerniculum, quo diſcernitur capillus*. Nec in *calamiſtro* acumen ullius uſus, at acus revera acus, h. e. *acuta* erat. Vocat quidem calamiſtrum *acum majorem* Servius, *quæ calefacta & adhibita intorquet capillos*. Sed propterea, quia calamiſtrum non minùs, ac acum crinalem, comendis capillis mulieres adhibebant, & crinalem interdum vice calamiſtri uſurpabant. Græcè καλαμὶς, item σύριγξ. Heſychius tamen καλαμίδες, κοσμάρια ἃ περὶ τοὺς πλοκάμους, *genus ornamenti circa crines*, & περιτραχήλιον χρυσοῦν, *collare aureum*, eſſe dicens, à calamiſtro diſtinguit. Phrygum autem proprium & effœminatarum gentium, quibus proin hoc probrum paſſim objectum, crines gerere implexos & calamiſtro intortos. Celtæ, Scythæ, Germani aliter, quos cæſariem, ſimpliciſſimâ ratione, in nodum ſubſtrinxiſſe, ex Martiali diſcimus. Vide infrà in voce *Nodi Rheni*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 761.

Calamites Styrax ſeu Storax, dictus eſt Græcis, non quòd arundinibus reconditus haberetur, ne expiraret, ut quidam volunt; ſtorax enim diutiſſimè odorem ſervat, nec ſecus ac myrrha & alia gummium odoratorum genera, in maſſa afferebatur, & in pellibus hircinis ac ſaccis: ſed quòd lignum arboris ejus omne à vermibus intus eroderetur, ſicque illa exeſa ad inſtar arundinis redderetur, ſolâ ſuperficie exteriore relictâ, ut diſertè de ſtyracis arbore tradit Strabo *lib.* 12. Exeſo itaque ligno, prima pars ſucci, quæ inde manabat, ſcobe mixta circa arboris radicem adcumulabatur, quam quòd abundanter efflueret, & χύσιν emanaret, *chymatiam ſtyraca* vocarunt. Exinanitâ verò jam arbore, & omni exhauſtâ ſcobe cum plurimo ſucco, lacryma, quæ deinde manabat, purior & defæcatior, more gummi concreſcens, καλαμίτης σύραξ, vocabatur, ob cauſam prædictam, quòd viz. ex arbore in modum harundinis cavatâ profluxiſſet. Atque hic, ut præſtantiſſimus, ita rariſſimus. Quò facit, quòd Iſidorus optimum ſtoracem haberi dicit, qui *calamis* & virgis adhæſerit, eumque ideo *calamitem* appellari: Nempe virgæ ſtyracis non ſuapte naturâ calami inſtar habent, ſed per accidens, ut & in caſia fiſtulæ. Quippe eroſo intus ligno & ſcobe egeſta cum ipſo liquore, virgæ exenteratæ harundini ſimiles ſunt: gutta verò, quæ poſtea egeritur, calamis illis adhæreſcit, & puriſſimus mundiſſimuſque ſtyrax eſt. Unde Galenus, optimum ſtoracem è Pamphylia in *calamis* afferri ſolitum, docet Albidus autem is, & inſtar gummi pellucidus &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 542. Vide quoque infrà in voce *Styrax*.

Calamus, ex Græco κάλαμος, & *arundinem* ſignificat & *ſtipulam* ſive avenam, h. e. τὸν τοῦ σίτου καυλόν. In fiſtula tamen pro avena aut ſtipula non accipitur optimis & antiquiſſimis Scriptoribus ac Poëtis, ſed *arundinem* aut cannam ſignificat. Unde & δόνακας Græci vocant. Theocritus,

Δάφνιδ

Δάφνις ὁ λευκόχροος, ὁ καλᾷ σύριγγι μελίσδων,
Βωκολικὼς ὕμνως, αὐθῆκε Πανὶ τάδε.
Τὰς τρητὰς δόνακας, τὸ λαγωβόλον —

ubi intelligit fiſtulam ex pertuſis arundinibus compactam. Græcus Poëta apud Plutarchum, ὁ τῶν βουκόλων κηρόπλαστος ὀβδεῖ δόναξ &c. Et Theophraſtus hinc συριγγίαν genus arundinis dictum tradit, quòd fiſtulis faciendis utilis eſſet. At ſtipulam, quâ indocti bubulci, fiſtulâ canere neſcientes, ludebant, καλάμας idem Theocritus vocat, ut ſuprà vidimus in voce *Calamaules*: aliàs μονατὸν vocatam, unde Ῥακατοπῶλαι vulgò dicebantur. Sed & aliàs κάλαμος fere ſemper, pro arundine. Sic κάλαμοι ἰξευτικοὶ, ſunt arundines vel calami: κάλαμοι ad ſcribendum, ex arundine: καλάμους quoque de tibiis dixere, quæ ex arundine utique olim fiebant. Hinc καλάμιοι βοαὶ Pindaro, *tibiæ cantus*; & πολύτρητοι κάλαμοι, in Epigramm. *multiforatiles tibiæ*, & καλαμαυλὸς, de qua voce ſuprà diximus, &c. Sed & κάλαμος, *lyræ crepitaculum* eſt, cui chordæ adnectuntur, quodque ſonum edit, δόναξ vocatum quoq; Græcis: Heſychius, δόνακα ὑπολύριον, πάλαι γὰρ τοῖς λύραις κάλαμος ὑπετίθετο. Unde lapillus, qui in alveo aëtitis movetur ac ſonat, Latinis *calamus*, Græcis δόναξ etiam, appellatus eſt, Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 714. Porro & κάλαμοι, virgæ dictæ ſunt ac ſurculi, quibus hærebant malabathri ſolia, κίτροι etiam dicti: item quibus ſtorax adhæreſcens adſerebatur, uti vidimus ſuprà in vocibus, *Beire* & *Calamites ſtyrax*. Menſuræ tandem genus, κάλαμος dictum, Regiorum X. pedum ſive Philetæriorum, Italicorum verò XII. cujus mentio apud Ezechielem Proph. Græci certè, ut Hero, & alii, qui Latina etiam nomina in ejuſmodi menſuris recenſendis explicant, nullum menſuræ genus habent X. pedum, præter κάλαμον: & Hero quidem dicit, Ægyptios τοῖς χοινίοις καὶ τοῖς καλάμοις καὶ τοῖς πήχεσιν, arva ſua metiri ſolitos &c. apud Eund. *pag.* 683. Plura vide apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 36. & 37.

Calamus Aromaticus, cujus mentio Jerem. *cap.* 6. *verſ.* 20. Salmaſio non niſi Indicus eſt, quem ideo *Arabicum* ac *Syriacum* nonnullis dici vult, quia ex India in Arabiam & Syriam advehebatur. Sed ſolùm in India creviſſe falſum, cùm Moſis ævo Judæis jam fuerit notus, ejusque adeò mentio fiat Exodi *cap.* 30. *verſ.* 23. Neque veriſimile eſt, Indiam Judæis aut vicinis gentibus jam fuiſſe tum apertam. Unde non ſine ratione in Arabiæ parte aromatifera illum quoque provenire cenſet Bochartus: quam Dionyſius Periegetes *verſu* 937. odorem exhalare ſcribit,

Ἢ θύου ἢ σμύρνης, ἢ εὐόδμου καλάμοιο,
Aut thuris aut myrrhæ aut odorati calami.

De qua proin Feſtus Avienus,

— — — — *Hic ladani vim*
Vellera deſundunt, calami *coma pullulat almi.*

Et Priſcianus,

Namque thyo myrrhaque viget, cum thuris odore,
Et caſiâ, nec non & cannæ dulcis odore.

Ac propterea *calamum* odoratum *Arabicum* vocat Plut. *in libr. Quòd bruta ratione utantur*, &c. Vide eundem Bochartum *Hierozoica. Part. prior. lib. V. cap.* 6. Latinis *Odoratus calamus* dictus eſt. Solinus *cap* 52. *Mittit India calamos odoratos, & multa alia mirifici ſpiritus ſuavitate grata.* Reverâ enim grati ac flagrantis odoris fuit, unde τοῖς θυμιάμασιν αὐτὸν εὐωδίας, *ſuffimentis ſuaveolentiæ ergò*, miſceri conſueviſſe, ait Dioſcorides. At recens talis, quemadmodum juncus; utriusque verò odorem citò expirare ac evaneſcere, quum alia pleraque aromata inveterata ac ſervata flagrantiùs ac ſuaviùs oleant, tradit Theophraſtus. Odoratiſſimum in Syria naſci, in modica convalle, quæ inter Libanum patet & alium monticulum, habes apud eundem. Porro *Alexandrinus* idem appellatus eſt Celſo, quia ab Alexandria Romam adſerebatur, cum cœteris Orientis aromatibus. Nonnulli & ἐρυθραῖον, quòd *ruber eſſet*, dictum volunt Dionyſio *Rebus Indiæ*; ſed ἐρυθραῖος is longe alius ab odorato. Inter res enim edules illi Erythræus eſt,

ἄλλοθι μὲν γὰρ κέγχρος ἀέξεται, ἄλλοθι δ' αὖτε
Ὕλαις τηλεθάουσιν Ἐρυθραίης καλάμοιο.
Alibi enim (in India) *milium provenit, alibi verò*
Sylvæ ſurgunt Erythræi calami.

Radix ſc. eſui apta, propter eximiam ac melleam ſuavitatem; ipſe verò in proceritatem non modicam ſurgebat: quod cum odorato calamo non convenit, qui minutus fuit, & parvæ harundini ſimilis, λεπτὸς hinc vocitatus Anonymo de *Vita* Alexandri. Calamum ergo Indicum Dionyſius intelligit ab odorato diverſum, quem *Erythræum* vocat, quòd ad ripas Indici vel rubri maris naſceretur. Probationem porro optimi *Calami Aromatici* Dioſcorides his verbis complectitur, εἰς πολλὰς σχιδακας θραυόμενος, γέμων ἀραχνίων τὴν σύριγγα, *qui in multas aſſulas frangitur, quique intus fiſtulam habet, velut aranearum telis refertam.* Concavus namque eſt, & fiſtulam habet tenuibus membranulis intus conſeptam, ſicut reliquæ arundines: quas membranas is ἀράχνια vocat, ob ſimilitudinem. Præſtantiſſimum ergo videri ait, qui non inanis prorſus intus ſit, ſed membranulas ἀραχνοειδεῖς habeat, &c. Quam in rem vide plura apud præſatum Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 1049. & *ſeqq.* ubi, inter alia, *Calamum officinarum*, non eſſe legitimum antiquorum κάλαμον ἀρωματικὸν, ſed Acorum potiùs, docet.

Calamus Aucupatorius, Græcè κάλαμος ἰξευτικὸς, memoratur Propertio *lib.* 2. *Eleg.* 13.

Hæc igitur mihi ſi lepores audacia molles
Excipere & ſtructo figere avem calamo.

Ubi *ſtructum calamum*, vocat *creſcentem arundinem*, uti aliàs hæc venatio appellabatur. In aucupio enim, quod calamis peragebatur, harundo ad harundinem ſic adtexi jungique conſueverat, ut ſenſim creſceret, donec alitis ejus, quæ captabatur, alas viſcum tangeret. Martialis ſub lemmate, *Calamus aucupatorius*,

Non tantùm calamis, ſed cantu vincitur ales,
Callida dum tacitâ creſcit arundo manu.

Σύνθεσιν καλάμων vocat vetus Epigramma, h. e. *ſtructuram calamorum*, apud Salmaſium, item καλαμῖδα ὀρσιφοῖτιν,

Εἴτε σύ γ' ὀρσιφοῖτιν ὑπὲρ καλαμῖδα πελάζεις
Ἰξῷ ὀρνεόθηρος, εἴτε λαγωκτονίης·
Πάντα κάλει, καὶ Πὰν λασίῳ ποδὸς ἴχνια φαίνει,
Συνθέτων ἀκλινέων Πὰν ἀνάγει καλάμων.

Ubi σύνθεσις καλάμων eſt creſcens harundo, quæ tacitâ manu ἀνάγεται & creſcit, donec avem attingat. Αὐξανόμενος hinc δόλος in alio *Epigramm.* itidem *MS.* dicitur:

Αὐξανόμενον Κρήτων συνθεὶς δόλον ἤλιτ' ἀοιδῆς,
Ἥρως σὸν ἰδίην ἐξεβάλων μελέτην.

Petronius, *textis arundinibus aves captabamus* &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 118. & 1087.

Calamus Auleticus, V. ſuprà *Auleticus.*

Calamus Dulcis, Græcis recentioribus γλυκυκάλαμος, quæ vox apud Myrepſum frequens; quibuſdam eſt caſia purgans, ſed ſine ratione. Hæc enim propriè arundo non eſt, nec adeò dulcis, ut nomen ex dulcedine compoſitum vindicare ſibi velut proprium debeat. Potiùs ſic dici poſſet arundo Indica ſeu Saccharina, de qua hodie ſaccharum conficitur & elicitur: ſed nec hanc nomine illo denotari, conſtat. Quidam de Indica mannæ arundine vocem accipiunt, quam κάλαμον Ἰνδικὸν, apud Charitonem vocari, notum: & certè γλυκυκάλαμος & κάλαμος Ἰνδικὸς infimi ævi Græcis idem. At cœteri ferme omnes Græci in ſuis Lexicis γλυκυκάλαμον exponunt λωτὸν, & intelligunt fruticem Ægyptium, cui caulis inſtar calami geniculis carentis, ut & Fabæ Ægyptiæ, cui ſimilis eſt, quam & ipſam *loton* quoque dictam, teſtatur Athenæus. Lotus certè ille dulcis eſt, hodieque tradunt, ejus caules ab Ægyptiis crudos mandi & dulces eſſe ac humidos, & proin per æſtus ſumtos valde refrigerando eſſe & humectando. Sed & *calami* quidam Ægyptii dulces edulesque, apud Theophraſtum occurrunt &c. Quam in rem vide plura apud Salmaſium præfatum *d. l. p.* 1301. & *ſeqq.*

Calamus Erythræus, apud Dionyſium in rebus Indiæ, quibuſdam eſt *Calamus Aromaticus* Vett. quem ἐρυθραῖον dici rentur, h. e. *rubrum*, quia optimum πυῤῥὸν eſſe debere tradat Dioſcorides, i. *rufum.* Sed ἐρυθραῖος non eſt *ruber*, verùm *Erythræus*: Græci enim nuſquam ἐρυθραῖον hac notione acceperunt, ſed gentile nomen eſt ab Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Adde, quòd *Calamum* hunc inter res edules nominat Dionyſius, & in proceritatem non modicam ſurgere innuit, verbis ὕλαις τηλεθάουσιν. Non itaque aromatica ſpecies ille calamus eſt, ſed Calami Indici genus, ad ripas Indici ſeu Erythræi maris naſcens, cujus radices eſui erant Indis, propter eximiam & melleam ſuavitatem. Idem *ibid. p.* 1053. V. quoque ſuprà, ubi de *Calamo Aromatico*, & hic infrà.

Calamus Eunuchias, V. infrà ubi de *Calamo Tibiali.*

Calamus Indicus, ſeu *Arundo Indica*, in verſibus Varronis, qui apud Iſidorum citantur,

Indica non magnâ nimis arbore creſcit harundo:
Illius è lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant ſucco contendere mella.

Dionyſio Afro dicitur κάλαμος Ἐρυθραῖος, in verſibus, quos ſuprà adduximus, ubi ſuccum ejus potui jucundum dulcemque ſumere conſueviſſe Indos ait; idemque eſt cum canna ſaccharina hodierna, è qua expreſſione ſuccus elicitur, dein coctione denſatur, quem *Sacchari* nomine hodie novimus. Certè Ἐρυθραῖον pro *Indico*, apud Poëtam illum ſæpius occurrit. Et *Indicos calamos* de genere certo harundinis dixere Vett. quæ intus inanis & vacua non eſſet, ſed plena ac ſolida, ut patet ex Democrito ſubditivo in *Geopon.* cujuſmodi omnino eſſe cannas, quæ ſaccharum hodiernum gignunt, certum eſt. Sed & Strabo, in quodam Æthiopiæ loco καλάμους Ἰνδικοὺς plures naſci prodit. Unde fides fit, certo huic arundinum generi nomen inditum, etiamſi apud Indos non naſceretur. Sic narrat Plinius, poſt Jubam, in quadam ex Inſ. Fortunatis ferulas ſurgere ad arboris magnitudinem, candidas, quę expreſſæ liquorem reddant potui jucundum: quas ſacchari cannas eſſe, nemo dubitet, cùm hodieque in illis Inſulis eas naſci certum ſit. Et quidem ſuccum ex his exprimi ſolitum ab Indis videmus, ſed potui tantùm accommodatum: Ars verò excoquendi hujuſmodi ſucci mellei, qui ex cannis eliciebatur & coagulandi & mox in panes cogendi, prorſus veteribus incomperta. Vide Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1018. & hic paſſim ubi de *Calmo Dulci, Calamo Militari* & *Sacchara.*

Calamus Militaris, apud Plinium occurrit *lib.* 16. *cap.* 36. *Calamis Orientis populi bella conficiunt: Calamis ſpicula addunt irrevocabili*

noxia

noxia? Mortem accelerant pinnâ additâ calamis. Fitque & ex ipſo telum aliud fracto, in vulneribus. His armis Solem ipſum adumbrant. Propter hoc maximè ſerenos dies optant —— Ac ſi quis Æthiopas, Ægyptum, Arabas, Indos, Scythas, Bactros, Sarmatarum tot gentes, & Orientis, omniaque Parthorum Regna diligentiùs computet aqua fere pars hominum in toto Mundo calamis ſuperata degit. Præcipuus hic uſus in Creta bellatores ſuos præcipitavit. Sed in hoc quoque, ut in cæteris rebus, vicit Italia: quando nullus ſagittis aptior calamus, quàm in Rheno Bononienſi amne, cui plurima ineſt medulla, ponduſque volucre —— non eadem gratia Belgicis —— quanquam præferantur Indici, quorum alia quibuſdam videtur natura, quando & haſtarum vicem præbent additis cuſpidibus. Harundini quippe Indicæ arborea amplitudo —— navigiorumque etiam vicem præſtant ſingula internodia &c. Quibus ultimis verbis *harundinem Mambu* intelligit, è qua ſaccharum Veterum ſeu manna: Sed quomodo tantâ amplitudine ſagittarum, imò & haſtarum, uſum præbere potuerint hi calami, meritò quærit Salmaſius, qui proin Plinium ex prava lectione Theophraſti errorem hauſiſſe docet, ubi ſuprà *p.* 1299.

Calamus Odoratus, Dionyſio ἀλώδης,

Ηʹ θύα, ἢ σμύρνης, ἀλώδιος ἢ καλάμοιο,

inter res odoratas, quæ in Syria naſcuntur, unà cum junco, recenſetur Plinio, *lib.* 24. *cap.* 11. ubi *in convalle modica, juxta lacum, cujus paluſtria æſtate ſiccantur, tricenis ſpatio ſtadiis*, illos naſci tradit. Unde *Syriacus* dictus eſt; Idem Græcis *Arabicus*, Romanis *Alexandrinus*, aliàs *Aromaticus*, de quo vide ſuprà.

Calamus Scriptorius, in uſum venit, poſtquam literæ, quæ priùs incidebantur, pingi cœpere. Tum enim ſcribendi inſtrumentum primò fuere arundinei calami, poſtea verò avium pennæ; tranſiit que vox à Græcis, quamvis *calamum* illi nunquam ſumpſerint, ad Romanos, Chaldæos, Arabes, Ægyptios & Perſas, uti docet Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 50. Et quidem calamorum optimi habebantur, qui creſcerent juxta Memphim, Nilum & Gnidum. Plinius *d. l. Calami Ægyptii chartis ſerviunt maximè cognatione papyri. Probatiores tamen Cnidii, & qui in Aſia circa Anaiticum lacum naſcuntur.* Hinc *Cnidiæ arundinis* pro calamo ſcriptorio paſſim mentio, apud Poëtas Græcos Latinosque. Auſonius, *Cnidiæ ſulcus arundinis.* Epigramma vetus in ſuppellectile Librarii,

Καὶ σπόγγον καλάμων ψαίστρ' ἀπὸ Κνιδίων.

Et ſpongiam quâ calami Cnidii abſterguntur.

Memphiticorum meminit Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 38.

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus.

Niloticum calamum Appulejus celebrat *Metamorph. lib.* 1. Auſonius ſimiliter *Melonis paginam*, vel potiùs *filiam*, dixit. Nam Nilus olim *Melo* &c. Gerh. Joh. Voſſius *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 36. Habebant hi calami multum cartilaginis & carnis, inde σαρκώδεις, πολύσαρκοι dicti Dioſcoridi, ubi de συριγγίᾳ, *calamo*, & ſcalpello temperabantur, quod γλύφανον, σμίλην, γλυφίδα, γλυπτῆρα & γλυφεῖα Græci vocitarunt. Vetus *Epigramm.* de ſuppellectile Notarii,

Καὶ γλύφανον καλάμων ὀξυντῆρα γλυφῆς ἀκίδα.

Item σμίλαν δονακόγλυφον. *Ibid.* Unde ipſi *calami* διαγλυπτοὶ, *temperati* Plinio, h. e. *acuti*, &c. Vide infrà, ubi de *Scalpello Scriptorio*. Findebantur autem illi in medio, & duos apices oſtendebant, uti pennæ, quibus ſcribimus, unde κάλαμοι μεσοσχιδεῖς, *calami in medio fiſſi*, in *Epigramm.* veteri dicuntur, & in alio, κάλαμοι δικροῖσι διαγλυπτοὶ κεραίαις, *calami in duos apices fiſſi*, &c. Quam in rem vide plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1044. & 1045.

Calamus Structus, apud Propertium *lib.* 2. *Eleg.* 13.

Hac igitur mihi ſit lepores audacia molles

Excipere & ſtructo *figere avem* calamo.

in vet. *Epigramm.* σύνθεσις καλάμων, *ſtructura calamorum*; aliter *creſcens harundo*, idem eſt cum *Calamo* ἰξοῦλκῳ, *viſcato* ſeu aucupatorio, de quo diximus.

Calamus Συριγγίας, apud Theophraſtum. *Syringias*, apud Plinium ubi ſuprà, *Calamus verò totus concavus, quem vocant Syringiam, utiliſſimus fiſtulis*: in *Indice* eidem *fiſtulatorius* dicitur, *De ſagittariis & ſcriptoriis & fiſtulatoriis calamis.* Sed & in eo falſus eſt, Salmaſio judice. Nam diſertè ita dictum teſtatur Philoſophus, quod totus eſſet concavus ad fiſtulæ inſtar, minimumque haberet carnis & ligni, adeoque diſtinctus ἀπὸ τῶν μεσοκαλάμων, h. e. *plenis intus ac ſolidis*, è quibus fiebant ſagittæ. Certum tamen, fiſtulas ex calamis compingi ſolitas, unde & καλαμίνη σύριγξ: Sed idem calamus, qui tibiis erat idoneus, idem & fiſtulis utilis, uti videre eſt ſuprà, & hic paulo pòſt, plura verò apud Salmaſium præfatum *d. l. p.* 1299. & ſuprà ubi de *Calamo Scriptorio*.

Calamus Tibialis, ſeu *Auleticus*, dictus eſt, qui tibiis idoneus. Et quidem inter varii generis harundineta, quibus abundabat Orchomenius lacus, harundinem tibialis calami etiam gignebat, cujus duo genera *Zeugitas*, & *Bombycias*; ille, quòd ex uno ejus internodio binæ tibiæ dextra & ſiniſtra, quod & tibiarum ζεῦγος, formabantur: iſte, quòd ex eo Bombyces, genus quoddam tibiæ, fierent, dictus. Pars vero illa lacus, ubi optimi naſcebantur calami hujuſmodi, *Pelecania* appellata eſt, quà parte in paludem Cephiſſus etiam influit. Ut autem calamus auleticus utilis eſſet, inundans aqua biennio minimum reſidere debebat: ſi plus permanſiſſet, eo melior erat; Ubi verò maturiùs receſſiſſet, harundo non bona fiebat τοῖς ζεύγεσι, *paribus tibiarum*, ſed tantum βομβύξι. Porro, cùm Theophraſtus arundinem in genere, ut cœtera, in mares dividat ac fœminas; ubi ad ſpecies & differentias venit, tibialem diſtare facit à cœteris, τῇ ἀτροφίᾳ τῆς φύσεως, *quòd macilentior & gracilior ſit*, καὶ ὅλος θῆλυς τῇ προσόψει, *& totus fœmineus aſpectu.* Nam & latius folium habere & candidius; minus etiam lanuginis, quàm cœteræ; imò & reperiri, quæ nihil habeant, ἀνόρχεις hinc vocitatas, i. *ſpadones*, è quibus optima fieri tibiarum paria. Fiebant autem duæ ex uno internodio, in zeugite, unde ut ad ζευγοποιίαν calamus hic aptus eſſet, craſſior evadere debebat, & in majorem adoleſcere amplitudinem, inundatione per biennium manente, uti dictum: at in bombyce una tantùm capiebatur, quæ proin æquè longa erat, ac duæ cœteræ &c. Vide Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 117. *& ſeqq.* ut & hîc paſſim.

Calantica, teſte Nonio, tegmen eſt muliebre, quod capiti innectitur. M. Tullius *in Clodium*: *Tunc cùm vincirentur pedes faſciis, cùm calanticam capiti accommodares.* Cælius Rhodiginus *Antiq. lection. lib.* 6. *cap.* 10. ex Euripide ac Herodoto docet, mitram eſſe genus faſciæ, ſive tæniæ, quo caput obligetur: quam eandem cum *Calantica* fuiſſe, docet Servius *ad Æneid. lib.* 9. *verſ.* 616. Similiter Lyrano *ad Judith. cap.* 10. muliebre id capitis tegmen eſt, quod aliàs *Mitra* dicitur, ipſe *Cuffam* vocat, Galli *Coiffe* Et ſuffragatur idem Servius *ad Æn. lib.* 10. ubi ridentur Troes obſeſſi, habentes redimicula mitræ: quemadmodum idem *lib.* 4. in Paride, *cum ſemiviro comitatu*, ridet Jarbas. Servius enim pileum contraponit mitræ; & hanc muliebri capiti tegendo, illum virili, attribuit. Vide Solerium *de Pileo ſect.* 6. & infrà ubi de *Mitra*. Salmaſio meliùs *Calautica* dicitur. Ita enim *Gloſſæ, Calautica*, εἶδος ζώνης; ex Græco καλυπτική. Vide eum *ad Solinum p.* 556. ut & infrà ubi de *Mitris* ac *Phrygiis tiaris*.

Calanus, adde: Hinc dicti *Calani*, Philoſophorum, ut quidam volunt, ſecta: Nominis origo in obſcuro eſt; à Chalne, civitate à Nimrodo ædificata, quæ Senioribus Χαλάνη, Euſtathio Χαλάνη, cujus & in ſacris mentio, ſunt qui illam arceſſant: ut *Calani* appellati ſint, ſicut à loco Babylonii, Peripatetici &c. Georg. Hornius *Hiſt. Philoſ. lib.* 2. *cap.* 9.

Calaro, fluvius vel amniculus Galliæ, inter Lugdunum & Viennam in Rhodanum decurrit, contra caſtrum S. Symphoriani *S. Saforin*, & priſcum nomen unâ ſyllabâ truncatum retinet: *Garon* enim dicitur. Alluit Priſciniacum vulgò *Brignais*, aliàs *Brignieu*; quædam tamen tabulæ refragantur, quæ Priſciniacum non ad fluv. Calaronem, ſed ad amniculum Biocum *Bieu*, qui in Calaronem labitur jamjam Rhodano acceſſurum, collocant. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Priſciniacum*.

Calata, primò omnia Comitia apud Romanos dicta ſunt, à Gr. καλεῖν, id eſt, *voco*: unde rudis vetuſtas *calare* dixit. Poſtea verò cùm in uſu vox eſſe deſiiſſet, retentum eſt nomen *Calatorum Comitiorum* in his tantùm, quæ pro Collegio Pontificum habebantur, vel teſtamentorum causâ fiebant: idque religionis cujuſdam & antiquitatis ratione. Vide A. Gellium *lib.* 15. *cap.* 27. Theophilum *Inſtitut. lib.* 2. Johannem Roſinum *Antiqq. Rom. libro* 6. *capite* 1. &c.

Calathi, apud Martialem *libr.* 14. *Epigramm.* 107. cui hoc lemma eſt,

Nos Satyri, nos Bacchus amat, nos ebria tigris,

Perfuſos domini lambere docta pedes:

Calices vinarii ſunt, quos in Bacchi ſacris adhiberi conſueviſſe, diſcimus ex Virgilio *Eclogâ* 5.

Et multo inprimis hilarans convivia Baccho.

Ante focum ſi frigus erit: ſi meſſis in umbra.

Vina novum fundam calathis *Arviſia nectar.*

Aliàs idem cum quaſillo *calathus*; quem de floribus idem uſurpat, *Ecl.* 2.

— — — *tibi lilia plenis*

Ecce ferunt Nymphæ calathis.

De caſeis *Georgic. lib* 3.

Quod ſurgente die mulſere horiſque diurnis,

Nocte premunt: quod jam tenebris & ſole cadente,

Sub lucem exportans calathis.

De lana, *Æneid. lib.* 7.

—— *Non illa colo calathiſque Minervæ*

Fœmineas aſſueta manus, &c.

In nuptiis apud Athenienſes, puerum egregiâ formâ & inſigniter ornatum, cum *calatho* omnis generis delitioſis fructibus pleno, triclinium ingredi & exclamare ſolitum coram Neogamis, ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον, *Effugi malum, inveni melius*, legimus: qua de re infrà aliquid ubi de *Nuptialibus ritibus*. Apud Catullum, *virgati* dicuntur Calathi, quòd virgis viminibuſque conficerentur &c. Apud Ovidium deſcriptione roſæ, *calathi* idem, quod *calices* aliis,

—— *prima dies oſtendit ſpicula florum,*

Altera pyramidas nodo majore tumentes,

Tertia jam calathos.

Sic Plinius de lilio, *Candor ejus eximius, foris ſtriatis, & ab anguſtiis in latitudinem paulatim ſeſe laxantis effigie calathi, reſupinis per ambitum*

umbitum labris. Nempe à ſimilitudine *calicum*, τῶν κυλίκων, vaſorum, quibus bibitur, qui & *calathi*, utrumque vocabulum ad flores translatum eſt, Salmaſius *ad Solinum pag.* 102. Hinc Καλαθισμὸς, ſaltationis ſpecies cum *calatho* ſeu caniſtro, apud Jul. Cæſ. Scaligerum, *Poetic. lib.*1. *cap.*18.

Calatibilionta, pagus Siciliæ, memoratus Anonymo Mon. Caſinenſi in *Chr.* A.C. 1194.

Calatina Viola, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 6. *E ſativis maxima auctoritas luteis — genera Tuſculana & quæ marina appellatur folio aliquanto latiore; ſed minùs odorato. In totum verò ſine odore minutoq; folio. Calatina, munus autumni, cateræ veris. Proxima ei caltha eſt & concolor. Amplitudine vincit & numero foliorum Marinam quinque non excedentem.* Nomen habet à *Calatia* opp. Italiæ, de quo dictum. Quo pacto demit laborem Herbariis quærendi, unde dicta ſit, & quare *Calathiana*, quam proin à *calathis* deducunt & eandem cum thylacitide faciunt, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1160.

Calbeum, vel *Calpeum*, item *Galbeum*, apud Vett. ornamentum fuit vel armilla, quâ ob virtutem donabantur milites: à voce Græca καρπίον; unde καρπίους ὄφεις & ἐπικαρπίους Græci dixere armillas in modum ſerpentis contextas. Κάρπιον enim vocabant id omne, quod χειρὸς καρπὸν vinciebat: id quod armillæ propriè faciunt. Vocem uſurpat Feſtus, *Calbeos, armillas dicebant quibus triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem nobiles donabantur.* Optimæ *Gloſſæ*, *Calbea*, κόσμια. Inde *galbeum* vocavit Suetonius, remedia lanâ involuta: cujusmodi remediis quòd aſſiduè uteretur Galba, ea in brachio vicem armillæ geſtans, more illius temporis, nomen hoc inde eſt adeptus, Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Sev.* Poſtea ad quævis ornamenta, etiam equorum vox translata. *Glöſſ.* Lat. Gr. *Calbæ*, κόσμια ἵππων, ubi Rigaltius *ad Onoſandrum*, *Calòei* reſtituendum cenſet vel *Calbea*, &c.

Calcandi hoſtium vel corpora vel cadavera ritus, in ſignum plenæ de illis victoriæ reportatæ, uſitatus olim. Spartianus *Severo*, *Equum præterea, ipſe reſidens ſuper Albini cadaver egit, expaveſcentemq; admonuit, ut effrænatum audacter proterere.* Quò alludens Propertius,

> *Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis,*
> *Et caput impoſitis preſſit amor pedibus:*

à puella ſe captum, ab amore triumphatum, indigitat. Statius *in Equo max. Domitiani*,

> *Ænea captivi crinem terit ungula Rheni.*

Claudianus item,

> *Colla triumphati conculcat Honorius Iſtri.*

Nempe *corporis calcandi* mos plerumq; in hoc compendium cogebatur, ut in collum tantùm pes poneretur. Mich. Glycas *Annal. Tom.* 4. de Diogene, *Diogenes Imp. in hoſtium denique poteſtatem venit, vinctusq; ad Sultanum ducitur. Ille ſolio ſuo deſiliens, pro more calcatâ Diogenis cervice, eum de terra erigit, amanterq; complectitur.* Unde videmus, neceſſariam habitam ad plenæ victoriæ uſurpationem hanc calcationem, etiamſi animo crudeli non fieret. Et Eutropius de Valeriano *lib.* 9. *Valerianus Imp. captus apud Perſas ignobili ſervitute conſenuit. Nam quamdiu vixit Rex ejusdem provinciæ, incurvato eo, pedem cervicibus imponens ſolitus erat equum conſcendere.* Quæ tamen poſteriora verba aſſuta aliunde ſunt, cùm melioribus Eutropii codicibus non inſint, neq; à Græco translatore Pæania agnoſcantur. Victorini, ſeu Victoris Jun. iſta potius fuerint, apud quem eadem leguntur. Sed & Oroſius de conculcatione aſſentitur, *lib.*7. *cap.* 22. Gotfridus item Viterbienſis *in Chron.* & Joh. Tzetza *Chiliad.* 2. cùm ait,

> Τὸν Ῥωμαίων ἄνακτα ἑλόντων οἱ Πέρσαι,
> Τραχήλῳ δὲ πατοῦντων, οἷα Οὐαλεριανοῦ.

V. quoque Gerbertum *Epiſt.*18. Sibyllam apud Lactantium *lib.*7. *cap.*18. Ælianum *Variar. lib.* 10. *cap.* 22. Vigilium *c. Eutychem lib.* 1. Alios. Imò & in Sacris, veſtigia moris hujus. Ita enim legimus Joſuæ *cap.* 10. *verſu* 24. *Cumq; Reges ad eum captivi deducti forent, omnes vocavit Iſraëlitas, aitq; exercitus principibus: ite, pedibus calcate colla iſtorum Regum.* V. quoque Pſalm. 110. *verſ.*1. & 1. Cor. 15. *v.*27. Cujus ignominiæ memoria ut ad poſteros quoque perduraret, ſtatuas ita effictas, legimus apud Pauſaniam. Quam in rem pulchrè Prudentius *in Symmachum lib.* 2.

> *Fruſtra igitur currus ſummo miramur in arcu*
> *Quadrijuges, ſtantesq; duces in curribus altis,*
> *Fabricios, Curios hinc Druſos, inde Camillos,*
> *Sub pedibusq. ducum captivos, poplite flexo.*
> *Ad juga depreſſos, manibusq; in terga revinctis,*
> *Et ſuſpenſa gravi telorum fragmina trunco.*
> *Si Brennum, Antiochum, Perſen, Pyrrhum, Mithridatem,*
> *Flora, Ceres, Matuta & Laurentina ſubegit.*

Etiam picturis idem repræſentatum, exemplum docet penè Autoribus perniciosum, apud Scriptorem *Expeditionis in Aſiam Friderici* I. ipſi coævum: *Dum hæc agerentur apud Adrianopolim, qui erant in urbe Philippopoli, jam circa remotiores partes terris & urbibus ſubjugatis, regionem Gradnitz ingreſſi ſunt. Ubi, quoniam in picturis Templorum atq; ædium viderunt Græcorum imagines equitando peregrinorum cervicibus inſidere, totam terram prædâ & incendio vaſtaverunt.* Cujusmodi conculcationis nomine, vovebatur hoſtium cervices ſive regna ſub pedibus ſuorum videre Principum. Ut Corippus *lib.*1. *verſu* 60.

> *Barbara Romanos augebunt bella triumfos,*
> *Regnaq; ſub veſtris venient fortiſſima plantis.*

Et de pictura. Idem *ibid. verſ.* 284.

> *Ipſum autem in media victorem pinxerat aula*
> *Effera Wandaliti* calcantem *colla Tyranni* &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 2.

Calcanea Camelorum, in delitiis Vett. Æl. Lampridius *in Heliogabalo*, *Comedit ſæpius, ad imitationem Apicii*, calcanea *camelorum & criſtas vivis gallinaceis demptas* &c. Nempe hæc cupediariis fuiſſe expetita non multo magis mirandum, quàm de criſtis gallorum gallinaceorum: quas hodieq; ab iis, qui palatum eruditum habent, cupidiſſimè conſtat expeti. Tenera illa eſſe naturâ ſuâ Herodianus docet *lib.* 4. Αἱ κάμηλοι μάλιστα ἔχουσιν ἁπαλὰ τὰ πέλματα, *Cameli maximè tenera habent calcanea.* Cœterùm camelis veſci, non commune olim omnium populorum, ſed paucorum proprium fuit, ut Arabum & Saracenorum & omnis barbariæ eremi, ut ait Hieronymus *adv. Jovinian. lib.* 2. populi Septentrionales abhorrebant. Heliogabalum verò multa de Saracenis & Arabibus traxiſſe inſtituta, propter locorum, ubi natus eſt & educatus, viciniam, non mirum. Caſaubonus *ad loc.*

Calcaria, ex argento, Scutiferorum; ex auro, Militum propria erant: quorum pedibus, cùm armis accingerentur, ſolebant aptari. Hinc de Ludovici II. Reg. Siciliæ & Caroli fratris ejus militia agens, Auctor *Hiſtoriæ* Caroli VI. Gall. R. *Eos accingit*, inquit, *baltheo militari, & per Dominum de Chauvigniaco calcaribus deauratis juſſit Rex Carolus inſigniri.* Atque ita fuiſſe vett. Francorum *calcaria*, auctor eſt Johannes Puricellus in *Monum.* Ambroſianæ Mediol. Baſilicæ *pag.* 71. quo loco tumulum detectum & apertum Bernardi Regis Italiæ, Pipini filii deſcribit: *Sed & Bernardi pedibus ita calceatis aurata induerunt* calcaria, *ex ære, quod nos vulgò* Rame *nominamus. Figura tamen illa erant parùm admodum ab hodiernis & noſtratibus diverſæ: in exterioris cornu extremitate parvum erat & rotundum foramen, è quo supernè fibula, infernè autem anſula eodem ex ære pendebat. Anſulæ conſuta clavicula erat corrigia è corio, rubri pariter coloris, quæ de ſub pede per alterum inferioris cornu foramen modicè longum deducta & illi fibulæ inſerta, calcar pedi adſtringebat. Rotula verò ex calcaris dorſo modicè prominens ſenis & perbrevibus circum radiis acuminata vergit deorſum.* V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & *Not. ad Stabilim. S. Ludovici lib.*1. *cap.*118. Iſtiusmodi deauratis itaq; *calcaribus* ornatus Eques *auratus* dictus eſt, quæ dignitas in M. imprimis Britannia hodieq; viget. Cùm autem Milites degradabantur, *calcaria amputari* iis ſolebant, uti habet Thom. Walſinghamus de Andrea Harclæo Com. Carlilenſi exauctorato & propter Majeſtatis crimen ſuſpenſo: *Nempe*, inquit, *primò degradatus eſt amputatis ſecuri ad talos ſuos calcaribus & ſic viciſſim diſcinctus eſt baltheo militari*, apud eund. du Freſne.

Calceamenta deferendi ſeu præbendi ritus, indigitatur Auctori *Chronici* Regum Manniæ, ubi de Olao Magno R. Norvvagiæ, *Murecardo*, inquit, *Regni Hiberniæ, miſit* calciamenta *ſua, præcipiens ei, ut ea ſuper humeros ſuos in die Natalis Domini per medium domus ſuæ portaret, in conſpectu nuntiorum ejus, ut inde intelligeret, ſe ſubjectum eſſe Magno Regi.* Signum viz. ſubjectionis & obſequii hoc erat. Quemadmodum & Sponſus Sponſæ olim, in obſequii pignus, *calceamenta afferre & præbere* conſueviſſe, legitur apud Gregorium Turon. *de Vitis Patrum cap.* 16. laudatum eidem du Freſne. Certè *calceum* domini *ſolvendi* ſeu exuendi, ſingulare ſervorum apud Hebræos munus fuit: à quo more manaſſe videtur loquendi illa, ad ſummam diſcipuli loquentis humilitatem Magiſtriq; dignitatem exprimendam, formula, *cujus ego non ſum dignus, ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti*, quâ Marci *cap.*1. *verſ.*7 alibiq; Johannes uſus eſt. Id quod ex eo item firmatur, quòd ajunt Magiſtri, *Omne genus operis, quod à ſervo domino ſuo præſtandum eſt, id etiam à Diſcipulo Magiſtro ſuo eſt præſtandum, præter ſolutionem calcei ejus, Gem. Babyl.* *ad tit. Cethuboth cap.* 11. *fol.* 96. a. Quod itidem de *calceo exuendo ac induendo*, intelligendum eſſe, monet Mamonides, apud Joh. Seldenum *de Jure Natur. & Gentium juxta Diſcipl. Hebræorum lib.*6. *cap* 8. *&c. V. quoque infrà ubi de Leviro.*

Calce occiput feriendi, in ſaltatione, ritus, apud Vett. recentioresq; in uſu, memoratur Jul. Cæſ. Scaligero *Poetices lib.* 1. *cap.* 18. ubi de variis Saltationis ſpeciebus: *Omnium corruptiſſima Gaditana, — Ejus modos produnt tres, Chironomiam, à manuum agitatione: Halma, à ſaltu: Lactiſma, à calcitratione. Nunc quoque Hiſpani calce occiput aliasq; contingunt partes. item veſtigio terram feriunt: id quod appellant* Calceationem. *manus complodunt: earum alterutrâ, aut utraque in ſoni numerum pectus, femora frontem, calcem, os, terram pulſant: digitorum crepitu, tibiarum aut tympanorum momenta aſſequuntur* &c.

Calcegium, locus Galliæ, in Veliocaſſibus, ad Ittam fluv. vulgò *Chacy*; patria S. Ansberti Rotomagenſis Epiſcopi. Hadr. Valeſius, in voce *Veliocaſſes*.

Calcei. Initio naſcentis Reip. Romanæ, non modò ſervi, ſed & Senatores ipſi nudis incedebant pedibus: & licèt hæc ἀνυποδησία paupertatis videretur indicium, nihilominus clari quoque Impera-

tores, magnique Duces, in patientis animi tolerantiæq; bellicæ argumentum, idem feciſſe leguntur: Phocion apud Plutarchum, F. Scipio & Germanicus, apud Corn. Tacitum &c. Quò quadrat inſtitutum Lacedæmoniorum, apud quos Juvenes calceis omnes carebant, *quò expeditiores eſſent*, Plut. *in vita Lycurgi*. Idem de Socrate legimus, de Catone Uticenſi, de iis apud Judæos, qui nuptias recuſabant: Imò & *Nudipedalia* feſtum apud Græcos, Romanos & Barbaros fuit, in quo diſcalceati omnes incedere ſunt coacti. Poſtea, *Calcei* ſacri erant, quibus ſoli Sacerdotes rem divinam facturi utebantur, de quibus V. Servium *ad Æneid. verſ.* 516. *libri* 4. Alluſit ad hunc ritum Mart. Capella *lib.* 2. *Calceos præterea*, inquiens, *ex papyro textili ſubligavit, ne quid ejus membra pollueret morticinium.* Unde in ceremoniis Flaminum & Flaminicarum relatum & illud eſt, apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 15. *Mortuum nunquam attingit.* Principum Imperatorumq; Rom. Calceamenta erant cultu, pretio coloreq; ab aliorum diſtincta: *Campagos* appellatos conſtat, item *Zancas* ſeu *Tzancas*, gemmeis aquilis rigentes, tranſlato Byzantium imperio. At antea varia calceorum ornamenta, pro diverſa Principum libidine, aut moderatione. Carinus Aug. non *gemmis adſutis calceis, ſed fibulis gemmeis* utebatur. Heliogabalus *habuit in calceamentis gemmas, & quidem ſculptas*, Flav. Vopiſcus *in Carino*, Æl. Lampridius &c. *Soccos muliebriter ornatos* geſtavit Caligula, Plin. *lib.* 9. *cap.* 35. Demetrius Antigoni fil. *aureos calceos*, Plut. *in eo.* Diſtinguebantur autem calceamenta Principum aquilis, Senatorii lunæ dimidiatæ effigie: quod ſummæ apud Rom. nobilitatis fuit argumentum, V. ſupra in C. Item in *K.* Juvenalis *Satyrâ* 7.

—— —— Et nobilis & generoſus
Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

A jam dictis Matronarum calceamenta differebant: Unde Heſychius, *Σικυώνια γυναικεῖα ὑποδήματα, Sicyonia, calceamenta muliebria*: à mollitiei tantæ inventoribus Sicyoniis. Illos *ποικίλον καὶ πολυέλικτον ὑπόδημα, calceum varium & convolubilem*, facit Jul. Pollux *lib.* 7. *cap.* 22. Flav. Vopiſcus *in Aureliano*, *Calceos mulleos & cereos & albos & hederaceos, viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.* Cum unguentis hoc genus calceamenti conjunxit Lucretius *lib.* 4.

Unguenta & pulchra in pedibus Sicyonia ridens.

Græci enim, quibus inventum iſtud debetur, pedes frequenter inungebant. Color in Imperatorum calceis purpureus, virorum, nobilium inprimis, niger: matronarum albus: proſtibulorum ruber: ſervorum gypſatus, ſeu cretatus fuit. Et altiores quidem muliebres, non minùs ac viriles, ſuis anſulis, quæ à pede per tibiam protendebantur atque crus obligabant, instructi. Tibull. *lib.* 1. *Eleg.* 6.

Anſaq; compreſſos alligat arcta pedes.

Quæ & Græcorum conſuetudo, ligatorum calceamentorum jam ab Homero mentione injectâ, Odyſſ. *lib.* 2. Ad crura autem ſive ad ſuras has anſas protenſas fuiſſe, docet Virgilius *Eclogâ* 7.

Purpureo ſtabis ſuras evincta cothurno.

Ut de militaribus quid addam, habebant illi clavos, quibus in terram defixis, in eodem veſtigio ſtaret miles, ad fugam minùs idoneus, V. Joſephum *de bello Jud. lib.* 7. *cap.* 3. Unde *Calciarium* pro donativo, quod militibus in emendos calceamentorum clavos conferebatur, apud Jurecoſſ. *Clavarium* fuiſſe dictum, obſervat Lævinus Torrentius. Nec omittendi penitus calcei *Venatorii*, altiores reliquis, quò à luti injuria eſſent tutiores: Comicorum ac Tragicorum, vide *ſuis locis.* Conficiebantur primùm è corio crudo bubali, apud Xenoph. *Anabas. lib.* 3. & *Carbatinæ* dicebantur. Dein fiebant ex aluta coccinea ſeu verſicolore, aut cocco infecta: Tertiò ex pelle hædina *udones* vocitati. Porro ex ſubere, quod tamen ad ſublevandos potiùs calceos altioresq; reddendos fortè inſerviit: qualibus calceamentis Auguſtus, & Perſæ in univerſum uſi leguntur, fœmineus inprimis ſexus. Ex ferro quandoque conſtabant, qualem calceum Empedocli Agrigentino attribuit Alexander ab Al. *Genialium dier. lib.* 5. *cap.* 18. Item ex ære, qualis eidem Philoſopho tribuitur, apud Philoſtratum *in Helladicis.* Ex ligno item, apud Petronium *Satyric.* Ex corticibus arborum, quod Indis omnibus fuit ſolenne, Philoſtr. *de vita Apollonii lib.* 2. *cap.* 9. Ex papyro, qualibus Ægyptii, ac præſertim Sacerdotes uſi. V. Herodotum *lib.* 1. Ex argento, apud Paulum Venetum *de Region. Oriental. lib.* 2. *cap.* 14. Tandem ex auro, gemmis & quidquid precioſum erat, conflabantur, ut videre eſt apud Martianum Capellam paſſim. Species autem notiſſimæ ſunt, Sicyonii, ſocci, ſoleæ, cothurni, crepidæ, ſandalia, de quibus ultimis conſuli poſſunt Lucianus *de ſcrib. hiſtoria*, Donatus, Eugraphius &c. Alii ad has quinque ſpecies omne calceorum genus reducunt, *Mulleos, Uncinatos, Perones, Cothurnos & Soccos*, quæ univerſæ Turcarum hodiernorũ æmulabantur calceamenta. Mullei, à colore dicti, Lunati quoq; à fibula creſcentem Lunam referente vocati ſunt: quò reſpexiſſe quidam volunt Eſajam *cap.* 3. cùm ait: *In die illo auferet Dominus ornamentum calceorum* & *Lunulas.* Uncinati militum erant, an iidem cum caligis? Certè id ſuggerere videtur Aur. Victor *de vita Imper.* ubi de C. Cæſare Caligula ait, *Quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calcei militaris, i. Caligulæ, ſortitus eſt.* Perones, ad ſuras uſque pertingebant, cùm priores ad dimidium ſolùm crus protenderentur, neque fibulas lunatas habebant, proin *Calcei puri, quoniam ex puro corio facti*, dici conſueverunt: Hos magiſtratus ac in dignitate conſtituti gemmis exornare ſolebant. De Cothurno & Socco V. *ſuo loco.* Totum pedem autem calceus texit: omnia verò id genus calceamenta, quibus plantæ tantùm infimæ teguntur, cœtera prope nuda & teretibus habenis juncta, *Soleas* dixerunt: nonnunquam Græcâ voce *Crepidulas*, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 36. & *in illud* Th. Dempſteri *Paralipomena.* De utriusque verò ſexus variis calceorum generibus, infrà in vocibus *Fœmina*, ac *Vir*, & plura hanc in rem. apud Ben. Balduinum, *lib. de Calceo antiquo*, ut & Jul. Nigronium *de Caliga Veterum.* Addam ſaltem aliquid de Francorum Regum veteri calceatura, de qua ſic Monachus Sangallenſis *lib.* 1. *cap.* 36. *Erat antiquorum ornatus, vel paratura Francorum*, calceamenta *forinſecus aurata corrigiis tricubitalibus inſignita: faſciolæ crurales vermiculatæ & ſubtus eas tibialia vel coxalia linea, quamvis ex eodem colore, tamen opere precioſiſſimo variata, ſuper quæ & faſciolas in crucis modum intrinſecus antè & retro longiſſimæ illæ corrigiæ tendebantur.* Quâ calceamenti ſpecie Caroli M. apud Alamannum, & Lotharii Imp. effigies conſpiciuntur, apud Baluzium *Not. ad Capitularia Regum Franciæ pag.* 1280. Exactiùs pleniusque eam ſic deſcribit Joan. Puricellus *in Monumentis Baſilicæ Ambroſ. pag.* 70. ubi de Bernardi R. Italiæ Pipini filii tumulo effoſſo, *Superſtites*, inquit, *adhuc è corio rubro calcei utrumque pedem contegebant, iidemq; ligneam quiſque ſoleam, hinc inde coriaceis inſutam, habebant. Tam verò aptè preſſeq; ad ſuum quiſque pedem, juxta ordinem digitorum congruebant in acutum versùs primorem digitum deſinentes, ut calceus dexter non niſi dextro pedi, quandiu integer ille erat, ſiniſterq; ſiniſtro adaptari potuiſſet. Cæterùm quiſque calceus duabus tantùm corii partibus invicem conſutis pedem ita contegebat, ut anterior corii pars in ſupremam versùs crura extremitatem aliquantulum ſciſſa in longũ eſſet, illicq; pedi ligamine adſtringeretur, ad eum prorſus modum, quo ruſticana hodie calceamenta factitari ſolent*, apud du Freſne in voce *Armiger*, item *Faſciola.*

Calceus capitis, apud Martialem *lib.* 12. *Epigramm.* 45. *ad Phœbum*,

Hædinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora, verticemq; calvæ;
Feſtivè tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput eſſe calceatum:

Eſt galericulus ex hirſuta hœdi pelle, ad calvitiem diſſimulandam, Phœbo huic adhibitus. Quòd eadem materiâ, qua calcei fierent, nomen adeptus. Meminit idem pellicei hujuſmodi galeri *lib.* 40. *Epigr.* 50.

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hac poteris madidas condere pelle comas.

Ubi & alium *Calcei* talis uſum innuit. V. infrà ubi de *Galericulo* & *Galero.*

Calcha, apud Plinium *lib.* 25. *cap.* 8. *Eſt & buphthalmos ſimilis boum oculis folio fœniculi circa oppida naſcens fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Quidam* Calchan *vocant.* Ita vett. libri: Dioſcorides habet *κάχλαν*, Siculi *κάλθαν* dixere, unde Romani facto nomine alium florem, ſed ſimilem, appellarunt *caltham.* Habet autem *caltha* hæc, quæ Græcis *κάλχη* vel *κόχλη*, croceos flores in rubrum vergentes; unde buphthalmo id nominis hæſit, quòd florem habeat colore *χάλκης*, quæ *caltha* Latinis. Aliàs *κάλχη* vel *χάλκη* Græcis *purpura*; & *κάλχη* quidem frequentius. Ut in Nicandri *Alexipharmatis*, inter remedia, contra dorycnion,

—— τρέμβαι δὲ πολὺ πλεῖον, ἠὲ καὶ κάλχης,
Buccinorum autem multo magis, aut etiam purpuræ,

(dapes medebuntur) & in Lycophrone *verſu* 864. legas, *πέπλα κάλχῃ φορυκτὰ*, *veſtes purpura infectas.* Proinde Nicandri Scholiaſtes, *κάλχη*, inquit, *ἄνθος ἐστὶν ἢ ζῶον ᾧ βάπτεται ἡ πορφύρα*, *Purpuræ flos aut animal eſt, quo tingitur purpura.* Et Polluci *καλχαίνειν* eſt tingens; Heſychio quoque, tranſpoſitis literis *χάλκη*, eſt *purpura.* Quia verò conchylium marinum, ex quo purpura inficiebatur, non unius erat coloris; ſed pro diverſitate littorum, in quibus colligebatur, ita varii generis colores faciebat, ex eo *κάλχη* non unum ſignificavit purpuræ genus, nec unius coloris. Erat atra purpura, erat livida, violacea, cœrulea, rubra, lutea; unde & *κάλχη* de his omnibus coloribus dicitur. Apud Strabonem, ſandycis Armeniæ pigmentum ſimile *κάλχῃ* dicitur, i. *rubræ purpuræ.* Quo ſenſu accipitur, in Ara Doſiadæ,

Ὅλος δ' ὁ μὲν λιβρὸς ἰὼν
Αἱμάσσων οἷα κάλχης
Ὑπαφοίνιξε λίζει.

Ubi ſanguinem victimarum, in ara effuſum, comparat puniceo *κάλχης* ſucco. In herba chryſanthemo vel buphthalmo, luteum colorem deſignat. Propriè verò cœruleam purpuram notat, unde *χάλκανθον* inde dictum, de cujus colore ſic Plinius *lib.* 34. *cap.* 11. *Color eſt cœruleus perquam ſpectabili nitore*: idemq; proin, quod Hebr. תכלא *tachla*, unde *κόχλη* deflexum, τ. & κ. quæ cognatæ literæ ſunt, invicem permutatis, V. quæ ſuprà diximus, de *Cœrulea purpura.* Uti autem *κόχλη* ex Hebræa hac voce originem trahit; ſic ex illo *κάλχη* vel *κόχλη* Græci infimæ ætatis tranſpoſitâ ſyllabâ, fecerunt *λάκχαν*, & pro colore rubeo poſuerunt, eoq; etiam nomine inſignierunt Veterum anchuſam, cujus radicem mulieres

mulieres olim ad genas purpuriſſandas, ſeplaſiarios ad unguenta coloranda, infectores ad lanam præparandam, uſos fuiſſe retro diximus, V. infrà in voce *Lacca*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1159. *& ſeqq.* & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. V. cap.* 14. quorum hîc ab eadem origine κόχλος quoque & κογχύλιον voces deducit. Quæ ambo certè ſpeciatim concham purpurariam ſonant, uti videbimus infrà in voce *Cochlea*.

Calchanthum, V. infrà *Chalcanthum*.

Calculator, ſervus apud Romanos, a *calculis*, id eſt, lapillis minutis, quos antiqui manu tenentes numeros componebant, dictus eſt. Ulpianus *leg.* 7. *ff. de oper. Libert. Nam hujus quoq; eſt miniſterium, ſi fortè vel Librarius vel Miniculator vel* Calculator *ſit*: quæ ſanè Ars nec ingenuos dedecuit, Modeſtino teſte *leg.* 15. *ff. de excuſ. Tutor.* Μηδὲ λιβραρίους μηδὲ καλκουλάτορας, ὡς διαψηφίσεις λέγομεν. Ediſcebant autem hæc pueri cum primis literarum elementis. Iſidorus *Origin. lib.* 1. *cap.* 3. *Primordia Grammaticæ Artis literæ communes exiſtunt, quas Librarii &* Calculatores *ſequuntur, quorum diſciplina velut quædam Grammaticæ Artis infantia eſt.* Hinc Jul. Capitolinus de Helvio Pertinace Imp. *puer literis elementariis & calculo imbuitur*: & Horatius lepidè *Epiſt. ad Piſonem.*

Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere, dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperat? poteras dixiſſe Triens. Heu
Rem poteris ſervare tuam, redit uncia: quid fit?
Semis

Hujusque loci ſunt, quæ D. Auguſtinus *Confeſſ. lib.* 1. *cap.* 13. recenſet: *Jam verò unum & unum duo, duo & duo quatuor, odioſa cantio mihi erat*: quæ cantio hodieq; auditur apud hoſce Magiſtellos, qui antiquitus *Cauculones* ſeu *Calculones* vocabantur. Cœterùm priſcam illam *calculandi* rationem, ex Voluſio Mæciano, quem edidit Elias Vinetus & ex tabella numeraria, cujus formam ac uſum primus omnium in lucem produxit Marc. Velſerus, perdiſcere poſſumus. V. quoque ſuprà in voce *Abacus*, & infrà in voce *Numerandi ars*. Et quidem *Calculatores* præfati, Ratiocinatori ſuberant, cui muneri in domo Cæſarum Libertus plerunque præponi ſolebat. Sed & Tabularios, qui rationes publicas tractabant, quosq; memorant Arcadius & Honorius *l.* 5. *Cod. Theod. de Tabul. Logogr. & Conſ.* quòd aliquando computarent, *Numerarios* & *Calculatores* vocatos legimus, &c. A *calculis*, ut dictum, huic miniſterio nomen, quorum multiplici uſu motus Pignorius, antiquos aliquot candidos lapillos Romæ erutos, tum minutos, tum grandiuſculos, in ſuo *Comm. de Servis*, apponi curavit, literis & quibuſdam aliis cælaminibus inſignes: quos is quidem arbitratur, non longè abeſſe ab Athleticis illis *calculis*, quibus ex Apocalypſi *cap.* 2. *verſu* 17. & ejuſdem Enarratore Areta, lucem attulit Faber *Agoniſt. lib.* 2. *cap.* 33. Meminit *Calculatoris* Inſcr. Veronæ: V. F. P. CÆCILIUS. EMPIRODIUS. VI. VIR. AUG. CALCULATOR. JUSTINÆ. SALENÆ. UXORI. ET. SIBI. apud Tit. Popmam *de operis Serv.*

Calculenſe, genus purpuræ pelagiæ, apud Plinium *lib.* 9. *cap.* 37. ubi pelagiam purpuram in varia genera dividit, pabulo & ſolo diſcreta: *Lutenſe è putri limo & Algenſe nutritum algâ. viliſſimum utrumque. Melius Tænienſe, in tæniis maris collectum. Hoc quoque etiamnum levius atque dilutius* Calculenſi. *Id appellatur à calculo maris, mirè aptum conchyliis. At longè optimum purpuris Diſtocenſe, id eſt, vario ſoli genere paſtum.* E quibus *Calculenſe*, quod in calculo maris ſemper verſatur, optimum ait eſſe conchyliis tingendis, h. e. conchyliatæ veſti, quæ dilutior ac pallidior erat purpurâ: ſicut Diſlocenſe, ad purpuras inficiendas præſtantiſſimum erat. *Calculoſum* idem vocat ibidem, *Calculoſæ* (conchæ) *appellantur à calculo maris, mirè apto conchyliis*, &c. Vid. Salmaſium *ad Solinum pag* 1133.

Calculi, parvi *calces*, Feſto, *ex quo genere ſunt calces, qui per diminutionem dicuntur calculi.* V. quoque Lucillium & Plautum, quibus *calces* ſunt, quod ψῆφοι Græcis. Hinc Victor alter, ubi de Caligula, qui in Oceani litore conchas & lapillos teretes à militibus legi juſſit armatus, armatus & ipſe, ſpolia Oceani eſſe dictitans, *Neque ſecus*, inquit, *contractis ad unum legionibus, ſpecie in Germaniam trajiciendi, conchas umbilicosq; in ora maris Oceani legi juſſit. cùm ipſe nunc fluxo cultu Venerisq; intereſſet, nunc armatus ſpolia à ſe non ex hominibus, ſed cœleſtium capi dictitaret; ſcilicet quòd hujuſmodi* calces *Græcorum dicto, quis augendi omnia ſtudium eſt, Nympharum lumina accepiſſet.* Lapilli itaque *calculi*, quorum varius uſus. Iis dies notaſſe Thraces, Plinius refert *lib* 7. *cap.* 40 *Vana mortalitas & ad circumſcribendam ſeipſam ingenioſa, computat more Thraciæ gentis: quæ* calculos *colore diſtinctos, pro experimento cujusq; diei, in urnam condit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, atque ita de quoque pronuntiat.* In ludis adhibitos, dicemus paulò poſt: Ad numerandum item, V. ſuprà in voce *Calculator*: triumpho inſervìiſſe, innuit Victor modò dicto loco. In primis celebris eorum in ſuffragiis uſus fuit, unde *calculus* Lat. & ψῆφος Græcis, pro ſuffragio. Quam in rem inſignis locus eſt Apocal. *cap.* 2. *verſ.* 17. τῷ νικῶντι — δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον. *Qui viceris, — dabo ipſi calculum album, & calculo nomen novum inſcriptum.* Et quidem apud Athenienſes Populus, qui in concionem convenerat, primitus fabis uſus eſt, poſtea teſtulis calculorum vicem, Suidas, αὐτοὶ γὰρ τοῖς ὀστρέοις τῶν ψήφων κυάμοις ἐχρῶντο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις: Unde ψήφισμα, plebiſcitum, *pſephiſma* quoq; Latinis. Senatus verò, *calculorum* loco folia adhibuit, non tantùm cùm Senatorum aliqui eſſent loco movendi (unde verbum ἐκφυλλοφορεῖν) ſed & in ſententiis ferendis. Mittebantur *calculi* in urnam, cum nomine, vel ſententiâ iis inſcriptâ: idq; per ψηφοβόλον, non minùs, quàm in talorum luſu. Nec enim manu ſuâ Judices calculos, quibus ſuffragia ferebant, in urnam conjicere conſueverant, ſed per vaſculum oblongum vimine textum eos dimittebant in cadiſcum, quaſi per colum vel infundibulum, quod hinc ψηφοβόλον dictum eſt, aliter κημός. Heſychius, Κημὸς τὸ ἐπιτιθέμενον τῇ τῶν δικαστῶν ὑδρίᾳ πεπλεγμένον ἠθμῷ ἐοικὸς χώνη. Quemadmodum urna καδίσκος. Pollux, καδίσκος μὲν ἐστὶν ἀγγεῖον, ᾧ τὰς ψήφους ἐγκαθίεσαν. Unde in rem teſſerariam mos translatus, ut infrà dicemus. Plura V. ubi de *Suffragandi* ritu. Nec omittendus *calculorum* lapillorumq; hujuſmodi uſus in pavimentis, quæ hinc ψηφολογικὰ & ψηφολογητὰ dicebantur, quòd ex parvis variisq; calculis tinctis aut lapidum ſecturis, quibus diverſæ formæ ac figuræ exprimebantur, teſſellari ſolerent. Gloſſæ, *teſſellatum*, ψηφοθέτημα, *teſſellas*, ψηφῖδας. Lithoſtrotis item, quæ ſtrata erant ſectis parvulis marmorum cruſtis ex diverſi generis & coloris marmoribus non tinctis. In Cameris tandem, ad quas pavimenta ex humo mota, *muſivi* nomine *operis* tranſierunt &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Æl. Spartianum, in Peſcennio Nigro* & *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1214. ut & hîc paſſim.

Calculi Candefacti, V. infrà *Lapides*.

Calculi Luſorii, qui nonnullis *Palamediaci*, ab inventore Palamede Nauplii filio dicti, qui in obſidione Trojana, ut milites in officio contineret, illud ludicræ exercitationis genus excogitaſſe dicitur, *Latrunculorum tabula* dicuntur Senecæ *Epiſt.* 117. *in fin.* & Plin. *lib.* 9. *cap.* 54. quorum hic: *Mutianus*, inquit, *& latrunculis luſiſſe cerâ fictis ſimios prodidit.* Ovidius *de Arte lib.* 2.

Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit,
Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus.

Unde non cereos tantùm, ſed & vitreos fuiſſe patet: Imò & gemmei fuere. M. Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 20.

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum,
Gemmeus iſte tibi miles ac hoſtis erit.

Palamedis autem illam tabulam, donarii loco Deorum fanis dedicatam, ſumma apud poſteros dignatione fuiſſe, docet Servius, *ad Æneid. illud*,

Belidæ nomen Palamedis.

Fuit luſus hujus ingens apud priſcos frequentia: imo & apud viros in Rep. eminentes, qui in hoc ludi genere ſuperari probroſum ac ignominiæ proximum duxere. V. Senecam *Epiſt. ſuperiùs laudatâ, de Tranquill. animi cap.* 14. *de brevitate vitæ cap.* 13. Flav. Vopiſcum in *Proculo*, Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. Paralipom. ad cap.* 1. &c. Cum Scacchiæ ludo hodierno idem videtur. V. ibi. Certè Salmaſio totus hic ludus *Calculorum ludus* Vett. dictus eſt. Licèt enim ludus ille, quem πεττείαν dicebant Græci, nunquam ſine *calculis* luderetur, tamen, quia latrunculorum luſus, cùm apud Græcos, tum apud Romanos, illis ſolis peragebatur, nullis teſſeris, adeoque aleam non habebat, ſed ſolam artem, hinc factum, ut *Calculorum* nomine ſimpliciter & abſolutè latrunculos ſemper intellexerint Romani: πεττεία verò Græcorum teſſeris calculisque conſtabat, artiq; pariter ac fortunæ in ea locus erat; Latini *aleam, teſſeras, tabulam, duodecim ſcripta*, appellarunt, &c. Ovidius, *de Arte lib.* 3.

Cautaq; non ſtultè latronum prælia ludat,
Unus cum gemino calculus *hoſte perit.*

Martialis,

Calculus *hic gemino diſcolor hoſte perit.* &c.

Aliàs hi Calculi, *Latrones* quoque dicti, item *Milites*, ut viſum. Hinc Auctor *Panegyrici ad Piſonem*,

—— *Plenâ tamen ipſe phalange,*
Aut etiam pauco ſpoliatus milite vincis,
Et tibi capti vâ reſonat manus utráq; turbâ.

Græcè κύνες; qui quomodo ligarentur & caperêtur, quomodo item ſedes eorum fuerint appellatæ, V. infrà. Hinc *Calculus incitus*, in ludo latronum ſeu ſcaccorum dicitur, qui eò redactus eſt, ut cieri moverique nequeat: hodie *ſcaccus mattus* appellatus Germanis Gallisque, i. *contritus*, ſubactus, eoque anguſtiarum adactus, ut moveri amplius non poſſit. Unde Prov. *ad incitas*, vel *ad incita redigere*, pro ad extremas metas compellere, & in ſummam deſperationem aliquem adducere &c. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo &* infrà, ubi de *Latrunculis* ac *Zatricio*. De Palamedis verò ludo, ſuo loco.

Caldariis decoquere, apud Luc. Tudenſem in *Chron. pag.* 110. *Latrones ſuſpendebat, alios igne cremabat, alios* caldariis *decoquebat, alios vivos comburebat*: ſupplicii genus fuit, quod ita deſcribit, de quodam milite, qui pauperculæ fœminæ vaccam abſtulerat, loquens Heremannus *de Reſtaurat. S. Martini Tornac. cap.* 22. *Protinus verò* (Comes Flandriæ) *vas æneum maximum,*

 quod

quod vulgus lebetē ſeu caldariam *vocat, publicè in foro videntibus cunctis in ſublime appendi & aquâ impleri præcepit, igneq; magno ſuppoſito, dum nimis ferveret aqua, Militem illum cum omnibus indumentis ſuis, etiam gladio accinctum, in* caldariam *projici fecit, ſicq; eum in aqua fervente necavit.* Potiſſimum in falſarios & monetarum adulteratores, id pœnæ genus decerni conſueviſſe, diſcimus ex *Chron.* Colmarienſi *Part.*1. *A. C.* 1279. *Falſarius monetæ coctus in* Caldario *Columbariæ.* Et *ann. ſeq. In Sultz prope Rubeacum decoctus fuit monetarius* &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & ſuprà ubi de judicio *Aquæ ferventis.*

Cale, Græcè Καλὴ, locus Atticæ, memoratus Stephano, in voce Ἀγ[illegible]λὴ, idem fortè cum illo, qui vocatur Athenæo ἀκτὴ καλὴ, *pulchrum littus*, unde Cæcilius Orator oriundus. Sed & Harpocrationi *Acti*, locus Atticæ maritimus fuit, olim quoque ſic dictus. Jacob. Sponius *Itinerar. Græc. Part.* 3. *pag.*139.

Calefactorium, Gall. *Chauffoir*, item *Poisle*, locus, ubi Monachi calefiunt, in *Chronico* Trudonenſi *lib.*10. Item in numero miniſteriorum ſacrorum, in *Inventario* Eccleſiæ Eboracenſis in *Monaſtico Anglic. Tom. III pag.* 173. *Item unum* calefactorium *argenti deauratum, cum nodis curioſis inſculptis, ponderis unius unciæ. Item unum callfactorium de cupro deaurato cum nodis inſculptis, ponderans* 10. *uncias.*

à Calendario, nomen ſervi apud Romanos, qui Calendario præponebatur ab Actore, ut pecunias domini exigeret, crederetque. Erat autem *Calendarium*, ſeu *pagina Calendarum*, uti vocat Martialis *lib.* 8. *Epigramm* 43. codex nominum, in quem nomen debitoris Seji aut Caji, cum ſumma pecuniæ ſingulis *Calendis* exigendæ referebatur, Scævola *l.* 40. *ff. de ſtatu lib. Item quæro, an ea quæ exacta ſunt per adjutores ejus* (Actoris,) *neque Calendario illata ſunt aut fraudulenter acta, huic adſcribi poſſint, cùm eſſet hic præpoſitus.* Seneca *de Benefic. lib.*1. *cap.* 2. *Nemo beneficia in Calendario ſcribit, nec avarus exactor ad horam & diem debitorem apellas* &c. Poſtea verò, cùm oſtentationis ergò greges Amicorum, conduci inciperent, à viris opulentis & ſplendorem profeſſis, uti videre eſt ſuprà, ubi de *Amicis*: quò ipſa jactantia ſe proderet magis, *Calendaria* quoque amicorum excogitata ſunt, in quæ nomina illorum inſerrentur. Unde Seneca *de Benefic. lib.* 6. *cap.*33. *Neſcis quantum ſit pretium amicitiæ* &c. Et paulo pòſt, *Quid? iſtos tu libros, quos vix Nomenclatorum complectitur aut memoria aut manus. amicorum exiſtimas eſſe?* V. Pignorium *de Servis* & infrà in voce *Calendarium.*

Calenus, Eques Rom. inter condiſcipulos Marci Imp. apud Jul. Capitolinum.

Calere, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 2.

Interior ſacris calet, & ſonat aula tumultu
Fœmineo, caſta matres pinxere corona
Argolides: pars virginibus circum undiq; fuſa
Fœdera conciliant nova —— ——

Ad ignium feſtivorum amplitudinem pertinet. Quia enim auſpicio bono & per ſacrificia omnia, Fœdera inprimis, fiebant, magnus erat Sacerdotum numerus, magnus Sacrorum apparatus, magna victimarum copia, unde poſtea ingentes epulæ inſtruebantur. Sic Claudianus *calida ſerta thalami* vocat, 1. *Stilicon.*

Conjugii nec dum feſtivos Regia cantus
Sopierat, cecinit fuſo Gildone triumfos,
Et calidis thalami ſucceſſit laurea ſertis.

Et craſſiùs Sidonius, cujus tempore contortiloquentia illa de familiari & communi Sermone, qui aliter, miſtâ jam barbarie, placere non poterat, in ſtylum tranſiverat:

- - - —— *Feſtorum afflata calore*
Jam minùs alget hyems &c.

Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium lib.* 3. *pag.* 385.

Calfurnius ſeu *Calpurnius* Sura, *Ephemeridas* vitæ Gallieni Imp. compoſuit, Trebellius.

Caliandria, aut, ut alii legunt, *Caliendra*, in ſupellectile Deorum Dearumq; ab Arnobio in calce *lib.*6. enumerata, habentur; quæ videntur eſſe Regilla & *Calyptra* Dearum, ut expoſuit Turnebus, *Adverſar. lib.* 23. *cap.* 27. dicens, idem eſſe, quod *recina*, utique reſtricta ad Reginas, cujuſmodi omnes Deæ cenſebantur. Idem rurſus *lib.* 7. *cap.* 20. *Caliandria* Arnobii arbitratur eſſe ea capitis operimenta, quæ Græci καλύπτρας vocant: quò citat illud ex 1. *Serm.* Flacci *Sat.* 8. — — *altum Saganæ Caliendrum*: ubi non omnes Interpp. veram vocis notionem expreſſerunt. Lambinus enim, ut alii quidam, non repugnante Gualtero, *comam aſcititiam* exponunt: ſed quod dictum, vero ſimilius eſt. Meminit item *Caliendri*, tanquam pepli fœminei, Tertullianus *de Pallio cap.* 4. ubi queritur, ſui ævi fœminas ejeraſſe omnia, quibus oberrare facilè & videre ac videri prohiberentur; & inter cœtera *Caliendrum* prætermiſiſſe, commemorat. V. Ant. Solerium *de Pileo Sect.* 6.

Calices coronandi ritus, V. infrà in voce *Crater.*

Calices fingendi artificium, Commodo Imp. in delitiis, de quo ſic Lampridius, *Jam in his artifex, quæ ſtationis Imperatoriæ non erant, ut* calices fingeret, *ſaltaret, cantaret* &c. Ubi legit Vir doctiſſimus, *Calices frangeret*, propter ſimilem locum *in Vero*, qui per ludum & laſciviam, cùm iret comiſſatum, calices frangebat: *jaciebat & nummos in popinas maximos, quibus calices frangebat.* At Commodus id dicitur hoc loco feciſſe, inter ſtudia & artificia ſua, quæ callebat: Quare inter cœteras artes ludicras, quas perdidicerat, & hanc quoque annumerat Lampridius, quòd *calices ſciret fingere*; quod fingendi ſtudium plures Imperatores amaviſſe, patet illorum vitas pervolutantibus. Imprimis autem in calicibus fingendis excellebant olim Ægyptii; namq; præter allaſſontes illos, de quibus ſuprà dictum: arte manuq; pretioſa pocula in Ægypto fingebantur, de quibus ita Martialis,

Adſpicis ingenium Nili, quibus addere plura
Dum cupit, ha! quoties perdidit auctor opus?

Uti enim allaſſontes *calices* colorum varietate celebres erant, ita in his ſculptura & cælatura viſebatur: Vitrum namque olim etiam argenti modo cælatum fuiſſe, docet Plinius: *Aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur, Sidone quondam iis officinis nobili.* In flatu autem figurandis vitris, ut nunc moris eſt, & in torno terendis, ut olim etiam ſolebant, nullum operis periculum: Nam & *audaces*, qui plebeij erant calices & parvo vænibant, torno formabantur; at ſculpendis cælandisq; periculum non exiguum. Atque ii ſunt omnino calices, qui *diatreti* dicebantur, de quibus ſuo loco. Salmaſius *ad Vopiſcum in Saturnino.*

Calicum quædam nobiliora genera, apud Vett.

Calices Ægyptii, apud Trebellium Pollion. *in Claudio, Calices Ægyptios operis & diverſi decem*, ubi Caſaubonus, *Vitrei*, inquit, *erant, ſed ſingularis & ſtupendi artificii.* V quæ modò diximus.

Calices Allaſſontes, apud Vopiſcum *in Saturnino*, *Calices tibi allaſſontes verſicolores tranſmiſi — quos tu velim feſtis diebus conviviis adhibeas*: ex Ægypto afferebantur, verſicolores & magni omnino pretii, πολυτελεῖς hinc Straboni, *lib.* 16. V. ſuprà in voce *Allaſſontes.*

Calices Diatreti, dicti ſunt calices Ægyptii, non varietate colorum, ut allaſſontes, ſed cælatura ſculpturaque nobiles. V. infrà *Diatreti.*

Calices in gemmis, ſeu gemmati, apud Martialem, aurei erant, gemmas habentes inſertas: cùm aurea emblemata argenteis poculis insererentur, Salmaſius *ad Vopiſcum loco citat.*

Calices Inæquales, apud Ambroſium *Serm.* 6. dicuntur propter bibendi intemperiem q; immodici. Apud Horatium verò, cùm, qui plus poteſt bibere, plus bibit: qui minus, non cogitur, ſed animo obſequitur ſuo. Salmaſius *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.*

Calices Verſicolores, magni fuere pretii, ſicq; dicti ſunt, qui ſubinde colorem mutabant, alium atque alium aſpicientibus, ſuſpicientibus, deſpicientibus colorem exhibentes, ſicut in palumborũ collis videmus. Vitrum enim olim, uti etiamnum in varios colores fingi pingiq; conſueviſſe, Plinius docet: Nec enim alia materia ſequacior, aut etiam picturæ accommodatior &c. de *Audacibus* dictum ſuo loco.

Calidæ gelidæq; miniſter, in famulitio Tricliniari, memoratur Juvenali *Sat.* 5. quò & Seneca reſpicit, *de Ira lib.* 2. *cap.* 25. *Inde & illud ſequitur, ut minimis ſordidisq; rebus non exacerbemur. Parùm agilis eſt puer aut tepidior aqua potui erogata, aut turbatus torus aut menſa negligentiùs poſita*; V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Calidaria Maltha, dicebatur olim, quâ loca in balneis ſciſſa & corrupta reficiebantur; quemadmodum *frigidaria*, quâ piſcinarum, ciſternarum ac puteorum rimæ ac lacunæ, farciebantur ac ſolidabantur. Et quidem utrique calx admixta; in *calidariæ* verò compoſitionem, ceram quoque albam & picem additam, tradit Palladius. Unde & [illegible] *malthum* Græcè exponit Auctor *Gloſſarii*: Itali *Smalthum* hodie appellant. Ipſum verò malthationis vel ſolidationis hoc genus Veteres *ferruminationem*, Græci κόλλησιν, dixerunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1096. & infrà in voce *Maltha*, item *Solda.*

Calidarium, Vitruvio *lib.* 5. *cap.*14. & Celſo *lib.* 2. *cap.*17. *Laconicum* nuncupatum, pars fuit balnearum apud Romanos, in quam ex Tepidario tranſibatur: cella viz. nullam aquam intra ſe continens, atque ad provocandum ſudorem inſtituta; ob quod nonnullis *Calida ſudatio*, ſicut à Cicerone *lib.* 3. *ad Q. F Epiſt.* 1. *Aſſa* nuncupata eſt. De qua ſermonem faciens Columella *de R. R.* hæc contra ſui temporis mores ſcripſit: *Mox deinde, ut apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus & exſucto ſudore ſitim quærimus.* In hac nempe vapor calidus, ſeu calor ſiccus incluſus ſudorem provocabat haud aliter, ac ſuper Bajas myrtetis, ubi tempore Celſi, è terra profuſus calidus vapor, ædificio incluſus maximos ſudores ciebat: cujus rei Horatius quoque meminit, *lib* 1. *ad Vallam Epiſt.*15.

—— —— *Sanè myrteta relinqui*
Dictaq; ceſſantes nervis elidere morbos
Sulphura contemni.

Unde errant, qui apud Vitruvium *lib.* 5. *cap.* 10. Tepidarium ac Calidarium ſeu Laconicum idem faciunt; Namque & Celſus manifeſtè *Laconicum* vocat, ubi calor ſiccus eliciebat ſudorem, quod Tepidario minimè convenire quivis facilè intelligit. Idem claritiſſimè

riſſimè ſignificat Martialis, balnea Etruſci deſcribens, *lib.* 6. *Epigramm.* 42. ubi inter alia ait,

Ritus ſi placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore
Crudâ virgine, Marciaq; mergi.

Sed & illi magnopere falluntur, qui *Calidarium*, quòd rotundum, ac veluti turricula in hæmiſphærium camerata foret, idem cum Sphæriſterio fuiſſe contendunt: in loco enim calido, ſudationibus deſtinato, ludum pilæ aliasque exercitationes in Sphæriſterio obiri ſolitas, fieri conſueviſſe, rationi conſentaneum neutiquam eſt. De Laconico verò verba Juvenalis *lib.* 4. *Sat.* 11. poſſunt intelligi,

Qui Lacedæmonium propty ſmate lubricat orbem.

Ubi reprehendit quendam, quòd copiosè exſpuendo efficeret, quo minùs in *Calidario* ambulantium pedes firmari valerent, &c. V. quoq; infra in voce. *Laconicum* Poſt *Calidarium* ſequebatur cella calida, labris aquæ continendæ poſitis referta, in qua quòd lavarentur, *Calidæ lavationis*, à Vitruvio, & λουτρῶ à Galeno 10. *Meth.* nomen eſt adepta: quam & ζεστὸν vocavit Antigenes apud Eundem *lib.* 8. *de compoſ. Medicam.* Erat ea primaria Balnei pars, & proin à nemine de ipſa quidquam in dubium eſt vocatum: Nonnulli tamen concameratam ſudationem & *Calidarium* & *Calidam lavationem* complexam fuiſſe, apud Vitruvium contendunt; qui in balneis Gymnaſiorum Tepidarium omiſit, quòd id Græcorum non haberent palæſtræ. Cœterùm *Calidario* atque *Calidæ lavationi*, Aquarium erat adnexum; Subtus verò Hypocauſtum erat, uti pluribus diximus ſuprà, ubi de *Balneis*. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymnaſtica, lib.* 1. *cap.* 10.

Calimdra, V. ſuprà *Caliandria.*

Califa V. infrà *Calipha.*

Caliga, nomen calcei militaris, qui *Uncinatus* aliàs dictus eſt: à quo *Caligula* Imp. eſt cognominatus, V. ſuprà in voce *Calceus*: item in *Caligula*. Veteris lapidis fragmentum: C. OPPIO. C. F. V. BASSO, P. P. P. C. PR. ID. AUX. LEG. IV. FL. FEL. ET. LEG. II. TR. FORT. EVOC. AUG AB. ACT. FORIBUS. P. R. PR. MILIT. COH. II. PR. ET. COH XIII. ET XIV. URBAN. OMNIBUS. OFFIC. IN CALIGA. FUNCTO. CENTURIONES. LEG. II. TRAJANÆ. FORTIS. Fuere autem vel ſpiculatoriæ, vel elevatæ, vel faſciatæ, vel gemmatæ, vel ſacerdotales, de quibus Grammatici, Critici ac Hiſtorici paſſim. V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 10. Dictum eſt hoc calceamenti genus, Iſidoro ἀπὸ τῶν ξύλων, *à lignis*, quòd ſoleis conſtaret, ut illi quidem viſum, ligneis; *σπαταλικὸν ὑπόδημα*, *militaris calceus*, Dioni *lib.* 48. vocatur. Unde militia *Caligata* Tertulliano *de Idol. cap.* 19. ubi tamen notandum, licèt omnes milites ſic calceati eſſent, ſæpius tamen *Caligatorum* nomine manipulares ſeu gregarios; & *Caligæ*, infimum militiæ ordinem indigitari conſueviſſe. Sic Marium Seneca *de Beneſic. lib.* 5. *cap.* 16. dixit, *à Caliga ad Conſulatum perveniſſe*: & *juventam inopem in Caliga militari toleraſſe*, ait de Ventidio Plinius *lib.* 7. *cap.* 43. Cùm verò militum alii aliis honoratiores eſſent, in *Caligis* diſcrimen inter alia etiam in clavis, qui illis ſuffigebantur, fuit: quorum alii ferrei, alii argentei, nonnulli denique aurei eſſent. Et quidem *auro ſuffixiſſe caligas gregarios Antiochi milites* tradit Juſtinus *lib.* 38. Vulgò autem ferreis utebantur: iisq. quam plurimis, unde *millia clavorum* dixit Juvenalis *Sat. ult. verſ* 25. & extrorſum verſusq; ſolum acutis, ut ex Plinio diſcimus *lib.* 9. *cap.* 19. In idea tamen *Caligæ* militari, ſub lucernæ ſpecie, à Liceto *de Lucern. lib.* 6. nobis exhibitâ, clavi, an ornatûs, an commodioris uſus causâ, rotundiores ſunt, V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 13. E ſandaliorum ſive crepidarum genere *Caligæ* fuiſſe videntur: quamvis enim ad mediam uſque tibiam aſcendebant, digitos tamen pedum non includebant; ut videre eſt ex arcu Conſtantini, ubi Caligam clavatam videmus, apud Joſ. Caſtalionem *Dec.* 2. *Obſerv. cap.* 4. Unde haud malè vetus Actorum Interpres *ὑποδήματα*, *caligas* vertit, ut & Gloſſæ *ὑπόδημα*, *caliga*: Ita Alb. Rubenius *de Re Veſtiar. lib.* 2. *cap.* 1. Nigronius verò veram & priſcam caligam militarem, ſtante Rep & primis, ſub Impp. ſoleam tantùm fuiſſe, plantæ inhærentem, pedi talisq; alligatam loris ſive habenis, neque ad crus ſurgentem, probat ex eodem arcu, & columna inſuper Trajani: atque in hoc à calceo Senatorio caligam diſtinguit. Neque tamen cum Rubenio conciliari non poteſt; ſiquidem in arcu præfato, milites gregales caligâ modò deſcriptâ calceati viſuntur; Imperatoris verò ſolius calceus, uſque ad mediam tibiam, utpote reliquis ornatior, aſſurgit. Fiebat autem hoc calceamenti genus è corio, & ſecundùm quosdam lignum habebat ſuppactum, ut vidimus ex Iſidoro, qui proin vocis originem inde arceſſit: Nigronius verò, ex ſtatuis vett. columna arcuq; prædictis, non niſi ſoleam eamq; tenuem plantæ ſubſtratam fuiſſe, docet; quæ clavis, utpote minutis, facilè ſufficiebat. Unde Caligam definit, *ſoleam ſine obſtragulo, habenis alligatam pedi, multis minutisq; clavis infernè ſuffixam*; & prolixiùs ex columna Trajani de ea ſic diſſerit: *Paſſim hic milites calceati cernuntur calceis quibuſdam, qui ſolearum in modum plantam muniunt, ſine obſtragulis, quæ ſuperiorem pedis partem tegant. Habenis adſtringuntur supernè ſæpiùs circumductis, quæ bis ſupra talos tibiam circumvolvunt. Obſervatam à me duplicem* Caligæ *formam hoc loco exprimi curavi. Alteram, in pedibus vigilum & militum prætorianorum vidi, decuſſatis ſupra pedem corrigiis, atque inter priores digitos perductis. Alteram vulgarium militum, circumvolutis rarioribus, ſupra pedem tantùm, non inter digitos habenis.* Et paulo pòſt, *Poſt priores editiones, accepi Romæ in arcu triumphali Conſtantini, multos extare milites caligatos: curavi exprimi effigiem caligæ atque ad me mitti; ex qua deprehendi, per tot annos formam non eſſe mutatam. & cum ea, quam expreſſi, ex toto congruere.* Axungiâ porcinâ inungi conſueviſſe, idem in præcc. oſtendit, ex Beda, qui *in vita S. Cuthberti Epiſc. cap.* 8. & 20. axungiam à corvis allatam eum præbere ſolitum eſſe fratribus peregrinis, *ad ungendas caligas*, ſcribit &c. V. Jul. Nigronium *lib. de Caliga toto*, inprimis autem *cap.* 2. & 4. Ut verò poſtea id calcei genus, ad urbanos quoque homines, viatores, ruſticos, religioſos, mulieres tranſierit, ex eodẽ diſces *cap.* 3. Namq; & Monachorum propriam fuiſſe *Caligam* Haeftenus docet *Diſquiſit Monaſtic. lib.* 5. *tr.* 5. *diſquiſ.* 3. & 4. Erant autem & hæ caligæ elevatæ, ut teſtatur Gregor. Turonenſis, Gregorius item M. *Dial. lib.* 1. *cap.* 4. Alii, quemadmodum olim militum, uti præter dicta Plinius *lib.* 9. *cap.* 18. Juvenalis *Satyrâ* 3. & 16. Joſephus *de B. Jud. lib.* 7. & Egeſippus *de Excidio Hieroſolym. lib.* 5. *c.* 30. docent. Eædem erant & *follicantes* h. e. laxæ, neque minùs adſtrictæ &c. Imò & Epiſcoporum; quos, priusquam ſandalia induant, caligis ad genua uſq; protenſis crura revincire, Durandus *in Rationali lib.* 3. *cap.* 8 ait. Hinc *Caligarii*, quorum corpus memoratur Æl. Lampridio *in Alexandro Sev. Corpora omnium conſtituit Vicariorum, Lupinariorum*, Caligariorum *& omnino omnium artium, hisq; ex ſeſe Defenſores dedit, & juſſit, quid ad quos Judices pertineret.* Sunt autem *Caligarii*, Græcis recentioribus Καλιγάριοι, caligarum confectores; quorum mentio in vet. Inſcr. C. *Attilius C. F. Juſtus Sutor caligarius ſibi & Corneliæ* &c. Ab iis dicta Conſtantinopoli *Porta Caligariorum* fuit, cujus meminit Phrantzes *lib.* 3. *c.* 11. & Leunclavius in *Pandecte Turcicorum* 200. &c.

Calingii, adde: Metropolis eorum Mariaba, teſte Plinio *lib.* 7. *cap.* 2. *Calingii, quorum Mariaba oppidum, ſignificat dominos omnium.* Quam tamen *ibid.* omnium populorum, qui *Sabæorum* nomine comprehendebantur, caput eſſe tradit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 497.

Calipha, ſummus dictus eſt Muhammedanorum Pontifex, qui ſolus jus ac poteſtatem habuit coronandi ac declarandi Imperatorem fidelium (uti ſuos vocant) *Emirelmu-Menina* ex quo vocabulo natum eſt monſtroſum illud *Admiralii Murmelii*, quod in hiſtoriis Chriſtianorum frequenter occurrit. Sedes ejus Bagdadum fuit, totius Aſiæ ac Saracenorum caput, de qua urbe occupanda, utraq; gens Turcarum Perſarumq; tanto ſtudio contendit, quaſi imperium Aſiæ penès eum eſſet, qui illâ potiretur &c. Georg. Hornius *Orb. Polit. part. IV.* V. quoq; infrà in voce *Chalifa.*

Calix, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 4. ubi de roſa: *Quo mox intumeſcente & in virides alabaſtros faſtigato, paulatim rubeſcens dehiſcit, ac ſeſe pandit in* calices, *medio ſui ſtantes amplexa luteos apices*; propriè *flos* dicitur Vopiſco *in Aureliano*: à *calice*, quo bibitur, Græcè κύλιξ, à cujusmodi calicum ſimilitudine, in floribus dicti *calices*, quos *calathos* etiam aliis appellatos ſuprà vidimus. Aliter in Narciſſo, ubi idem Plinius *calicem* vocat purpureum illud vel croceum, quod intus habet, quodq; effigie calicis eſt & velut corona, quæ in orbem currit croceum; *florem* verò, quæ in ambitu ſunt candida folia. At *calix*, Græcè κάλυξ, inter alia, ſignificat florem roſæ adhuc conniventem & nondum apertum. Heſychius, Κάλυξ, τὸ ἄνθος τοῦ ῥόδου, τὸ μὴ ἀναπλωθέν. Gloſſæ, *conivum*, κάλυξ ῥόδου, μεμυκός. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 102.

Calla, apud Plinium *lib.* 27. *cap.* 8. *duorum generum eſt: una ſimilis aro — alterum genus ejus quidam anchuſam vocant — radice rubra* &c. à Græco κάλλη, quod homonymum. De purpureo enim colore vocem aliàs uſurpat Heſychius, Καλλιδίδη, πορφυρᾶ, l. κάλλη, ἄνθη, πορφυρᾶ: ut in Etymologico, Κάλλα, τὰ ἄνθη, ἢ τὰ πορφυρᾶ ἱμάτια; & in Suida, Κάλλα, τὰ πορφυρᾶ ἱμάτια. Quâ notione eam acceperunt Æſchylus & Eupolis. Eſt & flos ejusdem nominis, ex quo fit color. Idem Heſychius, Κάλλα, εἶδος ἄνθους ποιὸν πρὸς βαφὴν ἁρμόζον, *Calle floris genus ad tingendum aptum.* Inde κάλλαια, purpurea quævis & gallorum paleæ ſeu barbæ, à purpureo colore, apud Ariſtophanem *Equitibus*, Ariſtotelem *Hiſtor. lib.* 9. *cap.* 49. Athenæum *lib.* 9. Pauſaniam *in Bœoticis*, Heſychium, Alios. Indidem χρῶμα καλλάινον vel καλλάϊνον deducunt Etymologus & Heſychius, quorum hic apud Ægyptios id vocabuli in uſu eſſe teſtatur. Atque ſic per aphæreſin κάλλαια mutari potuit in Æthiopicum *laja*, quo pro coccino utitur Æthiops Interpres Apocal. *cap.* 17. *verſu* 4. & *cap.* 18. *verſu* 11, 16. &c. At alibi καλλάϊνον dici videas colorem Venetum ſeu purpureum. Incertus Auctor *de Circo*, apud Salmaſium *ad Solinum*, Βένετον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ παρ' ἡμῖν καλλάϊνον χρῶμα προσαγορεύουσι. Martialis in *Apophor.*

Indueras albas, exue callainas,

i. eodem Interprete, *Venetas*, ſeu *cæruleas*. Arethas *in Apocalypſin cap.* 76. de Sapphiro, Οὗτος δὲ καλλαΐνω χρώματι ἐμφερής, ὃν Βένετον φασι, τῷ οὐρανίῳ ἀπεικάζεται χρώματι, ὅλος τῷ δὲ ἀέρος βάθει. *Is callaini cùm ſit coloris, quem nonnulli Venetum vocant, cæruleo colori ſimilis eſt aut profundo mari.* Eſt & lapis *Callais* Sapphiro ſimilis, de quo mox. Similiter apud Dioſcoridem *lib.* 5. inter Jaſpidum ſpecies eſt, ὁ τερεβινθίζων καλλαΐνῳ χρώματι προσόμοιος:

pro quo Recentiores γαλαίζειν, hodieque Græci γαλάνιο dicunt &c. Atque hæc cauſa eſt, quòd Epiphanius idem eſſe dicat ὑακίνθινον & γαλάζιον; quoniam nempe utraque vox non ſolùm pro colore purpureo, ſed & pro cœruleo uſurpatur, quomodo ſumit Epiphanius *in Alogis Sect.* 34. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib V. cap.* 10. *ubi hyacinthinum colorem* (de quo Heb. הכלת *thecheleth*, in Sacris exponunt Græci) *eſſe eundem cum cæruleo, aut ſaltem illi vicinum*, pluribus docet.

Callaica vel *Callaina*, apud Plin. *lib.* 37. *cap.* 10. & ex eo Solinum *cap.* 20. *Nam in Germaniæ continentibus Callaica reperitur, quam gemmam Arabicis anteponunt, vincit enim gratiâ. Arabes quidem dicunt non alibi reperiri, quàm in nidis avium, quas melancoryphos vocant: quod nullus recepit, cùm apud Germaniæ Populos, quamvis rara, in ſaxis tamen pareat. Honore & pretio ad ſmaragdos, vires pallidum: nihil jucundius aurum decet*: *ſub. Gemma*, à colore ſic dicta eſt; cùm in aliis pleriſque gemmis color ab ipſis nomen habeat. Nempe *pallidum vires*, quem Venetum ſeu Callaïnum colorem eſſe, ait Salmaſius, V. ſuprà. Optimum in ea eſſe ſmaragdi colorem, Plinius habet. Quod verò Solinus de *Germania* ſcribit, de *Carmania* intelligendum eſſe, idem docet Salmaſius ex Plinio *lib.* 37. *cap.* 8. Neque pretio & honore Callaica par ſmaragdis, fragilis enim, & pulcherrimæ earum oleo, unguento & mero colorem deperdunt, cùm contra ſmaragdi, quæ naturâ minus virides ſunt, oleo & mero proficiant. Imò ne topazio quidem comparanda, quem ſexto loco inter gemmas numerant, cùm ſmaragdus tertium obtineat. Similem tamen topazio Plinius facit, colore viz. quem Alexander Polyhiſtor ait eſſe, velut olei recentis, quod ita viride eſt, ut tamen ex aureo colore aliquid trahat. Interim auro decorando, hoc eſt, poculis aureis, quæ hinc λιθοκόλλητα & διάλιθα Græcis, aptiſſima viſa Callaica; quod tamen & de aliis gemmis viridibus legimus, V. infrà ubi de *Poculis aureis gemmatisq;*. Alia à *Callaica* gemma *Callais* videtur, ex eodem Plinio *d. l.* ubi de Callaide, *Callais*, inquit, *Sapphirum imitatur, candidior & littoroſo mari ſimilis.* Sapphirus autem vel purpurea eſt vel cœrulea; quarum illam *Callais* eo auctore imitatur, quæ candidior eſt; id eſt, purpuræ dilutiori & littoroſo mari, nec ita alto (quod πορφύρεον & κυάνεον Græcis) ſimilis. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 236. *& ſeqq.* ubi inter alia *Callaidem* cum turqueſia confundentes refellit, ut & ſuprà in voce *Calla.*

Calle, Græce κάλλη, Heſychio εἶδος ἀνθινοῦ πρὸς βαφὴν ἁρμόζον. *Floris genus ad tingendum aptum.* V. *ibid.*

Calles, apud Solinum *cap.* 25. *Serpentes propter ſemitas deliteſcunt, per quas Elephanti aſſuetis callibus evagantur*: ſunt viæ pecorum veſtigiis tritæ, uti Gloſſæ exponunt. Certè Livius lib. 22. *Nos*, ait, *hic pecorum modo, per æſtivos ſaltus & devios calles exercitum ducimus.* Agatharchides de elephantis loquens, τὰς τῶν θηρίων ἀτραπούς, *ferarum devia*, Plinius *tritum iter* appellat. Hinc *ſecreti calles*, apud Virgilium *Æneid. lib.* 6.

Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles ——

& *occulti calles*, *Æneid. lib.* 9.

Sylva fuit latè dumis atq; ilice nigra,
Horrida ——
Rara per occultos ducebat ſemita calles &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 308.

Calliæ duo fuerunt, quorum ſæpe meminére Græci, *Dives & Nepos*, uterque Hipponici, uterque δᾳδοῦχος Eleuſiniæ Matris, quod honeſtiſſimum Athenis munus erat, ſicut contra Μητραγύρται, ſeu famuli matris Idææ, viliſſimi ac profligatiſſimi errones erant. Tertius memoratur Phænippi filius, Hipponici pater: quem virum fuiſſe dignum, cujus memoria vigeat & præclarum vindicem Patriæ libertatis; ſolum Athenienſium Piſiſtrati in exilium pulſi bona ab haſta emere auſum & omnia in eundem infeſta machinatum; Olympia viciſſe equo, quadrigâ ſecundum locum tenuiſſe: Pythiis priùs quoque præmium tuliſſe, & inter omnes Græcos magnificentiâ, etiam in dote danda filiabus, eminuiſſe &c. refert Herodotus *lib* 6. Eundem τὴν ἐρυθρὰν μίλτον ſive *minii* inveniſſe, dum ſperabat aurum poſſe excoqui arenâ rubente, in metallis argenti, ait Plinius *lib.* 33. *cap.* 7. Fuit hic avus *Calliæ divitis*, qui Olymp. 72. ann. 2. cùm in prælio Marathonio in barbarum incidiſſet, hicque eum habitu Sacerdotali tæniiſque revinctum, ceu diadema geſtaret, pro Rege adoraſſet & theſaurum ei monſtraſſet in puteo defoſſum, miſero indice contra datam fidem occiſo, repentè dives prodiit & λακκόπλουτος dictus eſt. Schol. Ariſtoph. in *Nubib.* Niſi mavis cum Gronovio illum ſic potiùs appellatum eſſe; quòd avitum quæſtum ſecutus magnas pecunias ex metallis feciſſet, ut refert Cornelius Nepos *in Cimone.* Hic Cimone, cujus ſororem Elpinicem in matrimonio habebat, Cyprum ſubjugante, ad Artaxerxem fuit legatus pacificator, teſte Diodoro Siculo, & Imperator Athenienſium victorque ad Potidæam contra Corinthios, occubuit Olymp. 87. anno 1. ſucceſſore Phormione, ex filio Hipponico pater *Calliæ* iterum, qui δᾳδοῦχος quoque propter libidinem luxumque traducitur ab Ariſtophane in *Ranis & Avib.* amicus Socratis & Alcibiadis familiaris: quem cùm Thebani ejeciſſent è Bæotia Platæenſes & Theſpienſes, Athenienſes de pace ineunda legatum miſerunt &c. Vide Johan. Frid. Gronovium *Obſervation. lib.* 4. *cap* 7.

Callicrates, Artifex, adde: unde mirabilem oculorum aciem in eo oſtendit Plinius; qui enim ſatis clarâ oculorum acie fuerat in illis partibus animalium ſubtiliſſimè ſculpendis, utique etiam ſculptas facilè cernebat, quas cœteri videre non poterant. Quin etiam, ut ea operum minutalia faciliùs cernerentur, admovebantur ſetæ nigræ, ut candor eboris, oppoſito ſetarum nigrore, oculorum aciem magis adverteret, uti teſtatur Varro *de L. L. lib.* 6. apud Salmaſium *ad Solinum. pag.* 46.

Callicratides ſeu *Callicrates*, Græcè Καλλικράτης, Athenæo *lib.* 11. refertur inter nobiles Toreutas, Καλλικράτης ὁ Λάκων καὶ Μῦς, *Callicrates Laco & Mys.* Unde Salmaſius, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 12, *Poſt hos celebratus eſt Calamis — Mox Cyzicenus Tauriſcus, item Ariſton — & circa Magni Pompeji ætatem Praxiteles, Poſidonius Epheſius, Lædus Stratiates, qui prælia armatoſque cælavit*: Pro *Lædus Stratiates*, legi vult, *Laco Callicrates.* V. eum *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1047.

Calliena, nobile olim Orientis Emporium, cujus mentio apud Auctorem *Peripli*, Καλλιένα πόλις ἡ ἐπὶ τῶν Σαραγάνου τοῦ πρεσβυτέρου χρόνων ἐμπόριον ἔνθεσμον γενόμενον, μετὰ γὰρ τὸ κατασχεῖν αὐτὸ Σανδάνην ἐκωλύθη ἐπὶ πολύ, *Calliena urbs, tempore Saragani ſenioris* (*qui ibi regnaverat*) *emporium fuit celebre, poſtquam verò Sandaces* (Saragani ſucceſſor) *illud occupavit, multum priſtini ſplendoris perdidit.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1186.

Callinicus, Græcè Καλλίνικος, Herculis cognomen, apud Pindarum & Euripidem. Hinc ſaltatio eidem ſacra; modus item tibiæ in Pæanibus, eodem nomine inſignitus. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 18. *&* 20.

Callionymus, piſcis eſt, cujus felle Medici utuntur ad extergendas albugines, quique interdiu in terram exire legitur, ad ſomnos capiendos, ἡμεροκοίτης propterea dictus Oppiano *Halieutic. lib.* 2. Unde Franciſcus Valleſius, magni acuminis olim Philoſophus in Hiſpania, eum, cùm ſuo more in terram egrederetur, Tobiæ terrorem incuſſiſſe, ac ſi voraturus accederet, adeoque non alium Tobiæ *cap.* 6. piſcem, quàm *Callionymum* intelligendum eſſe contendit. Cui favet, quòd ex Geſneri ſententia Callionymus eſt Arabum *Sabot*, piſcis genus, quem Damir ſcribit frequentem eſſe in Tigri flumine, & Abenbitar, in Euphrate, ac ex ejus felle fieri collyrium. Sed marinus piſcis *Callionymus* eſt, non fluviatilis; vix pedalis magnitudinis, piſciculiſque veſci ſolitus, quos apophyſi quadam ex ore demiſſâ in ranæ modum venatur. At ille de quo Auctor libri Tobiæ, in Tigri fuit repertus, prope Ninum quingentis minimùm à mari milliaribus. Idem fuit Anthropophagus, magnæ molis, nec minoris audaciæ, ut qui Tobiam aggredi non timuerit. Sed nec, quod ſupponit Valleſius, piſcis ille in terra fuit, verùm emerſiſſe ex mediis aquis dicitur, ut in Tobiam irrueret, dum in flumine lavabat pedes. Quod ſequentia palàm docent, cùm juvenem eum in terram attraxiſſe ait ſcripti illius Auctor. Præterea ut concedatur, edulem eſſe callionymum, quod nonnulli aſſerunt, οἱ δὲ πολλοὶ ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς, *plerique illis contradicunt*, auctore Æliano *lib.* 13. *cap.* 4. non tamen pro viatico duobus viris ſuffecerit caro tantuli piſcis, à Tigri fluv. Ragas uſque, quæ diſtabant itinere minimùm decem dierum, ut alia omittam. Idem verò & οὐρανοσκόπος appellatur aliter, quia, cùm oculos habeat in ſuperna parte capitis, cœlum etiam invitus intuetur: Atque hoc *pulchrum* illud *nomen* eſt, unde vocatur καλλιώνυμος. Sam. Bochartus *Hierozoici parte poſter. lib. V. cap.* 14. *pag.* 749. *ubi de Piſce Tobiæ.*

Callipodes, pop. Solino memorati *cap.* 14. *Hypanis oritur inter Auchetas, Scythicorum amnium princeps, purus & hauſtu ſaluberrimus, uſque dum* Callipodum *terminis inferatur, ubi fons Exampeus infamis eſt amarâ ſcaturigine.* Et Melæ, qui Hypanim *Callipodas* includere ſcribit, non tamen uſq; ad *Callipodas* dulcem fluere. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 187. ut & in voce *Callipidæ*, quâ ab Herodoto gens iſta appellatur.

Callipus Athenienſis, adde: Mel. *Callippus*, eodem pugione, quo Dionem ſub amici ſpecie interfecit, rurſus à ſociis necatus eſt. V. Auguſtinum in *Epiſtol. pag.* 553.

Callirhoë, fons in agro Attico, adde: Oritur ex Ilisſi flum. alveo, hodieque priſcum nomen retinet. Ab Enneacruno fonte, quem Piſiſtratus fieri curavit, eum diſtinctum eſſe, docet Jac. Sponius *Itinerar. Græc. Part.* 3 *pag.* 210. Solino ſic & Plinio ſuffragatus, contra quos tamen V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 142.

Calliſtagoras, Teniis olim cultus eſt, Clem. Alexandr. *Admonit. ad Gentes.*

Calliſtratus JC. inter diſcipulos Papiniani & Conſiliarios Alexandri Sev. Lampridius.

Callithrix ſeu *Callitrichum*, apud Plinium *lib.* 25. *cap.* 11. idem cum Trichomane, de quo infrà, Græcè καλλίθριξ: ſicut Adiantum propriè *Polytrichon* dictum eſt, quæ tamen cognomina Auctores plerunque confundunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1294. Sed & *Callitriches* inter ſimiarum genera recenſetur Plinio *lib.* 8. *cap.* 54. *Efferatior cynocephalis natura, ſicut mitiſſima ſatiris & ſphingibus.* Callitriches *toto penè aſpectu differunt: barba eſt in facie, caudâ latè fuſâ primori parte.* Nempe caudatarum, quæ Græcis κερκοπίθηκοι; de quibus feſtivè Juv. *Sat.* 10. *de rugoſo ſene,*

De for.

— deformem pro cute pellem,
Pendenteſq́; genas, & tales aſpice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit jam mater ſimia bucca,&c.

V.Dalechampium *Not. ad l.* & de Simiis plura apud Solinum *cap.* 40. Ariſtotelem *Hiſtor. Animal. lib.2. cap.8.* Alios,ut & infrà ſuo loco.

Callus,item *nucleus*,de margaritis,apud Plinium *lib.9.cap.35. Sani quidem partus multiplici conſtant cute, non impropriè* Callum *ut exiſtimari corporis poſſit.* Et paulò pòſt, *Multo deinde obrutas ſale in vaſis fictilibus, roſá carne omni, nucleos quoſdam corporum, hoc eſt, uniones decidere in ima.* Nempè, *lapides* quidem & *lapillos* margaritas Solinus, *gemmas* Ammianus, *lib.23.* Arabesque Scriptores *Aliohar*, quod idem eſt, paſſim vocant: At alii, Latini præcipuè, margaritas extra gemmarum cenſum ablegarunt. Unde Plinius inter gemmas & lapillos margaritis locum neutiquam dedit, ſeorſim earum naturam perſequutus, *calli* & *nuclei* nominibus de illis uſurpatis. Imò cùm gemmarum nomina S.Scriptura ſingulari numero efferre ſoleat, vocem *peninim*, quà margaritæ indigitantur, in plurali uſurpat: quòd in annulis & ornatu quotidiano ferè ſingulæ gemmæ adhiberi, at margaritæ in torquibus & monilibus plures conſeri ſoleant. V. Salmaſium *ad Solinum, pag.*1115. Et quidem margarita non eſt lapis in terra editus, quomodo gemmæ propriè dictæ, unde Geneſeos *cap. 2. verſu* 12. ubi dicitur, *ibi Bedolach & lapis ſoham, Bedolach*, i. margarita, non vocatur lapis, ut ſequens *ſoham*: tamen nihil obſtat, inquit Bochartus, quominus margarita vocetur lapis in concha editus, quomodo multos alios certum eſt in animalibus naſci; in galli jecore lapidem alectorium: in ventriculis hirundinum & lacertorum, chelidonium & ſauritem: in oculis hyænæ & teſtudinis, hyænium & chelonium: in felle porci & hyſtricis, porcinum & Malacenſem: in cerebro draconis, dracontiam: cynædium & ſynodontitem, in cerebris piſcium cognominum, &c. Quare ſi qui margaritam *nucleum*, aut *callum*, aut *verrucam*, aut *oſſiculum* appellant, ita appellant eidem analogicè, propter ſimilem duritiem. Alioquin enim nucleus pomorum aut nucum eſt proprius; *callus* & verruca in cute naſcuntur; margarita, in media conchæ carne: ita tamen, ut oſſis vices ſupplere non poſſit, cùm non eodem modo ſe habeat in omnibus. In plerisque ſcilicet concharum, omnino nulla, in aliis plures numero procreantur, quemadmodum Ælianus in una concha memorat viginti fuiſſe editas, Americus centum & triginta, &c. Quam in rem V. plura apud illum, *Hierozoici Parte poſter. lib.V. cap.8.* ubi ex conſenſu gentium, ſub genere lapidum, non nucleorum aut oſſium, margaritas contineri, pluribus docens, inter alia, Chaldæos margaritas כיפי, id eſt, *lapides*, ſimpliciter nominare, obſervat, ex Pomario, poſt auctorem Baal Aruch.

Calma, vulgò *Chaune*, locus Galliæ, in Briegio, veteri Monaſterio inſignis: ad Pariſios pop. pertinens, V.Hadr. Valeſium *Notit. Gall in voce Briegium.*

Calmiciacum, locus Galliæ, haud procul Remorum urbe, Frodoardo in an. C.921. memoratus, nunc *Chermiçy* dicitur: Ejuſdem fere nominis eſt *Culmiſciacum* villa, vulgò *Cormiçy*, in eadem diœceſi. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Culmiſciacum.*

Calocerus ſeu *Calogerus* nomen apud Græcos Monachorum, eorum præſertim, qui ſenio & ætate venerandi, ex καλὸς *pulcher*, & γῆρας, *ſenium*. Phil. Mazerius in *Vita* S. Thomaſini Patr. C P. *num.*130. *Et alij diviſi ab Eccleſia, maximè Græci* & Calogeri *eorum.* In *Vita* S.Severi Abbatis Agath *cap.*16. *Adoleſcentiores Calogeri, tam quotidiani operis, quàm labore jejunij, victi.* Sic Καλογήρε epitheton Epiſcopo Theſſalon. tribuit Palladius in *Vita* Chryſoſtomi *pag.*26. V. Stephanum Paſchaſium *in Diſquiſition. Francic. lib.8. cap.*50. Moniales ſimiliter Καλογραίας vocabant. Ad quorum imitationem Τουρκοκαλογήρους, *Turcocalogeros*, Monachos Turcicos, qui vulgò *Derviſii* dicti, appellat Ducas *cap* 21. & *cap.*42. apud du Freſne *Gloſſar.* Habent autem *Caloeri* ſeu Sacerdotes Græcorum, præter 4. Jejunia ſeu Quadrageſimas communes, de quibus ſuo loco, tres alias peculiares: Quarum prima *S.Demetrij* dicta 26.dies; Altera, incipiens Kal. Sept. 14. dies ante exaltationem S. Crucis; Tertia, ante Feſtum S.Michaelis, 8. dies durat. Jacobus Sponius *Itinerar. Græciæ Pars.2. pag.*354 Cœterùm rudes ſunt magna ex parte, & vix Religionis ſuæ elementa norunt, &c. Idem *Ibid.* paſſim.

Calon Stoma, apud Plinium *lib.*4 *cap.*21 ubi de Danubio, *tertium Calon ſtoma, juxta inſulam Sarmaticam.* Solino, *Kalon ſtoma, cap.*13. *Hiſter. -- ſexaginta amnes in ſe recipit -- ſeptem oſtiis Pontum influit: quorum primum Peuce, ſecundum Naracuſtoma, tertium Kalonſtoma, quartum Pſeudoſtoma,* &c. Ammiano junctim *Calonſtoma* dicitur. Græcè Καλὸν στόμα, Ptolomæus, στόμα καλούμενον καλόν. Arrianus *in Periplo Ponti*, Ἐνθένδε ἐπὶ τὸ καλὸν καλούμενον στόμα, &c. *V.Salmaſium ad Solinum pag.*186. & in voce *Danubius.*

Calondas, interfector Archilochi Poëtæ, quem *Archian* alii vocant. Ab uno enim Archilochum in prælio occiſum conſtat, licèt *interfectores* in plurali nominet Plinius *lib. 7. cap.* 29. & Solinus *cap.*1. Archilochi *Poëtæ interfectores Apollinem arguiſſe Delphis*, referat. Salmaſius *ad Solinum pag.*52.

Calones, indigitantur verbis Spartiani in *Hadriano*, *à Cappadocibus ſervitia caſtris profutura ſuſcepit*: ubi ſine ratione ſunt, qui caſtrenſes Miniſtros, in aula Principis militantes, intelligunt. Servorum enim in caſtris Romanis magna multitudo, *calonum* ſc. lixarumque, quorum illi hic omnino ſunt accipiendi. Hi per incuriam diſciplinæ magno numero in caſtra ſemper inducti, qui munus facerent, vallum portarent, foſſam ducerent: ſemper verò ab illis Impp. ac Ducibus remoti, qui diſciplinam militarem labantem revocare & in antiquum reſtituere ſtuduerunt. Florus de Scipione, diſciplinæ militaris apud Numantiam correctore, *Sed tunc acrius in caſtris, quàm in campo; noſtro cum milite, quàm cum Numantino, pugnandum fuit. Quippe aſſiduis & injuſtis & ſervilibus maximè operibus attriti -- ad hoc ſcorta*, calones, *ſarcinæ niſi ad uſum neceſſariæ, amputantur.* V.quoque Hirtium *de bello Alexandr.* Itaque prioribus temporibus, quibus adſtrictior diſciplina, rari in caſtris ſervi, nec niſi digniorum, Ducum, Tribunorumque: poſtea verò labantibus moribus plures penè ſervi, quàm milites, ita ut ne gregarius quidem ullus ſine ſervo, inprimis ſub Imperatoribus: cujusmodi ſervi vett. *calones*, recentioribus *Galiarij*, Græcis Scriptoribus infimi ævi, καλλιγέρια dicti ſunt. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano* & infrà in voce *Galearii.* Quomodo, quove ſucceſſu cum Legatis, ad Syphacem, *calonum* loco primos ordines ſpectatæ virtutis atque prudentiæ ſervili habitu miſerit Scipio, hoſtilibus caſtris imminens, qui, dum in colloquio Legati eſſent, vagi per caſtra alius alia aditus exitusque omnes, ſitum formamque & univerſorum caſtrorum & partium, quà Pœni, quà Numidæ, haberent, ſpecularentur, moremque ſimul noſcerent ſtationum vigiliarumque, refert pluribus Livius, *lib.*30. *cap.*4. *& ſeqq.*

Calonna, vulgò *Chalonne*, locus illuſtris Galliæ, in Andibus, ad ſiniſtram Ligeris ripam. Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*, in voce *Andes.*

Calopodia, calcei ex ligno; qualibus Belgæ per conſtrictas frigore aquas quàm velociſſimo curſu ludibundi quaquaverſum oberrant. Vulgus *Schaatſen* vocat, præſentiſſimum itineris inſtrumentum, ſed quod exercitatum hominem requirit. Originem traxiſſe videntur, ex illo nartarum genere, quo Scricfinni altiſſimas nives & cacumina montium; vel potiùs eo, quo apertam planitiem & lubrica glaciei pertranſeunt: quorum omnium imaginem habes, apud Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.*5. V. quoque infrà in voce *Narta.*

Calpe, urbs Bithyniæ, Steph. Κάλπη πόλις Βιθυνίας· ἔστι δὲ καὶ λιμὴν Κάλπη· *Calpe urbs Bithyniæ: eſt & portus Calpe.* Arriano λιμὴν Κάλπης, Plinio *portus Calpas*, à fluv. cognomine, V. Salmaſium *ad Solinum pag.*880. ut & in voce *Calpes portus.*

Calpare, vel *Calupare*, unde Gallorum *galopare*, Latini dixere de equis, à καλπάζειν vel καλπᾶν, quod *currere* ſignificat; de tripedantibus equis inprimis, qui altiùs pedes tollendo & volubiliter glomerando greſſus, quodammodo ſaltare & ſubſultim ambulare videntur. Cujuſmodi equos, ut & curſuræ modum, κάλπας Græci dixerunt; Galli *le trot* dicunt, curſum inter nimis lentum & concitatiſſimum medium, i. inter *paſſum* & *galopum*: quamvis haud dubiè vox hæc à Græco κάλπη orta. Sed & κάλπας dixere Græci, mollem illam & ad delicias compoſitam vecturam, qualem exhibent cum magna ſedentium commoditate ac voluptate, tolutarii vel aſturcones: unde Heſychius, κάλπιν, interpretatur, βαδιστὴν ἵππον καὶ εἶδος δρόμου, *ambulatorem equum & ſpeciem curſus*, utrumque deſignavit. Ideo verò καλπάζειν Græci tam de tripedantibus, quàm de tolutariis equis, uſurparunt, quòd proximè tripedariorum ille curſus, accederet ad hunc tolutariorum greſſum; facileque tripedarii tolutim quoque docerentur, & ad levitatem mollitiemque vecturæ, qualis in aſturconibus eſt, edomarentur. Imò & de tricenariis, qui crebra genuum inflexione & alternis crurum voluminibus, gradu per minutias fracto, inceſſum ſuum celeriter impediebant expediebantque, ſicque greſſibus intricatis & minutiſſimè cribratis incedebant (ad cujuſmodi ambulaturam, inter aſturcones & trepidantes mediam, equos ſuos aſſuefaciebant Parthi) καλπάζειν quoque dictum, quod ὀξυποδεῖν Heſychius exponit & σακκίζειν. Elegantiſſimè ſanè σακκίζεσθαι dicebantur aſturcones & tolutares equi, quorum gradus in ambulando perinde minutus ac creber, quaſi ſacco colatus eſſet & eliquatus: crebris enim & minutis guttis eunt liquores, per ſaccum, dum exprimuntur. Cui haud abſimili, imò prorſus eadem metaphorâ, de minutiſſimo ac ſpiſſiſſimo gradu dixit Plautus, *eum ſuccretum eſſe cribro pollinario*, &c. Κάλπη autem ad verbum eſt, *guttus* vel *gutturnium*: Hinc etiam *guttonarij equi*, οἱ καλπάζοντες, καὶ οἱ καλπαστικοί, apud Vegetium *lib.4. cap.6.* Nempe, ut *colatorios* idem vocat aſturcones, equos minutim ambulantes, à ſacco vel colo, quod minutim vacuefieri conſuevit: Sic *guttonarios*, à gutto vel guttone, qui propter oris anguſtiam minutim guttatimque evacuatur. Ut enim Græci σακκίζειν, ὑποχωρεῖν & σακκισμὸν ὑποχώρησιν interpretantur, h. e. *minutam & per gradus promotionem progreſſionemque*: Sic Latini *guttum* quoque & *gutturnium*, in eodem ſignificatu acceperunt. Gloſſæ, *Gutturnium*, εἶδος σκεύους ἱερατικοῦ, *Gutturnium*, βαθμὸς, ὑποχώρη, ὡς Βάρρων· V.Claudium Salmaſium *Not. ad Capitolinum in Maximinis*, nec non infrà *paſſim.*

Calpetum, V. ſuprà *Calbetum.*

Fæmi-

Digitized by Google

Fœmina princeps Viriſque Illuſtres.

Calphurnia, Titi unius è XXX. Romanorum Tyrannis uxor, *ſancta & venerabilis fœmina, de genere Cenſorinorum, id eſt, Piſonum, quam Majores – univiram ſacerdotem inter ſacratiſſimas fœminas adorarunt; cujus ſtatuam in Templo Veneris – acrolitham ſed auratam. – Hæc uniones Cleopatranos habuiſſe perhibetur: hæc lancem centum librarum argenti, cujus plerique Poetæ meminerunt, in qua majorum ejus expreſſa oſtenditur hiſtoria.* Treb. Pollio.

Calphurnius, memoratus in *Epiſtola* Fauſtinæ ad Marcum, apud Vulcatium in *Avidio Caſſio.*

Calphurnius Agricola, à Marco Antonino Imp. adverſùs Britannos miſſus legitur, apud Jul. Capitolinum in *Marco.* Quam hiſtoriam firmat unicum veteris apud Britannos aræ teſtimonium, cujus inſcriptio ſervat hodieque nomen *Calphurnii Agricolæ legati Auguſti:* ſic enim exoletam ejus lapidis ſcripturam legit Camdenus, apud Caſaubonum *ad Capitolinum.*

Calpurnia Lex, creſcente indies Magiſtratuum in provinciis libidine, lata à L. Calpurnio Piſone Tr. pl. anno U. C. 604. L. Marcio Cenſorino, M. Manilio Coſſ. fuit, *Ut non tantùm pœnâ graviore hoc crimen vindicaretur, ſed etiam, ut certum hæc quæſtio poſthac haberet Prætorem*: quò ſic novâ lege ſociis opus non eſſet, ſed certum, ad quem confugerent, Judicem ſtatim haberent, Cic. *de Offic. lib.2. in Bruto,* &c.

Calſæ, Græcè κάλτζαι, *caligæ* ſunt: Codinus, τὸ τμιχάριον αὐτῷ τὸ μὲν παλαιὸν ζητεῖται, πλὴν αἱ κάλτζαι ἐρυθραί. Ita nomine à *caliga* detorto *calceos* recentiores Græci appellarunt. At *calſas* hodie Galli vocant tibialia, quâ appellatione femoralia quoque ſeu braccas nuncupant, ſed ad diſtinctionem eorum, quibus crura veſtiuntur. Has enim *ſuperiores calſas* dicere conſueverunt: interiora etiam feminalia *calſones* appellant. Quemadmodum Vett. *calceamenta* quoque dixerunt, de faſciis femoralibus & cruralibus. Juſtinus de Semiramide virum mentita, *Igitur brachia & crura calceamentis, caput tiarâ tegit.* Et *Calſæ* Gallorum planè femoralibus & tibialibus faſciis, quibus Vett. crura & femora velabant, reſpondent. Caligæ verò, etſi tibiatim calcearentur, nunquam tamen pro braccis aut femorum tegmine apud Vett. fuere acceptæ, &c V. Claud. Salmaſium *ad Trebellium Pollionem in Gallienis.*

Caltha, apud Virgilium *Eclogâ* 2. ubi de Naide, ſertum nectente,

Tum caſiâ atque aliis intexens ſuavibus herbis,
Mollia luteolâ pingit vaccinia calthâ:

à Siculo κάλθα, quod illi ex κάχλα vel κάλχα, de quâ voce ſuprà dictum, fecerunt, nomen habet. Habet autem *caltha* hæc, quæ propriè κάχλα Græcorum, *Solſequia* vulgò, Gallis *Soucy*, croceos flores in rubrum vergentes, unde *luteola* Poëtæ: Pliniusque violis luteis illam concolorem facit *lib.21. cap.6.* Quare cum buphthalmo & Chryſanthemo eandem facit Neotericus Auctuarii Dioſcoridei auctor, qui buphthalmum à Romanis dici annotavit, *Caltham Coroniam*, quòd ſe ad coronas admitteretur; vel quòd in flore folia in orbem diſpoſita inſtar coronæ radiatæ redderent. Sed buphthalmum folia habet μαραθρώδη, *fœniculacea* & chryſanthemum ἐσχισμένα, *inciſa*, calthæ verò folia inciſuris carent, & ſatis ampla ſunt ac oblonga: ob ſimilitudinem tamen floris non rarò modò hoc, modò illo, nomine venit. Salmaſius *ad Solinum pag.1158. & 1160.* Prudentius *Calthas* dixit, numero plurium, eoque vocat pinguia, *in Cathemer*

Illic purpureis tecta roſariis
Omnis fragrat humus; calthaque pinguia
Et molles violas –

Sociabatur in coronis nectendis violis, papaveribus, narciſſo, croco, lilio. Virgilius *Cir.*

—— aut ſuave rubens narciſſus,
Aut crocus alternâ conjungens lilia calthâ.

Et Ovidius *Faſtor. lib 4.*

Illa legit Calthas, *huic ſunt violaria curæ;*
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.

Quam in rem V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.3. cap.15.* Eam Jeſuita Pomey his verbis deſcribit: *Quid eſt, quòd ita jaces, quòd tam nullo in loco caltha eſt? Quem certè in metallis aurum, eum in floribus meretur, aut mereri videtur locum, cùm innatus ei ſit tum color, tum fulgor aureus. Ad hæc quæ, oro, alio in flore elegantior compoſitio partium? quæ figuræ conformatio fingi præclarior poteſt? Quid longulis concinnius foliolis, quibus tanquam radiis coronatur puſillus hic florum Sol. An quòd, ſicut nihil eſt, quod minùs miremur, quàm Solem, tametſi nihil mirabilius habet Mundus, quia nimirum ſe nobis quotidie præbet aſpectabilem; ſic nihili, aut certè parvi, Caltha idcirco penditur, quòd paſſim occurrat, quòd omni fermè tempore ac loco ſe exhibeat intuendam? Rem fateamur ipſam, nec diſſimulemus ingenitum huic flori vitium. Teter odor, quem efflas, obſcuras formæ famam & in contemtum adducis floris pulchritudinem: quippe qui uſque adeò malè oles, ut vel attingentis inficias manum.* V. eum *Deſcription. diverſ.*

Calva, Veneris epitheton, ſic ab eventu dictæ. Urbe enim à Gallis occupatâ, obſeſſi in Capitolio Romano, cùm ex mulierum capillis tormenta feciſſent, ædem Veneri *Calvæ* conſecrarunt, Lactant. *lib.1. cap.20.* Cujus hiſtoriæ & Vegetius meminit *lib.4. In obſidione*, inquiens, *Capitolii, corruptis jugi ac longâ fatigatione tormentis, cùm nervorum copia defeciſſet, matronæ abſciſſos crines viris obtulere pugnantibus: reparatiſque machinis, adverſariorum impetum repulerunt. Maluerunt autem pudiciſſimæ deformato ad tempus capite liberè vivere cum maritis, quàm cum hoſtibus integro.*

Calva, pro poculo. Sic *Calvam* L. Poſtumij Conſulis Boji auro cælaſſe, poculoque eo libaſſe, leguntur apud Livium *lib.23. cap.25.* Et nota hiſtoria Alboini Longobardorum Regis, de quo dictum ſuo loco: ut de Thracum Vett. inhumano more, ex parentum proximorumque calvariis bibendi, nihil addam. Hinc *Calvariolæ*, parvi caliculi, inſtar Calvariarum minutarum, apud Commentatorem Pithœanum Juvenalis, *Sat.5.* qui ad *verſus hos*,

Tu Beneventani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quatuor, ac jam
Quaſſatum & rupto poſcentem ſulfura vitro:

Ut ſolent, inquit, *ſulfure calices fractos, ſive calvariolas, componere.* Sulfure enim vitrum ſolidari malthari que conſueviſſe, docet Caſp. Barthius *ad Statium Thebaid, lib.1. Sylv.6.*

Calvea ornamenta, apud Placidum, V. ſuprà in *Calbeum.*

Calvi Mimici, apud Nonium: *Calvitur dictum eſt fruſtratur. Tractum à calvis mimicis, quòd ſint omnibus fruſtratui.* Caput nempe & faciem videntur raſiſſe mimi, vel mimici ſcurræ, ut ridiculoſiores eſſent. Hinc Tertullianus *de Spectac. Placebis & ille, qui vultus ſuos novaculâ mutas, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno & Iſidi & Libero proximam facere, inſuper contumeliis alaparum ſic objicis, quaſi de præcepto Domini ludas.* Sic Nonius idem alibi Libertos *calvos* vocat, quòd capite raſo eſſent, apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Aureliano.* V. quoque infrà, *Octo.*

Calviſiana Actio, appellatur, quæ Patrono datur, ad revocanda ea, quæ in fraudem ejus libertus alienavit, *l.16. §. idem ſcribit. ff. de petit. hær. l.1. §. ſi plur. l.2. & l 3. §. ſi inteſtatus & l. ult. ff. ſi quid in fraud. patron. l.2. ff. ſi à parent. quis manum. l.16. §. 1. ff. de jure patronor.* Briſſonius apud Calvinum *Lexic. Jurid.*

Calvitium, obtrectatorum jocis obnoxium Eliſæi Prophetæ hiſtoria docet; & Cæſar eoſdem ſæpe expertus legitur iniquiſſimè tuliſſe, apud Suetonium *in Julio cap.45.* Qui proin deficientem capillum à vertice revocare aſſuevit, & ex omnibus decretis ſibi à Senatu P. Q. honoribus, non aliud aut recepit, aut uſurpavit libentiùs, quàm jus laureæ perpetuò geſtandæ. Nempe capillitium inter præcipua eſt capitis ornamenta. Unde Ovidius,

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Et Petronius in *Satyr.*

Quod ſummum formæ decus eſt, periere capilli,
Vernanteſque comas triſtis abegit hyems, &c.

Neque aliter Syneſius *Calvitium* laudavit, quàm ut alius *peſtem*, alius *Phalaridem*, alius *Buſiridem*, alius *Neronem* propoſuit ſibi laudandum, non tam, ut perſuaderent, quàm ut rei paradoxæ tractatione vim ingenii oſtentarent. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.10.*

Calumnia, V. infrà, ubi de *Delatoribus & Sycophantis.*

Calx, cum arena mixta, *arenatum*, item *calx arenata*, in vet. *Inſcr. Eoſque parietes margineſque omnes, quæ liſa non erunt, calce harenata, liſo politoque, & calce nuda dealbato:* in tectorio opere locum habuit, cùm albarium opus *calce nuda*, h. e. merâ & purâ, cui arena non admixta, fieret. In ſtructuris item, ad ligandos inter ſe lapides, atque, ut loquitur Plinius, *ferruminandos*, ſeu *ſolidandos*, ut alii. *Solidati* certè *parietes tectorio*, paſſim leguntur, apud Vitruvium, quod eſt munire, tegere, loricare. Unde *Tectores* dicti, quòd parietes tegerent ac ſolidarent, & Vitruvius *loricam ex calce & arena* memorat *lib.7. cap.1.* Pro *calce* tamen & arena multi luto ſubacto & paleis mixto utebantur, in parietum inſtructura. Unde vicem luti bitumine fartos tradit Babylonis muros Herodotus *Muſâ* 1. Aliter tamen Vitruvius *lib.1. cap.5. Non enim*, ait, *uti Babylone abundantes liquido bitumine, ea pro calce & arena & cocto latere factum habent murum.* Et Juſtinus de Semiramide, *Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit, harenæ vice bitumine interſtrato.* Ubi *arenati vice*, legendum conjicit Salmaſius, cùm arena in parietibus aut muris ſtruendis nunquam locum habuerit ſine calce: quam ob cauſam de oratione non cohærente dictum olim, *arenam eſſe ſine calce.* Arenatum autem calx eſt & arena confuſa, ac ligneis vectibus in mortario ſubacta, Vitruvius *lib.7. cap.3.* V. quoque Catonem *cap.18.* & plura hanc in rem, apud Plinium *lib.14 cap.19. lib.17. cap.8.* & *lib.36. cap.24.* nec non Salmaſium *ad Solinum pag.1228. & ſeqq.* De *Calcis* uſu, in bello, V. Zuingerum *Theatro Hum. pag.1842.* Ubi contra Genuenſes eam ſparſiſſe, non ſine ſucceſſu, Venetos refert: in vitris glutinandis Iſidorum & ex eo Iſaac. Caſaubonum *ad Vopiſci Firmum*, &c. Apud Sinenſes, montes ſunt fœcundi lapide *Hieſſò*, ex quo *calcem*, imò notæ ſingularis gluten, conficiunt, quod uſitato nunc nomine Architecti *tarram* vocant, muris conſolidandis, firmandiſque ædificiis maximam vim habens. Hoc ſiquidem lapidis genus igne coctum, contuſum perque incerniculum cribratum, aquâ dein maceratum, *calcem* & tenaciſſimum reddit cæmentum, quod in priorem ſoliditatem mox coaleſcit;

Linc

hinc ſtructuras tantâ induſtriâ componunt & adeò tenaces muris incruſtationes inducunt, ut ædificia continuo ex lapide nata videantur. Eâdem *calce*, an gypſo potiùs, glutinatores utuntur in obturandis ligneis fictilibusq; vaſis, quæ condimentis & vario liquore fœta, in Indiam, Belgicasq; regiones & aliò deferuntur. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 30.

Calx candidus, apud Varronem,

Nemini fortuna currum carcere emiſſum intimò
Labi inoffenſum per æquor candidum *ad* calcem *finis.*

Græcis eſt τὸ τέρμα λευκὸν ἢ λελευκασμένον. Nempe *calcem* vocarunt Veteres locum illum Circi, qui cretâ præductus fuit. Seneca, *hanc quam nunc in Circo cretam vocamus, antiqui calcem vocabant.* Non quia *calce*, pro creta, uterentur Antiqui, ſed quia finis ibi ſtatutus quadrigarum curſibus, poſt ultimum metarum flexum. Nam *calx*, τὸ τέρμα; quo modo & Græci vocarunt, ubi conſiſtebant quadrigæ, curſu legitimo peracto, ad palmam accipiendam, ut videre eſt apud Pollucem. Et *cretam* quidem, quòd albo notatus eſſet ille locus, dixerunt Latini: *calcem* verò, quòd terminus eſſet currendi: Atque, ut *cretam ultimam* Poëtæ appellant, quia finis erat, ita alii *Calcem candidum*, quia terminus ille cretâ notatus eſſet. Sic Græcis πτέρνα, h. e. *calx* ſeu *calcaneus*, τὸ ἔσχατον, i. *ultimum*, denotat. Salmaſius ad *Solinum pag.* 914.

Calybæ, Gr. καλύβη, in poëmate de *Copa* incerti auctoris,

Sunt topia & calybæ, *cyathi, roſa, tibia, chordæ,*
Et trichila, umbroſis frigida arundinibus:

non eſt ſonus vel crepitus æreorum vaſorum, baculo ferreo pulſatorum, quem vulgò in Gallia *caribarium* appellant, ut cenſet Vir doctus. Sed pergulam notat & attegiam, quales in meritoriis tabernis vulgò fieri ſolent, in quibus ganeones potarent. Copa enim, ut tranſeuntes alliciat, ad divertendum in ſuam tabernam, omnia tabernæ hic bona & delitias enumerans, *ſunt*, inquit, *in mea taberna topia*, calybæ, *cyathi, roſæ, tibiæ, barbiti citharæque & trichilæ* ſeu *porticus virides*, aliaque multa, quæ ibidem commemorat bibentibus accommoda & iis, qui genio volunt indulgere. Et meminit hujuſmodi καλυβῶν, quæ in diverſoriis hac fini ſtruebantur, Harmenopulus *lib.* 2. *tit.* 4. περὶ καπηλείων. Μὴ ἐξέστω δὲ τῷ τὸ οἶκον πωλοῦντι εἰς τὸ, καλύβας ποιεῖν ἢ στιβάδας, ἢ ψιάθια αὐτοῖς τὸ ὅτι πίνειν ἰδίων ὄντων ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἢ τῇ ἀγορᾷ, ἀλλὰ μόνον ἔσω ἐν τῷ οἴκῳ τὴν τῶν καπηλείων χρείαν ποιεῖν. At in Græco *Epigrammate*, ubi de Cybeles Sacerdotibus, καλύβη, thalamus eſt ſeu παστὰς matris Deum, circa quam ſaltabant hujuſmodi mulieres miniſtræ & θαλαμηπόλοι Cybeles, cum tympanis & crotalis, caputque jactabant bacchabundæ. Certè Heſychius, Καλύβη, ait, σκηνὴ, παστάς. Sic itaque *Calybæ* œci erant, in interiore, ac ſecretiore ſacratioreque templorum parte, in quibus Deorum Dearumque & quidem harum potiùs ſimulachra & pulvinaria: unoquoque Deorum ſuam καλύβην & in ea ſuum pulvinar & ſimulachrum, habente. Atque ſic vox accipienda in Oraculo,

Εἴπατε τῷ βασιλῆϊ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά,
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μαντίδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.
Dicite Imperatori (Regi) *humi cecidit affabre facta aula,*
Non amplius Phœbus habet calybam, *non vaticinatricem laurum,*
Non fontem loquentem, exaruit & loquax lympha:

Quod Oribaſio à Juliano miſſo datum erat aliquando. Hinc Gallum, Matris Deûm Sacerdotem, idem *Copæ* Auctor *calybitam* vocat, h. e. θαλαμηπόλον:

Huc calybita *veni, veſter jam ſudat aſellus &c.*

Nam & pulvinaria & lectos ſuos in illis thalamis & *calybis* ſtructos ſtratosque habuere Vett. Numina, quorum cura hiſce θαλαμηπόλοις, ceu cubiculariis eorum, incumbebat &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino.* Ab hac voce loco in Græcia hodieq; nomen eſſe, annotavit Jac. Sponius *Itiner. Græciæ.*

Calyce, carmen Steſichori, à puella Evathlum amante: quæ, pro conjugio votis Veneri factis, tamen deſpecta de Leucadia rupe præcipitem ſe dedit. V. J. C. Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 50.

Calydon, adde: Hinc Patras, cui urbi è regione Calydon olim oppoſita, jam exiguus vicus eſt, nomine *Calata* vel *Galata*, ſtatuam Bacchi cognom. *Calydonii*, allatam, ibique Templum ei extructum, legimus apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 14.

Calypſo, adde: Inter Niciæ Pictoris opera, memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 11. Fecit & grandes picturas, in quibus ſunt Calypſo & Jo & Andromeda. Ibidem *Calypſus* mentio, quæ ſenem & præſtigiatorem Theodorum pinxerit.

Calyptra, genus mitræ, Iſidor. *in Gloſſis*: genus veſtimenti, quo caput fœminæ operiebant, Feſtus *lib.* 3. Etiam Heſychii gloſſæ, καλύπτραν interpretantur κεφαλῆς κάλυμμα, *capitis operimentum.* Aliter *Flammeum* dicta eſt, rubri coloris: unde Interpres vetus Juvenalis *Satyrâ* 2. veſtem hanc pudori ſimilem, eamq; propter pudorem geſtatam fuiſſe, docet. Tali veſte Priamum à ſorore è captivitate liberatum eſſe refert Lycophron: Capto enim Ilio, Laomedonteq; ſagittis confixo, cùm Telamoni ab Hercule, ob rem præclarè geſtam, Heſione donata eſſet, poteſtatem Heſionæ fecit Hercules, quem vellet potiſſimum captivorum abducendi: quæ cùm Podarcem fratrem elegiſſet, Herculesq; in ſervitutem redigendum eſſe dictitaret, dempto de capite flameo aureo eum redemit; à quo tempore non Podarces amplius, ſed Priamus, παρὰ τὸ πρίασθαι vocitatus eſt. Verba Lycophronis *in Caſſandra* hæc ſunt:

Ὅ γ' αὐτὸς καλύπτρας τῆς ὁμαιμόνος τέλος
Ὠνήσατ' ἀντίλυτρον ἐκ πάτρας μολών
Τὸ πρὶν δ' ἀμυδρὸν ὄνομ' ἀΐστωσας σκότῳ.
Sororis olim luteâ calanticâ
Redemtus, uſtam cùm redires patriam,
Vetus tenebris, nomen obruens ſuum.

Nomen habet à Gr. καλύπτω, velo, tego, operio. Anſelmo Solerio *Calyptra*, propriè erat, Reginarum tegmen: unde, apud Lucianum, Aëtio pictor, Alexandri & Roxanes nuptias repræſentans, in tabula, expreſſit Alexandrum Reginæ *calyptram* detrahentem, & Plato in *Alcibiade* meminit agri in Perſide, cui nomen erat *Reginæ calyptra*, quòd agri illius proventus Reginæ in *Calyptræ* ſumtus eſſent attributi: ſicuti pendi ſolitam Reginæ Luſitaniæ, nomine ſoccorum, certam penſionem, *Acta* Xaverii produnt; ut de Zohario Reginarum vett. Galliæ nil dicam. Similia ex Tullio *Verrina* 5. Athenæo ac Diodoro, notat Briſſonius *de Regno Perſar. lib.* 1. Hinc Ariſtides Smyrnam, terræ motu & ruinis deformatam, commendat Imperatoribus, εἴτε ὡς καλύπτραν βασιλίδων, εἴτε ὡς βασίλειον ἀνάδημα. *ſive ut calyptram Reginarum, ſive ut regiam faſciam.* Uxor quoque Tiridatis, cùm Romam unà cum marito proficiſceretur, κράνος χρυσοῦν, ne patrios transgredi mores videretur, legitur geſtaſſe, apud Xiphilinum *Ner.* Idem κεκρύφαλον, pro χρυσοκεκρύφαλον. Faciem autem quo tegerent Reginæ, προκαλύπτρα; ad quem eundem uſum, velum Penelopes κρήδεμνον Homerus vocat &c. V. Pollucem quoque *lib* 7. *cap.* 30. Athenæum *lib.* 4. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 20. & Dausquejum *ad Orat. Baſilii Seleuc. de Adamo.* Cum *Regillo*, quòd Reginas operiret, nomen adepto, eandem facit Iſidorus *Origin. lib* 19 *cap.* 15. Sicut cum *Caliendro* Hadr. Turnebus; ſed aliud tegminis genus fuiſſe Caliendrum, diximus ſuprà in hac voce. V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 6. Diadematis genus, ab eo, quod Venetius Dux geſtat, non diſſimile eſſe, habes apud Car. Macrum in *Hierolex.* qui illud ſic deſcribit ex Nicephoro Greg. *Hiſtor. lib.* 5. & 7. Calyptram *in capite panno purpurâ & auro intexto circumdatam geſtavit: quatenus ſurſum vergit & ad pyramidem ſuperficiei funditur*; Et Georg. Logotheta in *Chron. CP. Johannes rubra talaria cum pyramide margaritis diſtincta, in cujus ſummitate purpureus lapis fulgebat (ea Regum ſunt inſignia) mox deſpoticâ dignitate à Rege muneratur*: iconemq; ejus ex æneis valvis Templi Vaticani depromptam, Lectori exhibet. V. quoq; infrà in *Camelaucium.*

Camæ, ſeu potiùs *Cameunæ*, Græcis dictæ ſunt ſtrata humilia & lectuli humo propiores, quòd homines velut χαμαὶ *humi* jacerent. Heſychius, χαμεύνη στιβὰς, καὶ ἡ ταπεινὴ κλίνη: καὶ χαμεύνης ὁ χαμαὶ κοιμώμενος, *Chameuna thorus eſt & humilis lectus & Chameunes, qui humi jacet.* Propriè autem Heſychio dicitur Στιβὰς, ἀπὸ ῥάβδων καὶ χλωρῶν χόρτων στρῶσις καὶ φύλλων, ἢ χαμαιστρωτον, *ſtratum è frondibus viridiq; gramine, ac foliis conſtructum & lectus humi poſitus.* Inde Stibadium tricliniare, &c. Eo uſi olim Aſcetæ Hebræi Chriſtianiq;, pauperes item; Undè quia id ſtratum pauperum erat, idem Heſychius χαμεύνιον κλινίδιον πτωχικὸν, *lectulum pauperinum*, interpretatur. A *Camis* igitur hiſce *Camiſiam* dictam vult Iſidorus, *quòd in his dormimus, in Camis, id eſt, in ſtratis noſtris*, V. infrà in voce *Camiſia.*

Camæ figuræ; dicuntur ſimulachra variarum rerum, putà arborum, fructuum urbium, fluminum, literarum alphabeti, numerorum, animalium & id genus aliorum, quæ in lapidibus variis occultus Naturæ penicillus depinxit. Cujusmodi complures lapides aſſervantur in Muſæo Kircheriano, Romæ. V. Georgium de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſ. Muſæo pag.* 41. ut & in ipſius Kircheri *Mundo Subterraneo Tom. II.* Certè nemini ignotus Pyrrhi achates apud Plinium. *in qua novem Muſæ & Apollo citharam tenens ſpectabantur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia*, *lib.* 37. *cap.* 1. De Imperatoris hodierni achate prodigioſæ magnitudinis; ſimiliter ipsâ naturâ artifice ei inſculptas eſſe literas B ΧΡΙΣΤΟΣ, refert αὐτόπτης Car. Patinus *Relation. Hiſtor.* 1. ubi literam B. ΒΑΣΙΛΕΥΣ exponit. V. ſuprà in voce *Achates.* Aliis tamen *Camæ* etiam illæ dicuntur imagines, quæ in gemmis lapidibusq; ſculpuntur. Matthæus Paris *Hiſtor. Nobilibus lapidibus inſculptis, quos Cammæos vulgariter appellamus*: ex Gallica voce *Camayeu.* Hinc in Eccleſia Meſſanenſi duo cùm cappis ad Canonicalem miſſam cantatam adſtantes, *Camæi* appellantur; quod tanquam duæ ſtatuæ adſiſtant nihilq; agant; uti legere eſt apud Dominic. Macrum in *Hierolexico* V. quoque infrà, in voce *Cameus.*

Camaldulenſes, Religioſi in Eccleſia Rom. V. *Camaldoli.*

Camallum, vox Gall. *Camail*, Italis *Camaglio*, fuit capitii ſpecies, hamulis & maculis contexta, quæ totum caput, facie exceptâ, & humerorum ſuperiorem partem operiebat, cujusmodi paſſim videre eſt, in vett. Militum imaginibus, quæ in ſigillis alibiq; deſcribuntur, ut apud Edv. Biſſæum *Not. ad Uptonum.* Huic capitio, ſiquidem integrum eſſet, levis galea aptabatur: & ſi helmus, vel

caſſis ſpiſſior caput tegeret, tum *camallum* ita caſſidi adnectebatur, ut collum humeroſq. tegeret, & ab adverſariorum ictibus tutaretur. Unde colligitur eam armaturæ ſpeciem *camallum* fuiſſe, quam hodiè Galli *Hauſſecol* vocant, niſi quòd *camallum* ex hamulis confectum eſſet; *hauſſecollum* verò ex ſolido ferro ſit compactum. Neque aliter certè *Camallum* effictum conſpicitur, in torque Ordinis Equeſtris *Camalli* ſeu *Hiſtricis* dicti, quem Carolus Aurelian. & Vadenſis Dux inſtituit, V. ſuo loco. Sed & ab iiſdem *camallis* militaribus nomen manſit epomidi Epiſcoporum, non humeris modò, ut hodiè, ſed caput etiam olim, tegenti: ex quo etiamnum capitium eidem annectitur. V. infrà in *Camilla*. Nominis originem nonnulli deducunt à *camelaucio*, de quo infrà: & cùm hoc non humeros, ſed caput ſolùm texiſſe legatur, mavult du Freſne *camallum* dictum eſſe, ex *Cap de maille*, quaſi *Capitium ex maculis*, *in Gloſſar.*

Camara, Indiæ emporium, adde: Κομαρὰ meliùs ſcribitur, hodieq; *Comorim* vocatur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1299.

Camaracum, adde: Continentur diœceſeos *Camaracenſis* finibus, Sonegiæ cum Monte Caſtrilucio, Condate, Attho, Querceto vel Caſneto, Landericiis, Avesnis, cumq; Binchio, Bello Monte, Brenna *Brenne*, Melbodio, ac Cimaco, Hadr. Valeſius in voce *Sonegiæ*.

Camaradum, in *Epiſt.* Hadriani Pontif. ad Carolum II. in *Cod. Carolino Epiſt.* 61. pro *Camaratum*, ligneus fornix eſt hypochartoſi, h.e. tectorio ſeu cruſtâ inductus; cujuſmodi fabrica deſcribitur à Vitruvio *lib.* 7. *cap.* 3. Καμάρδιν vocarunt Græci recentiores, ab hoc fonte, tentorium in modum fornicis ſeu cameræ arcuatum, V. Leonem in *Tacticis cap.* 10. §. 12. & Mauricium *lib.* 5. *cap.* 3. Unde Galli *Camarades*, Hiſpani *Camarada*, vulgò milites vocant, ſub eodem tecto aut tentorio & in eadem camera degentes, Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà in voce *Camera*.

Camarlengus, ſeu *Camerlengus*, Italis *Camerlingo*, vox Germanica eſt, *Kammerling*, & Camerarium, *Cubicularium*, Ærarii Quæſtorem notat: quo munere apud Lotharium Imp. *Cubicularius* dictus eſt Bertoldus, ut in *Charta* Imp. hujus A. C. 1137. apud Ughellum legere eſt. Idem. V. *Cubicularius*.

Camaſus, Gr. καμάσιον, in *Gloſſis*, veſtis villoſa exponitur, quam *cuſam* appellavit Iſidorus. Recentiores Græci καβάσιον & καμάσιον dixere, atque pro pileo quoque vel cucullo vocem ſumſerunt. Apud Nicetam certè καμάσιον eſt πῖλον, quod & καπύζιν appellat, ſic itaque & *camaſus* & birrus & cucullus & cuſa & cappa, de eodem ferme genere veſtimenti ab Autoribus ſunt uſurpata, caput humeroſq; tegente: Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*. V. Meurſium in voce κάμαρος.

Cambadene, inter duodevinginti Parthorum Regna memoratur Iſidoro *in libello* παρθικῶν σταθμῶν. V. quoq; Plinium *lib.* 6. *cap.* 25.

Cambalum, adde: vulgò *Cambalu*. Hanc Martinius ſentit eſſe *Peking*, reginam Sinarum regni partis Borealis: Animadvertit enim, ipſum Venetum tradere, eam à Tartaris & Mauris, tantùm regiæ præſentiæ intuitu, ſic dici, quaſi *Urbem Domini*. Golius verò vocem corruptam eſſe ſcribit ex *Cán Baleck*, quia enim *urbem Domini* ſeu Κυριόπολιν ſignificet, *Cambalu* dici non poſſe, ſed *Cán Baleck*, quod idem ſonet, contendit. Hornio quoque eadem eſt cum Pequino Sinarum Metropoli.

Cambellanus, adde: Gallis eundem, qui Romanis *Cubicularius* vel *Præpoſitus ſacri cubiculi*, & à *Camerario* diverſum, ut penès quem cura erat *Cameræ* ſeu Theſauri Regii, facit du Freſne. Præcipuum ejus munus fuit in Vaſſallorum hominiis admittendis ac recipiendis: Domino enim aderant, vaſſallis ea præſtantibus ac ejus vice vaſſallum rogabant eidemque reſpondebant. Præterea hujuſce dignitatis jure pallium vaſſalli eorum erat: quod poſtea in ſummam pecuniariam pro ratione feodorum, eſt comutatum, *Cambellagium* dictam. Sed & *Cambellano* annuli Regii privati, quem *ſigillum ſecreti* vocabant, cuſtodia incubuit, qui inde apud Byzantinos παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης appellatus eſt, ut diſtingueretur ab alio Officiali aulæ ejuſdem, qui παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος dicebatur, uti docet idem du Freſne *ad Villhardninum*. V. quæ *de Regibus Franciæ* Joh. Tillius & *de Cambellani dignitate* Bardinus, ſcripſere. In Regno Neapolitano *Cambellanus Mappæ* ſeu *de la Nappa* & *Cambellanus Scutiferiæ* ſeu *della Scuteria Reale*, nomina dignitatum ſunt, de quibus Scipio agit Ammiratus in *Familiis Neapolit. Tom.* 1. *pag.* 55. laudatus eidem *Gloſſarii Auctori*. De *Camerariis* verò V. ſuo loco, ut & ſuprà in voce *Camerlengus*.

Cambiator, vox recentioris ævi, quâ denotatur *Nummularius* ſeu Κολλυβιστὴς, item *Mutator*, Græcè καταλλακτὴς & ἀργυραμοιβὸς: qui videlicet alterum metallum ſemper in alterius uſum mutat, aurumq; argento & argentum auro, ac utrumq; æreâ monetâ permutat. *Mercator perutrimque metalli* Manilio,

Et facti mercator erit perutrimque metalli,
Alterum & alterius ſemper mutabit in uſus.

Id eſt, erit νομισματοπώλης & ἀργυροπράτης; quo modo τὸν κολλυβιστὴν quoque Græci vocarunt. Eleganter autem *factum perutrimq; metallum* appellat argentum vel æs, quod utrinque ſignatum eſt, & Græcis ἐπίσημον dicitur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1080.

Cambria, adde: Condidere regnum hoc Britanni à Saxonibus pulſi, regione campeſtri & planâ relictâ, versùs Occid. in altiſſimos montes ſeſe recipientes; quorum ultimo Rege Cadvvalladero extincto, ſimul ſpes Britanniæ recuperandæ evanuit. Ab illo tempore *Cambria*, in Meridionalem & Septentrionalem diviſa eſt, quarum utraque Reges ſuos habuit uſque ad A. C. 1148. quo, extincto *Regum* nomine, *Principes* ſucceſſerunt, quorum poſtremus David, Londini, ob rebellionem ſecuri percuſſus eſt. Ac tum temporis *Cambria* plenè in Angliæ Regum poteſtatem pervenit, titulo *Principatus Walliæ*; eo quòd Saxones Cambros, utpote barbarâ ſibi linguâ loquentes, *Wallos* appellaſſent. Stante verò adhuc *Cambriæ* Regno, Offa Merciorum R. foſſam & vallum inter Sabrinam & Deam flumina ſtruxit, & Cambriam à reliqua Britannia ſeparavit, lege latâ, quâ capitale erat, ſi quis Cambrorum trans illam foſſam cum telo comprehenderetur. Nec omittendum, circa genealogias ſuas tam diligentes eſſe *Cambros*, ut vix ullus ſit ruſticorum, quin genus ſuum ab ipſo Noacho deducere ſe poſſe contendat. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Cambyſene, Græcè Καμβυσηνὴ, inter provincias Imperii Parthorum, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1196.

Cambyſes Perſa, adde: Pater ei fuit Achæmenes, à quo Achæmenidæ tribus, unde Reges Perſidæ originem duxerunt. Hoc enim ordine Majores ſuos recenſet Xerxes apud Herodotum, Μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος τοῦ Ἀριαράμνεω, τοῦ Τεΐσπεος τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ τιμωρησάμενος τοὺς Ἀθηναίους. *Non ſim ex Dario Hyſtaſpe, filio Arſamis, quem Ariamnes genuit, Teiſpe natus, cujus pater Cyrus, filius fuit Cambyſis, nepos Achæmenis, ni de Athenienſibus ultionem ſumſero.* Ipſe autem hic Achæmenes ad Perſeum originis ſuæ principium referebat, à cujus filio vel nepote Perſe gens Perſarum nominata eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1183.

Camelaucium ſeu *Camelaucum*, Macro eſt biretum Monachale Græcorum & Benedictinorum, cujus limbus binas appendices parabolicis figuris deſinentes habet, quæ faciei tempora contegunt; ſed Benedictinorum ſunt breviores. Suturæ iſtiuſmodi bireti in 4. partes æquales fiunt; quæ aliquantulum elevatæ quatuor crucis angulos exprimunt: cujuſmodi formâ Papale quoque biretum eſt, quod ex purpureo holoſerico raſo æſtate, & villoſo armellinâ pelle ſuffulto hyeme Pontifex geſtat. Vocis originem Leo Allatius inde arceſſit, quòd *Camelorum* pilis intexta eſſent hæc tegmina. Car. Macer verò à *camauro*: Eſt autem καμαρίς, muliebre tegmen capitis, quo καμάριον, cerebri pars ſic dicta, defenditur. Uti verò *mitra*, à fœminis priſci ævi, ad caput Pontificium obnubendum tranſlata eſt, ſic tiara, quæ vulgò appellatur *Triregnum* Pontificis, *Camaurum* dicitur; à *Camelaucio* proin, quod inde nomen traxit, ut videtur, differens, V. infrà in voce *Epanocliſtus*. Recentiores Græci vocant *Camelephchi*, ſed ex ejuſdem Allatii ſententia *de Hab. Monach. lib.* 3. *cap.* 9. *cucullum* vocari deberet. Etiam verò Clericale biretum *camelaucii* formam antiquitus habuiſſe ex figuris ſepulchralibus Macer laudatus colligit: ſed proceſſu temporis, inquit, ſolidâ telâ ſubſutâ, illi 4. anguli in modum crucis aliquantum erecti ſunt, ad formã Clericorum Hiſpanorum Gallorumque; ſolis Italis unico angulo ſummiſſo, tres in honorem SS. Triadis, elevantibus figuramq; crucis nihilominus retinentibus. Sed & multæ religiones in eadem Communione formam *camelaucii* priſcam hodieq; retinent, cum forma viz. verticalis crucis, abſq; ſolido telæ fulcimento. V. utrumque Macrum in *Hierolex*. Imò & inter varias diadematum ſpecies, quibus Impp. uſi CP. ſunt, *Camelaucium* quoque occurrit, præ cœteris, quo Conſtantini & ſucceſſorum capita integuntur. Calyptræ ſimile eſt, quâ totum ambitur caput, vel caſſidi, apice τοῦφα dicto, decoratæ: quam quidem ab ipſo Conſtantino inventam eſſe, auctor eſt Ptolemæus Silvius in *Laterculo*, *Conſtantinus Senior — diadema capiti ſuo, propter refluentes de fronte capillos (pro qua re ſaponis ejuſdem cognominis ordinata confectio eſt) quo conſtringerentur, invenit.* A Conſtantino ad ſucceſſores ejus uſus tranſiit, cum aliquo tamen diſcrimine, ut ex duobus inprimis ejus numiſmatibus, quorum uni inſcriptum, SOLI INVICTO COMITI; alteri, VICTORIÆ LÆTÆ PRINCIPUM: colligere eſt. Præterquam enim, quòd more caſſidum, ſub mento Conſtantinianum illud diadema alligatur, qui imminet apex, diverſus eſt ab eo, qui poſtmodum eidem calyptræ ſuperponitur in ſucceſſorum nummis. Quâ ex iis primus Conſtans Conſtantini M. filius conſpicuus eſt, in numiſmate votivo, quod in clypeo ſcriptum exhibet, VOT. MAX. MULT. XL. &c. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmat.* & in *Gloſſar.* ubi Allatius *de utriuſque Eccl. conſenſ. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 12. apud Orientales, Sacerdotum Monachorum *camelaucia*, quibus etiamnum utuntur, ſic deſcribit: *Capitis tegmen eſt* (camelaucium) *ex lana nigricante, ut natura illam dedit, textum, rotundum, altitudine ſemipalmari, in formam conchæ finiens, quà caput ingreditur, non undequaque rotundatur, ſed ubi aures ſunt, plagulæ unguntur, quibus aurium incommodis medentur. Nomen habet, ut ipſe exiſtimo, quidquid alii dicant, quòd ex pilis camelorum ut plurimùm texatur.* V. quoque Iſaacum *Invectiv.* 2. *in Armenios*, *pag.* 414 ubi Epiſcopos illorum, cùm ſacra obeunt, eodem integumento caput operire docet. Solerio *camelaucius*, integumentum capitis eſt Pontifici uſuarium, dictum ab ἐλαύνειν τὸ καῦμα, *quòd arceat calorem*, Etymolog. Pileus autem eſt, docente Bedâ *de Tabernac. lib.* 3. *cap.* 8. in modum parvulæ caſſidis extenſus

tenſus ſupra ſummitatem capitis, cujuſmodi Conſtantinum Papam, Conſtantinopolim ingreſſum, geſtaſſe, ſcribit Anaſtaſius in 90. *Pontifex & ejus Primates cum ſellaribus Imperialibus, ſellis & frænis inauratis, ſimul & mappulis, ingreſſi ſunt civitatem: Apoſtolicus Pontifex cum camelaugo, ut ſolitus eſt Romæ procedere.* Ad quæ verba Solerius, *Non videtur*, inquit, *hoc capitis tegmen aliud fuiſſe, quàm pileolus purpureus, quo ſemper* (Pontifex) *operitur; cujuſmodi Camelauciis uſos itidem Impp. docemur, ex Conſtantino Porphyrogenito in Chorographia. Alterius materiæ erant, quæ eo nomine paſſim apud Italos donabantur capitis tegmina, Cedreno lib.* 1. *ſic memorata: Eſt & aliud genus ſportæ, quæ pilei loco capiti imponitur; Italis Camela dicta, unde & Camelaucia.* V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 13. & quæ retro dicta. Sed & aliquando ſupra faciem extendi, ita ut operta hujuſmodi tegmine ſubduceretur proſpectui aliorum, & in eum finem uſurpari ſolitum eſſe, legimus in *Vita* Mariæ, neptis Abrahæ, quæ eſt inter opera S. Ephremi. Idem *Sect.* 15. Plura in hanc rem. V. apud Roſweydum *Onomaſtic.* voce *Camelauchium.* Nec omittendum, pleroſque è Latinis Scriptoribus, pro *Camelaucium*, mutatis literis *Calamaucum* ſcribere, Iſidorum in *Gloſſ* Papiam, Ælfricum, Ugutionem, Anaſtaſium Bibl. Bedam, Alios: quam ſcripturam genuinam eſſe, Salmaſius à *καύω* contendit. V. ſuprà *Calamauci.*

Cameli, à pop. cognomine dicti, apud Arabes trium generum; *Clitellarii*, craſſi, proceri, oneribus ferendis aptiſſimi, *hugiun* Arabib. dicti, & Chal. *hogene*, i. *Εὐζωνοι*, qui mille libras geſtant; *Duplici gibbo* rigentes, qui ad equitationem non minùs, quàm ad onera geſtanda, commodi, olim in ſolis Bactris, *Βακτριανοί* hinc Græcis, Arabibus *bechti*, hodie paſſim in Aſia naſcuntur; Et *Graciles* ſtaturâ, ſed expeditiſſimi, Græcis *δρομάδες*, Arabibus *ragmahil* appellati, quibus ſoli fere nobiles utuntur, &c. Eorum lac & carnem inter cibos multi commendant, Ariſtoteles *Hiſtor. lib.* 6. *cap.* 26. Plinius *lib.* 11. *cap* 41. Hieronymus *in Jovinianum lib.* 2. *cap.* 6. &c. Herodotus in *Clio*, ubi de Perſarum natali die, ſolidos camelos apponi conſuevisse, tradit, Ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι, *Quâ, qui in iis ſunt locupletes, bovem, & equum, & camelum, & aſinum ſolidos apponunt in furnis coctos.* Quin ipſis quandoque Regibus id cibi oblatum, Antiphanes docet in *Oenomao*, apud Athenæum *lib.* 4.

—— —— —— ὁ μάγειρος ὅλον
Τέρας ὀπτήσας, μεγάλῳ βασιλεῖ θερμὸν παρέθηκε κάμηλον.
Coquens ſolidum
Monſtrum coquens magno Regi calidum camelum appoſuit.

Lampridiuſque eadem de Heliogabalo memorans, non ſolùm *calcanea camelorum*, ſed & integros *camelos exhibuiſſe in cœnis aliquoties*, ſcribit. At Iſraelitis olim *cameline carnis* eſu interdictum fuiſſe divinitus, in Sacris legimus, &c. De eſu *Camelorum* in bello, V. Plinium *lib.* 8. *c.* 18. Strabonem *lib.* 16. Diodorum *lib.* 1. & 3. Herodotum *lib.* 7. Pollucem *lib.* 10. *cap.* 8. Polyænum *Stratagem. lib.* 7. Herodianum *lib.* 4. Vegetium *lib.* 3. *cap.* 23. & inter Sacros Scriptores Auctorem libri Judicum, & 1. *Sam cap.* 30. *verſu* 17. In caſtris Romanorum jam inde à vetuſtis temporibus, eorum multus uſus fuit, ad prædam portandam, quibus cum epibatis ſuis quinque pedes aſſignat Hyginus & in prætentura eos collocat: Unde ſemper Ducibus Tribuniſque *cameli* vel *camelæ* cum equis muliſque datæ: Salmaſius *ad Trebellium Pollion. in Claudio.* Aliàs homines, ſarcinas, cibos, merces & res pretioſas, vehebant. Quandoque curribus jungebantur, ut colligere eſt ex Eſaj. *cap.* 21. *verſ.* 7. Ita Nero, Circenſibus *commiſit camelorum quadrigas*, apud Suetonium *cap.* 11. Et Heliogabalus junxit *camelos quaternos ad currus in Circo. privato ſpectaculo*, apud Lampridium. De pilis illorum, hic infrà: plura verò hanc in rem V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib II. cap.* 1. *& ſeqq.*

Camelius, Medicus Auguſti, quo Imperator ante Muſam uſus eſt. Appulejus *de Remediis Salutaribus. Divus certè hac lactucâ conſervatus in ægritudine fertur prudentiâ Muſæ Medici, cùm prioris Cameli religio nimia ei abnegaret.* Nempe Camelius lactucarum eſum ægrotanti Auguſto negabat: Muſæ verò operâ ex valetudine ancipiti ope lactucæ convaluit. Fuit autem *Camelius* nomen Romanum, ut & *Camerius* & *Camellius*: quorum omnium mentio occurrit in vett. *Inſcriptionum* tomo. Nominatim in eo memorantur, *C. Camelius Heracla*: Et *C. Camelius Africanus Fabianus* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1272.

Camella, Polluci Σκύφος, in qua feſto Paganalium Deæ Ceteri, vel quæ eadem eſſe videtur, Pali. potionem propoſitam fuiſſe, notat Scaliger; quam *Burranicam* dictam eſſe docet: eoque refert verſus Ovidii *Faſt lib.* 4.

Dum licet, appoſita veluti in cratere Camella
Lac niveum potes, purpureamque ſapam.

In quæ verba, *Hæc potio*, inquit, *burranica dicebatur à colore burro, quem mulſum lacte dilutum facit.* Feſto *Burranica* potio appellatur lacte commiſtum ſapa, à rufo colore, quem *burrum* vocant. Unde *burram* ruſtici dixere buculam, quæ roſtrum habet rufum: & Lacernæ rufi coloris vulgò uſurpatæ. inde *Birrhi* ſeu *Byrrhi* ſunt dictæ Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 17.

Camelopardalis, Ariſtoteli ignota fuit & Græcis omnibus, uſque ad Agatharchidem, ſub Ptolomæo VI. ſeu Philometore; poſt quem Artemidorus, Ptolomæo VIII. ſeu Lathyro æqualis,; & tertius Diodorus, ſub Julio Cæſare, tam ineptè de ea ſcribit, ut appareat, tum temporis rarum fuiſſe animal & parum notum. Nempe ante Cæſarem Romæ nemo *camelopardalim* viderat. Plinius *lib.* 8. *cap.* 18. *Camelopardalis Dictatoris Cæſaris Circenſibus ludis primùm viſa Romæ.* Neque verò id mirum, cùm in iis procreetur locis, quæ non remota ſolùm, ſed tam inacceſſa ſunt, ut ea crediderint Vett. prorſus eſſe inhabitata. Et Strabo quidem ſedem iis metatur ad Auſtri cornu: Leo Africanus & Marmolius, in Nubia naſci ait; Antonius Conſtantius, in orâ Æthiopiæ, ad Auſtri cornu prom. vergente. Unde eſt, quòd Heliodori *lib.* 10. Axiomitæ hoc animal, ut peregrinum, Regi Æthiopum magni muneris loco attulere. Dicitur vulgò *giraffa*, Arab. *Zurapha*, Æthiop. *Nabin*, Latinis quoque *ovis fera*, eſtque capite camelino, collo equino, caudâ capreæ, cruribus & pedibus bubulis, albis virgulis rutilas maculas diſtinguentibus, quarum gratiâ Plinius ſcribit indictum ei nomen *Camelo pardalis* fuiſſe. Ejus poſteriora anterioribus ſunt humiliora, ut à cauda ſedere videatur; collum verò rectum eſt, & in altum evectum: Curſu tantum valet, ut nec incitatiſſimi equites illam aſſequi valeant. Tollitur è terra caput ejus ad altitudinem 15. pedùm, ita ut eminus turrim te potiùs, quàm animal, aſpicere credas. Porro cornua habet, ſeu potiùs tubercula ac molles apices: magnificè ingreditur, &c. interim nullam ſævitiam aut feritatem oſtentat, uti eam deſcribit præfatus Conſtantius *Epiſt.* ad Galeottam Manfredum Faventinorum Principem, datâ Fani, A. C. 1487. in qua accuratè agit *de Camelo-pardali*, quâ Laurentium Medicæum donaverat Sultanus Ægyptius, ut Jovio; aut Rex Tunetenſis, ut Volaterrano placet. V. quoque Scaligerum *Exercit.* 109. Geſnerum, Alios, laudatos Sam. Bocharto *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 21. In ejuſdem Conſtantii *Epigrammate* Laurentium ſic compellat *camelopardalis*,

Albertus, Magni clarus cognomine, plenam
Non didicit noſtri corporis effigiem.
Non qui Orbis modico ſcripſit memoranda libello
Plinius & pulchræ conditor Hiſtoriæ.
Non qui ſcriptorem dum corrigit Artemidorum
Strabo, mihi dotes invides ipſe meas.
Qualiacunque vides, iſti mihi cornua demunt, &c.

V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 212. 388. &c.

Camelorum Manſiones, apud Plinium *lib* 6. *cap.* 28. ubi Thomnam caput Gebanitarum abeſſe à Gazâ Judææ opp. quadragies quatuor triginta ſex m. p. idque ſpatium *in manſiones camelorum* ſexaginta quinque dividi, ſcribit: Græcè σταθμοί, propriè dicebantur loca, ubi confecto itinere per noctem quieſcebant, quemadmodum *Mutationes* ſeu ἀλλαγαί, loca mutandis animalibus deſtinata. Et quidem *Manſio* ut plurimum pro unius diei itinere ſumebatur: at in *Camelorum manſionibus* non ſemper ſingulæ manſiones ſingulis diebus itineris conficiendi reſpondebant, nam pro aquationum ratione, quæ ὑδρεύματα vocabant, erant diſpoſitæ. Sic e. g. à Copto Beronicen uſque portum Rubri maris, vetus *Itinerarium*, ducenta & quinquaginta octo m. p. computat, quod iter undecim Manſionibus confici docet, quarum ſingulæ aut 20. aut 25. milliaribus conſtarent. Plinius verò idem illud iter à Copto Berenicen camelis confici ſcribit, *aquationum ratione diſpoſitis manſionibus, lib. cit. cap.* 33. ubi novem tantùm Manſiones numerat, cùm tamen totum illud iter duodecimo die peragi dicat. Sic idem, ubi ſuprà, ſingulis Manſionibus camelorum ſexaginta novem milliaria plus minus imputat; ad quem locum V. Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 494. *& ſeqq.* Plura verò hanc in rem hic paſſim in vocibus *Aquatio, Hydreuma, Manſio*, &c.

Camelorum Pili, in Caſpiis olim fuere molliſſimi & ex iis confectæ veſtes ad delitias pertinebant. Ælianus *Hiſtor. lib.* 17 *cap.* 34. Κάμηλοι δ' ἀριθμοῦνται πλείους, αἱ μέγισται κατὰ τοὺς ἵππους τοὺς μεγίστους, εὔτριχοι ἄγαν· ἁπαλαὶ γάρ εἰσι σφόδρα αἱ τούτων τρίχες ὡς καὶ τοῖς Μιλησίοις ἐρίοις ἀντεξετάζεσθαι τὴν μαλακότητα. ἐσθῆτα οὖν ἐκ τούτων οἱ ἱερεῖς ἐσθῆτα ἀμφιέννυνται καὶ οἱ τῶν Κασπίων πλουσιώτατοι καὶ δυνατώτατοι. *Cameli etiam* (apud Caſpios) *plures numerantur, quorum maximi maximis equis ſunt magnitudine pares, pilis magni pretii: ii enim ita molles ſunt, ut cum Mileſiis lanis mollitie comparari poſſint. Ex illis porro Sacerdotes induuntur, & Caſpiorum ditiſſimi quique & opulentiſſimi.* Quod illum habere è Cteſia docent hæc Apollonii *Mirabil. cap.* 20. Κτησίας δὲ ἐν τῇ δεκάτῃ Περσικῶν καμήλους τινάς ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι, ἃς ἔχειν τρίχας ὡς Μιλήσια ἔρια τῇ μαλακότητι· ἐκ δὲ τούτων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄλλους δυνάστας τὴν ἐσθῆτα φορεῖν. *Cteſias Perſicorum lib.* 10. *refert, in ea regione eſſe camelos, quorum pili mollitie lanas Mileſias æquent, Sacerdoteſque & alios Proceres veſtes ex iis confectas geſtare.* Ita in Imperio Magni Chami, in urbe Calacia, Metropoli Provinciæ *Tanguth*, inveniri pannos, nomine *Zambilotte*, de lana alba & pilis camelorum contextos, quibus vix pulchriores in mundo inveniantur, narrat Paulus Venetus *lib.* 1. *cap.* 63. qui etiam *cap. ſeq.* ubi de terra Gogi & Magogi, *Fiunt*, inquit, *ibi Zambiloti optimi de pilis camelorum.* Cujuſmodi pannos propriè ſignificat vox Gallia *Camelot*, quamvis

ſumatur hodie latiùs. Sed camelorum in Caſpiis aut in Tartaria villi, quàm ſunt tenues, tam ſunt aſperi vulgares, quibus indui conſueviſſe Johannem præcurſorem Chriſti, legimus in hiſtoria Evangel. Matth. *cap.3. verſu* 4. & Marc. *cap.1. verſ.6.* Hebræi vocant צמר גמלים *lanam camelorum*: ut, cùm quærunt, *an ut lanam ovium, ita lanam camelorum, cum lino miſcere Lex vetet*, Levitici *cap.19. verſu* 19. & Deuteron. *cap.22. verſ.11.* Item, *an lepra inficiat veſtes ex lana camelorum, quomodo inficit veſtes ex lana ovium?* Levit. *cap.13. verſ.47,48,52,59.* V. Talmudicum Tract. *Kelaim cap.9.* & Maimonidem *in Kelaim cap.10.§.6.* citatos Bocharto in *Hierozoico* Part. prior. *lib.II. cap.1.* Recentioris ævi Scriptores *Camelotum* quoque & *Camelinum* vocant, cujuſmodi pannum ſic deſcribit Fortunatus *de Vita S. Martini lib.4.*

—— — *Modò ſubit aſpera tela,*
Hiſpida cameli rigido quaſi vellere texta.

E quo, inter Chriſtianos, olim Monachos veſtes confici curaſſe, docet Sulpitius de *Vita* ejuſdem *cap.7.* ubi de inſtitutione Ordinis Monaſtici à S.Martino inſtituti: *Deniq; camelorum ſetis veſtiebantur, mollior ibi habitus pro crimine erat.* Et Paulinus *Vitæ* ejuſdem *lib.1.*

Multis veſtis erat ſetis contexta cameli,
Quæ levibus ſtimulis vigiles contegeret artus,
Excludens tenuem compunctâ carne ſoporem,
Mollia ne fluxum nutrirent tegmina corpus,
Laſciva & tenui veſtis fluctaret amictu, &c.

V. eundem *Epiſt. ad Severum*, & alia quædam hanc in rem, apud du Freſne *Gloſſar.*

Camelorum Tubera, Græcis κυρτώματα & τύλοι, unde ἄτυλοι dictæ, quæ bina habent: Ariſtoteli ὗβοι, unde vox Latina *gibbus*, Æolicè γύβος, *petumen* antiquis Romanis ſeu *petimen*. A qua voce *Petiminarii* fortè dicti, qui ſaltu periculoſo corpus vibrantes, totos plerunque ſe contrahunt & gibbos faciunt, ut Petauriſtæ & alii hujuſmodi parabolî ſaltatores, de quibus V. infrà. Eadem quia oneribus læſa melle inungi ſolent, hinc cameli tuber, Hebraicè דבשת *dabbeſeth* dicitur, Eſajæ *cap.30. verſu* 6. tanquam à voce דבש *debas*, quæ mel ſonat, uti habent R.Selomo *in Eſajam* & Talmudici Doctores *Tract. de Sabbatho cap.8.* & 14. nec non *in Bava Metſia cap.3.* Cui tamen originationi utpote longius petitæ, non aſſentitur Sam Bochartus, quem vide *Hierozoici Parte poſter. lib.IV. cap.12.*

Camera, cubiculum, cœnaculum, conclave, q. *camura*, à curvitate, ut placet Papiæ: ſeu potiùs à Græco καμάρα; κάμαρον autem idem quod περιφερές, *curvum* ſeu *inflexum*, arcuata enim & in morem rotarum rotundata tecta *cameræ* ſunt. Unde *rotatio camerarum*, apud Caſſiodorum, ἡ περιφέρεια τῶν καμαρῶν, V. infrà in voce *Trichilæ*. Itaque errat Vir doctiſſimus, qui *ad verba Vopiſci in Aureliano, Habuit in animo, ut aurum neq; in* cameras, *neq; in pelles mitteretur*: per *cameras*, laquearia privatarum ædium & balnearum vult intelligi. *Cameræ* enim tecta ſunt curva, de quarum diſpoſitionibus videri poteſt Vitruvius *lib.7. cap.3.* nam & trulliſſabantur & inducebantur tectorio: Laquearia autem vel laqueata tecta erant, quæ nunc *lambriſſata* Galli vocant. Ex tabulis namque ligneis fiebant, in varias figuras & mæandros ſectis ac cælatis; quæ plerunque etiam verſatiles erant, ita ut & flores & unguenta deſuper ſpargerent, uti apud Suetonium *in Nerone* legimus: id quod in *cameris* fieri non potuiſſet. Et quidem *camerarum* uſum Vett. ignoraviſſe, notat Servius; eâ ratione vela ſubtendentes laquearibus ad excipiendum pulverem, qui per rimas tabularum multus conſueverat manare: quibus non opus in *cameris*, ut quæ tectorio opere inductæ rimis non dehiſcunt & proin pulverem nec admittunt, nec tranſmittunt. Neque verum, quod Iſidorus ait, laquearia cameris ſubtegi conſueviſſe, niſi nomine laquearium ibi *coronas* intelligat, quæ ſubjiciebantur cameris, tenuis ſubtiliſque operis & aliquando ex gypſo, aliquando ex creto marmore, perducebantur ac modò puræ, modò cælatæ fiebant. Sed hic camerarum ornatus multum à laquearibus diſtabat, trulliſſatis enim politiſque cameris ſubjiciebatur. Tectorio igitur opere inducebantur cameræ, & picturis tectorio ſuperinductis, non ſecus ac parietes, decorabantur, quod tectorium ὑποχάρτωσιν vocabant, V. *Epiſtol.* Pontificum 61. ubi ὑποχάρτωσις videtur dici coronarium opus, quod cameris ſubjici ſolitum diximus, à chartæ tenuitate & ſubtilitate & idem eſſe, ac ὑποπετάλωσις: niſi quis ὑποχάρτωσιν dictam malit, quòd uſus chartarum fuerit, in cameris intexendis & diſponendis, vel etiam decorandis. Sed ſuperior ſententia potior videtur, cùm optimum *Gloſſarium* ὑποχάρτωσις *tectorium* interpretetur. Etiam verò imbracteabantur cameræ, ut ex Vopiſci *l.c.* patet: muſivo item opere decorabantur; imò muſivum opus propriè cameratum fuit & de earum ornatu tantummodo apud Auctores uſurpatur, quemadmodum ſolum ſeu ἔδαφος arte pavimenti ſeu [illegible] ornabatur. Porro ex Procopio *de Ædif. Juſtin. Serm.1.* diſcas, aliud *cameras* ornandi pingendique genus fuiſſe, cerâ reſolutâ igne, quod ad Encauſticen pertinet; quo genere picturæ parietes conſueviſſe pingi, ait Auctor Etymologici magni. Eodem autem genere & parietes & cameras pingi & ornari ſolitas dictum. *Urere coloribus* dixit Ovidius,

—— —— *Tabulamque coloribus uris*, &c.

Sic variis modis *Cameræ* ornabantur, coronario opere, muſivario, cerographia, vel encauſtice, & imbracteatione: quem poſtremum ornandi modum prohibere in animo habuit Aurelianus Imp. Apud Recentiores verò vox latiùs ſumi & ad quævis tecta extendi cœpit: unde etiam *Cameræ* cœnationes ipſæ appellatæ ſunt, ſive laqueatæ eſſent, ſive cameratæ: & Iſidorus ſic vocem ſumit, cùm laquearia eſſe dicit, *quæ cameram ſubtegunt & ornant, figuris vel rotundis vel quadratis, ligno ſeu gypſo ſive colore etiam factis.* Plura ejuſdem ſignificata V. hic infra; & de *Cameris* accuratè diſſerentem Salmaſium *Notis ad Spartianum in Peſcennio Nigro & Vopiſcum loco citato.* nec non *Exercitat. Plinianis ad Solinum paſſim*, ubi de *Camerarum* duobus generibus, quæ *ex lapide* ſtruebantur, aut quæ *ex contignationibus* factæ ſignino opere inducebantur & albario poliebantur: de ornatu porro earum, qui *opere muſivo*, *vitro* & *gypſo* fiebat: tandem de variis ſpeciebus, *Teſtudine*, *Fornice* & *Concha*, complura habes, *pag.1214. & ſeqq.* adde *pag.232.* ubi de *Cameris* ceris inuſtis ſeu encauſto quoque pingi ſolitis, &c.

Camera, apud citerioris ævi Scriptores, conclavis eſt, ubi theſaurus reponitur & ſervatur: quâ notione apud Græcos κάμερα occurrit, uti du Freſne docet *ad Alexiadem.* Inprimis ſumitur pro Fiſco Imperatoris vel Regis Unde Fridericus I. Imp. apud Helmoldum *lib.1. cap.80.* & in *Hiſtor. Archiep. Brem.* A.C.1155. *Magna*, inquit, *requiritis, ò viri Romani, de exinanita camera noſtra.* Sic in Teſtamento Caroli M. apud Eginhartum legimus, *Quidquid in* camera *atque veſtiario ejus eo die fuiſſet inventum.* Inde in Francia, Fiſcus ſeu Theſaurus Regius hodieque *Camera Denariorum* dicitur: factumque, ut provinciæ etiam atque urbes, quæ immediatè Principi ſuberant, & fiſci erant propriæ, *Cameræ* dicerentur, V. *LL.* Edwardi Confeſſ. Matthæum Pariſ. *A.C.*1242. Alios. Sic Monaſterium S. Dionyſii *propriam Cameram* Regis Franciæ, vocat Rigordus *A.C.* 1185. &c. Porro pro Curia Principis, pro officina ejus monetaria, pro officio Camerarii in Monaſteriis, pro Dotalitio uxoris, vocem uſurpatam reperias, in *Vita* S. Adelberti Prag. *Antiqq. Lect. Tom.V.* in *Charta* Guilielmi Ducis Aquit. apud Beſlium *pag.539.* in *Monaſtico* Anglic. *Tom.I. pag.148.* in *Pacto* Nupt. inter Ludovicum II. Siciliæ R. & Rolandam fil Johannis Regis Aragonum *A. C.* 1399. Quâ ultimâ notione hodieque in uſu apud Gallos eſt, qui *la Chambre de la Femme* vulgò appellant ſupellectilem, quæ, poſt exceſſum conjugis, uxori addici ſolet. De *Camera Clericorum*, quæ in Francia idem erat, quod *Garderoba* in Anglia, V. Fletam *lib.2. cap.14.§.1.* & plura hanc in rem, apud Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Camera, pro ſepulchro camerato & hypogæo ſeu ſubterraneo, apud Phlegontem: Ἀνοιχθείσης δὲ ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας, εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μετηλλαχότες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφαίνετο τὰ σώματα κείμενα, τῶν δὲ παλαίτερον τετελευτηκότων τὰ ὀστᾶ. ἐπὶ μόνης δὲ τῆς Φιλιννίου ἐτέθη καὶ σινδὼν ἐμφωλεύουσα, εὕρομεν ἐπικείμενον τὸν δακτύλιον τὸν σιδηροῦν, καὶ τὸ χρυσόκλειστον ποτήριον. Ubi hypogæum illud monumentum totius familiæ, quòd fornicatum eſſet, καμάραν, i. *camaram*, vocat; κλίνας verò ſingulorum cadaverum thecas vel arcas, quæ unâ καμάρᾳ vel *fornice* habebantur conditæ. Et quidem cùm *Cameræ*, aliæ eſſent ὀρυκτικαὶ, quæ ſemicylindri formam habebant & oblongæ erant; aliæ οἰκοδομικαί, quæ ex ſtructura factæ & concavos receſſus haberent; poſteriori modo fiebant ſepulchra Judæorum, ut & Græcorum, ſubterranea omnia, quas *Cryptas* dicebant & *Speluncas*. Cujuſmodi etiam fuit Domini ſepulchrum & Lazari, volubile nempe & fornice tectum ac ſub terra conſtructum, ἐν πέτρᾳ λαξευτῷ καὶ οἰκοδομητόν. Fiebant autem *cameræ* illæ vel fornices Hypogæorum ex magnis lapidibus & quadratis, quos Græci συννόμους λίθους dixêre. Unde apud Strabonem, ὑπόνομοι συννόμῳ λίθῳ κατακαμφθέντες, *quadrato ſaxo concamerati.* Item μονολίθους, Idem *lib.* 7. κατακαμφθεισῶν ψαλίδων διὰ μονολίθων ὑπερβαλλόντων τῷ μεγέθει· Ποτίμους quoque: quo modo Plato de monumento hypogæo, ex lapidibus ſtructum & concameratum ingentibus debere eſſe dicit, ἐκ λίθων ποτίμων. Alii λογάδας λίθους appellant. Certè vetus *Itinerarii* auctor, monumentum Eſajæ Prophetæ monolithum revera fuiſſe ait & volubile, quòd ſcilicet cameratum eſſet monolithis. Et in monumento Domini πέτραν vocant Evangeliſtæ, ob magnitudinem, & λατομητὸν ac λαξευτόν, quòd ingentes & quadrati eſſent lapides, quibus cameratum atque conſtructum erat &c. Cæterum non omnium fuit ſepulchra habere ædificata, ſed ditiorum ſolùm ac potentiorum: vilis turba cadavera ſua factâ ſcrobe defodiebat & aggeſtâ deſuper humo tumulabat; cippo lapideo ſuper illud χῶμα ſtatuto, qui nomen & elogium defuncti contineret: qua de re infrà dicemus. V. plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.1213. & ſeqq.* & infrà ubi de Sepulchralibus vett. *Hypogæis.*

Camera Apoſtolica, Pontificis theſaurus eſt, & Patriarchium aliquando dicitur. *Unde autem ſumebat ea, quæ ad uſum ſui corporis erant neceſſaria? Dicit Fratus manifeſtè de* Patriarchio *Romano, &c. Neſcitis Eccleſiam Romanam? Dico enim vobis, quia ſi quis venit illuc miſerabilis homo hoſpitari, omnia ad uſum præbentur ei, &c. In*

exilio

exilio S. Martini Papæ in Collectan. Anaſtaſii Bibl. *per Sirmondum in 8. edito pag.* 99.

Camera Clericorum, V. ſuprà.

Camera Denariorum. Ibid.

Camera Papagalli, appellata eſt in Vaticano Palatio, ubi habebatur Conſiſtorium Secretum. *Ceremoniale* Rom. *lib.* 1. *ſect.* 9. *cap.* 3. *Conſiſtorium ſecretum celebratur in Aula aliqua palatii Apoſtolici remotiori* (cameram Papagalli, *quæ eſt in Vaticano, appellant*) *ſed Pontificalis parieti adhæret, in medio ſurgit à ſolo ſine thalamo*, &c. apud Macros fratres in *Hierolexico.*

Camera Spirenſis, ſupremum Imperii tribunal, inſtituta eſt à Maximiliano I. Cùm enim vagum ſæpius eſſet Conſilium Aulicum & Cæſar ipſe Germaniæ provincias priùs obire cogeretur, nunc in Gallia Italiaque haberet quod ageret, factum inde, ut cauſarum deciſiones lentè procederent. etiamſi Judices aulici proceſſu ſummario uterentur. Itaque incommodis his remedium allaturus Imperator præfatus in Comitiis Auguſtanis, A. C. 1530. decrevit Ordinum omnium conſenſu, ut tribunal Imperiale in poſterum Spiræ Nemetum fixum eſſet, perpetuumque jus diceretur ex Legibus Rom. ſalvis tamen receptis conſuetudinibus, & particularibus ſtatutis ſingulorum locorum. Quæ urbs tempore iſto, in Germaniæ meditullio ſita, ab omnibus locis devolutas cauſas facilè recipere poterat: nunc à latere illo, quo Galliam ſpectat, valde denudari cœpit; quæ ratio, quòd Status Imperii in Pacificatione Weſtphalica de commodiore loco, ubi deinceps *Camera* eſſet, conſilia agitarint. Conſtare debet ampliſſimus hic Conſeſſus, *Judice Cameræ*, Principum, Comitum, Baronum familiâ oriundo & L. *Aſſeſſoribus*, ex ſemiſſe una Pontificiam religionem, ex altera Proteſtantium Sacra amplectentibus; qui conſtituuntur partim ab Imp. partim ab Ordinibus, per Circulos X. incolentibus, uti in *Pacific. cit.* videre eſt §. *Præterea, cùm ob enatas ex præſente bello mutationes*, &c. Ad eam verò non deferuntur cauſæ *matrimoniales*, quas ſolas Papæ reſervari Cæſares voluere: neque *criminales*, neque *religioſæ*, quas Status Imperii, vel quiſque ſeorſim in ſuo territorio, vel conjunctim in Comitiis ſibi vendicant. Sed nec de Feudis Regalibus, vectigalibus, abſolutione à Banno, decernit; hæc enim ad Judicium Aulicum, quod à veteri more ſuperſtes manſit in Cæſaris palatio, pertinent, &c. V. Henr. Kippingum *Juris Publ. Method. nov. lib.* 2. *cap.* 3. ubi de anno inſtitutionis hujus *Cameræ* quod habet, corriges ex aliis, qui A. C. 1495. id à Cæſare, & quidem Comitiis Wormatienſibus, factum eſſe docent. Adde Limnæum *de Jure Publ.* Alios.

Camerana, vulgò *la Chambre*, illuſtris in Gallia familiæ nomen. In qua floruit A. C. 1097. Aymon *de la Chambre*, ac Vicecomitatum Maurienæ, dein Comitatum *de Leville* nactus eſt; ſed cùm maſculi ejus familiæ defeciſſent, ob Margaretam Johanni *de Seiſſel* Dn. *de Bariat*, nuptam, huic genti *Seiſſeliæ* (ex qua etiam Domini *de la Serra* & *Aix* deſcendunt) nomen novum eſt inditum. In ea autem denuo plures lineæ extiterunt, partimque adhuc ſuperant à Johanne Com. *de la Chambre* ortæ; Nempe Marchionum *de la Chambre*, Marchionum *de Aix*. Comitum *de Montreal*, tum Marchionum *de Mexinseux*, nec non Comitum *de Monfort*: Prætenderunt etiam alicujus matrimonii titulo Principatum Arauſionenſem. Præcipuus ramus à Johanne eſt præfato, qui Margaretâ f. I. Urbani *de la Chambre* C. *de Leville* ductâ, ex ea genuit Amedæum Com. *de la Chambre, Leville* & *Dam.* patrem, ex Maria de Sabaudia, Ludovici, qui extinctus A. C. 1517. ex Anna *de la Tour*, filium habuit Johannem III. maritum Barbaræ *d'Amboiſe*: quo matrimonio natus Johannes IV. M. *de la Chambre* Com. *de Leville*, ex Amata *de la Baume* Dn. *de la Ferte Chauderon*, ſuſcepit Johannem Ludovicum March. *de la Chambre* Com. *de Leville* (cui obtigit uxor Claudia *de Saux Tavanes*, ἄπαις) Petrum March. *de la Chambre* (ux. Laurentia *de Clermont de Montoyſon*. itidem ἄπαις) Car. Emanuelem M. *de la Chambre*, ἄπαιδα ſimiliter. & filias 4. Luiſam, Philibertam, Sebaſtianam & Carolam, omnes illuſtribus maritis junctas. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. part. I.*

Camerarius, in Regno Angliæ, idem cum Cambellano ſeu Cubiculario eſt, apud Fletam *lib.* 2. *c.* 6. §. 2. V. ſuprà. In Regno Scotiæ, idem eſt, qui *Juſtitiarius itinerans* dicitur in Anglia: Is enim certis anni temporibus totam Scotiam peragrat & in delicta incolarum exterorumque, præſertim Artificum, ut Braſſiatorum, Piſtorum Carnificum, Appretiatorum carnium, Guſtatorum cereviſiæ, Piſcatorum, Molendinariorum aliorumque inquirit; de ſtateris, ulnis & ponderibus cognoſcit, multas imponit, &c. quæ quidem Regni peragratio *Iter Camerariæ* vel *Camerarii* nuncupatur, in *L. L.* Scoticis à Skenæo editis. in quo opere cognitio & juriſdictio ejus pluribus deſcribitur. In Aula Pontificia, *Apoſtolici* cognomen habet, ſicque dicitur, qui pecuniarum & Eccleſiæ Rom. theſauri curam gerit: quod officium, *Archidiaconi* extincto nomine, à Gregorio VII. Pontif. inſtitutum eſſe, tradit Onuphrius Panvinius. In Monaſteriis officium eſt, ad quod pertinent *omnes cenſus & redditus Monaſterii, ſive de villis, ſive de terris, ſive de molendinis, ſive de aliis rebus quibuslibet, ut* (Camerarius) *eos tempore ſtatuto & percipiat & requirat. Horrea etiam & aratra & terræ arabiles & cæteræ culturæ Monaſterii, nec non & pecora & omnes nutrituræ communes ad ejus curam ſpectant, ut ipſe provideat, quæ in his omnibus inſtaurandis & exercendis ſive conſervandis, neceſſaria ſunt*, &c. Lib. *Ordinis* S. Victoris Pariſ. *M S. cap.* 10. apud du Freſne. Ejuſdem eſt, *procurare omnia veſtimenta & calceamenta & lectos & ſtramenta lectorum. raſoria & forſices, terſoria ad radendum – dat ferra, quibus ferrantur equi Abbatis & Prioris & omnium Hoſpitum*, &c. apud Lanfrancum in *Decretis pro Ord. Benedict.* Aliter *Proviſor* dictus, apud Hugonem Abb. in *Statutis Cluniac.* cui *Subcamerarius*, qui cellarii, granarii, horrei & ſtabuli quoque curam ſibi commiſſam habet, inſervit. De *Camerarii* dignitate, in Eccleſiis Cathedralibus. V. *Statuta* Eccleſiæ Londinenſis in *Monaſtico Angl. Tom. III.* &c. De *Camerariis* inprimis Franciæ ut aliquid addam, dignitas ea eſt in Palatiis Regum, cui *Cameræ* Regiæ. i Theſauri ſeu Cimeliarchii Regii cura incumbebat; de qua ſic Hincmarus Rem. *de Ordine Pal. cap.* 22. *De honeſtate verò Palatii, ſeu ſpecialiter ornamento Regali, nec non & de donis annuis militum, abſque cibo & potu, vel equis, ad Reginam præcipuè & ſub ipſa ad Camerarium pertinebat: & ſecundùm cujuſque rei qualitatem. ipſorum ſolicitudo erat, ut tempore congruo ſemper futura proſpicerent, ne quid – opportuno tempore defuiſſet. De donis verò diverſarum Legationum, ad* Camerarium *reſpiciebat, niſi fortè jubente Rege tale aliquid eſſet, quod Reginæ ad tractandum cum ipſo congrueret.* Ockam *cap. de Scaccario, Officium* Camerariorum *in recepta conſiſtit in tribus, ſcilicet claves arcarum – bajulant, pecuniam numeratam ponderant & per centenas libras in forulis mittunt.* V. quoque Gregorium Turon. *Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 26. & *lib.* 6. *cap.* 45. è quibus colligas, apud Francos non unicum in Palatio *Camerarium* fuiſſe, niſi ii fuerint *Camerarii Provinciarum*, de quibus infrà. Habuere porro *Camerarios* Franciæ Reges uſque ad Franciſcum I. qui, poſt mortem Caroli Duc. Aurelian. filii ſui, quem poſt obitum Caroli Borboniæ Ducis, *Camerarium* conſtituerat, dignitatem hanc ſuppreſſit. V Tillium & plura hanc in rem, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* è quo etiam hæc ſubnectimus:

Camerarii aliquot Regum Franciæ I. & II. ſtirpis.

Talto, ſub Dagoberto R. memoratur Ratperto *de Caſib. S. Galli cap.* 1.

Vandalmarus, ſub Guntranno R. apud Fredegarium *cap.* 4.

Reginardus, *Præpoſitus Cameræ Reg.* ſub Ludovico Pio, in *Vita* ejus A. C. 817.

Tanculfus, ſub eod. apud Ardonem in *Vitá* S. Benedicti Anianenſis Abb.

Bernardus Com. Barcinonenſis & Dux Septimaniæ in eadem *Vita* Ludovici Pii, & apud Eginhardum, Nithardum, alios.

Ingelrannus Com. ſub Carolo Calvo, apud Aimoini Continuat. *lib.* 5. *cap.* 32.

Theodoricus, ſub Ludovico II. in *Annal.* Bertini, A. C. 878. 879. &c. Porro ſub ſecunda Regum horum ſtirpe, erant *Nuntii Cameræ*, quibus provinciarum & urbium, ad Fiſcum Regium, *Cameram* dictum, ſpectantium, cura demandabatur; erantque veluti Procuratores Fiſci in illis, atque cum Ducibus æquatam habebant poteſtatem. Sic dicti, quòd à *Camera*, ſeu *Camerario* Regio, in provincias mitterentur, eſſentque quaſi *Miſſi Cameræ.* Ekkehardus Jun. *de Caſibus S. Galli, cap.* 1. *Nondum – Suevia in Ducatum erat redacta, ſed Fiſco Regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas* Cameræ, *quos ſic vocabant*, Nuntii. *Ibidem, Huic – cùm aliqua Potamum Cameræ Nuntiorum juris oppidum pertinentia à Regibus darentur*, &c. Quod *Camerarios* tertiæ Regum ſtirpis concernit; recenſent eos paſſim veteres Chartæ & Scriptores, quos conſule. *Camerarios Provinciarum*, in Regno Siculo & Neapol. eoſdem cum *Cameræ Nuntiis* præfatis, facit du Freſne laudatus.

Camerarius Cardinalis, in Aula Pontificia, qui *Cameræ*, ut vocant, *Apoſtolicæ*, h. e. theſauri Papalis & redituum Eccleſiæ Rom. curam, ac Sede vacante, per illos dies, quibus *Conclave*, ut ajunt, nondum celebratur, magnam juriſdictionem exercet, monetamque cum gentilitiis ſuis inſignibus cudit. Huic, ſi Sede nondum redintegratâ, decedere contigerit, ex facultate Bullæ Clementis V. ipſi Cardinales alium in eadem dignitate ſubſtituere tenentur, Dominic. Macer in *Hierolexico*, V. quæ de *Camerario Apoſtolico* retro ſunt dicta.

Camerius, nomen Romanum. V. ſuprà *Camelius.*

Camerlengus, V ſuprà *Camarlengus.*

Cameus, vulgò dicitur lapis lacteus, nigro & candido compoſitus, cujus nempe ſuperficies candida eſt, radix verò nigra; marmoribus potiùs, quàm gemmis, annumerandus. Ingentes namque exciduntur cruſtæ, quibus lactea ſuperficies, quæ ectypis imaginibus aptatur; fundus autem vel radix nigerrima ſubſternitur. Paulus certè Silentiarius inter marmora recenſet atque ſic id genus deſcribit *in Ecphraſi S. Sophiæ*,

Ὅσσα δὲ Κελτὶς ἀνῆχε βυθοκεύθμων ἄγκεα
Χευτὴ μέλαν σίλβουσα πολὺ γλάγος ἀμφιβαλοῦσα
Ἔχχυθεν ἦχι τύχησιν ἀλώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα.

Ubi *corpori nigro ſuperficies lactea hinc inde ſuperfuſa*, marmoris omnino illud genus deſignat, unde vulgò *Camei* fiunt. In Germaniæ montibus illud inveniri iiſdem in verſibus innuit idem, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 562. & ſuprà, ubi de *Cameis figuris.*

Camitabo, pannus utrinque dependens, à pileo Patriarchali, *Lexicon* Gr. apud Car. Macrum *in Hierolexico.*

Camilla, inter veſtes Epiſcopales, apud Theodulſum *lib.6.carm. 18. de Veſtib.Epiſc.*

Fluxa camilla *caput ; mentem tegit*,&c.

Gall. *Camail*. V. ſuprà in voce *Camallum*. Niſi potiùs legendum *Capella*, i. minor capa, quâ caput tegebant, uti cenſet du Freſne *in Gloſſario.*

Camilli & *Camillæ*, miniſtri ſacrorum, à Romulo inſtituti: de quibus Dionyſius *lib.2.* ita *Romulus voluit uxores cum ſuis maritis fungi ſacerdotio, & ſi qua ſacra viros obire vetaret mos patrius, ea relinqui fœminis, in ejusque miniſterii partem debitam venire ; illorum etiam liberos : quòd ſi qui prole carerent, eis liceret optare ex quacunque tribu puerum puellamque, elegantiſſimos : alterum miniſtraturum ſacris, donec pubeſceret : alteram tantiſper, dum pura eſſet à nuptiis*, Joh. Roſinus *Antiqq.Rom.lib.4.cap.31.* Dicebatur quoque in nuptiis *Camillus* puer impubes, qui in operto vaſe, quod *Cumerum* vocat Varro *de L.L. lib.6.* utenſilia mulieris, quæque in uſu ac miniſterio ſponſæ erant, ferebat, Idem Roſinus, *lib.5.cap.37.*

Caminata, in *Chronico* Fontanell. *cap.15.* ſeu *Caminada*, apud Chrodegangum in *Regula Canonic.cap.36.* locus eſt, ubi Monachi in commune convivantur, ſeu, uti cenſet Haeſtenus, calefiunt. Unde Gallorum *Cheminée* ortum. Landinus *ad Dantem* ait, *Caminatas* dici in Lombardia *Sale de pelagi*, h.e. *Palatiorum œcos*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Caminus, apud Plinium *lib.34 cap 12.* ubi de Auro *Quod effoſſum eſt, tunditur, lavatur, molitur, ut farina ac pilis cuditur. vocant argentum, quod exit è fornace, ſed auri. At quæ è camino jactatur ſpurcitia, in omni metallo Scoria appellatur*: idem cum fornace, uti idem alibi eam vocat. Gloſſæ *Fornax*, καμῖνος. Habuitque in auro coquendo locum; cujus ramenta in catinos quidem coquenda mittebantur ex argilla factos: ſed illi catini in fornace ſeu camino ponebantur. Et quidem catinos iſtos ἀγγεῖα κεραμικὰ Agatharchides vocat: in *camino* verò poni conſueviſſe, idem Plinius ait, *Catini fiunt ex taſconio, hoc eſt, terra alba ſimilis argillæ: neque enim alia flatum ignemque & ardentem materiam tolerat.* Sed & καμίνους in argento vocat Strabo, τὰς δὲ τοῦ ἀργύρου καμίνους ποιοῦσιν ὑψηλάς, *Argenti verò caminos faciunt ſublimes.* Imò in omni metallo, *in quo, quæ è camino jactatur ſpurcitia, Scoriam dici*, Plinius habet, *d. l.* V. Salmaſium *ad Solinum, pag* 1079.

Camiſatus, Clericus eſt, cui cùra erat infundendi aquam calidam in calicem, poſt conſecrationem, ritu Græcorum, à quibus ζεωτοφόρος appellatur, V. Curopalatam, laudatum Macro. Græci namque præter aquam, quam ponunt in calice, in Euchariſtiæ principio, quaque denotari volunt aquam ex latere Chriſti manantem, infundunt etiam poſt conſecrationem aliquas guttas aquæ calidæ ante communionem, ut ſignificent, quòd etiam in corpore Chriſti jam mortui remanſerit Divinitatis calor, ſeu, *ut labiis admotis & ſanguini communicantes ſic afficiamur, quaſi è vivifico illo latere biberemus*, quæ verba ſunt Simonis Theſſalonic. Hoc proin officio qui fungebatur, dicebatur *Camiſatus*, forte à *Camiſia*, h. e. alba ſeu ſuperpellicio. Citrinus à Novar. *Sacr. Elect. lib.5. cap.8.* Camiſatus *ferendis ab altari carbonibus & ſacris lebetibus calefaciendis occupatus eſt, ut illic more ſolito aqua fervens tempeſtivè ſacris calicibus infundatur*, apud eund. Macrum.

Camiſia, ſive *Camiſium*, prima veſtium ſacrificalium linea tunica talaris: quæ quòd ad talos pertingeret, *Poderis*, Gr. ποδήρης, à colore *Alba* dicta eſt; ipſa verò a *Camis* nomen accepit, de quibus vide ſuprà, in voce *Camæ*. Fuiſſe ſtrictam & corpori adhærentem, tradit Hieronymus ad Fabiolam, *camiſiæ ſimilem militum Camiſiis eſſe* dicit, *quæ ſic aptæ membris & adſtrictæ corpori, ut nihil militares exercitationes impedirent* Earum mentio apud Anaſtaſium, *in vita Benedicti III. Camiſias albas ſigillatas holoſericas cum chryſoclavo.* Caſaubonus *in illud Lampridii, in Alexandro; In linea autem aurum mitti etiam dementiam judicabat, cùm aſperitati adderetur rigor*; jure, inquit, damnatas ab Alexandro lineas auro clavatas, propter aſperitatem ac rigorem: & propterea ſe valde mirari, cur apud Anaſtaſium legantur *Camiſiæ auro clavatæ*, has autem non ad uſum comparatas ſed ad ornatum ædium ſacrarum. Verùm nihil aliud illæ *Camiſiæ* fuerunt, quàm lineæ tunicæ ſacrificantium, & ad uſum ſacrorum, non ad ornatum templorum: in quibus auri rigor & aſperitas non erat geſtantibus incommoda, cùm ſuper alias veſtes, nempe communes, injicerentur; ſecus tempore Alexandri, cùm lineæ nudis carnibus admoverentur, quas auri rigor ac aſperitas lædebat Certè quemadmodum epularum miniſtri, in tunicis tantùm & ferme lineis, ſic etiam in ſacro convivio, Altaris miniſtri ſive Diaconi in tunicis, quas & nunc *tunicas* appellant, inſerviebant, turba minor ſacricolarum in tunica linea. Honori Epiſcoporum tamen datum eſt, ut ſoli duas tunicas in ſacris geſtent, præterque *Camiſiam* talarem, tunicam ſuperiorem induant, quæ primò de more Κολοβίου erat ac ſine manicis, mox in Dalmaticam converſa eſt, teſte Alcuino *de divinis officiis*: quemadmodum in vet. Teſtamento Pontifex præter tunicam lineam, etiam hyacinthinâ induebatur, cùm reliqui ſacrorum miniſtri lineâ tantùm amicirentur. Fuit autem *Camiſia* olim quidem, ut dictum, talaris ac manuleata, quales in antiquis picturis cernuntur, poſt brevior in uſu eſſe cœpit, nec tamen eâdem ubique formâ. Plerunque manicata eſt, ſciſſis tamen & laxè fluentibus manicis, alibi ſtricta corpori & brachiis preſſa, quales Cardinalium & Clericorum Auguſtinianorum, alibi etiam ad inſtar involucris tonſorum, quod totum corpus involvit & hinc inde brachiis in humeros rejicitur, ut veteres Caſulæ ſive Planetæ, quæ forma Patavii viſitur, *Cotta* Italis dicta, V. ibi. Lectorum propriam fuiſſe, ait Simon Theſſalonic. *lib. de Sacram.* Ὁ ἀναγνώστης κάτωθεν ἐνδυμα, τὸ καλούμενον καμίσιον, ὅπερ κατὰ τύπον φελονίου ἐστὶ μικροῦ, ἢ στιχάριον, ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερωσύνης δηλοῖ, *Lector veſte ornatur, quam* Camiſium *dicunt, quæ ad parvæ caſulæ, vel certè tunicæ modum è lino conficitur, primamque Sacerdotii delibationem demonſtrat.* V. quoque Codinum *de Officiis, cap 6 num. 3.* apud quem Gretſerus veſtes eas hoc nomine intelligi vult, quas ſupra veſtes Clerici vulgò deferunt, & *ſuperpellicia* Latinis dicuntur. Hinc *Camiſati*, certi ordinis Clerici, apud Græcos, de quibus dictum. *Camiſialis* veſtis, in Concilio Colon. A. C. 1260 *can.7.* tunica longior, hodie Gallis *Sotane*, quam Sacerdotes miſſam celebraturi, ſub Albis habere jubentur: *Camiſile* tandem, *Camiſilis* ſeu *Campſile*, apud Monachum Sangall. *de Rebus Caroli M. lib.2. cap.29.* alibique paſſim, veſtis ſpecies, eadem cum Alba ſeu *Camiſia*; vel certè tela quævis linea aut cannabina, quomodo *camiſiam* videtur uſurpare Cæſarius *lib.8 cap.32.*&c. V. Macros in *Hierolexico* & Carolum du Freſne in *Gloſſario.*

Camminum, Germ. *Cammin*, urbs Pomeraniæ ulterioris Epiſc. olim, V. in *Caminum*. Inſtitutus hic Epiſcopatus à Bogislao II. vel, ut alii, Caſimiro, Pomeraniæ Duc. poſt Julinum deſtructam à Danis A. C. 1173. ab eoque multis prædiis, iis tamen legibus, auctus eſt, ut ditio per quoſcunque pacis bellique caſus, Pomeraniæ indivulſa maneret, neque Epiſcopus, niſi Principis adſenſu, legeretur: quod pacto inter Ericum I. Pomeran. D. & Sigfridum *Cammini* Præſulem repetito firmatum eſt. Pacificatione verò Monaſterienſi, unà cum Magdeburgico, aliisque quibuſdam Epiſcopatibus, religione ſolutis (*ſecularizatis.*) Brandenburgico Electori obvenit, quibus abdicatæ in Suecos Pomeraniæ damnum ſarciret. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germ. Princip. Gentibus.*

Cammoron, apud Plinium *lib.27. cap.3.* ubi vulgò *cammaron* legitur, vox eſt origine Græca, quâ illa aconiti ſpecies indigitatur, quam θηλυφόνον appellavit Theophraſtus, quòd boves & jumenta & oves & omnes omnino quadrupedes enecet, ipſo die, ſi genitalibus inſulciatur, vel radix ejus, vel Folium. Κάμμορον verò Dioſcorides; ut & Nicander,

Πολλάκι θηλυφόνον καὶ κάμμορον.

quaſi κακῷ μόρῳ ἀναιρῶν, *malâ morte necans*, uti vetera habent Scholia. Vel potiùs Æolicè. quaſi κατάμορον, i. *mortiferum*. Radicem habet ſcorpii caudæ ſimilem, unde & σκόρπιον quidam appellavere; eoque uſus legitur Calpurnius, in uxoribus ſuis interficiendis. Plinius idem *lib.cit.cap.2. Cùm conſtet omnium venenorum ocyſſimum eſſe aconitum — hoc fuit venenum, quo interemtas dormientes à Calpurnio Beſtia uxores, M. Cæcilius accuſator objecit. Inde atrox peroratio ejus, En digitum! ortum fabulæ narravere ſpumis Cerberi canis extrahente Hercule.* Nempe uno digitulo *cammori* ſeu telyphoni ſucco lito verenda uxorum ſuarum tangebat & ſic interimebat Calpurnius. Quamvis autem Aconiti ſpeciem id genus veneni faciat Plinius, propter virtutis viz. & poteſtatis ſimilitudinem, in necandis feris, in cœteris tamen nihil cum eo ſimile habere, ſed omnia diverſa, folium, florem, radicem, colorem, natale ſolum, docet pluribus Salmaſius *ad Solinum pag.882. & ſeqq.* ubi utriusque figuras quoque Lectori ſpectandas exhibet, ex vetuſtiſſimo quodam Dioſcoridis Græci libro.

Campacus, ſeu *Campagus*, ἀπὸ τῆς καμπῆς, *à flexura* vocatus, quòd multas καμπὰς & decuſſes in calceando faceret, ex corrigiarum alligaturis, apud recentioris ævi Scriptores dictus eſt calceus Patriciorum & Senatorum, ſolo colore ab Imperatorio diſcretus. Imperatorum enim *campaci* rubri erant vel phœnicei, Senatorum verò nigri vel etiam candidi. Vetuſtioribus Latinis *calceus* ſimpliciter vocitatus eſt. Nam etſi calceus generale nomen, de quolibet calceamento, ſic propriè tamen dictum eſt calceamenti genus, quo Senatores & Equeſter ordo, & reliqui paulo honeſtiores in Urbe utebantur. Hos Patricii lunatos geſtabant; qui Magiſtratum Curulem cepiſſent, mulleos; qui triumphabant, puniceos, ſtante Rep. Imperatores poſtmodum, ut & reliqua triumphalia ornamenta, puniceos ſibi ſolis, uti dictum, vindicarunt. Interim omnes hi calcei ejuſdem formæ erant, *reticuli* dicti Gallieno, non quòd interciſi eſſent & πολυσχιδεῖς, uti æſtivi calcei hodieque eſſe ſolent; ſed propter lororum & corrigiarum, quibus circa crura alligabantur, variam & multiplicem decuſſatimque volutam implicationem, quæ reticularum planè opus referret. Multis autem corrigiarum nexibus & involutionibus vinciri ſolitos fuiſſe patricios hoſce calceos, innuit Iſidorus, cùm *quatuor* illos *corrigiis* adnecti conſueviſſe ait, quo modo multas omnino decuſſes fieri fuit neceſſe. Uſurpari ſolebat calceus hic in Urbe & in publico; nam domi, depoſitis calceis, ſoleas ſumebant: extra urbem calceos quoque abdicantes. Itaque calceus togam ſemper ſequebatur, ſicut pallium crepida, apud Græcos. Ut verò nomen, ita & uſum calcei, à Siculis & illis Græcis, qui Italiam incoluerunt, accepere Romani, *Romani* proin *calcei* appellatione donati, à Caſſiodoro in *Codicillis Patriciatus ad Thol.* quem

Heſychius κοῖλον καὶ βαθὺ ὑπόδημα, *cavum & profundum calceamentum* appellat, quod uſque ad mediam tibiam aſcenderet, ut caligæ, perones, tubuli, cothurni, qui non minùs, quàm *campagi*, imò etiam magis, tibiatim calceabantur. Nam *campagus* loris tantùm & corrigiis crus involvens, magnam ejus partem intactam relinquebat; quod illæ ſpecies totum operiebant ſolidâ & integrâ pelle, &c. V. Salmaſium *ad Trebellium Pollionem in Gallienis*; qui etiam calceorum uſu ſervis fuiſſe interdictum, ex Servio obſervat. Uti verò *campagum* Trebellius hic, ut & Capitolinus in *Maximino Jun* Regibus & Impp. ſic Prætoribus & Palatinis Scholiaſtes Juliani Anteceſſoris in *Conſtitut.*17. *cap.*63. & quibusvis aliis, atque adeò ipſis militibus. Auctor *Chronici* Alexandr. *pag.*666. adſcribit. Poſtmodum Pontificum Romanorum proprius fuit. *Hypomneſticum* de Anaſtaſio Apocriſ. *Et uno ex* campagis *ejus – quos nullus alius, inter homines portat, niſi ſanctus Papa Romanus.* Unde apud Anaſtaſium in *Stephano IV.* legimus, in degradatione Conſtantini Antipapæ, *Maurianum Subdiaconum orarium de ejus collo ſuſtuliſſe -- &* campagos *ejus abſcidiſſe* Indultu tamen Pontificis etiam Diaconi Romani, Cardinales nempe. Diaconatûs ordine donati primùm; exin Epiſcopi omnes: tandem Abbates quoque, quibus à Pontifice Epiſcoporum ornatus conceſſus eſt, hoc calceo uti cœpere, uti pluribus docet Car. du Freſne in *Gloſſar.* V. iterum præfatum Salmaſium *ad Inſcr. Herodis Attici pag.*102. ex Johanne Gazenſi, & infrà in voce *Campagi*.

Campages, inter nomina montis Tauri, apud Plinium *lib.*5. *cap.*27. ubi alii legunt *Chambades.* Salmaſius *ad Solinum p.*788.

Campagi, Principum ſive Imperatorum Rom. calceamenta erant, cultu, pretio coloreque ab aliorum diſtincta. Jul. Capitolinus in *Maximino Jun. Calceamentum ejus, id eſt, campagum regium, quidam prſuerunt*, Trebell. Pollio *in Gallien. caligas gemmatas annexuit, cùm campagos reticulos appellaret,* V. ſuprà in voce *Calcei*, ut & in voce *Tzancæ.* Balduino *Calceamentum* fuit Imperatorium, cujus formam ex Jul. Capitolino expiſcari licet, qui quidem in explicando Prov. *Caliga Maximini.* apertiſſimè *Campagum*, caligam eſſe dicit; unde cum hac ſimilitudinem habuiſſe, perſpicuum. Interim cultu, pretio ac colore, à caligis vilioribus *Campagos* fuiſſe diſtinctos, certum eſt. Namque idem Auctor Maximini calceamentum *Campagum regium* vocat; id eſt, eo, qui Reges decet, cultu ornatum. Et apud Trebellium Pollionem Gallienus, *Caligas gemmatas annexuiſſe dicitur, cùm Campagos reticulos appellaret.* Ubi quidem è voce *reticulos* eum ornatum elicimus, quo obſtragula illorum crebris & aptè diſtinctis inciſuris, retium ad inſtar, velut feneſtrata fuere. V. Ben. Balduinum *de Calceo cap*,18. ubi *A.* Friſius *Campagi* iconem, ex Mathamo, curioſi Lectoris oculis videndam ſiſtit. Fuerunt autem & *Campagi* ex genere ſolearum, non integrâ ſolidaque pelle crura operientes, ſed faſciis multis reticulatim implexis tegentes, caligis Senatoriis Romanorum ſimiles, uti colligitur ex Juliano veteri Novellarum Interprete, qui *Novellâ* 126. ubi interdicitur Advocatis aliisque, ne, cùm cauſas agunt non præſente Imperatore, dignitatis ſuæ inſignia adſumant; togam nempe & calceos, ibi hos calceos *Campagos* exponit. Hos poſtea Diaconis Romanis conceſſos fuiſſe, ait Papias, V. quoque Gregorium M. *lib.*7. *Epiſt.*28. & Alb. Puciolum *de antiquo jure Siculæ Eccl cap ult.* quem morem, à Conſtantini M. donatione quidam, ſed infeliciter, arceſſunt. Deſcribit eos Amalarius *Eccleſ. Offic. lib.*2. *cap.*18. & Honor. Auguſtodunenſis *in Gemma animæ lib.*1. *cap.*210. ubi inter alia legas, albo corio intrinſecus circumdatos fuiſſe, extrinſecus nigri cùm eſſent: Verba donationis ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ δι' ὀθονίων, *calceamenta ſeu ſandalia candido linteamine illuſtrata*, vocant. Unde patet fuiſſe inciſos καὶ πλαυγιδα, uti & olim ſandalia quædam apud Græcos, de quibus Cephiſiodorus apud Pollucem *lib.*7. *cap.*22. &c. Alb. Rubenius *de Re Veſtiar lib.*2. *cap.*5. *ubi de calceo Senatorio*; contra quem tamen ſentit Salmaſius *in Trebellium*, qui *Campagos* eoſdem fuiſſe cum calceis antiquis Patritiis contendit, uti vidimus ſuprà in voce *Camparus*.

Campana Lex, Ciceroni *ad Attic. lib.* 2. vocatur Lex Agraria Julia, quam C. Jul. Cæſar Conſul, cum M. Calpurnio Bibulo, ſuaſore Cn. Pompejo, tulit ann. U. C. 691. *Ut ager Stellas, majoribus conſecratus, item Campanus, ad ſubſidia Reip. vectigalis relictus, plebi dividerentur.* V. in voce *Julia Lex*.

Campanarius, apud Cæſarium *lib.*2. *cap.*12. alibique, cuſtos eſt *campanarij* ſeu turris, in qua *campanæ* pendent, quas pulſandi cura illi incumbit. Hi vulgò, in Eccleſiis maximè Cathedralibus, ex ordine Cleri ſunt, & *camiſiâ* induti officium hoc obeunt, ex *can.*8. Concilii Colon. A. C. 1260. *Ut* Campanarij *Eccleſiarum, quorum ſervitus ſive onus circa Altare verſatur, nunquam abſque veſte camiſiati compareant, firmiſſimè prohibemus.* Literatos eoſdem eſſe, vult Synodus, ibidem habita *A. C.*1300. *can.* 7. *Ut in defectu reſpondentis ad Altare, cum camiſiis lineis, dum aſſiſtunt in Miſſis, deſervientes Presbytero, miniſtrator non careat ſocio ſibi reſpondente*, &c. apud du Freſne *Gloſſar.* qui in Eccleſia Ambianenſi iſtiuſmodi Clericos *Cloemanns*, voce Germanicâ appellari conſueviſſe, addit.

Campanas baptizandi, in Eccleſia Rom. ritus, memoratur Durantio, cùm ait, *Baptizantur campanæ, Formula verò baptizandi ſive benedicendi antiqua eſt.* Et in libro *Pontificali*, edito ab Alberto Caſtellano, ubi ſal exorciſatur. *ad expellendum ex campana inimicum, & aqua ut omnium pravorum ſpirituum nequitiam ejiciat.* Ibidem; & in *Ordine* Rom occurrit, *tinctum aquâ tintinnabulum*: & petitur, *ut elementum aquæ myſterialiter baptiſmo commodum S. Spiritus ſui ſanctitate reddatur.* Additur in *Pontificali* edito Venetiis anno 1571. apud Juntas, *pag.*166. *Hac commixtio ſalis & aquæ efficiatur ſalutare Sacramentum, in nomine Patris & Filij & Spiritus S.* Forma conſecrationis talis eſt: *conſe † cretur & ſancti † ficetur, domine ſignum iſtud. In nomine Pa † tris & Fi † lii & Spiritus † Sancti. pax tibi.* Aſſignantur porro Suſceptores, ut baptizatis hominibus, & Sancti Sanctæque alicujus nomen ei imponitur; atque ſic lotæ aquâ, cum Trinitatis invocatione, chriſmate, ſale & ſputo inunctæ; linteo ſpeciali formâ abſterſæ, exorciſatæ, &c. campanæ virtutes tribuuntur variæ, *ut viz. per illius tactum & ſonitum fideles invicem invitentur ad præmium & creſcat in eis devotio fidei, fruges, mentes & corpora credentium ſerventur, procul pellantur hoſtiles exercitus, & omnes inſidiæ inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempeſtatum & fulgurum temperentur; infeſtaq; tonitrua & ventorum flamina ſuſpendantur, ſpiritus procellarum & aëreæ poteſtates proſternantur*, uti habet Durandus *Rationalis lib.*1. *cap.*4. &c. Hinc legimus apud Helgaudum *in Roberto R. Signa quinque · unum ex his mirabile. in quo duo millenaria metalli & ſexcentæ libræ fuerunt, cui imprimi, juſſit ſignum Baptiſmi de oleo & chriſmate facti, ſicut Ordo depoſcit Eccleſiaſticus, & ut vocaretur* Robertus, *attribueret Spiritus S.* Neque verò Sanctorum ſolùm Sanctarumque: Sed & modò nomina virorum illis induuntur, ut ex modò laudato Helgaudo patet, qui *Roberti* nomen *campanæ* datum memorat; ut & Ingulfo, qui *Bartholomæi* & *Bettelini* meminit: modò fœminarum, ſic idem Ingulfus *Begam* & *Pegam* duas minores campanas nominatas fuiſſe ait; Auctor *Chronici* Montis Sereni A.1206. *Petronellam* aliam dictam refert, &c. V. ſuprà in *Bertha.* Qua de re Theologi videantur. In *Capitulari* certè Caroli M. A.C. 787. *cap.*18. citato Durantio *de Ritibus Eccleſiæ lib.*1. *cap.*22. *num.*1. *Cloccas baptizari* diſertè prohibetur. Appellantur autem *cloccæ* vocabulo Germanico campanæ, ut notum. De hoc inter omnes convenit, ad convocationem Eccleſiaſtici populi, *campanarum* inſignem uſum eſſe, poſtquàm perſecutionum deſæviente tempeſtate in libertatem aſſerta Eccleſia eſt. Unde Nolanos in eum finem campanas inveniſſe, ut *populus ad preces & Euchariſtiæ celebrationem convocaretur*, veteri Scriptori notatum. Olim verò huic rei inſerviebant *Curſores*, uti diſcimus ex Ignatio *Epiſt.*10. Poſtea, *certis lignis* ſtrepitum excitantibus, utebantur, V. Nicen. Concil. II. *Act.*4. Quò forſan reſpexit Ephrem de ſigno, quo populus convocari ſolebat, loquens, *Paræn.* 23. *Signo verò ad Synaxin & officium dato* &c. quamvis ex ipſius verbis rei inanimatæ ſonus inferri nequeat. Proin in Eccleſia Orientali populum, percuſſis malleo tabulis ligneis, ad preces & officia divina, convocari conſueviſſe, refert Jacobus de Vitriaco *lib.*1. *cap.*77. Unde liber *Miraculorum* S. Anaſtaſii Mart. Τὰ ἱερὰ ξύλα σημάναντες, συνηθροίσθησαν ἅπαντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ, *Sacraque ligna ſonantes, congregati ſunt univerſi, in venerando Templo*: & *Synaxaria* ad XI. d. Sept. *in S. Euphroſyno*, Ὡς τὸ ξύλον ἔκρουσε τῆς ἑωθινῆς ὑμνῳδίας, *ubi lignum pulſavis matutinæ cantionis.* Quod prætereà multis aſtruit Leo Allatius *in Diſſert. de Recentior. Græcorum Templis pag.* 104. & *ſeqq.* etſi fateatur, probetque ex Michaële Pſello & Pachymere *lib.*7. *cap.*5. & *lib.*9. *capp.*5. *ac* 10. cui αἱ τῆς ἐκκλησίας συνακτήριοι κώδωνες, *Eccleſiam congregantia tintinnabula*, dicuntur, poſtremis ſaltem temporibus, in uſu apud Græcos, campanas fuiſſe; quem accepiſſe à Venetis, ſub A. C. 874. auctor eſt Sabellicus *Ennead.* 9. *lib.*1. V. Gabrielem Sionitam, Joh. Eſronitam *in Tr. de nonnullis Orientalium Urb.* poſt *Geogr.* Nubienſem *cap.*6. & infrà, in vocibus, *Hagioſidirum*, & *Simandrum.* Æthiopes in Templis ſuis lapideis uti campanis, ſonum minimè ingratum edentibus, ex ejuſdem nationis in propaganda Fide alumnis ſe audiviſſe, refert Macer in *Hierolexico.* &c. De *Campanarum* verò *pulſatione*, ad felicia nuntia; in adventu Epiſcoporum & Abbatum in Eccleſiis; in violatorum pacis deteſtationem: de earum *ſonitu intermiſſo* in luctu: de earundem *ſuccinctione*, quæ fit feriâ 4. majoris hebdomadæ, aliisque uſibus, in Communione Romana. V. latè diſſerentes Macros fratres in *Hierolexico* & du Freſne in *Gloſſar.* Adde quæ infrà de *Tintinnabulo*.

Campania, adde: Plures hoc nomine regiones, à planitie campeſtri, ſic paſſim apud Auctores dictas, recenſet du Freſne in *Gloſſar.* Ita enim.

Campania Arciacenſis, occurrit apud Fredegar. *cap.*19.

Campania Catalaunenſis, apud Aimoinum *libro* 4. *cap.*1.

Campania Cordubenſis, apud Eulogium *lib.* 2. *Memor. SS. c.*9.

Campania Maciacenſis, apud Aimoinum *lib.*3. *cap.*87.

Campania Remenſis, apud Gregorium Tur. *Hiſtor. lib.*4. *cap.*17. &c.

Campania Tullenſis, apud Fredegarium Schol. *cap.*38. & Aimoinum *lib* 3. *cap.*98.

Campania Vocladenſis, in *Collectan. Hiſtor* apud Caniſium *Antiqq. Lect. Tom* 2. &c. Italique *Campagna*, & Gall. *Champagne*, quemque locum planum & campeſtrem appellant.

Campaniacum, vulgò *Champagnè*, locus Galliæ, in Pictonibus, ubi Junianus vir ſanctus natus dicitur, apud Boethium Vulfinum Epiſc. qui Ludovici Pii Principatu *Vitam* ejus ſcripſit: in territorio Brioſſio *Briou.* Valeſius in hac voce.

Campanula, nomen floris, qui *campanulæ* ſpeciem præfert, non conformatione ſolùm, ſed quòd ſolida, uniusque texti, ducta videatur, & in formam jacta. Nimirum huic flori (mirum dictu ſimul & viſu!) folium eſt unicum, coloris modò albi, modò janthini, modò purpurei, infernè anguſtius, laxius supernè, toto oræ ambitu pateſcens & reſupinum, ſubtile adeò & tenue, ita delicatum ac molle, ut leviſſimo liveſcat attactu. Is ipſe flos eſt, quem *Naturæ rudimentum* vocat Plinius *lilia facere condiſcentis.* Unum eſt porrò miratione dignum, & huic uni flori, quod ſciam, ſingulare; quòd ſcilicet, non paucorum ſpatio dierum, oriente Sole, ſeſe evolvit atque explicat, occidente convolvit & complicat (ex quo dictus *Convolvulus*) gratâ prorſus viciſſitudine. Sic autem ſe convolvit, ut oblongum cernere te putes ex ſerico globulum, artifici intortum manu. Ejus planta, de illarum eſt natione, quæ naturâ caducæ feruntur in terram, niſi fulciantur. Itaque hanc ſi defecerit adminiculum, prorepit humi indecorè; fulcrum ſi admoveris, erigit ſe ſerpitque multiplici lapſu, claviculis arripiens quidquid eſt nacta, fundensque ſe in omnem partem incredibili foliorum luxurie, attenuatorum in haſtulæ cuſpidem, quibus hortenſia paſſim umbracula amœniſſimè veſtiuntur ac decorantur: uti habet Franc. Pomey *in Deſcript. div.* Floret Junio, Julio, Auguſto & Septembri, Gallisque *Campanelle* dicitur, Richelict.

Campaſius, apud Silium Ital. *lib.16.* ubi de ludis à Scipione in Africa celebratis,

Campaſius antiquo fidebat Atlante Magiſtro,
Ipſumque Ætolo Diomedi condita Tinde
Miſerat:

nomen equi, & quidem ſiniſtri funalis, cujus proin unius, utpote ad victoriam potiſſimi, nomine totus agitatoris Atlantis currus intelligitur. Græcè Καμπασιὸς, à καμπάζειν, h. e. à molli membrorum flexu. Poëta,

— — — *Et mollia crura reponit.*

Vel, à peritia metæ campſandæ: Septies enim illa circumagenda erat, antequam brabeum impetraretur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*897. & infrà in voce *Campteres.*

Campeſtris Meditatio, apud Vegetium, illud Vett. exercitium militare ſeu proluſionem denotat, quæ in armis & ſub armis fiebat, non ſecus ac ſi cum hoſte confligendum eſſet: in qua proin diſcebat tiro, & ordines ſervare & vexillum ſuum comitari, ad haſtam, ad clypeum declinare, & reliquos armaturæ numeros ac geſtus. Exhibebatur illa ſub Campidoctore in proluſione campeſtri & decurſione; in qua qui parùm proficiebant, *pro frumento hordeum* cogebantur accipere. Condocefaciebat autem is juniores milites, in illis pugnæ ſimulachris, ſeu *arte militari*, ut vocat Livius *lib.*44. non quæ dicta modò, ſed &, quo pede ſe ab hoſte reciperent, & quemadmodum obverſi adverſariis & in quanto ſpatio reſiſterent, quo clamore in hoſtem irruendum eſſet. Cicero, *Quid exercitatio legionum? quid ille curſus, clamor, quanti laboris eſt?* De clamore Lampridius in *Alexandro Sev. Quin continetis vocem -- certè Campidoctores veſtri hanc vos docuerunt contra Sarmatas, & Germanos & Perſas emittere.* Sed & iidem meditationis hujus Moderatores in agmine curabant, ne aliis feſtinantibus, aliis verò tardius ambulantibus, acies interrumperetur aut tenuaretur: tardiùs igitur incedentes accelerare compellebant & nimis alacres, tardiùs ire cogebant. V. Vegetium *lib.*3. *cap.*6. & ſuprà in voce *Armatura*, quam candem eſſe cum *Campeſtri* hac *Meditatione*, & ab *Armorum exercitio* diverſam, ibi docuimus ex Salmaſio *ad Lampridium loco citato.*

Campi Senaar, quorum mentio Geneſ. *cap.*11. *verſu* 2. campi erant Babyloniæ, in quibus Sapientes ex Noachi ſchola viri, Philoſophiam, inprimis verò Aſtrologiam, excoluere: quod Gentilium quoque eruditiores, ex Chaldæorum traditione, non ignorarunt. Ita enim Favorinus apud A. Gellium *lib.*14. *cap.*1. *Si principes Chaldæi, qui in* patentibus campis *colebant ſtellarum motus & vias & diſceſſiones & cœtus, intuentes quid ex iis efficeretur, obſervarunt.* Eorum princeps *Nimrod* Moſi dictus, ob inſignem Aſtrologiæ peritiam, primus feroces populos imperio regere aggreſſus eſt. Unde & גבר בארץ & גבר ציד לפני יהוה fuiſſe dicitur. גבר ציד autem *virum rerum inquiſitione celebrem*, Paulo 1.*Cor.*1. *verſ.*20 συζητητὴν τοῦ αἰῶνος τούτου, eleganter appellatum, denotat. Hic itaque ut eo meliùs aſtra contemplari, ſimulque facilius tyrannidem tutari poſſet, auctor fuit extruendæ, iis ipſis in campis, turris celſiſſimæ, cujus hiſtoriam habes in loco Geneſeos ſuprà laudato. Poſtea verò Babylone conditâ, è campis in urbem migrans Philoſophia, illuſtre ibi domicilium invenit. Similiter Moſen ſpeculationibus & piis & eruditis rerum naturalium, in *campis Taniticis* vacaviſſe apparet ex Pſalmo 78. *verſu* 12. ſapientiæ ſede temporibus inſequentibus Memphim translatâ. V. Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.*2. *cap.*2. *& lib.*7 *cap.*3.

Campidoctor, in vett. gloſſis ὀπλοδιδάκτης, aliàs *Magiſter exercitus*, item *Cuſtos* & *Monitor*, erat vir quidam ſummæ auctoritatis, qui bellicis exercitationibus præfectus, non modò hortabatur, ſed & coërcendo impellebat tyrones. Talis Maximinus erat, ad quem Alexander Aug. ita apud Jul. Capitolinum *in Maximino*, *Habes*, inquit, *tyrones ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem, eos fac militiam addiſcere, ut mihi multos Maximinos optabiles Reip. efficias.* Talis apud Virgilium Æpytides, *Æneid. lib.*5.

Cuſtodem ad ſeſe, comitemque impubis Juli,
Æpytidem vocat.

Exercitiorum hic Magiſter, in ſegnius officia obeuntes animadvertebat, eosque pro delicti ratione caſtigabat, non voce modò, ſed & verbere: Claudianus,

— — *Inſonuit cum verbere ſigna Magiſter.*

Ælianus *virgam* vocat hoc coërcitionis genus, i. bacillum, ſeu flagellum, Juven. *Sat.*5.

— — — *Metuensque flagelli,*
Diſcit ab hirſuto jaculum torquere Capella.

Niſi dicamus & verber & virgam ſeu flagellum, teſſeræ inſtar fuiſſe, non verò plectendo tyroni dicatam: quò facere videtur illud Virgilii *Æneidos lib.*5.

— — *Signum clamore paratis*
Æpytides longè dedit, inſonuitque flagello.

Sed expeditius eſt, ut ad pœnæ uſum flagellum iſtud pertrahamus. Hor. *lib.*2. *Sat.*1.

Nomina ſectatur modò ſumtâ veſte virili
Sub patribus duris tyronum, &c.

V. Thom. Dempſterum in *Joh. Roſini Antiqq. Rom lib.*5. *paralipom. ad cap* 25.

Campigeni, apud Vegetium *lib.*2. *cap* 7 ubi nomina & gradus principiorum legionis enumerat: *Campigeni*, inquiens, *hoc eſt, Anteſignani, ideo ſic nominati, quia eorum operâ atque virtute exercitii genus creſcit in campo*; iidem ſunt cum *Campi-Doctoribus*, de quibus modò, ab his enim armatura, h. e. exercitii genus in campo, tradebatur. Iidem & *Armidoctores* hinc dicti. *Campiductores* vocantur multis locis, apud Ammianum, ſed *Campidoctor* in antiquis Inſcr. ſcribitur: fefellitque viros doctos Græculorum in Latinis nominibus, ſed & in ſuis enuntiandis, conſuetudo, qui in *Tacticis* ſuis καμπιδόκτορας dicunt. Enumerat eos inter principia Legionis Vegetius *l. c.* & alibi *Campidoctores* ac *Principia* ſimul ponit: *Singulæ centuriæ dividentibus* Campidoctoribus *& principiis accipiunt pedaturas*: Interpretaturque *Anteſignanos*, quia *Campidoctores* & reliqua Legionis principia, ante ſigna pugnabant. Idem *lib.*2. *c.*15.

Campio, Iſidoro *gladiator*, h. e. miles & luctator, qui in *campo clauſo*, ut vulgò dicitur, dimicabat. In ſpecie hoc nomine inſigniti ſunt, qui pro iis, qui duellum inire ex Lege jubebantur, at quapiam causa ſontica excuſabantur, certamen & duellum ſuſcipiebant, cùm reus vel actor qui accuſabatur vel accuſabat, ad id teneretur. V. *LL.* Wilhelmi I Angl R. *cap.*62. Uti enim gladiatores in ludos ſe vendebant & auctorabant, ita hi ſequenti ævo plerunque emptitii ac conductitii erant, hinc inter perſonas infames habiti, Weichbild. *Magdeburg. art.* 129. imò, ut homicidæ, damnati, *cap.*2. *de Cleric. pugn.* Sed & ex lege interdum dominis ſuis ſe addicebant, ut, ſi pugilum operâ pro rebus ſuis tutandis ac aſſerendis indigerent, hoc fungerentur munere, & *bellum vadiare* pro iis tenerentur, acceptâ ab illis certâ, de qua convenerat, pecuniæ ſummâ, in duelli caſibus perſolvendâ, ratione cujus *Campiones* homagium faciebant: neque verò ipſi ſemper pugnare tenebantur, ſed pugiles dare poterant, qui eorum vices obirent. Priusquam autem in arenam deſcenderent, capite tondebantur, gerebantque ſupra aures capillos rotundè adæquatos & in coronæ figuram deraſos: *corporalia dein ſubibant ſacramenta -- dominos, pro quibus pugnam iurabant, veritatem fovere -- & quòd cum omni virtute & potentia, ſtudio & vigore partes, pro quibus pugnaverint, adjuvabunt*, ut eſt in *Conſtitut. Siculis lib.*2. *tit.* 37. *§.* 2. Sacramento præterea ſe purgabant, nullis ſe herbis aut maleficiis uſuros in ipſa pugna, in *L. Longob. lib.*2. *tit.* 55. *§.* 11 Oblationes quin etiam Eccleſiis offerebant, quò Deum ſibi pugnaturis conciliarent, du Freſne *ad Alexiadem.* Pugnabant porro *pedites*, non equites; &, quò expeditiores eſſent, *cincti* ſe arenæ dabant. *Arma* fuſtis erant ſeu baculus & clypeus, in *L. cod. cit. tit.* 5. *§* 10. *cubitalem ſtipitem* iis tribuit Saxo Gramm. *Hiſt. Dan. lib.* 5. *clavam non ſpinoſam, nec cum aguzoribus nec habentem cornua, nec ex parte fuſtis ad modum unguis*, *Conſtitut. Siculæ* ubi ſuprà §. 1. Interea verò dum decertabant *Campiones*, ii, pro quibus dimicabatur, detinebantur in carcere, ſiquidem de crimine capitali ageretur, uti refert Phil. Bellomanerius *cap* 67. Quòd ſi victus eſſet *Campio*, is, pro quo pugnaverat, ſi de capitali crimine non ageretur, re, pro qua pugnatum fuerat, non excidebat modò, ſed & manus abſciſſione mulctabatur, ut habet idem *ibid* vel habebatur infamis, uti eſt in *Aſſiſis* Hieroſol. *cap.*62. Ipſius verò *Campionis* pœna, dextræ amputatio erat, *propter perjurium ante pugnam commiſſum, in Capitul.* Ludovici Pii, *ad L. Sal.* at in crimine capitali, morte multabatur, in *Conſtitut. Sic. lib.* 2. *tit.* 37. *§.* 3. At in *Aſſiſis* Hieroſolym. *cap.*98. ſtatutum eſt, ut muliere per campionem de quacunque causâ decertante, & campione devicto, illa igni comburatur,

buratur, campio verò furcæ addicatur. Sed & ſepulturâ Eccleſiaſticâ, non minùs, ac qui in torneamentis læſi interibant, carebat: neque *Campio* ſemel devictus ad monomachiam admittebatur ampliùs, niſi ipſe ab alio fuiſſet impetitus, in iiſdem *Conſtitutionibus* §.1.&c. V. Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Campio Regis, in Anglia, Miles dictus eſt, qui, coronato Rege, dum ille menſæ cum Proceribus accumbit, ad monomachiam provocat, quotquot Regem illum eſſe negant, quam quidem ceremoniam ita deſcribit Thom. Milles *lib. de Nobil. Polit. vel Civili pag.*109. ubi de coronatione Eduardi VI. *Poſt ſecundum ferculorum apparatum, Regius Agoniſta (Dimmocus cognomine) Eques auratus, undique armatus, equo inſidens bellico, pannis aureis phalerato, paludato feciali comitatus, ingreſſus eſt, qui primo greſſu glomerante ſuperbo ad Regem ſe contulit, ipſumque ſummâ obſervantiâ adoratus eſt. Deinde equum concitando ovantem, quater per aulam, clangente tubâ, ad duellum provocavit, ſi quis nimirum Eduardum ejus nominis VI. Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ verum, indubitatum, legitimumque Regem negaret: toties que chirotecam militarem projecit humi, quam quum nemo attolleret, fecialis ipſi reddidit.* Tranſiit verò munus id in *Dimocorum* in agro Lincolnienſi gentem, jure connubii, cùm priùs in *Marmionorum* familia hæſiſſet. In *Charta* Henrici I in *Monaſtico* Anglic. *Tom.II.* Robertus de Bajocis *Campio Regis* memoratur. Apud Froiſſardum *Volum.*4. *cap.*114. ubi de inauguratione & coronatione Henrici Lancaſtrenſis, *Diuredimus* occurrit, &c. Videtur autem Miles ille Patriam repræſentare, *quia*, ut habet Bractonus *lib.*3. *tr.*2. *cap.*21. §. 1. *Rex non pugnat, nec alium habet* campionem, *quàm patriam.* V. præter Auctores laudatos Thom. Walſinghamum, ubi de coronatione Richardi II. *pag.*194 Camdenum in *deſcr. Staffordenſis Comit.* & qui hos citat du Freſne *Gloſſ.*

Campio S. Eccleſiæ Romanæ, h. e. Defenſor & Advocatus, dignitatis à Pontifice Carolo Com. Andegavenſi & Provinciæ oblatæ nomen, apud Villaneum *lib.* 6. *cap.* 90. V. quoque *lib.*7. *cap.*23. ut & in voce *Defenſor.*

Campitæ, cognomen Donatiſtarum, quòd in *campis* ſuos colligerent cœtus; qui poſtmodum, quòd in montibus rupibusque conventicula haberent, *Montenſes* quoque & *Rupitani* appellati ſunt. Hieronymus *adv. Luciferianos in fin.* apud du Freſne *Gloſſar.*

Campitellum, Ital. *Campitelli*, an corrupte pro *Campo Metelli*, nomen eſt Ædis ſacræ in Urbe Roma, quæ integro nomine S. *Mariæ in Campitelli* appellatur, à porticu campoque ſeu platea ei adjuncta, cui Metellus Macedonicus olim nomen dedit. Paterculus; *Hic eſt Metellus ille - qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat.* Incipiebat autem hæc porticus à theatro Marcelli, in quo hodie Sabellianum palatium, & extendebatur verſùs *S. Mariam in Porticu*, dicebaturque etiam *Schola Octaviæ*: item *Schola Græca*; quòd in eam multæ picturæ ac ſtatuæ è Græcia delatæ eſſent, quarum complures recenſet Plinius *lib.*36. *cap.*5.&c. Vide Macrum in *Schola Græca.*

Camponi, adde: eorum locus *Campan.* Hadr. Valeſius in voce *Sibuſates.*

Camptaulæ, memorati Flav. Vopiſco in *Carino Imp. Nam & neurobaten — exhibuit & tichobaten — item centum ſalpiſtas uno crepitu concinentes, & centum* Camptaulas, *choraulas centum*: nonnullis ſunt tibicines inflexæ modulationis artifices, eo quòd κάμπτειν Heſychius interpretatur καμπὰς ἐν τῇ ᾠδῇ ποιεῖν, *vocem inflectere modulando*, ſed hoc non proprium fuit unius generis tibicinum, verùm omnium. Aliis placet, ſic dictos eſſe à tibiarum figura, quas inflabant: & certum eſt, curvæ tibiæ genus olim quoddam notum fuiſſe, quæ præcipuè habebat locum in Bacchi ſacris. Virgilius,

Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi.

Ad quem locum Servius, *Curva tibia*, inquit, *Symphoniacorum. Bacchi autem ideo, quia apud Vett. ludi Theatrales non erant, niſi in honorem Liberi Patris.* Verùm πλαγίαυλον iſtam tibiam vocarunt Græci, non κάμπταυλον. Itaque Salmaſius legi vult *Ceratulæ*, qui cornicines erant, & rectè hic cum Salpiſtis, h.e. tubicinibus, junguntur, V. eum *ad l.* & hic infrà paſſim, inprimis in voce hac.

Campteres, Græca vox καμπτῆρες, apud Auctorem incertum *de Vita & geſtis Alexandri*, qui Græcè & Latinè ſcriptus in Bibliothecis ſervatur, ſunt curricula ſeu ſpatia in Circo, quæ alii κύκλους, διαύλους, item στάδια, dixere, Latini quoque *metas* nonnunquam appellarunt. Nempe ſicut *meta*, pro metæ flexibus, apud Caſſiodorum occurrit, ita Καμπτὴρ; quæ vox cùm optimis Auctoribus *metam* notet, apud Recentiores, de flexu metæ vel recurſu, qui fiebat poſt metæ flexum, accipi cœpit. Cedrenus, Ο' Γαμῦλος ποιεῖ τὸν ἐπὶ τὰς θύρας καμπτῆρα τὴν ἀνατολὴν καὶ τὸν ἐπὶ τὴν σφενδόνην τὴν δύσιν: ubi καμπτῆρα ἐπὶ τὰς θύρας, *à meta ultima ad carceres & primam metam recurſum* appellat; & καμπτῆρα ἐπὶ τὴν σφενδόνην, *qui à prima meta ad ultimas dirigitur.* Καμπτὴν, pro eodem dixit Antiochenſis; Græcique recentiores & καμπτὴν & καμπτῆρα, pro toto circuitu & curriculo, ſumpſere: unde ἑπτὰ καμπτοῖς ὁ ἀγὼν συντελεῖται, *ſeptem circuitibus* (Latini *Spatia* dixere) *certamen abſolvitur.* Septem enim ſpatia non priùs abſolvebantur, quàm ſeptem flexibus (quod propriè vox καμπτὰς notat) meta fuiſſet circumacta. Vetus Epigramma *gyros* vocat,

Septem etiam gyris claudunt certamina palmæ,
Quòd cælum ſtringunt cingula ſorte pari.

Atque hæc fuere *legitima* illa *ſpatia*, de quibus Solinus *cap.*45. *Ingenia equorum etiam Claudii Cæſaris Circenſes probaverunt, cùm effuſo rectore quadrigæ currus æmulos — prævertierent & poſt decurſa legitima ſpatia, ad locum palmæ ſponte conſiſterent.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.*6. *cap.*1. Salmaſium *ad Solinum pag.*908. *& ſeqq.* ut & ſuprà in voce *Campaſius*, ubi à *campſanda* flectendaque hoc modo meta, nomen nobili illi equo impoſitum, diximus. In Muſica κάμπτειν Græci explicant, τὸ ἐν τῇ ᾠδῇ καμπὰς ποιεῖν, *animam vertere* dixit Plautus, & Tibullus,

— — — voces inflectere cantu.

Unde Φρύνιδος καμπτικὸν, apud Pollucem & ἀρμονοκαμπταὶ Græcis, *qui cantilenas inflectebant*, & μέλη πολυκαμπῆ, quæ & δυσκολόκαμπτα. Flectitur autem vox in cantionibus, cùm in alicujus ſonitus finitione conſiſtit, deinde in alterius & id ultro citroque crebrè faciendo conſtans auribus apparet, &c. Uti verò vox aſſa in cantu cùm flectitur, varietatem facit modulationis, ita ſpiritus artificis in tibiarum cantu vertitur, ut varios edat ſonitus. Hinc πολυκαμπὴς αὐλὸς, *qui flexanimo ſono inflabatur.* Quo pluribus enim cavis aperta eſſet tibia, eò & plures animæ flexus, dum inſpirabatur, poterat recipere & majorem ſonorum varietatem reddere. Quemadmodum & in cithara, quò pluribus inſtructa eſt chordis, eo plura ſonorum numerorumque diſcrimina pluresque vocum flexus admiſerit: unde Timotheum ferre non potuiſſe leguntur Lacedæmonii, cùm undecim, pro ſeptem, chordis citharam intendiſſet, & proin eum condemnaſſe, eo nomine, quòd veterem Muſicam corrumperet. Nempe cùm à ſimplicitate veteris Muſicæ eſt receſſum, τὸ ποικίλον καὶ πολυκαμπὲς, in omni inſtrumentorum genere, homines ſectari cœperunt, uti diximus ſuprà in *Antigenide.* V. iterum Salmaſium ubi ſuprà *pag* 121. *& ſeqq.*

Campum eripere, dicebatur olim in Circenſibus ludis, qui tertio oſtio exibat, ac priores prævertebat: aliàs ſimpliciter *eripere*, ubi quidam præmium ſubintelligunt: id enim eripiendum veluti erat primo & ſecundo loco egreſſis, ſi quidem palmam conſequi vellet. Sed melius eſt, judice Salmaſio, ut intelligamus, *Campum eripi.* Ita enim diſertè Silius expreſſit in Circenſibus Scipionis *lib.*16. ubi omnia Artis vocabula ſtudioſè poſuit: ſic loquens de Agitatore ſecundi loci, equos ſuos adhortante,

Tene Aſtur certante feret quiſquam æquore palmam
Erepto?

In Tabula Agitatorum Circenſium hoc ordine iſta habentur expoſita: *Occupavit & vicit; ſucceſſit & vicit; eripuit & vicit* Quod interpretandum eſt, de primo, ſecundo, tertio oſtio miſſis. Silius verò de primo dixit, *præcipere limitem*; de ſecundo, *proximum eſſe*: apud eundem ſecundus metuere dicitur, ne à tertio ſibi *campus eripiatur* &c. Salmaſius *ad Solinum pag.*905.

Campus Cilbianus, Lydiæ ager dictus eſt, quem Cayſter fluv. perluit. Strabo *Geograph. lib.*13. *Cayſtriano itaque campo, qui medio loco inter Mediterranea & Tmolum incidit, verſùs Orientem conterminus eſt* Cilbianus campus *magnus & habitationibus probè aptus, agrique fertilis.* Unde *Cilbianum* urbs, quæ poſteriorum Impp. ævo *Valentinianopolis* dicta eſt. Nummum Caracallæ Imp. cum *Inſcr.* ΝΕΙΚΑΙΕΩΝ ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ, & fluvii imagine, exhibet Jacobus Sponius *Itiner. Græciæ Part* 3. *pag.*19.

Campus Jovis, locus Romæ memoratus Spartiano in *Peſcennio Nigro, Domus ejus hodie viſitur in* Campo Jovis, *quæ appellabatur Peſcenniana*: in *deſcriptionibus Urbis* prætermittitur aut aliter nominatur. V. Iſaac. Caſaubonum *Notis ad h l.*

Campus Martius, adde: Dictus à templo, quod antiquiſſimum ibi Mars habebat; aliàs *Tiberinus* quoque, à vicino fluvio, appellatus eſt. Erat autem locus extra urbem Romam, prope portam Flumentanam, & vel à Caja Tarratia, Virgine Veſtali populo Romano donatus eſt, vel ut alii malunt, ab Acca Laurentia, cui proin ampliſſimos poſt mortem honores exhibuere. Eum Marti Romulus ſacraviſſe creditur: ſub Servio Tullio verò primum ibi luſtrum conditum & comitia centuriata habita ſunt, teſte Dionyſio *lib.*4. Poſtea à Tarquinio Superbo, in proprios uſus converſus, ac ſegetibus ab ipſo oppletus eſt: ſed ejectis Regibus, Brutus & collega ad priſtinam eum conditionem redegere, quidquid frumenti erat in ejus campi areis, vel in ſtipula vel jam tritum, in Tiberim effuſo: è cujus frumenti acervis putreſcentibus bene magna inſula, *Æſculapii* vel *S. Inſula* dicta, orta dicitur A Beliſario poſtea pars ejus intra urbem recepta, Procop. nunc inter Quirinalem & pontem Sixti, Tiberim uſque, patet. Hic Reges ac Magiſtratus de more creabantur; Comitia Centuriata, quæ priùs in foro, locoque *Secretario* dicto, agitabantur, haberi erant ſolita, unde & ipſe campus aliquando *Comitium* vocitatus eſt. Ibidem ludicra exercebantur varia, eratque locus velut ſchola militiæ Romanæ, ubi juventus ad palum omni genere armorum, & quidem veris duplo graviorum, exercebatur, caput petendo, lateribus inſidiando, poplite ſuccidendo, inſiliendo, reſiliendo, punctim potius quàm cæſim feriendo, & interim aſſiduè ſeſe

protegendo ; item jaculando, valli altitudinem vel foſſæ latitudinem, ſaltu ſuperando, curſu præcipuè locum occupando &c. Eodem loci equi lignei, *deſultorii* dicti, unde in prov. *Ingenium deſultorium*, ſtatuti erant, ut inſilire, deſilire, dextrâ, lævâ, inermis, armatus, diſtricto etiam gladio futurus eques addiſceret, veros quoque domaret & futuris adſuefaceret præliis. Strabo *lib.* 5. *Maximam*, inquit, *Deorum partem, campus Martius habet præter nativam locorum amœnitatem, artis & ſolertiæ exornationes admittens. Campi enim admirabilis magnitudo & curules pariter curſus, & alia equeſtria certamina expedita ſuppeditat: nec minus, tam multis pilam, trochum, palæſtram exercitatione tractantibus aliaq; incumbentia ſimul opera. Quid perennes ſolo herbas, coronatosq; uſque ad fluvii alveum colles? Scenicarum oſtentationem picturarum ejus generis ſpectacula præſtant, ut difficile & invitus abſcedas.* Horat. *L.* 2. *Sat.* 6.

— — Noſter ludos ſpectaverat unà,
Luſerat in campo Fortunæ filius omnes.

Inſignis erat hic locus Capitolio, cujus aſpectu ne populus ad miſericordiam inflecteretur, quum de Manlio Capitolino, ejus conſervatore, judicatum eſt, ex Campo Martio, præter morem in Lucum Petilinum Comitia translata fuere: Item ornamentis & ſtatuis Deorum illuſtriumque virorum, quæ omnia Capitolium, ob nimiam copiam, tenere non poterat: Horologio, quod ſeptem circum gradus & lineas diſtinctas metallo inaurato habuit, Auguſto ut Plin. *lib.* 16. *cap.* 10. habet, auctore: Sepulchris virorum illuſtrium &c. Ipſe eo loco, ubi horologium fuit, lapide amplo quadrato ſtratus & easdem habuit lineas, & in angulis quatuor ventos, cum inſcr. *ut Boreas ſpirat*, ex opere Miſino. Inprimis, memoranda in hoc campo duo loca, quorum alter prope fluvium, *Area* dictus, exercendis militibus vacabat: alter *Septa* ſeu *Ovilia* appellatus eſt, cui populus includebatur, donec de creandis Magiſtratibus ſuffragia tuliſſent. De hoc Servius *ad Virgil. Eclog.* 1. *Septa*, inquit, *propriè ſunt loca in Campo Martio, incluſa tabulatis, in quibus ſtans populus Rom. ſuffragia ferre conſueverat, ſed quoniam hæc ſepta communia ſunt ovilibus, duo hæc invicem pro ſe ponuntur.* In his ſeptis, quantum ſæpe ambitus furorem excitaverit, indigitat Petronius *Satyrico*,

Nec minor in campo furor eſt, emtique Quirites
Ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.

Silius item Italic. *Punicorum lib* 8.

— — Malum exitiale fovebat
Ambitus, & Grajo funeſtior æquore campus.

Eadem porticibus circumdata, ibique ludos exhibitos, teſtantur Plin. *lib.* 16. *cap.* 4. *trabs fuit in porticibus ſeptorum à M. Agrippa relicta*; & Sueton. *in Nerone cap.* 12. *Gymnico, quod in ſeptis dabat.* Deambulatum ibidem, docet Statius *lib.* 4. *Sylv.* 6.

Fortè remittentem curas, Phœboque levatum
Pectora, cùm patulis tererem vagus otia ſeptis,
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis.

Sed de hoc loco, vide plura infra in vocibus *Ovilia*, item *Septa*. Porro præter Martem, cui hunc *Campum* ſacrum fuiſſe diximus, Lares quoque in eo ædem habuere: quò facit locus Tertulliani *lib. de Spectac. cap.* 5. *Conſus conſilio, Mars duello, Lares comitio potentes*; ubi *Comitium* pro loco habendis iis deſtinato, ſicut jam ſuprà annotatum, ſumi docent Eruditi. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 11. & Thom. Dempſterum *Paralipom.* In *Campo* hoc palatium Cardinalis Rodolphi Pii Carpenſis, cum triplici Muſæo, ſimulachris Deorum Principumque virorum, urnis, libris antiquiſſimis, inſcriptionibus marmoreis, omnis generis vaſis, epitaphiis priſcis, præſtantiſſimorum Italiæ pictorum Raphaëlis Urbinatis, Michaëlis Angeli Bonarotæ, aliorumque imaginibus &c. refertiſſimo accuratè deſcriptum reperies, apud Adamum Preyelium *Sinæ & Europæ cap.* 20.

Campus Martius, etiam nomen eſt, quo inſigniri ſolet amplior planities juxta majores Urbes, in qua incolæ armorum exercitio operam dabant, *inſtar Camporum Martiorum* juxta Romam, quorum 8. fuiſſe P. Victor auctor eſt, V. Martianum *Topograph. Rom. lib.* 6. Sic Trevirenſis *Campi Martii* meminere, Golſcherus Mon. *de Geſtis Treviror. lib.* 1. *cap.* 4. & Joh. Even in *Medulla Geſtor. Trevir. lib.* 1. *cap.* 4. *Nicienſis*, in Provincia, Joffredus in hujus Urbis *Notit. cap.* 4. *Tornacenſis*, auctor Vitæ S. Eleutherii Epiſc. *cap.* 2. §. 5. & *Veronenſis* Polycarpus Palermus de *Patria* Plinii *lib.* 1. *cap.* 5. Neque aliud fuit vaſta illa & patens planities juxta CP. versùs Hebdomum, in qua erectum dein ſublime Tribunal, ubi Imperatores inaugurabantur ac coronabantur: Καμπὸς nudè vocata Theodoro Lectori *Eclog.* 1. *pag.* 181. Zonaræ, Cedreno, aliis. Nempe Conſtantinus M. novam Romam condens, non modò eadem, quæ Roma habuit vetus, ædificia in ea extruxit, ſed & *Campum* addidit &c. Quia verò in iſtiusmodi patenti *Campo*, Comitia publica ſeu generales Conventus, à primis Francorum Regibus quotannis circa anni principium & *Martio* Menſe, indici celebrarique ſolebant, hinc & illi paſſim apud Scriptores rerum Francicarum *Campi Martii* appellari conſueverunt, V. Gregorium Tur. *Hiſtor. Franc. lib.* 2. *cap.* 27. Aimoinum *lib.* 1. *cap.* 12. Alios: non tàm à *Marte*, quæ Flodoardi ſententia eſt; quàm à loco & menſe, in quo haberi ſoliti ſunt. Fiebat id Kalendis Martiis, à quo die Francos tunc annum ſuum auſpicatos eſſe, veriſimile eſt. Hinc Auctor *Vitæ* S. Remigii & *Geſta* Francorum c. 10. de Chlodovæo I. R. *Tranſacto verò anno juſſit omnem cum armorum apparatu advenire phalangam, oſtenſuram in* Campo Martio *ſuorum armorum nitorem.* Et *Chron.* Fredegarii, juſſu Nibelungi ſcriptum, de Pipino: *Evoluto anno præfatus Rex à Kal. Mart. omnes Francos, ſicut mos Francorum eſt, Bernaco villa ad ſe venire præcepit.* Dictus eſt autem hic Campus, etiam *Campus Martii* & *Madii* vel *Magi*; præterea *Conventus generalis*, *Conventus Maximus*, *Curia Gallorum* &c. qui ſub ſecunda Regum ſtirpe ad diem Kl. Majarum relatus eſt, à Pipino Fredegarius *A. C.* 766. *Ibi placitum ſuum* Campo Madio, *quod ipſe primus pro* Campo Martio, *pro utilitate Francorum, inſtituit, tenens, multis muneribus à Francis, & Proceribus ſuis donatus eſt.* A quo tempore non *Martis* ampliùs, ſeu *Martius*, aut *Martii* ſed *Madius* ac *Magius Campus* appellatus eſt. Mutationis cauſam affert Auctor *Vitæ* S. Remigii, quòd viz. hac anni tempeſtate potiſſimum bellorum expeditiones fierent: in his autem publicis Conventibus milites ſuos Reges, inter alia, recenſebant; namque & de rebus ibi publicis Regisque aut Regni ſtatum concernentibus tractabatur, & munera Reges ipſi ac xenia, à Proceribus ſubditisq; ibidem accipiebant, Gregorius Tur. *l. c.* Fredegarius *A. C.* 7‹1. Alii. Sequentibus temporibus ejuſmodi Conventus ad Anglos tranſiiſſe, diſcimus ex LL. Eduardi Confeſſ. *cap.* 35. quibus, licèt Kal. ſimiliter Maii indicerentur, manſit tamen *Campi Martii* appellatio uti docet Simeon Dunelm. *de Geſtis Angl. A. C.* 1094. apud du Freſne

Campus Sceleratus, prope portam Collinam, inter hanc & Salluſtianos hortos, editus eſt Romæ locus, ubi olim Veſtales virgines, quæ inceſtum commiſiſſent, vivæ ſepeliebantur Sext. Pomp. Livius. *Eo anno*, inquit, *Mutia Veſtalis facto indicio, viva ſub terra ad portam Collinam dexterà viâ ſtratâ defoſſa Scelerato campo: ab inceſto id ei loco nomen factum.* Idem *Agger* quoque dictus eſt, fuitque tumulus terreus in longum porrectus. In eo autem domus ſubterranea non magna, in quam ex ſuperiori parte deſcenſus fit, parari ſolita eſt: in eaque lectus conſtratus, lucerna ardens, panisque & aquæ, cum lacte in vaſculo, paucæ primitiæ, tanquam nefas foret, ſummis conſecratum ceremoniis corpus fame perire. Tum inceſtus ream, in Lectica operta, loris ita revinctam, ut ne vox quidem exaudiri poſſet, per forum vexere; quæ, ubi ad locum ſupplicii perventum, poſtquam in domum per gradus deorſum deferentes deſcendit, hi ſurſum attracti, multaq; supernè terra ingeſtâ domus occultata ac complanata eſt, V. Dionyſ. *lib.* 3. Plut. in *Numa*, Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib* 3. *cap.* 19.

Camus, Gr. κημὸς, in re teſſeraria Veterum, vaſculum erat, per quod in pyrgum teſſeræ conjiciebantur: ad imitationem κημοῦ, per quem calculos in Judiciales urnas immitti conſueviſſe, ſuprà diximus. Aliter ψηφοβόλος, φιμὸς; ἠθμὸς quoque, quòd *infundibulum* uterque referret, in ſummo latus, in imo ſtrictus & anguſtus; qualis & χώνη erat; ad cujus formam *camum* factum eſſe, docent Grammatici, χωνοειδὲς πλέγμα illum vocantes. *Colum* & *urnam* vocat veteris *Epigrammatis* Auctor, apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo*. Cœterùm plerique *camum* illum vel phimum vel infundibulum in teſſeris jactandis non uſurpabant, ſolo pyrgo utentes; & videtur ad ſolam jactandi commoditatem ac facilitatem uſitatus fuiſſe *camus*: ut enim lato & hianti ore patebat, faciliùs recipiebat teſſeras, quæ inde quaſi per infundibulum in pyrgum cadebant, mox concuſſæ & agitatæ ſuper tabulam mittebantur, &c. V. & infràpaſſim.

Can vel *Cham*, titulus eſt, quo Tartari Principes ſuos indigitant, h. e. *Imperator* vel *Rex*. Vincentius Belvac. *lib.* 31. *cap.* 10. *Quem etiam* Can, *i. Imperatorem appellabant.* Et *cap.* 32. *Qui & Gog* Cham, *id eſt, Imperator vel Rex dicitur, ſublimatus eſt in Regno Tartarorum. Caanus* dicitur in *Epiſt.* Quodblexi, Tartarorum Imp. apud Odoricum Rainaldum in *Annal. Eccl. A.* 1278. *num.* 20. *Chanis* vel *Hanis*, inquit Leunclavius in *Pandecte Turc. num.* 3. adſpiratione forti, appellatio perquàm uſitata Perſis & Tartaris eſt, apud quos etiam Reges & Principes minorum gentium *Chanes* dicuntur, Atque inde filii Principum *Chanoglani* vocantur. *Canis* quoque idem, de qua voce infrà. Quæ omnia orta ſunt ex voce *Caganus* vel *Cacanus*, quà Avarum ſeu Hunnorum Reges olim dici ſolitos ſuprà oſtendimus, quamque eandem eſſe vel hinc patet, quòd Avarum ſeu Chazarorum patria Cherſoneſus Taurica eſt, quæ hodieq; ſuos habet *Chaanes*. Maximus verò omnium Tartarorum *Chan*, cui ſubjecti ſunt *Chanes* cœteri, *Chitainus* quoque appellari conſuevit. Sed & Turcici Sultani, poſt Otmanem Gaſim ſe *Chanes* dici voluerunt, idque retinent in hodiernum uſque diem. Car. du Freſne in voce *Caganus*.

Cana, κανᾶ, apud Feſtum, dicuntur Græcis, quæ Latini *caniſtra* appellant: unde *Cana Magmentaria*, apud Varronem, *Magmentum à magis, quod ad religionem magis pertinet. Itaque propter hoc magmentaria cana conſtituta locis certis, quo id imponeretur.* Ubi *Cana magmentaria* ſunt caniſtra & lances, quibus magmenta imponebantur, ut in aram inferrentur. Virgilius,

Viſcera toſta ferunt taurorum, onerantq; caniſtri, &c.

Quam proin vocem ſuam uſu cùm feciſſent Latini, inde diminutivum deduxerunt *Caniculum*; quod pro atramentario uſurparunt recentiores, in quo ſacrum encauſtum reponebatur. Unde *Præ-*

poſitus

poſitus Caniculi, ὁ ἐπὶ κυνικλάν, de quo V. infrà in voce *Canicinus.*

Canabia, inter fœminei calceatus genera, apud Pollucem *Onom. lib.* 7. *cap.* 22.

Canales, Jul. Capitolino *Fiſtulæ aquariæ*, Impp. Theodoſio & Valentiniano *Sulcus publicus aquarum*, Caſſiodoro *Formæ*, in urbem hortosq;. ne ſiccitate laboraretur, aquam deferebant. Calfurnius Siculus *Eclogâ* 2.

Accipe, dixerunt Nymphæ, puer accipe fontem,
Nam potes irriguos nutrire canalibus *hortos.*

Materia illis plumbum, Claudian. *de Apon. balneo,*

Devehis exceptum nativo ſpuma meatu.
In patulas plumbi labitur inde vias.

Et tales quidem tubuli divitum, at tenuiorum lignei fuere, ut apparet ex *ænigmate* 72. Cælii Sympoſii,

Truncum terra tegit, latitans in ceſpite lymphæ,
Alveus eſt modicus, qui ripas non habet ullas,
In ligno vehitur medio, quod ligna vehebat.

Præterea & teſtacei fuere: *fictilibus* quoque *utiliſſimum aquam duci*, teſtatur Plinius Sen. *lib.* 31. *cap.* 6 lapideorum meminit Plinius Jun. &c. Eorum primus Romæ uſus in an. U. C. 441. ſecundùm Lipſium incidit, aliis in Anci Martii principatum id referentibus, & certè jam datæ à Decemviris leges eorum meminere: Niſi dicas has de *Aquagio*, Lipſium de *Aquæductu* intelligi debere, quorum hoc arte quadam & manu hominum abſolutum perfectumq; opus, illud naturalem veluti alveum aut *Canalem* fontis ſignificet. Adhibebantur his fiſtulis extima ornamenta, quæ capitis leonini ſpeciem præferebant. Plut. *Sympoſiac. lib.* 4. *cap.* 5. Unde Ennodius Ticinenſis *Epigrammate* 19.

Aſpice depoſitâ blandum feritate Leonem,
Ore vomit lymphas pectoris obſequio.
Effera dum vitreos effundunt guttura fontes,
Naturam perdens bellua nos ſatiat.

Eorumque fabrica tam mirabilis, & aquarum in iis ſalubritas tam ſingularis fuit, ut *magnitudinis Romani Imp. id præcipuum eſſe indicium*, ſcribat Frontinus *lib. de Aquæductibus urbis Romæ*. Inprimis Claudianus aquæductus, quem Cajus Caligula inchoaverat Claudius perfecit, celebris fuit, *quippe à quadrageſimo lapide, ad eam excelſitatem, ut in omnes urbis montes levaretur, influxere Curtius atque Cæruleus montes: erogatumq; in id opus ſeſtertium ter millies*, Plm. id eſt, ſedem Philippæorum milliones & ſemis. Municipiis poſtea ac coloniis *canalium* jure conceſſo, *in aquæductu Nicomedienſes impenderunt HS. XXX. CCC. XXIX. qui imperfectus adhuc relictus ac etiam deſtructus eſt*, Plin. Jun. *lib.* 10. *Epiſt.* 46. Et extant hodieque Nemauſi, Narbone alibique non obſcura eorum rudereta. Haud procul Metis, prope vicum *Xouy*, in Moſella, antiqui aquæductus veſtigia ſuperſunt, ubi quantacunque eſt inter montes utrinque qui ripas ambiunt, diſtantia, olim connexa fuerit, cùm arcuum adhuc reſtent multi, in medio flumine, ad ripam dextram, & in vico, nonnulli in domicilia verſi ſint, ex albo lapide, in laterum formam diſſecto, ſeu potius cæmento tenaciſſimo lateres compingente. Sagaciores Naumachiæ hos aquæductus, ex ulterioribus montibus præcipites huc coactos, inſerviſſe olim nobis perſuaſum eunt: Vicini *foſſam ſerpentis* vocant. In Sinis, gente illa adeò ingenioſa, non minoris nobilitatis *Canales* ac aquæductus Hiſtoricis memorantur. In Xantonja fluvius eſt *Jun*, cujus alveus ſtupendâ arte excavatus eſt, numeranturq; in illo canali, quia multis locis aqua pro majoribus navigiis transmittendis humilior eſt, ſupra 20. catarractæ, quadrato ſectoq; lapide ac egregio firmoq; opere ſtructæ, relictâ portâ, navium capace, quam magnis craſſisq; aſſeribus claudunt, ac aquas detinent; mox illis rotæ beneficio ac machinâ, facili negotio, ſublatis & aquæ & navibus tranſitum dant, donec ad ſecundam catarractam, eodem fere ordine ac methodo, atque ita porro deinceps per reliquas transmittantur. Incipit autem ad Boream civitatis *Socieu*, in ipſa ripa Crocei fluv. inde ad Ciningam uſque, mox ad Lincingam civ. pertingit, ubi in *Guei* fluvium aquas effundit. Intra ipſam metropolim *Cinan*, lacus eſt *Taming*, ex quo canalis exiens ad Choyngum lacum tendit, qui etiam intra mœnia eſt: E quo utroque lacu per totam urbem egregio opere ducti canales, eam ubique navigabilem reddunt. In Jenpinga urbe, ad ſingulas fere domos, per canales, ex montibus ubertim aquæ affluunt: ut alia omittam, V. Adam. Preyclium *Sinæ & Europæ cap.* 23. Nec minoris famæ molimen hodierni Galliarum Regis, qui Atacem fluv. vulgò *l'Aude*, cum Garumna conjungendo Galliam ex Mari Mediterraneo in Oceanum Occid. perviam facere ſtuduit: Plura de his V. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 14. & Thom. Dempſterum *in Paralipom.*

Canales Publici, *in l.* 2. *Cod. Theodoſ. de Curioſis*, & *l.* 15. *eod. Cod. de Curſu publ.* Viro docto ſunt πάροδοι ſeu viæ transverſariæ, quæ in regias ſeu baſilicas influunt: Carolo verò du Freſne ipſe viæ publicæ. Ita enim lex hac 15. habet: *Neque tamen ſit cujusquam tam infignis audacia, qui parangarias aut paraveredos in civitatibus ad canalem audeat commovere, quo minùs marmora privatorum vehiculis ſ... tuitiatim transferantur.* Ubi prohibetur, ne quis audeat paraveredos, qui ad transverſas vias deſtinati ſunt, ad vias publicas *commovere*, ſeu, ut Galli loquuntur, *faire marcher*, quò minùs privati marmoribus convehendis ædium ſuarum cultui conſulere poſſint. Quo ſenſu Athanaſius quoque *Apol.* 2. quoſdam Epiſcopos, qui ad Synodum Sardicenſem convenerant, ait fuiſſe ἐκ τῦ κανάλιος τῆς Ἰταλίας, i. ex parte Italiæ, ſeu qui *ex Italiæ viis* eo confluxerant &c. Certè viam publicam in civitate CP. quæ ad Imperiale Palatium ducebat, *Canalem*, Gr. κανάλιον, appellatâ eſſe, invenias apud Macrum in *Hierolexico*. À fluminibus vocem ad *viam* transductam eſſe, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 478. ubi & Slavos Κανάλη vocare, τὴν κατημαξευμένην ὁδὸν addit.

Canalicola, apud A. Gellium, *qui jurabat, cavillator quidam & canalicola & nimis ridicularius fuit*, & Feſtum, *Canalicolæ forenſes homines dicti, quòd circa* canales *fori circumſiſterent.* À *canalibus* in foro nempe Cauſidici & rabulæ ſic dicebantur, & qui in foro aſſidui. *Canalis* in foro mentio apud Plautum: *In medio propter canalem ſunt oſtentatores meri.* Quòd autem in illis canalibus aqua, ut fit, hærens, interdum malè oleret, ideò *canales odorare* dixit Tertullianus *de Pallio cap.* 5. *Jam & de negotio provocat: Ego, inquit, nihil Foro, nihil Campo, nihil Curiæ debeo: nihil officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla prætoria obſervo*, canales non odoro. *ſubſellia non conſundo* &c. ubi alii legunt, *cancellos non adoro.* Nam mephitim illam pati cogebantur, qui aſſiduam Foro dabant operam; Cauſidici & Advocati, ſtantes ad cancellos, qui ante Judicum tribunalia erant, ad turbam prohibendam. V. Salmaſium *Notis ad loc.* & Vopiſcum *in Carino*, ubi ipſos Fori Cancellos, *canales* quoque nonnunquam dictos eſſe, videtur innuere.

Canamella, à *canna*, h. e. arundine, *melle*, ut videtur Fulcherio Carnot. *lib.* 1. *cap.* 21. hinc *canna mellis* dicta Conſtantino Afric. *Commun. locor. Medic. lib.* 5. *cap.* 18. arundo eſt, unde elicitur Zaccharum ſeu Zuccarum; ſc. caudex nodoſus, ſpongioſâ plenus materiâ, cortice tenui, dulci ſucco, qui ſic exprimitur: Caudex totus fruſtatim minutimq; conciditur, deinde torculari preſſus ſuccum reddit, qui in cacabum mundiſſimum dimiſſus, igne ſuppoſito coquitur & expurgatur. Purgatus verò in figulinis vaſis reconditur, ubi cùm refrixerit, in laudatiſſimum coaleſcit ſaccharum. Albertus Aquenſis *lib.* 5. *cap.* 37. *Calamellos ibidem mellitos per camporum planitiem abundanter repertos, quos vocant* Zucra, *ſuxit populus, illorum ſucco & vix ad ſaturitatem præ dulcedine expleri hoc guſtato valebant. Hoc enim genus herbæ ſummo labore agricolarum per ſingulos excolitur annos; deinde tempore meſſis maturum mortariolis indigenæ contundunt, ſuccum colatum in vaſis ſuis reponentes, quouſque coagulatus indureſcat, ſub ſpecie nivis vel ſalis albi* &c. Cujuſmodi *canamellas* & zuccara naſci in terris Sultano ſubjectis, unde ipſe magnos reditus percipiat; præterea in Cypro, Rhodo, Morea & Sicilia, obſervat Sanutus, *lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. De *cannamellis*, quæ in agro Siciliæ Panormitano naſcuntur, Hugo Falcandus *Præfat. ad Hiſtor. de Calamis. Siciliæ. Occurret ibi mirandarum ſeges arundinum, quæ* cannæ mellis *ab incolis nuncupantur, nomen hoc ab interioris ſucci dulcedine ſortientes. Harum ſuccus diligenter & moderatè decoctus, in ſpeciem mellis traducitur; ſi verò perfectiùs excoctus fuerit, in ſaccari ſubſtantiam condenſatur.* Molendina, quibus iſtiusmodi cannæ conſtringuntur, ibidem Saracenicâ voce *Maſſaras* vocari, colligitur ex *Charta* Guil. Regis Siciliæ A. C. 1176. apud Rocchum Pirrum *in Archiep. Montis-Regalis*, laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.* De ſacchari verò hodierni antiquiq; diſcrimine, V. Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 1312. ut & *in libro peculi. de Manna & Saccharo*: infrà item. ubi de *Saccharo*.

Canaria, adde: Salmaſius Veterum Inſulas Fortunatas longè magis Meridionales fuiſſe, quàm hodiernas Canarias, contendit *ad Solinum pag.* 1298.

Canarii, adde: Locus Plinii ſic habet, *Decumis eò ſe perveniſſe caſtris* (id eſt, ad Atlantem) *& ultra ad fluvium, qui Niger vocatur, per ſolitudines nigri pulveris, eminentibus interdum velut exuſtis cautibus, loca inhabitabilia fervore, quanquam hiberno tempore expertum, qui proximos inhabitent ſaltus elephantorum, ferarumque & ſerpentium omni genere refertos*, Canarios *appellari.* Addit, *victum ejus animalis* (canis ſc.) *his promiſcuum eſſe & dividua ferarum viſcera*; ad quem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 303. ubi Græcorum Ἀγριοφάγους, an Κυναμόλγους intelligi, ſuſpicatur.

Canarium Sacrificium, menſe Julio, apud Romanos, peragi ſolitum eſt: immolabantur in illo canes rutilæ, pro frugibus, deprecandæ ſævitiæ causâ ſideris Caniculæ. Feſtus, Attejus Capito apud Joh. Roſinum *Antiq. Rom. lib.* 4. *cap.* 11. Hac enim victimâ placari Divam Rubiginem creditum illis. Ovidius *in Faſtis*,

Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
Exta Canis *flammis, exta daturus aquis.*

Qui mox rationem addens pergit,

Eſt Canis. Icarium dicunt, quo ſidere moto
Tota ſitit tellus, præcipiturq; ſeges.
Pro cane ſidereo canis hic imponitur aris,
Et quare fiat, nil niſi nomen habet.

Πυραγκυλαγισμὸν dixere Græci &c. Verùm non Robigalibus, quo tempore omnes Caniculæ ſidus occidere docent, ſed exortu Caniculæ, quo tota tellus ſitit, & ſata omnia exuruntur, uvæ item carbunculantur uredine, canarium id ſacrificium oblatum fuiſſe, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 434. & *pag.* 723.

Canarius Annus, Plinio, Κυνικὸς ἐνιαυτὸς Græcis, aliàs Ἡλιακὸς, Θεοῦ ἐνιαυτὸς & Τίμηρος, dictus eſt, Ægyptiorum olim annus, quòd eum à *Canis* ortu auſpicarentur Columella *lib.3. cap.6. Nec tamen ultra quadriennium talis extenditur inquiſitio, id enim tempus fere virentium generoſitatem declarat* &c. Et Plinius *lib. 2. cap. 47. Omnium quidem, ſi obſervare libeat minimos ambitus, redire eaſdem vices quadriennio exacto Eudoxus putat, non ventorum modò, verùm & reliquarum tempeſtatum magna ex parte, & eſt principium luſtri ejus ſemper in canario anno, caniculæ ortu.* Habuit is 365. dies & diei quadrantem, unde τετράς ei nomen: quemadmodum Magnus eorundem Annus totidem annis conſtabat, & anni quadrante, h. e. tribus Menſibus. Uti autem iidem è minoribus annis periodum quadriennalem componebant; ſic ex iſtis quatuor majoribus alium itidem circuitum conflarunt, qui totidem annos haberet, quot in illa minore dies reperiebantur, hoc eſt, mille quadringentos ſexaginta unum. Quâ periodo annorum ἀποκατάστασιν omnium planetarum fieri vulgò, tum Ægyptii, tum Græci omnes exiſtimarunt. Atque hic circuitus à *Caniculæ* ortu ſemper incipiebat, ut & minor ille annorum quatuor, & ſinguli anni vertentes apud Ægyptios. Sed quocunque menſe Anni & quocunque die menſis tum annus vertens, tum periodus parva, poterat incipere, dum ab ortu caniculæ initium duceret, verùm periodus illa major ex centuriis annorum compoſita, non aliud principium habebat, quàm ubi prima menſis Thot in Caniculæ ortum inciderat, quam ſemper redire ad idem principium poſt annos 1461. putabant &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 553. & ſuprà, ubi de *Anno*. Quod verò diximus de Anno hoc, Ἡλιακὸν quoque, item Θεοῦ ἐνιαυτὸν, dictũ eſſe, inde eſt, quòd Θεὸς abſolutè eſt Sol, etiam apud Græcos, ut idem docet *pag.* 552. & Solem etiam *Sirium* dixere. &c.

Cancamum, cujus Plinius & Dioſcorides meminere, quibuſdam Luſitanorum *Anime*, aliis *Lacca* eſt; & quidem Arabes ſub *Cancami* hiſtoria Laccham deſcripſerunt. Sed *Anime* bdellium eſſe Vett. ſuprà dictum. Cancamum verò Laccam non eſſe, hinc liquet, quia illud myrrhæ quadantenus ſimile traditur, σμύρνῃ προσώπως ἔοικεν, ut Dioſcorides habet, quod Lacchæ non convenit. Quærendum itaque, ecquod hodie odoratæ gummis genus Cancamo Veterum reſpondeat, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1149. *& ſeqq.* De locis, unde afferri conſueverit, ſic Plinius *lib. 12. cap. 20. Ex confinio caſia cinnamiq; & cancamum & tarum invehitur, ſed per Nabathæos & Troglodytas, qui conſidere ex Nabatæis*: ad quæ verba vide *Notas* Dalechampii.

Cancellaria, apud Anglos, ſummum Angliæ dicitur tribunal, ſi univerſalem illum Conventum excipias, quem *Parlamentum* dicunt: in quo Cancellarius ſingulis, qui rigore Juris communis ſe læſos querũtur, ex regula æquitatis ſubvenit, Covvellus, apud du Freine *Gloſſar.* Galli verò ſic vocant locum in Palatio, in quo Regia ac publica inſtrumenta olim aſſervabantur (hodie enim vix ejuſce appellationis hac notione veſtigium ſupereſt) Idem.

Cancellarius Eccleſiæ Rom. nomen magnæ dignitatis, cujus quanta fuerit in Romana olim Curia auctoritas, docet S. Bernardus *Epiſt.* 313. *Siquidem cùm nullum ferme fiat in Orbe bonum, quod per manus quodammodo Romani* Cancellarii *tranſire non habeat, ut vix vel bonum judicetur, quod ejus priùs examinatũ non fuerit judicio, moderatum conſilio, ſtudio roboratum & confirmatum adjutorio* &c. Unde factum volunt nonnulli, ut hic titulus à Pontificibus ſupprimeretur, ſolâ *Vicecancellarii* dignitate retentâ, de qua diximus aliquid ſuprà, ubi de Bibliothecario Eccleſiæ Rom. Quò referunt verſus illos Petri Damiani, in Alexandrum II. Pontif. Rom. & Hildebrandum *Cancellarium* ſimul Eccl. Rom. & Archidiaconum, quorum ille Damiano à Curia diſcedendi facultatem cùm dediſſet, hic nihilominus ibidem ipſum retinuit.

Vivere vis Romæ, clarâ depromito voce:
Plus Domino Papæ, quàm Domno pareo Papæ.

Et,

Papam ritè colo, ſed te proſtratus adoro,
Tu facis hunc dominum, te facit ipſe Deum.

V. Baronium *ad A. C.* 1061. *num.* 31. *& ſeqq.* Verùm etiam poſthac, bullas conſiſtoriales Innocentii II. & III. Alexandri item IV. & aliorum Pontificum, propriis eorum & Cardinalium manibus firmatas, cum hac ſubſcriptione, *Datum per manus N. Cardinalis S. R. E. Cancellarii*, in Archivo Cathedralis Viterbienſis, ſe vidiſſe, Dominic. Macer teſtatur in *Hierolexico*. In Eccleſiis Cathedralibus ejuſdem Communionis Rom. *Cancellariatûs* dignitas quoque viget, quæ ſic deſcribitur in *Statutis* Leichfeldenſis Eccleſ. in *Monaſtico Angl. Tom. III p.* 24. *Officium* Cancellarii *eſt, ſive reſidens, ſive non extiterit, lectiones legendas in Eccleſia, per ſe, vel per ſuum Vicarium auſcultare, male legentes emendare, ſcholas conferre, ſigilla ad cauſas & negotia conferre, literas Capituli facere & conſignare, libros ſervare, quotieſcunque voluerit prædicationes in Eccleſia vel extra Eccleſiam prædicare & cui voluerit, prædicationis officium aſſignare* &c. apud du Freſne in *Gloſſar.* In Melitenſium Equitum ordine dignitas *Magni Cancellarii* etiam reperitur, quæ ſpectat ad Primatem linguæ Caſtellanæ & Luſitan. & Vicecancellarium habet. V. Car. Macrum *Op. cit.* &c. & de *Cancellaria* Impp. Græcorum, infrà in vocibus *Caniclinus*, item *Logotheta*.

Cancellatæ Fores, quæ aliàs *Reticulatæ*, Græcè δικτυωταὶ, ſolidis foribus, præcipuè in prima janua, apud Vett. præponi ſolitæ ſunt. Vetus Scholiaſtes Ariſtophanis *ad illud*, Κλῇε πυκτὰ δωμάτων ἔσω τὰς ἐμπροσθεν τῶν θυρῶν ἱσταμένας κιγκλίδας, πηκτὰς ἰὰς θύρας εἶπε, ἀλλὰ τὸ δὲ ὅλα ἀσφαλίζειν καὶ ἀποκλείειν τὰς ὄψεις, *Præter ſtantes ante januam cancellos, ſolidas fores dixit, quò ſic omnino viſus excluderetur.* Nempe viſum tranſmittunt iſtiuſmodi *feneſtræ*, ut Nonius vocat, h. e. cancelli vel feneſtræ opere reticulato factæ, θυρίδες διεδικτυωμέναι, 3. Reg. quamvis obſcurum & incertum: hinc *tranſlucidæ fores* Caſſiodoro, & *perlucentes tranſennæ* Paulino dictæ. Quare ad arcendum penitùs viſum ipſas fores ſolidas addi neceſſe. Hinc junxit utraſque Tertullianus, *Januarum cancellorumq; poteſtates*, τὰς ἐπὶ θυρῶν καὶ ἐπὶ κιγκλίδων, *Janitores & Cancellarios*, id eſt, oſtiarios: qua de re mox plura. Muniebantur autem iſtiuſmodi fores, ſerâ vel vecte ſeu repagulo ligneo, Græcè μοχλῷ, eoque unico: unde velut ſingulare quid, de foribus quibuſdam duplici clauſtro obſeratis, notatur Polyænio *lib.* 5. Συνέβαινε δὲ τὰς θύρας εἶναι δικτυωτὰς διαφανεῖς, ἀποκλειομένας δὲ διττοῖς μοχλοῖς, *Accidit autem, ut fores eſſent cancellatæ & tranſlucentes, ac duabus ſeris clauſæ.* V. ſuprà in voce *Balanus*, & paſſim alibi. Ab ædibus in Circum tranſiere *Cancelli*, ubi fores carcerum *cancellatæ* itidem erant ſeu reticulato opere factæ: cujuſmodi cancelli, ſigno dato, funibus demittebantur ac laxabantur. Tzetzes, τὴν πρώτην βαλβίδα, τὴν ἀφετηρίαν, τὸ κιγκλίδων χαλασις καὶ ἀπίξας διὰ τ μηρίνθου ἢ χορδῆς. Caſſiodorus, *Oſtia ab Hermulis, funibus demiſſis, ſubitò æqualitate panduntur*, V. infrà in voce *Hermulæ*. Cùm, ante ædificatos carceres, non niſi funiculus prætenderetur, cohibendis & in æquo limite continendis equis &c. Qua de re V. hic paſſim, plura verò apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 921. *& ſeqq.* Sed & Podium in Circo *cancellatum* fuiſſe, diſcimus ex Ovidio *Amor.*

Si pendent tibi crura, potes, ſi fortè juvabit,
Cancellis primos inſeruiſſe pedes.

Puella ſpectabat in ſubſelliis podio proximis, quam proin crura pendula ſuſtinere immiſſis in Cancellos podii pedibus, jubet Poëta. Idem *ibid* &c.

Cancellatio, apud *Agrimenſoriæ Rei* Auctores, pro *limitatione* paſſim, quam alii *centuriationem*, nonnulli *metationem*, quidam etiam *perticam* nominavere. Nempe territorium omne Coloniæ alicujus e. g. per centurias dividebatur, ſeu limites, aut metas, quas Gromatici dictabant, in prehendendis rigoribus: qui limites, quòd decuſſatim ſeſe invicem ſecarent, quomodo & *cancelli* fiebant, hinc ager hujuſmodi *cancellari* dicebatur, h. e. delimitari. Hinc Caſſiodorus, *Intra Tuſcia cancellos*, h. e. limites. Et in Gloſſis vett. *cancellus*, χαράκωμα; quæ vox propriè τὸν χαρακισμὸν τῶν ἰδαφῶν ſignificat, i. *cancellationem*. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 1129.

Cancelli, Gr. κιγκλίδες, item δρύφακτα, *omne conſeptum* Latinis dictum eſt. Papiæ, *ligna ſubtilia in tranſverſum facta, vel de ferro in modum retis, nunc verò & de lapidibus fiunt.* Scholiaſtes Ariſtophanis, κιγκλίδες ἔμπροσθεν τ θυρῶν ἱστάμεναι, *ante fores poſiti*, &c. Sic de Antonino Caracallo Æl. Spartianus, *Opera*, inquit, *Romæ reliquit, thermas nominis ſui eximias: quarum cellam ſoliarem negant Architecti poſſe ulla imitatione, qua facta eſt, fieri. Nam & ex ære vel cupro* cancelli *ſubterpoſiti eſſe dicuntur, quibus cameratio tota concredita eſt: & tantum eſt ſpatium, ut id ipſum fieri negent potuiſſe docti Mechanici.* Ubi non novum illo tempore aut mirum viſum eſt, in illius cellæ fabrica, quòd tota cameratio ejus ſulterpoſitis cancellis eſſet impoſita, ſed tantum erat ſpatium, ut vix fieri potuiſſe videretur. Meminitq; *cancellorum* ejuſmodi, quibus apſidæ & concamerationes firmarentur, non uno loco Anaſtaſius Bibl. inprimis in *Sixto III.* ubi apſidam ſuper cancellos argenteos habemus: *Fecit altare penſantem libras quinquaginta. cancellos argenteos ſupra platonias penſan. libras trecentas, abſidam ſuper cancellos cum ſtatua B. Laurentii Martyris argentea penſan. libras ducentas.* Idem in *Hadriano, Zacharia* & ante utrumque *Hilaro* quoque de *cancellis* loquitur, ſed non tam qui concamerationem ſuſtinebant, quàm qui ad januas aut feneſtras apponebantur, &c. Salmaſius *ad Spartianum.* Ab iſtiuſmodi verò *cancellis*, quos non Auguſta ſolùm domus, ſed & Magnatum ac Principum ædes foribus obtentos, ut & vela, habebant, *Cancellariorum* nomen & prima origo eſt. *Cancellorum* certè velorumque meminit JC. *l.* 41. *D. de leg.* 1. *Sed ſi cancelli ſunt vel vela, legari poterunt.* *Cancellos* autem in vett. ædibus fores fuiſſe cancellatas, & tranſlucidas, ex lignis reticulatim compoſitis textas notum. Δικτυωτὰς θύρας Græci dixere, h. e. *reticulatas fores*, κιγκλίδας itidem, uti diximus, recentiores quoque καγκέλλους & καγκελλοθύρας: de quibus elegans extat Epigramma Græcum, *Antholog. lib.* 5. εἰς κάγκελλον τ οἰκίας.

Ἢν κλείσῃς μ' ἀνέῳγα καὶ ἢν οἴξῃς, οὐ με κλείσεις
Τοῖος ἐὼν ἥξειν σὸν δόμον οὐ δύναμαι.
Si claudis me, aperior: ſin me aperis, clauſus ſum.
Talis cùm ſim, qui poſſim domum veſtram tutari?

Cùm namque claudebantur cancelli, nihilominus tamen quodammodo aperti manebant: utpote cùm διαφανεῖς eſſent viſúmque tranſmitterent. At ubi revera aperiebantur, tum vel intra ſepta reducti, vel in parietem reclinati, non ampliùs apparebant, aut pariete oppoſito viſum non ampliùs tranſmittebant. & ſic quodammodo erant clauſi. Simile quid Caſſiodorus de *Cancellario*: *Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas januas, & quam-*

& quamvis ſtudioſè claudas, neceſſe eſt, ut te cunctis aperias. Ad hos itaque qui ſtabant Oſtiarii, illosq; ſervabant, *Cancellarii* primitus, item *à Cancellis* dicebantur: qui non modò Cæſaribus Proceribusq;, ſed & Judicibus fuere, ut ex *Cod.* notum *tit. de Aſſeſſoribus & Cancellariis Judicum.* Nam in tribunalibus ſepta, quibus arcebantur turbæ, *cancellos* dicebant: Græci δρύφακτα, quòd *ex tabulis quernis* conſtarent, vetus Scholiaſtes Ariſtoph. σανιδώματα & ξυλωτά, h. e. *tabulata & ſepta*, item δρυΐνους ξυλίνους, *i. ligneos pluteos*: alii κιγκλίδας quoque appellarunt. Quamvis δρύφακτος propriè erat totum fori Judicialis conſeptum, quod ex tabulis compactum & pluteis undiquaque munitum erat, *parquetum* hodie vocant Galli diminutivè, ex *parquum* περίβολον, h. e. *ſeptum*: κιγκλίδες autem fuere reticulatæ vel cancellatæ fores τοῦ δικαστηρίου, ſeu *tribunalis.* Unde Cancellarii iisdem οἱ ἐπὶ κιγκλίδων. Mentio horum *Fori cancellorum*, apud Ciceronem. *Gloſſæ* vero *Caules, cancelli Tribunalis, ubi ſunt advocati.* Ubi pro *caules* legit aliquando Salmaſius, *canales*, quâ voce Fori cancelli etiam videntur eſſe dicti, V. ſuprà ubi de *Canalicolis*: Poſtea verò *caules* retinuit, pro *caulas*, quod nomen, propriè munimentum ſeptumq; ovium denotans, pro ſeptis ſeu cancellis Tribunalium uſurpatur, in *Gloſſis* optimè notæ, quæ in Bibl. P. Puteani ſervantur. Cujusmodi *cancellus* in ſummis Galliæ tribunalibus vulgò *barreau* vocitatur. Igitur ſecretaria ſeu tribunalia Judicum fores hujusmodi habebant cancellatas ſeu ad motum retis factas, quòd omnium facilimè aperirentur & clauderentur, propter frequentes ad Judicem ingreſſus & egreſſus. Has ſervabant *Cancellarii*, curabantq;, ut admiſſiones & ingreſſus ad Judicem ſine confuſione & tumultu fierent, Judici præſentandos admittebant, reſponſa Judicum exequutioni dabant, idemq; planè ſuſtinebant officium, quod hodie ſolent in Curiis regiis, qui *Oſtiarii* dicuntur, item *Secretarii*, namque & expediendis Judicum juſſis, edictis, & epiſtolis dictandis ſignandisq;, relationibus formandis ac reſponſis portandis operâ dabant. ſecretaq; ſervabant, *Scribæ* hinc, & *Dictatores* citimi ævi Scriptoribus. Græcis Ἀσηκρῆται appellati: diverſi in eo à *Cancellariis* domûs Auguſtæ Procerumq;, qui ſolum Oſtiariorum munus ſuſtinebant &c. A ſeptis Dicaſteriorum tranſiit ad Ædes ſacras *cancellorum* vox, quæ & ipſæ ſuas αὐλὰς ac δρυφάκτους, h. e. ſepta ſive caulas prohibendis turbis habere cœperunt: intra quos *cancellos* ſolis licebat Clericis ſtare, *Capitular.* Caroli M. *lib. 7. cap.* 291. obſervatq; Durandus *Rational. lib. 1. cap. 3. num. 35. In primitiva Eccleſia peribolum ſeu parietem, qui circuit chorum, non elevatum fuiſſe, niſi uſque ad appodiationem, idq; ſuâ ætate adhuc in quibuſdam Eccleſiis obſervatum. Quod ideo fiebat, ut populus videns Clerum pſallentem, inde ſumeret bonum exemplum. Veruntamen hoc tempore quaſi communiter ſuſpenditur, ſive interponitur velum, aut murus inter Clerum & populum, ne mutuò ſe conſpicere poſſint* &c. V. Car. du Freſne in *Deſcript. Ædis Sophianæ num. 71. 72.* Itaque Altaris ſeptum vel locus iſtiusmodi cancellis muniebatur, ſicq; bema ſeparabatur à Choro. Sed & hinc ipſum Βῆμα vel Ἄδυτον, *Presbyterium* Latinis dictum, *Cancellus* poſtea appellatus eſt, V. Order. Vitalem *lib. 11. pag.* 832. Gallis hodieque *Chancel.* Joh. de Garlandia in *Synonym.*

Cancellus templi pars intima dicitur eſſe.

Poëta Ms. infimi ævi, apud du Freſne in *Gloſſar.*

Infra Cancellum *Laicos compelle morari,*
Ne videant vinum cum ſacro pane ſacrari.

Porro *cancellis*, hominum vitæ innocentiâ & ſanctitate illuſtrium monumenta & tumulos muniri conſueviſſe, legimus apud Auguſtinum *Serm. de diverſis* 31. Cyrillum Abb. *in Vita S. Euthymii Magni Abb. cap. ult.* Gregorium Turon. *de Miracul. lib. 1. cap. 69. & lib. 2 cap.* 30. &c. imò omnium promiſcuè ſepulchra tandem *cancellis* vallari ſolita, docet idem *Hiſtor. lib. 6. cap.* 10. *Cataractam S. Petri* cancellum talem vocat Vigilius Pontif. *Epiſtol. Encycl. ad Eccleſiam univerſ.* Nec omittendum, quòd à *cancellis*, quibus ſecreta Judicum muniri diximus, etiam regionum limites & agrorum termini, *cancellorum* nomine appellati legantur. Jordanes certè *lib. de Succeſſione Regnor. Cancellos Tuſciæ* dixit, pro limitibus Tuſciæ: in vet. quoque *Fragm.* ex veteri ſcheda, quam à Iureto Salmaſius habuit, *cancelli* dicũtur termini, *i.* lapides, quibus agri limitantur, quibusque olim ſacra pagani faciebant. Unde *cancellatio*, ut dictum, pro metatione vel limitatione, apud Sæculum Flaccum & apud Hyginum, *regio cancellata*, pro limitata: Eſt autem *cancellare*, propriè delineare & lineas transverſim & in obliquum ducere &c. V. hanc in rem plura, apud præfatum Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino* & *ad Solinum d. l.* nec non infrà in voce *Tranſenna.*

Cancer, aquatile animal, de quo Plinius *lib. 9. cap. 31. Vivunt petroſis locis, cancri mollibus. Hyeme aprica litora ſectantur: æſtate in opaca gurgitum recedunt — genera, carabi, aſtaci, majæ, paguri, heracleotici, leones, alia — Carabi caudâ à cæteris cancris diſtant. In Phœnice hippæ vocantur, tantæ velocitatis, ut conſequi non ſit. Cancris vita longa: pedes octoni, omnes in obliquum flexi. fœminæ primus pes duplex non ſimplex. Præter bina brachia denticulatis forcipibus. Superior pars in primoribus his movetur, inferiore immobili, dextrum brachium omnibus majus. Univerſi ubi aliquando congregantur, os Ponti evincere non valent: quamobrem regreſſi circumeunt, apparetque tritum iter. — In parvore & retrorſi pari velocitate redeunt. Dimicant inter ſe ut arietes, adverſis cornibus incurſantes* &c. Apud Sinenſes, ſunt *cancri marini*, inter urbem *Kaochen* & Ins. *Haiuan*, qui, ubi ex aqua extrahuntur ac aërem ſentiunt, continuò, ſervatâ tamen antiquâ figurâ ac lineamentis, lapideſcunt, duriſſimum lapidem referentes. Illis ſimiles in lacu quodam ejuſdem Inſulæ, quos Sinenſes & Luſitani contra calidas febres adhibent. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap. 41. ubi de Amphibiis.*

Cancer, unum è XII. Zodiaci ſignis, adde. Nota ejus Latinis ſic habet 69. At Græcis aliud inſtar gerit ; quam ex priore corruptam eſſe, dubium non eſt. Græci Mathematici & Chymici eâ figurâ ἡμερονύκτιον exprimunt, quâ Latini ſignum *Cancri*: Nempe diem unum ſic deſignant 6. dies plures 66. noctem ſic 9, plures noctes, 99. Diem verò cum nocte 69. Salmaſius *ad Solinum pag. 1236. & 1237.* Cœterùm de *Cancrorum* piſcium natura, V. latè agentem Plinium *d. l.*

Cancer, ſpecies machinæ bellicæ, de qua ſic Auctor *Chronici* Colmar. A. C. 1300. *Expugnavit Rex hanc civitatem per duo vaſa* (inſtrumenta) *concava, quæ faciebant artifices ſapientes. Unum vas Cattus vocabatur, aliud Cancer. Erant hæc vaſa longa, quadrata, ex omni parte laterum clauſa: versùs terram nullum munimen habebant, ſed versùs cælum de fortibus ac ſpiſſis tabulis tectum, machinarum lapides minimè metuebat. — Fuit* Cancer *inſtrumentum magnum, forte pariter ac ponderoſum. In eo erat trabs magna, pariter longa, in una parte groſſa, in altera parva. In groſſiori parte ſive in capite, fuit ferro forti circumdata & in fronte ipſius Cancri fortiſſimè colligata. Hæc trabs ſuper quædam inſtrumenta jacuit, quòd faciliè moveretur. Hic* Cancer *cùm ad murum pervenſſet, ulloque in circulos, qui in trabe erant, funes immiſiſſent, ex paucis ictibus pro magna parte cadere coëgerunt.* Et mox, *Ex parte terræ fuerunt obſeſſi per Cattum atque* Cancrum: *quia ſolus Cancer quingentos homines occupabat.* In *Conſuetud.* Bajonenſi, pro ſpecie armorum *Eſcreviſſe* quoque uſurpatur; quæ vox Gallis itidem *cancrum* notat, V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Candæi Arabes, Catabanis & Scenitis Arabibus ab Oriente juncti, memorantur Plinio *lib. 5. cap.* 10.

Candæi, pop. ſerpentibus veſci aſſueti, apud Plinium, *lib. 6. cap.* 29.

Candavia, in *Excerptis* vett. Plinii & Solini, eadem cum Scandinavia eſt, Germanicarum Inſularum maxima; quam Ptolomæus Σκανδίαν vocat, præter tres parvas hoc eodem nomine, unam faciens μεγίστην καὶ ἀνατολικωτάτην, *maximam & Orientaliſſimam.* Mela *Codanoniam* appellat *lib. 3. cap* 6. à Codano ſinu. *Gangaviam* Solinus *cap.* 20. *Gangavia Inſula à regione Germaniæ emittit animal, quale alces.* Et paulo pòſt, *De Germanicis Inſulis Gangavia maxima eſt, ſed nihil in ea magnum præter ipſam*: ad quem locum, V. Salmaſium.

Candela, pro lucerna olearia, apud recentioris ævi Scriptores paſſim; ſicut κανδήλα Græcis uſurpatur. Sophronius Patr. Hieroſol. Τῆς δὲ κανδήλας ἔλαιον ἆον ... τοῦ Σωτῆρος ... λαβεῖν. Et infrà, τῆς κανδήλας λαμβάνει δὲ ἔλαιον, *Candelæ accipit oleum.* Anonymus de Locis SS. Ἄνωθεν τοῦ ἁγίου ... κρέμανται κανδήλαι λς. Infrà κρέμανται κανδήλαι δ, *Pendent candelæ quatuor*, &c. aliter tamen vocem uſurpante Auctore *Chronici* Alexandr. *pag.* 686. ut videbimus infrà, ubi de *Papyro.* Dominico Macro *Candela*, cereus funiculus eſt, à verbo *candeo*: cujuſmodi *candelas*, in Communione Rom. in exequiis accendi notiſſimum, more à Gentilibus recepto, ſed damnato Concilii Eliber. *can.* 34. ubi cavetur, *Ne animæ Sanctorum* candelis *inquietentur.* Conſtantinopoli olim Imperator, quoties ſolenni pompâ ad Templum ibat, duobus cereis erat comitatus; Patriarcha unico: quod privilegio poſtmodum ad Archiepiſcopos Cypri, Bulgariæ aliosque Metropolitas extenſum, hodie omnibus Græcorum Epiſcopis in communi uſu eſt: unde degradationis certiſſima nota, *candelæ* extinctio, uti de Arſenio Patr. refert Pachymeres, *lib. 2. cap.* 13. Moris origo ex Apocalypſ. *cap. 2. verſ. 5. Movebo candelabrum tuum* Similiter in Eccleſia Galliæ Turonenſi, Archiepiſcopus in ſolennitatibus ad ſacrum celebrandum prodiens, præeuntem hodieque cum *candela* accenſa habet Theſaurarium: quemadmodum in Mediolanenſi Subdiaconus Sacerdoti, ad canendam Miſſam progredienti, manu candelam præfert, quæ *Cantharinum* appellari conſuevit; alterâ thuribulum deferens: quæ ceremonia etiam, cùm Evangelium canitur, ibidem obtinet, &c. De ſuperſtitione XII. *Candelarum, quibus nomina Apoſtolorum inſcripta*, V. Pachymerem in *Andronico*, Petrum Cluniac. & Gregorium Turon. ut & Lapidem, cujus inſcriptionem refert Car. Macer in *Hierolex.* Alia, *candelas accenſas ſub conjugatorum pedibus ponendi*, damnata eſt legibus ab Ottone Legato Pontificio in Syria A. C. 1254. in *Conſtitut. cap. Simoniac.* Porro ritus, *Candelas projiciendi & extinguendi, in excommunicationibus* memoratur Reginoni, *de Eccleſ. Diſcipl. lib. 2. cap.* 409. Matthæo Weſtmon. *A. C.* 1253. Aliis, *Candelæ de Madio menſe*, inter præſtationes Eccleſ. referuntur in vet. *Charta* A. C. 1030. apud Ughellum in *Epiſcopis Novar.* V. quoque hic infrà in civ. Atrebatum. *Candela* S. Lamberti, magna veneratione adſervatur: de qua perſuaſum ſibi incolæ habent, B. Virginem eam illi præbuiſſe A. C. 1105. ejusque guttas in aquam reſolutas morbis variis mederi, uti habet Joh. Alberti apud Menochium *Hiſtoriar. Centur 4. cap.* 92. Simile quid, de *Candelis*, accenſis in vigiliâ Aſſumtionis & in Miſſâ ejuſdem Feſti, apud S. Mariam Majorem Romæ, referunt

Petrus Cluniac. & Gregor. Turonenſis apud Macros in *Hierolex.* ubi ejuſdem commatis quædam reperies, de invocatione Apoſtolorum per XII. *candelas*,&c.

Candelabra Veterum, ita fere fiebant, ut hodie videmus ea, quibus in templis utuntur: catinus erat vel ſcyphus, & in medio uncinus, cui infigebatur candela. Varro de *Vita* Populi Rom. apud Servium, *Facibus aut candelâ ſimplici, aut ex funiculo factâ, cera veſtitâ: quibus ea figebant, appellabant funalia.* Ipſe mox Servius, *Nonnulli apud Veteres candelabra dicta tradunt, quæ in capitibus uncinos haberent, quibus affigi ſolebat, vel candela, vel funes pice delibuti, quæ interdum erant minora, ut geſtari manu & præferri Magiſtratibus à cœna poſſent.* Donatus item *in Andriam*, *Funus à funalibus dictum eſt, id eſt, uncis vel cuneis candelabrorum, quibus delibuti funes pice vel cerâ infiguntur.* Candelabra nempe ipſa in modum lancis vel ἰμβάφιν uncinum in medio habebant, cui infigi candela ſolebat, cum pediculo, quo manu retinebantur. Cujusmodi lances ſeu ἰμβάφια, ad excipiendas candelæ emunctiones facta, ϐάμμυλα vel ϐάμπυλα recentiores Græci, unde ipſa *Candelabra*, ſi unico tantùm conſtarent acetabulo, Μονοβάμβυλα; ſi duobus, Διβάμβυλα, iidem appellavere, uti ſuprà vidimus. *Scyphi* vocantur vulgato Interpreti hujuſmodi acetabula, in *Candelabro* Templi Exodi *cap.25. verſu 31. & ſeqq.* Tremellius Juniusque *lances* vertit: V. infrà in voce *Lychnuchus.* Quod verò de funere ſuprà ex Donato dictum, hinc eſt, quòd, *candelis* è papyro cerâ circumdato prælucentibus, mortui olim noctu efferri conſueverunt. Perſius,

Hinc tuba, candelæ ——

Uti autem ex ſcirpi cortice tegetes, vela, veſtes, ſtragulæ, funes, & alia vitilia conficiebant; ſic detracto cortice medulla interior *candelis* faciendis inſerviebat, cerâ circumdata, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.375.* & 1002. De *Candelabris* ſic Plinius *lib.34. cap.3. Privatim Ægina* Candelabrorum *ſuperficiem duntaxat elaboravit, ſicut Tarentum ſcapos. In his ergo juncta commendatio officinarum eſt. Nec pudet Tribunorum militarium ſalariis emere, cùm ipſum nomen à candelarum lumine impoſitum appareat. Acceſſio candelabri talis fuit: Theonis juſſu præconis Cleſippus fullo, gibbere præterea & alio fœdus aſpectu, emente id Gegania ſeſtertiis L. eademque oſtentante convivio emptum, ludibrii causâ nudatus, atque impotentiâ libidinis receptus in thorum, mox in teſtamentum, prædives Numinum vice illud* Candelabrum *coluit, & hanc Corinthiis fabulam adjecit: vindicatis tamen moribus nobili ſepulchro, per quod æterna ſupra terras Geganiæ dedecoris memoria perduret. Sed cùm eſſe nulla Corinthia candelabra conſtet, nomen id præcipuè in his celebratur, quoniam,*&c. Ad quem locum V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.1. cap.8.* V. quoque infrà *Cleſippus.*

Candelabrum, pro Numine cultum, V. hic ſuprà.

Candelaria, Gallis olim *la Candeliere*, hodie *la Chandeleur*, Italis *Candelora*, item *Santa Maria Candelaja*; Latinis etiam *Feſtum Candelarum*, & *Feſtum S. Mariæ Candelarum*: Feſtum eſt in communione Rom. Purificationis B. Mariæ, de quo V. Durandum *lib.7. cap.7. num.17.* Nomen ei à *candelis* ardentibus, quas hac die ſuis deferre præcepit Gelaſius Pontif. Rom. abrogatis Lupercalibus, quæ menſe Februario agi ſolita, teſtatur Varro. Litanias publicas & proceſſiones ſolemnitati addidit Sergius Pontif. Finem, quà ceremonia hæc introducta, exponit Beda *de Rat. tempor cap.10.* ubi ejus cum Luſtrationibus Vett. collationem inſtituit. Olaus Wormius, ad eundem diem, *Kendelmeſſ* genti illi dictum, manum facem oſtentantem depingi conſueviſſe: tradit in *Faſtis Danicis.* Plura hanc in rem V. apud auctores laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Aliud eſt *Candelarum* ſeu *Candelabrorum Feſtum*, quod in aliquot Galliæ Eccleſiis, primæ claſſis Feſtum eſt: ut *quinque Candelabrorum*, ſecundæ claſſis. Ibidem, quando ſolenniter, ut vocant, celebrat Epiſcopus, *ſeptem* in Altari *candelæ* ardent: quo ritu alludi dicunt ad 7. illa candelabra, quæ Johannes vidit ante Thronum Dei, Apocalypſ. *cap.1. verſu 12.* ſicque ſignificari, Præſulem quemque tot Spiritus divini donis ornatum eſſe debere. Quod cautum etiam in Abbatibus mitratis, *Sacr. Congr. Rit. d.29. Januar.* 1628. In Papali Miſſâ ſolenniter itidem celebratâ, non *ſeptem* ſolùm in Altari *candelæ* ponuntur, ſed etiam cum ſeptem cereis accenſis totidem Acolythi inſerviunt,&c. V. Macrum utrumque *Hierolexico*, & infrà in voce *Lychnuchus.* Apud Græcos, qui lampades & *candelas* Ædium Sacrarum accendere ſolent, Κανδηλάπται, appellantur: at ipſum Sacriſtam *Kandalaphti* appellant Maronitæ.

Candelis faſces involuti, in ſepulchro Numæ Pompilii, apud Livium *lib 40. cap.29. Eodem anno -- duæ arcæ lapideæ octonos ferme pedes longæ, quaternos latæ, inventæ ſunt; operculis plumbo devinctis. Literis Latinis Græcisque utraque arca inſcripta erat; in altera Numam -- ſepultum eſſe: in altera, libros Numæ Pompilii ineſſe. Eas arcas quum ex amicorum ſententia dominus aperuiſſet, quæ titulum ſepulchri Regis habuerat, inanis inventa ſine ullo veſtigio corporis humani -- in altera duo faſces, candelis involuti, ſeptenos habuere libros, non integros modò, ſed recentiſſimâ ſpecie.* Quâ de re ſic Caſſius Hemina, vetuſtiſſimus Auctor *Annalium*, apud Plinium *lib.13. cap.13. Lapidem fuiſſe* ait *quadratum, circiter in media arca vinctum* candelis *quoquo versùs. In eo lapide inſuper libros impoſitos fuiſſe*, &c. Hoc eſt, funiculis pice vel cera illitis, uti habet Gronovius *ad Livium.* Sic *candelis ſubigi*, apud eundem Plinium *lib.33. cap.7.* ubi de *Minio*: *Auro candente fucatum niteſcit -- invenio & calce adulterari -- Solis atque Lunæ contactus inimicus: remedium, ut parieti ſiccato cera Punica cum oleo liquefacta candens ſetis inducatur, iterumque admotis gallæ carbonibus aduratur ad ſudorem uſque: poſtea candelis ſubigatur, ac dein linteis puris, ſicut & marmora niteſcunt*,&c.

Candere, proprium eſt ignis, unde à luce ignea *candori* nomen. Quin λευκὸν *album* fit. ἀπὸ τοῦ λεύσσειν, quod *videre* eſt, quia color eſt maximè conſpicuus. Inde in Heſychio, λευκὸν, φαιδρὸν, λαμπρόν. Item λευκανθίζεται, λάμπεται. Rurſus, λευκὸν, τὸ λαμπρόν. Ita ut λευκὰ *alba* dici poſſint, quæcunque inſigniter ſplendent, quomodo rutila & purpurea. Certè à Poëtis purpurea vocantur, quæ eximii candoris ſunt, ut nix & cygni. Albinovanus *in Mæcenatis obitum*,

Brachia purpureâ candidiora nive;

Horatius ad Venerem *lib.4. Od.1.*

—— —— *purpureis ales oloribus*,&c.

Utrique enim colori, *candido* ſc. & purpureo, hoc commune eſt, ut admixti luminis multum habeant. Unde verbum אדם, quod Hebraicè *rubere* eſt, Arabicè *candere* ſignificat; quibus proin *adamo*, de camelo & jumento quovis, eſt maximè candidus, & *naka adma*, camela ſummè candida. Sic lepræ macula *lucida*, à Moſe vocatur לבנה אדמדמת Levitici *cap.13. verſu 19.* quaſi *alba impensè rubra*, h. e. macula alba maximè candens, ſeu nivis inſtar candens, atque ideo *lucens*, qui verus lepræ color eſt, uti patet ex Exodi *cap.4. verſu* 6. & 2. Regum *cap.5. verſu 27.* Ob quod ipſum, verba Sponſæ Cantic. *cap.5. verſu* 10. דודי צח ואדום Bochartus non vult reddere, *Sponſus meus candidus eſt & ruber eſt.* Sed, *Sponſus meus eſt candidus & lucidus*: i. ſummo candore nitens,&c. V. eum *Hierozoici Part. poſter. lib.V. cap.6.* ubi exponit locum Threnorum *cap.4. verſu 7.* de Nazaræis, *Corpore rubri fuerunt, præ peninim.* Atque hoc ſenſu *candere*, de margaritis inprimis, occurrit; quæ ſive Græcam, ſive Arabicam, ſive Phœniciam vocis originem attendas, à luce, nitore ac claritate, dicuntur. Et quidem candorem earum alii, apud Androſthenem, cum argento conferunt, alii cum piſcium oculis. *Et in candore ipſo*, inquit Plinius, *magna differentia. Clarior in Rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimilat. Summa laus coloris eſt, exaluminatas videri.* Inde margarita διαυγὴς λίθος, Clementi Alexandr. *Pædagog. lib.2. cap.12.* & διαφανὴς τῇ φύσει, *lapis pellucidus naturâ*, Theophraſto dicitur. Iſidorus quoque Characenus, ubi margaritam in concha creſcere tradit quàm diu carni adhæret; ſed à carne divulſam à concha non ampliùs ali, λεαίνεσθαι δ' αὐτὴν, inquit, καὶ διαυγεστέραν ποιεῖν, *ſed læviorem eam pellucidioremque efficit.* Et ſtatim, Ἡ μὲν ἐν βυθῷ πίννα διαυγεστάτην ποιεῖ, *Pinna, quæ in alto degit, margaritam pellucidiſſimam gignit*, apud Bochartum *Ibid.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.1133.* ubi hunc de margaritis locum Plinii exponit, *Mirum ipſo tantum eas candere cœlo, ſole ruſeſcere, candoremque perdere, ut corpus humanum. Quare præcipuè eum cuſtodiunt, pelago altiùs merſæ, quàm ut penetrent radii*,&c.

Candia, adde: Horrendo Turcico bello, quod 24. annis, & graviſſimâ obſidione urbis *Candiæ*, quæ ultra biennium duravit, famoſa. Portuum tantâ commoditate inſtructa eſt, ut Hieron. Gievarina Legatus Venetus, in conventu Electorali A. C. 1658. Francofurti habito, teſtatus ſit, *Candiâ ſemel ſubjugatâ, omnes Principes Chriſtianos mari Mediterraneo adſitos, infeſtationibus Turcicis æquè obnoxios fore: Turcam enim, qui hactenus claſſem ſuam quotannis Conſtantinopolim reducere coactus fuerit, Regni hujus adjectione non ſolùm tutam ubique & omni tempore receptionem, ſed etiam fabricandis inſtruendisque triremibus ac navibus ampliſſimam commoditatem acquiſiturum eſſe.* E' numero horum portuum, indicat Auctor *Hiſtor. Orbis Terr.* Retimum, Caneam, Candiam, Spinam Longam, Carabuſam & Sudam. E' regione quoque *Candiæ* Standia eſt, locus itidem navium receptioni accommodus. In hac Inſ. porrò Labyrinthum fuiſſe, à Dædalo fabricatum, veſtigiaque ejus adhuc extare, Georg. Alexander Inſulæ Præſul apud Volaterranum, auctor eſt: ubi ait, *Montem eſſe effoſſum ac undique concavum, unâ tantùm & anguſtâ via adiri aptum, quo venientibus præire ducem loci peritum cum ardente funali, qui mangiret errores alias inextricabiles.* Sed Bellonius, qui Inſulam hanc curioſè luſtravit, lapidicinam hic olim fuiſſe, quæ vulgo Cretenſi *Labyrinthus* dicatur, ſcribit. Malvatico inprimis vino inſignis eſt *Candia*, cui à vico Malvaſia nomen: Volaterranus verò pro *Arviſia* dici *Malviſia* contendit, additque id genus vitium ex Arviſio Chius Inſulæ prom. unde *Arviſia vina* olim, in Cretam delatum eſſe. Hodie Inſula bipartita eſt, pars una ſub Turcis, in qua Retimum, Canea, Candia: Altera Venetis adhuc paret, ubi Spina Longa, Carabuſa & Suda.

Candida, amniculus Galliæ, in agro Cadurcenſi, à candore aquæ dictus: vulgò *Conde*, aliis, inprimis Sanſoni, *Cauze.* Hic ultimus eſt omnium, Avarionem augentium. Eodem modo, ab aquarum colore, plurimis fluviis *Albæ* nomen hæſit. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall* in voce *Alba.*

Candida, apud Ambroſium *Serm.67. Præparemus nova & præclariſſima munera, edamus primam* Candidam, *in veſtitu nudorum, ſecundam verò non minùs nobilem*,&c. & *in Actis* Bonifacii Martyris, ubi de Aglàe ejus matre, *Hæc ergo ter* Candidam *egerat, apud urbem Romam ex Præfectura*: Editio eſt ludorum, quæ fiebat olim apud Romanos, à Magiſtratibus, Prætoribus ſc. & Quæſtoribus Candidatis, proprio ſumtu. In vet. Kalendario Hervarti M. Decembr. 13. Kal. Jan. *Munus Kandida.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Candida Toga, Polybio λαμπρὰ, propriè erat, quæ à prælo & creta ſplendeſcebat. *Splendens* Senecæ *epiſt.* 5 *Non ſplendeat toga, ne ſordeat quidem*: Et *de tranquill. cap.*1. *Non ex arcula prolata veſtis, non mille ponderibus, aut tormentis, ſplendere cogentibus, preſſa.* Pondera ſcilicet ac præla veſtem ſplendere cogebant. Quò ſpectat locus Martialis,

Sic tua ſuppoſitis pellucent præla lacernis,
Et micat innumeris arcula ſynthesibus.

Alba itaque toga nativo lanæ colore erat, *candida* additâ cretâ fiebat, ut Lipſius ait. Manutius quoque aliud fuiſſe *Candidum*, aliud album; & eſſe in colore candido ſplendorem quendam, qui non eſt in albo, itaque candidam nivem propriè dici, pallorem autem non candidum, ſed album, docet. Cùm autem in omni togarum lotione creta adhiberetur, nec ars fullonia ſine creta eſſet, communi togæ abluendæ creta ſimpliciter adhibebatur, at togæ, quam *candidam* vocamus, jam lotæ creta ſuperinducebatur, ut candeſceret magis ac poliretur. Certè Plinius Cimoliam cretam abluendis veſtibus in uſu eſſe ſcribit: Umbricam autem, quæ & *ſaxum* vocabatur, nonniſi poliendis veſtibus aſſumi ſolitam. Illud etiam addi poteſt, togas, ut candidæ fierent, poſtquam Umbricâ expolitæ eſſent, prælo, ut dictum, ſubjectas fuiſſe, quò niteſcerent, ſplendoremque acquirerent. Et talis propriè fuit petitorum, qui hinc *Candidati* dicti ſunt, toga, primò nempe abluta, deinde Umbricâ ſive ſaxo expolita, & tandem prælo ſplendere juſſa. Unde Perſius,

—— —— *Quem ducit hiantem*
Cretata ambitio.

Sequentibus temporibus, poſtquam toga pulla, quæ olim in luctu ſolùm ſumebatur, vulgò communiter uſurpari incepit, ditiores & in dignitate conſtituti omnes candidâ veſte uſi ſunt: Unde nata diviſio *Candidatorum* & *Pullatorum*: ubi per illos, non ii ſolùm, qui honores ambiebant, verùm omnes illuſtriores cives, per hos de plebe homines intelligendi veniunt. Unde is, cujus officium erat, Imperatoris literas in Senatu legere, *Candidatus Principis*, vel *Quæſtor Candidatus* dicitur, apud Feneſtellam *de Magiſtrat. Rom. cap.*3. V. Octav. Ferrarium *de re veſtiaria lib.*1. *cap.*21. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.*32. Sigon. *de Judic. lib.*3. *cap.*19.&c.

Candidæ & *Candicantes* gemmæ, dicuntur Plinio, quæ κρύσταλλοι Straboni *lib.*15. ubi de India, φέρει δὲ καὶ λίθων ἡ χώρα πολυτελῶν κρυστάλλων καὶ ἀνθράκων παντοίων, ὡς δὲ καὶ μαργαριτῶν: h. e. *cryſtallinâ facie gemmæ*, inter quas primatum obtinet adamas. Plinius pæderoti in iis primum locum tribuit; in reliquis recenſet, Aſterion, Aſtrion, Ceraunii albam, alias: quas & *cryſtallo propinquare* dicit. *Candidis* opponit Strabo *d.l.* ἄνθρακας, quo nomine palàm eſt, eum ardentes gemmas ſignificare, quarum principatum obtinet, qui ἄνθραξ propriè eſt appellatus; reliquæ, Sandarcſus, Lychnites, Hyacinthus, Rubinus, &c. V. de utrisque Salmaſium *ad Solinum pag.*1093.

Candidati, dicti olim, qui Magiſtratum petebant: à toga candida, quâ ſumtâ *nundinis in Comitium venientes in colle conſidebant, unde coram poſſent ab univerſis videri*, Macrob. *Saturnal. lib.*1. *cap.* 16. Hi ut ſcopo potirentur, neceſſaria quædam erant requiſita; quorum 1. *Nomenclatio* fuit: Amicorum enim & populi voluntas quoniam conciliandа erat, elaborandum *Candidato* erat, ut ſingulos cives noſſet eorumque nomina teneret: quod cùm in tanto populo eſſet difficile, miniſtro opus erat, qui Petitori nomina omnium civium, ut quiſque occurrebat, ſuggereret. Hunc *Nomenclatorem* dixere vulgò, *Monitorem* Cicero: *Fartorem* Feſtus, quòd clam velut infarciret in aures Candidati nomina ſalutandorum civium. 2. *Blanditia*: eſt autem blandè appellare, non proprio nomine, ſed honeſtiore, ut patrem, aut fratrem, aut patronum, ſalutare. 3. *Aſſiduitas*, ad quam pertinebat ambire, prenſare ac rogare, ſeu ſupplicare: in quo poſtremo munere aut ipſi verſabantur, aut alios claros viros adhibebant, *Suffragatores* dictos, qui vices ſuas ſuſtinerent. Quò faciebat etiam, ut, cùm in campum deſcenderunt, tunicam deponerent, ſive ne in ſinu pecuniam geſtare poſſent, ſive ut cicatrices adverſo pectore pro Patria acceptas, commodius omnibus occurrentibus poſſent oſtendere; ſive etiam, ut, quemadmodum prenſationibus & ſupplicationibus, ſic etiam habitu ſe deprimerent. 4. *Benignitas*, quæ poſita fuit in conciliando populo, congiariis dandis, prandiis præbendis, gladiatoribus exhibendis, locis parandis & pecuniis dividendis, in quæ munera multos patrimonia ſatis ampla conſumpſiſſe legimus. Hæc tandem in largitionem degeneravit, à qua prius differebat: *Benignitas* enim *liberalitatem magis, quàm largitionem* ſignificavit, teſte Cicerone *Orat. in Muræn.* Conſuetudoque invaluit, ut præſenti pecuniâ populi ſuffragia emerentur, ad eamque rem adhiberentur *Interpretes*, per quos pactio inducebatur; *Sequeſtres*, apud quos pecunia deponebatur: ac *Diviſores*, qui ſingulis pecunias diſtribuebant. V. Cic. *de petit. Conſul. & alibi*, Aſconium, Plut. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*7. *cap.*8. &c. Latius poſtmodum *Candidatorum* vox accipi cœpit, V. ſuprà in voce *Candida toga*, ut & hìc infrà.

Candidati, Græcis λευχείμονες, dignitas Palatina æquè ac militaris fuit, inſtituta à Gordiano Seniore. Hic enim ſelectos è Scholarium claſſe quoſdam, ex iis, quos ſtaturæ proceritas ac forma commendaret, in peculiarem Scholam ſeu cohortem conjecit, eosque *Candidatos* vocavit, quòd fortaſſis candidi quidpiam in veſtibus vel armaturis deferrent. *Faſti* Græci. Γορδιανὸς Αὔγουστος ἐπέλεξεν ἀρξάμενος τῶν λεγομένων Κανδιδάτων, ἐποίησε αὐτοὺς κατ᾽ ἐπιλογὴν ὡς τελείους καὶ εὐσθενεῖς καὶ μεγάλους ὄντας φύσει, ἀπὸ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων σχολαρίων, καλέσας τὴν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ, εἰς τὸ ἴδιον ἐπώνυμον Σενιόρων. ἅτινες εἰσὶν οἱ τῆς ἕκτης σχολῆς, ubi de cognomine Gordiani *Scholarium Seniorum*, nomen ab eo inditum illis fuiſſe, docent; Quemadmodùm apud Cedrenum eadem fere de *Juniorum Schola*, à Gordiano Jun. inſtitutâ leguntur: utrique hiſtoriæ fidem derogante Salmaſio *ad Capitolinum in Gordianis.* Certè *Candidatorum* nomen, aut cohortem ſcholamque à Gordiano primùm inſtitutam non fuiſſe, hinc patet, quòd longè antè in Palatio *Candidatos* militaſſe, & Vegetio *Candidatos ſimplares* & *duplares* recenſeri conſtat. *Candentis lineæ* ſub chlamyde indutos fuiſſe, refert Hieronymus, ubi de Nepotiano: Sic Auſonius,

—— —— — *Cùm jam ſuccinctus amictus*
Per Ligerum populos ſolito ſuccinctior ires,
Atque inter niveas altè veherere cohortes,&c.

Militabant illi in ipſo Palatio, atque adeò ad Imperatoris Cuſtodiam adhibiti, perinde ac *Scholares*, è quorum claſſe erant, & quidem ſextam obtinuiſſe ſcholam vidimus ſuprà ex Faſtis laudatis: Meminitque *Candidatorum* Juliani ac Valentis non ſemel, tanquam aſſeclarum ac cuſtodum, Ammianus *lib.*25. & 31. Corippus *de Laudibus Juſtini*,

Ornata eſt Auguſta domus, juſſuque regentis
Acciti Proceres omnes, Scholaque Palati eſt,
Juſſa ſuis adſtare locis: jamque ordine certo
Turba Decanorum, Curſorum in Rebus agentum,
Cumque Palatinis ſtans Candida *turba Tribunis,*
Et Protectorum numerus mandante Magiſtro,&c.

In hanc vero cohortem, utpote ſummæ ac præcipuæ in Palatio dignitatis, nulli admiſſi ſunt, niſi qui genere, opibus & animo cœteris præcellerent. Hinc paſſim legimus, in ea militaſſe viros primarios, Juſtinianum Juſtini Imp. nepotem, apud Victorem Tunnenſem in *Chron.* Vitulinum, hominem dignitate & opibus illuſtrem, apud Nicephorum CP. in *Brev.* alios. Et refert Leo Oſtienſis, Arduinum nobilem Mediolan *auro oblato non modico*, à Docæano Italiæ Præf. *Candidati honore donatum & quibuſdam Apuliæ oppidis præfectum fuiſſe.* Ex eadem claſſe delectos copiarum & exercituum Duces, docent *Synaxaria* ad 31. Julii in *Vita* S. Eudocimi, ut & Legatos ad Principes, Ammianus *lib.*15. Auctor *Paſſionis* S Caloceri Mart. *num.*11. Guilielmus Biblioth. in *Hadriano II.* alii. Sed & omnes in univerſum milites Romani *Candidatorum* nomine nonnunquam veniunt, quòd in prælium ituri, aut pugnaturi, *album* paludamentum aut purpureum induere ſolerent, quod teſtatur Valerius Max. *lib.*1. ubi de *Craſſo.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Candidus, Conſ. cum Quadrato, memoratur Spartiano, in *Adriano Cæſ.* ubi Adrianum ſecundo utriuſque Conſulatu Tribunum Pl. factum eſſe refert. Vetus Inſcr. T. JULIO CANDIDO. II. A. JULIO. QUADRATO II. COSS. qui annus Imperii Trajani octavus, ætatis Hadriani nonus erat & vigeſimus, V. Caſaubonum *ad loc.*

Candys, capitis tegmen pellitum, Perſarum olim Regibus in uſu, ut habetur apud Pollucem *lib.*7. *cap.*13. Hinc Syneſius *Orat. de Regno*, Parthorum Regem, qui tiarâ & *candye* ornabatur, territum abſtinentiâ Carini Imp. ceſſiſſe ei, cui ex viliſſimis lanis amictus pileusque eſſet, refert. Et quidem Κάνδυς ἁλιπόρφυρος, è *purpura viz. marina*, memoratur Polluci *lib.*7. *cap.*13.&c. Aliàs *Candys* quoque veſtimenti nomen eſt, ut è multis Auctorum locis probat Briſſonius *de Regno Perſ. lib.*1. V. quoque Paſchalium *de Coronis lib.*10. *cap.*3. & Anſelm. Solerium *de Pileo Sect.* 9. Ferrario certè *Candys*, veſtis Perſica, ad inſtar chlamydis militaris: Κάνδυς χιτὼν περσικὸς, ὃν ἐμπορπῶνται οἱ στρατιῶται, *Candys veſtis Perſica, quam infibulant milites*, Heſychius. Diſtinctam à tunica fuiſſe, docent verba Dionyſ. de Tigrane ad Pompejum veniente, loquentis; quem tradit, quò & reverentiâ Pompeji, & miſericordiâ, dignus videretur, ita ſe compoſuiſſe, ut inter priſtinam dignitatem & præſentem Fortunam ſtatum ſervaret: Τὸν μὲν γὰρ χιτῶνα τὸν μεσόλευκον καὶ τὸν κάνδυν τὸν ὁλοπόρφυρον ἐξέδυ, *Tunicam enim ſemialbam, & Candym purpureum*, id eſt, chlamydem ſeu veſtem regiam ſuperiorem purpuream, *exuerat.* Idem Xenoph. teſtatur *Cyri pæd. lib.*1. Οἱ πορφυροῖ χιτῶνες καὶ οἱ κάνδυες. Octav.

Ferrarius

Ferrarius *de re Veſtiaria lib. 3. cap. 1. qui eſt de Tunica*,&c. V. quoque Car. Paſchalium *Coronarum lib. 10. cap. 2. & 3.* ut & infrà, ubi de *Pellibus*.

Cane, opp. Arabiæ Fel. adde: Thuriferæ Regionis Emporium celebre, in Adramitarum regione, qui Sabæorum pars fuere & à Climace ad *Canen* ſeu *Canam* Emporium, atque inde ad Sachalitem ſinum terras ſuas extenderunt. Avienus Dionyſii Interpres,

—— —— *Et inde*
Chatramis eſt tellus: Canæ vicina, fluenſo
Perſidis accedit: rutili contermina Ponti
Minnæi Sabathæque tenent.

Ad illud Emporium thus omne, quod in illa regione naſcebatur, deferri ſolebat, partim camelis, partim utribus, vel navigiis ex utribus factis: utres enim navigia enchoria, quibus per Sachalitem illum Sinum, cui prætenta erat Thuriſera regio, navigabant. Ptolomæus, ἐν τῷ Σαχαλίτῃ κόλπῳ, ἐν ᾧ κολυμβῶσι πιννικῷ, ἐπὶ ἀσκῶν διαπλέουσι, *In Sachalite ſinu, in quo pinnici velleris, vel margaritarum piſcatio eſt, utribus navigant.* Inde S.ↄotam, gentis caput, in excelſo monte conditam, thus convectum, *portâ ad id unâ patente-digredi viâ capital leges fecere* &c. Plin. *lib. 6. cap. 28.* V. Salmaſium *ad Solinum pag. 491. & ſeqq.*

Canella, apud Myrepſum Gall. *Canelle*, vox recentioris ævi, cinnamomum Veterum notare creditur haud paucis; ſed Veteres omnes cinnamum à caſia ſtatuunt diverſum: atqui caſia veterum hodierna *Canella* eſt, quod nomen ipſum apertè oſtendit. Caſiam enim σύριγγα appellarunt, *i. fiſtulam*: *Nam*, ut Plinius ſcribit, frutex caſia eſt, *tenui cute verius quàm cortice, quem contrà atq; in cinnamo levari atque exinaniri pretium eſt*; cortex exinanitus jam fiſtula eſt. Et Dioſcorides de caſia optima; σὺν λίαν, μακρὰν καὶ παχέων τὰς σύριγγας, *i. craſſas & longas habentem fiſtulas.* Unde vetus Auctor *in Canticum*, *caſiæ fiſtulas* appellat. Inde itaque Recentiores *cannulam* & *cannellam* vocitarunt, hoc eſt, συρίγγιον, nam *canna* eſt fiſtula. Et quidem, cùm cinnamomum in ſurculis afferretur ramulisque cortice ſuo veſtitis; canellæ utpote cortice tantùm conſtantis, in fiſtulæ modum conduplicato, cortex ſolus fiſtulaceus apportabatur. Unde ῥάβδων meminit Dioſcorides in cinnamomi hiſtoria, at συριγγίων, in caſiæ deſcriptione. Interim cinnamomo ſimilis caſia, unde *caſia* ψευδοκιννάμωμον, quam *iſocinnamon* etiam Plinius vocat. Nec deſunt, qui velint & validè velint, ex Neotericis inprimis, eandem eſſe arborem, è qua cinnamum ſumitur & ex qua caſia. Et fortè, ſummi ſurculi deputati vel virgultorum tenuiſſimæ partes reciſæ, ex frutice caſiæ, pro cinnamomo Veteribus venerunt. Unde videtur fuiſſe rarum cinnamomum carumque, quòd fortaſſe rarò uſurparetur ejuſmodi fruticis amputatio, utpote in perniciem caſura ejus: Caſia autem ſive cortex, qui ex eadem arbore eximebatur, eà re vilior communiorque, quia arbores illæ ſæpius ſolerent deglabrari, & renaſcente ſubinde cortice. Quippe hodieque narrant, detracto cortice arboris cannellæ, poſt triennium, alium ſuffici & iterum deglubi. Cortex autem ille in fiſtulam convolutus, integri rami vel ſurculi ſuperficies videtur, quum tamen fragmentum ſit majoris corticis in plures partes diſſecti & in tubulos digiti craſſitudine complicati. At truncum, qui deglabratur, ſæpenumero craſſiorem fœmore inveniri memorant. Vetuſtas verò omnis credidit, hos fiſtularum modulos totidem eſſe ſurculorum integros cortices, qui admodum difficulter eximerentur, adeò ut vermium operam requiri oporteret, lignum intus corrodentium & corticem præ amaritudine intactum relinquentium. Nimirum, quomodo fiſtulæ caſiæ ex cortice illius arborei fructus pararentur, illos latebat. Porro *cutem* veriùs, quàm *corticem*, dixit Plinius; quia ex interiore libro iſtius modi fiſtularum tubuli parantur &c. Qua de re V. complura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 1302. & ſeqq.* ut & infrà paſſim. Hodie *Cinnamomum* ſeu *Canellam* potiſſimum colligunt ex Ins. *Zeilan*, in qua maxima ejus copia: quæ enim in Java Ins. & littore Malabarico habetur, minus nobilis eſt. Creſcit & in Peruviæ prov. *Quito*, ſed rariùs. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. de Commerciis.* Barlæus, ubi Societatis Indicæ Orientalis domum Amſtelodami deſcribit, *Cinnamorum & caſiæ ligneæ fiſtulæ*, inquit inter alia, *decuſſatim in altum aggeſtæ, Auroram matrem faſtebantur*; *in Medicea.*

Canem ferendi ritus, apud Francos olim Suevosque in uſu fuit: Apud quos vetus conſuetudo pro lege inoleverat, ut ſi quis Nobilis, Miniſterialis vel Colonus, coram ſuo Judice, deprædationis, incendii, aliorumque criminum, reus inventus eſſet, antequam morte afficeretur, ignominiæ cauſa, Nobilis *canem*, Miniſterialis ſellam, de Comitatu in proximum Comitatum, geſtare cogeretur. Sic Hermannum Palatinum Com. à Friderico Imp. quòd Germaniam prædâ & incendio perturbaſſet, cum decem Comitibus, accuſatum, ac convictum, per integrum milliare Teutonicum, canem quemque portare fuiſſe coactos, refert Guntherus Ligurini *lib. 5.* Quam pœnam *militarem* vocat Arnoldus Lubec. *lib. 7. cap. 2.* eo quòd Militibus ſeu Nobilioribus ſoleret infligi. *Dedecus canum* appellat Conradus Urſperg. A. C. 937. V. Auctores hanc in rem complures citatos Car. du Freſne *Gloſſar.*

Canem ſecandi in duas partes ritus, adhibitus olim Macedonibus, in luſtrando exercitu, memoratur Livio *lib. 40. cap. 6.* *Forte luſtrandi exercitus venit tempus, cujus ſolenne eſt tale: Caput mediæ canis præciſæ, & prior pars ad dexteram cum extis, poſterior ad lævam viæ ponitur. inter hanc diviſam hoſtiam copiæ armatæ traducuntur. præferuntur primo agmini* &c. Et Curtio, *lib. 10. cap. 9.* *Macedonum Reges ita luſtrare ſoliti erant milites, ut diſciſſa canis viſcera ultimo in campo, in quem deducerentur, ab utraque abjicerentur parte: intra id ſpatium armati omnes ſtarent, hinc equites, illinc phalanx.* Fieri verò hæc luſtratio ſolebat, cùm Ξανθικὰ celebrarent, quod feſtum incidebat in diem 8. menſis Xanthici, quem Aprili noſtro fere reſpondiſſe volunt. V. Joann. Meurſium *Græciæ Feriatæ lib. 5.* in voce Ξανθικά. Aliàs ſectio victimarum, & inter utramque partem tranſitus eorum, qui fœdera pacta hoc ſymbolo ibant firmatum, nota ex Sacris profaniſque Scriptoribus. V. quoque infrà.

per *Canem* jurandi ceremonia, indigitatur in *Litteris* Juvanenſis Archiep. editis à Gevvoldo poſt *Chron.* Reichersberg. *Quòd nos præfati Schlavi criminabantur, cum Ungaris fidem Catholicam violaſſe & per* canem *ſeu lupum aliasque nefandiſſimas & Ethnicas res ſacramenta & pacem egiſſe.* Quæ illuſtrantur ab Joinvilla in *Hiſtoria S. Ludovici*, dum fœdera inter Johannem Vatatzem Imp. & Comanorum Principem inita, eaque firmata ebibito alterius invicem ſanguine, hac adhibitâ ceremoniâ, narrat: *Et inſuper hoc fecerunt. Inter ſuos & noſtros* canem *tranſire fecerunt, eumque fruſtatim conciſo ſic eos, qui fœdus hoc fregiſſent, concidendos eſſe, addiderunt.* Hinc apud Conradum Urſperg. *ad A. C. 920.* Dalmatas Ungaris in ludibrium *canem* objeciſſe, quòd per hoc animalis genus fœdera ſua ſancirent, legimus, V. iterum du Freſne ubi ſuprà.

Canens, adde: Quòd collapſum Muſicæ Philoſophiæ ſtudium in Italia reſtauraſſet, ſic dicta: Ovidius *Met. lib 14.*

Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
Unde Canens *dicta eſt: ſylvas & ſaxa movere,*
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucresque vagas retinere ſolebat.

Canephorus, ex marmore, Scopæ opus, memoratur Plinio *lib. 36. cap. 5.* *Is fecit Venerem — item Apollinem Palatinum, Veſtam ſedentem laudatum in Servilianis hortis, duasque chamæceras* (alii habent; *commotrias*) *circa eam, quarum pares in Aſinii monumentis ſunt, ubi &* Canephorus *ejuſdem.* Græcè κανηφόρος, *caniſtrum gerens.* Erat hoc virginum munus, *caniſtra*, quibus ſacra incluſa, in Cereris ſacris ferre, unde κανηφόροι dictæ &c. V. infrà in voce *Caniſtrum.*

Canere, verbum *Afflatorum.* Papinius Statius *Thebaid. lib. 11. verſu 717.*

Non me ulli monitus, nec Vatum exorſa furentum
Sollicitant, manesque movens, ſibi callidus iſta
Tireſias, nataeque canat, *non ſi ipſe recluſis*
Cominus ex adytis in me inſaniret Apollo.

Ubi *canat* idem eſt, quod *imperet ex oraculo.* Unde ad ſequentia, *in me inſaniret Apollo*, Lutatius, *Non*, ait, *ſi totis ſuis viribus mihi incumberet Apollo* (divinationum præſes & auctor) *& me inſanire faceret adeò, ut ipſe talia præcinerem.* Atque hinc, quia ſe Numine afflatos videri volunt, iſtiusmodi initiis utuntur maximorum operum Principes Poëtæ. Homerus, *Il. α.*

Μῆνιν ἄειδε Θεά.
Iram cane *Dea.*

Et Virgilius *Æn. lib. 1.*

Arma virumque cano.

V. Joh. Gebhardum *ad Tibullum lib. 1. Eleg. 4.* & Caſpar. Barthium *Animadverſionum ad Statium lib. 3. pag. 1229.* Quod cum ad confirmandas ſuperſtitiones pertineret, ut viz. aſpicerentur furere gallantes ac vaticinantes, quaſi ab alicuius Numinis inſpiratione immiſſo furore, radicem halicaccabi bibere conſueviſſe hujuſmodi homines, ut ἴνθεοι inde conciperent, legimus apud Plinium. Non enim à dæmone ſolùm talis furor immittebatur, ſed naturâ quoque nonnunquam fiebat, uti dicemus infrà in voce *Corybantiaſmus.* V. quoque in voce *Abdera.* Inde *Magorum*, qui duobus præcipuè modis ligabant ſolvebantque, *cantibus* nempe & *herbis*; hæc enim duo præcipuè Poëtæ nominant. Tibullus,

Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus.

Et alibi,

—— — *Nempe hæc eadem ſe dixit amores*
Cantibus aut herbis ſolvere poſſe meos.

Sed *cantibus* inprimis, ſeu *muſſitationibus*, uti Hebræi vocant לחשים, quòd Magi cantus ſuos inter labia demurmurare ſolebant. Virgilius *Ecl. 8.*

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Ovidius *Metamorph. lib. 7. Fab. 2.*

Vipereas rumpo verbis & carmine fauces.

Horatius Epod. 7.

Caputque Marsâ diſſilire næniâ &c.

Unde tales *Incantatores*; ſerpentes autem, in quos carmina illorum nil valebant, vel *recantere*, vel *ad cantum obſurdeſcere*, dicti: hodieque *Carmen* Gallis pro ſortilegio eſt, *Charme.* V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1089.* & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. III. cap. 6.* nec non hic paſſim.

Canes Coronati, in Dianæ feſto, memorantur Papinio Statio *lib. 3. Sylv. 1. verſu 55.*

Jamque dies aderat, profugis cùm Regibus altum
Fumat Aricinum Triviæ nemus, & face multa
Conſcius Hippolyti ſplendet lacus: ipſa coronat
Emeritos Diana canes,*& ſpicula tergit:*
Et tutas ſinit ire feras.

Quod ab Agonothetis traductum. Factum autem Idibus Auguſti, unde mox Poëta,

— — — omniſque pudicis
Itala terra focis, Hecateias excolit Idus.

Quo de feſto V. Hadr. Turnebum *Adverſarior. lib. 7. cap. 26.* Revera autem coronati tum *Canes*, ut feſtis aliis diebus *Boves*, de quo ritu pluribus egit Hadr. Behotius *Apophoret. lib. 2 cap. 2.* De *Equis* & *Aſinis* adnotavit Propertio, *lib. 3. Eleg. 1.* Joann. Paſſeratius, Sed & *Canum* hunc honorem Gratius quoque celebrat,

Spicatuſque faces ſacrum ad nemorale Dianæ
Siſtimus,& ſolito catuli velantur honore.

Hoc eſt, coronantur. Quam *canum redimitionem* non intellexit, prorſus aliò iſta Papinii verba trahens, Car. Paſchalius *Cor lib. 1. cap. 3.* Hunc verò diem feriatum à venationibus, diſces pluribus ex Turnebo, *d. l.* V. Barthium *Animadverſ. ad Statium lib. 1.*

Canes occidendi mos, in ortu Caniculæ, quòd hoc ſidus eos in rabiem agat, apud Romanos viguit, uti docet ex Græco auctore Salmaſius, Ὅτι τῇ πρὸ Νωνῶν Αὐγούστων ἀνῄρουν ἀκωλύτως ἐν Ῥώμῃ τοὺς κύνας εἰς τιμὴν τῶν χηνῶν, ὅτι τὸ Καπετώλιον οἱ μὲν κύνες προΐδωκαν ὑπνώσαντες, οἱ δὲ χῆνες ἐγρηγορότες διέσωσαν· οἱ δέ φασιν τοῦτο ἐποίουν, ἵνα μὴ ὀχλῶσι τῷ νυκτὸς χρόνῳ, οἱ δὲ, ἵνα μὴ λυττῶντες τοὺς ἀνθρώπους βλάπτωσι, τηνικαῦτα γὰρ ὁ Σείριος ἀνατέλλει, ὃς καὶ δοκεῖ τῆς λύττης αἴτιος αὐτοῖς εἶναι, *Ante tertium Nonas Auguſti occiderunt impunè Romæ canes in honorem anſerum, qui vigilantiâ ſuâ Capitolium conſervarunt, cùm illi dormiendo illud prodidiſſent. Alii tamen id factum dicunt, ne nocturno tempore moleſti eſſent. Sed & ſunt, qui eos volunt necatos. ne in rabiem acti homines læderent. Tum enim Sirius oritur, canini furoris parens.* V. cum *Exercitat. Plin. ad Solinum p. 723.* Aliud quid erat *Canarium Sacrificium*, de quo ſuprà.

Canicleum, arx CP. ſeu Palatium Imper. cui qui præerat *Canicleus* ſeu *Caniclinus* vocabatur, Macer in *Hierolex.* Meliùs Κανικλεῖον vas erat, in quo aſſervabatur ſacrum encauſtum, quo Imperatores diplomata vel Epiſtolas ſubſcribebant; unde *Caniclinus*, dignitas Palatina in eadem Græcorum Impp. aula, Gr. ὁ ἐπὶ κανικλείου, appellatus. Erat vas illud aureum, geminis lapilliſq; diſtinctum, δοχεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσεον, h. e. *calamarium aureum margaritis & pretioſiſſimis gemmis inſignitum*, uti deſcribitur à Niceta in *Manuele lib. 3. num. 4.* ſeu, ut habet Petrus Diaconus *Chron. Caſin. lib. 4. cap. 13.* χρυσίζομενον σκεῦος εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπογραφάς, *Aureum vas ad Imperatorias ſubſcriptiones.* De Encauſto V. infrà. Sic itaque *Caniclinus* idem fuerit cum Logotheta, uti pluribus probat Car. du Freſne *ad Alexiadem pag. 378.* Appellatum eſt autem vas illud *caniculus*, κανικλεῖον, quòd *caniculi* formam effigiemque præ ſe ferret Salmaſius tamen *ad Solinum* vocem *Caniculum* à κανοῦν deducit, quæ vox in *Gloſſis* πυξίδιον & μαγὶς vertitur, unde caniſtrum dictum. V. Pachymerem *lib. 8. cap. 32. lib. 9. cap. 24.* alioſque laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* & ſuprà in voce *Cana.*

Canicula, propriè προκύων, qui & *Canis minor* Plinio *lib. 18. cap. 28.* & *minuſculus* Vitruvio; malè à nonnullis confunditur cum ſtella majoris Canis lucidiſſima, quæ Σείριος per excellentiam appellatur, cùm aliàs, ab eodem lucis candore, omnia aſtra σείρια vocet Ibycus. Quamvis enim & ſtellam illam, quæ in ore Canis, προκύνα appellent Græcorum nonnulli, eo quòd in primore parte oris canis conſtituta priùs oriatur quàm Canis totus: tamen hic προκύων, qui Sirius eſt, diverſus eſt à ſidere Ante-canis, quem & προκύνα dixere, quòd ante canem majorem oriatur, vel, ut Plinius *d. l. quòd indicet Canis ortum*, conſtitutus juxta lacteum circulum &c. V. infrà in voce *Procyon.* Ab exortu autem *Caniculæ*, ad alterum ejuſdem exortum, anni ſui ſpatium definiebant Ægyptii, ut ſuprà diximus, ubi de *Canario Anno:* Orygem feram tradentes ea horâ ac momento, quo id ſidus exoriebatur, vocem emittere atque hoc indicio, annui motus orbem abſolutum eſſe, indicare. Imò Libyes omnes capras idem apud ſe facere memorant, ut commodum exoriente cum Sole *Caniculâ* ad eam converterentur & vocem emitterent quod ſignum eſſet certiſſimum ſolemnis circuitus, ut videre eſt apud Plutarchum *de Solertia Animal.* Quod nec de ſolis Libyæ capris, ſed de aliis etiam pecoribus ac jumentis, refert Antigonus ex Lyco. Quam rem paulo aliter ſic narrat *Solinus cap. 32. Ægyptium limitem, quà ad Diacecaumenem tendit, incolunt populi, qui momentum, quo reparari mundum ad motus ferunt annuos, hoc ſtudio deprehendunt. Eligitur ſacer luſus, in quo conſeptant animalia diverſiſſimi generis. Ea, ubi ad ſtatum modum cœleſtis pervenit diſciplina — alia ululant, alia mugiunt, quædam ſtridunt* &c. Porro Plinius de Canicula, *Orygem appellat Ægyptus feram, quam in exortu ejus contrà ſtare ac intueri tradit, ac velut adorare cùm ſternuerit.* Certè Ægyptios ſternuente oryge, ortum Caniculæ deprehendiſſe, traditum vet. Scholiaſti Arati, Auctori *Vitæ* Iſidori apud Photium, Aliis. Uti autem *Canis major*, Europæ cuſtos, aliis Canis Orionis: ſic *Canicula*, Icarii canis fuiſſe dicitur Hygino: unde in Ceo Ins. quò Attici agreſtes, qui Icarium interemerant, ſe receperunt, Ariſtæi monitu, ad liberandam peſte terram Græciam & præcipuè Cyclades Ins. *Caniculæ* ſacra facta, eaque quotannis poſtmodum continuata eſſe, idem, ut & Diodorus, tradit. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 144. 429. & ſeqq. 723.* nec non infrà in voce *Canis.* De canum verò, in exortu hujus ſtellæ, occidendi apud Romanos more, retro diximus.

Canicula Piſcis, V. infrà *Thurſio*; item *Canis marinus.*

Caniculares Dies, matura meſſis. Unde de Virgine, quæ inter ſidera eſt, Avienus *in Paraphraſi Aratea*,

Aut Peluſiaci magis es Dea littoris Iſis,
Digna thori conſors & cura latrantis Anubis.
Seu tu diva Ceres, ſic nam ſibi fragrat ariſta,
Et ceu Siriaco torretur ſpica calore
Protentata manu.

Ubi intelligit ſpicam eam, quam manu geſtat, maturam videri, utpote Sirii toſtam calore De eadem Germanicus,

— — — Cui plena ſiniſtra
Fulget ſpica manu, maturiſque ardet ariſtis.

Et Manilius,

At quum per decimam conſurgens torrida partem,
Spica feret præ ſe ſquallentes corbis ariſtas:

Spicam vocans ſtellam Virginis majorem, & *ſqualentes corbis ariſtas* eleganter appellans, quæ arefactæ ſunt & maturæ, quales extant, quum demetuntur & in corbem meſſuariam, qui mos fuit apud Vett. congeruntur. Salmaſius *ad Solinum pag. 1236.* Feriatos Romanis hos dies fuiſſe, infrà dicemus.

Canina Effigies in capite, ſymbolum olim Ducis ignavi & vitiis merſi. Non dico illum utilem *Canem*, vigilem & paſtoritium; nec venaticum, & generoſum, de quibus infrà: ſed timidum, impurum, ignavum latratorem, crudelem, exedentem cadavera, cujuſmodi apud Bactrianos dicuntur fuiſſe ſepulchrales, aut certè ſimilem illius Ariſtophanæi, Ἱππ.

Ὅς κἀρα σαίνων ὀπότ' ἄν δειπνῇς ἐπιτηρῶν
Ἐξέδεταί σου τοὔψον, ὅταν σύ ποι ἄλλοσε χάσκῃς,
Ἐσφοιτῶν δ' ἐς τ' ὀπτάνιον λήσει σε κυνηδὸν
Νύκτωρ τὰς λοπάδας καὶ τὰς νήσους διαλείχων.

Simile quid fuit pileus Eilotarum, apud Athenæum *lib. 14.* quem ipſis è *canina pelle* geſtare neceſſe fuit, in ſignum miſerrimæ conditionis, cui eam gentem neceſſitas apud Lacones addixerat. V. quoque Platonem *de LL. lib 6.* Ejuſdem generis fuere fortè *Caninæ* illæ Ægyptiorum *effigies*, de quibus Romam advectis, ut illic quoque inter Numina colerentur: Prudentius *c. Symm. lib. 2.*

Quaſdam victa dedit capitis Cleopatra canini
Effigies &c.

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 9. cap. 10.* & infrà, ubi de *Pellibus.*

Caninia lex, V. *Fuſia Caninia.*

Viri illuſtres.

Caninius Celer, Orator Græcus, inter Præceptores Marci Antonini Philoſ. apud Jul. Capitolinum: cujus præterea nemo meminit, præter unum Philoſtratum, qui vitam ejus ſed nec ex propoſito ſcripſit; meminit tantùm illius obiter, & τεχνογράφον nominat; Eundem ab epiſtolis Imperatoris fuiſſe dicit, ſed cujus, non addit; Hadriani fuiſſe, divinare facile eſt: in *Dionyſio*, οὐ γὰρ Διονυσίου τὸ φρόντισμα τοῦτο, ἀλλὰ Κέλερος τοῦ τεχνογράφου, ὁ δὲ Κέλερ μὲν βασιλικῶν ἐπιστολῶν ἀγαθὸς προστάτης, μελέτη δὲ οὐκ ἀπηχεῖν Διονυσίου τῆς ἐν μελέτῃ χρείας διάφορος. Mentionem tamen Celeris ipſe quoque Marius facit *Vitæ ſuæ lib. 8.* Salmaſius *ad loc.* &c.

Canis, nonnullis Scriptoribus dicitur, qui aliis *Cham* vel *Can*, item *Caanus*, quæ omnia ex *Caganus* orta, de qua voce retro diximus. *Chronicon* Nangii *A. C.* 1299 Uſuncaſſano Tartarorum R. *Qui & Magnus Canis dicitur.* Byzantini ſeu Græci recentiores Κάνης & Κάνις Tartarorum vocant Principem. Pachymeres inprimis *lib. 3. cap. 25. lib. 5. cap. 4. lib. 10. cap. 25.* & *lib. 11. cap. 16* qui vocem hanc dicto *libro 5. cap. 4* Imperatorem ſonare, addit, Τζίγγις γὰρ τὸ ὄνομα, ὁ δὲ Κάν βασιλεύς. Idem cœteros quoque Toparchas *Canes* vocatos innuit *lib 9. cap. 26.* & Principes Tartariæ gentis Κανίδας appellat, *lib. 5. cap. 4.* quos *Canefios* nuncupat Magiſter Rogerius *Deſtruct. Hungar. cap. 3. Alteri verò ipſorum* Canefio, *id eſt, majori volenti proſtrato ſuccurrere*, &c. *cap. 31. conſtituerunt* Canefios, *i. e. Ballivos, qui juſtitiam facerent.* Infrà, *Procurator meus de iſtis dominis erat unus, & pæne mille villas regebat & erant Canefii fere centum* &c. Ab hac igitur origine, aliquot ex Scaligerorum gente, quæ Veronenſem diu Principatum poſſedit, *Canes* appellatos cenſuit Jovius, quam vocem nomini interdum proprio ſic præponebant, *Can Franciſcus, Can Grandis, Can Signorius.* V. Joſephum Scaligerum *in Vita Patris.* Sed nec Veronenſes duntaxat Principes id ſibi prænomen vindicavere, cùm in familia Dandula apud Venetos idem uſurpatum doceat Sanſovinus in *Venetia lib. 13. ſub A. C.* 1328 qui, ut modò dictus Scaliger *ibid. pag. 29.* docet, non à latranti illo animali dicti ſunt; ſed, quòd linguâ Winidorum ſeu Sclavorum, *Cahan* idem ſit, quod Rex aut Princeps. Quam quidem ſententiam non parùm firmat ipſa olim Serviæ Principis appellatio ac nomenclatura: *Knes* enim appellabatur, ſeu μέγα Κνέζις, *magnus Knes*, vel Κνέζης πάσης Σερβίας, *Cnezes totius Serviæ*, ut eſt in *Codice* Reg. *MS.* 2013. ex quo deſcripſit Goarus, quæ habet, poſt Codinum *de Officiis aulæ* CP. *pag* 414. 415. Idem autem valet, quod *Dominus*: eam namque fuiſſe vocis *Kneg* apud Slavos

notionem, diſcimus ex Dietmaro *lib.7.* quem laudat du Freſne in voce *Caganus.*

Canis, apud Romanos, cuſtodiæ causâ in tabernis legitur fuiſſe. Paulus JC *l.2.§.1. ff. ſi quadr. paup. fec. dic. Si quis aliquem evitans, Magiſtratum fortè in tabernam proximam ſe immiſiſſet, ibique à cane feroce læſus eſſet, non poſſe agi canis nomine quidam putant; at ſi ſolutus fuiſſet, contrà.* Etiam Oſtiarii plerumque comes fuit. Plautus *Moſtellar.*

—— —— — *Tranio, age canem*
Iſtam à foribus face abducas ——

Hinc de Vitellio Imp. latebras quærente Suetonius *cap.16. Confugit*, inquit, *in cellulam Janitoris, religato pro foribus cane.* V. quoque Senecam *de Ira lib.3. cap.37.* Et hic erat mutus, vel potiùs vocalis cuſtos, qui Excubitore dormiente vigilaret: Janitori enim vigilia indicta erat. Videturque ad cynicum hoc munus alludere parabola divitis Epulonis, quæ extat Lucæ *cap.16. verſ.20.* In quam ita commentatus eſt P. Chryſologus *Serm.123. Sed dicis dives; ego etſi vinum negavi, aquam peto, quam communem cunctis animalibus auctor ipſe omnium præſtitit & natura. Puto dives, quòd & aquam pauperi tu negaſti, cui ne ingrederetur januam tuam, ne ad tuum puteum perveniret, Canes quamplurimos objeciſti.* Sed & erant, qui ponè januam *canem* pictum haberent, ut apud Petronium, Trimalcio. In delitiis verò tricliniaribus catelli erant, ut teſtatur mulier Chananæa apud Matthæum *cap.15. verſu 27.* & indicant ſcalpturæ antiquorum Marmorum, apud F. Urſinum *Appendic. ad Ciacconium de Triclin.* Porro præter villaticos moloſſos, Veſtigatoris quoque miniſter *canis* fuit, qui veſtigia ferarum odoraretur, ut habent leges Bajoariorum & Artemidorus, *Onirocr. lib.3. cap.2.* cujus pretium ſolertia naris & induſtria: *nare mereri* tales Gratius ait. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Ad ſacrificia etiam *Canem* adhibitum, quamvis id in Lege ſua graviſſimè Deus prohibuerit, apud Cares legimus, qui Marti hanc victimam, ſicut Scythæ aſinum, ſacrare ſolebant, teſte Clem. *in Protreptico.* Sed magis mirum, quòd Ægyptii etiam Numinibus ſuis inſeruerunt, non felem ſolùm, ſed & *canem*; de cujus veneratione V. Ciceronem *Tuſculan.5.* Unde Juvenalis *Sat.15.*

—— —— —— —— *Illic*
Oppida tota Canem *venerantur, nemo Dianam.*

Cynopolitanis inprimis in veneratione fuiſſe, indicat Clemens præfatus *l. c. de Cynocephali* cultu, V. infrà & plura hanc in rem, apud Bochartum *Hierozoici Part.I.* & du Freſne *Gloſſar.* Cadavera *canibus* objecta, vidimus ſuprà. Iiſdem ſepulchra conſtituta ab Hadriano Cæſ. memorat Æl. Spartianus, *Equos & canes ſic amavit, ut eis ſepulchra conſtitueret.* Qui mos olim multorum, ut apud Plinium, Plutarchum, Martialem, Alios, ut & infrà in voce *Philocynegus*, videre eſt. Iis objici reos quoque vivos conſuevisſe, diximus alibi, & memorat crudeliſſimi hujus ſupplicii exemplum Petrus de Valle *Itiner. Perſic.* in Judæis quibuſdam Magiæ convictis, Hiſpahani, Perſiæ metropoli, ſtatutum. A' *Cane*, nomen celebri *Cynicorum* ſectæ, in qua Diogenes *Canis* nomine ſuperbus, ejuſdem animalis figurâ repræſentatur, in vet. lapide, qui hodieque Venetiis viſitur, cum hac Inſcr.

Εἰπὲ κύον τίνος ἀνδρὸς ἐφεστὼς σῆμα φυλάσσεις;
Τοῦ Κυνὸς· ἀλλὰ τίς ἦν οὗτος ἀνὴρ ὁ Κύων;
Διογένης γένος, εἶπε, Σινωπεύς, ὃς πίθον ᾤκει,
Καὶ μάλα νῦν δὲ θανὼν ἀστέρας οἶκον ἔχει.

apud Jacobum Sponium *Itinerar. Græciæ Part.3. pag.60.*

Canis, ſidus, adde: Ut inter erraticas prima honore divino aucta eſt Veneris ſtella, quam *Phoſphorum* & *Heſperum* dicimus, ita inter fixas, ad id decoris primò illa evecta eſt, quæ vocatur Ἀστρῷος κύων, *Cæleſtis canis*, vel etiam *Sirius*: Imò ab Ægyptiis Heſpero quoque prælata Iſidisque, quæ cum Oſiride ſupremum iis Numen erat, nomine eſt inſignita, Plut. *de Iſid. & Oſir.* Præter Ægyptios verò Romani quoque religiosè hoc ſidus coluerunt, ut docet Feſtus paſſim; unde obſcurum non eſt, cur Deo Rubigo ſive Rubigini, præter ovem, etiam *canem* immolarent, in Aprili. Nempe, quia Caniculæ ſidus frugibus inimicum, non longè à porta Catularia Romæ, rufæ ei canes, deprecandæ ſævitiæ causâ, immolabantur. Præter *Canem* autem in Meridionalibus ſideribus, Piſcem quoque divinos inveniſſe honores, dicemus infrà ſuo loco. V. Voſſium *de Idololatr. lib.2. cap.36.* Idem verò ſidus dum *Μαίρα* quoque dictum eſt; namque Heſychius: *Μαίρα κύων τὸ ἄστρον* (quam *Mæram* ſeu *canem* Erigones fuiſſe Poëtæ fabulantur) ingeniosè Anglus Sanfordus conjectabat, Mairam eſſe Liberi (h. e. Moſis) ſororem Mariam. Moſem enim, ſub Liberi ſchemate, cultum, accuratè oſtendit Voſſius: qui cùm fidelem haberet ſocium Caleb; כֶּלֶב *Keleb* quoque Hebræis *canem* denotet: non difficile hinc videre eſt, cur Gentiles Libero dederint ſocium *canem*, ortâ nempe fabulâ ex vocabuli homonymia. Nec enim è vulgo canem fuiſſe, indicio eſt, quòd donum dicatur Panos, h. e. Domini totius naturæ; quodque ratione foret præditus, ut eſt apud Nonnum *Dionyſiac. lib.17. verſu 187. & ſeqq.* præmium ejus etiam cœlum. Ita enim ad eum Liber:

— — Χάριν δέ σοι ὧν ἕνεκα μόχθων,
Δώσω ἀμοιβαίην μετὰ Σείριον ἀστέρα Μαίρης,
Αἰθέριος ἐστὶν ἐγώ σε, καὶ ἀστερόεντα τελέσσω
Ἄγχι κυνὸς προτέροιο, σταφυλὴν ἵνα καὶ σὺ πεπαίνῃς,
Βότρυος εἰς λιθίην ἀκοντίζων σέλας αἴγλην.
—— — *Gratiam tibi, laborum ergo,*
Referam mutuam, poſt Sirium, ſtellam Mæræ,
Ætheris civem ego te, & ſtellis multis relucentem efficiam,
Prope Canem *priorem, uvam ut & tu maturam reddas,*
Racemi in ubertatem jaculans à te ſplendorem.

V. iterum Voſſium *lib.1. cap.30.* & infrà in vocibus *Mæra*, ac *Sirius.*

Canis, convitium atrox. Quamvis enim humilitatis ſit, cùm quis eouſque ſe abjicit, ut *Canis* vocari non dedignetur. Quemadmodum de Davide legimus 1.Sam. *cap.24. verſu 15.* de Mephiboſetho, 2.Sam. *cap.9. verſu 8.* & de Hazaële 2.Regum *cap.8. verſu 13.* Nec non de Helena, *Iliad. ζ. verſu 356.*

Δᾶερ, ἐπεί σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν
Εἵνεκ' ἐμεῖο κυνὸς —— ——
O levir, quoniam animum tuum labor maximè invaſit
Propter me, quæ ſum canis.

Tamen alterum qui ſic appellat, eum docet ſe prorſus ſpernere & pro nihilo habere. Ut cùm Abiſai dicit de Semei 2.Sam. *cap.17. verſu 9. Cur malediceret canis iſte mortuus domino meo Regi?* & Ulyſſes procis *Od. χ.* Ὦ κύνες, *ô Canes.* Et quidem Scripturâ *Canum* nomine, ſignificat *Infideles*, Matth. *cap.15. verſu 26. Profanos Verbi divini contemptores*, qui crudeliter ſæviunt in veritatis præcones, Matth. *cap.7. verſu 6.* Quoſvis piorum *hoſtes & invaſores*, Pſalmo 22. *verſu 17. Impuros*, Apocal. *cap.22. verſu 15.* & *Paſtores mercenarios*, qui pro Domini grege ſe paſcunt, Eſajæ *cap.56. verſ.10.* Nempe aut in genere canes, aut ſaltem nonnulli eorum, iis vitiis laborant, quibus hæc ſunt analoga. Ut enim taceam, multos ſomno & gulæ deditos eſſe, κεραμαδίλαι proin cognomento digniſſimos, quomodo vocari refert Heſychius, teſtudines cochleasque & τὰς βραδυτάτας τῶν κυνῶν, *canum tardiſſimas pigerrimasque.* Proprium canum eſt τὸ λοιδορεῖν, *convitiari*, & ignotos quoslibet latratu, nonnunquam morſu laceſſere. Unde vel merè hyperbolicum eſt, quod habetur *Exodi cap.11. verſu 7.* nullum canem hirriviſſe, in tot Iſraëlitarum millia, ex Ægypto excedentia, vel id fuit inſigne miraculum, quo Deus teſtatum voluit, ſe ſpecialiùs huic populo invigilare & proſpicere. Nec immeritò Hecuba in *canem* fingitur fuiſſe mutata, quia Græcorum Proceribus perpetuis convitiis quaſi oblatrabat. Plautus *in Menæchmis Actu 5. Sc.1.*

ME. *Non tu ſcis mulier, Hecubam quapropter canem*
Graji eſſe prædicabant? MU. *Non equidem ſcio.*
ME. *Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.*
Omnia mala ingerebat, quemquam aſpexerat.
Itaque adeò jure capta eſt appellari canis, &c.

Sed & canum vitium ſumma *impudentia* eſt, ſive enim gulæ indulgent, ſive libidini, nihil non in propatulo patrant. Unde plerasque voces, quæ impudentiam ſignificant, Græci à cane deſumunt, κυνώδης, κυνισμὸς, κυνῶς, κυνάω, apud Heſychium, κυνότερος item: etiam ipſum *Canis* nomen pro impudente eſt, apud Eund. & Pollucem *lib.5. cap.11.* ubi Ariſtogiton Cydimachi filius *Canis*, propter audaciam, dictus legitur. Eſt porro Canis *immundum* animal. Virgilius Georgic. *lib.1.*

Obſcœnique canes.

Unde Deuteron. *cap.23. verſu 28.* Lex vetat offerri Deo non ſolùm *canem*, ſed *& canis pretium*, &c. Hinc *Præfectura canum*, munus ſemper viliſſimum habitum eſt: Jobi *cap.30. verſu 1. Non dignabar eos ponere cum canibus gregis mei*, i. in *canes præficere.* Hinc Abner, à Rege ſuo ſe contemtim haberi putans, 2.Sam. *cap.3. verſ.8. Numne*, inquit, *ego caput canis?* id eſt, *caput canum*, ut Syrus reddit. Græcè Κυναγωγὸν dixeris, uti nominat Xenophon *de Venat.* Et Juvenalis *Sat. 6. dominum*, nempe canis ſibi commiſſi:

—— — *Nam ſi latratibus alti*
Rumpuntur ſomni, fuſtes huc ocyus, inquit,
Afferte, atque illis dominum jubet antè feriri.
Deinde canes.

Quam in rem V. plura apud Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.56.* Hodieque *Canis filius*, inter prima apud Hungaros convitia eſt, &c. In laudem contrà verſum *Canis* epitheton, à Dandulo Venetorum Duce, diximus alibi: namque & eximiæ iis dotes, *vigilantia, heri amor*, & *fides infracta*, &c. de quibus V. eundem Bochartum *ibid.*

Canis, & *Canicula*, jactus in ludo teſſerario infortunatiſſimus, aliàs *Chius* quoque dictus: quemadmodum contrà proſperrimus *Veneris* ſeu *Baſilici* titulo erat ſuperbus. Sextus Propertius *lib.4. eleg.9.*

Me quoque per talos Venerem quærente ſecundos,
Semper damnoſi ſubſiliere canes.

Anglis *Dog-chance* nuncupatur. V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib 5. cap.1.* ut & infrà in voce *Chius.*

Canis, in Plauti *Caſina, Hodie* canem *& furcam feres*; vinculi genus eſt. Feſtus, *Catulus genus quoddam vinculi, quod interdum Canis appellatur.* Iſidorus, *Canicula eſt ferreus harpax*, &c. Certè Hebræis canis כלב *celeb*, dictus à *firmitate dentium*, quibus morſus

ſuis tenacitas tanta eſt, ut harpaginum & forcipum inſtar videri queat & ferreorum compedum: כבל *cebel* enim inverſis literis, Hebraice *Compes* eſt, unde etymi ratio in promtu. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. Lib. I. cap.* 9. Sed & *Canis* nomen fabulæ præfatæ, Cantero *Nov. Lection. lib.* 7. *cap.* 22. & Sam. Petito *Miſcellaneorum lib.* 2. *cap.* 18. quibus *Canis* & *Caſina*, vel *Caniſſa*, ut hic vult ſcribi, idem Comice valent. Favere videtur, quòd Comœdiam *Caſinæ* nomine inſcriptam, Plautus dicit habere *latrans nomen*, id eſt, *caninum*. Is enim ita in *Prologo*,

Κληρούμενοι vocatur hæc Comœdia
Græcè, Latinè Sortientes, Diphilus
Hanc Græcè ſcripſit: poſt, id rurſum denuo
Latinè Plautus cum latranti nomine.

Sed meritò hic Viris aliis doctiſſimis calculus hæret. *Caniſſa* enim vox nihili eſt, & ſi loca expendantur, in quibus *Caſinæ* occurrit nomen, in plerisque videbis non poſſe in *Caniſſam* ſine flagitio mutari, quia metri id ratio non patitur. Quam ob cauſam Grammatici vett. quotquot ſuperſunt, Varro *de L. L. lib.* 6. *in Fringutis*, Feſtus in *Caſina* & *Nepa*, Nonnius Marcellus in *Calvitur* & *Lingulaca*, Fulgentius *in Caullare*, & *Sculponeæ*, & *Titivillitium*, non aliter hoc Drama citant, quàm ſub *Caſinæ* nomine. Gellius quoque *lib* 1. *cap.* 7. *Plautus etiam in Caſina, cùm de puella loqueretur, occiſurum dixit, non occiſuram, his verbis: Etiamne habet Caſina gladium?* Denique *Caſinæ* nomen præferunt ſex acroſtichi verſus, quibus argumentum fabulæ continetur: quorum verſuum auctor fuit vel ipſe Plautus, vel alius prope æqualis, ut ex ipſo ſtylo docti colligunt. Itaque *Caſinam* à Plauto dictam fuiſſe hanc fabulam, certum eſt. Et potuit eſſe *canis* nomen, aut attributum apud vicinos Barbaros. Ut קסנא *Kaſna*, in *Talmude*, quod de catulo *parvum* & *tenerum* ſonat, &c. Idem Bochartus ubi ſuprà *Lib. II. cap.* 55.

Canis Carcharias, ex marinorum *Canum* generibus, quorum tria recenſet Ælianus *Hiſtor. lib.* 1. *cap.* 8. tantæ magnitudinis eſt, ut cetis robuſtiſſimis annumerari jure poſſit; ab *aſperitate* & acumine dentium ſic dictus. Alii *lamiam* & *lanbiam* vocant, ἀπὸ τοῦ ἔχειν μέγαν λαιμὸν, *à gulæ vaſtitate*. Unde Oppianus *Halieuticῶν lib.* 1. *verſu* 370.

—— — — *δυσαντία χάσματα λάμνης,*
Infauſti rictus lamiæ, &c.

Cujuſmodi belluis Mare Rubrum tam refertum eſt, ut è mari proſpicere tutum non ſit, remos plerunque ipſis invadentibus, uti refert ex Theophraſto Plinius. Sed & in Oceano Marique Mediterraneo non infrequenter occurrunt: quarum unam mediocrem ſe vidiſſe ſcribit Rondeletius in Santonico littore, quæ mille librarum pondus non exceſſerit, gulæ tamen tam patentis, ut hominem etiam obeſum potuerit capere. Quod Petro Gillio fidem adſtruit, referenti, Niceæ Maſſiliæq; captas fuiſſe lamias, mille librarum, in quarum ventriculo loricati homines integri reperti ſint: ſed & Archiſtratus jam olim θηρίον ἀνθρωποφάγον, *Feram hominivoram*, hunc canem vocavit. Caſſandra quoque, in Lycophrone, Trojam vaſtatam incenſamque fuiſſe dicit, à navibus

Τριεσπέρου λέοντος, ὅν ποτε γνάθοις
Τρίτωνος ἠμάλαψε κάρχαρος κύων,
Trinoctii leonis aſper quem canis
Tritonis avidis faucibus deglutiit.

Id eſt, Herculis, quem abſorpſit *Canis Carcharias*, à Neptuno immiſſus, ut latè perſequitur Scholiaſtes: cui fabulæ ex Jonæ hiſtoria occaſionem datam eſſe, vix dubitari poteſt. Namque propterea τριέσπερον Herculem a Lycophrone dici idem annotat, quòd triduo in eo fuiſſet, capitisque ſui cæſarie ſolùm amiſſâ, ex eo iterum exiiſſet, quod a Sacra hiſtoria neutiquam abludit. Id ipſum Phavorinus habet, in voce Τριέσπερος. Neque id Cyrillum fugit, qui Græcos obſervat, de ſuo Hercule fabulam habere, hiſtoriæ de Jona non abſimilem, illum ſc. καταποθῆναι μὲν ὑπὸ κήτους· ἀναδοθῆναι δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἐψιλωμένος αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς, *abſorptum quidem à ceto eſſe, ſed redditum, ab innato calore, decalvato capite ſuo.* Nempe, cùm per Phœnices ad Græcos veniſſet fama tenuis de vate Hebræo, quem *Canis carcharias* deglutitum, & in ventre ſervatum toto triduo, tandem ſanum incolumemque revomuerit è littore, id Herculi ſuo tribuere non dubitarunt, quòd videbatur eſſe ſummi roboris argumentum. A' cetaceo enim iſtiuſmodi piſce, non verò à ceto propriè dicto, quales balæna, vel priſtis aut phyſeter, deglutitum eſſe Jonam Prophetam vero ſimilimum eſt: utut enim vaſtæ belluæ ſint propriè dicta cete, ita tamen gulæ meatus habent anguſtos, ut ſolidum hominem deglutire haud quaquam poſſint. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. V. cap.* 12.

Canis Marinus, Ξιφίας Græcis, ab acumine roſtri, memoratur Solino *cap.* 53. ubi de margaritis, *Piſcantum inſidias timens conchæ: inde eſt, ut aut inter ſcopulos, aut inter marinos canes plurimum delitiſcant.* Ab illis enim periculum non parvum piſcantibus margaritas, ut ex hiſtoria illa colligere eſt, quam refert Procopius *in Perſicis lib.* 1. & propter illas caniculas marinas, quæ in alto comitari conchas margaritiferas amant, captura earum difficilis eſt. Ammianus, *Capturas autem difficiles & periculoſas & amplitudines pretiorum illa efficit ratio, quòd frequentari ſueta litora, propter piſcantium inſidias declinantes, ut quidam conjiciunt, circà devios ſcopulos, & marinorum canum receptacula delitiſcunt.* Non itaque piſcaturam illam periculoſam faciunt tam ipſæ conchæ comprimentes ſeſe, ac manum urinatoris morſu abſcindentes, quam *Canes marini*, quibus non raro hi unionum captatores ipſi in prædam cedunt. Manilius *lib.* 5.

Pendentem & cæco captabit in æquore piſcem,
Cumque ſuis domibus concha valloque latentes
Protrahet, immerſo nihil eſt audere relictum,
Quæſtus naufragio petitur, corpusque profundo
Immiſſum, pariter quàm præda exquiritur ipſa, &c.

Partem hujuſmodi piſcis conciſam & ſalitam, Latini *Tomum Thurianum*, Græci quoque ξιφίαν, dixere: Moris enim habuere illi partes ſalſamentorum magnorum eodem nomine appellare, quo piſcem unde ſumtæ ſunt, cujusmodi Thuriani ſalſamenti Athenæus meminit, *lib.* 6. *ſub fin.* V. quoque infrà in voce *Thurſio*. Plura verò hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1171. & 1317. nec non ſuprà in voce *Canis Carcharias*, namque & ſic Græcis hunc piſcem dictum, monet Idem.

Canis Melitæus, V. infrà in voce *Melitæus*.

Canis Paſtoritius, cui pecoris cuſtodia commiſſa, occurrit Jobi *cap.* 30. *verſu* 1. *Quorum patres non dignabar ponere cum canibus ovium mearum.* Namque jam tum in uſu fuit, ut canes feris à grege arcendis adhiberentur. Itaque hujuſmodi canum frequens mentio eſt, apud Poëtas vetuſtiſſimos. V. Homerum *Il.* κ. *verſu* 183. *Il.* μ. *verſu* 302. & *Il.* ρ. *verſu* 109. quorum medius locus ſic habet,

—— — — — βώτορας ἄνδρας
Σὺν κυσὶ καὶ δούρεσσι φυλάσσοντας περὶ μῆλα.
Paſtores viros,
Cum canibus *& haſtis cuſtodiam agentes circa oves.*

Quin ipſe Homerus circa Boliſſum, cùm ad Glauci greges perveniſſet, ὑλάκτεον αὐτὸν οἱ κύνες, *allatrabant eum canes pecoris cuſtodes*, Herodotus in *Vita* ejus. Heſiodus quoque Poëta, qui prope Heliconem paſtor fuit, canes habuit, qui apud eum occiſi permanentes, κατήλεγξαν ὑλακῇ τοὺς φονεύσαντας, *latratu ſuo prodiderunt occiſores*, ut refert Pollux *lib.* 5. *cap.* 5. quod etiam de Abele, à Caino fratre interfecto, tradere viſum eſt R. Eliezeri *Capitulo* 21. Sed & Mercurius, ut boves Apollini ſurriperet, πρῶτα μὲν ἐμβάλλει ταῖς κυσὶν, αἳ ἐφύλαττον αὐτὰς, λήθαργον καὶ κυνάγχην, *primùm canibus, qui eos cuſtodiebant, veternum aginamque immiſit*, Antonius Liberalis *Metam* 23. &c. Atque cum his maximè canibus conferuntur Paſtores Eſajæ *cap.* 56. *verſu* 10. quorum munus eſt invigilare gregi & lupos, i. Eccleſiæ hoſtes, latratu prodere. Proindè etiam Ægyptii per canem Ἱερογραμματέα, ſeu *Sacrum Scribam* ſignificabant: Ἐπειδήπερ τὸν βουλόμενον ἱερογραμματέα τέλειον γενέσθαι χρὴ πολλὰ μελετᾷν, ὑλακτεῖν τε συνεχῶς, καὶ ἀπηγριῶσθαι μηδενὶ χαριζόμενον, ὥσπερ οἱ κύνες. *Quoniam quicunque voluerit perfectus eſſe ſacer ſcriba, cum oportet multa curare, & aſſiduè latrare & ferum eſſe, nec ulli gratificari more canum*, Horus Apollo *Hieroglyph. lib* 1. *cap.* 37. apud Sam. Bochartum *Hierozoici d. l.* ubi plura hanc in rem.

Canis Trapezites ſeu *Menſarius*, Homero non ſemel memoratur; *Odyſſ.* inprimis ρ.

Οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
Γίγνοντ', ἀγλαΐης δ' ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Quales ſunt virorum menſarii canes,
Quos delitiarum gratiâ nutriunt Reges

Τραπεζῆες, i. οἱ ἐν τραπέζῃ τρεφόμενοι, παράσιτοι, *qui ad menſam aluntur, paraſiti*, quorum prius eſt in vet. Scholiaſte, poſterius in Rhetorico *Lexico*, apud Euſtathium. Ita, ad menſam purpurati divitis *canes* adſtabant, Lucæ *cap.* 16. *verſ.* 21. &c. Iſtiuſmodi *canibus*, dominos è convivio prodeuntes, apomagdalias objeciſſe, ait vetus Scholiaſtes: quo nomine denotari τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σταιτῶδες, *quod in pane molle & paſtaceum eſt*, docet Jul. Pollux *lib.* 6. *cap.* 14. Κυνάδα hinc vocavere Lacedæmonii, q. *caninam*, uti legimus apud Euſtathium, &c. V. iterum Sam. Bochartum *loc. cit. cap.* 55. & ſuprà in voce *Apomagdaliæ*.

Canis Venaticus, ex agro potiùs, quàm ex urbe ſumendus, ut docet Lycurgi exemplum, apud Plut. *in Apophth. Lacon.* Nempe canes plerique in agris venationi aſſueſcunt, quæ abſque canibus mutila eſt & imperfecta. Hinc *venatio* Græcis, κυνηγεσία, *venari*, κυνηγετεῖν, *venator*, κυνηγὸς vel κυνηγέτης, à ductandis canibus. De Nimrodo Græca verſio Geneſ. *cap.* 10. *verſu* 9. Οὗτος ἦν γίγας κυνηγός: Et de Eſavo, Geneſ. *cap.* 25. *verſu* 27. Ἠσαῦ ἄνθρωπος εἰδὼς κυνηγεῖν. Pſalmo quoque 22. *verſu* 17. ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοὶ, pro quo Aquila & Theodotio, Κυνηγέται πολλοί. Tamen in Hebræo textu nulla apparent veſtigia venationis, quæ fit per canes; niſi fortaſſe Prov. *cap.* 30. *verſu* 31. ubi זרזיר מתנים, ad verbum *renibus ſuccinctum*, Hebræorum non pauci volunt eſſe canem leporarium, qui aliis *Vertagus* & *Gallicus* dicitur, aut *Laconicus*. Talibus enim lumbi tenues; unde de iis Gratius *in Cynegeticοn*;

—— — *adſtricti ſuccingant ilia ventris.*

Et Ovidius, ubi de Actæonis canibus,

Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon.

Quò referenda, quæ habet Auctor Alcamus, *Azur*, (i. ſuccinctus) *canis tenui pectoris ambitu*: ubi nota *azur* & *zarzir* voces vicinas eſſe, quarum una videri poſſit ex altera deducta, V. quoque Ariſtotelem in *Phyſiognom. cap.6.* Arabibus *Venaticus canis* dicitur *Saluki*, à *Saluk*, urbe Arabiæ Fel. à qua etiam loricæ denominantur. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib.II. cap.56.* Hinc itaque cùm Nemeſianus de Canibus venaticis ait,

—— —— tunc conſuetam retinere ſaginam
Profuerit:

vocem *ſagina*, pro ſimplici cibo, ſumendam eſſe, uti nonnunquam ſumi notum, docet Salmaſius *ad Solinum pag.*1134. Canes enim tales non ſaginantur, &c. Epitaphium nobile *Canis Venatici* habes, apud Martialem *lib.*11. *Epigr.*69. V. eundem de *Vertago cane lib.* 14. *Epigramm.*200. Plura *Canum* genera appellationesque, præſertim apud medii ævi Scriptores occurrentes, V. in *Gloſſario* Car. du Freſne.

per *Canis* in duo diſſecti partes tranſire, conſuevere olim Lacedæmonii, vel Bœoti potiùs, apud Plutarchum *Quæſt Rom.*111. quod pro publica expiatione habitum eſt. Idem de Macedonibus Livius tradit, *lib.*40. ubi de Philippo Rege Macedonum, non Alexandri patre, ſed Demetrii illius, qui obſ s Romæ fuerat: *Fortè luſtrandi exercitus venit tempus, cujus ſolenne eſt tale. Caput mediæ canis præciſæ; & prior pars ad dexteram cum extis, poſterior ad lævam viæ ponitur. Inter hanc divìſam hoſtiam copiæ armatæ traducuntur.* V. ſuprà. Unde Lycophron,

Ζήρινθον ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς Θεᾶς.
Zerinthum antrum mactatione canum gaudentis Hecates.

Samothraciæ hoc antrum vocat, in quo *canes* in Hecatæ honorem mactari ſolebant. Imò omnes Græcos in ſacris expiatoriis canem immolaſſe, Plutarchus idem diſertis verbis aſſerit *Quæſt.* 68. τῷ δὲ κυνὶ πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες ἐχρῶντο καὶ χρῶνται μέχρι νῦν ἔνιοι σφαγίῳ πρὸς τοὺς καθαρμούς. *Cane verò universi, ut ſic dicam, Græci uſi ſunt, & etiamnum ex parte utuntur, ut victimâ ad expiationes.* Quod expiationis genus περισκυλακισμὸν ibidem appellat: Et Lupercos vult hoc exemplo mactaſſe canem, menſe Februario, qui à februando ſeu purgando dictus eſt, quòd urbem eo menſe luſtrari & expurgari oportebat. Quibus hæc Plinii conſonant *lib.* 19. *cap.*4. *Catulos lactentes adeò puros exiſtimabant ad cibum, ut etiam placandis Numinibus hoſtiarum vice uterentur his. Genitæ Manæ catulo res divina fit.* &c. Sam. Bochartus ubi ſuprà *lib.II. cap.*56. V. quoque ſuprà, ubi de ritu *Canem in duas partes ſecandi.*

Caniſſa. V. infrà in voce *Caſina.*

Caniſtrum, ex Græco κάναστρον, ut *calamiſtrum*, ex καλάμιστρον; illud autem ex voce κανοῦν, quam ſuam quoque Latinos feciſſe, ſuprà diximus, in voce *Cana.* V. quoque in *Canephoros.* Apud Epiphanium *Indic. ad Hormiſdam Pontif. Rom.* vas Eccleſiaſticum eſt, in quo diſtribuebantur eulogiæ ſeu panes benedicti. Eâd in voce Scriptores Eccleſiaſtici diſcos ſignificant, quibus lampades ſuſtinentur. Anaſtaſius Biblioth. *in Hadriano I. Ante januas verò argenteas fecit* caniſtros *argenteos* 12. *penſ. lib.*36. In *Leone III. p.*121. *Caniſtra* 2. *penſant. lib.*3. *pag.*136.145. *Caniſtrum ex argento puriſſimo inibi fecit cum catenulis ſuis penſ lib.*15. Ibidem, *fecit pharum majorem in modum retis cum caniſtris* 20. *pendentem ſub trabem majorem.* &c. apud du Freſne *Gloſſar* Apud Græcos olim, τὸ κανοῦν, id eſt, *Caniſtrum*, in quo ſacra hordea erant, ἐϋπλουτον dictum legimus, apud Heſychium, εὔπλουτον, κανοῦν, τὸ ἔχον πλοῦτον. Ipſa enim hordea, utpote terræ fructum, πλοῦτον vocabant: διὰ τοῦτο, ut idem addit, ἐπ' αὐτῷ ἦλαι· πλοῦτος γὰρ ἔλεγον τὴν ἐκ τῶν χερσῶν καὶ τῶν πυρῶν περιουσίαν. Et propriè πλοῦτος, ἡ εὐκαρπία, *ſeminum in terra abſconditorum felix ubertas eſt.* Unde πλουτοδόται dicti Dii, qui τὴν εὐκαρπίαν promoverent & terræ quocunque modo præeſſent: ſaltem in ſacris vox non aliter accepta. Sic in Lenæis, ubi ὁ Δᾳδοῦχος clamabat, Καλεῖτε Θεόν; id qui audiebant, reſpondebant Σεμελήϊ' Ἴακχε πλουτοδότα. Heinſius *Not. ad Heſiodum pag* 27. Erant autem illiuſmodi *Caniſtra* & ciſtæ, in quibus condebantur ſacrificio neceſſaria, ſertis redimitæ ac coronatæ, uti diſcimus ex Euripide *Jon. actu* 5. & dicemus infrà, in voce *Ciſta.* Unde & Tibullus ſacra facturus ſe ſimul, & *caniſtra* myrto coronat *lib.*1.

Hunc pura cum veſte ſequar, myrtoque caniſtra
Vincta geram, myrto vinctus & ipſe caput.

Ovidius quoque *Metamorphos lib.* 2. canit,

Illâ fortè die caſtæ de more puellæ,
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Virgines namque huic miniſterio deſtinatæ erant. hinc Κανηφόροι dictæ, V. ſuprà in voce *Canephorus*, & plura hanc in rem, apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.*4. *cap.*19.

Canities, capitis corona eſt. Euripides apud Stobæum, ἀείδομεν δὲ στεφάνοις κάρα πολιὸν στεφανώσας, *Canum verò coronis caput coronatum.* Quomodo enim Lex, inquit Plut. ... diadema & coronam, ſic *Canitiem* natura honoratum præcipuæ dignitatis ſymbolum imponit. Hinc Plinius *in Panegyr.* capillum Trajani jam *albeſcentem*, vocat *ornatum.* Certè cùm paulum abfuiſſet, quin is à Parthis vulneraretur, id ita accidit: Ipſe quidem, ne agnoſceretur, Imperatoriam prætextam abjecerat; verùm illi, cùm adverterent, πολιὰς αὐτοῦ τὸ γαῦρον καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ προσώπου, *hilarem illam & Principe dignam canitiem & vultus gravitatem*, atque inde ſuſpectarent illum eſſe, qui revera erat, in illum jacula contorſerunt, Dio *in Trajano.* V. C. Paſchalium *Coronarum lib.*1. *cap.*5. Ab homine ad alia tranſlata vox. Sic *Canities* apud Plinium, ubi de polia gemma, *Polia canitiem quandam induit ſardio, eandem rariorem nigro ſpartopolios*, Græcè eſt πολιὰ iridem, unde gemmæ huic nomen: quæ radicem vel fundum habet colore ſardii vel ſardæ gemmæ i. rubrum, cui inducta eſt *canities* quædam. Eandem porro canitiem, ſed rariorem, non rubro, verùm nigro inductam & impoſitam alia habet, ideoque σπαρτοπόλιος appellatur, i. *canis ſparſa.* Σπαρτοπολίους enim Græci homines vocant, qui non penitùs ſunt cano capite, ſed quibus intermixti cum nigris cani, qui habent aſperſum *canis* caput. Iidem & σπαρτοπόλιοι & μιξοπόλιοι, apud Heſychium; item ὀλιγοπόλιοι: nam σπαρτὸν Græcè *rarum* ſignificat, ſicut & σπανός, quod utrumque ἀπὸ τοῦ σπείρειν. Quæ enim *ſeruntur*, hinc indè ſpargi ſolent, non in congeriem & acervum jactari. In perſonis Tragicis ſenex fuit, qui dicebatur λευκὸς, qui totus erat *canus.* Pollux, ὁ δὲ λευκὸς αὐτὴν τὴν κόμην ... πολιὸς ... σπαρτοπόλιος, mixtos habebat nigros canis. Sed & *duriorem canitiem* quidam legunt apud Plinium, h.e. τὴν σκληροτρίχον, ut quæ funiculis, h.e. σπάρτοις, quàm pilis, eſſet ſimilior. Sic σκληρότριχας Græci vocant, quibus mollis ac tenuis capillus non eſt, ſed durus & craſſus. Verùm ita falſus eſſet Plinius, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.*767. V. quoque infrà, in voce *Polia* & *Spartopolia.*

Canna, Dea Panis, Apulejo, Græcè Σύριγξ. Aliàs *canna* eſt fiſtula. Gloſſæ, *canna*, σύριγξ ἐκ καλάμων. Unde *cannulam* & *canellam*, vocaverunt Recentiores caſiæ fiſtulam, uti diximus ſuprà in voce *Canella.* Veterum quippe fiſtulæ αἱ σύριγγες breviores erant hodiernis, quæ μονοκάλαμοι, & ſeptenis ordinibus calamorum erant compactæ, quod inſtar in caſia Indica vel lignea viſitur, quam & ideo *cannellam* recens ævum dixit. Indidem *Cannivum* hodie Galli appellant ſcalprum Scribæ, quòd *cannâ* ſeu harundine Veteres, non ut nos pennâ, ſcriberent, uti ſuprà vidimus, ubi *de Calamo Scriptorio.* De *Canna ſaccharitide*, V. hîc paſſim, inprimis in vocibus *Calamus Indicus*, *Saccharum*, &c. plura verò hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 401. 540. 1021. 1322. & 1325.

Cannabis, utiliſſima funibus, *ſeritur à Favonio*, verba ſunt Plinii *lib.*19. *cap.*9. *quo denſior, eo tenerior. Semen ejus cùm eſt maturum, ab Æquinoctio Autumni diſtringitur & Sole aut vento aut fumo ſiccatur. Ipſa* cannabis *vellitur poſt vindemiam, ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima Alabandica, plagarum præcipuè uſibus. Tria ejus ibi genera. Improbatur cortici proximum aut medullæ: laudatiſſimum eſt è medio, quæ meſa vocatur. Secunda Mylaſea; quod ad proceritatem quidem attinet, Roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat.* Ex cortice ejus, ſicut & ex cortice lini byſſique, telæ olim texebantur, hodieque texi mos. Quemadmodum & urticæ genus corticem telæ faciendæ bonum habere etiamnum compertum eſt, Salmaſius *ad Solinum pag.*300. Per Bohemiam præſertim, ubi urticæ cultæ caulem reddunt, unde filum conficitur, quod & Magnatibus in delitiis, ad fimbrias dentatas collaribus circumdandas, Belgico lino longè charius, quòd rarius; ſed flaveſcit, nullis aquis dealbandum. Similiter in prov. Queicheu ad Liping, Sinenſes pannos conficiunt ex cruda cannabe, ſeu herba, cannabi prorſus ſimili, *Co*: unde veſtes pro æſtivo tempore eximiæ ac commodiſſimæ, uti refert Auctor Anonymus *Siniæ & Europæ pag.*868. &c. In Muſæo Kircheriano Romæ, ſandalia Sinenſia, corii loco, *cannabinis* ligulis compacta & viridi holoſerico contecta, oſtendi, docet Georgius de Sepibus *in Deſcriptione illius pag.*34.

Cannamella, V. ſuprà *Canamella.*

Canneta, ſeu Caneta, q. minor *canna*, parvum eſt vaſculum ſacræ liturgiæ, in Communione Rom. inſerviens, quod vulgò *Burete* Galli dicunt, du Freſne *Gloſſar.* Habet autem *canna*, inter alios ſignificatus, apud medii ævi Scriptores, hunc quoque, quòd cantharum poculum, vas ſtrictius & oblongius, Germanis Galliſque *Canne* & *Kanne* denotat. Fortunatus in *Vita* S. Radegundis *cap.*19. *Quâ ſibi renuntiante paratâ menſâ, miſſorium, cochleares, cultellos*, cannas, *potum & calices, Sole ſubſequente intromittebantur furtim, quò ſe nemo perciperet*, &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Canon, Græcè Κανών, *regula*, ad quam præducebantur lineæ. Epigrammata dedicatoria, ἀπὸ ταχυγράφων:

Καὶ κανόνα γραμμῆς ἰθυντῆρα ...:

dirigentem viz. ſtilum ferreum vel plumbum, ut lineæ, quibus ſcriptura inſtaret, rectitudinem haberent convenientem. Aliud *Epigramma*,

Τὸν τροχόεντα μόλυβδον ὃς ἀτραπὸν οἶδε χαράσσειν,
Ὀρθὰ παραξύων ἰθυτενῆ κανόνα.

Catullus,

—— —— —— membra
Directa plumbo & pumice omnia æquata.

Id eſt, plumbo directo ad regulam, &c. Μιλτοφυρεῖς κανόνες, i. *rubrica infectæ regulæ*, in alio *Epigr.* occurrunt. Salmaſius *ad Solinum*

num pag 917. *&* 1166. Apud Jureconſ. *Canon*, copiam denotat frumenti, quod in Horreis publicis eum in finem aſſervabatur, ut pauperibus, neceſſitate poſcente, viliori pretio divenderetur. Hinc *Canon* Alexandrinus, *Canon* urbis Romæ, &c. V. Stuckium *de Conviv. lib.* 1. *cap.* 35. Primus autem T. Sempronius Gracchus fuit, qui inſtituit, ut annonæ inopiâ laboranti plebi, certa frumenti menſura ſingulis menſibus porrigeretur, *Semiſſe & triente*. Locus hinc ubi Romæ id frumenti aſſervabatur, *Horrea Sempronia* dictus eſt. Sic apud Aſconium in 3. *Verrin*, penſitationis genus eſt, cujuſmodi is tria recenſet, *Canonem* ſeu *Canonicos titulos*, qui ſunt ſolennes, & antiquæ præſtationes, *Indictionem*, quidquid præter *Canonem* indicitur & *Oblationem*. aurum viz. & argentum, quod Largitionibus inferebatur: de cujuſmodi penſitationibus multa habent Cujacius. Jac Gothofredus, Henricus Valeſius, Alii. Græci Κανόνας & Κανόνια dixerunt ſcapos, tam textorios, quàm chartarios. Heſychius: κανὼν τὸ ξύλον, ἐφ᾽ ᾧ ὁ μίτος: nam κανὼν *baculum rectum* ſignificat vel regulam. Suidas, Κανόνιον ἐστι καλεῖται ᾧ ἀπευθύνεται πραγματεία, καὶ πλινθίον τετράγωνον πλάγιον, ἢ στίχον ἢ χαρτῶν, Heſychio κανονὶς quoque Nam & κανὼν dicebatur, ut viſum, regula, quâ chartam dirigebant Librarii, ut in ſcribendo rectas ducerent lineas: adeoque hic vox hæc & textoris inſtrumentum ſignificat, licio involutum & chartarum volumen. ut Latinè *ſcapus* utrumque notat, &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Firmo*, &c. Sed & Heſychius κανόνια quoque *veruela* vocat. V. ibi. *Canon* porro dicebatur apud Romanos quoque demenſum, Gr. τὸ σιτομέτριον, ſeu ἡ τροφὴ, *cibi menſura*, quam Diſpenſator conſervis præſtare conſueverat. Zeno Veronenſis *Serm.* 1. *ad Neophyt. Joſeph præmonitus ad menſuram prærogat cunctis annonam.* Juvenalis *Sat.* 14. *verſu* 26.

Servorum ventres modio caſtigat iniquo
Ipſe quoque eſuriens.

Ubi notat ſordidos, qui in id incumbebant, ut de menſtruo etiam demenſo lucrarentur, aliquid ſemper corradendo. Erat nempe hic *Canon*, vel menſtruus, 4. aut 5. tritici modiorum in ſingulos: vel diurnus, libra farris, ut quidam volunt, auctoritate nixi Horatii atque Juvenalis *lib.* 1. *Sat.* 5. & *Sat.* 9. *verſu* 122. Quò quoque trahunt, quòd XII. Tabb. nexis libram farris in dies pro victu præſcripſere: ſed ad ſervos hæc referri non poſſunt, cùm immitiùs cum nexis ageretur. Adde, quòd ſervis cibarii panes quotidie, ad rationem demenſi, vel bilibres vel trilibres nonnunquam, aſſignabantur. ut docere videtur. Cœl Aurelianus *lib.* 3. *Acut.* 1. *Sic denique plurimi impauſabiliter tota die atque nocte cibum ſumſiſſe Veteribus traduntur: namque Aſclepiades memorat, Praxagoræ famulum ternos bilibres panes per ſingulos dies accepiſſe, quibus comeſtis non aliter paſſione afficeretur, quàm ſi nihil acciperet.* Ubi certum eſt latere *Canonem* quotidianum, ſub immodica illa quantitate, quæ famuli morboſam eſuriem nullo modo levaret. Majus autem demenſum compeditis & foſſoribus, minus urbanis miniſteriis obtigit; cùm hi neque tantum haberent laboris, & quoad pulmentaria ac obſonia lautiùs haberentur: Etiam variavit illud, pro annonæ ratione & dominorum quà ſplendore, quà ſordibus. V. infrà ubi de *Demenſo*: item ubi de ſervo, cui *à Frumento* fuit nomen.

Canon, inter opera Polycleti, recenſetur Plinio *lib.* 34. *cap.* 8. *Fecit & quem Canona Artifices vocant, lineamenta artis ex eo petentes, velut à lege quadam; ſoluſque hominum artem ipſe feciſſe, artis opere judicatur.* Fecit nempe hoc juxta peritiæ artiſque normam; juxta quod cùm & illud ſimulachrum feciſſet, ad vulgi arbitrium, πειθόμενος τῇ ἑκάστου ὑφηγήσει, *morem gerens uniuſcujuſque dictationi*, utrumque poſtea publicè expoſuit. Cùmque alterum quidem omnes admirationi, alterum ludibrio ac riſui haberent, reſpondens Polycletus, ἀλλὰ τοῦτον μὲν, inquit, ὃν ψέγετε, ὑμεῖς ἐποιήσατε. τοῦτον δὲ, ὃν θαυμάζετε, ἐγώ. *At hoc, quod vituperatis & reprehenditis, vos feciſtis: quod verò ſuſpicitis, ego*: apud Ælianum *Hiſtor. Var. lib.* 14. *cap.* 8. Apud Thom. Walſinghamum in *Henrico* V. aliosque recentioris ævi Scriptores, citatos Car. du Freſne *in Gloſſar. Canones*, machinæ bellicæ ſunt, Gallis *Canons*: à *cannis* & ſiphonibus quos referunt, ſic appellatæ.

Canon Aſtronomicus, idem cum Parapegmate, Suidæ, ita enim is, παράπηγμα, κανὼν ἢ ὄργανον ἀστρονομικὸν, *Parapegma*, Canon *aut inſtrumentum Aſtronomicum*. Sed παράπηγμα non tam *Canon* ipſe fuit, quàm tabula ærea, columnæ aut pilæ in loco publico affigenda, in qua *Canon Aſtronomicus* deſcriptus habebatur. Continebat enim cœli rationem, & ſiderum occidentium orientiumque ac tempeſtatum ſignificationem, cum quadripartitis Anni cardinibus & aliis ejuſmodi eventibus ac effectibus Mundi, ut dicemus infrà in voce *Parapegma* Hinc Κανονικοὶ dicti Aſtrologi, qui prædictiones ſiderum, eclipſeon & aliarum rerum cœleſtium populo proponebant, in tabulis hujuſcemodi publicata. Cleomedes *lib.* 2. Καὶ ἤδη γε προλέγονται πᾶσαι αἱ ἐκλείψεις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Κανονικῶν, ὥστε γινώσκεσθαι ὁπότε συμπίπτει ἐν πανσελήνῳ γίνεσθαι αὐτὴν ὑπὸ τῷ μεσουρανήματι τοῦ ζῳδιακοῦ ἢ ἄλλῳ ἢ ἀπὸ μέρους, καὶ ὅπως ἢ μερικὴν ἢ τελείαν ἔκλειψιν ποιεῖται. *Et jam prædicuntur omnes ejus eclipſes à* Canonicis, *ut qui norunt, quando futura ſit in plenilunio, in medio Zodiaco, totalis aut partialis, &c.* Plinius de Veneris ac Mercurii ſtella, *At enim cur non ſemper ad quadraginta ſex & partes viginti perveniunt? Imò verò. Sed ratio Canonicos fallit.* Sic inter opera Mathematica Democriti recenſetur à Diogene Laertio Μέγας ἐνιαυτὸς ἢ Ἀστρονομίη παράπηγμα, *Magnus Annus ſeu Aſtronomiæ parapegma*. Qui enim periodos ex multis annis compoſitas ediderunt Aſtrologi; earum παράπηγμα ſimul etiam publicare ſolebant, & tabulâ uti dictum, in publico adfixâ *Canonem* proponere ortuum & occaſuum ſtellarum inerrantium, defectuum Solis & Lunæ, æquinoctiorum & ſolſtitiorum, variarum cœli tempeſtatum ac ſimilium: uti, præter Democritum hunc, Eudoxum, Euctemonem, Calippum, Metonem, Phainum Hipparchum, Aratum, alios, feciſſe tradit Vitruvius; primo rei auctore Metone, uti *ad Aratum* docet Theon Uti autem parapegma Suidas dixit, pro canone ortus & occaſus ſiderum, cum tabula, in quâ deſcriptus eſſet ille *Canon*, propriè ſic diceretur; ſic Vitruvius analemma appellavit rationem conquiſitam Solis curſu & umbræ creſcentis, à brumæ obſervatione inventam, cùm propriè quadrata pila ſeu ſuggeſtus, in quo deformata ac deſignata eſſet hæc ratio, ſic diceretur. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 40. *& ſeqq.* ut & hic paſſim.

Canon, in Eccleſia, varia ſignificat. Primò Ἐκκλησιαστικὴ σύνταξις eſt, in Synod. Laodic. 24. h. e. *Catalogus eorum*, qui Eccleſiis in quocunque munere ſerviunt: quorum alios vocabant *Clericos*, generali nomine, ut Apoſtol. *Can.* 25. 3 . 85 & I. Conſtant. Synod. *can.* 6. & horum rurſus alii ἱερατικοὶ dicebantur, putà Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, quos *Ordines* poſtea *majores* appellarunt: alios verò Clericos ſpeciali nomine, ut animadvertere licet, ex Apoſtolico *Can.* 7. & Laodic. Synodo *can.* 14. 7. 30. Cœteros autem ſic à Laicis diſtinguebant, ut non eſſent quidem ἐν κλήρῳ κατειλεγμένοι, *in Clero numerati*, quoniam manuum impoſitionem non habebant, ut loquitur 2. *Can.* Synodi Chalcedon. dicerentur tamen generali illâ appellatione ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, Syn. Nicen. *can.* 14. & οἱ τοῦ Κανόνος, Chalced. Syn. *Can.* 2. Secundò Κανὼν λειτουργίας, *Canon liturgiæ*, quibuſdam Græcis Theologis & Latinis recentioribus, certam benedictionis Cœnæ Myſticæ formulam deſignat. Tertiò Κανὼν eſt poſitus, pro Fidelium, Epiſcoporum & præſertim *Martyrum Catalogo*. quorum in ſolemnibus precibus memoria celebrabatur; cujus conſuetudinis aliqua veſtigia in Græcæ Latinæque Liturgiæ Canone adhuc retinentur. V. Nicephorum *lib.* 14. *cap.* 25 & 26. præter alios ubi contentionem illam enarrat de Chryſoſtomi nomine in Myſticas tabulas referendo. Atque hinc factum, ut *Canonizati* dicti ſint, quorum memoria publico Eccleſiæ conſenſu celebrabatur; ritu hoc priſco in divorum invocationem poſtea ſenſim tranſeunte. Ideò autem Κανὼν, pro catalogo, ponitur, quòd catalogus certa norma ac regula eſſet, iis dignoſcendis, qui in illo recenſebantur. Quartò Κανὼν, pro *ſacrorum librorum catalogo*, quorum inviolabilis eſt in Eccleſia auctoritas, & ad quos, velut certiſſimam normam, exigenda ſunt Fidei dogmata, apud Euſebium paſſim ſumitur. Tandem Κανὼν, *regula* eſt ſeu *norma diſciplinæ Eccleſiaſticæ* ſeu politiæ ejus, ut eſt Apoſtolicis primùm traditionibus, deinde Synodis legitimis deſcripta: unde & *Canones* dicti, conſtitutiones his de rebus factæ, aliquando & διατυπώσεις: quæ ambo copulantur, tum alibi, tum in Græca Concilii Niceni *Hiſtoria*. Poſtquam enim tribus Chriſtianiſmi primis ſeculis Concilia Synodique rariores eſſent, quarto & quinto invaleſcere, & ſequentibus in conſuetudinem abire cœpere. In his quidquid à Patribus decretum, nomen *Canonis* accepit, quòd regulam & normam præſcriberet credendi & vivendi: mutuò ſumto nomine à Scripturis ſacris, iiſque Canonicis, ſic dictis, quod ſuprema eſſent & ſola infallibilis credendi vivendique lex; ad quas tamen ipſas vox primùm translata eſt, ab Artificibus Mechanicis, qui ad *canonem* exigunt, an quid rectum ſit, an ſecus, &c. Sed hac de re plura infrà. Ex his verò quinque vocis ſignificationibus præfatis, quas Beza Henr. Stephano in *Theſaur.* ſuggeſſit, prima & tertia eædem ſunt, & eſt ſic *Canon* idem cum Diptychis Eccleſiaſticis, de quibus latè agit Gerh. von Maſtricht in *Schediaſm. de Suſceptoribus infantium ex Baptiſmo*: ubi Diptycha hæc diſtinxit, in *Vivorum*, quæ κανὼν erant eorum, qui Eccleſiis quocunque in munere inſerviebant, & *Mortuorum*, in quibus nomina, ſtatus, ordo & obitus Epiſcoporum referebatur. Secunda ſignificatio ad quintam referenda eſt, quia *Canon* ille *Liturgiæ* nil aliud eſt, quàm definitio per Canonem Eccleſiaſticum formulæ, quomodo S. Cœnæ benedictio peragi debeat; Quemadmodum Κανὼν in *Jure* & *LL.* vocatur, quod *Lege eſt definitum* & *determinatum*; item *tributum* illud, quod certâ Lege inſtitutum & indictum eſt, ut ſuprà diximus ex Aſconio Pædiano. Unde & κεκανονισμέναι Σύνοδοι dicuntur Provincialia illa Concilia, quæ Canonibus Eccleſiaſticis ſunt ſtatuta & mandata, ut bis quotannis convocentur, *Synodi* Chalcedon. *Can.* qui in *Codice Can.* Eccl. univerſæ eſt 197. illius Synodi 19. Quarta autem ſignificatio primaria eſt, & verè Eccleſiaſtica, quâ libri ſacri, quia perpetuam vitæ & morum regulam præſtant, *Canonici* ſunt dicti; à qua, ut ſuprà innuimus, Decreta Eccleſiaſtica, quæ dogmata fidei vel ritus determinant, aut mores informant, *Canones* appellari cœperunt, quòd ad inſtar Scripturæ, hujuſque ſolius, quæ eorum baſis eſt, vi, vitam fidemque

hominis Chriſtiani dirigant. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtoriâ Juris Eccl. num. 2. & ſeqq.*

Canon in Eccleſia Rom. officium eſt Eccleſiaſticum. Hariulfus *Chron. Centul. cap. 26. Præter orationum munia & Pſalmorum modulationem, hæc attentiſſimè obſervabat, ut de S. Trinitate, tum de Spiritu S. — poſtque de S. Petro vel omnibus Apoſtolis, ſive omnibus Sanctis nocturnalem & diurnalem* Canonem, *excepto Clauſtrali canone, cui nunquam penè deerat, quotidie Domino perſolveret.* Et *cap 33. Non tamen omittebat — genu flexionum continuationem, ſacrarum ædium circuitionem, ſacrorumque* Canonum *de S. Trinitate, de Spiritu S. deïque S. Maria & de omnibus Sanctis expenſionem.* Atque inde dictæ *Horæ Canonicæ* ſunt, de quibus ſuo loco. Sed & *Canon* Magnus, nomen feſtivitatis ſacræ eſt, in Eccleſia Græca, quæ feriâ V. primæ quadrageſimalis hebdomadis celebrari conſuevit, ut ex *Triodio* ſeu *Quadrageſim. Rituali* Græcorum colligitur. Dicitur autem iis *Magnus Canon*, quia, cum alii Canones triginta ad ſummum troparia contineant; hic ducenta continet & quinquaginta: hinc & *Alipter* appellatus, quòd efficax ſit, quàm maximè ad conterendos hoſtes & ad quoſcunque conflictus Spirituales præparandos Fideles. Andreas Archiep Cretenſis auctor hujus officii perhibetur, apud Macrum in *Hierolexico.*

Canon Miſſæ, dicitur Oratio, quæ in Miſſa, ante conſecrationem, ut vocant, & in ipſa conſecratione hoſtiæ à Sacerdote recitatur, in Eccleſia Rom. Dividitur in partes quatuor, ſc. in *Secretam, Præfationem, Canonem* ipſum & *Orationem Dominicam*: de quibus omnibus, ut & de Auctore ejus, Pontificibusque qui ſubinde illi inſeruere nonnulla, multis diſſerunt Auctores complures citati Carolo du Freſne in *Gloſſario* & Macri Fratres in *Hierolexico.* Addam ſaltem, huic *Canoni* nomen alicujus adſcribere, eſſe in album & catalogum Sanctorum referre: in eo enim jam olim commemorationem Sanctorum fieri conſueviſſe, ſuprà innuimus V. etiam infrà, ubi de *Canonizatione*, &c. Hinc *Canonarcha*, Gr. Κανονάρχης, in Eccleſiis eadem dignitas Monaſtica eſt, Lat. *Regulæ præfectus.* Dorotheus Abb. *Doct. 11. Adveniabat interea modico intervallo hora vigiliæ & cùm paululum quidpiam obdormiſſem, excitabar à* Canonarcha *noſtro*, &c. In Eccleſia verò Græca hodie ſic dicitur, qui Cantoribus, quos librorum penuria vel legendi imperitia memoriter recitare ac canere cogit, unam periodum poſt alteram legendo ſuggerunt: Et quidem ex utroque choro duo *Canonarchæ* ſunt, qui alternis vicibus hoc munus peragunt, quibus qui præeſt, *Protocanonarcha* vocatur. V. Dominic. Macrum. in *Hierolexico.*

Canones Apoſtolici, ſeu *Apoſtolorum*, pars ſunt libri octavi Conſtitutionum, ut ajunt, Apoſtolicarum, ſecundùm Turrianum c. 1. *pro Canon. Apoſtol. c. Magdeburg* ſecundùm alios, ab Impoſtore quodam huic farragini inſerti ſunt, & duo diverſa opera in unum combinata. De auctoritate illorum controverſia non levis, cùm alii S. Clementi eos adſcribant, alii apocryphos faciant, ut habet du Freſne in *Gloſſar.* Ipſis certè Apoſtolis qui attribuat, nemo adhuc tam perfrictæ frontis fuit: ab illis tamen conſtitutos, & à Clemente exceptos eſſe. Baronius contendit *ad A.C. 102. §. 14.* Binius 50. priores pro indubitatis habet, de cœteris dubitat. Græci non hos ſolùm, ſed & poſteriores 35. jam ultra mille annos, pro Apoſtolicis habuerunt, quod patet ex *Can. 2.* Syn. Trull. Et ipſe Juſtinianus Imp. in *Conſtitut.* ad Epiphanium Patr. CP. iis teſtimonium perhibet luculentum *Novell. 6.* unde in Corpus Juris relati ſunt, &c. Sed priores 50. quod attinet, ipſe Gelaſius Papa, & LXX. cum eo Epiſcopi, in Synodo Rom. eos damnant & in Apocryphorum referunt cenſum: fateturque Dionyſius Exiguus *Epiſt. ad Stephanum*, qui fere circa *Canonum* natales vixit, multos *iis non præbuiſſe conſenſum facilem.* Poſtea VII. ſeculo Iſidorus Hiſpalenſis, negat *ab Apoſtolica ſede receptos eſſe*, negat *à Sanctis Patribus eſſe probatos*, ut alia hanc in rem teſtimonia, & rationes inſuper idem evincentes, omittam. Itaque cenſent Eruditi, in fine ſeculi V. a tenebrione & hæretico quodam Græco, quinquaginta primos, ex variis Conciliis, moribus & ritibus Eccleſiæ eſſe corraſos, atque, ut auctoritatem ſibi nomine ſuo magnam ſtatim ab initio conciliaret, *Apoſtolicorum* ementito nomine inſignitos: Quos cùm ſtatim in natalibus Gelaſius prædictus opprimere ſtuduiſſet, uti dictum, acceſſiſſe poſteriores XXXV. vel ab eodem impoſtore, vel ab alio quodam, qui iſtiuſmodi nugis fuerit delectatus; exin commendatos à Juſtiniano Imp. & à Johanne Scholaſtico in Nomocanonem omnes LXXXV. ſuſceptos, circa A.C. 600. &c. Sed & alios, præter hoſce *Apoſtolicos Canones* IX. Antiochenos, idem Turrianus finxit, quos ab Apoſtolis, in Synodo Antiochena, in antiquitate Eccleſiaſtica inaudita, nulliqueHiſtorico fide digno memoratâ, vult conſtituiſſe & ſanciviſſe; non alio fine, quàm ut horum auctoritate Imaginum cultum probet: ſed ejus ſententiam eruditè refellit Joh. Dalæus in *Pſeudepigraphis Apoſtol. lib. 3. cap. 21. & ſeqq.* de prioribus verò vide prolixè diſſerentem Gerh. von Maſtricht JC. *Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici, num. 122. & ſeqq.*

Canones Conciliorum, dicti ſunt Iſidoro *Origin. lib. 6. cap 16.* aliisque, decreta eorum, uti ſuprà dictum, in voce *Canon*: quòd inſtar regulæ ſecundariæ (primaria enim S. Scriptura eſt) Chriſtianis eſſent & rectè credendi vivendique ipſis normam præberent. Et quidem, quod fidei dogmata attinet, non dant Concilia eorumque *Canones* novas nobis veritates, ſed tantùm ſuffragia ſententiæque ſunt, de veritatibus antea revelatis, quas mali quidam, aut non ſatis docti, in pravum ſenſum detorſerunt, aut minùs bene intellexerunt. In ritibus autem Eccleſiaſticis, quos libertati Eccleſiæ Chriſtus & Apoſtoli reliquere, magis propriè *canonem* ſeu regulam vivendi nobis præſcribunt, quam quisque, dummodo generalis illa decentia ſit obſervata, ſequi tenentur. Utraque tamen definitio Conciliorum, & de dogmatibus, & de ritibus, non inconcinnè nomine *Canonis* venit: ſunt enim regula fidei & morum, quouſque Scripturæ innituntur & veritates ejus comprobant, aut morale illud ordinis determinant. Et placuit id nomen Antiquis magis, quàm *Juris* illud, aut *Juris Eccl.* aut *Juris Canonici*, quod ſeriùs, fortè ambitione & æmulatione Romanorum Pontificum, introductum eſt. Cùm vero duplicis generis hi *Canones* fuerint, illi, qui agunt de fidei dogmatibus, Latinis *Decreta*, hi autem, quibus mores & diſciplina Eccleſiæ regitur, *Canones*, ſpeciali appellatione, nominati ſunt: Unde *Novell.* 131. Juſtiniani *cap. 1.* δόγματα & κανόνες diſertè à ſe invicem diſtinguuntur, cùm in principio omnes *Eccleſiaſticorum Canonum* nomine continerentur. Quod diſcrimen non ita perpetuum eſt, ut non ſæpiſſimè, maximè poſterioribus ſeculis, & Conciliis, indifferenter omnia decreta, ſive dogmata fidei, ſive ceremonias Eccleſiaſticas reſpiciant, *Canones* vocentur: Item *Decreta* & *Capitula*, probantibus id affatim Conciliorum Inſcriptionibus. Originem *Canonum* horum quod attinet, primis Chriſtianiſmi temporibus uſque ad ſeculum tertium, Scriptura ſolùm in Eccleſia audita eſt, nulli fere Canones, quia pauciſſima Concilia habita, velut Hieroſolymitanum illud, quod Actis Apoſtolicis inſertum eſt, in quo actum de Legibus Ceremonialibus Moſaicis, aſſerta libertas Chriſtiana, & decretum factum eſt de abſtinentia ab Idolothytis, Sanguine, Suffocato, Scortatione. Seculo II. conventus quidam in Aſia, Syria, Palæſtina, in Occidente Romæ & in Gallia habiti ſunt, contra Montaniſtas & Cataphrygas, & de controverſia Paſchali. Dein medio fere ſeculo III. Romæ c. Novatum ejusque ſequaces, in quo tamen *Canones* non ſunt editi, ſed δόγμα iſtius refert Euſebius *Hiſtor. Eccl. lib. 6. cap. 35.* Aliæ quoque eodem ſeculo habitæ Synodi paſſim; in Africa, Aſia, Occidente, ſed nec in hiſce *Canones* in diptycha Eccleſ. & ex his in *Codicem Canonum* relati ſunt. Primi *Canones*, qui in eo extant, ſcripti ſunt in Synodo Ancyrana provinciali XXIV. circa A.C. 314. Quam excepit & ſupplevit Synodus Neocæſarienſis, itidem provincialis, circa A.C. 318. ubi ſecundi Canones cuſi, numero XIV. qui in Codicem Canonum quoque ſunt conjecti. Poſt has Synodum quidam cenſent habitam Laodicenam; in qua LIX. Canones conſignati, qui ſimiliter in Codice Canonum Eccl. Univ. viſuntur: ut & Canones XX. Synodi Gangrenſis, cujus tempus in incerto eſt; Baronius circa A.C. 319. habitam eſſe non ſine ratione conjicit. Eam, quæ, ſicut præcedentes, provincialis quoque fuit, excepit famoſiſſima illa Nicena Synodus Oecumenica 318. Epiſcoporum, à plerisque in A.C. 325. conjecta, in qua XX. Canones ſcripti; qui, quòd in Oecumen. Synodo conſtituti eſſent, in Codice Canonum Eccl. Univ. primum obtinuere locum: Nempe hoc tempore probabile eſt Collectionem Canonum cœpiſſe, & eo ordine, quo diximus, illos eſſe collocatos. Tum in eodem Codice ſequuntur VII. Canones Concilii Oecum. II. Conſtantinopolitani verò I. quod habitum eſt, ſub Theodoſio, A.C. 381. an 383 contra Macedonium. Hos excipiunt Epheſini Concilii Oecum III. c. Neſtorium habiti A.C. 431. Canones VIII. Claudunt tandem Codicem XXIX. Canones Concilii Oecum. IV. Chalcedon. ſeculo V. fere medio contra Eutychem. Ex horum Conciliorum Canonibus conflatus eſt *Codex Canonum Eccleſiæ Cathol.* cujus initia poſt Concilium Nicænum, uti ſuprà attigimus, ducta videntur. Et quidem primitus videtur is ſaltem habuiſſe Canones CXXXVIII. 20. nempe Nicenos, 25 Ancyranos, &c V. ſuprà. Poſtea crevit ad tempora Concilii Chalcedonenſis, à quo, ut & Imperatoris Juſtiniani *Novellâ* 131. confirmatus eſt, ad Canones præfatos accedentibus Antiochenis XXV. CP. VII. Epheſinis VIII. & Chalcedonenſibus XXIX. Sic poſt tempora Synodi Nicænæ I. Eccleſia duplici jure cœpit regi, *Divino*, quod in S. literis, & *Canonico*, quod in Codice Canonum continebatur. Qui codices ambo in Conciliis poſtmodum in medio conſeſſus, ut ex iis dogmata pietatis explorarentur, obortæ hæreſes refutarentur, & controverſiæ ad diſciplinam politiamque ſacram pertinentes, dirimerentur, poſiti ſunt. Dictus hic *Canonum Codex*, etiam *Corpus Canonum*, *Liber Canonum*, *Patrum Canones*; Græcis Βίβλος Κανόνων: primumque Græcè editus eſt A.C. 1540. ex antiquiſſimo Eccleſiæ Hilarianæ Pictavienſis Codice, operà Joh. Tilii, Lutetiæ. Poſt Juſtinianum, qui Juris Civilis eum partem fecit, ut ex *Novella* cit. docet Eichelius, Græci quædam huic Codici addiderunt, quæ enumerantur in Synodo VI. Oecum *can 2.* A C. 681. celebratâ: *Canones* ſc. Apoſtolorum, de quibus dictum, Sardicenſis Concilii Canones XXI. item Africæ Concilia, ſanctorumque Patrum Canones ſive Canonicas quaſdam Epiſtolas, Theophili, Dionyſii, Petri, Athanaſii, Timothei, Alexandrinorum Epiſcoporum; Gregorii Neocæſar. Baſilii, Gregorii Nyſſeni, Gregorii Theologi, Amphilochi, Iconii &

Gennadii

Gennadii Patr. CP. Quem poſtea ſic auctum confirmavit Synodus Nicæna II. A. C. 787. ut rectè ab hoc Codice, *Jus Canonicum*, uti hunc vocatur, originem duxiſſe, atque antiquiſſimâ illa Canonum collectione, utramque cùm Orientis, tum Occidentis Eccleſiam diu uſam fuiſſe, dicat Chriſtoph. Juſtellus *Præfat. ad Codicem.* Ex Oriente quippe Canones & eorum collectiones in Occidentem & Africam tranſiiſſe certum eſt: ita ut Orienti Canonici Juris origo meritò tribuatur. Occidentalis Eccleſia, ante Concilium Nicænum, nullos Canones cùm noſſet, S. Scripturæ auctoritate ſolùm & moribus ſeu jure non ſcripto utebatur; poſt Nicænum Concilium, ejus Canones ſolos recepit, uſque ad tempora Innocentii I. qui ſeculo V. ineunte ad Romæ Epiſcopatum pervenit. Acceſſere poſtmodum incrementa temporum progreſſu; cumque prima collectio nullo certo auctore facta eſſet, nulliusque proin Collectoris nomen præferret, creſcente poſtmodum colligendi fervore, nomen quoque aliquando ab illis, qui ſequentia adjecerunt, accepit, ut patet exemplo Stephani Epiſcopi Epheſini, de quo ſuo loco. Hic namque poſt Concilium CP. I. hujus VII. Canones prioribus addidit, nomine ſuo præfixo: quem ſequentibus temporibus imitati Epiſcopi ſunt, qui ſuo quique tempore Epheſini & Chalced. Conc. Canones adjecerunt. Isque fuit *Codex Eccleſiæ Univ.* ſeu *Cathol.* quo uſum Orientem eſſe diximus, quemque Occidens in Latinum vertit; vulgatum & reſtitutum à Juſtello A. C. 1610. iterumque publicatum, à filio ejus A. C. 1661. in *Biblioth. Juris Canonici Vet.* additis Canonibus Epheſinis & Chalcedonenſibus. Verùm hic paulo obſcuratus eſt, poſtquam Græci, habitâ Synodo CP. in Trullo, ediderunt alium Codicem, diverſum paulo à priore, dictumque *Codicem Eccleſiæ Orientalis*, quod contra eos obſervandum, qui utrumq; Codicem confundere conſuevere, &c. Cùm autem antiqua Codicis Græci verſione minùs accuratâ uſa eſſet Eccleſia Rom. uſque ad tempora Juſtiniani Imp. novam ejus verſionem, rogatu Stephani, Epiſcopi Salonitani, adornavit Dionyſius Exiguus Abbas Rom. qui, ſub Theodorico R. & ſucceſſoribus ejus clarus, primus, omiſsâ numeratione annorum Æræ Diocletiani Imp. computare annos cœpit, à Nativitate Domini noſtri. Hic interpretationi ſuæ, in qua Græcos Canones continuá ſerie numerorum computavit, ad modum Codicis Græci, addidit Canones, qui vocantur *Apoſtolorum*, Sardicenſe item & quædam Africana Concilia: Cœterùm à Romano Codice in methodo quoque diverſus. Idem Conciliorum his Canonibus Romanorũ Pontificum Decreta, quotquot inveniri poterant, ſub una numerorum ſerie, eodem, quo Patrum Canones, digeſſit modo, & primus Canonum Collectioni ſubjunxit: uti à Siricio incepit, ſic in Anaſtaſio deſinens, V. infrà in voce *Decretales.* Quamprimum verò Dionyſii hæc Collectio Verſioque prodiit, ſtatim Romæ recepta eſt, atque abſolutè CORPUS CANONUM appellari meruit, *can. 1. diſt.* 19. eoq; nomine à poſterioribus laudari ſolet, &c. Atque hæc initia & progreſſus ſunt Codicis Canonum in Eccl. Rom. præter quam aliæ quoque Occidentis Eccleſiæ, *Codicem Canonum* habuere, Gallicana, (qui ex Conciliis Africanis & Decretalibus multum crevit) Hiſpanica, Britannica, Germanica, Africana, &c. quæ Eccleſiæ partim Romanæ Codicem adoptavere, partim Codicem habuere Canonum ſpecialem, ex Conciliis quæque gentis ſuæ collectum, &c. Auctoritatem *Canonum* quod attinet, fuere illi quaſi Jus aliquod gentium ubique receptum: nec veritus eſt dicere Juſtinianus *Novellâ cit.* tantam IV. Synodum Oecumen. eſſe auctoritatem, *ut dogmata illorum, ſicut divinæ Scripturæ, accipienda, & Canones, ſicut Leges, ſervandi ſint*; non quidem Scripturæ ea planè æquiparans, ſed docens ſolùm; poſt eam maximum illa momentum ac pondus, in decidendis controverſiis Religionis & ordinandis Ritibus Eccleſiaſticis, habuiſſe. Ulterius poſtea Pontifices progreſſi Gregorius inprimis VII. aliàs *Hildebrandus*, quo faciente Pontificia potentia ad culmen pervenit. Hic itaque Collectione ſuâ Decretorum, quam *Dictatus* inſcripſit, editâ, Jus Eccleſiaſticum in immenſum auxit & poſtquam appellationes omnes Romanæ ſedi, cognitionemque in cauſis Epiſcopalibus, aliisque momenti majoris ſibi ſoli aſſeruiſſet, effecit, ut *Canones* in poſterum non circa dogmata & perſonas ritusque Eccleſiaſticos tantùm, quæ antea fere eorum objecta erant, occupati eſſent; ſed & de litibus ac diſceptationibus forenſibus ordinandis & dirigendis, ſolliciti eſſe inciperent, ſicque nomine ſuo immutato, illud *Juris* aſſumerent, quod quidem ad differentiam *Civilis*, *Canonicum* in poſterum appellatum eſt &c. V. hanc in rem plura, inprimis de Collectionibus *Canonum*, quo tempore quæque harum, quoque incremento contigerit, deque Collectoribus ipſis, ad noſtram uſque ætatem, juxta ſeculorum ſeriem, ſuprà jamlaudatum Gerhardum von Maſtricht in *Hiſtor. Juris Eccleſ.*

Canones Evangeliorum, per quos quis facilè ſcire ac invenire poteſt, quinam reliquorum Evangeliſtarum ſimilia, aut propria, dixerint, auctorem habuere Euſebium Cæſarienſem, de quo V. Hieronymum de *Script. Eccleſiaſticis* & Iſidorum *Originum lib. 6. cap.* 15. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Canonicæ Epiſtolæ ſeu *Literæ*, κανονικὰ γράμματα Græcis, juxta Zonaram *ad Can.* 42. Synodi Laodicenæ, ſic dictæ ſunt, quòd juxta certos ac determinatos *Canones*, & regulas quaſdam ſolennes exararentur, ὡς κατὰ κανόνα γενόμενα γράμματα: vel certè, quòd iis, qui ex *Canone* Eccleſiaſtico erant, ſeu *Canonicis* peregrè & in aliam diœceſin proficiſcentibus darentur. Aliàs *Formatæ*, uti teſtatur Atticus Epiſc. CP. ſub finem Concilii Chalcedon. Item *Regulares*, in *Epiſt.* 48. Johannis VIII. Pontificis. Hinc *Cura Epiſtolarum Canonicarum*, dignitas memorata Senatori *lib.* 11. *Epiſt.* 23. ubi de eo agit, qui à Principe ad hanc curam provehitur, cuique proin, ut idem ait, *fides publica* committitur. Formulæ aliquot *Literarum Canonicarum* habentur apud Sirmondum *ad calcem Tomi II. Conciliorum Gall. pag.* 658. *&* 663. citatum Carolo du Freſne, ubi ſuprà.

Canonicorum Cœtus, cùm ex primæva inſtitutione, nihil aliud, quàm Collegia & Scholæ fuerint; de Collegiorum origine iſta hic prælibanda duximus. Eam ab ovo exorſus arceſſit Franc. Burmannus *Orat. de Collegiis*, à diverſiſſimo fratrum pari, Habele & Caino; Illo enim cæſo hocq; à facie Dei profugo, in duos cœtus, ſacris civilibusque rebus à ſeinvicem quàm maximè divulſos, abiit univerſum genus humanum: Inſiſtentibus Habelis veſtigiis Setho ejusque filio Enocho, ſub quo & nomen Jehovæ invocari cœptum eſt, reliquisque Patriarchis; Caini verò exemplum imitantibus ejus poſteris; unde illa Filiorum Dei hominumque diſtinctio: donec deinceps hiſce duobus *Collegiis* inter ſeſe mixtis, ultima mundo pernicies per ultrices aquas attracta eſt. Redintegratis deinceps poſt diluvium, hominum ſocietatibus, mox & ſacra hæc piorum *Collegia* reſtituta & à profanorum hominum conventibus ſecreta fuere, verâ fide ac pietate in Semi tentoriis manente: quòd multo magis patuit, cùm diſperſis à Jehova gigantæis Babylonicæ turris auctoribus, in ſolo Hebero, è Semi familia nato, impiique illius conſilii minimè conſorte, antiqua mortalium lingua & incorruptus Dei cultus; ut in ſancto quodam Collegio ſubſtitit. Inde celebres apud Judæos Semi ac Heberi ſcholæ, è cujus poſteris Abrahamum Deus è communi idololatria, cui cum univerſo hominum genere ipſius Majores jam dudum immergi cœperant, evocavit & à reliqua hominum ſocietate ſegregavit; ut poſthac Patriarchæ hujus domus purioris Religionis præcipuum in toto orbe *Collegium* ſeu Schola extiterit: quod idem de Iſaac ac Jacobi, filii nepotisque ejus domibus dicendum. Cùm autem deinceps placeret Deo, Eccleſiam ex Oeconomica Nationalem facere, illamque propriæ terræ poſſeſſione ditare, tum demum ſacrorum horum Collegiorum uſus ac frequentia illuſtrius apparere cœpit: integrâ tribu Levi uſui huic ſacro deſtinatâ. Maximè autem eorum inſtitutio Samueli debetur, fatali Reip. ac Religionis Judaicæ inſtauratori: qui cùm per præcedentium Sacerdotum ſummorum ac Judicum deſidiam cultum Dei peſſum iviſſe vidiſſet, primus Prophetiæ donum ac Prophetarum numerum nobilitavit, ſicque ruenti Miniſterio ſuccurrit, ut, cùm ſub initium, quo prophetare cœperat, verbum Domini rariſſimum fuiſſe dicatur, aliquot poſt annis quàm plurimi Prophetæ, ſub Saulis inaugurationem, commemorentur. Nempe Prophetarum *Collegia* inſtituit, Levitarumque conſeſſus ſeu Scholas publicas, in quibus juventus erudiretur, qui mos inde diu duravit. Illiusmodi Scholæ tum erant, in colle Gibeæ: Najothis in Rama: Poſt Samuelis obitum, ſub Elia, Bethele ac Jerichunte: Sub Eliſæo Gilgale, in quo Huldam Prophetiſſam habitaſſe quidam volunt &c. Reduces dein è Babylonica captivitate Judæi, tum alibi, tum Hieroſolymis inprimis, plurimas Academias ſeu Synagogas extruxerunt: quibus ſemper *Collegia* ſeu Gymnaſia conjuncta erant; unde illorum uſus interdum promiſcuus & Synagogæ *Scholarum* nomine (quod & hodie apud illos fit) indigitantur. Harum paulò ante urbis excidium ad 480. à Talmudicis numerantur, quarum unaquæque, binis ſcholis ſeu auditoriis conſtans, habebat *Beth-ſepher*, ſeu Domum libri, ubi legeretur Scriptura: & *Beth-talmud*, ſeu Domum doctrinæ, ubi docerentur Traditiones ac Deciſiones Veterum. In medio uniuscujusque earum columna erat, quam Doctores verba ad populum facturi conſcendebant: Quo ſenſu Eccleſia Apoſtolo dicta videtur στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, *Columna ac ſtabilimentum veritatis*, id eſt, columna ſeu cathedra, è qua veritas ſacra prædicatur ac publicatur. Hæc autem *Collegia* omnia à Veſpaſiano ſeu Tito ſublata & exciſa, queruntur Judæi: qui ab excidio reſidui diſperſique varia quà domi, quà foris erexere Gymnaſia, quorum celeberrima fuere Tiberienſe in Galilæa, unde Maſſorethæ prodierunt ac Soranum in Babylonia, ubi Talmud Babylonicum cuſum eſt circa A. C. 500. Chriſtianorum Collegia quod attinet, prima cœleſtis ſuæ ſapientiæ tyrocinia in Judaicorum Doctorum Collegio Hieroſolymis, duodecimo ætatis anno, deponere dignatus eſt ipſe Salvator, ſummus noſter Propheta ac Magiſter. Dein ſolenniter è cœlo muneri ſuo Prophetico inauguratus, XII. Apoſtolorum *Collegium* inſtituit, quos deſtinatos nationibus Magiſtros in ſuum conſortium adlegit, & ab ore ſuo pendere juſſit. Marcus dein Evangeliſta, cœtus & agmina Philoſophantium, lectionibus, diſputationibus, meditationibus & interpretationibus S. Scripturæ totos dies incumbentium, Alexandriæ, ubi publico ſumtu Collegia Doctorum, *Muſæa* dicta, alebantur, coëgit. Quæ ſchola Pantænum, Clementem, Origenem, Tryphonem, Heraclam, Dionyſium, Anatolium, Pierium, Theonem, Athanaſium, Didymum, Ambroſium, Maximum Philoſophum, Epiſc. Conſtantinopolitanum aliosque innumeros orbi dedit. Incepere dein Collegia Monachorum, cum quibus Scholas

Theo-

Theologicæ, & poſterioribus ſeculis Philoſophicæ quoque conjunctæ fuerunt. Origo iis è perſecutionibus Eccleſiæ, quibus graſſantibus primùm ſub Decio & Valeriano; deinceps ſub Diocletiano, Licinio eorumque ſociis, in Ægypti Syriæque ſolitudines, abacti multi fidelium, poſtquam ſolitariæ huic vitæ aſſuevere, etiam remittente perſecutionum ſævitiâ ei ad mortem uſque immorati ſunt. Horum Anteſignani narrantur Paulus Thebæus, Antonius, Hilarion, aliique qui Cœnobiticam vitam, ex Eremitica ſcaturientem, excoluere, unde Monaſteria orta, officinæ jejunii, vigiliarum, precum, beneficentiæ, charitatis, laboris & ſimilium virtutum, Studioſorum inprimis Scholæ ac Phrontiſteria: in quibus bene exercitatis exire licebat ad matrimonium, ad Remp. ad Eccleſiam. Non ſolùm enim primis illis ſeculis ſacra ſapientia, in Eccleſia, à Catecheſium Magiſtris tradebatur, ſed & maximè in Epiſcopiis ſeu Epiſcoporum domibus, ut & in Monaſteriis; quamvis hæc ſæpius contigua eſſent Epiſcopiis, aut etiam eadem cum illis, Eraſmo judice. In tali Monaſterio intra Hipponenſem Eccleſiam extructo, id eſt, in tali Diſcipulorum Collegio, habitabat Auguſtinus, eorum ſtudiis præfectus. Verùm quia non omnes Epiſcopi ad id munus apti erant, laboratum deinceps fuit, ut in Eccleſiis, ubi cathedra Epiſcopalis erat, ſcholæ eſſent talium, unde *Canonicorum* cœtus orti, qui Collegia hæc ſcholasque regerent. Hæ enim ſcholæ erant Eccleſiaſticæ, in quibus Presbyteri & Clerici viverent, liberiùs quàm Monachi, attamen omnes canonibus certis, unde illis nomen: præeratque illis Epiſcopus, ut Monachis Abbas, hodie autem Epiſcopi loco Præpoſitum habent. Unde adhuc videas Collegia talia ibi, ubi ſedes Epiſcopalis erat, ut ſi Paſtor peteretur olim, in oculis Epiſcopi eſſent, quos mitteret probatos. Hujuſmodi *Canonicorum Collegia* plurima à Carolo M. inſtituta ſunt, quorum erat, Scholas conſtituere atque artes docere adhibitâ in omni convivio S. Scripturæ lectione, quod etiam ipſi Auguſtino uſitatum. Inde adhuc manet in conventibus lectio capitis & homilia, ſicut & Bedæ homiliæ in tali conventu habitæ ſunt. Inde etiam in iis Collegiis primorum aliquis ſemper *Scholaſticus* dicitur, ut Scholæ inſpector: tum *Decanum* habebant, ut poſt hos Academiæ. Inde & *Cantorum*, qui Muſicam docebant, *Vicariorum, Cuſtodum, Lectorumq;* nomina. E quibus patet, nihil aliud Monaſteria ac *Canonicorum cœtus* olim, quàm Collegia & Scholas fuiſſe; unde hodieque in Scholaſticum, qui Lectorum caput eſt, dignitas cum præbenda confertur; licèt id muneris nunc non exerceant, nudis duntaxat ac inanibus nominibus retentis. Ut non mirum ſit, ipſum Tridentinum Conventum decreta, de reſtituendis prælectionibus in Eccleſiis Cathedralibus, Monaſteriis ac Conventibus, deque conſtituendis Seminariis in Collegiis Eccleſiarum Epiſcopalium, condidiſſe. Quam illi curam demandarunt Epiſcopis: eodem modo, ut in Cabillonenſi Synodo ſub Carolo M. ſtatutum, ut omnes Epiſcopi Scholas erigerent. in quibus bonæ literæ, atque inprimis Theologicæ docerentur, teſte Baronio. Eadem Monaſteriorum, ab Epiſcopiis ſejunctorum, apud antiquos fuit ratio, Baſilii maximè in Oriente inſtituto. Sic ergo Baſilii Auguſtinique tempore Aſia ac Africa, Caroli verò M. ævo cumprimis Europa referta erat hujuſmodi Muſarum domiciliis, pietatis Phrontiſteriis & honeſtatis omnigenæ Gymnaſiis: Leo etiam IV. juxta Eccleſias clauſtra ſeu Scholas, in quibus Clerici Eccleſiaſticis diſciplinis imbuerentur, conſtitui juſſiſſe, legitur apud Genebrardum. Poſt Caroli M. obitum, amor literarum refrigeſcere, & nimiis opibus Collegia ac Monaſteria laborare ſenſim cœperunt, quod inprimis circa A. C. 1000. factum obſervant Eruditi; & longè magis circa A.C. 1200. quo varii Monachorum mendicantium ordines in apricum prodiere. Tum loco S. Theologiæ in eos cœtus Philoſophia admiſſa eſt, & altera cœpit Monaſteriorum Collegiorumque periodus, de qua, ut & plura de Collegiis ac Monaſteriis ipſis, V. infra in voce *Collegium*, item *Monaſterium*. Addam hic ſaltem quædam, ex Car. du Freſne, qui cum aliis nonnullis aſſerit, *Canonicorum* nomen iis impoſitum eſſe, non tam ab obſervantia arctiore *Canonicarum* regularum, aut à relatione in *Canonem* ſeu matriculam Eccleſiaſticam, (ut alii volunt, qui quòd ἐν τῷ Κανόνι & ἐκ Κανόνος, h. e. de *Clero* eſſent, dictos ajunt, V. ſuprà in voce *Canones*) quàm à *Canone frumentario* ſeu Sportulis Eccleſiaſticis & ſtipendiis annuis vel menſtruis, quæ ex Eccleſiaſticis reditibus olim accipiebant: hinc *Sportulantes Fratres* dicti Cypriano *Epiſt.* 66. Univerſam enim Eccleſiarum ſubſtantiam diviſam fuiſſe in 4. partes, *quarum unam Epiſcopus ſibi retinebat, alteram Clerici — obtinebant tertia fabricis, quarta pauperibus & peregrinis erogabatur*, legas in *Epiſtola* Gelaſii Papæ ad Epiſcopos Lucaniæ. De variis in eadem Eccleſia Canonicorum generibus, ex eodem, infrà quædam ſubjungemus. Neque verò *Canonicos* ſolùm, ſed & *Canonicas* eadem habet. Et quidem eidem Auctori *Canonicæ*, olim videntur appellatæ Diaconiſſæ, quòd, perinde ac Clerici, *ſub Canone Eccleſiaſtico conſtitutæ eſſent*. Diaconiſſas enim quendam in Eccleſia ordinem confeciſſe, & in ædibus ſacris certas iis ac peculiares ſtationes aſſignatas eſſe, ὡς ἐκκλησιαζούσαις, habetur in *Novella* 3. Juſtiniani & aliâ Heraclii Imp. Proinde in *Ordine* Rom. *Canonicæ* à *Sanctimonialibus* diſtinguuntur: *Inter Virginem & fœminam, inter* Canonicam *& Sanctimonialem* &c. Κανονικάς etiam habet S. Antiochus *Homil.* 16. At Sanctimoniales, quæ ſe *Canonicas* vocant, ut eſt in Concilio Cabillonenſi II. *can.* 53. eæ videntur, quæ regulam Auguſtini profitebantur. Cujuſmodi *Canonicarum* mentio etiam eſt in *Addit.* 2. *Cap* 1. Caroli M. c. 16. & in Concilio Pariſ. VI. *cap.* 46. ubi Monaſteria earum memorantur. Hodiè verò quæ dicantur ex Sanctimonialibus *Canonicæ*, exponit Jac. de Vitriaco in *Hiſtoria Occid. cap.* 31. *Ad imitationem & exemplum prædictorum Canonicorum* (ſecularium) *in partibus Hannoviæ & Brabantiæ & in quibuſdam Theutonicorum & Alemannorum provinciis, ſunt mulieres, quas* Canonicas Seculares, *ſeu Domicellas appellant. Non enim Moniales appellari volunt, ſicut Canonici Seculares Monachi non dicuntur. Hæ ſiquidem adeò perſonas accipiunt, quòd non niſi filias Militum & Nobilium, in ſuo Collegio volunt recipere, religioni & morum nobilitati ſeculi nobilitatem præferentes. Purpurâ autem & byſſo & pellibus griſeis & aliis jocunditatis ſuæ veſtibus induuntur circumdatæ varietatibus, cum tortis crinibus & ornatu pretioſo circumamictæ — pellibus autem agninis quantumcunque ſubtilibus ac delicatis utuntur. — Clericorum autem & puellarum & juvenum ſervorum etiam ſibi miniſtrantium cinctæ obſequio, in domibus propriis honorificè & ſplendidè epulantur — In dormitorio autem juxta Eccleſiam ſuam de nocte quieſcunt. — Sunt autem in eiſdem Eccleſiis pariter Canonici Seculares, in diebus feſtis, ex altera parte Chori cum prædictis domicellis canentes & earum modulationibus æquipollenter reſpondere ſtudentes. — Similiter & in proceſſionibus compoſitæ & ornatæ*, Canonici *ex una parte, & Dominæ ex altera parte concinentes procedunt. Quædam autem ex ipſis, poſtquam diebus plurimis de Chriſti patrimonio vixerunt, relictis præbendis & Eccleſiis, charioribus ſibi perſonis matrimonio copulantur.* V. Gobelinum Perſonam in *Coſmodromio ætate* 6. *cap.* 52. & 90. Molanum in *Martyrolog.* 17. Martii, Bruſchium *de Monaſteriis Germaniæ paſſim*, Alios, laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Canonia*, Collegium Canonicorum, apud Gregorium VII. *lib.* 9. *Epiſt.* 29. alibique: item præbenda vel reditus Canonici, apud Eundem *lib.* 3. *Epiſt.* 17. *Canonica* verò dignitas Canonici eſt, apud Johann. de Janua &c. V. præter Auctores præfatos, etiam Macrum utrumque in *Hierolexico*, ubi de prærogativa & officio hodiernorum Canonicorum varia congeſſere.

Varia Canonicorum, in Eccleſia Romana, genera.

Canonici Cardinales, memorantur Orderico Vitali, *lib.* 4 *pag.* 516. cujusmodi ſeptem in Eccleſia S. Stephani Biſontina inſtituit A. Chriſti 1051. Leo IX. *qui cum dalmatica, mitra, ſandaliis, chirothecis ad altare illud ordinati, Miſſas ibi facerent: quorum unus loci illius Decanus, annulo etiam ad Miſſarum ſolennia uteretur*: Bullam deſcripſit Chiffletius in *Tornutio pag.* 357. & 361. Eodem modo Alexander III. ſeptem *Canonicos* Cardinales, in Eccleſia Colon. inſtituit, ut videre eſt ex *Epiſt.* ejus 52. Quod etiam obtinuit in Eccleſia Magdeburgenſi, Compoſtellana, Beneventana, Aquilejenſi, Ravennenſi, Mediolanenſi, Piſana, Neapolitana, aliis. Dicti illi ſunt ita, quòd ad haſce Eccleſias *incardinati* eſſent Canonici, ut ad Parochiales Presbyteri.

Canonici Domicillares appellantur Juniores Canonici, qui necdum gradus Eccleſiaſticos adepti, jus Capituli non habent: Juniores autem Magnatum filios *Domicellos* olim fuiſſe appellatos, notum. V. Synodum Moguntin. *can.* 86.

Canonici Expectantes, qui in Eccleſiis Cathedralibus, Canonici dignitatem *ſub expectatione Præbendæ* habebant & *in Capitulo vocem & ſtallum in choro*: quod obtinuit olim in Cypro Inſ. ut colligitur ex *Conſtitutione* Heliæ Arch. Nicoſienſis A. C. 1252. quâ eos omnino tollit &c.

Canonici Forenſes, qui Canoniam ſuam ſeu Eccleſiam non deſerviunt, oppoſiti *Manſionariis*.

Canonici Hebdomadarii.

Canonici Honorarii ſeu Laici, qui ex quodam privilegio hac dignitate in Eccleſiis Canonicalibus gaudebāt: quod jus Principes interdum ſibi reſervarunt, in iis Eccleſiis, quas aut à fundamentis erexerant aut amplis dotaverant reditibus. Nempe in *teſſeram & notam quandam Patronatus*, Catalogo Canonicorum adſcribi, & quoties illuc proficiſcuntur, ſecularibus depoſitis inſignibus, lineum ſupparum ſeu ſuperpellicium induti, cum aliis collegis Eccleſiaſtico munere fungi conſuevere. Interdum ab ipſis Eccleſiis ejuſmodi præbendis donabantur, ut eſſent, qui eorum bona ac prædia tutarentur. Sic Imperator Romæ in Eccl. Lateran. item in Eccleſiis Aquisgranenſi, Colonienſi & Bambergenſi; Rex Franciæ, in Eccleſia S. Hilarii Pictav. in Cenomanenſi, Andegavenſi, S. Martini Turonenſi, Cabillonenſi: Olim Comites Andegavenſes in eadem Turonenſi, ut & Comites Nivernii, & Dunenſes; Duces Brabantiæ, in Maiori Servatii Eccleſia Trajecti, &c. *Canonicalem* dignitatem obtinuere.

Canonici 13. Marcarum ſeu librarum, non ſemel occurrunt in *Ordinario* Eccleſiæ Rotomagenſis MS. fortè, quorum præbendæ reditus annui tot argenti marcarum ſunt.

Canonici Minores in Eccleſia Londinenſi dicti ſunt, qui majorum vices gerebant, *Monaſtic.* Anglic. *Tom. III. pag.* 344. Aliàs *Canonici Vicarii*.

Canonici Mitrati, in Eccleſia Lucenſi dicuntur, quòd jus

mitræ deferendæ habent, à Pontificibus variis indultum, & firmatum à Gregorio IX.

Canonici Nobiles, qui ut ad Canonicatum perveniant, genere nobiles eſſe debent, V. *cap.* 37. *Extra de Præbendis.*

Canonici Paupertatis, Gall. *Chanoines de la Pauvreté*, memorantur Odoni Gellejo in *Hiſtoria Anicienſi libro* 1. *cap.*24.

Canonici Regulares ſunt, qui *ſecundum Regulam vivunt*, ut eſt in *L.* Longobard *lib.*3.*tit.*1. §.8. id eſt, ſecundùm regulam præſcriptam ac propriam. Sicut Seculares, de quibus mox, qui dicuntur vivere *ſecundùm Canones*, ſeu regulas Clericis omnibus indictas. Eæ autem Regulæ erant, quas *S. Auguſtini* vulgò vocant: quas qui ſequuntur, *media & regia via incedentes, ſecundùm primas Regularium inſtitutionum obſervantias, camiſiis & femoralibus utuntur, ſuperpelliceis item & pellibus, calcitis & linteaminibus. Camiſias & femoralia de nocte non deponunt: poſt Matutinas ad cubicula revertentes, causâ recreationis, dormiunt. Novem Lectionum numerum in Nocturno non excedunt: tribus diebus in hebdomade carnes edunt: piſces, ova, caſeum, in Refectorio, in diebus aliis manducant — ſub unius Abbatis vel Prioris obedientia continenter vivunt. Proprium autem eis habere non licet; animarum curas licitum eſt eis ſuſcipere & Eccleſias parochiales regere*, &c. uti loquitur Jac. de Vitriaco. *Hiſtor. Occident. cap.*11. V. quoque Cellotium *Eccleſ. Hierarch. lib.*5. *cap.*3.

Canonici Seculares, qui *Eccleſiarum Clerici* poſtmodum dicti ſunt, quanquam *ſub eadem Regula communiter à prima eorum inſtitutione Domino ſervierunt in humilitate, paupertate, divinis officiis, lectionibus, & orationibus vacando, in caſtris Domini militantes, ſimul in refectorio ſobrium cibum ſumentes, in eodem etiam dormitorio caſtis cubilibus nocte quieſcentes*, &c. ut habet idem *cap.*30. poſtea laxiùs vivere inceperunt, V. ſuprà in voce *Canonicæ*. Hinc *Canonicè vivere*, eſt more Canonicorum horum vivere, non verò Monachorum vel *Canonicorum* Regularium, qui *regulariter vivere* dicuntur, in *Capitulis* Caroli M. *lib.*1.*cap.*73 alibique. Quod inter *Canonicos* & *Regulares* diſcrimen adeò ſubtile eſt (nam *Canonicus* Græcis eſt, qui Latinis *Regularis*) ut Ugutio, *Incongruè*, dicat, *dicitur Canonicus ſecularis, id eſt enim Regularis Secularis, quod eſt, ac ſi diceretur album nigrum: non enim eſt Canonicus, ſi non ſit Regularis.* Et Crantzius in *Metrop.lib.*4. *cap.*1. *Si Canon eſt regula, Canonici ſunt Regulares. Quid ergo fiet de Canonico ſeculari, niſi ut Regularis ſit irregularis, aut ſi id malumus, Regularis ſine Regula.* De utrorumque appellatione Wolcuinus Abbas in *Homil. de Zizania*, *Rara avis in terris* Canonicus *à Canone vitæ. Unde ergo? Audi unde: eſt namque Canon vitæ, ut dictum eſt: & eſt Canon pecuniæ, videlicet alicujus penſionis certæ, unde ſolet dici, ſolve mihi Canonem meum. Eja ergo, ò Canonice, inveniamus Canonem tuum, à quo derivaris, à Canone pecuniæ, non à Canone vitæ, id eſt, à Canone regionis, non à Canone Religionis*, &c. V. omnino du Freſne *in Gloſſ.* ut & Macros Fratres in *Hierolexico*.

Canonici Simplices, V. de *conceſſ. Præb.*1. *cap.*9.

Canonici ad ſuccurrendum, V. infrà *Monachus* ad ſuccurrendum.

Canonici Tertiarii, in Eccleſia Meſſanenſi, qui fructuum præbendæ tertiâ tantum parte fruuntur, &c.

Canonicum Jus, priſcis Eccleſiæ ſeculis tacitum, circa tempora Gregorii VII. aliàs *Hildebrandi* dicti, hoc nomine inſigniri cœpit, cùm priùs *Canonum* nomine Eccleſia contenta eſſet. Primitus enim *Scriptura* ſola audita eſt, uſque ad Concilium Nicænum I. à quo tempore *Canones Conciliorum* acceſſerunt, & in Conventibus ſacris uterque Codex in medio poſitus eſt, ut inde de dogmatibus & ritibus judicium fieret. Canonibus eorumque collectioni poſtea *Decreta* Pontificum primus junxit Dionyſius Exiguus: Poſt quem eorundem *Decretales Epiſtolas* primus inter Canones retulit, ſicque iis Canonicam auctoritatem conciliavit Creſconius. Quibus omnibus auctoritas deciſiva contigit, ſub Leone IV. Pontifice, qui circa A.C. 947. ad Papatum evectus eſt, ut ex ejus *Epiſt.* ad Epiſcopos Britanniæ liquet, in qua inter alia, *Quam ob cauſam*, dicit, *incunctanter magnâ voce pronunciare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, ſanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos* Canonum *nomine prætitulantur — non indifferenter recipere convincitur, nec Catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum ſuum retinere, vel credere probatur.* Secuta Leonem barbaries, literarumque ſplendore extincto nox Orbi Chriſtiano offuſa eſt: crevitque ſeculo XI. couſque Pontificum potentia, ut altiùs aſſurgere non poſſet; inprimis ſub Gregorio VII. Pontif. qui cùm *Dictatus* ſuos edidiſſet, nomen ſuum perdidere *Canones* & illud *Juris* aſſumſere, ac ad differentiam *Civilis*, prius nomen proprium & ſubſtantivum, diſtinctionis gratiâ, in appellativum & adjectivum *Canonici* verſum eſt. Sub Johanne poſtmodum XXII. prodiere, & quidem ejus nomine *Extravagantes*, ſicque ultima manus *Canonico Juri* impoſita eſt, quod ex partibus præfatis, ad imitationem Corporis Civilis ſic conflatum eſt, ut *Gratiani Decretum* Pandectas, *Decretales* Codicem, *Sextus*, *Clementinæ & Extravagantes*, Novellas repræſentare poſſint. Deerant unicæ *Inſtitutiones*, quò minus in omnibus cum Corpore Civili Canonicum conveniret: eas addidit Paulus Lancelotus, atque eodem fere tempore Antonius Cucchus, ad cujus *Inſtitutiones Juris Canonici* notas edidit Sam. Mareſius. Auctoritatem Juris hujus quod attinet, quanta fuerit antiquitus, & quo modo creverit ſenſim, diximus. Certè progreſſu temporis factum eſt, ut omnes Occidentis populi illud receperint, eoque in decidendis controverſiis fuerint uſi. De Italia nullum dubium: Gallos, deficientibus *L.L.* & conſuetudinibus propriis, ex Jure Canonico cauſas in ſuis Curiis decidi paſſos eſſe, docent Eguinar. Baronius *ad l. nonnunquam* 11. *ff. de Juſtit. & Jur.* & Rebuffus *in Conſtitut. Regias Proœm. Gloſſ.*5. *num.* 126. hodieque in Regni hujus Academiis, univerſum jus Canonicum, libro ſexto Decretalium excepto, docetur. Hiſpani, deficiente jure Regio, ad Canonicum itidem recurrunt, teſte Azevedo *ad Conſtitut. Reg. Hiſpan. lib.*2. *tit.*1. *num.* 18. Idem de Hungaris teſtatur Steph. de Werbentz *de Jure Hungar. part.*2. *tit.*6. De Danis, Georg. Lorich. in *Enchirid. Arreſt. in Addit. ad conſ. poſterius. n.*52. De Anglis, conſtat affatim, ex ipſis Decretalibus, quæ magnam partem, de controverſiis Anglicanis, ad Anglos ſcriptæ ſunt. In Germaniæ Academiis publicè nil frequentius, quàm citatio & explicatio Juris Canonici, &c. Manſitque hæc auctoritas indelibata, uſque ad tempora Lutheri, qui videns Reformationi, quam moliebatur, obeſſe tot Decretorum & Decretalium volumina, ea ad examen revocavit, cumque ei viderentur Sacris Literis non ſatis congruere, contemſit, tandemque A.C. 1520. irritatus librorum ſuorum exuſtione, totum Juris Canonici Volumen Wittenbergæ, extra portam, in magna Doctorum & Studioſorum frequentia, extructo rogo, concremavit. A' quo tempore, Juris Pontificii auctoritas, in Proteſtantium terris decrevit, niſi quòd ex conſuetudine retineatur & doceatur: idque propter Proceſſum Judiciarium, qui in ſecundo Decretalium libro & paſſim in ſeqq. Collectionibus, ex Interpretibus Juris Civilis & propriis commentis, magis concinnè eſt explicatus: item alias quaſdam materias, Jurisjurandi, Matrimonii, ſimiles. Unde & *Doctoris Juris Canonici* titulus, apud eoſdem, multis in locis, adhuc ſervatur: in Anglia verò, unà cum ipſo Jure Canon. penitùs abolitus, uti diſcimus ex Rob. Parkero *de Politia Eccleſ. lib.*2. *cap.*32. *& ſeqq.* &c. Sed & ante Lutherum fuere aliqui, quamvis pauciores, qui Jus hoc in non paucis carperent, & per id affectatum ſummum in omnia Pontificum Imperium arguerent, ſeque ei ſubinde opponerent. Inter quos ſeculi XIV. anno 24. Marſilius Patavinus, qui *Defenſorem Pacis* tunc edidit, aliique, quos collegit Goldaſtus; Flavius item Illyricus in *Catalogo Teſtium Veri*. Doctorum Virorum de hoc Jure Judicia, Cornelii inprimis Agrippæ, *de Van. Scient. cap.*92. ut & alia huc ſpectantia. V. apud Gerh von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. Duisburgi ad Rhenum editâ A.C.* 1676. Adde quæ ſuprà diximus, ubi de *Canonibus Conciliorum*.

Canonizatio, relatio eſt in album & catalogum Sanctorum, qui *Canon* dictus. V. ſuprà *Canon*.

Canonum Codex ſeu *Corpus*, collectio dicta eſt Canonum nuda, eo ordine, quo illi in Conciliis ſcripti ſunt & ſubſcripti, habitâ tantùm ratione temporis, ſub una ſerie numerorum. Capellus *de Sedis Rom. Fide ſeu Stellionatu cap.*5. inter *Codicem Canonum* & *Corpus* diſtinguit, *Ex Canonibus*, inquiens, *ad diſciplinam pertinentibus conflatum Syntagma minus & vetuſtius dicebatur* Corpus, *ubi augeſcere cœpit*, Codex *dictus eſt.* Quod ſpecioſius, quàm verius, dictum. A' Græcis enim primùm Collectiones factæ ſunt, qui Βίβλον Κανόνων, h. e. *Codicem Canonum*, collectionem hancce vocant paſſim, ut inprimis patet ex Synodi Chalcedon. *Act.*4.11.13. Apud Latinos quoque, ſine diſcrimine legas *Codicem Canonum*, *Corpus Canonum* & *Corpus Codicis Canonicum*, &c. In hoc Codice accuratè edendo, magnam hoc ſeculo laudem reportavit Chriſtoph. Juſtellus, cujus in colligendis Scriptoribus Juris Canonici veteris tanta fuit induſtria, ut meritò is Stator ac Reſtaurator antiqui & purioris Juris Canonici dici poſſit. Quod affatim oſtendunt, editi ab eo *Codices Eccleſiæ Univerſæ & Eccl. Afric. cum Notis*: Item *Juris Canonici vet. Collectores Græci & Photii Nomocanon cum Scholiis Balſamonis*, ab A.C. 1610. uſque ad A.C. 1615. multaque alia, quæ ille morte præventus perficere non potuit; perfecit verò fil. Henricus, qui cum Guil. Doello Theologo & Socio Sorbonico, à Patre magna ex parte collectam *Juris Canonici vet. Bibliothecam*, Græcorum Latinorumque Digeſtiones continentem, A.C. 1661. duobus voluminibus Lutetiæ edidit. V. eundem Maſtricht, ubi ſuprà, & infrà in voce *Codex*.

Canonum Series, Græcis Ἀκολουθία Κανόνων, item τάξις τῶν Κανόνων, illud Collectionis genus vocatur, cùm nudè poſiti Canones diverſorum Conciliorum unà ſerie numerorum decurrunt. Concilium Epheſ. *Act.*2. *Cùm* διὰ τὴν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀκολουθίαν, *per Eccleſiaſticarum ſanctionum conſequentiam controverſias in medium poſitas examinari oporteat.* Et poſtea, *Cùm animadverteremus, cauſæ ſuæ defenſioni diffidere, quæ temerè*, παρὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν, *contra Canonum Conſequentiam, adverſùs Cyrillum & Memnonem ſcripto conſignaverat, ea irrita & prorſus vana judicavimus.* V. quoque Georgium Alexandr. in *Vita* Johannis Chryſoſtomi, &

Concilium Chalcedon. *Act.3. Eccleſiaſticam Conſequentiam* vocant. Epiſcopi Provinciæ Europæ Concilior. *Tom.II. pag.477. edit. Rom.*&c. Maſtricht *l.c.§.141. & ſeqq.*

Canopicum Oſtium, unum ex Nili oſtiis & quidem præcipuum, à *Canopo* urbe; idem cum *Heracleotico*, ab Ἡρακλείῳ ſeu *Herculis Templo*, quod Canopo proximum erat; & *Naucratitico*, ab urbe Naucrate, quæ condita in majori flumine, quod ad Canopicum oſtium decurrit. Diverticula enim illa & ectropæ, quæ ex alveo ipſo Nili derivabantur, perpetuorum ac magnorum amnium inſtar obtinuere atque alia nomina in decurſu habuere, alia in exitu & oſtiis ipſis. Oſtia enim nomen ſortita ſunt à locis mari vicinis ubi ipſæ ἐκρύσεις fiunt: aliud porro nomen gerebant, ubi ἐκτροπαὶ fiunt & in decurſu. Et quidem Nilus, cœteram Ægyptum permeans, unico alveo, ubi ad Delta venit, in duas partes ſcinditur; quarum illa, quæ ad Occaſum vadit, major eſt ac veluti fluminis corpus, hinc μέγας ποταμὸς & μεγάλος ποταμὸς, aliàs Ἀγαθὸς Δαίμων, à Græcis dicta. At in oſtio ipſo, quo in Mare egeritur, Κανωβικὸς appellatur & Ἡρακλεωτικός. Vocat quidem μεγάλους ποταμοὺς, etiam reliquos alveos ac decurſus Nili legitimos ac perennes, Ptolomæus, quos recenſet Ammianus Marcellinus, *Bolbiticum* viz. *Sebenniticum*, *Pathmiticum*, *Mendeſium*, *Taniticum* & *Peluſiacum*, nominibus oſtiorum ipſos amnes appellans: Unus tamen ex his per excellentiam μεγάλος ποταμὸς appellatus eſt, *Canopicus* nempe, ut cœteris major & alveus principalis; quo excepto, Ariſtoteles reliqua omnia oſtia Nili videri dicit naturalia non eſſe, ſed manu facta, *Metrorologic. lib.1.cap.14.* Φαίνεται δ' οὖν καὶ τὰ στόματα πάντα, πλὴν ἑνὸς τοῦ Κανωβικοῦ, χειροποίητα καὶ οὐ ποταμοῦ ὄντα, *Videntur igitur & oſtia omnia, unico Canopico excepto, manu facta, neque ipſius fluminis, eſſe.* Ammianus *d.l.* *auctorem alveum* eleganter appellat, ex quo reliqui derivantur; Galli vulgò *Magiſtrum flumen* dicunt, ac *Matrem guttam*, V. infrà *Magiſtrum flumen*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.476. & ſeqq.* ubi τὰ πρῶτα μέρη, *primas partes* Nili flum. in Bubaſtiaco alveo, τὰ δὲ τελευταῖα, *extremas autem*, in Canopico ponere Ptolomæum, inter alia, addit.

Canopus Deus, adde: Sacerdotum ejus meminit Gratius *Cyneget.*

Vix operata ſuo ſacra ad Bubaſtia lino
Velatur ſonipes feſtivi turba Canopi.

Ubi *lino velari* dicit; quoniam Sacerdotes Ægyptii è *lino* potiſſimùm veſtes habebant, hinc *Linigeri* paſſim dicti: quamvis & è lana arboris ſeu fruticis, quod *Goſſypium* dicebatur, quidam ferrent. *Sonipedes* verò vocat, quaſi κροταλόχους, h. e. *ſcabillorum crepitu gaudentes*: In ſacris enim pede ſonari conſueviſſe ſcabillum, vetus Interpres Statii docet. V. Salmaſium *ad Solinum pag.998.* & infrà in voce *Scabillum.*

Canopus Inſ. in Canopico ſinu ſeu oſtio Nili ſita, memoratur Solino *cap.31.* *Quod ab Atlante ad uſque Canopitanum oſtium panditur, ubi Libyæ finis eſt & Ægyptium limen, dictum à Canopo Menelai gubernatore, ibi ſepulto, in ea Inſula, quæ oſtium Nili facit, gentes tenent diſſonæ, quæ in avia ſolitudinis ſecretum receſſerunt*; ad quem locum V. Salmaſium *pag.410.*

Canſtriſius, Græcè Κανστρίσιος, dictus eſt in Eccleſia Græc. qui ſacrarum Patriarchæ veſtium curam habebat, illumque, cùm ſe induit, adjuvabat; thuribulum item deferebat, & populum aquâ benedictâ aſpergebat. An à καύστρα, *incenſi navicula*, an à κανίστρον, *caniſtrum*, in quo veſtimenta Patriarchalia porrigebat, quod munus in Eccleſia Rom. Veſtiarii eſt. Macer *Hierolex.*

Cantabri, adde: Hodieque multâ libertate fruuntur, neque ullum Regem, ſed *Dominum* tantum, agnoſcunt; Hinc non licet Hiſpaniæ Regi, abſque bona ipſorum venia, neque magno cum exercitu, fines Biſcajæ ingredi. Georg. Hornius *Orb.Imp.pag.281.*

Cantabrum, memoratum Surio *Tom.3.* ubi de Eutyche, Victorino & Marone Martyribus; teſte Hadr. Turnebo *Adverſar.lib.15. cap.16.* ex Apicio & Cœlio, furfur fuit, foſſorum cibus apud Romanos, quod infimum ſervorum genus erat. Unde Galenus in *Dynamidiis* & Vegetius *in Veterin. ſucci cantabri* meminerunt, cremorem furfuris intelligentes, qui ita exprimi ſolebat: In pugillos aliquot furfuris infundebatur aqua, quâ poſt horas aliquot ſuperfluâ refusâ furfures exprimebantur: tum furfuris ſuccus albidus ſeu cremor ſic uſui erat. V. quoque F. Joh. de Balbis *Catholic.* Hujus mentio in *Hiſtor.* de Nereo & Achilleo conſervis, quos Aurelianus à Nerva Cæſare ſibi donatos, per ſua prædia diviſit, *juſſitque eos toto die terram fodere, & cantabrum edere ad veſperam.* Id eſt. furfuraceo pane, & canino more, nedum ſervili, illos tractavit. Vocis origo, vel à furfuraceo & contemtibili pane, captivis ac ſervilibus dato Cantabris: vel ab elementaria ſubtractione, quòd videlicet *canabrum*, à caninis pultibus, quæ fere fiunt è furfuribus & frumenti variis purgamentis, quaſi *Canabrum*, dictum Phil. Menzelius apud Pignorium *de Servis.* Et certè Juvenalis *Sat.5. verſu 10.* cùm ait,

—— — Cùm poſſis honeſtius illic
Et tremere, & ſordes farris mordere canini:

cantabrum deſignare videtur, uti cenſuit antiquus Gloſſator, qui adjecit, panem ſordidum canum eſſe. Nec aliud ſibi voluit Phædrus *lib.4.f.17.*

Canes legatos olim miſère ad Jovem,
Melioris vitæ tempus orantes ſuæ,
Uti ſeſe abriperet hominum contumeliis.
Furfuribus ſibi conſparſum quòd panem darent,&c.

Nec aliò forſan reſpexit Suetonius *Neron. cap.48.* *panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt.* Sed & Cantaber, apud Silium *lib.3.*

—— ante omnes hyemisq; æſtusq; famisq;
Invictus, palmamq; ex omni ferre labore:

huic pani dederit nomen. Nimirum bellicoſum & aſperum populum, non alia videtur decuiſſe panis ratio, quàm expedita hæc & parvo parabilis. V. Pignorium ubi *ſuprà.* Apud Impp. Romanos, cujus meminit Minucius Felix in *Octavio* & Tertullianus *in Apologet. cap.26.* ac *lib. ad Nat. cap 12.* *Cantabrum* Carolo du Freſne vexilli ſpecies eſt, quod quidem nominis unde hauſerint Latini, incertum eſſe ait. Turneb. *contabrum*, à *conto*, cenſet legendum. Baronius, à *Cantabris* populis ejus nomenclationem derivat; Jac. Gothofredus aliunde, &c. V. eum in *Gloſſar.* Hinc *Cantabrarii*, inter vexilliferos recenſiti *l.2. C.Th. de Collegiat.*

Cantore in Eccleſia, dicitur in Communione Rom. Presbyter, cui Eccleſia altera majori ſubdita regenda commiſſa eſt, uti *Capellania*, ſeu cui *Cantaria* eſt demandata. Hincmarus Rem. *Epiſt. 7.* *Ipſe Ottericus dum ipſam Eccleſiam teneret, cantavit in Noviante & in Landricurte, & in Boëris: titulus autem ipſius, in quo & reſidens erat, fuit in Follanabrajo* Idem infrà, pro *cantavit*, habet *miniſtravit*, apud du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Cantaria*, in Communione eadem, Beneficium eſt Eccleſiaſticum, Miſſis decantandis addictum, quod illi deſerviunt, qui aliàs *Capellani* dicuntur, verba ſunt Caroli du Freſne *ibidem.* V. infrà in voce *Capella.* Apud Legulejos Anglos Breve eſt, *Ceſſavit de Cantaria* dictum, quod conceditur ei, qui prædia reſve alias Ædi religioſæ conceſſit, ſub conditione divini alicujus ſervitii annui & lampadas accendendi, aut pauperes paſcendi. Tunc enim, ſi ejuſmodi conditiones non adimpleat Domus religioſa, breve iſtud donator impetrat. V. *Statutum* Weſtmonaſter. *2.cap.41.* Ibidem *Cantamiſſæ*, dicuntur obventiones, ex cantatione Miſſæ. *Cantatorium* item in *Ordine* Rom. *Poſtquam legerit Cantor, cum* Cantatorio *aſcendit & dicit Reſponſorium Graduale*; Liber eſt Eccleſiaſticus, quem Franci *Graduale* vocant, *quia in gradibus vel analogio reponitur.* Hunc, cùm Pontifex aut Sacerdos ad Altare procedit, à Bajulis, unà cum cœteris vaſis Eccleſiæ, quæ ii à primo Manſionario ſumunt, deferri, in eodem *Ordine* dicitur. V. du Freſne in *Gloſſar.* & Dominic. Macrum in *Hierolexico.* Sed & *Canticinium* inde, Cantus Eccleſiaſticus, Officium Eccleſiaſticum. Metellus in *Quirinal.*

Præſentat imminente canticinio
In veſte palmea latens,
Corpus ſacrum, ſuo ſuper ſignaculo
Præmuniens ſarcofagum.

apud du Freſne ubi ſuprà &c.

Cantare in Scena, proprium Tragœdorum, ut *ſaltare* Hiſtrionum, fuit; & proin *cantare fabulam* dicebatur Tragœdus, eandem *ſaltare* hiſtrio. Suetonius in *Caligula*, *Sed & aliorum generum artes ſtudioſiſſimè & diverſiſſimas exercuit. Thrax & auriga idem: cantor & ſaltator*; per *Cantorem*, Tragœdum; per *ſaltatorem*, hiſtrionem intelligens. Malè proin quidam hæc confundunt, & hiſtrionem pro Tragœdo ac auctore fabularum accipiunt, cùm aperte diſtinxerint Vett. & Hiſtrionem quidem Pantomimum appellarint; Tragœdum vero, qui fabulas canendo exprimit. Idem *ibid.* Canendi *ac ſaltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem ſpectaculis temperaret, quò minus & Tragœdo pronuncianti concineret: & geſtum Hiſtrionis quaſi laudans vel corrigens palàm effingeret.* Hinc *cantare fabulam* dicitur Tragœdus, quam agit: Idem *in Nerone*, *Tragœdias quoque* cantavit *perſonatus.* Et paulò pòſt, *Inter cætera* cantavit *Canacem parturientem, Oreſtem matricidam, Oedipodem excæcatum, Herculem inſanum*: quæ omnia Tragœdiarum fuere argumenta. Idem Auctor *ſub finem Neron.* *Obſervatum etiam fuerat, noviſſimam fabulam eum* cantaſſe *publicè, Oedipodem exulem.* E quibus licet intelligere, quare dixerit Horatius,

—— — *Donec* Cantor, *vos plaudite, dicat.*

Nempe Tragœdum hac voce indigitavit, quem *Tragicum cantorem* dixit Prudentius. Unde & *Tragica vox* in vet. Inſcr. & *prædulcis vox* Tragœdi Suetonio *in Calig.* *Cùm aſſiſtens ſimulachro Jovis Apellem Tragœdum conſuluiſſet, uter major illi videretur, cunctantem flagellis diſcidit: collaudans ſubinde vocem deprecantis, quaſi prædulcem.* Sic Arrianus *Diſſertat. Epicteti lib.3.cap.14.* Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄδειν οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν· οὕτως ἔνιοι μόνοι περιπατῆσαι οὐ δύνανται, &c. E quibus omnibus facilè liquet, cur recentiores Græci τραγῳδεῖν dixerint *canere.* Scholiaſtes Theocriti quoque non uno in loco τραγῳδεῖν μέλπειν exponit. *Gloſſæ* vett. Cantatores, Τραγῳδισταί: & τραγῳδήματα, *cantilena* Luitprando *lib.1. cap.11.* *Poſt nonnulla inutilia tragœdimata, id eſt, cantilenas, ſomno ſeſe dedere, ſtertere, nauſeam alii ſumtus intemperantiâ facere;* &c. V. Salmaſium ad Vopiſcum in *Aureliano.*

Cantator, apud Recentiores, pro Tragœdo, V. hîc ſuprâ.

Cantatrices, apud Chryſoſtomum *Homil.13. in Epiſt. Pauli*, θεατρικαὶ γυναῖκες, in *Synodico* Nicoſienſi *cap.10.* memoratæ, eædem

tum Præficis ſunt, de quibus multa congèſſit Kirchmannus *de Funeribus Rom. lib.2. cap.6. num.*50. & nos dicemus infrà non uno in loco. Excommunicari eas in Concilio Nemoſienſi *A.C.* 1591. *cap* 4. obſervat du Freſne ubi ſuprà.

Canterma, incantationis aut maleficii ſpecies, unde fortè nomen, *ſuſurrus magicus*. Ejus meminit Gregorius M. *lib.* 12. *Indic.*7. *Epiſt.*13. *Maleficio, quod vulgò* Canterma *dicitur*, *quoſdam didicit maculatos.* Ubi *Canterina* du Freſne mallet legi: Etiamnum enim Italis *Canterini*, Senenſibus *Cantarini* dicuntur, qui crebrò ac ultrò cantant, vel incantant. Sic Galli olim *Chanterres* dicebant. Alii tamen *cantamina* ſcribendum putant: Ita enim Magorum incantationes dictæ Apulejo in *Apolog.*&c. Idem. V. ſuprà *Canere.*

Canthari & *Canthara*, inter vaſa Eccleſiaſtica non ſemel Anaſtaſio reponuntur *in S Hilaro, S Simplicio, S. Symmacho, S. Hormiſda, Sergio* alibique; ubi vocibus his modò vaſa vinaria; namque κάνθαρος ποτηρίου εἶδος, Heſych modò aquarum receptacula, unde aquæ erumpunt; Gallis *Bacins*, qui in mediis Eccleſiarum atriis ſeu propylæis extrui ſolebant, denotantur. Apud eundem in *Sylveſtro* & *Leone III. Canthara ceroſtrata* ſeu *ceroſtata* occurrunt, h.e. *canthari* ſeu diſci cereis inſtructi, in quibus illi candelabrorum vice infixi. V. infrà in voce *Pharacanthara*,&c. In *Miſſali* Ambroſiano *Cantarium* occurrit eodem ſenſu, ubi ſtatuitur, ut in Miſſis cantandis Subdiaconus unâ manu thuribulum ferat, alterâ *Cantarium*, h. e. candelabrum, cum candela ardente; quod in Metropolitana tantùm Mediolani Æde obtinet, idem officium Subdiacono, dum Evangelium canitur, quoque obeunte: In his enim functionibus Ambroſiani acolythis non utuntur. Sed & lychnum penſilem, *cantharum* ſeu lagenam referentem, vox notat, cujuſmodi lychni effigiem ex antiqua pictura, habes apud Macrum in *Hierolexico.*

Cantharus, in infantum olim expoſitione adhibitus. Vas enim, quo tales exportabantur χύτρα dictum eſt vel *olla*; item ὀργάνιον; *fiſcella* quoque (ſic Moſe. in ſcirpea fiſcella, navigioli ſpeciem habente, expoſitus legitur.) Aliquando ex bitumine ac papyro, ſeu arundine & leviſſimo ligno, aliquando fictile vas: *Cantharus*, ad poculi Bacchi ſimilitudinem; nec enim Cantara anus eſt apud Terentium. V. paulo pòſt: ſed corbis potiùs, quæ ciſtella alibi: qualis, ſecundùm quoſdam Moyſis erat, viminea & clauſa: Aliqui etiam in bubulo corio expoſuerunt. In *Cantharis* verò exponi ſolitos, diſcimus ex Terentio *Andriâ Act.*4.*Sc.*5.

DAV. *Quem ne ego heri vidi ad vos adferri veſperi?*
MYS. *O hominem audacem!* D. *verum. vidi* Cantharam
Subſarcinatam.

Ubi non bene Donatus: *Canthara*, inquit, *nomen eſt anus.* Nam cur adferri dicitur, & non potiùs pedibus ſuis incedere? Major igitur veri ſpecies ſententiæ Euphragii Grammatici, qui *Cantharam ſuffarcinatam* interpretatur, *corbem ſupponendo puero repletam.* V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.*

Cantharus ſub lingua, inter genitales notas, quibus in Ægypto olim inſignitus erat Apis, recenſetur Plinio *lib* 8. *cap. de Api bove*, *Inſigne ei dextero latere candicans macula cornibus Lunæ creſcere incipientis; nodus ſub lingua, quem* Cantharum *vocant*; Herodoto itidem, ubi de eodem, καὶ κάνθαρον ἐπὶ τῇ γλώττῃ. Quid verò hac voce indigitatum fuerit, non adeò notum fuit: Multa enim illa ſignificat & inter alia ἀγκύλας τῶν ἱερῶν, cujus figuram nodus ille ſub Apidis lingua potuit referre. Certè videtur hæſitaſſe Plinius, & Græcam vocem ideo retinuiſſe, cùm *ſcarabæum* dicere potuiſſet æquè bene, ſic Græcis quoque dictum. Non dubium tamen quin κάνθαρος hic ſit ſcarabæus. Namque hic apud Ægyptios Soli ſacer, uti bos Apis Oſiridi, h. e. Soli, dicatus fuit. Erat autem ſacer Soli ſcarabæus is, qui pilas volvit, ἡλιακὸς Græcis, propter quem reliquam ſcarabæorum turbam, inter Numina relatam eſſe, Plinius ait *lib.*30. *cap.*11. Operum enim Solis ſimilitudinem huic ſcarabæo ineſſe dixere, quòd pedibus fimum ſubigens, illum in pilam, h. e. σφαιροειδὲς σχῆμα, cogat, illamque ab Oriente in Occidentem continuò volutet,&c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*438.

Cantherius, Græcè κανθήλιος, item κανθήλιος ὄνος, Suidæ eſt ὄνος μέγας, aſinus prægrandis. Hinc Soſibius, Poëta Tragicus non inelegans,

Ἔσθει μὲν ἄρτων τρεῖς ὄνους κανθηλίους
Τρὶς τῆς βραχείας ἡμέρας,
Comedit panum tres aſinos prægrandes,
Ter in die brevi.

H.e. trium Aſinorum onus, ut rectè Caſaubonus *in Lectionibus Theocriti cap.*12. *Aſinus* enim Græcè κάνθων, *aſella* κανθίς, *clitellæ* κανθήλια. Certè *Cantherium* pro Aſino ſumi, conſtat ex *lib.*3. Apuleji, cùm de ſe in Aſinum mutato quendam inducit ita loquentem: *Quouſque tandem* cantherium *patiemur iſtum, paulo antè cibariis jumentorum, nunc etiam ſimulachris Deorum inſeſſum?* Alibi tamen *Cantherius* pro equo caſtrato ſumitur. Itaque apud Varronem cantherius ab equo diſtat, ut capus à gallo. Sam. Bocharrus *Hierozoici Part. prim. lib.II. cap.*13.

Cantibus & *Herbis* ligandi ſolvendique modi, àpud Magos, celebriores. V. ſuprà in voce *Canere*, & infrà paſſim.

Canticum, ſolâ voce peragitur, Pſalmus inſtrumentis Muſicis. In Communionis Rom. Pſalmodia decem ſunt *Cantica*, recitari ſtatis temporibus ſolita; ſeptem ſc. ex Vet. Teſtamento, quæ per 7. hebdomadæ dies ad Laudes diſtribuuntur: & tria, ex Evangelio deſumta; Nempe, *Benedictus Dominus*, quod etiam dicitur in Laudibus matutinalibus: in eo namque præcurſoris Chriſti, qui velut aurora annuntiatrix veri Solis Juſtitiæ fuerat, mentio fit: *Magnificat*, quod recitatur ad Veſperas, quæ nobiliores Laudibus habentur, cùm feſtivitatis ſint principium & hoc canticum veſperarum tempore fuerit compoſitum quo ad Eliſabethæ domum Maria Virgo pervenerat. Et *Nunc dimittis*, quod in Completorio recitatur; quia ad modum commendationis animæ eſt, quæ Deo exhibetur ante ſomnum, æternitatis ſymbolum. Et quidem tria hæc Evangelica *Cantica* ſtando recitari ſolent, ſolentque nonnulli ſub uniuſcujuſque initium non minùs ſe cruce ſignare, ac in Miſſa, ad Evangelii principium, V. Macrum in *Hierolexico*: ubi *Canticum Dramatis* Officii *antiphonam* dici, addit.

Cantilena, V. ſuprà *Balliſteum.*

Cantilena Rollandi; apud Wilhelmum Malmesbur. *de geſtis Regum Anglor. lib.*3. Albericum Matthæum Pariſ. Matthæum Weſtmonaſter. Alios, A.C. 1066. de Wilhelmo Notho, ad prælium contra Haraldum ſeſe apparante: *Tunc* Cantilena Rollandi *inchoata, ut Martium viri exemplum pugnaturos accenderet, inclamatoque Dei auxilio, prælium conſertum, bellatumque acriter*; Clamor illa militaris fuit, *permiſtus exhortatione*, ut Salluſtius ait, in procinctu pugnæ pronuntiari ſolitus, cujuſmodi *barditus* fuit vett. Gallorum apud Tacitum *de Moribus German.* Cantiones certè in pugnam aut bellum prodeuntibus, uſitatæ pleriſque jam olim gentibus propriorum Numinum ac Rituum. Unde Statius *Thebaid. lib.*4. *verſu* 155

—— *inexhauſtis arctantur tela pharetris.*
Herculeum Pæana canunt, vaſtataque monſtris
Omnia,&c.

Et Virgilius *Æneid. lib* 7. de turmis Italicis à Meſſapo conductis,

Ibant æquati numero Regemque canebant.

V. quæ *ad Silium Italic.* hanc in rem adnotavit Caſp. Barthius, ut & quæ *ad Statium. Animadverſion. lib.*2 *pag.*951. Qui mos cùm & apud Chriſtianos perduraret, huic rei in exercitu deſtinati *Cantatores* certi, qui milites ad ſtrenuè rem gerendam excitarent, rerum præclarè à ſummis olim Ducibus geſtarum exemplis, militibus ob oculos poſitis, iiſque acri ſono decantatis. Παρακλήτορας vocat Leo in *Tacticis*, τοὺς viz. διὰ λόγων διεγείροντας τὸν στρατὸν πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ὡς οἱ παρ' ἡμῖν νῦν καὶ τῶν ἄλλων ταχθέντων Ῥωμαϊκοὶ κανταδόρες ἐκάλουν, *qui verbis excitabant exercitum ad prælia* — *Romanè* Cantatores *dictos* V. eundem *cap.*12. §.71. 72. 120. & hic infrà. De Rollando verò *Diſſertationem* Car. du Freſne XI. *ad Joinvillam pag.*205. De aliis autem *Cantilenarum* generibus, hæc ſtrictim ſubjicimus

Nonnulla alia Cantilenarum apud Vett. genera.

in Agro operæ mercenariæ, quò laborem canendo fallerent, peculiare cantabant poëmatium, Teleclidæ in *Amphictyonibus* memoratum.

Balneariis itidem ſuum erat, ut prodidit Crates in *Tolmis*,

in Conviviis, Scolia cantabantur, V infrà.

de Fullonum cantione, apud Gallos, V. Scaligerum *Poëtic. lib* 1. *cap* 56. ut & de Dulciariorum, Cruſtulariorum & Lignariorum, *Ibid.*

Lanificarum poëma, ἴουλος Gr. dicebatur: commune cum Meſſorum cantu. Ἴουλος enim tum *ſpicam*, tum *lanam*, ſignificavit.

Meſſorum cantus, ἴουλος, ut dictum. Uti enim ἀμάλλας, hordeaceos manipulos divulſos, ſic collectos ἰούλους vocabant.

Molitorum *cantilena*, ἐπιμύλιος vocabatur.

Nautæ, non minùs ſuas habebant *Cantilenas*. unde in *Commentariis* Acharnenſium Ariſtophanis, γίγλαρον legimus eſſe μέλος quoddam Muſicum & nauticum παρακελευστικόν.

Piſtores, quod canebant ad molam, ἱμαῖον vocabant, Ariſtoph. *in Atticis* & Callimachus *in Hecate*: eſt autem ἱμαλίς Dorienſibus menſuræ genus. Sed & in *Theſmophoriis* ejuſdem Ariſtoph. eſt, quod fœminæ pinſentes cantillarent.

Præficæ, peculiare quoque carmen habebant; commune omnibus funeribus quod privatum faciebant, mutatis nominibus.

Texentium telas *cantilena*, αἴλινος appellata eſt, fortè à *lino.*

in Vindemia, cùm primum muſtum guſtabant, ita canere mos fuit: *Omnis gratia vetus, novum vinum bibo. Veteri novo morbo medeor.* Unde & *Meditrina* Dea, cui libarent tunc, & *Meditrinalia* ſacra, à *medendo.* Quibus proxima Scolia in Conviviis cantari, ut dictum, ſolita. Cujuſmodi Poëma integrum à Praxilla Sicyonia compoſitum. è quo hi verſus ſuperſtites σὺν ἐμοὶ ἀλώπεκιζε: ἀλλ' ἀμφοτέροις γίνου φίλος. Sed de his V. infrà in voce *Scolion*: plura verò hanc in rem, apud Julium Cæſ. Scaligerum, ubi *ſuprà.*

Cantilenarum Magiſtri, *die Meiſterſänger*, dicuntur apud Germanos, qui quamlibet hiſtoriam ſive ſacram ſive profanam, in rhythmos ac certas carminum leges componunt, illaſque ſuas cantilenas, *die Meiſtergeſäng*, propoſitis brabeis in publica hominum corona concinere ſolent: more, ex antiquiſſima Germano-

rum conſuetudine hauſto, quam indigitat Tacitus *Annalium lib.2. ſub fin.* ubi de Arminio, Cheruſcorum Principe fortiſſimo, *Canitur*, inquit, *apud barbaras gentes, Græcorum Annalibus ignotus, qui ſua tantùm mirantur.* Et de *Moribus Germ.cap.2. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus eſt) Tuiſtonem — & filium Mannum, originem gentis conditoresque.* Sic Eginhardus de Carolo M. in *Vita* ejus. *Barbara*, ait, *& antiquiſſima carmina, quibus veterum Regum actus & bella canebantur, ſcripſit memoriæque mandavit.* Unde Jo. Trithemius Spanhemius Abbas in *Hiſtor. Francor. Mos erat Majoribus noſtris, Francis atque Germanis, ut Heroum facta vel dicta memoratu digna, per Sacerdotes Templorum, patriis commendarentur carminibus: in quibus diſcendis, memorandis & decantandis Juvenum excitarentur ingenia. Quæ conſuetudo multis duravit annis nec hodieque defecit. Cujus rei teſtes ſunt ſacri pæanes, de incarnatione, morte ac reſurrectione Jeſu Chriſti: ſimiliter profanæ aliquot cantiunculæ, de veterum Heroum Regumque geſtis*, &c. Idem verò & Gothi fecerunt, quos præclara Majorum geſta in carminibus, patrio ſermone comprehenſa, frequenter concinuiſſe, neque ævi vetuſtate aboleri poſſent, rupibus ſaxisque inſculpſiſſe, teſtis eſt Jornandes: è quibus proin non exiguam hiſtoriæ ſcribendæ materiam Joannes Magnus deſumpſiſſe ſe fatetur. Ut alias gentes barbaras & literarum planè rudes, in Occidentalibus quoque Indiis, quæ multarum hiſtoriarum memoriam πατροπαραδότοις quibuſdam cantilenis per annos plurimos conſervaſſe comperiuntur, omittam. Certè & de Romanis Græcisque priſcis ſimilia legimus; extantque in Sacris literis moris hujus non apud Iſraëlitas ſolùm, ſed & primos mortalium luculenta teſtimonia. Hodie notiſſima apud Helvetios cantilena, quâ Wilhelmi Telli; apud Belgas Fœderatos, quâ Wilhelmi Naſſovii, libertatis in utraque gente auctorum vindicumque fortiſſimorum memoria celebratur, &c. Decantari autem conſuevere iſtiuſmodi cantilenæ privatim publiceque, maximè in conviviis ac congreſſibus celebrioribus; in præliis præſertim: uti inprimis docet in Francorum gente præfata *Cantilena Rollandi.* Plura verò de his vett. *Cantilenis.* V. apud Matth. Berneggerum *ad Taciti Germ. Quæſt. 6.*

Cantium, adde: Primum fuit ex VII. Regnis, quæ Anglo Saxones in Britannia conſtituerunt, fundatum ab ipſo Hengiſto, A.C. 449. Reliqua fuere, Regnum Suthſexiæ, Weſt-Saxonum, Eaſt-Saxonum, Northanthumbriæ, Eaſt-Anglorum & Merciorum. Poſtea ſub unum Regem, ſub Guilielmo Conqueſtore, his omnibus redactis, ſoli *Cantii* ſuam libertatem & leges antiquas armis defenderunt: unde Prov. *Cantii & omnes Chriſtiani nunquam fuerunt domiti.* Georg. Hornius *Orb. Imper. edit. 1677. pag. 313. & 321.*

Cantobenna, vulgò *Chantoin*, vicus Galliæ, in Arvernia, prope Clarum Montem, à quo *Crypta Cantobennenſis*, & *Arx Cantobennici Montis*, Monaſterio clara, Gregorio Turonenſi dicuntur. Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Cantor, Græcè *Ἀοιδὸς* apud Homerum *Odyſſ. γ.*

> Ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
> Δῖα Κλυταιμνήστρη, φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσι,
> Πὰρ γὰρ ἔην καὶ Ἀοιδὸς ἀνὴρ, ᾧ πόλλ' ἐπέτελλεν
> Ἀτρείδης, Τροίηνδε κιὼν εἴρυσθαι ἄκοιτιν,
> Ἀλλ' ὅτε δή μιν μοῖρα Θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
> Δὴ τότε τὸν μὲν Ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην
> Κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι.
> Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγε ——
> *Ipſa quidem antea certè abnuebat facinus indignum*
> *Diva Clytemneſtra (mente enim videbatur bona:*
> *Etenim aderat* Cantor *vir, cui plurimùm mandarat*
> *Atrides ad Trojam profectus ſervare uxorem)*
> *Sed cùm jam ipſam Fatum Deorum irretivit, ad hoc ut domaretur,*
> *Jam tum ipſum Cantorem ducens ad Inſulam deſertam,*
> *Dereliquit avibus lacerationem & rapinam fieri;*
> *Ipſam verò volens volentem duxit, &c.*

Idem cum *Poëta* eſt ſeu *Vates*, quo nomine honorificentiſſimo Philoſophi ſeu Sapientes antiquiſſimis temporibus veniebant. Et quidem primum, quo innoteſcere hominibus Poëtæ antiquiſſimi cœperunt, argumentum ac materies fuit ἡ παίδευσις; hocque fine vitæ hominum adhibebantur, ut vel eos, qui ætate jam provectiores erant, ſicut Perſen ſuum Heſiodus; vel minores, & qui modum vitæ nondum habere poterant, inſtituerent, quorum illos propriè Ποιητὰς, iſtos Διδασκάλους, Comicus vocat. Utrumque tamen non rarò confunditur: Et præſentiâ enim ſuâ, & poſtea ſcriptis, temperantiæ & juſtitiæ Magiſtri erant publici, quibus ἐπὶ ἀρετῆς παιδείᾳ maximi quique nobiliſſimique committebantur. Sicut etiamnum tempore Platonis, tanquam propria, vox Σοφὸς, attributa legitur Poëtis. Unde ſemper, ὁ σοφὸς Ἡσίοδος, ὁ σοφὸς Ὅμηρος, ὁ σοφὸς Ἀρχίλοχος, ut & multis poſt eum ætatibus, quamvis ignota eſſet cauſa. Primum autem, quod docebant olim, erat temperantia. Ideoque ingenuorum liberis ante pubertatem, ſtatim præfici ſolebant, ut viderent, ne auderent τὰς ὥρας χαρίζεσθαι; quos Παιδαγωγοὺς Græci, Ἀκολούθους Athenienſes, Latini *Comites* & *Cuſtodes*, antiquiores etiam Εὐνούχους & Ἀοιδοὺς dixere: quamvis eorum proprium munus docere eſſet. Sic Alcibiades apud Platonem *in Convivio* negat, quòd formoſus eſſet, abſque Ἀκολούθῳ primò Socratem adire auſum fuiſſe. Et Virgilius de Aſcanio *Æneid. lib. 5.*

> *At pater Æneas, nondum certamine miſſo,*
> *Cuſtodem ad ſeſe comitemque impubis Juli*
> *Epitidem vocat, &c.*

Ex his rurſus vetuſtiſſimi illi fuere, quibus matronæ καὶ τὸ γυναικεῖον committebatur, qualis celeberrimus ille Ἀοιδὸς Homericus præfatus. Iidem Σπάδοντες & Εὐνοῦχοι poſtea Græcis, Latinis *Cuſtodes* dicti ſunt. Heſychius, Ἀοιδὸς, ᾠδὸς, κιθαρῳδὸς, καὶ ὁ ποιητὴς, καὶ ὁ θρηνῳδὸς, ὁ εὐνοῦχος, σπάδων· Veteres certè Magiſtri, Ἀοιδὸν illum, qui in officio Agamemnonis uxorem continebat, Εὐνοῦχον Interpretati ſunt, quod nomen temperantiæ tum erat, non fœditatis. Antiquiſſimi enim τὸ εὖ νοῦν ἔχειν intemperantiæ directè opponebant, cujus partes omnes ἀνοήτους dicebant. Unde illud apud Comicum, ὅπου τ' ἀπέχεσθαι καὶ ἀνοήτων πάντων; opponebant namque *temperantiam* & *dementiam*, ſicut poſtea σωφροσύνην & ἀκολασίαν Philoſophi; ac pro ἀφροδισιάζειν, μωραίνειν dicebant & ἀφρονεῖν. Quæ cauſa, cur Horatius hominem temperantem *integrum* vocet, amanti eum opponens, *Carm. lib. 2. od. 4.*

> *Brachia & vultus teretesque ſuras*
> *Integer laudo.*

Et *integram* Dianam, i. *caſtam*, *lib. 3. od. 5.* Quippe mentis mutilationem καὶ πήρωσιν eſſe intemperantiam putabant. Sic itaque apud antiquos continentiæ Magiſtri, quamvis integri eſſent, Εὐνοῦχοι dicti ſunt: in quorum locum ſequiori ævo ſucceſſere mutilati ac moribus diſſimiles; qui cum γυναικωνίτιδα non modò occuparent, ſed & puerorum curæ præficerentur, manifeſtam integris gentibus ruinam invexerunt. Unde queritur Plato *de Legg. lib. 3.* διεφθαρμένην τὴν παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν, ἐπεὶ παιδευθεῖσαν ὑπὸ γυναικῶν καὶ εὐνούχων παρέδωκεν αὐτοῖς τοὺς υἱεῖς. Certè is, in quem elegia Naſonis extat,

> *Heu mihi quòd dominam nec vir nec fœmina ſervas.*

eandem τάξιν apud puellam illam obtinebat, quam *Cantor* ille ſeu Ἀοιδὸς Homericus, apud Clytemneſtram. Idque Barbarorum imitatione factum, qui loco Poëtarum Σωφρονιστῶν, qui fœminarum ab antiquis cuſtodiæ præficiebantur, quò ſuſpicione res careret, fere Eunuchos præficiebant, &c. Dan. Heinſius *Introduct. ad Heſiodum cap. 6.*

Cantor, apud Vett. quoque pro Tragœdo vel Comœdo, V. ſuprà in voce *Cantare.* In Eccleſia Rom. idem eſt cum Pſalmiſta. Amalarius *de Officiis Eccl. lib. 3. cap. 5. Septem gradus ſunt ordinatorum, octavus* Cantorum, *nonus & decimus Auditorum utriuſque ſexus*, &c. Primitus autem in ea, non ſingulis in ædibus pſalmodiæ erant, cùm reditus adhuc aſſignati neutiquam eſſent, ſingulis canentium Collegiis ſuſtentandis. Hinc Romæ *Schola Cantorum* inſtituta eſt, quæ Urbi communis erat & ad ſtationes, proceſſiones, ſingulasque diebus feſtis Eccleſias conveniebat, ibique ſacra officia & Miſſarum ſolennia decantabat. Hæc communibus victitabat ſumtibus habebatque magnæ in Urbe dignitatis & exiſtimationis Præfectum, qui *Primicerius*, interdum *Prior Scholæ Cantorum* dictus eſt, cujus operâ ſelecti juvenes in cantu, lectione ſacrorum librorum, & optimis moribus inſtituebantur. Initium ejus Hilario adſcribere videtur Pontifici Anaſtaſius Biblioth. at Johannes Diaconus Gregorio M. diſertè aſcribit in *Vita* ejus *lib. 6. cap. 2.* ubi *Scholam* hanc ab illo primùm inſtitutam eique *cum nonnullis prædiis duo habitacula aſſignata eſſe*, refert. Nempe, cùm priùs ipſi Sacrorum Adminiſtri & Diaconi *Cantorum* vices obirent, is primus peculiare *Cantorum* in Eccleſia officium conſtituit. Sic in alias Eccleſias earum uſus tranſiit: de cujuſmodi Scholis, ita Domnizo in *Vita* Mathildis *lib. 1. cap. 2.*

> *Poſt hæc excelſum ſtuduit ſibi fingere Templum,*
> *Divinasque Scholas, canerent quæ dulciter Horas,*
> *Nocte die Chriſto, &c.*

Per excellentiam verò, qui iſtiuſmodi Scholæ præeſt, *Cantor* dicitur: quos capita olim pileolis operuiſſe, & baculos manibus geſtaſſe, Honorius ait Auguſtodunenſis *lib. 1. cap. 74.* De veſtibus eorum agit Amalarius *de Eccleſ. Offic. lib 3. cap. 4.* & Ekkehardus Minimus *de Vita Notkeri Balbuli cap. 16.* ubi de Ciunrado Imp. *Apud Maguntiam*, inquiens, *civitatem S. Galli Monacho ſcholas ibi regente & procurante etiam* Cantoris *officium, ut ſolitum eſt, in medio choro imponens* (nempe cantum) *crebro coronatus & infulatus, adornatusque pretioſiſſimis indumentis*, &c. In Cathedrali Lugdunenſis Eccleſiæ, in qua omnes Canonici titulo *Comitis* gaudent, præcipua eſt *Cantoris* dignitas. Unde, ſi contingat, ut in recitatione Officii in Choro error aliquis committatur, ſtatim *Cantor* ſignum manu dat: quo facto omnes profundo ſilentio è Choro diſcedunt & in aliquam Ædis Capellam ſeſe recipientes, privatim ibi reſiduam officii partem abſolvunt. In multis ejuſdem Regni Eccleſiis *Feſtum Cantoris* vocatur feſtum primæ Claſſis; quia tunc *Cantoris* eſt, officium ordinare: ſicut feſtum ſecundæ Claſſis, ob ſimilem cauſam *Feſtum Succentoris* vocitatur. In Inſula Melita Canonicus Cantor in ſolennitatibus ac proceſſionibus, manu defert virgam argenteam, & ipſe Epiſcopo in Pontificalibus præcinit, &c. V. ſuprà in *Archiparaphoniſta* & alibi paſſim. Sed & officium

ficium Monaſticum vox notat, apud Lanfrancum in *Decret. pro Ordine S Benedicti cap.5.* Quemadmodum *Cantrix*, quæ cantum imponit & cantatricibus præeſt, in Monaſteriis Sanctimonialium, occurrit, apud Petrum Abelardum *pag.155.* Tandem *Cantores*, apud Galfridum Monumethenſem *lib.1. cap.22.* Miniſtelli ſunt, joculatores, *Cantadours*, Provincialibus dicti, de quibus V. infrà in voce *Miniſtelli*, & plura hanc in rem apud du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macrum in *Hierolexico.*

Cantorum Schola, ædes Romæ, Anaſtaſ. V. ſuprà.

Cantus Ambroſianus, ab Ambroſio inſtitutus in Eccleſia, memoratur Radulfo Tungr. *de Canonum Obſerv. lib.* 10. *Propoſit.*12. ibique Romano contradiſtinguitur, his verbis: *Officium Ambroſianum ad Nocturnos & Matutinos atque Veſperas, Laudes, nec non ad Miſſam, habet ſolennem & fortem cantum, omnino alium à Romano, quem hodierna die ſonora & forti voce ſonant Clerici civitatis & Diœceſis Mediolan. & exinde apud Romanos B. Gregorius & Vitalianus PP. cantum Romanum receperunt, qui per eos, ſeu per alios, ſub tenore & tono, qui hodie cantatur, ubique extitit magis planè dulcoratus & ordinatus.* Primus nempe Gregorius M. *Cantum Eccleſiaſticum* correxit reduxitque ad certum Muſicæ concentum, quem in univerſo Orbe Chriſtiano obſervari voluit, & Scholas Cantorum, uti ſuprà diximus, Romæ inſtituit. Atque hinc *Cantus* illi *Romani* nomen, quia viz. in Rom. Eccleſia, à Schola Cantorum Gregorio Auctore inſtitutâ, uſurpari primùm ſolitus eſt: inde demum in reliquas Eccleſias delatus, quas Româ cantuum libros, miſſis ad hoc nuntiis à Pontificibus Rom. impetrâſſe, Chilienus indigitat *Vitæ* S. Brigidæ *lib.3. cap.9. num.61.*

Libros compoſitos, cantumque & munera multa
Miſit Apoſtolicus Brigidæ, conceſſit habenda,
Tradidit illa ſuis, diſcendi vertit in uſum.

Præ cœteris autem Gregorianum hunc ſeu *Romanum Cantum* amplexati ſunt Germani Gallique; qui tamen cùm de proprio quidpiam admiſcuiſſent, identidem miſſi ſunt à Pontificibus è Schola Rom Cantores, qui diſſonos Eccleſiarum cantus ad legitimum Romanæ harmoniæ modum revocarent. In Gallia certè Pipinum Gallicanum cantum, quòd nimium à Romano diſcreparet, omnino tollere in animo habuiſſe, diſcimus ex *Conſtit.* filii ejus Caroli M. *de Emendat. Libror. & Officior. Eccleſ.* ut & aliunde paſſim. Unde Stephanus II. Pontif. Rom. cùm ſub eo in Galliam veniſſet, ab illo rogatus, per ſuos Clericos, Romanum cantum invexit, teſte Walafrido Strabone *de Rebus Eccleſ. cap.25.* Sed & ante Stephani in Galliam adventum, qui incidit in A. C. 753. jam curaverat Pipinus, Remedii fratris rogatu, accerſiri Româ, qui Gallicanos Cantores in Pſalmodiæ recitatione erudirent, uti patet ex *Epiſt.* ad eundem Pipinum Pauli I. *Hiſtor. Francor. Tom. III.* Extincto poſt hæc Rege, Carolus M. filius & Succeſſor, ab eodem Stephano XII. Clericos *Carminum divinorum* ſeu Romanæ modulationis *peritiſſimos* obtinuit, qui in Galliam advecti, in diverſas Regni Eccleſias diſperſi ſunt. Verùm hi, cùm invidiâ & odio Francici nominis, pacto inter ſe inito, quiſque ſuo loco quàm depravatiſſimè canerent, Carolus Leoni Pontif. rem detulit, qui Romam evocatos partim exilio, partim perpetuo carcere, damnavit, & ne in poſterum ſimile quid accideret, Carolo perſuaſit, *ut duos ſuorum induſtrios Clericos* Romæ apud ſe relinqueret, quò Romanam addiſcerent modulationem & peritiâ hac inſtructi, alios in Gallia Clericos erudirent: quod factum ita. His proin in Galliam reverſis, alterum Imperator ſecum retinuit, alterum ad Drogonem fil. Metenſem Epiſc. qui id à Parente efflagitarat impenſiùs, miſit; *cujus induſtriâ*, verba ſunt Sangallenſis *lib I. cap.11. non ſolùm in eodem loco pollere, ſed & per Franciam in tantum cœpit propagari, ut nunc apud eos, qui in his regionibus Latino ſermone utuntur, Eccleſiaſtica Cantilena dicatur Metenſis; apud nos verò -- Mete*, &c. At qui apud Carolum remanſerat Cantor Romanus, Palatinos Clericos in eadem modulatione erudivit. Ledradus Archiepiſc. Lugdun. *Epiſt.* ad Carolum: *Et ideo officio veſtræ pietatis placuit, ut ad petitionem meam mihi concederetis reditus, qui ab antiquo fuerant de Lugdunenſi Eccleſia, per quam Deo juvante & mercede veſtrâ annuente, in Lugdunenſi Eccleſia eſt ordo pſallentium inſtauratus, ut juxta vires noſtras, ſecundùm ritum ſacri Palatii, omni ex parte agi videatur, quidquid ad divinum perſolvendum officium ordo expoſcit. Nam habeo Scholas Cantorum, ex quibus plerique ita ſunt eruditi, ut alios etiam erudire poſſint*, &c. V. Carolum ipſum *contra Synodum de Imagin. lib.1. cap.6.* Amalarium *de Ord. Antiphon. cap.*18. Cardin. Bona *lib. de Pſalmodia*, Alios, laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſ.* Adde Macrum utrumque in *Hierolex.* & quæ infrà *de Muſica Eccl.* At *Cantus incluſi*, apud Plinium *lib. 6. cap.*36. ubi de calamis tibialibus, *Hinc*, inquit, *armamenta ad incluſos cantus*: ſunt qui tibiis peraguntur, ad differentiam apertæ vocis, quæ cantus ſtatim in aerem effundit, nec inſtrumentis incluſos habet. Cujuſmodi canendi ratio antiquiſſima ac ſimpliciſſima eſt, & ad movendum inprimis efficax, utpote maximè naturalis. Unde Itali ſpadones tantoperè Magnatibus expetiti, &c. V. Salmaſium ad *Solinum pag.*118.

Cantus, in vet. *Charta*, apud Ughellum *Italiæ Sacr. Tom VII. pag.*393. Italis *Canto*, latus eſt, angulus, Gall. *coin.* Unde *in cantu ſedere*, apud Audoënum in *Vita* S. Eligii *lib.2. cap.15. Nullus Chriſtianus in pyras credat, neque* in cantu ſedeat; *quia opera Diabolica ſunt*: ubi inter ſuperſtitiones paganorum id quoque memoratur. Gallis *Eſtre aſſis de cant*, eſt *Eſtre aſſis de coſté* du Freſne *Gloſſar.* Sed & Κάνδι vel Κανδὶν & Κάνδιον, Græci recentiores vocarunt, quod *anguloſum* ſit, &, quum frangitur, in partes ſemper diſſiliat *angulatas.* Unde *Saccharum Candum* apud Myrepſum; quod fruſtra alii à *candore*, aut à *canna*, dictum contendunt. Salmaſius *ad Solinum pag.*1022.

Canudan, lacus Armeniæ, qui Ptolomæo *Thoſpitis*, *lacus eſt aquæ ſalſæ, in quo nullum reptile, nec piſcis ullus*, uti habet Geographus Nubienſis *clim.4. part.6.* Nomen ei à ſterilitate; namque Arabibus *canoud*, ἄγονον, ſeu *ſterilem* ſonat. Cujuſmodi lacum etiam in Arcadiæ Pheneo fuiſſe, narrat Ælianus *Hiſtor. Animal. lib.3. cap.38.* Ἐν δὲ Φενεῷ λίμνη ἰχθύων ἄγονός ἐςι, *In Pheneo lacus piſcium ſterilis eſt.* Quo eodem ſenſu ἄγονος à Joſepho appellatur Judææ lacus Aſphaltites, *de Bello Jud. lib.5. cap.4.* eò quòd piſcibus careat, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici* Part. prior. *lib.I. cap.6.*

Canuleia lex, à C. *Canulejo* Trib. Pl. lata, M. Genutio Augurino, C. Curtio Philone Coſſ. anno U. C. 308. voluit: *Ut plebi cum Patribus connubiorum jus eſſet.* Idque contra legem XII. Tab. quâ cautum erat, *Ne liceret Patriciis conjungi cum Plebejis*, V. Auguſtinum *de C D. lib.3. cap.17.* Livium *lib.4.* &c.

Canuſinæ ruſſæ tunicæ, apud Romanos, ſervis militibuſque in uſu fuere. Martialis,

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia ruſſis,
Et placet hic pueris militibuſque color.

Supra quas (erant enim interior veſtis) ſagochlamys accipiebatur. Φοινικίδας apud Trebellium Pollionem in *Claudio*, interpretatur Turnebus, & hunc ſequutus Caſaubonus: ſed Φοινικίδα Græci τὴν ἐφεςρίδα appellabant, h.e. *paludamentum* vel *chlamydem*, quam ſupra tunicam induebant. Ita enim clarè in *Craſſo* Plutarchus, λέγεται δὲ ἡμέρας ἐκείνης οὐχ ὥσπερ ἔθος ἐςὶ Ῥωμαίων ςρατηγοῖς ἐν φοινικίδι ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι, *non in paludamento coccino, ut mos eſt Romanorum Impp. ſed in pullo amictu proceſſiſſe.* Et ſanè ἡ φοινικὶς, *punicea chlamys* eſt, ut ἡ ἁλουργὶς purpurea. *Tunicæ ruſſæ* ſunt Φοινικοῖ χιτῶνες, quos Φοινικοῦς ὑπενδύτας vocat Plutarchus in *Philopœmene*, &c. V. Salmaſium *ad Hiſtoriæ Aug. Scriptores l. c.* & *ad Solinum pag.*316.

Caorcini, ſeu *Corſini*, Mercatores Itali propter fœnerationem uſurariam famoſi, maximè in Gallia, unde non ſemel à Regibus proſcripti ſunt, Legibus Statutiſque contra fœneratores editis. Inter alia extat *Edictum* Ludovici IX. A.C. 1268. quo *Caorſinos* uſurarios proſcripſit, factâ tamen Mercatoribus Lombardis, *Caorcinis*, aliiſque extraneis, mercaturam in Gallia exercendi facultate, dummodo nullum facerent uſurarium fœnus. Aliud item Philippi Audacis, *Extirpare volentes de finibus Regni noſtri uſurariam pravitatem, quam quoſdam Lombardos &* Caorſinos, *alioſque complures alienigenas, in eodem Regno publicè intelleximus exercere, mutuantes pecuniam obligatam ſibi pignoribus ad uſuram & habentes ad hoc domos ſpecialiter deputatas, in quarum extorſionibus uſurarum valde prædictum depauperant Regnum*, &c. Quo Edicto, è Regno proſcribuntur duobus menſibus, poſt ejus *proclamationem.* Mox additur, *Non inhibemus tamen, quin mercatores Lombardi*, Caorſini, *& alii undiquaque pro ſuis negotiis & mercaturis legitimè exercendis, in Regno noſtro morentur, pacificè vivant, veniant & recedant*, &c. Sed & in Anglia hæc peſtis euſque invaluit, *ut vix eſſet aliquis, qui retibus illorum non illaquearetur. Circumveniebant enim in neceſſitatibus indigentes, uſuram ſub ſpecie negotiationis palliantes*, &c. Subdit dein formulam, quâ debitores ſibi obligabant, V. quoque Matth. Weſtmonaſterienſem *A. C. 1232. ſub fin.* Proſcripſit eos Angliâ Henricus III. A. C. 1240. cùm verò Papæ interventu, ut habet Matthæus Pariſius, eò rediiſſent decennio pòſt, mox ob immenſas & deteſtabiles uſuras, denuo proſcripti & carceri mandati ſunt A.C. 1251. Quod ut in terris ſuis quoque fieret, teſtamento ſuo cavit Henricus III. Brabantiæ Dux, A. C. 1260. &c. Nomen illis à *Cadurco*, Occitaniæ in Gallia celebri urbe, in qua ii commercia ſua exercebant: unde poſtmodum Montem peſſulanum & Nemauſum translati ſunt, uti habet in voce *Langobardus* du Freſne. Sunt tamen, qui iſtud nominis à familia *Caorſina*, aut *Corſina*, Florentinâ, deducendum cenſeant: quæ cum aliis ejuſdem Urbis & provinciarum vicinarum familiis, in univerſa penè Europa, mercaturæ operam dederit. Licèt enim *Lombardorum* appellatione omnes Mercatores Itali, in Regnis Italiæ finitimis & longinquis fœnus exercentes, agnoſcerentur; erant tamen ii in Societates diſtincti, ex inito invicem pacto & fœdere, quæ vulgò familiæ nobilioris, penès quam mercimonii ſumma erat, nomine donabantur. Quam ob cauſam crebrò occurrunt Societates *Amanatorum*, *Acciaivolorum*, *Bardorum*, *Corſinorum*, &c. apud Johann. Villaneum, præſertim *lib.11. cap.*137. ubi ſocietatem *Corſinorum* diſertè memorat. Etiam verò Ugolinus Verinus *Florentiæ Illuſtr. lib.3.* familiæ *Corſinæ* inter Florentinas, meminit:

Clara Sophocleo ſtirps eſt memoranda cothurno
Corſinæ ſobolis, nulli virtute, ſecunda.

Quia autem *Caorſini* hi uſurarii undique exagitabantur, proſcribebantur & in vincula conjiciebantur publica, hinc nata Gallis

loquendi formula, *Enlever quelqu'un comme un Corſin*, cùm aliquem in carcerem per vim abductum vident,&c. V. Carolum du Freſne *in Gloſſario*.

Capaneus, adde: Cutem ejus in boum pelles duratam, habet Lutatius *ad Statium Thebaid.lib.6.* De combuſto verò ejus fulminati cadavere, V. Jac. Nicolaum Loënſem *Miſcellan. lib.3.cap.20.* laudatum Caſp. Barthio *Animadverſion. ad Papinium Statium lib.3. pag.1560.* Inter Tauriſci celebris pictoris opera, *Capanei* quoque imaginem refert Plinius *lib.35. cap.11.*

Caparo ſeu *Capero*, Italis *Caperone*, Gall. *Chaperon*, Occitanis *Capayrou*, vox eſt recentioribus uſitata, Guiberto *de Vita ſua lib.1. cap.22.* & in *Regulis Monaſticis* paſſim: pro tegmine capitis, cucullà. A' *capronis*, h. e. capillis muliebribus demiſſis in frontem, dicta. Viro docto *ad Taciti Annal. lib. 3. quòd*, inquit, *in vultum ſe dimittat à capite*: Aliis potiùs quaſi *brevior capa*, quæ majori capæ ſubſternitur. Formam ejus deſcribit du Freſne verbis *Statut.* MSS. Ordinis Milit. Coronæ Spineæ ſub Carolo VI. V. eum in *Gloſſario*. Villicos olim id caputii geſtaſſe, hodieque in uſu eſſe Novitiis Capucinorum, Profeſſis verò eorum non imponi, niſi cùm ignominiæ pœnam merentur, leges apud Dominic Macrum in *Hierolexico*. *Caperonem uſque ad cingulum habet*, Matthæus Pariſius alicubi, apud Eund. V. quoque infrà in voce *Cappa*.

Capdetus, Gall. *le Capdet*, cognomen impoſitum Carolo Albretano, qui reus Majeſtatis damnatus eſt, quòd Johannis Armeniaci partes ſectatus eſſet: Ita autem ſecundò-genitos appellant Occitani, unde reliqui Galli *Cadets* dicunt. Vocis origo à *cap*, h. e. *caput*, quaſi *minora capita*, reſpectu primogenitorum, qui *Capmas* vocabantur, *capita domus*, Gall *les Chefs de maiſon*: tametſi dominos quoſvis ſic appellaſſe videantur *Bigorritani*. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Capella, ſeu *Capra lactens*, inter ſacrificia; pro peccato per ignorantiam commiſſo, occurrit Levit. *cap.3. verſu 27. & ſeqq. Quòd ſi unus quiſpiam peccaverit per errorem ex vulgo; faciendo aliquid præter mandata Jehovæ -- tum adducet oblationem ſuam capram lactentem integram, fœminam -- & nitente* (illo) *manu ſuâ ſuper caput iſtius peccati, jugulabit* (Sacerdos) *peccatum iſtud in loco holocauſti*,&c. Item inter ſacrificia, in aliis peccatorum leviorum caſibus, offerri ſolita, qui recenſentur *cap.2. verſu 1,2,3,* & 4. *Quum peccaverit quiſpiam & audierit vocem blaſphemiæ, cujus ipſe teſtis ſit -- ſi non indicet -- Aut quum quiſpiam tetigerit rem ullam immundam aut cadaver -- aut quum tetigerit immunditiam hominis*,&c. *Verſu 6. Et adducet reatum ſuum Jehovæ -- fœminam lactentem ovem aut capram lactentem in reatum.* Cuius vice egenis duo turtures, aut duo pulli columbæ, permittuntur, *verſu ſeq.*&c. V. quoque infrà paſſim, inprimis in voce *Capra*. De *Capellæ* verò, ſigni cœleſtis, ortu, Plinium ad *lib.18. cap 26.*&c.

Capella, diminutivum ex *capa* ſeu *cappa*, quaſi *brevior capa*, apud Adalardum *in Statutis* antiquis Corbeienſis Monaſterii *lib.1. cap 3.* Sic meminit *Capellæ S. Martini* Marculfus *lib.1. Form. 38. Sed dum inter ſe intenderent -- fuit judicatum -- quòd in Palatio noſtro, ſuper* Capellam domini Martini, *ubi reliqua ſacramenta percurrunt, debeant conjurare.* Ubi *Capella* Carolo du Freſne, eſt brevior Martini *capa*, in Palatio aſſervari ſolita, quam *Roccum* S. Martini vocat Sangallenſis *lib 2 cap.27. Carolus habebat pellicium berbicinum, non multùm amplioris pretii, quàm erat roccus ille S. Martini, quo pectus ambitus, nudis brachiis Deo ſacrificium obtuliſſe, aſtipulatione divinâ comprobatur.* Quo in loco tangit id, quod Severus *Dial.2.* & Fortunatus *de Vita S. Martini lib.3.* & *lib.1. Poem 5.* referunt, cum ſe Præſul hic ſacra facturus in Eccleſia, exutâ tunicâ pauperem veſtivit, & *bigerricâ* veſte brevi atque hiſpidâ, humeros contectus, cœtera nudus, in templum perrexit. In cujus facti memoriam, aſſervatam illam bigerricam veſtem cenſet du Freſne, inter reliquias hujus Viri cœteras, quam pallii ſeu *mantelli* appellatione vulgò inſigniunt Galli: nam pallii vice fuere olim bigerricæ, non manicatæ, uti extiterunt capæ. Atque hinc idem Auctor ipſam ædem, in qua *Capa* hæc ſeu *Capella S. Martini* aſſervata eſt, intra Palatii ambitum ædificatam, quò etiam reliquorum Sanctorum lipſana illata ſunt. *Capellæ* nomine inſigniri cœpiſſe judicat, nomine poſtea ad alias quoque iſtiuſmodi ædiculas translato,&c. Qua de re quid ſentiendum, diximus in voce *Capella*. Certè *Palatinarum Capellarum* mentio, apud Francicarum rerum Scriptores frequens eſt: inter quas præcipua olim fuit Aquiſgranenſis, de qua V. Eginhardum in *Vita* Caroli M. Sigibertum A. C. 795. Miræum *in Codice Donat. Piar. lib.1 cap 11.* Barthol Fizenium *in Hiſtor. Leod.* Alios. Cùm nempe in Francico Regno palatia complura, & ferme in qualibet provincia haberent Reges, adeò ut, ſi iter agerent, ferme ſemper in Dominicis, uti vocabant, villis & palatiis habitarent: habuere etiam in iiſdem ſacras ædes, quæ propriâ appellatione *Capellæ* vocabantur, in quibus reliquiæ Sanctorum, quas ſecum Capellani deferebant, reconderent & aſſervarent. Dicebantur *Capellæ* illæ his locis, *Regales, Regiæ* & *Dominicæ*, vel quòd in Palatiis Regiis, uti dictum, vel ſaltem, quòd à Regibus, in dominicis & propriis prædiis eſſent extructæ & annuis proventibus locupletatæ, *dominicis ſc decimis*, ut eſt in Concilio Meldenſi A.C. 845. Habebantque id privilegii, ut fere ſemper ab Epiſcoporum juriſdictione & exactionibus eximerentur, ſoli ſedi Pontificiæ ſubdicæ: quo factum, ut interdictum ab Epiſcopis in eas promulgari non poſſet, uti legitur apud Innocentium III. *lib.15. Epiſt.229.*&c. Sed & *Capellæ* nomine interdum denotantur miniſteria ac vaſa ſacra, quæ Sacerdoti ad peragenda ſacra neceſſaria ſunt. Cùm namque aſſervarentur in Capellis iſtis Palatinis, præter reliquias, vaſa quoque, inſtrumenta, ornamenta, ac cimelia Eccleſiaſtica majoris momenti, quæ *Miniſteria* vulgò dicta; ea proceſſu temporis nomine collectivo *Capellæ* poſtmodum donata ſunt. Domnizo de *Vita* Mathildis *lib.2. cap.14.*

> Capellam *totam, quam præbueras pretioſam:*
> *Huic Domno digno Comitiſſa Mathildis, in ipſo*
> *Templo confeſtim rapuit, plebs peſſima fregit.*

Infrà,

> *Et dominæ cunctam capellam reddidit, ultra*
> *Non aliquid retinens.*

Imò & ipſis hinc, quæ reliquias continere ſolent, phylacteriis & capſulis, nomen inditum. Evodius de *Miraculis* S. Stephani *lib.1. Capella argentea, in qua erat reliquiarum portio.* Inſer. capſæ reliquiarum, quam Carolus R. per Salomonem Monachum ad S. Gallum miſit;

> *En Crucis atque piæ cum ſanctis capſa Mariæ,*
> *Hanc Karolus ſummam delegit habere* Capellam.

Porro, pro ipſo integro *caparum* Eccleſiaſticarum apparatu, h. e. *capâ*, tunicâ, dalmaticâ, vocem ſumi, docet Catellus *Hiſt. Occitan. pag.901.* ex vet. Charta. Et quia in *Capella* Principis ſeu Oratorio, Archivum, diplomata & Regni monumenta non minùs olim, ac hodie, aſſervarentur, inde pro Cancellaria, non rarò occurrit: in Anglia inprimis, ubi Archivum Regium etiam in *Capella*, hinc *Capellâ Rotulorum* appellatâ, cuſtoditur. Quo factum, ut, qui deſcribendis Regiis publiciſve inſtrumentis addicebantur, *Cappellani* vulgò jam olim audirent, uti videre eſt in voce *Capellani*. Plura in hanc rem V. apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* Addendum ſaltem, apud Adamum Bremenſem *cap.207. Capellam* quoque dici cœtum Clericorum, qui, vulgò *Capellani* dicti, Epiſcopis inſerviunt, eorumque miniſterio præſtò ſunt, ex Eod.&c. Poſterioribus temporibus *Capellæ* dictæ ſunt quævis ædiculæ ſacræ, Oratoria, quæ proprios Sacerdotes non habebant, ſeu ædes ſacræ, quæ non erant baptiſmales. Joh. de Janua, *Capella, parva Eccleſia, quæ nec habet baptiſmum, nec cimiterium.*&c. Bononiæ, in Italia, ſic appellari Urbis regiones, obſervatum eſt Antonio Paulo Maſino, quâ nomenclaturâ *Parochias* indigitari ait: V. Henſchenium *in Miraculis B. Simonis Tudert. ad d. 20. April.* Etiam vulgò ſacella ſic dicuntur, ſeu majorum Templorum appendices, vel ædiculæ, ædi ſacræ maiori adjunctæ quas *Cubicula* vocavere Veteres, teſte Octavio Ferrario *in Originibus Ital.* voce *Capella*,&c.

Capellanus Imperii Rom. nomen dignitatis, quâ functus olim Petrus Diaconus Caſinenſis, ut ipſemet teſtatur *Chron. Caſin. lib.4. cap.58.* Idem de quodam Rainaldo *cap 116. Cùm fratribus*, inquit, *inter Imperii Capellanos conſtitutus eſt.* Sic *Archicapellani Romanorum Imperatricis* dignitatem habuere jam olim, Abbates S. Maximini Trevirenſis, uti Nic. Zylleſius auctor eſt, *in Defenſione ejuſdem Monaſterii Part.1. ſect.2. §.4.* ut omittam *Capellanos Abbatum*, quorum *Provinciale* Eccleſiæ Cantuar. *lib.3. tit.19. Capellanos Epiſcopales & Regales*, quorum Concilium Colon. A.C. 1260. *cap.10. Capellanos Principum*, quorum Concilium Claromont. *A.C.* 1095. *can.18.* meminere, de quibus omnibus videre eſt *Gloſſarii* præfati Auctorem. Fuit autem in Gallia primitus dictus *Capellanus*, ſecundùm eundem, qui *Capam* ſeu *Capellam* S. Martini vel in Regum palatiis aſſervabat, vel in præliis, cum cœteris reliquiis, qui tum gentis mos erat, deferebat; qua de re, quid ſentiendum, diximus in voce *Capellani*. Poſtea in Palatiorum ſacellis, peragendis ſacris officiis operam dediſſe. *Clerumque* effeciſſe *Palatinum*, cui qui præerat, *Capellanus κατ' ἐξοχὴν* ſeu *Archicapellanus* dictus eſt, legimus apud Hincmarum *de Ordine Palatii cap.16.* In quos acriter olim invectus eſt Wala Abbas Corbejenſis, ut docet Paſchaſius Rathpertus in ejus *Epitaphio lib.2. cap.5.* ubi inter alia illos *non ob aliud ſervire, niſi ob honores Eccleſiarum & quæſtus ſeculi ac lucri gratiam, ſine probatione Magiſterii, atque ambitiones Mundi*, ait. Miniſtrabant verò in hac functione viri dignitate illuſtres, Epiſcopi viz. & Abbates; è quibus ad dignitates Eccleſiaſticas poſtmodum non pauci à Regibus electi: habebantque *Abbatum* nomen. Crevit dignitas, cùm Cimelia etiam & Archiva Regia illis crederentur, iique *Cancellariorum* quoque & *Notariorum* munus obirent: quod quidem ſubinde reprehenderunt Eccleſiæ Gallicanæ Præſules, ægrè ferentes, Clericos & Preſbyteros *Cancellariorum* munere defungi. Concilium Cabillonenſe II. *A.C. 813. cap.44. Scripſimus Presbyteros villicos eſſe non debere & nunc eos in tabernis bibere, Cancellarios publicos eſſe, nundinas inſolenter peragrare.* Unde & apud Burchardum *de Eccleſ. Diſcipl. lib.1.cap 50. Presbyteri & Clerici Chartas dominorum ſuorum ſcribere* vetantur. Id enim couſque invaluerat, ut *Capellani* Procerum eorum eſſent Amanuenſes, Epiſtolaſque & Diplomata conſcriberent, quod teſtantur vett. paſſim Chartæ, quæ à *Capellanis* ſcriptæ dicuntur,&c. Sic itaque *Archicapellani*, qui illis

præerant,

præerant, Archicancellariorum quoque munus adminiſtrabant, non olim dumtaxat & primâ ſtante Regum familiâ, ſed etiam ſub tertia; ita, ut, qui Regum Diplomatis ſubſcribebant, promiſcuè non raro, modò *Archicapellanos*, modò *Archicancellarios*, ſeſe ſubſcriberent, ut Dado, Dagoberti R. Referendarius; Itherius, qui paſſim Caroli M. Diplomatis nomen ſuum ſubſcripſit; Gozlinus Abbas S. Germani de Pratis, ſub Carolo Calvo; Balduinus, Henrici R. Cancellarius, Alii: Quamvis aliàs dignitates hæ, muneris quidem ac officii affinitate conjunctiſſimæ, attamen diverſæ in Aula eſſent. Sed & Clericorum cauſis præfuiſſe eoſdem, teſtatur Walafridus Strabo de *Rebus Eccleſiæ cap. ult. Quemadmodum ſunt in Palatiis Præceptores vel Comites Palatii, qui ſecularium cauſas ventilant ita ſunt & illi, quos* ſummos Capellanos *Franci vocant, Clericorum cauſis prælati.* Etiam ad *Capellanum* principem Regiæ menſæ ſpectabat benedictio, ut teſtatur Theodulfus Aurelianenſis *Carm de Hildeboldo Archicapellano pag* 185.

Adſit Præſul orans animo vultuque benignus,
Ora beata ferens, & pia corda gerens.
Quem ſincera fides, quem ſanctus culminis ordo,
Pectus & innocuum Rex tibi, Chriſte, dicat.
Stet benedicturus Regis potumque cibumque,
Sumere quin etiam Rex velit, ille volet &c.

V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* ubi ſubnectit *Archicapellanorum Palatii Francici* ſeriem, ex Scriptoribus & vett. Tabulis, à ſe deſcriptam: è qua iſta excerpſimus:

Capellanorum ſummorum Franciæ ſeries

- Ruſticus, poſtea Epiſcopus Cadurcenſis, ſub Chlotario I.
- Bertharius, poſtea Carnutenſium Epiſc. ſub Chlotario II. in *Vita* ejuſdem.
- Ricolfus, aliis *Rucolnus*, ſub Dagoberto.
- Launus Abbas S. Eparchi, poſtmodum Epiſcopus Ecoliſmenſis, ſub Pipino.
- Fulradus, Caroli Martelli, ex Hieronymo fil. nepos, ſub eodem.
- Andreas Epiſcopus & *Capellanus* Caroli M.
- Liudebertus, ſub eodem.
- Ingelrannus ſeu Engelramnus, Epiſcopus Metenſis, ſub eod.
- Hildibaldus, Arch. Colonienſis, ſub Carolo M. & Ludovico Pio.
- S. Angilbertus, Berthæ Carolo M. genitæ maritus, Abbas Centulenſis, ſub Carolo M.
- Hilduinus, Abbas Monaſterii S. Germani Pariſ. ſub Ludovico Pio.
- Fulco Presbyter, ſub eodem.
- Drogo, Caroli M. filius nothus, Metenſis Epiſc. ſub eod. Ludovico.
- Guntharius Archiep. Colon. ſub Lothario Imp.
- Ebroinus, Epiſcopus Pictavienſis & Abbas S. Germani de Pratis, imperante Car. Calvo.
- Gozlinus, Abbas itidem S. Germani de Pratis, ſub eodem.
- Joſeph Epiſc. Eporedienſis, ſub Ludovico Lotharii fil.
- Fridebaſtus, aliis *Fridebertus*, Epiſc. Pictavienſis, ſub Pipino Aquitaniæ Rege.
- Remigius, Archiep. Lugdunenſis, Caroli Burgundiæ R. Lotharii Imp. *Palatii Capellanus ſummus.*
- Grimaldus, Abbas S. Galli, ſub Ludovico III.
- Adventius, Epiſc. Metenſis, ſub Lothario R. Lotharingiæ, A. C. 868. apud Zyllerum.
- Cozbaldus, ſub Ludovico Bajoariæ R.
- Granoldus, ſub eodem.
- Deotmarus, ſub Arnulfo R.
- Theotmarus, ſub Arnulfo Lotharing. Duce.
- Hermannus, ſub Rege Zuentibaldo.
- Rutgerus Archiep. ſub eodem.
- Balduinus, ſub Henrico R. circa A. C. 1047.
- Ratbodus, Archiep. Trevirenſis ſub Carolo Simplice, A. C. 917. &c. Poſt hæc deſiit apud Francos *Archicapellanorum* appellatio, & munus hoc ac dignitas in *Capellanorum*, dein Primorum & Magiſtrorum Capellanorum Regis titulum tranſiit, de quibus crebrò in vett. Tabb. Regum præcipuè, quosque cum præcipuis Palatii & Aulæ Regiæ Miniſtris ſubſcripſiſſe, conſtat, &c.

Capellanus Pontificis Romani, nomen Jurecoſſ. quos Pontifex gravibus in negotiis conſulere conſuevit. Poſtquam enim cauſas ex toto Orbe confluentes ad Urbem Pontifex in ſacello, quod *Capellam* nominant, adhibitis Juriſconſultis audire cœpit, illi à loco *Capellani* nominati ſunt. Et quidem hi cùm olim plures eſſent, hodie ſunt numero XII. ſolummodo, ex generali & priſca delegatione in unum ordinem redacti, qui audiendi cognoſcendique facultatem habent, *Auditoresque cauſarum ſacri Palatii* jam dicuntur, quas ex ſpeciali Reſcripto plerumque decidunt, & etiamnum priſcam appellationem retinent, atque in *Capella* ſacris inſerviunt. Ex horum numero Bernardus Bottonus Parmenſis fuit, qui *Gloſſas* omnium, qui ante ipſum ad Jus Canonicum commentati ſunt, in unum collectas ampliavit, circa A. C. 1240. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici num* 351.

Capellare, in *LL* antiquis, pro *ſcapellare* eſt, à *ſcapello*, quod bacillum notat. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 55.

Capellina, vox recentioris ævi, occurrit in *Vita* B. Juſtinæ de Aretio *num.* 3. ac ſignificat ſertum precatoriorum globulorum, vulgò *Roſarium*. Germ. *Roſenkrantz*, Italis *Capellina*, *Chapellet* Gallis, quo in Communione Rom. Deiparam ſalutare mos eſt. Originem *Roſarii* hujus ſeu recitationis orationis Dominicæ & Salutationis Angelicæ ad ſtatos calculorum ſeu globulorum numeros, arceſſit du Freſne à pœnitentiis Monaſticis vel etiam regularum Monaſticarum præceptionibus, in quibus certi earundem orationum à Monachis dicendarum numeri imponebantur, quos ut ii faciliùs numerarent, munusque ſibi injunctum exequerentur, per calculos & globulos recenſebant: ad quos jam ſuo tempore preces exactas fuiſſe, docet Palladius in *Hiſtor. Lauſiaca cap.* 23. ubi de Paulo Monacho, Ἔργον δὲ αὐτῷ τῆς ἀσκήσεως γέγονεν, inquit, τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· ἔχων τεταγμένας ἔχων τὰς εὐχὰς τριακοσίας, τοσαύτας ψήφους συνάγων, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ κατέχων καὶ ῥίπτων καθ' ἑκάστην εὐχὴν ἐκ τοῦ κόλπου ψῆφον μίαν. *Exercitationis ejus pars præcipua fuit, non intermiſſa unquam oratio. Habuit enim ſignatas preces trecentas, & totidem calculis collectis, hos in ſinu ſuo tenuit, ad precum quamlibet unum è lapillis è ſinu projiciens*, du Freſne *Gloſſar.* Sed pauperis eſt, numerare pecus: V. de hoc ritu infrà, *ſuo loco*.

Capellis ſeu *Capris* inſidentes, in primis militiæ rudimentis, jaculari olim diſcebant tyrunculi Juvenalis *Sat* 5.

Qui tegitur parmâ & galeâ metuensque flagelli,
Diſcit ab hirſuta jaculum torquere capella.

Capras certè inequitari conſueviſſe docet Scriptor Italus, apud Geſnerum *deſcript. Terræ Sanctæ, Capra mambrina in regione Damiata dicta fert equitantem ſellam, frænum & cætera, quibus equi inſtrui ſolent, admittit.* Et Leo Africanus, *Ego quondam, juvenili fervore ductus, horum animalium dorſo inſidens, ad quartam milliaris partem fui delatus.* Sic iiſdem ad eſſedum junctis nonnullos geſtatos fuiſſe, ex Martiali diſcimus *lib.* 4 *Epigramm* 52.

Geſtari junctis niſi deſinis, Hedile, capris.

Et in Circenſibus pueri hircos equitabant phaleratos & capiſtratos, teſte *Epigramm.* 28. *Anthol. lib.* 1. *cap.* 33.

Ἡνία δή τοι παῖδες ἐν αὐλῇ, τράγε, φοινικόεντα
Θέντες, καὶ λασίῳ φιμὰ περὶ στόματι,
Ἵππια παιδεύουσι θεοῦ περὶ ναὸν ἄεθλα
Ὄφρ' αὐτοὺς φορέῃς ἤπια τερπομένους.

Purpureas pueri tibi habenas, ô hirce imponentes, & hirſutum capiſtrum circa os,
Equeſtria ludunt Dei prope templum certamina,
Ut ipſos portes blandè exhilaratos.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. I. lib.* 3. *cap.* 19.

Capena Porta, adde: Prima fuit urbis regio, in cujus vicinia Camenarum vicus. Juvenalis vetus Scholiaſtes *ad verſum* II. *Sat.* 3. *Stetit*, inquit, *aſpectans rhedam, ubi ſolent Proconſules jurare, in via Appia, ad portam Capenam, id eſt, ad Cumenas.* lege *Camenas*. Nomen portæ à *Capenis*. Servius *ad Æneid lib.* 7. *verſ.* 696.

Et Cimini cum monte lacum lucosque Capenos.

Et quia aquæ ductus hic celebris fuit, inde *Capena madida* dicitur Poëtæ: *quia ſupra eam ductus fuit, quem poſtea appellarunt arcum ſtillantem*, Vetus Scholiaſtes Juven. *loco modò citato.* Unde Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 47.

Capena grandi porta quâ pluit guttâ.

Caper, in phiala expreſſus, pro emblemate, inter opera Myos an Myronis, Veteribus maxime celebratus eſt. Poëta,

Stat caper in phiala, docti Myos anne Myronis?

Ita nempe, ut integer & περιφανὴς appareret, non πρόστυπος, h. e. ut non tantùm unum latus oſtenderet, reliquâ ſui parte poculo affixâ: ſed ut totus & apparens omni ex parte emineret. Quemadmodum apud Athenæum, *lib.* 5. legimus, Οὗτοι δ' εἶχον αὔλακας ἐκτύπωμα περιφανῆ τετορευμένα ζῷα, καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ ἐν ταῖς γαστράσι πρόστυπα ἐμπεριλήψει τετορευμένα; ubi in ſuperiori parte cælata animalia ſic ſtant, ut tota conſpicua apparerent: in collo verò & ventre proſtypa adhærebant, dimidiâ tantùm ſui parte expreſſâ. Alluſit eò Satyricus *Sat.* I.

Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,
Argentum vetus & ſtantem extra pocula caprum, &c.

V. ſuprà ubi de arte *Cælandi*, & alibi paſſim.

Caper Emiſſarius, V. ſuprà in voce *Azazel*, & infrà in *Hircus*.

Capere, verbum ſignatum & quaſi conſecratum, de Veſtalibus dicebatur, cùm in ordinem hunc legerentur. A. Gellius *lib I. cap.* 12. *Qui de Veſtali Virgine capienda ſcripſerunt, quorum diligentiſſimè ſcripſit Labeo Antiſtius, minorem quàm annos VI. majorem, quàm annos X. natam, negaverunt*, capi *fas eſſe: item quæ non ſit patrima & matrima*, &c. Et paulo pòſt, *Virgo autem Veſtalis, ſimul ac capta eſt atque in atrium Veſtæ deducta & Pontificibus tradita.* Ubi *capi* idem eſſe, quod *legi*, innuitur ibidem: *Præterea Capito Atejus ſcriptum reliquit, neque ejus legendam filiam, qui domicilium in Italia non haberet.* Dicebatur autem *capi* Virgo, quia Pontificis maximi manu prehenſa ab eo Parente, in cujus poteſtate eſt, veluti bello capta, abducebatur. Verba, quibus is, quum Virginem capiebat, utebatur, hæc erant: *SACERDOTEM. VESTALEM. QUÆ. SACRA. FACIAT. QUÆ. JOUS.* (id eſt JOVIS) *SIET.* SACERDOTEM. VESTALEM. FACERE. PRO. POPOLO. ROMANO. QUIRITIUM. UT EI. QUÆ. OPTUMA. LEGE. FOUIT. ITA. TE. AMATA. CAPIO; uti ex libro primo Fabii Pictoris idem Gellius citat. Et quidem *capiendi* jus primitus penès Reges erat, primaque quæ capta eſt, à Numa eſt capta, qui in univerſum quatuor eas inſtituit, *cepitque* Geganiam, Veraniam, Canulejam & Tarpejam. Duas deinde alias

Servius Tullius addidit, ſive ante eum potiùs Tarquinius Priſcus, & ſic ſemper ſex fuerunt. Pulſis poſtea Regibus, Pontifex Maximus in locum venit, ſed electione legibus adſtrictâ: continebatur enim Papiâ lege, *ut Virgines viginti legerentur*. Qui ſatis magnus numerus, ad unam *capiendam* placuit, ut ſors levior accideret, ſparſa ſic per plures. Sortitio verò fiebat Comitiis Curiatis, ut coram teſtibus res fieret & dignitas Sacerdotio adcreſceret dignitate actionis: & quidem ſortitio adhibebatur, ut quaſi divinitus è pluribus legi excerpique talis videretur, &c. Quam in rem V. plura apud præfatum auctorem. Sed & idem verbum etiam ad Flamines Diales, alioſque translatum idem innuit *Ibid. Plerique autem capi virginem ſolam debere dici putant. Sed Flamines quoque Diales, item Pontifices & Augures capi dicebantur*: quod probat verbis P. Sullæ *Rerum geſtar. lib. 2.* & M. Catonis *Orat. de Luſitanis*. Additque ſub finem *Amatam* inter *capiendum*, à Pontifice Max. appellatam eſſe Virginem, *quoniam quæ primò capta eſt, hoc fuiſſe nomine traditum ſit*. Ubi vide eruditas Antonii Thyſii & Jac. Oiſelii *Notas*. Neque verò perſonæ solùm, ſed & loca *capi* dicebantur, quæ ad ſacrum uſum ſeparabantur. Hinc *captus locus*, apud Feſtum, hoc eſt, legitimè ad ſacrificandum conſtitutus. *Captus ager*, ab Auguribus, &c. V. Scaligerum *ad Feſtum*.

Capetingi, in Regno Galliæ Carolovingis ſucceſſerunt, tertiam Regum ſtirpem, quæ hodieque feliciter perdurat, conſtituentes. Orti ſunt ex poſteris Wittekindi Saxonum Ducis, è quibus Hugo Magnus & Hugo *Capetus*, cùm Comitatum Pariſienſem obtinuiſſent (cujus ea fere ſub Carolovingis fuit poteſtas, quæ olim, ſub Merovingis, Majorum Domus ſeu Comitum Stabuli) poſt obitum Ludovici V. ſecundùm alios, VI. hic poſterior, excluſâ Caroli ſtirpe, regnum Franciæ ſibi vindicavit, Carolo Duce Lotharingiæ & filio ejus Ottone (qui duo è Carolinis reſtabant) duplici prælio ſuperatis. Sub his, Comitiorum auctoritatem abolitam; præcipuos hoſtes Anglos olim, exin Hiſpanos; junctum Regno Delphinatum; adjectum Regnum Neapolitanum; introductam ſervitutem; Mediolanenſem Ducatum occupatum; aliaque memoratu digna, obſervat Georgius Hornius *Orb. Imper.* ubi de *Galliæ Regno*. Nomen illis ab Hugone Capeto præfato, qui etiam *Hugo Capucii* dicitur in *Chron. MS.* Bibliothecæ Thuan. quod deſinit in Carolo V. *Hugo Capet ſive Capucil, ſic dictus, quia, dum juvenis eſſet, capucia ſolebat auferre*: quibus conſona habet Landulfus de Columna in *Chronico* itidem MS. & ex iis Nicolaus Gillius. Certè etiamnum Occitani *Capetos* ruſticos vocant, quòd *capis* caput tecti incedant, ut auctor eſt Gondelinus, Arverniſque etiam hodie *Chapeto* vocant illum, qui alios lepidè vexat. *Capaticiorum* ſtirpem tertiam hanc vocat Radulfus de Diceto *pag. 606.* ita ut ad *cappas* ſpectare voluerit. V. Steph. Paſchaſium *Diſquiſitionum Francic. lib. 8. cap. 45.* alioſque Hiſtoricos ejuſdem Regni, Car. inprimis du Freſne in *Gloſſar.* in voce *Capetus*.

Caphardum, in *Statutis* Facultatis Artium in Academia Viennenſi Auſtriæ *tit. 10. §. 7.* *Non utetur publicè hic in Univerſitate aliquo capucio, aut epitogio, aut* caphardo *ſoderato, cum pellibus de vario*, ſpecies eſt integumenti capitis ſeu pilei. V. quoque *tit. 17. §. 18.*

Caphiſterium, apud Columellam, idem quod *Scaphiſterium* eſt, alveus viz. in quo infantilia linteamenta lavabantur. Sic *μάραγδον* pro *σμάραγδον*, apud Menandrum,

Μάραγδον εἶναι ταῦτ᾽ ἔδει καὶ σάρδιον,
Smaragdum eſſe iſta oportebat & ſardium.

V. Salmaſium *ad Capitolinum, in Clodio Albino*.

Capibrevium, ſcripturarum faſcis, in quo breviter bonorum capita notantur, Dominico Macro: è quo vocabulo *Cabreum* Equites Melitenſes fecerunt, quibus id ſignificat inventarium bonorum ſtabilium alicujus Commendæ, cum ejuſdem Ichnographia, arearum ſc. & formarum deſcriptionibus, ſtatuſque antiqui & præſentis relatione, unà cum atteſtatione authentica melioramentorum, &c. Quod omnes Priores, Balivi ac Commendatarii, ſingulis 25. annis renovare & offerre tenentur, in triplo; ut unum horum reponatur in Archivo Commendæ, alterum in Archivo Conventuali illius linguæ, & tertium in Archivo Prioratus, V. eum in *Hierolexic.* in voce *Cabreum*. Carolo du Freſne *Capibrevium*, Acta Judicis vel Notarii notat, ex *Charta* Petri Aragoniæ R. A.C. 1283. aliiſque monumentis, in *Gloſſario* laudatis.

Capicerius, V. infrà *Capitiarius*.

Capillacea Coma, apud Plinium, *lib. 12. cap. 25.* ubi de balſamo, *Arboris tria genera: tenui &* capillacea comâ, *quod vocant Eutheriſton: alterum ſcabro aſpectu, incurvum, fruticoſum, odoratius, quod Trachy appellant: tertium Eumeces, quia eſt reliquis procerius levi cortice*: idem ei eſt, quod ἰσχνὸν & τριχῶδες Dioſcoridi, de eodem balſami genere. Sed τριχῶδες, inquit Salmaſius, non dicitur, quod tenuem & capillaceam habet comam; verùm quod ſurculos tenues & capillaceos. Coma arborum & herbarum de folio dici ſolet, unde τριχόφυλλα talia: Cujuſmodi non eſt balſami id genus, cujus non folia, ſed frutex, tenuis ac capillaceus eſt, virgis ac ſurculis tenuibus ac τριχώδεσιν refertus. Unde εὔθεριστον id vocatum διὰ τὸ εὐχερῶς θερίζεσθαι ἰσχνὸν ὄν, *quòd præ gracilitate faciliùs tondeatur*; in balſamo verò non comæ & folia, ſed ſurculi ſupervacui, tonderi ac amputari ſolebant. V. eum *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 581.* Atque hi ſurculi & ſarmenta, *Xylobalſami* nomine vænibant, quorum illud quod maximè exile & *capillaceum*, præſtantiſſimum erat. Theophraſtus, εὔοσμα δὲ σφόδρα καὶ τὰ ῥαβδία, καθαίρεσι γὰρ καὶ τούτου ἕνεκα καὶ τῷ διαφέρειν πωλεῖσθαι πλείονος, *Odoratæ etiam impendio virgæ, ea propter amputantur & ampliore pretio veneunt*. Nempe aliud *coma*, aliud *capillus*, θρὶξ καὶ κόμη: comoſum eſt πολύφυλλον & πολύκομον: capillaceum, τὸ τριχῶδες, quod inſtar capilli tenue ac fragile eſt. Et comæ ſeu frondes in balſami frutice, haud ſecus ac in vite, tondebantur; Sed τὸ τριχῶδες τοῦ θάμνου, de gracilitate ſarmentorum ac ſurculorum accipiendum, neque quidquam ad comam facit, idem *ibid.*

Capillati, adde: Sic etiam apud Romanos olim vocabatur cultior ac junior familia; qui aliàs & *Comati*, Martial. *lib. 12. Epigr. 70.* & *Criniti*, Virgil. *Æn. lib. 1.* dicebantur. Senecæ *Epiſt. 119.* *Nam ſi pertinere ad te judicas, quàm crinitus puer, quàm perlucidum tibi poculum porrigat, non ſitis.* παῖδας κομῆτας appellat Lucianus. Claudianus *de bello Gildon.*

Crinitos inter famulos, pubemque canoram
Ornatas jubet ire nurus.

Sed apud divites tantùm & fortunatos hæ deliciæ ſpectabantur. Unde Juvenalis de cœna pauperis, *Satyrâ 11. verſu 145.*

Plebejos calices, & paucis aſſibus emtos,
Porriget incultus puer atque à frigore tutus;
Non Phryx aut Lycius, non à mangone petitus
Quiſquam erit in magno, cùm poſces, poſce Latinè,
Idem habitus cunctis, tonſi rectique capilli,
Atque hodie tantùm propter convivia pexi.

Ubi vetus Interpres, *tonſi rectique* explicat, *non comati*. Et Martialis, ubi *gregem capillatum* vocat, *lib. 2. Epigramm 57.* ubi Schol. *Cirratorum*, inquit, *nobilium puerorum, quibus coma alebatur, Pædagogiorum, hodie pages*. Dixi etiam, *junior familia*; quia ex voto crinem, quem Deo paſcebant, tondere conſueverant, vel in ipſo virilitatis adventu, vel ad novæ nuptæ imperium; quo de Martialis *lib. 11. Epigr. 79. verſu 3.*

Flammea texuntur Sponſæ, nova nupta parata eſt,
Tondebit pueros jam nova nupta tuos.

Id eſt, *Tondebit catamitos tuos, tanquam emeritos & exoletos, poſtquam uxorem duxeris*, Screvel. *Notis in l.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*.

Capillatura, Papiæ, & Johanni de Janua, idem quod vett. *Galerus* ſeu *Galericulus*, Gallis *Perruque*, Italis quoque *Capillatura*. V. quæ de *Capillamentis* Voſſius obſervat *de Vitiis Sermonis lib. 2. cap. 15.* Aliàs *Capillatura*, idem cum coma, Barthius *ad Statium*. Et quidem *capillaturam* multis compagibus extructam gradibuſque ac ſpiris variis cumulatam ac convolutam, gerebant olim mulieres: quod *comam ſtruere* vocat Tertullianus *de Pallio cap. 4.* *ædificare caput*, Juvenalis: Ipſe verò capillus ſic ornatus, *ſuggeſtus comæ* eidem, *tutulus* Varroni, *ſpiroſus capillus* Apulejo, ἐπανάστασις τριχῶν Luciano dictus eſt. Atque hinc *ſtructores Capillaturæ* Tertulliano *de cultu Fœminar.* quos *Perrucarios* vulgò Galli vocant. V. infrà ubi de *Comam ſtruendi ratione*. Ex alienis enim & aſcititiis capillis ſtrui illas ſpiras conſueviſſe, diſcimus ex Hieronymo *ad Marcellam, quæ capillis alienis verticem ſtruunt*. Salmaſius *ad Tertullianum d. l.*

Capillatus Bellonæ, in vet. *Inſcr.* id eſt, Bellonarius, Sacerdos Bellonæ. Tales enim capillum promittebant, ut omnes Fanatici ac Harioli ſolent: Unde αὐτοῖς iis κόμην tribuit Lucianus, & *Comatos* notanter vocat Valerius,

—— — Bellonæ vetus incitat ira comatos.

Ubi perperam *Comanos* legunt, à Comanis Cappadociæ urbe, in qua vetuſtiſſimum & celeberrimum Bellonæ templum fuit: Salmaſius *Ibid. pag. 356.*

Capilli, adde: Hos apud varias Gentes varius gerendi ornandique mos fuit, ut dicemus infrà, ubi de *Capillos ornandi ratione*. Contrà illos Græci poſuere, tertio Apaturiorum die, qui Κουρεῶτις, à tonſura dictus eſt. Tum enim pueri triennes quadriennesque in φρατρίας ſeu claſſes tributim diviſi, capillum μαλλὸν, ſeu σκόλλυν ſeu etiam θρεπτήριον πλόκαμον dictum, alicui Deorum dedicarunt. Porro in peregrinationem longinquam aut expeditionem profecturi, Deo alicui capillos devoverunt. Hinc Bacchus, cùm Pentheus minaretur comæ abſciſſionem, reſpondet apud Euripid. *in Bacch.*

ἱερὸς ὁ πλόκαμος, τῷ θεῷ δ᾽ αὐτὸν τρέφω,
Sacer capillus (eſt) *Deo autem illum alo.*

Similiter Theſeus conſecraſſe ſuos capillos dicitur Apollini Delio: Delphos autem pueri nobiliores ibant, ut illius loci Deo votivos offerrent crines. Vulgus Athenienſium Herculi illos ſacros faciebant: Ajax Telamonius Iliſſo flumini, Sperchio Achilles vovére, &c. Vocatique ſunt detonſi hi crines κόμης ἀπαρχαί, *capillorum primitiæ*. Apud Romanos, adoleſcentes Æſculapio illos obtulere: unde Statius Earini cujuſdam meminit, qui comam in auream pyxidem conditam & precioſiſſimis gemmis adornatam, Pergamum, ubi is Deus colebatur, miſit. V. eum *lib. 3. Sylv. 4.*

Accipe laudatos juvenis Phœbeïe crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe lætus,
Intonſoſque oſtende Patri.

Aut Apollini ipſi, Martial. *lib.1. Epigr.2.*

Hos tibi Phœbe vovet totos à vertice crines
Encolpus, &c.

Aut Jovi, Stat. *Thebaid. lib.6.* & Luctatius Placidius,

Jupiter hunc crinem, voti reus, antè dicaram,
Si pariter nati virides libare dediſſes
Ad tua templa geras.

Aut denique Apollini barbam, Baccho crinem devovebant: Stat. *Thebaid. lib.8.*

Ille genas Phœbo, crinem hic paſcebat Jaccho.

Veſtales ab arbore, Feſto propterea *Capillari* dicta, ſuſpendebant: quas hodiernæ Moniales quodammodo imitatæ, cùm Religionem ingrediuntur, Sanctorum alicui capillos eunt dedicatum. Imò & aliæ virgines idem factitare ſolitæ ſunt, teſte Luciano *in Dea Syria.* Unde Claudianus *de bello Get.*

Sperchiusque & Virginibus dilectus Enipeus,
Barbaricas lævare comas.

Idem mos Græcis in luctu, quo tempore capillos ἐν χρῷ, ad cutem uſque, abraſerunt. Unde Lyſias, de Corinthiis, qui in pugna Salaminia obiere, Ἄξιον ἦν, inquit, ἐπὶ τῷ τάφῳ τῷ τῶν ἐν Σαλαμῖνι τελευτησάντων κείρασθαι τὴν Ἑλλάδα, *Dignum erat ad tumulos in Salamina defunctorum tonderi Græciam.* Euripides,

—— Ἴαχεν δὲ Κύκλωψ,
Σίδηρον ἐπὶ κρατὶ τιθεὶς κουρικόν,
—— —— *Vociferabatur autem Cyclops,*
Ferrum capiti imponens tonſorium.

Idem Poëta, cum periiſſet, eadem ceremoniâ honoratus legitur, apud Solinum. Hinc locum in Cappadocia *Comonam* dictum, habet Strabo, à lugubri coma, quam Oreſtes ibi ac Iphigenia poſuere. Ut de Tello, qui in Phaëtontis, de Baccho, qui in deperditæ uxoris gratiam, idem fecere, nihil addam. In ſacris ſimile quiddam legitur de Hiobo, *cap.1. verſu* 20. de Iſraëlitis Jeremiæ *cap.7. verſu* 29. &c. Sed meritò hunc morem ridet Bion, apud Ciceronem, *Tuſcul. quæſt. lib.3* ubi, de Agamemnone loquens ait: *Perinde ſtultiſſimum Regem in luctu ſibi capillum evellere, quaſi calvitio mœror levaretur.* Vocabatur autem capillus hic Græcis πενθητήριος. Verùm, annon lætitiæ potiùs indicium coma poſita fuit? Hinc Joſephus, è captivitate triennali liberatus, Micha filius Jonathæ, reditu Davidis in regnum exhilaratus: ipſi Græci, tempore gaudii, capillos totondiſſe leguntur, apud Artemidorum, qui proin ἀπὸ τοῦ κείρεσθαι, *à tondendo*, verbum χαίρειν *i. lætari*, deducit. Contrà apud Romanos captivi, in ſqualore ſuo, capillos promiſere: Ovid. *in Epiſt.*

Aſpice demiſſos lugentis more capillos.

Et de Græcis Lycophron *in Caſſandra*:

Κρατὸς δ' ἄκουρος ... Φόβη,
Μνήμην παλαιῶν πημάτων ἐδυσμάτων,
Soloxque capitis terga ſqualabit coma,
Memorem procurans veteris ærumnæ notam, &c.

Hæc qui conciliare ſatagunt, dicunt ex Plutarcho *in Romaicis*, παρ' Ἕλλησιν, ὅταν δυστυχία γένηται, κείρονται μὲν αἱ γυναῖκες, κομῶσι δὲ οἱ ἄνδρες, *Apud Græcos, ubi infortunium ingruit, raduntur quidem fœminæ, capillos verò promittunt viri*: ut ſic conſuetudini aliàs uſitatæ contraria figant veſtigia. Hinc Accius in *Amphitryone*:

—— —— *Sed quænam hæc eſt*
Mulier funeſtâ veſte, tonſu lugubri?

Virgilius *Æneid lib.9.*

Evolat infelix, & fœmineo ululatu
Sciſſa comas.

Sed cur in palliata fabula, apud Terentium *Heautont. Act. 2. ſc.3.* mulieri, in veſte lugubri, telam texenti,

Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter?

Alii tonſuram diſtinguunt, quæ in lætitia non totum demebat capillum, ſed adornatum eum in orbem incidebat, quod genus Κῆπον dixere: in luctu verò capillus ad vivum radi ſolitus eſt, quod Σκαφίον (quam tamen vocem aliter Salmaſius capit, ut hic infrà videbimus) vocaverunt. Tempora quoque diſcernenda fortè, quorum uno id in uſu eſſe ſæpe incipit, quod priùs inſolens erat. Plura V. apud Franciſcum Roſſæum *Anthol. Atticæ lib.5. cap.12. & 25.* Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.10. paralipom.* Joh. Meurſium *Comm. in Lycophronem*, &c. ut & hic paſſim, in vocibus *Cæſaries, Coma, Crinis*, &c.

Capilli ad pectinem flexi, apud Æl. Spartianum in *Hadriano Cæſ. Staturâ fuit procerâ, formâ comtus flexo ad pectinem capillo, promiſſâ barbâ*, &c. ſunt arte flexi & calamiſtro criſpati. Firmicus, *quorum inflexi crines torqueantur.* Contrà, *ingenio ſuo flexi dicuntur*, qui nullâ arte adhibitâ tales ſunt. Petronius, *Crines ingenio ſuo flexi per totos ſe humeros effuderant.* Martialis,

Bellus homo eſt, flexo qui digerit ordine crines. &c.

Idem cum *Capillo flexo, reflexus* eſt, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, & *criſpus ſeu renodis*, in *Albino*. Græcè οὖλος vel οὐλόθριξ. Eſt autem *flectere capillum*, torquere & vibrare; Quintiliano *in annulum ponere*: Calamiſtro namque flexi annulos & nodos quodammodo exprimunt, unde *ſubanellatum* Christi capillum vocat Arcùlfus *de locis ſacris.* Idem *gradibus capillum frangere* dicebant; V. Quintilianum utrumque, *gradus* & *annulos*, conjungentem *lib. 12. cap.10.* Sic Maximilianus, qui vixit ætate Boëthii, in *libro Elegiar.*

Grande erat inflexos gradibus numerare capillos,
Grande erat in niveo pulla colore coma.

Aliter tamen *gradus* dicuntur in compoſitione capillorum, aliter *annuli*. Inflexio enim ipſa & criſpatio nexiles annulorum orbes imitabatur: comæ verò ſic annulatim criſpatæ, non etiam confuſæ ac turbatæ & indiſcriminatim temereque inflexæ habebantur, ſed per gradus quoſdam poſitæ & ordine digeſtæ, ita ut unaquæque annulorum ſeries ſtationem quaſi ſuam ſervaret & gradatim alveolatimque alia ſuper aliam ſcanderet; in quibus exprimendis Latini, *ordinem*, *ſtationem*, *gradus*, uſurpare ſolent. Hinc Ovidius *crines in ordine ponere*, & in *ſtatione*, dixit: ἕδρας Euripides vocavit. Manilius porro eleganter *crines in fluctum ponere* idem dixit; namque illa crinium per annulos inflexio & per gradus digeſtio, fluctuum modò extantium, modò ſubſidentium & invicem ſe propellentium, undulatos intortosque motus planè refert. Idem *lib.5.*

Illis cura ſui vultus frontisque decoræ
Semper erit: tortos in fluctum ponere crines,
Aut vinclis revocare comas, aut vertice denſo
Fingere.

Sinum vocat Ovidius,

Suſtineat ſimiles fluctibus illa ſinus.

Et,

Quàm ſe præbuerant ferrò patienter & igni,
Ut fieres torto nexilis orbe ſinus. &c.

Opponitur autem *reflexus capillus* prolixo & prolicino, qui Græcis τετανόθριξ eſt. V. Salmaſium *ad Hiſtoriam Aug.* paſſim: Ejuſque uſu interdicitur Sanctimonialibus in Concilio Londinenſi A. C. 1138. *cap.15.* ubi prohibentur illæ *torturam capillorum & compoſitionem* eorum facere, &c.

Capilli Promulſi & *Remulſi*, dicuntur Apulejo capilli pexi tantùm ac dentibus pectinis diſcriminati; πεκτὴ & ἐκτενισμένη θρὶξ Græcis, quæ alium non admiſit ornatum, præter pectinis diſcriminationem, non calamiſtris intorta, non in cumulum nodata, non ſpiris convoluta, nec ſtructuris ædificata. Cujuſmodi modum comæ ornandæ vocat Pollux in deſcribendo habitu Comicarum perſonarum, διάκρισιν κατεψηγμένων τριχῶν: Ἡ δὲ κόρη διάκρισιν ἔχει παραψηχθεισῶν τῶν τριχῶν· *diſcrimen habet puri capitis & promulſorum crinium.* Et alibi de Virgine, quæ in tragœdia propter luctum tonſa eſt: Ἡ δὲ κούριμος παρθένος ἀντὶ ὄγκου ἔχει τριχῶν κατεψηγμένων διάκρισιν. Illis opponuntur τρίχες πεπλεγμέναι καὶ ἐλιχθεῖσαι, ſeu οὖλαι, apud Eund. Qua de re V. pluſcula apud Salmaſium *ad Solinum pag.760.*

Capilli Sparſi, V. ſuprà in voce *Apochyma*, ac infrà, ubi de Gothorum *Granis*.

Capillis ſagittas innectendi conſuetudo. V. infrà ubi de *Sagittis*. Iiſdem ſuper altare poſitis, donationem confirmandi ritus, occurrit in *Charta* Alani Ducis Britanniæ, apud Auguſtinum du Pas in *Stemmate Tinteniacenſi pag.572.* Hinc legitur in *Charta* Wilhelmi Comitis de Warenna. *Et inde ſaiſivi eam* (Eccleſiam) *per capillos capitis mei & fratris mei Radulfi de Warenna, quos abſcidit cum cultello de capitibus noſtris, ante altare*, Henricus Epiſcopus Wintonienſis, apud du Freſne *Gloſſar.*

Capillorum uſtrina, ad φίλτρον uſurpata veneficis ſtrigibus, memoratur Apulejo *Mileſiar. lib 3.* Quò faciunt verſus Lælii apud eundem, *in Apologia*,

Antipathes illud quærito,
Philtra omnia undique irruunt,
Trochus, pili, ungues, &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag 942.*

Capillos ornandi ratio, non una ſemper fuit. Triplex olim maximè celebris, tangitur Clementi *in Canonibus*: Οὐκ ἔξεστί σοι τρέφειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, καὶ ποιεῖν εἰς ἕν, ὅ ἐστι σπατάλιον, ἢ ἀπόχυμα, ἢ μεμερισμένην τριχῶν. Una nempe erat, cùm crinis colligebatur & in unum ſive nodum ſive corymbium conſtringebatur, quod σπατάλιον, item *Corymbium* & *Botronatum*, dixere. Altera, cùm capillus effuſus, abſque modo & ligatura per humeros ſpargebatur; cui ornatui ἀπόχυμα nomen erat. Tertia, cùm coma dividua ac diſcriminata ſervabatur, non implexa & inflexa, ut in ſpatalio; nec effuſa, ut in apochymate. Sub quibus tribus generibus multi alii modi comprehenſi, tam re, quàm nominibus diverſi, de quibus omnibus locus hic dicendi non eſt. Simpliciſſimus autem ornandi modus tertius fuit, quem διάκρισιν vocavere, capillis in duas partes per medium caput tæniâ diviſis, qui longas facies maximè decere credebatur. Unde *capitis diſcrimina puri* Ovidius dixit, ut purum caput ſic ſimpliciter diſcriminatum ab alio mulierum ornatu moroſiore diſtingueret, qui etiam diſcrimen acus admittit. Quamvis & hæc verba de capillo accipi poſſint tantùm pexo & dentibus pectinis diſcriminato, de quo aliquid ſuprà, ubi de *Capillis promulſis*. Atque ita Mulieres: Virgines verò & cirratæ erant & crinem in vertice concumulatum ac colligatum gerebant, abſque ulla διακρίσει, uti diſcimus

ex Tertulliano *de Virgin. Vel. lib.*3. Quod idem & in pueris cirratis. Unde Horatius, *Epod. Od.*11.

—— —— aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

Et quidem in genere cirrum hunc ſeu nodo collectum in vertice crinem, κρωβύλον Græci ſeu σκορπιὸν; in ſpecie verò in mulieribus κόρυμβον, in viris κρώβυλον, in pueris σκόρπιον, dixere: ſicut *botrym* & *corymbum* Latini,&c. Hinc apud Romanos in famulitio Matronarum, inſignis fuit *capillorum* præfectura, cujus meminit Ovidius *de Arte lib* 3.

Ponendis in mille modos præfecta capillis,
Comere ſed ſolas digna Cypaſſi Deas.

Capillorum enim cura fœminis præcipua, V. Tertullian. *de Hab. mul. & de cultu fœm.* non in ſtructura tantùm, ſed & in colore & cincinnis. Et de ſtructura quidem Manilius *lib.*5.

Illis cura ſui vultus frontisque decoræ
Semper erit, tortosque in flexum ponere crines,
At nodis revocare, & rurſus vertice denſo
Figere, & appoſitis caput emutare capillis.

Ac Tertullianus *l.c.* ubi *ſutillum atque textilium capillamentorum: nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum*,&c. compoſitorum meminit. Sed pro *galero*, Pignorius *galeam* ſubſtituit: Nam vetus marmor, CALPURNIA. L. ET Ɔ. L. GALEÆ ORNATRIX; & vett. nummi exhibent imagines Auguſtarum, capillitio ad galeam propiùs, quàm galerum, accedente, conſpicuarum. Idem Tertullianus etiam viros hac in parte fœminas imitatos, ſuos *Capillaturæ ſtructores* habuiſſe, meminit,&c. De colore Idem *de cultu fœm. Video*, inquit, *quaſdam & capillum croco vertere.* V. quoque Propert. *lib.*2. *Eleg.*18. A cincinnorum ſtudio *Cinerarii* miniſtri dicti ſunt: de quorum officio ac inſtrumentis, dicemus infrà, ubi de *Cincinnis*; quemadmodum, de iis, quæ ſtruendis capillis præfectæ erant, in voce *Coſmeta*, item *Ornatrix*. Ut de variis gentibus pauca addam: Phrygum & hujuſmodi effœminatarum gentium proprium fuit, habere comas

Vibratas calido ferro murrhaque madentes,

h.e. calamiſtro intortas ac rotatas: V. ſuprà quoque ubi *de Capillis ad pectinem flexis.* At Sicambri Germanique apud Martialem, ex ipſa coma, quam ſatis longam nutriebant, faciebant nodum. Unde de iis Tacitus, *inſigne*, inquit, *gentis obliquare crinem, nodoque ſubſtringere.* Armenii, Saraceni & alii plerique, vittis ac tæniis capita religabant, hinc μιτροφόροι Græcis dicti: cujuſmodi tænias vittasque tortiles *ſtropulos* vocat Tertullianus *d. l.* Athenienſium crobyli proprii erant, cum cicadis. Scythæ crines ſpargebant; Parthi Perſæque effundebant: Gothi Scythas, à quibus orti, imitabantur, unde capilli illorum *Grani* appellati, de qua voce V. infrà: De auri verò ſcobe Capillis inſperſâ, pinnico item, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.*759. *& ſeqq.* ut & hîc paſſim.

Capillos ponendi ritus, V. ſuprà in voce *Capilli*, & hic ubi de *Capillos radendi* ritu.

Capillos radendi, apud Vett. non una itidem ratio, nec unus finis. In luctu, vel religionis ergò aut in pœnam, radi conſueviſſe diximus, dicemusque paſſim. Aliàs non pauci communiter caput radebant: ſed hic iterum tonſuræ modi varii. Stoici toto capite, atque etiam vertice deradebantur, unde illis ἐν χρῷ κουρίας apud Auctores tribuuntur. Elegantiores Græci ac Palæſtrici σκαφιτρόχαλα κείρεσθ dicebantur, h.e. *in orbem tonderi*: Nempe vertex intonſus & cultri immunis, ſub vertice omnia circumtonſa ſtrictim & juxta cutem; quas *xyſticas munditias* vocat Tertullianus *de Pallio d. l.* V. quoque Plutarchum *de Mulierum virtut.* ubi de Ariſtodemo Cumanorum tyranno. *Circumdare* vel *Circumradere capillum* idem Tertullianus hoc vocat *de Cultu Fœmin.* Atque hinc in Comœdiis adoleſcentis γυμναστικοῦ perſona ita efficta erat, ut στεφάνην τριχῶν haberet: Nempe capillaturam, quæ in orbem attonſa erat, inſtar coronæ, στεφάνην τριχῶν appellabant. At milites *cæſariati* introducebantur, ut colligitur ex Plauti *Milite glor.* Σκαφιοφόρους eoſdem vocat Euſtathius; σκάφιον enim & σκαφιτρόχαλον idem tonſuræ genus. Contrarius planè radendi modus eſt Monachorum, in Eccleſia Rom. quippe quibus vertex tondetur, extremo crinium ambitu relicto; quo ritu prævio, ſuo quisque ordini ſacrisque initiatur. Hinc *Capillos* ponere, ſeu per Capillos ſe offerre Monachi dicuntur, quòd Monachiſmum ſubituri ſeu Clericatum, eos ponant ſeu dimittant. Paulinus *Carm.*13.

Sed rurſus idem & Evangelico deſuper
Mentem refectus lumine,
Ponat capillos *oneris & velaminis,*
Servus fidei & liber fide.

Nempe ſymbolum hoc fuit ſervitutis perpetuæ, quam per votorum emiſſionem Deo profitebantur; unde *Servi Dei* vulgò appellati: Servos autem olim tonderi conſueviſſe, dicemus ſuo loco. Comam verò ſic poſituris & in Monachos tondendis primi capillorum cincinni, à Viris primariis, aut certè amicis, ſolebant delibari, uti diſcimus ex Fauſto in *Vita S.* Mauri *num.*21. ubi Floro cuidam ab ipſo Rege primùm, dein ab Optimatibus, capillorum aliquid decerptum eſſe, tradit. Sic apud Ignatium Diaconum, in *Vita* S. Nicephori Patr. CP. Nicephoro eodem in Monachum attonſo, τὰ τῆς, inquit, ὁσίας κεφαλῆς ἀποκάρματα τοῖς τοῦ υἱοῦ καὶ συμβασιλέως χερσὶν ὑποδέχεσθαι σοφῶς ἐδικαίωσεν. *Sacri illius capitis raſuram filii ac Imperii participis manibus excipi ſapienter voluit*, &c. Ita quidem Monachi, Laici verò, in eadem Communione Rom. qui Monachicæ Societati aſcribebant ſeſe, ut illius beneficiorum poſſent eſſe participes, *per unum crinem de capillis offerre ſe Monaſterio* dicebantur, uti patet ex *Charta* Pandulfi Principis de Conſia & de Rapolla, Magiſtri & Dominatoris totius terræ de Principatu A.C.967.&c. Contrà *Capillos & barbam nutrire*, Pœnitentium proprium fuit, uti obſervat Rabanus *Inſtitut. Clericor. lib.*2. *cap.*29. quorum proin, cùm reconciliabantur Eccleſiæ, crines demetebantur & veſtibus induebantur mundis, teſte Honorio Auguſtodun. *lib.*3 *cap.*76 *&* 77. Iidem tamen *capillos & barbam radere* jubentur, in Synodo Agathenſi c. 15. & Toletana III. *can.*12. quia apud Gothos promiſſa cæſaries honoris erat ſymbolum, ut conjicit Menardus,&c. Sed & *capillo abraſo* pacem firmari conſueviſſe, docet Ditmarus de Luſatiis paganis *lib.*6. *pag.*65. V. plura hanc in rem, apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* Porro (ut alia quoque hîc interſeram) *Capilli* ſui particulam, in ſignum captivitatis ſuæ, Balduino Regi Hieroſolymorum, miſiſſe Boëmundus legitur, apud Albertum Aq. *lib.*7. *cap.*29. & Auctorem *Hiſtoriæ Hieroſolym.* A.C 1100. *pag.*596. vel, quòd *poſitio capilli* ſignum eſſet ſervitutis, vel quòd ita fecerit fidei faciendæ causâ. Hildebertus Cenoman. Epiſc. *Epiſt.*39. *Ac, ne ſimulatoriè loqui putaretur, abſciſſos de capite ſuo* capillos *matri ſuæ tranſmiſit. Geſta* Regum Francorum *cap.*41. *Perge velociter feſtinus, cum crine capitis mei nunc ad patrem meum, ut ſuccurrat nobis, antequam cunctus corruat exercitus*, apud eundem du Freſne in *Gloſſar.* Capillos verò ſibi invicem detondere, pœna Conſpiratorum in *Capitul.* ad *L.* Salicam *cap.*3. §.7. alibique. Sic Fures aliique malefici, *puniti in cute & in crinibus*, occurrunt in *Speculo Saxon. lib.*2. *artic.*13. §.1. *art.*28. §.3. *lib.*3. *artic.*3. §.1. & in *Weichbild* Magdeburg. *art* 19. §.1. *art.*44. § 196. Etiam *Capillos Cercinatos*, h.e. in circulum vel orbem attonſos, jubentur habere *Saraceni Franchi* ſeu liberi, per Curiam Gen. celebratam Ilerdæ, à Jacobo II. Aragonum R. A.C. 1301. ut hoc pacto à Chriſtianis diſcernerentur, apud Eundem. Ut nil dicam jam de Tartarorum radendi more, qui cùm Sinenſibus, haud pridem ſubjugatis, *capillos ponere* more ſuo, imperaſſent, illos tantopere exaſperarunt, ut hi ejectos eos integrum annum diſtinuerint, lecto *Lu* Imperatore, ex Taiminga familia. Nec, poſtquam denuo devicti eſſent, quievere tumultus, *veſtis & tonſuræ Tartaricæ* occaſione orti, cùm in adminiſtrandæ Reip. ratione aliàs nihil immutaretur. Hinc Corea prov. ut capillos ſervaret, tributum primò pendere, mox armis decertare maluit, ut videre eſt apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap. ult.*&c. Plura hanc in rem V. apud Salmaſium *ad Tertullianum d. l.* Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Part.*1. *pag.*326. ubi *de Capillos Deo dedicandi, Part.*2. *pag.*416. ubi *de eoſdem Matri à virginibus, pro virginitate, relinquendi*; *Part.*3. *pag.*421. ubi *de illos funeri imponendi, ritibus*, pluribus agit, nec non infrà paſſim, inprimis ubi de *Radendi* more, ut & in voce *Tonſor.*

Capillos tingendi conſuetudo, indigitatur Tertulliano eidem, de *Cultu Fœminarum, Tum Solis animando ſimul & exiccando capillo exoptabilis ardor*: ubi *animare capillum*, eum tingere & colorare eſt; quemadmodum idem *de Pallio*, ubi de ſerici conficiendi ratione, *animata ſtamina*, vocat jam tincta ac colorata. Certè coloris capillorum habitam rationem apud Romanos, docet Martialis *lib.*5. *Epigr.*68.

Arctoa de gente comam tibi, Lesbia, miſi,
Ut ſcires, quanto ſit tua flava magis.

Nempe matronæ nigrâ, lupæ flavâ comâ gaudebant. Unde à plerisque harum, capillorum colorem mentientibus, emptæ è Germania comæ. Aureus enim color capillorum Germanicorum, & omnium ferme Arctoarum gentium. Juvenalis *Sat.* 13.

Cærula quis ſtupuit Germani lumina? flavam
Cæſariem,&c.

Cùm itaque comæ hæ ac caliendra non ſuppeterent, ab arte quæſitus color eſt: Qua de re aliquid jam dictum.

Capillos ungendi ritus, occurrit apud Horatium *lib.* 1. *Carm. Od.*29.

Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis?

Et *lib.*2. *od.*7.

—— —— —— — — nitentes
Malobathro Syrio capillos.

i. malobathrino unguento, de quo infrà dicemus. Unde *odorati capilli* eidem *lib.*3. *od.*20.

Sparſum odoratis humerum capillis.

Et *Capillare*, ſc. unguentum, apud Martialem *lib.*3. *Epigramm.*82.

Et Coſmianis ipſe fuſus ampullis,
Non erubeſcit murice aureo nobis
Dividere mœchæ pauperis capillare,&c.

Quod factum in primis in publica lætitia epulisque, uti ſuo loco videre eſt. Sed & in Sacris moris veſtigia, inprimis ubi de unctione

Summi

Summi Sacerdotis; in cujus caput, diebus conſecrationis ſuæ, oleum ſacræ unctionis effundebatur, quod inde deſcendebat ſuper barbam & uſque ad oram veſtium ejus, Pſalmo 133. *verſu* 2. Aliter madebant olim Germanorum capilli, de quibus Juvenal.

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentes cornua cirro?

Hos enim crebris ſaponibus lavabant, ut eos faciliùs torquere & in nodos obliquare poſſent, &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 762.

Capiſchola, in Hiſpania vocatur Canonicus Theologalis Præbendæ Cathedralis Eccleſiæ, apud Carolum Macrum in *Hierolex.* Carolo du Freſne idem eſt cum *Caput Scholæ*, V. ibi.

Capiſene, regio Aſiæ, in montanis, à proximis Indo fluv. gentibus, cui nomen à *Capiſa* urbe, quam Cyrus olim diruit Plin. *lib.* 6. *cap.* 23. ubi urbem *Capiſſam* & reg. *Capiſſenen* vocat. Sed rectiùs per unicum *S.* ſcribitur. Ptolomæus Κάπισα vocat & in Paro aniſadarum regione collocat. Ex hiſce montanis Soamus fluv. oritur, qui in Indum ſeſe exonerat. Arrianus *in Indicis*, Σόαμος δὲ ἐκ τῆς ὀρεινῆς τῆς Καπισσηνῆς ... ἄλλα ποταμοῦ ... αὐτῷ, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1174.

Capiſterium, V ſuprà *Caphiſterium*.

Capiſtrum, quo boves capiſtrari ſoliti, Hebr. מחסום vel חסם. Gr. Φιμὸς vocatur. Hinc Deuteronom. *cap.* 25 *verſ.* 4. *Bovem triturantem non capiſtrabis*, Gr. οὐ φιμώσεις, redditur ab Apoſtolo 1. Cor. *cap* 9. *verſu* 9. Nempe inhumanum omnino, bovem, in mediis frugibus, obſervare cogi eſuriales ferias Tantali inſtar quod apud nonnullas gentes iſtiuſmodi *capiſtris* factum eſt, apud Romanos nempe, teſte Catone *R. R. cap.* 54. ubi *fiſcellas* id capiſtrorum genus, à figura vocat: Græcos item, qui ποιμενικήν dixere machinam ligneam, collo jumentorum nectrent, imponi ſolitam, Alios. V. ſuprà, ubi de *Bove triturante*. Hinc *Capiſtragium*, Gallis *Cheveſtrage*. in *Ordinatione* Hoſpitii S. Ludovici R. Franc. A. C. 1261. quod pro *capiſtris* domus Regiæ Miniſtris annuatim conceditur, apud du Freſne. Sed & *Capiſtro* ſeu Φορβειᾷ, Tibicines olim os ſibi obligabant & buccas ſubſtringebant, ne ultra juſtum modum inflarentur & turpiculum os redderent, tum ut violentia nimii ſpiritus cohiberetur: inventore Marſyâ, qui tibiæ quoque geminæ ac fiſtulæ, ſeu σύριγγος πολυκαλάμου, primus Autor pleriſque habitus eſt. Plutarchus *de Ira*, φορβειᾷ ... πνεύματος τὸ ῥαγδαῖον ἐγκαθεῖρξαι καὶ τοῦ προσώπου ἀπικρύψαι τὴν ἀνωμαλίαν Quam Φορβειὰν Scholiaſtes Ariſto. hanis exponit δέρμα τὰ περὶ τὸ στόμα τῶν αὐλητῶν περιδεσμούμενα, *coriacea vincula quibus os Tibicinum obligari ſolieret, in Veſp.* V. eundem in *Aves* quoque. Heſychius φιμὸν αὐλητικὸν & χειλωτῆρα interpretatur: eſt autem φιμὸς idem, quod capiſtrum Lucillius,

Trulleus pro ſtomide huic ingens de naribus pendet.

Ubi perperam *Poſtomide* alii legunt, &c. Qui itaque immoderatè ſpiritu uterentur, in tibiis flandis, eos *ſine capiſtro* flare Græci dicebant. Sophocles,

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι,
Ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ.
Non jam ille modicas ore inſpirat tibias,
Sed ſine capiſtro enormibus flat follibus.

Ad quos verſus alludit Longinus περὶ ὕψους, ubi de Clitarcho ait, φλοιώδης γὰρ ἀνὴρ καὶ φυσῶν κατὰ τὸν Σοφοκλέα:

Μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι, φορβειᾶς δ' ἄτερ.

Quaſi diceret, Clitarchum modicis quidem tibiis canere, ſed ſine modo. Et quidem Marſyam hujuſmodi *capiſtrum* ſibi aptaſſe, in quodam carmine, quo ejus cum Apolline certamen deſcribit, hiſce ait Simonides,

Χρυσῷ δ' αὐγλήεντι περισφίγξας ἀμφὶ ...
Κορυμβῶν καὶ στόμα λαβρὸν ὀπισθοδέτοις ἱμᾶσιν.

Figuram ſic *capiſtrati*, ex veteri ſigillo, Salmaſius exhibet *ad Solinum pag.*833. ubi videas vinculum ex pellibus, quo labia & os illius conſtringuntur, relictâ rimâ, per quam ligula tibiarum ori poſſet immitti. Atque hinc genus etiam ἐπιδέσμου, i. *ligaturæ*, Medici Φορβειὰν dixere, cujus duæ ſpecies, μονομερὴς καὶ διμερής; quarum hæc poſterior non ſolùm os, ſed etiam frontem comprehendebat vinculo: cujus ſpeciem ex libro Sorani περὶ ἐπιδέσμων ibidem ſubjiciendam curavit præfatus Vir Cl. Plura de Marſya alibi, V. quoque Plutarchum *in Sympoſiacis*, ubi de iniquitate judicii, quòd artis unius ac ſimplicis, nempe tibiarum, certamen receptum fuiſſet, cum arte gemina vocis & fidium, querentem Marſyam, Apollo hoc dicto repercuſſit & injuſtè conqueri oſtendit, quoniam & ipſe ore ſimul & manibus in tibicinando uſus eſſet; ut & Diodorum *lib.* 3. In cippo ſepulchrali Lyſidicæ, cujus meminit Antipater *in Epigramm.* ἐπικείμενος κημὸς ſeu *capiſtrum* taciturnitatem notavit, uti docet præfatus Salmaſius *d. l pag.*1221. Alia ſunt *Capiſtra purpurea*, h. e. florea apud Ovidium *Metamorph. lib.* 10.

Tu modo texebas varios per cornua flores,
Nunc eques in tergo reſidens huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.

De quibus V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.*13.

Capita, vel Navim, ludi puerilis genus, apud Romanos, quo nummum in ſublime jactantes, cùm in terram recidit, utram faciem oſtenderet, obſervabant. Jani tempora in memoriam revocantes, qui primus in Italia nummos cudiſſe naveſque fabricaſſe creditus eſt; Unde in nummis, ab una parte duplex Jani vultus, ab altera navis erat, Angli hoc ludi genus *Croſs and pile*: Germani *Muntz oder Ohnmuntz* appellant. V. Anton. Conſtant. *in Ovid. Faſtor. lib.* 1.

Capita Militum, apud Vegetium *lib.* 3 *cap.* 3. præcipui ſunt primores exercitus, Gallis *les Chefs*: Κεφαλαὶ Græcis recentioribus. Conſtantinus Porphyrogen. in *Tacticis pag* 8. Καὶ ἐποίησαν κεφαλὴν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἔλεγον τὴν μὲν κεφαλὴν στρατηγὸν, καὶ τὴν φάλαγγα στρατηγίαν, *Et fecerunt eum Caput ſuper ipſos & vocaverunt Caput quidem ducem, phalangem verò ducatum.* Leo in *Tact.* itidem *cap* 3. §. 6. πρώτη κεφαλὴ, ὁ στρατηγὸς, *Primum Caput, Dux.* Iidem Κεφαλάδες dicti reperiuntur, apud Scylitzam, Codinum, Achmetem, aliosque citerioris ævi. Du Freſne *Gloſſario.* Eodem pertinent *Capita belli*, apud Papinium Statium *Thebaid.lib.*10.

— — *nuſquam* Capita *ardua belli,*
Monſtrataque Ducum ſeptena per agmina criſtæ:

ad quem locum V. Caſp. Barthium *Animadverſion. lib.* 3. *pag.*1121.

Capita Pſittacorum, & faſianorum & pavonum, in cœna exhibita ab Heliogabalo, apud Lampridium in *Vita* ejus.

Capitale, capitis tegmen ſeu faſcia, quâ caput involvi mos, Varr. in *Gloſſis* κεφαλόδεσμος; item κρήδεμνον: ſic *ricam*, cingulum capitis interpretatur Feſtus & vittam, quâ Flaminica caput ... ebat redimitum, & mitram & palliolum, quæ omnia vo... his apud Græcos intelliguntur. Heſychius, Κρήδεμνον ἐπι... ... καὶ λέγεται κεφαλόδεσμος. *Capitulum* etiam & *Capitulare* Latinis, quod & *cappam* dixere. Iſidorus, Capitulum, quod vulgò Capitulare, vel quòd duos apices, ut litera cappa habeat, vel quòd capitis ſit ornamentum. Unde *cappas* hodieque palliola, quibus mulieres caput tegunt, & *cappellas* vel *cappulas*, noſtros pileos, quibus ad caput tegendum utimur, Galli vocare conſuevere. Dicta καππάδια Græcis muliebria ejuſmodi pallia; item καβάδια, non à Cabade Perſa. ut Tzetzes autumat, cùm ait:

Ἔνδυμα ἐντυχὸν στρατιωτικὸν τὸ ἄμφι,
Ὅπερ καβάδιον λέγεται ἀπὸ Καβάδου πέρσου.
Indumentum Martiale militum hoc tegmen,
Quod Cabades dicitur, à Cabade Perſa:

ſed à litera κάππα, recentioribus κάββα, ad cujus modum duos in capite apices habebat, uti vidimus ex Iſidoro. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, ubi *Maforium, Caliendrum, Capitale*, Κρήδεμνον aliaque ſynonyma eſſe docet

Capitale, apud Recentiores, capitis quoque cenſus eſt, aliàs *Capitalitium*, *Capitagium* & *Cavagium*, h. e. cenſus. quem *homines de corpore* ſeu *de capite*, quotannis domino tenebantur præſtare, Germ. *Kopffgelt.* Cujuſmodi cenſui in Gallia ut plurimum erat quatuor denariorum, tametſi non ſemper: unde tali cenſui obnoxii *homines quatuor nummorum*, vel *de quatuor nummis*, dicuntur in *Conſuetud.* Burbonenſi & in *Charta* Radulfi Abbatis S. Mauri ad Ligerim, apud du Freſne. Præſtabatur is quotannis; præterea in nuptiis & in morte. Lambertus Ardenſis, *pag.* 63. *Manumiſit & liberos reſignavit, dum ipſi & ipſorum & poſteri & ſucceſſores Abbati jam dicto & ejus ſucceſſoribus annuâ penſione ſingulos redderent denarios, & in nuptiis & in morte quatuor.* Dies ſolennis erat Feſtum Aſſumtionis B. Mariæ, in *Charta* Hugonis Caſtellani Gandenſis A. C. 1243. Et quidem cenſus hic exigebatur, ſi *reditus terræ* non haberent: aliàs *cenſus cadere* dicebatur. V. *Chartam* Flaviniacenſem A. C. 897. apud Carolum du Freſne *Gloſſar.* ubi plura hanc in rem. De tributo capitis Hebræorum, alibi. *Capitalitiam ſummam* vocat Guntherus *Ligurini lib* 5.

Improba Romano poſuit à Rege tributa,
Cujus ad arbitrium diſponitur omne tributum,
Et capitalitiam cogunt appendere ſummam.

Veteres *Capitationem*, ſeu *Capitulare tributum*; quod *alteram penſionem tributi* vocat Plinius, ubi de cocco, *penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donare*, ait: Nempe *tributorum collatio*, ut Feſtus notat. duplex fuit. *alia in capite, alia in cenſu*; tributumque alterum capitis alterum ſoli: quorum hoc pro modo facultatum & prædiorum imponebatur; illud ex æquo pauperes diviteſque attinebat. Qui agrum habebat, ejus ager pro domino pendebat; qui non habebat, nec eo tenebatur: penſioni alteri capitis omnes erant obnoxii, quà divites, quà pauperes. Hinc pauperes in Hiſpania coccum paſſim naſcentibus fruticibus decerpebant, cùm aliud nil ſuppeteret, atque inde corradebant, unde capitationem penderent: quare Plinius *coccum penſionem alteram tributi illis donare* dicit. Quo ſenſu herbas, quæ in hortis naſcuntur, penſionem eſſe pauperum, alibi quoque ait, *lib.*19. *cap.*4. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*275. Inde apud Recentiores, *Capitales* homines, qui iſtiuſmodi cenſum debent: quo nomine plerunque intelliguntur, qui olim manumiſſi fuerant, non *plenaria*, ſed *conditionali* manumiſſione, ſub conditione operarum, ſervitii aut cenſus annui; Gall. *Hommes de cors & de chief*, in *Stabilimento* S. Ludovici *lib.* 2. *cap.*31. Cujuſmodi hominum conditio ſic deſcribitur in *Chron.* Abbatiæ S. Trudonis *lib.*13. *extremo*: *Maſculus* 12. *denarios ſolvebat ſingulis annis de cenſu ſui capitis, ſemina* 6. *quidam autem legis* 2. *denarios, quidam* 4. *Maſculus iſtarum conditionum quicunque moraretur, ſive ſub noſtro jure, ſive ſub alieno, ſi necdum conjugatus erat, debebat*

Eccleſiæ quaſi hæredi ſuæ, quidquid in omni ſubſtantia ſuperorat ei: ſi fuerat conjugatus & non cum ſua compare, h.e. quæ non eſſet ancilla noſtræ Eccleſiæ, debebat dimidium ſuæ ſubſtantiæ, ſimiliter & femina, excepto quòd quocunq; conjuge eſſent ejus liberi, non dabat Eccleſiæ, niſi quod melius videbatur in omni ſua mobili re. Maſculus ſi eſſet cum ſua compare conjugatus, dabat de ſuis veſtimentis quod erat melius. Quòd ſi haberet terram cenſualem & ſervilem, de terra dabat Præpoſitis *ad curſim bovem & de capite ſuo, vel alium, vel rem, quam habebat meliorem. Ita quoq; fiebat, ſi palefridi ſupereſſent.* Vid. Car. du Freſne in *Gloſſario*, hac voce, & voce *Herotium*.

Capitalis, vulgò *Captau* ſeu *Capitau* Gallis, dignitatis nomen, quibuſdam ex illuſtrioribus Aquitaniæ Proceribus attribui ſolitum, quos Comitibus, Vicecomitibus & Baronibus accenſet *Conſuetudo* municipalis Burdegal. *artic.75.* In iis præcipui, *le Captal de Buch*, h.e. *Capitalis Bogii* (Aquitaniæ municipii, ad canalis oſtium, quod ſinum Arcachonium efficit) & *le Captal de Treſne*, ſeu *Capitalis Trenæ* (caſtri in eadem prov.) Qui *Capitales* videntur dicti, vel quòd eſſent domini loci iſtius, qui promontorium eſt ſeu caput in mare excurrens: vel quòd eſſent Capitanei illorum caſtrorum, qui aliquando *Capitales* Gall. *Capitals*, dicti occurrunt. Et quidem *Capitalatum de Bogio* quod attinet, eum tradunt primitus poſſeſſum à P. Amanevo *de Bordeu*, cujus (ſine liberis e vincti) frater fuit P. *de Bordeu*, Dominus de Podio Paulino, de C[illegible]ro novo & de Inſula S. Georgii: quo geniti P. *de Bordeu*, Capitalis de Bogio & Aſſalhida *de Bordeu*, nupta P. *de Gresly*, Vicecomiti de Benaugis & de Caſtilhone; quorum illo abſque liberis pariter mortuo, *Capitalatus* in Gresliacam familiam, atque inde in Lebretenſem tranſiit. Vid. Auctores laudatos *Gloſſarii* Auctori præfato.

Capitaneus, Vid. infrà *Catipanus*.

Capitata Cæpa, apud Plinium *lib.19.cap.6.* unum ex duobus cæparum generibus, quæ prima apud Latinos fuiſſe dicit, *Unum*, inquiens, *condimentariæ, quam illi Gethyon, noſtri pallacanam vocant: alterum capitatæ.* Unde fruſtra eſt Vir Magnus, qui *Not. ad Moretum* contendit, nullum cæpe eſſe, quod non ſit capitatum: Gethyon enim ſine capite. Et quidem cæpæ, quæ ad ſemen ſervantur, in caput non creſcunt & in longum caulem exeunt, quem *tallam* vocat Columella. Unde tallas, à cæpis, diſtinguit Lucilius hoc verſu,

Flebile cæpe ſimul, lachrymoſæq; ordine tallæ.

Inter reliquas, quæ ſimplex caput habent, nec ſubolibus adnatis propagantur, Græci μονοκέφαλα & μονόγονα, Latini ruſtici *Uniones* dixere, &c. Sed & porri duo genera, *Capitatum* & *Sectivum*, Gr. Κεφαλωτὸν & κουρτὸν: de quo utroque, & de Cæpis V. pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum pag.*1000. & 1168. Virgilius in *Moreto*,

Hinc ſiſer & nomen capiti debentia porra.

Capite, multa teſtabantur Veteres. *Allidebant in luctu.* Victorinus de Auguſto, poſt cladem Varianam, *In tantum perdoluit, ut crebri vario incuſſu parietem pulſaret, veſte, capilloq; & reliquis lugentium indiciis deformis.* Livius *lib.25.* *Poſtquam Aſdrubalem Giſgonis venientem allatum eſt, flere omnes repentè, & offenſare capita, alii manus ad cœlum tendere.* Vid. Plut. *in Alexandro*, ubi de Dario conjugis obitum lugente, & Euſebium in *Vita* Conſtantini *lib.4.cap.65.* Idem *verberabant*, rebus improſperis. Idem Euſebius *Hiſtor. Eccl. lib* 11. *cap.* 17. Καταῤῥηξάμενος ἐν τὴν ἐσθῆτα ὁ Ἀπόστολος, καὶ μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, καλόν γε ἔφη φύλακα τῆς τ' ἀδελφοῦ ψυχῆς κατέλιπον. *Sciſſis igitur veſtibus Apoſtolus & magno cum ejulatu percutiens caput, præclarum, inquit, cuſtodem fratris animæ reliqui.* Vid. quoque Herodotum *lib.3.* ubi de Pſammenito à Perſis victo captoque. Porro illud *inclinabant*, in mœſtitiæ & puſillanimitatis ſignum. Joann. Climacus *Paſtoris lib.1.* Πλὴν εἰ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸν ἐκτὸς ἐν τοῖς [illegible] ὁρώμενον τύπον, τὴν κεφαλὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ φλογμοῦ κάτω εἰς γῆν κλίνουσι, ἔχομεν τὸν εἰπόντα καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει *Quòd ſi & ipſi, juxta externam, quæ in oribus cernitur, ſpeciem, caput animæ — in terram versùs inclinant, habemus dicentem: cor contritum & humiliatum Dominus non in nihilum rediget.* Sed & *inflectebant*, in ſignum aſſenſus ac approbationis, qui mos in Caſinenſi Monaſterio, fortè etiam in aliis, hodieque ſervatur, ut viz. quod proponitur in Conventu, Seniores voce, juniores *capite inflexo* approbent. Petrus Diac. *lib. 4. cap. 94.* *Cumq; omnes tum voce, tum capitum inflexione hunc ſe velle* (Abbatem) *reſpondiſſent, &c.* Galli vocant *opiner du bonnet*. De ejus *apertione*, coram Magiſtratibus, ſic Varro apud Plinium *lib.28. cap.6.* *Capita aperiri aſpectu Magiſtratuum, non venerationis causâ juſſere, ſed valetudinis, quoniam firmiora conſuetudine ea fierent.* Contra ſententiam aliorum, qui honoris causâ id fieri contendunt, Cæl. Rhodiginus *lib. 3. cap.* 23. At inſtituti veteris fuit, ut qui Diis ſacrum facerent, excepto Hercule ac Saturno, *caput operirent*, Plautus *in Amphitr.* Qui mos etiamnum Judæis ſervatur, caput inter orandum ephod ſuo tegentibus. Æneam a. operiendi capitis morem invexiſſe, dum ſacris operaretur, ajunt: Hodieque Japonenſes, præter reliquarum fere omnium gentium morem, *capite operto* venerationem ſuam advenientibus teſtantur, &c. Obteſtantes aliquem enixiùs *tangebant* illud. L. Florus *lib.3.* de Tiberio Graccho: *Inde cùm in Capitolium profugiſſet, plebemque ad defenſionem ſalutis ſuæ,* manu caput tangens, *hortaretur, præbuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis, atq; ita quaſi jure oppreſſus eſt.* Sic *tangentes caput*, per id jurabant, ut notatum multis; quem morem Judæis fuiſſe, patet ex interdicto Domini Matth. *cap.5. verſ.36.* Quod Juvencus ita expreſſit *lib.1.*

Nec caput in proprium cuiquam jurare licebit,
Namque poteſtatem minimi non eſſe capilli
Cernitis.

Eodem pertinet Horatii illud *lib.2.carm.8.*

—— —— Sed tu ſimul obligaſti
Publicum votis caput, eniteſcis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura, &c.

Vid. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Tom. 3.p.* 301. Nec omittendum, *fixa haſtis hoſtium capita*, in victoriæ ſymbolum. Cujus rei veſtigium in Sacris, ubi Goliathi caput reſectum manu prætuliſſe Davidem, cùm ad Saulem Regem perduceretur, legimus, 1.Sam. *cap.17. verſ.57.* Sic Silius de Terone occiſæ Hasbytes caput bipenni ſuffigente, *lib.2.*

Namq; aderat toto ore ferens iraſque minaſque
Annibal, & cæſum Hasbyten, fixique tropæum
Infandum capitis furiatâ mente dolebat.

Quod hodieque in uſu apud varias gentes, Perſas inprimis, de quibus Vid. Petrum de Valle, *Itinerar. Tom.2. & 3.* Adde Car. Paſchalium *Coronarum lib 5. capp. 4. & 5.*

Capitiarius, apud Fulbertum Carnot. *Epiſt.*103. *Conſtituas tibi alium theſaurarium &* Capitiarium, *de bonis Clericis*: Triburorum exactor eſt, Vid. infrà *Capitium*.

Capitilavium, feſtum Eccleſiæ Rom. aliàs *Dominica Palmarum*. *Ordo* Rom. *Dominica Indulgentiæ, quæ diverſis vocabulis diſtinguitur, id eſt, Dies Palmarum, ſive Florum atq; Ramorum. Oſanna, Paſcha petitum ſive Competentium, & Capitilavium.* Sic dictum, *quia tunc moris eſt lavare capita infantium, qui ungendi ſunt, ne fortè obſervatione Quadrageſimæ ſordidati, ad unctionem accederent*, Iſidor. *Origin. lib.6.c.*18. Vid. quoque Alcuinum *de Officiis divin.* Rabanum Maurum *de Inſtitut. Clericor. lib.3. cap.35.* Papiam & eundem Iſidorum *de Divin. Officiis lib. 2. cap.* 27. laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Nempe lavabantur hac die capita puerorum, qui ſequenti Paſchatis die Baptiſmalibus aquis erant tingendi. Quoniam verò non pauci ex plebe iſtiusmodi lotionem cum Baptiſmo eandem habere cœperunt, abrogatus ritus hic fuit, in Concilio Moguntino An. Chriſti 813. Durandus *Capitilavium* in diem feriæ V. in Cœna Dom. conjicit, qui etiam dicebatur *Magnus dies Jovis*, & *Viridis dies Jovis*, quia in eo reconciliabantur pœnitentes: Item *Albus dies Jovis*, quia tunc diſtribuebatur pauperibus panis albus; quod hodieque in aliquot Galliæ locis contingit, ubi propterea *Jeudi blanc* appellatur. Macri *Hierolex.*

Capitium, capitis tegmen Nonio ex Varrone *de Vit. pop. Rom. lib.4.* ubi tamen pectoris potiùs tegumentum fuiſſe indigitatur, à *capiendo pectus* dictum: ut idem Varro habet *de lingua Lat. lib.4.* Vetus Interpres Juvenalis, Probus Georgio Vallæ dictus, *Conchylio, capitia purpurea ita flagrantia, ut conchylia ipſa videri poſſint*, inquit *ad Satyr. 3. verſum hunc,*

Horum ego non fugiam conchylia.

Ubi Ferrarius *Capitia* interpretatur lacernas cum cucullo ſive capitio. Hodie, cucullum antiquis Aſcetis atque Monachis arcendo frigori cœlique injuriis adhibitum, Monachi *Capitium* à capite tegendo vocant, alio à veteri ſignificatu Vid. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria Part. 2. lib. 1. cap.22. &* 23. Scaliger ſic de hac voce *Poëtic. lib.1. cap.16.* *Liber pater cum thyrſo & veſte crocotula: ita Plautus* κρωκωτὸν *& cum* μαγαδιστῆρι *picto. Erat hoc, quod Latini* Capitium *in virginibus, quia pectus caperet: non capitis tegmen, uti ſcribunt recentiores. Eo verbo Philippides Comicus in fabula* ἀδωνιαζούσαις *uſus eſt.* At *Capitium* ſeu *Capicium*, in *Chron.* Mauriniacenſi *lib.1.* *Qui nobis vitream majorem in* Capitio *fecit*, alibique paſſim, pars ædis ſacræ eſt, in Communione Rom. quæ vulgò *Presbyterium* ſeu locus, ubi altare ſtatuitur, Græcisque Βῆμα dicitur. Unde hodie etiamnum in Æde ſacra Monaſterii S. Dionyſii prope Lutetiam eam ædis partem, quæ retro altare eſt, & ad quam aliquot gradibus aſcenditur, *Chevet* ſeu *Chevais*, Galli vocant. Nempe ſic dictum videtur, quòd ei, pulvinaris inſtar, quod *Chevet* Gallis eſt, adnixum fuerit altare: vel quia *caput* ſit Ædis, uti hæc pars non rarò appellatur, apud Helgaudum in *Roberto R.* aliosque. Sed & Pariſiis nota ſignificatio hæc vocis *Chevet*, pro *capite*: ubi proin plateæ ſeu compita vocantur *le Chevet de S. Landry* & *le Chevet de S. Jean en Greve*, quà parte earundem ædium ſacrarum *capita*, ſeu Presbyteria protenduntur, Car. du Freſne in *Gloſſar.* qui partem hanc Ædium ſacrarum eandem cum *Capſo* facit, Vid. in hac voce. Hinc *Capitiarius* eidem ſeu *Capicerius*, dignitas & officium in Monaſteriis, Gall. *Chevecier*, cui *Capicii* cura incumbit: *Sacriſta*, in *Charta* Anno Chriſti 1185. in Tabular. S. Martini de Campis. Meurſius tamen & Voſſius à *capitatione* deducentes vocem, *Capicerium* fuiſſe dicunt, qui capitale tributum exigeret, quibus aſtipulantur Macri fratres in *Hierolex.* voce *Capitiarius*. Vir doctus in *Hiſtor.* Ædis Sacræ S. Aniani Aurelian. *cap.7.* cum *Primicerio*

nitario confundit: neque feliciori conjecturâ alii *à capienda cera* dictum putarunt, quòd ut plurimum in ſacris ædibus candelarum cereorumque cura dignitati iſti incumbat, cùm & Altaris, in quo ſolent reponi, cum itidem ſpectet, &c.

Capito, Gall. *Teſton*, nomen monetæ, in Regno Franciæ, olim uſitatæ. Et quidem *Groſſi Capitones*, ſeu *Teſtones*, Gall. *Gros Teſtons*, primi cuſi ſunt ſub Ludovico XII. pond. 7.den.12.gr. pretii ſol. Turon. 10. Præferebant illi Regis caput pileo depreſſo opertum, & in averſa parte ſcutum inſignium coronatum cum limbo dentato, & Inſcript. X P C. V I N C, &c. Fueruntque longè meliores *Teſtonibus* Franciſci I. quippe pond. 12. gr. argenti Regii. Sub eodem prodiere *Groſſi Capitones Mediolanenſes*, Gall. *gros Teſtons de Milan*, Regis caput eodem opertum pileo præferentes, cum lilio ad pectus, & Inſcr. † LUDOVICUS D. G. FRANCORUM REX. In averſa parte S. Ambroſium mitratum, equitem, manu flagellum tenentem, ſub quo & in ipſo circulo Inſcriptionem continente, ſcutulum fuit cum 3. liliis coronatum, MEDIOLANI DUX, Vid. ſuprà ubi de *Ambroſinis*, nec non infrà in voce *Teſtones*.

Capitolii Tutelarii, à *tutela Capitolii* dicti ſunt: in cujus inaurationem Domitianus millies octingenties octogies, impendiſſe legitur, apud Plutarchum in *Poplic.* quam inſaniam, magnificentiæ nomine, extulere multum Scriptores, & maximè Poëtæ. Unde nec, tot annis pòſt, Auſonium puduit hunc deſcribere,

Aurea qui ſtatuit Capitoli culmina.

Neque aliunde interpretandum vult Gronovius Martialem, *lib.* 11. *Epigrammum.* 4.

Sacra Lareſque Phrygum, quos Trojæ maluit hæres,
Quàm rapere arſuras Laomedontis opes:
Scriptus & æterno nunc primùm Jupiter auro,
Et ſoror & ſummi filia tota Patris.

Quaſi diceret, Et tu, Jupiter, qui nunc primùm poſt incomparabilem illam proximam certè priores Capitolii ædificationes infinitis modis ſuperantem, magnificentiam, æterno auro cultus es & ornatus, & vos Juno Minervaque. In quibus verbis Jupiter *ſcriptus auro* Statio eſt *peraratus auro*, non *ſculptus*, ut voluere nonnulli, &c. Cùm itaque pretioſas iſtiuſmodi ſtatuas & aliam infinitam auri vim in Capitolio fuiſſe certum ſit *Tutelæ Capitolii Redemptores*, hujuſmodi theſauris ab injuria defendendis, tanquam cuſtodes, appoſitos eſſe, contendit Rycquius: Gronovius verò genus Publicanorum hoc nomine intelligit, qui iſtius ædificii membrorumque ejus, ſarta tecta tuenda redemerant, ab Cenſoribus, quibus quia loca omnia patere neceſſum fuit, eoque & omnia illorum monumenta non modò expoſita, ſed & ipſa tuenda erant, de conſervandis iiſdem haud dubiè illos cavere oportuit: at omne minus illorum theſaurorum cuſtodiâ finitum non fuit. Plinius *lib.* 35. *cap.* 3. *M. Aufidius* tutelæ Capitolii *redemptor, docuerit Patres, argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot jam luſtra adſignabantur.* Et priùs *lib.* 34. *cap.* 7. *Ætas noſtra vidit in Capitolio, priuſquam id noviſſimè conflagraret, à Vitellianis incenſum, in cella Junonis, canem ex ære, vulnus ſuum lambentem: cujus eximium miraculum & indiſcreta vero ſimilitudo, non ex eo ſolùm intelligitur, quòd ibi dicatus fuerat, ſed & novâ ſatisfactione; nam ſumma nulla par videbatur: capite* Tutelarios *cavere pro eo publici inſtituti fuit.* Hoc eſt, Redemptores caput ac vitam veluti pignori dare atque opponere, ut, ſi vitiaretur, vel amoveretur, non bonis, ſed capite, plecterentur. Quo ſenſu apud Ciceronem 1. *Verr.* legimus, *Ædem Caſtoris P. Junius habuit tuendam, L. Sullâ, Q. Metello Conſulibus.* Et apud Livium, *lib.* 42. *Cenſorem moribus regendis creatum, cui ſarta tecta exigere ſacris publicis & loca tuenda more Majorum traditum eſſet, &c.* Dicti autem hi *Tutelarii* ſunt, ab tutela; non *Tutelares*, quia hanc vocabuli terminationem auguſtiori rei dicaverant. In lapide prope Ulpiam Trajan. MERCURIO. ET. MINERVÆ. DIS. TUTELARR. Joh. Frid. Gronovius *Obſervation lib.* 4. *cap.* 18.

Capitolina palmata, in *Epiſtola* Taciti ad Probum, tunica eſt palmata, quam triumphantes olim è *Capitolio* petebant. Capitolinus in *Gordianis*, *Palmatam tunicam & Togam pictam primus Romanorum privatus ſuam propriam habuit, cùm ante Imperatores etiam de Capitolio acciperent, vel de Palatio.* Hanc cùm ſoli priùs triumphantes, die triumphi, unà cum Toga picta acciperent: ſub Impp. Conſules omnes habuere, & Gordianus privatus quoque, uti viſum, V. infrà in voce *Palmata* & Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino.*

Capitolini Agones, inſtituti à Domitiano Imp. ſingulis quinque annis celebrabantur, ad exemplum ludorum Olympicorum; In iis omne genus artificum certabant, Citharœdi apud Juvenal.

An Capitolinam ſperaret Pollio quercum.

Hiſtriones, in vet. mſcr. Poëm. unde Statius non uno in loco, *in Sylvis* ſuis queritur ſibi Thebaidem recitanti alios prælatos: & notus Juvenalis locus,

— — *Sed cùm fregit ſubſellia verſu,*
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agaven.

Ubi *fregit ſubſellia*, interpretatur Roſinus, *recitans non ſtetit, ſed excidit, non placuit.* Godvvynus autem *Anthol. Rom. lib.* 2. *Sect.* 3. *cap.* 7. contrario planè ſenſu hæc verba capit, in laudem Poëtæ, & applauſus vehementiam illa trahens. Hinc & Sidonius Apollinaris *lib.* 5. *epiſt. ad Sapand.* *Hunc olim perorantem*, inquit, *& Rhetorica ſedilia plauſibili or... ne frangentem, ſocer eloquens ultro in familiam patriciam aſ...* ...ileque videtur illud Virgilii,

...u querulæ rumpunt arbuſta cicadæ.

Apud Polybium quoque *Hiſt. lib.* 15. Κατεῤῥήγνυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τοῦ κρότου καὶ τῆς κραυγῆς, *Rumpebatur totus locus plauſu & clamore.* Unde à Juvenali vult innui illud *Grande ſophos*, toties Poëtæ repetitum; læta nempe acclamatio, quâ Oratori ac Poëtæ applaudere ſolebant, verbis σοφῶς ſeu ὀρθῶς. Horat. *de arte Poët.*

— — *Clamabit enim pulchrè, bene, rectè, &c.*

Tantæ autem dignitatis hi Agones, ut Romæ non per luſtra, ſicut antea, magnum annum, ut vocabant, ſed per *Capitolinos Agonas*, ſupputarent: quod à Domitiani tempore, uſque ad ſuum ævum obtinuiſſe, Cenſorinus ſcribit; Cœterùm ſemper Agon ipſe Romæ manſit: ut in eo Poëtæ, Rhetores aliarumque profeſſionum artifices coronarentur ab ipſo Imperatore. Nec aliunde Poëtarum laureatorum mos, ad Germanos fluxit. Sed in veteribus agonibus Capitolinis, qui vicerant, coronâ & ramo lemniſcatis aut torque involutis donabantur: Qui ſecundi erant, coronas quidem & palmas, ſed ſine lemniſcis, nanciſcebantur. Auſonius,

Et quæ jam dudum tibi palma Poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

Vid. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 18. Thom. Godvvynum *loco ſuprà laudato, &c.*

Capitolini Ludi, dicti, quòd in honorem Jovis Capitolini, pro ſervato Capitolio, ab hoſtibus Gallis Senonibus inſtituti eſſent, à Camillo, Liv. *lib.* 5. In his præconis voce Sardianos venales proclamari & ſenem quendam ludibrii gratiâ produci ſolitum, bullam collo appenſam gerentem puerilem, Plutarchus habet *in Quæſt. Rom. quæſt.* 53. De qua ceremonia Feſtus: *Sardi venales*, inquit, *hoc eſt, alius alio nequior: ex hoc natum proverbium videtur, quòd ludis Capitolinis, qui fiunt à vicanis prætextatis, auctio Vejentum fieri ſolet: in qua noviſſimus is, qui omnium deterrimus, producitur à præcone in medium ſenex, cum toga prætexta, bullaq; aurea, quo cultu Reges ſoliti ſunt eſſe Etruſcorum, qui Sardi appellantur: quia Etruſca gens orta eſt Sardibus, &c.* Habebantur quotannis. Vid. Roſinum *loco ſupra citato.*

Capitolium, adde: Mons in quo hæc ædes, Saturnius primò: dein Tarpejus, tandem, à capite Toli. *Capitolinus* dictus eſt. Ipſum *Capitolium* vetus à Numa: novum à Priſco conditum; à Superbo poſt Sueſſam Pometiam è Volſcis captam, impenſis in id 400. talentis argenti aurique, id eſt, 240. mill. Philippeorum abſolutum: pulſis demum Regibus à Pulvillo, dedicatum eſt. Situm Dionyſius deſcribit: Ibi & Iuventus & Terminus, qui cedere noluerunt exaugurantibus; itaque eorum aræ continebantur templi ambitu, atque una in veſtibulo cellæ Minervę, altera in ipſa cella juxta pulvinar fuit. Tres enim in Capitolio cellæ fuerunt: media Jovis, utrinque altera Junonis, altera Minervæ, ſub eodem laqueari eodemque tecto. Ibidem quadrigæ inauratæ, in cella Jovis, ſupra faſtigium ædiculæ: & Proſerpinæ tabula, in Minervæ delubro, ſupra ædiculam Juventutis, fuere. Imò quatuor fuiſſe *Capitolia* monet Preyelius: quorum I. Tarquiniorum illud, quod bello Sullano periit. II. Sulla inſtruxit, ſed non dedicavit, Catuli nomine inſcripto: donec hoc deleto Julii Cęſaris nomen ei inſcriptum eſt. III. Poſtquam prius bello Vitelliano arſit, Veſpaſi. condidit atque reparavit, iiſdem veſtigiis: quod à morte ejus cùm in cineres ſediſſet ſub Tito: Quartum à Domitiano inſtauratum eſt. Limina ejus ærea, ex mulcta quorundam fœneratorum facta eſſe, refert Livius. Poſt Carthaginem everſam, laquearia inaurata ſunt: tegulas illius æreas primus auro obduxit Catulus: In cellam Jovis Capitolini unâ donatione, ex Ægyptiaca præda, contulit Auguſtus ſedecim millia pondo auri, id eſt, 1600000. Philippæorum, & quingenties ſeſtertium, id eſt, 1250000. Philipp. in gemmis, referente Suetonio. Domitianus in ſolam inaurationem, ſupra 12. m. talentorum, ſeu ſeptem milliones impendit: ut de reliquis ejus opibus, & reliquarum quoque cellarum donis nil dicam. Poſtea, in pecuniæ inopia, Stilico fores Capitolii, quæ auro magni ponderis tectæ erant, laminis iis ſpoliavit; ſed in parte forium, ſcriptum reperit: *Infelici Regi ſervantur*; quod omen eventus paulo poſt implevit. Plura Vid. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom.* Adam. Preyelium *Sina & Europa cap* 16, *&c.* Ad ejus imitationem, in quamplurimis Urbibus majoribus, inprimis quę Coloniæ erant, *Capitolia* fuere; Nam, ut ait Gellius, *Coloniæ, quaſi effigies parvæ Populi Rom. erant, eoq; jure habebant Theatra, Thermas & Capitolia*: quorum aliquot infrà recenſere viſum eſt. Apud Recentiores, *Capitolium* Templum paganorum, vel locus, ubi ſacrificare Chriſtianos cogebant olim Gentiles. *Lexicon* Gr. MS. Reg. apud Carol. du Freſne, Καπιτώλιον ἱερόν. Cyprianus *Epiſt.* 55. *Quid ſupereſt, quàm ut Eccleſia* Capitolio *cedat, & recedentibus Sacerdotibus, ac Domini altare removentibus, in Cleri noſtri ſacrum venerandumque conſeſſum ſimulachra atq; idola cum aris ſuis tranſeant:* Et *lib. de Lapſis*, *Nonne, quando ad* Capitolium *ſponte ventum eſt, quando ultro ad obſequium diri facinoris acceſſum eſt, labavit greſſus, caligavit aſpectus?* In Capitoliis enim idola congeſta fuere. Prudentius *c. Symm. lib.* 2.

Et quacunq; ſolent Capitolia *claudere larvas.*

Unde Tertullianus *de Spectac.* Capitolium, *omnium dæmoniorum templum* dixit, &c. Certè in area Capitolina tot erant cellæ, ſeu ſaviſſæ ſub terra, in quibus res ſacræ vetuſtate collapſæ reponebantur, ut Catulus, qui aream deprimere ſicque Capitolii ædem altiorem reddere conſtituerat, quò pluribus gradibus in eam aſcenderetur, incepto deſiſtere fuerit coactus, uti legimus apud A. Gellium, *lib.2.cap.10.* Sed & *Capitolium*, pro Capitulo Canonicorum vel Monachorum, ſeu loco, in quo ii congregantur, de re & diſciplina Canonica Monaſticaque acturi, Ital. *Capitolo*, occurrit non rarò. *Schedula* Presbyterorum ſeu Canonicorum Eccl. Laudun. apud Hincmarum Rem. *Quapropter qui eundem Dominum noſtrum* (Hincmarum) *regiâ poteſtate retentum & recluſum viva voce adire non poteramus, & Sacerdotali miniſterio prohibiti ab eo frui non audebamus, III. Kal. Junias ad* Capitolium *noſtrum convenimus & ibidem communi colloquio retractantes, ratum fore duximus, ut*, &c. *Inſcr.* Sepulchralis in Monaſterio Monialium S. Mariæ Iadræ,

Laude nitens multâ, jacet hic Vekenega ſepulta,
Quæ fabricam turris, ſimul & Capitolia *ſtruxit.*

Sic Καπιτώλια τῶν Μοναχῶν dixit Palladius in *Hiſtoria Lauſiac.* apud Car. du Freſne. In eodem loco Religioſus, uti vocant, culpas ſuas propalare conſueviſſe, ac pœnitentiam poſtulare, legas apud Macrum in *Hierolexico*: ubi ex *Vita* Dominici, quem Sanctum ſui fecere, dæmonem cum eo per Conventum circumambulantem ei oſtendiſſe Diabolica lucra, in omnibus locis, ex Fratrum ſpirituali damno percepta; noluiſſe tamen nequiſſimum Spiritum ad *Capitolium* cum Patre ingredi, ex odio illius loci, eo quòd quicquid in aliis lucrabatur, ibi loci perdere cogeretur, refert, &c. Sed & capſulam reliquiarum, in modum arcis, efformatam, vel certè idem, quod *capitellum*, Gall. *chapiteau*, voce hac denotari, obſervat idem du Freſne in *Geſtis* Abbatum S. Germani Autiſſiodor. *cap.19.* ubi unum ex dentibus B. Joannis B. in parvo quodam *Capitolio* cryſtallino & argenteo cuſtoditum fuiſſe, Scriptor hic ait, &c.

Capitolia in aliis urbibus, ad Romani imitationem.

Apamienſe, memoratur in *Actis* S. Thyrſi.

Anguſtanum in Vindelicis, apud Welſerum *lib.5.*

Beneventanum, apud Baronium *Martyrol.*

Biſuntinum, apud Chiffletium in *Antiq. Biſunt.*

Capuanum, apud Suetonium in *Tiberio*, in *Cajo* alibique.

Carthaginenſe, apud Cyprianum *Epiſt.55.*

Claromontanum, in Arvernis, apud Savaronem in *Origin. Clarom.*

Colonienſe, apud Herm. Stangefolium *Annalium Weſtph. lib.1.cap.12.num.2.*

Conſtantinopolitanum, in *lib. 11. C. de Ædif. priv.* in *vet.* Urbis *deſcript.* Reg. 8. in *Chron.* Alexandr. & apud Corippum *lib.3.* In eo Scientiam Profeſſores publicè docuiſſe diſcimus, ex *Conſtitut.* Theodoſ. & Valentin. quæ extat in *Cod.* Juſtin. & Theodoſ. *de Stud. Urb. Rom.* & *CP.* unde probabile judicat du Freſne, illam eſſe ædem, quam Βασιλικὴν τῶν Παιδευτηρίων ἐν Βυζαντίῳ vocat anonymus in *Anthol. lib.4. cap.23.* Quo ſenſu *Baſilicam Legum* habet vetus Inſcr. Tardæ in Tranſylvania, apud Gruterum 171.2. V. Car. du Freſne in *CP.*

Florentinum, apud Joh. Villaneum *lib.1.cap.38.*

Hieroſolymitanum, unde urbs ipſa Hieroſolyma *Ælia Capitolina* dicta eſt, apud Ulpianum *lib 1. de Cenſib.* & vet. Scriptorem, qui extat in Operibus S. Auguſtini.

Mediolanenſe, apud Ughellum *Tom.4.*

Narbonenſe, apud Sidonium *Carm.23.* in *Vita* S. Pauli Narbon. apud Boſquetum, &c.

Nemauſenſe, apud Poldum Albenatem, à quo deſcribitur *pag.73.*

Pampilonenſe, cujus veſtigia, in hac urbe Navarræ prima ria, obſervat du Freſne in vet. *Statuto* pro Regno Navarræ, edito à Johanne Paſtæo Decano Carnotenſi & Hug. de Vimy Milite, Regni Reformatoribus à Rege delegatis: *Fuit ordinatum, quòd in* Capitolio *venderetur bladum, &c.*

Ravennenſe, apud Adonem Viennenſem in *Martyrolog.* 23. Julii & *Hiſtor.* S. Apollinaris poſt Abdiam.

Remenſe, in *Actis* S. Marcæ Mart. *num.3.* apud Boland. 6 Jan.

Rodenſe, ad Thicim amnem ſupra Gerundam, in Hiſpan. in *Actis* St. Vincentii & Orontii.

Santonenſe, apud Ademarum Caban. A.C. 1031. *pag* 181.

Toloſanum, quod hod eque appellationem ſervat. Vid. in voce *Toloſa*.

Trevirenſe, Vid. in *Treviri*.

Veronenſe, apud Polycarpum Palermum *de Plinii patria lib 1. c.5. &c.* Niſi apud quoſdam horum Auctorum *Capitolium*, ſit domus ædilitia. Nec deſunt, qui *Capitolia* hæc urbium arces potiùs, quàm *Capitolii Rom.* imitamenta eſſe velint: Sæpe enim hac voce arx denotatur apud Iſidorum, Hieronymum, Alios.

Capitula, nomen libri, à Theodulfo Aurelian. ſcripti, *ad Presbyteros Parochiæ ſuæ*, ſeu Actorum Synodicorum, in quibus ad Cleri & populi emendationem, præcepta continentur. Eodem titulo, donatus eſt liber alter Herardi Turon. Archiep. A.C. 858. de quo *Chronicon* Andegav. A. C. 858. *Do. Herardus Archiepiſcopus generali Synodo — quædam neceſſaria ſanctorum Canonum* Capitula *excerpſit, quæ firmiùs cuſtodienda ſanxit.* Sic verò nominati ſunt ab Auctoribus hi libri quòd per *Capitula* ſeu ſectiones eſſent digeſti: qua ratione inter Græcos Marcus, Diadochus, Nilus, alii Κεφάλαια libros ſuos inſcripſerunt, in quibus Monita Chriſtiana complexi ſunt. Propriè verò Canonum Eccleſiaſticorum & LL. Regiarum Codices; præſertim verò Regum Sanctiones ac Decreta *Capitula* ac *Capitularia* nuncupata ſunt, ut videre eſt infrà, in voce *Capitulare*. Sed & *Capitula*, apud Radulphum Tungr. *de Canon. obſerv. Propoſ.8. & 13.* dicuntur breves Lectiones, quæ in divino officio, loco Lectionum leguntur, de cujuſmodi *Capitulis* agitur in Concilio Agathenſi *can.21.* apud Vigilium Epiſc. Rom. *Ep.2.* Alios. Unde, *Capitula Dominicalia*, quæ Dominicis diebus canuntur, in *Statutis* Guigonis pro Ord. Cartuſ. *Capitulare Evangeliorum de circulo anni*, liber Eccleſ. Rom. continens initia & fines cujuſque Evangelii, quod ſingulis diebus in Miſſa legitur, apud Baluzium *Notis ad libros Capitular. p.1 56.* & *Capitularium*, liber ibidem Eccleſiaſticus, continens *Capitula*, quæ in Eccleſia canuntur in Monaſtico Angl. Idem. V. infrà.

Capitula & Cornicula, Agrimenſori veteri dicuntur capita extrema chorobatis, ex quibus pendebant fila ponderibus expenſa, id eſt, perpendicula. Salmaſius *ad Solinum pag.672.* Vid. infrà in voce *Chorobates*. De *tribus* verò *Capitulis*, olim in Eccleſia adeò famoſis, in Concilio Oecumen. V. CPol. à Juſtiniano Sen. habito, examinatis & anathematizatis, Vid. pluribus agentem Joann. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theologic. lib. 3. cap. 25. §. 7. 14. & 16.* ut & ubi de *Theodoro Mopſveſteno, &c.*

Capitulare, Gr. Κεφαλαῖον, ſcriptum eſt *capitulis* diſtinctum, quâ voce notabant olim Leges imprimis Regum, ſeu Legum harum codicem, per *capitula* ſeu ſectiones diſtinctum digeſtumque. Hinc κεφαλαιώδεις τόμοι, *Capitularia* iſtiuſmodi dicuntur, Theophani *ad ann 17.* Copronymi, Vid. Sirmondum *Præfat. ad Capitula Caroli C.* Alii *Capitularia* ſeu *Capitulares* libros dictos volunt, quia libri illi multa *capita* complectantur. Sic *Gloſſa* in *Authent Caſſa C. de Sacroſ. Eccl. Capitularia* interpretatur, *libros Statutorum, &c.* Vocem Caroli M. Anſegiſi & Theodoſii temporibus, inventam demum eſſe, ſentit Anton Auguſtinus *de Emendat* Gratiani *lib. 2. dial.* 11. Sed jam ſeculo octavo ineunte ea occurrit: Habetur enim *Capitulare Gregorii II.* ad Romæ Epiſcopatum evecti An. C. 714. quod datum Martiniano Epiſcopo, Georgio Presbytero, &c. in Bavariam ablegatis, legitur Binii Conciliorum *Tom. V.* extatque MS. in Bibliotheca Bodlejana, ut ex librorum ejus Indice patet. Nempe jam ſuperioribus temporibus apud Græcos Latinoſque, κεφάλαια & *Capita* deſignabant, ſummulas, ſententias, conciſa dicta & aliorum longiùs dictorum compendia, uti videbimus infrà in voce *Capitulum*. Dixi *inprimis* Regias LL. ſanctiones & decreta ſic dicta eſſe; Sed nec omnia, verùm ea tantùm ſtatuta eorum, quæ in publicis Comitiis vel Synodis Conciliiſque, Epiſcopis populoque in Conſilium adhibitis, ab ipſis Principibus edi conſuevere, iis præſertim in caſibus, ubi Leges deficiebant. Cujuſmodi ſanctiones Eccleſiaſticas multas edidit Carolus M. qui, magnam Eccleſiaſticæ Rei curam gerens, Concilia Synodoſque varias celebravit, Moguntiæ, Remis, Turonis, Cabillone, Arelati, in quibus omnibus Conſtitutiones factæ *Capitularium* accepere nomen. Francofurtenſis inprimis ſub eodem Synodus memorabilis eſt, ubi contra Græcorum Synodum, Imaginum adoratione damnatâ, prodiere libri *de Imaginibus Sacris*, qui Caroli M nomen præferunt, à Tilio editi. Idem fecere Succeſſores ejus, Ludovicus Pius & Lotharius fil. ejus ac nepos, quorum omnium *LL.* Eccleſiaſticas collegit Anſegiſus Abbas Laubienſis, incluſitque duobus libris, quorum prior continet *Capitula* 168. Karoli M. poſterior 47. quæ Ludovicus & Lotharius condidere: impreſſum eſt opus, cum tit. *Capitularis Caroli M. & Ludovici Pii* An. Chr. 827. Idem verò duobus aliis libris eorundem Impp. Leges ſeculares complexus eſt. Quibus aut non ſatis diligenter, aut non ſatis plenè collectis, poſtea Benedictus Levita libros tres adjecit, quintum nempè, ſextum & ſeptimum, in quos non tantum prædictorum Impp. *Capitula*, ſed alia inſuper inſeruit, quorum rationem ipſe in *Præfat.* reddit: continet autem quintus *Capitula* 251 ſextus 330. ſeptimus 372. Sequuntur appendices, prima *Capitulorum* 80. quæ An. Ch. 817. Ludovici Pii Imperii anno 4. ſexto Idus Jul. Aquiſgrani, in domo Palatii, *Lateranis* dicta, communi conſilio inviolabiliter à Regularibus conſervari decreverunt, ut habet Inſcriptio. Secunda *Capitulorum* 25. Tertia 79. Quarta 108. clauduntque Volumen *Capitula* 20. Caroli Imp. Ludovici Filii: V. quæ de ordine harum Collectionum, de auctoritate item ac integritate *Capitularium* habet Anton. Auguſtinus *de Emend. Gratiani lib.2. dial. 10. & ſeqq.* è quo hoc ſaltem adſpergo. *Licèt verum ſit, hæc fragmenta eſſe Conſtitutionum trium Impp. à privatis hominibus collecta, tamen, ut Benedictus ait, Apoſtolicâ auctoritate confirmata ſunt — Multa capita hujus* Collectionis *referuntur in Concilio Troslejano, in Ticinenſi & in Colonienſi, ſub Carolo* III. &c. ubi quod Bened. Levita ait, *Apoſtolicâ auctoritate confirmata eſſe*, negant id opus fuiſſe aut factum eſſe Galli etiamnum, & notum ſatis, Levitam hunc Pontificiæ ſedi plusæquo addictum fuiſſe. Primus de reſtituendis *Capitularibus* his ſuperiori ſeculo ſolicitus

fuit

fuit Joh. Tilius, qui cùm morte præreptus, quod meditabatur, perficere nõ poſſet: perfecit opus ex pluribus exemplaribus Petrus Pithœus & cum *Gloſſario* vocum obſcurarum Lutetiæ edidit A. C. 1588. quod ibidem recuſum eſt An. C. 1603. Continet autem hoc opus *Capitularia* Caroli M. & Ludovici Pii. Poſtea Jac. Sirmondus edidit ac digeſſit *Capitula* Caroli Calvi, cum aliorum Succeſſorum Capitulis, Pariſiis itidem Anno Chr. 1623. in qua editione, præter Caroli hujus *Capitula*, habentur Ludovici II. Carolomanni R. Caroli Simplicis R. *Capitula*: ſequuntur *Coronationes* Caroli & Ludovici Regum; Judithæ item filiæ & Hermintrudis conjugis Caroli. Quibus omnibus doctas ſuas notas adjecit. Et quidem, cùm in Anſegiſi & Benedicti Collectionibus, quas edidit Pithœus, Regum tantùm *LL.* ſint nullo fere ordine digeſtæ, nullaque temporum vel locorum notâ diſtinctæ: in illis, quæ Sirmondus edidit, Synodi & Conventus ipſi Regales, in quibus conſtitutæ ſunt, exhibentur, & quo quiſque Conventus anno locoque, quas ad res & per quos coacti celebratique ſunt, exprimitur. V. plura in hanc rem, apud Gerhardum von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 192. *& ſeqq.*

Capitulare, & *Capitulum*, item *Capitularis*, ornamentum capitis, Antoninus Mon. *in Itiner. Hieroſolym. Pendent ſuper brachia, dextrochiria, monilia & anuli*, Capitulares, *cingula, baltei, &c.* Iſidorus, *Capitulum, quòd vulgò duos apices, ut litera cappa habeat, vel quòd ſit capitis ornamentum.* Idem cum *Cappa*, & *Capitali*, V. ſuprà in hoc voce.

Capitulares Literæ, apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 1. *Lineandi &* Capitulares *literas ritè creandi gnarus*, & *cap.* 9. *ipſe erat potentiſſimus, maximè in* capitularibus *literis & auro*: majores ſunt literæ, quæ in principio cujuſque Capituli librorum deſcribebantur, auro, minio aliiſq; coloribus depictæ & variis pro re nata figuris adornatæ, cujuſmodi paſſim conſpiciuntur in libris manu deſcriptis. *Capitaneæ literæ* dicuntur, apud Auctorem incertum *de Limitibus agrorum.*

Capitularium, apud Gregorium Turon. *Hiſtor. lib.* 9. *cap.* 30. *Gaiſo verò comes ejuſdem temporis accepto* Capitulario, *quod anteriores Scriptores feciſſe commemoravimus, tributa capit exigere*: Liber eſt cenſualis, in quo deſcripta capitula ſeu præſtationes, quas quiſque debebat. Sequitur enim, *Ecce librum præ manibus habemus, in quo cenſus huic populo eſt inflictus.* Apud Honorium III. verò *Compilat.* 5. *cap.* 2. *Capitularia* libri ſunt civitatum, in quibus decreta ac ſtatuta earum deſcripta. Etiam hac voce denotari ornamenta Chartarum, quas *viticulas* vulgò ſeu *vignettes* appellant Galli, quòd ea in librorum capitulis inprimis fiant, colligitur ex *Gloſſ. Lat. Gr. Capitulariis, τοῖς ἀσπαράγοις τῦ χοίρυ*: eſt enim ἀσπάραγος frutex, du Freſne *Gloſſario.*

Capitulum, vox Recentioribus multo & vario in uſu. Apud Gregorium M. *lib.* 1. *Epiſt.* 47. *Sacra Imperialia cucurrerunt, quibus omnia præceperunt gravia nunc* Capitula *ſubmoveri*: vox idem notat, quod *Capitularia functio* vel *temonaria*, in *l.* 14 *&* 15. *Cod. Theod. de Extraordin.* & auri tironici ſeu pretii loco tironum exactionem ſignificat. Unde *Capitularii*, iidem qui Exactores, *l.* 3. *eod. Cod. de Privil. eorum qui in ſacro Pal. mil.* Apud Papiam, *dictum eſt, quaſi alterius ſententiæ caput — brevis multorum complexio, ſic dictum, quia breviter capias totam ſummam.* Quo ſenſu Canones Eccleſiaſtici, & Regum inprimis ſanctiones ac decreta, ſequiori ævo appellari cœperunt: quorum Codices *Capitulares* vel *Capitularia* dicti, V. ſuprà in voce *Capitulare.* Apud eundem, locus, in quem conveniunt Monachi & Canonici, eodem nomine inſignitur, eo quòd *Capitula*, h. e. *Regulæ*, ibi legantur. Notum enim manè, poſt Primam recitatam, antequam Fratres exirent ad laborem, aliquod Regulæ *Capitulum*, jam olim iis prælegi conſueviſſe. Apud Lindvvodum, *quandoque ponitur pro collectione plurium & non communiter viventium, ſed ob tractatus communes inter ſe habendos ad aliquem locum confluentium: ut in Capitulis generalibus. Monachorum & aliorum Regularium, &c.* Idem *Capitulum propriè ait dici, reſpectu Eccleſiæ Cathedralis, ut Conventus reſpectu Eccleſiæ inferioris, ubi eſt collectio viventium in communi.* Unde *Capitulares*, iidem cum Canonicis, apud Ericum Upſalienſem *Hiſtor. Suecicæ lib.* 5. Apud Joann. Hocſemium in *Henrico Gueldrenſi Epiſc.* domus ſic vocatur urbis publica, in qua Ædiles ſeu Scabini coëunt ac jus dicunt, *Hoſtel*, vel *Maiſon de Ville.* Sic Curiam Toloſanam *Capitulum* appellari in vett. Tabulis, obſervat Catellus *Hiſtor. Toloſ. c.* 1. cui quidem *Capitulo* præerat Vicarius: unde in ſententiis hęc crebrò occurrunt, *Vicarius & Capitulum judicaverunt.* Qui verò aſſidebant, *Capitulares* & *Capitularii*, Gall. olim *Capitoliers*, hodie *Capitaux*, appellari conſuevere. Apud Iſidorum & ex eo Papiam, *Capitulum* ſeu *Capitulare*, tegmen eſt capitis muliebre, de quo diximus ſuprà, &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & Macros Fratres in *Hierolexico.*

Capitum Animalis, quod vendere militem vetat Aurelianus Imp. apud Vopiſcum, *pabulum jumentorum* eſt, ut Ammianus interpretatur *lib.* 22. quo modo vox accipitur in *l.* 7. 13. 17. *Cod. Theod. de Erogat. milit. ann.* & alibi, & *palea* vertitur *l.* 9. *Capitatio* in *l.* 8. *eod.* & *l. ult. eod. de Collat. donat.*, *&c.* Vox eſt purè Græca, quam Latini uſu fecere ſuam. *Capitum* enim pro *capetum*, Gr. καπετὸν: κάπτειν autem *edere* ac *vorare* ſignificat: *unde* κάπη, *præſepe*, ἀπὸ τῦ κάπτειν ἀπ' αὐτῦ. Hinc itaque κάπη, ἡ, idem quod κάπτω & inde καπητὸν, quod παρέβλημα ἀλόγων: item κτηνῶν τροφὴ, h. e. *jumentorum pabulum*, exponit Heſychius, V. Salmaſium *ad Vopiſcum.*

Capiturini, à Salernitanis, principes & auctores ſeditionum appellati ſunt, ut auctor eſt Hugo Falcandus, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Capnias, Græcè καπνίας, genus jaſpidis, à colore fumido ſic dicti, apud Dioſcoridem, ὁ δὲ ἀερίζων, ὁ δὲ καπνίας, ὥσπερ κεκαπνισμένος. Vocarunt autem Græci χρῶμα κεκαπνισμένον colorem eum, qui eſt in tignis ac trabibus diutino fumo infectis: Latini *ſuaſum* & *inſuaſum*, teſte Feſto. Quamvis enim omnem colorem, *qui fiat inficiendo, ſuaſum vocari* idem alibi notat, quòd *quaſi perſuadetur in alium ex albo tranſire*, tamen, quia tignum, quod diutino fumo infectum eſt, vel ea, quæ ex ſtillicidio fumoſo infecta ſunt, colorem eum penitùs imbiberunt, eoque prorſum imbuta, ac veluti inſuaſa, validè retinent, ideo *inſuaſum* & *ſuaſum*, per excellentiam de hoc fumido colore uſurpatum eſt, quod de omnibus dici poteſt, ut Græci πείϑεσϑαι & κεκαπνισμένον. Salmaſius *ad Solinum pag.* 346.

Capnomantes, dicti ſunt, qui flammas in ſacrificiis ac fumos conſiderabant, futura ex iis divinaturi: à Gr. καπνὸς, i. *fumus*, & μάντις, i. *vates.* In fumis autem notabant, quas vertigines facerent, quantumque ſe attollerent, & quo motu, rectone an obliquo, vel in orbes contorto aut complicato, agglomeratione quadam in tortiles ſpiras, & quo redolerent nidore, alienone an eo, qui ex carnibus uſtis effumaret. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 11.

Capo, caſtratus gallus eſt: quod Ariſtoteles *Hiſtor. Animal. lib.* 9. *cap. ult.* fieri docet, ſi binis tribuſve ferramentis extremam alvi partem aduſſeris. Nunc teſtes binos eximere ſolent; nam alterutro relicto, etiamnum coëunt, ſolito more canunt, nec ſaginatio ſuccedit. Mirum verò, cùm exſectionem gallorum Romani habeant à Græcis, ut ex Ariſtotele etiam liquet: eos tamen proprio caruiſſe vocabulo, quo gallus exſectus vocaretur. Nam *Capus* & *Capo* ſunt à Romanis; ſed Græcâ, ut videtur, origine, quia avidè voretur: nempe ἀπὸ τῦ κάπτειν, quod vett. Grammatici nunc ἐσθίειν, *edere*; nunc χανδὸν ἐσθίειν, *avidè & hianti ore edere*, exponunt. Quod ſi placet, *Capo* propriè ſonet, quod Belgis dicitur *Slok ſpiis*, iis enim *sloken* eſt χανδὸν ἐσθίειν. Quantæ enim delitiæ, & laudes caponum credantur eſſe, quis ignorat? Sufficerit appoſuiſſe hæc verba B. Platinæ Cremonenſis *de Popinæ ſcient. lib.* 5. *Omnium avium laudes, quantum ad obſonia pertinet, una caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis adferunt reliquæ alites, quod non unus* Capus *in ſe habeat, ſive elixum, ſive aſſum velis? Hujus avis patina ſtomachum juvat, pectus lenit, vocem ſonoram facit, corpus obeſum.* Eò autem caſtratio has alites delicatiores facit, quia fibroſa caro duraque eorum, intermiſſione libidinis, reddatur temperamenti humidi ac teneri; ſanguis etiam planè fiat temperatus. Interim, cùm in cavea ſaginantur, ob humorem excrementitium iis in pedes defluentem, podagricis minùs proſunt, ut qui & ipſi podagrâ tentantur, &c. Voſſius *de Idolol. lib.* 3. *c.* 91.

Capotes Mons, adde: in Armenia maj. Plinius *lib.* 5. *cap.* 24 de Euphrate. *Oritur in præfectura Armeniæ majoris Caranitide, ut prodidere ex iis, qui proximè viderant, Domitius Corbulo in monte Aba, Licinius Mucianus ſub radicibus montis, quem* Capoten *appellant.* V. de eo Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 628. ubi Solinum montem hunc Scythis proximum eſſe ſcribentem paucis refellit.

Capoti, vulgò *Gabets*, hominum genus eſt, in pleriſque Vaſconiæ locis, præcipuè apud Bigerrones & Benearnenſes: Deteſtandi ſunt ſuis eorumque commercia fugiuntur, tanquam leprâ infectorum. Suburbia incolunt & loca remotiora, habentque in templis ſtationes peculiares, ne alios inficiant: ſunt plerique fabri lignarii & vietores, aliiſque artibus mechanicis deditì, laboris aliàs patientiſſimi. Ipſa facies geſtuſque aliquid habent, quod eos contemtui propinet: quamvis fœmineo ſexu liberalis ſatis forma ſit. Omnium halitus & os grave olet, unde ingrati odoris quiddam colloquentibus afflatur. Maledictionis id genus, à Majoribus in poſteros derivatum patet: cui accedit, quòd pauperiores ſemper in diem vivunt, ſervorum cenſentur loco, neque mutire audent, ſi quid injuriæ vel à viliſſimo inferatur. Eorum ſi quis fortè bona relinquit, liberi tamen hæredes non fiunt niſi, *mobilium* ut vocant, quæ omnes, velut viperinum ſanguinem, averſantur, Merula *Coſmogr. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 38. *p.* 446. Auctor *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. ac Civ. &c.*

Cappa, veſtis Cardinalium, de qua ſic Oct. Ferrarius *de Re Veſtiaria lib.* 1. *cap.* 39. *Patres purpurati hodie lineam veſtem habent duplicem; interiorem, quæ ſubucula, deinde thoracem, mox tunicam talarem: tum alteram lineam ſive Ephod: poſtremo loco non tunicam ſolutam, ut tenet Baronius, ſed vel togam, vel togæ perſimilem veſtem: Nam fuſa eſt, & ſyrmate prodiga, totumque hominem involvit. Et licèt ad pectus aperta, brachio tamen ſiniſtro, ut veterum toga, ſubducitur, ac contrahitur & ideo* Cappa *appellatur, vel quòd hominem capiat, vel à capite; cùm in luctu eâ caput involvunt, ut in veteri toga. Quod autem humeris ſuperinjicitur, Exomidis ſpecies eſt, &c.* Imò

Cappa, ſeu *Capa*, veſtis ſpecies, quâ viri & mulieres communiter, Monachi item ac Clerici, induebantur, olim *caracalla* dicta, uti habet Wlphinus Boëtius in *Vita* S. Juniani. Erat autem tunica laxior & talaris, quæ cœteris veſtibus, pallii inſtar, ſuperaddebatur, unde, *quòd totum capiat hominem*, dicta Iſidoro *Origin. lib.*19. *cap.*31. Sic cùm totum hominem quodammodo *capæ* ambirent tegerentque, eas potiſſimùm adhibebant, cùm foràs ibant ac peregrè. *Vitæ* Abbatum S. Albani. *Ad Synodum venient — & inter alios ſedebunt, habitu tamen itineris non mutato, niſi velint, videlicet in* cappis *& calcaribus.* Atque inde Negotiatoribus præſertim in uſu, unde *Negotiatorum capas*, Lupus Ferrar. vocavit *Epiſt.*125. Sed & *Capam* capitis tegmen eſſe, dixit idem Iſidorus *l.c.* certè os & vultum texiſſe, ex MS. quodam docet du Freſne: indeque colligit, cur Guil. de Podio Laurentii *cap.* 49. dicat, Maffredum quendam fuiſſe *Capam & refugium infidelium & malignantium*; viz. quòd illi apud Maffredum deliteſcerent & abſconderentur. Inſtructæ porro erant *Capæ* manicis laxioribus, unde *manicatæ* appellantur. Matthæo Pariſio A.C. 1258. & in Concilio Lateran. *can.*16. quo vetitum, Ne Canonici & Clerici cappas manicatas, intra Eccleſiam, ad Officium divinum deferrent: quod idem prohibuit Galo Cardin. in Conſtitut. A.C. 1208. *cap.*3,4. Quemadmodum *alatæ Capæ* pariter Clericis interdictæ leguntur, in *Statutis* Odonis Epiſc. Pariſ. Præterea aſſutæ *Capis* erant & cohærebant caputia, atque ita induebantur, ut, cùm maximè clauſæ eſſent, caput per collare ſeu foramen collaris immitteretur. Inprimis verò Monachorum hæc veſtis fuit, uti docet Theodenarus *Epiſt. ad Carolum M.* de Monachis Caſin. Ekkehardus Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 1. Alii. Clericis Regularibus tribuitur, in *libro Ord.* S. Victoris Pariſ. *cap.*18. & inter Eccleſiaſticas veſtes recenſetur, apud Wibertum Archidiac. in *Vita* S. Leonis IX. *cap.* 8. & alibi paſſim. Recèns baptizandis tribuitur, apud Conr. Urſpergenſem, ubi eadem fortè *Cappa* eſt cum *Capulla* ſeu *Chriſmali*, &c. V. Car. du Freſne in voce *Capa*. Dominico Macro, *Cappa* propria fuit in Eccl. Rom. veſtis Cantorum, ex Gemin. *lib.*1. *cap.*127. cujus ſignificationes myſticas exponit Rupertus *de Divin. Offic. lib.* 3. *cap.*24. Ibidem *Cappâ* magnâ ſeu longâ, cum capucio, pellibus vel ſerico, prout tempus poſtulat, ſuffulto, utuntur Cardinales, Epiſcopi & in multis Cathedralibus etiam Canonici; Beneficiati item Romæ, in Eccleſiis Patriarchalibus: niſi quòd Beneficiatorum cinericei, Canonicorum verò coloris eſt candidi armellini. Piſis tamen Canonici, ex vet. privilegio, à Pio IV. confirmato A.C. 1560. cappam gerunt rubeam: uti & XX. Mediolanenſis Cathedralis Canonici, *Cardinales* dicti, & aliquot in ſolennitatibus Canonici Capuani. Antiquitus tamen Canonicorum *Cappam* nigri fuiſſe coloris, Monachorum ad inſtar, ex parte anteriori apertam & unitam tantùm inferiùs, docet idem Macer, ex *Conſtitutionibus* aliquot MS. Nicolai III. Sed & talem Vaticanæ Eccleſiæ Canonicos geſtaſſe, etiam tempore Innocentii III. legas apud Torrigium *de Crypt. Vatican.* ut & Canonicos Regulares Lateranenſes, *Ibid.* Cœterùm *Cappa* violacea, cum pelle, à Nicolao V. Canonicis Vaticanæ Eccl. & Beneficiatis conceſſa eſt, A.C. 1454. eodem teſte. Pontifex, in diebus mœſtitiæ fert *Cappam* rubram, ex ſaja armellino ſubſuta, & anteriori parte apertâ, quæ in *Ceremoniali* appellatur *Chlamys Coccinea*, *Chlamys rubea & Mantum.* In nocte verò Nativitatis intervenit ad Matutinam, cum cappa ex ſerico villoſo: uti Bonifacius IX. inſtituit. &c. Plura hanc in rem V. apud præfatum Macrum & fratrem ejus in *Hierolexico*.

Caparum in Eccleſia Rom. genera quædam.

Capæ Chorales, quibus Clerici vel Sacerdotes in Choro amiciuntur, ſic deſcribuntur apud Rupertum *de div. Officiis lib.* 2. *cap.*14. *Capas quoque in majoribus feſtis ſuperinducimus — quæ bene ab inferiori parte patulæ ſunt, & omnino præter neceſſariam fibulam inconſutæ — fimbriis quoque ſubter ornatæ ſunt.* Propriæ Cantorum, Honor.

Capæ foratæ prohibentur Decanis, Archidiaconis & Archipresbyteris, in *Conſtitut.* Galonis Cardin.

Capa Ordinarii, memoratur in *Chron.* Andr. *pag.*629. de qua litigare, Gall. *diſputer de la chape de l'Eveſque*, proverbium notum eſt, h. e. de relitigare, quæ nec actori, nec reo, ſed tertio cuidam competit.

Capa Robert, cum vel ſine penna & capucio, vel almuſſa, occurrit in *Statutis* Maſſilienſibus MSS. A.C. 1276. citatis Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Capa Romana, cujus meminit Ademarus Cabanenſis de Epiſcopo Lemovic. *pag.* 176. *Per* 7. *dies indutus proceſſit ſtolâ ſanctificatâ & indumentis, cum quibus benedictus fuerat, & cum capa Romana, abſque colobio tamen & caſula.*

Capæ Rotundę clauſæ, occurrunt in Synodo Bajoc. A. C. 1300. *can.*33. alibique, ubi earum uſu Clericis & iis, qui in ſacris Ordinibus conſtituti ſunt, interdicitur.

Capa Rubea, Romanorum Pontificum propria fuit, teſte Damiano *lib. I. Epiſt.* 20. ubi de Cadaloo Antipapa.

Capa S. Martini, quâ Martinus olim, Sanctis annumeratus, corpus ſuum tegebat, maximo in pretio fuit olim apud Galliæ Reges, uti vidimus ſuprà, in voce *Capa*.

Capa cum Tintinnabulis, quarum illa pæne aurea fuit tota margaritis gemmisque eximiè ſplendens; hæc inferiùs reſonantia itidem ex auro: miſſa legitur, Hugoni Abbati Cluniacenſi, à Rege Galliæ, apud Auctorem Anonymum *de Miraculis S. Hugonis Cluniacenſis.* Fortèad imitationem veſtimentorum Summi Sacerdotis Hebr. in V.T.V. Auguſtin. *Quæſt. in Exod. lib.* 2. *cap.*119.

Cappadocia, adde: Sub Pontica Diœceſi, ab Aſiana diverſâ, unà cum Galatia, Paphlagonia, Armenia min. & Ponto Polemoniaco, olim comprehendebatur; Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.*807. Cœterùm à Perſis ignem ſacrum hæc gens accepit. Strabo *lib.*15. Ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ πολὺ ἐςι τὸ τῶν Μάγων φῦλον, οἳ καὶ Πύραιθοι καλοῦνται: πολλὰ δὲ καὶ τῶν Περσικῶν Θεῶν ἱερά. *In Cappadocia eſt maxima Magorum multitudo, qui Pyræthi vocantur & plurima Perſicorum Deorum templa.* Ἀ quibus Pyræthis dicta Πυραιθεῖα: de quibus ibidem mox legas, Ἔστι δὲ καὶ Πυραιθεῖα σηκοί τινες ἀξιόλογοι· ἐν δὲ τούτοις μέσοις βωμός, ἐν ᾧ πολλή τε σποδὸς καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάττουσιν οἱ Μάγοι, *Sunt & Pyræthea ſepta quædam ingentia, in quorum medio ara eſt: In ea Magi & cinerem multum & ignem perennem ſervant.* Narrat deinde, quomodo in iis ſacra faciant; qua de re quoque V. Voſſium *de Idolol. lib.*2. *cap.*9. Ut autem cultum Ignis ac Solis, ita & Lunæ, ab iiſdem accepere Cappadoces. Itaque Divam illam, quæ in ſomnis Syllæ præbuit fulmen, Anaitidem ſeu Zaretim, vocandam cenſet Voſſius; hoc enim apud Perſas Veneri ſeu Lunæ erat nomen. Dubitat tamen Plutarchus, an potiùs fuerit Minerva vel Bellona. Sic enim is in Sylla: λέγεται δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτοῦ Σύλλᾳ φανῆναι Θεὸν ἣν τιμῶσι Ῥωμαῖοι, παρὰ Καππαδοκῶν μαθόντες, εἴτε δὴ Σελήνην οὖσαν, εἴτε Ἀθηνᾶν, εἴτε Ἐνυώ· ταύτην ὁ Σύλλας ἔδοξεν ἐπιστᾶσαν ἐγχειρίσαι κεραυνὸν αὐτῷ καὶ τῶν ἐχθρῶν ἕκαστον ὀνομάζουσαν τῶν ἐκείνου, βάλλειν κελεύειν, τοὺς δὲ πίπτειν βαλλομένους καὶ ἀφανίζεσθαι, *Dicitur etiam ipſi Syllæ in ſomnis ſe obtuliſſe Dea, quam ex diſciplina Cappadocum Romani colunt, ſive ea Luna, ſive Minerva, ſive Bellona ſit. Hæc Syllæ viſa eſt aſſiſtere, & fulmen ei tradere, juſſitque ſingulis nominatis inimicis ejus ferire; illi icti concidere atque è medio dilabi.* Ubi inter alia videmus, cultum hujus Divæ à Cappadocibus ad Romanos deveniſſe: quam Lunam potiùs eſſe, quàm alterutram ex reliquis duabus, judicat Voſſius *de Idol. lib.* 2. *cap.*22.

Cappadox, equi nomen in Circenſibus, Salmaſius *ad Solinum pag.*895. Optimi enim in hac regione equi gignebantur. Solinus de Cappadocia *cap.* 45. *Terra illa ante alias altrix equorum, & proventui equino accommodatiſſima eſt - iis ineſſe judicium, documentis pluribus patefactum eſt, cùm jam aliquot inventi ſint, qui non niſi primos dominos recognoſcerent - inimicos partis ſuæ norunt, adeò ut inter prælia hoſtes morſu petant. Sed id majus eſt, quòd rectoribus perditis, quos diligebant, arceſſunt fame mortem.*

Capparis, apud Plinium *lib.*13. *cap.*23. *firmioris ligni frutex, ſeminisque & cibi vulgati, caule quoque unà plerunque decerpto.* Et *lib.*15. *cap.*29. ubi caulem in cibos receptum ait, *In fruticoſo genere cum caule capparis.* V. eundem *lib.*20. *cap.*15. ubi de natura ejus, ac uſu medico.

Cappella, V. ſuprà *Capella*.

Capra, atque hircus, olim Mendeſiis culti, teſte Clem. Alexandrino in *Admonit. ad Gentil.* etiam *Capras* divino coluerunt honore incolæ urbis Copti; tanquam Iſidis ἄθυρμα, *ludum & oblectamentum*, ut ait Ælianus *de Animal. lib.*10. *cap.*23. Sed hi mares comederunt: contrario planè Mendeſiorum more, qui capro ſive hirco potiùs id honoris habuere. Herodotus *Euterpe*, Σέβονται πάντας τὰς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ Αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι. *Capris etiam divinum Mendeſii honorem tribuunt: ac magis maribus quàm fœminis. Atque ex iis Caprarii præcipuo ſunt in honore.* Subdit dein, ut, ſi *Caprariorum* Princeps deceſſerit, ingens totam illam regionem occupet luctus: ac paulò antè dixerat, Pana, ut Græcis, ita Ægyptiis quoque, pingi ac ſculpi caprinâ facie & hircinis cruribus: utque cum crederent ſimilem eſſe Deorum aliis. V. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.*3. *cap.*74. Apud Romanos verò, Flamini Diali lege fuit interdictum, non modò ne veſceretur caprâ, verùm etiam ne tangeret eam, atque adeò quoque ne nominaret quidem, Idem *lib.*3 *cap* 93. An quòd ab animali fœtido ac luxurioſo abhorrerent; an quòd morboſum timerent, Comitialique labe crederent obnoxium? ut Plutarchus diſputat *quæſt. Rom.*111. V. quoque Aulum Gellium *lib.* 10. *cap.*15. At divinâ lege inter animalia munda, hincque non eſui tantùm, ſed & ſacrificio, apta habita eſt. Levitici *cap.*1. *verſ.*10. *Quòd ſi è grege oblationem ſuam ex ovibus aut ex capris offeret in holocauſtum.* Et *cap.*3. ubi de Sacrificio Euchariſtico, *Sin autem* capra *oblatio ejus, tum offeret illam coram Jehova*, &c. Unde ad gentes ritus translatus eſt. Apollini enim *capris albis* litatum eſſe, legimus apud Livium *lib.*25. *cap.*12. *Senatusconſultum factum eſt, Ut Decemviri ſacra Græco ritu facerent, iisque hoſtiis, Apollini bove aurato & capris duabus albis auratis, Latonæ bove fœmina aurata* &c. Sed & equitationi adhibitas capras, docet locus πολυθρύλλητος Juvenalis *Sat.*5.

Qui tegitur parmâ & galeâ, metuensque flagelli
Diſcit ab hirſuta jaculum torquere capella.

Nempe in primis militiæ rudimentis tyrunculi, capris inſidentes, jaculari diſcebant. Sic *capris* ad eſſedum junctis nonnullos geſtari

geſtari conſueviſſe, legimus apud Martialem *lib.* 4. *Epigramm.*51.

Geſtari junctis, niſi deſinis, Hedile, capris,&c.

V. inprimis, ubi de *Mambrinis capris* infrà. Dicta eſt autem *Capra* Hebr. עז *ez*, à robore; quia *capra* cum ovibus collatæ, ἰσχύουσι μᾶλλον, *valentiores ſunt*, ut Philoſophus ait *Hiſtor. lib.*8. *cap.*10. Certè, non ſolùm nonnullis in locis apros audent aggredi, quod inprimis de *Capra unicorne*, quæ in Segeſtana & Bulgaria frequens, legitur, V. quoque Oppianum *Cynegetic lib.* 2. *verſu* 326. ſed & ad bovis magnitudinem accedunt, in Libya. Ælianus *lib.* 14. *cap* 16. Atque ab hoc *ez* Hebr. videtur factum Græcum αἴξ. Grex verò caprarum חשיף, *chaſiph*, iiſdem dicitur voce maximè propriâ, quæ ſolùm extat 1. Regum *cap.*20. *verſu* 27. ubi Iſraëlitarum turmæ puſillæ duæ, immenſæ hoſtium multitudini neutiquam conferendæ, fuiſſe dicuntur præ iis, *ut caprarum duo greges.* Hi enim ſemper parvi, ut Varro notat *R. R. lib.*2. *cap* 3 ubi in agro Gallio, ſatis magnum gregem dicit habitum eſſe, circiter quinquagenas; in Salentinis verò & in Caſinati, ad centenas paſcere ſolitas. Namque *capræ*, ait, *laſcivæ ſunt & quæ diſpergant ſe: contrà oves, quæ ſe congregent & condenſent in locum unum.* Et paulo pòſt, *quòd in magnis* (gregibus earum) *citò exiſtat peſtilentia*,&c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part prior. lib.II. cap.*51. De *Caprarum* verò cultu, apud Indos hodiernos P. de Valle *Itiner. tom.IV.* & de illarum in hominibus veſtiendis uſu, infrà ubi de *Caprinis pilis*, ut & in voce *Izane*. Nec omittendus, *Capram* in hoſtium conſpectu mactandi mos, Lacedæmoniis olim uſitatus, de quo Xenophon *in Republ Lacedæm.* & *Lycurgo* diſſerens, quotquot aderant tibicines, tibiâ ceciniſſe, & neminem Spartanum ἀστεφάνωτον fuiſſe, h e. *ſertis caruiſſe*, dum ritus hic perageretur, inter alia ait Quod de Celtis quoque tradit Ælianus *Var. Hiſtor. lib.*12. *cap.*23 V. Car. Paſchalium *Coronarum lib* 8. *cap.*4.

Capra Candida, apud Ietas, tumulum Homeri demonſtravit olim, quòd Manibus ejus caprâ parentarent Jetæ. Unde Varro apud A. Gellium, *lib.*3. *cap.*11. Homeri imagini hoc Epigramma *in libro de Imaginibus* appoſuit,

Capella Homeri candida hæc tumulum indicat,
Quòd hac Jetæ mortuo faciunt ſacra.

Ad quem locum V. *Notas* Antonii Thyſii I C.

Capraria Inſ. adde: At *lacertis grandibus eam refertam* Plinius habet, *lib.*3. *cap.*5. Unde *Saurariam* Inſulam hanc appellatam fuiſſe conjicit Salmaſius. *Sauras* enim pro lacertis etiam Latini dixere. Lælius *in Erotopægnio*, apud Apulejum *Apolog.*

Sauræ, illices bicodulæ.

Et facilis error, ut pro Σαυραρία, *Capraria* legeretur. V. eum *ad Solinum pag* 1313.

ad S. Capraſium, vulgò S. *Grapaſi*, vicus eſt Galliæ, ad fluvium Duranium, quemadmodum & vicus S. Fidis *S. Foy*; quorum ille à Capraſio Martyre, iſte à Fide virgine ac Martyre appellationem traxit. Had. Valeſius *Notit. Gall.* in voce *S. Gaudentii caſtrum.*

Caprea, Hebr. צבי *tſebi*, à decore. Hinc paſſim in Cantico Sponſus *capreæ* comparatur & *hinnulo cervorum*; idque ratione formæ, ut multi volunt: quia de eodem Sponſo dicitur Pſalm. 45. *verſu* 3. *Filiorum hominis pulcherrimus es.* Bochartus tamen potiùs ob improviſam celeritatem, in iis, quæ ſui decreti ſunt, exequendis, Sponſum *capreæ* vel *hinnulo* ibidem aſſimilari docet. Sed & per *Capreas & cervas agri, adjurat* Sponſus *Filias Hieruſalem Cap.* 2. *verſu* 7. & *Cap.*3. *verſ.*5. tanquam res ſibi apprimè charas: id eſt, orat ac deprecatur,&c. Certè amabile omnino hoc animal, unde hinnulum capreæ *gazal* Arabes vocant (vulgò *gazella*) nomine ab *amore* ſumto: *Gazala* enim, illis *aliquem amatorio ſermone demulcere*, notat. Hinc Coptitæ, quos mares quidem è capreis mactare, & comedere, nulla vetabat religio, fœminas tamen colebant & conſecrabant, eas in deliciis Iſidi eſſe perſuaſi, teſte Æliano *Hiſtor. Animal. lib.*10. *cap.*23. Et Martialis *lib.*13. *Epigr.*98.

Delicium parvo donabis dorcada nato.

De bubalo quoque, quod dorcadi congener eſt animal, Oppianus *Cyneget. lib.*2.

Ὄμμασιν αἰγλήεις, ἐρατὸς χρόα, φαιδρὸς ἰδέσθαι,
Oculis eſt ſplendidus, colore amabilis, aſpectu lætus.

Oculi inprimis earum venuſti & acres, unde nomen illis δορκάδων, quod multæ puellæ ab iis mutuatæ ſunt, impoſitum, V. infrà in voce *Dorcas.* Meminit *Capreæ* in cibis Moſes Deuteron. *Cap.*12. *verſu* 15, 22. & *Cap.*14 *verſu* 5. & *Cap.*15. *verſu* 22. Auctor etiam *libri* 1. Regum *cap.*4. *verſ.*23. ubi de cibariis Salomonis. Arabes quoque ejus eſum multum commendant, præ reliquis ferinis, Avicenna, Razi apud Damirem & Avenbitarem. Sed & apud Athenæum *lib.*9. Palamedes Eleaticus ait, οὐκ ἀηδεῖς κρέας τὸ τῶν δορκάδων, *Caprearum carnem* non eſſe injucundam. Et Philoſtratus *lib* 2. in Indorum conviviis integras apponi capreas conſueviſſe, refert. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.III. cap.*25. *& ſeqq.*

Capricornus, adde: Eum Latini cum hac effigie oſtendunt ♑. Græci verò ſic ſimulant, ♑, veluti frigore contractum ἐν τῇ Ἀφροδισίᾳ finxere. Manilius,

Tuque tuo Capricorne gelu contractus in aſtris.

Cum cauda piſcis involuti pingitur, in vett. monumentis. Aliquando tamen cum recta piſcis cauda, ut in Annulo LXXXV. Gorlæi, & LXXXVII. Sed & quidam Capri imaginem pro Capricorno dederunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 237.

Caprificus arbor, ficus eſt è ſylveſtri genere, nunquam matureſcens, ſed, quod ipſa non habet, aliis tribuens Culices enim parit ψῆνες Græcis, qui fraudati alimento in matre putri ejus tabe, ad cognatam volant: morſuque ficorum crebro, hoc eſt, avidiore paſtu, aperientes coria earum atque ita penetrantes, intus ſolem primò ſecum inducunt, cerealeſque auras immittunt, foribus apertis. Mox lacteum humorem, hoc eſt, infantiam pomi, abſumunt: quod fit & ſponte. Ideoque ficetis caprificus permittitur ad rationem venti, ut flatus evolantes in ficus ferat. Inde repertum, ut illatæ quoque aliunde & inter ſe colligatæ injicerentur fico: quod in macro ſolo & Aquilonio non deſideratur,&c. Verba ſunt Plinii *lib.*15. *cap.*19. ad quæ V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1335. Fuiſſe *Caprificum* ſeu Ficum ſilveſtrem, arborem illam, ſub qua inventa Lupa ubera felitanda præbuit Romulo & Remo, tradit Plutarchus, *in Romulo*, quam *Ficum* alii Auctores vocant, V. ubi de *Ficu Ruminali*,&c. Hinc *Caprificari*, apud eundem Plinium, quod Theophraſto eſt ἐρινάζειν & ὀλυνθάζειν; aliis συκάζειν & ἀποσυκάζειν, h. e. τὰ ἐρινὰ, ut habet Pollux, συλλέγειν καὶ ἐπικρεμαννύναι, *groſſos*, ſeu *ficus immaturas colligere & ex capifrico ſuſpendere.* Item ἐπικνίζειν: Et quia θρῖα ſunt folia ficus, θριάζειν. i. φυλλολογεῖν τὴν συκῆν, *ficuum folia decerpere*, collucandi gratiâ. Quibus verbis, ex variis ficuum nominibus deſumptis, propriè ſignificatur quidquid ad eorum curam pertinet. Unde Amos Propheta, *cap.*7. *verſ* 14 ſeipſum cùm vocat בולס שקמים, *boles ſikmim*. i. *vellicantem ſycomoros*, intelligendus eſt, *qui ficus colit & ſycaminos*, quaſi ὁ συκάζων, ὁ ἐρινάζων, ὁ ὀλυνθάζων, ὁ ἐπικνίζων, ὁ θριάζων, & ſi quid aliud in ficus cultura requiritur. Cùm verò ſycomori fructus non ſit magnæ rei, Propheta, *ſe neque Prophetam fuiſſe, neque Prophetæ filium, ſed bubulcum*, boles ſikmim, i. e. *ſycomoros vellicantem*, dicens, infimæ ſe ſortis homuncionem & in re tenui natum, ita ut miſeram vitam parco & frugali victu ægrè ſuſtinuerit, ne cogitaſſe quidem de Prophetico munere inter Iſraelitas obeundo, donec ad id vi majore impulſus eſſet, indigitare voluit. Sam. Bochartus *Hierozoici Pars. prior. Lib.II. cap.*39.

Caprimulgi, Plinio *lib* 10. *cap.*40. *appellantur grandioris merulæ aſpectu*, (in MSo reperitur, *grandiores*, ac pro *aſpectu* Pincianus emendat *à ſuctu*: ut videatur legendum, *Caprimulgi appellantur, grandiores merulâ, à ſuctu) fures nocturni: interdiu enim viſu carent: intrant paſtorum ſtabula, caprarumque uberibus advolant, ſuctum propter lactis; quâ injuriâ uber emoritur, capriſque cæcitas, quas ita mulſere, oboritur.* Græcis Αἰγοθῆλαι. V. Voſſium *de Idolol. lib.*3 *cap.*80. *&* 85. *ubi de variis rapacium avium generibus.* In Creta id fieri, apud Bellonium legimus, *Obſervat. lib.I. cap.*10. Sed & pueris ſive ante luſtrationem ſive poſt dormientibus *Caprimulgus* inſidiari olim credebatur, quem Copti Βεριλλου, h e. *Matrem puerorum*, vocitabant, teſte Kirchero *Part.*3 *Lex. Copt.* quemadmodum & Lilith, quam vocem apud Eſajam *cap.*34. *verſu* 14. Paguinus *Strigem* reddit: quæ Iſidoro nocturna avis eſt & lac præbere dicitur naſcentibus, ut de Sagis ſeu Strigibus nil dicam. Certè de infantibus ejuſmodi injuriâ vexatis, memorabile exemplum refert Thomas Bartholinus *Hiſtor.* 9. *Cent.*1. ſimileque apud Ovidium legimus de Strigibus, *Faſtorum lib.*6.

Ad thalamos venere Procæ. *Proca natus in illis*
Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque abſorbent avidis infantia linguis,
At puer infelix, vagit, opemque petit.

V. præfatum Bartholinum quoque *de Puerperio vet.*

Caprini pili, in veſtium uſum adhibiti, olim hodieque. Alicubi enim capræ longiore ſunt pilo, & tondentur ut oves, villis eorum varios in uſus adhibitis. Sic in Hiſpania, circa Cynetas, Feſtus Avienus in *ora Maris.*

Hirtæ hic capellæ, & multus incolis caper
Dumoſa ſemper intererrant ceſpitum
Caſtrorum in uſum & nauticis velamina,
Productiores & graves ſetas alunt.

Idem de capris Phrygiæ, Varro *R. R. lib.*2. de Lyciæ, Ælianus *lib.*16. *cap.*30. de Africæ, circa Cinyphem amnem, Virgilius *Georgic. lib.*3. de Ciliciæ, Plinius, memorant. Quorum hic *lib.*8. *cap.*50. *In Cilicia*, inquit, *circaque Syrtes villo tonſili veſtiuntur*: ubi alii legunt, *circaque Syrias*, non malè; cùm in Iſraele mulieres *caprarum pilos* neviſſe, conſtet, & ex iis aulæa facta, quibus Tabernaculum tectum, V. Exodi *cap.*25 *verſu* 4. & alibi paſſim. Quo modo Scenitarum Arabum tentoria Solinus cilicina fuiſſe ſcribit, id eſt, ut ipſe interpretatur, *è caprarum pilis texta*,&c. Cùm autem *caprini villi* duæ ſint ſpecies, unus *craſſior*, ex quo fiebat pannus, Arab. *meſcha*, cujus uſus in ſaccis & ciliciis; alter longè *ſubtilior* eſt, è quo panni cymatiles tantæ tenuitatis, ut ſericeis parùm cedant, fieri conſuevere. Andreas Bellunenſis de utroque, *Lana*, inquit, *merhazi, eſt lana capræ ſubtiliſſima, ex qua fiunt Zambelotti & alia vellera ſubtilia — Meſcha rudis eſt panni genus, contextum ex pilis aſinorum & caprarum, at interdum ex ſolis caprinis, ex quo, qui deſerta habitant Arabes, tentoria & ſaccos ſibi conficiunt.*

Unde facile eſt conjicere, cur hujuſmodi *caprarum villos* Mical in Davidis cervical impoſuerit, nempe ut ejus cæſariem aliquo modo referrent. Capras enim in Oriente pilos habere, humanis non omnino abſimiles, diſcas ex Apulejo *lib.3.* Proinde galericuli ex hœdina pelle confecti, ad diſſimulandam calvitiem Martialis meminit *lib.12. Epigramm.45.*

Hœdinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora verticeſque calvæ.

Et Rebecca, hœdinis pellibus texit Jacobi collum ac manus, Geneſ. *cap.27. verſu 26.* ut haberetur pro fratre Eſavo, qui toto corpore erat hirſutus, &c. Inprimis verò ad *Caprini pili* commendationem facit, quòd capilli Sponſæ cum caprarum pilis conferuntur, Cantic. *cap.4. verſu 1.* quas alicubi habere *ὡς βοστρύχους καὶ ὡς ἕλικας κόμης, quaſi cincinnos & quoſdam comarum cirros,* ſeu, ut Geſnerus interpretatur, *pilos, ut muliebres cirros, implexos* (quia ex multorum ſententia *βόστρυχος* propriè *muliebris cirrus eſt*) Calliſthenes refert, apud Ælianum, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. I. Lib.II. cap.51.*

Capripedes, Græcè Αἰγίποδες & Αἰγιπόδαι, commune epitheton Panum, Sylvanorum & Satyrorum, apud Poëtas, quamvis aliàs hi inter ſe diverſi ſint. De Panibus, Poëta,

Capripedes calamo Panes hiante canent.

Sylvanus ſimiliter, cum cupreſſo, quam ferebat cum radice avulſam pingi ſolitus, Græcis Αἰγίπαν dicebatur, teſte Plutarcho, V. Plinium *lib 15. cap.20.* Sic & Satyri, quamvis nec fiſtulam, nec pedum, nec pellem pantherinam, nec coronam ex pinu geſtabant, ut Panes vel Fauni, cœtera tamen ſimiles erant, cornua viz. & pedes cruraque ad inſtar caprarum: Unde & *Capripedes Satyri* Lucretio & Horatio indigetantur, & paſſim *αἰγίποδες* & *κεράσται* Græcis appellantur. Ad quorum *Capripedum* ſimilanda crura ὑπόξυλα & arida, Grallatores crura lignea, h. e. ligneas perticas cum ſurculis, *καλόβαθρα* quoque dictas, Auctori *Gloſſarum*, geſtabant. Feſtus, *Grallatores — ut in ſaltatione imitarentur Ægipanas, adjectis perticis furculas habentibus, atque in his ſuperſtantes. ob ſimilationem crurum ejus generis gradiebantur. utique propter difficultatem conſiſtendi.* Cœterùm quid *Pedibus Capræ*, in fabula Panis (quo nomine *Univerſum* indigitari conſtat) indigitatum voluerint Vett. his explicat Verulamius: *Acutiſſima*, inquit, *eſt allegoria de pedibus capræ, propter aſcenſionem corporum terreſtrium, versùs regiones aëris & cœli, ubi etiam penſilia fiunt & inde dejiciuntur magis, quàm deſcendunt. Capra enim animal ſcanſorium eſt, eaque in rupibus pendere atque in præcipitiis hærere amat. Similiter etiam res, licèt inferiori globo deſtinatæ, faciunt, idque miris modis, ut in nubibus & meteoris manifeſtiſſimum eſt. Imò non ſine cauſa Gilbertus — dubitationem injecit; Num non fortè corpora gravia, poſt longam à terra diſtantiam, motum versùs inferiora paulatim exuant.* V. eum *de Sapientia Vett. in Panis fabula*, & plura de his *Capripedibus*, apud Salmaſium *ad Solinum pag.413 & 414.*

Capruginei Lumbi, in indice Pontificalis cœnæ Metelli, apud Macrobium: à *capro* dicti ſunt. Malè enim *aprugni* vulgò legitur. Salmaſius *ad Solinum pag.455.*

Caprus, Græcè Κάπρος, amnis in Tigrim influens, Ptolom. de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.698.*

Capſa, memoratur Juvenali *Sat.10. verſu 114.*

Eloquium aut famam Demoſthenis, aut Ciceronis,
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos, anguſtæ vernula capſæ.

Ubi ex vet. Grammatico diſcimus, deſignari puerum adhuc diſcentem, quem arcula ſequatur, in qua reponantur codices. *Capſas* autem & armaria librorum recenſuit, & Jul Paulus *lib.3. Sent tit.8.* Et hæ pueriles *capſæ* minuſculæ videntur fuiſſe, utpote ad geſtandum habiles; ideoque *anguſtas* vocavit Poëta, ad earum diſcrimen, quæ majores erant & ſtatariæ, quarum videtur meminiſſe modò dictus Paulus. Hinc *Capſarius*, quem Pædagogo adjungit Pignorius, ex auctoritate Ulpiani *leg 13. de manum. vind. Si Collactaneus, ſi Educator, ſi Pædagogus ipſius: ſi Nutrix, vel filius filiave alterius eorum, vel Alumnus, vel Capſarius*, &c. Sed & *Capſarii* dicebantur, qui in balneis veſtimenta accipiebant cuſtodienda, quòd ea *capſis* includerent, nomen ſortiti. Hi ad fores ſtare ſolebant, ut Epiphanius docet, cùm de Adamitarum moribus peſſimis agens, illos inter cœtera etiam *nudis corporibus conventus habuiſſe in hypocauſtis*, refert, *& ad fores adſtitiſſe ipſis quoſdam Capſariorum inſtar, qui eorum veſtimenta ſuſciperent & cuſtodirent.* Etiam illi *Capſarii* Romanis nuncupati, qui *capſæ* nummariæ apud Argentarios & Nummularios, fuere præpoſiti: & *Capſarii*, capſarum opifices; quibus aliquam vacationem munerum graviorum conditio tribuit; ut ſunt *Menſores, Optiones, Valetudinarii Medici, Capſarii artifices & qui foſſam faciunt*, &c. V. Laur. Pignorium *de Servis* & Tit. Popmam *de operis Servorum*: quorum ille, an *Capſarii* balneares ſervi, an liberi, fuerint, inambiguo relinquit. In Eccleſia Rom. *Capſæ*, in quibus reliquiæ Sanctorum, memorantur Gunthero *Ligurini lib.3.*

—— ——— —— Capſæque piorum
Cuſtodes cinerum, prælato thure vaporum.

Quarum benedictiones habentur in *Ordine* Rom. Unde *Capſarium*, earum theca, in *Teſtamento* Perpetui Epiſc. Turon. Sed & *Capſellæ* & *Capſulæ*, eadem notione occurrunt, apud Adrevaldum *de Mirac. S. Benedicti cap.7.* In *Statutis* antiquis Cartuſienſibus, *Capſula* memoratur, in qua aſſervatur hoſtia conſecrata, ut vocant, reſervanda ad infirmós, &c. Apud Gregorium Turon. *de Vitis Patrum cap.7.* *Capſa* pars eſt caſulæ: *Capſa hujus indumenti* (caſulæ) *ita dilatata erat atque conſuta, ut ſolent in illis candidis fieri, quæ per Paſchalia feſta Sacerdotum humeris imponuntur.* Quam paulo poſt *Cucullum* vocat, &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* Sed & Pariſiis *Capſa*, Gall. *Capſe*, in Sorbona, vocatur pyxidicula ex cupro aut ſtanno, in quo ſuffragia Doctores reponunt, cùm aliquis poſt examen pro Licentia ſubitum vel admittendus vel rejiciendus venit, &c. Cœterùm, *Fagum, quanquam fragilem & teneram, ſectilibus laminis in tenui flexilem, capſiſque ac ſcriniis ſolam utilem eſſe*, docet Plinius, *lib.16. cap.43.*

Capſi, in Ludo Latrunculorum, loculi ſunt lineis diſtincti, in quibus calculi ſtatuuntur, aliàs *carceres*, & *mandræ*, & *ſepta*, Græcè *χαρακώματα*. In Teſſerarum luſu, lineæ ſic dicuntur & ſcripta, per quæ calculi currunt, *κάψοι*, pro *ψῆφοι*, apud Johannem Antioch. *περὶ λεχανολόγ.* quæ vox Latina planè eſt & parietem craticium aut vallum, aut ſeptum ſignificat. Hinc *capſus* in plauſtro, quem Græci *κάναθρον* vocant: & *capſum animalium*, pro ſepto vel ſtabulo, apud Vellejum; recentior ætas Latinorum *fundem* dixit: Sed verius eſt, *caſſum* pro *capſum*, ex more loquendi, quem infima Latinitas habuit, manaviſſe. Sic *caſſetam* pro *capſeta*, h. e. parva capſa, Galli vulgò dicunt: & *caſſam* alicujus Sancti, pro *capſa*. Inde igitur *κασσοὶ* Græcis, pro *καψοὶ*, loculamenta calculorum in tabula: quæ & *puncta* & *ſcripta* & *lineæ* dicebantur, & *χαμαιτυπαὶ χῶραι* Græcis & *χαμαί*. Hujuſmodi autem *capſos* XII. tabula luſoria habuit, in quibus calculi collocabantur & per quos variè, ſecundùm teſſerarum jactum, movebantur: unde *ποικιλότευκτον θέσιν* calculorum vocat Agathias *Epigramm. in tabulam Zenonis*;

Τοίην ποικιλότευκτος ἔχοι θέσις,

i. *ordo*, uti nominavit Quintilianus: *Repetito totius certaminis ordine, quo dato erraſſet, recordatus.* Ariſtænetus *ποικίλας μεταγωγὰς τῶν ψήφων* dixit, *Epiſt.23. lib 1.* Atque in his *dabantur* calculi; hoc enim verbum proprium calculorum, ſicut *jaci* teſſerarum: Quotieſcunque autem aliquis calculum dediſſet, & mox pœnitentiâ ductus datum reducere ac revocare vellet, licebat hoc ei facere, modò fieri concederet is, qui cum ludebat. Cicero, *Ita tibi concedo, quod in duodecim Scriptis olim, ut calculum reducas, ſi te alicujus dati pœnitet:* Græci *ἀνάθετος ψῆφος*, & ſimpliciter *ἀνάθετος*, dixerunt, &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo.* At *Capſum* Eccleſiæ, apud Gregorium Turon. *Hiſtor. lib.2. cap.14.* *Habet* (hæc Baſilica) *in longitudine pedes 155. in latum 60 habet in altum uſque ad cameram pedes 45. feneſtras in altario 32. in* capſo 20. *columnas 41. in toto ædificio feneſtras 52. columnas 120.* &c. Carolo du Freſne eſt ea ædis ſacræ pars, quæ retro altare eſt & editior olim erat, *Capitium* quoque appellata, unde *capſum* formatum videtur. Manſit dein appellatio parti illi, in qua Altare, præſertim iis in Templis, in quibus Capitium editius non erat. *Caput Eccleſiæ* eam partem vocat Helgaudus in *Roberto R.* Aliique. V. præfatum du Freſne in *Gloſſar.*

Capta, injuſto bello, poſſeſſoribus ſuis reddere ratio jubet. Sed & factum id ſæpe legimus. Livius certè cùm retuliſſet à L. Lucretio Tricipitino victos Volſcos & Æquos, expoſitam ait in Campo Martio prædam, ut ſuum quiſque per triduum cognitum abduceret. *lib.3.* Idem cùm narraſſet, Volſcos à Poſthumio Dictatore fuſos, *prædæ pars*, inquit, *ſua cognoſcentibus Latinis atque Hernicis reddita: partem ſub haſta Dictator vendidit.* Alibi, *Biduum ad præcognoſcendas res datum dominis.* Idem, ubi Samnitium de Campanis victoriam narraverat, *quod lætiſſimum victoribus fuit, captivorum recepta ſeptem millia & quadringenti: præda ingens ſociorum: acciti que edicto domini ad res ſuas noſcendas recipiendaſque præſtituta die.* Mox ſimile recitat factum Romanorum, *Samnites*, inquit, *Interamnam coloniam Romanorum occupare conati, urbem non tenuerunt: agros depopulati cùm prædam aliam inde mixtam agerent, in victorem incidunt, Conſulem ab Luceria redeuntem, nec prædam ſolùm amittunt, ſed ipſi — cæduntur. Conſul Interamnam edicto dominis ad res ſuas noſcendas recipiendaſque convocatis, exercitu ibi relicto Comitiorum causâ Romam eſt profectus.* V. eundem, ubi de præda, quam ad Ilipam Luſitaniæ urbem Corn. Scipio ceperat; item ubi de pugna T. Gracchi ad Beneventum *lib.24.* Sic de L. Æmilio Gallorum victore Polybius *Hiſtor. lib.2.* *Τὴν λείαν ἀπέδωκε* ait, *τοῖς κεκτημένοις, Prædam iis reddidit, à quibus abacta fuerat.* Quod Scipionem quoque feciſſe, cùm Carthagine capta multa ibi inveniſſet donaria, quæ è Siciliæ urbibus & aliunde Pœni eò advexerant, Plutarchus *in Apophth* & Appianus *in Punic.* narrant. V. quoque Ciceronem c. *Verrem* de Signis, ubi factum hoc Scipionis latè proſequitur, & plura hanc in rem, apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.3. cap.16.* ut & *capp. præcedd.*

Capitalis, V. ſuprà *Capitalis.*

Captivi, olim nulli in bellis, exceptis Mulieribus & parvulis, quibus ipſe Deus, etiam poſt pacem oblatam & repudiatam, parci juſſit; extra paucas gentes ſpeciali jure exceptas, adversùs quas

quod

quod erat bellum, non erat hominum, ſed Dei, atque ita appellabatur. Unde phraſim illam Hebr. *Non reliquit mingentem ad parietem*, 1. Regum *cap* 16. *verſu* 11. alibique, interpretantur non pauci, *Exſcindam omnem marem*, uti infrà latiùs videbimus. Et cùm Syros aliquot in Samaria haberet captivos, miraculo illuc ductos, Jehoramus R. Iſraelis rogavit Eliſæum Prophetam 2. Regum *cap.6. verſu* 21. an eos percuteret, cui Propheta, *Non percuties: quos cepiſti gladio tuo & arcu tuo, tu percutis.* Quem locum ſic explicat Joſephus *Archæolog. lib.* 9. *cap.* 2. ut vetaret hoſce occidi Propheta; τοὺς δὲ νόμῳ ληφθέντας πολέμου, ἀπεκτεῖνειν δίκαιον, *Captos verò jure belli, injuſtum non eſſe occidere*, verbis illis innueret. Cœterùm idem, ubi ſenſa Legum ſacrarum de militia tradit *lib.* 4. *cap* 8. Κρατήσαντες, inquit, τῇ μάχῃ τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε, τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ τελεῖν ἡμῖν φόρους φυλάξατε· *Victores in prælio facti, eos quì in adverſa acie ſteterunt*, (h. e. qui ſe dedere noluerunt) *cædite. Cæteros, ut tributa vobis ſolvant, ſervate.* Ubi tamen excipit ſeptem populos Cananæos, unà cum Amalekitis, cum totis familiis ſuis internecioni devotos. Poſtquam itaque in devictos ſeu prælio ſeu obſidione hoſtes eſſet ſævitum, perſonæ, quibus parcitum eſt, ut *captivi*, in ſervitutem redacti pars prædæ erant quæ ſic tota in Victorum dominium jure belli tranſibat. Atque, ut pace empti, ſic bello capti ſervi fiebant & pro dominantium libitu in poſterum vivere tenebantur. Qui mos paſſim, tam in Oriente, quàm in Occidente, invaluit: Sed inter Chriſtianos charitatis causà jam diu abolitus; apud quos redemptionis pretium præſtitui conſuevit, uti etiam apud Muhametanos, ubi Muhametanum ceperint, &c. Qua de re V. Jo. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Diſciplin. Ebræorum lib.6. cap.* 16. Alberic. Gentilem *de Jure Belli lib.2. cap.16.* & Hug. Grotium *de Jure Belli ac Pacis lib.3 cap.7. &* 11. De *Captivis* verò ſub corona venditis, Liv. *lib* 21. *cap.*51.

Capua, adde: Principatus *Capuanus*, ex Beneventano, cujus Dux Arechis primus in Italia *Princeps* appellatus eſt, 90 pòſt ann. originem ſumſit. Cùm enim Siconolfus, Siconis Principis Beneventani filius, & Sicardi Principis frater, Salernum & Capuam Radelchiſo Principi ademiſſet, Ludovicus II. Imp. convocatis Longobardis, totam provinciam inter Ledelchin & Sichenolfum æquo diſcrimine partitus eſt A. C. 851. atque Siconolfo Salernum & Capuam attribuit. A quo tempore cœteri, qui Salerno imperavere, *Principes Salernitani* appellati ſunt: poſtmodum verò diviſo rurſum hoc Principatu, *Capuanus* Principatus emerſit, donec uterque ad Tancredi Normanni familiam & Siculos Reges eſt devolutus. Captà enim Capuâ, Rogerius R. Anfuſum filium *Capuani per vexillum ſublimavit Principatus honore*: quo extincto, Patre ſuperſtite, Guilielmus fil. alter eadem dignitate donatus eſt. Fuit autem hic Principatus unus ex iis, qui non niſi legitimis Principum filiis concedebatur. Unde apud Falcandum *pag.*659. cùm idem Rex, Simonem, filium nothum Principem Tarentinum renuntiaſſet, filius ejus Guilielmus R. eum Simoni titulum ademit, dicens, *Ducatus Apuliæ, Tarentique & Capuæ Principatum legitimis tantùm filiis debere concedi: ad Comitatus autem — non indignum eſſe, liberos etiam naturales admitti.* V. ſuprà in voce *Arechis*.

Capuccinus, mozetta in MSS. Brocardi Diac. ac Pariſ. de Graſſis, apud quem *Cappuccius* & *Capuccius Spatularius* legitur, Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Capularis Senex, apud Comicos, *capulo* proximus, & jam jam efferendus eſt, Græcis σοριπέτης, ἀπὸ τῆς σοροῦ, item Τυμβογέρων; σορὸς quoque: quemadmodum *Silicernium* idem Terentio, à prandio ſilicerno, quod conficiebatur, circa ſilicem, id eſt, ſepulchrum mortui. Eſt autem *Capulus*, lignea arca, quà mortuos efferri mos. Nonius interpretatur ſarcophagum aut ſepulchrum, ſed abs re. Nec enim in Capulo condebantur cadavera, ſed efferebantur. Meliùs Gloſſarum vett. conſarcinatores: *Kapulus in quo mortui efferuntur.* Hinc elegantiſſimè Varro *Coſmophthoryne*:

> *Propter cunam capulum poſitum,*
> *Nutrix tradit Pollinctori* ——

Quorum verborum ſententia eſt, ſtatim nato homini imminere abolitionem, ut capulum ſibi juxta cunas poſitum & nutricem tradere poſſe pollinctori, ultimæ unctionis ergò, quiſque natus infans poſſit noſſe, ſi per ætatem daretur. Fulgentius *ſandapilam* vocat, *feretrum mortuorum, id eſt loculum, non in quo nobilium corpora, ſed in quo plebejorum cadavera portabantur.* Ubi rectè *portabantur*, nam νεκροφορεῖον fuit: Et rectè de plebejis, nam Nobiles in lectis efferri ſolebant. Nominis ratio Iſidoro *Origin. lib.*20 *cap.*11. *quòd ſupra capita hominum feratur.* Sueta enim feretra ſupra capita ferri: Papinius Statius *Thebaid. lib.6. verſu* 129.

> —— —— *Longo pòſt tempore ſurgit*
> *Colla ſuper Juvenum (numero dux legerat omni)*
> *Ipſe fero clamore torus.*

Potiùs ex Græco κάπηλος Salmaſio, quæ præſepem & φάτνην ſignificat. Unde cum Kappa Glòſſæ ſcribunt, ad differentiam *Capuli* enſis, qui à *capiendo* dictus eſt, quòd capiatur, ut videbimus. V. eum *ad Solinum pag.* 1205. & Caſp. Barthium *Adverſar. lib.* 123. *cap.* 3.

Capulla, in Synodo Nemauſ. A. C. 1284. diminutivum videtur à *Capa*, fuitque veſtis Baptizandorum; aliàs *Chriſmale* dicta, ſeu *Chriſmalis pannus*, V. ibi.

Capulus, pro arca ſepulchrali. V. ſuprà *Capularis Senex*.

Capulus, ſeu clauſula enſium, Græcis μύκης, quòd *fungi* formam referat, Gallis à pomi ſimilitudine *pomale*, uti hodiernis Barbaro-Græcis eadem de cauſa μῆλον, dicitur. Fuere autem olim militibus cornei, unde κερόκωπαι ſpathæ, item eburnei, unde ἐλεφαντόκωποι. Æl. Spartianus de Hadriano, *veſtem humilimam frequenter acciperet — capulo vix eburneo ſpatham clauderet.* &c. Ubi gregarii militis habitu Imperatorem inceſſiſſe indigitat. Poſtea Plinii ætate, eburneis faſtiditis, argento cælati ſunt &c. Salmaſius *ad loc. cit.* Certè magnâ induſtriâ ornatos olim, adeoque Regiis inſignibus accenſitos, exemplis variis docet *ad Claudianum* Barthius. Veterum enim inprimis Heroum mos, iis paterna avitáque inſignia geſtare, ut inde ſc. ſucceſſio noſceretur. Unde Claudianus *lib.*1. Laudum, de Tutoris Stiliconis in Imperatores pupillos fide:

> *Quin & Sidonias chlamydes & cingula baccis*
> *Aſpera, gemmataſque togas, virideſque ſmaragdis*
> *Loricas, galeaſque renidentes hyacinthis,*
> *Geſtatoſque patri* capulis *radiantibus enſes,*
> *Et vario lapidum diſtinctas igne coronas,*
> *Dividis ex æquo, ne non Auguſta ſupellex,*
> *Ornatuſque pares geminis hæredibus eſſent.*

Ubi ineptiunt, qui *ſcapulis* legunt. Namque enſes illi referebant inſignia ſtirpis Theodoſianæ, alluſione Poëtæ ad veterum Heroum morem, Papinio clarè expreſſum *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 725.

> *Ut verò & vultus & ſigna Argoa relictis*
> *Enſibus, atque humeris amborum intextus Jaſon;*
> *Ceſſerunt luctus* —— —— ----

Et Ovidio *Metamorphoſ lib.*7.

> *Sumſerat ignarâ Theſeus pocula dextrâ,*
> *Cùm pater in* Capulo *gladii cognovit eburno*
> *Signa ſui generis, facinuſque excuſſit ab ore.*

Quò proin alluſit in *Pſychomachia Iræ*, doctiſſimus Vates & nulli Veterum minor, niſi Vanitates Veritatis negotiis præponere voluiſſet:

> *Jam capulum retinente manu, ſine pondere ferri,*
> *Mentis inops, ebur infelix, decoriſque pudendi*
> *Perfida ſigna abjicis, monumentaque triſtia longè*
> *Spernis* —— ——

Capulus enim fortiter factorum vetera monumenta cælata habuiſſe indicatur. Qua eadem ratione *Capulum Regni*, Inſignia nempe Regia continentem, appellavit idem Ovidius *eod. libr.*

> *Sic ubi mandatam juvit facundia cauſam*
> *Æacus in* capulo Regni *nitente ſiniſtrâ:*
> *Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit. Athenæ, &c.*

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium Tom.3. pag.* 326. De phraſi verò, *Manus in capulo*, V. infrà *Manus ad ferrum*.

Capus ſeu *Cappus*, apud recentioris ævi Scriptores, avis prædatoria, falco, accipiter: Theodulfus de pugna avium *carm.8. lib.4. pag.*219.

> *Quatuor accipitres veniunt hinc, quatuor illinc,*
> *Quatuor & totidem parte ab utraque* capi,
> *Primo hi congreſſu perimunt ſe hincinde viciſſim,*
> *Accipitrem accipiter, ſeu capus ipſe capum.*

Hinc Gerricus quidam *capis Præpoſitus*, qui ſc. avium venaticarum curam habebat, memoratur in *Vita* Ludovici Pii A. C. 813. Ubi tamen alii *Buticularium* intelligunt: *Capis* enim & *capula* apud Varronem poculi genus eſt., quo deplere vaſa olearia conſuevere; & licèt *capis, idis*, declinetur, inflexione tamen receptà apud citimæ ætatis Scriptores, *Præpoſitus capis* potuit dici, pro *capidibus*. Niſi fortè *cuppis* legendum, du Freſne *Gloſſar.*

Caput, Jovi apud Gentiles ſacrum, veluti Sapientiæ officina. Hoc Romani olim non intexere, in urbe incedentes, nullumque pilei, petaſi, cauſiæ vel alius tegminis uſum, niſi extra urbem in peregrinatione, novere, ut Lipſius docet: Ita namque illi à primis annis capita ad coloris frigoriſque patientiam durabant, crebris frigidæ lotionibus & aſſiduâ nuditate domi ac per urbis vicos. Ad iter petaſum, vel galerum, vel cauſiam Macedonicam ſumebant; vel pileum ſive Theſſalicum, ſive Arcadicum, ſive Laconicum. Nihilominus mos fuit Quiritibus quandoque ad Solem, ventumque & alia cœli incommoda defendenda, *capiti* togam injicere: licèt enim ex hac brachium exereretur, ut ſumma togæ ora ab dextro humero deflueret; facile tamen fuit, cùm res poſceret, eandem dejectæ togæ partem revocare, *caputque* operire vel involvere. Hoc deinde togæ velamen, in occurſu viri alicujus honorandi, detrahere ſicque caput aperire ſolebant; quod Pompejo feciſſe Sullam tradit Salluſtius ac Plutarchus; & fieri ſolitum, quoties Conſul vel Prætor occurreret, confirmat Seneca. Plut. Οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀξίοις ἀπαντῶντες κἂν τύχωσι, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἔχοντες, ἀποκαλύπτονται. *Romani, ſi cui obviam facti ſunt, cui honor habendus ſit, & ſi fortè togà caput velatum habeant, id aperiunt.* Idem alibi, ubi de Sulla, ut dictum: Καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον, *Veſtem capiti detrahentis.* Etiam cùm

ſacra fierent, hæc pars togæ in caput attrahebatur; capita enim velare in ſacris moris fuiſſe, inter alia Lucretius *de reb. Nat. lib.5.* docet:

Nec pietas ulla eſt, velatum ſæpe videri
Vertier ad lapidem, atque omnes accedere ad aras,
Nec procumbere humi proſtratum.

Hinc inter omina mortis Hadriani illud Spartianus recenſet, quòd ſacrificanti prætexta ſpontè delapſa caput ei aperuit: Nec aliam ob cauſam apud Livium *lib.23. Manitio Prænestinorum Prætori ſtatua in foro Præneſte ſtatuta eſt loricata, amicta togâ, velato capite.* Habitu nempe vota concipientis: Subjicit enim, *Cum titulo laminæ æneæ inſcripto: Manitium pro militibus, qui Caſilini præſidio erant, votum voviſſe.* Porro in re crepera ac calamitoſa totum involvebatur: quod Cæſar & Pompejus, eodem lethi genere ad generum Cereris deſcendentes, in ipſa morte uſurparunt, apud Dion. Suetonium, Plut. Aliud quid fuit, cùm Scipio Naſica, contra Gracchum vadens, laciniam togæ *capiti* impoſuit: Nam cùm repentè in mediam rixam iturus eſſet, ubi fuſtibus ac ſaxis, ſubſelliorumque fragminibus & cœteris, quæ furor miniſtraret, maximè res agebatur, nullo ſpatio capiendi arma, non ſolam togæ laciniam, ſed totam fere partem inferiorem in rugas contractam ac complicatam, capiti ad tutelam impoſuit, & ſe velut galeâ communivit, ut etiam ſic ſubductâ togâ expeditior in pugna foret; apud eundem Plut. Nec verò togâ ſolum involverunt Veteres caput, ſed & palliola in eum uſum præcipuè fuere: unde Claudius apud Sueton. *Gladiatorio munere palliolatus novo more præſedit*; nempe caput palliolo tectus, quo frigus arcebat. Præterea cucullis, aliiſque tegminibus, idem fiebat. Græcanico pallio, quod totum capiti injiciebatur, obvelatus Mæcenas introducitur apud Senecam: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in Roſtris, in omni cœtu publico ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrinque auribus, non aliter quàm in Mimo Divite fugitivi ſolent:* de quibus Plaut. *Captivis, Num certa res eſt, eodem pacto ut Comici ſervi ſolent, Conjiciam in collum pallium.* Hunc ritum qui accumbentium eſſe voluere, ex Plut. *in Pompejo*, meritò vapulant: Ibi enim notatur liberti ejus Demetrii importunitas, quòd ante Dominum diſcumberet, & quidem *capite obtecto*: quod ſoli ægroti aut molles faciebant. Itaque & Trimalcio ille apud Petronium molliſſimus, quòd *pallio coccineo adraſum incluſerat caput*, convivis riſum excuſſit. V. Octav. Ferrarium *de re veſtiaria lib.1. cap 10. & 11.* &c. Apud Dionem, permittit Caligula Populo Rom. *πίλους σφίσι τὸν Θετταλικὸν τρόπον ἐς τὰ θέατρα φορεῖν, pileum Theſſalicum in Theatra afferre,* ne Solis æſtu offendantur. Auctor tamen eſt Joh. Chryſoſtomus *Homil.2. adv. Judæos*, adhuc ſuâ ætate morem obtinuiſſe, ut, qui ludos ſpectarent, nudo *capite* Solis perferrent æſtum, *Ἄτοπον*, inquiens, *ἐν Ὀλυμπιακοῖς μὲν κηρυττόμενος θεάτρους, ἐκ μέσων νυκτῶν εἰς μεσημβρίαν μέσην καρτερεῖν, ἀναμένοντας ἰδεῖν, εἰς τίνα ὁ στέφανος περιστήσεται, καὶ γυμνῇ κεφαλῇ θερμὴν δέχεσθαι τὴν ἀκτῖνα,* V. Lucianum *de Gymnaſ.* Imperatores verò vett. *ἐν πίλοις λακωνικοῖς, in pileis Laconicis* fuiſſe ſpectatos, narrat Syneſius *de Regno.* Quidam etiam ita obdurato collo fuerunt, ut etiam itinera nudo capite ætate pariter ac hyeme facerent, Maſaniſſa, Julius Cæſar; Corbulo apud Tacitum *Annal.13.* Hadrianus Imp apud Spartianum & Dionem; Servius, apud Herodianum *lib.3.* Julianus, apud Claudium Mamertinum, Alii. E quibus tamen Hadrianum mortis cauſam hinc maximè contraxiſſe, ſcribit Spartianus *ſub fin.* V. Caſaubonum *ad eum.* Sed & ejus *jactatio* inter 9. erat ceremonias, quas Galli, Cybeles olim Sacerdotes, obire ſolebant; quod ad imitationem Cybeles factum eſſe, diſcimus ex Diodoro *lib.3.* ubi ait, illam *διὰ τὴν πρὸς τὸ μειράκιον φιλοστοργίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς τροφεῦσι λύπην, ἔμμανῆ γενομένην, εἰς τὴν χώραν ἐκπηδῆσαι· καὶ ταύτην τὴν ὀλολύζουσαν καὶ τυμπανίζουσαν ἐπελθεῖν πᾶσαν χώραν, καταλελυμένην τὰς τρίχας. Cybelem per amoris erga juvenem* (Attinem) *impatientiam, & mærorem ob nutrices, furore correptam in agros excurriſſe: atque ibi ſolam, diffuſis capillis, ululatu & tympani ſtrepitu, univerſam impleviſſe regionem.* Ad quem ritum pertinent illa Catulli,

—— —— ſimul ite, ſequimini,
Phrygiam ad domum, Cybelles Phrygia ad nemora Dea.
Ubi cymbalûm ſonat vox, ubi tympana reboant,
Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,
Ubi capita Mænades vi jaciunt hederigeræ,
Ubi ſacra ſancta acutis ululatibus agitant.

Sic Cilnius Mæcenas,

Ades huc, ades Cybellæ, Dea, montigena Dea,
Age tympano ſonanti quate flexibile caput.
Latus horreat flagello, comitum chorus ululet, &c.

V. Voſſium *de Idolol. lib.1. cap.20. ſub fin.* Et ad hanc *capitis* rotationem, non uti Eraſmus putabat, ad Divæ anilitatem, pertinet, quòd *tremuli* tales dicuntur, apud B. Hieronymum *Epiſt. ad Marcellam: Hiſtrio nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelen.* V. eundem *lib.2. cap.54.* De *capite* a. Cybeles turrito, tegmineque capitis fœminarum Ciliſſarum ac Myſicarum, quod turrim referens ad imitationem ejus geſtaverunt, dicemus infrà, ubi de *Turrito capite.* Cœterùm, ex antiqua notione vocis *πόλος*, qua Hæmiſphærium ea ſignificabat vel globum, tota capitis rotunditas quoque ſic appellata eſt. Pollux *de Capite & Capitis partibus, Καλεῖται δὲ τὸ σύμπαν πόλος, κρανίον καὶ κόγχος παρὰ Αὐγοφρόνι,*

Τυπεὶς σκυτάλῃ κόγχον ἐσθίετω μέσον.

A rotunditate ſc. ſic vocarunt, ut & *κόγχον*: quemadmodum *Teſtam* hodieque Galli vocant, à teſtæ forma. Addit Pollux, *σκάφιον* etiam vocari apud Ariſtophanem hoc verſu,

Ἵνα μὴ κατεαγῇς τὸ σκάφιον πληγεὶς ξύλῳ.
Ne tibi percuſſum fuſte frangatur caput.

Ad quod proin inſtar factum olim vas illud Gnomonicum, in quo gnomon erectus oſtendebat Solſtitium & Æquinoctium, cui hinc & *πόλος* appellatio. Sed & eadem videtur fuiſſe Horologiorum forma, quæ inde *Σκάφια* dicta ſunt, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 636. & 1258.* ubi notam compendiariam *Capitis* in Hippocratis antiquis libris hanc fuiſſe notat ⊙. At plura hanc in rem, ſuprà ubi de ritu Veterum varia *Capite teſtandi.*

Caput Aſini, cognomen Militis cujuſdam, apud Ordericum Vitalem *lib.8. pag.681. pro magnitudine capitis & congerie capillorum.* V. quoque ſuprà *Aſini caput.*

Caput Coronatum, magnâ ſemper auctoritate fuit. Ut enim de ſacrificantibus & majoribus Magiſtratibus, hic nil dicam; illi, qui in concionem olim prodibant dicturi, non niſi *coronati* conſpiciebantur, auctoritatis ergò irrefragabilis. Unde Ariſtides, ubi Rhodios hortatur ad concordiam: *Olim*, inquit, *tanta erat animorum veſtrorum conjunctio, ut, cùm in concionem veniebatis, ſatis vobis eſſet videre coronam*, id eſt, ſcire, quis eſſet concionaturus. *Quippe ſolâ hominis auctoritate moti, vix orationem ejus expectabatis,* &c. Orat. *περὶ ὁμον.* In quam ſententiam Euripides, apud Stobæum,

Τὸ δ' ἀξίωμα κἂν κακῶς λέγῃ τὸ σὸν
Πείσει.

Atque proin hoc modo ornatus Pericles, amiſſis duobus filiis, in concione diſſeruit, apud Hieron. *lib.2. epiſt.22.* Demonax, ſuis calumniatoribus reſpondit, apud Lucianum *in Demonacte*: Praxagora mulier in cœtu fœminarum, verba fecit, apud Ariſtoph. *Ἐκκλησιαζ.* Cippus inprimis concionaturus, priuſquam prodiret in publicum, coronavit caput. Ovidius *Metam. lib.I.*

Dixit, & extemplo populum, totumque Senatum
Convocat. Ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Inſtitit ——

Idem cùm capiti coronam dempſiſſet, repoſita illi à populo eſt,

Rurſus ad hos Cippus, quem poſcitis, inquit, habetis.
Et demptâ capiti populo prohibente Coronâ,
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes —— —— ——
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti videre caput; *nec honore carere*
Ulterius paſſi, feſtam impoſuere coronam.

Inde porrò fluxit, ut qui ſæpius apud Populum diceret, ſæpeque coronatus aſpiceretur, jus hinc impetraret coronæ geſtandæ. Certè Demoſthenes illam ſuam coronam ſæpe oſtentavit, & objectavit illis, à quibus violatæ legationis accuſabatur, velut omnium veriſſimam & tutiſſimam defenſionem, V. Plut. *περὶ τοῦ ἑαυ. ἐπ. ἀνεπιφθ.* Dabatur autem ei, qui dicturus erat, corona ab illo, qui proximè dixiſſet, uti ex Ariſtophane patet, *d. l.* Ibi enim Praxagora,

Ἐγὼ δὲ θέσα τοὺς στεφάνους περιθήσομαι,
Καὐτὴ μεθ' ὑμῶν, ἤν τί μοι δόξῃ λέγειν.
Ego verò impoſitis coronis redimiar
Et ipſa cum vobis, ſi quid mihi viſum fuerit dicere.

Et paulo pòſt,

—— —— τίς ἀγορεύειν βούλεται;
Γυ. Ἐγώ. Πρ. περίθου δὴ τὸν στέφανον τύχ' ἀγαθῇ,
—— —— Quis concionari vult?
Mul. *Ego.* Pr. *Circumponere ergo coronam, felici omine.*

Et infrà,

Πρ. ἴθ' ἥτις ἑτέρα βούλεται λέγειν; Γυ. ἐγώ.
Πρ. Ἴθι δὴ στεφανοῦ.
Pr. *Eſtne alia aliqua, quæ velit dicere?* Mul. *Ego.*
Pr. *Age dum coronare,* &c.

Imitatione Oratorum Hiſtriones, qui procœmiis recitandis id agebant, ut ſpectatorum benevolentiam ſuo gregi conciliarent, fauſti ominis gratiâ, ſimiliter *Caput coronatum* habuere. Niſi potius à Rhapſodis, de quibus V. Platonem *Jone*, & Hiſtrionibus, illum ritum ad Oratores tranſiiſſe dicere malimus; namque & ligatum ſermonem ſolutâ Oratione antiquiorem fuiſſe, oſtendemus infrà. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.5. capp.5. & 6.*

Caput Hoſtiæ, V. infrà *Caput Victimæ.*

Caput Lupinum, in *LL.* Edw. Confeſſoris *cap.7. Si repertus fuerit & retineri poſſit, vivus Regi reddatur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit.* Lupinum *enim geris* caput. *Et hæc eſt lex communis & generalis de omnibus Utlagatis*: gerere dicebatur omnis *utlagatus*, i. extra Legis protectionem poſitus, *bannitus*, qui viz. ob contumaciam in non comparendo, cùm in jus vocaretur, capitaliter convictus adeoq; capite diminutus eſt, facultate cuilibet conceſſâ,

caput

caput ejus, ac ſi *lupinum* eſſet, amputandi, ſi in provinciam rediret: Anglicè *Wulfesheofod.* Quod nomen ad Henrici IV. tempora in Foro Anglico duravit. Nempe talem non ſolùm cuique tum occidere licebat, ſed & ob mortem ejus laus ſaltem, ſi non præmium, interfectori debebatur. Sic enim antiquitus mos ſe habuit in Anglia circa lupos, uti poſtea aliquandiu circa vulpes etiam, catos ſylveſtres, muſtelas, &c. Vid. Guil. Malmesburienſem *de Regibus Angliæ lib.2. cap.8.* & plura hanc in rem apud Jo. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib.II. cap.14. §. 4.* Apud Procopium verò *de Bello Gothico lib.3.* Λυκοκρανῖται occurrunt, quidam Piſidiæ populi, ſic dicti, non quòd *Capita* haberent *lupina,* ſed quòd regionis, quam incolebant, mons, Λύκου κρανίον appellaretur: qua de re V. ſuo loco.

Caput Porcinum, Tacticorum vox: Sic enim à militibus Romanis dicta eſt illa acies, quæ cuneum repræſentabat. Cuneum autem ait Vegetius *lib.3.* vocari *peditum multitudinem, quæ juncta cum acie primùm anguſtior, deinde latior procedat & adverſariorum ordines, dum à pluribus in unum locum tela mittuntur, rumpat.* Typum ejus habet Ælianus *de inſtr. aciebus.* Lipſius ei tribuit formam literæ Gr. Δ. additque *Caput porcinum,* dici *quia velut fodit & ruit invadendo, lib. 4. de mil. Rom. dial. 7.* *Caput* Quadrageſimæ, in Eccleſia Rom. quarta Feria Cinerum dicitur, du Freſne. *Gloſſ.* *Caput* Scholæ, apud Ammianum *lib.25.* qui ſcholæ militari præerat, apud Romanos. In Communione Romana hodie dignitas Eccleſiaſtica eſt, in ædibus Cathedralibus & Collegiatis, quę aliàs, & in aliis ædibus, *Scholaſtici* dicitur. In vet. *Notitia* Hincmari Archiep. Remenſis, apud Sirmondum. *Not. ad Capit. Caroli C.* memoratur *Sigloardus Presbyter vel* Caput Scholæ *ſanctæ Remenſis Eccleſiæ.* Alibi *Capiſcholus, &c.* Sed & *Caput Scholæ,* locus appellatus, ubi qui Scholæ Cantorum præeſt, conſiſtit: *Ordo* Rom. *Tum præcedit Pontifex* (ſacra facturus) *& antequam veniat ad Scholam, dividuntur cereoſtata quatuor ad dextram & tria ad ſiniſtram & pertranſit Pontifex in* Caput Scholæ, *& in gradu ſuperiorum, primò adorat ſancta, &c.* V. Car. du Freſne. *Gloſſar.*

Caput Taurinum, cædis teſſera, apud Scotos Buchanan. *Rer. Scot. l.2. Archibaldus Duglaſſius moriens monuit filium, ne totam familiam* (i. ambos filios) *ſub unum Fortunæ ictum daret —Verùm Guilielmus, velut fato trahente, rectà in Arcem Edinburgum pergit* (à Prorege vocatus ad Regni conventum) *& in inſidias inimicorum ſe præcipitat, cùm enim menſæ regiæ adhibitus eſſet, procedente convivio, armati inermem circumſiſtunt, &* Taurinum caput (*ea illis temporibus cædis teſſera*) *ei apponunt. Quo viſo turbatus Adoleſcens, cùm exurgere conaretur, ab armatis comprehenſus, in aream deductus, ibiq; capite plexus eſt, unà cum Davide Fratre.*

Caput Victimę, peculiariter olim conſideratum. De Hirco emiſſario Moſes Lev.c.16.v.20. *& ſeqq. Et offeres* (Aaron) *hircum vivum: & impones utramq; manum ſuper caput hirci vivi & confitebitur ſuper eũ omnes iniquitates filiorum Iſraëlis, & omnes prævaricationes eorum, ex quibuſvis peccatis. Et, cùm eas hirci capiti impoſuerit, amandabit eum in deſertum per manum viri parati; & portabit hircus omnes iniquitates eorum in terram divulſam & hircum in deſertum mittet.* Qui ritus *imponendi manus ſuper Caput victimæ,* non hìc ſolùm uſurpatus. Ejus enim veſtigia quoque videre eſt Levit. *cap.1. verſu* 4. & *cap.3. verſu* 2. & *cap.4. verſu* 4. & 33. & *cap.8. verſu* 14. & 18. & *cap.16. verſu* 21. in ſacrificiis omne genus, id eſt, tam pacificis, quàm expiatoriis. Multis illum deſcribit Maimonides *de Oblationibus, cap.3. ſect. 6.8.9.* &c. Neque obſcura ejus ratio. Victimam enim offerens, hoc ritu eam tradebat Deo & quaſi manumittebat, profeſſus ſe renuntiare juri, quod in iſtud animal habebat, ſeque illud dominio ſuo eximere & cultui Divino dicare. Quomodo priſci Romani, ſervum in libertatem aſſerendum manu tenebant, dicentes, *Hunc hominem liberum eſſe volo.* Sed & eodem ritu iram Dei peccator deprecabatur, eamque immitti petebat in illius victimæ caput, quam ſuo loco ponebat. Proinde ſummus Pontifex *d.l.* in ſolenni Expiationis feſto, totius Eccleſiæ perſonam ſuſtinens, jubetur, utrâque manu in hirci *caput* impoſitâ, Iſraëlitarum omnia peccata confiteri, eoque ipſo hircum devovere, ut, quidquid pœnarum in populum, propter admiſſa peccata, impenderet, in illum converteretur. Neque dubium, quin inde ad Ægyptios manaverit ſimilis ritus. De illis namque ſic Herodotus *lib.2. cap. 39.* Καταρησάμενοι δὲ τάδε λέγουσι τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι. *Execrantur autem* (victimarum) *capita in hæc verba, ut, ſi quid mali aut ipſis immolantibus, aut toti Ægypto futurum ſit, id in hoc caput convertatur.* Sequitur, per univerſam Ægyptum idem fieri, κατὰ τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, *circa pecudum immolandarum capita*: & inde eſſe quòd οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς, *nemo Ægyptiorum de ullius animantis capite guſtat.* Dum autem utraque manu in Hirci *Caput* nitebatur Sacerdos ſummus, hac oratione uſus eſſe legitur in *Joma cap.6. fol.66.a. Rogo te, Domine, peccarunt, iniquè egerunt, prævaricati ſunt coram te populus tuus Domus Iſraël. Quæſo, Domine, expia nunc peccata, iniquitates & prævaricationes, quibus peccarunt, iniquè egerunt, & prævaricati ſunt in te populus tuus domûs Iſrael, & prout ſcriptum habetur in lege Moſis ſervi tui, Quia iſto die vos expiabit, ad vos mundandos ab omnibus peccatis veſtris: coram Domino mundabimini.* Sacerdotes verò & populus, qui ſtabat in atrio, audito *Nomine explicato,* ex ore Sacerdotis Summi, flexis genibus adorantes proni in faciem dicebant, *Benedictus ſit Dominus, gloria Regni ejus ſit in æternum.* Qua oratione peracta, hircus in ſolitudinem deducebatur, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.54.*

Caputiati, cohors factioſorum in Arvernia, Galliæ prov. exorta, Anno Chr. 1183. auctóre quodam Durando fabro lignario: qui ſic nuncupati ſunt, quòd imaginem Deiparæ ſtanneam, *caputiis* lineis albis affixam, in ſignum initi invicem fœderis, deferrent. Vid. de illis Rigordum, Auctorem *Hiſtoriæ Epiſcop. Antiſſiodor. ca.58.* Monachum S. Mariani *ad ann.* 1183 & 84. Gervaſium Dorobern. *ad ann.* 1182. Odonem Geſſeum in *Hiſtor. Anicienſi lib.3. cap. 6.* Alios. Eſt autem *Caputium,* idem quod *Capitium,* capitis tegmen, quod capæ aſſui ſolebat. Græcis recentioribus καπούτζιον; Codinus *de Officiis cap.14. num.13.* Τὰ μὲν καπούτζια μόνον αὐτῶν ἐκβάλλουσι, οὐ γονατίζουσι: *Capucia ſua tantùm deponunt, non flectunt verò genua.* Solebant quippe in ſalutationibus de capite deponere hæc tegmina, uti docet ex *Chronico* Flandrenſi Car. du Freſne in *Gloſſar.* In Eccleſia Rom. vox *Caputii,* Gall. *Capuce,* ſingulariter uſurpatur de Monachis Auguſtinianis Diſcalceatis, & omnibus ferme iis, qui Franciſci inſtitutum ſequuntur; & ſignificat pannum, quo caput involvunt, plerunque in acumen deſinentem. *Capuchon* verò iisdem, propriè dicitur de Benedictinis, item de Religioſis S. Mariæ Virginis de Miſericordia, Richelet. V. ſuprà ubi de *Cucullo.*

Cara, nomen herbæ ſeu radicis, apud Cæſarem *de Bello Civ. lib.3.* è qua panes conficiebant ejus milites, *carotte* hodie per diminutionem Gallis. Non diſſimilem fuiſſe, imò congenerem paſtinacis & daucis, conſtat ex Paulo Ægineta & Dioſcoride; quorum ille, σταφυλῖνος δὲ ὁ ἄγριος καὶ ἥμερος αἱ ῥίζαι ὀλιγοτροφώτεραι τῶν γογγυλίδων εἰσί: iſte, ἡ δὲ ῥίζα ἑφθὴ ἐδώδιμος, ὥσπερ σταφυλῖνος. Arabibus *Karvia* dicitur; de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.225.*

Cara Cognatio, V. *Feſtum B. Petri Epularum.*

Carabaga, machina bellica, lapides ingentes ejaculans, in expugnatione Urbium adhiberi ſolita, Sanutus *lib.III. part.12. cap.21.*

Caraca, apud Anaſtaſium in *Benedicto* III. *Caraca de holovero cum chryſoclavo, camiſias albas ſigillatas holoſericas*: fortè pro *Caracalla,* vulgò tamen *ſaraca* legitur. Fuit autem *Caracalla,* veſtis urbana & militaris, pænulæ ſimilis, ut Dio indicat & Lampridius apud du Freſne; ſeu lacernæ, ut Salmaſius habet; quam è Gallia advectam talarem fecit Antoninus Caracalla Imp. hinc nomen adeptus, quemadmodum ipſæ ab eo talares hæ Caracallæ, *Antoninianæ* poſtmodum appellatæ ſunt. Æl. Spartianus *in vita ejus, ipſe* CARACALLI *nomen accepit, à veſtimento, quod populo dederat, demiſſo uſq; ad talos.* (*quod antè non fuerat*) *unde hodie Antoninianæ dicuntur* Caracallæ *hujuſmodi, in uſu maximè Romanæ plebis frequentatæ.* De eodem Victor tradit, *coëgiſſe plebem ad ſe ſalutandum indutam talibus introire.* Poſtea verò *Caracallæ* Clericis aſſignatæ ſunt. Unde in *Paſſione* S. Albani, *caracalla* Clerici veſtis appellatur. Καρακάλλιον *Gloſſæ* exponunt *cucullam*; non quòd propriè cuculla eſſet, ſed quòd palliolum cucullatum: nunquam enim ſine cuculla caracalla. D. Hieronymus *de veſte Sacerdot. Et efficitur palliolum miræ pulchritudinis, præſtringens fulgore oculos, in modum* Caracallarum, *ſed abſq; cucullis.* Nempe *caracallæ* hæ Hieronymi, palliola erant cùm cucullis, qualia Monachi & Aſcetæ gerebant: ipſe *Pallia* vocat in *vita* Hilarionis. Atque ita fortè Caſſianus de Monachis Ægyptiis, ubi pallium anguſtum eſſe dicit, quo colla atque humeri Aſcetarum tegebantur, &c. Salmaſius *ad Spartianum.* Carolo du Freſne Clericorum *Caracalla* eadem eſt, cum *capa,* de qua dictum. Idem vocem Gall. *Caſaque,* quaſi *Caraque,* pro *ſago,* ex veteri illo *caraca* ſeu *caracalla* à Paradino *Hiſtoriæ Lugdun. lib.1. c.34.* deduci refert. Oct. Ferrario, *Caracalla,* veſtimenti genus Gallicum, ad inſtar lacernæ factum. *Id Barbarum,* inquit Xiphilinus de Caracalla Imp. ex Dione *l.78. diſciſſumq; & conſutum erat ex multis partibus, eoq; indutus erat ſemper, ex quo & Caracallus dictus eſt, juſſitq; milites eodem genere veſtis uti.* Sed quomodo id veſtimenti genus ſciſſum, & ex multis partibus confectum fuerit, ignoramus, cùm & ipſam veſtem ignoremus. Meminit & Palladius *in Lauſiaca cap.117.* Αὕτη ἡ ἀνδρεία παιδαρίου καρακάλλιον λαμβάνουσα, *Induta ſervi caracallion, &c.* V. eum *de Re Veſtiaria part. 2. lib.1. cap.28.*

Caramanitis, pagus Græciæ, in Achaja, 4. leuc. Lebadiâ diſtans; cujus meminit Jac. Sponius *Itinerar. Græc. Part.2. pag.89.*

Caranitis, adde: Chalybum fuit olim, qui & *Armenochalybes,* Armeniæ minori vicini; poſtea adjuncta eſt Armeniæ majori. Xerxenen ei conjungit Strabo, item Plinius, qui Euphratem, in *Caranitide* ortum, per Xerxenen primùm fluere dicit. V. inprimis Strabonem *lib.11.* ubi Artaxiam & Thariadem, Duces Antiochi M. qui & Regnum ejus poſtea uſurparunt, ex Regionibus vicinis ad ſuam ditionem multa adjunxiſſe, Medis, Iberis, Chalybibus, Caraonibus, Syris ademta, ſicque Armeniam majorem magnopere ampliaſſe, memorat. Alia eſt *Caranitis,* regio Galatiæ, apud eundem *lib.12.* ab urbe *Carana,* quam vide.

Caranus, inter Herculis cognomina, apud Servium ex Verrio:

idem cum *Recarano*, apud Auctorem incertum *de orig. urbis Romæ*, ex Caſſio; nec non ex *Libris Pontificalium*. V. in hac voce.

Caravanna, V. infrà *Carvana*.

Caravella, nomen navis hodie in uſu, apud Italos Galloſque, an à voce *Carabus*, apud Iſidorum in *Gloſſis*, *parvam ſcapham ex vimine & corio*, denotante: quæ apud Græcos quoque frequenter occurrit. *Chron.* Alexandrin. *pag.* 874. Ἐλθὼν μετὰ καράβου εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα, *Veniens cum carabo in Juliani portum.* Nicetas in *Manuele lib.* 2. *cap.* 4. κατήρχετο μεγάλων καράβων συνηρμόζοντο, &c. du Freſne in *Carabus*.

Carbani, pop. Phœniciæ, à quibus Κάρβας, ventus Apelioticus vel Apeliotes ipſe nomen nactus eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1259.

Carbaſa, apud Solinum *cap.* 11. *Caryſtos aquas calentes habet, Hellopias vocant: & Caryſtias aves, quæ flammas impunè involant*: carbaſa *etiam, quæ inter ignes valent*; de Caryſtio lapide illi ſumuntur, è cujus filamentis laneis, ἐριώδεις ἀποφύσεις vocat Apollonius, texebantur mantelia & mappæ, quæ in igne non comburebantur, imò in ignem mittebantur, ut à ſordibus nitidarentur. Nam ignis eas mundas reddebat, παραπλησίως τῇ πλύσει, *inſtar lotionis*, ait Strabo. Impropriè itaque *Carbaſa* appellat, ſive pro velis lineis accipias, ut plerunque Latini, ſive pro lino. Quamvis enim lineis ſimilia eſſent, quæ ex eo lapide texebantur, non tamen linum erat, multo minùs carbaſus, de quo infrà. Fortè *Carpaſia* legendum, meminit enim Καρπασίου λίνου, *Carpaſii lini*, Pauſanias *in Atticis*, ubi funiculum lychni aurei Minervæ Athenis conſecrati ex eo fuiſſe docet; ab urbe Cypri *Carpaſo*, aut *Carpaſia* Ins. in qua ut in Caryſto, hic lapis multus inveniebatur. Sed valde impropriè λίνον appellat Pauſanias, quod metallum eſt & lapis: nec Strabo *linum Caryſtium* vocat, ſed λίθον. In India verò lini genus fuit, quod Græci Ἄσβεστον vocavere, ejuſdem cum hoc Cyprio ac Caryſtio lapide virtutis, Plin. *lib.* 19. *cap.* 1. quod videtur Pauſanias cum Cyprio lapide confudiſſe, &c Salmaſius *ad Solinum pag.* 178. Aliud longè *Carbaſus*, apud Plinium *lib.* 19. *cap.* 1. *Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur naturâ, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primùm* Carbaſis *repertis*. Lini nempe genus tenuiſſimi, è quo texebatur veſtis magni pretii, priſcis in delitiis habita, ut ſerica nobis. Curtius *lib.* 8. *Carbaſo Indi corpora uſq; ad pedes velant: eorumq; Rex aurea lectica, margaritis circumpendentibus recubat, diſtinctis auro & purpurâ* carbaſis, *quæ indutus eſt.* Hinc apud Ciceronem, Verres æſtate ſummâ tabernacula *carbaſeis* intenta velis in littore collocaſſe legitur, ubi totos dies cum mulieribus impudicis perpotavit. Et Virgilius *Æn. lib.* 11.

—— tum croceam chlamydemq;, ſinusq; crepantes
Carbaſeos *fulvo in nodum collegerat auro.*

Nonnulli id genus linei panni eſſe putant, quod hodie *tela Baptiſtæ*, *tela Hollandica* & *tela Cameracenſis* appellatur: quam poſtremam ex Hiſpania advehi certum, V. Dalechampium *Not. ad Plinium*. Apud Poëtas, pro velis, abuſivè vox ſumitur. Val. Flaccus *lib.* 2.

Panditur hinc totis in noctem carbaſus alis,
Littoraq; & veteris tumulos prælabitur Ili.

Virgilius *Æneid. lib.* 3.

— — — — — *Auræ*
Vela vocat, tumidoq; inflatur carbaſus *auſtro.*

Statius *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 405.

— — — *Quæ tantum* carbaſa *ponto,*
Quæ bello ſic tela volant, &c.

Unde videmus, non ſolùm cùm veſtitum tenuem, ſed & cùm vela navium, notat, in utroque numero promiſcuè uſurpari. Vid. Caſp. Barthium *ad Statium d. l.* Neque *enim minores cunctis animalibus inſidias, quàm nobiſmet ipſis lino tendimus*, Plin. *lib.* 19. *cap.* 1. qui idem *Carbaſina vela* primum in theatro duxiſſe Lentulum Spinterem, Apollinaribus ludis, tradit *Ibid.*

Carbatinæ, genus calceorum è crudis pellibus: Primùm enim ævo rudiore crudæ pelles conficiendis calceis materiam ſubminiſtrabant, uti diſcimus ex Xenophonte *Anabas. lib.* 3. qui, referente Angelo Politiano, *Miſcell. cap.* 2. *Cùm defeciſſent*, inquit, *veteres calcei, habebant ex recentibus coriis bubulis* Carbatinas *confectas*. Et de his, ut omittam Ariſtotelem *de Anim. lib.* 2. & Lucianum *in Philopſeud.* Catullus quoque agit *Epigramm.*

Tu tamen hac lingua, ſi uſus veniat tibi, poſſis
—— & crepidas lingere Carbatinas.

Deinde verò, ut indies paſſim creſcunt Artes, atque perficiuntur, ita ſeculis poſterioribus, commodioris honeſtiorisque uſus atque elegantiæ ſtudium, concinnandarum tingendarumque pellium artificium edocuit. B. Balduinus *de Calceo cap.* 2.

Carbo, Hebr. רִצְפָּה, Eſajæ *cap.* 6 *verſu* 6. *Et volavit ad me unus è Seraphim & in manu ejus* רצפה *carbo* Ita enim Seniores reddunt, Καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα: quos Interpretum pars maxima ſequitur. Bocharto verò hac voce denotatur calculus candefactus, cujusmodi lapidum apud Arabes multiplex uſus fuit, in lacte coquendo, carnibus aſſandis, ſtigmatibus etiam vivæ carni inurendis, uti videre eſt infrà, ubi de *Lapidibus candefactis* ſeu *ignitis*. Itaque & עגת רצפים 1. Regum *cap.* 19. *verſu* 6. cidem eſt *panis coctus ad lapides candefactos*. At חררא *chararah* Chaldæis panis ſubcineritius inde dicitur, *quòd ſupra carbones torreatur*: Ἐπανθρακὶς propterea Græcis. Athenæus *lib.* 3. Ἡ δ' ἐπανθρακὶς ἐστι τῶν λαγάνων ἁπαλωτέρα· ἔοικε δὲ καὶ αὕτη ἐπ' ἀνθράκων γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ ὑπὸ Ἀττικῶν ἐγκρυφίας, *Epanthracis in laganis eſt cæteris delicatior: videtur autem etiam hic panis, ſuper carbones coqui, ut Athenienſium encryphias.* Sed de hoc pane infrà dicendi locus erit: plura autem hanc in rem V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. pag.* 327. Cœterùm *Carbo* non paucis in locis è terra effoditur, ut inter alia in Sinenſi provincia *Xanſi*, ut & apud Belgas, in Leodienſi agro: quo ad alendum ignem & vaporaria calefacienda paſſim, utuntur Boreales. Priùs autem illos contuſos effringunt, cùm lapides ſæpe ingentes ac nigerrimos effodiant: tum, uti in Belgio inprimis moris eſt, aquâ aſperſos miſcent maſſaque ſic conficiunt; quæ difficulter quidem ignem concipiunt, at conceptum ſemel, diutiſſime vegetum, urentemque fortiſſimè retinent. Similiter apud eoſdem Sinenſes, in prov. *Peking*, prope *Pingco*, montes ſunt *Kie* & *Siuvu*, ubi carbo ſeu bituminoſa iſtiuſmodi terra effoditur, quam loco lignorum incolæ adhibent, Auctor Anonymus *Sinæ & Europ. cap.* 20. At lapis ille Thracius, σπίνος dictus, apud Ariſtotelem, qui diſſectus accenditur & rurſus in ſe compoſitus, ac aſperſus ardet, carbonum inſtar, *carbo metallicus* eſt & lapideus, quo hodieque Fabri ferrarii in fornacibus ſuis utuntur, Salmaſius *ad Solinum pag.* 253. &c. Hinc *Carbonis* inlatio, præbitio, ad monetæ nempe & armorum fabricas *l.* 15. & 18. *de extraord. muner. in Cod. Theod* quę in ſordidis muneribus olim numerabatur, Calvinus *Lex. Jur.* De *Carbonibus* defoſſis, quibus populi quidam agrorum fines diſtinxerunt, propterea quòd res nulla durabilior, magisque perpetua ſit, quàm *carbones ſub terra defoſſi*, Vid. Baldum *lib. de Officio Judicis*, laudatum Eidem: De ratione verò *Carbones* conficiendi Plinium *lib.* 16. *cap.* 6. De gemma carbonibus ſimili anthraciti, quæ in Theſprotia olim fodiebatur, eundem *lib.* 36. *cap.* 7. De *Carbonum* in ſcribendo uſu, Vid. ſuprà in voce *Atramentum, &c.*

Carbonarius, ludus gladiatorius, qui Neapoli in uſu cùm eſſet, à Johanne XXII. ſub pœna excommunicationis prohibitus eſt, Anno Ch. 1327. ut ipſemet ad Geroldum Capuæ Archiepiſcopum ſcribit, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*.

Carbonis primi, ſecundi, tertii deſcenſio, die 7. 14. 21. Febr. inter Feſta Syrorum, Ulug Beg *in Epochis cap.* 7.

Carbunculi, quinto loco inter gemmas Veteribus habiti, poſt margaritas viz. adamantes, ſmaragdos & opalos, topaziis præponebantur, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 239. Loca eorum, in quibus pretioſi naſcuntur, Theophraſto hiſce verbis deſcribuntur, Σπάνιος καὶ ἐξ ὀλίγων τόπων. εἰσὶν ἔκ τε Καρχηδόνος, καὶ ἐκ τῆς περὶ Μασσαλίαν, καὶ ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐκ τῶν Καταδούπων, καὶ Συήνης πρὸς Ἐλεφαντίνῃ πόλει καὶ ἐκ τῆς Ψεβῶ καλουμένης χώρας, ubi meminit Carthaginis, Maſſiliæ, Ægypti, Cataduporum, Syenes, & regionis *Pſebo*, in interiori Æthiopia. Æthiopicos tamen *Carbunculos* non omnium optimos fuiſſe, liquet ex Plinio *lib.* 37 *cap* 7. *Satyrus Indos non eſſe claros dicit, ſed plerunq; ſordidos ac ſemper fulgoris horridi: Æthiopicos pingues, lucemq; non emittentes aut fundentes, ſed convoluto igne flagrantes.* De optimis verò ita ſciſcit, *Optimos verò amethyſtizontas, h. e. quorum extremus igniculus in amethyſti violam exeat: proximos illis, quos vocant ſyrtitas, innato fulgore radiantes.* Ubi *ſyrtitas* eſt ex Græco αὐτίτης, ſic autem vocatur, qui innato fulgore radiat, non arceſſito, quique ex ſeſe lucem emittit, &c. Ab ignium verò ſimilitudine pyropos quoque carbunculos dictos eſſe, idem innuit *ibid. Principatum habent Carbunculi, à ſimilitudine ignium vocati, cùm ipſi non ſentiant ignes, ob id à quibusdam pyropi appellati, &c.* Qua de re V. infrà, ubi de *Pyropo, &c.* Plura verò hanc in rem apud Plinium *d. l.* de variis hujus gemmę generibus, *Alabandico, Carchedonico, Corinthio, Garamantico, Indico, Lithizonte, &c.* & Salmaſium *ad Solinum pag.* 380. *& ſeqq.* ut & ſuprà in voce *Anthrax*, item ubi de *Ardentibus gemmis*. *Adulterantur vitro ſimillimè, ſed cote deprehenduntur* (i. molâ è cote factâ, ad quam gemmæ poliuntur) *ſicut aliæ gemmæ factitiæ: mollior enim materia & fragilis & centroſa ſcrobe deprehenduntur & pondere, quod minus eſt vitreis: aliquando & puſtulis argenti modo relucentibus.* Idem Plin. Nec omittendum, quòd *Carbunculi* ingentis, in columna publicè repoſiti, luce, noctem in urbe Æduorum olim illuſtratam fuiſſe, narrat Chaſſanæus *de Glor. M.*

Carbyle, apud Solinum *cap.* 54. *A Suſis* Carbyle *ſive Barbyte oppidum*: & ex eo Marcianum, *Suſa juxta Carbile ſive Barbite in centum triginta millibus*: alibi nuſpiam occurrit. Proin *Babythace* reponit Salmaſius *Exercit. ad h. l. pag.* 1194. V. ibi.

Carcamuſa, machina oppugnatoria, aries, Abbo *de obſid. Paris. lib.* 1.

Arietes vulgò Carcamuſas *reſonatos*
Dimiſere duos:

apud du Freſne *Gloſſar.*

Carcer, à coercendo, dictus, differt ab Ergaſtulo: quòd in hoc mancipia conjiciebantur, pro lubitu herorum, ut ærumnoſam ibi vitam degerent; in illo liberi homines, auctoritate publicâ, ob delictum aliquod enorme, aſſervabantur, ibique necabantur.

Namque

Namque & ſtrangulatio, quæ laqueo fiebat, & præcipitatio, quæ in Robore, in *Carcere* ſuſcipi ſolitæ erant. Partes ejus duæ, Tullianum, quod Angl. dicas *Dungeon*, in quo ſtrangulatio, & Robur, Angl. fortè *Strong hold*, in quo præcipitatio fiebat. Cura *Carceris* Triumviris capitalibus, Angl. *High Sheriffs* erat commiſſa. Modum procedendi ſic exponit Valer. M. *lib.5. c.4. Mulierem damnatam Prætor Triumviro necandam in carcere tradidit, quam receptam is qui cuſtodiæ præerat, miſericordiâ motus non protinus ſtrangulavit; aditum etiam filiæ dedit, ſed diligenter excuſſæ, ne quid cibi inferret.*&c. Diverſum quid à *Carcere* quoque fuit Mala manſio, quam quidam pro Puteo accipiunt; ſed hunc propriè furacibus coquis deſtinatum fuiſſe, docet Plautus *in Aulular.2.5.* Alii pro Arca, in qua recondebantur illi, quos ulteriori quæſtioni reſervari placuit. De Sextricio, Spoliario, Nervo, Collumbari, Numella. Codice, V. *ſuis locis.* Primus autem *Carceris* auctor Ancus Rex traditur. Recentiori ævo, *Carcer perpetuus*. Albigenſium, qui Romanam fidem amplecti nollent, pœna fuit, Concil. Narbon. *A.C.* 1235 *can.*4.9. Hinc illorum iis, qui intra certum diem ſponte veniebant, & ritus Latinos amplectebantur ſociosque prodebant, *Carceris immunitas* data dicebatur, *Ibid.*

Carcer Intimus, in verſibus Varronis, apud Nonium,

> *Nemini Fortuna currum* carcere *emiſſum* intimo
> *Labi inoffenſum per æquor candidum ad calcem ſinit:*

dictus eſt, qui aliàs *intimum oſtium*, quod primum primisque metis in Circo proximum erat. Vitam namque Varro comparat Circenſium curriculo; ubi feliciſſimè id certamen auſpicabatur auriga, cui è primo vel intimo oſtio exire ſortitò obtigerat. Sed is plerumque non perferebat felicitatem ſuam uſque ad ultimas metas & extremum curriculum: verùm prælaſſatis & conſumtis viribus equorum, præ ſtudio ſervandi primatus, ante ſeptimum curriculum deficiebat palmamque ſequentibus tradebat. Silius,

> *At queis interior cura & prudentia Circi*
> *Altior, effuſas primo certamine vires*
> *Damnare,*&c.

Carceres nempe in Circo dicebantur ἀφετήρια & ἱππαφέσεις, à quibus initium currendi ſumebant quadrigæ. Intra illos autem (erant enim εἰσαγωγὴ) equi cum curribus continebantur, repagulis vel cancellatis foribus oppoſitis coërciti, priuſquam ſignum daretur emittendi: unde Varro illos dictos ait, à *coërcendis* equis ne inde exirent, antequam Magiſtratus miſiſſet. Tum verò, uno eodemque tempore laxatis repagulis, è carceribus effuſi, ſeſe proripiebant exilibantque: cujuſmodi repagula ὕσπληγγες Græcis dicta ſunt. Dionyſius verò Halic. carceres uno tempore reſerari ſolitos, ὑπὸ μιᾶς ὕσπληγγος, dicens, unum ac perpetuum repagulum omnibus Oſtiis Circi præduci eoque laxato omnia ſimul puncto temporis pandi conſuevisse, innuit. Uti autem inde exiere ſic eòdem reverſi victores, curſum ibidem terminabant, peracto ſeptimo curriculo, & coronabantur, in loco creta præducto, qui haud longè à carceribus fuit, ut infrà videbimus. Erat porro duplex utrinque *Carcerum* ordo, ſenis uterque oſtiis conſtans, unus ad ſiniſtram primæ metæ, alter ad dextram: in quorum medio locus erat ejus, qui machinationem movebat, quà omnia oſtia aperiebantur, *Altare* in Olympiaco, (in quo tamen *Carceres* propriè dicti non erant) *Janua Conſulum* ſeu *Oſtium*, in Romano, dictus. Sidonius Apollin.

> *Hæc eſt Janua Conſulumque ſedes,*
> *Ambit quam paries utrinque ſenis*
> *Cryptis porticibusque fornicatur.*

Nec tamen omnium carcerum uſus erat; ſed ex illis ſenis, qui ad dextram fuere primarum metarum, ſoli quatuor primi quadrigas emittebant quatuor certaturas, ſinguli ſingulas: quod ab eo tempore obtinuit, quo in colores quatuor & greges tota Circi factio diviſa eſt; quibus cùm duos addidiſſet Domitianus, omnibus ſenis opus erat, quod tamen poſt mortem ejus non diu duravit. In altero latere tamen totidem oſtia facta, forſan ad ornatum, & ut architectura æqualis eſſet. Initium *Carcerum* rejicit Livius in annum U. C. 425. unde Joannes Antiochenſis, Georgius Syncellus, Cedrenus, Alii, Circum a Romulo primùm extructum cum duodenis oſtiis, dicentes, meritò ridentur. Et quidem primo ex topho ac ligno fuerunt; quos marmoreis permutavit Claudius Imp. quemadmodum idem metas inſigniores inaurari voluit. Fores eorum cancellatæ fuere, ut dictum, & reticulato opere factæ, cujuſmodi fores vel feneſtras Latini vett. propriè *Tranſennas* dixere, V. infrà in hac voce. Priuſquam verò ædificati eſſent in Circo carceres, funiculus prætendi ſolitus videtur, cohibendis equis & in æquo limite continendis: cujuſmodi funiculum in Circo Olympiaco βαλβίδα Græci dixere, quamdiu ſc. funis pro repagulo fuit. Aliàs βαλβὶς, in Stadio, propriè erat linea in ſolo depreſſa & modicè cavata, cui inſiſtebant curſores: ὕσπληξ repagulum vel regula paulo altiùs è ſolo elata & oppoſita curſoribus, quæ ſigno dato ruens incidebat in lineam illam, ejuſque cavitatem implebat, quæ tamen non raro confunduntur. Lycophron,

> *Ἄκραν δ' ἐγὼ βαλβῖδα μηρίνθου χαλῶν*
> *Πρώτην ἄραξα νύσσαν ——*
> *Summam ego ſoluto fune laxans regulam*

> *Primo repulſo limine,*&c.

V. Salmaſium hac de re pluribus agentem, *ad Solinum p.902. & ſeqq.* & hic paſſim, inprimis ubi de Circi *Oſtiis.*

Carceres, in ludo Latrunculorum, idem quod *mandra, ſepta, valli, capſi*, Græcis vett. πόλεις, χῶραι, χαμευναί, χαμαικοιτίαι, recentioribus ζατρίκια, unde toti ludo nomen. Tabula nempe, in qua latrunculis ludebant Vett. tota lineis erat diſtincta, & unicuique calculo ſuus locus ac ſedes attributa: quemadmodum hodieque tabula luſoria ligneis quadraturis diſcoloribus alternatim poſitis, in quibus calculi diſponuntur, diſtingui ſolet. Has calculorum ſedes, *carcerum* nomine inter alia inſignierunt: quòd latrunculorum quiſque in ſuo loco ſeu ſede, velut clauſus, teneretur. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo*, & paulo ſuprà in *Capſi.*

Carcharias Canis, V. ſuprà *Canis Carcharias.*

Carchedon, Καρχηδὼν, nomen viri, apud Appianum, à quo Carthago, Græcis quoque Καρχηδὼν, condita: an pater Didonis, an comes, an neutrum; imò commentitium planè eſſe, tradit Salmaſius *ad Solinum pag.323.*

Carchedonius Carbunculus, Theophraſto, quòd ἐκ Καρχηδόνος, h. e. *Carthagine*, veniret, dictus eſt: at Plinius Garamanticos ſic appellatos tradit *lib.37 cap. 7. propter auctoritatem Carthaginis magnæ.* Carbunculi certè genus fuit. Publius Syrus,

> *Quò* Carchedonios *optas ignes lapideos,*
> *Niſi ut ſcintillent? pietas eſt carbunculus.*

Ab hoc diverſa erat *Carchedonia*, apud Plinium *ibid.* ſub. gemma, quæ ex Naſamonibus eandem Carthaginem deferebatur. Ad repercuſſum enim lunæ *Carchedoniam*, ſicut carbunculos ad repercuſſum Solis, reperiri ſcribit; *potoria vaſa* ex eo fieri ſolita, addens. Unde vilem fuiſſe lapidem conſtat, quemadmodum nec hodie magno in pretio eſt *Chalcedonius*, uti Gemmarii eum vocant. Alius erat Chalcedonius ſmaragdus, de quo alibi, V. Salmaſium *ad Solinum pag.381.*

Carcheſium, apud Papinium Statium *Achilleidos lib.2. verſu 6.*

> *ubi excelſa libans* carcheſia *puppe:*

genus fuit poculi, quo Diis gentiles libare conſueverunt. Ita enim hic in Apollinis honorem factum. De Baccho Virgilius *Æneid. lib.5.*

> *Hic duo ritè mero libans* carcheſia *Baccho,*
> *Fundit humi, duo lacte novo, duo ſanguine ſacro,*&c.

Ignoratum priſcis Latinis, ſolis Græcis notum, ex Sappho, Sophocle, præcipuè Aſclepiade, deſcribit ac præpingit Macrobius *Saturnal. lib.5. cap.21.* Servius tranſit, poculi tantùm genus indicaſſe contentus. V. Caſp. Barthium *Animadverſionum ad Statium Tom.3. pag. 708.*

Carcinias Gemma, à *cancri* marini ſimilitudine, apud Plinium *lib.37. cap.11.*

Cardamomum amomo & amomidi, *ſimile & nomine & frutice, ſemine oblongo. Metitur eodem modo & in Arabia. Quatuor ejus genera: viridiſſimum ac pingue acutis angulis contumax fricanti, quod maximè laudatur: proximum è ruſſo candicans: tertium brevius atque nigrius. Pejus tamen varium & facile tritu, odorisque parvi: qui verus, coſto vicinus eſſe debet. Hoc & apud Medos naſcitur, pretium optimi in libras X. duodecim*, Plin. *lib.12. cap.13.* Hodie quid ſit, ignoratur. Ἄμωμον autem vocatum eſt, ſicut ἄμωμον λιβανῶτον, & κιννάμωμον: Videntur enim Græci vett. omne aroma, quod ſincerum ac inculpatum eſſe, ἄμωμον appellaſſe. Salmaſius *ad Solinum pag.401. & 1307. Cardamon* vero naſturtium eſt, V. ibi.

Cardatores, Gallis dicuntur, qui Græcis Κναφεῖς, Latinis *Lanarii*, à *carduo*, ſeu *cardo*, ut Vett. etiam dixere, fullonio viz. cujus capitulis inanibus, in carminandis lanis & rudibus pannis lævigandis, tota Europa uti ſolet: Quemadmodum capitula hippophæſti fullonibus olim, ad pectendam veſtium mollitiem, eundem uſum præbuere. Et quidem hippophæſtum idem videri poſſet cum hoc genere cardui, ſi capitula ejus alto caule attollerentur, quemadmodum in hoc carduo. Itaque Dipſacon Veterum putant eſſe & vocant vulgò *virgam Paſtoris*. Salmaſius *ad Solinum pag.397.*

Cardenas, nomen familiæ Caſtellanæ, quæ Viris illuſtribus jam dudum inclaruit. In filiis Garſiæ Lopezii *de Cardenas*, qui patrem Lupum *Ruis* & Garſiam Lopezium, incolam Ocannæ, atque ſub Regibus Petro & Henrico celebrem, avum habuit, lineæ diverſæ cœpere. Alter enim, Garſias Lopezius, Alfonſi ultimi Mag. Ordin. S. Jacobi pater fuit: hic autem filiam genuit Joannam Dn. *de la Puebla*; quæ Petro Portocarrerio nupta *Cardeniam* nomen illi domui intulit, inprimis per ſecundum filium Alfonſum continuatum, cum tit. Comitis *de la Puebla* obtento. Alter Garſiæ Lopezii filius Rodericus, in civ. Ocanna habitans, Gutierium & Rodericum, cujus poſteritas in civ. Lerena ſuperfuit, genuit: Gutierio natus Didacus, primus Dux Maquedæ fuit; Pater Bernardini atque Gutierii, dominorum *de Torralva & Beteta*, cum cognom. *Carillo de Albornoz*, ſatoris. A' Bernardino reliqui Duces ſunt propagati: Illo enim, & Iſabellâ Velaſcâ genitus Bernardinus II. ex Joanna Portugallica ſuſcepit Bernardinum III. *de Cardenas D. de Maqueda, M. d'Elche*, qui ex Luiſa Manricia *de Lara Manuel*, pater fuit Bernardini March. d'Elche, Georgii D. *de Maqueda*, Jacobi Manuelis, Johannis, Petri, Mariæ (Johanni

ni Andreæ de *Mendoza* M. *de Carnete* nuptæ) & Annæ Mariæ, qui hoc ſeculo floruerunt. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. tom.2. ubi de familia de Cardenas Duc de Maqueda & Manrique, Duc de Najera, pag.41.*

Cardinales Venti, medio ævo dicti ſunt quatuor illi primi ac præcipui, qui, ex quatuor Mundi *Cardinibus* ſeu plagis deducti, antiquitus ſolùm cogniti erant, *Eurus* nempe. *Zephyrus, Notus & Boreas.* Dionyſius Utic. αὐθεντικοὺς vocat, ſicut ipſas plagas κλίματα: Vegetius *principales lib.4. cap.38. Ita ut ventis principalibus declaratis, eos qui ipſis dextra lævaque juncti ſunt, indicemus. Cardo* autem pro momento ſeu articulo ſumitur, in quo præcipuè res vertitur, ab oſtiorum *cardinibus.* Virgilius,

—— *Haud tanto ceſſabit cardine rerum.*

Ubi Servius notat, *rem in cardine eſſe*, quando in articulo eſt. Adeoque *cardo* ipſum punctum eſt, ac momentum occaſionis & opportunitatis. Cœterùm, propriè loquendo non quatuor ſunt Mundi cardines, ſed duo tantùm, Septentrionalis & Meridianus axis, ſuper quibus verti Mundus fingitur. Æquinoctialis verò Occidens cum Occidente Meridionali, cardines potiùs Solis ſunt, Κέντρα Græci appellant: quæ quatuor ſunt, Solſtitium & Bruma, ac duo Æquinoctia. Hinc iſta puncta & momenta, quibus illa committuntur, quum Sol attigit, *in cardine illum eſſe*, Latini dicebant. Emittunt autem quatuor hæc ſolis κέντρα ſex ventos, ab Ortu & Occaſu Æquinoctiali duos; ab Ortu & Occ. Solſtitiali duos ac reliquos duos ab Ortu & Occ. Brumali: quos non minùs *Cardinales* dicas, quàm qui a Mundi cardinibus exoriuntur. Quod ſequuti fortè, quibus placuit octo præcipuis Ventis Mundum perflari, V. infrà ubi de turre *Octogona.* Non deſunt tamen ex Antiquis, qui ſolos hos duos ventos, qui ab utraque Mundi meta originem ducunt, recipiendos putent, velut Principes & Magiſtros, Auſtrum ac Aquilonem; reliquos omnes acceſſionum vice habentes, & prout inclinatione ac receſſione ab hoc & ab illo axe deflectunt, Septentrionales ac Meridionales nominantes. Unde Lucilius ex perſona Cotys Thracum R.

Rex Cotys ille duo hos ventos, Auſtrum atque Aquilonem
Noviſſe ajebat ſolos,&c.

Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1239. *& ſeqq.* ut & in voce *Cardines.*

Cardines, in Theatris, quid fuerint, indigitat Tertullianus *de Spectac. Quid quòd & cætera congruunt. Nam & apud ſpectacula & in via ſtatur. Vias enim vocant cardines balteorum per ambitum & diſcrimina popularium per proclivum. Cathedra quoque nominatur ipſe in anfractu ad conſeſſum ſitus.* Nempe *cunei* ſpatia erant, in quibus ſubſellia componebantur; viis per ambitum & in deſcenſu invicem diſtinguebantur, per ambitum viæ *cardines* dictæ. Quod inter eas vias & cardines eſſet comprehenſum, *Cuneum* vocabant. *Balthea* præcinctiones erant. Et quidem uti *limites*, in Circi porticibus, viæ inter ſedilium ordines, ſic cardines in theatro, qui ſeparabant præcinctiones: Hoc tamen diſcrimine, quòd viæ in Theatro multis verſuris cuneos interſecarent, hinc *Cardines* appellatæ; Limites verò in Circo verſuras non facerent, ſed perpetui ac rectâ ſerie currerent. Ob quam multifidam viarum in Theatro ſectionem, è cuneis elabi ac refugere eum, cui junctus eſſe nolles, facile fuit: in Circi ſedilibus non item. Unde Ovidius, cùm Corinnæ fortè ſedem in ſubſelliis Circi proximam occupaſſet, illaque ſermonibus ejus inquietata diſcedere vellet, inquit,

Quid fruſtra refugis, cogit nos linea jungi:

Longus viz. hic limes & ſedilium ordo totus undique occupatus, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 99. Vox ab Agrimenſoribus petita: Illi enim, in Coloniis deducendis, & agris publicè viritim dividundis, lineam ducebant ab ortu Æquinoctiali ad Occaſum Æquinoct. huncque limitem, qui ita ſecabat agrum, *Decumanum* vocabant. Deinde aliam lineam per mediam eam decuſſatim ac normaliter in rectum ejicientes, a Septentrione ad Auſtrum deſcendebant, eumque limitem *Kardinem* appellabant, præter quem *Cardines* quoque dicebantur minores limites *Cardini maximo* paralleli: uti pluribus videre eſt apud eundem *pag.* 674. *& ſeqq.*

Cardo, cuneus propriè, qui in foramine vertitur. Hi in liminibus ferrei erant aut ærei. Cornelius Gallus *in Ceiri*,

—— — *ſonitum nam fecerat illi*
Marmoreo æratus ſtridens in limine cardo.

Papinius Statius *Thebaidos lib.9. verſu* 49.

Stabat in Argolicæ ferrato limine turris
Egregius limo dextri Mavortis Enipeus,&c.

V. Caſp. Barthium *Adverſarior. lib.* 120. *cap.* 12. Uti autem foribus Forculum, liminibus Limentinum Deos, ſic *Cardinibus* Cardineam ſeu Cardeam Deam, præfecerunt Romani, falsè hinc notati B. Auguſtino *de Civ. Dei lib.4. cap.8.* quòd tres Deos unis foribus præficerent, cùm ſuis ædibus unum præponere Oſtiarium ſatis habuerint quilibet Patresfamilias. V. infrà in vocibus *Fores*, & *Limen*; plura verò hanc in rem apud præfatum Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.*

Carduelis, Servio *acanthis* eſt, *quòd ſpinis & carduis veſcitur.* Gloſſæ, *cardelus*, ἀκανθυλλίς. In Græcorum recentiorum Lexicis eandem ζῆνον & ἀγριοκανάρινον & πραγγαδίνον dici reperias; item ſic deſcribi, ut rubras in capite pennas, in alis luteas, habeat: quæ omnino Latinorum *Carduelis* eſt. Atque ſic omnes vett. Latini Græcam vocem ἀκανθὶς interpretantur. Gaza & Bellonius *Spinum* vertunt, ut ſic à *ſpinis* dicatur. Sed errat hic, cùm ſpinum Gazæ putat eſſe Græcorum σπῖνον, quâ voce fringillam potiùs denotari, infrà videbimus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 445. De ea ſic Plinius *lib.8. cap.* 42. *Minimæ avium* Carducles *imperata faciunt, nec voce tantùm, ſed pedibus & ore pro manibus. Eſt quæ boum mugitus imitetur, in Arelatenſi agro taurus appellata, alioquin parva. Eſt quæ equorum quoque hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo adventu eorum pulſa, imitatur, ad hunc modum ſe ulciſcens.*

Carduus, herbæ ſpinoſæ genus, quod in plures ſpecies dividitur. Abſolutè verò & per excellentiam cùm *Carduum* dicunt Latini, de hortenſi & ſativo loquuntur, quem Siculi olim *cactum*, hodie *cacozolé*; Latini quoque nonnunquam *cactum*, ut *ad Tertullianum de Pallio* Salmaſius obſervat; Græci κινάραν. Galli hodiéque *Articactum*, appellant. Sed & *Cardum* Latinis dictum, docet Athenæus *lib.11.* τὴν λεγομένην κάρδον, & Capitolinus, ubi *lactucas* & *cardos* memorat. Meminit ejus Plinius his verbis *lib.21. cap* 16. *Et cactos quoque in Sicilia tantùm naſcitur, ſuæ proprietatis & ipſa, cujus in terra ſerpunt caules, à radice emiſſi, lato folio & ſpinoſo. Caules vocant cactos, nec faſtidiunt in cibis inveteratos quoque. Unum caulem rectum habent, quem vocant pternica, ejuſdem ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam pappon vocant: quo detracto & cortice teneritas ſimilis cerebro palmæ eſt: vocant aſcalium.* Quæ graphica eſt deſcriptio hodierni Articacti, Gall. *Artichaut.* Sed fallitur Plinius, cùm *ſui generis eſſe & in Sicilia naſci tantùm*, ſcribit: Nam *Carduus Romanorum* & *cactus Siciliæ* res eadem, ut ſuprà vidimus, in voce *Articactus*, ubi in hanc rem plura. Id ſaltem hic addo ad hunc locum, quod ille *Aſcalium* vocat, Athenæo *Aſcaleron*, Theophraſto *Scalian*, Appulis circa Hydruntum etiamnum *Scalera* vocari, ex Dalechampio *Not. ad Plin.* Non plebejum fuiſſe cibum, idem innuit alibi, cùm ait, *Mirum eſſe non licere pecori carduis veſci, non licet plebi.* Unde valde priſcis illis ganeonibus *Cardui* expetiti, & res erat maximi quæſtus. Idem *lib.* 19. *cap.*8. *Poterant videri dicta omnia, quæ in pretio ſunt, niſi reſtarct res maximi quæſtus, non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe, carduos apud Carthaginem magnam Cordubamque præcipuè ſeſtertia ſena millia, ut par ejus reddere.* Ubi Salmaſius legit, *ſeſtertiûm ſena millia è parvis reddere areis.* Sunt autem areæ hortorum πρασιαὶ Græcis, quarum quamvis quotannis *ſeſtertiûm ſena millia*, h. e. centenos quinquagenos præter propter noſtri nomiſmatis aureos, reddidiſſe notat. Addit modum colendi: *Quoniam portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes conſciæ.* Carduos *ergo duobus modis ſerunt, Autumno plantâ, & ſemine ante Nonas Martias, plantæque ex eo diſponuntur ante Idus Novembres, aut in locis frigidis circa Favonium. Stercorantur etiam, ſi Diis placet, lætiuſque proveniunt, condiunturque aceto melle diluto, additâ laſeris radice, & cumini, ne quis dies ſine carduo ſit.* V. quoque infrà, in voce *Cinara.*

Carduus Fullonius, V. ſuprà in voce *Cardatores.*

Care Puer, apud Papinium Statium *Achilleidos lib.1. verſu* 250.

—— —— — *dubitatque agnoſcere matrem.*
Occupat illa manu blandeque affata paventem:
Si mihi, Care puer, *thalamos ſors æqua dediſſet,*
Quos dabat, æthereis ego te complexa tenerem
Sidus grande plagis:

Allocutio parentum eſt. Cujus exemplum apud Claudianum quoque *Conſul. Honorii* 4.

Si tibi Parthorum ſolium Fortuna dediſſet,
Care puer —— —

Id eſt, fili, vetus *Gloſſar.* V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Tom.3. pag.*1642. & infrà, in voce *Puer.*

Carena, adde: Vox formata ex *Quadragena*, vel ex *Quarentena*, h. e. *quadrageſima pars*, in Eccleſia Rom. quadrageſimale denotat jejunium, ſeu publicam pœnitentiam, ab Epiſcopo Clericis Laiciſque, aut ab Abbate Monachis infligi ſolitam, quâ quis jejunare ſpatio quadraginta dierum tenetur. Summula Raymundi Ordinis Prædicat.

Matronæ juvenes poſſunt explere carenam
In domibus propriis.

Etiam remiſſio ſic dicitur ſeu indulgentia 40. dierum, quæ à Pontifice vel Epiſcopis indulgetur, V. Brovverum in *Antiqq. Fuldenſ. pag.*122. 123 Equites Melitenſes *Quarentenam* appellant pœnitentiam, quæ delinquentibus Equitibus imponitur, qui per XL. dies equeſtri togâ induti, quam *Manto di punta* appellant, flexiſque genibus, Conventualis Eccleſiæ miſſis cantatis horiſque Canonicis durantibus, ad ſcamnum incumbere coguntur, du Freſne & Macer.

Carentona. fluv. Galliæ, vulgò *la Charentone*, aliàs *Carentonne*: alluit Monaſteriolum Argillæ *Montreuil l'Argille*, Cameracum *Chambray*, Bernacum *Bernay*, oppidum in Lexoviorum finibus, Abbatiâ ſuâ nobile, demum in Riſelam decurrit. Ejus mentionem facit Ordericus, à quo *tranſitus Carentonæ* refertur & *rivus Carentonæ lib.6.* Hadr. Valeſius in voce *Riſela.*

Carenum ſeu *Caranum*, Myrepſo *Sect.* 1. *cap.* 5. κάρενον, vinum decoctum.

decoctum, ita ut tertia pars abſumpta ſit, duæ tantùm remaneant, occurrit apud Auguſtinum *contra Manichæos lib.2. c.13.*

Carere Lanam, propriè vocabant Veteres ξαίνειν. Unde non *carminare* modò, ſed & *carinare*, id eſt, carpere, & per tralationem, *mordere*, & dictis dicteriiſque inceſſere. Gloſſæ, *carinare*, χαρακτηρίζει: quod ineptè Grammaticorum ratio à navis *carina* deducunt. Secunda enim brevis eſt, ut apud Ennium,

Sed neque me decet hanc carinantibus *lædere chartis.*

Id eſt, mordacibus & carpentibus. Idem apud Servium,

Et contrà carinans *verba atque obſcœna profatus.*

E' qua eadem arte metaphoris mutuatis, πλύνειν pro eodem Græci dicunt, *carpere* & *depectere* Latini, Galli hodie *drapper*. Et quidem primum hoc lanæ purgamentum, cùm carminantur; h.e. quum ipſæ per ſe purgantur, priuſquam in fila deducantur & in tela texantur: quæ lanæ purgandæ Ars ξαντικὴ Græcis dicta eſt. Quamvis enim in noviſſimo purgamento, cùm in veſte ipſa carperentur & depecterentur erinaceo fullonis, ξαίνεσθαι quoque dicerentur, propriè tamen ξαντικὴ ad primum pertinebat, &c. Salmaſius *ad Solinum pag 399.*

Caria, adde: Una erat ex regionibus, quæ Aſiam Proconſularem, ſub primis, & Thracenſium provinciam, ſub poſterioribus Imperatoribus conſtituebant. Poſtquam verò Aſia Proconſularis imminuta eſt tribus provinciis, inter has & *Caria* Aſianæ Diœceſeos Vicario ſubjecta eſt, ac proprium Præſidem habuit. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag. 803. & ſeqq.* Pop. *Cares*, qui & Καρβᾶς nonnullis dicti videntur. Unde καρβάζειν, Καρικῶς λαλεῖν, *Caricè loqui*, & Καρβατίναι, genus calcei à *Caribus* inventum. V. eundem *Ibid. pag.1259.*

Carica, certum genus ficorum Plinio, *lib.15. cap. de ficis*, *Ex hoc genere ſunt, ut diximus, Cottona & Caricæ, quæque conſcendenti navem adverſùs Parthos, omen fecere M. Craſſo, venales prædicantis voce Cauneæ.* Et quidem Syriæ peculiare, *Omnia hæc*, addens, *in Albenſi rus è Syria intulit L. Vitellius.* V. quoque cum *lib.13. cap.5.* Alibi tamen & Ægypto vindicat. *lib.15. cap.29* ubi illas cute in Ægypto placere, hancque ſolere detrahi in ficis virentibus, in ſiccis maximè gratam haberi, ait; ſicque ſiccas ficus à Caricis ſeparat, quum alii *Caricas* τὰς ἰσχάδας appellent, i. *Ficus ſiccas.* Hinc Cicero *de Divin lib.2. Cùm M Craſſus*, inquit, *exercitum Brundiſii imponeret, quidam in portu Caricas Cauni advectas vendens, Cauneas clamitabat*: Caricam generale vocabulum faciens, cujus ſpecies *Cauneæ*. Quas itaque alii *Caricas* vocant, i. ἰσχάδας, Plinius *ſiccas ficus* & *ſiccatas* nominat. Ut *eod. cap. Paniſque ſimul & opſonii vicem ſiccatæ implent.* Et paulo antè *Seneſcunt in arbore, anuſque deſtillant gummium lachrymâ. Siccas honos laudatas ſervat in capſis.* Certè, utcunque *Caricæ* ficus certum fuerint genus, à *Caria* quippe denominatæ, αἱ Καρικαὶ ἰσχάδες; Priſci tamen Romani, ut in multis aliis rebus fecerunt, *Caricarum* nomen de omnibus ficis ſiccatis & tranſmarinis uſurparunt. Quod idem & Cauniis poſtea contigit, quæ ex Cauno advehebantur, Cariæ urbe, ut infrà videbimus. Unde Plinium Syriæ, & Ægypto *caricas* vindicantem hallucinatum eſſe, colligit Salmaſius *ad Solinum pag.937.* Earum optimæ & præſtantiſſimæ erant Ebuſitanæ, quarum meminit Statius *Saturnal.*

Quidquid nobile Ponticis nucetis
Fœcundis cadit, aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damaſcus,
Et quas percoquit Ebofea cannas.

Ubi cum Damaſcenis prunis & palmulis rectè jungi Caricas ſive ficus aridas, nemo non videt, &c. In maſſas autem compoſitæ afferebantur ſeu globos, quæ παλάθαι Græcis. Heſychius, παλάθη, ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις· παλάθαι σύκων μάζαι: quod idem de prunis cottaniſque legimus. Martialis,

Hæc tibi quæ torta venerunt condita metâ,
Si majora forent cottana, ficus erant, &c.

Ubi *metam tortam* Poëta vocat, è tortis juncis textam ſportam, metæ modo, in acuminatum faſtigium deſinentem. Cujuſmodi caniſtris Maſſilienſes hodieque caricas ſuas recondunt ac exportant & *cabas* vocant. Dalechampius *Not. in Plinium lib.13. cap.5.* V. infrà in vocibus *Maſſa* & *Offa*: plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.935.*

Caricæ Claves etiam dictæ, quæ *Laconicæ* aliàs, quòd his etiam *Cares* uterentur. Avienus Arati Interpres, ubi de ſidere Caſſiopeæ,

Lux hebes eſt matri. Sic qualem Caria quondam
Noxeras intrantem per clauſtra tenacia clavem,
Formatur ſtellis diſtantibus.

In quibus verbis Laconicæ clavis dentibus, ſimilem eſſe ſtellarum diſpoſitionem in aſteriſmo hoc innuit. Non multæ enim, nec in congerie acervatæ & alternatim poſitæ ſtellæ, Caſſiopeæ corpus effigiant, ſed in lineæ ſeriem ſitæ diſſitæque invicem, & aliæ aliis recto filo ſubjectæ. Quod verum eſſe vetus ejus aſteriſmi μόρφωσις, apud Hyginum deſcripta, fidem facit: qui in capite Caſſiepeæ unam ſtellam oſtendi dicit; in papilla dextera, ponit claram unam; in lumbis, magnam unam; in genu, unam; & in pede dextro, unam. Quo ſitu ac diſpoſitione dentes, in clavi *Carica* ſeu Laconica locati erant, ut ſc. unus alii ſubjiceretur; quod hodieque in noſtris clavibus videre eſt, V. typum hujuſmodi occultarum clavium, tribus γόμφοις, quos Ariſtophanes iis tribuit, conſtantium, apud Salmaſium *ad Solinum pag. 929. & ſeqq.*

Carina Equi, apud vet. Scholiaſtem Papinii Statii *Thebaid. lib.11. verſu 512.*

——— ——— — *tamen irrita voti*
Cuſpis, in obliquis invenit vulnera coſtis.

Quid ſit, exponit Nemelianus *in Cyneget. de Canibus verſu 110.*

——— ——— ——— *Sit cruribus altis,*
Sit rigidis, multamque gerat ſub pectore lato
Coſtarum ſub fine, decenter prona, carinam.

Ubi *carinatum* pectus volucrum & cœterorum, præter hominem, animantum, ex Plinio notavit Barthius. V. quoque eum *Animadverſion. ad Statium d. l.*

Carinare, apud Ennium Servio laudatum,

Et contrà carinans, *verba atque obſcœna profatus,*

quid ſit, V. ſuprà *Carere.*

Carinarii, V. infrà *Cerinarii.*

Cariniacum, vulgò *Charny*, locus Galliæ in Burgundiæ Duc. in pago Ammavorum ſeu Amœorum. Hadr. Valeſius in voce *Ternodorum.*

Carinthia, adde: Eam poſt alios Otho, Othonis M. Imper. ex Ludulfo Sueviæ Duce nepos, eoque defuncto, filius illius Cuno, agnati Othonis III. beneficio tenuit, penſandæ fidei induſtriæque, quam, vindicandæ contra Bavaros Duces Cæſaris Imperiique dignitati, iſte præſtiterat. Erantque tum in Ducatu Marchiones duo, alter tuendo limiti Orientali contra Hungaros; alter contra Sclavos, defendendæ oræ Meridionalis conſtituti: Palatini item, Goritienſis atque Crainburgius, iſte in Italiæ, hic in Bavariæ, finibus, omnes pari obſequii nexu Ducis juſſa ſpectantes. Ademta poſtea Cunoni, Cunonis nepoti, in contumaciæ pœnam, ab Henrico IV. provincia, primùm in Welphonem Bojoarum, inde ad Bertholdum Com. Zeringium, tranſlata eſt. Sed rediit ad Cunonis filios, qui inſignibus erga Cæſarem officiis parentis culpam eluiſſe viſi, amiſſam iſtius crimine terram ſuo merito recepere. Eam exin Ottocarus emtionis titulo cum Ulrico, ultimo Duce, contractæ, pro ſua uſurpavit, ut quidam ajunt. Alii Meinhardo Tyrolenſi à Rudolfo; nonnulli Alberto Contracto Auſtriæ D. à Ludovico Bavaro Imp. defuncto Henrico Carinthio, abſque maſcula ſobole, A. C. 1335. conceſſam, pòſt per conjugem Margaretham Maultaſchiam, pleno jure domui iſti illatam, dicunt. Quidam etiam Alberti hujus filios, à Margaretha iſta hæredes ſcriptos, referunt. Tob. Pfannerus *lib. de præcipuis German. Principum Gentib. cap.1.*

Carinum, à Siculo κηρὸς, pro κηρὸς, quod eſt *cerini coloris*. Unde *Carinarios* Plautus habet *in Aulularia*,

Flammearii, violarii, carinarii:

qui eo colore veſtes inficerent. Octav. Ferrarius, *de re Veſtiaria lib.3. cap. 10.* V. quoque infrà in voce *Cerinus.*

Cariovisſus, inter auxiliares Valeriani Imp. contra Perſas, apud Vopiſcum in *Aureliano.*

Cariſteæ columnæ, apud Capitolinum *in Gordianis.*, V. infrà *Caryſtiæ.*

Caritas, apud Gregorium M *lib.12. Epiſt.6.* alibique paſſim, Agape eſt, convivium Chriſtianorum, quo amici olim pauperesque excipiebantur. Hodieque in Monaſteriis *Caritatum* nomine veniunt epulæ ſolennes & extraordinariæ, quas Benefactores (qui prædiis boniſque Monaſteria locupletarunt) vel anniverſariorum ſuorum, vel ſtatis & deſignatis aliis diebus, præſertim Feſtis ſolennioribus, à Monachis fieri præceperunt, quò & beneficiorum & rerum conceſſarum memoria Monachorum animis altiùs hæreret. Qui quidem ritus jam à Stephano Eddio memoratur, qui vixit A. C. 720. Sed & quamvis extraordinariam refectionem, maximè illam, quæ fiebat extra prandium & cœnam, in Monaſteriis, ſic dici ſolitam, diſcimus ex Udalrico *Conſuetud. Cluniac lib.1 cap.13.* Quam propinare, propriè Converſorum ac Juvenum eſſe, docet Bernardus Mon. in *Conſuetud.* ejuſdem Abatiæ *MSS.* apud du Freſne in *Gloſſar.* Etiam menſura vini, quæ in iſtiuſmodi refectionibus extraordinariis Monacho præbebatur, ſic appellata, occurrit in *Hiſtor.* Abbendonenſis Cœnobii in Anglia, *Monaſtic. Anglic. Tom.I. pag.104.* Et quia ad ejuſmodi *caritates* ac extraordinarios paſtus, deſtinati erant reditus prædiorum quorundam, Monachus, cui harum ſubminiſtrandarum incumbebat cura (*Magiſter Caritatum* dictus) eorundem etiam redituum ipſorumque prædiorum adminiſtrator erat: Quod munus in pleriſque Monaſteriis Cellerario tribuitur. *Monaſtic. Anglic. Tom. I. pag.137. 149. &c.* V. Carolum du Freſne in *Gloſſar.* Sic *Caritatum* Magiſter, Gallis *Maiſtre de charitez*, dicitur in Regni hujus Monaſterio San-Dionyſiano Monachus, qui epulis prædiiſque, de quibus dictum, præfectus eſt. V. quoque infra *Charitas.*

Carmania, adde: Multarum inſuper gemmarum mater eſt, ut in qua Aſtrios, Aſterios, Callaica, Ceraunium candidum, aliæque plurimæ reperiuntur; Onyx inprimis, quem proin *Lapidem Carmaniæ* Plinius vocat, ubi de onychis gemmæ nomine loquitur, *Hoc in gemmam tranſilit ex lapide Carmaniæ.* Idem in eadem regione probatiſſimum Alabaſtritem inveniri, ſcribit alibi. Unde

aliquot

aliquot locis, apud Solinum & Marcianum Capellam, ubi de gemmis, pro *Germania*, *Carmaniam* reponit Salmaſius: illas enim in Germania perraras eſſe, notum. Porro parebat ea, unà cum Perſidis prov. Suſiane ac reliquis in ora maris Jndici, Regi Perſarum, etiam tum cùm Parthi imperabant: quæ cauſa, quòd inter duodeviginti Parthorum Regna, provinciæ hæ non recenſeantur Iſidoro *in libello* Παρθικῶν Σταθμῶν, *Parthicarum Manſionum*, &c. V. præfatum Salmaſium *ad Solinum pag.* 240. 559. 1190. 1197. *alibique.*

Carmen, pro incantatione, apud Juſtinianum §.5. *Inſtitut. de Public. Jud.* Virgilius,

Hac ſe carminibus promittit ſolvere mentes.

Unde *Carmina dira*, in *l. 7. Cod. Theod. de Paganis*; Vindicianus Med.

Gramine ſeu malis ægro præſtare medelam,
Carmine ſeu potiùs, namque eſt res certa ſaluti,
Carmen, *ab occultis tribuens miracula rebus.*

Cujuſmodi *Carmina diabolica*, quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgus cantare ſolebat, vetantur, in Ratherii Veron. Epiſc. *Epiſtola Synod. ad Presbyteros*, & apud Reginonem *cap.* 71. &c. Serpentibus inprimis adhibita, quos ideo magis moveri hominum carminibus Auguſtinus judicat *ad Geneſ.* quàm ullum illud genus animantum, ut hoc eſſet argumento, primum hominem à Satana fuiſſe per ſerpentem in Paradiſo ſeductum. *Carmina* iſtiuſmodi לחשים, id eſt, *ſuſurros*, aut *muſſitationes* Hebræi vocant; quia cantus ſuos Magi intra labia demurmurare ſolent, V. Pſalmum 58. *verſ.* 5, 6. Et quidem cantu hoc credebantur ſerpentes, primò è cavernis elici atque evocari, Plin. *lib.* 8. *cap.* 16. & Ælianus *lib.* 6. *cap.* 33. Hinc Seneca in *Medea*,

—— — *tracta Magicis cantibus*
Squamea latebris turba deſertis adeſt.

Dein ſugari. Lucanus *lib.* 9. *verſu* 913.

Primùm quas valli ſpatium comprendit arenas,
Expurgat cantu, verbiſque fugantibus angues.

Porro ſiſti, deliniri & ſtupefieri. Virgilius ubi ſuprà,

Vipereo generi, & graviter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuque manuque ſolebat,
Mulcebatque iras & morſus arte levabat.

Inſuper, expurgari ab omni veneno, ne noceant. Alcimus *de Peccato Orig. lib* 2.

Concutit interea ſecreti carminis arma &c.
Mox impunè manu coluber tractatur inermi:
Et morſus tantùm, non virus in angue, timetur.

Sed & putabatur virtus *carminis* eos ſanare, quos morſu læſit aut tactu ſerpens: quo nomine apud Strabonem Indos commendat Nearchus. Lucanus *lib.* 9. *verſu* 931.

—— —— *Peſtis nigris inſerta medullis*
Excantata perit.

Præcipuè verò, Mago cantante, angues rumpi dicebantur & crepare medii. Virgilius *Eclog.* 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Ovidius *Amorum lib.* 2. *Eleg.* 1.

Carmine *diſſiliunt, abruptis faucibus, angues*, &c.

Verùm non in omnes ſerpentes eadem *Carminum* vis: namque hi duobus modis incantationi crediti ſunt obluctari, nempe, cùm vel *recanerent*, i. contrario ſibilo incantationem repellerent ac retorquerent, Plin. *lib.* 28. *cap.* 32. vel cùm *ad carmen obſurdeſcerent*, h. e. cùm cantu nihilo magis afficerentur, quàm ſi vel ſurdi eſſent, vel auribus obtuſis. Atque tum non eluctari ſolùm ſerpentes, ſed & Magis periculum creare, dicebantur. Alcimus ubi ſuprà,

Interdum perit incantans, ſi callida ſurdus
Adjuratoris contemſit murmura ſerpens.

Sive totam vim incantationis, juſto Dei judicio, in perniciem Auctoris cedere; ſive ſerpentem lethale Mago venenum infundere, dicamus. Nempe tota vis *Carminis* iſtiuſmodi pendet à dæmone paredro, cui nonnunquam Deus permittit, ut ſerpentes compeſcat; aliquando minimè: quo fit, ut Magi ſerpentum morſibus non rarò æquè perimantur atque alii; & tum angues *ad cantum obſurdeſcere*, vel etiam *recanere* dicti ſunt. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 6. & ſuprà, ubi de *Aſpide*, item in voce *Canere.*

Carmen Rogationis, apud Livium *lib.* 3. *cap.* 64 *Recitabatque* (Duilius) *rogationis Carmen, in quo, Si Tribunos plebei decem rogabo, ſi quos minùs hodie decem Tribunos plebei fecerint: hi tum uti quos ſibi collegas cooptaſſint, ut illi legitimi eadem lege Tribuni plebei ſint, ut illi quos hodie Tribunos plebei feceritis.* Rogationis viz. de decem Tribunis latæ, tentatum variè & vetuſtis Editoribus & Rhenano, Sigonio, Schotto. Locum ſic legit Gronovius: *Si Tribunos plebei decem rogabo, ſi qui vos minùs hodie decem Tribunos feceritis, hi tum, uti quos ſuos Collegas adoptaſſint, ut illi legitimi*, &c. Ubi *ſi qui*, eſt *ſi qua ratione, ſi quo numero*: conſtruendumque, *ſi qui Tribunos plebei feceritis minùs decem*, i. τινὲς δέκα, V. cum *Not. ad h. l.* Apud eundem Livium, *Carmen deteſtationis* occurrit *lib.* 10. *cap.* 38. *Carmen cruciatus*, apud Ciceronem, *I lictor, colliga manus, caput obnubito*, &c. Ubi *Carmen* ſignificat ſententiam ſeu formulam, conceptis verbis conſtantem. Imò ſonus quilibet modulatus, *Carmen* dictus eſt. Virgilius,

Stridenti miſerum ſtipulâ diſperdere carmen.

Statius *Thebaidos lib.* 11. *verſu* 56.

Jam gelida ora tacent, Carmen *tuba ſola peregit*, &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion, ad h. l.* & plura infrà in voce *Carmina.*

Carmentalis Flamen dictus eſt, qui Carmentæ ſacra curabat: Ejus Cicero *in Bruto* ſic meminit: *M. Popillius, cùm Conſul eſſet, eodemque tempore ſacrificium publicum cum læna faceret, quòd erat Flamen Carmentalis, plebis contra Patres concitatione & ſeditione nuntiatâ, ut erat lænâ amictus, ita venit in concitationem, ſeditionemque, quam tum auctoritate, tum oratione ſedavit.* Erat hic Flamen ex minoribus & plebejis: Lænas enim is, cujus Cicero meminit, ex plebe Conſul electus eſt.

Carmina, apud Dionyſium Catonem,

Si Deus eſt animus, nobis ut Carmina *dicunt*:

dicta ſunt Philoſophorum, brevia illa, quibus ſententias ſuas de Deo, de Moribus, de Virtute includebant, Ἄσματα Græcis & Ἀδόμενα appellata. Unde Thaletis, aliorumque Philoſophorum fere omnium, Ἄσματα à Laërtio citantur. Inter quæ ᾀδόμενον illud Thaletis extat,

Οὔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν.

Et Chilonis,

Ἐν λιθίναις ἀκόναις χρυσὸς ἐξετάζεται.

Hodieque Ἀδόμενα ſive Ἄσματα habemus in libello illo, qui à moribus nunc *Cato* inſcribitur. Primò enim in Ἀδομένοις, de Deo agebatur, quod & ſequutus eſt ille: qui, ut propoſiti ſui rationem occultè redderet, citat continuò τὰ ἀδόμενα, additque, *Nobis ut Carmina dicunt*, i. ὥσπερ ἐν τοῖς ἀδομένοις τῶν φιλοσόφων τοῖς παισὶ γέγραπται. Atque hæc cauſa eſt, quare breves ſententias præmittat: ut *Aleam fuge*, & ſimilia. In prioribus enim illis filium ſuum inſtruit, ſicut in Hypothecis Heſiodi alumnum ſuum Chiron. Ratio nominis quòd hæc antiquiſſimorum Poëtarum provinciâ eſſet, ad Philoſophos poſtmodum delata. *Carminibus* enim Græci antiquiſſimi Sapientiæ præcepta tradiderunt, iiſque non minimam ſibi apud rude vulgus conciliarunt auctoritatem, velut Numine afflati, & nil mortale ſonantes. Unde iidem tum Poëtæ, Theologi, Sacerdotes, & adeò celebre illud Ἀοιδῶν, de quibus peculiarem librum ſcripſit Nic. Heinſius, nomen. Delectabant ſimul illa, & facilius memoriæ infigebantur. Quâ ratione Lucretius carmine Philoſophiam ſe complexum eſſe canit:

Ac veluti pueris abſinthia tetra medentes,
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Aſpirant mellis dulci flavoque liquore.

Idem de Germanis Tacitus refert: *Celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriæ ac Annalium genus eſt, Thuiſtonem Deum* De Gallis Cæſar *lib.* 6. *Nihil diſcipulos ſuos mandare literis permittebant, ne confiſi commentariis remitterent in perdiſcendo diligentiam.* Itaque illi totam Philoſophiam incluſam verſibus, Diſcipulis ſic imbibendam propoſuere. Unde paſſim in triviis iſtiuſmodi *Carmina* cantari cœpta ſunt, hocque modo factum, ut Muſica ipſa paulatim exculta Sapientiæ accenſeretur, quam ideo etiam Socrates jam ſenior ſibi addiſcendam putavit. *Imò verò*, inquit Quintilianus *lib.* 1. *cap.* 16: *claros nomine ſapientiæ viros, nemo dubitaverit ſtudioſos Muſices fuiſſe, cùm Pythagoras atque eum ſecuti acceptam ſine dubio antiquitus opinionem vulgaverint, mundum ipſum ejus ratione eſſe compoſitum, quam poſtea ſit lyra imitata.* Et notum illud, *Themiſtocles in cœna cùm recuſaſſet lyram, habitus eſt indoctior*, &c. Quod autem Græci carminibus, id Ægyptii aliique Hiſtoriis conſequuti ſunt. Hinc Euſebius *de præpar. Evang. lib.* 2. *Moſen*, ait, *qui primus cujuſque hominis vetuſtiſſimi vitas deſcripſit, civilem atque in actione poſitum vivendi modum narratione hiſtorica docuiſſe.* Sed & idem *Carminibus* docuiſſe, legitur in Pentateucho paſſim. Similis eorum fuit conatus, qui aut narrationibus fabuloſis, aut Comœdiis Tragœdiiſque, quid in cottidiana vita uſu veniret, demonſtrabant: Quales Æſopus, Σμινθιακῶν λόγων Auctores, Comici, Tragici Poëtæ, &c. V. Georgium Hornium *Hiſtoriæ Philoſophicæ lib.* 7. *cap.* 7. Cantabant nempe inprimis τὰ εἰς ζωὴν χρήσιμα, *quæ ad vitam ſanctè inſtituendam facerent.* Poëtæ, etiam priuſquam apud Siculos extaret Tragœdia; poſtmodum Comici & Tragici, idem munus primò obiere. Διδάσκαλοι hinc appellati, ut apparet ex *Epitaphio* Epicharmi, Comœdiæ apud Dores inventoris; Tandem Philoſophi & præſertim ſeptem illi Græciæ Sapientes, neglectâ ut plurimùm (non ſemper tamen) τῇ Μελοποιΐᾳ, i. *Numeris* & ſimilibus, ſententias, in quibus de iiſdem agebant, Ἄσματα ſeu Ἀδόμενα, Latinè *Carmina* quoque dixerunt. Dan. Heinſius *in Opera & Dies Heſiodi cap.* 6. V. quoque ſuprà in voce *Cantor.*

Carminare Lanam, V. ſuprà *Carere.*

Carmine celebrari, idem prope habitum olim, quod honeſtè ſepeliri. Papinius Statius *Lib* 3. *Sylv.* 3. *in Lachrymis Etruſci*,

Noſtra quoque exemplo meriti tibi Carmina *ſancit*,
Hoc etiam gaudens cinerem donaſſe ſepulchro.

Ubi *ſancire* eſt, ſub certa fide promittere, confirmareque. Unde Auſonius,

Hic ſatis & tumulis, ſatis & telluris egenis,
Voce ciere animas funeris inſtar habet.
Gaudent compoſiti cineres ſua nomina dici,
Frontibus hoc ſcriptis & monumenta jubent.
Ille etiam mæſti cui defuit urna ſepulchri,
Nomine ter dicto penè ſepultus erit.

Vid. Caſpar. Barthium *Commentat. ad Claudiani Bellum Geticum* & *Papin. Statium d. l.* nec non hic paſſim.

Carminum Lectio, à ſolutæ orationis numeris, diverſa. Auſonius *Eidyll.* 4.

Perlege, quodcunque eſt memorabile, prima monebo
Conditor Iliados, & amabilis Orſa Menandri
Evolvenda tibi.
——— — — tu flexu & acumine vocis,
Innumeros numeros doctis accentibus effer,
Affectusq; impone legens —

Quas proin diſertè diſtinguit Plinius Cæcilius *lib.* 5. *Epiſt.* 19. de Zoſimo Liberto ſuo: *Idem tam commodè Orationes & Hiſtorias* & Carmina *legit, ut hoc ſolum didiciſſe videatur.* Unde videmus, & *Orationes* & *Hiſtorias* & *Carmina*, alio tono alioque ingenio legi conſueviſſe: cujusmodi tamen lectio qualis fuerit, hodie ignoratur. V. infra in voce *Lector.*

Carnaria S. Laurentii, in Urbe Beneventana, locus fuit ſub dio, muris leptus, ad quem ſuſpendio aliove ſupplicii genere peremti, & viliſſima capita ſemihumanda comportabantur; Camillus Peregrinus *Caſtigat. ad Falconem Benev. A. C.* 1128. Itali *Carnaro* & *Carnajo* vocant.

Carnelevamen, in *Charta* apud Ughellum *Ital. Sacr. Tom. VII. pag.* 321. Bacchanalium dies eſt, Italis *Carnevale*, Gall. *Carnaval.* Quam vocem Scriptores Itali nonnullis dictam volunt, quaſi *Carne*, ſeu *Caro vale*, ſed id etymon Octav. Ferrarius minimè probat. Du Freſne ſic dies iſtos, ſeu potiùs diem Martis, qui Quadrageſimam antecedit, appellatum eſſe exiſtimat, *Carn-à-val*, quod eſt, *Caro abſcedit*, ſeu tempus carnes comedendi, Vid. eum in *Gloſſar.*

Carnifex, qui reos conficit & *carnem facit* ex vivente, quo de etymo V. Scaligerum *Poëtic. lib.* 3. *cap.* 86. indigitatur Papinio Statio *Thebaidos lib.* 3. *verſu* 80.

Inde ultro Phlegyas & non cunctator iniqui
Labdacus (hos Regni ferrum penès) ire, manuq;
Proturbare parant. Sed jam nudaverat enſem
Magnanimus vates, & nunc trucis ora Tyranni,
Nunc ferrum aſpectans, &c.

Hic enim homines intelliguntur qui juſſu Regis interfecerint, quos ille voluerit: *hos Regni ferrum penès.* Conſuetudine Romanà quidem habuiſſe id munus Milites, aut quibus tandem injungeret Imperator, notarunt pridem Lipſius Aliique. Ex *Hiſtoria* tamen Martyrum clarum, ut & veteriore Romana, *Carnifices* fuiſſe, qui ferro aliisque inſtrumentis reos aut condemnatos conficerent, Caſpar. Barthius *Animadverſion. ad Papinium d. l.* Quod hodieque obtinet apud plerasque Europæ gentes, Lithuanis exceptis, qui accuſatoribus has partes demandant: ſicut Hebræis olim factitatum. Nec approbant Jura conſuetudinem quarundam Rerumpublicarum, in quibus plebs lapidibus *Carnifices* obruit, ſi uno ictu rem non peregerint. Wendelinus *Doctr. Polit. lib.* 2. *cap.* 19. Aliter vox ſumitur in *LL.* Burgorum Scotic. *cap.* 70. *De Carnificibus & carnibus vendendis*: ubi Lanius, qui *carnes* vendit ac *facit*, indigitatur. Apud Flor. item Wigornienſem & Hovedenum A. C. 1040. ubi *Thrond Carnifex* Regis Hardeknuti, inter primariæ dignitatis Aulicæ viros recenſetur, & idem eſt Carolo du Freſne cum eo, quem Galli Magnum Cocum, *le grand Queux*, appellarunt. V. quæ dicta jam ſuo loco.

Carniola, adde: Hanc unà cum Carinthia, ab Ottocaro emptam, Auſtriis ab Ludovico Bav. Imperatore datam, memorant: aliis Alberto, à patre Rodolfo I. qui Ottocarum vitâ & ditionum magnâ parte exuit, quoque datam eſſe, aſſerentibus. V. ſuprà in *Carinthia.*

Carniſprivium ſeu *Carniprivium*, in Eccleſia Rom. dicitur tempus, quo *Carnibus privari* & ab iis abſtinere homines incipiunt, ante jejunia Quadrageſimæ. Gervaſius Tilleber. MS. *de Otiis Imperial. part.* 3. *cap.* 102. *Initium Quadrageſimæ, quod vulgò* Carniprivium *nominant.* Sed & peculiariter ſic appellatur ſecunda Dominica Septuageſimæ, ut videre eſt apud Beletum *cap.* 65. Quam proin *Dominicam ante carnes tollendas*, vocat Miſſa Moſarabum. Græci ἀποκρεὼν appellant, ut & hebdomadem, quæ Dominicam præcedit, quòd non ultra eam veſcendis carnibus operam dent, ſed unà cum ea iis edendis imponant finem, uti habet Allatius *de Dominic. & Hebdomadibus Græcorum c.* 10. V. quoque Dominic. Macrum in *Hierolexico.* Maximè verò Clerici & Sacerdotes jejunium Quadrageſimale, apud Latinos auſpicabantur ab hac Dominica: quæ propterea dicitur *Carniprivium & Privicarnium Sacerdotum*, ſc. Dominica, quâ mos eſt Sacerdotibus caput Quadrageſimalis Jejunii ſolenni eſu carnium prævenire, ut eſt apud Wilhelm. Neubrigenſem *lib.* 5. *cap.* 10. *&c.* Uti autem Moſarabes Dominicam, quæ Quadrageſimam præcedit, *Ante carnes tollendas* vocabant, ſic Hiſpani diem Martis, qui eandem antevertit, hodieque *Martes de carnes tolliendas* dicunt, quem Chronicon Petri IV. Regis Aragon. *Dia de carnos toltes* appellat, apud Carol. du Freſne *Gloſſar.* apud quem in eadem Eccl. *Carnivora*, in *Actis* Murenſis Monaſterii dicitur dies, quo vorari & conſumi, quod reliquum eſt *carnium*, conſuevit. Gall. *Mardy gras.*

Carnovia, adde: cum tit. Ducatus, quem ex Piaſtea Sileſiorum Principum gente poſtremus habuit Wenceslaus, cujus filia Barbara, Johanni è Teſchinenſi proſapia, & hoc à Polonis cæſo, A. C. 1473. Georgio Baroni Schellenbergio nupta, cum ſua è domo primùm ad Teſchinenſes, inde ad Schellenbergios transtulit. Unde fortè ortum, quòd Dynaſtiarum loco aliquibus habitus fuerit. Poſtea Schellenbergiorum ſupremi obitu, An. C. 1500. vacuefactum Vladislaus Bohemus Regno adjecit: à cujus filio Ludovico Georgius Pius Brandeburg. tulit Anno Ch. 1524. in præmium tutelæ fideliter geſtæ & navatæ varia per officia operæ; quod à ſucceſſore Ferdinando I. eâ conditione confirmatum eſt, ut feudi nomine eum haberet. Hujus in filio Georgio Friderico lineâ extinctâ A. C. 1603. Ducatum Joachimus Frider. Elector ſortitus eſt, à vivo adhuc Patre in Johannem Georgium fil. translatum, qui partibus Palatinis & turbis Bohemicis immixtus, ideo à Ferdinando II. proſcriptus eſt, & ſine prole deceſſit Anno C. 1624. Datus pòſt Ducatus cum quibuſdam aliis Principi Liechtenſtenio, ab Electore nequicquam hactenus repetitus eſt, centum millia thalerorum, quos eadem flagitanti Cæſar quondam obtulerat, generosè aſpernante: qui interea retinuit titulum, retenti juris indicem jacturæque qualecunque ſolatium. Tob. Pfannerus *de præc. Germaniæ Principum Gentib. cap.* 4. Vid. quoque in voce *Jegerndorffium.*

Caro, horrori Pythagoreis fuit: Unde *multi antiquorum tradiderunt, eos omnibus epulis per mortem paratis abſtinuiſſe*, Quintil. *decl.* 13. Sed falſam hanc opinionem A. Gellius vocat *lib.* 4. *cap.* 11. docetque ex Ariſtoxeno, *porculis minuſculis & hædis tenerioribus* quoque, Pythagoram non raro uſum eſſe. Plut. *lib.* 1. *de Homero* utramque ſententiam ſic conciliat, non omni, quadam tamen carne, Pythagoræos abſtinuiſſe. Quæ utut ſeſe habeant, tamen certum eſt Ægyptios, unde omnia fere Pythagoras hauſit, certos quoſdam cibos, præcipuè *carnem & olera*, fuiſſe averſatos. Juvenalis *Sat.* 15.

——— Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa, nefas illic fœtum jugulare capellæ.

Aben Eſra *Ægyptios ab omni carnium uſu ſibi temperaſſe*, contendit, quod falſum eſſe ex antiquis Auctoribus perſpicuum eſt. Omnes enim quidem Ægyptii, Lycopolitanis aliisque nonnullis exceptis, *ovilla*, abſtinuere, ut Satyricus modò innuit: aliarum tamen carnium eſum admiſere, ut de convivio Ptolomæi ac Cæſaris loquens teſtatur Lucanus *lib.* 10.

— — — Multas volucresq; ferasq;
Ægypti poſuere Deos.

Sacerdotes tamen & ſacris dicati interdum inanimis contenti cibis, vino & *carnibus* abſtinuerunt: quod, dum initiarentur, decem fiebat diebus, V. Apulej. *Mileſiar. lib.* 11. Ab iis ad alios deinmos iſte derivatus eſt. Nam & Brachmanes nihil *animatum* edebant, Euſeb. *lib.* 6. *de præp.* Britanni *leporem, & gallinam & anſerem* guſtare grande credebant nefas, Cæſ. *de bello Gall. lib.* 5. Eſſeni carnem nunquam attingebant, Hieron. Flaminibus Dialibus apud Rom. *capram & carnem incoctam, ut & hederam ac fabam, neq; tangere mos erat, neque nominare*, A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 15. ut alios prætercam. Hunc itaque errorem tam inolitum, Chriſtianis exempturus Spiritus S. per Apoſtolum, inquit, Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν, *Quidquid in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conſcientiam*, 1. *Cor. cap.* 10. *verſ.* 25. Unde idem paulo infra exemplo ſuo aliis præit, dicens: Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; *Et ſi ego per gratiam* (cibum) *participo, cur* (ob id) *impius judicor, pro quo ego gratias ago? verſu* 30. Quaſi dicat, ſi ex beneficio Dei hoc vel illo cibo mihi uti licet, cur committam, ut meâ culpâ hoc Dei beneficium mihi vitio vertatur. V. Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.* 7. *cap.* 12. Cœterùm *Carnis* bubulæ ac porcinæ caritatem, ad miram vilitatem, ingenioſè perduxit Alexander Severus, apud Lampridium: *Quum enim vilitatem P. R. ab eo peteret, interrogavit per Curionem, quam ſpeciem caram putarent. Illi continuò — carnem bubulam atque porcinam, tunc ille non quidem vilitatem propoſuit, ſed juſſit ne quis ſuminatam occideret, ne quis lactantem, ne quis vaccam, ne quis damalionem: tantumq; intra biennium vel prope annum porcinæ carnis fuit & bubulæ, ut, quum fuiſſet octominutalis libra, ad duos unumque utriuſque carnis libra redigeretur.* Nempe, qui vilitati carnis bubulæ conſultum volebant, illi nec vaccas, nec damaliones, comedebant; tauris autem & bobus & vitulis parcebant minimè. Hinc Alexander, quòd caro bubula cara eſſet, ne quis damalionem, ne quis vaccam occideret, juſſit. Quâ eadem ratione motos in Ægypto & Palæſtina, propter bonum caritatem, vaccas non comediſſe, ſcribit Hieronymus. Fortè, ne damaliones quidem; eas enim vaccarum nomine, utpote minores vaccas, comprehendi, dubium non eſt. Contrà eſt, cùm agriculturæ ratio habetur. Tunc enim damalionibus & vaccis paſſim veſci permiſſum, vitulis verò nequaquam: Ideo-

que Valens Imp. cùm agriculturæ utilitati proſpectum iret tantùm, non autem *carnis* vilitati, Legem emiſit, *ne quis vitulos conſumeret.* Ut autem in genere bubulo *vaccas* & *damaliones* occidi vetuit Alexander; ſic in genere porcino *ſuminatas*, h. e. ſcrophas & *lactantes*, h. e. porculas. Ita enim vocem *lactare* tunc temporis Latini uſurparunt, pro *lactere*, atque etiam antiquiores. Auſonius,

Infans lactavit, pubes & virgo adolevit,
Nupſit, concepit, peperit, jam mater obivit, &c.

Salmaſius *ad Lampridium.* Cœterùm *Carnium* vilitatem Romæ fuiſſe magnam, & Plinius docet nos: qui aſſibus ſingulis carnis pondo 12. aliquando fuiſſe vendita, auctor eſt *lib.* 18 *cap.* 3. Ab eodem Severo, *Caro* populo addita, apud eundem Lampridium, *congiarium populo ter dedit, donativum militibus ter:* carnem *populo addidit:* porcinam, ut videtur, ex Zoſimo *l.* 2. *Ἀυξήσας τῦ χοιρέιυ κρεῶν ἦν χορηγὸς, ὃ τὸ δημόσιον ἐπεδίδυ τῷ Ῥωμαίων δήμῳ.* Sed porcinæ diſtribuendæ Auctorem Aurelianum facit Vopiſcus, &c. Plura de *Carnis* eſu, V. ubi de *Animalibus* paſſim.

Caro Humana, comeſta ab amicis, ab inimicis. De Thracibus namque legimus, chariſſimos ſuos in propriis viſceribus ſepeliiſſe. Quod idem in India Occidentali faciunt populi quidam efferati, qui ipſi devorant ſuos mortuos, quos tamen plerunque trucidant, ne morte expirantes naturali minùs delicatas ſuperſtitibus epulas præbeant. Wendelinus *Doctr. Polit. lib.* 2. *cap.* 21. *theſ.* 2. Contrà Tydeū *ἀνδροβρῶτα* indigitans Sextus Pyrrhonius *Hypotypoſ. lib.* 3. *cap.* 24. cum *cerebrum hoſtis* comediſſe perhibet: *Ἀλλὰ ϗ τῶν ἀνθρωπίνων γεύσασθαι σαρκῶν, παρ' ἡμῖν μὲν ἄθεσμον, παρ' ὅλοις δὲ βαρβάροις ἴσως ἀδιάφορόν ἐστι. Καὶ τί δεῖ τοὺς βαρβάρους λέγειν, εἴπερ ϗ ὁ Τυδεὺς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ πολεμίου λέγεται φαγεῖν, Sed & humanas guſtare carnes, apud nos quidem impium, apud totas verò gentes barbaras, indifferens eſt. Imò quid dico de Barbaris, cùm & Tydeus hoſtis ſui cerebrum depaſtus ſit.* V. quoque Euripidem, & Doſiadem *Arâ ſecundâ*, cum *Commentariis* Salmaſiii. At non rarò fame eò adacti homines, aliàs à tanto facinore abhorrentes: ut ex Hiſtoria ſacra, de obſidione Samariæ & Joſepho, de obſidione Hieroſolymæ, novimus. Belliſarii tempore in Liguria tantam fuiſſe famem, ut multæ matres proprios filios comederint, notatum eſt Guid. Fornerio *ad Caſſiodor. lib.* 12. *Epiſt.* 27. Certè homines comedere, inter diras res & legibus vetitas, ponit Aëtius Medicus *lib.* 2. *cap.* 84. Atque ut fœdum prodigium recenſet Jul. Obſequens *cap.* 37. Quod portentum *irâ Cereris obvenire* dicebant, ut videre eſt in Oraculo antiquo, quod recenſet Pauſanias *lib.* 8. cujus hæc ſententia:

Ipſa Ceres flavam ſegetem ſubtraxit, & ipſa
Fœcundam invidit miſeris paſtoribus herbam;
Præmiaq; eripiens & priſci commoda honoris,
Liba itidem donata Deis abſumere adegit.
Coget ea & natos & mandere membra viciſſim,
Ni feſto populus placet libamine divam, &c.

Vid. Caſpar. Barthium *Adverſariorum Tom.* 3. *lib.* 136. *cap.* 1. & *Animadverſion. ad Papinium Statium Tom.* 3. *pag.* 941. ex antiquis verò Athenionem *in Encomio Coquorum*, apud Athenæum *lib.* 14 *cap.* 13. Quibus adde Homerum *Iliad.* 10. ubi de Achille, Tacitum *Hiſtor. lib.* 4. ubi de Regulo, Guilielmum Brittonem *lib.* 7. *verſ* 549. ubi de fœtu recenti comeſto, Procopium *Hiſtor. Goth. lib.* 2. Jac. Ciglerum *in Excidio Holmiæ pag.* 107. Paul. Jovium *Elogiorum lib.* 3. Alios.

Caro Victimarum, in Holocauſtis, tota igni abſumebatur. Sic enim bos e.g. ad holocauſtum mas & integer ſelectus, ad oſtium Tabernaculi Conventus adducebatur, & ab offerente manus capiti ejus imponebantur. Tum Levita illum jugulabat: & poſtquam alius ſanguinem vaſe exceptum Altari inſperſerat, hoſtiam excoriatam idem Levita in fruſta concidebat, quæ igni impoſita à Sacerdote adolebantur, in holocauſtum grati odoris Domino. Ita Legiſlator Levitici *cap.* 1. *verſu* 3. *&c.* Quo ritu ſe ſuaque omnia Deo debere profitebantur. In Sacrificiis verò Pacificis, abſumebatur *adeps* ſolùm, *renes* & *lobus jecinoris*; Sacerdoti cedebant *pectus* & *dexter humerus*, Levitici *cap.* 7. *verſu* 21, 22. reliqua offerenti, quæ vel eodem die, vel poſtridie ſaltem comedenda, & quidquid in tertium diem ſupererat, igne erat abſumendum, *eod. cap. verſu* 6, 7, 8. In Sacrificio juvenci pro peccato (per errorem commiſſo) adeps, renes & lobus jecoris in Altari adolebantur; Corium verò, & tota *caro*, caput, pedes, exta & fimus, extra Caſtra comburebantur, V. Levitic. *cap.* 4. In Sacrificio juvencæ rufæ, quam extra caſtra immolabat Sacerdos, illa tota cum ligno cedrino, hyſſopo & cocco bis tincto comburebatur, ut ejus cineribus aquæ ſeparationis immiſſis aſperſi mundarentur, qui propter cadaveris contactum, aut alia de cauſa polluti erant, Numerorum *cap.* 19. *verſu* 2. *&c.* Quam in rem V. plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 33. Apud Gentiles, quorum nota cacozelia, uſque ad Prometheum, *Caro Victimarum* tota conſumebatur, unde *ὁλοκαυτωμάτων* crebra mentio, in Græcorum ſcriptis: primus Prometheus hunc ſacrificandi morem introduxit, quo partem hoſtiæ in ignem conjicere ſoliti ſunt, partem ad ſuum victum abuti. Unde Homerus de Eumæo ſacrum faciente *Odyſſ.* ξ. *verſu* 429.

Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνας ἀλφίτου ἀκτῇ.
Μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, ϗ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.
Et partem quidem in ignem jecit, ubi commiſcuiſſet farinæ flore:
Alia verò minutatim ſecuerunt & verubus confixerunt.

Et exta quidem priùs mandebant, quàm reliquam *carnem*, unde illud de Pinariis, qui in ſacrificio Herculis, extis jam adeſis, ad cœteram venerunt dapem: quapropter inſtitutum, ut ii deinceps arcerentur extorum communione, & ad reliquam admitterentur viſcerationem, uti legimus apud Livium & Dionyſium. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 129. & infrà in voce, *Prometheus*, item *Proficiæ.* Veteres verò Perſas totum victimæ corpus, cum omni *carne*, abſumere conſueviſſe, animâ, utpote digniore parte, Diis ſuis relictâ, legimus, &c.

Carolingi, nomen ſecundæ ſtirpis Franciæ Regum: Hujus enim conditor quamvis Pipinus eſſet cognom. *Parvus* ſeu *Brevis*, dynaſtia tamen hæc non ab illo, ſed à Carolo M. filio ejus (ſub quo Regnum florentiſſimum fuit) nomen accepit. Qua durante Italia, titulusque Imperatoris, jam ab Anno 475. detuctus, Francis acceſſit; plerique per Galliam, Belgium & Germaniam Principatus erecti: Britannia è Regno in Ducatum verſa: XII. Pares & Parlamenta inſtituta ſunt. Decrevit familia, diviſione Regnorum, mutuis diſſidiis & ignaviâ ultimorum Regum. Et quidem ex variis Regni diviſionibus orta ſunt Regnum Franciæ, Neuſtriæ, Lotharingiæ, Burgundiæ, Auſtraſiæ, Aquitaniæ, Germaniæ, Italiæ, Saxoniæ, Provinciæ; donec tandem hæc omnia ſub Carolo III. cognom. *Craſſo* iterum conjungerentur. Verum eo extincto divelli iterum ac dilacerari Monarchia in VI. partes cœpit: Arnulſo Germaniam ac Imperium; Berengario & Guidone Italiam; Rudolſo Burgundiam; Belgium itid. Rudolſo; Guidone Provinciam; Ottone Aquitaniam, occupantibus. A quo tempore *Carolingi*, quaſi decursâ ſuâ periodo, marceſcere & Germaniam primò ac Imperium, ad Francos ab illis translatum, amittere; mox Normannorum, aliarumque barbararum gentium incurſionibus vexari ſicque ſenſim retro ſublabi cœperunt: Hugone Capeto, ab iis ad tertiam, *Capetingorum* familiam, cujus ipſe auctor fuit, Regnum tandem transferente; poſt obitum Ludovici VI. exclusâ, à ſucceſſione, Caroli M. progenie & qui duo reſtabant, è *Carolinis*, Carolo Duce Lotharingiæ ac filio ejus Othone duplici prælio ſuperatis. E quibus cùm orti ſint hodierni Lotharingiæ Duces, veros Caroli M. ſucceſſores & Regni Gallici legitimos hæredes, ſe hodieque ferunt, ſcriptis etiam aliquando libris jus ſuum tuiti, &c. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Imperatores & Principes varii.

Carolus Magnus, adde: Quantam is Rei Eccleſiaſticæ curam geſſerit, diximus ſuprà in voce *Capitulare.* Libros ejus auro contrà caros *de Imaginibus ſacris*, occaſione Synodi Francofurtanæ ab ipſo, contra Græcorum Synodum, in qua Imaginum adoratio ſtabilita, celebratæ ſcriptos, primus in Gallia ſub nomine *Eli Phili* publicavit, ſeculi præteriti anno 49. Joh. Tilius Epiſc. Meldenſis, additâ ſuâ præfatione; cujus authenticum exemplar, contra quorundam conatus, hunc fœtum *νοθείας* accuſantium & exemplaria bonæ notæ in Gallia edita quà pote abolentium, in Bibliotheca ſua aſſervare ſe refert Gerh. von Maſtricht, *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 46. Vid. Vincentium Placcjum IC Hamburgenſem in *Tract de Scriptoribus Anonymis & Pſeudonymis detectis*, in *Caroli M. Imperat. Scriptis pag.* 174.

Carolus, minimus natu filius Wolfgangi Ducis Bipontini, fratres habuit Philippum Ludovicum, cui Neoburgicus Principatus & Johannem, cui Ducatus Bipontinus obtigere; ipſe, cùm ſuſtentatio ejus fratri Johanni & ita Principatui Bipontino aſſignata eſſet, poſtea An. C. 1586. Bircofeldiam ditionem obtinuit. Deceſſit maturè Ann. C. 1600. à literarum & pietatis ſtudio celebratus. Pater Georgii Wilhelmi, Friderici & Chriſtiani: quorum primus ex Dorothea Solmenſi ſuſcepit *Carolum* Ottonem Ann. C. 1625. tertius è Magdalena Catharina Bipontina, præter Chriſtianum, Johannem *Carolum* genuit An. C. 1638. ambos rei bellicæ gloriâ illuſtres.

Carolus, filius Jacobi Marchionis Badenſis, mortui A. C. 1453. à fratre Bernardo, qui vitam monaſticam eſt amplexus, adminiſtrationem traditam ſuſcepit: à Friderico Palatino, cum quo ei bellum, cum fratre Georgio atque Ulrico Wirtenbergico victus captusque multa lytri nomine Palatinis relinquere coactus eſt: Obiit An. C. 1475. ex Catharina Auſtriaca pater Alberti, Friderici Epiſc. Ultrajectini & Chriſtophori, qui Patris ſucceſſor fuit, quo inter alios *Carolus* Canonicus natus eſt.

Carolus, filius Erneſti, qui Durlacenſis lineæ conditor fuit, Anno C. 1556. in ditiones ſuas Religionem Evangel. publicè introduxit, mutuatus à vicinis Doctores, qui Eccleſias inſtruerent: ſororium Albertum Brandeburgicum proſcriptum recepit, contra Reformatos operam militarem Galliæ Regi præſtans, prælio Moncontuurio interfuit. Obiit Ann. C. 1577. Pater, ex ſecunda conjuge Anna Palatina Erneſti, Friderici, Jacobi & Georgii Friderici: qui fratribus ſuperſtes ſolusque tandem hæres, inter filios quoque *Carolum* habuit, qui in Galliam pro Germanis Principibus iturus, extinctus eſt Anno Chr. 1625. frater Friderici natu majoris,

jotis, quo natus Fridericus A. C. 1616. & *Carolus* Magnus: quorum is Fridericum Magnum ſuſcepit & *Carolum* Guſtavum, jam Imperatoris militem; hic militare genus totâ fere vitâ Suecicis auſpiciis ſectatus, in clade Schlangii à Piccolomineo & Mercio in ſuper. Palatinatu circumventi, unà captus eſt A.C.1641. In Polonico dein bello iterum ſtipendia fecit, ac ibi in prælio Warzovienſi, Regi, cui acceptiſſimus fuit, vitam ſervavit: Defunctus non multo poſt, A.C. 1658. relicto ex Maria Juliana Hohenloica filio *Carolo* Friderico, qui ad Pontificios tranſiens militari vitæ ſe addixit, in ipſo ætatis flore extinctus A.C. 1677.

Carolus, filius Ferdinandi Archid. Auſtriæ (ex Philippina Welſeria, eleganti ingenio & formâ, patriciâ Auguſtanâ, quam Ferdinandus clam Patre ſibi ſociaverat) ſucceſſione paternâ excluſus, ægrè Burgoviam obtinuit, *Marchio Burgoviæ* inſignitus Ab anno C. 1593. in bello Turcico Cæſari meruit, bienniòque pòſt, demandatam à *Carolo* Mansfeldio exercitus curam, cum Johanne Mediceo ſuſcepit. Cùm frater Andreas Cardin. ac Epiſc. Conſtantienſis Belgium regeret, eòdem deſcendit, & Sibyllam Clivenſem duxit, ſed ſterili matrimonio. Idem quoque nomen fuit filio minimo natu Alberti Ducis Megapolitani, qui poſt Fratrem Chriſtophorum Epiſcopus Razenburgius, & à nepote Johanne liberorum tutor relictus, Ducatum adminiſtravit, extinctus A.C. 1610. Item Duci Monſterbergico, genero Johannis Ducis Sagano-Glogovii ultimi. Fuit quoque *Carolus* Victor, filius Henrici jun. Ducis Brunſuicenſis, lineæ Guelferbitanæ, patris in exilio primùm, dein captivitate ſocius, &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. paſſim.*

Carolus Cottus, vel *Toccus*, Siculus, Lotharii Capitula illuſtravit. V. infrà *Cottus*.

Carolus, ſeu potiùs *Carolinus Romanus*, ſpecies monetæ, apud Macrum in *Hierolex*. Item moneta Anglica, valens tredecim libras, ſolidos quindecim. Richel.

Carpæa, Græcè Καρπαία, ſaltatio, quam Æneianes & Magnetes armati ſolebant ſaltare. Argumentum tale: Quidam poſitis armis arat & ſerit, crebrò reſpectans metuentis modo. Supervenit latro, quo viſo raptim reſumtis armis pugnat, pro bobus; idque in numerum & ad tibiam. Latro aratore victo vinctoque boves abigit. Interdum latronem arator vincit. V. Xenophontem, ubi de convivio Seuthæ Thracis & Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap* 18.

Carpaſia, urbs Cypri, adde: Hinc *Carpaſium linum*, quod igne non conſumebatur. de quo V. ſuprà in voce *Carbaſa*.

Carpeja, portio cibaria Monachorum, à *Carpia* fortè, Gall. *Charpie*, ſeu linteolo minutiſſimè carminato & diſſecto; quòd carnes minutatim inſtar *carpiæ* concidantur: Minutal. *Carpionare* enim Italis eſſe piſces aceto aliiſque ſpeciebus condire, obſervat Oct. Ferrarius in *Origin. Italicis*. Occurrit vox in *Chron.* Abbatiæ S. Trudonis *lib* 13. alibique, apud du Freſne. V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 766.

Carpentum, vehiculi fuit genus, à junctis mulabus trahi ſolitum, quo Romæ olim Matronæ vehebantur: Id quale eſſet, indicant nummi veteres, ſignati nomine & imaginibus Juliæ & Agrippinæ Auguſtarum: Ita enim alter inſcriptus eſt, SPQR. MEMORIÆ AGRIPPINÆ: alter hoc lemma habet, S.P.Q.R. JULIÆ AUGUST. At quia *Carpentum* ab his, velut etiam à Magiſtratibus, teſte Fl. Vopiſco *in Aureliano* & Pollione *in Claudio*, uſu cœptum eſt, inde factum, ut Matronæ ad baſternas ſe reciperent; de quibus dictum ſuprà. V. Laur. Pignorium, *Comm. de Servis*. Hinc *Carpentarius*, cognomen Militis cujuſdam, apud Guil. Tyrium *de Bello ſacr.* ſic dicti, quòd multum ſartum ex hoſtibus faceret, & lignarii fabri more, quà cædendo, quà obtruncando, quidquid in manus veniret, multum ferro uteretur. Apud Lampridium *in Alexandro Sev.* militis, qui artifex *Carpentarius* erat, mentio eſt: *Idem quum quandam aniculam affectam injuriis à milite audiſſet exautoratum eum militiâ ſervum ei dedit, quòd artifex* carpentarius *eſſet, ut eam paſceret.* Ubi *Carpentarii* vox non ita ſtrictè accipienda, ut de ſolo confectore atque artifice *carpentorum*, quæ ita propriè appellabantur, capiatur: nam *carpenta* tunc omnia vehicula vocabant. *Carpentum boum, carpentum mulare*, apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores, in *vita Heliogabali*, & *Carpentum Judiciale*, apud Vopiſcum. Sic etiam *carpenta camelorum* dicta de ſagmis & clitellis camelorum; hinc *Carpentarius*, Gr. ἁμαξουργός, *l.* 1. *Cod. de excuſ. artif. Carpenta redarum Cod. Theodoſ. de curſu publ. l.* 30. Unde *Carpentarius* intrà pro *redario*, qui *carpenta redarum* fabricat & *Carpentarius Vehicularius*, qui *carpenta vehiculorum*: hujuſmodi *Carpentarii* juxta Fabros lignarios, ſtructores, ferrarios, inter Artifices, qui exercitum ſequebantur & in ſingulis legionibus erant ſub Præfecto fabrorum, nominat Vegetius. Hodie verò Gallis *Carpentarius* eſt, quem Vett. Fabrum lignarium vocarunt: cum contrà Vegetius *Carpentarios*, h. e. qui *carpenta*, id eſt, vehicula militaria, portandis militum impedimentis aut etiam militum ægrotis vehendis, conficiebant, à Fabris lignariis, apertè diſtinguat. Dictum autem *Carpentum* eſt, à *carpendis* & ſcindendis lignis, è quibus conficiebatur: eratque antiquitus honoratiorum vehiculum (*carrum pompaticum* hinc Iſidoro dictum) honeſtiſſimumque poſt pilentum. Livius anno U. C. 359. *Honorem ob eam munificentiam ferunt matronis habitum; ut pilento ad ſacra ludosque, carpentis feſto profeſtoque uterentur*: de Magiſtratuum *carpentis*, crebro in *Codice*. Matronarum *carpentis* poſtea baſternæ ſucceſſiſſe videntur, uti diximus, quarum frequens apud Scriptores mentio. Ad hujuſmodi autem vehicula non equi ſolùm aut mulæ, ſed & boves jungi conſuevere, uti ex Auguſtino *De Civ. Dei lib.* 22. *cap.* 8. docet Salmaſius *ad Lampridium in Antonino Heliogabalo*. V. quoque Jac. Gothofredum *ad l. unic. Cod. Theodoſ. de Honorator. Vehic.* Carolus du Freſne, quem militem ſuprà diximus, ex Salmaſio, *Carpentarii* cognomine fuiſſe inſignitum, docet fuiſſe Wilhelmum Meledunenſem Vicecomitem, qui primæ Francorum expeditioni Hieroſolymitanæ interfuit, ex Guiberto *Geſtorum Dei lib.* 4. *cap.* 7.

Carpeſium, Græcè Καρπήσιον, aromatis genus apud Galenum, quod feſtucas ait eſſe tenues ſurculis ſummis cinnamomi ſimiles, parique virtute facit præditum cum cinnamomo: ἀντὶ κινναμώμου καρπήσιον. Item, ἀντὶ κινναμώμου κασίας διπλῆν ἢ τὸ καρπήσιον. Hodie quid ſit, ignoratur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1306. & 1307. ubi non eſſe cubebam, quod quibuſdam viſum eſt, pluribus docet.

Carpettæ, vulgò *Carpette*, muliebres tunicæ vocantur hodieque Venetiis, quas *Chiridotas Dalmatarum* vocat Capitolinus. Καρπωτὰ Gr. ut aliis notatum, quòd καρπὸν manus obvelabant. Oct. Ferrarius *de re Veſtiar. lib* 3. *cap.* 9.

Carpi, adde: Quæ gens cum poſt Marci Imp. tempora diu quietem tenuiſſet, ſub Maximo & Balbino, iterum Romano Imperio cœpit eſſe moleſta; quem motum Zoſimus narrat, in Philippi rebus. Et deſcriptus eſt viris doctis hujuſmodi nummus, IMP. PHILIPPUS. AUG. VICTORIA CARDICA. ſcribe CARPICA. Poſtea Aurelianus eoſdem vicit, & ex parte in Romanum ſolum tranſtulit, exemplum poſtea ejus ſequente Diocletiano, apud Aur. Victorem, ſed *Carpici* cognomen, à Senatu ſibi delatum, accipere renuit, uti legimus apud Vopiſcum in *Vita* ejus: *Pacato Oriente in Europam Aurelianus rediit victor, atque illic* Carporum *copias afflixit: & quum illum* Carpicum *Senatus abſentem vocaſſet, mandaſſe illico fertur, Supereſt P. C. ut me etiam* Carpiſculum *vocetis. Carpiſculum enim genus calceamenti eſſe ſatis notum eſt: quod cognomen deforme videbatur: quum & Gothicus & Sarmaticus & Armeniacus & Parthicus & Adjabenicus diceretur.* Fuit nempe *carpus* & *carpiſculus*, calceoli ſpecies, multifariam ſciſſi ac cæſi, unde ei nomen; Græci πολυσχιδῆ vocant & λεπτόσχιδῆ: A' cujus ſimilitudine *carpiſculi* Architectorum appellati ſunt, quorum meminit vetus inſcr.

TEGULAS ÆNEAS AURATAS
CUM CARPISCULIS ET
VESTITURIS BASIUM.

V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Vopiſcum*, Gallorum *Eſcarpins* ab hac barbarica calcei ſpecie, nominatos eſſe, vero diſſimile non eſt, du Freſne in *Gloſſar.*

Carpicus, cognomen Aureliano à Senatu oblatum, ſed non admiſſum, V. hic ſuprà.

Carpinus, Græcè Ζυγία, ex aceris generibus, memoratur Plinio *lib.* 16. *cap.* 15. *Tertium genus Zygiam, rubentem fiſſili ligno, cortice livido & ſcabro. Hoc alii generis proprii eſſe malunt, & Latinè* carpinum *appellant.* Theophraſtus habet, *fiſſili ligno platani modo, cortice paulo aſperiore quàm tiliæ, ſublivido, craſſo*: hancque arborem inter eas recenſet, quæ in Macedonia montanæ tantùm, & ad lautiora opera expetitæ. Ad nuptiales faces Romanis adhibitam, idem Plinius habet *lib.* 16. *cap.* 18. *Spina nuptiarum facibus auſpicatiſſima. Nunc facibus* carpinus *& corylus familiariſſima.* V. Salmaſium *ad Solinum pag* 506.

Carpio, nomen illuſtris in Hiſpania familiæ. Beatrix enim fil. Ludovici Mendezii *de Sotomayor, Dn. del Carpio*, ex Didaco I. Lopezio *de Haro Dn. de Sorbas*, genuit Didacum II. Lopezium *de Haro & Sotomayor*, patrem ex Antonia *de Guzman*, Didaci III. Lopezii *de Haro & Sotomayor*: quo, & Maria Guzmanâ, natus Ludovicus *Mendez de Haro & Sotomayor*, ex Beatrice *de Haro & Sotomayor* March. *del Carpio*, ſuſcepit Didacum IV. Lopezium; cujus fil. Ludovicus *Mendez de Haro Sotomayor, Guzman de la Paz*, March. & dein Dux *de Carpio*, Comes Dux Olivarius, celebris fuit ille Εἰρηνοποιὸς & primus Miniſter ſtatûs in Regno Hiſpaniæ, cui Philippus IV. ob pacem feliciter confectam, cognomentum *della Paz* ad poſteros transmittendum conceſſit. Huic ex Catharina Fernandez *de Cordoua d'Aragon*, filius genitus eſt Caſpar *de Haro, Guzman, Aragon de la Paz*, Dux *de Carpio* M. *de Liche*, Comes Dux *d'Olivarez* & *S. Lucar*: cui uxor obtigit Antonia *de la Cerda de Medina Celi*, filia Joh. Ludovici Ducis *de Medina Celi*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. tom.* 3. *pag.* 79.

Carptor, item *Carpus*, dicebatur à Romanis famulus, qui convivis ex arte cibos dividebat; à *carpendo*. Unde apud Petronium *in Satyr. Vides illum, qui obſonium carpit, Carpus vocatur.* Et vetus Scholiaſtes Juvenalis *Sat.* 9. *verſu* 110.

Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores.

Carptores, interpretatur, *inſectores, qui illata carpunt*. Seneca *Magiſtrum obſonii* appellat, cum ait *libr. de vita beata cap.* 17. *Quare ars*

ars eſt apud te miniſtrare, nec temerè, & ut libet, collocatur argentum, ſed peritè ſervitur, & eſt aliquis ſcindendi obſonii Magiſter. Apulejus *Diribitorem* vocat *Mileſiar. lib.* 1. Veteri Scholiaſti Juvenalis *Sat.* 5. *verſu* 121. dicitur *Chironomanta, manus ducens & artificio incidens omnia.* Ipſe Poëta,

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes & Chironomanta volanti
Cultello, donec peragat dictata Magiſtri
Omnia, nec minimo ſanè diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores & quo gallina ſecetur.

À ſcenica conſuetudine deducto vocabulo: Nam & Græcis dicuntur Χειρονόμοι, quaſi *manibus omnia effingentes.* Iidem *Structores* dicebantur, à menſa adornanda, Græcis τραπεζοποιοί: *Sciſſores,* à ſcindendo: de quo ſuprà Seneca, & iterum *Epiſtolâ* 47. *Cùm ad cœnandum diſcubuimus, alius ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius pretioſas aves ſcindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit,* &c. Carpebatur autem cibus ad Muſicos concentus, quippe quoties nova fercula inferebantur; toties Hydraulica ſonabant inſtrumenta, ut Lipſius notat *Saturnal. lib* 2. *cap.* 2. Unde apud Petronium, in convivio Trimalcionis, *proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Darium hydraule cantante pugnare.* Partes dein hoc modo diſſectæ diſtribuebantur ſorte, poſtquam pars prima carnium, *Mercurii ſors* dicta, huic Deaſtro ſepoſita erat, &c. Plura V. apud Thom. Dempſterum *lib.* 5 *Antiqq Rom. Joh. Roſini, paralipomen. ad cap.* 29.

Carpus, Græcè Καρπὸς, malè cum brachio confunditur Plinio, ubi de papyro loquens, ejus radici *brachialem craſſitudinem* tribuit; cùm Theophraſtus, è quo iſta ſumſit, ejus craſſitudinem ſaltem eſſe dicat, ut eſt καρπὸς hominis robuſti. Aliud enim καρπὸς, aliud brachium: alia craſſitudo brachii, qua parte cubito committitur, alia quâ manui jungitur; καρπὸν hanc propriè dicunt, *primam partem palmæ* Celſus vocat. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 536. de ornamentis autem hujus partis humani corporis, ſuprà in voce *Armilla.*

Carracenſes, Hæretici, memorati in *Conſtitut.* Friderici I. de Hæret. à *Carrazo*. Lombardiæ oppido, ut videtur, nomen habuere, du Freſne *Gloſſar.*

Carræ, Meſopotamiæ urbs à Latinis dicitur, quæ aliàs *Charan,* Lucanus *lib.* 1.

Aſſyrias Latio maculavit ſanguine Carras.

Carrago, apud Trebellium Pollionem in *Gallienis, Quo comperto Scythæ, factâ* carragine, *per montem Geſſacem fugere ſunt conati*: apud Græcorum Tacticos καραγὸς, quid ſit, ex Procopio diſcere eſt, qui *facere carraginem lib.* 4. dixit τὰς ἁμάξας μετωπηδὸν στῆσαι, *frontes carrorum hoſti objicere*; quod qua fine fieret, mox exponit ſuis verbis, ὅπως τὰ νῶτα ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἔχοντες θαρσοῦντες μᾶλλον, *ut à tergo tuti fidentiores eſſent.* Sic nempe Scythæ hi fugam meditantes *carraginem* fecere priùs, ut Romani perſequi fugientes non poſſent. Similiter apud Zoſimum iidem Scythæ ἀντιβαλόμενοι τὰς ἁμάξας ὡς ἐπὶ Μακεδονίας ἐχώρουν. Alium *carraginis* uſum, cùm in orbicularem figuram collaris ſarracis exercitus undique cingebantur, V. apud Ammianum *libro* 31. Apud Vopiſcum hinc in *Aureliano* vox pro ipſis caſtris accipitur, *Tuum eſt — quærere, ubi* carrago *ſit hoſtium,* &c. Caſaubonus *ad loca cit.* V. quoque infrà *Carrus.*

Carreni, incolæ *Carrarum*, dedunt ſe Odenato, apud Trebellium Pollion. in *Gallienis.* V. in voce *Carrhæ.*

Carrocium, adde: Voce Italâ, quaſi *currum magnum* dicas, altioris currus formam exprimebat, ſuperioribus ſeculis in caſtris maximè uſitatum. In his enim, jam tintinnabulorum majorum in Chriſtiana Templa uſu recepto, Imperatores exercituum, quaſi in civitate ambulatoria, curru utebantur, cum turricula campanaria è ligno, itidem ambulatoriâ, è qua tintinnabulum pendebat ingens. Poſitis itaque caſtris, propè Imperatoris tentorium *Carrocium* (ſic enim is currus appellabatur, ut dictum) locabatur, princepsque ſignum militare mutum in ſuprema parte figebatur. Sole occidente & manè ante lucem, tintinnabulum miles aliquis pulſabat. Deum venerandi ſignum præbens: eodem, cùm bellicum canendum erat, milites ad arma vocabantur. Cùm in hoſtem progrediendum acieque confligendum eſſet, *Carrocium* in media acie cum ſigno prænotato, & tintinnabulo ſiſtebant, & tanquam Imperatorem illud circumvallatum cuſtodibus, ab hoſte, magnâ curâ, ne caperetur, tuebantur; tantumque erat tuendi ac defendendi ſtudium, tantus militum ardor, ut quem locum quiſque vivens occupaſſet, cum amiſsâ anima corpore tegeret: Maximi enim dedecoris loco habebatur, *Carrocium* amiſiſſe Quamobrem Accurſius in quodam *gloſſem.* ſcribit, *regulæ cuidam inhærendum, tanquam ſolent Bononienſes Carrocio*; Bononiæ enim multos annos verſatus fuerat: quæ verba poſtea apud Jurecoſſ. in Prov. venerunt, ut videre eſt apud Alciatum, *de verborum ſignif.* V. Hier. Magium *de Tintinnab. cap.* 13. *ubi iconem quoque Carrocii cum tintinnabulo ac vexillo exhibet.* Pleniùs *Carrocium* deſcribit Anton. Campus Cremonenſis *in deſcr. Cremonæ*: *Anno Chriſti M. LXXXI. Cremonenſes* Carrocium *inſtituerunt, quod, quia ejus uſum, unà cum libertate, gratiâ Berthæ Auguſtæ ab Henrico Imp. impetraſſent, Bertam aut Bertacciolam dixerunt. Erat currus amplior his atque ſublimior, quàm in communi uſu: Invenere Longobardi, primique omnium, ſecundùm aliquos, Mediolanenſes uſurparunt. Ornabatur id à quibuſdam panno rubro, ab aliis albo; à Cremonenſibus verò mixtim rubro & albo, denique pro colore, quo cujuſque civitatis inſigne. Sed & ſeni boves, à quibus trahebatur, ſimili panno tecti. In medio autem erat antenna cum vexillo ſive labaro, præter crucem rubram cætera albo, cujuſmodi in ſupplicationibus hodieque nonnullis in locis geſtantur: & ab eadem antenna dependulì funes, quos validi robuſtique juvenes manibus attinebant, inque ejus ſummo campana, appellata Nola. Nefas autem educere, niſi publico decreto, nec minùs mille quingentis ad cuſtodiam ejus militibus ſtrenuis & panopliâ ac bipennibus egregiè munitis: propè etiam Duces omnes ac militiæ præfecti; at ponè tibicines VIII. multique ad rem divinam Sacerdotes. Præcipua tamen currus hujus cura dabatur viro virtute & peritiâ rei militaris inſigni, quoque loci illeſtaueretur, eo tum jus dici, tum conſilium haberi de ſumma belli ſolebat. Eodem & ſauciis receptus erat atque confugium, iiſque qui vel pugnando defeſſi, vel à multitudine hoſtium premerentur*: apud Fr. Suertium *Notis in Magium.* Addo, quod de Mediolanenſibus ait Campus, confirmari à Sigonio *lib.* 8. *ad A. C.* 1638. à Conrado II. Imp. auctorem ſeditionum in Italia exortarum, Heribertum Epiſc. Mediolan. qui vexillo *inſolenti in ſtupendo curru erecto uſus fuerat*, depoſitum ac exilio multatum fuiſſe, referente. V. quoque Villanium Florentinum *in Chron.* ubi Florentinorum *Carrocium* à Senenſibus captum & *Marunozum* dictum fuiſſe, memoriæ prodidit. An & aliæ nationes, præter Italos, hujuſmodi in caſtris uti ſoliti ſint, ſibi incompertum eſſe, ait Magius, ubi ſuprà. Imò non Italos ſolùm hujuſmodi vexillis uſos eſſe, docet du Freſne, qui auctorem eorum Heribertum prædictum Mediolanenſium Archiep. qui circa A.C. 1124. vixit, ſtatuere videtur, ex Corio in *Hiſtoria Mediolan. lib.* 1. Nam & Ottoni IV. Imp. tribuit *Carrocium* Guil. Britto *Philipp. lib.* 11. ubi illud deſcribitur: & Regis Hungariæ *carrocium* pluribus exequitur Nicetas in *Manuele lib.* 5. *num* 3. ut & Cinnamus *lib.* 6. *cap* 7. Saracenis pariter *carrocium* adſcribit Turpinus in *Hiſtoria Caroli M. cap.* 18. ut & Duci Lovanienſi Ægidius Mon. in *Alexandro Epiſc. Leod. cap* 24. ubi id *Standardum* vocat. Habent & ſua hodieque Galli *Carrocia*, ſed nomine hoc denotant currus penſiles, quibus vehuntur, olim *chariots branlans*, antequam id nominis vulgaretur, nunc *Caroſſes*, dictos, &c. Uti verò nomina interdum peculiaria *Carrociis* indita fuiſſe, diximus, ſic Parmenſes *Crevacorem* ſeu *Biancardum* ſuum quondam appellaſſe, diſcimus ex Sanſovino & Carrario, C. du Freſne *Gloſſ.* ubi *Carrocium* definit, *vexillum exercitus præcipuum, quod currui impoſitum, à quatuor boum jugis trahebatur, & magna curâ in præliis à lecto milite ſervabatur; quippe quo exui inſignis probri loco per ea tempora habebatur,* &c. Quod autem nolam ſeu campanulam, & figuram carrocii apud Antonium Campum expreſſam attinet, fuiſſe eam potiùs machinam, pro conſtituendo altari, ad celebrandum ante *Carrocium*, quàm ipſum carrocium, cùm Auctores complures campanæ in carrocio ipſo nullam faciant mentionem, imò tibicines potiùs in eo collocent, quorum cantu milites convocati & excitati ſint, judicat Car. Macer in *Hierolexico.*

Carruca, nomen vehiculi, quo Matronæ apud Romanos utebantur. *Carrucæ dormitoriæ,* à Burdonibus geſtari ſolitæ, mentio fit, *l.* 13. *de aur. & arg. leg.* Paulinus quoque, deſcribens comitatum S. Melaniæ, Neapoli Nolam proficiſcentis, *Tota,* inquit, *hujus ſeculi pompa, quâ honorati & opulenti poterant, circumfuſi Senatores proſequebantur. Carrucis nutantibus, phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus gemente Appiâ ac fulgente.* Et *Carrucis* quidem ad luxus rationem utebantur argentatis: quas Senatoribus conceſſas, ab Alexandro Sev. ait Æl. Lampridius, *Carrucas Romæ & Rhedas Senatoribus omnibus, ut argentatas haberent, permiſit: intereſſe Romæ dignitatis putans, ut his tantæ Urbis Senatores vectarentur.* Quod poſtea aliis etiam permiſſum. Vopiſcus in *Aureliano*, *Dedit præterea poteſtatem, ut argentatas privati* carrucas *haberent: cùm antea ærata & eborata vehicula fuiſſent.* Sed & jam olim argentatæ atque auratæ carrucæ in aliquo erant uſu. De inauratis, Abdias *lib.* 3. *Denique Nicolaus quidam ex civium numero, exhibens carrucam deauratam, cum quatuor mulis candidis, totidemque equis, obtulit B. Apoſtolo, dicens,* &c. De aureis, Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 62.

Aurea quòd fundi pretio Carruca *paratur.*
Quòd pluris nulli eſt, quàm domus emta tibi.

De argenteis, Plinius *lib.* 34. *cap.* 1. *At nos carrucas ex argento cælare invenimus,* V. eundem pluribus *lib.* 34. *cap.* 17. ut & infrà. Curriculum bijuge fuiſſe, notat Schol. ad modò laudati Poëtæ *lib.* 12. *Epigr.* Apud Paulinum citatum *Epiſt.* 10. *ad Severum, Carrucæ nutantes,* eædem ſunt Carolo du Freſne cùm hodiernis carrucis, quos *Chariots branslans* Galli olim vocabant, ſeu currus ſuſpenſos. Idem opertum vehiculum carrucam fuiſſe obſervat, ex *l. un. Cod. Theod. & Juſtin. de Honorator. vehiculis,* &c. In Carrucam argentatam Præfecti Urbis, Græcum hoc *Epigramma* extat; cujus

cujus lemma, εἴς τινα φιλόσοφον γενόμενον Ὕπαρχον πόλεως ἐπὶ Βαλεντινιανοῦ καὶ Βάλεντος:

Ἄντυγος οὐρανίης ὑπερήμενος εἰς πόθον ἦλθες
Ἄντυγος ἀργυρέης, αἶσχος ἀπειρέσιον,
In quendam Philoſophum, Præfectum Urbis ſub Valentiniano & Valente.
Currui cæleſti inſidens, deſiderio ardere cœpiſti
Currus argentati, vah probrum immenſum!

apud Salmaſium *Not ad Vopiſcum in Aureliano.* Hinc *Carrucarii* dicti, qui iſtiuſmodi vehiculum portabant *l. 13. prædictâ*: Item *Muliones Carrucarii*, ut apud Capitolinum legimus in *Maximino juniore.* Indidem, apud recentioris ævi Scriptores, *Carrucagium*, nomen tributi, ſingulis aratris pro Regni negotiis imponi ſoliti: apud citerioris enim ætatis Scriptores *carruca* aratrum denotare cœpit. Primùm in Anglia auditum, occaſione memoratâ in vet. *Scheda* in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. pag.* 293. *An. Dom.* 1013. *Suenus Rex Angliæ ab Ailwvino Monacho admonitus eſt, ne à populo S. Edmundi—tributum exigeret: Sed Suenus eum non exandivit. Nocte Purificationis S. Mariæ S. Edmundus Suenum—lanceâ ſuâ interfecit Northfolcienſis & Southfolcienſis audito miraculo & nece Sueni Regis, dederunt S. Edmundo de qualibet carrucata terræ in toto Epiſcopatu* 4. *denarios annuos, quod uſque modò ea de cauſa* Carrucagium *eſt appellatum.* Poſtea cùm tributum id obſoleviſſet, revocatum eſt à Ricardo R. *ſeu pro liberandis obſidibus, apud Imperatorem relictis, ſeu in ſumtus belli cum Francorum Rege gerendi*, ut ait Guil. Neubrigenſis. *lib.* 5. *cap.* 1. Sed & in Campania Gallica *Carrucagium* obtinuiſſe, docet ex *Computo* Bladorum terræ Campaniæ A.C. 1348. Car. du Freſne in *Gloſſar.* ubi alias quoque vocis ſignificationes exponit.

Carrus, inter impedimenta Gallorum, memoratur Jul. Cæſari *de Bello Gall. lib.* 8. *c.* 14. *num.* 2. *Compluribus diebus iiſdem in caſtris conſumtis, quum propiùs acceſſiſſe legiones—cognoviſſent; Duces Bellovacorum—noctu dimittunt eos, quos aut ætate, aut viribus inferiores aut inermes habebant unaq; reliqua impedimenta: quorum perturbatam & confuſum dum explicant agmen (magna enim multitudo carrorum etiam expeditos ſequi Gallos conſuevit) oppreſſi luce*, &c. Et *de Bello Civ. lib.* 1. *cap.* 51. *num.* 1. *Venerant eò ſagittarii ex Rutenis; equites ex Gallia cum multis carris, magnisq; impedimentis, ut fert Gallica conſuetudo.* His vallorum inſtar uſos Helvetios idem memorat *de Bello Gall. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 3. *Ad multam noctem etiam uſque ad impedimenta pugnatum eſt: propterea quòd pro vallo carros objecerant & è loco ſuperiore in noſtros venientes tela conjiciebant & nonnulli inter carros rotasq; mataras ac tragulas ſubjiciebant, noſtrosq; vulnerabant.* Quod Rhellicanus Germ. exponit *ein Wagenburg.* Vox Celtica eſt, & *currum* notat, unde Græcus Interpres ἅμαξα reddit, hodieque Germanis in uſu. At *Carrum*, in vet. *Inqueſta* apud Puricellum in *Monum.* Ambroſianæ Baſilicæ *pag.* 1166. *Dant lampades illas, quæ ponuntur in plauſtro ſive* carro, *quod eſt in Choro B. Mariæ.* Infrà, *Credo, quòd Archiepiſcopus dat ipſas lampades & oleum, & Canonici S. Georgii accendant vel accendere faciant ipſas lampades & volvant & volvere faciant ipſum Carrum*: majoris candelabri in Templis ſuſpenſi ſpecies eſt, quòd *carri* ſeu currus imaginem refert, dicta.

Carſamatius, à voce Barbaro-Græca Καρσαμάτιος, Eunuchus eſt, penitus exſectus, cujuſmodi ſpadonum genus gynæceum Turcarum Imp. tuetur. Vox apud Luithprandum occurrit *lib.* 6. *cap.* 3. *Obtuli mancipia quatuor* carſamatia *Imperatori, nominatis omnibus gratioſiora.* Carſamatium *autem Græci vocant amputatis virilibus & virgâ Eunuchum, quos Verdunenſes mercatores, ob immenſum lucrum, facere ſolent, & in Hiſpaniam ducere* Vid. Lipſium *Centur.* 3. *Epiſt.* 44. qui à *Garcio*, Gall. *Garçon*, quod juvenem notat imberbem, vocem effictam auguratur. Latè de iis diſſerit Joh. Baptiſta Tavernier, in *deſcript. Serralii.*

Carſeoli, adde: Meminit deductæ hujus coloniæ Livius *lib.* 10. *cap.* 4. *Etruriam rebellare ab Aretinorum ſeditionibus motu orto nuntiabatur: ubi Cilnium genus præpotens, divitiarum invidiâ pelli armis captum, ſimul Marſos agrum vi tueri; in quem Colonia* Carſeoli *deducta erat, quatuor millibus hominum ſcriptis.* Et *cap.* 13. *Eodem anno* Carſeolos *colonia in agrum Æquicolarum deducta. Fulvius Conſul de Samnitibus triumphavit.*

Cartanenſis moneta, apud Albertum Aq. *Hiſtor. Hieroſol. lib.* 2. *cap* 35. dicitur *Cartenſis* Raimundo Agilæo *pag.* 165. apud du Freſne *Gloſſar.*

Carthada, vel *Carthado*, apud Solinum *cap.* 27. *Urbem iſtam* (Carthaginem) *Eliſſa mulier extruxit domo Phœnix &* Carthadam *dixit, quod Phœnicum more exprimit civitatem novam*: idem cum *Carthago* eſt, niſi quod illud merè Phœnicium, hoc Punicum eſt, jam depravatum, Phœnicibus aliquantum temporis in Africa commorantibus. Hinc Siculi Καρχηδὼ, cœteri Græci Καρχηδὼν dixere. Salmaſius *ad Solinum d. l.* V. in voce *Carthago.*

Carthago Nova, adde: Et quidem Carthaginienſis Hiſpaniæ Citer. hæc portio ſpartum tantùm ferebat, nec hæc verò tota. Plinius lib. 19. *cap.* 1. *id quos omnes uſus quæ ſufficiant, minus triginta millia paſſuum in latitudinem à littore Carthaginis novæ, minusq; in longitudinem centum reperientur.* Ubi deſignat, quid in longitudine ac latitudine habuerit hæc regio σπαρτοφόρος. V. eundem Salmaſium ubi ſuprà, *pag.* 261.

Carthuſianæ Claves, eædem cum Clavibus ἀνακεχρηνικαῖς Laconum vett. de quibus V. ſuo loco.

Cartobra, vicus Galliæ, in Sueſſionibus, in pago Tardanenſi, *Chartreuve* vulgò. Ejus meminit Frodoardus *Hiſtor. Rem. lib.* 2.

Carvanna ſeu *Caravanna*, vox Turcica, ſignificans qualecunque hominum agmen, ſecuritatis causâ in itinere (ſacro inprimis, quod Meccham quotannis ſuſcipitur) ſe conjungentium. Matth. Pariſ. *An. C.* 1250. *Omnem illam catervam, quam vulgares* Karravenam *appellant, ſibi mancipavit.* Jac. de Vitriaco *lib.* 1. *cap.* 99. *Quòd ad exercitum Salahadini maxima veniret Caravanna*, &c. Vid. Scaligerum *Exercitat.* 209. 2. Cùm *Carvannam* iſtiuſmodi inſtruunt Mercatores, peregre profecturi, non camelos ſolum ſecum habent mercibus onuſtos, & certo ordine diſpoſitos, ſed & tentoria, ſub quibus noctu degant: non enim ulla in urbe, quæ in itinere occurrunt, ſed foris, pernoctant, donec ad locum, quò tendunt, perveniant. Interea quilibet loci præfectus, in quo itinerantes morantur, contra Arabum prædonum incurſiones *Carvannam* tuetur & ulterius proficiſcentem aliquouſque deducit. Sed & caput habet mobilis iſtiuſmodi Reſpublica, *Carvannæ Baſſam* appellatum, qui magnam ſæpe pecuniæ vim inde lucratur, utpote cum certis legibus omnes *Carvani* (quo modo in Carvannam euntes appellat Arnoldus Lubecenſis *lib.* 5. *cap. ult.*) teneantur, & à Præfecto ſuo ad victum neceſſaria ſibi comparare adſtringantur, uti pluribus docet Joh. Baptiſta Tavernier *Itiner. Turc.* quem vide. De *Carvanis* Militum Hieroſolym. ſic *Statuta* ejuſdem Ordinis *tit.* 19. *de Verbo. ſignif.* §. 29. Carvana, *Syrorum & Arabum linguâ ſignificat congregationem hominum, ut una aliquid negotii peragant; à Majoribus noſtris uſurpatum, in delectu fratrum habendo, cùm ad ſubſidia per arces & triremes diſtribuuntur, aut aliò per turmas mittuntur*, apud Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Cary, Cary, vox Bononienſium ſeu Morinorum, quâ utuntur, ubi contra injuſta vectigalia reclamant aut publicanos conviciis inſectantur, quaſi ad ſeditionem contra iſtiusmodi prædatores plebem excitaturi. *Caria* enim, injuſta exactio eſt, in *Charta* Brientii II. D. Caſtelli Brientii apud Auguſtinum du Pas in *Stemmate Geneal. hujus Famil.* An à κάρυον, *nux* Græcis, deducta? Tradit quippe Servius *Eclog* 8. in nuptiis *ideo ſpargi nuces, ut rapientibus pueris fiat ſtrepitus, ne puellæ vox virginitatem deponentis poſſit audiri.* Quâ ratione *Carya* tumultum & ſeditionem ſignificabit. Nota certè Gallis vox *Charivary*, quâ *ludus turpis & nocivus* innuitur, & deſcribitur in Synodo Joannis Raguerii Epiſc. Trecenſis, *per quem nuptiis potiſſimè ſecundis detrahitur non modicum—& efficitur cum horridis & blaſphemis vociferationibus & obſcœna loquacitate, ſub turpi transfiguratione larvarum injurioſarum, contumelioſisq; clamoribus binarum nuptiarum*, &c. Vid. Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Caria.*

Carya, apud Servium *ad Eclog.* 8. filia fuit Dionis Laconiæ R. & Iphitheæ, quæ à Libero amata, in monte Taygeto, in arborem ſui nominis mutata fingitur, cùm arctiùs à ſororibus ſuis cuſtodiretur. Ita enim is, *Caryam verò, quam amaverat, in eodem monte in arborem ſui nominis vertit, quæ Latinè Nux dicitur: quod poſtea Diana ita factum Laconas docuit; unde templum Caryatidi Dianæ à Laconibus conſecratum.* Aliam verò hujus conſecrationis rationem refert vetus Interpres Statii: *Carya templum Dianæ in Laconia ſacrum, quod etiam Caryatium nominatum eſt ex hac cauſa; quum luderent Virgines minitante ruina, omnis chorus in arborem nucis fugit & in ramo ejus pependit, quam nucem Græci Caryan vocant.* E qua antiquiſſima Græciæ fabula ſatis liquet, quam antiqua res in Græcia fuerit *Nucis* arbor; quum tradat Suevus, ætate demum Alexandri M. in Græciam è Perſide fuiſſe translatam. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 603. & 604. Colebatur itaque eo loco (in vico ſc. *Carya* haud procul Lacedæmone) *Caryatidis* nomine Diana, ad quod templum & ſignum celeberrimum Virgines Lacænæ anniverſarium faciebant ſacrum & patrio ritu ſaltabant: hinc *Caryatides* dictæ, quarum ſimulachrum Diogenes fecit Athenienſis, è marmore, maximi olim habitum. Plinius *lib.* 35. *cap.* 7. *Agrippæ Pantheum decoravit Diogenes Athenienſis; &* Caryatides *in columnis templi ejus probantur inter pauca operum: ſicut in faſtigio poſita ſigna, ſed propter altitudinem loci minùs celebrata.* In annulo verò ſuo, ἀποσφραγίσματος loco habuit Clearchus, Græcorum, qui Cyro militaverant, Dux, ut Plutarchus teſtatur *in Artaxerxe*, ubi poſtquam narraſſet ipſum à Tiſſapherne circumventum & in vinculis ad Regem miſſum, cùm à Cteſia pectinis copiam ſibi fieri petiiſſet, oblectatum ejus uſu eſſe: addit, τὸν δακτύλιον αὐτῷ δῶναι, σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους. Εἶναι δὲ γλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι Καρυάτιδας ὀρχουμένας. *annulum ſuum amicitiæ mutuæ ad neceſſarios & familiares Lacedæmone ſuos inſigne ipſi dediſſe. Inſculptas autem in pala fuiſſe* Caryatidas *ſaltantes.* Ex eo feſto Bucolici carminis originem arceſſit Probus in *Vita* Virgilii, ut ſuprà vidimus: meminitque illius Papinius Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 23.

Hoſtes Apollineæ currum comitantur Amyclæ,
Quos Pylos & dubiis Malea vitata carinis,
Plaudentiq; habiles Caryæ reſonare Dianæ.

Ubi

Ubi *plaudentem* Dianam & reſonare ei doctos choros facit, quoniam gratiſſimæ illi idolo putabantur illæ ſaltantium & canentium Virginum ceremoniæ. At ſuperſtitionis ſipario remoto, nil niſi *Lignum* eo loci pro Diana cultum eſſe, docet Arnobius *lib.6. Ridetis temporibus priſcis Perſas coluiſſe fluvium, Memoralia ut indicant ſcripta: Informem Arabas lapidem: Acinacem Scythicas nationes; Ramum pro Cinxia Theſpios, Lignum Caryos pro Diana indolatum; Peſſinuntios ſilicem pro Dea matre*, &c. V. Scaligerum *ad Euſebium num.*229. & *Poëtic. lib.*1. *cap.*4. Jo. Meurſium *de Feriis Græciæ lib.*4. Jan. Parrhaſium *ad Claudianum de Raptu Proſerpinæ lib.*2. & *Epiſt. Quæſit.* 55. Jac. Nic. Loënſem *Epiphyll. lib.*4. *cap.* 3. Alios, laudatos Caſp Barthio *Animadverſion. ad Statium Tom.II. pag.*9?8 Ab illis verò *Caryatidibus*, de quibus ſuprà, manſit terminus Architectorum, qui hodieque ſic vocant figuras muliebres talari veſte indutas, quibus columnarum vice, in ſtructuris quibuſdam, utuntur, Gall. *Cariatides*, Richeliet.

Caryophylla, inter florum illuſtriores. quorum gratiæ cedat tulipanarum gloria, tum coloris varietate, tum odoris ſuavitate. Duo genera ſumma, *hortenſe* & *ſylveſtre*, per omnia, niſi molem ſpectes ex alimento, paria. Folia illis bina undiquaque ad eundem ramulum ex eodem pedunculo vel theca fere ſurgentia, allii foliis ſimillima, ſi longitudini detrahas. Candidorum folium ſemper pinguius, omnium caulis rectus, lævis, cubitalis, geniculatus, ex latere ſobolem emittens. Ex apice prorumpunt tubera longiuſcula, per extrema dentata, flore quaternùm, quinûm, ſenùm foliorum ſubſequente. Et quis recenſeat colorum varietatem? videas lacte candidiores, ſanguine frigido rubriores; tum autem extremis hiſce colorum gradibus relictis, modò ex hoc, modò ex illo ſplendorem nanciſci, umbram ferre: ſunt varia; ſunt guttæ tum in ſanguinem, tum in lac ſparſæ, parciùs, denſiùs. Illud vix dabis, & cœruleum alicubi viſum, & quæ dicas adulteria Naturæ, ubi ex eadem radice, ex eodem calamo, & diverſo, alium atque alium ſpectes colorem. Viſum certè eſt caryophyllum, quod ex eodem caliculo florem geminum multiplicis folii emiſerat, quaſi diametro ductâ, ad diſcernendos geminos flores, utique propter colorum diverſitatem; quos unicum & eundem, eadem matre natum, eodem niſu prolatum & oculus & ſenſuum virtus judicabat. Spectandum publicitus Auctor fecit. Foliorum quædam ſimplicia, alia multiplicia; alia fiſſa; alia integra, pleraque ſerrata, nonnulla plumata per extrema. Centrum ſurrigit duas veluti clavas, ad latera, propter capita prægrandia inclinans, tametſi recto nitatur vertice flos tantæ molis, tantilli calami. Odor omnibus hortenſibus gratiſſimus, nullus ſylveſtribus: ſemen atrum, ceparum ſimile, per auctumnum colligitur in theca: propagantur tamen per traduces, ubi urnæ inſeritur ſtolo terr fœcunda fartæ, ut radicibus actis amputetur. Docuit dies, thecam diſrumpi, niſi colligas in collare; augeri autem molem thecæ & foliorum numerum latitudinemque, ſi reſecetur ſoboles nimia. Solers natura Hortulani duum generum ſemina in calamum compoſuit, duum generum radices fiſſas maritavit, & varietatem, quam diximus, elicuit. Hodie magnificis inſigniuntur nominibus & *Reginæ, Principis, Comitis* & *excellentiæ, pudicitiæ, honoris*, & *Hollandiæ, incomparabilis, lectiſſimæ* & quæ alia novatum rerum ſomniant ſtudioſi, ſuperbiunt. Auctor Anonymus *Sinæ & Eur cap.*33. Ut de *Caryophyllo* aromate aliquid addam, eſt illud ſuaviſſimi odoris, nec minoris ad cibos condiendos uſus, quod propè ſolæ Moluccæ ferunt. Unde illud Sinenſes primò, mox Malaccenſes, poſtea Perſis mixti Arabes, ad Græcos Romanosque olim detulere; quod quia Ægypto tranſibat, auctum hinc Ptolomæis, & poſt illos Romanis vectigal. Labaſcante re Romana, Genuenſes, & ſecuti hos Veneti, per Theodoſiam petiere. Trapezuntem dein per Caſpium mare invectum mercimonium, ab Impp. Græcis, qui ſedem ibi ceperant, CPoli à Latinis occupatà; at cùm Turcæ ibi invaluiſſent, per dromadas ac camelos Aleppum ivit: ſed Cairum qui tenuere Sultani. Rubro iterum mari & Alexandriæ tradidere. Luſitani dein, occupatis Moluccis *Cariophylli* dominos ſe reddidere, circa A. C. 1512. omni in Ægyptum itinere præcluſo, quo pacto Sultanis, non minùs octuagies mille ducatis annuum periit. Et quamvis Caſtellâni dubiam illis hanc poſſeſſionem reddidiſſent aliquandiu, Carolo tamen V. jus ſuum Johanni III. Luſitaniæ R. acceptâ ingenti pecuniæ ſummâ pignori tradente, ex eo Luſitani pro libitu illic agere, caryophyllumque omne Goam mittere cœpere Donec cum Anglis primò circa A C.1579. poſtmodum cum Batavis res ipſis eſſe cœpit, circa A.C.1599. qui poſteriores Inſulis illos & mercimonio adeò divite exuerunt. Præter Moluccas verò, etiam Amboina Inſ. haud longè eandem fert frugem, itidem à Batavis poſſeſſa: uti latiùs diximus in voce *Moluccæ*. Sed & lignum *Caryophylli* ad odores faciebat: unde & ξυλοκαρυόφυλλον, in compoſitionibus odorum & unguentorum ſæpe reperire eſt, ut in Myrepſico Thymiamate & aliis apud Ætium, Salmaſius *ad Solinum pag.*1055. Inter alias Orientis delitias, quibus epulum, quo Societas Indica Orientalis Amſtelodami hoc ſeculo Mariam Mediceam, Galliæ Reginam, excepit, *Caryophyllorum* quoque meminit Barlæus, *Caryophyllorum acervi — altè è patinis ſurgebant*, in *Medicæa ſua*. &c.

Caryotæ, dicebantur olim palmarum majores, ſicut minores *communes* & *dactyli*: nomen à nucali forma nactæ. Earum maximas ſex digitos in longitudine efficere, ſcribit Diodorus, τὰς μὲν μείζους κατὰ τὸ μέγεθος ἐξ δακτύλων οὔσας: quo pacto quaterni juncti 24. digitos explent, h. e. pedem cum ſemipede. Inprimis verò ſic dicebantur, quæ formam habebant nucis & multo ſucco abundabant. Nam, ut ſcribit Plinius poſt Theophraſtum, *lib.*15. *cap.*17. *differunt figurâ rotunditatis aut proceritatis.* Qui ſoli Judææ quoque & Orienti, i Babyloniæ & Perſidi illas vindicat: *Ab his caryotæ maximè celebrantur, & cibo quidem, ſed & ſucco uberrimæ. Ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti, unde primò nomen. Sed ut copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Judæa, nec in toto, ſed Hierichunte maximè, quanquam laudatæ & Archelaide & Phaſelide atque Liviade, gentis ejus convallibus.* Nempe majores erant Babylonicæ caryotæ, quarum clariſſimæ, *Regiæ* dictæ, in horto Bagoi Eunuchi naſcebantur: at meliores Judaicæ fuere; quæ proin *Caryotæ* abſolutè appellatæ ſunt, quæq; ut ob raritatem cariores eſſent, Judæi annonam eorum incenſuri, non ubivis naſci nec multas ſinebant, quo de monopolio eorum V. Strabonem *lib* 17. ubi de papyro. Luſitani hodie *Caryoſſôs* vel *Caryoces* vocant, non obſcuris indiciis priſci nominis: cujuſmodi fructus repererunt in Inſulis Occidentalibus, ut in Inſula D. Thomæ; formâ & magnitudine Citrii mali, quod *limonium* vulgò vocant, colore luteo. Quemadmodum Xenophon de *Caryotis* Babylonicis, colorem earum ab electro nihil differre, ait. De quibus proin aurei coloris palmulis, intelligenda fortè Galeni χρυσοβάλανος eſt, noſtris Medicis ignorata. Sed & in Fortunatis Inſ. inveniri, Plinius alicubi habet, &c. Hodie grandiores palmæ, h.e. *Caryotæ*, ad nos non importantur. ſed minores tantùm, quos *dactylos* vocabant: *caryotæ* tamen per errorem vulgò appellantur. Sed ne in Græciam quidem, Xenophontis temporibus, majores illas invehi conſueſſe, docet is *in Expedit. Cyri*, ubi de palma Babyloniæ &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1320 & 1321. ubi Indicam palmam, cujus fructum Luſitani *coccos* vocant, à palma Vett longè diverſam eſſe. neque proin caryotas, neque dactylos, Indiam ferre, inter alia, pluribus oſtendit.

Caſa, Latinis tugurium & veſtem, ſicut Toga tectum & veſtem itidem notat; ex Græco κασᾶς vel κασὴς, *tapes* vel *amphitapes*. Heſychius, κασᾶς, ἀμφιτάπης καὶ πλευρά. Et Arcadius Gramm. Κασῆς τὸ πλάτ[illegible] ἱμάτιον [illegible]. Pro chlamyde equeſtri etiam legitur, apud Xenophontem *Pæd.lib.*8. Pollux ἐσθῆτα πιλητὴν interpretatur, h.e. lacernam ex lanis coactis factam ſeu *veſtem coactilem*. Unde *Caſula* diminutiv. veſtis cucullata apud infimæ Latinitatis Auctores. Sed & κάσος, pro veſte Græcis, ut apud eundem Arcadium videre eſt: unde κολοκάσιον, *parvus* κασῆς, vel *parvus* κάσος, & inde elegantiſſimè Ægyptiis κολοκασία dicta eſt faba Ægyptia, quòd ejus folia inſtar eſſent τῶν κολοκασίων i. *parvorum tapetium*, vel *curtarum lacernarum*, ab amplitudine ſcilicet. Quà eadem ratione folia fabæ ejuſdem πίλους vocat Theophraſtus & pileis Theſſalicis comparat: & Latini perſonatam appellavere *Mantifolium*. &c. Salmaſius *ubi ſuprà pag.*965.

Caſaca, vox Gall. *Caſaque*, V. ſuprà *Caraca*.

Caſæcongedurus, vel *Caſæconguidinus*, aut *Caſæcongudunenſe Monaſterium*, memoratum, in literis Sigeberti Regis. ab hoc in honorem App. Petri & Pauli, conditum ac ditatum ad Seſmarum fluv. vulgò *le Semoy*, hodie fortè vicus eſt *Cougnon* vel *Cugnon*, veteri cellâ Monachorum, ſeu Prioratu inſignis. Hadr. Valeſius in voce *Seſmarus*.

Caſanum, adde: Ortum eſt hoc Regnum, unà cum Aſtracanenſi, & Nagaienſi, ex Imperii Tartarorum Zavolhenſis decrementis. Cùm enim Crimenſibus Tartaris contra Zavolhenſes rebellio ſucceſſiſſet, aliæ quoque Hordæ deficere & quævis proprium ſibi adſciſcere Regem cœpere: inter quas *Caſanenſes*, qui latè ſatis dominati. Quippe ſub hoc Regno *Mordvva, Keremiſſi, Nagorni, Logovi* & *Siberia*, comprehenſa. Verùm id poſtea Baſilius Magnus Ruſſorum Dux ſibi tributarium fecit, dato illis Rege Scheale, A.C. 1518. Cumque *Caſanenſes* ab eo ad Mendli-Kirajum Regem Precopenſium defeciſſent, qui illis fratrem ſuum impoſuit *Sap — Kiray*, A. C. 1521. Joh. Baſilides Regnum recuperavit A. C. 1551. à quo tempore Ruſſis ſubeſt, nuper tamen, unà cum Aſtracanenſi, graviſſimis motibus, à Duce quodam Ruſſorum rebelli excitatis, agitatum, V. Georgium Hornium *Orb Imp. ubi de Tartaris*.

• *Caſati*, Joachimo Vadiano *de Colleg. & Monaſter. Germ. lib.*1. *pag.*60 & ex eo Goldaſto *Not. ad Dyſitheum lib.*3 *pag.*23 primùm dicti ſunt libertini generis homines, qui conductum inhabitabant: Locantur enim inquit, Vadianus, hodieque villæ & caſæ certâ redituum aut cenſus conditione, nec unâ locationis ſpecie. Diverſi autem erant ab illis ſervis, quos vulgus Alemannorum *Leibaigenleuth* vocat. At Carolo du Freſne *Caſati*, non tam libertinæ, quàm ſervilis fuerunt conditionis, dictique videntur ſervi ii, qui *intra caſam*, h e. in ruralibus poſſeſſionibus, ſerviebant, ut eſt in *Capitular.* Caroli M. *lib.*4. *cap.*73. & 80. quique certis *caſis* erant addicti. Servorum namque alios *caſatos*, alios *non caſatos*, fuiſſe, docet is ex *Charta* Diviſionis Imperii Caroli M *Hiſtor. Franc. Tom II cap.*6. *pag.*89. & *Diviſione* Ludovici Pii *cap* 7. Neque alii videntur *Caſati*, in *Chartis* Alamann. apud eundem Goldaſtum

Chartâ

Chartâ 39. 69. 87. &c. Iidem fortè cum *Caſariis*, in *l.7. Cod. Theodoſ. de Bonis proſcript.* ubi in familia ruſtica recenſentur, *quot ſint* Caſarii *vel coloni:* appellati à *caſis* ruſticis, quibus habitandis aut curandis erant præfecti. Nam prædia pluribus *caſis* conſtabant, &c. Alibi vox *Caſatus*, pro domeſtico vel vaſſallo, occurrit non rarò. Hinc *Caſata* ſeu *Caſſata*, promiſcuè enim ſcribitur, habitaculum cum certa terræ portione, idoneâ ad unam familiam alendam, ſervis *Caſatis* olim attribui ſolitum, atque adeò ipſa familia, in *Capitulis* Caroli M. *lib.5. cap.3. Capitulis* Caroli Calvi *tit.21. cap.37.* &c. V. plura hanc in rem apud Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Caſcatæ, vel potiùs *Cacatæ*, vulgò *Caſquetes* aut *Quaſquettes* dictæ, cautes ſunt veriùs, quàm inſulæ, in Oceano Britannico: Quarum nomina,

Andium *Andio.*	Iga, vulgò *Ligon.*
Axantos vel Uxantis *l'Isle d'Oueſſant.*	Liga, eadem cum priore.
	Sena, oræ Oſiſmicæ adverſa.
Batha *Isle de Bas*, Gallis: Anglis *Baſepole.*	Septem Inſulæ, *les ſept Isles.*
	Viridis inſ. *l'Isle Verte.*
Brehalia *l'Isle de Brehal* aut *Brehas.*	Uxantis *l'Isle d'Oueſſant*, V. ſuprà *Axantos.*

V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Gallicum mare.*

Caſelius Johannes, Philoſophus inſignis. Helmſtadii, cum Duncano Liddelio Scoto Medic. D. & Corn. Martinio, acriter ſe oppoſuit Dan. Hofmanno, & quibuſdam aliis, contendentibus: *Philoſophiam pugnare cum Theologia: Multa eſſe vera, in Theologia, quæ ſint falſa in Philoſophia & contrà; exterminandam proin illam è Chriſtianis Academiis, ut noxiam, ut toties quoque ab antiqua Eccleſia damnatam.* Sec. præt. Georgius Horn *Hiſt. Philoſ. lib.6. cap.13.*

Caſella ſeu *Capſella*, apud Glabrum *lib.4. cap.3.* Καψάκη, in *Hiſtor.* Apollonii Tyrii *pag.* 9. loculus eſt reliquiarum, V. ſuprà in voce *Capſa.*

Caſellæ, vulgò *Chaſelles*, locus Galliæ, in Lingonibus; in pago Ammavorum ſeu Amæorum, memorato in *Teſtamento* Wideradi, Flaviniacenſis Monaſterii conditoris ac Abbatis; apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Ternodorum.*

Caſeolum, vulgò *Choiſeul*, caſtrum Galliæ in finibus ac diœceſi Lingonica, Id.

per *Caſeum* purgatio, olim non minùs in uſu, ac per aquam ferventem, panem, alia: cujus exorciſmus extat apud Lindenbrogium poſt *vett. Formulas, pag.7.* Effectum orationes in iſtiuſmodi judicio recitari ſolitæ, ſatis declarant: inter quas una hæc, *Fac eum, Domine, in viſceribus anguſtiari, ejusque guttur conclude, ut —* caſeum *iſtum in tuo nomine ſanctificatum devorare non poſſit hic, qui injuſtè juravit ac negavit, illud furtum vel homicidium aut adulterium, ſeu maleficium, quod quærebatur & jusjurandum pro nihilo habuit & nomen tuum nominavit*, &c. V hic infrà, ubi de *Ordalio.*

Caſeus, lac preſſum, Virgilio *Ecl.1.*

—— —— *& preſſi copia lactis:*

Illud enim emulctum in *caſeum* cogitur, quod Græci πήγνυται, Latini etiam *figi* dixerunt: Gallis *Formacia* ſeu *Formagia*, quoniam in forma inſerciuntur & ſtruuntur. Sic *parietes formacios* habet Plinius *lib.35. cap.14. qui in forma circumdatis utrinque lateribus inferciuntur veriùs, quàm inſtruuntur.* In Sacris, חריץ *charits*, dicitur 1. Sam. *cap.17. verſu* 18. ob hoc ipſum, h. e. τμῆμα, *ſegmentum* ſeu τρυφαλίς, Vulgato *formella caſei*, quòd ex hiſce formellis ſeu fiſcellis, Græcè ταλάροις, exprimeretur. Ad cujuſmodi formas pertinent hæc Gregorii Naz. *Carm* 4.

Τοῖς μὲν ἐγὼ ἀπαλὴν πλάσθην φρένα καὶ νεόπηκτον
Οἷα τυρὸς, ταλάρων λαμβάνων αἶψα τύπον.
Per hæc mens tenera mihi effecta eſt, & ut nuper coagulatus
Caſeus, *fiſcellæ ſumpſi protinus formam.*

Et *Carm.49.*

Ὡς τυρὸν πλεκτοῖσιν ἐειδόμενον ταλάροισιν,
Ut caſeum flexis ſimilem fiſcellis.

V. Heſychium in vocibus, ταρροί, ταρρὸς & ταρσώματα. Item שפות, *ſaphoth*, 2 Sam. *cap.17. verſu* 29. à *ſapha*, quod eſt *colare* vel *percolare.* Caſeus enim non aliter fit, quàm lac percolando, ut ſerum effluat. Unde Hiobus *cap.10. verſu* 10. *Nonne ſicut lac me percolaſti, & ſicut caſeum me coagulaſti?* Et Tibullus *lib.2 Eleg.3.* de fiſcella, in qua fit caſeus,

Tunc fiſcella levi detexta eſt vimine junci,
Raraque per nexus eſt via facta ſero.

Tandem גבינה *gebina*, loco Jobi modò dicto: vocant autem coagulare *gibben* Talmudici, quæ vox *gibboſum* etiam ſonat Levitici *cap.21. verſu* 20. Hinc Pſalm 68. *verſu* 16. pro Hebr. *mons gabnunim*, Græci habent ὄρος τετυρωμένον, Vulgata *montem coagulatum*, Pſalterium vetus *Montem incaſeatum*, Hilarius *montes caſeatos*, &c. Fiunt verò *Caſei* tam ex ovillo & caprino lacte, quàm ex bubulo, ſed ex hoc majore copia, craſſius enim eſt. Hinc paſtores ex amphora caprini lactis caſeos obolares undeviginti, ex bubulo autem pari menſura triginta, facere conſueviſſe, tradit Philoſophus *Hiſtor. Animal. lib.3. cap.20.* Qua de re V. plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib.II. cap.33.* Cum ficu recenti, ſalis olim vice comedi *Caſeum* ſolitum, habet Plinius *lib.15. cap.19. Cum recenti fico ſalis vice caſeo veſci nuper excogitatum.* Ut ſc. ficus recens (Græcis νέοι καὶ χλωροὶ σῦκοι) loco ſalis eſſet, cum caſeo comeſa. Sanè aliquid ſalſi habere ficum, & ſalſum ſuccum facere, tradunt Vett. Medici apud Athenæum. Qui optimi olim habiti, idem exponit *lib.11. cap.42. Laus caſeo Romæ — è provinciis Nemauſenſi præcipua, Leſuræ Gabalicique pagis* (Dalechampius legit *Ballici*, vulgò *les Baux*, hodieque apud Avenionenſes in magna æſtimatione) *ſed brevis ac muſteo tantùm commendatio. Duobus Alpes generibus pabula ſua approbant: Dalmatiæ Docleatem mittunt, Centronicæ Vatuſicum* (hodieq; *fromage de Baſſi*) *Numeroſior Apennino. Cebanum hic è Liguria mittit, ovium maximè lactis* (qui *Roples* hodie incolis) *Æſinatem ex Umbria: miſtoque Hetruriæ atque Liguriæ confinio Lunenſem magnitudine conſpicuum: quippe & ad ſingula millia pondo premitur. Proximum autem urbi Veſtinum, eumque è Caditio laudatiſſimum. Et caprarum gregibus ſua laus eſt, recenti maximè, eam augente gratiam fumo — Trans maria verò Bithynus fere in gloria eſt — Tradunt Zoroaſtrem in deſertis caſeo vixiſſe annos viginti, ita temperato, ut vetuſtatem non ſentiret.* Ubi quod de fumo habet, confirmatur ex Columella, qui Romæ & in pleriſque locis Italiæ caſeum eo & ſiccari & colorari ſolitum tradit. Et Martiali in *Xeniis*,

Non quemcunque locum, nec fumum caſeus omnem,
Sed Velabrenſem qui bibit, ille ſapit, &c.

Porro è memoratis *Caſeorum* generibus Alpinus, Antonino Pio in delitiis fuit. Jul. Capitolinus in *Vita* ejus. *Quum* Alpinum caſeum *in cœna ediſſet avidiùs, nocte rejectavit, atque aliâ die febri commotus eſt.* Ubi *Alpinus* dicitur, qui ab Alpibus mittebatur, uti dictum. Membranæ tamen apud Capitolinum *Tranſalpinum* ſcribunt, uti notat Caſaubonus *Not. ad l.* V. iterum ſuprà. Hodie palmam ferunt, in Belgio *Hollandici*, & in his *Teſſellenſes*; in Suecia, *Scanici*; in Anglia *Ceſtrenſes*; in Italia *Parmenſes*: præter quos *Helvetici* æſtimantur, Auctor Anonymus *Hiſt. Orbis Terrar. Geograph. & Civ. Cap.10. de Commerciis.*

Caſia, apud Virgilium *Eclogâ* 2. ubi de Naide ſertum nectente,

Tum caſia *atque aliis intexens ſuavibus herbis*
Mollia luteolâ pingit vaccinia calthâ.

Et *Georgic. lib.4.*

Hæc circum caſiæ virides & olentia latè
Serpylla —— ——

herba eſt, apibus grata, quam in alvearibus earum ſeri ſcribit Plinius, & illis pro pabulo miniſtrandam, Virgilius, aliique agricolationis Scriptores, præcipiunt. Hyginus κνέωρον vocat, quo nomine propriè vocabatur folium thymelææ, cum qua proin hanc *caſiam* eandem Salmaſius facit. Nomen ei an ab odore *Caſiæ* aromatis; an quia ſimiliter guſtata os & guttur accenderet; an potiùs, quòd prope *caſas* ruſticorum in alveariis apum ſereretur? Cum Æthiopico certè aromate, quam Græci κασίαν vocant, cujusque Virgilius meminit *Georgic. lib.2.*

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno:
Nec caſiâ *liquidi corrumpitur uſus olivi.*

nihil commune habet: neque *caſia*, ſed *caſiotis* dicenda fuiſſet, ſi à *caſiæ* odore vel ſimilitudine nomen fuiſſet nacta. *Caſia* autem hæc aromatica, aliàs *Caſia Fiſtula*, item *Fiſtula* ſimpliciter Latinis, σύριγξ Græcis, frutex eſt Galeno, adeò non diverſus à Cinnamomo, ut ſæpe illam in hoc tranſire, & optimam Caſiam non multum differre à cinnamomo, ſcribat *de Antidotis lib.1.* è quo loco colligit Salmaſius, ejuſdem fruticis reciſa ſumma ſarmenta fuiſſe Veterum cinnamomum; corticem verò exemtum, paratum & in tubulos fiſtulares complicatum, veram & genuinam caſiam. Et quidem tria cubita amplitudine non ſuperare Caſiæ fruticem, nec ſurculos cinnamomi maximi palmo fuiſſe majores, tradit Idem *Ibid.* ubi & colorem cinnamomi leucophæum, in cœruleum quadantenus vergentem; optimæ caſiæ verò purpureum, ἔγκιρρον & ἁλιπόρφυρον: porro odorem in cinnamomo omnium odorum, qui bene olent, flagrantiſſimum, in caſia, ἀρωματίζοντα quidem, ſed tenuem levemque eſſe, addit. Sed & pretium cinnamomi immane quantum ſuperaſſe Caſiæ pretium; ut cujus optima libra non carius emeretur, quàm denariis quinquaginta, cùm cinnamomo olim in libras pretium eſſent denarii mille, teſtatur Plinius. Nempe tantum diſcrimen inter ſurculos fuit & corticem ejuſdem arboris. Hodie *Canella* dicitur, ut ſuprà vidimus. Plura verò apud Salmaſium *ad Solinum*, ubi de *Caſiæ ſpeciebus ac nominibus variis, de Caſia Aromatica, Daphnitide, Catharthica ſeu Solutiva, Lignea ſeu Xylocaſia de Caſia tandem Vulgari ſeu hodierna*, multis agit, *pag.540 & 1304 ac ſeqq.* Inter munera ſepulchralia, *Caſia* quoque memoratur Martiali *lib.11. Epigr.54. in Zoilum*,

Unguenta & caſias & olentem funera myrrham
Thuraque de medio ſemicremata rogo.
Et quæ de Stygio rapuiſti cinnama lecto, &c.

Et *lib.10. Epigr.97. de Numa*,

Dum levis arſurâ ſtruitur Libitina papyro,
Dum myrrham & caſiam flebilis uxor emit.

Aromata nempe iſtiuſmodi rogo injici & oſſibus cineribusque urnæ datis, miſceri ſolebant, ut idem innuit *lib. cit. Epigr.26.* V. quoque ſuprà, in voce *Aromata.*

Viri Principes.

Caſimirus, fil. Friderici March. Brandeburgici & Franconicæ lineæ conditoris, Culmbacenſem ramum orſus eſt, ſicut à fratribus ejus minoribus Georgio Anſpacenſis, ſeu Jegerndorffius, & Alberto Boruſſicus, orig nem habuere. Initio non niſi decennis Canonicus Herbipolenſis & Præpoſitus factus, tum A.C.1504. ab Imperatore ad Electoratum Moguntinum propoſitus eſt. Auſpiciis Patris A. C. 1506. Norimbergenſes, cùm encænia vicini pagi viſerent, clade multavit. In bello Veneto A. C. 1516. ex parte Cæſaris, Commiſſarius belli & Caroli V. ad electionem Francofurtenſem legatus fuit. Ruſticam ſeditionem A. C. 1525. ſedavit, initio ſuppliciis; inde in reliquos cum equitatu invectus, plurimos cæcidit. Cum fratre Georgio, habitâ provinciali Onoldſbaci diætà, A.C. 1526. ob Spirenſium Comitiorum decretum certas de religione conſtitutiones fecit, quem in modum ejus exercitium uſque ad Concilium inſtituendum ſit. Demum A.C. 1527. Dux generalis in Hungaria Ferdinandi Auſtriaci, adversùs Johannem Scepuſium, dyſenteriâ extinctus eſt. Pater Alberti cognom. *Alcibiadis Germ.* in quo ramus defecit.

Caſimirus I. fil. Wartislai, qui Pomeraniæ citerioris lineæ conditor fuit, unà cum fratre Bogislao II. pulſo Henrico Leone, in cujus fuerant clientela, præſente Woldemaro Daniæ R. ſolenni ceremoniâ, porrectis aquilis, à Friderico Barbaroſſa, in caſtris ad Lubecam Dux creatus eſt, datâ in Imperio ſeſſione, A. C. 1181. Pater fuit Suantibori.

Caſimirus II. fil. Bogislai II. prioris ex fratre nepos, Hieroſolymis deceſſit A.C. 1217. hærede Wartislao III. qui à Danis quædam in Megapolitanis finibus recuperavit, ac ſine prole deceſſit A. C. 1264.

Caſimirus III. fil. Suantibori retrò memorati, ſucceſſit Patri, & avitam regionem pacificè diu rexit; Extinctus ſine prole A.C. 1273. ex poſteris Caſimiri I. ultimus.

Caſimirus IV. filius ſecundo-genitus Barnimi M. Ducis Stettinenſis, A. C. 1368. defuncti, ſucceſſit fratri Bogislao VII. Obiit ſine prole. Eum excepit frater Suantiborus II.

Caſimirus V. filius Bogislai V. à quo Pomeraniæ Orientalis linea initium ſumpſit; in Polonica aula educatus, quædam ibi feuda tenuit, & cum fratribus bella adverſus Cruciferos continuavit; in oppugnatione arcis cujuſdam, quam auſpiciis Ludovici Hung. R. obſidebat, cæſus A. C. 1377. Ei ſucceſſit frater Barnimus V.

Caſimirus VI. filius Suantibori II. D. Stettinenſis, ſucceſſit fratri Ottoni II. obiit A. C. 1433. Eum excepit Joachimus, pater Ottonis III. in quo linea defecit.

Caſimirus VII. fil. Erici II. D. Pomeraniæ Occidentalis, ſucceſſit fratri Wartislao X. ipſe ſucceſſorem nactus fratrem Bogislaum X. cognom. *Magnum*, totius Pomeraniæ Principem & ſolum familiæ hæredem: è cujus poſteris *Caſimirus*, fil. Philippi, Caminenſis Epiſcopus, vivendi finem fecit A. C. 1605.

Caſimirus, filius Conradi, ſtirpis Mazovianæ, è familia Piaſtea, cum Lencicia Cujaviam tenuit, hinc Lencicienſis rami conditor, quemadmodum frater ejus Ziemovitus Mazovium orſus eſt. Cùm vicinos non deſiſteret turbare, à filiis majoribus regimine exutus eſt: Fuere autem illi Leſcus cognom. *Niger*, Dux Siradienſis & dein Poloniæ Princeps, ac Ziemomislus; qui Cujaviam cum Lencicia tenuit, pater *Caſimiri*, qui cùm à patruo Rege, cum fratre Promislao, principatum Pomerelliæ impetraſſet, eodem à Cruciferis ejectus, filium habuit Vladislaum cognom. *Album*. Præter hos, genuit Caſimirus Lencicienſis, ex Conſtantia Vratislavienſi, Vladislaum cognom. *Locticum*, patrem Caſimiri cognom. *Magni*, qui ambo Poloniæ Reges fuere, ſed in horum poſteriore, ſine prole extincto, familia Regalis Piaſtea in Polonia defecit, A.C. 1370. V. *Caſimirus III. Pol. R.*

Caſimirus I. filius Micislai I. Sileſiæ ſuperioris Ducum ſatoris, ſucceſſit extincto Patri jam ſeni A. C. 1211. Pater Vladislai & Micislai II. quorum illo, inter alios, natus eſt,

Caſimirus II. auctor rami Teſchinenſis, quemadmodum frater ejus minor natu Oppolienſem proſevit. Wenceslao Bohemiæ R. ſe ſubmiſit A. C. 1288. pater ex Beatrice Brandeburgica Johannis, *Caſimiri*, Vladislai, & Semoviti.

Caſimirus III. filius ſecundo-genitus prioris, non minus ac alii, ex eadem familia, Principatum à Johanne Bohemiæ R. in feudum hæreditarium, & ab eodem Glogoviæ partem, quam Rex emerat; illum A. C. 1327. hanc A. C. 1331. accepit, ut ita forti propugnatore adversùs Polonos ille limes muniretur. Pater fuit Semoviti, qui Glogoviam & Primislai, qui Teſchinenſem Principatum tenuit.

Caſimirus IV. filius Boleslai, cujus pater Boleslaus Primislao prædicto genitus erat, patris & patrui Primislai, qui A. C. 1477. exceſſit, hæres, A. C. 1479. partem dimidiam Glogoviæ ſuam Regi Bohemiæ, pro Ducatu Goslæ & 2000. aureis ceſſit; Viduæ alterius patrui Vladislai Margaritæ Ciliæ, adversùs Senatum Glogovium, fideliter adſtitit: Deceſſit A.C. 1528. utriuſque Sileſiæ Capitaneus; Pater ex Johanna Monſterbergica Wenceslai atque Friderici, qui ante Patrem fato functi ſunt: ex Anna verò Brandeburgica Wenceslai Adami poſthumi.

Johannes *Caſimirus*, filius tertius Johannis I. Ducis Bipontini, frater Johannis II. qui patri ſucceſſit, & Friderici *Caſimiri*, Landſpergenſis lineæ conditoris, de quo pòſt: Suecicam lineam proſevit, cùm in Suecia A. C. 1615. Catharinam Caroli Sueciæ R. filiam uxorem promeruiſſet. Ex quo tempore partim in Suecia, partim Germania, Argentorati inprimis, vixit, religionis ſuæ tenax. Obiit A. C. 1652. pater Caroli Guſtavi Sueciæ Regis & Adolphi Johannis.

Johannes *Caſimirus*, filius Johannis Friderici II. Saxoniæ Ducis & Gothanæ lineæ conditoris, cum fratre Johanne Erneſto minore natu, in gratiam Comitiis Spirenſibus receptus A.C. 1570. partem ditionum Patris captivi, cum illo nactus eſt, Erfurti ob hoc inſtituto Conventu. Coburgi magno aulæ ſplendore habitavit, ubi præter Gymnaſium *Caſimirianum*, quædam alia magnificè extruxit. Priore conjuge Annâ, Auguſti El. filiâ, ob adulteri ſuſpicionem carceri addictâ, in ejus locum aſſumpſit Margaretam Lunæburgicam, cujus propinquis non parùm beneſecit: Conventui Lipſienſi interfuit A. C. 1631. Obiit improlis A. C. 1633 quemadmodum & frater, A. C. 1638.

Johannes *Caſimirus*, Princeps Anhaltinus, filius Johannis Georgii, (Deſſavienſis lineæ conditoris) ex Dorothea Palatina, Patri ſucceſſit: ex Agnete Haſſiaca Johanne Georgio ſuſcepto A. C. 1627. qui poſt Patrem ditiones regit.

Fridericus *Caſimirus*, ſecundus filius Johannis I. Ducis Bipontini, Landſpergæ habitavit, unde linea ejus *Landſpergenſis* dicta eſt: Ad eum, ut Decanum Capituli Argentinenſis, ſuper reſtitutione fratrum villæ Argentinæ & aliorum bonorum Cathedralis Eccleſiæ, directum Cæſareum diploma A. C. 1627. inſeruit ſuis diplomatibus Caraf. *Germ. reſtaur.* Deceſſit in Burgundiâ A. C. 1645. Pater Friderici Ludovici, qui A. C. 1661. Bipontino patrueli Friderico ſucceſſit. V. Phil. Jacobum Speherum *Sylloge Genealogico-Hiſtoricâ paſſim.*

Caſnetum, Hiſtoricis Gallicis quoque dicitur, quod aliàs *Quercetum*, vulgò *le Queſnoy*, oppidum Hannoniæ. Quam enim Latini quercum, Galli olim *Caſnum* nominavere, hodie *un cheſne*, aliàs *queſne*. Hinc legimus in priſcis literis, *In ſylva S. Benigni & ibi taliaſſent vel occidiſſent uno caſno de S.Benigno*, i. quercum unam cecidiſſent, ad Divionenſe Monaſterium S. Benigni pertinentem. Unde etiam *Caſnum* nomen habet, villa Cotiæ villæ vicina, in ſylva Cotia, *Cheſne en Cuiſe*, aliàs *Cheſne Herbelot* vulgò: cujus meminit Bertinus *Annal. ad A. C.* 877. *Et diſcurrentibus inter eos miſſis, ad hoc perventum eſt, ut Richildis & ipſi Primores ad eum Compendium venirent, & ſuum Conventum ad Caſnum in Cotia condixerunt.* V. Hadrianum Valeſium *Not. Gall.* in vocibus *Cotia ſilva* & *Quercetum.*

Viri Illuſtres.

Caſperius Æmilianus, &

Caſperius Agrippinus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, interemtos, juſſu Severi Imperatoris, apud Æl. Spartianum. in *Vita* illius.

Caſſa & *Caſſeta*, apud Recentiores, pro *Capſa* & *Capſeta*, V. ſuprà *Capſa.*

Caſſia, Græcè Κάσιος, urbs in Ægypto ad montem *Caſium*. Stephanus, Κάσιον, ὄρος καὶ πόλις Αἰγύπτου πρὸς τῷ Πηλουσίῳ, *prope Peluſium*: quam de ſitus parilitate æquare Epidamnum ſive Dyrrachium (utraque enim in ora maris edita & ſaxoſa ſita fuit) ait Solinus *cap.* 34. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 568.

Caſſia Lex, cujus auctor L. Caſſius Longinus Tribunus Pl. anno U. C. 649. C. Mario ſecundùm, C. Flavio Fimbriâ Coſſ. fuit: *Ut quem populus damnaſſet, cuive Imperium abrogaſſet, in Senatu ne eſſet.* Tulit eam Caſſius, ob ſimultates cum Q. Servilio Cæpione, qui ante biennium Conſul fuerat, & cui populus ob bellum malè adminiſtratum, imperium abrogaverat, Aſconius *in Cornelian.* Alia, lata à C. Caſſio Prætore, Dictatore Julio Cæſare, *Ut in numerum Patriciorum, qui Senatui deeſſent, alii ſublegerentur*, Tac. *Annal. lib.* 2. Alia, *ſuffragia libera eſſe voluit, non Judicum tantùm in Judiciis, ſed etiam populi in Comitiis: verùm in tributis tantùm, quibus de multis judicaretur*, Cic. *in Lælio*, ubi hanc legem biennio poſt Gabiniam latam eſſe ſcribit, nempe U. C. 616. Item *in Bruto, lib.* 3. *de Legg.* Aſconius *in Corneliam & Verrinam* 2. Alia, quam tulit Sp. Caſſius Viſcellinus III. Conſ. cum Proculo Virginio Tricoſto Rutilio an. U.C. 257. *Ut ex agro Hernicis, quibuſcum fœdus ictum erat, adempto, dimidium Latinis, dimidium plebi divideretur.* Lex tamen non tenuit. Livius *lib.* 22. Valerius *lib.* 5. *cap.* 8. Fuit quoque Lex *Caſſia*, lata à Q. Caſſio Prætore, Q. Ælio Pæto, M. Junio Penno Coſſ. an. U. C. 596. *Ut Paulo Anicio & Octavio, ex bello Macedonico cum victoris redeuntibus, quo die Urbem triumphantes inveherentur, & imperium eſſet.* Livius *lib.* 45.

Caſſianè, apud Hiſtoriæ Aug Scriptores, pro, *more Caſſii*, principatum Reip. reſtituere, h. e. eam in libertatem vindicare, moliri, Salmaſius.

Caſſiani, in Jure, nomen ſectæ; ſicut & Sabiniani & Proculiani: ab Auctoribus *Caſſio* Sabino & Proculo, nomen adepti, de quibus ita Pomponius *l.* 2. *ff. de orig. Jur. Fuit Qu. Tubero publici privatique juris doctiſſimus: ejus duo diſcipuli, Atejus Capito & Antiſtius Labeo fuere. Quorum alter Magiſtri præceptis adhæreſcens,*

alter

alter ingenii fiduciâ pleraque innovans, diſſidium quoddam in Juris Civ. diſciplinam invexerunt. Nam cùm Ateſo Maſſurius Sabinus, Labeoni Nerva pater ſucceſſiſſet, acceptam à Magiſtris diſcordiam vehementer auxerunt: quam poſtea eorum diſcipuli, Sabini quidem Caſſius; Nervæ autem Proculus, eò produxerunt, ut duæ jam familiæ contrariæ ex eorum nominibus appellatæ ac propagatæ ſint. Nam qui Caſſium ſequebantur, Caſſiani: *qui Proculum, Proculiani dici cœpere; poſt ſequuti ſunt, Caſſium quidem Cœlius Sabinus, Proculum verò Pegaſus: unde Sabinianorum & Pegaſianorum nomina. Quorum diſſenſionibus ac præceptionibus contrariis imbuti poſtea IC. Javolenus, Neratius, Julianus & cæteri, quorum ex ſcriptis compoſiti ſunt ii, quibus nunc utimur Pandectarum libri, mirificas concertationes in hanc LL. diſciplinam importarunt*: apud Briſſonium, laudatum Joanni Calvino *Lexic. Jurid.*

Caſſianus, inter Jovis cognomina, V. hîc infrà.

Caſſiepeia, mater Cilicis ex Phœnice, apud Scholiaſtem Apollonii: aliàs *Caſſiopeia*. quam vocem vide; aliquid etiam de *Caſſiopeæ* aſteriſmo, ſuprà in voce *Cariea clavis*.

Caſſiope, Corcyræ Inſ. opp. adde: Hodie *Caſſopo*. Hîc celebre olim Fanum fuit Jovis Caſſiani, cujus varia numiſmata meminere. Hodie urbs in ruinis jacet; Ædes ſaltem ibi ſacra Panagiæ, i. S. Virgini, undique anathematis nautarum, aliorumque qui è maris periculis emerſerunt, referta. Sed & imago ibidem ejuſdem B. Virginis, cui lamellam cupream applicantes viatores, inde ſuorum necem, aut vitam, augurantur. Cùm enim adhuc in vivis eſt, de quo ſoliciti ſunt, nummulum adhærere imagini; ſin exceſſit, continuò delabi, dicunt. V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* I. *pag.* 121. *& ſeqq.*

Caſſis, apud Virgilium *Æneid.* 11. ubi de Chloreo Cybeles Sacerdote,

Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſſida —— ——

Et Statium *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 700.

—— —— —— *Aſt ubi pugnâ*
Caſſis *anhela calet* ——

galea eſt. Unde *Caſſis plebeia*, apud Lucanum,

Illic plebejâ contectus caſſide vultus,
Ignotusque hoſti, &c.

quæ inſigni caret, ἄφαλος Græcis. Variè enim galeæ caſſideſque honeſtiorum militum ornabantur olim; & quidem *corniculis* præcipuè, ac *criſtis*. Veram enim cornuum ſimilitudinem ex ære vel ferro in illis exprimi conſueviſſe, colligitur ex Plinio *lib.* 10. *cap.* 43 Unde apud Varronem *de L. L. lib.* 4. Comœdiæ Plautinæ, in qua miles ejuſmodi galeam geſtans traducebatur, *Corniculariæ* nomen; & *Cornicularii* appellati, in militia Rom. antiqua, milites honeſtiores, qui ab hoc caſſidis paraſemo ſic appellati, beneficiarii ut plurimum erant Tribunorum aut Centurionum, uti diſcimus ex Valerio Max. V infrà ubi de *Corniculis*. Sed & criſtatæ fuere non rarò. Virgilius *Æn. lib.* 8.

Terribilem criſtis galeam, flammasque vomentem.

Papinius de Hippomedonte *lib.* 4. *Thebaid.*

—— —— —— *Tremit ærea* caſſis
Ter niveâ ſcandente jubâ.

Idem *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 107.

—— —— *Lycus excelſo terrore comantem*
Perſtrinxit galeam, &c.

Namque addere majeſtatem criſtas militi, jam olim ſeriò obſervavit Polybius, ubi πτερίνῳ στεφάνῳ *plumeâ coronâ*, galeas ornari, agmine viz. pennarum, quod supernè procumbens & in galeam ipſam circumcirca fluctuans, orbe ſeu ſerto illam plumeo incingebat: ex eo verò, rectas eminere pinnas quaſdam, puniceas, aut nigras, cubitali celſitudine, multas, paucas, pro lubitu geſtantis, ait. Ad quem locum Claudianus *Conſul. Honor.* 4. alludens, cum *caſſide majorem & rutilum criſtis*, ſuum Principem inducit. Hinc de Minerva blandiore idem,

Ferratus laſcivit apex, horrorque receſſit
Martius & criſtæ placato fulgure vernant,
Inſolitisque docet galeam miteſcere ſertis, &c.

V. quoque hîc paſſim, inprimis in vocibus *Apex* & *Criſta*. Claudi autem omnino *caſſides* Veterum conſueviſſe, ut ne videri quidem facies armatorum potuerint docent Scriptores quamplures. Papinius iterum *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 20.

—— —— *galeis juvat oſcula clauſis*
Inſerere.

Silius de Militibus Marcelli poſt peſtilentiam,

—— —— —— *tenuata jacendo*
Et maciem galeis abſcondunt ora, maluſque,
Ne ſit ſpes hoſti, celatur caſſide *pallor.*

V. quoque Alcimum Avitum *lib.* 5. & Sidonium *Panegyr. Anthemii*, de Roma. Unde apud eundem Statium *Thebaid. lib.* 12.

Solve genas, liceat vultus fortaſſe supremùm
Cernere dilectos, & ad hæc lamenta videre,
Anne fleas?

Nareſque etiam galeis tectas, indicat iterum Sidonius *ibid.*

Obtundit teneras circumdata faſcia nares,
Ut galeis cedant, &c.

Quam in rem V. plura apud Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l. Adverſariorum lib* 22. *cap.* 15. & infrà in voce *Galea*.

Viri illuſtres,

Caſſius Longinus, Philoſophus, omnium ſui temporis κριτικώτατος, ὑπομνηματικώτατος & ἐλεγκτικώτατος, uti habet Porphyrius de *Vita* Plotini, quo Magiſtro uſa eſſe Zenobia, Palmyrenorum Regina, ad Græcas literas, dicitur: occiſus juſſu Aureliani Imp. Vopiſcus, in *Vita* Aureliani, *Aurelianus, indignum exiſtimans mulierem* (Zenobiam viz. quam militum ſtrepitus ad pœnam poſcebat) *interimi, occiſis plerisque, quibus auctoribus illa bellum moverat, paraverat, geſſerat, triumpho mulierem reſervavit — Grave inter eos, qui cæſi ſunt, de Longino Philoſopho fuiſſe perhibetur — quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidiſſe, quòd ſuperbior illa epiſtola, ipſius diceretur dictata conſilio, quamvis Syro eſſet ſermone contexta.* Meminit ejus & Euſebius. qui *libro* 15. προπαρασκευῆς, quædam ex illo deſcripſit: Libros enim multos ediderat, quorum pleroſque recenſet Suidas. Extatque etiamnum ejus περὶ ὕψους libellus verè aureolus: è quo ſemi-Chriſtianum fuiſſe, non malè fortaſſe colligas, propter illud, quod facit de Moſis ſcriptis, judicium. Eruditionem porro, ſcripta, & conſtantiam illius, in ſubeundo ſupplicio, Zoſimus inſigniter laudat. V. Caſaubonum *ad Vopiſcum.*

Caſſius Papirius, Conſ. Rom. cujus mentio in *Epiſt.* Marci, quam M. Avidii Caſſii temporibus ſcripſit, de Clodio Albino, poſtmodum Imperatore: *Laudanda eſt Albini conſtantia — Habemus igitur virum dignum Conſulatu, quem ſufficiam in locum* Caſſii Papyrii, *qui mihi exanimis propè jam nuntiatus eſt. Quod interim à te publicari nolo, ne aut ad ipſum Papirium, aut ad ejus affectus perveniat: nosque videamur in locum viventis* COS. *ſubrogaſſe*, apud Jul. Capitolinum *in Clodio Albino.*

Caſſubia, adde: Olim ſub propriis Principibus, qui *Caſſubiæ* & *Wandaliæ* titulis inſignes, terras ultra citraque Viſtulam *Pomerelliæ* nomine notas tenuere. Eæ à Miſtevino, familiæ ſuæ poſtremo, Barnimo II. Pomeran. D. & ortâ fortè cum hoc diſcordiâ, Boleslao Poloniæ Duci, donatæ; A. C. 1273. ab his ad Brandeburgicos tranſierunt: ex quibus eas primùm Fridericus II. Marchio, Ludovico Bavaro Imp. coævus, nactus eſt, belli ſimul pactique cum Pomeranis Poloniſque initi jure. Et quidem *Caſſubia* jam anguſtioribus limitibus terminata; Vandalia infimam Pomerelliæ ad Viſtulam regionem complectitur. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap.* 5.

Caſſutha, hodie vel *Cuſcuta* dicitur, quam *Caſytam* Vett. dixere, inter eas herbas, quæ in terra ſedem ſuam non habent, ſed in aliena naſcuntur ac vivunt, in aliis nempe herbis aut arboribus, quibus ſuſtinentur, Plinius *lib.* 16. *cap. ult. Eſt & in Syria herba, quæ vocatur Caſytas, non tantùm arboribus, ſed etiam ſpinis circumvolvens ſe*, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 971.

Caſtalius Fons, adde: Ex eodem fonte futuri Imperii omen hauſiſſe Hadrianus legitur apud Ammianum Marcellinum *lib.* 22. *Hæc dum ita procedunt more pacis, multorum curioſior Julianus novam conſilii viam ingreſſus eſt, venas fatidicas Caſtalii recludere cogitans fontis: quem obſtruxiſſe Cæſar dicitur Hadrianus, mole ſaxorum ingenti: veritus ne, ut ipſe præcinentibus aquis capeſſendam Remp. comperit, etiam alii ſimilia docerentur: ac ſtatim circùm humata corpora ſtatuit exinde transferri, eo ritu, quo Athenienſes inſulam purgaverant Delon.* Eadem habet Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 19. ubi addit, Adrianum φύλλον δάφνης ἐμβάψαντα τῇ πηγῇ ἀρύσασθαι τὴν τῶν ἐσομένων γνῶσιν ἐγγράφως ἐπὶ τοῦ φύλλου δηλωθεῖσαν, *cùm inſtinxiſſet in fontem lauri folium, eo iterum extracto futurorum notitiam illi inſcriptam nactum eſſe.* Factum id autem in *Caſtalio* Syriæ fonte, Antiochiæ enim idem mentionem facit; non verò in illo Græciæ propè Delphos. Quamvis in Græcorum *Hiſtoriis* & *Martyrologiis* legatur, miſſum aliquando ad Delphicum Apollinem Oribaſium à Juliano, cui hæc ſors edita:

Εἴπατε τῷ βασιλῆϊ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά,
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μαντίδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν· ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ.
Dicite Imperatori: humi prolapſa eſt variegata aula,
Non ampliùs Phœbus habitat calybam, non vaticinatricem tenet laurum,
Non fontem loquacem: extincta eſt etiam garrula aqua.

Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano.* Dictus eſt autem fons hic Syriæ *Caſtalius*, cùm aliàs *Daphnidis* ei nomen eſſet, ad imitationem decantatiſſimi illius in Phocide, Græciæ reg. fontis. quemadmodum & mons Antiochiæ imminens, *Parnaſſus* appellatus eſt, V. infrà in voce *Daphne*: Plura v. de hoc Phocidis fonte, apud Sponium αὐτόπτην *Itiner. Græc. Part.* 2. *pag* 65.

Caſtanea, vulgò *Chaſteigneres*, nomen familiæ in Gallia illuſtris, de qua Andr. Duchenius integrum edidit commentarium. Seculo XII. in tres ramos diviſa eſt, per tres Fratres, Theobaldum, Johannem & Wilhelmum, filios Theobaldi: Dominos *de la Chaſteigneraye* (quorum hæreditatem tandem ſeculo XIV. Maria Theobaldi VI. filia marito Savarico *de Rivonne* attulit) *de la Meilleraye* & *Reaumur*, ac demum *du Breuil de Challans*. In qua ultima linea, una Dominorum *de Bougon* ſuperiori ſeculo deſiit; alia Dominorum *du Breuil* hæreditate in familiam Bellimontiam

(*Baumont*) inſerta eſt: ſolâ dominorum *de la Lardire* & *de la Groliere* ſuperſtite. Medium quod concernit ramum, is denuo in tres palmites excrevit: quorum tertius dominorum *de Reaumur* proximo ſeculo exaruit, nec non alter dominorum *de Avaux*. Præcipuus verò fuit dominorum *de S. George de Rexe*; è quibus deſcendunt Domini *du Verger*, *de Andonville*, *de la Gabillere*, *des Touſches*: Primogeniti autem ſunt Domini *de la Rochepozay*, atque *de Abain*, poſt hos Comites *de Chinſſe*. Et quidem Caſtaneos Rupipozeos quod attinet, Petrus, extinctus A.C. 1474. ex Johanna *de Vareze* pater fuit Guidonis, qui mortuus A.C. 1506. reliquit ex Magdalena Puteana Johannem III. quem mortuum A.C. 1567. ex Claudia *de Monleon* Dn. *de Touffu* & *Talmond*. excepit filius Ludovicus Dn. *de Abain* B. *de Malval* & *Previlly*, qui obiit A.C. 1595. Eo, & Claudia Puteanâ, genitus Johannes IV. frater Henrici Ludovici *Caſtanei*, doctiſſimi Pictavorum Epiſcopi, pater fuit Caroli Dn. *de Rochepoſay* & *Abain* n. A.C. 1628. Ludovici, Abbatis Belliportuenſis, Johannis & Annæ; e x Diana *de Fonſeque*, cujus proavus Rodericus Fonſeca ex Comitibus de Monte Regio *Monterejo* in Hiſpania oriundus fuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Tom. II pag.* 33.

Caſtanea, una ex quatuor ſpeciebus nucum ἀκροδρύων, quarum nomina apud Græcos, τὸ κάρυον, *nux juglans*, τὸ λεπτοκάρυον, *minuta nux*, τὸ ἀμύγδαλον, *amygdalum*, καὶ τὸ Κάστανον, *Caſtanea*. Quibus Auſonius pineam nucem adjungit,

Et duplici defenſa putamine quinque genus nux.

Alii tamen, qui quatuor genera nucum tantùm faciunt, quarum *nucleus* propriè dicitur, quod intus eſt, *caſtaneas* ab hoc cenſu excludunt, & glandibus ταῖς βαλάνοις, adſcribere malunt. Apicius, *de nucleis hoc: nuces majores, nucleos pineos, amygdala avellana.* Διὸς certè βάλανον caſtaneam, vocat Theophraſtus *Hiſtor. Animal. lib.* 3. *cap.* 6. Interim πλατεῖα κάρυα Græcis propriè *Caſtaneæ*, ut videre eſt apud Xenophontem Ἀναβάσ. *lib.* 5. ubi de Moſſynæcis, & Dioclem laudatum Athenæo *lib.* 2. ſitu enim ac facie planæ ſunt, non prorſus rotundæ; nempe communes. At Sardianæ, quæ optimæ, figurâ rotundiore fuiſſe videntur: Hinc duas ſpecies caſtanearum apud Græcos, recenſet Philotimus apud eundem, τὸ πλατὺ, καὶ τὸ καλούμενον Σαρδιανὸν, quorum hoc poſterius εὐπεριάγαστον appellat, ob rationem jam dicendam, de Tarentinis, ex Plinio *lib* 15. *cap.* 23. *Tarentinæ faciles, nec operoſæ cibo, figura rotundior. Quæ balanitis vocatur, purgabilis maximè & ſponte proſiliens pura. Plana eſt & Salariana, Tarentinâ minùs tractabilis.* Ubi *maximè purgabilem* vocat balaniten, h. e. facilimè purgari & echino ſuo exui. *Echini* enim propriè calices ſeu operimenta caſtanearum dicuntur, ut quæ revera ἐχινώδη ſeu ἐχίνῳ ὅμοια, *echino ſimilia* ſunt. Hinc *virides echini* Calpurnio. Et Servius ad illud,

Caſtaneæ hirſutæ ——

adhuc, inquit, *intra ſuos echinos locatæ*, & aculeis undique rigentes. Sed & iulos caſtaneæ habent, vel βρύα ἰουλώδη, qui non tam ἄνθη vel ἄνθη *flores*, quàm προανθήσεις ſunt; præter eos enim, tum in juglandibus, tum in caſtaneis, ſuus flos oſtenditur, ea parte quâ fructus erumpit, in ipſius fructus apice. Porro *Euboicæ* quoque *nuces*, Εὐβοϊκὰ κάρυα, & ſimpl. Εὐβοϊκὰ, caſtaneæ eidem Theophraſto dicuntur *Hiſtor. lib.* 1. *cap.* 18. τὰ μὲν δερματικὰ ὡς βάλανος καὶ τὸ Εὐβοϊκὸν, *Corio teguntur glandes & Euboicæ nuces.* Et *lib.* 4. *cap.* 7. ubi in Euboëa & circa Magneſiam magnâ copiâ reperiri ait. Sic Heſychius, Εὐβοϊκὰ, τὰ καστάνια: & Nicander,

— — —— λόπιμα κάρυα τε

Εὐβοΐδες, βάλανοί τε μετιξίτεροι κάλλιστα, &c.

Quod verò ſuprà dictum, quoſdam Διὸς βαλάνους, *Jovis glandes*, de caſtaneis interpretari, maximè de ſativis intelligendum, quæ vulgò *marrons* Gallis dicuntur, cùm reliquas ſimpliciter *chaſtaignes* vocent. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum paſſim, inprimis pag.* 60. *& ſeqq.* Hodie Pekinga in Imperio Sinenſi *caſtaneas* fert laudatiſſimas & maximas: ſed urbs *Xunking*, in *Suchuen* eas, quæ aliquantulo tempore ore contentæ, ſuâ ſponte, ſacchari inſtar, liqueſcunt. Auctor *Sinæ & Europæ cap.* 36 À *caſtaneis*, Latinis inferioris ævi *Caſtaninus*, Gallis *Chaſtaigné*, color dicitur, vel idem vel ei affinis, quem φοίνικα & σπάδικα Græci, Latini *badium*, in equis, dixere. Obtinet præcipuè in capillis, qui rufi ſunt coloris, non nimiùm preſſi, nec nimiùm ſaturi, &c. Idem Salmaſius *Ibid. pag.* 1330.

Caſtella, illuſtriſſimæ familiæ nomen, quæ ex Ducibus Franconiæ ſive Franciæ Orientalis, in Germania, deduci amat: primusque in ea Marquardus, hinc Rodulphi Comitis Rotenburgenſis, illinc Hetani ultimi Franconiæ D. ex filia Irmina nepos, Comitis *de Caſtel* nomen aſſumſiſſe, atque A.C. 828. fatis conceſſiſſe legitur. Inde non interruptâ ſerie illi Comites ac Domini ſtirpem ſuam dignis conjugiis propagarunt: ramis quidem aliquoties diviſis, ſed diviſione nunquam in plures gradus protenſâ. Nunc in duabus lineis conſiſtit tota gens, *Remligenſi* & *Rudenhanſia*, quas Wolfgangus & Godofridus, Georgii, ſub finem ſuperioris ſeculi defuncti, filii, cœperunt. Et quidem priores quod attinet, Georgio & Sophiâ Limburgia natus Wolfgangus, extinctus A.C. 1631. ex Juliana Hohenloica, ſuſcepit Wolfgangum Georgium; ex Sophia Juliana Hohenloica, patrem Georgii Ludovici (n. A.C. 1638. d. 1639.) Julianæ Dorotheæ (n. 1640. ux. Henr. Friderici Com. Hohenloici) Wolfgangi Theodori (n. 1641.) Friderici Magni (n. 1646.) Eberhardi Friderici (n. 1653.) aliorumque. V. præfatum Spenerum *Tom. II. pag.* 109. Godofridus verò prædictus, pater fuit, ex Anna Limpurgia, Georgii Friderici, extincti A.C. 1653. quo, & Annâ Luisâ Limpurgiâ, geniti, Philippus Godofredus (A.C. 1641. cui uxor obtigit Anna Sibylla Florentina Com. Sylvarum & Rheni) Ludovicus (A.C 1642.) Henr. Albertus (A.C. 1643) Eberhardus (A.C 1650.) Joh. Fridericus (n. A.C. 1651. eodemque denatus) præter aliquot filias, omnes Com. *de Caſtel in Rudenhauſen*. V. Eundem *Theatr. Nobil. Europ. Tomo III.*

Caſtellanus, Philoſophus Gallus inſignis, tempore Franciſci I. Peripateticus, inprimis Bigotio, qui immortalem famæ ſuæ præconem nactus eſt Jul. Cæſarem Scaligerum *Exerc.* 307. *ſect.* 15. infenſus: ſuadentibus quibuſdam Regi, ut & Bigotium audiret, commotior: *Quid*, inquit, *hominem laudatis, qui Ariſtotelicus eſt? Et ut ſcias, Rex, qui illi homines ſint, Ariſtocratiam meliorem, eſſe Monarchiâ affirmant.* Quo pacto effecit, ut Rex, omiſſo Bigotio, impoſterum Caſtellanum, quem jam antea diſputantem ſæpius audiverat, unicè ſequeretur. Melanchthon *Reſp. ad Colonienſes.*

Caſtellarius, apud Romanos, dictus eſt caſtellorum cuſtos. Hic aquam per canales in urbem derivatam, & *caſtellis* primùm, (ita enim loca aquæ illi primùm excipiendæ deſtinata vocabantur) exceptam, certâ menſurâ in diverſa loca urbis diſtribuebat, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 14.

Caſtellio ad Matronam, adde: Hinc illuſtri familiæ nomen, quam Andr. Duchenius inſigni opere repræſentavit. Deducitur illa ab Eude, Hervei Archiep. Rhemenſis fratre, principio ſeculi X. & pluribus ramis viguit. Nam ex ea primùm Vicedomini Rhemenſes & Catalaunenſes, Domini *de Baſoches*, *Villeſſavoir*, *Tocy*, *Baſerne*, *Chaſteau porcean*, *Pacy & Nantueil*, *Nantueil la Foſſe*, *Autreſche*. dein cùm Gaucherio III. Dn. *de Chaſtillon*, ab uxore Eliſabetha Comitatus *de S. Paul* ac alia obtigiſſent, Comites *de S. Paul*, at aliis hæreditatibus *de Blois*, *de Soiſſons*, *de Dunois*, *& de Porcean*, *Domini de Lenſe Conde*, *Encre*, *Blois*. *Dampierre*, *Roſoy*, *Clacy*, *la Fere*, deſcenderunt. Ducalem titulum Carolus Bleſenſis, ductâ hærede Ducatûs Britanniæ intulit, ſed non eo quietè gaviſus eſt, adverſantibus Montfortiis: unde poſteri titulo Com. Pentheuriæ ac Petricorii, Baronum *de Avaugour* & *de l'Aigle*, contenti eſſe debuere. E Sanpaulenſium & Porceanorum ramo novos palmites dedit Johannes Dn. *de Chaſtillon* & *Gandelus*, Magnus Coquus Franciæ, à cujus minoribus filiis derivantur Domini *de Ours*, *Dony*, *Ponneuil*. à primogenito Gaucherio, præter Dominos *de Marigny*, *Ciſſy* & *de Troiſſy*, primaria linea (ſed veteri domus potentiæ minimè par) Dominorum *d' Argenton*, *Bouville*, *Farcheville*, *Boiſrogues*, *la Greve*, &c. orta eſt: è quibus Ægidio Baroni *d' Argenton*, (filio Claudii, nepoti Claudii, pronep. Johannis Car. *de la Greve Bouville*, abnepoti Caroli de Chaſtillon Dn. de Bouville & Farcheville, qui obiit A.C. 1480.) nati ſunt ex Maria *de Vivonne*, Andreas Dn. *de Farcheville* (A.C. 1605.) & Franciſcus Dn. *de Boiſrogues* (n. A.C. 1606.) V. Spenerum *Th. N. Tom. II. pag.* 40.

Caſtellum Marcellinum olim, pòſt circa annum C. 1132. ob immunitates Caſtellanorum, *Caſtrum Francum* nuncupatum, ac demum *Canoæ*, vulgò *Canes* dictum, locus eſt Galliæ maritimus, ad Lerinenſe Monaſterium pertinens; circa ſinum maris, inter Caput Rubeum vel Rufum. & Caput Galupe interceptum. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Lerinus*.

Caſteria, apud Plautum *in Aſinaria*; *Quin pol ſi repoſui remum, Sola ego in caſteria*, pro *ſchaſteria* ſeu *chaſteria*, Salmaſio; quid ſit, hiſce exponit Lutatius, *ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 5. *verſum* 797.

—— —— *Signo de puppe dato,*

À gubernatore, inquit. *Nam pertica quædam eſt in navi. quam hortator remigum tenet, quam ſi incuſſerit, remiges non deſinunt, ſi depoſuerit, quieſcunt à labore. Hanc* Caſteriam *Plautus nominavit in Aſinaria*, &c. Sed error manifeſtarius eſt Exegetæ. *Caſteria* enim, Nonio auctore, locus eſt reponendis remis & inſtrumento cœtero nautico. *Portiſculus* autem, ut docti Viri pridem notarunt, id quod indicatur his verbis. Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium Tom. III. pag.* 604.

Caſtor, animal amphibium, de quo ſic Plinius *lib.* 32. *cap.* 3. *Caſtorea teſtes eorum. Amputari hos ab ipſis cùm capiantur, negat Sextus diligentiſſimus Medicinæ. Quinimo parvos eſſe ſubſtrictoſque & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe. Adulterari autem renibus ejuſdem, qui ſunt grandes, cùm veri teſtes parvi admodum reperiantur*, &c. Unde eos προσώπους Dioſcorides vocavit, à cælatis vaſis metaphorâ ductâ: ἀδιαίρετοι γάρ εἰσι ἄψαυστοι αὐτοῦ προσώπους ὄντες, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1046. V. quoque in *Lexico*. Hinc *Caſtoriæ* veſtes, in pretio olim, uti legimus, apud Sidonium *cap* 7. Ambroſium *de Dign. Sacerdos. cap.* 4. Haynonem I. *ad Timotheum cap.* 3. &c. De *Caſtoribus* porro multa habet Sylveſter Giraldus *Itinerar. Cambriæ lib.* 2. *cap.* 3. at de medicinis è *caſtoreis* deſiuni ſolitis, V. latè diſſerentem Plinium *d. l.*

Caſtoris, marinum animal, tam horrendi ejulatus, ut audientes enecet, uti refert Ælianus *lib.* 9. *c.* 50. Hinc Oppianus *Halieutic. lib.* 1.

Καρχίδας

Καστορίδες τ' ὀλοαὶ δυσπενθέες, αἵτ' ἀλεγεινὴν
Ὄσσαν ἐπὶ κροκάλῃσιν ἀναίσιον ἠχεῦσιν)
Ἀνδρῶν ὃς δή κε γῆρυν ἐν οὔασιν ἀλγινόεσσαν
Δέξηται, γοεροῖς τ' ἐνοπῆς κωκυτὸν ἀκούσῃ,
Οὐ τηλοῦ θανάτοιο τάχ' ἔσσεται· ἀλλά οἱ αὕτω
Καὶ μόρον αὐτοτάτη κείνη μαντεύεται αὐδή.
Caſtoridesque, pernicioſa & gravis luctûs, quæque triſtem
Vocem in littoribus, & infauſtam emittunt
Hominibus. Qui verò clamorem auribus mæſtum
Perceperit, querulæque vocis ejulatum audierit,
Non procul à morte erit: ſed ipſi cladem
Et mortem graviſſima illa præſagit vox.

Et Tzetzes *Chil.6. Hiſtor.47.*

Ἡ καστορὶς δ' ὀρύεται, ὃς δ' ἂν ἀκούσῃ ταύτης,
Χρόνῳ βραχεῖ παρέρχεται τοῦ τηλικούτου βίου,
Caſtoris *autem rugit, & quiſquis audiverit illam,*
Brevi excedet ex miſera hac vita.

E quibus patet falli eos, qui *Caſtoridem* pro fibro ſeu *caſtore* habent, in quibus doctiſſimus Rittershuſius *Notis ad Oppian.* Aliud enim *caſtor*, aliud *caſtoris*; ille quadrupedes amphibium, hæc piſcis eſt. Ille in ripis fluminum, hæc circa maris littora deſcribitur & cenſetur ab Oppiano, inter ea cete, quæ nonnunquam è mari in ſiccum exeunt: cùm contrà caſtor ex terra in amnes feratur. Sed & caſtor verum eſt animal, *caſtoris* fabuloſum, uti quidem videtur Bocharto *Hierozoici Pars.I. lib 4. cap.2.*

Caſtra, interdum domus ſeu Palatium Principis, ac comitatus, Caſaubono *ad Capitolinum in Antonino Pio*: unde *Caſtrenſes*, h. e. Aulici, eidem *ad Lampridium in Severo.* Sed Græcis quidem *τὸ στρατόπεδον* comitatus Imperatoris dictus eſt, item *θεῖον στρατόπεδον*, *Epiſt.76.* & 110. Syneſii, ut & in *Epiſt.* Theodoſii & Valentiniani ad Synodum Epheſ. *τὸ εὐσεβὲς* quoque *στρατόπεδον*, in *Mandato* ejuſdem Synodi: præterea apud Palladium in *Vita* Chryſoſtomi, &c. Latinis verò *Caſtra* nunquam eâdem notione ſumta ſunt, nec *Caſtrenſes* ob id dicti, quòd in *caſtris*, h. e. in comitatu Principis verſarentur, Salmaſio *ad Lamprid.* V. *infrà*, ubi de *Caſtrenſianis* & *Caſtrenſibus*. Apud medii ævi Scriptores *Caſtra* urbes dictæ ſunt, quæ *Civitatis*, i. Epiſcopatus jus non habuerunt: Quo ſenſu occurrunt in *Not. Gall.* in Maxima Sequanorum, *Caſtrum Ebredunenſe, Caſtrum Vindoniſſenſe, Caſtrum Rauracenſe, Caſtrum Argentorate*, &c. *Vita* S Medardi apud Surium: *Noviomus, cùm tunc temporis* caſtrum, *ſeu munitio haberetur, poſtmodum ipſius ejuſdem glorioſi Pontificis Medardi ordinatione, Pontificalis cathedræ honore ſublimatus eſt*, apud du Freſne. Nomen autem *Caſtrorum* multis in Europa urbibus hinc factum, memorat Salmaſius, quòd ibi loci exercitus aliquando caſtra locaſſent. Sic cùm Græci exercitum vallo incluſum ſeu *caſtra*, *χάρακα* vocent, multis urbibus locisque *Χάραξ* nomen inditum occurrit. In Phrygia urbs fuit *Charax*, item in Caria, in Nicomediæ ſinu, ad Perſicum ſinum, in Parthia, in Palæſtina, alibi: Et *Σεσώστριδος χάραξ*, multis locis impoſitum nomen, ubi Seſoſtris caſtra fuerat metatus, Strabo *lib.16.* V. eum *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 1203. Fuit autem *Caſtrametatio*, apud Romanos, talis. Loci ejus, qui maximè idoneus ad caſtrametandum videbatur, aptiſſimam partem, ad proſpiciendum præſepiendumque, Imperatoris occupavit tentorium: Poſito dein ſigno, ubi illud fixuri erant, metiebantur, circa ſignum ſpatium quadratum ſic, ut omnia latera diſtarent à ſigno pedes centum, planumque ejus eſſet 4. actuum. Ad hujus figuræ ſemper unum aſpectum unumque latus, quod viſum erat aptiſſimum aquationibus pabulationibusque, locabantur Romanæ legiones. Tentoria Tribunorum æquali inter ſe diſtabant intervallo, eousque extenſa, ut totam Legionum tendentium latitudinem aſſiduè occuparent; dimenſo rurſus ſpatio centum pedum in anteriorem partem ab omnibus tentoriis, fecere Legionum tabernacula: in quibus equitum peditumque locatio tentoriorum ſimilis, adeoque quadrata fuit, V. Polybium *lib.6.* Wolfg. Lazium *lib.4. Comment. Reip. Rom.* Lipſium, alios, prolixè & accuratè modum *Caſtrametationis* Rom. deſcribentes. Cæſar lunatis *Caſtris* Thapſum, operibus communivit: Vegetius triquetram & ſemirotundam formam nominat. Et quidem ante tempora Camilli tantùm per æſtatem militiæ fuere, domi ſuæ hyemantes: donec Vejis obſeſſis, primùm caſtellis ædificatis, caſtrisque munitis, in hoſtico hyemem cum æſtate continuare cœpere, Plut. *in Camillo*, Liv *lib.5* &c. Tentoria ſeu tabernacula militum ex pellibus fiebant, unde *ſub pellibus eſſe*, *exercitum ſub pellibus retinere*, & conſimiles phraſes, V. Valerium Max. *lib.2. cap.2.* Carolum Sigonium *in Liv. lib 5.* Jac. Ræverdum *Variorum lib. 4. cap.3.* &c. Habuere autem *Caſtra* Romanorum ut plurimùm portas 4. Quarum prima *Prætoria* ſeu *Quæſtoria* dicta, vel Or. Solem ſpectabat vel è conſpectu hoſtium dirigebatur. Secunda, ſeu à tergo caſtrorum *Decumana* vocata eſt, è qua deſertores & facinoroſi educebantur. Tertia *Principalis* habebat nomen, è qua Principes & ſummi Duces, velut ex poſtico, ſi quando opus eſſet, opem ſuis laborantibus ferebant. Quarta erat poſt Prætoriam & *Quinctana* dicebatur, per quam commeatus in caſtra invehi & rerum utenſilium copia venalis exponi ſolebat, V. Alex. Neapolitanum *Genial. dier. lib.1. cap.12.* Imò præter has 4. portas, *Extraordinariam* habet quoque Turnebus *Adverſar. lib.30. cap.24.* ex Livio *lib.40.* &c. Apud Iſraëlitas *Caſtra* in tres erant diviſa partes, quarum centrum occupabat Tabernaculum dictum *Caſtra divinæ Majeſtatis*: Huic proximi erant Sacerdotes ac Levitæ. Tabernaculi miniſterio deſtinati, quorum ſtatio dicebatur *Caſtra Levi*: Extimas partes, XII. tuebantur Tribus, undique tribum Levi cingentes; Horum locus dicebatur *Caſtra Iſraël.* Tota Caſtrorum figura exactè quadrata fuiſſe ſcribitur, 12. mill. longa ac totidem lata, Uzield. Num. *cap.2. verſu* 3. Ita autem locabantur duodecim Tribus, ut ad Orientem eſſent Juda, Iſaſchar & Zabulon: Ad Meridiem, Ruben, Simeon & Gad: ad Occidentem Ephraim, Manaſſe ac Benjamin: ad Boream totidem Tribus, Dan, Aſſer & Nephthali: quæ omnes certis inter ſe ſpatiis, viarum ad inſtar, diſtinguebantur, in quibus merces venum exponi, velut in civitate pacata, ſolebant. Diſtabant verò Caſtra Iſraëlis omni ex parte à Tabernaculo 1. mill. ut colligitur ex Ioſuæ *cap.3. verſu* 4. ubi ſpatium inter Arcam & Populum 2000. cubitorum eſſe juſſum eſt. Hinc P. Fagius *in Num. cap 2. verſu 3. Tradunt*, inquit, *Hebræi, filios Iſraëlis caſtrametatos fuiſſe in circuitu Tabernaculi, ut unum milliare interfuerit, i. ſpatium mille paſſuum, & hoc erat iter Sabbati.* In Caſtris Levi, (V. *ſuprà*) Orientem eorum partem tuebatur Moſes, Aaron & Sacerdotes: Auſtralem obtinebant Cahathitæ: Gerſonitæ Occiduam, & Septentrionalem Meraritæ erant ſortiti. In quorum omnium medio, Tabernaculum erat, Divinæ locus præſentiæ; Hinc *in medio Iſraëlitarum habitare* dicitur Deus, Pſalmo 46. *verſu* 5. Habebant porro XII. Tribus, quatuor Vexilla primaria, (Græcis *τάγματα* dicta, quò alludere videtur Apoſtolus 1. Cor. *cap.15. verſu* 23.) quorum unumquodque triplici colore, coloribus gemmarum in pectorali ſummi Sacerdotis, quibus Patriarcharum nomina erant inſcripta, reſpondente, inſigne fuit: habebatque unumquodque eorum peculiare emblema, cum inſcriptione conveniente. Sic primo vexillo inſcripta fuiſſe, dicunt verba illa Num. *cap.10. verſu* 35. *Surge Jehova, & fac, ut inimici tui diſſipentur, ac, qui te oderè, à facie tua fugiant.* De emblematis ita P Fagius *Num.* 2. ac Abeneſra *ibidem. Dicunt in vexillo Reuben fuiſſe imaginem hominis: in vexillo Jehudah, imaginem leonis; in vexillo Ephraim imaginem bovis, in vexillo tandem Dan imaginem aquilæ*: ſub quibus formis Cherubinos ſibi viſos refert Ezechiel *cap.1. verſ.* 10. V. quoque Apocal. *cap.4. verſu* 6. Et fortè eôdem Veteres reſpexere, cùm Evangeliſtis quatuor eorundem animalium formas adſcripſere: Matthæo hominem, Marco leonem, Lucæ bovem, & Iohanni aquilam attribuentes, &c. Hoc modo itaque caſtrametabantur olim Iſraëlitæ, tum in Deſerto, ubi per 40. annos errarunt, tum quoties bellum ipſis cum hoſtibus fuit. Imò & poſtquam terram Canaam, devictis hoſtibus, quietè tenerent, urbs Regni princeps Hieroſolyma eandem formam imitata eſt: Namque docente Maimonide *in Bethhabchirah c.7. ſect.11.* à porta *Hieruſalem* uſque ad montem, in quo templum, *Caſtra* erant *Iſraël*: à porta montis uſque ad portam Curiæ, aliàs *Nicanoris portam* cognominatam, *Caſtra Levi*: reliquum tenebant *Caſtra divinæ Majeſtatis.* V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. cap.8. lib.6.* de *Caſtra metandi* verò ratione Romanis uſitatâ inprimis Salmaſium *ad Solinum pag.671. & ſeqq.* ubi inter alia *Caſtra foſſis circumducta*, unde *Foſſata caſtrorum*, Hebræis *Gad*, Græcis *περίφραγμα*, i. *ſeptum*: & *Caſtrorum portas*, in conſpectu rigoris ſtellam effeciſſe, notat. Locum *Caſtris* idoneum hiſce deſcribit Papinius Statius *Thebaidos lib.7. verſu* 441.

—— —— tutis accommoda caſtris
Arva notant, unde urbem etiam turresque videre
Sidonias: placuit ſedes, fidique receptus.
Colle per excelſum patulo, quem ſubter aperto
Arva ſinu, nulliqne aliis à montibus obſtant
Aſpectus, nec longa labor munimina durus
Addidit, ipſa loco mirùm Natura favebat,
In vallum elatæ rupes, devexaque foſſis
Æqua & fortuito ductæ quater aggere pinnæ, &c.

Ad quem locum V. Caſp. Barthium *Animadverſion. Tom.3 pag.719.* Adde Leonem Philoſ. & Imper. *Tacticorum Epilogo*, Onoſandrum *Strategico*, Vegetium *lib.1. cap 22. lib.3. cap.8.* &c.

Caſtratio marium, olim hodieque multo in uſu, vetita eſt *LL.* Domitiani, Nervæ, Hadriani, ſimulque circumciſioni Judæorum fibula impoſita, qui bellum proin Hadriano moverunt, à Pio tandem auxiliari lege impetratâ, Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano Cæſ.* Sed & jam Noachidis *caſtrationem* vetitam ajunt Magiſtri; unoque ore pronuntiant, Iſraëlitis ne ullum quidem animal ex lege caſtrare licuiſſe, Levitici *cap.22. verſu* 24. quod & diſertè habetur, apud Flav. Joſephum *adv. Appionem lib.2.* Eousque Valeſiorum hæreſi, quæ omnes *caſtrari* voluit, Auguſtin. *de Hæreſ. cap 37.* Hebræi adverſati ſunt: ut falsò tradat Strabo, genti huic *ἐκτομὰς*, *exſectiones* pariter atque *περιτομάς*, *circumciſiones*, fuiſſe in uſu, *Geogr. lib 16.* V. Joann. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta diſciplin. Ebræor Lib. VII. cap.3.* In pœnam tamen *caſtratione* mulctati occurrunt ſervi, in adulterio & furto deprehenſi, in *Lege* Sal. *tit.27. §.4. tit.42. §.4* 15. Pæderaſtæ, in *L.* wiſigoth. *lib.3. tit.5. §.5.* 7. & apud Theophanem *pag.* 151. Mulierum oppreſſores, in *LL.* Wilhelmi Nothi, apud Bromptonum *pag.982.* & Knyghtonum A. C. 1087. Etiam proditor quidam oculorum & genitalium mutilatione punitus, legitur, apud Eugenium in *Ludovico* VI. *pag.*1308.

 laudatum

laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Cœterùm qui huic mutilationi apud Romanos deſtinabantur, ab ipſo ubere materno ad id rapiebantur; anci larum inprimis, ac ſervarum filii, uti diſcimus ex Papinio Statio *lib.3. Sylv.4.* ubi de Domitiani lege prædictâ,

—— — — — nunc frangere ſexum,
Atque hominem mutare nefas, gaviſaque ſolos,
Quos genuit, Natura videt, nec lege ſiniſtrâ
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.

Et Claudiano, ubi de Eutropio ait,

—— —— rapitur caſtrandus *ab ipſo*
Ubere, ſuſcipiunt matris poſt viſcera pœnæ.

Sed & adultos exſecabant. Idem Statius *lib. 4. ſylv. 3. in Via Domitiana,*

Qui fortem vetat interire ſexum:
Et Cenſor prohibet mares adultos
Pulchræ ſupplicium timere formæ,&c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & plura hanc in rem infrà ubi de *Eunuchis* & *Spadonibus.*

Caſtrenſes Miniſtri, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Severo, Aulicum miniſterium in id contraxit — ita ut annonas, non dignitatem, acciperent fullones & veſtitores & piſtores & pincernæ omnes* Caſtrenſes *Miniſtri, quemadmodum,*&c. iidem cum *Aulicis miniſtris & Palatinis miniſtris,* quibuſdam ita dicti ſunt, quòd in *Caſtris,* h.e. in comitatu Principis, verſarentur. Sed hoc ſi eſſet, etiam Corporecuſtodes. Protectores & Domeſtici, qui latus Principis protegebant & militiam ſequebantur armatam, iſto potiùs nomine fuiſſent dicti: quos tamen conſtat nunquam ita fuiſſe vocatos. Imò nec omnes, qui Palatinorum matriculis attinebantur, hoc nomen habuêre. Nam qui in ſcriniis Imperatoriis militabant, id eſt, Memoriæ, Epiſtolarum, Libellorum, &c. in numero ac ſub nomine *Caſtrenſium* miniſtrorum nunquam fuerunt. Sed nec Admiſſionales, nec Cubicularii, eadem appellatione cenſebantur. Aliquot Miniſtros ex iis, qui propriè *Caſtrenſes* dicti, nominat Lampridius *l. c. Fullones, Piſtores, Veſtitores, Pincernas.* Præter quos & *Coci,* & *Piſcatores,* & *Balneatores,* & *Curſores* etiam, ac cœteri, qui propriè *Miniſtri* vocabantur & aliquod miniſterium in Aula gerebant, ſic appellati ſunt. Corippus eos, ſic deſcribit ac enumerat?

Adſuit obſequio caſtrorum turba virorum,
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſervire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,
Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

Ubi tamen *caſtorum* legit du Freſne, Eunuchoſque hîc intelligi ait. Hinc *Caſtrenſem* Miniſtrum exponunt *Gloſſæ* Græcorum: Καστρήσιος, ὑπουργός. Eædem *Caſtrenſem* vocant, qui mandata Principis exequeretur, Καστρήσιος, ἐκβολεύς, & pro *Magiſteriano* eum accipiunt. Exequendis enim Principum mandatis, maximè adhibiti Magiſteriani vel Agentes in rebus, Μαγιστριανοί, ὁ Καστρήσιος. Alibi namque Μαγιστριανὸς etiam *Mandatorem* exponunt: unde eſt, quòd eædem Gloſſæ *Caſtrenſem* ἄρχοντος ἐκβολεία interpretantur. *Sacri Palatii Miniſteria* iidem dicuntur, in *Cod.* Theodoſ. & *Sacro Miniſterio Deputati, Cod. de Caſtrenſium. leg. 4.* Militabant autem ſub *Caſtrenſi ſacri Palatii,* qui & *Caſtrenſis* ſimpliciter dicebatur *l. 3. Cod. Theodoſ. de privileg. eorum, qui in ſacr. Pal. mil.* & ſeparantur à Palatinis ſcriniorum & ab Admiſſionalibus & Largitionalibus Palatinis, *ead. leg.* ut & *lib. 7. tit. eod.* Dicti & *Miniſteriani* vel *Miniſteriales,* quòd de ſacro miniſterio eſſent: unde tit. in *Codice, de Caſtrenſibus & Miniſterianis,* &c. Appellatos autem *Caſtrenſes* miniſtros Palatinos vult Salmaſius, quòd ſemper adeſſent Principi, nec tantùm in Aula, vel in Urbe, ſed in caſtris etiam, obſequium illi ac miniſterium exhiberent, & in omnibus expeditionibus, eum ſequerentur. Nam quocunque iret Imperator, id *Expeditio* vocabatur, ut videre eſt apud Spartianum in *Pio,* & Conſtantinum *de Palatinis.* Adeoque illi *Caſtrenſes* ſunt Aulici miniſtri, qui ab officiis Palatinis & ſacris ſcriniis, uti dictum, ſeparantur. V. *l. 15. Cod. de erog. milit. ann.* aliàs quoque *Caſtrenſiani,* & *Miniſteriani* & *Miniſteriales* dicti. Unde Recentioribus *Miniſteriales* Regum, Ducum, Comitum dicuntur, *Caſtrenſes* & expeditionales ſervi, qui Dominos ſuos in expeditionibus ſequerentur, & ſemper præſtò eſſent in bellicis actibus. V. in *LL.* Burgundionum, in *Capitulis* Caroli M. & infrà in voce *Miniſteriales.* Quia verò inter *Caſtrenſes* etiam Veſtitores erant, uti patet ex loco Lampridii *cit.* & *Cod. de Caſtrenſibus & Miniſterianis l. 3.* inde Καστρησίους vocarunt, Græci recentiores, Miniſterianos Pontificis vel Patriarchæ, qui eum veſtiebant, Codinus *de Officio Aulæ CP.* Joann. Epiſcopus in *Reſp.* Alii, &c. V. Salmaſium *Not. ad Æl. Lampridium in Alexandro Severo.*

Caſtrenſis, qui & *Comes Caſtrenſis,* dignitas olim Palatina: qui *Caſtrenſibus* ſeu *Caſtrenſianis* præerat, eratque ſub diſpoſitione Præpoſiti ſacri Cubiculi, uti colligit du Freſne ex *l. un. Cod. Theodoſ. Qui à præbit. tiron.* Sub ejus verò diſpoſitione erant *pædagogia, miniſteriales dominici, Curæ Palatinorum,* ut eſt in *Not.* Imperii. Meminit præterea officii ejus *l. 1. 2. Cod. Theodoſ. de Caſtrenſianis, l. 12. de Palat. ſacr. largit.* &c. V. ſuprà in voce *Caſtrenſes.*

Caſtrenſis Corona, dabatur apud Romanos ei olim, qui primus hoſtium *Caſtra* pugnans introiſſet. Et hæc quidem frondea antiquitus. Plinius *lib. 16. cap. 4. Romulus frondeâ coronavit Hoſtium Hoſtilium, quòd Fidenam primus irrupiſſet.* Dein aurea fuit, cujus inſigne vallus, A. Gellius *lib. 5. cap. 6.* Caſtra enim, obſtructis portis, non aliâ ratione poterant capi, quàm dejecto ac ſuperato vallo. Unde & *Vallaris* dicta. Val. Maximus, ubi de caſtris Lucanorum & Brutiorum, expugnatis à C. Fabricio Conſ. *lib. 1. cap. 8. Poſtero die cùm Conſul inter honorandos — vallarem coronam ei ſe ſervare dixiſſet, à quo caſtra erant oppreſſa,* &c. Anteibat illa, uti & muralis, reliqua dona militaria, unde non niſi præcedente accuratâ inquiſitione conferebatur. Suetonius *Auguſto, Dona militaria aliquanto faciliùs — quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat. Has quàm parciſſimè & ſine ambitione, ac ſæpe etiam caligatis, tribuit.* At poſtea ſeneſcente jam ac decreſcente Imperio, ut pleraque alia, ita tantæ quoque rei decus ad illos cœpit transferri, qui vix unquam caſtra viderant, ſed ſolùm erant in comitatu Principis; adeoque non tam virtute, quam gratiâ & favore Principis, more ſenſim recepto, iis præmiis, quæ non meruerant, donabantur. Cujuſmodi ſunt illæ *Caſtrenſes coronæ,* de quibus Tertullianus *de Coron. mil. Eſt & alia,* inquit, *militia regiarum familiarum. Nam &* Caſtrenſes *appellantur munificæ, & ipſæ ſolennium Cæſarianorum.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 7. cap. 3.*

Caſtriani, adde: Verba ejus ſunt, *Monetarii — compreſſi ſunt, ſeptem millibus Hiberorum, Riparienſium &* Caſtrianorum *& Daciſcorum interemtis.* Meminitque Riparienſium & *Caſtrianorum* Codex Theodoſ. *l. ult. de re milit.* Sed *Caſtriciani* ibi nominantur, Salmaſius *ad Vopiſcum.* Hodie milites Turcarum infimæ ſortis, qui, ad Janizerorum dignitatem non aſpirantes, in caſtris urbibuſque præſidiarios ſolùm agunt, Turciſque *Neferides,* vel *Iſarlides,* appellantur, *Caſtrianos* Græcis dici, notat Jac. Sponius *Itiner. Græc. Part. 2. pag. 132.*

de Caſtro, ramus eſt ſereniſſimæ familiæ Portugallicæ, ab Alfonſo, è Burgundiæ veterum Ducum, atque ita è Regum Galliæ Capetinorum familia oriundo, qui floruit A. C. 1139. fundatæ. Hujus progenies maſcula cùm defeciſſet in Ferdinando A. C. 1383. gener ejus Johannes Caſtellæ R. regnum ſibi vindicavit, contra quem electus Johannis Ferdinandi frater nothus, ſceptrum ad poſteros propagavit; donec extincto Sebaſtiano A. C. 1578. maſculus legitimus nullus ſupereſſet: quo facto Philippus II. Hiſp. R. regnum occupavit. Sed ſub nepote ejus Luſitani, Caſtellanorum imperitum pertæſi, ex Bragantinis (qui ex notho Johannis R. orti, per fœminam quoque ad Emanuelem R. genus referebant) Johannem Regem eſſe juſſerunt, ut alibi viſum. Cujus patruus Edoardus, ex Beatrice *de Toledo-Oropeſa* hærede, filium habuit Ferdinandum, Toleto-Oropetanorum progenitorem. Inter reliquas lineas è Bragantinis deſcendentes, domus quoque eſt *de Caſtro,* à Dionyſio Jacobi D. Bragantini fratre orta. Hic enim Ferdinandi II. Ducis Bragantiæ, A. C. 1483. extincti filius, ex Beatrice de Caſtro, genuit Ferdinandum *Ruis de Caſtro Com. de Lemos:* quo & Tereſâ *de Andrada Com. de Villalva,* natus Petrus Fernandez *de Caſtro Andrada C. de Lemos,* pater fuit ex Leonora *de Cueva,* Ferdinandi Roderici ſeu *Ruis,* extincti A. C. 1601. cujus, ex Catharina *de Sandoval,* filii fuere Petrus *Fernandez* Com. *de Lemos* March. *de Sarria* (ux. Catharina *de Sandoval & Roxas*) Franciſcus Dux *de Taurifano* (extinctus A. C. 1637. maritus Lucretiæ Gatinaræ Leguanæ) & Ferdinandus Com. *de Gelves,* (cui uxor obtigit Leonora *de Portugallia de Gelves*) Spen. *Tom. I. p. 6.*

Caſtrum Doloris, *in Ceremoniali Epiſc. lib. 2. cap. 11.* Si aderit in Eccleſia *lectus mortuorum ſeu Caſtrum doloris.* Infrà, *cum quo ibant ad feretrum, ſeu Caſtrum doloris:* Dominico Macro Cenotaphium eſt, ſeu tumulus, in exequiis defuncti cadaver repræſentans, *Ideò,* inquit, *Sacerdos, qui preces recitat, & Subdiaconus cum cruce debent ſe collocare eodem in loco, in quo ſecundùm rubricas ſiſtere ſe deberent, præſente cadavere,* in *Hierolexico.*

Caſtrum Gaillardum, vel Guallardum, vulgò *Chaſteau Gaillard,* locus eſt Galliæ, prope Radipontem *Ratepont,* in Veliocaſſibus: Ejus meminere Britto & Rigordus, apud Hadr. Valeſium in voce *Radipons.*

Caſtrum S. Sidonii, locus Galliæ, in Caletis, Monaſterio illuſtris, vulgò *S. Sens,* aliàs *S. Saens.* Diſtat ab urbe Rotomago 4. leuc. Orderico Vitali memoratum. Hîc oritur Guarenna ſeu Warinna fluvius, inde *fluvius S. Sidonii* quoque dictus, teſte *Chronico* Fontanellenſi *cap. 9.* V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Caleti.*

in *Caſtu,* vel *Caſto* Cereris eſſe, Græcè τῇ Δήμητρι ἁγνεύειν, quid ſit, V. ſuprà in voce *Cadurcum,* item in voce *Cerealia.* Addam hîc ſaltem, ut eo exactiùs caſtitatem ſervarent αἱ Θεσμοφοριάζουσαι hæ, κνέωρον ſibi durante feſto ſubſtraviſſe, quòd inimicum id eſſet generationi; nam fœtus in utero necabat appoſitum, Salmaſius *ad Solinum.* Sed & Plinius *agnon,* eodem fini illis adhiberi conſueviſſe, docet *lib. 24. cap. 9. Græci lygon vocant, alii agnon, quoniam Matronæ Theſmophoriis Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, his foliis cubitus ſibi ſternunt.* Nempe Sacra maximâ caſtimoniâ tractanda eſſe, etiam Gentiles agnovere. Unde Muſi & Eſſeni ἄβιοι καὶ ἄνυμφοι, Galli matris Sacerdotes virilitatem ſibi adimebant teſtâ, Hierophantæ Pontificatum adepti cicutâ ſe caſtrabant; recto propiùs Gymnoſophiſtæ pomis, oryza, farinâ contenti, carnibus

abſtinebant,

abſtinebant, Jovis in Creta ſacrifici in cibum nil admittebant, quod coctum eſſet,&c. Quod & Jure Pontificio cautum erat, *Ad Divos caſtè adeunto, pietatem adhibento: opes amovento, qui ſecus faxit, Deus vindex erit.* V. Alexandr. ab Alexandro *lib.4. cap.17.* & Dalechampium *Not. ad Plinium.*

Caſtula, palliolum fuit præcinctui, quo nudæ infra papillas præcingebantur mulieres, inprimis poſtquam ſubuculis uti deſierunt, V. Varronem *de Vita Pop. Rom. lib.1.* Plautum,&c. Alii pro *Caſtula*, apud Plautum *Caltula* legunt, de qua Nonius: *Caltulam*, inquit, & *Crocotulam, utrumque à generibus florum translatum, à caltu & à croco.* Octav. Ferrarius *de re Veſtiar. lib.3. cap.20.*

Caſubula, Gallis *Chaſuble*, Siculis etiamnum *Caſubula*, veſtis eſt Sacerdotalis in Eccleſia Rom. eadem cum *Caſula* & *Planeta*: dicta à *caſa*, quòd totum hominem, ut *caſa*, tegat. Nempe veſtis hæc olim totum Sacerdotem à collo ad pedes ambibat, atque adeò brachia ipſa & manus tegebat: ita ut, ſi iis ad ſacra facienda vellent uti, neceſſum haberent *Caſulam* ad utrumque latus erigere, aut fibulâ cohibere, uti du Freſne docet ex Ruperto. Erat autem vett. Caſulis Pallii Archiepiſcopalis figura attexta, quomodo hodieque complures habentur, in majorum Templorum ſecretariis, in quibus circa collum limbus alterius coloris antè & retro pendulus affixus conſpicitur, ubi hodie retro tantùm in crucis attexitur figuram. V.Gregorii M. imaginem ex muſivo expreſſam, quæ habetur poſt ejus *Vitam*, à Joanne Diacono exaratam, & Epiſcopi alterius in S.Germani Pratenſis Templi porticu & ſimiles, quæ Romæ in vett. Ædibus ſacris viſuntur. Quia itaque rotunda & clauſa fuit ex omni parte revolvique toties ac replicari neceſſe habebat, quoties ſacra peragenda eſſent, factum eſt, ut Latini eam paulatim in latere reſcinderent, ut hodie non ampliùs *Caſulæ*, ſed Monachici ſcapularis formam præ ſe ferat. Græci verò hodieque antiquam formam mordicus retinent: atque iis intexunt, ad modum crucis quadruplicatæ, literam *Gamma*, hincque πολυσταύριον, h. e. *multicrucem* & *gammadium* vocant. Iidem ſolâ *Caſulâ* induti, abſque Alba, ſacra faciunt,&c. Sed & in genere *Caſula* omnibus Clericis, apud Amalarium *de Eccleſ. Offic. lib.2. cap 19.* Diaconiſſque tribuitur, in Concilio Liptinenſi *can.7.* V. Honor. Auguſtodunenſem *lib. . cap.231.* Pro habitu Monachico ſumitur, adeoque pro ipſa cuculla, apud Theodemarum Abbatem, & Auctorem *Vitæ* S.Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis *cap.18.* V. Haëftenum *Diſquiſitionum Monaſtic. Tract. 3. diſquiſ.1.* Imò famulis ac viris privatis tribuit Procopius *Vandalicor. lib.1. cap.26.* Ἱμάτιον ἀμπεχόμενος, ὅτι στρατηγῷ ὅτι ἄλλῳ στρατευομένῳ ἀνδρὶ ἐπιτήδειον ἦν, ἀλλὰ δούλῳ ἢ ἰδιώτῃ πρέποντα ... , Κασοῦλαν αὐτὸ τῇ Λατίνων φωνῇ καλοῦσι Ῥωμαῖοι, *Veſte indutus, quæ nec Duci exercitus, nec militi, ſed ſervo potiùs aut idiotæ conveniret*: Caſulam *Latinâ voce, Romani vocant.* Muliebri inſuper ſexui, Carolus Macer, ex antiquis picturis in muſivo Tribunæ S.Cæciliæ Tranſtyberi æ regionis,&c. V.Macrum utrumque in *Hierolexico* & Car. du Freſne in *Gloſſario*: quorum hic vocis originem nonnullis arceſſi, à Græco κασᾶς vel κάσος & κάσσος, quæ Polluci & Heſychio, aliiſque Grammaticis ἐσθῆτα πιλητὴν, *veſtem coactilem*, ſonet, apud Xenophontem inprimis, addit, ex Salmaſio *ad Solinum pag.956.* V.& hic infrà.

Caſula, idem cum Planeta, veſtis Sacerdotalis, quæ circumerrans totum ambit corpus, rotunda ac per totum clauſa, uno circumjectu totum involvens corpus, ſicque utrumque ſtringens brachium, ut niſi à lateribus utroque pariter brachio ſublevari poſſit. Iſidorus *lib.19. cap.28. Caſula eſt cuculla, à caſa, quòd totum hominem tegat, quaſi minor caſa*; elegantiâ ejus ævi propriâ. Gemma Animæ *cap.207. Caſulam*, ſcribit, *omnibus aliis veſtibus circumjici, quæ Planeta dicatur, quòd errabundus limbus ejus utrimque in brachia ſublevetur. Hæc in pectore, & inter humeros duplicatur, in utroq; brachio triplicatur.* E quibus patet, *Caſulam* ſive Planetam, quæ olim in uſu, veſtem fuiſſe laxam, rotundam, circumcluſam, quæ totum corpus involvebat & utrimque à lateribus in ſcapulas rejiciebatur: unde togæ ſpecies fuit; à qua tamen differebat, quòd in toga dextrum brachium, quà parte patebat ad pectus, exerebatur: ſiniſtrum ſub ipſa toga ejuſdem reductione extollebatur; Atqui in *Caſula* utrumque brachium ſubjectum, ex inferiore parte ipſam contrahendo, expediebatur. Quod fortè ideo factum, quia modeſtior & magis verecundus hic habitus fuit, quodque, ut in antiquis picturis videre eſt, non omnino exertâ nudâque manu, ſed veſte obvelatâ, res ſacræ tangebantur. Et quoniam non aliter expediri brachia poterant, quàm ſubductâ *Caſulæ* orâ. & in humeros rejectâ; hinc factum eſt, ut inter Miſſarum ſolennia, cùm myſteria elevanda & populo oſtendenda erant, quòd *Caſula* ſeu Planeta ſic contracta utrumque brachium deprimeret, ac prægravaret, ut difficulter poſſet attolli, aræ miniſter poſteriorem ejus lacinram ſublatam ſuſtentaret, quò facilius brachia Sacerdos extolleret: qui mos nunc quoque, ſciſsâ licèt jam veſte & brachiis exertis, viget. Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. lib. 1. cap 36. & 37.* Eam malè quidam cum Pluviali confundunt, quæ veſtis totum quidem hominem cooperiebat, interim aperta erat ac fibulâ nexa: quam meliùs Pænulam, Græc. Φαινόλιον, in Actis Concilii Epheſini, interpretantur Eruditi. V.eundem *ubi ſuprà cap.39.* & infrà in voce *Planeta.*

Caſus & Eventa, inter Romanorum Deos, Clem. Alexandr. *Protrept. pag.1.*

Caſytas, Græcè Κασύτας, nomen Syriacæ herbæ, apud Theophraſtum & Plinium, quæ in aliena terra naſcitur, non arboribus modò, ſed etiam ſpinis ſeſe circumvolvens; Quemadmodum epithymon ſtœbæ innaſcitur, phaunos oleaſtro deputato,&c. Sine radice enim eſt, ut pleræque herbæ, quæ alienis ſtirpibus innaſcuntur. Hodie *cuſcuta* dicitur, Arabicè *Caſuth.* V. Theophraſtum inprimis *de Cauſis lib.2 cap.22.* & Salmaſium *ad Solinum pag.1290.* nec non ſuprà in *Caſſutha.*

Catabanes, adde: Salmaſio una hæc fuit ex quatuor gentibus præcipuis Arabiæ Felicis ſeu odoriferæ; ad Occidentem, prope fauces Arabici Sinus, ſita: ex Stephano, Κατταβανία, χώρα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Qua de gente, V. eum pluribus agentem *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.48*. *& ſeqq.*

Catabaptiſtæ, apud Calvinum *Inſtitut. lib. 4 cap.15. §.16.* iidem cum Anabaptiſtis ſunt, qui errorem Novatianorum ac Donatiſtarum, *de Baptiſmo infantum*. jam olim exploſum, præterito ſeculo renovarunt: refutati à quamplurimis graviſſimis Theologis, inter quos V. inprimis Frid. Spanhemium *Syntagm. Part.2. Diſſ. de orig. & progr. Anabaptiſtarum, & ſeqq.*

Catabarbara, locus in Exquilino urbis Romæ monte, ubi Ædes erat S. Andreæ, hodie in Hoſpitali S.Antonii Abbatis incluſus; dictus ex voce Græca κατὰ & quadam Barbara Patricia, q. *prope* ſeu *versùs locum Barbaræ.* Sic *Catagalla*, nomen itidem loci Romæ, apud Anaſtaſium, h. e. *prope locum Gallæ matronæ.* Latini namque præpoſitionem Græcam Κατὰ, ſequiori ævo ſuam fecerunt, pro *ad, juxta, versùs, ſecundùm*, eam uſurpantes. V.Macrum in *Hierolexico* & Car. du Freſne *Gloſſar.*

Catabolenſes, in *rubr. Cod. Theodoſ. de Piſtor. & Catabol. l.14. tit.4. & eod. tit. leg.9.* Budæo in *Adnotat. poſterior.* ſunt qui panes exercitui præſtiterunt, ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν, id eſt, *ſolvere*, præſtare. Et certè καταβολὴ, in Gloſſis Græco-Lat ἡ ἀπόδοσις eſt. *ſolutio, præſtatio*: unde *catabolum*, pro eodem. in *Geſtis* Dagoberti R *cap 18.* & in *Ch.* ipſa Dagoberti vel potiùs Chlodovæi III. apud Mabillonium *Actorum Ordinis S.Bened. Tom.IV. pag.618.622.* At aliud ſuadet locus Caſſiodori *Var. Epiſtol. lib.3. ad Feſtum V. I. Patric. Atque ideo magnitudini tuæ præſenti admonitione declaramus, ut marmora, quæ de domo Pinciana conſtat eſſe depoſita, ad Ravennatem urbem, per* Catabolenſes *veſtrâ ordinatione dirigantur.* Nempe *Catabulenſes* legendum, quà voce intelliguntur, qui oneraria & *Catabularia* jumenta ductabant. Horum Corpus ſive Collegium in Urbe conſtitutum erat. ex libertinis hominibus, quod ideo in *Cod. Theod.* jungitur Corpori & Collegio Piſtorum, quòd *Catabolenſes* molenda frumenta animalibus farinaſque comportarent, ut cenſet Cujacius *Obſervat. lib.16. cap.5.* Confirmat id idem Caſſiodorus *lib.4. Epiſt. 47. Et ideo 50. ſolidorum mulctam non jam veredarius, ſed* Catabulenſis *incurrat, quiſquis ultra centum libras parhippum crediderit onerandum.* A voce *Catabulum*, quæ & ipſa ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν, i. *comportare*, originem habet. Papias, *Catabulum, clauſura animalium, ubi deſuper aliquid jacitur.* Addit Baronius *ad 16. Januar. animalium*, non quidem ſylveſtrium, *ſed jumentorum. quæ publicæ utilitati, ad vehenda onera, inſervirent*, V. Car. du Freſne in voce *Catabulum.*

Catabolici, apud Tertullianum *de Anima*, Fulgentium *de Contin. Virgil.* & Zenonem Veronenſem, Fileſaco *Selector lib. 1.* Mathematici ſunt, quaſi Καταβουλικοὶ, à *conſulendo*, ſic dicti: Salmaſio Spiritus, qui per arreptitios & energumenos futura prædicentes, eos dejicere, adfligere, proſternere, quod Græcis καταβάλλειν eſt, conſuevere. Tres enim Deorum vel Dæmonum ſpecies ſatis diſertè his verbis facit recenſetque Fulgentius, *Nec illa, quæ Dardanus in Dynameris, aut Battiades in Paredris, aut Campeſter in* Catabolicis *Infernalibuſque cecinerunt*: viz. *Dynameros*, *Paredros*, de quibus V. ſuo loco & *Catabolicos*, quos eoſdem cum Infernalibus videtur facere Fulgentius, vel Campeſter potiùs, qui de his librum compoſuerat. Hi itaque vel ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν, quòd dejicerent proſternerentque, quos Numine ſuo implebant; vel ἀπὸ τῆς καταβολῆς, h. e. *acceſſione & afflatione cum impetu*; quòd derepente irruerent & vates ſuos corriperent, ſpirituque implerent fatidico, nomen invenere. Καταβολὴ enim ἐπίπνοιαν Θεοῦ καὶ κάθοδον ſeu κατοχὴν dæmonis ſignificat, teſte Polluce *libro 1, cap. 18.* Similiter καταβολὴ πυρετοῦ, *acceſſio febris* eſt, apud Medicorum filios. V.Salmaſium *Notis ad Spartianum in Hadriano Cæſ.*

Catacauſmos Iliacus, h. e. Trojæ incendium, titulus Carminis, quod Nero; item Lucanus, compoſuere. Idem *ibid.* Simile quid de Hadriano conjicit Caſaubonus, qui, ubi Spartianus habet, ſcripſiſſe eum *Catacrianos libros obſcuriſſimos*, pro *Catacrianos* legi vult, *Catacaumos*, ſeu *Catacauſmos*, & multifariam exponi poſſe hunc titulum: Vel, quòd Orbis terrarum incendium, quod Phaëthontis temeritate accidit, eo opere deſcripſiſſet, vel quòd Heracliti & aliorum Philoſophorum ſententiam, de futurâ conflagratione, quâ totum hoc periturum pronuntiabant, iſtis libris tractaſſet, contendit. Certè utrumque horum duorum argumentorum, ſive incendii Poëtici, ſive Heracliteæ ἐκπυρώσεως, cujus meminit Marcus Imp. *lib.3.* intextis Lycophroneo more fabulis antiquis, obſcuritatis fuit capaciſſimum. V. Caſaubonum *Not. ad loc.* Aliter tamen

tamen Salmaſius *ad eund.* judicat, uti videbimus infrà, in voce *Catacriani.*

Catacecaumene, adde: Meminit ejus Ptolomæus quoque inter Inſulas Arabici ſinus, *Κατακεκαυμένη*, *Μαλίχα*, *Ἀδαία*. Latinis *Exuſta*; propter ardorem namque deſerta eſt & inhabitata. Salmaſius *ad Solinum pag.*1240.

Cataclista Veſtis, apud Tertullianum *de Pallio cap.*3. *Quanquam & pavo pluma veſtis, & quidem de cataclistis*: Græcè *κατάκλειστος*, pretioſa eſt. Ita enim Græci vocant, quidquid ſervari diligenter & clauſum teneri meretur. Sic puellas Virgines, quas tenellis aſſervandas diligentiùs uvis Poëta quidam ſcribit, Callimachus *κατακλείστους* vocat; his verſibus,

Παῖδες αἱ κατάκλειστοι,
Ἅς φασιν οἱ τεκόντες
Εὐναίους ὀαρισμοὺς
Ἔχθειν ἴσον ὀλέθρῳ.
Virgines occluſæ,
Quas dicunt parentes
Conjugales ſermones
Averſari debere, tanquam exitium.

Imò & *κατάκλειστοι*, hinc meretrices quædam dictæ, quæ cariùs ſe venditarent, nec paterent omnibus: *devia ſcorta*, Horatio. *Κατάκλειστα εἶχον τὰ βιβλία*, apud Strabonem, de Apellicontis hæredibus, qui libros Ariſtotelis ſub clave habebant, nec in publicum exire ſinebant. Atque inde, ut dictum, *κατάκλειστον*, de re pretioſa, quæ non pro derelicto haberi, ſed ſtudioſè conſervari ac tuto loco concludi digna eſt. Unde *Cataclista veſtis*, veſtis ſyntheſina & in arca recondi ſolita, Apulejo *lib.*11. *Eas amœnus lectiſſimæ juventutis, veſte niveá &* cataclistà *prænitens, ſequebatur chorus.* Ubi de veſte ſermo eſt, feſtivis tantùm diebus & ſolennitatibus promendâ ac ſumendâ; cujuſmodi rariores veſtes non habebantur quotidie, ſed in arcis ſervabantur. Eodem ſenſu aurum *κατάκλειστον* vocat Sextus Empiricus *lib.* 1. & *catacliſta vaſa*, apud Fortunatum; i. pretioſa: apud Eund. *catacliſta fila*, cara ac pretioſa ſunt:

Quæ manus artificis cataclistica *fila rotavit*, &c.

Sunt tamen, qui apud Tertullianum, non *Cataclista*, ſed *Cataclita* legant, uti pluribus exequitur Salmaſius, *ad loc.* & libri omnes ſcripti editique præ ſe ferunt, V. infrà. Quin tamen *Cataclista* retineri poſſit, cùm nihil facilius ſit, quàm unicam literam revocari, quæ fortè culpâ Librarii deeſt, vix dubium eſt; quam in ſententiam non ipſe ſolùm Salmaſius aliique, ſed & Carolus du Freſne, concedit. Cui tamen veſtes *Cataclistæ*, non ſunt eæ, quæ in arca ſervari ſolent, ut cum Salmaſio Cerda ſentit; nec quæ undique clauſæ ſunt, ut Suſanneus habet in *Collectan.* & Beroaldus *ad Appul.* *Sed*, quibus lapilli ac uniones intexi ſolent, qui quodammodo in opere includuntur (V. infrà in voce *Cluſor.*) atque ſic *κατακλειστόν*: eædem proin cum iis, quæ Phrygio opere adornantur, quæque Latinis ſequioris ævi *Cataclyzæ* dictæ reperiuntur. V. infrà in voce *Cataclyza.*

Cataclita, apud Tertullianum *l.c.* ita enim omnes libri ſcripti ac editi conſtantes præ ſe ferunt, *Quanquam & pavo pluma veſtis. & quidem de cataclitis*: Græcè *κατάκλιτα*, *accubita* ſunt; tori nempe, quibus ad menſam accumbebatur. Nam *κατακλίνεσθαι*, eſt *ad menſam accumbere*, & *κατάκλισις*, *accubitio*: inde *κατάκλιτον*, *accubitum* vel *ſtibadium*. Veſtis igitur de *Cataclitis*, ſic Afro fuerit veſtis cataclitorum: quibus cataclita nim. ſternebantur, h. e. accubita, vel tricliniares lecti. Et quidem *de cataclitis veſtis* non malè pavo tribuitur, quia veſtes hujuſmodi tricliniares aut accubitales pictæ ut plurimum & auro purpuraque inſignes erant. Babylonicorum inprimis periſtromatum in ſternendis accubitis olim uſus, quæ auro & purpurâ picta fuiſſe, aliiſque coloribus intexta, nemo neſcit. Hinc & Publius Syrus pavonem, qui duobus præcipuè coloribus, aureo & purpureo, ſuperbit, Babylonico amictum facit, h. e. *veſte de cataclitis*:

Tuo palato oculoſus pavo naſcitur
Plumato amictus aureo Babylonico, &c.

Salmaſius *ad loc.* qui tamen non multum repugnat, quin de *Catacliſtis* legatur, uti vidimus. Certè, *qui attentè verba Tertulliani expenderis, per cataclita materiam potiùs veſtis expreſſiſſe deprehendes*, inquit du Freſne, V. eum in *Gloſſario.*

Cataclyza, apud Gregorium Turon. *de Gloriæ Confeſſ. lib.*2. *cap.*63. *Veruntamen calicem non imminuit, quia* cataclyza *in ipſo fuerant ſolidata*: Cerdæ ſunt fundus vaſis; Carolo verò du Freſne, lapilli *ſolidiùs* vaſi inſerti, opere incluſorio & aurifabrili. Cui proin vox corrupta videtur pro *Cataclista*, Gr. *κατάκλειστα*; quemadmodum iti dem recentiores Latini ipſum opus *cataclyzoma* vocarunt. *Artem* autem *Cataclyzomatis*, eandem fuiſſe quæ Aurifabrorum, qui operibus ſuis lapillos & gemmas innectere ſeu *includere*, quod *κατακλείειν* Græcis eſt (unde *Cluſores* & *Incluſores*, & *Incluſorium opus*) conſuevere, docet Arnobius Jun. *in Conſt. cum Serapione lib.*1. *Unum diadema video, ſed in ipſo diademate*, cataclyzomatis arte *gemmæ conſtitutæ.* Quod verò in ſolida materia faciebant Aurifabri, id fecere in veſtibus Phrygiones, quibus gemmas pariter & lapillos intexuere ac incluſere: Hinc, uti *Catacliza* de vaſis, Gregorius & de diademate Arnobius dixere; ita Fortunatus in *Vita* S. Martini *lib.* 3. vocem uſurpavit, de veſtibus, cujus verſus ex Codice MS. literis Longobardicis exarato, qui in Bibliotheca Monaſterii S. Germani Paril. aſſervatur, hunc in modum exhibet du Freſne:

Vidiſti thalamum Sponſi ſuper omnia pulchri,
Compoſitum gemmis, auroque oſtroque decorum:
Quanto zona die lapidum radiabat honore,
Cyclades aut quales cataclycis *effora vaſis,*
Quæ palla ex humeris mixto chryſo Phara beryllis,
Quod ve monile decus collo radiabat in illo?

Ubi *Cataclyca vaſa*, idem exponit pannos gemmis unionibuſque exornatos. V. iterum Fortunatum *lib.*4. ubi in veſtibus pretioſis deſcribendis occupatus eſt, & *cataclyzica fila* memorat. Idem *permixtis radiantia velamina gemmis* iſtiuſmodi veſtes vocat *lib.* 2. quemadmodum *confertas gemmis veſtes*, Vopiſcus *in Aureliano*: *craſſiore auro ſmaragditisque ſuperinſutas*, Dudo *de Moribus Normannorum lib.* 3. *pag.* 153. laudatus præfato Carolo du Freſne in *Gloſſario.*

Catacombo, Gujanæ Inſ. cujus incolæ circumciſione utuntur, Tob. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gentil. cap.*14. §. 1.

Catacriani Libri, apud Spartianum in *Hadriano Cæſ.* *Famæ celebris tam cupidus fuit, ut libros vitæ ſuæ ſcriptos à ſe libertis ſuis literatis dederit, jubens, ut eos ſuis nominibus publicarent: nam Phlegontis libri Adriani eſſe dicuntur*, Catacrianos *libros obſcuriſſimos, Antimachum imitando ſcripſit*: quinam fuerint, in obſcuro eſt. Regiæ membranæ *Catacaymos* habent, Puteani codices *Catacaimos*, unde Caſaubonus facit *Catacaumos*, uti vidimus ſuprà. Scaliger *Catachrianos*, insertâ aſpiratione, legi vult, intelligique libros *τῶν κατὰ χρείαν λεγομένων*: in Rhetorum enim Scholis docebantur tirones alia *κατὰ χρείαν*, alia *κατὰ γνώμην*, dicere. Et exercuiſſe ſe Hadrianum in illa Rhetorum Schola ac *Μελέτας* ſcripſiſſe, Photius in *Biblioth.* docet. Lilius Giraldus quatuor alias emendationes diverſas, quà ſuas, quà aliorum, in medium profert; quarum tamen ejuſmodi nulla eſt, in qua meritò judicia doctorum acquieſcant. Salmaſius in vetuſtiſſimis Spartiani excerptis reperit, *catacannas*: quam eandem lectionem in vett. libris Turnebus ſibi notatam, teſtatur. Quo modo dici poſſet, olim *τὰ κατὰ Καννας* ſcripſiſſe Hadrianum & hunc operis illius obſcuriſſimi titulum fuiſſe. Sic ergo legendum *loco* Spartiani *cis* eſſet: *τῶν κατὰ Καννας*, *libros obſcuriſſimos Antimachum imitando ſcripſit.* Ubi *τὰ κατὰ Καννας*, eſſent *res ad Cannas geſtæ*: ut memorabilem illam Cannenſem cladem verſibus deſcripſerit Hadrianus, exemplo Antimachi, qui Bellum Thebanum compoſuit, &c. V. Salmaſium *ad loc.*

Catacumbæ, adde: In his habitaſſe Urbanum Epiſc. Rom. tradunt, *Acta* S. Cæciliæ: ut & Evariſtum, *Vita* S. Fauſtini & Jovitæ Mart. *num* 19. V. Adonem in *Chron. A.C.* 364. Ordericum Vitalem *pag.*355. 357. &c. Atque hinc *Catacumba*, pro quovis cœmeterio, uti videre eſt apud Joann. Diaconum *in Epiſcop. Neapolitanis, in S. Fortunato.* Vocis etymon quod attinet, videtur compoſita ex præpoſ. *κατὰ*, quam ſuam feciſſe Latinos recentiores ſuprà oſtendimus & voce *cumba.* Cùm enim ejuſmodi polyandria & cœmeteria publica in cryptis & locis reconditis extiterint, quos iſtius ætatis Scriptores *Cumbas* vocabant, videtur locus hic *Catacumbas*, h. e. *Ad Cumbas*, *ad cryptas* vel *ad valles* appellatus eſſe. Et ſanè Martyrum ſepulchra Romæ vel haud procul ab Urbe, in cryptis & locis depreſſioribus, extitiſſe, auctor eſt Hieronymus in *Ezech. cap.*14. ubi cœmeteria Romana à ſe viſa deſcribens, *Dum eſſem*, inquit, *Romæ puer & à liberalibus ſtudiis erudirer, ſolebam cum cæteris — diebus Dominicis ſepulchra Apoſtolorum & Martyrum circumire crebroque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defoſſæ, ex utraque parte ingredientium, per parietes habent corpora ſepultorum & ita obſcura ſunt omnia, ut propemodum illud Propheticum compleatur, Deſcendant in infernum viventes.* Adde Prudentium *in Paſſione S. Hippolyti Mart.* & in *Deſcript. Cœmeterii Cyriacæ in agro Verano*, *Romam* item *Subterran. lib.*3. *cap.*12. & infrà in voce *Cumba.*

Catæa, adde: Oneſicrito *Ἀφροδισιὰς*, quòd eſſet Veneri ſacra. Sed & Mercurius ibidem colebatur. Perſidis initium ab ea Inſula ſtatuit ex Nearcho Arrianus, ut & Plinius, uſque ad flumen Oroatin, quo Perſidis ora maritima finiebatur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1181.

Catægis, apud Senecam *Natural. Quæſtion lib.*5. *Atabulus Apuliam infeſtat. Calabriam Japyx, Athenas Sciron, Pamphyliam* Catægis, *Galliam Circius*; inter ſpeciales localeſque ventos recenſetur. Sed mendoſam hanc vocem eſſe, ut quæ *procellam* vel *turbinem* Græcis notet, obſervat Salmaſius *ad Solinum pag* 1257.

Cataglypha, Græcè *Κατάγλυφα*, dicuntur vaſa, quæ depreſſis ſulcis & imaginum cavatis lacunis ſculpta ſunt: quibus oppoſita *ἀνάγλυφα*, id eſt, *eminentibus ſigillis expreſſa*, de quibus ſuprà. V. eundem *Ibid. pag* 1045.

Catagrapha, vox itidem Græca origine, terminus picturæ eſt. Plinius *lib.*35. *cap.*8. *Cimon Cleonæus Catagrapha invenit, hoc eſt, obliquas imagines & variè formare vultus, reſpicientes ſuſpicienteſque & deſpicientes.* Sic linum *κατάγραφον*, Catullo *in paſſere*, variè depictum: Athenæo *lib.*2. *τῶν βοτρυδὸν καλχηδόνων, ὁ μὲν ἄρρην κατάγραφος*, &c. V. Hadr. Turnebum *Adverſarior. lib.*25 *cap.*22. Sed & Horologia *καταγραφικὰ* Græci dicunt Cleomedes, *καταγεγράφθαι τοίνυν τὰ ὡρολόγια ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸν τεχνικόν.* Et paulo pòſt, *ἐπὰν ἐν μέσῳ ἦ τῷ ὡρολογίῳ δυνάμενον καταγραφικὰ ἐν τῷ μεταστάσει αὐτοῦ.*

ἀυτῷ, Vitruvius *lib.9. cap.8.* de Horologio, *Cùm hoc ita deſcriptum ſit & explicatum, ſive per hibernas lineas, ſive per æſtivas.* Et Cenſorinus, de Horologio Siculo, quod Romæ primùm in Foro ſtatutum eſt: *Quod quum ad clima Siciliæ deſcriptum ad horas Romanas non conveniret, L. Philippus Cenſor aliud juxta conſtituit.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.650.*

Catagusa, inter opera Praxitelis, apud Plinium *lib.34. cap.8. Fecit ex ære pulcherrima opera: Proſerpinæ raptum: item* Catagusam *& Ebrietatem, & Liberum Patrem*, &c. Græcè ἡ κατάγουσα, eſt *quæ penſa nendo deducit*; unde κάταγμα, vel *quæ carminibus Lunam devocat.* Sed prior interpretatio potior; unde *Catagusam* exponunt Lachesin, unam ex tribus Parcis, quæ, quod colo Clotho advolvit, net, torquet, demittit. Alii tamen καταγουσαν τὴν ὁδὸν εἰς ἅδου, *ducentem ad inferos viam*, per quam Pluto raptâ Proſerpinâ reverſus eſt, intelligunt; quam Pauſanias *in Corinthiacis*, juxta Lernam & Chemarum fluv. eſſe tradit. Vel magis ipſam Proſerpinam, quæ ſecto capillo moribundis eos εἰς τὸν ἅδου κατάγει, *ad orcum deducit.* Sane Praxitelis imago, mulieris fuit cum colo & fuſo nentis, ſive Parca fuerit, ſive alia quævis. Vett. enim κατάγειν ἔρια & κατάγειν κρόκην, pro *nere, filum deducere*, paſſim dixerunt. Ut adeò audiendi non ſint, qui vel *Pergusam*, qui lacus erat amœniſſimus Ætnæ monti propinquus, ad cujus ripam rapta Proſerpina, Ovid. *Metamorph. lib.5.* vel κατάχυσιν i. *effuſam caliginem*, vel κατάκλυσιν, i. *depreſſam voraginem*, hic legunt. Jac. Dalechampius *Not. ad l.*

Cataja, adde: Martinio hoc regnum nihil aliud eſt, quàm Sinarum pars Borealis, ſeu 6. provinciæ, ab Auſtrali us novem fluvio *Kiang* ſeparatæ, quas veluti Venetus *Mangin* vocavit, ita iſtas *Catayum*: easque hodienum Tartaris atque Turcis ita vocari idem perhibet. Quam ſententiam Golius confirmat ſcripto Noſirodini Perſæ, qui dum recenſet *Cathæorum* 12. horas & 24. partes, in quas annum Tropicum ab his dividi tradit, omnino cum Sinenſium partitione congruere animadverſus eſt, Additam. *ad Atl. Sinicum.* Georgio Hornio hodierni Sinenſes primitus Seres, dein *Cathæorum* nomine Perſis, inde Saracenis innotuere. Primus in Europam eorum notitiam M. Paulus Venetus intulit, eumque ſequutus Joh. Mandevill Anglus qui Catainorum eruditionem & ſubtilitatem in omnibus artibus immanè quantum extollit, *Itiner. cap.72.* & *cap.82.* ubi ad Imperatoris, quem Magnum Canem vocat, pedes complures ſedere ait ſapientiſſimos Philoſophos, eruditos in Aſtronomia, Geometria & aliis artibus, quorum quiſque Aſtrolabium ante ſe habeat. Poſt quæ tempora iterum *Catajæ* notitiam Occidens amiſit; donec navigationes Luſitanorum in Indiam vaſtiſſimum illud Sinenſe Imperium denuo aperuerunt. Primi autem omnium Jeſuitæ obſervarunt, nullam extra Sinenſem murum reperiri *Catajam*, ac qui nobis Sinæ, eos Perſis *Catajos* vocari, V. Hornium *Hiſt. Philoſ. lib.6. cap.7.* Notat tamen Auctor libri. cui tit. *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. ac Civ.* nomen *Cathæorum* etiam ipſis Alexandri M. rerum geſtarum Scriptoribus, non fuiſſe ignotum. Hunc enim in horum ditiones protuliſſe arma literis prodiderunt; quos eoſdem cum Sophitis regni apud Curtium *lib.10.* incolis fuiſſe docet Strabo *lib.15.* cui Regis nomen Sophites, Regni Καθαῖα *Cathayum* fuit. Optimis illud legibus fuiſſe adornatum, tradunt Curtius *lib. citato* & Diod. Siculus *lib.17.* Typographiam diu ante Europæos habuiſſe, Sinici Annales, V. *Seres, Sinæ* & *Typographia.* Hornio cultiſſima eſt totius Tartariæ regio & ſedes magni Tartarorum Imperatoris, *Karaithai* propriè dicta. Idem non aliam hanc eſſe regionem addit, quàm Chinenſis Regni Septentrionalem partem, & *Cambalu* non aliam urbem, quàm *Paquinum*, V. eum *Orb. Imp. & Polit.*

Catallum, in *LL.* Eduardi Confeſſ. *cap 35.* alibique paſſim, *Chattel* in *LL.* vernaculis Willhelmi Nothi *cap.4.* idem eſt quod *Capitale*, bona omnia, quæ ex pecudibus ſunt: unde invaleſcente poſtmodum uſu, bona omnia mobilia, cujuſcunque tandem generis, hac voce venire cœperunt. Practicis porro Anglis, omne bonum eſt ſeu mobile ſeu immobile, quod nec liberum tenementum, nec feudum eſt, Covvello, Raſtallo, Eduardo Coko, laudatis Carolo du Freſne in *Gloſſar.* Non tamen in univerſum omne bonum immobile, ſed ea ſolùm, quæ ad certum annorum terminum poſſeſſa tenentur. Et quidem jus olim in Anglia obtinuit, ut, mortuo marito, tam prole, quàm uxore ſuperſtite, tum tertiâ *Catallorum* parte, tum fundi optimo jure poſſeſſi; ſeu, in quem liberi ex ea ſuſcepti jure ſuccedere poſſent, donaretur uxor; etiam *Catallorum* dimidiâ parte, ubi nulla proles ſuperſtes. Ita enim Henr. de Bractona & Fleta, *Hæreditas*, (rerum ſc. mobilium) *dividatur in tres partes, quarum una pars relinquatur pueris, ſi pueros habuerit defunctus; ſecunda uxori, ſi ſuperſtes fuerit & de tertia parte habeat teſtator liberam diſponendi facultatem. Si autem liberos non habeat, tunc medietas defuncto & alia medietas uxori reſervetur.* Atque paulo pòſt: *Et ea, quæ dicta ſunt, locum habent & tenent, niſi ſit conſuetudo, quæ ſe habeat in contrarium, ſicut in civitatibus, burgis & villis*; aliquibus ſc. ubi pars alia, ſed certa interim, ad uxorem attineret, etiam & ſubinde (ut in Jure item Cæſareo, *C. l. unic. tit. unde Vir & ux.*) totum. Hinc *omnibus Catallis dotare*, formula apud eoſdem ſolennis, h. e. dotale ejuſmodi jus uxori in omnibus non tam conſtituere, quàm declarare; ut inde tum alimenta, ſi ea, contra quàm poſcit conjugale fœdus, negaverit vir, durante matrimonio jure poſſet exigere, atque inſuper *Dotis Catallorum*, quæ mortis tempore remanerent, nomine partem, ſive tertiam, ſive aliam (*rationabilem* vocitant) ſive, ut ſubinde pro more loci, univerſa ſuperſtes poſſet actione petere, & alimenta per dies à morte viri 40. ex ejuſdem bonis capere, quæ pars juris eſt, quam *Quarentenam* vocitant Quin verò interdum certa numinorum ſumma ad oſtium Eccleſiæ in dotem aſſignabatur, quam ab eo, qui in bona mobilia Viro ſucceſſit, uxor ſuperſtes ritè petebat. Sed diu eſt, quòd ambæ hæ dotandi formulæ in hac gente in deſuetudinem abiere. Seldenus *Uxor Ebr. lib.2. cap.27.* In *Charta* Philippi Marchionis Namure. *A.C.* 1212. apud Miræum in *Diplom. Belg. lib.1. cap.17. Catallum* Melius, Anglis *Heriotum*, Gall. *Droit de meilleur catel*, in *Conſuet.* Hannon. *cap.83.* eſt. quod poſt mortem tenentis domino præſtatur. Cui debito potiſſimùm erant obnoxii homines, quos *Manus mortuas* vocabant, de quibus ſic *Chronicon* Belgic. *A C* 1123. *In eo verò conſiſtebat jus* (Mortuæ manus) *ut quandocunque aliquis paterfamilias — moreretur, in ſignum ſervitutis præteritæ optimum pignus vel jocale, quod in ipſius domo reperiri contigerit, à dominis exigeretur: ſin autem nihil eſſet, ut tum defuncti dextera manus abſciſſa dominis offerretur.* Quod juris etiam ſibi olim vindicaſſe Eccleſias, ex Synodo Sodorenſi docemur. Unde Rhenanus *Rerum Germanic. lib.2. pag.87. Erant inſuper Eccleſiaſtici ſervi, quos ipſe Rex — Monaſterio donaſſet. Hinc videmus Abbates noſtrates adhuc talia mancipia poſſidere, ex liberalitate Principum Francorum. Hinc iſtæ penſitationes originem habent, quibus multos ſcimus obnoxios, ut patrefamilias mortuo præſtantiſſimum jumentum è ſtabulo Procurator Abbatis abducat, vel veſtium pretioſiſſimam auferat.* V. Kilianum in *Hoofd-ſtuel* laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.* ut & infrà paſſim.

Catalochiſmus, Græcè Καταλοχισμὸς, liber dictus eſt τῆς γενικῆς γραφῆς, h. e. *in quo deſcripta erant ſingularum familiarum & omnium inde deſcendentium nomina.* Apud Eſdram *lib.1. cap.4.* καὶ τούτων ζητηθείσης τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλοχισμῷ, καὶ μὴ εὑρεθείσης, ἐχωρίσθησαν τοῦ ἱερατεύειν. Vulgatus ita vertit, *Horum quæſita eſt generis ſcriptura in pædatura, & non eſt inventa.* Ubi καταλοχισμὸν reddit *pædaturam*, an voce ἀπὸ τῶν παίδων confictâ, ut καταλοχισμὸς eſt ἀπὸ τῶν λοχειῶν ſeu λοχισμῶν, h. e. *à generationibus*; an καταλοχισμὸν ſic accepit, quaſi καταβισμὸν aut καταχωρισμὸν, & *pedaturam* vocat laterculum, in quo generationes deſcriptæ. *Pedaturam* enim Latini vocant quodlibet ſpatium, in quo aliquid poni locarive poſſit. Certè apud Romanos, qui pater factus eſſet, natum ſibi puerum cum nomine apud Acta profiteri cogebatur, cujus & nomen tabulis publicis inſerebatur. Juvenalis,

— — Libris Actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri.

Quæ publica liberorum ἀπογραφὴ, ſolita apud Ærarii Præfectum fieri, Græcè καταλοχισμὸς, quaſi *puerperiorum & liberorum cenſus* & profeſſio deſcriptioque, non malè diceretur. Sed & καταλοχίζειν, Græcis eſt diſtribuere milites in λόχους ſeu τάγματα, quinquaginta ut plurimum hominibus conſtantia, agud Arrianum *de Expedit. Alexandri lib.7.* Imò λόχος quemlibet etiam numerum vel τάγμα ſignificat. Hinc, cùm homines in Judæa per familias, veluti κατὰ λόχους tributi cenſerentur, καταλοχισμὸς quoque dici potuit cenſus & ἀπογραφὴ familiarum: Laterculus, vel matricula, quâ continebantur deſcripta familiarum omnium Judææ nomina & homines, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag 716. & 717.*

Catalogus Fidelium, Epiſcoporum & præſertim Martyrum, quorum in ſolennibus precibus memoria olim celebrabatur, in Eccleſia, Κανὼν dictus eſt; unde *canonizati* primitus illi appellati occurrunt, quorum memoria publico Eccleſiæ conſenſu celebrabatur: cujus conſuetudinis aliqua veſtigia in Græcæ & Latinæ liturgiæ Canone adhuc retinentur. Olim autem id omnino fuiſſe moris, ex vett. quorundam Theologorum ſcriptis liquidò conſtat; & ex recentioribus Scriptoribus Nicephorus præſertim fusè exequitur *lib. 14. capp.26. & 27.* ubi contentionem illam, de Chryſoſtomi nomine in Myſticas tabulas referendo, enarrat. Sed & *Catalogus* eorum, qui in Eccleſiis in quocunque munere ſerviebant, *Canon*, item *Canon ſacer*, dictus eſt: unde ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, Nicen. Syn. *can.14.* & οἱ τοῦ κανόνος, in Chalcedon. Syn. *can.2.* Ideo autem pro *Catalogo* ponitur Canon, quòd catalogus certa norma ſeu regula eſſet iis dignoſcendis, qui in illo recenſebantur, V. ſuprà in voce *Canon. Catalogus ſacer*, luæc Clericorum matricula dicitur, *Can. quoniam 18. quæſt.3.*

Catamana, adde: prope Germaniciam, aliis Κατάβανα. Salmaſius ubi ſuprà *pag.488.*

Catamidiari, in Amphitheatro & dimitti, Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuæ auctoritatis eſſent, juſſit Hadrianus Cæſ. apud Æl. Spartianum: ubi *catamidiari* Caſaubono eſt, Gr. καταμηνυθῆναι. Notiſſimus enim mos Vett. ſontes & pœnis addictos, per Fora, Theatra & Amphitheatra, inter ſpectantium riſus & magna rerum verborumque ludibria, ad exemplum traduci; Quo fine, ut major eſſet cachinnatio, nonnunquam aſino imponebantur, vel jo-culariter onerati producebantur. Tractus à Græcis, in quorum urbibus nonnullis Decoctores in Forum inducti & ſe[illegible], cophinum capiti impoſitum habere cogebantur, quod κόφινον vocabant, Nic. Damaſcenus *de Ritibus Gentium.* Salmaſius tamen,

Digitized by Google

cum vett. editionibus omnibus. & in his principe Mediolanenſi, *catomidiari* legit, quod V. infrà.

Catanance, Græcè *κατανάγκη*, apud Plinium *lib.27. cap.8.* herba eſt Magica, quibus ad amatoria olim utebantur. Ita enim is, *Catanancen Theſſalam herbam, qualis ſit, à nobis deſcribi ſupervacuum eſt, cùm ſit uſus ejus ad amatoria tantùm. Illud non abs re eſt dixiſſe, ad tegendas Magicas vanitates, electam ad hunc uſum conjecturâ, quoniam areſcens contraheret ſe ad ſpeciem unguium milvi exanimati.* Ubi *Theſſalam herbam* vocat, quòd mulieres Theſſalæ eâ uti ad amorum veneficia ſolerent. Quod *de unguibus* addit, eò pertinet, quòd, qui eâ utebantur, amatas mulieres rapere etiam invitas & veluti contractis unguibus retinere dicerentur. Sed & in genere philtra & amatoria *ἀνάγκαι* & *καταναγκαι* dicebantur inde, quòd amandi *neceſſitatem* facerent. Unde & *cemos* herba, quæ ſequitur, apud Plinium, ab incapiſtrandis ac ligandis animis nomen invenit, *κημὸς* enim Græcis *capiſtrum* eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1085. & infrà in voce *Leontopodium*, quod & ipſum, utpote amatoriis *ἀνάγκαις* utile quoque habitum, *Catanancen* nonnulli vocarunt.

Cataneus, nomen dignitatis, in Italia olim frequens; cujus incrementum ad Fridericum Ænobarbum refert Joann. Villaneus, & Ghirardaccius *Hiſtor. Bonon. Part. I. lib.4. ad A.C.* 1196. Origo autem ad ſeculum IX. rejicitur, quo ſede vacante Stephani *Pontificis Romani, potentiores oppida & caſtella in urbis terris poſſidentes (Capitaneos appellabant) Pontificem ex factione ſua creare conſtituerant*, Blondus *Dec.2. lib.3.* Imperatorum enim partes ſequebantur. Idem *Dec. ead. lib.5. Primarii urbis, quos nunc Barones, tunc Capitaneos appellabant, Imperatori obſequentes omnia conſilia Pontificis evertebant.* Nempe ex *Capitaneus*, primò *Catipanus*, poſtmodum *Catanus* ſeu *Cataneus*, originem traxit, Longobardis inprimis iſtiuſmodi contractionem amantibus. Hinc Joffredus *de libell. par.5. rub. de Vaſſ. In Tuſcia verò, ait, & Lombardia appellabantur* Catanei, *quaſi Capitanei.* V. etiam Scipion. Ammiratum *de Nobilit. Florent.* Cùm verò titulus primò apud Gibellinos ſolùm in uſu eſſet, poſtmodum etiam ad Guelfos, translatus eſt. Car. Macer, *Hi nimirum, qui factionis Gibellinæ erant & ab Imperatore in feudum caſtella & terras poſſidebant, ideò prædictis ſpecioſis titulis decorabantur. Guelfi verò, qui Romanæ Eccleſiæ fautores erant, titulos Baroncelli & Domicelli aſſumebant: quamvis proceſſu temporis* Catanei *titulus etiam inter Eccleſiaſticos exerceretur, in Hierolexico.* V. quoque hic in vocibus *Capitaneus* & *Catipanus.*

Cataonia, adde: Ad Taurum montem, ubi Euphrates ejus objectu in Meridiem retorquetur. Stephanus, *Κατаονία μοῖρα ἰσχάτη τοῦ Ταύρου.* Fuit una ex decem Cappadociæ Præfecturis, poſtquam illa in decem *Στρατηγίας* diviſa eſt. At Vett. *Cataoniam* à Cappadocia ſeparabant, *καὶ ἐν διαιρέσει τὴν ἰθνῶν μετὰ τὴν Καππαδοκίαν ἐτίθεσαν τὴν Καταονίαν, εἶτα τὸν Εὐφράτην καὶ τὰ πέραν ἔθνη, ὥστε καὶ τὴν Μελιτηνὴν ὑπὸ τῇ Καταονίᾳ τάττειν*, Strabo *lib.*11. E quibus verbis patet, etiam aliquot regiones trans Euphratem, ſub Cataonia fuiſſe cenſitas, Acilisenen nempe: præter quam & Sophenen eidem tribuit. Qua de re V. eundem Salmaſium *d.l. pag* 627.

Catapactayme, feſtum Peruanorum, Menſe Decembri, illis *Rayme*, qui anni eorum princeps eſt, celebrari ſolitum, quo ſacra tribus Solis ſtatuis, *Apointi, Churiunti & Intiaquacqui* nominatis, h.e. *Soli Patri, Soli Filio & Soli Fratri*, facere conſuevere. Joann. Hugo Linſchotanus *Hiſtor. Ind. Occid.*

Catapanus, V. infrà *Catipanus*,

Cataphracta, apud Tertullianum *de Pallio, cap.4. triumphalem cataphractam amolitus*: Gr. *καταφράκτης*; lorica ferrea eſt *φολιδωτὴ* aut *λεπιδωτὴ*, ex ferreis ſquamis ſuccuſa, ut patet ex mox ſeqq. *Pectus ſquamarum ſignaculis diſculptum.* Hinc *Cataphractarii* milites, ſæpiùs memorati *Hiſtoriæ Aug.* Scriptoribus, quod nomen certo cuidam Equitum generi, qui toti *cataphractis* muniti erant, hæſit. Licèt enim *cataphractas* ſinguli haberent milites, & galeas, non tamen *cataphractarii* aut *galearii* ſunt dicti. Nec uſquam legere eſt *cataphractarios* pedites, niſi priſco Romanorum ævo, apud Livium. Certum quidem genus militum hoc nomine inſignitum fuiſſe, videtur ſuadere locus Trebellii *in Claudio, Huic ex regione Dardania dabis milites ducentos, ex* cataphractariis *centum, ex Equitibus C. & ſexaginta*: ubi *Cataphractarii* ab Equitibus ſeparantur. Sed ne ſic tamen *Cataphractarii pedites* fingendi. Saltem hoc ſequitur, Equitum quoſdam *non Cataphractarios*, alios *Cataphractarios* fuiſſe. Unde *in Vita* Alexandri Severi, apud Lampridium, refert Imperator, ſe bello Perſico, *centum & viginti millia equitum fudiſſe &* cataphractarios *decem millia interemiſſe.* Sed & *cataphractarii milites*, apud Vopiſcum in *Aureliano*, Equites ſunt: namque *Militum* nomine Equites quandoque venire, diſcimus ex *Ænigmate* Symphoſii, cujus lemma *Miles podager*, apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum*,

Bellipotens olim ſævis metuendus in armis
Sex pedes habui, quos nunquam nemo negavit,
Nunc mihi vix duo ſunt, inopem me copia fecit,&c.

Quod verò de peditibus diximus, certum eſt, omnes ab omni tempore Romanos milites *cataphractis* vel loricis fuiſſe munitos, uſque ad tempora Gratiani Imper. ſub quo, intercidente militari diſciplina, *cataphractas* & galeas illi depoſuere, uti videre eſt apud Vegetium. Servius *ad Virgilium Æn. lib.*11. *verſu* 771.

Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.

Catafractum, ait, *eum* (Chloreum viz. de quo ibi ſermo) *fuiſſe ſignificat. Catafracti autem equites dicuntur, qui & ipſi ferro muniti ſunt & equos ſimiliter munitos habent, de quibus Salluſtius: Equis paria operimenta erant, quæ linteo, ferreis laminis in modum plumæ, adnexuerant. Pluma eſt in armatura, ubi lamina in laminam ſe indit. Nunc autem pro linteo pellem poſuit & æneas ſquamas æneas laminas intelligimus.* V. quoque Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium pag.*1385.

Catapirater plumbus, apud Lucilium,

An Catapirateris *eodem deferet uncum*
Plumbi pauxillum raudus, linique metaxam?

Græcè *καταπειρατὴς* & *καταπειρατηρία μόλυβδος*, eſt quo maris altitudo à nautis tentatur. *Molybdum* Græcâ voce Statius appellat, *lib.3. Sylv.2. verſu.*30.

Sint quibus exploret rupes gravitate molybdus.

Ubi vett. Codices habent *Molucus*, pro *Molubdus*. Barthius *Molorthus* legit, à rectâ demiſſo artificiali illo *plumbo*. Quòd enim quidam nomen viri aut hominis hac voce denotari ibi volunt, non parùm hallucinantur: Officia namque nautarum Muſis Poëta injungit, inter quæ metiri maris profunditatem *molybdo*. Alias *βολὶς* idem. Heſychius, *καταπειρατηρίας, τὰ τοῦ βάθους πειράζοντα, ἢ ἡ λεγομένη βολίς.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1013. & Caſparum Barthium *ad Statium d.l.*

Cataplus Lalagea, apud Marcellum Empiricum, in *Carm.*

Quodque ab Idumæis vectum Seplaſia vendunt,
Et quidquid confert Medicis Lalagea cataplus:

Lege, *Lagæa cataplu*. Cataplum enim Alexandrinum hic intelligit, h.e. navigationem ſeu claſſem, quæ Medicis ſpecies fere omnes, quæ Medicinæ conferrent, afferebat; *Lagæa* ſub. *urbs*, h.e. Alexandria. Eundem Cataplum *Niliacum* vocat Martialis *lib.*12. *Epigramm.*74.

Cùm tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus,
Accipe de Circo pocula Flaminio.

Quem eleganter his verbis proponit Seneca *Epiſt.*77. *Hodie nobis Alexandrinæ naves apparuerunt, quæ præmitti ſolent & nuntiare ſecuturæ claſſis adventum: tabellarias vocant. Gratus illarum Campaniæ aſpectus eſt. Omnis in pilis Puteolorum turba conſiſtit, & ex ipſo genere velorum Alexandrinas, quamvis in magna turba, naves intelligit. Solis enim licet ſupparum intendere, quod in alto omnes habent naves. Nulla enim res æquè adjuvat curſum — Cùm intravere Capreas & promontorium, ex quo*

Alta procelloſo ſpeculatur vertice Pallas,

cæteræ velo jubentur eſſe contentæ. ſupparum Alexandrinarum inſigne eſt. In hoc omnium diſcurſu properantium ad littus,&c. V. Lipſium *Commentar. ad h. l.* ut & *ad Tacitum Annal. lib.*15. De eodem ſic Statius *Lib.3. Sylv.*1.

—— —— *celſa ratis* —— ——
Nec quærenda diu: modò nam trans æquora terris
Prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum.
Prima ſalutavit Capreas, & margine dextro
Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Minervæ,&c.

Frumentum enim præcipuè afferebat hic *στόλος Ἀλεξανδρινὸς*, *claſſis*, quo Romam paſtam eſſe, multis docuit *ad Claudianum* Barthius. V. quoque Thom. Dempſterum *Collectan. Antiqq. lib.7. cap.*38. De cœteris verò mercibus Ægypti, Iſaac. Caſaubonus agit *ad Suetonium Auguſt. cap.*98. & dicemus aliquid infrà, in voce *Rhopopolæ*. V. quoque hic paſſim, ubi de *Alexandrina Claſſe, Frumentariis navibus*,&c.

Catapulta, *ἀπὸ τῆς πέλτης*, i. *arcu*, ſeu *jaculo*: quamvis hæc vox clypeum quoque lunatum denotet, idem nonnullis cum baliſta. V. *ibi.* Plinius verò diſtinguit, qui *Cretas catapultam, Syros Phœnicas baliſtam & fundam inveniſſe*, ait, *lib.7. cap.*56. At Ælianus inventam in Sicilia *catapultam* ſcribit, à Dionyſio Tyr. ideoque eâ inde allatâ dixiſſe Græcum quendam, *ὄλωλεν ἀρετὴ*, *Periit virtus*. Certè Siculos machinalis ſcientiæ peritiſſimos fuiſſe, oſtendit Archimedes. V. Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.29. cap.*28.

Cataractæ ſeu *Catarractæ*, Græcè *Καταῤῥάκται*, aves Diomedeæ, apud Plinium *lib.*10. *cap.*44. *Nec Diomedeas prætereo aves: Juba cataractas vocat & eis eſſe dentes oculoſque igneo colore, cætera candidas tradens.* Sed non proprium hoc ullius avis, verùm omnium prædatricium, nomen eſt, quæ ex alto ſe proruunt, atque impetibili lapſu in ſubjectam prædam deſcendunt, terræque affligunt. Hinc aquilam ſic vocavit Sophocles *in Laocoonte* & Harpyias, *in Phineo*, apud Heſychium Lycophron *κίρκος καταῤῥάκτης* ſimiliter vocat,

Τὸν δ' αὖ τίθαιβον αὐθόμαιμον ὄψεται
Κίρκος καταῤῥάκτης ——

Ab eadem notione & *καταῤῥάκτης* Nilus, ab impetu deſcenſus, ubi inter præcipitia potiùs ruit, quàm manat; & *καταῤῥάκτης* Marſyas fluv. ex arce Celænarum ruens, apud Herodotum: & *Cataractæ*, portæ ferratæ genus, ſic appellatæ, quòd cum impetu decideret, apud Livium & Vegetium,&c. *Καταῤῥάκται* tamen avis ſpecies marinæ ſic propriè dictæ, apud Ariſtotelem *in Admir.* Ὁ δὲ *καταῤῥάκτης*

ἐπὶ θάλασσαν· ὅταν δὲ κρύψῃ ἑαυτὸν εἰς τὸ βάθος, μένει χρόνον ὅσον πλέθρον διέλθῃ ἄν. Sed minorem accipitre eam volucrem facit, quod Diomedearum avium inſtar non eſt, quæ ſpecie & magnitudine ſunt, quâ erodii. Salmaſius *ad Solinum paſſim, inprimis pag.*92. Origo vocis à Græco *καταῤῥάσσειν*, quod eſt, *ex alto præcipitare & cum impetu ruere*, Idem *Ibid. pag.*419.&c. Hinc *Cataracta* S. Petri, in *Epiſtola Encyclica* Vigilii Epiſc. Rom ad Eccleſiam univ. *Poſito indiculo ſuper altare &* cataractâ *B. Petri, & ſuper Crucem, quæ de ligno paſſionis Domini habet incluſum*,&c. & in *Epiſt.* Legatorum Pontif. ad Juſtinum Imp. *Tom.II.Epiſtol. Roman. Pontif.* de Juſtiniano nondum Imperatore, qui Apoſtolorum reliquias, ut & Laurentii, ab Hormiſda Epiſc. popoſcerat: *Sanctuaria beatorum Apoſtolorum, ſecundùm morem, ei largiri præcipite, & ſi fieri poteſt, ad ſecundam* cataractam *ipſa ſanctuaria deponere, veſtrum eſt deliberare*: non eſt (ut quidam volunt) *Catena S Petri*, de qua ſuo loco; ſed cancellus ferreus, in modum *Cataractæ* compactus, quo ſepulchrum Petri muniebatur. Duplex autem ea *cataracta* erat, *prima*, quæ exteriùs, & *ſecunda*, quæ interiùs ſepulchrum ambibat. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Catarractes, fluv. Pamphyliæ, apud Ptolomæum, *Παμφυλίας παραλίας, Ἀττάλεια. Καταῤῥάκτου ποταμοῦ ἐκβολαί, Μάγυδος, Κέστρου ποταμοῦ ἐκβολαί*· ad quem Pergam & Aſpendum, unde Pamphyliæ *παράπλουν* auſpicantur Antiqui, idem ponit: quem tamen falli, utpote Aſpendo ad Eurymedontem ſitâ, docet Salmaſius *ad Solinum pag.*780. Ratio nominis ſuprà indigitata.

Catarrhactes, corr. *Catarractes*, & V. hic ſuprà.

Catarzene, regio Aſiæ, juxta Moſchos montes, de qua V. eundem *Ibid. pag.*621.

Cataſcomon, inter opera Lucani, memoratur in *Vita* hujus, *Extant ejus & alii libri complures. Ut Iliacon, Saturnalia*, Cataſcomon, *Sylvarum X. Tragœdia Medea imperfecta Salticæ Fabulæ*,&c. Quid autem fuerit, non planè comminiſci licet; putat tamen Barthius ad Priami ſupplicationem pertinere, Hectoris nimirum Lytra, quæ cecinîſſe Lucanum Papinius *lib.*2. *Sylv. ult.* docet.

Ac primum, teneris adhuc in annis,
Laudes Hectora. Theſſalosque currus,
Et ſupplex Priami potentis aurum.

Hoc enim cùm primum fuerit Lucani carminum, idem aliquando Barthius ſuſpicatus eſt, *Καταστόμιον* fuiſſe inſcriptum, cùm Metaphorico uſu *Κατάστομα*, pro *κατὰ τὴν ἀρχήν*, in uſu fuiſſe, doceat Heſychius. V. cum *Animadverſion. ad Statium Tom.*3. *pag.*469.

Cataſphærum Folium, Græcè *κατάσφαιρον*, in *l.*16. *D. de Public. & Vectigal. Species pertinentes ad vectigal, puta cinnamomum, piper longum, piper album, folium* cataſphærum, *folium Barbaricum, coſtum*, uti legi vult Salmaſius: idem quod *σφαιροειδὲς* eſt, & intelligitur de Malabathri folio, quod Græci in pilulas convolutum afferri ex India, ſcribunt. Auctor *Peripli*, de hoc folio, *Ἐμπλέκοντες τὰ φύλλα καὶ σφαιροειδῆ ποιοῦντες*, *Duplicantes folia & globoſa efficientes*,&c. Unde *σφαῖραι μαλαβάθρου* paſſim apud Græcos antiquiores; de quibus V. ſuprà in voce *Betre* & infrà ubi de *Malabathro*: Plura autem hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1072.

Cataſta, pegma ligneum, quo venales olim exponebantur ſervi, à *καθιστάναι* vel, ut Raderus exponit, machina lignea longaque, ſervis venalitiis injecta, unde ipſi ſervi *Cataſti* dicti. Ejus meminit Martialis *lib.*6 *Epigr.*29.

Non de plebe domus, nec avaræ verna cataſtæ.&c.

Ubi quoniam magnus erat ſervorum ſtrepitus, Idem *lib.* 9. *Epigr.* 29. ait,

Heu quæ lingua ſilet, non illam mille cataſtæ
Vincebant.

Maximè verò & propriè ſignificabat, ut Jac. Pamelius *Notis ad Epiſtol. S. Cypriani Martyris* 33. docet, locum eminentiorem, quem vulgò *Palcum* Itali dicunt, in quo vel de reis, vel de Chriſtianis Martyribus ſumebatur ſupplicium. Unde Prudentius Poëta, *in Romani Martyris hymno*, iſta habet,

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de caſta̧ta *celſior.*

Nonnunquam etiam, per tralationem ipſamet torquendi inſtrumenta indigitaſſe, patet ex Eodem *Periſteph. hymno* 2. ubi de Laurentio,

Poſtquam vapor diutius
Decoxit exuſtum latus,
Ultro è cataſta (crate ferrea) *Judicem,*
Compellat affatu brevi,&c.

V. Gallonium, *de Martyr. Cruc.* Matth. Raderum *ad Martialem.* Lud. de la Cerda *Adverſarior. cap.* 71. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium lib.*2. *Sylv.*1. *verſu* 72.&c.

Catatumbas, apud Gregorium M. *lib.* 3. *Epiſt.*30. quaſi *Ad tumbas*, ex præpoſitione Græcorum *κατὰ*, quæ *ad, verſus, juxta*, ſignificat, à Latinis ævi ejus adoptatâ, ut diximus ſuprà, & voce *tumbas*, h.e. ſepulchra, locus fuit extra Romam, aliàs *Catacumbæ* vocatus: unde quidam illum ſic dictum cenſent, quaſi locum mortuorum *tumbis* ſeu ſepulchris deſtinatum, ſeu quòd in eo Martyrum ac Chriſtianorum, qui ſub Impp. paganorum tyrannide mortem oppetierant, *tumbæ* paſſim eſſent inventæ. Sed cùm aliquot Codd. MSS. cæterique Scriptores conſtanter *Catacumbas* habeant paſſim, non ſine ratione verbis Gregorii membrum ſubeſſe retur du Freſne, quem V. in voce *Catacumbæ*.

Catechetes, Gr. *Κατηχητὴς*, in Eccleſia CP. dignitas erat Eccleſiaſtica, cujus munus *κατηχίζειν τὸν λαὸν καὶ πάντας ἐπιστρέφειν ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν*, *Catechizare populum & omnes tranſeuntes ab Heterodoxis ad fidem veram.* V. Catalogum *Officiorum Eccleſiæ C. P.* & Theophanem *pag.*397. ubi Miſcella & Anaſtaſius *Inſtitutor* vocem reddunt. À verbo *κατηχέω*, *vivâ voce inſtruo*; quòd olim nefas eſſet, myſteria literis committere, voce tantùm tradenda: de quo in Sacris ſilentio alibi fuſiùs, inprimis infrà in voce *Myſteria*, item *Norunt Fideles.*

Catechizari & Catechumeni fieri, pueri recèns etiam nati dicebantur ſequioribus ſeculis, qui, antequam offerrentur ad Baptiſmum, ut veteris diſciplinæ vel umbra ſervaretur, à Patrinis in ſpeciem *catechizabantur*, qui iis nomen imponebant & *Catechumenos* factos offerebant ad Baptiſmum, tanquam eorum fidei Sponſores. Unde Flodoardus in *Chron. A. C.* 945. Ludovico II. *apud Rodomum degente, Gerberga Regina filium peperit, qui Carolus ad* catechiſandum *vocatus eſt*, i. *in baptiſmo*, vel *catechiſmo. Catechizari* autem *ante fores Eccleſiæ*, ante Baptiſmum, jubentur *infantes*, in Concil. Caſſilienſi *A. C.*1172. *cap.*2. apud Silv. Giraldum *de Expugn. Hiberniæ lib.*I. *cap.*34. idque *per octo dies ante Paſcha, & per totidem ante Pentecoſten*, in Concilio Redingenſi *A. C.* 1279. *can* 4. & Nemauſenſi Syn. *A. C.* 1284. *c. de Baptiſmo.* Reliqua ſuggerit *Summula* Raymundi, *de Bapt.* apud du Freſne.

Dum catechizas puerum, tunc tres tibi ſumas
Perſonas & non plures, quia ſufficiunt hæ:
His injunge fidem puerum debere docere,
Atque Pater noſter,&c.

Catechumena, ſeu *Catechumenia*, porticus olim ſuperiores Ædium ſacrarum dicebantur, quòd ibi ſtationes eſſent *Catechumenorum*, vel locus, ubi inſtrui ſolebant, uti quidem viſum eſt Baronio, *ad A. C.* 56. *num.*38. Wolphio & Meurſio: vel, quòd in iis mulieres ſacras liturgias auditu perciperent, uti magis placet Carolo du Freſne *in Gloſſar* & in *Deſcript Sanctæ Sophiæ cap.* 38. Occurrit vox, apud Anaſtaſium in *Collectan* Gregorium II. *Epiſt.*2. *ad Leonem Iſaur.* Euſtochium in *Vita* S. Pelagiæ meretricis *cap.*8. Alios *Κατηχούμενα* & *Κατηχούμενεῖα* Græci iſtiuſmodi porticus vocant paſſim: *Διστέγου τοῦ κατηχουμένου* meminit Criſpinus in *Vita* S. Parthenii Epiſc. Lampſac. *cap.*2. *num.* 4 quod *ὁ δίστεγος κατηχούμενος*, ſeu *porticum Eccleſiæ ſuperiorem*, interpretatur du Freſne, &c. Aliquando tamen per *Catechumenum* denotari domum Catechumenis deſtinatam, in qua Catechiſtæ eos, in rebus fidei inſtruere ſoliti, ubi quoque Clerici diſciplinæ impatientes à Patr. CP includi conſueverint, reperias apud Dominic. Macrum, qui addit, hodieque Romæ duas eſſe hujuſmodi manſiones, viris unam, fœminis alteram, paratas, in *Hierolexico.*

Catechumeni, Iſidoro ſunt, *qui primùm de Gentilitate veniunt, habentes voluntatem credendi in Chriſtum*, *de Eccleſ. Offic. lib.*2. *cap.*20. Græcè *Κατηχούμενοι*, quod idem reddit *Auditores* ſeu *Inſtructi*; à Verbo *κατηχεῖν*, *auribus inſonare*, erudire, docere, præſertim elementa prima, V. Lucam *cap.*1. *verſu* 4. Act. Apoſtol. *cap.*18. *verſ.*25. Galat. *cap.*6. *verſu* 6. & Hebræ. *cap.*5. *verſu* 12. Fides enim ex *auditu* eſt, Rom. *cap.*10. *verſu* 17.&c. Atque hæc generalis vocis notio eſt. Anguſtiùs & ſtrictiùs eadem accipitur, de certis eorum gradibus, qui ad gratiam Baptiſmatis olim aſpirabant, quos in triplici differentia fuiſſe Canones Patreſque declarant. Quamvis enim omnes, qui ad Baptiſmum ritè ſuſcipiendum primis Chriſtianiſmi elementis imbuebantur, communi nomine *Catechumenorum* comprehenderentur, pro majori tamen minorive in doctrina fidei ac virtute profectus in tres Ordines ac Claſſes tribuebantur, *Audientium* nempe, *Genuflectentium* ſeu *Orantium* & *Competentium*, de quibus paſſim Patres & hic ſuis locis. Car. du Freſne in *Gloſſ.* Quartum genus ſeu ordinem, & quidem ante tres iſtos locandum, *privatæ* ſc. *inſtitutionis* addit, primamque initiationem per manus impoſitionem factam, docet Tob. Pfannerus, qui de his omnibus accuratè agit, in *libr. de Ritibus Eccleſ. antiq cap.*2. *adhuc inedito.* V. quoque ſuprà, ubi de *Audientibus.* His itaque Baptiſmatis Candidatis prima Fidei elementa, non ſcripto, ſed voce, tradebantur, quemadmodum priſcis Theologis mos erat, etiam apud Ægyptios olim ac Druidas: nec ad ſacra ſpectanda adhuc introducebantur, verùm myſteriis vivâ hactenus voce ſolùm percipiendis occupabantur; interimque inſtituebantur *deſiderare* tota cupiditate Sacramentorum participationem, quæ erat ipſa epoptia; cùm ſic *κατηχεῖσθαι*, *initiari myſteriis* dicerentur. Docebantur autem primùm *Catechumeni* ea Apoſtolorum placita, quorum primum eſt, *Credo in Deum Patrem*,&c. Dein jurabant magno jurejurando in nomen CHRISTI, qui *ἐξορκισμὸς* vocatur *Cap.*2. *de conſecr. diſt.*4. Dimittebantur autem, cùm ad Euchariſtiam celebrandam ſeſe accingeret Sacrorum Adminiſter, Diacono ter exclamante, *Ite Catechumeni, miſſa eſt*: idque apud Latinos, imitatione Græcorum, qui *abeundi* verbo utebantur, V. infrà in voce *Miſſa.* Uti autem gradus *Catechumenorum* erant, ſic & per gradus abire jubebantur, ultimoque recedebant Competentes, utpote jam Baptiſmo proximi, & mox *Illuminandi*, uti vocantur in *Liturgia* Clementis.

Tempus *Catechumenatus* certum fuiſſe non videtur. Nam Lapſi quidem, h. e. qui graviore aliquo peccato admiſſo, commune jus Fidelium amiſerant, ſed poſtea pœnitentiâ ducti in priorem locum reſtitui optabant, quinquennio toto detinebantur, priuſquam ad epoptejam denuo admitterentur: at *Catechumenis* tempora contractiora præſtituta erant, in quibus tamen, priuſquam ad panem cum Fidelibus frangendum pervenirent, ſtadium conſuetę exercitationis illis fuit decurrendum. In *Epiſt.* Clementis, tempus trimeſtre iis antiquitus definitum eſſe dicitur: quod poſtea ad 40. dierum ſpatium redactum fuiſſe, legitur apud Hieronymum *Epiſt. ad Pammach.* Ad plures tamen annos deſiderium Catechumenorum prorogatum nonnunquam, paſſim docetur. Judæos ad fidem converſos per octimeſtre ſpatium inter *Catechumenos* fuiſſe detentos, habetur *can. Judæi de conſecrat. diſt.* 4. &c. V. Macrum utrumque in *Hierolexico*, inprimis verò Joh. Caſp. Suicerum *Theſaur. Eccleſ.* in hac voce, & hic in vocibus *Catechizari, Deſiderata*, &c.

Cateja, apud Virgilium *Æneid. lib.* 7.

Teutonico ritu ſoliti vibrare catejas:

Servio idem teli genus cum aclide fuit. Erant autem *aclides* clavæ ſeu haſtæ, quæ loro vel amento religatæ magnâ vi jaciebantur & redibant ad eum, qui jecerat. clavisque ferreis aut acuminibus erant munitæ, ut ſine pernicie non redirent, quemcunque tetigiſſent: Rectè proin *jacula brevia* dicta Nonio. Iſidorus *lib.* 18. *cap.* 7. *Cateja genus eſt Gallici teli, ex materia quàm maximè lenta, quæ jactu quidem non longè propter gravitatem evolat, ſed, quò pervenit, vi nimiâ perfringit. Quòd ſi ab Artifice mittatur, rurſum redit ad eum, qui miſit.* Ubi quòd *Gallicum telum* fuiſſe ait, docet, propriam Teutonibus Gallisque *catejam* fuiſſe, junctus Virgilio, de quo ſuprà. Quod proin Papias & ex eo Joann. de Janua *Perſarum eſſe ſagittam barbulatam, quâ uſus fuerit Hercules.* ſcribunt, unde id hauſerint, non conſtat. *Catejas* non ſemel Gallis ſuis adſcribit Abbo *de Bello Pariſ. lib.* 1.

Inde ſuper cernens lapides conſpexit acerbos,
Ac diras ut apes denſè tranare catejas.

Eod. libr.

Pila dabat, rupesque ſimul celeresque catejas.

Lib. 2.

—— —— *Clypeum geſtansque catejam.*

Ubi tamen *Catejæ* vocabulo tralatitiè uſus videtur: Ipſe certè in *Gloſſis dardum* vertit, i. *ſagittam*, V. Salmaſium *ad Trebellium Poll. in Claudio*, & Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Catella, apud Horatium *lib.* 1. *Epiſt.* 17.

—— —— *meretricis acumina, ſæpe* catellam,
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis ——

Et Livium *lib.* 39. *cap.* 31. *Quintius alter Prætor ſuos equites* catellis *ac fibulis ornavit*: vocem fere pro *catenula* interpretantur. Sed Lævinus Torrentius in priore loco, ad catellam aliquam, quæ in deliciis fuerit, referre mavult. Quin & Livii locum non de catenulis intelligit, quibus Romani milites ad ornatum nullis utebantur: ſed ornamentis militaribus. ad effigiem canini capitis effectis, quibus chlamydum fibulæ innecti ſolitæ; cujuſmodi in gladiorum capulis & caligarum faſtigiis ſub genibus apponi conſueviſſe in vetuſtis monumentis cernimus, &c. V. de *Catellis*, qui in delitiis habiti, plura hic infrà, ut & in voce *Melitæi.*

Catelli, in tricliniaribus apud Veteres deliciis fuiſſe leguntur. apud Matthæum, ubi de muliere Chananæa *cap.* 15. *verſu* 27. & indicant ſcalpturæ antiquorum marmorum. apud F Urſinum *Appendic. ad Ciaccon. de Triclin.* Et quia nobiles Matronæ inprimis catulis delectabantur, veluti Melitæis, inde factum, ut legamus in antiqua inſcriptione officium hoc peculiare:

OSSA.
AURELIÆ LIV. AUG.
SER. A. CUR. CATELLÆ. &c.

modeſtè ſanè, & non, ut illa, apud Lucianum *de Merc. cond.* quæ Philoſophum *catellæ* curatorem habuit, V. Pignorium *Comm. de Servis.* Sed & *Catelli*, Latinis quoque dicti ſunt piſces, qui Græcis γαλεοὶ, item σκύλλοι. Ariſtoteles *Hiſtor. Animal. lib.* 6. *cap.* 10. Τὰ μὲν σκυλλία καὶ αἱ βατίδες; ubi σκυλλία Latinè *catelli* ſunt. Optimæ Gloſſæ *cap. de Piſcibus*, γαλεοὶ, *catelli*, γαλεὸς, *catellus*, &c. Hinc σκύλλον Syracuſiis, ſeu κύνα πίονα, *canem pinguem*, dictum eſſe è galeorum genere alopeciam, quem Acipenſem Romanorum eſſe cenſuit, ait Archeſtratus, apud Athenæum *lib.* 7.

Ἐν δὲ Ῥόδῳ γαλεὸν τὸν ἀλώπεκα, κἂν ἀποθνήσκειν
Μέλλῃς, ἂν μή σοι πωλεῖν θέλῃ, ἅρπασον αὐτὸν,
Ὃν καλέουσι Συρακόσιοι κύνα πίονα, &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 316. & hic in vocibus *Acipenſer* & *Galeus.*

Catena, cognomen Pauli cujuſdam, apud Ammianum *lib.* 14. & 15. ſic dicti: quòd *eſſet in complicandis negotiis artifex dirus*, ſeu *in complicandis calumniarum nexibus indiſſolubilis.*

Catena Patrum, nomen libri, in quo perpetuæ Expoſitiones, ex variis Patribus contextæ & ordine diſpoſitæ. *in Pſalmos, Prophetas & Evangelia*, continentur. Eadem enim prorſus ratione, interpretationem operis alicujus perpetuam, ex variis compilatam Auctoribus, *Catenam* nuncupavere Recentiores, quâ *Cyclum* Veteres. Sic Catena ſeu Cyclus totius Mythologiæ Græcorum, vulgò *Cyclus Epicus*, non unicum Poëma, ſed catenata quædam ſeries erat, ex plurimis conſtans Poëmatis, quibus univerſus Hiſtoriæ fabularis contextus, ab Orbis conditu, ad Ulyſſis reditum, ordine perpetuo deſcriptus continebatur, uti infrà videbimus. Salmaſius *ad Solinum pag* 859.

Catenæ, ad manus tantùm, ſicut *Compedes* ad pedes pertinent. Claudianus *de Raptu Proſerpinæ lib.* 3. *verſu* 109. ubi de ipſa Proſerpina, matri per ſomnum apparente,

—— —— —— *Sic fata trementes*
Tendere conatur palmas, vis improba ferri
Impedit, & motæ ſomnum excuſſere catenæ.

Et Plinius *lib.* 7. *Epiſt.* 27. *Mox apparebat idolon: Senex macie & ſqualore confectus, promiſſâ barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus* catenas *gerebat, quatiebatque.* Earum uſum antiquiſſimum Statius indigitat *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 460.

—— —— —— *ego corpus, ego ignes,*
Me pietas, me duxit amor, depoſcere ſævis
Supplicia & dextras juvat inſertare catenis.

Ubi Antigone loquitur, quæ Polynicen ſepultum ibat: Niſi ex ſuis temporibus Poetam antiqua ſonare dicas. Sanè in ipſa antiquiſſima hiſtoria raptæ Proſerpinæ, *catenas* agnoſcit Claudianus, verſibus allatis. Quia verò vincti *catenis* homines excruciabantur ac puniebantur, hinc *catenæ* ipſos cruciatus denotant, apud eundem Statium *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 25.

Stant Furiæ circum, variæque ex ordine Mortes,
Sævaque multiſonas exercet Pœna catenas.

V. qui de Romanorum inſigni hac in re crudelitate multa adnotavit, Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Tom* 3. *pag.* 793. & 1498.

Catenatorum ordo, apud Waddingum A.C. 1274.

Caterva, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 2 *verſu* 577.

—— —— *quorum ut ſubitis exterrita fatis*
Agmina, turbatam vidit laxare catervam:

denſius agmen. exponitur in *Gloſſ. MS.* Quam vocem Latinam multis Græcis interpretatur Philoxenus: *Caterva*, πολυπλήθεια. Συνδρομὴ, Ὅμιλος, Πλῆθος, Συστροφὴ (ἐπὶ ὄχλου) Στράτευμα, Σύνταγμα. Collectitium vulgus. Hinc idem *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 352.

—— —— —— *Huc ſaxa ſudesque*
Armaque mæſta virûm, atque infectos cædibus enſes
Subvectans trepidæ. quin & ſqualentia texta
Thoracum, & vultu galeas intrare ſoluto
Non pudet audaces rubuit mirata catervas
Pallas, &c.

Ad quæ loca V. Caſp. Barthium *Animadverſion. Tom.* 2. *pag.* 553. & *Tom.* 3. *pag.* 182.

Cathari, adde: Hæretici olim Novatiani, *quòd ſe mundiores aliis prædicarent*, ſic dicti ſunt, Proſper Aquit. in *Chron.* Iſidorus *Origin. lib.* 8. *cap* 5. & Ebrardus *c. Vald.* Nomine poſtmodum ad Valdenſes, ab eorum adverſariis, tranſlato: quos in *Albanenſes, Concorezenſes* & *Bagnolenſes*, iidem diviſerunt, ut videre eſt apud Reinerum *c. Valdenſ. cap.* 6. & Bonacurſum *de Vita Hæretic. initio.* Eoſdem cum *Chazaris* facit Gretſerus *Prolegom. ad Script. c. Sectam Valdenſ. cap.* 2. putatque Germanicam eſſe vocem, ex iis quæ habet Ecbertus Schonaugienſis in *Sermonib. adv. Cathar. Hos Germania noſtra* Catharos, *Flandria* Piphles, *Gallia* Texerant, *ab uſu texendi appellans.* Sed Godefridus Henſchenius *ad Vitam S. Galdini Cardin.* mavult illos ſic appellatos eſſe, propter nocturnas coitiones, à voce Germ. *Caters*, id eſt, *feles*, &c. V. du Freſne *Gloſſar.* De illis ſic Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* 14. *cap.* 2. *num.* 2. *Manichæorum ſecta in tres partes diſtinguebatur, viz. in Cathariſtas & Mattarios & ſpecialiter Manichæos — Ab his Cathariſtis deſcenderunt Manichæi illi, quos in Germania Catharos dictos eſſe ſuo ſeculo ſcripſit Eckbertus Mon. Schonaugienſis, A.C.* 1160. Dicti autem *Cathariſtæ* illi, q. *mundatores*, vel *purgatores*, à turpiſſimo quodam illorum ſcelere, quod commemorat Auguſtinus *Hær.* 46. quorum turpitudinem ac ſecretas ſpurcitias *Catharos* ſui temporis ſequutos eſſe, refert idem Eckbertus. V. inprimis de his prolixè diſſerentem Jac. Uſſerium Archiep. Armachanum *de Chriſtianarum Eccleſ. ſucceſſione & ſtatu cap.* 8. §. 16. *& ſeqq.* ut & *can. ult.* Concilii Lateran III. celebrati A.C. 1170.

Catharina Auſtriaca, filia Philippi I. Hiſp. R. filii Maximiliani I. Imp. poſt Parentis nata obitum, ex Johanna Caſtellana, promiſſa fuit Joh. Friderico Saxon. Electori, ſed non data ob religionem: poſtea Joanni III. Portugalliæ Regi nupſit, nepotisque Sebaſtiani adversùs Mauros deſtinatam expeditionem, quoad vixit, retardavit. V. de illa Thuanum *Hiſtor. lib.* 65. Item, filia Ferdinandi I. Imper. primò Franciſci Ducis Mantuani; dein Sigiſmundi Auguſti Poloniæ R. qui priorem ejus ſororem Eliſabetham etiam conjugem habuerat, uxor. Spenerus *Syll. Geneal.*

Cathea, Indiæ regio, trans Hyarotim, inter quem fluvium & Hypanim ſunt Gandaridæ V. Salmaſium *ad Solinum pag* 993.

Cathedra, variis olim tributa. Fœminearum meminit Martialis *libr.* 12. *Epigr.* 38.

Hunc qui fœmineis noctesque dies que cathedris
Incedit tota notus in urbe nimis, &c.

Ubi Schol. *fœmineas*, inquit, *in quibus fœminæ ſedentes, varia & ad*

ſuam

ſtam Remp. pertinentia, miſcebant colloquia. Juvenalis Sat. 6. molles vxaris. Phædrus item *lib.3. fab. 8.*

Habebat quidam filiam turpiſſimam,
Idemque inſigni & pulcrâ facie filium.
His ſpeculum in cathedra *matris ſuppoſitum facit,*&c.

V. quoque Plinium Jun. *lib.3. Epiſt.16.* ubi de Arria, Horatium *lib.1. Ser. ult.* Propertium *lib.4. Eleg.5.* Juvenalem *l.c.*&c. Hinc pueri *Cathedralicii*, id eſt, delicati, teneri, effœminati, mollitie neutiquam cedentes mulieribus, quarum propriè *Cathedra* fuit, Hadr. Turnebus *Adverſar. lib. 30. cap.3. & 30.* De iis Martialis *lib.10. Epigramm.13.*

Cùm Cathedralicios *portet tibi rheda miniſtros,*
Et Libys in longo pulvere ſudet eques.

Ubi in delicatum puerorum comitatum invehitur, de quo Cicero *in Milon.* quoque agit. Alii longè ab his fuerunt *Cathedrarii* ſervi, memorati Sidonio Apollinari *lib.1. Epiſt. 11. Solus Curio meus in transfugarum perfidiam invectus, cùm ad veſperaſceret, per* Cathedrarios *ſervos veſpillonibus tetriores, domum raptus & reportatus eſt.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* de *Cathedris* verò ..., in circuitu Circi poſitis à Tarquinio Priſco, ut ex iis ſpectaret populus, infrà in voce *Subſellia*,&c. In Eccleſia Rom. *Cathedra*, propriè ſedes eſt honeſtior & auguſtior Epiſcoporum in Æde ſacra, cœteris aliorum Presbyterorum ſedilibus excelſior: atque hinc ipſa Sedes, Epiſcopatus, Diœceſis: Guil. Britto *Philipp. lib.5.* de Turonenſi Metropoli,

Quæ cùm ſit Britonum caput & Metropolis, una
Bis ſenas ſub ſe Cathedras *lætatur habere.*

Porro quoque Ædes ſeu Eccleſia Cathedralis, in *Capitulari Aquiſgran. A.C. 789. cap.40.* Hinc *Altarium Cathedræ*, h. e. Præfecturæ Eccleſiaſticæ, Epiſcopatus, apud Sidonium in *Concion.* Et *Cathedrari* dicti Epiſcopi, cùm ad *cathedram* Epiſcopalem promoventur, item *incathedrari*, Græcis ἐνθρονίζεσθαι, quòd cùm conſecrarentur, in Eccleſiæ *cathedra* collocarentur in eaque ſedentes palàm ab aliis Epiſcopis efferrentur, de quo maximè in Galliis more inſignis extat locus, apud Steph. Eddium in *Vita S. Wilfridi* Epiſcopi Eborac. *cap.12.* ubi *auream* illam fuiſſe inter alia refert. Et *Cathedrales*, nudè pro Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, in *Charta* Leopoldi Ducis Auſtriæ *A. C. 1216. in Metropoli Salisburg. Tom. I. pag.38. 395.* Et *Cathedraticum*, penſio, quæ Epiſcopo ab Eccleſiis quotannis exſolvitur, in ſignum ſubjectionis, ſeu *pro honore Cathedræ*, ut eſt in Concilio Braccar. II. *can. 2. pro reſpectu ſedis*, ut eſt in Concil. Ravenn. *A.C. 997. can 2.* quæ ad duorum ſol dorum quantitatem reſtringitur, *ibid.* V. quæ *de Jure Cathedratici* congeſſere Rem. Choppinus *de Sacr. Polit. lib 2. tit. 7.* Nicol. *le Maiſtre de Juribus & Cenſibus Epiſcop lib.2. cap. 3.* Innocentius Cironus *in Paratitul. Decretal lib 5. tit 39.* ut & infrà, in voce *Synodaticum.* Apud Julianum verò Antecessorem *Conſtitut.115. §. 431. Cathedraticum* eſt, quod Juſtiniani *Nov.123. cap 3.* ἐνθρονιστικὸν vocat: nempe certa pecuniæ ſumma, quam Epiſcopi recèns ordinati dabant, partim Epiſcopis, à quibus ordinati erant; partim Clericis & Notariis, qui in ea inauguratione miniſtraverant,&c. V. plura hanc in rem apud du Freſne in *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.*

Cathedra, in vet. *Regeſto A.C. 1346. 14. Julij fiebant* Cathedræ *ponderis aurei 52. marchis auri empta 50. Cathedr. 8. Nov.1346.* Cathedræ, *ut ſuprà, marca empta 48. Cathedr. 7. April. 1347. poſt Paſcha: marca empta 50. Cathedr. auri*, apud Car. du Freſne, nummus aureus eſt Francicus, in quo Rex *cathedræ* inſidens conſpicitur. Sub Philippo IV. certè *Floreni cum Cathedra*, vulgò *Florins d'or à la Chaire*, cuſi leguntur, A. C. 1308. pretii 20. ſol. Turon. in *Edicto* Regis hujus 18. Januar. ann. prædicti apud Eund. in voce *Moneta*; ubi etiam *Denariorum aureorum ad Cathedram*, ut & *Florenorum cum Cathedra*, meminit.

Cathedræ S. Petri Romæ feſtum, inſtitutum à Gregorio XIII. ad inſtantiam Antonii Cardin. Carafæ A.C. 1576. celebrari ſolet d.18. Januar. Franc. Torrigius *de Crypta Vaticana edit. 2. pag. 570.* V. Dominicum Macrum *Hierolex.* in voce *Sella geſtatoria Apoſtolica.*

Cathegeta, ex Græco Καθηγητὴς, *Doctor*, præceptor, apud Theophylactum Bulgarorum Archiepiſc. in *Inſtitut. Reg. Part. 1. cap.2.* Idem qui Βαΐουλος ſeu *Imperatoris Magiſter*, Codinus.

Cathena, Latinis ex Κάθεμα Gr. unde & *Kethem* Hebr. Proverb. *cap.25. verſu 12.* ubi jungitur cum *margarita*, & apud Danielem, ubi cum *ophaz*: monile ſignificat auro & gemmis variatum. Heſychius, Κάθεμα ὁ κατὰ στῆθος ὅρμος: Polluci κάθεμα, ex Antiphane Comico. Nec defuere certè ex Hebræis Magiſtris, qui peregrinam eſſe vocem agnoverunt,&c. Salmaſius *ad Solinum pag. 1084.* V. eundem *pag. 688.* ubi funibus & *cathenis*, quas *Perticas* vocant, hodie rem agrimenſoriam peragi, ait.

Catholica, in Symbolo dicitur Eccleſia, Græcè Καθολικὴ, h. e. *Univerſalis*; Tum quatenus ea univerſam Dei familiam, ſive olim, ſive nunc, in terris peregrinantem, perque omnia Mundi tempora, ac ſpatia, diffuſam uno ambitu comprehendit; tum in ſpecie; quatenus Eccleſiam N. T. pariter in terris militantem denotat. Hæc enim verè univerſalis & una eſt, nulli ampliùs loco aut populo affixa, ut olim; non in familiis Patriarcharum dedicata, non in ſacra Judæorum gente collocata, non alii denique genti elocata, ac velut in ſervitium tradita, verùm toto, quà patet, Orbe jam ſparſa, manet ipſa communis omnium fidelium mater; quos eodem lacte nutritos, eodem ſinu fovet, atque eandem in ſpem educatos, ejuſdem civitatis cives facit, mundumque hunc tandem univerſum commune veluti Templum Dei reddit. Sed & Veteres cuivis Eccleſiæ particulari orthodoxæ, *Catholicæ* elogium tribuerunt, verùm ratione Fidei *Catholicæ*, quam profitebatur; adeoque per tralationem. Hodieque idem nomen ſervat Ædes quædam ſacra Meſſanæ in Sicilia, cujus Protopapas non parùm à Clero Metropolitanæ Eccleſiæ honoratur, & ab illo, die Pentecoſtes, ad eam Ædem deducitur, ubi Græco ritu ſolennes Veſperas celebrat. Quæ honoris demonſtratio Clericis illis Græcis ideò exhibetur, quòd, cùm Sicilia adhuc ſub Græco Imperio eſſet, Eccleſia illa cum Latina unita permanſit, in articulo Catholico, *de proceſſione Spiritus S. à Patre & Filio*, uti legimus apud Macros Fratres in voce *Protopapas.*

Catholicus, dignitas & Magiſtratus, in Africa præſertim. Euſebius *lib.8. cap.23.* Καθολικὸς τῆς Ἀφρικῆς, & *de Vita Conſtantini lib.4.* τὸν τῆς διοικήσεως Καθολικὸν, h. e. *Conſularem & Præfectum Africæ*, ut interpretantur Viri docti. At Cujacius *ad l. 5. Cod. de Jure Fiſci lib 10.* contendit, probatque non uno Βασιλικῶν loco, id nominis ſpectaſſe Fiſci Procuratores, Gallis hodie *Generaux des Finances*, quos θησαυροφύλακας Scriptores Byzantini vocant paſſim: quod clarè evincit Theodorus Hermopolites *ad l. ult. Cod. Si à non compet. Jud.* ὁ Καθολικὸς, ἤγουν ὁ ἐπιτετραμμένος καὶ φροντίζων τῶν δημοσιακῶν πραγμάτων. Cui notioni convenit *Gloſſ.* Gr. Lat. Καθολικὸς *Rationalis.* Quamvis certum ſit Conſularium vel certè Proconſulum munus fuiſſe, tributorum exactioni incumbere, quod Dio diſertè tradit *lib.53.*&c. Inde *Catholiciani*, officiales Catholicorum, *l.9 §.2. Cod. de Bonis proſcript.* ubi cum Cæſarianis junguntur. *Gloſſæ* Baſil. Ῥαιωναλίους, τοὺς μαγιστριανοὺς, τοὺς αὐτοὺς καὶ καθολικιανοὺς καὶ σπικούλους, καθ' Ἕλληνας. Quæ fortè ratio, quòd pro *Spiculatoribus* vocem aliquoties uſurpat Sueno *in Hiſtor. Danica, cap.7.* Sed & *Catholicus* Primas eſt, qui inter Epiſcopos *Primatiæ*, ut vocant, dignitatem obtinet: apud Aſiaticos præſertim aliquot Præſules, Antiochenæ olim ſedi ſubditos & ſuffraganeos, qui, quòd juriſdictionem & diœceſin valde amplam haberent, olim hodieque *Catholicos* ſe, h. e. *Univerſales*, appellare conſueverunt. Et quidem *Perſarmeniorum Catholicus* memoratur Procopio *de Bello Perſ. lib. 2. cap. 25. Armeniorum*, Ottoni Friſingenſi *Chron. lib.7. cap.32. Seleuciæ*, in *Canonibus* Nicæni Arabici à Turriano editi *cap.33.* & *cap.34.* ubi gradus ejus ſupra omnes Epiſcopos Græciæ ſtatuitur: *cap.* item 35. ubi *Prælatus Perſidis* appellatur. Sed hæc dignitas poſtmodum diviſa legitur, binique ex uno *Catholici* Patr. Antiocheno ſubditi creati: quorum alter *Anienſis, Annenſis, Perſidis Primas, Catholicus Ani, Romogyreos Catholicus*,&c. alter *Hieronopolitanus*, item *Bagdatenſis* dictus eſt, *Papa* quoque & *Jacolith*, ſeu *Jacolich*, Paulo Veneto (quæ vox corrupta eſt ex *Catholicus*) de quo utroque agit Guil. Tyrius *lib. 4. cap.9.* Armenicus Catholicus, cujus meminit idem Auctor, cum *Hieronopolitano* idem eſt, V. eum *lib. 15 cap.18.* Publicavit autem *Armeniæ Catholicorum* ſeriem & hiſtoriam ex Græco Scriptore & ex *Codice 696.* Bibliothecæ Reg. Combefiſius in *Hiſtoria Monothelitar.* ex qua liquet primitus χειροτονίαν & ordinationem accepiſſe ab Eccleſia Cæſarienſi; pacto iſtiuſmodi inter Gregorium primum Armenorum Epiſc. cum Leontio Cæſareæ Cappadociæ Archiep. à quo ordinatus fuerat, inito: quod etiam euſque duravit, donec prolapſi in varias hæreſes Armeni ab Eccleſia Cæſarienſi deſciſcerent. *Sis* verò urbem, Armeniæ *Catholici* fuiſſe ſedem ſuo ævo, refert Wildebrandus ab Oldenborg *Itinerar. Terræ Sanctæ*, ubi de Armenis. Titulos honorarios, quos Zachariæ Majoris *Armeniæ Catholico* adſcribit Joannes Archiepiſcopus Nicænus *lib. de Nativ. Domini*, ita habes: Ὦ μακάριε Ζαχαρία, ὁ διάδοχος τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Θαδδαίου θρόνου καὶ σύνθρονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ὁδηγὸς δὲ τοῦ οἴκου Θοργὸμ, καὶ ἐπιστάτης Ἀράρατ ἐγχωρίων, καὶ γνωστικώτατος τῶν φυλῶν τῶν ἀρίστων πολεμιστῶν τῶν Ἀζάτ. *O beate Zacharia, Succeſſor magni Apoſtoli Thaddæi, & Sancti Gregorii ſynthrone, Dux viæ domus, Thorgon & Præſes Ararati incolarum, ſcientiſſime tribuum optimorum bellatorum in Azat.* Porro habuit Æthiopia quoque ſuos *Catholicos*, Alexandrinæ ſedi ſubjectos, non tamen tantæ auctoritatis, quantâ pollebat Seleucienſis, cui jus erat ordinare Archiepiſcopos, ſicut Patriarchæ faciunt, quod Æthiopicis *Catholicis* non licebat, ex *can. 36.* Nicæni Arabici *Canon.* ubi in Conciliis Græciæ ſeptimum locum, poſt Seleuciæ Catholicum, cui datur ſextus, Æthiopico aſſignari conſueviſſe, additur. *Albaniæ Catholicum* memorat Auctor *Narrationis de Rebus Armen.* apud Combefiſium, qui Καθολικὸς Ἰβηρίας dicitur in *Menæis. Catholicus Jacobitarum*, quem illi *Patriarcham* vocant, recenſetur à Zonara *in Heraclio.* V. quæ præter Car. du Freſne in *Gloſſar.* de *Catholicus* congeſſerunt Sirmondus *in Adventoria*, Marca *Diſſertat. de Primatibus capp.26 27.* & Salmaſius *in Euchariſtico cap.3.* De Æde primaria Græcorum quam habent Athenis, *Catholicon* illis dici, ait Jac. Sponius *Itinerar. Græc. Part.2. pag.182.* quæ ibidem videtur loci eſſe, ubi olim Templum Vulcani, *Ibid.*

Cathraps, apud Plinium *cap. 25. lib. 6. A promontorio Carmaniæ junguntur Armozei, quidam interponunt Arbios CCCCXII. toto littore, ibi portus Macedonum, & aræ Alexandri in promontorio. Amnes Sigana. Dein Æchidana & Chatraps*; amnis Aſiæ poſt Siganam ad Orientem pergenti occurrens. Hinc Κάθραπος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, apud Ptolomæum, &c. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 1182.

Cati, quinam Romanis ſint dicti, exponit Plinius *lib. 7. cap. 31. Reliquis animi bonis præſtitere cæteri mortales: ſapientiâ, ob id* Cati, *corculi apud Romanos cognominati: apud Græcos Socrates, oraculo Apollinis Pythii prælatus cunctis.* Ubi ſenſus eſt; Cœteri mortales præſtitere reliquis animi bonis, ut fortitudine, eloquentiâ, memoriâ, patientiâ, aliiſque; at ſapientia apud Romanos, qui *Cati* & *corculi* ob id ſunt cognominati: apud Græcos Socrates, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 51.* Cognomen id Æliorum fuiſſe, adnotat Jac. Dalechampius *ad h. l.*

Catilina, cognomen Avidii Caſſii, qui, poſt Verum, Imperium tenuit. Vulcatius Gallicanus, in *Vita* ejus, *Nec defuere, qui illum* Catilinam *vocarent: quum & ipſe ſe ita gauderet appellari; addens futurum ſe Sergium, ſi dialogiſtam occidiſſet, Antoninum hoc nomine ſignificans.* Nempe propter ſimilem conjurationem, & morum inprimis ſimilitudinem, Caſſius hic non *Catilina* ſolùm audiit lubens; ſed ultro etiam ſe vel Sergium dici velle (*Catilinæ* qui armiger fuit, perditiſſimi heri perditiſſimum mancipium) ajebat, modò Marcum occidiſſet. V. Caſaubonum *ad locum.*

Catillamina, apud Arnobium *lib. 7. Quid tæda? quid næniæ? quid offæ? non vulgi, ſed quibus eſt nomen appellatioque penitæ, ex quibus quod primum eſt, in exiguas arvina eſt miculas* catillaminum *inſecta de more*; cupedia eſt & delitioſa mattea, à verbo *catillare*, i. ligurire, unde *Catillones* dicebantur gulones, à lingendis *catillis*; & *Catillatio*, de his, qui provincias expoliabant. Propriè verò ita vocaſſe videntur farcimina aut botulos minutis carnibus inculcatos, quod avidè à catillonibus expeterentur. Quo ſenſu idem quoque *Catillamenta* poſuit *lib. 2. Ut ſpirulas & botulos facerent, iſicia*, catillamenta *Lucanica, ſuminatam cum his carnem & glaciali conditione tucceta*; ex lectione Salmaſii, cui proin *catillamenta* & *catillamina* fartus ſunt ex carne minutatim & per miculas inſecta, V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum pag* 128.

Catillus, ſuperior pars molæ, apud Paulum IC. *de inſtructo & inſtrum. leg. 18. eſt autem meta inferior pars molæ*, catillus *ſuperior*; uti vulgò habetur: Scaliger verò putat IC. ſcripſiſſe, *Eſt autem meta ſuperior pars molæ* catillus *inferior.* Græci certè ſuperiorem molæ partem ὄνον vocant, inferiorem μύλον. Mœris Atticiſta, Μύλος ἡ τράπεζα τῆς μύλης, ὄνος τὸ ἄνω μύλης. Sic *Catillus* molæ, id eſt, πίναξ, id fuerit quod Græci τράπεζαν μύλης vocant: quod imponitur & ſuperjectum eſt, ὄνος vel ἀλετὼν Græcis, *meta* Latinis, ſuperior nempe molæ lapis. Heſychius, ἀλετῶνες οἱ τοῖς μύλοις ἐπιτιθέμενοι; qui & alibi ὄνος interpretatur ἀνώτερον λίθον τῆς μύλης, *ſuperiorem lapidem molæ.* Tota verò mola *machina* dicebatur, unde *machinarius aſinus*, qui machinam circumagit, &c. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag* 659. & 1210.

Catimeliboeum, Germ. *Catzenelnbogen*, Comit. Germaniæ, in Wetteravia, V. infrà in voce *Catimeliboeum.*

in *Catinis* aurum coquendi ratio, indigitatur Plinio *lib. 33. cap. 4. Quæ è camino jactatur ſpurcitia, in omni metallo vocatur ſcoria. Hæc in auro coquitur iterum & tunditur.* Catini *fiunt ex taſconio, hæc eſt terra alba ſimilis argillæ: neque enim alia flatum ignemque & ardentem materiam tolerat.* Auri enim ramenta in *catinos* coquenda mittebantur ex argilla factos, qui dein in fornace vel camino ponebantur. Κεράμια ἀγγεῖα vocat Agatharchides iſtos catinos: Κἄπειτα, inquiens, ἐπιθέντες ἐπίθημα πηλὸν ἡρμοσμένον, καὶ πανταχόθεν χρίσαντες, ἕψουσιν ἐν καμίνῳ πέντε ἡμέρας. *Et poſtea imponentes operculum bene adaptatum & undique perlinentes, coquunt in camino quinque dies*, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 1079.

Catipanus ſeu *Catapanus*, apud Guil. Apulum *de Geſtis Normannorum lib. 1.*

> *Turnicii tandem rumor pervenit ad aures,*
> *Qui* Catapan *fuerat Græcorum miſſus ab Urbe,*
> *Cui Conſtantinus nomen dedit.*

Infrà,

> *Partibus Auſoniis Gallorum terror habetur,*
> *Ex quo Normannos* Catapan *abſcedere fecit.*

apud Leonem porro Oſtienſem *lib. 2. cap. 68.* Lupum Protoſpatham, Anonymum Barenſem, in *Vita* S. Vitalis Siculi, Ughellum *Ital. ſacr. Tom. IV. paſſim*, idem quod *Capitaneus* eſt, Præſes, Præfectus provinciæ ſeu civitatis; apud Byzantinos inprimis ſeu Græcos, ut infrà videbimus. Hodieque Neapoli *Catapanus* vocatur publicus Miniſter, annonæ, ponderibus menſuriſque præfectus. Præſertim verò ſic dicti ſunt, qui in Italiam ab Impp. Byzantinis mittebantur, provincias ac urbes ſui Imperii ibi adminiſtraturi, unde *Italiæ Catapanorum* frequens mentio, apud Byzantinos atque adeò Italicos medii ævi Scriptores. Leo Oſtienſis *loc. cit. Alius in Apuliam* Catapanus, *nomine Ducliano, ab Imperatore dirigitur.* Sic Romualdus Salernitanus Archiep. *in Chronico MS. A. C.* 1013. *Bugianum quendam, qui Βοϊωάννης Scylitzæ dicitur, à Græcorum Imperatore in Italiam miſſum, cum Catipani dignitate, in Apulia plures urbes condidiſſe, ipſamque regionem Catipaniam* (quæ eadem eſt cum hodierna *Capitanata*) *appellaſſe*, refert. Et quidem, pulſis Italiæ finibus Gotthis, ſub Juſtiniano demum miſſos eſſe *Præfectos* ſeu Στρατηγοὺς, qui provincias & urbes regerent, populoſque in officio continerent, certum eſt: Quos inter primus extitit Belliſarius, qui exactis Gothis Italiam aliquandiu gubernavit. Narſes mox Eunuchus & Patricius, qui in Italiam Longobardos evocavit, aliique: quos excepere poſtmodum *Exarchi* Ravennates. Hos ſequuti ſunt *Catapani*, qui Apuliam & Calabriam rexere, poſtquam Longobardiâ aliiſque Italiæ provinciis Græci pulſi ſunt, eo ordine, qui infrà ſubtexitur. Nomen quod attinet, Auctori *Vitæ* Lietberti Epiſcopi Camerac. *cap 41. Tom. IX. Spicilegii Acheriani* dictus eſt quaſi κατὰ παντοκράτορα, h. e. *poſt Imperatorem*, ſeu qui vices illius exequebatur, unde eum *ſecundum dominum* vocat. Guilielmo Apulo *juxta omnes, lib. 2.*

> *Cui* Catapan *facto cognomen erat Bugianus,*
> *Quod* Catapan *Græci, nos juxta dicimus* omnes.
> *Quiſquis apud Danaos vice fungitur hujus honoris,*
> *Diſpoſitor populi, paras omne, quod expedit illi,*
> *Et* juxta, *quod cuique dari decet*, omne *miniſtrat.* &c.

Sed nugas has refellit, & Byzantinos vocem hanc formaſſe ex καπετάνω, quam quibuſvis *Capitaneis* ſeu cujuſcunque ordinis viris primatibus tribuere ſoleant, eruditè oſtendit Car. du Freſne *Notis ad Alexiad. pag. 275.* è quo *Catipanorum* Apuliæ Calabriæque ſeriem hanc damus, in *Gloſſario* ejus fuſiùs memoratam.

Catipanorum Apuliæ Calabriæque ſeries.

Stephanus cognom. *Maxentius* Cappadox, miſſus ad gubernandam Italiam ſeu Longobardiam, à Baſilio Macedone, primus occurrit: cui, ob rem malè geſtam, pulſo, ſucceſſit
Nicephorus cogn. *Phocas.*
Gregorius Bajulus Imperialis Græcorum A. C. 875.
Caſanus ſeu Caſſanus Patricius, A. C. 883. 884.
Joannicius Candidatus, Stratigo Auguſtalis, 884.
Tradezi Straticus, A. C. 886.
Theophylactus Stratigo, A. C. 887.
Conſtantinus Patricius, qui & *Trapezi* ſeu ἐπὶ τῆς τραπέζης, *Præfectus menſæ Auguſtali*, A. C. 887. 889.
Symbaticus Protoſpatharius & στρατηγὸς, i. *Dux Macedoniæ, Thraciæ, Cephaloniæ atque Longobardiæ.* Beneventum cepit. A. C. 891.
Georgius Patricius, cùm Benevento præfuiſſet ann. 3. menſ. 9. à Guidone Duce & Marchione unà cum Græcis inde pulſus eſt. Huic ſucceſſit
Barſacius Patricius.
Coſmas Anthius Protopatricius, Baſilicus Protonotarius & Straticos Siciliæ ac Longobardiæ, A. C. 893.
Meliſſenus ſeu *Meliſianus*, Italiæ Stratigus, A. C. 900.
Nicolaus Patricius, cognom. *Picyglus*, A. C. 915.
Urſileo, A. C. 921.
Michael Schlavus A. C. 926.
Imogalaptus, A. C. 940.
Platopodius, A. C. 947.
Meliſſenus ſeu Malachianus, A. C. 951.
Marianus Patricius, ſeu Marianus Anthypatus Imperialis Patricius & Stratigos, h. e. *Dux Calabriæ ac Longobardiæ*, A. C. 955.
Nicephorus Magiſter A. C. 966. Hic primus *Magiſtri* dignitate inſignis, Strategus ſeu *Catapanus* Italiæ fuit.
Paſſarus Protoſpatha A. C. 973.
Zacharias A. C. 975.
Porphyrius Protoſpatha A. C. 979.
Calocyrus Delphinas Patricius, A. C. 982. & 983.
Romanus Patricius, A. C. 985.
Sergius Protoſpatha, à Barenſibus occiſus, A. C. 987.
Nicolaus Κριτὴς, cognom. *Calabritus*, eod. anno, Adraliſtum interfecit.
Joannes Patricius, qui & *Ammiropolus*, A. C 989. Hic Leonem Ieannatum, Nicolaum Critum & Porphyrium interfecit.
Tubali, A. C. 990 Petrum Excubitum occidit.
Macrotheodorus Excubitus, occiſus à Maraldo, A. C. 997.
Gregorius Trachanioti, Græcis Τραχανειώτης, A C. 989. 1000.
Melus Barenſis, A. C. 998.
Xiphias vel *Xiphea*, *Catepanus*, A. C. 1006. 1007. pater Xiphiæ, qui ſub exitum Imperii Bulgaroctoni defecit.
Curacas Patricius, A. C. 1008. 1010.
Baſilius Meſardonites, A. C. 1010. 1012. obiit 1017.
Andronicus Turnices ſeu *Turnicius*, A. C. 1017.
Baſilius Bugianus ſeu *Bagianus*, Scylitzæ Βοϊωάννης, A. C. 1018. 1019. 1024.
Abalantius Patricius, A. C. 1018.
Safarius Κριτὴς A. C. 1023.
Leo Potus A. C. 1027.
Michael Protoſpatharius Criti, Κριτὴς τοῦ Βήλου καὶ Ἱπποδρόμου deſcendit A. C. 1032. & adduxit Anatoliki ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν Catapanum.
Conſtantinus Protoſpatha, cognom. *Opo.* A. C. 1033 cujus amore Zoë capta, apud Scylitzem.
Leo Opus, A. C. 1037.
Nicephorus, qui & *Dokino*, A. C. 1039.
Michael, qui & *Dokiano* ſeu *Duchiano*, A. C. 1041.
Exaguſto, filius Bugiani præfati, A. C. 1041.
Georgius Maniaces, à Michaele in Apuliam miſſus, A. C. 1043. ubi & purpuram induit.
Pardus Patricius, cum Tubaki, Protoſpatha deſcendit, 1043. quo Imperator dici voluit.

Conſtantinus

Conſtantinus Theodorocanus Proedrus, contra Maniacem in Italiam miſſus A.C. 1043. præfuit aliquandiu: fuſus poſtea & captus à Nicephoro Bryennio, qui ſimiliter Imperium arripuerat, apud Scylitzem, ubi & Georgii Theodorocani, Cycladum Præfecti, mentio pretereà occurrit.
Euſtachius Palatinus A.C. 1045. 1046.
Johannes, qui & *Raphaël* A. C. 1046. 1047
Argyrus Magiſter, Veſtes & Dux Italiæ A. C. 1051.
Alexius, cognom. *Charon.*
Trombus A. C. 1058.
Marules, A.C. 1061.
Sirianus. A. C. 1061.
Apochara, A.C. 1064.
Curiacus A. C. 1066.
Mabrix, qui & *Mabrica* A. C. 1066.
Stephanus Patrianus A.C. 1071. quâ ferme tempeſtate exacti Calabriâ Apuliaque à Normannis Græci ſunt, ſicque *Catapanatus* dignitas extincta. Plura de his qui ſcire amat, adeat Lupum Protoſpatham, Erchempertum, Leonem Oſtienſem, Leonem Gram. Zonaram, Scylitzem, Anonymum Barenſem, Anonymum Salernitanum, *Fragmentum Hiſtoriæ* Longobard. Ughellum *Ital. ſacr.* Auctorem *Vitæ* Nili Jun. Guil. Apulum, Romualdum Salernit. in *Chron. MS.* Nicephorum Bryennium. Octavium Bertrannum *Deſcript. Regni Neapolit.* & qui hos laudat, Car. du Freſne in *Famil. Byzant. Notis ad Annam Comnenam, Gloſſar.* &c.

Catipha, portus Inſulæ margaritarum piſcatione celebri, *Baharain* oppoſitus. Petrus Texeira *Itinerar.* & *Chron. Armuziæ pag.* 19. *Inſula Barhen ſita eſt in meditullio ſinus Perſici centum leucis ab Armuzia & totidem à Baſora, exiguo intervallo à continente Arabiæ, è regione portus Catiphæ.* Idem prope portum hunc, in ſinum Perſicum, ramum illum Euphratis, qui Phiſon in Sacris dicitur, ferri ait *Ibid.* V. Bochartum *Hierozoici Part. poſt. lib. V. cap.* 5.

Cato temporis ſui, cognom. Fabii Sabini, qui inter conſiliarios Alexandri Sev. memoratur Ælio Lampridio in *Vita* hujus Imperatoris

Catoblepas, ſeu *Catoblepa*, nomen animalis in Æthiopia, de quo ſic Solinus *cap.* 30. *Juxta Nigrum fluv.* Catoblepas *naſcitur, modica atque iners beſtia, caput prægrave ægrè ferens, aſpectu peſtilenti: nam qui in oculos ejus offenderint, protinus vitâ exeunt.* Græcè *κατωβλέπας*, ut *κατωφάγας*, à *κάτω deorſum*, & *βλέπω video*, ob rationem dictam. In Circo Romano, *ἡ κάτω*, i. *pars inferior*, dicebatur Circi principium, ubi creta; ſicut *ἡ ἄνω*, i *pars ſuperior*, ea quæ ad ultimas metas erat, & aliàs *σφενδόνη* quoque appellabatur. Unde partem illam Circi, comparant *Circi* Editores terræ; iſtam verò, cœlo. In urbe Athenarum, quid *τῆς κάτω πόλεως* nomine venerit, diximus ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 389. & 915.

Catomidiari, apud Æl. Spartianum in *Hadriano*, *Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuæ auctoritatis eſſent*, catomidiari *in Amphitheatro juſſit & dimiſit*: Ita enim vett. editiones omnes habent, cùm recentiores ſecutus Caſaubonus *catamidiari* legat, ut vidimus; *catomis cædi* eſt. Significat autem Græcis *τὸ κατωμίον* ſive *τὰ κάτωμα* partem ſub collo inter ſcapulas: unde *cædi* aut *verberari catomo* vel *catomis* dixere, ut *capite cædi*, *tergo vapulare*. Uſitatiſſimum namque Latinis partem deſignantia efferre per ſextum caſum, intellectu præpoſitionis. Quam proin conſtructionem ſecuti recentiores inprimis, *catomis verberare*, frequenter dixerunt, uti in *Martyrologiis* paſſim videre eſt. Procopius *Arcan. Hiſtor.* vocat *πληγὰς ξαίνειν κατὰ τῶν ὤμων καὶ τοῦ νώτου.* Quod virgis fere fiebat; interdum etiam plumbatis. Unde apud Prudentium,

Plumboque cervix verberata extuberet.

Verberabantur autem certè quidam illorum pendentes, *μετέωροι οἷα τὰ εἰς γραμματιστοῦ φοιτῶντα παιδάρια*, *velut ad Præceptorem itantes pueri*, ut Procopius ait *l.c.* quod valde antiquum eſſe ex Comicis conſtat; nempe, ut eo majorem patientiam præſtarent, non innitentes ſolo, nec contrahendi corporis aut flectendi, aut ullo motu ſive eludendorum ſive mollendorum ictuum copiâ factâ. Unde factum, ut ſemiprisci Scriptores abuſi vocabulo finxerint phraſes, *in Catomo levari, ſuſpendi catomo, catomis & flagellis cædi*, vocemque, quæ deſignabat corporis partem maximè dantem atque excipientem ſupplicium, pro ipſo ſupplicio acceperint. Sic itaque Decoctores bonorum Hadrianus puniri voluit, nempe juſſit eos *catomidiari*, h. e. fuſtibus aut virgis *κατ' ὤμων* verberari; niſi malis plumbatis, quarum ictibus cervices & terga contundi moris fuit; ſed poſteriorum tantùm Impp. ævo, *l.* 40. *Cod. de Decurion.* V. Salmaſium *ad Spartianum* & Gronovium *Obſervationum lib.* 4 *cap.* 13.

in *Catomo levari*, ſeu *Catomo ſuſpendi*, in *Actis* S. Babylæ Martyris *cap.* 2. *num.* 6. *Rex juſſit tres infantes levari in* catomo, *& primo dari duodecim plagas, ſecundo autem novem*, &c. & apud Adonem ac Bedam 18 *Nov.* Catomo ſuſpendi *eum ac verberari & poſtremò etiam decollari juſſit*: quibuſdam eſt in alienos humeros attolli; meliùs idem cum *catomidiari*, de quo diximus: Unde & Scaliger formulam hanc loquendi intelligendam cenſet de iis, qui flagris cædebantur funibus utrinque à terra levati, atque ita ſuſpenſi, ut cervices à terra longius, quàm pedes, extarent. Sic Nic. Alemannus *Notis ad Anecdota Procopii pag.* 85. 1. *Edit.* *κατ' ὤμους καὶ νῶτα* cædi, ait eſſe *μετέωρον αἰωρεῖσθαι*, *ſublimem pendere*, quomodo pueri in ludo literario vapulare ſolent. ex eodem Procopio & ex Nicephori CP. *Breviario.* Et ſanè ita etiamnum pueri vapulaturi à duobus valentioribus condiſcipulis in ſublime educuntur, nudato tergo ut verbera excipiant. Neque aliter Prudentius *Hymno de S. Romano.*

Vix hæc profatus, puſionem præcipit,
Sublimè tollant, & manu pulſent nates,
Tenerumque diris ictibus tergum ſecent.

V. præter ea, quæ ſuprà diximus, plura apud Joſ. Scaligerum *Epiſt.* 144. & 146. ac Chiffletium *ad Victor.* laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſario.*

Catonium, in verſu Laberii, apud A. Gellium,

—— —— —— — tollet bona
Fide vos Orcus nudas in catonium:

pro *catonium* perperam poſitum eſſe, contendit Vir magnus, & de colli vertebris accipit vocem, V. ſuprà. Salmaſius verò vocem merè Græcam eſſe, *εἰς τὸ κατώνιον*, & *ad inferos*, vel, ut infimi Ævi Scriptores dixere. *ad infernum*, ſignificare docet. Ab adverbio nempe *κάτω*, *infrà*, Æolicâ planè derivatione, *κατώνιον* dictum, ſicut *ἑτερώνιον*, à voce *ἕτερος*, *ἀλλώνιον* ab *ἄλλος*, *αὐτμώνιον* ab *αὐτμός*, V. Euſtathium *Il. υ.* adeoque *κατώνιον* inferorum hic locus eſt; cùm Græci Poëtæ *κάτω* plerunque de Inferis accipiant, uti Latini *infrà*. Tibullus,

Non ſeges eſt infrà.

i. *οὐκ ἀγρὸς ἐν κάτω*, *apud inferos.* Quod proin verbum idem reducit in *Epiſtolam* 25. Ciceronis *lib.* 7. *Sed heus tu manum de tabula: Magiſter adeſt citiùs, quàm putaramus, vereor ne in* catonium *Catoninos*, i. ne morte afficiat Catonianarum partium homines & orco demittat. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano Caſ.* ubi vocem *Catomidiari* pluribus exponit.

Catopiſci & *Catopitæ*, V infrà *Scotopiſci.*

Catoptrica Alexandri VII. Pontificis exhibitio, in Muſæo Kircheriano. Cujus Auctor, cùm ob ſtudii & virtutis amorem, multum ab hoc Pontifice amaretur & magnis excoleretur muneribus, beneficiorum memor ejuſdem effigiem in nitidiſſima ſpeculari glacie comparere voluit in laquearis faſtigio; tali quidem ſolertiâ, ut pro vario ambulantis ſitu mox accedere, mox retrocedere videatur & certo demum ſtationis puncto, curioſo indagatori, ſe plenè & *majeſtuosè* venerabilem præbeat. Cujus artis arcanum ſagaciſſimos quoſque fugit, qui quantumvis objectas ſpecies ex omni latere inquirant. nuſquam tamen eas detegere queunt. Georgius de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.* 37.

Catoptrica Proſpectiva, *Catoptricum* Theatrum. *Catoptricus* Proteus & *Catoptricus Quadrans*, V. infrà, ſuo quodque loco: de *Catoptrica* verò *Scientia* aliquid ſuprà, in voce *Anacamptica.*

Catoptromantia, ſeu *Vaticinatio per ſpecula*, apud Vett. multiplex fuit. Nam & Sagæ Theſſalæ, quibus multiplex cum Luna commercium, ad divinationes ſuas ſpeculo uſæ, in eo literas ſanguine inſcribebant, reſponſa continentes: quas, qui conſuluerant, legebant non in ſpeculo; ſed in orbe Lunæ. Id enim carminibus ſuis ſe præſtare, eſſeque id Pythagoræ inventum, jactitabant. Alius modus erat, cùm præter ſpeculum & Puerum ad *μαγγανεύματα* ſua adhibebant, de cujuſmodi pueris multa Appulejus in *Apolog* V. quoque Spartianum *in Didio Juliano.* Præterea, quot genera ſunt corporum, quæ imagines referunt, tot fuere Ἐνοπτρικῆς ſeu Κατοπτρικῆς ſpecies ac nomina, unde huc referri debent Ὑδρομαντεία, *λεκανομαντεία*, *κυλικομαντεία*, *ἐλαιομαντεία*, *ξιφομαντεία*, ſimileſque aliæ, quatenus hæc omnia, utpote terſa, polita, ac lævia, imagines reddere apta ſunt. Johann. Sareſberienſis *de Veſtigiis Philoſophorum lib.* 1. *cap.* 12. *Speculario vocant, qui in corporibus levigatis ac terſis, ut ſunt lucidi enſes, pelves, cyathi, ſpeculorumque diverſa genera, divinantes, curioſis conſultationibus ſatisfaciunt.* Neque verò ſolùm ad præſcientiam futurorum hæc faciebant; ſed etiam in adverſis inde petebant ſubſidium, quò Julianus ſpectaſſe videtur, de quo præfatus Spartianus, &c. V. infrà ubi de *Cyatho* & *Speculo.*

Cattæ Pannonicæ, apud Martialem *lib.* 13. *Epigramm.* 69.

Pannonicas nobis nunquam dedit Umbria cattas:
Mavult hæc domino mittere dona Pudens.

Sunt, quas *Martas* vulgò dicimus, quæ de genere felium ſunt ſylveſtrium ſeu muſtelæ ſylveſtres. Quæ enim *Felis* Veteribus, Recentioribus dictus eſt *Cattus*, quòd *cattat*, id eſt, videt, Iſidoro: hodieque *gattare*, in Gallia dicunt obſervare & ſpeculari. Arabico-Latinum Lexicon: *Muſinm cattum, quod cattat, id eſt, videt.* Sed illud *cattare*, pro videre & ſpeculari factum eſt, ex Lat. *captare*, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1009. Apud Hungaros, *Banſolmora* vel *Banſuluſmora*, dicitur marturinarum harum penſio, vel ipſa earum pellis, in *Decreto* Ludovici Hungariæ R. A. C. 1351. *cap.* 12. quam penſionem à Calomano Rege primitus introductam eſſe, diximus ſuprà in voce *Banſolmora.* A *Cattus* porro *Cattinæ pelles*, in *Vita* S. VVlfrani Epiſc. Wigorn. *cap.* 2. *Cuidam ſuggerenti, ut pelles ſaltem* cattinas *admitteret.* Apud Continuatorem Florentii Wigorn. *pag* 663. *Nulla Abbatiſſa carioribus utatur indumentis, quàm agninis, vel cattinis, pelles ſunt catorum ſeu felium.*

Sic

Sic *coopertoriorum catinorum* meminit *Hiſtoria* Abbendonenſis in Anglia Monaſterii. Uti autem *pelles catinæ* vulgares viles erant, ſic contrà in pretio habitæ cattinæ pelles Hiſpanicæ, Gall. *Peaux de chats d'Eſpagne*, de quibus Petrus Venerab. *in Conſuetud. Cluniac. cap.*17. *Cattinarum - damnabilis curioſitas in tantum proceſſerat, ut, Gallicanorum* cattorum *pellibus contemtis, ad Iberorum vel Italorum cattos religioſorum hominum curioſitas transmigraret.* Pelles *cattarum ſylveſtrium*, quas *ἀνθρώπους κρίσεις* vocat Cæſarius, frater Gregorii Theol. *Dial.* 2. *cap.*110. appellat *Regeſtum vetus Peaux de chat ſauvage*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Catti Melibocci, adde: Comitatum hunc, uxoris Annæ nomine, defũncto profratre Philippo jun. ultimo *Cattimeliboci* Comite, Henricus III. Haſſiæ Landgr. obtinuit; cujus filius Guilielmus Junior, abſque filiis mortuus A. C. 1500. liti inter ſucceſſorem Guilielmum Medium agnatum, ſororeſque, Mechthildem & Eliſabetham, iſtam Joanni Clivenſi, hanc Joanni Naſſovio Dillenburgio, nuptas, cauſam occaſionemque dedit: cùm iſtæ Comitatum maternæ hæreditatis jure ſibi vindicarent; Guilielmo contrà eo màximè argumento nixo, quòd Guilielmus Jun. A.C. 1487. ſororibus non niſi dotem 100000. aureorum pactus, integram terrarum ſucceſſionem patrueli ſepoſuerit. Et protractâ multos in annos cum Naſſoviis controverſiâ, Clivenſium quoque juribus poſtea titulo emtionis auctis, tandem pro his ſententia dicta eſt, A. C. 1648. cui tamen tranſactione Paſſavienſi robur ademtum, & ut in illius juſtitiam alio judicio quæreretur permiſſum. Inde ab iis, quibus cognoſcendi vices delegatæ, pronuntiatum A. C. 1657. ut tituli honore non Naſſovii minùs, atque Catti gauderent; hi verò, retento Comitatu, Naſſoviis, unà cum quarta Comitatus Diezenſis parte 450000. aureorum exolverent: *Cattimeliboci* quoque portionem, ſive inferiorem, ſive ſuperiorem, aut loco ejus 300000. aureorum habituris, quando Haſſi nullâ relictâ prole maſculâ decederent. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principp. Gentibus cap.*8.

Cattinæ Pelles, apud Continuatorem Florentii Wigorn. V. ſuprà *Cattæ Pannonicæ*.

Cattiza, V. *Cattuza*.

Cattus ſeu *Catus*, vinea. Vegetius *lib.*4. *cap.*15. *Vineas dixerunt Veteres, quas nunc militari barbaricoque uſu* Cattos *vocant.* Sic dictæ nempe vineæ hæ ſeu plutei, quòd ſub illis miles in morem felis, quem *Cattum* vulgò dicunt, ſub inſidiis lateat. Monachus Vallis Sarnaji *in Hiſt. Albig. cap.*42. *Machinam quandam parvam, quæ linguâ vulgari* Catus *dicitur, faciebat diu ad ſuffodiendum murum.* Aimoinus *Hiſtor. lib.*3. *cap.*71. *Erant carri vimineis cratibus tabulisque tecti ligneis, in quibus latentes milites fundamenta ſuffoderent murorum.* Τὴν ἀπὸ τῶν ἀνόδων γαλῆν, vocat Procopius *Gothicor. lib.*2. *cap* 19. V. Portenarium *in Felicitate Patav. lib.*5. *cap.* 5. Matthæum Pariſium *A. C.* 1226. Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Orient.* paſſim, Alios & ſuprà in voce *Cattæ*. Guil. Britto *Philipp. lib.*7. apud du Freſne,

Huc faciunt repsare Catum, *tectique ſub illo*
Suffodiunt murum, &c.

Hinc *Catafalco*. Italis machina illa, quam *Chafaux* Galli dicunt, quaſi *Chatfaux*, ut obſervavit idem du Freſne *ad Joinvillam*; cùm non *cata* vel *catus* ſit, ſed ſpeciem ſaltem illius referat. V. quoque infrà, in voce *Murilegus*.

Catuli cum porcellis ludentes, gratum Alexandro Sev. oblectationis genus, apud Lampridium, ubi *Catuli* ſunt canes juniores. Sed & *Catulus*, nomen vinculi, apud Vett. de quo V. ſuprà in voce *Canis*. Aliàs *Catuli*, dicuntur *quarumlibet beſtiarum filii*, ut ait Iſidorus, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*106.

Catuliana, Minervæ cognomen, à Q. Lutatio *Catulo*, qui ſignum ei dedicavit, Plin.

Cava, foramina in muris facta, *Livio lib.*24. *Murum ab imo ad ſummum crebris cubitalibus fere* cavis *apertis, per quæ cava pars ſagittis, pars ſcorpionibus modicis ex occulto petebant hoſtem.* Genere primo, apud Varronem *lib.*3. *cap.*15. de gliribus, *Facere his* cavos *oportet laxiores, ubi pullos parere poſſint:* Columellam *lib.*12. *cap* 8. *Oxygalam ſic facito. Ollam novam ſumito, eamque juxta fundum terebrato. Deinde* cavum, *quem feceris, ſurculo obturato.* Et Horatium *Epiſt. lib.*1.

Macra cavum repetas arctum, quem macra ſubiſti.

Aliàs *cavum*, Poëtis omne vacuum. Virgilius *Æneid. lib.*6.

—— —— *cava ſub imagine formæ.*

Auſonius, *Cupidine crucifixo, in Pictura.*

Hæc laqueum tenet, hæc ſpeciem mucronis inanem
Ingerit. illa Cavos *omnes, rupemque fragoſam,*
Inſanique metum pelagi & ſine fluctibus æquor.

Paulinus, *Jambo Cytharii:*

Hi nunc obeſi ſpiritu ſuperbiæ,
Et opibus inflati cavis.

Sic *cava veritatis*, vacua, apud Claudianum Mamertum *lib.*2. *cap* 9. *de Statu Animæ: Cava Luna*, V. infrà *Cavum Sidus*, &c. Prudentius verò *Cavi* voce fornacem deſignat *Hymno* 5. *Periſteph. de Simulachris*,

Exciſa fabrili manu,
Cavis *recocta & follibus,*
Quæ voce, quæ greſſu carent,
Immota, cæca, elinguia &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.*4. *verſu* 478. & de Amphitheatrorum *Cavis ſubterraneis*, infrà in voce *Cavea*. Hinc *cavare*, apud eundem Papinium, pro *perforare, Thebaid. lib.*9 *verſ.*426.

Lernæam jacit ille trabem. Volat illa ſagittis
Æqua fuga, mediumque nihil cunctata, Politen
Tranſabit, & juncti clypeum cavat *improba Mopſi.*

Atque ulteriùs pro *cruciare* ac torquere, apud Venantium Fortun. *de Vita Martini lib.*1. *verſu* 120.

Dulcia membra viri per amara flagella cavantur.

Aliam vocis notionem, V. hic infrà.

Cavaræ, adde: Sed ridet Dalechampium Valeſius, docens, *Cavares* quidem accolere ſiniſtram ripam Rhodani & Druentiam, circa Arauſionem & Avenionem ac Cabellionem, urbes provinciæ Viennenſis; at pagum Gavotum *le pays de Gavot*, longiſſimè abeſſe ab Arauſione cœteriſque *Cavarum* urbibus, ut qui jaceat in provincia Alpium Grajarum & Penninarum, ad caput ſeu initium Lacus Lemanni Idem oſtendit, hujus gentis urbes fuiſſe Arauſionem caput, Cabellionem & Avenionem: aut ſi plura gentis fuere capita, ſaltem Arauſionem primarium fuiſſe. Strabo tranſito flumine Druentiâ ad Cabellionem, occurrere regionem *Cavarum*, uſque ad Iſaræ ac Rhodani confluentes ſcribens fallitur: Neque enim totum agrum inter Druentiam & Iſaræ ac Rhodani confluentes occupant *Cavares*; cùm Segalauni, quorum eſt Valentia & Tricaſtini ad lævam ripam Rhodani maximam ejus agri partem obtineant. Diligentior Strabone Ptolomæus illos ſub Segalaunis ponit: Interim verius, ſub Segalaunis Tricaſtinos, ſub Tricaſtinis *Cavares* fuiſſe. In tab. Peutingeriana, ab urbe Avenione uſque ad Seguſteronem ſeu à Rhodano uſque ad Druentiam, notantur literis capitalibus, quaſi totum hunc tractum occupaverint: ſed inter hæc loca fluminaque Meminos Carpentoratenſium & Vulgentes Aptenſium ſedes habere certum eſt: V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Arauſio*.

Cavator, gemmarum ſcalptor eſt; *cavare* enim Latini pro ſcalpere, ut Græci διαγλύφειν, poſuerunt: gemmas enim qui ſcalpunt, quaſi quoſdam in iis *cavant* ſulcos & foramina cælo imprimunt. Hinc in vett. Inſcript. mentio eſt *Cabatorum de ſacra via*, qui non alii ſunt intelligendi. *Cabitarii* etiam vel *Cavitarii* iidem dicebantur, Græcis recentioribus Καβιδάριοι, Palladio λιθογλύφοι; in *Baſilic.* Græc. Σαρδονάριοι, à Sarda, facilimæ ſcalpturæ genere. Et quidem *Scalptores* propriè dicti, qui gemmas *cavant*, h.e. cavam faciunt in gemmis effigiem, quæ pro ſigillo ſolet inſculpi, & *ſcalpere*, cavare eſt; cùm contrà *cælare* & *ſculpere*, ſit ectypam & extantem imaginem, non *entypam*, ut Scalptores faciunt, exprimere. Hinc *gemmas cælatas*, non legimus apud Auctores, ſed *ſcalptas*; omnes viz. illas, quæ σφραγίδων uſum præbebant. Galli hodie *Cavatores* iſtiuſmodi & Scalptores lapidum *Gravatores* dicunt, *Graveurs*, pro *Graſatores*; nam & χαράττειν Græcis in eadem ſignificatione ponitur. Heſychius, γλύψαι, ξύσαι, χαράξαι: & hinc χειροχάρακτοι ſeu χειρόκμητοι, annuli ſignatorii. Imò & γλάφειν Græci, à quo Latinum *ſcalpo*, κοιλαίνειν exponunt & βαθύνειν, i. *cavare*, refugientes in cavo ac impreſſas figuras formare. &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Saturnino, Exercitat. Plin. ad Solinum pag.*1046. & 1106. & infrà, ubi de *cavatis* ſcalptiſque vaſis vitreis, quæ *Diatreta*.

Cauca & *Caucus*, recentioribus Latinis idem, qui veteribus *cyathus*, patera nempe, unde bibitur. Æl. Spartianus *in Peſcennio Nigr. Hic tantæ erat ſeveritatis, ut quum milites quoſdam in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidiſſet, juſſerit omne argentum — ſubmoveri. Gloſſ.* Καῦκα, *patera*: In *Epigramm.* Græco Καυκίον, ejus enim lemma, εἰς ἔρωτα ἐν καυκίῳ γεγλυμμένον, *In Cupidinem in* cauco *ſcalptum*. Idem cum *bauca* & *baucо*, quâ voce aliquoties, in *Vitis* Pontificum Anaſtaſius utitur Biblioth. &c. Hinc *Caucularii* & *Cauculatores*, pro Incantatoribus, quos Galli hodie *Joüeurs de gobelets* vocant, in *Capitular.* Caroli M. *Cauculum* enim eſt acetabulum, unde *Cauculator* ψηφοπαίκτης & præſtigiator. Seneca, *Sic iſta ſine noxa decipiunt, quomodo præſtigiatorum acetabula — in quibus fallacia ipſa delectat.* Atque inde ad quemvis oculorum faſcinatorem & magum vox tranſlata. Salmaſius *ad Spartianum*. Car. verò du Freſne *Cauculatores* ſeu *Coclearios* fuiſſe ait, *qui* cauculis *ſeu poculis amatoriis, cibis vel phylacteriis ita mentes quorundam inficiunt, ut in inſaniam verti à plerisque judicentur, dum proprias non ſentiunt contumelias*, ex *L.* Wiſigoth. *lib.*3. *tit.*4. *§.*13. Et certè iſtiuſmodi poculorum meminit Plautus in *Truculento*,

Si ſemel amoris poculum accepit merè,
Eaque intra pectus ſe penetravit potio, &c.

Guichelaers Belgæ, *Gauckeler* Germani dicunt: V. eum in *Gloſſario*. Vox verò *Caucus* non Latina, ſed Græca eſt, & vetuſtiſſima. Quidquid enim *cavum* ac κυμβαειδὲς eſſet, καῦκαι & καύκαλον dixere, ut idem Salmaſius pluribus docet apud Spartianum ubi ſuprà.

Caucaſus, adde: V. de hoc monte, montium maximo, præter Auctores præfatos, Salmaſium inprimis, qui plurimis de illo diſſerit,

Digitized by Google

diſſerit, *Exercitat. Plin. ad Solinum paſſim*, ubi inter alia duplicem Caucaſum *Ponticum* ſeu *Colchicum*, & *Indicum*, à ſe invicem longè diſſitos, ſtatuit, & Caucaſum à Scythis *Craucaſum* vel *Craucaſim* vocatum, h. e. nive candidum, ex Plinio *lib.6.cap.17.* contendit, *pag.788. & ſeqq.* Hodieque certè Germanis *grau*, canum notat; quam gentem Scythicæ originis eſſe, quæ & ipſa à verbo *ſcie-ten*, h. e. jaculati, nomen traxerit, docent Eruditi.

Caucaſus, nomen equi Circenſis, apud Silium *Italic.lib.16.*

> *Tertius æquata currebat fronte Peloro*
> Caucaſus: *ipſe aſper nec qui cervicis amaret*
> *Adplauſæ blandos ſonitus clauſumq́; cruento*
> *Spumeus admorſu gauderet mandere ferrum.*

Frequens enim erat, equis Circenſium nomina indere, non urbium ſolùm regionum, inſularumque, ſed & montium, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag. 936.* Fuit autem hic *Caucaſus* equus funalis dexter, Græcè *δεξιόσειρος*, ſicut Pelorus ſiniſter, quos proin ambos *æquatâ fronte currere* ait. *Ibid. pag.898.* V. quoque infrà ubi de equis *Funalibus*.

Caucii nummi, *καυκίοι*, inter minutioris ac pretii vilioris monetæ apud Byzantinos, ſpecies, recenſentur in *Novella* Juſtiniani, quâ, ne Conſules in Proceſſibus publicis aureos nummos aut argenteos in populum ſpargant, prohibetur, ita tamen, ut *ὑπάτια* ſeu miſſilia ſua jacere iis permittatur, *ἐν μιλιαρησίοις τε καὶ μήλοις, καὶ καυκίοις καὶ τετραγώνοις συμμίκτοις, καὶ τοῖς τοιούτοις.* Quod meritò ſtatuit Imperator, cùm æs tantùm ſpargere Conſulibus fas eſſet, uti ex Marcellino Com. diſcimus. Ænei igitur hi nummi fuere, exceptis Miliarenſibus; & *Caucii* quidem dicti ſunt, quòd paululum concavi erant & *cauci* formam referebant: cujuſmodi nummos concavos non ex ære ſolùm, ſed & ex meliori metallo, Impp. CP. paſſim videre eſt in Gazophylaciis Curioſorum. Vid. Car. du Freſne *Gloſſar. Not. ad Alexiadem* & *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſmatibus.*

Cauda, in aliis animalibus Hebraicè זנב *Zanab*; in ove אליה *Aliah*, dicitur, voce maximè propriâ. Exodi *cap. 29. verſu 22. Et capies ex ariete adipem* והאליה *& caudam.* Et Lev. *cap.3. verſu* 9. de agno, qui offertur in ſacrificium Euchariſticum, האליה תמימה, *caudam integram uſq; ad coccygem.* Et Levit. *cap.7. v.3.* ubi de oblatione agni pro delicto, את האליה, *caudam offeres & adipem, qui operit exta.* Et *cap.8. ver. 25.* de agno conſecrationum, *Et cepit adipem* ואת האליה *& caudam.* Et *cap 9 verſu 19. Et ex ariete obtulerunt* האליה *caudam.* Alibi in Scriptura non extat. E quibus videmus, Moſen, qui in boum & hircorum ſacrificiis de cauda ne *γρῦ* quidem habet, de ovilla vehementer fuiſſe ſolicitum, quæ apud nos ſolet eſſe vervecini femoris appendix, tam parvæ rei, ut ne teruncio quidem ematur. Inprimis notabilis locus eſt Levitici *cap.3.cit.* ubi, in Sacrificio Euchariſtico, Deus adoleri ſibi agni *caudam* poſtulat & quidem *integram uſq; ad coccygem*: qua de voce multis agit Bochartus laudandus infrà. Ratio hujus rei ex nomine claret; quod, apud omnes Orientales receptiſſimum, Græci Interpretes uſque adeò non intellexerunt, ut in Exodo planè omiſerint, & in Levitico conſtanter *τὴν ὀσφὺν*, i. *lumbum*, explicaverint: uſurpant tamen Samaritani, Syri, Chaldæi & Arabes. Nempe eo intelliguntur non vulgares ovium caudæ, ut in Europa nos habemus, ſed, ut habet in *Lexico* Golius, *quales in Orientis ovibus ſpectare eſt, quarum minimæ decem, vel duodecim libras pendunt, nonnullæ autem quadraginta libras pondere excedunt.* Hinc apud Arabes *alia* verbum, de ove, ſignificat *caudam habere amplam & adipoſam*: quod inde ad homines transfertur, qui nates habent carne & arvinâ diſtentas. Sed & alio vocabulo eandem *caudam* inſigniunt iidem, quod *divitem* ac *copioſam* denotat; ſicut ab eadem origine ſegmentum ejus appellant, cujuſmodi multa proſtant, apud Arabum fartores & macellarios. Præter uſum verò in ſacris, alii quoque indigitantur eidem Golio *loco cit. Eas autem minutatim conciſas liquant, & adipem in uſus ſuos ſervant, vel ad condiendum inprimis frumentaceum cibum, vel etiam, ut in Perſia, & alibi, ad conficiendas candelas.* Syrus Interpres alium innuit, cùm ſic reddit verba Siracidis *cap.20 verſ.20. Ut* (arietis) *cauda ſine ſale comedi non poteſt.* Ita etiam in Arabe; ſed id unde ſumpſerint, incertum; cùm in Græcis & Latinis exemplaribus nihil ſimile reperiatur, &c. Ut igitur iſtiuſmodi *caudæ* pinguedine denſæ graveſque, humum verrendo, non lacerarentur & corrumperentur, ploſtella illis ſupponi conſuever., iiſque adaptari, ut poſt eas cùm ambulant, volvantur. cujus moris meminere ex Vett. Talmudici *Tract. de Sabbatho cap.5.* & Herodotus ubi de Arabibus, *lib.3.cap. 115.* V. quoque Ariſtotelem *Hiſt. Animal. lib 8. cap. 28.* Ælianum *lib.10.c.4.* Plinium *lib.8. c.48.* Diodorum inſuper *lib. 2.* Cteſiam, ubi de Jndis, *lib.3 cap.3.* & *lib.4. cap.32* apud Ælianum & Photium *in Excerptis*, Damirem de Indicis ovibus: Ex Recentioribus Paulum Venetum de *Camandu*, in Perſide, *lib. 1.cap.22.* Lud. Vartomannum *Navigat. lib. 2.cap.5* ubi de urbe *Aden*, in Arabia Fel. Busbequium, *Epiſt.1.* ubi de ea Aſiæ parte quæ Byzantio vicina eſt; Leonem Africanum *lib.9* ubi de Africa & Ægypto, Adam. Olearium *Itin. Moſcovit. Perſic. & Ind.* ubi iſtiuſmodi oves in Syria, Meſopotamia, Gordyæa & Perſide frequentes eſſe refert, Alios. Ludov. Marmolius Hiſpanicè appellat *carneros de cinco quartos*: quòd, cùm noſtræ ſolùm in quatuor partes, hæ in quinque dividantur, quarum partium una cauda eſt, eaque ſæpe potiſſima, *Africæ ſuæ lib.1. cap 23* Plura habes apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.II.cap.45.* ut & quædam infrà, ubi de *Ovibus*, nec non in voce *Ploſtellum*.

Cauda Pavonis, Poetarum carminibus, ob gemmas ſuas ſeu oculos ſuos non parùm commendatur. Lucretius *lib.2.*

> *Caudaq; pavonis, largâ cum luce repleta eſt,*
> *Conſimili mutat ratione obverſa colores.*

Ovidius *Metam. lib.15. Fab.35.*

> *Junonis volucrem, quæ caudâ ſidera portat.*

Statius in Pſittaco Melioris. *Sylvar. lib.2.*

> *Quem non gemmatâ volucris Junonia caudâ*
> *Vinceret aſpectu* — —

Epigrammata Vett. ubi de Gentia & Chloë,

> *Cùm quatit, & caudam Junonius explicat ales,*
> *Mille oculos, gemmas mille decenter habet, &c.*

Quam proin Chryſippus ita miratur, ut aſſerat, *τὸ ζῶον γεγονέναι ἕνεκα τῆς κέρκου, καὶ οὐκ ἀνάπαλιν*, *hoc animal propter caudam ſuam fuiſſe creatum, non contrà*, apud Plutarchum *de Stoicorum contrar.* Hinc ipſe, ut ſe oſtentet, caudam expandit. Plinius, *Simul umbræ quoſdam repercuſſus cæteris, qui in opaco clariùs micant, conchatâ quærit conchâ.* Columella, *ſemet ipſum, velut mirantem, caudæ gemmantibus pennis protegit.* Quod Dio Chryſoſtomus *ἀνακλάσαντα τὴν οὐρὰν* vocat, ſeu potius *ἀνακλίναντα*, ut legit Bochartus, *Ἀνακλάσας τὴν οὐρὰν, καὶ περιστήσας αὐτῷ πανταχόθεν ὥσπερ εὐειδὲς θέατρον*, *Infringens caudam, & circumquaq; ſibi ſtatuens, tanquam ſpecioſum theatrum.* Phædrus porro, *lib.3. Fab.57.*

> *Pictiſq; plumis gemmeam caudam explicas*, &c.

Unde eſt, quòd cum cauda perit tota pavonis gloriatio. Plinius iterum, *Ideo caudâ annuis vicibus amiſſâ cum foliis arborum, donec renaſcatur iterum cum flore, pudibundus, ac mœrens quærit latebram.* Abuſivè caudam *alas* vocat Moſchus,

> *Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ.*
> *Avis alarum florido colore exultans.*

Martialis *in Xeniis, Epigramm.* 70.

> *Miraris, quoties gemmantes explicat alas.*

Et Claudianus *in Rufinum lib.1.*

> *Patricius roſeis pavonum ventilat alis:*

i. *caudis*. Nam ex pavonum cauda huiuſmodi flabella fieri conſueviſſe, Martialis docet *in Apophoretis*, ubi de muſcario pavonino,

> *Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muſcas,*
> *Alitis eximiæ cauda ſuperba fuit.*

Et Propertius *lib.2. Eleg ad Demophoontem,*

> *Et modò pavonis caudæ flabella ſuperbæ.*

Quod officium appoſitè Eutropio Claudianus tribuit; Eunuchos enim ſequiore ævo id obiiſſe, dicemus infrà, &c. V. plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib.II.cap.16.* ut & infrà in voce *Pavo*.

Cauda Sirenis, in Muſæo Kircheriano, Romæ. Eſt autem Siren piſcis maris Indici prope Moluccas, mulieris referens formam, ex Hiſpanorum relatione. Caput habet rotundum, nec multum à reliquo corpore diſcretum, naſum modicè inter utramque malam protuberantem, palpebris oculis humanis ſimilibus; aures ei aliquanto promiſſiores, labra, dentes & reliqua corporis membra, humanis paria; ubera rotunda & lacteo humore turgida, manus cartilagineæ, anſerum inſtar, ad natandum aptæ, quibus remorum loco utitur. Cœterùm pro ſexus varietate ad generationem requiſita omnia adſunt: poſtea in piſcem deſinit, caudâ 9. circiter palmorum longâ, & ſenſim in acumen abeunte, Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.23.* V. ubi de *Sirenibus*.

Caudati, per convitium Angli, à Gallicis Scriptoribus non ſemel dicti occurrunt; Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Occid. cap.7. Pro diverſitate regionum mutuò diſſidentes — opprobria imprudentes proferebant, Anglicos potatores &* Caudatos *affirmantes.* Matthæus Paris paſſim, &c. an propter *caudas calceorum*, quibus ii præ cœteris nationibus delectabantur: an quòd comti & nitiduli eſſent; quo modo *Coti*, h. e. *Eſcout*, Occitani comptum appellant: an potiùs, quòd timidi & puſillanimes, *Couards* enim Gallis, *Codardi* Italis, timidi vulgò indigitantur? Certè huc facit, quòd Robertus Com. Atrebatenſis illos ſic inclamat apud Matth. Pariſium, *O timidorum* Caudatorum *formidoloſitas!* Sed hac de re V. ipſum, qui hunc laudat du Freſne in *Gloſſar.* Aliàs propriè *Caudatos* homines alicubi extare, Plinius tradit *lib. 7. cap. 2. Et alibi caudâ villoſa homines naſci pernicitatis eximiæ.* Cui aſtipulatur ex Vett. Pauſanias, ex Recentioribus M. Paulus Venetus & P. Martyr, quos citat Schottus *Phyſic. Curios. lib.3. cap.11.* Simile quid in montanis Inſulæ Formoſæ reperiſſe, ſcribit Albertus Herport *Itiner. ſuo, In aviis montanis hujus Inſulæ genus eſt hominum ſylveſtrium, quibus in poſteriore parte appendix quædam, ſicuti brutis, ſpithamæ longitudine eſt. Vitam degunt ſolitariam neq; cum aliis quàm ſui generis converſantur: reliquis Inſulanis infeſtiſſimi; qua-*

rum ſi fortè aliquem rapuerint, malâ eum morte necant. Et Nierembergius, *lib.* 8 *cap.*4. *Certius eſt, in Regno Lambri* caudatos *eſſe homines. Scribit M. P. Venetus, caudam unius palmi eſſe.* Sed addit, *Eadem infamiâ alii homines Europæ laborant.* Quæ affectuum intemperies & miraculoſa Auguſtini decantati nobiliſſimæ nationis Europææ (de qua dictum) Apoſtoli maledictio (hinc enim fabula illa potiùs orta) jam dudum à cordatis Viris exploſa eſt. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. ac Civ. cap.* 9. *ſect.*2.§.4.

Cavea, apud Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 654.

— — — *Ni ſe*
Arduus Hippomedon Caveâ *ſtimulante tuliſſet*
Obvius in medios ——

Populus eſt, qui in *Cavea*, Amphitheatri remotiore & altiore parte ſpectabat. Unde apud Senecam *ſumma Cavea*, cùm ait, *Mimica verba, & ad ſummam Caveam ſpectantia.* h. e. ad viliſſimam plebem, ibi loci Ludos ſpectantem. Primitus verò locus medius ſic dicebatur. Hinc *Cavea* nonnunquam pro toto Amphitheatro. Sed & *Cavea*, loca omnia, quibus Theatrum adiri poterat, apud eundem Statium *Lib.*1.*Sylv.*6.

Ecce autem caveas *ſubit per omnes.*
Inſignis ſpecies decora cultu,
Plebes altera, non minor ſedente.

Poſtquam enim remotiores à ſcena, aggeſtis ceſpitibus, editiorem locum ſibi pulvillis actis feciſſent; antiquiſſimis temporibus, quibus nulla adhuc ex arte Theatra, medius locus depreſſior *Caveæ* nomen accepit, quod nomen poſtea in Theatris remanſit. Erant quoque *Caveæ* Amphitheatrales, in quibus feræ detinebantur & *Cavi* ſubterranei, è quibus per poſticas beſtiæ in arenam immittebantur, diſtinctè memorati Vopiſco in *Probo, Addidit aliâ die in Amphitheatro unâ miſſione centum jubatos leones, qui omnes è poſticis interemti ſunt, non magnum præbentes ſpectaculum, cùm occidebantur: neq; enim erat beſtiarum impetus, qui eſſe è caveis egredientibus ſolet.* Nempe non ſolùm *caveæ* ferreæ in Amphitheatro habebantur, continendis ac concludendis feris, ſed etiam *cavi* ſpeluncæque hypogæę ad eam rem factæ. Et *caveæ* quidem ex regulis ferreis contextæ erant & ad lucem expoſitæ in medio, ut par eſt, amphitheatro: *cavi* autem & ſpecus illi ſubterranei tenebroſi planè erant, ut qui nullâ vel minimâ luce irradiarentur. Unde non mirum, ſi feræ in illis ſpecubus detentæ, minore inde cum impetu exirent exilirentque, quàm quæ in caveis habebantur. Tenebris namque ac pædore domitæ, languidiores efficiebantur: at è *caveis* erumpentium major vis ac impetus; luce enim ipsâ efferabantur & beſtiarii ipſius forſitan, adversùs quem emittebantur, conſpectu. Adde quòd priusquam inde exirent irritabantur: quæ fieri non poterant in *cavis* & hypogæis illis. Salmaſius *ad loc. cit.* V. quoque infrà in voce *Repagula*, item *Rutuli*; & plura hanc in rem apud J. Lipſium *de Amphitheatro.*

Cavea Leonis, in qua is captus circumduci ſolet, indigitatur Ezechieli *cap.*19. ubi, in allegoria Leænæ & leunculorum ejus, h. e. Synagogæ Iſraelis, ut exponit Hebræam vocem Chaldæus, & filiorum Joſiæ Regis, Joachazi ac Joachimi, contra leunculum illum, qui regionem, palatia & urbes vaſtaverat, & deſolaverat, vicinas undique gentes conveniſſe, eumque retibus ſuis implicitum & in fovea captum, & uncis tractum & *caveâ* incluſum, ad Regem Babyloniæ fuiſſe adductum, & munitionibus detentum, ne rugitus illius ampliùs audiretur ſuper montes Iſraelis, Propheta dicit. Sed inprimis notabilis *verſ.* 4. *Et duxerunt eum* (nempe Joachazum) בחחים *uncis* (ſeu uncinis) *in terram Ægypti.* Et *verſ.*9. *Et poſuerunt eum* (Joachimum) *in cavea uncis*, ſupple *attractum.* Quorum prior locus per poſteriorem explicatur. Cùm enim leones non ſoleant uncis trahi per longum iter, cùm *verſu* 4. leo in foſſa captus, inde in Ægyptum uncis deductus fuiſſe dicitur, is è fovea intelligendus eſt in caveam fuiſſe uncis tractus, atque ita in Ægyptum deductus, quomodo *verſu* 9. alterum leonem in Babyloniam fuiſſe translatum, ſcribit idem Propheta. Eſt a. *Cavea* Hebr. סוגר *ſugar*, i. κλωβὸς, quâ voce Leonum *caveas* Plutarchus inſignit in *Bruto*, ubi leones narrat magnam Megarenſibus cladem intuliſſe, cùm ἤδη τῆς πόλεως καταλαμβανομένης τὰ τῶν λεόντων κλωβὸς καὶ τοὺς δεσμοὺς ἀνῆκαν. *Dum jam caperetur urbs, leonum fregerunt clauſtra* (ſeu caveas) *& vincula diſſolverunt.* Sed uſitatior eſt pro *feræ cavea* vox γαλεάγρα, quâ Græci Interpp. utuntur *d. l.* Hinc Plutarchus *in libr. Utra animalia*, &c. tigrim eſurientem narrat, γαλεάγραν σπαράσσειν, *caveam diſcerpere.* Et Diogenes apud Laërtium *lib.*6. ἰδὼν γυναῖκα ἐν φορείῳ, Οὐ κατὰ τὸ θηρίον, ἔφη, ἡ γαλεάγρα, *Mulierem in lectica intuitus, Non ſecundùm feram, inquit, eſt cavea.* Quamvis, ſi originem reſpicias vocis, γαλεάγρα *muſtelarum decipula* eſt, ut μυάγρα murium. Atque hujuſmodi *Caveis* homines nonnunquam incluſi; Calliſthenes Philoſophus, ab Alexandro M. apud Curtium; Teleſphorus Rhodius, à Lyſimacho, apud Athenæum *lib.*14. & Senecam *de Ira lib.*3. *cap.*17. pater Equitis cujuſdam Romani, à Caligula, apud Dionem: Bajazethes, Turcarum Imp. à Temirlane, de quo V. ſuo loco, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.*4. De Avium *caveis*, V. infrà aliquid, in voce *Perdix venator*, ubi de cavea doloſa, in quam allici aves conſuevere, ex loco Sirach. *cap.* 11 *verſ.* 31. πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ. Addam hîc ſaltem, uti Jeremiæ *cap.*5. *verſ.*27. illiuſmodi cavea *club* Hebraicè, ita etiam in Græcis Scriptoribus κλωβὸν aut κλουβὸν, vel pro *doloſa* hac *cavea*, vel pro *Cavea* quavis, paſſim occurrere, V. Poëtam vet. apud Suidam, in Ἀμφισβητεῖ, Philoſtorgium *lib.* 10. *cap.* 11. Nicephorum, *lib.* 12. *cap.* 37. Cedrenum, Alios. Talmudici caveam capiendis avibus, *paltſur* vocant & Romani *tranſennam.* Plautus *in Bacchidibus Actu* 4. *Sc. Nimio,*

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit.
Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus.

V. quoque eum *Perſâ Act.*4. *Sc. Cui homini*, & *Rudente Act.*4. *Sc. Quàm mox.* De *Cavea* quadam *eburea* ſic Martialis *lib.*14. *Epigr.*77.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hic habitare poteſt, &c.

Cavitarii, ſeu *Cabatores*, in vett. *Inſcr.* recentioribus Græcis Καβιδιάριοι, item Σκριβωνάριοι, iidem cum *Cavatoribus*, V. ſuprà *Cavator.*

Caulæ, propriè munimenta & ſepta ovium. Inde ad alias res traducta vox; *caulas corporis, caulas palatii, caulas ætheris*, paſſim dicit Lucretius. In *Gloſſis* vett. *caulæ* ſunt ſepta ſeu cancelli tribunalium, Græcis αὐλαὶ & δρύφακτοι, turbis cohibendis; cujuſmodi cancellum in ſummis Galliæ Tribunalibus *barrellum* dicunt. Sed & in Templis ſimiles cancelli facti erant, intra quos ſolis Clericis conſiſtere licebat. *Capitularia* Caroli M. *l.*7. *cap.*291. *Ut nulla fœmina ad Altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, vel intra cancellum ſtare aut ſedere.* Et *lib eod. cap.*203. *Pars illa, quæ cancellis verſùs Altare dividitur, choris tantùm pſallentium pateat Clericorum, &c.* Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino* & *ad Solinum p.*922. V. hîc paſſim, inprimis in vocibus *Barra, Cancelli, Secretarium.*

Caulonia, apud Solinum *cap.* 2. *Notum eſt, à Philoctete Petiliam conſtitutam — Cauloniam & Terinam à Crotonienſibus*, &c. & Marcianum Heracleotam,

Ἐχόμεναι δὲ τούτων πρῶτα μὲν Καυλωνία,
Ἐκ τῶν Κροτωνος ἣν ἔκτισ' ἀποικίαν,
Ἀπὸ τοῦ σύνεγγυς κειμένου τε τῇ πόλει
Αὐλῶνος αὐτὸ τοὔνομ' ἔχουσ' εἰς ὕστερον
Μετωνομάσθη τῷ χρόνῳ Καυλωνία:

Urbs Italiæ, de qua V. in voce *Caulum.*

Cauneæ, apud Columellam,

Livia Chalcidicis & Caunis *æmula Chiis*
Purpureaq; Chelidoniæ pinguesq; Mariſcæ:

id eſt, *Cauniæ*, aliàs ficus ſunt ſiccæ, quæ ex oppido Cariæ *Cauno* adferebantur, hic autem ficus quælibet ſiccæ. Quemadmodum enim *Caricæ*, primò dictæ ſunt, ficus ſiccæ è Caria, poſtmodum ficcus ſiccæ quælibet: ita *Cauneæ.* Unde *Caunas Chias & Chalcidicas* vocat Columella, quas alii *Caricas Chias & Chalcidicas* vocarent, h. e. caricas ex Chio vel Chalcide. Sic *Caunas Ebuſi*, pro caricis ex Ebuſo Inſ. dixit Statius *in Saturnalibus,*

Et quas percoquit Ebosea Caunas, &c.

V. Salmaſium ad Solinum *pag.* 938.

Caurſini, V. ſuprà *Caorſini.*

Cauſaria Liberalitas, apud Spartianum in *Hadriano, Poſt hæc profectus in Gallias, omnes* cauſariis *liberalitatibus ſublevavit*: dicitur, cui aliquis caſus aut calamitas fuit cauſa, opponiturque illi, quæ virtutis ergò aut meritorum impetratur. Vocabulum *Cauſa* enim etſi naturâ ſuâ μέσον ſit, in deteriorem tamen partem accipiebant, uti pluribus oſtendit Caſaubonus *ad. l.* At Salmaſius *cauſarios* legit: falſum enim, inquit, omnes liberalitatibus ſublevatos, cùm multi non indigerent. Erga ſolos igitur *cauſarios* liberalis fuit, h. e. egentes & facultatibus defectos, & quibus *non ſine cauſa* ſubveniretur. Huic itaque *Cauſarius homo* dicitur, ut *cauſarius locus*, apud Medicos, qui in cauſâ eſt, vel qui morbo tentatur, aut dolore: *cauſarius Deus*, apud Marcellum Empiricum: *cauſarius oculus*, apud eund. *cap.* 8. ὑπαίτιος apud Græcos, qui morbo Comitiali vexatur, *fontico*, h. e. αἰτίῳ vel ὑπαιτίῳ, *fontes* enim ſunt ὑπαίτιοι. Sic itaque *Cauſarii* hîc dicuntur egeni & facultatibus lapſi, vel etiam ægroti: quod genus hominum in Galliis cùm eſſet Hadrianus, liberalitate ſuâ fovit & adjuvit, &c.

Cauſia, communis Macedonum pileus, apud Pollucem, *lib* 10. *cap.* 36. ſicut crobylus Athenienſium, petaſus Theſſalorum, tiara Perſarum; atque ſicut hic duplex, popularis & regius, ita *Cauſia* quoque fuit. Et quidem de *Cauſia* communi accipiendus Strabo *lib.*15. cùm ait, riſiſſe Calanum, conſpecto Oneſicrito, Alexandri ad Gymnoſophiſtas Legato, quòd cauſiam ferret: quod ipſum eſſe, quod Demoſthenes, *Orat.* παραπρεσβ. vocavit πιλίδιον, notavit Hadr. Junius *Animadverſ. lib.* 2. *cap.* 6. De *Cauſia* Regibus peculiari, cui diadema apponebatur, agit Plut. *in Demetrio* & Athenæus *lib.*12. ſed & potentiores Macedones aliquod cauſiæ genus geſtaviſſe, ſupra communem ſortem illuſtre, oſtendit Plut. *Eumene.* Non multùm autem *Cauſia*, tiara & crobylus, diſſimilia fuere, ut oſtendit Anſelm. Soleriuſ *de Pileo ſectione* 8. Vid. quoque Car. Paſchalium *Coronarum lib.*10. *cap.* 3. ubi non ſolùm *Cauſiæ Regiæ* diadema imponi conſueviſſe, ſed & illam ipſam

ipſam notâ aliquâ inſigni à reliquis fuiſſe diſtinctam, ex Plut. l. cit. qui καυσίαις διαδήμασι, *cauſiis duplici filo* ſeu *vinculo* redimitum fuiſſe ibi memorat, addit. Quòd itaque diadema hæc *Cauſia* ferret, διαδηματοφόρος dicta Græcis eſt: cujuſmodi *Cauſiam* Antonius dediſſe Ptolomæo, ut Regi Phœniciæ, Syriæ & Ciliciæ, legitur apud eundem *in Antonino*. Nec omittendus locus Suidæ, qui *Cauſiam* vocat Macedonum σύνηθες ὅπλον, καὶ σκέπας ἐν νιφετῷ καὶ κράνος ἐν πολέμῳ, *familiare genus armorum, ac tegmen in imbre nivali & galeam in bello.* Abuſivè vox ſumitur, cùm quemlibet barbaricum pileum ſignificat, apud eund.

Cauſidici, dicti *Togati*, quia quamvis omnium ordinum geſtamen Toga eſſet, eorum tamen præcipuè cenſebatur: Imò poſtquam exuta ſimul à Romanis cum libertate Toga fuiſſet, manſit tamen ejus uſus penes clientes, & cauſarum Patronos: Juvenalis,

— — — — Veniet de plebe togata,
Qui juris nodos, qui legum ænigmata ſolvat.

Ubi *plebs togata* non eſt minuta illa ac ſordidior, ut volunt Interpretes, ſed quæ judiciis, eloquentiæ & cauſis agendis operam dabat, & propterea in toga erat. Hinc & Seneca *de Ira lib.2. Inter iſtos, quos* Togatos *vides, nulla pax eſt. alter in alterius exitium levi compendio ducitur.* Idem clariùs *de Conſt cap. 9. ut accuſatore ſubmiſſo, aut criminatione falsâ, aut irritatis in nos potentiorum moribus: quæque alia inter* Togatos *latrocinia ſunt.* Quem imitatus videtur Chryſoſtomus *Epiſt. ad Donatum, Sævit in vicem,* inquiens, *diſcordantium rabies & inter togas pace ruptâ forum litibus mugit inſanum.* Apuleius etiam improbos patronos *Togatos vulturios* vocat. Nec alia mens Martiali *lib 7. Epigr.1.*

Jure madens, varioque Togæ limatus in uſu.
Non lector meus hic Urbice, ſed liber eſt.

Idem Quintilianum *gloriam Romanæ togæ* appellat. Ovidius proin eleganter *caſtra civilis togæ* vocat Judiciale forum, *de Rem. lib.1.*

Deſidiam puer ille ſequi ſolet: odit agentes,
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora ſunt leges & quos tuearis, amici,
Vade per urbanæ ſplendida caſtra togæ.

Togata dignitas apud Caſſiodor. *lib.6. Epiſt.4 in fine*, eandem ob cauſam Advocatio dicitur. Quod verba attinet Juvenalis *Sat.7.*

— — — Purpura vendit
Cauſidicum, vendunt amethyſtina:

Unde quidam evincere conantur, eum *Cauſidico* togam adimere, lacernas dare: reſpondet Ferrarius, eâ quidem de lacernis aut lænis intelligenda eſſe, ſed quæ togæ injiciebantur, &c. Pœna delinquentibus *Cauſidicis* ſolemnis, ſilentii fuit indictio; Ulpianus *l.9. ff. de pæn. Moris eſt, advocationibus quoque præſides interdicere, & nonnunquam ad tempus vel annis metiuntur, vel etiam tempore quo provinciam regunt, nec non ita quoque interdici poteſt, alicui, ne certis perſonis adſit: poteſt & ita interdici cui ne apud tribunal præſidis poſtulet, & tamen apud Legatum vel procuratorem non prohibetur agere.* Antonius Aug. *l.1. C. de poſtul. Cùm à præfecto Ægypti cauſas agere perpetuum prohibitus non appellaveris, placitis obtempera.* Hinc & Plin *lib.5. epiſt.14. Aſſenſerunt, ait, omnes præter Flavium Aprum, is interdicendum ei advocationibus in quinquennium cenſuit.* V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.5. cap.32.*

Cauſimomantia, Græcè Καυσιμομαντεία, ſpecies Magiæ ſeu divinationis, ἐκ τῶν καυσίμων, apud Plinium *lib 36. cap.19. Hoc* (gagate) *dicuntur uti Magi in ea, quam vocant cauſimomantiam, & peruri negant, ſi eventurum ſit, quod aliquis optet*: uti quidem legit Salmaſius, cum aliàs *axinomantiam* in libris editis habeatur Per καύσιμα autem intelliguntur ea, quæ uri poſſunt. Itaque ſi aliquid τῶν καυσίμων, in ignem injectum, peruri nequiret, ſignificabat id eventurum, quod quis in votis haberet: atque in te talia gagates lapis erat, quo maximè in hanc καυσιμομαντείαν Magi utebantur. Alia erat Pyromantia, qua de ſuo loco dicemus. V. præfatum Salmaſium *ad Solinum pag. 53.*

Cauſiſoleus, natione Ægyptius, frater Theodoti, qui Æmilianum ceperat; Dux Gallieni Trebellianum, qui ſub Gallieno tyrannidem invaſerat, prælio vicit ac interemit. Treb. Pollio *in XXX. Tyrannis.*

Cavum Sidus, apud Solinum *cap.27. Exultant* (ſimiæ) *novâ Lunâ, triſtes ſunt cornuto &* cavo *ſidere*: eſt cava & cornuta Luna, quam à *nova* diſcernit, quæ tamen & ipſa cava nihilominus & corniculata eſt. Et quidem Græci μηνοειδῆ & κοίλην quoque vocant, quum curvatur in cornua, & tam de nova dicunt, quàm de vetere. Sed & ſimiliter *cavam* Lunam à *nova* diſtinguit Plinius, ubi de Cercopithecis *lib.8. cap.21.* Nempe cùm *cavum* opponatur *pleno*, nam quod vacuum fit, cavum exſtit; etiam *cava* Luna plenæ opponitur: adeoque, ſicut *plena* dicitur, quum totum orbem implet, ita *cava*, hic non ἡ μηνοειδής, ſed quum toto orbe vacua eſt & inanis, nihilque prorſus habet luminis. Per interlunia igitur, quum ſplendorem prorſus amiſit Luna, triſtes ſunt ſimiæ; eandem renaſcentem & in exortu ſuo novam exultatione adorant. Quod de cynocephalis quoque Orus ſcribit *in Hieroglyphicis.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.376.*

Cayſtrus, adde: Fluvius non eſt magnus, ſed formoſus, ac non minùs in varias ſpiras, quàm Mæander, ſerpens, quæ cauſa, quòd non pauci illum cum Mæandro confuderint: inprimis quia per planum incedentibus, propter iſtiuſmodi anfractus, quos non niſi in edito loco conſtituti obſervare poſſunt, duplex flumen videtur. Sed Mæander integro die cum dimidio inde diſtans, propè Mileti rudera, in mare ſe exonerat. Hinc in antiqq. nummis Gallieni, & Salonini, filii hujus, pro lemmate legimus, ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΥΣΤΡΟΣ, cum icone alicujus, hydriæ effluenti incumbentis, id eſt, EPHESIORUM CAYSTRUS; quum Mæander potiùs Mileſiorum eſſet. Cum cura illius decurſum è colle proximo, in quo rudera turris tetragonæ, *Carcer Pauli* dictæ, conſideravit, exactè delineavit, atque cum miris Mæandri flexibus contulit, Jacobus Sponius Medicus Lugdunenſis, quem Vide in lib. cui titulum fecit *Voyage de Levant & de 7. Egliſ. tom.2. ubi utriuſque icones exhibet.* Turcis appellatur *Caraſou*, id eſt, *aqua nigra*: Item *Coutchouk-Mindre* & *Minderſcare*, i. *parvus ſc. niger Mæander*; ob ſimilitudinem cum Mæandro quem ſimpliciter *Mindre*, vel *Bojouc-Mindre*, h. e. *magnum Mæandrum*, appellant. Idem *ibid.* A' *Cayſtro*, nomen *Cayſtrii* Herois, cujus, ut & Aſii ſacella prope hunc fluvium monſtrata fuiſſe adhuc ſuo tempore, refert Strabo *lib.14.* apud Voſſium *de Idolol. origine ac progreſſu, lib.1. cap.21.*

Caytus, ſeu *Gaytus* vel *Gayetus*, apud Saracenos olim militaris officii nomen, occurrit apud Lupum Protoſpatham A C. 972. 1002. Hugonem Falcandum crebriùs & apud Rocchum Pirrhum paſſim.

Cazafuſta, apud Rollandinum *Hiſtor. lib.8. Nihilominus niſi ſunt defendentes, inimicos repellere eoſque fugare. & figere nunc lanceis, nunc ſagittis, fundis petras rotantibus & ſonantibus cazafuſtis*: pro *catapulta* eſt; machina bellica, ſudibus acutis ejaculandis idonea, du Freſne *Gloſſar.*

Cazeri, à Germanis Valdenſes olim dicti ſunt, an à priſcis *Catharis* detortâ voce: an uti Godefridus Henſchenius *ad Vitam S. Galdini Cardin.* vult, à voce Germanica *Catz*, h. e. catus, felis; eò quod, ſicuti feles noctu ſua conventicula celebrant; ita & illi, adverſariorum metu, nocturno tempore cœtus ſuos inſtituere fuerint coacti. V. ſuprà in voce *Cathari.*

C E.

Cebus, ſeu *Cepus*, ſimiæ genus, Solinus *cap.30. Iiſdem fere temporibus* (Dictatoris Cæſaris) *illic* (Romæ) *exhibita monſtra ſunt. Cepos appellant, quorum poſteriores pedes crure & veſtigio humanos artus mentiuntur: priores hominum manus referunt: quæ tamen à noſtris non amplius, quàm ſemel, viſa ſunt.* Græci partim Κῆπος, partim κῆβος vocant. Ariſtoteles ſimias cum cauda κῆβους appellat, & ſanè hujuſmodi *cepis* poſteriores pedes humanis pedibus ſimiles, manibus priores ſunt. Heſychius, κῆπος ζῶον ὅμοιον πιθήκῳ, *Cepus, animal ſimile ſimiæ.* Agatharchides, & ex eo Diodorus Siculus, κῆπον habere, τὸ μὲν πρόσωπον λέοντι, τὸ δὲ σῶμα πανθήρᾳ, τὸ δὲ μέγεθος δορκάδι, *faciem quidem leonis, corpus verò pantheræ & magnitudinem capreæ*, tradunt: Idemque ſcribit ex Artemidoro Strabo *lib.16.* At *lib.17.* prodit idem, Babylonios Memphitas colere *Cepum*, qui faciem habeat Satyro ſimilem, τἆλλα δὲ ἄρκτου καὶ κυνὸς μεταξύ, *reliqua verò partim urſo, partim cani* Ubi libri quidam ſcribunt κῆπον, alii κῆβον. Nomen inveniſſe hoc animal κῆπον, κατὰ τὴν ποικιλίαν, quaſi *hortum pro varietate formæ* dictum, tradunt ſummi Auctores. Sed nomen eſt illius gentis, ubi fera ipſa naſcitur. *Cep* enim aut *Ceb* Æthiopes appellaſſe videntur, unde in Ægyptum & hinc in Græciam, nomen cum ipſo animali illatum: unde Græci Κῆπον aut Κῆβον dixere, quemadmodum Τίγρις, κάμηλος, πάρδαλις, ἐλέφας, πάρδαλος, βόνασος, & ſexcenta id genus animalia, quæ appellationes nacta ſunt ab eorum locorum populis, in quibus nata. Salmaſius *ad Solinum d.l.* Origo verò ex Hebraico קוף *Kaph*, ut videtur, quæ vox in Sacris occurrit 1. Regum *cap.10. verſu 22.* & 2. Paralipom. *cap.9. verſu 21.* ubi Salomonis claſſis è Tharſi advexiſſe legitur קפים *Kophim*, id eſt, ſimias: uti Veteres & Recentiores explicant. Nec deſunt, qui dictos velint à verbo קוף *Kuph*, vel יקף, *jakaph*, h. e. *ambire & circuire*; propter frequentes circulationes, quibus & ſeipſum exercet & ſpectatores detinet hoc animal. Hinc ergo *Æthiopum Cephus*, primùm Pompeji M. Ludis Romæ viſus, teſte Plinio *lib.8. cap 19.* in cujus deſcriptione quamvis mirè varient Auctores, ut vidimus: ex iis tamen Æthiopicum aut Troglodyticum eſſe animal, inter ſimiarum ſpecies, colligere proclive eſt, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib III. cap.31.*

Cecaumene, ſeu *Diacecaumene* reg. eadem cum *Catacecaumene*, quod vide.

Cecropidæ, V. infrà *Novum Nomen.*

Cecropis, prima & antiquiſſima Athenienſium Reip. Tribus, ita nominata in honorem *Cecropis*, qui 4. tribubus, in quas primitus civitas diviſa fuerat, nomina primus indidit: quæ poſtea

Cranaus mutavit, ut & Erichthonius ac Jon, nominibus pro u-niuſcujuſque arbitrio iis impoſitis. Donec Alcmæon Archon, aucto Tribuum numero, à Semideis Athenienſium, inter quos & Cecrops fuerat, illas denominavit: tum iterum *Cecropidis* e-merſit nomen. V. Pauſan. *in Atticis*.

Δῆμοι ſeu Municipia Tribus Cecropidis.

Æxone.	Phlya.
Alæ Æxonides.	Pithus.
Athmonon vel Athmonia.	Sypalettus.
Dadalidæ.	Trinemei.
Epieeidæ.	Xypete.

V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.1. cap.6.*

Cecropius, Dux Dalmatarum, Heracliani juſſu Gallienum inter-emit, Zoſimus & Trebellius Pollio, in *Vita Gallienorum*.

Viri Illuſtres.

Cecrops Aureolus, inſignis pugnator, de quo V. Salmaſium *ad Pollionem in Claudio*.

Cecrops Maurus, apud Zoſimum, nominatur inter illos, qui, Gallieno imperante, res novas moliti ſunt: diverſus à *Cecropio*, de quo ſuprà.

Cedellus, in vet. *Charta*, apud Car. du Freſne, vas portatile eſt, aquæ in Eccl. Rom. benedictæ inſerviens. Gallis etiamnum *Celet*.

Cedrai Arabes, vicini Canchlæis & Nabathæis, à Meridie Sce-nitis Arabibus junguntur: de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag* 486.

Cedrinæ Menſæ, apud Plinium *lib.13. cap.15.* meliùs *citrinæ*, V. infr.

Cedroſia, reg. Solino dicitur *cap.54.* quæ aliis *Gedroſia*.

Cedrus, arbor nobilis, memoratur Papinio Statio *Thebaid.lib.3. verſu* 142.

Theſſalis haud aliter bello gaviſa recenti,
Cui gentile nefas hominem revocare canendo,
Multifida attollens antiqua lumina cedro.

Ubi *antiquam* vocat, quia diu durat. Hinc Virgilius domibus a-ptam ait, *Georg.lib.2.*

— — — *dant utile lignum*
Navigiis pinos domibus cedroſque cupreſſoſque.

Sed & Majorum hinc effigiebus expetita. Idem,

— — *effigies ex ordine Avorum*
Antiqua ex cedro.

Imò ſimulachris Deorum. Plinius *lib.13. cap.5. Cedri materiæ æ-ternitas, itaque & ſimulachra Deorum ex ea factitaverunt. Cedrinus eſt Romæ in Delubro Apollo Soſianus, Seleucia advectus*: & *lib.* 16. *cap* 11. *Buxum maximè ætatem ferre putant — cedrumque, claro de omnibus materiis judicio in Templo Dianæ Epheſiæ — cujus tectum convenit eſſe è cedrinis trabibus. De ipſo ſimulachro Deæ ambigitur.* De ejus uſu in *Sacris Iſraelitarum*, dicemus infrà, &c. Niſi tamen humore vitientur, quem non ferunt. Palladius *lib 2. cap.16. Ce-drus durabilis niſi humore tangatur.* Funeribus deſtinatam *add L. Statii* ait Interpres; an quòd facibus idonea. Certè Magnatum facibus adhibitam liquet, ex Virgilio *Æneid. lib.7. de Circe,*

— — *tectiſque ſuperbis*
Urit odoratam nocturna in lumina cedrum:

& Homero *Odyſſ. γ.* ubi de ſpecu & foco Calypſus:

Κέδρου τ' εὐκεάτοιο, θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει.

V. quoque de *Cerere*, apud Claudium *Raptûs lib.3.* Suavem e-nim odorem exhalat. Ut Virgilius quoque alibi,

Diſce & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Unde ejus ligni accenſi nidorem, in ſacris adhibitum à Græcis, legimus. An, quia *Cedri* ſucco mortui conditi, ut doctis nota tum pridem, &c. Amplitudo iis tanta aliquando, ut trium homi-num complexum exceſſerit, auctore Theophraſto *lib.5. c.9.* qualem in Cypro ſucciſam eſſe, ad undeciremem Demetrii, 130. pedes lon-gam, memorat. Naſcuntur maximè in Creta, Africa, & nonnul-lis Syriæ regionibus: cui verò *Cedrus Libani* inprimis. toties di-cta ſacris Scriptoribus, ignota? E qua non ſolùm ſibi domum Sa-lomo aliique Reges extruxere: Sed & quam in Tabernaculo con-ficiendo multipliciter ipſe Deus adhiberi juſſit, Exodi *cap.35. ver-ſu* 5-9. Ut enim alia omittam, è puriſſima cedro, confectum erat Altare æneum in Atrio, quòd æneis laminis undique obdu-ctum eſſet, id nominis adeptum, Exodi *cap.40.* Sic & Altare au-reum, in Sanctuario, cedrinis tabulis deauratis conſtabat: Men-ſa item aurea, in qua ſacri panes, Exodi *cap.30* & *cap.25. verſu* 23. Ipſa tandem Fœderis Arca, è ligno *Zittim* ſeu cedro, conſtabat, Exodi *cap.25. verſu* 10. intus & extra auro obducta; quemadmo-dum & duo vectes ex 4. ejus annulis aureis, ex eadem cedro e-rant, pariterque deaurati prominebant: qua cedri ſeu ligni cum au-ro conjunctione, utriuſque Naturæ in Chriſti perſona myſteri-um adumbratum eſſe, docent Theologi, inter quos V. inprimis Fr. Burmannum *Synopſ. Theol. Chriſt. Part.1. lib. 4. cap.15.* & plu-ra hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum paſſim.* De *cedro* ſic Plinius *lib* 13. *cap.5. Juniperi ſimilem habens Phœnices & cedrum minorem. Duo ejus genera, Lycia & Phœnicia. Differunt folio, Nam quæ durum, acutum, ſpinoſum, habet, oxycedros vocatur, ramoſa & nodis infeſta. Altera odore præſtat. Fructum ferunt myrti magni-tudine, dulci ſapore. Et majoris cedri duo genera. Quæ floret, fru-ctum non fert* (mas viz.) *Frugifera* (fœmina nempe) *non floret: & in ea antecedentem fructum occupat novus. Semen ejus* (alii habent *cortex*, Salmaſius, *foliatura*) *cupreſſo ſimile. Quidam cedrelaten vo-cant,* &c. Idem alibi *clavum eam non pati* addit. Apud Sinenſes, in *Huquang* prov. *cedri* naſcuntur, quas *Idoli manum* vocant: extre-mitates enim illarum in caudulas aliquas, ceu in digitos, ac pe-dunculos deſinunt. Eſui aptæ non ſunt, at domi, intra cubicu-lum ſuſpenſæ, ſuaviſſimum exhalant odorem: quam ob cauſam ſacculos in eam rem reticulato opere ex ſerico artificiosè con-texunt, teſte Auctore Anonymo *Sinæ & Europæ cap* 36. De *Ce-dria* ſeu *Cedrio*, picis genere & *Cedride* ſeu Cedri fructu V. Plini-um *lib.16. cap.11.* & *lib.24. cap* 5. De *Cedrino bryo* Salmaſium *ad Solinum pag.*1028. De prov. *Cedro digna*, Eraſmum in *Adagiis*, &c.

Ceſius & *Ceſſus*, apud Solinum *cap.30.* monſtrum eſt, *cujus pe-des poſteriores crure & veſtigio humanos artus mentiuntur; priores hominum manus referunt*; de quo diximus retro in voce *Cebus*, nam ita communiter ſcribitur, V. quoque infrà in voce *Cercopi-thecus*.

Cei, incolæ Inſ. Ceæ, quam poſt mortem Actæonis tenuiſſe Ariſtæum, conſentiunt Auctores. Virgilius,

— *& cultor nemorum, cui pinguia* Ceæ
Tercentum nivei tondent dumeta juvenci.

Apollonius Rhodius,

— *λίπε δ' ὅγε πατρὸς ἐφετμῇ*
Φθίην, ἐν δὲ Κέῳ κατενάσσατο λαοὺς ἀγείρας
Παῤῥάσιον.

Alii. Faciebant illi quotannis Caniculæ ſacra, circa exortum e-jus, quo tempore Eteſiæ flare incipiunt, idque ex ejuſdem Ariſtæi inſtitutione, ad liberandam peſte terram Græciam & præcipuè Cycladas Inſulas. uti videre eſt apud Diod. Siculum *lib.4.* & Hy-ginum *in Sphæra.* Unde Cicero *de Divinat. lib.I. Ut enim Ceos ac-cepimus ortum Caniculæ diligenter quotannis ſolere ſervare, conjectu-ramque capere, ut ſcribit Ponticus Heraclides, ſalubriſne an peſtilens annus futurus eſſet.* Idemque Heraclides eundem populum, priuſ-quam ad extremam & decrepitam ſenectutem perveniant, mor-tem cicutâ ſponte acceſſere, tradit *in Fragm.* Unde illa Me-nandri,

Καλὸν τὸ Κείων νόμιμόν ἐστι Φανία,
Ὁ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, οὐ ζῇ κακῶς;

quos verſus refert Stephanus in voce Ἰουλίς, quæ urbs fuit Ceæ Inſ. una ex quatuor, &c. V. hac de Inſula ejuſque incolis plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.*143. ubi in *Ceo* Inſ. Pamphilen quan-dam veſtes bombycinas ex Aſſyria bombyce textas redordiri rur-ſuſque texere, primam inveniſſe, atque hinc fœminarum delica-tiorem veſtem profectam eſſe, docet, ut & *pag. ſeqq.* Sed & adde, quæ diximus in voce *Cea*.

Viri illuſtres.

Cejonius Albinus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione à Severo Imp. occiſos, memoratur Spartiano, in *Vita Severi.* Item Præfectus Urbis, ad quem Aureliani Aug. Epiſtolam habes, apud Vopiſcum in *Aureliano*.

L. *Cejonius* Commodus, ſocer L. Cejonii Ælii Commodi Veri Antonini, quem Adrianus Imp. adoptatum Antonini Pii colle-gam eſſe voluit, V. Capitolinum in *Hadriano*.

Cejonius Poſthumianus, affinis Clodii Albini, in Gallia Im-peratoris declarati, poſt mortem Pertinacis, apud Capitolinum in *Vita* ejus.

Cejonius Poſthumius, ſeu *Poſtumus*, pater Clodii Albini modò dicti, ex Aurelia Meſſalina, *Ibid.*

Ceiriadæ. Græcè Κειριάδαι, locus Atticæ, ad Hippothoontidem tribum pertinens, memoratur Sponio *Itiner. Græc. Part.3. pag.*139. ubi *de Atticæ populis.* V. in voce *Ceriada*.

Celænæ, nomen Urbis, adde: Salmaſius diſtinguit Arcem *Ce-lænarum*, in qua fons Mæandri, quæque in monte Aulocrene ſita erat, ab urbe Apamæa ſeu *Novis Celænis*, quas cùm condidiſſet Antiochus Soter, veteris oppidi incolas eò tranſtulit. Ex arce hac antiqua autem ortus Mæander, per mediam urbem arci ſub-jectam pervadebat, & poſtmodum Marſyâ, Orgâ & Ombrimâ fluviis, quibus urbem circumfuſam ait Plinius *lib. 5. cap.29.* red-debatur auctior, &c. Qua de re V. plura apud eum *Exercitat. Pli-nianis ad Solinum pag.*827. *& ſeqq.*

Celebothras, adde: Scribi vult *Cepobotras* vel *Ceprobotas* Salma-ſius, ex Auctore *Peripli*, qui Κηπροβότρας eum vocat. V. illum ubi ſuprà *pag.*185.

Celebres Coronæ, *περιβόητοι ςέφανοι*, dicuntur Artemidoro *lib.1. cap.79.* propriè coronæ querceæ, laureæ, myrteæ & oleagineæ: quas cùm non niſi univerſorum ſuffragiis conferri mos eſſet, me-ritò, qui iſtiuſmodi coronam impetrabat, ſe apud omnem poſte-ritatem percelebrem ſperabat fore. Nempe Corona talis, præci-puum ac luculentiſſimum præmium, cœteris omnibus præibat. Euripides *Herc. Fur. actu* 5.

Καλὸς γὰρ αὐτῷ ςέφανος εὐκλείας ὕπο

Ἀνήρ.

Ἀνδρ' ἐσθλὸν ἀφιλῶντας ἐυκλέας τυχεῖν.

Quam in rem V. Car. Paſchalium *de Coronis lib. 5. cap.8.* & plura hic paſſim, ubi de *Agonibus, Certaminibus Iſelaſticis, Ludis*,&c.

Celendræ, adde: Inde principium Ciliciæ ad Occid. Artemidorus duxit, apud Strabonem *lib. 14.* Εἶτα πύργος Μελανία καὶ Κελένδερις πόλις λιμένα ἔχουσα. ἔνιοι δὲ ταύτην ἀρχὴν τιθέασι τῆς Κιλικίας, οὐ τὸ Κορακήσιον, ὧν ἐστι καὶ Ἀρτεμίδωρος. Cùm alii ampliores ejus terminos à Melane amne, alii à Coraceſio,inciperent. V. Salmaſium *d. l. pag.771.*

Celer, pro Equite, Græcis κέλης, Æolibus κέλης, unde & *Celeres* & *Celetes* iidem. Val. Probus in *Notis*, TRIB. CEL. *Tribuni celerum vel celetium.* Servius *ad 8. Æneid. Romulus cùm turbam civium non haberet, aſylum condidit — à vicinis civitatibus matrimonia poſtulavit, ſed ab eis contemtus* Celetes *ſe Neptuno equeſtri Deo - editurum propoſuit*,&c. Atque inde *celer* pro veloci: nihil enim equo vel equite velocius Poſtea à flectendis in gyrum equis, *Flexutes* dicti ſunt, V. infrà in hac voce, ut & in *Troſſuli*, namque & ſic appellati antiquitus ſunt. Plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.81.* Car. Paſchalium *Coronar. lib.6. cap.15.* ut & infrà, in voce *Celeres*.

Viri celebres.

Celer Caninius, Rhetor, inter Præceptores Veri Imp. apud Capitolinum.

Celer Metius, Juvenis illuſtris, ad quem extat Carmen Papinii Statii *lib.3. ſylv.2.* cui tit. *Propempticon Metii Celeris*, ubi inter alia,

> —— —— — *puer hic ſudavit in armis*
> *Notus adhuc tantùm majoris munere clavi.*
> *Jam tamen & turmas facili prævertere gyro*
> *Fortis & Eoas jaculo damnare ſagittas.*

Et ſuprà,

> —— *Juvenem egregium Latius cui ductor Eoa*
> *Signa Palæſtinasque dedit frænare cohortes*,&c.

Fuit & *Celer* alius, qui ingeſtum Imperium ab exercitu ſprevit, eo nomine,celebratus Claudiano, *Epithalamio Palladii & Celerinæ*, à quo & Celerina illa ſponſa originem traxiſſe videtur. Caſp. Barthius *Animadverſ. ad Statium Part.1. pag.290.*

Celeres, dicti ſunt apud Romanos trecenti robuſtiſſimi & ex nobiliſſimis familiis delecti Juvenes, commendati ſuffragiis Curiarum, & deni per ſingulas Curias delecti, qui circa Regem eſſent, ipſum haſtati per urbem aſſectarentur, & juſſi exequerentur miniſteria, in militia anteſignani ac protectores, qui primi pugnam inirent & poſtremi ſe reciperent: Equites quidem, ubi campus eſſet ad equeſtre certamen accommodus, pedites verò in aſpero loco & equis invio. Sic dicti vel à *celeritate* miniſterii, vel à Duce ſuo, cui id nomen, vel à *Celere* quodam Romuli comite, qui eum in pugna contra Remum ſtrenuè adjuverit Remumque occiderit, Plut. *in Romulo*, V. ſuprà. Certè primus illorum auctor Romulus fuit, qui hanc ſibi ſecuritatem lectamque juventam, contra omnes metus,circumdedit. Aliquando *Troſſuli* iidem dicti leguntur, eo quòd hi ſoli, abſque ulla peditum ope, urbem in Hetruria Troſſulum dictam occupavere, Plin. *lib.33. cap 2.* Aliter quoque *Flexutes*, uti dictum ſuprà. Hi trecenti juvenes in tres centurias diſtincti, ſingulæ ſuum Præfectum habebant, qui Centurio dicebatur: quibus omnibus Præfectus ſeu Tribunus *Celerum* præerat: de quo Pomponius, *Tribunus ſeu Præfectus Celerum*, inquit, *fuit qui Equitibus præerat, & veluti ſecundum locum à Regibus obtinebat, quo in numero fuit Junius Brutus, qui auctor exitii Regis ejiciendi.* Cuſtodiam *Celerum* depoſuiſſe Numam Pompilium ſecundum Regem, ſcribit Plut. *in Numa*: quod ſi ita eſt, ſequentibus Regibus eorum uſum revocatum fuiſſe credendum, cùm etiam in reliquorum Regum vitis *Celerum* mentio fiat, ut vel ex ſolis his Plutarchi verbis modò laudatis patet. V. Joh. Roſinum *Antiquitatum Romanarum lib.7. cap.4.* Alterum miniſtrorum Regiorum genus, Lictores erant, V. ibi.

Celerina, uxor Palladii Coſ. V. Claudianum *in Epithalamio Palladii & Celerinæ*, non *Serenæ*, ut vulgò legitur. Probat id Dempſterus ex MS. ſuo & ipſe Claudianus gentilitium nomen inſinuat, cùm canit:

> *Immenſamque trahis Celerini robore lucem.*

Celes, apud Curtium *lib.4. cap.1.* in epiſtola Alexandri ad Darium, *Celes, cujus nomen ſumpſiſti, Darius*,&c. quid notet, non adeò certum. Et quidem vocem de nihilo comparere ſentit Modius, alii verò non ſine ratione adeſſe. *Celes* enim, quæ vox comparet apud Plin. *lib.4. cap.4.* Suidæ & Heſychio, eſt *eques*, & equus unâ freni habenâ rectus, curſor, *hodie ſellarius & ſingularis dictus.* Unde Κέλητες, *qui privis equis currerent*, J. C. Scaliger *Poetic. lib.1. cap.21.* Sic Plutarchus, inter tria illa læta, quæ uno eodemque tempore Philippo patri Alexandri M. nuntiata ſunt, altero loco ponit, cum Ὀλυμπίασιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι, *Olympiis equo celete viciſſe, in Alexandro M.* Itaque Curtius loco cognominis vocem uſurpare potuit. Sed & Darius Hyſtaſpis *Celes* dictus, h. e. eques præſtans, ἱππεύς: cujus proin epitaphium apud Euſt. *Odyſſ. ζ. Celes & ſagittarius optimus fui.* Niſi malis, eum ſic dictum, quòd equi hinnientis auſpicio Rex Perſarum creatus ſit. Fortè & hoc nomine Darius ultimus irriſus fuit ab Alexandro, ut qui ante Regnum *Aſtandes*, h. e. curſor ſive veredarius fuerat: quo ſenſu verba ſic poſſunt legi, *Rex Alex. Dario Celeti. Ille cujus nomen ſumpſiſti*,&c. Adde, quòd ei hoc nomine fugam exprobrare potuit, quòd deſerto curru, quo ſublimis prælium inierat, ſolitario equo inſidens periculo ſe eripuiſſet, Freinshemius *ad. l.* V. Euſtathium *ad Il. ε. verſ.679.* & *Odyſſ. υ.* ubi à κέλω ſeu κέλλω vocis originem arceſſit, nec non hic paſſim.

Celetæ, pop. Thraciæ non ignobiles, diviſi in *majores* & *minores*, quorum hi ſub Rhodope, illi ſub Æmo, habitabant. Unde *Celeticæ* aquæ famâ nobiles. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Claudio.*

Celetizontes Pueri, Græcè Κελητίζοντες, ex ære, inter opera Canachi memorantur Plinio *lib.34. cap.8.* Eſt autem κελητίζω: *equito* & propriè de iis dicitur, qui deſultorios equos regunt; de quibus V. infrà, in voce *Deſultor*, iterù ubi *de Sarmatico Ludo*: ut & ſuprà in voce *Celer*.

Celeuſma, apud Martialem *lib.3. Epigramm.67.*

> *Ceſſatis pueri nihilque noſtis,*
> *Vatreno, Eridanoque pigriores:*
> *Quorum per vada tarda navigantes,*
> *Lentos tingitis ad* celeuſma *remos:*

Græcè κέλευσμα, clamor eſt & hortatio nautica, quâ ſe invicem nautæ, vel potiùs ſignum, quo nautas *Celeuſta* hortatur, ut ſtrenuè remis incumbant. A' verbo κελεύειν, *ſignum dare*, ut Plinius exponit; propriè de illo, qui remigibus ſignum dabat, quò remigare inciperent deſinerentque. Hunc Græci proin Κελευστὴν, Ennius *Portiſculum* dixit, ſecundùm nonnullos,

> ——— — —— *tonſamque tenentes*
> *Parerent, obſervarent, portiſculus ſignum*
> *Cùm dare cœpiſſet.*

Dabat autem is remigandi, imò & ceſſandi, ſignum perticâ; ut Coryphæus endoſimum, h. e. canendi ſignum, pede, & Prætor mappâ, emittendarum quadrigarum, ſignum dabat, Ἀφέτης hinc appellatus. V. Scaligerum *ad Varronem* & Feſtum, Caſaubonum *ad Suetonium* & *Plinium min.* Lipſium *ad Senecam*, Carrionem *Emendat. lib.1.* Merulam *ad Ennium*, Gothofredum *ad Feſtum*, & Salmaſium *ad Solinum pag. 754.* Joann. Frid. Gronovius verò *portiſculum* ipſum inſtrumentum eſſe docet, malleum viz quem manu tenens modum dederit claſſi, ut Feſtus; vel perticam, quam ſi incuſſerat, remiges non deſinebant; ſi depoſuiſſet, quieſcebant à labore, ut Luctatius ait *ad ſextam Thebaid.* V. Gronovium *Obſervation. lib.4. cap.36.* & infrà in voce *Portiſculus.* Ab hoc nautarum *Celeuſmate*, eleganti metaphorâ ſumtâ, dixit Xenophon de agricultura, multis damnis affici, qui ſerit πρὶν κελεύσαντος ὕειν τοῦ Θεοῦ, h. e. Plinio vertente, *antequàm Deus ſignum dederit*: imbre viz. qui occaſum Virgiliarum ſequi ſolet. In madida enim ſeri is vult, cùm aliis ſicca terrâ placeat magis; V. Salmaſium *ad Solinum pag.734.* Apud Anglos ſuos, *celeuſma* nautarum eſſe, *Via, via, cheerly mates*, addit *Scholiaſtes ad Martialem d. l.*&c.

Celia, & *Ceria*, potio Hiſpanis olim familiaris, teſte Plinio *lib. 22. cap.ult.* cujus conficiendæ modum ſic deſcribit Paulus Oroſius *lib.5. cap.7. Poſtmodum diu obſidione concluſi Numantini duabus deſubito portis cuncti eruperunt, largâ priùs potione uſi, non vini; cujus is locus ferax non eſt; ſed ſucco tritici per artem confecto; quem ſuccum à calefaciendo* Celiam *vocant: ſuſcitatur enim illa ignea vis germinis madefactæ frugis, ac deinde ſiccatur, & poſt in farinam redacta molli ſucco admiſcetur, quo fermentato ſapor auſteritatis & calor ebritatis adjicitur.* Unde liquet, non multum abſimilem *Celiam* à *cerevisia* fuiſſe; quæ quidem non ex tritico, ſed ex hordeo conficitur: quin & à *celia*, ſeu *ceria*, vox *cerevisia* orta videtur. Imò cùm Florus, obſidionem Numantinam deſcribens *lib.2. cap.18.* *Celiam* dicat è *frumento potionem* fuiſſe, ſicque *ab indigenis* appellari, *frumenti* autem voce etiam hordeum contineatur, non malè quidam *celiam* ſeu *ceriam* Hiſpanorum, cum Gallorum *cerevisia*, eandem potionem faciunt. Tacitus *de Germ. mor. Potui, humor ex hordeo aut frumento, in quandam ſimilitudinem vini corruptus.* Certè Dani, ut Pontanus auctor eſt, *Oel* & Angli *Ael* cereviſiam vocant, vocibus ex *celia*, ut videtur, confictis. Ejuſdem originis eſt Teutonicum *Godalt*, quaſi *Goed-ael*, proba cereviſia, in *Regeſto* Cameræ Computor. apud Car. du Freſne; quem vide in *Gloſſario.*

Celianus, Magiſter Antonini Diadumeni: mel. *Cælianus.* Æl. Lampridius in *Antonino Diadum. Hanc epiſtolam quidam ipſius, quidam Magiſtri ejus* Cæliani *ferunt, Afri quondam Rhetoris* &c.

Celius Tatianus, mel. *Attianus*, eques Romanus; inter tutores Hadriani Cæſ. apud Spartianum.

Cella, apud A. Gellium *lib.2. cap.10.* faviſſa eſt; ita enim ibi Varro; *faviſſas*, ait, *eſſe cellas quaſdam ac ciſternas, quæ in area ſub terra eſſent: ubi reponi ſolerent ſigna vetera, quæ ex eo Templo* (Capitolio ſc.) *collapſa eſſent, & alia quædam religioſa è donis conſecratis.* Propriè οἶκος κατάγειος, *œcus* ſeu *promtuarium ſubterraneum*, V. infrà in voce *Cellarium*, & de ſignandi illas more, in voce *Signare* alibique. Apud Vitruvium *Cella ædis*, eſt interior ædes, h. e. interior Fani œcus, in quo ſimulachrum illius Divi, cui dicata erat ædes, cùm ara ponebatur: Græci σηκὸν propriè vocabant. Nempe in Græcorum ædibus ſacris hæc erant, Pronaus primùm,

dein πτέρωμα, qui & πυλεὼν; poſt *Ædis cella*, ὁ σηκός. Et quidem plerunque multæ *cellæ* in eodem conſepto, præſertim ſi pluribus Divis una eademque ædes eſſet dedicata. Unam enim eandemque cellam pluribus Numinibus dicari non poſſe, reſpondere Pontifices, cùm Marcellus bello Gallico ad Claſtidium votam ædem Honori & Virtuti dedicare vellet, apud Livium *lib.27. cap. 25. Quia, ſi de cœlo tacta, aut prodigii aliquid in ea factum eſſet, difficilis procuratio foret: quòd, utri Deo divina res fieret, ſciri non poſſet. neque enim duobus, niſi certis Deis, ritè unâ hoſtiâ fieri.* Poſt cellam Ædis, ὀπισθόδομος vel poſticum erat, ad idem fere inſtar factum, ut πρόδομος ſeu pronaus. In pleriſque Templis, & præcipuè fœminarum Dearum, interiores hæ cellæ etiam θάλαμοι Græcis dicti ſunt & καλύβαι; quarum foribus velum linteum variegatum, παστὸς dictum, oppandi ſolebat. V. hic in vocibus *Calyba*, *Paſtas* &c. In Chriſtianorum Templis hujuſmodi Cellæ reſpondebat Sacrarium, intima & ultima eorum pars, nam ὀπισθόδομον non habebant, aliàs *Apſis*, ſive *Concha*, dicta, Salmaſius *ad Solinum pag.*1218.

Cella & *Cellula*, apud ſequioris ævi Latinos, pro Monachorum domicilio, atque adeò pro ipſo Monaſterio, uſurpari cœpere. Unde *cellæ* vocem apud Gregorium M. *in Dial.* ſæpius hoc ſenſu occurrentem, μοναστήριον Zacharias reddit. Nempe primitus Monachi diviſis in *cellis* habitabant, in idem licèt Oratorium, pſallendi aut ſacra peragendi gratiâ convenirent, ut videre eſt apud Rufinum *de Vitis Patrum lib.* 2. *Præfat.* Cujuſmodi *cellas cellulaſque*, κελλία vocant Græci Scriptores paſſim; item μοναστήρια, ut dictum: interdum & σπήλαια. Atque inde *Cellarum* & κελλίων manſit nomen locis non paucis, ubi inædificatæ erant *Cellæ* Monachicæ, uti monti Lariſſæ, Macedoniæ vicino, qui ὄρος τῶν Κελλίων Annæ Comnenæ *Alexiadis lib.5. Kellia* Innocentio III. *lib.* 13. *Epiſt.*4. dicitur: *Cellis* in Æmathia & *Celliis* in Bithynia, apud eandem Annam *lib.*12. *Cellarum Theſſalicarum* meminit Auctor *Itinerarii Hieroſolym.* & Antonini; ut & alterius ejuſdem appellationis in Ægypto, Sozomenus *lib.6. cap.*31. & Nicephorus Call. *lib.*11. *cap.*38. Poſtquam verò Monachi prædia variis in vicis poſſidere cœperunt, eoque aliquot è ſuis mittere, qui & fruges colligerent, procurarentque reditus & ad Monaſterium deferrent, hinc *Cellæ* vox ad Monaſteriola quoque, ſeu, ut olim vocabant, *Abbatiolas* vel *Obedientias*, quæ majoribus ſuberant, ſeorſim extenſa eſt. In cujuſmodi *cellis* Monachi quoque nonnunquam deſtinati vitam degebant ſolitariam: unde Bonifacius VIII. *cap.*3. *de Verb. ſignific. Cellas* ejuſmodi *loca ſecreta & ſolitaria* interpretatur, *quæ ab hominum ſeparata convictu ſunt, ad contemplandum & Deo vacandum ſpecialiter deputata.* Sed & *cellæ* tales ſubinde ædificatæ ſunt, creſcente Monachorum numero, ut ex Monaſteriis eò mitterentur, qui aliis accedentibus darent locum. Iiſdem enim in locis Oratoria etiam extructa, quibus deſerviendis deſtinatus erat certus Monachorum numerus, à primario Monaſterio dependens. Imò eodem Monachos. in clauſtro moventes rixas turbaſque, nonnunquam mitti conſueviſſe, diſcimus ex Concilio Pariſ. A. C. 1212. *pars.*2. *cap.*24. Atque hac notione *cellam* Monaſterio opponi, & un cuique Monaſterio *cellam* ſuam aſſignari, *cellaſque* tales *Cœnobiales cellas* appellari deprehendas paſſim. Plura vocis ſignificata V. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà in *Cellarium*, ubi de vocis origine.

Cella Aſſa, una ex balnearum apud Romanos *cellis*, quam & *ſudatoriam* dicebant Latini, item *Aſſam* ſimpliciter; Græci, πυριατήριον, item λακωνικὸν, & ἀφιδρωτήριον. In ea vaporarium erat & ſicco vapore corpora ſudoribus exhauriebantur: unde & nomen, quòd in ea per *aſſum*, i. ſiccum vaporem eliceretur ſudor. V. ſuprà in voce *Aſſa*.

Cella Balnearum, apud Vett. triplex erat, *Frigidaria, Tepidaria* & *Caldaria*: Οἶκοι & οἰκήματα Græci vocant. Quibus addit Salmaſius *Cellam aſſam* & *Cellam Unctuariam*: quarum omnium meminit Dialogus Hadriani Imp. cum Epicteto, *Prima Caldaria: ſecunda Tepidaria: tertia Unctuaria: quarta Aſſa ſudatoria: quinta Frigidaria.* Ubi tamen in ordine œcorum à reliquis Auctoribus, in deſcriptione balnearium harum cellarum, primam ſemper Frigidariam, poſtremam Caldariam collocantibus, receditur. Sed in balnearum diſpoſitionibus ita cellæ cùm ædificatæ fuiſſe videantur, ut primo & ſummo loco ſtatuerentur Frigidariæ, medio Tepidariæ, tertio & ultimo Caldariæ, juxta naturam ſc. aquæ decurrentis, quæ de Piſcina in Frigidariam, inde in Tepidariam, atque hinc in Calidariam, influebat; ſecundùm lavandi verò uſum & conſuetudinem, poſt balnea calentia & ſudationes, in frigidam deſcenderent & frigidariam omnium poſtremam uſurparent: hæc cauſa eſt, quare Auctor *Dialogi* hujus Frigidariam quintam nominarit, quartam Aſſam ſudatoriam; nam ab aſſa ſudatione ad frigidam exibant, uti docemur à Petronio & Seneca *Epiſt.*87. Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino*, V. harum *Cellarum* quamque ſuo loco.

Cella Caldaria, ſeu *Calidaria*, una ex Balnearum apud Vett. *cellis* ſeu œcis; & quidem ordine diſpoſitionis ultima, ut ex Plinio, Galeno & Luciano diſcimus, qui omnes primo loco Frigidariam, ſecundo Tepidariam, tertio Caldariam, ponunt, uti vidimus, V. quoque Vitruvium *lib.5. cap.*10. In hac, ut & Tepidaria, alvei erant, vel ſolia, in quæ deſcendebant loturi & in quibus ſedebant; eaque tria, Græcis πύελοι, ἀπόμυσθοι, σκάφαι & καθέδραι, Plinio *deſcenſiones*. Qui alvei in his ſolùm duobus œcis locum habebant, ut in Frigidariis piſcinæ, ſeu κολυμβῆθραι. Hinc *alveus* de caldaria, apud Varronem: *Mihi puero modica una fuit tunica & toga: ſine faſciis calceamenta: equus ſine ephippio: balneum non quotidianum, alveus rarus.* Lucianus θερμὰς πυέλους caldariæ hos alveos vocat, &c. Sicut autem in Frigidariis natabant, ſic in hiſce ſedebant lavantes, &c. *Caldarias* exhibuiſſe de nardo Heliogabalum Lampridius habet. V. Salmaſium *ubi ſuprà*.

Cella Curiæ, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, *De caſtris nocte quum ad Senatum veniſſet, &* Cellam Curiæ *juſſiſſet aperiri, neque inveniretur Ædituus, in templo Concordiæ reſedit:* ναΐδιον eſt, ſeu ſacellum; recentiores *capellam* dicerent. Hanc, priuſquam Curiam ingrederentur, ex Auguſti præcepo, Senatores ingredi conſuevere, Suetonius *in Auguſto cap* 35.

Cella Dunenſis, vulgò *Celle Dunaiſe*, vel *Celedunaiſe*, locus eſt Galliæ in Lemovicibus, à *Duno* proximo oppidulo cognominatus. ad fluv. Croſam majorem, paulo antequam minore Croſâ augetur. Hadr. Valeſius in voce *Croſa*.

Cella Frigidaria, una ex cellis Balnearibus vete. in qua ex δεξαμενῇ ſeu κολυμβήθρᾳ aqua primùm, inde in Tepidariam & Calidariam, defluebat. Hujus κολυμβῆθραι ſeu *piſcinæ* erant, ſicut Calidariæ vel Tepidariæ alvei, unde piſcina Calidariis ſemper opponitur. Lampridius *in Alexandro Sev. Atque ita unctus lavabatur, ut caldaria vel nunquam, vel rarò; piſcinâ ſemper uteretur.* In iis itaque natabant lavantes, quemadmodum in Tepidariis & Caldariis ſedentes aquâ perfundebantur à balneatore ſeu mediaſtino: locus primus erat, V. *ſuprà*.

Cella Sudatoria, V. ſuprà *Cella Aſſa*.

Cella Suppoſitoria, occurrit apud eundem Vopiſcum in *Carino*: *Balneis ita frigidis uſus eſt, ut ſolent eſſe* cellæ ſuppoſitoriæ, *frigidariis ſemper nivalibus*: nec alibi uſquam. Salmaſius *Tepidariam* interpretatur ſicque dictam à Vopiſco vult, quod hæ, Frigidariis connexæ & *ſuppoſitæ* eſſent, utpote quæ exeuntem è frigidaria aquam exciperent. Nam de piſcina ſeu δεξαμενῇ aqua per frigidariam cellam, primùm, deinde per Tepidariam, influebat in Caldariam. Vult itaque, Carinum balneis, h. e. caldariis uſum eſſe non plus calidis, quàm ſolebant eſſe Cellæ Tepidariæ; Tepidariis verò ita frigidis, ut vulgi eſſe conſueverant Frigidariæ at Frigidariis ſemper nivalibus. V. eum *Not. ad locum*.

Cella Tepidaria, Cella itidem Balnearis, inter Frigidariam & Calidariam media, in qua, uti & in Calidaria, alvei erant ſeu ἐμβάσεις, *deſcenſiones*, ubi, qui lavabant, ſedentes à balneatore ſeu mediaſtino, aquâ perfundebantur. V. ſuprà.

Cella Unctuaria, ſimiliter in Balneis olim fuit, *Unctuarium* Plinio *lib.5. Epiſt.6.* ἀλειπτήριον οἶκος Luciano, quam, ſtatim poſt Tepidariam, à dextris collocatam, ſic deſcribit: Μεθ' ὃν οἶκος εὖ μάλα φαιδρὸς, ἀλείψασθαι προσφόρως περιέχων, ἑκατέρωθεν εἰσόδους ἔχων φρυγίῳ λίθῳ κεκαλλωπισμένας, τοὺς ἀπὸ παλαίστρας εἰσιόντας δεχόμενος, *Poſt quem œcus admodum ſplendidus, ungendi copiam affatim exhibens, utrinque habens aditus lapide Phrygio exornatos, eos qui è Palæſtra exeunt, excipiens.* Ejuſdem cellæ meminit, Auctor *Dialogi* Hadriani Imp. cum Epicteto Philoſopho, quem ſuprà laudavimus.

Cella ſignum, quod Judæi maſculi à 13. annis & ſuprà, extra domum, in ſuperiori veſte, in pectore, latitudinis 3. vel 4. digitorum, deferre jubebantur, memoratur in Concilio Arelat *A. C.* 1234. *can.*16. apud du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà, ubi de *Judæis*.

Cellarienſes ſpecies, *l.*32. *Cod. Theodoſ. de erogat. milit. ann. Procuratores curiarum, annonarum &* Cellarienſium ſpecierum *gratiâ, quas in dignitatibus conſtituti, id eſt, Rectores provinciarum & Comites ſolent accipere*: nempe cùm hi à Principibus in provincias mitterentur. vel è provinciis in Comitatum evocarentur; *ſalarium* eſt, apud Auguſtæ Hiſtoriæ Scriptores. Idem *Cellarium*, apud Ælium Lampridium in *Heliogabalo*, *Mittebat paraſitis pro* cellario *ſalarii annua vaſa cum ranis & ſcorpiis & cum ſerpentibus*, &c. Hic enim *Cellarium* non notat id, quod pro penſione cellæ ſolvebatur, quodque pro clientibus & paraſitis Magnates & Patroni dependebant. Juvenalis,

——— *Sed clamat penſio cellæ:*

ſed quod ex *cella* penuaria depromi conſuevit: nempe, præter annonas, h. e. panem & frumentum; ſal, vinum, oleum, carnem bubulam, lardum, alia; quæ omnia miniſtris Caſtrenſibus, Paraſitis & reliquis Domeſticis Palatinæ domus, deferri ſolebant. Τὰ κελλαρικὰ Græci appellarunt, Auctor *Chronici* Alex. Palladius *Hiſtor. Lauſ. cap.*14. & Harmenopulus *lib.*2. *tit.* 0. apud du Freſne *Gloſſar.* V. Salmaſium *ad Lampridium l. cit.* & infrà in voce *Cellarium*.

Cellarii, ſervi apud Romanos, quorum erat rem cibariam, quæ in penu fuit, adſervare. Seneca *Epiſt.* 122. *Circa lucem diſcurritur, pueri vocantur*, Cellarii. *Coqui tumultuantur, quæro quid ſit? dicitur mulſum & alicam prompſiſſe, à balneo exiiſſe.* Plinius *lib.*19 *cap. ult. Apio eximunt Coci obſoniis acetum; eodem Cellarii in ſacris odorem vino gravem.* Lampridius *Elagab. cap.*26. *Mittebat paraſitis*

per

per Cellarios ſalarii annua vaſa cum ranis & ſcorpiis, cum ſerpentibus & hujuſmodi monſtris. Meminit quoque *Cellarii* Plautus *Captiv.*

Sume, poſce, prome quidvis: te facio Cellarium.

Horatius eum *Promum* appellavit *lib.2. Sat.2.* V. *infrà.* A' *Cellario* verò nomen loci manavit, apud Lucæ Interpretem *cap.12.* Auguſtinum *Confeſſ. lib.9 cap.8.* & Caſſianum *de inſtit. renunc. lib.4. cap.8.* Unde *Cellariolum*, apud Gregorium Turon. *Mirac. lib. 2. cap.35.* quod & *Promptuarium* vocat. Addam de *Cellariis* ſervis, qui & *Cellerarii*, illos aliquando curaſſe, ut eſſent ſalvæ rationes, teſte Ulpiano *l. 12 ff. de inſtr. vel inſtrum. leg.* Cœterùm præbuiſſe familiæ potionem & cibum, ait Colum. *lib.11. cap.2.* eorumque diligentiam præceptis inſtruxiſſe M. Ambivium, Mænatem Licinium, & C. Matium. apud Eund. *lib. 12. cap.4.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & T. Popmam *de operis eorum.*

Cellarium, ſeu *Cella*, à reponendis celandisque rebus eſculentis ac potulentis nomen accepit, teſte *ad Terent.* Donato. *Cellæ promæ* apud Tertullianum *de Reſurr. carn. Niſi quia in cellis promis caro ſalita & uſui repoſita ſervatur, depromenda illinc ſuo tempore.* Hinc *Cella penaria*, cujus meminere Suetonius, Ulpianus, Turonenſis, alii; niſi quòd exactè loquendo inter Penu ac *Cellarium* id intererat, quòd hoc paucorum dierum, illud longi temporis eſſet. In villa fructuaria Columella varias locat *Cellas, oleariam, torculariam, vinariam, defrutariam* & cœteras: quarum priorem exactè delineavit Vitruvius *lib.6. cap.9.* Columella *lib.12. cap.50.* & Palladius *lib.1. tit.20.* Inſtruunt eandem Cato *tit.13.* Columella *l. c.* & Neratius apud Ulpianum *l.19. ff. loc. & cond.* Poſterioris, vinariæ nempe, unà cum ſervis doliaribus ſeu doliariis, quorum mentio in vet. marmore, typum exhibet ex antiquo itidem marmore, A. C. 1601. Auguſtæ Vindelicorum effoſſo M. Velſerus, apud Laur. Pignorium *Comm. de ſervis.* Sed & ſervilia habitacula *Cellæ* nomine deſignata, legimus apud Columellam *de R. R. lib.1. cap.6.* quas *Cellas familiæ* dixit Cato. Hinc Seneca *de Tranq. cap. 8.* ubi de Pompejano Demetrio, *Cui jam dudum divitiæ eſſe debuerant, duo Vicarii &* Cella *laxior.* Cicero quoque *2. Philipp. Conchyliatis Cn. Pompeji peristromatis ſervorum in* Cellis *lectos ſtratos videres.* Sic apud Vitruvium *lib.6. cap.10. Cellæ familiaricæ*, cellæ ſervorum ſunt, non penuariæ, ut quidam voluere. Et ab his *Cellis* Monachorum habitationes nomen mutuum ſumpſerunt, quòd eſſent, ut illæ ſerviles, arctæ & anguſtæ; quam ſanè ob cauſam D. Hieronymus *in Hilarion.* & Joh. Caſſianus *de inſtitut. renunc. cap.12. Cellulas* appellant, velut etiam Ennodius *lib.I. Epiſt.5. Monachos cellulanos*: imò & D. Gregorius *Dial. lib.1. & 4.* Monaſterium ipſum non raro *Cellam* appellat. V. ſuprà. *Cellæ* verò *meretriciæ* ſatis notæ ſunt ex Petronio, Martiale, Juvenali, cujus carmen unius literulæ mutatione depravatum, *Sat 3. verſu 136.*

Et dubitas altâ Chionem deducere ſellâ:

V. D. corrigit, *cellam* reponendo: *Alta enim cella fornix eſt*, inquiens. Quam conjecturam confirmat, ejuſdem Poetæ *Sat. 6. verſu 121.* verbis hiſce,

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et Cellam *vacuam.*

Et *ibid. verſu 127.*

—— *Sed quod potuit, tamen ultima* Cellam
Clauſit.

V. Laur. Pignorium *ubi ſuprà.* Nec omittendum, eundem in Villa ruſtica, Culinæ proximum ſtatuere Valetudinarium, tum *Cellas* ſervorum ſolutorum fuiſſe, V. Columellam *l. c.*

Celleraria, in Monaſteriis fœminarum, nomen officii conſimilis cum Cellerario. in Monaſteriis Virorum: quod deſcribitur fusè à Petro Abælardo *pag. 157* & in *Synodo* Aquiſgr. apud du Freſne in *Gloſſar.*

Celliota, Gr. Κελλιώτης, apud Phrantzem *lib.2. cap.1. Hoc quoque mos tenet, ut* Celliotæ *Imperatoris, ad ſepulchrum ejus, uſque ad prima ſacra funeralia ſive juſta perſeverent*, intimum in Aula Imper. CP. Cubicularium denotat. Hi claves ædium, in quibus Deſpotæ ſeu Imperatorum filii habitabant, aſſervare ſolebant, ut, quoties vellent, illas ingredi, inſpicere ac referre poſſent, an aliquid in patrem illi machinarentur: unde *Speculatores Scenicæ* ſunt dicti. V. Macros Fratres in *Hierolex.*

Cellulæ Publicæ *leg.3. Cod. Theodoſ. de ſtudiis liberal. Urb. CP.* eædem cum *Pergulis Magiſtralibus*, de quibus V. infrà. De *cellulis* verò Monachorum, ſuprà in voce *Cella.* Inde *Cellulani*, apud Sidonium *lib.9. Epiſt.3. De Senatu Lirinenſium Cellulanorum*: Dorotheo *doctr.16.* Κελλιῶται: Monachi ſunt in eadem *Cella, Cellula* aut Monaſterio habitantes: quibus opponuntur cœteri, qui ſeorſim in diverſis & diſperſis per eremum *cellulis* habitabant. Eodem nomine dicebatur Contubernalis, quem, ad amoliendas maledicorum calumnias, habere juſſi ſunt Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi, ut eſt, apud Gregorium M. *lib.4. Epiſt.44.* in *Capitular.* Car. M. *lib.5. cap.174.* alibi. Occaſionem inſtituti Symmachus Papa præbuit, uti videre eſt apud Ennodium *Opuſc.7.* cui tit. *Præceptum, quando juſſi ſunt omnes Epiſcopi* Cellulanos *habere.* V. Sirmondum *Not. ad eum*, & infrà in vocibus *Concellita, Syncellita, Syncellus*, &c.

Celones, in antiquo Lucii exemplari, apud Salmaſium, ex Græco eſt κήλων, unde κηλώνειον, apud Herodotum *lib.1.* καὶ παρηγόρητο ὁ σῖτος ὁ κριθίνης ἐν Αἰγύπτῳ, τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐπὶ ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τι καὶ κηλωνηΐοισι ἀρδόμενος. Et κηλωνήϊον, apud eundem *lib.6.* de bitumine, ἀντλέεται μὲν κηλωνηΐῳ. Quod inſtrumentum notat, aquæ ex puteis hauriendæ aptum: Latinis *tolleno*, voce è Græco mutuatâ. Machina nempe fuit ἀναβαίνουσα καὶ καταβαίνουσα, *tolli ac demitti ſolita*, cui alligatus erat ſitulus ſeu cadus aquæ hauriendæ. Herodotus γαυλὸν vocat, Græci ἄντλον, Latini *anclam*, Lucretius *hauſtrum* quoque. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 589.* & infrà in voce *Tolleno.*

Celsè nati, apud Statium in *Lacrymis Etruſci*,

—— —— —— *Lævaque ignobile ferrum*
Exuit & celsè natorum *æquavit honore:*

Equites ſunt, quorum honori Libertinus, de quo hic Poëta, æquabatur, cùm, exutis annulis ferreis, aureos, à Principe ſibi conceſſos, indueret. *Celſi*, Equites certè paſſim dicuntur, quaſi perpetuo proprioque epitheto:

Celſi *prætereunt auſtera poëmata Rhamnes*, &c.

Salmaſius ad *Capitolinum in Opilio Macrino.* Facit huc, quòd *Celſus* ex Græco κέλης, *celer*, ſeu *celes*, de qua voce retro dictum, Feſto deducitur. Poſtea & Judices *Celſi* dici cœpere, uti legimus apud Marcellinum *lib.28. & Judicibus celſis, itidemque minoribus*, Pratejus apud Calvinum *Lexic. Jurid.* Iidem & *Splendidi* & *Splendidiſſimi* ab Auctoribus, ſingulari quedam velut privilegio Ordinis, nuncupantur, Caſp. Barthius *Animadv. ad Statium d. l.*

Celſinus, Conſiliarius Diocletiani, memoratur Vopiſco in *Aureliano.*

Celſiores, Doctores legum dicuntur. *l.2 Cod. de Offic. div. Judic.* quos *Honoratos* appellat *Conſtitutio l.3. Cod. eod. Eorum enim Judicio Judices provehuntur — Juriſperitorum judicio & examine Judices futuri probandi ſunt. Illi meritò Patres appellantur, cùm à Judicibus Fratres vocari veteantur*, dictâ *l.2.* apud Eund.

Celſitudo, titulus honorarius Regum, apud Nicolaum I. Pontif. Rom. *Epiſt. 76.77.* V. Beslium in *Comitibus Pictav. pag.77.* Hodie Principum eſt illuſtriorum: ſic Henricum Fridericum Principem Auriacum, poſt recuperatam trimeſtri obſidione Bredam, *Celſitudinis* axiomate, à Ludovico XIII. Gall. Reg. mactatum, legimus apud Joannem Lætum *Compend. Hiſtor. Univ.*

Viri illuſtres.

Celſus, cognomen perpetuum Equitum Rom. V. ſuprà *Celsè nati.*

Celſus Ælianus, Conſ. cum Claudio Juliano, ſub Maximo & Balbino Impp. apud Capitolinum in *Vita* horum.

Celſus Stipator, memoratur Trebellio Pollioni in XXX. *Tyrannis*, ubi Claudii ad Regillianum epiſtola recenſetur.

Jul. *Celſus* IC. inter eos, quos in concilio habuit Hadrianus Cæſar, memoratur Spartiano: ubi *Juventium Celſum* jubet legi Janus Gruterus *Notis ad loc.*

Celtæ, inter Scytharum populos, à Claudio II. Imp. devictos, apud Trebellium: *Denique Scytharum diverſi populi, Deucini — Celtæ etiam & Heruli in Romanum ſolum & Remp. prædæ cupiditate, venerunt*, &c. quinam ſint, hærent Viri docti. *Celetas* poſſe legi, Thraciæ pop. ait Salmaſius; unde *Celetica* & *Celtica* equæ famâ nobiles, quarum numerum captum eſſe magnum, idem Auctor in *ſeqq.* refert. Certè Threciſcos equos Vett. celebratos fuiſſe notum; V. eum *Not. ad l.*

Celtici, pop. Hiſpaniæ, adde: Meminit eorum Strabo *lib.3.* ὕστατοι δ᾽ οἰκοῦσιν Ἀρτάβροι περὶ τὴν ἄκραν, ἣ καλεῖται Νέριον, ἣ καὶ τῆς Ἑσπερίου πλευρᾶς καὶ τῆς Βορείου πέρας ἐστί, περιοικοῦσι δ᾽ αὐτὴν Κελτικοί. *Ultimi autem habitant Artabri circa promontorium Nerium, quod Heſperii lateris Boreique extremum eſt: circum illud autem habitant Celtici.* Unde & *Celticum* prom. Sunt autem hi, quos *Nerienſes* cognomine dicit vocatos Plinius *lib.4. cap.21.* à prom. ſcilicet Nerio, ut ab aliis *Celticis* diſtinguerentur, qui dicebantur *Præſamarci.* In Tarraconenſi prov. quos à Celtiberis in Luſitaniam adveniſſe, idem ait *lib.3. cap.1.* Regionem, quæ à Bæti ad Anam tendit, in duas fuiſſe diviſam gentes addens, Turdulos & *Celticos.* Strabo verò *Celticos* hos *Tarraconenſes* ſeu *Anenſes* (qui iterum in *Nerienſes* & *Præſamarcos* diviſi) à *Celticis Bæticis* oriundos vult. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.276. & ſeqq.* & ſuprà ubi de *Arotrebarum prom.* Hoc enim idem cum *Celtico*, ab accolis ſic dictum. *Celticorum* autem *Bæticæ* oppida, communia habere nomina cum Celtiberorum oppidis, cognominibus ſaltem diſtingui, ut Seria e. g dicatur *Fama Julia*; Nertobriga, *Concordia* Julia; Segide, *Reſtituta Julia*, &c. habet Plinius *lib.3. cap.3* Sed cum Turdulorum oppida pro Celticis numerare, docet Salmaſius *ibidem.*

Cembellum, Gall. *Cembel*, Haſtiludii ſeu Torneamenti ſpecies, ut cenſet Falcetus: quæ quidem vox ſæpius occurrit, apud Poëtas Gallos, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Cemos, apud Plinium, herba in amatoriis pollens; à Græco κημὸς, *capiſtrum*: ab incapiſtrandis ſic & ligandis animis nomen adepta. Quidam & κυνοσφάγγην ita dictam ſcripſere. Neophytus Monachus, Κατανάγκη, οἱ δὲ κημὸν, οἱ δὲ ἀναμνάμιλαν. Alii Leontopodium eodem nomine indigitarunt, quod & ipſum amatoriis

amatoriis *ἀνάγκαις* utile exiſtimatum,&c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1085. Locus Plinii eſt *lib.*27. *cap* 8. *Catanancen Theſſalam herbam — à nobis deſcribi ſupervacuum eſt, cùm ſit uſus ejus ad amatoria tantùm. Illud non ab re eſt dixiſſe ad deregendas Magicas vanitates, electam ad hunc uſum conjecturâ, quoniam areſcens contraheret ſe, ad ſpeciem unguium milvi exanimati. Eadem ex cauſa & cemos ſilebitur à nobis.* Ubi quibuſdam *caſſutham* noſtram hoc nomine innui, ait Dalechampius, quem vide *Not. ad loc.*

Cenchreæ, portus Corinthi, adde: Hodieque *Kenchreai*, ubi tamen jam nil niſi turris ſuper & portus Lechæum. Sub Venetorum verò Imperio cùm eſſet Corinthus, ſatis populoſum hoc oppidum fuiſſe videtur: plurimarum enim ædium rudera etiamnum viſuntur. Ibidem Turcæ contra piratas ſolens perfugium habent. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.*2. *pag.*300.

Cenchri, Græcè *Κέγχροι*, & in veſtibus & in vaſis, poſiti occurrunt. In veſtibus rotundi ſunt clavi & macularum formæ orbiculares, quibus veſtes intertexi atque diſtingui mos. Athenæus *lib.*12. *Ἴδοις δ' ἂν ἔτι, φησὶ καὶ τοὺς καλλωπισμοὺς ἀκτῖνας, ὅπερ ἐστὶ καὶ πολυτελέστατον ἐν τοῖς Περσικοῖς περιβλήμασι. ἔστι δὲ τοῦτο στρεπτὸν ἰσχυρὸν καὶ χειρότονον χρυσοῦ, καταπέπασται δὲ χρυσοῖς κέγχροις. οἱ δὲ κέγχροι νήματι πορφυρῷ πάντες ὡς τὴν ἔσω μοῖραν ἅμματ' ἔχουσιν ἐν μέσῳ.* Aliter *ἧλοι*, *clavi*, & *ἐμβλήματα*; item *ſigna*. In vaſis ſimiliter *κέγχρους* appellarunt, emblemata & ſigna, quibus aſperantur, quòd *milio*, hoc enim Græca vox propriè notat, ſimillima eſſent. Rotundas enim quaſdam aſperitates, in poculis extantes & globulis ſimiles eo nomine deſignarunt: quales fiebant & in clypeorum extremitatibus & in poculorum labris. Unde *κεγχρωτὰ* vaſa, *cælata & ſignis aſpera*: & *κεγχρώματα*, *τραχύματα*, *κυκλώματα*, *aſperitates*, *rotunditates*, apud Heſychium, Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino*. Indidem *Cenchris*, & *Cenchrine*, Græcis *κεγχρὶς* & *κεγχρίνης*, item *κεγχρὶς* aut *κέγχρινος*, nomen ſerpentis, cujus tergum vario nitore fulget, apud Lucanum *lib.*9.

Et ſemper recto lapſurus limite cenchris:
Pluribus ille notis variatam pingitur alvum,
Quàm parvis tinctus maculis Thebanus ophites.

Et Nicandrum *in Theriacis*.

Δήεις Κεγχρίνην δολιχὸν τέρας, ὅντε λέοντα
Αἴολον αὐδάξαντο περίστικτον φολίδεσσι.

Quod nomen ipſum indicat. Nam ſic dictus eſt, quòd inſtar *milii* granorum variatum habeat tergum: hoc n. *κέγχρος* eſt. Unde *κεγχρῶσαι* verbum, τὸ *ποικίλαι*, & τὰ *κεγχρώματα*, τὰ *ποικίλματα*. Quo modo, ut vidimus, inter alias dicebantur in clypeorum ambitu ornamenta, granorum inſtar aſperſa. Euripides *in Phœniſſis*,

Ἀλλ' οὐ προσῆγον ἀσπίδων κεγχρώμασιν
Ὀφθαλμόν.

Ubi Scholiaſtes, *κέγχρον*, inquit, *καλοῦσι τὸν περὶ τὴν ἴτυν τῆς ἀσπίδος κόσμον. μικροὶ δὲ ἧλοι εἰσὶν, οἱ ἐκ χρυσοῦ γίνονται*, *parva clavorum capita, ex auro extantia*, &c. Atque hinc Hebr. צבוע *tſeboa*, i. *pictus*, idem ſerpens dictus eſt. Unde *vallis Tſeboim*, 1. Sam. *cap.*13. *verſu* 18. ſi Hebræis credimus, ubi frequens admodum hoc ſerpentis genus. Uti verò ſerpens à ſquamarum, ſic avis quædam à plumarum, varietate ita dicta eſt. Ariſtophanes,

Πορφυρὶς, κεγχρὶς, κολυμβίς.

De qua Plinius *lib.*29. *cap.ult. Fimum* Cenchridis: *accipitrum generis eam Græci faciunt.* Hinc cum avibus, ungues aduncos habentibus, eâdem Comœdiâ memoratur, ut & Plinio iterum *lib.* 10. *cap.*52. Eam proin eſſe volunt, quam *tinnunculi* nomine alibi idem appellat, columbis inimicam avem. Nam colore cinereo eſt punctis nigris, veluti milii granis ſparſa. Sed & *κεγχρίτης* gemma, auctore eodem, *milii granis veluti ſparſis*, &c. Porro, uti *κεγχρώματα* ſeu *κεγχρώματα*, labra poculorum hujuſmodi granis extantibus in orbem inſignita; æreas item laminas vel ferreas ad munimentum ſimul & ornamentum ab ima & ſumma parte ſcutis appoſitas, claviſque confixas & aſperatas: ſic nummorum quoque in circuitu orbem, ex parvis granis factum & ornamenti gratiâ additum, ſimiliter vocare conſuevere. Salmaſius *ad Solinum pag.*340.

Cendalum, apud Auctorem *Hiſtoriæ Abbatiæ Condom pag.*504. *Duas cortinas de cendalo rubeo & viridi*, tela eſt ſubſerica vel pannus ſericus: Gallis & Hiſpanis *Cendal*, Italis *Zendado*. Quaſi *Setal* quibuſdam, interpoſito *n.* ex ſeta, ſeu ſerico; aliis ex Græco *σινδὼν*; *amictus ex lino Ægyptiaco*: aliis denique ex Arabico *Cendali*, quo denotatur ſolium delicatum, ſubtile; vel lamina ſubtilior. V. Octav. Ferrarium in voce *Cendale*, & Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Cenitus, in *L. Sal. tit.* 32. *de Conciliis*: *Si quis alterum cenitum clamaverit, 600. denar. — mulctetur*: in *Gloſſis*, eſt *oculum erutum habens*. i. unoculus; Goldaſto homo nihili eſt, ex Germ. *Kein* [illegible] Wendelino, quaſi *Ghy niet*, h. e. *Tu nihili*; Carolo verò du Freſne, quaſi *canoſus*, à *cano*, i. luto conſperſus. Quippe *cænoſum* quendam appellare convitii fuit ſpecies, uti ignominiæ loco habitum cœno ſordibuſque perfundi, Eccleſiaſt. *cap.*22. *verſ.* 1. & 2. Paſchaſius in *Vitis* Patr. *Elephantioſe, cæno & luto horride.* Gregorius Turon. *lib.*7. *cap.*14. *Tunc Rex — juſſit ſuper capita eorum projici equorum ſtercora, ipſumque fœtidum urbis lutum.* L. Longobard. *lib.*1. *tit* 16. §. 8. *Pervenit ad nos, quòd dum quidam ad ſuſcipiendam Sponſam cujuſdam Sponſi cum paranymphis aut trotingis ambularent, perverſi homines aquam ſordidam & ſtercoratam ſuper ipſum jactaſſent*, &c. Unde Græcis recentioribus *κοπροκατιᾶν* eſt, *ignominia afficere*, ut habetur in *Gloſſis Græco-barbaris* V. præfatum du Freſne in *Gloſſar.* Idem itaque hic *Cenitus* fuerit, quod *fœtidus*, in Charta libertatum Jazetonis opp. in Breſſia, & *Stercoreus* apud Plautum in *Milite Glor.*

— Glorioſus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurii, &c.

Sed & Athenienſes, damnatos alicujus criminis, *ἐπιγραφαῖς κακίζειν* ſolitos, docent Grammatici Græci, ut Lampridius *in Heliogabalo*, in Tyrannorum ſtatuis *titulos lituratos* notat. Idem *ibid.*

Cenones, dignitas Eccleſiaſtica, apud Cataphrygas Hæreticos ſeu Montaniſtas; Habebantur illi ſecundo loco, cùm primo Patriarchæ, tertio Epiſcopi ponerentur, Hieronymus *Epiſt* 54. *ad Marcellam*: ubi tamen Codd. quidam habent *Iconomos*, h. e. Oeconomos.

Cenopurium, in vet. Tabula: *Cenophrurium* in *Itiner.* Antonini; mel. *Cænophrurium*, *καινὸν φρούριον*, apud Polyb. muniſſimum fuit caſtellum, inter Heracliam & Byzantium; in quo gaza Mithridatis. V. ſuprà

Cenotaphium, Græcè *κενοτάφιον*, Papinio Statio *vacuum ſepulchrum* eſt, *Thebaidos lib.*12. *verſu* 160.

Quin fugitis, dum tuta via eſt, Lernamque reverſæ
Nomina (quod ſupereſt) vacuis datis orba ſepulchris,
Abſenteſque animas ad inania buſta vocatis.

Ubi V. S. *Quod ſolum poteſtis, cenotaphia illis erigite & inſcribite eorum nomina, quod juvabit penè eos, ut ſepultura.* Unde Auſonius,

Hoc ſatis & tumulis, ſatis & telluris egenis,
Voce ciere animas funeris inſtar habet.

Quod cùm tam inſcriptionibus monumentorum, quàm vocis vivæ commemoratione fieri poſſet, ſubjicit mox,

Gaudent compoſiti cineres ſua nomina dici,
Frontibus hoc ſcriptis & monumenta jubent.
Ille etiam mœſti cui defuit urna ſepulchri,
Nomine ter dicto penè ſepultus erat.

Ideoque nomina defunctorum inſculpebant monumentis, ut ſæpiùs lecta eundem effectum haberent. Quod & *Cenotaphiis* apud Papinium Ornitus fieri præcipit *loc. cit.* Quâ ſententia extructa fuerunt per totam olim Græciam plurima *Cenotaphia*, h. e. *vacua id genus monumenta*, & ſepulchra, ut videre eſt in *Memorabilibus* Pauſaniæ; qui Argivorum inprimis, bello Trojano occiſorum, Cenotaphium memorat *in Corinthiacis*. Sic naufragi *Cenotaphium*, narrat Callimachus *Epigramm.*21.

— Εἰν ἁλί που φέρεται νέκυς, ἀντὶ δ' ἐκείνου
Οὔνομα καὶ κενεὸν σῆμα παρερχόμεθα.
— In mari alicubi jactatur cadaver, vice verò illius
Nomen & monumentum inane prætcrimus.

Virgilius *Tumulum inanem* dixit *Æn.lib.*3.

Solennes tum fortè dapes & triſtia dona
Libabat cineri Andromache, maneſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem,
Et geminas cauſam lacrymis ſacraverat aras.

V. quoque Val. Flaccum *lib.*5. Suetonius *Honorarium tumulum*, in *Vitis* Cæſarum *lib.*5. *cap.*1. Lycophron *Κενήριον*, in *Caſſandra*,

— — — ὡς φθιτοῖς θέμις,
Ἀλλ' οὔνομ' οἰκτρὸν καὶ κενήριον τάφος.
— — — ut juſta denicalia,
Sed triſte nomen, atque ceſpitum notas.

Solebant verò non nomen ſolùm demortui, verùm etiam è qua patria & familia eſſet, adſcribere; quam inſcriptionem *Memoriam* ſive *Monumentum* Romani appellavere, V. Iſidorum *Origin. lib.*15. *cap.*11. Inſuper & pyram accendebant & coronas imponebant, Xenophon *Expedit. Cyri lib.*6. *Οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πυρὰν μεγάλην καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. Quos verò non repererunt, iis* Cenotaphium *erexere ingens, & rogum ampliſſimum & coronas impoſuerunt*, &c. Etiam anniverſariis ludis ſtato die circa illa monumenta, nec non ſupplicationibus publicis, defungebantur, uti idem docet Suetonius ubi ſuprà. De quo ritu capias Auſonium *in Epitaphiis* Profeſſ. Burdigal. Tit. XVII. Æmilii Magni Arborii,

Illic dives opum, doctoque ibi Cæſar honorus
Occumbis patribus Magne ſuperſtitibus.
In patriam ſed te ſedem, ac monumenta tuorum
Principis Auguſti reſtituit pietas.
Hinc renovat cauſam lachrymis & flebile munus
Annuus ingratâ relligione dies.

V. Jo. Meurſium *ad Lycophr.* Joann. Kirchmannum *de Funeribus lib.*3. *cap.*27. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium l. cit.* ut & hic paſſim, inprimis in voce *Monumentum*.

Cenſio haſtaria, una ex mulctis militaribus, dicebatur: *cùm militi mulctæ nomine, ob delictum militare, injungebatur, quòd haſtas daret.* Quemadmodum enim illi, qui rem egregiè geſſerunt, haſtâ

haſtâ purâ donari ſummo honori duxere, ita viciſſim non exigua erat ignominia, haſtam reſignare ac tradere, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.10. cap.25.* Th. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.4. cap.5.* &c.

Cenſor, adde: Fuit hic unus de Magiſtratibus Romanis majoribus, & Reip. propter diſciplinæ cuſtodiam, cujus ſevera cura *Cenſoribus*, inter cœtera, ſine provocatione commiſſa fuit, admodum ſalutaris. Præterea ad eorum munus pertinebat, addere Tribus, tueri urbis templa, vias, pontes, aquarum ductus & alia quædam publica ædificia: elocare item vectigalia ac fundos publicanis: pretia quoque ſacrificiorum procurare, alere ſacros anſeres, luſtrum condere, &c. Habuerunt inſuper poteſtatem leges condendi aut abrogandi, & cognoſcendi de certis cauſis, ut matrimonialibus, &c. Equitibus quoque emeritis vacationem dederunt; quæ omnia paucis complectitur, de Cenſorum munere hanc legem proponens Cic. *de Legg. lib.3. Cenſores populi ævitates, ſoboles, familias pecuniaſque cenſento: Urbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor: populique partes in Tribus diſtribuunto: exin pecunias, ævitates, ordines partiuntor: Equitum peditumque prolem deſcribunto: cælibes eſſe prohibento: mores populi regunto: probrum in Senatu ne relinquunto*, &c. Non eligebantur autem ad hoc munus, niſi viri virtute & auctoritate inſignes, & ut plurimùm Conſulares, nec poſt Martium Cenſorium ulli bis hanc dignitatem capere licuit. Cùm etiam *Cenſor* moreretur, id quod inter alia contigit, eo anno quo Urbs à Gallis eſt capta, infauſtiſſimum habebatur omen: Mamertinus Dictator anno U. C. 319. poteſtatem annuam & ſemeſtrem fecit: Communicatus fuit Magiſtratus cum plebe an. 411. Liv. *lib.7.* Intermitti cœpit an. 667. ſed tamen an. 693. reſtituta *Cenſura* eſt: cumque Clodius quoque Tr. Pl. lege latâ Cenſuram tantùm non ſuſtuliſſet, teſte Dione *lib.38. & 40* ac Cic. *in Piſonem & pro Seſtio*; illa poſtmodum à Q. Metello Scipione Pompeji in Conſulatu collega, denuo Reip. integra reddita eſt: viguitque porro uſque ad Decii Imp. tempora, uſurpantibus ſibi id honoris ex ipſo Imperatorum numero nonnullis. Unde ſcribit Dio *lib.54* de iis, qui poſtremi de privatis perſonis *Cenſores* fuerant, ſub Auguſto Cæſare, tribunal ipſorum, cùm prima id Magiſtratus die conſcenderent, omine non obſcuro, corruiſſe, V infra. Meminit quoque Halicarnaſſæus *lib.1.* Commentariorum, quos Cenſores in ſua familia reliquerint, & velut ſacra paterna ac gentilitia ad poſteros tranſmiſerint, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.7. cap 11.* Tabularum, quas, cùm Magiſtratu deceſſiſſent, memoriæ ergo reponebant, in æde Nympharum, meminit Cicero, de Clodio loquens, *in pro Milone: Qui ædem Nympharum incendit, ut memoriam publicam incenſis tabulis publicis impreſſam aboleret.* Quinquennium eorum *Luſtrum* dicebatur, eo quòd ſemel Magiſtratu durante luſtrabant exercitum Romanum, ſacrificio adhibito, quod *Suovetaurilia* dicebatur: V. infrà in voce *Luſtrum.* Notati à *Cenſoribus* non erant perpetuò infames: imò duos è Senatu ejectos, poſtmodum ipſos ad Cenſoriam dignitatem perveniſſe, narrant Cic. *pro Cluentio* & Val. Max. *lib.2 cap.9.* &c. Hinc *Cenſorius*, unde *Cenſoria* Comitia; in quibus, ſi creato uno tempeſtas Comitia dirimeret, tum etiam is, qui creatus jam erat, vitioſus cenſebatur: *Cenſoria* lex, V. *ſuprà*. *Cenſoria* virgula Prov. *Cenſorium* funus, &c. V. præter prædictos Auctores Feneſtellam *de Mag. Rom. cap.17.* Pomp. Lætum, Pancirolum *l. rer. perdit.* Alex. *Genial. dier. lib 5. cap.27.* &c. Addam ſaltem, ſub Impp. *Cenſores* nullos ampliùs fuiſſe, niſi nomine, *Cenſoriumque* munus, quod in notandis indignis & probroſis poſitum erat, prorſus ceſſaviſſe, ex inſigni loco Tertulliani *de Pallio cap.4. Enimverò jamdudum cenſoriæ intentionis epiſcynio diſperſo, quantum denotandi paſſivitas offert? libertinos in equeſtribus, ſubverbuſtos in liberalibus, dedititios in ingenuis, rupices in urbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus: veſpillo, leno, laniſta, ſecum veſtiuntur Converte te & ad fœminas, habes ſpectare, quod Cæcina Severus graviter Senatui impreſſit: matrona ſine ſtola in publico! denique in Lentuli Auguris conſultis, quæ ita ſeſe exauctoraſſet, pro ſtupro erat pœna: quoniam quidem indices cuſtodeſque dignitatis habitus, ut lenocinii factitandi impedimenta, ſedulò quædam dejecerant. At nunc in ſemetipſas lenocinando, quò planiùs adeantur, & ſtolam & ſupparum & crepidulum & calliandrum. ipſas quoque jam lecticas & ſellas, queis in publico quoque domeſticè ac ſecretè habebantur, ejeravere*, &c.

Cenſorius, apud Solinum *cap.1. M. Meſſalla Cenſorius & Menogenes è fæce vulgari, hoc fuerunt uterque quod ſinguli, nec alium Meſſalam quàm Menogenem, nec Menogenem alium, quàm Meſſalam putaverunt*: ætate ejus hominem ſignabat honoratum & ἀξιωματικὸν, cui vulgaris & plebejus oppoſitus. Quemadmodum *Cenſorium funus*, à funere vulgari diſtinguebatur, ut alibi dicemus. Argutiam itaque captavit Solinus ex antitheſi *Cenſorii* & *vulgaris*, &c. Salmaſius *ad l.* V. quoque infra in voce *Cenſura.*

Cenſuales, apud Jul. Capitolinum *in Gordianis*; *Senatuſconſultum tacitum — ita ut non ſcribæ, non ſervi publici, non* Cenſuales *illis actibus intereſſent, Senatores exciperent*, &c. Miniſtri erant, quorum operâ Magiſtratus Romani, in actis publicis conficiendis, utebantur; quod tandem mutatum eſt ab Arcadio, Honorio & Theodoſio. V. de iis multa apud Jurecoſſ. Salmaſius *ad Poll.*

Cenſura, apud Corippum *lib.2.*

Adſpexit lætus populos, vultuque modeſto
Circumfuſa videns plaudentûm millia riſit,
Cenſuram *ſervans & plebi gaudia donans.*

Et *lib.4.*

Conſcendit princeps trabeâ ſuccinctus avitâ,
Regalem ditans auguſtâ fronte coronam,
Cenſuramque *piâ ſervans gravitate recedit.*

gravitas eſt cum dignitate conjuncta. Ita enim ætatis illius Scriptores *Cenſuræ* vocem accepere paſſim. Unde *oris cenſuram*, quam Vett. *oris dignitas*, dixerunt. *Pondus* etiam quidam illo ſenſu uſurparunt, & *pondus mentis* dixerunt pro gravitate. *Cenſura* igitur hic ἀξίωμα eſt, item σεμνότης, ut in *Gloſſis* exponitur. Poſtea etiam vulgus uſurpare vocem cœpit, pro honeſtate vultus & decore, proque ipſa forma & pulchritudine: unde & *cenſorium hominem* vulgò, qui pulcher eſſet, vocarunt ſicque ab animo ad corpus tranſtulerunt. &c. V. Salmaſium *ad Capitolinum.*

Cenſura Eccleſiaſtica. in lapſos in Idololatriam, vel adulterium, vel hæreſin, vel ſchiſma, vel aliud grave notorium peccatum; alio nomine *Excommunicatio*, ſic deſcribitur apud Cyprianum *Epiſt.28. A communione noſtra arceatur, ſe abſtentum à nobis ſciat.* Et *Epiſt.38. Sciat ſe in Eccleſia nobiſcum non eſſe communicaturum.* Et *Epiſt.52. Si quis verò ante conſilium noſtrum & ante ſententiam de omnium conſilio ſtatutam, lapſis temerè communicare voluiſſet, ipſe à communione abſtineretur*, &c. V. quoque Ambroſium *in ad I. Cor. cap.5. verſu 5. de Pœnit. lib.1. cap.12. 14. 17.* Theodoretum *Commentar. ad eundem locum*, Alios. Eadem dicebatur *Abſtentio, Anathema, Maran-atha, Traditio Satanæ, Projectio ex Eccleſia*, Græcè, Ἀναθεματισμοὶ, Ἀφορισμοὶ, &c. & adhibebatur, præter retrò dicta crimina, contra fraudes & rapinas, Cyprian. *Epiſt.38.* negationem libellaticam, apud eundem paſſim: contra homicidium, Auguſtin. *de Fide & Oper. cap.19.* inceſtum, Concil. Elibert. *can.66.* & ſodomiam *can.71.* contra lenocinium *can.12.* & 70. Alia. Conſiſtebat autem non ſolùm in excluſione à participatione Sacramentorum, ſed & ejectione ex Eccleſia & communione Fidelium. Neque tamen ſpem omnem veniæ præcipiebat, ut patet ex converſione multorum, eorumque ſolutione ab injecto priùs Anathematis vinculo. Certè terribilis iſta ſententia hanc conditionem includit, quam disertè enuntiant Patres Concilii Lateran. c. Monothelitas olim, præſide Martino I. celebrati *Anathematiſmo ult. Si quis ſecundùm ſceleroſos Hæreticos — & uſque in finem ſine pœnitentia permanet, hæc impiè agens; hujuſmodi in ſecula ſeculorum condemnatus ſit & dicat omnis populus, fiat, fiat!* &c. Præter hanc verò, quam *Abſtentionem majorem* dicere liceat, alia apud Vett. etiam occurrit minùs ſevera, qui abſtinebantur nonnulli à communicatione, ob culpam non uſque adeò gravem, ut projectionem ex Eccleſia mereri videretur. nec tamen ſine correptione publica prætereundam. Sic, qui per tres dominicas Templum non acceſſiſſet, pauco tempore, Concil. Elibert. *can.21.* qui aleâ luſiſſet. annuo ſpatio, *can 79.* bellatores, triennio Baſil. *Epiſt. Canon. ad Amphiloch. can.13.* trigami, quinquennio, *Ibid. can.4.* à communione arcebantur. Cujuſmodi hominibus nec pars illa pœnitentiæ, quàm σύστασιν vocabant, injungebatur. Nihilominus in quolibet delicto contumaces cenſura premebat perpetua, & contumaciâ durante, irrevocabilis. Unde quibuſdam communionem non niſi poſt triginta annorum pœnitentiam redditam legimus, apud Baſilium ubi ſuprà *can.7.* aliis, non niſi in fine vitæ, Concil. Elibert. *can.13.* aliis denique nec in fine, qui, petentes quamvis communionem, in exemplum diſciplinæ dimittebantur divino judicio, abſque Eccleſiaſtica reconciliatione, ut patet ex eodem Concilio celebrato A. C. 305. paſſim. Quem rigorem poſtea ſuſtulit Synodus Nicæna, his verbis: Καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος τοῦ μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας ἐπιδότω, *Univerſaliter autem & omni unicuique in exitu conſtituto, ac participationem communionis petenti. Epiſcopus prævia exploratione, eam conferat.* Can.13. Retinuiſſe tamen & ſequenti eum tempore Eccleſias quaſdam, ut hominibus, poſt peractam ſolennem pœnitentiam reconciliatis, ſi in eadem, aut alia gravia peccata. relaberentur, locum publicæ pœnitentiæ negarent. docet Tertullianus *de Pœnit. capp. 7. & 9* V. quoque Ambroſium *de Pœnit. lib 2. cap.10.* Auguſtinum *Epiſt.54. ad Macedon.* Gratianum *de Pœnit. diſt 3 can. Nihil prodeſt § ex perſ.* Alios: plura verò hanc in rem apud Joann. Forbeſium *Inſtruct. Hiſtorico-Theologic. Lib. XII. cap.3.* ut & hic paſſim, inprimis in vocibus *Anathema* & *Excommunicatio.*

Cenſus Pop. Romani primus inſtitutus à Servio Tullio, ſexto Rege. Florus *lib.1. cap.6. Ab hoc pop. Romanus relatus in cenſum, digeſtus in claſſes, curiis atque collegiis diſtributus: ſummaque Regis ſolertiâ ita eſt ordinata Reſp. ut omnia patrimonii, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina in tabulas referrentur, ac ſic maxima civitas minimæ domus diligentia contineretur.* Cujus inſtituti utilitatem idem indigitat, *libr. ejuſdem cap.8.* cùm ait: *Actus à Servio cenſus quid effecit, niſi ut ipſa ſe noſſet Reſpublica.* Ita enim capita civium omnium numerata & bona æſtimata ſunt, pro diverſa opum uniuſcujuſque & ætatis & artium officiorumque ratione inſtitutâ: ad exemplum fortè ordinis militaris, quo

omni caſtrenſium multitudine in legiones, cohortes, manipulos, centurias diſtributa, faciliùs in omnes imperium derivatur. Centuriæ igitur 193. fuere: At ſupra fidem alicui poſſit videri, cùm pauci fuerint ditiſſimi, plures mediocris fortunæ, plurimi autem tenuiſſimæ, ac proinde horum tanta multitudo in plures centurias, quàm ditiſſimorum illud modicum corpus diſpeſci potuerit, ditiſſimorum tamen plures ab Auctoribus, Livio inprimis ac Dionyſio, quàm cæterorum centurias recenſeri. Verùm Centuriæ ditiorum ex multo minori civium numero conſtitere, quàm illæ hominum inferioris conditionis: tum ut in ferendis ſuffragiis de Rep. ditiſſimi reliquos ſuperarent: tum ut tributorum onera maximè in eos inclinarentur: tum ut in illoſdem militiæ gerendæ derivaretur onus; à quo ſexta claſſis civium tenuiſſimæ fortunæ immunis erat. Erant autem Ditiſſimorum Centuriæ, illis Equitum & Fabrûm additis, centum: unde adversùs illorum conſenſum nihil potuiſſe reliquas claſſes, utpote quarum Centuriæ conjunctæ non erant, niſi numero 93. facilè liquet. Orborum viduarumque fortunas à *Cenſu* tum excluſas, nec earum nomine tributa tum exacta fuiſſe, ex Livio eſt manifeſtum. Cujus favoris beneficium nulli idoneæ rationi inniti, exiſtimat Boxhornius.

Populus Rom. in 6. Claſſes, pro diverſitate opum, diſtributus, & claſſes ſingulæ in Centurias, quarum aliæ Juniorum, aliæ Seniorum, hoc modo.

I. Ditiſſimorum, Cenſus Claſſis C ∞.	Centuriæ Claſſ. 80. Senior. 40. Junior. 40. quibus additæ 18. Equitum & Fabrorum inſuper duæ.
II. Ditiorum, Cenſus LXXV ∞	20. Senior. 10. Juniorum 10.
III. Divitum, Cenſus L ∞.	20. Senior. 10. Juniorum 10.
IV. Mediocrium, Cenſus XX ∞.	20. Senior. 10. Jun. 10. His additæ duæ Tibicinum, Dionys.
V. Modicorum, Cenſus XI ∞.	30. Senior. 15. Juniorum 15.
VI. Tenuiſſimorum, Cenſus X I ∞.	1. Hæc immunis erat à militia & tributis, ad quæ priorum Claſſium centuriæ tenebantur.

Boxhornius *Notis in Florum cap. 6. libri* 1. Et quidem à Regibus primùm, inde Conſulibus *Cenſus* actus eſt. Poſtquam verò totos annos ſeptendecim à Conſulibus, negotiorum mole impeditis, nullus fuerat habitus *Cenſus*: electi Cenſores ſunt circa A. C. Urb. 310. in quos pars hæc Conſularis muneris & alia quædam officia transferrentur. In legendo verò inprimis Senatu cenſum ſpectatum fuiſſe, declarat Seneca, *Senatorum*, inquiens, *gradum cenſus aſcendere facit*: quod an inſtituti fuerit antiqui, ambigit Plinius, cùm ait: *Poſterius laxitas mundi & rerum amplitudo damno fuit, poſtquam Senator cenſu legi cœptus, peſſum iêre vitæ pretia, &c.* Laudatus autem fuit *cenſus* in Senatore, ne ſplendor ampliſſimi ordinis rei familiaris anguſtiis obſcuraretur. Cœterùm ante Auguſtum, *Cenſum Senatorium* ſeſtertium 800. m. fuiſſe, cumque ab Auguſto ampliatum, docent, Suetonius & Dio. Neque ſolùm ſi quis Senatorium cenſum non haberet, Senator legi non poterat: ſed ſi, poſteaquam lectus eſſet, cenſum labefactaſſet, ordinem amittebat. *Cic. epiſt. ad Q. Valerium.* V. Joh. Roſini *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 5.* Neque verò opum ſolùm, ſed & familiarum, & liberorum & puerperiorum *Cenſus* actus eſt, apud Romanos. Qui enim Pater factus eſſet, natum ſibi puerum cum nomine apud Acta profiteri cogebatur; cujus & nomen tabulis publicis inſerebatur. Juvenalis,

— — libris Actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri.

Quæ publica liberorum ἀπογραφὴ, apud Ærarii Præfectum, fiebat, uti alibi latiùs dicemus. Sed & transvectio equitum *Cenſus* dicebatur: Cùm enim à Cenſoribus equo publico donarentur equites, horum *qui ſtrigoſum aut malè habitum equum in cenſu agendo duceret, multabatur eo*, A. Gellius *lib. 4. cap. ult.* quem morem deſuetum, poſt longam intercapedinem, revocaſſe Auguſtum Principem, teſtatur Suetonius *in eo cap.* 38.

Cenſus Eccleſiæ Rom. in provinciis, quibus colligendis quotannis mittebantur à Pontifice Diaconi, aut Subdiaconi vel Legati, ut ex *Epiſtolis* Gregorii M. Nicolai I. *Epiſt.* 55. Innocentii III. *lib. 15. Epiſt.* 166. 167. aliis, colligitur, conflabantur ex liberalitatibus Principum, qui certis præſtationibus annuis regna & terras ſuas, atque adeò, ipſos ſubditos, iis Eccleſiæ Rom. quotannis exſolvendis, nonnunquam ſponte adſtrinxerunt. Gregorius VII. *lib. 8. Epiſt. ult. Carolus Imperator — in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras, ad ſervitium Apoſtolicæ ſedis, excepto hoc quod unusquiſque propriâ devotione offerebat.* Sic *Cenſus Eccleſiarum in Regno* Siciliæ & *Campania & Maritima*, memorantur in *Bulla Ms.* Nicolai IV. *ann.* 3. Sed & *Cenſus* annui indicebantur, perſolvendi Monaſteriis & Eccleſiis, in ſignum protectionis ſedis Rom. quæ *Juris S. Petri* dicuntur fuiſſe, apud Hug. Flaviniacenſem, ex *Epiſtola* Gregorii VII. è qua patet, ejusmodi cenſus in Gallia fuiſſe exactos, Vid. Car. du Freſne *Gloſſar.* & in voce *Romaſcot.* Apud eundem *Cenſus* B. Olavi, qui & *Votum B. Olavi*, Suecis *Sant-Olafs. Skatt*, cenſus erat, qui à Suecis ad S. Olavi Norvegorum R. ſepulchrum in Norvegia olim deferebatur; quemque Upſaliam ad ejuſdem Altare ferri præcepit Nicolaus *Alb* Archiep. Upſalienſis. Dabant autem *de qualibet ruſtica unam ulnam telæ vel ejus valorem: de captura halecum — de qualibet nave unum manskut: de qualibet nave, quæ vadit Stokolmis cum mercimoniis, unum denarium Suecicum, &c.* uti docet Charta ejus A. C. 1314. deſcripta à Scheffero *ad Chron. Archiepiſc. Upſal. p.* 251.

Centaretus, adde: *Cintaretum* vocat Solinus *cap.* 45. *Cùm prælio Antiochus Galatas ſubegiſſet, Cintareti nomine ducis, qui in acie ceciderat, equum inſiliit ovaturus: i. q; adeò ſprevit lupatos ut de induſtria cernuatus, ruinâ pariter & ſe & equitem affligeret.* Ubi *cernuatum* ait equum hunc: *Cernuat* autem vel *cernuatur* equus, qui pedibus prioribus deficientibus in faciem ruit. At equus *Centareti* non ſimpliciter cernuatus eſt, & Antiochum domini interfectorem ſolo effudit, ſed ore contumaci abreptus domitis frænis per abrupta præcipitem traxit, ſeque unà exanimavit, ut clarè Plinius ait. Niſi fortè *cernuari* hoc loco Solinus poſuit, i. e. in præceps ſe dare & per abrupta ruere capite prono, ut faciunt petauriſtæ: uti Recentiores hoc verbum paſſim uſurpant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 894. Κεντάρετος idem Æliano dictus eſt, &c.

Centauri, adde: E marmore eorum ſimulachra, inter ſ electiſſimorum Artificum opera fuere. Phidias enim *in ſcuto Minervæ, Amazonum prælium cælavit intumeſcente ambitu parmæ, ejuſdem concava parte Deorum & gigantum dimicationem, in ſoleis verò Lapitharum & Centaurorum, &c.* Plinius *lib* 36. *cap.* 5. Sic inter Myronis monumenta, Aſinius Pollio ſpectari voluit *Centauros Nymphas gerentes*, Ibid. Plura de *Centauris*, Vide apud Caſpar. Barthium *Not. ad Papinium Statium paſſim.*

Centauri Cyprii, in Bacchi copiis, quos cornutos paſſim deſcribit Nonnus *Dionyſiac l. 5. verſ.* 614. & *lib.* 14. *verſu* 193 & *libr* 32. *verſ.* 71. & natos fingit è Jovis ſemine in terram ſparſo, tum cùm Paphiæ Veneris amore arderet, naves videntur fuiſſe e Cypro Inſ. quam *πρὸς τὴν ναυπηγίαν τ̃ ὕλην, ad navium & claſſium fabricationem*, valde commodam Strabo aliique teſtantur. Unde &, *trabem Cypriam*, pro quavis nave Horatius uſurpat. Naves certè ſæpe *Centauros* vocari, propter Centauros pro inſigni proræ appictos, conſtat ex Æneidos *lib. 5. & 10.* uti thalamegon quam Veneti hodieque *Bucentaurum* vocant. His affinguntur cornua, quia in nave ſic vocantur antennarum extremæ partes. Idem *Æn.* 3.

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Et Ovidius *Metam. lib.* 11. *fab.* 10.

Ardua jam dudum demittite cornua, Rector
Clamat & antennis totum ſubducite velum.

Jovis ſemen in terra ſparſum, circa templum Veneris Paphiæ, unde *Centauri* hi nati, glandes ſunt, quæ non minùs ac quercus Jovi ſacræ. Nempe ex glandibus natæ ſunt, circa Paphum & Papho proximum Acamantem, plurimæ quercus, claſſium materies: Quam ob cauſam Geographus *lib.* 14. ibi deſcribit ὕλην πολλὴν, *plurimam ſylvam.* Inde *Sphagnos Cyprius* Plin. *lib.* 12. *cap.* 23. quâ voce notantur in quercu cani villi odore præſtantes, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 10.

Centaurii, apud Aſſerum An. Chr. 851 iidem qui Cantiani.

Centena, in *lege* 3. *Codicis Theodoſiani de Cohortalibus* & *lege* 7. *eodem. Codicis de Agent. in rebus*, dignitas *Centenarii* ſeu gradus in Schola Agentium in rebus, ad exemplum militiæ armatæ, proximùs Principi agentium, apud Eund. In *Decretione* Chlotarii R. alibique paſſim, *Centena* pars Comitatus eſt aut regionis, nam ſinguli Comitatus, Pagi ſeu Territoria, dividebantur olim in Vicarias, Vicaria in *Centenas*, Centena, in Decanias, in quibus minores Judices erant Vicarii, *Centenarii*, Decani. Quod inſtitutum ad latrones primùm arcendos, auctore Chlotario, ex *Decret.* modò dicta, valuiſſe, colligit du Freſne. Auctor certè eſt B. Rhenanus *Rerum Germanic. lib.* 2. hodieque proximè Heidelbergam apparere *Centenæ* veſtigium in aliquot locis, & manere vocabulum. His *Centenarii*, ut dictum, præerant, quibus ipſi præerant Comites, qui in vitam eorum ac mores inquirebant, *L.* Langob. ac interdum cum iis in rebus majoris momenti conſultabant, ut eſt in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 2. *cap.* 28. Belli tempore, *Centenarii* munus erat, centenæ ſuæ milites in aciem educere, *LL.* Wiſigoth. *lib.* 9 *tit.* 2. § 3. Præſertim verò eorum cura fuit, ut diſtrictus à latronibus, furibus aut prædonibus, purgarent, ex *Capitulis* Caroli C. *tit.* 1. *pag.* 111. Denique in publicis Actis interdum nomen, perinde ac Comites, ſubſignabant, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & in voce *Centenarius*: inprimis verò Jac. Cujacium *ad l. 1. Cod. de exaction. Tribut.*

Centenaria forma, apud Lampridium *in Alexandro Sev. formas binarias, ternarias & quaternarias & denarias etiam, atque ampliùs usq; ad bilibres quoque &* centenarias, *quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit: atq; ex his formis materiæ nomen inditum eſt.* Nempe loco *centenariarum* formarum, quas invenerat Heliogabalus & quæ in uſu verſabantur, poſtquam juſſu Alexandri reſolutæ ſunt, nomen ipſum remanſit, quod materiæ nomen impoſitum eſt: Nam *Centenarium*, pro centum libris dici cœpit: cùm tamen minimè reperiretur nomiſma *centenaria formâ cuſum*; cujuſmodi formas invenerat Heliogabalus, quibus *centena-*

-ſcuderentur, aurei nummi, quorùm quilibet 100. aureorum vulgarium pondus haberet ac pretium. In poſterum itaque *Centenarium* dici cœptum, quidquid 100. librarum ponderis eſſet. Sic *Centenarium*, de 100. libris frequenter uſurpant Hiſtorici & Græci præcipuè ſequioris ævi. *Cod. de curſu publ. l.* 12. *Centenariorum auri* fit mentio, quæ hippocomi in ſacculis ferebant: quâ lege cavetur, ne 60. libras ſella cum frenis, ſexaginta itidem averta non tranſeat, *exceptis auri Centenariis, quæ neceſſe eſt ab hippocomis in ſolitis ſacculis reportari.* Ubi *Baſilic.* ὑπεξῃρημένων δὲ τῶν τοῦ χρυσοῦ κεντηνάρια. Aurum ſc. largitionale intelligitur, quod veredis imponebatur, & in ſacculis hippocomi ferebant, ſi quando deſtinaretur ad comitatum Principis & ſacris largitionibus inferendum portaretur. Quot autem auri publici *Centenaria* uni veredo imponerentur, conjicit Salmaſius ex *l.* 30. *Cod. Theod.* quâ ſanxerunt Valentinianus, Valens & Gratianus A. A. A. *ut nemo amplius redæ, quàm mille pondo, angariæ, quàm mille quingenta; veredo, quam trecenta, auderet imponere*: quæ trecentorum pondo ſumma tria *Centenaria* efficit. V. cum *Not. ad Lampridium.*

Centenariæ Cœnæ, dictæ olim, in quas ex lege non plus *centuſſibus*, præter terrâ nata, impendebatur, auctore Feſto. Dictæ ſic ſunt à lege Licinia, V. *ibi.*

Centenariæ Roſæ, apud Tertullianum *de Cor. Mil. Uti nunc laurea & myrto & olea, & illuſtriore quaque fronde, & quod magis tui eſt, centenariis quoque roſis ex horto Midæ lectis,* &c. Rhenano illæ ſunt, quæ *centifoliæ* Plinio & ἑκατοντάφυλλα ῥόδα Theophraſto. Sed *centifoliam* in coronas addi (præterquam extremos velut ad cardines,) ut nec odore, nec ſpecie probabilem, negat Plinius. Et Tertullianus, ex horto ſeu roſeto Midæ has roſas lectas fuiſſe ait. At in eo nullæ *centenariæ* ſeu centifoliæ, ſolę ſexaginta foliorum provenerunt, & quidem cœteris omnibus odoratiores, & pulchriores. Itaque Paſchalius *ſpontaneis* legit *d.l.* ſic enim vocabantur roſæ Midæ, Græcis αὐτόματα ῥόδα, V. Herodot. *Muſâ* 8 & Dracont, *de oper. VI. dier.* Nec obſtat, quod dici poteſt, *Centenarium* numerum eſſe ſymbolum caſtitatis, uti diſcimus ex hiſce Hieronymi *ad Lætam lib.* 2. *Epiſt.* 15 *Sit in gremio aviæ, quæ repetat in nepte, quidquid præmiſit in filia; quæ longo uſu didicit nutrire, ſervare, docere virgines. In cujus coronam centenarii quotidie numeri caſtitas texitur.* Nihil enim hic aliud vult Hieronymus, quàm virginem hanc mereri centuplicem fructum caſtitatis ſuæ, &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 7.

Centenarii, V. ſuprà in *Centena*: & infrà, in voce *Miſſum.*

Centenarium, pro *Centenaria forma*, de qua modò. In *Chron.* Caſaurienſi *lib.* 4 *Inſtituit, ut pro unoquoque fratre defuncto fiat Centenarium (ſeu us) hoc modo ut à die obitus uniuſcujuſque Fratris juſtitia de pane & vino & cæteris cibis, cotidie in menſa Abbatis ponatur*: Officium eſt centum miſſarum, apud du Freſne *Gloſſar.* Apud eundem, *Centenas* exolvere, in *Actis* S. Cæciliæ Virg. & Martyr. h. e. centenos fuſtium vel flagellorum ictus, inter ſupplicia Martyribus irrogata, &c.

Centenionalis nummus, ſeu *Centenio l.* 1. & 2. *Cod.* Theodos. *Si quis pecun. conſt.* Caſaubono, Salmaſio, aliis, idem eſt cum *Centenario* aureo, ſic dicto ab Heliogabalo, quòd *centum aureos* ſive ſolidos, h. e. libras auri duas, excurrentibus 4. aureis, conficeret, quo de ſuprà. Jac. vero Gotthofredo, *minutula* fuit *pecunia*, ut loquitur Valerianus *Epiſt. ad Aurelianum*; ſic dictus, ut *binio*, qui δίνουμμος redditur in *Gloſſar.* Lat. Gr. confecitque ejus ſententiâ centum æreos ſeu ſtipes. Utut ſit, *Majorinas* ſeu majores, & *Centenionales communes*, vetitos oſtendit *Lex* 1. quæ eſt Conſtantii. altera, quæ eſt Honori & Arcadii, *Centenionalem tantùm nummum, in converſatione publica, tractari* præcipit, *Majoris pecuniæ figuratione ſubmota*, apud du Freſne, *in Diſſertat. de inferioris ævi Numiſm.*

Centeſima uſurarum, apud Romanos dicta eſt, quòd menſe quovis pars aſſis centeſima, ſeu unus in centum, decem in mille, pro uſu pecuniæ alienæ merces præſtaretur. Hanc, cùm ad publicorum vectigalium modum concepiſſent nomen fructus pecuniæ privatæ, ſtatuerunt velut fontem & caput, unde omnia, quibus tot commodorum pecuniæ fœneratitię minora genera intelligerentur, vocabula, veluti rivuli, emanarent: & quòd viderent, eam annuas hujuſmodi partes duodecim, qui numerus unciarum aſſis eſt, parere, juſſerunt illam ad inferiora ſeſe habere, tanquam aſſem, in quem omne ſolidum partiebantur; ut, quod uſuræ nomine promiſſum diſtaret tantum à centeſima, quantum unciæ, ſextantes, quadrantes, &c. ab aſſe, id his partibus aſſis vocitaretur: ad ſuperiora, tanquam aſſem unum ad plures: ſic pro dupondio *binæ Centeſimæ*, pro treſſis ternæ, ac deinceps: omnia ex eo, quod menſtruum redibat. Acquirere autem *Centeſimæ* nomen cœpere, non in ſignato demum, ſed etiam in gravi ære, contra quàm ſenſit Salmaſius, atque in argento etiam dein tenuere. V. Gronovium *de Pec. vet. lib.* 3. *cap.* 13. Malè confunduntur *Centeſimæ*, ita enim frequentius Romani loquuti ſunt, cum fœnore unciario: *Centeſimæ* namque ſunt, cùm centeſima pars ſortis; unciæ, cùm duodecima pars centeſimæ; ſemunciæ, cùm ejus viceſima quarta pars; trientes, cùm tertia; ſemiſſes cùm dimidia: beſſes cùm duæ tertiæ uſurarum nomine ſingulis menſibus debentur: hoc eſt, in centenos annui vel duodecim, vel unus, vel dimidiatus, vel quatuor, vel ſex, vel octo nummi, &c. Ab hac *Centeſima* Lat. Græcorum Ἑκατοστὴ, cujus apud illos ſolùm Hiſtoricos, qui ſub Rom. Imper. ſcripſerunt, mentio fit, orta eſt. Non enim ad eum fœnoris modum venere Romani illo demum tempore, quo negotiatores Romani generis & publicani in Græcia Aſiaque fœnus exercentes appellatione Ἑκατοστῶν in illis locis magis pervulgatâ libentius eam rem exprimere ſoliti ſunt, ut quibusdam videtur: Sed ipſi nomen *Centeſimæ* Græciæ Aſiæque incognitum, primi eò intulere. Certè de unciario fœnore lex perlata eſt an. U.C. 396. C. Marojo Rutilo, Cn. Manlio iterum Coſſ. 100. propemodum annis, antequam bello Punicò primò in Siciliam tranſcenderunt. At quomodo unciarium fœnus potuit appellari, ſi ignorabatur *Centeſima?* Imò non dubitat retro laudatus Gronovius, ante ſacrum Montem Meneniumque Agrippam ſanguinolentas *Centeſimas* tenuiores agris paternis atque avitis exuiſſe: Hinc bonorum virorum ingratiis, prævalente plebis potentiâ, leges de unciario & ſemiunciario fœnore rogatæ ſunt. De fœneratorum artibus, qui cum centeſimas tantùm haberent in ſyngrapha, quaternis centeſimis fœnerari ſolebant, V. eundem *pag.* 474. & ſeqq.

Centeſimatio militum, O ilio Macrino inſtituta legitur, apud Jul. Capitolinum. *Milites ſæpius decimavit, aliquando etiam* centeſimavit: *quod verbum proprium ipſius eſt. quum ſe clementem diceret, quando eos centeſimaret, qui digni eſſent decimatione, vel viceſimatione.*

Cento, cum *cilicio*, confunditur Servio *ad hæc Virgiliana,*

— — *Setaſque comantes*
Caſtrorum in morem & miſeris velamina nautis.

Ait enim, *quia de ciliciis poliuntur loricæ & teguntur tabulata turrium, ne jactis facibus ignis poſſit adhærere.* At cilicia de pilis caprarum fiebant, *centones* verò ex lana coactili. Nec ciliciis, ſed *centonibus*, tegebantur tabulata turrium & puppium turres, ut igni reſiſterent. Ita namque Plinius, *Lanæ & per ſe coactæ veſtem faciunt, & ſi addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt, imò etiam ignibus.* Cilicia verò laxè ſuſpenſa obtendebantur, ad telorum jactum. Certè apertè Siſenna Ciliciorum & *Centonum* uſum ſeparat, apud Nonium: *Puppes aceto madefactis* centonibus *integuntur, quos ſupra perpetua claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur*, ex *Hiſtor.* ejus *lib.* 4. Nempe *Centones* firmitate, *Cilicia* laxitate ſuâ, adverſùm tela valebant, &c. Ex iſtiuſmodi porro *Centonibus* tunicas & tegmenta ſibi parabant milites, ad tela vitanda, quos πιλωτοὺς θώρακας dixere Veteres, θωρακοπίλητα recentiores Græci, Salmaſius *ad Solinum pag.* 486. Alia vocis notio apud citerioris ævi Scriptores eſt. In Poëſi *Centones*, haud abſimiles parodiis ſunt. *Deducitur enim ſenſus alius à ſenſu priſtino verſuum, hoc parodiam refert, quorum verſuum membra hinc inde collecta quum aſſuantur, rhapſodiæ nomen repræſentant, atque idcirco centones appellati ſunt, à centonibus, quibus fiunt ſtragula. Tale apud Auſonium Poema valde ingenioſum & lepidum, ex fruſtis Virgilianis coagmentatum. Tale etiam Probæ Poetriæ Chriſtianæ*, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 43. &c. Nec omittendum, quòd *Centones* & Saga ſervis tribuit Columella, &c. Nomen quod attinet, quibuſdam eſt à voce *centum*, quòd ex variis panniculis & diverſis etiam coloribus conſarcinata veſtis ſit: Euſtathio verò à Græco κεντεῖν, *pungo.* Propriè certè *Cento*, quod multiplicibus *punctionibus* ſuitur, &c.

Centonarii, in *Cod.* Theodos. *tit. de Centonariis & Dendrophoris*, ubi in *l.* 1. Conſtantinus ſtatuit, *ut, in quibuscunque oppidis Dendrophori fuerint*, Centonariorum *atque Fabrorum corporibus adnectantur: quoniam hæc corpora frequentiâ hominum multiplicari oportet*: qui ſint, in liquido non eſt. Nam fuiſſe eos, qui *Centones* conficiebant, dici vix poteſt; quid enim commune tales Artifices habent cum Fabris Tignariis & Ferrariis, Dendrophoris item, quibus fere ſemper adjunguntur, in vett. Inſcr. apud Gruterum. Niſi ut eſſent, qui in caſtris tabernacula conficerent. Eoſdem præfectos cum præfatis Artificibus habuiſſe, ex eodem Grutero conſtat 36. 11. 45. 8. eoſdemque Patronos 427. 1. eoſdem denique Magiſtros Quinquennales, 261. 4. Mentio eorum quoque *l.* 162. *Cod. Theodoſ. de Decurion.* apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* V. quoque Jac. Godofredum *ad ll. citt.* Spalati hanc *Inſcr.* notavit Sponius, *Centonariorum* memoriam ſervantem:

AUR. QUINTIANUS DEC.
COLL. FAB. ET CENT. QUI
VIXIT ANN. P. M. LI. MENS.
V. D. - - - VIVUS SIBI POSUIT
ET AUR. IAENUARIAE CON-
IUGI SUÆ COT. SI QUIS
ÆAM ARCAM POST MOR
TEM EORUM APERIRE VO
LUERIT INFER. DECURIAE
MEAE X. XXV.

V. eum *Itiner. Part.* 3. *pag.* 81.

Centrum, Græcis κέντρον, in omni materie nodoſa durities iis eſt, quæ ictus reſpuit ac ferro findi frangique negat: cujuſmodi κέντρα in lapidibus, in lignis, in ferro, reperiri Auctores confirmant. Plinius *lib.* 16. *cap.* 39. ubi de arboribus cædendis: *Publicum omnium vitium vocant ſpiras, ubi convolvere ſe venæ atque nodi.*

Inveniuntur in quibuſdam, ſicut in marmore Centra, *id eſt, duritia clavo ſimilis, inimica ferris.* Sanè & κέντρον Græcè *clavus* eſt, unde legas alicubi κέντρα ἐλεφάντινα, *clavos eboreos.* Sed & in gemmis ac lapidibus pretioſis ea *centra*, quæ ſcalpturæ reſiſtunt; duriora viz. quædam atque opaciora corpuſcula in pellucido lapillo: quæ proin inter gemmarum vitia iiſdem Plinius recenſet paſſim. In cryſtallo ſimiliter: Plinius de cryſtallinis, *Infeſtantur plurimis vitiis, ſcabro ferrumine, maculoſâ nube, occultâ aliqua vomicâ, prædu-ro fragilique* centro, *item ſale appellato.* In auri metallis inprimis, lapis, qui auri venâ micat, hujuſmodi κέντρα habet, micas ſc. auri, puriſſimi, quæ comminui frangique non poſſunt, nec cum reliquo pulvere coquuntur: ἀδάμαντα Græci dixere, uti vidimus ſuprà, in voce *Auri adamas*, item *Auri nodus.* Plura verò hanc in rem V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1074. & 1075. Omiſſis aliis vocis notionibus, ſaltem hoc addam, κέντρα, de cardinibus Mundi, ut vocant, iiſdem dici. Unde, Α'νατολικὸν κέντρον, δυτικὸν κέντρον, ἀρκτικὸν κέντρον, μεσημβρινὸν κέντρον. Dionyſius, ὁ μὲν ἐν ἀπηλιώτης ἀπὸ ἀνατολικοῦ κέντρου φέρεται, *Apeliotes, qui ab Orientali cardine fertur.* Quâ ſignificatione *Centri* compendiaria nota, apud vett. Mathematicos, fuit K^ν^.&c. V. eundem *pag* 1249. *&* 1250.

Centumviri, apud Romanos. Judices erant, è ſingulis Tributus, quarum 35. fuere, terni delecti, & *Centumviri* dicti, numero rotundo, licèt quinque ſupra centum eſſent. De quibus illi controverſiis judicaverint, docet Cicero *de Orat. lib.* 1. his verbis: *Jactare ſe in cauſis Centumviralibus, in quibus uſucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumluvionum nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, ſtillicidiorum, teſtamentorum ruptorum aut ratorum, cæterarumq́; rerum innumerabilium jura verſentur*, &c. Poſtea autem multum eorum juriſdictio crevit, ut apud Fab. Quint. *lib.*4. *cap.*1. & *lib.*5. *cap.*2. videre eſt: atque numerus ad 180. auctus, manente tamen ſemper *Centumvirorum* nomine, Plin. Jun. *lib.*6. *Epiſt.* De cauſis juris etiam graviſſimis & obſcuriſſimis judicaſſe à Tacito *in Dial. de Orat.* & Seneca *de Benef. lib.*3. dicuntur. Apud Tullium ſæpe *Recuperatores*, ac *Judices haſtæ* appellari eos deprehendimus, judiciumque illorum *Haſtam Centumviralem*; ob haſtam in loco, ubi judicia hæc vigebant, in ſignum auctoritatis erectam. In Baſilicis autem judicia exercuere in 4. conſilia diviſi, V. Joh Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*7. *c.*30. &c. De illis Statius *lib.*4. *Sylv.*4. *ad Victorium Marcellum*,

—— — nec jam tibi turba reorum
Veſtibulo, querulique rogans exire clientes,
Ceſſat centeni moderatrix Judicis haſta.

Et *lib.*1. *Sylv.*4. *ad Rutilium Gallic.*

—— — docto nec enim ſine Numine tantus
Auſoniæ decora ampla togæ, centumque dediſti
Judicium mentemque viris.

Ubi adnotat Barthius, ab illis appellationem fuiſſe ad Præfectum Urbi. Rutilius enim hic Præfectus urbi fuerat, &c. Plura apud Ph. Berterium *Pithanon lib.*1. *cap.*8. Jac. Cujacium *Obſervation. lib.*3. *cap.*23. Quæ Lipſio tribuuntur *ad Suetonium Veſpaſiano cap.*10. de *Haſta* verò, ſuo loco, ut & apud Ludovicum Cælium *Commentar. Antiqq. Lectionum.*

Centunculus Herba, Græcis γναφάλιον, quòd ejus foliis candidis & mollibus pro tomento culcitarum uterentur, ſic dicta. Γνάφαλα enim dicebantur iiſdem purgamenta lanæ, quæ, dum veſtes jam textæ purgabantur & depectebantur, ſpinis adhærebant pectinis κναφικῆς, ſeu *fullonii.* Unde Plinium, id Galliarum demum invento proditum eſſe, tetrimentis hujuſmodi & purgamentis lanæ culcitas farciri, ſcribentem, notat Salmaſius, cùm Græcis nominibus ex antiquo vocentur tomenta γνάφαλα hoc modo inculcata, V. eum *d. l pag.*398. Aliàs de *Centunculo* ſic Plinius *lib.*24. *cap.*15. *Nunc ſubtexemus herbas, mirabiles quidem, ſed minùs claras — Itali* Centunculum *vocant roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularum jacentem in arvis: Græci autem clematidem*, &c. Ad quem locum V. *Notas* Dalechampii.

Centuria, propriè centenos homines continet, aliquando pauciores pluresque, cùm vocis appellatio abuſivè ſumitur. Earum in Rep. Romana primus auctor Servius Tullius fuit, qui acto cenſu, pop. Romanum in 6. claſſes. & in 193. *Centurias* diviſit: totâ claſſe ſextâ, quæ tenuiſſimorum erat civium, pro unica reputatâ, cùm contra in ditiſſimorum claſſe 100. *Centuriæ* numerarentur. V. ſuprà in voce *Cenſus.* Hæ itaque claſſes & *Centuriæ*, licèt initio cum Tribubus & Curiis nihil habuerint commune, ut ex Livio & Dionyſio patet: poſt expletum tamen tribuum 35. numerum, earum quodammodo partes eſſe cœpere, ut ex Livio colligit Sigonius *de antiquo jure civ. Rom. lib.*1. *cap.*4. Hinc *Centuriata* Comitia, eodem Servio Tullio auctore, quibus populus per claſſium centurias diviſus ſuffragium ferebat, dicta ſunt: in quibus Magiſtratus legi, ferri leges & bellum indici moris erat: quibus, poſt Remp. in libertatem aſſertam, acceſſit, quòd ibidem judicia peracta. Creabantur autem his Comitiis Magiſtratus majores, Conſules, Prætores, atque Cenſores: Proconſules etiam interdum, & Reges ſacrorum: item Tribuni militares Conſulari poteſtate & Decemviri legibus ſcribendis. Leges, quæ his Comitiis ferebantur, *Centuriatæ* dictæ & propriè *Leges*, à Magiſtratibus majoribus auctoritate Senatus, de re quapiam majoris momenti, rogabantur. Tales erant leges Valerii Publicolæ de provocatione, apud Valerium M. *lib.*4. *cap* 1. Lex de revocatione Ciceronis ab exilio, Cic. *Or. poſt reditum in Sen. & lib.* 1. *epiſt. ad famil.* &c. Judiciorum his Comitiis exercendorum unica fuit cauſa, nempe Perduellio: Unde legibus XII. Tabb. ſancitum eſſe videmus, *Ne de capite civis, niſi Comitiis Centuriatis judicaretur*, apud Cic. *de Seſtio*: Et docet Valerius Max. *lib.*6. *cap.*5. *M. Popilium Tr. Pl. Tiberio Graccho & C. Claudio Cenſoribus, cùm ob nimis ſeverè geſtam cenſuram majorem partem civitatis exaſperaſſent, diem perduellionis ad populum dixiſſe: quo in judicio primæ Claſſis permultæ centuriæ Claudium apertè damnarint* &c. Idem clarum eſt ex Livio de judicio M. Manlii Capitolini loquente *lib.*6. &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *capp.* 8. 9. *& ſeqq.* Porro *Centuria prærogativa* dicebatur, cui ſortitione factâ primus locus obtigit ſuffragium ferendi: Cujus tanta apud Rom. fuit auctoritas, ut, quem illa Conſulem nominaſſet, talis haberetur, Turnebus *Adverſar. lib.*5. *cap.*23. In re militari *Centuria* erat una ex minoribus legionis partibus, in quas ut & manipulos pedeſtres copiæ erant diviſæ. De his Varro: *Centuriæ*, inquit, *quæ ſub uno Centurione ſunt: quorum centenarius juſtus numerus.* Dividebantur in contubernia, ita ut decem militibus, ſub uno papilione degentibus, unus quaſi præeſſet Decanus, qui *Caput contubernii* nominabatur: Habuit autem Legio *Centurias* 60. Qui primæ Triariorum centuriæ, quæ *Primum pilum* vocabatur, præerat, *Primo-pilus*, item *Primus Centurio* dictus eſt, habuitque curam Aquilæ: Secundæ *Secundipilus*, &c. V. Lipſium *de mil. Rom lib* 2. *dial.*1. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*10. *cap.*5 &c. Apud Agrimenſores *Centuria*, communiter 200. jugerum ſpatium denotat; limitesque centurias includebant, & centuriæ per actus dividebantur. Ponebantur autem in ſingulas centurias lapides terminales, qui invicem diſtabant ped. II. cccc. ſi centuriæ 200. tantùm jugeris conſtarent. In ſingulos porro actus pali defigebantur, qui diſtabant à ſe pedes 120. quæ unius actus longitudo eſt. Et quidem primus qui centuriam includebat limes, *Actuarius* appellatus eſt, eratque à Decumano vel Kardine maximo ſecundus. Decumanus verò & Kardo maximi, primi quidem ducebantur, ſed ſtellam efficiebant, nec cludebant *centurias.* Hinc *Ager Centuriatus*, apud vet. Agrimenſorem, *qui quadratis centuriis diviſus*: Centuriæ autem quadratæ præcisè ducentena jugera habebant. Ei oppoſitus *Ager ſcamnatus*, qui in centuriis ſingulis habebat jugera ducenta quadragena, & per latitudinem habebat actus 20. per longitudinem actus 24. *Scamnum* enim id erat, quod latius fuit quàm longius; ut contra *Striga*, quæ longior, quàm latior, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*679. *& ſeqq.* At *Centuriatores*, ſunt dicti Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ compilatores, contra quos Baronius ſcripſit, de quibus alibi.

Centuriatus Mulus, apud Vopiſcum *in Aureliano*, *Equum ſagmarium ſuum defricet - Mulum* centuriatum *comiter cures*: mulus eſt *centuriæ* inſerviens. Solutâ enim veteris militiæ diſciplinâ, cœpere apud Romanos ſingulis centuriis muli deputari, ad ſarcinas vehendas; qui hinc *centuriati* dicti ſunt. Hadr. Turnebus apud Caſaubonum *Not. in h. l.*

Centurini ſeu *Chriſtiani de cinctura*, à cingulo lato, quod portabant, dicti ſunt Chriſtiani in Ægypto degentes, apud Sanutum *lib.* II. *part.*2. *cap.*8. A. C. 1230.

Centurio, ab eo qui ordines ducit, diſtinguitur, apud Jul. Capitolinum *in Maximinis*, *Hic diu ſub Antonino Caracalla ordines duxit*, Centuriatus *& cæteras militares dignitates ſæpe tractavit.* Et Symmachum, *Ordines duxit ac ſæpe famam factis extendens, inter plures militiæ gradus*, Centuriatus *quoque ſtrenuitatis ſuæ pretium tulit.* Atque ita quidem, ut majoris videatur fuiſſe *Centurionis* dignitas, quàm ejus, qui ordines duceret, ut hinc clarè liquet. Sed & in vet. Inſc. *Centurio* alius eſt ab ordinum ductore:

SERGIUS. TERENTIUS.
SERG F. ÆMILIANUS.
CENTUR. EMER. VIX. A. LXX.
ORDIN. DUX. SUB.
L. POSTUMIO. MODES
TINA. MARITO.
MERENTISSIMO.

Qui ordines ducebant, *Ordinarii* dicebantur, quos à *Centurionibus* quoque diſtinguit Jul. Capitolinus in *Clodio Albino* Nempe manipulorum ſic vocati ductores videntur, manipulus autem eo tempore decem tantum militum fuit. quibus qui præerat, *Manipularius, Ordinum ductor, Ordinarius*, appellatus eſt, Gr. ταξίαρχος. *Centuriones* verò *centuriis* præerant: Et ſic quidem ætate Severi ac Maximini. Apud Vegetium verò Ordinarii, ſunt etiam primorum ordinum ductores, iidem cum illis, qui Vett. *primorum Ordinum Centuriones* ſunt dicti: at ejus ætate *Centuriones* non ampliùs dicebantur, ſed *Centenarii*, qui centum homines ducebant. Sic illo tempore majores & digniores fuerint Ordinarii *Centurionibus*, ita ſc. dicti primorum Ordinum ductores, qui partim quatuor, partim duas centurias regebant; aliquando centum quinquaginta homines ducebant. Polybius verò ταξιάρχας, h. e. *Ordinum ductores*, paſſim *Centuriones* vocat, V. Salmaſium *Not. ad Capitolinum.* Cæterùm, uti Tribuni & Duces, ſic & *Centuriones*,

emolumenta

emolumenta à militibus olim accipiebant: & quidem hi vacationes munerum vendebant militibus; quod tamen boni prohibuere Principes & Centurionibus vacationes annuas è fiſco ſolvendas conſtituére. Tacitus *Hiſtor. lib.*1. *Sed Otho, ne vulgi largitione* Centurionum *animos averteret, ex fiſco ſoluturum vacationes annuas promiſit: rem haud dubiè utilem & à bonis poſtea Principibus perpetuitate diſciplinæ firmatam.* V. ſuprà in voce *Beneficiarii*, & plura hanc in rem, apud præfatum Salmaſium *Not. ad Spartianum in Hadriano.*

Centurio rerum nitentium, apud Ammianum *lib.*16. is dictus eſt, qui ſignorum ac ſtatuarum ex ære & marmore, in Urbe, curam gerebat: poſtea *Tribunus* ac tandem *Comes rerum nitentium*, appellatus, Henr. Valeſius. In *Cod. Theod. l. unic. de Centurionibus*, certum corpus in oppidis confeciſſe *Centuriones* legimus, quorum munus inter vilia & oneroſa fuiſſe, indidem colligitur: Sed quinam ii non liquet. Inter officiales Judicum *Centuriones* recenſentur, *l.*1. *Cod. Theodoſ. de Offic. Rect. prov.* apud Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Centuripe, adde: Crocum ejus memoratur Solino *cap.*5. *Quidquid Sicilia gignit, ſive ſoli, ſive hominis ingenio, proximum eſt his, quæ optima judicantur. niſi quòd fœtus terræ Centuripino croco vincitur.* Ubi Salmaſius legit, *niſi quòd fœtus terræ Centuripinæ Corycio vincitur.* Nempe Corycium crocum præſtantius Centuripino, ut quod tertio demum loco recenſetur apud Plinium, V. infrà ubi de *Croco.*

Centuſſis, ſubintellige *pondus* vel *æs*, Perſius:

Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

Ubi *Centuſſem* dicunt eſſe idem, quod quadraginta ſeſtertios, ſed malè. Dirigitur enim abacus ad illud tempus, quo quaternis ſeſtertiis ſeu denario, non deni ſed ſedecim aſſes reſpondebant: & quum Perſius ſcriberet, centum aſſes non quadragenis, ſed vicenis quinis continebantur ſeſtertiis: etenim ſeſtertius non duos aſſes & ſemiſſem, ſed quatuor valebat, Gronovius *de Pec. vet. lib.*3. *c.*9. Hinc Fannia lex *Centuſſis* dicta eſt, quòd ludis Romanis, item Plebejis & Saturnalibus ac aliis quibuſdam diebus, in ſingulos dies centenos æris inſumi conceſſit. De eo Macrobius *Saturnal. lib.*3. *cap.*17. *Fanniæ legis*, inquit, *ſeveritatem in eo ſuperaſſe legem Orchiam, quòd in ſuperiore numerus tantùm cœnantium cohibitus fuerit, licueritque ſecundùm eam unicuique bona ſua inter paucos conſumere: Fanniam autem & ſumtibus modum feciſſe aſſibus centum. Unde à Lucilio Poeta feſtivitatis ſuæ more* Centuſſis *vocitatur.* V. Joh. Roſinum *Antiq. Rom. lib.*8. *cap* 13.

Cepe, olerum ſolum, creſcit, Lunâ decreſcente: quocirca abſtinuiſſe ab ejus uſu Sacerdotes Ægyptios, tradit Plutarchus *lib. de Iſide & Oſir.* Qua de re ſic A. Gellius *lib.*20 *cap* 9. *Cepe revireſcit & congerminat decedente Lunâ, contrà autem inareſcit adoleſcente. Eam cauſam eſſe dicunt Sacerdotes Ægyptii, cur Peluſiotæ* cæpe *non edunt: quia ſolum olerum vices minuendi & augendi habeat contra rias.* V. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.*2. *cap.*19. Unde Juvenalis *Sat.*15.

Porrum & cæpe nefas violento frangere morſu.

Imò inter Deos Ægyptiorum Prudentius recenſet *contra Symmachum lib.*2.

Porrum & cepe *Deos imponere nubibus auſi.*

Peluſiotarum inprimis, Lucianus *Jov. Trag.* Ἰδίᾳ Μεμφίταις μὲν ὁ βοῦς Θεὸς, Πηλουσιώταις δὲ κρόμμυον, *Cæterùm privatim Memphitis quidem bos Deus eſt, Peluſiotis verò cepe.* Quò reſpiciens Hieronymus *adv. Jovinian.*2. *Impelle*, ait, *ſi vales, Peluſiotem, ut manduces cepe.* Et *Commentar. in Eſaj. cap.*46. *Ut taceam de formidoloſo & horrido cepe: & crepitu ventris inflati, quæ Peluſiaca religio eſt.* V. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. cap.*1. § 1. Cæterùm Græci in allio & *cepe* κεφαλὴν vocant id, quod omnes nucleos comprehendit; aliquando tamen & nucleum ſolum, quem & γελγίδα, & ἄγλιθα & κόνιχα & ῥᾶγα quoque dixere. Latinis *tallæ*, folliculi cæparum, ex Græco θύλλιξ, quæ ἔλυτρον ſignificat. Quia autem eodem folliculo, quo cepæ caput velatur, etiam magna pars caulis integitur, hinc *tallam*, pro caule cepæ, poſuit Columella. Lucilius tamen *tallas* à *cæpis* diſtinguere videtur hoc verſu,

Flebile cæpe ſimul lachrymoſæque ordine tallæ.

Ubi quod capitatum eſt, vocat *cæpe*, caules getiorum *tallas*, quæ capitata non ſunt. Sic duo genera *cæpitii*, ut porri. Galli ruſtico ſermone *civas* hodie vocant, dictione ex *cepa* detortâ, quæ capitatæ non ſunt. Et planè ſunt Græcorum γήθυα; *cibullas* alii vocant, id eſt, *cæpullas*, quæ ſunt γηθυλλίδες, &c. Inter cæpitia porro, eas cæpas, quæ ſimplex caput habent, nec ſubolibus adgnatis propagantur, Græcos μονοκέφαλα vocare & μονόγονα, Latinos ruſticos *uniones*, diximus ſuprà. Plura vide apud Claudium Salmaſium *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 1168. *& ſeqq.*

Cephalæotæ, Gr. Κεφαλαιῶται, *in l.*6. *C. Theod. de Patroc. vi.* Exactores ſunt capitationis.

Cephale, Græcè Κεφαλὴ, caſtrum Atticæ, ad tribum Acamantidem pertinens, ubi Caſtoris & Pollucis celebris olim ædes. Ejus memoriam ſervat hæc *Inſcr.* Eleuſine, in baſi ſtatuæ cujuſdam, principatu Commodi conſtructæ:

ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗΙ
Η ΙΕΡΑ ΓΕΡΟΥΣΙΑ Μ. ΑΥ
ΡΗΛΙΟΝ ΛΙΘΟΦΟΡΟΝ ΠΡΟ
ΣΔΕΚΤΟΝ ΠΙΣΤΟΚΡΑ
ΤΟΥΣ ΚΕΦΑΛΗΘΕΝ ΠΡΕΣ
ΒΕΥΣΑΝΤΑ ΠΡΟΙΚΑ ΤΙΜΗ
ΘΕΝΤΑ ΔΕ ΥΠΟ ΘΕΟΥ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΤΗ ΡΩΜΑ
ΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΡΞΑΝ
ΤΑ ΤΟΥ ΚΗΡΥΚΩΝ ΓΕ
ΝΟΥΣ ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΗΣ ΙΕ
ΡΑΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕ
ΙΑΣ ΕΝΕΚΑ &c.

apud Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 3. *pag.*142.

Cephalene, adde: Olim tota ſub Ulyſſe fuit, & patre ejus Laërte, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.*714. & Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 1. *pag.*134.

Cephenes, adde: Græcè Κηφῆνες, à *Cepheo*, quem Beli filium & Æthiopiæ Regem eſſe Veterum quidam prodidere. Scholiaſtes Germanici, *Cepheus fuit, ſicut Euripides ſcribit, Æthiopum Rex, Andromedæ pater.* V. quoque Apollodorum ubi de Perſeo. Sed reprehendit eos Stephanus, ex ſententia illorum, qui Cepheum in Phœnicia regnaſſe ajunt. Certè Κηφῆνες olim Chaldæos vocatos eſſe, fere inter omnes conſtat; incolebant autem ii circa Babylonem, & regio illorum Κηφηνία quondam dicta. Hinc idem, Χαλδαῖοι, inquit, οἱ πρότερον Κηφῆνες, ἀπὸ Κηφέως τοῦ πατρὸς Ἀνδρομέδας. Interim Græci, ut dictum, Æthiopiam ſic vocaverunt. Unde *Cepheam Meroën* vocat Propertius,

Cepheam & Meroën fuſcaque regna canas.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.*570. Meminit *Cephenia*, ſeu Chaldaicæ regionis Plinius *lib.* 6. *cap.*13. *Utrinque per devexa laterum Armeniæ majori à frontis parte, quæ vergit in Commagenem*, Cephenia, *ut diximus, copulatur, eique Adjabene Aſſyriorum initium. Et Cephenorum pop. cap.*9. ubi de Armenia min. *Claudunt eam montes ab Oriente, ſed non ſtatim Ceraunii, nec Adjabene regio. Quod intereſt ſpatii*, Cepheni *tenent: ab his juga ultrà Adjabeni tenent.* Ut idem ex vett. libris legendum eſſe docet, cùm vulgò habeatur *Sophene* & *Sopheni.* V. quoque eum *pag.*1227. ubi Perſas primitus Κηφῆνες, à Cepheo, Beli Aſſyrii filio, poſtmodum à Perſe, filio Perſei ex Andromeda Cepheo genitâ, vocatos eſſe, addit ex Herodoto.

Cephęſius Lacus, Κηφησιὰς λίμνη, in Africa propriè dicta, memoratur Scylaci Caryandæo, circa quem Μελεαγρίδας eſſe, h. e. *Gallinas Africanas*, & quidem circa illum ſolum, tradit: Αἱ δὲ ὄρνιθες Μελεαγρίδες ἐντεῦθεν εἰσὶν, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ, αἱ μὴ ἐντεῦθεν ἐξαχθῶσι. Aſdrubas apud Plinium *Cephiſida* vocat, & juxta mare Atlanticum collocat. Scylaci inter Herculeas ponitur columnas & Hermæan prom. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 892. de Meleagridibus autem, ſuo loco.

Cepheus, Æthiopum Rex, adde: Beli Ægyptii filius, Euripidi aliiſque Græcis. Alii verò Agenore, Beli fratre, vel Phœnice Agenoris fil. natum & in Phœnice regnaſſe volunt, ſede regni Joppe exiſtente: In Aſſyria & Perſide nonnullis eum collocantibus. Quod utrumque verum eſſe, nihil prohibet. Nam ſub eodem fuiſſe olim Rege regionem omnem, quæ ab ora Syriæ maritima, uſque ad Babylonem, porrigebatur, illud indicio eſt, quòd eodem *Syriæ* nomine univerſus ille terrarum tractus nuncuparetur, ut ex Heſychio & Strabone *lib.*16. palàm eſt. Sed & Ægyptius Belus cum Aſſyrio idem, &c. Hinc *Cephei Regio*, ſeu Κηφεὺς, nonnullis Æthiopia eſt, quæ & Κηφηνία dicta; aliis Chaldæorum reg in Perſide, ab eodem *Cepheo*, Andromedæ patre, ut vidimus ſuprà. Plura verò hanc in rem, apud Salmaſium *d. l.* Certè in antiquis aſteriſmorum figuris *Cepheum* pingi videmus, cum Perſica tiara, in anteriorem partem acumine proclinato; eundemque tiaram habere Ptolomæus notat, &c.

Cephiſſia, opp. Atticæ olim; poſtmodum Herodis Attici ſeceſſus: nunc vicus eſt adhuc ſatis amplus & elegans, dictus etiamnum *Giphiſſia.* De quo V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 312. ut & in voce *Cephiſia.*

Cephiſus, Atticæ fl. adde: Hic non parum amœnitatis & gratiæ urbi conciliavit olim, ac graviorum etiam navigiorum patiens fuit. Sed Turcæ poſtquam in ſuam poteſtatem Athenas redegere, veriti ne per *Cephiſum* occupandæ urbis hoſtes occaſionem captarent, obſtructo ingentibus ſaxis per integrum milliare ejus oſtio, in plurimos illum diduxere rivos. Fr. Roſſæus *Archæol. Atticæ lib* 1. *cap.*2. Sed & unà cum Iliſſo altero Atticæ fluv. torrenti ſimilem eſſe, & æſtivo tempore ſæpe deficere, jam ſcripſit Strabo *lib.*9 V. quoque de eo Salmaſium *ad Solinum pag.*146. *& ſeqq.* nec non Caſp. Barthium *ad Papinium Statium paſſim.*

Cepobotras, vel *Ceprobotas*, Græcè Κηπροβότας, Rex Muziris, tempore Plinii *lib.*6. *cap.*23. & Auctoris *Peripli*, quorum hic, Ἡ δὲ Μούζιρις, inquit, βασιλείας μὲν τῆς αὐτῆς, ἀκμάζουσα δὲ τοῖς πλοίοις. Et antè, Βασιλείας μέν ἐστιν ἡ μὲν Τυνδὶς Κηπροβότου, *Tyndis in Regno eſt Ceprobotæ, Muſiris autem ejuſdem Regni eſt*, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1185.

Cepotaphium, Græcè Κηποτάφιον, h. e. *Sepulchrum Hortenſe*, in quo Jannes & Jambres, qui propter Magicæ Artis peritiam apud Pharaonem primo loco erant, fuerint conditi, memoratur Palladio *in Lauſiacis*, ubi illud in vaſta ſolitudine Macarius viſitaſſe dicitur his verbis: Ἐπεθύμησέ ποτε εἰς τὸ κηποτάφιον εἰσελθεῖν τοῦ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβρῆ, τῶν Μάγων τῶν ἐπὶ τοῦ Φαραὼ χρόνῳ ἰσχυόντων, ἵνα καὶ συντύχῃ τοῖς ἐκεῖσε δαίμοσιν. Ἐλέγετο γὰρ παμπόλλους καὶ χαλεποὺς ἀποκεκληρῶσθαι παρ' αὐτῶν ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐκείνῳ δαίμονας δι' ὑπερβολὴν τῆς ἀτίμου τέχνης αὐτῶν. Τοῦτο δὲ τὸ Κηποτάφιον γέγονε παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβρῆ τῶν ἀδελφῶν, δι' ὑπερβολὴν τῆς Μαγικῆς τέχνης τὰ πρῶτα ἐχόντων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τῷ Φαραῷ. *Optavit aliquando in ſepulchrum ingredi, quod in horto habebant Jannes & Jambres, ſub Pharaone Magi; ut videret & occurreret Dæmonibus, qui illic ſunt. Dicebantur enim infamis illorum Artis vi locum illum eſſe ſortiti multi & moleſti Dæmones. Factum autem fuerat hoc* Cepotaphium *ab illis ipſis fratribus Janne & Jambre, qui propter Magicæ artis præſtantiam tum temporis apud Pharaonem primas tenebant.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.*53. De Janne verò iſto & Jambre, 2. Timoth. *cap.*3. *verſu* 8. & apud Euſebium *Præparat. Evangel. lib.*9 *pag.*241.

Cepula, inter myrobalani genera, recenſita recentioris ævi Scriptoribus, de quibus V. Salmaſium *Ibid. pag.*472.

Cepus & *Cephus*, V. ſuprà *Cebus*.

Cequiarius, Præfectus Aquarum, in Regno Majoricano, apud du Freſne *Gloſſar.*

Cera, alter Apum labor, quem ex floribus, ſicut ex rore mel, illas conficere, tradit Ariſtoteles *Hiſtor. lib.*5. *cap.*22. V. quoque Senecam *Epiſt.*85. Corn. Celſum. apud Philargyrum, Alios. Eam colligendi modum hunc refert Plinius *Hiſtor. lib* 21. *cap.*14. *Cera fit expreſſis favis, ſed antè purificatis aquâ & triduo in tenebris ſiccatis, quarto die liquatis igni in novo fictili, aquâ favos tegente, tunc ſportâ colatis. Rurſus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque aliâ frigidâ. vaſis melle circumlitis. Optima, quæ Punica vocatur. Proxima - Pontica - Deinde Cretica - poſt has Corſica*, &c. V. quoque ſuprà, ubi de *Apibus*. Uſus ejus multiplex in vita humana. Hinc *Cera* pro Epiſtola, Ovidio. Olim enim in tabulis ſcribebant *ceratis*, Plin. *lib.*13. *cap.*11. Unde apud Juriſcoſſ. ſæpius *tabulæ ceræque*, de ceratis Teſtatorum tabulis: apud Poëtas *prima, ima cera* & *ceræ ultimæ*, pro iiſdem ſumuntur. Quæ ſcribendi ratio & celerior fuit noſtrâ, ut apud Fabium eſt *lib.*10. *cap.*3. &, ubi quid mutaretur, nullum relinquebat lituræ indicium: quippe, uti cuſpide graphii ſive ſtyli exarabant: ita parte adverſâ, quæ obtuſior erat, quidquid diſpliceret, inducebant ac complanabant. Præterea, *Cerâ* in obſignandis literis & teſtamentis utebantur. Nempe tabellas chartaſve lino obligabant, poſtea annulo χαρακτῆρι imprimebant ceræ. Proin Chryſalus, apud Plautum *Bacchidibus Act.*5. *ſc.* 4. ad literas ſcribendas ſignandaſque afferri jubet,

—— Stylum, ceram & tabellas, & linum.

Cujus vice cretâ Aſiatici utebantur, ut infrà videbimus: qui tamen mos in cera cretave ſignum imprimendi, tardè obtinuit apud pleraſque Orientis ipſius gentes, apud Hebræos verò pervetus fuit. Inter Græcos veteres, Lacones quidem in *cera* ſignavere, ſed non annulo, verùm θριπηδέστῳ, ſive τερηδονοβρώτῳ, h. e. *ligno à vermibus corroſo*, &c. Cùm autem Vett. in *ceram* ſigillum imprimebant, priùs, quod hodieque vulgò fieri ſolet, ſalivâ illud madefecerunt, ne cera illi adhæreret. Unde Juvenalis *Sat.*1. *Gemmam udam* dixit. In tabulis verò, quæ publici & privati contractus ſcripturam continebant, peculiaris modus obſervatus eſt, quem Paulus *Sentent. lib.*5. *tit* 25. his verbis deſcribit: *Ampliſſimus ordo decrevit, eas Tabulas adhibitis teſtibus ita ſignari, ut in ſumma marginis ad mediam partem perforatæ triplici lino conſtringantur, atque impoſitum ſupra linum ceræ ſignum imprimatur, ut exteriores ſcripturæ ſidem interiori ſervent.* Cujus formæ Senatum, ſub Nerone, auctorem fuiſſe, oſtendit Suetonius *Nerone cap.* 17. At literæ Principales, eæ præſertim, quæ pragmaticas ſanctiones ad totum Imperium vel poſteritatem pertinentes, continerent, non lino & *cerâ*, obligari obſignarique ſolebant, ſed erant, ut hodie loquimur, *patentes*: in quarum tamen ima parte, fidei cauſa, ſigillum apponebatur, quod ſequiori ævo *Bulla* dici cœpit. Et quidem cùm hæc quadruplex eſſet, *Aurea, argentea, cerea & plumbea*: *Cerâ* Impp. utebantur ad matrem, uxorem, filium: ut *infrà* videbimus. In cenſendis porro ſcriptis ſolebant quoque Critici olim *ceris* annotare ſigna quædam judicii ſui, cui ceræ admiſcebatur μίλτῳ ſive *rubrica*, aut minium, quo & aliàs ad ornatum uſi. Cicero ἄνθη, i. e *flores* vocat, *lib.*16. *ad Attic. Epiſt.*11. Democritus verò iſtis, quæ παράδοξα viderentur, veriſſima tamen eſſe didiciſſet experientiâ, notam è cera annulo ſuo ſignatam adfigebat: quæ τὰ ἐκπλάσματα dictas eſſe, ex Heſychio diſcimus. Ad hæc uſus *ceræ* in pictura erat. Nam ceram priùs tabulæ inducebant, eamque diſcolorem, prout exigeret id, quod in tabella vellent pingere. Ceris dein ſic inductis inſtratiſque, eas inurebant ac exæquabant: id, quo ceris pingerent *encauſtum* dicentes, uti artem ipſam *Encauſticen*, qua de re dicemus infrà *ſuo loco*. Præterea, ut ligno, ebore, lapide vel metallo; ita ex ſola etiam *cera* vultus totaſque imagines efformabant. Ut enim de imagunculis Magicis nil dicam, qualis erat imago, de qua Ovidius *Remedii Amor. lib.*2.

Si potes; & ceras remove: quid imagine mutâ
Carperis? hoc periit Laodamia modo.

Magnam capiebant olim utilitatem ex *ceris* Majorum, qui præclarè præiviſſent. Quippe, ut ait Valerius Max. *lib.*5. *cap.*8. *ex.*3. *Effigies Majorum cum titulis ſuis idcirco in prima ædium parte poni ſolent, ut eorum virtutes poſteri non ſolùm legerent, ſed & imitarentur.* Et Plinius *lib.*35. *cap.*2. *Apud Majores, imagines hæ in atriis erant, quæ ſpectarentur; non ſigna externorum Artificum, nec æra, aut marmora: expreſſi cerâ vultus ſingulis diſponebantur armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera; ſemperque, defuncto aliquo, totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus. Stemmata verò lineis diſcurrebant ad imagines pictas; Tablina codicibus implebantur & monumentis rerum in Magiſtratu geſtarum*, &c. Primus autem *ceræ* imaginis auctor Lyſiſtratus traditur eidem *lib.*35. *cap.*12. *Hominis imaginem gypſo è facie ipſa primus omnium expreſſit, ceraque in eam formam gypſi infuſâ emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyonius, frater Lyſippi.* Alia ut *ceræ* commoda perſequamur, magnus ejus in fugandis tenebris uſus, de quo infrà in voce *Cereus*. Etiam, in rebus glutini in morem jungendis. Sic enim primùm fiſtulas fecere, pluribus cicutis cerâ junctis: Martialis *lib.*14. *Epigr.*13

Quid me compactum ceris & arundine rides:
Quæ primùm extructa eſt fiſtula, talis erat.

V. Ovidium, Dædali alas cum fiſtula iſtiuſmodi graphicè conferentem, *Metam. lib.* 8. Iidem *cerâ* oblinebant dolia ac naves; illa, ne liquorem tranſmitterent, has, ne aquas admitterent. De doliis inſignem locum habes, apud Columellam *lib.*12. *cap.*50. De navibus, Ovid. *Metam.*11. *fab.*10.

—— —— Spoliataque tegmine ceræ
Rima patet.

Non ſolâ tamen cerâ ad hanc rem uſos fuiſſe, ſed & pice, Lucanus innuit, incendium claſſis deſcribens *lib.*3. *verſu* 683.

—— Faciles præbere alimenta carinæ
Nunc pice, nunc liquidâ rapuere incendia cerâ.

Pocula quoque cerâ oblinebant. Theocritus *Idyll.*1.

Καὶ βαθὺ κισσύβιον κεκλυσμένον ἁδέι κηρῷ,
Et profundum poculum oblitum dulci cerâ.

Ubi Vir eruditus quidem cenſet, κεκλυσμένον hic idem eſſe ac κηροχαφθηρμένον, ſed pretioſiora fuiſſe vaſa ceris picta, quàm ut ea ruſtici in Sicilia, idque Theocriti ætate, haberent, certum eſt. Quare ſic potiùs ſtatuit Voſſius, pocula quidem ærea ſtanno, fictilia verò κώνῳ, ſive pice liquefactâ, obduci conſueviſſe, ne tempore æſtivo liquor exſudaret; aut vaſa æruginis virus contraherent. Quæ utraque ratio locum habuit, in vaſis cerâ illitis: ut enim pix, ſic cera, exſudationem impedit; atque ut ſtannum, ſic cera dulcis ſaporem facit gratiorem & æruginis virus coërcet. Vaſa autem *cerâ* illita, κηρωτὰ; ut illa pice obducta, πισσωτὰ καὶ κωνωτὰ, ac ſtanno incruſtata, κασσιτερωμένα dicta ſunt, ut videre eſt apud Caſaubonum *in Athen. Animadverſ. lib.*1 *cap.*6 Gerh. Johannes Voſſius *de orig. & progreſſu Idololatriæ lib.*4. *cap.*91. 92. Ulteriùs *cerâ* cadavera, non minùs, ac melle, condiri conſueviſſe, diſcimus ex Herodoto, qui *lib* 4. Scythas Regis ſui mortui corpus κατακεκηρωμένον per totam Scythiam circumtuliſſe, antequam terrâ conderent, refert. Idem *lib.*1. de Perſis, κατακηρώσαντες, inquit, τὸν νεκρὸν γῇ κρύπτουσι, *inceratum cadaver terrâ condunt.* Unde Cicero *Tuſcul. lib.*1. *Perſæ jam cerâ circumlitos condiunt, ut quàm maximè permaneant corpora.* Et Strabo *lib.*15. de iiſdem, θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσαντες τὰ σώματα. Hinc *Mumiæ* vox notiſſima, ex *mum*, quo Perſæ *ceram* & Arabes ἀσφαλτον nominant, deducta videtur. Etiam in fuco *ceræ* aliquis fuit uſus, Sam. Bochartus *Part. poſterior. lib. IV. cap.*12. Sed & *Cera*, in multis unguentis intrabat. Unde in Foliati compoſitione Aëtius, κηροῦ, inquit, λίτραν μίαν, *Ceræ libram unam.* Et Spicati, Κηροῦ λευκοῦ τὸ ἀρκοῦν, ὥστε σύστασιν ὑγροτέραν ἔχειν, *Ceræ quantum ſufficit, ut ne ſpiſſius ſit juſto unguentum: quantum non prohibeat liquidius eſſe.* Quæ duo genera unguenti multo in uſu fuere apud Romanos. Eadem in confectione Oenanthii locum habuit. Et in genere unguenta, in quibus plus *ceræ*, quàm croci eſſet (namque & hoc ſæpiſſimè adhibebatur) velut minùs luxurioſa minuſque delicata Cicero probaſſe legitur, apud Plinium, laudatum Salmaſio *ad Solinum pag.* 1063. &c. Uti autem apud nos Apes, ſic apud Sinenſes in prov. *Huquang*, alba cera, in agro urbis *Tegan*, à vermiculis eo fere artificio elaboratur, quo Apes favos ſuos ſtruunt. Sunt autem hi favi multo minores & candidiſſimi: è quibus collectis candelas, ut ex communi noſtrate cera conficiunt incolæ, at longè magis albas, à Magnatibus, quòd majori conſtent pretio, fere tantùm adhiberi ſolitas. Nam præter candorem, odorem etiam ſuavem exhalant, cùm uruntur, nihilque ſordibus inficiunt aut fœdant, licèt in veſtes incidant guttæ liquefactæ; lumen inſuper clariſſimum maximeque temperatum reddunt. Cujuſmodi cera etiam in regione *Pingio* prov. *Quanſi* invenitur, Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap* 38.

Cera, apud Papinium Statium *lib.*3. *Sylv.*1. *verſu* 95.

Æraque tot ſcripto viventes lumine ceras

Fixiſti?
dicuntur colorum omne genus; unde *ſcripto lumine ceras*, exponit Barthius, *luce colorum. Scribere* enim hic pingere eſt: & *Equo Maximo* hæc pariter conjunxit Idem,

—— *Apellææ cuperent te ſcribere ceræ*, &c.

Aliàs *cerâ pingendi* peculiare artificium fuit, indigitatum Plinio d. *lib. Varios in colores pigmentis traditur, ad reddendas ſimilitudines - parietumque etiam & armorum tutelam.* De cujus inventore idem *lib* 35. *cap.* 11. *Ceris pingere ac picturam inurere, quis primus excogitaverit, non conſtat. Quidam Ariſtidis inventum putant, poſtea conſummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetuſtiores encauſticæ picturæ extitere, ut Polygnoti & Nicanoris & Arceſilai Pariorum. Lyſippus quoque Æginæ picturæ ſuæ inſcripſit ἐνέκαεν. - Pauſias Sicyonius primus in hoc genere nobilis - Pinxit penicillo parietes Theſpiis - Idem & lacunaria pingere primus inſtituit, nec cameras ante eum taliter adornari mos fuit.* Sed hac de re plura dicemus infrà, ubi de *Encauſtice*.

Ceramica Porta, Κεραμικὴ πύλη, una erat ex portis Naucratis urbis in Ægypto, Athenæo memorata, cui à figlinis, quibus proxima erat, nomen: Πολλοὶ δ' ἐν τῇ Ναυκράτει κεραμεῖς, *Multi autem in ea urbe figuli.* Κέραμος verò Græcis erat *coctus later*, ὀπτὴ πλίνθος, quem *teſtaceum* vocat Vitruvius *lib.* 8. *cap.* 3. ubi Babylonios muros hujuſmodi latere ſtructos eſſe, refert. Sed & domus eo tegebantur, unde & tectum κέραμος, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1232. Eodem nomine inſigniebatur Athenis porta, quæ *Dipylon* aliter dicebatur; à *Ceramico*, qui prope erat, hodieque *Keramaja* appellatur: quo de celebri loco V. in voce *Ceramicus* & plura apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 181. & 193. ubi, inter alia, Academiam ibi loci fuiſſe, docet.

Cerapium, Panvinio candelabrum eſt, in formam cornuum effictum, à κέρας, *cornu*: aliis inſtrumentum, quo cereus accenditur, vel vas in quo cereus accenſus ardet, ex κηρὸς, *cera* & ἅπτω, *accendo*. Occurrit vox apud Anaſtaſium Bibliothecar. in *Leone III. Fecit — pharum ex argento puriſſimo cum lucerna &* cerapto *ſuo*, &c. Carol. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà in voce *Cerophala*.

Cerarii, in *Capitulari A. C.* 779. *cap.* 15. alibique libertinæ conditionis homines ſunt, ſic dicti quòd cenſum capitis ſui in *cera* ſeu *cerarium* Eccleſiis præſtent. Ekkehardus Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 1. *Cenſum capitis ſui in cera ad ſepulchrum ejus miſit*, apud Eund.

Ceras, apud Solinum *cap.* 10. *Veniamus ad promontorium* Ceras *Chryſeum Byzantio oppido nobile* Plinio *lib.* 9. *cap* 15. *Aureum cornu*, prom. eſt, in quo Byzantium, cui à ſinu circa Byzantium id nominis hæſit. Hic enim propriè Κέρας dictus eſt, quòd multis ramis in ſinus reductis ſcinderetur, ad inſtar *cornu* cervini: Et χρυσοῦν epithetice, propter largam pelamydum capturam, unde proventus dives Byzantinis accedebat. Hinc meliùs *Ceratos prom.* apud Ammianum *lib.* 22. ubi illud ſic appellatum fuiſſe putat, quòd pharon in ſummo præferret navibus prælucentem, h. e. lampadem intra *cornu* ardentem, &c. Sed κέρατα dici *brachia* fluviorum apud Græcos notum: ſicut in eadem re *cornua* Latini uſurpant, unde *bicornes fluvii*, qui in duo brachia ſcinduntur. Item *crines*, qui non ſunt capilli ſimpliciter, ſed πλόκαμοι, & capilli in funem nexi, ſeu crinium ſertæ, quas κέρατα ſimiliter Græci dixere. *Cornua* quoque Juvenalis.

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentis cornua cirro?

Hinc itaque & κέρατα, *cornua* & *crines* in fluminibus, τὰ πολυσχιδῆ & *rami* ſeu *brachia*: ac proin *Ceras*, potiùs ipſe Sinus circa Byzantium, quàm promontorium. Salmaſius *ad Solinum d. l.*

Ceraſtæ, Græcè κεραστὰι, cervi dicebantur, cùm perfecta erat forma cornuum & ipſi magni cervi facti. Interpres Apollonii, Οἱ δὲ κέρατα μεγάλα ἔχοντες ἔλαφοι κεραστάι. Nempe primo anno Græcis νεβροὶ, ſecundo πασσαλίαι, tertio δικέρωτες, quarto κλαδίαι vocabantur cervi, tum enim ramoſa fieri cornua incipiunt: poſtmodum verò κεραστάι. Salmaſius *ad Solinum pag.* 224. Satyri quoque iiſdem paſſim & αἰγίποδες, i. *capripedes* & Κεραστάι, id eſt, *Cornuti* appellantur: Satyris enim cornua, pedeſque caprinos, uti Panibus, apud Poëtas, tribui notum; niſi quòd fiſtulam, pedum, pellem pantherinam, coronamque ex pinu, Panibus ſolis aſcribant. Idem *pag.* 414. At communiùs *Ceraſtæ* ſerpentum genus, cum quo Danitæ conferuntur, in Vaticinio Jacobi Patr. Geneſ. *cap.* 49. *verſu* 17 *Dan erit ſerpens ſuper viam & ceraſtes ſuper ſemitam, qui mordet calces equi, & cadit ſeſſor ejus retrorſum.* Ubi Hebræam vocem *Sephiphon* reddit *Ceraſtem* Vulgatus, cùm natura *ceraſtis* planè his verbis exprimi videatur. Ita enim eum latere dicit Nicander *Theriacôn verſu* 262.

—— ἐν δ' ἀμάθοισιν
Ἠ' καὶ ἁματροχιῇσι παρὰ στίβον ——
In arenis
Aut etiam in rotarum orbitis prope viam;

ut viz. inde viatoribus inſidietur. Et in poplitibus atque inguine potiſſimum mali vim ſe exerere, ut ſic retrorſum cadere vulneratus neceſſe habeat, tradit idem. Neque hominibus ſolùm, ſed & brutis morſum eum lethiferum eſſe, dicit Callias apud Ælianum *lib* 16. *cap.* 28. Cujuſmodi inſidias eo minus evitare licèt, quia, cùm ſit arenæ concolor hic ſerpens, calcatur ab imprudentibus, quos ille viciſſim remordet, Diodorus *lib.* 3. *pag.* 128. Quo factum, ut olim Æthiopiæ partem Ægypto ſubjectam ea peſtis prorſus deſolaverit, uti legere eſt apud eundem. Nomen ei à *corniculis* duobus, quibus prætentat iter, cùm oculorum careat uſu; quæ carnea cùm ſint, & *non niſi parvæ eminentiæ*, ut ait Bellonius, *Inſtar granorum hordei, quæ cornicula referunt*; falli non parùm eos apparet, qui ſcribunt, ex *Ceraſtæ* cornibus cultellorum manubria fieri ad menſas Imperatorum, quia venenum appoſitum ſudore prodant, V. Vincentium & Auctorem *de Nat. rerum*, plura verò hanc in rem apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. III. cap.* 12. ut & infrà, ubi de *Hæmorrhoo*, qui Ceraſtis ſpecies eſſe videtur, item in voce *Sephiphon*.

Ceraſus, arbor, *ceraſum* fructus, inter baccas & acinos recenſeri ſolitus: de illa Plinius *lib.* 12. *cap.* 3. *Peregrinæ* (arbores) *& ceraſi Perſicæque, & omnes, quarum Græca nomina aut aliena.* Quando autem in Italiam advectæ ſint, docet *lib.* 14. *cap.* 25 *Ceraſi ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia. Ad urbis annum DC LXXX. is primùm vexit è Ponto.* Inde CXX. pòſt annis trans Oceanum in Britanniam pervenere, *Ibid.* De iſtis Idem, *Ceraſorum Aproniana maximè rubent: nigerrima ſunt, ut Actia: Cæciliana verò & rotunda. Julianis gratus ſapor, ſed penè tantùm ſub arbore ſua, adeò teneris, ut geſtatum non tolerent. Principatus duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Luſitanis. In ripis etiam Rheni — Sunt & Macedonica parvæ arboris — Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert. Septentrione frigidiſque gaudet: ſiccatur etiam Sole, conditurque, ut oliva, cadis.* E quibus *Duracina*, à carne *duriore* nomen accepere: quibus & principatus à Græcis delatus eſt, Διὸς πυρὸν appellantibus, h. e. *Jovis frugem.* Francoceltæ *Bigarella* appellant, Burgundi *Graphiones*, quòd *vario* colore ſint, τὰ χαρτὰ vel κατάγραφα κεράσια, quemadmodum χαρτὰ Περσικὰ ſunt *varia*. Quæ verò Cæciliana vocat Plinius, ea ſunt quæ *Ceraſa* propriè Galli dicunt, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 958.

Cerataulæ, apud Vopiſcum in *Carino*, cornicines ſunt, qui cum *ſalpiſtis* ibidem, h. e. tubicinibus, rectè junguntur: tubæ enim & cornua paſſim in bello, apud Vett. occurrunt, κέρατα καὶ σάλπιγγες. Et σάλπιγξ quidem Græcis propriè, quæ Latinis *tuba*, ex ære recto; ut cornua, ex ære flexo & in ſe recurvo erant, ad ſimilitudinem veri cornu, vel quòd olim ex cornu bubulo fierent, quæ poſtea ex ære facta ſunt. Ovidius,

Non tuba directi, non æris cornua flexi.

V. Salmaſium *ad Vopiſcum*.

Ceratium, nomen monetæ, in *LL.* Georgic. & apud Cedrenum ann. 24. Leonis Iſauri; quod genus ab ipſius Numæ temporibus obtinuit, ſi Cedreno fides. Fecerunt autem *Ceratia* duo *argentea* milliarenſem, qui hinc δικέρατος Scriptoribus dicitur; ſicut τετρακέρατον duplicem milliarenſem vocant: adeoque *ceratium*, idem cum drachma eſt, pars nempe ſolidi 24. & 12. conſtabat follibus æreis. V. Car. du Freſne *Diſſertat de inferioris ævi Numiſm.* Propriè autem Κεράτιον, granum Siliquæ arboris, quod in ponderibus locum obtinuit; dicta verò arbor illa etiam κερατωνία Græcis, quòd fructus eſſet inſtar *cornu* curvatus & falcatus. Et quidem pomum ejus, quòd ſiliquæ ſimile eſſet, *ſiliqua* dicta mandebatur: ſemina, quæ intus, amara & eſui inutilia: cortex autem ipſe prædulcis & edulis erat, Plin. *lib.* 15. *cap.* 18 & 24. Atque hujuſmodi fructus indigitatur nomine κερατίων, Lucæ *cap.* 15 *verſu* 10. ubi de filio prodigo: Hic enim non ſiliquas leguminum intelligi, res ipſa loquitur, & nomen κερατίων, ſed ſiliquas ſylvaticas, quibus in Syria & Judæa porci nutriebantur. Hanc enim arborem Ceronicam, ſeu Siliquam, in Jonia & Syria plurimam naſci, ſcribunt cum Theophraſto Plinius. Sed & poſſunt τὰ κεράτια ἃ χοῖροι ἤσθιον, apud Evangeliſtam de his ſiliquis accipi, è quibus exprimi ſolebat ſuccus. In Syria namque vinum è ſiliqua feciſſe, docet Plinius *lib.* 14 *cap. de vinis factitiis.* Quæ κεράτια ſic expreſſa, porcorum pabulo ſervabantur, ut & vinacea. Hæc itaque nepos ille in magna ſua fame avidè voraverit. Cœterùm & apud Poëtas *Siliquæ*, de tenui victu, verùm hac de re infrà dicemus, in voce *Siliqua*; plura V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 459. & 460.

Ceraulæ, Græcè Κεραῦλαι, V. ſuprà *Cerataulæ*.

Ceraunia, cum lente, in conviviis exhibuit Heliogabalus, apud Lampridium. Eſt autem *Ceraunia* & *Ceraunium*, nomen gemmæ, apud Solinum *cap.* 23. *Luſitanum littus floret* Ceraunio *gemmâ plurimum, quam etiam Indicis præferunt: hujus Ceraunii color eſt è pyropo: qualitas igni probatur: quem ſi ſine detrimento ſui perferat, adverſùm vim fulgurum creditur opitulari.* Sed *Ceraunium* is pro carbunculo poſuit; recentiores namque propriè ſic vocarunt gemmam rubram, carbunculo ſimilem. Tertullianus *de Anima*, *Cerauniis gemmis non ideo ſubſtantia ignita eſt, quòd coruſcent rutilo rubore.* V. quoque Epiphanium de Carbunculo, Capitolinum, Alios. At Plinius inter candicantes gemmas *Cerauniam* reponit, quamvis & nigræ rubentiſque genus etiam è Sotaco agnoſcat, V. eum *lib* 37. *cap* 9. & 10. ubi inter alia, *per has, urbes expugnari & claſſes, eaſque Baetulos vocari* ait, de qua voce diximus

diximus ſuprà, in *Bætyli*: Plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 277. *& ſeqq.* Claudianus etiam pro carbunculo *Ceraunium* ponit,

—— —— Pyrenæisque ſub antris
Ignea fulmineæ legere ceraunia *Nymphæ*,&c.

Ceraunii, montes adde: Salmaſius *Ceraunios*, & montes Caucaſios, & montes Epiri, qui *Acroceraunii* alter; imò montes illos, qui inter Euxinum, Mæotida, Tanain & Caſpium Mare attolluntur, Græcis in univerſum ſic appellatos eſſe, diverſis aliàs nominibus pro ſua cujuſque gente vocatos, docet, ex Mela & Plinio. Strabo tamen & Ptolomæus ſpecialem malunt *Cerauniorum* montium appellationem eſſe, & partem quandam Caucaſiorum montium, quæ ad Septentrionem porrigitur & Caſpio Mari magis incumbit, ſic propriè nuncupatam eſſe, tradunt. V. Strabonem *lib.*10. & præfatum Salmaſium ubi ſuprà *pag.*800.

Ceraunobolos, inter opera Apellis memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.*12. *Pinxit, & quæ pingi non poſſunt, tonitrua, fulgetra, fulguraque, Bronten, Aſtrapen,* Ceraunobolon *appellant.* Græcè Κεραυνοβόλ☉, *fulmen ejaculans.* Sed & *Ceraunobolos*, cognom. Legionis Chriſtianæ, ſub Marco Aurelio militantis. V. *Fulminatrix.*

Ceraunoſcopium, Græcè Κεραυνοσκοπεῖον, in Veterum Scena, machina fuit circumductilis, celſa poſt ſcenam, in qua utres calculorum pleni cum æneis vaſis; unde fulgura exibant, tonitrua exaudiebantur, fulmina mittebantur, ut in Ajace Oileo. Quare etiam Βροντεῖον dicta. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.*1. *cap.*21.

Cercius, vel *Rhecius* & Amphitus, aurigæ Caſtoris ac Pollucis, *Dioſcuriadis* Auctores, memorantur Ammiano *lib.*22. *& Dioſcurias nunc usque nota, cujus auctores Amphitus & Cercius Spartani traduntur, aurigæ Caſtoris & Pollucis, à quibus Heniochorum natio eſt inſtituta* Ubi fortè *Rhecius* ſcribendum eſſe, conjicit Salmaſius, ex Strabone, cui alter horum Ῥέκας dicitur, V. eum *ad Solinum pag.*193. Sed & *Cercius* antiquis *Circius* dictus, Siculis Κερκίας, V. ubi de *Circio.* Quam verò partem Circi κερκίδα vocaverint Græci, dicemus infrà, in voce *Cuneus.*

Cercopithecus, Gr. κῆπ☉. Ariſtoteli *Hiſtor. Animal. lib.*1. *ſimia eſt habens caudam*: ut planè idem ſit ac κερκοπίθηκ☉, ſecundùm Martial. *lib.*14. *Epiſt* 202.

Si mihi cauda fores, Cercopithecus *eram.*

Hunc coluere Babylonii qui juxta Memphim; ſicut Cynocephalum, Hermopolitani, teſte Strabone *lib.* 17. & legas de prioris cultu etiam apud Juvenalem *Sat.* 15. & Lucianum *in Deorum concil.* Nempe *Cercopitheci* divinum aliquid habere viſi ſunt: animal enim valdè ingenioſum eſt. Præcipuè eo valent illi, qui ab odore moſchi, Italis *Moſchini* vocantur, de quibus Scaliger *in Exercitat.* & Cluſius *in Exoticis.* Acceſſit tum exterior hominis ſimilitudo, tum interior etiam, de qua Ariſtoteles *Hiſt. Animal. lib.*2. *cap.*9. Οἱ δὲ κῆποι τὰ κάτω διαφέροντα ὅμοια ἔχουσιν ἀνθρώπῳ, *Cebi partes inferiores habent ſimiles humanis.* Imò omni hoc ſimiæ convenire putatur: unde & Anatomici, ſi humanum defuerit cadaver, vivam ſecant ſimiam. Sed & illud ad divinum Cercopitheco tribuendum facere honorem videbatur; quòd hoc animal colorem variet, horti inſtar diverſicoloribus conſiti floribus: unde etiam nomen ei ajunt datum κήπου h. e. *horti*, è quo poſtea κῆπ☉ factum. Verùm de iſto diſſentit Voſſius: Κῆπ☉ enim vel κῆβ☉ omnino eſt ex Hebræo קוף *Koph*, i. *ſimia*, ut 1. ſive 3. Regum *cap.*10 *verſu* 22. Imò & literæ inde *Koph* nomen datum; quia figuram referat ſimiæ, perticæ inſidentis,&c. V. eum *de Idolol. lib.* 3. *cap.*74. Pænula *Cercopithecorum*, apud Martialem, occurrit *lib.*14. *Epigr.*128. cujus lemma, *Bardocucullus*,

Gallia Santonico veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum pænula nuper erat.

Hoc enim cùm breve eſſet veſtis genus, ut patet ex *Epigramm.*93. *lib.*1. *verſu* 8 præ ſe ferebat tunicam, quâ ſimiæ & κερκοπίθηκοι amiciri conſuevere,&c. V. quoque ſuprà *Cebus.*

La Cerda, nomen illuſtris in Hiſpania familiæ, quo primùm uſus eſt Ferdinandus, Alfonſi Caſtellæ R. primogenitus, ſed ante patrem mortuus. Cujus poſteritas cùm Regno excluderetur à Sancio Ferdinandi fratre, nomen *de La Cerda* ei manſit. In his Ferdinandi nepos Ludovicus Com de Claro monte filiam habuit Iſabellam, nuptam Bernardo Gaſtonis Phœbi Foxii Com. *de Foix* & Dn. *de Bearn*, filio naturali: cui Henricus R. conceſſit Medinamceli, cum dignitate Comitis, A.C.1371. Succeſſit filius Gaſto, ac iterum huic patri Ludovicus: qui ex minori filio Johanne dominos *de Torrequadrada* ſevit; major Gaſto, Ludovici fuit parens, qui primus *Ducis de Medinaceli* & *Com. del Puerto de S. Maria* axiomate inſignitus eſt, ac Johannem genuit, hic Ludovicum I. March. *de Cogolludo*, Gaſtonem & Johannem, Patris in Ducatu ſucceſſores. Solus verò Johannes ſtemma propagavit, non tam per ſecundò-genitum Sancium March. *de la Laguna*, quàm primogenitum Johannem, qui ex Joh Ludovico prioris matrimonii filio aliquorum Ducum genitor fuit; ex altero verò filio Conſalvo, qui à Matre cognom. *de Lama* ſortitus eſt, Marchionum *de Ladrada* auctor. Joh. itaque Ludovicus præfatus, matre natus Iſabellâ Aragoniâ, obiit A. C. 1607. pater, ex Antonia *de Toledo* & *Davila*, Johannis *de la Cerda D. de Medinaceli* March. *de Cogolludo.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilitatis Europ. tom.* 2. Hic Johannes, ſeu Antonius Johannes Ludovicus, ductâ Annâ Mariâ Luiſâ *Portocarrero* Duc. *Alcala*, novis titulis auctus, utpote *de la Cerda Henriquez Ribera Portocarrero, D. de Medina celi & Alcala*, ex ea pater fuit Johannis *de la Cerda Ribera Portocarrero D. de Medina celi & Alcala*, atque ab uxore Catharina *de Sandoval de Cardona, D. de Lerma & Cea*: Antoniæ, quæ nupſit Gaſpari *Guzman de la Paz D. de Carpio* & - - - *de la Cerda*, ux. Joh. Thomæ Henricii *de Ribera* Admir. Caſtellæ *D. de Medina de Rio ſecco Com. de Melgar.* Idem Spenerus *tomo* 3.

Cerea Bulla, Imperatoribus Græcis in uſu fuit, cùm ad matrem, uxorem, filium ſcriberent; fuitque, ſicut & plumbea, quam iidem in literis ad Deſpotam, Patriarchas & reliquos Principes honoratiores, adhibebant, ab Accubitore pali vel annuli ſignata, ut, docet Codinus Curopal. *de offic. Aulæ Conſtantinop.* quemadmodum auream, fortè & argenteam, magnus ſignabat Logotheta Sed *Ceream* quoque in Novellis Conſtitutionibus appendi ſolitam reperimus: quod ſolennis teſtatur formula, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τοῦ Βασιλέως· καὶ ἡ διὰ κηροῦ συνήθης σφραγίς: quâ multorum Impp. Novellæ concluduntur. Ipſe etiam Alexius Comnenus, in quadam Novella *tom.*2 *pag.* 186 edicit, ne in poſterum cujuſcunque Reſcripti ratio habeatur, quod alicui Iudicum tranſmiſſam ad ſe litem exhibere prohibeat, κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσημειωθὲν τυγχάνῃ, κἂν τὴν κηρόβουλλον σφραγῖδα φέρηται. *Licèt minio fortè ſubſcriptum ſit, licèt bullæ cereæ ſigillum habeat.* Et Nicol. Patriarcha *in Synodali Epiſt. ad Alexium Imp* affirmat, ſe accepiſſe ejus θεῖον ἐπίλυσιν διὰ σφραγῖδ☉ ἐκ κηροῦ καὶ φοινικῶν αὐτοχείρων γραμμάτων δ' ἀξιοπίστων κεκυρωμένην, *Divinum reſcriptum per ſigillum cereum puniceasque propriæ manus literas idoneè munitum.* Erat autem bulla *Cerea* duplex, rubra ſc. & praſina, dicebaturque Διπλέρων. Et utebatur quidem utraque Imperator: quo innuebatur, ad eum pariter atque ad Patriarcham, munus docendi pertinere. Balſamo *de privilegiis Patriarch. p* 444. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ Δεσπόται καὶ Αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ χριστωνύμῳ λαῷ ἢ θυμιῶσι, ὡς ἱερεῖς καὶ μετὰ διπλοῦ σφραγίζουσι. *Hinc enim uſu venit, ut fideles Principes & Imperatores, Catechetico more, cum populo Chriſtiano colloquantur aut ſuffitum faciant, more Sacerdotum, ac cum cera duplici obſignent.* Sed Patriarcha tantùm praſinâ: itaque legitur bis *in Solutionibus quarundam quæſt.* Manuelis: Εἶχε τοῦ μὲν ἰδίου ἐπισημαίνεσθαι ὁ ἱερὸς τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγῖδα; Præter eam verò, etiam plumbeâ, uſum fuiſſe, diſcimus ex Sanctis quorundam Patriarcharum, quæ extant *Juris Græco-Rom. tomo* 1. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap* 8. & ſuprà in voce *Bulla.*

Cerea Cœna, apud Lampridium *in Heliogabalo, Paraſitis in ſecunda menſa ſæpe* ceream *cœnam. ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream vel lapideam exhibuit: ita ut omnia illis exhiberentur videnda de diverſa materia quæ ipſe cœnabat, quum tantùm biberent per ſingula fercula, & manus. quaſi comediſſent, lavarent*; imitatio fuit veræ cœnæ, ex *cera*, ciborum ſimulachra exhibens. Sic etiam Ptolomæus Sphæro Philoſopho, ut illi veternum excuteret diſciplinæ Stoicorum, qui *ſapientem falſa opinaturum* negabant, in ſecunda menſa *ceream cœnam* appoſuit: κηρίνας nempe ῥοιάς, ut refert Laërtius *lib.*7. Caſaubonus *ad l.*

Ceræ Coronæ, apud Artemidorum *lib.* 1. *cap.* 79. Στέφανοι κήρινοι πᾶσι κακόν, μάλιστα δὲ νοσοῦσιν· ἐπεὶ καὶ τὸν θάνατον κῆρα καλοῦσιν οἱ Ποιηταί. *Coronæ Cereæ omnibus malum* (portendunt) *maximè verò ægrotantibus; ſiquidem & mortem* κῆρα *vocant Poëtæ*: videntur neſcio quid magicæ ſuperſtitionis continuiſſe. C. Paſchalius *Coronarum lib.*4. *cap.*4.

Ceræ Icones, multo in uſu Vett. utpote quæ optimè & ad nativum vultus repræſentant, nullâ picturâ veritatem magis, quàm cerâ, imitante. Unde ſimiarum ſolertiam hoc maximè argumento demonſtrat Plinius, quòd *fictas cerâ icones viſu diſtinguere*, & à veris vultibus eas diſcernere queant, *lib.*8. *cap.*54. V. ſuprà in voce *Cera.* At nefandus ille, ad quem icunculas è *cera* Veneficæ adhibuere Ovidius,

Sagaque, phœniceâ defixit numina cerâ.

Et alibi,

—— —— ſimulacraque cerea finxit.

Virgilius item *Eclogâ* 8.

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit,
Uno eodemque igni: ſic noſtro Daphnis amore.

Ubi venefica ipſa ſui iconem de limo, Daphnidem de *cerâ* fecit; ut hic inſtar ceræ molleſceret, ipſa verò in ejus amorem indureſceret magis. Imò non ad amatoria ſolùm, ſed & cùm aliquem excruciare volebant, uſas fuiſſe iſtiuſmodi imagunculis olim, hodieque id Strigum genus, illuſtri exemplo de Cardin. Lotharingo Thuanus, & de Scotiæ quodam Rege, Buchananus, hoc veneficii genere ad tabem adductis, docent. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1088.

Cereales Ludi, in Cereris honorem, more à Græcis ex Eleuſine ducto, apud Romanos celebrabantur, prid. Idus Apr. per 8. dies. Repræſentabatur in illis à matronis luctus Cereris, ob raptam Proſerpinam, & ejus peregrinatio cum face filiam quæritantis. De iis Alexander ab Alex. *Genialium dierum lib.*6. *cap.*19. *A ſolis matronis hi ludi fiebant annis ſingulis, Romanique in toga candida ſpectare*

ſpectare ludos mulieresque in veſte alba, pariter ſacrum facere ſolebant. in quo id obſervatum fuit, ut tunc Diis gratum eſſe cenſerent, ſi à lætis nec funere pollutis celebraretur: utque in ſacris Cereris ante noctem epularetur nemo, atque à vino inprimis & Venere abſtineret: Utque quinto quoque anno ex Sibyllinis carminibus prodigiorum causâ jejunium fieret, inter quæ præcipuum, ut ſacris initiatos caldâ abluerent primùm, quòd caſtitati prodeſſe ducerent. Hinc, cùm à lugentibus non poſſent hi ludi peragi, bello Punico ſecundo, poſt cladem Cannenſem, Senatus finiri luctum 30 diebus juſſit, cùm aliàs centenos requireret. In iis *Pompa* producebatur cum Deorum ſignis; continebat autem Pompa *Simulachrorum ſeriem, imaginum agmen, currus, thenſas, armamaxas, ſedes, coronas, exuvias.* Tertull. *de Spectac. cap.7.* quæ tria ultima in Supplicationibus & publicis Feſtivitatibus, ob partam de hoſte victoriam inſignem, adhibebantur. Porro ovum non omittebatur in his ludis, imò *Ovum in Cerealis pompæ apparatu numerabatur primum*, Macrob. & inter *arcana Cereris* erat, an quia id mundi imago eſt, *nam ſicut in mundo, ita in ovo vis vitalis*, Cœl. Rhodiginus *lib.27. cap.17.* an quia ex eo Caſtor & Pollux prognati, unde Horatius *ſerm.2. Sat.1.*

—— —— Ovo prognatus eodem.

Locus ludorum Circus erat: Ovid. *Faſt.lib.4.*

Circus erit pompâ celeber numeroque Deorum,
Primaque ventoſis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi,&c.

Exhibebantur namque his ludis certamina equeſtria, Dio *lib.47.* iiſdem miſſilia, i. nuces, cicer & alia dabantur, ac ſpargebantur in vulgus, ad plauſum & populi favorem captandum: Illis etiam Ædiles præerant ut plurimùm; Dictatorem tamen & Magiſtrum Equitum eos ex Senatuſconſulto feciſſe, refert Livius *lib.30.* Nec omittendum, duas porcas, unam auream, argenteam alteram, huic ſacrificio fuiſſe adhibitas, ex Feſto. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.4. cap.8. lib.5. cap.14.* & Scaligerum *Poëtices lib.1. cap.32.*

Cerealia, adde: Salmaſio duo ſic dicta ſacra erant Athenis, *Eleuſinia* & *Theſmophoria*, quorum illa Boëdromione menſem iſta Pyanepſione illi proximo, celebrabantur. Hæc cum luctu ſolebant agitari, unde Plut. σκυθρωποτάτην Θεσμοφορίων ἡμέραν vocat: in Eleuſiniis vero omnia læta; hinc Myſtis Epoptiſque illorum Initiorum vetitum fuit etiam ad puteum ſedere, cui Ceres adſederat, cùm filiam quærens in pagum Eleuſinis venit, quia triſtis tum erat. Nempe non luctum Cereris ſignificabant aut repræſentabant illa, ſed eam jam exhilaratam mœrore depoſito monſtrabant, quum facetiis Baubonis (de qua ſuo loco) ad riſum incitata, cyceonem potum ſumſit, quem priùs recuſaverat. Præterea ob fruges repertas ea inſtituta, quæ lætitiam hominibus & faciliorem victum attulerunt. At tota Theſmophoriorum mythologia Proſerpinæ raptum depalabat, & ex eo raptu, Cereris oſtendebat mœrorem. Porro Theſmophoria fiebant in Urbe, Eleuſinia in pago cognomine. Theſmophoria ſolæ mulieres candidis indutæ veſtibus obibant, unde Θεσμοφοριάζουσαι Ariſtophanis; Eleuſiniorum initia ſoli viri accipiebant. In iis quippe ἱεροφάνται, Δᾳδοῦχοι Σκευοφόροι, Κήρυκες. Et quidem in Theſmophoriis Cereris Sacerdotes à viris ſeparabantur, vel nullos habebant. Unde Plinius *lib.24. cap 9. Agnon. matronæ Theſmophoriis Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, his foliis cubitus ſibi ſternunt.* Et Tertullianus *de Pallio*, *Cùm ob cultum omnia candidatum & ob notam vittæ & privilegium Cereri initiantur.* V. quoque ſuprà in voce *Caducum.* Denique Eleuſinia Cereri Eleuſiniæ; Theſmophoria, Cereri Θεσμοφόρῳ ſacra fuere. Interim varia habuere communia; nam utriſque Jacchus junctim cum Cerere & Libera colebatur; utriſque porci immolabantur, quos μυστικοὺς Græci, Latini *ſacres* vocarunt.&c. Unde non mirum, ea ſæpe ab Auctoribus confundi, Arnobio præſertim *lib.5.* At Clemens, unde ſumſit ad verbum, quæcunque de Myſteriis illis habet, ea accuratè diſtinguit: *Baubo* enim. *Triptolemus, Eubuleus, Eumolpus, Dyſaules, Caduceatores, Hierophantæ, Daduchi, Præcones, & tota illa ſcena, quam ibi traducit, Eleuſiniorum fuere. Ipſa denique ſymbola quæ rogati ſacrorum in acceptionibus reſpondetis: jejunavi atque ebibi Cyceonem, ex ciſta ſumpſi, & in calathum miſi; accepi rurſus, in ciſtulam transtuli: hæc ſymbola Eleuſiniorum fuerunt,&c.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.750. & ſeqq.* plura verò de utroque hoc feſto ſuo loco.

Cerealis, & Primus, memorati Suidæ, cùm in Romanum ſolum irrupiſſent, modos excogitarunt varios, quibus ſecretò literas & nuntios mitterent, quos Auctor recenſet: Epiſtolas nempe mortuorum, qui efferebantur, arcis inferendo, aut cum fiſcinis fructuum miſſitando, aut inter calamos aucupatorios occultando. Salmaſius ubi ſuprà, *pag.1205.*

Cerebella phœnicopterùm & turdorum, ingenti copiâ appoſita Palatinis, ab Heliogabalo, apud Lampridium. In homine *Cerebrum*, unà cum capite, in quo eſt, Jovi ſacrum fuit, apud Gentiles. Nota ejus compendiaria, in antiquis Græcorum libris Hippocratis eſt ⁘. uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.1238.* De eo ſic Plinius *lib.8. cap.37. Hoc eſt viſcerum excelſiſſimum, proximumque cœlo capitis, ſine carne, ſine cruore, ſine ſordibus. Hanc habent ſenſus arcem: huc venarum omnis à corde vis tendit, hic deſinit: hic culmen altiſſimum, hic mentis eſt regimen,&c.* De *cerebro* hoſtis à Tydeo ſorbillato, diximus alibi. Addam hic ſolùm, *Cerebrum* optimis Scriptoribus caput non rarò dici. Hinc Avienus ubi de Sirio.

Æthereæ canis ille plagæ; Cui plurimus ardor
Æſtuat in cerebro, *multus rubor,&c.*

Horatius *Carmin. lib.2. Od.17.*

Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum
Dextrâ levaſſet.

Prudentius *Agnete*,

Stans & draconis calce premens caput
Criſtas cerebri *deprimis ignei.*

Et *Pſychomachiâ*,

—— —— dextrâ ſublimis ab aure
Erigitur, mediumque ferit librata cerebrum.

Plautus quoque *Rudente*, *Verbum adde etiam unum, jam in* cerebro *colaphos abſtrudam tuo.* Serenus *cap.10. Allia nonnulli comedunt oleique liquore Perfundunt cerebrum,&c.* Nec Poetæ ſolùm ſic locuti. Victor Utic. *lib.3. Singulos in modum canum, cerebris comminutis, extingui.* Hugo Falcandus, *Equi velocitate fretus altiùs enſem ſublatum* cerebro *fugientis immerſit*, Alii. V Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* Ab homine tranſlata vox ad palmas, in quarum quibuſdam (ut in Chydæis palmis) in parte, quæ radici proximior: in aliis, in ſummo trunco, teneram medullam, in qua tota palmæ vis, hoc nomine venire, & *cor* quoque, Græcis ἐγκέφαλον dici, albamque eſſe, docet Salmaſius *ad Solinum pag.1327.* ubi inter alia, & medullam hanc dulcem eſſe, & veſcentes inebriare, addit.

Cerei, apud Romanos, multo in uſu divitibus. Martialis *lib.5. Epigramm.18.*

Quòd tibi Decembri menſe, quo volant mappæ,
Graciles que ligulæ, Cereique, *chartæque*
Et acuta ſenibus teſta cum damaſcenis,
Præter libellos vernulas nihil miſi.

Nempe *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes, locupletes cereis utebantur*, ut ait Feſtus. V. quoque Macrobium *Saturnal. lib 1. cap.7.* Hodieque in Eccleſia Rom. occaſione Candelabri ſeptem ramos habentis, in Tabernaculo. Exodi *cap.25.* de quo quid ſentiendum, Theologis relinquimus. Hoc certum, *Cereos* Eccleſiæ, qui à Gentilibus coram idolis, vel ab Arrianis, Athanaſii tempore, conſumebantur, uti is queritur *Epiſt. ad Orthodoxos*, non diurnis exercitiis, ſed nocturnis, fuiſſe adhibitos. Epiphanius quoque de ſuo dicebat *lib.3. in fine Comp. doctr. Perpetuò fiunt in Eccleſia orationes matutinæ, lucernaleſque ſimul Pſalmi & orationes.* Sic Nazianzenus *Orat. 2. in S. Paſcha*, agit de luminaribus in Paſchate vigiliis, *ad noctem illuſtrandam* accenſis. Et Hieronymus *c. Vigil. cap.13.* ad objectionem de *Cereis* clarâ luce accenſis, *Cereos autem*, reſpondet, *non clarâ luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris. ſed ut noctis tenebras hoc ſolatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci dormiamus in tenebris.* Quod autem aliqui faciebant, imperitiæ & ſimplicitati ſecularium hominum, vel religioſarum fœminarum, aſcribit, quibus aptat illud Apoſtoli, *Zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Sed & Tertullianus *Apol. cap.35.* in Gentilibus id reprehendens, negat à Chriſtianis idem fieri, *Die læto*, inquit, *lucernis diem non infringimus.* V. quoque Lactantium *lib.6. cap.66.* Alioſque. Imò & Ethnici ipſi ſibi temperare non potuerunt, quin morem illum etiam apud ſuos perſtringerent. *Accendere*, ait Seneca *Epiſt. 96. aliquem lucernas Sabbathis prohibemus; quoniam nec lumine Dii egent, & ne homines quidem delectantur fuligine.* Qui idem alibi quoque populo objicit, quòd ad Sacerdotem lampada præferentem concurrerent; *de Vita beatâ cap.17. Cùm lautum linteatus ſenex & medio lucernam die præferens conclamat iratum aliquem Deorum, concurritis.* Neque verò iis pagani ſolùm ad ſuperſtitiones ſuas, ſed etiam ad lupanaria indicanda, utebantur, uti iterum Tertullianus docet *loco cit.* qui proin *de Idolol. cap.35. Accendant igitur quotidie lucernas, quibus lux nulla eſt: adfigant poſtibus lauros poſtmodum arſuras, quibus ignes imminent: illis competunt teſtimonia tenebrarum & auſpicia pœnarum,&c.* V. quoque infrà in voce *Cereus.*

Cereia, gens Rom. memorata Flav. Vopiſco in *Floriano.*

Cerellia, gens itidem Rom. è qua Macrinus, Fauſtinianus & Julianus, inter Nobiles, juſſu Severi, ſine cauſæ dictione occiſos, memorantur Spartiano in *Severo Imp.*

Ceremonia, V. ſuprà *Cærimonia.*

Ceres, adde: Nomen ab Hebræo חרס, unde & *Horus*, *Heros*, *Herus*, & interpoſitâ unicâ literâ Ἔρως, orta, accepiſſe videtur, ad Solem relatâ totâ πολυθείας Ethnicæ fabulâ. Et de *Cerere* res manifeſta, quæ inventarum Dea frugum dicitur: Nimirum quia Sol inter præcipuas fructificationis cauſas eſt, à cujus temperato calore & ipſius terræ nativa fœcunditate præcipuum antiquitatis argumentum duxere Ægyptii, apud Juſtinum *lib.2.* Unde & eam quidam antiquorum cum Veſtâ confundunt, quæ ſanè non aliunde, quàm ab אשתא denominatur: Et ad חרס propiùs accedit Γῆρυς, quomodo eam ab antiquis Græcis vocatam

 eſſe,

eſſe, docet Heſychius, cùm ait: *Ἀχερὼ καὶ Ὦπις καὶ Ἑλλὴ καὶ Γῆρυς, καὶ Γῆ καὶ Δημήτηρ, ἡ αὐτή, Achero & Ops & Helle & Geres & Tellus & Ceres, una eademque eſt.* Quid, quòd Plutarchus Cyri nomen linguâ Perſicâ Solem ſignificare ſcribit? ut omnino ex eadem cum Cerere radice deſcendat. Addi poteſt, Cererem antiquis *Θεσμοφόρον* ſeu *Θεσμοθέτιν* dictam eſſe. Ovid. *Met. lib.*5.

Prima dedit Leges.

Ut ſic non minimam inventæ Sapientiæ, & ad homines propagatæ laudem reportarit: cujus rei indicinam non levem præbent myſteria ejus *Θεσμοφόρια*, quæ in memoriam illius, tanquam legum & frugum, i. omni humani cultus auctoris, celebrata ſunt. Videntur enim illa ſecretiorem Philoſophiam, per occultas traditiones, non niſi inter initiatos, propagari ſolitam continuiſſe, quemadmodum apud Hebræos Cabbala idem præſtabat. V. Cic. *lib.*2. *de Legg.* Seldenum *de Diis Syris proleg.* 3. &c. Inprimis autem Divinitatis unitatem ac ſimplicitatem iis aperiebant. At Sapientiæ omnis parentem Apollinem ſeu Solem ſtatuere Veteres, V. Macrobium 1. *Sat. cap.*17. & 2. *cap.*7. Communiter tamen per *Cererem* terra indigitatur, in cujus honorem *Cereales ludi* habiti ſunt. Coli cœpta fuit *Ceres* in Urbe Palantio, quam Arcades in monte Palantio condiderunt, & in ea Deæ templum, teſte Dionyſio *lib.*1. additâ ei Græcâ ſacerdote, quemadmodum & ſacra 5. Kal. April. ei fieri ſolita *Græca ſacra*, quòd è Græcia ab Evandro Romam perlata, dicta ſunt. Poſtea an. U.C. 257. A. Poſthumio, T. Virginio Coſſ. ab A. Poſthumio Dictatore, poſt victoriam à Volſcis reportatam, de ſpoliis ædes Cereris locata eſt: quam triennio pòſt alter Conſulum Sp. Caſſius, in urbe relictus, dedicavit. Sita illa eſt in fine Circi maximi ſuper ipſos Carceres. Aliarum ejus ædium meminit P. Victor. Solebant ejus ſacra peragi ſub auroram, à ſacerdotibus fœminis, quæ ad furioſarum inſtar cum accenſis facibus hinc inde diſcurrebant: has puras eſſe (nihil enim polluti fanum ingredi audebat) & pertinaci ſilentio myſteria involvere erat neceſſe, quod ut fidelius ſervarent, à vino abſtinere cogebantur, Unde *Cereri ſacrificare* Proverbialiter dicuntur, qui convivis vinum non exhibent. Simulachrum Deæ ſolebat ſic pingi, ut ſertum ex ariſtis ſeu ſpiceam coronam capite geſtaret: Nonnunquam mœſta, cum lampade ſeu face deſcribebatur; interdum manipulum ſpicarum & papaverum gerens, quemadmodum in nummis antiquis cernere eſt. V. Roſinum *Antiq. Rom. lib.* 2. *cap.*11. Thom. Dempſterum *Paralipom. in illud*, Salmaſium *ad Solinum*, Caſp. Barthium *ad Statium*, Alios. De Feſto ejus, apud Athenienſes duplici, diximus ſuprà, in voce *Cerealia*: de Feſto ejuſdem apud Romanos, in voce *Cereales*. De ejus primo Romæ ſimulachro ſic Plinius *lib.*34 *cap.*4. *Romæ ſimulachrum ex ære factum* Cereri *primum reperio, ex peculio Sp. Caſſii, quem, Regnum affectantem, pater ipſius interemerat,* &c.

Epitheta Cereris.

Actæa.
Alumna.
Attica.
Eleuſina, ſeu *Eleuſinia*, ab Eleuſine opp. ubi illa præcipuo honore culta. V. in hac voce.
Ennenſis, ab Enna civ. juxta quam rapta eſt Proſerpina.
Frutis, à *fruendo* nominata, apud Solinum *cap.* 2. ubi de Ænea, *Dum ſimulachrum, quod ſecum ex Sicilia advexerat, dedicata Veneri Matri, quæ Frutis dicitur.* Eadem enim *Ceres*, Iſis, Venus, Luna, Appul. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 70.
Inferna, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.*5. *verſu* 156. h.e. Proſerpina; quæ & *Nigra Ceres* Pauſaniæ *lib.*8. & *Profunda Ceres* eidem Statio *Thebaid.*4. *verſ.* 460. Sic autem dicta *Ceres*, ob fructus ſatos in terræ viſceribus aliquandiu latentes.
Iſis, Ægyptiis.
Legifera.
Licmea, à ventilabro.
Mallophoros, quaſi *Lanigera*, Templum habuit in portu Megarenſi; à vicinis paſtoribus hoc cognomine inſignita Unde aries ei ſacer, uti docet Sponius *Itiner. Gr. part.*2. ubi *Cereris Eleuſiniæ*, ex optimo marmore, iconem exhibet *pag.*282. *& ſeqq.*
Mammoſa.
Nigra, V. ſuprà *Inferna.*
Παμμήτειρα, apud Orpheum *Hymno.*
Panda ſive *Pantica*, à *pane* dando.
Profunda, V. ſuprà *Inferna.*
Rharia, à *Rhario* agro Eleuſinis, quem à Cerere conſitum primùm fuiſſe volunt, V. Pauſaniam in *Atticis.*
Sancta.
Theſmophoros, ſeu *Legifera*, cui Theſmophoria ſacra fuere. Sic autem dicta eſt nonnullis, quòd, inventis frugibus, feritas inter homines ceſſaverit & leges acceptæ ſint, apud Servium.
Venus &c.

Cereviſia, vox Gallica vetus, quâ potum ex hordeo confici ſolitum hæc gens ſignificat, Plin. *lib.*22. *cap.*25. hodieque *Cervoiſe* appellat; ex *Celia* vel *Ceria* Hiſpanorum, de qua ſuprà: Belgis & Germanis *Bier*, Danis *Oel*, Anglis *Ael.* Hic potus, antequam fiat, redigitur priùs in maltam hordeum. Eſt verò malta, quam Dani, Belgæ, Germani, *Mout* & *Molt* dicunt, vix aliud, quàm Aëtii Amydeni *βύνη*, quam exponit *hordeum aquâ madefactum* ac maceratum, è quo germen erumpit, quod deinde cum eodem germine ſive enatis filulis torretur; Ac mox aqueo humori inditum unà cum lupulo ſalictario igne excoquitur, fitque liquor potui gratiſſimus, Gallis, Anglis, populiſque Septentrionalibus frequens: quem tamen apud du Freſne *Gloſſ* his verſibus improbat Henricus Abrincenſis, qui floruit ſub Henrico III. Angl. R.

Neſcio quid Stygiæ monſtrum conforme paludi,
Cerviſiam *plerique vocant: nil ſpiſſius illa,*
Dum bibitur: nil clarius eſt, dum mingitur; unde
Conſtat quòd multas fæces in ventre relinquat.

V. quoque infrà in voce *Sicera.*

Cereus, candela ex cera, cujus, præter alia, in nocturnis tenebris pellendis uſum fuiſſe olim, ſuprà diximus: unde hodieque Belgis candelæ etiam ſebaceæ *Keerſſen* dicuntur. Innuit conſuetudinem Romanam Plautus *Curculion Act.*1. *ſc.*1.

Tute tibi, puere, lautus luces cereum.

Et Martialis *lib.*14. *Epigramm.* 42

Hic tibi nocturnos præſtabit cereus ignes.

Quas etiam patrimi & matrimi pueri faces præferebant, in nuptiis, hæ *Cerei* fuerunt, iique numero quini; cujus rei cauſam non unam adfert Plutarchus *Quæſt. Rom.* 3. ubi illos nominat *πέντε λαμπάδας ἃς κηρίωνας ὀνομάζουσι*, *Quinque faces, quas Romani ipſi* cereos *vocant.* In Eccleſia quoque *Cereorum* uſus antiquis obtinuit temporibus; priùs quidem, ad tenebras pellendas, quia, ut ex Plinii *Epiſt* 97. *lib.*10. conſtat, noctu potiſſimùm, ad perſequutionem effugiendam, cœtus fiebant: poſtea verò placuit, ut in ſacris de die quoque veteri luminarium inſiſteretur conſuetudini; quod multùm culpabat in Eccleſia Occidentali Vigilantius, de quo V. B. Hieronymum. *c. Vigilantium cap.*3. cui adde Iſidorum *Origin. lib.*7. *cap.*12. Alcuinum *de divinis offic. cap. de tonſura cler.* & *cap. de celebratione Miſſæ*, Amalarium *lib* 3. *cap.* 18. Alios, & ſuprà in voce *Cerei.* Porrò & baptizandis *Cereus* ſolebat in manus dari: quam conſuetudinem indicant Cyrillus ſive Joh. Hieroſolymitanus *in Procatechum.* & *catech.* 1. *Myſtagog.* Ven. Fortunatus *Carm. lib.*4. Greg. Tur. *Hiſtor. lib* 5. *cap.*11 Niceph. Calliſtus *lib.*3. *cap.*37. & Sim. Metaphraſtes *in Conſtantino M.* Vix tamen ſub hoc Cæſare eam conſuetudinem obtinuiſſe, cenſet Voſſius; ſaltem apud neminem, qui Conſtantino fuerit prior, invenitur. Interea mos vetus: ac luce illâ cerei externâ ſignificabatur interior animæ illuminatio; à qua Baptiſma dicebatur *φωτισμὸς*, *illuminatio*; baptizati item *φωτισθέντες*, *illuminati*, V. Nazianzenum *Orat. de Bapt. cum Comm.* Nicetæ, Ivonem Carnutenſem *Serm. de Sacramento Neophyt.* Hug. Victorinum *de Sacram. cap* 20. & Voſſium *lib. de ritibus Baptiſmi.* Quia verò cera conducebat tenebris pellendis; inde eſt, quòd eâ quoque in Chriſtianorum martyriis uſus ſit Nero. Nam moleſtâ eos tunicâ induebat, quæ interiùs papyracea, foris cerea erat; qualis *κηροχίτων* dicitur Poëtæ veteri: uti Chriſtiani ipſi ex eo vocati *κηρίωνες*, h.e. *cerei.* Nempe, quia hoc pacto ardentes noctu pro ceris erant, teſte Tacito *Annal. lib.*15. & Sulpitio Severo *lib.*2. Papyro autem, quæ cerâ eſſet circumlita, indui conſueviſſe, indicat vetus interpres, *ad illud Juven. Sat.*1. *verſu* 155.

Pone Tigillinum; tæda lucebis in illa,
Quâ ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant.

Sic enim ſcribit: *Tigillinum ſi læſeris, vivus ardebis, quemadmodum in Munere Neronis vivi arſerunt, de quibus ille juſſerat* Cereos *fieri, ut lucerent ſpectatoribus, cùm fixa eſſent illis guttura, ne ſe curvarent. Nero maleficos homines tædâ, & papyro & cerâ ſupervestiebat, & ſic ad ignem admoveri jubebat, ut arderent.* Ubi per *maleficos*, Chriſtianos intelligit: quo nomine quamvis jam Conſtantini temporibus dicebantur illi, qui execrandas Artes Magicas exercebant, Lactant. *Div. Inſtitut. lib.* 2. *cap.* 17. tamen Sacerdotes gentiles, maleficos vulgò traducebant Chriſtianos: cùm miracula illa, quæ ab ipſis fierent divinâ virtute, nihil eſſe aliud dicerent, quàm præſtigias & artes execrabiles, &c. V Gerh Joh. Voſſium *de orig. & progreſſu. Idolol. lib.*4 *cap* 92. &c. Hinc apud Scriptores medii ævi, *Cereophala*, in *Actis* Procoſſ. ſub Munatio Fel. apud Baronium A. C. 303. *num.*120. videntur eſſe candelabra, cereis inſtructa, quæ poſterior ætas *fara* & *phara* vocavit; quòd *Phari* inſtar ædem lumine perfunderent. Porro quas *pharos* dicunt Latini, Galli *Falots* appellarunt, laternas nempe caſtrenſes, quarum inventionem Manueli Imp. CP. Cinnamus tribuit. Sic *Cereophalum* erit, *un falot de cire* Gall. At *Cereoſtata*, candelabra, quæ per ſe ſtant, vel in quibus *cerei* ſtant aut manibus deferuntur. Gregorius M. *in Sacrament. Pontifex lotis manibus procedit cum* 7. cereoſtatis *ad Miſſam.* De cujuſmodi candelabris intelligendus Bibliothecarius *de Munific. Conſtantini* M. apud Baron. *A.C.* 324. *num.*64. *Fecit autem candelabra ex auricalcho in pedibus decem, numero quatuor argento concluſa, cum ſigillis argenteis* &c. Unde *Cereoſtatarii*, Acolythi, qui *Cereoſtata* in Eccleſiaſticis proceſſionibus aut ceremoniis deferunt, aliàs *Ceroferarii.* Petrus Diac. *Chron. Caſin. lib.*4. *cap.*37. *Bajulos*, Cereoſtatarios, *Stauroferos, Aquiliferos*, &c. apud du Freſne. Sunt autem *Ceroferarii*, Gr. *Κηριάπται* & *Κηροφόροι*, propriè in eadem Eccleſia dicti olim, qui *cereos deferebant* in Eccleſiaſticis ceremoniis, aut qui luminaria accendebant. Quod munus cùm Acolythis potiſſimùm

incumberet,

incumberet, inde poſtmodum à Latinis *Ceroferarii* appellari cœpere. Unde, cùm ordinatur Acolythus, inter alia, ab Archidiacono accipit *ceroſtrarium* (h. e candelabrum) *cum cereo*, ut ſciat, *ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari*, cum verbis: *Accipite hoc geſtatorium luminis, ut per illud valeatis adverſariorum tenebras effugare*, ut habetur apud Gregorium M. *in libro Sacram.* E quibus liquet, *Ceroferariorum* munus etiam fuiſſe, *cereos* accendere in Eccleſia, uti dictum: cujuſmodi etiam fuit in Eccleſia Græca *Ceroferorum*, qui non κηροφόροι ſolùm, ſed & λαμπαδηφόροι Græcis dicuntur, &c. V. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *Hierolexico.*

Cereus, V. infrà *Cerinus.*

Cereus Paſchalis, in *Communione* Rom. dicitur, cui in Sabbatho Paſchatis à Diacono benedicitur & qui novo igne accenditur, auctore Zoſimo Pontif. Rom. ut Amalarius, Rupertus, Durandus, Sigebertus, volunt. Baronius verò *ad A.C.*418.*n.*70. uſum ejus, utpote à Prudentio laudati, antiquiorem ſtatuens, Zoſimum ſaltem ſtatuiſſe exiſtimat, ut *Cereus* hic, qui in majoribus Baſilicis tantùm hactenus accendi ſolebat, æquè ſingulis Parochiis concederetur. Alii tamen *Hymnum* Prudentii, qui *ad incenſum lucernæ* inſcribitur, non *de Cereo Paſchali*, ſed de lumine olim, veſpere quotidie ſolenni ritu in Eccleſia accendi ſolito, capiendum contendunt &c. Duæ benedictiones ejus, quæ *Præconii* nomine propriè veniunt, extant apud Ennodium *Opuſc.* 9. & 10. Et Diaconus quidem, qui hoc ritu defungitur, ipſemet ex una trianguli candela cereum accendit, illamque ad cereum inclinat, ad denotandum, ut ajunt, SS.Triadis conſenſum in Chriſti reſurrectionem, ac præcipuè Verbi, qui denuo animam corpori univit. Lumen verò ſumitur ex novo igne, ante Ædis ſacræ fores accenſo ac benedicto, eoque lapide excuſſo; quòd veritatis lumen à Redemptore, qui verus Eccleſiæ angularis lapis eſt, trahatur. Antiquitus tamen ex lumine in fer. 5. majoris hebdomadæ conſervato, accendebatur cereus; idque ſuper candelabrum lapideum, formam columnæ habens: Cujuſmodi candelabra in antiquis quibuſdam Galliæ templis, Romæque, etiamnum viſuntur. Sed & præter *Cereum* majorem, deferebantur proceſſionaliter in Sabbatho Sancto duo alii minores, ex majori accenſi, ad denotandum, Apoſtolos à Chriſto illuminatos, per totum mundum, claritudinem Evangelii diffudiſſe. Uſque quò autem *cereus* iſte durare debeat, certi nil apud Scriptores reperitur. Fratres Minores decreverunt A. C. 1263. accenſionem hanc in Miſſis ſaltem ſolennibus, uſque ad Aſcenſionem, continuandam eſſe. *Sac. Rit.* Congregatio A. C. 1607. accendi juſſit tribus Paſchæ diebus, in Sabbatho in Albis & in omnibus Dominicis, Miſsâ cantatâ, Veſperiſque durantibus. Romæ tamen per totam Paſchæ octavam accenditur atque in omnibus Dominicis, uſque ad Aſcenſionem: quod fit incipiendo à Veſperis, & extinguendo, in fine Evangelii diei Aſcenſionis. In Eccleſia verò Galliæ Turonenſi, à Sabbatho S. remanet accenſus uſque ad ſecundas Paſchales Veſperas, at in aliis diebus Matutini, Miſſæ & Veſperarum tantùm tempore ardet. Porro ſoliti ſunt Vett. in appenſa ad *Cereum* tabella, annum currentem Creationis orbis & Incarnationis notare: hodieque Ciſtercienſes annum Incarnationis Epactæ Indictioniſque in eo obſervant, &c. V. Macros Fratres in *Hierolexico.* Plura alia in hoc titulo vel tabella, quam *Paſchalem* vocant, à Præcentore inſcribi conſuevíſſe, obſervat du Freſne, ex Udalrico in *Conſuetudinibus Cluniac. lib.* 1. *cap.*14. & vett. *Conſuetudinib. Floriacenſis Cœnobii cap.*1. exemplumque tale exhibet, ex *Regeſto Cameræ Comput. Pariſ.*

Titulus Cerei Paſchalis Capellæ Regis Pariſ. ſcriptus in Paſcha anno Dom. M CCCXXVII.

Annus ab origine Mundi 6526.
Annus ab Incarnat. Domini 1327.
Annus à Paſſione Domini 1294.
Annus Indictionis 10.
Annus Biſſext. 3.
Annus ſuſceptionis ſanctæ Coronæ ſpineæ 88.
Annus ſuſceptionis ſanctæ Crucis, Sanguinis Domini, Catenæ cum magna parte ſepulchri & veſtimentorum infantiæ, & quadam tabula, quam tetigit facies Chriſti, & quodam fruſto ligni ſanctæ Crucis & Sanguine, qui fluxit de imagine Chriſti percuſſâ, & cum lacte B. Mariæ Virginis, & ſuperiori parte capitis B. Joannis Baptiſtæ, cum capitibus S. Clementis, S. Blaſii & S. Simeonis, 87.
Annus ſuſceptionis ſacroſancti ferri & lanceæ cum veſte purpurea & arundine & ſpongia Domini, & cum linteo quo fuit præcinctus in Cœna & cum Peplo B. Virginis & Virga Moyſi, 79.
Annus dedicationis Capellæ, 87.
Annus tranſitus S. Ludovici 57.
Annus canonizationis ejuſdem 29.
Annus tranſlationis capitis ejuſdem 20.
Annus ætatis Caroli Regis præſentis 32.
Annus Regni ejuſdem, 6.
Annus Epiſcopatus Hugonis Pariſ. Epiſc. 2. Porro ſub anni finem alteri cedit, & *cum cerâ virgine* ac oleo, ut vocant, benedicto, *miſcetur*, *Ceremon. Sacr. lib.*1. *tit.*7. ut inde *Agnus Dei* conficiant. *Ibidem*,

Balſamus & munda cera cum Chriſmatis unda
Conficiunt agnum, &c.

Qua de re V. ſuprà in voce *Agnus Dei*, & plura hanc in rem apud Rivetum *Summæ Controverſ. Tract.* 2. *quæſt.* 7. ubi primam *Cerei Paſchalis* mentionem fieri Concilio IV. Toletano, ſeculo VII. celebrato, docet. Ejus enim *Canon* 8. ſic habet. *Lucerna & Cereus infra Vigilias, apud quaſdam Eccleſias non benedicitur & à nobis cur benedicatur, inquirunt. Propter glorioſum enim noctis ipſius Sacramentum, hoc ſolenniter benedicimus, ut ſacræ reſurrectionis Chriſti myſterium, quod tempore hujus noctis votivè advenit, benedictione ſanctificati luminis incipiamus. Et quia hæc obſervatio per multarum loca terrarum in Eccleſiis commendatur, dignum eſt propter unitatem pacis, ut in Galæcianis Eccleſiis conſervetur.* Sic ergo in ardente & ſingulis annis renovato cereo, Chriſti reſurrectionem oſtendere illis viſum eſt, &c.

Cerinarii, V. ſuprà *Carinarii.*

Cerinus, coloris genus, Græcè κηρινὸν χρῶμα: & κηρόχρουν, occurrit apud Plinium *lib.* 19. *cap.*5. ubi *cerini cucumeres: Creſcunt quâ coguntur formâ. In Italia virides & quamminimi, in provinciis quammaximi & cerini aut nigri placent, copioſiſſimi in Africa, grandiſſimi in Aſia, ubi cùm magnitudine exceſſêre, pepones vocantur.* Epiphanium, *de Gemmis*, ubi beryllis eundem colorem tribuit: Ἄλλοι δὲ ὡς βάκινθος ταῖς χροιαῖς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θερίνου ἰχθύος ἐπιμαργαρίζουσα, ἔτι δὲ καὶ ἄλλη πάλιν ὁμοία κηρῷ. Sic *cerina pruna*, apud eundem Plinium *alibi*, quæ *cerea*, in *Copa* Virgilii; *Cerei calcei*, apud Vopiſcum. h. e. *ceram* imitantes, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1107. & *Hiſtor. Aug.* Sed & *Ceritem* gemmam, quòd *ceræ* ſimilis ſit, memorat Plinius *lib.*37. *cap.*10.

Cermala vel *Germalus*, locus ubi expoſiti Romulus & Remus, memoratur Varroni *de L. L. lib.*4. *Germalum à Germanis Romulo ac Remo, quòd ad Ficum Ruminalem & hi inventi, quò aqua hiberna Tiberis eos detulerat expoſitos.* Palatio conjunctum fuiſſe, idem *alibi* habet. V. Salmaſium *Exercitationibus Plin. ad Solinum pag.*1157.

Cernas, Græcè Κέρνας, Sacerdos Matris Deûm, *in Epigrammate* Alcmanis, apud Plutarchum *lib.* περὶ φυγῆς,

Σάρδιες ἀρχαῖαι, πατέρων νόμος, οὐ μὲν ἐν ὑμῖν
Ἐτρεφόμαν, Κέρνας ἦν ὡς αὖ ἢ βακίλας κτλ.

Quaſi dicat, bene ſecum actum, quòd Sardibus in patria Lydia non fuerit educatus, in qua *Cernas* forte, h. e. Sacerdos factus eſſet, uti legit in membranis Palatinis Salmaſius: Κέρνα enim dicebantur, quæ Deorum Matri ſacrificabantur, & Κερνοφόρος, qui ſacra præibat. Βακίλας autem eſt inteſtis, ut erant Galli ejus Deæ ſacerdotes. Alii tamen Κέλλας legunt, qui Heſychio eſt μονόφθαλμος: cujuſmodi homines plerunque miniſterio Deorum deputari conſueviſſe, innuit Poëta,

—— —— *cum ſiſtro luſca Sacerdos.*

V. Salmaſium *ad Solinum pag.*8.5. Sed & Κέρνος, poculi genus, Scaligero, unde *Cernophoros*, inter ſaltationis furioſæ genera, V. cum *Poëtices lib.*1. *cap.*18. *de Saltatione.*

Cernui Pueri, in Ludis dicebantur, qui capite in ſolo ſiſtebant, pedibus in aërem erectis. Servius, *Unde & pueros, quos in ludis videmus eâ parte, quâ cernunt, ſtantes*, Cernui *vocantur, ut Varro docet in Theatralibus.* Græci κυβιστῆρας vocant, & *cernuare* κυβιστᾶν. Cujuſmodi luſores Conſualibus olim, apud Romanos, adhibebantur. Scaliger *Poetices lib.*1. *cap.*28. *Invenimus in vetuſtis monumentis, inter cætera ludicra Conſualibus paſtores inverſo ac vibrato corpore cernuos ſalire ſolitos.* Aliàs *cernui equi* eidem, qui, pedibus prioribus deficientibus, in faciem cadunt, quaſi in eam partem ruentes, quâ cernimus. Cujuſmodi equi meminit Poëta his,

Tollit ſe arrectum quadrupes & calcibus auras
Verberat effuſumque equitem ſuper ipſe ſequutus
Implicat, ejectoque incumbit cernuus armo.

Ubi τὸ ὀρθωθεὶς Græcorum expreſſit, *qui arrectum ſe tollit*: Non tamen ſemper ſe *cernuant* equi, qui in altum ſeſe erigunt. Recentioribus *cernuari* eſt, in præcipitium ſe dare & per abrupta ruere capite prono, ut petauriſtæ faciunt: ſed verbum ſimpliciter id ſignificare non poteſt, niſi addatur, *per prærupta*, aut *in præceps*, &c. V. quæ ſuprà diximus, de *Centareti* equo. Sed & *Cernui boves* dicuntur, quorum cornua terram ſpectant, ſicut *Licini*, quæ ea ſurſum verſus habent reflexa. Salmaſius *ad Solinum pag.*211. & 894.

Ceroma, unguentum ex oleo, pulvere ac cera mixtum, quo priſcis temporibus Luctatores, ante certamen, inungi ſolebant, in ea parte Gymnaſii, quæ *Alipterium* ſeu *Unctuarium*, aliquando etiam, ut apud Plinium, Senecam ac D. Hieronymum videre eſt, *Ceroma* hinc dicebatur: ſicut iidem pulvere poſtea, *Haphe* dicto, adſpergebantur, in alia parte, quæ *Conſiſterium* vocabatur. V. Hieronymum Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.*1. *cap* 9. & infrà, ubi de *Ungendi ritu*, *alibique.*

Ceron, equus Adraſti, apud *Græcæ Thebaidos* auctorem Antimachum, laudatum Pauſaniæ *lib.*8.

Ἄδρηστος Ταλαοῦ υἱὸς Κρηθηϊάδαο,
Πρῶτος Δαναῶν ὑπέραντος ἤλασεν ἵππους
Καιρόν τε κρατερὸν καὶ Ἀρείονα Θελπουσαῖον.

De quo V. Barthium *Animadverſion ad Statium*, ubi ejus loco *Cyllarum* ſubſtituit Luctatius *Thebaid. lib.* 4.

Ceronia, arbor quæ ſiliquas fert, nonnullis συκῆ Αἰγυπτία, plurimùm naſcebatur, in Syria, Jonia, Rhodo, Caria & circa Gnidum, dicta ἀπὸ τοῦ κέρατος, cujus fructus ſimiliter κέρα & κεράτια, V. ſuprà in voce *Ceratium*.

Ceroſtrata, V. infrà *Ceſtrota*.

Cerrus, Larvatis junguntur, apud Plautum in *Menæchmis* & Nonium. *Gloſſæ, Cerritus*, ἐμμανὴς, παρεμφέρακτος, apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Bonoſo*.

Cerronius Baſſus, memoratur Vopiſco, in *Aureliano*, ubi Imp. hujus ad eum Epiſtola.

Cerrus, inter glandiferas arbores, memoratur Plinio *lib.* 16. *cap.* 5. *Quartam verò generis ejuſdem, quæ* cerrus *vocatur, ne Italiæ quidem majore ex parte notam eſſe.* Et *cap. ſeq. Glandem, quæ propriè intelligitur, ferunt robur, quercus, eſculus*, cerrus, *ilex, ſuber.* Ejus glandem *horridam, echinato calice, ut caſtaneas, dulciſſimam* inſuper, poſt quernam, *nec ex alia ſolidiorem carnem, ſed duram* eſſe, addit. Græcis ὀξύα, quam licèt inter glandiferas non recenſeat Theophraſtus, ſui generis eſſe dicens, Latini tamen inter βαλανηφόρους recenſuere, propter fructum βαλανώδη, *glandi ſimilem*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 334.

Certamen, apud Virgilium *Ecloga* 7.

> *Et* Certamen *erat Corydon cum Thyrſide magnum*,

eleganter pro certante. Aliàs idem cum Agone: cujuſmodi *Certaminum* cùm varia eſſent olim genera, illorum IV. illa inprimis, quæ *Sacra* dicta, Græcis ἱεροὶ ἀγῶνες, celebria fuere, *Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea*, de quibus V. ſuo loco, ut & hic infrà, in voce *Iſelaſticus*, alibique paſſim. Addam hic ſaltem locum Plinii *lib.* 16. *cap.* 4. *Noviſſimè* (coronæ) *& in ſacris certaminibus uſurpatæ, in quibus hodieque non victori dantur, ſed patriam ab eo coronari pronunciatur. Inde natum, ut etiam triumphaturis conferantur, in Templis dedicandæ.* Sed & in Ludis *Certamina*, curruum inprimis, vigebant. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 29. *In Ludis primariæ partes quatuor: Pompa cum thenſis pro Deo, cui fierent; Certamina curruum; Fabulæ; Pugnæ in arena.* Et quidem, apud Homerum quinque currus commiſerunt, in funere Patrocli; in Archemori, apud Statium, ſex; apud Anonymum de *Vita* Alexandri, novem; apud Strabonem, in Electra, decem; in Olympiaco Circo, duodecim, unde tot oſtia. Apud Romanos, duos colores à principio *certaſſe* vult Tertullianus; poſtea duo alii additi, & quatuor factionum numerus velut ſacer fuit. Unde licèt Domitianus priſtinis 4. gregum factionibus duas alias addiderit, *purpurei auratique panni*; poſt mortem tamen ejus ad quaternarium numerum mox reditum, &c. Qua de re, ultra ea, quæ hic paſſim, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 901. Præterea verò ingenio *certatum* publicè, ab antiquiſſimis temporibus, novimus, de quibus certaminum generibus alibi. Sufficiat adjeciſſe, neminem in *Certaminibus* Vett. indotatum abiiſſe, ne poſtremum quidem, victumque. Virgilius *Æneid. lib.* 5.

> *Sic ait, & geminum pugnæ proponit honorem:*
> *Victori, velatum auro vittiſque juvencum;*
> *Enſem atque inſignem galeam, ſolatia victo.*

Et Statius *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 548.

> *Has Adraſtus opes dono victoribus ire*
> *Imperat, at generum famulâ ſolatur Achæâ.*

Ubi *famulæ* notanter meminit: Huic enim rei aptum habebatur aliquod mancipium. Unde & Silius Ital. *lib.* 16.

> —— —— *donat ductor, miſeratus & ævum*
> *Et caſus ſortem: Famulus florente juventâ*
> *Huic datur adjuncto gentilis honore galeri.*

Et rurſus Virgilius,

> *Olli ſerva datur* ——

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & plurima hanc in rem, apud Car. Paſchalium *Coronarum lib* 5. *cap.* 6. & *toto lib.* 6. qui eſt *de Coronis quatuor Græciæ Certaminum*: nec non ſuprà in voce *Brabeuta*: & infrà ubi de *Ludis Gymnicis*.

Cerva Amorum, uxor viro ſuo grata & accepta, Salomoni dicitur Proverb. *cap.* 9. *verſu* 19. Nempe in pilis & toto filo corporis aliquid habent *cervi*, hinnuli, ibices, quod mirè placet: unde non ſolùm iſtiuſmodi feras alere ſummo ſtudio; ſed & lavare & pectere, & ſertis ornare aut torquibus monilibuſque, olim in more fuit. V. Virgilium de *cervo* Sylviæ *Æn. lib* 7. Ovidium de *cervo* Cypariſſi, *Metam. lib.* 10. *Fab.* 3. Silium Italicum de *cerva* Capuana *lib.* 12. Theocritum de hinnulis Cyclopis *Idyll.* 11. &c. Plura verò hanc in rem apud Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 18. ut & hic infrà, in voce *Cervus*.

Cerva Auroræ, Hebr. אילת השחר, in *tit.* Pſalmi 22. *Præcentori ſuper cervam Auroræ*, nonnullis Magiſtrorum vett. eſt Stella matutina, ſeu Lucifer; aliis Eſthera; quibuſdam Synagoga Iſraëlis: Aben-Ezra aſſerit id eſſe initium Poëmatis amatorio ſtylo conſcripti; ut cùm *Cervam Amorum* dilectam uxorem ſuam Salomo appellat Proverb. *cap.* 5. *verſu* 19. V. ſuprà. Vult igitur, Poëtam Hebræum, ſtatim initio cantionis amatoriæ, puellam aut conjugem ſuam, *Cervam auroræ* appellaſſe, & ad hujus cantionis numeros compoſitum & decantatum fuiſſe hunc Pſalmum. In qua ſententia id unum diſplicet, quòd amatoriam cantionem hic intelligit. Neque enim videtur cum Pſalmi argumento convenire, ut ad eum canendum adhibiti ſint hujuſmodi cantionis numeri, atque moduli. Neque Eccleſiam id decuiſſet, in qua omnia fieri εὐσχημόνως debent. Imò potiùs cùm à *cervo* ſit initium uni Pſalmorum, & in *cervo* deſinat oratio Prophetæ Habacuc, plena ardoris & zeli: quidni à *Cerva auroræ* potuerit incipere ſacra cantio tum inter Judæos recepta, ad cujus numeros Propheta hunc Pſalmum ſcripſerit. Cerva porro meritò *Cerva auroræ*, vel *matutina* vocatur, cùm ſtatim ab aurora ſurgat & catulos lactet & eis cubile ſternat. Unde Xenophon *Cyneget.* poſtquam cervorum venatorem monuit, ut πρὸ ἡμέρας, *ante diem*, in eum locum contendat, in quo plures ſunt cervi, atque inde circumquaque ſpeculetur, ait, Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεται ἀγούσας τὰς μητέρας τοὺς νεβροὺς εἰς τὸν τόπον, οὗ ἂν μέλλῃ ἑκάστη τὸν ἑαυτῆς εὐνάσειν· κατακλίνασαι δὲ καὶ γάλα δοῦσαι, καὶ διασκεψάμεναι μὴ ὁρῶνται ὑπό τινος, φυλάττει τὸν ἑαυτῆς ἑκάστη ἀπελθοῦσα εἰς τὸ ἀντιπέρας. *Simul autem cum die cervas videbit hinnulos ſuos in eum locum adducentes, in quo unaquæque cubile ſuum ſtratura eſt. Cùm autem recubuerint & lactaverint & proſpexerint, ut ne à quoquam videantur, unaquæque ſuum ſervabit, ad oppoſitam ſtationem profecta.* S. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap.* 17.

Cervedo, locus Galliæ memoratus, in *Vita* Germani *cap.* 31. *Cùm de vico Cervedone in Morvinnum progreditur, habitatores loci adcurrentes ſuggerunt.* Vulgò eſt *Cervon*, in pago Morvinno ſeu Morvinnenſi, non procul à fluvio Icauna. V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Morvinnus pagus*.

Cervellerium, caſſidis ſpecies, ſuperiorem capitis partem operiens, Ital. *Cervelliera, Capelleto di ferro per difeſa del capo*: de cujus inventore, ſic *Chronicon* Nonantulanum MS. ſub Friderico II. Imp. *Per hæc tempora Michaël Scotus, Aſtrologus Friderici Imp.— Hic cùm vidiſſet ſe moriturum ictu lapilli biuncis caput læſum, ex lamina ferrea fecit ſibi fieri capitis infulam, quam geſtabat. Cùm autem eſſet in Eccleſia & Euchariſtia levaretur in Altari, amovit à capite infulam ferream* (quam *Cervellerium* dixerat) *ob reverentiam Chriſti; tum lapillus biunx in verticem ejus decidit, quo cutem læſit parumper. Ille dubitans, lapillum fecit penſari, quo invento biunci — rebus ſuis diſpoſuit moriturus.* Idem Michaël ſcripſit libr. *de Phyſionomia*, ad Fridericum præfatum, & alium, cui tit. *Menſa Philoſophica*, du Freſne in *Gloſſario*.

Cervi, apud Livium *lib.* 44. *cap.* 11. ubi de oppugnatione Caſſandreæ, *Diviſis partibus oppugnare adorti. Romanus ad Clitas quas vocant, munimenta*, Cervis *etiam objectis, ut viam intercluderet, à Macedonico ad Toronaicum mare perducit*: qui qualeſque fuerint in re bellica & munimentis conficiendis, diſcere licet ex Julio Cæſare *Belli Gallici lib.* 7. de obſidione Vercingetorigis verba faciente. Unde elicimus, fuiſſe *Cervos*, ligneos ſtipites, truncos ſeu cippos humi infixos, ad hoſtium impetum retardandum: ab aliis ſtipitibus in hoc diverſos, quòd in ſupernis cacuminibus velut bifurci eſſent & acuminati, inſtar animalium cervorum. Certè & *Cervi* appellati furcæ, quæ ad caſæ agreſtis ſuſtentationem figebantur. Virgilius,

> —— —— *caſas & figere cervos*, &c.

Godelevius *ad l.*

Q. *Cervidius* Scævola, ſub quo Severus & Papinianus profeſſi, memoratur Æl. Spartiano in *Antonino Caracallo*: Ex ejus ſcriptis *de Jure Civili*, multa extant fragmenta in *Pandectis*.

Cervix, apud Papinium Statium *Thebaidos lib.* 2. *verſu* 326.

> Cervix *magna redit* ——

elatus eſt fortiſque animus, qui non aliâ re frequentiùs Poëtis aliiſque Auctoribus, velut per parœmiam deſcribitur, quàm erectâ, magnâ, ſublimi *cervice*. Claudianus *in Rufinum lib.* 1.

> *Cumque Fide Pietas, alta* cervice, *vagantur.*

Seneca *Thyeſte*,

> *Æqualis aſtris gradior, & cunctos ſuper*
> *Altum ſuperbo vertice attingens polum.*

V. quoque Horatium *Carm. lib.* 1. *od.* 1. Juvencum *Hiſtor. Evangel. lib.* 4. Auſonium *Eidyllio* 8. Alios. Certè *Cervix* potentiæ ſignum. Unde Auctor ſeu Collector Sibyllinorum *lib.* 8.

> Ἥξει σοί ποτ' ἄνωθεν ἴση, ὑψαύχην Ῥώμη,
> Οὐράνιος πληγή, καὶ κάμψεις αὐχένα πρῶτον.

Item contumaciæ, unde οἱ σκληροτράχηλοι, *duræ cervicis*, in *Sacris*: & *cervix cordis*, pro contumacia atque obſtinatione, apud Gregorium M. *Homil.* 1. Contrà demiſſa *cervix*, humilitatis ac ſubmiſſionis ſymbolum. Propertius,

> *At nunc demiſſis ſupplex cervicibus ibam.*

Et de Elephantis Florus *lib.* 1. *cap.* 18. *Non ſine ſenſu captivitatis, ſubmiſſis cervicibus victores equos ſequebantur.* Quæ cauſa, quòd in ſacrificiis quibuſdam *Cervicem* victimæ fractam legimus, uti de Vitula ſeu Juvenca *decervicanda*, in caſu homicidii commiſſi, cujus Auctor ignorabatur, videre eſt Deuteronomii *cap.* 21. *verſu* 1. Sic *Aſinum aperientem vulvam*, h. e. primogenitum, ſi non redimeretur, *decervicari* juſſit Deus Exodi *cap.* 13. *verſu* 13. Quò pertinet, quod de Conſtantino Rhinotmeto legimus, duorum Antartarum *cervicibus* impoſitos pedes in Circenſibus habuiſſe, integri miſſûs intervallo; quo pacto devictos, illos & omni

ſubmiſſionis

ſubmiſſionis genere ſibi obnoxios eſſe, teſtatus eſt. Quibus autem animalibus *Cervix*, quibus minùs, docet Plinius *lib.11.cap.37. Ex cartilagine & carne arteria, gula nervo & carne conſtat. Cervix nulli, niſi quibus utraque hæc. Cæteris collum, quibus tantùm gula. Sed quibus cervix è multis vertebratiſque orbiculatim oſſibus flexilis ad circumſpectum, articulorum nodis jungitur.* Ubi quòd *flexilem ad circumſpectum* ait, in memoriam revocat illud Statii *Achilleidos lib.1. verſu 382.*

> *Digreditur multum cunctata in limine mater,*
> *Dum repetit monitus, arcanaque murmura figit*
> *Auribus, & tacito dat verba noviſſima voto.*
> *Tunc excepta freto, longè* cervice *reflexâ*
> *Abnatat* ——

Ad quem locum V. Barthium *Animadverſion. Part. III. pag.1665.*

Ceruſſâ vel encautum, in ſcribendo adhibitum indigitatur *l.1. Cod.Theodoſ. de Veteranis*: unde *ceruſſatæ tabulæ, l.1. eod. C. de Alim.* h.e. illitæ *ceruſſâ* ſeu albo colore, in quibus poſtmodum ſcribebatur. Vigebat autem ſcribendi hæc ratio, in Edictis potiſſimùm ſcribendis proponendiſque, du Freſne *Gloſſar.* Sed & *Ceruſſam* uſtam, rubrum & ſandarachinum colorem facere, Galeno *Σάγα*, Serapioni *Zeg rubeum*, h.e. Atramentum rubrum dictum, obſervat Salmaſius *ad Solinum pag.1158.* Hujus autem coloris frequens uſus in Impp. literis, V. in voce *Cinnabaris.*

Cervula. adde: Solebant nempe Ethnici & Pagani Kalendis Januar. belluarum, pecudum & vetularum aſſumtis formis, huc illuc diſcurſare, & petulantiùs ſeſe gerere: quod à Chriſtianis non modò proſcriptum, ſed & ab iis poſtmodum inductum conſtat, ut eâ die *ad calcandam Gentilium conſuetudinem*, privatæ fierent litaniæ & jejunaretur, ut obſervare eſt in Concilio Toletano IV. *can.10.* Concilio Turonenſi II. *can 17.* alibi. *Turpitudo de hinnula aut cervula*, prohibetur apud Auguſtinum *Serm. de Temp. Vetulas aut cervulas, aut jotticos facere*, in *Vita* S.Eligii *lib. 2. cap.15.* quibus *ſtrenæ diabolicæ* adduntur Concil. Autiſidor. *can. I. In cervulo ducere, aut in vetula vadere*, apud Halitgarium *in Pœnitent.cap 6.*&c Bonifacius Epiſc. Moguntin. *Epiſt. ad Zachariam Pontif cap.6. Affirmant ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana urbe, & juxta Eccleſiam S. Petri in die vel nocte, quando Calendæ Januarij intrant, paganorum conſuetudine choros ducere per plateas & acclamationes ritu Gentilium, & cantationes ſacrilegas celebrare & menſas illas die vel nocte dapibus onerare & nullum de domo ſua, vel ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle.* Ubi ad eundem paganicum luſum reſpicit. Plura hanc in rem V. apud du Freſne in *Gloſſar.* & Macrum utrumque in *Hierolexico.* Hinc Prov. apud Gallos, *N'en faire que le cerf.* In variis enim Galliæ inprimis urbibus, id ludicri olim in uſu. Unde *biculam facere*, idem dictum in Concilio Altiſſidor. *bicas* autem Gallis fœminas eſſe, ſicut mares *cervos*, conſtat. Salmaſius *ad Solinum pag.222.*

Cervus, Hebr. אַיָּל *aiàl*, vulgari nomine; Græcis ἔλαφος; quæ ambo ſæpe in fœminino etiam de cervo mare occurrunt. Ut cùm dicit Philoſophus *in Mirabil.* Τὰς ἐν Ἠπείρῳ ἐλάφους κατορύττειν τὸ δεξιὸν κέρας; in cervino enim genere ſoli mares cornuti ſunt; fruſtra Poëtis contrarium aſſerentibus, Sophocle *in Aleadis*, apud Ælianum *Hiſtor. lib.7. cap.39.* de cerva, quæ nutrivit Telephum; Anacreonte; Euripide *Iphigeniá*, ubi de cervâ ei ſubſtituta; eodem in *Temenidis*, de cerva ab Hercule Euryſtheo adductâ; Valer. Flacco *Argonautic. lib.6. verſu 71.* ubi de Phryxi cerva, Aliis. Quòd enim *cervam cum cornibus, ſuis temporibus, in Gallia & viſam & captam eſſe, ejuſque caput etiamnum ſervari*, refert Scaliger *Poëtices lib.3. cap.4.* inter monſtra numerandum. De Hebræo, V. Pſalm. 42 *verſu* 1. Prædicat in *Cervo* Scriptura ſacra, *greſſus firmitatem*, 2.Sam. *cap.* 22. *verſu* 34. & Pſalmo 18. *verſu* 34. quippe ejus pedibus nihil firmius. Unde Poëta *Æneid. lib.6.*

> *Fixerit æripedem cervam licèt* ——

Eodem ſenſu, quo equi & tauri paſſim Poëtis Græcis χαλκόποδες & χαλκόκροτοι dicuntur; quia maximè pedibus valent, duramque habent ungulam & ſonoram æris inſtar. V. quoque Habacuc *in fin.Prophetiæ ſuæ.* Sed & *ſummam agilitatem*, tam in *ſaltu*, quàm in *curſu*. Et quidem de ſaltu, V. Eſajæ *cap.35. verſu* 6. & Canticum *cap.2. verſu* 8,9. Meminitque Geſnerus loci prope Francofordiam, in quo duo lapides erecti viſantur, interſtitio pedum fere ſexaginta, quanto ſpatio ſaliiſſe ibi dicitur cervus, idque ſupra plauſtrum oneratum, cùm Venatores inſtarent. De curſu Cantic. *cap* 8. *verſu* 14. Unde de Achille ſummè veloci, Catullus *in Nuptiis Pelei & Thetidis*,

> *Flammea prævertet celeris veſtigia cervæ.*

Quin ἔλαφος, *cervus*, & ἐλαφρὸς, *levis*, conjugata ſunt, uti notum. Porro *boatus* ejus creditur Hebræis eſſe עָרַג *ariga*, quæ vox occurrit Pſalmo 42. *verſu* 2. Quò pertinere videtur, quòd *Arge* venatrix in cervam mutata fuiſſe fingitur, apud Hyginum *Fab.205.* Boare autem ſeu glocitare eum aquarum appetitu *d. l.* ob tres cauſas maximè ajunt, inter quas præcipua, quòd ſerpentum eſu vehementer incaleſcat. Qua de re ſic Ælianus *Hiſtoriæ lib.2. cap.9.* Προσερείσας τῇ χειᾷ τοῦ ὄφεως, τοὺς ἑαυτοῦ μυκτῆρας βιαιότατα ἀναπνεῖ καὶ ἕλκει, ὡς ἴυγγι, τῷ πνεύματι, καὶ ἄκοντα προάγει καὶ προσελθόντα αὐτὸν ἐσθίειν ἄρχεται. Καὶ μάλιστα διὰ χειμῶνος δρᾷ τοῦτο. *Naribus ſuis in caverna rimam incumbens vehementiſſimè aſpirat & trahit ſpiritu ſuo, tanquam amatorio & invitum ad ſe allicit, & inclinatum edere incipit; id quod hyeme potiſſimùm facit.* V. de hoc *Cervorum* cum ſerpentibus bello internecino, Plinium, Solinum, Oppianum *Halieutic. lib.2. verſu* 289. & *Venatic. lib.2.* Lucretium *lib.6.* Lucanum *lib.* itidem 6. Nicandrum *in Theriacis*, Alios. Inprimis circa *Cervarum fœtum* mirabilis Dei providentia indigitatur Jobi *cap.39. verſu* 1. ut ſine qua brevi deficeret genus hoc inter mille pericula, quæ vel à Venatoribus, vel à feris illis imminent, ut ipſas matres taceam fœtus ſuos ſæpe in diſcrimen adducere. V. Chryſoſtomum *ad h.l.* Iiſdem per herbam *ſeſeli* providet Deus, cujus eſu partum (qui difficilis huic animali) ſublevant, tum ante, tum poſt eum, illâ utentes, Cicero *de N.D. lib.2.* Plinius *lib.8. cap.33.* Ælianus *Varior. lib.12. cap.35.* Dioſcorides *de ſeſeli Maſſil. lib.3.* Philoſophus inprimis *Hiſt. lib.9. cap.5.* Imò & per terrorem vocis ſuæ, i. fulminis cum fragore è nubibus erumpentis metum, Pſalmo 29. *verſu* 9. *Vox Domini parturire facit cervas*, &c. Pariunt autem prope vias, niſi cùm pingues evaſere, tum enim enituntur in præruptis locis & ſaltibus & convallibus, Ælianus *lib.6. cap.11.* Interim & illos ipſos hinnulos, qui juxta vias in lucem eduntur, ſtatim à matre in loca prærupta & confragoſa deduci tradit, Ariſtoteles *lib.6. cap.29.* quæ ſunt Hebr. במות *Bamoth* illa, ſeu *excelſa loca*, ad quæ ſe cervorum inſtar, à Deo deductos & in iis tanquam in tuto collocatos, dicunt David & Habacuc Pſalmo 18. *verſu* 34. & *cap.3. verſu* 19. E qua illarum ſolicitudine in catulorum educatione, liquet extremæ famis & ſterilitatis indicium eſſe, cùm *hinnulos ſuos in agro deſerunt*, Jerem. *cap.* 14. *verſu* 5. *Carnem* quod attinet *cervinam*, illius eſus & uſus in ſacris libris ſæpe commendatur, Deuteronomii *cap.12. verſ.15.* & 22. *cap.15. verſu* 22. Alibi. Unde in quotidiano victu Salomonis, etiam *cervi & capreæ*, 1.Regum *cap.4. verſu* 23. Sed & Telephum Myſorum R. *lacte cervæ*, & Achillem μυελοῖς ἐλάφων, *medullis cervorum* enutritos fuiſſe, fabulantur Veteres, &c. V. plura hanc in rem apud Sam.Bochartum *lib. III. cap.17. & 18. Partis prior.* Salmaſium *ad Solinum paſſim*, & ex Vett. apud Plinium *lib.* 8. *cap.32. & ſeqq.* præter eos, quos retrò laudavimus. Adjiciam ſaltem varia *Cervorum* apud Græcos nomina, pro gradibus ætatis: Hi enim cùm adhuc in ſpelunca cubant, κεμάδες dicuntur; cùm majores ſunt, & exeunt ad paſcua, primo anno νεβροί; ſecundo, πατταλίαι, ἀχαίναι & σπαθίναι, tum enim cornua erumpunt, ſed recta & ſimplicia, quas *ſubulas* vocat Plinius, Græci πασσάλους, & σπάθας; tertio δικέραται, cùm ſimplicia cornua bimulorum in furcam exeunt; quarto κλαδίαι, tunc enim ramoſa incipiunt fieri. Tandem κεράσται vocati, cùm perfecta eſt forma cornuum & ipſi magni cervi facti, V. Salmaſium *ubi ſuprà pag.* 224. Nec omittendus animalis hujus in vectura uſus. In triumpho certè, Aurelianum Aug. cervis vectatum eſſe, tradit Vopiſcus *in eo, ad hoſtium timiditatem exprimendam*, id factum addens. Hodieque in ſolennitate funebri Regum Tunquinenſium, currum, qui mauſolæum defert vel feretrum Regale, ab octo *cervis*, huic rei aſſuetis, quorum quilibet à Magnatum aliquo ducatur, vehi ſolitum, refert Jo. Baptiſta Tavernier *in Deſcr. Regni hujus.*

Cervus, ex ære, inter opera Canachi, memoratur Plinio *lib.34. cap.8. Canachus Apollinem nudum* (fecit) *qui Phileſius cognominatur, in Dindymæo — Cervumque unà ita veſtigiis ſuſpendit, ut linum ſubter pedes trahatur, alterno morſu digitis calceque retinentibus ſolum, ita vertebrato dente utriſque in partibus, ut à repulſu per vices reſiliat.* De *Cervo* in nummis, Dianæ ſymbolo, V. Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.3.*

Cerycia, Gr. Κηρύκεια in *l. ſanctum ff. de rer. diviſ.* inſignia ſunt Legatis Græcorum ferri ſolita, ne quis eos violaret. Jul. Pollux *Onomaſt. lib.8.* Κηρύκειον φόρημα τῶν πρεσβέων, *Cerycium geſtamen legatorum*: nempe non ornamento tantùm, ut vult Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.4.* ſed & tuitioni, *d. l. ſanctum.* V. ubi de *Heraldis.*

Ceſonini, vel *Ceſoniani*, cognomen Piſonum: unde *Ceſonini*, pro Piſonibus, apud Treb. Pollionem *in XXX. Tyrannis*, ubi de Tito, *Hujus uxor Calphurnia fuit, ſecreta & venerabilis fœmina, de genere Ceſoninorum* (non *Cenſorinorum*, ut vulgò legitur) *id eſt, Piſonum.* Salmaſius *ad l.*

Ceſpes, apud Papin. Statium *lib.1. Sylv.4.*

> —— —— *Sed ſæpe Deis hos inter honores*
> Ceſpes *& exiguo placuerunt farra ſalino.*

Et *Thebaid. lib.2. verſu* 246.

> *Hi fibris animaque litant, hi ceſpite nudo.*

Ara eſt nullo paratu, de *Ceſpitibus* congeſtitia. V. quoque Horatium *Carmin. lib.3. od.8.* In cujuſmodi Altaribus, quamvis nullo cœtera apparatu, etiam hoſtias fuiſſe mactatas, docet idem *lib. 1. od.19.* Hinc Silius Ital. *lib 16.*

> *Et ſimul extructis* ceſpes *ſurrexerat aris,*
> *Victimaque admota ſtabat ſubjecta bipenni.*

Juvenalis *Sat.12.*

> *Natali, Corvine, die, mihi dulcior hæc lux:*
> *Quâ feſtus promiſſa Deis animalia* ceſpes

Expectat.

Calpurnius *Ecl.* 2.

Sæpe vaporato mihi ceſpite palpitat agnus,&c.

Quod de latronibus narrat quoque Appulejus *lib.* 7. *Sic eo profecto cæteri copioſum inſtruunt ignem, aram ceſpite virenti Marti Deo faciunt.* Eſt autem *Ceſpes terra avulſa cum herba, unde faciebant altaria*, apud Scholiaſtem vet. Prudentii *Apotheoſ. verſ.* 255. *tellus herbâ florente veſtita* Papinio: ſed & omnis terra, non raro Avieno *in Periegeſi.* V. Caſp. Barthium *Animadverſionibus ad Papin. Statium paſſim, inprimis pag.* 406. & 407. Sed & *Ceſpites*, ad caſtra cingenda & aggeres caſtrenſes extruendos, adhibiti, Vegetius *lib.* 3. Quod Plinius firmat *lib* 35. *Ceſpitum natura caſtrorum vallis accommodata.* Unde *Ceſpitaticum*, in *Capitulari* 5. Caroli M. ann. 86. c.1. quod quibuſdam eſt tributum, pro via *ceſpitibus* munienda; aliis pro caſtris muniendis. Etiam *Ceſpititium tribunal*, occurrit apud Vopiſcum in *Probo Imp.* *Quum ad exercitus nuntius veniſſet — quaſi divino nutu undique ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte, Dii te ſervent: deinde concurſus &* ceſpititium *tribunal: appellatuſque Imperator.* Cujuſmodi tribunalis erectio, certiſſimum creati Imperatoris argumentum erat: Ex editiore enim loco alloquendi milites uni ac ſoli Imperatori jus fuit, Caſaubonus *ad l.* Nec omittendus *Ceſpitum* in Inveſtituris uſus. Cùm enim in traditionum ejuſmodi ſymbolis maximè adhiberent Veteres, quæ affinitatem aliquam haberent cum re, quæ donaretur & cederetur; vel ſaltem, quibus dominium in alium translatum ſignificaretur: hinc, agri vel prædii inveſtituram factam denotaturi, *ceſpitem*, glebam, ſeu *vvaſonem*, uti recentiori ævo loquebantur, ex ipſo agro deſumptum, in manus illius, cui donabatur, tradebant. Cujuſmodi ſymbola ne perirent, adſervabantur apud donatarios, in rei geſtæ memoriam. *Hujuſmodi* ceſpites *cum ſua feſtuca, multis in Eccleſiis ſervantur hactenus, viſuntur que Nivellæ & alibi, juſtæ magnitudinis, formâ quadratâ vel etiam laterculari*, Wendelinus apud du Freſne in voce *Inveſtitura.* Interdum etiam donationis, ceſſionis vel venditionis inſtrumento intexebantur, aſſuebantur vel alligabantur, ut ex compluribus tabulis vett. liquet. Hinc itaque, apud Scriptores, tam frequens mentio Inveſtituræ, *per Ceſpitem*, ſeu quod idem, *per herbam & terram*; Porro, *per ramum & ceſpitem* (nam nonnunquam addebatur *ramus*, quo ſoli ſuperficies, ſi quid nempe ſatum & ædificatum in eo eſſet, ſimul tradita innuebatur) ſeu, quod idem, *cum ramo & guaſone* vel *vvaſone*, *per guaſonem andelaginem & ramos de arboribus*, &c. ut videbimus infrà, ubi de *Inveſtitura.*

Ceſſatio ab opere, in Feriis Gentilium, præter ſacra, ſolennis fuit. Hanc ob rem, in iis imperandis, *ut litibus & jurgiis abſtineretur*, per præconem edici ſolitum, Cicero teſtis eſt. *de Divinat. lib.*1. Quò reſpiciens Ovidius *Faſtorum lib.I.* ubi de feriis Calend. Januarij agit,

Lite vacent aures, inſanaque protinus abſint
Jurgia, differ opus livida lingua tuum.

Unde & Livius, in primis, quæ Romæ per 8. dies habebantur, lectiſterniis, *jurgiis ac litibus temperatum* dicit, *lib.*5. *cap.*13. Quibus verbis judiciales maximè diſceptationes iſtiuſmodi tempore fuiſſe prohibitas, nemini non liquet. Sed & ab aliis operibus negotiiſque non minùs *ceſſatum* eſt. Quod teſtatur Sext. Pomponius *lib.*14. *Præciamitatores*, inquiens, *vel — Præclamitatores dicuntur, qui Flaminibus Diali, Quirinali, Martiali, antecedentes exclamant, Feriis publicis ut homines abſtineant ſe opere, quia his opus facientem videre, irreligioſum eſt.* Et rurſum, *Præcias* dicebant, *qui à Flaminibus præmittebantur, ut denuntient opificibus, Manum abſtinerent ab opere.* Quapropter, ut etiam Servius adnotat Georgic. *lib.*1. Pontifices ſacrificaturi, præmittere Calatores ſuos ſolebant, ut ſicubi vidiſſent Opifices adſidentes, opus fieri prohiberent, ne pro negotio ſuo & ipſorum oculos & Deorum ceremonias attaminarent: *Feriæ enim Deorum operæ creditæ ſunt*, &c. V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. Cap.*11. §.22. & infrà, ubi *de Sabbatho, Septimo die*, &c.

Ceſſio, reverentiæ ſignum. Papin. Statius *Thebaid. lib.* 1. *verſu* 29. ubi de Domitiano,

—— —— Licèt arctior omnes
Limes agat ſtellas, & te plaga lucida cæli
Pleiadum, Boreæque & hiulci fulminis expers
Sollicitet; licèt ignipedum frænator equorum
Ipſe tuis altè radiantem crinibus arcum
Exprimat, aut magni cedat tibi Jupiter æqua
Parte poli; maneas hominum contentus habenis.

Et *Thebaid. lib.*2. *verſu* 43. ubi de Somno, limite cœli Mercurio cedente, *verſu* 63.

—— —— Sopor obvius illi
Noctis agebat equos, trepiduſque aſſurgit honori
Numinis, & recto decedit limite cæli.

V. quæ de reverentia Brachmanibus à plebe Indorum exhiberi ſolitâ, habet P. de Valle *Itinerar. Pars.IV.*

Ceſtiphori, V. ſuprà *Cæſtiphori.*

Ceſtroſphendonæ, teli genus, de quo ſic Livius *lib.*42. *cap.*65. ubi de bello Romanorum cum Perſeo, ultimo Macedonum R. *Anceps Romanos terror circumſtabat — Maximè* ceſtroſphendonis *vulnerabantur. hoc illo bello novum genus teli inventum eſt. Bipalme ſpiculum haſtili ſemicubitali infixum erat, craſſitudine digiti: huic ad libramen pinnæ tres, veluti ſagittis ſolent, circumdabantur: funda media, duo funalia imparia habebat. Cùm majori ſinu libratum funditor habena rotaret, excuſſum velut glans emicabat.* Ubi *pinnæ ei tres additæ* dicuntur, ut libratior & directior certiorque eſſet volatus teli; nec erranti diverſeque nutanti parte ejus poſteriore ictus irritus eſſet, telo eodem tenore non eunte. *Funda media duo funalia imparia habebat*; h.e. medio haſtili inhærebat funda, eaque duplex, ut latior ejus ſinus telum meliùs libraret. Nam *funalia duo* funda duplex, altera alteri continens: & quidem poſterius funale majus latiuſque erat, ut ictum teli adigeret vehementiùs, meliuſque telum ſuſtineret. Duo autem funalia hæc, quæ fundam unam efficiebant, in nodum videntur fuiſſe nexa, anſulâ factâ, cui inſerebatur habena, quâ telum rotabatur. *Cùm majori ſinu*, &c. Major ſinus videtur majoris fundæ & tanquam duplicis major capacitas, in qua pendebat & librabatur telum. Nomen ei à *ceſtro*, i. verriculo, ut Plinius hanc vocem vertit *lib.*15. *cap* 11. & σφενδόνη, *Funda.* Hadr. Turnebus *ad l.*

Ceſtrota, apud Plinium *lib.*11. *cap.*37. ubi de urorum cornibus, eorumque apud populos Septentrionales multiplici uſu. *Multaſque alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc ſublita, nunc quæ* ceſtrota *picturæ genere dicuntur.* Gr. κεστρωτά. Fuit autem genus Encauſtices, quâ *ceſtro*, i. verriculo pingebatur in ebore ac cornu. Quidquid nempe in acumen exibat, κέστρον Græci vocarunt: unde κεστρωτὸς ξύλον, *præuſtæ ſudes*, apud Heſychium. In ſpecie verò ſic dicebatur veruculum, quo ignito κέστρωτα opera fiebant. Forium ornamenta hoc Encauſtices genere quoque pingi conſueviſſe, apud Vett. Vitruvius docet *lib.*4. *cap* 6. *Ipſaque forium ornamenta non fiunt* ceſtrota *neque bifora, ſed valvata & aperturas habent in exteriores partes.* Animalium verò cornibus tinctis & *ceſtrotis*, ebore quoque ſimiliter picto, lignum diſtinguebatur, in lectis, menſis & foribus. Plinius *lib.*16 *cap* 44. *Excogitatæ ſunt & ligni bracteæ, nec ſatis: cœpere tingi animalium cornua, dentes ſecari, lignumque ebore diſtingui, mox operiri.* Ebur porro illud & cornu, quo lignum operiebatur & diſtinguebatur, *ceſtro* etiam inuri ſolebat & *ceſtrotum* fieri. Aliàs ceris etiam inurebantur fores: quod alterum Encauſtices erat genus. Auſonius,

Ceris inurens januarum limina
Et atriorum pegmata.

Cujuſmodi opera *ceroſtrata*, Gr. κηρόστρωτα, dicta ſunt, nempe non ramentis & teſſellis inſertorum cornuum picta, ſed ceris fuſis & ſtratis inuſta, &c. V. Salmaſium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag.*231. & hic in vocibus *Cera*, item *Encauſtice.*

Ceſtus, Græcis κεστός, *cingulum*, quaſi κοσμητὸς, à κοσμέω. Hincque lora, quæ pugnis addita, ad munimentum. Pugnis enim primùm nudis certabatur; dein addita lora, propterea quòd nudi quum fierent, ſæpe plus damni acciperent, quàm facerent. Ea lora *Ceſtus* dicti; initioque brevia erant: mox ne excuſſa exuerentur in ictibus, tum humero, tum cubito alligabantur. Poſtremò ferrum plumbumque aſſutum eſt ſæviſſimo ſpectaculo. Cerebrum enim & guttur facilè elidebant: quare aurium munimenta reperta, ἀμφωτίδες. Tota ars ictum vitare, non fugâ, ſed corporis inclinationibus & flexibus: Tum autem excipere ictum ictu, ſi ſit fortior. Poſtremò, non inferre ictum fruſtrà: concidebant enim plumbi onere præcipites, ſi impenſiùs niterentur verberare, &c. Eo Erycem Siculum excelluiſſe, atque ab Hercule victum: Præter cœteros artem calluiſſe Pollucem, quâ fortiſſimum virum Amycum ſuperavit, legimus apud Theocritum, & Virgilium *Æneid. lib.*5. Jul Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.*1. *cap.* 5. Qua de re plura diximus ſuprà in voce *Cæſtiphori.*

Cetacei Piſces, Bocharto dicuntur, qui quamvis *Cete* non ſint, ad *cetorum* tamen magnitudinem prope accedunt, ut *ſilurus, eſox, attilus, carcharias canis*, aliique, *magnorum piſcium* nomine venientes, V. Jonæ *cap.*2. *verſu* 1. In quibus, qui multo maximi ſunt, *lamia* putà, & *maltha* & *zygæna* & *thynnus*, Cetis non raro aſcribuntur. Quas quatuor ſpecies nominatim recenſet Auctor, ut quæ ſæpe leguntur *Cetorum* nomine appellari, propter immenſitatem, quamvis cœtera ſint verè piſces. De lamia, maltha & zygæna, res patet ex Oppiano *Halieutic. lib.*1. Galeno *de Alim. Facult lib.*1. Ægineta *lib.*1. *cap.*94. & Æliano *Animal. lib.*9. *cap.*49. è quorum ultimo Suidas, Κῆτος, inquit, θαλάσσιον θηρίον πολυειδές· ἔστι γὰρ λάμια, ζύγαινα, πάρδαλις, φύσαλος, πρίστις ἢ λεγομένη μάλθη. Sed thynnum inprimis *Cetis* accenſeri, colligitur ex his Archeſtrati, apud Athenæum *lib.*7.

Θύννοι ἀλιστεφέες πολὺ μέγας, ὅν καλέουσιν
Ὄρκυνον, ἄλλοι δ' αὖ κῆτος:

nempe poſtquam in eximiam magnitudinem excrevit, ut teſtatur Soſtratus *in libro* περὶ ζώων V. plura hîc infrà. Sed & mediæ magnitudinis, inter *cetaceos* & ἰχθύδια, *piſciculos*, piſces *magni* quoque dicti occurrunt, ut Joannis *cap.*21. *verſu* 11. ubi centum quinquaginta tres *magni piſces*, uno jactu retis incluſi, non potuerunt eſſe cetacei. Piſciculi verò, Græcis ὀψάρια ſunt, qui infra utrorumque magnitudinem ſubſidunt: de quibus omnibus vide apud

apud Samuel. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.I. cap.6. & 7.*

Cete, Hebræis iiſdem nominibus appellantur, quibus draco, nempe תנין *thannin* & לויתן *leviathan*: an ob formæ ſimilitudinem, an ratione molis & quia *Cetus* in aquatilibus tantum præſtat,

Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἑρπετοῖσι δράκοντες,
Quantum in reptilibus præſtant virtute dracones:

Oppianus *Ἁλιευτ. lib.*1. Eſt autem *Cetus* propriè dictus viviparus, non oviparus, ut piſcis. Hinc Ælianus *lib.*11. *cap* 37. Δελφὶς δὲ καὶ φάλαινα ἐστὶ κῆτη. τοῦτο δὲ ἄρα μόνα τῶν ἐνύδρων ζωοτοκεῖ. In *Ceto* inſuper corium durum eſt, caro firma & compacta, oſſa ſolidiſſima, pulmo etiam & guttur & vera vox, virga denique maribus & lac mammæque fœminis, quibus omnibus caret piſcis. Sed & inter ſe *Cete* multum differunt. Minora ſunt, *phoca, delphin, hippopotamus*: Majora, *priſtis, orca, balæna*. Rurſus phoca & hippopotamus pilos, pedeſque & collum habent: at balænæ & delphini corium eſt glabrum, & pinnæ pro pedibus, & pro collo fiſtula in fronte, qua de ſuperiore parte trahunt aërem. Papillas *Ceti* quod attinet, non eſſe ἐκφανεῖς rectè notat Philoſophus *Hiſtor. Lib* 2. *cap.*13. quippe in mammis receptæ, tanquam in vaginis, conduntur. Unde illas ad uſum promi, dicit Scaliger *Exercitat.*104. §.10. Quò non dubium, quin Jeremias his verbis reſpexerit, Threnor. *cap.* 4. *verſu* 3. *Etiam cete mammam educunt, ut lactent catulos ſuos* V. de *Cetorum* lacte & mammis, plura apud Philoſophum ubi ſuprà & rurſus *lib.* 6. *cap.* 12. Solinum ubi de Delphinis, Plinium *lib.*9. *cap.*8. Ælianum *Hiſtor. lib.* 5. *cap.*4. & *lib.* 10. *cap.*8. Alios. Unde Oppianus de Delphino, poſtquam geminos parere dixit, *Halieutic. lib.*1.

Μαζῶν δ' ἀμφοτέροισι παρέχεται, οἷσιν ἑκάστῳ,
Θήσατο δὲ γάλα λαρὸν ἐπεὶ ῥά οἱ ὤπασε δαίμων
Καὶ γάλα, καὶ μαζῶν ἴκελον φύσιν, οἷα γυναικῶν.
Admoret uberibus catulos & lactis utrique
Fundit in os latices: namque huic æqualia Divi
Ubera fœmineis manantia lacte dederunt.

Et Phile *cap.*65.

Τρέφει δὲ καὶ γάλακτι λευκῷ τὰς τέκνας,
Προσθεῖσα μαζοὺς, ὡς λεχὼ παιδοτρόφος.
Nutritque fœtus lacte, præbens ubera
Lactantis infantem in modum puerperæ.

Hinc fœtus matrem undique ſequitur, nec hujus erga illum amoris vehementiam ſatis prædicare novit Philoſtratus *Appollonii lib.* 2. Ut de voce aliquid addam, *luctus* Cetis tribuitur, Mich. *cap.*1. *verſu* 8. Namque, licèt è Cetis quædam boent ac mugiant, ut phoca ſive boca, à *boatu* hinc dicta Feſto, & balæna, quam Rondeletius ad binas leucas audiri, refert: alia tamen verè & propriè gemunt; ut Delphin, cui pro voce *gemitum humano ſimilem* tribuunt Plinius *lib.*9. *cap.*8. Solinus *cap.* 12. & Vincentius *Doctrinali lib* 16. *cap.*32. Quam in rem inſignia Petrus Gillius habet, quem vide. Ad magnitudinem propero, ob quam *Cete* Moſi *grandia* dicuntur, Geneſ. *cap.*1. *verſ.*21. meritò: cùm inter piſces mole ſint maximi. Sed quæ Vett. de eorum magnitudine tradita ſunt, multùm à vero pleraque abludunt. Theodes, ea triremibus majora facit, apud Ælianum *Hiſtor. lib* 17. *cap.*6. ipſe Ælianus ad elephantem vel maximum proportione quintuplâ *ibid. lib* 16. *cap.*12. Eratoſthenes longa 50. cubitorum, apud Strabonem *lib* 16. Nearchus 25. orgyiarum, id eſt, cubitorum 100 apud Arrianum in *Indicis*: Oneſicritus atque Orthagoras, dimidii ſtadii, h. e. pedum plus quàm tricenûm, apud Ælianum *lib.* 17. *cap.*6. Juba pedum ſexcentorum, apud Plinium *lib.*31. *cap.*1. Plinius ipſe quaternûm jugerum, *lib.*9. *cap.*1. quantum terræ ſpatium quædam oppida non occupant. Quos ſequuti Sancti Doctores hyperbolica quædam tradunt, de *cetorum* ingenti mole, Baſilius in *Hexaem. Hom.*7. Iſidorus *Origin lib.*12. *cap.*6. Euſtathius Antiochenus *in Hexaem.* Alii. Ut Hebræorum hic mendacia omittam. Compertiſſimum enim, tam ex maritimarum Urbium *Annalibus*, quàm ex eorum ratione, qui ad balænarum piſcationem quotidie ſe conferunt, majores illos cetos plerunque 50. raro admodum 100. pedum menſuram excedere. Unum tamen in Oceano Britannico captum refert Scaliger longitudinis pedum 120. altitudinis tantæ, ut obequitantium non tantùm conſpectus adimeretur, ſed voces inter ſe, tanquam trans collem editæ, viderentur. Et in Narbonenſi litore viſam à patre ſuo belluam, narrat Rondeletius 100. paſſuum longitudinis: quam menſuram longiſſimis in Balthico mari Zieglerus ac Olaus Wormius adſcribunt. &c. Atque hæc de *Cetis* propriè dictis, impropriè ſic appellantur omnes ii è cetaceis piſcibus, qui in vaſtiorem molem excreſcunt. Ut enim in vulgo piſcium, qui ſunt reliquis majores, ut *ſilurus, eſox, attilus*, alii, *cetacei* dicuntur: ita in cetaceis, qui ſunt multo maximi, *lamia* putà, & *maltha*, & *zygana*, & *thynnus*, non raro *cetis* adſcribuntur. Unde apud Varronem *Cetarii* ſunt thynnorum piſcatores: apud Ælianum *Hiſtor. lib* 13. *cap.*16. κητεία Siculis thynnorum piſcatio: & in Horatio *Serm. lib.*2. *Sat.*5. *cetaria* loca thynnis referta: inque Æliano iterum *l.c.* κηθηρέα piſcatoriæ caſæ, reponendis retibus & reliquæ ſupellectili, thynnorum piſcationi deſtinatæ. Sic Matthæi *cap.* 12. *verſu* 40. cùm Jonas fuiſſe legitur ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, *in ventre ceti*; cave, ne *cetum* intelligas propriè dictum, quales *balæna, priſtis* aut *phyſeter*; quæ, utut vaſtæ belluæ, tamen gulæ meatus habent anguſtiores, quàm ut ſolidum hominem tranſglutire poſſint. *Cetus* eo loco eſt *piſcis magnus*, ut habetur Jonæ *cap.*2. *verſu* 1 verus nempe piſcis; ſed ita ingens, ut ratione molis ſuæ cetis adſcribi meruerit. Bochartus *lamiam* ſeu *carchariam* intelligit, ut ſuprà diximus. V. eum *Hierozoici Partis prior. lib.I. cap.*7. & ſuprà, ubi de *Cetaceis piſcibus*.

Cetene, Græcè Κητήνη, apud Heſychium, πλοῖον μέγα ὡς κῆτος, *navigium ingens, inſtar ceti*: Imò πλοῖον κητοφόρον, *navis quæ protomen ceti in prora præferebat*, ἢ κητίσημος; cujuſmodi navigia κητίδες quoque Græcis, Latinis *priſtes*, dicebantur. Nam *priſtis* etiam bellua marina, Virgilius,

Velocem Mneſteus agit acri remige priſtin.

Nempe, ſicuti ταυροφόροι & κριοφόροι νῆες vocatæ ſunt, quæ *tauri* & *arietis* effigiem, paraſemi vice, præferebant: ita κητοφόρος, quæ *ceti*; imò & κῆτος, cujuſmodi nave quòd Andromeda rapta eſt, finxere Poëtæ *ceto* illam ſeu belluæ marinæ expoſitam fuiſſe. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*570. & hic infrà, ut & ubi de navium *Paraſemis*.

Ceto, Græcè Κητὼ, apud Plinium *lib.*5. *cap.*22. de Joppe, *Inſidet collem præjacente ſaxo, in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendunt. Colitur illic fabuloſa Ceto*: Numen Joppenſium, *ceti* formam præferens. Qualis Dagon Azotiorum Palæſtinæ, quà voce ſignificatur, ἡ Κητὼ, vel ὁ Κητώδης: Nec longè ab Azoto Joppe, ut in utraque urbe idem Numen cultum fuiſſe, ſit veriſimile. Sanè Dagon eſt *Ceto*. Sed & Derceto hac figurâ colebatur in urbe Aſcalone Azoti vicina, apud Diodorum, ubi de Aſcalonis lacu: in Phœnice item, apud Lucianum. A qua diverſa illa, quæ Hierapoli templum habebat. Joppenſis enim vultu fœmina, cætera piſcis erat: at Hierapolitana, in fœminea ſpecie proſtabat tota. Unde non Derceto, ſed Deam Syriam (quam nonnulli cum Deûm Matre eandem faciebant) Hierapolitanis cultam eſſe, colligit Lucianus, V. quoque Appulejum *lib.*8. Porro non *Derceto* ſolùm, ſed & *Atargatis*, Numen Joppenſium dictum eſt; quod ab *Addirdaga*, h. e. *piſcis magnificus*, detortum nomen eſſe docti volunt. Salmaſius *ad Solinum pag* 574.

Cetra, Maurorum clypeus, qui ex tergore elephantorum quorum apud illos vis ingens, plerunque eas faciebant. Plinius *lib.*11. *cap.*39. *Elephantorum quoque è tergore Mauri impenetrabiles* cetras *habent*. Et Strabo de Mauris, Οἱ δὲ πεζοὶ τὰς τῶν ἐλεφάντων δορὰς ὡς ἀσπίδας περιβάλλονται. Unde de Tingi, Mauritaniæ opp. Mela, *Extat rei* (conditæ nim. ejus ab Antæo) *ſignum, parma elephantino tergore tecta ingens & ob magnitudinem nulli nunc uſuro habilis*. Aliàs ex orygum pelle. Juvenalis Interpres, *Oryx, animal minus quàm bubalus, quem Mauri uncem vocant: cujus pellis ad* cetras *proficit, ſcuta Maurorum minora*. Ubi *ſcuta minora* notanter vocat. Figuram quod attinet, à *peltis* non multum abfuiſſe, innuit apud Curtium *lib.* 3. *cap.* 2. ubi de Barcanis equitibus in exercitu Darii: *armati bipennibus, levibuſque ſcutis, cetræ maximè ſpeciem reddentibus*, Blanckardus. Ῥομβοειδεῖς certè illas putant optimi Scriptores, quamvis Varro & Nonius circularem illis figuram aſſignent. *Levia* dicuntur Curtio *ſcuta*, quia geſtari ſolita è loro ex collo propendula, contra ictus aut tela incidentia: ac ut ad motus concurſuſque milites promtiores eſſent. Tribuit illas idem. Barcanis equitibus peditibuſque: Non tamen ſoli hi *cetris* uſi. Namque de Mauris jam dictum: ſed præter hos, Afris, Perſis, Gallis, Hiſpanis, imò & Britannis, in uſu fuiſſe, diſcimus ex Scriptoribus: de ultimis inprimis, ex Tacito. *Pelta*, pro eodem ſcuti genere, paſſim apud Livium, V. Lipſium *in Analectis ad Milit. Rom. lib* 3. *Dial.* 1. & Blancardum *l. cit.* ubi geminam iconem ejus exhibet.

Ceylanum, adde: In circuitu complectitur 240. mill. ſpiratque è longinquo odorem ſuaviſſimum, quem advenæ ad tertium & amplius milliare in mari jam ſentiunt, ob cinnamomi, quod profert, abundantiam, quo aromate etiam potiſſimùm eminet. Montem habet, quem *Pico d' Adam* vocant, quòd Adamus ibi ſepultus inolitâ gentis ſuperſtitione creditur: hujus veſtigia rupi impreſſa & ſacello quodam nunc tecta advenis oſtendunt. Incolæ ut plurimùm ad extremam perveniunt ſenectam, cujus cauſam Saarius aſcribit maſticationi certæ alicujus radicis; alii in aromatico odore, quo inſula donata eſt, ſitam putant. Quid hujus Inſulæ causâ geſtum ſit inter Luſitanos & Belgas, latè proſequitur Joh. Jac. Saarius in *Itinerar. ſuo, cui titulus: Oſtindianiſche Fünfzehenjährige Krieges-dienſte*; cui ſi placet, adde Georg. Spilbergium *Itinerar.* Bochartum *Geogr. Sacr. part.* 2. *cap* 46. &c.

CH.

Cha, nomen herbæ apud Sinenſes nobiliſſimæ & potionis inde confectæ, ſaluberrimi uſus; à cujus præſtantia & copia inprimis urbs *Luchen* commendatur, in prov. Nankinga. Sed & ad civ. *Pingyue* in prov. *Queichen*, folium *Cha* optimum. Folliculum

eſt

eſt omnino illi ſimile, quod rhus coriaria profert, imò illius quandam eſſe ſpeciem nemo dubitat amplius; non tamen ſylveſtre illud, ſed cultum; non arbor, ſed virgultum eſt, in ramulos varios, aut virgulas potiùs, ſe diffundens: nec flore admodum differt, niſi quòd hujus albedo nonnihil magis in flavedinem declinat. Æſtate primum florem emittit, levi odore fragrantem: ſequitur bacca viridior, mox nigricans. Pro potione *Cha* coquenda expetitur folium primum vernum ac mollius, quod ſtudioſè ac ſigillatim unum poſt alterum manu carpunt, mox in ferreo cacabo, tenui ac lento igni aliquantulum calefaciunt, deinde ſupra ſtoream ſubtilem ac lævem manibus propellendo involvunt, atque involutum iterum exponunt igni ac denuo confricant, donec intortum rurſus & conglomeratum planè ſiccum ſit. Id ſervant in vaſis plerumque ſtanneis ab omni humiditate diligentiſſimè & evaporatione cuſtoditum: quod cùm in bullientem aquam conjicitur, etiam poſt diuturnam aſſervationem, ad priſtinum virorem redit, ſeque expandit; aquam odore ſuavi, ſi optimum eſt, ſaporeque non ingrato, præſertim ubi aſſueveris, ac colore ſubviridi, inficiens. Cujus calidi potus vires ac virtutem multis deprædicant Sinenſes, qui eo noctu ac interdiu frequentiſſimè utuntur, hoſpiteſque excipiunt. Illi verò potiſſimum aſcribunt, quòd Sinenſes podagram & calculum neſciunt. Poſt cibos ſumtum, omnem indigeſtionem & ſtomachi cruditatem tollit: maximè enim concoctionem juvat, quin & ab ebriis adhibetur, levamen iis, novaſque ad potitandum vires addit, adeoque & crapulæ omnes moleſtias levat; exſiccat ſiquidem & abſtergit ſuperfluos humores, ac vigilare cupientibus, ſomniferos vapores expellit, oppreſſionemque ſomni, ſtudiis vacare volentibus, arcet. Vaſcula, quibus tanquam aptiſſimis ad diluendum potandumque ſuum *Cha* Sinenſes utuntur, figlina arte fiunt, in civitate *Guiling* ejuſdem provinciæ, quæ hanc ob cauſam nomen hoc, *Terra gloriæ* Latinè, accepit. Præferunt vaſcula hæc Kiangſienſibus porcellanis, licèt ſplendidioribus magiſque diaphanis, quòd ſaporem al quem ac odorem potui tribuunt, Sinenſibus maximè expetitum: Unde maximi apud eos fiunt, totaque civitas eo ut plurimum in opere occupatur. Veneunt magno pretio nonnulla eorum, ac Luſitaniæ Eſtremoſia vel ſuperant vel æquant. Ipſius verò *Cha* tanta varietas ac præſtantiæ diſcrimen eſt, ut libræ pretium apud ipſos Sinenſes ab obolo aſcendat ad duos pluresve aureos, &c. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 30. & 32.

Chadabula, apud Guilielmum Armoric. *de Geſtis Philippi Aug. A. C.* 1202. *Tribus lapidibus magna petraria, quæ* Chadabula *vocabatur, emiſſis*: Petrariæ ſeu balliſtæ majoris ſpecies eſt, *cabulus* Wilh. Brittoni *Philipp. lib.* 7. V. *ibi.*

Chæremon, Poëta Comicus, adde: Ῥαψῳδίαν hinc Poëma ejus Ariſtoteles dixit, Καθάπερ Χαιρήμων ἐποίησε Κένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον. Non quòd à Rhapſodis vulgò caneretur, ſed quòd ex variis metris, veluti cento, conſutus eſſet. Salmaſius *ad Solinum pag.* 868. V. quoque infrà in voce *Rhapſodia*.

Chagiga, חגיגה, apud Hebræos, in Paſchali feſto, victima, ſeu pars victimæ, dicta eſt, quæ unà cum agno Paſchali menſæ imponebatur, cujuſque eſus differri poterat in poſterum diem, ut pacificorum omnium, Levitici *cap.* 7. *verſ.* 16. & *cap.* 19. *verſ.* 6. V. Maimonidem *de Oblat. Paſchatis cap.* 10. *ſect.* 12. 13. 14.

Chaipha, oppidum in pede montis Carmeli ſitum, circa quod & Carmelum, purpurarum præcipua ubertas, quamvis purpurariæ piſcationis locus hinc Scalas uſque Tyriorum patuerit ſtadiis circiter 230. Quò referendum, quòd in Guil. Tyrio *Caiphæ* vetus nomen fuit *Porphyria*. Ut eadem fuerit, quæ Phœniciæ Πορφυρεὼν, apud Stephanum, ex Polybii *libro* 5. tanquam à purpuræ piſcatione facto nomine. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſterior. Lib. V. cap.* 9.

Chalazias lapis, memoratur Plinio *lib.* 37. *cap.* 11. *Chalazias grandinum & colorem & figuram habet, adamantinæ duritiæ. Narrant etiam in ignem addito manere ſuum frigus.* Et Solino *cap.* 37. *Chalazias, grandinis & candorem præfert & figuram duritia robuſtiſſima & invicta.* Χαλαζίτην *Geoponicorum* Eclogæ vocant, ſic dictum aientes, quòd *grandinem* (quæ Græcis χάλαζα) imminentem avertat ac depellat: Εὑρὼν λίθον χαλαζίτην ἔχε καὶ ὅταν ἴδῃς τὴν χάλαζαν, κρύπτε αὐτὸν καὶ ἀποστραφήσεται, *Repertum* Chalaziten *lapidem habe, & cùm grandinem videris, conceta illum, ſic ea avertetur.* Recentiores Græci χάλαζαν vocarunt margaritum, non tamen à *grandinis* figura, ut videtur, ſed à ſuillis *granis*, quæ Græcis χάλαζαι. Hinc Androſthenes de margarita, apud Athenæum, Ἡ δὲ λίθος ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ ὀστρέου ὥσπερ ἐν τοῖς συείοις ἡ χάλαζα. Et librum ἀνέκδοτον, inſcriptum μέθοδος δι᾽ ἧς ἀποτελεῖται σφαιρωδὴς ἡ χάλαζα, *Methodus rotundam efficiendi grandinem*, h. e. margaritam, ſe habere notat Salmaſius *ad Solinum pag.* 718. Ut enim in carne ſuis alba grana inveniuntur, quas Græci χαλάζας appellant, ad eam formam in carne oſtrei reperiuntur uniones, &c. Idem *pag.* 1125.

Chalchantum, V. ſuprà *Calchantum*.

Chalce, œcus Palatii CP apud Poëtam Byzantinum, laudatum Caſaubono *ad Spartianum in Hadriano.*

Chalcedon, Græcè χαλκηδὼν, gemma memoratur Apocalypſeos *cap.* 21. *verſu* 19. ubi inter duodecim fundamenta novæ Hieroſolymæ, tertio loco ponitur χαλκηδών. *Chalcedonius* veteri Interpreti: Quem dictum eſſe ab *Chalcedone* ſupra Chryſopolim refert, ex iis, qui *Bithynica* ſcripſerunt, Arethas, & colore ſimilem facit carbunculo; ſed confundere videtur τὸν Καρχηδόνιον λίθον, qui Carbunculi genus eſt, cum τῷ Χαλκηδονίῳ, quod ob magnam utriuſque nominis affinitatem proclive fuit. Nam & Χαλκηδόνιος perperam ſcribitur apud Epiphanium, pro Καρχηδόνιος; & *Carchedonii* ſmaragdi, apud Plinium pro *Calchedoniis* vel *Chalcedoniis*. Quid verò propriè fuerit Veterum *Chalcedonius*, non adeò liquet. Certè præter *Chalcedonios ſmaragdos*, (ominum viliſſimos & minimos) quorum meminit Plinius, *Chalcedoniæ jaſpidis* apud eundem extat mentio, ubi colores & genera patriaſque jaſpidum recenſens, dicit Chalcedonem turbidam Jaſpidem mittere, *Amiſos Indicæ ſimilem mittit, Chalcedon turbidam.* Qui fortè lapis eſt, quem recentior ætas abſolutè *Chalcedonium* appellavit. Omnia namque ſatis aptè conveniunt. Marbodeus *in Dactyliotheca* ſcribit, Chalcedonem lapidem hebeti pallore refulgere, inter hyacinthum & beryllum: quam jaſpidem Chalcedoniam eſſe planè liquet. Addit,

Hæc ſpecies lapidis tantùm tricolor reperitur.

Ubi notant Interpp. primum colorem *Chalcedonii* ſapphirinum eſſe, ſecundum fuſcum & pallidum, tertium permixtum rubro. Sic & jaſpidum multi colores & infinitæ penè ſpecies; inter quas & ſardii lapidis quædam colorem habent, nonnullæ etiam onychis: unde non mirum, quòd *Chalcedonius*, quæ ſpecies Jaſpidis eſt, non multum ab onyche gemma nonnullis differre dicatur. Longiùs verò illi aberrant, qui *Chalcedonium* hodiernum Veterum onychitem eſſe contendentes, onychitem in Germania erui, atque ex illo fieri globulos precales, capulos & mortariola, referunt: nam gemma marmor non eſt; nec onychites, ſed *Chalcedonius*, in Germania reperitur, ubi multa illa geſtamina ex eo excuduntur, *Caſſidonias* vulgò appellant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 561. Hinc de Weſtria Auctor Anonymus Sinæ & Europæ *cap.* 30. *Montes habet plurimo achate, jaſpide*, Chalcedonio, *ac eo viliore, prægnantiſſimos: Hinc fiunt manubria gladiis, catini, pocoria, armillæ, ſalina, cochlearia, globuli, columnulæ, ovalia ære conſerenda & quidquid ingenioſus materiæ poteſt induere politor. Id verò oculis jucundum, ea omnia vel uno vel pluribus ſpectari coloribus, atro, fuſco, purpureo, languenti, viridi, cæruleo, livido, candido, ſanguineo, cinereo, ubi puncta & venulæ inſeruntur, ut animum rapiant in admirationem architectricis naturæ, præſertim ubi ea imitatur herbidum ſolum, & filamenta confuſa muſci, aut capillamenta bruno repentis graminis, ſive ſplendidiùs, ſive obſcuriùs.* In Muſæo Kircheriano *Chalcedonios*, ex montibus *Ruffoli*, territorii Volaterrani in Hetruria: item tabellulam *Chalcedonis* glaucam, ex Catanæ in Sicilia territorio, adſervari, tradit Georg. de Sepibus *in Deſcript. ejus pag.* 42. V. quoque ſuprà *Carchedonius.*

Chalcenterus, cogn. Didymi Alex. Grammatici, apud Hieronymum *in Ruffinum.*

Chalciæcus, adde: Simile fuiſſe Templum Delphici Apollinis, tradunt Scriptores. Cùm enim id primò nil niſi caſa eſſet lauri ramis contexta; poſtea ex cera apumque alis conſtructum, finxere Veteres: Nempe *Pteras*, nomen Architecti fuit, qui illud extruxerat. Tertiò, ut durabilior ædes eſſet, totum ex ære factum eſt. quod cùm terræ motu, an incendio, periiſſet; ex lapide quarto loco reædificatum eſt, à Trophonio & Agamede. Donec tandem, hoc itidem flammis conſumto, *Olymp.* 58. *ann.* 1. Amphictyones, operâ Spinthari Corinthii illud denuo erexere, Pauſanias. Cæterùm licèt *Chalciæcus* propriè nomen Templi eſſet. Interim frequentiùs ipſi Deæ tribuitur: quæ & *Chalciotis*, & *Chalcidica* dicta eſt: an quia bellorum habebatur præſes, in quibus armorum *æneorum* frequens uſus, ferreorum nullus olim fuit. Ejus meminit Virgilius *Æneid. lib* 6.

Chalcidicaque levis tandem ſuper aſtitit arce.

Ejuſdem non cultum modò, ſed etiam nomen, devictis, à quibus primò illi hoc nomen, gentibus, recepere Romani, unde & Minervæ *Chalcidica* templum in 9. reg. collocat Onuphrius: idque in plano, ut conſtat ex regionis ſitu. Meminit illius Dio *lib.* 51. de Auguſto loquens, Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διετέλεσε, τό τε Ἀθήναιον καὶ τὸ Χαλκιδικὸν ὠνομασμένον, καὶ τὸ βουλευτήριον, τὸ Ἰουλίειον, τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμῇ γενόμενον, καθιέρωσε, *Deinde Minervæ templum, quod Chalcidicum vocatur, tum Curiam Juliam, in honorem patris ſui factam dedicavit.* V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 13. Cœl. Rhodiginum *Antiq. lect. lib.* 17. *cap.* 8. Liv. *Decad.* 5. *lib.* 5. &c.

Chalcis Græcè Χαλκὶς, nomen avis, ἀπὸ τῆς χάλκης, quibuſdam noctua eſt, quæ Græcis γλαῦξ. Item piſcis, & ſerpentis, quibus ſimiliter non tam à patria, quàm à colore cœruleo, de quo diximus ſuprà in voce *Calchas*, illud hæſit. Et quidem *Chalcidem* ubique vocat Plinius, id ſerpentis genus, quod *ſepem* alii dixere, ex Græco σήψ. Nicander in *Theriacis*,

Σηπὴ γε μὴν πεδανοῖσιν ὁμὴν σκύτεσσιν ἀλύξαις.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1161.

Chalcis, opp. Eubœæ, adde: Hinc *Chalcidicæ Ficus*, quæ à *Chalcide*

Chalcide advehebantur, apud Macrobium, ubi de generibus ficorum. *biſera, Carica, Chalcidica albanigra, Chia alba nigra.* Et *Chalcidici galli*, quos magnopere commendarunt Veteres. Varro, *Nec tamen ſequendum in ſeminio legendo Tanagricos, ac Medicos & Chalcidicos.* Item *Chalcidicæ Laurus*, apud Papin. Statium *lib.3. Sylv.4.*

——— ——— — an ſacris ab antris
Profert Chalcidicas *Sibyllæ* laurus.

Cumanum eſt oraculum. Servius *in Æneid. lib.3. verſu* 441. *Eubœa inſula eſt, de cujus civitate Chalcide profecti ſunt ad novas ſedes quærendas & haud longè à Bajis — invenerunt vacuum litus, ubi viſâ muliere gravidâ civitatem condiderunt, quæ res fœcundam fore oſtendebat Rempublicam & eam Cumas vocaverunt.* Unde apud eundem *lib.5. Sylv.3. verſu* 182. *Chalcidicum*, eſt Cumanum, Sibyllinum. Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium Part.I. pag.* 376. 387. 485.

Chalcitis Gemma, ab *æris* colore nomen accepit, de qua V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.*1161. Item lapis, è quo æs coquitur; ſicut *ſideritis*, è quo ferrum. Plinius *lib.34. cap.12. Chalcitim vocant lapidem, ex quo & ipſum æs coquitur. Diſtat à cadmia, quòd illa ſuper terram ex ſubdialibus petris cæditur, hæc ex obrutis. Item,* quòd chalcitis *friat ſe ſtatim mollis naturâ, ut videatur lanugo concreta — Habet autem æris venas oblongas. Probatur mellei coloris, gracili venarum diſcurſu friabilis nec lapidoſa*, &c.

Chalcolibanus, (*ſc.* χαλκολίβανος) Apocalypſ. *cap.1. verſu* 15. Bocharto vel eſt נחשת לבנה, *æs laban*, ſeu *album*, vel נחשת ליבון, *æs liban*, ſeu *ignei candoris*, quale eſt, cùm in igne candet. Idipſum vocari נחשת קלל, *æs Kalal*, Dan. *cap.*10. *verſu* 6. patebit conferenti loca. Utrobique enim vir deſcribitur aureâ zonâ cinctus & oculis igneis & voce magni fragoris & pedibus multi ſplendoris, qui hic quidem dicuntur eſſe ſimiles *chalcolibano*, & ibi, *ut color æris Kalal*. Sed cùm non ſatis ſciatur, quid ſit *æs Kalal*, conjicit Bochartus, æs eâ voce intelligi politum ac lucidum; ſicque Joannem χαλκολίβανον, h. e. *æs album*, edidiſſe voce ſemihebræâ, vel quia albedo eſt color lucis, vel quia hoc genus æris reverâ fuit album. Quale à Poëta deſcribitur orichalcum,

——— ——— auro ſqualentem alboque orichalco;

Ubi fruſtra eſt Servius, qui *album* dici tradit, *auri comparatione*, cùm Græci etiam tam nativum, quàm factitium, orichalcum album deſcribant: & in Philoſopho Moſſynæcum æs, quod ille λαμπρότατον καὶ λευκότατον, *ſplendore ac candore excellens*, vocat, ex Tubal & Meſech Tyrum deferri ſolitum, Ezech. *cap* 27. *verſu* 13. Ut non mirum ſit, album illud æs notum fuiſſe Judæis ejuſque adeò meminiſſe Evangeliſtam. Neque novum videatur, χαλκολίβανον vocabulum Græco-Hebræum eſſe, cùm multa ſint hujuſmodi. Sic Semiperſica ſunt, ἀκιδαρίῳ, *cidari nudo*, Levit. *cap* 10. *verſu* 6. & *cap.*21. *verſu* 10. Γαζοφυλάκιον ſacrum ærarium, in Evangelio paſſim & ei præfectus in Nonno γαζοφύλαξ; & in Xenophonte κυρβασίας, *tiaræ ſpeciem habens*: & in Suida ac Euſtathio ἀγγαροφορεῖν, *onera ferre per ſucceſſionem.* Semiægyptia in Cicerone, Juvenali, aliis, Ἀλεξάνδρειας Alexandriæ; in Polluce veſtium ſpecies, ἡμιτύβιον & ἡμιφάσιον: Semiarabica in Simeone Sethi καφουράλαιον, *oleum camphuræ* & ἰοζουλάπιον, *zulapium* vel *guileb* ex violis, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. cap. ult.*

Chalcophthongos, Græcè χαλκόφθογγος, nomen gemmæ, apud Solinum *cap.37. Chalcophthongos reſonat, ut pulſata æra: pudicè habitus ſervat vocis claritatem.* Eadem cum *Chalcophono*, Χαλκοφώνῳ Plinii, de qua is *lib.37. cap.10. Chalcophonos nigra eſt, ſed illiſa æris tinnitum reddit, Tragœdis, ut ſuadent, geſtanda.* Nempe ſervare vocis claritatem, & proin Tragœdis, hanc maximè affectantibus, geſtandam eſſe, Vett. perſuaſum. Certè *Chalcophoni*, prope Anicium Vellauniorum plurimæ ſunt ubivis in ſtructuris murorum & parietibus temere congeſtis, nigræ, leves, fiſtuloſæ, tophaceæ, cùm ferro percutiuntur, tinnientes. Ibidem parietes delubri Divæ Virginis alternis ordinibus hujus lapidis & candidi, extructos eſſe, adnotat Dalechampius *Not. ad Plinium.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 769. De φωνασκίᾳ verò Tragœdorum infrà.

Chalcoſmaragdus, apud Solinum *cap.*15. dicitur, qui in metallis *ærariis* apparet. Potiùs, qui *æreis* venis turbidus Plinio *cap.* 5. *lib.*37. Non enim hoc nomen omnibus datum ſmaragdis, qui in ærariis metallis inventi, ut in quibus etiam veri bonæque notæ ſmaragdi, quorum penès Cyprios principatus erat, eidem: ſed ſmaragdi viliſſimo generi, à colore, quem diximus. Inter vitia certè ſmaragdorum æris color. Idem, *Omnium horum etiamnum vitium, quòd fellis colorem aut æris habent, in Sole dilucidi quidem & liquidi, ſed non virides.* Ubi tamen alii legunt, *æris olei*; quod, aliàs *viride oleum* Latinis, ὀμφάκιον Græcis, ex acri & amara olea premebatur, neque auſteri coloris viridis, ſed in aureum deſcendentis, qualis & fellis color, erat. Unde χολοβάφινα, *ad auri ſimilitudinem infecta*, &c. Salmaſius *ad Solinum pag.*198.

Chalcus, Gr. χαλκὸς, idem Siculis, quòd οὐγκία, *uncia*; duodecima nempe oboli apud illos ſeu λίτρας pars: unde libra & aſſis partes Romanis. Polluci octava oboli pars eſt; Ita enim ille, Ὁ μὲν γὰρ ὀβολὸς ὀκτὼ χαλκοῦς εἶχε, *Obolus namque octo chalcos continebat.* Ejus ſeptima pars λεπτὸν fuit. Idem drachmæ argenteæ pars fuit quadrageſima octava, cùm drachma ſex haberet obolos, obolus verò octo, ut dictum, chalcos: victoriati vigeſima quarta: ſeſtertii duodecima: dupondii ſexta: aſſis tertia: quaſi is ſit ipſum τρίχαλκον Græcorum. V. Joh. Fridericum Gronovium *de Pec. vet. lib* 3. *cap.*2. & 10.

Chaldæa, adde: Hodie *Chaldæi*, Chriſtianorum ſecta, ſidem cum Neſtorianis, quorum quinque Jejunia quotannis celebrari ſolita memorantur Scriptoribus. Et quidem Jejunium ſeu Quadrageſimam primam maximamque incipiunt Dominicâ Quinquageſimæ: Secundam, quæ eſt SS. Apoſtolorum, auſpicantur à feria 2. poſt primam Dominicam Pentecoſtes: tertiam Aſſumptionis à 1. Auguſti: quartam Nativitatis Chriſti à 25. die ante Feſtum: quintam Ninives vel Jonæ, quæ trium dierum eſt, obſervare incipiunt hebdomade proximâ ante Septuageſimam, feriâ 2. 3. & 4. Sic quidem, ut in prima nec piſces comedant, nec vinum guſtent: In ſecunda, Sabbatho ac Dominicis non jejunent; in tertia nec lacticinia, nec carnes comedant, excepto Transfigurationis Feſto: Quartam verò & quintam, uti tertiam, obſervent. V. Fileſacum *de Quadrageſima*, & plura de horum Chriſtianorum fide ac πολιτείᾳ, apud P. de Valle *Itiner. Part. II.* Sed & *Chaldæi*, pro Hiſpanis Saracenis, occurrunt apud Sebaſtianum *Epiſcop. Salmantic. in Hiſtor.*

Chali vel *Chale* Herba, cujus cineres indurati, lapidis firmitatem ſuperant. V. infrà in vocibus *Halimum* & *Solda*.

Chalifa ſeu *Califa*, vox Arabica, h. e. *Succeſſor* vel *Hæres*; appellatio fuit, apud Saracenos, ſupremi gentis ſuæ Principis, ut docet Guil. Tyrius *lib.*19. *cap.*19. eo quòd hi ſummi eorum Prophetæ vicem & ſucceſſionem jure tenerent hæreditario. At Nic. Fullerus *Miſcellan. ſacr. lib.4. cap.*16. & Valerius *Præfat. ad El Macinum*, cenſent, hoc vocabulo, *Vicarios* ſeu *Locum tenentes* ſeſe appellitaſſe, Dei nempe. Unde eo nomine tanto in honore ac reverentia à ſuis habebantur, ut pro Dei quaſi Numine colerentur, *nec niſi mandato & auctoritate illius, quantumque potens aut nobilis, appellaretur Soldanus & omnes ejus ſubditi, tam Reges, quàm alii, pedes ejus ad terram proſtrati reverentes oſcularentur*, uti loquitur Jac. Vitriacenſis. Sed poſtmodum Suldanorum potentia adeò invaluit, in rebus politicis ac militaribus, ut fere tum inani ac ſpecioſo dignitatis nomine ſola religionis, ſeu potiùs ſuperſtitionis Mahumedicæ, poteſtas penès *Caliphas* remanſerit: unde *Papæ & Apoſtolici ſuæ gentis*, vulgò appellati leguntur apud Conr. Urſpergenſem, Vincentium Belvacenſem, alios. Primus autem *Chalifæ* nomen & dignitatem uſurpavit Abubacarus, Mahometis ſucceſſor; cujus titulos habes in *Chronico* Flandrenſi *cap* 81. Sed & *Chaliphas* videntur appellaſſe ſuos Sacerdores, non ſupremos ſolùm; verùm inferiores etiam, Saracenorum Principes, uti videre eſt apud Petrum Diaconum *Chron. Caſin. lib.* 4. *cap.*51. &c. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ſuprà in *Calipha*.

Series Calipharum ex Forbeſio hæc eſt.

Abubecher, Muhamedis Pſeudoprophetæ ſocer, regnavit annos duos. Sub eo Saraceni, occuparunt Perſidem, Ægyptum, Syriam & Meſopotamiam, vivente adhuc Heraclio Imp. & occiſo Jezdegirdo Perſarum R. A.C. 632.

Omar, Mahumedis itidem ſocer, præfuit annos 10. à ſervo occiſus, A.C. 643.

Othman ſive Oſman, regnavit annos 12. Conſtante Heraclii nepote Romanor. Imperium obtinente; occiſus domi ſuæ A.C 655.

Ali, fil. Abiltaleph, gener Muhammedis; Perſis Sophinis unicè in veneratione: interfectus eſt in opp. *Kiofe*, A.C. 660. poſtquam quadriennio regnaſſet. Ei ſucceſſit filius Chaſan, cui poſt 9. menſes & 11. dies veneno extincto, frater Chuſein, ſecundùm nonnullos: ſecundùm alios Mavia frater, per annos 21.

Mavia hoc regnante, Saraceni CP olim obſedere, integro ſeptennio: fortiter tandem repulſi à Conſtantino Pogonato, claſſe eorum fugatâ A.C. 673. non exiguâ *Ignis Græci*, tum primùm inventi, operâ. Inde itaque Damaſcum, quam Imperii ſedem Mavia elegerat, Saraceni reverſi, tributarii Græcis Impp. per complures annos fuere. Obiit Mavia A.C. 680.

Jezid I ejus filius, præfuit ann. 4. Eum ſocer Abdulla excepit, ſeu Abdulmelichus, ſub quo Saraceni totâ Armeniâ & Africâ, uſque ad Oceanum Atlanticum, ſunt potiti. Alii Jezidi ſubſtituunt filium Marvanem, & huic demum Abdullam: qui regnavit annos 20.

Walid, filius Abdelmelichi; ad walidis frater *Suleimans* deceſſit A.C. 717. Hoc regnante, Saraceni, duce Tarich, hortatu Juliani Com. in Hiſpaniam venerunt. Muniverat autem is caſtra ſua in loco, inde *Gebel Tarich*, h. e. Mons Tarich, & hodie corruptè *Gibraltar* dicto, circa A.C. 711.

Omer, filius Jezidis ſeu Aziais, nepos Abdelmelichi, præfuit 2. annos mortuus A. C. 719.

Imperante Leone Iſaurico Romanis.

Jezid II. regnavit annos 4.

Haſcham ſive *Hacem*, annos 15. vel ſecundùm alios 20. Sub eo, Saraceni ex Hiſpania in Galliam irruperunt, duce Abderamâ; cæſi memorabili prælio Turonenſi à Carolo Martello, A.C. 726.

Walid, luxu & vino perditus, unum cùm imperaſſet annum, ab ipſis Arabibus interfectus caputque ejus Damaſci oſtentui circumlatum eſt, A.C. 743.

Marvan.

Jachſi vel Abulabas, qui obiit A.C. 753.

Abugephar Elmantzur, primus ædificare cœpit urbem Bagded, ſeu novam Babylonem. Obiit A.C. 775. fuitq; *Habdalla* quoque dictus, id eſt, Dei ſervus.

Mahdi filius ejus, regnavit annos 10.

Aharun I. Erreſchid, filius Mahdi, *Aaron* Græcis Scriptoribus, ſucceſſit A.C. 786. regnavit annos 23. Irene, Conſtantino & Nicephoro in Oriente; Carolo M. in Occidente, rerum potitis. Bello contra Nicephorum nimiùm felix. Romaniam ingreſſus cum ingenti exercitu, Tyanis & aliis in urbibus, ædes Muhammedicæ impietati dicatas erexit. Cum Carolo M. amicitiam coluit: extinctus A.C. 809. Sub eo Imperium Saracenicum culmen attigit. Poſt obitum ejus Saraceni Africani Siciliam & Corſicam & Sardiniam aliaſque Italiæ regiones devaſtarunt: ipſa urbis Romæ ſuburbia deprædati.

Imin.

Mamon A.C. 813.

Mutetza, A.C. 833.

Aharun II. Elvvathak, A.C. 841.

Methucal A.C. 846.

Murnatzar A.C. 861.

Elmuſtein A.C. 862. cujus tempore *Chaliphatus* diviſio facta, Tolone à Turcomanis conſtituto Rege Ægypti & omnis Syriæ. Leunclavius autem ſtatim ab obitu Aharunis I. Imperium hoc vaſtum lacerari ac diſſipari cœpiſſe, ait, *Hiſtoriæ Muſulm. lib.*1. Unde Scriptores *Hiſtoriæ Turc.* Chaliphatum ſeriem in Aarone illo claudunt. Certè poſt extinctum Aaronem, ſeditionibus inteſtinis agitatis Saracenis, Soldani & alii terrarum Principes *Chaliphis* obſequium negare, *Chaliphatus* ipſe in Bagdadenſem & Damaſcenum (ut alios minores taceam) dividi, iidemque à Chriſtianis maximâ ditionum parte exui, cœperunt, eoque redigi, ut de Muhammedana ſuperſtitione actum videretur: nî fatalibus Occidentis diviſionibus, Turcis Arabum ſucceſſoribus, jam Muſulmannâ ſuperſtitione imbutis, ad erepta Muhammedanis recuperanda, occaſio fuiſſet præbita, &c. V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. Lib. IV. capp.* 17. *&* 18.

Chalonitis, Græcè Χαλωνῖτις, apud Strabonem, ubi de lacu Thoniti, *Μετὰ δὲ τὸν μυχὸν λίμνης, εἰς βάραθρον ἐμπεσὼν ὁ ποταμὸς, καὶ πολὺν τόπον ἐνεχθεὶς ὑπὸ γῆς, ἀνατέλλει κατὰ τὴν Χαλωνῖτιν.* Et Plinium *lib. 6. cap. 26. Jungitur* Chalonitis *cum Cteſiphonte. ad eam pervenit Zagrus mons, ex Armenia inter Medos, Adjabenoſque veniens ſupra Paratacenen.* Pro *Chaonitide* quibuſdam, quam ab urbe Χαωνία id nominis ſortitam volunt. Salmaſius verò utrobique, Χαλωνῖτις retinendum eſſe docet, ut quæ à Chaonitide diverſa. Hæc enim regio Mediæ, illam diſterminat à Media mons Zagrus. Meminit ejus Iſidorus quoque *in Manſionibus Parthicis, Ἐντεῦθεν ἡ Χαλωνῖτις, σχοῖνοι κα΄. ἐν ᾗ κῶμαι ε΄. ἐν αἷς σταθμὸς, πόλις δὲ Ἑλληνὶς Χάλα.* Ubi memorat urbem Χάλα, à qua regioni nomen. Idem paulo pòſt, ὄρος ὁ καλεῖται Ζάγρος, ὅπερ ὁρίζει τὴν Χαλωνῖτιν χώραν καὶ τὴν τῶν Μήδων. In ea Tigrim, poſt egreſſum Thonitis lacus, in cuniculos merſum, rurſum erumpere facit Strabo. Quod cùm circa Nymphæum fieri dicat Plinius, inde colligere eſt, in *Chalonitide* fuiſſe Nymphæum, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 693.

Chalybonitis, adde: Vino ſuo celebris, quod adeò eximium fuit, ut Perſarum Reges aliud nullum biberint, Strabo *lib.* 15. ubi per opulentiam Reges illos eò luxuriæ prolapſos eſſe ait, *ὥστε πυρὸν μὲν ἐξ Ἄσσου τῆς Αἰολίδος μετιέναι, οἶνον δὲ ἐκ Συρίας τὸν Χαλυβώνιον, ut triticum advehi juberent ex Aſſo Æolidis, & vinum ex Syria Chalybonium.* Unde Plut. de Fortuna Alex. *lib.* 2. Οὐδὲ τρυφαὶ Μηδικαὶ, καὶ τράπεζαι καὶ γυναῖκες, οὐδὲ Χαλυβώνιος οἶνος, *Neq; deliciæ Medicæ, & menſæ & mulieres, neque* Chalybonium *vinum.* Cujuſmodi vites Damaſci propagatas fuiſſe, Perſis, h. e. Aſſyriis (ut hi populi à Græcis promiſcuè ſumuntur) procurantibus, docet ex Poſidonio Athenæus *lib.* 1. *cap.* 22. idque in vico circa urbem *Chelath* dicto, uti conjicit Bochartus. Hinc *Vinum Chelbon*, & *lana rutila*, quibus Damaſceni Tyrias nundinas maximè inſigniverint, memorantur Ezech. *cap.* 27. *verſu* 18. ubi *vinum Chelbon*, eſt vinum ex *Chelbone* ſeu *Chalybone*, quomodo Græci efferunt. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 45.

Cham, adde; Hiſtoricè nempe Ammon ipſiſſimus *Cham* fuit, Phyſicè verò Sol, in quo & cum quo Cham cultu mixto colebatur; unde & ei nomen. Sol enim Hebræis חַמָּה, *Chama*; unde & fortè *Hama*, veterum Saxonum Numen, de quo Fabricius *in Saxon. ſua*, ipſum Solem fuiſſe, ait: Quemadmodum & inde חמנים, *Chamanim*, & Deus *Amanus* ſive *Omanus*, uti vult Voſſius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 11. quem, hac de re pluribus agentem, adeat qui volet. Cœterùm *Cham*, cum poſteritate ſua, inprimis tamen Chenaane filio, undis diluvii extinctam ſectam Kainiticam, in lucem revocare cœpit: unde genus humanum iterum in duas ſectas, *Sethianos* & *Kainitas* diviſa eſt; quarum prior in ſola Noachi familia, neque tamen inter omnes, neque diu permanſit: Poſterior à Chamo & Chenaane excitata, longè lateque ſe extendit, V. Lactant. *lib.* 2. *cap.* 14. Japhetiis quoque & Semitis in ſua caſtra pertractis: præcipuè tamen, rerum potiente Nimrodo, invaluit. Fuit autem hæc planè Epicurea, conſiſtens in abnegatione Providentiæ divinæ & immortalitatis animarum. Tunc & artes illicitæ ortæ ſunt, ac Philoſophia in Satanicam Magiam tota degeneravit, quâ inprimis filius Chami Chus excelluiſſe dicitur: Unde *Chamus* Græcis Zoroaſtres & Jupiter Hammon creditus, manſitque Philoſophia per plurimas ætates cum Magia conjuncta. Georg. Hornius *Hiſt. Phil. lib.* 2. *cap.* 9.

Cham & *Chan*, V. ſuprà, in *Caganus, Can, Canis.*

Chamædaphne, Græcè Χαμαιδάφνη, Alexandrea laurus eſt dicta, Dioſcoridi, Χαμαιδάφνη, οἱ δὲ καὶ ταύτην Ἀλεξανδρεῖαν καλοῦσι, & Stephano; quorum ille *Chamædaphnæ* hoc proprium tribuit, quòd fructum ferat, τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα, i. *in tergo foliorum adnaſcentem*, quod idem de Alexandrea tradidit, quam ait geſtare fructum ἐν μέσοις φύλλοις. Eadem & *Daphnoides* nonnullis. Quæ tria tamen manifeſtè alii diſtinguunt, cognominibus interim non rarò confundentes. Alexandrea certè laurus, *Stephanos Alexandri* cognominata eſt, quòd eâ coronari ſolitus eſſet Alexander: & coronariam quoque ac topiariam *Chamædaphnen* Plinius facit *lib.* 21. *cap.* 12. *Vinca pervinca ſemper viret, in modum lineæ foliis geniculatim circumdata topiaria herba, inopiam tamen florum aliquando ſupplet. hæc à Græcis* Chamædaphne *vocatur.* Verùm hæc deſcriptio clematidis eſt, longè diverſæ ab ea Chamædaphne, quam Dioſcorides & Stephanus eandem cum Alexandrea faciunt. Chamædaphne quippe illa, cubitales virgas à radice producit, fructumque rotundum, rubentem & foliis adnatum. Nihil tale in vinca pervinca: quæ cum illa nil, niſi folium lauro ſimile, commune ac indiſcretum habet. Unde & Δαφνοειδὴς utraque cognomen meruit: ſed Alexandrea *Chamædaphne* propriè vocata eſt, clematis autem δαφνοειδὴς, &c. Qua de re V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 403. & 404. ut & ſuprà, ubi *de Alexandrea Lauro.*

Chamæleon, ut habet Tertullianus *de Pallio cap.* 3. *pellicula vivit, capitulum ſtatim à dorſo, nam deficit cervix, itaque durum reflecti: ſed circumſpectu emiſſitii ocelli, imò luminis puncta vertiginant, hebes, feſſus vix à terra ſuſpendit, molitur inceſſum ſtupens & promovet, gradum magis demonſtrat, quàm explicat, jejunus ſcilicet ſemper & indefectus: oſcitans veſcitur, follicans ruminat, de vento cibus. Tamen &* Chamæleon *mutare totus, nec aliud valet: nam cùm illi coloris proprietas una ſit, ut quid acceſſit, inde ſuffunditur: hoc ſoli chamæleoni datum, quod vulgò dictum eſt, de corio ſuo ludere.* Ubi vide quæ Salmaſius eruditè adnotat. In Africa multum reperiri tradit Plinius, frequentiorem in India: Hodie in Syria, Ægypto & Arabia inveniri ajunt. In vineis ſub pampino reperiri, addit Tertullianus: *At cùm offenderis apud vineam pene ſub pampino totum, ridebis illico audaciam & Græci jam nominis.* Inter folia rhamni alterius in Ægypto plurimum offendi, teſtantur ex Neotericis quidam. Figurâ & magnitudine lacertæ eſſe, ſcribit Plinius *lib.* 8. *cap* 33. Caſſiodorus parvorum ſerpentium generi dicit conſimilem; Ariſtoteles ὅλον τοῦ σώματος σχῆμα σαυροειδὲς ſimiliter facit. Quare mirum, eundem Plinium *lib* 28. *cap.* 8. crocodilo Ægyptio Niliaco magnitudine comparare. Sed decepit eum Democritus, qui lib. peculiari *de Chamæleonte*, illum κροκοδείλῳ τὸ μέγεθος ὅμοιον εἶναι, *crocodilo magnitudine parem eſſe* ſcribit; verùm Jones, quorum linguâ is uſus, κροκοδείλους *lacertas* vocare, docet Herodotus diſertis verbis *Muſâ* 2. Cauda tamen amplior ac prolixior, atque in vertiginem torta, Chamæleonti; in cujus dorſo porro ſpina eminet ac recurvatur, ut piſcibus: at lacertæ dorſum planum eſt. Sed & ei crura recta, & longiora, quàm lacertæ: roſtrum haud abſimile ſuillo, &c. Quam in rem V. quamplura apud eundem Salmaſium *ad Solinum pag.* 873. *& ſeqq.* nec non apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ*, ubi varietatem colorum, quibus ſubinde *Chamæleon* ſeipſum diſtinguit, ab animi paſſionibus, ira metu, &c. quibus variè agitatur, ingenioſè arceſſit: De herba verò cognomine, Salmaſium iterum *l. cit. pag.* 302. *& ſeqq.*

Chamæleon Aqueus, in Muſæo Kircheriano, Romæ. Ludit jucundâ differentium aquarum præcipitatione Auctor Muſæi, dumque in differentes colores liquores tranſmutat, eoſdem aliâ mox alterius aquæ præcipitatione ſemper ad priſtinum ſtatum reducit, modo tali, ut duobus claris liquoribus mixtis, aureus evadat aquæ color, cui, ſi alias guttulas alterius indas, in atramentum nigreſcit; ad priſtinam claritatem reditura, mox alterius ſpeciei aquâ additâ. Aliis verò aquis claris primò permixtis in candidum lac ſe mutant, quarum tertiâ admiſtâ ambæ nigreſcunt. Videtur ſic verè *Chamæleontum* more quaſcunque impreſſiones aſſumere, ac iterum dimittere, ſolaque ſimplici

commixtione

commixtione varios exhibere ludentis artis in rerum natura jocos. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.*46. V. quoque Athan. Kircherii *Mundum Subterraneum.*

Chamæpi, Parochi & Paranymphi, apud Romanos, dicti ſunt amici vel conſanguinei, quorum duo Sponſam, nocturno tempore, flammeo velatam & carpento ſeu pilento vectam, in domum mariti futuri deducebant ac comitabantur. Thom. Dempſterus *in Joh. Roſini Antiqq. Rom lib.2. paralipom. ad cap.*19. Meliùs *Chamæpus*, Græcè Χαμαίπους, ſponſa (ut dictum in hac voce) quæ *pedibus* incedebat. Nobiliores enim Græcorum ſponſæ rhedâ ad Sponſum vehebantur; cujus rhedæ axis pro foribus comburebatur, argumento conſtantiæ ac moderationis: ne conjunctionis alienæ, neve novi conjugii fluctuantem animum occuparet cogitatio; neve hac illac evagandi, quod vitium eſt fœminis maximè familiare, caperet impetus. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.*101.

Chametæra, apud Plinium *lib.*36. *cap.*5. ubi inter Praxitelis ex marmore opera, recenſet *Veſtam ſedentem laudatam in Servilianis hortis, duaſque* Chametæras *circa eam, quarum pares in Aſiniis monumentis*: quibuſdam eſt ſcortum, cùm ἑταίρα Græcis plerunque id notet. Verùm quoniam Veſtæ pudicitiæ minimè conveniret, ſocias ei fœminas iſtiuſmodi infames adjungere, reddunt alii vocem, *ſociam humi ſedentem*, non in ſedili, à Græco χαμαὶ, *humi* & ἑταίρα, *ſocia*. Niſi quis putet in facie comitum Veſtæ expreſſiſſe Artificem, meretricum duarum, quas ſectabatur, imaginem. Quidam verò & *Commotrias* legunt, h. e. *Ornatrices*. Dalechampius *ad l.*

Chameuniæ, Gr. χαμευνίαι, humi cubationes, *culcitæ humi ſtratæ*, apud Julianum Anteceſſ. *Nov.*4. *cap.*4. quibus Aſcetæ olim Hebræorum Chriſtianorumque uſi, ut ſomno parciùs defungerentur. V. ſuprà.

Chapotenſis Moneta, apud Scriptores rerum Gallicarum ſpecies aureæ monetæ, quam cum *Chato* eandem fuiſſe conjicit du Freſne: qui *Chapotenſes* contractè, quaſi *Chatos Pictavenſes*, Gall. *Chats de Poiton*, quòd apud Pictones potiſſimùm cuderentur, dictos putat, *in Gloſſar.*

Characmoba, adde: A' nonnullis Arabiæ accenſetur. Stephanus, Χαραγμῶβα πόλις τῆς νῦν τρίτης Παλαιστίνης, ἣν ἀναγράφει Πτολεμαῖος ἐν γεωγραφικοῖς ἐν πέμπτῳ βιβλίῳ ἐν ταῖς Ἀραβικαῖς. *Characmoba urbs nunc tertiæ Palæſtinæ, quam Ptolomæus Geographicorum quinto inter Arabicas numerat.* Nempe pars Arabiæ Petrææ in nomen ac cenſum tertiæ Palæſtinæ cum tempore conceſſit: *Characmoba* autem haud longè à Petra opp. unde Arabiæ illi nomen. Aliàs Μωὰβ χάραξ, ſeu conjunctim Μωβυχάραξ: ſicut Χαρακηνῶν & Σπασινουχάραξ, inter Tigris & Eulæi fluminum ἐκβολὰς, à Ptolomæo memoratur. Eſt autem χάραξ, propriè φραγμὸς, ſeu φραγμὸς, *vallum* ſeu *locus caſtrorum*, quod Latini recentiores *Sudatum* dixere: unde plurimis urbibus nomen indi conſueviſſe, dicemus infrà in voce *Charax.*

Characteres Magici, Lutatio *Malefici*, qualibus ab initio rerum Magices vetitæ ſtudioſi homines mala multa bonis ſibique invicem intulerunt, *infauſtæ figuræ* appellantur Statio *Thebaid. lib.*2. *verſu* 277.

> —— —— *necnon operum Telchines amici*
> *Certatim juvere manu; ſed plurimus ipſi*
> *Sudor. ibi arcano florentes igne ſmaragdos*
> *Cingit, & infauſtas percuſſum adamanta figuras,*
> *Gorgoneoſque orbes* ——

Qua de re notarunt multa viri docti, ſtudio illuſtrandæ Antiquitatis, multis ſe maligniſque futilis ſuſpicionibus vulgi exponentes. Divinum verò, quodque ægrè vel omnino non homo ullus perfecerit, *Adamantem* ſignare pro moneta. *Percuſſum* enim eam rationem indicat, quòd monetis faciendis verbum ſit peculiare, uti patet ex Vopiſco in *Firmo*: Juvenalis *ferire* dixit *Sat.*7. *Inſcribere* Claudianus *Rufin. lib.*2.

> *Inſcribi propriis aurum fatale figuris.*

Characare, ſequior ætas. V. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & in hanc rem plura infrà, in voce *Magia*. Magos imitati ſunt Hæretici, qui hujuſmodi characteribus inconditis inſolitiſque credulum vulgus ad ſuperſtitionem pellicere non rarò conati ſunt, de quibus, V. aliquid, ubi de *Baſilidianis*, *Borboritis*, &c.

Charadros, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.*4. *verſu* 46.

> *Quique pavet longâ ſpumantem valle* Charadron
> *Neris* ——

Fluvius eſt Peloponneſi, quo Neris opp. alluebatur. Lutatius, *Neris Civitas Peloponneſi, quæ fluvio* Charadro *circa eunte raditur.* Fuit autem Neris civ. Meſſenes memorata Stephano, qui idem & *Charadri amnis* meminit, ut & Pauſanias *Meſſeniacis*: Qui & *Charadrum torrentem* celebrat *Corinthiacis*: & *amnem Charadrum, Achaicis*; ex quo potantia pecora maximam partem credita fuerint marem ſobolem gignere, ideoque ad eum non niſi bovinum pecus agi conſuetum, quòd ad opera boves mares aptiores ſint, quàm fœminæ. Alius eſt torrens, qui tanta vi procedit, ut natantia etiam ſaxa avertat, dictus eidem Statio *Thebaid. lib. cit. verſu* 712. *& ſeqq.*

> *Aret Lerna nocens, aret Lyrcius, & ingens*
> *Inachus, advolvenſque natantia ſaxa* Charadros,
> *Et nunquam in ripis audax Eraſinus & æquus*
> *Fluctibus Aſterion, ille alta per avia notus*
> *Audiri, & longè paſtorum rumpere ſomnos.*

Quibus ultimis verbis *Charadrum* eundem innui, docet Barthius *ad l.* Idem nomen urbis, V. in voce *Charadrus*. Græcis χάραδρος & χαράδρα, propriè *foſſa* eſt, ſeu *portus foſſitius*; unde ille in Cilicia χάραδρος λιμὴν καὶ ἐπίνειον. Sic *Charadrum Ambraciæ*, pro portu, dixit Ennius: quod & fortè nomen Ambraciæ portui fuerit. Salmaſius *ad Solinum pag.*1108. Indidem & *Charadrio* avi nomen, quòd ἐν ταῖς χαράδραις, *in hiatibus prope amnes & torrentes*, nidificet, quaſi *hiati-cola*, uti vocem Gaza reddit, apud Philoſophum *Hiſtor. lib.*9. *cap.*19. V. quoque Ariſtophanis Scholiaſtem *in Avibus*. Unde, cùm apud eundem Nephelococcygium urbem aves in *Nubibus* ædificent,

> Ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα
> Οἱ χαραδριοὶ, καὶ τ' ἄλλα ποτάμι' ὄρνεα.
> *Aquam ex inferioribus locis in aërem portabant*
> *Charadrii, & aliæ aves fluviatiles, &c.*

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. pag.*340.

Charax, Armeniæ min. oppidum, adde: Primigeniâ notione χάραξ Græcis *foſſam* notat, ἀπὸ τοῦ χαράζειν, quod eſt *cavare* & *fodere*. Inde *vallum*, porro *exercitus vallo incluſus* vel *caſtra*: unde multis urbibus ac locis nomen hæſit, in quibus aliquando exercitus caſtra metati eſſent. Sic præter ea quæ diximus in hac voce; *Charax*, urbs Parthiæ fuit, in quam Mardos errones coegit Phraates: item alia ad Perſicum Sinum, quæ & Σπασίνου χάραξ, alia in Palæſtina, quæ & Μωὰβ χάραξ, & Χαράκμωβα, V. ſuprà. Quo modo multis in Europa urbibus *Caſtrorum* nomen factum eſt, quæ hodieque id nomen retinent. Et Paſagardas, Perſiæ urbem, Anaximenes dictos voluit, quaſi Περσῶν στρατόπεδον, *Perſarum Caſtra*. Ibi enim Medi & Aſtyages à Perſis victi, Cyro duce. *Gidgad* item locus vocitatus eſt. Numerorum *cap.*33. in quo caſtra metati ſunt Iſraëlitæ; ab Hebr. גדוד *exercitus*, &c. Latini recentiores χάρακα, *ſudatum* dixere, à *ſude*: ſed & Græci citeriores Σοῦδαν appellant *foſſam*. Quia enim caſtra vallo & foſſâ circumcingebantur, alterum pro altero ſumpſere. Salmaſius *ad Solinum pag* 1202. & 1203.

Charibaël, Græcè Χαριβαὴλ, Hemeritarum & Sabaitarum ſeu Sabæorum Rex, apud Auctorem *Periplis*: de quo V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.*496. 498. 499. & 1186.

Chariſteæ columnæ. apud Jul. Capitolinum in *Gordianis*, & Iſidorum in *Origin.* pro *Caryſtiis*. V. in *Caryſtos*.

Chariſtha, Græcè Χάρισθα, opp. Arabiæ, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*491.

Charitas, V. ſuprà *Caritas*.

Charitatis Familia, nomen, quod ſibi nefariæ vett. Gnoſticorum ſectæ reliquiæ quibuſdam in locis, ſumunt. Poſtquam enim à Simeone Mago Gnoſtici prodiere, quorum inter alia dogmata furoris plena illud inprimis fuit, *liberè omnia agenda eſſe, nullum in ullo timorem habentibus*, Irenæus *lib.*1. *cap.*1. infamem hanc hæreſin, ſub Gratiano Imp. A.C. 381. amplexi ſunt in Hiſpaniis Priſcillianus ejuſque aſſeclæ: intermortuam poſtmodum reſuſcitarunt, ſeculo præt. ex Anabaptiſtis illi, qui ſe *Spirituales* dicebant, vulgò *Libertini* nuncupati: Cujus nefariæ ſectæ reliquiæ adhuc eſſe dicuntur, in quibuſdam locis, apud ſceleſtos quoſdam homines, qui *Charitatis Familiam* ſeſe vocitare conſuevere. V. Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. Lib. XII. cap.*9.

Charites, adde: *Blandæ Sorores* dicuntur Statio *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 286. *Ab officio omnia blanditiis & amoris ſuavitate connectendi*, ut habent Scholia priſca. Quod officium in tres ſorores illas ſic diſpertit Martianus Capella *lib.*2. *Præterea tres puellæ, vultu decoreque parili ac æquâ venuſtate, luculentæ ſertis, religatæ invicem manus, roſarumque ſpectalis redimitæ, ad Virginem convenere: Quarum una oſculata Philologiæ frontem, illic ubi pubem ciliorum diſcriminat glabella medietas, alia os ejus, tertia pectus apprehendit. Prima, ut — hetoxoculis aſſtueret honores. Secunda gratiam ejus linguæ inſpirabat, animo tertia caritatem.* Sine his enim nihil come conſtare mortalibus putabatur. Hinc Theocritus, earum neglectarum *Eidyllio*, quod totidem verbis noſtro ævo opprobrium canit, illud his verbis claudit:

> —— —— τί γὰρ Χαρίτων ἀγαπητὸν
> Ἀνθρώποις ἀπάνευθεν; ἀεὶ Χαρίτεσσιν ἅμ' εἴην.

Ut verò Majeſtas Comitati conſtaret, Veneri famulas, Junoni filias, honorabilitati venuſtatem poſtponens finxit Antiquitas. Coluthus ad Junonem,

> Φασί με, μῆτερ Ἥρη, ὑπ' ὠδίνεσσι λόχευσαι,
> Ἡ' γχάριτων Χαρίτων ἱερὸν χορὸν ——

Idem nutricem illis dat eandem,

> Ἡ' ἔλω μὲν Χαρίτων ἱερὸν ἐνέπουσι τιθήνην.

Quam eandem *Eunomiæ* nomine intelligit Orpheus *Hymno Charitum*, &c. V. Caſparum Barthium *Animadverſ. ad Statium Part.*2. *pag.*439. Inter Socratis opera ex marmore, *Charites* celebrantur Plinio *lib.*36. *cap.*5. *Non poſtferuntur & Charites in propylæo Athenienſium, quas Socrates fecit, alius ille, quàm pictor, idem ut aliqui putant.*

Charivarium, Gall. *Charivary*, *ludus turpis eſt ac nocivus, per quem nuptiis potiſſimè ſecundis detrahitur non modicum - & efficitur cum horridis & blaſphemis vociferationibus, & obſcæna loquacitate, ſub turpi transfiguratione larvarum injurioſarum, contumelioſisque clamoribus binarum nuptiarum*, &c. in *Synodo* Joann. Raguier Epiſcopi Trecenſis. Efficitur autem ſtrepitus iſte, ad ædes neogamorum, nec ceſſat priuſquam moleſtia hæc aliquo pretio redimatur. Triduum integrum perduraſſe in nuptiis viduæ cujuſdam, cujus maritum (qui, cùm alienigena eſſet, cla more hoc vulgi, tympanorum ac buccinarum ſtrepitu, maneque inventis ad portam cornibus appenſis, perculſus uxorem, tanquam publicum ſcortum eſſet, jamjam occiſurus erat) coactis hanc in rem fide dignis teſtibus, de conſuetudine loci, moneri neceſſum fuerit, in Terra Arcis Prioræ prope Tuſculanum, adnotatum videas apud Car. Macrum in *Hierolexico*. Prohibitus jam olim ſub pœna excommunicationis, in Concilio Turon. A. C. 1445. *Inſultationes, clamores, ſonos & alios tumultus, in ſecundis & tertiis quorundam nuptiis, quos* Charivarium *vulgò appellant, propter multa & gravia incommoda, fieri omnino prohibemus, ſub pœna excommunicationis.* Vocis etymon du Freſne arceſſit, à *caria* ſeu *cary*, de quo ſuprà. Græcam verò vocem eſſe. ex κάρη, *caput*, & βαρὺς, *gravis*, conflatam, contendunt Macri Fratres.

Charlatani & *Saltimbanci*, dicuntur hodie Medicorum circulatorum id genus, quos Græci περιοδευτὰς appellabant, Latini vett. *Pharmacopolas*; quos non tantùm ſimplicium medicamentorum fuiſſe propolas, ſed & ipſos remedia miſcuiſſe ac venditaſſe, dicemus infrà. In vet. *Inſcr.*

——— *Medicus fora multa ſequutus:*

eſt Medicus hujuſmodi circumforaneus ac circulator, ſeu περιοδευτής: Unde περιοδεύειν infima Græcia, pro *ſanare* & *curare* dixit, eo modo ſc. quo Περιοδευτὴς iſtiuſmodi curat. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1050.

Charmadas, Philoſophus memoriâ feliciſſimâ celebris, memoratur Plinio *lib.* 7. *cap.* 24. Charmadas *quidam in Græcia, quæ quis exegerat volumina in Bibliothecis, legentis modò repreſentans — quæ Ars — inventa eſt à Simonide Melico, conſummata Metrodoro Sceptio.* Ubi vulgò *Charmidas*. Sed Græcum ὁ Χάρμης & Χαρμᾶς; unde Χαρμάδας: ut Χαρμίδης ἀπὸ τοῦ Χάρμου. Ejuſdem meminit Cicero *Tuſculan* 1. & *de Oratore lib.* 2. *Vidi enim ego ſummos homines & divinâ propè memoriâ, Athenis* Charmadan, *in Aſia quem hodie vivere ajunt, Scepſium Metrodorum.* Ubi aliàs *Carneadem* habetur. Item Pictor inſignis apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 8. *Simul apparet, multo vetuſtiora principia eſſe, eosque, qui monochromata pinxerunt, quorum ætas non traditur aliquanto ante fuiſſe. Hygiemonem, Diniam*, Charmadam, *qui primus in pictura marem fœminâ diſcrevit, Eumarum etiam Athenienſem* &c.

Charme, ſeu *Carme*, mater Britomartis, ex Jove. Diodorus Sic. *lib* 5. Βριτόμαρτιν δὲ, τὴν προσαγορευομένην Δίκτυνναν, μυθολογοῦσι γενέσθαι μὲν ἐν Καινοῖ τῆς Κρήτης ἐκ Διὸς καὶ Κάρμης. Meminit ejuſdem Scriptor *Ceiris*: item Pauſanias, cujus verba *ad Ceirin* protulit Joſ. Scaliger, nec non Antonius Liberalis, eidem nominatus. V. quoque Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Papin. Statium Part.* 3. *pag.* 1045.

Charmione, adde: Græcè χάρμιον ſcribitur, vel χαρμιὼν, vel χαρμιονή. Plut. *in Antonino*, Εἰρὰς ἡ Κλεοπάτρας κουρεύτρια καὶ Χάρμιον, ὑφ' ὧν τὰ μέγιστα διοικεῖται τῆς ἡγεμονίας, *Iras Cleopatræ tonſtrix &* Charmion *à quibus maxima Imperii negotia adminiſtrabantur.* Et infrà, ubi de morte Cleopatræ, Τῶν δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰρὰς λεγομένη πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπέθνησκεν, ἡ δὲ Χάρμιον, ἤδη σφαλλομένη καὶ καρηβαροῦσα, κατεκόσμει τὸ διάδημα περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, *Mulierum ejus, quæ vocabatur Iras, ad pedes ejus exſpiraverat:* Charmion *autem, jam lapſabunda & capite gravata, caput illius diademate exornabat.* Galenus, pro Εἰρὰς, habet Νάειραν, Χάρμιον verò Καρμιόνην vocat, & illam comam Cleopatræ decenter implicaſſe, hanc extremos ungues dextrè præcidiſſe, refert, *de Theriaca ad Piſonem lib* 1 *cap* 8. Tzetzes *Chil.* 6. *Hiſtor.* iterum paulo aliter,

> Τῇ Κλεοπάτρᾳ τῇ σοφῇ, τῇ καὶ ὡραιοτάτῃ,
> Καὶ ταῖς λοιπαῖς δὲ σύμπασι πολλῶν ὑπερφερούσῃ
> Πρὸς ἐπιμέλειαν τριχῶν καὶ τῶν ὀνύχων, ἦσαν
> Χαρμιωνὴ καὶ Τάειρα,
> *Cleopatræ ſapienti ſimul & formoſiſſimæ,*
> *Et ſupra reliquas omnes mulieres longè præſtanti,*
> *Ad curam capillorum & unguium erant*
> Charmiuno & *Taira*

E quo pro Εἰρὰς, apud Plut. & Νάειρα, apud Galenum, Τάειρα, reponit Bochartus, docetque utramque vocem Syram eſſe, & Τάειρα quidem *avem*, Χάρμιον verò *columbam* οἰνάδα, denotare, *in Hierozoico Parte poſter. lib. I. cap. I. pag.* 2. *col.* 2.

Charmodara, opp. Comagenes, ad Euphratem, cujus meminit Ptolemæus, Καὶ πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ Χολμάδαρα, Σαμόσατα, Λεγεών. Et *Tabula* Peutingeriana, ubi, iter à Melitena Samoſata enarrans, manſiones ſic numerat,

> Melitenis *Corne* XIIII.
> *Metita* XII.
> *Claudia* XLVI.
> *Barſalium* VIII.
> *Heba* XXX. (Ptolomæo Δέβα)
> *Charmodara* XII.
> *Samoſata.*

E quibus Deba, *Charmodara* vel *Cholmodara* & Samoſata, urbes erant Commagenes, omnes ad Euphratem poſitæ, per quas iter fiebat juxta ripam Euphratis, à Melitene Armeniæ min. Samoſata uſque, quæ fuit caput Commagenes. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 629.

Charoniæ Scalæ, in Theatro veteri, machinæ ſimilis, non tamen machina erat, unde ſimulachra emittebantur, quemadmodum in *Hecuba* Euripidis. Sicut privatim quibus è locis exiliebant Erinnyes, ἀναβαθμοὶ, *gradus imi*; quales in Oedipo & Oreſte, & Athamante, & Amata Scaligeri. V. hunc *Poëtices lib.* 1. *cap.* 21. *ubi de Theatro.*

Charſaci, nomen quo Perſæ à Scythis inſigniti. V. infrà *Choraſaci.*

Charſan, apud Alkazuinium Arabem, *animal eſt hœdi ſtaturâ, ad curſum agile, unum in capite cornu habens, ut cornu monocerotis, pernicitate pedum ſuper omnes feras, in Segeſtanæ & Bulgariæ ſylvis*: Damir ungues Leonis ei addit, refertque nullâ ratione à venatoribus capi poſſe, niſi virgo ei incorrupta objiciatur in cujus gremio requieſcens ſoporetur. V. quoque Iſidorum *Originum lib.* 12. *cap.* 2. Euſtathium *in Hexaëm. pag.* 40. Petrum Damianum *lib.* 2. *Epiſt.* 18. Albertum M. Tzetzem *Chiliad.* 5. *cap.* 7. Alios. Cui fabulæ toties jactatæ & tot modis interpolatæ, dedit occaſionem, quòd Vett. monocerotem ſcripſerant, ſolitarium eſſe animal, & marem à fœmina plerunque diſſidere: certo tamen anni tempore fœminæ amore manſueſcere & cum illa paſci, Ælianus *Hiſtor. lib.* 16. *cap* 20. & Phile *cap.* 36. Itaque ad puellas translatum eſt, quod à vett. de fœmina monocerotis traditum fuerat. Pertinet ad Borealem hunc monocerotem, quæ citat Geſnerus *cap. de Oryge*, ex *Epiſtola* Antonii Schnebergeri, de rupicapris unicornibus, Polon *Skalnakoza*, in Carpatho monte, versùs Ruſſiam Tranſſylvaniamque, degere ſolitis, unde Cracoviam, in Aulam Regiam, à venatoribus ſæpe deferantur, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib III. cap.* 26.

Charta, Voſſio aliud, aliud *papyrus* vel *biblus*. Papyrus materia, ex qua *charta* fieret: cui nomen non datum, niſi cùm Epiſtolis ſalutatricibus inſervire cœpit. Etenim Χάρτης Græcum à χαίρειν, i. *gaudere, ſalvere*, ut ad verbum notet *ſalutator*. Unde Epiſtolam ſic circumſcribit Martialis *lib.* 9. *Epigr.* 105.

> Charta *ſalutatrix ſi modò vera refert.*

Primus autem Cleon, teſte Luciano *pro lapſ. in ſalut.* & Laërtio *in Plat.* in Epiſtolis Χαίρειν uſurpavit: quo rejecto primus τὸ εὖ πράττειν, prætulit Plato. Plato *in Charm.* & *Epiſt.* 3. Modum conficiendæ ex papyro chartæ, docet Plinius *lib.* 13. *cap.* 11. & 12. *Præparantur ex papyro chartæ, diviſo acu in prætenues, ſed quàm latiſſimas, philyras.* Ubi clarè Plinio papyrus eſt totus ſcapus ſive caulis, ex cujus libro plures philyræ fiebant. Unde ſequitur, *Principatus medio, atque inde ſciſſuræ ordine*: pro quo poſtea dicit, *Proximarum ſemper bonitatis diminutione uſque ad deterrimas.* E quibus cognoſcimus, uti cæpa tunicas habet multas, quas acu meliùs, quàm cultro dividas: ſic papyrum ſolere diſpeſci in tenues philuras, iis acu à ſe invicem ſeparatis, ita ut ſuo quæque ordine detraherentur. Porrò philuræ illæ acu ſeparatæ, ad modum cratis ſterni ſolebant, ſuper tabulam ſive aſſerem ligneum, madentem turbidâ Nili aquâ, quæ contexebat ac conglutinabat plagulas. Id *contexere biblos* vocat Lucanus, quia nempe plagularum una ſtaminis, altera ſubſteminis inſtar ſe haberet. Similiter locutus Caſſiodorus *lib.* 9. *Pulcrum planè opus Memphis ingenioſa concepit, ut univerſa ſcrinia veſtiret. quod unius loci labor elegans texuiſſet.* Ita verò contextæ plagulæ imponebantur prælo, ut humor exprimeretur: inde exemtæ exponebantur Soli, ut magis ſiccarentur; ſiccatæ digerebantur in ſcapum, qui ſummùm erat philurarum 20. uti hodie 25. Verùm nunc ita uſus obtinet, ut fere pro ſcapo dicamus *volumen papyraceum*: vulgò & *librum chartæ* nuncupant; pro philyra autem *folium* uſurpant. Sed de turbida Nili aqua quod dictum eſt, perpetuum non fuit. Nam initiò quidem ea affuſa fuit marginibus, ut jungerentur ſchedæ ſive philyræ papyri: poſtea verò pro Nili liquore uſi fuere vero glutino, unde duo hæc conjungit Firmus apud Vopiſcum, cùm ait; *Exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino*, ſed de glutino V. *infrà*. Hodie iſta eſt conficiendæ *chartæ* ratio: Chartopœus, in mola papyracea, eam conficit è linteis vetuſtis, quæ in pulmentum contunduntur, quod normulis hauſtum diducit in plagulas aëriqúe exponit, ut ſiccentur: harum 25. ut dictæ, conficiunt ſcapum; 20. ſcapi volumen minus, horum 10. volumen majus: Plura apud Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib.* 7. *cap.* 37. *Charta* autem illa è linteis concerptis ac contuſis, jam ab aliquot fuit ſeculis, cùm mos è papyro eam efficiendi, jam Euſtathii deſierit ætate: utpote qui *Odyſſ.* Φ. chartas Veterum ξυλοχάρτια appellat, ad diſcrimen nempe earum, quibus vulgò utimur, ut Salmaſio monitum *Notis ad Vopiſcum.* Veteris verò chartæ, quæ ex papyro ab Ægyptiis fiebat, Ægypto demum in poteſtatem Græcorum redactâ & conditâ Alexandriâ, per Græciam vulgaris eſſe uſus cœpit: uſque dum ex æmulatione

inter

inter Prolomæos & Pergamenos Reges (qui de Bibliothecæ nobilitate certabant) Rex Ægyptius vetuit chartam Ægypto efferri. Tum Pergamenus R. ne ab ſtudio priori remitteretur, curavit, ut membranæ, quarum antea rarior erat uſus, frequentiſſimæ haberentur; quæ, quia optimæ adferebantur Pergamo, hinc *Pergamenæ* dictæ ſunt. Unde patet, quo pacto intelligendus ſit Plinius, qui *lib.13. cap.11.* ex Varrone refert: Pergami ab Eumene Rege inventas eſſe membranas, *ſupprimente* Chartas *Rege Ptolomæo.* V. iterum Voſſium *cap.ſeq.* Bonitas autem *Chartæ* apud Vett. ſpectabatur ex ordine philyrarum, è quibus fiebat: principatus in medio, atq; inde ſciſſuræ ordine, ut dictum. Ergo omnium deterrima, quæ ex proxima cortici exteriori philyra texebatur. Cujuſmodi *Emporeutica* fuit, quæ, ſcribendo inutilis, involucris chartarum ſegeſtriumque in mercium uſum inſerviebat. Unde de *Chartis* ſalſamenta & pigmenta culinaria tegentibus, toties Martialis, &c. In evolvendis verò *Chartarum* voluminibus, Veteres partem adhuc inevolutam mento ſubjiciebant: primorem verò partem ſubinde explicantes ambabus tenebant manibus, ſimulque legebant, eam interim, quæ nondum erat explicata, ſub mento convolutam tenentes. Hinc de *Charta virgine*, & quæ adhuc intacta erat, eam *mento tritam non eſſe*, dicebant. Horridior quippe fiebat manibus, & mento trita, excitatis inarum filamentis & fibris, uti latiùs videbimus infrà in voce *Mentum*. Sunt autem inæ tenuia Chartæ filamenta, Feſto; *Enæ*, Empirico Marcello; quæ in Chartis uſu detritis ſubrigebantur, & veluti barba, aſperos reddebant libros, unde *Barbatæ Chartæ*, quæ inis excitatis inhorreſcunt, apud Martialem: quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 392. & 1003.* ut & de tota *Re Chartaria, ad Vopiſcum in Firmo*: adde quæ infrà dicemus paſſim, in vocibus *Papyrus, Scapus, Volumen, alibique.* De *Chartis* verò *per perticas pendentibus propter grandinem avertendam*, V. paulo infrà.

Variæ Chartæ apud Vett. genera.

Amphitheatrica, ſic à loco, ubi fieret, appellata eſt: quã quidam *Athribiticam* potiùs dictam vult ſicq; legit apud Plinium, à præfectura Ægypti, cujus caput Athribis. Sed nihil impedit, quo minùs Amphitheatro additæ eſſent officinæ, in quibus, quando ludi nulli eſſent, chartæ fierent. Hæc in Ægypto curata recurabatur Romæ: cumque advecta ſolùm 8. eſſet digitorum, malleo ita extendebatur, ut novem fieret; ac dicebatur tum Fannia, V. hic infrà, ut & in voce *Hieratica.*

Athribitica, V. hic *ſuprà.*

Auguſta. ex Hieraticæ itidem ſpeciebus una, cui ab Auguſto Cæſare nomen, lata fuit digitorum 13. Apud Iſidorum *Orig. lib.6. cap.10.* malè *Auguſtea* dicitur.

Barbata, V. ſuprà.

Claudia, à Claudio Cæſare appellata eſt, qui cùm Auguſta, ob tenuitatem, vix calami mucronem ferret, chartam reperit tenuiorem Livia, minus tenuem Auguſta.

Corneliana, Plinio prætcrita, nomen habuit, teſte Iſidoro *l. c.* à primo ejus Auctore Cornelio Gallo, Ægypti Præfecto, quem Maro celebrat *Eclogâ* 10.

Emporetica ſeu *Emporeutica*, infimæ dignitatis erat, hinc dicta, quòd *οἱ Ἔμποροι* ſeu *Negotiatores* eâ merces involverent. Scribendo enim erat inepta & ex ſcheda fiebat, cortici proximâ: 6. ſolùm digitorum.

Fanniæ ſeu *Fanniana*, à nobili illo Grammatico Rhemnio Fannio Palæmone, qui chartarum habuit officinas, nomen traxit Amphitheatrica, poſtquam illa Romæ recurata eſt, ut dictum; Interim Fanniam 10. fuiſſe digitorum, notat Voſſius. Pretium ejus, ſuprà Saiticam, ſed infra Auguſtam, Liviam & Claudiam.

Hieratica dicta eſt quæ majoris formæ eſſet; quia hac Annales, Rituales, aliique libri ſacri ab Hierophantis ſcriberentur. Unius formæ non erat, ac generis: una enim Auguſta, altera Livia dicta eſt; poſt quam Claudia ac Amphitheatrica fuit. Quæ verò ſimpliciter *Hieratica* dicebatur, digitorum fuit 11. Iſidorus *Hieraticæ* tertium dat locum, poſt Auguſtam & Liviam.

Livia, altera ſpecies Hieraticæ, in honorem Liviæ Auguſtæ, dicta, *Liviana* quoque appellata eſt, & ſecunda Iſidoro recenſetur: qui eam *Libyanam* vocat, perperam ſine dubio. Nempe ut iis temporibus *beneficium* pro *veneficiũ* dixere.

Magna Charta quid ſit, V. in voce *Magna.*

Plumbea. Suetonio *in Nerone cap 20.* laminæ plumbeæ dictæ ſunt, quibus literæ olim inciſæ. Quomodo & Lyſimachus Alexandrinus locutus eſt, cujus meminit Flav. Joſephus *adverſ. Appionem lib. 1.* ubi inter cœtera eum memorantem introducit, ut Bocchoris, Rex Ægyptius, Judæos leprâ ac depetigine laborantes juſſerit *εἰς μολυβδίνους χάρτας ἐνδήσαντας, plumbeis chartis involutos*, in mare dari præcipites.

Saitica, cui nomen dedit Ægypti oppidum Sais, Minervæ cultu & Pſammetichi R. ſepulchro, inclytum, plebeja erat charta; quam proin Fanniæ poſtponit Plinius: eâ magis plebeja tamen Tæniotica fuit. Iſidorus verò quartum locum Tænioticæ tribuit, quintum demum Saiticæ. Pauciorum digitorum Amphitheatricâ.

Tæniotica, charta erat magis plebeja Saiticâ, ſic dicta, quòd propè Tæniam, id eſt, *ταινίαν στενὴν, anguſtam faſciam*, quam inter Canopicam foſſam & mare ſtatuit Strabo, fieret. Hæc Saiticâ, ut dictum, deterior, adhuc tamen ſupra Emporeticam fuit, pauciorum quàm Saitica, digitorum. Iſidorus verò eam loco reponit quarto, & à loco Alexandriæ. uti fieret, dictam aſſerit. Quod valde adverſatur Guilandino, qui *Tanitica* reponit, apud Plinium: ut nomen dederit Tanis, quæ nunc *Damiata*, & Nili oſtio ſecundo, *Tanitico* dicto, adjacet. Sed *Taniticæ chartæ*, inquit Voſſius, *ante Guilandinum meminit nemo. Tæniotica autem legi debet, cùm in eo Plinii & Iſidori codices conſentiant*, &c.

Charta Caritatis, in *Annalibus* Francorum Victoriani MSS. *A. C.* 1108. *Hoc tempore facta eſt* Charta Caritatis *à S. Stephano Ciſtercienſi Abbate & aliis 20. Abbatibus, auctoritate ſigilli Apoſtolici confirmata. Ab illo ergo tempore rejecerunt frocos, & pelliceas, ſtaminia, capucia & feminalia, coopertoria & ſtramenta lectorum ac diverſa ciborum in refectorio fercula & ſagimen, & omnia, quæ probitati regulæ adverſabantur, abdicarunt*, &c. Sic dicta eſt prima Ciſtercienſis Monaſterii inſtitutio, quòd *caritatem undequaque ſaperent illius decreta*, ut ait Clemens IV. vel, ut Calixtus II. quòd *omnium tam Abbatum & Monachorum* (ejuſdem ordinis) *quàm Epiſcoporum, in quorum parochiis prima illorum Monaſteria conſtituta fuerant, conſenſu ac deliberatione communi, ac mutuâ caritate* ſancita fuerint, apud Car. du Freſne ubi ſuprà.

Chartæ per perticas pendentes, propter grandinem, avertendam ſc. ſuperſtitio, quæ prohibetur in *Capitulis* Caroli M. A.C. 789. *cap.*18

Chartophylax, in Eccleſia Conſtantinopolitana, cuſtos erat annuli Patriarchalis, quem ille à Patriarcha ſolenniter acceptum, in pectore geſtabat; quemadmodum Magno Logothetæ vel etiam Accubitori palæ, cura annuli vel ſigilli, quo literæ Imperatoriæ obſignabantur, commiſſa fuit. Et quidem de *Chartophylace* ita Balſamon *de privilegiis Patriarch. pag.458.* Ἐγχειρίζει τούτῳ καὶ χρυσοῦν, ὡς ἄν τις εἴποι, δακτύλιον, καθὼς εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν. Καὶ ἐπιθήσεις τὸ λογεῖον ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἀαρὼν καὶ ποιήσεις δακτύλιον χρυσοῦν καὶ συναρμολογήσεις αὐτὸν τοῦ λογείου τοῖς χείλεσιν, ἐφ᾽ ᾧ δι᾽ αὐτοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀποχαράσσεσθαι τὰ ὀνόματα. Ποῖον δὲ ἔστι, τὸ Πατριαρχικὸν βουλλωτήριον τὸ παρὰ τοῦ στήθει τοῦ χαρτοφύλακος ἀπῃωρημένον, ὡς εἴωθε, δοχεῖον καθηγητικοῦ λογικοῦ παντὸς συνδέσματος, *Etiam ei porrigit in manum annulum aureum, ſicut & Dominus ad Moſem dixit: Et impones Rationale ſuper Aaronis pectus, & annulum facies aureum & accommodabis eum labris ipſius Rationalis, ut per eum nomina filiorum Iſraëlis deſcribantur. Et quinam is eſt? Patriarchale bulloterium pro more ſuſpenſum ad* Chartophylacis *pectus, receptaculum ſtudii doctrinarum omnis generis.* V. Joh. Kirchmannum, è Meurſio, de iſtis agentem *lib. de Annulis cap. 9. ſub fin.* Apud Car. du Freſne de eadem dignitate, ſic Anaſtaſius ad VIII. *Syn. Act.2. Chartophylax interpretatur, chartarum cuſtos. Fungitur autem officio* Chartophylax *apud Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quo Bibliothecarius apud Romanos, indutus videlicet inſulis Eccleſiaſticorum Miniſtrorum & agens Eccleſiaſtica prorſus obſequia, exceptis illis ſolis, quæ ad Sacerdotale ſpecialiter ac propriè pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus Præſulum ac Clericorum à foris veniens, in conſpectum Patriarchæ intromittitur, nullius Epiſtola Patriarchæ miſſa recipitur, niſi fortè à cæteris Patriarchis mittatur, nullus ad Præſulatum vel alterius Ordinis Clericorum, ſive ad Præpoſituram Monaſteriorum provehitur, niſi iſte hunc approbet & commendet, atque de illo ipſi Patriarchæ ſuggerat & ipſe præſentet.* Quibus addit Pachymeres *lib 3. cap.24. quòd ſine illius nutu & aſſenſu, nuptiales Benedictiones non adminiſtrentur.* Sed & in *Chartophylacis* cura libros Eccleſiæ fuiſſe, patet ex Synodo VI. *Act.1. pag.17.* & *Act.13. pag.152. Edit.1618.* ubi innuitur, eos libros repoſitos, *ἐν χαρτοφυλακίῳ τοῦ πατριαρχείου*, quod in VII. Synodo *Act.1. pag. 486.* *βιβλιοθήκη τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου, Bibliotheca venerandi Patriarchici*, dicitur, &c. Sed & *Chartophylax Auguſti N.* occurrit in vet. *Inſcr.* 587.11. & *Davidis Charthophylacis Hormiſdæ*, Palatii ſic nuncupati, meminit Paulus Diaconus *Hiſtor. Miſc. lib.17. pag* 528. Unde Palatinam quoque dignitatem fuiſſe patet. Certe *Chartophylacium*, pro Archivo, apud medii ævi Scriptores non rarò. V. Goarum, Codinum, Meurſium inprimis ſuprà laudatum.

Chartularius, in Eccleſia Rom. idem cum *Chartophylace*, ſed minoris æſtimationis: Certè in *Gloſſ.* Græco-Lat. *Chartularius* χαρτοφύλαξ exponitur. Nec mirum quum is, qui Commentarienſis vice fungitur, idem & *Chartophylacis* munus obeat, & *Chartas* ſuas ſervet. Sic apud Joann. Diaconum in *Vita* Gregorii M. *lib. 2. cap.55. Caſtorius Diaconus &* Chartularius Ravennæ *nuncupatur*, qui ipſi Gregorio *lib.4. Epiſt. 23.* & 24. *Notarius & Diaconus* dicitur: unde eandem fuiſſe in hac Eccleſia *Chartularii*, & Notarii dignitatem, liquet. At in Eccleſia CP. diverſum *Chartularii* ac Chartophylacis munus, & *Chartularius* Chartophylaci

ſubditus fuit, uti docet Balſamon in *Medit.* & Codinus *de Officiis cap.1. num.44.* qui *Chartularium* inter minora Eccleſiæ officia recenſet. Apud Romanos *Chartularii* dicebantur omnes ii, qui *Chartas tractabant*, iiſque *inſerviebant*, *l.10. Cod.* iidemque erant cum Commentarienſibus, *Gloſſ. Baſil.* erantque eorum tot, quot ſcrinia, ut ex Senatore colligitur *lib.11. Epiſt.38.* Præter hos, *Chartularius regiorum equorum*, occurrit apud Nicetam, de qua apud Byzantinos dignitate, multa habet du Freſne *ad Cinnamum*: *Chartularius ſacrorum cubiculorum*, *Nov.8. cap.8.* h. e. Imperatoris Secretarius, ſeu qui Codicillos Imp. aſſervabat: *Chartularii numerorum militarium*, in *Nov. 117. cap.11.* & in *l.19. Cod. de Erogat. milit. ann. lib.12.* qui in acta referebant nomina militantium & qui eorum eſſent mortui, ſeu qui circa τῦ γραφῦ καταγραφὼν καὶ αὐξήσεων verſabantur, ut & in *Tacticis* Leonis *cap.4. §.3.* &c. Nec omittendi *Chartularii*, ſervi per Chartulam ſeu Epiſtolam manumiſſi, *Franchi de Charta*, Vitali Epiſcopo Oſcenſi, apud Blancam *Commentar. Rerum Aragonic. pag.727.* V. plura hanc in rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Charybdis, adde: Ejus natura hæc, ut nunc velut ſubjecto igni cacabo perpetuò bulliat, nunc vortices, veluti turbinibus agitatos agat, qui tanto navigantibus ſunt periculoſiores, quanto ebulliciones minori eoſdem periculo exponunt; ſiquidem per ebullientem Syrtim impune tranſire licet, pereundum verò eſt, ſi vorticibus agitetur: obſervatumque fuit longâ nautarum experientiâ, tum maximè *Charybdim* ebullire, quando Syrophœnix freto dominatur; quod tantâ tum violentiâ fieri ſolet, ut in columnæ formam aquarum diluvia eructare videatur. Indagata fuit vorago hæc, tempore Friderici Siciliæ R. ab urinatore Siculo, quem ob ſummam natandi peritiam *Peſcecola*, ſeu Nicolaum Piſcem, vocitare ſolebant: Hic teſtatus eſt, ſe ſenſiſſe in ea, 1. Aquæ ex imo ebullientis tantum impetum, ut homo nullatenus ipſi reſiſtendo eſſet, eoque ſeipſum impeditum per diverticula nonnulla fundum petere oportuiſſe. 2. Scopulorum paſſim occurrentium ingentem multitudinem. 3. Euriporum æſtus contrariis violentiſſimis agitationibus impensè formidabiles. 4. Ingentes polyporum, etiam homine majorum, greges, horrendis cirris inſtructos, quibus quem ſtringerent, inevitabili exanimarent morte. 5. Carchariarum denique maximorum copiam, dentium acutiſſimorum triplici ſerie horribilium. Eôdem cùm ſecundâ vice Peſcecola, auri, quod Rex in *Charybdim* projici curabat, cupidine allectus, ſe demiſiſſet, ibi periit, nunquam poſtea repertus: V. Athanaſ. Kircherum *Mundi ſubterr. lib. 2. cap. 15. & 16.*

Chaſii, V. *Laſſaſtini.*

Chatus, nomen minoris monetæ aureæ, in Gallia olim, Roberto Cenali *de Ponder. & Menſur. Maille au chat*, 13. *ceratiorum.* V. ſuprà in voce *Chapotenſes.*

Chaones, Græcè Χάονες, pop. Mediæ, quorum urbs ἡ Χαώνα, regio Χαωνῖτις, Steph.

Chaurus ſeu *Chorus*, ventus inter Favonium & Septentrionem Vitruvio, cui Plinius ſuffragatur *lib.18. cap.34.* Hinc Gratius in *Cynegetico.*

> *Verùm ubi* Chaurino *perſtrinxit frigore veſper,*
> *Ire placet.*

Ab Occidente nempe hic ventus, ſed à parte Septentrionis; ideò frigidus. Virgilius *Æn.6.*

> *In Boream* Chaurumque ——

Græcis Ἀργέστης. Calabris *Japyx*, aliàs *Corus*. Sed meliùs cum aſpiratione; origo nominis ex Græco χωρὸς, quod idem ac χωρίτης vel ἐγχώριος, *indigena*; ſicut δημὸς idem ac δημότης. An à verbo χωρεῖν; quòd cum impetu & violentia eat, quemadmodum φορὸς ἄνεμος, ἀπὸ τῦ φορεῖν, quem *ferentem ventum* Latini appellant. Seneca, *Chauri violenta vis eſt & in unam partem rapax.* Certè Thucydides τὺς ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωρῶντας vocat, *qui in prælio incipiundo cum impetu proruunt & clamore*, quibus opponit τὺς μετὰ ῥυθμῦ βαίνοντας, *qui ſedato & clementi gradu eunt in hoſtem.* Sunt tamen qui & à Chonibus, gente Oenotrica, quorum regionem dictam Χώνην poſtea tenuere Lucani, ventum appellatum velint; Sic enim eum ex ea parte flantem Thurii aut Tarentini Χῶρον, inde Latini *Chorum* & *Chaurum*, dixiſſe potuerunt: Sed illud alterum verum eſt. Salmaſius *ad Solinum pag. 1260.* V. quoque in vocibus *Argeſtes*, *Chorus*, *Japyx.*

Chaus, quibuſdam dictus eſt, quem *Chamam* Albertus & alio nomine *Rufinum* (unde hodie *Raphium* & *Ruphium* Galli dicunt) appellatum ait: *Lupus ſc. cervarius*, de quo animali ſic Plinius *lib.8. cap 22. Sunt in eo* (luporum) *genere, qui Cervarij vocantur, qualem è Gallia* (ubi plurimi ſunt) *in Pompeji Magni harena ſpectatum diximus. Huic quamvis in fame mandenti, ſi reſpexit, oblivionem cibi ſubrepere ajunt, digreſſumque quærere alium.* Malè cum rhoë viros eruditos, apud Ariſtotelem; cum lynce mare, Scaligerum, confundere, ait Salmaſius *ad Solinum pag.390.*

Chazari, V. ſuprà *Cathari* & *Chazeri.*

Chelæ, locus circa Byzantium, adde: Arrianus *in Periplo*, Boſpori fauces, ubi tranſitus ille breviſſimus, ponens ad ſacrum Jovis Urii, dein Melænam collocat promontorium, mox Artanen, inde Philin, poſtea Calpes portum & inde Rhoen & *Chelas* & Sangarium fluvium. Eandem oram Peutingeri Tabula ſic deſcribit: *Jovis Vrius* XXV. *ad promuntorium* XV. *Adherbas fluv.* XVI. *Melena* XIX. *Artane* XVIIII. *Philium* XXVII. *Chelas* XXVIII. *Sangarius fl.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.880.*

Chelandium vel *Chelandrium*, apud Græcos recentiores, alioſque, navigii majoris ſpecies, nonnunquam *Salandra* & *Salandria*; cujus mentionem jam apud Arrianum *in Periplo Maris Rubri* fieri ait du Freſne: Ἐν οἷς ὅπου μὲν ἐστὶ πλοῖα μέχρι Λιμυρικῆς παραλεγόμενα τὴν γῆν· ἄλλα δ' ἐκ μονοξύλων πλοίων μεγίστων ἀφῆς ἐζευγμένων, λεγόμενα Σάγγαρα. Τὰ δὲ εἰς τὴν Χρυσῆν καὶ εἰς τὴν Γάγγην διαιρούμενα, Κελάνδια ὄντα τὰ μέγιστα (pro quo vulgò legitur, κελανδιοφῶντα τὰ μέγιστα) Ubi navigiorum iſtorum alia, *Sangara* appellata, ex majoribus trabariis invicem junctis conflata; alia maxima, *Celandia* dicta fuiſſe, atque inde ejuſmodi navigiorum uſum à barbaris iſtis ac Indis gentibus, accepiſſe Græcos, innuere videtur. Licèt quidam Græcam vocabulo originem accerſant à voce κέλης, *equus*, & ἀνὴρ, *vir*, illud deducentes, &c. V. laudatum du Freſne in *Gloſſario.*

Chelidonia, adde: *Chelidonios* poſt Brumam incipere, ſcripſiſſe Græcos. ſed de initii die nihil certi prodidiſſe, docet Auctor *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap 2.* Sunt autem Auſtrales valde debiles, inconſtantes & minùs continui: quorum origo ex montibus Monomotapæ, quos *Lunæ* vocant, petenda. Dum enim Auſtralem Zodiaci partem Sol permeat, nobis ac Græciæ hyemem facit, illis verò in Monomotapæ regno æſtatem; Eoque nives montium iſtorum liquefacit, halituſque educit, ſenſim deinde abſumendos. Quòd autem debiliores ſunt, id à maxima montium diſtantia fieri videtur. Auctor Anonymus ſuprà laudatus. Sed & *Chelidonia*. nomen variis aliis tribui rebus ſolitum. Χελιδονιὰ enim *nidus hirundinis* (quæ χελιδὼν Græcis) ut μυρμηκιὰ, *nidus formicæ.* Unde *Chelidoniæ Inſ.* à ſcopulis, quibus ſe condunt per hyemem hirundines, aut quibus æſtate nidos affigunt. Ovidius,

> *Cùm glaciantur aquæ, ſcopulis ſe condit hirundo,*
> *Verberat egelidos garrula vere lacus.*

V. in voce *Chelidoniæ.* Idem nomen (cum acc. in pen.) aſpidi, Nilo maximè peculiari, h. e. Ægyptiæ aſpidi, quæ præter cæteras aſpides aliquid privum habet ac ſui quodammodo generis, ab *hirundinum* colore. Hanc αἰθαλόεσσαν videtur appellare Nicander,

> Χροιὴ δ' ἄλλοτε μὲν ψαφαροῖς ἐπιδέδρομε νώτοις,
> Ἄλλοτε μειλινόεσσα, καὶ αἰόλος, ἄλλοτε τεφρή,
> Πολλάκι δ' αἰθαλόεσσα μελαινομένη ὑπὸ βώλῳ
> Αἰθιόπων, οἵην τε πολύσπορος εἰς ἅλα Νεῖλος
> Πλησάμενος κατέχευεν ἄσιν.

Ubi nigram illam & *fuliginei* coloris aſpidem (limi Ægyptii, quem Nilus in mare defert, ſimilem, concoloremque terræ ipſi, ſub qua degit) deliteſcere innuit, *ſub gleba Æthiopum, quam Nilus invehit in mare.* Nempe circa prærupia Nili ut plurimum *Chelidoniæ* φωλεύειν, ut ait Aëtius. Longitudo ejus ultra cubitum raiò procedit, citoque necat. Cùm enim cherſææ aſpides tribus horis hominem morſu peragant, ἐπὶ τῆς χελιδονίας, συντομώτατος θάνατος, *à chelidonia citiſſima mors*, Id. Eadem in ſacris Iſidis, cum tumido collo, caput arduum attollens circumferebatur. Nicander iterum *Theriacis*,

> —— — ψαφαρὸν δ' αἰνῶς πεπλάτυνται αὐχὴν
> Ἄκριδα ποιφύσσοντος ——

Quâ formâ pictam, unà cum Oſiride & ſiſtro, multis locis Iſiaca tabula exhibet. Hinc Juvenalis *Sat.6.*

> *Et moviſſe caput viſa eſt argentea ſerpens.*

Ubi Scholiaſtes, *Serpens, quæ eſt in templo Iſidis.* Et Ovidius *lib.9.* de Myſteriis Iſiacis:

> *Siſtraque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,*
> *Plenaque ſomniferis ſerpens peregrina venenis.*

Appuleius quoque, ubi de geſtaminibus Iſidis, *Lævâ verò cymbium dependebat aureum, cujus anſulæ, quâ parte conſpicua eſt, inſurgebat Aſpis caput attollens arduum, cervicibus latè tumeſcentibus.* Quamvis enim *tumida colla* omnibus ſerpentibus iratis ac irritatis tribuant Poëtæ, hæc tamen nota propria ac peculiaris hujus aſpidis fuit, ut ex Plinio conſtat, qui *colla aſpidum intumeſcere* ſcribit; & Lucano,

> *Aſpida ſomniferam tumidâ cervice levavit.*

Altera nota ſomni fuit effectus. Unde eadem & *Hypnale* dicta, quòd nullo ſenſu doloris, quaſi ſomno ſolutos, extinguat, quos pupugit, &c. V. hanc in rem plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.341. & ſeqq.* Porro gemma ſic dicta eſt, ab eodem *hirundinum* colore. Plinius *lib. 37. cap.10. Chelidoniæ duorum ſunt generum, hirundinum colore, & altera parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis.* Item herba, cujus flos & ſuccus luteus ſeu croceus. Græcè ἰλύσφιον. V. iterum Salmaſium ubi ſuprà *pag. 1163.* & Plinium modò dictum *lib.25. cap.8.* & *lib.26. cap.5* &c.

Chelidoniſtæ, Χελιδονισταὶ Heſychio, Theognidi Χελιδονίζοντες, Agyrtæ apud Græcos dicebantur, qui hirundinem adeſſe nuntiabant. Canebant autem oſtiatim cantilenam, cujus initium, Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτοὺς, ἐπὶ γαστέρα λευκά, κἠπὶ νῶτα μέλαινα, *Venit, venit hirundo, albo ventre & nigro*

nigro dorſo, pulchra tempora adducens & pulchros annos,&c. V. reliqua apud Theognim *de Rhodiorum ſacrificiis lib* 3. Nempe verni temporis nuntia hirundo. Ariſtophanes in *Pace*.

—— Ὅταν ἠρινὰ μὲν
Φωνῇ χελιδὼν
Ἑζομένη κελαδῇ.
—— *Cùm vernâ quidem*
Voce hirundo,
Sedens reſonat.

Unde, ut Theon *ad Aratum* ſcribit, Piſcem Borealem Vett. cum hirundinis capite pingebant & ἰχθὺν χελιδονίαν vocabant, quæ veris præludium ortu ſuo ſignificabat,&c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. poſter. lib.1. cap.10.*

Chelonia, oculus Indicæ teſtudinis eſt, *vel portentoſiſſima Magorum mendaciis. Melle enim colluto ore impoſitam linguæ futurorum divinationem præſtare promittunt — Sunt & chelonitides, teſtudinum ſimiles, ex quibus ad tempeſtates ſedandas multa vaticinantur. Eâ verò quæ ſit aureis guttis, cum ſcarabæo dejectâ in aquam ferventem, tempeſtates averti*, Plin. *lib.37. cap.10.* ubi de variis gemmis per alphabeti ordinem.

Chelonis, V. ſuprà *Alkova.*

Chelonophagi, adde: Strabo in ora longè diverſa ſtatuit, in Arabici nempe ſinus littore, in parte Troglodytarum; quod etiam faciunt Agatharchides & Diodorus. Nempe duplices *Chelonophagi* ab Auctoribus agnoſcuntur, in ora Carmaniæ, & in Arabico littore versùs Æthiopiam. Neque verò teſtudinum ſuperficie caſas tegebant hi populi, ſed eas ſuperficies pro caſis habebant, pronas conſtitutas. Unius namque teſtudinis ſuperficies illis pro domo erat, uti rectiùs alibi Plinius: *Teſtudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut ſingularum ſuperficie habitabiles caſas integant.* Vel potiùs *cap. de Taprobane, Eſſe & in piſcatu voluptatem teſtudinum maximè, quarum ſuperficie familias habitantium contegant, tantâ reperiri magnitudine.* Quæ Solinus ſic interpretatus eſt *cap.54. Marinas teſtudines capere gaudent, quarum tanta eſt magnitudo, ut ſuperficies earum domum faciat & numeroſam familiam non artè receptet.* Piſcatio autem teſtudinum tam in Æthiopia, quàm India, celebris: & ex utroque latere ad delicatiora Romanorum opera illæ veniebant, unde *Æthiopicæ* & *Indicæ teſtudinis* mentio *l.16. ff. de Public.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.1189.* & infrà in voce *Teſtudo.*

Chelydri, ſerpentum genus, apud Solinum *cap.2. Calabria* chelydris *frequentiſſima*; & Virgilium *Georgic. lib.2.*

—— —— *nigris exeſa Chelydris*
Creta.

Lib. item 3.

Diſce & odoratum ſtabulis accendere cedrum,
Galbaneoque agitare graves nidore chelydros:

iidem cum *Cherſydris*, de quibus V. infrà. Χέρσυδροι namque, quòd in aquis & terris morentur; at χέλυδροι, ab aſperitate teſtudinei tergi, vel quòd more teſtudinis, quæ χέλυς dicitur, in aquis terriſque vivant, ſunt appellati. Ita quidem Iſidorus, Servius, alii recentiores, qui hæc duo ſerpentium genera paſſim confundunt. At vetuſtiſſimi Scriptores diſtinxere. Hinc & Lucanus,

Cherſydros, tractoſque viâ fumante chelydros.

De cujuſmodi *Chelydris* intelligit Macer,

—— *ſeu terga exſpirant fumantia virus,*
Seu terra infumat, quâ teter labitur anguis.

Eſt autem Nicandro Χέλυδρος, δρυίνας, & fortaſſe à χέλυς & ὕδρος nomen habet: at Χέρσυδρος idem quod ὕδρος, qui & in terra degit,&c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.87.*

Chelys, omne inſtrumentum Muſicum ſonorum. Papinius eam à furore Poëtico ſeparat, à tuba viz. Pieria, *initio Thebaid.*

Tempus erit cùm laurigero tua fortior œſtro
Facta canam, nunc tendo Chelyn ——

Cum lyra & cithara Poëtæ eandem faciunt, cùm volunt. Sed *Lyræ* picturam deferunt imagines veteres Germanici Arato inditæ: *Citharam* aliud quid fuiſſe liquet; & ea enim teſtudinem habebat, ad recipiendum reddendumque ſonum fidium, uti docet Favonius Eulogius *in Somnium Scipionis.* V. de Teſtudinis inventione, Servium *ad illud Georg. lib.4. de Orpheo*,

Ipſe cava ſolans ægrum teſtudine amorem.

Sed & *Chelys* teſtudinem aliquando indicat. *Epigr.* vetus Petronio adſcriptum:

Sic formas linguâ fœtum, cùm protulit, urſa,
Et piſcis, nullo junctus amore, paris.
Sic Phœbæa Chelys, vinclo reſoluta parentis,
Lucinæ tepidis naribus ova fovet.

Hiſtoriam ejus inventæ, Avienus in Schemate *Lyræ* Aratæo ſic exponit:

Eſt Chelys *illa dehinc, tenero quâ luſit in ævo*
Mercurius, curvo religans teſtudine chordas.
Ut Parnaſſeo munus memorabile Phœbo
Formaret nervis opifex Deus: hanc ubi rurſum
Concentus ſuperi complevit pulcher Apollo,
Orphea Pangæo docuit geſtare ſub antro;
Hic jam fila novem docta in modulamina movit,
Muſarum ad ſpeciem, Muſâ ſatus: ille repertor
Carmina Pleïadum numero deduxerat ——

Nempe, ſeptichordem, ad numerum Planetarum, vel Pleiadum, à Mercurio inventore factam; poſtmodum juxta numerum Muſarum, ἐννεάχορδον, h.e. *novem chordis inſtructam*, ab Orpheo fuiſſe, etiam Theon *Commentar. in Aratum* refert, & Scholiaſtes Germanici. Eam ſerto cingere, in rebus proſperis, mos Poëtarum fuit. Statius *lib.4. Sylv* 8.

—— *cumque tibi vagiret tertius infans,*
Protinus ingenti non venit nuntia curſu
Litera, quæ feſtos cumulare altaribus ignes
Et redimire Chelyn, *poſteſque ornare juberet.*

Sed & poſt deſitum cantum. Idem Statius *Thebaid. lib.6. verſu* 366.

Finis erat, differt avidas audire ſorores:
Dumque Chelyn *lauro, textumque illuſtre coronæ*
Subligat & picto diſcingit pectora limbo.

Ubi Lutatius, *Citharœdorum diſciplinam expreſſit; quibus moris eſt, finito carmine coronam detractam capiti citharæ ſubligare.* Quò pertinet Petronii de Apolline locus, *Damnabat Apollo noxias manus, lyramque reſolutam modò nato flore coronabat.* Quod verò de *limbo picto*, h. e. baltheo, addit Statius, confirmatur ex Apulejo, qui non abſimili habitu Citharœdum Bathyllum in ſtatua deſcribit: *Cithara baltheo cælato apta ſtrictim ſuſtinetur, procerula læva diſtantibus nervos digitis molitur. Dextera pſallentis geſtu ſuo pulſabulum citharæ admovet, ceu parata percutere*,&c. V. de more hoc *Chelyn* lauro coronandi, plura apud Illuſtratorem *operis Coronarii lib.2. cap.14.* Salaſium *Commentar. ad Petronium pag.173.* & Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium loc. cit.*

Chemia, Suidæ Χημεία, aliis Veterum Χημεία & Χημευτική, infimæ Græciæ Auctoribus Κεχημία, Firmico *Scientia Chimiæ, lib.3. cap.15.* in *Lexico* hujus Artis ἱερὰ καὶ θεία τέχνη, *ſacra & divina Ars*, eſt quam hodie *Chymiam* vocant & *Alchymiam*, quaſi ἀπὸ τῶν χυμῶν, i. à *ſuccis*; cùm potiùs ſit ἀπὸ τῆς χήμης, quo nomine fornaculam, ſive caminum, in quo aurum & argentum fundebatur, appellarunt Græci, quaſi χάσκουσα, quòd ore hianti ac patulo eſſet. Illam enim τὴν χρυσοῦ ποίησιν, *auri effectionem*, item τὴν τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευήν, *argenti atque auri præparationem*, vulgò definiunt atque interpretantur: Ægyptiis olim maximè frequentatam, ad quos inventionem flatoriæ hujus technæ referunt Zoſimus, Stephanus, Cleopatra & alii Græci Archemiſtæ. Unde libros illius arcana continentes, in Ægypto, anxiè conquiri comburique curaſſe Diocletianum, ne opibus ſuis elati Ægyptii contra Romanos inſurgerent, narrat apud Suidam vetus Auctor: *Quaſi verò Ægyptii ex arte hac magnas divitias comparare ſoliti eſſent & copias inde conducere, Romanis formidabiles. Nugæ dare pondus idoneæ camini fumo, quem inopia & frigus excalfaciunt*, Salmaſius *ad Solinum pag.1097.* Sunt tamen, qui originem Artis altiùs arceſſentes eam à *Chamo*, Noahi filio, dictam velint: quos non pudet proferre Moſis Prophetæ *Chymicam Syntaxin*, & Mariæ ſororis librum *Alchemiſticum*; ut taceam Hermetis Triſmegiſti *Tabulam ſmaragdinam* & ejuſdem *Chemicos tractatus ſeptem*, *Opuſque de corporibus tranſmutandis*, & Oſthanis & Democriti & Ori *Chemica* & Jaſonis *Vellus aureum*, de quibus videre eſt apud Suidam præfatum voce *Deras*: aliis ulterius quoque ad Tubal-cainum, & Angelos, qui in terram deſcendentes mulieres primi Mundi hanc Artem docuerint, aſcendentibus. Sed certum eſt novum id inventum eſſe, Julio Firmico demum, qui Conſtantino Imp σύγχρονος erat, primò memoratum, cùm Lunam ſcribit in nono ab Horoſcopo loco, in nocturna genitura, hominem ad Archemiæ ſcientiàm propenſum reddere. Quod enim de Democrito Abderita habetur in *Chron.* Euſebii, ejuſque in Ægypto Sacrorum præſidatu, ac artis hujus, ab Oſtane acceptæ, exercitio, meritò Scaligero ſuſpectum eſt, tanquam à Panodoro Monacho in Euſebii textum intruſum,&c. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.30.*

cum *Chenetellis* potus, occurrit in *Charta* Garini Abbatis de Valleia *Anno Chr.* 1227. ex *Tabulario* Eccleſiæ Carnotenſis, *Cùm ex pia deceſſorum noſtrorum devotione proceſſio Eccleſiæ B. Mariæ Carnotenſis ad Eccleſiam noſtram accedens, procurationem quarta feria Paſchalis ebdomadæ, & potum* cum chenetellis *in vigilia S. Joannis Baptiſtæ decollationis ſine contradictione perciperet, quia in dictæ procurationis & potus &* chenetellorum *exhibitione, ob turbarum inſtantiam, nobis importunè pluries & damnosè, ſed & inhoneſtè res fieri videbatur, Decanus & Capitulum ejuſdem Eccleſiæ, ad fugam diſcordiæ & mutuæ affectionis cuſtodiam — prædictam procurationem, potum &* chenetellos, *nobis in perpetuum quittavit, proceſſione B. Mariæ Carnotenſis, ad Eccleſiam noſtram, more ſolito præfatis diebus nihilominus accedente*,&c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* qui *Chenetellum*, paſtilli fuiſſe ſpeciem, docet ibidem, ex *Charta* alia A. C. 1201.

Cheniſcus, Græcè Χηνίσκος, h. e. *anſerculus*, inter ornamenta navium memoratur Luciano, ὡς δὲ ἡ πρύμνα μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη, χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικειμένη. Nempe recurvatis lignis, quæ ad ornandas puppis & proræ extremitates inſurgunt, recurvo

inprimis puppis ligno, aliquando ſcutuli formâ imponebatur olim, aliquando anſerculi figura. Hinc Apulejus, *Puppis intorta cheniſco, bracteis aureis veſtita*; ubi τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης ἐπικεκαμμένον, *extremitatem puppis incurvatam*, ad inſtar colli anſerini, intelligit. Salmaſius *ad Solinum pag.572.* Α᾽ χὴν porro, *anſer*, venit χηνίζω, *gingrio*, ſonus anſerum proprius; inde de tibicinibus, apud Athenæum, Χηνίζειν λέγεται ἐπὶ τῶν αὐλούντων. Unde & *gingrinæ tibiæ*, apud Solinum *cap.5.* & *gingritor* tibicen, apud Feſtum. Idem *ibid. pag.124.*

Chennia, coturnicis ſpecies, Ægypto familiaris, quâ certa anni tempeſtate Ægyptii ſic abundabant, ut, cùm omnes abſumere non poſſent, eas in poſterum ſale condire cogerentur. Quod maximè mirandum, in regione tam populoſa, ut Theocritus *Idyll.17. verſu 82.* in ea cenſeat oppidorum plus triginta millia, & Joſephus *Belli Jud. lib.2. cap.16.* hominum 750. myriades, abſque Alexandriæ incolis. Athenæus *lib.9. cap.11.* Τῶν δὲ καλουμένων χεννίων, μικρῶν δ᾽ ἐστὶν ὀρτύγιον, μνημονεύει Κλεομένης· ὅπως· Φαλαρίδας ταριχηρὰς μυρίας — χέννια ταριχηρὰ μύρια, *Chenniorum, quæ vocant, ſunt autem parvæ coturnices, meminit Cleomenes — ſic, Phalarides ſalſas decies mille, —* chennia *ſalſa decies mille.* Ubi *phalaris* mergi, *chennium* coturnicis genus eſt, ipſo Athenæo auctore. *Ibidem* Hipparchus in Iliade Ægyptia,

> Οὐ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσι
> Χέννια τίλλοντες.
> *Non mihi Ægyptiorum vita places, quam degunt*
> Chennia *vellentes.*

Poëta vetus, in ſordidum convivatorem, qui hoſpitibus villa & ſalſa omnia apponebat, *Antholog. lib.2. cap.47.*

> Ἡμεῖς δ᾽ ἐσθίομεν κεκλημένοι ἅλμυρα πάντα,
> Χέννια, καὶ τυρὸς, χηνὸς ἀλιστὰ λίπη.
> *Nos verò invitati comedimus ſalſa omnia.*
> Chennia *& caſeos & anſeris ſalſos adipes*, &c.

Itaque *Chenniorum* & coturnicum in Ægypto, & tota Africa, cùm tanta copia fuerit, facilè ventorum alis in Iſraëlitarum caſtra devehi potuere; ut non neceſſe ſit nova miracula ſibi fingere, quaſi Deus, coturnicibus exercitum ſuum aliquandiu paſturus, in deſerto, eas vel de novo creare, vel miraculosè multiplicare, habuerit neceſſe. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib.I. cap.16.*

Cherem, Hebræis ἀνάθημα, Levitici *cap.27. verſu 21.* à verbo *charam*, quod propriè ſignificat rem aliquam ab uſu communi eximere ac ſegregare, ut Deo conſecretur, Græcis ἀφορίζειν & ἀναθέτειν, atque inde pro *perdere* ſumitur, quia res ei perit, à cujus uſibus abſcinditur, ac Deo vindicatur. Hinc *Cherem*, Excommunicationis apud Judæos ſpecies. Et quidem, ut latum à Deo in Angelos Apoſtatas judicium, & Adami extra Paradiſum exilium, procul à myſticæ arboris aſpectu ac contactu, Caini quoque à facie Dei ſugam & incircumciſos ſub lege immundoſve legaliter, Templo ac ceremoniis prohibitos omittam: Labente inprimis Rep. & αὐθεντίᾳ ſub exterorum Imperio, ſub Templo ſecundo inprimis Excommunicatio ſolennis viguit; cujus primum exemplum nonnulli ex Eſra *cap.10. verſu 7,8.* arceſſendum contendunt. Α᾽ quo tempore de Synagoga frequenter ejecti, qui contra ſacrorum Leges peccaverant, quod in N.T. dicitur, ἀποσυνάγωγον ποιεῖν, ἀφορίζειν, ἐκβάλλειν. Unde & eo in Templo peculiaris Excommunicatorum porta, & ſub eodem tres diſciplinæ gradus, ſecundùm quoſdam numerati, נדוי *Niddui*, חרם *Cherem*, & שמתא *Shammatha*, quorum ille aliquem Eccleſia & promiſcuo convictu arcuerit; iſte peccatorem, ut profanum, ac à Reſp. Iſraëlis alienum, non ſine diris, ac maledictionibus, extra Eccleſiæ ac Reip. illius pomœria relegaverit; hic autem eum ſupremâ demum ſententia perculerit, ac extra Eccleſiam ejectum, ſine ulla impoſterum venia, horrendo carmine, congeſtiſque diris ac execrationibus, inter tubarum ſtrepitum, Dei tandem judicio reliquerit. Quam tamen alii extremam ſententiam apud illos non agnoſcentes, *Niddui* & *Sammatha* fere alternare, nec ſignificatu, ſed gradu tantùm, differre ſtatuunt, duoſque tantùm excommunicationis gradus faciunt, qui in *Cherem*, quod *exterminationem ex Iſraele* dicebat, terminati fuerint. Qua de re V. Franc. Burmannum *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. II. lib.8. cap.5. §.13.* Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. Lib.XII. cap.13. §.14.* Alios, ut & hic paſſim, in vocibus *Anathema, Excommunicatio*, &c.

Cheritiſmus, Græcè Χαιρετισμὸς, *Salutatio*, Annunciatio Deiparæ Virginis. Anaſtaſius Bibl. *in Leone III. Fecit veſtem de chryſoclavo, habentem hiſtoriam Nativitatis & S. Simeonis, & in medio Cheritiſmum*: h.e. figuram annunciationis Gabrielis ad Virginem depictam. Hodieque Græci Annunciationis Feſtum, propter Angelicam ſalutationem, hac voce inſigniunt, Macer *Hierolexico.* V. ſuprà ubi de *Annunciationis Feſto.*

Chermes, vel *Guermes*, Arabibus pro cocco, ſeu vermiculo, ſeu verme: unde etiam nomen. Κόκκοι enim ſive grana fruticis, qui granum tinctorium fert, intus parvis ſcatent vermiculis, quorum ſanies coccino tingendo præclara eſt, unde *vermis* pro cocco, item *vermiculum*, jam Lucillii ævo; cùm *vermiculatum* opus, ſive *emblema*, vocat id, quod *miniatum* appellat Nonius:

> — — *lexis compoſtæ, ut teſſerulæ omnes*
> *Arte pavimento atque emblemate vermiculato.*

Certè & σκώληκιον Græci dixere, ut eſt apud Plinium *lib.24. cap.4.* quod is certum genus cocci eſſe dicit; Sed omne coccum ſic vocabatur. Unde & apud recentiores Græcos σκώληξ, pro cocco, paſſim, &c. Salmaſius *ad Solinum pag.1214.* V. plura infrà, inprimis ubi de *Cocco.*

Chermites Lapis, apud Plinium *lib.35. cap.12. Mitior eſt autem ſervandis corporibus, nec abſumendis* Chermites *ebori ſimillimus, in quo Darium conditum ferunt.* Uti libri Pliniani habent, atque ita Iſidorus: Cùm aliàs *Chernites* legatur, quemadmodum & Theophraſtus *libro de lapp.* lapidem illum vocat, è quo ſolium Darii cadaver ſervans, factum memorat. Χέρνιψ certè Græcis lapis eſt χαλικώδης, unde fortean χερνίτης λίθος. Quod tamen non affirmare licet. Nam Χερμάδιον inde interpretantur Grammatici lapidem, qui manum implet. Cujuſmodi in ripis fluminum & alveis reperiuntur politi ac candidi & magnitudine, quæ facilè tolli poſſit. Fortè à coloris ſimilitudine Χερνίτης dictus: *Χερνίτης* verò in Græcia originem non habet, Salmaſius *ad Solinum pag.1204.*

Cherroneſus, adde: Quibus Yucatana & Corea ad Sinas jungi poſſunt: ex Auctore *Hiſt. Orbis Terr. cap.5. de Hiſtor. Inſul.*

Cherſydri, ſerpentum genus, ab *hydris* parùm diverſum. Qui enim hydrus hyeme fuerat, dum aqua erat in lacunis, poſtquam ea defecit æſtu, inque ſicco degere cogitur, atque ita fit *cherſydrus*, h.e. hydrus ἐν χέρσῳ, *in ſicco*, degens. Tum verò infeſtante ſiti in calidis regionibus virus ejus acrius multo ac ferventius. Unde Poëta *Georgic. lib.3.*

> *Poſtquam exhauſta palus, terræque ardore dehiſcunt,*
> *Exilit in ſiccum, &, flammantia lumina torquens,*
> *Sævit agris, aſperque ſiti, atque exterritus æſtu.*

Itaque tum morſu ſuo exurit, quidquid attingit. Nicander, de morſis à cherſydro, *Theriacon verſu 363.*

> — — τὸ δ᾽ ἄλγεα φωτὶ δαμάζει
> Μυρία πυρπολέοντα· θοαὶ δ᾽ ἐπὶ γυῖα χέονται
> Πρηδόνες.
> — — *Dolores autem homines domant*
> *Infiniti, tanquam incendiis depopulantes: ſtatim autem per membra ſparguntur*
> *Puſtulæ urentes.*

Imò tradit Geſnerus, in virga, ejus ori admotâ, *excitari veſicas, aut fellei coloris puſtulas.* Et, *gladium à mucrone uſque ad capulum, tetro ac cæruleo colore tingi, ac ſi flammâ violenta corriperetur.* Item, *vim habere igneam hoc virus; quare ſemper ſuperiora petere.* Quo proin igne conſumptum fuiſſe Herculem, Poëtæ fingunt, cùm veſtem induiſſet Hydræ Lernææ veneno tinctam. V. Ovidium *Metamorphoſ. lib.9. Fab.3.* Senecam *in Hercule Oetæo verſu 1216.* Sophoclem *in Trachiniis*, ubi vellus etiam hoc veneno tinctum, tanquam igne ſecreto, carpitur & conſumitur, Alios. Id verius, *ſeraphim* illos, Numeror. *cap.21 verſu 9.* à quibus morſi Iſraëlitæ, in Deſerto, ænei ſerpentis aſpectu ſanati ſunt, non alios, quàm *Cherſydros* fuiſſe, uti pluribus probat Sam. Bochartus *Hierozoici Partepoſter. Lib III. cap.13.* Dicti autem illi *ſeraphim* Hebræis, h.e. *ardentes* & *exurentes* Græcis ἐμπρηστικοὶ: quos vias obſidere circa Caniculares maximè dies, quâ tempeſtate calamitatem hanc Iſraëlitis contigiſſe Idem docet, ait Nicander ubi ſuprà. V. quoque infrà in voce *Saraph.*

Cherub, adde: Arcam nempe obumbrabant, in intimo Sanctuarii receſſu, quos bovis habuiſſe ſpeciem, atque inde eſſe, quòd Aaron & Jeroboam verum Deum vituli formâ coli voluerint, creditum nonnullis; eo quòd uni ex quatuor animalibus, de quibus Ezech. *cap.1 verſu 7,10.* & Apocal. *cap.4. verſu 7.* uno loco facies bovis, altero *facies Cherub*, tribuatur. Sed de Aarone res palàm falſa, cùm, quo tempore fudit vitulum, Arca fœderis nondum fuerit fabricata. Hoc ſaltem certum, vitulorum pedes illis tribui, Ezech. *cap.1. verſu 7.* illoſque, licèt varias animalium formas exhiberent, ad bovis tamen ſpeciem acceſſiſſe propiùs. Et verbum כרב *cherab*, unde *Cherub* ortum, arandi notionem apud Syros obtinere, conſtat, &c. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.II. cap.41.* & infrà in voce *Vitulus.* Ad horum ſimilitudinem *Cherubim*, in antiqq. Romanis *Ceremonialibus*, vocantur pretioſa quædam ornamenta, quæ Angelus Rocca, in aliqua gemma ſculpta atque in pluviali Pontificio, pro pectorali, inſerviiſſe, exiſtimat. Car. verò & Dominicus Macri, in cacumine haſtarum ea poſita, & ad latus Pontificis equitantis, ultimo loco præferri ſolita, neque alia, quàm bina illa flabella eſſe ajunt, quæ ad tegendum Pontificis caput deferri ſolebant, *Seraphim* quoque aliàs dicta. Moſci in proceſſionibus ſuis 4. *Cherubim* ſuper haſtas deferunt. Græci verò in epigonatio illos depingunt: hic enim ſacer habitus Evangelicæ prædicationis & doctrinæ Eccleſiaſticæ illis ſymbolum eſt, V. Macrum utrumque in *Hierolexico.*

Chias, Equitum Calatravæ in Hiſpania, antiquum inſigne: quâ voce denotantur faſciæ latæ ex panno, quas primitus Equites hi geſtare conſueverunt. V. Macrum in voce *Bója.*

Chiauſi, nomen officii in Aula Turcica. Nempe ſupplicia de Veziriis,

Veziriis, Baſſis, aliiſque Magnatibus, ab Imperatoribus juſſà, ſummuntur per *Chiauſios*, qui triſte decretum Sultani nigro panno involutum unicuique horum afferunt, ac è veſtigio ſententiam exequuntur. An ex *Tzangrus*, i. *arcus*, quorum nervo fauces damnatorum elidunt; an ex *Tzaulus*, quo nomine dicebatur olim in Aula Græcorum Impp. qui præcepta Imperatoris ferebat; unde *Tzaus*, ſive *Chiaus*, qui nihil aliud eſt, quam Miſſus Turcarum Imperatoris, vel Primi Vezirii. V. Georg. Hornium *Orb. Polit.* & Macrum *Hierolex.* Eoſdem in judicium vocare privatos, controverſias illorum decidere, & captivos cuſtodiæ ſuæ commiſſos habere, refert Briotius *Hiſtoire de l'Empire Otoman lib.3.* V. quoque Joh. Baptiſtam Tavernier *Relation du Serrail.*

Chicanga Regnum, unum ex 4. Regnis, in quæ tota Mocaranga ſeu Monomotapa diviſa eſt. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.364.* & infrà in voce *Monomotapa.*

Chichimeci, pop. Novæ Hiſpaniæ, Athei, Acoſtæ.

Chifung, nomen herbæ, apud Sinenſes, in prov. Quantonia, ad urbem *Chiuncheu*, quòd *ventum* oſtendat, ſic incolis dictæ. Nautis enim, quo menſe & quot toto anno ſint futuræ tempeſtates, dat colligere, idque ex nodulis ſeu geniculis; quò enim nodi pauciores ſunt, eò pauciores illo anno futuras ajunt tempeſtates Sinenſes, qui ex diſtantia nodorum à radice etiam, quo menſe quælibet accidere tempeſtas debeat, ſcire & colligere ſe poſſe autumant. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.32.*

Chile. adde: Populi hi omnium fortiſſimè Hiſpanis reſtiterunt, Arauſiani præcipuè, à quibus ingentes clades multoties Hiſpani acceperunt: ita quidem ut Confœderati Belgæ ſpem aliquando conceperint, ſeſe auxilio *Chilenſium* universâ Peruviâ Hiſpanos expellere poſſe; quam in rem miſſus eò cum armis navibusque Brovverus Navarchus, fœdus cum iis contra Hiſpanos pepigit A. C. 1638. Sed negotium poſtea intermiſſum eſt: eo quòd *Chilenſes* Batavos non minori, quàm Hiſpanos, quibus mons *Potoſi* aurifodinis celeberrimus extorquendus erat, auri cupidine viderent flagrare; quod gens illa maximè averſatur Unde Baldivium Hiſpanorum Ducem cùm cepiſſent A. C. 1567. ut ei avaritiam exprobrarent, aurique extinguerent ſitim, ori ejus liquefactum aurum infuderunt. Scripſit bellum *Arauſianum*, quod *Chilenſes* pro libertate contra Hiſpanos geſſerunt, plenum Heroicorum facinorum, Alfonſus Ercilla Hiſp. eleganti ſtylo. Cœterùm regio Europæ ſimillima eſt & omnium frugum, quas nos habemus, ferax; interim, ob continua bella, non adeò frequenter habitatur. Hornius *Orb. Imper. & Polit.*

Chiliombæ, aris nonnunquam admotæ, à Gentilibus. *Martyrolog.* de Artemio, πλεῖστα γὰρ ἢ σύμπασι τοῖς ἄλλοις ἀγάλμασι σπουδὴν τὴν θρησκείαν, Χιλιόμβας ὅλας ἐξ ἑκάστου γένους θυόμενος αὐτῷ, *Majorem igitur, quàm reliquis omnibus imaginibus, cultum exhibuit, integras* chiliombas *ex quolibet genere ei offerens.* V. Caſaubonum *ad Capitolinum in Maximo & Balbino.* Sic Miltiade victore, Thargelione menſe, Athenienſibus multoties fauſto, χιλιόμβη, h. e. *ſacrificium mille victimarum*, oblata Diis eſt. Unde χίλια ὑπο[illegible], Prov. V. Euſtathium *Odyſſ.γ.*

Chilminar, ſeu *Chil-Manor* ſeu *Chehel-Manor*, quaſi dicas 40. *turres*, celeberrimæ ſunt veteris Perſepolis, in Aſia, reliquiæ, quas pleniſſimè deſcripſit Herbertus *Itiner. pag.61. & ſeqq.* cui addi poteſt Petrus de Valle *Itiner. tom.2.* Earum fundamentum totum marmoreum eſt, ac ad 22. circiter pedes Geometricos ſurgit. Cœtera etiam *jaſpide* ac marmore nitent quàm ſplendidiſſimè. Columnæ plures quadraginta, unde loco nomen, apparent (Mandeslovius tamen 19 majores & 11. minores tantùm numeravit.) Ingreſſus Palatii, reſiduique parietes variis & artificioſiſſimis Regum, triumphorum, præliorum, animalium imaginibus referti ſunt; ibidem incogniti figurarum Triangularium ac Pyramidalium characteres videntur. Nec defuturum Pictori quantumvis induſtrio dicunt laborem, etiamſi toto trimeſtri deſignandis rebus omnibus ſe impenderet: Sed quotidie inde Barbari aliquid, ad ædificia ſua, auferunt, &c. Auctor *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.8.*

Chimera, navigii ſpecies, apud Paulum Diaconum *Miſcell. lib. 20. pag.625.* & Anaſtaſium Bibliothec. in *Hiſtoria Eccleſ. pag.122.* μυρμηκόλα *ibidem* reddit Theophanes, μυρμάγγα habet Codex Peireſcianus, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. in voce *Chimæra.*

Chimer, Græcè Χίμης ſeu Χύμης, Propheta, inter præcipuos *Chemiæ* ſeu *Alchymiæ* repertores, miris laudibus effertur, ab iis, qui hac de Arte aliquid memoriæ prodiderunt. Zoſimus hinc Panopolita, Χύμης δὲ καλῶς ἀπεφήνατο, ἓν γὰρ τὸ πᾶν, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ πᾶν γέγονε. ἓν τὸ πᾶν καὶ εἰ μὴ πᾶν ἔχῃ τὸ πᾶν, οὐ γέγονε τὸ πᾶν. δεῖ σε τοῦτο βάλλειν τὸ πᾶν, ἵνα ποιήσῃς τὸ πᾶν, *Chymes verò præclarè dixit. unum enim univerſum & per ipſum univerſum factum eſt. Unum univerſum, quod ſi non univerſum contineret, univerſum non eſſet. Oportet igitur te adhibere univerſum, ut facias univerſum.* Et paulo pòſt, ubi eum *Chimen* vocat, οὗτος καὶ Χίμης εἰς πολλοὺς τίκτει, καὶ μάλιστα τὴν δι' ἰνδαλμάτων καὶ Πετάσιος. &c. A quo proin & Arti nomen inditum, placet nonnullis. Salmaſius *ad Solinum pag.1098.*

China, Gall. *la Chine*, Tataris *Mangin*, quo nomine quod Barbarum eſt ſignificant, ipſis Chinenſibus *Chunghoa* & *Chunque*, id eſt, Medium regnum, ſeu medius hortus, quia in medio Mundi ſe eſſe dicunt, regnum eſt Orientis ampliſſimum, cui à *Chi* Imperiali familia nomen. Hippophagorum regionem eſſe inde colligunt quidam, quòd incolæ equinâ non minùs, quàm bubulâ, veſcuntur, quamvis illud Tartaris frequentius. Ab Oriente Oceanum habet Chinenſem, à Bor. Murum illum famoſum, quo ſeparatur à Tartaria, regniſque Niuche, Niulhan & parte Tanyu: Quæ ad Auſtrum vergunt, ambiunt regna *Preſte Joan*, *Geo* ſeu *Cangingu*, *Tibet*, *Laos*, *Mien*, *Pegu*, *Tunking* demum & Cochinchina. Triginta circiter gradus in longitudinem porrigitur, à Capite ſeu Promontorio *Ningpo* ſeu *Liampo* urbis, ad Araſcos ſeu Damaſios uſque montes. Latitudo eſt ab 18. gr. uſque ad gr. 42. Provinciis conſtat 15. quarum nomina vide infra: Earum 6. priores Boreales ſunt, habentque Regiam *Peking*; novem poſteriores Auſtrales, quas *Kiang* fluv. ſeparat, Regiâ gaudent *Nanking*. Cœterùm urbes extantiores hic fere ſunt 150. inferioris verò ordinis ad 1222. Regio abundat carnis piſciumque copiâ, fluviorum commodis, fodinis, incolis. Provinciæ *Kiangſi* urbem *Inocheu* commendat elaboratio ac copia ſcutellarum Chinenſium, quas *Porcellanas* vocant; quæ nullibi præſtantiores, quàm in vico *Feuleang* civitatis fiunt, ad quem ex urbe vicina *Hoeicheu* terra idonea his vaſis conficiendis advehitur. Patiuntur hæc eduliorum etiam ferventium vim ſine noxa, & quod mirandum, fruſta inter ſe claviculis æneis filoque conſuta non minùs fideliter concreditum ſervant liquorem. Sutoriæ hujus artis periti totam paſſim regionem perambulant, ad foraminula efformanda ſubtiliſſimo terebello, cui ex adamante cuſpis, utentes, &c. In prov. *Peking.* hoc compendium aurigationis habent, ut plauſtrum unâ rotâ inſtructum unoque illius medium occupante, atque eidem aliis duobus utrinque aſſidentibus, vir mediocris roboris, ligneis vectibus non minus ſecurè quàm velociter promovere poſſit: unde fabulæ de curribus in China, quos venti agitent, origo, &c. Hodie regnum hoc ampliſſimum ac antiquiſſimum Tartaris ſubeſt, à quo virgo Tartarica à Chinenſium Principe vim paſſa eſt, circa A. C. 1645. Nec *Chinenſes*, præter pauca quædam in extremis Auſtralibus loca, quidquam habent reliquum: manet tamen genti libertatis & patrii ritus amor, unde Formoſa inſ. ab exulibus occupata & raſura Tartarica hactenus pertinaciter recuſata. Hodierni Regis Tartarico-Chinenſis, *habitus variis draconibus volucrumque pennis, nec non inæſtimabilis pretii gemmis perliſque exornatus eſt*: *Ad Regem admiſſi pendentibus brachiis ſolio adſtant, ſtatuarum ad inſtar immobiles*, Kircherius *Chin. lib.2. cap.10.* qui paulo pòſt de priorum quoque Regum cultu hæc addit: *Rex ſeu magnus Monarcha Sinarum, ante Tartarorum irruptionem, cùm olim in tribunali procedebat, è loco ſuperiore ad inferiorem feneſtram, ceu Numen quoddam, ſe conſpiciendum præbebat, manu eburneam tabulam ad vultum contegendum geſtans, nec non & aliam dimidio cubiti latam, integro longam, ſupra regium diadema frontemque, è qua tabula lapilli ſummi & inæſtimabilis pretii ita in fila inducti dependebant, ut frontem ac vultum omni ex parte tegerent, & intuentium oculis etiam præſentem affectatâ quadam divinitatis ſpecie ſubducerent.*

Provinciarum Chinenſium nomina.

Pekinga *Peking.*	Kiangnana ſeu Nankinga *Nanking.*
Xanſia *Xanſi.*	Chekianga *Chekiang*
Xenſia *Xenſi.*	Fokiena *Fokien.*
Xantunga *Xantung.*	Quantonia *Quantung.*
Honania *Honan.*	Quangſia *Quangſi.*
Suchuena *Suchuen.*	Queichea *Queicheu.*
Huquangia *Huquang.*	Junnania *Junnan.*
Kiangſia *Kiangſi.*	

Quibus accedit *Leantung* regio, Tartarorum regnis Niuche & Niulhan vicina, atque ſinu maris *Cang* dicto & magno muro Chinenſi intercepta: dein Corea ſeu *Chaoſien*, ambæ quidem Sinenſium imperio, ſed non provinciis accenſitæ. Videantur, præter M. Martinii *Atlantem Sinicum*, Blaevii *tomus 6. Atlantis*, Nic. Trigaltij *Sacra expeditio*, P. Alvari Semedo *Relatio de Mon. Chinenſi*, Kircheri *China*, Joh. Neuhofii *Geſandſchafft der Oſtindianiſchen Geſellſchafft an den Tartariſchen Cham*, &c. inprimis verò Adami Preyelij *Sina & Europa*: V. quoque in voce *Sina* & hic infrà.

China, monumentis quà ſacris quà prophanis illuſtrata; in qua de admirandis Artis & Naturæ, in triplici ejus Regno, ſpectaculis aliarumque rerum memorabilium, tum de China, tum de Tartaria, vicinaque India enarrationibus, fuſè agitur: Opus, Athanaſij Kircheri, ob incognitarum hucuſque rerum novitatem, ratum ac curioſum: prodiit Amſtelodami 1666 *in fol.* linguâ Latinâ, Gallicâ 1667. & Belgicâ, eodem anno editum.

Chingis Kan, Imperij Tartarici fundator. Tartari namque, olim quam vel Turcarum, vel Neſtorianorum Imp. ex familia *Karai*, circa Sinam potentiſſimâ, obnoxii fuiſſent, quidam *Tamuchin*, excuſſo jugo & in Teduccanis campis ſuperato Joanne Imp. Neſtorianorum, compoſitis domi rebus, cunctas Tartarorum per Scythæ ſolitudines diſperſas hordas, ad ſigna & commilitium, evocavit, ac cum innumerabili exercitu, fugatis Bagdadum Choraſmiis, in Perſiam irrupit, & totâ fere Aſiâ perdomitâ, *Chingis*

Khan, h. e. *Rex Regum*, appellatus eſt, ac Tartarici Imperii, quod omnium toto Orbe ampliſſimum fuit, conditor, Barbaros Scythas hactenus pecuariâ arte inopem trahentes vitam, legibus & diſciplinâ militari inſtruxit, A. C. 1187. Id verò inprimis omnibus ſuis perſuaſum voluit, ſuis Succeſſorumque ſuorum mandatis, qualiacunque demum eſſent, cœco obſequio eſſe parendum. Præter quod multas alias Conſtitutiones tulit, quæ Tartaricâ linguâ *Jaſak Schinguis Khan*, i. *Leges Regiæ*, appellantur, teſte Haitone Armeno *cap.* 17. Sic itaque Unkano Neſtorianorum Imp. victo, magnâ cum ditionum parte exuit, atque Perſiâ Indiaque victoriis peragratâ, uſque ad Tigrim ac Volgam fluvios, cunctis Regionibus eſt potitus. Moriturus filiis ſuis quatuor ditiones ſic diſpertitus eſt, ut primogenitum *Magnum* appellari *Chanum* Regemque Regum, cujus Imperio reliqui tres fratres ſubeſſent, vellet; dictus autem is eſt *Octai* ſeu *Hocota*. Filio alteri *Tukſi*, omnes provincias Occidentales, ad fl. Volgam dedit, nim. *Deiſchs* ſeu Tartariam deſertam, Ruſſiam, Cumaniam, Bulgariam, Gothiam, Alaniam, alias. Tertius *Schagadai*, à Patre accepit provincias Mauaranachariam, Coraſmiam aliaſque ad Orientem ſitas regiones, quæ univerſæ poſtea à conditore, *Schagadai* uno nomine appellatæ ſunt. Quartus ultimuſque Septentrionalia Regna nactus eſt, quæ majorem partem Europæis nobis ſunt ignota. Sic ex uno Imperio *Schinguis Chani*, quatuor Regna magna ſunt orta, *Deſtenſe*, *Schagatajenſe*, *Katainum & Perſicum*. Ex Schagatajæ metropoli *Samarkand* ortus *Temurlenk*, vulgò *Tamerlanes*, ad ſummum faſtigium rem Tartaricam evexit, hodiernorum auctor Mogolorum, qui ampliſſimum ditiſſimumque intra Gangem Indiæ Imperium hodieque obtinent. Reliqua quomodo iterum in minores partes lacerata, quidque etiamnum ex iis reſtet, ſuis locis videbitur. Georg. Hornius *Orb. Imper. & Polit.*

Chiridotæ, tunicæ dictæ ſunt manicatæ, quarum meminit Nævius:

Mollicinam, crocutam, chiridotam, *ricam.*

Nomen habent à Gr. Χειρὶς, i. *manica*. De iis A. Gellius *lib.* 9. *cap.* 12. *Tunicis*, inquit, *uti virum prolixis ultra brachia & uſque in primores manus ac prope in digitos, Romæ atque omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas Græco vocabulo noſtri Chiridotas appellaverunt: fœminiſque ſolis veſtem longè lateque diffuſam decoram exiſtimaverunt, ad ulnas cruraque adverſus oculos protegenda.* Addit dein, primò Romanos ſine tunicis, ſolâ togâ amictos, poſtea exomidas, i. tunicas ſubſtrictas ac breves, quæ citra humerum deſinebant, geſtaſſe. Curtius quoque *lib.* 3. mollitiem luxumque Perſarum deſcribens, *Illi veſtem*, inquit, *auro diſtinctam habebant, manicataſque tunicas, gemmis etiam adornatas.* Unde Suetonius in Caligula, *cap.* 52. *in eo*, Dio *lib.* 72. in Commodo, & *lib.* 78. in Caracalla, hanc veſtem reprehendunt. Dalmaticas verò *Chiridotas* Jul. Capitolini *in Pertinace*, ubi habet, *Per tunicas penulaſque, lacernas &* chirodotas *Dalmatarum & cirratas*, &c. quod attinet, fortè & auro intexto pretioſæ erant. Hinc apud Lampridium Commodus, *in publicum Dalmaticatus proceſſiſſe, atque ita ſignum emittendis quadrigis dediſſe*, legitur. V. Thom Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. & Octav. Ferrarium *de re Veſtiaria part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. Addo ſaltem apud Capitolinum, pro *Chirodotas*, ut vulgò habetur, *Chiridotas* legendum. Græcè enim Χειριδωτὸς hujuſmodi tunica dicta, i. e. *habens χειρίδας*, ſeu *manuleata*; aliter iiſdem Græcis καρπωτὸς, quòd uſque *ad manus* καρπὸν pertingerent. Salmaſius *ad l.*

Chirocmeta, Græcè Χειρόκμητα, titulus Democritici *Commentarii*, apud Plinium *lib.* 24. *cap.* 17. *Democriti certè* Chirocmeta *eſſe conſtat. In his ille poſt Pythagoram Magorum ſtudioſiſſimus, quanto portentoſiora tradit?* Sic enim legendum eſſe, pro *Chirocineta*, quod vulgò extat, diſcimus ex Vitruvio *lib.* 9. *cap.* 3. *Multas res attendens admiror etiam Democriti de rerum Natura volumina & ejus commentarium, quod inſcribitur* Χειροκμήτων, *in quo utebatur annulo ſignans cerâ molli, quæ eſſet expertus.* Nempe Democritus, more antiquorum Criticorum, in eo Commentario, quo rerum naturalium arcana & abdita ſcrutabatur, iis paradoxis, quæ ipſe vera expertus erat, notas ſeu fruſtula è cera (quæ χειρόκμητα dicebantur. Heſych.) adfigere ſolebat & annulo quidem ſuo ſignatas, unde illis nomen. Annulus enim Χειρόκμητος dicebatur, h. e. *manu ſculptum*. Idem Heſychius, Χειρόκμητα, Χειροποίητα, ἤγουν ὑπὸ χειρῶν γεγλυμμένα, & Eugenius Rhetor in Lexico, Χειρόκμητα, ἀπὸ χειρῶν γεγλυμμένα ἢ κατεσκευασμένα. Quemadmodum & Χειρόγραφοι annuli, quòd *manu ſculpti* ſint. Niſi malis, Democriti librum ſic appellatum eſſe, quòd omnia, quæ in illo tractabat, *manu* ipſe *elaboraſſet* & experimento proprio comprobaſſet. Sed priorem ſententiam adſtruit & confirmat Vitruvius. Hinc itaque apud Diogenem Laërtium, in *Vita* Democriti, titulum libri hujus corruptum eſſe, & pro χειρικὰ, ἢ φυσικὰ συλλήματα, legendum χειρόκμητα ἢ φυσικὰ συλλήμματα, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1100. *&* 1101.

Chirographi Thyni, apud Catullum, Thyni annuli ſunt, manu ſculpti. Non enim χειρόγραφον ſolùm, quod *manu ſcriptum*, ſed &, quod *manu ſculptum* eſt, ſignificat, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1100. V. infrà *Cirographi*.

Chirographum, in *Gloſſis* Gr. Lat. Γραμματεῖον, *cautio, inſtrumentum*: h. e. Diploma, ſcriptum ac pactum, Regum Principumque manibus & ſubſcriptionibus roboratum. In ſpecie poſtea ſic appellari cœperunt eæ chartæ, tabulæ ac inſtrumenta, quibus in duas partes diviſis ſectiſque, una uni, altera alteri è contrahentibus dabatur. Bis namque in eodem pergameno cùm deſcriberetur contractus ſeu pactum, quà parte ſecari ac dividi debebant, ſcribebantur Alphabeti majuſculæ literæ vel picturæ exarabantur, per quarum medium ſecabatur pergamenum, idque ne fraus ulla obreperet ac vitium. Quippe, ut pacti ſcriptique probaretur veritas, majores illæ literæ diviſæ ac deciſæ, an invicem ritè cohærerent reſponderentque, conferebantur. Cujuſmodi *Chirographi* meminerùnt Joann. de Janua, *Tabularium* Angeriacenſe, Louvetus in *Bellovaco*, Rogerus Hovedenus in *Henrico II.* Alii. Sed & hiſce *Chirographis*, ſigilla ita appendebantur, ut ſigillum unius parti chirographi, quæ penès alterum è contrahentibus remanebat, ſolùm apponeretur & è diverſo: Sic ſigillum S. Wlmani parti illi, quæ manebat Eccleſiæ S. Bertini; ſigillum S. Bertini verò illi, quam ſervabat Eccleſia S. Wlmani, appenſum fuiſſe, legitur in *Tabulario* S. Bertini *A. C.* 1207. apud du Freſne *Gloſſar.* Atque hanc ob cauſam *Chartæ diviſæ* paſſim *Chirographa* talia dicta occurrunt, in *Monaſtico* Angl. *Tom. II.* in *Chron.* Andrenſi, alibi: Item *Chartæ per alphabetum diviſæ*, in *Foris* Oſcæ Jacobi I. Aragon. R. *A. C.* 1274. & *Chartæ indentatæ*, apud Auctores laudatos præfato Viro Cl. Carolo du Freſne ubi ſuprà.

Chiromantia, cujus artis ope ex manuum lineamentis diligenter inſpectis futura quidam augurantur, antiquiſſima eſt & jam Hiobi temporibus viguiſſe nonnullis creditur, occaſione verborum Verſionis vulgatæ: *Qui ſignat in manu omnia opera eorum.* Sed in Hebræo nihil tale legitur. Interim dubium non eſt antiquam admodum hanc artem & in Oriente natam eſſe, ubi inſanum illud Aſtrologiæ ſtudium fervebat. Cùm enim deprehendiſſent cœli in hæc inferiora vim, reliquum erat, ut inferiorum cum ſuperioribus convenientiam ſcrutarentur. Priſcum enim illud, *Inferius eſt ſicut ſuperius.* Igitur hominem parvum mundum ſtatuentes, ſingulas ejus partes ad cœleſtia, ut ſic dicam, lineamenta revocarunt. Unde nata illa diſciplina, quam Græci Φυσιογνωμίαν appellantes, in Μετωποσκοπίαν, Ὀφθαλμοσκοπίαν & Χειρομαντείαν diſtribuerunt: quæ omnes longo tempore aut planè amiſſæ aut miſerè à circulatoribus quibuſdam corruptæ ſunt; ut non immeritò Phyſiognomicum Syſtema inter deſiderata utiliſſima referat Kekermannus *lib.* 4. *Phyſ. cap.* 1. Hodie impoſtores mundo notiſſimi, quos *Zingaros* Germani, *Cilices* Itali vocant, hâc arte inprimis gloriantur. V. Polydorum Virgilium *de Inv. Rerum lib.* 7. *cap.* 7. Alii ſunt *Chiromantæ* ſeu *Chironomantæ* illi, quorum meminit Sidonius *lib.* 4. *epiſt.* 7. *Ac ſi inter Apicios epulones & Byzantinos* Chironomantes *hucuſque ructaveris.* Ita enim Structores ſeu Carptores dicti ſunt, quòd *manus ducendo, artificioſè cibos inciderent*, ut vetus ait Scholiaſtes Juvenalis *Sat.* 5. *verſu* 121. Tractum id nomen autem à ſcenica conſuetudine: Nam Græcis & Χειρονόμοι dicuntur, quaſi *manibus omnia effingentes.* V. *infrà.*

Chiron, adde: Heroës Græciæ, qui in *Scrupea* hujus Centauri *ſchola*, ut Tertullianus loquitur *de Pallio cap.* 4. eruditi fuere, recenſet Xenophon in *Cynegetico*, Cephalum, Æſculapium, Melanionem, Neſtorem, Amphiaraum, Peleum, Telamonem, Meleagrum, Theſeum, Hippolytum, Palamedem, Ulyſſem, Meneſtheum, Diomedem, Caſtorem, Pollucem, Machaonem, Podalirium, Antilochum, Æneam, Achillem: quos ejus μαθητὰς γεγονότας κυνηγεσίων τε καὶ ἑτέρων καλῶν, *diſcipulos extitiſſe in arte venandi aliiſque rebus præclaris*, refert. V. Salmaſium *ad l.* Inter opera, ex marmore, ſed quorum Auctores ignorantur, celebris quoque *Chiron*, memoratur, Plinio *lib.* 36. *cap.* 5. *Nec minor quæſtio eſt in Septis, Olympum & Pana* Chironemque *cum Achille qui fecerint, præſertim cùm capitali ſatiſdatione Fama judicet dignos.* Dicta autem *Septa*, Romæ locus in Campo Martio, tabulis munitus, in quibus ſtans Populus ſuffragia ferebat, Dalechampius *Not. ad locum.* V. quoque infrà in vocibus, *Ovilia* & *Septa*: at plura de *Chirone*, apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim.*

Chironomi, Gr. Χειρονόμοι, in Scena olim dicti ſunt, qui pedum totiuſque corporis adminiculo, manuum inprimis artificioſo motu, quidquid vellent, exprimebant, repræſentabantque notæ cujuſdam perſonæ, in quam à Poëta canticum, Græcis ὑπόρχημα, ſcriptum eſſet, hiſtoriam. Eam primùm veſte ipſâ referebant, ut in Vellejo *lib.* 2. *Plancus cùm cæruleatus & nudus, capiteque redimitus arundine & caudam trahens, genibus innixus, Glaucum ſaltaſſet in convivio*; Scilicet veſtitu efficto in Numen maris; deinde ſaltantes ad numerum, *manibus*, pedibus ac totius corporis contractione ac extentione, ſingulos verſus, ſingula verba cantici referebant. Cujuſmodi Bathyllus quoque fuit, de quo Juvenalis *Sat.* 6.

Chironomon Ledam molli ſaltante Bathyllo.

Illius cum Pylade altercationem prolixè exequitur Macrobius *Saturn. lib.* 2. *cap.* 7. V. quoque Artemidorum *lib.* 1. *cap.* 78. Leontium Scholaſticum *Epigr.* 1. *cap.* 15. *lib.* 4. *Anthol.* Joſiam Mercerum

ad Ariſtænetum lib.1. epiſt.26. Thom. Dempſterum in Joh. Roſini Antiquitates *lib 5. paralipom. ad c.29.* &c. Jul Cæſari Scaligero, *ad verſum* Juvenalis citatum, *Chironomia* una fuit ex ſaltationis Gaditanæ ſpeciebus, *Poetic. lib.1. cap.18. ubi de Saltatione: Omnium corruptiſſima Gaditana, ut hinc etiam intelligas Epigramma Valerii Martialis. Ejus modos prodiunt tres*: Chironomiam, *à manuum agitatione; Halma, à ſaltu; Lactiſma, à calcitratione.* Qua de voce plura mox dicemus. Sed & Χειρονόμους Græcè vocarunt Carptores ſeu ſtructores, de quibus dictum ſuprà. V. quoque in voce *Chiromanta.*

Chironomia, quam vocem interpretatur Quintilianus *Legem geſtus*, à qua *Chironomi* Pantomimi ſunt appellati; non à Pylade demum & Bathyllo, qui Auguſti tempore in ſcena floruere, inventa eſt. Notum enim etiam Vett. ſaltationis illud genus habuere, quæ motu corporis & geſtu quidvis exprimeret. Unde narrat Athenæus, Teleſiam quendam ſive Teleſtem ὀρχηστοδιδάσκαλον multas ſchemas & geſtus inveniſſe ac manibus omnia, quæ dicerentur, graphicè oſtendiſſe. Jamque Plato *de LL. lib 7.* τὴν Ὀρχηστικὴν dicit eſſe μίμησιν τῶν λεγομένων σχήμασι γενομένην, *imitationem eorum, quæ dicuntur, geſtibus peragi ſolitam.* Imò tradit Quintilianus *lib.1. cap 11.* jam ab ipſis heroicis temporibus ortam eſſe hanc Artem, & a ſummis Græciæ viris, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platone quoque modò laudato in parte civilium poſitam Virtutum, & à Chryſippo, in præceptis *de liberorum educatione* compoſitis, non omiſſam. Et quidem, cùm tres eſſent antiquiſſimæ & celeberrimæ ſaltationis ſpecies, *Tragica*, *Comica* & *Satyrica*: nulla non harum manibus & corporis geſtibus exprimebat, quidquid in fabula ageret: refertque Athenæus *lib* 1. Teleſtem, quo ſaltatore Æſchylus in Tragœdiis utebatur, adeò bonum ejus rei fuiſſe artificem, ut cùm τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας deſaltaret, omnia, quæ illic agebantur, geſtibus peregerit & oculis ſpectantium ſubjecerit. In Comœdiis etiam Latinis, Hiſtriones, qui cantica ſaltabant, ita res in fabulis agendas geſtibus repræſentare conſueverant, ut populus facilè inde cognoſcere poſſet, quam fabulam acturi eſſent. Sed tempus fuit, cùm iidem ſaltarent cantarentque. Poſtea, quia vocem motus corporis ex anhelitu interturbabat, & rurſum vox multum geſtibus incommodabat, melius viſum eſt, ut, aliis accinentibus, ipſi tantùm ſaltarent & taciti geſticulatione defungerentur: quod primus Livius fecit, antiquiſſimus apud Romanos fabularum actor ſimul & Poëta, apud Livium *lib.7.* A quo tempore diverbia ſolùm pronuntiabant Hiſtriones; cantica verò ſaltabant, puero accinente & reſponſante tibicine; id quod Livius *ad manum ſaltare* vocat, hoc eſt, omnino χειρονομεῖν, ſeu *manibus ſaltare.* Poſtea verò Pylades ſaltandi hunc modum & Artem, quæ in Tragœdia tantùm, & Comœdia, & Satyris priùs locum habebat, primus à Tragœdia & Comœdia ſeparatam, in ſcenam Latinam introduxit eamque tribus ex ſaltationibus præfatis compoſitam excoluit *Italicamque* vocavit, quòd Romæ primum ejus ſpecimen in Latino theatro ediderit: cùm antea ſaltatio ſola per ſe in orcheſtra nunquam comparuiſſet. Unde eſt, quòd eum, ut & Bathyllum, contemporaneum ejus, ὁμόηχον, imò & αὐτόηχον, primos Pantomimicam ſaltationem exercuiſſe, Zoſimus ſcribat, V. in vocibus *Bathyllus, Pantomimi, Pylades*, &c. Tragicæ verò *Chironomiæ* antiquæ aliquot ſchemas & geſtus recenſet Pollux *lib. 4. cap.15.* Καὶ μὴν τραγικῆς ὀρχήσεως σχήματα, σιμὴ χεὶρ, ὁ καλαθίσκος, χεὶρ καταπρηνὴς, ξύλου παράληψις, διπλῆ θερμαστρὶς κτλ. ubi Χεὶρ καταπρηνὴς & Χεὶρ σιμὴ, contraria erant ſchemata. His addenda & Σκοπεύοντος Χεὶρ, quæ etiam inter ſchemas tragicas numerabatur, eratque geſtus eorum, qui intentè aliquid & diligenter ſpeculaturi, manum fronti obtendunt, ne Sol oculis officere & proſpectum impedire poſſit. Cujuſmodi ſchemata Tragica complura invenit dictus Teleſtes: longè plura dein excogitavit Pylades, qui ſaltationem hanc manibus peragi ſolitam multis partibus ampliavit & expolivit. Idem primus fiſtulas & chorum, ut ſibi ſaltanti præcinerent, curavit: cùm antè ſine fiſtulis & choro Pantomimi ſaltarent, ſolo adhibito pueri canentis & tibicinis concentu. Hinc rogatus ab Auguſto, quid ſaltationi contuliſſet, reſpondit:

Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν, ὁμαδόν τ' ἀνθρώπων.

Nempe primus is plures tibias præcinentes habuit, fiſtulaſque ſimiliter primus adjunxit: & cùm Pythaulæ antiquis Hiſtrionibus accinerent, ſine choro: ei primùm ſaltanti Choraules præcinebat, cum choro. Quibus addit Lucianus citharas, cymbalorum crepitum & ποδῶν κτύπον. Itaque ſaltante Pantomimo, alii tibiis canebant, alii vocibus concinebant, alii fiſtulis ſibilabant, alii cymbala concrepabant, alii pede ſonabant, de quibus ultimis V infrà in *Crupezia.* Sed & ad teſtarum crepitum ſaltaſſe *Chironomos*, ex Heſychio diſcimus, in voce κρεμβαλιάζειν, &c. Plura in hanc rem pete ex *Notis* Salmaſij *ad Flav. Vopiſcum, in Carino Imp.*

Chirotheca, à Regibus olim in urbem, quam obſidebant, projecta, ſignum erat, obſidionem ſe non ſoluturos, donec urbe potirentur. Ad quem ritum referri poteſt ille Arabum mos, apud quos calcei detracti in aliquem conjectio ſervatæ ſervandæque fidei ſignum pignuſque certiſſimum eſt. Unde Rahus Beuxamutius, vir inter Arabum Duces inſignis, uxorem à Luſitanis captam vindicaturus, calceum ſibi detraxit atque in eam jecit: ſimulque equites ſuos, quos ad 70. raptim collegerat, animosè cohortatus, tanto impetu in Luſitanos irruit, ut his partim cæſis, partim diſſipatis, uxorem ſalvam receperit, apud Juſt. Lipſium *Monit. & Exempl. Polit.1. cap.17.* Aliàs *Chirothecæ* detractio, inter ignominiæ militaris fuit ſpecies: uti apud Anglos vett. obſervavit Valſingamus *in Eduardo II. Andreas hercle, transfuga Anglus, antequam ſuſpenderetur, degradatus eſt, ſecuri amputatis ei ad talos calcaribus, mox diſcinctus baltheo militari & ablatis calceis &* Chirothecis, *mox tractus & ſuſpenſus*, &c. Conradinus verò, ultimus Sueviæ Dux, mox decollandus Neapoli, in pegmate ferali, *Chirothecam*, in hæreditatis indicium, Henrico Truchleſſio porrexit, Aragoniæ vel Caſtellæ Regi, (variant enim, qui referunt) afferendam. cujus in rei memoriam leones Suevicos, inſignis loco, Dapiferorum ſeu Truchſeſſiorum familia obtinuit, A. C. 1268. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. tom.II.* Hinc *Chirothecæ traditione inveſtire*, nota Feudiſtis locutio, de qua multa congeſſit du Freſne in *Gloſſar.* In iidem *Chirothecæ* ſeu *Wanti*, pars pretii eſt inveſtituræ, quæ non tam domino, quàm ejus Miniſteriali competit, Majori ſc. quàm Villico, apud eoſdem. *Chirothecam porrigere* autem dicebatur, qui eâ humi projectâ ad duellum aliquem provocabat, quò à crimine, cujus arceſſebatur, ſeſe purgaret, cujus rei illuſtre exemplum Matthæus Pariſius exhibet ad A. C. 1245. Porro *Chirothecæ* purpureæ, margaritis lapillisque exornatæ, Imperatoriæ dignitatis inter ſymbola, recenſentur, apud Pachymerem *Hiſtor. lib.7. cap.11.* Nec omittendæ *Chirothecæ Epiſcoporum*, in Eccleſia Rom. quibus ii in ſacris Liturgiis ac ceremoniis utuntur; quarumque uſus Abbatibus quoque à Pontifice interdum indulgetur. Meminit earum Leo Oſt. *lib.2. Chron. Caſin. cap.82.* ubi Abbati Caſinenſi id privilegij conceſſum refert, A. C. 1049. & Baronius in *Annal.* Inconſutiles eas eſſe debere, reperies apud Macrum in *Hierolexico*; ubi addit, in majoris hebdomadæ die Veneris, ut & in Miſſis pro defunctis, Epiſcopis illis uti non licere, ex *Ceremoniali* Epiſc. *lib. 2. cap.29.* Plura *de Chirothecis Epiſcoporum*, apud Honorium Auguſtodun. *lib.1. cap.215.* & Durandum *Ration. lib.3. cap 12.* Olim verò ignotum *Chirothecarum* fuiſſe uſum, docet Caſaubonus in *Athenæum lib.12. cap.2.* Judices quoque Regios, dum pro tribunali ſedebant, recentiori ævo, *Chirothecas* habere vetitos fuiſſe, legimus in Speculo *Saxon. lib 3 art.69.* In quo etiam *lib.3. art.45. §.10. duæ lineæ* Chirothecæ *cum furcula ſeu tridente, quo fimus tollitur, emenda eſt deditiiorum*, &c.

Chitim ſeu *Cithim*, filius Javan, Gen. *cap.10. verſu 4.* à quo Macedones orti: Namque & vetus nomen Μακέτης, quo antiquitas pro *Macedo* uſa eſt, haud dubiè à *Chitim* factum eſt; & *Citheos* fuiſſe in locis Macedoniæ vicinis, ex Homero patet, qui illos paruiſſe Myſorum Regi Telepho narrat, *Odyſſ. lib.11.* Quare liber Macchabæorum Alexandrum *Regem Cithim* vocat: à quibus cùm orti ſint Latini, (Suidas enim Latinum, Telephi filium, *Ceteos* in Italiam duxiſſe tradit) vox *Cithim* tum Macedonas tum Italos complecti videtur. Hinc & in Numeris *cap. 24.* vaticinatur Balaam, venturas eſſe claſſes ex *Cithim*, quæ Aſſyrios & Ebræos eſſent deleturæ: Quod in Romanos potiùs, quàm Macedonas quadrat, Phil. Melanchthon *in cap.11. Danielis*, V. quoque Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.3. cap.2.*

Chiun, idolum Iſraelitarum, cujus mentio Amoſi *cap.5. verſu 26.* Herculem repræſentavit, qui, Ægyptiorum linguâ *Chon* dictus, Solis erat ſymbolum: ſive enim nomen ejus ab Hebræo האיר כל *Hier col*, i. illuminavit omnia; ſive à Græco Ἠέρος κλέος, i. *aëris gloria* deducas, Solem intelligi clariſſimum eſt. *Qua enim alia eſt aëris, niſi à Sole, illuminatio?* Macrobius *Saturn. lib.1. cap.20.* V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.4. cap.2.*

Chius, jactus in ludo talorum infortunatus, idem cum Cane vel Canicula: Suid. Ὁ μὲν Χῖος ἰσδυνάμει ἕν, ὁ δὲ Κῷος ἕξ. *Chius unionem, Cous ſenionem valebat.* Anglis *Ace.* Unde Prov. Κῷος πρὸς Χῖον, cùm Gigantem Pygmæo, magna parvis, componimus. Th. Godvvynus *Anthol. Rom. lib.2 ſect 3. cap.13.*

Chlæna, Lat. *Læna*, veſtimenti genus antiquiſſimum ac Heroicum; duplex fuit togæque ſuperinducebatur, præſertim hyeme ad propulſandum frigus, Plut. *in Numa*: Heſychius Χλαῖνα Χλαμὺς, inquit, ἢ ἱμάτιον χειμερινὸν ἀπὸ τοῦ χλιαίνειν, ὅ ἐστι θερμαίνειν, *Chlæna chlamys ſeu hyberna veſtis, à verbo quod calefacere ſignificat.* Euſtathius ait eſſe tunicâ craſſiorem; Homerus Heroas primò *Chlænas*, dein tunicas exuiſſe, narrat. Idem διπλῆν duplicem, hoc eſt, villoſam, craſſiorem ac duplici filo contextam, contra frigus ventumque adhibitam, docet: præter quam etiam *Chlænarum* ſimplicium (quas ἁπλοΐδας ſeu μονομίτους appellat, i. ſine villis, ſimplici filo contextas) meminit. Nec inducendi modò amiciendique, ſed & incubandi causâ *Chlænas* ſumtas, ex eodem vate apparet *lib. ult. Iliad* ubi Achilles jubet Priamo lectum ſterni, ſtragulaque purpurea injici:

Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι, &c.

Ita in eundem uſum gauſapina cubicularia Romæ fuere. Diſcrimen inter *Chlænam* & Chlamydem, hoc erat, quòd illa Heroum, hæc Macedonum geſtamen; illa quadrangulum pallium, hæc

inferiori parte concluſa fuerit. Tenuior ac mollior chlæna Χλανὶς & Χλανίδιον, Latinis *Lænula* dicta eſt: quale veſtimenti genus Ciceroni geſtatum exprobrat Calenus apud Dionem *lib.46.* & Demoſtheni objicitur apud A. Gellium *lib.1. cap.5.* V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria part 2. lib.1. cap.10.*

Chlamys, veſtimentum fere militare, tunicæ ſuperindui ſolitum; unde quemadmodum toga pacis, ita *Chlamys* belli inſigne fuit; Philoſtratus *lib.5. cap.45.* Χλαμύδος ἠράσθη καὶ στρατιώτου βίου, *Chlamydem & militarem vitam amavit.* An ſicuti χλαῖνα, quòd hyeme frigus arceat, παρὰ τὸ χλιαίνειν, Grammatici viderint. Ejus ſpecies, Puerilis, Muliebris ac Virilis; hæcque iterum Vulgaris & Imperatoria. Prima *Alicula* dicta eſt ſeu *Chlamydula*, quâ humeris injectâ infantes ac puſiones ſeminudi incedebant. Ejus meminit Suetonius *in Tiberio cap.6. Munera, quibus à Pompeja Sexti Pompeji ſorore in Sicilia donatus eſt, chlamys & fibula, item bullæ aureæ durant, oſtenduntur que adhuc Bajis.* Imò & Ephebos in chlamydibus, & quidem velut in peculiari habitu, fuiſſe apud exteros, docet Plutarchus *in Catone minore* & Artemidorus *lib.1. cap.56.* ubi obſervandum, quemadmodum Romani anno tyrocinii brachio togam cohibebant, ita Græcos per annum dextram chlamyde involutam habuiſſe. Muliebris *Chlamydis* meminit Poëta de Didone:

Sidonio pictam chlamydem circumdata limbo.

Et Agrippina in ſpectaculo navalis prælii auratâ chlamyde induta fuit, apud Tacitum *lib.13.* & Dionem *lib.60.* quam Plinius *paludamentum* appellat. Idem Dio *lib.62.* Bunduicæ Britannicæ Χλαμύδα παχεῖαν, *Chlamydem craſſam*, tribuit. Militarem porro veſtem, quæ tunicæ, loricæ ac reliquæ armaturæ apud Græcos imponeretur, fuiſſe *Chlamydem*, certum eſt. Unde Plautus *Rudente Act.2. ſc.2.* milites *Chlamydatos* vocat. Nec apud Romanos Sagum & Paludamentum aliud quiddam fuit, quàm *Chlamys*: indumentum vid. ſive ἐπιβόλαιον, quod tunicæ impoſitum fibulâ in humeris nectebatur. Unde Latinorum *ad Saga ire*, Græci dixerunt *Chlamydes ſumere*, Dio *lib.46.* Et Nonio, *Paludamentum eſt veſtis, quæ nunc* Chlamys *dicitur.* Plinius quoque id, quod Tacitus *lib.12. auratam Chlamydem*, & Dio Χλαμύδα διάχρυσον appellant, vocat *Paludamentum auro textile.* V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiar. Part.2. lib.3. capp.3. & 4.* In Eccleſia Rom. *Chlamys*, inter præcipua Pontificatus Rom. inſignia reponitur à Petro Diacono *Chron. Caſinenſi lib.3. cap.66.* ubi de Victore II. quam purpuream fuiſſe, addit *cap. ſeq.* V. ſuprà in voce *Cappa*.

Chlorion, memoratus Ariſtoteli, apud Salmaſium *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.* Item avis, etiam χλωρεὺς dicta, quòd *lutei* coloris; hoc enim Græcis τὸ χλωρὸν notat, qui proin & luteum in ovo χλωρὸν appellant. Aliàs tamen χλωρὸν & χλοερὸν etiam *viridans, virens, viride*, ſignificat, qualis herbarum color eſt: à χλόη, *herba*; item *viriditas*. Unde χλωροὶ φοίνικες, *palmæ recentes*, oppoſitæ τοῖς ἀποθησαυρισμένοις καὶ ξηροῖς, *conditis & aridis.* Et Chryſopraſus χλωρότερος τοῦ χρυσοβηρύλλου, *viridior eſt Chryſoberyllo*, apud Theophraſtum: utpote cùm ex aureo & porraceo (quod exactè ac meracè viret) mixtam lucem trahat. Idem tamen, cùm carbunculos χλωροειδεστέρους vocat, illos *pallidiores* intelligit. Quam proin duplicem notionem vocis Χλωρὸν non attendentes plerique, circa hæc non rarò impingunt. Salmaſius *ad Solinum pag.1106.*

Choara, Χοάρα, Satrapiæ nomen, ſub ditione Parthorum, Plinius *lib.6. cap.15. Mox ejuſdem Parthiæ amœniſſimus ſitus, qui vocatur* Choara. *Duæ urbes ibi Parthorum, oppoſitæ quondam Medis, Calliope & alia in rupe Iſſatis quondam.* Ubi *ſitus*, ſicut & *locus* alibi, apud eundem, & Solinum, non ſignificat oppidum, aut vicum, ut ſæpe aliàs, ſed regionem; quemadmodum τόπος & χῶρος, apud Græcos. Aliter Χοαρηνή, apud Strabonem *lib.11.* μέρη δ᾽ ἐστὶ τῆς Παρθυηνῆς, ἥ τε Κωμισηνὴ καὶ ἡ Χοαρηνή, *Partes autem Parthyenes ſunt, Comiſene & Choarene.* Eſt autem Parthyene apud illum laxior, quàm apud Iſidorum Characenum, qui utramque hanc Regionem à Parthyene ſeparat & ſub Parthia collocat, per *Parthiam* intelligens Parthorum regionem. Ultra Caſpias Portas *Choaram* eſſe, & in illa Apameam urbem, idem Iſidorus refert. V. de illa plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 982. & 1196.* ut & in voce *Choarina*.

Choaſpa urbs, adde: Græcè ἡ Χόασπα, fortaſſe à fluv. *Choaſpe*, ad quem ſita fuit. Salmaſius *ad Solinum pag.700. & ſeqq. ubi egregia multa de utroque Choaſpe, Perſico & Indico*: quemadmodum de *Choaſpite* gemmâ viridis coloris, fulgoris aurei, *pag.767.*

Chobar, adde: E Meſopotamia ſcatere, & poſt longum tractum, prope locum, ubi Ezechiel ſepultus credatur, in Euphratem ſe exonerare hodieque antiquam appellationem retinere, ex indigenis ſeſe audiviſſe, refert Dominicus Macer in *Hierolexico*.

Chochæus, Apollinis cognom. apud Jul. Capitolinum in *Vero*, *Et nata fertur peſtilentia in Babylonia, ubi de Templo Apollinis* (addit Ammianus *lib.23. Chomei, l. Chochæi*) *ex arcula aurea, quam miles fortè inciderat, ſpiritus peſtilens evaſit, atque inde Parthos orbemque compleſſe.* A *Coche* urbe, quam cum Seleucia idem Ammianus eandem facit *lib.24.* Quidam verò diverſam, inter quos Stephanus eam non longè à Seleucia ponit, & κώμην, *vicum*, eſſe dicit: Χώχη κώμη πρὸς τῷ Τίγρητι ποταμῷ; uſus auctoritate Arriani. At Arriano hoc recentiores omnes, & *Chochen* Seleuciam, confundunt; & pro una Urbe accipiunt nec *Chochen* vicum agnoſcunt, ſed urbem nobiliſſimam. Sext. Rufus, *Chochen & Cteſiphontem, urbes Perſarum nobiliſſimas.* Φερέχας tamen vocat Nazianzenus *Stelitcut. 2.* Inde igitur Χωχαῖος Apollo, qui Seleuciæ magna in veneratione erat. Salmaſius *ad Capitolinum.* V. quoque infrà in *Coche*.

Chœnix, menſuræ genus apud Græcos, continens tres cotylas, quantum dietim homini in cibum dabatur: unde *dimenſum* Terentio. V. Eraſmum *in Adag. Chœnici ne inſideto.* Eadem menſura apud Romanos legitima; unde admodum ſimile veri eſt, quod ponit vir maximus Guil. Budæus, teſſeras frumentarias, quæ ſingulis dividerentur, *chœnicarias* fuiſſe. Quo poſito facilè intelligitur ſingularis in Hiſtoria Romana locus Ælii Spartiani *in Severo*, *Moriens ſeptem annorum Canonem, ita ut quotidiana ſeptuagena quina millia modiorum expendi poſſent, reliquit*: e quo de multitudine turbæ frumentariæ conjectare poſſumus. Conſtat enim in modio Romano *chœnices* octo fuiſſe, quæ legitima eſt menſura homini in diem alendo neceſſaria. Qua ratione turbam frumentantem, quæ quotidianum demenſum de publico accipiebat, ad ſexies centena millia acceſſiſſe colligitur. Atqui frumento publico plebs ſolùm & milites alebantur, certè civium tenuiſſimi quique ſolùm. Quanta igitur univerſorum civium multitudo? Iſaac. Caſaubonus *Not. ad Spartianum.*

Choës, adde: De *Chois* inferorum, V. infrà in voce *Melicratum*, ubi ad hæc ſacerrima ſacra *Vinum* & *Mel cum lacte* adhibitum docebimus. Sed & oleum additum, diſcimus ex Virgilio *lib.6.* ubi tamen infuſum illud dicit extis jam ardentibus:

Tum Stygio Regi nocturnas inchoat aras,
Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis,
Pingue ſuperque oleum fundens ardentibus extis.

Adhibebant autem iſta Veteres, cùm Animas mortuorum elicere vellent, ex illis reſponſa de rebus dubiis accepturi. Qua de re V. hic paſſim, ut & plura apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Part.2. pag.1050. & ſeqq.*

Cholæbus, Mapharitarum Tyrannus, memoratur Arriano *in Periplo*: Erant autem Mapharitæ ſiti ad Mare Azanium ſeu Euphratem, quod inter Arabicum Sinum & Indicum Mare medium. Idem de Dioſcoridis Inſula, Ὑπόκειται μὲν δὲ, ὥσπερ ἡ Ἀζανία Χαριβαὴλ, καὶ τῷ Μαφαρίτῃ τυράννῳ, καὶ ἡ νῆσος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τῆς λιβανωτοφόρου, *Subdita eſt igitur, uti Azania, Charibaeli, & Mapharitæ Tyranno, & Inſula ipſi Regi Thuriferæ regionis.* Nempe Arriani tempore Charibaël Sabæis præfuit ſive Homeritis, Thurifera Eleazo & Mapharitæ *Cholæbo* paruere. Salmaſius *ad Solinum pag.479.*

Chomatum Nili Logographi, *in l. ult. Cod. Theod. de Patrociniis Vicor.* dicti ſunt, qui muniendæ Nili ripæ aggeribuſque ejus præerant. *Chomata* enim (Gr. Χώματα, quæ vox aliàs in genere quemvis *aggerem*, terræque molem aquas cohibentem notat, Heſych.) per excellentiam dictos eſſe Nili aggeres, docet Ulpianus *in l.10. D. de Extraordin. Crimin.* V. Carolum du Freſne *Notis ad Alexiadem Comnenæ pag.273.* ex Salmaſio *ad Solinum pag.431.* ut & ſuprà in voce *Aggeſtum*.

Chone, Autolyci filia, à qua *Chonica* regio nomen habuit. Solinus *cap.2.* ubi de Italia, *Regionem Chonicam, à Chone Autolyci filia, quam procaciter inſidentem viæ Hercules, ut ferunt, interemit, conditam*, refert. Ita is ſuos Auctores ſequutus. *Chone* certè urbs Italiæ fuit, quam à Philoctete conditam, ex ſententia quorundam refert Strabo, à qua populi Χῶνες, quos Ariſtoteles tenuiſſe, ait, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἰόνιον Χωνίαν eorum regionem vocat Lycophron,

Ἀρούρας Βαθεῖαν Χωνίας πανηγυρίζειν!

quæ *Chonica Regio* Solino. V. Salmaſium *ad l.* nec non in voce *Chone*.

Choræ, in *Regula* S. Donati Epiſcopi Biſuntini ad Virgines *capite 75.* videntur eſſe diſtinctiones Pſalmorum, quarum ſingulæ certum Pſalmorum numerum continent, ut ſunt Nocturni in *Officio* Rom. *Ab Octavo Kal. Octob. creſcit curſus uſque ad ſummum ejus 25. choris - 12. verò* choræ *in hyeme omni nocte cantandæ ſunt*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Choragus, V. infrà *Chorea*.

Choraulæ, dicti Veteribus omnes, qui cùm *Choro* canerent *tibiis*. Unde & tibicines, qui ſaltantibus Pantomimis in ſcena operam dabant, ut ſaltantium excitarent vigorem, quia & choro canenti reſponſabant, ſic appellati ſunt. In Comœdiis quoque olim, quando chorus canebat, choricis tibiis artifex concinebat, atque is *Choraules* dicebatur, uti refert Diomedes Gramm. *lib.3.* Poſtea *Choraulæ* à comœdiis ſeſe ſegregarunt & res ſuas parteſque ſeorſim in ſcena agere cœperunt; ut & Pythaulæ & Pantomimi, qui omnes primis temporibus in Comœdia canebant. A quo tempore chorum etiam ſuum habuerunt, qui ubique eos comitabatur & ex 7. Cantoribus conſtabat. Meminit eorum Lucillius in *Epigramm.* adhuc inedito, apud Salmaſium, *ad Vopiſcum in Carino*,

Οὐκ ᾔδειν σε τραγῳδόν, Ἐπίκρατες, οὐδὲ Χοραύλην,
Οὐδ᾽ ἄλλ᾽ οὐδὲν ὅλως ὃ χορὸν ἐντὸς ἔχει.

Ἀλλ᾽

Ἀλλ' ἐκάλουν σε μόνον, σὺ δ' ἔχων χορὸν οἴκοθεν ἥκεις
Ὀρχηστῶν, αὐτοῖς πάντα διδοὺς ὀπίσω.
Εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἐστι, σὺ τοὺς δούλους κατάκλινον,
Ἡμεῖς δ' αὖθις σοι αὐτοὶ πόδας ἐρχόμεθα.
Non ſciveram te Tragœdum, ô Epicrates, neq; Choraulam,
Neque quid omnino eſſet chorum habere.
Sed invitavi te ſolum, tu verò cum choro domo venis
Saltatorium, ipſis omnia porrigens retro.
Quòd ſi ita eſt, tu ſervos junge diſcumbere,
Nos ipſi verò tibi ad pedes erimus.

Nempe Epicrates hic invitatus à Lucillio, adduxerat ſecum in convivium chorum Symphoniacorum puerorum aut gregem Tragœdorum, ſervorum ſc. ſuorum, quibus ponè triclinium ad pedes ſtantibus omnia, quæ in menſa erant adpoſita, tradebat domum perferenda & ſibi ſervanda in craſtinum, ut de his domi iterum cœnare poſſet. Quem morem plerique olim habebant, qui ad convivia invitabantur: uti paſſim conqueritur ſimul ac jocatur Martialis, *lib.*1. inprimis *Epigr.*23. ubi ultimorum Lucillii verſuum ſenſum planè expreſſit ac reddidit,

Omnia cùm retro pueris obſonia tradas,
Cur non menſa tibi ponitur à pedibus?

E' quibus patet, *Choraulas* & Symphoniacos divitum conviviis adhiberi olim conſueviſſe. Unde idem Poeta optimum convivium eſſe dicit, *in quod Choraulès non venit,* &c. Sed & *Choraulem* eum appellabant, qui ad tibias ſaltabat, apud Petron.

Manu puer loquaci
Ægyptius Choraules.

Sic Nanum *Choraulem* deſcribit Propertius,

Nanus & ipſe ſuos breviter contractus in artus
Jactabat truncas ad cava buxa manus.

Ubi *jactare manus ad cava buxa,* nihil aliud eſt, quàm ſaltare & χειρονομεῖν ad tibiam. Nec aliter vox accipitur, apud Sidonium Apollinarem, ut doctis Viris obſervatum: & Iſidorum fortè in *Gloſſis,* ubi habet, *Choraula, Jocularius.* Namque etiamnum Galli *Jongleur* vocant geſticulatorem præſtigiatoremque quemlibet. Aliàs tamen *jocularius* ſeu *joculator,* Græcis παιγνιώτης, tubicinem, tibicinem, omneque id Artificum genus, quos etiam hodieque *jouteres* Galli vocant, ſignificat; quâ ratione Iſidoro *Choraules* fuerit, qui ad chorum canit, &c. V. Salmaſium ubi ſuprà, ut & *ad Solinum pag.*123. nec non in voce *Choraules.*

Chorazana, Regnum olim peculiare, nunc prov. Perſiæ, ubi olim Bactra, Parthi, Sogdiani. Poſtquam enim Imperium Tartaricum inſtauravit *Timur-lenk,* vulgò *Tamerlanes,* poſt obitum ejus, inteſtinis filiorum diſſidiis id multum diminutum eſt: quorum tamen natu maximus *Scha-Rogus*: in Turkeſtana, Schagadaja, Mauaranaharia, Perſia, Gaina & Indoſtana, latè regnavit. Inter hujus ſucceſſores variis rerum vicibus obortis, Regnum ejus in duo Regna, *Chorazan* & *Mavvaranachar,* diviſum eſt A.C. 1451. quæ iterum conjuncta A. C. 1452. poſt obitum Regis *Abunaid,* denuo diſſilierunt, A. C. 1470. Sequenti tempore, Rex *Chorazanæ* Schabekus ſeu Subakanus, Uſbekanum Imperium condidit an inſtauravit: quod hodie complectitur, quidquid inter Perſiam, Indiam, Chinam & Cathajam terrarum jacet. Sed Iſmael Sophi Perſarum Rex, graviſſimo contra eum ſuſcepto bello, eum totâ *Chorazana* pepulit: à quo tempore, inter Uſbecanos & Perſas, odium internecinum & hinc perpetua diſcordiarum ſeges eſt. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.*

Chorea, nomen ſaltationem denotans, unde ortum, docet Mercurialis: *Loca,* inquiens, *ubi ſaltationes peragerentur, primò, cùm nondum exculta eſſent, fuere vici, & plateæ publicæ; deinde, cùm majorem dignitatem atque ornamentum recepiſſent, ad Theatrorum partes quaſdam tranſlata fuerunt, quæ & ab Ariſtotele & Polluce, ob id, Orcheſtræ vocatæ fuerunt; unde etiam* Chorea, *nomen ſaltationis perelegans, manavit. A' Theatris ad palæſtras poſtea tranſiere; inde in Convivia,* &c. V. eum *de Arte Gymnaſt. lib.*2. *cap.*7. *ſub fin.* Affinis vox *Chorus* eſt, quo collegium Muſicorum dicitur Servio *ad Georgic. lib.*1. & Jurecoſſ. *l.*79. *de Leg.*3. *l.*34. *de Ædilitio edicto.* Seneca eleganter *Epiſt.*24. *Non vides, quàm multorum vocibus* Chorus *conſtet?* Unde *Choraules* ſervus, apud Romanos, V. Pignorium *Comm. de Servis* & ſuprà. At *Choragus* dicebatur Athenienſibus, qui ſumtus præbebat ad Ludos, καὶ ὄψον, id eſt, *choragium, quo inſtruebatur Theatrum & chorus*: à quo χορηγία, unum ex muneribus pacis publicis, quæ altero quoque anno cives ex Lege obibant. Deſignabant autem *Choragos* unaquæque Tribus ſuos; qui ſic conſtituti ſortiebantur pro concione tibicines, præſidente Archonte, ex hac Lege: Ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητάς, *Archontes pro concione Tibicines Choris ſortitò danto.* Nempe ſortiebantur primò ſe *Choragi,* dein is, cui ſors prima obtigerat, primus eligebat Tibicinem, quem vellet; cui ſecunda ſors, ſecundum &c. quæ ſortitio fiebat menſe integro, antequam darentur ludi, in quos chori inſtruebantur; idque, ut omnia ritè fierent & ad celebrandos majori cum voluptate ac dignitate Ludos. Erat verò Lege cautum, ne quis peregrinus in Choro ſaltaret; in quam ſi commiſiſſet *Choragus,* drachmis 1000. multabatur: ita enim illa habet, Μὴ χορεύειν ξένον, ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν, apud Plut. *Phocion.* Atque id religiosè obſervatum eſt in Dionyſiis τοῖς κατ' ἄστυ; at non item in Lenæis, τοῖς κατ' ἀγρούς, quibus non tantùm peregrini ſaltare in choro poterant, ſed etiam Inquilini ipſi erant *Choragi* ac præbitores, uti diſcimus ex Interprete Comici *ad Plutum.* Ipſis verò ludis *Choragus,* ſi peregrinum in Choro ſaltantem in jus raperet, ad Archontem, 50. drachmis; ſi è ſcena exturbaſſet ac ſuo moviſſet loco, 1000. multabatur; ex Lege Demoſtheni memoratâ *in Midian.* Nolebant enim quidpiàm inauſpicati fieri in diebus illis feſtis: Ludis verò peractis judicia reddebantur. Sed nec ignominiâ notatis in Choro ſaltare licebat; quod ſi facerent, poterant de ſcena deturbari & loco moveri, ex Lege: Ἐξεῖναι τοὺς ἀτίμους ἀγωνιζομένους ἐπιλαμβανομένους τῆς χειρὸς καὶ ἐξάγειν ἐκ τῆς θυμέλης, V. Demoſthenem *Midian.* E' quibus patet, quantum abfuerint à Romanis hac in parte Athenienſes, qui non niſi è civibus Chorum conſtare volebant: cùm Romani ſibi privatim Choros habuerint è ſervis coævis, qui cantare noverant ac ſaltare: unde apud Celſum *lib.*9. *Digeſtorum, ſi Chorus aut familia legetur, perinde eſt, quaſi ſinguli homines legati ſint,* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.*3. *tit.*4 & infrà in voce *Saltatio.* Addam hic ſaltem, de *Choreis* Gentilium, quibus in Sacris ſuis utebantur, etiam Apoſtolo indigitatis 1 Cor. *cap.*10. *verſu* 7. Certè nulla Sacra in Delo peracta, quibus ſaltatio non fuerit adhibita, refertque Plato *de LL. lib.*2. ſingulis Diis ſingularia ſacrificia atque *choreas* fuiſſe ſolitas accommodari. Inprimis verò celebres *Choreæ* Caryatidum fuere, de quibus ſuprà; item Corybantum ſeu Curetum. Sic memorat ſolennes Choreas & luſus, ad Sacra Bacchi & Palladis, Papinius Statius *Achilleid. lib.*1. *verſu* 208.

—— *imbelli nuper Lycomedis in aulâ*
Virgineos cœtus & littora perſona ludo
Audierat ——

Ad ſacra Dianæ, Virgilius *Æneid. lib.*1.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per juga Cynthi
Exercet Diana choros, quam mille ſecutæ
Hinc atque hinc glomerantur Oreades ——

Saltantes enim & tripudiantes de montibus & campis in urbem Spartam, de qua hic, unde ad ſacra Dianæ prodierant, redibant Virgines, vetus Scholiaſtes Statii *ad l. mox laudandum,* &c. Alia *Chorearum* genera conglomerat Statius *Achilleid. lib.*2.

Jamque movent greſſus: thyaſiſque Iſmenia buxus
Signa dedit quater æra Rheæ, quater Evia pulſant
Terga manu, varioſque quater legere recurſus.
Tunc thyrſos pariterque levant, pariterq; reponunt;
Multiplicantque gradum, modò quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt: nunc obvia verſæ
Pectine Amazonio, modò quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudenteſque ſuis intorquet Amyclis.

Vovebantur autem & ſolvebantur quoque Diis choreæ, rebus bene geſtis; quo nomine non ſemel puellas adhortatur Horatius, & plenæ Tragœdiæ. Virgilius *Æneid. lib.*11.

Æneas, quanquam & ſociis dare tempus humandis
Præcipitant curæ, turbataque funere mens eſt,
Vota Deûm primo Victor ſolvebat Eoo.

Et Statius iterum *Thebaid. lib.*4. *verſu* 209.

—— —— —— *Dabit aptior iſta*
Fors Deus, Argolicaſque habitu præſtabo maritas,
Cùm Regis conjux, cùm te mihi ſoſpite templa
Votivis implenda choris: nunc induat illa.

Circumibant verò Aras ſaltantes, dextro interiore gyro, uti Ariſtophanes tradit in *Pace*: quemadmodum contrario gyro luſtrabant rogos in Decurſionibus funebribus, apud eundem Statium, &c. Plura de priſcæ hoc ſuperſtitionis more, quem Dæmonum infandos cultores etiamnum ſervare, diſcas ex Petro de Valle *Part.*4. *Itiner.* V. apud Petrum Lancreum Senatorem Burdigal. in *Commentario* erudito Gallicè ſcripto, præcipuè *lib.* 2. *cap.* 4. ubi typus æneus ſpectandas iſtas choreas proponit. Illum verò idololatricas gentes, velut ſimias, κακοζηλίᾳ quadam traxiſſe, à ſacris illis choreis, quarum in Scriptura mentio, veriſimile fit. Quod tamen Sancti non fecerunt, in omnibus Sacris, ſed tantùm in celebratione alicujus recentis beneficii, ad animi ſui lætitiam & εὐχαριστίαν ergà Deum teſtificandam. Adde, quòd Gentilium choreæ, præter impiam finem, thymelicis geſtibus laſcivis & planè indecentibus exercebantur: qui à modeſtia & gravitate Sanctorum, in cultu divino, procul aberant. Sed nec *Choreas* & ſaltationes unquàm vel inſtituit vel requiſivit Deus in Populo ſuo ſacris operante, quem tamen variis ceremoniis oneravit: ſuâ id ſponte Sancti illi fecere. Poſtea verò apud ipſos Iſraelitas Idololatræ ad profana ſua ſacra hunc ritum traxere, Exodi *cap.*32. *verſu* 6. *Surgenteſque manè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas & ſedit populus manducare & bibere & ſurrexerunt ludere*; ad quem locum Paulus reſpicit *d. l.* Nempe vituli cultores poſt epulas ſurrexere ad *ludendum,* h. e. ſaltandum coram vitulo. Eodem referendum, quod in ſolenni feſto puellæ choreis indulſiſſe leguntur, Judicum *cap.*21. id enim ex Idololatrarum itidem more factum videtur. Ita ergo feſtivitates Gentilium, cum cantu, *choreis* & comeſſationibus peragebantur. Propriè enim Χορεία ἡ μετ' ᾠδῆς ὄρχησις, *Chorea cum cantu ſaltatio eſt.* Scaliger

Poëtices lib.1. cap 18. Saltatio quædam ſine cantu fuit, eaque vetuſtiſſima Deinde cantus additus, quem poſtea Χορεῖαν appellarunt. Quod prohibet Paulus Roman. *cap.*13. *verſu* 15. εὐσχημόνως περιπατήσωμεν μὴ κώμοις καὶ μέθαις, *compoſitè ambulemus, non in commeſſationibus & ebrietatibus.* Ubi κῶμος, juxta Suidam, idem eſt quod μέθη καὶ ὀρχησμός. *Temulentia & ſaltatio.* Sed & *Canon* 53. Concilii Laodiceni, Chriſtianos jubens σεμνῶς δειπνεῖν, *venerabiliter cœnare*, vetat illos βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι, *plaudere vel ſaltare*, &c. V. A. Rivetum *Commentar in Exodum cap.*15. *verſ* 21. *cap.*32. *loc. cit.* & plura hanc in rem apud Car. Paſchalium *Coronar. lib* 2. *cap.*15. ubi Virgines, imò omnes alios coronatos *Choreas* duxiſſe, pluribus docet.

Chorea Gigantum, monumentum lapideum omnium hujus generis nobiliſſimum, in Anglia, prope Salisburiam, vulgò *The Stonehengs* dictum, & à Camdeno, ob vaſtiſſimam amplitudinem, *inſanæ ſubſtructionis* nomen meritum: Quod non unum è Scriptoribus Anglicanis in admirationem rapuit, hæſitantem, qui tantæ molis lapides in loco aliàs minùs petroſo ibi congeſti vel in altum elevati fuerint; aliis inſuper adjicientibus, certum horum lapidum numerum iniri à nemine poſſe. V. Sidneium *in Mirac. Angliæ*, Inicum Jones *of the Stonehengs on Salisbury plain*, Joh. VVebb *a vindication of Stonehengs*, Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. ac Civ. ſect.*1. *cap.*8. *Hiſtor Antiquit.*&c.

Chorepiſcopus, adde: Neque tamen *Chorepiſcoporum* dignitas, vel certè appellatio, alicubi hodieque non viget. Quippe, ut obſervat Molanus *lib.* 2. *de Canon. cap.*32. in Eccleſia Ultrajectenſi S. Martini, *Chorepiſcopi* nomen & titulum primus Subdiaconorum habet, cui Archipresbyterii ſeu Decanatus ruralis officium incumbit. Præterea Coloniæ, in omnibus Collegiatis Eccleſiis *Chorepiſcopus* eſt primus Cantorum, qui etiam in Cathedrali Eccleſia officium faciens, in ſolennitatibus, Epiſcopali baculo utitur. Etiam Trevirenſem Eccleſiam *Chorepiſcopos* habuiſſe ſuos, Theganus innuit auctor *Geſtorum Ludovici Pii*, ipſe hoc titulo inſignis. Hodieque in eadem Eccleſia quatuor ſunt dignitates eadem nomenclaturâ, ſc. ſupremus *Chorepiſcopus S. Petri, Chorepiſcopus S. Lubentii in Dietkirken, Chorepiſcopus S. Caſtoris in Cardona & Chorepiſcopus S. Agathæi in Longuiono.* Sic mentio fit *Chorepiſcopi* Eccleſiæ Lugdunenſis, apud Adonem in *Chronicis A.C.* 810. Eccleſiæ Friſingenſis, in *Charta* Arnolphi Ducis Bajoariorum A. C. 808. *Chorepiſcopi* Ratisbonenſis, in *Metrop. Salisburg. Tom.III. Chorepiſcoporum* Eccleſiæ S. Stephani Metenſis, in *Charta* Leonis IX. apud Meuriſſium in *Epiſcopis Metenſ.*&c. Qui quidem *Chorepiſcopi* non alii erant ab Archidiaconis, qui vices Epiſcoporum agebant in ruralibus Eccleſiis. Scribit porro Brovverus *Antiqq. Fuldenſ. lib.*1. *cap.*3. & *in Notis ad* 12. *Poema Rabani Mauri*, Abbates eo tempore *Chorepiſcopi* munus obiiſſe, exemplo S. VVigberti & Albini Friteslavienſium Abbatum, quod du Freſne firmat exemplo Bertilonis, qui *Chorepiſcopus Abba* Monaſterii S. Benigni Divionenſis appellatur non ſemel, in *Tabulario* hujus Monaſterii, &c. V. eum in *Gloſſar.* Corruptè ex *Chorepiſcopi* voce, Maronitæ in Oriente *Churi* appellant Archipresbyterum ſeu Parochum loci, cui in traditione curæ baculum Paſtoralem Epiſcopus in manus tradit, uti legas apud Macros Fratres, qui de dignitate hac Eccleſiaſtica multa congeſſerunt.

Choritæ, V. infrà *Sanguinitæ.*

Chorizantium ſecta, in Germania & agro Leodienſi A.C. 1374. qui à dæmonibus obſeſſi, choreis indeſinentibus in plateis & templis vacabant: V. Radulſum de Rivo in Joanne *de Arckel Epiſcopo Leodienſi cap* 9. & Gobelin. Perſonam *in Coſmodromio æt.*6. *cap.*69. laudatos Car du Freſne in *Gloſſar.*

Chorobates, Græcè Χωροβάτης, q. *agri perambulator* vel *metator*, apud Græcos idem videtur inſtrumentum fuiſſe, quod *groma* apud Latinos. Deſcribit illud ita Vitruvius: *Chorobates eſt regula longa circiter pedum XX. ea habet ancones in capitibus extremis æquali modo perfectos, inque regulæ capitibus ad normam coagmentatos & inter regulam & ancones à cardinibus compacta transverſaria, quæ habent lineas rectè deſcriptas, pendentiaque ex regula perpendicula in ſingulis partibus ſingula.* Utebantur autem gromâ Veteres, ad agrorum caſtrorumque metationem, uti dicemus infrà Sed & aquæ librandæ *Chorobates* inſerviebat; quemadmodum & dioptræ, quibus turrium ex intervallo altitudines explorabantur, eundem uſum præſtabant. Idem, *Libratur aqua dioptris aut libris aquariis, aut Chorobate, ſed diligentius id efficitur per chorobaten quòd dioptræ libræque fallunt.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 672.&c.

Choromithrene, Græcè Χωρομιθρηνή, Mediæ regio, apud Ptol. Μεθ' οὓς ἐκτέταται μέχρι τῆς Παρθίας ἡ Χωρομιθρηνή, ἀρκτικωτέραν ἔχουσα τὴν Ἐλυμαΐδα, *Poſt quos extenſa eſt Parthiam uſque* Choromithrene, *magis ad Septentrionem vergentem habens Elymaïda.* Quæ Elymaïs, non confundenda cum Elymaide, ad oram Sinus Perſici, à qua longè diſtat. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag* 1194.

Chorſaci, Perſæ à Scythis olim appellati. Solinus *cap.*49 *Scythas Perſæ linguâ ſuâ Sacas dicunt, & invicem Scythæ Perſas* Chorſacos *nominant, montemque Caucaſum Gramaſum* &c.

Chorus, quibuſdam idem cum Argeſte, ἀπὸ τοῦ χωρεῖν nomen habet. quòd cum impetu & *violentia* eat: quo modo in prælio incipiendo ruentes, τὰς εὐτόνως καὶ ὁρμῇ χωροῦντας, vocat Thucydides, *cum impetu & clamore proruentes.* Hinc Ἀργέστης quoque, quæ vox Græcis *concitatum* & *velocem* ſignificat. Sed eos diſtinguit Seneca, *Chorus venit, qui apud quoſdam Argeſtes dicitur. Mihi non videtur, quia Chori violenta vis eſt, & in unam partem rapax: Argeſtes verò mollis eſt, & tam euntibus, quàm redeuntibus, communis.* Et Vitruvius, *Circa Favonium Argeſtes & certis temporibus Eteſiæ. Ad latera Chauri Circias & Chorus.* Ubi *Argeſtes* propior *Favonio*, *Chaurus* ſeu *Chorus Septentrioni*; qui indidem tamen veniunt, modicâ tantùm inclinatione diverſi. V. ſuprà *Chaurus.* Atque hic ventus eſt, quo ſolo flante ab Indiæ promontorio Gades uſque navigari, Plinius ſcripſit & poſt eum Solinus *cap* 56. converſo nempe Mundi ſtatu & mutato ventorum ſitu flatuque, uti habet Salmaſius *ad Solinum pag.*1262.

Chorus, pars Comediæ, una ex acceſſoriis, inter actum & actum: vel pars eſt, poſt actum introducta cum concentu. Dicebatur autem ſic primò, *multitudo canentium ſaltantiumque cum tibicine:* idque antiquitus circa aras Deûm, Virgil *Æneid lib.*6.

> *Illa* chorum *ſimulans, Evantes orgia circum*
> *Ducebat Phrygias.*

Quo in loco Servius ait, *chorum eſſe multitudinem in ſacra collectam.* Et in *Georg.*

> *Omnis quam* Chorus *& ſocii comitantur ovantes.*

Chorus, inquit, *propriè eſt coævorum cantus atque ſaltatio.* Solebant enim aras Liberi patris Deorumque cœterorum circumgyrare canentes atque ſaltantes. Inde ad fabulas *Chorus* translatus eſt. Et quidem primus Philammon Delphicus, ad aram patriam, Choros diſpoſuit, in Apollinis honorem. Romæ vero, L. Anicius, devicto ac triumphato Gentio Rege Illyriorum, in Circo Scenam extemporariam excitandam curavit, Ludoſque edidit cum Thymelicis tum primùm, quos in Orcheſtrâ conſtituit: in Proſcenio autem Tibicines cum Choro. Primus Archontes in Scenam duxit Comicum Chorum. Fuit autem is per initia μονοπρόσωπος, unus enim quiſpiam prodibat, civium vitia recenſens, idque ſine cantu, cujuſmodi eſt apud Plautum Choragus in *Curculione.* Dein alter additus; ut interrogationibus ac reſponſionibus explerent animos varietate. Poſtea quaterni fuere, ita ut partirentur Chorum in paria duo, quæ idcirco Græci vocaverunt ζυγά. Tandem is ad quinquagenos excrevit: quæ turba, poſtquam Æſchylus *Eumenides* fabulam dedit, ad quindenos redacta eſt: ita ut eſſent paria ſeu ζυγὰ quina, ex ternis verſibus; ubi qui cantum incipiebat, Κορυφαῖος, proximus Παραστάτης, tertius Τριτοστάτης dicebatur. Conſtabat verò tam viris, quàm mulieribus, ut ex *Troade* Senecæ apparet; hac tamen lege, ut ſi mas laudandus eſſet, viri: ſin fœmina, fœminæ chorum componerent. Præterea, quidquid canebatur, ad argumentum fabulæ, maximè ad actum ipſum, quem diſtinguebat, oportebat pertinere: docente Horatio,

> *Actoris partes* Chorus, *officiumque virile:*
> *Defendat, nec quid medios intercinat actus,*
> *Quod non propoſito conducat & hæreat aptè.*

Diſponebantur verò in Orcheſtra, quum ſtaret Chorus, ſicut fit in acie, quod appellabatur Χοροστασία: Idem ordo, quum rectâ ambularet, vel exiens vel ingrediens, hi dicebantur *quadrati Chori.* Quum accedebant, Πάροδος vel Παροδία vocabatur; quo tempore canebant Προσόδιον: quum ingrediebantur Εἰσόδιον, cauſam dicebant, cur adeſſent. Tum aut ſtantes canebant, quod & Στάσιμον nominarunt & Στασίδιον, tum narrabant rei eventum: aut ſtatim revertebantur & exibant, quæ erat μετάστασις. Quòd ſi rurſus ingrediebantur, Ἐπιπάροδος: in qua ſi ſaltarent prolixiùs, erat Κόρδαξ: ſi præciſiùs, Κομμάτιον, ibi lugebant. Utebantur Græci unicâ tibia in cœteris, in ſynodo tantùm geminis. Timæus porro memoriæ prodidit, Choros Laconicos tetragonos fuiſſe, Athenienſes orbiculatos; quos & Διονυσιακούς appellarunt illi, Siculi autem Ἰαμβιστάς. Κύκλον orbicularem Chorum, appellatum eſſe, docet Salmaſius, unde vox translata ad Κύκλον Ἐπικόν, & Κύκλον Παιδείας, de quo V. infrà in voce *Cyclus* Non omnis tamen Chorus eidem Κύκλος, ſed ſolus Dithyrambicus: Nam *Chori Tragici*, inquit, *& Comici fuere τετράγωνοι, qui κατὰ ζυγὰ καὶ στοίχους diſponebantur. Exercitat. ad Solinum pag* 848. Sed non ſemper Veteres conſertis manibus, verùm aliquando ſolutis etiam in orbem diſponebantur. Concinentes autem movebantur in lævam primùm, primum hoc motu cœlorum orbem ſe imitari ajentes; eumque vocabant Στροφήν; quam quum explerant, totidem numeris eadem veſtigia pluribus temporibus relegebant; quâ reverſione ſubterlabentium adverſum motum Planetarum referri proſitebantur. Ἀντίστροφος hæc. Eo ſpatio abſoluto ſtantes, Terræ quietem repræſentabant. Quo in ſtatu cùm diverſa à ſuperioribus accinerent, Ἐπῳδὸν nominarunt. Mutatas tamen leges invenias aliter alibi. Porro conſtabat Chorus non ſolùm ex maribus fœminiſque, ut dictum, ſed inſuper ex quavis ætate, officio, ſtatu, ſexu, pueris, puellis, viris, ſenibus, fœminis, aniculis, civibus, peregrinis, militibus, agreſtibus, ſervis, libertis, captivis. Nubes quoque & ranæ & veſpæ & alia quæ volueris; quemadmodum Scaliger olim luſit in Comœdia *Vidulo*, cujus chorus conſtabat alliis & cepis & ulpicis & aſcaloniis & bulbis. Cœterùm, diſtinguebantur Græcis Actus, *Choro* in Orcheſtram aſcendente: Latinis

verò,

vero, qui *Choro* carebant, mimis perſoniſque de proſcenio in Scenam redeuntibus. Cum verò partes *Chori* illæ præcipuè eſſent, ut potiſſimùm, quos liberet, læderent: attritis Populi Athenienſis opibus, reductaque illius inſana & licentiâ & inconſtantiâ ad Tyrannicam paucorum libidinem, continuit Poëtas metus potentiorum in officio bene dicendi, & proin ſublatus Chorus eſt: cujus loco Παραβάσεις quædam introductæ, in quibus aliorum Poëtarum dicta ſcriptaque, ſine maleficii crimine aut pœnæ ſuſpicione, irridebantur. Nec Cratino, ad priſtinam licentiam auſo reverti, impunè fuit, uti vidimus ſuprà, in voce *Baptæ*. V. plura hanc in rem, apud Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.*1. *cap.*6. *& ſeqq.* Atq; hinc *Chorus* etiamnum, in Ædibus Sacris, apud Latinos Græcoſque, ea pars dicitur, in qua Clerus conſiſtit ac concinit: Honorius Auguſtodun. *lib.*1. *cap* 140. *Chorus dicitur à concordia canentium, ſive à corona circumſtantium. Olim namque in modum coronæ circa aram cantantes ſtabant: ſed Flavianus & Diodorus Epiſcopi choros alternatim pſallere inſtituerunt.* Certè hodieque apud Græcos ea pars in orbem circumducitur & ſubſelliis Cantorum ac Clericorum munitur, ut ex Ichnographiis Templorum apud illos, quas Goarus *ad Euchologium* repræſentat, licet perſpicere. Sed & *Chorum* Sophianum, in ovalem formam contractum perhibet Petrus Gyllius *Deſcript. CP. lib.*2. *cap.*3. Quia vero dividebatur *Monachorum Chorus* in Eccleſiis in 2. partes, quarum una à dextris, altera a ſiniſtris erat, ſibique antiphonatim reſpondebant, hinc quâ parte Abbas ſedebat *Chorus Abbatis*; quâ Prior, *Chorus Prioris* dictus eſt, V. *Vitas* Abbatum S. Albani *pag.*90. Pars porro Chori Monachorum, à quibus Invitatorium incipitur, *Chorus Invitatorii* dicta, occurrit in *lib. Uſuum Ordinis Ciſterc. cap.*12.13. Apud Cartuſienſes Pariſinos *Chorus Converſorum* eſt, Choro Fratrum, ut videtur, præſtructus: meminitque *Chori* hujus Cæſarius *Mirac. lib.*1. *cap.*35 apud du Freſne in *Gloſſar.* Porro cancellis *Chorum* munitum eſſe, ne Laicis, uti vocant, ingreſſus in eum pateat, diſcimus ex Concilio Moguntiac. in *Decret. de Vita & Honeſt. Cleric. cap.*1. Refert tamen Curopalates, Imperatori CP. licuiſſe eum ingredi, die coronationis ſuæ, ibique ſacram communionem percipere; ut & in Veſperis Paſchæ, ad incenſum offerendum. Quod idem de Rege Galliæ, habet Matthæus *de Rebus geſtis Henr.* IV. circa finem, ubi de Mariæ, uxoris ejus, coronatione agens, *intra Chorum ex privilegio Regem ſedere* conſueviſſe, tradit. Sic Magnus Magiſter Melitenſium Equitum thronum ſuum intra Presbyterium habere dicitur, Macris Fratribus in *Hierolexico*, quos ſi placet vide.

Choſroes II. adde: Tituli ejus, in *Epiſtola* ad Varanum, penès Theophylactum Simocattam *lib.*4. *cap* 8. hi ſunt, Χοσρόης, βασιλεὺς βασιλέων δεσποζόντων δεσπότης. Κύριος ἐθνῶν εἰρηνάρχης, τοῖς ἀνθρώποις σωτήριος, ἐν θεοῖς μὲν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ αἰώνιος, ἐν δὲ τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ἐπιφανέστατος, ὑπερένδοξος, νικητής, ἡλίῳ συνανατέλλων, καὶ τῇ νυκτὶ χαριζόμενος ὄμματα. *Choſdroes Rex Regum, dominantium dominus. Dominus gentium Pacis princeps, hominibus ſalutare ſidus, in Diis quidem homo bonus & æternus, inter homines verò Deus illuſtriſſimus, ſupergloriosſus, victor, unà cum Sole exoriens, & noctem inſtruens oculis.* V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium lib.*4. *Sylv.*1. *verſ.*3. *Atque oritur cum Sole novo*, &c.

Chrenecruda, in *L. Sal. tit.*61. Goldaſto & Spelmanno *viridis herba*, ex Germ. *Grun Kraut*; Wendelino ex *Rein*. i. *purum*, caſtum & mundum ac *Keuren*, i. *probare*, digna annotatu ceremonia medii ævi eſt. In hac, qui hominem occidit, nec in bonis habet, unde mulctam exſolvat, adjunctis XII. Juratoribus, nihil ſibi eſſe in bonis, præter ea quæ tradidit, ſacramento cavet. Tum proximiores agnatos ad reliquum multæ exſolvendum invitat, factâ in eos bonorum ſuorum omnium ceſſione, hoc ritu: Domum ſuam ingreditur, & collectum de 4. illius angulis pulverem pugno tenens, ad limen revertitur, in eoque ſtans ac vultu ſuo in interiorem domum obverſo, ſiniſtrâ manu pulverem in proximiorem agnatum trans ſcapulas mittit. Quo facto domo egreditur nudus ac ſolo induſio tectus & palum manu tenens ultra ſepem ſalit. Tum agnati compoſitionem homicidii exſolvere tenentur: qui ſi pariter ſolvendo non ſint, aut ex iis aliquis, *iterum ſuper illum* Chrenecruda, *qui pauperior eſt, jactas & ille totam legem componit.* E quibus colligitur, *Chrenecruda jactare*, idem eſſe quod *pulverem*, ex quatuor domûs angulis collectum, projicere. Poſtea verò Legem hanc correxit Childebertus Rex in *Decreto cap.* 15 quòd & paganorum ritus ſaperet, & plures in bonorum ceſſione involveret: *De* Chrenecruda *Lex, quam paganorum tempore obſervabant, deinceps nunquam valeat, quia per ipſam cecidit multorum poteſtas*, apud du Freſne in *Gloſſar.* Addit in *Hierolexico* Macer, in aliquibus Civitatibus decoctorem (Decoctoribus enim hanc legem poſitam contendit) ut à creditorum ſe eximeret moleſtia, lapidi podicem ter in publico illiſiſſe, ut Senis in præſenti fieri ſoleat: Romæ verò per integrum diem pileum viridem geſtare cogi, &c. Sed de *Decoctorum* pœnis pluribus agetur infrà, in hac voce.

Chreſiphon, Græcè Χρησιφῶν, Templi Dianæ architectus, apud Plinium *lib* 36. *cap* 14. Nempe primæ Templi Epheſii fabricæ is præfuit, non ultimæ, quâ poſt Heroſtrati ἐμπρησμὸν inſtauratum eſt, Alexandri M. temporibus, & ad auguſtiorem cultum renovatum, cui ἐπισκοπῇ Dimocrates fuerat præfectus, uti diſcimus ex Solino *cap.*40. Gnoſium fuiſſe, idem Plinius refert, & Vitruvius *lib.*7. *in Proœmio*, ubi fabricam Templi ab eo inſtitutam quidem, non verò perfectam, tradit: *Primumque ædes Epheſi Dianæ Jonico genere ab* Chreſiphone *Gnoſio & filio ejus Metagene eſt inſtituta, quam poſtea Demetrius ipſius Dianæ ſervus, & Pæonius dicuntur perfeciſſe.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.*12. *& ſeqq.*

Chreſtologus, Pertinax Imp. per convitium dictus eſt, apud Capitolinum: *Omnes, qui liberè fabulas conferebant, malè Pertinaci loquebantur.* Chreſtologum *eum appellantes, qui bene loqueretur & malè faceret.* Palatinus Codex *Chriſtologum* habet, more illi ætati conſueto. Eſt autem *Chreſtologus* vel *Chriſtologus*, qui blandè diceret, nec benignè faceret. Sic Græci χρηστὰ λέγοντες. Palladas,

> *Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,*
> *Χρηστὸν λόγοις, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις.*
> *Odi hominem duplicem exiſtentem,*
> *Blandum quidem verbis, hoſtem verò moribus.*

Eoſdem pollicitatores ac Doſontas etiam τοῖς χρηστοῖς λόγοις δελεάζειν, *blanditiis verborum ineſcare*, dicebant; nec multo aliter apud Paulum Apoſtolum, χρηστολογίας ἀκάκων. Quod optimè in Pertinacem convenit, qui blandus erat verbis, re autem ipsâ minimè benignus, unde & nunquam ſimplex creditus, ſed διπλοῦς. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad l.* Aliàs Χρηστοὶ, iidem cum *Manibus*. Sic enim notat Plutarchus *in Quæſtionibus Græcanicis*, ubi explicat, quinam dicerentur apud Lacedæmonios & Arcades Χρηστοὶ, in Fœderis columna, quod inter ambos illos populos conventum eſt, inter alia ſcriptum fuiſſe, *Μεσσηνίους ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας καὶ μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν*, *Meſſenios ejicere è regione, & non licere Manes facere*; quod ait Ariſtotelem interpretari, *Non licere interficere*, μὴ ἀποκτιννύναι: Idem quoque repetens *in Quæſtionibus Rom.* Hinc *Manes* mortui, & *Dii Manes*, defunctorum genii, qui aliâ *Lares familiares*, & boni Genii dicebantur, oppoſitè ad larvas, qui mali habebantur ac noxii: unde illi curam poſterorum ſuorum ſortiti credebantur, hi vacatione ſeu quodam exſortio, h. e. ἀκληρίᾳ puniti, nullis bonis ſedibus errabant. Inde *Mania*, eorum mater, quam perperam docti confundunt cum *Genita Mana*; quæ ſic quoque cognominata eſt, i. *bona* non à *manando*, ut quidam volunt, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*412. & infrà in voce *Manes*. Porro τῷ χρηστῷ Græcorum reſpondet Latinorum vett. *forctum* & *horctum*, quod ſequuta ætas *herctum* & *ferctum* pronuntiavit. Unde *ferctum*, pro genere libi quòd *bonum* eſſet, τὸ χρηστόν: Et πάγχρηστα, liba, & χρηστὸν μελίτωμα Homero, & compoſitum genus libi *Strueferctum*, quaſi *ſtruem bonam* dixeris. Idem *ibid pag.*1263.

Chreſtomathia, nomen libri, à Proclo editi, in quo, λέγει, verba ſunt Photii, καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πατρίδας τῶν πραγματευσαμένων τὸν Ἐπικὸν κύκλον, *Enarrat nomina & patrias eorum, qui Epicum Cyclum condiderunt.* V. Eundem *d. l. pag.*847.

Chriſma, Græcè Χρῖσμα, propriè genus unguenti, ab altero, quod ἄλειμμα dictum, diverſum. Spiſſiora enim *linunt*, χρίονται: liquida *perfundunt*, ἀλείφονται. Gloſſæ. *linit*, χρίει: unde ἐπιχριστὰ φάρμακα, quæ illinuntur. Plinius *lib.*13. *cap.*3. *Sed quoſdam craſſitudo maximè delectat, ſtypſim appellantes: linique jam, non ſolùm perfundi unguentis gaudent.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.*465. Hodie *Chriſma*, in Eccleſia Rom. oleum eſt, quod conſecratur; idque duplex: Alterum enim *oleo* & balſamo conficitur, ac *principale* appellatur, in *Pontificali* MS. Senonenſis Eccl. Alterum ſimplex oleum eſt, ab Epiſcopo conſecratum. Priore unguntur, qui baptizantur, in vertice & qui confirmantur, in fronte; item, qui ordinantur: Poſteriore Catechumeni inunguntur; in pectore, ſcapulis & fronte, antequam abluantur. Sed & Infirmos ac Energumenos eodem oleo inungi, paſſim legas, &c. Occaſionem ejus arceſſunt ab Unguento ſacro Eccleſiæ Iſraëliticæ, quod ex variis aromatum ſpeciebus compoſitum, juſſu Dei, Aaroni ipſiuſque filiis, adhibitum legitur, Exodi *cap.*30. & duraſſe dicitur nongentos fere annos: quo amiſſo Pontificis inauguratio ſolo in poſterum veſtitu peracta eſt. Idem videtur fuiſſe oleum, quo & Reges nonnunquam ſunt inaugurati, quanquam alii diverſum fuiſſe velint, ex *verſ.*32. & 33. *cap. cit.* Verùm typicum illud fuit, quo quid ſignificari tum voluerit Deus, diſcimus ex 1. Joh. *cap.*2. *verſu* 5. *Unctio* (χρῖσμα) *quam accepiſtis ab eo, in vobis manet.* V. quoque Joann. *cap.*1. *verſu* 16. & *cap.*3. *verſu* 34. Unde S. Ephrem *de Sacerdotio Tom.*1. *pag.*2. *Populus, qui ante nos erat, cornu olei ferens, ad Sacerdotium promovebatur: nos verò ſervi inutiles Dei benedicti, non cornu, non oleum ſenſibile, ſumimus; ſed ipſe, qui eſt brachium excelſum atque tremendum, ex cœlo deſcendens, ſuum nobis, per impoſitionem manuum, donat Spiritum.* Quod omnino eſt Χρῖσμα illud Joannis *l. cit.* Idem confirmatur verbis Rob. Bellarmini *Recognit. oper. ad librum de Summo Pontifice, pag.*34. *Figura ſemper eſt inferior & imperfectior figurato. Sicut igitur Sacerdotium Chriſti fuit longè ſublimius Sacerdotio Moſis & Melchiſedeci: ſic etiam regnum Chriſti multo debuit eſſe excellentius, id eſt, non temporale, ut illorum, ſed æternum, ſpirituale & cœleſte*, &c. A *Chriſmate* verò Eccleſiæ Romanæ, *Chriſmal* ſeu *Chriſmale*, vas Eccleſiaſticum, in quo *Chriſma* aſſervatur. Item vas, in quo Euchariſtia reconditur.

Liber

Liber Sacrām. S. Gregorii. *Præfatio Chriſmalis: Oremus - ut Deus omnipotens hoc miniſterium corporis filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti gerulum benedictionis, ſanctificationis tutamine, defenſionis donatione implere dignetur*, &c. Interdum, *corporalis*, ut vocant, ſeu palla corporalis; imò & quævis palla, quâ ſacræ conteguntur reliquiæ: Tandem veſtis candida, quam capiti baptizatorum imponi mos. Quippe olim hodieque baptizatorum, ſtatim atque *chriſmate* in fronte ungebantur, ne illud deflueret, capita panno obvolvebantur candido, qui octavâ demum die ab iis auferebatur: *Capulla*, ut videtur, dictus, in Synodo Nemauſ. *A. C.* 1284. *cap. de Baptiſmo.* Indidem *Chriſmales denarii*, præſtatio, quæ à Presbyteris pro chriſmate, quod circa Paſcha ab Epiſcopo accipere ſolent, eidem Epiſcopo exolvebatur, quæ, ut ſimonia, damnata legitur apud Anſelmum *lib.4. Epiſt.61.* Item *Chriſmarium*, vas in quo ſacrum chriſma reponitur, in Concilio Antiſiodor. A. C. 586. *can.6.* ſeu, ut aliis, videtur, theca reliquiaria vel phylacterium, apud Gregorium Turon. *Miracul. S. Martini lib. 4. cap.* 32. &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* Tandem *Chriſmarius*, h. e. Notarius ſeu Cancellarius, cui incumbebat baptizatorum nomina adnotare. Hinc de ceremonia coram Pontifice obſervandâ, cùm in die Paſchæ ad S. Mariam Maj. ad celebrandum equitaret, *Ordo* Rom. habet: *Cùm veneris ad Merulanam, quidam* Chriſmarius *electus ab omnibus Chriſmariis dicit altâ voce, Jube Domine benedicere, & Pontifex benedicit, &* Chriſmarius, *in Eccleſia S. Mariæ Dominæ noſtræ baptizati ſunt tot maſculi & tot fœminæ: Deo gratias.* V. Macros Fratres in *Hierolexico*, ut & ſuprà, in voce *Ampulla.*

Chriſti Effigies, in nummis deſcripta, à Conſtantino M. occurrit apud Joannem Damaſcenum in *Synodica ad Theophilum.* Hodie tamen inter tot, qui ex Conſtantini ſuperſunt nummis, nullus hactenus repertus eſt, in quo *Chriſti* imago compareat. Hinc primus, qui eam in nummis ſuis exprimi curaverit, videtur Juſtinianus Rhinotmetus, cujus aureus nummus, apud Stradam & Chiffletium, priore facie Chriſtum habet expreſſum, thorace tenus, dextrâ benedictionem impartientem, ſiniſtrâ Evangeliorum codicem tenentem, cum Inſcr. IHS CHRISTUS REX REGNANTIUM: alterâ Juſtinianus ipſe barbatus, cum ſtemmate crucigero ac loro, cruci majori manum admovens conſpicitur, his characteribus in ora exaratis: DN. JUSTINIANUS SERVUS CHRISTI. A' quo tempore eadem effigies ſimili modo ac inſcriptione cernitur, in nummis Baſilii & Conſtantini Porphyrogenniti. Joannes Zimiſces poſtea primus ſolum Chriſtum in nummi una parte effigiari curavit; in altera verò & quidem media facie Græca hæc, characteribus Romanis, JESUS CHRISTUS BASILEUS BASILEON, V. infrà ubi de nummis *Sotericis.* Quem ſequuti poſtea alii, quorum nummi Chriſti protomen cum inſcr. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ exhibent, cum iiſdem Zimiſcianorum characteribus, niſi quòd nonnunquam Crucem in medio cum gradibus depictam præferant: vel Crucem cum hiſce ad angulos literis, IC XC NIKA: vel Regum adorationem cum binis columbis, &c. In iſtis porro nummis ita Servator effingitur, ut dextram protendat, binis extenſis digitis, tanquam benedictionem impartiens, ſiniſtrâ verò librum Evangelij teneat. Paulus Silentiarius *in Deſcript. S. Sophiæ part.2. verſu* 359.

> —— ἔοικε δὲ δάκτυλα τείνειν
> Δεξιτερῆς, ἅτε μῦθον ἀειζώοντα πιφαύσκων.
> Λαιῇ βίβλον ἔχων ζαθέων ἐπίπλεον μύθων,
> Βίβλον ἀπαγγέλλουσαν, ὅσα χραισμήτορι βουλῇ
> Αὐτὸς ἄναξ ἐτέλεσσεν, ἐπὶ χθονὶ ταρσὸν ἐρείδων.
> *Videtur autem digitos protendere*
> *Dexteræ, velut ſi ſermonem immortalem annuntiaret.*
> *Siniſtra librum tenens, ſacros narrantem ſermones,*
> *Librum pandentem, quæ utili conſilio*
> *Ipſe Rex peregit dum in terris ageret.*

Interdum in tabellis Græcanicis, in apertis libri Evangelici foliis; interdum ad ipſa imaginis latera, deſcripti viſuntur characteres Græci A. & Ω. deſignantes Chriſti divinitatem & humanitatem, uti exponit Leo Allatius *de Conſ. utr. Eccl. lib.1. cap.6. num.31.* Sed & plurimùm cernuntur iſti, IC. XC. id eſt, Ἰησοῦς Χριστός: quæ literarum contractio in nummis ac tabellis vett. fere ſemper conſpicitur. Præterea, in iis nummis *Chriſtus* interdum ſtans effingitur, ut in præclaro Jaſpide, cujus ectypon habetur in dactyliotheca Canonicorum Regularium S. Genovefæ Pariſ. In eo *Chriſtus* ſtans ad genua, dextram protendit, binis extenſis digitis, ſiniſtrâ librum tenens, cum literis ad latera, IC XC Ο ΕΛΕΗΜΩΝ. in altera facie legitur, † ΧΕ ΟΘ CO ΕΙC CE ΕΛΠΙΖΩΝ ΟΥΚ ΑΠΟΤΥΓΚΑΝΕΙ, Id eſt, *Jeſus Chriſtus miſericors. Chriſte Deus, qui in te ſperat, non fruſtratur.* In aliis nummis Chriſtus in cathedra vel ſella ſedens effingitur, dexterâ pariter impartiens benedictionem, alterâ Evangelium tenens, ut eſt in vet. tabella Græcanica gazophylacii S. Genovefæ Pariſienſis; quod etiam Veneti Duces, Byzantinis Auguſtis potiſſimùm addicti, in nummis ſuis imitati ſunt, cum adſcriptis ſolitis Græcis characteribus IC. XC. uti docet nummus argenteus P. Ziani Ducis, qui ante A. C. 1200. vixit, in eodem gazophylacio. Servii item Reges, uti patet ex nummis Vroſci & Stephani, apud du Freſne. In ejuſmodi autem numiſmatibus, potior ea pars, quæ Chriſti protomen præfert: quod, præterquam quòd id perſonæ dignitas evincit, docent characteres ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ, nummis Alexii & Manuelis Comnenorum in ea facie adſcripti, h. e. ΚΥΡΙΕ ΒΟΗΘΕΙ, cùm in altera, ubi Imperatorum effigies, ſequatur, ΤΩ ΔΟΥΛΩ ΣΟΥ, *Domine adjuva ſervum tuum.* Cui quidem inſcriptioni ſimilis quodammodo & illa, quæ in nummo Heraclii habetur, DEUS ADJUTA ROMANIS. Ita in cereis ſigillis Impp. Caroli M. Ludovici Pii & Caroli C. legitur ſimiliter, XRE PROTEGE CAROLUM, vel LUDOVICUM IMPERATOREM. Sed & adnotat Scylitzes, Græcorum claſſicum fuiſſe Χριστὲ βοήθει, *Chriſte juva*; quod in Leonis *Tacticis* unico Βοήθει concipitur. Nec omittendi nummi, qualis Conſtantini Ducæ Imp. in quibus *Chriſtus* ipſe ſtans, crucem Imperatori porrigit; quâ figurâ Ducas hic ab ipſo Chriſto Auguſtam dignitatem ſe adeptum teſtatur: à quo & coronatur, unà cum Eudocia conjuge, Romanus Diogenes, in Diptycho eburneo. Quo modo in tabellis pingi ſolitos Auguſtos CP. teſtatur Joannes Euchaitarum Metropol. *Carm.* εἰς στεφανωθέντας ὑπὸ Χριστοῦ,

> Οὐ χεὶρ κραταιὰ τοὺς κρατοῦντας Διαστέφει,
> Ἔστεψε Χριστὸς καὶ παρέσχε τὸ κράτος.
> *Non manus fortis fortes Imperatores,*
> *Sed* Chriſtus *coronavit, ipſeque Imperium dedit.*

Unde Θεόστεπτοι, i. à *Deo coronati*, dicti ſunt, &c. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de Numiſm. Infer. ævi.*

Chriſti Inſtitores, Χριστέμποροι, Ignatio *Epiſt. ad Trallianos*, vaniloqui dicuntur ac ſeductores, qui partum Virginis calumniabantur, paſſionem negabant, nec credebant reſurrectionem: Deum porro ignotum introducebant, *Chriſtum* ingenitum eſſe cenſebant, Spiritum S. verò nec eſſe confitebantur. Ex iiſdem etiam quidam Filium Dei merum hominem eſſe dicebant, & eundem eſſe Patrem & Filium & Spiritum S. aſſerebant: omnia item creata à Deo, non per Chriſtum, ſed per alienam quandam poteſtatem, halucinabantur. De quibus V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.1. cap* 3. §.1.

Chriſti Monogramma, in nummis occurrit non rarò, quod à Conſtantino M. fluxiſſe, oſtendunt nummi ejus, in quorum uno, qui aureus eſt, inſcriptum, VICTORIA CONSTANTINI AUG. In alio verò Caſſidi adſcriptum viſitur; quo firmatur, quod Euſebius tradit, hoſce characteres χρ κράνει detuliſſe Conſtantinum. Conſtat autem *Chriſti Monogramma*, literis majuſculis Græcis P. & X. invicem junctis ac implexis; quibus *compendioſum Chriſti nomen includitur*, ut eſt apud Primaſium Africanum, *in Apocalypſ. lib* 4. *cap.* 13. Unde mos idem ad Succeſſores poſtea delatus, qui aut in Labaro, aut in medio nummo ipſo id monogramma deſcripſere. Præclarus autem ille eſt Conſtantii Jun. Cæſaris æreus, in quo ipſe, vel Conſtantinus Pater, militari habitu ſtat, Labarum dextra tenens, in cujus ſipario deſcriptum Chriſti monogramma, victoriâ à tergo ſubſequente & coronam ejus capiti imponente, cum hoc lemmate, HOC SIGNO VICTOR ERIS. In medio verò nummo idem monogramma exhibet Conſtantii Imp. aureus cum A. & Ω. Decentii perinde cum iiſdem characteribus & inſcr. SALUS DNN. AUG. ET CÆS. ut & Joviani, ſed abſque inſcriptione. Præterea ectypon habetur inſignis gemmæ, in Ludovici Chaluſii *Dactyliotheca MS.* apud du Freſne, in qua inſculptum hoc monogramma, cum hiſce characteribus, SALU DOMNI NOST AUG LUC. h. e. *Salus Domini noſtri Auguſti lucet.* Cui quidem ectypo adjungenda alia nummorum Conſtantii & Decentii inſcriptio, apud Cholium, in quorum adverſa facie ſimile viſitur monogramma, SAL. DD. NN. AUGG. LUCET. Interdum porro ita effictum erat monogramma, ut P. tranſverſario ſtipite trajiceretur. Cujuſcemodi verò monogramma Chriſti non ætate duntaxat Conſtantini M. noſci ac deſcribi cœpit, ſed & longè antea; cùm extet gemmæ egregiæ ectypon in modò dicta Dactyliotheca, cui inſculptum monogrammon hoc, cum A. & Ω. ad latera & hiſce in circuitu characteribus, SAL. DO N ALEX FIL LUCE, id eſt, *Salus Domini noſtri Alexandri filii Mammææ lucet.* Quam gemmam exaratam fuiſſe ab homine Chriſtiano, qui ætate hujus Alexandri vixerit & ad Chriſtum pro Imperii ac vitæ ejus incolumitate preces fuderit, veriſimillimum eſt: niſi quòd ſcrupulum movet vox *Domini noſtri*, quæ ejus ævi non eſt. Sed & ſimile monogramma in nummo Maxentii Cæſaris obſervare eſt, apud Cholium, ubi ſcriptum, VOT V MULT XX VIC CÆ MAXE. h. e. *Victoria Cæſaris Maxentii.* In altero item ejuſdem, ubi monogramma ex P. & X. implexis conficitur: quod ſanè ſtupendum, ut tum à Principe, Chriſtiani nominis infenſiſſimo, fuerit uſurpatum. Tametſi notam eandem interdum à paganis, Deorum ſuorum imaginibus adſcriptam, obſervare ſit; ut in gemma, in qua Jovis, Dianæ & Apollinis capita, ſicut in Deliorum nummis apud Goltzium, effinguntur, cum ſigno hoc Jovis imminente capiti & hiſce characteribus, VIVAS IN DEO F. i. *feliciter*, ſed hac de re dicemus plura infrà. Idem verò Cholius nummum alium profert, in quo Monogramma hoc quadruplex,

vel quadrilaterâ formâ conſpicitur, cum hac inſcr. PAX DOM N ÆTER, id eſt, *Pax Domini noſtri æterna.* In quibuſdam etiam inferioris ævi maximè nummis Crux medium nummum occupat, cum hiſce ad quatuor angulos characteribus JC XC NI KA. Quæ tamen nec propria omnino Græcis Auguſtis inſcriptio fuit, cùm & Francorum Reges in Scutis, uti vocant, aureis hanc exarari voluerint, CHRISTUS VINCIT, CHRISTUS REGNAT, CHRISTUS IMPERAT, &c. V. du Freſne *Diſſertat. de inſcr. ævi numiſm. num.* 24. & 25.

Chriſtiani Philoſophi, Tertulliani ætate, Epiſcopi, Presbyteri & Clerici fuere; poſtea Monachi: de quorum ſimplicitate in veſtitu & calceatu, xerophagiâ item, aliiſque huc ſpectantibus, accuratè agit Salmaſius *ad Tertull. de Pallio*; de balneis inprimis, *ad Lampridium in Commodo.*

Chriſtiani de Cinctura, Sanuto *lib. II. part. cap.* 8. *ſub A.C.* 1230. dicti olim ſunt, Chriſtiani in Ægypto degentes: cujus nominis rationem reddit B. Odoricus de Forojulii *in Chron. ſub A.C.* 1307. *In iſta autem Babylonia habitant multa millia Saracenorum — & multitudo Chriſtianorum, qui dicuntur Centurini ſeu de Cintura, quia cingulum portant latum & veſtimentum, per quod recognoſcuntur ab aliis*, Jacobitis ſcilicet, aliiſque, du Freſn. in *Gloſſar.*

Chriſtianitas, titulus Honoris, Francorum Regibus potiſſimùm tributus, qui *Chriſtianiſſimi* peculiari quodam jure, ac prærogativâ etiamnum dicuntur. Occurrit non ſemel in *Epiſtola* Imp. CP. ad Childebertum R. *Hiſtor. Franc. Tom. I.* in *Epiſt.* Stephani III. ad Carolum & Carolomannum Regg apud Baron. A.C. 755. *num.* 3. in *Epiſt.* Pauli Pontif. ad Pipinum R. *Hiſtor. Franc. Tom. III. pag.* 734. alibique paſſim. Sed & Gregorius M. ſcribens non modò ad Brunechildem Reginam, ſed quoque ad Mauricium Imp. & Theudelindam Reginam Langobardorum, eodem *Chriſtianitatis* titulo eos compellat, *lib.* 5. *Epiſt.* 63. *lib.* 7. *Ind.* 1. *Epiſt.* 5. *Ind.* 2. *Epiſt.* 42. *lib.* 11. *Epiſt.* 7. &c. Item functio ſeu Juriſdictio, audientia Epiſcopalis ſeu Forum Eccleſiaſticum, cui Epiſcopus vel alius illius nomine præeſt, quod vulgò *Curia Chriſtianitatis* vocatur, in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 114. & alibi paſſim. *Chriſtiani* etenim potiſſimùm Clerici dicti, V. *l.* 50. 125. *Cod. Theod. de Decurion. l.* 2. *de Poſtlim. l.* 11. *de Piſtor.* &c. In *Decreto* Bonifacii IV. apud Holſtenium in *Collectione Rom.* abſolutionem peccatorum in Confeſſionibus vox notat: uti Officium Eccleſiaſticum, apud Hugonem Flaviniac. *pag.* 260. & Baptiſmum, in *Hiſtoria* Merlini MS. apud Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Viri Principes.

Chriſtianus I. Elector Saxoniæ: Filius Auguſti El. unicus ex Anna Danica, doctrinæ purioris amantior, turbas tantopere odit, ut perſæpe optaret, *ab indoctis & opinione ſententiæ inflatis liberari.* Pulſos itaque à patre Theologos ſedibus reſtituit, Melanchthonis ſcripta revocavit, Reformatorum libros non ipſe ſolùm legit, ſed & ab aliis legi ac vendi emique permiſit: plura tentaturus, niſi quinto regiminis anno, non ſine veneni ſuſpicione, immaturâ morte fuiſſet abreptus, A. C. 1591. Ita enim tum alia conſilia, quibus ad majora videbatur aſpirare, tùm eodem anno pro Henrici IV. partibus expeditio in Galliam, cui primùm ipſe præeſſe conſtituerat, dein *Chriſtianum* Anhaltinum præfecerat, inprimis verò quæ in Religionis negotio inſtituta fuerunt, cancere ſucceſſu. Pater fuit ex Sophia Brandeburgica *Chriſtiani II.* Johannis Georgii I. & Auguſti.

Chriſtianus II. prioris filius, Patri in Electoratu ſucceſſit, tutore agnato Friderico Wilhelmo Altebùrgico; Quem partium Ducem nacti Flacciani cùm eſſent, diſſentientes ab Ubiquitatis dogmate in carcerem rurſus compacti; Nicolaus Crellius Cancellarius, dato ei criminis, quòd *Calviniſmum in Saxoniam* introducere voluerit, capite plexus; Viſitatio per omnes Eccleſias inſtituta adactique cuncti ſunt in verba placitaque à Selneccero & Leyſero Theologis conſcripta; Urbano Pierio Profeſſore & Paſtore Wittenbergenſi, qui ſubſcribere renuebat, poſt 36. ſeptimanarum arctam cuſtodiam, vix ad interceſſionem Elizabetæ Anglorum Reginæ dimiſſo. Nihilominus idem Adminiſtrator, tumultum Lipſiæ, ob Helvetios quoſdam apud Adolphum quendã ibi hoſpitantes, exortum, quatuor nebulonum extremo ſupplicio coërcuit. Contulit *Chriſtiano* feudum Juliaci, Cliviæ & Montium Rudolphus Imp. A. C. 1610. Sed ſequente anno, nullâ ex Hedvige Danica prole ſuſceptâ, defunctus ſucceſſionem reliquit fratri Johanni Georgio: cujus filii Johannes Georgius II. Auguſtus, *Chriſtianus*, qui Naumburgum cum Luſatia nactus eſt, & Mauritius hodieque ſuperſunt, Lætus. V. Thuan *Hiſt. lib.* 104. & 105.

Chriſtianus, filius tertio-genitus Caroli Principis Palatini, Birckenfeldiæ Ducum auctoris, maturè arma ſectatus, prælio ad Wimpenam, ex parte Marchionis Durlacenſis, fortiſſimè ſe geſſit A. C. 1622. ab infer Saxoniæ circulo dux legionis equeſtris conſtitutus A. C. 1623. illam dein in Hungariam duxit, Vinarienſem ac Mansfeldium comitatus, A. C. 1626. Danica dein ſequutus auſpicia, ab illo Rege in ordinem Georgii adſcitus eſt: demum à Guſtavo Adolpho Suec. R. in Germania victore, equitatus imperium & Rhenani tractus curam ſuſcepit, A. C. 1631. Exin, re Bavaricâ eidem à Rege commendatâ, Auguſtæ Vindelicorum ſedem fixit, Bavariâ inde excurſionibus infeſtatâ, Landsbergâ quoque captâ. Poſtmodum Heidelbergam recuperavit, & in Alſatiâ, ad *Pfaffenhoven* ſuperatis Lotharingis, Hagenoam cepit. Poſt varia dein in Alſatia ac Palatinatu geſta, militari ſe imperio abdicavit A. C. 1635. & Cæſari reconciliatus Argentinam habitatum conceſſit: Epiſcopovillam poſt hæc ab affine acceptam incoluit arcemque ibi extruxit. Obiit Neoſtenii A. C. 1654. pietate, rei familiaris prudentiâ & dictorum conſtantiâ inclytus. Eo geniti è Magdalena Catharina Bipontina (cujus mater Rohanea multa in Gallia bona habuit) *Chriſtianus* A.C. 1637. qui legionis Sueviæ Dux, in prælio ad Arrabonem fluv. prope Gothardi fanum fortitudinis ſpecimen inſigne edidit, A. C. 1664. & Johannes Carolus A. C. 1638. ambo poſtea Galliæ Regis milites.

Chriſtianus, Dux Brunſuicenſis, cognom. *Senior*, filius Wilhelmi Cellenſis lineæ conditoris, fratri Erneſto ſucceſſit, A. C. 1611. Epiſcopus etiam Mindenſis: Cum Friderico Ulrico agnato, qui lineæ Guelferbytanæ prærogativam aliquam urgebat, de priori ſede controverſiam habuit. Ut Rex Daniæ infer. Saxoniæ circuli Dux eſſe poſſet, quod munus Chriſtiani fuerat, prætextu gravioris ætatis abdicatus eſt, ſed juſſi ſunt à Cæſare Ordines imperium circuli ei reſtituere. Deceſſit ſucceſſore Auguſto fratre.

Chriſtianus, cognom. *Junior*, filius ſecundò-genitus Henrici Julii D. Brunſuicenſis, lineæ Guelferbytanæ, Epiſcopus Halberſtadienſis, bello Germanico inclaruit. Poſitis apud Batavos belli tyrociniis, hinc Friderico Palatino Bohemiæ R. pulſo operam addixit, in partis ſymbolum Reginæ chirothecâ, quam pileo aptatam geſtabat, aſſumtâ. Itaque collecto in Saxonia Weſtphaliaque exercitu A. C. 1621. per Haſſiam graſſatus, Amœnoburgum Moguntinæ ditionis cepit, à Com. Anholdio poſtea inde rejectus. Anno ſeq. Lippiâ, Suſato, Paderbornâ occupatis, multam prædam confecit; ſed in Palatinatum aſcenſurus, in Mœni ad Hœchſtam tranſitu, contra Flekenſtenii ei ducendo miſſi conſilium, cum Cæſareis congreſſus, gravem accepit cladem: poſt quæ à Palatino dimiſſus, cum Mansfeldio, ad Hollandos ſe conferre ſtatuit. In itinere, ad Floriacum, cum Cordubæ D. prælio commiſſo brachium amiſit, in poſterum, ejus vice, ferreo non incommodè uſus; Batavos exinde in ſolvenda obſidione Bergarum ad Zoomam ſtrenuè juvit: Sequenti anno in Germaniam reverſus Oſnabrugenſes infeſtavit, oblatam à Cæſare veniam, niſi & ſociis daretur, recuſavit: ſed paulo poſt gravi iterum ad Stattloam ſtrage affectus in Belgium denuo abiit, illic & poſt hoc in Anglia novos belli apparatus facturus. Partibus A.C. 1625. Daniæ Regis cum Mansfeldio ſuſceptis, Monaſterienſi diœceſi incubuit: à Rege, fratre majore natu Friderico Ulrico exauctorato A. C. 1626. Ducatus adminiſtrationem & regii exercitus tertiam partem curæ ſuæ commiſſam accepit: Extinctus eodem anno, fratri liberam in ditiones redeundi facultatem reliquit.

Chriſtianus, Princeps Anhaltinus, filius Joachimi Erneſti, Bernburgicum ramum cœpit, militari inprimis laude celebris. Exercitum auxiliarem in Galliam adduxit A. C. 1591. Inde in Argentinenſi bello operam ſuam Brandeburgicis addixit, A. C. 1592. Ex eo in Unione ipſe unus è præcipuis & arcanorum omnium particeps, atque Vicarius generalis fuit, illiſque auſpiciis cum Mauritio Naſſovio Juliacum cepit, A. C. 1610. Ob hoc partis ſtudium à Ferdinando II. Imp. proſcriptus A. C. 1621. ſed poſt biennium eidem reconciliatus, ſingulari in aula illius honore fuit. Moriens A. C. 1630. reliquit filios *Chriſtianum* jun. (qui in prælio Pragenſi captus A. C. 1620. ſed ſequenti dimiſſus, obiit A. C. 1656. relictis ex Eleonora Sophia Holſata Victore Amadeo & Carolo Urſino) atque Fridericum, Harskerodæ Dominum.

Chriſtianus, Dux Saxoniæ, filius Erneſti Gothanæ lineæ conditoris. Item Marchio Brandeburgicus, filius ſecundus Joh. Georgii novam orſus eſt lineam *Culmbacenſem* ſeu *Baruthinam* dictam, nactus ex ſucceſſione Georgii Friderici agnati tractum in Franconia montanum & ad Ayſſum. Neptem ſponſam Joh. Friderici D. Wirtenberg Sponſo nomine Electoris adduxit A. C. 1609. Conventui Lipſienſi ipſe quoque interfuit A. C. 1630. Obiit A. C. 1655. relicto ex filiorum majori Erdmanno Auguſto A. C. 1651. defuncto, nepote *Chriſtiano* Erneſto, V. *infrà*, & alio filio Georgio Alberto. Item Dux Brigenſis in Sileſia, filius tertius Joh. *Chriſtiani*, de quo infrà, ex Luiſa Anhaltina genuit Georgium Wilhelmum, qui ſolus è Piaſteis ſuperſtes an. C. 1676. obiit. Item nomen aliquot vett. Comitum Oldenburgicorum, è quibus inprimis memorandus venit pater Theodorici cognom. *Fortunati*: quo natus *Chriſtianus*, Daniæ poſtea Rex primus hujus nominis fuit, frater Gerhardi, à quo Oldenburgici continuati ſunt, &c.

Chriſtianus Adolphus, Dux Holſatiæ, filius Joh. *Chriſtiani*, Sonderburgicæ lineæ.

Chriſtianus Auguſtus, Comes Palatinus, filius Auguſti Sultzbacenſis lineæ auctoris, natus A. C. 1622. ſtudiis operam juvenis navavit: dein cùm ditiones ſuas regeret, in exules Religionis gratiâ munificentiſſimus extitit. Poſtea ab Helmontio ad Latinos ritus pellectus A. C. 1656. à patrueli Neoburgico Principe ex promiſſo obtinuit, ut ditiones proprio & ſummo jure teneret: Uxore brevi poſt maritum ſecutâ.

Chriſtianus Erneſtus, filius Erdmanni Auguſti, Chriſtiano March. Culmbacenſi & Beruthino, de quo ſuprà, geniti; natus A. C. 1644. magna exercitus Confœderatorum contra Galliæ R. Principum Germaniæ pars nuper fuit, V. *Erneſtus*.

Chriſtianus Wilhelmus, Marchio Brandeburg. filius Joachimi Friderici El. V. in voce *Wilhelmus*.

Georgius *Chriſtianus*, Haſſiæ Landgravius, filius tertius Friderici Homburgii rami auctoris, Hiſpanorum primò, dein Gallorum militiam ſecutus, Latinæ communioni ſe addixit, habitansque Butsbaci, in balneo ambuſtus miſerè interiit A. C. 1643. nullâ è duplici matrimonio prole relictâ.

Johannes *Chriſtianus*, D. Holſatiæ, filius Alexandri, Sonderburgicæ lineæ auctoris; genuit filium *Chriſtianum* Adolphum, de quo ſuprà. Item D. Briegiæ, filius Joachimi Friderici, Capitaneus totius Sileſiæ, à Cæſare conſtitutus eſt; Reformatis adhæſit, cùm frater ejus Georgius Rudolphus Auguſtanam confeſſionem ſequeretur. Obiit Oſterodæ in Boruſſia A. C. 1639. Pater ex Dorothea Sibylla Brandeburgica Georgii, Ludovici & *Chriſtiani*. V. ſuprà, & de his aliiſque plura apud Phil. Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.* Bucholcerum *Ind. Chron.* &c.

Chriſtiferus, in *Charta* Beremundi R. apud Antonium Yepezium in *Chron.* Ordinis S. Benedicti *Tom. VI. pag.* 17. Vexillifer dictus eſt, quòd in Regiò vexillò *Chriſtus* effictus eſſet.

Fœminæ Illuſtres.

Chriſtina, filia Chriſtierni II. Dan. R. nupta, primò Franciſco Sfortię Duci Mediolanenſi; dein Franciſco D. Lotharingię; mortuo marito Ducatus adminiſtratione mota eſt à Galliæ Rege, filio in Galliam miſſo; Unde in Belgium conceſſit; pacis Cameracenſis mediatrix. A. C. 1558.

Chriſtina Munkia, ſuſcepit ex Chriſtiano IV. Daniæ R. (qui illâ poſtmodum repudiatâ, famulam ejus *Wibeke* aſcivit) præter 6. filias, ex quibus præcipui generi Hannibal Seeſtet & Cornificius Uleſeld, facinoribus & multiplici proditione infamatus; Woldemarum Comitem genuit. qui in Moſcoviam ducendæ M. Ducis filiæ profectus, multos ſumtus fecit, demum in Polonia Suecis militans obiit. Phil. Jac. Spenerus *Geneal. Hiſtor. Sylloge in Fam. Oldenburgo-Danica.*

Chriſto regnante, & Regem expectante, formula adſcripta quibuſdam Galliæ Regum Diplomatibus, poſt mortem Caroli Simplicis, de qua V. Steph. Baluzium *in Appendice ad Capitularia Regum Francor. num.* 138.

Chriſtogenon, Græcè τῶν Χριςογεννῶν, vocatur apud Græcos unum ex quatuor illorum anniverſariis Jejuniis, & quidem ordine quartum; quod diebus quadraginta ante Nativitatis Dominicæ feſtum initium ſumens, uſque ad hanc diem ſe extendit. In eo piſcibus uti licet; Mercurii ac Veneris diebus exceptis; adeoque minùs id rigidum eſt, quàm primum, quod vocant τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν, & tertium, τῆς ἁγίας Παρθένου, in quibus etiam piſcium carne illis interdictum. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 353.

Chriſtomachi, Græcè Χριςομάχοι, q. *Chriſti hoſtes*, dicti ſunt omnes illi Hæretici, qui I. vel *Deitatem* ejus, vel *Perſonalitatem*, vel *Conſubſtantialitatem* tandem cum Patre & Spiritu S. ivere impugnatum. Et quidem, *Chriſtum eſſe Deum* negarunt, rebelles ac Θεομάχους Judæos ſequuti Ebionitæ & Cerinthiani; primò nondum finito ſeculo, ab ipſo Joanne Apoſtolo refutati. Quam hæreſin ſecundo ſeculo renovavit Theodorus quidam Coriarius, à Victore I. Epiſc. Rom. propterea excommunicatus. Eum in eodem furore excepit Artemon, ſub initium ſeculi tertii: quo vergente, interlapſis annis plùs minùs ſexaginta, Paulus Samoſatenus eandem hæreſin amplexus eſt, ab Antiocheno Concilio damnatus A. C. 272. Photinus dein ſeculo 4. cujus proin damnationem & exauctorationem factam, à Syrmienſi Synodo, leges apud Socratem *Hiſtor. Eccl. lib.* 2. *capp.* 29. & 30. &c. Alii Chriſtum falſi Deum, ejus *Perſonalitatem* ivere inficias, per Patrem, Filium & Spiritum S. non tres perſonas, ſed unam duntaxat perſonam trinominem intelligentes, adeoque novo nomine Υἱοπάτορα nuncupantes: hinc *Patripaſſiani* appellati; quam hæreſin introduxit Praxeas, à Tertulliano refutatus, circa A. C. 210. corroborare conati ſunt, Victorinus & Hermogenes, circa idem fere tempus; propagavere, Noëtus, & Sabellius, ſeculò 3. refutati ab Athanaſio *Orat. πρὸς τοὺς Σαβελλίζοντας.* Sed & fuere, qui, utrumque agnoſcentes, *Filium* tamen *Deum minorem eſſe Patre, etiam quoad eſſentiam*, aſſeruere: quam hæreſin introduxit Arrius, à Concilio Nicæno anathemate percuſſus. A quo tempore Ariani in diverſas ſententias & factiones abiere, Acacianos, Aëtianos, Eunomianos, &c. qui tamen in eo conſenſere omnes, Filium ἐξ οὐκ ὄντων, *ex non entibus*, factum, & κατὰ πάντα ἀνόμοιον τῷ Πατρὶ, *ſecundùm omnia diſſimilem eſſe Patri*, inde Exucontii & *Anomæi* appellati. Quibus cùm poſtmodum ſucceſſiſſent, qui, *munera impietatis cum iis partientes*, hæreſeos Arianæ partem de Filio Dei rejicerent quidem, ſed alteram de Spiritu S. (cujus Deitatem non minùs Ariani lædebant) mordicus retinerent, Ariani per excellentiam Χριςομάχοι, ſicut reliqui Πνευματομάχοι, dici cœperunt; V. Athanaſium *de Decretis Synodi Nicænæ c. Hær. Arianam.*

II. Qui orthodoxam *de Verbi Incarnatione* doctrinam impetivere, qui iterum in IV. Claſſes commodè poſſunt digeri. Namque primò fuere, qui *naturam & veritatem Humanitatis Chriſti* in dubium vocarunt, iterum variè ſubdiviſi. Saturninus enim & Baſilides, Marcus item, Colorbaſus, Cerdon, Marcion, Manichæi, *Carnem Chriſti non veram eſſe, ſed putativam ac phantaſticam*, delirarunt: Apelles, *ſideream & aëream carnem* Chriſto attribuit: Valentiniani, Gnoſtici, Ptolomæus, Secundus, Heracleon & Ophitæ, Chriſtum *in ſubſtantia carnis noſtri non fuiſſe*; ſed ſpiritale neſcio quod corpus de Cœlo deferentem, per Mariam Virginem, quaſi aquam per canalem, tranſmeaſſe, dixerunt. Nonnulli *Carnem Chriſti animalem & animam ejus carneam* eſſe, ſomniarunt, quorum abſurdiſſimam ſententiam refellit Tertullianus *de Carne Chriſti lib.* 1. *cap.* 10. Apollinariſtæ porro, carnem quidem conceſſerunt, ſed *in Chriſti carne animam eſſe intelligentem*, negarunt, ob hanc diſcerptionem Naturæ humanæ Διμοιρῖται, Joanni Damaſceno dicti: quæ hæreſis damnata eſt, Conc. CPolitano II. Tandem Servetus, à Manichæis & Priſcillianiſtis hoc mutuatus, quòd *Animam* dixit, *ex Deo*, ſeu *ex Dei ſubſtantia* eſſe natam, de ſuo addidit, etiam *ipſam Chriſti carnem ex Deitate ipſa & ex tribus elementis increatis, factam eſſe*: refutatus à Calvino. Atque hi quidem circa veritatem Naturæ Chriſti impegerunt. Secundum genus eorum eſt, qui Humanæ Chriſti naturæ veritatem agnoſcentes, *circa originem ejus* hallucinati ſunt. Qualis Carpocratio, qui Chriſtum non ex Virgine natum, ſed ex ſemine Joſephi hominem tantùm genitum, Cerinthum & Ebionem ſequutus: Origeniſtæ item, qui animam Chriſti, ante incarnationem in cœlis commoratam; poſtmodum corpori ejus immerſam fuiſſe, delirarunt. Tertiò fuere, qui circa priora cum Orthodoxis facientes, *de Perſona Chriſti* perperam ſenſerunt. Et quidem *Perſonam Divinam Chriſto competere*, negavit Theodotus Byzantius, alter item Theodotus, Melchizedecianorum auctor, Paulus inſuper Samoſatenus & Photinus. Eam verò Chriſto conceſſit Neſtorius, ſed ab ea humanitatem ſeparans, *pro una Perſona Mediatoris Θεανθρώπου duas perſonas* commentus eſt, Concilio Oecum III. damnatus. Poſt quem manſere non paucæ ſectæ illius reliquiæ, Concilio Oecum. V. condemnatæ: qui *Hæretici*, vel *Schiſmatici* ſaltem *trium Capitulorum* dicti ſunt. Nec defuere Adoptionarii, Elipandus & Felix, impiè aſſerentes, *Chriſtum ſecundùm carnem eſſe Dei Patris Filium adoptivum*, quæ hæreſis damnata eſt, in Concilio Francofurt. A. C. 794. Quartum genus Hæreticorum, circa Incarnationem Chriſti errantium, in quinque præcipuè ſpecies iterum diſpeſci poteſt. Eutychiani enim & Dioſcoritæ, *unam tantùm in Chriſto Naturam, poſt Incarnationem etiam, eſſe*, contendunt, damnati Concilio Chalcedon. A. C. 451. Acephali dein, partim reſumto Eutychetis errore, partim mutuati à Neſtorio quædam miſcellam errorum fecerunt, Concilio CPolitano A. C. 536. rejecti. Aphthartodocitæ, *circa carnis Chriſti infirmitates* impegerunt. In quarta ſpecie, Agnoëtæ fuerunt, *Intellectum Humanæ Naturæ* inficiati: In quinta Monothelitæ. qui, duas Naturas apertè negare non auſi, *unicam in Chriſto voluntatem* agnovere, damnati Concilio Lateranenſi A. C. 649. Romano 680. & Oecumenico VI. CPolitano, A. C. 681. His adjunge Anabaptiſtas, Socinianos, &c. de quibus omnibus, aliiſque hic non memoratis, qui tamen ad unam alteramve ſectarum præfatarum referri poſſunt, V. Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologicarum paſſim*, inprimis *lib.* I. *cap.* 3. & *lib.* II. *capp.* 1. 2. 3. *& ſeqq.* ut & hic ſuo quemque loco.

Chriſtophoria, Feſtum in Ambroſiana Eccleſia, ad d. 7. Januarii, in memoriam Chriſti ex Ægypto reverſi celebrari ſolitum, apud Car. Macrum in *Hierolexico.*

Principes Viri.

Chriſtophorus, fil. Henrici cognom. *Senioris*, ſeu *Mali*, Ducis Brunſuicenſis & Guelferbytanæ primæ lineæ conditoris, ex Catharina Pomerana, Archiepiſcopus Bremenſis. Hic à Joh. Rhodio aſſumtus pridem Coadjutor, ut ſe adverſus Magnum Saxoniæ infer. Ducem defenderet meliùs, dein A. C. 1557. cùm à ſubditis æri alieno, quod vitâ ſolutius actâ & bellis contra Albertum Brandeburgicum geſtis contraxerat, exſolvendo, tributa exigeret, & Urſatici pagi in Friſia incolas ea pendere detrectantes caſtigaſſet; ab Erico patrueli vi repreſſus atque in conſilio conventus Saxonici accuſatus, ab amittendo Archiepiſcopatu parum abfuit; Retinuit tamen eum ad mortem uſque, poſtquam deprecatione Ordines placaſſet. Obiit A. C. 1557.

Chriſtophorus, Dux Wirtenbergicus, filius è Sabina Bavarica Ulrici lineæ Ducalis primæ auctoris, cum ſorore Anna quadrimus à fœderis Suevici ſociis, in arce Tubingenſi, obſeſſus; dein ab avunculo Guilielmo Bavariæ D. educatus; tum A. C. 1522. Oenipontem amandatus eſt, ut cum liberis cujuſdam Medici literis imbueretur. Inde in aula Caroli V. adolevit, ſed eo in Italiam redeunte è Cæſaris comitatu divertens, in viciniam Bavariam ope fideliſſimi ſui Præceptoris Tiferni elapſus eſt: Solus enim cùm eſſet familiæ hæres, aliquid gravius timebat. In aulam Gallicam ſe contulit A. C. 1532 illiſque auſpiciis, cùm vix ætatis annum 22. ageret 33. vexilla duxit, in bello Subalpino & Ale-

Xantriam obſidione cinxit; Regi regiſque filiis gratiſſimus, unde ab aliis invidia & in Caſtro Heraldi periculum, ubi fortiter contra aggreſſores ſe tuitus eſt. Demum, cùm in regno ſæpe ob religionem videret aliquos ſuppliciis affici & ipſe jam dum A. C. 1538. negato Niceæ Pontifici pedum oſculo ſe feciſſet ſuſpectum, rei pertæſus in Germaniam rediit, in Turcicam expeditionem A. C. 1542. iturus, ni à patre prohibitus fuiſſet. Hoc itaque volente, uxorem Annam Mariam Brandeburgicam duxit & exiguo contentus vixit Mompelicardi. Inde Smalcaldico in bello ſecuritatis cauſâ Baſileam conceſſit: Interimiſticam autem formulam conſtanter recuſavit. Patris A. C. 1550. ſucceſſor, tria adhuc in Ducatu præſidia Hiſpanica ejecit, miſſiſque ad Tridentinum Concilium Legatis, Confeſſionem offerri curavit: Non tamen fœderi adversùs Cæſarem participare volens, unicâ tantùm conductâ legione ſua præſidiis firmavit; unde eo Mediatore Cæſar uſus eſt A. C. 1552. Dein cum Præpoſito Elvangenſi controverſiam habuit. Inde jus Provinciale primus evulgavit A. C. 1555. deſtinatus ab Imperio Legatus ad Regem Franciæ A. C. 1559. cum Cardin. Auguſtano, qui impensè eum amavit: Gallici regni adminiſtrationem à Catharina Reg. ſibi oblatam recuſavit, apud Regem pro afflictis ob Religionem deprecatus. Cœterùm de Ducatu ſuo optimè meritus, cum ex pluribus partibus, in unam Reip. formam redegit: Arces decem extruxit & perfecit, alias reſtauravit: Subditorum nulli ſine ſua venia militarem operam ulli addicere, excepto bello Turcico, permiſit; Tubingenſem Academiam auxit & leges diſciplinæ adſtrictas eſſe voluit: Illuſtri quoque ſtipendio, in quo antea 70. alebantur, alios alumnos 90. adjecit, ſcholis paſſim per ditionem erectis. Obiit Stutgardiæ A. C. 1568. linguis & literis probè excultus, & literatorum fautor eximius; inſuper pietate celebris, & licèt olim miles, pacis amantiſſimus, quam in Circuli, cujus Dux erat, negotiis, ſemper cordi habuit. V. Thuanum *lib.* 11. 34. 43. &c. Pater fuit, præter 8. filias ſplendidiſſimis matrimoniis elocatas, Eberhardi, ſe vivo defuncti, & Ludovici cognom. *Pii*, qui extinctus A. C. 1593. lineam terminavit, ſcripto hærede agnato proximo Friderico.

Chriſtophorus, Marchio Badenſis, fil. Caroli A. C. 1475. demortui. Patri ſucceſſit Hochbergenſemque Suſenburgiam & Rœtelanam ditionem nactus, unus in hac familia illas omnes rexit: Moriens enim agnatus Philippus, ex Hochbergiis ultimus, A. C. 1503. eum hæredem ſcripſerat. Cùm occaſionem ſubminiſtrare videretur bellum Bavaricum, A. C. 1504. quæ pater à Palatinis victus amiſerat, his proſcriptis, recuperandi, ſolùs ex vicinis ob amicitiam quievit; quin & eos cum Imperatore reconciliare ſtuduit. Deceſſit A. C. 1527. ex Otilia Catimelibocenſi, præter filias & filios aliquos immaturâ morte raptos, Pater Jacobi Arch. Trevirenſis, Bernhardi, Philippi Carolo V. grati, Caroli & Chriſtophori Canonicorum, Rudolfi ac Erneſti: è quibus Bernhardus Badenſem ramum, Erneſtus verò Durlacenſem, condiderunt. Hujus inter poſteros quoque *Chriſtophorus* fuit, filius tertius Georgii Friderici, extincti A. C. 1638. in exercitu Sueciæ Regis ad Ingolſtadium, capite, quod pila tormentaria rapuit, truncatus A. C. 1632.

Chriſtophorus, filius tertio-genitus Alberti Ducis Megapolitani A. C. 1547. defuncti, ex Anna Brandeburgica; datus A. C. 1552. à Fœderatis Principibus Regi Galliæ obſes, dein Razenburgiam diœceſin obtinuit, & 38. annis, ſumtâ in arce Schonbergia ſede, ac Evangelicâ Religione introductâ, adminiſtravit: Inde multorum commendatione ab Archiep. Rigenſi Coadjutor ſumtus eſt, cumque cum illo à Wilhelmo Furſtenbergio M. Mag. Ordinis Livonici captus, atque Treidenæ aſſervatus fuiſſet, ope Regis Poloniæ & Pruſſiæ Ducis libertatem recuperavit A. C. 1557. Poſtea, cùm A. C. 1560. ad inteſtinum bellum, ob Magni Holſati inſolentiam, Livonia ſpectaret, ſuâ auctoritate motus compreſſit. Cum verò fruſtra auxilio adversùs Moſcos, contra quos cum M. Magiſtro aliquot expeditiones non infelices ſuſceperat, Livoniæ obtinendo, in Germaniam ſuſcepto itinere, Imperium ſolicitaſſet eoque non impetrato reliqui ad Poloniæ reſpicerent Regem, cum Sueciæ R. Erico A. C. 1562. tranſegit, ut ejus ope Archiepiſcopatum tenere poſſet, quem etiam, ubi ſub reditum ejus Archiepiſcopus mortuus erat, occupavit. Sed brevi poſt in venatione à Gothardo D. Curlandiæ & Ern. Wejero, nomine Regis Poloniæ captus & dejectus, ac totâ diœceſi Polonico regno addictâ, captivus Ravæ integro quinquennio detentus ac duriùs habitus eſt. Dimiſſus tandem per reliquam ætatem domi Chymiæ & Muſicæ ſtudiis otium feſellit, ſubitâ morte A. C. 1592. extinctus, ex Dorothea Danica & Eliſabetha Suecicâ nullâ prole ſuſceptâ. Ei ob peritiam militarem annuam penſionem Maximilianus II. & Rudolfus II. Impp. ut requiſitus eis præſtò eſſet, numeraſſe leguntur. V. Thuanum *lib* 9. 21. 26. & 32.

Chriſtophorus, Princeps Palatinus, ex filiis Friderici III, Electoris, Belgis Hiſpanorum tyrannide oppreſſis, auxilio à Patre miſſus A. C. 1574. prælio ad Movacum cecidit. Item Comes Oldenburgicus, filius Johannis, Canonicus Colonienſis ac Bremenſis, miles pariter egregius ac ſtudiorum fautor, poſt mortem Friderici I. Daniæ R. captivi Chriſtierni II. partes tuendas ſuſcepit, & Lubecenſium ſeditioſorum ope omnia turbavit, Staniâ, Scelandiâ & Fioniâ, in verba Chriſtierni adactis. Cùm copiæ ejus in Fionia deletæ eſſent, Hafniæ integri anni obſidionem tulit, donec A. C. 1535. deditionem facere & veniam à Rege petere eſt coactus. In bello Smalcaldico Proteſtantibus, Cæſari verò in Mettenſi obſidione militavit; inde Alberti Brandeburgici ſequutus partes, Siverſhuſano quoque prælio interfuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtor. paſſim*

Chriſtophorus Ludovicus, filius Ludovici Com. Werthemii, ex familia Leonſtenia, Virnenburgicam al. Evangelicam lineam condidit, fratre ejus Joh. Theodorico Rupifortiæ vel Catholicæ auctore. Comitatum Virnenburgium præ reliquis eximium nactus eſt, ab uxore Eliſabetha, filia Joachimi C. Manderſcheidii & Virnenburgii, ductâ A. C. 1592. De illo tamen Comitatu in jure controvertere neceſſe habuit; Obiit A. C. 1618. Pater Friderici Ludovici ſucceſſoris, Erneſti & Joh. Hermanni. Idém.

Chriſtophorus Juſtellus, V. infrà *Juſtellus*.

Chriſtos, nomen fontis, cujus aquis miraculoſam virtutem tribuunt Græci, (qui iſtiuſmodi aquas, non minùs, ac aquas benedictas, *ἁγίασμα* vocant) in vico *Siky* ad Cianum Sinum. Jac. Sponius *Itinerar. Orientis Part. I. pag.* 275.

Chriſtus vincit, cruce ſignatorum & aliorum clamor militaris olim fuit. Et quidem in quibuſdam inferioris ævi maximè nummis, Crux medium nummum occupat, cum hiſce ad 4. angulos characteribus, IC XC NI KA, *Jeſus Chriſtus vincit*. Deſcripſitque Gretſerus in *Horto S. Crucis part. I.* Diploma Fulcheri Patr. Hieroſ. & Amalrici Prioris Eccl. S. Sepulchri, cui appenſum fuiſſe teſtatur ſigillum plumbeum Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ, in cujus uno latere crux duplex ſeu Patriarchalis, cum iiſdem characteribus; in alio verò fabrica Dominici ſepulchri, cum inſcr. † SANCTISSIMI SEPULCHRI. Itaque ad Latinos à Græcis ritus tranſiit, unde Francorum quoque Reges Scutis, ut vocant, aureis hanc inſcriptionem inſeruere, CHRISTUS VINCIT, CHRISTUS REGNAT, CHRISTUS IMPERAT: quibus quidem verbis conceptas fuiſſe laudes Carolo M. Romæ dictas, cùm Imperator à Leone Epiſc. Rom. coronatus eſt, refert Rudolfus de Diceto A. C. 801. &c. Non diſſimilis clamor alter, KE BOHΘEI vel *Χριστὲ βοήθει*, *Domine juva*, vel *Chriſte juva*, item ſimpliciter *Βοήθει*, *juva*, quem Græcis itidem familiarem fuiſſe, Scylitzes tradit & in *Tæbricis* Leo, apud Car. du Freſne *Diſſertat. de inſcr. ævi numiſm. num* 28

Chroma, Græce *Χρῶμα*, i. *color*, abſolutè poſitum. Plinio cinnabaris eſt, apud Theophraſtum, quod etiam Græcia recentior *καλλίχρωμα* vocavit: Salmaſio genus quoddam radiculæ, quo è Syria advehi ſolito, colorabantur olim unguenta. Ita enim Theophraſtus de odoribus, *χρωματίζουσι δὲ μὲν ἐρυθρὰ τῶν μύρων, τῇ ἀγχούσῃ· τὸ δ' ἀμαράκινον τῷ καλουμένῳ χρώματι. τοῦτο δ' ἐστὶ ῥίζιον, ὃ ἄγουσιν ἐκ τῆς Συρίας.* *Colorant autem rubra quidem unguenta anchuſâ; amaracinum verò eo, quod* chroma *appellatur. Eſt autem radicula, quam è Syria afferunt.* Cujuſmodi genere radicis videntur & mulieres uſæ, ad colorandas genas, haud ſecus ac radice anchuſæ *φῦκος* aliqui, ut apparet, vocarunt: Nam & *fucus* Latinis inde pro quolibet colore. Gloſſæ, *fucus*, *χρῶμα*. Democritus Pſeudonymus *Συρίας ἄνθος* nuncupat, i. *Syriacum colorem*; hoc enim vox *ἄνθος* apud illum notat. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 1149. & infrà paſſim, inprimis in voce *Radicula*. Sed & *χρώματα* dicta Vett. *pigmenta*, de qua voce V. infrà.

Chromis, unus è ſeptem Pterelai filiis, apud Apollodorum. Item Myſorum ductor, apud Homerum *Il. B.* puer quoque paſtoralis, apud Maronem *Eclogâ* 6. alius Phryx à Camilla peremtus, *lib.* 11. apud eundem: de quibus V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Part. 2. pag* 573.

Chromatius, adde: *Romanicianum* alii appellant, ſeu *Romatianum* ſeu *Romanum*; quòd Aquileja, ob nobilitatem, *ſecunda Roma* vel *Romana* vel *Romatiana* civitas olim dicta ſit. Obiit circa A. C. 410. Labbeus ex Baronio.

Chronica, unum ex tribus Hiſtoriæ juſtæ generibus: Hæc enim aut portionem temporis aliquam repræſentat, aut perſonam ſingularem memoriâ dignam, aut actionem aliquam, ſeu rem geſtam ex illuſtrioribus. Primum *Chronica* ſeu *Annales*; ſecundum *Vitas*; tertium *Relationes*, vocat Verulamius. Inter quæ *Chronica* celebritate & nomine excellere videntur; Vitæ autem fructu & exemplis; Relationes rurſus ſinceritate & veritate. *Chronica* namque amplitudinem actionum publicarum vel perſonarum facies externas & in publicum verſas proponunt; Minora autem, quæ tum ad *res*, tum ad *perſonas* pertinent, omittunt, & ſilentio involvunt. Cùm verò id artificii divini ſit proprium, ut maxima è minimis ſuſpendat, fit ſæpenumero, ut hujuſmodi Hiſtoria, majora tantùm perſecuta, negotiorum pompam potiùs & ſolennia, quàm eorum veros fomites & texturas ſubtiliores oſtendat; Quin etiam, etſi conſilia ipſa addat & immiſceat, tamen granditate gaudens, plus gravitatis ac prudentiæ, quàm revera habent, humanis actionibus aſpergat: ut Satyra aliqua poſſit eſſe verior humanæ vitæ tabulâ, quàm nonnulla ex ejuſmodi Hiſtoriis. Qui defectus proin quo modo ſarciendus ſit, V. Franc. Baconum de Verulamio *Augment. Scient. lib* 7. c. 7.

Chronicus Lapis, apud Auctorem *Geographiæ* ſemibarbarum, à Jac. Gothofredo editum. *Laconica verò ſolo Chronicò lapide, quem dicunt Lacedæmonium, ornari putat*: corruptè pro *vero polychroo*, id eſt, verſicolore. Herbidus enim color, qui à Sidonio, Prudentio, Aliis, marmori Laconico datur, non viridis ſolùm, ſed varius quandoque eſt: quod voluit obſcurus iſte Compilator. Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium lib.2. Sylv.2. verſ.90.*

Hic & Amyclæi cæſum de monte Lycurgi
Quod viret.

V. de Lacedæmonio hoc Marmore, Lud. de la Cerda *ad Tertullianum de Pallio*, Deſid. Heraldum *ad Martialem lib.1. Epigramm.* 56. Matth. Raderum *ad ejuſdem lib.6. Epigramm.* 42. &c.

Chronius, ad Papin. Statium *Thebaidos lib.2. verſu* 538.

Ecce autem vaſto Chronii contorta lacerto,
Quo duce freta cohors, fuſcas intervolat auras,
Haſta:

inter duces Tydei, de quo V. Barthium *ad l.*

Chronoſolon, Sacerdos & vates Saturni, apud Lucianum *Tom. II. pag.* 943.

Chryſamaxus, Laco, victor in Stadio virorum coronatus eſt, Olymp. 46. quâ eadem Polymneſtor Mileſius puer, victor in puerorum Stadio, coronam meruit, uti refert Solinus *cap.* 1. Laterculus Ὀλυμπιονικῶν· Τεσσαρακοστῇ ἕκτῃ Χρυσάμαξος Λάκων στάδιον καὶ Πολυμνήστωρ Μιλήσιος παίδων στάδιον. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 45.

Chryſanthemum ſeu *Chryſanthum*, Græcè χρυσάνθεμον & χρύσανθον, idem pleriſque cum buphthalmo, quod Neophytus Romanis *caltham* appellari tradit, Κάλθαν ῥωμαῖοι; quòd ſc. *ad coronas* admitteretur, an quòd folia in orbem diſpoſita inſtar coronæ haberet? Certè helichryſo, ſimulachra Deorum coronari, Dioſcorides auctor eſt *lib.4. cap.*57. Eodem ſi ſe Magi coronarent, ad gratiam vitæ gloriamque pertinere arbitrabantur: ſcriptumque reliquit Theophraſtus *de Plant. lib.*6. clareſcere eum qui hoc flore coronetur. Unum autem eundemque florem cum *Chryſanthemo* helichryſum eſſe, hinc videtur liquere, quòd helichryſum dici ajunt ab Helichryſe quadam Epheſia, quæ prima è flore *Chryſanthemo* Dianam coronarit. Deſcribitur à Plinio *lib.* 21. *cap.*5. ubi ait, *eum ad Solis repercuſſum aureæ lucis in orbem veluti corymbos habere dependentes, qui nunquam marceſcunt. Quâ de cauſa*, addit, *Deos coronant illo. Quod diligentiſſimè ſervavit Ptolomæus Rex Ægypti.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 15. & Salmaſium *ad Solinum pag* 1160. & 1161. ubi multis floribus colore *luteo* præditis, buphthalmo, calthæ, helichryſo, ranunculo, aliis, hanc χρυσανθέμου appellationem Græcos tribuiſſe, inter alia, docet. Cognomina recentia buphthalmi vel *chryſanthemi* inde quoque ſunt, χαλκίτης, χάλκανθον & χαλκάνθεμον, quòd florem habeat colore *calthæ*, quæ χάλκη Græcis. Niſi quis malit dictum, ab *æreo* colore, qui itidem flavus eſt, *Ibid.* V. quoque ſuprà. Aliud eſt χρυσάνθιον, *ſpuma* ſc. ſeu *flos auri*, de quo V. eundem *d. l. pag.* 1079.

Chryſanthina, Græcè Χρυσάνθινα, Ludi apud Sardianos olim celebrari ſoliti; memorantur in nummo Tranquillinæ Auguſtæ, ut & in nummo quodam Caracallæ Imp. in quorum utroque urna expreſſa cum palma inde emergente, & *Inſcr.* ΕΠΙ ΙΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ. ΑΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Item ΕΠ. ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Γ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ, apud Jac. Sponium *Itiner. Part.*3. *pag.*188.

Chryſargyrum, Græca vox χρυσάργυρον, tributum fuit, à meretricibus aliiſque hominibus ſequioris famæ, in aurea argenteaque moneta (unde ei nomen) Imperatori olim CP. ſolitum pendi, apud Evagrium *Hiſtor. lib.*3. *cap* 39. Sublatum ab Anaſtaſio Imp, ut docet Baronius *ad A. C.* 330. *num.* 36. apud Macrum in *Hierolexico.*

Chryſe, Inſ. V. ſuprà *Aurea Inſula*. Sed & χρυσῆ γῆ & χρυσῆ χώρα vocata olim Σωφὴρ & Σώφειρα, reg. Indiæ, quod *aurum* inde afferretur, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1084. ut & in voce *Ophir.*

Chryſendeta, V. ſuprà *Auro Vincta.*

Chryſeon Ceras, apud Solinum *cap.* 10. *Veniamus ad promontorium* Chryſeon ceras *Byzantio oppido nobile*: & ex illo Marcianum, *Illic promontorium* Chryſeon Ceras, *Byzantio oppido celebratum.* Plinio itidem modò *Chryſeon Ceras*, modò *Aureum Cornu* Latinè appellatur *lib.*9. *cap.*15. *Hujus aſpectu repentè territi, ſemper adverſum Byzantii promontorium ex ea cauſa appellatum Aurei cornu, præcipiti petunt agmine.* Ubi de thynnorum captura loquitur, quæ quòd in eo loco admodum dives eſſet, hinc promontorio nomen, aut ſinui potiùs, qui κέρας dictus eſt, i. *cornu*, quòd multis ramis in ſinus reductis ſcinderetur ad inſtar cornu cervini, V. ſuprà in voce *Ceras.*

Chryſinus, Gr. χρύσινος, *aureus* ſeu ſolidus, apud Græcos recentiores. V. in hac voce.

Chryſites Lapis, Græcè χρυσίτης, propriè dictus eſt Græcis, quo probatur aurum. Heſychius, χρυσίτης λίθος ὁ λεγόμενος βάσανος, ἢ Λυδία. *Chryſites lapis, qui aliter Lydius dictus eſt.* À *Lydia* ſc. patria, in qua cùm magnes quoque reperiatur, hinc natus error illorum, qui σιδηρομάγνητα, inter Magnetum genera, repoſitum quibuſdam, eundem cum Χρυσίτῃ fecerunt. Aliàs λίθον χρυσῖτιν vocant Agatharchides & Diodorus, de metallis Æthiopicis loquentes, lapidem auri venâ micantem: cujuſmodi lapis ſive marmor auri venis nitens cædebatur, cæmenta in mortariis lapideis pilo ferreo pinſebantur, donec in fruſta comminuerentur magnitudinem ervi æquantia; ea deinde fruſta in molam mittebantur, ibique molebantur, adeò ut farina redderetur. Inde aurum ſecernebatur, lavabatur, coquebatur, &c. Sæpe autem in eodem lapide κέγχροι occurrebant, vel micæ auri puriſſuni, quæ ſeligebantur, neque cum reliquo pulvere coquebantur, uti diximus inter ea, quæ *de Auro* ſuprà. Plura V. apud Salmaſium *d. l. pag.*1075. & 1103.

Chryſaſpides & Argyraſpides, dicti ſunt milites, ab armis auro vel argento obductis, quò major pompa ac apparatus eſſet. V. Juſtin. *lib.* 12. Æl. Lampridium *in Severo*, &c. P. Oroſius *lib.*3. *cap* 23. *Ultimo conſilio*, inquit, *Argyraſpidas, ob arma deargentata ſic dictos, hoc eſt, milites qui ſub Alexandro militaverant, in auxilium rogat.* Macrobius Saturn. *lib.*2. *cap.*2. *oſtentabat Antiochus in campo ingentes copias, convertebatque exercitum inſignibus aureis & argenteis florentem.* Hinc Ovidius *de Ponto lib.*4. *eleg.*4.

Scuta ſed & galeæ gemmis radientur & auro. &c.

V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom lib.*10. *paralip. ad cap.*10.

Chryſobalanos, h. e. *Palmula aurea*, memorata Galeno & Charitoni, quibuſdam nux eſt myriſtica; Salmat̄o caryota palmula Babylonica, de qua Xenophon, Ἡ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε, *Aſpectus ejus ab electro nihil differt*: Color autem electri aureus. Certè luteas quoque caryotas extare, firmat Diodorus, Τῇ δὲ χρόᾳ τὰς μὲν μηλίνους, τὰς δὲ φοινικοῦς, τὰς δὲ πορφυρίζοντας, *alias luteas, alias puniceas, partim verò purpuraſcentes videri.* Succum decoctarum Antiqui dabant, ad recreandas vires renum, veſicæ ac viſcerum vitiis corrigendis: Stomacho etiam proderant ac internis ardoribus. Qua de re V. plura apud Salmaſium præfatum ubi ſuprà *pag.*1321. & 1322.

Chryſoberyllus, nomen gemmæ, apud Solinum *cap.* 52. *Beryllorum genus dividitur in ſpeciem multifariam: eximii, inter virentes glauci & cærulei temperamento, quandam præferunt puri maris gratiam. Infra hos ſunt* chryſoberylli, *qui languidiùs micantes nube aureâ circumfunduntur*, h. e. quaſi cinguntur in exitu & circa extimas oras. Unde Paſchalius inter naturales coronas etiam *Chryſoberyllum* numerandi occaſionem ſumſit. *In plantis*, inquiens, *in frondibus, in fructibus, in lapidibus, in omni re creata, licet advertere coronas. In* chryſoberyllis *eſt corona. Nam languidiùs micantes, aureâ nube, velut coronâ, circumfunduntur*; tanquam ex Plinio *lib.*37. *cap.*9. Sed verba hæc ibi loci non comparent, nec quicquam tale Plinius, unde ea Solinus ſumſiſſe videri voluit, quem ſequutus Paſchalius. Hoc ſaltem *cap.* 5. *lib. cit.* Plinius habet, *Proximi vocantur* chryſoberylli, *& ſunt paulo pallidiores, ſed in aureum colorem exeunte fulgore.* Cùm enim alius in gemmis *color*, alius *fulgor* ſit, colorque exeat in fulgorem inclinatione factâ, ſuſpectu aut deſpectu: ait Plinius, pallido colore eſſe Chryſoberyllum, ſed *in aureum fulgorem exire.* Quemadmodum idem alibi, *Vitia opali, ſi color in florem herbæ, quæ vocatur heliotropium, exeat.* Rectiùs itaque Iſidorus, ad mentem Plinii, *Chryſoberyllus dictus, eo quòd pallida ejus viriditas in aureum colorem reſplendeat.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1106.

Chryſobullum, ſeu *Chryſobolium*, corruptè *Chriſobolum*, in *Epiſtola* Joannicii Bulgariæ R. *in Geſtis* Innocentii III. *Subſignat autem Imperium meum, ad ſecuritatem Chriſobolum ſuum*: Χρυσόβουλλον eſt Pachymeri *lib.*2. *cap.*5. h. e. *Bulla aurea*: cujus jus Venetos Duces ab Imp. CP. accepiſſe, diſcimus ex Andr. Dandulo in *Annalibus*, *Calo - Joannes Imp. Alexio Patri ſuccedit, cui Dux* (Venetiarum) *Legatos miſit, ſibique chriſobolium à Patre conceſſum approbari petiit.* Et *A. C.* 1126. *Tandem Auguſtus ad cor rediens, Ducem requirit, ut ſibi Legatos mittat, pollicens* Criſobolum *pridem vetitum*, apud du Freſne *Gloſſario.*

Chryſoclavum, Græcè χρυσόκλαβον, vox hybrida, h. e. *aureis clavis diſtinctum*, pluries occurrit apud Anaſtaſium Biblioth. *Auroclavatum* redditur, apud Vopiſcum in *Tacito* & *Bonoſo*, ut & apud Scholiaſtem Juvenalis, *ad illud Sat* 6.

Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum.

Ἐσθῆτας χρυσοκλάβους, habet auctor *Vitæ S.* Eudociæ Mart. *cap.*8. Unde χρυσοκλαβοκεντίζειν dixit Emanuel Georgillas *in Verſibus Politicis MSS. de Mortalitate Rhodi*, *A. C.* 1498. apud du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà in *Auroclavatus* & infrà in *Clavus.*

Chryſocliſta ſeu *Chryſocolleta*, eadem quæ *Chryſendeta*, pocula erant argentea, quibus aurea emblemata inſeri mos: Uti enim gemmæ aureis poculis, ſic aurum argenteis includebatur. Cryſtallina verò & murrina nullis iſtiuſmodi emblematis incruſtata, pura & ſincera per ſe magis placebant. V. ſuprà, ubi de *Auro vinctis.*

Chryſocolla, Plinio *lib.* 33. *cap.*5. *humor eſt in puteis, per venam auri defluens, craſſeſcente limo rigoribus hybernis, uſque in duritiem pumicis.* Hinc non tam lapis, quàm inter ſalis ſpecies, Salmaſio. Laudatior in ærariis metallis, Demoneſi Inſ. inprimis, quæ proin cariſſima. Sed & in Armenia optimam naſci Plinius & Dioſcorides

Dioſcorides tradunt: ſummam autem *commendationis eſſe, ut colorem herbæ ſegetis lætè virentis quàm ſimillimè reddat.* Qui ſummus & acutiſſimus viroris gradus eſt, qualis praſinus & ad plenum porraceus. Atque hæc contra aurum vænibat, & inter colores habebatur, quos pictori tectorique dominus præbere tenebatur, Plinius *lib.35. cap.6.* Uſus enim in pictura ejus, quis fuerit, fusè idem explicat *cap.5.* Sed & Aurifices ſibi vendicabant agglutinando auro, unde etiam ei nomen, q. *auri gluten.* In theatro porro adhibebatur, *Viſumque jam eſt Neronis Principis ſpectaculis harenam Circi chryſocollâ ſterni, cùm ipſe concolori panno aurigaturus eſſet, introductâ opificum turba*, Idem Plinius *ibid.* ubi etiam de uſu ejus Medico, aliiſque huc pertinentibus. Adde Salmaſium *ad Solinum paſſim.* De vaſis verò χρυσοκόλλοις vel χρυσοκολλήτοις, diximus ſupra, ubi de *Auro vinctis, Chryſendetis, Chryſoclyſtis*, &c.

Chryſogenoi, in Prophetia quadam Turcica, nomen gentis eſt, à qua exitium ſibi imminere Turcæ perſuaſum habent. Quod Sponius *flavum* reddit, & de Moſcis interpretatur, flavâ plerunque cæſarie præditis, quorum potentiam magis Imperator Turcarum, quam ullius alterius Monarchæ, formidabilem judicat. V. eum *Itinerar. Græciæ Part.1. pag.356.*

Chryſographata Scuta, apud Trebellium Pollionem in *Claudio*, Caſaubono ſunt picta, ſive cælata & inaurata, vel aureis literis inſcripta, de qua Arte, *ad Suetonii Octavium*, is nonnulla adnotavit. *cap.7.* χρυσόγραφοι namque Græci vocant, quod *auro pictum* eſt, ut κηρόγραφοι, quod *cerâ.* Hinc verbum χρυσογραφεῖν, *auro pingere*, quod eſt, *chryſographare*: & *chryſographata ſcuta*, χρυσόγραφα. V. ſuprà in voce *Aurigraphus.* Salmaſius mavult *auro ſculpta & inſignita.* Idem enim, inquit, γράψαι, ξῦσαι, χαράξαι. Unde apud Theophraſtum ἐγγράφειν idem, quod *inſculpere*, de vermibus, quæ lignum erodendo charaxant & inſculpunt. Sic χειρόγραφοι annuli, qui *manu ſculpti*: & *Inſcripti* οἱ ἐπιγεγραμμένοι:

Quatuor inſcripti portabant vile cadaver.

V. eum *ad Solinum pag.258. & 1100.*

Chryſolampis, gemmæ nomen, de qua ita Solinus *cap.30. ubi hyacinthus, ibi et chryſopaſtus, (l. Chryſolampis) apparet: quem lapidem lux celat, produnt tenebræ. Hæc enim in illo diverſitas eſt, ut nocte igneus ſit, die pallidus.* Hæc enim de *Chryſolampide* tradit Plinius: quam gemmam cum *Chryſopaſto* Solinus confudit. Sed Chryſopaſtus, chryſolithi ſpecies, nec optimæ; cui nomen, quòd *aurea ſcobe quaſi aſperſa eſſet.* Interim ab *auri* colore utraque nomen ſortita eſt, nec amplius quicquam ſignatur *chryſolithi*, quàm *chryſolampidis*, nuncupatione. Præterea utrumque, quemadmodum & hyacinthum, in Æthiopia gigni ſcribit Plinius, *lib.36. cap.10.* Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.406.* In Sacro Pectorali Sacerdotis Hebræorum ſummi, Exodi *cap.28. verſ.17.* inter XII. gemmas, quibus illud præfulgebat, ultimam quidam ponunt hanc gemmam, in primo ordine, ubi in Hebr. vox eſt פִּטְדָה *pitdah.* Sed plerique topazium hic intelligi malunt, uti docet A. Rivetus *ad l.* V. quoque Baccium *de Nat. Gemmar. cap.4.* & *ibid.* Gobelchoverum, nec non Fr. Ruëum *de Gemmis lib.2. cap.9.*

Chryſolithus, Græcè χρυσόλιθος, inter XII. gemmas, Novæ Hieroſolymæ fundamenta, memoratur Apocalypſ. *cap.21. verſu 20.* ſeptimo loco. Ὁ πέμπτος σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος. *Quintum ſardonyx, ſextum ſardius, ſeptimum Chryſolithus.* Inter XII. itidem illas, quibus ſacrum Pectorale Sacerdotis Summi Hebræorum refulgebat, Exodi *cap.28. verſu 20.* ubi in quarto ordine, ponitur primo loco *Chryſolithus*, quo modo Vulgatus Hebr. תַּרְשִׁישׁ *tarſchiſch* Joſephum & LXX. ſequutus reddit; Tremellio & Junio *Beryllum Thalaſſium* voce eâ intelligentibus. V. Rivetum *ad l.* De illo ſic Plinius *lib.37. cap.9. Æthiopia mittit & Chryſolithos, aureo colore tranſlucentes. Præferuntur iis Indicæ & ſi variæ non ſint, Bactrianæ. Deterrimæ autem Arabicæ, quoniam turbidæ ſunt & variæ, & fulgoris interpellati nubilo macularum, etiam quæ limpidæ contigere, velut ſcobe ſuâ refertæ. Optimæ verò ſunt, quæ in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogunt. Fundâ includuntur perſpicuæ, cæteris ſubjicitur aurichalcum*, &c. Nomen ei ab *auri* χροιᾷ, dictuſque etiam χρυσοειδὴς eſt, ab auri ἰδέᾳ, h.e. *facie*: aliter & *Chryſolampis*, juxta Solinum, & χρυσόφυλλον Epiphanio, qui gemmam hanc in puteo repertam, propè Babylonem tradit, quod adumbratum & effictum ex verbis Plinii *d. l. Bocchus Auctor eſt & in Hiſpania repertas, quo in loco cryſtallum dicit ad libramentum aquæ puteis depreſſis erutam, Chryſolithon XII. pondo à ſe viſam.* Speciem ejus, nec optimæ, *Chryſopaſton* eſſe diximus ſuprà. Cœterùm optimæ *Chryſolithi* fundâ includebantur ſeu palâ perſpicuæ, ut idem ait, h.e. patentes; cœteris aurichalcum ſubjiciebatur, *folii* vice, ut vulgò vocant Galli, quod olim & per ſe in uſu gemmarum diu apud Vett. in admiratione fuiſſe, idem alibi ſcribit. *Fundam* autem appellat is annuli palam, quia Græci σφενδόνην quoque vocant, quæ vox fundam ſignificat, &c. Pergit Plinius, *Sunt in hoc genere capniæ, ſunt & vitreis ſimiles, veluti croco refulgentes, vitrei à veris viſu diſcerni non poſſunt; tactus deprehendit, tepidior in vitreis.* Ubi *vitrei Chryſolithi* ſunt, quos ψευδοχρυσολίθους vocat Diodorus, qui πρασίνην vocat vitrum, quo Chryſolithi factitii adulterantur. *Capniæ* verò, *Chryſolithi* ei dicuntur, qui fumidi vapore Solis fiant, adeoque ὑπὸ καπνώδους ἀναθυμιάσεως hunc colorem induant, &c. V. omnino eum pluribus de hac gemma differentem, ubi ſuprà, & Salmaſium *ad Solinum pag.205. ac 407.* Sed & χρυσόλιθος, lapidis nomen, qui aliàs χρυσίτης, apud Zoſimum: ἀργυρόλιθος καὶ χρυσόλιθος, V. ſuprà in voce *Chryſites.* Etheſium quoque lapidem, ut & Aëtiten, χρυσολίθους vocari, legas in *Lexico Chimiæ*, apud eundem Salmaſium *d. l. pag.1103.*

Chryſopaſtus, Græcè Χρυσόπαστος, q. *Auro ſparſus*, inter Chryſolithorum genera, V. ſuprà in voce *Chryſolampis.* Sed & Sapphiri cuidam generi idem nomen, eandem ob cauſam, quòd viz. *aurea ſcobe*, uti Plinius loquitur *lib.37. cap.9. aſperſum* ſimiliter eſſet. Dicta namque χρυσόπαστα Græcis *varia*, &c. Idem Salmaſius *pag.407.*

Chryſopraſus, Græcè Χρυσόπρασος, inter gemmas XII. quæ totidem fundamenta conſtituunt Hieroſolymæ Novæ, apud Joannem Apocalypſ. *cap.21. verſu 20.* decimo loco memoratur: Ὁ ὄγδοος βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, Χρυσόπρασος, *Octavum beryllus; nonum, topazius; decimum, Chryſopraſus.* Ejuſdem mentio inter XII. gemmas, in ſacro Pectorali, Pontificis Maximi apud Iſraëlitas, Exodi *cap.28. verſu 11. Et hunc ordinem ſecundum, Chryſopraſum* (inſeruerunt) *ſapphirum & adamantem.* Sic enim vocem Hebræam נֹפֶךְ, *nophec*, Tremellius & Junius reddunt. Vulgata verò *Carbunculum* interpretatur, uti ἄνθρακα Septuaginta; *Chalcedonium* Hebræorum nonnulli. Quorum quidquid ſit, *Chryſopraſus*, gemma eſt, ex porraceo virore & auri fulgore mixtum habens colorem, unde ei quoque nomen. Beryllorum generi quoſdam *Chryſopraſum* adjudicaſſe, Solinus ait *cap.52.* imò ſui generis eſſe quoſdam exiſtimaſſe, Plinius *lib.37. cap.8. Vicinum genus huic eſt pallidius, & à quibuſdam proprii generis exiſtimatur*; de Chryſoberyllo loquens. Sed, ut nomen ſonare diximus, non poteſt pallidius eſſe hoc genus Chryſoberyllo; imò nec beryllo: porraceus enim color ſummi eſt viroris & auſteri, non pallidi. Fortè legit in Græco Auctore Plinius, χλωρότερός ἐστι χρυσοβηρύλλου, quod ob ambiguitatem vocis χλωρὸν de *pallore* accepit, cùm de *virore* capere debuiſſet. Guttas aureas gemmæ huic tribuunt Iſidorus & Epiphanius, de quibus nihil apud Plinium ac Solinum, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.1106.*

Chryſor, idem cum Vulcano apud Sanchoniathonem, cujus verba Philo laudat apud Euſebium *Præpar. Evangel. lib.1.* ubi, cùm de Ὑψουρανίου ſobole gemina, quam Ἀγρέα & Ἁλιέα, *Venatorem* & *Piſcatorem* vocat, locutus foret, ſubjungit: *Ab iiſdem fratres procreati duo, qui ferrum ac multiplicem ejus uſum reperere. Quorum alter* Chryſor *nomine, quem Vulcanum eſſe ait, plurimum operæ ac ſtudii partim in eloquentia; partim in cantionibus ac divinandi artibus collocavit. Is etiam hamum atque eſcam, piſcatorum lineam, ac tumultuarias rates invenit, primuſque mortalium omnium navigavit. Quamobrem eum quoque poſt obitum inſtar Dei coluerunt, ipſumque præterea Diamichii nomine appellarunt.* Quæ vocabula τὸ Ὑψουράνιος, Ἀγρεύς, &c. non à Sanchoniathone ſunt, ſed Interprete, qui Phœnicia nomina Græcis vocibus expreſſerat. V. Gerh. Johannem Voſſium, *de origin. & progreſſu Idolol. lib.1. cap.22.*

Chryſorrhoas, adde: Potiùs quòd Damaſcum fertilem redderet, quàm quòd *auro* flueret, fluvius hic dictus videtur. Totus enim is in rigua & rivorum deductiones convertebatur & Damaſcum præcipuè rigans, eam ἀνθηρὸν reddebat fertilemque, Salmaſius *ad Solinum pag.617.*

Chthonia, adde: Aliàs χθόνιοι Θεοὶ Græcis, *Inferi* ſunt, ut in *Inſcr.* Herodis, Μάρκος δαίμων ὁ Ἡρώδης, καὶ κλέος Δήμητρος καὶ Κόρης ἀνάθημα καὶ Χθονίων Θεῶν. Et in altera ejuſdem *Inſcr.* Χθόνιος βασιλεύς, h.e. *Dis pater*, Deus Inferorum: qui iidem & Καταχθόνιοι. Sed & ſic dicebant eos, quos *Indigetes* appellavere Latini, h.e. Deos in *ipſo ſolo* natos, ἐγχωρίους aliter. Hinc apud Dionyſium, Καὶ αὐτῷ τεμένος ἀνάκειται οἱ Λατῖνοι ἱερὸν ἐπιγραφῇ τοιᾷδε κοσμούμενον, Πατρὸς Θεοῦ Χθονίου, i. *Patris Dei Indigetis.* Sic χθονίους Ἰναχίδας Tragicus dixit, τοὺς αὐτόχθονας, *indigenas*, in ipſa terra natos, &c. V. Salmaſium *ubi ſuprà pag.71.* & plura in hanc rem infrà, in voce *Indigetes.*

Chulli, Municipium, in *Itinerar.* Auguſti. Ejuſdem meminit Solinus *cap.26.* ubi de Numidia: *Urbes in ea quamplurimæ nobileſque, ſed Cirta eminet, dein* Chulli *purpurario fuco Tyriis velleribus comparata.* Apud Plinium *Chullu* extat, apud Ptolomæum Κόλλου, cujus utriuſque terminationis exempla habes in Numidiæ & Mauritaniæ urbibus. Cœterùm Χοῦλλου, apud hunc legendum, judicat Salmaſius *d. l. pag.311.*

Chuni, adde: Honorii Principatu ex Mæotidis confinio in Europam, cum magna barbarorum gentium colluvie, irrupere, Ricobaldus Ferrarienſis, *in pomario urbis Romanæ.* Auſonius *Epigr.1.*

Arma inter Chunoſque truces, furtoque nocentes
Sauromatas.

In precatione Conſulatus ſui *Chunnum* & Getas conjunxit:

Quæ vaga Sauromates ſibi junxerat agmina Chuni,
Quæque Getes ſociis Iſtrum adſultabat Alanis.

Sidonius eorum frequenter meminit; *lib.8. Epiſt.9.*

Iſtis Oſtrogothus viget patronis,

Vicinoſque premens ſubinde Chunos.
His quòd ſubditur, hinc ſuperbit illis.

Et *Carm.*5. *v.*481.

Pannonius, Neurus, Chunus, Geta, Dacus, Alanus.

Et *Carm.* 7. *verſ.*241.

Curſu Herulus, Chunus jaculis, Francuſque natatu,&c.

V. *Hunni.*

Chunna ſeu *Chunnas*, in *L.* Sal. *tit.*8. idem eſt, quod Latinis *centum*, Germanis *Hundert*; numerus ſc. centenarius, ſeu centuria denariorum, ſecundùm quas centurias omnes Legum iſtarum pœnæ, pecuniariæ conceptæ ſunt & ſecundùm eaſdem denariorum ſumma reducta ſemper, ad numerum ſolidorum, 40. denariis in ſolidum computatis. V. Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Chuquiſaca effigies, apud Peruanos memorabilis, cui nomen *Tangatanga*, h. e. *in Tribus Unus & in Uno trinus*: quam, magno honore in iis gentibus cultam, ſe vidiſſe, refert Joh. Hugo Linſchottanus *Hiſtor. Indiæ Occid.* apud Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. Cap.*3. §.2.

Churiunti, apud eoſdem, unius è tribus Solis ſtatuis, quibus feſto *Catapactayme* ſacra faciunt menſe Decembri, qui iis anni primus eſt, nomen. Reliqua ſunt *Apointi* & *Intiaquacqui*, Ibid.

Chydææ, Græcè χυδαῖαι, apud Plinium & Dioſcoridem, palmulæ dictæ ſunt mitiores, quæ maturæ ſunt, quaſi tum *viliores*, quod vox Græcis notat, V. Plinium *lib.*14. *cap de Vinorum generibus*, & Dioſcoridem, ubi de vino palmeo loquens, λαβὼν, inquit, Φοίνικας τὰς Χυδαίας πεπείρους, *Cape palmulas* chydæas *maturas.* Nempe ex palmis, quæ inveterari ſervarique negabant, aliæ ad cibum ſumebantur, aliæ ad vinum faciendum: quarum illæ viridiores colligi ſolebant, antequam matureſcerent, has maturas eſſe fuit neceſſe. Cujuſmodi vino Parthos & Indos & Orientem totum uti ſolitum, ait Plinius. Niſi malis *Chydæas* palmulas, de communibus dactyliferis exponere, quas Romani Græcique honori Deorum dabant, quibus & victores coronabant. Sic autem vocabant eas Judæi Helleniſtæ, non ut Deos Gentilium contumeliâ afficerent, ut argutatur Plinius, ſed ad differentiam caryotarum, quæ apud ſe quoque naſcebantur. Vulgaris autem illa & plebeja in Græcia naſcebatur, non item caryotifera. Et fortaſſe hæ ſunt, quæ πατηταὶ dicebantur, ex quibus *calcatis* vinum exprimebatur, &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1326. Alia notio vocis, cùm de coronis uſurpatur, quæ Χυδαῖαι apud Athenæum *lib.* 5. dictæ ſunt, quaſi χύδην πλεκταὶ, *confusè plexæ*, ac nullo ordine & diſpoſitu florum, ſed inordinatæ & tumultuariæ. Cujuſmodi coronæ primitus fiebant, cùm flores ut indiſcriminatim legebantur, ſic ex indiſtinctis illis corollam ſibi quiſque plecteret. Poſtmodum, ut convicium dabantur iis, qui jubebantur exigi convivio; planè diſſimiles illis, quibus omnis generis flores inſerebantur, & quidem multa cura, multo delectu parique diſpoſitu. Ibi enim florum multitudo verſicolorum certabat cum ordine & collocatione: unde proceſſu temporis coronam tam accuratè plexam, ἴσχυς fuiſſe appellatam, inquit Auctor *Etymologici.* Qua de re V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 2.

Chyer, apud Auctorem Appendicis Latinæ *ad Hiſtoriam Willharduini pag.*230. *Dederunt ipſam terram Imperatori* Chyer *Micali Palæologo Græco*, &c. Dominus eſt, ex Græco Κύριος ſeu potiùs Κύρ⊛, aut Κύριε, uti recentiores Græci efferebant. Ibidem *Chyer Andronicus*, quem *Xor Andrinocho* vocat Rannundus Montanerius *in Chron. Catalanico Regum Aragon. cap.* 199. ubi *Xor* effertur, ut *Chor*, apud du Freſne in *Gloſſario.*

Chymene, Græcè Χυμένη & Χυμένιον, infimâ ætate, dicta eſt herba tinctoria, luteum faciens colorem, quâ excellentiſſimum in tota Græcia ſericum luteum tingi ſolitum, ſcribit eruditus Herbarius. Ejus meminit, præter alios, Pſellus, *in Jatrico*, Jambicis verſibus ſcripto de *Urinis.*

Ε᾽πεὶ δ᾽ ἀποχρῶσαι μετρίως βιουμένου
Τὴν ἀμιξόχροον εἰκάζον χυμένην,
Βαφὴν τε μάθοι ἐγχρὸν ἐν τῇ χρόᾳ.

Ubi ἀμιξόχροος χυμένη, eſt cujus jus tinctorium nondum ſatis conferbuit, ſed adhuc *crudum eſt nec abunde decoctum.* Corruptum autem eſt nomen ex εἰχομένιον, quod integrum legitur in Pſeudo-Democriti *Phyſicis* & cum aliis herbis rebuſque luteo inficientibus commemoratur: καὶ κρόκον, καὶ κνῆκον, καὶ εἰχομένιον αὐτὸ, καὶ ἐλύδριον καὶ κεχρωμένα καὶ χελιδόνιον. Sed cùm forma χυμένη ad nos non pervenerit, incertum quomodo apud Vett. Græcos illa fuerit appellata. Zoſimus Θαψίαν fuiſſe putat, & certè Thapſiæ flores lutei; unde Θαψινὰς mulieres vocatæ, quæ *lurore* & velut *luto* infectos habebant colores corporum. Comicus,

Γυναικὶ χλωρὸν ἐπεχρίσω Θαψίνῃ.

Etiam thapſo tingi lanas & capillos colore luteo, Heſychius habet. Sed eadem fieri potuere ex Scythica radice & Lycio. Glaucii quoque colore lanas olim luteo colore tinctas fuiſſe novimus: unde *glaucina pallia*, apud Martialem. Scriptores tamen Chymici diſertè Θαψίαν vocavere εἰχομένιον: quæ nomina etiam affinitatem habent. Namque εἰχομένιον videtur dictum, quòd colorem efficeret luteum ex pallido, qualis ἐν τοῖς εἰχομένοις, *in morientibus*, cernitur. & θαψὸς, quòd colorem parem oſtendat, ut eſſe in his ſolet, qui *ſepeliendi* ſunt; θάπτειν enim *ſepelire* eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1163 & *ſeqq.*

Chymia, V. ſupra *Archemia* & *Chemia.*

Chytræ, apud Ammianum Marcellinum *lib.* 22. *de Ægyptiis*, *Sunt Thermia lutra, quæ* Chytras *indigenæ vocant.* Nempe profundiora loca paludis, uti πελεκαῖναι, à *pelvis* profunditate, ſic χυτρίνους & χύτρας dicebant Græci, ab eadem ratione. Heſychius, χυτρῖνοι τὰ κοῖλα τῆς γῆς, δι᾽ ὧν αἱ πηγαὶ εἰσίασιν. Arriano κυθρῖνοι dicuntur loca iſtiuſmodi fluminis magis profunda & cava, in *Periplo* Maris Erythræi, οἱ δὲ κυθρῖνοι τόποι εἰσὶν τὰ κοῖλα μετὰ πέτραις μεγάλας βραχυζάζουσι. Ubi κυθρῖνοι Jonicum eſt pro χυτρῖνοι. Inde κυθρῖνοι & χυτρῖνοι, foſſæ & canales ad aquam deducendam. Heſychius *d. l.* ut & alibi, Λάκκοι χυτροὶ, οἱ διὰ λίθων ἐνεχύτρεις καὶ χυτρῖνοι· χυτροὶ δὲ ἐκ λίθων, ὑπονόμους καὶ χυτρίνους καὶ διώρυχας. Sic meminit τῶν Κάων Χυτρῶν, qui vaporem peſtiferum exhalabat. Antigonus *cap.*176. quem ὀχετὸν & ῥόαν μεγάλην vocat *cap. ſeq.* Unde videmus, tam naturalem, quàm manufactum, rivum χυτρῖνον vel χύτρον Græcos vocaſſe. Salmaſius ubi ſuprà *pag* 117. & 118.

Chytri, adde: Pars fuere Liberalium Antheſteriorum. Scholiaſtes Ariſtophanis *ad Acharn.* Φησὶ Απολλόδωρος, Ἀνθεστήρια καλεῖσθαι κοινῶς ὅλην τὴν ἑορτὴν Διονύσῳ ἀγομένην, κατὰ μέρος δὲ Πιθοιγίαν, Χόας, Χύτρας. Et quidem Pithœgia celebrabantur die 11. menſis Antheſterionis, Choës 12. *Chytri* 13. teſte Harpocratione: quanquam præfatus Scholiaſtes Choum & Chytrorum eundem eſſe diem ſtatuit. In his autem, non minùs ac in Dionyſiis, Lenæis ac Panathenæis, fabulas ſuas committebant Tragici, uti diſcimus ex Diog. Laertio *in Plat.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.*1. *Tit* 1. dicatumque hoc feſtum Mercurio terreſtri fuit, uti legimus apud Theopompum Scholiaſti Ariſtophanis citatum; Quòd enim ſibi id ſacrum dicit Bacchus, apud eundem Comicum *Ranis*, hinc eſt, quòd non ſolùm per Διόνυσον ſeu Bacchum, ſed per Mercurium etiam, Sol intelligatur, ut ait Voſſius *de Idolol. lib.*2. *cap* 13 *ſub fin.* De Mercurio vero verba Scholiaſtis *Ran.* iſta ſunt: Ε᾽πεὶ θύειν αὐτοῖς ἔθος ἦν, Ο᾽λυμπίων μὲν Θεῶν οὐδενὶ τὸ παράπαν, Ε᾽ρμῇ δὲ χθονίῳ, *Hinc ſacrificare iis mos erat, Olympiorum quidem Deorum nemini, Mercurio autem Terreſtri.* Idem de eodem ex Theopompo memorat, ut, cùm Deucalionæo diluvio periiſſet genus humanum, ſuperſtites omne ſeminum genus in olla coxerint Mercurio Terreſtri, quò mortuis eum redderent propitium; neminem vero ex olla hac guſtare auſum, atque illud eſſe initium feſti iſtius, quod Χύτραι ſive *Ollare feſtum* diceretur. Quis autem hic Mercurius fuerit, clariùs exponit Voſſius *lib.*2. *cap.*56. ubi cenſet, Mercurium Olympium fuiſſe Solem noſtrum: Terreſtrem autem illum Antipodum. Idem eò ſe inclinare quoque dicit, ut Charon Græcus & Romanus non alius ſit quàm Mercurius ille inferus, cui nomen fortè a חָרוֹן *ira*, quia miniſter ſit iræ divinæ: ut ſic propriè ſit Angelus malus, malas animas ad loca ſuppliciis deſtinata deferens. Sanè Pſalmo 18. *verſu* 49. habes hanc vocem. Latinè eſt: *Miſit eos in iram* (חָרוֹן) *naris ſuæ, excandeſcentiam & furorem & anguſtiam, immiſſionem Angelorum malorum.* Ubi Rabbini ex eo, quod ſubjicitur *de Angelis malorum*, colligunt, Iram, Excandeſcentiam, Furorem, Anguſtiam, eſſe nomina ſpirituum, quibus Deus utitur in malis puniendis. V. omnino Voſſium *loco cit.*

CI.

Ciaca, in tab. Peutingeriana, ubi iter à Daſcuſa ad Melitenen Cappadociæ, per ripam Euphratis deſcribitur, ad hunc modum:

Daſcuſa, Hiſpa XVIII.
Arangas IX.
Craca (l. *Ciaca*) XXVIII.
Melentenis (pro *Melitenen*) VIII.

Ptolomæo Κιάκις dicitur, eſtque urbs Armeniæ min. de qua V. in voce *Ciacis.*

Ciani, Græcè Κιανοὶ & Κιλιανοὶ, dicti ſunt nonnullis, qui aliis Προυσιεῖς. Galenus *in Iſagoge*, Βιθυνὸς Κιανὸς, ὃς καὶ Προυσιεὺς ἐκαλεῖτο, *Bithynus* Cianus, *qui & Pruſienſis dictus eſt.* Nempe *Cios* vocabatur olim, quæ poſtea *Pruſias* appellari cœpit, unde Cives modò *Ciani*, modò *Pruſienſes.* Condita eſt autem *Cios*, circa Olymp. 37. uti habet Euſebius *in Chron.* Meminit *Ciani* opp. Plinius, nullâ Pruſiadis factâ mentione, *Amnes Hylas & Cios, cum oppido ejuſdem nominis*: quam cum Pruſa ad Olympum perperam confundit, ut docet Salmaſius *ad Solinum pag.*878.

Cibariæ Leges, aliàs *Sumtuariæ* dictæ, ab hominum luxu occaſionem habuere. Cùm enim à veteri & avita Majorum parſimonia poſteri diſcederent, & nullum modum luxuria inveniret, cujus teſtes, Cincii porcellus Trojanus & integri apri conviviis illati: legum animadverſione opus fuit. Lata igitur primùm eſt Lex *Orchia*, quæ numerum convivarum præſcripſit, A. U. C. 566. *Fannia* dein ſumtibus modum fecit aſſibus centum, an. 588. cujus tenorem ad univerſam Italiam, ac eos etiam, qui vocati conviviis interfuiſſent, extendit Lex *Didia*, an 606. Secuta

Licinia, paucis mutatis, in reliquis cum Fannia congruit. Poſt quam lex *Cornelia*, minora rebus pretia impoſuit: Ciborum genus & modum dein præſcripſit Lex *Æmilia*: Quam paucis interjectis annis excepit *Antia* Lex, quæ eos qui Magiſtratus eſſent, Magiſtratumque capturi, ad certas tantùm perſonas cœnatum ire permiſit. Poſtremò lex *Julia*, profeſtis quidem diebus ducentos: Kalendis, Idibus, Nonis, & aliis quibuſdam diebus feſtivis trecentos: nuptiis verò & repotiis H. S. millies permiſit. V. quamque harum Legum, *ſuo loco*.

Cibo, nomen illuſtris in Italia familiæ; quam derivant à Guidone Genuenſi, tempore Ottonis I. Imp. claro. Ex ea Innocentius VIII. Papa fuit, & cùm liberos ante ordines ſuſceptos ex virgine Neapolitanâ genuiſſet, familiæ ad majorem fortunam viam ſtravit. Filius ejus Franciſcus Comes *de Anguillara & Ferentillo* fuit: nepos autem Laurentius, ab uxore Richarda, Malaſpinarum hærede, Maſſam & Carrariam ſtirpi ſuæ acquiſivit; quibus, in filio Alberico, Ducatus *de Ayello* acceſſit. Jam autem A. C. 1450. Arano Cibo, Senator Genuæ, Prorex Neapolis fuit: qui ex Genevra de Mari, nobili Genuenſi, genuit Johannem Baptiſtam, qui dein Innocentius VIII. obiit A. C. 1492. pater Franciſci præfati: quo & Magdalenâ Mediceâ, genitus Laurentius, extinctus eſt A. C. 1549. Cujus ex Richarda, Maſſæ & Carrariæ hærede, filius Albericus Ciboüs Malaſpina Princeps Maſſæ Dux *de Ayello*, defunctus A. C. 1623. ex Eliſabetha Roborea; Franciſci Mariæ Ducis Urbini filia, pater fuit Alderami, ac reliquit ex hoc Alderamo March. Carrariæ (ante patrem mortuo A. C. 1606.) & nurû Marfiſa Eſtenſi, nepotes, Carolum Principem Maſſæ Ducem Ayelli & fratres. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. tom.* II.

Ciborium, adde: Antiquitus ita dictum eſt receptaculum, quo continebantur grana fabæ Ægyptiæ, prægrandis inſtar papaveris capitis, in quo ipſa grana ſuis quæque loculamentis ac capſis incluſa, paulum ſuprà cellas ſuas extantia; σφηκίον vocat Theophraſtus, à ſimilitudine favi veſparum; Dioſcorides φυσκίον. Nicander apud Athenæum,

> Ἐν σπείρας κυάμοιο Αἰγύπτιον ὄφρα θερείης,
> Ἄνθεα μὲν στεφάνους ἀνύσῃς περὶ πεπταμένον,
> Ἀκμαίου καρποῖο κιβώρια δαινυμένοισιν,
> Εἰς χέρας ἠιθέοισι πάλαι ποθέουσιν ὀρέξῃς.
> Ῥίζας δ᾽ ἐν θοίνῃσιν ἀφεψήσας προτίθημι.

Ubi flores ad corollas expeti dicit, τὰ κιβώρια in manus tradi juvenum, ut pocula inde faciant, ubi fructus maturus inde extractus fuerit, aut deciderit: radicem autem in menſa coctam apponi. Nempe illud ipſum *Ciborium* fabæ Ægyptiæ, granis excuſſis & membranaceis diſſepimentis ejectis, poculi vicem uſumque præbebat: cujuſmodi ſcyphi formam graphicè habes expreſſam, apud Salmaſium *ad Solinum pag.*1310. Atque hinc κιβώριον Græcis, poculi genus, ſcypho ſimile, quod ab inferiore parte in anguſtum contrahebatur, ſeu quod ab ambitu latiore ſenſim decreſcebat, uſque ad imum pediculum, ut ciborium fabæ Ægyptiæ. Athenæus de ciborio poculo, Δίδυμος δέ φησι ποτηρίου εἶδος εἶναι, καὶ τάχα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα σκύφια διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν συνῆχθαι, ὡς τὰ Αἰγύπτια κιβώρια. *Levia* hæc pocula vocat Horatius *lib.*2. *Od.*7.

> *Oblivioſo levia Maſſico*
> Ciboria *exple*, &c.

Sunt tamen qui de foliis Fabæ prædictæ vocem libentiùs accipiant, quæ ſponte ſuâ ac naturâ cavitatem exhibere quandam, poculis ac vaſis idoneam, tradit Strabo: quod de foliis colocaſiæ ac nymphææ itidem legimus; è quibus proin variæ ſpecies vaſorum fiebant, pateræ, catini, ſcyphi. Unde magnum reditum per totam Ægyptum, ex foliis hujuſmodi fieri ſolitum, adeò ut agri hoc potiſſimùm reditu cenſerentur, addit idem. Sed de calice potiùs, quo tenetur ſemen incluſum, Nicandri κιβώρια interpretanda eſſe, facilè liquet, ex verbis ejus: ait enim; πεπταμένον ἀκμαίου καρποῦ, *ubi ſemen maturum decidit*, calices uſum præbere ſcyphorum. Præterea κιβώρια Athenæus ſic vocata tradit, quòd ab inferiore parte in acumen deſinerent: at folia planum habent ſitum. Poſtremò calices ipſos ſive capita colocaſiæ, quæ ſemen continent, κιβώρια propriè appellata, pleriſque conſtat, quo nomine & fabas ipſas quidam nuncuparunt, &c. Eſt autem *Ciborium* Græcæ originis; nam κίβα apud Ætolos *pera* vel *ſacculus*: unde & κίβισις pro eodem cœteris Græcis, inde κιβωτὸς, *Arca*, quo aliquid includitur. Quam in rem V. plura apud Salmaſium præfatum *d. l.* nec non *pag.*967. *&* 968. Inde in Eccleſiam Lat. tranſlata vox, ut dictum. Sed & in *Ordine* Rom. *tegimen* & *umbraculum* Altaris appellatur, memoraturque Alcuino *Poem.*117.

> *Hoc quoque* Ciborium *Farculfius fecerat Abbas.*

Illud autem quatuor columnis, iiſque prææaltis, attollebatur & in faſtigiatam formam eductum totum Altare contegebat, Anaſtaſius Biblioth. *in S. Gregorio Pontif.* Cereis quoque adornatum & illuminatum, P. Silentiarius *deſcript. S. Sophiæ part.*2. *v.* 330. V. ad hunc *Notas* Car. du Freſne; qui addit, in iis Templis, ubi non extant ejuſmodi *Ciboria*, ut hodie fere apud Gallos, umbraculum ſuper Altare dependere. *Ceremoniale* Epiſcoporum *lib.*1. *cap.*12. *Quod baldachinum etiam ſuperſtatuendum erit, ſi altare ſit à pariete ſejunctum, nec ſuprà habeat aliquod* Ciborium *ex lapide aut ex marmore confectum. Si autem adſit tale Ciborium, non opus eſt umbraculo* &c. Porro *Ciboria* plerunque Sanctorum corporibus leguntur impoſita, quòd ea ſub Altaribus olim recondi ſolerent, atque ita eodem cum Altaribus umbraculo obtegerentur, Gregorius Turon. *de Mirac. lib.*1. *cap.*28. Unde *Ciborii S. Petri* meminit Adrianus Pontif. Rom. *Epiſt.* ad Carolum Magnum *Quæſt.*59. *in Tom.III. Hiſtor. Franc.* illud verò conſtruxerat Leo III. apud Anaſtaſium Bibl. & Baronium A. C. 1130. Et Thiofridus Abbas Epternacenſis, in *verſibus Operi florum Epitaph. Sanct. præfixis*,

> *Extruo pyramides*, Ciboria, *colligo flores*,
> *Spargo ſuper tumulos Sanctorum carne ſacratos.*

Ubi *Ciboria* pariter & *Pyramides* jungit, non quòd hic pyramides, aliæ ſint à *Ciboriis*, ſed quòd hæc illarum formam referant. Atque hinc in *Ciboriis* Sanctorum corpora paſſim leguntur recondita. V. *Deſcriptionem Ciborii* Ædis S. Marci Venetiis apud Sanſovinum & Stringam *in Venetia lib.* 1. *capp.* 41. *&* 42. nec non Ambroſianæ Baſilicæ Mediol. apud Puricellum in *Monum. ejuſdem Baſil. pag* 127. *& ſeqq.* Inde autem *Ciborium* pro quavis concameratione ſuperiori, quatuor potiſſimùm pilis vel columnis ſuſtentatâ, ſumi cœpit, uti videre eſt apud Gervaſium Dorobernenſem in *Deſcript. Eccleſiæ Cantuar.* laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſ.* ubi ex prædictis aliiſque vult, perperam hanc vocem interpretari Ugutionem, qui *Ciborium vas eſſe ad ferendos cibos* dixit: Gropperum, qui *Ciboria*, de quibus Anaſtaſius paſſim, pro pyxidibus, in quibus Euchariſtia aſſervatur, accepit: & Goldaſtum, qui *Ciborium*, apud Ekkehardum, *flaſconem* eſſe cenſuit. V. quoque Macros Fratres in *Hierolexico* & infrà in voce *Supracœlum*.

Cibotus, adde: Græcè Κιβωτὸς, quam vocem *arcam* ſignificare *ſuprà* diximus. Sic autem appellata videtur hæc urbs, quòd emporium eſſet & receptaculum ac veluti arca mercium communis totius Aſiæ. Strabo, Ἀπάμεια δ᾽ ἐστὶν ἐμπόριον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον· αὕτη γὰρ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑποδοχεῖον κοινόν ἐστι. *Apamea verò eſt Emporium ingens Aſiæ propriè dictæ, ſecundas ab Epheſo tenens. Hæc enim omnium ex Græcia & Italia mercium commune receptaculum eſt.* Olim *Celænas* appellatam eſſe, docet Plinius & Solinus ex eo, ac Marcianus. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 826.

Cibum Veteres quater in die ſumere ſoliti ſunt. Prima enim erat matutina jentatio, quam *Prandiculum* appellavere priſci; mox *Prandium*: tum *Cœna*: poſtremò *Comeſſatio*. Quibus apud Græcos reſponderunt Ἀκράτισμα vel Ἀκρατισμὸς, Ἄριστον, Δεῖπνον, Δόρπον: vel ſecundùm Athenæum, Ἀκράτισμα, Δεῖπνον, Ἑσπέρισμα, Δόρπον. Dein verò, ut luxus & nequitia ſerpit, cùm à *Merenda* (quæ olim eadem cum prandio fuit) ad Cœnam, i. à Meridie ad veſperam, unde *veſperam Cœnam* dixere, jejunitas nimiùm videretur longa, prandii uſus in Merendæ locum ac horam ſucceſſit: Merenda verò poſt eam horam, unde nomen ſumſerat, id eſt, poſt Meridiem producta eſt, qui mos hodieque retinetur. Inde non quater modò, ſed quinquies *Cibum* capi mos erat: Quod de pueris, opificibus, ſervis, viatoribus, ſenibuſque intelligendum. Reliqui enim homines liberaliter educati, ſemel tantùm, aut plurimùm bis comedebant, ut ex Veterum monumentis pluribus probant Hieron. Mercurialis *Var. lect. lib.*4. *cap.*17. *in arte Gymn. lib.*1. *cap.*11. & Aldus Manutius Pauli filius *lib.*1. *de quæſitis per Epiſt. epiſt* 4. Antiquiſſimum autem *Cibi* genus glandes fuere, quas colligere tum ſolebant certi quidam homines, Βαλανηφάγοι dicti: quo tempore nondum vigebat, *Cerealis ſolum*, Et *Menſas conſumimus*, Virgil *Æneid.* In hujus rei memoriam civicam coronam ex quernis foliis à Romanis conſertam eſſe, docet A. Gellius *lib.*5. *cap.*6. *Quoniam*, inquit, *cibus victuſque antiquiſſimus quernus capi ſolitus ſit.* Cui adſtipulatur Plinius, *Civica iligna primò fuit, poſtea magis placuit ex æſculo Jovi ſacra, variatumque & cum quercu eſt, ac data ubique quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis.* Hordei dein uſus invaluit, quod poſtea meliori frumento reperto in pœnam datum eſſe, indigitat Suetonius in *Aug. cap.*24. *Decimatas hordeo pavit.* Sic panis mortalibus conceſſus eſt, quo tamen non ita frequenter veteres Romani, ac pulte victitabant, teſte Valerio M. *lib.*2. *cap.*1. Luxuries poſt hæc ſenſim irrepſit, & duo primitus miſſus in conviviis erant, unus carnium ſive epularum, alter pomorum: ut Servius prodidit *ad Æneid. lib.*1. *verſum*,

> *Poſtquam exempta fames epulis, menſæque remotæ.*

Et *ad illud Æneid. lib.*8.

> *Inſtaurant epulas, & menſæ grata ſecundæ*
> *Dona ferunt.*

Dein, poſt Aſiam inprimis domitam, uſque adeò ingenioſi in gulam Principes viri extitere, ut novum aliquod convivandi deliciandique genus excogitare indies unicè ſtuduerint. Quidam apros integros epulis intulerunt, vetus Schol. Juvenalis *ad verſum* 140. *Sat.*1. Alii non contenti naturalibus cibis, in una paropſide, varias rerum ſpecies confundere gaudebant; Unde Ælii Veri Auguſti ferculum *tetrapharmacum* vel *pentapharmacum*, ſcilicet *ſumen, phaſianus, pavo, cruſtulana, aprugna*, apud Æl. Spartianum. Nec deerant, qui tot in menſa ſtationes facerent, quot literæ

literæ ſunt: ut de Geta Severi Imp. filio narrat Spartianus idem. Ex omnibus elementis nonnulli cibos conquirebant: Lucanus *Pharſal. lib.*10. *verſ.*156.

Infudere epulas auro, quod terra, quod aër,
Quod pelagus Niluſque dedit,&c.

Denique erant, qui in vicinia paratos faſtidientes cibos, è longinquo immani ſumtu advehi curabant: Sic Vitellius in patina, quam *Minervæ clypeum* vocavit, *ſcarorum jecinora, faſianorum & pavonum cerebella, linguas phœnicopterùm, murænarum lactes Carpathio uſque fretoque Hiſpaniæ, per Navarchos ac triremes petitarum, commiſcuiſſe,* legitur apud Suetonium *in eo, cap.*13. Et Apicius Trajano apud Parthos agenti, multorumque dierum itinere à mari diſtanti, *oſtrea recentia ſolerter aſſervata*, miſit apud Suid. Unde *Petronius Satyr.*

Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quòd non ſunt faciles. At albus anſer
Et pictis anas renovata pennis
Plebejum ſapit; ultimis ab oris
Attractus ſcarus, atque arata Syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis eſt, amica vincit
Uxorem, roſa cinnamum veretur:
Quidquid quæritur, optimum videtur,&c.

Dicebantur autem Cibi illati *Fercula*, Græcis Ἐπιτραπεζώματα, quæ in æquales partes, ut unicuique convivæ ex æquo portio tribueretur, vel à Tapulla ſeu convivii Magiſtro, vel à ſervis, vel à coquis, vel, quod communius erat, à Carptoribus, dividebantur: quam vel ſervo donare, vel domum uxoribus mittere, cuique convivantium integrum erat, &c. Plura V. apud Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.*5. *paralipom. ad cap.* 29. ut & infrà in voce *Convivandi ritus.*

Cibus Fortuitus, Tacito, ubi de Veſpaſiano; *brevis & vilis,* Ammiano; *caſtrenſis* dicitur Æl. Spartiano *in Hadriano Cæſ. Ipſe quoque inter manipulares vitam militarem magiſtrans, cibis etiam caſtrenſibus libenter utens.* Σκληρὰν δίαιταν vocat Dio, σκληρᾷ πανταχοῦ τῇ διαίτῃ ἐχρῆτο, *Duro ubique victu utebatur*: quod alibi idem στρατιωτικῶς ἀεὶ τὴν τροφὴν ζῆν, *militariter veſci*, exponit. Quis autem hic *cibus* fuerit, addit idem Spartianus, *h. e.* pergens, *larido, caſeo & poſcâ.* Apud Ariſtophanem in *Eqq.* allia & cæpe, ναυτικὰ & στρατιωτικὰ σιτία, *nautica & militaria alimenta* vocantur, ab ejus Scholiaſte. Apud Syneſium *de Regno*, cibi, quibus in caſtris uſus eſt Carinus Imp. puls ſunt è piſo & laridum: Τὸ δὲ δεῖπνον ἦν πίσινον ἔτνος ἕωλον, καὶ ἐν αὐτῷ τεμάχια ἄττα, ταρίχη κρεῶν ὑείων, ἀπολελειμμένα τοῦ χοιρου. Rodolfi. I. Imp. militaris ſeu *caſtrenſis cibus* erat rapum toſtum, cùm Baſileam obſidenti nuntius afferretur de dignitate Imperiali ei delatà. V. de *militaribus Cibis,* paſſim Scriptores *Hiſtoriæ Aug.* cum *Notis* Caſauboni, ac Salmaſii, nec non in *Codice.* De *cibo* verò Aſcetarum vett. Gladiatorumque, V. hic paſſim, inprimis, in vocibus *Arida ſaginatio, Aſcetæ, Colephia,*&c. *Cibum de Cadavere ſumere*, juxta comeſtionem immolatitii, Chriſtianis prohibitum legimus, apud Auguſtinum *c. Fauſtum Manichæum lib.*32. ubi is plura hanc in rem, V. quoque Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.*2. verbo, *Inceſtat.*

Cibyra, urbs Phrygiæ, adde: De qua Præfecturâ ſic Plinius *lib.*5. *cap.*27. *Priùs terga & mediterraneas juriſdictiones indicaſſe conveniat, una appellatur* Cibyratica, *ipſum oppidum Phrygiæ eſt, conveniunt eò XXV. civitates, celeberrima urbe Laudicia. Impoſita eſt Lyco flumini, latera alluentibus Aſopo & Capro.* Ubi *Laudicia* eſt Laodicea ad Lycum; quam cum Diocæſarea Ptolomæi eandem fuiſſe, putat Salmaſius *ad Solinum pag.*848.

Cicada, Apollini apud Gentiles ſacra fuit, Deo Muſico; quemadmodum & cygnus, ob cantum. Hinc etiam Poëtæ *cicadæ* dicti; ſed mali potiùs. Ita enim Simonides, apud Athenæum *lib.*15. *cap.*8.

Φοῖβος ἐδίδαξε τοὺς Τυνδαρίδας ἀοιδήν,
Ταῖς ἀμέτροις τέττιγας ἐπεστέψατο χορείᾳ.
Phœbus docuit Tyndaridas cantionem, i. Muſicam,
Quam Cicadæ, *modorum neſciæ, coronarunt coronâ.*

V. Iſaac. Caſaubonum *Animadverſ. in locum.* Neque obſcurâ eſt translationis ratio: cùm Poëtæ boni ſuavem luſciniarum vel cygnorum cantum referant, mali autem, raucum quiddam, in ſtar *cicadarum* ſtrideant. V. Voſſium *Inſtitution. Orator. lib.* 4. *c.* 6. *ſect.*12. & plura de hac comparatione apud Dan. Heinſium *Præfat. in ſua Poëmata.* Apud Athenienſes nobilitatis inſigne *cicada* fuit, unde *cicadas* ex auro crinibus inſertas gerebant, uti indigitarent ſe αὐτόχθονας atque γηγενεῖς, *è terra genitos*, non verò advenas eſſe, uti diſcimus ex Tertulliano *de vel. Virg. cap.*10. ubi, plexos illorum crines *Crobylos* vocans, iiſque pro inſigni ac nota *cicadas* tribuens, *crobylos* non ſumſit pro ſcrobiculis & foraminibus aurium, ad inſerendas gemmas, ut ait Solerius *de pileo ſect.*8. Indigitat ritum illum Athenienſium Virgilius ſeu potiùs Corn. Gallus *in Ciri* de Niſo, *verſu* 129.

Ergo omnis caro reſidebat cura capillo,
Aurea ſolenni comtum quem fibula ritu
Mopſopio, tereti nectebat dente cicadæ.

Ad quem locum V. omnino Scaligerum. Nempe mos vetuſtiſſimus gentium, geſtandi crinibus nobilitatis aut gloriæ indicia. Sic de Alcmena Statius *Theb. lib.*6. *verſ.* 289.

—— —— *parvoque Alcmena ſuperbit*
Hercule, tergemina crinem circundata Lunâ.

Ad indicium trium noctium, quibus continuis in complexibus Jovis fuiſſe fingitur. Totas verò gentes parvis ſagittis capillaturam exornaſſe, dicemus infrà, V. quoque Hadr. Turnebum *Adverſarior. lib.*29. *cap.*17. & Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium dicto loco.* De puero *cicadam* captante, diximus ſuprà in voce *Berninus Eques.* Rhegii mutas eſſe *cicadas*, tradit Solinus *cap.*2. *Cicadæ apud Rheginos mutæ, nec uſquam alibi: quod ſilentium miraculo eſt, nec immeritò, cùm vicinæ quæ ſunt Locrenſium, ultra cæteras ſonent. Cauſas Granius tradit, cùm obmurmurarent illic Herculi quieſcenti, Deum juſſiſſe, ne ſtreperent: itaque ex eo cœptum ſilentium permanere.* V. quoque Antigonum *in Mirabil.* Illarum verò proprium *ſonare* eſt, Græcè ἠχεῖν, unde ἠχέτα τέττιξ. Salmaſius *ad Solinum pag.*89.&c.

Cicatrices, adverſo corpore acceptæ, decoræ: unde occaſione poſcente oſtentari ſolebant, Livius *lib.*2. *cap.*23. *Magno natu quidam cum omnium malorum ſuorum inſignibus ſe in Forum projecit. Obſita erat ſqualore veſtis — ipſe teſtes honeſtarum aliquot locis pugnarum,* cicatrices *adverſo pectore oſtentabat.* Apud eundem Servilius *lib.* 45. *cap.* 39. orationem ſatis prolixam, his verbis claudit: *Ex omnibus, cum quibus manus conſerui, ſpolia retuli, inſigne corpus honeſtis cicatricibus omnibus adverſo corpore exceptis habeo. Dein nudare ſe cœpit,*&c. Contrà *averſæ* infames, quæ ſc. in tergo fugientium conſpiciuntur. Unde de Siccio Dentato Tr. Pl. narrat A. Gellius, *lib.*2. *cap.*12. ſcriptum eſſe, in Libris Annalibus, *pugnaſſe in hoſtem centum & XX. præliis; cicatricem averſam nullam, adverſas quinque & XL. tuliſſe,*&c. Uti autem in corpore cicatrices è vulneribus remanent: ſic *Cicatrices*, ex vitiis animabus imprimi, in ultimo Judicio, apparituras, creditum Veterum non paucis. Hinc Plato, διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστὴν ὑπὸ ἐπιορκιῶν καὶ ἀδικίας, ἃ ἑκάστῳ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχήν, *Regum & Magnatum animos plerunque perjuriis atque injuſtitiâ, quaſi quibuſdam verberibus,* cicatricibuſque *infectos, qualia cujuſque actio contraxit, impreſſitque animo, deprehendi,* dicit, *in Gorgia.* Et apud eundem Eris Armenius inter alia, quæ apud mortuos obſervaverit, etiam hoc recenſet, injuſtos à Judice ad ſiniſtram infrà ire juſſos eſſe, ἔχοντας ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖα πάντων ὧν ἔπραξαν, *Omnium, quæ fecerunt in vita, poſt tergum ſigna ferentes.* Expreſſiùs Plutarchus *de his qui ſerò à Num. pun.* ubi de improborum poſt mortem judicio ſupplicioque loquitur, *Cicatrices*, inquit, *& vibices reſtant à ſingulis vitiis, majores aliis, aliis minores — Squalidus iſte & caliginoſus* (color) *illiberalium ſordium eſt pigmentum atque avaritiæ. Sanguinolentus & igneus, crudelitatis atque ſævitiæ. Cæruleus intemperantiæ circa voluptates; lividus & violaceus, & qualis atramenti, quod ſepia emittit, invidiæ ac malignitatis. Etenim ut hic vitioſitas per Animæ motus in corpora certos colores dedit, ita* &c. Hinc apud Lucianum *Cataps. Tom IV p.*82. *Cyniſcus,* veſtibus detractis, tribus quatuorve cicatricibus, penè tamen obliteratis (vitiis ſc. Philoſophiæ ſtudio poſtea abſterſis) & qui unà idem judicium ſubiiſſe finguntur, Micyllus ſutor, purus & ne punctulo quidem notatus, atque ex adverſo Megapenthes Tyrannus totus lividus, & præ *cicatricibus* cœruleus, Rhadamantho Judici exponuntur,&c. V. Tobiam Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentilis purior. cap.*20. §.7.

Cicer, frigi torrerique ſolebat. Hinc in Ariſtophanis *Pace,* ruſticus deſcribitur,

Ἀ'ρεβινθίζων πρὸς βίον;
Cicer *ſuper carbones torrens.*

Et in Ἐκκλησιαζούσαις *pag.* 2. Scholiaſtes, ὑποπίνοντες, ait, ἐρεβίνθους φρυκτοὺς ἐτρώγοντο, *Largiùs poti frictum cicer tundebant.* Sed & *fricti ciceris* non ſemel meminere Romani Scriptores: inter quos Plautus *Bacchidibus Act.* 4. *Scen.*5.

Tam frictum ego illum reddam, quàm frictum eſt cicer,&c.

Inter recentiores quoque Bellonius *Singular. lib.*2. *cap.*53. obſervat, in Ægypti urbe Cairo multas eſſe officinas, in quibus nihil venditur, præter frictum cicer, quod magnâ copiâ comparatur à peregrinis, qui quotannis inde Meccham proficiſcuntur. Et *cap.* 96. idem de Damaſco refert, *Damaſci plures ſunt officinæ, frigendo ciceri vacantes. Erevithia vocant* (ἐρεβίνθια) *Græco nomine. Illa autem in æreis ſartaginibus fricta & exſiccata iis percommoda ſunt, qui longum iter ſuſcipiunt.* Interim inter cibos receptos, vix quicquam *cicere* vilius eſt. Unde in Alexi Comico, apud Athenæum *lib.* 2. vetula quædam, inopiam ſuam deflens, inter plebejos cibos, quibus miſeram vitam ægrè ſuſtinet, ἐρέβινθον & λάθυρον; *cicer & cicerculam,* recenſet. Et Horatius *de Arte,* iis qui ex fricto cicere & nucibus victitant, divites opponit,

Offenduntur enim, quibus eſt equus, & pater & res;
Nec ſi quid fricti ciceris probat, aut nucis emptor;
Æquis accipiunt animis, donante coronâ.

Quò facit, quòd Romæ in ſpectaculis; qui honores ambiebant, plebei

lebeculæ gratiam captaturi, inter miſſilia, cum fabis & lupinis, *iter* ſpargebant. Perſius *Satyrâ* 5.

> ——— ——— *Cicer ingere largè*
> *Rixanti populo; noſtra ut Floralia poſſint*
> *Aprici meminiſſe ſenes.*

Similiter in Ægypti eremo Scetica, ubi Monachi miram frugalitatem profitebantur, *frictum cicer* illis pro cibo fuit, uti teſtatur Caſſianus, ubi de Sereno Abbate, &c. Hinc Tertullianus, *Ciceculam* pro re minimi pretii uſurpat, *c. Marcion. lib.* 1. *cap.* 11. Et apud Græcos ἐρεβίνθινος, i. *Cicernius*, pro vili ſumitur. Unde ἐρεβίνθινος Βάκχος, *Cicernus Bacchus*, Prov. apud Heſych. de re vili uſurpari ſolitum, ut exponit Suidas. Etiam, cum faba & lente, feralibus cœnis, non aliam ob cauſam, *cicer* adhibitum eſt, teſte Plut. *in Rom. quæſt. cap.* 95. quàm quòd lugubre tempus decent tenues cibi, ut ſunt legumina omnia, quæ corpus quidem implent, ſed parùm alunt. Sed & in pervigiliis religionem illud adhibuiſſe, in Plinio reperimus &c. V. plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſt. lib. 1 cap* 9. Hinc *Cicernus*, Gr. ἐρεβίνθινος, cognomen Bacchi, apud Heſychium & Suidam. V. ſuprà.

M. T. *Cicero*, adde: Elegias ejus Servius laudat *Ecl.* 1. quarum tituli aliquot recenſentur Julio Capitolino *in Gordianis*, *Alcyonas*, *Uxorium*, *Nilum*; Ipſe Servius *Talemaſtis* meminit, &c. Interim Vir tantus, quem meliorum, de quibus benigniùs ſperare liceat, cœtui ipſe Lutherus adnumerat, quibus nævis notabilis fuerit, ex iis apparet, quæ ipſi Salluſtius *in eum Declam.* & apud Dionem Caſſium *lib.* 46. Fufius Calenus exprobrant, proſtitutum nempe quorumcunque libidini corpus, ſtupri cum filia conſuetudinem, avaritiam, & exercitas in cives rapinas. Quæ ſi non vera quippe ab inimicis dicta, ex vero tamen multum traxiſſe non immeritò credere queas, Tob. Pfannerus *Syſtem Theol. Gentil. purioris cap.* 22. §. 33.

Ciceroniana Villa, apud Æl. Spartianum *in Hadriano Cæſ. Adrianus Bajas petiit, Antonino ad imperandum Romæ relicto. Ubi — periit — Inviſusq; omnibus, ſepultus eſt in Ciceroniana villa Puteolis.* V. *Ciceronis Villa.*

Cichorium, Græcè κιχώριον, herba Ægyptia, ut & nomen; Planta quidem agreſtis eſt & ſponte proveniens, ſed quæ ſatu quoque mitigetur: cujus cùm plures ſint ſpecies, ut videre eſt apud Plinium *lib.* 19. *cap.* 8. quod Græcis eſt κιχώριον, Latinis *Intybum erraticum* dicitur, item *Ambula*, qua de voce diximus ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 829. Patet autem *Cichoreum* multis uſibus, *miraculo pollet: radicem habet longam & amaram, conſurgit caulis in multos ramulos cavos, itidem diſparatos, ad folia minuſcula; adnaſcuntur plurimi noduli, virides per extrema, ex quibus erumpit flos elegantiſſimus cærulei coloris: ubi flos decidit, maureſcit ſemen in rotunda viridiq; ſtellula. Ea ipſi natura, ut per univerſam æſtatem, usq; ad autumnum, floreat, exoletis deciduis, novis ſuccedentibus, perpetuâ nodulorum ſobole. Mirum, florem ſalutare Solem orientem adversâ facie, ſequi decurrentem & reſpectare, tanquam cum mærore, occiduum; ita tamen, ut caliculus floris ad orientem Solem converſus, dilatet paulatim labia & cum Sole aſcendente attollat, unde ad Meridiem erigitur, tanquam triumphum gratulans; ſed ad veſperam vergenti inclinatur paulatim vertex, contrahuntur extima, ut evanido Sole concludantur, donec ex altero orbe ad nos redeat Sol & radio aliquo gratioſo blandiatur denuo. Illud verò ſummum, etiam cœlo nubilo, eandem ſpectari amicitiam, adeò ut ſic quovis tempore curſus Solis & perinde hora diei obſervari poſſint. Altera ſpecies florem fert hyacinthinum, altera candidum.* Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 33. De uſu verò Medico Magicoq; V. Plinium *ubi ſupra.*

Cici, vel Ricinus, Hebr. *Cicajon*, inter herbas Ægypto peculiares Plinio, unde oleum ad lucernas confectum dicit, *lib.* 15. *cap.* de oleo factitio: *Proximum fit è cici arbore in Ægypto copioſa: aliis Crotonem, aliis Sili, aliis Seſamum agreſte appellantibus: Quæ non pridem & in Hiſpania repente provenit. In aliis tamen locis ſponte proveniebat: in Ægypto verò etiam ſerebatur.* Σίλι Κύπριον antiquiſſimi Græci vocabant, h. e. *Seſeli Cyprium*: Σιλικύπριον, una voce Herodotus *lib.* 2. ubi oleo inde facto Ægyptios inungere ſe conſueviſſe, narrat. Idem apud Aſſyrios arboreſcere hanc plantam tradit, ex ſoli bonitate. Et revera arboreus frutex eſt, Plinio arbor oleæ magnitudine, in Hiſpania hodieque arbor eſt. Dioſcoridi δένδρον μικρᾶς συκῆς μέγεθος ἔχον, *mediocris ficus magnitudinem habens* &c. cujus proin umbrâ Jonam recreatum fuiſſe, legimus in Prophetiâ ejus *cap.* 4. *verſu* 6. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 977. & 1002.

Cicindela, vel Noctiluca, Ariſtoteli πυγολαμπὶς & λαμπυρὶς, *Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 1. quòd cauda illius noctu tàm luceat, quàm ſi facem haberet tergo infixam: Unde Plinius *lib.* 11. *cap.* 28. *Lucent ignium modo noctu, laterum & clunium colore lampyrides.* Pulvere veſcitur, quo tamen nunquam ſaturatur, ideò ſolùm, quòd timet, ne deficiat terræ pulvis, atque illa fame pereat, ut de hoc animalculo ſcribit *Algiahid* Arabs, apud Bochartum *Hierozoici partis prior. lib.* 1. *cap.* 4. &c. Inde id nominis tributum lychno, cujus

> — *vitreâ natat ignis in unda*,

ut Fortunatus loquitur *de Vita S. Martini lib.* 4. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Ciconia, Theſſalis olim magno in honore. Plin. *lib.* 10. *cap.* 33. *Honos iis ſerpentium exitio tantus, ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe; eademq; legibus pœna, quæ in homicidam.* Unde factum, ut *Ciconias* Theſſalis pro Numine fuiſſe cultas, ſcripſerit Clemens Alexandr. *Protrept.* Similiter inter Ægyptiorum Deos hanc alitem fuiſſe, ſunt qui ex Luciano *in Deor. Conſil.* colligant: qui error inde ortus, quòd Obſopæus, Luciani interpres, vocem ἴβις, *Ciconiam* reddidit: quia ibis & ciconia ſerpentibus pacantur, hinc utramq; avem confundens. Apud Romanos primus menſæ adhibuit Sempronius Rufus, vir Prætorius: de quo Horatius Flaccus *lib.* 2. *Satyrâ* 2.

> *Tutus erat rhombus, tutoq;* Ciconia *nido*
> *Donec vos auctor docuit Prætorius.*

Quem ad locum vetus Interpres hoc in Rufum Epigramma eſſe factum memorat, cùm repulſam tuliſſet Candidatus:

> *Ciconiarum Rufus iſte conditor,*
> *Hic eſt duobus elegantior Plancis.*
> *Suffragiorum puncta non tulit ſeptem,*
> *Ciconiarum populus ultus eſt mortem.*

Conſulatum nempe ambiit, cùm vir Prætorius eſſet; ut enim Ædilitatem curulem Prætura, ſic Præturam ſequebatur Conſulatus. Unde videmus, cur Apiciis, Hortenſiis, & ſimilibus lurconibus Rufos addat Tertullianus *de Pallio cap.* 5. uti obſervavit Salmaſius. De eadem ave ſic Plinius *lib.* 10. *cap.* 23. *Cornelius Nepos, qui Divi Auguſti Principatu obiit, cùm ſcriberet, turdos paulò antè cœptos ſaginari; addidit,* Ciconias *magis placere, quàm grues: cùm hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigiſſe.* E quibus liquet, quantopere etiam pro temporibus varient judicia hominum in iis, quæ rem attinent cibariam. Quippe hic videmus, Corn. Nepotis ætate, in pretio fuiſſe *ciconias*: vixit autem ille Attico, Ciceroni, Catullo, amiſſimus. At hinc usque ad imperium Veſpaſiani, ſub quo Plinius inclaruit, anni ſunt 110. quo planè cibus is deſpectui erat. Quod ſi grandiuſculum videtur intervallum, quid de eo ſtatuendum, quòd uno cum homine judicium de alicujus ſapore & naſcitur & denaſcitur? Neq; hoc ſolùm in alitibus, ſed quadrupedibus etiam, ac piſcibus, uſu venit. Sic *pullos mularum epulari Mæcenas inſtituit, multum eo tempore prælatos onagris; poſt eum interiit auctoritas ſaporis*, apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 43. Et cùm Romæ Hadrianus Pontifex merluccia piſce caperetur, qui ſaporis non boni, eoque pretii vilis habebatur: multi judicium hoc ſequuti ſunt, ut is piſcis mox ſupra mediocre pretium divenderetur, ridente piſcario foro, Paul. Jovius *libro de piſcibus Rom.* &c. V. Voſſium *de Idololatr. lib* 3 *cap.* 93. Cæterum *Ciconia* inter migratorias aves eſt, ut notum Petronius ex Public.

> *Avis exul hyemis, titulus tepidi temporis.*

De qua migratione ſic Gaſpar Heldelinus, *Idibus Auguſti* ciconiæ — *iter laborioſum illud pernocte Lunâ aggrediuntur. Priusquam verò mare trajiciant, omnes, quas quidem noſtri agri emiſere, Athefim Galliæ flumen, non ita procul à Sextiis Aquis, vel, ut aliis placet, Seſtianis aris congregantur. Illic habitis inter ſe publicis concionibus, commurmurant, exercitum luſtrant. — Cæterùm abituræ Aquilonis ſecundum flatum prudenter exſpectant, qui ſimul atq; pronior incidit, ceu lege prædictâ die, abitum maturant.* Et Bellonius: *Cùm circa Abydum eſſem, 24. d. Auguſti ingentem ciconiarum vim conſpexi — Volabant illæ à Ruſſia & Tartaria, & Helleſpontum agmine decuſſato transverſum trajiciebant. Et cùm ſupra Tenedum eſſent, longo per anfractus tractu ſe convertebant, donec in circulum omnes colligerentur. Inde priusquàm longiùs à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas ſupra 20. ſe diſtribuebant, & ſe invicem versùs Meridiem ſequebantur: At, quonam è loco veniant, aut quò ſe referant, incompertum adhuc eſt*, Plin. *Hiſtor lib.* 10. *cap.* 33. *neq; ſatis conſtat, unde veniant, & quò revertantur: quidam ex Lycia volare ajunt, alii ex Æthiopia*, Oppian. in *Ixeut.* Quod poſterius confirmari poteſt, ex hiſtoria Geſnero indigitata: apud quem Goblerus refert, Veſaliæ ciconiam quotannis in eadem domo nidificare ſolitam, poſtquam hominis clementiam per multos annos experta eſſet, è conſueta migratione ſub Veris tempus redeuntem, viridem zingiberis radicem, tanquam pro xenio ad ejus pedes gratulabundum projeciſſe. Nam in Æthiopia, vel, quod idem, Arabia Troglodyticâ, ut plurimum creſcit zingiber, Dioſcorides *lib.* 1. Plinius *lib.* 12. *cap.* 7. Galenus *Simplic. lib.* 6. Quamvis fatendum, varia Indiæ loca, Malabariam, Bengalam, *Babul*, *Becain*, idem aromatis genus proferre. Quod & de Arabiæ Fel. terra *Oman*, legitur apud Abuchanipham Scriptorem Arabem, laudatum Bocharto *Hierozoici Part. poſter. lib.* II. *cap.* 29. V. quoq; Auctorem *Sinæ & Europ. cap.* 48.

Ciconia, genus ſannæ, apud Perſium: quum *ciconiæ* collum manibus fingebatur. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio.*

Ciconiæ, locus Galliæ, in Lingonibus, pertinens ad pagum Ternodorenſem; Vulgò *Chichées en Tonnerrois* Valeſius in *Ternodorum.*

in *Ciconiam* verſus planus quidam, ſub M. Antonino Philoſ. apud Capitolinum: *Tantâ clementia fuit — ut plano cuidam, qui, diripiendæ urbis occaſionem cum quibusdam conſciis requirens, de caprifici arbore in Campo Martio concionabundus, ignem de cœlo lapſurum, finemque mundi affore, diceret, ſi ipſe lapſus ex arbore in ciconiam verteretur: quum ſtatuto tempore decidiſſet, atq; ex ſinu ciconiam emiſiſſet, perducto ad ſe atq; confeſſo veniam daret.*

Cicuratores, qui belluas cicures reddunt, *domitores ferarum* dicuntur Senecæ, de quibus is ſic *Epiſt.* 82. *Certè ſunt domitores ferarum, qui ſæviſſima animalia & ad occurſum exterrentia hominem docent pati jugum;*

jugum, nec aſperitatem excuſſiſſe contenti, iisque in contubernium mitigant. Leonibus Magiſter manum inſertat, oſculatur Tigrim ſuus cuſtos, Elefantum mimus Æthiops jubet ſubſidere in genua & ambulare per funem. Sic ſapiens eſt artifex domandi mala. Ad cujusmodi officium quo ſidere apti naſcantur, canit Manilius *lib.* 4.

At quibus in bifero Centauri corpore ſors eſt
Naſcendi conceſſa, libet ſubjungere currus,
Quadrupedum omne genus poſitis domitare Magiſtris,
Exorare tigres, rabiemq; auferre leoni,
Cumq; elephante loqui, tantamq; aptare loquendo
Artibus humanis varia ad ſpectacula molem.

Idem *lib.* 5.

Non inimica feræ genitus ſubſidere tali
Ora feret, placidas reget in commercia gentes.
Ille manu vaſtos poterit frænare leones,
Et palpare lupos, pantheris ludere captis,
Nec fugiet validas cognati ſideris urſas,
Inq; artes hominum perverſaq; munera ducet.
Ille elefanta premet dorſo, ſtimulisq; movebit
Turpiter in tanto cedentem pondere cunctis,
Ille tigrim rabie ſolvet, paciq; domabit,
Quæq; alia infeſtant ſilvis animalia terras
Junget amicitiis ſecum, catulosq; ſagaces.

V. quoq; Statium *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 231. & infra, in voce *Manſuetarii.* Uſus eorum præcipuus in triumphis Romanorum, poſtquam illi ſequiori ævo elephantes, leones, tigres, rhinocerotes, currui jungere, gloriæ duxerunt, ut videre eſt ubi de *Triumpho.*

Cicuta, Latinis quælibet canna, intus concava & inanis; unde apud Poëtas *Cicutæ,* pro calamis vel cannis, quibus fiſtulant paſtores. Virgilius:

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula ——

Nempe cùm antiquitus μόναυλος, h. e. ſingularis tibia inflaretur, Marſyas, an Pan? fiſtulam invenit, ex pluribus calamis compactam, qui quòd cerâ jungerentur, κηρόδετος σύριγξ inde nomen adepta eſt. Propriè verò *Cicuta,* Græce κώνειον, herba venenata notiſſima eſt, cujus famam magnopere auxerunt Athenienſes, Philoſophorum non contemtores modò, ſed & hoſtes: qui, ſucco ejus ad mortem in publicis judiciis utentes, Socratem inter alios, illius hauſtu è medio ſuſtulerunt. Alioquin indigna herba, quæ in omnium Poëtarum carminibus & Sapientum commentariis, inveniretur, ut ſcribit Jo. Bauhinus *Hiſtoriæ Plantar. Univerſ. Tom. III. lib.* 27. *cap.* 74. apud Jo. Jac. Wepferum *de Cicutæ Aquat. Hiſtor. & Noxis cap.* 2. Sed & præter hanc, aliam *Cicutam,* herbam catharticam, vulgò ſic appellatam, occurrere docet Salmaſius, apud Horatium,

Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ?

Et ex eo Perſium,

—— *Calido ſub pectore maſcula bilis*
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ:

Lathyridem hoc nomine intelligens, quæ caulem habet ferulaceum & concavum inanemque, unde ei *cicutæ* nomen datum. V. eum *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1054.

Cicynna, adde: Ibi feſtum olim ſolenne in Apollinis honorem. Hinc Κικυννεύς, qui ex hac demo erat oriundus. *Inſcr.* vetus,

ΛΥΣΙΚΡΑΤΗΣ ΛΥΣΙΘΕΙΔΟΥ ΚΙΚΥΝΝΕΥΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ
ΑΚΑΜΑΝΘΙΣ ΠΑΙΔΩΝ ΕΝΙΚΑ ΘΕΩΝ ΗΥΛΕΙ
ΛΥΣΙΑΔΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕ ΕΥΑΙΝΕΤΟΣ ΗΡΧΕ.
LYSICRATES LYSITHIDIS FIL. CICYNNENSIS CHORAGUS ERAT.
ACAMANTHIS JUVENTUS VICIT THEO TIBIA CECINIT
LYSIADES ATHENIENSIS RECITAVIT EVÆNETUS ERAT ARCHON.

apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 3. in hac voce.

Cid, vox Arabica, *Dominus*; quâ celeberrimum illum Hiſpanicum Ducem Rodericum Diazium donarunt Saraceni, ob præclaram virtutem bellicam animiq; magnitudinem. Vetus *Epitaphium* apud Brizium Martinezium, *Hiſtor. Pinnatenſis lib.* 1. *cap.* 46.

In hac tumba requieſcit Domna Eximina,
Cujus fama prænitescit, Hiſpaniæ limina,
Regis Sanctii fuit nata, felicemq; me fecit:
Roderico copulata, gentes quem vocabant Cid.
Hæc in era milleſima fuit hic tumulata,
Centum & ſeiſageſima fuit attracta & balſamata,
Martii Nonas ſepulta, maneat cum gaudio,
Bona quia fecit multa præſenti cœnobio &c.

apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* Item titulus Comœdiæ Gallicæ, à Cornelio compoſitæ, quæ in Theatro tricies exhibita nunquam diſplicuit. *Hiſtoire de l' Academ. Franc.*

Cidæ, ſeu *Kidæ,* Græcè Κυδαί, demus Athenienſis, ad Erechtheidem Tribum pertinens, cujus mentio in vet. marmore, XIII. Tribuum Athenienſium memoriam ſervànte, apud Jac. Sponium, ubi ΕΚ ΚΗ exponit ΕΚ ΚΗΔΩΝ, ex Demoſthene *Orat. in Evergum,* Πυθόδωρος ἐκ Κυδῶν. V. eum *Itinerar. Græciæ Part.* 3. *ubi de* 174. *Demis Athenienſium.*

Cidaris, idem fuiſſe, quod *Diadema,* cenſetur Budæo in *Pandectis* & Pancirolo *Variar. lib.* 1. *cap.* 9. At vix niſi nomine à *tiara* diſcrepaſſe, notat Alexander Neapolit. *Genial. dier. lib.* 1. *cap.* 28. quod confirmatur ex Curtio *lib.* 3. qui tegmen Regum Perſicorum *Cidarim* appellat. Agathias quoque *lib.* 4. regium Perſarum pileum promiſcuè, nunc *tiaram* nunc *Cidarim* nominat, agens de Artaxerxe: quemadmodum de Varane, in utero adhuc latente, impoſitam fuiſſe *Cidarim,* i. *tiaram rectam,* ait Idem. Genus itaq; erat pilei, è pilis contexti, Pollux *lib.* 10. *cap.* 36. uſique hoc capitis tegmine ſunt Reges Armeniorum & Ponti, Reges Ægypti ac Æthiopiæ: nec diſſonat Diod. Siculus, horum pileum dicens fuiſſe oblongum, aſpidibus circumvolutum; nihil quippe vetat, *Cidarim* oblongum pileum dicere. V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 9. De eodem geſtamine ſic Paſchalius, *Quam Perſæ Tiaram, Armenii vocabant* Cidarim, *ſive, ut ex Herodoto ſcribit Pollux,* Κίταρις, & Κίτταρις, *i. diadema Regibus Armeniæ peculiare, nec ferè niſi nomine diſtinctum à tiara. Quanquam hoc quoq; nomine fuit diadema aliorum quorundam Regum, velut Mithridatis Regis Ponti* &c. V. eum *Coronarum lib.* 10. *cap.* 3. Apud Hebræos Pontificii capitis tegmen ſacrum, *Cidaris* nomine (quo & Sacerdotum) deſignans B. Hieronymus *Epiſtol. ad Fabiolam* illud ſic deſcribit: *Rotundum pileolum, quale pictum in Ulyſſe conſpicimus, quaſi ſphæra media ſit diviſa & pars una ponatur in capite, hoc Græci & Noſtri tiaram, nonnulli galerum vocant, Hebræi Miznepſeth: Non habet acumen in ſummo, non totum usq; ad comam caput tegit, ſed etiam partem à fronte inopertam relinquit: atq; ita in occipitio vittâ conſtrictum eſt, ut non facilè labatur ex capite. Eſt autem byſſinum & ſic fabrè opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia appareant.* V. quoque Joſephum *Antiqq. lib.* 3. *cap.* 8. qui, quid *Cidaris* Pontificia ſupra Sacerdotalem haberet, oſtendens ſic ait: *Pileo, quali cæteri Sacerdotes utebantur: ſuper quem extabat alius conſutilis, ex hyacintho variatus. Hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua ſpectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba, quæ Græcis hyoſcyamus,* (quam herbam prolixè deſcribens, addit:) *Ejusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; procedebat: nam frontem iſti calyculi non ambiebant; ſed, ceu lorum quoddam latum aureum, quod ſacris characteribus Dei nomen inciſum habebat.* Ubi videtur Joſephus coronulas ſoli Pontificiæ cidari adſcribere: Lyranus verò *in Exodi cap.* 39. in Sacerdotali quoque agnoſcit; non quidem aureas, quales erant Pontificiæ, ſed byſſinas &c. Hodiernorum Pontificum *Cidaris* triplicem continet coronam, ſupra ſimplicem Epiſcoporum inferiorum mitram: inventum, ut plerisque viſum, Bonifacii VIII. de quo pluribus agit Anton. Mazaronius *de tribus Pontif. Coron.* & Car. Paſchalius uti ſuprà *lib.* 9. *cap.* 14. & *lib.* 4. *cap.* 21. Fuiſſe tamen hoc geſtamen antiquius, & à Paulo II. poſtquam jam exoleviſſet, revocatum, contendit Jacobus Cardinalis Papienſis *Comm. de rebus Pauli II. lib.* 2. V. paulò antè laudatum Anſelm. Solerium *lib. eod. ſect.* 12. & 13. Sed & *Cidaris,* Græcè Κίδαρις, nomen ſaltationis Arcadibus olim uſitatæ, de qua V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 18.

Cie, gummi ſeu gluten celebre, quod apud Sinenſes in prov. *Chekiang,* ſub urbe *Niencheu* plurimum colligitur. Stillat ex arboribus perſimile lachrymæ terebinthi, colligitur per æſtatem purgaturq; ab incolis, &, quo volunt, inficitur colore: optimum aureo flaveſcit, proximum nigerimum. Cùm nondum ſiccatum eſt, venenatam quandam dimittit exhalationem, cui non adſueti intumeſcunt ac pallent vultu, ſed facilis eſt curatio. Eo cùm tinguntur arculæ, tardiùs ſiccatur, niſi in humido ſit loco; ſemel autem exſiccatum ampliùs liqueſit nunquam. Quàm verò res ſit elegans, munda ac ſplendida, jam pridem didicit Europa ex capſulis, quæ è Japonia & ipſa Sina plurimæ advehuntur. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 34.

Cilicium, adde: Ad vocis etymon reſpiciunt *Gloſſæ* Baſil. Κιλίκια τράγοι ἀπὸ Κιλικίας δασεῖς πάνυ γὰρ ἐκεῖ ὑπερέχουσι οἱ τοιοῦτοι τράγοι, ὅθεν καὶ τὰ ἐκ τριχῶν συντιθέμενα Κιλίκια λέγονται, *Cilicia hirci ſunt è Cilicia villoſi: ibi enim iſtiusmodi hircorum eximia vis eſt; unde & quæ è pilis contexuntur,* Cilicia *vocantur.* Nempe, ut dictum, de pilis caprarum iſtiusmodi velamenta fiebant. Heſychius, τὰ ἐξ αἰγείων τριχῶν συντιθέμενα κιλίκια. Unde patet Servium cum centonibus malè *cilicia* confundere; Cùm ait, *de ciliciis poliuntur loricæ & teguntur tabulata turrium, ne jactis facibus ignis poſſit adhærere.* Centonibus enim, qui ex lana erant coacta, neque ferro ſolùm, ſed & igni, reſiſtebant, id fiebat. At *cilicia* laxè ſuſpenſa obtendebantur ad telorum jactum. Siſenna apud Noniû, *Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos ſupra perpetua claſſi cilicia obtenduntur*; adde. *& laxè ſuſpenſa*: Ita enim non firmitate ſolùm ſuâ, ſed & laxitate, adversùm tela valebant, quia molliter exceptum eorum jactum reddebant inutilem. Sed & ad facienda tentoria aliquem *Ciliciorum* fuiſſe uſum, apud Scenitas Arabes, ex Plinio diſcimus. Porrò nautæ tunicas ex *ciliciis* induebant: Unde Virgilius,

—— —— *Setasq; comantes*
Caſtrorum in morem & miſeris velamina nautis &c.

V. Salmaſium *Exercitation. Plin. ad Solinum pag.* 488. 489. Savaronem *ad Sidonium Apollinarem lib.* 4. *Epiſt.* 24. & Hæſtenum Paulinus *lib.* 2. *de vita Martini,* de *Cilicio* Monachorum ſic canit:

Quin

Quin & contexto ſetis coopertus amictu
Exeſa aſſiduo compunxit acumine membra,
Ut tereret tenuem veſtis nimis aſpera pellem
Et cutis externis ſtimulis attacta pateret;

apud du Freine *Gloſſar.* ubi addit, Græcos recentiores centones ac ſeltra, quibus machinas ſuas tegebant, quò ab igne Græco tutæ eſſent, Κιλίκια quoque & Κιλικάκια appellitaſſe, ex Procopio *Perſicorum lib. 2. cap. 26.* & *Tacticis* Leonis paſſim. Nec omittendum, Maſſalianos olim Hæreticos, Synodo Oecum. III Epheſinâ damnatos, *Cilicium* palàm affectaſſe: quam illorum hypocriſin arguens Epiphanius *Hær.* 80. Ἔδει δὲ, ait, ὡς τῆς ἁγίας παρθένου μητρὸς ἡμῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχειν τέκνα σεμνὰ δικαιά, Θεῷ λατρεύοντα κρυφίως τῷ εἰδότι τὰ κρύφια, κ̀ ἀποδιδόντι ἐν τοῖς φανεροῖς, καλὰ τὸ γεγραμμένον, κ̀ εὐσχημόνως διὰ τοὺς ἔξω κ̀ μὴ φύλαξ λαβεῖν ἀπὸ τ̃ ὁρώντων τὸν μισθὸν, κ̀ τὴν χάριν. ἀλλότριον γὰρ ἐστι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας σάκκ☉ περιφανῶς. *Oportebat autem ſanctæ Virginis Matris noſtræ Eccleſiæ liberos eſſe honeſtos, domum ſervantes, Deoq́; qui abdita novit, & palàm præmia reddit, uti ſcriptum eſt, in abdito ſervientes: idq́; decenter propter exteros; adeò ut nul lam ab intuentibus mercedem aut gratiam exſpectarent. Eſt enim alienum à Catholica Eccleſia,* Cilicium *palàm præ ſe ferre.* Certè & Caſſianus *Inſtitution. lib. 1. cap. 1.* ſapere ſuperbiam & nullum corpori afferre emolumentum, impedire item laborantem, neq; ſuo tempore in uſu fuiſſe, niſi apud paucos, refert &c. V. Forbeſium *Inſtitutionum Hiſtorico Theologic. lib. II. cap. 8. §. 6.*

Cilix, adde: Ita Solinus *cap.* 38. *A Cilice nomen trahit* (Cilicia) *quam ætas priſtina penè ultra ævum memoriæ abſcondit. Hunc Phœniceorum, qui antiquior Jove de primis terræ alumnis habetur.* Herodotus vero Agenoris filium facit, ubi de Phœnicibus, Οὗτοι δὲ τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικ☉ τοῦ Ἀγήνορ☉ ἀνδρὸς Φοίνικ☉ ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην: ſic fuerit is Cadmi, Phœniciſq; frater. Nec defuere, qui Neptuno eum genitum dicerent, inter quos Pherecydes. Unde vetus Auctor, cùm Agenor filios ad Europam quærendam miſiſſet, unà cum his ad ejus inveſtigationem exiiſſe Telephaſſam matrem addit, κ̀ Θάσον τὸν Ποσειδῶν☉, ὡς δὲ Φερεκύδης, Κίλικα, *& Thaſum filium Neptuni, vel, ut Pherecydes, Cilicem.* Pro Phœnice tamen ſtat Scholiaſtes quoque Apollonii: Ἐκ γὰρ τῆς Κασσιεπείας τῆς Ἀράβου Φοίνικι γίνε) Κίλιξ κ̀ Φινεὺς κ̀ Δορύκλ☉, ὁ δὲ Ἀτύμνι☉ κλῆσι μὲν ἐπίκλησιν κ̀ αὐτὸς τ̃ Φοίνικ☉, ταῖς δὲ ἀληθείαις τ̃ Διός. *Ex Caſſiepea Arabi filia naſcitur Phœnici Cilix, & Phineus, & Dorycleus; Atymnius verò, nomine quidem & ipſe Phœnicis fuit filius, reverà autem Jovis.* V. Salmaſium *ad Solin. p.* 772.

Cito, apud Æl. Spartianum *in Antonino Caracalla, Altera die Capitolium petiit & eos, quos occidere parabat, affabiliter eſt alloquutus, innitensq́; Papiniano & Ciloni ad Palatium rediit.* Ubi alii *Chilo* legunt: ſed veram lectionem confirmant Dio & A. Victor.

Cimeliarcha, in *Collatione* factâ CP. ſub Juliano, *Vir venerabilis Euſebius Presbyter & Cimiliarcha ſanctiſſimæ majoris Eccleſiæ*: Κειμηλιάρχης, *in l. fin. C. de Bon. auctor. judic. poſſid.* & *Nov.* 40. Κειμηλιοφύλαξ, in Concil. Chalcedon. *Act.* 10. Theſauri & Cimeliorum, h. e. vaſorum donariorumq; Eccleſiæ cuſtos eſt. Sic in Metropolitana Eccleſia Mediolanenſi, *Cimeliarchæ* meminit Corius *ad A. C.* 1172. Et *Cimeliarcham* Neapolitanæ Eccleſiæ, in celebrationibus divinorum officiorum ac in Proceſſionibus, baculum ferre, dicitur in *Sac. Congr. Rit.* 19. *Januarii A. C.* 1619. Hinc *Cimeliarchium* locus ubi Κειμήλια reponuntur, Κειμηλιαρχεῖον in *Epiſt.* 2. Gregorii II. ad Leonem Iſaurum in *Syn.* VIII. κειμηλιοφυλακεῖον, in *Nov.* 70. *cap.* 4. &c. A voce Græca κειμήλιον, quod in genere notat τὸ ἀπόθετον χρῆμα, *rem in futurum reconditam.* Homerus *Iliad.* ζ.

Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρ☉.
Multa in opulenti Patris (ædibus) *cimelia recondita jacent,*
Tum æs, tum aurum, tum elaboratum multâ arte ferrum.

In ſpecie, *theſaurum & vaſa Eccleſiæ*, uti dictum. V. Macros Fratres in voce *Cemelia*. Apud Vett. *Cimeliarchium* nonnullis dicitur Aurum Viceſimarium, i. e. viceſima redituum Reip. pars, quam ad ultimos caſus in penitiori ædis Saturno ſacræ receſſu, tanquam tutiori munitiorique loco, Romani aſſervabant: quod ipſum *Ærarii ſanctioris* nomine inſignitum eſt. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib. 1. cap.* 9.

Cimiline, apud Honorium III. Pontif. Rom. *in 5. Compil. lib.* 5. *tit.* 19. *cap.* 1. *& cap.* 29. *de Verb. ſignific.* vas eſt, in quo Sacerdos ſacra faciens manus abluit, quoque poſtmodum uti ſolent Diaconi aut Subdiaconi, eidem inſervientes, ad excipiendas oblationes, quæ inter Miſſæ ſolennia offeruntur, dum patena præbetur populo oſcula-da. Contractum ex *Aquamanile*. Car. du Freſne *Gloſſ.*

Cimolus, adde: Hinc *ſinetris*, eadem terra Plinio *lib.* 37. *cap.* 10. *Galactites, ex vino colore lactis eſt. Eandem dicunt leucam & leucogæam & leucographidem, & ſmetridem, tritam lactis ſucco & ſapore notabilem.* Uti legit Salmaſius. Dicta autem ſic eſt, quòd eâ uterentur ad dealbanda ac pumicanda indumenta; cui eidè uſui *Cimolia terra* inſerviebat. V. eum *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 137. ut & infrà ubi de lapide *Galaxia* & *Morochtho*.

Cinædologia, ſpecies erat Mimicæ Veterum Poëſeos, in qua *Cynædorum* mores exprimebantur ac repræſentabantur: continebat enim, ut Suidas habet, μίμησιν ἀγωγῆς τῶν παρὰ τοῖς κιναίδοις διαλέξεων κ̀ τῆς ὑποκρίσεως. Et quidem Sotadem primum auſpicatum eſſe τὸ κιναιδολογεῖν tradit Strabo, & poſt eum Alexander Ætolus, pedeſtri uterque ſermone. Idem de Sotade, ἔγραψε φλύακας, ὅπερ κιναίδους. Poſt eos Lyſis & Simus etiam carmine, unde Σιμῳδοὶ & Λυσιῳδοὶ dicti, de quibus Athenæus *lib.* 14. Simodi etiam Ἱλαρῳδοὶ & Φλυακογράφοι dicebantur, ſicut Lyſiodi iidem cum Magodis erant. Erat autem Ἱλαρῳδία minùs gravis ac ſevera, quàm Tragœdia: ſicut Μαγῳδία laſcivior obſcœniorque, quàm Comœdia, uti Ariſtoxenus memorat apud eundem. Hujus enim argumenta, aliquando mulier, mœchi & lenones: aliquando vir temulentus ad amicam comiſſatum vadens, quæ omnia turpius obſcœniusq; repræſentabat, quàm Comœdia. Quemadmodum eadem mimorum Latinorum argumenta, adulteria, lenocinia, perpotationes & ſimilia. Sed & multa Κιναιδολογία in mimis virilibus & muliebribus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 108. & 109. ut & hic paſſim.

Cinæthus, Homeri carmina primus conventibus publicis recitavit: perperam enim tradunt nonnulli, Demetrium Phalereum primum dediſſe eos, quos Homeriſtas cognominarunt; cùm *Homeridarum* appellationem etiam apud Pindarum legamus. Appellati autem ſunt Ὁμηρίδαι, ſive ab officio, ſive, ut aliqui voluere, quòd ex ejus familia illius cantum tanquam hæredes circumferrent. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib. 1. cap.* 41. V. quoque infrà ubi de *Homeridis* & *Rhapſodis*.

Cinara, apud Columellam.

Horrida ponatur Cinara:

ex Græco Κινάρα, Latinis *Carduus*, Siculis olim *cactus* eſt, quem *articactum* hodie Galli vocant, *Artichaut*. Athenæus *lib.* II. Τὰς δὲ ἴσως καὶ πεποίημεν☉ θαρρῶν ἂν εἴποι τις κινάρας εἶναι ταύτας τὰς ὑπὸ Ῥωμαίων μὲν καλουμένας κάρδους, οὐ μακρὰν ὄντων τ̃ Σικελίας, πεφαντῶς δὲ ὑπὸ τ̃ Ἑλλήνων, ἀλλ' ἢ γὰρ δύο γραμμάτων κάρδ☉ κ̀ κακτ☉ ταυτὸν ἂν εἴη. Sub finem addit, Ἀλλὰ μὴν κ̀ κινάρας ἀνάμνησιν πεποιήκασιν ἡμῖν Σώπατρ☉ κ̀ Πάμφι☉. Refert ibidem verba Ptolomæi Evergetis, qui Ariſtarchi diſcipulus fuit, ubi & κινάραν nominavit. Aliud eſt κυνάρα; ſeu κυνὸς ἄκανθα, cujus vett. Poëtæ aliiq; Scriptores meminere. Inter quos Sophocles,

Κύναρ☉ ἄκανθα πάντα πλήθυει γύην.

Aut enim carduum agreſtem hoc nomine appellarunt; de quo Virgilius,

—— *ſegniſq́; horreret in arvis*
Carduus.

Aut cynosbaton, ſive ſentem caninam. Salmaſius *ad Solinum pag.* 223. 226. & 228. V. quoque ſuprà, ubi de *Articacto* & *Carduo* eduli ſeu hortenſi.

Cincia Lex, cujus auctor M. Cincius Tr. Pl. M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coſſ. an. U. C. ICLIX. fuit: *Ne quis ob cauſam orandam donum, munusq́; caperet*, Liv. *lib.* 34 Tacitus *Annal. lib.* 12. Cic. *ad Atticum lib.* 1. &c. Eam Feſtus *Muneralem* à Plauto vocari ſcribit, his verſibus:

Neq; muneralem legem, neq; lenoniam,
Rogata fuerit nec ne, flocci æſtimo

Cincinni, crines intorti ſunt, quorum non exigua apud Romanos cura, teneriori inprimis ſexui, fuit. Cùm enim *habitus fœminæ*, ut ait Tertullianus *de Hab. mul. duplicem ſpeciem circumferret, cultum & ornatum*: ille in veſtibus, iſte in capilli & cutis cura conſiſtebat. Et quidem capillorum cura, quæ iis fuit præcipua, non in ſtructura ſolùm erat, de qua ſuprà, ubi de *Capillis*, ſed & in colore & *cincinnis*: à quorum ſtudio *Cinerarii* miniſtri appellati ſunt. Varro *de L. L. lib.* 4. *Calamiſtri, quòd his calefactis in cinere capillus ornatur: qui ea miniſtrabat, à cinere Cinerarius eſt appellatus.* Meminit & Seneca *de Conſt. Sapient. cap.* 14. *Quidam ſe à Cinerario impulſos moleſtè ferunt, & contumeliam vocant. Oſtiarii difficultatem, Nomenclatoris ſuperbiam, Cubicularii ſupercilium.* Acron eleganter *lib.* 1. *Sat.* 2. *Cinifiones & Cinerarii eadem ſignificatione apud Veteres habebantur, ab officio Calamiſtrorum, id eſt, verum in cinere calefaciendorum, quibus Matronæ capillos criſpabant.* Cujus rei & Virgilius facit mentionem *Æn. lib.* 12. *verſu* 100.

Vibratos calido ferro ——

Porro Servius *ad h. l.* cum ait: *Criſpatos calamiſtro, nam calamiſtrum eſt acus major, quæ calefacta & adhibita intorquet capillos.* Idem *in eundem libr. Etiam ille pulvis, quo utuntur puellæ, cinis vocatur: unde etiam Cinifiones.* Horatius *Sermon. lib* 1. *Sat.* 2.

Cuſtodes, Lectica, Cinifiones, Paraſitæ.

Calamiſtros autem σιδηρᾶ ὄργανα, *ferrea inſtrumenta*, videtur appellare Lucianus *Amor.* quibus modicè calefactis *Cincinni* excitabantur. Ovidius *Amorum lib.* 1. *Eleg.* 14.

Quàm ſe præbuerat ferro patienter & igni,
Ut fieret torto nexilis orbe ſinus &c.

Et ſanè calamiſtrum, aciem ferream interpretatur non ſemel Iſidorus *Origin. lib.* 10. & 20. præter quam uſui erant & minores acus, quibus ſuſtinebantur & figebantur capilli: unde *crinalis acus* memorata Prudentio *Pſychom.* Appulejo *Metam. lib.* 8. & Ovidio *de Arte paſſim.* Ejuſdem miniſterii inſtrumenta erant, Diſcernjculum, Pecten, Speculum. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Tranſiit etiam hic luxus ad fortiorem ſexum, unde *in capillorum*

concinnatores invehitur Columella *Præfat. lib.*1. *Structores capillaturæ*, vocat Tertullianus: agitq; de iiſdem Manilius,& Juvenalis. Nec ignotus eſt Othonis galericulus,apud Suetonium *cap.* 12. Imò & Clemens Romanus *lib.*1. *cap.* 4. non licere ſcribit Chriſtiano, nutrire capillum & in unum complicare vel diſcerniculo diſcriminare, neque verò intortum calamiſtis criſpare, vel flavum facere. Inprimis id Servius, *ad Æn.* 10. *illud,*

—— comptos de more capillos,

confirmat argumento perſonarum Tragicarum, *quæ ſimiles erant in utroq; ſexu, quantum ad ornatum pertinet capitis.* Pignor. *ubi ſuprà.* V. quoque *infrà Crinis.*

Cincti, apud Publium Syrum,

Libido cinctos *etiam ſub vultu domat:*

oppoſiti *diſcinctis*,qui fluxioris ſolutiorisq; vitæ ſunt. quique toto vultu & habitu libidinem & luxuriem profitentur; ſunt qui modeſtiam & ſeveritatem præf runt. Sed multi ſunt, dicere vult Publius,qui Curios ſimulant & *Cinctos* Cethegos,quos libido ſub vultu & ſub perſona domat, quiq; intus ſunt diſcincti nepotes. Ubi *vultus* eſt *πρόσωπον*,ſeu *perſona.* Hinc *accincti lumbis*, in Sacris, quâ phraſi varia ſignificantur. In comeſtione Agni Paſchalis, manducantium habitus hic erat, ut lumbis eſſent ſuccinctis, calceatis pedibus & cum baculo in manu, Exod. *cap.* 12. *verſu* 11. Qui viatorum habitus erat in Oriedte, eorumque, qui operoſum aliquid moliuntur. Orientalium namque veſtes, cùm longæ & fluxæ fuerint & plerumque diſtinctæ, eas oportuit ſuccingi,cùm vel ad iter ſe parabant,vel ad opus laborioſum, ne eſſent impedimento, V. 2. Regum *cap.* 4. *verſ.* 29. & *cap.* 9. *verſ.* 1. Jeremiæ *cap.* 1. *verſu* 17. Lucæ *cap.* 12. *verſu* 35. Joan. *cap.* 13. *verſu* 4. &c. Unde Latini dixére *aliquem ad iter*, vel *ad opus accingi.* Et Poëta ſummus *Æn. lib.* 7.

Accingunt omnes operi.

Neque raró accipitur *accinctus*, pro homine, induſtrio & expedito, qui Græcis *εὔζωνος ἀνὴρ*, & Hebr. חלוץ *Chalutſ*, quia חלצים *Chalatſim* ſunt lumbi, ubi cingulum. Sed & inter animalia, quæ magnificè incedunt, Prov. *cap.* 30. *verſu* 31. ponitur זרזיר מתנים *accinctus lumbis*, id eſt, equus, ſi Junio & Tremellio credimus: ſive ita dicatur propter cingulam (Gall. *la ſangle*) aut à conſequenti, roboris nomine; quia jumenta lumbis adſtricta firmiora ſunt. Unde Martialis *lib.* 14. *Epigramm* 86.

Stragula ſuccincti, venator, ſume veredi.

Eſt autem *cingulæ* vox, in Ovidio *de Remedio Amor. lib.* 1. *verſ.* 236.

Et nova velocem cingula lædat equum;

Zonam vocat Claudianus *Epigramm. de zona equi Arcadii,*

Hac uterum zona cinge frementis equi.

Quod ipſum eſt *baltheus*, in eodem *Epigramm.*

Stamine reſplendens & mirâ textilis arte,
Balteus alipedis regia terga ligat.
Hoc latus aſtringi velox optaret Arion,
Hoc proprium vellet cingere Caſtor equum.

Hebræi חבק vocant ab *amplectendo* & *cingendo* &c. E quibus patet, hominem *cinctum* eleganti tralatione Publio dici hominem non otio indulgentem aut ignavum, in quali libidines facilimè exoriuntur, ſed *induſtrium*, & *ad iter opusq; ſuæ vocationis* expeditum: item *fortem* & *firmum*, qui pravis ſuggeſtionibus magno animo reſiſtat, & modeſtiæ temperantiæq; monitis ſitientem aurem præbeat. Quò & illud facit, quòd inter veſtes Sacerdotales V. T. nihil ſanctius habitum fuerit *cingulo* vel baltheo: ut quo reliquæ omnes veſtes, aliàs fluxuræ, continerentur & conſtringerentur, ut in officio ſuo nullam facerent Sacerdotibus moram, V. ſuprà in voce *Baltheus*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum p.*655. & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.*6. & 50. V. quoque infrà *Cinctus.*

Cinctius Severus, Africæ Proconſul, memoratur Lampridio *in Commodo ſub fin.* & Tertulliano *ad Scapulam*: juſſu Severi Imp. quaſi ipſum veneno appetiiſſet, interfectus eſt. Æl. Spartianus, Cinctium Severum *calumniatus eſt, quòd ſe veneno appetiiſſet atq; interfecit.*

Cinctorium, in *Gloſſis περιζώνιον*, à *cingendo.* Martialis, de parazonio,

Arma Tribunicium cingere digna latus.

μικρὸν μάχαιραν Græci exponunt. *gladiolum, pugionem.* Hinc apud Pomponium etiam, ubi de Neuris, *Mars omnium Deus, ei pro ſimulachris enſes & tentoria dedicant, hominesq; pro victimis feriunt.* Salmaſius pro *tentoria* reponit *tinctoria*, à ſanguine, quo tinguntur; vel potiùs *Cinctoria*, h. e. ſicas, quæ accinguntur. Occurrit eadem vox, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 7. *Tu, cujus ſemper in Cinctorio mens eſt*: h. e. cujus mens in cædibus & gladiis ſemper verſatur, qui nihil niſi cruentum ac crudele cogitas. Cui ſimili loquutione Terentius: *Jamdudum tibi animus eſt in patinis.* Et Ariſtophanes,

Τῷ χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν Κλωπιδῶν.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 188.

Cinctum, ſubligaculum erat ſive campeſtre, quod ſolas partes infrà pectus velabat: Alii tamen illud non tantùm ſubligaculum dixere, ſed veſtem, quæ ab umbilico ad pedes cadebat, qualis poparum veſtis ſive victimariorum in ſacrificiis: quæ & *Limus* dicebatur. Servius *ad illud Poetæ* 12. *Æn.*

— — Alii fontemq; ignemq; ferebant,
Ornati limo.

Limus, inquit, *veſtis, quâ usq; ad pedes teguntur poparum pudenda.* Hygenus *de limit. agrorum*, limum *Cinctum* ideò dicit vocatum, quòd purpuram transverſam habeat; habebat enim in extremo purpuream limam. Inde *ſuccincti* popæ, Sueton. *Calig.* Ovidius *Cinctum* & campeſtre idem facit, cùm *Lupercos cinctutos* vocat, quos nudos ſolo ſubligaculo incinctos diſcurriſſe notum. Similiter Cethegi *cinctuti* dicti ſunt, quòd cùm Romani antiquiſſimi ſolam togam ſine tunica geſtarent, illi ſeverioris vitæ ac cultus tenaces, ſine tunica, nudisq; humero & brachio incedebant, loco tunicæ *Cinctum* ſolùm geſtantes, quem morem ad poſteros quoque ſuos transmiſerunt. A *Cincto* diminutiv. *Cincticulum*, cujus mentio fit in veſte adoleſcentum, apud Plautum *Bacchid. act.* 3. *ſc.* 3.

Inde de hippodromo & palæſtra ubi reveniſſes domum,
Cincticulo præcinctus in ſella apud Magiſtrum aſſideres,
Cùm librum legeres.

V. Octav. Ferrarium *de re Veſtiar. lib.* 1. *cap.* 9. & hic infrà.

Cinctus, non Togæ, ſed Tunicæ tantùm erat, apud Rom. Cùm enim Toga utrumque brachium. aut ſaltem ſiniſtrum cohiberet, totumque corpus involveret, cingi nullâ aliâ ratione potuit, quin eâdem cincturâ aut utrumque aut ſaltem lævum brachium colligaretur: dein ſinus togæ nec in humerum contrahi, nec rejici revocariq; poterat, ſi cinctura impedimento fuiſſet. Solam igitur Tunicam cingebant omnes, præter Laticlavios, & prout libebat, contrahebant aut demittebant. Ita militum omnium tunicæ breviores & intra genua ſubductæ; & apud Petronium *Stratores altius cincti*, i. agiles, expediti. Unde & Servius ad illud,

Illi ſe prædæ accingunt,

Accinctos, inquit, *induſtrios dicimus: ſicut contrà negligentes diſcinctos vocamus, ut*

—— — Diſcinctos Mulciber Afros.

Magno ſcilicet probro habitum fuit, diſcinctum inceſſiſſe. Hinc Dio *lib.* 63. poſtquam multa Neronis infanda percenſuit, adjecit: *Quibus ipſis in rebus ita faciebat contra jus fasq;, ὥστε καὶ ἀζώστους χιτῶνας, ut etiam tunicas diſcinctas publicè indueretur.* Cùm enim tunicarum ſic ſolutarum ac diſcinctarum laxi ac ventoſi eſſent ſinus, ideò mollium & effœminatorum habebantur Quare Plut. *in Apophth.* tradit, Xerxem Babyloniis iratum, quòd defeciſſent, poſtquam illos redegerat ad obſequium, ne arma ferrent imperaſſe, ſed canerent, lenocinia ac cauponas exercerent *καὶ φορεῖν κολπωτοὺς χιτῶνας*, & ut ſinuoſas tunicas, quales mulierum erant, geſtarent. In ipſo autem *Cinctu* elegantiam affectaſſe quosdam innuit Ovidius *de Arte lib.* 3.

Nec coma vos fallat liquidâ nitidiſſima nardo,
Nec brevis in rugas cingula preſſa ſuas.

Porrò cùm tunica cincta eſſet, in ſinum pecuniam reconditam fuiſſe, docet Plut. *in Coriolano*, cùm ait: *Candidatos ſine tunicis in forum deſcendere ſolitos, ne pecunias emendis ſuffragiis in ſinu geſtarent.* Cæſaris *cinctura*, ob quam reprehenditur, tripliciter notabilis fuit, docente Salmaſio *ad Hiſt. Aug.* Primò, quòd cùm cæteri tunicis non manicatis uterentur, & colobiis: Cæſar lato clavo ſive tunicâ laticlaviâ utereretur, ita ut oræ manicarum fimbriatæ eſſent, quod mulierum proprium. Deinde, quòd cùm cæteri laticlavii non cingerentur, ipſe nihilominus tunicam laticlaviam cingeret. Tertium fuit, quòd laxiore cincturâ uteretur, ſive ut Græci dicunt, *κακῶς ζωννύμενος* eſſet. V. Octav. Ferrarium *de re Veſtiar. lib.* 1. *cap.* 13. & *lib.* 3. *cap.* 7.

Cinctus Gabinus fuit, cùm Togæ lacinia lævo brachio ſubducta, in tergum rejiciebatur, ac retrahebatur ad pectus atque ita in nodum colligabatur, ut togam contraheret, & breviorem ac ſtrictiorem redderet. Ejus origo hæc: Cùm Toga longum ac redundans veſtimentum eſſet, & ideò pugnæ non accommodum, repentinâ, ut notat Servius, apud Gabios hoſtium incurſione, cùm non eſſet tempus deponendi togas, ac ſumendi chlamydes, ſubductam ac retro rejectam Togæ laciniam hinc inde revocantes ad pectus, ſe eâ incinxerunt, ſive ſuccinxerunt: qui mos poſtea ſervatus in ſacris, & cùm Conſul Janum reſeraret, aut Imperator in bello prætextam ſumeret, quæ hoc ritu incingebatur, aut Prætor mappam Circenſibus mitteret,: atque hoc habitu ſtatua Lepido poſita eſt. Itaq; hic Togæ cinctus non communis aut civilis, ſed militaris, cujus origo è militia & uſus initio tantùm in militia fuit. Hoc ſenſu apud Plaut. *Coriolano*, Romani in acie *Togam præcingere*: & apud Appianum *in Punicis*, Scipio poſt devictum Annibalem ſpolia crematurus, *διαζωσάμενος accinctus* fuiſſe dicitur. Valerius quoq; Max. *lib* 2. *cap.* 7. de Titio cohortis præfecto fugituro loquens: *His præfectum*, inquit, *ignominiæ generibus affecit, juſſit cum togâ laciniis abſciſſis amictum diſcinctâq; tunicâ nudis pedibus adeſſe*, id eſt, togâ ita decurtatâ, ut cingi more militari non poſſet. Togam autem priùs ſubduci deinde cingi, oſtendit Appianus *Civil. lib.* 2. loquens de Antonio in Cæſaris funere ſatagente: *His dictis*, inquit, *quaſi fanaticus ἐσθῆτα ἀνεσύρατο καὶ περιεζωσάμενος, ut eſſet expeditior, ſubductam togam accingens.* Meminit *Cinctus* hujus *Gabini* Virgil.

Ipſe

Ipſe Quirinali trabeâ, cinctuq; Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina Conſul.

V. Octav. Ferrarium *de re Veſtiar. lib. 1. cap. 15.*

Cinctus & *Præcinctus*, pro milite, apud Vulcatium Gallicanum *in Avidio Caſſio, ut ſi quis* cinctus *inveniretur, apud Daphnem, diſcinctus redires.* Petronius,

Qui pelago credit, magno ſe fœnore tollit.
Qui pugnas & caſtra petit, præcingitur auro.

Propter pecuniam, quam in Zona geſtabant milites, Salmaſius ad *l. c.* Apud recentiores *Judex cinctus*, à Principe delegatus, *cinguloq;* donatus eſt, & non privato modò, verùm etiam Eccleſiaſtico, paſſim opponitur: du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà in *Cincti* & infrà ubi de *Zona*.

Cindalopactæ, Græcè Κινδαλοπαῖκται, vel Κινδαλοπαῖσται, ut habet Heſychius; dicebantur, qui ludebant ludum Κινδαλισμὸν ſeu Κινδαλισμὸν, Græcis vett. dictum, quem Pollux deſcribit *lib. 9. cap. 7.* Κινδάλη enim vel Κινδάλη Doricè palus dicebatur. Ludus igitur erat, *palum* eminus jaculando, ita adtemperare miſſum, ut ſummo capite rectus in terra humectata ac mollita ſiſteret, eumq; ſic depactum alio ſubinde miſſo palo evertere. In quo certamine vincebat, ut par eſt, qui palum ſuum rectius defixerat, & citiùs defixum everterat, paucioribus miſſis paxillis vel unius paucioribus jactibus. Nec enim licuit ſemper primo jactu finem conſequi optatum; Et forſan hic eſt κόντραξ ἄνευ πορπῆς, apud Photium *in Nomocanone*: Nam κόντραξ eſt parvus contus, qui, cùm ſine ferro eſt, pali inſtar habet. Sed de hoc infrà. Paxillos verò ſeu clavos, à Comicis κινδάλους appellari, notat Pollux *lib. 10.* Ἴσως, ὅτι καὶ Κινδάλους τοὺς ἥλους ὀνομάζουσι, Salmaſius *ad Solinum p. 1032. & 1078.*

Cindynus, V. Auſonium *Epigramm. in Chreſtum & Acindynon.*

Cinerarius, Ugutioni, qui pulvere unguentario capillos aſpergit; in *Gloſſ.* Lat. Gr. δοῦλος ἑταίρας, *ſervus meretricis*; apud Recentiores, qui ex herbis deſiccatis in nemore cineres conficit. Sed & *Cinerarii*, à Vigilantio, ex Chriſtianis ii dicti ſunt, qui *Cineres* Martyrum venerabantur, apud Baronium *ad A. C. 406. num. 44. & ſeqq.* uti legitur apud Macrum *Hierolexico.* Du Freſne *Cinericios*, à quodam Elindio, eoſdem dictos ait, ex Durando *Ration. lib. 1. cap. 3. num. 36*

Cineres, apud Gentes, quæ mortuos cremabant, in urnis, ollis, caccabis, urceis, ampullis, amphoris, cupis, orcis & aliis hujuſcemodi vaſculis, aſſervari ſolebant, uti hic paſſim videre eſt, ubi de *Cadaverum cura*, *Defunctis* &c. Et quidem cujusq; *cineres* peculiare repoſitorium habebant: Hinc Papin. Statius *Thebaidos lib. 3. verſ. 168.* ſub perſona Matris duorum filiorum,

Ite diu fratres, indiſcretiq; ſupremis
Ignibus & caros urnâ confundite Manes.

Ubi Schol. *Manes pro cineribus ſeu reliquiis oſſium, poſt cremata cadavera dicit.* Gloſſographus Priſcus: *in unam urnam permiſtos cineres confuſuram pollicetur parens.* Alius, *Manes deſignant cadavera.* V. Barthium *Animadverſion. ad l.* Peregrè verò defunctorum *cineres* in patriam reportabantur. Unde de cineribus Germanici Tacitus *lib. 2. Annal. cap. 75. At Agrippina — aſcendit claſſem, cum cineribus Germanici — Miſerantibus cunctis quòd fœmina nobilitate princeps — tunc ferales reliquias ſinu ferret, incerta ultionis, anxia ſui.* Et *cap. 77. An feſtinamus cum Germanici cineribus appellere?* Idem de exulibus à Nerone reſtitutis. *lib. 14. cap. 12. Etiam Lolliæ Paulinæ* cineres *reportari, ſepulchrumq; extrui permiſit.* Quod quâ pompâ fieri conſueverit, de eodem Germanico idem docet *lib. 3. cap. 2. Miſerat duas prætorias cohortes Cæſar, addito, ut Magiſtratus Calabriæ, Apuliæq; & Campaniæ ſuprema erga memoriã filii ſui munera fungerentur. Igitur Tribunorum Centurionumq; humeris* Cineres *portabantur: præcedebant incompta ſigna, verſi faſces: atq; ubi colonias transgrederentur, atrata plebes, trabeatiq; equites: pro opibus loci, veſtem, odores, aliaq; funerum ſolemnia cremabant, etiam quorum diverſa oppida, tamen obvii & victimas atq; aras Diis Manibus ſtatuentes* &c. V. quoque infrà ubi de *Pyra* & *Rogo.* Hinc *Cinerarium* in vett. *Inſcr.* pro ſepulchro & *Cinerarii fines ac ſepulturarii*, apud Gromaticos &c.

Cineres, in Sacris adhibiti leguntur Numeror. *cap. 19. verſu 19. & ſeqq.* ubi de *aqua ſeparationis*, ſeu aqua cinere vaccæ rufæ conſperſâ, qua polluti è morticinio purificabantur. Erat enim hæc vacca tota rufa, & comburebatur à principe Sacerdotum in monte Olivarum ſanguisq; ejus aſpergebatur: porrò aquæ ita aſperſæ cinere hujus vaccæ ſervabantur, & valebant ad purgandam immunditiem, ex contrectato cadavere contractam. Ubi inter alia, quòd mactaretur & in *cineres* ſolveretur hæc victima, mors Chriſti ab ipſo ex amore oppetita; quòd verò aſſervarentur hi cineres, & ſuper illos aqua viva effunderetur, perpetuus valor mortis Chriſti & Spiritus Sanctus, propter eam effuſus, indicabantur: quemadmodum aſperſio poſtmodum ejusdem aquæ, accommodationem & inſinuationem ſanguinis Chriſti in juſtitiam & ſanctitatem teſtabatur. Franc. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. Part. I. lib 4. cap. 22. §. 16. & 17.* Aliàs holocauſtorum cineres, æratâ laminâ foraminibus plenâ, quæ medio ſpatio erat in Altari æneo, egerebantur, uti diximus ſuprà in voce *Altare.* Sed & Veteres, inter alios pœnitentiæ & luctus teſtificandi ritus, *Cineribus* quoque ſeſe aſpergebant; de quo tamen nihil divinitus injunctum reperimus: verùm liberum erat, modò hoc modò illo ſigno, in publicis inprimis Jejuniis, humilitatem ſuam coram Deo teſtificari. Aliud quid notat, *Cinerum dies*, in Eccleſia Romana, qui feria 4. eſt Dominicæ Quadrageſimæ, à Chriſtianis diſcalceatis celebrari ſolita, ut habetur in *Conſtitutionibus* Ciſtertienſium & apud Rupertum, qui de hoc Ritu ſic habet: *Igitur ut — meminerimus quia pulvis ſumus, idcirco & cinere capita noſtra aſpergimus & — pedes nudamus, hoc habitu confitentes, quia non dii — ſed homines ſumus.* In Ambroſiano ritu diſpenſantur *Cineres*, ad feriam ſecundam Rogationum, quæ ibi poſt Aſcenſionem celebrantur. In Capella Papali, cùm Pontifici à Cardinali cinis imponitur, Cardinalis *ſtans coram eo ſupra ſcabellum, nihil dicens, imponit Papæ ſedenti cineres in modum crucis, Ceremonial. lib. 2. cap. 31.* Quod ad S. Sabinam, ubi quadrageſimalis ſtatio incipit, fieri ſolet. Refert tamen Cencius Camerarius, Papæ dici, *Memento homo* &c. in *Ceremoniali* ſuo, apud Macros fratres in *Hierolex.* Olim Halberſtadii Saxonum, hac die quærebatur civium ſceleſtiſſimus, qui lugubribus indutus ac capite velato in Eccleſiam perductus, divino officio peracto, inde expellebatur. Poſtea per totum Quadrageſimæ tempus nudis pedibus urbem obibat, omnesq; Ædes ſacras accedebat, neque tamen ingrediebatur, aut cum quoquam ſermones conferebat; interim per vices à Canonicis loci invitatus: Poſt mediam noctem ſomnum capiebat. Tandem ab omnibus peccatis liber pronuntiatus, in poſterum *Adami* nomine (in cujus memoriam hic ritus celebratur) appellatus eſt, Æn. Sylvius *Europæ cap. 2.* Adhibetur autem *cinis* hoc die, ex palmarum & olivarum ramis, præcedente anno, benedictis, ut in *rubricis* diſponitur: quod & Græci obſervant. V. eoſdem Macros. De eodem *Cinere* ſic Bernardus Mon. in *Conſuetud.* Cluniac. *MSS.* apud du Freſne *cap. 64. Cineres, qui in Capite Jejunii Fratrum olim pœnitentium, hodie fidelium omnium capitibus imponuntur, ex induſtria fiunt de cremiis ſarmentorum, qui etiam ſtudiosè mundantur & vibrantur & benedicti conſervantur ab Infirmario, ut morientibus fratribus cum cilicio ſubſternantur.* V. eum in Gloſſario in voce *Cinis*, item in *Caput Jejunii*, ut & quæ de hac Ceremonia refert A. Rivetus *Summæ Controv. Tract. 2. Quæſt. 13.*

Cingari, V. *Cigeuni.*

Cingius, V. ſuprà *Cinctius.*

Cingula, æ, apud Ovidium *de Arte lib. 3.*

Nec brevis in rugas cingula preſſa ſuas.

De Rem. idem *lib. 1.*

Ut nova velocem cingula lædat equum.

Communiter *Cingulum*, non militum modò geſtamen, ſed & nota fuit, ſine qua nemo militaribus ordinibus cenſebatur dignus, quippe *Cingulis* inſertos gladios geſtabant. Joh. Saresber. *Polycratici lib. 6. cap. 13. Honorem gladii in cingulo militari fruſtra portat.* V. in voce *Baltheus* ſuprà. Eodem Imperatores inaugurandi cingebantur; tamq; neceſſarium militi fuit, ut per eum militia ſignificaretur, & geſtatum militem ſignaret, depoſitum verò denotaret exauctoratum & ignominiosâ miſſione caſtris excedere juſſum. Fuit autem hæc *Cinguli* militaris ademtio in graviſſimis ſemper & ignominioſiſſimis pœnis, dicebaturque *Diſcinctura*, item *Recinctura.* Herodian. *lib. 7. Cohortibus, quæ ſigna amiſerant, hordeum dari juſſit, Centurionesq; manipulorum, quorum ſigna amiſſa fuerant, diſtrictis gladiis diſcinctos deſtituit.* Ad formam militaris diſciplinæ & civici Magiſtratus cingi ſunt ſoliti: Unde M. Manilius *lib. 5. Aſtronomic. de Conſule Rom.*

Mœnia ſuccinctus curvo deſcribit aratro &c.

V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 10. Paralipom.* Sed & aliis ſua *Cingula* fuere. Hinc ea pro omni *cinctu*, cinctusque pro omni veſtitu, apud Papinium Statium *Thebaid. lib. 8. verſ. 567.*

—— triplici velaverat oſtro
Surgentes etiamnum humeros & lævia mater
Pectora tunc auro phaleras auroq; ſagittas
Cingulaq; & manicas &c.

Et *lib. 1. Sylv. 2. verſu 13.*

Ipſa toros & ſacra parat, cinctuq; Latino,
Diſſimulata Deam, crinem, vultumq; genasq;
Temperat.

De *Cingulo* inprimis Pontificali, apud Iſraëlitas, V. ſuprà in voce *Baltheus.* In iis verò ſolitum aliquid fingi, unde noſceretur Dominus, indicat Virgilius *lib. 12.* ubi Pallantis *cingula* Turno ſunt cauſa mortis:

—— jam cunctantem flectere ſermo
Cœperat, infelix humero cùm apparuit alto
Balteus, & notis fulſerunt cingula *bullis,*
Pallantis pueri; victum quem vulnere Turnus
Straverat, atq; humeris inimicum inſigne gerebat.

Hîc enim *inimicum inſigne* nota eſt, quâ Pallantis arma à cæteris internoſci poſſent. Et *Cingula*, Regni inſignia habuiſſe, docet Valerius Flaccus *lib. 3. verſu 342.*

Das pictas auro, atq; ardentes murice veſtes
—— —— galeam dilectaq; cingula Regni
Injicis &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib. 12. verſu 440.*

ſu 440. & de *Cingulo*, ex teſtudinum marinarum teſtulis confecto, quo Mandarini Sinenſium Proceres uti ſolent, Georg. de Sepibus *in Muſæo Collegii Rom. S. J. pag.* 34. Hinc *Cinguli* homines, Latinis dicti, qui gracilioris ſtaturæ ſunt. Hoc enim zona præſtat in tunicis, quæ præcinguntur, ut ab ea parte, qua cinctus eſt, graciliores homines reddat &c. V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio pag.* 105. Sed & *Cingulum*, inter veſtes Eccleſiaſticas Eccleſiæ Rom. occurrit, apud Stephanum Eduenſem Epiſc. *lib. de Sacramento Altaris cap.* 10. & Menardum *ad librum Sacram. Gregorii pag.* 200. In antiquo *Pontificali* MS. *Cinctorium* appellatur: de cujus benedictione & uſu in Communione Rom. ac Græca, V. Macros Fratres in *Hierolexico*. Adde quæ diximus ſuprà in voce *Baltheus*.

Cinis, pro fimo, apud populos quosdam Plinius *lib.* 17. *cap.* 9. *Transpadanis* cineris *uſus adeò placet, ut anteponant fimo jumentorum: quod quia leviſſimum eſt, ob id exurunt. Utroq; tamen pariter non utuntur in eodem arvo, nec in arbuſtis cinere, nec quaſdam ad fruges* &c. V. quoque *lib.* 17. *cap.* 23. & 28. de uſu ejus Medico *lib.* 36. *cap.* 27. de aliis verò ejusdem uſibus, ſuprà in voce *Cineres*.

Cinna Catulus, Stoicus, inter Præceptores Marci Imper. apud Capitolinum.

Cinnabari, Græcè Κιννάβαρι abſolutè, genus minii, quod ſolum vetuſtiſſimis fuit cognitum temporibus, nondum invento Hiſpanico: χρῶμα per excellentiam dictum, unde Græcia recentior καλλίχρων etiam vocabat, h. e. *pulchrum colorem*. A cujus ſimilitudine nomen accepit Cinnabari Indicum & Libycum, patriæ cognomine ſemper addito: quod ſanguinem draconis ab elephante eliſi eſſe putarunt Veterum quidam, uti videre eſt apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 7. Noſtrum ſanguinem draconis, arboris in Fortunatis Inſulis naſcentis, quas *Canarias* vocant, ait Dalechampius *ad l.* Certè jam priſcorum temporibus Arrianus *Periplo* notavit, *Cinnabari lachrymam eſſe arboris*, φέρεται δ' ἐν αὐτῇ καὶ κιννάβαρι τὸ λεγόμενον Ἰνδικὸν, ἀπὸ τῶν δένδρων, ὡς δάκρυον συναγόμενον. Narratque Cadamuſtus *Navigat. cap.* 4. fructum ejus arboris ſimilem eſſe cerafo, coloris cœrulei; arbores porrò illas certo anni tempore incidi, anno verò proximè ſequenti fluere lachrymam. Idem, Inſulas, arborum harum feraces, incolis *Draconum ſylvam* appellari, qui advenas hoc nomine per jocum abſterrere ſoleant, addit. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis p. 167. 199. & 1152. ubi κιννάβαρι, ἀληθινὸν χρῶμα, *verum colorem*, i. rubrum ſeu coccineum, Heſychio appellari, inter alia notat. Eo Veteres monochromata pinxiſſe, idem Plinius auctor eſt, ubi ſuprà. Poſtmodum ejusdem eximius in ſubſcriptionibus Epiſtolarum uſus fuit, in Imperio Conſtantinop. Aureis enim bullis Imperator manu ſua ſubſcribebat plerumque ſingulari quodam genere encauſti: unde Leo Imp. *l.* 6. *C. de div. Reſcr. purpureæ inſcriptionis*, & *cocti muricis tritiq; conchylii*, meminit: Nicetas Imperatorias literas *rubras*, & *conchæ ſanguine pictas*, vocat in *Manuele Comneno lib.* 1. adhiberique hiſce illa in Aureis Bullis verba ſolebant, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρός. Aliquando tamen & *Cinnabari* utebantur: quod Alexius Comnenus indigitat in Novel. *Tom.* 2. *pag.* 186. ubi edicit, ne impoſterum cujuscunq; Reſcripti ratio habeatur, quod alicui Judicum tranſmiſſum ad ſe litem exhibere prohibeat, κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσημειωμένη τυγχάνῃ, *Licet minio fortè ſubſcriptum ſit*. Gregorius item Dialogus *Epiſt.* 1. *ad Leonem Iſaur. apud Baronium Annal. tom.* 9. Καὶ τοῦτο προῦχον καὶ ἐξαίρετον, ὅτι τὰ σὰ γράμματα καὶ οὐκ ἀλλότρια ταῖς βασιλικαῖς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς καὶ ἔσωθεν ἀσφαλῶς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιόχειροί σου ὡς ἔθος βασιλεῦσιν ὑπογράφειν, *Inprimis autem & præcipuè quòd literæ tuæ & non alienæ ſigillis Imperatoriis obſignatæ diligenter eſſent & accuratè intus ſubſcriptiones per* Cinnabarim, *propriâ manu tuâ, ut mos eſt, Imperatoribus ſubſcribere*. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 8. Sed & adhibebatur *Cinnabaris*, in titulis & capitulis librorum: titulis item legum, ut Voſſius habet *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 39. & nos *infrà* dicemus, ubi *de Minio*. Imò & eodem faciem infeciſſe olim Gothi videntur. Iſidorus *Origin. lib.* 19. *cap.* 23. *Nonnullæ etiam gentes non ſolùm in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi propria, quaſi inſignia, vendicant, ut videmus cirros Germanorum, granos &* cinnabar *Gothorum*. Niſi fortè id vocabuli referas, ad colorem veſtium Gothicarum, quæ rubricatæ erant &c. V. de *Cinnabaris* uſu, in literarum ſubſcriptionibus inprimis, plura apud du Freſne *Not. ad Annam Comnenam*, Camillum Peregrinum *Hiſtor. Beneven. Tom. I. pag* 232. & Michaëlem Mon. in *Sanctuario Capuano*, ubi hi duo, Principes quoque & Archiepiſcopos Capuanos, rubricâ pariter in diplomatum ſuorum deſcriptione uti conſueviſſe, tradunt, C. du Freſne *Gloſſar.*

Cinnama, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 61.

> *Tertius aſſurgens Arabum ſtrue tollitur ordo,*
> *Eoas complexus opes, incanaq; glebis*
> *Thura, & ab antiquo durantia* Cinnama *Belo*.

Quid ſint, dicemus infrà. Hic ſaltem *durabilitatem cinnami* conſiderabimus, quam Scholiaſtes antiquus & Lutatius notat. Et certè bene dixit *durantia* Poëta, cùm conſtet fugare putredinem, odoremq; longo tempore ſervare. Lucanus *lib.* 10.

> —— —— *multumq; madenti*
> *Infudere comæ, quod nondum evanuit aurâ*
> Cinnamon, *externa nec perdidit aera terra.*

Quò facit inprimis, quòd repertum ſcribunt in ſepulchro Mariæ, Stiliconis filiæ, conjugis Honorii Imp. ut tradit Andreas à Lacuna: cui tamen hiſtoriæ fidem non habet Garſias ab Orto *Aromat. lib.* 1. *cap.* 15. Deſcribit illlud Plinius his verbis, *lib.* 12. *cap.* 19. *Ipſe frutex duûm cubitorum altitudine ampliſſimus, palmiq; minimus, IV. digitorum craſſitudinis, ſtatim à terra ſex digitis ſurculoſus, arido ſimilis. Cùm viret, non odoratus, folio origani, ſiccitate gaudens, ſterilior imbre. Gignitur in planis quidem, ſed denſiſſimis in vepribus, rubisq; difficilis collectu. Metitur non niſi permiſerit Deus, ceu divæ Naturæ. Jovem hunc intelligunt aliqui* &c. uti legit Barthius. Quam ſuam narrationem alludit hac divinitatis attributione Plinius; deinde, quæ Herodotus commentatur, adumbrans quodammodo, ne, quæ initio dicti capitis ejus ſeponit, planè damnaſſe videatur. Scriptum autem illi, divinitus *per aves advehi*, nec ſciri, unde, *lib.* 3. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι. Ἐν τοῖσι δὲ χωρίοισι φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι, ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη κτλ. Nimium enim nugacia ſunt, quæ ſequuntur. Sine nugis de eo Dioſcorides *lib.* 1. *cap.* 13. Multis cum ſuperſtitionibus olim celebratum, notat etiam Garſias præfatus: qui Herodotum fictionis abſolvit, nunc quoque easdem fabulas à Chinenſibus narrari commemorans. Adde, quæ ſcribit Chriſtoph. à Coſta *Aromat. lib.* 1. *cap.* 8. & ſuprà laudatus Barthius *Animadverſion. ad Statium, d. l.* Nempe *Cinnamum* Latinis, idem cum *Cinnamomo*, Græcum, quod nihil aliud eſt, quàm κίνναμον ἄμωμον, h. e. *cinnamum inculpatum*, (quamvis nunquam κίνναμον, ſed κιννάμωμον ſolùm, Græci dicant) de quo infrà videbimus.

Cinnamologus, apud Plinium *lib.* 10. *cap.* 33. avis eſt, *cinnami* ſurculis privatim nidificans, quos plumbatis indigenæ decutiant ſagittis. Idem tradit Ariſtoteles *lib.* 9. *cap.* 13. & ex eo Antigonus Caryſtius *cap.* 49. qui κινναμωμὸν eam vocat. Statius quoque *in Epicedio Pileti*.

> *Et Cilicum meſſes, Phariaq; exempta volucri*
> *Cinnama.*

Ubi Phœnicem avem intelligit: quam alii quoque cum *Cinnamologo* confuderunt. De eadem Solinus *cap.* 33. *Cinnamologus perinde Arabiæ avis, in excellentiſſimis lucis texit nidos, à fruticibus cinnamorum: ad quos quoniam non eſt pervenire, propter ramorum altitudinem, & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt jaculis, dejectosq; pretiis vendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis, quàm alia, Mercatores probent.* Herodotus verò non aliud cinnamum ex Arabia exportari, quàm quod hoc modo decutiatur ex avium nidis, refert: quæ & fabuloſæ omnis antiquitatis opinio fuit. Idem μεγάλας ὄρνιθας has aves vocat. In eo ſitu autem nidificare, ubi Liber Pater fuerit educatus, Plinius ſcribit: cui adſtipulatur Dionyſius Poëta,

> Τῷ καὶ γειναμένῳ κλάδεα φύετο πάντη,
> Μῆλα δὲ καὶ τῆμος λασίοις ἰθαγενέος μαλλοῖς
> Ἐν νομῷ, ἀγλαγέες δὲ καλίρροον ὕδασι λίμναι.
> Ὄρνιθες δ' ἑτέρωθεν ἀκινήτων ἀπὸ νήσων
> Ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηράσιον κινναμώμου.

Ubi aves indigitantur Κινάμωμοι, quarum plures nidos ſuos in inviis Arabiæ rupibus ſtruebant. Avienus de Phœnice intellexit,

> *Ales amica Deo largum congeſſit amomum.*

Solem innuens, cui ſacer Phœnix: quem cum cinnamomo ave, quòd utraque nidum è fructibus cinnamomum concinnaret, confudiſſe nonnullos diximus. Sed & *cinnamomum* aroma idem cum amomo herba, alios quoque nonnullos ſequutus, miſcet, cùm conſtet magnopere hæc diſtare, quamvis *Cinnamomum* quibusdam νέαν συνθέτων dici ſicque pro *amomo* ſumi, certum ſit. V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 399. & 551. nec non hîc infrà, in voce *Cinnamomum*.

Cinnamomum, Græcè Κιννάμωμον, quaſi κίναμον ἄμωμον, Latinis *Cinnamomum* quoque, & *Cinnamum*, de quo multa fabuloſe tradit Antiquitas, uti vidimus; Garciæ ab Horto idem cum caſia eſt: infima ætate Græci Latinique Imperii cum κανέλλᾳ illud quoque confundente. Sed *canella*, eſt *cannella*, h. e. parva canna, quæ eſt καννία σύριγξ. Ut *Cinnamomum* Vett. non eſt in cortice fiſtulari cannaceo, ſed in ſurculis: caſia cortex merus, *cinnamomum* ſurculus. Herodotus, τὰ κάρφεα τὰ ξύλα, ἃ τε ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν. Et Auctor *Peripli*, qui diligentiſſimè merces omnes Indicas & Arabicas recenſet, atq; inter hac omnes caſiæ ſpecies enumerat, nusquam *cinnamomi* facit mentionem. Galenus quoque narrat verum *cinnamomum*, propter raritatem excellentiamque ſolitum ſervari, in theſauris Imperatorum nec vulgò notum fuiſſe. Sanè hodie nusquam tale affertur quale à Vett. deſcribitur. Volunt tamen & validè volunt Neoterici, eandem eſſe arborem, è qua cinnamomum ſumitur, & ex qua caſia: quod fieri poteſt, ut verum ſit. Summi ſurculi deputati vel virgultorum tenuiſſimæ partes reciſæ, ex frutice caſiæ, pro cinnamomo, væniſſe leguntur apud Plinium. Sic nihil aliud verum *cinnamomum* Veteribus fuerit, quàm extremitas ſarmentorum in arbore amputata. E quo videtur fuiſſe rarum cariuſque, quòd fortaſſe raro uſurparetur ejusmodi fruticis amputatio, utpote in perniciem caſura ejus. Caſia autem ſive cortex, qui ex

eadem

tadem eximebatur arbore, ea re villor communiorque, quia arbores illæ ſæpius ſolerent deglabrari, renaſcente ſubinde cortice. Quippe hodieq; tradunt, detracto cortice arboris Cannellæ ſive Cinnamomi, poſt triennium alium ſuffici & iterum deglubi: qui in fiſtulam convolutus, qui Gallis eſt pro *cannella*, quiq; antiquis pro *caſiâ* fuit, integri rami vel ſurculi ſuperficies videtur, quum tamen fragmentum ſit majoris corticis, in plures partes diſſecti, & in tubulos digiti craſſitudine complicati. At truncum, qui deglabratur, ſæpenumero craſſiorem femore inveniri memorant. Vetuſtas verò omnis credidit, hos fiſtularum modulos, quos in caſia videmus, totidem eſſe ſurculorum integros cortices, qui admodum difficulter eximerentur, adeò ut vermium operam requiri oporteret, lignum intus corrodentium & corticem præ amaritudine intactum relinquentium. Nimirum ignorarunt, quomodo pararentur fiſtulæ caſiæ, ex cortice illius arborei fruticis. Plinius, *Frutex & caſia eſt, juxtaq; cinnami campos naſcitur, ſed in montibus craſſiore ſarmento, tenui cute veriùs, quàm cortice.* Ubi diverſum utriusque fruticem facit, quem tamen eundem eſſe nihil prohibet. Et verò non eſſe diverſos, comprobatum eſt ætate noſtra, ſi vera narrant Luſitani, qui loca illa navigationibus perluſtrarunt. Idem Plinius memorat, vidiſſe ſe in Palatii templo, quod Divo Auguſto fecerat conjux Auguſta, radicem *Cinnami* magni ponderis, ex qua guttæ editæ quotannis in grana durabantur. Cui congruere videtur, quod hodie traditur, ex radice caſiæ arboris, liquorem ſtillare, ſapore caphuræ, ſed vetitum eſſe, ne ad eliciendum hunc liquorem vulneretur, quia periret arbor: quâ eadem ratione cautum eſt, ne amputetur; quo fit, ut hodie *Cinnamomo* careamus. Interim nominibus ſemper diſtincta fuere Græcis Latinisque etiam vetuſtiſſimis κασία & κιννάμωμον. Latini utrumque junctim nominant, Martialis,

—— *Caſiaq; cinnamoq;*

Perſius, —— —— *cum ſpirent cinnama ſurdum,*

Cum ceraſo peccent caſiæ.

Hebræi quoque ea ſeparant appellatione. Nempe *cinnamomi*, cùm in ſurculis conſtaret, qui Græcis ῥάβδοι, & ῥαβδία, κλωνία, κάρφη, & ἀκρεμόνες, efficacia duplo major, quàm caſiæ, in cortice mero conſtantis. Color etiam diverſus; ut qui in cinnamomo in cœruleum quadantenus vergeret, purpureus eſſet in caſiæ: in hac porrò levis tenuisque, in illo omnium odorum, qui bene olent, fragrantiſſimus eſſet odor. Hinc & pretii immane diſcrimen. Duplo enim auro rependebatur *cinnamomum*, Plinii ætate, unde merx vùlgò minimè cognita, ſolis Regum & Impp. theſauris reſervabatur: tradiditque Galenus, ſolis divitibus habere licuiſſe, quòd impenſo pararetur pretio, vel Impp. amicis, quibus è domo Auguſta ultro gratisque daretur &c. Regio Κινναμωμοφόρος in Æthiopia, vett. Geographis in tantum celebrata, à qua & parallelus διὰ κινναμωμοφόρου nomen accepit, navigationibus Luſitanorum reperta nulla eſt, ob cauſam jam dictam. V. plura hanc in rem apud Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 1304. *& ſeqq.* Cæterùm cùm variis in locis proveniat, Moſyliticum olim præſtantiſſimum habitum eſt de quo V. Dioſcoridem & Oribaſium. Hodie in Inſ. *Zeilon* colligitur magnâ copiâ, idq; nobile admodum: cui proin Javanum & Malabaricum poſtponitur. Sed & in Quangſia Prov. Imperii Sinenſis, ad *Cincheu* urbem præſtantiſſimum legitur, à Ceilano, in eo tantùm diverſum, quòd odoris ſit fragrantioris, majorisque mordacitatis, cùm linguæ imponitur. Reperitur etiam in Peruviæ Prov. *Quito*, ſed rariùs. V. Autorem Anonymum *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. Cap. de Commerciis*, & Auctorem *Sinæ & Europæ cap.* 34. nec non ſuprà in vocibus *Canella*, item *Caſia*: namq; hanc *Cinnamomi* nomine hodie venire dictum. Caſp. Barlæus in Deſcr. Epuli, quo Societas Orientalis Amſtelodami excepit Mariam Mediceam Galliæ Reginam, *Cinnamorum* quoque meminit: *Cinnamorum & caſiæ ligneæ fiſtulæ decuſſatim in altum aggeſtæ Auroram matrem fatebantur*, V. eum in *Medices* &c. Quomodo autem adulterari olim conſueverit *Cinnamomum*, ex Plinio diſce *lib.* 12. *cap.* 19.

Cinnus, Græcè συγκυκεῶνες, Latinis aliter *Commiſtio* & *Confuſio*, diverſarum rerum conjunctio eſt: aliquando cum diſtributione & oppoſitione contrariorum. Veluti ſi dicas, Deprecatur timidus ut lædat: precatur fortis, ut juvet. Poëta pictiùs loquutus eſt, *in undecimo*,

— *ſolum Æneas vocat, & vocet oro.*
Nec Drances potiùs, ſive hæc eſt ira Deorum,
Morte luat: ſive eſt virtus vel gloria, tollat.

Quibus carminibus nihil ſimplicius ſimul atque elaboratius. Nata quidem talia videntur, ſed non ſine fabrica naturæ. Attribuit Dranci imbelli & ſibi forti, vel fortunam ad moriendum, quam ille explere nequeat: vel virtutem ad ſuperandum, quæ cum illo nihil habeat neceſſitudinis, atque ita duabus perſonis ſimul junctis, atque confuſis, adhibet diverſos eventus ex diſtributione. Ibi autem ſimplicior & manifeſtior,

Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi,
Quiq; Sacerdotes caſti dum vita manebat,
Quiq; pii Vates, & Phœbo digna loquuti.
Quiq; ſui memores alios fecere merendo.

Et in contrariam ſententiam, quæ ibidem dicantur de ſceleratis Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 3. *cap.* 47. Propriè verò *Cinnus*, idem quod κυκεὼν, potionis genus, de quo V. ſuprà in voce *Adoris potio*.

Cion, nomen Tibicinis, apud Hippocratem, de quo Prov. Κίων ἢ Βαῦος αὐλῶ, apud eundem Scaligerum ubi ſuprà *lib. 1 cap.* 20.

Cionita, cognomen Simeonis, qui aliàs *Stylita*, de quo pluribus egere Allatius *Diatr. de Simeonibus*, Bolanus, Raderus, alii. Unde *Cionitæ*, Græcè Κιονῖται, qui & *Stylitæ* dicti ſunt Monachi, inſtitutum ejus ſequentes & dies noctesque ſuper columnam vitam exigentes, quorum meminit Auctor *Hiſtoriæ Miſcellæ lib.* 22. *Adeò ut omnes Monachos & Incluſos atq;* Cionitas, *qui Deo placere noſcebantur, ſub tributis redigeret*, ex Theophane *pag.* 361. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque *Stylita*.

Ciphræ, characteres ſunt occulti, quibus arcana & quæ ab aliis ignorari intereſt, ſolent perſcribi ac ſignificari. Illarum varias ſpecies, *Ciphras ſimplices, non ſignificantibus characteribus mixtas, duplices literas uno charactere complexas, Ciphras rotæ, Ciphras clavis, Ciphras verborum*, enumerat illuſtris Verulamius: quibus longè plures facilè addi poſſent. Virtutes in illis requirit tres: Ut ſint expeditæ, non nimis operoſæ ad ſcribendum: Ut ſint fidæ & nullo modo pateant ad deciphrandum: Denique, ut, ſi fieri poſſit, ſuſpicione vacent. Si enim iſtiusmodi Epiſtolæ in manus eorum deveniunt, qui in eos qui ſcribunt, aut ad quos ſcribuntur, poteſtatem habeant, tametſi *Ciphra* ipſa fida ſit, mox examini ac quæſtioni res ſubjicitur, ſicque arcanum vi elicitur. Quod ut evitetur, habeat quis duo Alphabeta, unum literarum verarum, alterum non ſignificantium: & ſimul, duas epiſtolas evolvat, unam quæ ſecretum deferat; alteram, qualem veriſimile fuerit ſcribentem miſſurum fuiſſe, absque periculo tamen. Quòd ſi quis tum de *Ciphra* ſeverè interrogetur, porrigat ille Alphabetum characterum Non-ſignificantium, pro veris literis: Alphabetum autem verorum, pro Non-ſignificantibus. Hoc modo incidet Quæſitor in Epiſtolam illam exteriorem, quam cùm probabilem inveniet, de interiori Epiſtola nihil ſiniſtri ſuſpicabitur. Idem alium *Ciphræ* gradum proponi, nimirum ut omnia per omnia ſignificari poſſint: ita tamen, ut ſcriptio quæ involvitur, quintuplo minor ſit eâ, cui involvitur. Quod hoc modo fieri poteſt: Primò univerſæ literæ Alphabeti in duas tantùm literas ſolvantur, per earum transpoſitionem; quæ ſi fiat per locos quinque, prodibunt differentiæ 32. quæ multò magis 24. qui numerus Alphabeti eſt, ſufficient. Cùm dein ad ſcribendum accingeris, Epiſtolam interiorem in Alphabetum hoc biliterarium ſolves: præſtò ſimul ſit aliud Alphabetum biforme, quod ſingulas Alphabeti communis literas, tàm capitales, quàm minores, duplici formâ, prout cuique commodum ſit, exhibeat. Tum demum Epiſtolæ interiori, jam factæ Biliteratæ, epiſtolam exteriorem biformem literatim accommodabis, & poſtea deſcribes &c. In ejusmodi *Ciphris* deciphrandis multam operam inſumit ingenium humanum, in Aulis inprimis Principum, quorum arcanis dicata eſt laborioſa ſimul ac ingenioſa hæc ars: ſed *Ciphræ* bonæ ac fideles facilè operam Deciphratoris eludent &c. V. Fr. Baconem de Verulamio *lib. 6. de Augm. Scientiarum cap.* 1.

Cipius, cognom. παρεγγείγχου, apud Feſtum: *Citius*, apud Ciceronem, in membranis antiquiſſimis, apud Salmaſium *ad Tertull. de Pallio*.

Cipparius, in LL. Guil. Nothi *cap.*4. *Ceper* vel *Cepier*, Carcerarius eſt à voce *Cippus*, Gr. κύφωνος, quæ priſcis inſtrumentum, quo reorum pedes conſtringebantur, recentioribus carcerem ipſum notat. Unde in *Conſuetud.* Meldenſi *Art.* 290. furcæ patibulares, *Cippus* (Gall. *Cep.*) *& Pilorium*, dicuntur eſſe ſigna ſeu argumenta majoris Juſtitiæ. Pro *Cippario Cypiarus* dicitur in Eccleſia S. Quintini in Veromanduis, dignitas Eccleſiaſtica, cui *Cippi*, ſeu Carceris Eccleſiaſtici, cura incumbit, apud du Freſne *Gloſſ.* &c. Sed & *Cippus*, ligni truncum perforatum denotat, in quo Minorum Ordinis Religioſorum, in Communione Rom., peculium conſervabatur. *Clement. cap.* 126. *quocirca quæſtus omnis pecuniæ, de verb. ſignif.* apud Macrum *in Hierolexico*. De *Cippo* v. lapideo, in tumulo erigi olim apud Græcos ſolito, V. infrà in voce *Stele*.

Circa, apud Recentiores vigiliæ, excubiæ, Ital. *Cerchia*, Gallis *la Ronde*: Cujusmodi *Circas* etiam feciſſe in Monaſteriis Monachos, horis illis, quibus vacare lectioni Fratres conſuevere, dicitur in *Regula* S. Benedicti. Hinc qui *circas* faciebat Monachus, *Circa* quoque appellatur, apud Lanfrancum in *Statutis cap.* 4. Item *Circator* apud Joachimum Vadianum *de Offic. Monachicis.* Cujus officium ita deſcribitur in *Libro Ordinis* S Victoris Pariſ. *MS. cap.*40. *Circator eligatur de totius Congregationis religioſioribus & ferventioribus — ad ejus officium ſpectat, officinas Monaſterii circuire & obſervare negligentias fratrum & Ordinis prævaricationes. Quotiens circam facit, adeò religiosè & ordinatè debet incipere, ut terrorem incutiat ſpectatoribus ſuis, & exemplum religioſitatis oſtendat. Adeò autem tacitè & ſeverè debet facere circam, ut nulli unquam loquatur vel ſignum faciat, ſed tantummodo ſtudiosè ſcrutari debet & inſpicere offenſas & negligentias. Omni tempore poteſt facere circam, exceptâ horâ Capituli & Collationis, quando ſcilicet oſtia clauſtri jam firmata ſunt — debet attendere, ne unquam aliquis ſine cauſa horis regularibus deſit, & ne quis-*

quam

quam loquatur, ubi vel quando non debet. Sed & eorum munus erat, *Fratres ad horas Canonicas colligere, ſigno pulſato*, ut eſt apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 3. cui *Exactores* ſeu Ἐπάκται dicuntur, *cap.* 6. Monachos verò ad vigilias media nocte in Eccleſiis obeundis excitare, Canonarchæ officium fuiſſe, diſtimus ex Dorotheo *doctr.* 11. Præterea *Circator*, officium fuit in Eccleſiis Cathedralibus, Gall. *Cerchier*: quo olim videtur donatus Adventius Eccl. Metenſis Epiſc. qui *Epiſt.* ad Nicolaum Pontif. apud Baronium *A. C.* 863. ſcribit ſe, priusquàm Epiſcopatum adipiſceretur, *in Excubiis templi Beati Stephani Protomartyris occupatum fuiſſe.* De excubiis, quæ fiebant in Eccleſia Pariſ. in feſto Aſſumtionis Deiparæ, V. *Chartam* Joannis R. apud du Freſne in *Gloſſar.* Denique *Circatores*, in *Vita* S. Gisleberti Sempringham. alibique, dicuntur, qui vice Generalis totius Ordinis domos & monaſteria viſitabant, aliàs *Viſitatores* dicti. Quemadmodum, qui nomine Epiſcopi Eccleſias viſitabant, περιοδευτὰς, *Circitores* ſeu *Circuitores* (quâ voce utitur *l. 6. §. 1. D. de Excuſat.*) vocant Concilium Laodic. & Juſtinianus *l. 41. C. de Epiſc. & Cleric.* Ipſis id Epiſcopis tribuit Concilium Cabilon. *A. C.* 650. *can.* 11. unde cenſus Epiſcopo, aut Archidiacono, pro viſitatione, ab Eccleſiis pendi ſolitus, *Circada* ſeu *Circata*, dictus occurrit, apud Hincmarum *Epiſt.* ad Ludovicum II. R. *cap.* 9. &c. V. du Freſne *l. cit.*

Circator, V. hic ſuprà.

Circejum, caſtrum in finibus Perſidis, ubi Gordiano occiſo milites ſepulchrum fecerunt, memoratur Capitolino *in Gordiano III.* Græcis Κιρκήσιον. Lat. *Circenſe*, quòd in morem *Circi* aquâ circaretur, ut oſtendit Zoſimus, qui ab Abora & Euphrate circumdari narrat. *Circeſſum caſtrum* dicitur Feſto Ruffo, V. Salmaſium *ad Capitolinum.*

Circelliones, apud Auguſtinum *in Pſalm* 132. Κυκλάρεοι, in *Synodicis* Orientalium ad Theophilum Imp. iidem cum *Circumcellionibus*, quos vide.

Circenſe Spectaculum, apud Æl. Spartianum *in Didio Juliano, inde ad Circenſe ſpectaculum itum eſt*; ipſe Circus eſt & locus ſpectaculorum. In *Circo* enim maximè ſolebat populus ἐκκλησιάζειν, ut ait Herodianus. Apud quem cave accipias hoc verbum eâ notione, quâ Græci paſſim uſurpant, cùm dicunt, Populum Athenienſem vel alium è Græcis, in theatro ἐκκλησιάζειν. Nullum enim jus habuit populus Rom. conveniendi in circum, ut de Rep. deliberaret: Sed ſpoliati jure Conventus habendi in Comitio, in circis & theatris, turbatis rebus, congrediebantur, uti ſub Juliano factum. Caſaubonus *ad l.*

Circenſes Ludi, adde: Aliis dicti *Romani*, ob antiquitatem ſuam, utpote ab ipſo Romulo inſtituti: item *Magni*, tum ob impenſas ingentes ac celebritatem, tum quòd in honorem magni illorum Dei Neptuni, quem *Conſum*, velut conſiliorum præſidem, appellabant, celebrari ſolebant. Quòd enim in Cereris honorem illos exhibitos ſunt qui doceant, id inde ortum, quòd Cereales ludi in Circo quoq; habiti: In Solis quoque illos inſtitutos qui contendunt, *pompam Circenſem* cum *ludis Circenſibus* confundunt. Cùm enim decurſio equeſtris equorumque pompa inter præcipuas feſtivitatis hujus ceremonias fuerint, illa in honorem Neptuni, qui equitandi inventor artis Ἵππιος dictus eſt, ab Evandro primùm inſtituta; dein à Romulo, quòd hujus Dei conſilio in ludis illis Sabinæ raptæ, reſtaurata: iſta in Solis honorem celebrata eſt. Unde duûm generum equi in Circum adducti leguntur, Πομπικοὶ, qui ſpectaculi ſolùm causâ producebantur, & hi Soli dicati erant: Unde de talibus legimus in Sacris 2. Reg. 23. ſuperſtitione ad Judæos derivatâ à Perſis, apud quos celebris inprimis *Equus Solis*: & Δρομικοὶ, quibus ad decurſiones utebantur, primo eorum Neptuno inventore. Habebantur autem hi Ludi primum in Tiberina inſ. nullo ad id certo conſtituto loco, ſed ab altera parte Tiberis pro meta erat, ab altera enſes ponebantur, teſte Servio: donec Tarquinius Priſcus Circum Maximum erexit, Liv. *lib.* 1. Exercitationum in iis genera varia: Prima erat pugna, cùm pugnis, cæſtibus, gladiis, fuſtibus, haſtis, pilis ſimilibusque armis certabatur: quò & Gladiatura ſpectabat, & certamen cum beſtiis &c. Altera curſus: Tertia ſaltatio: Quarta jaculatio diſcorum, ſagittarum, telorum omniumque armorum cujuscunque generis, quæ longè projiciuntur: & hi ludi erant ferè pedeſtrium. Quinta decurſio equeſtris: Sexta eaq; primaria aurigatio, i. certamen bigarum aut quadrigarum inter duas primò factiones, *Albam* & *Ruſſam*; poſtea inter 4. *Praſinam, Venetam, Albatam* & *Ruſſam*, V. ſuprà in voce *Aurigatio*. Septima Naumachia, ſeu navale certamen, quum in mari, fluvio, ſtagno, lacu, forma navalis pugnæ repræſentabatur. Pompa vocabatur totus ille apparatus, qui ludicro certamini præmitti ſolebat: In ea Deorum imagines & nobiles matronæ carpentis ſuis vectæ; clarorum item virorum circumferebantur ſtatuæ, equi item oſtentationi deducebantur &c. Ovidius *de Arte Am. lib.* 1

At cùm pompa frequens certantibus ibit ephebis &c.

Hâc procedente favor, ſtudia & ſponſiones ſpectatorum, huic vel illi factioni addictorum, ſe exerebant &c. Ludos porro Reges initiò, dein Conſules ediderunt: creatis poſtea Ædilibus, horum id munus fuit, Curulium inprimis, namque Plebeji ludos plebejos curabant. Sed & ad Prætoris urbani officium pertinuit, ſignum mittendis quadrigis dare: quo bellis fortè occupato atque abſcedente, dictus Dictator fuit, qui vices ejus ſubiret. Tandem omni Reip. poteſtate in unum translatâ, Imperatores id munus ſibi ſumſere, ut ex Suetonio, Hiſtoricisque ſequentibus videre eſt, V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 6. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 4. & 5. cum Thom. Dempſteri *Paralipom.* &c. His ludis Græcorum Olympici ac Gymnici reſpondebant. Verùm, *Circenſes* Olympiæ, à *Circenſibus* Romæ, qua in re diſcreti fuerint, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 915. De *Circenſium* inſania ita Lactantius *lib.* 6. *cap.* 20. *Circenſium quoq; Ludorum ratio quid aliud exhibet, niſi levitatem, vanitatem, inſaniam. Tanto namq; impetu concitantur animi in furorem, quanto illic impetu curritur, ut jam plus ſpectaculi exhibeant, qui ſpectandi gratiâ veniunt, cùm exclamare, & efferri & exilire cœperint.* Et generatim, *Spectaculis neminem intereſſe potuiſſe, ſine animi paſſione, ira, dolore, bile, furore, concuſſione Spiritus*, pulchrè inducit mirus argumentandi Artifex Tertullianus *de Spectac. cap.* 15. qui *ſequenti cap.* Circi præcipuè inſaniam miro acumine proponit & exagitat. Duravit autem is furor, usque ad extrema Rei Rom. tempora, ut ex optimo caſtigatore Salviano patet. V. quoque Onuphrium *de Circo*, Deſid. Heraldum, Jacobum Pamelium, Ludovic. de la Cerda, *Commentar. ad Tertullianum Apologet. cap.* 38. Jul. Cæſarem Bulengerum, Alios: De præliis verò, factionibus Circenſium Agitatorum Populique ſtudio, ut & aliis huc pertinentibus hic paſſim, inprimis in vocibus, *Agitatores, Factio, Miſſus, Pannus* &c. De *Circenſi Ludicro*, in necem Chriſtianorum, à Nerone edito, V. Tacitum *lib.* 15. *cap.* 44.

Circiſſarii, in Concilio Arelat. I. ſub Sylveſtro, *De Circiſſariis agitatoribus, qui fideles ſunt, placuit eos, quandiu agitant, à communione ſeparari*: Venatores ſunt Circenſes ſeu Aurigæ, qui in Amphitheatris ac circis currus agebant. V. ſuprà, ubi de *Agitatoribus.*

Circitor ſeu *Circuitor*, apud Hieronymum *ad Pammachium lib. adv. errores Joannis Hieroſol.* Officium militare, cuſtos exercitus eſt, qui caſtra circuibat, ne quid detrimenti milites reciperent. Cujusmodi *Circitores*, Gloſſæ Baſil. Κιρκίτορας vocant; Περιοδευτὰς *Gloſſæ* Gr. Lat. Κυκλευτὰς aliæ: Gall. *qui faiſoient la Ronde & la Sentinelle avancée.* Deligebantur ii ex Equitum ordine, qui duobus equis, vel ſaltem uno cum ſervo merebant: quorum dignitas *Circitoria* dicitur *l.* 2. *Cod. Theodoſ. de Filiis militar.* At *Circitorium*, apud Leonem Oſtienſem *Chron. Caſin. lib.* 3. *cap.* 57. pannus videtur eſſe, quo tempore Quadrageſimæ, tegebantur ac velabantur Altaria. V. infrà *Velum*, & plura hanc in rem apud du Freſne *Gloſſario.*

Circius, adde: Huic Auguſtum ſacrificaſſe templumque feciſſe, docet L. Seneca *Natur. Quæſtion. lib.* 5. *cap.* 17. *Galliam infeſtat* Circius, *cui ædificia quaſſanti, tamen incolæ gratias agunt tanquam ſalubritatem cœli ſui debeant ei. Divus certè Auguſtus templum illi, cùm in Gallia moraretur, & vovit & fecit.* V. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 1. Non verò eſſe ventum Narbonenſis prov. ſed unum ex principalibus & authenticis, nomine purè putè Græco ſive Siculo Κιρκίας dictum, docet Salmaſius ex Theophraſto de Ventis, ubi Argeſten Siculis Κιρκίαν dici refert: quamvis alii Thraſciam, vicinum Argeſtæ, hoc nomine inſignitum fuiſſe, malint. V. eum *ad Solinum pag.* 1257. & 1258.

Circuitiones Equitum, ad explorandas viſendasque vigilias, indigitantur Papinio Statio *Thebaid. lib.* 0. *verſu* 382.

> *— — monitu Ducis acer agebat*
> *Amphion equites, noctem, vigilataq; caſtra*
> *Explorare datus, primasq; per avia campi*
> *Usq; procul (necdum totas lux ſolverat umbras)*
> *Neſcio quid viſu dubium, incertumq; moveri*
> *Corporaq; ire videt. Subitus mox fraude repertâ*
> *Exclamat: cohibete gradum quicunq;, ſed hoſtes*
> *Eſſe patet. Miſeri pergunt anteire, timentq;*
> *Non ſibi, tunc mortem trepidis minitatur, & haſtam*
> *Expulit* &c.

De quibus V. Juſtum Lipſium *de Militia Rom. lib.* 5. *cap.* 9. Apud Athenienſes olim, ab anno 18. ad viceſimum usque, quilibet Ephebus cogebatur, περιπολεῖν, *circumire excubando* ſeu *cuſtodire*, τὰ περὶ πόλιν φρούρια, urbana & ſuburbana caſtella, lege Solonis, cujus meminit Ulpianus *ad Olynthiac.* 3. quo fine accipiebat à Populo pro concione ſcutum & haſtam, uti diſcimus ex Ariſtotele *de Athenienſium Rep.* Hinc Terentium in *Eunucho*, de Chærea adoleſcentulo,

> *Sed video herilem filium minorem huc advenire,*
> *Miror quid ex Piræeo abierit: nam ibi cuſtos publicè eſt nunc.*

V. Sam. Petitum *Commentar in LL. Atticas lib.* 8. *tit.* 1. De *Circuitione* conſimili in Monaſteriis, dictum ſuprà in voce *Circa.*

Circuitores, V. *Circumcelliones.*

Circulator, & Circumforaneus Medicus, V. ſuprà *Charlatanus*, & infrà, in voce *Periodeuta.*

Circuli, de multitudine congregata, paſſim apud Auctores, in Militia quoque, *Cohortes* aliàs. Cùm enim rotundæ olim in villis cohortes eſſent, de quibus dicemus infrà; ab hac rotunditatis forma certus numerus militum in legione, *cohortis* nomen accepit

pit, ſicut σπεῖραν appellavere Græci. Quippe hæc confertæ multitudinis natura, ut in *Circulum* ſe ſtipet, & conglobet in orbem. Hinc multa in militia Nomina τάξεων. ἴλαι, σπεῖραι, τετραφαλ. Latinè, *globi, drungi, cohortes*, quod tamen in minore ferme numero videmus obtinuiſſe. Nam & σπείρας, *manipulos*, vocat Polybius, & hujusmodi *in circulum* conglobatio fere frequentiùs notatur in minori multitudine congregata, quàm in majore turba. Salmaſius *ad Solinum pag.* 311. Aliàs *Circulus* & *Corona* in diverſum abeunt; cùm corona ita corrotundata ſit, ut, cùm humano capiti aptatur, eadem ſit inſigne eorum, quorum cauſa aſſumitur. Nempè *Circulos* Natura ſæpiùs, quàm homo; Coronas frequentiùs homo, quàm Natura nectit: eſtque in rerum Natura circulus veluti πρωτότυπον, ad cujus ſpeciem formatur Corona. Et quidem in Cœlo *Circuli* ſunt, ingentes illi quinque ductus per quos volvitur Sol, univerſum redimientes mundanum faſtigium: Item is cui nomen ἅλως, *Circulus ſiderum*: Et lacteus orbis, & Zodiacus ſignifer, aliaque. Ipſum quoque Solem verè nominaveris *Circulum*, qualis ab Ægyptiis fuit pingi ſolitus, & in imaginibus appellatur. Cui adde Lunam, vel potiùs Lunæ cinctum, noctu ſplendentem, & in Aëre, Iridis ambitum, & illa quæ dicuntur παρήλια. Sunt & circulares nonnunquam ſeu coronati vapores conſpicui, ut & ignes, de quibus Claudianus *de apon.*

> *Viva coronatos aſtringit ſcena vapores,*

Et Statius *Theb. lib.* 10.

> *Ille coronatos jamdudum amplectitur ignes,*
> *Fatidicum ſorbens vultu flagrante vaporem.*

Cujusmodi *Circuli* miraculo nonnunquam fiunt propè homines & hominum cauſa. Ut fuit aurea illa nubes, qua Pallas circumſepſit caput Achillis, *Iliad.* ζ. Flamma item viſa, ſuper caput Aſcanii, *Æneid. lib.* 2. ipſius Æneæ *lib.* 10 Servii Tullii, apud Livium *lib.* 1. Maſaniſſæ dormientis, apud Silium Italic. *lib.* 16. Quibus adde ſimulachrum ſideris criniti, quod Cæſaris capiti in Foro conſecratum, apud Plinium *lib.* 2. *c.* 25. Solis orbem, qui ſuper caput Auguſti urbem intrantis con pectus eſt, apud Velleium *lib.* 2. duos illos radios, qui natum Neronem tempore matutino circumplexi ſunt: Circulum, de quo Bebianus.

> *Flammantem video luminis ambitum,*
> *In quem nulla venit fœmina circulum &c.*

Cujusmodi *Circulos* imitati ſunt illi, qui inter cornua bovis Ægyptiæ aureum & rutilantem circulum effigiarunt, teſte Solino *cap.* 35. hodieque imitantur, qui Sanctorum capitibus iſtiusmodi orbes radioſos circumfundunt, qua de re V. hic infrà, ubi de *Circulis Sanctorum.* Ut de terra hoc unum addam, *Circulus* in ſardonyche gemma inprimis notatur Plinio, qui nomine hoc appellat zonam vel limitem candicantem, quo medietas hujus gemmæ cingitur; hanc cùm fundit ſe & ſpargit colorem in proximum, *momentum*, cùm verò ſeſe colligit, nec ſpargitur, certoque ſic limite diſtinguitur, *Circulum* propriè dici tradens. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 564. Sed & *Circuli*, in doliis, in foribus, cornei æneique, κρίκοι Græcis & κορῶναι, in ornatu muliebri, quæ *Brachialia* aliàs &c. de quibus alibi dicemus. Quamvis autem aliud *Circulus*, aliud *Corona*, occurrit tamen apud medii ævi Scriptores. *Circulus* Aureus, ſimplicioris Coronæ ſpecies, quæ ſub Impp. Occidentis Patriciatus apud Romanos erat inſigne. Leo Oſtienſ. *lib.* 3. *cap.* 79. *Eidem Henrico V. Patriciatus honorem Romani contribuunt eumque, præter Imperialem coronam*, aureo circulo *uti decernunt.* Hinc *Corona Circuli Patricialis*, apud Petrum Diaconum *Chron. Caſin. lib.* 4. *cap.* 119. ubi de Lothario Imp. Et de Friderico Imp. tradit Acerbus Morena *Hiſtor. Rerum Laudenſ. pag.* 17. cum à Paſchali Pontif. primò quidem *Circulo aureo*: poſtea verò Coronâ Imperiali, coronatum fuiſſe. Sic *Circulum*, non *coronam*, Reginæ tribuit Autor *Chronici Montis Sereni A. C.* 1134. ubi Magnum Danorum Regem, Halberſtadii ab Imperatore *Circulum aureum* in ſignum delati Regni accepiſſe, ſcribit, *A. C.* 1154. ubi de Suenone Daciæ R. & *A. C.* 1158. ubi de Bohemiæ Duce &c. Sed & *Circulis aureis* Auguſtas Occidentis, non coronis, uſas eſſe, diſcimus ex Arnoldo Lubecenſi *lib.* 6. *cap.* 2. ubi de uxore Philippi Suevi Imp. *Ibi quoque Regina, regio diademate, non tamen coronata, ſed circulata, proceſſit*, apud du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà, ubi de *Corona Ducali.*

Circuli Ferrei, in pœnitentiam, ab Epiſcopis aut Presbyteris olim imponi ſoliti iis, qui enormia quædam crimina commiſerant, eosque poſtea pœnitentiam acturi in brachiis induebant, nec deponebant donec poſt multas peregrinationes ad Sanctorū ſepulchra & memorias miraculo aliquo ſolverentur, occurrunt apud varios Scriptores Communionis Romanæ, laudatos magno numero Carolo du Freſne *Gloſſar.* E quo unum hoc ſubjungatur ex *Libro Mirac.* S. Floriani & Florentii MS. *Conſuetudine antiqua ſ partibus interioris Franciæ usque hodie mos inolevit, ut quisquis propinqui. rem, ſibi parentem, gladio jugularit & poſtea pœnitentiæ ductu Pontificem crimen admiſſi facinoris detulerit, ipſo decernente Pontifice ex ipſo gladio ferrei nexus componantur, & collum peccatoris, venter atque brachia ſtrictim innectantur ex ipſis ferreis vinculis ſicque de propria Patria & ſolo patrio pellatur: interim quousque divina pietas eadem vincula ſolvi præcipiat, primum Romæ, dehinc per diverſa Sanctorum loca veniam criminis efflagitando peregre proficiſci cogatur, &c.*

Circuli Sanctorum, circa capita Conſtantii ac Conſtantis, Theodoſii item Junioris ac Placidii Valentiniani, in eorum numis Conſularibus, conſpicui, & tum Conſulibus quoque communicati indigitabant; divinitatis ſpeciem quandam illos ſibi aſſerere, cùm nimbis ſeu claris nubib⁹ Deos ſuos ita in picturi ac tabellis Gẽtiles olim ambirent. Hinc tam frequens *Divinitatis*, *Numinis*, ac *Æternitatis*, ab iis uſurpata vocabula atque epitheta, quibus Impp. Leges plenæ ſunt. Quæ tamen veniam aliquam mereantur in Auguſtis, quorum adeò ampla fuit poteſtas: ſi recentiorum Byzantinorum expendatur ambitio, qui hominum omnium vaniſſimi, ac omni facinorum genere contaminati, provinciis etiam cunctis ferme exuti, & intra Urbis mœnia paucorumque circumjacentium oppidorū limites coërciti, *Sanctos* ſeſe à ſubditis atque adeò ab ipſis Patriarchis CP. cæterisque Pontificibus compellari voluerunt. Unde formula compellationis vulgata, Δέσποτά μου ἅγιε, *Domine mi ſancte*, quam obſervare eſt non ſemel in *Rationali* Peræquatorum, ſub Alexio Comneno exarato, Codino, Aliis. Contra quàm Conſtantinus Magnus, qui *Sanctum* ſe vel *Divum* appellari, penitus renuit, apud Juvencum *Hiſtor. Evangel. lib.* 4. *extremo.*

> *Hæc mihi pax Chriſti tribuit, pax hæc mihi ſecli,*
> *Quàm foret indulgens terræ regnator apertæ*
> *Conſtantinus, adeſt cui gratia digna merenti:*
> *Qui ſolus Regum Sacrum ſibi nominis horret*
> *Imponi pondus, quò juſtis dignior actis*
> *Æternam capiat divina in ſecula vitam.*

Jure proin Iſaacium Angelum ſuggillabat Fridericus I. Imperator ejus Legatos alloquens: *Dominus veſter Sanctum ſe appellat: mirabilis eſt ſanctitas quæ ſanctos viros, honeſtos, religioſos, benignè, utpote fideles nuntios, in oſcula Pacis exceptos — ſubitò conſuevit incarcerare & fame ac nuditate usque ad mortem macerare. Longè faciat à nobis Deus talem ſanctitatem*, apud Tagenonem Patavinum, laudatum Carolo du Freſne in *Diſſertatione de infer. ævi Numis. num.* 15. V. quoque infrà, in voce *Nimbus.*

Circumcelliones, adde: *Circitores* vocat eos Philaſtrius *in Catal. Hær.* Sed & *Circumcelliones* dicti ſunt Papiæ, qui περιπλανώμενοι in *Cod.* Canon. Eccl. Afric. *cap* 93 Κυκλαγρόψευδερημῖται, in *Synodica* Orientalium ad Theophilum Imperator, qui viz. ſub habitu Monachorum usque quaque vagabantur, de quibus intelligendus *can.* 42. Synodi Trullanæ, & multis agit Hieronymus *Epiſt.* 22. laudati Carolo du Freſne in *Gloſſar.* V. quoque de illis Joan. Forbeſium *in Inſtructionibus Hiſtorico—Theologicis lib.* 14. *cap.* 4. *num.* 4.

Circumciſio, ex ordinariis V. T. Sacramentis prius, geminam habuit periodum: unam ab Abrahamo ad Moſen, alteram à Moſe usque ad Chriſtum, Joan. *cap.* 7. *v.* 22 in quarum illa fuerunt Eccleſiæ circumciſæ incunabula, in hac illius ἀκμή. Primus qui illam accepit, divino juſſu, Abrahamus fuit, *Geneſ. cap.* 17. *verſ.* 5, 7, 11, 22. A. M. 2107. ante exitum Iſraelitarum ex Ægypto annis 406. ætatis Abrahami anno 99. In qua prima ſua inſtitutione *Circumciſio* fuit Sacramentum domeſticum familiæ Abrahami: donec poſt quatuor ſecula, rejectis gentibus & emortuis piorum inter eas reliquiis, Eccleſia concluſa fuit inter Abramidas, ſicque Circumciſio facta eſt publicum totius Eccleſiæ illius temporis Sacramentum, à Moſe Judæis datum, Joann. *cap.* 7. *v.* 22. à quo tempore nemo Eccleſiæ membrum eſſe poterat, niſi circumciſus, Exodi *cap.* 12. *v.* 48. V. infrà quoque, ubi de *Proſelytis.* Adminiſter ejus quivis erat Paterfamiliâs, Geneſ. *cap.* 17. *v.* 23. Inſtrumentum, culter lapideus, ſeu acutus, Exodi *cap.* 4. *v.* 25. Illius legi ſubjecti omnes Iſraelitæ mares, ſervique tum emptitii, tum vernæ, exceptis ſolum mercenariis, Gen. *cap.* 17. *v.* 26. & 27. Tempus, octavus à nativitate dies *Ibid. v.* 12. fortè, quia mater à partu recens, octo diebus impura erat, Levitici *cap.* 12. *v.* 2. & 3. nec ſine dolore peragebatur, ad quem ſuſtinendum infanti aliquot dierum intervallo opus erat. Idque tempus adeò strictè obſervatum, ut diem anticipare omittereq; nullâ causâ liceret: Sacramenti contemtori additâ excisionis comminatione, Geneſ. *c.* 17. *v.* 14. Circumciſionem autem comitabatur nominis impoſitio, ut in circumciſione Iſaaci, *Gen. cap.* 21. *v.* 3, 4. Joannis Baptiſtæ, *Lucæ cap.* 1. *v.* 59. & Chriſti, *Lucæ cap.* 2. *v.* 21. Cui accedebant etiam teſtes, Eſaiæ *cap.* 8. *v.* 2. & Lucæ *cap.* 1. *v.* 58. & 59. Quibus omnibus quid ſignificari voluerit Deus, V. apud Franc. Burmannum *Synopſi Theolog. Chriſt. Part. Prior. l. III. p. 6. §. 20. & ſeqq.* Verbo, Circumciſio obſignabat fœdus Dei cunctaque ejus beneficia, eratque ſigillum ejus à Deo traditum, quod durare debebat, usque ad præſtitum in carne Meſſiam, ſub quo illud abrogandum, & Baptiſmus in ejus locum ſubſtituendus erat. Nempè ante adventum Chriſti *Circumciſio* neceſſaria erat: poſt Chriſti adventum cœpit languere, per mortem ejus mortua eſt & antiquata, poſt mortem Chriſti, quanquam aliquandiu in Eccleſia uſurpata, propter infirmos, Baptiſmo veluti geminum ſigillum, paulatim tamen cœpit abrogari, primusque Cornelius in præputio baptizatus eſt, Actor. *cap.* 10. *v.* 44, 47. Quo tempore intermedio, quo illa aliquandiu retenta eſt, ut viz. pretioſius exſpirantis funus eſſet, magnâ fuit opus prudentiâ, ob Judæos Chriſtianos, qui patrii ritus tenaces, ejus abrogatione ſcandalum patieban-

tur. Poſt Templi verò deſtructionem, quo veluti velo ablato Eccleſia plenè in libertatem aſſerta eſt, unàcum reliquo Templi apparatu, abolita & tandem mortifera facta eſt Circumciſio. Interim per cacozeliam apud varias nationes, pro luſtratione Græcis Romanisque uſitata, luſtrico die, infantibus adhibita eſt. Quod inſtitutum divinum, ut corporis ſignaculum, Judæis primò proprium fuit, uti vidimus, qui *recutiti* hinc dicti, ut ex Petronii *Satyr.* & Martial. *lib.7. Epigramm.29.* patet, aliquando ab Adriano aliisque ſublatum. Inde ad alias gentes tranſiit, aliquando ſimplici vice, aliquando iteratò adminiſtrata Circumciſio: Ad Samaritanos ſc. in nomine columbæ *circumciſos*, Æthiopes, (qui *Circumciſionē* cum Baptiſmo conjungunt, ut ſic diſcernātur, tanquam filii credentis Abrahami, à cœteris nationibus) Ægyptios, Colchos, Phœnices, Troglodytas, Macrones, Edomitas, Ammonitasque; quorum omnium meminere, præter alios, Herodotus *lib.* 2. Diod. Siculus *lib.* 2. *&* 4. Strabo *lib.* 16. *&* 17. Arabes quoque per experimentum acquiſiverunt: Chriſtiani inſuper veteres & Epiſcopi quidam, ut adhuc Κόφθοι dicantur Ægyptiis, V. Kircherium *Prodrom. Copt. cap.* 1. Inter Hæreticos Ebionitæ quoque tenuere. Sed nec apud Græcos & Romanos, incognitam planè fuiſſe, ſuſpicio eſt. Dies octavus erat uti dictum, quia tum purgatæ erant puerperæ & unum tranſierat Sabbathum, V. Cunæum *de Rep. Hebr.* Mahometanis (quibus ex civili potiùs, quàm religioſo inſtituto, inter Orientales populos celebrata *Circumciſio*, deinceps apoſtaſiæ Impoſtoris illius facta eſt Symbolum) octavus annus, Syris tertius decimus, aliis alius. Pars ſcindenda principium eſt genitalium ſeu ἀκροβυςία עָרְלָה Hebræis, ſuperfluum luxuriansque, (Magis totum corpus) ſignum, quod renaſci non poſſit. Aliæ tamen gentes iterum adducebant præputium, qua de re V. Thom. Bartholinum *Comm. de Morbis Bibl. cap.* 26. & aliæ quædam novum fecerunt. Utriusque diverſus modus diſquiritur fuſiùs. Maſculus Judæis, Ægyptiis etiam fœminæ clitoris; unde *Nymphas Ægyptias exſcindere*, dicit Galenus *Introduct.* & hodieque hoc in Ægypto ſervari, quia eis plerumq; nimis excreſcat, teſtatur Alpinus. Illis verò lex, his honor, illi totam amputant pellem & reliquum unguibus abradunt; hi Arabesque incidunt tantùm, ut iterum conſolidetur. Nec inſtrumenta unius generis ab omnibus adhibita: Teſta ſubinde & ſilex, ut in ſacris Cybeles, V. Plinium *lib.* 35. *cap.* 12. Novacula plerisque, cujus incommoda prævidentes, alii forcipem maluerunt, alii bipennem. Catino autem inferebant & ad morbos ſervabant præputium. Miniſtri quivis: totumque actum convivio clauſerunt Arabes, ſicut voto Judæis nomina dein quoque imponebantur & V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* præterque alios plurimos Cunæum inprimis *Op. cit. l.* 3. *c.* 5. Quod verò ſuprà dictum, de *Circumciſione Judæorum* ab Impp. ſublata, ſic habet: Fuit illa legibus Domitiani, Nervæ, Hadriani, interdicta, Reſcripto poſteà Divi Pii iterum permiſſa. Unde de Hadriano Spartianus, *moverunt eâ tempeſtate & Judæi bellum, quòd vetabantur mutilare genitalia.* Etſi enim magnum diſcrimen inter περιτέμνειν & ἐκτέμνειν, *circumcidere & caſtrare*, videtur tamen LL. Imperatorum prædictorum, quibus ἐκτομὴ, *i. marium eviratio*, vetita, etiā *circumciſioni* fibula eſſe impoſita, quod cùm impatientiſſimè ferrent aut potius cùm non ferrent, à Pio tandem auxiliarem legem impetrarunt. Modeſtinus *libro Regular. Circumcidere Judæis filios ſuos tantùm, reſcripto Pii permittitur: in non ejusdem Religionis qui hoc fecerit, caſtrantis pœna irrogatur.* Caſaubonus *ad Spartianum &c.*

Circumciſio Domini, Feſtum ad Kal. Januar. ab Eccleſia celebratum, ut ſuperſtitioni Gentilium hoc die ferventi opponeretur, ut dictum ſuprà in *Cervula*, ex Auguſtino Pſalm 58. & Ambroſio *Serm.* 2. de Kal. Januar. Proinde eo die *Alleluja* omiſſum, ex ordinatione Concilii Tolet. c. 10. munera quoque & ſtrenæ prohibitæ ſunt. Cumque ad invitationem Gentilium larvas quoque eodem feſto nonnulli Chriſtianorum ſumerent, increpat eos acriter Petrus Chryſologus *Serm.* 155. &c. V. Macrum *Hierolex.* Idem primum eſt ex VII. majoribus Coptitarum feſtis, quod illi celebrant die ſexto menſis *Beuna*, qui eſt Mai Juliani 31. quòd illo, utpote octavo à Nativitate Chriſti, Dominum circumciſum fuiſſe, ajunt. Joh. Seldenus *de Synedriis lib.*3. *cap.* 15.

Circumluſtrator, titulus Rom. Eccl. Archidiaconi peculiaris, qui etiam *Diaconus Perſcrutator* dicebatur, quòd ad illum totius cleri cura ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervantia ſpectaret, apud Dominicum Macrum in *Hierolexico.*

Circumpedes, apud Romanos, ſervi dicebantur, qui aliàs *Pediſequi, à Pedibus, ad Pedes*; quibus *Antepedes* oppoſiti. Agrœcius *de Orthogr. Circumpedes ſunt obſequia ſervorum; Antepedes amicorum*, apud Salmaſium *ad Pollionem in Claudio.*

Circumtextum, Latinis idem, quod *præclavus* vel *præclavium*, item *prætextum* vel *prætexta*. Varroni *purpura circum*, Græcis περιφύρα ὕφασμα ſeu παρυφὴ & recentioribus περίσημον, περίκλωσις, περιῤῥαφή, παραγαύδιον *&c.* Cujusmodi veſtium ornaturæ ſeu *circumtextiva* aliæ latæ, aliæ rotundæ, aliæ ex veſtibus cirratim dependentes: rurſus aliæ monolores, aliæ trilores, tetralores, pentalores tunicas efficientes, quòd ſimplices, triplices, quadruplices, quintuplices eſſent, apud Scriptores, paſſim occurrunt. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, & infrà paſſim, inprimis in vocibus; *Clavus, Lorum, Pannus, Prætexta &c.*

Circumtonſi, olim fuere non pueri ſolùm ingenui apud Græcos, ſed & omnes elegantiæ ſtudioſi, inprimis qui in gymnaſiis verſabantur, tam ſenes, quàm juvenes. Unde Euripides in *Phœniſſis* longam comam non eſſe ex palæſtræ more dicit.

Πλόκαμος γάρ σε ταναὸς, οὐ πάλης ὕπο
Γένυν παρ' αὐτὴν κεχυμένος.

Circumdare vel *circumradere capillum* id vocat Tertullianus *lib. de cultu fæmin. Propriasq; præſtigias formæ & hic ſexus ſibi agnoſcit, barbam acrius cædere, intervellere, circumradere, capillum diſponere, etiam colorare caniciem.* Accuratiùs idem hoc tonſuræ genus deſcribit *lib. de Pallio cap.* 4. *Unde — juxta cutem tonſor, & cultri vertex ſolùm immunis; Nempe*, verba ſunt Salmaſii *ad h. l. hoc tondendi modo vertex intonſus & cultri immunis manebat, ſub vertice omnia circumtonſa ſtrictim & juxta cutem.* Quæ capillatura, ad inſtar coronæ, in orbem hoc modo attonſa στεφάνη, item περιδρομος, ipſum verò hoc tonſuræ genus περιτρόχαλα dicebatur. Atque hoc habitu comarum ingenui & palæſtrici adoleſcentes ac juvenes in Comœdia introducebantur, cùm milites cæſariati eſſent; ut ex *Milite glorioſo* Plauti colligere eſt. Iidem σκαφιόκαρθοι dicebātur, quòd, quā parte tondebantur, juxta cutem raſi eſſent: σκαφίον enim & περιτρόχαλον genus tonſuræ idem: quod cùm ex palæſtra & à Græcis ad Carthaginenſes tranſiiſſet, hinc Tertulliano invectivæ occaſio. Aliter radebantur Philoſophi, Stoici præſertim, qui totum caput, atque etiam verticem deraſum habebant, hinc ἐν χρῷ κουρίας dicti: quod utrumque tonſuræ genus apertè Euſtathius diſtinguit, Κείρονται δὲ καὶ μέχρι νῦν οἱ μὲν ἐν χρῷ κατὰ καὶ Ἀκαδ; οἱ δὲ σκαφίον &c. Xyſticas munditias paulo poſt Tertullianus vocat illud *circumtondendi* artificium, quo cùm uterentur ephebi Græci qui xyſto & palæſtræ operam dabant, uti dictum. Ariſtodemus Cumanorum Tyrannus, qui pueros puellarū habitu & muliebribus comis comtos, incedere volebat; puellas ephebōrū in morem *circumtonſas* atque ephebicis chlamydibus amictas juſſit ire, apud Plutarchum *de Mulierum Virtutibus.*

Circumvehi, apud Virgilium, *Georgic. lib.* 3.

Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus,
Singula dum capti circumvectamur amore.

Et *in Culice*, vel *Ciri*,

——— circumvehar *omnia verbis:*

Ad verbum eſt περιηγεῖσθαι, *dicendo circumvehi*, & ſingula enarrare, ut illi ſolent, qui, ut omnia curioſè contemplentur, per ſingula eunt. Unde περιήγησις, exacta & moroſa deſcriptio, præcipuè locorum, ſed & rei cujuslibet. Herodoto namque phœnicis avis deſcriptio περιήγησις τοῦ φοίνικος: ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγεθος. Ubi περιήγησις eſt *formæ deſcriptio*: Sed quia in ſingulari partium deſcriptione, non eſt ſimilis aquilæ phœnix, nam & de colore multùm diſſimiles; περιήγησις, eſt potiùs *formæ circumſcriptio*, quam *circumcæſuram* Latini dixerunt. Lucretius,

Extima membrorum circumcæſura tamen ſe
Incolumem præſtat, nec defit corporis hilum.

Et Arnobius, *At verò nos Deos parum eſt, quòd amplectimini menſione, filo & adterminatis humano: & quòd indignius multo eſt, terrenorum corporum circumcæſura finitis.* Ubi *circumcæſura* magnitudinem ſpectat, ut περιήγησις in loco Herodoti. Unde περιηγεῖν eſt ζωγραφεῖν, *lineis circumſcribere*, ut Pictores ſolent, *formarum magnitudines.* Heſychius, περιήγει, ἐζωγράφει, περιηγῆ δὲ χιτῶν, *purpurâ circumtexta tunica*, ὁ περιπόρφυρος. περιηγὴς, *rotundus*, κυκλοτερὴς, in Parmenidis *verſu*, apud Stobæum, qui in *Phyſicis* ejus εἶτ. περὶ χωμάτων fuit,

Ἀλλ' ὅσγε πάντοθεν ἴσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων
Σφαῖρος, κυκλοτερὴς, δίνῃ περιηγέϊ γαίων.

Quem alii Empedocli tribuunt. Igitur *omnia latiùs dicendo circumvehi*, τὰ πάντα κατὰ πλάτος περιηγεῖσθαι, nihil in dicendo omittere & circa patulum orbem morari, κύκλῳ λέγειν καὶ περιοδεύειν ἐν τῷ λόγῳ; cui opponitur, τὸ τέμνειν. Salmaſius *ad Solinum pag.*97.

Circus Maximus, locus in urbe Roma ampliſſimus ac pulcherrimus, ſpectaculis olim deſtinatus. Eum Tarquinius Priſcus non extruxit ſolùm ſed & exornavit, Liv. *lib.*1. *Tum primùm Circo, qui nunc maximus dicitur, deſignatus locus eſt: loca diviſa Patribus Equitibusq; ubi ſpectacula ſibi quisque facerent; Fori appellati, ſpectavere furcis duodenos ab terra ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes.* At Dionyſius *lib.*3. *Idem Tarquinius Priſcus in Circo Maximo, inter Palatinum & Aventinum monses ſito, primus circumquaque operta tecto fecit ſedilia. Nam antea ſtantes ſpectare ſolebant furcis tabulata ſuſtinentibus. Locos ſpectaculorum in* 30. *curias diſtribuit, ut Curialium quisque ſpectaturus, ſuo loco ſederet: quod opus & ipſum procedente tempore annumeradum erat, inter ſpectacula totius urbis pulcherrima. Longitudo ejus trium ſtadiorum cum dimidio, latitudo* 4. *jugerum; à duobus majoribus lateribus, & uno minore, cingitur Euripo, qui aquas accipiat, decempedali profunditate ſimul ac latitudine. Poſt Euripum extructæ ſunt triporticus, imæ habent lapidea paulum ſcandentia ſedilia, ſuper duplici contignatione ſunt lignea, duas majores porticus tertia minor conjungit tranſverſim lunatâ ſpecie appoſita, ut ex tribus una conficiatur amphitheatralis* 8. *ſtadiorum amplitudine C. paſſ. centum quinquaginta mill. hominum capax. Reliquum è minoribus*

latas

tus, quod ſubdialeeſt, habet fornicatas carceres, unde equi emittuntur, omnes uno clauſi repagulo. Exterè ambit Circum ſimplex conteBa porticus, habens officinas & ſupernè cellas, per quas ſpectatores intrant, & aſcendunt per officinas ſingulas, ut nulla confuſio exoriatur inter tot hominum millia, tum venientia, tum diſcedentia, Nomen an à *Circe*, quæ prima in honorem Solis ludicrum hic agi ſolitum excogitavit, an à *circuitu*, quod rotundus eſſet, vel quòd *circum metas ferretur pompa, vel quòd circum ſpectaculis ædificaretur?* Varro *lib. 4. de ling. Lat.* Certè uti *Circum* Latini, ſic Græci Κύκλον, dixere; nam, *Circus* eſt Κύκλος: adeoque, quòd circa metas in eo currerent equi, ſeptemque circulos facerent, inde *Circus* apellatus. Apollonius de loco Certaminis curulis,

—— εἰς τέρμα κύκλοι ἀγῶνος.

Sed & ἀγῶνα inde dictum Grammatici argutantur, quaſi ἀγώνιον, quòd rotundus & *ſine angulis* eſſet &c. Soli autem ſacer fuit, Corippus Africanus *lib. 1. num. 17.*

Solis honore novi grati ſpectacula Circi
Antiqui ſanxere Patres.

At ludi, qui hic celebrati, partim Neptuno, partim Cereri, V. ſuprà in *Circenſes ludi* Forma oblongiorem referebat *Circulum*, ovumque, qualis & Amphitheatri forma, repræſentabat: Ni malis fuiſſe ad inſtar *fundæ*, quæ in medio latior eſt, utrinque ſtrictior. Certè ſic dicta in Circo CPolitano ultima meta eſt, Græcè σφενδόνη, quòd eâ parte Circus in anguſtias, ad inſtar fundæ, cogeretur. Quemadmodũ Terrarum Orbem, qui ad Ortum & Occaſum in arctum ſtringitur, σφενδόνῃ ἐοικέναι Dionyſius eſſe dixit. Unde *Circum claudi utrinque in teretem orbem*, ait Corippus. Et quidem pars Circi ubi metæ ultimæ, *ſuperior* dicta eſt, in qua aræ tres, Saturni, Jovis & Martis, ἄνωθεν τοῦ πυραμίδος, ut habet Jo. Lydus, i. *ſupra obeliſcum*, qui ſtabat in medio: pars illa, ubi carceres, *inferior*, in qua aræ itidem tres, Veneris, Mercurii & Lunæ. Media verò pars, *Spina*, in qua ingens obeliſcus erectus ſtabat; *Infima* tandem dicta, in quâ primæ metæ. Ulterius tribus porticibus triſtegis, ut dictum, cinctus, foſſis quoque circumdatus eſt & Euripis, quæ Nero ſuſtulit, habuitque ſuum podium & cancellos. Carceres item, & binos ordines oſtiorum, è quibus emittebantur quadrigæ, certatorique, qui *committi* dicebantur. Statius *Theb. lib. 6. v. 74.*

—— —— *Quinam iſta duo fidiſſima Phœbo,*
Nomina commiſit Deus in diſcrimina Reges?

ex Homerico ξυνέηκε μάχεσθαι *Il. α.* occaſione ſumptâ; fiebatque hæc *commiſſio* nominibus certantium in urnam conjectis atque inde à Prætore eductis. Virg. *Æn. lib. 5.*

Tum loca ſorte legunt.

Claudianus *de 6. Hon. Conſul.*

—— —— *Campus ſolemnis & urnæ*
Luditur in morem.

In *Circo* hoc, memorat porro Tertullianus, Ova Caſtori: Delphinos Neptuno: Obeliſcum Soli: Euripum Cybeli: locum apud metas ſubterraneum Conſo: ædem quoque Murciæ, dicata, *lib. de Spectaculis.* Cœterùm Carceres primùm ex topho, lignoque, dein ſub Claudio Imp. ex marmore fuere, qui idem metas inſigniores inaurari voluit: ſolum minio & chryſocollâ ſterni Caligula; auri argentique ſcobe conſpergi mandavit Heliogabalus, dolens quòd non poſſet etiam electri. Et ne quis non ſederet molliter, non ſolùm Magiſtratibus ac honoratioribus tomentum, quod *leuconium & gnaphalium*: ſed & multitudini ſubſternebatur, quod è conciſis arundinibus factum, nomine proprio *Circenſe* dictũ eſt. Ne quoque unus alteri moleſtus eſſet, cancellis ſedilia diſcernebantur. Exornabant quoque locum Deorum imagines gypſeæ, ac ſpolia hoſtibus detracta: ſolebantque ſervi nuces & fractum cicer per illum clamando circumferre, ac in cortinis aquam portare, quam eſurienti ſitientique plebi venderent. Sub Circo in cellis antriſq; impudicæ proſtabant fœminæ, & res furtô ablatæ vendebantur: unde Horatio *Circus fallax* dictus eſt, &c. Nec priſca ſolùm Roma ſuos *Circos* habuit, ſed & nova, Conſtantinopolis viz. Mediolanum item, aliæque urbes, ad Romæ imitationem. Sed *Circi* CPolitani & Romani; ut & Romani, ac Olympiaci veteris, ad cujus exemplum Romanus Circus inſtitutus eſt, ratio non in omnibus eadem fuit, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 901. & 902. quem vide: Plura verò hanc in rem, apud Joann. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 4.* & Thom. Dempſterum *in Paralipom.* nec non, in voce *Circi*: Inprimis verò apud præfatum Salmaſium *d. l. paſſim*, Car. Paſchalium *Coronarum lib. 6. cap. 15.* ubi de Ἱπποδρομίᾳ *Circenſibusque Olympicis* pluribus agit, ut & hic in vocibus, *Agon, Balbis, Carceres, Circenſes, Creta, Euripus, Hermæ ἀφέσεως, Oſtia, Ova, Porticus &c.*

Cyricſcetum, vox Saxonica, h. e. *Eccleſiæ ſemen*, aliis *primitiæ ſeminum*, vectigal fuit Eccleſiaſticum, quod Britones Anglique, ſecundùm veterem Moſis legem *primitiarum* nomine quotannis, in Feſto S. Martini, pendere tenebantur, ſub pœna 60. ſolidorum, & decupli perſolvendi. V. Fletam *l. 1. cap. 47. §. 27. LL.* Inæ Regis Weſtſaxon. *cap. 4. LL.* Henrici *I. cap.* 11. Ingulfum *pag.* 894. Radulfum de Diceto *A. C.* 1031. Wilhelm. Malmesbur. *de Geſt. Angl. lib. 2. cap* 11. & Florentium Wigorn. *p.* 621. laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario.*

Cirratæ militares, apud Jul. Capitolinum in *Pertinace*, aut intelliguntur fimbriatæ aut villoſæ, & hirtæ. *Cirri* enim fimbrias ſignificant, per extimam veſtis oram dependentes: unde *Tunicæ cirratæ*, Phædro Auguſti liberto, in jocis:

Ex alticinctis unus atrienſibus,
Cui tunica ab humeris linteo Peluſio
Erat destricta, cirris dependentibus.

Ubi tunicam intelligit non aliam quàm fimbriatam: cujuſmodi linteis ſuccincti Atrienſes erant & lautiora miniſteria. Δίκροσσα & ἀκρόσσια Græci dixere, ut videre eſt apud Arrianum in *Periplo maris Erythræi*: unde κροσσωταί, *veſtes fimbriatæ* vel *cirratæ*. *Cirros* enim κροσσοὺς interpretatur vetus Magiſter. Sed & *cirratas* poſſumus *villoſas* interpretari, Græc. ἀμφιμάλλους & μαλλωτάς. Vett. *Gloſſæ* μαλλὸς, *cirra, villus*: μαλλωτὸς, *villoſus.* Hinc *veſtes bicirres*, quæ ab utraque parte *cirros* habebant ac villos, & ἀμφίμαλλοι hirtæ villoſæque, &c. Verùm *Cirratas militares l. c.* ſatius eſt accipere fimbriatas: tales enim lacernæ militum ac pænulæ erant, lineæ quoque militares non aliæ. Ut autem *cirros* pro veſtium fimbriis & extremis oris, ſic contrà *fibras* vel *fimbrias*, pro capillorum *cirris* dixere. Cicero *in Gabinium fimbriæ cirrorũ madentes.* Ubi Servius legit *fibræ*: *fibrus* enim Latini vett. dixere, quidquid eſſet extremum aut in extremitate poſitum &c. Salmaſius *Notis ad Jul. Capitolinum*: de *Cirris* Germanorũ V. ſuprà in *Cinnabaris*, & hic infrà.

Cirrha, adde: Delphis ſtadia 30. diſtabat. Moſchopulus, Κίῤῥα πόλις ἀπέχουσα Δελφῶν σταδίους τριάκοντα, καὶ Κιῤῥαῖον πεδίον παρ' Αἰγίνῃ τὸ παρακείμενον αὐτῇ: quod is verbatim ſubduxit Harpocrationi. Plinius *lib. 7. cap. 3. Ultrà Cirrhæi Phocidos campi, oppidum Cirrha, portus Chalæon, à quo VII millia paſſuum introrſus liberum oppidum Delphi, ſub monte Parnaſſo, clariſſimum terris oraculo Apollinis.* De quo Oraculo, quia in *Cyrrha* monte os antri fatidici, V. Lutatium *ad Statium Thebaidos lib. 7. verſu* 333. *Phœbados antrum* vocat alibi Scholiaſtes, *unde hauſto afflatu docebant futura.* Hinc Lucanus,

Totius pars magna Jovis Cirrhæa per antra
Exit.

Fuit porrò Delphorum navale, *Cyrrha*, ab Delphis 60. ſtadiis diſcretum, uti refert Pauſanias *lib.* 1. Quo pacto autem fluvio averſo & helleboro infecto reſtitutoque Cirrhæi ſubjugati ab eiſdem fuerint, docet idem *lib.* 10. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 2. v. 63.*

—— —— *jamq; ardua Cirrhæ*
Pollutamq; ſuo deſpectat Phocida buſto.

Et *Thebaid. lib. 3. v.* 473.

Cirri, apud Juvenalem,

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentis cornua cirro?

Et Tertullianum *de Virgin. vel. Debebunt & ipſi aliqua inſignia ſibi defendere, aut pennas Garamantum, aut ſtrupulos Barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut* cirros *Germanorum*, non ſunt capilli criſpi, qui rectæ comæ opponuntur, ſed nodi crinium, cincinni, κόνδυλοι τριχῶν. Græcum eſt σκίῤῥος, quo nomine duritiem omnem nodoſam ſignificant, aut durum tumorem: inde Æolicè κίῤῥος, & Latinè *Cirrus.* Unde *Cirri Germanorum*, crines in nodum torti & coacti: aliter torti crines Æthiopum, qui naturâ criſpi implexi flexique ac veluti nodati; quam ob rem & *cirros* de hujuſmodi etiam crinibus uſurparunt: quemadmodum & *cirros ſepiæ* ac *polypi* dicunt, quas Græci πλεκτάνας. Niſi malis vocem deducere, à κόρσην vel κόρσος, quo nomine *capillum in vertice* notant Græci: quorum aliqui ſuperciliorum, alii temporum eſſe volunt. Inde *cirri*, crines in verticem nodo ſubſtricti; ut plurimum enim verticis crines συνεστραμμένοι & contorti eſſe ſolent: Et porro, pro cincinnis & implexis capillis, ſeu extremitate crinium, quæ naturaliter implexa in ſe reflectitur. Sed & in capillis nodo ſubſtrictis, ut erant Germanorum, extremitas implicita & cirrata eſt: quare vox propriè de Germanorum crinibus uſurpata. Idem verò *cirrus* in pueris Græcorum quoque, quibus hic nodo collectus crinis μαλλὸς dicebatur & σκόλλυς. Ut & in pueris puellisque Romanorum, unde *Cirrati pueri* & *puellæ*, quòd nodo religatam in vertice comam haberent. Horatius, *Epod. od.* 11.

—— —— *aut puellæ candidæ,*
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

i. virginis cirratæ, & pueri cirrati. Ammianus, *Et licèt quocunque oculos flexeris, fœminas affatim multas ſpectare cirratas, quibus, ſi nupſiſſent, per ætatem ter jam nixus poterat ſuppetere liberorum.* V. quoque Tertullianum *d. l.* Tales enim virgines erant, at mulieres cum crinibus, iiſque à fronte diviſis, ut ſuprà diximus, ubi de *Capillis.* Accuratiùs concumulatio hæc crinium, apud Græcos, in viris κρώβυλος, in virginibus κόρυμβος & ὄτρυς, in pueris σκορπίος dicebatur, Heſych. Hinc verò *Cirri* in veſtibus, villi ſc. plures in nodum collecti & ab extremitate veſtis deſcendentes, Gall. *Houpes* qui in hoc à fimbriis, Gall. *franges*, differunt, quòd villi hi recti ſunt ac diſcriminati, circa extremas veſtium oras, nullo nodo conſtricti &c. Salmaſius *ad Solinum p.* 762 & 763.

Ciſa, fluvius Galliæ, quem *prope caſtrum Bleſenſe Ligeri confluere*, ſcribit Auctor *Vitæ Ludovici Pii Imp.* hodie forſan *le Couſſon*, qui in ſiniſtrum Ligerim contra caſtrum Bleſenſe influit. Aliud

eſt *Cuſilla* amnis : item *Sicera*, vulgo *la Ciſſe*. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Sicera* & infrà in *Cuſilla*.

Ciſium, vehiculi biroti genus fuit, ut & carpentum. Ejus meminit Auſonius *Epiſt. 14. ad Paulum*, quando is Amico cuidam ſeni & à morbo reſurgenti, ſcribens, monet, *Ciſio & veredo tardè vehatur, rhedas, petorita & equorum veloces motus fugiat*: cùm ait,

Pelle ſoporiferi ſenium, nubemq́ue veterni,
Atque alacri mediam carpe vigore viam.
Sed Ciſium *aut cautus pigrum conſcende veredum,*
Non tibi ſit rhedæ, non amor acris equi &c.

Hinc *Ciſiarii*, quorum mentio *l. 13. ff. de locat.* V. Pignorium *Com. de Serv.* & Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib. 6. cap. 10.*

Ciſpius, adde: unus è collibus montis Eſquilini Romæ: reliqui ſunt Oppius ac Septimius, teſte Varrone *lib. 4. de ling. Lat.* De hoc Feſtus ex eodem *rer. hum. lib. 8. Oppius*, inquit, *appellatus eſt ab Opita Oppio Tuſculano, qui cum præſidio Tuſculanorum miſſus ad Romam tuendam, dum Tullus Hoſtilius Vejos oppugnaret, conſederat in Carinis, & ibi caſtra habuerat. Similiter Ciſpius, à Lævo Ciſpio Anagnino, qui ejusdem rei cauſâ eam partem Eſquiliarum, quæ jacet ad vicum Patricium versùs, in qua regione eſt ædes Mephitis, tuitus eſt.* Meminit ejusdem A. Gellius *Noct. Attic. lib. 15. cap. 1.*

Ciſſybium, Græcè κισσύβιον, inter pocula menſaria apud Græcos, quod *hedera* ambibat, Græcè κισσὸς, unde nomen. Fuit autem adeò vernaculum, ut factum fuerit ἀγροικικὸν ποτήριον, *agreſtis* ſeu *agricolarum calix*. V. Etymologum in voce Κισσύβιον. Certè multus olim hederæ in conviviis uſus, neque homines ſolùm eâ coronati, ſed & pocula illâ cincta, imò quædam planè hederacea fuere. Hinc Hercules apud Euripidem *Alceſt. Actu 4.*

Ποτῆρα δ' ἐν χείρεσσι κίσσινον λαβὼν,
Πίνει μελαίνης μητρὸς εὔζωρον μέθυ.
Poculum verò in manibus hederaceum accipiens,
Bibit nigræ matris purum vinum.

Et apud eundem *Cycl. Act. 3.* ſcyphus Cyclopis κίσσινος, *hederaceus* eſt, latus tres ulnas & profundus quatuor &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 1. cap. 17.* & infrà, ubi de *Hedera*. Becmannus hoc poculi genere vinum explorari conſueviſſe ait, an eſſet permixtum aquâ, *in Origin. L. L.* At vas hederaceum non continere vinum, traditur apud Catonem *de R. R.*

Ciſta, à κεῖσθαι, quòd in ea aliquid *reponatur*, in ſacris Gentilium, ut in Cybelæ myſteriis, Bacchi orgiis, Cereris initiis, paſſim occurrit, ut in qua myſteria abſcondita jacebant. Hinc inter ſymbola Sacrorum Eleuſiniorum *ciſta* quoque, apud Clementem, ubi totam hanc illorum ſcenam pluribus traducit: *Ipſa deniq́ue ſymbola, quæ rogati ſacrorum in acceptionibus reſpondetis: jejunavi atq́ue ebibi cyceonem, ex ciſta ſumpſi & in calathum miſi: accepi rurſus, in ciſtulam tranſtuli &c.* Sed & *ciſtæ* adhibitæ, in quibus ſervarentur ſacrificio neceſſaria: quas ſertis redimitas & coronatas fuiſſe, conſtat ex Euripide *Jon. Actu 5.*

Ὁρᾷς τόδ' ἄγγος ὑπ' ἀγκάλαις ἐμαῖς;
Ἴων. ὁρῶ παλαιὰν ἀντίπηγ' ἐν στέμμασι.
Vides hanc ciſtam *ſub brachio meo?*
I. Video antiquam arcam ſertis implicatam & floribus.

Sic Tibullus ſe & caniſtra coronat myrto, *lib. 1.*

Hunc puratum veſte ſequar, myrtoq́ue caniſtra
Vincta geram ——

Et Ovidius *Metamorph. lib. 2.*

Illâ fortè die caſtæ de more puellæ,
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

V. Paſchalium ubi ſuprà *lib. 4. cap. 19.* Quænam verò *ciſtarum* materia optima ſit, docet Plinius *lib. 16. c. 40. Leviſſima ex his ficus & ſalix, ideò utiliſſima. Omnes autem etiam ad ciſtas quæque flexili crate conſtant. Habent & candorem rigoremq́ue & in ſculpturis facilitatem.*

Ciſterna, Græcè Δεξαμενή: *receptaculum*, ſc. aquarum, quam ab Ὑδρεῖα diſtinguit his verbis Strabo *l. 17.* Νυνὶ δὲ καὶ ὑδρεῖα κατεσκευάκασιν ὀρύξαντες πολὺ βάθος, καὶ ἐκ τῶν ὀμβρίων καίπερ ὄντων σπανίων ὅμως δεξαμενὰς πεποίηνται. *Nunc, autem & hydrea ſeu aquaria fecerunt, profundè fodientes & pro aquis cæleſtibus, quamvis raris, ciſternas.* De illis ſic Plinius *l. 36. c. 23.* Et Ciſternas *harenæ puræ & aſperæ quinq; partibus, calcis quàm vehementiſſimæ duabus conſtrui convenit, fragmentis ſilicis non excedentibus libras. Ita ferratis vectibus calcari ſolum, parietesq́ue, ſimiliter. Utilius geminas eſſe, ut in priore vitia conſidant aquæ, atque per colum in proximam tranſeat maximè pura aqua.* Earum tectorium κονία dictum eſſe Græcis recentioribus, diſcimus ex Salmaſio *ad Solinum pag. 1099. Faviſſas* vocat locum, *in quo aqua erat incluſa circa Templa*, apud Paulum Feſtus; quæ propriè *Ciſterna*. Sed & infrà terram *Ciſternæ*: Ideò & ſubterraneum locum, ut erant theſauri Templorum & faviſſæ, fortè quòd ad illud inſtar ſtructæ eſſent, *Ciſternam* appellarunt. Paulus *Ciſterna dicta, quòd cis ineſt infra terram.* Gloſſæ, *ciſterna*, λάκκος: Græcis propriè fovea vel puteus ad concipiendam aquam & retinendam in terra cavatus ac munitus. Unde, quas Varro *Ciſternas* vocat, *cellas* nempe & faviſſas *in Capitolio, ubi reponi erant ſolita ea quæ in Templo vetuſtate erant facta inutilia*, apud Paulum *Ciſternis ſimiles* dicuntur. V. infrà in voce *Faviſſa*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *d. l. p. 1210.*

Ciſthene, Κισθήνη, Inſularum Lyciæ maxima, apud Strabonem, ubi de Lycia: Sed Μεγίστη legendum, docet Idem ubi ſuprà *pag. 785.*

Ciſtophori, ſeu *Ciſtiferi*, apud Martialem *Epigramm. 17. lib. 5.*

Dum te poſſe negas, niſi lato, Gellia, clavo,
Nubere, nupſiſti, Gellia, ciſtifero:

Dicti ſunt abjectiſſimi Cybeles ſacrificuli, qui *Ciſtulam*, in qua religionis Iſiacæ arcana recondita jacebãt, ferre ſolebant, V. ſuprà in voce *Ciſta* & plura hanc in rem, apud Hadr. Turnebum *Adverſarior. lib. 3. cap. 21.* & Baptiſtam Pium *Annotat. prior.* Calderinus tamen de Judæo intelligit,

—— *cui cophinus fœnumq́ue ſupellex.*

Hinc *Ciſtophori*, in *l. Publ. §. Titius ff. depoſiti*, monetæ genus Aſiaticæ, quòd in illis *Ciſtiferi*, qui ſacrorum myſteriorum ciſtis incluſorum arcana geſtabant, ſculpti eſſent, dicti. Horum ſeptem cum ſemiſſe, quatuor denarios Romanos valuiſſe, Feſtus ait. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. l. 10. c. 2.* & Hadr. Turnebum *Adverſarior. l. 3. cap. 5.* Mentio & eorum apud Livium frequens.

Citaris vel *Cidaris*, Græcè Κίτταρις & Κίταρις Polluci, ex Herodoto, diadema Regibus Armeniæ peculiare, nec niſi nomine ferè diſtinctum à Perſarũ Tiara. Unde *tiaram rectam*, quam non niſi Regibus hujus gentis ferre licuit, κίταριν ὀρθὴν vocat Plutarchus *in Artaxerxe*, ubi hunc Dario, uni è liberis ſuis, poſtquam eum Regem renuntiaſſet, conceſſiſſe tradit, τὴν καλουμένην κίταριν ὀρθὴν φέρειν. Heſychius *Citarin* vocat pileum regium, aut, ut Suidas addit, περίθεμα τῆς κεφαλῆς, *circumpoſitionem capitis*. Nempè pannus fuit aut pileus contextus è pilis, qui cenſetur idem fuiſſe cum tiara, id quod Suidas videtur indigitare his verbis, Τινὲς δὲ κίδαριν λέγουσι περικεφάλαιον πῖλον, ἢ στέφανον ἢ φακιόλιον ἢ πῖλον βασιλικὸν Περσῶν, ἢ τὸ στρόφιον ὃ οἱ ἱερεῖς φοροῦσι. *Quidam verò Cidarim dicunt pileum vulgarem, aut coronam, aut faſciam, aut pileum Regium Perſarum aut ſtrophium, quod Sacerdotes ferunt* V. ſuprà *Cidaris*.

Cithæron, Rex, à quo monti nomen impoſitum, memoratur Pauſaniæ *lib. 9.*

Cithara, Amphionis inventum Plinio *lib. 7. cap. 56. Citharam Amphion (invenit) ut alii Orpheus, ut alii Linus. Septem chordis primùm cecinit Terpander, octavam Simonides addidit, nonam Timotheus. Citharâ ſine voce cecinit Thamyras primus: cum cantu Amphion: ut alii Linus. Citharœdica carmina Terpander.* Ubi quod de Timotheo habet, confirmatur edicto Ephororum Lacedæmone contra eum edito, quo condemnatus eſt, quòd undecim (habet Salmaſius) pro ſeptem chordis citharam intendendo, veterem Muſicam corruperit: τὴν πολυφωνίαν εἰσάγων, διὰ τᾶς πολυχορδίας, καὶ τᾶς κενότατος τῶ μέλεος, ἀγεννῆ καὶ ποικίλαν ἀντὶ ἁπλόας καὶ τεταγμένας ἀμφιέννυται τὰν μῶσαν, apud Salmaſium *ad Solinum p. 121.* Alii, uti Lyram Mercurio: ita Citharam Apollini tribuunt. Quòd ſi ita eſt, quærendum prætereà, inquit Scaliger, quare Apollinis ſignum arcum dextrâ, lævâ Charitas habuerit, quarum una lyram gereret, non citharam; altera tibias, tertia fiſtulam ori admoveret. Figura ejus apud Græcos primùm concinnata Cepionis tempore, qui Terpandri fuit diſcipulus: & appellata Aſias, propterea quòd a Leſbiis fuiſſet importata: Idem *Poetices lib. 1. c. 48.* V. quoque infrà, ubi *de Cithara* Davidis, ut & in voce *Cythara*. Certè à Lyra & chely aliam fuiſſe *Citharam* liquet, quamvis non rarò Poetis confundantur. Interim & ea teſtudinem habuit, ad recipiendum edendumque fidium ſonum. Favonius Eulogius *in Somnium Scipionis, Terra nona, immotâ ſemper ſede conſiſtens, nullo canore concutitur & velut fundamenti vice circum ſe actis octo curſibus defixa libratur. Atque ut in Cithara teſtudo, ſic ipſam mundanæ harmoniæ velut machinam præbet.* Hinc *cava Teſtudo*, Virgilio Georgic. *lib. 4. de Orpheo.*

Ipſe cavâ ſolans ægrum teſtudine amorem.

Ubi ejus inventæ lepidam hiſtoriam adfert Servius, V. quoque infrà in voce *Teſtudo*. Plectro percuſſam eſſe, docet Schol. Martialis *ad lib. 14. Epigramm. 167.*

Fervida ne trito tibi pollice puſtula ſurgat,
Exornent docilem garrula plectra Lyram &c.

Uti autem Apollo chelyn ſuam lauro coronavit, uti Statius habet *Thebaid. lib. 6.* & *Sylv. lib. 4.* de quo ritu ſuprà diximus, in voce *Chelys*: ſic exemplo ejus Citharîſtæ in ſolennibus pompis *Citharas* ſuas deaurare ſolebant. Cujus rei mentio eſt apud Athenæum *lib. 5.* in pompa Ptolomæi, in qua trecenti Citharœdi auratas citharas pulſarunt cum aureis coronis &c. Apud Hebræos memorabilis inprimis fuit, *Cithara* Davidis, Hebr. כנור *cinnor*, unde Græcis κινύρα: quæ Joſepho ſic deſcribitur *Antiqq. lib. 7. cap. 10.* Ἡ μὲν κινύρα δέκα χορδαῖς ἐξημμένη τύπτεται πλήκτρῳ, *Cinyra quidem, decem chordis inſtructa, plectro pulſatur.* E quibus dubitat Bochartus, an Hebr. *cinnor*, rectè reddatur *cithara*; quam Auctor *Epiſtolæ* ad Dardanum, ſub Hieronymi nomine, in modum *Delta* literæ, i. triangularem deſcribit, cum chordis viginti quatuor, quæ per digitos Pindari variis vocibus tinnulis ictibus diverſis modis concitentur & V. hunc Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap. 44.* & infrà quoque voce *Cythara*.

Citharœdus, ſeu Citharîſta, qui citharâ canit. Horum apud vett. habitus cultusque notabilis fuit. Lacerna aurata, non multùm chlamydis diſſimilis illis peculiariter tribuitur, à Juven. *Sat. 10.*

Et

Et quibus aurata mos eſt fulgere lacernâ.

Iiſdem Auctor *lib. ad Herenn.* pallam dat auratam & chlamydem purpuream: *Uti Citharœdus cùm prodierit optimè veſtitus, pallâ inauratâ indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variè intexta, cùm corona aurea, magnis fulgentibus gemmis illuminata.* Hinc Ovidius de Arione *Faſtorum lib.* 2.

Induerat Tyrio diſtinctam murice pallam;

Ita eorum habitus fuit tunica talaris & chlamys: quæ tunica etiam *palla* dicta videtur. Hæc enim, quamvis prius fœminarum propria, poſteà ad *Citharœdos*, Tragœdos ac Saltatores translata eſt. Cornificius *lib. 4. ad Her. verbis retro citatis*: Unde Apollo quoque pallà indutus à Poëtis producitur. Ovid. *Amor. lib. 1. eleg.* 8.

Ipſe Deus vatum pallâ ſpectabilis aureâ
Tractat inauratæ conſona fila lyræ.

Quòd autem ea tunica talaris eſſet, cum ſtola Orpheum inducit Varro *de re Ruſt. lib. 3. c. 13. Quintus Orphea vocari juſſit, qui cùm eò veniſſet cum ſtola & Cithara & cantare eſſet juſſus.* Ea diſcincta Ὀρθοστάδιον Græcis dicta eſt. Dio de Neronis habitu Citharœdico, *lib* 63. *Nam cùm ſtatuiſſet ad citharam canere, non ſuſtinuit à Corbulone videri τὸ Ὀρθοστάδιον ἔχων.* Diſcincta itaque fuit & fluens, ut mirum ſit Bathyllum *Citharœdum*, cum tunica cincta induci, apud Apulejum *Floridor. lib.* 2. Nec tunica ſolùm talaris fuit, ſed & chlamys logum ſyrma trahens. Horatius,

—— ——Traxitq; vagus per pulpita veſtem.

Quo habitu in nummis Neronem videmus. V. Octav. Ferrarium *de re Veſtiaria Part. 2. lib. 3. cap.* 12. Sed & *Citharœdæ*, quoque in miniſterio olim, ut antiqua marmora indicant. Extat Romæ monoclini ſcriptura (ita liceat appellare in quo mulier ſedens *Citharam* pulſat) confirmatque id vetus elogium Auxeſis & Neriti minùs ingenuiorum nominum: muliebria nempe hæc ſtudia pſalles & oblectandi aures, viguiſſe olim aut placuiſſe. Mentio utique apud Horatium *lib. 4. Carm. Od.* 13.

—— —— illæ virentis &
Doctæ pſallere Chiæ:

miniſteria hæc propiùs tangit. Ut & *ſcitiſſimi utriusq; ſexus canentes, & pſallentes, quos adoleſcens è terra Aſia* habuiſſe apud Gellium ſcribitur *lib. 19. cap* 9. pueri nimirum ac puellæ. Et quidem elogium Auxeſis ſic habet.

D. M.
AUXESI CITHAROEDÆ
CONJUGI OPTIMÆ
C. CORNELIUS NERITUS FECIT
ET SIBI.

Has alii Pſaltrias, Fidicinas, Chariſtrias appellant &c. *Citharæ* autem ſpecies enumerat Iſidorus *Origin. lib. 3. cap.* 21. Pſalteria, Lyra, Barbita & alias quadratâ formâ, nec non & trigonali: quarum aliquas, rariores illas quidem, ſed Studioſis antiquitatis adjumento futuras ad cognoſcendas teſtudinis partes, *cacumina, brachia, humeros, ſcapulas, pectines, modulum, tympanum,* exhibet Laur. Pignorius *Com. de ſervis.* Ut hoc addã: *Citharœdi* nomos & cantica, quæ Poëta Lyricus aut Dithyrambicus ipſis compoſuerat, ſicut erant ab Autore facta, ad *Citharam* canebant, V. infrà in voce *Nomi.* Iidem in Triumphis ſpectaculiſque coronati erant, uti ex triumphali pompa Scipionis Africani & Auctoris ad Herennium *loco cit.* patet. Quam proin coronam Nero usque adeò concupivit, ut omnes hujus generis coronæ ad eum delatæ fuerint, teſte Xiphilino *in eo.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 8. cap.* 9. De *Citharœdorum* verò fibula, infrà; ut & plura hanc in rem apud Gerh. Joh. Voſſium *de Muſica.*

Citola, Inſtrumenti Muſici ſpecies, apud Guil. *Gujart. A. C.* 1214. laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Citrea Arbor, eadem cum Aſſyria & Medica, in Aſſyria ſolùm Mediaq; naſcebatur, ſi Plinio credimus, qui verboſè de illa diſſerit *lib. 12. cap. 3.* unde è Perſide poma citrea in Græciam illata indeque in Italiam. Nec ut eſui eſſent aut menſarum uſui, ſed ut odoris gratiâ inter pretioſa κειμήλια reconderentur, aut veſtibus interjicerentur. Plinii certè ætate nondum mandebantur, nec gignebantur in Italia, refertque Plutarchus, avorum duntaxat memoriâ manducari cœpiſſe. Videtur autem in Italiam arbor perveniſſe, paulo ante Palladii tempora, ubi mutato ſolo, ab ea quæ in Aſſyria naſcebatur, eò receſſit, ut cùm omni tempore anni in Aſſyria fructum ferret, in Italia tantùm certis temporibus poma ederet. Ex Italia poſtmodum in Hiſpaniam, Galliam, aliasque regiones propagata: atque hæc eſt, cujus poma, *Citrea*, propriè dicimus. Antequam autem hæc arbor Græciæ innoteſceret, jam pridem Heſperia arbor, quam *Citrum* Plinius antiquitus dictam eſſe ait, vulgaris erat, domibus decorandis expetita, & veſtibus odore pomi, quod nec ipſum tum eſitabatur, imbuendis. Quæ mala modò *Heſperia*, modò *Aurea*, modò *Citria*, appellata ſunt, donec Medica mala in Græciam Italiamque è Perſide invecta, ob ſimilitudinem, quam habere viſa ſunt, cum aureis malis & Heſpericis, *Citrea* etiam dici cœperunt. Unde diſcordiis Auctorum natis, cùm alii aſſererent, *Citrea* eadem cum Medicis eſſe, alii diverſa facerent: uſu demum invaleſcente, factum eſt, ut *Citreorum* nomen Medicis & Aſſyriis pomis veluti proprium maneret, Heſperidum autem mala, *Aurea*, *Aurantia* & *Inaurantia* dicerentur, quod usque ad noſtram ætatem obtinuit, quâ idem hoc nominum diſcrimen inter *Citrea* & *Aurantia* ſervatur. Eſt autem *Citrea* ſeu *Medica* Arbor parva, neque altè extollitur. At Citrus,

Ipſa ingens arbor, faciemq; ſimillima lauro.

Sed & ſigna ac color pomi aliaque diverſa in utraque, uti pluribus diximus ſuprà, ubi de *Aurantiis*. Sic itaque, cùm *citrum*, de Aſſyrio pomo, dici cœpit, Græci mediæ ætatis (quod nemo ante Jubam fecit) κίτριον & κιτρόμηλον fecerunt: hodieque *Citronem* Hiſpani, Itali Germanique vocant, quibus non odore ſolùm, ſed & cibo commendatur. In Citreorum porrò ſpecie, multæ aliæ ſpecies deprehenſæ, ut quas *Limas* apellant, & *Limones* & *Poncira*, q. *poma cerea &c.* Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 952. & ſeqq.* Hodie circa Genuam *Mala Citrea* optimæ notæ habentur; ſed & in Hiſpania non multum deteriora, quibus proin, ut & malis aureis puniciſque, Hollandi naves ibi onerant, aliarum mercium defectu, Auctor Anon. *Hiſtoriæ Orbis Ter. Geogr. & Civ. Cap. de Commerciis.* De illis ſic Auctor *Sinæ & Eur. cap.* 35. *Theophraſti ætate pomum hoc nequaquam erat veſcum, ſed nec Plutarchi quidem, ut Athenæus commemorat. Parthorum Proceres grana ejus duntaxat eſculentis ſolebant incoquere, commendandi halitus gratiâ. Venenis adverſam veteres omnes aſſerunt, quod Athenæus celebri exemplo aſtruit —— Ex ejus hinc ſucco Serapium paratur, inter Italos, adversùs malignas & peſtiferas febres præſtantiſſimum remedium & cordis affectibus valdè conveniens. Caro etiam editur, ſed ignei eſt ſaporis, niſi ſaccharo condiatur. inde in delitiis habetur. Cortex verò aromaticum quid ſpirat, ſtomacho & cordi amicus &c.*

Citroſa Veſtis, apud Nævium.

—— pulchram ex auro veſtemq; citroſam:

Græcè Θυώδης eſt. Verſiculus enim hic ex Homerico iſto eſt expreſſus,

Εἵματα δ' ἀμφιέσασα θυώδεα, σιγαλόεντα.

Nempe non à criſpitudine citri, ex quo menſæ citreæ fiebant, ſed ab odore *citrei* mali, quod in arculis veſtimentorum condebatur, ut à tineis ea defenderet. Theophraſtus, Κἂν εἰς ἱμάτια τεθῇ τὸ μῆλον, ἄκοπα διατηρεῖ, *unde interjectum veſti tineas necat*, & bono odore impleret. Athenæus de Citreo malo, Καὶ ὡς τὸ μέγα κειμήλιον ἀπετίθεντο ἐν ταῖς κιβωτοῖς, μετὰ τῶν ἱματίων, *Et tanquam ingens cimelium, reponunt in arcis, juxta veſtes.* Unde Plinius de eodem, *Pomum ipſum non manditur, odore præcellit, foliorum quoque, qui tranſit in veſtes unà conditus & arcet animalium noxas.* V. Salmaſium ubi ſupra *pag.* 950.

Citrus, nomen quo diverſiſſimæ arbores duæ Veteribus indigitatæ ſunt, ἡ θύα ſc. καὶ ἡ Μηδικὴ μηλέα, *thya* & *Medica ſeu Citrea malus*, de qua modò dictum. Et quidem thya ſeu *Citrus* Vett. peculiaris Cyrenaicæ & Hammoniacæ Libyes arbor, juxta Theophraſtum, in Græcia nusquam viſa fuit niſi invecta ex Africa. Unde Romanis major, quàm Græcis, ejus notitia, quippe Africæ vicinioribus; quibus tamen non ex Cyrenaica prov. ſed ex Mauritania afferebantur menſæ citreæ, ubi & *Citrum* naſcebatur, Confines certè Atlanti Mauros arborem citri ferre ipſe Plinius fatetur. Unde *Atlantica munera* vocantur citreæ menſæ Martiali *lib. 14. Epigramm.* 89.

Accipe felices, Atlantica munera, ſylvas:
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Et *Mauræ filia ſilvæ*, eidem alibi. Sed & ſuſpicatur Salmaſius, incognitum illud genus arborum & Atlantis montis peculiare, cujus Plinius meminit *lib.* 5. ex relatione Suetonii Paulini, qui primus Romanorum Atlantem transgreſſus eſt, tradentis arbores eſſe in eo ſpectabilis proceritatis, enodi nitore, & frondes habere cupreſſi ſimiles, citri arbores videri. Certè omnia conveniunt, præcipuè foliatura cupreſſina: quam cùm tribuat & cedro Vitruvius, prorſus videtur *cedrum* & *citrum* confundere; quod ab aliis quoque factitatum. Italiſque etiamnum, qui *cedro* appellant citreum pomum, quod Vett. *citrum* dixere. Nempè ex *Citro* menſæ fiebant, magnopere Romanis expetitæ, poſtquam circa Ciceronis tempora illa Romanis innotuit. Hinc Plinius *lib. 13. cap. 16. Theophraſtus —— magnum jam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea referens Templorum Vett. contignationes, quandamq; immortalitatem materiæ in tectis, contra vitia omnia incorruptæ. Radice nihil criſpius, nec aliunde pretioſiora opera. Præcipuam autem eſſe eam arborem, circa Ammonis delubrum —— de Menſis tamen tacet: & aliàs nullius ante Ciceronianam vetuſtior memoria eſt.* Ubi quod de pretio menſarum, *cap. præc.* variis exemplis confirmat: *Menſarum* (hinc) *inſania, quas fœminæ viris contra margaritas regerunt. Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum eſt, illo ævo emta H-S. XI. Memorantur & Galli Aſinii H-S. XI. venundatæ. Sunt & duæ à Juba R. pendentes: quarum alteri pretium fuit H-S. XII. alteri paulò minus. Interiit nuper incendio attegiis deſcendens H-S. XIV. permutata latifundii taxatione &c.* uti quidem Budæus legit, *de Aſſe lib.* 3. Idem de magnitudine paulo poſt, *Magnitudo ampliſſima adhuc fuit, unius commiſſæ ex orbibus dimidiatis duobus, à Rege Mauritaniæ Ptolomæo, quatuor pedũ & ſemipedis per medium ambitum, craſſitudine quadrantali &c.*

De diſcrimine, pergit, *Menſis præcipua dos in vena criſpis, vel in vertice variis. Illud oblongo evenit diſcurſu, ideoq; tigrinæ appellantur: hoc intorto, & ideò tales pantherinæ vocantur. Sunt & undatim criſpæ, majore gratiâ, ſi pavonum caudæ oculos imitentur. Magna verò poſt has gratia extra prædictas criſpis, denſa velut grani congerie, quas ob id à ſimilitudine apiatas vocant* &c. Quam ob cauſam meritò ſubjungit, *Inter pauca nitidioris vitæ inſtrumenta* hanc arborem fuiſſe: cùm ante eam cognitam *Nucinæ Menſæ* in pretio eſſent. Uti verò ex radice hujus arboris menſæ, ſic ex reliqua materia contignationes fiebant, uti de Templis vidimus ſuprà. At procedente luxu, *Citrum* dedignari cœperunt Romani, niſi pretioſius fieret, quàm naſcebatur: itaque citri colore picta teſtudo ſecta. Plinius *lib. 16. cap 43. Hæc prima origo luxuriæ arborum, aliâ integi & vilioris ligni è pretioſiore corticem fieri — Nec ſatis: cœpere tingi animalium cornua — placuit deinde materiam & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta. Nuperq; — principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderetur, imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur ſic terebinthum vinci juvat, ſic* citrum *pretioſius fieri, ſic acer decipi.* Scilicet, teſtudo picta terebinthini ligni colore, terebinthum ipſam vincebat; eadem citri inſtar picta, factitium erat citrum, vero pretioſius ſicque citrum fiebat pretioſius quàm naſcebatur &c. Quia autem *Citrus* arbor menſarum, apud Mauros Atlanti confines, naſcebatur, haud longè ab Heſperidibus: in iiſdem verò regionibus arbor Citrea mala ferens, Græcè *κιτρέα* (quam cum Aſſyria ſeu Medica quosdam eandem feciſſe ſuprà diximus) creſcebat plurima, indeque primum fructus ex ea allatos viderunt Romani, adeoque ex iiſdem locis alterius arboris fructus, alterius lignum ad menſas Romanis veniebat: hinc rudi illo ſeculo exiſtimaſſe videntur arboris illius, ex cujus materia menſæ & alia opera fierent, fructum eſſe poma illa, quæ indidem efferebantur, & *Citrea* appellaſſe, ac *Citra*, quaſi citri mala. Nam *Citrus* arbor, *Citrum* fructus. Poſtea comperto diverſas eſſe arbores; idem tamen nomen utrique adhæſit, uti diximus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 949. *& ſeqq.* De triumpho Cæſaris ex *Citro*, mentionem facit Vellejus Paterculus *lib. 2. cap.* 56. ubi de Cæſaris triumphis, *Gallici apparatus ex* citro, *Pontici ex acantho, Alexandrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitit.* Ubi quòd Terentius *Cedrum* ſubſtituit, quaſi *Citri* uſus tum nondum fuiſſet apud Romanos, refellitur illo Catonis apud Feſtum, ex oratione, Ne quis iterum Conſul fiat: *Dicere poſſum, quibus illa, atq; ædes ædificatæ, atq; expolitæ maximo opere*, citro *atq; ebore, atq; pavimenta Pœnicis ſtent.* Nimirum Africa Romanorum jugum jam tum induere cœperat. Sed omnem dubitationem eximit Lucanus, ubi de convivio ejuſdem Cæſaris ac Cleopatræ *lib.* 10.

Dentibus hic niveis ſectos Atlantide ſylva
Impoſuere orbes, quales ad Cæſaris ora
Nec capto venere Jubâ. Prò cæcus & amens
Ambitione furor, civilia bella gerenti
Divitias aperire ſuas, incendere mentem
Hoſpitis armati ——

V. & quæ de Cicerone ſuprà dicta, Voſſiumque *ad l. Velleji.* Nec omittendum, quòd, uti *Citri* nomine diverſi generis arbores à Vett. indigitari diximus, ſic non defuerint, qui *Citrum* cum *Agallocho* confunderent, inter quos Auctor Anonymus *περὶ ὀρῶν τῆς γῆς*, qui in Atlantis pede Agallochum naſci tradit. Cauſa erroris fortè, quòd Agallochum maculas ſimiles habet Citri ligno, de cujus maculis ſuprà diximus ex Plinio. V. iterum Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1056.

Citaris, Græcè *Κίταρις*, apud Heſychium, faſcia eſt ſeu diadema, qualis Cyprii portabant, unde *κιτάριον, parva faſcia.* Sed & de mitra qualis erat Phrygia vel pileo incurvo vox accepta, qui etiam *Κίδαρις* dicebatur, uti vidimus ſuprà in voce *Cidaris*.

Citræ, minora erant Maurorum ſcuta, ex orygis pelle, Scol. Juvenalis *Sat.* 11.

Cives Novi, à Rep. ſemoti, lege Peſcennii Nigri. Cùm enim omnes facti eſſent cives lege Antonini, diſcrimen ſtatui cœpit inter *Veteres*, qui non ſolùm nati in Urbe, ſed quorum patres quoque & majores cives fuiſſent Romani; & *Novos*, qui *ne ad Remp regendam accederent*, intimaſſe dicitur Peſcennius præfatus apud Spartianum. Quibus autem gradibus *Civitatis Romanæ* jus eousque extenſum fuerit, V. apud Lipſium *de Magnitud. Rom.* Dicam hic ſaltem, *Jus Civitatis* nonnunquam cum ſuffragii latione & aditu ad honores, nonnunquam ſine illo, conceſſiſſe Romanos: quorum illud pertinaciter Sociis negarunt, donec poſt crudeliſſima bella, *victis afflictisq;, ipſi exarmati, quàm integri univerſis, dare maluerunt*, uti loquitur Vellejus Paterculus *lib. 2. cap.* 17. iſtud Coloniæ ſemper habuerunt, aliaque quædam gentes, jam ab antiquo. V. Freinshemium & Salmaſium *ad Florum lib. 1. cap.* 14. ut de *Civibus Originariis* & *Aſſumtis*; *Extraneis* item ac *Honorariis*, quales olim apud Athenienſes fuere, hodieque apud Helvetios aliosque ſubinde occurrunt, nihil addam. Mores *Civium* quod attinet, *Optimo Civi*, inquit Scaliger, *ejuſmodi animum dabis, ut mori pro Patria velit. Quapropter Anchiſes, exciſâ Troja, negat ſe velle eſſe ſuperſtitem. Habes & illa verba maximi momenti,*

— *Pulchrumq; mori ſuccurrit in armis.*;

Laocoontis verba audies, qui nihilo minore affectu inflammatus eſſe videbatur, & mulieres Laurentes,

—— *primæq; mori ſub manibus audent.*

Civica, patruus Veri Imp. cujus mentio apud Capitolinum in *Marco*: ſub Hadriano Conſulatum geſſit cum L. Cejonio Commodo Vero, qui poſtea dictus eſt Cæſar. Nominatur in Lapide antiquo, SEX. VETULENUS. CIVICA. POMPEIANUS. Caſaubonus *ad Hiſtor. Aug.*

Civica Corona, inter omnes militares nobiliſſima, illi uni ſeponi ſolebat, qui è manibus hoſtium civem Romanum eripuiſſet, quippe *Civis*, ut ait Seneca *de Ira lib. 2. cap. 31. eſt pars Patriæ.* Dabatur autem veteri Rep, manu illius, qui ſervatus eſſet, A. Gellius *lib. 5. cap.* 6. quemadmodum apud Græcos *ἐκ δρυὸς*, ſive *[illegible]*, ſervati liberatoribus ſuis dabant. Nec ſolùm eum, qui dabat, ſed & eum, qui accipiebat, *civem* eſſe oportuit. Neceſſè autem fuit, civem ſervando, hoſtem occidere, ut de Coriolano memorat Plutarchus *in eo.* Inſuper ut eum locum, in quo id eſſet actum, *hoſtis obtineret eo die, utq; ſervatus fateretur. Aliàs teſtes nihil proderant*, Plin. *lib. 16. cap.* 4. &c. Sed & hanc coronam Seneca Principi tribuit, Reip. Servatori, *de Clem. cap.* 26. unde eam Cæſari decretam poſt bella civilia, veluti Patriæ Servatori, memorat Appianus Alex. *de Bell. Civ. lib.* 2. Quo exemplo Auguſtus, *ob eadem merita, cùm roſtratam Agrippæ dediſſet*, civicam *à genere humano accepit ipſe*, apud Suetonium. *Certè aſpicientibus domum Auguſti hæc corona prima ſeſe offerebat, ut quæ eſſet in ejus faſtigio collocata.* Unde Ovidius *Triſtium lib.* 3.

En, domus hæc, dixi, Jovis eſt, quod ut eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.

Cui ſimilem in veſtibulo coronam Tiberius recuſavit, apud eundem Suetonium. A' domo Principis ad ædes privatorum ſenſim tranſiit is mos, ut ſuper foribus cujusque Civica corona ſtatueretur. Certè ibi picta aſpiciebatur, aut quavis alia ratione effigiata, prorſus eodem modo, quo hodie honeſtiſſimus quisque ſcutum, inſignia Principis aut Principatus continens, ſuis foribus ſuperponit, velut conſpicuum decus & præſentem ſibi ſuisque rebus tutelam. Unde idem Ovidius *Faſtorum lib* 1.

Augeat Imperium noſtri ducis; augeat annos,
Protegat & noſtras querna corona fores.

Id quod in publica inprimis lætitia fiebat, uti docet Tertullianus *de Idolol.* addita nonnunquam lauru & palmâ. Hinc, inter honores Germanico decretos, hunc quoq; memorat Tacitus *Annal. lib.* 2. ut *ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperq; eas querneæ coronæ ſtatuerentur* &c. Verùm ab illo tempore, beneficium Principis eſſe cœpit, non judicium ſervati, corona hæc; ac ne à Duce quidem exercitus conferebatur, Idem *Annal. lib.* 15. Hinc Oſtorius pater & filius, fortibus eam factis meriti, non ilico nec in Britannia, ubi eam meruerant, ſed poſtea demum Romæ à Principe indepti leguntur, apud eundem *Annal. lib.* 12. Materiam quod ſpectat, *Samnitium* bello, ait Plinius *lib. 16. cap. 4. iligna primo fuit; poſtea magis placuit ex æſculo Jovi ſacra. Variatumq; & cum quercu eſt; ac data ubiq; quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis.* Hinc quoties dabatur corona quercea, rem divinam ad quercum faciebant, ut colligere eſt ex Val. Max. *lib. 2. cap.* 3. Sed & hederacea nonnunquam fuit, ut de Domitiano habet Martialis *lib.* 8. quandoque etiam oliva quercui mixta, ut videre eſt apud Statium *Sylvar. lib.* 5. &c. Porrò alii honores hanc coronam meritis additi: *Acceptâ licet uti perpetuò. Ludos ineunti ſemper aſſurgi, etiam ab Senatu, in more eſt. Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipſi, patriq; & avo paterno*, Plin. *d. l.* &c. Eorum verò qui id honoris adepti vet. Rep. Siccius inprimis Dentatus celebris, qui quatuordecim coronas civicas ſe impetraſſe, apud Dionyſium Halicarn. memorat *Antiqq. Rom. lib.* 20. quem numerum mirum in modum auget Solinus *cap.* 6. Ei Capitolinum, ſex meritum, Plinius addit *lib. 16. cap. cit.* Nec minora de M. Sergio narrat Solinus *ibid.* Ut taceam Africanum, qui de Patre accipere noluit, apud Trebiam, de Sulla Dictatore, aliis. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 7. cap. 8 & ſeqq.* Prudentius, ubi Laurentium Martyrem celebrat, ex omnibus coronis civicam, utpote æſtimatiſſimam, eligens, illâ eum donat in cœlis degentem, his verbis, *Periſteph. Hymn.* 2.

Sic Sancte Laurenti, tuam
Nos paſſionem quærimus,
Eſt aula nam duplex tibi,
Hic corporis, mentis polo.
Illic inenarrabili
Allectus urbi municeps
Æternæ in ara Curiæ
Geſtas coronam civicam.

Ciun, Arabicum Nomen, cujus meminit Amos *cap. 5. verſu* 26. ubi Hebr. eſt *Chium*, quam vocem retinuit Chaldæus Paraphraſtes, item Aquila & Symmachus: Vulgata reddit *Imaginem.* Saturnum exponunt plurimi præeunte Aben-Eſrâ, ſed Molochi mentio, qui Saturnus, antecedit, cui proximè ſubditur *Chiun*; aliud itaque nomen erit à Saturno, h. e. Sole. Nempe uti Bel & Nabo, ita Moloch & *Ciun* ſe habent, qui ut loco ſubduntur, ita dignitate conſequuntur. Utroque igitur Luna ſignificabitur. Quod ſi in

ſi in maſculo Numine perſiſtendum erit, non Saturni erit ſtella *Cium*, ſed Heſperi ſive Luciferi, cui in cultu ſemper potior, quàm Saturni ſtellæ honos fuit. Lunam verò intelligi mavult Voſſius, tum quia is Lunæ honos magis convenit; tum maximè, quia Arabes non alios agnovere Deos, quàm Dionyſum, h. e. Solem, & Uraniam, h. e. Lunam. V. eum *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 23.* ubi quoque de voce *Remphan*, quam LXX. in Amos & eos ſecutus Lucas in Actis pro *Cium* habent: ut & in voce *Chium*.

CL.

Clabulare, l. 1. Cod. Theodoſ. de Curioſ. Hi verò pervigili diligentiâ providebunt, ne quis citra evectionis auctoritatē moveat curſum vel amplius poſtulet, quàm conceſſit evectio; ne habens unius copiam rhedæ, flagitet duas: aut rhedam uſurpet, cui birotum, vel veredum poſtulet, cui clavulare *permiſſum eſt*: carri genus eſt, quod *clabulas* habet; adjectivum ſubſtantivè ſumptum, pro *Clabulari carro*. Continentur enim verbis his omnia, quæ in publico curſu movebantur vehicula, rhedæ, birota, veredi & *clabularia* vel carra, quæ aliàs *angariæ* dicebantur. Senſusque eſt, ne veredum poſtulet, ſeu ne velocem curſum uſurpet, cui angaria tantùm permiſſa fuerit. *Clavularius* enim curſus angarias tantùm habuit, h. e. plauſtra vel carra ferendis oneribus & impedimentis, transvehendisque ſpeciebus publicis, deſtinata, quæ non multum celeriter ibant, utpote à bobus tracta: unde velocem & *Clavularium* curſum diſtingui legimus paſſim. Dicebatur autem *Clabulare* vel *Clavulare* carrum, quod undique *clavulis* erat confixum & contextum, capſumque ex clavulis factum habebat, ad res, quæ imponerentur, retinendas ne defluerent. Quod hodieque in carris onerariis fieri videmus, quæ undique vallantur & ſudibus, vel clavulis muniuntur, ne onera impoſita decidant. Latini *Capſum* vocabant. Iſidorus, *Capſum carruca undiq; contexta*: ſtam *capſum* eſt χαράκωμα. Verùm in carris publicis & quæ *Clavularia* dicta ſunt, ordine fixæ videntur fuiſſe clavulæ, ut in carris hodiernis videmus, non craticio opere contextæ & invicem complicitæ, qualia ſunt, quæ vulgò *Tumberella* Galli dicunt, & quæ propriè *ſirpeæ* Latinis vocatæ &c. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Pio.* Valeſium *ad Marcellinum lib. 20.* & Jac. Gothofredum *ad l. 24. Cod. Theod. de Curſu Publ.*

Cladus, Græcè Κλάδος, apud Martialem *lib. 2. Epigr. 57.*

> —— *modò modò ad* Cladi *menſam*
> *Oppigneravit annulum, unde cœnaret*:

nomen proprium Trapezitæ. Aliàs Κλάδοι Græcis, *rami* ſunt arborum; inprimis in palma, rami è trunco, qui στέλεχος dictus eſt, enati. Unde *Clava* Latinis, h. e. baculus ex ramo cum nodis præciſo: nam κλάδοι quoque *rami*, & Æolicè κλάδα. Tralatitiè κλάδοι iisdem dicuntur *brachia* ſeu *rami* fluviorum: item in cornibus cervorum cornicula, quos *ramos* quoque Latini appellaverunt. Habere autem hi cornua ramoſa in trimatu incipiunt, tuncque κλαδίαι dicuntur: & ſexennes usque ad ſedecim ramos capite geſtant, à quo tempore ramulorum ceſſat augmentum. Unde patet, deceptum eſſe Plinium, cùm *ſingulos tantùm quotannis ramos adjici cervorum cornibus*, ſcribit. Salmaſius *ad Solinum pag. 221.*

Clamare, in *L. Salica*, *Si quis alterum vulpiculam clamaverit*; & apud Luxurium, *ad convivium clamare*, pro *vocare* eſt. Statius *Theb. lib. 3.*

> *Nec minùs interea digeſtâ ſtrage ſuorum*
> *Hinc Chthonium conjux, hinc mater Penthea clamat*
> *Aſtyoche* ——

pro *deplorare* ac lamentari. Unde *Conclamati*, jam exurendi, quo de ritu V. Servium *ad Virgilium Æneid. lib. 6.* Apud eundem Statium *Thebaid. lib. 6. verſu 13.*

> —— *quoties animoſa reſumit*
> *Leucothoe gemitus & amica ad littora feſtâ*
> *Tempeſtate venit; planctu conclamat uterq;*
> *Iſthmus* ——

pulchrè exprimit ſonitum undæ illiſæ cautibus; quem Accius elegantiſſimis his anapæſtis imitatur,

> *Atq; ubi curvo littore latrans*
> *Unda ſub undis labunda ſonat.*
> *Simul & circum magniſonantibus*
> *Excita ſaxis, ſæva ſonando*
> *Crepitu clangente cachinnat.*

Sed diviniùs Homerus inimitabili illo, ἠϊόνες βοόωσιν: quod Platonem, Poeſi intentum, eam relinquere coëgit & ad Philoſophiam animum applicare, ut apud Euſtathium legimus, eò quòd vim dicendi Homericam aſſequi ſe poſſe deſperaret. In Eccleſia Romana *Clamare* & *Clamari*, Monachi dicebantur, in Capitulo, quoties de delictis alios accuſabant, aut ipſi accuſabantur. *Statuta* Ordinis Sempringham. *Diſtinctè prohibemus, ne aliqua Monialis in Conventu exiſtens, ad Corpus Chriſti accedat Dominica, niſi ordinatè* clamaverit *in hebdomada, privatim vel publicè, ſi delictum privatum vel manifeſtum viderit, unde regularis clamatio fieri debeat, exceptis valde juvenibus, vel valde vetulis.* Quod quo modo fieri debeat, ſic docet Liber *Ordinis* S. Victoris Par. *MS. cap. 33. Dum clamores fiunt, nemo loquatur, niſi qui clamorem facit & Abbas & qui clamatur. Qui clamorem facit, inprimis ſic dicat:* Clamo *rem ue fratre illo; qui autem clamatus fuerit, mox ut audierit nomen ſuum, nihil prorſus in ſede ſua reſpondeat, ſed veniens coram Abbate, priùs inclinans, poſtea erigens ſe, coram ipſo ſtet, patienter exſpectans hoc, quod frater ſuus ſuper ipſum clamare habet. Qui autem clamat, non exaggeret clamorem ſuum, nec quærat circuitiones verborum, ſed apertè dicat, Ille fecit hoc. Audito clamore ſi culpabilem ſe cognoverit ſtatim veniam petens, humiliter culpam ſuam confiteatur. Si autem ſe culpabilem non recognoverit, dicet breviter ſtans. Domine, non recordor me hoc feciſſe aut dixiſſe, quod Frater dicit. Tunc ille, qui clamavit eum, ipſam clamationem non repetat: ipſe verò priùs, inclinans jubente Abbate, eat ſedere. Quòd ſi aliquis videt, Fratrem ſuum negare, quod verum eſt, bene licet ei de eo, quod vidit, vel audivit, teſtimonium perhibere. Sciendum verò eſt, quòd ille, qui clamorem facit, non faciet clamorem ſuper illum, qui clamavit* &c. Plura in hanc rem V. apud du Freſne *Gloſſar.* Hinc formula Gallis frequens, *Crier quelqu' un* &c. Nec omittendum, quòd *clamare* contrà, pro *plaudere* quoque occurrit, apud ſæpius prædictum Statium *Thebaid. lib. 8. verſu 750.*

> *Qualis ab Arcadio rediit Tirynthius antro,*
> *Captivumq; ſuem* clamantibus *intulit Argis,*
> *Erigitur Tydeus* ——

Ubi Lutatius, *cum admiratione faventibus*; & alter Scholiaſtes, *Clamore ſibi faventibus.* Sic *Clamor*, pro plauſu, eidem *verſu 722. ejuſd. libri*

> *Clamorem Aonii tollunt gemitumq; Pelaſgi* &c.

V. quoque infrà paſſim inprimis ubi de *Voce*.

Clamator Angliæ Principalis, cum ſuis *Subclamatoribus*, in Parlamentis Anglicis: cujus officium *Clamatoria* dictum, olim ſolebat eſſe unitum Oſtiariæ ſeu Oſtiarii officio, ut eſt in libro *de modo tenendi Parliamentum*: ubi de munere *Clamatoris* iſta habentur, *Clamator Parliamenti ſtabat contra oſtium Parliamenti, & Oſtiarius denunciabit ſibi clamationes ſuas. Rex ſolebat mittere Servientes ad arma ad ſtandum per magnum ſpatium extra oſtium Parliamenti, ita quòd nulli impreſſiones nec tumultus facerent circa oſtium, per quod Parliamentum ingreditur, ſub pœna captionis corporum ſuorum: quia de jure oſtium Parliamenti non debet claudi, ſed per Oſtiarium & Servientes Regis ad arma cuſtodiri.*

Clamatulicorum regio, memoratur Plinio *lib. 3. cap. 4.* ubi Narbonenſem Provinciam deſcribit, *At in ora Maſſilia Græcorum Phocenſium fœderata, promontorium nomine Citharista, regio Clamatulicorum, dein Sueteri, ſupraq; Verucini: in ora autem hæc* &c. Quos *Clamatulicos* vel *Clamatullicos* nomen dediſſe loco inter montes poſito & mari proximo, atque etiam à Sueltéris Forojulioque non multum diſtanti, qui hodieq; à nomine gentis, detractâ primâ literâ; *Ramatuelle* dicatur, quaſi *Lamatullica*, contendit Hadr. Valeſius *Notit.* Gall, in voce *Sueltéri*.

Clamor, in prœliis, apud pleraſque bellicoſas gentes in uſu ſemper fuit. Romanis certè, militarium rerum, ſi qui alii, peritiſſimis, eum Livius tribuit, ut cùm Marcellus Hannonem & Epicidem *primo clamore* & impetu fudit, *lib. 25. in fin.* & alibi paſſim. Pœnis item, quorum ne clamorem quidem atq; impetum primum, exercitum Fulvii ſuſtinere potuiſſe, *eod. lib. cap. 21.* memorat. Sic de Germanis Tacitus *de Mor. Germ.* ituros in prælia canere & eſſe illis carmina, quorum relatum *Barditum* vocaverint (an *Blaritum*, quòd Althamerus mavult, hodieque enim *blärren* Germanis clamare eſt) eoque non tàm vocis, quàm virtutis concentu, affectare præcipuè aſperitatem ſoni & fractum murmur, objectis ad os ſcutis, quò plenior & gravior vox repercuſſu intumeſceret, ſcribit *cap. 3. §. 1.* Idem de Perſis ſimul, ac Macedonibus: Indis quoque Curtius memorat *lib. 3. & 9.* de Britannis, rurſus Tacitus *Annalium lib. 14. cap. 35.* Sed & Gallis, cantus ineuntium prælium & ululatus & tripudia & quatientium ſcuta in patrium quendam morem horrendus armorum crepitus, tribuitur apud Livium præfatum *lib. 38. cap. 17.* De Hiſpanis Silius *Punicorum lib. 10.*

> —— *ritu jam moris Iberi*
> *Carmina pulſata fundentem barbara cetrâ.*

De Luſitanis Diodorus Sic. *lib. 5. In bellis ad numerum incedunt & carmina canunt, cùm aggrediuntur hoſtem.* De Parthis Plutarchus in *Vita* Craſſi, Poſtquam prope hoſtem perventum eſt, datumque à Duce ſignum, illico gravi ſonitu, terribilique fremitu tota remugit planities. De Hibernis Stanihurſtus *Rer. Hibernic. lib. 1. Quoties ad manus & pugnam venitur, altâ voce* Pharro. Pharro, *inclamant.* De Turcis CPolim obſidentibus, *Illalla, illalla, Mahometh Riſſolalla*, h. e. Deus eſt & ſemper erit, & Mahometh eſt ſervus ejus, altâ voce clamaſſe, inter buccinarum tympanorumque ſtrepitum, refert Leon. Chienſis: quem clamorem eos hodieque in præliis ſolennem ſervare, notum eſt. De ipſis verò Iſraëlitis, Jerichuntem invaſuris, legimus apud Joſuam *cap. 6. verſu 5.* Deum ipſos juſſiſſe, *cùm inſonuiſſet vox tubæ longior & conciſior, & auribus eorum increpuiſſet, conclamare omnem populum vociferatione maxima.* Rationem ſuppeditat Cæſar *de Bello Civ. lib. 3. cap. 82* ubi Pompeji conſilium, qui id omiſerat, damnans, *Non fruſtra*, inquit, *antiquitus inſtitutum eſt, ut ſigna undiq; concinerent, clamorem uni verſi tollerent: quibus rebus & hoſtes terreri & ſuos incitari exiſtimaverunt.* Unde & Cato Sen. *Verba plus, quàm gladium, & voces plus quàm manum, hoſtes fugare attonitosq; reducere; ſibiq; inviſum eſſe militem, qui clarius ſterteret, quàm inclamaret*, dicere ſolitus fertur, apud Plutarchum in *Vita ejus cap. 3.* V. Matthiam Berneggerum *Quæſtion.*

ad

ad Taciti Germ. 8. ut & ſuprà, in voce *Cantio*, item *Chriſtus vincit*, qui Chriſtianorum Græcorum Latinorumq; militaris fuit clamor. In Gallia, *Clamor* de Haro, ſeu *Haron*, in Normannia potiſſimùm obtinet, & inclamari ſolet, dum crimen aliquod capitale perpetratur, v. g. furtum, incendium, homicidium &c. Tum enim ii, quorum aures vox hæc verberat, ad reum perſequendum foràs exire tenentur eumque detinere, ſi pote eſt, ac Judicibus tradere: quòd ſi id negligant, Principi, aut domino feudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commiſſum eſt, emendam præſtant & exſolvunt. Igitur jus habere dicitur *clamoris de Haron*, qui altà, ut ajunt, juſtitiâ gaudet. Cujusmodi autem fuerit vel ſit *Clamor* hic ejusque cognitio aut jurisdictio, docet pluribus du Freſne ex vett. *Conſuetud.* Normanniæ MS. 1. *Part.* 5. *diſtinct. cap.* 5. Atque hinc *Haro* interdum uſurpatur de quovis clamore, qui in tumultibus excitari ſolet, apud Froiſſardum paſſim: Imò & in prælio Bovinate inclamata vox hæc à Fecialibus legitur. Origo *Clamoris* probabili conjecturâ Rolloni, primo Neuſtriæ Duci, adſcribitur, qui voluit, ut ſi in ditione ſua quispiam inveniretur vel homicida aut incendiarius, aut gravioris ulterius criminis reus, ſtatim clamore ſublato *Ha Roal* (quaſi auxilium Rollonis imploraretur) indigenæ ac vicini in eum irruerent, captumque Judici exhiberent &c. V. du Freſne in voce *Haro*.

Clan, apud Skenæum *ad Statuta* Wilhelmi Scotiæ R. *cap.* 28. ubi de Lege, quam Scoti vocant *de Clan Makduff*, priſcis Scotis, qui montani & ſylveſtres dicuntur, tribum ſignificat ſeu multitudinem hominum, ab uno communi parente ſeu ſtipite deſcendentium. Id.

Clancularia, à Celſo per convitium Chriſtiana Doctrina appellata eſt, ob varia ejus Myſteria, quæ olim ſacro ſilentio involvebantur, neque cum Catechumenis aliisque, niſi probè prius inſtitutis, communicabantur, uti dicemus paſſim infrà, inprimis in voce *Norunt Fideles*. Contra quem proin ſic Origenes, *Quòd verò quædam inſint* (in Religione nim. Chriſtiana) *quæ non communicantur quibusvis, id non ſolùm Chriſtianæ doctrinæ proprium eſt, verùm etiam Philoſophicæ. Nam & illi Exteriorem & Penitiorem doctrinam habebant; & alii Pythagoram audiebant, contenti ipſius autoritate: alii ſecretè diſcebant rationes non evulgandas in profanos nondum purgatos.* Quam eandem rationem etiam Ægyptiorum, Perſarum, Syrorum, Indorum, plurimorumque aliorum populorum Sapientes, tenuiſſe, paulò pòſt indicat. V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purior. in Addendis p.* 519. 520.

Clangor, à *Clamore* differt, quòd hic ſemper aliquid ſignificet. Unde apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 789.

At puer in gremio vernæ telluris, & alto
Gramine, nunc faciles ſternit procurſibus herbas
In vultum nitens: caram modò lactis egeno
Nutricem clangore *ciens* —

ait vetus Schol. *Cujus nullius ſenſus. Ideò noluit clamorem dicere, ut indiceret, nihil intelligi potuiſſe, nam & clamor ordinariè aliquid dicit.* Eſt autem *Clangor* ſonus acutus cum magno. Unde tubis præcipuè datur. Virgilius *Æneid. lib.* 8.

Tyrrhenusq; tubæ mugire per æthera clangor.

Et Val. Flaccus *lib.* 3.

—— —— *ter inhorruit æther*
Luctificum clangente tubâ ——

Hinc Fortunatianus *Dialect. Donec perveniatur eò, ut res cum ſono verbi aliqua ſimilitudine conveniat, ut cùm dicimus æris tinnitum, equorum hinnitum, ovium balatum, tubarum* clangorem, *ſtridorem catenarum. Perſpicis enim hæc verba ita ſonare, ut ipſæ res, quæ his ſignificantur.* Transfertur dein ad alia, ut ſonum maris rupibus cavis illiſi. Accius, *d. l.* ſuprà in voce *Clamare*. At prope ſigillatim vox gruum clamorem notat. Quomodo legit Barthius ex membranis priſcis apud Lucretium,

Parvus ut eſt cygni melior canor, ille gruum quàm
Clangor, *in æthereis diſperſus nubibus Auſtro.*

Sic Claudianus *de Bello Gildon.*

Ingenti clangore *omnes æſtiva relinquunt.*
Thracia, cùm tepido permutant Strymona Nilo.

Nempe à κλάζω eſt, quod verbum de gruibus propriè, ſicut κρώζειν de corvis, uſurparunt Græci, uti videre eſt apud Euſtathium *ad Hom. paſſim.*

Principes fœminæ.

Clara à Tettingen, virgo nobilis, à Friderico I. Electore, Comite Palatino, Cœlibatus, quem Philippo ex fratre nepoti promiſerat, pertæſo, ejusdem & agnatorum conſenſu, Procerumq; conſcientiâ, cùm æquales nuptias contrahere non poſſet, ob conventionem, præſentibus Philippo Epiſc. Wormatienſi, Georgio Spirenſi & aliis A. C. 1462. ducta, duos ei filios peperit: quorum prior Fridericus, Eccleſiarum Wormatienſis ac Spirenſis Canonicus, obiit A. C. 1474. inſigni epitaphio Heidelbergæ ornatus: alter Ludovicus, fratre mortuo, à Patre in poſſeſſionem miſſus eſt, dominiorum *Scharfeneck*, *Weinsberg*, *Neuenſtatt*, *Meckmühl*, *Ozberg & Umbſtatt*, cum tit. Comitatus, à Maximiliano I. Imp. collato: quas dynaſtias omnes Friderico mortuo, exceptâ Scharfenecciâ, ad ſe recepit, Philippus El. & permutationis nomine Comitatum *Löuenſtein* ſubſtituit: Hinc itaque Comites Leoſtenii, Werthemii, Virneburgii ac Rupifortii originem trahunt.

Clara Auguſta, filia Auguſti Ducis Brunſvicenſis, illuſtre familiæ ornamentum, nupſit Friderico D. Wirtenbergico, nato A. C. 1615. ex eo mater Friderici Auguſti, Alberti, Friderici Wilhelmi, Antonii Ulrici, Sophiæ Dorotheæ & Eleonoræ Carolæ.

Clara Æmilia, mater Didii Juliani Imp. apud Spartianum.

Clara Iſabella, filia Leopoldi Archid. Auſtriæ, ex Clara Medicea, nupſit Carolo, nupero Mantuæ D. caſtitate & in maritum fide inclyta.

Iſabella *Clara* Eugenia, V. *Iſabella*.

Clareni Fratres, ex Franciſcanorum Ordine; qui aliàs *Fratres ſpirituales* dicti, à Fratre Angelo *de Cingulo Clareno*, ſuo inſtitutore nuncupati, qui usque ad Pii V. ætatem perſeverârunt. V. de iis Waddingum *A. C.* 1317. *num.* 16. 28.

Clariacum ſeu *Clariacus vicus*, vulgò *Clery*, locus eſt Galliæ, cujus mentio in *Vita* Litardi, ubi tribus diſtare millibus ab oppido Magdunenſium traditur, quod *Mehun ſur Loire*, Gallis dicitur. V. Valeſium in voce *Magdunum ad Ligerim*

Clarigatio, apud Livium *lib.* 8. *cap.* 14. *In Veliternos — quòd toties rebellaſſent, graviter ſævitum — juſſiq; trans Tiberim habitare: ut ejus, qui cis Tiberim deprehenſus eſſet, usque ad mille pondo* clarigatio *eſſet: nec priusquam ære perſoluto, is qui cepiſſet, extra vincula captum haberet*; Budæo eſt, quam Græci ἀνδροληψίαν vocavere, de qua V. Pollucem *lib.* 8. *cap.* 1. *Pigneratio* etiam vocatur: Interpretes barbari, *repreſaliam* dicere maluerunt. Vet. Gloſſ. ἐνεχυρασμὸς, & *Novell.* 52. ὅμηρος & ἀρπαγὴ, nam reddere nolentibus, vi pigneratio ſeu *repreſalia* fiebat. Et poſſet Clarigatio, *pigneratio* Latinè dici, niſi pigneratio res potiùs, quàm perſonam, reſpiceret: Clarigatio verò, ſicut androlepſia, potiùs perſonas, quàm res. At Clarigationem fuiſſe perſonarū potiùs, quàm rerum prehenſionem, ex Livii verbis clarum eſt; quæ tamen prehenſio ceſſabat, ſolutâ pecuniâ: quo pacto reſpectu prehenſionis perſonarum *Androlepſia*, reſpectu verò redemtionis & ſolutæ pecuniæ, *Pigneratio* non malè dicitur, Marcellus Donatus *ad l.* Aliàs ſolennis belli denuntiatio ſic Romanis dicta eſt, Græcè προαγγελία τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς ἀδικήσαντας ἀγνωμονοῦντας: quòd *clarâ* voce fieret. Non verò quævis belli denuntiatio, ſed quæ cum rerum repetitione conjuncta. Plinius *lib.* 22. *cap.* 12. *Et legati cùm ad hoſtes clarigatum mitterentur, id eſt, res raptas* clarè *repetitum, unus utiq; Verbenarius vocabatur*: à *verbena*, de qua agens idem *lib.* 29. *cap.* 9. *Hæc eſt, quam Legatos ferre ad hoſtes indicavimus.* Cùm namque Romani vellent bellum indicere, Pater patratus proficiſcebatur ad hoſtium fines, & præfatus quædam ſolennia clara voce dicebat, Se bellum gerere propter certas cauſas: ut, *clarè repeto ablata: Androlepſiæ jure utor: Bellum indico negantibus juſta.* Cujus rei vetus exemplum in *Supplicibus* Euripidis, ubi Theſeus caduceatori hæc dat mandata ad Creontem Thebanum,

Vicina Theſeus qui tenet regni ſola,
Humare poſcit mortuos: quod ſi datur,
Sic amica faciet gens Erechthidum tibi.
Hæc ſi probantur, tunc refer retro pedem:
Sin nemo paret, verba ſint hæc altera:
Jam mox ut arma pubis expectent meæ.

Vel, ut Papinius, in ejusdem rei narratione,

Aut Danais edice rogos, aut prælia Thebis.

V. quoque Homerum in *Batrachom.* & Plautum *Amphitruone*, *ſub init.* Græci, ῥήματα κατηγγέλλειν, Romani vett. *condicere*, appellavere. Atque hæc denuntiatio belli *conditionata* vocatur Hug. Grotio: *pura* verò, quæ ſpecialiter *Indictio* aut *Edictum*, ubi aut bellum jam alter intulit, aut ea deliquit ipſe, quæ pœnam merentur. Interdum autem conditionatam pura ſubſequebatur. Hinc illud carmen: *Quarum rerum, litium, cauſarum condixit Pater Patratus Populi Romani Quiritium Patri Patrato populi Priſcorum Latinorum, hominibusq; Priſcis Latinis: quas res nec ſolverunt, nec dederunt, nec fecerunt, quas res dari, fieri, ſolvi oportuit, puro pioq; duello quærendas cenſeo, conſentio conſciſcoq;*, V. Dionyſ. Halicarnaſſ. *Excerpt. Legat. lib.* 2. Adjuncta *Clarigationis* fuere, apud Græcos caduceus; ſagmina & haſta ſanguinea. apud Æquicolas primùm, & horum exemplo, apud Romanos, haſtæ imiſſio, alia. V. præfatum Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 3. §. 7. & 8. nec non ſuprà ubi de *Bello*.

Clariſſimatus, dignitas *Clariſſimi*, *in l.* 74. 180, & 183. *Cod. Theodoſ. de Decurion.* & apud Ammianum *lib.* 21. *Honor Clariſſimatus*, *in l.* 8. & 10. *eod. Cod. de Domeſt.* Senatorum potiſſimùm erat, qui *Clariſſimi*, & *Ordo Clariſſimus* paſſim apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores, Ammianum Marcellin. in Utroque Cod. alibi, dicuntur. Unde Alexander Severus, *Præfectis Prætorio ſuis Senatoriam addidiſſe dignitatem, ut* Viri Clariſſimi *& eſſent & dicerentur*, legitur apud Æl. Lampridium in *Vita* ejus. Sed & uxores eorum *Clariſſimæ fœminæ* dictæ ſunt. Idem in *Heliogabalo*, *Solus omnium Imperatorum fuit, ſub quo mulier quaſi* Clariſſima, *loco Viri Senatum ingreſſa eſt.* Nolebat nempe fœminino genere vocem *Senator* uſurpare, neque *Senatrix* dicere, coactus proin eſt circumlocutione uti. Ita namque Senatorum conjuges appellatæ, apud Tertullianum *ad Scapulam*, Auguſtinum

guſtinum

Digitized by Google

guſtinum *de Civ. Dei lib. 22. cap. 8.* & in multis *LL.* Codicis. Paulinus in *Vita* Ambroſii, *Per idem tempus trans Tiberim, apud quandam* clariſſimam *invitatur, ut ſacrificium in domo offerret.* Caſaubonus *ad Lampridi um*, V. quoq; Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Clariſſimus, nomen proprium Militis, apud Æl. Spartianum in *Didio Juliano.*

Claritas, apud Solinum *cap. 52.* ubi de Lychnite gemma, *Duplexei facies: aut enim purpurea emicat* claritate, *aut meraciùs ſuffunditur cocci rubore*; purpuræ velut propria tribuitur, cocco ademta, quod mirum. *Claritas* enim in omnibus coloribus ſplendor eſt multâ luce perfuſus: unde *claræ purpuræ*, Græcè ὀξεῖαι, quæ plus habent luminis, quàm coloris; ut contra *ſaturæ* & *meracæ*, quæ plus coloris, quàm luminis. Quod utrumque de cocco ſimiliter dici poteſt: Nam & coccum eſt clarum & acutum, plurimo lumine vegetum, ὀξυβαφὲς & ὀξυκόκκινον Græcis; eſt & ſaturatius & meraco rubore ſuffuſum, eoque obſcurius & auſterum magis. Idem in aliis coloribus evenit. V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 200. & 1104. nec non infrà in voce *Clarus.* Sed & *Claritas*, inter dictionis ideas; quarum ſeptem eſſe Hermogenes ſtatuit, Græcè σαφήνεια, uti Trapezuntius interpretatur: ſicuti *Perſpicuitatem* Quintilianus, & Cicero ἐνάργειαν atq; *evidentiam*, V. Jul. Caſ. Scaligerum *Poëtices lib. 4. cap.* 1. ubi de *Charactere.* Medio ævo *Claritas*, titulus fuit honorarius Proconſulis, in *Actis* Claudii Aſterii, & aliorum Martyrum, apud Baronium *A. C.* 285. *num.* 4. In Privilegio à Synodo Sueſſion. conceſſo Monaſterio Solemniacenſi *A. C. 866. Claritudo Regia* occurrit, apud du Freſne *Gloſſar.*

Claromontani, Gall. *Clermont*, nomen illuſtris in Gallia Familiæ: Bar. *de Clermont en Dauphiné ſ. en Viennois* & Vicecom. *de Clermont en Trieves.* Celebris eſt jam ab anno Chriſti 1180. quo Guilielmus floruit: cujus filiorum alter Amedeus Dominos *de Hauterive, de la baſtie d' Albanois*, & *de M. S. Jean* ex ſe procreavit. Majori natu Siboldo originem reliqui *Claromontani* ſeu Domini *de Clermont* debent. Seculo XIV. novæ diviſioni datus eſt locus, in filiis Aimari & Agathæ Pictavienſis. Nam à Gothofredo primarius ramus continuatus eſt, ſed ab Aimaro Dn. *de Hauterive* (ad quem etiam Surgeria & Dampetræa ſucceſſio delata eſt) deſcendunt Dni. *de Surgeres* & *de Dampierre*, quorum illi Fonſecas, hi Gondios Radeſianos (*de Rez*) habuere hæredes. Gothofredi filii fuere, minor Carolus Dn. *de Vauſerre*, cujus progenies in abneptibus defecit: major autem Aimarus, continuavit primogenitorum lineam; ſed needum diviſionis finis. Nam ab Antonii filiis, ſecundo Claudio, Domini *de Monteyſon* derivantur: major Antonius iterum ex filiis Ludovico & Bernardino diverſam habuit poſteritatem. Illâ brevi extinctâ; hæc, præter Barones *de Toury*, à Bernardini filio Juliano deſcendentes, conſiſtit in illis, qui à primogenito Bernardini Antonio trahunt originem. Hic enim ex Franciſca Pictavienſi genuit Henricum *de Clermont* Vicec. *de Tallard*: quo & Diana *de Marck*, genitus Carolus Henricus *Comes de Clermont & Tonnerre Vicec. de Tallard, Primus Baro Delphinatus*, ex Catharina Maria *d' Eſcoubleau de Sourdis*, numeroſam prolem ſuſcepit: in qua eminent Franciſcus Com *de Clermont* & *de Tonnerre*, Rogerius March. *de Cruſy*, Carolus Henricus D. *de Luxenburg* &c. Præter honorem enim illum, quòd *primi Delfinatus Barones* nuncupantur, acceſſit etiam hoc ſeculo *Luxenburgicus* titulus, qui tamen iterum per filiam Magdalenam Bonam Thereſiam Franc. Henrico Montmorencio Butevilio nuptam, ex hac domo ad Montmorencios migravit. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Eur. Tom. I.* Magdalenæ autem præfatæ Pater Carolus Henricus, ex Carolâ Margarethâ D. Luxenburgicâ & Pinæa, titulum Ducis *de Luxenbourg & Piney Principis de Tingri* acquiſierat, cùm illa filia eſſet Henrici D. Luxenburg. & Pinæi, extincti *A. C.* 1616. V. eundem *Tom. III. pag.* 81. *ut & in Indice.*

Clarus, in celebritatibus orta vox, quum victores per Præconem *calabantur*, exemptâ vocali. Unde verbum Horatianum *clarare, Carm. lib. 4. Od.* 3.

Illum non labor Iſthmius
Clarabit *pugilem: non equus impiger*
Curru ducet Achaico.

Quo etiam Papinius utitur *Thebaid. lib. 4. verſu* 286. ſed ſenſu tralatitio,

—— —— *ita ſatus incerta rurſus:*
Solvitur: & noſtrum viſus arcentibus umbris
Mitis iter longa clarâvit limite flamma.

Hoc eſt, *clarum, lucidum fecit*, uti Lutatius & vetus Enarrator exponunt. Sed & eodem uſus Paulinus Benedictus *de Vita Martini lib. II. verſu* 76.

—— —— *præſensq; probatur*
Judicium, clarante Deo. Sententia Chriſti
Obruit adverſam verborum turbine partem.

V. Caſpar. Barthium *Animadverſ. ad Statium & Paulinum d. l.* Hinc *Clarus* color, Latinis, qui aliàs *excitatus, vegetus, vividus, acutus*; Græcis ὀξὺς, item λαμπρός: cui oppoſitus *ſaturus, plenus, adſtrictus, preſſus, nigricans*, Gr. ὑπόμελας &c. Unde *claræ purpuræ*, in *Vita* Probi, ὀξεῖαι πορφύραι, apud Suidam; φοινικὶς ὀξεῖα, apud Ariſtophanem, h. e. *excitati ac vegeti luminis*; *oxyblatta* in *Cod.* &c. Sed & Latini preſſum & ſaturum de *clariſſimis* & excitatiſſimis coloribus uſurparunt, intenſiſſimū quemq; in ſua ſpecie colorem, & qui diluto pallidoque maximè contrarius eſſet, ita vocantes, uti docet Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. quem vide.

Claſia, vulgò *la Claiſe*, fluvius Galliæ, in ſaltu Brionæ *Brenne*: Alluit Vendoperam *Vandeuvre*, Barram, Macerias in Briona, *Mezeires en Brene*; Longoretum vel S. Sigiranni Cœnobium in Briona, *S. Siran en Brene*; S. Michaëlem in Brionis ſaltu, *S. Michel en Brene*; Blionem *le Bliron*, Boſciacum *Boſſay*, Prulliacum *Prnilly*, ac demum decurrit in Croſam. Hadr. Valeſius in voce *Longoretum.*

Claſma, Gr. κλάσμα, V. infrà ubi de *Pane fracto.*

Claſſica Corona, V. *Navalis.*

Claſſici, Milites qui in claſſibus militant, ſeu navibus armatis, de quibus titulus eſt in *Cod.* Juſtinian. & Theodoſ. *Claſſiarii milites*, apud Lampridium in *Commodo*; qui *Lembarii*, apud Vopiſcum in *Aureliano.* Duo enim genera *Claſſium* apud Romanos fuiſſe, ſcribit Vegetius, *Liburnas* & *Lembos* ſeu *Luſorias*: illis in mari utebantur; iſtis in fluminibus, quæ eos à Barbaris dividebant; in utriſque Milites erant *Claſſici*, quos juſtorum militum operam munusque præbuiſſe & in campo & in caſtris, apud Vett. diſcimus ex Hygino *de caſtrametat. Alæ milliariæ vel quingenariæ: Mauri equites: Pannonii veredarii:* Claſſici *omnes ideò prætenduntur, quòd ad vias muniendas primi exeant; & quò ſint tutiores, à Mauris equitibus & Pannoniis veredariis operantes proteguntur.* Idem alibi *Claſſicos* Miſenates & Ravennates numerat, inter Mauros equites, Pannonios exploratores, Palmyrenos, Dacos, Getacos & reliquas nationes, quæ Romanis militabant. Primum autem *Claſſiarios* ex remigibus juſtos milites feciſſe Neronem, legimus apud Suetonium V. Salmaſium *ad Vopiſcum.*

Claſſis, propriè vox nautica, vel ἀπὸ τῶν κάλων, à lignis: vel à voce κάλως, rudens; vel quaſi *Calaſſis*; ab antiquo *Calare* congregatio enim eſt. Impropriè ordinem civium denotat; quales *Claſſes* à Servio Tullio Romæ inſtitutas ſex legimus, quæ 193. civium centurias ſub ſe continebant. Primam fecit eorum, quorum maximus cenſus erat, nec minor centum minis, i. 10000. librarum Turonicarum: Hos arma habere imperavit, clypeum, arginum, loricam ex ære galeamque & ocreas, tela, haſtam & gladium; diſtinxitque in 40. centurias juniorum, qui primum ſemper locum tenebant in acie, & totidem ſeniorum, quibus urbis cuſtodia erat commiſſa. Secundæ *Claſſis* cenſus erat intra 10000. drachmarum usque ad minas 70. Ex his conſcriptæ 20. centuriæ: qui arma eadem geſtare juſſi, loricis ſolùm carentes, ſcuta pro clypeis habebant; iterum diviſi in 10 centurias juniorum & totidem ſeniorum, quorum ætas 45. annos exceſſit. Tertiæ cenſus, ut ad 7500. drachmas non perveniebat, ita 50. minis major erat. His non loricæ ſolùm, ſed & ocreæ ademtæ erant, diviſique ſimiliter in 20. centurias, in acie proximum poſt ſecundæ Claſſis cives ordinem tuebantur. Qui porrò minùs 5000. drachmarum poſſidebant, usque ad 20. minas, quartam conſtituere, totidem centuriis, in ſeniorum pari cum prioribus modo ac juniorum centurias diſtinctis, conſtantem: His arma imperata, ſcuta, haſtæ, & gladii, locusque in poſtrema acie imperatus eſt. In quintam *Claſſem* rejecti ſunt, quorum facultates cenſerentur inter 25. minas & duodecim cum dimidia; Eorum 30. erant centuriæ, pro ætatis ratione, ſimiliter diviſæ. His imperatum, ut cum fundis & jaculis militarent extra ordines. Juſſæ etiam armatos ſequi quatuor inermes centuriæ, duæ ad armorum & machinarum fabricam; totidem Cornicinum, Tibicinum quique aliis inſtrumentis ſigna canerent. Opifices in ſecunda claſſe cenſebantur, adſcripta ſenioribus una ejusdem ætatis centuria; altera juniorum ſtipendia faciebat cum juvenibus. Tubicines & Cornicines quartæ pars erant, pari ætatis diſcrimine: Equitum delectus ex opulentiſſimis fuit. Sexta *Claſſis* ac ultima eorum civium erat, quorum cenſus minor erat duodecim minis ac dimidiâ: Hi, licèt numero reliquas omnes claſſes ſuperarent, in unum ordinem congeſti immunes fuere à tributis ac militia. V. Dionyſium *lib.* 4. & ſuprà in vocibus *Cenſus*, item *Centuria.* Addam ſolùm, primæ tantùm *Claſſis* cives, per excellentiam *Claſſicos* fuiſſe dictos, unde hodieque optimæ notæ ac auctoritate digniſſimos Auctores *Claſſicos* vocamus; A. Gellius *lib. 7. cap.* 13. *Claſſici*, inquit, *dicebantur non omnes, qui in claſſibus erant, ſed primæ tantùm claſſis homines: qui centum & viginti quinque millia æris ampliùsve cenſi erant.* Faciunt autem centum millia æris inquit Anthon. Thyſius *in hunc locum*, 3000 florenorum Hollandicorum: juxta Thom. Godvvynum ducentas libras Sterlingas, *Anthol. Rom. lib. 3. ſect.* 1. *cap.* 4. Ab eadem voce orta phraſis, *Claſſicum canere*, Germ. *Lärmen blaſen*: Hic ar illud, non primo unius ac ſingularis tubæ ſono, qui Primipili fortaſſe haud longè ab Imperatore nutu incinuit: nec ſecundo aliquot aliorum, qui in loco quodam orbiculato ac fortaſſis altiore ſtabant ad ſigna & Aquilas: ſed tertio omnium aliorum per cohortes, per turmas, qui pariter jam *Claſſicum* canebant. V. Lipſium *de Mil. Rom.* & Stevvechium *ad Vegetium*, ut & infrà in voce *Tuba.* Sic Joanni de Janua *Claſſicum* propriè eſt *Concentus & concordia omnium inſtrumentorum ſimul ſonantium, ſive ſint tubæ vel cornua in bello, ſive ſint campanæ* omnes alicujus Campanilis: quod Galli *Glas*, Oc-

ſtaniClaſſes dicunt,quia,ut ait Honorius Auguſtodun. in *Gemma Animæ lib.* 1. *cap.* 73. *cùm campanæ ſonantur, quaſi per* Claſſica *milites ad prælium incitantur.* Hinc in *Vitis* Abbatum S. Albani, *Pulſato ſolenni claſſico,* Florent. Wigornienſis *A. C.* 1139. *S. Oswaldi reliquias,albis induti, toid ſonante claſſe extulimus.* Guil. Brito *Philippidos lib.* 12.

> Claſſica *per vicos reſonant, ut multiplicato*
> *Concentu majore ſono ſe vota revelent.*

Fortunatus *lib.* 3. *Poem.* 4. *de Dedic. Eccl.*

> *Nunc Domini laudes, inter tua* Claſſica, *canta,*
> *Et Trinitatis opem machina trina ſonet* &c.

apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Claſſis Alexandrina, ab Auguſto conſtituta, frumenta Romam ex Ægypto devehebat, ut diximus alibi: ad cujus æmulationem Commodus inſtituit, ut per certos homines, impenſâ publicâ, *Africana* quoque curaretur, & *Commodiana Herculea* appellaretur, apud Lampridium. V. de utraque Lipſium in *Electis*. De *Claſſe* Miſenate & Ravennate verò, ſuprà in *Claſſici*, item in voce *Cataplus*.

Clathri, in Gloſſis *ligna volubilia in caveis*, aliàs *rutuli*, & *repagula verſatilia*, Græcè ϛροφᾶς & κυλίνδροι, de quibus V. hîc paſſim, inprimis in voce *Rutuli*.

Clava, ramus ex utraque parte præciſus, & ſic pro fuſte & baculo eſt; ex Græco κλαδὸν, quod idem cum κλάδ☉, *ramus*, apud Heſych. unde κλάϐαν Æoles fecere, Latini *Clavam*. Hinc Clavam Herculis, *ramum* etiam vocant Latini Poetæ. Propertius,

> *Ille etiam Eleo percuſſus tempora ramo.*

Ut Græci πίτυρον & ὄζον. Philippus in *Epigramm.*

> καὶ βαρύπαις ὄζ☉ ὁ θηρολέτης.

Fuit autem illa ex oleaſtro. V. infrà in *Cotinus*. At Poëticâ licentiâ *Pineum ſtipitem* vocat Papinius Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 155. *tenax* enim hæc *materia nec gravis*, ut habet Gloſſa MS. V. de pinu Theophraſtum & Plinium. Certè arboris hujus nodoſa ligna duriſſima & durabiliſſima eſſe, notum. Adeò autem *Clava* illa Herculi addicta, ut ſocium ejus dicat Val. Flaccus *lib.* 3.

> *Nec pharetram aut acres ultra Tirynthius arcus*
> *Exercet, ſocia ſed diſpicit omnia clava.*

Simile armorum genus Theſeo adſcribit Euripides:

> Αὐτὸς δ' ὅπλισμα τοὐπιδαύριον λαβὼν
> Δεινῆς κορύνης, διαφέρων Ἐρεχθείδας,
> Ὁμοῦ τραχήλους κἀπικείμενον κάρα
> Κυνῆς θερίζων, κἀποκαυλίζων ξύλῳ.
> Μόλις δέ πως ἔτρεψεν εἰς φυγὴν πόδα.

Quam *quercum Marathonida*, item *arborem ferratam*, vocat Papin. Statius *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 730. & 769. Eam autem aſſumſiſſe geſtandam, cæſo, qui latrocinia tali telo faciebat, Periphete Corynete, ſcribit Plutarchus, V. quoque Apollodorum *fine lib.* 3. ubi à voce κορύνη, i. *clava*, hunc Κορυνήτην, dictum fuiſſe, ait. Sed & aliorum *Clava* antiquiſſimum in pugnam telum fuit. Unde Virgilius,

> —— *hic torre armatus obuſto.*

Papinius Statius *Thebaid. lib.* 4.

> —— —— *robora flammis*
> *Indurata* ——

Alii. Cujuſmodi *clavæ manuariæ*, medio ævo, in uſum redierunt. Paulus Warnefridus *Hiſtor. Longobardic. lib.* 6. *cap.* 3. *Rauchis Dux, cùm Slavi ſubitò ſuper eum irruiſſent & ipſe adhuc lanceam ſuam armigero non abſtuliſſet, eum qui primus ei occurrit, clavâ, quam manu geſtabat, percutiens ejus vitam extinxit* &c. Imò hodieque *Clava fortis*, ex America Septentrionali, aſſervatur in *Muſæo* Kircheriano. Ex duriſſimo eſt æruginei coloris ſaxo, more lentium opticarum, ex duorum circulorum ſegmento elaborata, ſic ut circumcirca in acutiorem aciem vergat, in medio verò, ob corporis craſſitiem, ictûs vibrationem augeat & ſoliditate robuſtior ſit. In medio foramine exciſo tripalmaris baculi manubrio inhaſtatur. Venerabilis eſt Auctori, quòd aliquot Societatis ſuæ eâ interemti, ingenioſo Barbarorum furore &c. Georgius de Sepibus, *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.* 34. Paſtores verò *Clavam* quoque, atq; illam ex myrto tuliſſe, docet Scholiaſtes Papinii *ad Thebaid. lib.* 4. *verſu* 301.

> *Et paſtorali meditantur prælia trunco.*

Id eſt, *Clavâ*, inquit, *ſeu robore, ſtipite curvo de myrto, id quod firmiſſimum lignum eſt, qualibus Paſtores utuntur in Italia.* Myrtum certè haſtilibus electam, Virgilius docet *Georgic. lib.* 2.

> *At myrtus validis haſtilibus & bona bello*
> *Cornus* —

Qui parem Camillæ tribuit, ſed ſpiculo præfixam *fine Libri*,

> —— *Lyciam ut gerat ipſa faretram*
> *Et paſtoralem præfixâ cuſpide myrtum* &c.

Inde diminut. *Clavula*; Varroni talea vel ramus ex arbore deciſus, unde *Clabularis* vel *Clavularis* curſus, de quo ſuprà. Sed & *Clavas* Latini vocabant κῶλα ξύλινα, ſeu καλοβάθρα, quæ κλάϐαι quoque Græcis: h. e. *ſoleas vel gallicas, lignea* nempe *ſandalia*, quæ in balneis geſtabantur; item *grallas*: A quo *Clavator*, pro grallatore, apud Plautum,

> *Cervum curſu vincere, &* Clavatorem *gradu.*

Voce *Clava* vel κλάϐα poſtea ad quemvis ligneum calceum ſignificandum extensâ, Salmaſius *ad Capitolinum in Pio, & Spartianum in Antonino Caracalla*.

Clavare veſtem purpura, idem quod *oculare* eſt; πορφυροῦν in *Gloſſis*: h. e. notis, ſ gnisque exornare. Variis enim figuris, quâ rotundis, quâ quadratis, Vett. luxuria luſit in veſtibus auro purpurave illudendis; quarum quæ rotundæ erant & in circulum flexæ, *plumas* vocitarunt Latini, item *Oculos & Clavos*, (quorum capita rotunda Græci ἀσπιδίσκους, σφραγῖδας, σημεῖα, κίγκλους &c. Quæ quadratæ fiebant & intertexebantur veſtibus, itidem *Clavos* appellarunt Latini, ut & *teſſeras*; recentiores Græci τάϐλια vel ταυλία h. e. *tabulas*; quo tamen nomine citimæ Latinitatis Autores etiam orbiculos illos ligneos vel eboreos vocarunt, quibus in tabula luditur. Sic *tabulæ* & τάϐλια in veſtibus, rotundi clavi fuerint: cujuſmodi tabularum & orbiculorum, quibus veſtes aut vela *clavabantur*, meminit ſæpiſſimè Anaſtaſius in *Vitis Pontificum*. Ταϐλία certè χρυσᾶ & πορφυρᾶ, pro *clavis aureis & purpureis* occurrunt in *Faſtis* Græcis, &c. Non parvum autem inter veſtium paragaudes ac plumas ſeu *clavos*, πλουμία quoque citerioribus Græcis, diſcrimen fuit. Paragaudis, h. e. loris auratis veſtes circumtexebantur, plumis autem ſeu clavis aureis aut purpureis intexebantur: unde veſtem purpureis clavis intertextam, Græci μεσοπόρφυρον; loris verò purpureis ſeu paragaudis circumtextam, περιπόρφυρον, Latini *prætextam*, vocabant; ſimili diſcrimine inter μεσόλευκον & περίλευκον χιτῶνα; apud Eſaiam *cap.* 3. &c. Et quidem communes Romanorum tunicæ albæ erant, purpura *clavatæ*: at triumphales, purpureæ totæ, auro clavatæ, quas à *clavorum* latitudine *palmatas* vocabant: à quibus *pictæ* diſtinguendæ, quæ non unius formæ clavos ſuis locis inſertos inſitosque habebant; ſed diverſis coloribus erant intextæ ac varias rerum animaliumque formas acu expreſſas oſtendebant. Porro in Senatorum tunica conſuti erant multi latiores clavi, iique quadrati, unde πλατύσημ☉ dicta, quam ante Cæſarem nemo Senatorum cingebat: Equitum verò tunica *clavos* anguſtiores inſutos habebat, στενόσημ☉ & ψιχόσημ☉ hinc vocata, ſuper quam illi cingebantur, uti Quintilianus docet *lib.* 11. *cap.* 3. &c. Sed & ſigillatæ non confundendæ cum *Clavatis*: ita autem dicebantur in quibus figuræ vel hominum vel beſtiarum auro vel purpurâ expreſſæ erant, Gr. hinc ζωδιωταί: cujuſmodi ſigilla εἴδωλα vocat Aſterius, uti oſtendit Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Herode*, V. ſuprà in voce *Bellnata*: plura autem de hac *clavandi* ſeu plumandi arte, apud eundem Salmaſium ad *Vopiſcum in Carino*, & hîc infrà, in voce *Clavus*, item ubi de *Ocellis veſtium* &c.

Clavarius, Italis *Chiavaio* & *Chiaivolo*, apud Provinciales *Clavaire*, nomen dignitatis, cui *claves* Fiſci communis commiſſæ ſunt. V. Ioan. Danetum *Hiſtor. Balearici Regni p.* 87. 92. At *Clavicarii* in *L.* 1. *Cod. de Excuſ. artif. lib.* 10. *in Baſilicis*, Καρφωπλόκοι, clavium contextores: *Clavicularii* v. apud Jul. Firmicum *Math. lib.* 3. *cap.* 6. carceris cuſtodes ſunt, Κλειδοφύλακες, & κλειδοῦχοι, in *Synaxariis*, Καγκελλάριοι Græcis recentioribus dicti: du Freſne *Gloſſar.*

Clauda, adde: Κλαύδιον Athenæo, Κλαῦδ☉ Ptolomæo, Γαῦλ☉ & Γαῦδ☉ aliis, *Gauloe* Solino *cap.* 29. *Ex parte, qua Cercina eſt, accepimus Gauloen inſulam, in qua ſerpens neque naſcitur, neque vivit invecta.* Plinio *Gaulos lib.* 5. *cap.* 7. &c. Melite Africanâ, quæ *Malta* hodieque, octingenta octo μίλια diſtare, tradit Strabo, ex Geographi ſententia: ubi μίλια non eſſe *ſtadia*, ut reddidit Interpres, ſed *miliaria*, docet Salmaſius *ad Solinum d. l.*

Claudæ Victimæ, rejectæ à Deo, *Deuteron. cap.* 15. *verſ.* 11. V. quoque Malach. *cap.* 1. *verſu* 8. Quod & in ſacris ſuis Græci Romanique accuratè obſervarunt, ut nempe hoſtiæ lectæ & eximiæ eſſent, neque *Claudæ* & vitioſæ. Unde Poëta *Æn. lib.* 4.

> —— *mactant lectas de more bidentes.*

Et Alexander ab Alex. *Genialium dier. lib.* 3. *cap.* 12. *Lecta*, inquit, *dicuntur hodie majores & uberiùs depaſtæ, quæ* claudæ, *morboſæ aut vitioſæ non ſunt* &c. V. hanc in rem Bochartum *Hierozoici* ſeu *de Animalibus ſacræ Scripturæ Part. prior. lib.* II. *cap.* 46.

Claudere, V. infrà *Ligare*.

Claudere ſpatham capulo, apud Æl. Spartianum in *Hadriano* Cæſ. *ut capulo vix eburneo ſpatham clauderet*: eſt eburneum capulum, vel clauſulam ſpathæ addere; quo modo Græci dicunt κωπηλατεῖν τὸ ξίφ☉, de enſe, cui capulus additur. Græci ἐλεφαντόκωπον ſπάθην iſtiuſmodi ſpatham vocant: item ἐλεφαντόδετον, h. e. *eboreis clavis fixum capulum habentem*, ſeu *ebore clauſam*, aut *vinctam*. Capuli enim enſium auro, argento, ebore vincti, ſunt clavis iſtiuſmodi confixi, vel etiam aurati aut argentati. Uti *auro vincta*, pocula ſimpliciter deaurata appellavere, ut & *auro cluſa*, Græcis χρυσόκλειστα: quamvis propriè ſic dicta fuerint, quibus aurum incluſum eſt, per Artem ἐμπαιστικήν, quæ & χρυσοκόλλητα. Unde *Cluſores* & *Incluſores*, de quibus infrà. De Capulis verò enſium retro dictum.

Fœminæ Illuſtres.

Claudia, Claudii II. Imp. ex fratre Criſpo neptis, juncta Eutropio, nobiliſſimo gentis Dardanæ viro, ex eo mater fuit Conſtantii Cæſ. teſte Trebellio Pollione, in *Vita* Claudii.

Clau-

Claudia, uxor Papinii Statii, ad quam extat ejus carmen *Lib. 3. Sylv. 5.* cujus initium,

> *Quid mihi maſta die, ſociis quid noctibus uxor*
> *Anxia, pervigili ducis ſuſpiria cura?*

Filiam fuiſſe Citharœdi, colligit Fred. Morellus ex *verſu* 64.

> *Sive chelyn complexa petis, ſeu voce paterna*
> *Diſcendum Muſis ſonas* ——

Eandem ſaltaſſe poëmata, *verſ. ſeq.*

> *Candida ſeu molli diducis brachia motu.*

Qui tum mos receptus inter Virgines Romanas, ut ex Horatio diſcimus. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.*

Claudia Lex, lata à C. Claudio Coſ. cum Tit. Sempronio, an. U. C. 576. voluit: *Ut qui ex ſociis ac Latini nominis ipſi, majoresve eorum, M. Claudio, T. Quinctio Cenſoribus, poſtq; ea apud ſocios nominis Latini cenſi eſſent, ut omnes in ſuam quisq; civitatem ante K. Novembris redirent*, V. Livium *lib.* 41. Alia lata à M. Claudio Coſ. cum Ser Sulpitio Rufo an. 702. *Ne in Magiſtratuum Comitiis abſentium ratio haberetur*, Sueton. in *Cæſ.* Alia, cujus auctor Q. Claudius, Tr. Pl. P. Corn. Scipione, T. Sempronio Longo Coſſ. an. U. C. 533. *Ne quis Senator, quiq; Senatoris pater fuiſſet, maritimam navem, quæ plus quàm* 300. *amphorarum eſſet, haberet*, Liv. *lib.* 21. Hanc Legem Cæſar Dictator poſtea in Juliam de repetundis tranſtulit. Alia à M. Claudio Marcello Coſ. cum Serg. Sulpitio Rufo an. U. C. 702. lata voluit, *Ut colonis, quos rogatione Vatiniâ Novicomum Cæſar duxiſſet, civitas adimeretur: quòd per ambitionem & ultra præſcriptum eſſet*, Sueton. in *Cæſ.* Alia à C. Claudio Imp. ſancita eſt, *Ut ne Agnati mulierum tutelam legitimam recipere cogerentur*, Ulpianus *tit.* 2. *Inſtit.* & Imperator *l.* 3. *C. de legitimis tutoribus.* Alia eodem auctore, ab Athenienſibus deſumpta, *Creditoribus ne in mortem parentum pecunias filiis familiarum fœnori darent*, interdixit, Tac. *Annal. lib.* 2. Alia tandem fuit de Scribarum negotiationibus, quam Claudiæ de Senatorum quæſtu partem fuiſſe, ſcribit Hottomannus. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim.*

Claudia Tribus, à Servio Tullio inſtituta eſt, in quam cùm Actius Clauſus, cui poſtea Appio Claudio fuit nomen, cum clientibus ſuis Regillo profugus & civitate donatus, ſcriptus eſſet, Tribui de ſua appellatione nomen impoſuit, Liv. *lib.* 2. & Halicarn. *lib.* 5. V. & Virgilium *Æneid. lib.* 7. & Pedianum *ad Oration. Cicer. pro Scauro.*

Viri illuſtres.

Claudius Arabianus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, occiſos, juſſu Severi Imp. recenſetur Ælio Spartiano in *Severo.*

Claudius Capellianus, memoratur Vopiſco in *Floriano*, ubi Epiſtola ejus ad Cerejum Metianum patruum. *Sapilianus* habet vetus editio & Palatinus codex, Salmaſius.

Claudius Clemens, natione Scotus, Alcuini quondam in fundatione Academiæ Pariſ. collega, tempore Caroli M. Epiſcopus Taurinenſis in Subalpinis; Scripſit in *ad Galatas Enarrationem*, Labbæus.

Claudius Euſthenius, Diocletiano ab Epiſtolis, quatuor libris quatuor Impp. Diocletiani, Maximiniani, Galerii atque Conſtantii, *Vitas* ſcripſit, Vopiſcus in *Carino.*

Claudius Fuſcus Salinator, collega Hadriani II. Conſulis, ex filia Julii Serviani, pater Fuſci fuit, qui, quòd Serviani cædem tuliſſet iniquiùs, Hadriani juſſu ſimiliter interfectus eſt. Æl. Spartianus in *Hadriano.*

Claudius Maximus Philoſophus Stoicus, inter Præceptores Marci Imp. cujus non ſemel hic in *libb. de Vita ſua* meminit, ut & Secundæ uxoris ejus, *libro tertio.*

Claudius Rufus, in numero fuit Nobilium Rom. quos, ſine cauſæ dictione, Severus Imp. juſſit occidi. Spartianus in *Vita* Severi.

Claudius Severus, Philoſophus, Peripateticæ ſectæ, inter præceptores Marci Imp. memoratur Julio Capitolino, in *M. Antonino Philoſopho.*

Claudius Sulpitianus, Pertinacis Imp. ſocer, indictâ cauſâ à Severo occiſus. Spartianus in *Severo.*

Claves S. Petri, quibus ſc. illius confeſſio ſeu ſepulchrum, claudebatur, memorantur Eginhardo in *Annalibus A. C.* 796. *Sed & ſuper* claves B. Petri *Apoſtoli præſtitiſſent corporale juramentum.* Item Poëtæ Saxonico *de Geſtis Caroli M. lib. 3. anno eod.*

> *Confeſtim* claves, *quibus & Confeſſio Sancti*
> *Conſervata Petri, vexillaq; miſerat Urbis*
> *Romuleæ Carolo, pariterq; decentia dona.*

Solebant nempe Pontifices Romani, de limatura catenarum, quæ S. Petri fuiſſe creduntur, & religioſè Romæ aſſervantur, ad Reges & Principes, alioſque Viros primarios, ingentis loco muneris mittere, quam in aurea *clave*, inſtar illarum, quibus *Confeſſio S. Petri* claudebatur, efficta, & ab Altari S. Petri accepta includebant. Eam autem, ad quos illa tranſmittebatur, de collo, velut ſacrum contra imminentia mala amuletum, ſuſpendebant. Cujusmodi *Clavium* tranſmiſſarum meminere Gregorius M. Gregorius Turon. Fredegarius, Aimoinus paſſim. V. Theod. Studitam *de Imag.* & Nic. Alemannum *Diſſertat. de Lateranenſibus parietinis cap.* 14. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* De *Clavibus* verò Petro à Chriſto datis, V. Theologos.

Claves remittendi ritus, in ſignum divortii & renuntiationis curæ familiæ, apud Romanos in uſu, memoratur Ambroſio *Epiſt. 47. ad Syagrium.* V. infrà, ubi de *Divortio.* Nempe *Claves* Sponſæ Mariti domum intranti tradebantur; quod Repotiorum die factum eſſe, Scaliger docet *Poëtic. lib. 3. cap.* 101. *Is dies* (Repotiorum) *novæ nuptæ initium erat juris, quod in familiam eſſet habitura; quam ob cauſam clavis dabatur ei, ad dominium potiùs, atque poſſeſſionem, quàm, ad deſignandam, ut ajunt, partus facilitatem.* Hanc itaque, vel has *claves*, poſtmodum, remittebant &c. Apud Gallos ſolent hodieq; viduæ *claves* & cingulum ſupra mariti defuncti corpus projicere, in ſignum, quòd bonorum communioni nuntium mittant, ne debitis exolvendis teneantur. V. Paſchaſium *Disquiſitionum Francicar. lib. 4. cap.* 10. alioſque Auctores, laudatos Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Claveſignati, Pontificis milites, quòd in vexillis veſtibusque *claves* Eccleſiæ depictas gererent, memorantur Odorico Raynaldo A. C. 1228. *num.* 13. *& ſeqq.* apud Dominicum Macrum in *Hierolexico.*

Clavicymbalum, inſtrumentum Muſicum, de quo ſic Scaliger, *Fuit & Simi commentum illud, quod ab eo Simicum appellatum. quinq; & triginta conſtabat chordis: à quibus eorum origo, quos nunc monochordos vulgus vocat. In quibus ordine digeſta plectra ſubſilientia reddunt ſonos. Additæ dein plectris corvinarum pennarum cuſpides: ex æreis filis expreſſiorem eliciunt harmoniam, me puero* Clavicymbalum *& Harpichordum, nunc ab illis mucronibus Spinetam nominant*, V. eum *Poëtices lib. 1. cap.* 48.

Claviger, epitheton Petri Apoſtoli, apud Domnizonem *de Vita Mathildis lib. 1. cap.* 1.

> Clavigeri *Petri normam, ſancti quoq; Cleri*
> *Semper amaverunt.*

Pro quo *Clavicularis* vocatur, apud Cummianum Hibernum *de Controv. Paſchali.* Etiam Officii id nomen eſt Eccl. in Communione Romana, idemque cum *Archiclave*, h. e. Eccleſiæ Theſaurario. Sic Savaricus *B. Hilarii Claviger*, memoratur Beslio *pag.* 292. Wilhelmus Wallingford *Clavigeratus*, h. e. *Clavigeri officio functus*, in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. p.* 184. At in *Charta* A. C. 1335. apud Schefferum, *ad Chronicon Upſalienſe pag.* 160. *Claviger* idem qui Cuſtos eſt. In *Foris* porro Oſcæ Jacobi I. Regis Aragon. *A. C.* 1247. Politicum officium hæc vox notat. Richardo tandem de S. Germano in *Chron.* A. C. 1229. qui à parte Gregorii Pontif. Rom. contra Fridericum II. Imp. ſtabant, *Clavigeri* dicuntur, ob *claves* in Pontificiis vexillis effictas, V. ſuprà in *Claveſignati* & Car. du Freſne in *Gloſſar.* ut & *Cliduchus* infrà.

Clavis, Græcè κλεὶς, Jon. κληῒς, unde κλαῒς & κλαῦϊς, & hinc Romanum *Clavis*, modò *clauſtrum*, modò *clavem* notat. Aratus,

> — κληῗδι θύρην ἔντοσθ' ἀραρυῖαν
> Δικλίδα.

Ubi κληῒς, *clauſtrum* eſt, τὸ ἀσφάλισμα τῆς θύρας, adeoque idem quod ὀχεύς. At apud Homerum, *Odyſſ.* Χ. ubi de Penelope thalamum ædium intimum ultimumque aperiente, in quo pretioſa ejus cimelia recondita, legimus,

> Ἐν δὲ κληῗδ' ἧκε, θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
> Ἄντα τιτυσκομένη.

Ubi κληῒς, *clavem* ſignificat, quo ſenſu vocem communiter ſumimus. Sic *Clavis* pro *clauſtro* & *ſera*, apud Tibullum,

> —— *fruſtra* clavis *ineſt foribus.*

Et Plautum,

> *Ubi intrò hanc novam deduxi, viâ rectâ clavem*
> *Obduxi.*

Et certè multo rationabilius, ut κλεὶς ſignificet *clauſtrum*, & id quod januam claudit, quàm clavem, cujus munus aperire. Quamvis enim hodiernæ quædam *Claves* ſint, quæ & claudunt & aperiunt, adducendo, reducendoque clauſtri peſſulo: aliæ tamen quam plurimæ tantummodo aperiunt. Laconicæ quoque aperiebant ſolùm, ut & ἡ βαλανάγρα Veterum, de quibus paulo infrà. Fuit autem *Clavis* Laconum inventum, Euſt. *in Odyſſ. θ. verſ.* 447.

> Αὐτίκ' ἐπήρτυε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
> Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη.
> *Statim aptavit operculum; celeriter autem vinculum ligavit varium,*
> *quod olim docuit ingenio veneranda Circe.*

Παλαιὸν, inquit, ἔθος ἦν κατασφαλίζεσθαι δεσμοῖς. ἡ κλεὶς γὰρ νεώτερον καὶ Λακώνων εὕρημα. καὶ ἔστιν ἀσφαλέστερον δεσμοῦ ποικίλου τὸ κλειδίον. *Antiquus mos fuit ad aliquid bene obſerandum vinculis uti. Clavis enim recentiorum & quidem Laconum inventum eſt. Et certè vario licèt vinculorum flexu tutior clavis.* Unde δεσμὸς Ὀδυσσῆος olim celebris, quem ab ingenioſiſſima Circe ei monſtratum fabulatur Poëta, quemadmodum alibi peritus venator à Diana, jaculator inſignis ab Apolline, textrinæ gnara à Pallade edocta fingitur. Hinc de iis, quæ obſignata ἀσφαλῶς, *Ulyſſis vinculum nodusq;*, Proverbialiter uſurpari cœpit. Sic ciſta, in qua Erichthonium, cum dracone incluſum, Pallas tribus Cecropis filiabus cuſtodiendum commiſerat, nodo ſolùm religata legitur, apud Ovidium *Metamorph. lib.* 2. *Fab.* 8. Unde Aglauros, videre volens, quid intus latitaret,

—— nodeſq; manu diducit: at intus
Infantem videt ——

Ita ergo & januas & ciſtas olim occludi obſerarique mos erat; quod cùm non ſatis eſſet ad furum effractorumque conatus eludendos, *clavium* uſus increbuit. Meminit item Homeri Commentator iſtiusmodi priſcæ clavis, in Homeri *Odyſſ. φ. verſ.* 6.

Εἵλετο δὲ κληῗδ' εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ
Καλὴν, χαλκείην: κώπη δ' ἐλέφαντος ἐπῆεν:
Accepit autem clavem bene flexam manu forti
Pulchram, æream, manubrium autem eboris inerat.

In quæ verba ſic ſcribit ὁ Παρεκβολίτης: *Ἀρχαικὸν εἶδος κλειδὸς φράζει, καὶ οὐ κατὰ τὸ ὕστερον τετρημένον εἰς πολλὰς ὀπάς, Antiquum clavis genus recenſet, non in varia foramina, ſicut ſequentibus temporibus factum eſt, pertuſum.* Interim & clavium iſtiusmodi ſuo quoque tempore uſum aliquem fuiſſe ibidem docet, quibus per januæ foramen immiſſis funis ad aperiendam illam intus circumagebatur. Erant autem tales claves δρεπανοειδεῖς, *falcatæ* ſeu falcis figuram habentes; & vulgò ligneis manubriis, hæc verò, cujus Homerus meminit, eburneo ornata &c. Thom. Dempſterus in *Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Quæ ut paulò accuratiùs exponamus, ſciendum duo habuiſſe priſcos mortales *Clavium* genera, quorum unum commune, Βαλανάγρα dictum, unico dente conſtans; alterum magis artificis & ſubtilioris ſolertiæ, *Clavis Laconica* peculiariter, item *Carica* appellata, in qua tres dentes erant. Et quidem Βαλανάγρα in iis utplurimum foribus locum habebat, quæ in publicum exibant, primis nempe domuum januis & Urbium portis, quæ vecte ac ſerâ ligneâ, h. e. μοχλῷ præducto muniebantur: cui ſeræ balanus immiſſa non ſinebat eam ab oſtio tolli. At balano inſerta *βαλανάγρα, i. clavis*, eam ex foramine extrahebat, & ſeram removeri ac tolli facilem præſtabat, uti ſuprà latiùs diximus, in voce *Balanagra*, item *Balanus*. At interiorum conclavium & œcorum fores obicibus clauſtriſq; ferreis concludi ſolitæ, alias claves requirebant; quarum originem aperit Poëta Comicus Θεσμοφοριαζούσαις, ubi quiritantur mulieres uſum Laconicarum clavium, quas viri tum geſtarent, multum ſibi & furtis ſuis incommodare: Cùm enim antea ſolerent de facili cellaria & apothecas viris inſciis aperire, & inde quæ vellent depromere, hoc ſibi nunc non licere propter illas claves Laconicas, quę fraudibus minùs eſſent obnoxiæ, quàm cœteræ communes βαλανάγραι. Nempe Lacones, cùm viderent non ſatis tutò communibus clavibus œcos firmari, alias excogitarunt, ingenio ſolertiori elaboratas, Habebant illæ τρεῖς γόμφους, ut Ariſtophanes habet *h. l.* h. e. *tria crucis cornua*, & διχλῖδες dicebantur, quaſi *duplices* vel *geminæ claves*. Cùm enim communes unâ modò virgâ ferreâ conſtarent, quæ in balanum injecta eam è clauſtro eximebat: in Laconicis velut duæ claves ſeſe invicem decuſſabant in formam crucis. Atque hæ totæ intra clauſtrum immerſæ latebant, hinc κρυπταὶ, illudque ſurſum cum impetu levatæ ſuccutiebant, hinc ἀνακρουστικαὶ dictæ: ſicque prorſus fores aperiebant, uti claves illæ, quibus hodie Carthuſianorum familiæ in ſui Monaſterii conclavibus utuntur, quas & *Carthuſianas* propterea quidam appellant. Similes certè facturâ illis Vett. claves illæ κρυπταὶ, quæ ſcapum habebant rectum & supernè transverſariam virgulam, ad inſtar tridentis, inciſam, ut videre eſt ex icone earum, quam Salmaſius exhibet infrà laudandus. Ab his dein Laconicis clavibus reliqua omnia clavium genera arteſq; & formæ diverſæ productæ. E' quibus illæ inprimis memoratu dignæ, quas in Batavia erutas Lipſius Commentario ſuo *ad Tac* 2. *Annal* illuſtravit. Sunt illæ facturâ planè ſimiles noſtris, quæ & annulum habent, ut digito teneri poſſint: ſed ſcapo, qui inſtar manubrii ſit, deſtitutæ. Hæ itaque, excepto annulo, totæ intra clauſtrum abſconditæ quoque mergebantur, ſed non *ſuccutiendo* ac dejiciendo, ut Laconicæ, verùm *reducendo & adducendo*, quæ intus erant ferrea repagula, aperiebant. Verùm cùm nec Laconicæ omnem fraudem averterent; facto enim digitulo ferreo ſeu uncino triobolari, δακτυλίῳ τριωβόλῳ, ut Ariſtoph. *ibid.* ait, adeoque etiam ſine clave non difficulter admodum reſerari poterant illæ quoque fores, quæ clavibus illis ἀνακρουστικαῖς aperiebantur: unde Plato Comicus in *Μετοίκοις*, *παρακλειδίου, clavis adulterinæ*, meminit. Hinc non contenti Vett. Clavibus & Clauſtris, in aſſervandis rebus iis, quas cariores habuere, ſignacula, Euripide auctore, inpoſterum adhibere cœperunt, quibus noſci poterat, an fraus clavi eſſet facta, qua de re V. aliquid ſuprà, ubi de *Annulis ſignatoriis*. Imò cum ne ſic quidem ſatis fiderent; conchâ ipſa ſignacula inſuper texerunt, V. infrà *Claxendix*. Porro in Laconica aperiendi & claudendi ratione ſera intus erat, i. peſſulus, *Clavis* verò ab exteriore parte immiſſa, peſſulum ſuccutiebat: quemadmodum hodieque omnes claves ἔξωθεν εἰσὶν, utpote quæ ab exteriore forium parte immittuntur clauſtro. At βαλανάγρα, ſeu clavis communis in interiore parte, ubi & ſera, erat: namque in ſeram ipſam demittebatur, ad βάλανον extrahendam. Quam in rem foramen in oſtio relinquebatur, per quod manus poſſet immitti à foris ſtantibus, inſerendæ clavi in ſeram & βαλάνῳ evellendæ &c. V. omnino Salmaſium *Exerc. Plin. ad Solin. pag.* 925. & *ſeqq.* nec non hîc, ubi de *Aperiendi ratione*, de *Clauſtris*, item de *Carica*, & *Laconica Clavi*.

Clavis, in Computis Eccleſiaſticis, *eſt numerus variabilis datus anno ad inveniendum principia quinq; mobilium feſtivitatũ, ſc. Septuageſimæ, Quadrageſimæ, Paſchatis, Rogationum & Pentecoſtes: & ideò ſunt quinq;* claves *& qualibet prædictarum feſtivitatum habet* 30. *dies, in quibus ſemper celebrantur — & dicitur* clavis *per ſimilitudinem; quia ſicut per claves oſtia reſerantur, ita per talem numerum principia dictarum feſtivitatum nobis denotantur* &c. Durandus *Ration. lib.* 8. *cap.* 12. apud du Freſne in *Gloſſario.*

Clauſarii vinearum Monaſterii, memorantur in *Necrologio* Victorino Pariſ. *Kl. Sept.* apud Eundem.

Clauſtra apud Veteres, in firmandis foribus alia lignea fuerunt; ſeræ viz. vel vectes tranſverſi, alia ferrea, quæ *verucla* hodie Gallis dicuntur. Et quidem illa, ab interiore ædium parte foribus præducebantur, quibus balanus immiſſa, ferrum viz. *glandis* facie ac cavum, illa januæ ſic committebat, ut niſi extracto eo removeri ac repelli non poſſent, uti vidimus ſuprà ubi de *Balano*. Firmabantur autem hoc pacto τὰ ἀρχίθυρα præſertim ſeu januæ in publicum reſpicientes, ac urbium portæ: & βαλανάγρᾳ per foramen in ipſo oſtio ſatis grande ſupra locum ſeræ immiſſâ, aperiebantur: ut videre eſt quoque in voce *Foramen*. Iſta verò, nempe ferrea, conclavium & interiorum domus membrorum foribus claudendis muniendiſque inſerviebant. Præter peſſulos enim, quibus injectis occludebantur ab intus manentibus, alios etiam obices ferreos affixos habuere, qui immiſſâ forinſecus clavi removerentur ac ſuccuterentur, uti ex *Odyſſ. φ.* ubi de Penelopes thalamo, conſtat. Cujusmodi peſſulos duos ferme ſingulis foribus addi conſueviſſe, in ſuperiore parte unum, in inferiori alterum Plautus indigitat, *in Aulularia*, *Oſtium intus ambobus occlude peſſulis.* V. quoque Apulejum *Metamorphoſ. lib.* 3. ubi *duorum* itidem *peſſulorum & uncini*, cui injiciebantur, mentio eſt. Atque hi nullâ clave poterant removeri, ab his qui foris adſtabant. Ut proin ab his, qui foris veniebant, reſerari fores, & diſcedentibus inde iterum obſerari poſſent, clave opus erat, quâ vel ſuccuteretur ferreum veruclum, quo oſtium intus vinctum tenebatur & poſti junctum; vel illud adduceretur ac reduceretur, Quorum illud Laconicæ claves, iſtud aliæ poſtmodum inventæ (de quibus ſuprà) præſtiterunt, facturâ noſtris planè ſimiles. Namque & *Clauſtrorum* noſtrorum (quæ foribus obfiguntur quadratâ ut plurimum figurâ, ex duplici ferro compacta, intra quæ parva repagula & ipſa ferrea adductionibus ac reductionibus moventur, & adducta quidem in poſtem ineunt, reducta verò eum laxant ac aperiunt) notitiam fuiſſe Veteribus, ex clavibus antiquis colligas, quarum iconem operi ſuo inſeruit J. Lipſius *ad Annal. Tacit. lib.* 2. & Salmaſius *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 931. V. quoque hîc paſſim, inprimis infrà, in voce *Obices, Peſſulus, Sera.*

Clauſtra Canonicorum, Monacharum, occurrunt paſſim. *Clauſtra Clericorum*, i. Canonicorum, in *Capitulis* Caroli C. *tit.* 41. *c.* 9. *Ut Epiſcopi in civitatibus ſuis proximum Eccleſiæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum clero ſecundùm Canonicam regulam Deo militent: & Sacerdotes ſuos ad hoc conſtringant, ut Eccleſias non relinquant, & alicubi habitare præſumant.* Quod ipſum ſtatuitur in Synodo Rom. ſub Eugenio II. *cap.* 7. *Neceſſaria res exiſtit, ut juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacent. Itaq; omnibus ſit unum refectorium ac dormitorium &c.* Ubi morem, qui diu in Eccleſiis obtinuit, obſervat du Freſne, cùm in *Clauſtris* lectioni vacarent Monachi, ut eſt in *Epitome* Ludovici Imper. in *Regulam S. Bened.* in *Concordia* S. Dunſtani *cap.* 5. & in *Actis* S. Wolfgangi *cap.* 7. Hinc *Studium Clauſtri* ſeu Scholæ, in vet. *Charta*. Et Petrus Bleſenſis *Serm.* 25. varias Monaſticas functiones, in ſingulis *Clauſtri* lateribus exactas, annotans, *Inde eſt*, inquit, *quòd in Clauſtro Conventuum quatuor loca cum propriis deputantur officiis: in latere clauſtrali occidentali eſt ſcholaris ſubjectio: in eo, quod contingit Eccleſiam, lectio moralis: ad Orientum in Capitulo materialis &c.* Forma namque *Clauſtrorum* quadrata erat, uti præterea diſcimus, ex Adamo Bremenſi *cap.* 103. Sed & in *Clauſtris* certis horis, fratribus invicem, confabulandi copiam dandam eſſe docent Lanfrancus in *Conſtitut. Sect.* 3. Petrus Venerab. in *Statutis* Cluniac. *cap.* 5. &c. Unde *Prior Clauſtri* creatus eſt, qui diſciplinæ Clauſtri ageret curam, de quo infrà. Prælectiones tandem Scholaſticas in *Clauſtris* iſtiusmodi factas eſſe, videtur innuere Herimannus *de Reſtaurat. S. Martini Tornac. c* 3. &c. Aliàs *Clauſtrum*, Monaſterium ipſum notat, Germanis *Klooſter*: unde *Clauſtrales*, Monachi, & *Clauſtrales*, Moniales: apud Autores, laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.*

Clauſtra Montium, quæ recentioribus *Cluſæ, Cluſuræ & Clauſuræ* dicuntur, olim *Portæ* dictæ ſunt, V. in hac voce: unde *Puertos* ſeu *Portus* hodieq; Hiſpanis. Sic *Clauſtra Pyrenæorum* occurrunt apud Oroſium, *l.* 7. *c.* 40. *Clauſtra Italiæ* apud Warnefridũ *de Geſtis Langobard. l* 5. *c.* 2. *Clauſtra Provinciæ* apud Senatorem *lib.* 7. *Epiſt.* 4. *Clauſuræ Auguſtanæ*, apud Eund. *lib.* 2. *Epiſt.* 5. *Clauſuræ Vulgariæ*, apud Anonymum Barenſem in *Chron. A.C.* 1097. *Clauſuræ Volerni*, apud Conr. Urſperg. &c. Hinc Guntherus *Ligurini l.* 4.

Ventum erat ad fauces, anguſtaq; clauſtra viarum,
Quà ſe nubiferis horrendæ nubibus Alpes,
Exiguo tantùm penetrandas limite præbent,
Uniusq; capax ſcopuloſo ſemita calle,
Arcta laboranti pandit veſtigia turbæ, &c.

Κλειτ-

Κλαυῖχες, quoque vocant Græci citeriores. V. eundem ubi ſuprà.

Clavula & *Clavularis Curſus*, V. ſuprà in *Clabulare*.

Clavum figendi ritus, in parietibus ædium ſacrarum, per ſingulos annos (unde is *annalis* dictus) quò per eum numerus annorum colligeretur, apud vett. Romanos, memoratur Livio *lib.* 7. *cap.* 3. his verbis: *Repetitum ex ſeniorum memoriâ dicitur, peſtilentiam quondam clavo ab Dictatore fixo ſedatam. Eâ religione adductus Senatus Dictatorem clavi figendi causâ dici juſſit — Lex vetuſta eſt priſcis literis, verbiſq; ſcripta, ut qui Prætor maximus ſit, Idibus Septembribus clavum pangat. Fixus fuit dextro lateri ædis Jovis optimi maximi, eâ ex parte, quâ Minervæ templum eſt. Eum clavum, quia raræ per illa tempora literæ erant, notam numeri annorum fuiſſe ferunt: eoq; Minervæ Templo dicatam legem, quia numerus Minervæ inventum ſit. Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum, fixos in Templo Nortiæ Etruſcæ Deæ — Cincius affirmat. M. Horatius Conſul, ex lege Templum Jovis optimi maximi dedicavit; anno poſt Reges exactos. à Conſulibus poſtea ad Dictatores, quia majus imperium erat, ſolemne clavi figendi translatum eſt. Intermiſſo deinde more, digna etiam per ſe viſa eſt res propter quam Dictator crearetur.* Et *lib.* 8. *cap.* 18. *Neque de veneficiis ante eam diem Romæ quæſitum eſt. Prodigii ea res loco habita; captiſq; magis mentibus, quàm conſceleratis, ſimilis viſa. Itaque memoria ex Annalibus repetita, in ſeceſſionibus quondam Plebis, clavum ab Dictatore fixum, alienataſq; diſcordiâ mentes hominum eo piaculo compotes ſui feciſſe. Dictatorem clavi figendi causâ creari placuit.* E quibus diſcimus ritum hunc, primò civilem, annis deſignandis; poſtea in religionem vertiſſe, & in graviſſimis Reip. neceſſitatibus, piaculi causâ, fuiſſe adhibitum, V. Gronovium *ad Livium l. cit.* & infrà in voce *Clavus Annalis*. Alia *Clavos* figendi ratio, in præcipitiis ſcandendis, de qua idem Livius *lib.* 28. *cap.* 20. ubi de Caſtulone à Romanis obſeſſo: *Transfugæ Afri, qui tum inter auxilia Romana erant — conſpexerunt editiſſimam urbis partem, quia rupe præaltâ tegebatur, neq; opere ullo munitam, & ab defenſoribus vacuam. Levium corporum homines & multâ exercitatione pernicium, clavos ſecum ferreos portantes, quà per inæqualiter eminentia rupis poterant, ſcandunt ſicubi nimis arduum & leve ſaxum occurrebat, clavos per modica intervalla figentes, quum velut gradus feciſſent, primi inſequentes extrahentes manu, poſtremi ſublevantes eos, qui præirent, in ſummum evadunt &c.*

Clavus, præcipuum apud Romanos tunicæ ornamentum, ſed Equeſtris tantùm & Senatoriæ: Et quidem illius *Clavi* anguſtiores, hujus latiores fuere, unde ad diſcrimen ordinum *lati Clavi* & *anguſti* dicti. Hos Scaliger *ad Varronē* non fuiſſe partē tunicæ, ſed de collo ſuſpenſos & ad libitum ſublatos, ut amuleta & numismata, quæ in pectus demittuntur, exiſtimat: Manutius verò *Clavos* purpuræ fuiſſe fragmenta docet, tunicis inſui ſolita, unde detrahi quoque & relui poſſent. Similiter Quintilianus *lib.* X. *c.* 5. eos veſtibus inſutos fuiſſe aſſerit. Nec obſtat Horatius *l.* 1. *Sat.* 6.

Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demiſit pectore clavum:

Senatores enim, quibus *lati Clavi* jus erat, tunicam laticlaviam cingere non conſuevere; Atque ita clavi purpurei, cùm zonâ non conſtringerentur, cadebant in pectus, ſive, ut Horatius loquitur, *pectore demittebantur*. Secus in Equitibus, qui cùm tunicam cingerent, anguſti clavi non deſcendebant in pectus, ſed in ſinu, quem zona ſuccincta efficiebat, ſuprà ipſam zonam conſpiciebantur. Qui verò ex Equitibus in Senatum allegebantur, ſolvebant tunicas & latiores clavos itidem demittebant, atq; in pectus fluere ſinebant. Unde idem Horatius alibi,

—— —— *Clavum mutabat in horas.*

Ubi *Clavus* eſt tunica laticlavia, quam Priſcus ille inæqualis ac inconſtans ſæpiſſimè mutabat: Hinc *latum clavum tribuere* vel *adimere*, pro Senatorem facere & Senatu movere. Vocata autem ſunt hæc purpuræ ſegmenta ſive fruſta purpurea *Clavi*, quia, ut ſunt capita clavorum, rotunda erant, & ſic in pectore tunicæ aſſuebantur. Fuiſſe eorum plures, patet ex Varrone *lib.* 8. *de L.L.* qui illos *plagulas* appellat, quòd iis tunica, ut rete plagis, diſtingueretur &c. Nec veſtibus modò clavi purpurei latiores inditi, ſed & ſupellectili lectorum ac menſarum, leguntur, ut *ad Lamprid.* notavit Caſaubonus: Hinc *laticlavia mappa* Petronio: & *Lato variata mappa clavo*, Martiali: & *clavata lintea* Lampridio: *lintea item toralia duos clavos latiſſimos habentia* Ammiano. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiar. lib.* 3. *cap.* 12. *& ſeqq.* qui idem in tunica triumphali ſive palmata aureos clavos fuiſſe docet; Ibid. V. & ſuprà in voce *Clavare*.

Clavus Annalis, dictus eſt, qui figebatur apud Rom. in parietibus ſacrarum ædium per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum, Sext. Pompejus *lib.* 3. Hunc ritum primus diſcuſſit Caſtellius Durantius *var. lect. lib.* 1. *cap.* 5. & obſcuriſſimis tenebris facem prætulit. Petronius *Satyr.*

At paries, circa paleâ ſatiatus agreſti,
Fortuitoq; luto: clavos numerabat & annos,
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.

Solemnitas Septēbri menſe celebrata. V. Thom. Dempſterū *in Joh. Roſin. Antiqq. Rom.* 4. *paralipom.* & ſuprà ubi de ritu *Clavum figēdi*.

Claxendix, concha dicta eſt, qua olim ſigna, rebus ſolicitè cuſtodiri ſolitis impreſſa, tegebantur atque adſcondebantur, forteàn ne vel per imprudentiam violarentur, vel alii in fraudem ſimilia ſculperent. Priſcianus, *Claxendix ſignificat concham, quâ ſignum tegitur.* Plaut. *Vidularia*: *Appoſita eſt claxendix, at ego ſigni dicam quid ſit.* V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 10. & ſuprà, in voce *Annulus*; ut & infra ubi de *Signandi ritu* agemus.

Clema, Græcè κλῆμα, ſpecies vitis, ut ait Ammonius, ſive palmes, pampinus ſeu potiùs ſarmentum erat, Centurionatus apud Romanos inſigne Hinc κλῆμα ἑκατοντάρχιον Plutarcho *in Galba* dictum. De quo ſic Euſebius *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 14. *Marius unus ex his, qui in exercitu Romano magnum decus & honorem ſuiſſent conſecuti — propter teſtimonium Chriſti — capite damnatus fuit. Eſt quidem honos apud Romanos, qui κλῆμα appellatur: quem qui adipiſcuntur, eos Centuriones fieri ajunt.* &c. V. infrà in voce *Vitis*.

Viri illuſtres.

Clemens I. adde: Compresbyterum eum cum Lino & Cletò fuiſſe, Viri eruditi docent: nonnullis eundem eum cum illo, cujus mentionem facit Apoſtolus *ad Philipp. cap.* 4 *verſ.* 3. cenſentibus. Inter ſcripta, quæ ei tribuuntur, *Conſtitutiones* ſunt *Apoſtolicæ* ſeu *Præceptiones* 8. *libb.* comprehenſæ; Item *Canones Apoſtolorum*: quos *νόθους* ex Pontificiis & Proteſtantibus Viros complures eruditos meritò damnare, docet multis Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Juris Eccl. num.* 107. *& ſeqq.*

Clemens, archipirata Daniam infeſtat, parteſque Chriſtierni II. captivi, poſt Friderici I. Regis obitum tuitus, tandem in Chriſtierni vel Chriſtiani III. R. manus venit, merito affectus ſupplicio, ſec. præt.

Clemens, natus Athenis, adde: Ei prænomen fuit, *Titus Flavius*, Sixt. Sen. *Titus Fabius*, Labbe. Claruit ſecundùm Bellarminum ex Baronio A. C. 204. ſecundùm Sixtum Senenſem A. C. 200. Opera ejus Gr. cum notis Sylburgii, Canteri, Arcerii, Hœschelii & aliorum prodiere, fol. Heidelbergæ A. C. 1594. Gr. Lat. fol. Lugduni Batavorum A. C. 1616. Pariſiis A. C. 1641. fol. Lat. ibidem A. C. 1612. &c.

Clementia, adde: Simile quid de Athenienſibus legimus, quos in Foro Urbis aram *Miſericordiæ* erexiſſe, ad quam non Attici ſolùm, ſed & omnes omnino homines confugiendi poteſtatem haberent, dicemus infrà in voce *Miſericordia*. Et certè Demoſthenes *c. Midiam*, virtutem hanc Athenienſibus velut propriam aſcribens, eximit ſolum inde ſuum Adverſarium. V. Ulpianum *ad l.* Cumprimis autem perpetua iis conſuetudo adſignabatur, vi oppreſſos in libertatem vindicandi. Ulpianus *Ibid.* Ὅτι σύνηθές ἐστι τοῖς ἀδικουμένοις ἐλευθερῶσαι τῇ πόλει. Cujus Clementiæ exempla, in totam Græciam redundantia, plurima indicat idem Demoſthenes *de Corona*. V. quoque Libanium multis locis. Cœterùm Numinis hujus effigiem nullam fuiſſe, indicat Papinius Statius *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 493.

Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Deæ, mentes habitare & pectora gaudet.

Ubi Schol. *A nullo pictore, ſculptore, plaſta, ſtatuario, fuſore, cuſore, aut ullo Artifice forma huic Numini aſſignata eſt, quia nullibi habitat, niſi in corde humano.* Et Claudianus, ubi de eodem ac Stilicone ſuo, *lib.* 2. *verſ.* 12.

Hæc Dea pro Templis & thure calentibus aris
Te fruitur poſuitq; ſuas hoc pectore ſedes.

Ad quem locum conſule Caſp. Barthium, quæ *Secundâ Recenſione* notavit, item *Adverſar. lib.* 60. *ad Auguſtinum de Civ. Dei lib.* 1. *cap.* 10. nec non ejusdem *Operis lib.* 42. *cap.* 28. Similia ſunt in Sixti quoque *Sentent.* 40. Quibus adde Fr. Lindenbrogium ad P. Warnefridum *Hiſtor. Langobard. lib.* 5. Thom. Dempſterum *Antiqq. lib.* 2. *cap.* 1. Alios.

Clementinæ, nomen libri 7. Decretalium, à Clemente V. Pontif. Rom. compilati. Hic enim ſede Pontificiâ Avenionem translatâ novo augmento Pontificium Jus locupletaturus libris itidem 5. iisdemq; titulis (quibus compilationes Gregorii IX. & Bonifacii VIII. conſtant) incluſit ſuas & Concilii Vienenſis conſtitutiones, ſed præpropere mortuus vulgare non potuit, imò moriens vetuit, ut Aventinus refert *Annalium lib.* 7. Quâ prohibitione non obſtante Johannes XXII. qui eum excepit, librum publici fecit juris; de qua editione ſic Aventinus: *Septimum Juris Pontificii librum, quem Clemens V. deceſſor ejus compoſuerat, ſed quòd multa, quæ ſimplicitati Chriſtianæ, libertati Religionis imponerent ibi continerentur, publicare ſuperſederat, atque animam agens aboleri juſſerat* (Johannes XXII.) *edidit, omnia, quæ ibidem ſcripta erant rata fore conſtituit, quæ à Benedicto, qui Joanni ſucceſſit, rurſus antiquata ſunt.* Noluit autem has vocari *librum VII.* Joannes, ſed *Clementinas* inſcripſit, miſitque ad Univerſitatem Bononienſem, cum *Præfatione* ſua, anno 2. ſui Pontificatus, qui eſt Chriſti 1317. *Gloſſas* ad eas edidit Fr. Zabarella, qui & in *Decretales* ſcripſit. V. Gerh. von Maſtricht *Juris Pontif.* ſeu *Eccleſ. Hiſtor. p.* 371.

Cleodamus, & Athenæus, Byzantii. à Gallieno Imp. Scythis Iſtrum ingreſſis & multa gravia in ſolo Romano facientibus *inſtaurandis urbibus muniendiſq; præfecti ſunt*, apud Trebellium Pollionem in *Gallienis duobus*.

Cleomedes, Aſtypalæus. adde: Hunc ſumma in veneratione civibus ſuis fuiſſe, auctor nobis eſt Pauſanias *in Eliac.* & ex eo Cyrillus *contr. Julian. lib.* 6.

Cleopatra, Ægypti Regina, adde: Strabo verò eam vel ſic, vel veneno illito periiſſe, memorat, *lib.* 17. Dioque multos de acu comatoria memoraſſe ſcribit, veneno illita, quæ ejus fuerit naturæ, ut ſanguine tacto ilico ſine dolore hominem perimeret. In eo tamen conſentiunt omnes, veneno mortuam. Et Auguſtus quidem opinionem de aſpidum morſu prætulit, propterea que talem ejus effigiem in triumpho traduxit, auctore Plutarcho. Mauſoleum ejus, ut & amatoris Antonii, adhuc ſuo tempore fuiſſe ſuperſtes, innuit Statius *lib.* 3. *Sylv. cit.*

Duc & ad Æmathios manes, ubi belliger orbis
Conditor Hyblæo perfuſus nectare durat,
Anguiferamq́ue domum, blandoquâ merſa veneno
Actias Auſonias fugit Cleopatra *catenas.*

Hinc *Cleopatrana* vaſa, apud Trebellium in *Zenobia*, quæ ſe è *Cleopatrarũ Ptolomæorumq́ue* ſtirpe oriundã jactabat, *Uſa eſt vaſis gemmatis ad convivia, uſa & Cleopatranis.* Sic infrà, *Hæc uniones Cleopatranos habuiſſe perhibetur.* Mentioque eſt apud Achmetem Onirocritem βαυκαλίας τῆς Κλεοπάτρας, i. *baucalis Cleopatrani*, *cap.* 198. Εἰ δὲ ἴδῃ ὅτι μετὰ βαυκαλίας τῆς Κλεοπάτρας πίνει οἶνον, οὐ ἐρεῖ πλοῦτον καὶ ξενίας μετὰ γυναικὸς ἀναλόγως τοῦ κάλλους τοῦ ἀγγείου. Salmaſius ad *Trebellium Pollionem d. l.*

Cleoſtratus Aſtronomus, adde: Ab Ida monte τηρήσεις, ſeu *obſervationes* ſuas faciebat. Sicut Matricetas in Lesbo Inſ. ex monte Lepetymno; Phainus & Meton Athenis, ex monte Lycabetto ſidera ſpeculati leguntur. Qui omnes Aſtronomiam ſuam parapegmatis conſignarunt, uti dicemus infrà, in hac voce. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 822.

Clepſydra, ab *aquæ furto* dicta, hoc enim Græcis eſt κλέπτειν τὸ ὕδωρ (quòd aquâ primitus hac fini Vett. uſi eſſent) quantum ab Horologio hydraulico, cujus Cteſibius auctor fuit, teſte Plinio *lib.* 7. *cap.* 37. differat, docet Vitruvius *lib.* 9. *cap.* 9. & dicemus infrà, ubi de *Horologiis.* Fuit illa olim in Foro adhibita, ut cauſis dicendis certum tempus daretur: Quod ut ſine fuco vel errore fieret, conſtitutus apud Athenienſes fuit aliquis, Ἐφύδωρ ab officio appellatus, ὁ παραφυλάττων τὴν ἰσότητα τῆς Κλεψύδρας, *qui æquabilitatem Clepſydræ obſervaret.* Pollux *l.* 8. ut viz. eadem temporis menſura Reo, quæ Actori, concederetur. Ultra hanc itaque perorare non erat permiſſum, unde illud toties apud Patronem repetitum, Ὕδωρ ῥέον ἐπείγει, *Aqua defluens urget.* Quare temporis anguſtiis conſtricti aut præterire ac omittere multa cogebantur, aut rogabant, aquam ſufflaminari, id quod in Legum recitatione ac rebus gravioris momenti fiebat. Hinc apud Demoſthenem πρὸς Βοιωτ. Σὺ δὲ ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ, eodem ſenſu dictum, quo apud Ariſtophanem *in Pluto.* ῥῖνα ἐπιλαμβάνειν, *naſum obturat*: Et Apulejus *Apolog. At tu, interea dum legit, aquam juſtine.* Pancirollus, *Ne, ſi interea aqua effluxiſſet, amplius ſibi dicendi præbita foret facultas.* Aliquando unus alteri, aquâ ſuâ adhuc fluente, facultatem dicendi indulgebat; unde iterum apud Demoſthenem, ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι λαλείτω: quod tamen ipſi liberum erat, cùm enim id concedere nolebat, Præconem rogare fuit ſolitus, Ἔγχει τὸ ὕδωρ, Ulpian. τουτέστιν ἔκχεε, *effunde aquam.* Hinc in Prov. *dicere ad Clepſydram*, Cic. *Tuſc. quæſt. lib.* 2. *in fine.* V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 3. *cap.* 3. & infrà in voce *Cotyla.* De *Clepſydris*, ſic Georgius de Sepibus, *Clepſydræ, ſunt inſtrumenta, quibus temporis continuatio in æqualia & arbitraria ſpatia dividitur, per æqualem portionẽ aquæ vel arenæ, quæ continuò per proportionata horis metiendis ſpatia & per foramina labitur, ut aqua depleta, inſtrumento revoluto, denuo per tempus æquale priori temporis ſpatio defluat. In horum fabrica requiruntur duo vaſa vitrea, quæ ligneo aut metallino ſepto conſervantur, æqualitas arenæ aut aquæ, proportionatum foramen & juſta quantitas: qualitas arenæ illa optima eſt, quæ ſiccioris & gravioris eſt ponderis; aqua verò ſit defecatiſſima. Cujuſmodi machina, quæ non ſolùm horas demonſtrat, ſed & inſuper in altam fontis aſperginem erumpit, viſitur in Muſæo Kircheriano, in Collegii Rom. S. J. Muſæo p.* 54. De *Clepſydra* verò *Magna* Platonis, quâ ad nocturna tempora dividenda is utebatur, ſicut diurna, per umbrarum dimenſionem, quæ pedibus fiebat, ſolebant tum dividere, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 6;8.

Clerici, propriè qui de *clero* ſunt: *Clerus* autem Græcè κλῆρος, à Petro Apoſtolo vocantur omnes Chriſtiani, 1. Petri *cap.* 5. *v.* 3. ubi monet Presbyteros, μὴ κατακυριεύειν τῶν κλήρων, *ne dominentur Cleris*; & ne quis credat, Miniſtris ſolùm Eccleſiæ vocem convenire, mox eandem eam facit cum voce ποιμνίου, *gregis*, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, *ſed exemplaria fiant gregis.* Poſteà Populo *Laicorum*, Miniſtris *Clericorum* nomen dari cœpit, quaſi Miniſtri non eſſent τοῦ λαοῦ, *populi Dei*, 1. Petri *cap.* 12. *verſu* 10. aut populus non pertineret ad κλῆρον, h. e. *ſortem hæreditatis Domini l. c.* Acceſſit dein tertius ordo Monachorum, qui olim non inter *Clericos*, ſed inter Seculares ac Laicos reputabantur, poſtea verò *Clericorum* appellatione interdum quoque donati. Sequiori itaque ævo *Clerici* dicti ſunt, *omnes qui in Eccleſiaſtici Miniſterii gradibus ordinati ſunt*, Iſidor. *Eccleſ. Offic. l.* 2. *cap.* 1. h. e. qui Eccleſiis in quocunque munere ſerviebant; Quorum alios vocabant *Clericos* generali nomine, ut *Apoſtol. Can.* 25. 31. 85. & 1. Conſtant. Syn. *can.* 6. è quibus rurſum nonnulli Ἱερατικοὶ vocabantur, item *Primi Clerici*, ſc. Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, quos *Ordines majores* dein appellarunt: Alii *Clerici* ſpeciali nomine dicti ſunt, *Apoſtolic. Can.* 17. & Laodic. Syn. *can.* 24. 27. 30. Cæteri verò ſic à Laicis diſtinguebantur, ut non eſſent quidem connumerati in κλήρῳ quoniam χειροθεσίαν ſeu *manuum impoſitionem*, non habebant, ut loquitur Concil. Chalcedon. *can.* 2. generali tamen appellatione τῶν τοῦ Κανόνος, *eorum qui in Catalogo Eccleſiæ ſcripti eſſent*, comprehenderentur. Strictiùs porro vox ſumi cœpit, cùm de Canonicis, maximè Regularibus, qui in Eccleſiis Cathedralib. ſerviunt, eam inprimis uſurpatam legimus, in *Capitulis* Caroli *C. tit.* 31. *cap.* 30. Sed & *Clerici* nudè, in *Capitulari* 1. anno 802. *c.* 23. dicuntur, qui *Clerici parochiarum* vocantur, in Concilio Emerit. *can.* 18. & ſæpius *Scholares Clerici*, item *Clerici ſeculares* (ad diſcrimen Clericorum Monachorum) qui in ſingulis Eccleſiis Curionibus in ſacris Officiis deſerviunt & Scholas tenent, &c. Quia autem *Clericos* potiſſimùm literatura ac eruditio ſpectabat, quippe ad Clericatum non promovebantur, γραμμάτων ἀνεπιστήμονες, Juſtin. *Nov.* 6. *cap.* 4. & *Nov.* 123. *cap.* 12. hinc *Clerici* dicti ſunt etiam omnes ii, qui literis imbuti erant, viri literati ac docti, Order. Vitalis *lib.* 3. Unde Joan. de Garlandia *in Æquivocis*:

Fur aurum, virgo flores, mare nautaq́ue, libros
Clericus, æquivocè ſingula quisque legit.

In ſpecie ii, qui vulgò *Scholares*, apud Auctorem *de Diſcipl. Scholar.* quomodo olim appellati Scholaſtici in Academia Pariſienſi: unde etiamnum manſit ibi nomen *Prati Clericorum*, quod prædium fuit ſeu ager eidem Academiæ proprius. M. Robertus de Sorbona *Serm. de Conſcient. Ille qui frequentat magis Scholas, & diligentiùs Magiſtrum audit, debet melior* Clericus *reputari.* Atque hinc Scribæ, Actuarii & Amanuenſes Judicum vel Officialium Regiorum, aut qui ſumtus quotidianos, ad officia ac munera ſpectantes, in acta referunt, aliaque obeunt munia, quæ ſine qualicunque doctrina præſtari nequeunt, cujuſmodi erant *Chartularii*, in ſingulis Judicum vel Officiorum ſcriniis, eadem appellatione inſigniri cœperunt. Unde tot *Clericorum* genera, de quibus Car. du Freſne *in Gloſſar.* qui inter alia de veſtibus *Clericorum* notat, earum colorem videri fuiſſe olim violaceum ſeu caſtaneum: irrepſiſſe autem colorem nigrum in Clerum, poſtquam & Monachiſmus in nonnullis Eccleſiis à Clericis receptus eſt, & ex Monachis Epiſcopi ſunt creati; reliquos a. *Clericos* alio uſos eſſe colore, ut diſtinguerentur etiam à Laicis, qui atrati incedebant, ex Baronio *ad A. C.* 393. *num.* 48. qui pullas Monachis proprias fuiſſe, contendit ex Hieronymo *Epiſt.* 22. &c. Hinc *Clerica*, tondendi genus Clericis in Rom. Communione in uſu: *Corona Clericorum* aliàs &c.

Cleromantia, Gr. Κληρομαντεία, ratiocinatio per ſortes, genus quoddã divinationis, in varias ſpecies diffuſum: Inter quos Ῥάψῳδομαντεία nobilis fuit, de qua V. infrà ſuo loco, ut & in voce *Sortes.*

Cleroproximi, Cypriano *Epiſt.* 24. dici videntur, qui ad Clericalem ordinem, tanquam idonei, deligebantur ab Epiſcopo ex totius Cleri conſenſu, ut, cùm neceſſitas emergeret, Diaconum aut Subdiaconum in Eccleſiis ordinari, ex eorum cœtu aliquem iſdẽ Epiſcopus ad id muneris promoveret: V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Cleſippea ἐκπώματα, memorata Gronovio *de Pecunia vet.* à *Cleſippo* nomen habuit. Fuit is fullo, praviſſimo corpore, qui additus eſt candelabro Corinthio pretioſo coëmtionalis, in auctione, Theonis præconis juſſu. Quod candelabrum, cum appendice homuncionis, cùm ſibi comparaſſet quinquaginta millibus Gegania, vidua nobilis ac locuples: eam emtionem dum frequenti convivio oſtentat, productus quoque, & ut vitia corporis maniſeſtiora jocos præberent, nudari juſſus *Cleſippus*, *impudentiâ libidinis receptus in thorum, mox teſtamentum, prædives Numinum vice illud candelabrum coluit & hanc Corinthiis fabulam adjecit, vindicatis tamen moribus nobili ſepulchro, per quod æterna ſuper terras Geganiæ dedecoris memoria duraret*, ut ait Plinius *lib.* 34. *cap.* 3. Nempe Cleſippum manumiſit, maritum, hæredem ſumſit Gegania. Ille verò Corinthium, cui niſi adhæſiſſet adplicitus impar à domino præcone, nunquam ad res tam opimas perveniſſet, non ſecus ac fatum ſuum veneratus, obtinuit inter poſteros, ut mentione hujus generis vaſorum orta, *Cleſippea* quoque memoraretur ἐκπώματα; Quam in rem V. plura apud præfatum Gronovium uti ſupra *lib.* 4. *cap.* 8. ut & retro ubi de *Candelabris.*

Clibanarii, apud *Æl.* Lampridium in *Alexandro Severo*. *Centum & viginti millia equitum fudimus: cataphractarios, quos illi* Clibanarios *vocant decẽ millia in bello interemimus*: cataphracti fuere equites *clibano* ſeu thorace tecti. Eſt autem vox *Clibanus* vel *Clibanum* vox Romana, vel Græca potiùs, quos ſic dictos putabat auctor Gloſſarum κλίβανα, quaſi καλύβανα, quòd hominem totum contegerent, more καλύβης. *Gloſſæ* Baſilicæ, Κλιβανάριοι, ὁλοσίδηροι, κλίβανα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ σιδηροῦ καλύμματα καλοῦσι. ἀντὶ τοῦ καλαβίνα, *Clibanarii, ſoliferrei: Clibana enim vocant Romani ferrea tegumenta*: Cujuſmodi erant Perſicæ loricæ. Romanorum enim Græcorumque non ſoliferreæ erant, ſed ſquamis contextæ, h. e. ex multis particulis ferreis in modum ſqamarum compoſitæ: at *Clibani* illli Perſici erant ex ſolido ferro, idcirco ſic nominati, quòd *clibanorum*, (quo nomine inſtrumentum indigitatur ex opere figlino, aut potiùs ferro, confectum, ſub quo non panis ſolùm ſed

quidvis

quidvis aliud coquebatur) ſpeciem referrent: Ideò Ammianus ſimulacris manu Praxitelis illos comparat *Clibanarios*. Galli hodiè *coracias* tales thoraces vocant: ſicque de illis Auctor Anonymus *de Re Bellica, in expoſitione Thoracomachi*: *Hoc enim veſtimenti genus, quod de coactili ad menſuram & tutelam pectoris humani conficitur, demollitibus lanis, timoris ſolicitudo ſolertia Magiſtra compoſuit: ut hoc indictio primum lorica vel* clibanus *— fragilitatem corporis, ponderis aſperitate non læderent* &c. Salmaſius *ad Lampridium*, qui tamen addit, *clibanos* etiam nominatos eſſe quaslibet loricas, ſive ex hamis ſuccuſæ eſſent, ſive ex ſquamis ferreis, quas Græci ἁλυσιδωτὰς & φολιδωτὰς appellent. Quæ verba ad verum vocis etymon nos manu ducunt. Squama namque Chaldæis eſt קְלִיפָא & גְלִבָא unde *Clibanarios* nomen accepiſſe conjecturâ admodum probabili ſtatuit Bochartus, *Hierozoici Parte prior. lib.* 1. *cap.* 6.

Clilorius, de Bello *Amazonico* in Attica ſcripſit, accuratiſſimus omnium, qui de eo literis aliquid prodidere, Barthio *Animadverſion. ad Papin. Statium lib.* 12. *v.* 637.

Clidium, apud Plinium *l.* 9. *c.* 15. *Thynni, membratim cæſi, cervice & abdomine commendantur atq; clidio, recenti duntaxat*: Feſto, ex Nævio, petimen piſcinum, quod eſt inter duos armos ad pectus: *Jugulus* aliis. *Claviculas* Medici vocant, hinc Athenæ' *lib.* 6. orcynos Gadibus pinguiſſimos eſſe tradens, propterea ſeorſum *clidia* illorum ſale condiri, ut antacæorum palatum & maxillas, ex iisdemque parari melandryas, ait. Idem paulo antè laudatas fuiſſe thynnorum κλείδας, teſtatur citato Ariſtophane. Ad piſces vox tranſlata ab homine, in cujus corpore quid κλειδὸς ſint, ex Ruſo & Polluce notum. A cujus partis ſimilitudine τὰς κλεῖς dictas eſſe idem ait, quæ σιδηροῖ μοχλία, *ferreos obices*, alii appellent. Nempe vocem κλεῖς, *clauſtrum* notare, ſeu id quod januam claudit potiùs, quàm *clavem*, ſuprà diximus. Unde κλειδίον & κλεῖθρον, clauſtra, è ferro duplici compacta & quadrata, cum ferreis intus vectículis ſeu peſſulis, qui modo adducerentur & reducerentur, modò ſuccuterentur, de quibus aliquid diximus retrò in voce *Aſſarium*, item in *Clauſtra*. V. Dalechampium *Not. ad Plinium* & Salmaſium *ad Solinum pag.* 934.

Cliduchus, ex Græco Κλειδοῦχος, i. *Claviger*, inter opera ex ære Phidiæ, memoratur Plinio *lib.* 34. *cap.* 8. *Fecit & Cliduchum, & aliam Minervam, quam Romæ Æmilius Paulus ad ædem Fortunæ dedicavit.* Euphranoris item, *in ſeqq. Fecit & quadrigas bigasq;, & Cliduchon eximia forma.* Quo cognomine quis deſignetur, haud liquet. Pauſanias in *Eliacis* picturæ meminit, in qua fuere Pluto, Liber Pater, Proſerpina & Nymphæ duæ, quarum altera phialam tenuit: altera *clavem*. Addit, Plutonis clavem inſigne eſſe, quòd Inferorum ſedes ita clauſa ſit, ut reditus nemini pateat. Unde Κλειδοῦχον vocari aut Nympham illam aut Plutonem clavigerum, colligit Dalechampius *Not. ad l.* Melius quid ſuggeretur infrà, ubi de voce *Columna*.

Clientes, Græcis Δημόται ſeu *Populares*, dicti ſunt apud Rom' tenuioris ſortis homines ſub potentiorum protectione conſtituti. Diviſo enimuniverſo populo in Patricios & Plebejos arctiſſimo eos Romulus vinculo colligavit. *Commendavit*, inquit Dionyſius, *Patriciis Plebejos, optione cuiq; è vulgo data, ut quem vellet, Patronum ſibi legeret*: more à Theſſalis ac Athenienſibus mutuato. Patronorum talium erat, *Clientibus* reſpondere de iure, & abſentium curam gerere: ſuſtinere porro, circa pecunias & contractus, accuſatoris impetum, & quietem eis, quâ maximè opus haberent, parare à privatis publicisque negotiis. Viciſſim *Clientium* erat, Patronos juvare elocantes filias, ſi his pecuniæ parum eſſet; ab hoſte captos redimere; privatarum litium perditarum æſtimationes & mulctas publicas pecuniarias pro eis ſolvere; publicorum quoque impendiorum, quæ Magiſtratuum honorumq; causâ fiunt, eſſe participes, non ſecus, quàm genere conjunctos. Utrisque commune erat, nefas eſſe alteris accuſare alteros, aut adverſum dicere teſtimonium, ferreque ſuffragium aut cenſeri inter inimicos: quòd ſi quis deprehenſus eſſet aliquid horum facere, tenebatur lege de Proditoribus, quam ſanxit Romulus, convictumque ejus criminis licebat cuivis, ut Diis inferis devotum, interficere. Nec tantùm in ipſa Urbe plebs tuta erat Patriciorum favore, ſed & coloniarum & ſociarum ac amicarum civitatum & bello ſubactarum, quæque ſuos habebat Patronos, quos vellet è Romanis civibus. Quibus initiis firma adeò Romanis concordia coaluit, ut per 630. an. nunquam ad cædem & ſanguinem ventum ſit, multis licèt ac magnis inter plebem & honoratos exortis de Rep. controverſiis: ſed parentes & m onentes mutuùm, & partim concedentes, partim impetrantes à volentibus per expoſtulationes civiles componebant negotia: Hæc ex Dionyſio. Addit Thom. Dempſterus *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 16. *paralipom.* ſequentia: Cùm dignam Patronis facundiæ mercedem exhibere non poſſent *Clientes*, janua ipſorum coronâ impoſitâ honeſtabant. Martialis *lib.* 7. *epigr.* 27

Sic fora mirentur, ſic te palatia laudent,
Excolat & geminas plurima palma fores!

Iidem Kalendis Januariis munuſcula quædam tenuia, grati animi indicium, Patronis offerebant: omneque obſervantiæ genus, fidem inprimis invictam, exhibebant, cujus rei celebre exemplum habes apud Suetonium *in Julio cap.* 71. Dicti Longobardicâ dictione *Vaſſalli*, quòd Patronorum ſuorum tanquam vaſa cenſeantur. Contrà qui rem *Clienti*s prodidiſſent, *Prævaricatores* ſunt dicti; neque minus ſacri habiti ſunt, quàm hi, cùm Patronos fefellere. Adumbravit hoc flagitium Virgilius *Æneid.* 6.

Pulſatusve parens, aut fraus innexa clienti, &c.

Ulterius *Clientes* cœnam popularem Dominis ſuis in æde ſacra inſtituebant, Plaut. *in Trinummo, Act.* 2. *ſc.* 4.

Appoſita ſit cœna, popularem quam vocant,
Si illi congeſtæ ſunt epulæ à clientibus.

Privato quoque nomine ſtatuas Patronis ſuis ſumtibus erigi collocarive curabant. Quò alludens Claudianus *de Conſ. Manlii Theodoſii*, ſic canit:

Hinc te pars Libyæ moderantem jura probavit,
Quâ nunc tota probat, longi ſed pignus amoris
Exiguæ peperere moræ, populumq; clientem
Publica manſuris teſtantur vocibus æra:
Inde tibi Macetum tellus & credita Pellæ
Mœnia, quæ famulus quondam ditavit Hydaſpes.

Apud Theſſalos *Peneſtæ*, apud Athenienſes *Thetæ* dicti; niſi quòd mitius clementiusque ſuos *Clientes* Romani habuere. Alii paulo videntur fuiſſe, *togati Clientes*, qui limina potentiorum obſervabant, ut deducerent ac reducerent, quod officium diutiſſimè Romæ duravit, etiam poſt Imperium Byzantium tranſlatum. Hi primo ſtatim manè Patronis ac magnis amicis præſtò erant, illis *Ave matutinum* portantes, & ad balnearum cœnæque horam togati tranſigebant; unde etiam poſtquam Toga in deſuetudinem abiit, hi tamen in officiis iſtiusmodi occupati ejus uſum ſervabant. Unde Martialis,

Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos,
Attrita veniet ſportula ſæpe toga.

Et alibi,

Nec vocat ad cœnam Marius, nec munera mittit,
Nec ſpondet, nec vult credere, ſed nec habet.
Turba tamen non deeſt, ſterilem quæ curet amicum,
Eheu quàm fatuæ ſunt tibi Roma togæ?

V. Octav. Ferrarium de re *Veſtiar. lib.* 1. *cap.* 31. Apud medii ævi Scriptores *Salvamentum* dicitur præſtatio, à *clientibus* facta, pro tutela ac protectione ſui rerumque ſuarum, aliter *Commendatio*. Qua de re ſic Salvianus *Gubern. Dei lib.* 5. *Tradunt ſe ad tuendum protegendumq; majoribus & dedititios ſe divitum faciunt — nec tamen grave hoc eſſe aut in dignum arbitrarer, imò potiùs gratularer hanc potentum magnitudinem, quibus ſe pauperes dedunt, ſi patrocinia iſta non venderent — Illud grave ac peracerbum eſt, quòd hac lege pauperes tueri videntur ut ſpolient*, &c.

Climacides, Gr. Κλιμακίδες, dicebantur mulieres, quæ dominabus ſuis vicem ſtapedis aut ſcalæ, quoties equum conſcenſuræ erant, præſtabant: de quibus Athenæus, ἐξετεχνήσαντο, inquit, ταῖς μετὰ τὰ ψηφίσματα αὐταῖς ἐδόκει γυναιξὶ κλίμακα ἐξ ἑαυτῶν ἵνα εἰς τὰς ὀχήσεις ἀναβαίνωσιν ... καταβαίνωσι ταῖς ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν ὀχουμέναις. Quo miniſterii, vel potiùs contumeliæ genere, Valerianum Imp. à Sapore Perſarum & Bajazethem Imp. Turc. à Temirlanco Tartarorum R. affectos eſſe, legimus. V. Salmaſium *Not. ad Trebellium Poll. in Valeriano utroq;*. Sed & κλιμακίαι, h. e. *ſcalares*, verſus dicuntur: in quibus ab una creſcunt ſyllabatim voces, quaſi per *gradus* aſcendentes. Qualis ille apud Homerum,

Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον.

Qualis item ille apud Virgilium eſſe potuiſſet,

Ex quibus inſignis pulcherrima Deiopia.

V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetices lib.* 2. *cap.* 28.

Climatarchæ, Gr. Κλιματάρχαι, apud Simocattam *lib.* 3. *cap.* 9. *lib.* 4. *cap.* 7. & Conſtantinum Manaſſem *pag.* 139. & 168. Præfecti ſunt *Climatum*, h. e. provinciarum ſeu regionum: quam vocis hujus notionem ab Arabibus mutuati ſunt Græci Byzantini. Aliàs de *Climatibus*, eorumque variatione ac mutatione V. egregiam *Exercitationem* Salmaſii *ad Solinum pag.* 663. *& ſeqq.*

Clinici, Gr. Κλινικοὶ, Lat. *Lectinales*, dicebantur, qui diuturno, difficili ac tabifico morbo afflicti, lectum ſervare tenebantur. Sic in *Vita* Caroli M. apud Caniſium legitur, uxorem cum ſuam quondam repudiaſſe, quòd eſſet *clinica*, h. e. morboſa &c. Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano Cæſ.* Præterea ſic dicti ſunt à quibusdam, qui ob ægritudinem ſacro lavacro non immergebantur aut intingebantur baptizandi, ſed aquâ ſolùm baptiſmali aſpergebantur, ſeu perfundebantur, Cyprianus *Epiſt.* 76. A quo more fluit occidentalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ hodieque obtinet ob teneritudinem infantium recens natorum, cùm jam rariſſimus eſſet adultorum Baptiſmus, V. quæ hanc in rem annotavit Joann. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico — Theologic. lib.* 10. *cap.* 5. *num.* 55. ut & infrà in voce *Superfuſus*. Mercurialis verò, *Clinicorum* nomen non ipſis ægrotantibus à vett. tributum, qui potiùs κλινήρεις & κατακλινεῖς ſint dicti, ſed Medicos ſic vocatos eſſe, à Chirurgis & Empiricis eo modo, atque etiam magis antiquitus ſejunctos, quo hodie *Phyſici* nuncupati ab iisdem Chirur-

Chirurgis & *Cartanis* vocatis ſeparantur, contendit *Variarum Lection. lib.* 3. *cap.* 22. Quò facit *Epigramma* 31. Martialis *lib.* 1.

Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus:
Cœpit quo poterat Clinicus *eſſe modo:*

Ubi Commentator, *Adſpirabat*, ait, *Chirurgus Diaulus ad nobiliſſimam Medicinæ partem, ut* Clinicus *tandem Imperatores lecto affixos viſeret curaretq́; deſperans tandem, neſcio qua de cauſa, ſe ad Libitinam contulit, è chirurgo veſpillo factus, nec minùs interea Clinicus. Eſt enim argutia in voce κλίνη, quæ & lectum & feretrum ſignificat.* E quibus verbis apparet, *Clinicos* fuiſſe olim Medicorum nobiliores, qui Imperatores inprimis τῇ κλίνῃ, *lecto* affixos, inviſerent, eorumque convaleſcentiæ invigilarent. Quod idem de ambiguitate vocis addit, Ita omnino ſe habet: Inprimis verò ſic dicebantur ſingulorum cadaverum thecæ vel arcæ, quæ una καμάρᾳ vel fornice ſeu hypogæo ſepulchrali conditæ habebantur. Totius enim alicujus familiæ unum commune monumentum ſubterraneum apud Græcos aliosque olim (qui mortuos non cremabant) erat; in quo mortui ex eadem familia jacebant in ſuis quisque κλίναις ſeu *lectulis*. Philodemus μονόκλινον πετρίδιον vocat, in *Epigram.*

Οὐκ ἀΐεις ἄνθρωπε τίκεν γλύφω, ἐν μονοκλίνῳ
Δεῖ σ' ἀΐδιον ναίειν δύσμορε πετρίδιῳ.
Nonne audis ò tocullio, in lectulo
Oportet te æternum jacere infelix ſaxeo.

Hinc Nonnus λιθώδη χαμεύνην appellat ſepulchrum Domini noſtri, ad hos lapideos lectulos reſpiciens &c. V. hic paſſim, ut & plu a apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1207.

Cliſthenes Sicyonius adde: Primus hic uno temone curruum fecit ac medios tantum duos jugo junxit, eisque ſingulos adjunxit ex utraque parte loro vinctos h. e. funales, cum ante ipſum in quadriga quatuor equi ſic jungerentur, ut duplici temone equis interjecto, perpetuum jugum omnibus conjiceretur, ſicque omnes jugales, nullus funalis eſſet, uti refert Iſidorus. Unde datur intelligi, cur Græci Grammatici in expoſitione τῶν ζυγίων, inter, retentur δεξιοσειρὸν δεξιὸν καὶ μεσαριστερὸν, *medium dextrum & medium ſiniſtrum*. Equi nempe ζύγιοι, *jugales*, ab illo tempore medii inter utrumque funalem eſſe cœperunt; è quibus dexter funalis ad dextram fuit dextrijugalis, ſiniſter funalis, ad lævam jugalis ſiniſtri. Idem Salmaſius ubi ſuprà *p.* 897.

Clita, in *Vita* Caroli M. machina bellica, ad fixa eminùs explodenda, adhibita; apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*.

Clitor, adde: Nomen accepit à *Clitore*, Azanis filio, quo nemo potentior Rex tum vitam habuit. V. Pauſaniam *l.* 8. In Stephani *Epitome* pars bona literæ K. periit, cum qua & urbis & amnis & Herois hujus memoriam excidiſſe, putat Barthius *ad Statium Thebaid. l.* 4. *verſ.* 189.

Clivia, adde: Familiæ prolixior hiſtoria, hæc eſt. Originem referunt Antiquitatis ſcrutatores primam ad fabuloſum quendam Gralium præn. Eliam, qui *Cliviam* hæredem duxerit: è quorum poſteris vixiſſe dicitur tempore Caroli M. Balduinus Comes Cliviæ & Teiſterbanti, pater Eberhardi Comitis Cliviæ, cujus poſteri *Comites Cliviæ* demum defecerunt A. C. 1368. & Roberti. Hic Ludovicum, Teiſterbantenſium reliquorum fatorem, Robertum Heusdanorum dynaſtarum, qui per plura ſecula ſuperfuere, autorem atque Theodoricum genuit, qui Com. ab *Altena* dictus eſt, ſed ejus nepos Adolphus *Marcæ* titulum aſſumſit. In hujus deſcendentibus diviſione facta, fratres Engelbert⁹ Bergenſem vel Montanum Comitatum, & Eberhardus Marcanũ nacti ſunt A. C. 1147. quorum prioris poſteritate extinctâ hæreditas ad Juliacenſes eſt delata. Eberhardi verò trinepotes Adolphus ac Eberhardus iterũ novos ramos cœpere. Prior etiam à conjuge Margareta ſive Maria *Cliviæ* jus ſucceſſionis Cliviæ domui intulit: unde & filius Comitatum hunc ab Imperatore, nepos Ducalem titulum pro eo aſſecutus eſt. Acceſſit deinceps alio matrimonio Juliacenſis ac Montanus Principatus: ramo præcipuo ac directo in Joh. Wilhelmo A. C. 1609. extincto. Ex minoribus filiis deſcendere lineæ Ravenſteinia & Nivernenſis, quæ utraque etiam extincta: quæ verò ab Engelberto Marcano Adolphi, ut dictum, fratre derivatæ ſint lineæ, V. ſub titulo *Marcani*, & plura hanc in rem apud Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. tom. II. pag.* 82. *& in Indic.* ut & *tom. III. pag.* 5. *ac iterum in Ind.*

Clivus, in *Gloſſis*, ἀνάβασις. Unde Prov. *adverſus clivum equum agitare*, id eſt, contra aſcenſum, in quo laborant equi. Ovidius,

Inclivo noſter ſæpe laborat equus:

de re ardua ac difficili, quæ enitenda eſt. Inde *arduum*, pro difficili &c. Atque ita communiter hac voce Latini uſi ſunt. Alioquin *clivus* tam aſcenſum, quàm deſcenſum, ſignificat. Nam *proclinata montium latera* propriè vox deſignat, ex Græco κλιτὺς, quæ & ἀνάκλιμα montis notat, Æol. κλιτὺς, unde *clivus*: quemadmodum apud eosdem Æoles, ex ἀγιὸς factum eſt ἀγαυὸς, quo nomine Amorem indigitarunt, Salmaſius *ad Solinum ibid. pag.* 774.

Cloaca, non tenuis operæ nec leviculæ impenſæ Romanis fuere. Harum ſtruendarum initium fecit Tarquinius Priſcus, quo nemo Regum plura aut meliora; Is enim montibus ſuffoſſis & urbe penſili fornicibus ſuſpenſâ receptaculum omnium urbis ſordium *Cloacam* fecit, inque tres ductus diviſit, Plin. Poſt urbem dein à Gallis captam incenſamque vicorum nullâ ratione habitâ, neque civitate, ut priùs, in certas regiones diviſâ, privatorum quisque ſuis uſibus peculiarem ſtruxit: manſere tamen Tarquinianæ inexpugnabiles ad Plinii usque ætatem, per annos 800. qui memorat Agrippam in Ædilitate per meatus corrivatis ſeptem amnibus curſuque præcipiti torrentum modo rapere omnia atque auferre coactis, urbem ſubtus navigabilem feciſſe. Erant autem tam magnæ, ut vehem fœni onuſtam largè transmitterent, non anguſtiores proin oppidorum portis, lapidibus ſectis & ad normam poſitis ſuffultæ. Marlianus, qui dimenſus eſt, prodidit pedum ſenûm denûm latitudinem ſe reperiſſe, nec altitudo minor fuit. Interim licèt firmi fuerint operis, reparatæ tamen non ſemel leguntur. Unde Livius ait, *Cenſores detergendas cloacas & in Aventino, atque aliis partibus, quà nondum eſſent, faciendas locaviſſe.* Quanto ſumtu, dicat C. Aquillius apud Dionyſium, *Neglectis*, inquiens, *aliquando cloacis & non defluentibus, Cenſores in earum inſtaurationem mille talenta impendiſſe*, h. e. ſexcenta millia Philippæorum. De iisdem Caſſiodorus, *Splendidæ Romæ civitatis cloacæ, tantum viſentibus conferunt ſtuporem, ut aliarum civitatum poſſint miracula ſuperare*, apud Ad. Preyel *rum Sinæ & Europæ cap.* 19. Idem paulo infrà, *Sic fuit excretio Templi Hieroſolymitani in torrentem Cedron, & ingens fuerit apud Sinas cura canalium, ad eluendas urbes. Cedet de pulchritudine utriusque ſtructuræ, de ſumptibus & neceſſitate non cedet Roma.* Hinc laudati Romanis trium maxime rerum gratiâ, quæ à Græcis videbantur neglecta, *Viarum, Aquæductuum* & *Cloacarum*. Harum cura primùm penès Cenſores fuit, poſtea publici earum Curatores ab Auguſto inſtituti ſunt, V. Dionyſium Halicarn. *lib.* 3. Plinium *lib.* 36. *cap* 15. Barthol. Marlianum *lib.* 3. *cap.* 18. Liv. *lib.* 1. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 31. *&c.*

Clocca, apud recentioris ævi Scriptores, campana eſt, Gall. *Cloche*, à Germ. *Clocken*, V. ubi de *Campanis*. Item toga Equitum Melitenſium, quam Conſilium habituri ſumunt. Idem Macer *ibid.* Sed & eodem nomine veſtis venit, in Concilio Londin. A. C. 1342. *can.* 2. *de Cler.* in Concilio Andegav. A. C. 1365. *can.* 20. alibique, quæ via equitantium ac peregrinantium propria, campanæ aut circuli, uti apud Græcos *Cyclus*, ſpeciem referebat, in ſuperiori parte ſtrictior, in ima largior: *Rotundellus can.* 19. Concilii Andegav. præfati, dicta, cujusmodi veſte Flandricæ Domicellæ etiamnum utuntur. Hodieque certè Anglis *Cloake* pallium eſt, V. du Freſne in *Gloſſario.*

Clodia Lex, à P. Clodio Tr. Pl. lata, L. Calpurnio Piſone Cæſonino Coſſ. an. U. C. 695. voluit: *Ne quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſervaret: Ut omnibus faſtis legem ferre liceret*, Dio *lib.* 38. Quare Cicero toties queritur Clodium propugnacula & muros tranquillitatis atque otii evertiſſe, Cic. *pro Seſtio, in Piſonem, alibi.* Alia eodem anno, eodemque auctore lata eſt, *Ne quem Cenſores in legendo præterirent, neque quâ ignominiâ afficerent, niſi qui apud eos accuſatus & utriusque Cenſoris ſententia damnatus eſſet.* Quâ lege Cenſoriæ poteſtatis jus, quod 400. an. in Rep. viguerat, imminutum eſt. V. Cic. *in Piſonem, pro Milon. pro Sextio* &c. Alia ab eodem voluit, *Ut libera & ſoluta in ferendis legibus Tribunorum Pl. poteſtas eſſet, neq́; interceſſione impediretur*, Cic. *pro Seſtio.* Alia, ejus idem eodem anno Auctor, *Ut Gabinio Syria, Babylon, Perſæ, Piſoni Macedonia, Achaja, Theſſalia, Græcia omnisq́; Bœotia, Proconſulari imperio mandaretur: iisq́; cum exercitu in eas provincias iuris pecunia ex ærario attribueretur*, Cic. *pro Domo & in Sextiana.* Tulit idem, *Ut Cyprus Inſula in provinciæ formam redigeretur*, &c. V. Vellejum *lib.* 2. Plut. *in Catone*, Cic. iterum *pro Domo ſua, pro Sextio, de provinciis Conſul.* &c. Alia, *Ut de iis, qui cives Romanos ſine judicio populi, indictâque causâ necaſſent, quæſtio haberetur*; ab eodem lata, ob Ciceronem & alios, à quibus necati erant Catilinarii, V. Dionem *lib.* 38. Cic. *lib.* 3. *ad Atticum*, Vellejum *lib.* 2. Alia tandem ab eodem ſancita, an. U. C. itidem 695. fuit, *Ut collegia, i. Conventus artificum à Numa inſtituti & magna ex parte, partim legibus, partim Senatusconſultis ſublati reſtituerentur multiq́; alii conſtituerentur.* Cic. *pro Sextio, in Piſonem, pro Domo.* Dio *lib.* 38. &c. Fuit & *Clodia*, ſeu *Claudia* lex, *Ut victoriatus nummus, qui ex Illyrico advectus mercis loco habebatur, Romæ percuteretur, & eadem victoriæ notâ obſignaretur*, Plin. *lib.* 33. *cap.* 3. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim.*

Viri illuſtres.

Clodius Dux, apud Trebellium Pollionem in *Gallienis duobus*, bis dicitur Claudius ille, qui poſtea Imperium obtinuit. Alibi ſemper *Claudius*: & Græci quoque Κλαύδιος, non Κλώδιος, eum vocant. Caſaubonus *Not. ad Pollionem.*

Clodius Celſinus, Adrumetinus & affinis Albini Imp. *de quo laudando quæ facta ſunt acta, lectis, iratus Senatui Severus, quaſi hoc Albino Senatus præſtitiſſet, Commodum inter Divos referendum eſſe cenſuit, quaſi hoc genere ſe de Senatu poſſet ulciſci*, Spartianus in *Severo.*

Clodius Rufus, in numero fuit Nobilium Romanorum, quos ſint

ſine cauſæ dictione occidi juſſerat Severus Imp. uti legimus, apud Æl. Spartianum in *Vita* ejus.

Cloja, vulgò *Claye*, locus Galliæ, prope Montem Gajum *Monsjay*: Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Ledia ſylva*.

Cluenſe Caſtrum, memoratum Aimoino *de mirac. S. Benedicti*, locus eſt Galliæ, in Biturigibus Cubis, Lemovicibus proximus, vulgò *Cluis*, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Clupea, adde: Sed ſolenne id Ptolomæo, ubi ejuſdem urbis aut loci duo nomina occurrunt, Græcum pariter & Latinum, duo inde loca diverſa condere. *Clupeum* autem videtur vocatum priùs hoc oppidum, quod Græcè eſt Ἀσπὶς. Τὰ Κλύπεα Cæſari: *Clupea* quoque Ennio,

Omnibus at Clupea præſtat Muſtela marina.

Ubi *muſtela Clupea* eſt, ut *hoſpes Zacynthi*. Originem vocis hanc reddit Salmaſius: Ἀσπὶς aliter κύκλος, inde Κύκλιον & tranſpoſitione literarum, Romanis & aboriginibus ſuis Æolibus familiari, Κλύπιον, unde *Clupeus*: ut ex λύκος *lupus*, ex σηκὸς, *ſepes*, facta eſt. V. eum *ad Solinum pag.* 321.

Cluſa, locus eſt Galliæ, ad fluvium Arvam, in Fauciniaco Sabaudiæ parte, cum caſtro non ignobili, proximo Alpibus, vulgò *Cluſe*. Item vicus ad Rhodanum flumen, Jurenſibus rupibus proximus; vulgò *la Cluſe* ubi eſt *le pas de la Cluſe*, h. e. tranſitus *Cluſæ*. Ab alterutra harum *Vallis Cluſæ*, cujus in diviſione Regni Lotharii A. C. 870. facta mentio, nomen accepit. Eſt tamen & *Vaucluſe* vicus in Sequanis, qui ad *Vallem Cluſæ* propiùs accedit. Cœterùm quid *Cluſæ* propriè ſint, V. in voce *Cluſæ*.

Cluſor, V. infrà *Incluſor*.

Cluſor Statarius, apud Sidonium *lib. 8. Epiſt. 6.* qui feras caſſibus includit: verbum Venatorum, de quo V. Savaronem *ad eum.*

Cluſtimena, uxor Dryantis, Statio memorati *Thebaid. lib. 9. v.* 842. mater ex eo Lycurgi, ſi Boccatio fides *Genealog. Deorum lib.* 11. *cap.* 21. de quo V. judicium Caſpar. Barthii *Animadverſion. ad Statium d. l.*

de *Clypeo* S. Georgii, Societas militaris, *Chron. Elwag.* 1440.

Clypeum vibrare, ſeu quatere ac jactare ſcutum, militum olim exercitium erat, qui in Armaturæ exercitatione hoc primùm diſcebant, quomodo tractandum jactandumque eſſet ſcutum. Græci σείειν ἀσπίδα & ἀσπίδα νωμᾶν & δινεῖν ἀσπίδα dicebant. V. quæ ſuprà de *Armorum exercitio*.

Clypeus, Caſaubono *ad Trebellium in Divo Claudio*, duo ſignificat, ſcutum ſive ἀσπίδα & imaginem: Prima, inquit, inventio fuit ad neceſſitatem, ut corpus defenderet; dein acceſſit decoris & elegantiæ ſtudium, cœperuntque pingi ſcuta: inde nominis hujus diverſa notio, ut Plinius cenſet *lib. 35. cap. 3.* At Grammaticis hîc libuit eſſe ſubtilibus, *clipeum* enim ſcripſere ἀσπίδα, *clypeum* verò imaginem, &c. Imo hujuſmodi imaginum clypeos, ὅπλα etiam Græcis antiquiſſimis dicta eſſe, ὅπλον autem eſt *clypeus*, notat Salmaſius. Sic enim Latini vett. etiam *arma* propriè ſcuta appellarunt: quemadmodum ὅπλον χάλκεον, h. e. *clypeum æneum*, Timomacho à Thebanis, virtutis ergò, poſitum ὅπλον Thebanis vocatum eſſe, legimus apud Scholiaſtem Pindari *ad Iſthmionicas*. Hinc notum eſt, unde Latini didicerint vocare *clypeos*, imagines thorace tenus depictas: nam ὅπλον, ut dictum, *clypeus* eſt; idem autem Lacedæmoniis erat θώραξ, quod Thebanis ὅπλον. *Clypeos* vero iſtos imaginum, ſeu imagines clypeatas, Græci *diſcus* etiam vocarunt, propter clypeorum diſcorumque ſimilitudinem. Quâ factum, ut Vitellius patinam illam ſuam ingentem, *Clypeum Minervæ*, appellarit &c. V. infrà in voce *Cyclus*, item *Diſcus*. Uti autem Timomacho æreus, ſic Claudio II. poſt mortem *Clypeus aureus —in Romana Curia Senatus judicio collocatus eſt— expreſſa thorace vultus ejus imago.* Hadriano quoque Antoninus Pius *Clypeum magnificentiſſimum poſuit*, apud Julium Capitolinum. Sed hac de vocis notione quoq; infrà in *Strongyle*. Priore verò ſenſu *Clypeus*, cum umbone, parma, ſcuto, res eadem, niſi quòd formâ differrent: Diverſa namque *Clypeorum* genera. Iſidoro tamen *Clypeus*, ſcutum majus eſt, *Origin. lib. 18. cap.* 12. ſed cùm inde, *quod clepet, h. e. celet corpus*, dictum ait, ſuaviter fallitur. Ex Græco κύκλος, quâ ratione potiùs originem ejus Salmaſius arceſſat, diximus ſuprà, in voce *Clupea*. De inventore eorum quædam habet Plinius *lib. 7. cap.* 56. Magnitudo, Heroicis inprimis temporibus tanta, ut totum corpus tegerent. Unde *clypeis fixis* defenſos remiges, ſicque picturâ repræſentatas naves videmus. Quò facit illud Statii *Thebaid. lib. 5. verſu* 382.

Illi quippe ſimul bello pelagoq; laborant
Pars clypeis munire ratem.

Sed & Romani talibus uſi. Egeſippi Scriptor *lib. 3. cap.* 24. *Progredimur in bellum muniti undiq;. Tegitur galeâ caput, loricâ pectus, totumq; clypeo corpus.* Imò & ratem ſeu navem clypeis munitam, habet Val. Flaccus *lib.* 3.

— poſtquam Æmoniam, ſancta non immemor iræ,
Æriſono de monte ratem præfixaq; Regum
Scuta videt.

Fortibus ii viris picti erant, inertibus ac tyronibus puri. Unde Virgilius *Æneidos lib.* 7.

— — Parmaq; inglorius albâ.

Et de Camilla tyrocinia ponente, *lib.* 11.

— — Puraq; interrita parmâ.

Contrà de viro forti ac bellicoſo Capaneo, Stat. *Thebaid. lib.* 10. *in fine*,

Et clypei niger umbo cadit.

Solebant verò in *Clypeis* eorum, quorum eſſent, vel etiam Avorum, imagines quoque effingi: Inprimis v. magnificis ſuis factis illos exornaſſe Veteres, conſtat. Nemeſin, in *clypeo* pictam, geſſit Polynices, auctore eod. *Thebaid. lib. 1. verſu* 445.

— — — — Nam vos
Haud humiles tanta ira decet, generisq; ſuperbi
Magna per effuſum clareſcunt ſigna cruorem.

Unde ſuperbiam ejus apud Æſchylum exagitat Eteocles, & inde iracundiâ motus ſingulare cum eo certamen concipit. Hinc hodieque mos, ab alta antiquitate oriundus, *terribiles facies clypeis* præferendi ſervatur. Porro Templis figebantur Heroum clypei, ad perpetuam rerum geſtarum memoriam, etiam vetuſtiſſimis moribus. Joſephus *fine lib. 6.* Ἀρχαιολ. Ἀποτέμνουσι αὐτοῦ τὴν κεφαλὰς, καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτοῦ ἀνέθηκαν εἰς τὸ Ἀστάρτειον ἱερὸν, τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν, ex *lib. 1. Samuelis cap.* 31. Horatius *Carm. lib. 1. Od.* 28.

— — — — habentq;
Tartara Panthoiden iterum Orco
Demiſſum, quamvis Clypeo *Trojana refixo*
Tempora teſtatus.

Et res pervulgata eſt, Euphorbi *Clypeũ* detraxiſſe ſummo Templõ poſte Pythagoram, ſe eundem ſub ejus perſona illic Trojanis temporib⁹ fixiſſe memorantẽ. Sic *aurei Clypei* honoris ergò Numinib⁹ dedicabantur, ob res feliciter geſtas, uti in libris Maccabæorum legere eſt. Et bello Achaico confecto *Clypeos XXI.* dedicaſſe, in Templo Jovis Olympii L. Mummium, ſcribit Pauſanias *lib. 5.* Idem de Lucii & Caii Cæſarum clypeis obſervat Xiphilinus, ex Dione: V. quoque Livium *lib. 34. cap. 52. lib. 35 capp.* 10. & 41. *lib. 38. cap.* 35. &c. In eorumdem dedicationibus epulas datas civibus, docent *Inſcriptiones* aliquot *vett* 441. 7. 496. 4. Neque verò, ſolùm intra Fanum, ſed & extra, ſub cœlo nim. alibique ſub tecto, illos pependiſſe deprehendimus; apud eundem, *ibid.* ut & Statium *Theb. lib. 2. v.* 258.

— — celſam ſubeuntibus arcem
In gradibus ſummi delapſum culmine templi
Arcados Evippi ſpolium cadit æreus orbis &c.

Uti v. glorioſum fuit *clypeũ* multis vulneribus habuiſſe perfoſſum, ſummumque dedecus in pugna illum abjeciſſe: Ita unicus occiſorum in acie Ducum honor erat, in *Clypeo* ſuo efferri; quò pertinet præceptum Lacænæ matris, armantis filium in bellum profecturum, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς τέκνον, *Aut hunc, aut ſuper hoc Fili*; h. e. ut vel vivus integrum à conflictu referret, vel in eo ad ſuos referretur mortuus. Virgilius *Æneidos lib.* 10.

— At ſocii multo gemitu lachrymiſq;
Impoſitum ſcuto referunt Pallanta &c.

Lapsâ dein Republicâ etiam conſuetudo invaluit, ut Imperatores quoque inaugurati *Clypeo* inſiderent, elevatique in eo Centurionum aut militum humeris, toti exercitui ſe præberent videndos. Capitolinus *in Maximo & Balbino, inter hæc*, inquit, *Gordianus Cæſar ſublatus à militibus, Imperator ſalutatus eſt.* Idem de Græcis Imperatoribus, narrant Curopalates *de Offic. Aulæ Conſtantinop.* Jan Zonaras *Annal.* 3. Niceph. Gregoras *Hiſt. Rom. lib.* 2. & 4. Niceph. Choniates &c. etiam de Caninefatibus Tac. *Hiſt. lib. 4. Impoſitus ſcuto, more gentis & ſuſtinentium humeris vibratus, Dux eligitur.* De Gallis Ado Viennenſis *in Chron. æt.* 6. *Sigebertus contra Chilpericum fratrem, more gentis clypeo impoſitus, Rex conſtituitur*: quod de Clodoveo quoque habet Greg. Turonenſis *Hiſt. Franc. lib* 11 &c. Imò & virorum Nobilium tumulis jam olim ſcuta, ac proin eorum, quibus illa decorari ſolebant, armorum inſignia, appendi conſueviſſe, quod hodieq; fit, diſcimus ex *LL.* Henrici I. Angliæ R. ubi *Clypeus ſepulchris Militum appenſus*, occurrit, *cap.* 83. Hinc Baldrici diſtichon in *Scutum Raherii*,

A domino viduata tuo jam parma quieſce,
Cui par Raherio nullus erit dominus.

Sed &, ut arma mortui ſepulchro imponerentur, antiquiſſimis temporibus fuiſſe in uſu, notum ex illo *Æn.* 6.

At pius Æneas ingenti mole ſepulchrum
Impoſuit, ſuaq; arma viro &c.

Unde *Clypeus*, pro prærogativa ac dignitate, in *Speculo* Saxon. *lib. 1. art. 3. §.* 2. Item pro familia nobili, apud Matthæum Pariſium *A.C.* 1245. & du Freſne *Notis ad Cinnamum pag.* 451. &c. Porro inter præmia *Clypei* fuere, ut videmus apud Statium *Thebaid. lib. 6. v.* 644.

Finiti curſus, operumq; inſignia præſtò,
Arcas equum dono, Clypeum gerit improbus Idas.

Eaq; tamen majora, exemplo Virgilii, qui artificioſe licèt elaboratum pelli leonis poſtponit *Æneid. lib.* 5 In Junoniis præſertim Ludis qui Argis celebrabantur, *Ærei Clypei* donabantur victoribus, unde Ἀσπίδα Ἥρας viciſſe dicebantur, & agon ipſe Ἀσπὶς ἐν Ἄργει.
Etiam in Sacris adhibiti Magnæ Matris, à Corybantibus & Cu-

 retibus,

retibus, quos enſibus pulſaſſe *Clypeos* aut alia arma, diſcimus ex Claudiano *de Proſerpinæ Rapt. lib.* 1. *v.* 209.

Poſtquam viſa Ceres, mugitum tympana frænant,
Conticuere chori. Corybas non impulit enſem,
Non buxus, non æra ſonant ———

Cujuſmodi ſonitus voces Dæmonum eſſe, æri conjunctorum, opinabatur Pythagoras, uti habet Porphyrius, nomine *Malchi*, in ejus *Vita* &c. Quam in rem V. plura, apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium paſſim*, Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 10. *paralipom. ad cap.* 10. Fuit autem *Clypeus*, non quadratus, quemadmodum ſcutum, ſed rotundus, ex ære factus, minor ſcuto, de quo videre eſt Ald. Manutium *de quæſitis per Epiſt. lib.* 2. *Ep.* 6. nec apud Romanos aliis, quàm ex prima Claſſe civibus, *Clypeum* in bello geſtare licebat, cùm ſecundariis ſcutum ejus vicem ſuppleret, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 8. Adde du Freſne *Gloſſar.* & quæ paſſim, de *Cetra, Parma, Pelta, Scuto* &c.

Clypeus Æreus, in balneis Romanorum, catenâ pendebat ex orbiculari feneſtra fornicis Laconici ſeu Calidarii, per cujus deductionem ac reductionem modò augebatur calor, modò minuebatur, uti ex Vitruvio diſcimus. V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis cap.* 3. & infrà, ubi de *Laconico*.

Clypeus Verſus, nuntiorum belli ſeu Fecialium geſtamen, apud Turpinum *Hiſtor. cap.* 9. V. quoque ſuprà *Arma Inverſa*.

CN.

Cnecus, Græcè Κνῆκος, herbæ nomen, quam *Cartamum* vocant officinæ; Ejus flos luteus ſive croceus, ſemen verò candidum. Unde κνηκὸν modò pro *luteo*, modò pro *albo* colore, ſumtum Græcis. Heſychius, Κνηκὸν τὸ κροκίζον χρῶμα ἐπὶ τῶν ἀνθέων, ὅτε δὲ ἐπὶ καρποῦ τὸ λευκόν. Dioſcorides tamen ejus ſemen albo & ruſo mixtum eſſe tradit, σπέρμα λευκὸν καὶ πυῤῥόν. Ideo κνηκὸν Heſychius idem interpretatur ψαρὸν ἵππον: quo nomine equi indigitabantur, rubris vel nigris maculis ſparſi, qui *guttati* Latinis, i. albi nigris intervenientibus punctis, inde Κνάκιαι quoque dicti, Doricè pro Κνηκίαι. Sed & κνηκὸν, pro *albo*, multi dixere. Hinc κνὰξ, pro *lacte*, in Symbolica veterum Theologia, verbis, quæ leguntur apud Clementem 5. *Strom.* Βέδυ, Ζὰψ, χθὼν, πλῆκτρον, σφίγξ, κνὰξ, ζβὶχ, θύπτης, φλεγμὸς, δρώψ. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 895. Atque hæc de *Cneco* ſativo. Fuit verò aliud ſylveſtre, cujus ſemen nigrum eſſe Theophraſtus ait. Illius duæ ſpecies, *una mitiori ſimili caule*, verba ſunt Plinii, *tamen rigido. itaque & colu antiquæ utebantur ex illis. Quare quidam atractylida vocant*, *lib.* 21. *cap.* 15. Ubi *fuſo* mavult Salmaſius, ἀλλ᾽ πηνίων namque his caulibus uſas fuiſſe priſcas mulieres, iterum Theophraſtus tradit. Πῆναι autem ſunt *fuſi*. Epigramma antiquum,

—— καὶ τὰ τροχαῖα
Πήνα.

Catullus,

Currite ducentes ſubtemina, currite fuſi.

Sed & ἀτρακτυλίδα diverſam à Cneco ſylveſtri facit Theophraſtus, quamvis ἄτρακτυλος idem quod πήνιον. V. Salmaſium ubi ſuprà.

Cneorum, Græcè κνέωρον, herba coronaria, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 9. *Ergo in coronamenta folio venere melothron, ſpireon trigonon*, cneoron, *quod caſiam Hyginus vocat.* Ubi Dalechampius, *Cneorum album Anguillaræ lavendula noſtra utraque, mas & fœmina: Cneorum nigrum, libanotis coronaria ſive roſmarinus, cujus nuſquam ſub alio nomine Theophraſtus meminit.* Salmaſio Κνέωρον propriè folium thymelææ, quod κνῆστρον etiam dicebatur, item κνηστὸν ἀπὸ τοῦ κνᾶν, id eſt, *κόπτειν*, *tundendum* enim erat, ut fibræ ex illo tollerentur. Hinc planta ipſa, apud Theophraſtū; qui cùm duo ejus genera faciat, nigrum & candidum, candida folia oleagina eſſe tradit, unde Θυμελαίαν dictam eſſe, evincit vir eruditus. Uſus ejus in Theſmophoriis quoque & καθάρσιον, ut legimus apud Heſychium: Κνέωρον φυτὸν ὃ ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις ὑποστρώννυται, καὶ ὃ εἰς καθάρσιον χρῶνται. Nempe matronæ, quæ in caſto Iſidis aut Cereris erant, concubitu abſtinebant: & per eos dies, quibus caſtum obſervabatur, ſecubabant à lectis ſuis ac toris genialibus, & in ipſo Templo, in quo pervigilia quoque celebrari mos, incubabant ſtramentis, quæ ut plurimum iis herbis ac foliis farta fuere, quæ caſtitati conducere exiſtimabantur. Hinc vitice, quæ Græcis ἄγνος, hinc thymelæa, utebantur; cujus folium κνέωρον appellatum, inimicum eſſe generationi & fœtus in utero necare appoſitum, dicebatur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 405.

Cnidus, adde: Hinc *Cnidius calamus*, apud Plinium *cap.* 36. *lib.* 16. ad ſcribendum optimus habitus, juxta Ægyptium: *Chartiſque ſerviunt calami Ægyptii, maximè cognatione quadam papyri. Probatiores tamen Cnidii, & qui in Aſia circa Anaiticum lacum naſcuntur.* Et Cnidia harundo, paſſim apud Poëtas Græcos Latinoſque, de calamo ſcriptorio. *Epigr.* vetus in ſupellectile librarii,

Καὶ σπόγγον καλάμων ψαίστρ᾽ ἀπὸ Κνιδίων.
Et ſpongiam quâ calami abſterguntur Cnidii.

Erant autem hæ arundines, ex genere ποντογγῶν, quæ multum habebant cartilaginis atque carnis, V. ſuprà ubi de *Calamo Scriptorio*. Indidem *Cnidius Senex*, apud Avienum *in Arato*,

Hinc primum Cnidii radium ſenis intulit aſtris:

de Eudoxo, ſtellarum novarum fabricatore, V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium lib.* 1. *v.* 102.

CO.

Coa Bombyx, texebat aliter & minùs ſubtilem texturam dabat, quàm Aſſyria: unde mulieres ex Aſſyrio bombycino gerebant veſtes, viri ex Coo tantùm, Plinius *cap.* 23. *lib.* 11. Proin *Coa* veſtis, quâ denudabantur mulieres, non ex eo dicta, ſi Plinio credimus, quòd è bombyce Coa conficeretur, ſed quòd in Coo Inſ. texeretur ex Aſſyria bombyce. At vero ſimile hoc neutiquam: Loquitur enim *cap.* 22. ejuſdem libri, de inventione bombycinæ veſtis, quam in Co prima texuit Pamphile quædam: quæ invenit ex bombyce bombycinum ſtamen evolvere & tenuiſſimam veſtem inde texere; ex bombyce utique indigena, & quæ in ipſa inſula naſcitur non quæ ex Aſſyria illuc efferebatur. Unde enim Aſſyria bombyx in Coo? non ex Aſſyria bombyces ipſæ in Europam afferebantur, ut nec ex India aut Serica, ſed nema tantùm. Præterea Aſſyria bombyx ſi quæ fuit, non alia fuerit, quàm ex qua ſibi veſtes Aſſyrii, Medi & Perſæ conficiebant: quæ eadem omnino cum Serica. Veſtem itaque illam tenuem & pellucidam, quâ ſolâ mulieres utebantur, non etiam viri, ex Aſſyria bombyce textam eandem cum Serica eſſe oportet. Sed multa ſæpe miſcet Auctor: ut qui ex bombyce Aſſyria, uti vocat, quæ è veſparum, apumque genere erat, veram bombycem facit, quæ inter erucas reponenda, & ſola bombycinum fundit. Unde patet, nullam jam Aſſyriam bombycem eſſe, ſed Coam, quæ in Co Inſ. naſcebatur: ubi cùm artifices non priùs ex bombyce ſtamen bombycinum eliquarent, quàm evolaſſet inde papilio, ut idem Plinius refert; non mirum, ſi non optimæ notæ bombycinum illud erat, ita ut veſtes ex eo textas viros etiam uſurpare non puderet. Necanda enim bombyx eſt, priuſquam papilio prorumpat, ut optima habeatur & delicatiſſima metaxa: quod hodieque noſtri Artifices faciunt, qui ardentiſſimo Soli expoſitas ſic interficiunt in nido ſuo ac folliculo, aut in furno torrendas curant. Neque alia fuit natura aut origo *Coarum* bombycum atque Sericarum aut Indicarum, diſcrimen Artificum ſolùm major minorve peritia fecit, & Aſſyria bombyx, uti Plinius vocat, non alia à Serica fuit &c. V. de his accuratè agentem Claud. Salmaſium ad Tertullianum de Pallio *cap.* 3. & *Exercitation. Plin. ad Solinum pag.* 143. ubi diſcrimen faciens inter veſtem *Ceam* & *Coam*, illam ingenio Pamphilæ, quæ veſtes ex Aſſyria bombyce textas redordiri rurſuſque texere invenerit, delicatiorem fœminarum veſtem, eandem cum Aſſyria, ſeu potiùs Serica; iſtam ex Cois bombycibus, etiam viris uſurpatam, fuiſſe contendit. V. quoque in voce *Co*.

Coactiliaria taberna, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace Imp. Nam Pater ejus tabernam* coactiliariam *in Liguria exercuerat*: Meliùs *Coctilicia* ſcribitur, Salmaſio Judice, de qua V. infrà. *Coactiliaria* enim πιλοποιικὴ eſt & *Coactiliarius* πιλοποιός, cujus mentio in vet. lapide: M. L. LARISCUS. LANARIUS. COACTILIARIUS. Aliquando enim talis *Lanarius Coactiliarius*; aliquando ſimpliciter *Coactiliarius* dicitur, qui *coactilia* viz. operatur aut vendit. Salmaſius *ad Capitolinum loco cit.* ut & *in vita Maximini & Balbini*. Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. de iſtiuſmodi operibus: *Lanæ*, ait, *& coactæ veſtem faciunt & ſi addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt, imò etiam ignibus*: Meminitque *Coactilium lib.* 25. §. 1. D. *de Auro Arg.* &c. V. quoque Jac. Cujacium *Obſervationum lib.* 5. *cap.* 2. & Car. du Freſne in voce *Cambeſo*.

Coadjutor, in Eccleſia Rom. dicitur, qui Epiſcopo etiamnum vivente, ad ejus Eccleſiam promovetur Epiſcopus, illius futurus ſucceſſor, ut munia Epiſcopalia obeat, propter alterius infirmitatem aliaſque cauſas, cujus moris exempla congeſſerunt Petr. Marca *de Concordia Sacerd. & Imp. lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 10. 11. Altaſerra *Diſſertat. Juris Canonici lib.* 1. *cap.* 2. 3. *& ſeqq.* Alii, laudati Carolo du Freſne in *Gloſſar.* in hac voce, ut & ubi *de Epiſcopis vacantibus*.

Cobaltum, ex quo fit marcaſita artificialis, memoratur Georgio de Sepibus in *Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 40.

Cocalus, Ariſtophanis fabula, de qua Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 8. *Ortam ex antiqua* (Comœdia) *novam ſatis apparet exiis, quæ Veteres memoriæ prodiderunt. Ajunt enim Ariſtophanem ſcripſiſſe fabulam* Cocalum, *cujus filum fuerit amuſſis & regula Menandro atq; Philemoni, ad novam Comœdiam comminiſcendam.*

Cocceius Verus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione occiſus à Severo, apud Spartianum.

Coccia, dicitur in Inſ. Melita ritus ille, quo in exequiis frumentum coctum, cum amygdalis, uvis paſſis, nucleis, granis mali punici, foliiſque apii aliquantum tritis populo exhibent, pauperibus inprimis ritu à Græcis mutuato, de quo V. Macros Fratres in *Hierolexico*, voce *Agape*. Moſci verò *Colliva* panem appellant benedictum, quem in Eccleſia pro ſuffragiis mortuorum diſtribuunt, *Ibidem*.

Cocco clavata, h. e. purpurâ, mantilia, occurrunt apud Lampridium in *Severo*. Et quidem *vermis cocci*, Moſi minimùm triginta locis memoratur: pro quo *coccum vermis*, per hypallagen, Levitici

viticí *cap.* 14. *verſu* 4. legitur. Imò quandoque *vermis* per ſe *coccum* ſignificat, ut Eſaiæ *cap.* 1. *verſ.* 18. & viciſſim *coccum* nonnunquam ſolùm occurrit, ut Jòſuæ *cap.* 11. *verſ.* 18, 21. Hebr. שני, quod propriè *dibaphum* eſt: cujus meminit Horatius *lib.* 2. *Od.* 16.

— Te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ &c.

Uti igitur Græci δίβαφον appellarunt, quòd purpurâ; ita Hebræi *ſoni*, quod cocco bis tinctum fuit. Nec obſcurum eſt, cur *coccum vermis*, aut *vermem cocci*, aut ſolùm *vermem* iidem appellarent. Apud Dioſcoridem *lib.* 4. Κόκκος βαφικὴ, *Coccus tinctoria* eſt *frutex* parvus ſurculoſus, cui grana ut lentis adhærent. *Cuſculia* vocat Plinius *lib.* 16. *cap.* 8. id eſt, κοσκύλια, quia è cortice eraduntur. Porro, ut magnus Auctor in *Solinum* aſſerit, ea grana ſcatent intus parvis vermiculis, quorum ſanies coccino tingendo præclara eſt & eximium illum colorem, quem nos miramur & adorârunt Vett. efficit. Hinc vermiculum, pro ipſo *cocco*, dixerunt: & *emblemate vermiculatum* Lucilio, coccineo colore tinctum; *pelles* item *vermiculatæ* Hieronymo, coccineæ. Apud recentiores quoque Græcos σκώληξ paſſim pro *cocco*: Arab. *Kirmiz* vel *Kermez*, unde Gallorum *cramoiſi*, quemadmodùm iisdem *vermeil*, ex *vermiculo* &c. V. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. IV. cap.* 27. Tribuit autem *Cocco* meracum & ſuffuſum colorem, ſeu colorem acutiſſimi rubri, ad quem accedat purpuræ rubræ lumen, idem Auctor in *Solinum* Salmaſius *pag.* 1330. *Cocci color puniceus, hoc eſt, coloris rubri acutiſſimi. Purpuræ quoq; rubræ tale lumen ad cocci nitorem accedens. Eam purpuram dicit Pollux* Φοινίσσειν ἐκ τῶν ἄνω κόκκος, *i. ſplendorem cocci recipere ex alto, dum radiis Solis accenditur.* Interim non in omnibus locis, quibus naſcebatur, unius generis colorem habuiſſe, idem docet. Sic coccô tincta rurſus Tyriô tingebant, ſi Pauſaniæ credimus, ut fieret hysginum: quo modo videtur proprius Galatici grani (quod primum repertum) color fuiſſe, quem ὕσγην Galatæ vocabant, cùm coccum aliis in locis proveniens magis juberet. Sed de hocce alii aliter ſentiunt, uti infrà videbimus. Porrò *coccum, penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donare*, Plinius ſcribit, ubi de *Cocco*. Nempe duplex tum in illa prov. fuit tributū, alterum capitis, alterum ſoli; quorum hoc ſaltem illi pendebant, quibus ager eſſet. Ut illud autem ſolverent, etiam qui nihil omninò in cenſu habebant, invenire tamen cogebantur. Pauperes itaque in Hiſpania *Coccum* paſſim naſcentibus fruticibus decerpebant, atq; inde corradebant, unde capitationem ſolverent, V. omnino illum *lib.* 9. *cap.* 41. ubi totam ungendi cocci rationem exponit, *lib.* 27. *cap* 9. *alibiq;*. Idem tamen perperam ilicem arborem, quæ præter glandem baccam quandam fert puniceam, ſed quæ nihil confert infectionibus & in totum à cocco diverſa eſt, confundit cum ilice aquifolia frutice, cujus coccum ipſum fructus non eſt, ſed tanquam ſcabies fruticis & excreſcens tumor, qui cortici & ramis adhæreſcit inſtar lenticulæ. Hic enim frutex nunquam arboreſcit, ſed manet ſemper frutex, &, ubicunque provenit, coccum illud ſuum fert aptum tingendis lanis &c. Nec omittendum, quod idem adfert, *Imperatorum paludamenta cocco tingi* conſuevisſe, *lib.* 22. *cap.* 2. Quam in rem V. plura apud præfatum Salmaſium *Exercitat. Plinianis ad Solinum pag.* 27. & *ſeqq.* De *Cocco* & *Murice*, amborumque diverſis coloribus, Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 24. *ad Baſſum*,

Non niſi vel cocco *madidâ, vel murice tinctâ*
Veſte nites, & te ſic dare verba putas.

Coche, adde: Aliter *Coche*, Græcis Κωχη vel Χώχη. Eàm Recentiores omnes eandem cum Seleucia faciunt. Gregorio verò Nazianzeno ſunt diverſæ. Et meritò, Seleucia enim urbs ampliſſima, *Choche* vero vicus erat ab illa haud longè diſtans. Arrianus apud Stephanum, Καὶ βασιλεὺς δὲ ἐξελαύνει ἐκ Σελευκείας, ὃ ἐσίω τῷ ποταμῷ τῷ Τίγρητος ἐς κώμην ἥτις Χώχη ὀνομ. Ad Tigridem fluv. ſicut & ipſa Seleucia; & quidem in Occidentali fluminis alveo, ſicut in Orientali Cteſiphon erat, a qua amne tantùm interfluo *Cochen* ſeparatam fuiſſe, ſcribit Gregorius. Unde erroris Ptolomæum arguit Salmaſius, quòd in Arabia deſerta Κώχην poſuerit. Quum enim nullam aliam Κώχην agnoſcat, de illa celeberrima *Coche* intellexiſſe putandus eſt, quam alii Κώχην, alii Χώχην dixere. *Cochen* certè & Cteſiphontem, Parthici Regni celeberrimas urbes eſſe, tradit Sextus Ruffus in *Breviario*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1228. *alibiq;*. Inde *Chochæus* Apollo, quòd eximiâ ceremoniâ ibi coleretur, V. ſuprà in hac voce.

Cochinilla, Gallicè *Coquenille*, nomen grani, purpuræ tingendæ hodie adhiberi ſoliti, quod in Regno Indiæ Occid. Mexitano colligitur. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. de Commerciis.* Præter enim purpuram, quæ ex marinæ cochleæ ſanguine eliciebatur, arte ejus parandæ hodie penitùs amiſsâ; Purpuræ factitiæ plures ſpecies, jam apud veteres Auctores, occurrunt: putà ex vaccinis, apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 18. ex alga Cretica, apud Theophraſtum *Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 7. amorge herbâ, apud Suidam; purpureâ herbâ in Abaſenis, apud Stephanum in *Abaſenis*; Iberâ ferrugine apud Servium *Æn.* 9.

— ferrugine clarus Iberâ,

Porrò ex flore purpureo, ad pontes Hyparchi fluminis, apud Cteſiam in *Indicis*, Indicâ ſandice, apud Vopiſcum *in Aureliano* &c. Ità hodiernis tinctoribus *Cochinilla* inprimis hunc in uſum expetitur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. Lib. V. cap.* 14.

Cochlea, Græcè κόχλος, ex Hebr. חכלא, *thachla*, unde Græci κόχλος & κάλχη, pro *purpurâ*, hincque κοχλίον & κογχύλιον, ſpeciatim de *purpuraria concha*, formaverunt. Perictyone Pythagorica *lib. de Concinnitate mul.* Διφῆν ἐσθῆτα ἱματίων λίην καὶ ποικίλα ἀπὸ θαλασσίης βάψιος κόχλου, μωρίη πολλή, *Veſtes quærere valde ſplendidas & varias ex marino tinctu cochleæ* (id eſt, purpuræ ſeu conchylii) *inſignis eſt ſtultitia.* Naumachius,

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου,
Veſtes marinæ inficiuntur cruore cochleæ.

Nonnus *Dionyſiac. lib.* 40.

Καὶ Τυρίης σκοπίαζε δεδευμένα φάρεα κόχλῳ.
Et Tyriæ (regionis) *cochleâ tinctas veſtes conſpexit.*

Et paulo pòſt, de cane Herculis,

Χιονέας πορφυρε παρειὰς αἵματι κόχλου.
Niveas purpuravit malas ſanguine cochleæ &c.

Qua de re V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Parte poſter. lib. V. cap.* 9. Aliàs vox latiùs extenditur, ut *Cochleas* quoque *terreſtres* ſignificet, quas rore victitare, ſi verò nihil illis de cœlo influat, proprio ſucco ſuſtentari, tradit Symmachus; *Ajunt cochleas, cùm ſitiunt aëris, atque illis de cœlo nihil liquitur, ſucco proprio victitare. Ea res mihi uſu venit, qui deſertus eloquii tui paſtu, mea adhuc voce ſuſtentor.* At poſtquam Romanorum luxus etiam hiſce manum injicere cœpit, mox ſaginandi eas reperta ratio. Plinius *lib* 9. *cap.* 56. *Quin & ſaginam earum commentus eſt ſapâ & farre, aliisq; generibus; ut cochleæ quoque altiles ganeam implerent. Cujus artis gloria in eam magnitudinem perducta eſt, ut octo quadrantes implerent ſingularum calices, auctor ſit M. Varro.* Ubi *ſagina*, σιτευσις, quæ altiles cochleas faciebat. Inprimis vero, *Cochleæ* Solitanæ, in Africa, magni apud Vett. nominis. Varro *de Re Ruſt lib.* 3. *cap.* 14. *Mediocres, quæ ex Africa afferantur; non quòd in his regionibus quibusdam locis ex magnitudinibus non ſint diſpariles. Nam & valde amplæ ſunt quædam ex Africa, quæ vocantur Solitanæ, ita ut in eas LXXX. quadrantes conjici poſſint.* Plinius *lib.* 30. *cap.* 6. *Laudatiſſimæ autem ſunt Africanæ, ex his Solitanæ.* Quarum vivaria quis primus inſtituerit, idem exponit *lib.* 9. *cap.* 56. *Cochlearum vivaria inſtituit Fulvius Hirpinus — diſtinctis quidem generibus earum. Separatim ut eſſent albæ, quæ in Reatino agro naſcuntur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua; Africanæ, quibus fœcunditas; ex his Solitanæ, quibus nobilitas* &c V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. IV. cap* 30. In Muſeo Kircheriano Romæ, *Cochleas* pentadactylas cum 5 aut pluribus acutis appendicibus, quarum nonnullis turbinatæ teſtæ, aliæ cælatura inæquales, ſcabræ, rugoſæ; non paucæ claviculatim intortæ, umbilicatæ, cylindroides, aſſervari, refert G. de Sepibus *in Deſcr. ejus p.* 28. A' *Cochleis*, dicuntur Feſto *Cochleacæ lapides, ex flumine rotundi, ad* cochlearum *ſimilitudinem*, è quibus parietes fieri, in quorum commiſſuris naſcatur ſcolopendrion, tradit Dioſcorides, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1295.

Cochlea, Græcè Κοχλίας, nomen machinæ, quâ Ægyptii aquam hauriebant, rigandis agris: ejus deſcriptionem V. apud Vitruvium. Item ſpecies ſortilegii, apud medii ævi Scriptores. V. ſuprà in voce *Caucularii*.

Cochlea Archimedea, in *Muſæo* Kircheriano oſtenditur, quâ relicto elemento fluido, loco ejus ſubſtituti ſunt tot metallini globi, quot convolutiones ſpiræ in totius cochleæ altitudine ſunt; Hujus ope continuò unus globulorum per extrinſeca circùm cochleam convolutam ſemitam vagus labitur, donec præcipitato fluxu in *cochleæ* tenaculam impingendo eam denuò exoneret ac per integram circulationem convolvat. Quâ convolutione peractâ denuo novus globulus excurrit; prior verò ſe in cochleæ ſpiram infimam recipit, unde per novas convolutiones deſcendendo aſcendit, atque ſic jucunda alteratione novi globuli excurrendo jucundum viſu præbet ſpectaculum. Cujus tamen machinæ ratio difficulter intelligitur, niſi ipſe videris. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo p.* 57.

Cochlear, ſpecies menſuræ, de quâ Salmaſius *ad Solinum pag.* 591. *Qui de menſuris ſcribunt, concham ajunt tria* cochlearia *facere, nonaginta ſex cochlearia ſextarium implebant*: ex Africano, καὶ ὁ ξέστης ἄγει εἰς κοχλιάρια ἀναλύεται 96. Aliàs *Cochlear*, in eſcaria ſupellectile: cujuſmodi inſtrumenta menſæ, ex conchis margaritiferis, ut & lanculas poculaque, ab elegantioribus, fabricari docet idem ibid. *pag.* 1123. Apud Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib.* 2 *cap.* 5. inter vaſa Eccleſiaſtica reponitur. Sic *Necrologium* Eccl. Pariſ. prid. Id. Nov. *Obiit B. M. Dom. Ranulfus, quondam Pariſienſis Epiſcopus, qui dedit Eccleſiæ noſtræ — Calicem aureum cum patena &* cochleari *ponderis* 3. *marcarum & 5. ſterlingorum.* Græci λαβίδα vocant, corpus Domini & ſanguinem ſumentes de Calice, cùm cochleari ad hoc deputatô, ut ait Reinerus *in Catal. Hæret.* formam ejus exhibet Goarus *ad Euchologium pag.* 152. Georgius Decapolita *de Mirac. S. Georgii Mart. num.* 47. Καὶ πάλιν εἶδεν ὁ Σαρακηνὸς ἐκ τρίτου τὸν ἱερέα μεταδιδόντα ἐκ τοῦ σώματος τε καὶ αἵματος τοῦ παιδίου μετὰ τῆς λαβίδος τοῖς μεταλαμβάνουσιν, *Et rurſus vidit Saracenus tertiâ vice Sacerdotem diſtribuentem de corpore & ſanguine pueri ad communionem accedentibus*, apud Car. du Freſne in *Gloſſ. Cochlearia* Chinenſium,

ebur-

eburneæ virgulæ duæ ſunt, quarum quamlibet unâ manu contrectantes cibum capiunt Sinenſes; in *Muſæo* Kircheriano. Georg. de Sepibus *in Colleg. Rom. S. J. Muſæo pag.* 34.

Cochlearii, V. ſuprà *Cauculatores*.

Cochlides, dicebantur unionum conchæ: unde *Cochlis*, conchà unionis, quæ pro fibula mulieribus erat olim. De Zenobia, Trebellius Pollio, *Ad conciones galeata proceſſit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, mediâ etiam*, coclide, *veluti fibulâ muliebri adſtrictâ*. Senſus eſt; Illius limbi purpurei per ultimam fimbriam, (h. e. τὴν πίζαν, ſeu *extremam* vel *ultimam veſtis oram*) dependebant gemmæ: media verò (quæ veſtis pars zona comprehendebatur in tunicis, veſtibusque aliis, quæ cinctui erant: aut fibulis adſtringebatur, ut in pallis, chlamydibus &c.) *coclide ſeu fibulâ muliebri adſtringebatur*. Cùm aliàs fibulæ muliebres ut plurimùm ex gemma eſſent. Claudianus,

—— & fulvâ nodatur jaſpide pectus.

Sed & *cochlites* refertur à Plinio inter gemmas vulgatiſſimæ famæ; quam factitiam veriùs, quàm nativam dicit fuiſſe, V. Salmaſium *Notis ad Pollionem*, & ſuprà in *Cochlea*.

Cociones, priſcis & ætatis mediæ Scriptoribus dicti, qui Fora venalium & nundinales Mercatus ſectantes, dum *contractus* (unde nomen) licitantur & de pretio cum mercatoribus contendere ſe ſimulant, merces ipſas ſubripiunt auferuntque; cujusmodi ſunt, qui Gallis vulgò *Coquins* vocantur: Quos non pauci hactenus à *Coquinis* nuncupatos putarunt, quòd illius farinæ homines tabernas & popinas circumeant, quò aut locis ipſis inſerviant, aut obſonii particulis potiantur. Et *Cozzoni* etiamnum Italis dicuntur, quos *Maquignons* appellant Galli. Neque alii videntur, quos *Coquinos* appellavit inferior ætas. *Vita* Clementis VII. apud Bosquetum, *Carcaſſonæ & Tholoſæ populares, quos vulgariter nuncupabant* Coquinos, *contra Nobiles inſurrexerunt*. Autorque eſt Chapeavillus, in *Erardo à Marca Epiſc. Leod. cap.* 26. extare Leodii Hoſpitale, quod *Coquinorum* vocant. *Coquos* porro pro furibus habitos, Autor eſt Plautus in *Aulularia*,

—— Mihi omnis angulos
Furum imple viſti in ædibus miſero mihi,
Qui mihi intromiſiſti in ædes quingentos cocos.

Idem in *Pſeud.*

Forum coquinum *qui vocant, ſtultè vocant,*
Nam non coquinum, verùm furinum eſt forum &c.

ut & infrà in *Coctio*. Uſos autem hac voce *Cocio* Laberium, apud A. Gellium *lib.* 16. *cap.* 7. & Plautum *in Aſinaria*, pridem obſervarunt viri docti. V. Joh. Scaligerum *ad Feſtum*, in voce *Arilator*, namque iidem ab arra, quâ datâ tales ſibi credi poſtulant, *Arilatores* quoque dicti: Caſaubonum *ad Athenæum lib.* 14. *cap.* 22. Car. du Freſne *in Gloſſario*. &c.

Coclites, nomen pop. apud Solinum *cap.* 5. *Gentem* Coclitum *teſtantur vaſti ſpecus*; ita enim in [illegible] Autoris legitur, cùm editio vulgaris habeat *Cyclopum*. Nempe vett. Latini *Coclites* vocarunt, quos *Cyclopes* Græci. Et ſanè *Cocles* ex Græco Κύκλωψ factum eſt; κύκλωπος, *coclitis*. Nam ι & ρ invicem apud Æoles mutabantur, Salmaſius *ad Solinum pag.* 110.

Cocodones; monetæ Gallicæ ſpecies reproba, apud Thomam Wallinghamum *in Eduardo I.* ſub A. C. 1300. Aliter *Crocarui* dicti, quos cum Pollardis atque *Roſariis* ſenſim loco ſterlingorum irrepſiſſe, refert. V. infrà in *Crocardus*.

Coctana, apud Martialem *lib.* 4. *Epigramm.* 88. *verſ.* 6.

Antipolitani nec quæ de ſanguine thynni
Teſta rubes, nec quæ coctana *parva geris.*

Ficus ſunt parvæ ex Syria. Unde cum eodem epitheto iterum occurrunt, *lib.* 7 *Epigramm.* 53.

Parvaq; cum canis venerunt coctana *prunis.*
Et Lybicæ fici pondere teſta gravis.

Quomodo autem afferri ſolerent, idem refert *lib.* 13. *Epigramm.* 18. cujus lemma, *Coctana*, vel *Vas coctanorum*.

Hæc tibi quæ tortâ venerunt condita metâ;
Si majora forent coctana, ficus erant.

Ubi *torta*, eſt è tortis juncis contexta ſporta, vel teſta turbinata in metæ formam. Palatinus tamen codex, pro *tortâ*, legit *cocta*; & pro *metâ*, alii *mentâ* habent.

Coctilicia Taberna, apud Jul Capitolinum *in Pertinace*, *Nam Pater ejus tabernam* coctiliciam *in Liguria exercuerat: Sed poſtquam in Liguriam venit, multis agris coëmtis, tabernam paternam, manente famâ priore, infinitis ædificiis circumdedit, fuitq; illic per triennium & mercatus eſt per ſuos ſervos*,: eſt quæ *coctilibus* lignis erat inſtructa, in qua *coctilia ligna* venderentur. Differebant autem *coctilia* à carbonibus, quòd cocta quidem eſſent ligna, ſed non ad plenum, neque ita ut carbones videri poſſent: item à titionibus, ut videre eſt apud Ulpianum *leg.* 147. *de verborum ſignific.* ubi ea appellat *ligna cocta, ne fumum faciant*: vulgò *Acapna*. Apud Trebellium tamen *in Claudio*, ubi ait, *Coctilium quotidiana batilla quatuor*, pro carbonibus videtur ea vox accipi: aut non multum acapna à carbonibus differebant. Nam brevia admodum fuiſſe, nec manu, ut ligna; ſed batillis tractari ſolita, hic locus declarat, V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad Capitolinum & Pollionem*.

Coctio, apud poſteriores dictus eſt, qui *Hermonius* olim, Gallis hodie *Machinon*, quaſi *machinator*, Italis quibusdam in locis *Senſalis*. Erat is inter Senum Comicorum genera, cujus interventu & tractatu merces diſtrahi conſuevere. Facies illius talis: Obtutus acer, protenſa ſupercilia, barbatus, recalvaſter. Alter ejusdem operæ, diversâ facie, cuneatâ barbâ, Græcè σφηνοπώγων &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* I. *cap.* 14. &c. V. quoque ſuprà *Cociones*.

à *Coctio* & Vino ſuſpendi, pœnitentiæ ſpecies, apud Joannem VIII. *Epiſt.* 302.

Cocula, ſeu *Cocculâ*, ſagulum Hibernicum villoſum, absque ſuturâ, & quod marginem inferiorem planam exhibet, ſuperiorem arcuatam, cirriſve ſeu limbis laneis fimbriatam, in *Vitâ* S. Cadoci Cambrenſis, & *Epiſt.* 74. Bonifacii Archiep. Mogunt. apud Spelmannum & du Freſne.

Cocus, V. infrà *Coquus*.

Cocutia, vel *Cututia*, apud Treb. Pollionem in *Claudio*, *Cocutia villoſa duo*: pro *Concutia*, à *concutio*. Sunt autem *Concutia* vel *Concutes* veſtes, quas Græci κρουστὰς & σπαθωτὰς vocant; item πυκνοϋφεῖς, *pavidenſes* ſc. & *bene condenſatas*. Nam *concutere* κρούειν eſt vel σπαθᾶν: unde *concus*, radius erat vel pecten quo veſtes percutiebantur. Gloſſæ *Concus*, κερκίστρον, ita enim ſcribi jubet Salmaſius: κερκίστρον radius textorius eſt, *concutere*, χερκίζειν; pro quo *decutere* etiam dicebant. Gloſſa eadem, *decutit*, κερκίζει. *Percutere* Juvenalis,

Et bene percuſſas textoris pectine Galli.

Bene itaque percuſſæ veſtes *Concutes* & *Concutia*, quæ etiam *cruſtæ*, V. infrà.

Codex, propriè idem quod *truncus*, qui Græcè κορμὸς & τόμος; atque inde pro libro ſeu volumine. Fortè ex Græco κόντιξ, unde *condex* & *codex*, extrito *n*. Eſt autem Græcis κόντιξ diminutiv. à κοντὸς, i. *ſcapus*, atque hac voce illis volumen chartæ, ſicut Latinis *ſcapi* vel *coditis*, venit, V Salmaſium *ad Vopiſcum in Firmo*, ubi totam Chartariam rem fusè & prolixè explicat. Libris enim arborum ſucceſſere tabellæ ligneæ, quæ ſchedæ erant, vel tabellæ ceratæ quibus veteres, quæ viſa erant, inſcribebant. Schedæ erant tabellæ nudæ; ſive non inductæ cerâ, Plin. *lib.* 13. *cap.* 11. Hæ, ſi ſimplices, craſſiores erant, ut è quibus pueri diſcerent. Plautus *Bacch. Sc. Nunc experiar*,

Extemplo puer pædagogo tabulâ dirumpit caput.

Sin plures jungi opus foret, ſecabantur in tenues laminas. Martialis *lib.* 14. *lemm. Citrei pugillares*,

Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas.

Præterea dolabantur, ut faciliùs in iis ſcriberetur. Iſidorus *lib.* 6. *cap.* 8. *Ante uſum chartæ & membranarum, in dolatis ex ligno codicillis epiſtolarum colloquia ſcribebantur*; &c. Voſſ. *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 38. Hinc *Codices*, quo nomine appellat Leo Imp. *l.* 3. *de agent. in reb. lib.* 11. *C.* tabulas continentes notitiam dignitatum & adminiſtrationum civilium & militarium mandatorumq; Principalium, & promotionum & conſuetudinum, quod & Marianus docet. Erant & *Codices, Argentariorum ſcripturæ*, quibus eorum rationes continerentur, *l. quæd.* 9. §. *pen. ff. de eden.* Erant & *Nummulariorum*: & *Rationum* Horatius,

Cùm venit ad dubium grandi cum Codice *nomen.*

Et Propertius,

Me miſerum! his aliquis rationem ſcribit avari,
Et ponit curas inter Ephemerides &c.

Fiebant autem ex membranis, chartis, ebore, aliave materia, ut conſtat ex *d. l. libr.* Unde & Conſtitutionum Imperatoriarum volumina *Codices* appellati ſunt. Erant autem horum, ante Juſtinianum, tres, *Gregorianus, Hermogenianus* & *Theodoſianus*, quos commemorat Imperator *l. uni. C. de no. C. fac. & l. unic. C. de Juſtin. C. confirm.* Iſidorus quoque *Etymol. lib.* 5. & Auguſtinus *de Adul. Conjug. lib.* 2. Pratejus apud Joannem Calvinum *Lex. Jurid.* Edidit Sirmondus *ad Codicem Theodoſianum* appendicem; quam ſuppoſititiam eſſe eruditè demonſtravit Jac. Gothofredus *Not. & Commentar. ad Codicem Theodoſ. Tom. VI. pag.* 303. *& ſeqq.* Indidem *Codicilli*, V. infrà in hac voce.

Codex, ſupplicii apud Romanos genus, ligneus viz. ſtipes quem alligati ſervi, qui deliquerant, trahebant, cuique inſidebant vincti: Idque in privatis, ut videtur, ædibus. V. Turnebum *Adverſar. lib.* 23. *cap.* 21. Cujus meminit Juvenalis *Sat.* 2.

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

At *Codex robuſtus* ſeu *Cuſtodia lignea*, ſeu *Italum robur*, altera pars carceris apud Romanos, quæ aliàs *Robur*, V. *ibi*.

Codex Canonum, dicta eſt Collectio Canonum, à Conciliis ſanctorum, quæ poſt habitam Nicænam Synodum inchoata & usque ad Concilium Chalcedonenſe, Oecumenicum IV. continuata eſt. Habuit autem primus *Codex* Canones non niſi CXXXVIII. 20. nempe Nicænos; 25. Ancyranos; 14. Neocæſarienſes; 59. Laodicenos & 20. Gangrenſes: poſtea verò crevit ad tempora Concilii Chalcedonenſis; à quo, ut & Juſtiniani Imp. *Novellâ* 131: confirmatus eſt; ad Canones CCVII. accedentibus Antiochenis 25. Conſtantinopolitanis 7. Epheſinis 8. & Chalcedonenſibus 29. Quorum ordo Conciliorum in Conc. CP. in Trullo, *Can.* [illegible] eſt idem, qui in Codice univerſæ Eccleſiæ invenitur obſervatus. Sunt quidem alia Concilia Synodique & in iis

ſcripti

ſcripti Canones, antiquiores relatis: qui tamen *Codici* Canonum Eccleſiæ univerſæ illati non ſunt. Poſt tempora itaque Synodi Nicænæ I. Eccleſia duplici jure regi cœpit; *Divino*, quod in ſacris literis; & *Canonico*, quod in Codice Canonum continebatur. Qui *Codices* ambo in Conciliis, in medio conſeſſus, ponebantur, ut ex iis dogmata pietatis explorarentur, obortæ hęreſes refutarentur, & controverſiæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam, ſacramque politiam pertinentes dirimerentur, V. Concilium Chalcedon. *Act.* 4. Atque hujus *Codicis Canonum* tribus Exemplaribus *MSS.* ex Vaticana Bibliothecâ depromtis, uſos ſe teſtantur in *Præfat.* ſelecti ſeculo anteriore Viri ad Emendationem Gratiani. Græcè verò primus ex antiquiſſimo Eccleſiæ Hilarianæ Pictav. codice eum edidit Lutetiæ, A. C. 1540. Ioh. Tilius. (Verſionem antiquam, quam usque ad Chalcedonenſem Synodum Eccleſia Romana habuit, Juſtellus *in Biblioth. Juris Canon. vet. Tom. I. pag.* 277. repræſentavit. Aliam deinde inſtituit Dionyſius Exiguus, qui interpretationi ſuæ addidit Canones, qui vocantur *Apoſtolorum*, Sardicenſe Concilium, item Africana quædam: ultra quæ decreta quoque Pontificum Rom. à Siricio orſus ſubjunxit; cùm Collectores eo antiquiores, decretales Pontificum Epiſtolas, Synodorum contenti regulis, omiſiſſent, &c.) Et hic fuit *Codex* Eccleſiæ Univerſæ ſeu Catholicæ, quo uſus Oriens, & quem Occidens in Latinum vertit: à Juſtello vulgatus A. C. 1610. & reſtitutus; iterumque publicatus à filio ejus A. C. 1661. additis Canonibus Epheſinis & Chalcedonenſibus. Lumen ejus aliquantum obſcuratum, poſtquam Græci habitâ Synodo Trullana ediderunt alium Codicem, qui fuit *Codex Eccleſiæ Orientalis*, paulo diverſus à *Codice Eccleſiæ Univerſæ*. Quod diſcrimen cùm non adverteret Cardin. Perronius, malæ fidei ſine cauſâ Chriſtophorum Juſtellum arguit, quòd in Codicem Univ. Eccl. non admiſerit Sardicenſes Canones; hi enim in primario illo Codice extitere nunquam, poſtea demum additi. Sequenti tempore *Corpus Canonum*, item *Corpus Codicis Canonum*. & *Liber Canonum* appellari cœpit: unde *Juris Canonici* origo. V. ſuprà ubi de *Canonibus Conciliorum*. Sed & aliæ Occidentis Eccleſię, præter Romanam, de qua dictum, ſuum habuere *Codicem Canonum*, de quibus ſtrictim hæc ſubjungo, ex Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ.*

Codices Canonum. Eccleſiarum variarum.

Africanæ Eccleſiæ *Codex* duplex fuit, alter Univerſæ Eccleſiæ, de quo ſuprà: alter particularis, ex Synodis Africanis compilatus, & in Concilio Carthaginenſi poſt Conſulatum Honorii XII. & Theodoſii VIII. A. C. 419. confirmatus, auctoritate CCXVII. Epiſcoporum Africæ, publiceque receptus in tota provincia & Actis Concilii inſertus. Scriptus eſt autem Latinè primùm; poſtea verò Græcè verſus eſt, ſicque ſub tit. *Concilii Carthaginenſis*, Codici Eccleſiæ Orientali inſertus. Idem in Codicem Canonum Eccleſiæ Rom. relatus eſt, à Dionyſio Exiguo: utraque in linguâ editus à Chriſt. Juſtello Pariſiis A. C. 1614. cum *Notis*.

Britannicæ Eccleſiæ *Codex*, qualis fuerit, an ille Eccleſiæ Univ. an particularis, hærent Eruditi. Præfatus von Maſtricht eundem fuiſſe cum Codice Eccleſiæ Romanæ, veriſimile eſſe judicat.

Carolinus *Codex*.

Catholicæ Eccleſiæ Codex, quæ initia habuerit, quibusque acceſſionibus creverit, diximus: Poſtquam à Juſtiniano Imp. confirmatus eſt, pars Juris Civilis eſſe cœpit: indeq; Imp. paſſim depromſit Eccleſiaſticas ſuas Conſtitutiones, quæ in *Novellis* ac *Codice* extant.

Dionyſii Exigui *Codex*, V. infrà.

Gallica Eccleſia, ſub Carolo M. ab Hadriano Papa *Codicem Dionyſii Exigui* accepit; ſed præter hunc, jam antea habuit Codicem peculiarem, Gallicorum Conciliorum Canones complectentem: in quem ſucceſſu temporis adoptati etiam Canones exterorum Conciliorum, putà Africani; item Decretales quædam Epiſtolæ Pontificum.

Germania, quo Codice Canonum primis temporibus uſa ſit, incertum eſt. Temporibus Riculfi Epiſcopi Mogunt. eo pervenit Compilatio Iſidori Mercatoris, de quâ ſuo loco.

Hiſpania duplici quoque *Codice* uſa eſt, altero Eccleſiæ Univ. quem à Romanis accepiſſe probabile eſt. altero Speciali, e Conciliis potiſſimum Hiſpaniæ collecto; quibus addita quædam ex Conciliis Galliæ, item Epiſtolis Decretalibus Pontificum Rom.

Orientalis Eccleſiæ *Codex* ſexto Oecumenico Trullano A. C. 681. confirmatus, conſtat ex Codice Canonum Eccleſiæ Univ. & additionibus iis, quas *Canon* 2. Synodi Quiniſextæ refert. Acceſſerunt nempe Canones Pſeud-Apoſtolici, Sardicenſes, Africani; item Epiſcoporum, Patrum, Patriarcharum quorundam Canones & Epiſtolæ. V. editionem Pariſienſem huj' Codicis A. C. 1620. cum Balſamonis *Commentar.*

Romanus *Codex*, à Codice Eccleſiæ Catholicæ diverſus. Non diu etenim contenta Eccleſia Rom. Canonibus Nicænis, & qui cum Nicænis pari ambulabant paſſu, eodem cum Orientalibus ſtudio Canones colligere cœpit: eosq; conquiſivit ex Oriente & Latinè tranſtulit. Et quidem antiquam Codicis Canonum verſionem habuit, usque ad ætatem Dionyſii Exigui, qui aliâ Codicis verſione adornatâ Decretales primus addidit, meruitque, ut Collectio ejus ſtatim Romæ recepta, *Corpus Canonum* ſimpliciter appellaretur, & Carolo M. à Pontifice, in uſum Eccleſiæ Gallic. traderetur. Præter hunc verò *Codex Rom. Eccleſiæ*, editus primùm Moguntiæ A. C. 1525. poſtea Lutetiæ, in uſu quis fuerit, & in quibus à Codice Dionyſii, & Codice Eccleſiæ Univ. diverſus, pluribus vide apud laudatum ſuprà *Hiſtor. Juris Eccl.* Auctorem.

Eccleſiæ Univerſę ſeu Catholicæ Codex, à Juſtiniano confirmatus *Nov.* 131. vocatur κανὼν τῶν πατέρων ἁγίων συνόδων ἐκτεθέντα, *A ſanctis* 4. *Synodis conſtituta* &c. V. quæ dicta retro.

Codex Evangeliorum, ab Imperatoribus geſtatus. Proſtat enim nummus aureus Baſilii Imp. apud Octav. Stradam, in quo Evangeliorum Codicem dextrâ & globum crucigerum ſiniſtrâ geſtat. Alium idem deſcripſit aureum, Conſtantini Pogonati, ubi Imp. *Codicem* perinde ſiniſtrâ ad pectus gerit, niſi volumen id ſit, ut in nummo Theophili aureo apud eundem deſcribitur. Certè Impp. interdum cum Evangeliorum Codicibus effictos, tanquam conſtantis in fidem Chriſtianam animi argumento, conſtat. Scribit quippe Porphyrogenitus in *Vita Avi*, in quodam Magni Palatii triclinio à Baſilio exædificato, quod Καινούργιον appellabant, expreſſum opere Muſivo in throno ſedentem Imperatorem, operis conditorem, conjugemque Eudoxiam, Imperatoriis indumentis amictos & coronis redimitos, cum communibus liberis; quorum maſculi ἡμᾶς ἐπιφερόμενοι conſpiciebantur τὰς θείας βίβλους, ἃς στοιχεῖα ἐπαιδεύοντο, ἀνέχοντες, *libros divina præcepta, quibus ipſi inſiſtere docebantur, continentes*: fœminæ verò & ipſæ libros quosdam tenebant τινὰς θείων νόμων ἀνοχὴν, *in quibus divinarum legum argumenta deſcripta erant.* Quaſi, inquit Auctor, in animo habuerit Artifex utramque progeniem ſacris literis inſtiatam & divinæ ſapientiæ participem eſſe demonſtrare. Qui quidem libri non alii videntur fuiſſe, ab Evangeliorum codicibus, in quibus Chriſti præcepta continentur. Narrat quoq; Autor *Chronici Alexandr.* Juſtinianum, excitatâ Victoriatorum ſeditione, in Circum progreſſum, ſediſſe in tribunali geſtantem manu ſanctum Evangelium, *pag.* 780. In manus ſcilicet ſumpſerat Imp. Evangelii *Codicem*, quo forſan ſeditioſæ multitudini fidem faceret indultæ iis veniæ; tactis ſacroſanctis Evangeliis, quæ ſacramentorum apud Chriſtianos formula ſolennis verbis his concepta jam olim fuit: Μὰ τὰς ἁγίας γραφὰς ταύτας καὶ τὸν θεὸν τὸν λαλήσαντα δι' αὐτῶν, *Per ſanctas Scripturas iſtas, & Deum loquentem in iis*, ut eſt in VI. *Synodo* & alibi paſſim. Evangelium tamen geſtare ſolius Presbyteri fuiſſe, neque id Juris habuiſſe Imperatorem, contendit olim Maximus Mon. in *Collat.* habita in Secretario, cum Principibus, apud Anaſtaſium in *Collectan. pag.* 123. & Baronium A. C. 656. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de Numiſmatibus poſterioris ævi.*

Codex Ludovicianus, Gall. *Code Louis*, nomen libri, in quo norma exercendorum hodie in Gallia judiciorum continetur. Hactenus enim Jus Gallicum duûm generum fuit, *Scriptum* & *Conſuetudinarium*, hincque à Galliæ Jurecoſ. Regnum illud diviſum in *Provincias Juris Scripti*, quæ Jure Romano utuntur, & *Provincias Conſuetudinarias*, quæ moribus conſuetudinibusque propriis reguntur. Quarum illæ ſunt omnes, quæ territoriis Parliamentorum Tholoſani, Burdegalenſis, & Gratianopolitani comprehenduntur. Aſt reliquæ, in quibus Conſuetudinarii Juris prima origo à Francis, Vandalis, Burgundionibus arceſſitur, qui variis in Galliæ partibus egerunt. Quibus poſtmodum Reges Francici ſuas addiderunt Conſtitutiones, pro regimine Gallorum, quæ omnes generali nomine *Lex Salica* dictæ ſunt. Hanc deinde auxit Carolus M. ſuis Capitularibus, ipsque XXIII articulos addidit. Sed ſecuto Capetinorum regimine ea in deſuetudinem abiit, Regibus novas Conſtitutiones, pro Majeſtate ſua, ſancientibus, quarum quidem priores pleræque temporum injuriâ periere; eæ verò, quæ poſt Ludovicum IX. & ab A. C. 1228. prodierunt, conſervatæ & editæ apud Gallos habentur, quæ in immenſum numerum ſucceſſu temporis excreverunt. Unde factum, ut poſteri Reges de Jure Gallico inde formando ſæpe cogitaverint: inter quos Henricus III. in Conventu Ordinum Bleſenſi id muneris Barn. Briſſonio, aliisque primariis Galliæ JCtis, demandavit, ut ex Conſuetudinibus Provinciarum & Conſtitutionibus Regum Corpus ejus concinnarent. Sed obitu Regis Briſſoniique conatus irritus fuit. Felicius res hodierno Regi Ludovico XIV. Magno ſucceſſit, cujus auctoritate ac juſſu *Codex* ita dictus *Ludovicianus*, in normam exercendorum judiciorum introductus eſt A. C. 1667. de quo, cùm alia ad manus non ſint, videre poteris Auctorem *Diarii Europ. Continuat. XVII. pag.* 671. Cæterùm inter celebriores *Conſuetudinum Gallicarum* Scriptores ſunt: *Le grand Couſtumier general, contenant toutes les couſtumes generales & particulieres du Royaume de France & des Gaules, par* Charle du Moulin: *Pandectes du Droit François, par* Louis Charondas le Caron JC. *Paris Tom. II. La Bibliotheque ou Threſor du Droict François, par* M. Laurens Bouchel, *Advocat en la Cour de Parlement* &c. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 3. *de Regno Galliæ.* §. 16.

Codicarii, qui *caudicariis* navibus, ex tabulis nempe craſſioribus

bus confectis, quibus allatum claſſe ex Sicilia, Sardinia, Africa, Ægypto aut Gallia frumentum per Tiberim in urbem inferebatur, præerant. Lapis antiquus apud Smetium *Inſcr. Menſores portuenſes, quibus vetus fuit cum Caudicariis diuturnumq; certamen.* V. Thom. Dempſterum in *Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 7. cap 38. Paralipom.* Navium verò *Codicariarum* mentio, apud Varronem de *Vita* Pop. Rom. *lib. 3. Quòd antiqui pluris tabulas conjunctas codices dicebant, à quo in Tiberi naves* Codicarias *appellamus.* Cujusmodi naves πήκτιδας Græci vocabant, à verbo πηγνύειν, quòd ex pluribus lignis inter ſe alligatis compingerentur; *Ratellos* vel *Radellos* Galli hodierni: Similesque erant διαπλοκίνοις Straboni memoratis, quæ erant navigia ex papyro texta, quibus in Nilo Ægyptii utebantur. Salmaſius *ad Solinum pag* 1116.

Codicilli, apud Iſidorum *lib. 6. cap. 8. Ante uſum chartæ & membranarum, in dolatis ex ligno* codicillis, *Epiſtolarum colloquia ſcribebant*: diminuendi formâ à voce *codex* dicti ſunt erantque tabellæ è ligno, & quidem dolatæ, ut faciliùs in iis ſcriberetur. *Erat* enim *indecorum*; verba ſunt Caſſiodori *lib. 11. doctos ſermones committere tabulis impolitis & in veternoſis ramalibus imprimere, quod ſenſualis poterat elegantius reperire.* Succeſſere autem *Codicilli* ſeu *Codices* libris arborum, & ab illis in eo differebant; quòd in libro ſcriberetur, nec deleretur: in *Codicillis*, quæ ſcriberentur, poſtea inducerentur. Ipſos verò membranæ exceperunt, qua de re V. hic paſſim, & plura apud Gerh Joh. Voſſium *de Arte Grammatic. lib. 1. cap. 38.* Manſit poſtmodum nomen, etiam poſt chartam inventam, & modò pro *Literis* ſive Epiſtolis; modò pro *Pugillaribus tabulis*; modò pro *Diplomatibus* Principum ſumi cœpit. Unde *Codicillaris*, ὁ ἀπὸ τῶν διπλωμάτων; *Codicillaris Conſul*, idem cùm Exconſule, ſeu Conſule Honorario, & qui titulum tantùm, non vim dignitatis habet, V. Lampridium. Apud Iuriſconſultos ſpeciatim ſcripturam, ſeu literam notat, in quâ Teſtator ſuam figurat voluntatem. Quo ſenſu vocem capit Martialis *lib. 5. Epigramm.* 51.

> *Hic qui libellis prægravem gerit lævam,*
> *Notariorum quem premit chorus levis,*
> *Qui* Codicillis *hinc & inde prolatis,*
> *Epiſtolisq; commodat gravem vultum* &c.

Ad quem locum V. Salmaſium.

Codon, Græcè Κώδων, propriè cymbalum eſt, vel parva potiùs ex ære nola. Hinc & tubarum orificia, quà ſpiritus emittitur, quòd eam referant formam, ſenſimque ſeſe in exitu dilatantia repandis per ambitum labris aperiantur, *Codones* quoq; appellati: quos & hodiernas tubas habere videmus. Κεκλασμένον κώδωνα vocat Euſtathius, quòd labra in ambitu ſic repanda & replicata habeat. Porro, ad inſtar tubæ, tibiis Phrygiis, quæ ex buxo, aut etiam ex oſſibus fiebant, hujuſmodi κώδωνες ex cornu facti addebantur, ut clariùs & acutiùs ſonarent: cujuſmodi ſunt hodieque tibiæ, quas *altibuxias* Galli vocant. Cœteræ tibiæ his carebant & eâ parte ſimiles erant, illi generi fiſtulatum, quas *dulces* iidem vocant. Sed & plagiaulos, id eſt, Libyca tibia, *codonem* ſimiliter è cornu, habebat: verùm illa incurva erat, Phrygia recta. Unde cùm *adunco cornu tibiam* vocat Ovidius, in Bacchi ſacris, de plagiaulo accipi par eſt. Virgilius,

> *Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi.*

Utramque in antiquis monumentis implexas videre eſt; ubi ſacra Deûm matris inſculpta habentur; & utramque quidem cum *codonibus* ſeu *cornibus*, namque & ſic *codones* tibiarum dicebantur. Pollux. κέρας δὲ ἑκατέρῳ τοῖν αὐλοῖν πρόσεστιν, καὶ αὐλεῖται τῇ Φρυγίᾳ θεᾷ. Hinc *Ceraulæ* & *Ceraitaulæ*, de quibus ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 123. ut & infra *Tintinnabulum.*

Cœle, Græcè Κοίλη, locus Atticæ, ad tribum Hippothoontidem pertinens uti docet Sponius ex marmore vet. XIII. Tribuum Atticarum memoriam ſervante, in qua mentio hujus demi his verbis continetur, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (qui ſub hac tribu ibi locatur) ΕΚ ΚΟΙ, h. e. ΕΚ ΚΟΙΛΗΣ: uti integra vox occurrit, apud Æſchinem *in Cteſiph.* Ἀρχῖνος ὁ ἐκ Κοίλης. Fuiſſe celebrem hunc locum ſepulchro Miltiadis & Thucydidis, dictum in voce *Cœla*: & quidem in hujus tumulo, inſcriptionem hanc ſepulchrali cippo incluſam fuiſſe, ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ, narrat Marcellinus in ejus *Vita.* V. Jac. Sponium *Itinerar. Græc. part. 3. ubi de Populis Atticæ.*

Cœleſtis Dea, ſive Οὐρανία, Carthaginenſibus olim in veneratione, a Didone Phœniſſâ accepta legitur, apud Herodianum *lib. 5.* qui Lunam credi vocariq; aliter Ἀστροάρχην addit. Sic enim Græculi, corrupere vocem Ἀστάρτης, quæ ex *Aſtaroth*; faciendo inde Ἀστροάρχην quaſi *Siderum rectricem.* Ut vero Græci *Uraniam*, ſic Latini reddidere *Cœleſtem.* Tertullianus *Apologet. Unicuiq; etiam provinciæ ac civitati ſuus Deus eſt, ut Syriæ Aſtartes, ut Arabiæ Dyſares, ut Norici Belenus, ut Africæ Cœleſtis.* Ejuſdem meminit Capitolinus *in Pertin. Deinde Proconſul Africæ factus eſt, in quo proconſulatu multas ſeditiones perpeſſus dicitur vaticinationibus earum quæ de templo* Cœleſtis *emergunt.* Idem *in Macrin. Vates* Cœleſtis *apud Carthaginem Deo repleta ſolebat vera canere.* Pepli Deæ *Cœleſtis* mentionem facit, illoque Celſum Imperatorem appellatum, ab Afris ornatum fuiſſe, docet Trebellius Pollio *in XXX. Tyr.* Uti autem *Lunum* & *Lunam* dixere Carreni, teſte Spartiano *in Carac.* ita & *Cœleſtem* Afris Dei Deæque nomen fuiſſe, colligunt quidam ex Salviano; qui *de Gubern. Dei 8. Cœleſtem illum, Afrorum Dæmonem*, & Ulpiano, qui *tit. 12. Regul.* hoc Africanum numen *Cœleſtem Salinenſem* vocat. Addit prædictis Ammianus *lib. 22.* ut Aſclepiades Philoſophus circumferre ejus ſolitus ſit figuram ex argento, ſic Deam magis ſibi propitiam fore arbitratus: quemadmodum alii, ſi Alexandri M. figuram geſtitarent, in cunctis, quæ agerent, ſe abeo adjutum iri, ſperabant, teſte Trebellio *in XXX. Tyr.* Eadem ergo hæc Dea cum *Reginâ* ſeu *Fortuna cœli* Judæorum, Phœnicum Aſtarte, Perſarum Mitra, aliorum Urania, Venere, Junone, Diana, h. e. Luna: nec obſtat, quòd *Cœleſtem Virginem* Tertull. vocat in *Apologet.* ubi eam *pluviarum pollicitatricem* appellat; & Auguſtinus *de Civ. Dei libro 2. cap. 4.* eam cum Berecynthia, Deorum matre, conjungit. Nam & Diana ſemper virgo, quæ tamen & Juno Lucina ac Ilithyia & Γενετυλλὶς θεὰ ſive *Genitalis* fuit: V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idololatriæ lib. 1. cap 24. ſub finem.* Templum ejus à Chriſtianis poſteà vero Deo conſecratum, *Cœleſtis* tamen nomen retinuit; unde Africana nonnulla Concilia *in Templo Cœleſtis* celebrata legimus. *Sed & Cœleſtis* nomine omnes Ædes ſacras Chriſtianorum veniſſe, item *Aulæ Cœleſtis*, invenias apud Macrum utrumque in *Hierolex.*

Cœlicolæ, in *Vitâ* S. Benedicti Abbatis Anian. *num. 42. Nec moram inde ponendi comam fieri paſſus eſt, qui — auro textis depoſitis veſtibus, Chriſticolarum induit habitum, ſeſe* Cœlicolarum *aſciſci numero quantocumq; congaudens*: Monachi dicuntur, propter ſanctum & Angelicum, ut ajunt, vitæ inſtitutum. Ἐν τοῖς ἁγίοις οὐρανοπολίταις, in *Montibus Cœlicolæ*, Davidi Monacho. V. du Freſne *Not. ad Alexiadem pag. 364.* Item Hæretici, qui *Cœlum* pro Deo colebant: quorum ſecta Honorii Imp. ævo extitit, ut patet ex *titulo* Codicis Theodoſ. & Juſtinian. *de Judæis, Cœlicolis & Samaritanis.* ex Judaica & Chriſtiana religione permixta, V. Jac. Gothofredum *ad l. 19. d. tituli.* Præfectos habuiſſe, *Majorum* nomine, habes apud Macrum in *Hierolexico.*

Cœlina Veſtis, apud Cyprianum, à colore *cœlino.* qui cum *aërino* idem: cujuſmodi colorem deſcribit Ovidius hiſce,

> *Aëris ecce color, tum cùm ſine nubibus aër,*
> *Nec pluvius tepidas concitat Auſter aquas.*

Οὐρανοειδὲς χρῶμα Græci vocant. Heſychius, Κυανός, εἶδος χρώματος οὐρανοειδές, ubi de *cærulei* pigmento loquitur. Sic κυάνεον ἱμάτιον & *cœlina*, eadem quæ hodie *Turkeſia* dicitur. V. ſuprà in voce *Aërinus.*

Viri celebres.

Cœlius Balbinus Imp. apud Onuphrium in nummo, IMP. CÆS. D. COELIUS. BALBINUS. quem *Clodium* vocat Capitolinus in *Maximinis* & *Gordiano III.* Victor *Cæcilium*; Caſaubonus ad *Capitolinum.*

Cœlius Mantuanus, conſumptis opibus ac prædiis venditis, cùm ſolum ſepulturæ locum excepiſſet, tribus ulnis, h. e. duodecim pedibus latum, tetigit eum Virgilius eo ænigmate, quo crucem Grammaticis ſe fixiſſe, ipſe profeſſus eſt;

> *Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,*
> *Tres pateat* Cœli *ſpatium non amplius ulnas.*

Ubi lepidè luſit Poëta in ambiguo ejus *Cœli*, quod à *Cœlio* eſt, & *Cœli* quod fit à *cœlo.* *Cœli* autem, pro *Cœlii*, etiam in proſa Veteres ſcripſerunt. Unde & Plautii Comœdiæ, quòd PLAUTI inſcriptæ eſſent, pro *Plautinis* pleræque habitæ ſunt, quum *Plautianæ* forent, uti videre eſt apud A. Gellium *lib. 3. cap. 3.* Cœteræ itaq; interpretationes ænigmatis hujus, de orificio putei Syenenſis, de clypeo Ajacis, de ſpecu Siciliæ, de mundo in Cereris ſacro &c. mentem Auctoris non attigere. Sed & Horatius meminit *Cœlii* cujuſdam latronis, illo tempore notiſſimi, *lib. 1. Sat. 4.* ubi itidem *Cœli*, pro *Cœlii*, ſcriptum,

> *Ut tu ſis ſimilis* Cœli *Burriq; latronum,*
> *Non ego ſim Capri.*

Certè hanc mentem Poetæ fuiſſe, Cornificium & Aſconium ab ipſo audiſſe, teſtes ſunt antiqui Grammatici, Servius & Junius Philargyrus: quibus cur non credamus, cauſæ nihil eſt, præſertim quum nihil melius poſſit afferri, ac nemo id inventurus aut divinaturus fuerit, niſi ipſe Auctor indicaſſet. Spatium nempe loci, quem ſibi *Cœlius* ad ſepulturam reſervabat, non ampliùs patebat, quàm tres ulnas, h. e. ſex pedes, ſi ulnam pro cubito accipimus, & cubitum pro duobus pedibus, ut multis placuit. Quod ſpatium quinque aut 6. pedum legitimum fuit loci aut ſepulchri, apud Vett. etiam plurium condendis reliquiis, ubi urnæ tantùm cineres continentes reponerentur vel infoderentur. Tibullus,

> *Et ſim quod digitis quinq; levatur onus.*

Val. Probus, *In fronte ſex pedes, in latitudine ſeptem* &c. Quidam ulnam duum cubitum faciunt, quo modo menſura duplicaretur. Et ſanè duodecim pedes pro legitimo ſepulchri modo in antiquis Inſcriptionibus invenire eſt. Quòd vero, qui fundum vendebat, ſæpenumero locum ſepulchri exciperet, quò ipſe poſterique inferri poſſent, notum eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1222.

Cœlum, Dei ſedem eſſe, conſenſu Gentium creditum eſt: cujus cùm triplex ſit conſideratio, pro triplici modo, quo in terris res fiunt, ratione, fortunâ, neceſſitate; hinc triplex olim Numen introductum, *Minervæ*, *Fortunæ*, & *Fati* ſive *Parcarum.*

Imò

Imò Soli, Lunæ & Stellis litatum eſt, & ab aliis quidẽ cogitari cœpit de divino honore, ipſi Ætheri ſive *Cælo* præſtando, ab aliis autem de eodem Elementis exhibendo. Ac priores primùm, ut adeo magnificè de *Cælo* ſentirent, impulit corporis ætherei ſublimitas, quia nihil eo viderent excelſius; magnitudo, quia omnia complexu ſuo contineret; pulchritudo, quia intermicantibus aſtrorum luminibus velut floribus eſſet pictum, ac tanquam gemmis diſtinctum; perennitas tandem ejus ac immenſa operationis utilitas, cùm inferiora omnia virtute regantur cœleſti. Cultum autem eſt apud varias gentes. Latinis antiquè *Cælus*, Saturni pater eſt habitus. Unde Ennius *Annal.*

Saturnus, quem Cælus genit:

ac habes quoque in antiqua Inſcr. Romæ in monte Cœlio effoſſa: OPTIMUS MAXIMUS COELUS ÆTERNUS, V. Aldum, *in Orthogr.* & *Inſcr.* Gruter. Idem Græcis *Uranus*, Οὐρανὸς: unde Saturnus Οὐρανίων, quaſi *Cæli filius*, quod cum Ennii verbis modò adductis optimè convenit. Quò referendum, cùm idem apud Simmiam Rhodium *in Alis* Ἀκμονίδης, i. *filius Acmonis*, dicitur. Ἄκμων enim *Cælum* eſt, quaſi ἀκάμων ſive ἄκμητος, *indefeſſus*, niſi malis ipſum *Cæli* patrem ſic dictum, namque *Cælus Acmonis filius*, Heſychio dicitur. Interim pro diverſa conſiderandi ratione, unum idemque numen nunc Saturnus, nunc *Cælus* dictus eſt. Unde & Jupiter, non modò Κρονίδης, id eſt, *Saturnius*, ſed etiam Ætheris filius, ut legere eſt, apud Clem. Alexandr. *Admonit. ad Gent.* Sed uſitatiùs Græci Romanique per Jovem intellexere *Cælum*: idque Orientis imitatione, Perſarum inprimis, qui *omnem Cæli gyrum vocarunt* Jovem, teſte Herodoto *lib.* 1. & Strabone *lib.* 16. In qua opinione non modò vulgus Græcorum ſtultè cum Perſis ſapiebat, ſed etiam magnus Pythagoras; quippe & illi *Cælus* ſive Æther, Deus erat, ſideraque ejus eſſe Numinis oculos judicabat, Epiphan. *adv. Hæres. lib.* 1. *Hær.* 5. ita quidem, ut ſtatueret Deum νοητὸν, quem ſymbolicè τετράδα ſive *Quaternarium* dixit, omnium rerum conditorem, & αἰσθητὸν, *Cælum* à ſummo illo productum, & ſicut ille ſolâ mente percipitur, in ſenſus incurrentem. Imò fortaſſe Pythagorici, quòd hunc ſenſibilem Deum ſtatuerent, vulgo tantummodo dederunt: quicum loquendum, non ſapiendum, judicabant. Sanè ſic Plato ſenſit olim; & conſtat, Pythagoræos *Cælum* potiùs habuiſſe pro Muſico Deorum organo: quò reſpexit Varro *Sat.* ὄνος λύρας, ubi Cœlum *Divûm Lyram* nuncupaſſe legimus. Cùm verò fabulati ſunt Poëtæ, *Cælum* genitalibus privatum eſſe à Saturno, eò videntur reſpexiſſe, quòd Cœlum vel tempore vel naturâ ſaltem prius ſit ſideribus: ſidera autem ſint cœli pars eoque quaſi progenies Cæli cenſeantur; cui utpote ſiderum parenti, non abſurdè genitalia ſeu vis aliquid ex ſe producendi, attribuuntur: quæ cùm productis ſideribus deſierit (ut communis enim opinio eſt, in Cœlo nihil gignitur) genitalia ipſi reſecta videntur. Et certè hæc, ſi rem potiùs, quàm involucrum fabulæ ſpectes, magnam conveniunt partem hiſtoriæ Moſaicæ: quæ narrat, primò die conditum eſſe Cœlum, ſed inornatum; die autem quarto ſtellis eſſe exornatum ac diſtinctum, quæ longè potiori jure *Cæli filii* dicantur, quam quidquid in terris aquiſque vi cœleſti quotidie generatur, &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idol. lib.* 2. *cap.* 37. Cœterùm, *Cælum* σφαιροειδὲς eſſe, primus intellexit Anaximander apud Laërtium in *Vita* ejus: quod Atlanti tribuit Plinius *lib.* 2. *cap.* 8. *Cælo cecidiſſe*, dicebantur Viri inter mortales inſigniores. Juvenalis *Sat.* 2.

Tertius è cælo cecidit Cato——

Idem,

——— *Cælo deſcendit* Γνῶθι σεαυτόν.

Hinc Tertullianus *Apolog. cap.* 10. *Quis enim non cælum & terram Matrem ac Patrem, venerationis ac honoris gratiâ, appellet, vel ex conſuetudine humana, qua ignoti vel ex inopinato apparentes de cælo ſuper veniſſe dicuntur.* Porro illud quærere & ultimum contueri morientes ſolent, ut notavit Plinius in Didone moriente *lib.* 4. in quo libro ſummam omnium humaniorum Operum conſummatam dicere ſolitus eſt Caſp. Barthius:

——— *infixum ſtridet ſub pectore vulnus*
Ter ſeſe attollens, cubitoq; innixa levavit,
Ter revoluta thoro eſt, oculiſq; errantibus alto
Quæſivit cælo lucem, ingemuitq; reperta.

Eodem recipi animas eorum, qui ſecundùm virtutem vixiſſent, etiam Ethnicis creditum. Martianus *Capella lib.* 2. *Animæ Beatorum, quæ jam* Cœli *templa merebantur, greſſus Majugenæ ſequebantur.* Quod fortibus inprimis animabus largitur Manilius *lib.* 1.

——*fortes animæ, dignataq; nomina cælo,*
Corporibus reſoluta ſuis, terræq; remiſſa,
Huc migrant ex Orbe; ſuumq; habitantia cælum,
Æthereos vivunt annos, mundoq; fruuntur.

Et Nemeſianus *Ecl.* 1.

——— *ſublimes animæ cæleſtia templa*
Sidereaſq; colunt ſedes ——

V. præfatum Barthium *Animadverſion. ad Statium Theb. lib.* 2. *verſ.* 63. & *lib.* 10. *verſu* 659. &c. De *Cælo* tactis, V. ubi de *Fulgure*.

Cœmeterium, Græcè Κοιμητήριον, vox apud medii ævi Scriptores Eccleſiaſticos recepta pro ſepulchro; à κοιμᾶσθαι, *dormire*: ſomno enim Fidelium mortem in Sacris comparari, tralatitium eſt. Hæc omni tempore benedicta & Fidelium ſepulturæ conſecrata fuiſſe, notum. Cùm enim Gentiles quoque ſepulchra religioſa eſſe agnoverint, quatenus humanum corpus in iis conderetur, Celſus *ff. Lib.* 11 *tit.* 7. Majori longè jure Fideles *Cœmeteria*, poſtquam mortuorum in Chriſto corpora, quæ Templa Spiritus S. fuerant, recepiſſent, pro ſacratis habuerunt. Et quidem in primitiva Eccleſia, cùm commodioribus locis adhuc deſtituti eſſent Chriſtiani, illuc ad Deum invocandum ejusque Verbum audiendum, convenerunt. *Conſtitut. Apoſtolic.* quæ ſub Clementis nomine circumferuntur, *lib.* 6. *cap.* 30. *Congregamini in Cœmeteriis, legite libros ſacros, ac ad mortuorum tumulos Pſalmodias canite.* Poſtmodum, cùm laxiùs habitare inciperet Eccleſia, *Cœmeteriis* foris, Templis verò ſacrorumque Conventuum locis, intra muros Urbium locus fuit. Senſim tamen ſuperſtitio gliſcens *Cœmeteria* Templis adjunxit primùm; mox creſcens & adulta, cumque turpi lucro (quod ex ſepulchrorum & honoratiorum locorum venditione, ſub beneficii ſpecie, captabatur) conjuncta, ex Templis *Cœmeteria* fecit. Quorum prius inter provincias prima fecit Africa, ut ex Auguſtino, *Cœmeteriorum Templis vicinorum*, ſæpius mentionem faciente, diſcimus. Poſterius, ſequenti tempore fieri incepit, quod Concilium Bracharenſe corrigere hoc *Can.* conabatur: *Placuit, ut corpora defunctorum nullo modo intra Baſilicam Sanctorum ſepeliantur, ſed, ſi neceſſe eſt, deforis circa murum Baſilicæ, usque adeò non abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium usque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti corpus ſit humatum. quanto magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere?* Sed & *Conſtitutio* Caroli M. Anſegiſo in *Capitulari* memoratur, *ut nullus deinceps in Eccleſia mortuum ſepeliat*, quæ à Durantio *religioſa aut pia Majorum conſtitutio* vocatur, *de Ritibus Eccl. lib.* 1. *cap.* 23. Derivat autem eam idem ab Optati Milevitani tempore, his verbis: *Nec ſepultura in domo exhiberi conceſſa eſt.* Cumq; oſtendiſſet, olim Imperatores magno honori duxiſſe, in Templorum veſtibulis ſepeliri: *At hodie*, inquit, *ibid. receptâ conſuetudine præter Majorum leges & inſtituta, Chriſtiani, nedum Imperatores & Sacerdotes, quibus id poſtea indultum fuit, ſed etiam Laici, paſſim intra Eccleſiam ſepeliuntur.* Digni proin, qui audiant Cyrilli, ad Gentiles, verba *lib.* 10. ubi illis exprobrat, *Templa eorum celebria nominata fuiſſe ſepulchra & ſepulchra fuiſſe templa.* Certè non apud Iſraëlitas ſolùm, extra urbes pagosque ſepulturarum loci deſignabantur, ut apparet ex Genes. *cap.* 25. *verſu* 9 ubi de Abrahamo; Matth. *cap.* 5. *verſ.* 14. ubi de Gadarenis; Lucæ *cap.* 7. *verſ.* 12. ubi de vidua Naimitica; Joh. *cap.* 11. *verſu* 30, 31. ubi de Lazaro; Joann. *cap.* 19. *verſu* 41. ubi de Joſepho Arimatheenſi. Sed & apud alias gentes, Romanos, de quibus V. XII. *Tabb.* Græcos, V. Platonem *de LL. lib.* 2. Alios. Hinc Chryſoſtomus de ſuo tempore, *Serm. de Fide & Leg. Nat. Omnis civitas, omne caſtellum ante ingreſſum ſepulchra habet, ut contendens intrare in civitatem— videat primum quod ſit. Ante portas ſunt ſepulchra —ubique ante oculos eſt noſtræ humilitatis ſchola.* Et ſanè Templa, in quibus quotidie magnus hominum numerus ad Dei cultum confluit, mortuis repleri è re neutiquam eſt: quum eorum exhalationes ſæpius vivis damnum inferant; nec religioni id convenire, Concilium prædictum cenſuit. Uti verò priſci Patriarchæ ſepulturis fidem ſuam de Dei promiſſionibus teſtabantur, ita etiam Chriſtiani in iisdem locis, quibus in fide Chriſti morientium corpora condebantur, ſepeliri ſummoperè deſideraverunt. Hinc carpit Cyprianus in Martiali Epiſcopo *Epiſt.* 78. *edit. Pamel.* quòd, cùm reliquis fidelibus eum commodè jungere licuiſſet, in Gentilium ſepulchris condi maluerit. Ab Hæreticorum verò & Schiſmaticorum Chriſtianorum tumulis non adeò abhorruere tum Fideles, ut, cùm neceſſitas poſtularet, in illis ſepeliri recuſaverint. Unde graviſſimè conqueritur Optatus Milevitanus *c. Parm. lib.* 6. de Donatiſtis, ita *Cœmeteria* ſibi vindicantibus, ut Catholicos non admitterent. V. plura hanc in rem apud A. Rivetum *Summæ Controv Tr.* 2. *Qu.* 42. & hic paſſim.

Coëmptio, unum fuit ex tribus Nuptiarum apud Romanos generibus, indigitatum Virgilio *Georgic. lib.* 1.

Teq; ſibi generum Tethys emat omnibus undis.

Ubi Servius, *Tribus*, inquit, *modis apud Veteres nuptiæ fiebant. Uſu; ſi verbi gratiâ mulier anno uno cum viro, licèt ſine legibus fuiſſet. Farre; cùm per Pontificem Maximum & Dialem Flaminem, per fruges & molam ſalſam conjungebantur, unde Confarreatio appellabatur*— Coëmptione *verò atq; in manum conventione, cùm illa in filiæ locum, Maritus in Patris veniebat, ut ſi quis prior defunctus eſſet, locum hæreditatis juſtum alteri faceret.* In quibus verbis quòd *Coëmtionem cum in Manum Conventione*, eandem videtur facere, arguitur à Seldeno, docente, etiam eam, quæ uſu erat uxor, & quæ farre, in *manum conveniſſe*, ſicque tres has legitimas in manum Conventiones nuptiales fuiſſe. *Coemtioni* autem pretium interveniſſe, indicat ipſa vox; quemadmodum & Sponſalibus apud Hebræos, *nummo* ejusque valore initis, atque in Nuptiis, iteratis. Hinc Varro de *Vita* Pop. Rom. *lib.* 2. apud Nonium, *Nubentes*, ait, *veteri lege Romanâ aſſes tres ad maritum venientes ferre ſolitas, atq; unum quem in manu tenerent, tanquam emendi causâ Marito dare, alium, quem in*

pede

pede haberent, in foco Larium familiarium ponere, tertium in ſaccipe-rio cùm condidiſſent, compito vicinali ſolere rezonare; alii *reſignare*. Quo modo emebat, aut quaſi, Sponſa Sponſum. Sicuti apud Indos, pari boum, Sponſas mercabantur, teſte Strabone, *lib.* 15. Et de Germanis Tacitus, *Dotem non Uxor Marito, ſed Maritus Uxori offert. Interſunt Parentes & propinqui, ac munera probant— In hæc munera Uxor accipitur* &c. De phiala Sponſo Sponſæve, ex Græcorum, aliorumque in Oriente populorum, more, dari ſolita, multa adnotavit Cauſabonus *ad Athenæum lib.* 13. *cap.* 34. Equum item armis inſtructum, peractis nuptialibus Sacris, dabat Sponſæ Sponſus, apud Theſſalos, teſte Æliano *de Animal. lib.* 14. *cap.* 34. Quam in rem plura, ubi de *Dote*. Sed & emptas pariter Uxores, in ipſis Sponſalibus Nuptiiſque, notat ex LL. veteribus Burgundionum ac Saxonum, Briſſonius *de Ritu Nupt* V. quoque Jac. Guthe rium *de vet. Jure Pontific. lib.* 2. *cap.* 6. Qui ritus etiam in Chriſtianiſmo ex parte retentus eſt. Sanè *Coëmtionis* veteris reliquiæ manifeſtiſſimæ ſunt, in arris Sponſalitiis ac pecunia pro more in ipſo nubendi actu memorata: uti pluribus docet Briſſonius *lib. cit.* & Joann. Seldenus *Uxor. Hebraic. lib.* 2. *cap.* 20. & 25.

Coëmtionalis Senex, apud Plautum *Bacchid. Act.* 4. *Sc.* 9.

> *Nunc Priamo noſtro, ſi quis eſt emptor*, Coëmtionalem *Senem*
> *Vendam ego, venalem quem habeo, extemplo, ubi oppidum expugnavero.*

Senex eſt, ex eo genere, in quibus ſingulis vix quiſquam facit pretium, ſed qui auctioni aliorum accedunt. Sic ſervus apud Ciceronem *Famil. Epiſt. lib.* 8 *Epiſt.* 29. Curius, *ſum*, inquit, *χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri, ergo fructus eſt tuus, mancipium illius: quod quidem ſi inter ſenes* Coëmptionales *venale proſcripſeris, egeris non multum*. Hoc eſt, ſi mihi inter rejicula iſtiusmodi mancipia titulum in venalitio pinxerit, vendideritque me, parum rei fecerit. Quare, quia inutiles ſumus & nullius pretii: uti de ſe modeſtè. Theodoro Ad. Sibero γέρων συμπράσιμος, συναπομπιμος eſt. Nempe in venalibus, quantumvis viles, mutilos, effœtos, locum inveniſſe, indicat Seneca *Epiſt.* 47. *Stare ante Calliſti limen dominum ſuum vidi, & eum qui illi impegerat titulum, qui inter rejicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi. Retulit illi gratiam ſervus ille in primam decuriam conjectus, in qua vocem præco experitur*. Ubi *Decuriam* vocat illum gregem, uti Columella *lib.* 1. *cap. ult. Claſſes verò non majores quam decem hominum faciendo, quas decurias appellaverunt antiqui*. Sic *turdorum decuria* vel *corona*, apud Martialem *in Xeniis*, lemma eſt *Epigrammatis* 49. Quæ enim ſingula licere aſpernabantur homines, ea plura in unum pretium mittebantur, aut addita deſideratioribus, ſive mancipiis, ſive rebus, venum exponebantur: quemadmodum quotidie videmus & in auctionibus, majoris pretii quæ ſunt, ſingula, viliora acervatim protrudi. Cujuſmodi *Coëmtionalis Servi* exemplum planè lepidiſſimum, præbet Plinius, *lib.* 34 *cap.* 3. in Cleſippo fullone, qui juſſu Theonis præconis acceſſio candelabri Corinthii factus eſt: V. ſuprà in voce *Cleſippus* Ἀπολιῶνς, & plura hanc in rem, apud Jo. Frider. Gronovium *de Pecun. vet. lib.* 4. *cap.* 8.

Cœna, quaſi κοινὴ, *quia antiquitus ſeorſim ſolebant prandere Romani, cœnare cum amicis*, Plut. *Symp. l.* 8. *cap* 6. Commeſſationem autecedebat, & Prandium primò, dein Merendam ſequebatur. Olim *Veſperna* dicta, à veſpertino, quo ſumebatur, tempore, hora enim ejus apud Rom. diei nona erat, communiter; At hora quinta, vel ſexta, cùm convivia *tempeſtiva*, diebus feſtis ac ſolennibus agitabantur. Juvenalis,

> —— —— *Quamvis ſolida hora ſuperſit*
> *Ad ſextam.*

Tertullianus *in Apologet. Saturnalibus non lavor diluculo, ſed honeſta & ſalubri hora* &c. Quemadmodum apud Atticos legitimum *Cœnæ* tempus fuit cum δεκάπουν aut δωδεκάπουν eſſet στοιχεῖον; uti loquitur Lucianus *in Saturnalibus*: Sed diebus feſtis, quibus maturiùs itidem ſolebant inire convivium, τὸ ἑξάπουν obſervabant aut ἑπτάπουν; quorum illud, *umbra* viz. 10. vel 12. *pedum*, horæ 9. vel 11. iſtud, nimirum *umbra* 6. *pedum*, horæ quintæ vel ſextæ Romanorum reſpondet. Horâ unâ vero antè lavabant Romani, quàm *Cœnam* auſpicarentur &c. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 648. *Cœna* autem erat ſemper in uſu etiam cum prandia nondum invaluiſſent: Lautiores enim tantùm olim prandia obibant, idque ſine ulla ferculorum pompa aut ſplendido apparatu, ad magnificas & exquiſitas epulas amicis in cœnam condicturi. Imò erat cùm *Cœna* idem, quod *Prandium*, ſignificabat, Feſtus. Hinc tam frequens cœnarum, prandiorum nulla, certè rara mentio, in magnifici alicujus apparatus deſcriptione: Horatius *lib.* 2 *Od.* 14

> *Abſumet hæres Cæcuba dignior*
> *Servata centum clavibus & mero*
> *Tinget pavimentum ſuperbo*
> *Pontificum potiore cœnis.*

Auſonius *Epiſt.* 9

> *Oſtrea nobilium cœnis, ſed uſuque nepotum*
> *Cognita*, &c.

Unde de nepotum, in noctem multam, imò in alterum Solem, convivia extendentium luxu, querela, M. Tullii *Orat.* 2. *in Catil.* Liv. *Dec.* 3. *lib.* 3. Æl. Lampridii *in Commodo* &c. Diſtinxere autem *Cœnam* antiqui in tres partes, ſeu miſſus: Antecœnium ſeu Guſtum ſeu Promulſida, *Cœnam* ipſam, cujus quod præcipuum ferculum erat, *Cœnæ caput* dicebatur, & Bellaria, ſeu Menſam pomorum ſeu Menſas ſecundas. In Antecœnio mora ponenda eſſe, voluit Galenus: At Metellus Pontifex echinos, oſtreas crudas, pelorydas, ſpondylos, turdum, aſparagos; ſubtus gallinam altilem, patinam oſtrearum pelorydum, balanos nigros, & albos: Interdum ſpondylos, glycomaridas, urticas, ficedulas, lumbos, capragines, aprugnos, altilia ex farina involuta, murices & purpuras ante cœnam appoſuit, apud Macrobium *Saturn. lib.* 3. *cap.* 13. Ipſius *Cœnæ* initium priſcis fuit lactuca, ova & lucanicæ: at prædictus gurges in cœna appoſuit ſumina, ſinciput aprugnum, patinam piſcium, patinam ſuminis, anates, querquedulas elixas, lepores, altilia aſſa, amylum, panes Picentes, Idem *ibidem*. Secundæ menſæ dicebantur *Menſæ pomorum*, cùm ſc. apponerentur bellaria, quo vocabulo omne genus ſecundæ menſæ ſignificatur, putà nuces, pyra, poma, ficus, oleæ, uvæ & alia, de quibus multa apud eundem Macrobium *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 18. 19 & 20 & Varronem *in Satyra Menippea*, apud A. Gellium. Luxuriâ poſtmodum immenſum creſcente, Leges Sumptuariæ latæ ſunt, è quibus Licinia lex cùm non plus centuſſibus, præter terrâ nata, in cœnas impendi juberet, *Cœnæ centenariæ* inde ortum traxere. Foris autem cœnaſſe Romanos, neque menſam omnino tollere, ſed ſemper aliquid ſuper ea relinquere conſueviſſe, docent Macrob. Plut. *in Quæſt. Rom.* & *Sympoſ.* &c. Porro *Cœna Adjicialis*, quibuſdam eadem eſt cum *Pontificia*, quæ lautiſſima eſſe ſolebat: Lipſius autem *de Magnif. Rom. lib.* 4. *cap.* 9. vult *Aditialem* legi, eam enim intelligit, quæ *in aditu honoris* ſeu muneris inauguratione à Magiſtratibus exhibebatur. *Cœna Dubia* dicebatur, cùm menſa omnis generis exquiſitiſſimis ferculis erat inſtructa, ut in tanta copia ambigerent convivæ, quò potiſſimum manus porrigerent. Eadem *Recta* quoque nuncupata eſt, oppoſita ſportulæ, quâ voce indigitabatur munus, quod Romani clientibus, Principes populo in ſportula dabant, velut obſonium: cujus vicem aliquando pecunia ſupplevit. Budæus, *Liberaliores divites ſalutatoribus ſuis rectam Cœnam exhibebant, ſordidi ſportulam tantùm*. Hinc factum, ut Sportula, pro viliore Cœna, aliquando caperetur. Martial.

> *Promiſſa eſt nobis Sportula, recta data eſt*, &c.

Plura V. apud Plinium paſſim, Stuckium *de Conviviis lib.* . *cap.* 3. Pancirollum *lib. rer. deperditar. cap. de cibi capiendi modo*, Turnebum *Adverſ. lib.* 5. *cap.* 10. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 20. & 29. cum Thom. Demuſteri *Paralipomenis* &c. Ut & ſuprà in voce *Cibus*, ac infrà *in Convivia*. Atque hæc de *Cœna* communi, ſed & in multis paganicis ſacris epulæ agitabantur, uti notum, quæ Δεῖπνα idem plerumque, h. e. *Cœnæ*, appellatæ ſunt. Unde in Oſchophoriis Athenienſium, inter alia Miniſteria, mulieres fuerunt, Δειπνοφόροι dictæ. Iſaac. Caſaubonus *Exercit.* 16. *num.* 31. De Chriſtianorum vero *Cœna Myſtica*, V. hic infra, ut & de alio eorum Convivio ſacro, quod Tertullianus *Apologetici cap.* 29. ubi illud fusè deſcribit, etiam *Cœnam* appellat, quodque a priore toto genere diverſum poſtmodum ob varios abuſus Templis ejectum, ac tandem penitus ſublatum eſt, ſuprà in voce *Agape*.

Cœna Cerea, apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo*, *Paraſitis in ſecunda menſa ſæpe* ceream cœnam, *ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream vel lapideam, exhibuit: ita ut omnia illis exhiberentur videnda de diverſa materia, quæ ipſe cœnitabat, quum tantùm biberent per ſingula fercula & manus, quaſi comediſſent, lavarent*. Sic Ptolomæus olim Sphæro Philoſopho, ut illi Stoicorum ſapientem falſa opinaturum negantium errorem excuteret, in ſecunda menſa *Ceream cœnam*, κηρίνας nempe ῥόας, appoſuit, uti refert Diogenes Laertius *lib.* 7.

Cœna Domini, Græcè Δεῖπνον Κυριακὸν, 1. Cor. *cap.* 11. *verſ.* 20. quæ aliter Εὐλογία, *Benedictio*, 1. Cor. *cap.* 10. *verſu* 16. Εὐχαριστία, *Gratiarum actio*, Matth. *cap.* 26. *verſu* 27. Καινὴ Διαθήκη, *Nov. Teſtamentum*, Luc. *cap.* 22. *verſu* 26. Τράπεζα Κυρίου, *Menſa Domini*, 1. Cor. *cap.* 10. *v.* 21. Κλάσις ἄρτου, *Fractio panis*, 1. Cor. *cap.* 10. *verſu* 16. Κοινωνία, *Communio*, 1. Cor. *cap.* 10. *verſu eod.* & Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, *Corpus Chriſti*, appellatur ex verbis Inſtitutionis Matth. *cap.* 26. *v.* 26. ut Eccleſiaſticas ejus appellationes, quarum 24. collegit Burmannus, prætercam: alterum eſt Chriſtianorum Sacramentum, ſacris vett. Iſraelitarum epulis ac conviviis reſpondens; uti in priſcis mundationibus ac lotionibus Baptiſmi quædam imago fuit. Ejus *Auctor* & Inſtitutor Dominus noſter, unde *Domini cœna* dicitur; *Adminiſtri* Apoſtoli, ac qui illos ſecuti ſunt, Eccleſiæ rectores ac præſides, quibus peculiarem ſacrorum curam ac miniſterium dedit, ne promiſcuo uſu contaminentur, ac inter tractantium manus paulatim evileſcant. *Convivæ* in prima cœna fuere Apoſtoli: In Eccleſia poſtmodum Chriſtiana, univerſi ad Menſam hanc accedebant, nullis de Fratrum cœtu, qui Sacris interceraut, exeuntibus, niſi qui ipſius Eccleſiæ judicio ἀμύητοι adhuc erant, vel ob crimen arcebantur; Catechumenis

menis viz. & Pœnitentibus, quibus & Energumenos, ſi fortè adeſſent, adjungebant. Qui Chriſtianorum fervore labente dein diſciplinâ, dum Fideles ſocordiæ ſeſe dedunt & dignos ſe S. *Cœnæ* facere laborem exiſtimant, ac ſacris Symbolis carere malunt, non parum refrixit. Unde factum deinceps, ut multi, qui Sacris intererant, nihilominus communione abſtinerent. Inſtituit autem Servator Convivium hoc ſacrum, commemorandæ ultimæ ac emortuali cœnæ, utque triſtiſſimæ noctis illius imago, atque univerſæ paſſionis & ſacrificii ejus memoria de Eccleſia nunquam deperiret. Ac, ſicut in Baptiſmo ritum quendam Judæorum imitatus eſt, quem in novæ Eccleſiæ Sacramentum conſecravit: ita hæc *Cœna*, ad menſam Paſchalem primùm cœpta, cujus vel pars vel appendix erat, in N. T. Sacramentum commutata eſt, ac nobiliorem in uſum dedicata; unde dein in Paſchatis locum ſucceſſit ac in Eccleſia obtinuit. Poſtquam enim verus Agnus veniſſet, qui ipſe in ultimo epulo præſens erat, ac luce ſua umbram illam explebat, ſacrificalibus Agnis opus non amplius erat. Elementum ergo, uti in Convivio ſacro, hic duplex *Panis* & *Vinum*. Et quidem *Panis*, quo Chriſtus in prima Cœna uſus eſt, fuit azymus: quod accidentarium erat, ex lege Paſchatis, quæ fermento omni abſtinere per eos dies jubebat. Unde vetus Eccleſia quotidiano ac cibario uſa eſt, planè ad ſenſum Domini, qui panem, quo in communibus epulis veſcimur, ad concinniorem myſterii ſignificationem, inſtituit: Quo & Apoſtoli tum in Judæa, tum inter Gentes, poſtmodum uſi ſunt, Actor. *cap.* 2. *verſ.* 42. & *cap.* 20. *verſ.* 7. coll. cum 1. Cor. *cap.* 10. *verſu* 16, 17. & *cap.* 11. *verſu* 20. cùm azymus ad V. T. ceremonias potiùs pertineret. *Vinum*, Matthæi *cap.* 26. *verſ.* 29. *Vitis genimen* dicitur, cujus loco in regionibus, ubi vini penuria eſt, illud, quod vini vicem ibi præſtat, uſurpatur; quod idem de pane quoque intellectum vult Auctor præfatus. Utriusque copia ſolebat apud Vett. a Fidelibus ſpontaneâ liberalitate conferri, atq; ſic ex collatitia dape S. Cœna inſtrui. Unde *oblationis*, *oblatarum* ac *ſacrificii*, nomina: ac reprehendit Cyprianus *Serm. de Eleemoſynis*, mulierem, quæ in Dominicum ſine ſacrificio veniebat, ac partem ex ſacrificio, quod pauper obtulerat, ſumebat. Addebant & alia dona, ad *Agapen* inſtruendam, de qua dictum ſuo loco. Porro *Conſecratio* Symbolorum à Domino facta eſt, precibus, gratiarū actione, & expreſſis verbis, quibus voluntatem ſuam teſtatus *Panem* corporis, & *Vinum* ſanguinis ſui pignus Eccleſiæ tradidit. Quod Servatoris exemplum vetus Eccleſia ſanctè imitata eſt: ut in qua audiebatur primùm ſacra Lectio; tum Concio vel Sermo, inde Preces concipiebantur &c. atque ſic ad SS. Myſteriorum participationem accedebatur. Peractis enim precibus, poſt oſculi colluctationem quod *Orationis ſignaculum* Tertullianus vocat, & dextræ congreſſum, quod ipſi eſt *panem miſcere*, afferebantur Præſidi à Miniſtro vel Diacono oblatarum partes. Quibus ille acceptis, poſtquam nomina offerentium fauſtâ commemoratione proſequutus eſſet Panem & Vinum, clarâ voce audiente & *Amen* acclamante Populo, benedixit primùm, dein Panem fregit, more à Cœnis Judaicis deſumto, poſtea ipſe de eo guſtavit, ex eodem more, diſtribuitque ſacris convivis, addito accipiendi & comedendi mandato. Similiter Poculum benedixit, vinum infudit, tradidit & omnes ex eo bibere juſſit, &c. Marc. *cap.* 14. *verſu* 23. Cui S. Symbolorum uſui poſtmodum alii uſus ritusque extra S. Cœnam acceſſere. Proceſſu enim temporis deferri ſacratus panis non ſolùm ad abſentes, ſed etiam ad infirmos; quin imò vino intinctus moribundis in os ingeri cœpit; Unde *commeatum* & *viaticum* dixere. Domum etiam; etiæpe ſecum afferebant fervente præſertim perſecutione, quò quotidie Chriſtum guſtare atque ad certamen ſeſe præparare poſſent. Denique & alium præterea panem habebant Veteres, ſacrum quidem, ſed non ſacramentalem; quem, communis Fidei teſtandæ causâ, Epiſcopi ad diœceſeos ſuæ Presbyteros, vel ad alios Coëpiſcopos, miſſitabant: vocabant autem iſtas micas *Eulogias*. Qui tamen ritus, ac nonnulli alii, Conciliorum auctoritate non ſemel compreſſi leguntur &c. Clauſit *Cœnam* Dominus *Hymno* paſchali, ac porro ſermonibus ſanctiſſimis extremam illam noctem tranſegit. Cujus exemplo & Veteres gratiarum actione ad extremum defungi, & datâ ex more *pace* populum dimittere ſolebant, ſolenni formulâ, *Ite in pace*. Unde, quòd concio tum miſſa eſſet, *Miſſæ* nomen exortum eſt. Reſiduæ autem micæ, in Agaparum uſum, quod S. Cœnæ, ut olim antecœnium, ita deinceps, mutato ordine, perdiu velut corollarium fuit; vel, iis abolitis, Clero aut Catechumenis, aut pueris de ludo redeuntib⁹, aut denique pauperibus, cedebant. *Locus* primò privatæ ædes, in quibus tamen Fratrum conventus; deinde Templa fuere. *Tempus* quod attinet, prima *Cœna* celebrata eſt Feriâ V. ante feſtum Paſchatis; quem diem annuatim Eccleſia vetus quoque ſervavit: cæteroquin & aliis diebus communicabant, præſertim Dominico die, uti Juſtinus teſtatur. Quod *Horam*, veſpertino tempore Chriſtus convivatus eſt, ob Paſchatis ſolenne, quod alio diei tempore fieri erat nefas. Servaruntque illud diu Vett. quorum nocturnas & deinde antelucanas Cœnas ſæpe legimus. Quanquam & aliæ cœnandi horæ ipſis poſtmodum uſurpatæ fuerint. Nam ubi jejunia vel ſemijejunia agitabant, quâ horâ illa ſolvebantur; vel ubi jejunare non licebat, matutino tempore Cœnam faciebant. Plerumq; autem jejuni eam celebrabant; unde deinceps nata Latinorum lex, qua Euchariſtiam niſi jejunantes non ſumunt &c. Plura hanc in rem, utpote de *Convivii hujus Myſterio*, & *re ſignificata*; *de ejus efficacia & uſu*, *de erroribus circa eam tum vett. Aquariorum*, *Artotyritarum*, *Cataphrygum*, *Gnoſticorum*, *Marcoſiorum*, *Semidulitarum*, *aliorum*; *tum hodiernorum non paucorum*, *aliisque huc pertinentibus*, V. apud Eccleſiaſticæ Rei Scriptores, inprimis qui jam ſub prælo ſudat, Jo. Caſp. Suicerum *in Theſauro Eccl.* ut & hic paſſim, in vocibus *Euchariſtia*, *Eulogia*, *Norunt Fideles*, *Panis fractus* &c. Nec omittendum, in Communione Rom. hodieq; ſic dici quintam Feriam ultimæ hebdomadis Quadrageſimæ, quod eâ, uti dictum, myſterium Dominicæ Cœnæ à Chriſto fuerit inſtitutum. V. Iſidorum, *de officiis Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 28. & Honorium Auguſtodun. *lib.* 3 *cap.* 84. In ea omnes Sacerdotes totumque, uti vocant, Clerum, ex decreto Soteris Papæ ad ſacram Synaxin accedere teneri, dicitur *can. in Cœna Domini de conſecrat. diſt.* 2. idq; cum ſtola in collo, *Concil. Bracar.* 3. *can.* 3. Excommunicatio inſuper recitatur &c. V. Dominicum Macrum *in Hierolexico*, voce *Feria V. in Cœna Domini*.

Cœna Libera, in *Paſſione* S. Perpetuæ & Felicitatis, *Pridie quoque, cùm illa Cœna, quam* Liberam *vocant, quantum in ipſis erat, non cœnam liberam, ſed agapen cœnarent, eadem conſtantiâ ad populum verba iſta jactabant*: dicebatur illa quam cœnabant in publico, qui ad ludum, vel ad beſtias damnati erant, pridie antequam pugnarent: ſic nuncupata, vel quòd apponeretur iis, quidquid poſtulaſſent; vel quod ſumma cum libertate & licentia perageretur. *Liberalis* vocat Tertullianus *Apologet. cap.* 42: *Non in publico liberalibus diſcumbo, quod beſtiariis ſupremam cœnantibus mos eſt.* Ubi videmus etiam *Cœnam ſupremam* appellare. *Ultimam* vocat vetus Interpres Juvenalis *Sat.* 11. ad illud,

—— *Sic veniunt ad miſcellanea ludi*:

Genus, inquiens, *miſerabile ſerculi miſcellanea, cibus gladiatorum, id eſt ultima cœna. Ideo miſcellanea, quia omnia, quæ apponuntur miſcent & ſic manducant*: du Freſne *Gloſſar.* & Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Claudio.*

Cœna Pura, paraſitis ab Heliogabalo exhibita, apud Lampridium in *Vita* ejus, *Exhibuit paraſitis cœnas & de vitreis, & nonnunquam tot picta mantilia in menſam mittebat his eduliis picta, quæ apponerentur, quot miſſus eſſet habiturus, ita ut de textili pictura exhiberentur. Nonnunquam tamen & tabulæ illis pictæ exhibebantur, ita ut quaſi omnia illis exhiberentur, & tamen fame macerarentur.* Sed &, in Communione Rom. *Cœna* Pura, dicitur feria ſexta majoris hebdomadæ Vett. ſeu Paraſceve; modo loquendi à Gentilibus accepto. *Ad puram, & ſine animalibus, cœnam*, Apulej. V. quoque Plutarchum *de eſu Carnis*. Sic autem dicebatur, quòd religionis & dieis cauſâ inſtituta, ut vult du Freſne: contrà quam Scaliger *ad Feſtum* & *de Emendat. Temp. pag.* 535. 569.

Cœnaculum, Græcè Ὑπερῷον, propriè locus ad *cœnandum* idoneus: Sic autem *vocabant* Romani, teſte Feſto, *poſtquam in ſuperiori parte cœnare cœperunt.* Hinc ſuperioris domus univerſa. Et quidem in iſtiusmodi Ὑπερῴοις, Virgines apud Græcos educari conſueviſſe, dicemus infrà, ubi de Græcorum *Occuria*: quòd hujusmodi loca aditu difficiliora & inſidiis minùs obnoxia eſſent. Figura illis ovalis, unde nomen, & fabulæ de Helena ex *ovo* genitæ origo. Apud Judæos fideles primosque Chriſtianos, ſacri Conventus ibidem habebantur, ob perſecutionem hoſtium, & Ædium ſacrarum penuriam: uti liquet ex Actorum *cap.* 1. *verſu* 3. ubi memoratur τὸ Ὑπερῷον, *Cœnaculum*, in quod Apoſtoli & Diſcipuli, Sacrorum ſuorum gratiâ, aſcendebant, velut in locum Conventus ſacri ſatis notum; & ex Paulo 1. Cor. *cap.* 11. *v.* 2. ubi ſingulorum domos diſertè, ut habitationis locum, diſtinguit ab Eccleſia, quo nomine nonnullis locus Conventus ſacri innui videtur. Quò ſpectant illa, quæ ſuprà diximus, in voce *Aurata Domus*. V. plura apud Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 3. *cap.* 15. §. 2. & hic alibi.

Cœnator ſeu *Cœnarius*, Officium Monaſticum, cui incumbebat cura reficiendorum Fratrum æſtivis diebus veſpere. Apud S. Dionyſium, in Francia in Clauſtri latere, quod eſt ſecundùm Templum, viſitur tumba cum hac Inſcr. Gall. *Hic ſitus eſt Dominus Joannes Montmorencius*, *olim* Cœnator *hujus loci.* Horum Primicerii mentio in *Inſcr.* Romæ ad D. Pauli extra muros: *Hic jacet nomine Matrona C. F. in pace, uxor Corneli Primiceri Cenariorum, filia Porphiri Primiceri Monetariorum* &c. apud Carolum du Freſne *Gloſſario.*

Cœnatoria ſeu accubitoria veſtis apud Romanos *Syntheſis* erat. Conviviis tamen maximè publicis ac ſolennibus, Togam quoque fuiſſe adhibitam docet nos Cicero, qui Vatinium reprehendit quòd in epulo Q. Arrii cum toga pulla accubuerit, cùm tot hominum millia accumberent, cum ipſe epuli Dominus albatus eſſet. Salluſtius item, qui apud Macrobium Metelli luxum in Hiſpania carpens inter cætera, ait; *Togam pictam plerumque amiculo fuiſſe accumbenti*: Spartianus denique, apud quem *Adrianus ad convivium venientes Senatores ſtans excepit, ſemperque aut pallio tectus diſcubuit, aut togâ ſubmiſſa*, id eſt, demiſſâ. Qui enim

togati accumbebant, partem togæ ſiniſtro brachio contractam defluere ſinebant ad pedes, tum ipſum brachium, quod ſinui ac rugis ſuſtentandis occupabatur, per ſuperiorem togæ oram, ut & dextrum, exerebant. Cœterùm Imperatoriæ cœnæ nemini licuiſſe accumbere, niſi togato, oſtendit idem Spartianus *in Severo*. Ita quidem in epulis publicis, ac Imperatoriis: domi autem privatis conviviis togas cœnatoriis mutabant, quas, ut dictum, *Syntheſes* nuncuparunt, V. infrà in voce *Syntheſis*. In antiquis Tricliniorum figuris homines ſeminudi cubant, ſolo linteo, quod fortaſſe *Syntheſis*, ſemiamicti: hinc ſindonem, qua *indutus ſuper nudo adoleſcens*, CHRISTUM à Judæis captum ſequebatur, veſtem cœnatoriam quidam fuiſſe exiſtimant. Fuere & *Cœnatoriæ* muliebres; quarum meminit Pomponius *de auro argento legato*, cùm ait: *Q. Mutius ait, ſcire ſe quendam Senatorem muliebribus cœnatoriis uti ſolitum.* Has colore fortè à virilibus diſtinctas fuiſſe, indigitare videtur Martialis *lib.* 10. *epigr.* 29.

Quam mihi mittebas Saturni tempore lancem,
Miſiſti Dominæ Sextiliane tuæ.
Et quam donabas dictis à Marte Calendis,
De noſtra Praſina eſt ſyntheſis empta toga.

Quaſi dicat, pretio, quo emere ſolebas togam, quam mihi natali meo mitteres, emiſti viridem cœnatoriam amicæ. V. Octav. Ferrarium *de Re. Veſtiaria lib.* 1. *cap.* 30. & 31.

Cœnobium, Gr. Κοινόβιον, dicta eſt converſatio eorum, qui ex collatis opibus vivebant. Inſtituti auctor Pythagoras, qui domi ſuæ plurimos habebat juvenes, quos hoc pacto alebat; Unde apud A. Gellium *lib.* 1. *cap.* 9. & Laertium *lib.* 8. legimus, omnes ſimul, qui à Philoſopho hoc in cohortem illam diſciplinarum recepti erant, quod quisque pecuniæ familiæque habebat, dediſſe in medium. Juſtinus *lib.* 10. de Pythagoræis loquens: *Trecenti*, inquit, *ex juvenibus, cùm ſodalitii jure ſacramento quodam nexi ſeparatam à cæteris civibus vitam agerent, quaſi cœtum clandeſtinæ conjurationis haberent, civitatem in ſe converterunt; quæ eos, cùm in unam domum conveniſſent, cremare voluit.* V. quoque Ciceronem *lib.* 2. *de Leg.* Hunc morem Κοινωνίας apud Judæos imitati ſunt Eſſeni, qui omnia itidem comunia habebant; Quæſtore conſtituto, qui neceſſaria procuraret, Euſeb. *lib.* 8. *πρόπ. c.* 4. *ex Philone Judæo*: Idem de Platonicis legimus. Sed quæ Pythagoricorum communio, quæ Eſſenorum ſocietas, quæ Platonicorum jactantia, cum innocua & ſancta illa Apoſtolorū primorumque Chriſtianorum communione paria fecit? *Qui omnes erant eodem loci, & habebant omnia communia: & poſſeſſiones & facultates vendebant, & diſpertiebant ea omnibus, prout cuique opus erat: & quotidie perdurantes concorditer in templo, ac frangentes uomatim panem, capiebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis*, V. Actorum *cap.* 5. *verſ.* 32. *& ſeqq.* Nec multùm ab hac conſuetudine abluſerunt Collegia Doctorum qui publico ſumtu alebantur, Alexandriæ olim inſtituta: ubi Marcum Evangeliſtam cœtus atque agmina Philoſophantium, lectionibus, diſputationibus, meditationibus & interpretationibus S. Scripturæ totos dies incumbentium coëgiſſe, referunt Euſebius ac Hieronymus. Propiora vitæ Collegiatæ quoad ſacra renata ſunt deinceps exempla inter Chriſtianos, etſi inſtituto non tam perfecto, inter Monachos, quorum antesignanus Paulus Thebæus, poſt illum Antonius, quem Hilarion excepit, fuere: occaſione perſequutionum ſub Decio & Valeriano, deinceps ſub Diocletiano, Licinio ac ſociis in Ægypti Syriæque ſolitudines multis fidelium abactis; ubi caſulas erigebant, aut ne deprehenderentur, ſedes ſubinde mutabant & remittente poſtmodum perſecutionis furore, tranquillæ vitæ aſſueti, usque ad mortem quandoque morabantur. *Cœnobitarum* enim primi auctores Eremitæ hi fuerunt. Ita ergo *Cœnobia*, quæ & Monaſteria, & poſtquam muris claudi cœpere, *Clauſtra* dicta ſunt, originem habuere. Quod inſtitutum porrò ex neceſſitate, ut diximus, natum, mox alii imitati ſunt: quidam ex zelo pietatis, mundive tædio; alii ob Eccleſiarum diſſidia, Epiſcoporum factiones & faſtum: nonnulli ex otii meditationumque amore; aliqui etiam ex cacozelia Virorum illorum eximiorum, qui primi vitæ hujus auctores extitere. Nec defuere, qui ex faſtu hoc genus vitæ ſectati ſunt, ut humilitatem & vitam Angelicam amplecti viderentur &c. Dein tepeſcente pietate ac fervore, in urbes commigrarunt, quod inſtitutum Ambroſius tribuit Euſebio Epiſcopo Vercellenſi, qui ab illo dicitur circa A. C. 360. primus in Occidente Monaſteria in urbes introduxiſſe. Præcipuam autem in vita *Cœnobitica* ordinanda navarunt operam, in Oriente quarto ſeculo Baſilius: in Occidente duobus ſeculis pòſt Benedictus; poſt quem circa decimum ſeculum in plures familias hic ordo Benedictinorum diviſus eſt, unde plures alii ordines emerſere, apud quos non eadem facies manſit. Quantum enim ab hac differt, videre Serapionem ſub ſe habentem decem *Cœnobitarum* millia eosque omnes laborantes & meſſis tempore metentes? Videre in Ægypto ac Oriente quot die ad Patrem ſuum audiendum verbumque Dei hauriendum concurrentes eorum ad tria millia? Videre in eorum conventu Patrem diſputantem, quo loquente tantum erat ſilentium, ut nemo alium reſpicere, nemo excreare auderet: ubi dicentis laus erat in fletu audientium: quo peracto convivium ſolvebatur. Et hanc profeſſionem amplectentibus res manebat integra, habebantque facultatem remigrandi ad ſuos vel commigrandi quò vellent, ſi quos inſtituti tæderet. Jejuniæ erant libera, nec iisdem omnes adſtringebantur legibus: Nec à Pontifice Rom. ordinis approbatio petebatur, nec regularum, titulorum, colorum, veſtium, characterum erat diverſitas: Nec Clerici tunc erant, excepto uno Archimandritâ, *habebantque non docentium, ſed plangentium officium*, Hieron. V. quoque Auguſtinum *de Opere Monachorum*. Unde ex his *Cœnobiis*, velut jejunii, vigiliarum, precum, beneficentiæ, charitatis, laboris, ſimiliumque virtutum officinis: ſcholis inſuper Studioſorum ac phrontiſteriis, ad Rempublicam Eccleſiamque præclariſſimi Viri prodierunt. Unica Schola Alexandrina Pantænum, Clementem, Origenem, Tryphonem, Heraclam, Dionyſium, Anatolium, Pierium, Theonem, Athanaſium, Didymum, Ambroſium, Maximum Philoſophum Epiſc. Conſtantinopolitanum, aliosque innumeros orbi dedit, Franc. Burmannus *Orat. inaugur. de Collegiis*. V. quoque infrà in *Collegium*, ut & in voce *Monaſterium*.

Cœnophrurium, ſuprà *Cœnophrurium*.

Cœnotaphium, meliùs, *Cenotaphium*, Gr. Κενοτάφιον, tumulus dictus eſt, in honorem peregrè defuncti, domi extructus. Poſtquam enim iſtiusmodi demortui anima ſolenni ritu ter vocata eſſet, quod ἀνακαλέσασθαι τὴν ψυχὴν dixere;

—— —— Manes ter voce vocare:

Unde Virgilius *Ecl.* 6.

—— Hylam nautæ quò fonte relictum.
Clamaſſent, ut littus Hyla, Hyla, omne ſonaret.

Imaginarium ipſi fecere funus, quod Κενοτάφιον, & ritum Κενοταφεῖν vocavere; Euripides *in Helena verſ.* 1562.

Ὁ Τυνδάρεως παῖς ὅδ' ἀπόντα κενοταφεῖ,
Quem Tyndaris puella hæc abſentem imaginariò tumulo honoras

Meminit hujus moris Poëtæ modò laudati Scholiaſtes, *in Hecuba*: Εἰώθασιν, inquiens, οἱ Ἕλληνες τοῖς ἐν ξένῃ [illegible] κατοιχομένοις, τὰς ἐπ' ἄλλῃ τῇ γῇ ταφέντας, χῶσαι τὸ Κενοτάφιον εἰς τὸ [illegible] μνήμην, *Soliti ſunt Græci in viri bene meriti, licèt abſentis, honorem, Cenotaphium excitare, ad nominis memoriam immortalitati conſecrandam.* Nonnus Κενήριον iſtiusmodi monumentum vocat: Virgilius *Tumulum inanem*, loquens de Ænea. *Æneid. lib.* 6.

—— Tumulum Rhœteo in litore inanem
Conſtitui.

Ovidius *Sepulchrum inane*, de Progne, *Metam. lib.* 6. *fab.* [illegible]

—— —— Et inane ſepulchrum
Conſtituit.

Idem honoris exhibuere Athenienſes olim, omnibus in mari mortuis: Pythagoræi iis inprimis, *qui à Philoſophia ſua deſciviſſent*; tales enim, velut peregrè mortuos, judicarunt à patrio ſolo abeſſe. Eodem honore dignabantur Græci illos, quorum in prælio occiſorum cadavera reperiri non poterant: Funebri enim pompâ in locum deſtinatum geſtabatur inane feretrum, & columnis Epitaphiisque vel potiùs *Cenotaphiis* magnificè extructis memoria defuncti honorabatur. Hinc interim Ovidius *Met. lib.* 11. *fab.* 10.

Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.

V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 5. *cap.* 17. & hic in voce *Monumentum*. &c.

Coepiſcopus, apud Paulinum *Epiſt.* 46. *ad Romanianum*, idem cum *Coadjutore*, V. ſuprà. ut & in voce *Chorepiſcopus*; Namque & hi ſic appellati videntur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Coercere Lucum, V. infrà *Coinquere*.

Cœruleus Color, Græcis κυανὸς, nihil aliud, quàm purpura dilutior & pallidior eſt; Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio*. Aliàs apud Poëtas, pro atro ſeu nigro. Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 459. ubi de Infernalibus ſacris,

Tum fera cœruleis intexit cornua ſertis:

i. e. nigris, omnia enim in illis Sacris nigra. Idem *in Sylvis*,

Et jam cœrula nox obibat orbem.

Servio verò *propriùm cœruleum eſt nigrum viridi mixtum*, *ad Æneid. lib.* 7. *Ferrugineum* & *cœruleum*, eosdem colores agnoſcit Cyrillus Gloſſographus. Hinc omni rei terribili aut belluæ color hic adſcribitur. Statius *Thebaid. lib.* 1. *v.* 562.

—— —— animos advertite, pandam:
Poſtquam cœrulei ſinuoſa volumina monſtri
Terrigenam Pythona ——

Ovidius *Metamorph. lib.* 3.

—— —— longo caput extulit antro
Cœruleus *Serpens* ——

Valerius Flaccus, *lib.* 3.

—— —— pontum pater & turbata reponit
Littora; depulitque Notos, quos cœrulus horror,
Et madido gravis unda ſinu, longùque ſecutus
Imber ad Æoliæ tendunt ſimul æquora portæ &c.

Inprimis mari & rebus marinis: Hinc *Cœrulus*, pro Neptuno & *Cœruleum agmen*, id eſt, omnia marina, apud eundem Papinium, aliosque Poëtas paſſim. Unde & talis Rhapſodorum olim habitus, cùm Ulyſſis errores, quos mari inprimis paſſus eſt, repræſentarent &c. V. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium*

nam Part. I. pag. 159. 204. & 292. *Part. II. pag.* 541. 1087. & 1088. *Part. III. pag.* 185. & 1743. De *Cærulea* verò purpura, ſuprà in *Cæruleus.*

Cotes & *Cotus*, Gr. Κότης & Κότος, libertus Veri Imp. apud Capitolinum: à Marco Imp. ſub ſpecie honoris [illegible]. *Coti* mentio in vet. *Inſcr.* V. Salmaſium *ad Capitolinum.*

Coenus, fluvius Galliæ, qui Normanniam a Britannia min. Abrincatuos à Dolenſibus dividit, & Fulgerias ac Pontem Urſionis alluens, paulo infrà in Oceanum effluit; vulgò *Coeſnon*, aut *Coynon.* Ejus meminit Wilhelmus Britto *Philipp. lib.* 8.

> ——— ——— *Abrincos*
> *Finibus à Britonum quos ſeparat unda Coëni.*

Hadr Valeſius *Not. Gall.*

Coffrarius, in Fleta *lib.* 2. *cap.* 14. §. 3. Arcarius eſt, qui *coffris* (ut recentiores dixerunt, ex Cambro Britannico *coffr.*) ſeu arcas regias ſervat. Anglis *the Cofferer of the kings houshold*, Magni Oeconomi ſeu Diſpenſatoris Regis Contrarotulator, Vicarius, cujus munus eſt aliis Familiæ Regiæ Officiariis ſua ſalaria ſeu ſtipendia erogare, Steph. Skinnerus *in Etymolog. Angl.*

Cofia, V. infrà *Cupha.*

Cognati Regis, genus militiæ Perſicæ. Curtius *lib.* 3. *cap.* 3. ubi de acie Darii: *Proximi ibant, quos Perſæ Immortales vocant — Exiguo intervallo, quos* Cognatos Regis *appellant, decem & quinque millia hominum Hæc verò turba muliebriter propemodum culta, luxû magis, quàm decoris armis conſpicua erat.* Quo elogio honoris causâ appellati ſunt, V. Briſſonium *lib.* 1. ubi de convivio *Cognatorum*, quod συγγενικὸν ἄριστον Athenæus appellat. Qui idem *lib.* 3. *cap.* 28. σκολιὰ vocari panem tradit, quo ſoli *Cognati* veſcebantur. Uti *lib.* 1. [illegible] nominat, quæ juxta Caſaubonum *cap.* 23. ſolis Magni Regis generis propriè competebat. Fieri tamen poteſt, ut hi revera *Cognati Regis* primitus eſſent & dicerentur; itaque etiam præcipuis honoribus & emolumentis gauderent: Poſtea verò in eorum numen & veluti gradum, honoris & virtutis causâ adſciſceretur magnus aliorum numerus, qui dicerentur *Cognati Regis*, non eſſent. Certè, cùm hic *Cognatorum* honoraria appellatione uſus eſſet Curtius, mox ſubjicit: *dextra lævaque Regem ducenti ferme nobiliſſimi propinquorum comitabantur.* Ex quibus etiam fuiſſe videntur decem illi Legati, quos *Cognatorum principes* appellat, *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 1.

Cognidium, Papiæ *genus potionis*, apud Ægyptios, vel ſaltem Alexandrinos, in uſu. Ejus meminit Gregorius M. *lib.* 6. *Epiſt.* 37. *ad Eulogium Epiſc. Alexandr. Suſcepi autem benedictionem S. Evangeliſtæ Marci, juxta breve veſtris Epiſtolis inſertum. Sed quia Collatum ac Suritheum non libenter bibo, præſumens* Cognidium *requiro, quod in hac urbe, poſt multa tempora, veſtra innoteſcere tranſacto anno Sanctitas fecit. Nam nos hic à negotiatoribus nomen* Cognidii *& non ſubſtantiam comparamus*, apud du Freſne *Gloſſario.*

Cognitor, qui cauſam præſentis defendit: vel qui noſceret alios, Aſcon. Pedianus. V. A. Gellium *lib.* 1. *cap.* 7. Feſto eſt, *qui litem alterius ſuſcipit, coram eo, cui datus eſt*, & quidem ſponte ſe offerens. Horatius *lib.* 1. *Sat.* [illegible]

> *Magna minor vorſo ſi res certabitur olim,*
> *Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus ultro,*
> *Qui meliorem audax vocet in jus, illius eſto*
> *Defenſor.* ——— *ire domum, atq;*
> *Pelliculam curare jube, ſi Cognitor ipſe.*

Hoc diſcrimine à Procuratore, qui abſentis, nec ſine mandato, cauſam alicujus ſuſcipit, diſtinguebatur. Aſconius alibi & Donatus *in Adelphos Terentii* addunt, potiſſimùm, *in cauſa ſtatus, quam quis patitur. controverſiam, an ſit è civibus.* At interdum a Prætore dabatur: Nam à *Verre lib. in eum.* 2. *datum* Sthenio abſenti *Cognitorem*, ſcribit Cicero. Ovidio,

> ——— *Duro cognitor ore,*

lævius dicitur. Cic. *pro Cæcina*, *Mulierum adſentatoris, cognitoris viduarum, defenſoris nimium litigioſi, concitati ad rixam.* Idem *pro Roſcio*, *Quia intereſt*, inquit, *inter eum, qui per ſe litigat, & qui* Cognitor *eſt datus? Qui per ſe litem conteſtatur, ſibi ſoli petit, alteri nemo poteſt, niſi qui* Cognitor *eſt factus.* Livius *lib.* 39. elegantiſſimè, *Ne ſuas quidem ſimultates pro Magiſtratu exercere boni exempli eſſe; alienarum verò ſimultatum tribunum plebis Cognitorem fieri, turpe & indignum Collegii ejus poteſtate & ſacratis legibus eſſe.* Ab hac ſignificatione ſumtum eſt, ut Delatores, & Quadruplatores & Ἐνδεῖκται) honeſtiore vocabulo dicerentur *Cognitores*, tanquam qui cauſas Ærarii ac Fiſci, atque ita Populi & Principis, ſuſciperent ſponte ac tuerentur, cujus operæ pretium partes de proſcriptorum bonis conſequebantur: Et quia huic lucro adjungebant ex illis plurimi, ut & ab haſta, quam erexerant, emerent, ideo perſæpe iidem *Cognitores*, qui Sectores: quod etſi non facerent, tamen erant cognati & ſocii participeſque manubiarum & lucri ex aliena calamitate. Suntque hi propriè, *quos haſta Prætoris infami lucro & quandoque ſuppuraturo exercebat*, ut loquitur Seneca *de brevitate vitæ cap.* 11. V. Joh. Freder. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 4. *cap* 3.

Cognitor in Conciliis dicebatur, qui quod ad pacem & concordiam inter congregatos Patres ſpectaret, curæ habebat, Macro in *Hierolex.* qui retractandis & recognoſcendis Epiſcoporum ſententiis, datâ occaſione, mittebatur, du Freſne in *Gloſſar.* ubi hanc in rem laudat Morinum *de Exercitat. Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 20. Cujuſmodi Miniſtros Ἐκδικοῦντας vocat Concilium Sardicenſe *can.* 3.

Cogo, apud recentiores, navigii genus, V. Thom. Walſinghamum, Vinc. Belvacenſem, Jac. Vitriacenſem, paſſim. A voce Gall. *Coque*, i. *Concha* ſeu teſtâ, quòd ejuſmodi navigia concharum formam referrent, Spelmann. Certè ab ejuſmodi navium figura vel uſu, currus Gallorum publicos viminibuſque contextos, appellationem accepiſſe probabile eſt. inquit du Freſne: vel quòd non ut hodiè in longum porrecti, ſed rotundi quodammodo eſſent: vel quia, ut *Cogones* ad tranſvehendos itinerantes, ita & currus iſtiuſmodi publici potiſſimùm addicti eſſent. Sed aliâ de voce Gall. *Coche* commentantur Lud. la Cerda *in Adverſariis cap.* 125. *num.* 12. & Menagius in *Orig. Gall.*

Cohibentia Sacerdotum, in *Præfat.* Concilii Francofurtenſis, à Carolo M. habiti, occurrit. Cujus Operis ſumma huc redit: Neque probandum eſſe rigorem illius Synodi ſub Conſtantino V. celebratæ, quæ Imagines in hiſtoricum uſum poſitas prorſus abolendas cenſuit, & multo magis rejiciendam eſſe Synodi ſub Irene habitæ impudentiam, in adoratione imaginum. Paucis enim rejectâ priore Synodo, *in Præfat.* reliquum opus in quatuor libros diſtinctum prolixè impendit refutationi poſterioris in Bithynia celebratæ: contra quam Carolus ait, ſe opus hoc aggreſſum eſſe, *cum* cohibentia Sacerdotum *in Regno à Deo ſibi conceſſo, Catholicis gregibus prælatorum, non arrogantiæ ſupercilio, ſed zelo Dei & veritatis ſtudio.* Ubi *Cohibentia*, eſt unanimis conſenſus. An quaſi *Conniventia*, à *connivendo*; pro quo *cohiveo* & *cohibeo*, nonnullos dixiſſe, Salmaſius docet *ad Solinum pag.* 874. Sed & in *Gloſſar cohibet*, κατέχει, [illegible], συνέχει. & *cohibentia*, [illegible], συνοχὴ &c.

Cohors, περίβολος eſt. quâ plurima ædificia continentur. Varro, *Cohors, quod, ut in villa ex pluribus tectis conjungitur ac quiddam fit unum, ſic hæc ex manipulis copulatur Cohors.* Unde & *cohortem* pro villa dixere. Addit, à *coercendo* dictam. Sed aliter Salmaſius: Ex voce, inquit, Græca χόρτος, facta eſt Latina *Hortus*, quo nomine Villam Vet. appellabant, ut videre eſt apud Plinium *lib.* 19. *cap.* 4. Hinc *Cohortem* dixere, aream cum horto, id eſt, cum villa junctam. Nam *Cohortes* propriè, areæ muro & ædificiis cinctæ, ad villam adjunctæ: eæque duplices, *Exterior* ac *Interior*; ut Gallis hodieque, quam *altam* & *baſſam curtem* vocant; *cohortes* enim poſtea *cortes* & *curtes*, V. ibi. Plura viz. ædificia cum horto juncta ſic dicebantur. & σύγχορτα. Erant autem rotundæ hujuſmodi in villa cohortes: à qua rotunditatis forma, certus numerus militum in legione *Cohortis* nomen accepit, ut mox dicemus. Quemadmodum Græci ab eadem ratione σπεῖρας vocarunt, quæ Latinis *Cohortes.* Hæc namque confertæ multitudinis natura eſt, ut in circulum ſe ſtipet & in orbem conglobet. *Cohortibus* porro villarum ſimilia fuiſſe, quoad figuram, *Mapalia* Pœnorum, ait Cato: quæ Saluſtius ædificia fuiſſe oblonga lateribus incurvis, quaſi navium carinas, adeoque ovalis figuræ, ſcribit. *Attegias* vocavit Juvenalis, Soſipater Καλύβας, quod idem eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 310. & 311. E villis ad caſtra vox tranſiit, uti dictum. Fuit autem *Cohors*, ex majoribus legionis partibus: quemadmodum enim equeſtres copiæ in Turmas & Decurias, ita pedeſtres in *Cohortes* & Centurias erant diviſæ. Et quidem erant Roſino in juſta Legione *Cohortes* decem, quarum quælibet tres manipulos, manipulus duas militum centurias continebat: Sic *Cohors* ſexcentis militibus conſtiterit. Salmaſius verò illas quingenarias facit, h. e. hominum quingentorum, *ad Solinum p.* 717. Illarum prima reliquas & numero militum & dignitate præceſſit, utpote Aquilæ cuſtos & Imperatorum imaginibus inſignis. V. Modeſtum ac Vegetium. A C. Mario *Cohortes* primùm inſtitutas volunt Eruditi, eo quòd nulla earum apud Livium mentio. *Cohors miliaria* dicta eſt prima, Legionis totius caput: *Pilata*, à pilis, telorum genere Romanis uſitato nomen habuit: *Prætoria*, dicta eſt militum Prætorianorum, quos in corporis ſeu tentorii ſui cuſtodiam Prætor elegit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 5. Sed & *Cohors* in Theatro locum habuit: Uti enim per cuneos diſpoſuit Cæſar, quos *Præſides ordinum* appellabat, qui excitarent de ſede, quam quis contra Legem occupaſſet: ita ad ſeditiones & rixas cohibendas, ſtatio *Cohortis* erat in Theatro à Principibus poſita: quam Nero poſtmodum ad ſpeciem libertatis ſuſtulit. Ante Principum verò imperia, ei muneri præpoſiti fuerant Lictores atque Viatores: quos in eodem officio apud Græcos, Ῥαβδούχους appellatos novimus. J. C. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 21. Tandem pro quacunque hominum congregatione, apud probatos Auctores, vox accipi cœpit; Unde *Cohors Pythagoræ*, apud A. Gellium *lib.* 1. *cap.* 9. *Socratis*, apud eundem *lib.* 2. *cap.* 18. &c. pro Collegio diſcipulorum, ut clarius patet, ex eodem *lib.* 13. *cap.* 5. *Ariſtoteles Philoſophus annos jam ferè natus duo & ſexaginta, corpore ægro affectoque ac ſpe vitæ tenui fuit. Tunc omnis ejus ſectatorum cohors ad eum accedit* &c.

Cohortalini & *Cohortales*, inter Oſtenſionales Milites Caſaubono *ad Lampridium in Alexandro Severo*: dicti primùm ſunt Officiales Præfecti Prætorio Carolo du Freſne ex L. 1. *Cod. Theodos. de Cohortal.*

Cohortal. & *L.* 4. *eod. Cod. de diverſ. Offic.* Poſtmodum Rectorum Provinciarum Officiales, ex *L. ult. de Cohort.* ubi *Apparitores cohortales*: *L.* 1. hoc tit. ubi *Cohortalis militia*, dicuntur & *l.* 26. 28. *hoc tit.* de quibus plenè *eodem tit.* Κοϱτάλιοι eos vocat Marcianus Imp. *in Edicto c. Eutychem part.* 3. Concilium Chalcedon. *cap.* 2. Ὑπερασπισαὶ τῆς κόρτης, *Defenſores cortis*, Auctor *Vitæ* S. Georgii Epiſcopi Amaſtreni *num.* 29. Chlamydem iis, utpote militibus, tribuit Paulinus *Epiſt.* 7. *ad Severum*: qui illorum nomen inde arceſſit, quòd in *Curti*, h. e. Prætorio vel Palatio militarent. Præerat iis Κόμης τῆς κόρτης, *Comes Curtis*, de qua Gloſſæ Baſilicôn in voce Δομέστικος. V. du Freſne in *Gloſſ.* ut in voce *Curtis*.

Cohua, porticus nundinaria: item Forum ipſum placitorum, apud rerum Gallicarum Scriptores: Gall. *Halle*. In cujuſmodi porticibus quòd ut plurimum Judices pedanei judicia ſua exerceant, factum eſt, ut in plerisque Normanniæ, & Pictonum vicinarumque regionum municipiis, Judicum Auditoria *Cohuæ* vocentur. Nominis origo à voce *Chaos*: eſt enim *Cohua*, indiſcreta hominum & promiſcua multitudo. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Coinquere, propriè dicebatur in ſacris ſylvis, vetuſto ad hanc rem verbo; quod Feſtus *deputare*, & Cato in precatione ſacrificii, quod fieri ſolebat ad conlucandas arbores ſacras, *coërcere*. Ita autem illa habet apud Plinium *lib.* 17. *cap. ult. Si Deus, ſi Dea es, cujum illud ſacrum eſt, uti tibi jus ſiet porro piacula facere, illiusve ſacri coërcendi ergò.* Idem nempe quod *conlucare* eſt; h. e. non penitus ſuccidere, quod Græci ἐκκόπτειν dicunt, ſed frondes ſuperfluas, ab afflatu aut à Sole obſtantes ac lumini etiam officientes, deputare & decidere, quod in ſylvis ſacris ſeu lucis non fiebat, niſi ſacrificio priùs facto; tantum abeſt, ut totos everti ac ſuccidi fas eſſet. Ovidius,

Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opacò,
Unde data eſt teneræ fiſcina frondis ovi.

Incædui namque prorſus luci erant, nec ramum aut frondem fas erat inde decidere, niſi facto ſacrificio, facinus iſtud expiarent: ut totus verò lucus exſcinderetur nullo piaculo poterat fieri ſatis, quo tantum ſcelus purgaretur. Hinc coërcendi tantùm ſacri nemoris venia precatione hac petita, quod *Coinquere* dicebatur, item *quinquere*, quod *purgare* exponit Soſipater. Sed falsò; Propriâ enim ſui notione contrarium planè ſignificat hoc verbum: viz. *contaminare, violare, impurum facere*; quemadmodum μιαίνειν, inde *coinquinare*, quod *contaminare*, violare & impurum facere itidem denotat. Interim reapſe & effectu idem *coinquere*, quod *deputare* vel *purgare* eſt, licèt contrariam ſignificationem habeat. Quod enim in profanis arboribus & ſilvis *putare* dicebant & *purgare*, hoc in religioſis & ſacris arboribus *coinquere*, i. contaminare, vocabatur. Quippe cùm nihil omnino ex his liceret amputari, aut recidi, quæ religione ſacræ & intactæ eſſent; ſi quando ferro tangerentur, piaculum committebatur, ideoque non erat permiſſum eas conculcare, niſi piaculari ſacro priùs facto, ei Deo ſive Deæ, cui ſacræ haberentur. Sed & neceſſe aliquando fuit, totas arbores in lucis ſuccidere, quando nempe fulguritæ erant, quæ & ipſæ *coinqui* dicebantur; uti patet ex vet. *Inſcr. Earumque arborum adolefactarum &* coinquendarũ *& in eo luco aliæ ſint repoſitæ &c.* Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 585.

Cointiſæ, vox Gallica *Cointiſes*, apud Matth. Pariſium *A. C.* 1252. *Mille enim milites & ampliùs veſtiti ſerico, ut vulgariter loquuntur,* Cointiſes, *in nuptiis ex parte Regis apparuerunt.* Veſtes ſunt elegantiores & tenuiores, ut ſaga militaria ex ſerico vel panno ſubtiliore & vittæ tenuiores aut lemniſci, quibus caſſides, haſtæ & equi ipſi exornabantur. Galli enim *coints* dicebant cultos, ornatos, elegantes, *Comptos*, unde vocis origo. C. du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macri in *Hierolexico*.

Coix, Græcè κοῖξ, item κόϊξ, unde Lat. *ero*, de qua voce diximus, ſporta vel fiſcina eſt, quâ aliquid tollitur, & fertur: Infima Græcia ϕοϱμίονα vocavit. Heſychius interpretatur πλέγματα, τὰ πεπλεγμένα ἐκ φύλλων δένδϱου τινός; Φοϱμὸς; unde & *phormio*, apud Donatum, *ab hujuſmodi phormione ſparteo.* Namq; & κοῖξ Græcè, *fiſcus ſparteus*. Eſt autem κοῖξ, vox Attica, pro qua Κοῖς dicebant Dores. Epicharmus,

Ἡ θύλακος βόσκων, ἢ Κοῖς φέϱειν,
Ἡ Καϱυκίδα.

Origo illi, non quòd ex *Coice* Æthiopico, de quo mox, texerentur, unde enim *Coices* illi mediæ Græciæ? ſed à verbo antiquo Græco κόος, quod *cavitatem* ſignificat. Inde Latinum *covum* pro cœlo, & hinc κοῖς, vas ſparteum & concavum, pro quo alii κοῖξ dixere. Antiqui Comici de phormione vel ſporta uſurparunt paſſim. Pherecrates Κοϱιαννοῖς,

——— πᾶς δ' ἀνὴϱ
Πιναϱὸς πῦχος, ἢ κοῖξ' ἢ κοϱίαυς.

Antiphanes,

——— ——— ἀγγεῖον ἀλφίτων
Κοῖξ ἐδ' ἰσ., &c.

Sed & genus palmarum Æthiopicarum κοῖκες appellatæ ſunt. Plinius *lib.* 13. *cap.* 4. *In ipſa quidem Æthiopia friatur hæc* (palmula ſc.) *tanta eſt ſiccitas, & farinæ modo ſpiſſatur in panem, gignitur autem in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, ſed majore, quàm mali amplitudine,* Coëcas *vocant.* id eſt, κοῖκας. His κόϊκι, planta Ægyptiaca, non abſimilis, è cujus foliis & cortice etiam ſportæ vel phormiones texebantur, κοῖκες dictæ; unde κοΐκινα πλέγματα Straboni, *lib.* 17. Mentio quoque apud Plinium *lib.* 12. *cap.* 9. *At è diverſo cuci in magno honore, palmæ ſimilis, quando & ejus foliis utuntur.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 817.

Colaphi Judæorum, ignominiæ genus, quo Judæi olim in Urbibus Chriſtianorum paſſim afficiebantur; ut idem, quod Domino noſtro fecerunt, ipſi paterentur, aut exſoluto tributo hanc moleſtiam redimerent: cujus *colaphizationis* originem pluribus indicat Auctor *Vitæ* S. Theodardi Archiep. Narbon. apud Catellum *Rerum Occitanic. lib.* 3. ubi inter alia *Chartam* quoque exhibet Amelii Epiſc. Toloſani, in qua iſta habentur: *Leddam etiam, quam à feſtivitate omnium Sanctorum ad Feſtum B. Saturnini* — *pro* Colapho Judæorum *datam injuſtè Canonicis auferebat, abſolvo, reddo; dimitto Clericis S. Saturnini præſentibus & futuris.* Apud eundem remittit Guilielmus Epiſc. Biterrenſis A. C. 1160. Judæis in urbe Biterris commorantibus, *illum impetum & inſultum & lapidationis bellum*, quod incolæ Judæis facere ſolebant, *à prima hora diei Sabbathi ante Ramos palmarum, usque ad extremam horam ſecundæ feriæ poſt Paſcha, die vel nocte*, pro ducentis ſolidis Melgorenſibus, quos à Judæis accepiſſe ſe fatetur; &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Colaphus, V. ſuprà *Alapa*.

Colatorii Equi, ſeu *Colatarii*, item *Coluarii*, ut alii legunt, memorati Vegetio, *Inter* colatorios *enim & eos, quos guttonarios vulgus appellat, ambulatura eorum media eſt* Salmaſio iidem ſunt, cum iis quos Græci σακκιστὰς vel σακκιστικοὺς vocant. Eleganter nempe σακκίζειν dicebantur aſturcones & tolutares equi, quorum gradus in ambulando perinde minutus ac creber, quaſi ſacco *colatus* eſſet & eliquatus: liquores enim per ſaccum dum exprimuntur, crebris & minutis guttis eunt. Cui haud abſimili, imò prorſus eadem metaphorâ, de minutiſſimo & ſpiſſiſſimo gradu dixit Plautus, eum *ſuccretum eſſe cribro pollinario*. Hos autem *Colatorios* à guttonariis diſtinguit Vegetius; qui iidem cum trepidariis, & ipſi quidem minuto gradu incedunt, ſed non tam minutim ſuccreto colatoque, quam aſturcones. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis duobus*, & *infrà, ubi de Trepidariis, alibiq; paſſim.*

Colatorium, V. infrà *Colum*.

Colax, apud Raymundum Agilæum, de Arce Antiochena: *In colle autem Septentrionali Caſtellum quoddam eſt & in medio collis caſtellum aliud, quod Græcâ linguâ* colax *vocatur*; Acropolis eſt, caſtellum, arx; Græcis Barbaris, hos enim Raymundus intelligit Κουλᾶ: Sic enim prædictam arcem vocat Anna Comnena *Alexiados lib.* 11. ut & Scylitzes in *Nicephoro Phoca*. An à Latino *Collis*, quia in editioribus locis arces extrui ſolitæ? An Saracenorum vox fuit: nam hodieque Heptapyrgium CP. *Heptagulader* ſeu ἑπταγουλάδων, voce hybridâ ſeu ſemiturcâ appellant: ubi per *Gulades*, turres innuuntur, unde & *Guletæ* Africanæ nomen? ſed & hæc vox *Gula* ſeu *Culâ* Latinam habuerit originem, à *collo* forte, quod vocabulum, pro jugo montis, etiamnum notum eſt, in Alpibus & Pyrenæis. V. du Freſne *Not. ad Annam Comnenam* & in *Gloſſar.* in vocibus *Colax*, item *Colatum*.

Colcæ, vulgò *Couches*, locus Galliæ in Lingonibus, ad Oſcaram fluv. haud procul Divione Lingonum caſtro, ad eundem amnem, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Arar*.

Colcas, vel *Culcas*, hodie Ægyptiis dicitur, nobiliſſima & regioni illi maximè familiaris planta, quam Vett. *Colocaſiam* dixere, de qua V. infrà.

Colche, inter Oceani Orientalis oppida & Indica, apud Æthicum *in Coſmogr. Sigoton*; *Palibothra*, *Alexandropolis*, *Adlenitæ*, Colche, *Patale*: uti in duobus antiquiſſimis Regiæ Bibliothecæ codicibus ſcriptum. At in alio longè vetuſtiſſimo Thuanæo, qui ſub nomine *Julii Oratoris* eadem omnia habet, pro *Colchis* ſcriptum *Colice*, hoc modo,

Palibothra	*oppidum.*
Alexandropolis	*oppidum.*
Sallenites	*oppidum.*
Colice	*oppidum.*
Patale	*oppidum.*

Ubi Colice eſt Κωλική, vel Κωλικοὶ: quæ poſtea Κόλχοι Auctor *Peripli*, Κόλχοι πόλις; hodie *Cochinum*, quod vide, ut & in voce *Colchi*. Incolæ Κωλιακοὶ olim & Κωλικοὶ, qui poſtea *Colchi*, cognomine *Indorum*, à Caucaſeis Colchis diſtincti. Ab iis nomen accepit promontorium, circa quod habitabant, *Coliacum* dictum, Græcè Κωλιὰς & Κῶλις, Dionyſio & Melæ, Κωλιὰς ἄκρα; & Κωλιὰς κολώνη Dionyſio, in deſcr. Inſularum,

Κεῖθεν δὲ πϱοϕϱέων νήσων πεϱιμαίεο κολώνην
Αἰψά κε Κωλιακοῦ μεγάλην ἐπὶ νῆσον ἵκοιο,
Μητέϱα Ταπϱοβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεϕάντων.

Et alibi,

——— ——— ἐπὶ Γαγγηίδα χώϱην
Πϱὸς νότον — ἀνέχουσι, πολὺ πϱοῦχουσα Κωλὶς ἄκϱη,
Ἡ δὴ θὴν πϱοθέουσα ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοῆσιν
Ἱππεύει ... δυσέμβατος ...

Quos poſteriores verſus Feſtus Avienus ſic reddit,

Nec

Nec minus hi campos intrant Gangetides oræ,
Quæ per flabra Noti fuſo diſtenditur agro,
Usq; in celſa jacens confinia Colidis arcis.

Promuntorium nempe hoc eſt Indiæ intra Gangem maximè meridionale, cui ex adverſo reſpondet Septentrionale, prom. Inſulæ Taprobanes, quod Βόρειον Græci dixere. Plinius de Taprobanes altero amne: *Alterum ad Septentriones Indiamq; verſum Cydara nomine. Proximum eſſe Indiæ promontorium, quod vocetur* Colliacum, *quatriduinavigatione* &c. V. hanc in rem plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1114. & 1115. & infrà in voce *Coliaci.*

Colchicon, Græcè Κολχικὸν, genus bulbi venenati, in *Colchide* frequentis. Dioſcorides, Κολχικὸν, οἱ δὲ ἐφήμερον, οἱ δὲ βόλβον ἄγριον: & in *Proœmio lib.* 6. ἐφήμερον, ὃ ἔνιοι Κολχικὸν, διὰ τὸ Κολχίδι γίνεσθαι. Ubi quod *ephemeron* quoque dictum ait, de ephemero venenato capiendum eſt; aliud enim eſt ephemerum, quod inter Medicas herbas ab eodem, ut & Plinio, reponitur. Idem verò Κολχικὸν, Ἰσὰς ἀγρία, quoque appellatum eſt. Cauſtica ei vis & quidem tanta, ut eodem die jugularet, hinc ἐχθόμενον πῦρ Μηδείης Κολχίδος dictum Nicandro: non quòd idem eſſet cum oleo Medico ſeu Medeæ, naphtha viz. ſed quia Medea, quæ ex hac regione oriunda erat, hoc veneno ſæpe uta fuit, ut quæ omnium venenorum, patrii inprimis, notitiam eximiam habebat. Meminit *Colchorum venenorum*, Ovidius *de Arte Amandi lib.* 2.

Non facient, ut vivat amor Medeïdes herbæ,
Mixtaq; cum Magicis Colcha *venena ſonis.*

Traditque Lucanus pro re mira, tales herbas in Theſſalia Medeam offendiſſe, quas non advexiſſet è patria Colcho, *lib.* 6. *verſu* 442.

—— —— terris hoſpita Colchos
Legit in Æmoniis, quas non advexerat, herbas.

Legebantur autem in locis abditis; unde de hujusmodi venenis loquens Statius, *Thebaid. lib.* 9. *Secreta antra* dixit; ſicut Plinius *magharum* Colchidos *ſolitudinum* mentionem facit, *lib.* 8. *cap.* 10. Hinc & fanum ſeu aras Hecates, in ſecretis ibi locis fuiſſe, docet Ovidius *Metamorph. lib.* 7. Quàm verò Colchides fœminæ veneficiis ac incantationibus fuerint infames, notiſſima Argonauticis & Tragicis Scriptoribus cantilena eſt. V. plura de *Colchico* ſpeciatim ſic dicto, apud Plinium *lib.* 28. *cap.* 9. Salmaſium *ad Solinum pag.* 242. & 243. Alios: adde Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Coldunum, vulgò *Coudun*, locus Galliæ in Bellovacis, Hadr. Valeſius in voce *Bellovaci.*

Colentes, appellabantur, qui ab Idololatria ad Judaiſmum tranſibant, Beda in *Acta cap.* 13. *verſu* 43. laudatus Macro in *Hierolexico.*

Colephia, Græcè Κωλήφια, item κωλῆνες, cibus athletarum. Juvenalis,

—— Comedunt colephia *paucæ.*

h. e. paucæ pugilatum & Athleticam exercent. Martialis de Muliere pugile *lib.* 7. *Epigr.* 67.

Et colephia *ſexdecim comedit.*

Vox diminut. eſt à κώληψ: interpretatur autem κώληπα Suidas, Τὸ ὄπισθεν τοῦ γονάτου μέρος: nempe partes illas animalium ad victum aſſumebant Athletæ, quæ minimum ſucci & pinguedinis habent, quæque maximè aridæ ſunt & ſiccæ; cujusmodi ſunt pedes bubuli & ſuilla acrocolia, κωλήφια & κωλῆνες Græcis. V. ſuprà in voce *Arida ſaginatio.*

Coliaci, in Praſia gente & totius Indiæ intra Gangem maximè Meridionales, Græcè hinc Νοτιώτατοι dicti Straboni, promuntorio *Coliaco*, circum quod habitabant, nomen dedere. Diſterminabat autem hoc prom. duos ſinus, Colchicum & Argolicum; & ſequenti tempore Κῶρυ appellatum eſt. Marcianus Heracleota, Τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Ἰνδικῆς τῷ καλουμένῳ Κῶρυ ἀντίκειται, τὸ τῆς Ταπροβάνης νήσου ἀκρωτήριον, τὸ καλούμενον Βόρειον, *Promontorio Indiæ, dicto Cory, oppoſitum eſt Taprobanes Inſulæ promontorium, Boreum appellatum.* V. ſuprà in voce *Colche.*

Colidei, V. *Culdei.*

Colimpha, apud Hieronymum. *Ajunt enim in ipſas* colimphas *ipſum Alexandrum introiſſe & profundum conſcendiſſe & usq; ad imum; ut ſciret Oceani profundam & differentiam maris & abyſſi*: quaſi *Colymba*, à Græco verbo κολυμβᾶν, *natare*; navicula eſt urinatoria, in quâ qui foret, etiam aquis obrutâ, non indigeret lumine, quia ſpeculi electrini vel vitrei beneficio pellucebat. Voſſius *ad h. l.*

Colis, apud Melam; *ab Indo ad Gangem Palibothri: à Gange, ad* Colida *Nyſi*; Græcè Κωλὶς & Κωλιὰς: prom. eſt Indiæ intra Gangem νοτιώτατον ſeu maximè Meridionale; cujus quoq; Feſtus Avienus meminit,

Colis & ipſa dehinc cetoſi vergit in æquor
Oceani, tantoq; jugo ſubit ætheris auras,
Arceat alitum ſubducta ut rupe volatum.

Idem cum prom. *Coliaco*, de quo ſuprà in voce *Colche*, item *Coliaci.*

Coliſeum, ſeu *Coloſſeum.* Amphitheatrum Titi Romæ dicitur, de quo vaticinium Bedæ *in Excerptis* ſeu *Collectaneis* ejus tale extat: *Quamdiu ſtabit* Colyſeus, *ſtabit & Roma: quando cadet* Colyſeus, *cadet & Roma: quando cadet Roma, cadet & Mundus.* Stetiſſe in hoc loco imaginem Romæ, tenentis pomum aureum, & circa eam imagines provinciarum Romano Imperio ſubditarum; quotiesq; provincia aliqua defectionem moliebatur, imaginem ejus inſurrexiſſe contra imaginem Romæ eique dorſum obvertiſſe, nugatur Ugutio; apud Car. du Freſne in *Gloſſario.* V. quoq; ubi de *Pyramidibus.*

Colium, in vet. *Inſcr.* apud Tertullianum *de Spect. Et nunc ara Conſo illi in Circo defoſſa eſt, ad primas metas ſub terra cum inſcriptione ejusmodi*, CONSUS CONSILIO, MARS DUELLO, LARES COLIO POTENTES; uti legit Salmaſius, pro COMITIO, quod vulgò habetur; *domus* eſt ſeu *habitaculum.* Lares enim domuum præſides fuere habiti, unde & *Familiares* & *Domeſtici* cognominati ſunt. Gloſſæ, *Lares*, θεοὶ κατοικίδιοι. Nempe *colere*, Antiqui abſolutè dixerunt, pro habitare. A. Gellius, *Sauromatas, qui ultra fluvium longè colunt.* Et Varro, *ædes poſſideo & colo.* Unde *coligo*, apud Arnobium, pro domo *lib.* 2. *In penetralibus coliginis perpetuos fovetis focos.* Et *Colium*, pro eodem. *Lares* igitur *colio potentes* ſunt lares familiares ac domeſtici. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 913. & 914.

Collactanei, qui unam habuere Nutricem, quod *eandem Nutricem ſimul habere*, vocat Appulejus *Metamorph. lib.* 2. memorantur B. Hieronymo *ad Fur. Nec Procurator calamiſtratus, nec* Collactaneus *formoſus, nec candidulus & rubicundus aſſecla adhæreat lateri tuo.* In vett. monumentis *Collactei* & *Colactii* appellantur. Parmæ deſcripſit Pignorius,

D. M.
KALOCERUS
PUBLICUS
ELÆNO
COLACTIO
B. M.

Collactius habes apud Gruterum *Inſ. pag.* DCLXI. Romæ in hortis Cyriaci Matheſii, legitur:

COMMUNIO VERNA
ANTONIÆ AUGUSTÆ
V. A. II. MENS. X.
COLLACTEUS DRUSI
BLANDI F.

Ibidem apud Lapicidas D. Petri, ex Grutero, *pag.* MCXIX. *Collactaneum* legas,

D. M.
P. ÆLI. PASTO
RIS. VOLUSIA
L. F. SALVIANÆ
COLLACTA
NEO &c.

Juvenalis & Marcianus Capella *Collactea* admittit: hic quidem *lib.* 1. *Sed quòd ſororis ejus* Collactea *& indiſcreto amica fœdere videretur.* Ille verò *Sat.* 6. *verſu* 306.

Tullia quid dicat notæ Collactea *Mauræ* &c.

De cujusmodi miniſteriis an Ulpianus intellexerit *leg.* 27. §. 2. *ff. de uſufr. Si ſervi, inquiens, uſusfructus legatus eſt, cujus teſtator quaſi miniſterio vacuo utebatur* &c. disquiritur: Alumni certè ac *Collactanei* quaſi miniſtrare dici poterant. Et hujus demum generis miniſteria, longè poſt abolitos omnino ſervos, diu perſeveraverunt; unde, licèt ſervi Bartoli JC. ætate penitus deſiiſſent, V. cum *ad Leg. Hoſtes, de capt. & poſt. rev.* citatum à Genebrardo A. C. 1216. *Collactanei* tamen in uſu erant, quod patet ex P. Paulo Vergerio, ubi de Ubertini cujusdam ſervo hæreditario Longetto elegantem refert hiſtoriam, ut videre eſt apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, cum hoc Vergerii ſcriptum adhuc ineditum ſit. V. quoque de *Collactaneis* Thom. Bartholinum *de Puerp. Vet.*

Collare, Gr. περιτραχήλιον, armaturæ ſpecies, quâ ſc. *collum* militis tegitur, Gall. *Collier*, Guil. Britto *Philippidos lib.* 11. V. quoq; infra ubi de *Inſcriptis* & *Stigmaticis.*

Collaterii, apud Vitalem Epiſc. Oſcenſem. *Fuerunt etiam quandoq; Villani, qui* Collaterii *dicebantur, qui tam crudeli erant ſubditi ſervituti, ut etiam inter filios dominorum ſuorum ducerentur gladio dividendi*: Anglis & Gallis *Cotarii, Cotiers, Gens de Cote*; ſic dicti videntur: quòd *collatis*, h. e. tributis, eſſent obnoxii. V. du Freſne *Gloſſar.*

Collatio, apud Honorium Auguſtodun. *lib.* 2. *cap.* 63. Durandum *in Rationali lib.* 5. *cap.* 9. §. 11. Haeſtenum *Disquiſition. Monaſtic. lib.* 9. *tract.* 5. Alios, dicitur ſacrorum Librorum lectio apud Monachos præſertim, quæ ſtatis horis, maximè poſt cœnam, coram iis fiebat. Quaſi Collocutio ſeu Confabulatio, inquit Smaragdus *in Regula cap.* 42. *quòd de Scripturis divinis aliis conferentibus interrogationes, conferunt alii congruas reſponſiones, & ſic quæ diu latuerunt occulta, conferentibus pateſiunt perſpicua.* Cujus ſacri ritus originem aperit Honorius *l. c. Quòd Religioſi ad* Collationem *conveniant, hoc à ſanctis Patribus acceperunt, qui in Veſperis ſolebant convenire & de Scripturis inſimul conferre, &, quæ ipſi tunc invicem contulerint,* Collationes *dicebantur* &c. A' *Collatione Scripturæ*, itum eſt progreſſu temporis *ad Collationem Patrum*, ad quam tribus in hebdomade vicibus, poſt celebratam Tertiam, dato ſigno, conveniri conſuevisse, legas in *Regula* S. Iſidori *cap.* 8. Quia verò à *Collationibus* hujusmodi Monaſticis ſurgentes ad bibitionem ſe accinge-

bant, hinc ſerotinæ cœnæ *Collationum* appellationem videntur ſortitæ. Udalricus *Conſuetudinum Cluniac. lib.*1. *cap.*15. *De collatione ſurgunt ad Charitatem, & de vino, quod tunc propinatur, nullus omnino præſumit abſtinere; ut non aliquantulum guſtet.* Quomodo porro *Collationes* fierent, docet *Liber Uſuum* Ordinis Ciſtercienſis *cap.* 81. Scripſere ejusmodi *Collationes* Caſſianus & Odo Cluniac. laudati Carolo du Freſne, quem vide in *Gloſſario*, in vocibus *Collatio*, item *Collecta*.

Collecta, vox citerioris ævi, variè ſumitur. Collatam in commune pecuniam ſignificat, apud Ottonem Friſing. *de Geſtis Friderici Imp. lib.* 2. *cap.* 11. aliisque; in ſpecie, Eleemoſynarum collectionem, apud Leonem M. *Homil. de Collectis*: Item Conventum, Gall. *Aſſemblée*, apud Anaſtaſium Biblioth. in *Vita* S. Joannis Eleemoſynarii *num.*68. Inprimis populi, ad reſiſtendum vimque faciendam, coacti armatique, in *Capitulis* Ludovici Imp. *cap.* 78. Caroli C. *tit.* 12. *cap.* 3. alibi. In Eccleſia Romana, ſic vocatur Miſſæ, ut ajunt, ſacrificium, ad quod populus coit, & colligitur, *σύναξις*; imò & quodvis aliud officium Eccleſiaſticum: vocaturque *Major Collecta*, cùm omnes Fratres ſimul congregati officium divinum perſolvunt in Oratorio: *Minor*, quæ in ſingulis claſſibus ſeu domibus, à Fratribus ejusdem claſſis ſeu domus, in ipſis domibus fit. Porro, Oratio, quam is, qui Clero vel Monachis præeſt, finito & expleto quolibet Canonico officio, velut omnium adſtantium vota & preces in unum colligens, publicè & clarâ voce recitat, apud Rupertum *de divin. Offic. lib.*1. *cap* 10. Alcuinum, Alios. Hinc *Collecta*, in *libro Sacram.* S. Gregorii, ad 3. Non. Febr. ubi inſcriptio eſt, *ad Collectam*; oratio eſt ante Miſſam dici ſolita, juxta ſententiam Caroli du Freſne: cenſente Baronio, Miſſam eo die ſic vocari, quòd tunc eleemoſynas colligi publicè mos. Hujusmodi autem *Collectas*, Græcis *συνάξεις*, à Gelaſio & Gregorio M. compoſitas eſſe, auctor eſt Berno Augienſis *de Miſſa cap* 1. &c. V. hanc in rem plura, apud præfatum du Freſne in *Gloſſar.* inprimis verò, apud Macros Fratres in *Hierolexico*. In *Vitis* Abbatum S. Albani, *In feſtis verò & profeſtis diebus omnes Horas, exceptis Prima & Completorio, per* magiſtram Collectam, *quam tempus & hora exegerint, terminari inſtituit. In Quadrageſima tamen dicatur Collecta ad Veſperas*: *Collecta* Magiſtra, Watſio dicitur, quæ diei aut feſti eſt propria. V. ſuprà. Inde *Collectaneum* & *Collectarium*, liber Eccleſiaſticus, *Collectas*, ad quodvis officium pertinentes, continens, apud Udalricum præfatum *lib.* 1. *cap.* 31. *Collectarii* verò apud Acronem in *Horat.* & Symmachum *lib.* 10. *Epiſt.* 49. iidem, qui *Coactores* ſunt, qui ſc. mercede conducti, ab Argentariis ſive Menſariis rerum, quæ ſub haſta vendebantur, præfecti, pecunias ab his, quibus quid addictum fuerat, cogebant colligebantque &c.

Collectio Canonum, quando inſtitui cœperit, & quibus auctibus pertexerit, V. ſuprà ubi de *Canonibus* & *Canonico Jure*.

Collector, V. infrà *Proſcholus*. At *Collectores*, apud Baronium ad *A.C.* 397. *num.* 65. Exactores ſunt, qui à Pontifice Rom. ad vindicandas ex bonis Eccleſiæ partas ac malè congeſtas opes, per provincias mittebantur, ut vult du Freſne in *Gloſſar.*

Collectus, Infans, pro expoſito, in *Canonib.* Hibern. *lib* 41. *Gloſſæ* Gr. Lat. *Collectitius*, *σύλλεκτος*, *χαμαιπετής*. *Colligi* nempe dicebantur infantes expoſiti, cùm ab aliquo nutriendi ſuſciperentur: tum enim illius erant, qui eos collegerat, niſi intra 10. dies quæſiti agnitique eſſent, ut eſt in Synodo Arelatenſi II. *can.* 22. Vaſenſi, ſub Leone I. *can.*10. & in *Capitulis* Caroli M. *lib.*6. *cap.*142. V. Jac. Gothofredum *ad Cod. Juſtin. & Theodoſ. tit. de Expoſitis.* Hinc *Collectionis Epiſtola* in vett. Formulis, Diploma eſt, quod dabatur illi, qui infantem expoſitum, ad oſtia Eccleſiæ, & à Matriculariis collectum, certo pretio ab iisdem emerat, ſecundùm Legem Romanam: in quam formulam Bignonium vide, laudatum Carolo du Freſne.

Collegæ Principis, iidem qui *Amici*, item *Comites*, *Familiares*, *Contubernales*. Erat enim quoddam quaſi *Collegium* & Corpus ſummorum Virorum, quos Princeps ipſe aſſumebat & deligebat, ut ſibi à Conſiliis eſſent, & quibuscum agenda conſultaret, deq; maximis quibusque tractaret rebus. Treb. Pollio in *Vita* Macriani, *Huc accedit, quòd habet juvenes filios. Romano dignos* Collegio, *noſtrâ dignos amicitiâ.* Hi conſiliis Principis intererant & judicanti aſſidebant; ex Conſularibus Viris & Prætoriis & Senatoribus; interdum etiam ex Equitibus pro Imperatoris arbitrio lecti: non unâ atque eadem omnium conditione. Horum enim alios adhibebat Princeps, cùm de negotiis ac jure tractaret; vel Romæ & in provinciis cauſas audiret. Quo in numero Jurecoſſ. fuere. Alios in ſecretius atque interius Conſilium admittebat, in quo de ſumma Reip. agitabatur, Legati audiebantur, aliaque majora negotia de Imperii ſtatu tractabantur: Qui proin *Comites intra Conſiſtorium* & *Comites S. Conſiſtorii Conſiſtorianiq́;*, ſub poſterioribus Impp. dicti ſunt &c. V. Salmaſium *Not. ad Pollionem*, & hic paſſim, inprimis in vocibus *Amici; Comites; Parentes.*

Collegiati, inter ſervos ponuntur & eos qui Curiæ addicti ſunt, in *Edicto* Theodorici R. *cap* 69. *Quisquis curialem, aut collegiatum, aut ſervum, per* 50. *annos poſſederit* &c. Neque alii videntur, quorum mentio in *Cod Theod. tit. de Collegiatis*; Hic enim ſic appellantur, qui publico manuariam aliquam operam, artem & miniſterium præbebant, ac ſæpe plus æquo & quidem ita nonnunquam prægravabantur, ut è civitatibus profugerent, quod iis minimè licebat. Filii parentum conditionem ſequebantur, proindeq; non modò ſervilis & obnoxiæ conditionis, ſed etiam ut plurimùm nativitate ſervi erant, *l.* 1. *Cod. Theodoſ. de Collegiatis*, ad quem *tit.* V. Jac. Gothofredum. Aliàs *Collegiati* dicuntur *Corporati*, alicui Collegio addicti: præſertim verò in vet. *urbis CP. Deſcriptione* ita appellantur, qui è diverſis corporibus Artificum ordinati, incendiorum caſibus ſubvenire tenebantur, quos 560. fuiſſe, ibidem traditur; vel 563. *l. pen. Cod. Juſt. de Commerc. & Mercator.* apud du Freſne. E' XXXV. Artificum *Collegiis* ſeu Corporibus electos, ac per XIV. Civitatis Regiones diſtributos, unoque eorum extincto alium in locum ejus, à Præfecto, ſurrogatum fuiſſe, legas apud Car. Macrum in *Hierolexico*: qui addit, ab omni tributorum genere eos fuiſſe liberos, ſimileque Vigilum *Collegium* Romæ quondam à Cæſare inſtitutum &c. In Eccleſia Romana, *Collegiatæ Eccleſiæ* dicuntur, quæ *Collegio Canonicorum* gaudent; de quibus ſolis *Collegii* nomen hodie propriè uſurpari, ait præfatus du Freſne.

Collegium, Gr. *Ἑταιρεία*, Latinis aliter *Sodalitas*, *Societas*, aliquando *Cohors*, eſt legitima trium pluriumve perſonarum ejusdem conditionis & poteſtatis conſociatio: in qua qui ſupremus eſt, olim dicebatur *Primicerius*, reliqui ordine *Secundicerii*, à tabulis cereis, quibus tum collegarum nomina inſcribebantur. Hæc primùm Romæ inſtituit Numa Pompilius, qui, teſte Plutarcho, univerſam multitudinem ſecundùm artificia diviſit, ut ſuum peculiare corpus haberent Tibicines, ſuum Aurifices, Architecti, Tinctores, Sutores, Coriarii, Fabri ærarii, Figuli &c. horum unicuique ſuos peculiares conventus & religiones præſcribens. Habebant hi, ad Reip. exemplar, *res communes*, Arcam & Actorem ſeu Syndicum, per quem, quod communiter fieri oportebat, expeditum eſt: Itaque poterant iſtiusmodi *Collegia* manumittere, legatum capere & leges ſibi ferre, dummodo ne quid ex publicis legibus corrumperetur. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8 *cap.* 6. De illorum cœtu, qui ſtudiis vacant cùm vox ſumitur, idem valet, quod *Κοινόβιον* Pythagoræ, de qua voce V. ſuprà in *Cœnobium*. Iſtiusmodi *Collegiorum* hiſtoriam, à condito mundo, usq; ad principatum Caroli M. pertexui ſuprà, in voce *Canonicorum cœtus*. reliqua hic ſubtexturus. Itaque Carolus M. uti univerſam fere Europam implevit Epiſcopatibus Academiisque, ita & de Monaſteriis *Collegiisq́;* illi proſpexit, quæ ſcilicet Eccleſiarum ſeminaria eſſent: conſtituitque ut in ſingulis Monaſteriis ac Epiſcopiis Scholæ eſſent, ubi juventus Grammaticam, Muſicam, & Arithmeticam, Scripturam inprimis ſacram, doceretur. Simul variis *Collegiis*, Academiarum Scholarumque jam fundatarum additamentis ac complementis, ortum ea ſecula dedere. Hinc celebre in Anglia Banchorenſe tum Cœnobium, in quo Philoſophorum Chriſtianorum *Collegium* erat, quorum in numero Columbanus & Gallus recenſentur. Et quot non ejusmodi *Collegiis* jam à multis ſeculis, in eodem regno fulſit Oxonium, ut de aliis taceam? Jam ab A.C. 1250. *Sorbonæ Collegium* Robertus Sorbona Theologus, Ludovici VII Regis, ut quidam volunt, frater, Pariſiis primus inſtituit, pro Scholaſticis Theologiæ vacaturis: cui tot alia ſuperaccesſerunt deinceps, ut jam quinquaginta & quatuor Collegia una numeret Lutetia, Genebr. Eodem modo Bononiæ, Salmanticæ, Valliſoleti, Compluti, alibi, inſtituta *Collegia* caput extulere. Inter ipſos Barbaros, Tuneti multa florere dicuntur; in quibus Studioſi Artibus, Medicinæ Legibusque operantur. Feſæ unum præ cæteris nobile, in quod extruendum Habu Henon 480000. aureûm expendiſſe dicitur, &c. Interim, creſcentibus opibus, quibus iſtiusmodi Muſarum receptacula pii Principes locupletarunt, zelus ac diligentia remitti, laboris tædium ſubire, & ſtudiorum corruptioni anſa dari ſenſim cœpit. Quod frigus circa annum milleſimum inprimis initium ſumpſit, & circa 1200. fatali quodam afflatu literas tantùm non penitùs extinxit. Ab eo tempore Philoſophia Theologiæ permiſceri, & *Collegia*, quæ priùs Theologica fuere, Philoſophica fieri, ac utraque *Theologiæ Scholaſticæ* nomine doceri cœpit: Apud Græcos Johanne Damaſceno, apud Latinos Petro Lombardo Auctoribus; quorum hic illum imitatus, circa A. C. 1145. Theologiam in novam methodum redegit, tum Ariſtoteli & Philoſophiæ, tum Patribus ac Doctoribus Eccleſiæ, eisque non optimæ ſæpe notæ nimium tribuens; quo pacto S. Scripturæ auctoritas deprimi ſenſimq; è manibus hominum excuti cœpit. Succeſſit ſequior ætas ſub Alberto M. Epiſcopo Ratisbonenſi, qui circa A. C. 1220. Philoſophiam Ariſtotelis non Patribus modò, ſed & Scripturæ ipſi æquiparavit: A' quo tempore Ariſtoteles in Religionis judicem adſcitus, & textus ejus S. Scripturæ vicem in concionibus ad populum non uno in loco ſubiit. Inſecutâ hanc ætatem tertiâ, à Durando de S. Porciano ab A. C. 1320. usque ad Gabrielem Biel Spirenſem, neq; finis neque modus commentandi fuit in Magiſtrum ſententiarum Petrum Lombardum & Ariſtotelem: donec ſuperiori ſeculo in prædicto Biel id docendi genus ex parte expirare cœpit. Hæc ante Reformationem cùm *Cœnobiorum Collegiorumq́;* facies eſſet, non defuere, qui non voto ſolùm, ſed & præſagio, futuram eorum reſtaurationem præciperent. Johannes Hilten Iſenacenſis, Franciſcanus, qui ſeculo 15. floruit, inter alia, prædixiſſe fertur: *Cœnobium Vinarienſe fiet armamentarium*, *Wittenberger. e*

genſe Granarium, Magdeburgenſe Schola juventutis; cui prædictioni etiam ſuo tempore eventus reſpondit. Cum Reformatione enim renatis divinis pariter humaniſque literis, Monaſteria ac *Collegia* otioſis erepta ventribus, veræ pietatis doctrinæq; exercitiis, artium literarumque Scholis ac infucatæ juventutis culturæ, aliiſque bonis uſibus, qui primævus fundatorum ſcopus erat, iterum deſtinata ſunt. Teſtis inter alia, Monaſterium Auguſtinianorum Heidelbergæ, quod in *Collegium Sapientiæ*, ad imitationem *Collegii Romani*, auctoritate Julii III. aliud hic agentis, à Friderico II. Elect. mutatum eſt, unde hactenus tot inſignes Sapientiæ myſtæ prodierunt. Sic Cœnobium Fratricellorum, quod Lugduni Batavorum erat, A. C. 1592 in Theologiæ Collegium Eccleſiæque Seminarium verſum: Sic Philippus Magnanimus Haſſiæ Landgr. in bonarum Artium Collegium ſeu Scholas ac Xenodochia, quidquid antea in tota ditione ſua Monaſterii veniebat nomine, convertiſſe legitur; ſimiliter & alibi factum &c. Ita Franc. Burmannus *Orat. inaugur. de Collegiis*. V, & ſuprà in voce *Canonicorum Cætus*, ac infra in *Corporati*, item *Monaſterium*.

Colliberti, dicuntur in Jure Civ, qui ab eodem domino ſeu patrono, cujus ſervi fuerant, libertate donati ſunt. Apud Francos verò nec inter omnino liberos, nec inter omnino ſervos, cenſebantur ſed mediam inter utroſque conditionem tenentes, ad hos tamen propiùs accedebant: cùm eorum inſtar eſſent in commercio; dominos haberent, quibus cenſum de more exſolvebant & ab iis in libertatem, non ſecus ac ſervi, aſſererentur. Ebrardus Bethunienſis *Græciſmi cap.* 7.

Libertate carens Colibertus *dicitur eſſe,*
De ſervo factus liber, Libertus: at ille
Libertinus erit, quem Libertus generavit.

Adeoque ejusdem fuiſſe conditionis ac ſtatûs videntur, cum his, quos anterior ætas *Colonos* appellavit: Nempe ſervi erant, in libertatem, non quidem plenariam, ſed conditionalem, aſſerti; unde etiam *Conditionales* dicuntur ejusmodi homines, alicui conditioni, vel ſervituti, obnoxii, à qua rurſum aſſerebantur interdum in priorem libertatem. Nec multùm differebant ab *Hominibus de Capite*, uti docet Carol. du Freſne ex *vet. Not.* in Tabular. Burgulienſi. Formulam manumiſſionis idem hanc exhibet, ex Tabulario Vindocin. *Quicunq; in nomine S. Trinitatis quemlibet ſuorum ex ſervili, vel* collibertina *familia, ad libertatis honorem, pro Dei amore, diſponit accedere, ſciat ſibi veraciter ejus miſericordiam acquirere. Ego igitur Rodbertus de Marcilliaco te Durandum & tuam mulierem atq; tuos pueros, & Fulcagium fratrem tuæ mulieris, quos teneo ex Hilgodo Gisleberti filio, à vinculo ſervitutis abſolvo. Ab hac ergo die quidquid Deo & vobis in bono placito fuerit, liberi franciq; in reliquum tempus vitæ veſtræ, absq; ullius donationis inquietudine, tanquam ab ingenuis parentibus nati, licenter agatis. Peculiare verò, quod nunc habetis, vel quod deinceps aſſequi potueritis, ſicut vobis placitum fuerit, absq; calumnia poſſideatis, & quietè, prout volueritis, diſponatis. Hac autem libertatis auctoritas ut in perpetuum firmior habeatur, propriis manibus eam firmari curavi* &c. Meminit quoq; *Collibertorum*, tanquam certi alicujus hominum generis, Petrus Malleacenſis *lib.* 1. *cap* 1 *In extremis Inſulæ, unde agitur, ſupra Seporis alveum, quoddam hominum genus piſcando quæritans victum, nonnulla tuguria confecerat, quod à Majoribus* Collibertorum *vocabulum contraxerat — qui ubi inundantia pluviarum Separis excreſcere fecit fluvium, relictis quibus incolebant locis (hinc enim procul habitabant nonnulli) properabant illò causâ piſcium.* Sed & *Conliberti* nonnunquam accipiuntur, pro hominibus ejusdem conditionis ac pagi, ut apud Gregorium M. *Dial. lib.* 3. *cap.* 24. & in *L.* Longobard. paſſim &c. V. omnino præfatum Car. du Freſne in *Gloſſario*.

Colliciæ, V. infrà *Elices*.

Colligere Crines, apud Ovidium *Amorum lib.* 1. *Eleg.* 11.

Colligere *incertos & in ordine ponere crines*
Docta, nec ancillas inter habenda Nape.

Idem quod *legere* eſt, apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 743. de Hypſipyle,

— *Illi quamvis & ab ubere Opheltes*
Non ſuus, Inachii proles infauſta Lycurgi
Dependet, nec lecta comam, nec dives amictu,
Regales tamen ore notæ —

Dicebatur autem *legi coma*, quæ in verſus quosdam componebatur aut orbes, quo in genere curioſiſſimas fuiſſe veteres tam Græcas, quàm Romanas Veneres, multa Auctorum loca teſtantur. Hinc *dociles capilli*, i. legi conſueti, eidem Ovidio *ibid. Eleg.* 14.

Adde quod & dociles & centum flexibus apti,
Et tibi nullius cauſa doloris erant.

Iidem & *digeri* dicebantur, *Ibid.*

Sæpe etiam nondum digeſtis manè capillis
Purpureo jacuit ſemiſopora toro.

Idem mox *componi capillum* ait,

Quid malè compoſitos quereris periiſſe capillos?

Et *lib.* 2. *Eleg.* 8. *Ponere in mille modos capillos*, eadem ſententia eſt. Quia legendis, ponendis, collocandis capillis, conſiliarias habuiſſe Romanas fœminas, & tanquam in re magna, magnam operam poſuiſſe, auctor eſt Juvenalis, *Sat.* 6.

Diſponit crinem laceratis ipſa capillis,
Nuda humeros Pſecas infelix —

Videlicet, ut cædi commodè poſſet, ſi peccaſſet. Miſerè enim hujusmodi ornatrices cædi conſueviſſe, patet ex illo Ovidii, ubi puellam ſuam laudans, ait,

Ornatrix toto corpore ſemper erat.
Ante meos oculis ſæpe eſt ornata, nec unquam
Brachia direptâ ſaucia fecit acu.

Id eſt, non vulneravit ornatricem. Quin deformare miſeras ſectis capillis ſolebant, uti patet ex Martiali *lib.* 2. *Epigramm.* 56. &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.* ut & ſuprà, ubi de *Capillis*.

Collina, Dea collium Præſes. Jo. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 20.

Collis, in vet. *Epigrammate, de Tabula,*

Contorquet varios alternans teſſera miſſus,
Fataq; ludentum collis *& ima probant.*

Ubi alii legunt *colus & urna*, intelligentes τὸν κημὸν καὶ τὸν πύργον: ſed prior lectio temerè mutanda non eſt. Nam & *Collis* in tabula mentionem facit vetus cento *de Alea*,

Quæ loca, quæve habeant gentes, ubi ſiſtere detur
In ſummo collem, *qui plurimus, alter ab illo*
Eſt locus.

Idem *imum fundum* appellat, quæ *ima* dicuntur Auctori vet. Epigrammatis,

Oſſa minutatim fundo volvuntur in imo.

Et *alio loco*,

Terna tibi hæc primùm fundo volvuntur in imo.

Imum tabulæ fundum, ut Salmaſio videtur, intelligens; per *collem* autem pyrgum. Nam pyrgum tabulæ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, *altitudinem cœli*, ſignificare tradunt, qui hunc ludum allegoricè exponunt. Per *ima* itaque & *collem* fata ludentium probari dixit, quæ per pyrgum & tabulam probabantur. De pyrgo enim in tabulam jaciebantur teſſeræ, in quibus ludentium fata conſiſtebant. V. Salmaſium *ad Flav. Vopiſcum in Proculo*. Aliàs, quid *Collis*, notum.

Colles varii, apud Vett. celebres.

Collis Ciſpius, V. *Ciſpius*.

Collis Hortulorum, vel *Hortorum*, nomen accepit ab hortis Salluſtii et proximis: Poſteà *Pincius* dictus, quòd in eo Pinciorum domus eſſet, quæ familia in Urbe claruit, circa tempora Conſtantini. Hic antiquitus extra urbis mœnia erat, ideoq; extra ſeptem montium numerum, ſed Aureliani principatu pomerio incluſus eſt: Celebris tum Neronis tumulo, tum Candidatorum ceremoniâ, qui in hoc colle conſiſtere, unde ab univerſis videri poſſent, & inde in Campum Martium, petitum Magiſtratum, deſcendere ſolebant, Jo. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 11.

Collis Latiaris, unus è tribus montis Quirinalis collibus, Idem *lib.* 1. *cap.* 6.

Collis Martialis vel *Mutialis*, alter è collibus montis Quirinalis. Idem *ibid.*

Collis Oppius, unus è tribus montis Eſquilini collibus. Idem *lib.* 1. *cap.* 8.

Collis Quirinalis, V. *Quirinalis*.

Collis Salutaris, unus fuit è montis Quirinalis collibus, Idem *lib.* 1. *cap* 6.

Collis Septimius, unus fuit Romæ è montis Eſquilini collibus, Varro *de L. L. lib.* 4.

Collitiani, Hæretici, à quodam *Collitio* ſeu *Colithio*, unde *Colithianos* Iſidorus vocat, nomen adepti, malum triſte, ſeu pœnam, negabant à Deo eſſe: quibus oppoſiti Floriani, malum turpe ab eodem profluere, blaſphemarunt. Iidem Chriſtum in Patre, tanquam vas minus in majori contentum fuiſſe, delirarunt, hinc *Metangi* & *Metangiſmoitæ* appellati Auguſtino, *in quæſt.* 14. *can.* 3. *quidam autem Hæretici* &c. Car. Macer in *Hierolexico*.

Collo ſuo, usque ad mercatum, malefactorem, quem quis occuluerit, deportandi ritus, occurrit in *Capitulari de Militar. Palat. edit. Baluzianæ cap* 3. V. infrà *Collum*.

Collocare, unde Gallorum *Coucher*, vox pronubis propria. Terentius in *Eunucho, Dein in lecto eam collocans*, Catullus *in Epithalam.*

Vos unis ſenibus
Cognitæ bene fœminæ
Collocate *puellulam* &c.

Hinc apud recentiores *Collocare* in genere uſurpatum, ſeu nosmetipſi in lecto *collocemus* ſeu ab aliis collocemur. De Sole quoque in *L.* Salica *tit.* 40. *Nec Solem ſecundùm legem collocaverit*; & *tit.* 52. *Ut per ſingulas admonitiones vel* Solem collocatum, *terni ſolidi accreſcant* Nempe, ubi quis vendicabat rem aliquam, poſſeſſorem in jus vocabat, eique Solem ſeu diem occaſum vel *collocatum* aut *culcatum*, quod idem valet, præfigebat, intra quem juri ſtare ad reſpondendum deberet; quo elapſo certum numerum noctium ſeu inducias in jure reſpondendi, rurſum reo interdum concedebat: Non enim per dies., ſed noctes, Franci ejusmodi terminos dinumerabant. Proinde actor reo Solem *culcabat*, i. Solem occaſum præfigebat ſeu diem integrum, quo elapſo reus, ſi juri non ſtetiſſet, causâ cadebat: ut actor perinde, ſi defeciſſet, nullâ ſc. miſſâ excuſatione. Quod diſertè indicat Gregor. Turonenſis *lib.* 7. *cap.* 23. *Injurioſus tamen ad placitum in conſpectu Regis Childeberti advenit, &*

per

dum, quaſi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum. Mirum quòd contra Domini præcepta contenditur. Ad menſuram neminem ſibi adjicere poſſe, pronunciatum eſt. Vos planè adjicitis ad pondus, Collyridas *quaſdam, ſcutorum umbilicos cervicibus aſſtruendo.* Cujuſmodi ornatum, in mulierum cervicibus, multi veteres nummi exhibent. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio.*

Collyridiani, adde: Nempe eodem tempore, quo in Arabia Antidicomarianitæ orti ſunt, qui Mariæ Virginitati usque eò contradixerunt, ut aſſ rerent, eam poſt natum Dominum, liberos ex marito ſ ſcepiſſe; viciſſim alii ſurrexere, in eadem provincia, qui B. Virginem divinis honoribus afficiendam eſſe, ſtatuerent. De illis inter alia Epiphanius *Hæreſ.* 69. §. 1. *Quædam*, inquit, *mulieres currum quendam ſive cellam quadratam ornantes, expaſſo ſuper ipſum linteo in die quadam illuſtri anni per aliquot dies, panem proponunt & offerunt in nomen Mariæ. Omnes autem de pane participant* &c. Plura apud Jo. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theologic. lib IV. cap.* 8. §. 4.

Collytus, Græcè Κολλυτὸς, pars erat urbis Athenarum, ad Tribum Ægeidem pertinens; ubi infantes menſe citiùs olim loqui dicebantur, quàm in aliis urbis partibus. Nati ibi Plato Philoſophus, & Timon μισάνθρωπος: proximæ ei pars urbis erat, *Melitos* dicta. Nomen quod attinet, Meurſius Alciphronem Poëtam & Diog. Laërtium, per geminum Λ. illud efferentes, reprehendit, Heſychii, Æſchinis & Strabonis auctoritate nixus. Sed priorum ſententiam firmant lapides antiqui; quorum unus Athenis ſuperſtes habet,

Ο ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ
ΜΑΡΚΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΖΗΝΩΝ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙ
ΚΟΣΜΗΤΗΣ ΟΦΙΛΛΙΟΣ ΑΡΙΣ
ΤΩΝ ΚΟΛΛΥΤΕΥΣ κτλ.

Alius ibidem, prope Iliſſum,

ΓΑΙΟΣ ΚΑΡΡΕΙΝΑΣ
ΔΙΟΥΜΗΔΗΣ
ΚΟΛΛΥΤΕΥΣ
ΚΑΡΡΕΙΝΑ
ΤΙΑ ΦΙΛΗΤΗ.

Sic alibi legitur, ΛΙΚΙΝΝΙΟΣ ΠΟΛΥΑΙΝΟΣ ΚΟΛΛΥΤΕΥΣ, apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 3. *ubi de Demis Athenienſium pag.* 146. & 147.

Colobathrarii, Nonio *Grallatores*, à *colobathris*, quâ voce ab Auctoribus Græcis Latiniſque appellantur ſoleæ vel gallicæ, lignea nempe ſandalia, quæ, vocabulo minùs noto Græcis κλαπαι dicta, in balneis olim geſtabantur. Κωλοβάθρων mentio apud Artemidorum & in *Notis* Senecæ, ubi *Colobathra* κῶλα ξύλινα quoque dicuntur, ſicque vocantur propriè, quibus innitebantur οἱ γυμνοὶ, Poll. *lib.* 4. *cap.* 14. Latinis *Clavæ* quoque, ut vidimus. V. Salmaſium *ad Spartianum in Antonino Caracallo* Geſtabantur autem grallæ vel crura hujuſmodi lignea, ad ſimulanda crura Ægipanum, quæ ὑπόξυλα erant & arida, utpote cruribus caprarum ſimilia. Hinc *panicæ* quoque hujuſcemodi ligneæ perticæ, cum furculis, dictæ auctori Gloſſarum, V. eundem *ad Solin. p.* 413. & infrà, ubi *de Grallis*.

Colobium, adde: Ægyptiorum *Colobia* deſcribit Caſſianus *lib.* 1. *cap* 5. cùm ait: *Colobiis quoque lineis induti, quæ vix ad cubitùm ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus* Et *cap.* 11. *Nam neque caligis nos, neque Colobiis ſeu unica tunicâ eſſe contentos, hyemis permittit aſperitas.* Veterum Romanorum itaque tunicæ *Colobia* fuere, quibus manicæ quidem, ſed quæ ad cubitum tantùm pertinerent, & non cum brachiis magnam quoque manus partem cooperirent: quas eleganter Tertullianus *de Pallio*, appellat *nec manibus arctas, nec brachiis parcas* Exomides verò, quibus ſervi utebantur & quales antiquiſſimorum Romanorum tunicas fuiſſe docet A Gellius, prorſus manicis carebant, ut etiam humeros renudarent: unde patet *Colobia* olim ingenuorum fuiſſe; quæ proin à ſervis poſtea geſtari cœpta, queritur Appianus, V. Oct. Ferrarium *de re veſtiar. lib.* 3 *cap.* 24. Inſignibus & veſtimentis Regum Aragonienſium accenſetur, in *Geſtis* Innocentii III. Pontif. *pag.* 135. & in *Epiſt.* Martini IV. Pontif. *Tom. V. Hiſtor. Franc. pag.* 878. Sed & cucullum, ſive humerale illud, quo Servientes ad Legem in Anglia induuntur, ſic appellari, legas apud Forteſcue *in Encomio LL. Angliæ cap* 51.

Colocaſia, ſeu *um*, Græcè Κολοκασία ſeu κολοκάσιον, q. κολὸς κύαθος ſeu κοτύλη, i. *parva lucerna*, ob foliorum latitudinem, nomen eſt, multis herbis latifoliis commune, Aro Ægyptio, Fabæ Ægyptiæ ſeu Ciborio, Loto & Nymphææ: proprium verò *Colocaſiæ bulbaceæ* quæ herba Ægypto atque etiam Cyrenæ familiaris, hodieque Ægyptiis *Colcas*, Bæticis *Mantum noſtræ Dominæ* Hiſpanis *Alcoleas* dicitur, & Plinio deſcribitur his verbis *lib.* 21 *cap* 15. *In Ægypto eſt nobiliſſima Colocaſia — Hanc è Nilo metunt caule, cùm coctus eſt, araneoſo in mandendo, thyrſo autem, qui inter folia emicat, ſpectabili, foliis latiſſimis, etiam ſi arbores compararentur — Adeoque Nili ſui dotibus gaudent, ut implexis colocaſiæ foliis, in variam ſpeciem vaſorum, potare gratiſſimum habeant. Seritur jam hæc in Italia.* Nempe tum foliorum amplitudine, tum radicis ſapore, comendabilis hæc planta; floribus inſuper uſui fuit. Et quidem folia, quæ petaſi, pilei Theſſalici, magnitudinem æquant, unde & *petaſitis* ea dicta, vaſorum uſum præbuere ad potandum. Strabo de ejus foliis, Καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια μεστὴ τούτων ἐστὶ κατὰ τὰ ἐργαστήρια, ὡς σκεύεσι χρωμένων, *Plena his foliis Alexandria per tabernas & officinas, quæ his utuntur pro vaſculis.* Replicatas enim oras in circuitu habent, unde uſum catinorum & vaſculorum facilè exhibere poſſunt. Quare idem, magnum reditum ex his foliis eos in uſus comparatis per totam Ægyptum fieri, adeò ut agri etiam hoc potiſſimùm reditu cenſeantur, narrat. Hæc vaſa κιβώρια dici Nicandro ſunt qui velint. Sed κιβώρια propriè appellata eſſe, calices ipſos ſive capita *Colocaſiæ*, ſuprà diximus. Radicem quod attinet, illa in cibis lautiſſima fuit; quemadmodum & thyrſus. Unde Martialis *de Colocaſia, lib.* 13. *Epigr* 57.

Niliacum ridebis olus, lanasque ſequaces,
Improba cùm morſu fila manuque trahes.

Araneoſus is namque erat & filis nervoſus in mandendo. Unde idem *lib.* 8. *Epigramm.* 33.

Lentaminus gracili creſcunt Colocaſia *filo* &c.

Hodie ſuum *Colocaſium* edunt Ægyptii raporum vel naporum viſcem, & ſapore ſubamaro eſſe ajunt, cum acri viſcoſitate, ſed, ubi coctum eſt, ſatis dulce exiſtere. Sed & flores *Colocaſii*, ad coronas viendas expetiti, nondum tamen Alexandri M. ætate, cùm nullam eorum mentionem Theophraſtus faciat. De illis Virgilius *Ecl.* 4.

At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paſſim cum baccare tellus,
Miſtaque ridenti colocaſia *fundet acantho.*

Nempe cùm primitus peculiaris hæc Ægypto eſſet, in Italiam inde adlata, poſt devictam ab Auguſto Ægyptum, ibidem ſeri cœpit. Similiter in Luſitania, indidem advectã, circa rivos naſci, ferunt incolæ &c. Plura de celebr hac planta, V. apud Salmaſium *ad Solinum paſſim, inprimis pag.* 970. & *ſeqq.* Hinc *Colocaſias*, cognom. Minervæ, quæ Sicyone colebatur, ſecundùm nonnullos. At non ab herba hac Ægyptia illud cognomentum invenit Minerva, ſed à curta ac ſuccincta veſte, quâ amictum fuit ejus ſimulachrum, V. quæ ſuprà diximus.

Coloni, vicorum incolæ, πάροικοι, apud Recentiores, licèt non omnino eſſent ſervi, adſcriptitii tamen ac ſervilis conditionis fuere, culturæ agrorum ad certa loca addicti. Unde, apud Bignonium *pag.* 197. 201. 202. ubi variæ Formulæ proſtant, diſertè *francis* ingenuiſque opponuntur; & perinde ac ſervi, ſi de *Coloniis* ſuis ſe ſubtraxerint, judicio evindicationis ad colonatum reducuntur: quod etiam præcipitur in *Conſtitut.* Juſt. Imp. *de Filiis liberarum* in Africam directa, in *Pragmatico* Tiberii Imp de Filiis Colonor. & in *Edicto* Theodorici R *cap* 84 cujuſmodi evindicationis exemplum profert Flodoardus *Hiſtor. Rem cap.* 19. *initio.* Imò non modò cum ſervis junguntur paſſim, ſed & *ſervi* nonnunquam appellantur: quin etiam iiſdem, quibus illi, pœnis coërciti, fuſtuario nempe & flagellis, *L.* Burg. *tit.* 39. §. 3. alibique. Unde S. Remigius Epiſc. Rem in Teſtamento ſuo, apud Flodoardum *Hiſtor Rem. lib.* 1. *cap* 18. alios Eccleſiæ *colonos* libertate donaſſe, alii ut in ſervitute permanerent, decreviſſe legitur. Interim inter liberos plerumque habebantur, ſeu potiùs medii inter liberos & ſervos, ferme iidem cum *Conditionalibus, Originalibus* & *Tributalibus*: de quorum variis conditionibus copioſè egit Jac. Gothofredus *in Parat. tit. de fugitivis Colonis lib.* 5. *Cod. Theodoſ.* & *ad l.* 3. *de Cenſu* &c. Inter varia autem *Colonorum* genera, præcipuè occurrunt *Coloni Eccleſiaſtici*, qui, Eccleſiarum ac ædium ſacrarum proprii, agros eorum colebant, ab omni ſeculari jurisdictione ac ſervitio ſoluti: & *Coloni Fiſcales*, qui, Fiſci prædia excolentes, *Coloni Regis* dicuntur, in *L.* Alemann *tit.* 23. Sic in Regno Cyprio, Luzinianis ibi regnantibus, plebs in παροίκους & ἐλευθέρους, quorum illi conditione ſervi; hi verò libertate donati quidem, ſed ratione tributi tamen Dominis obnoxii manebant: diviſa legitur, apud Thom. Porcacchium *nella Deſcritt. del iſole del mondo.* & Leunclavium *in Pandectis Turc.* Hinc *Colonia*, habitaculum ruſticum, cum ſufficienti prædio, ad alendum colonum vel familiam ruſticam; verbo, *Coloni* ædes prædium, apud Gregorium Turon. *de Gloria Confeſſor. cap.* 15. Hincmarum *Opuſc* 60. *pag.* 831. Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib.* 2 *cap.* 5. 6. 11. 17. 18. 19 Alios, magno numero laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſar* Synonyma ejus *Colonica, Colonatus* &c.

Colonia, adde: Modus *Colonias* deducendi, ex Joh. Roſino *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 47 hic fuit; Cùm lege aliqua à plebe ſcitum, aut Senatusconſulto decretum eſſet Coloniam aliquam deduci, & numerus colonorum ſcriptus eſſet, creabantur Comitiis Tributis, modò per Conſulem, modò per Prætorem urbanum Curatores, qui illam deducerent, interdum tres, interdum plures, qui inde *Triumviri* vel *Quinqueviri* vel *Septemviri*, vel *Decemviri* vel *Vigintiviri Coloniæ deducendæ*, aut agris dandis attribuendiſve appellabantur, Hi poſtquam creati erant, Colonos in locum deſtinatum ſub vexillo, quaſi exercitum aliquem, deducebant duce è Curatoribus agrariis delecto. Ubi verò colonos in agris, quò deducendi erant, collocarunt, tum aratro urbem agrumque circumſcribebant; quo facto agri diviſionem ac ſuæ cuique partis aſſignationem ſunt aggreſſi; Unde *agros coloniarum diviſos & aſſignatos* dici notavit Frontinus. Fuit autem hoc munus difficilimum

mum, ac moleſtiæ ſæpe pleniſſimum, propter odium colonorum quod illi facilè poterant, non pro voto cuique aſſignando, incurrere: Fiebant verò omnia auſpicatò, quo fine Curatoribus illis Pullarius adjungi ſolitus eſt. Idem *lib.* 10. *cap.* 23. & 24. de Rep. Coloniarum prolixè agit, docetque inter alia, præter *Colonias* & Municipia, Præfecturas fuiſſe inter Italicas civitates, quarum conditio duriſſima fuerit, V. in voce *Præfectura*. Porro Fœderatas civitates, quæ aliquid ex fœdere pop. Romano debentes, in cœteris liberæ erant: Reliqua omnia provinciarum nomine veniſſe. Plura de *Coloniis* V. apud Marc. Velſerum *lib.* 4. & 5. *Rer. Aug. Vindelicarum*: de *Coloniis militaribus* inprimis Sigonium de *Antiq. jure Italiæ, lib.* 3. *cap.* 4. &c. Adde Salmaſium *ad Solinum pag.* 674. & *ſeqq.* ubi de *Coloniarum metatione & limitatione*, de *Coloniarum* item *deducendarum ratione*, varia.

Colonos, adde: Et quidem *Colonon Hippion*, ſeu *Equeſtrem*, quod attinet, locus erat editus 1500. p. ab urbe diſtans, in quo olim Templa Veneris, Neptuni, Promethei & Furiarum. Ibidem rhedarii & alii vehiculariæ rei inſervientes magnâ copiâ habitabant. *Colonos* verò *Agoraus*, collis erat in urbe, ubi qui herum, cui operam addicerent, quærebant, ſolebant convenire, prope Forum & Ædem Vulcani ac Euryſacis. Alterutrò horum locorum oriundus erat Menecrates, & fil. ejus Conon, quorum mentio in duobus cippis hodieque ſuperſtitibus, Salaminæ; in vico *Ambelachi*, hodie appellato:

μενΚΡΑΤΗΣ
ΘΕΟΓΕΝΟΥ
.κολωΝΗΘΕΝ.

Et,

ΚΟΝΩΝ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥ
ΚΟΛΩΝΗΘΕΝ.

apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 3. ubi de *Demis Athenienſ. p.* 148.

Colonus Chriſtophorus, novi Orbis inventor, V. infrà *Columbus.*

Color, primò unus in Pictura. Plinius *lib.* 35. *cap.* 8. *Apparet multo vetuſtiora* (Artis hujus) *principia eſſe, eosq; qui monochromata pinxerint, quorum ætas non traditur, aliquando antè fuiſſe, Hygiænontem, Diniam, Charmam, & qui primus in pictura marem fœminamq; diſcreverit, Eumarum Athenienſem, figuras omnes imitari auſum, quiq; inventa ejus excoluerit, Cimonem Cleonæum.* Dein quatuor in uſum venere. Idem *cap.* 7. *Quâ contemplatione tot colorum tantâ varietate, ſubit antiquitatem mirari. Quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex ſilaceis Attico, ex rubris ſinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clariſſimi Pictores, cùm tabulæ illorum ſingulæ oppidorum venirent opibus.* Poſtmodum innumeri adhibiti, non tamen meliore picturâ. Idem *ibid. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India conferente fluminum ſuorum limum & draconum & elephantorum ſanguinem, nulla nobilis pictura eſt. Omnia ergo meliora tunc fuere, cùm minor copia — quoniam — rerum, non animi pretiis excubatur.* V. infrà, ubi de *Pictura*. Aliud autem *Color*, aliud *lumen & fulgor*, tum in pictura, tum in gemmis. Idem *cap.* 5. *Tandem ſe Ars ipſa diſtinxit, & invenit lumen atque umbras, differentiâ colorum alternâ vice ſeſe excitante. Dein adjectus eſt ſplendor alius hic, quàm lumen: quem, quia inter hoc & umbram eſſet, appellarunt tonon: commiſſuras verò & tranſitus colorum, harmogen.* Hinc ubi plus *coloris*, quàm *luminis*, plenum, ſaturatum, meracum, preſſum, aſtrictum, triſte, auſterum, amarum &c. Græcè βαθὺ, βαρὺ, πολυχροὲς, ἄκρατον, αὐστηρὸν, πικρὸν κτλ. ubi verò plus *luminis*, quàm *coloris*, hilare, excitatum, vegetum, floridum, acutum, gratum, floridum &c. Græcis ὀξὺ, ἐναυθὲς, λαμπρὸν κτλ. dictum reperimus: quamvis coloris una eademq; ſpecies, aliàs florida, aliàs auſtera poſſit fieri, V. quæ hic paſſim in his vocibus. In gemmis *color* eſt, quem prima ἔμφασις exhibet, quo aut viridis aut rubra, aut cœrulea dicitur; *fulgor* verò, qui in ſuſpectu, vel deſpectu, luce aliter & aliter accepta, nunc igne, nunc Sole, nunc inclinatione, excitatur & radiat. Sic ſyrtitæ color melleus, fulgor croceus; ſelenitis gemma candida eſt, ſed quæ melleo fulgore tranſluceat, Choaſpis lapis viridis eſt, ſed coloris aurei &c. V. de *Coloribus tum nativis, tum factitiis*, Plinium *lib.* 35. *cap.* 6. quive horum quovis in Pictura primitus uſi, eundem, ubi de Metallis: de *Coloribus* v. Factionum Circenſium, Veſtiumque, hic ſuo loco: & plura hanc in rem, apud Salmaſium ad *Solinum paſſim*

Colorati Etruſci, apud Martialem, de Muliere,

Deq; coloratis *nunquam lita mater Etruſcis*;

Salmaſio ſunt ἡλιόκαυστοι, *Sole aduſti*: quod ne fieret, medicamina delicatiores adhibebant, θεραπεία πρoφυλακτικὰ ἀστρωμένων, Auctorib^9 τῶν κομμωτικῶν dicta, quæ præſtabant, ne Sole facies læderetur. Hinc Martialis *mulierem nunquam litam* vocat, quæ iſtiusmodi medicamentis faciem nunquam induxerit, ad candorem ſervandum & Solem cuti defendendum, ne coloraretur: Salmaſius *Not. ad Spartianum in Hadriano.*

Colorati Solidi, V. infrà *Prætextati.*

Colorator, in *Gloſſ.* Ἰνδικοπλάστης; Sic autem dicti ſunt, qui parietes pingebant & colores tectoriis inducebant; inter quos colores aut præcipuum aut unum de præcipuis locum obtinebat Indicum, quod ex India veniebat, harundinum ſpumæ adhæreſcente limo, V. infrà, in voce *Indicum*. Ab *Indico* igitur, quod parietibus illinebant, Ἰνδικοπλάσται Græcis hi *Coloratores* dicti ſunt. Iidem verò & πλάσται, namque & tectoria in parietibus ſplendorem habebant & tectoriis colores inducti ſunt, ut videre eſt apud Vitruvium paſſim. V. Salmaſium *Notis ad Flav. Vopiſcum in Firmo.*

Colorbaſus, μελεμψιχωσιν admiſit, Epiphan. *Hær.* 26. V. *Colarbaſus.*

Coloreæ Veſtes, apud Vopiſcum *in Aureliano*, *Idem conceſſit, ut blatteas matronæ tunicas haberent cùm antea* coloreas *habuiſſent, & ut multùm oxypæderotinas*; non ſunt *vario colore tinctæ, modò hoc, modò illo*; ſed *quæ variorum ſunt colorum* & plures colores intextos habent. Græci ποικίλα ἱμάτια vocant & ποικιλόχρωμα. Latini quoque *varias veſtes* & *varii colori veſtes*. Terentius *in Eunucho*,

Id viſum eſt, quia tum varia veſte ornatus fuit

Unde *coloratos lenones* vocat Tertullianus, coloreis palliis indutos, h. e. palliis varii coloris *lib. de Spectac.* Quo modo in teſtam. Auguſt. *coloreæ lodices* accipiendæ: *gauſapes purpureas & coloreas meas &c. Coloreis* igitur veſtibus uſæ Matronæ Romanæ, cùm purpurearum uſu eis eſſet interdictum: Nam poſt purpureas, *coloreæ* in pretio fuere, quæ vel acu vel pectine pluribus eſſent coloribus intextæ. Unde *veſtes pingere coloribus* dixit Servius de acupictilibus. *Colorium* in eodem ſignificatu Vett. acceperunt, ut ex Feſto diſcimus, qui lemniſcos coronarum *colorias faſciolas* interpretatur, quæ Græcis ποικίλαι ταινίαι vel ποικίλα διαδήματα Item *Colorinum*: Sic antiquus Auctor libelli *de Cœna Domini* veſtem Thamar appellat *colorinam*, quam Hieronymus *polymitam & variam*, Græci Interpp ποικίλον χιτῶνα, Jonathan Paraphraſtes *paragodam*, h. e. veſtem pannis & inſtitis verſicoloribus prætextam &c. Aliud verò *verſicolor* eſt, ſic namque veſtis dicitur, quæ colorem ſubinde mutat, & alio modo refulget, cùm aſpicitur, alio cùm ſuſpicitur, atque etiam alio, cùm deſpicitur & colores alternat, uti columbarum colla; cujusmodi colorem ἀλλάσσον χρῶμα Græci, *Couleur changeant* Galli vocant: At *Coloriæ* ſimpliciter vocantur, quæ variis coloribus pictæ ſunt aut de variantibus liciis in figuras animalium effigiatæ, aut diverſis clavis intextæ aut limbis picturatis prætextæ. Quamvis non rarò voces hæ confundantur, &c. *Colores* verò Libertinarum & earum mulierum, in quibus non impermiſſa Venus, recenſet Ovidius *de Arte lib.* 3. *Cœruleum, galbinum, undulatum, croceum, myrteum, amethyſtinum, rhodinum vel roſeum, gruinum, caſtaneum, amygdalinum cerinum*: qui ferè colores aliiq; ex variis herbis tincturæ aptis, Libertinarum aliarumque mulierum infimi loci atque ordinis veſtibus erant deſtinati. V. Salmaſium *ad Vopiſcum.*

Colores, pro ipſis Factionibus Circenſibus, quæ ſuis *coloribus* diſtinguebantur, *Venetâ, Praſinâ, Ruſſeâ* & *Albâ*, apud Senatorem *lib.* 1. *Epiſt.* 20. V. hic paſſim, inprimis in voce *Factio*

Coloſſeæ ſtatuæ, omnium honoratiſſimæ. Quò plurium enim pedum ſtatuæ eſſent, eò fuiſſe magis honorificas, diſcimus ex Plinio *lib.* 34. unde *Coloſſeæ*, quæ quidem in uſu rariſſimè fuere, honorificentiſſimæ. Nam Deorum ſtatuæ legitimam ſtatuam hominis ter ſere continebant: Heroum bis: Regum & Imperatorum illis erant breviores; Cujusmodi ea, quæ Claudio II. à Senatu collocata legitur, apud Treb Pollionem, pedum 10. ſesquialteram proportionis rationem non multùm ut videtur excedens; cum eſſet Claudius digitos aliquot ultra 6. pedes longus. Caſaubonus *ad Pollionem in Claudio.* Ælio Vero autem Adrianus, *ſtatuas per totum orbem* coloſſeas *poni juſſit, templa etiam in nonnullis urbibus fieri*, apud Spartianum. Nempe *Coloſſeæ* ſtatuæ Deorum propriæ, hincque eorum qui inter Deos relati, V. Salmaſium ad *h. l.* Cæterùm celebres, apud Scriptores, *Coloſſi* Apollinis, Domitiani, Galieni, Herculis æreus, Jovis, qui poſt Judæam devictam erectus, Junonis, Neronis, Rhodius, Solis, alii, de quibus Barthium V. *ad Statium paſſim.* Vocis originem quod attinet, in eandem digitum Poëta hic intendere videtur, *lib.* 1. *Sylv.* 1. ubi de Equo Max. Domitiani;

— — — *vix lumine feſſo*
Explores, quàm longus in hunc deſpectus ab illo.

Feſſi, ait, fient oculi, priusquam ab altitudine ejus ad hujus humilitatem perveniant & deſcendant. A' qua proin oculorum laſſatione non inſcitè *Coloſſos* denominatos argutatur Matth. Raderus *Comm. ad Martialis Spectacula*, quod debetur tamen Parrhaſio ad d. *Statii l. Epiſt.* 57. V. quoque in voce *Coloſſus*; plura v. apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 7.

Coloſſeros; in *Hiſt.* Auguſta, Græcè ὁ Κολοσσέρως, vir quidam *grandis*, ut coloſſus, ſed venuſtus, & amabilis, ut *amor* ipſe. Sic Παιδέρως, idem quod *Antêros*, *puer* æquè amabilis & venuſtus, ac *amor*, ſeu contra amorem pulcher. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 565.

Colotes, Pictor, adde: Phidiæ diſcipulus fuit. Plinius *lib.* 35. *cap.* 8. *Colotes, Phidiæ diſcipulus, ægidem Minervæ fecerat, ejusq; in faciendo Jove Olympio fuit adjutor.* Fuit & *Colotes*, Epicureus, adversùs quem extat Plutarchi liber. Nomen à lentiginibus ſtellionis:

Κολώτης

Κολώτης enim Græcis, & Γαλεώτης & Ἀσκαλαβώτης, idem. Ovidius de Aſcalabo,

—— *ſtellatus corpora guttis.*

Stephanus γαλεὸν aſcalabotem interpretatur: eundem *Colotem* Græcis vocari, Plinius ait *lib.* 29. *cap.* 5. Ita ergo vir *Colotes*, ut γαλεώτης γέρων, apud Menandrum *in Eunucho lentiginoſo*,

—— *ἀνὴρ ἐστι γαλεώτης γέρων.*

h. e. *ſenex muſtellinus*; uti locum hunc Terentius exprimens, verba reddidit &c. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 757.

Colpe, adde: Ejus meminit Plinius *lib.* 5. *cap.* 29. *Interiere intus Daphnus & Hermeſſa & Sipylum, quod antea vocabatur Tantalis; caput Mæoniæ, ubi nunc eſt ſtagnum Sale. Obiit & Archæopolis ſubſtituta Sipylo, & inde illi* Colpe, *& huic Lebade.* Nempe, uti in locum Sipyli Archæopolis, ſic in hujus locum *Colpe*, in Colpes autem Lebade ſucceſſit. Salmaſius *ad Solinum pag.* 863.

Colthene, reg. Aſiæ, ad Araxem, in Armenia maj. V. *Colthena.*

Coluber, q. κολοβὸς, *caudâ mutilus*, Gelen. à *Chelydro* ſeu *Cherſydro*, Geſnero, V. ſuprà in vocibus *Chelydrus* & *Cherſydus.*

Colvekerli, h. e. *clavum gerentes ruſtici*, dicti ſunt Comitatus Ghiſnenſis incolæ, uti habet Auctor *Chron.* Abbatiæ S. Bertini, de Rodulfo Guinarum Com. *Qui in terra ſua ſervitutem induxit, quæ Colvekerlia vocatur, per quam populares adſtrinxit, ut arma nullus, niſi clavas, deferret & inde* Colvekerli *dicti ſunt, quaſi Ruſtici cum clava. Nam — Colve clavam & Kerli ruſticum ſonat.* V. quoque Lambertum Ardenſem *Hiſt.* Comit. *Guin.* laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Colum ſeu *Colatorium*, in Eccleſia Rom. accenſetur vulgò ſacris miniſteriis, eſtque vaſculum quoddam ſubtiliſſimis foraminib' ab imo fundo perforatum, per quod vinum in Miſſæ, ut vocant, ſacrificio, ex amulis in calicem refundi conſuevit. *Ordo Rom. Archidiaconus ſumit amulam Pontificis cum vino de Subdiacono & refundit ſuper* colum *in calicem.* Infrà, *Archidiaconus — accipiens Calicem ab Acolyto Archidiacono apportet vinum per colum, quod ſiniſtrâ manu Romanus Ordo Archidiaconum auriculari digito ferre jubet purgandum. Quod utique vas in id opus ex aliquo metallo formatum, in medio ſui plurima quaſi acus foramina, ad excolandum vinum, oſtendit & illud Archidiaconus per totum Miſſæ officium in ſiniſtra manu, illo quo prædiximus digito, annulo ſuſpenſum portaturus eſt*, apud Macrum.

Columba, Veneris apud Poëtas ſymbolum. Sed & Semiramis nomen habuit à Syriaca *columbæ* appellatione, ita enim Heſych. Σεμίραμις περιστερὰ ὀρεία Ἑλληνιστὶ, *Semiramis, columba montana Græcis*: Et credebat R. Azarias, id nomen ab avium eſſe pipitu, & cantillatione minuta. Nempe ut Semiramis ſit ex זמרא, hoc verò ex Chaldæo, זמיר, quod avium illud μινύρισμα ſignificat. Idem proin Babylonios & Aſſyrios ob ea, quæ de Semiramide, figura *columbæ* cultâ, dicemus, pro ſymbolo in vexillis militaribus columbam habuiſſe atque inde Jeremiam dicere *cap.* 25. *verſu* 38. *Facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ columbæ* cenſet. Nempe, ſecundùm hunc Rabbinum, per *Columbam* hic ſignatur Babylonius Nabuchodonoſor. V. eundem Prophetam *cap* 46. *v.* 16. *cap.* 50. *v.* 16. & Sophoniam *c.* 3. *v.* 1. Etiam Rabbini Thalmudici in *tr. Cholin ſect.* 1. narrant, tempore R. Meir, in jugo montis Garizim *Columbæ* ſimulachrum fuiſſe inventum. De Semiramide verò res ita habet, teſte Diod. Ea à matre, cui *Derceto* nomen, priusquam in aquas ſe daret præcipitem, delata in locum deſertum, ubi columbarum vis nidularetur, ibi occultè educata eſt, usque dum eam domum recepit Simma, qui liberis carebat. Regiorum is jumentorum Magiſter erat, à quo dein ad Ninum pervenit. Etiam Lucianus eam à columbis in deſerto nutritam tradit, quod interpretatur Voſſius *columbarum carne paſtam.* Niſi fabulæ occaſionem præbuerit vocabulum Semiramis, quod Syrâ linguâ, ut dictum, *columbam* deſignat. Cur enim fœminæ minùs ejusmodi nomen datum credamus, quàm viro impoſitum eſt nomen *Jonæ*, quod Hebræis idem notat. Hinc certè non obſcurè elucet, cur, ut mater in piſcem, ita filia in *columbam* dicatur commutata. Sic enim Ovidius *Metam. lib.* 4.

—— —— *Et dubia eſt, de te Babylonia narret*
Derceti, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figura.
An magis, ut ſumtis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos.

Atque inde eſt, quòd originem arceſſunt, cur Syri & piſcibus abſtineant & *columbis*: nam honori hoc datum ajunt Dercetus & Semiramidis; quia illa piſcis, hæc *columbæ* figurâ coleretur. Hygin. *fab.* 197. *Ob id Syri piſces & columbas ex Deorum numero habent, non edunt.* Tibullus *lib* 1. *Eleg.* 7. de columbis,

Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæſtino ſancta Columba *Syro.*

V. quoque Xenophontem *Expedit. Cyri lib.* 1. Phurnutum περὶ θεῶν, alios: Gerh. Joh. Voſſius *de orig. & progr. Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 23. Cœterùm *Columba*, Hebr. יונה *Jona*, non ab *opprimendo* ינה, ut volunt, neque à *vino*, ut οἶνας, quæ Syris *charmiuno*, unde Χαρμίων, una ex illuſtribus Cleopatræ ancillis: ſed à *Javan* ſeu *Jonia*, i. Græcia, eſt, ubi *columbæ* jam olim frequentes, cùm in Aſia eas adventitias eſſe, Theophraſtus tradat. Namque nota Dodonæa columba, apud Herodotum *lib.* 2. Item Deucalionis illa, *quam ex arca emiſſam, tempeſtatis ſignum fuiſſe, cùm eodem rediit, & ſerenitatis, cùm avolavit*, Plut. refert *lib. utra anim.* ubi veſtigium Hiſtoriæ ſacræ habemus. Sic *columbæ* Jovem dicuntur aluiſſe, cùm in Creta vagiret, ambroſiâ ex Oceano allatâ, apud Mœronem Byzantiam Athenæi *lib.* 11. Apud eundem in Ægio, Achajæ urbe, in *Columbam* mutatus Jupiter, cum Phthiâ virgine conſuevit. Argonautæ quoque inter coëuntes Symplegadas trajecturi, à Phineo vate moniti, *columbam* emiſerunt, cujus volatum ſequerentur. Porro Cteſillâ, Alcidamantis Cei filiâ, in partu mortuâ, columba à ſandapila evolavit, apud Nicandrum Ἑτεροιουμένων *lib.* 3. Et apud Ovidium *Metam. lib.* 13. *Fab.* 4. Oenotropæ Anii filiæ, ut pater Anius Anchiſæ narrat,

—— —— *pennas ſumſere tuæq;*
Conjugis in volucres niveas abiere columbas.

Quæ utut fabuloſa, evincunt tamen, *Columbas* in Græcia ſemper fuiſſe. Quid quòd Bœoticam Thisben & Lacedæmoniam Meſſenen, à copia columbarum, Homerus vocat πολυτρήρωνας, *Iliad.* β. Et juxta Smyrnam ſeptem inſulas Periſterides, i. *Columbarias*, recenſet Plinius *lib.* 5. *cap.* 31. Adeoque *Columbas* poſt diluvium primò in Græciam & vicina loca contendiſſe, veriſimile eſt, atque inde paulatim in reliquum orbem eſſe diſperſas. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. Lib. I. cap.* 1. At *albæ columbæ*, in Græcia ſerò viſæ, nec niſi poſtquam Xerxis copiæ ad montem Atho profligatæ ſunt, ut diſertè in *Perſicis* tradit Charon Lampſacenus, qui tum vivebat, apud Athenæum *lib.* 9. Ælianum *in Variis lib.* 1. *cap.* 15. &c. Idem Bochartus ubi ſuprà *c.* 2. Plura de *Columbis* apud Eund. reperies *capp. ſeqq.* De more autem *Columbas* ante Reginas perferendi, legendus Galfridus Monemuthenſis *lib.* 7. *cap.* 4. Uti de *Columbarum* in Epiſtolis perferendis miniſterio, iterum Voſſius *lib.* 3. *cap.* 98. ut & infrà. Nec omittendum, quòd veteres Chriſtianos *Columbâ* quoque ſignare conſueviſſe legimus, apud Clem. Alexandrinum *Pædag. lib.* 3. *cap.* 2. Unde ſcalpturam *Columbæ*, ſed olivæ ramum roſtro ferentis, additâ, ſuprà Iride, infrà autem arca Noëticâ, ut planè Chriſtianum hominem agnoſcas, exhibet Gorlæus *Dactyliothecâ ſuâ*, *num.* 118.

Columba, in Eccleſia Rom. dicitur vas, in *Columbæ* ſpeciem effictum & ſuper Altare appenſum, in quo pyxis, ubi Euchariſticus panis ad infirmorum viaticum aſſervari ſolet, includitur, V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Columba Allectatrix, memoratur Suidæ, ubi illam παλευτρίαν vocat. Nempe columba adeò ſimplex eſt, ut retia non evitet neque laqueos ſibi paratos, cùm ſe demittit ad cibum: non tamen omnis, ſed quæ allectatrici aſſidet, unde ἡμένη πελειὰς, *ſedens columba* Prov. apud eundem, ἐπὶ τῶν ἁπλουστάτων, *de ſimpliciſſimis.* Alia ratio columbæ eſt, quâ abutuntur Aucupes ad cæteras alliciendas. Ariſtophanes *in Avibus*,

Τὰς περιστερὰς θ' ὁμοίως ξυλλαβὼν εἵρξας ἔχει,
Κἀπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ.
Columbasq; ſimiliter correptas coercens detinet
Et ligatas in reti cogit alias allicere.

Ad quem locum Scholiaſtes, Εἰώθασιν, inquit, ἐκτυφλοῦντές τινα τῶν ὀρνέων ἱστᾶν ἐν δικτύῳ, ὅπως τῇ φωνῇ προσκαλῆται τὰ ὁμογενῆ, *Solent excæcatam avem in laqueo detinere, ut voce congeneres advocet.* Et *columbas* in hunc uſum eſſe adhibitas, præter Ariſtophanem, Philoſophus quoque aſſerit, *Hiſtor. lib.* 9. *cap.* 7. Αἱ περιστεραὶ ζῶσι καὶ ὀκτὼ ἔτη αἱ τετυφλωμέναι ὑπὸ τῶν παλευτριῶν τρεφόμεναι δούλας, *Octo annos vivunt columbæ, quæ excæcatæ aluntur, ut ſint allectatrices.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. Lib. I. cap.* 4.

Columba Noæ, in Sacris celebris. Noahus enim in arca incluſus, cùm ex corvo non didiciſſet, quod ſcire avebat, quousque decreviſſent aquæ diluvii, *Columbam* quoque emiſit, avem docilem, & homini amicam, quæque diu ac procul volat, Pſalmo 5. *verſu* 7. & libenter humi paſcitur, quia eſt ἐκ τῶν σπερμολόγων, hocque habet à natura ſua inſitum, ut ad nidum ſuum redeat undequaque, etiam è locis remotiſſimis. His igitur de cauſis columba à Noacho emiſſa eſt; ſed rediit non multo poſt, quia quietis locum non reperit, utpote terrâ adhuc λιμναζομένῃ, ut ait Joſephus, id eſt, adhuc *ſtagnante* vel lacunoſâ ſaltem & uliginoſâ, in qua nihil dum erat firmum. At eadem, ſeptiduo pòſt rurſus emiſſa, rediit ſub veſperam ramum olivæ in ore geſtans: non ex monte oliveti decerptum, aut Paradiſo terreſtri, ut quibusdam viſum, ſed ex Aſſyriâ fortè, olearum feraciſſimâ, 2. Regum. *cap.* 18. Noæ ſc. arca ſubſtiterat in montibus *Ararat* ſeu Gordyæorum, quibus Aſſyria versùs Auſtrum vicina eſt, in quam proin partem cœli columbam, ex arca evolantem, invitante Auſtri calore & vento etiam impellente, devolaſſe credibile eſt. Vero enim conſentaneum, ventum illum, quem excitaverat Deus, ut aquas exſiccaret, Geneſ. *cap.* 8. *verſ.* 1. ex Aquilone flaviſſe in Auſtrum. Ut apud Ovidium, in Deucalionis diluvio, pacatus Jupiter

Nubila disjecit nimbisq; Aquilone remotis,
Et cælo terris oſtendit, & æthera terris.

Sic reditu ſuo columba anxium Noahi animum recreavit, & eum excitavit in ſpem proximæ liberationis. Sed poſt aliud ſeptiduum

ptiduum tertiò emiſſa, non reverſa eſt ampliùs in arcam, quia tum aquis magis ac magis decreſcentibus, neque victus illi defuit, neque nidus, in quo lateret. Unde aquas deſtitiſſe, animadverſum. Cujus hiſtoriæ veſtigia in Abydeni *Chaldaicis* occurrunt, apud Euſebium *Præpar. lib.* 9. & Cyrillum c. *Julian. lib.*1. Ille enim tertio die, poſtquam pluere deſiiſſet, aliquas aves dimiſiſſe Xiſuthrum (ſic ille Noam vocat) quæ pedibus lutoſis ad illum redierint, ſcribit. Græci id ipſum ita referunt, ut in iis vix quidquam deſideres, niſi quòd Noæ ſubſtituunt Deucalionem ſuum, V. Plutarchum in libr. *utra animalia.* Onirocritici Arabes τῷ *vvarſen*, i. palumbi tribuunt idem; eamque columbæ præferunt. fortè quia Mahumeti creditur Deus ſub palumbi ſpecie apparuiſſe & multa inſpiraſſe, uti refert Vartomannus *Navigat. lib.*1. *cap.* 18. &c. Quam in rem V. plura, inprimis de morali ac myſtico ſenſu hujus *Columbæ*, nec non de *Columbæ* ſpecie, quæ in Baptiſmo Chriſti apparuit, apud Sam. Bochartum *lib. præfato cap.* 6.

Columba Stellæ, memoratur Martiali *lib.*1 *Epigram.* 8.

> *Stellæ delicium mei Columba,*
> *Veronâ licèt audiente dicam,*
> *Vicit, Maxime, paſſerem Catulli.*
> *Tanto Stella meus tuo Catullo,*
> *Quanto paſſere major eſt columba.*

Fuit autem is Stella præn, Aruntius Patavinus, Poëta Elegiographus, qui uxoris Violantillæ, quam *Janthida* idem Poëta vocat *lib.* 6. *Epigramm.* 21. columbam inſigni carmine deflevit; quemadmodum nequitiam obitumque paſſeris Lesbiæ ſuæ Catullus carmine exequiali fuerat proſequutus. Atque illud quidem huic anteſert Martialis, repugnante doctorum judicio: niſi dicas Martialem aliter ſenſiſſe, aliter ſcripſiſſe. Quod verò hic Stellæ, id Violantillæ conjugi illius, idem Poëta adſcribit, *lib.* 7. *Epigramm.* 13.

> *Vel Stellæ cantata meo, quem flevit Janthis,*
> *Cujus in Elyſio nigra columba volat.*

V. de hac Stellæ Columba Claudium Muſambertium, uti nominari vult, *ad Martialem lib.* 1. *Epigramm. cit.* Alioſque: quibus, ſi placet, adde inprimis Joannis Levinei *Commentaria poſthuma ad Propertium lib.* 3. *Eleg.* 3. quorum meminit Barthius *ad Statium lib.* 1. *Sylv.* 2.

Columbæ, in multiplici Sacrificiorum apud Hebræos olim uſu fuere. Non enim ſolùm ad eſum hi columbas, ſed etiam ad ſacrificia exquirebant, quæ multorum erant generum. Sic Levitici *cap.* 1. *verſu* 14. agitur de ſpontaneo holocauſto è turturibus, aut pullis columbarum. Levitici *cap.* 5. *verſu* 7. qui blaſphemantem alium non correxerat, aut ipſe temerè juraverat aut immundæ rei contactu ſe polluerat, jubetur offerre par turturum, aut columbarum, unam pro peccato, alteram pro holocauſto. Levitici *cap.* 12 *verſu* 6. à puerpera, poſt expletos dies purificationis, Deus agnum anniculum in holocauſtum exigit; & pullum columbæ, vel turturem, pro peccato; aut ſi agnum offerre non poſſit, duos turtures, aut duos pullos columbarum. Eaſdem quoque oblationes præſcribi videas ei, qui à lepra ſanatus eſt, Levit. *cap.* 14. *verſu* 22. Illi item, qui à profluvio ſuo mundatus eſt, Levit. *cap.* 15. *v.* 13. & 14. Et τῇ τῆς αἱμοῤῥοούσης καθαρισμῷ, Levitici *eod. cap. verſ.* 27, 28. Et in purgatione Naziræi, qui mortui contactu ſe contaminavit, Num. *cap.* 6. *verſu* 10. In quibus ſacrificiis Deus *columbas* & turtures cœteris avibus prætulit, propter puritatem, caſtitatem, ſimplicitatem, manſuetudinem & reliquas virtutum umbras; quæ in illis obſervantur. Sed turtures adulti, *Columbarum* non niſi pulli in Altari oblati, quòd in hac ætate maximè præſtant: idque plerumque non niſi à tenuioribus, Levit. *cap.* 5. *verſu* 7. Itaque vel hinc colligere eſt, quàm pauper fuerit B. Virgo, quæ, poſt purificationem, non obtulit agnum, ſed turtures, aut pullos columbarum, Lucæ *cap.* 2. *verſu* 24. Quo ritu autem columbas mactaverint Judæi, breviter docet Moſes Levitici *cap.* 1. *verſu* 15, 16, 17. & *cap.* 5. *v.* 8. pluribus verò Maimonides *De Sacrificiis offer. cap.* 6. & 7. Hîc ſaltem addimus, alias quidem victimas Hebræos ferro mactaſſe, at aves ungue ſolo, quo, capite versùs alas reflexo, guttur eis diſcerpebant. Id quod Hebræis eſt מלק, Græcis ἀποκνίζειν, h. e. *ungue lacerare* vel *abſcindere* Levit. *d. l.* V. Kimchium in *Lexico* in hac voce. Ne verò victimæ deeſſent, in prima Templi parte vendebantur boves, oves & columbæ, Joannis *cap.* 2. *verſu* 14. uti dicemus infrà in voce *Parbar.* In quorum venditores meritò irritatus Dominus noſter, *evertit eorum cathedras, qui columbas vendebant,* Marci *cap.* 11. *verſu* 15. Et *columbarum venditoribus dixit, Auferte iſta hinc. Nec facite domum Patris mei domum emporii,* Joannis *c.* 2. *v.* 16. &c. Sed & Gentiles *Columbarum* hæc ſacrificia prava quadam cacozelia uſurpaſſe legimus. Propertius *lib.* 4. *Eleg. ad Lanam.*

> *Sed cape torquatæ, Venus ò Regina, columbæ*
> *Ob meritum ante tuos guttura ſecta focos.*

Ovidius *Faſtorum lib.* 1.

> *Ergo ſæpe, ſuo conjux abducta marito,*
> *Uritur in calidis alba* columba *focis* &c.

Quo tamen Veneris myſtis interdictum fuiſſe, videtur colligi ex Martiali *lib.* 13. *Epigr.* 66.

> *Ne violes teneras præduro dente columbas,*
> *Tradita ſi Gnidiæ ſunt tibi ſacra Deæ* &c.

V. iterum Bochartum ubi ſuprà, *cap.* 5.

Columbæ Internunciæ, olim hodieque adhibitæ. Perniciſſimus enim earum volatus; *cumque reliquæ omnes aves, volando feſſæ, ſuper petram aut ſuper arborem, fugiant & capiantur: ſola columba, cùm feſſa eſt, alarum unam comprimit, & alterâ volat, ſicque evadit,* uti habet Kimchius *ad Pſalm.* 55. *verſu* 7. Hinc Aben Ezra *ad eund. Meminit columbæ, quia illa degit cum hominibus, & literas per eam mittunt Reges.* Nempe ſeculo poſt Chriſtum duodecimo, quo is ſcripſit, multo id in uſu fuit. V. Paulum Æmyl. *de Geſtis Francorum lib.* 4. ubi de Haſarchi, Syriæ oppidi præfecto; & ubi de Hieroſolymis per Chriſtianos obſeſſis: Item *lib.* 5. ubi de Tyro obſeſſa; Marmolium *Africæ ſuæ l.*2.*c.*31. Jac. Vitriacum *Hiſtor. Or. lib.* 1. Arnoldum Lubec. *Hiſtor. Slavor.* Wildebrandum ab Uldenberg & *Itinerarium* Hieroſolym. Sed & vetuſtiores Hiſtoriæ ejuſdem artis ſpecimina nobis exhibent. Namque Tauroſthenes Olympionices, victoriam ſuam eodem die patri ex Olympia Æginam ſignificaſſe, per columbam, quam à teneris ſuis pullis avulſam ſecum Piſas deportaverat, legitur apud Ælianum *Var. lib.* 9. *cap.*2. Quale quid in obſidione Mutinenſi eveniſſe, Plinius & Frontinus referunt, quamvis inter illos parùm conveniat. Et ad hanc columbarum induſtriam ſæpe alludere Poëtas videas. In quibus Anacreon *Ode* 9 columbæ ſuæ hæc affingit,

Ἐγὼ δ' Ἀνακρέοντι	*Egoque Anacreonti*
Διακονῶ τοσαῦτα,	*In talibus miniſtro,*
Καὶ νῦν οἵας ἐκείνου	*Ejuſque nunc videte,*
Ἐπιστολὰς κομίζω.	*Quales fero tabellas.*

V. quoque Pherecratem *in Pictoribus*, apud Athenæum *lib.* 9. Martialem ubi de columba, in Aretullæ ſinum delapsâ, *lib* 8. *Epigramm.* 32. & Heinſium, de columbis Leidenſibus *lib.* 3. *Eleg.* 10. Hanc enim artem intermortuam, Patrum memoriâ, Belgæ excitarunt. Imò & Turcæ, quorum Imperatorem ſcribit Linſchottus, in *Armuziæ deſcriptione cap.* 6. per columbas brevi addiſcere, quid fiat in remotiſſimis Imperii ſui partibus, qua de re V. plura apud P. de Valle *Itiner. Part. I.* ubi multa de his Columbis, Aleppenſibus inprimis, quas maximè ad iſta dociles, ſextidui iter, vix unius diei ſpatio, facilè emetiri, refert. Quod enim de tribus paraſangarum millibus die uno confici ab illis ſolitis, Alkazuinius habet, & Damir, Scriptores Arabes, ſupra fidem eſt. Epiſtolium autem, quod ſic columbæ alligatur, Arabicè ſpeciali nomine *vittaka* vocatur, i. *pittacium*: quemadmodum *Zagiala*, eſt columbam in hunc finem emittere, & columba ſic emiſſa, *Zigial* &c. V. Sam. Bochartum ubi ſuprà *cap.* 2. ut & infrà, ubi de docentibus *Columbas volare.*

Columbas volare docentes, Talmudicis מפריחי יונים, apud Hebræos infames erant. Scilicet quatuor hominum genera à teſtimoniis & judiciis ob infamiam arcebant, *Aleatores, Feneratores, quæſtum facientes ex anni Remiſſionis ſeu ſeptimi frugibus* & demum eos, qui *Columbas volare* docebant: quòd horum nemo ad bonum publicum ſeu vitæ humanæ commodum, ſpectaret. Et quidem *Columbarum* nomine ſignantiùs uſurpato (quia forſan aut illæ frequentiùs ſic edoctæ aut cariùs præ cœteris habitæ) qui cœtera animalia pariter docerent, innuuntur à Talmudicis, perinde ac ſi Angli, nomine eorum, qui gallos in certamina nutriunt, etiam eos, qui urſos, canes, tauros, ſimili curant inſtituto, vellent complecti. Id verò genus fortè fuere illi, qui ex cœleſtis oloris, in themate ſuo Genethliaco, virtute, ut ait Manilius *Aſtronomic. lib.* 5. clauſas,

> —— —— *culmine ſummo*
> *Paſcere aves gaudent Veneris & reddere caveas,*
> *Aut certis revocare notis, totamque per Urbem*
> *Qui geſtant caveis volucres ad juſſa paratas.*

Ad juſſa paratæ volucres etiam ſunt, tum quæ in pugnam, tum quæ in certamina nutriuntur volatûs reditusve celerioris. Quemadmodum hodieque Memphi, Damaſci, Tripolis, alibi in Oriente, *columbæ* quaſi hominum nuntiatrices, novarum rerum eventus, pacis bellique ſucceſſus mirâ velocitate denuntiare ſolent. Atque inter Africæ Muhamedanos, conſimiles memorat Leo Afer. Sed & ludus quibuſdam intelligitur in illo Magiſtrorum interdicto, quo *de columbarum* celeritate pignore certabatur. Item mos ille, cùm *columbas* ſic inſtituebant, ut exeuntes alias venarentur & ſic comitatiores domum redirent: quod facere ex Majorum ſcitis vetitum eſt furtumque ſic commitu conſtitutum, &c. V. Joh. Seldenum *de Jure Nat. & Gentium juxta Diſcipl. Ebræor. Lib. IV. cap.* 5. *& Lib. VI. cap.* 11.

Columbus, mel. *Colonus* Chriſtophorus, Genuenſis. Hic Geographiæ & Aſtronomiæ apprimè peritus, quo pacto novum Orbem, quem, quia in veram Indiam, h. e. Orientalem ſe delatum eſſe ſuſpicatus fuerat, *Indiam* appellavit, poſtmodum *Americam*, & *Indiam Occid.* dictam, detexerit, V in voce *Chriſtophorus Columbus.* E primis autem, quæ ab illo inventæ ſunt, Americæ inſulis, Hiſpaniola & Cuba fuere. Ita impletum illud Senecæ *in Medea*,

> —— —— *Venient annis*
> *Secula ſeris, quibus Oceanus*
> *Vincula rerum laxet & ingens*

Pateat

Pateat tellus, Tiphyſq́; novos
Detegat orbes, nec ſit terris
Ultima Thule.

Alii tamen, qui *Columbo* aliquid detractum eunt, referunt ipſum à Navarcho, quem Alphonſum Sanchez de Huelva, item Aldretem Hiſpanum & Garciam Vegam nuncupant, primam hujus rei notitiam habuiſſe; qui cùm commerciis Africæ occupatus fuiſſet, tempeſtate ad incognitas haſce terras ejectus fuerit, notisque dein tractibus redditus, apud *Columbum* in inſ. Madera diverterit, ac paulo pòſt morte abreptus ipſi, quos confecerat, navigationis ſuæ commentarios reliquerit: quorum beneficio illum in cogitationes de quærenda America dicunt incidiſſe, V. Acoſtam, Grotium & Comtæum *de orig. Gentium Americ.* Verùm relatio hæc non immeritò quibusdam ſuſpecta videtur, quippe quæ ex Hiſpanorum, gloriam tantæ inventionis viro extraneo invidentium, æmulatione oriri facilè potuit. Anglorum quoque nonnulli Madocum filium Guyneth, fratrem Walliæ Principis laudant, qui circa A.C. 1170. colonias in Floridam & Canadam eduxerit, V. Auctorem *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. ac Civ.* & de *Columbo* plura, apud Ferdin. Columbum *in vita Patris.* Illius ſucceſſio ac nomen delapſa hodie ad gentem Portugallicam & quidem ramum Comitum de *Gelves*, è quibus Duces *de Veragua* & *Jamaica*, ita habet. Ejus filius Didacus *Columbus*, ex Maria filia Ferdinandi Toletani, Dn. *de Villora*, pater fuit Iſabellæ: quæ nupta Georgio *de Portugal*, Com. *de Gelves*, genuit Alvarum Portugallum Com. *de Gelves*: quo & Leonorâ Cordubenſi, natus Nunius Portugallus *Columbus* D. de Veragua, ex Aldoncia Portocarrera, ſuſcepit Petrum Nunnezium *Columbum de Portugal* Duc. *de Veragua* & *de la Vega*: qui, maritus Iſabellæ *Fernandez de la Cueva*, filium habuit Petrum Nunnezium *Columbum de Portugal March. de Jamaica.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nobil. Europ. Tom. III. pag. 72.*

Columella, apud Ciceronem *Tuſculanâ* 5. ubi de Archimedis ſepulchro, *columellam è dumis eminentem*: στήλη eſt, parva columna, ſeu cippus ſepulchralis, ſtela mortui tumulo impoſita; propriè σῆμα olim vel μνημεῖον, *monumentum*, quòd ad memoriam defuncti poneretur. Continebat enim *columella* hujusmodi nomen & elogium defuncti, τὸ ἐλεγεῖον: unde & ipſi cippo id nominis tributum. Virgilius,

——— *Tum fronte locatur*
Elogium ———

Quemadmodum idem *titulus* quoque, & apud Corn. Nepotem *Epaminonda*, *periculum* dictum occurrit, uti dicemus infrà, in voce *Monumentum*, item *Stela ſepulchralis.* Exemplum hujus moris Lucillius affert, in hoc diſticho.

Servus neque infidus domino, neq́; inutilis cuiquam
Lucili columellâ *hac ſitus Metrophanes.*

H. e. ſub *Columella* hac ſitus eſt Metrophanes Lucilii ſervus. Ubi Donatum, ex eo Lucilii verſu notantem, principales & primos familiæ ſervos *Columellas* vocatos, ἀβλεψίας arguit Salmaſius *ad Solinum pag. 1220.*

Columen, loci nomen, apud Livium *lib. 3 cap. 23 Aliquot menſes Tuſculi bellatum. parte exercitus Conſul caſtra Æquorum oppugnabat — Victor ad* Columen *(id loco nomen eſt) exercitu relicto, caſtra locat. Et alter Conſul. poſtquam manibus Romanis jam pulſo hoſte periculum eſſe deſierat* &c.

Columna, Græcè στῦλος, item κολώνη, in multiplici olim uſu. Neceſſitati enim & ornatui inſerviebant; de quibus Plinius *lib. 36. c. 25. Columellæ in æde denſiùs poſitæ craſſiores videntur. Genera earum quatuor. Quæ ſextam partem altitudinis in craſſitudine ima habent, Doricæ vocantur: quæ nonam, Jonicæ, quæ ſeptimam, Thuſcanicæ. Corinthiis eadem ratio, quæ Jonicis. Sed differentia, quoniam capitulis Corinthiarum eadem eſt altitudo, quæ colligitur craſſitudine ima, ideoq́; graciliores videntur. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis, tertia pars latitudinum* (MS. habet *altitudinum*) *delubri. In Epheſiæ Dianæ æde — primùm columnis ſpiræ ſubditæ & capitella addita. Placuitque altitudinis octava pars in craſſitudine & ut ſpiræ haberent craſſitudinis dimidium, ſeptimæque partes detraherentur ſummarum craſſitudini. Præter has ſunt, quæ vocantur Atticæ columnæ: quaternis angulis pari laterum intervallo* &c. Nempe quòd in Ædibus, tum ſacris tum profanis, *culmina* ſuſtinerent, hinc nomen illis ſecundùm nonnullos. Neque verò ad neceſſitatem ſolùm, ſed & ad magnificentiam & cenſum oſtentandum, plurimas eas habebant ædificia nonnunquam, Romana inprimis, cùm paucæ ſuſtinere faſtigia poſſent. Papinius Statius *lib. 1. Sylv. 2. v. 152.*

Pendent innumeris faſtigia nixa columnis,
Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo &c.

Nec tantùm ex vili lapide, ſed è marmore eoque peregrino, quod L. Craſſus primùm uſurpavit. Idem Plinius *lib. 36. cap. 3. Jam enim L. Craſſum Oratorem illum, qui primus peregrini marmoris columnas habuit in Palatio, Hymettias tamen, nec plures ſex aut longiores duodenum pedum, M. Brutus in jurgiis ob id Venerem Palatinam appellaverat.* Poſtmodum creſcente luxu, ex onyche, quatuor modicas in theatro ſuo Balbus poſuit. *Nos ampliores triginta vidimus in cœnatione, quam Calliſtus Cæſaris Claudii libertorum potentiâ notus, ſibi exædificaverat*, idem Plinius *lib. d. cap. 7.* Adde & florum nitorem, quo hæ in domibus columnæ quoque coronabantur. Lucianus *Nig.* Ἔνιοι δὲ κελεύουσι καὶ στέφειν τοὺς στύλους ἄνθεσιν, *Nonnulli verò jubent & coronare columnas floribus* &c. Quam in rem V. plura apud Joann. Meurſium *de Luxu cap* 12. Sed & porticus ac ambulacra *Columnis* interſtinguebantur. Statius *lib. 3. Sylv. 5. verſu* 90

Quid nunc magnificas ſpecies, cultusq́; locorum,
Templaq́;: & innumeris ſpatia interſtincta columnis
Et geminam molem nudi tectiq́; theatri &c.

Quibus quo pacto à Vett. ornatæ fuerint Civitates, ubique legitur; & ex parte hodie quoque conſpicitur. V. aliquid huic loco collatum, apud J. Paſſeratium *Commentar. Propert. lib. 2. Eleg. 31.* &c. Memoriæ *Columnas* inſerviſſe diſcimus ex Columnis Sethi duabus, apud Joſephum, quibus is præcipua Aſtronomiæ optimarumque artium arcana inſculpſiſſe, quò ſic ad poſteros memoria eorum propagaretur, dicitur. Quem eundem in uſum, poſteriori ævo, columnas adhibuiſſe Aſtronomos, docent *Analemmata* eorum & *Parapegmata*, de quibus V. ſuo loco. Iisdem Leges inciſæ, & Fœdera, quò teſtatior omnibus eorum memoria eſſet. Et quidem de Legibus V. ſuo loco; de Fœderibus, inſignis eſt Livii locus *lib. 2. cap. 33.* ubi de Fœdere cum Latinis, *Ita fuſi Volſci Antiates, Corioli oppidum captum, tantumq́ue ſua laude obſtitit famæ Conſulis Marcius, ut niſi fœdus cum Latinis*, columnâ æneâ *inſculptum, monumento eſſet, ab Sp. Caſſio uno — ictum; Poſtumum Cominium bellum geſſiſſe cum Volſcis, memoria ceſſiſſet.* Eodem facit devotio Alcibiadis, *in pila lapidea exciſa*, apud Corn. Nepotem in *Vita* ejus. Nec noſtri ævi exempla deſunt. Cippi inprimis & *columnæ* ſepulchrales &c. Honori præclarorum virorum inſuper *Columnæ* dicatæ; quas & ungi & coronari conſuevisſe legimus. Certè Alexander M. cùm Ilium transgreſſus Minervæ ſacrificaret & Heroibus, *Columnam Achillis*, hoc eſt, ejus ſtatuam (de qua aliquid ſuprà diximus) pingui inunxit oleo; dein unà cum ſociis nudus ad eam cùm incitato curſu perrexiſſet, eam coronavit, teſte Plutarcho in *Vita* ejus. Idem diſcimus ex verſibus Clement. 1. *Strom.* citatis,

Καλλιθόη κλειδοῦχος ὀλυμπιάδος βασιλείης
Ἥρης Ἀργείης, ἣ στέμμασι καὶ θυσάνοισι
Πρώτη ἐκόσμησεν περὶ κίονα μακρὸν ἀνάσσης.
Callithoe clavem Reginæ geſtans Olympiæ
Junonis Argivæ, quæ fertis atq́; corollis
Prima exornavit columnam *longam Reginæ.*

Qui mos ſtatuas columnasque præclariſſimorum virorum, etiam ſuperſtitum, coronandi, Romæ quoque ſub Principibus viguit, ut è Tacito liquet *Annalium lib. 4. Jamque tres laureatæ ſtatuæ in urbe & adhuc raptabat Africam Tacfarinas.* Inprimis hic indigitandæ *Columnæ Triumphales*, de quibus, inter alia Triumphi ornamenta, agunt Plinius *lib. 34. cap. 5. 6. & 7.* & Valerius Max. *lib. 2. cap. 5.* V. etiam, ubi de *Triumpho* & *Tropæis* &c. Tandem ignominiæ quoq; & ſupplicio *Columnæ* deſtinatæ leguntur. Sic ad *Columnam Maniam*, in jus vocabantur Romæ, obærati ac decoctores: unde *Columnarii* ii appellati, Cælio *ad Ciceronem.* Apud eundem, fures & ſervos nequam, coram Triumviris Capitalibus, puniri ſolitos, monet Aſconius *Commentar. in 1. Verrin.* Hinc in Mænam Pompejanum Horatius *Epodon Ode* 4.

Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Præconis ad faſtidium.

Etiam qui in crucem agebantur, priùs flagris cædebantur ad iſtiusmodi columnam, uti infrà videbimus, ubi de *Cruce*, *Flagellatione*, *Verberibus* &c. Nec omittendus *Columnarum* ſanctior uſus. Uti enim in mediis ædibus erectas habuere Romani: Sic apud Hebræos quævis Synagoga, in medio *Columnam* habuit, in quam aſcendebant Doctores verba ad populum facturi. Quò alludere proin viſus eſt divinus Parœmiaſtes, cùm *ſeptem Columnis exciſis Sapientia domum ædificaſſe*, ab illo dicitur. Quo eodem ſenſu & ipſa Eccleſia Apoſtolo dicta videtur, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, *Columna & ſtabilimentum veritatis*, i. *Columna* ſeu cathedra, è qua Veritas ſacra prædicatur, publicaturque. Fr. Burmannus *Orat. Inaugurali de Collegiis Theologicis ac Philoſophicis.* Plura de *Columnis*, V. hic paſſim, inprimis paulo infrà, ut & in voce *Coluria* (quæ tamen propriè erant pilæ, ex multis lapidibus compoſitæ, non columnæ,) Item *Monolithæ Columnæ*: etiam in voce *Cionita.*

Columna Nubis & Ignis, Dei ante caſtra Iſraëlitarum procedentis ſedes auguſtiſſima, memoratur Exodi *cap. 13. verſu* 21. & 22. *Jehova verò antecedebat eos* (Iſraëlitas) *interdiu in columna Nubis ad deducendum eos viâ illâ & noctu in columna Ignis, ad afferendum eis lucem, ut progrederentur interdiu ac noctu. Non amovit columnam illam nubis interdiu, aut columnam illam Ignis noctu à conſpectu ipſius populi.* V. quoque Pſalm. 105. *verſu* 39. Nempe in vaſtiſſimo illo Deſerto, ubi nec viæ, nec veſtigia hominum viſebantur, alii quidem illac iter facientes, velut in mari navigantes, ad ſtellarum curſum greſſus ſuos dirigebant: Iſraëlitas verò ipſe Filius Dei, in viſibili *Columnæ* ſigno, præivit, viamque quà pergendum eſſet monſtravit. Quæ columna quamvis una eſſet, geminum tamen uſum præbuit, nimium Solis ardorem de die umbrâ ſuâ infringendo, & noctis caliginem lumine ſuo minuendo. Factum autem id, quam primùm ex Ægypto exierant Iſraëlitæ. Po-

ſtea, quo die erectum Tabernaculum eſt, operuit nubes ipſa Tabernaculum interdiu, verſùs tentorium Teſtimonii: veſpere autem erat ſuper Tabernaculum, quaſi ſpecies ignis usque mane. Prout autem efferens ſe nubes illâ ſupra Tentorium illud proficiſcebatur, ita poſtmodum proficiſcebantur filii Iſraëlis & in loco, ubi reſidebat, ibi caſtrametabantur, uti videre eſt Numerorum *cap.* 9. *verſu* 15. *& ſeqq.* Tumque fiebat illa precatio, *Surge Jehova & diſpergantur inimici tui, fugiantque oſores tui à facie tua.* Item, *Da quietem Jehovæ myriadibus, millibus Iſraëlis*, quæ habetur *cap.* 10. *ſeq. verſu* 35. *&* 36. Præibat verò columna hæc, quamdiu peregrinatio illa durabat, uti patet ex *cap.* 9. *cit.* &c. Quibus omnibus ſignificabatur Angeli vindicis præſentia, qui iſtâ nube vehebatur, ac circùm Iſraëlitarum caſtra metabatur, V. Eſaiam *cap.* 63. *verſu* 9. Perpetua item Eccleſiæ protectio, ac illuminatio, quam, tanquam caſtra ſua, per mundi hujus manſiones, præſenti curâ ambit ac incingit, Eſai. *cap.* 4. *verſu* 5. Præcipuè verò Angeli Fœderis incarnatio, qui, ſicut tunc in nube habitabat, inque eo ſigno ab Eccleſia videbatur: ita olim in humano corpore hoſpitaturus erat iſtaque veſte Majeſtatem ſuam diſſimulans ſeſe eidem populo olim videndum contrectandumque præbiturus, Johann. *cap.* 1. *verſu* 14. V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Chriſt. Part. I. lib.* 4. *cap.* 32. *§.* 2. & *Commentar. in Exodum ad d. l.*

Columna Trajani, ingens Romanæ magnificentiæ monimentum. Hæc in medio Fori Trajani, poſt bellum Dacicum ab hoc per Apollodorum ædificati, ſita fuit, hodieque adhuc apparet, alta, ut habet P. Victor, pedes 128. Præter enim arcus triumphales columnasque plurimas *gigantæi contextus*, ut loquitur Amm. Marcellinus, *ſtatua ipſius Trajani in medio porticus atrio columnis altiſſimis ſuperpoſita, præ cæteris verò in foro medio Cochlis columna marmorea erecta fuit*, Anton. Thyſius *in A. Gellium lib.* 13. *cap.* 24. De qua ſic Dio Caſſius, *In foro ingentem columnam ſtatuit* (Trajanus) *ſive ut ea pro ſepulchro eſſet, ſive in oſtentationem ejus operis, quod ille circa forum egit. Clivus ſurgebat, quem effoſſâ quoquo verſus terrâ ita complanavit, ut undique columna conſpiceretur, forumque deinde in areæ modum æquatum manſit.* Baſis 12. pedum eſt, lapidibus conſtat viginti quatuor tantæ vaſtitatis, ut opus videatur non ab hominibus ſed à gigantibus perfectum: Horum quilibet gradus octo, per quos aſcenditur, habet. Lumen præbent feneſtellæ quadraginta quatuor: Cælatæ ſunt in circuitu res geſtæ Cæſaris Trajani bello Dacico, aliisque militaribus expeditionibus. Inſcriptio autem talis:

SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS.
IMP. CÆSARI. DIVI. NERUI. F. NERVÆ.
TRAJANO. AUG. GERM. DACICO.
PONTIF. MAXIMO. TRI. POT. XVII. IMP. VI.
COS. VI. P. P. AD. DECLARANDUM.
QUANTÆ. ALTITUDINIS. MONS. ET.
LOCUS. TANTIS. EX. COLLIBUS. SIT. EGESTUS.

Unde apparet, *Columnam* rebus Dacicis inſculptam, non, ut voluit ſuprà Dio, à Trajano ipſo, ſed à Senatu P. Q. R. Imperatori erectam eſſe: Factum enim hoc eſt, Trajano bellis Aſiaticis implicito, qui etiam in reditu Seleuciæ Syriæ moriens columnam ne vidit quidem; interim cineres ejus in urbem relati intra auream pilam, in ejusdem ſummitate reconditi ſunt. V. præfatum Thyſium *loco citato*, Adam. Preyelium *Sinæ & Europæ cap.* 17. A. Ciacconium inprimis, qui columnæ hujus delineationem, quemadmodum hodie ſupereſt, æri inciſam edidit, additâ ſimulachrorum in ejus extima ſuperficie inſculptorum, quæ hiſtoriam utriusque belli Dacici continent, explicatione.

Columnæ Altaris, quibus in Communione Rom. Altare ſuſtentatur & quas prehenſare ſolebant, qui fugiebant ad Eccleſiam (ſicuti in V. Teſt. cornua Altaris) occurrunt *in Epiſtola Clericorum Italiæ* Concil. Gall. *Tom. I. pag.* 196. *Quo viſo ſanctus Papa* columnas Altaris *complexus eſt.* Sic apud Aimoinum *Hiſtor. Franc. lib.* 2. *cap.* 32. *in Baſilicam S. Euſemiæ confugit, tenuitque columnam Altaris.* &c. V. quoq; Eadmerum *in Vita* S. Wilfridi *cap.* 16. Theophanem *ann.* 20. *Juſtiniani*, Pachymerem *lib.* 7. *cap.* 17. *pag.* 31. Alios. Erant autem hæ *Columnæ* numero quatuor, uti docet Honorius Auguſtodun. *lib.* 3. interdum quinque, uti du Freſne refert, ex *Vita* S. Theodardi Archiep. Narbonenſis, apud Catellum, *pag.* 761. V. omnino eum in *Gloſſar.* ut & *in Deſcript. S. Sophiæ cap.* 55.

Columnæ Delphinorum, apud Juvenalem, ubi de Circo,

Plebejum in Circo poſitum eſt & in aggere Fatum,
Quæ nudis longum oſtendis cervicibus aurum,
Conſulit ante Falas Delphinorumq; columnas:

dicebantur, quæ inſculptos habebant delphinos, de quibus infrà; vel quibus delphini pro baſi erant. Suſtinebant autem illæ Seſſias, Meſſias & Tutelinas, i. ſimulachra Dearum, Seſſiæ, Meſſiæ & Tutelinæ, Tertullianus *de Spectac.* V. quoque Plinium *lib.* 18. *cap.* 2. Ibique viles & triviales Aſtrologi à mediocribus & plebejis fœminis conſulebantur. Eas *Neptuno delphinas vomere*, idem Tertullianus eleganter dixit; quòd circa capitula vel baſim ſculptos eos præferrent, ſed magis eſt, ut circa capitella ſculpti fuerint. Salmaſius *ad Solinum p.* 912. ubi in ea Circi parte, quæ inter utrasque metas interjacebat, in modum aggeris ſatis altè è terra elati, & *Euripus* vocabatur, has columnas conſtitutas fuiſſe, addit.

Columnæ Sepulchrales, apud Athenienſes olim in uſu, quas trium cubitorum altitudinem excedere Leges vetabant: His vel icon defuncti impoſita, vel hieroglyphicon aliquod additum fuit. Sic Diogenes, utpote Cynicus, canis imagine honoratus eſt: Iſocratis, tanquam Oratoris, columna, Sirenem in apice oſtendit &c. V. hic paſſim, in vocibus *Columella, Monumentum, Stela* &c.

Coluria, apud Sidonium *lib.* 2. *Epiſt.* 2. *Ab ortu lacum porticus intuetur, magis rotundatis fulta coluriis, quàm columnis invidioſa volubilibus*, ſemicolumnia ſunt, ab una parte in acumen deſinentia. Vocis origo à medicamentis rotundis, & oblongis alteraque parte craſſioribus, quæ κολλύρια appellata ſunt, quòd muris caudæ truncatæ ſimilia eſſent. Inde enim nomen κόλουρος, *cui cauda curta eſt*, à quo κολλύριον; quæ, ut fiſtulis immitti poſſent & naribus, aliisque συριγγώδιον, eâ formâ fiebant: cum *collyriis* neutiquam confundenda, uti diximus ſuprà in voce *Collyra.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 257. & 924.

Colus, cum lana, & fuſus cum ſtamine, in pompa nuptiali, apud Romanos olim, Sponſæ præferri ſolebant à duobus, ad lectum usque, tanquam operis, in quo futura eſſet, auſpicia, utque ſic ſedulitas futuræ Matrisfamilias deſignaretur. Sicuti apud Græcos etiam cribrum præferebatur, & ante thalamum piſtillum alligabatur, uti videre eſt apud Scaligerum. *Poëtices lib.* 3. *cap.* 101. & infrà, ubi de *Nuptiis.* Sed & olim Tanaquillæ, Priſci uxori, ſtatua à Romanis poſita, lanam, fuſum & *colum* tenens *in probitatis ac virtutis muliebris argumentum*, uti teſtatur Feſtus, Plinius *lib.* 8. *c.* 48. & Plut. *Problem.* 30. Priſci moris veſtigiis etiam recentiori ævo perdurantibus: Sepulchro enim filiæ Ottonis I. Imp. cognom. *Magni*, Conrado Franconiæ Duci nuptæ, *fuſum argenteum* honoris memoriæque ergo appenſum fuiſſe, diſcimus ex Dietmaro *lib.* 2. *pag.* 25. V. quoque infrà in voce *Fuſus.*

Colymbus, apud Prudentium de fonte,

Nunc pretioſâ venis per marmora lubricaq; clivum,
Donec virenti fluctus colymbo.

Et Lampridium *in Heliogab. Marinæ aquæ* colymbos *exhibuit.* Græcè κόλυμβος *in Epigramm.*

——— εἰς δὲ κόλυμβον
Ἧκε χέρας.

Natatio eſt ſeu piſcina: pro κολυμβήθρας. V. infrà, ubi de *Natatione* & *Piſcinis.*

Coma, olim libertatis inſigne, apud Gallos præſertim: unde *Regalis capillitii jus* priſcis Francis, adeò celebre, apud Hottomannum *Francogalliæ cap.* 9. Aimoinum *de Geſtis Francorum lib.* 3. *cap.* 61. &c. Certè omnes Galliæ Reges usque ad Pippinum Caroli M. patrem, *longis capillis ſemel tantùm in anno conſpiciebantur*, P. Faber Sanjorianus *Semeſt. lib.* 2. *cap.* 20. Originem ritus hanc affert Ado Vienenſis *Chron. æt.* 6. *Poſt Pharamundum, Franci Chlodionem filium ejus ſibi Regem ſtatuunt: ab hinc Franci in finibus Thoringorum habitantes crinitos Reges habere cœperunt.* Quæ *Coma* tanta fuit in reverentia, ut illam tetigiſſe ſanctiſſimi juramenti vice fuerit, V. Idacium *lib.* 3. ubi de Clodovæo & Alarico loquitur. Hinc *in præf. legis Salicæ*, Chlodovæus *Comatus* dicitur. Claudianus *de* 4. *Honorii Conſulatu*, Sicambros cum Francis confundens, ait:

Ante Ducem noſtrum flavam ſparſere Sicambri
Cæſariem, pavidoq; orantes murmure Franci
Procubuere ſolo.

Et *de laudibus Stiliconis lib.* 1.

——— *Ingentia quondam*
Nomina, crinigero flaventes vertice Reges, &c.

Nec Gothi minus comati fuere, ut adnotavit Savaro ex Procopio *lib.* 4. Caſſiodoro *lib.* 4. *Epiſt.* 49. *ad Sidonium* &c. Prudentius de Roma à Gothis capta *lib.* 2.

——— *Non armis, veſte comisq;*
Ignotus capta paſſim vagus errat in urbe.

Claudianus iterum, *de bello Getico,*

Crinigeri ſedere patres, pellita Getarum
Curia.

Apud priſcos quoque Romanos viri intonſi *comatique* incedebant, unde ſtatuæ illis capillis demiſſis collocabantur. Horatius *lib.* 1. *od.* 12.

Hunc & incomptis Curium capillis
Utilem bello tulit.

Juvenalis *Sat.* 5. *verſu* 29.

Ipſe capillato diffuſum Conſule potat,

id eſt, vinum valde vetus. Sed poſtea mos ille exolevit, ita ut non niſi in ſqualore & luctu barbam comamque promitterent: Hinc Suetonius *de Auguſto*, *Per quatuor*, inquit, *continuos menſes barba capilloque ſummiſſo*: & ante eum Livius *lib.* 27. *cap.* 56. de Marco Livio, & *lib* 6. *cap.* 16. de Manlio, quem vide. Eodem pacto Græci *promiſſas* alebant *comas*, καρηκομόωντες propterea perpetuò Homero dicti, neque capillum hunc niſi maximo urgente periculo exuebant. Unde celebris apud Ariſtotelem lex *lib.* 1. *Rhetor. Crinitus ſervile officium ſubire non poteſt.* Idem Philoſopho-

tum

rum ornamentum fuit; unde Lucianus Cynico: *Quid tu tandem barbam quidem habes & comam, tunicam non habes* &c. Hanc calamiſtro criſpare molliores ſolebant, meritò Poëtis irriſi: *Quò enim ſpectant flexæ pectine comæ?* Petron. *Satyr.* Unde Martialis *lib.* 2. *epigr.* 36.

Flectere te nolim, ſed nec turbare capillos,
Splendida ſit nolo, ſordida nolo cutis.

Muliebris enim hic luxus; quibus hac fini inſerviebant ancillæ, *Ornatrices* dictæ; quæ miniſterium ſis in capillis diſponendis, digerendis, criſpandis ac torquendis adhibebant. Cujus obſequii meminit Ovidius, *Amor. lib.* 2. *Eleg.* 7.

Ecce tuum ſolers caput exornare Cypaſſis.

Et *Eleg.* 8.

Ponendis in mille modis perfecta capillis,
Comere ſed ſolas digna Cypaſſi deas.

Idem præter hanc Cypaſſidem, Napen eodem miniſterio inſignem, laudat *lib.* 1. *Amor. Eleg.* 11. & de capillis amicæ ſuæ agit iterum *ejuſd. lib. Eleg.* 14. Extat quoque in lapide quodam Romæ inſcriptio: CINERIBUS. CAMILLÆ. ALPIONILLÆ. QUINTITÆ. ORNATRICI. FESTUS. M. SEPTIMI. GALLIS. DISPENSAT. &c. Porro *Comam* olim, iter aliquod periculoſum aggreſſuri, vovebant alicui Deo. Valerius Flaccus *lib.* 1. *v.* 379

Tectus & Eurytion ſervato colla capillo,
Quem pater Aonias reducem tondebit ad aras.

Eadem mente Papinius Achillem, ad Trojam euntem, Sperchio *comam*, ex Homero, ſervaſſe ſcribit, *lib.* 3. *Sylv.* 4. *in Comam Earini.*

Huic & purpurei cedat coma ſaucia Niſi,
Et quam Sperchio tumidus ſervabat Achilles.

Unde eidem *Crenæus intactus comis, Thebaid. lib.* 5. *verſu* 221. Sed & in luctu abſciſſæ ſunt. Idem *Thebaid lib.* 12. *v.* 489.

——— *non thurea flamma, nec altus*
Accipitur ſanguis, lachrymis altaria ſudant,
Mœſtarumq; ſuper libamina ſecta comarum
Pendent, & veſtes mutatâ ſorte relictæ.

Quem lugentium morem ſuo jam ævo notat Homerus, *Iliad.* ψ. Aut ſaltem turbatæ, V. Barthium *ad Statium Animadverſion. lib.* 3. *p.* 157. Aliis quoque occaſionibus vel *coma*, vel *crinis*, pars nempe comæ, abſciſſa eſt, uti diximus ſuprà, ubi de *Capillis*, item *Cæſarie*; dicemuſque infrà, ubi de *Crinibus*. De triplici verò *Comæ* ornandæ apud Vett. more, V. hîc paſſim, inprimis in vocibus *Apochyma*, *Diſcrimen*, *Spatalium* &c. & plenè de eorundem circa hæc luxu, non mulierum ſolùm, ſed & Virorum, Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 5. Ab homine ad arbores tranſlata vox, apud Poëtas paſſim. Unde Horatius,

——— *redeunt jam gramina campis*
Arboribusq; comæ.

Sicut & *Capilli*. Sed aliud *Coma* in illis, aliud *Capillus*, κόμη καὶ θρὶξ. *Comoſum* eſt πολύφυλλον & πολύκομον; *capillaceum*, τὸ τριχῶδες, quod inſtar eſt capilli tenue ac gracile. In vitibus *Comas* Poëtæ appellant frondes, quæ amputantur. Virgilius *Georgic. lib.* 2.

——— *tum ſtringe* comas, *tunc brachia tonde.*

Et de alia,

——— *poſuitq;* comas, *& brachia ferro.*

Hinc κόμαι Græci χλωροφορεῖν interpretantur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 581. ubi pluribus de *Coma* & *capillis* balſami fruticis.

Coma Aſcititia, Latinis olim *Galerus*, meretricibus inprimis in pretio fuit, & quidem flavi coloris: Unde vetus Schol. Juvenalis *Sat.* 6. *verſ.* 120. *Crine*, inquit, *ſuppoſititio rotundo, muliebris capitis tegimento, in modum galeæ facto, quo utebantur meretrices flavo; Nam nigro tum matronæ uſæ ſunt.* De Meſſalina, Juven. *ibidem loci.*

Et nigrum flavo crinem abſcondente galero.

Hos crines è Germania petitos, indigitat Ovidius *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 14.

Jam tibi captivos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Martialis *lib.* 5. *Epigr.* 69.

Arctoa de gente comam tibi Lesbia &c.

V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. & *lib.* 10. *cap.* 29. Joh. Laurentium *Not. in Phædrum lib.* 4. *fab.* 5. Sed & matronis uſurpati ſutiles hi, textileſque & aſcititii capilli. Non enim illæ nativam comam irrufare, aliiſque coloribus inficere contentæ; cui luxui *Coronæ* nomen inditum, ut apud Tertullianum *de Cor. mil* videre eſt: adoptitiam quoque adhibuere. Idem, *Affigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium atque textilium capitamentorum, nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Utrumque dedecus expreſſit Hieronymus *lib.* 2. *Epiſt.* 18. *Quando eras in ſeculo, ea quæ erant ſeculi diligebas, polire faciem purpuriſſo & depingere, ornare crinem & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Quæ res usque eo proceſſerat, ut ad hoc periti ſſimi capillaturæ ſtructores adhiberentur; uti diximus retro in voce *Capillatura*, item *Collyra*. Et hunc galeatus ille vertex, illi coronæ affinis, qua Prudentius redimit ſuperbiam *in Pſychom.* his verbis:

Turritum tortis caput accumularat in altum
Crinibus, extructos augeret ut addita cirros
Congeries, celſumq; apicem frons ardua ferret.

Quæ exprimunt Græcum illud πυργωτὸν, *turritum* nempe *verticem*, de quo infrà. Quippe hic omnino ille eſt ornatus aſcititius, adjutor formæ & comes inceſſus faſtuoſi ac ceruiculæ tumidæ, qualem Syneſius tribuit illi, quam vocat πυργοφόρον καθάπερ Κυβέλην, *turritam ſicuti Cybelem*: cui Virgilius aſſimilat Romam *Æneid. lib.* 6.

——— *qualis Berecynthia mater*
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes.

Alio longè ſenſu quàm quo Mariam Magdalenam *turritam* Hieronymus vocat *in Epitaphio Marcellæ Virg. ob ſedulitatem viz. & ardorem fidei*; Quam in rem V. plura, apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 5. & infrà paſſim, inprimis ubi de *Comam ſtruendi* more, ut & in voce *Lampadion*.

Coma Conſecrata, h. e. πεπλεγμένη, V. infrà *Conſecratio*.

Coma Coacta, V. infrà *Coma Soluta*.

Coma Earini, nomen carminis, quo Flavii Earini *Comam*, primâ tonſione poſitam, proſequutus eſt Papin. Statius *lib.* 3. *Sylv.* 4. cujus initium:

Ite Comæ, *facilemq; precor tranſcurrite pontum:*
Ite coronato recubantes molliter auro:
Ite, dabit curſus mitis Cytherea ſecundos &c.

Nempe Capilli primùm poſiti, tam verticis, quàm genarum, ſueti Diis à Gentilibus dedicari; & ita commendari ipſis ſequentium annorum proſperitas, talibus velut ætatis aut corporis libamentis, de quo more retro diximus. Vovebantur autem & in pueritia certis Numinibus, quibus depoſiti poſtea ſacrabantur. Hinc Earini, Domitiani Catamiti, hi capilli hic primâ tonſione Pergamum mittebantur, in Fano Æſculapii conſecrandi: eo quòd Ephebus is ex ea civitate eſſet oriundus, ut indicari videtur hoc excellenti carmine. Mittebantur autem in pyxide auro factâ & ſertis coronata, quod indigitant verba,

——— *coronato recubantes molliter auro.*

Uti illa explicat Joann. Bourdelotius *ad Petronium pag.* 162. magis ad ſenſum Poetæ, quàm ea ſunt, quæ Paſchalius affert *ad h. l. Coronarum lib.* 1. *cap.* 5. Niſi malis circulum hic aureum & gemmatum intelligi, de quo infrà qui & ipſe cum capillis fuerit pyxidi inditus &c. Ex eodem carmine diſcimus, quomodo pueri iſtiuſmodi ornatam habuerint frontem, quoque ritu capilli ſoliti ſint incidi. Ita enim Poëta *verſ.* 86.

Ipſi, cùm primùm niveam decerpere frontem
Decretum eſt, humeroſq; manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,
Expediuntq; comas & ſerica pectore ponunt
Pallia, tunc junctis crinem incidere ſagittis,
Atq; auro, gemmiſq; locant ———

Tales enim, frontem, erectis calamiſtro capillis vittatiſque ornatam, gerebant: cujuſmodi effigiem propoſuit Laur. Pignorius *de Servis pag.* 75.1. *edit.* Additum capillis mittendis ſpeculum, habes *in ſeqq.* nec ſine precibus, quas Auctor in fine ſubjungit:

At puer egregius, tendens ad ſidera palmas
His mihi pro donis, hominum mitiſſime cuſtos,
(Si merui) longâ dominum renovare juventâ,
Atq; Orbi ſervare velis &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad hoc carmen*, & plura hanc in rem præter ea, quæ ſuprà diximus, apud A. Hottomannum *lib. de Barba*, Hadr. Junium *de Coma lib.* 4. Barthium modò dictum *Adverſariorum lib.* 24. *cap.* 13. Achillem Statium *ad Catullum pag.* 293. Matth. Raderum *ad Martialem lib.* 9. *Epigramm.* 17. Bourdelotium ubi ſuprà, Alios.

Coma Hyacinthina, apud Poëtas frequens. Sic apud Longum, ubi deſcribitur forma decuſque Daphnidis, *Coma* ei adſcribitur, hyacinthino flori ſimilis, Ὁρᾷς ὡς ὑακίνθῳ μὲν τὴν κόμην ὁμοίαν ἔχει; imitatione ſc. Homeri, qui, ut Ulyſſes Nauſicaæ gratior eſſet, ait Palladem è capite ejus demiſiſſe comas, hyacinthino flori ſimiles, *Odyſſ.* ζ.

——— κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.

Quem verſum alicubi citat Ariſtænetus. Et de muliebri capillo Lucianus *de imag.* Καὶ ἀνψιλᾶς, inquit, μὲν ἀπὸ τῶν βοστρύχων τῆς κεφαλῆς ἕλικες ὑακίνθοις τὸ καλὸν ἀνθοῦσιν ὅμοια πορφύροντες, *Et longæ capillorum capitis texturæ perinde ac ſuaviter floreſcentes hyacinthi nigricantes.* De Nymphis quoque Philoſtratus *in imag.* Αἱ δὲ ἀνθοῦσαι τὰς χαίτας ἐπιφαίνουσιν ὑακινθίνοις ὁμοίας ἄνθεσι, *At florentes comâ exibant, hyacinthinis ſimiles floribus.* Et Himerius, in comitatu Apollinis, lyram pulſantis, tum Gratiarum & Cupidinum colludentium, facit Venerem ſtrinxiſſe comam ſuam hyacintho; etſi hic dici poteſt, hyacinthum lapidem fuiſſe. Certè hyacinthus adeò pulcher & amabilis flos eſt, ut ejus pulchritudini formoſiſſimus quiſq; adoleſcens comparetur à Poëtis, & *Hyacinthus* quoque vocetur. Lucianus *in ep. Sat.* παῖδας δὲ αὐτῶν τῶν ὡραίους καὶ κομήτας, οὓς ὑακίνθους, ἢ Ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσσους ὀνομάζουσι, *Pueros ipſorum ſpecioſos & comatos, quos Hyacinthos, aut Achilles aut Narciſſos vocant* &c. Quam in rem V. pura apud Car. Paſchalium *Co-*

ronarum lib. 3. cap. II. Cùm autem omnes hyacinthi vulgares cœrulei ſint coloris, ſed dilutioris, raroque imbuantur purpurâ ſaturatiore ac nigra, non ab illis *Comam* cognominatam eſſe certum eſt. *Nigricantem* enim ſic vocatam, diximus ſuprà ex Luciano; & nigros crines Indorum lucentesque Dionyſius Hyacinthi flori comparat:

—— Ἐοικότες δ' ὑακίνθῳ
Πορφυρέης φορέουσιν ἐπὶ κράατος ἰθείρας.

Quod de noſtro hyacintho neutiquam accipi poteſt: nec enim eſt ejus nigroris, ut commodè ſumi queat ad comparationem nigri capillitii. Sed & apud Homerum comas ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας, Grammatici μέλαινας, i. e. *nigras*, exponunt: μέλαν γὰρ, inquiunt, τὸ ἄνθος, *niger enim* (qui color eſt atræ purpuræ, ſaturatioris viz. & meracæ) *flos eſt*. Unde Theocritus,

Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐστὶ, καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος.

Ubi γραπτὰν ὑάκινθον *nigram* eſſe dicit, ut ſunt violæ nigræ. Quem proin ſequutus Virgilius ait,

Et nigræ violæ ſunt & vaccinia nigra.

Nam *vaccinium* Latini vocant Græcorum hyacinthum &c. Ex quibus omnibus colligit Salmaſius, hyacinthum illum Vett. à quo *Coma hyacinthina*, gladiolum eſſe noſtrum & vett. Romanorum, qui ξυρὶς, vel ξιφὶς Dioſcoridi, florem habet purpureum, in medio rubrum & puniceum, adeoque inde *purpureos* & *rubentes* hyacinthos Poëtis appellari. V. eum *ad Solinum pag.* 1123. Aliter tamen de Hyacinthi colore Bochartus *Hierozoici Part. poſter. Lib. V. cap.* 10 quem vide, ut & infrà ſuo loco.

Coma Maſſalianorum, memoratur Epiphanio *Hær.* 80. ubi eos aluiſſe comas muliebrem in morem promiſſas referens, id alienum eſſe monet à doctrina Apoſtoli 1. Corinth. *cap.* 11. V. ſuprà in voce *Cæſariati*, &c.

Coma Soluta & libera, priſcis temporibus quoddam velut inſigne Virginitatis fuit, unde Virgines in priſcis monumentis plerumque tales deſcribuntur. Virgilius de Venere, *Æneid. lib.* 1.

Namq; humeris de more habilem ſuſpenderat arcum
Venatrix, dederatq; comam diffundere ventis.

Quo de more *Comam* ornandi, V. ſuprà in voce *Apochyma*. Poſtmodum comas Virgines in vertice concumulatas, absque ulla διακρίσει, nodo ſubſtringebant, de quo ornatu, V. infrà, in voce *Spatalium*, ut & hic paſſim in vocibus, *Botronatus*, *Corymbus* &c. At *Coma cocta* & coronata argumentum habebatur inſtantis, aut jam præſentis, lætitiæ conjugalis. Et quidem tum *cogi* & *frenari* coma dicebatur. Claudianus *de Raptu lib.* 2.

Nec quæ Parthenium canibus ſcrutatur odoris
Aſpernata thoros; libertatemq; comarum
Injectâ voluit tandem frænare coronâ.

i. à virginitate cupiit tranſire ad vota conjugalia. *Ibid.*

Nunc ſociat flores, ſeſeq; ignara coronat,
Augurium fatale thori ——

Unde apud Euripidem *in Aul.* Clytemneſtra, alloquens Achillem, *Tibi*, inquit, *adduxi Iphigeniam natam meam & quidem coronatam, in hoc ut nubas,*

—— ἀλλ' ὅμως
Σοὶ καὶ στέψας' ἤγον νιν ἦγον, ὡς γαμουμένην.

Ipſæ quoque Virgines, cùm ducebant choreas, corollis redimitas habuere *comas*, velut haud multo poſt coronas nuptiales ſumpturæ, apud Homerum *Il.* 6.

Ἔνθα μὲν ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Ὀρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.
Ibi quidem adoleſcentes & virgines Alpheſibææ
Tripudiabant, invicem in vola manus habentes.

Et paulò pòſt,

Καὶ ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον ——
Et hæ quidem pulchras coronas habebant &c.

V. Car. Paſchalium *Coronarum Lib. II. cap.* 15. & infrà ubi de *Nuptialibus coronis*.

Comacinus, & *Magiſter Comacinus*, in *L.* Longobard. *lib.* 1. *tit.* 9. § 9. & 10. videtur appellari, qui vulgò *Macio*, Gallis *Maçon*: fortè à *Comacina* Ins. in Romandiola, ubi periti eo ævo fuere architecti. *Gloſſarium* apud Lindebrogium, laudatum Carolo du Freſne.

Comacum, apud Plinium *lib.* 12. *cap. ult. In Syria gignitur* & comacum, *quod Caryopon appellant*, Græcè Κώμακον, aromatis ſpecies eſt, cujus cum caſia & cinnamomo meminit Theophraſtus, inter eas ſpecies, quæ ex Arabia & India afferebantur: Οἷον περὶ τοῦ κινναμώμου καὶ τῆς κασίας καὶ κώμακον, ἕτερον δὲ εἶναι τὸ κώμακον καρπὸν, τὸ δὲ ἕτερον περμιγνύουσιν εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν μύρων. Ubi duo genera facit *comaci*, unum quod eſt ſemen vel fructus, alterum quod pretioſis unguentis admiſcebatur. Quod fuerit Plinii *comacum*, ſuccus ſc. ex nuce expreſſus. Sed *Cumanum* is fortè pro *cinnamum* legit, *Comacum* certè fructus vel ſemen, cubebæ eſt noſtra, hodieque in Java, ubi plurimum naſcitur, *Cumuc* vocatur; in reliqua India *Cubae* & *Cubab Sini*, h. e. *Cubabum Sinenſe*, Arabibus *Cubebe*. V. infrà, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1208.

Comam ſtruere, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. eſt, eam multis gradibus ac ſpiris convolutam in altitudinem exſtruere. Sic enim ſolebant mulieres multis compagibus capillaturam extructam olim gerere. Juvenalis,

—— *Tot adhuc compagibus altum*
Ædificat caput.

Idem *Suggeſtum comæ* alibi vocat, Lucianus ἐπαναστάσεις πλοκάμων, Latini *tutulos*. Iſtæ autem convolutiones crinium muliebrium *ſpiræ* vocabantur. Inde *ſpiroſus capillus* Apulejo, in ſpiram cumulatus & convolutus, *Metam. lib.* 2. Ex alienis autem & aſcititiis capillis ſtruebantur hæ ſpiræ. Hieronym. *ad Marcellam*; cujusmodi crinium adtextorum compoſitio, quòd in modum galeæ fieret, *galerus* appellatur paſſim, & unà cum *vitta*, inter Matronarum apud Romanos, privilegia fuit. Val. Maximus *lib.* 5. *cap.* 2. *Sanxit uti feminis viri cederent, confeſſus plus Reip. in ſtola, quàm in armis fuiſſe, vetuſtisque crinium inſignibus novum vittæ diſcrimen adjecit.* Ubi *crines*, Græcis ἐμπλόκια, ſunt rotundus ille comarum ſuggeſtus; de quibus capiendus Plautus in *Milite*, *Ubi gerundum morem cenſeo & capiundos crines*. Nam quæ nubebant, crines capiebant, quo diſcrimine Matronæ à Meretricibus diſtinguebantur. Feſtus, *Senis crinibus nubentes ornantur, quòd is ornatus vetuſtiſſimus fuit.* Id eſt, ſenis crinium ſpiris, quæ in orbem convolutæ & aliæ aliis ſuperſtructæ tutulum ſeu galerum efficiebant. Græci περικεφαλαίαν, item περίθετον κόμην aut φενάκην, vocarunt. Pollux in eadem re φενάκας appellat, Galli hodie *perruccas*. Sic itaque galerum & vittam matronæ gerebant: non uno tamen omnes modo ornabantur. Siquidem præter illam capillorum conſtructionem, aliquando & pone cervices comarum ſuggeſtum, in modum umbonis, aut collyridis cujusdam ſive popani formatum gerebant, qua de re diximus retro, in voce *Collyra*, &c. Cùm autem & Meretricibus galerum iſtiusmodi, ſeu ficticiorum crinium concumulationem tribuant Vett. annotat Vetus Scholiaſtes *ad Juven.* ad diſcernendum, Matronas nigros, Meretrices flavos ſumſiſſe: quod Servius confirmat *ad Æn.* 4.

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat.

Qui tamen eodem in loco verba hæc Catonis adducit, de crinibus matronarum: *Comas flavo cinere unguitabant, ut rutilæ eſſent*, &c. Qui verò iſtiusmodi capillorum ſtruices formabant, *Structores capillaturæ* Tertulliano dicuntur *de Cultu Famin.* quos *Perrucarios* vulgò Galli vocant. V. Salmaſium *ad Tertullianum loc. cit.* ubi addit, galeris talibus etiam viros, qui calvitio erant deformes: item veteres Comœdiarum actores, priusquam larvas geſtarent, uſos fuiſſe, ex Suetonio *in Othone* & Diomede Gramm.

Comaris, Græcè Κόμαρις & Κόμαρος, Chemiæ Auctoribus Græcis dicitur planta, quæ aliàs *Halimum* ſeu frutex *Chali* fortè à ſimilitudine foliorum, cum foliis κομάρου, *unedonis arbuti*; de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 511. de *Comari* verò Chemiſtarum, *ibid. pag.* 1098. ut & hic in vocibus *Chali*, & *Halimum*.

Comati, propriè dicebantur Bellonarii, qui nigris induti veſtibus atque atro vellere caput tecti, in Templo Bellonæ mentis exceſſum patiebantur. Valerius,

—— *Bellonæ vetus incitat ira* Comatos.

Ubi perperam *Comanos* legunt, à Comanis Cappadociæ Urbe, in qua vetuſtiſſimum ac celebetrimum Bellonæ Templum fuit. *Capillatus Bellonæ*, legitur in vet. *Inſcr.* Utraque a. voce inſigniti ſunt, quòd capillum promitterent, ut omnes fanatici & harioli ſolent. Sic ἀνδρὶ κόμην Bellonariis tribuit Lucianus. V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4.

Combinæ, Gr. Δίπλαι, Diplomata, tractoriæ, quæ dabantur curſu publico utentibus, evectiones: i. literæ, quæ dabantur à Principe ad *combinanda* publica animalia & curſum uſurpandum. *Combina* igitur, pro *Combinatio* eſt, Gr. σύνθεμα, συνδυασμὸς: unde κομβινεύειν, *ordinare*, diſponere in rebus Circenſibus, apud Chryſoſtomum *de Circo*. Nam κομβῖνα etiam dicebatur ſignum vel mappa, quam mittebat Prætor committendis Ludis; hinc κομβινεύειν, propriè ſignum emittendis quadrigis dare & κομβίναν mittere. Item συνθηκίζειν. Namque κομβινεύομαι illa aliquando de ſponſionibus & compactis accipiebantur, quæ depoſito pignore à ſpectatoribus fieri ſolebant, in ludis Circenſibus, quum pars hæc agitatorum illum, pars illa iſtum fore victorem contenderent. Quâ vocis notione etiam Balſamo utitur, apud Salmaſium *ad Jul. Capitolinum in Pertinace*. V. Meurſium *Gloſſar.* in κομβῖνα & Phil. Priorium *Diſſertat. de Literis tractoriis num.* 10. Apud du Freſne *in Gloſſar. Combinale*, dicitur in libro quodam Grammaticæ pars de combinatione dictionum, ſub forma congruitatis.

Combinatoria Ars, V. ſuprà *Ars Combinatoria*.

Combretum, floris ſpecies apud Plinium *l.* 21. *c.* 19. ubi de Baccare, *Simillimum ei combretum appellatur, foliorum exilitate usque in fila adtenuata, & proceriq, quàm baccar, nexui tantùm*, uti legit Salmaſius; cùm aliàs haberetur, *Nec hæc ſunt tantùm.* Dicit, *nexui tantùm eſſe*, id eſt, ad corollas necti: *uti veſtis amictui, indutui, linteum extersui* &c. Cùm enim coronæ aliæ necterentur, aliæ ſuerentur; qui flores vel folia proceriore ſurculo ſint, ea nectebantur invicem: quæ verò nimis brevem habent, funiculis inter ſe juncta ſuebantur, unde *ſutilium corollarum* nomen. At *Combretum*, propter exilitatem folii in fila penè adtenuati ſui non poteſt; ideo tantùm nectebatur. V. Plinium *eodem lib. cap.* 1. *de Floribus*. Combretum autem

autem libri aliquot *Cobreum* vocant, unde Gallos ſuum feciſſe *Cabareum*, quod aſarum eſſe quidam Herbarii volunt, refert Salmaſius *ad Solinum pag.* 1068. Aliàs *Volubilis*.

Combuſta, V. ſuprà *Ambuſta*. Hinc *Combuſtio*, apud Burchardum Epiſc. Wormacienſem *in Lege Familiæ*, ſtigma notat, cùm rei facies ferro calido notatur. Car. du Freſne in *Gloſſario*.

Come, Græcè Κώμη, locus, ubi ædificia poſita ſunt; minus eſt, quàm Κωμόπολις. Ita enim dicitur κώμη ſeu *vicus* mœnibus ſeptus, quales multæ in Babylonia & Aſſyria fuere, *Cteſiphon* inprimis: uti videre eſt, ex Iſidoro *in Manſionibus Parthorum*. Πόλις verò plus erat, quàm κωμόπολις. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1227.

Comere, apud Statium *Achilleidos lib.* I. ubi de Thetide, Achillem filium ornante,

> —— *ſic ergo gradus, ſic ora manusq;,*
> *Nate, feres, comitesq; modis imitabere fictis.*
> *Ne te ſuſpectum molli non miſceat aulæ*
> *Rector & incepti pereant mendacia furti,*
> *Dixit. & admoto non ceſſat* comere *tactu.*

Pro *ornare*. Nam *comere generale verbum eſt*, Vetus Schol. Fortè id dictum, quia capillorum in puellari capite cura omni corporis ornatu habebatur potior. Appuleius *lib.* 2. *Si cujuslibet eximiæ pulcherrimæq; fœminæ caput capillo ſpoliaveris & faciem nativâ ſpecie nudaveris, licèt illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educta; licèt, inquam, Venus ipſa fuerit, licèt omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata & baltheo ſuo cincta cinnama fragrans & balſama rorans ſi calva proceſſerit, placere nõ poterit nec Vulcano ſuo.* Et poſt non pauca, *tanta denique eſt capillamenti dignitas, ut quamvis auro, veſte, gemmis, omnique cætero mundo exornata mulier incedat, tamen, niſi capillum diſtinxerit, ornata non poſſit haberi.* V. quæ de cura hac *Comæ Capillorumque* ornandorum, retro diximus.

Comes, apud Papin. Statium *Lib.* 5. *Sylv.* 2. *verſu* 60.

> *Hæc iterent* Comites *præcepta ſeneſque paterni.*

Et *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 580.

> *Sæpe novos nati bello rediiſſe triumphos*
> *Armaq; & alipedem notum* Comitesque *videbat.*

Moderator, inſpector eſt: Græcè Παιδαγωγὸς, Athenienſibus Ἀκόλουθος, antiquioribus Αἰδὼς, item Εὐνοῦχος, *Cuſtos* quoque & *Pædagogus* Latinis. Ἀκόλουθοι certè apud Platonem ſæpè tales dicuntur. Hinc Alcibiades *in Convivio*, negat ſe, quòd formoſus eſſet, absque Ἀκολούθῳ, primò Socratem adire auſum fuiſſe. Nempe ab antiquiſſimis temporibus, Poëtæ Virique ſapientes vitæ hominum adhibiti ſunt, ut minores inprimis, qui modum vitæ nondum poterant habere, inſtituerent, & temperantiam eos ante omnia docerent. Ideoque ingenuorum liberis ante pubertatem ſtatim ſolebant præfici, ut viderent ne auderent ii τὸ ὥρας χαρίζεσθαι. *Comites* itidem dixit Virgilius *Æneid. lib.* 5.

> *At pater Æneas, nondum certamine miſſo,*
> *Cuſtodem ad ſeſe comitemq; impubis Iüli*
> *Epitidem vocat* ——

Iidem Heroës ad bellum euntes ſequebantur: uti de Phœnice Pyrrho dato legimus apud Homerum, & ex eo Statium præfatum *Propemptico Criſpini*, V. Caſp. Barthium *in Adverſariis*; item *Animadverſionibus ad Statium paſſim*. Similes his erant, quibus Matronæ καὶ ὁ Γυναικῶν committebantur, qualis celeberrimus ille Homeri fuit *Odyſſ.* γ. qui Αἰδοῖος ab illo dicitur, quo de miniſterio fusè diximus ſuprà, in voce *Cantor*. Nec defuere puellis Virginibusque ſui *comites* cuſtodesque, de quibus dicemus aliquid infrà, ubi de Athenienſium *Oecuria*. Hodie *Comes*, dignitatis nomen eſt, de qua, in voce *Comites*.

Comes, ſeu *Liber Comitis*, Papiæ vocatur *congregatio cæleſtium Lectionum*. Quibus verbis innuitur *Lectionarius*, cui id nominis inditum jam anno Chriſti 471. probat du Freſne ex *Charta* Donationis Eccl. Cornubianæ hoc anno ſcriptâ, & editâ à *Suareſio*, *Item Codices, Evangelia* 4. *Apoſtolum, Pſalterium & Comitem.* Sic autem appellatus is liber, vel quia Eccleſiaſtici eum ut *comitem* ſemper habere debent, ut loquitur Phocas Grammat.

> *Te longinqua petens Comitem ſibi ferre viator*
> *Ne dubitet, parvo pondere multa vehes.*

Vel quòd *ad Comitem* ſcriptus dicitur in antiqq. MSS. in aliis *liber Comiti* inſcribitur. Servatur in Bibliotheca Eccleſiæ Bellovac. Codex Evangeliorum MS. 9. ſec. quibus ſubditus legitur *Comes*, hocce titulo: *In Chriſti nomine anni circuli liber Comitis incipit, auctus à Theotincho, indigno Presbytero, rogatu* — *Hechiardi Comitis Ambianenſis: Ita tamen, ut ſancta Evangeliſtarum dicta, necnon & Apoſtolorum & Prophetarum inmota atq; inconcuſſa ſervarentur* &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & infrà in voce *Lectio*, item *Lectionarius*.

Comeſſatio, mel. *Comiſſatio*, ſecundùm Aldum Manutium Jun. *in Orthogr. ratione*. Leonardum Malæſpinam & alios, quintus erat apud Vett. cibi capiendi modus, quo poſt cœnam, antequam cubitum irent, utebantur. Anglicè fortè *a night drinking* dicas. De ea Feſtus: *Comiſſatio*, inquit, *à vicis quos Græci κώμας dicunt, appellatur. In his enim habitabant, priusquam oppida conderentur, quibus in locis alii alios convictûs causâ invitabant.* Alii à *comedendo* vel *comeſſando* vocem deducunt &c. Hoc certum eſt, *Comeſſationes* antiquis probatas non fuiſſe. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 27. Hinc *Comiſſator*, qui poſt cœnam in multam noctem convivium protrahit, A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 14. *Mamilia ad Tribunos Pl. provocavit, apud eos dixit,* Comiſſatorem *Mancinum ad ædes ſuas veniſſe, eum ſibi fas recipere non fuiſſe, ſed quum irrumperet, lapidibus depulſum.* Et Livius *lib.* 40. *cap.* 7. & *ſeqq.* ubi de hoc more à convivio *comeſſandi*, prolixè; Ibi enim poſt exercitum de more à Philippo Macedonum R. luſtratum, & ſimulachrum pugnæ peractum, cui, Regii Juvenes, Perſeus & Demetrius, præerant, convivium eo die ſodalium, qui ſimul decurrerant, uterque habuiſſe narratur. Demetrius dein, *Quin comiſſatum,* inquit, *ad fratrem imus? & iram ejus, ſi qua ex certamine reſidet, ſimplicitate & hilaritate noſtrâ lenimus.* Quod cùm per ſpeculatores nuntiatum Perſeo eſſet, *etſi causa apparebat* — *tamen infamandæ rei causâ januam obſerari jubet: & ex parte ſuperiore ædium, verſisque in viam feneſtris*, comiſſatores, *tanquam ad cædem ſuam venientes, arcet.* Quæ inde ſequuta triſtia, V. apud eundem *in ſeqq.* Certè *Comeſſari* ſeu *Comiſſari*, Græcis Κωμάζειν eſt, *per vicos vagari animi gratiâ.* Theocritus, Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα. Id à cœna faciebant, ut remitterent animum poſt negotia diurna. Jentatione enim præparca ac minimâ contenti, haud largiùs merendabant: prandium non magis lautum erat, ſaltem ut ſuo quisque in opere vires reficerent. Quo perfecto in ſero diei largiùs ſeſe accipiebant, tum uberiore epularum apparatu, tum familiarium atque affinium ſocietate: unde Cœna dicta, quòd κοινῇ veſcerentur: non privato demenſo diurno. Tum igitur juventus vacui temporis otio atque licentiâ noctis abuſa, ſecura imperiorum vel heri vel patroni vel parentum per κώμας, i. vicos, diſcurrere: qui mos cum ipſo nomine ad Latinos tranſiit. Atque inde ii luſus, quos vicatim exercerent, παρὰ τὸ ᾄδειν κατὰ τὰς κώμας, aptè *Comœdiam* dixere: quoniam non in paſcuis, aut in arvis, aut ad tumulos aut ad aras canerent. Hæc *Comœdiæ* initia Durabant autem iſtiusmodi *Comeſſationes* nonnunquam per totam noctem, uti de intempeſtiva incontinentia Philippi Macedonis habet Theopompus *Hiſtor. lib.* 4. Καὶ πολλάκις δὲ τὴν νύκτα πίνων, καὶ μεθυσθεὶς ἤδη πρὸς ἡμέραν ἐκώμαζεν. V. de Acerra facetè canentem Martialem. Hinc Lucianus in *Diſcategorumeno*, Lunam ait ſplendere τοῖς κωμάζουσι &c. Vocis porro notionem Græci expreſſere, per aliud verbum βακχίζειν, de quo V. ſuprà. Ne verò ſuo Numine careret hæc intemperantia, Κῶμον, *Comum*, ei præfecere: quam vocem legimus quoque apud Apoſtolum Galat. *cap.* 5. *verſ.* 21. &c. V. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 5.

Comiſſator, pro bibone, & gulone immodico. V. ſuprà. Martialis *lib.* 4. *Epigr.* 5. *verſu* 3.

> *Vir bonus & pauper linguâq; & pectore verus,*
> *Quid tibi vis, urbem qui, Fabiane, petis.*
> *Qui nec leno potes, nec* Comiſſator *haberi,*
> *Nec pavidos triſti voce citare reos* &c.

Comeſtio de Victima, inter ritus ſacros V. T. memoratur paſſim, inprimis Levitici *capp.* 6. & 7. de qua V. infrà, in voce *Victima*.

Comeſtores, apud Francicos Scriptores, dicti ſunt milites, vel potiùs apparitores & *ſervientes*, quos Creditores ex Judicis decreto, in debitorum ædes immittebant, qui illorum ſumtibus alerentur, donec debita ſua exolviſſent, *Mangeurs*, in *Conſuetud.* Turnac. *tit.* 27. *artic.* 17. Quod cùm moleſtum admodum Debitoribus, neque multum utile Creditoribus eſſet, reſtrictum id ad certos caſus eſt, in *Areſtis* Parlam. A. C. 1285. *Poni tamen potuerunt tantummodo, pro enormi facto, vel in caſu criminis, vel ſi aliquis vellet ſubterfugia quærere & bona ſua abſcondere ſeu diſtornare, ſeu ad alienum dominium transferre, vel eſſet ita inobediens juſtitiariis quòd non poſſet commodè aliter juſtitiari* &c. apud du Freſne *Gloſſar.* V. quoque eum *Diſſertat.* 29. *ad Joinvillam.*

Comicus, abſolutè Ariſtophanes dicitur. Euſtathius *in Dionyſium, ad verſum* 345. Ἔτι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις τεῖχος πελασγικὸν, ἤτοι πελαργικὸν, ὡς ὁ Κωμικὸς δηλοῖ ἐν τοῖς ὄρνισιν. *Eſt autem & Athenis murus Pelasgicus, an Pelargicus, uti in Avibus* Comicus *docet.* Quem tamen honorem, Barthii animo, digniùs Menandro tribuunt alii. Tatianus pro Barbaris, contra Græcos: Κατὰ δὲ τὸν Κωμικὸν, ζῶντ' ἐπισκηνοῦσιν καὶ συμβάλλονται; & cætera, quæ nemo neſcit Menandri eſſe &c. V. Caſp. hunc Barthium *Animadverſion. ad Statium Part. I. pag.* 1099. In Eccleſia Rom. *Comicus*, nomen eſt libri Eccleſiaſtici, qui aliàs *Comes* dictus eſt, uti vidimus.

Comiſena, adde: *Comiſene*, Græcè Κωμισηνὴ, inter Parthiæ Satrapias numeratur Iſidoro Characeno. Ita enim is in Indice, Κωμισηνῆς σχοῖνοι ν. Ὑρκανίας σχοῖνοι ξ. Straboni Κωμισηνὴ vocatur *lib.* II. ubi illam unà cum Choarene, partem facit Parthyenes. Ptolomæo Κωμισηνὴ, qui tam eam, quàm Choarenem, à Parthyene ſeparat, & ſub Parthia, h. e. ditione Parthorum collocat: nempe brevioribus ſpatiis Parthyenem includens. Sed lege utrobique Κωμισηνὴ. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1196.

Comiſtæ, qui in urbe Lombardiæ *Como* Valdenſium doctrinam amplexi, dicuntur *in Conſtitut.* Friderici Imp. *de Hæretic.* V. Matthæum Paris. *pag.* 589.

Comitatenſis, qui in ſacro Principis *Comitatu* militat, vel qui ad Sacrum *Comitatum* ſpectat, ut *Comitatenſis fabrica* apud Ammi-

anum *lib.* 18. *Comitatenſe auxilium* apud Eund. *Comitatenſe exercitium*, apud Ennodium *lib.* 4. *Epiſt.* 33. ubi Senarium *virum Comitatenſis exercitii* appellat, qui inter Exceptores merebat. Inprimis verò *Comitatenſes* appellabantur Palatini, qui ſc. in officio erant utriusque Comitis Largitionum; quorum è numero eligebantur, qui in provincias mitterentur: hinc *Mittendarii* quoque dicti. *Comitatenſes Milites*, *Comitatenſes Numeri*, qui *Numeri* ſimpliciter dicuntur, apud Vopiſcum *in Probo*, Legiones tunc vocabantur, uti docet Salmaſius, de quibus *Cod. Theod. de Tironibus l.* 8. *Completis quinque annorum ſtipendiis, qui* Comitatenſibus numeris *fuerit ſociatus, patris quoque & matris, nec non & uxoris ſuæ capitationem meritis ſuffragantibus excuſabit. Iis verò qui infra* &c. Nempe *Comitatenſes* in Caſtris erant, limitanei verò & ripenſes in ripa, ubi per cuneos conſtituebantur. Unde *numeri & limitanei milites*, apud Vopiſcum *l. c. Comitatenſes & ripenſes*, *Cod. Theodoſ. de Veteranis l.* 4. *Comitatenſes & limitanei l.* 17. *tit. de Cohortal.* ſibi invicem opponuntur. *Comitatenſium* quoque *Legionum* mentio eſt, in *Not. Imp.* nec ad ripenſem militiam eadem in milite ſtatura, idemque corporis robur, exigebatur, quòd in *Comitatenſi* vel legionaria, ex *l.* 8. *Cod. Theodoſ.* &c. Erant verò milites hi ſub diſpoſitione Magiſtrorum utriusque militiæ, Salmaſius *ad Vopiſcum*. De *Pſeudocomitatenſibus* infrà.

Comitatus, Aula Imperatoria, Palatium, locus ubi Imperator morabatur, ſeu, ut definit Anianus *ad leg.* 20. *Cod. Theodoſ. de Decurion. Ubi rerum Domini fuerint*: à *Comitibus* dictus, h. e. Curiæ Proceribus, ſeu Amicis interioribus. Sic enim *novum Comitem* Apollinis appellat Thyadamantem Statius *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 157. Idem Comites *proximam Regni turbam*, vocat *lib.* 11. *verſu* 257.

Non deſunt Regni Comites ——

Et de iisdem mox,

—— ——*ſi proxima turba.*

Nempe, cadente Româ, cum Principes à Proceribus *Domini* appellarentur, eos viciſſim dicebant, honoris ergò, *Comites*; non ſervos, aut miniſtros aut aliud denique quod hodie uſurpatur. Cujus rei exemplum illuſtre in Majorano & Sidonio, apud illum *lib.* 1. *Epiſt.* 11. ubi Auguſto ajenti, *Audio, Comes Sidoni, quod Satyram ſcribas*: reſpondet Sidonius, *Si quis eſt iſte, Domine Imperator, publicè accuſet.* Ita namque capiendus is titulus; cùm alii neſcio quem *Comitatum* ſive Conſulatum Arverniæ Sidonio ex malè capta voce adſcripſerint. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.* & Adverſ. *volum.* II. Κομιτάτος Palladio in *Vita* Chryſoſtomi paſſim. Item Comitis ſeu Judicis dignitas, diſtrictus, territorium, jurisdictio: apud Guil. Apulum *de Geſtis Normann. lib.* 1.

—— ——*Numero cum viribus aucto*
Omnes conveniunt & bis ſex nobiliores,
Quos genus & gravitas morum decorabat & ætas,
Elegere Duces: provectis ad Comitatum
His, alii parent. Comitatus *nomen honoris,*
Qui donantur, erat.

Inde pro quovis territorio, ſeu cujusvis loci jurisdictione ſuis finibus circumſcriptâ, in *Charta* Dagoberti R. apud Freherum *lib. de Lupoduno.* Quam quidem vocis notionem à Longobardis fluxiſſe, tradit Otto Friſingenſis *de Geſtis Friderici lib* 2. *cap.* 12. *Cumque tres inter eos Ordines, i. Capitaneorum, Vavaſſorum & plebis eſſe noſcantur — de ſingulis prædicti Conſules eliguntur & ſingulis penè annis variantur. Ex quo fit, ut tota illa terra intra Civitates ferme diviſa, ſingulæ ad commanendum ſecum diœceſanos compulerunt, vixque aliquis nobilis — inveniri queat, quin Civitatis ſuæ ſequatur Imperium: conſueverunt autem ſinguli ſingula territoria ex hac communendi poteſtate.* Comitatus *ſuos appellare.* Unde hodieque villam, pagum, rus, Itali *Contado*; & ruſticos *Contadini*, vocant. Apud Anglos *Comitatus* locus eſt publicus, in quo Vicecomes unius cujusque provinciæ, quæ *Comitatus* nomen apud eosdem obtinent, jurisdictionem ſuam exercet. Conventus item Juridicus, qui in *Comitatu* ſeu Provincia fit, vulgò *Aſſiſia, Comité*, apud Covvell. Ingulfum *de Alvredo R.* in *LL.* Henrici I. *cap.* 51. &c. Plura vocis ſignificata vide apud Car. du Freſne, in *Gloſſario.*

Comites, adde: Neque verò Judicum duntaxat obiere officium Comites, ſed & populares ſuos in prælia eduxerunt, du Freſne *Gloſſar.* Apud Burgundos, *Comitis* nomen nullus habebat *niſi qui Ducis honorem poſſideret*, Ditmarus *lib.* 7. *pag.* 92. Sic *Comites* promiſcuè ac *Duces* ſeſe inſcripſiſſe Armoricæ Principes conſtat, ut & interdum Normanniæ Dynaſtas. In Anglia *Comites* Ducum appellantur filii, ut *Vicecomites*, filii Comitum. Apud Græcos recentiores hoc nomine veniunt Centuriones, qui centuriis, & turmis militaribus in Exercitu præerant. Conſtantinus Porphyrog. *l.* 1. *de Them. c.* 1. Κόμητας τοὺς ἑκατοντάρχους. Leo *in Tact. cap.* 3. §. 10. Κόμης ἐστὶν ὁ τοῦ ἑνὸς τάγματος, ἤτοι βάνδου ἀφηγούμενος, *Comes eſt unius turmæ ſeu bandi dux*, &c. Item, qui turmis ac navigiis bellicis, in claſſe, præeſt. Ital. *Comito*, Gall. *Comite*. Sic *Comites galearum*, in *Actis* Alexandri III. Pontif. V. quoque *LL.* Alfonſinas *Part.* 2. *tit.* 33. *leg.* 4. Et οἱ τοῦ βασιλικοῦ στόλου Κόμητες, *Imperatoriæ Claſſis Comites*, apud Nicetam in *Iſaacio lib.* 1. *cap.* 6. V. Leonem in *Naumachicis*, Annam Comnenam, alios. Quorum præcipuus, ἀρχικόμης Admiralio ſuberat: Δεύτερος verò Κόμης poſt Protocomitem erat, memoratus Annæ prædictæ *pag.* 290. V. Rigaltium, Meurſium, du Freſne. Imò & *Comitum* nomen interdum Advocatis Eccleſiarum Cathedralium tributum: ejusmodi fuere *Comites Cameracenſes* & *Virdunenſes*, quarum civitatum Epiſcopis ab Imperatoribus data eſt facultas *eligendi Comitem*: *abſque hæreditario jure*, ut eſt in *Charta* Virdunenſi, ſeu *eligendi Comitem*, ut eſt in *Charta* Henrici Imp. pro Ertvvino Epiſc. Camerac. A.C. 1007. apud Colvenerium *Notis ad Baldricum.* Neque fortè alii fuere *Comites*, qui ratione Comitatuum ſuorum Eccleſiarum & Epiſcoporum erant vaſſalli. In Lugdunenſi Eccleſia Canonicum Cathedralem, *Comitis* titulo eſſe inſignem; contra Canones, qui ſtatuant, deſinere aliquem Comitem eſſe, quamprimum fiat Clericus, legas apud Car. Macrum in *Hierolexico*: ubi addit, Epiſcopum Ravennæ abuſivè *Comitem* appellari *can. quo auſu* 23. *quæſt.* 8. &c. Varia alia *Comitum* genera hic ex Carolo du Freſne aliisque breviter ſubjungemus. Addam ſaltem, *Comitum coronam*, conſtare è circulari lamina, cui hærent tres lapilli. Supra laminam ut plurimum eminent tres uniones magnitudine conſpicui; aut certè continua ſeries minorum unionum, qui & in extremitatibus laminæ & ſuper ipſa media duplicantur aut triplicantur, cæterisque eminentiores aſpiciuntur. Eadem ferme Marchionum eſt, cùm Barones non laminam integram & latam, ſed tenuiorem ac reſtrictiorem ac veluti circulum ſive gracile vinculum aureum, quo priſcum illud στρόφιον repræſentari videtur, geſtent, uti pluribus exponit C. Paſchalius *Coronar. lib.* 9. *cap.* 22.

Varia Comitum genera, quæ apud Autores occurrunt.

Comes Ægypti, ſub Impp. poſterioribus dici cœpit, qui *Præfectus Ægypti*, provinciam illam regebat, ab Auguſto primum impoſitus. Regebat autem eam, ſub *primæ Comitivæ* honore. V. Salmaſium *ad Trebellium Pollionem in Macriano.*

Comes Ærarii, ſacri ac privati, in *l. un. Cod. th. Qui à præbit. Tiron. & Eq.* idem cùm *Comite ſacrarum ac privatarum Largitionum.*

Comites Alani, in *Not.* Imp. una ex Vexillationibus, quę erant intra Italiam. Cujusmodi *Comites*, ſub Magiſtris militum militantes, diverſis cognominibus appellabantur: alii enim *Comites Juniores*, alii *Seniores*, alii *Sagittarii*, alii aliter dicebantur, uti docet Henr. Valeſius *ad Ammianum lib.* 15.

Comes Annonæ, in *Chron.* Alexandr. Κόμης τῶν ὀψωνίων, curam annonę in Urbem transportandæ habebat.

Comes Aquarum ſeu *Aquaticus*, Robertus Friſius, quòd Citeriorem Friſiam, quam expugnarat A. C. 1070. Zelandiam item & vicinas regiones, quas undique aquæ alluunt, obtineret, dicitur Galberto in *Vita* S. Caroli Com. Flandriæ *num.* 110.

Comites Archiatrorum ſacri Palatii, de quibus *titulus* eſt in Cod. Juſtin. & Theodoſ. Apud Gothos Comitis hujus ſententiâ Medicæ lites dirimebantur.

Comes Capellæ, occurrit in *Charta* Ludovici Hungar. R. A. C. 1358.

Comes Caſtrenſis, idem cum Germanorum Burggravio, V. P. de Andlo *de Imp. Germ. lib.* 2. *cap.* 12.

Comes Caſtri, in *Geſtis* Innocentii III. idem.

Comites Cataphractarii, una è 10. Vexillationibus Comitatenſibus, quæ erant ſub diſpoſitione V. I. Magiſtri Militum per Orientem, in *Not.* Imp.

Comes Civitatis, qui in Civitate Judicis munus implet eique præeſt. Senator *lib.* 6. *capp.* 22. & 23. &c. Sic in Dalmatia & Croatia Prætores extranei, quos ſingulæ civitates ſub titulo *Priorum* eligebant; ſequiori ævo *Comites* dici cœperunt. Fuerunt autem ut plurimùm annui; in Italia *Poteſtati* dicti. V. Jo. Lucium *de Regno Dalmatiæ lib.* 3. *cap.* 12. &c.

Comites Clibanarii, vexillatio ſic dicta, ſub diſpoſitione V. I. Magiſtri Militum Præſentalis, *Not.* Imp.

Comes Comitum, titulus Comitum Loretelli, in Regno Neapol. ſub Normanniæ Regibus: qui interdum etiam *Palatini Comites Loretelli* inſcripti leguntur. Videntur eandem in Regno Siculo dignitatem obtinuiſſe, qualem Comites Palatini Rheni apud Germanos, Comites Campaniæ apud Francos, Comites Lomelli apud Italiæ Reges & Comites aliquot Palatini apud Anglos. V. Ughellum *Tom.* I. VI. VIII. paſſim.

Comites Comerciorum, in Imp. Orient. ſub diſpoſitione Comitum ſacr. larg. plures recenſentur in *Not. Imp. lib.* 1. *cap.* 73. *per Orientem & Ægyptum, per Mœſiam, Scythiam & Pontum*: in Occidente, unicus *per Illyricum*. Munus eorum erat, ne ultra civitates deſtinatas commercium cum Barbaris eſſet, neve privati illicitas ſpecies emerent. At ne illicitæ ſpecies ad Barbaros exportarentur, Curioſi cavebant.

Comites ſacri Conſiſtorii vel *Conſiſtoriani*. V. infrà.

Comes Contariorum, ſeu Præpoſitus militibus, qui *contis* utebantur: Κόμης κοντοφόρων, in *Paſſione* S. Baſilii Presb. *num.* 15.

Comes Cubiculariorum, digni-

tas

tas in Palatio Regum Gothicorum in Hiſpania.

Comes Curiæ ſeu *Curialis*, apud Croatiæ Reges, præcipuum olim locum tenebat: à quibus Hungari Reges dignitatem hanc hauſerunt. Eadem ejus functio, quæ *Comitis Palatii* apud Germanos & Francos. V. Lucium *de Regno Dalmat. lib.* 2. *cap.* 8. & *lib.* 3. *cap.* 4.

Comes Curtis, Cohortalibus præerat, V. ſuprà.

Comes Diſpoſitionum, qui Diſpoſitionibus Principis præerat. V. infrà *Diſpoſitio*.

Comes Domeſticorum, qui equitibus vel peditibus prætorianis præerat: quâ dignitate Diocletianus, Juſtinianus & Michael Balbus, antequam imperarent, functi leguntur. Hujus muneris Marcellinus meminit paſſim.

Comes Domeſticus ordinis primi, in vet. *Inſcr.* apud Gruterum 406. 1.

Comes Domorum, qui præerat poſſeſſionibus ac prædiis ad Principem ſpectantibus: occurrit nõ ſemel in *Cod.* Theodoſ. & *Not.* Imp.

Comes & Dux, titulus quorundam in *Charta* Rudeſindi Epiſc. Dumienſis æræ 930. apud Ant. Yepezium *Chron. Ord. Bened. Tom. V.*

Comes Equorum Regiorum, τῶν βασιλικῶν ἵππων Κόμης, apud Pachymerem *lib.* 1. *cap.* 11. V. *Comes ſtabuli*.

Comes Excubitorum, V. *Excubitores*.

Comes Fœderatorum, apud Anaſtaſium in *Hiſtor. Eccl.* Κόμης τῶν φοιδεράτων, Cedreno, Theophani, aliis, poſtmodum Ἑταιρειάρχης dictus, qui præerat cohorti Fœderatorum, in Palatio Principis militanti.

Comes Formarum, qui aquæductibus publicis inſtaurandis vel extruendis præfectus erat, Romæ potiſſimùm recenſetur ſub diſpoſitione Præfecti Urbis, in *Not.* Imperii.

Comes Franciæ, V. ubi de *Palatinis Comitibus*.

Comes Galliæ ſeu *Galliarum*, occurrit in *Vita* Lupicini Abbatis Jurenſ. *num.* 8. & in *Charta* Caroli C. apud du Freſne.

Comes Gildoniaci patrimonii, ſub diſpoſitione Comitis rerum privatarũ, bona publicata Gildonis in Africa curabat, V. *Not.* Imp.

Comes Hirſutus, apud Anonymum *de Fundat. Monaſter. Germ. Le Comte pelu*, in *Chron. Flandr. vernaculo*, idem qui *Comes Sylveſter*. V. infrà, Germ. *Wildgraff*.

Comes Horreorum, *in l. un. Cod. de Piſtor. lib.* 11. Piſtrini Principis curator.

Comites Inferiores, *l.* 2. *Cod.* Theod. *ne Comit. & Tribun. lat. præſt.* iidem cum *Comitibus minoribus*, à ſecundi Ordinis Comitiva dicti, ut Tribuni militum. *Gloſſæ*, Κόμης ἤτοι Τριβοῦνος.

Comites Italiciani & Galliciani, *l. un. Cod. Theod. de Conſular.* ſunt Comites Largitionalium titulorum, Reique tributariæ & theſaurorum per Præfecturam Prætorianam, Italiæ & Galliæ. Aliàs *Comites Diœceſeon* vel *Largitionum per Diœceſes*.

Comites Largitionum Comitatenſium, i. theſaurorum, qui in Comitatu Principis unà cum ipſo Comite verſabantur. Hinc *Largitionales Comitatenſes*, in *l.* 6. *Cod. Th. de Diverſ. Offic.* dicuntur Officiales Comitis Largitionum Comitat.

Comes Largitionum privatarum ſeu *Rei privatæ*, idem cum eo, qui dein *Privati Ærarii Præfectus*, ſeu *Rei privatæ Procurator*; habebat ſub ſe omnes rei privatæ Rationales, qui in ſingulis provinciis fiſcum Principis procurabant. Salmaſius *ad Vopiſcum in Probo*.

Comes Largitionum Sacrarum, qui priùs *Sacri Ærarii Præfectus* ſeu *Procurator* aurum, argentum, quod ex provinciarum tributis cogebatur, veſtes omnes, ſpecies publicas, quidquid denique ſanctiori Principis ærario inferretur, curabat. Adeoque ſub ejus diſpoſitione erant veſtium omne genus Textores, Murileguli, Tinctores &c. V. Salmaſium *ad Lampridium in Antonino Diadumeno* & ſuprà, ubi *de Ærario majori ſeu ſacro*.

Comes à Latere, V. *Comes Palatinus*.

Comes Legum ſeu Profeſſor in Jure, *Epitaph.* Rebuffi JC. Magalonæ A. C. 1428.

Comes Liber, ut Frangipani, Urſini &c. apud Sambucum in *Gloſſis ad LL. Hungariæ*.

Comes Limitum vel *Limitaneus*, qui limitibus Imp. Rom. præerat, V. Pancirolum *in Not. Imp. Orient. cap.* 139. & in voce *Marchio*.

Comites Littoris Saxonici per Britanniam, *in Notit. Imp. Occid. cap.* 72. littoris per opportuna loca præſidiis, ad Barbarorũ latrocinia compeſcenda, communiendi, curam habebant primùm: poſtea, cùm magna Britanniæ pars in Saxonum poteſtatem pervenit, contra hos Romani limitem Britannicum, qui ſupererat, per eum tueri, ſat habuere, V. *Cod. Theodoſ.* & *Juſtin. tit. de Litt. & Itin. cuſtodia*.

Comites Majores, iidem cum *Comitibus primi Ordinis*, erãt e. g. *Magiſtri Officiorum*, *Magiſtri Militum*, *Magiſtri ſacrarum Largitionum* & ſimiles. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Macriano*.

Comes Manſionarii, in *Annal.* Fancorum Metens. *A. C.* 895. *Adalongum Comitem ſui Manſionarii* &c.

Comes Manſuariorum, apud Nithardum *lib.* 3. idem fortè cum *Manſionario* in Franciæ Regum aula, Carolo du Freſne, de quo ſuo loco.

Comes Marcarum, idem cum *Marchione*.

Comes Mareſcallus, dignitas in Anglia, quæ in Penbrochiæ Comitum familia primùm hæſit, poſtea aliis quoque Comitibus collata eſt. V. Th. Walſinghamum.

Comites Maritimæ, qui *ad cuſtodiendam maritimam deputati erant*, occurrunt in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 4. *cap.* 5. Iis ſuberant *Vicecomites Maritimæ* qui hodie *Vicomtes de Marennes* in Santonibus dicuntur.

Comes Maritimi tractus in Britannia, apud Ammianum *lib.* 37.

Comes Metallorum per Illyricum, ex auro in metallis invento portionem Principum debitam exigebat, in fluminibus etiam vel fodinis aurũ legentes: ſub diſpoſitione Comitis ſacrarum Largitionum, *Not. Imp.* V. *l.* 1. *C. de Metallar.*

Comites Minores, iidem cum inferioribus apud Salmaſium h. c. ubi *minimam* & *infimam*, tertii Ordinis Comitivam vocat. V. ſuprà.

Comes Notariorum, dignitas in aula Regum Gothicorum in Hiſpania, *Concil.* Tolet. VIII. Fortè idem cum *Primicerio Notariorum*.

Comes Novellus, dictus Bertrandus de Balcio Com. Montiſcaverſi & Andriæ, apud Joann. Villaneum *lib.* 9. *cap.* 72. &c.

Comes Numeri ſeu Cohortis, eidem præfectus. Sim. Metaphraſtes *in Martyr. S. Georgii num.* 2.

Comes Obſequii, qui *obſequio* & Comitatui Imp. præerat, in *Epiſt.* Gregorii II. V. infrà *Obſequium*.

Comes Officiorum, in *Clementina Epiſt.* de Geſtis S. Petri c. 164. idem fortè cum *Magiſtro Officiorum*.

Comites Ordinis primi, præcipui erant ex Magiſtratibus Palatinis, quorum quidam *Comites Ordinis primi intra Palatium* dicebantur, quòd ſc. in Palatio militarent: vel *Comites primi Ordinis in Conſiſtorio*; erat enim iis Conſiſtorium Principis ingredi fas, ſi vocarentur. V. Salmaſium *ad Pollionem*.

Comites Ordinis ſecundi, dicebantur, qui his proximi erant, & è quibus ad Comitivâ primi Ordinis aſſumebantur. V. Senatorem *lib.* 7. *Epiſt.* 26.

Comites Ordinis tertii iidem Carolo du Freſne videntur, qui *Comites Inferiores* & *Minores*, in quorum numero Tribuni. Salmaſius verò ſecundi Ordinis Comitivâ eos donat, ubi ſuprà: *minimam & infimam* tertii ordinis Comitivam vocans.

Comes ὀψωνίων ſeu *obſoniorum*, in *Chron.* Alex. idem cum *Comite Annonæ*.

Comes Pagi, h. e. provinciæ vel Civitatis, V. ſuprà.

Comites Palatii, V. infrà *Palatini*.

Comes Parochialis, apud Hungaros dicitur proprius regionis cujusque præfectus: qui cum ſuo *Vicecomite*, qui *Judex Nobilium* dicitur, judicandi jus habet, in ſuo Comitatu.

Comes Patrimonii, quod *privatum* Impp. dicitur *l.* 8. *Cod. Th. de Jure Fiſci*: apud Gothos etiam, patrimonium Regis ac menſam procurabat. Cujus Comitivæ formulam exhibet Senator *lib.* 1. *Epiſt.* 9.

Comes per utramque Germaniam, apud Ammianum *lib.* 27.

Comes per Illyricum, per Orientem &c.

Comes Perpetuus apud Hungaros dicitur, cum dignitate natus, qui ſolius Regis judicio nititur.

Comes Piloſus, apud Alemannos, idem cum *Sylveſtri* ſeu *Hirſuto*. In *Chronico* Flandriæ *cap.* 15. *le Comte Pelu*, & *cap.* 21. *le Pelu du Rhin* dicitur, & inter Electores ſeculares primus recenſetur: quo pacto is fuerit Comes Palatinus Rheni, V. infrà *in Piloſus*.

Comes Portûs Romæ, ſub diſpoſitione Præfecti Urbis, navibus frumentariis præerat. Formulam hujus dignitatis exhibet Senator *lib.* 7. *Epiſt.* 9.

Comes Præſenti, Κόμης Πραισέντου apud Theophanem *p.* 141. qui militib[9] in *Præſenti* præerat, V. infrà *Præſen.*

Comes Provinciæ ſeu *Rector Provinciæ*, qui provinciæ, Comitiva primi ordinis decoratus, præfuit, Senator *lib.* 1. *Epiſt.* 1. V. infrà *Provinciæ Comes*.

Comes & Rationalis ſummarum Ægypti, ſub diſpoſitione Comitis ſacrarum Largitionum in *Not.* Imp. V. infrà *Summa*.

Comes Regalis, apud Odonem Foſſatenſem in *Vita* Burchardi Com. Corbolienſis, i. *clientelæ jure Regi obnoxius*.

Comes Rei caſtrenſis, apud Ammianum *lib.* 30.

Comes Rei Militaris, qui cum certo militum numero provinciam defendebat, *lib.* 3. *C. Th. de Comitib. Rei milit.*

Comes Rei privatæ, V. ſuprà.

Comes Rerum nitentium, V. infrà *Tribunus r. n.*

Comes Riparum & Alvei, ſub diſpoſitione Præfecti Urbis, curam habebat aquarum & alvei Tiberis: priùs *Curator alvei & riparum Tiberis ac cloacarum urbis* dictus, quod officium Auguſtus inſtituit, Sueton. *cap.* 43.

Comes ſacrarum Largitionum, V. ſuprà.

Comes ſacrarum Remunerationum, Idem.

Comites Sagittarii Armeni, una è 6. Vexillationibus Palatinis

tinis quæ erant ſub diſpoſitione VI. Magiſtri Militum Præſentalis, in *Not.* Imp.

Comites Sagittarii minores, una è 5. vexillationibus Palatinis, ſub diſpoſitione ejuſdem, *Ibid.*

Comes Scanciarum, in *Concil.* Toletano VIII. & XIII. idem cum Scancione, Gall. *Eſchançon.*

Comes Scholarum, qui Scholis Palatinis præerat, de quibus *Not.* Imp. & Jac. Gothofredus *ad Cod. Theod. & Juſtin. tit. de Comitibus & Tribunis Scholarum.*

Comites Seniores, una è 6. vexillationibus Palatinis, ſub diſpoſitione Magiſtri Militum in Præſenti. *Not.* Imp.

Comites Siliquaticorũ, ponderibus & menſuris præerant. V. infrà *Siliquaticum.*

Comes Sylveſter, Gall. *le Comte Sauvage du Rhin*, idem cum *Hirſuto & Piloſo.*

Comes Solemniorum, apud Ammianum *lib.* 15 ubi *Comes Sumtuorum* reſtituit Vir doctus.

Comes Spathariorum, dignitas Palatina in Aula Regum Gothicorum Hiſpaniæ. V. *Spatharius.*

Comes Stabuli, V. in voce *Conneſtabilis*, *Conſtabularius* & infrà in *Stabuli Comes.*

Comites Taifali, una è vexillationibus Palatinis ſub diſp. Magiſtri Militum Præſentalis, *Not. Imp.*

Comites de Tertio denario, dicebantur in Anglia Comites, quòd Comitatuum reditûs pars tertia ad illos pertineret: ab ipſo jam Caroli M. ævo. Quod & in Hungaria obtinuit.

Comes Theſaurorum, in provinciis theſauros Principis ſervabat, *l.* 14. & 22. *Cod. Theod. de diverſ. Offic. & Appar.* Dignitas etiam in Palatio Regum Gothicorum Hiſpaniæ uſitata, ut ex *Concil.* Toletano XIII. patet.

Comites Vacantes, qui poſt officium aliquod geſtum, Comitivam primi Ordinis nacti ſunt. V. J. Gothofredum *ad l. un. C. Th. de Comit. Vac.*

Comes Veſtiarii, in *Not.* Imp. Occid. ſub Comite ſacrarum Largit. pro quo in Oriente *Magiſter lineæ veſtis*, & *Magiſter privatæ*, ponuntur V. infrà in voce *Veſtiarii Comes.*

Comes veſtis ſacræ, inter Illuſtres recenſitus, præerat Principis ipſius veſti.

Comes Urbanus, in *Vita* S. Adalberti *cap.* 23.

Comes & *Magiſter utriusq; militiæ* in vett. *Inſcr.* &c.

Comitia, adde: Fuit inter eminentiſſima ſummi imperii jura, jus *Comitiorum* & creatio Magiſtratuum. Itaque Mæcenas, Conſiliator vere regius, apud Dionem *lib.* 52. Auguſtum monet, ut ex ratione ſtatus Monarchica ad ſe trahat tantam poteſtatem. Intellexit facilè vim ejus conſilii Auguſtus, ſed exemplum moderandi Julius jam dederat; quod ſecutus, partitus eſt cum populo *Comitia*, ſive veriùs, videri voluit partitus, exceptâ Conſulum creatione, quam ſibi Senatuive reſervavit in ſolidum. Poſtea Tiberius, ſive conſilio Auguſti inſtigatus, ſive quòd ſponte vim Principatus omnibus modis intendere deſtinaverat, totum jus Comitiorum populo ademptum ſibi vindicavit, niſi quòd ſimulachri causâ cum Senatu id voluit communicatum, V. Tacitum *Annal. lib.* 1. *cap.* 15 Lipſium *in eum*, Clapmarium *lib.* 6. *Arcan.* 7. Bœclerum *in Velleii lib.* 2. verba, *Primum principalium ejus operum fuit ordinatio Comitiorum: quam manu ſuâ ſcriptam D. Auguſtus reliquerat:* Roſinum &c. *Comitiorum* & Conciliorum diſcrimen Lælius Felix *apud A. Gellium lib.* 15. *cap.* 27. hoc conſtituit, ut *Comitia* dicantur univerſi populi conventus, ad aliquid ſuffragiis ſuis decernendum: Concilia verò partis populi conventus ad aliquid jubendum; cujus generis erant, quæ à Tribunis Pl. indicebantur *Comitia.* Habebant enim jus vocandæ plebis, non univerſi populi. Interim diſcrimen hoc anxiè non obſervat Livius, Sic enim ille *lib.* 3. *Judicii die cùm excuſaretur ſolum vertiſſe exilii causâ, nihilominus Virginio Comitia habente, collegæ appellati dimiſere Concilium.* Alibi, ubi de judicio Manlii, quod Centuriatis Comitiis peractum fuit, diſſerit: *In lucum*, inquit, *Petilinum Concilium populi indictum eſt.* Cicero tamen *de Legg. lib.* 2. ea diſtinguit: *Quid enim majus eſt*, ait, *ſi de jure quærimus, quam poſſe à ſummis imperiis & ſummis poteſtatibus Comitiatus & Concilia vel inſtituta obnunciare, vel habita reſcindere.* Et poſt reditum in Senatu: *Tribunus Pl. tulit, ne obnunciare Concilio aut Comitiis liceret* &c. Apud Athenienſes *Comitia* Prytanes indicebant, idque 4. vicibus, intra 35. dies, Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. *Sect.* 7. In primis, in Magiſtratus inquirebatur, bene ne an ſecus officio functi ſint, idque die 11. Prytaneias: In ſecundis, quæ cogebantur die 20. cuilibet, licitum erat, de publicis privatisque negotiis verba facere: In tertiis, die 30. audiebantur exterarum Gentium Legati. Ultima tandem, quæ die 33. haberi erant ſolita, expediebant res ſacras & ad Deorum cultum ſpectantes. Gr. Κυρίαι Ἐκκλησίαι dicebantur, quia in iis ſolebant κυροῦν ψηφίσματα, *condere decreta ſeu plebiſcita*, ut loquitur Scholiaſtes Ariſtophanis *in Acharn.* Cùm verò, ob ſubitum quiddam, extra ordinem convocari populum neceſſitas poſtulabat, dicta ſunt illa *Comitia* Σύγκλητοι Ἐκκλησίαι, *Convocationes*, ſeu *Comitia calata.* Aliud *Comitiorum* genus apud eosdem fuit Κατακλησία, cùm ex agro quoque populus cogebat: Pollux tamen Σύγκλητον quoque Κατακλησίαν dici contendit. Ut ad Κυρίας promtiùs accederent, Præconis voce monebantur; quò alludere videtur Ariſtophanes. Ἐκκλησιαζ. cùm ait: δεύτερος κεκήρυκται. Imò quia ſegniter admodum in conciones ἐσπέρας conveniebant, itaque ſolebant duo miniſtri fune rubricato extento per forum turbam in Concionem compellere; quo qui infecti erant, mulctam ſolvebant. Unde Ariſtophanes *Acharn.* κἄνω καὶ κάτω τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον, *ſupra atque infra funem fugiunt rubricatum.* In quæ verba addit Scholiaſtes, καὶ ἀπέκλειον τὰς ὁδοὺς, τὰς μὴ φερούσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ ὤνια ἀνῄρουν ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ὅπως μὴ περὶ ταῦτα διατρίβωσιν. *Inſuper occludebant vias, non ducentes in concionem, & quæ venum exponebantur in foro tollebant ne circa ea morarentur.* Ab his porro nemo civis arcebatur, exceptis iis qui infamiâ erant notati: Sed nec ſervis, nec peregrinis nec fœminis à Cecropis tempore, licebat ἐκκλησιάζειν. Triobolus autem dabatur τοῖς ἐκκλησιάζουσι, quem tamen ſerò venientes non accipiebant: itaque lucelli hujus gratiâ in Comitia maximè conveniebant οἱ θῆτες, Athenienſium proletarii atque capite cenſi, unde jocus Comici *Plut.*

Ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίνεται;

Concio nonne hujus gratiâ erit?

Divites verò, ne multarentur, veniebant. Primus dediſſe τὸ ἐκκλησιαστικὸν commemoratur Agyrrhius, cujus meminit Græcus Ariſtophanis interpres, aliis Calliſtrato cognom. *Parnyti* id tribuentibus: ſed hic obolum primus conſtituit; Agyrrhius verò τὸ ἐκκλησιαστικὸν auctius reddidit, circa Olymp. 97. V. Diodorum Sic. *lib.* 14. Numerus τῶν ἐκκλησιαζόντων, videtur debuiſſe ad minimum eſſe ſex mille qui ſuffragia ferrent, ut rata forent decreta: unde toties numeri hujus in Legibus mentio, & exempla paſſim obvia. Facilè autem is iniri poterat, inito illo calculorum quos in urnas miſerant, vel ἐν χειροτονίαις, omnes numerando manus, quod τῶν χειροτονητῶν munus erat: quemadmodum Lexiarchi cavebant, ne quis concioni intereſſet, cui id non licebat. Convocato populo, ſi ſiniſtrum apparuiſſet omen, concio in proximam diem differebatur; ſin minùs, peractis ſacris, quæ Εἰσιτήρια & Καθάρσια dicebantur. Præco ſolenni formulâ, ex Lege, adprecabatur omnia fauſta ac proſpera toti Athenienſium populo, orareque jubebat, quibus licebat. Dein recitabat προβούλευμα Senatus Quingentorum, ſecundum quod rogandus & in ſuffragia mittendus erat populus, quo recitato, jubebat in medium conſulere qui vellet. V. Ariſtophanem, graphicè hunc ritum deſcribentem θεσμοφοριαζούσαις: ubi non preces ſolùm concipi, ſed etiam diris devoveri τὸν ἐπιβουλεύοντά τι τῷ δήμῳ κακὸν, *malè Reip. conſulentem*, inter alia, docet. Primi dein ad populum verba faciebant ſeniores, quos minores pro ætatis uniuscujusque ratione atque ordine excipiebant, idque ex Solonis lege; ad quod invitabantur Præconis voce: Τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; λέγειν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος, οἷς ἔξεστι; *Quis major quinquagenario orationem ad populum habere vult? Quis aliorum Athenienſium, quibus licet, orationem habere vult?* Intererant verò Juvenes, ex quo inſcripti fuerant Lexiarchico, anno ætatis 20. Dicturi pro concione apud populum, coronas capiti imponebant; Unde Ariſtoph.

Φέρε τὸν στέφανον· ἐγὼ γὰρ αὖ λέξω πάλιν,

Cedò coronam, ego enim rurſus orabo.

At cui aures commodare nolebant Prytanes, ſilentium imperabant: etiam e ſuggeſto deturbabant per apparitores, ut iterum teſtis eſt Ariſtoph. *Acharn.* Poſtea ubi omnes, qui vellent, dixerant, Proedri populum in ſuffragia mittebant, niſi fortè intercederent Nomophylaces, qui Proedris aſſidebant, de quibus V. Pollucem *lib.* 8 *cap.* 9. aut ipſe, qui Pſephisma ſcripſerat, ſententiam mutaret, Plut. *in Ariſtide.* Inter Proedros autem partes erant maximè Epiſtatæ, Demoſth. *in Androtiana.* Populo in ſuffragia eunti Prytanes calculos dabant, quos unusquisque mittebat in cados, qui deſtituti erant in parte loci, ubi conveniebant, cancellis undique ſeptâ. Quo facto Prytanes concionem dimittebant per Præconem ſolenni formula, in ſequentem concionem τῶν νομίμων: nec licebat Plebiſcito ſeu Pſephismate facto Prytanibus populum denuo mittere in ſuffragia de re, de qua jam Pſephisma ſcriptum eſſet, juxta Legem: Τοὺς αὐτοὺς περὶ τῶν αὐτῶν μὴ ἀναψηφίζειν, cujus meminit Nicias apud Thucydidem *Hiſtor. lib.* 6. &c. V. Sam. Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib.* 3. *tit.* 1. Locus in quo *Comitia* Athenienſium ſeu concio habebatur, Πνὺξ *Pnyx* dictus eſt, ἀπὸ τοῦ πυκνοῦσθαι ἄνδρας ἐν αὐτῇ, *quòd viri confertim ibi convenirent:* Ariſtophani πέτρα *rupes* dicitur, ὀρεινὴ γάρ ἐστι, *in clivo enim erat.* V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 3. *cap.* 2. Hinc *Comitiales* dies, à Faſtis, Comperendinis ac Statis diſtincti, erant quibus cum populo agi licebat; De quibus V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 3. Bersmannum *in ſuis Annotat. in Rom. Cal. ad finem Ovid. Faſt.* &c. Homo verò *Comitialis* dictus eſt, litium ſectator & perpetuus cauſarum concatenator, Angl. *a wrangler in the law or a litigious perſon*, Thom. Godwynus *Anthologiæ Rom. lib.* 3. *Sect.* 1. *c.* 1. Item *Comitiatus*, celebratio Comitiorum: Unde & *Comitiatum & concionem avocare*, apud A. Gellium *lib.* 13. *cap.* 16. eſt, impedire ne Comitia habeantur. In Legg. XII. Tabb. *De capite civis, niſi per maximum Comitiatum, ne ferunto*, i. e. per Centuriata Comitia, in quibus populus deſcriptus cenſu, ordinibus, ætatibus, plus adhibebat in ſuffragium conſilii, quàm fusè

in Tri-

in Tribus vocatus. Mentionem legis facit Cicero *de Legg. lib.* 3. & *Orat. pro Seſtio.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 6.

Comitiacus, dignitas, cujus formulam exhibet Senator *lib.* 8. *Epiſt.* 13. & *lib.* 7. *Epiſt.* 31. Erat is Vicarius *Principis* (officialis ita dicti) in urbe Roma. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Comitiani, in *l.* 18. *Cod. Th. de Cohortal.* dicuntur Officiales Comitis Orientis. In *Nov. Juſt.* 30. *capp.* 1. & 2. Comitis Domorum Officialibus idem nomen tribuitur, apud Eund.

Comitiva, Comitis dignitas. Sic *Comitiva utriusq. Ærarii l.* 2. *Cod. Theod. de quæſtionibus Mag. offic.* appellatur ſacri & privati ærarii præfectura &c. *Comitivæ* autem titulus omnibus ferre dignitatibus aulicis ſemper adfixus atque adjunctus fuit, quaſi quoddam honoris incrementum, iisque tantùm tribui ſolitus, qui dignitatis alicujus aut Magiſterii Præfecturæque merito pollerent; adeo ut poſteriorum Impp. ævo, nulla planè inveniretur in Aula dignitas, quæ non *Comitivæ* honore eſſet ornata. Fuere tamen & quidem ſolo honore *Comitivæ* præditi, absque ulla alia dignitate aut Præfectura: qui *Comites in Palatio* vel *intra Palatium*, dicebantur, memoranturq; *Cod. Theodoſ. tit. de Comitibus Vacant. Qui poſt probatos labores in noſtro Palatio Comites eſſe meruerunt.* De *Comitivæ* triplici gradu, diximus ſuprà. Quando autem cœperit hæc *Comitum* honoraria appellatio, ſingulis quibusque in Aula dignitatibus attribui ſolita, ut diximus, & cujus Imperatoris inventum fuerit, non facile decerni poteſt. Plerique à Conſtantino M. id primùm inſtitutum contendunt. Sed certum eſt, non ejus tantùm ævo, ſed omnium omnino etiam retro Principum Comites Amicosque Imperatoris in varias claſſes fuiſſe ſemper diſtributos. Erant Amici primæ, ſecundæ & tertiæ admiſſionis, Lamprid. *in Alexandro*: proin & Comites. Omnes namque, qui cum dignitate in comitatu Principis erant, *Comites & Amici Principis* appellati ſunt; ſolisque his dignitatibus *Comitis* nomen invenitur datum, quæ Principis comitatum obſervarent, aut ab eo ordinarentur, adeoque omnes, hac appellatione donati erant de domo Auguſta. Reliqui Magiſtratus, qui Auguſtum non comitabantur, aut qui ab ipſo non ordinabantur, *Amicorum* quidem nomine honorabantur ab Auguſto, ſed non *Comitum*, &c. Salmaſius *ad Treb. Pollionem in Vita Macriani.* Plures vocis *Comitiva* ſignificationes V. apud du Freſne *Gloſſar.*

Comitores, apud Catalanos dicuntur qui ordine Militiæ ſeu Vaſſallatus, poſt Vicecomites & ante Vavaſſores, recenſentur in *Actis* antiqq. Hinc in *Uſaticis* Barcinon. MSS. *cap.* 70. *de Curia Principis*, dicitur: *Sunt in ea Principes, Epiſcopi vel Abbates, Comites & Vicecomites*, Comitores & *Vavaſſores*, *Philoſophi & Sapientes, atque Judices*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Commagena, vel *æ*, urbs Pannoniæ ſuperioris 24. m. p. Vindobonâ diſtans, in vet. *Itiner.* V. *Comagenum.*

Commeatalis Miles, cui *commeatus* dabatur: cujusmodi *Commeatalem* qui ex milite faciebant Tribuni, pecuniam ab eo auferebant; quod prohibuit Juſtinianus *Cod. de Offic. Pr. P. Africæ l.* 2. *Et nullum audeant Duces vel Tribuni* commeatalem *de ipſis dimittere, ne dum ſibi lucrum ſtudent conficere, incuſtoditas noſtras relinquant provincias.* Idem lege cavit Anaſtaſius, *Cod. de erog. mil. ann.* E quibus colligimus, eorum quos dimittebant, aut quibus *commeatum* dabant militum, ſtipendia Tribunos in ſinum convertiſſe, aut aliquid eo nomine ab illis corraſiſſe, unde fortè *ſtellatura*, ἀπὸ τοῦ στέλλειν, dicta eſt, quam Tribunis milites pro *commeatu* dabant: nam στέλλειν, *mittere* eſt, hinc στόλος Græcis, qui Latinis *commeatus*. Aliam tamen, nominis rationem Salmaſius reddit, V. infrà in voce *Stellatura.* De *Jure* verò *commeandi*, aliisque huc pertinentibus, V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 14. & *ſeqq.*

Commemoratio Laudum, olim in funeribus uſitata, indigitatur Statio *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 208.

Talia fatidico peragunt ſolennia Regi.
Ceu flammas ac dona rogo, triſtesq; rependant
Exequias, molliq; animum tellure reponant.

Cujusmodi *Commemorationes* Parentalium loco habebantur. Auſonius,

Nænia funereis ſatis officioſa querelis.
Hoc ſatis & tumulis, ſatis & telluris egenis.
Voce ciere animas funeris inſtar habet.
Gaudent compoſiti cineres ſua nomina dici,
Ille etiam mæſti cui defuit urna ſepulchri,
Nomine ter dicto penè ſepultus erit.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Thebaid. d. l.* & infrà, ubi de *Parentalibus*, alibique paſſim. Hinc *Commemoratio*, in Communione Romana, dicitur recitatio nominum eorum, quos *Fideles* vocant, in Miſſæ Liturgiis, V. Avitum Vienn. *Epiſt.* 4. & 11. Radulfo *Memoria Sanctorum*, item *Suffragia Sanctorum.* Quæ *Commemorationes de Cruce; de B. Maria, de Titularibus totius Eccleſiæ Petro & Paulo, ac pro Pace ſere eſſe ſolent*, ut ait Dominic. Macer. in *Hierolexico.* Omittuntur autem in Adventu, tempore Paſſionis & Paſchatis. Id. De *Commemorationibus Defunctorum*, quorum mentio in Concilio Bracar. *can.* 39. V. infrà in voce *Diptychus*, item *Funebre Officium.*

Commenda, prædium eſt ſeu beneficium Eccleſiaſticum vel Monaſticum ſecularibus vel aliis fiduciario jure conceſſum, Luitprandus *lib.* 4. *cap.* 3. *Commendavit illi, ſeu, quod verius eſt, in eſcam dedit Eccleſias.* Cujusmodi *Commendarum* auctorem fuiſſe ajunt Leonem IV. in gratiam Epiſcoporum ac Clericorum, qui ſuis Eccleſiis, propter irruptionem & invaſionem Saracenorum ac deprædationem Siciliæ maximæque partis Italiæ, pulſi erant, abuſu hoc poſtmodum latiùs propagato. Hinc *Commendare*, h. e. *dare in Commendam*, de quo ritu pluribus agit Car. du Freſne in *Gloſſario*, V. infrà quoque in voce *Commendati.*

Commendare Diis vel *Commendare* ſimpliciter, ap. Ælium Spartianum *in Adriano*, *Natali ſuo ultimo, quum Antoninum* commendaret, *prætexta ſponte delapſa caput ejus operuit*: eſt εὔχεσθαι ὑπέρ τινος. Nempe rem divinam faciens Adrianus, vota pro Antonino, recèns in filium adoptato, nuncupavit: quod die Natali olim ſolenne erat; quem proin cognati & propinqui communi religione celebrabant. Extat Adriani ejusdem Schedium, die ejus natali ad Matrem miſſum, quo ipſam & ſorores ſuas invitat ad cœnam; ut communibus votis pro mutua ſalute Deos orent, apud Salmaſium *Not. ad Spartianum.* Unde phraſis, *Natalem alicujus commendare*, apud Spartianum in *Geta* & Æl. Lampridium in *Alexandro.* Hinc *Commendationes*, in *Statutis* Ordinis de Sempringham, V. Ord. Vitalem *lib.* 5.

Commendati, apud Recentiores, dicuntur Liberti, qui Patroni, ſeu Manumiſſoris patrocinio poſt libertatem impetratam ſe *commendabant.* Quippe per *Chartam ingenuitatis*, ſervo in libertatem aſſerto, facultas dabatur, ſeu Eccleſiæ, ſeu alterius cujusdam, qui ejus ingenuitatem tueretur, patrocinio ſe commendandi, ut patet ex Marculfo, *lib.* 2. *Form.* 32. Legibus verò Scaniæ editis ab Andr. Suenonis Archiepiſc. Lundenſi *lib.* 6. *cap.* 5. ſervum, ſtatim atque libertatem conſecutus erat, *ingenuorum aliquis ſuo generi conjungebat, eum in ſuum conſanguineum eligendo, & qui pro factis ejus ſe ſponderet reſponſurum, & hoc facto pro parte tertia præſtandæ ſatisfactionis onus ſuſtinebat, vel pro parte tertia recipiendæ ſatisfactionis lucrum percipiebat cum Liberto, duplo minore ſemper liberto, quàm ingenuo, ſatisfactione pro homicidio attinente.* Neque verò Liberti tantùm, ſed & quivis villarum incolæ, qui ſub Dominorum tutela & protectione vivebant & in ſignum ejusmodi protectionis, certam præſtationem annuam vel ſervitium iis exolvebant, *Commendati* dicuntur, in *LL.* Wiſigoth. Longobard. alibique paſſim. Interdum tamen ita clientelæ ac patrocinio domini alicujus ſe *commendabant*, ut obnoxiæ conditionis cenſerentur, & tanquam ſervi, ſi fugitivi eſſent, retraherentur, ut eſt in *L.* Ripuaria, *tit.* 72. §. 5. Hac enim lege alterius ſe commendabant poteſtati, ut, quoad viverent, de victu ac veſtitu ſibi ab illo caveretur, cui *ingenuili ordine*, h. e. absque ingenuitatis ac libertatis præjudicio, ſervitium ac obſequium ſeſe præſtituros profitebantur; addito, quòd ab eo ſe ſubtrahendi poteſtatem non haberent, ut eſt in *Formulis ſecundùm L. Rom. cap.* 44. V. du Freſne in voce *Affidati.* Nonnunquam verò ſervis ipſis *Commendati* hujusmodi accenſebantur &c. Non multùm abſimile fuit *Jus applicationis* apud Romanos, ab Athenienſibus ortum, apud quos peregrini ſe alicui opulento civi in clientelam dabant dicabantque. Hinc *Commendare ſe in clientelam*, apud Terentium &c. V. quæ hanc in rem congeſſit Hadr. Turneb. *Adverſar. lib.* 24. *cap.* 32. & Car. du Freſne in *Gloſſario*, ut & hic paſſim, ubi de *Clientibus*, *Manumiſſione*, *Patronis* &c.

Commendatitiæ Literæ ſeu Epiſtolæ dicebantur, quæ ab Epiſcopis dabantur ad alios Epiſcopos, quibuscunque ſuæ diœceſeos peregrinaturis, ut in ſacris ſynaxibus, tanquam fideles, admitterentur, vel ad munus aliquod ſacrum promoverentur, vel ut ſubſidiis viaticisque inſtruerentur, aliasque ob cauſas. Συστατικαὶ Græcis. Cujusmodi Literarum formulæ atque exempla proſtant apud Fortunatum *lib.* 5. *Poëm.* 19. & *lib.* 10. *Poëm.* 19. in *Formulis* vett. apud Bignonium, apud Pithœum in *Gloſſis* ad Julian. Anteceſſ. alibi. Apud Rainardum Abbatem Ciſtercienſem, *Commendatitiæ literæ* Abbatum, Monachis ad aliam Eccleſiam tranſire volentibus datæ occurrunt, in *Inſtitut. cap.* 11. Epiſtola verò *Commendatitia* ab Epiſcopis, pro Clericis ſuis, ad Principes & Viros Illuſtres ſcripta, ut euntibus ac redeuntibus res neceſſarias iis ſubminiſtrent, *Commendatitius Indiculus* dicitur, cujus Formulas binas Lectori exhibet Marculfus *lib.* 2. *formul.* 50. & 51. apud eundem in *Gloſſar.*

Commendator, in Eccleſia Rom. dignitas ſeu officium eſt in Ordinibus Militar. Relig. v. g. S. Joannis Hieroſolym. *Magiſter ſive Commendator. Commendator Domorum*, in Militia B. Jacobi, apud Innocentium III. *Epiſt.* 11. *Præceptor*, in Militia Templi, apud Car. du Freſne, ubi *ſuprà.*

Commenſalis Ducis, apud Perardum in *Burgundicis*, V. infrà *Conviva.*

Commentarienſis, Plin. *lib.* 7. *cap.* 38. dicitur, cuſtos quidam carceris, qui Triumviro capitali, cujus ſumma carceris ac animadverſionis cura fuit, parebat: teſte Valerio Max. *lib.* 5. qui, cuſtodem carceris pietatem filiæ, in carcere matrem lacte ſuo ſuſtentantis, ad Triumvirum detuliſſe narrat. In caſtris *Commentarienſes* Sigonius fuiſſe ait, qui obſequia militum, excubias commeatusque perſcriberent. V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *cap.* 17. & *lib.* 10. *cap.* 8.

Commercia, generi humano perquàm neceſſaria, abundantiâ unius regionis alterius inopiam penſant, & quæ ad vivendum vel ſaltem commodè vivendum cuique neceſſaria ſunt, largè ſuppeditant. Qui enim Athenæ olim, cui τὸ λαμπρότατον Thucydides *lib.* 1. tribuit: & ſimilis hodie Athenis tàm ſterilitate terræ, quàm ingeniorum fertilitate Norimberga: Decus item mediterranei maris Venetiæ, ſine *Commerciis*, unquam tales tantæq; evaſiſſent? Quin etiam, ſi vel maximè fertili agro ſita ſit civitas, multa tamen utilia, multa quoq; neceſſaria deſint oportet; Cùm

—— *Hic ſegetes, illinc veniant felicius uvæ,*
India mittat ebur, molles ſua thura Sabæi.

Quare Emporia conſtituta, Nundinæ conceſſæ, electa quoque ſunt pro *Commerciis* ſtabiliendis Oppida, quibus Stapulæ jus concederetur, eoque vectores cogerentur, non prius cum mercibus aliorſum pergere, quàm expoſitis per aliquot dies in Stapulæ foro ſuis mercibus. V. apud Limnæum *Jur. Publ. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 31. Hinc jure gentiū non tantùm perſonis, ſed & *mercibus*, de tranſitu per alienas terras cautum eſt. Nam quo minùs gens quæque cum quavis gente ſepoſitâ commercium colat, impediendi nemini jus eſt: id enim permitti intereſt ſocietatis humanæ; nec cuiquam damno id eſt. Quam in rem Philo *Leg. ad Cajum.* Πᾶσαι δὲ θάλατται φορτηγοῖς ὁλκάσιν ἀκινδύνως διαπλεῖται, κατὰ τὰς ἀνάδειξεις, ἂν ἀλλήλαις ἀγαθῶν ἀντεκτίνουσιν αἱ χῶραι κοινωνίας ἱμέρῳ, τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσαι, ἃ δὲ ἄγουσι περιουσίαν, ἀντιπέμπουσαι. Φθόνος γὰρ οὐδέποτε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκράτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀποτομάς, *Mare omne navibus onerariis tutò ſatis navigatur, eo commercio, quod ex naturalis ſocietatis deſiderio inter nationes intercedit, dum mutuò aliarum copia aliarum inopiæ ſuccurrit. Nam invidia nunquam aut orbem univerſum, aut magnas ejus partes invaſit.* Et apud Florum eſt *lib.* 3. *Sublatis* commerciis, *rupto fœdere generis humani.* Euripides quoque *Supplicibus* Theſeum inducens loquentem, his, quæ humana ratio in commune bonum reperit, navigationem propterea annumerat, his verbis:

Πόντου τε ναυστολήμαθ' ὡς διαλλαγὰς
Ἔχοιμεν ἀλλήλοισιν ὧν πένοιτο γῆ.
Et cuiq; terræ quæ ſuum ingenium negat,
Supplere ratium pelagiis diſcurſibus.

Quoniam autem tranſeuntibus mercibus ſecuritas præſtatur, aliaque ob hoc onera ſuſtinentur, ad ea compenſanda vectigal aliquod mercibus imponi permittit idem Jus, dum modus cauſæ non excedatur. Sic vectigal equorum & neti, quæ Iſthmum Syriacum tranſibant, accepiſſe Rex Salomo legitur, 1. Regum *cap* 10. *verſu* 28. & *cap.* 12. *verſu* 14. De thure Plinius, *Evehi non poteſt, niſi per Gebanitas. Itaq; & horum Regi penditur vectigal.* Sic ditati Maſſilienſes ex foſſa, quam ex Rhodano in mare Marius duxerat, ἐργαζόμενοι τοὺς ἀναπλέοντας καὶ τοὺς καταγομένους. *Vectigal exigentes ab iis, qui navibus aſcenderent aut deſcenderent*, ut Strabo narrat, *lib.* 4. Idemque *lib* 8. nos docet, Corinthios ab antiquiſſimis usq; temporibus vectigal percepiſſe, de mercibus quæ, ad vitandum Maleæ flexum, terrâ de mari in mare transferebantur. Quemadmodum pro Rheni tranſitu pretium accipiebant Romani. *Etiam in pontibus pro tranſitu datur*, inquit Seneca: & de fluminum tranſitu pleni ſunt Jurecoſſ. libri. Sed frequens eſt; ut æquus modus non ſervetur, cujus rei Phylarchos Arabum incuſat Strabo *lib.* 16. hoc addito: Χαλεπὸν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τοῖς αὐθάδεσι κοινὸν ἀφορισθῆναι μέτρον τὸ τῷ ἐμπόρῳ λυσιτελές, *Difficile enim eſt, ut inter validos & feroces definiatur modus mercatori non gravis.* V. de iiſdem Phylarchis, Petrum de Valle *Itiner. Tom. IV.* & plura hanc in rem, apud Hug. Grotium *de Jure Pacis & Belli lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 13. & 14. Auctorem Anonymum *Orbis Terr. Geogr.* & *Civ. cap de Commerciis*, Sprengerum *in der kurtzen Wechſel-Pratick pag.* 12 & *ſeqq.* Jo. Baptiſtam *Tavernier Itiner.* & hic paſſim, ubi de *Foro*, *Mercatura*, *Stapulis* &c. item ubi de mercium qualibet, ſuo loco.

Commilitones, ſæpe milites ab Impp. Romanis appellari ſoliti, ut de Julio aliisque legimus ferè omnibus, præter Auguſtum. Addit Maximinus vocem *ſacrati*, apud Capitolinum in *Gordianis*, ut eos ſacramenti militaris admoneat, cujus erat religio maxima; idque præcipuum fidei vinculum. Illud verò, quod ſequitur, συστάτην imò *etiam mei conſecranei*, quod idem eſt, ac *Commilitones*; ſive eorundem ſacrorum participes &c. Caſaubonus *ad l.*

Comminelli, ſeu *Communelli*, in *Conſtitut.* Friderici II. Imp. c. *Catharos & Patar.* Hæretici fuere, quòd omnia communia haberent, ſic dicti, apud Waddingum *in Annal.* Minor. A. C. 1254. *num.* 16. laudatum Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Commiſſi, apud Caſinenſes dicuntur, qui aliis *Converſi*: Hæftenus *Disquiſit Monaſt. Lib.* 3. *tract.* 2. *Disquiſit.* 8 In *Regulis* Benedictinarum Monialium, *Commeſſâ* dicitur Monialium famula, apud Macrum in *Hierolexico.*

Committere pugnas, apud Statium *Thebaid Lib.* 6. *verſu* 143.

Cui Superùm noſtro committere *ſanguine pugnas*
Dulce fuit?

Ordiri eſt, verbum Circenſibus deductum. Nonius Marcellus, *Committere dicitur initiare.* Virgilius *lib.* 5.

Et tuba commiſſos *medio canit aggere ludos.*

Varro *Endymionibus*, *Diſcumbimus menſatim. Dominus maturo cœnam committit.* V. quædam notata Jac. Rævardo *ad cap.* 14. *de Regulis Juris*, Fr. Duarenum *ad idem cap.* J. Robertum *Animadverſor. lib.* 3. *cap.* 28. Joſ. Scaligerum *ad Varronem de Re Ruſt. lib.* 3. &c. Alioqui *committere*, commereri eſt, quo ſenſu verbum occurrit apud Cæſarium Arelat. *Homil.* 38. V. quoque eosdem Jurecoſſ. Quia autem grandi, ſed conciſo ſono, *committebant* illos ludos tubæ, non alio atque alio, ſed eodem ſemper tenore, hinc anſam habuit Senecæ eloquentiam *Commiſſiones meras* dicendi Cajus Princeps, uti videmus apud Suetonium *cap.* 53. Cui intellectui non obſiſtit, quòd lenius comtiusque dicendi genus in eodem Scriptore, ex ſuo ſenſu, agnoſcere videatur Suetonius. Diverſo enim modo utrumque verum: affectavit enim comptum quid Seneca, & tamen ubique oſtentat Declamatorios floſculos, ſententias vibrantes; ſecundùm Petronium, & quandam vehementiam non cohærentem, ſed ſimilem tubæ clangori, interciſo ſæpius, & quodammodo tumultuanti. Sed & *Commiſſiones* altercationes ſeu liticulæ perhiberi poſſunt; qualibus Senecæ ſcriptio accedere videatur: Ita conciſis eſt periodis, & removet, quodammodo ſemper iraſcendo, tàm malos mores, quàm adverſarios Philoſophos. Sic *committere*, in lites conjicere, diſſentire facere eſt, eidem Suetonio paulò poſt *cap.* 56. *ejusd. libr.* Quo ſenſu Homerus *Il.* α. ait,

—— ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* Quot autem in diem fuerint Circenſium commiſſiones, dicemus infrà in voce *Miſſus.* De *Commiſſionibus* verò *Artificum* annuis, in feſto Χαλκεῖα, Athenis inſtitui ſolitis, V. infrà ubi de *Manuarlis Artibus.* De aliis, ubi de *Agonibus*, *Certaminibus* ſeu *Ludis Gymnicis* &c.

Commoda Publica quicunq; olim auxit, quique effecit, ut Reſp. vitatâ invidiâ, miſeriâ, calamitate, honorem, fauſtitatem, felicitatem adipiſceretur, is, velut malorum præclariſſimus victor, coronâ ſolebat donari. Cujusmodi, præter alios illuſtres viros, Lycurgus fuit, à Populo ob eam cauſam ſæpius coronatus, ſtatuamque adeptus; Demoſthenes item, qui primò quidem à Democle Ariſtonico Hyperide, ultimò à Cteſiphonte, coronatus eſt. Certè in decreto, quod factum eſt ſuper Lycurgo Butade, poſtquam ejus in Remp. benefacta commemorata ſunt, additur, *cùm autem viſus eſſet omnia hæc juſtè adminiſtraſſe, ob eam rem coronaei data eſt*, V. Plutarchum in *Lycurgo* & *Demoſthene.* Ad quod exemplum quâ re quisque Reip. maximè prodeſſet, ob eam rem coronâ donabatur. Et verò Æſculapium usque eò conſtat fuiſſe coronatum, ut is nunquam effigietur, ſine corona, veluti Victor morborum. Quæ corona index fuit clariſſimæ Artis; cui multum diſſimiles illæ, quas coquis talibusque voluptatum lenonibus, perditiſſimos Sybaritas dediſſe, legimus apud Athenæum *lib.* 12. Item quam, propter longiorem compotationem, præmii loco accepit Xenocrates, apud Laërtium *lib.* 4. quamque calumniæ dolique mali crimine convicti, cùm per urbem circumvectarentur, è myrica geſtaſſe leguntur, Spartæ, apud Diodorum Siculum *lib.* 12. &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 6. & plura de præmiis *Bene* de Publico *merentium* ſuprà, in voce *Benemeriti.*

Commodæ Idus, in lap. Lanuvii,

IDUS COMMODAS
ELIANO COS.

Auguſtæ ſunt, *Commodum* enim hunc menſem dici voluit, Commodus Imp. Quemadmodum idem appellavit Romam Κομμοδιανὴν, & *Commodiana caſtra* apud Dionem; *Coloniam Commodianam*, apud Lampridium; Et claſſem Africanam, quam æmulaturus Auguſtum inſtituit, *Commodianam Herculeam* &c. V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad Lampridium.*

Commonitoria, in Communione Rom. dantur à Pontificibus Legatis, ut vocant, Apoſtolicis, uti *Mandata* ab Imperatoribus olim iis, qui ad provincias adminiſtrandas aliaque cauſâ ab illis ablegabantur. *Gloſſæ* Baſil. Κομμονιτώριον, ἐντολὴ ἀποσταλεῖσα μετὰ τῶν πραγμάτων, & Suid Κομμονιτώριον, ἐντολὴ συγγραφικὴ ἀποσταλεῖσα εἰς χεῖρας. Cujusmodi *Commonitorii* formulam exhibet Caſſiodorus *Variar. lib.* 7. *cap.* 22. vel potiùs *Codex* Eccleſiæ Africanæ *can.* 93. cujus inſcriptio eſt Κομμονιτώριον, ὅπερ ἔλαβον οἱ κατὰ τῶν Δονατιστῶν πρεσβευταί, *Commonitorium, quale acceperunt legati contra Donatiſtas.* Poſtea latè inſtruuntur, Theaſius & Evodius, quid apud Impp. agere debeant, V. & *Commonitorium* Zozimi Papæ, quod dedit Legatis ad Concilium Carthagin. *in princip. ejusdem Codicis, in Biblioth. Juris Canon. vet. p.* 330. & Juſtelli *Notas pag.* 419. aliudque bene longum *in Annal.* Baronii *Tom. X. ad A. C.* 859. *n.* 6. & *ſeqq.* & plura de hac materia, apud Franc. Bernardinum *de Antiquo Eccleſ Epiſtolarum genere lib.* 2 *cap. ult.* ut & Joann. Savaronem *ad Sidonium lib.* 8. *Epiſt.* 9. *pag.* 505. *in fin.* Ex his *Commonitoriis* etiam excerpi Canones conſueviſſe, docet Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ.* §. 403. 404.

Commune, ſeu *Communia* aut *Communitas*, apud Recentiores, eſt incolarum alicujus univerſitas, domino vel Rege concedente, ſacramento invicem certisque legibus adſtricta. Cujusmodi *Communias* in Francia primus Ludovicus VII. Rex multiplicavit auxitque. Cùm enim regnante Philippo patre, in omnibus ferè provinciis Procerum invaluiſſet tyrannis, ſubditis Regique pariter gravis, *Ludovicus — auxilium totam per Galliam depoſcere coe-*

ctus

ſtus eſt Epiſcoporum. Tunc ergo Communitas in Francia popularis inſtituta eſt à Præſulibus, ut Presbyteri comitarentur Regi ad obſidionem vel pugnam, cum vexillis & parochianis omnibus, Order. Vitalis *lib.* 11. *pag.* 836. Unde crebrò legitur, in præliis adfuiſſe & dimicaſſe urbium *Communias*, quibus prævii erant ipſi Presbyteri ſeu Curiones, cum vexillis Eccleſiæ, apud Eund. & Sugerium in *Vita* Ludovici VI. *cap.* 18. Ita quæ in Oppidis Regi ipſi obnoxiis duntaxat primitus *Communiæ* erant, poſtmodum Regum conceſſu in aliis quoque, quæ Epiſcoporum erant, introductæ ſunt. Ipſe verò Ludovicus VII. novas ſtatuit in iis, quæ ſui iuris erant, quibus & leges dixit. Poſt quem etiam Regii Vaſſalli in ſuis oppidis idem inſtitutum imitati ſunt, eò promtiore Regum adſenſu, quòd in bellis opem ab iis expoſcere licebat. Sed & ut plurimum in Vaſſallorum Civitatibus & Oppidis ſupremo jure, & Vaſſallis inconſultis, *Communias* inſtituere Reges abſtulereque, ſi incolæ peccaſſent, ut Laudunenſibus, poſt cæſum Galdricum Epiſc. fecit Ludovicus VI. Ad id porro inſtituebantur *Communiæ*, ut & dominorum ſuorum & ſua propria jura ſubditi tuerentur: uti legitur in *Charta* A. C. 1204. Alionoræ Reginæ Angliæ & Ducis Aquitaniæ, apud du Freſne. Inter *Communiæ* verò jura præcipua, recenſentur *Scabinatus*, *Collegium*, *Majoratus*, *Sigillum*, *Campana*, *Berfreaus & Jurisdictio*. In *Chartis* præterea earum deſcribebantur Leges, quibus delinquentes incolæ ſubdebantur, & penſitationes, quas præſtare dominis vel Regi debebant, ut docet Guibertus *de Vita ſua lib.* 3. *cap.* 7. Qua ratione cùm ab omni jugo ſervitutis harum incolæ eximerentur & ſibi invicem confœderati & juramento adſtricti ſua jura tuerentur, conſtitutiones ejusmodi Communiarum *Libertates*, ipſæ quoq; Communiæ *Juratæ* & incolæ *Jurati*, ſunt dicti, &c. Car. du Freſne in *Gloſſar.* ubi diplomata, præſertim quæ *Communiæ* titulum præferunt, à Regibus Proceribusque Galliæ, variis Oppidis conceſſa, ſecundùm literas Alphabeti, ordine enarrat: Plura vocis *Commune* vel *Communia* ſignificata, V. apud Eund.

Communes, dicti Imperatores & Principes, qui cum privatis ex æquo viverent: quam virtutem Græcos vocaſſe ἰσότητα, ex Xenophonte diſcimus. *Ex æquo* id vocat Plinius, ubi de Scythis, ad quos pertinebant Parthi; quod perperam interpretatus eſt, *concorditer* Solinus *pag.* 55. Cæteræ enim nationes, quæ Parthis parebant, nec rebellabant, concorditer cum his agebant, at non *ex æquo*, ut Scythas degere cum iis Plinius ſcribit, i. *pari jure*. Namque & Scythæ liberi erant, nec Perſarum dominationi obnoxii. Laudat inprimis hanc virtutem in Trajano ſuo Plinius *in Panegyr. Sciantq; omnes, quàm ex æquo tecum vivat Imperium, Triumphali & Cenſorio, ſexiesq; Conſule & Tribunitiæ poteſtatis participe, & quod his nobilius fecisti, dum illud Patri pariter & Equeſtri ordini præſtas Præfecto Prætorio ejus, omniaq; hæc Reipublicæ. Et nobis quidem, quali in Caſtrenſi Centurio.* Quaſi diceret, ut ſciant omnes, quàm ex æquo vivat Imperiū, id eſt, qui tibi ſubjecti ſunt, quàm pari jure tecum vivant, qui Triumphalis & Cenſorius, & ſexies Conſul & cætera. *Popularitatem* Ethici appellant. &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1197. Quinam verò *Communes Dii* olim habiti, V. ſuprà *Æqui Dii*.

Communicales, apud Anaſtaſium in *Leone* III. *Fecit verò* Communicales *ex argento puriſſimo per ſingulas regiones, qui præcederent per ſtationes, per manus Acolythorum num.* 24. *penſi ſimul lib.* &c. Vaſa ſunt argentea vel aurea, quorum inter communicandum uſus fuit, Dominic. Macer in *Hierolex.* V. infrà in voce *Communio*.

Communicantes, in Communione Rom. oratio in Canone poſita, de qua V. Macrum in *Canon Miſſæ*. Variant in aliquibus feſtivitatibus hæ preces, ut & Præfatio: aliquando tamen diſtinguitur & ſeparatur præfatio ab oratione. Si enim v. g. feſtum S. Philippi & S. Jacobi ſeu Inventionis S. Crucis occurrerint, infra Octavam Aſcenſionis: tunc præfatio Feſti occurrentis & *Communicantes* de octava dicuntur; licet de octava non fiat commemoratio, Idem ex *Congr. Ritu.* 24. *Aug.* 1627.

Communicatoriæ Literæ, Κοινωνικαὶ, item Κοινωνικὰ γράμματα, Palladio in *Vita* Chryſoſtomi *pag.* 24. dicebantur eæ, quas Epiſcopi lapſis dabant, poſtquam exactâ pœnitentiâ ad *Communionem* ſunt recepti. Item fidelibus interdum peregrinaturis, ut ab aliis fidelibus in Communionem reciperentur. Neque enim licebat quem fidelem ab aliquo ſuſcipi, ſine literis Epiſcopi ſui, *Concil.* Carthag. 1. *can.* 5. V. Bernardinum *de antiquo Eccleſiaſticarum Epiſtolar. genere*, ubi *Communicatorias* ſpeciem facit Epiſtolarum Formatarum.

Communio, Græce Κοινωνία, inter nomina S. Euchariſtiæ, repetitur 1. Cor. *cap.* 10. *verſ.* 16. quæ, ut alias rationes omittam, ſic dicta eſt Pachymeri, Διὰ τὸ τότε κοινωνεῖν τοὺς ἀξίους πάντας τῶν μυστηρίων, *Quia primis temporibus omnes, qui digni erant, myſteriis* (h. e. Cœna Domini) *participabant*. Poſtea vero ubi deficiente zelo populus Chriſtianus *communicare* deſiit, niſi ſemel in anno, ut toties queruntur Joann. Chryſoſtomus, Joann. Caſſianus, alii: quæ priùs dicebatur & erat *Communio*, fieri cœpit θέαμα καὶ ἀκρόαμα, *ſpectaculum & acroama*, Iſaac. Caſaubonus *Exercit.* 16. §. 30. ubi accuratè de hac voce pluribus agit. Similiter ſeqq. ſeculis, ſeparato à Clericis populo, *Communio* diſtingui, & alia *Sacerdotalis*, alia *Laica* dici cœpit: Quarum illa Sacerdotum erat, hæc Plebis; cui Presbyteri etiam ac Clerici accenſebantur, ſi quid levioris delicti commiſiſſent. Unde apud Sanctum Cyprianum *Epiſt.* 52. *Admiſſus eſt Trophimus, ut Laicus communicet, non — locum Sacerdotis uſurpet.* Et in Canonibus, qui *Apoſtolici* dicuntur, *cap.* 14. jubetur Presbyter, qui in aliena parochia inſcio Epiſcopo commoratur, κοινωνεῖν ὡς λαϊκὸς, *inter Laicos communicare*. Si verò culpa gravior eſſet, interdum ne *Laicâ* quidem donabantur *Communione*, ſed ad pœnitentiam relegabantur, i. in Claſſe pœnitentium conſiſtere jubebantur, ad Ædium ſacrarum fores, donec Eccleſiæ reconciliarentur: Concil. Sardic. *can.* 1. Clericis verò exauctoratis & excommunicatis, *Communio* hæc in fine tantùm vel ne in fine quidem concedebatur: quod poſterius idem Concilium *can.* 2. ſtatuit in Epiſcopos, qui artibus fraudibusque plebem alienam concitaſſent, quò Epiſcopi poſtularentur, &c. V. du Freſne *Gloſſar.* In *Communione* verò hac ſacrâ, Juſtini tempore Diaconi ſacras partes populo diſtribuebant, & ad abſentes quoque deferebant. Clemens, in Alexandrina Eccleſia, ipſum populum de patina conſecratas offas accepiſſe, ſcribit. Tertullianus ſuâ ætate, non de aliorum, quàm de præſidentium manu, eas ſumi dixit. Non enim ubivis aut omni tempore, uniformis Cœnæ ritus erat. Poſtea autem frequentiùs Epiſcopi Presbyteris, Presbyteri Diaconis, Diaconi fere Laicis & reliquæ Eccleſiæ plebi, ſacra ſymbola miniſtrabant. Ordine quoque aliquo *Communio* peragebatur, ut primùm communicaret Clerus. Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi &c. atque hi deinceps ſanctiori Eccleſiæ loco, intra ipſa *Altarium*, ut vocabantur, ſepta: tum extra illa Populus, primò Viri, deinde Mulieres; & hæ non niſi velatæ, unusquisque ordine ſuo. Unde *Communionis Eccleſ.* atque *Laicæ* diviſio, retro indigitata, originem habuit. Sed optimus procul dubio *communicandi* modus eſt, quem Chriſtus uſurpavit; de quo, ut & plura hanc in rem, V. ſuprà in voce *Cœna Domini*. Sed & *Communio*, in Eccleſia Rom. Antiphona vel Cantus Eccleſiaſticus, qui, dum populus communicat, decantatur à Cantoribus, inventus à Gregorio M. ut habent Honorius Auguſtodun. *lib.* 1. *cap.* 90. Auctor *Chronici* Reichersperg. *A. C.* 424. Cardin. Bona *Rerum Liturgic. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 1. Alii. In ritu Ambroſiano *Tranſitorium* dicitur, *quia tunc ad Epiſtolæ cornu fit tranſitus, quemadmodum in ritu Romano etiam obſervatur*, ut ait Dominic. Macer in *Hierol.* Porro *Communio* Paſſiva, in *Concil.* Carthaginenſi dicitur, quæ ſine diſcrimine omnibus conceſſa eſt. At *Communio* Peregrina, quæ peregrè cum Formatis advenientibus Eccleſiaſticis vel Laicis concedi ſolebat: ita ut ſi Epiſcopus peregrinus cum Metropolitani Formatis in alienam diœceſin veniret, nullo quidem in ea dignitatis ſuæ munere fungeretur, ſed in conſeſſu Presbyterorum, ſeu, ut vocabant, Presbyterio, ante Presbyteros ſederet, & ab Epiſcopo civitatis, cum cæteris Presbyteris Diœceſanis ſacram Euchariſtiam ſumeret, ſicut in *can.* 18. Nicenæ Synodi dicitur. Quod idem contingebat peregrinis Presbyteris & Diaconis, qui intra Cancellos ſedebant, ut peregrini tamen ab officio ceſſabant; communicantes tantùm tum in oratione, tum in Euchariſtia, cum aliis Presbyteris, &c. Atque hac notione *Communionem peregrinam* accipi, in Conc. Regienſi, A. C. 439. *can.* 3. contendit Sirmondus. Poſtea verò, pœnalis quædam Communio *peregrina* dici cœpit, quòd inſtar *peregrinæ* propriè dictæ eſſet. Quoties viz. Epiſcopo adimebatur Epiſcopatus, ad quem ordinatus erat, adminiſtratio, nomen verò, ordo & dignitas relinquebatur: ſic ut ſederet & communicaret cum Epiſcopis, abſtineret tamen ab officio dignitatis, atque *communicaret ut peregrinus*. Quod Baſſiano & Stephano, qui contra Canones Epheſinam comparaverant ſedem, accidiſſe legimus, in *Concil.* Chalcedonenſi *Act.* 11. & 12. Unde conficit du Freſne, leviorem fuiſſe Communionis hujus, quàm *Laicæ*, pœnam: cùm hac poſtrema Clerici gradu ſuo carerent in perpetuum; priori verò, ſi reſipiſcerent, locum recuperarent ſuum, ut eſt in *Concil.* Agathenſi *can.* 2. V. Sirmondum *Hiſtor. Pœnitentiæ publ. cap. ult.* alioſque auctores præfato du Freſne in *Gloſſar.* laudatos; ut & Macros Fratres in *Hierolexico*.

Comœdia, drama eſt, civiles & privatas actiones exitu læto repræſentans, ſeu Poëma eſt dramaticum, negotioſum, exitu lætum, ſtylo populari, Scalig. *Poët. lib.* 1. *cap.* 6. Ejus origo hæc: Cùm Apollini Nomio, i. Paſtorali, ob frugum proventum, feſtum agerent agricolæ, in compitis & vicis comeſſatum convenire ſolebant, & circum aras choreas ducere, ad tibiam cantantes, poſtea convitiis etiam inceſſere meritos. Ea conſuetudo dein tranſiit in civitates, ubi cives improbos ſimili pompâ, ſaltantes ac canentes, ſunt inſectati. Unde ἀπὸ κωμῶν, i. vicis, vel ἀπὸ τοῦ κωμάζειν, i. à comeſſando, ſeu per vicos animi gratiâ vagando, Κωμῳδία dicta fuit: & luſus, quos vicatim exercerent, *Comœdias* dixere, Æl. Donatus & Scal. *lib.* 1. *cap.* 5. Ariſtoteles non à comeſſando, ſed inde dictum hoc dramatis genus vult, quòd Agricolæ oberrantes per pagos, inſectarentur urbanos eisq; facinora ſua exprobrarent: quod cùm ob infamiæ metum efficax eſſet ad maleficia coërcenda, poſtea ad elegantiorem carminum cultum ab ingenioſis hominibus redactum fuit, & ſalibus conditum, fabulisque in ordinem digeſtis contextum, ut gratiam eò faciliùs inveniret: Itemque conſtituta loca & tempora, in quibus agere.

ageretur, Scaliger *dicto loco.* Erat autem initio carmen ſimplex, ſicut & Tragœdia, quod Chorus circa aras fumantes cum tibicine concinebat: Dehinc una perſona atque altera addita eſt, quæ reſpondens alternis Choro, locupletavit variavitq; rem Muſicam: Ad poſtremum, creſcente numero perſonarum, materia ipſa locupletata fuit, donec in juſtum Poëma excreſceret. Tum certa ornamenta adjungi cœpere, Cothurni, Socci, cæteriq́ue habitus Scenici, &c. Fuit verò *Comœdia* triplex, *Vetus*, *Media* ac *Nova*. E' quibus prima ſumma cum libertate, perſonas probro dignas nominatim carpſit. Horatius, *Sat.* 4 *lib.* 1.

Eupolis atq; Cratinus, Ariſtophanesq; Poëtæ,
Atq; alii, quorumq; Comœdia priſca virorum eſt.
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.

Suſarion Megarenſis eam inchoaſſe, Cratinus expoliiſſe, Ariſtophanes perfeciſſe dicitur. Sed cùm Poëtæ abuti licentiùs ſtylo & paſſim lædere quosvis etiam bonos cœpiſſent, lege latâ à 30. Athenienſium Tyrannis, cohibiti ſunt,

— — — — *Chorusq;*
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi,

ut loquitur Horatius. V. quoque Ciceronem *de Rep.* 4. Hinc Satura ſumſit exordium, quæ in peculiare genus fabulæ abiit, poſtquam & ipſa in ſuſpicionem ſiniſtram apud potentiores pervenit. V. infrà in voce *Satura*. Dein *Media Comœdia*, in qua nullum apertè traducere fas erat, orta eſt, non tamen ad novæ acceſſit modeſtiam, cùm jus quoddam reprehendendi retineret, & Chori loco parabaſes quasdam aſpergeret, tectiùs civium peccata coarguentes, Scaliger *lib.* 1. Tandem temporibus Alexandri M. *Nova* obtinuit, quæ argumento planè ficto fictisq; perſonis, citra amarulentiam, facetiis jucundis, ad delectandum comparatis, vitam communem & vulgatos mores ſpectandos proponeret: ut ſalubria monita in mentes animosq́ue hominum, cum audiendi quadam illecebra, illaberentur. Unde Piſcator apud Plautum conqueritur, non flecti mores populi ad virtutem Comœdiis,

Spectavi quidem Comicos ad iſtum modum
Sapienter dicta dicere, atq; iis plaudier,
Cùm illos ſapientes mores monſtrabant populo;
Sed cùm inde ſuam quisq; ibant diverſi domum,
Nullus erat illo pacto, ut illi juſſerant.

Hæc Jambicis & Trochaicis verſibus contenta erat, cùm antiqua plurimis carminum formis uteretur: Neque Chorum admittebat. Hodierna tamen eos interdum ſaltantes aut concinentes *παρέργως* adhibet, non verò loquentes. Excoluerunt eam Plautus, Terentius, Accius, Nævius &c. inter Latinos: Menander vero princeps ejus eſt habitus, V. Scaligerum *Poët. lib.* 1. *cap.* 7. Utra prior fuerit, Tragœdia, an *Comœdia*, quærunt Eruditi: Sed Ariſtoteles innuere videtur, Tragœdiam priùs fuiſſe excultam: unde Horatius Tragœdiis veterem Comœdiam ſucceſſiſſe docet, *in arte Poët.* Ex utraq; mixta oritur *Tragico-Comœdia*, quæ introductis auguſtioribus perſonis exitu læto abſolvitur, qualis eſt Plauti Amphitruo. *Comico-Tragœdiæ* verò exemplum haud extat. Partes *Comœdiæ*, omnisq; Dramatis, ſunt vel *Primariæ*, vel *Acceſſoriæ*, vel *Circumſtantes*, ſeu *Accidentales*. *Primariæ* ſunt quatuor, *Protaſis*, *Epitaſis*, *Cataſtaſis* ac *Cataſtrophe*: quæ uno nomine dicuntur *Actus*, & tum Choro, qui pars erat veteris Comœdiæ, itemque Tragœdiæ opponuntur, Hæ enim duas partes, Actum & Chorum habuerunt. Aliter diſtinguebatur Drama in *Actus*, ſumpto vocabulo, non ut ſuprà, de actione tota, ſed de parte quadam ejus præcipua: & hi rurſus in *Scenas*. Actuum non plures quinque erant, ſed nec pauciores. Horatius *de Arte Poët.*

Neve minor quinto, non ſit productior actu
Fabula.

Qui Choro vel Muſicâ diſtinguebantur. In Scena plures quinq; perſonis non introducebantur loquentes, niſi fortè conſultatio eſſet inſtituenda: mutas verò perſonas plures adeſſe non prohibet. Apud Romanos tamen plures tribus non loquebantur. Hor.

— *Nec quarta loqui perſona laborat.*

Partes *Acceſſoriæ*, quæ extra Actum, intellectus aut delectationis causâ, adhibentur: ſunt *Argumentum*, ante actum ab initio: ut & *Prologus*: In medio, inter actum & actum, *Chorus*, vel Diludia. Hor.

Diſplicet iſte locus, clamo, & Diludia poſco.

Alibi idem,

— — *Media inter carmina poſcunt*
Aut urſum, aut pugiles.

Quarta pars acceſſoria *Mimus* eſt, *Satura*, & aliquando *Epilogus*: quæ olim duobus ad ſummum verbis abſolvebatur, *Valete* & *Plaudite*: hodie juſtum ſæpe carmen explet: E' quibus acceſſoriis partibus ſolum Chorum ſibi Tragœdia vindicat. Partes tandem *Circumſtantes* dramatis ſunt, *Titulus*, *Cantus*, *Saltatio* & *Apparatus*: qui in Tragœdia columnis ſtatuisq́ue & magnificorum palatiorum picturis Scenam exornabat; in Comœdia verò, ſylvarum, ruris ædiumq́ue privatarum imaginibus eandem ſplendidiorem reddit &c. V. Auctores *Poëticæ Gieſſenſis*, Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 2 Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 8. &c. Ratione habitus, adde & gentis, Comœdiæ olim aliæ fuerunt *Palliatæ*, ſeu Græcæ, aliæ *Togatæ* ſeu Latinæ: quia in illis pallium, Græcorum geſtamen, in his toga, Romanorum veſtis adhibita eſt. Unde vetus Interpres Juvenalis, *ad illud*:

— — *Recitaveris ille togatas.*

Togatæ ſunt, inquit, *Comœdiæ Latinæ: Palliatæ Græcæ, quales Afranius fecit*: Ubi verba hæc poſteriora retrahenda, & Togatis ſubjicienda eſſe, (Afranium enim Togatas dediſſe notum eſt) monet Ferrarius. Togatarum porro aliæ nobiliores fuere, quæ *Prætextatæ* dictæ, quòd in iis introducti Magiſtratus, qui in prætextis, fortaſſe etiam pueri vel puellæ prætextatæ: Aliæ minùs nobiles, in quibus viliores perſonæ comparuerunt. E' quibus illæ ſeriæ totæ, graves omniq́ue turpitudine vacuæ fuere: iſtæ laſciviores erant. Prioribus affines fuere Comœdiæ *Trabeatæ*, quod novum genus Togatarum edidiſſe dicitur Meliſſus, ab Auguſto præfectus Bibliothecæ in porticu Octaviæ, apud Sueton. *de claris Grammaticis*. Poſteriores *Tabernariæ* dictæ ſunt, quòd in iis introducerentur homines in tabernis habitantes, opifices, inſtitores ac ſellularii. Cæterùm Togatarum auctores ab Acrone recenſentur, Ælius Lamia, Antonius Ruſus, Meliſſus, Afranius, Pomponius: qui omnes, magno literarum damno, præter Afranii fragmenta interciderunt. Primum autem Stephanionem Togatas ſaltare inſtituiſſe, auctor eſt Plinius *lib.* 7. *cap.* 48. V. Octav. Ferrarium, *de re Veſtiar. Part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. Comicos porro, ut pedeſtris ſermo, ita humiles calcei, *Socci* vocati, ornabant, Plin. jun. *lib.* 9 *epiſt.* 7. Quare *Planipedes* appellati ſunt, item *Excalceati*, a Seneca *Epiſt.* 8. Claudianus *de Conſul. Manlii Theod.*

Cui plectro pulſanda chelys, qui pulpita ſocco
Perſonat.

Auſonius *Eidyll.* 4.

— — *Percurris pulpita ſocco* &c.

Thom. Dempſterus *in Roſini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 8. *paralipom.* Apud Athenienſes porro inſtitutum primùm fuit ad 3. Olymp. 93. Archonte Calliâ, ut Antheſteria Dionyſia celebrarentur agone Comicorum. Quem morem poſtea renovavit Lycurgus Rhetor, lege latâ: Τὸν περὶ τῶν Κωμῳδῶν ἀγῶνα τοῖς Χύτροις ἐπιτελεῖν ἐφάμιλλον ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τὸν νικήσαντα εἰς ἄστυ καταλέγεσθαι, *Comœdias in Antheſteriis fabulas docento, atq; committunto in Theatro: Victorem civitate donanto.* Nullus autem hiſtrio poterat in ſcenam prodire, minor annorum 30. ex hac lege: Μὴ εἰσελθεῖν ἵνα εἰ τῶν μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονότα, *Hiſtrio fabulam ne agito annorum triginta minor*: Erantq; Athenis hi omni notâ vacui, itaq; etiam Poetæ ipſi cives Attici in ſcenam prodibant; cùm Romæ contrà hiſtriones infamiâ notarentur. Unde Laberii querela, quem aſperæ libertatis Equitem Rom. Cæſar invitavit quingentis millibus, ut prodiret in ſcenam & ipſe Mimos ageret, quos ſcriptitabat,

Ergo bis tricenis annis actis ſine nota
Eques Romanus, Lare egreſſus meo,
Domum revertor Mimus. Nimirum hoc die
Uno plus vixi mihi, quàm vivendum fuit.

Hincq; factum eſt, ut *Scenici* ſpectaculorum deberentur obſequiis, eaque *Scenicis* nati non poſſent detrectare, ſed vel invita ad ea præſtanda adigerentur. Proin primus Valentinianus Princeps an. C. Dionyſ. 371. conſtituit, liceret Scenicos in extremo vitæ periculo conſtitutos baptizare. Excipiebantur tamen, qui Atellanas agebant: qui ſoli inter hiſtriones ab infamia immunes erant. Agebantur autem *Comœdiæ* Athenis in foro, ubi pegma ex arbore populo mos excitari: non è lapide enim antiquitus, ſed è ligno ſcenæ erant, quas Ἰκρία appellabant. Ariſtoph. *Theſmophor.*

— — Ἀπὸ τῶν ἰκρίων
Ὑποβλέπουσ' ἡμᾶς.
— — *è pegmatibus*
Suſpiciunt nos.

Erant illa extrui ſolita ab iis, qui θεατρῶναι dicebantur, Caſaub. *in Theoph. p.* 245. ubi, quia de ſede magna ſæpe contentio, conſtitutum eſt à Senatu, ut duobus obolis quisque ſibi pararet, (Archonte Diaphanto drachma fuit) quam pecuniam θεωρικὸν vocarunt, quia ejus beneficio θέαν ἀγοράζειν ſolebant. Quapropter Pericles poſtea, popularem captans auram, iis qui inopes erant, è publico illam dari voluit, quam qui plebi diſtribuebant, οἱ ἐπὶ θεωρικῷ nuncupabantur: nec profecit quidquam Apollodorus, cùm neceſſitate exigente pecuniam hanc in belli uſum deſtinaſſet, contrà nitēte Eubulo, qui vulgi favori inhiabat. Sed dum ſcenica ſpectacula libertati ac imperio Græciæ poſthabebant, tandem fracti mollitie Macedonicum ſubiere jugum Unde Juſtinus *lib.* 6. *Siquidem amiſſo, quem æmulari conſueverant, (*Epaminondâ*) in ſegnitiem torporemq; reſoluti, non ut olim in claſſem exercitusq; ſed in dies feſtos, apparatusq; ludorum, reditus publicos effundunt: & cum auctoribus nobiliſſimis Poëtisq; theatra frequentant ſæpius ſcenam quàm caſtra viſentes: Verſificatores Oratoresq; meliores quàm Duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antè milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi cœptum eſt. Quibus rebus effectum eſt, ut inter otia Græcorum ſordidum & obſcurum antea Macedonum nomen emergeret.* Locus tandem ubi Senatores ſpectabant, Βουλευτικὸν: ubi juvenes, Ἐφηβικὸν dicebatur. In parte Scenæ Orcheſtra fuit, ubi θυμέλη, vel Tribunal, vel Altare: In omnibus enim ſcenis altare Baccho ſacrum erat, teſte Donato. Erat & ibi menſa ſcenica, Ἐλεὸς dicta, in quam, ante-

quam

quam Theſpis viveret, aliquis aſcendens Choro reſpondebat, &c. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas pag.* 74. *& ſeqq.* Franc. Roſſeum *Archæol. Atticæ lib.* 2. *cap.* 11. Pollucem *lib.* 4. *cap.* 19. & Meurſium *Atticar. Lect. lib.* 4. *c. ult.* De *Comœdorum* inprimis ferula, Salmaſium *ad Solinum pag.* 769.

Comopolis, adde: Imò appellativa vox eſt, & vicum propriè notat mœnibus ſeptum, uti plus quàm *κώμη*, ſic minus, quàm *πόλις*: Cujusmodi *Κωμοπόλεις* multæ olim in Babylonia & Aſſyria fuere, uti videre eſt, apud Iſidorum *in Manſionibus Parthicis.* Sic in Babylonia, *Εἶτα βασιλεία Ἀχαιμενίδος ἱερὸν Δαρείου κώμη κωμόπολις.* Paulo pòſt, *εἶτα ἄλλη κωμόπολις.* Item *παρέχεται δὲ τῇ Ἐφαλίγα κωμόπολις Ναπαρζάδ.* Inprimis verò Cteſiphon olim celebris fuit pagus in Aſſyria ad Tigrim fluv. de quo Strabo ſcribit, eum urbis potentiâ & magnitudine eſſe, ibique Parthorum Reges hyemare ſolitos, Seleuciæ urbi parcentes. Hodie in Hollandia Haga-Comitis, pro pago quidem haberi ſolet, ſed verè *Comopolis* eſt, de qua pauca tantùm & infra dignitatem ejus fere adhuc ſunt, quæ Ortelius ſcripſit *Theatr. ad Tab.* 44. Hic enim pagus Guicciardino creditur amplitudine, opulentiâ, venuſtate & àmœnitate cæteros omnes univerſæ Europæ pagos longè antecellere, ut qui duo millia domorum, & inter cæteras Regiam ædem, in qua Principis ſummum tribunal, habet. Prope nemus eſt opacum, avium cantu & ferarum aſpectu, oculis auribusque jucundum. Dignus omnino, qui cum Cteſiphonte, adeò apud vett. Scriptores celebri, conferatur. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. cap.* 8. *de Urbibus.*

Compagnia, ex Italico *Compagnia*, *Κομπανία* apud Nicetam *in Alexio lib.* 1. *num* 1. militum centuria eſt: an inde, quòd communi pane ac diſtributione buccellati ſodalitium ſecum foveant milites; an quaſi *compagania*, quòd ex eodem pago, an à voce *compages*, dicta? Peculiariter appellatione hac Galli *Ruptarios* donabant ſeu militares turmas, cujusmodi erant eæ, quas anathemate non ſemel ferierunt Romani Pontifices, uti patet ex Bullis eorum, quas in Chartophylacio Regio, in ſcrinio, cui titulus, *Contra magnas ſocietates & compagnias*, aſſervari, tradit Car. du Freſne, potiſſimum eas ſub Carolo V. Franc. R. floruiſſe, docens: inde autem in Caſtellam à Gueſclino traductas, ubi à candida cruce qua inſigniti nomen ſumpſerint *de Compagnia blanche.* V. Matth. Villaneum *lib.* 9. *cap.* 109. *lib.* 10. *cap* 84. & 92. Auctorem *Chronici* Petri IV. Regis *Aragon. lib.* 6. *cap.* 10. Alios. *Societates & Comitivæ* Latinis potiſſimùm Scriptoribus vocantur. Thomas Walſinghamus A. C. 1357. *His diebus ſurrexit in Francia illa famoſa ſocietas, quæ Gens ſine capite vocabatur; quæ primò parva, poſtea magna aggreſſa, magnam Franciæ partem occupans ſine legibus, expulſis vel ſubactis locorum dominis, ſubjugavit, eratque non tantùm de una gente vel natione, ſed de pluribus regionibus congregati.* Henricus Knyghtonus A. C. 1361. *Eodem tempore crevit quædam ſocietas virorum fortium vocata Societas fortunæ & per quosdam vocata eſt* La Grant Compagnie: *& adunati ſunt de diverſis partibus non habentes unde vivere* &c. apud eundem Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Compar, conjux, in vet. *Inſcr. Manilia Paulla de patrimonio ſuo ſibi & Aretio Paullino compari ſuo domum æternam.* Al. *Julia Matrona Aur. Aquilino comp. cum quo vixit* &c. V. infra in voce *Par.* Apud Catellum verò *Rerum Occitanic. lib.* 4. *Compares*, certum genus *Leidæ* ſeu penſitationis eſt, Narbonenſibus Vicecomitibus exſolvi olim ſolitum. Cujus vocis notionem videtur indicaſſe Suidas, cui *Κόμπαρ* eſt, *ὃς συνέζευκται εἰς ὑπηρεσίαν τινὶ ὁμοίαν τὴν αὐτὴν ἐπιτελῶν χρείαν*, *qui ſc. in aliqua penſitatione alteri* compar *eſt.* Idem *ibid.*

Comparatum par Ducum, ap. Juſtinum, verbum Gladiatorum, de quo V. Lipſ. *Saturn. lib.* 2. & Berneccerum *ad Cæſarem & Suetonium.* Ita Liv. *lib.* 30. *c.* 28. *§.* 6. *Scipio & Annibal, velut in ſupremum certamen comparati Duces.* Petronius *paria componere* vocat, *in Satyrico.*

Compatres & *Commatres*, vulgo appellantur Sponſores, ſeu Suſceptores, baptizando dati. Quod ferventibus olim perſequutionibus uſurpatum, ut aliqui Baptiſmo teſtes adeſſent, poſtea in Eccleſia retentum eſt, more infantibus utili, & amicitiæ mutuæ officiisq; charitatis inter Chriſtianos firmandis. Quia enim infantes Chriſtianorũ recèns nati, ſibi ipſis proſpicere nequeunt, vel de ſuo Baptiſmo cogitare; expedit, ut ab aliis ſuſcipiatur hæc cura. Sic Chriſto *oblati ſunt pueri, ut manus illis imponeret*, Matthæi *cap.* 19. *verſ.* 13. Quod ab ipſis Parentibus quidem fieri debet; Sed quia liberorum educationẽ in vera fide ſpondent, de ſubſidiaria aliorum fidelium opera prudenter etiam ſibi liberisq; proſpiciunt, tum ut viventes cõmuni huic officio commodiùs vacent, tum, ut alterutro ſublato, infans directore non careat, A. Rivet. *Summæ Controv. Tract.* 1. *q.* 9. *§.* 21. ubi hunc morem ex Judæorum in Circumciſione, cui Baptiſmus ſucceſſit, ritibus continuatum vult. Habuiſſe enim parentes pueri circumcidendi etiam ſuos Suſceptores & Compatres, idque etiamnum obſervare Judæos, notat Buxtorf. *Synag. Jud. c.* 2. Ab his porro nomen baptizando imponebatur & in Eccleſiæ tabulas referebatur: utq; illi *Compatres* & *Patrini*, ſic infantes ab iis ſuſcepti *Filii*, item *Filioli*, dicebantur, item *Filii Spirituales.* Vet. *Inſcr.* ap. Selden. *ad Marmora Arund.* ΙΩΑΝΝΗϹ ΡΟΥΦΙΝΟϹ. ϹΜΥΡΝΑΙΟϹ. ϹΙΜΒΟΛΑΙΟΓΡ. ΔωΡΗϹΑΜΗΤΟ. ΚΗΠΙΟΝ. ΤΟΥΤΟ. ΘΕΟΔωΡω. Τω. ΕΜω. ΓΝΕ ΕΚΓΟΝω. † ΚΑΙ. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚω. Υιω †. Et propterea fere ſemper à Suſceptoribus, filiolis ſuis poſt Baptiſmum munera in ſignum adoptionis collata eſſe, vi cujus bonorum ſuorum partem aliquam iis deberi exiſtimaverint, ex mediæ ætatis Scriptoribus palàm eſt. Hinc Godro Regi Paganorum, Alvredus R. *multa & optima ædificia*; Ædilvvacho Regi, Wlſhere Rex, *duas provincias*; Adulvvoldo Regi Sudſexiæ A. C. 994. Angliæ Rex, *inſulam With* &c. donaſſe leguntur. poſt Baptiſmum, è quo illos ſuſceperant, apud Aſſerem A. C. 878. Bedam *Hiſt. lib.* 4. *c.* 13. Henr. Huntindon. *Hiſt. lib.* 2. *p.* 318. &c. V. hic paſſim, inprimis in voce *Filius*, item *Patrinus.*

Compedes, pedum vincula, ſicut manuum *catenæ.* Plin. Cæcilius *lib.* 7. *Epiſt.* 27. *Mox apparebat idolon: Senex macie & ſqualore confectus, promiſſâ barbâ, horrendis capillis, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;.* His namq; captivorum pedes conſtringebantur, uti de Joſepho legimus Pſalmo 105. *verſu* 18. *Cujus pedes affixerunt compede, ferrum ſubivit ipſe.* Servorum item in ergaſtulis, ubi *compeditos* illos fuiſſe, Juvenalis docet *Sat.* 11. *verſu* 79.

Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula, quæ nunc
Squalidus in magna faſtidit compede *Foſſor.*

Quia enim reditus agrorum non rarò lapidicinis, cretifodinis, arenariis, auri, argenti, ſulphuris venis conſtabat, ideo adhibebantur huic operæ homines vincti, qui cæderent, *foderent*, eruerent. Plaut. *Captiv.*

Abducite iſtum actutum ad Hyppolitum fabrum;
Jubete huic craſſas compedes *impingier.*
Inde extra portam ad meum libertum Cordalum
In lapidicinas facite deductus ſiet.

Ad cujusmodi ſervitutem duram, ſub primis Impp. Chriſtiani frequenter damnati ſunt. Clemens certè Epiſc. Rom. & Martyr Cherſonam deportatus, duo millia Chriſtianorum & amplius ibi ad ſecanda marmora damnatorum reperiſſe legitur, in *Vita* ejus, apud Laur. Pignor. *de Servis.* Et hæ quidem *Compedes* ex ferro fuere. At Artaxerxes Cyrum fratrem, *accerſitum ad ſe, compedibus aureis vinxit*, apud Juſtin. *lib.* 5. *cap ult.* Ne ſc. familiæ Regiæ honos non haberetur. Quemadmodum & Darium ultimum, Beſſi & Nabarzanis conſpiratione prehenſum, *aureis compedibus vinctum fuiſſe*, ſcribit Curtius *lib.* 5 *c.* 2. *§* 26. & idem Juſtin. *lib.* 11. *c.* 15. *§.* 1. V. Dionem Chryſoſt. *Orat ult.* Poſtquam verò libertatem adepti Servi, *compedes* ſuas Saturno conſecrabãt. Unde in Zoilum, qui ex ergaſtulario elatus fuerat ad Equeſtrem dignitatem, ſic Martial. *lib.* 3. *Epigr.* 29.

Has cum gemina compede *dedicat catenas,*
Saturne, tibi, Zoilus, annulos priores.

Ubi *geminam* vocat, quia illis utrumq; crus ligari ſolebat. De Saturno, res ſic ſe habet: Quoniam is in compedes olim à Filio conjectus erat, inde adeptus libertatem, ſervos in clientelam ſuam accepiſſe creditus eſt; cujus proin cauſa Romæ in *compedibus* viſebatur. Sed lanea erant hæc vincula, quibus cùm toto anno ligatus eſſet, ad diem ſibi feſtum menſe Decembri ſolvebatur: quo tempore quoque ſervos dominatos eſſe, conſtat. Hanc ob cauſam ſervi vinculis ſoluti, *Compedes* Saturno, velut anathemata dedicabant.

Compendia Alimentaria, apud Capitolinum *in Pertinace, Alimentaria etiam compendia, quæ novem annorum, ex inſtituto Trajani, debebantur, obdurata verecundia ſuſtulit*: ſunt *ἀφελείαι*, inquit Salmaſius; Ita enim Græci vocant; & idem penè quod *Impendia.* Caſaubono videtur hic dicere Capitolinus, non omnibus alimentariis debita fuiſſe alimenta, ſed iis ſolùm, qui beneficio Trajani primùm ad perceptionem frumentariam pervenerant, id eſt, quinq; illis millibus puerorum ingenuorum, quibus frumenta dari primus Trajanus inſtituit. V. Lipſium *Diatribâ de Frumentatione*, & ſuprà ubi de *Alimentariis.* Propriè autem *Compendium* idem, quòd *Interpendium* ſeu *Interpretium* eſt, quum viz. utrinq; in lance æqualia ſunt pondera. Tum enim fit compenſatio, i. *συμβολή*, quum nempe, quod ſummæ deeſt, vel ponderi, in ſummam redit, & ponderi adjicitur. Atq; inde vox pro lucro. Ei opponitur Intertrimentum, quum de pondere detrahitur, unde minus fiat &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1007.

Compenſi, in Conc. Autiſiodorenſi *can.* 9. *Non licet* Compenſos *in domibus propriis, in feſtivitatibus Sanctorum facere, nec pervigilias in feſtivitatibus Sanctorum* &c. quid ſint, hærent Viri docti. Sunt enim, qui *Compenſos facere*, ſic explicent, ut ſit ſerotinos cœtus habere, quibus mulieres certum lanæ aut ſtaminis penſum, in votum Sancti alicujus nendo, texendove conficiunt, quod penſum ſubinde Altaribus offertur; quem quidem morem adhuc in nonnullis provinciis Galliæ perſtare ajunt. Hoc autem fit in pervigilio Sanctorum, & Natalis Chriſti. Aliis *Compenſos in domibus facere*, nihil aliud eſt, quàm ſtare domi in otio certis diebus, Majo menſe præſertim. quo ſuperſtitioſè feriari ſolebant vett. Galli, & liquet ex *Sermone* Ægidii Noviomenſis. qui refertur inter tractatus Auguſtini *tract.* 20. Nonnulli *Compenſos* oblationes interpretantur, quæ in domibus privatis fiebant, in quibus & vigilias quidam in Feſtis Sanctorum, derelictis Ædibus ſacris, peragebant: quod vetitum Synodi Laod. *can.* 58. &c. V. Nicol. *le Maiſtre de Decimis & Oblat. lib.* 1 *c.* 41. Innoc. Cironum *Obſerv. Jur. Can. lib.* 3. *c.* 8. Lalandum *ad h. Can* alios, laudatos Carol. du Freſne in *Gloſſar.*

Compernis, apud Lucillium,

Compernem aut varum ivisse Amphitruonis acoetin:

eſt, qui juncta habet genua *καὶ συμβεβηκότα.* Feſtus, *Compernes nominantur homines genibus plus juſto conjunctis.* Cujusmodi fuiſſe

 volunt

volunt Ἀδιαβηνοὺς, ex nominis ipſius ſono, quòd non poſſent διαβαίνειν, i. *crura aperire* & varicare, dum incederent. Unde & σακκόποδας etiam appellarunt. Strabo *lib.* 16. καλοῦνται δὲ οἱ Ἀδιαβηνοί, καὶ Σακκόποδες, *Appellantur autem Adjabeni etiam Saccopodes*, quaſi ambos pedes intra ſaccum conditos habentes καὶ συμβεβηκότας. Talia olim ante Dædalum ſimulachra fiebant, Indiſcretis ſc. cruribus & pedibus: ipſe verò primus διαβεβηκότα ea, h. e. *diſtinctis ac disjunctis cruribus pedibusq;* feciſſe proditur. Iis contrarii *vari*, qui crura multum aperta & in diverſum expanſa habent, quos Græci διαβεβηκότας dixere. Quamvis enim multi vari ſint, qui junctis genibus & *compernes* incedunt; ut plurimum tamen ii diverſa, non conjuncta genua habent. Varus grandes facit gradus; contrà *compernis*, junctis incedens genibus, *gradus grandire* nequit, uti Plautus diceret &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 944.

Compeſcere, propriè greges eſt in unum conducere, ad paſcendum; quod & *compellere* dixerunt. Virgilius,

— *Viridiq; gregem compellere hibiſco.*

Cicero *in Piſonem, omni grege compulſo* &c. Hinc pro regere, temperare & ſedare, poſitum eſt. Gloſſæ, *compeſcit, temperat.* Ei contrarium *Diſpeſcere*, paſcentem gregem diſpellere ac dividere: atque hinc, disjungere. Quam in rem V. eundem Salmaſium, ubi ſuprà *pag.* 811.

Competentes, in priſca Eccleſia dicti ſunt Catechumenorum ii, qui jam eruditi ac inſtructi in capitibus Chriſtianæ Religionis, ad Baptiſmum admitti poſtulabant: quòd *unà* & ſimul Baptiſmum *peterent* idq; temporis, quo is conferri ſolebat Sabbathum nempe, quod Paſcha aut Pentecoſten præcedit, exſpectarent, nomen adepti. V. ſuprà *Catechumeni*, item *Capitilavium.* De illis Auguſtinus *lib. de Fide & Operibus cap.* 6. *An usque adeò diſſimulamus à ſenſibus noſtris, ut vel nos ipſos non recordemur, quàm fuerimus attenti atque ſolliciti, quid nobis præciperent, à quibus catechizabamur, cùm fontis illius Sacramenta peteremus, atque ob hoc* Competentes *vocaremur?* — *quid autem aliud agit totum tempus, quo Catechumenorum locum & nomen tenent, niſi ut audiant, quæ fides & qualis vita debeat eſſe Chriſtiani* — *quod autem fit per omne tempus, quod in Eccleſia ſalubriter conſtitutum eſt, ut ad nomen Chriſti accedentes Catechumenorum gradus accipiant; hoc fit multo diligentius & inſtantius his diebus, quibus* Competentes *vocantur, cùm ad percipiendum Baptiſmum ſua nomina jam dederunt.* Et *lib. de Cura pro mort. Paſcha jam appropinquabat, dedit nomen inter alios Competentes.* Nempe ſollicitè erudiebantur Catechumeni, ut magna cum aviditate Communionem *peterent*; quam in rem extant Patrum, quà Græcorum, quà Latinorum, *Homiliæ* plurimæ *ad Catechumenos*, in quibus ad excitandam hanc in illorum animis cupiditatem complura dicuntur. Etiam mos fuit, ut in publicis ſacræ Liturgiæ precibus, Sacerdos pro Catechumenis Deum oraret, ut *iis deſiderium regenerationis inſpiraret.* Atq; ab hoc Catechumenorum *Competentiumq;* deſiderio Sacramentorum participationis, quæ ipſorum ἱκετηρία erat, Baptiſmus *Deſiderata* dictus eſt: voce ex ritibus paganorum deprompta, qui toto quinquennii ſpatio præparari ſolebant, & ardentiſſimo deſiderio ac cum ſuſpiriis epopſiæ diem expectare, docebantur, uti diſcimus ex Tertulliano *initio libri adv. Valentinian.* &c. V. Caſaubonum *in Baronium* in voce *Deſiderata.*

Compilatio, nomen Juris Canonici Collectoribus uſitatum, quo collectiones ſuas inſignire conſuevere: inprimis poſtquam Decretales à Canonibus cœperunt ſeparari & ſingulatim colligi. Quam operam, quamvis privatam, cùm primus ſumſiſſet Bernardus Circa Papienſis Præpoſitus: circa tempora Cæleſtini III. eam *Compilationem primam* Henricus Oſtienſis, Joannes Andreæ & Ægidius Bellamera: ipſe *Breviarium Extra* vel *Extravagantium* appellavit; *Librum primum*, qui Scholia ſcripſerunt. Quemadmodum & ſequentes *Compilationes* quinque (quarum ſecundam Gilbertus Alanus & Joann. Vallenſis; tertiam Bern. Compoſtellanus; quartam Innocentius III. quintam Tancredus Bonon. ſextam Raim. de Pennaforti, fecere) modò *Compilationum*, modò *Librorum* nomine, apud Auctores veniunt. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl num.* 338. & *ſeqq.*

Compitalitii Ludi, ante Urbem deſignatam, à vicorum *compitis*, in quibus agitabant agreſtes, & facti & dicti: Intermiſſi dein ad Servium usq; Regem, ac per vicorum Magiſtros inſtaurati in Larium honorem: quemadmodum à L. Piſone iterum curatum eſt, ut per eosdem Magiſtros, qui tum Præfecti nominati ſunt, reſtituerentur Tandem ſublatis Collegiis ipſi pariter aboliti ſunt, Jul. Cæſ. Scaliger *Poetic. lib.* 1. *cap.* 28. Formula, quà utebatur Præco, hos ludos aperiens, erat: *Die noni poſt Calendas Januarii Quiritibus Compitalia erunt.* Ad quæ verba notat A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 24. *Die noni Prætor dicit, non die nono: neque Prætor ſolùm, ſed omnis vetuſtas ſic locuta eſt.* Meminit quoq; horum ludorum Suetonius *in Auguſto cap* 31. &c. Dictum eſt autem *Compitum*, quaſi *Competum*, à *competo*, i. concurro, definiturq; Trebatio, apud Junium Philargyrum, *locus ex pluribus partibus in ſe, vel in easdem partes ex ſe vias atque itinera dirigens, ſive is cum ara, ſive ſine ara, ſive ſub tecto, ſive ſub divo ſit, ubi agreſtes buccinâ convocati, ſolent certa inire conſilia, hinc & Lares Compitalitii & feriæ Compitalitiæ.* Nempe in triviis & quadriviis ædes erant poſitæ, in tres partes, ſi trivium eſſet; in quatuor, ſi quadrivium, apertæ: ad quas conveniebant pagani ex locis vicinis ſacra facturi. Hæc & *Compita* dicebantur: unde *pertuſa Compita* Perſio, pervia & in plures partes patentia. Vetus Scholiaſtes *Compita* interpretatur, *loca in quadriviis quaſi turres, ubi ſacrificia, finitâ agriculturâ, ruſtici celebrabant.* Hinc τριόδιον Herodis in via Appia, ſic appellatū, quòd in trivio conſtitutum, in tres partes pateret, & tres haberet ὁδοὺς. Nam, ut idem vetus Interpres notat, *Compita non ſolùm ſunt in urbe loca, ſed etiam viæ publicæ ac diverticulæ aliquorum confinium, ubi ædiculæ conſecrantur patentes.* Apud Solinum *pag.* 37. *Compita ſemitarum*, loca ſunt ubi multæ *competunt* & concurrunt ſemitæ. Ita enim is de pantheris, quæ in Hyrcania numeroſæ, *cap.* 17. *Sed Hyrcani, ut hominibus intentatum nihil eſt, frequentiùs eas veneno, quàm ferro, necant. Aconito carnes illinunt, atque ita per* compita *ſpargunt ſemitarum.* Apud eundem, *Compita concurrentium ſemitarum* habes, *cap.* 27. &c. Ad quæ loca V. Salmaſium *Exercit. Plin. pag.* 212. & 328. De ῥαψῳδηγορίᾳ in *Compitis*, apud Vett. uſitatâ, alibi dicemus.

Complere, in Eccleſia Romana dicitur is, qui officium quodvis Eccleſiaſticum *collecta* ſeu oratione concludit & complet. Unde *Complenda, Completa* & *Completorium*, officium Eccleſiaſticum; quod cætera diurna officia complet & claudit, ſub noctis proin initium recitari ſolitum. Amalarius *de Eccl. Offic. lib.* 4. *cap.* 8. Hinc Iſidor. *in Regula cap.* 7. *Ante ſomnum autem* — *peracto* Completorio, *valedictis invicem fratribus* — *quieſcendum eſt, usquequo ad Vigilias conſurgatis.* Trium Pſalmorum dictione *Completorium* terminari, dicitur *in Regulâ S Benedicti cap.* 7. Cùm autem ſignum pulſabatur *ad Completas*, Janitorem confeſtim portas Monaſterii clauſiſſe & claves Abbati retuliſſe, legitur *in Vita S.* Agili *Abb. cap* 19. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Variis verò nominibus hoc officium apud Scriptores venit: Dicitur enim *Initium noctis*, *prima noctis hora*, *duodena* ſeu *duodecima*, *ſomnus*, paſſim Latinis; Græcis vetuſtioribus αἴτησις, i. *petitio*, recentioribus ἀπόδειπνον, i. *poſt cœnam.* Habent autem hi ἀπόδειπνον μέγα, *Completorium majus*, quod in Quadrageſima recitatur, & ἀπόδειπνον μικρὸν, *Completorium minus*, pro totius anni curſu. Et quidem in Eccleſia Occidentali, ultimæ hujus Canonicarum horarum partis inſtitutorem communiter S. Benedictum faciunt; aliis, id inventum ex Ambroſio, *de Virgin. lib* 3. & Prudentio, antiquius eſſe, contendentibus. In Eccl. Orient. jam ante Baſilium in uſu fuiſſe, colligunt nonnulli ex *Reg.* ejus *interrog.* 37. ubi Completorium his verbis deſcribi ajunt: *Tum primùm jam nobis ſe intendentibus tenebris ſequetur* αἴτησις (*petitio*) *ut quies, quam ſumus capturi, inoffenſa ac vitio libera ſit. quâ horâ etiam neceſſariò nonageſimus Pſalmus recitari debet.* Qui Pſalmus incipiens, *Qui habitat* &c. omninò in *Completorio* poſitus eſt; quemadmodum verbis illis, *jam noctis ſe intendentibus tenebris*, noctis principium & recitationis hujus tempus indigitatur: quod hodieque Maronitæ Monachi, in monte Libano, exactè obſervant. Latini verò tempus anticipant, ut alii quoq; intereſſe poſſint, &c. Plura hanc in rem V. apud utrumq; Macrum in *Hierolexico.*

Complexus duorum puellorum, mutuò ſeſe oſculantium, ſeu duorum colluctantium, Græcè Σύμπλεγμα, inter nobiliſſima ex marmore opera Cephiſidori, & Heliodori, memoratur Plinio *lib.* 36. *cap.* 5. V. quoq; infrà in voce *Symplegma.* De *Complexibus* verò Pancratiaſtarum, infrà in hac voce, ut & ubi de pugna *Volutatoria.*

Componere, in *L.* Baivvar. *cap.* 1. *tit.* 7. §. 3. alibique, eſt delictum transactione & compoſitione interveniente expiare ac luere & cum læſo, aut ejus hæredibus, de mulcta ac pœnâ propter illud irroganda, paciſci. Quævis enim delicta apud vett. Germanos certâ pecuniæ ſummâ æſtimabantur, neq; homicidia morte lui lex erat, niſi in Majeſtatis crimine: ritu jam Tacito obſervato, *de Moribus Germ.* Quòd ſi partes de *compoſitione* inter ſe non convenirent, crimenq; in judicium vocaretur, Judex reum cum accuſatore *componere* cogebat, Greg. Turonenſ. *Hiſt. lib.* 7. *cap.* 2. Quandoq; mulctam ipſam definiebat, pro delicti vel criminis modo, niſi mulcta à lege definita eſſet Tunc enim mulcta lege præſcripta reo irrogabatur, quæ *Legalis Compoſitio* dicitur, in *Capitulis* Caroli C. Interdum verò ea pro criminis atrocitate, intendebatur ac multiplicabatur, quod *Bannum dupliciter aut tripliciter componere*, *Bannum aut legem in triplum componere*, dicunt Capitularia. *Quadruplæ ſatisfactionis* mentio eſt apud Gregor. Turon. *Hiſt. lib.* 4. *cap.* 38. Quòd ſi crimen delictumve, de quo mulctam pecuniariam lex ſtatuit, publicum eſſet, id eſt, legem vel Principem ſpectaret; tunc reus *cum Fiſco* vel *Ærario componere* tenebatur, mulctâ à lege definitâ vel à Judice ſtatutâ. Si verò compoſitionem complere reus haud poſſet, *ſemetipſum invvadiare* tenebatur, *usq; dum plenam compoſitionē adimpleret*, ut eſt in *L.* Longob. *lib.* 1. *tit.* 14 § 10. Neq; autē læſum ſemper vel occiſi hæredes, ſed & agnatos, cognatosque ejus *compoſitio* ſpectabat, inter quos eam diſtribui conſueviſſe, ex Tacito diſcimus: *Luitur homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitq; ſatisfactionem univerſa domus l. cit.* Modum diſtributionis ſic exponit Andreas Suenonis *Leg. Scaniæ lib.* 5. *c.* 5. *Sic facienda, ut unaquaq;* (pecuniæ perſolutæ) *tertia principali, in tres tertias principales diviſâ, per ſingulas vices una ſemper partialium cadat in commodum hæredis occiſi & agnatis ſecunda cognatisq; tertia debeatur. Si per agnatos omnes & cognatos diſtributio pecuniæ facienda, ut ſemper prior gradus duplo majorem partem, quàm poſterior, conſequatur* &c. At *L.* Longobard. compoſitio

poſitio ad propinquiores agnatos cognatosve, tum demum ſpectabat, ſi filia ſolùm occiſi ſupereſſet, du Freſne *Gloſſar.*

Componere Capillos, apud Ovidium *Amorum lib.* I. *Eleg.* 14.

Quid malè compoſitos quereris periiſſe capillos?

quid ſit, V. ſuprà, in voce *Colligere.* At *Componere mortuum*, ſepelire eſt. Horatius,

Omnes compoſiti felices! nunc ego reſto.

Auſonius *Parentalibus, Epigramm.* 1.

Gaudent compoſiti cineres ſua nomina dici &c.

V. ſuprà, ubi de *Cadaverum cura.*

Compoſtellanus Bernardus, tertiæ Decretalium Collectionis Auctor. Poſtquam enim ſecundam earum compilationem adornaſſent Gilbertus & Alanus Epiſc. Autiſiodorenſis; quibus Jo. Gallenſis vel Vallenſis acceſſit, illam & Scholiis ſuis illuſtrans: his poſtea Hugo Ferrarienſis Epiſc. ab Innocent. III. ſæpe relatus & Bernard. Major *Compoſtellanus* Archidiaconus, ſuas Interpretationes addiderunt. Tertiam dein idem Bernardus aggreſſus eſt, ex regiſtris Innocent III. quæ Collectio *Romana* dicta; quia verò uſu Judiciorum minùs recepta referebat, offenſi Romani, impetrarunt ab Innocentio, ut Pontificiâ auctoritate alia Collectio ederetur, quod factum: primusq; Innocentii Notarius Petrus Beneventanus. A.C. 1210. publicâ auctoritate Juris Pontificii collectionem edidit. V. Gerh. van Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 348. 349.

Compreſſio turbæ, apud Petr. Chryſologum *Serm.* 86. *Poſteaquam vidit Dominum in inquiſitione perſiſtere, & diſcipulis incuſantibus & turbæ compreſſionem opponentibus, venit in medium.* Indigitatur Statio *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 798.

Illi per dumos & opaca virentibus umbris
Devia pars cingunt, pars arctâ plebe ſequuntur,
Præcelerantq; ducem &c.

Plebs enim ſine reſpectu arctat concurſibus inconſultis ipſos Duces: quam ob cauſam formicis & ſuibus aptè comparantur, in pompam ſpectandam proruens, à Theocrito *Adoniazuſis*,

Ὦ θεοὶ ὅσσος ὄχλος· πῶς καὶ πότε τοῦτο περᾶσαι
Χρὴ τὸ κακόν; μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι
— ἀλέξ ὄχλος ὠθεῖθ' ὥσπερ ὕες.

Eodem ſenſu idem Statius *Epithalamio Violantillæ,*

Omnis honos, cuncti veniunt ad limina faſces,
Omnis plebejo teritur prætexta tumultu.
Hic Eques, hic juvenum queſitus, toga mixta laborat.

Cujuſmodi *Compreſſiones*, periculoſæ Apulejo *Metam. lib.* 3. noxiæ viro cuidam Tianeo, qui hinc θλιβεὶς ἐν ὄχλοις fuit, apud Strabonem *lib.* 13. imò non paucis pernicioſæ extiterunt, ut videre eſt, 4. Reg. *c.* 7. & ex hiſtoriis profanis palàm fit. Hinc *Lictores* apud Romanos inſtituti, qui inconditam turbam Conſuli præcedenti undiq; circumfuſam ſummoverent &c. V. Caſp. Barth. *Animadv. ad Statium d. l.* Interim gaudent populoſæ Urbes hoc copiæ ſuæ fœcunditatisq; argumento, unde Maria Medicæa Gall. Reg. vix quidquam Amſtelodami magis mirata eſt *fertur, q; dixiſſe, ſe neq; in Italia, neq; in Galliis, ne quidem Lutetiæ Pariſiorum, urbe populoſiſſima, tantam mortalium vim, loco tàm anguſto coactam, conſpexiſſe*, uti legimus apud C. Barlæum *in Medicæa.* An in Templo Salomonico miraculo factum ſit, *ut ſtarent arctati & adorarent dilatati*, quod Magiſtri tradunt, viderint alii.

Compromiſſum, inter modos vitandi belli, ut controverſiæ in nervum erumpant, memoratur Politicis: ſpreta plerumq; potentioribus via. V. Coneſtagium *de Conjunct. Regnor. Caſtellæ & Portugall.* digna tamen, quam inſiſtant æqui & pacis amantes Principes. Ἐπὶ τὸν δίκας διδόντα οὐ νόμιμον ὡς ἐς ἀδικοῦντα ἰέναι, *In eum enim, qui arbitrium accipere paratus eſt, nefas ut in injurioſum ire*, Thucyd. Hinc fecere id magni Reges ac Populi. De Regno Argivo, Adraſtus & Amphiaraus Eriphylæ judicium permiſerunt, narrante Diodoro. De Salamine, inter Athenienſes & Megarenſes, lecti tres Judices Lacedæmonii. Apud eund. Thucyd. Corcyrenſes ſignificant Corinthiis, paratos ſe diſceptare controverſias, apud Peloponneſi civitates, de quibus inter ipſos conveniſſet. Et Periclem laudat Ariſtides, quòd, ut bellū vitaretur, voluerit δίκῃ διαλύσασθαι τῶν διαφόρων, *de Controverſiis arbitros ſumere.* Iſocrates quoq; *c. Cteſiph.* Philippum Macedonem, quòd, quas habebat cum Athenienſibus controverſias, de iis paratus eſſet, ἐπιτρέπειν πόλει ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, *arbitrium permittere alicui civitati æquæ utriq; parti.* Sic olim Ardeates & Aricini, poſtea Neapolitani & Nolani, controverſias ſuas arbitrio Populi Rom. permiſerunt, apud Livium *lib.* 8. Et Samnites, in controverſia cum Romanis, ad communes amicos provocant. Cyrus ſibi & Aſſyrio arbitrum fert Regem Indorum, ap. Xenoph. *Pæd lib.* 2. Pœni, in controverſiis cum Maſiniſſa, ſimiliter ad judicia provocant. Romani ipſi de controverſia cum Samnitibus, ad communes ſocios, teſte *Liv. d. l.* ut alia, ex recentiori inprimis ævo petenda, omittam. Et hoc Fecialium Rom. præcipuum munus ait fuiſſe Plut. ἐν τοῖς ἐρχόμενοις ... ἐκδικεῖν δίκας ..., *Ne ſinerent priùs ad bellum veniri, quàm ſpes omnis judicii obtinendi periiſſet.* De Gallorum quoq; Druidibus Strabo *lib.* 4. ὥστε καὶ πολέμους διῄτων πρότερον καὶ παρατάττεσθαι μέλλοντας ἔπαυον, *Olim & inter bellantes tanti arbitri, ac ſæpe jam acie congreſſuros diremerunt.* Quo officio in Iberia quoq; Sacerdotes functos, idē teſtis eſt *lib.* 11. &c. V. Hug. Grot. *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *c.* 23. §. 8. In Eccleſia Rom. per *Compromiſſum* electio, memoratur inter electionum in Epiſcopos aut Abbates formas in *Decret. Gregor. IX. tit. de Elect.* Sic autem vocatur, cùm diſſidentes invicem Electores transferunt poteſtatem eligendi in tres vel plures, juramento plerumq; adſtrictos, qui omnium vice virum eligant idoneum & ſecundùm Concilii Generalis formam: Cujuſmodi electionis exemplum extat ap. Sidon. *lib.* 7. *Ep.* 9. in *Geſt.* Innoc. III. alibiq; paſſim, V. du Freſne *Gloſſar.*

Compulſores, ap. Ammian. *lib.* 22. Senatorem *lib.* 5. *Epiſt.* 39. Ennodium *lib.* 7. *Epiſt.* 10. in *l.* 7. *de Executoribus* &c ſunt, qui Gr. Ἐπάκται καὶ Ἐκβιβασταί, in *Baſilicis*; Ἐπάκται τῶν Βασιλικῶν, apud Cedrenum *in Leone Philoſ.* Καταναγκασταί, ap. Libanium *Orat. c. Florent.* Fiſcalium viz. onerum executores, qui multis functionibus obnoxios ad ſolutionem *compellebant.* Apud Caſſianum, ſic in Monaſteriis dicuntur, qui officii Canonici Horas indicabant, Monachosq; ad Eccleſiam cogebant, *de Cœnob. Inſtit. lib.* 3. *cap.* 2. In *L. Wiſigothorum lib.* 9. *tit.* 2. §. 2. *Compulſores Exercitûs* occurrunt, quo nomine veniebant apud Gothos, qui milites in hoſtem exire *compellebant*, ap. Eund. in *Gloſſario* &c.

Computus, apud Scriptores, *Eccleſiaſticus* potiſſimùm intelligitur, qui definitur à Durando, *Rational. lib.* 8. *c.* 1. *Notitia curſus Lunæ ac Kalendarum, ſeu ſcientia certificandi tempus ſecundùm Solis & Lunæ progreſſum.* Quæ quidem methodus à Græcis ψηφισμὸς τῶν τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης ἐτῶν dicitur, Hebræis *Emboliſmus* ſeu *Myſterium emboliſmi*, à parte totum. In *Computo* autem præſertim docentur, tempus Paſchatis, Cyclus decemnovennalis, Epactæ, Biſſextus, ſaltus Lunæ, 4. tempora, Kalendæ, Idus &c. Concurrentes, aliaq; hujuſmodi: Et cenſuere Vett. Presbyteris Clericisq; hujus Computi notitiam adeò neceſſariam eſſe, ut Statuta Eccleſ. ſeu Epiſcoporū pro ſuis diœceſibus penè omnia, illum iis magna cum ſollicitudine ediſcendum præſcribant, uti pluribus docet du Freſne *d. l.*

Comus, adde: Roſeâ coronâ inſignis fuit, tum quia hæc convivii olim propria. Martialis,

Hæc hora eſt tua, dum furit Lyæus,
Cùm regnat roſa, cùm madent capilli.
Tunc me vel rigidi legant Catones.

Tùm, quia Sponſis aderat, in thalami foribus conſtitutus, velut utriusq; Sponſi conciliator & conjugalis commercii auctor: Roſæ autem Veneri in deliciis. Certè hunc *Comum*, aut quempiam numinis ejus obeuntem, deſcribit Oppianus his verſibus *lib.* I.

Ὡς δ' ὅτε τις ἠΐθεον ὑπὸ νυμφοκόμοισι γυναιξὶ
Εἵμασιν ἀγλαΐῃσι καὶ ἄνθεσι πορφυρέοισι
Στεψάμενος, πνείουσαν παλαιστίνοιο μύροιο
Ἐς θάλαμον βαίνησιν ὑμῖν ὑμέναιον ἀείδων.
Quomodo aliquis juvenum à pronubis mulieribus,
Veſtibus candidis & floribus purpureis
Redimitus, ſpiransq; Palæſtinum unguentum,
In thalamum aſcendit vobis hymenæum canens.

Fingiturque & pingitur fere in comitatu amantium, ut videre eſt apud Philoſtratum. *Imagin.* è quibus ὁ μὲν κρατεῖ ..., ὁ δὲ χειροκροτεῖ. ὁ δὲ ... τῆς ποικίλης ... ἐμβαίνειν ... καὶ κώμου αὐλὸς ... ἰσοφαρίζειν, καὶ ὁ μὲν αὐλεῖ, ὁ δὲ κρέκει φωνῇ. ὁ δ' ᾄδει, οἰμώζει. Ἀνεγείρατε cum vocat, h.e. *perditè amantem*, Lucianus *Amor.* &c. V. C. Paſchal. *Coronar. lib.* 2. *cap.* 16. & *lib.* 3. *cap.* 5. & 6. nec non ſuprà in voce *Comeſſatio.*

Conæ, pop. apud Solinum, qui *Cycones* Plinio. V. ibi.

Conanus, adde: Primum minoris Britanniæ ſeu Aremoricæ Regem eodem nomine inſignem circa A.C. 380. & ab eo longâ ſerie, usq; ad A.C. 900. in Britannia Gallica regnatum eſſe, eâ tamen conditione, ut hi Reges Vaſſalli eſſent Regum Franciæ, addit Georg. Hornius *Orb. Imp.*

Concædes, V. infrà *Stipites.*

Concamerationes, V. infrà in voce *Volutæ.*

Concepta Verba, ſunt à Seniore aut honoratiore parte præſtituta, præſcripta, ab altera probata, & ſic tandem in certam fœderis formam redacta. Hinc Statius *Achilleidos lib.* 2. *verſu* 228.

— *An nos humiles tibi, degeneresq; videmur?*
Non renuis. Junge ergo manus & concipe fœdus,
Atq; ignoſce tuis —

Uti Virgilius *Æneid. lib.* 12.

— *Fer ſacra Pater, & concipe fœdus.*

Petronius tamen & Seneca etiam uni, ſine deliberatione cum altero, *conceptis* & quidem *conceptiſſimis* alter, verbis juramentum adſcribunt. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Conceptio B. M. Virginis Feſtum celebre in Communione Rom. jam A. C. 1136. viguiſſe Lugduni Galliæ, refertur Baronio *ad annum hunc num* 14. Quod officium à Leonardo de Nugarolis Veronenſi, Notario, ut vocant, Apoſtolico, compoſitum & à Sixto IV. confirmatum eſſe, legas apud Macros Fratres, in *Hierolexico.* Apud Græcos Σύλληψιν feſtivitatem hanc vocari, & die feſtivitatem Latinorum ſequente, ab iis ex Emanuelis Imp. conſtitutione celebrari: in Sfortianæ quoq; Bibliothecæ MSS. Leonis Imp. de hac ſolennitate Sermonem aſſervari, iidem referunt. Non fuiſſe autem Feſtum illud ſuo tempore in Eccleſia Rom. communiter receptum, tradit Durandus Mimatenſis Epiſc. *Rationalis lib.* 7. *cap.* 7. qui vixit A. C. 1280. Petrus quoque de Natalibus *in Catal. Sanctor. lib.* I. *cap.* 42. non ex generali Eccleſiæ conſtitutione, ſed ex privata quorundam devotione, ſuo tempore celebratū, docet. Quia in Concilio Oxonienſi A. C. 1224. exceptum fuiſſe idem, à reliquis neceſſariò

Digitized by Google

ſariò celebrandis, colligas ex Conc. *Tom.II.p.* 1005. *edit.* P.Crabbe & *Tom.III.* Binnii *Part. II. A.C.*1222. Nec Dominicanos, ſub nomine *Conceptionis*, ſed *Sanctificationis*, illud recoluiſſe usq; ad tempora Pauli V. docet Rivetus. Poſtmodum verò majori cura hæc res tractata eſt, uti patet ex libro Lucæ Waddingi. Hiberni Minoritæ, cui tit. *De legatione Philippi III. & Philippi IV. ad Paulum V. & Gregorium XV. pro definienda Controverſia, de Conceptione Virginis & Obſerv.* ad eum A. Riveti *Apolog. pro SS. Virgine lib.* 1. *cap.* 5. & *ſeqq.* Nec omittenda numiſmata ab Hiſpanis, qui *Conceptionem immaculatam* hoc Feſto celebrari, cum Franciſcanis, ajebant, contra Dominicanos (qui hac celebritate annuâ voluiſſe ſaltem Eccleſiam recolere divinum illud beneficium, quo factum eſt, ut *conciperetur* Illa, ex qua Salvator naſci debuit, docuere) cuſa, ſub initium hujus ſeculi, lite hac in Eccleſia Rom. maximè fervente. Habebant illa ex una parte corporis & calicis Chriſti effigiem, cum verbis: ALABADO SIA EL SANTISSIMO SACRAMENTO, h.e. *Laudatum ſit ſanctiſſimum Sacramentum.* Ab altera verò parte ferebant imaginem hieroglyphicam *Conceptionis* hujus, cum Inſcr. CONCEPTA SINE PECCATO ORIGINALI: adjectâ chordâ Franciſcanâ, ambiente figuram, ut pateret hanc eorum doctrinam eſſe &c. De quibus & ipſis ingentem litem obortam V. apud eundem Waddingum, ubi ſuprà.

Conceptio S. Joannis Baptiſtæ, Feſtum itidem Latinorum, quod reperiri in quibusdam *Martyrologiis* antiquis, d.24. Septembr. & in quodam *Miſſali* Equitum Melitenſium A.C.1405. Argentorati impreſſo, ac in Brancaccii Cardin. Bibliotheca aſſervari ſolito, ſcribunt Macri.

Conceptus coronatus. De Regibus, in infantia quoque coronatis, non in puerili ſolùm, aut adultiore ætate, obvia exempla ſunt. De eo verò, qui nondum natus, ſed adhuc in utero erat, ſingulare extat illud apud Agathiam *lib.*4. Nam Vararane Perſarum Rege defuncto, relictâ uxore prægnante, Magisq; firmantibus, fore potioris ſexus quod naſceretur, nullo, ne breviſſimi quidem temporis, interjectu, cidaris ventri Reginæ imponitur; & ille, qui vix dum *conceptus* erat, Rex renuntiatur. V. C. Paſchalium *Coronarum lib.* 10. *cap.* 7. ut & in voce *Varanes.*

Concha, nomen generale, multas ſub ſe ſpecies comprehendēs. *In illis enim magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato: jam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, caniculatim, pectinatim, imbricatim undatâ, cancellatim reticulatâ, in obliquum, in rectū expansâ, porrectâ, ſinuatâ, brevi nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausū apertis, ad buccinam recurvis. Navigant ex his Veneriæ, præbentesq; concavam ſui partem & auræ opponentes, per ſummā æquorum velificant. Saliunt pectines & extra volitant ſeq; ipſi carinant*, verba ſunt Plinii *lib.*9.*cap* 34. Earum multiplex uſus, in vitā humanā. Nam *Concha*, olim ſigillis appoſita eſt, uti diximus ſuprà in voce *Claxendix*. Pictoribus olim, hodieque, pro vaſculis pigmentariis, inſerviit: Colores enim ſuis infundere conchis videmus, ut chamarum & mytilorum teſtis; idque partim, quia colores iis non immutentur, partim, quia teſtæ nulli ſint oneri, dum manu ſuſtinentur. Etiam antiquis pro tuba fuit *Concha* turbinata, dicta στράβηλος, quaſi στρόβιλος. Heſych. & Varin. Στραβῆλος τὸ κόγχος, ᾧ ἐσάλπιζον, *Strabelo*, conchâ, *quâ buccinæ inſtar canebant.* Idem Heſychius ante tubas inventas, conchis marinis uſos fuiſſe, alibi docet. V. Theocritum Διοσκούροις & Lycophronem *Caſſandrâ*. Hinc & Tritones in antiquis videas marmoribus cum conchis oblongis, ore rotundo, amploque; ſed paulatim amittentibus magnitudinem, donec per ſinuoſitatem devexam deſinant inferiùs in mucronem: cujusmodi *concham* ſcitè deſcripſit Ovid. *Metam.*1. *Fab.*7. Porro & in ſuffragiis ferendis, concharum minutarum pro calculis, uſum fuiſſe, quæ χοιρίναι dictæ, legimus apud Jul. Pollucem *lib.* 8. *c.* 5. & Scholiaſt. Ariſtoph. *Equit.* Ad quam formam poſtea calculi ex ære facti, quos & σπονδύλους dixerunt, antiquo nomine retento: nam σφόνδυλοι iidem cum χοιρίναις, quæ ſunt conchæ marinæ. Id. Pollux, Αὗται δὲ καὶ χαλκαῖ ἐποιήθησαν κατὰ μίμησιν, σφόνδυλοι δὲ ἐκαλοῦντο αἱ ψῆφοι δικαστικαὶ χαλκῷ πεποιημέναι. *Poſtea verò & æreos fecerunt ad imitationē, ſphondylia quoq; vocabantur calculi Judicum, ex ære facti.* In menſuris quoque iis uſi ſunt: unde obtinuit, ut *Concham* dicerent pro tribus cochlearibus; nempe ſextarius valuit conchas 32. quod eſſet 96. cochlearia. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.*4. *cap.* 49. Imò ad luſum adhibitæ. *Conchis* enim illis minutis & rotundis, quæ cum lapillis in littore maris inveniuntur, luſitaſſe olim puellas, docet Tzetzes his verſibus:

> Λεῖαι λίθοι πλανῆτες καὶ μάλισται εἰς ἄκρον
> Ὅμοιαι χαλαλαίγξιν, αἷς παίζουσιν αἱ κόραι.

Quas imitatus Caligula; *contractis ad unum legionibus, ſpecie in Germaniam tranſgrediendi*, Conchas *umbilicosq; in ora maris Oceani legi juſſit, cùm ipſe nunc fluxo cultu Veneriòq; intereſſet, nunc armatus, ſpolia à ſe non ex hominibus, ſed cæleſtium capi dictitaret* &c. uti habet Victor. Vel, ut Sueton. *Poſtremò quaſi perpetraturus bellum, directâ acie in littore Oceani, ac balliſtis machinisq; diſpoſitis, nemine gnaro ac opinante, quidnam capturus eſſet, repentè ut* conchas *legerent, galeasq; & ſinus replerent, imperavit. Spolia Oceani vocans, Capitolio Palatioq;* *debita.* V. quoq; infrà ubi de *Ocellis*. Abuſus verò ad luxum graviſſimus, de quo iterum Plinius *lib. cit. cap.* 35. *Sed quid hæc tàm parva commemoro, cùm populatio morum atq; luxuria non aliunde major, quàm è* Concharum *genere, proveniat? Jam quidem ex tota rerum natura, damnoſiſſimum mare eſt, tot modis, tot menſis, tot piſcium ſaporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt.* Ubi inprimis digitum intendit, in *Conchas Margaritarias, Purpurarias, Venerias*, de quibus infrà dicetur.

Concha, Græcè Κόγχη, apud medii ævi Scriptores, culmen dicitur, quo tegebatur Sanctuarium vel Adytum Templi, quòd inſtar *Conchæ* ſtructum eſſet, nomen adeptum: Habebat enim dimidiati hæmiſphærii figuram, vel quartæ partis ſphæræ. Paulus Silentiarius in Ἐκφράσει Templi S. Sophiæ,

> — ὑψοῦ δὲ μετ' ὄρθιον αὐχένα τοίχων
> Σφαίρης τετρατόμοιο λόχος ὣ πῆμαρ ἀείρεται,
> Οἷον ὑπὲρ τριλόφοιο κορύμβος ὑψόθι νώτου
> Σχήματος πολυγλήνοιο ταὼν πτερύγεσσιν ἐγείρει.
> Κόγχας τοῦδε κάρηνα σοφοὶ τεχνήμονι μύθῳ
> Ἀνέρες ἐνδείξαντο, τὸ δ' ἀτρεκὲς εἴτ' ἀπὸ κόγχης
> Εἰναλίης καλέουσι δαήμονες, εἴτ' ἀπὸ τέχνης
> Αὐτοί που ἴσασι.

Conſtabat autem tribus concavitatibus intus recedentibus, quibus diſtinguebatur. Idem;

> Τρισσὰ μὲν ἀμφιλικοῦ ἀναπέπταται ἔνδια κύκλων
> Ἡμιτόμων, ὑψοῦ δὲ μετ' ὄρθιον αὐχένα τοίχων
> Σφαίρης τετρατόμοιο λόχος κλ.

Ubi τρισσὰ ἔνδια κύκλων ἡμιτόμων ſunt tres receſſus concavi *Conchæ*, qui ab invicem circulis dimidiatis prominentibus diſtincti erant. Ipſa verò tota in exteriori parte ſphæræ, uti dictum, quartam partem referebat. Paulinus *Natali* 10.

> *Eſt etiam interiore ſinu majoris in aulæ*
> *Inſita cella procul, quaſi filia culminis ejus,*
> *Stellato ſpatioſa tholo, trinoq; receſſu*
> *Diſpoſitis ſinuata locis.*

Aliquando ipſa *Concha* major hoc modo, tribus volutarum ſinibus diſtincta, duas alias conchulas dextrâ lævaq; adjunctas habebat. Idem *Epiſt.* 12. *Cum duabus dextrâ lævaq; conchulis, intra ſpatioſum ſui ambitum abſis ſinuata laxetur.* Idem enim *Apſis*, quod *Concha*, uti apud Paulum quoque præfatum videre eſt; hodie *Chorus*. Porro *Concha* cameratum habuit culmen, quod non tàm altum, quàm reliquum Baſilicæ ſpatium, & laqueatum erat: cùm reliqua Baſilica lacunar haberet pro camera. Aliquando tamen & totum Templi tectum, non minùs, ac Sacrarium ipſum cameratum erat, ſed hoc diſcrimine, ut Sacrarii culmen conchæ formam haberet, i. cameræ concham referentis: cætera Baſilica, ſemicylindri ſpecie, fornice nempe oblongâ; præterea cætera Baſilica laqueata, i. tabulis ſubtecta, at Concha Sacrarii ex ſtructura, i. lapide ſtructo eſſet &c. Quia verò *Concha* Templi ſeu apſis, *ſpeluncæ* modo camerata erat, hinc & *Spelunca* appellata eſt. Unde illa Græcorum θεωρία, de ſepulchri Domini comparatione, cum Eccleſiæ concha: Κόγχη ἐστὶ κατὰ τὸ ἐν Βηθλεὲμ σπήλαιον ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, καὶ κατὰ τὸ σπήλαιον ὅπου ἐτάφη, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1211. *& ſeqq.* *De Concha*, du Freſne, *in illa*, inquit, *ſacra Myſteria peraguntur & ubi ſitat Altare; ſic dicta, quòd quâ parte ſit* θυσιαστήριον *ſeu* Βῆμα, *quidam in hemicylindri formam effingatur receſſus, qui supernè in* Conchæ *figuram clauditur.* Græci verò intra *Concham* iſtiusmodi ſolent præter Altare, ubi Euchariſtiam peragunt, aliud altariolum erigere, ubi multis ceremoniis panem & vinum præparant, quem ritum προσκομιδὴν, i. *advectionem*, vocant: Inde enim tempore conſecrationis, ſolenni proceſſione panem & vinum ad Altare deferunt, ac eòdem, peractâ communione, Sacerdos reſiduum Euchariſtiæ refert & conſumit, vaſaque purificat. V. Macr. Fratr. in *Hierolex.* & Car. du Freſne in *Deſcr. S. Sophiæ n,* 50. Sed & *Concha* ſpecies navigii eſt, in *conchæ* formam efficta, ad inſtar gondolarum Veneticarum, in *Epiſt.* Jacobi Aragoniæ R. ad Carolum R. Franciæ A.C. 1326. alibique. In Eccl. Rom. recenſetur vulgò inter vaſa ac miniſteria ſacra, cujus varii fuere uſus. *Concharum ad chriſma*, meminit Gregor. M. *Sacrament.* p.71.73. edit. Menardi. *Concharum*, h.e. candelabrorum, Bernardus *in Conſuet. Cluniacenſibus MSS.* Κογχίας vocat Paulus Silentiarius in *Deſcr. S. Sophiæ.* *Conchæ ad Baptiſmum* occurrunt, in *Concil. Eliberit.* *can* 48. *Hi qui baptizantur, nummos in* concham *non immittant, ne Sacerdos quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.* Item in *Reſponſis* Stephani II. *cap.* 12. *Cum* concha *aut cum manibus infanti in infirmitate poſito aquam ſuper caput fundere & ſic baptizare* &c. Alium indigitat uſum Anaſtaſius Biblioth. *in Paſchali, Pariterq; &* concham *ad ſpongiam pro nocturnis diligentiis ibidem ex argento conſtituit* &c. apud eundem du Freſne *Gloſſar.*

Concha Margaritaria, non unius generis eſt. Pinnæ, pectines & myaces, diverſæ certè concharum ſpecies, in quibus margaritum gigni Veteres prodidere. Nec hodierno tempore una concha lapidem hunc generat. Omnium præſtantiſſimæ ad gignendas margaritas habentur hodie, quæ leves & candidæ ſunt, quas pinnis ſimiles, aut pinnas, Veteres dixere. De his Androſthenes intelligendus, qui λεῖον ὄστρακον καὶ δασὺ, Conchæ margaritiferæ tribuit, *teſtam lævem & hirſutam.* Unde πιννικὸν dictum margaritum, & πίννινον ἔριον, *lana*, quâ concha illa comat & *hirſuta*

hirſuta eſt: hodieque *Cheripo* id genus lævis conchæ Perſis eſt Indisque. Alia eſt ſpecies, quam vulgò *μαργαριτομήτραν*, i. *matrem perularum* appellant, quæ major eſt & exteriori parte ſcabra, impolita ac rugis inſecta, *Chanque* indigenis, pectini ſimilior; quàm pinnæ, unde *κτένα* eam Procopius vocat. Sed & *Myes* ſeu *Myaces* margaritam ferunt, quæ nomen invenere, ἀπὸ τοῦ *μύειν*, quod claudant ſe atque aperiant, quotiès lubet, ut faciunt omnes conchæ duplices aut bipatentes. Unde quia ejusmodi conchis ligulæ fiebant & cochlearia, inde *μύστρον* pro ligula occurrit. Roſcido autem conceptu gravidas fieri margaritarias Conchas & pro qualitate roris, quem acceperint, aut candeſcere partum aut turbidum eſſe, aut palleſcere, ait Plinius: quem rorem *aſperginis Lunaris* nomine deſignat Solinus *cap.* 53. Et æſtatis tempore noctu præcipuè oſcitare & pandi has conchas, ut humorem hunc recipiant, per diem vero comprimi, tradit Iſidorus Characenus. Sed quomodo conchæ, in medio maris totæ intra aquam conditæ rorem illum cupitum, qui de cœlo labitur, haurire queant? pleræque enim earum ſaxis ac ſcopulis adhæreſcunt, fixæque radices agunt, toto mari tectæ. Imò adeò in penitis ac profundis marium ſedes ſibi collocant nonnullæ, *ἰχθύβολοι* hinc & *πελαγίαι* dictæ, ut ad eas exquirendas urinatores ſæpe in mare deſcendant, 24. orgyiarum altitudine: cùm tamen illæ, quæ *ῥιζοβολοῦσιν*, plurimum & maximum nutriant margaritum. Scribit idem Iſidorus, per tonitrua frequentia & imbrium effuſionem, magis parere concham, & plurimum gigni margaritum: quod non inde fit, quòd imbres illos conchæ hauriant, ſed quadam occultâ naturæ vi ac proprietate: quâ viz. & tubera tum maxime naſci, ac grandeſcere, traditum eſt, cùm fuerint imbres autumnales, & maximè, cùm tonitrua. Contrà Plinius, tonitrua concharum partui officere, dicit. Etenim pavore ac tonitrû, abortivos fœtus edere, ſpecie tenus inania & inflata quædã margaritarum ſimulachra ſine corpore, *φυσήματα* Gr. Fulguratione verò comprimi conchas & minorem margaritã edere. idem addit, quia compreſſæ jejunant, & pro modo jejunii, fœtus minuitur. Hoc certum conchis majorem, cœli pacati acquieti ſocietatem eſſe. Sed & tradit Plinius, craſſeſcere in ſenecta margaritas conchisque adhæreſcere, nec his avelli poſſe ſine lima: contrà Iſidorus, principio conchæ margaritam adhæreſcere, & quamdiu adhæreſcit, incrementum capere per ſolidum conchæ; poſtmodum carne ſubnaſcente ad ipſam radicem & molliter reſectam à concha margaritam ſeparante, ubi eam complexa eſt totam, non ampliùs alimenta capere & augeſcere margaritam, ſed lucidiorem fieri & levorem acquirere. Quod utrumque de nonnullis verum. Et quidem quæ conchis adhæreſcunt margaritæ atque inde limâ avelluntur, quia alteram faciem planam habent, *τυμπάνια* nomen apud Græcos habuere &c. Cœterùm *Conchæ*, in quibus pretioſus hic calculus naſcitur, ex earum genere ſunt, quas Græci *δίθυρους* vocant & *κοίλας*, i. e. *duſiles* ſeu *apertiles* & *concavas intus*, hincque *duplices* dictas, ita ut dimidiatæ formam lancis vel diſci ſatis bellè referant, à qua figura *μάργαρα* dictæ videntur, *μάργαρον* enim pro *lance*, vox Græciæ vet⁹ eſt. Inde, periculũ margaritarũ piſcatoribus, *conchã, quum manum vidit, comprimentem ſe, eamque ſi præveniat abſcindentem*, ut idem habet Iſidorus. Partes earum, ſicut & purpuræ aliarumque oſtrearum, infima *πυθμήν*, media *μήκων* vel *μηκώνιον*, ſuprema *τράχηλος* ſeu *σπόνδυλος*. Inter quas *μήκωνος fibræ* ſunt, vel *fimbriæ*, Martiali *cirri*: quos purpureus crinis ambit, à quo pinnarum capillitio & molli lanoſitate tenuis veſtis *μήκων* quoque appellata eſt. Namque & neri hoc vellus & inde veſtes texi conſuevisse, dicemus infrà, in voce *Papaveraca*, item *Pinnicum*. Ex ipſis autem conchis cochlearia hodieque ac lanculas poculaq; fieri, nemini ignotum. V. plura hanc in rem, apud Plinium *lib* 9. *cap.* 35. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 1123. *& ſeqq.* nec non hic paſſim, inprimis ubi de *Margaritis*, in voce *Peninim*. de *Perlis* & *Unionibus*.

Concha Purpuraria, Hebr. חלזון *chilzon* (quæ vox aliàs in genere *Cochleam* denotat,) Deuteronom. *cap.* 33. *verſu* 19. in *Paraphraſi* Jonathanis dicitur, quòd cochlea concham hanc incolens ſimillima ſit cochleæ terreſtri. Uti teſtatur Bellonius, qui Cochleas purpurarias adhuc vivas ſæpius viderat his verbis: *Ejus concha cochleam terreſtrem penitus referret, niſi clavata eſſet, & canalem ad latus, quâ linguam exerit, haberet. Cornua limacum more attollit, atque eodem pacto ſerpit, iisdemque cornibus iter ſibi prætendit.* Hæc quamvis in petris frequentiùs, tamen etiam in arena proveniunt. Oppianus *Halieutic. lib.* 1. *verſu* 3. 4.

> Πολλὰ μὲν ἐν πέτρῃσι, τὰ δ' ἐν ψαμάθοισι νέμονται,
> Νηρεῖται, στρομβῶν τε γένος, καὶ πορφύρεαι αὐταί.
> *Multa quidem cochlearum genera in petris, alia autem in arenis paſcuntur,*
> *Neritæ, ſtromborumque genus & ipſæ purpuræ.*

Unde inter *theſauros abſconditos arenæ*, Zabulonitis promiſſos, *d. l.* etiam purpuram numerant Magiſtri. Purpurarium certè Judææ littus, à Tyri ſcalis usque ad Chaipham extenſum eſſe, diximus retro in voce *Chaipha*. Quamdiu etiam Cochlea hæc purpuraria, tamdiu & concha ejus ſeu theca creſcit, quæ cùm ſex aut 7. annos vivat, in concha tot orbes habet, quot annos agit. Ariſtot. *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 5. Ζῇ γὰρ ἡ πορφύρα περὶ ἔτη ἕξ, καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανερά ἐστιν ἡ αὔξησις, τοῖς διαστήμασι τοῖς ἐν τῷ ὀστράκῳ τῆς ἑλικός. In quem ſenſum Plinius *lib.* 9. *cap.* 36. purpuram, cum buccino conferens: *Clavatum eſt* (purpuræ roſtrum) *ad turbinem usque aculeis in orbem ſeptenis fere, qui non ſunt buccino: Sed utrisque orbes totidem quot habeant annos.* Piſcatio ejus, in Mari Mediterraneo fieri ſolita eſt, non in lacu Aſphaltite, ut ſcribit Maimonides, *ad locum Num. cap.* 15. *verſ.* 38. ubi de Judæorum fimbriis, quibus vittam purpuream jubebantur aſſuere, agens, quomodo in illius cochleæ ſanguine lana tingatur, ſic docet: *Cùm fimbriarum purpuram infecturi ſunt, lanam ſumunt, quam in calce maceratam & ſubinde lotam, donec ſit nitida, in ſapone elixant, atque aliis hujusmodi — ut lana colorem imbibat. Quo facto ſanguinem τοῦ* chilzon *afferunt — atri ſanguinis, inſtar atramenti, qui in Mari ſalſo reperitur. Et ſanguinem in cortina ponunt cum pigmentis variis, cimolia putà, atque aliis hujusmodi, pro more infectorum. Et poſtquam elixus eſt, lanam in eam immergunt, donec cælo fiat concolor.* Cùm verò capiebantur hæ conchæ, dabatur opera, ut vivæ contunderentur. Philoſophus ubi ſuprà. Συντρίβουσι δὲ ζῶσας κόπτοντες. Ἐὰν γὰρ πρὶν κόψαι προτέρον ἀποθάνῃ, συνεξεμεῖ τὸ ἄνθος. Nempe ſi repetitis ictibus percuteretur, ſucci florem (quem in mediis faucibus, ἀνὰ μέσον τοῦ μήκωνος καὶ τοῦ τραχήλου, *inter cirrum & ſpondylum* habent hæ cochleæ) amittebat, ſive is prorſus efflueret, aut in maſſam corporis ſpargeretur, atque eâ ratione ad lanarum infecturas fieret inutilis. Unde Euſtathius *Il.* ε. mortem ab Homero vult *purpuream*, πορφύρεον θάνατον, vocari, non ſolùm propter ſanguinem, qui coloris eſt nigri ſeu purpurei, ſed & τὸν ἐκ μιᾶς πληγῆς, *mortem uno ictu inflictam*, qua de re, ut & plura huc pertinentia V. apud Plinium *lib.* 9. *cap.* 35. *& ſeqq.* Sam. Bochartum *Hierozoici Part. priore Lib. V. cap.* 9. *& ſeqq.* nec non hic paſſim, ubi de vocibus *Argavan*, *Purpura*, *Thecheleth* &c.

Concha Venerea, in indice cœnæ Pontificalis, à Metello exhibitæ, memorata, apud Macrobium Saturnal. *lib.* 2. *cap.* 9. & Senecam *Epiſt.* 95. deſcribitur Plinio his verbis *lib.* 9. *cap.* 25. *Mutianus muricem eſſe latiorem purpurâ, neque aſpero neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplici conchâ utroque latere ſeſe colligente.* Subjungit dein, *Quibus inhærentibus, plenam ventis ſtetiſſe navem portantem nuncios à Periandro, ut caſtrarentur nobiles pueri, conchasque quæ id præſtiterint, apud Venerem Cnidiorum coli:* Unde *Veneream* idem vocat *lib* 9. *cap.* 33. *Navigant venereæ, præbentesque concavam ſui partem & alteram auræ opponentes, per ſumma æquorum velificant.* Martialis *Cytheriacam lib.* 2. *Epigramm.* 47.

> *Lævior & conchis Galle Cytheriacis.*

Hodie eædem *porcellanæ* dicuntur, à *porcello*, ut Græci etiam eas vocant *χοιρίνας*, quia *χοῖρος* & *χοιρίον* id in muliere ſit, quo mulier eſt: quam partem illæ referunt, Gerh. Joh. Voſſius *lib. cit. cap.* 35. V. quoque Rondeletium *lib.* 13. *cap.* 12. & Bellonium de *Aquatilibus lib.* 2. *cap.* 10. Idem Voſſius, *conchis* iſtiusmodi uti vulgò ad polienda lintea, quia nihil in iis aſperum; ut & in chartæ politura, tradit *ejusd. lib. cap.* 47. *ſub fin.* Atque hactenus quidem ex ſententia receptâ, quâ creditum eſt, ex contuſis conchulis marinis præparari materiam, è qua iſtiusmodi vaſa fiant. Hodie autem, ex terra quadam apud Sinenſes fieri, figlina arte, compertum eſt, & latiùs dicemus infrà, ubi de *Porcellanis*.

Conche, nomen loci, apud Treb. Pollionem in *Vita* Zenobiæ, *Fertur vixiſſe cum liberis — datâ ſibi poſſeſſione in Tiburti, quæ hodieque Zenobia dicitur, non longè ab Adriani Palatio atque ab eo loco, cui nomen eſt Conche.* Ubi Palatinum Cod. habere *Conchæ*, monet Salmaſius. Apud Martialem verò *lib.* 5. *cap.* 39.

> *Craſo divitior licèt fuiſſem,*
> *Iro pauperior forem, Carine,*
> *Si* conchen *toties meam comeſſes.*

Conchis eſt, faba viridis. Vult enim dicere Poëta, pauperrimum fore, ſi non mellitâ placentâ, ſed vili cibo fabarum in ſiliquis coctarum Carinum (à quo hæredem ſe ſcriptum fingit) paſcere cogeretur, quoties ille ſignaret vel tuſſiendo mortis ſpem ipſi faceret.

Conchylium, ſtrictè cùm accipitur, purpuræ ac buccino opponitur, apud Dioſcor. Interdum & buccinum ſolum *conchylii* nomine intelligitur: quo modo eædem hæ *veſtes conchyliatæ*, &c, quas Maro *Æn. lib.* 4. appellat, *Tyrio murice infectas*. Eo pacto autem opponi ſolent veſtis *conchyliata* & *purpurea*. Nempe apud Romanos ſic uſus erat, ut conchyliatus color eſſet dilucidior ac pallidior: purpureus vegetior florentiorque: qualis Tyrius, ut Plinius ait *lib.* 9. *cap.* 36. *concreti ſanguinis nigricans aſpectu idemque ſuſpectu refulgens.* At hodie, tam purpureus, quam conchyliatus color, ab herbis eſt, ut videbimus infrà, ubi de *Purpura*: cùm olim iſte honos aquarum eſſet ac piſcium. Ambroſius *Hexaëm. lib.* 5. *cap.* 2. *Quid etiam purpuras memorem, quæ ornant Regum convivia, amictus imbuunt? Aquarum eſt igitur, quod in Regibus adoratur.* Ubi *aquarum honorem* appellat, quia & purpura & buccinum aquatilia ſint. De tinctura *Conchyliorum*, idem ſuprà laudatus Plinius, *Sed, unde conchyliis*, inquit, *pretium? quia*

virus grave in fuco, color auſterus in glauco & iraſcenti ſimilis mari. V. Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *capp.* 47. 48. & Bochartum *Hierozoici Parte poſter.* ubi ſuprà.

Concilia, apud Romanos dicta ſunt, partis populi conventus, ad aliquid jubendum: Cujus generis erant, quæ à Tribunis Pl. indicebantur Comitia. Illi enim jus quidem vocandæ plebis, non tamen univerſi populi, habuerunt. Nihilominus indifferenter *Concilii* Comitiorumque, ubi univerſus populus conveniebat, nomine utitur Livius *lib.* 3. &c. V. ſuprà in voce *Comitia.* Hinc *Conciliabulum*, de qua voce A. Gellius *lib.* 1. *cap.* 7. *Quali C. Gracchus verbo uſus eſt in ordinatione, cujus titulus eſt*: De Quinto Popilio circum Conciliabula, *in qua ita ſcriptum eſt* &c. Nempe *Conciliabula* erant loca juxta Feſtum, ubi in Concilium conveniebatur. In iis quoque jus dictum: hinc eò frequens populi confluxus, ſed Foris inferiora erant. Per *Conciliabula* Livius intellexit extra Urbem majora ac minora oppida & loca, in quibus jus dicebatur. Frontinus etiam in municipiorum jus aſcendiſſe, commemorat: Sed pro conventu quocunque etiam accipiuntur. Onomaſticum, *Conciliabulum*, συνέδριον: & Gloſſæ Cyrilli, ὄψις τῆς πόλεως *Conciliabulum*, Ant. Thyſius *in A. Gellii locum prædictum.* Quomodo Coloniæ, Municipia, Præfecturæ, Fora, *Conciliabula* diſtinguantur, V. Turnebum *Adverſar. lib.* 1. *cap.* 11. In Eccleſia, *Concilia* quid ſint, V. infrà, ubi de *Synodis.* De *Canonibus* eorum, quando colligi cœpti, & quâ auctoritate in Eccleſia ſemper habiti, ſuprà ubi de *Canonibus.* De editionibus variis eorum hic quædam aſpergam. *Conciliorum Generalium Provincialiumque* operoſa proſtant volumina, editionesque variæ, quarum hæ præcipuæ. Prima prodiit Coloniæ A. C. 1530. poſteà Petrus Crabbe ea edidit A. C 155[illegible]. duobus voluminibus: quem inſecutus Surius quatuor voluminibus illa complexus eſt, A. C. 1567. Dominicus Nicolinus quinque: Severinus Binius Canonicus Colon. 8. voluminibus eadem vulgavit Coloniæ, A. C. 1606. & 16[illegible]8. Sed & Romæ *Conciliorum Generalium Eccleſiæ Catholicæ*, facta collectio eſt editioque Græco-Latina, juſſu Sixti V. A. C. 1608. Noviſſimè verò *Collectio Regia* Lutetiæ Pariſiorum prodiit, 37. voluminibus, cum Indice ſeparatim excuſo, A. C. 1636. cui cum *Decretalibus* Romanorum Pontificum *Epiſtolis* inſerta ſunt *Concilia* Gallica J. Sirmondi, Hiſpanica Garſiæ Loayſæi, Anglicana Henr. Spelmanni, Lemovicenſe, è Bibliotheca Thuana; Florentinum, Horatii Juſtiniani &c. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſiaſtici num.* 144.

Conciliator, olim honeſtum nomen; Imò Romanis LL. adeò ſanctum officium habitum eſt, ut nec præmii ergò aliquid facere *Conciliatores*, ſeu *Proxenetas*, voluerint; quòd ſi omnino eo nomine aliquid capere, circumſcripſerunt rem certis regulis, V. Harmenopulum πρόχειρ. *lib.* 4. *cap.* 3. & Jac. Cujacium *Obſervat. lib.* 11. *cap.* 18. Fuere autem *Conciliatores*, qui animos ad Conjugale fœdus, quo nullum aliud in rebus humanis ſanctius, jugumque Matrimonii ſubeundum, componebant. Unde *conciliare* propriè de Nuptiis, apud Poëtas. Statius *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 2.9.

> *Interior ſacris calet, & ſonat aula tumultu*
> *Fœmineo, caſtà matres cinxere coronâ*
> *Argolides: pars Virginibus circum undiq; fuſa*
> *Fœdera conciliant nova*

Muliebre autem inprimis hoc munus. Feſtus, *Conciliatrix dicitur, quæ viris* conciliat *uxores & uxoribus viros.* V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* Sed vox poſtea ad turpe Lenonum miniſterium denotandum adhiberi cœpit. Vopiſcus *in Carino, Præfectum Prætorii — occidit: in ejus locum Matronianum, veterem* Conciliatorem *fecit.* Id eſt, *veterem lenonem.* Hinc *Conciliatrix*, lena. Lucilius apud Nonium,

> *Ætatem & faciem, ut ſaga & bona conciliatrix*:

Sic *conciliare*, pro *lenocinari* & *lenonem agere*, apud Claudianum *in Eutropium lib.* 1.

> *Te magis ah demens, veterem ſi reſpicis artem,*
> Conciliare *decet*, &c.

Quemadmodum contrà, *lenones*, flagitii propudiique miniſtros, ad rem honeſtam Trogus uſurpavit, pro Fecialibus & Legatis. Juſtinus *lib.* 1. *Primus Scythis bellum indixit, Vexores — miſſis primò lenonibus, qui hoſtibus parendi legem dicerent.* Id eſt, *Legatis*, quos *Ambaſciatores* infima ætas dixit, Salmaſius *ad l.*

Concilium, V. ſuprà *Concilia.* Fœmineum, indigitatum Statio *Thebaid. lib.* 5.

> *Cùm ſubito horrendas ævi matura Polyxo*
> *Tollitur in furias, thalamisq; inſueta relictis*
> *Evolat —*
> *— clauſasq; domos & limina pulſans*
> Concilium *vocat, infelix comitatus eunti*
> *Hærebant nati* &c.

Fingitur Poëtæ, ad imitationem ejus, quod Romæ fuiſſe arguit P. Victor in *Deſcr.* ejus, ubi Senatus Muliebris velut quædam Curia legenda datur. *Senatulum* certè, h. e. Mulierum Concilium ſeu Senatum, inſtituiſſe Antoninum Alagabalum, memorat Lampridius, de quo V. infrà.

Concilium Martyrum & Sanctorum, in *Actis* Stephani III. apud Baronium A. C. 259. *num.* 24. & apud Anaſtaſium *in Damaſo*: συνάξεις Μαρτύρων, in Concilio Gangrenſi *can.* 20. alibi *Confeſſiones*, loca ſunt, ubi multorum Martyrum Sanctorumque oſſa requieſcunt. Unde nomen Baſilicæ inditum, apud Gaudentium Brixianum in *Tract. de Dedicat.* 40. *Martyrum.* Auſonius in *Ephemer.*

> *Et modò Conciliis animarum miſta piarum*
> *Fata tui certè nota nepotis habes*, &c.

Quæ quo modo adornari conſueverint, docet *ad Heliodor.* Hieronymus, *Hoc idem poſſumus & de iſto dicere, qui Baſilicas Eccleſiæ & Martyrum conciliabula diverſis floribus & arborum comis vitiumque pampinis adumbravit*, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico.* V. quoque du Freſne *Gloſſar.*

Concio, Gr. Ἐκκλησία, ſæpe cùm Comitiis confunditur: Feſto tamen propriè eſt *Conventus, qui à Magiſtratu, vel à Sacerdote publico per præconem convocatur.* Unde verba illa A. Gellii *lib.* 13. *c.* 15. *& Comitiatum & Concionem avocare*, ſic explanat Thyſius: *Comitiatum avocare, eſt impedire, ne Comitia habeantur: Avocare verò concionem eſt, concionem à Magiſtratu, qui eum advocavit, abducere.* Hinc Cic. *Conciones ſæpe exclamare vidi*, hoc eſt, cœtum, *in Oratore.* Et *lib* 15. *Epiſt. ad Attic.* 1. *Brutus noſter miſit ad me orationem ſuam habitam in concione Capitolina*, h. e. in cœtu hominum, qui in Capitolio aderant. Gellius vocem hanc tria ſignificare ait *lib.* 18. *cap.* 7. *locum ſuggeſtumque*, unde verba fierent: teſte Tullio *contra conc. Metelli*, ubi ait: *Eſcendi in concionem, concurſus eſt populi factus.* Dein *cœtum populi aſſiſtentis*: Tandem *orationem ipſam* &c. Ad quem locum V. *Notas* Jac. Oiſelii IC. Hinc *Concionari*, verba in *concione* facere. Quod qui facturi erant, *ſurgebant*, ut ex Homero & Cicerone conſtat: & *coronam* capiti imponebant, uti docet Lucianus *in Demonacte.* Hic enim magno animo & coronâ redimitus, & nitidâ veſte amictus, ſuis calumniatoribus reſponſurus, in concionem cùm veniſſet, illos hiſce allocutus: Ἐμὲ μὲν ἱερῶντες ἐστεφανωμένον ὑμεῖς ἤδη καὶ με καλλιερήσετε, *cùm me ſertis coronatum videatis, quin me jam ſacrificatis*: utrumq; ſimul morem repræſentavit, nempe & coronandi victimas & illos qui in concione verba faciebant. Accipiebat autẽ, qui dicturus ſurgebat, coronam ab eo qui proximè dixiſſet. Unde Praxagora mulier, Ariſtophanẽ apud Ἐκκλησιαζ. poſtquam verba feciſſet, inquit,

> Πρ. Ἔστ' ἄλλος ἐτέρος βούλεται λέγειν; Γυ. ἐγώ.
> Πρ. Ἴθι δὴ στεφανοῦ.
> Pr. *Eſtne alia aliqua, quæ velit dicere?* Mul. *Ego.*
> Pr. *Age dum coronator.*

Et in *ſeqq.*

> Γυ. Φέρε τὸν στέφανον ἐγὼ γὰρ αὖ λέξω πάλιν,
> Mul. *Cedò coronam. Ego enim rurſus dictura ſum.*

Quo de ritu fuſius dictum ſuprà, in voce *Caput Coronatum.* Neque verò ii ſolùm *Coronam* ferebant, qui verba ad concionem faciebant: ſed & coronæ virtutis aureæ, in *Concione* dari ſolebant. Quem morem exprimit Ariſtides Ἱερ. *Orat.* 4. ubi ait, victorem, qui aureâ coronâ donandus erat, poſtquam à ſacro Præcone ea res renunciata eſſet, primò nominari, deinde coronari in Concione conſueviſſe, V. quoque Livium *lib.* 13. & Val. Maximum *lib.* 1. *cap.* 8. Plura v. hanc in rem, apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 2. *ubi de Corona militari aurea*: nec non ſuprà ubi de *Comitiis.*

Concio Legum, apud Conr. Urſpergenſem in *Lothario* Imp. loci prope Auguſtam nomen eſt; fortè ejus, quem *Campum Martium* vocabant; ubi Impp. & Imperii Proceres convenire ac de ſanciendis Legibus conſultationes inſtituere ſolebant. V. Velſerum *in Auguſta Vindelicorum.*

Conclamandi defunctos ritus, occurrit apud Statium *lib.* 2. *Sylv.* 6. cui tit. *Epicedion Pileti Urſi.*

> *— — miſerum eſt primæva Parenti*
> *Pignora, ſurgentesque nefas accendere natos:*
> *Durum & deſerti, prærepta conjuge, partem*
> Conclamare *thori —*

Et *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 355.

> *At genitrix cœtu glaucarum cincta ſororum*
> *Protinus icta malo, vitrea de valle ſolutis*
> *Exilit furibunda comis, ac verbere crebro*
> *Oraq; pectoraq; & viridem ſcidit horrida veſtem;*
> *Utq; erupit aquis, iterumq; iterumq; trementi*
> *Ingeminat, Crenæe, ſimo, nunquam ille —*

Ubi *Conclamatio*, velut conſummatio luctus eſt, de qua V. Kirchmannum *de Funeribus Rom. lib.* 1. *cap.* 13. & hic paſſim, inprimis ſuprà, ubi *de Cadaverum cura.*

Conclave, Romæ vocatur locus, ubi Cardinales Pontificem electuri coëunt: Cujusmodi *Conclave* primùm inſtitutum Viterbii eſſe dicunt, poſt Clementis IV. mortem. Cùm enim purpurati illi Patres in Æde priùs ſacra, vel Sacriſtia aliqua ſoliti eſſent convenire indeque quotidie ad proprias ædes redire: occaſione interregni, quod poſt dicti Clementis obitum biennium integrum, & novem inſuper menſes duraverat, circa A. C. 1271. tranſactis ſeptendecim in deliberatione hacce menſibus, Bonaventura, inter ſuos pro Sancto habitus, & tunc Ordinis ſui Generalis, Cives Viterbienſes perſuaſit, ut in Epiſcopali Palatio Collegium Cardinalium

dinalium concluſum, ad Pontificis electionem vi adigerent: Quibus cùm ne ſic quidem conveniret ullatenus, Capitaneus Civitatis Rainerius Gattus, *Conclavis Cuſtos*, tectum aulæ, in quo clauſi illi degebant, demolitus eſt, ut ſi ſub dio morari diutiùs illis grave eſſet, expedirent tandem negotium, cujus causâ tantum temporis nequicquam jam inſumtum erat. Manentque ad hodiernum usque diem cellularum veſtigia ibi loci & in Archivo Civitatis Bulla etiannum viſitur, quâ Cardinali Oſtienſi, infirmitatis causa, facultas exeundi conceſſa erat, &c. Alii tamen Cardinales loco huic ſponte ſeſe incluſiſſe narrant, ex Blondo *Dec. 2. lib.* 8. neque id primum *Conclave* fuiſſe; ſed & jam antè in Honorii III. Gregorii IX. Cæleſtinique electione idem factitatum eſſe contendunt. E quibus Paſſarinus primum à concluſis hoc modo Cardinalibus Pontificem electum fuiſſe Gelaſium II. ait A. C. 1118. *de Elect. Pontif. quæſt.* 11. *num.* 1. &c. Gregorius poſtea X. in Viterbienſi *Conclavi* electus, A. C. 1274. de *Conclavi* bullam ſancivit: quæ cùm effectu aliquandiu caruiſſet; absque *Conclavi* enim poſt Adrianum V. electi ſunt Nicolaus III. Martinus II. Honorius IV. Nicolaus V. & Cæleſtinus V. ab hoc ea renovata, ac tandem à Bonifacio VIII. confirmata eſt: à quo tempore usque ad noſtram ætatem mos obtinuit. Quamdiu autem Cardinales in *Conclavi* ſunt, tria Ordinum capita Reſcripta firmant. Cùm verò Papa jam declaratus eſt & novum, pro more, nomen recepit, feneſtrali foramine fracto primus Diaconus Cardin. crucem populo oſtendit, altâ voce exclamans: *Annuntio vobis gaudium magnum, Papam habemus; Reverendiſſimus Dominus Cardinalis N. electus eſt in Summum Pontificem & elegit ſibi nomen N* Antiquitus verò, *Scriniarius* — *aſcendens in altum, voce magnâ clamavit ad populum, dicens: Audite cives Romani & cœtus Reipublicæ; Secundâ feriâ pater noſter Adrianus mortuus eſt & proximo ſequenti Sabbato Dominus Octavianus Card. S. Cæciliæ electus eſt inmantatus. Placet ne vobis? Reſpondit Clerus & Pop Placet. Secundâ & tertiâ vice interrogatus, ſi placeret? clarâ voce reſpondit, placet. Deinde cum bandis & aliis Papalibus inſignibus Papa cum laudibus in Palatio deductus eſt*, Radevicus Friſing. *in vita Friderici Ænobarbi*, *lib.* 2. *cap.* 67. ubi de electione Victoris III. apud Macros Fratres in *Hierolexico*. De *Conclaviſtarum* privilegiis, V. eosdem in voce *Protonotarius*.

Concordenſes, in *Conſtitut.* Friderici Imp. *de Hæret.* dicuntur, qui aliàs *Valdenſes* a *Concordia* Lombardiæ opp.

Concordia, Dea, adde: Eam lauro coronat Ovidius *Faſtor. lib.* 6.

Venit Apollineâ longas Concordia *lauro*
Nexa comas, placidi Numenopusq; ducis.

Non enim olea ſolùm, ſed & laurus *pacifera eſt*, uti ait Plinius: qua de re V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 8. *cap.* 10. Inter Abronis, celeberrimi ſuo ævo Pictoris, opera *Amicitiam* & *Concordiam* memorat Plinius *lib.* 35. *cap.* 11.

Concordia Canonum, dicitur Canoniſtis, cùm in collectione & digeſtione Canonum, Canones diverſorum Conciliorum unius tenoris & ſententiæ, ſub uno titulo aut rubrica nō digeruntur, ſed citantur tantùm, ut quis ſciat eſſe *concordantes* (quem colligendi modum *Breviationem Canonum*, & ipſas collectiones *Breviaria* dixere Vett.) ſed & cùm verba *concordantium Canonum* ipſa recitantur: cujusmodi collectionis exempla Maſtricht IC. exhibet. Gratianus *Concordia diſcordantium Canonum* ſuum opus inſcripſit: eò quòd, cùm videret Eccleſiaſtica Decreta & Canones ſibi invicem contrarios, diverſos, diſſentientes non rarò, inter eos concordiam inſtituere ſibi propoſuit, &c. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. paſſim*, inprimis *num.* 306. ut & infrà, in vocibus *Creſconius* & *Gratianus*.

Concurrentes, in Latino Computo dicuntur Epactæ Solis, quas Æthiopicus Græco & vetuſto nomine τὠλιδιον dicit. Scaliger *Canon. Iſagogic. lib.* 1. Concurrentes, *eſt numerus dierum nunquam excedens ſeptenarium, qui cum regularibus compoſiti, componunt feriam dierum.* Dionyſ. Exiguus *de rat. Paſchæ*, *Concurrentium hebdomadarum ratio, de Solis curſu quæ provenit, ſepteno anno jugi circuitu terminatur* &c. V. Computiſtas laudatos Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Condate, vulgò *Chana*, locus eſt ad lacus Burgulenſis in Rhodanū decurſum, haud procul Seſſelio & Petræ caſtello, Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Rhodanus.* Item locus Galliæ in Aquitania, ad confluentes Durantiæ & Inſulæ *Libourne* hodie, apud Auſonium *Epiſt.* 6. & Paulinum *Epiſt. ad Ennd. verſ.* 156. Item locus ejusdem Regionis, in Brigienſi agro, Principum Borbonienſium nobiliſſimus Principatus, ad confluentes Matronæ & alterius fluvii, qui Brigienſem ſaltum perluit. Id. Item in eodem Regno locus, in dioec. Ebroicenſi, ad confluentes Itonis fluv. quo loco inſulam efficit, vulgò *Condes.* Tandem locus in CeſtrenſiM. Britanniæ agro, hodie *Congleton*, ad confluentes Dani & alterius cujusdam fluvioli. Camdenus *in Britann. pag.* 486. *Edit.* 3. apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Condemnare terram, *L. Sal. tit.* 71. eſt fructus ejus excidere: *domum* ſeu *caſtrum*, illud à fundamentis ſubruere. Is enim olim invaluerat mos, ut non corporis modò pœnâ vel morte mulctarentur rei, ſed eorum agri vaſtarentur, vineæ arboresque exſcinderentur, & domus ſolo æquarentur. Rogerus Hovedenus *p.* 804. *Captus eſt Thomas Præpoſitus, captique ſunt complices ſui quidam* — *Rex quidem Franciæ iratus fecit domus illorum demoliri, & vineas, arboresq; illorum fructiferas extirpari.* Hinc diruta Judicis ſententiâ domus, *in qua Virgines aut mulieres violenter oppreſſæ aut poſt factum introductæ*, dicitur *condemnata, in Speculo* Saxonico *lib.* 3. *artic.* 1. §. 1. Guntherus *Ligurini lib.* 8.

Qui pacis ſperare modum, formamq; tenere
Improbus abnuerit, quæ poſſidet omnia, vulgo
Diripienda patent, evertendiq; Penates, &c.

Quod damnum tamen pecuniâ redimi potuiſſe, patet ex *Charta* Philippi Aug. Galliæ R. *A. C.* 1195. pro Communia Sanquintin. *Si quis foriſfactum fecerit* — *Major judicio juratorum ſuper nos emendationem accipies talem, quòd domus foriſfactionis diruetur, ſi eam habeat, aut pro domo ad voluntatem eorum pecunia accipietur. De redemptione verò domorum diruendarum, muri & firmitates villæ reficiantur.* Interdum quoque privilegio ſpeciali urbium incolas ab hac ædium *condemnatione* exemptos fuiſſe, docet du Freſne pluribus in *Gloſſar.* Viget hodieque in Gallia *condemnandi terras, domos, caſtra, facultatesque* mos, in crimine læſæ Majeſtatis: cujus veſtigia in ipſis Sacris deprehendes &c.

Condemnatio, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Severo, ubi de variis militum pœnis, Si quis de via in alicujus poſſeſſionem deflexiſſet, pro qualitate loci, aut fuſtibus ſubjiciebatur in conſpectu ejus, aut condemnationi*: quibusdam eſt pecuniaria multa; ſed hoc ſenſu vocem *condemnationis* abſolutè poſitam nullibi reperimus. Potiùs, cùm varia hic militarium pœnarum genera recenſeat Lampridius, videtur à minoribus ad majorem aſcendiſſe, & *condemnationis* vocabulo, gravius pœnæ genus fuſtium ictu & virgarum caſtigatione intellexiſſe. Cùm itaque fuſtes priores poſuerit, tanquam leviores; mox virgas, tanquam graviores, *condemnationem*, tanquam graviſſimam, ſubjunxit. Quia autem, excepto ſupplicio capitis, nulla major inter militares pœnas quàm militiæ mutatio aut gradus dejectio, hæc omnino nomine iſto intelligenda videtur. Salmaſius, *ad loc.* qui ex verbis Lampridii fuſtibus quidem aut virgis ſubjectos, qui in infimo gradu militabant: gradu verò pulſos & in ultimum detruſos, qui alicujus eſſent in militia loci, cenſet. &c.

Condere, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 10.

Imò ait Amphion, regem ſi tanta cupido
Condere, quæ timidis belli mens, ede, Pelaſgis
Quid fracti exſanguisque parens?

omnem ſepulchralem honorem notat, uti apud Auſonium ſæpius *Parental.* Idem Papinius *eod. libr*

—— *Cadmum atque Amphiona ſupra*
Conditur.

Hinc *Conditus*, apud eundem *Thebaid. lib.* 8. *verſ.* 6. *de Amphia.*

—— —— *neque enim ignibus artus*
Conditus, aut mœſtâ niger adventabat ab urna.

Compoſitus eſt, uti Horatius habet,

Omnes compoſiti felices! nunc ego reſto.

Seu ſolenni ritu ſepultus, de quo ſuprà ubi de *Cadaverum Cura.*

Viri illuſtres.

Condianus & Maximus Quintilii, par Fratrum nobiliſſimorum & magnæ dum viverent, optimæque famæ, Commodi juſſu interfecti, ſicque *domus Quintiliorum omnis*, verba ſunt Lampridii, *extincta eſt, quòd Sextus Condiani filius ſpecie mortis ad defectionem diceretur evaſiſſe.* Ubi à Lampridio Dio Hiſtoriam hanc fusè narrans diſſentit, *Condianumque* hunc *Sextum* Maximi filium fuiſſe ſcribit &c. Sed & Faſti *Condianum* nominant, quem Onuphrius Conſulem facit cum Præſente II. anno, quo exceſſit Marcus: unde corrigendus Dio, qui Κανδιανὸν habet, & Lampridius, apud quem *Codicianus* vulgò legitur. Fuere autem *Condianus* & Maximus Coſſ. triginta circiter, priusquam occiderentur, annis, anno viz. Pii decimo quarto: habuitque *Condianus* cognomen *Sexti*, unde è fratre nepos Lampridio memoratus ſine dubio idem cognomen nactus eſt. Opes eorundem magnas fuiſſe docet hiſtoria, quam narrat Dio, de illo plano, qui Pertinace imperante in *Sexti Condiani* nomen invaſit fortunis inhians, quæ illius fuerant. Sed de his plura infrà; ubi de *Quintiliorum domo.* Addam ſaltem, *Condiani* præfati, qui cum Præſente ſecundùm Conſul fuit anno, quo Marcus obiit & Commodus à Germanico exercitu Romam rediit, poſtea memoriam damnatam, ipſum hoſtem appellatum condemnatumque, & nomen ejus ex Actis eraſum eſſe, ut idem Lampridius narrat in *ſeqq.*

Condictus, nomen Canticorum. Scribit enim Henr., à Gandavo, Monachum S. Quintini in Inſula, edidiſſe Antiphonas & Reſponſoria, pro feſto S. Eliſabethæ Turingicæ, iisque Hymnos adjeciſſe Petrum Canonicum S. Autberti Camerac. & compoſuiſſe etiam *Cantica quæ vulgò* Condictus *vocant*, apud Car. du Freſne *Addend. ad Gloſſarium.*

Condimentum, V. infrà *Hedysma.*

Condita Militaria, apud Æl Spartianum *in Hadriano Cæſ. Laborabat præterea, ut* condita militaria *diligenter agnoſceret* &c. ſunt quæ Græcis ἀποθέτα, annonæ viz. in horreis reconditæ, ad militarem uſum, dicuntur, de quibus, præter Symmachum, Capitolinum, Gregorium M. Ammianum, Arnobium, alios, apud

quos frequens eorum mentio, V. *titulum Cod. Theod. de Condictis in publicis horreis* & *Epiſt.* 16. inter Francicas *Hiſtor. Franc. Tom. I.* Annonariæ nempe illæ ſpecies, militibus erogandæ, aſſervabantur in limitaneis civitatibus, & prout magnæ aut parvæ illæ urbes eſſent, plurium aut paucorum menſium habebant *condita.* Eligebantur autem huic fini limitaneæ potiſſimùm urbes, quòd longè major pars militum in limitibus conſtituta eſſet, quibus annona eroganda promebatur, ex horreis publicis, quæ ibi erant. Unde tam frequens mentio in *Cod. Theod. primipilariorum ad paſcendos milites ad limitem ſolenniter deſtinatorum.* Ex limitibus verò, vel limitaneis urbibus ad caſtra deferebantur ſpecies annonariæ, per viciniores limitis provinciales, militesque in limitaneis caſtris conſtituti, duas alimoniarum partes ibidem de *conditis* ſumebant, tertiam ipſi vehere cogebantur, *l.* Juliani *Cod. Th. de erogat. milit. ann.* Erantque illæ, præter frumentum, vinum, acetum, lardum, hordeum, fœnum, paleæ, quæ *conditorum* appellatione potiſſimùm veniſſe, docet Capitolinus in *Gordiano Iun.* Cùm itaque per provincias iter faciebat Imperator, totius militaris annonæ ratio coràm illi exponebatur, atque etiam δείγματα oculis ejus ſubjiciebantur: quæ poſterior ætas appellavit *probam*: & hoc eſt, quod de Hadriano refert Spartianus: ad quem V. Salmaſium ac Caſaubonum, & infrà, ubi de voce *Horrea:* Hinc, apud recentiores *Condita* dicitur locus certus, territorium, villa: fortè quòd ibi militaris annona olim recondi ſolita fuerit, du Freſne *Gloſſar.* &c.

Conditor pro Auctore. *Conditor gentis,* apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 712.

—— —— *tu gentis* conditor *Evan.*

Conditor Urbis, in titulis Romanorum, quo appellari ſummæ laudi ducebatur, Plut. *in Camillo, lib.* 4. Barthius *ad Claud. Manl.* Alii. Non enim ſolùm Auctor, ſed & Inſtaurator Servatorq; imò talis aliquando potiùs, ſic dictus eſt. Papinius Statius *Thebaid. lib.* 10. *v.* 782. de Menœceo,

—— —— *ſubit agmine longo*
Colla, inter Juvenum, latisq; favoribus omni
Concinitur vulgò, Cadmum atq; Amphiona ſupra
Conditor — hi ſertis, hi veris honore ſoluto
Accumulant artus ——

Ubi Schol. *Inſtaurator*, *Servator. Qui ſervando urbem condidit.* Neque aliter Lutatius. Sic omnino de Roma Manilius præfatus, à Camillo ſervatâ, qui & *alter* ejus *Conditor* laudabatur, *lib.* I.

—— —— *Romamq; Camillus*
Servando poſuit, Brutusq; à Rege receptæ
Conditor, *& Pyrrhi per bella Papyrius ultor.*

Pariter *ſervando* Syracuſas condidiſſe Marcellum, canit Silius Italicus *lib.* 14.

—— —— —— *æmulus ipſe*
Ingenii Superûm, ſervando condidit urbem.
Ergo extat ſeclis, ſtabitq; immane tropæum.

Et de Timoleonte Corn. Nepos, *Civitatibus leges libertatemque reddidit, & maximo bello tantum otii Inſulæ conciliavit, ut hic* Conditor Urbium *earum, non illi, qui initiò deduxerant, videretur.* Hinc Eunuchum Eutropium *Tertium Conſtantinopolis Conditorem* proclamatum, dolet Claudianus *lib.* 2 *in Eutr.*

—— *Quòd tertius Urbis*
Conditor: *hoc Byzas Conſtantinusq; videbunt?*

Ad quem V. Barthium, nec non eundem *Animadverſion. ad Statium Lib. III. pag.* 1253. ut & infrà, in voce *Soter.* Sed & *Conditor*, ἀλείπτης ἵππων, in vet. *Gloſſar.* habuit enim & Circus ſuos aliptas, quos *Conditores factionum* Latini vocant. A' *condiendo:* quo modo de Gallieno Trebellius ait, *Gallienus cum ſuis ſemper flavo crinem condiit*, pro eo, quòd paulo antè dixerat, *Crinibus ſuis auri ſcobem adſperſit.* V. Salmaſium *Not. ad Treb. Pollionem in Gallienis* & Vopiſcum *in Saturnino.*

Conditorium, apud Suetonium *Auguſto*, *cap.* 18. *Per idem tempus conditorium & corpus Magni Alexandri, cùm prolatum* (Alexandriæ) *è penetrali ſubjeciſſet oculis* (Auguſtus) *coronâ aureâ impoſitâ & floribus aſperſis veneratus eſt*: quibusdam eſt, quam Strabo *lib. ult.* πύελον vocat, arca viz. olim ex auro, poſtea è vitro, in qua ſervatum Alexandri corpus. Caſaubono potiùs, quem περίβολον Strabo idem appellat, locus ſc. urbe mediâ ſepulturæ Regum deſtinatus, quem Σῆμα vocatum eſſe, ex eodem diſcas, ut & Didymo *in prov.* Ἔνεκε ὁ σφάκτης. Quo ſenſu Petronius, *Jacuerunt*, ait, *ergo unà præcluſis conditorii foribus.* Certè media urbe Alexandriæ fuiſſe *conditorium* Alexandri, etiam ex hodierna ſpecie illius ſemirutæ urbis poteſt conſtare, ſi fides adhibenda Leoni Africano, qui illud magno concurſu peregrinorum Mahumedanorum & frequentibus eleemoſynis hodieque celebrari, refert *lib.* 8.

Conditum, apud Lampridium in *Heliogab. Condito piſcinas & ſolia temperavit*, vini ſeu potionis genus eſt, aromatibus & aliis odoriferis fragrantibusque rebus variis concinnatum, du Freſne. Caſaubono vox hæc modò latiùs patet, & roſatum, abſinthiatum, ac quod propriè *conditum* dicebatur, comprehendit, aliquando anguſtiùs, ut peculiarem ſpeciem denotet. Et quidem *Conditum* hoc modo acceptum idem, aut penè idem, ac mulſum eſt. Cœl. Aurelianus *Tardar. Paſſion. lib.* 5. *cap.* I. *Diocles probat* conditum *bibendum, quod plerique Latini mulſum vocant.* Differunt tamen, ſi rem ſpectes diligentiùs, tria hæc, *Conditum*, *melitites, vinum* & *anomeli* ſive *mulſum.* Sed vett. Latini appellationem *Conditi* cum re ignorarunt: ac videntur Medici, qui Romæ faciebant Medicinam, id nomen excogitaſſe, ut quorum in libris Κονδῖτα frequens mentio; cujus multiplex compoſitio, ad diverſas morborum ſpecies, exhibetur inprimis *lib.* 3. Aëtii & in *ſect.* 29. Nic. Myrepſi. Vulgò autem Latinis & Græcis conditæ potionis appellatio, eſt *conditum.* Notum Epigramma Palladæ, cujus initium, Κονδῖτόν μοι δός. Etiam apud Hebræos, qui ἐν τῇ διασπορᾷ ſcripſerunt inter Græcos & Romanos, קנדיטון *Conditum*, delicatiſſimæ potionis ſpecies eſt. Citat enim Nathan Juſtus, ex antiquo Paraphraſte, *verba Legis ſimilia ſunt condito:* ſicque interpretatur, *Quid eſt conditum? quod fit ex melle, vino & pipere.* Rectè: nam & in 8. Γεωπονικῶν conficitur ſimillimè ex pipere, melle Attico & vetere vino atque albo. V. Caſaubonum *Not. ad Lampridium.*

Conditura Veneta, apud Lampridium in *Eod. Piſces ſemper quaſi in marina aqua, cum colore ſuo coctos*, conditura veneta, *comedit.* Quibus verbis ſingulare quoddam artificium denotatur Cocorum, qui Alagabalo miniſtrabant: piſces enim ita paraſſe, ut non alio colore menſis inferrentur, quàm quo eſſent vivi, cùm in aquis maris verſarentur. Atque hanc vocat Lampridius *Condituram Venetam*, ſic dictam à colore veneto, qui idem eſt vel affinis admodum colori maris ſive τῷ θαλασσοειδεῖ, Caſaubonus *ad l.* De *Conditura* herbarum & fructuum, V. infrà in voce *Hedyſma.*

Condomum, adde: *Condominum* aliàs, ad Baliſam fluv. *Baiſe.* Gallis *Condom* dicitur, poniturque in Vaſconia, in *Not.* Epiſcopatuum Galliæ, ſcriptâ paulo poſt A. C. 1321. Situm enim eſt in parte pagi Aginnenſis trans Garumnam, quo flumine Vaſconia ab Aquitania ſecunda provincia Burdigalenſi dividitur. Tractus vicinus, *le Condomois* appellatur. Hadr. Valeſi in voce *Malliacū.*

Conductores, apud Gauterium *de Bellis Antiochenis*, qui *conductum* præſtant, i. ſalvum incolumemque aliquem ad locum deſtinatum deducunt. Διασῶσαι & Ἀνασῶσαι Conſtantino Porphyrogen. *de Adminiſtrat. Imp. cap.* 7. Luithprando in *Legat.* & Pachymeri *lib.* 10. *cap.* 6. Unde Gallorum phraſis, *Conducere aliquem*, h. e. abeuntem deducere & comitari &c. apud du Freſne *Gloſſar.* Quod *jus præſtandi ſalvum conductum* in Imperio Rom. pars non minima Poteſtatis Communicatæ Statibus Imperii, ut poteſtatem nempe faciant tutò eundi & redeundi, per vias publicas ſui territorii, ſive ſint banniti, ſive per ditiones peregrinentur. Hinc qui *Conductu* hoc munitos offenderint, crimen læſæ Majeſtatis incidunt. Sed & ſi, qui ſalvum dedit conductum, ipſe offenderit, vel offendi, cùm prohibere poſſet, permiſerit, datæ fidei violatæ reus & communi omnium odio dignus habetur. Quod accidiſſe Joanni Huſſo in Concilio Conſtantienſi, ex Hiſtoria eius notum. V. Limnæum *de Jure Publ.*

Condus Promus Procurator peni, memoratur Plauto *Pſeudolo*, citante Fulgentio; quem imitatus eſt dubio procul Paul. Diaconus in *Diſtichis*,

Cur Prome Conde *times ſtillam præbere Lecyti?*
Dolia certè fluunt, cur Prome Conde *times* &c.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & infrà in vocibus *Penu* & *Promus.*

Condylus, apud Martialem *lib.* 5. *Epigramm.* 78.

Sed, quod non grave ſit, nec inficetum,
Parvitibia Condyli *ſonabit:*

Græcè Κόνδυλος, pars eſt digiti eminens, in commiſſurâ pugni, quamvis alii nomen proprium Tibicinis hîc vocem eſſe volunt. Nempe quidquid in nodum protuberat, κόνδυλοι Græci vocant, unde partes digitorum, quæ in juncturis, velut nodi, eminent, Κόνδυλοι. Sic & nodi crinium implexi ac calamiſtris intorti, κόνδυλοι τριχῶν vocantur Heſychio: Πλόκαμοι κόνδυλοι τριχῶν πεπλεγμένοι. Quo ſenſu nodos videtur dixiſſe de crinibus Germanorum, Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 37. de Erotio puella,

Quæ crine vicit Bætici gregis vellus,
Rheniq; nodos aureamq; nitelam.

Solebant enim Germani crines ſuos obliquare & in nodum cogere. Idem *de Spectac. Epigramm.* 3.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Qua de re dicemus infrà, in voce *Nodus.* A' *Condylis* digitorum, κονδυλίζειν eſt, *talatro* ſeu *taliſtro* percutere: quo geſtu manum ſuam in tumulo ſculpi voluiſſe, legitur Sardanapalus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 761.

Cone & Keye, ſeu, ut in Bractoni *MSS. Codd.* legi annotat Covvellus, *Kover & Key*, ad verbum ſignificat operculum & clavem: metonymicè autem res illas, quæ ſub operculo aut clave, à prudentioribus matribus-familias cuſtodiri ſolent. Apud eundem Bractonum *lib.* 2. *cap.* 37. §. 2. fœmina, in Sockmannis, dicitur eſſe plenæ ætatis, *cùm poſſit & ſciat domui ſuæ diſponere — ut ſciat quæ pertinent ad Cone & Keye* &c. Idem §. 3. *Quia in tali ætate poteſt diſponere domi ſuæ & Cone & Keye*, du Freſne *Gloſſar.*

Confalonis Societas, à Clemente IV. Pontif. Rom. inſtituta A. C. 1267. nomen habuit à vexillo, Ital. *Confalone*, in quo Ma-

riæ Virginis imago depicta erat, cujus ſub umbra ſodalitas degeret. Unde in fundationis Bulla Confraternitas *Commendatorum Virginis* appellatur: Ejus inſtitutum erat, Chriſtianos apud infideles captivos redimere. Quod exemplum poſtea alii inſecuti, varias confraternitates alias, ſub variorum Sanctorum auſpiciis, inſtituere, Dominic. Macer in *Hierolexico*, V. *Conſalo*: in *Origin. Murenſis Monaſt. pag.* 19. *Conſano*, ubi inter res Eccleſiaſticas 5. *confanones* recenſentur. Alibi *Gonfano*, quod vide.

Confarreatio, modus connubiorum, apud Romanos, de quo ſic Servius ad *Virgilii Georgic. lib.* 1. *Tribus modis apud veteres nuptiæ fiebant: Uſu, ſi verbi gratiâ, mulier anno uno cum viro, licèt ſine legibus, fuiſſet: Farre, cùm per Pontificem Max. & Dialem Flaminem, per fruges & molam ſalſam conjungebantur, unde Confarreatio appellabatur; ex quibus nuptiis, patrimi & matrimi naſcebantur, Coemptione verò atque in manum conventione, cùm illa in filiæ locum maritus in patris veniebat* (Dionyſius Halic. *lib.* 2. illud de *Confarreatione* ſcribit) *ut ſi quis prior fuiſſet defunctus, totam hæreditatem juſtam alteri faceret*. Idem Dionyſius ſacras nuptias *Farracia* eſſe dicta ſcribit, quòd eodem *farre* conjuges veſcerentur, quo etiam victimas aſpergerent. Ulpianus *tit.* 10. *Inſtitut. Farre*, inquit, *convenitur in manum certis verbis & teſtibus decem præſentibus & ſolenni ſacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur*. Plinius *lib.* 18. *cap.* 2. *In ſacris nihil religioſius Confarreationis vinculo erat, novæque nuptæ farreum præferebant*. Nempe, uti benedictionum ſacrarum formulæ etiam Paganis in uſu obiter fuiſſe videntur, ex Plauti *Aulul.* ſic & ſacra Nuptiis habuere propria, quod in primis conſpicitur ex tertio hoc Nuptiarum apud Romanos genere, quod ex ipſis ſacris conſtabat. Ulpian. *in Fragm. tit. de his qui in manu ſunt. Farre convenitur in manum certis verbis, & teſtibus decem præſentibus* &c. Ubi de 10. teſtibus in matrimonio loquitur, ut de ævo ſuo Ambroſius *ad Virgin. lapſam cap.* 5. Quamvis in conſuetudine non tunc prorſus *Confarreatio* abiiſſe videatur. V. infra. Accedit autem aqua etiam & ignis atque ſacrificio huic Nuptiali, ſeu ipſis perſe Nuptiis ſacris, præerant Pontifex Max. & Flamen Dialis, uti vidimus; cujus & Flaminicæ nuptiæ eodem ritu ut fierent neceſſe erat, Servius *Æneid. lib.* 4. Nec niſi è parentibus confarreatis nati, Flamines ritè fiebant. Romulone an Numæ *Confarreationis* initia tribuenda, dubitant viri docti, qui interim Coemptione vetuſtiorem volunt & *Sacrorum* item ſimpliciter nomine à Tullio dictam, *pro Mur.* In deſuetudinem poſtmodum abiit, Tiberii ævo; aut ſaltem rariſſima fuit; ut præter *l. cit.* Tacitus *Annal.* quoque *lib* 4. docet. A quo tempore Coemptione & Uſu annuo, tum apud Romanos, tum apud Paganos Rom. Imperii, plerunque acquiſitæ uxores: ita tamen, ut Coemptioni ſolenniùs adhiberentur in poſterum etiam Sacra, quæ ex auſpiciis, auguriis, immolationibus, oblationibus, conſtabant. Quamquam autem Sacra, quæ fuere in *Confarreatione* paganica, utpote Chriſtianiſmo planè adverſantia, ſub ejusdem initia etiam apud Paganos ipſos evanuere; nihilominus farris ipſius uſus aliquis ſolennis in libis conficiendis, diffringendis, communicandis, locis ſaltem in nonnullis ſemper obtinuit. Sic frequentiſſimus apud Angloſeſt ab antiquo liborum admodum grandium in Nuptiis uſus, quæ *Bride — cakes*, id eſt, *Liba Sponſalitia* ſeu *Nuptialia*, appellitant, eaque tum à Sponſis ipſis confecta, tum à propinquis amicisque ſolenniter muneri nuptiali data. Atque *in agro noſtro Alexandrino*, inquit Lancillotus Gallia, *perſeverant adhuc quædam antiquarum obſervationum veſtigia, veluti in vico Villæ fori Nuptiæ per* Confarreationem, *dum libo inter nubentes & affines atque cognatos partito fiunt*, *in Conſuetud. Alex.* Quin & in Græcorum Ritibus, compotatio eſt in Eccleſia nuptialis, quæ *Confarreationis* vicem præſtare videtur &c. V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic lib.* 6. *capp* 21 & 2. Hinc *Diffarreatio* apud Feſtum, diſſolutio matrimonii dicitur confarreatione contracti. Plura apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Anton. Thyſium *in A. Gellium lib.* 6. *cap.* 2. Thom. Godvvynum *Anthologiæ Rom. lib* 2. *ſect.* 2. *cap.* 20. Alios.

Confecta Bruma, V. ſupra *Bruma Confecta*.

Confectores, οἱ ἀκμαβόλοι, qui ad beſtias pugnabant & illis conficiendis operam ſuam locabant. Sueton. *in Auguſto cap.* 45. *Confectores ferarum*. Quos proin hinc παραβόλους. i. *deſperatos*, appellabant: voce ad Chriſtianos poſteà extensâ quòd ſibi non parcerent, atque animam libenter pro Deo ſuo ponerent, Lactantius *de Juſtitia lib.* 5. Sed & *Confectores*, tinctores dicti atque infectores. Dicebantur enim *confici* coria Latinis, quæ ſubiguntur. Nam & dum tinguntur, domari quoque ſolent & ſubigi, ut meliùs colorem accipiant & imbibant, quod munus eſt τῶν βυρσοδεψῶν, qui *Coriarii* Latinis dicti. Certè, quod δεύσειν Theophraſtus. Plinius *conficere* vocat, *lib.* 13. *cap.* 6. *Etiam ulmus Syriæ maſcula fert, ſterili fœminâ, folio ulmi paulo longiore & piloſo, folliorum ſemper inter ſe contrariis pediculis, gracili breviqùe ramo. pelles candidæ conficiuntur iis*. Ubi de *Rhu* loquitur, quam perperam Editores in *Thus* mutarunt. Hinc itaque *Confectores*, pro tinctoribus, ut dictum & infectoribus, apud Vopiſcum *in Aureliano*, *Miſſis diligentiſſimis confectoribus*: & apud vet. Juvenalis Interpretem. *Toga palmata Tyria purpura confecta, id eſt, Serrana*: quod à coriis traductum. Στύψις δερμάτων, quoque id dicitur: eo quòd pleraque eorum, quibus conficiuntur pelles, aut lanæ inficiuntur, τῇ δυνάμει στυπτικὰ ſint; vel potiùs, quòd premendo ac ſubigendo color affricetur pellibus. Sunt autem illa, folia τῆς ῥοῦ, alumen, malicorium, galla & ſimilia. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 465.

Confernova, una è 12. ſpeciebus auguriorum Michaëli Scoto *de Phyſionomia cap.* 56. ſic deſcripta: *Confernova eſt augurium, quando priùs invenies hominem vel avem, euntem vel volantem, & ſe repauſes ante te in dextra parte tuî, vidente te: & iſtud eſt tibi bonum ſignum ſuper negotio*, apud C. du Freſne. V. infrà *Venta*. At *Confervetus*, eidem Scoto ibid. *augurium eſt, quando priùs invenis vel vides hominem vel avem ſe repauſantem in dextra parte tuî, te vidente: & iſtud eſt tibi malum ſignum* &c.

Confeſſio, Græcè ἐξομολόγησις, inter Pœnitentiæ actus, quâ peccatum ſuum lapſi publicè *confitebantur*, memoratur Cypriano *lib.* 3. *Epiſt.* 14. *Agunt pœnitentiam juſto tempore & ſecundùm diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniunt, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communionis accipiunt*. Ubi ordinem diſciplinæ publicæ deſcribit & *Exomologeſin* vocat eam externæ pœnitentiæ partem, quæ in confeſſione conſiſtit. Mox *ibidem* queritur, ad communionem quosdam lapſos perperam admitti, nondum pœnitentiâ actâ, nondum exomologeſi factâ, nondum manu iis ab Epiſcopo & Clero impoſitâ. V. eundem *lib.* 1 *Epiſt.* 3. &c. Non ſolùm autem notoria crimina olim in Eccleſia confitebantur, ſed etiam internam tanti criminis, putà abnegationis Chriſti, cogitationem, ad obtinendum conſcientiæ levamen, *confitebantur* Sacerdotibus, & re per Sacerdotes, quando expedire videbatur, publicatâ peractâque à peccatoribus illis publicâ pœnitentiâ, palàm abſolvebantur & communioni reſtituebantur: quam idem *Exomologeſin Conſcientiæ* vocat *lib. de Lapſis*. Quod ipſum in aliis quoque flagitiis occultis fieri conſuevisse, colligere eſt ex Tertulliano *de Pœnit. cap.* 10. ubi ea ſuadet confiteri non ſolùm Sacerdotibus, ſed & aliis Fratribus, ut palàm abſolutio in Eccleſia obtineatur. Ne autem petulantibus deriſorum linguis temerè exponerentur Fratres, viſum eſt permittere Sacerdotis judicio, an ea culpa, quam ei ſeorſim quispiam eſſet confeſſus, publicari deberet, ad accipiendam publicam medelam & ad cœterorum ædificationem, teſte Origene *Homil.* 2. *in Pſalm.* 37. Quod cùm progreſſu temporis ulteriùs proceſſiſſet, quam ſcopus fuerat eorum, qui in Occidente inprimis iſtiusmodi Confeſſionem velut neceſſariam primitus urgebant: Nectarius Epiſc. CPolitanus, Ambroſii σύγχρονος, privatam confeſſionem τοῦ ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβυτέρου *Sacerdoti Pœnitentiario*, ſeu *Confeſſario* (uti hodie in Eccl. Rom. dicitur) fieri ſolitam, (inſtituto maximè, poſt Decianam perſequutionem, ut in illa lapſi faciliùs averterentur à Schiſmate Novatianorum, apud quos publicæ pœnitentiæ nullus erat uſus) abrogavit; ſequutis ipſum omnibus fere Epiſcopis Orientis, uti diſcimus ex Socrate *Hiſtor. Eccl. lib.* 5. *cap.* 19. & Sozomeno *lib.* 7. *cap.* 16. Cui conſtitutioni ſuo adhuc tempore obſecundatum eſſe, teſtis eſt Nicephorus *Calliſti Hiſtor. Eccl. lib.* 12. *cap.* 28. qui annis plus quàm 900. Nectario fuit poſterior. Manſit tamen ea conſuetudo Eccleſiis Occidentis, ut gravioris alicujus criminis conſcii id confiterentur Presbytero Pœnitentiario, vel, ut loquitur Auguſtinus, Antiſtitibus Eccleſiæ, eoque procurante, ſi ſcandali gravitas aut Eccleſiæ utilitas id poſtulare videretur, ad agendam publicam pœnitentiam admiſſi, locum Pœnitentibus aſſignatum in Eccleſia occuparent ibique ritus imperatos, qui à Sozomeno *lib* 7. *cap. cit.* & Nicephoro, itidem *d. l.* deſcribuntur, obirent, donec palàm abſolverentur. Poſtea verò exoleſcente diſciplinâ publicâ, interdicta prorſus eſt Pœnitentiario patefactio auditæ *confeſſionis*, *de pœn. diſt.* 6. *Sacerdos*. Et cum diſtinguat Auguſtinus peccata atrociora, excommunicationem merentia, à quotidianis, illa ſola Antiſtiti confitenda ſcribens, *Homil.* 50. & *Epiſt.* 108. Innocentius III. absque ulla diſtinctione, ab omnibus confeſſionem omnium peccatorum, cum omnibus circumſtantiis fieri præcepit. Quod hodieque in Communione Rom obſervatur, ubi tamen inter Doctos de jure ac neceſſitate hujus ritus aliisque ad eum pertinentibus non planè convenit. Certè aſſertio Petri Oxonienſis S. Theol. Prof in Acad. Salmanticenſi, *quòd Confeſſio de peccatis in ſpecie fuerit ex aliquo ſtatuto Univ. Eccleſiæ, non de jure divino*, ut hæretica condemnata eſt A. C. 1479. in Concilio Complutenſi, cui Alfonſus Carillus Arch. Tolet. præſedit, confirmante eam ſententiam Sixto IV. Quam in rem V. plura apud Joann. Forbeſium *Inſtruct. Hiſtorico-Theologic. lib. XII. cap.* 5. ut & , quæ infrà dicemus, ubi de *Confitentai ritu*, necnon in voce *Exomologeſis* &c.

Confeſſio, præter commune hoc ſignificatum, varia notat in Eccleſia Romana. Namq; in *Ceremoniali Epiſcop. lib.* 1 *cap.* 12. *Locus eſt, qui plerisque Eccleſiis ſub majori altari eſſe ſolet, ubi SS. Martyrum corpora requieſcunt*; aliàs *Martyrium*, κατάβασις Theophani *pag.* 362 quòd ad eam per gradus aliquot deſcenſus pateret. Apud Anaſtaſium, pro ipſo *Confeſſionis* ſeu Altaris ornamento ſumitur, *in S. Hilario*: *Confeſſionem S. Joannis Baptiſtæ fecit ex argento* &c. Apud Joannem Archidiac. Barenſem *de Invent. S. Sabini cap.* 1. *Baſilicam* vel potiùs Oratorium deſignat. Porro, ora-

tionem ſignificat, quæ à voce *Confiteor* vulgò incipit, de qua Card. Bona *Rer. Liturgic. lib. 2. cap. 2. num* 5. Item locum in æde ſacra, ubi Sacerdos, priusquam ad Miſſam celebrandam accedat, *confeſſionem* ſeu exomologeſin pronuntiat, apud Beletum *de Div. Offic. cap.* 53. Cellulam quoque, in qua Presbyteri *confeſſiones* excipiebant, apud Hariulſum *lib.* 4. *cap.* 27. Inſuper emolumentum, quod ex *confeſſionibus* Sacerdotibus obvenit, apud Goffridum Vindocin. *lib.* 3. *Epiſt.* 40. Tandem pœnitentiam, quæ per *Confeſſionem* injungitur; maximè eam, quæ exigitur in Monaſteriis apud Sanpirum Epiſc. Aſtoricenſem, in *Ordonio II. Adelfonſo æra* 964. alibi, V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & Macros Fratres, in *Hierolexico* Hinc. *Confeſſa*, in vet. *Epitaphio*, apud Ant. Yepezium *Chron. præfato Tom. VI p.* 17. *In hoc recluſo lapide requieſcit famula Dei Ildontia defuncta*, Confeſſa, *ſeptimo Kalendas Septembris, æra centeſima prima poſt milleſimam*, alibique: Monialis eſt, quæ *Confeſſionem* ſeu *pœnitentiam* egit in Monaſterio, apud du Freſne *Gloſſar.* In eadem Communione, *Confeſſiones dare*, dicebantur Monachi vel Canonici, qui ad Primam canendam in Eccleſia convenientes, completo ipſo officio ante Pſalmum 50. viciſſim *donabant Confeſſiones ſuas*, dicentes: *Confiteor Domino, & tibi Frater, quòd peccavi in cogitatione & opere, propterea precor te, ora pro me*: illo reſpondente, *Miſereatur tui Omnipotens Deus* &c. V. Chrodegangum Metenſem *in Reg. Canonic. cap* 18. Sed & *Confeſſiones dare* dicebantur, qui ad exomologeſin ad Presbyteros accedebant, V. du Freſne *d. l.*

Confeſſiones Pontificum Rom. pars quoque Canonici Juris: Cùm enim ſolerent Pontifices, quando ad dignitatem hanc promovebantur, fidei profeſſionem edere, ut nos docet *cap.* 8. *Sancta octo, diſt.* 16. cujus inſcriptio eſt, *Item ex diurno libro Profeſſio Pontificis*: etiam ex illis tandem Canones in Decretum relati ſunt. Hinc ad verba modò dicta Romani Correctores notant, *Integram profeſſionem fidei, quando quis in Pontificem Romanum promovebatur, refert Deusdedit Cardinalis in collectione Canonum, quæ ſervatur in Bibliotheca Vaticana*, apud Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl.* §. 405.

Confeſſor, apud Ambroſium *lib.* 2. *ad Imp. Gratianum*, Paulinum *Epiſt.* 28. *ſub fin.* &c. qui martyrio vitam pro Chriſto, quem palàm *confeſſus* erat, finiit. Apud alios, qui Chriſtum palàm coram fidei hoſtibus *confeſſus*, cruciatus quidem tormentaque varia ſuſtinuit, ſed iis ſuperſtes tranquillam obiit mortem, Cyprian. *de Simpl. Prælat. Serm. de Lapſis* 5. &c. Unde Epiſcopis, qui Nicænæ Synodo interfuere, Alexander Mon. Ὧν οἱ πλεῖους ὁμολογηταί, καὶ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, *Quorum plerique* Confeſſores *erant. & ſtigmata Jeſu in corpore ſuo circumferebant.* Obtinuit poſtmodum uſus, ut hoc elogio inſignirentur, quotquot ſanctam vitam laudabili exitu terminaſſent Egbertus Archiepiſc. Eborac. *in Excerptis cap.* 28. Hodie in Communione Rom. *Confeſſores* dicuntur Monachi, qui, pro expiandis delictis *confeſſionem* ſeu pœnitentiam, abdicatâ vitâ ſeculari Monaſticam ineunt. Item Cantores & Pſalmiſtæ, qui ſunt in inferiori Clericorum gradu, in *Orat.* Feriæ 6 maj. Hebdom. *Acolythis. Exorciſtis; Lectoribus, Oſtiariis, Confeſſoribus* &c. quibus id nominis datum hinc ait Menardus, quòd *confiteri* paſſim in S. Scriptura eſt, laudes Dei decantare, &c. A' *Confeſſoribus* ſecundo loco recenſitis *Confeſſoriæ* literæ dicebantur, quas illi lapſis dabant, ut pacem ab Epiſcopis acciperent, juſq; communionis recuperarent, relaxatâ ſc. iis pœnitentiâ præſcriptâ. Quâ Confeſſorum benignitate cùm lapſi abuti incipetent, ſtatuit Eliberitanum Concilium *can.* 25. ut pro *Confeſſoriis* darentur *Communicatoriæ*, de quibus ſuprà: plura verò in hanc rem V. apud Car. du Freſne & Macros Fratres. Duo autem *Confeſſorum* hujusmodi genera habebantur, olim, uti docet Auctor *libri de duplici Martyrio*: Alii namque tormenta patiebantur; alii etiamſi torti non eſſent, in minis tamen mortis confeſſi ſunt Dominum Jeſum, parati etiam ſubire tormenta & mori potiùs, quàm Chriſtum negare. Reliqui verò Chriſtiani, qui in perſecutione fidem ſervarunt, *Stantes* communi vocabulo dicebantur, at qui aliquo modo negaverant, *Lapſorum* nomine notati ſunt. Aliquando tamen & ad Stantes, *Confeſſorum* extenſa appellatio eſt. Sed & inter *Confeſſores* numerati, qui bonorum ſuorum jacturam, vel exilium vel contumelias, vel quamcunque aliam afflictionem, propter Chriſtum, æquo animo toleraverant, uti videre eſt, apud Cyprianum *lib.* 1. *Epiſt.* 5. Plura hanc in rem V. apud Forbeſium ubi ſuprà, *lib. XII. cap.* 3. §. 1. *& ſeqq.*

Conficere, ſacra apud Romanos vett. vox. Hinc *confectum Latiar*, ſeu *Latinum ſolenne*, vel ſacrificium, in Albano monte, Latiari Jovi apud Ciceronem *ad Q. Fratrem lib.* 2. *Epiſt.* 4. *Dies erant duo, qui poſt Latinas habentur religioſi. cæterùm, qui* confectum *erat Latiar, erat exiturus.* Ubi ſignificat Cicero, ſe ſcripſiſſe hanc Epiſtolam prope occaſum Solem illo die, vel exeunte & decedente illo die, quo Latinæ Feriæ erant *confectæ.* Sic *confectæ Latinæ*, apud Lucanum *lib* 1.

—— *Et oſtendens* confectas *flamma Latinas.*

Et *lib.* 5.

Nec non Iliacæ Numen quod præſides Albæ,
Haud meritum Latio ſolemnia ſacra ſubacto;
Vidit flammifera confectas *nocte Latinas*, &c.

Joh. Frid. Gronovius *Obſervationum lib.* 4. *cap.* 25. Alias verbi notiones, V. ſuprà in voce *Confectores*, Item *Bruma confecta.*

Confinia, in tutela Numinum quoque olim fuere: Mercurii inprimis, qui ſub nomine Ἑρμαῖον, ſeu Ἑρμαῖος λόφος, *cumuli* nempe *lapidum in via poſitorum*, tum cultus eſt. Tibullus *lib.* 1. *Eleg.* 1.

Nam veneror, ſeu ſtipes habet, deſertus in agris,
Seu vetus in trivio florida ſerta lapis.

Sed & Jupiter aliquando regiones diſterminavit, uti patet ex fragm. Epigrammatis apud *Demoſth. Orat. de Halon.*

—— —— —— —— ἀμφοτέρας δὲ
Αὐτὸς ἄναξ μακάρων ἐστὶ μέσος Κρονίδης.

Certè hominum exiſtimatio fuit, *Confinia* ſeu Limites, aut Collimitia, usque eò eſſe in tutela Numinum, ut in iis Templa hinc inde ædificarentur. Ubi verò Templa non erant, hinc inde ſtatuebantur columnæ, quarum utramque vocabant ὅρον, ἐν ᾗ ἐντεχάρακτο τὸ χρέος, καὶ ὁ χρήστης, *in qua inſculptum erat debitum & fœnerator*; ſicut locum inter utrumque medium ac liberum, ἀστικτον, i. *nullis punctis notatum*, aut nulli debito obnoxium. Sic memorat Strabo *lib.* 5. quarundam urbium Campanarũ *Confinia* diſcriminari duabus ædibus Fortunæ, ex utroque latere viæ Latinæ. At cùm nec Templa, nec columnæ adeſſent, ſaltem ibi χερμάδες cumulabantur, h. e. *cumuli minutorum lapidum*; quaſi in hoc aggeſtorum, ut eſſent termini, diſcriminarentque ac tuerentur, quod cuique proprium, ab alieno: qui quidem lapidum acervi vocabantur quoque ἑρμαῖα, nempe λίθοι οἱ συγκείμενοι εἰς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ, lapides aggerati in honorem Mercurii, de quo more V. hic paſſim: Plura autem hanc in rem, apud C. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 5. ut & infrà, ubi de *Terminis.* Cùm verò ſæpe in iſtiusmodi Collimitiis prædonum licentia impunè vagaretur, prompto mox in alteram partem perfugio: mos obtinuit apud Anglos Scotosque, ut potenti alicui vicino utrique limitanei in clientelam ſe tradant, cujus auctoritate ac potentiâ ab iſtiusmodi injuriis vindicentur: viciſſimque tributum ei pendant, quod, quia pro pendentium tenuitate ære vel obſoniis plerunque præſtatur, *Blackmale* appellatum eſſe, infrà dicemus, in voce *Mallia.*

Confirmare Populum, dicitur in Eccleſia Rom. Archidiaconus, Diaconus aut Subdiaconus, dum poſt porrectam à Sacerdote Euchariſtiam, eidem Dominici ſanguinis ſymbolum hauriendum præbet; *Ordo* Rom. V. Rabanum *de Inſtitut. Cleric. lib.* 1. *cap.* 29. & Amalarium in *Eclogis ſub fin.* In eadem Eccleſ. *Confirmatio* unum eſt ex quinque Sacramentis, de quibus illis cum reliquis Chriſtianorum controverſia eſt. Subjungunt eam Baptiſmo illamque adminiſtrat Epiſcopus jam baptizatis, ſed ætate provectioribus: quorum frontibus certis verbis ac ritibus, olei vel Balſami liquorem allinit, unctosque leviter alapâ cædit, in Chriſtianæ militiæ rudimentum. Ejus originem vetuſtiores ex Scholaſticis Concilio Meldenſi adſcribunt: alii autem Chriſma illud à Chriſto ipſo, vel ſaltem ab Apoſtolis inſtitutum ajunt. Sed ritus hujus vix ulla veſtigia ante ſeculum II. illudque jam præceps. Et quidem Veteres quod attinet, illorum Chriſma ritus erat, Baptiſmo adjunctus: quem in peculiare Sacramentum, quod multis poſt Baptiſmum annis plerumque miniſtratur, Eccleſia præfata commutavit. Dum nempe unctio illa paulatim à Baptiſmo ſeparari cœpit; cum vel ab hæreſi venientes, non novo Baptiſmo, ſed unctione, vel manuum impoſitione, in Eccleſiæ communionem reciperentur, vel qui urgente neceſſitate à Laicis vel alioqui à Diacono aut Presbytero baptizati erant, poſtea ab Epiſcopo vel ungerentur vel manu ſimpliciter impoſitâ confirmarentur &c. Franc. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. Part. I. lib.* 7. *cap.* 10.

Confirmatores Teſtes, in Aragonia, recentiori ævo dici cœperunt Optimates, quos *Ricos homines* & *Seniores* priſca ætas vocavit: Magiſtratus item & Sacrorum Præſules: cùm nomina ſua inſtrumentis, ab altero teſtium genere, qui *Viſores* & *Auditores* appellabantur, jam roboratis, ad temporis notationem inducendam, ſubſcribebant. Quod cùm primùm in ſolennibus tantùm Regum aut Principum privilegiis adhiberi conſueviſſet, poſtea paulatim ad privatorum quoque negotiorum contractus defluxit, Hier. Blanca *Rerum Aragonic. Commentar. in Præf.* apud du Freſne *Gloſſar.*

Confitendi Presbytero Pœnitentiario conſuetudo, orta juxta Sozomenum & Socratem tempore Decianæ perſequutionis, circa A. C. 253. concitatæ. Tum enim Epiſcopi τοῦτο τὸ προσθήκην, i. *hoc additamentum*, veteri Canoni adjiciendum pro tempore cenſuerunt, ut ait Socrates, quò lapſos in ea perſequutione faciliùs avertetent à ſchiſmate Novatianorum, apud quos publicæ pœnitentiæ nullus fuit uſus. Finis erat, ut *confitentes* ad publicam hoc modo, ſi opus eſſet, pœnitentiam adducerentur & diſciplinæ hujus exemplo alii ſimilia admittere verecundarentur. Sed occaſione mulieris à Diacono pollutæ, & publici inde orti opprobrii, abolita illa eſt, à Nectario Epiſc. CPolitano,

quem

quem fermè omnes Orientis Epiſcopi ſequuti ſunt. Manſit tamen, apud Occidentales, ſalvâ fidei & charitatis compage, is mos, ut gravioris alicujus criminis ſibi conſcii id confiterentur Presbytero Pœnitentiario, vel (ut loquitur Auguſtinus) Antiſtitibus Eccleſiæ, eo ſine quem diximus ſuprà ubi *de Confeſſione*: donec ab Innocentio III. ſancitum, ut non ſolùm Auditores omnia ſua peccata confiterentur, ſed & Presbyteri confeſſionem excipientes, ea omnia clam haberent, ſub pœna depoſitionis ab officio & perpetuæ in arcto Monaſterio pœnitentiæ, V. Concil. Lateran. ſub Innocentio præfato celebratum A. C. 1215. *can.* 21. & plura de hoc ritu Veterum, apud Sozomen. *lib.* 7. *cap.* 16. Socratem *Hiſtor. Eccl. lib.* 5. *cap.* 19. & Nicephorum Calliſtum *Hiſtor.* itidem *Eccleſ. lib.* 12. *cap.* 28. Uti autem in Foro Eccleſiaſtico, ſic & in Politico, *Confeſſionem* reorum publica neceſſaria: quam proin ut e pertinacioribus eliciant, vel extorqueant Judices, varia excogitata ſunt, inter quæ tormentis nihil hodiè frequentius. Aliũ ſuppeditat modum Plinius *lib.* 24. *cap.* 17. ſed Magicis præſtigiis deturpatum ubi is ſic de herba Aglaophotide & Achæmeniode, *Democritus — ille poſt Pythagoram Magorum ſtudioſiſſimus, quanto portentoſiora tradit? Aglaophotida herbam, quæ admiratione hominum propter eximium colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabiæ naſcentem, Perſico latere; qua de cauſa & marmaritim vocari, Magos uti que ea uti, cùm velint Deos evocare. Achæmeniodem, colore electri, ſine folio naſci in Tradaſtilis Indiæ, cujus radice in paſtillos digeſta, in diemque pota, noxii per cruciatus noctu confiteantur omnia per varias Numinum imaginationes. Eandem hippophorbada vocat* &c. V. quoque eum *lib.* 29. *cap.* 7.

Confractorium, in *Miſſali* Ambroſiano, dicitur Oratio poſt fractionem hoſtiæ, ut vocant, in Eccleſia Rom. recitari ſolita, Macer in *Hierolexico*.

Confraternitas. V. infrà *Sodalitas*.

Confutius, adde: De illo ſic Georg. *de Sepibus*: *vulgò Pagodes dicitur famoſiſſimum Sinenſium idolum. Fuit is Philoſophorum Sinenſium princeps, cui maximè à literatis ſana conuantur, quæ ſingulis pleniluniis ac noviluniis frequentiſſimi accunt Bonzi, ſolitis adorationibus, ceremoniis & ſuffitibus ſuum Numen veneraturi. Idolum plenum eſt literis & ignotis quibusdam characteribus, usque ad umbilicum ſignatum. ut videre eſt in eo, quod aſſervatur in Muſæo* Kircheriano Romæ V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.* 7. ut & Auctoris *Oedipum Ægyptiacum*. De Vita ejusdem *Confutii*, maximi Sinenſium Philoſophi, ejusque diſcipuli Mencii, & utriusque morali Doctrina: Opus, primò contextum ex priſcis omnium Sinenſium Scriptorum monumentis, à Proſpero Intercetta Siculo Jeſuitâ; collaborantibus, ex eadem Societate, Rugimontio & de Complet Belgis, nec non Andreâ Herdrick Auſtriaco: aſſervatur in *Muſæo* Kircheriano Romæ. Idem *in Deſcript. ejusdem p.* 65.

Congellus, voce Græco-Latinâ appellabatur, vivente Patriarchâ, futurus deſtinatusque ejus Succeſſor, Gr. Σύγκελλος, q. *Cellulanus* ſeu Contubernalis, apud Macrum, V. infrà in *Syncellus*.

Conger piſcis, apud Gallos & Romanos in nullo, apud Hiſpanos aliquo in pretio, olim verò apud Græcos Deorum menſis dignus habitus eſt: poſtquam Euphron *in Adelphis*, Nireum quendã Chium Diis *congrum* elixaſſe ſcripſit. Quamvis enim & aſſatus ſuaviter ſapiat, ut Coquus quidam apud Philemonem referente Athenæo, in hæc verba eruperit: *Invaſit me terra cœloq; narrare, quantam voluptatem ceperim ex egregio illo congro, quem paravi nullis conditum caſeis, nec ullis denique floribus aſperſum; ſed qualis vivus, talis aſſus erat, tener omnino & molli igne toſtus.* Et paulò pòſt, *Quòd ſi illi, qui vilioribus veſcuntur piſcibus, ſcarum haberent ant è Sicyone* congrum, *quem Neptunus ipſe Diis affert, omnes ſanè eo guſtato facti fuiſſent Dii; nam ſi vel mortui hunc odorentur, reviviſcunt.* Aſſo tamen elixus prælatus eſt. Unde Diocles interrogatus, Conger an lupus præſtaret, *hic aſſus*, reſpondit; *ille elixus.* Et Antiphanes, Anguillam in aqua, ſale & origano conditam, elixari jubet, eodemque modo congrum. Majores porro minutioribus præferebant, unde apud Terentium. *Congrum iſtum maximum in aqua ſinito ludere pauliſper; ubi ego venero, exoſſabitur: priùs nolo.* Quod Plautus *exdorſuare* fortè dixit. Solebant enim antiqui ſpinas & oſſa eximere, ut carnes expeditæ gratiores redderentur; idque fiebat binis bacillis utraque manu comprehenſis, ut medius piſcis aſtringeretur detergereturque. Inprimis vero *congri* caput commendabatur, adeò ut Archedicus coquus illud ſeſe emiſſe quinque drachmis profiteatur, apud Athenæum ſuprà laudatum. Optimos in Italia capi tantumque præcellere cœteris quantum pinguis thynnus viliſſimis coracinis, eodem teſte Archeſtratus ait gulo mirè ingenioſus. Plura de hoc piſce, inprimis de audacia ejus in piſcatores, V. apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ*, *cap.* 39.

Congiarium, munus Principis, quo donabat populum. Vell. Paterculus de Tiberio Imp. *lib.* 2. *cap.* 129. *Quoties populum Congiariis honoravit:* Sicut *donativo* milites. Et quidem Tiberius *Congiarium* populo trecentos nummos viritim dedit: Caligula bis, trecentos ſeſtertios: Nero quadringentos nummos Populo diviſit &c. Ad hanc autem, ut & alias liberalitates, non admittebantur, niſi cives, aut ſaltem in tribum priùs deſcripti: Unde appetente *Congiarii* die, plurimi patroni, ſervos manu mittebant, iisque tribum ſtatim emebant, quo pacto illi ad civium hæc commoda admittebantur, ac mox ad patronos ſuos omnia deferebant. Quam fraudem notat in Pompejana diviſione frumenti Dio *lib.* 49. in *Congiarii* ab Auguſto propoſiti hiſtoria, Suetonius *cap.* 42. & ante utrumque Dionyſius Halic. *lib.* 4. &c. V. plura apud Suetonium eundem in *Vitis* præfatorum Principum, & ad eum Iſaac. Caſaubonum, qui inter alia, ad *Congiarium* accipiendum quàm ad frumentationes, majorem hominum copiam, admiſſam fuiſſe, addit. Item quod Candidati per Diviſores ſeu Sequeſtros, ſolebant diſtribuere, ad benignitatem ſuam demonſtrandam & populum conciliandum, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 8. A' *congio*, genere menſuræ: Inter munera enim prima fuit oleum vinumque, in quorum poſtea locum alia quoque, inprimis aurum argentumque ſucceſſere, manente ſemper *Congiarii* jam inolitâ voce. Fuit autem *Congius* Romanus, menſura liquidorum, octava pars amphoræ & ſenos quaquaverſum habebat pollices Romanos, capiebatque ſextarios Romanos ſex ac pendebat libras Romanas novem, ſi oleo: decem, ſi vino: tredecim & ſemis, ſi melle impleretur. Unde Cato *de R. R. cap.* 57. *Menſe quinto, ſexto, ſeptimo, & octavo, bibant ſervi indies ſextarium unum, in menſes congios quinque.* Apud Plinium *Hiſtor. Nat. lib.* 14. *cap.* 22. de ſtrenuis bibonibus legere eſt, qui *Bicongii* & *Tricongii* dicerentur; Ut de Ciceronis filio, qui binos congios ſimul haurire ſoleret, & de Novellio Torquato, qui ſpectante Tiberio Imp. uno impetu tres congios evacuaſſet, Anton. Thyſius *in A. Gellii Noct. Atticar. lib.* 18. *cap.* 1. Iſtiusmodi *Congius*, ex aurichalco, pedem Geometricum altus, *Congii* veteris exactiſſimam formam referens, aſſervatur in *Muſæo* Kircheriano Romæ. Vas eſt antiquitate venerandum, in uſu, principatu Veſpaſiani & Auguſti fil. ut teſtatur *Inſcr.* vaſi inarata.

IMPER. CÆSARE
VESP. VI. COS.
F. CÆS. AUG. F. IIII.
MENSURÆ EXACTÆ IN
CAPITOLIO
P. X.

V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 22. ut & de *Congiario Ambulonum* apud Romanos Martiali memorato *lib.* 3. *Epigr.* 7. infrà in voce *Quadrans.*

Congregationales Eccleſiæ, ab *Independentibus* appellantur, quas definito numero, nec eo adeò magno, uni Paſtori regendas tradunt, ſicque iſto ſepto ſe includunt, extra omne aliarum Eccleſiarum commercium. Qui enim vulgò ſe hoc nomine jactant, ubi crudiùs loquuntur, omnem Eccleſiarum unionem ac ordinem rejiciunt, Concilia ac Synodos, ut Antichriſti characterem, repudiant; ipſorum decretis audacter obnuntiant; in ſuis autem favis ac Eccleſiolis, quæ pauciſſimis hominibus vix denis aut duodenis perſæpe conſtãt, ſeſe continent, omnemq; Eccleſiam concludunt; nec vel cunctarum univerſi Orbis Eccleſiarum in ſeſe arbitrium atq judicium, niſi ad conſulendum, ferunt vel admittunt; ac nullo deniq; modo, ab ullo mortali, iſta ſua alvearia ac ceras, *Eccleſias* nempe illas *Congregationales*, conturbari ferunt. Qua de re V. Burmannũ *Syn. Th. Chr. Part. pr. l. VIII. c.* 8.

Congum, adde: Hujus olim ſingulæ provinciæ cùm ſingulos haberent Reges, univerſæ tandem in unius Regis Bembæ poteſtatem conceſſere; id quod diu ante A. C. 1400. factum eſt. Poſtea variis iterum deficientibus provinciis, in diverſa Regna *Congenſe* Imperium diſſiliit, è quibus Angolæ Regnum potentiſſimum, de quo dictum ſuprà. Cùm dein Luſitani, in circumnavigãda Africa occupati, mercaturam cum *Congenſibus* exercere ac familiaritatem contrahere cœperunt, hac occaſione fides Chriſtiana paulatim apud eos introducta, tantis mox auctibus crevit, ut ipſe Johannes II. Portugall. R. eò navigaret, & Regem *Congi* converteret, qui A. C. 1491. baptizatus, *Joannis* nomen accepit: Secutâ per totum regnum veſtitus quoque morumque Luſitanicorum imitatione. Quæ mutatio cùm ſuſpecta barbaris eſſet, primi Anziges defecerunt: ſecuti *Congenſes* ipſi, quorum pars longe maxima, ab Alfonſo R. qui Joanni ſucceſſerat, itidem defecit. Quibus tamen ſuperior Alfonſus factus; ſucceſſores ordine habuit Petrum, Franciſcum, Jacobum, Henricum, & Alvarum I. ſub quo Agages ſive Jacchæ, populus interioris Africæ ferociſſimus, Regnum invaſerunt, A. C. 1560. illudque ingenti cæde exhauſtum occuparunt: pulſo Rege Alvaro, qui in exigua Inſ. *Zaire* fluminis delituit, donec à Sebaſtiano Luſitan. R. pulſis viciſſim Jacchis, reſtitutus eſt. Ei ſucceſſit Alvarus II. A. C. 1580. &c. Georg. Hornius *Orb. Imp. p.* 465. & *ſeqq.*

Conicum ſpeculum convexum, quo mirificè in plana tabula ſecundùm Artem deformatæ figuræ, in *conici* ſpeculi ſuperficie recollectæ, apparent. Unde variarum figurarum pro tabulæ diverſitate ſimulacra ibi repræſentantur; Regis phænomenon equo delatum, aut Imperatoria Majeſtas aut aliquid ſimile: in *Muſæo* Kircheriano Romæ, apud Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.* 39.

Conjecta, & *Conjectus*, contributio, ſymbolum, collecta: in-

primis quod Regiis olim Miſſis in itinere à populis exſolvebatur. *Capitular. tertium* Ludovici Pii *cap.* 10. *Volumus, ut talem* conjectum *Miſſi noſtri accipiant, quando per Miſſaticum ſuum perrexerint: h.e. unusquisque accipiat panes* 40. *friskingas duas.* V. Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Conjectorium Danielis, tit. Libri de Divinatione, cujus meminit Joann. Sariſburienſis *Policrat. lib.* 2. *cap.* 17. Ὁράσεις ſeu *Viſiones Danielis* vocat Luithprandus *in Legat.* V. du Freſne *Deſcr. CP.* de Conjectionibus verò hujusmodi, infrà ubi *de Divinatione.*

Conjectus Florum & Coronarum, in benè meritos olim frequens. Qua fauſtitate exceptum fuiſſe Titum ob liberatam Senatus decreto Græciam, memorant Polybius *Ecl. Leg.* & Appianus Alex. Παρεκ. περὶ στρατ. Apud eundem Appianum, non coronas tantùm, ſed & tænias, in Titum Flaminium *conjectas*, legimus: Στεφάνους τε καὶ ταινίας ἐξέβαλον τῷ στρατηγῷ. Simili honore Curio, Cæſari favens, ſuperato in ſuffragiis Pompejo cultus eſt, apud Plut. in *Vita* hujus, Κουρίων μὲν ὡς νενικηκὼς λαμπρῶς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλατο κρότῳ καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν δεξάμενον αὐτὸν &c. Idem Athletis victoribus factitatum: vocabaturque ille *Conjectus Foliorum Florumque* φυλλοβολία, unde φυλλοβολεῖν καὶ ἀνθοβολεῖν τοὺς νικῶντας ἀπὸ παρεσκευασμένων φύλλων, ἢ ἀνθῶν ἐπιρρίπτοντες, *conjicere flores & folia in victores, è parata materia*, apud Xiphilinum *Nerone*; idem στεφανῶσαι, *coronare*, vocat Ariſtides. Imò ab Athletis mos ad alios translatus. Unde iterum Plut. de Pompeio, *Multi*, inquit, *& coronati ſub lampadibus exceperunt & comitati ſunt* ἀνθοβολούμενον i. *florum conjectu honeſtatum*: inſtar viz. Olympionicæ. V. quoque de Alcibiade, apud Nepotem, de Calliſthene apud Plut. eundem in *Alexandro*, de M. Agrippa, apud Philonem πρεσβ. πρ. Γαϊ. de aliis alios. Hoc nempe florum coronarumque conjecta multitudo ſtudia ſua in eum, qui fauſtitate tali excipiebatur, profiteri ſueverat: conjectum ſequente plauſu, uti de Curione præfato idem Auctor memorat. Pleruumque enim hæc ſive ſerta ſive corollæ coronæque dona multitudinis erant, quibus & plateæ & theatra & Templa quoque, ut & Numinum ac Principum ſtatuæ, domusque honeſtabantur, Qua de re V. plura apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 11. & *lib.* 6. *cap.* 22.

Conipodes, ſenum calceamenta, ſicut & Proſchemata, *Poll. lib.* 7. *cap.* 22. 32.

Coniſterium, quinta Gymnaſii pars, propriè Alipterium ſeu Elæotheſium aut Unctuarium (unam enim hæ voces rem ſignant) Polluci Κονίστρα vocatur, à Gr. voce κόνις, *pulvis*, quòd ibi poſitus pulvis conſervaretur, ut in Elæotheſio uncti ſtatim eo conſpergi poſſent. In quem uſum variis ex regionibus pulveres advectos legimus, duobus inprimis palmam obtinentibus, Puteolano & Ægyptio, de quorum illo, ita alicubi Sidonius Apollinaris,

Namq. Dicarcheæ translatus pulvis arenæ.

Iſtum Romam hac fini advehi ſolitum fuiſſe, refert Suetonius *Nerone cap.* 5. traditque Plinius *lib.* 35. *cap.* 13. Patrobium, Neronis libertum, ex Nilo arenam tenuiſſimam, non multùm à Puteolano pulvere diſtantem, ad debellanda corpora palæſtræ ſtudiis advexiſſe, eandemque à Leonato, Cratero & Meleagro, Alexandri M. Ducibus cum reliquis militaribus mercibus allatam fuiſſe. Cui forſan haud abſimilis illa erat, de qua Ovidius, Acheloi deſcribens pugnam,

Inq; vicem fulvo tactu flaveſcit arenæ.

Nam & Martialis *lib.* 7. Philænum irridens, quòd Paleſtritarum exercitationes iniret, dixit ipſam *flaveſcere hac arenâ*, quam *haphen* alibi nominat: quoniam contrectationibus Exercitatorum inſerviebat. Ἀφὴ namque *tactum* ſignificare nemo ignorat. Seneca *Epiſt.* 58. *à Ceromate nos haphe excepit*, V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 1. *cap.* 8. ut & infrà ubi de *Haphe*, *Pulvere* &c.

Conjugia immodica, Barbari Status indicia, & magnorum diſcriminum cauſæ. Quales Turcæ nunc, olim Afri, ſub Gildonis dominatu. Claudianus,

—— *non ulla fides, non agminis ordo,*
Arma oneri, fuga præſidio, connubia mille;

apud Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 279. V. quoque eum *ad Claudian.* & in *Characteribus.* Turcis verò præivere Thraces, in quorum etiam locum ſucceſſere. Ita autem de Thracibus Solinus, *cap.* 10. *Uxorum numero ſe viri jactitant & honoris loco judicatur multiplex matrimonium.* Quò faciunt elegantiſſimi verſus Menandri, apud Strabonem: quibus aliquis oriundo Geta ſic loquitur,

Γαμεῖ γὰρ ἡμῶν οὐδὲ εἷς εἰ μὴ δέκ' ἢ
Ἕνδεκα γυναῖκας, δώδεκα δ' ἢ πλείους τινές.
Ἂν τέτταρας δ' ἢ πέντε γεγαμηκὼς τύχῃ
Καταστροφῆς τις, ἀνυμέναιος, ἄθλιος,
Ἄνυμφος οὗτος ἐπικαλεῖτ' ἐν τοῖς ἐκεῖ.
Ducit enim noſtrum nemo niſi decem, aut
Undecim uxores, duodecim quoq; aut plures, alii.
Si verò quis, qui quatuor ſolùm, aut quinque duxerat fortè
Mortuus fuerit, ſine hymenæo, miſer,
Conjugii expers, hic vocatur inter illos.

V. *ad h. l.* Salmaſium *ad Solinum pag.* 158. & *de Conjugio* plura hic paſſim, inprimis in vocibus *Connubia, Epithalamion*, ut & *Nuptiæ.*

Conlucandi Lucos ſylvasque Numini alicui conſecratas ritus, qualis olim fuerit, V. ſuprà in voce *Coinquere.*

Connarus Alexandrina, aliàs *Lotos Libyca* vel *Cyrenaica*, apud Alexandrinos, in ſecundis menſis plurimùm olim commendabatur: cujus hiſtoria apud Athenæum, Agathoclis Cyziceni verbis depingitur, ubi ille inter alia δενδρίον vocat, haudque inferiorem ulmo & picea, ramosque ſpinulentos habere, prodit. De fructu ejus idem, Γλυκὺς δὲ πάνυ ὁ καρπὸς, inquit, μέγεθος κατὰ φαυλίαν ἐλάαν, *Dulcis autem admodum fructus, magnitudine majuſculæ olivæ.* Curabatur is pari modo, ac condebatur doliis, pedibus contuſus priùs & in maſſas redactus, ut & lothi. Quod idem de ſuis prunis exſiccatis faciebant Ægyptii, referente Theophraſto, διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν δένδρων ξηραίνοντες τὸν καρπὸν, καὶ τὸν πυρῆνα ἐξαιροῦντες, κόπτουσι καὶ ποιοῦσι παλάθας, *ſiccatum tundunt & maſſas faciunt* &c. Hodie Ægyptiis ſuis *Nabea* dicitur, item *Oenoplia*, ut pluribus probat Claud. Salmaſius *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 1037.

Connidas, Theſei pædagogus, ab Athenienſibus cultus pro Numine: quemadmodum ipſi Theſeo fana in ea urbe complura; unum inprimis memorabile in Urbe media, in quo oſſa Theſei, V. Plutarchum *Theſeo.* Sic æqualis Theſei Hercules, ut & Hebe, quæ uxor ei data, eosdem honores meruere. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. & progreſſu Idololatriæ lib. primo cap.* 13. *ubi de defunctorum Animabus à Græcis cultis.*

Connubia, apud Romanos, tribus modis fiebant: *Uſu, Confarreatione*, & *Coemtione*, de qua ſuprà. *Uſu* fieri matrimonium dicebatur, cùm Tutoribus auctoribus mulier in matrimonium conveniebat & cum viro ita conſueſcebat, ut cum juſto marito, adeò ut ſi uſus ille intra annum non interrumperetur, pro uſucapta jam haberetur. Uſum verò trinoctii abſentia interrumpebat, ut patet ex lege XII. Tabb. quæ annui hujus uſus interrumpendi interpellandique gratiâ, trinoctio perfecto à viro uxorem abnoctare jubebat. Hanc legitimi connubii rationem antiquiſſimam fuiſſe & à raptu Sabinarum initium ſumſiſſe, arbitratur Jac. Rævardus J.C. qui raptus quia feliciter Romulo ſucceſſerat, ideo inſtitutum ab eodem Rege fuiſſe ait, ut ſimulato quodam raptu omnis legitimi *Connubii* ritus perageretur. Unde Feſtus: *Rapi ſimulatur virgo*, inquit, *ex gremio matris, aut ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cùm ad virum trahitur, quòd feliciter ea res Romulo ceſſit.* De *Confarreatione* dictum ſatis. *Coëmtione* quî initum fuerit conjugium, docet Varro: *Veteri Romanorum lege*, inquiens, *mulieres tres ad virum aſſes ferre ſolebant, atque unum quidem, quem in manu tenebant, tanquam emendi cauſâ marito dare; alium, quem in pede habebant, in foro Larium familiarium ponere, tertium in ſacciperio cùm condidiſſent; compito vicinali ſolebant reſignare.* Verùm alii tradunt, virum uxori & uxorem viro, adhibitis teſtibus & libripende, unum numùm mutuò tradidiſſe. Boëthius *in Topicis* in coëmptione à viro & muliere mutuas interrogationes fieri ſolitas, refert, an Mater-familiâs vel Pater-familiâs eſſe cuperet, affirmantibus matrimonium fuiſſe initum. Tunc enim mulier in viri manum conveniebat, & vocabantur hæ nuptiæ *per Coëmptionem*, & erat mulier Materfamiliâs viro loco filiæ, V. paulo aliter hac de re differentem Servium ſuprà, in voce *Confarreatio*: & plura de inſigni hac materia, apud Barn. Briſſonium *lib. de ritu nuptiarum*, Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. &c. ut & infrà in voce *Nuptiæ.*

Conob, & *Konob*, in nummis CP. & quidem jam in ipſius Conſtantini M. qui urbem condidit & in ea publicam monetam inſtituit, quid denotet, diſſentiunt Eruditi. Inter quos cùm in confeſſo ſit, tribus literis *Con.* urbis nomen efferri, Cedrenus per literas *ob* verbum *obediant* notari vult; Antonius Auguſtinus vocem *obryzum* vel *obryzatum*, i. coctũ, examinatiſſimum & puriſſimum, ut ſenſus ſit: *Conſtantinopoli obryzum.* vel *Conſtantinopolitanum obryzum.* At cùm ipſius Conſtantini M. nummis duntaxat argenteis ac æreis hæ literæ inſcriptæ conſpiciantur, ſententia hæc ſtare non poteſt; ſicut nec prior illa ſenſum habet. Plerique igitur & tantùm non omnes Scriptores, Ortelius, Occo, Gretſerus, Triſtanus, Chiffletius, alii, hiſce characteribus *Conſtantinopoli obſignatum* deſignari exiſtimant; ut *COMOB. Conſtantinopoli moneta obſignata.* Sed & hæc ſententia ſuos patitur manes, cùm vox vix aliâ notione occurrat, quàm pro σφραγίζειν vel ἐπισφραγίζειν. Adde, quòd in nummis aliquot Impp. vel Tyrannorum Occidentis eædem literæ CON. aut CONOB. appareant, in nummis nempe Honorii, Attali, Joannis, Aviti, Jovini, Petronii Maximi, Eugenii, Majorani, Romuli Nepotis, Anthemii, Severi, aliorum, quòs nemo ſanus CP. cuſos dixerit. Quem ſcrupulum tamen ſic tollit du Freſne, ut dicat, de Auguſtis quidem Rom. qui cum Conſtantinopolitanis, partitis ultro provinciis, Romæ ſedem fixerunt, illud licere augurari, amborum in utraque Urbe cuſa promiſcuè nomiſmata, in mutuæ benevolentiæ argumentum: de Tyrannis verò ita exiſtimari poſſe, quòd cùm totius Imperii ſe compotes eſſe populis vellent perſuadere, vel quòd is tum invaluiſſet uſus, ut characteres iſti pro nota Impp. monetarum præcipua haberentur, his etiam inſigniiſſe ſuam monetam

tam, ne quid ſibi viderentur, ad ſupremæ dignitatis ſymbola defuiſſe. Unde eſt, quòd è Francicis quoque Regibus primæ ſtirpis idem CONOB, ſuis nummis aureis nonnulli adſcripſere, quò venerationem quandam *Mundi Dominis* ſic perhiberent, ſicque dignitate ſe iis inferiores agnoſcerent: Theodebertus Auſtraſiæ ſeu Francorum R. & Childebertus I. vel potiùs, quod de Childerici II. & Chlotarii III. nummis (quippe qui cuſi jam collabente Græcorum Impp. autoritate) dicit du Freſne, quò pari modo dignitate nemini ſe cedere oſtenderent: cùm aliàs *aurum Gallicum minore æſtimatione taxaretur*; ut eſt in Majoriani *Nov.* V. omnino Autorem hunc *Diſſert. de infer. ævi Numiſm.*

Conoleum, aliàs *Conaldum* & *Cunalium*, vulgò *Cunant*, locus Galliæ, in pago Andegavenſi. Hadr. Valeſius, in voce *Tinurtium*.

Conopeum, reticulum minutum, h. e. velum reticulato opere confectum, dicitur Spartiano ubi de Æl. Veri lecto: *Lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat, minuto reticulo undique incluſum* &c. Ejusmodi enim erant *conopea* etiam apud Ægyptios, unde in alias gentes eorum uſus manavit, hinc ἀμφίβληστρα Herodoto. Ab Alexandrinis namque Romani ea accepere: quæ cauſa, quòd Cleopatræ *conopeum* Poëtæ Romani interea cenſent, quæ peregrini erant moris. Propertius *lib.* 3. de illo,

Auſa Jovi noſtro latrantem opponere Anubim,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas.
Romanamque tubam crepitanti pellere ſiſtro,
Baridos & contis noſtra Liburna ſequi.
Fædaq; Tarpejo conopea *tendere ſaxo* &c.

Et Horatius *Epodon Od.* 8.

Romanus (eheu! poſteri negabitis)
Emancipatus feminæ,
Fert vallum & arma miles & ſpadonibus
Servire rugoſis poteſt,
Interq; ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum, &c.

Erant autem τὰ κωνωπεῖα, *Conopea*, ad τοὺς κώνωπας ſeu *pulices* arcendos facta. Unde paluſtres Ægyptios, ob culicum vim, alios dormire in ſummis turribus: alios iisdem retibus, quibus interdiu piſcantur, noctu cubile ſuum circumdare, & culices, qui ſindones & veſtes ipſas penetrant, retium metu contineri, refert Herodotus, V. Caſaubonum *ad Spartianum* & Sam. Bochartum *Hierozoici lib. IV. cap.* 17. *Part. poſter.* Aliàs κώνωπες, Strabo appellat *lib.* 11. animalia in igne ærariarum fornacum naſcentia, uti obſervat Salmaſius *ad Solinum pag.* 177.

Conquiniſcentis, jamjamque in genua conſeſſuri, elegans deſcriptio apud Statium eſt *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 850. ubi de lucta duorum,

Tum madidos artus alterno pulvere ſiccant,
Collaq; demerſere humeris, & brachia laxè
Vara tenent, jam tunc aſtu deducit in æquum
Callidus, & celſum procurvat Ægyllea Tydeus
Summiſſus tergo, & genibus vicinus arenæ.
Ille autem, Alpini veluti regina cupreſſus
Verticis, urgentes cervicem inclinat in Auſtros,
Vix ſeſe radice tenens terraq; propinquat &c.

De cujusmodi Artis Certaminisque ingenio, diximus aliquid ſuprà in voce *Cadere*: Plura verò infrà, ubi de *Lucta*, *Palæſtra* &c.

Principes Viri.

Conradus, Archiepiſcopus Salisburgenſis; fil. Lupoldi II. cognom. *Sancti*, frater Leopoldi III. (qui primus, ex veterum Auſtriæ Marchionum ſtirpe, Dux Auſtriæ dictus eſt) Henrici cognom. *Jächſamer Gott*, ac Ottonis Epiſcopi Friſingenſis.

Conradus, fil. Thiemonis, Marchionis Miſniæ ab Henrico IV. Imp. deſignati, ſed à Bohemis adminiſtratione prohibiti, Miſniæ Marchio confirmatus eſt, à Lothario Imp. A. C. 1126. & Luſatiæ A. C. 1136. poſt Wiperti cognati mortem: Pater ex filiis Henrico Wethinenſium, Theodorico Luſatorum, Friderico Bernenſium, Dedone tandem *Pingui* Rochlicenſium. Verùm hi omnes rami intra paucas generationes defecere: Solus Otto *Dives*, Fribergæ conditor, per filium Theodoricum genus produxit, hodiernorum Saxoniæ Ducum conditor, V. infrà in voce *Otto*.

Conradus, Dux partium Rhæticarum & Jurenſium, Comes Lingonum, Regum Burgundiæ conditor; filius fuit *Conradi* Comitis, cujus ſoror Juditha Ludovico Pio Imp. nupſit. Fratrem ei tribuunt Auctores Ethiconem, vel Henricum, à quo propagata Comitum Altorfigens, cui in Welſo Ducatus Bavariæ acceſſit. Conrado autem Com. patrem aſſignant Welfonem, Comitem Altorfi & Ravensburgi, unum ex 12. *catulis* ſeu filiis Iſenbardi, quos uno partu editos Irmentrudis uxor, pro catulis exponere voluiſſe fertur.

Conradus, fil. minor natu Bertholdi II. Zeringiæ Ducis, fratri Bertholdo III. in Ducatu ſucceſſit, A. C. 1122. Burgundiæ quoque nomine Cæſareo rector, unde ab aliquibus Rex Arelatis dicitur: & quidem hujus invaſorem Reinaldum compeſcuit ac cepit; Sed cùm poſtea *Conrado* III. Imp. eſſet rebellis, vi ab illo ad obſequium, captis Zeringâ & Teccio, redactus eſt. Obiit A. C. 1152. Pater ex Clementia fil. Godofredi Com. Lucelburg. & Namurcenſis, Rudolfi Epiſc. Leodienſis & electi ad Arch. Moguntinum, (in quo tamen obtinendo prævaluit *Conradus* Com. Palatinus) Bertholdi IV. Zeringiæ, & Adelberti Teccenſis lineæ, Auctorum.

Conradus I. ex poſteritate Adelberti præfati, fil. Lucelmanni fuit, frater Hermanni IV. Simonis & Ludovici II. Comes ſeu Dux Teccenſis.

Conradus II. prioris ex fratre Hermanno nepos, ductâ Agnete Hohenbergiâ, ſtemma produxit: Illo ornatus Epitaphio, *Anno Chriſti* 1292. *obiit, Venerabilis Dominus Conradus de Teck electus in Regem Romanorum.* Eo geniti ſunt Simon II. & Ludovicus IV. Ludovico Imp. pergratus: Quo nati Ebethardus, Simon III. Ludovicus V. Ulricus. I. &

Conradus III. cui ex Agatha Hohenbergiâ geniti ſunt Simon V. &

Conradus IV. quem in ædibus ſuis Monachii occidit, ob privatas ſimultates, Suicardus Dominus Gundelfingæ, A. C. 1352. Hujus filii fuere Fridericus VI.

Conradus V. Lucelmannus III. Ludovicus VII. Ulricus III. & his clarior Fridericus VII. bellis exercitatus, apud Carolum IV. Imp. gratiâ florens.

Conradus VI. filius Friderici VII. modò memorati, cum Ulrico Wirtenbergico depulit Burgoviâ Bavaros, A. C. 1371. Pater ex Heduige Ateſtina Friderici IX. ultimi Teccenſium Ducis, cujus A. C. 1439. defuncti filia Beatrix ſeu Judita, nupta Eberhardo Com. Wirtenbergico, Ducatum in ejus familiam intulit.

Conradus, filius tertius Johannis El. Brandenburgici, ex familia Aſcania, defuncti A. C. 1211. fratribus Johanni II. & Ottoni in Electoratu ſucceſſit, vixitque usque ad annum Chriſti 1304. Ei quatuor ordine uxores & plures filii: inter quos Johannes III. patris fata citò ſecutus, *Conradus* Mag. Ordinis Teutonici eadem præceſſit, Woldemarus etiam El. Otto Templarius, Hermannus Epiſcopus Havelbergenſis, ſolus Henricus *ſine Terra* dictus, filios genuit.

Conradus, fil. minor natu Caſimiri II. Poloniæ R. mortui A. C. 1194. frater Leſci cogn. *Albi* R. Diſſedit cum Henrico *Barbato* Pr. Vratislavienſi, ob Boleslai cognom. *Pudici*, ex fratre nepotis tutelam: quâ diſſenſione turbatâ Rep. Tartari irruperunt ad Schydloviam, & ad Lignicium Polonos ac Sileſios gravibus cladibus affecerunt, Rege in Hungariam profugo. Inde de principatu cum Boleslao Calvo contendit, ſed, ſuis ob aſperius regimen inviſus, eo iterum excidit: nec tamen ad mortem usque, quâ A. C. 1247. oppreſſus eſt, Polonos vexare deſiit. Idem ut adverſus Boruſſos & Lithuanos ſe tueretur, Cruciferorum Ordinem, quidquid infidelibus erepturi eſſent illis permiſſo, advocavit. Obtinuerat autem à Patre Cujaviam & Mazoviam, unde filii ejus Caſimirus rami Lencicienſis auctor cum Lencicia Cujaviam tenuit: Ziemovitus autem Mazovium orſus eſt. Tertium Micislaum, ob exactiones, à gliribus devoratum, divinitus immiſſa ultione, tradunt.

Conradus D. Mazovius, filius Ziemoviti prædicti, regnum Poloniæ, adversùs Boleslaum Calvum & poſtea Leſcum Nigrum, ſibi vindicare conatus, ſpe ſuâ excidit: Frater Boleslai D. Plocenſis, è cujus poſteris

Conradus, frater Januſſii, regnum adversùs Joh. Albertum affectantis, genuit Johannem ac Stanislaum, quibus ſine prole extinctis A. C. 1526. ſimul in Polonia omnis Piaſteus ſanguis defecit, Regi ſucceſſione relictâ.

Conradus, cognom. *Laſonogus* ſeu *Loripes*, unus ex filiis Vladislai Poloniæ R. à fratribus pulſi ac in Sileſiam profugi, tenuit Glogoviam, ſed valetudinarius fuit, & in ipſo vel Mieſcone fil. terminata eſt linea. Fratres verò ejus Boleslaus inferiori & Micislaus ſuperiori Sileſiæ Duces dedere.

Conradus, fil. Henrici cognom. *Barbati*, Sileſiæ Inf. Ducis, Boleslao præfato geniti, Saganenſem Principatum tenuit, adverſus fratres bellum movit, tandem equo præceps occubuit. Frater ejus Henricus cognom. *Pius* fuit, celebri illo prælio prope Lignicium à Tartaris cæſus A. C. 1241. quo inter alios, ex Anna Bohema, genitus eſt

Conradus, qui Glogovienſem Principatum accepit, cùm majores natu Henricus Vratislavienſem & Boleslaus Lignicenſem nacti eſſent. Hic initio ſacris & Epiſcopatui Bambergenſi deſtinatus, poſtea auxilio Præmislai Poſnanienſis, cujus ſororem duxerat, atque Epiſcopi Vratislavienſis interpoſitione, Glogaviam, Croſnam, Saganum & Frauenſtadium obtinuit. Utrumque fratrem cepit, Boleslaum etiam ſecundâ vice, ſed accepto lytro dimiſit. Cum nepote Henrico Lignicio, ob alterius Henrici Vratislavienſis hæreditatem, non multo ſucceſſu bellum geſſit, eum verò poſtea ab aulico ſibi captivum adductum crudeli carcere excarnificavit, & Olsnam aliaque, quorum partem liberis reſtituit, extorſit. Interim multum ſub eo Principatus crevit, quamplurimis in eo ſedem figentibus Germanis: Croſnam tamen, ut dotem Brigittæ Miſnicæ ſecundæ conjugi reddere poſſet, vendidit Archiepiſcopo Magdeburgico. Obiit A. C. 1289. cùm ante 18. annos regimen tradidiſſet filiis: è quibus

Conradus Dux Steinaviæ & Javeræ cùm Archiepiſcopatui Salisburgico

Digitized by Google

liſburgio deſtinatus, quòd patriam cereviſiam ibi non reperiret, illum recuſaſſet, à fratre tanquam fatuus cuſtodiæ datus eſt: Sed à Steinavienſibus inde liberatus multa iis conceſſit privilegia, defunctus A. C 1304. Fuere autem fratres ejus Præmiſlaus D Sprottæ ac Sagani, ante Patrem mortuus & Henricus cognom. *Fidelis.*

Conradus I. fil. minor natu Henrici cognom. *Fidelis* modò memorati, Olsnam & à fratre Johanne Steinaviam ac Jaueram obtinuit, lineæ hinc Steinaviæ Olsnenſis conditor, ſicut frater ejus major natu Henricus Sagano-Glogoviam incepit. Eum Boleſlaus Lignicius Patri ademta recuperaturus, A. C. 1320. adortus tantopere vexavit ut exhauſto ærario etiam veſtes vendere cogeretur. Unde tandem Boleslaus ex miſeratione Wolaviam ei reliquit. Sed brevi pòſt Princeps prodigus, pecuniâ mutuò acceptâ, Olsnam & alia, quæ pignori teneret, ei reſtituit. Poſt quæ Conradus etiam A. C. 1327. cum aliis ſe coronæ Bohemicæ obſequio, in negotiis, quæ Clericos, ruſticos & Judæos concernerent exceptis, ſubmiſit, & Johanni R. fideliſſimus, ejus nomine cum Caſimiro Polono pactus eſt, nec minùs A. C. 1345. bello Polonos ſtrenuè perſequutus. Eo genitus ex Eliſabetha Vratislavienſi

Conradus II. Jagellonis, in convertendis Lithuanis ſuis, comes, Olsnam à prædonibus, qui ob ignaviam Wenceslai impunè graſſabantur, occupatam recuperavit. Obiit A. C. 1395. relictis 4. filiis, quibus omnibus *Conradi* nomen.

Conradus III. fil. maximus natu prioris, cognom. *Albus* vel *Senior*, à Polonis in Boruſſico bello captus eſt A. C. 1410. Huſſitis reſtitit A. C. 1431. ſed Nimtſchium fruſtra obſedit. Inde A. C. 1442. Polonorum, qui Sileſiam vaſtabant, tum A. C. 1443. prædonum partes ſecutus, A. C. 1444. à fratre Epiſcopo Vratislavienſi captus: cumq dimiſſus antiquos mores repeteret, ope ſtatuum Sileſiæ, cum conjuge à filio *Conrado* iterum captus & ad ejurandum Principatum adactus, tandem privatus Vratislaviæ obiit A. C. 1451. V. infrà, in voce *Conradus IV.*

Conradus IV. cognom. *Albus* & *Junior*, Patris *Conradi III.* & dein fratris *Conradi* cognom. *Nigri junioris*, qui *Koſal* tenuerat, ſucceſſor A. C. 1465. cum hujus vidua Georgii Bohemiæ R. partes, adversùs Matthiam Hung. R. ſequutus eſt, tandem ſibi timens, Principatum Saxonibus emendum obtulit: Matthias verò, pretio repræſentato, in fidem ſubditos, relictâ Principi adminiſtratione, ſuſcepit. Nihilominus *Conradus* poſtea à Ducibus ejus, eo colore, quòd Johanni Saganenſi adſtitiſſet, expulſus; ultimò receptam à Vladislao R. Olsnam rexit ad an. C 1492 quo morte ſuâ lineam clauſit: Olsnenſi Principatu Henrico D. Monſterbergenſi ab Uladislao Rege, permutationis pro Prodiebradio jure, conceſſo.

Conradus, filius ſecundò genitus *Conradi* II. Steinaviam & Volaviam tenuit, ſed ejus linea in filio Wenceslao A. C. 1474. extincta eſt.

Conradus, cognom. *Niger*, filius tertiò-genitus *Conradi* II. deceſſit A. C. 1452.

Conradus, fil. minimus natu *Conradi* II. Epiſc. Vratislavienſis, prodigus, fratrem Conradum III. captivum tenuit, demum Epiſcopatu ſe abdicavit, &c.

Comites aliqui.

Conradus, fil. minor natu Ottonis Com. Oldenburgici (cui à ſpectro mirabile cornu, quod adhuc aſſervatur oblatum narrant) à matre Comes Alvenslebienſis, genuit Theodoricum, cujus fil. Milo Comes Alvenslebius Elimaro I. de hæreditate Friderici agnati (Johannis, qui Conradi frater erat, Comitis Oldenburgici filio geniti) controverſiam movit, obtinuit nihilominus Elimarus, à cujus poſteris varii *Conradi* geſſere nomen. Filius enim Elimari I Elimarus II. genuit Chriſtianum cognom. *Bellicoſum*, qui Oldenburgicos continuavit & Henricum I. qui Borckuſæ Comes novum ramum orſus eſt, in quo continuo ordine Henricus II. Thomas, *Conradus* I. Henricus, *Conradus* II. familiam propagarunt: ultimus *Conradus*, cæſus A. C. 1358. à Butjadis, filiam tantùm reliquit Margaretam Johannis Com. Diepholtani uxorem; unde hæreditas ad illam ſtirpem, donec ex eadem in Hojenſem migraret, eſt delata.

Conradus, filius Johannis Comitis Oldenburgici, doctrinâ & pietate inclytus, Bremæ ſeditionem ortam ſedavit A. C. 1366. inde aliquoties victus, à Butjadis demum cæſus eſt A. C. 1368. cum Gerhardo filio: Qui reliqui erant filii,

Conradus, novam lineam per filium Mauritium habuit, à quo non niſi duæ filiæ & Chriſtianus Welsburgi habitans, antea Colonienſis Canonicus, poſtea ſtematis propagator. Eo enim Theodoricus cognom. *Fortunatus* genitus, linearum reliquarum bona collegit.

Conradus, Ulrici Beutelsbacenſis Dom. ex filia Werntrude gener ac hæres, pridem ejuſdem proximus agnatus, ab Henr. IV. Imper. Wirtembergiæ Comes creatus dicitur. Pater fuit ſecundùm quoſdam Henrici ac Ulrici Comitum Wirtenbergicorum & Dominorum Beutelspacenſium: nec non Werneri Com. Grœningenſis. Secundùm alios Ulricum, Eberhardum & Henricum progenuit: à quibus Ulricus filium habuit Johannem propagatorem ſtemmatis, & Wernerum Com. Grœningenſem, è cujus poſteris *Conradus*, Eberhardus ac Ludovicus fratres, capti ab Eberhardo Illuſtri Com. Wirtenbergico, Grœningenſem titulum relinquere coacti ſunt.

Conradus de Winſperg, vicarius Henrici VII. Imp. Eberhardum cognom. *Illuſtrem* vel *Rixoſum*, Com. Wirtenbergicum, quòd Imperatori negaret obſequium, universâ fere ditione, caſtró quoque Wirtenbergâ deſtructo, exuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtorica paſſim.*

Conredium ſeu *Corredium*, vox recentioris ævi, quicquid ad alimentum, ad cibum, ad menſam datur; cibus, menſæ apparatus, convivium. In ſpecie, Præbenda Monachi vel Canonici, in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. pag.* 149. Item procuratio ſeu convivium, quod dominis à vaſallis ex jure definito, quoties per illorum terras pergebant, præſtari conſuevit, in *Diplom.* Ludovici VII. Reg. Franc. 1157. apud Henrereum *de Academ. Pariſ. cap.* 3. &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macrum in voce *Conradium.*

Conſcripti Senatores, dicti ſunt apud Romanos, qui ex Equeſtri ordine Patribus adſcribebantur, ut Senatorum numerus expleretur. Unde Freinshemius in Florum *lib.* 1. *cap.* 11 ubi de conſilio Reipublicæ, inſtituto à Romulo, qui illud penès Senes eſſe voluit, loquitur: *Hæc enim,* inquit, *prima Senatus lectio, majorumq́; gentium: qui verò cum progreſſu temporis ſublecti ſunt,* Patres Conſcripti *nuncupabantur.* Meminit eorum Corippus *lib.* 4. *Num.* 1.

Inde Senatorum ſacro recitantur ab albo
Nomina, Conſcripti Patres, *quâ voce citati*
Accedunt hilares.

Et *lib. eodem Num.* 5.

Ante pedes Domini, faciunt qui juſſa clientes,
Adſtabant læti, vultuq; & veſte nitebant,
Romani populi Patres.

De iisdem Joh. Roſinus ita diſſerit, *Antiqq. Rom. lib.* 7. *c.* 5. *Patritios majorum gentium dictos fuiſſe ducentos Senatores à Romulo primùm lectos, eorumq; progeniem, dubium non eſt. Eos verò, qui à Tarquinio Priſco ex plebejis in Patriciorum ordinem allecti, deinde Patrum numero adſcripti fuerunt, Patricios minorum gentium appellatos, teſtis eſt Livius. Allectos autem in Senatum à L. Junio Bruto & P. Valerio Poplicola primis Coſſ poſt pulſos Reges,* Patres Conſcriptos *vocitatos eſſe, Livius & Plutarchus docent* Adde his Corn. Tacitum *Annal. lib.* 11. ubi ait: *Iisdem diebus in numerum Patriciorum aſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemq; è Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus* majorum gentium *L. Tarquinius* minorum *Brutus* Conſcriptorum *appellaverunt.* Qui ex *Conſcriptis* hiſce Patribus ortum traxere, *Patritii* quoque vocabantur; qui honor primùm legitimus erat, & dignitati uniuscujusq; ſive generi conveniens, at temporibus Conſtantini Principis cœpit Patritiatus culmen concedi iis, quos dignos cenſuiſſent Imperatores. Thom. Dempſt. *in Roſini retrò laudatum caput.*

Conſcia Murmura, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 733. ubi de Diana,

—— *cantusq; ſacros & conſcia miſcet*
Murmura ——

Sunt divina, Magica, rerum præſentium gnara, non voces nudæ, ſed conſortes potentiæ divinæ. Mox enim ſequitur,

—— *quæ Colchidas ipſa ſub antris*
Nocte docet, monſtratq́; feras quærentibus herbas.

At *conſcia agmina*, conjurata exponit Servius *ad Æneid. lib.* 2. *v.* 273. *Conſcia* verò *Fama*, eidem Maroni loquacem, omnia indagantem & ſcientem denotat, *lib.* 10. Ubi ventos indignatus coactam fugam è prælio, alloquitur Turnus, ſcaphâ ablatus:

—— *vos ò miſereſcite venti*
Ferte ratem ——
Quò neque me Rutuli, neque conſcia Fama *ſequatur.*

Id eſt, divinatrix velut & omnium rerum propalatrix. *Conſcia* quoque, ſacra veneranda, *Templa* dixit Val. Flaccus *lib.* 2. *verſu* 254. ubi Hypſipyle Patrem, in Bacchi Fanum abſconditura, deducit;

—— —— *tunc excipit artus*
Obnubitq; caput, tacitumq́; ad conſcia *Bacchi*
Templa *rapit* ——

Hoc eſt, Numinis Bacchici partem participantia, ut *Conſcia murmura* ſuprà, ſunt poteſtatem Dianæ ſeu Hecates participantia. Quomodo *Conſcia Fati Templa* Amphiarao, apud eundem Statium ſpondentur, *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 205.

Jamq; erit illa dies, quo Te quoque conſcia *Fati*
Templa *colant* &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Conſecranei, apud Capitolinum in *Gordianis*, *Hæc ubi comperit Maximinus, ſtatim cohortatus eſt milites hoc genere concionis: Sacrati commilitones, imò etiam mei conſecranei, & quorum mecum pleriq; &c.* idem eſt, ac Commilitones, ſive eorundem ſacrorum participes. Tertullianus *Apologet. cap.* 16. *Sed & qui crucis nos religioſos putat,* conſecraneus *erit noſter, cùm lignum aliquod propitiatur.* Amavit medii temporis Latinitas hanc nominum formam. *Sacraneus* extat in vet. Inſcr. ubi SACRANEA. DEÆ CERERIS. pro *ſacrata* &c. V. Caſaubonum *Not. ad l.* —

Conſecrare & *ſacrare*, diverſa. *Sacrare* enim, cùm de perſonis dicitur,

citur, eſt *ἐκθεῶσαι, divini aliquid attribuere*, ut olim in Tribunis factum, poſtea in Imperatoribus, qui propterea *Sacratiſſimi* dicebantur, ſed tantùm vivi. At mortuis Principibus, quos inter cœlites retulerant, non divini aliquid, ſed Deitatem ineſſe cenſentes, non *ſacrare*, ſed *conſecrare*, de illis dicebant. Græci ἀποθεοῦν. Caſaubonus & Salmaſius *Not. ad Capitolinum, in M. Antonino Philoſopho.* quorum hic, quid ſit *Conſecrare vultibus* apud Vopiſcum *in Probo*: (qui ritus itidem Romanus,) pluribus exponit, *Not. in eum*, V quoq; ſuprà in voce *Clypeus*.

Conſecratio, V. ſuprà *Apotheoſis*, & infrà *Dedicatio*: quo poſteriore ſenſu voci *Reſacratio* & *Reſecratio* opponitur; de qua ſuo loco. Addam quædam ſaltem de animalium *conſecratione*, Suetonio indigitata, in *Julio cap.* 8. ubi de equorum gregibus, in trajiciendo Rubicone ab illo conſecratis: & Euſtathio *Odyſſ.* μ. ubi apud Græcos in more fuiſſe integros animalium greges, volatilia quoque in quibus pavones in primis & anſeres, Diis ſuis conſecrare, illaque nemini tangenda aut violanda dimittere, narrat. De piſcibus idem habet Athenæus *lib.* 7. Quod maximè factitatum in iis, quæ uſui aut voluptati fuerunt, quibus hoc quaſi præmium datum, ut ante obitum, ſervorum inſtar, manu mitterentur, & ſinerentur ἄφετα. Solebant autem, antequam dimitterentur, unguentum plerumque illis affundi; quem luxum in mulieribus ſitu dinesaliasve aviculas, quibus diu oblectatæ fuerant, è poteſtate miſſuris, notat Ariſtides 3. *Platon.* Idem de delphino Octavii Avicii, apud Plinium *Epiſt. lib.* 9. de elephante alterius, apud Philoſtratum in *Vita* Apollonii: de equis, apud Ælianum *Hiſtor. Anim. lib.* 11. *cap.* 36. legas. Monilia inſuper & inaures piſcibus hujusmodi additas, habes apud eund. V. Caſaubonum ad *Suetonium d. l.*

Conſecratio Magica, multo olim in uſu apud Romanos: apud quos mos fuit Imperatoribus, ut ſacrificiis certis locis factis aut carminibus dictis vel ſtatuis poſitis, Barbarorum in ſolum Romanum ingreſſum & tranſitum, arceri poſſe putarent. Cujusmodi *conſecratione*, (uti vocabant) inter alia Marcus uſus, adverſus Marcomannorum irruptionem. Spartianus *in Heliogabalo*. *Dictum eſt à quibusdam per Chaldæos & Magos Antoninum Marcum id egiſſe, ut Marcomanni P. R. devoti ſemper eſſent atque amici idq; factum carminibus &* conſecratione: *quum quæreret, quæ illa eſſet aut ubi eſſet, ſuppreſſum eſt. Conſtabat enim, illum ob hoc* conſecrationem *quæſivere, ut eam diſſiparet, ſpe belli concitandi.* Sed videtur illa *conſecratio* Marci aut diſſipata ab aliquo fuiſſe, aut certè non perpetuò duraturas vires habuiſſe. Sub Aureliano enim, iterum ingruentibus Marcomannis, aliâ conſecratione opus fuit, ut Barbarorum tranſitus arceretur. Sic autem *Conſecratio* fiebat: Carminibus incantati & ſacrificiis peractis, ſtatuæ quædam conſecrabantur & in eo loco defodiebantur, quem barbaros nolebant tranſire; quæ quamdiu manebant intactæ, res, cujus gratiâ defodiebantur, in integro manebat quoque. Græci τελεῖν vocabant, & ſimulacra ſic conſecrata τετελεσμένα, ut diſcimus ex Olympiodoro, qui, temporibus Conſtantini, cùm ſpe theſauri inveniendi iſtiusmodi ſtatuæ tres refoſſæ eſſent, in Thracia, primò quidem Gothos, inde Hunnos, tandem Sarmatas, totam Thraciam pervaſiſſe, & Illyrium quoque, in cujus Thraciæque medio τὰ τετελεσμένα poſita fuerant, depopulatos eſſe ſcribit. Atque hoc genere τετελεσμένον volunt Palladium, Memnonis item ſtatuâ ſonantem, alia. Vim miram iſtiusmodi *Conſecrationis*, præter ex Olympiodoro modò allata, diſces ex Vopiſco in *Aureliano*. Neque verò ſolùm contra homines, ſed beſtias quoque morbosque *Conſecrationes* adhibitæ. Sic enim Byzantiis adverſùs ciconias, quibus infeſtabantur, erexit tres ciconias marmoreas τετελεσμένας, Apollonius Tyanæus quæ ciconias ingredi urbem prohibuerunt, Codin. Sic Charontis ſtatuâ, τετελεσμένῃ erectâ, Antiochenſes peſte liberavit Lajus quidam Philoſophus, apud Tzetzem. Ut de ſtatua, ad ignem compeſcendum Ætnæ & Barbarorum incurſionem prohibendum, in Sicilia poſitâ: Niſi Regis coma: Libanio, inſigni Τελεστῇ, juſſu Placidiæ occiſo, nil addam Ἀπολλωνίου. *Taliſman* hæc omnia Arabibus vocari conſueviſſe, notum. V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum*. Quod autem de carminibus dictum, adeo illa hic locum habuere, ut nunquam ſine carminibus & præcantationibus hæ *conſecrationes* fierent. Unde proprio uſus verbo Solinus *cap* 27. ubi de heliotropio gemma: *Etiam illud*, inquit, *poſſe dicitur, ut herba ejusdem quod eſt nominis mixta, & præcantationibus legitimis conſecrata eum à quocunq; geſtabitur, ſubtrahat viſibus obviorum*. Cujusmodi *præcantationes* Græcis ἐπῳδαὶ & ἐπαοιδαί: unde *præcantationibus conſecrata*, iisdem ἐπαοιδαῖς τετελεσμένη eſt &c. V. Salmaſium eundem *ad Solinum pag.* 348. & hic paſſim, ubi *de Carminibus*, *Murmuribus Magicis* &c.

Conſecratio Virginum, aliarumque rerum, cultui divino deſtinatarum, in Eccleſia Rom. V. du Freſne in *Gloſſario* & Macros Fratres in *Hierolexico*.

Conſentes, adde: Horum erant numero XII, ſex mares & ſex fœminæ, quorum imagines auratæ apud forum olim Romæ ſteterunt. Ennius illorum nomina hoc diſticho complexus eſt:

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

His alios addebant octo, qui cum iis *Selecti* appellabantur, V. infra in *hac voce*. Apud Athenienſes quoque in præcipuo honore erant XII. Dii: *Jupiter, Bacchus, Hercules, Apollo Mars, Pan, Diana, Iſis, ſeu Ceres, Sais, ſeu Minerva, Latona* &c. quorum cultum ab Ægyptiis illos accepiſſe Herodotus *in Terpſichore* contendit. Sed contradicit Plutarchus, περὶ Ἡροδότου κακοηθείας, ubi Orpheum Thracem θρησκείας Græcanicæ auctorem facit. Interim XII. Deos eximiè ab Athenienſibus cultos certum eſt, quos & imaginibus in Ceramico & Altari, cui nomen Βωμὸς τῶν δώδεκα θεῶν, *Altare duodecim Deorum*, honorarunt: in quo cùm paulo ante Siculum bellum lapide quidam ſeipſum mutilâſſet, ſiniſtrum omen habitum eſt. Per eosdem jurare ſoliti ſunt, μὰ τοὺς δώδεκα θεούς, V. Ariſtophanem *Equit.* His poſtea alii additi ſunt, *Dii Aſcriptitii* dicti. V. Pauſaniam *Atticis*, Plut. *in Nicia*, Franc. Roſæum *Archæolog. Attica lib.* 2. *cap.* 1. &c. Certè iis Alexandrum M. τρισκαιδέκατον, *decimum tertium*, ab Athenienſibus additum eſſe, legas apud Ælianum *Var lib.* 5. qua de re V. Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Severo*.

Conſeptum apud Solin. *cap* 1. *Suo quoq; Numini idem Hercules inſtituit aram, quæ maxima apud Pontifices habetur cùm ſe ex Nicoſtratâ Evandri matre, quæ à vaticinio Carmentis dicta eſt, immortalem comperiſſet fore:* Conſeptum *etiam, intra quod ritus ſacrorum factis bovicidiis, docuit Potitios*. Græcè περίβολος, propriè fuit certus agri modus, circum Templa vacans, vitibus aut arboribus conſitus & muro clauſus Deoque, cujus id Templum erat, dicatus ac Sacerdotum uſibus proficiens. Περίβολοι τῶν ναῶν Auctores Græci frequenter dicunt. Ælianus *Hiſtor. Anim lib.* 17 *cap.* 47. Οὐκ ἐν τῷ ναῷ περιβόλῳ ἱδρῦσθαι ὄρνιθας ἀλλὰς τρέφεσθαι ὁρᾷν, uti Latin. *Templi conſeptum*. Appulejus *lib.* 11 *Ædibusq; conductis intra* conſeptum Templi *Larem temporarium mihi conſtituo*. Et Arnobius *lib.* 6. *Darius & Immarachus fratres, in Eleuſino conſepto quod civitati ſubjectum eſt*, h. e. in Templi Cereris Eleuſinæ conſepto, quod ἐν Ἐλευσῖνι περιβόλοις vocat Clemens. Idque ſine tecto. Feſtus, *Sacella dicuntur loca Diis ſacrata, ſine tecto*. Idem autem *Conſeptum* & *Sacellum*. Sed apud Solinum *loc. cit* idem quod templum vel ædes: quomodo & *Sacellum* nonnunquam ſumitur. Sic Græci περίβολον, pro ipſo Templo, plerunque ponunt, & ναὸν περιβάλλειν, *Templum inædificare*, vocant. Aliquando tamen *Conſeptum* & ſine templo. Unde apud Pauſaniam legimus in agro Thebano, fuiſſe περίβολον τῇ ὁδῷ τε οὐ μέγαν καὶ κίονας ἐν αὐτῷ, h. e. ut reddit Salmaſius, *Sacellum in via non magnum & columnas in eo*: ubi tamen nec Templum ejus fuit, nec Oracula reddebantur, Nempe in loco illo terrâ abſorptum eſſe Amphiaraum exiſtimarunt Thebani, quem proin locum muro ſepire & columnis ornare conſecratumque habere voluere. Sed & locis fulguritis, *Conſeptum* circumdatum. Varro de Lacu Curtio in medio Foro, *Ælius & Lutatius ſcribunt, eum locum eſſe Fulgurium & ex Senatusconſulto ſeptum eſſe, idq; factum eſſe à Curtio Conſule*. Intra cujusmodi *conſeptum* ara erigebatur, ut videre eſt hic, in vocibus *Bidental* & *Puteal*. V. plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum* paſſim, inprimis *pag.* 10. & 1141. Occaſio verò hujusmodi *Conſeptis* paganorum, uti cacozelia illorum nemini ignota, è Sacris: Ita enim de Deo, cùm in monte Sinai Legem populo ſuo daturus erat, legimus Exod. *cap.* 19. *verſu* 10 *& ſeqq. Edixit Jehova Moſchi — Pones terminum huic populo circumquaq; dicendo, cavete vobis, ne aſcendatis in hunc montem, attingatisve finem ejus: quidquid tetigerit hunc montem, omnino morte afficitor.* Et *verſu* 21. *Edixitq; Jehova Moſchi, deſcende, conteſtare hunc populum, ne perrumpant terminum*, aſcendendo *ad Jehovam videndi animo, ut non cadant ex eo multi*. Sic ergo & Simia Dei ſacerrimis ſuis ſacris, quæ inter Gentiles inſtituit, religionem circumdare *conſeptis* talibus ſeu περιβόλοις, conata eſt. V. inſignem Dilherri Tractatum de *Cacozelia Gentilium*.

Conſerentes Dii, apud Arnobium *lib.* 1 ubi de Laribus, qui Ocriſiam gravidam in Foco fecerunt, unde natus Rex Servius, *Sed &* Conſerentes Deos *pars more ac diſſimulatione taceamus, quos cum cæteris ſcribit Flaccus, in humani penis ſimilitudinem verſos obruiſſe ſe cineri, qui ſub olluta fuerat factus extorum*: a *conſerendo*. Lucretius,

—— *genitalia* conſerit *arva*.

Et *conſerentes*, ab affectu in Ocriſiam, Lares dicti ſunt. Illam enim è Laribus prægnantem, adeoque Servium Laris familiaris fuiſſe filium, creditum eſt. Plinius *lib.* 36. *cap. ult. Non præteribo & unum foci exemplum Romanis literis clarum. Tarquinio Priſco regnante, tradunt repentè in foco comparuiſſe genitale è cinere maſculini ſexus, eamq; quæ inſederat, ibi Tanaquilis Reginæ ancillam, Ocriſiam captivam, conſurrexiſſe gravidam*. Quemadmodum de Cæculo Servius & Præneſtina Urbe: *Ibi*, ait, *erant Pontifices & Dii indigetes, ſicut etiam Romæ: erant etiam duo fratres, qui divi appellabantur. Horum ſoror dum ad focum ſederet, exiliens ſcintilla ejus uterum percuſſit: inde dicitur concepiſſe*. Ubi *divos fratres* appellat quos ῥεάδιος, h. e. οἰκιδίους, Solinus *cap.* 1. h. e. Lares familiares. Ita nempe turpitudinem natalium occultare Vett. ſolebant Numinum prætextu, ad quæ nihil ſcelerum usquam fuit quod referre non fuerint auſi, ipſo hoc Platone deteſtante, ut in libris ejus *de Rep* videre eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 64.

Conſervator, cognom. Jovis, à *conſervando*: conſecratus eſt à Domitiano Imp. quòd ipſum in ſeditione Vitelliana à furore hoſtium

ſtium conſervaſſet. Tac. *Hiſt. lib. 3. Domitianus primâ irruptione apud æditiuum occultatus, ſolertiâ liberti lineo amictu turbæ ſacricolarum immixtus, ignarusq; apud Cornelium primum paternum·tem, juxta Velabrum delituit Ac potiente rerum patre, disjecto æditui contubernio, modicum ſacellum Jovi Conſervatori, aramq; poſuit, caſusq; ſuos in marmore expreſſit.* Et extant nummi veteres, *Jovis Conſervatoris* ſimulacrum & nomen continentes, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 5.* At *Conſervatores* in Concil. Herbipolenſi A. C 1289 *cap. 39.* ſunt, *qui perſonis religioſis & Monaſteriis maximè dari conſueverunt, exemptis per ſummum Pontificem aut Legatos ejus miſſos à latere* &c. Apud Matth. Pariſium, *Conſervatores Libertatum* Angliæ, A. C. 1244. *pag.* 433. dicti.

Conſignatorium, apud Joannem Diaconum *in Epiſcopis Neapolit. in Joanne*, qui vixit A. C. 636. locus eſt, in quo baptizati, ut ajunt, *confirmabantur*, oleo ſigno crucis eorum fronti impreſſo. At Alcuinus *de Divin. Off.* recèns baptizatos in Sacrario confirmatos ait.

Conſiliarii Auguſtorum, in Inſcr. Romæ, PROC. AD. BONA. DAMNATORUM. PROC. AD. ALIMENTA. AUGG. aliter *in Conſiliis Augg.* apud Capitolinum de Antonino Pio, *Poſt Conſulatum in conſiliis Hadriani frequens vixit*: dicebantur primæ claſſis ſeu primi ordinis Comites ſeu Amici, quos in ſecretius interiusq; conſilium, in quo de ſumma Reip. agitabatur, Legati audiebantur & majora alia negotia tractabantur, ſolebant Imperatores admittere: *Comites intra Conſiſtorium* & *Comites Sacri Conſiſtorii Conſiſtorianiq;* ſub poſterioribus Impp. dicti. Galli hodie *Conſiliarios Status* vocant. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano* & *Treb. Pollionem in Macriano.* Sed & *Conſiliarias* habuere Auguſtæ, legendis, ponendis, collocandis capillis; in quibus, tanquam in re magna, magnam operam poſuiſſe, diximus ſuprà, ubi de *Capillis* & *Coma ſtruenda.* Cæterùm quisquis antiquitus bono *Conſilio* Rempublicam juvit, *coronâ* quoque ſuâ redimitus eſt, uti de iis diximus retro, qui *Commoda* publica aliâ quadam ratione promotum ivere. Sic à matronis memoratur Diophantus is coronatus, qui conſilium Phocenſibus ſuggeſſit, ut uxores unà cum liberis in locum lignis circumdatum compulſas, ſi ipſi victi prælio eſſent, cremarent, apud Plutarch. *de Virt. Fœm.* Et Ariſtophanes oleaginâ coronâ inſignitus eſt, quòd auſus eſſet firmare, Remp. *Athenienſium nullius eſſe in dominio, ſed per omnia ſui juris*, uti in *Vita* ejus legimus. Conſimilem coronam à Pop. Athenienſi quibusdam conceſſam, & à quibusdam civitatibus urbi Athenarum ſe auctore datam, Demoſthenes gloriatur *de Corona*, *Ac multos*, inquiens, *jam à vobis verſatos in Rep. coronis eſſe donatos, ſciunt omnes. Propter quem autem alium Resp. coronata ſit*, Conſiliarium *dico & oratorem, niſi propter me, nemo omnium dicere queat.* Hinc Alcibiades apud Platonem *in Alcibiad lib. 2.* ad Socratem ait, Καὶ μὴν τοῦτον ἴσθι σέφανον, ἐπειδή μοι δοκεῖς καλῶς συμβεβουλευκέναι, σοὶ ἀνατίθημι, *Atqui hunc coronam, quando mihi videris præclarè conſuluiſſe, tibi circumponam* &c. V Car. Paſchalium *Coronarum Lib. 5. cap.* 10.

Conſilium Magnum, in vett. Tabb Gallicis paſſim appellatur Conſeſſus Conſiliariorum intimorum, quod & *Privatum* interdum, ut hodie dicitur; item *Conſilium ſtrictum*, Gall. *Conſeil eſtroit.* Poſtmodum appellatio hæc peculiaris eſt facta Curiæ, quæ hodie *le Grand Conſeil* nuncupatur, inſtitutæ à Carolo VIII. A C. 1497. à quo *Magnum Conſilium* in Collegium redactum eſt, conſtans ex Cancellario, Magiſtris Requeſtarum, & XVII. Conſiliariis ordinariis, per trimeſtre tempus cum eodem Cancellario ſervientibus, qui cum eo de Cancellariæ negotiis & majoris momenti litibus, tum hæreditariis, tum beneficiariis, in *Magno Conſilio* priùs dirimi ſolitis, judicarent, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Conſiſtentes, Gr. Συνεστῶτες, quartum pœnitentium in Eccleſia priſca gradum tenuere: Sic autem dicti ſunt, qui cum aliis fidelibus in Eccleſia *ſtantes* orabant quidem, nondum verò ad Sacramenta admittebantur. V. Macrum in voce *Hyemantes.*

Conſiſtor, in *Charta* Walteri de Gant, in *Monaſtic. Anglic. Tom. II. pag.* 848 quæ ſic clauditur: *Teſtibus Roberto de Gant, Willelmo* Conſiſtore *Ceſtriæ — Lamberto* Conſiſtore: nomen dignitatis alicujus urbanæ, *Conſiliarii Conſiſtoriani* fortè. In Rep. Senenſi hodieque Magiſtratum eſſe, qui *Conſiſtoro* appelletur, tradunt Academici Cruſcani, apud du Freſne.

Conſiſtoriani, ſub poſterioribus Impp. ut & *Comites intra Conſiſtorium* & *Comites ſacri Conſiſtorii*, iidem dicti ſunt, qui *Conſiliarii Augg.* ſub prioribus, V. ſuprà. Qui nempe ſacro Auguſtorum *Conſiſtorio* intererant, maximæque erant apud Cæſares auctoritatis: ad quam dignitatem admittebantur ſolùm Præfecti Prætorio, Quæſtores, Magiſtri Officiorum, Comites ſacrarum Largitionum &c. appellatione poſtmodum ad *Comites ordinis primi* extensâ. Τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ Κόμητι τοῦ θείου συνεδρίου, *Illuſtri Comiti divini Synedrii*, ita enim Principum *Conſiſtorium* Græci exponunt, in *Concil.* Chalcedon. *Act. 1.* &c. Fuit autem *Conſiſtorium* propriè locus, in Palatio, Cubiculariis potiſſimùm addictus, in quo excubabant ii potiùs, quàm cubabant, ut ad Domini nutus paratiores eſſent, Sidonius *lib. 2. Epiſt* 2. Unde Monachus Sangall. *de Caroli M. Geſtis lib. 2. cap.* 8. quosdam Legatos, priusquam ad Imperatoris admitterentur conſpectum, *reperiſſe in Conſiſtorio Cubicularios Imperatoris, circa Magiſtrum ſuum*, ait. Cùm igitur in hoc interiori Palatii veſtibulo (è quo in Silentiariorum primùm, dein in ipſum Principis cubiculum ibatur) conſiſterent, qui Principis audientiam præſtolabantur, ipſeque Princeps ex interiori cubiculo in hoc exterius progrederetur, quò ſupplices audiret, & cauſas ac negotia ſubditorum dirimeret, in eo ſedebat pro tribunali, *inquirentibus in negotium & diſpicientibus Conſiſtorianis*, ut Ammianus ait, *lib.* 15. Atq; inde *Conſiſtorium* appellari cœpit generatim quivis locus, in quo de publicis rebus cum ſuis *Conſiſtorianis* Imperator deliberabat. Donec juri dicundo *novum Conſiſtorium* extruxit Juſtinianus, in ea Urbis parte, quam *Hebdomum* vocabant, de quo pluribus egit Carol. du Freſne *ad Villharduinum num* 85. Steriſſe verò, non adſediſſe *Conſiſtorianos*, in Principum *Conſiſtoriis*, videtur indicare Ambroſius *Epiſt.* 133. & *l. 5. Cod. Theod. de Fid. teſt.* Interdum tamen adſediſſe, conſtat ex Vopiſco *in Aureliano*, Ammiano *lib.* 22. Procopio, Aliis. In Eccleſia Rom. *Conſiſtorium*, exedra eſt ædi ſacræ adjuncta, in qua fortè *conſiſtebant* Sacerdotes, de rebus ſacris cum Epiſcopo diſceptaturi: Unde poſtmodum ipſe Conſeſſus Epiſcoporum aut Presbyterorum, ad deliberandum de rebus magni momenti congregatorum, eadem appellatione inſignitus eſt, uti obſervat Holſtenius *ad Synodum Rom. ſub Bonifacio II. p.* 228. quomodo etiamnum Cardinalium Conſeſſum coram Pontifice vocant. V. de *Conſiſtorio Papali* multa, in *Ceremoniali Rom. lib. 1. ſect.* 9. apud du Freſne *Gloſſar.* & Macros in *Hierol.* ubi Cardinales antiquitùs pileatos interfuiſſe *Conſiſtorio*, obſervant.

Conſolamentum, apud Catharos, manus impoſitio & Baptiſmus appellatus eſt, cujus conferendi ritum, pluribus refert Ermengardus *c. Valdenſes cap* 14. Hinc ipſi *Conſolati* dicti: qui aliàs *Paterini* in Lombardia, *Boni-Homines* in Germania, du Freſne *Gloſſ.* ex eod. & Reinero *c. Valdenſes cap.* 6. de quibus verò ſuo loco. At in Eccl. Rom. *Conſolatio*, Serotina cœna, quæ poſt *collationem* fiebat à Monachis, qui, quòd vice *Conſolationis* & gratuitæ refectionis, poſt impenſas orationi & lectioni horas complures, iis impertiretur, detorto illo vocabulo, *Conſolationem* hanc refectionem, pro collatione, appellarunt Chrodegangus Met. Epiſc. *in Reg. Canonic. cap.* 8. Παράκλησις quoque Græcis, in *Vita* Nili Jun. V. ſuprà in *Caritas.*

Conſortium hercto non cito, apud A. Gellium *lib. 1. c.* 9. *Sed id quoq; non prætereundum eſt, quòd omnes ſimul, qui à Pythagora in cohortem illam diſciplinarum recepti erant, quod quisq; pecuniæ familiæq; habebat, in medium dabant, & coibatur ſocietas inſeparabilis, tanquam illud fuit antiquum conſortium, quod jure atq; verbo Romano appellabatur Hercto non cito*: Societas propriè fuit inter cohæredes qui à communione diſcedere nolebant. *Conſortes* enim dicebantur, quamdiu hæreditas diviſa non erat. Gloſſæ. *conſortes*, κοινωνοί, σύγκληροι; Unde *Conſortium* iſtiusmodi ſocietas & communio cohæredum: Contrà *diſſortes*, poſtquam diviſerant. Gloſſæ, *diſſortes*, διακληρωθέντες; at *exſortes*, ἄκληροι, quaſi *exhæredes. Herctum* autem, in antiqua illa Juris formula ac verbo, hæreditatem, patrimonium & bona ſignificat, ut latiùs infrà videbimus, in hac voce: *Citum*, diviſum, à *cio*, quod ortum eſt ex antiquo verbo Græco χίω, pro quo χίζω poſtmodum dictum eſt, i. e. *divido, ſcindo.* De cohæredibus igitur, uſurpata hæc formula, qui *Herctum* inter ſe non *ciebant*, h. e. hæreditatem & bona defuncti non dividebant. Quod ſi verò qui à *Conſortio Hercti non citi* diſcedere volebant, & *Herctum citum* habere, id eſt, hæreditatem diviſam, experiebantur actione *Familiæ erciſcundæ*, conſtitutâ ex *Legg.* XII. Tabb. Quo judicio non ſola familia, ſed tota hæreditas dividi petebatur. Ubi obiter notandum, cùm *erciſci*, pro *dividere* à Triboniano poſitum, nihili verbum ſit & cœlo Latino ignotum, actionem illam XII. Tabularum, quæ dabatur *Hercto ciundo*, h. e. hæreditati dividundæ, ita conceptam fuiſſe, judicare Salmaſium, *Familiæ hercti, ciundæ*, i. familiæ & reliquorum bonorum, quæ *hercti* nomine comprehenduntur, dividendorum. Quam in rem V. pluribus illum diſſerentem *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1263.

Conſperſa Farina, apud Vett. Latinos, farina ſubacta eſt, Græcè ἄλευρον πεφυραμένον; Heſychio ἄλφιτον quoque, ita enim is interpretatur, τὸ ἀπὸ νέας κριθῆς ἢ σίτου πεφυραμένον ἄλευρον, *farinam hordei aut tritici conſperſam.* Idem & μάζαν exponit, ἄλφιτα πεφυραμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ. Perſius *polentam* appellat, ubi de Stoica juventute,

— *ſiliquis & grandi paſta polentâ.*

Sequens Latinitas *paſtam* vocavit, Græco vocabulo, quod *conſperſam* ſignificat: namq; πάσσειν idem, quod παλύνειν, *conſpergere.* Subintelligitur autem *aqua*; — *Farina* ſc. *conſperſa aquâ*: uti *pulverem conſpergere*, eſt aquâ ſparsâ de pulvere lutum facere & ſic pulverem ſedare. Phædrus,

Alveolo cœpit ligneo conſpergere
Humum æſtuantem:

ſedando nempe pulveri &c. V. eundem Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 327. & infrà, in voce *Polenta.*

Conſtabilitor, in *Charta* Roberti II. Principis Capuani, apud du Freſne *Gloſſar.*

Conſtaſſolarii, Germanis ad Rhenum, *die Conſtoffler*, Aſſeſſores Judicii, Decuriones; à *Staffolo* Comitis ſeu Judicis Fiſcalis, ſeu Tribunali Judiciario, quod ſic vocabant à *gradibus*, per quos conſcendebatur. Erant autem olim ſub Francis omnes provin-

ciæ-

tiæ, Comitum, qui Germanis *Graſiones* dicuntur, h. e. Judicum Fiſcalium, diſtrictibus diſtinctæ. Unde & Tribunal Prætoris Germ. *Staffelſtein* dicitur. Sic in antiquiſſimis privilegiis Novientenſis Abbatiæ quam Ethico Germaniæ I. Dux, aſſentiente uxore Bertſuinde, non procul Seleſtadio conſtituit, legitur, *Und ſoll der Hof haben zwen Staffelſtein, und einen Stock*. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* & infra, in voce *Staphulum*.

Fœminæ Principes.

Conſtantia, filia Caroli Archiducis Auſtriæ, Styriæ ſeu Græcenſis lineæ conditoris, poſt ſororis Annæ mortem. (Jeſuitis inſtantibus & Pontifice annuente, contra non Proteſtantium modò, ſed & Catholicorum in Polonia, qui difficultatum in Sigiſmundi Auguſti exemplo ſimili memores erant, ſententiam) ducta à Sigiſmundo Poloniæ Rege, mariti afflictam in ſenectute valetudinem ſedulò curavit, V. Phil. Jac. Spener *Sylloge Genealogico-Hiſtoricâ*.

Conſtantia, filia Leopoldi V. cognom. *Honorabilis*, Ducis Auſtriæ, nupta Miſniæ Marchioni, ex eo filios ſuſcepit; inter quos, & Ottocarum Bohemiæ Regem, alterius ſororis Margaretæ maritum, de Friderici cognom. *Bellicoſi*, Auſtriæ D. fratris utriusque A.C.1246 extincti hæreditate lis fuit: donec Rudolfus I. Imper. cæſo Ottocaro, Ducatum Imperio primùm, dein ſuæ familiæ addixit. V. Eundem *in Fam. Palatino-Bavarica*.

Conſtantina, Soror Claudii II. Imp. nupta Tribuno Aſſyriorum, apud Pollionem in *Claudio*.

Conſtantinati, nummi dicti ſunt aurei Byzantii, à Conſtantino Duca cuſi. Sic *Romanati*, *Michalati*, alii, ab Impp. quorum erant, vel quorum imagines præferebant, nomen adepti. Car. du Freſne *Diſſert. de Infer. ævi Numiſm.* Iidem & *Conſtantini*, quibusdam.

Conſtantiniana, dicta eſt Romæ Lateranenſis Baſilica, à *Conſtantino* M. erecta, quæ & *S. Salvatoris* nomen habuit. *Cùm exirem ab Eccleſia, quæ vocatur Conſtantiniana* &c. Item, *Et ſumto mecum omni Clero, privatim manſi in Eccleſia S. Salvatoris — quæ cognominatur* Conſtantiniana, *quæ prima in toto mundo conſtructa & ſtabilita eſt, à bo. me. Conſtantio Imp. quæ eſt juxta Epiſcopium*, Martinus Papa, & Martinus in *Epiſt.* ad Theodorum, in *Collect. Anaſtaſii Bibl. à Sirmondo editâ, pag.* 71. & 75. Quomodo verò *S. Joannis in Laterano* poſtea dicta ſit hæc ædes, fusè exponitur, apud Macros Fratres in *Hierolexico*.

Conſtantinopolitani Solidi, In vett. Tabb. quas paſſim profert Ughellus, dicuntur nummi, quos *Byzantios* pleriq; Scriptores vocant. Sic Amatus Salernit. Epiſc. anno I. Gaimarii Princ. Ind. 3. circa A.C. 990. *Si talia omnia ſupradicta non adimpleverimus — componere obligavimus & meos ſucceſſores vobis veſtrisq; heredibus, — quatuor millia ſolidos Conſtantinopolitanos*, apud du Freſne *Diſſertat. de Infer. ævi Numiſmat. num.* 83. V. quoque ſuprà, in voce *Corob.*

Conſtantinopolitanum Imperium, cujus caput Conſtantinopolis, vel *Vetus* vel *Novum* eſt. *Illud* Græcorum fuit, initiumq; ſumpſit ſede Imperiali Româ Conſtantinopolim translatâ, à Conſtantino M. Imperatore, qui *Novæ Romæ* nomen urbi huic indidit, nec minora ipſi privilegia, quàm Veteris Romæ erant, conceſſit. V. *L. un. C. de Privileg. Urb. Conſtantinop.* ſub finem ſect. 4. In ejus ſucceſſoribus notæ familiæ Angelorum, Comnenorum Palæologorum, in quarum ultima ad interitum pervenit. Horum complures nomen *Porphyrogeneti* geſſerunt, à *Porphyra* loco, in quem Auguſtæ partui proximæ concedere ſolebant; quaſi dicas *in Porphyra genitos*. Nomen item *Novi Conſtantini* multis commune erat, prout apud veteres in Hiſpania Reges Gothicos erat nomen *Flavii*: illoque in Annalibus Turcicis promiſcuè appellantur, V. Leunclav. *Pandect. num.* 51. Tenuerunt & Latini aliquando hoc Imperium; Balduinus nempe Flandriæ Com. ſociis Venetorum armis eò promotus, qui & eodem tempore Archipelagi inſulas ſibi adjecerunt. Ultimus Imperatorum fuit Conſtantinus Palæologus Dragoſes XV. hujus nominis, vitâ & imperio exutus A. C. 1453. ipſo Pentecoſtes feſto, non ſine occulto Dei judicio, quòd plus quàm duodecies à fide Spiritus S. cui ſacrum hoc feſtum, Græci receſſiſſent. Sic *Iſtud*, quod *Novum* dici poteſt & Turcarum eſt, in apricum prodiit, potiente apud Turcas rerum Muhammede II. Fuit autem Veteris iſtius Imperii non exigua amplitudo; Comprehendit quippe integras duas diœceſes Imperii Romani, Illyrici nempe & Orientis, quarum nomine continebantur Macedonia, Dacia, Oriens in ſpecie ſic dicta, Ægyptus, Aſia, Pontus & Thracia: quas ſimul cum inferioribus earum provinciis enarratas habes, apud Pancirollum *Notit. Imperii Or.* V. Auctorem Anonymum *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 10. *de Imp. Turcico, ubi Catalogum exhibet omnium Hiſtoricorum, qui de utroq; hoc Imperio aliquid literis prodiderunt.*

Conſtantinus I. cognom. *Magnus*, adde: Cherſonitis illum, inter alia laborum pro Imperio Rom. exantlatorum præmia, etiam annulos aureos, in quibus imago ejus erat expreſſa, donaſſe, ut, quas per occaſionem ad ſe miſſuri eſſent, relationes ſupplicationesque iis ſignarent, ipſeque earum nuntios inde dignoſceret, narrat Conſtantinus Porphyrogenitus *lib. de adminiſtrat. Imper. cap.* 83. ubi ait, Καὶ αὐτὸς ἀοιδιμώτατος τῶν ἡμῶν ... δίδωμι ὑμῖν καὶ δακτυλίδια χρυσᾶ ἐγγεγλυμμένας τὰς ἐμὰς ... εἰκόνας, δι' ὧν τὰς κατὰ καιρὸν μέλλοντας ἀποστέλλεσθαι ὑμῖν πρὸς ὑμᾶς διαφορὰς τε καὶ δεήσεις σφραγίζοντες λυγίας, ἐπειδὴ ... ἀποδέχωνται τὰς ἑαυτῶν πρέσβεις; V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 12. Sed & in Familiæ præſertim hujus nummis, præclara interdum ænigmata, quæ ad horum temporum hiſtoriam illuſtrandam non minimùm conducunt, docet Car. du Freſne, qui varios hujusmodi nummos, e. g. in quibus lemma GLORIA EXERCITUS GALLICANI; in quibus exaratum FRANCIA ET ALEMANNIA; in quibus *vallum* deſcriptum &c. eruditè exponit, *Diſſertat. de Inferioris ævi Numiſmat. num.* 53. & *ſeqq.*

Conſtantinus Novus, titulus ſeu appellatio, Tiberio II. & Heraclio, Heraclii Imp. filio, potiſſimùm in nummis adſcribi ſolita; voce tamen *Novi* expunctâ, propter numiſmatum exiguitatem. Juſtinus nempe Junior, morbo correptus, adoptatum Tiberium cùm Cæſarem creaſſet, Νέον eum Κωνσταντῖνον, *Novum Conſtantinum*, appellavit, ut eſt in *Chron.* Alexandrino; ubi tamen interdum, ſuppreſsâ priori voce, nudè *Tiberius Conſtantinus*, quo modo etiam in nummis ejusdem Auguſti, dicitur. Eâdem poſtea nomenclaturâ donatus eſt à Patre Heraclio Imp. Heraclius filius primogenitus: dictus etiam *Heraclius Novus Conſtantinus*, ut præ cæteris arguit ſubſcriptio *Novellæ* Heraclii. Neque tamen his duobus appellatio hæc peculiaris fuit, niſi quòd cognominis vice propriè videatur iis indita, Tiberio quidem à Juſtino proſocero; Heraclio verò Juniori à parente: cùm hanc cæteri quoq; ferè omnes ambierint Auguſti. Marciano enim Aug. *Novo Conſtantino* non ſemel acclamatum legimus: ut & Juſtino, Juſtiniano, Conſtantino Pogonato & Conſtantino fil. Irenes. Idem de Michaële Palæologo, teſtatur *Inſcr.* in æde Deiparæ Peribleptæ CP. Imò & Græci ex Francica gente Impp. eandem appellationem ſibi vindicaſſe leguntur, ut patet ex *Epiſt.* Innocentii III. ad Com. Namurc. ubi Balduinum *Conſtantinum* Imp. nudè vocat &c. du Freſne *Diſſert. præd. num.* 39.

Conſtantinus Solidus, moneta aurea Imp CP. V. ſuprà.

Conſtantius II. adde: Ejus gemma eximia *Sapphirus*, Xiphianam illius venationem exhibens, peculiari diatriba expoſita eſt à Marquardo Frehero: quam ſuæ *Diſſertationi de Infer. ævi Numiſmat.* ſubjunxit Car. du Freſne.

Conſtitutiones Apoſtolicæ, quarum libri 8. ſub nomine Clementis Rom. proſtant, quòd ignotæ fuerint Patribus trium primorum ſeculorum; neque Arriani aut Catholici quarti ſeculi, neque Laodiceni Patres, neque Baſilius; neque quinto ſeculo niſi decurrente Græci Latinique earum notitiam habuerint: ab Eruditis pro ſuppoſititiis habentur. V. Dallæum in *Pſeudepigraphis Apoſtolicis libb.* 3. & Gerh. von Maſtricht *Hiſtor Juris Eccleſ. num.* 105. & *ſeqq.*

Conſtitutiones Marchiæ Anconitanæ, *Ægidianæ* dictæ, in Statu Pontificis, pro jure generali habentur, extra eum non valent. Alber. Gentilis *de libr. Jur. Can. cap.* 3. *pag.* 52. V. quoq; Gerh. von Maſtricht ubi ſuprà *num.* 38.

Conſuales Ludi, ſeu *Conſualia*, inſtituta in honorem Neptuni, qui *Conſus*, item *Conſul* cognominatus eſt, eo quòd arcanorum conſiliorum Deus haberetur. illuſtria erant equorum pompâ, cujus ipſe primus Auctor, hinc Ἵππιος cognomen tulit. Hanc feſtivitatem primus inſtituit Evander, ſub nomine Ἱππίου vel Equeſtris Neptuni, unde ἱπποκράτεια Lat. *Equeſtria*, dicta eſt. Reſtauravit poſtea Romulus, in honorem *Conſi*, quòd is conſilium de raptu Sabinarum ſuggeſſiſſet, Val. Maximus, *Ad id tempus Circenſi ſpectaculo contenta erat civitas noſtra, quod primus Romulus raptis Virginibus Sabinis*, Conſualium *nomine, celebravit.* Tum enim Circenſes ludi non alii quàm *Conſuales* erant, aliter & *Magni* & *Romani* appellati: Quando celebrati ſint, V. in voce *Conſus*. Hoc feſto equos aſinosque coronabant Romani ac otiari ſinebant, vel quia feriæ iſtæ Conſo ſeu Equeſtri Neptuno agebantur, vel quia tum commoda navigandi maris tempeſtas exhibita jumentis qualemcunq; quietem præbebat. Plutarch. *quæſt. Rom. quæſt.* 48. Feſtus ſcribit, Mulis celebrari ludos in Circo max. Conſualibus conſueviſſe, quia id quadrupedum genus primum putatur currui vehiculoque adjunctum fuiſſe. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 12. Thom. Godvvyn. *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 6. &c.

Conſuetudinarium, in Eccl. Rom. dicitur, liber in quo Monaſteriorum *Conſuetudines* annotatæ, Matth. Pariſ. in *Vita* Pauli Abb. *Hic quoq; conſuetudines approbavit & conſervari perſuaſit, quas qui videre deſideras, in* Conſuetudinario *ſcriptas poterit invenire*, apud Macrum in *Hierolexico*. Voce autem *Conſuetudo*, Regulam Monaſticam ſeu vivendi rationem Monachorum, ab alia diverſam, ſæpe venire, docet du Freſne ex *Orig.* Monaſterii Mur. aliisq; Eccleſiæ Rom. Scriptoribus. Hinc in *Statutis* antiqq. Ord. Carthuſienſis *Part. I. cap.* 14. §. 15. *Secundâ die & tertiâ leguntur Fratribus* Conſuetudines *poſt Capitulum Monachorum*: voce hac intelliguntur Statuta ſeu Conſuetudines ejusdem Ordinis, à Guigone II. deſcriptæ, quarum hic titulus eſt; *Incipiunt Capitula Conſuetudinum Domini Guigonis Prioris Cartuſiæ.* Ita *Cluniacenſes Conſuetudines*, dicuntur ejusdem Ordinis Regulæ, editæ primùm à Bernardo Mon. poſtmodum Archiep. Toletano; dein ab Udalrico &c. V. plura hanc

in rem, ap. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi inter alia ei *Conſuetudinarius*, eſt Ritualis liber, in quo Officiorum divinorum ritus formulæque deſcribuntur, in quo *Conſuetudines* Conventuales & Monaſticæ ſunt exaratæ, ex Bromptono de Oſmondo Sariſb. Epiſc. *Vitis* Abbatum S. Albani &c. quâ poſteriore notione *Conſuetudinarium* Macro, ut viſum, dicitur de *Conſuetudinario* Gallorum *Jure*, V. ſuprà in voce *Codex Ludovici*.

Conſul, adde: Erat penès *Conſules*, quorum duo erant, eadem primitus poteſtas, quam Reges antè habuerant, ſed ad anni ſolùm ſpatium; Fueruntq; primò *Prætores*, dein *Judices*, tandem verò *Conſules* dicti, Græcis Ὕπατοι. Creabantur Comitiis Centuriatis, eratque Magiſtratus hujus capiendi legitimus annus quadrageſimus tertius ætatis: Marco tamen Valerio Corvino, Tit. Flaminio Scipioni & Pompejo, ob merita, citius contigit. Abſentem creari *Conſulem* porro non licuit, nec fas erat ſequente quoq; anno eandem dignitatem tenere; quod tamen Mario, ob Cimbrici belli molem imminentem, conceſſum. Rarò quoq; bis aut ter in eundem id dignitatis collatū, fuitq; unius Marii proprium, ſepties Conſulatum geſſiſſe: qui cùm antiquitus non niſi Patriciis obtingeret, communicatus cum plebe eſt, poſt atrocem ſeditionem ingentiaq; certamina anno U. C. 388. quo primus de plebe Conſul factus eſt L. Sextius princeps ſeditionis, & cujus lege partus erat, ut loquitur Liv *lib.* 7. Imò an 6:1. eo res deducta legitur, ut tum primū ex tenore legis Liciniæ ambo Conſules Plebeji eligerentur: nihilominus plerunq; obtinuit, ut Patricius Plebejo jungeretur. Poteſtatem illorum Polybius *lib.* 6. prolixè deſcribit, ſtrictiùs Cicero *de Legg. lib* 3. *Regio Imperio*, verba Legis, *duo ſunto, iiq; præeundo, judicando, conſulendo, Prætores, Judices, Conſules appellantur: militiæ ſummum jus habento: nemini parento: ollis ſalus populi ſuprema lex eſto Eum Magiſtratum niſi intervenerint decem anni, ne quis capito* &c. Poſtea tamen poteſtas tanta ad Senatus auctoritatem alligata & maturè provocatio à Conſulibus ad plebem lege Valeria conſtituta eſt: inprimis poſtquam Tribuni Pl. orti, non parum de illa deceſſit. Inſignia *Conſulum* fuere, ſella Curulis regia ſeu eburnea, in qua jus dicebatur: Trabea ſeu purpurea prætexta, unde Poeta,

—— —— *Trabeati cura Quirini.*

Lictoreſque 12. qui alternis menſibus faſces præferebant; Cui primo menſe præferebantur, idque vel propter liberorum numerum ex lege Julia, vel ob ætatem, vel quia ante Collegam in Comitiis proclamatus erat, *Conſul major* vel *Conſul prior* dictus eſt, Cæl. Rhodiginus *lib.* 12. *cap.* 7 Fuit & hoc magnæ dignitatis, quòd hic Magiſtratus Ἐπώνυμος eſſet, ſic ut, cùm priùs ab Urbe condita annos Romani poſtea à Conſulibus, illos numerarent, hoc modo: *L. Valerio M. Horatio Coſſ.* Unde apud Suetonium Cæſar dicitur deſignatus, *ſequentibus Conſulibus*. h.e. ſequenti anno. Imò & vini cados *Conſulis*, quo collectum erat, anno, unà cum regione, ubi ortum, obſignabant. Juvenalis *Sat.* 5.

—— —— *Cujus patriam titulumq; ſenectus*
Delevit multâ veteris fuligine teſtæ.

Nec omittendum, olim ad Conſulatum deſignari ſolitos eſſe d. 24. Octob. at Magiſtratum demum Kalendis Januarii ſequentibus iniiſſe, ut interea, an talis legitimè renuntiatus eſſet, an malis artibus obrepſiſſet, exploraretur. Tiſtinus *in Cic. Orat. pro Cælio*, P. Ramus *in Catil* 1. &c. Et quidem hi, qui integrum in Conſulatu annum exegere, *Conſules Honorarii*, item *Ordinarii* vocitati ſunt: reliqui autem, qui vel ſponte munus reſignarunt, vel depoſiti, aut fato ante tempus functi ſunt, vel aliam ob cauſam annuam non geſſere dignitatem dicti *Non Ordinarii* & *Suffecti Conſules* leguntur. Quod inprimis cœpit, circa an. U.C. 708. cùm Cæſar, poſtquam in Urbem venit, Conſulatu ſe abdicavit, Conſulesq; fecit Q. Fabium ac C. Trebonium, Fabioq; extremâ Magiſtratus ſui die mortuo, ſtatim in reſiduas horas C. Caninium ſubſtituit; in quem notus Ciceronis jocus. V. Dionem *lib.* 43. Auctum inſtitutum à Triumviris R. P. C. L. Marcio C. Calviſio Coſſ. ut ipſi gratiæ causâ multos in eundem annum Conſules deſignarent, qui in paucos menſes aut etiam dies Magiſtratus gererent, idem eſt auctor. Interim annorum numerus his, qui initio anni Conſules fuerunt, adſcriptus hiq; ſoli ordinarii cenſebantur ac honoratiores erant. A' *Conſule* dicitur *Conſularis*, qui aliquando Conſulatum geſſerat: quod eximii honoris erat ſymbolum. Unde ex *Conſularibus* electi ſunt Dictatores, Magiſtri Equitum & Cenſores. V. Joh. Roſin. *Antiqq. Rom. lib.* 7. *c.* 9. Thom. Godvvyn. *Anthol. Rom. lib.* 3. *ſect.* 2. *cap.* 4. J.C. Bulenger. *de Imperatore pag.* 143. Theodor. Sitzmannum *ad Rutilii Itinerar. lib.* 1 *verſ* 176. Caſp. Barth. *ad Papin. Statium lib.* 4 *Sylv.* 1. &c. In ſpecie de Candidatorum more, nocte quæ Comitia præcedebat, ſub dio extra urbem cubandi, dein in ſolida ſella ſedendi, dum ipſis Deus aliquis bonum ſignum mitteret, quod *augurium capere* dixerunt: de *Conſulari ſacro* in Capitolio Kal. Januar. à novis Coſſ fieri ſolito: de more item Conſulum, de curuli deſcendendi, cùm in Senatu verba ad Principem facturi eſſent, Iſaac. Caſaubon. *ad Suetonium Auguſto cap.* 26. 95. & *Claudio cap.* 12.

Conſul Oriens, apud Auſonium *Idyll* 8.

Ecce ubi te cumulat mea purpura, mitibus audi
Auribus hoc Nemeſis, poſt me dignatur oriri
Auguſtus Conſul ——.

Conſul eſt, qui Magiſtratum auſpicatur. *Oriri* enim verbum fuit Conſulari Magiſtratui atq; Celſitudini addictum, ex imperio veteris ſanctionis, *Oriens Conſul Magiſtrum populi dicat.* Cujus explicationis locuples eſt auctor Velius Longus, apud Caſp. Barth. *Animadverſ. lib.* 137. c. 16. Ejusdem rei titulus eſt, quem ſibi Perſarum Reges adrogabant: σὺν ἡλίῳ ἀνατέλλων, de quo V. Chosdroën *Epiſt.* ad Varanum, penès Theophylactum Simocattam *lib.* 4. *c.* 8. & plura hanc in rem, apud eundem Barth. *Animadverſ. ad Papin. Statium lib.* 4. *Sylv.* 1. ubi de decimo ſeptimo Conſulatu Domitiani Imperatoris.

Conſulares, dicti provinciarum Rectores, quorum dignitatem & munus primitus invexiſſe videtur Hadrian. Imp *qui*, ut auctor eſt Spartianus, *quatuor Conſulares per omnem Italiam Judices conſtituit.* Sed altiùs arceſſendam eorum originem docet Salmaſius. Cùm enim ex provinciis, quæ populo aſſignatæ fuerant, in partitione per Auguſtum facta, aliæ fuerint Prætoriæ, aliæ Proconſulares; ac duæ quidem Proconſulares, quibus qui præerant, *Proconſules* dicti ſunt, Africa nempe & Aſia: decem autem Prætoriæ, quas enumerat Strabo *lib* 17. *ſub fin.* reliquas omnes Cæſar ſibi retinuit ac regendas ſuſcepit. Et in eas quidem modò *Conſulares* viros mittebat, modò *Prætorios*. modo *Equites*, quorum primi *Legati Conſulares*, it *Conſulares* ſimpliciter; alteri *Legati pro Prætore*: ultimi *Præſides* ſeu *Procuratores* dicti ſunt. Hinc omnino illi *Conſulares*, qui paſſim in vett. libris & antiquis ſaxis occurrunt, de provinciarum Rectoribus: in quibus proin quoties legis *Conſularem provinciæ*, ſemper de legato Cæſaris Conſulari intelligas licebit Strabo Ὑπατικοὺς ἡγεμόνας eos vocat, & Ὑπατικοὺς δικαιοδότας, *lib.* 3. Sed pro arbitrio ſuo cùm provinciarum jura & adminiſtrationes ſæpe Impp mutarint, exemplum eorum ſequutus Hadrianus, novâ adminiſtratione inſtitutâ, *Conſulares* ſingulis Italiæ provinciis præpoſuit, qui jura redderent. Quos *Conſulares* Ἀνθυπάτους appellat Appianus, ſed male: cùm ſecundùm illorum temporum conſuetudinē, multum differrent *Conſularis* & *Proconſul*; ut & provinciæ *Conſulares*, ac eæ quas Proconſules regebant. Cùm enim hæ liberâ Rep. eædem eſſent, Impp. ævo Proconſules erant, qui ſortiebantur provincias more modoque antiquo & poſt peractum tempus Magiſtratu decedebant: *Conſulares* autem vel *Legati* Cæſaris *Conſulares* ad arbitrium Cæſaris, in Cæſarianas provincias ibant, & ad ejusdem arbitrium revocabantur. Cæſar autem in provinciis ſuis Prætorios plerunq; jure Conſulari eſſe jubebat, quomodo *Conſulares* dicebantur, qui nunquam Conſules fuiſſent. Sic Plinius Cæcilius *legatus Auguſti pro Prætore, in provincia Ponti, Conſulari poteſtate*, dicitur in vet. *Inſcr.* Quod ſub poſterioribus Impp. paſſim uſurpatum, ut qui *Conſulatum* nunquam iniſſent, inter *Conſulares* allecti, provinciis Conſularibus præponerentur &c. Præter hos autem provinciarum *Conſulares*, qui legati Cæſaris erant, occurrunt in vett. Inſcr. *Conſulares Aquarum & Miniciæ*, qui alibi *Procuratores*, item *Curatores Aquarum & Miniciæ*; Item *Conſularis rerum privatarum*, in alia Inſcr. quem omnes ſciunt *Procuratorem* appellari. Sic & in vett. *Gloſſis*: *Conſularis*, Καθολικὸς exponitur: notum autem Καθολικὸν Cæſaris Procuratorem appellari Nempe à Conſularibus ornamentis, quibus hi inſigniti, appellationem eam nacti ſunt, uti diſcimus ex Suetonio in *Claudio*. V Salmaſium *ad Hiſtor. Aug. paſſim, inprimis ad Spartianum in Hadr.* Per Orientem XV. per Occidentem XXII. provincias à *Conſularibus* gubernatas, recenſet *Not.* Imp. Certè *Conſularis Palæſtinæ* occurrit, apud Hieronymum in *Hilar.* *Conſularis Cretæ* apud Dictym Cretenſem: *Conſularis Siciliæ* in *Vita* S. Agathæ &c. Joh Frid. Gronovius *Obſerv. in Eccl c.* 21. ubi dignitatem hanc Veſpaſiani ætate nondum natam, Nicephori vero principatu jam intermortuam, contendit. Sed & à *Conſularibus* urbes præcipuas gubernatas eſſe, auctor eſt Conſtantinus Porphyrog. *de Them lib.* 2. Anaſtaſius item in *Adriano P.* ubi *Paulus Conſularis Ravennatium Urbis* memoratur, V. quoq; Valeſium *ad Ammian lib.* 14. Apud Jul. Anteceſſorem *Conſtit.* 56. *c.* 200. reperias quoq; *Conſulares honorarios*, ſeu codicillarios, quos ordinariis poſtponendos eſſe, ibidem dicitur &c. Dignitas horum *Conſularitas*, *l. un. Cod. Theod, de Conſular. & Præſid.* quam minorem fuiſſe Proconſulatu, docet idem Salmaſius *ad Trebell Pollion in Vita Cenſorini.* Addo ſaltem, *Conſulares* provinciæ, fere omnes ſub diſpoſitione Vicariorum fuiſſe, ut & Præſidiales. Ita ſub diſpoſitione Vicarii Africæ, quinq; provinciæ recenſentur in *Not.* Imperii, Byzacium, Numidia, Tripolitana, Mauritania Sitifenſis, & Mauritania Cæſarienſis: è quibus Byzacium & Numidia Conſulares, cæteræ Præſidiales. Imò nec provincias eas tantùm, ſed ipſos etiam Rectores, Vicario eadem Notitia ſubjicit: *Sub diſpoſitione Viri illuſtris præfecti prætorio Africæ ſeptem, Byzacium, Numidia, Mauritania Sitifenſis, Mauritania Cæſarienſis, Tripolis Præfectus Annonæ Africæ, præfectus fundorum Patrimonialiū* &c. ex eod. Salmaſ. ad *Solin. p.* 804.

Conſulares Fœminæ, quo modo ab Ulpiano Conſulum Uxores vocantur, eodem ac ſimili penè habitu uſæ reperiuntur, quo conjuges earum, uti colligere eſt ex iconiſmo, qui in vetuſtiſſimo Dioſcoridis Codice ſcripto habetur in *Bibl. Cæſar.* ap. P. Lambecium: ubi Μεγαλοψυχία & Φρόνησις habitu muliebri illuſtriſſ. Julianæ aſſident; ipſa verò, faſciâ illâ ampliori collum & humeros amplectente & pectus attingente, exornata conſpicitur, in hoc tamen à Conſulari faſcia diverſâ, quòd iſta muliebris ſiniſtro brachio non aptetur. Faſciæ colorem non diſtinxit Lambecius, contentus obſervaſſe

ſervaſſe

ſervaſſe, *in medio octogono ſedere, in throno duabus Aquilis ſuffulto, fœminam diademate regio, veſtituq́; partim aureo, partim cœruleo, & calceis rubris, inſtar Imperatricis CP. exornatam*, Comm. *lib.* 2. *c.* 9. Certè ex Nov. Juſtiniani 105. *cap.* 2. idem apparet. Fuit autem Juliana hæc filia Olybrii Aug. & Arcobindæ Conſ. uxor. Car. du Freſne *Diſſert. de Infer. ævi Numiſm. num.* 8.

Conſulares Nummi, dicti ſunt ex nummis Impp. inferioris ævi illi, in quibus Impp. aut Cæſares Conſulari habitu effinguntur, iis quibus Conſulatum geſſerunt annis cuſi: unicam enim *Conſulatus* dignitatem, tanquam Imperatoriæ Majeſtatis προσθήκην, ut loquitur Libanius, ſemper ambiiſſe Auguſtos, notum eſt. Variè autem effiɕti occurrunt. Interdum enim *expreſſâ thorace vultus imagine*, ut Pollio ait, cum ſtola Conſulari, ſceptro aquiligero in dextra, & corona radiatâ, quâ caput cingitur, ut ſunt nummi Aurelii Probi, Conſtantii Chlori, cui pro lemmate, VIRTUS AUGG. & Conſtantini M. qui in cippo præfert. OT. XX. Quibus adde nummum Criſpi Nobiliſſimi Cæſaris, aliquotq; ex Licinianis, licèt ſceptrum non præferant. Sed & ſimili figurâ exhibentur in nummis, non luſca quidem, ſed plenâ facie, protomæ Tiberii Conſtantini, & Mauritii Tiberii, dextrâ volumen, lævâ ſceptrū aquiligerum, Phocæ verò, locò ſceptri crucem, Philippici denique, loco voluminis, globum crucigerum, tenentium. Nam etſi poſt Julianum in Faſtis Conſules non deſcribantur, dignitas tamen adhuc longè poſtea obtinuit &c. Etiam aliquando paria *Conſulum* expreſſa ἐπὶ τοῦ βήματος ſedentium, ut in nummo Conſtantis Imp. æreo; inprimis verò in nummo aureo Theodoſii Jun. (qui inter *Conſulares* inferioris ævi maximè inſignis eſt) in quo Theodoſius ipſe in ſella ſedet cum Placidio Valentiniano, Conſulari habitu uterque. V. pluribus de his diſſerentem præfatum du Freſne *d. l. num.* 3.

Conſulares Viæ, V. infrà ubi de *Viis*.

Conſularis Habitus, non idem prorſus veteri Reip. Rom. ævò, qui citeriori Impp. Notum enim quidem ex Scriptoribus priſcorum Coſſ. veſtes fuiſſe togas pictas, & palmatas ac trabeas: cujus nomenclaturæ indumenta etiam Conſulibus ſub Græcis Impp. tribuuntur. Sed cùm vett. Conſulum imagines ſive in ſtatuis, ſive in numiſmatibus, dignitatis iſtius inſignium formam materiamque non ita prodant ut res extra omnē controverſiā habeatur, incertum manet an eædem fuerint, quæ numiſmata ac Diptycha Conſularia repræſentant. In iis quippe, maximè in Diptychis, Conſules tunicis palmatis & togis pictis induti apparent, cui ſuperfunditur faſcia latior collum ambiens; cujus pars dextera ſtrictior, à dextro humero rectà circa pectus ultra genua deſcendit, ipſumq; humerum ac brachium dextrum circumvolvens, ſiniſtrum humerum amplectitur, explicans ſeſe latiorq; ſenſim effecta, ac circa dorſum delapſa, rurſum à dextro latere per umbilicum transverſim agitur & infimam ſiniſtri brachii partem, quâ manui illud conjungitur, involvit reliquâ faſciæ parte retrò pendulâ. Ita quidem Diptychon Leodienſe & Bituric. ab Alex. Wilthemio deſcripta &c. De ſceptro eburneo vel aureo, dignitatis Conſularis perinde in nummis ſymbolo, nota pleraque. Niſi quòd in Conſulis Anaſtaſii ſceptro, aquila corolla laureâ ambitur & includitur, cui trina virorum capita imminent, in eodem Diptycho Leod. In Bituricenſi aquila alis expanſis circulum vel orbem amplectitur, in quo viri, Imp. fortè, effigies delineatur &c. Verùm deſiit ſenſim geſtamen illud Conſulare, primusque Phocas Imp. pro ſceptro aquiligero crucem aſſumpſit, ut ex nummis ejus docetur, in quibus Conſulari habitu effingitur & cum volumine, quod cæteri fere deinceps Augg. ſervavere: tametſi poſtmodum idem ſceptrum Philippicus in nummis iterum tenens videatur. Idem *Ibid. num.* 4. & *ſeqq.* V. quoq; infrà in *Mappa* & *Volumen*.

Conſulatum edere in Circo, ap. Vopiſc. in *Aurelian.* eſt Ludos pro Conſulatu edere ſolennes. Largitates enim hujuſmodi tum maximè exhibitæ ſunt, cùm Conſulatus iniretur, qua de re, præter Hiſtoricos, lege Juſtiniani *Nov.* 105. quæ eſt, *de Conſulibus*, & Leonis Imp. *Conſtitutionem* 94. ubi magnifica iſtiusmodi munera Populo pro Conſulatu ſuo rependere, vocat ὑπατεύειν, quod idem ac δῶρα ὑπατικὰ, h. e. ſportulas & miſſilia aliasq; largitiones, quas Ὑπατείας, *Conſulatū*, dixerunt, Ludos item, populo *dare*. Caſaub. *ad Lamprid.*

poſt Conſulatum, formula literis vel actis adſcribi ſolita, à tempore Juſtiniani Imp. Sub hoc enim Conſulum ordinariorum extinctâ dignitate, quum ſibi ſolis eam aſſererent poſtmodum Impp. ipſi qui perinde ac jam olim Vitellius hac videntur ratione *Conſulis Perpetui* titulum ſibi arrogaſſe: poſt Conſulatū Baſilii Jun. qui ſolus Magiſtratum iniit, an. 14. Juſtiniani, Chriſti 541. nullus Conſul ordinarius creatus eſt, ſed anni numerari cœperunt ab ejus Conſulatu, hac formula, *Poſt Conſulatum Baſilii Jun. anno* 1. 2 & ſic deinceps, uſq; ad 25. qui incidit in annum emortualem Juſtiniani. Tum enim Juſtinus Jun. Conſulatum iniit, & quoad vixit, hanc dignitatē ſibi ſoli aſſeruit, annis ita recenſitis *anno* 2. 3 4. &c. *Conſulatûs Juſtin. Jun. Aug.* ut eſt apud Marium Aventic. vel. *anno* 1. *Juſtini, poſt Conſulatum Juſtini Jun. ſolitus*, ut eſt in *Chron* Alex. &c. Quod imitatus Carolus M. eſt, qui recèns *Auguſtus* dictus, ut eadem quâ CP. Impp. dignitate ſe donatum oſtenderet, *Conſulatûs* titulum, quem illi Imperatorio ſe nuper adjunxere, à tempore prædicto, ſibi quoq; adjunxit, ut & Succeſſores ejus: Unde eadem formula in Occid. uſurpata, uti patet ex *Ep.* Hadriani II. ad Actardum Namnet. Epiſc. *Quinto Kal. Martias — imperante domino noſtro — Auguſto Ludovico — anno* 19. & *poſt* Conſulatum *ejus anno* 18. *Indict.* 1. Ubi obſerv. annum Imperii, anno uno Conſulatûs annum præcedere, &c. Imò verò formula hæc adſcripta legitur, præſertim in Africanis Actis etiam ante Juſtinian. cùm ſc. qui tum hoc anno, quo ſcribebantur, Conſules creati eſſent, ignoraretur, & necdum nuntius CP. ubi deſignari ſolebant, eò eſſet allatus: quæ poſtea, uti dictum, ſub Juſtiniano, abrogatis Coſſ. ordinariis, perpetuò ferme retenta eſt. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* paſſim & in *Diſſert. de Infer. ævi Numiſm. num.* 15.

Conſulere Deos, ap. Plin. *lib.* 28. *c.* 2. *Quippe victimas cædi ſine precatione non videtur, referri ad Deos, ritè conſuli*: eſt mentem eorum ſciſcitari, de rebus futuris & eventuris; quemadmodum contrà *referebatur ad Deos* de rebus, quæ jam acciderant, ut de portentis, & prodigiis aliiſq; hujusmodi, quomodo expianda eſſent ac depellenda. Utrumq; ſine precatione non fiebat, uti videbimus infrà, ubi de ritu *Referendi ad Deos*. Aliàs Conſul *ad Senatum referebat* de Rep. qui & *conſulere Senatum* dicebatur. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 585.

Conſules, in civitatibus, qui in aliis vulgò *Scabini* vocantur, antiquæ jam dignitatis. Auſonius in *Urbibus*,

> *Diligo Burdigalam, Romam colo, civis in illa,*
> Conſul *in ambabus. cunæ hic, ibi ſella curulis* &c.

De quorum Juramenti formula, V. *Statuta MSS.* Monſpelienſia, ap. du Freſne *Gloſſar.* Idem titulus iis hodieq; tribuitur, qui in Emporiis ſeu portibus maris, mercatorum jura ac merces tuentur, *Charta* Jacobi R. Arrag. *A. C.* 1268. *pro Barcin.* & in mercatores ſuæ nationis, exceptis tamen majoribus criminibus, juriſdictionem exercent: Dicti quoq; *Regens dels mercadiens, que van per mar, in Ch.* A. C. 1328. Eligebantur illi quotannis, & quum Magiſtratum inibant, Urbi, unde mittebantur ſolenni ſacramento ſeſe obſtringebant, V. de illis inprimis Librum Italicum, cui tit. *Il Conſolato del Mare*, editum Venetiis A. C. 1576. Porro Codinus *de Offic.* c. 7. *num.* 9. Pachymeres *lib.* 2. *c.* 32. & Gregoras *lib.* 4. Piſanorum quoq; Magiſtratum, qui CP. degebat, & apud Venetos *Bajulus*, apud Genuenſes *Abbas*, dicebatur, *Conſulem* appellatum obſervant, apud eundem du Freſne *Gloſſar.* Admiralium item ſeu ſupremum rerum aut claſſium Præfectum, apud Saracenos, pari appellatione fuiſſe inſignitum, diſcas ex Eulogio Toletano, *Memorial. Sanct. lib.* 2. & Will. Riſhangero A. C. 1272. Nec omittendum, quòd in Eccleſia Rom. Cardinales *perpetuos Conſules* cenſeri, legitur apud Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Contacopæctes, Græcè Κοντακοπαίκτης vel Κονδακοπαίκτης, dictus eſt à voce κόνδαξ, vel κόνταξ, genus jaculationis denotante, qui hoc genere ludi ſeſe exercebat. Photius in *Nomocanone*, Μόνον δὲ παίζειν ἔξεστι μονόβολον καὶ κοντομονόβολον καὶ κοντακίῳ ἄνευ πόρπης. *Quintanæ luſum* hodieq; Galli vocant: cujus mentio & in *Codice*. Eſt autem μονόβολον, *ſimplex jactus*: κοντομονόβολον, *jactus cum conto*. Ruffinus in *Epigramm.* κόνδακα dixit παίζειν,

> Τῇ κυανοβλεφάρῳ παίζων κόνδακα Φιλίππῃ
> Ἐξ αὐτῆς κραδίης ἡδὺ γελᾶν ἐποίει.
> Δώδεκά σοι βέβληκα, καὶ αὔριον ἄλλα βαλῶ σοι
> Ἤ πλέον, ἢ πάλιν ὅσσ' ἔβαλον

Ei ſimilis luſus fuit κινδαλισμός, de quo ſuprà in voce *Cindaloſpectes*. At alius erat κοντοπαίκτης, cujus meminit Diomedes Grammaticus *Scholiis in Dionyſium Thracem*, vetuſtiſſimum Grammaticum, qui inter exempla παραλογισμῶν cum aliis thaumaturgis κοντοπαίκτην recenſet. V. infrà: Plura verò hanc in rem apud Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1032. Cæterùm κόνδαξ, *parvus contus*, qui, cùm ſine ferro eſt, pali inſtar habet: hinc κόνδαξ ἄνευ πόρπης, ut dictum: Idem Doricè κινδάλη vel κινδάλα, de quo luſu ſuprà. Inde & κοντάκιον, *ſcapus chartarum*, vel volumen, ad inſtar baculi &c. *Ibid.*

Conteium, vulgò *Conty*, locus Galliæ in Bellovacis. Hadr. Valeſius in hac voce.

Contemplatio, apud Solinum *cap.* 37. *Siderites à contemplatione ferri nihil diſſonat*; ſimilitudo eſt, vel effigies: *Siderites* enim *ferro ſimilis eſt*, ait Plinius. Sic in præcedd. de pantheris, *tradunt odore earum. & contemplatione armenta mirè affici*; quaſi Græcè dixiſſet, τῇ ὀσμῇ καὶ τῷ εἴδει. Eadem notione Φαίνεσθαι aliquando Græci dicunt, Latini recentiores *viſionem*, uti videre eſt apud Auctorem, qui ſub Æthici nomine vulgatur. Græcia infimi ævi θεωρίαν & θεωρίας ſimiliter pro *ſpecie* uſurpat: ut θεωρία ἰσθέντων, βουνῶν, δένδρων &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 770. Cæterùm *Contemplatio ſuorum* inſatiabilis eſt; cujus rei infinita exempla in Amatoriis. Heliodorus *lib.* 2. Οὕτως ἄρα πάντας ὑπερβολὴ καὶ εἰς μεγίστας ἐμφανὴ φέρει προσδοκίαν. κἀγὼ μὲν ἀχανὴς εἰστήκειν ἀγνοίᾳ τι τῶν γιγνομένων, καὶ ἀκορέστως θέᾳ τῶν ὁρωμένων. Et de Medea Valerius Flaccus *fine libri* 6.

> *Semper inexpletis agnoſcit Jaſona curis.*

Statius quoq; *Thebaid. lib.* 7. *verſu* 650. de Atye moribundo, & Iſmene, ſponſa ejus,

> *— quater jam morte ſub ipſa*
> *Ad nomen viſus, dejectaq; fortiter ora*
> *Suſtulit: illam unam neglecto lumine cæli*
> *Aſpicit & vultu non exſatiatur amato* &c.

V. C. Barthium *Animadverſion. ad l.*

Conteſtatio, præfatio eſt ſeu oratio, in Eccl. Rom. quæ Canoni Miſſæ præmittitur, quâ diſponi Sacerdotem & populum, ad myſteriorum confectionem, ajunt; quòd, ut eſt in Codice Thuano, *conteſtetur Sacerdos fixam ac veram profeſſionem Populi*, id eſt, *gratias referre Deo dignum eſſe* &c. V. Carol. du Freſne *Gloſſar.*

Continens, apud Martianum, *Terracinâ priùs inſula, nunc conjuncta: Rheginiq; ab Siciliæ continenti ſeparati, eaq; in compenſationem connexæ telluris in inſulam relegata*: Ovidio, *continua*,

> *Leucada continuam veteres habuere coloni,*
> *Nunc freta circumeunt.*

Terra eſt, nullo mari interrupta, cui Inſula opponitur. Mela, *Aliàs inſulæ videntur, aliàs una & continens terra*, i. quæ continenter juncta eſt. Sic *continenter ſedere*, conjunctim & uno tenore:

> *An continenter quod ſedetis inſulſi*
> *Centum aut ducenti.*

Et *in continenti aliquid facere*, ſtatim ac nullâ interpoſitâ morâ. *De tenenti*, legitur in *Pervigilio* Veneris,

> *De tenenti tota nox eſt pervigilanda canticis.*

Id eſt, *continenter* tota nox pervigilanda, uno tenore, ac de *uno tenenti*, ut vulgò Galli loquuntur &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 83. Apud Ciceronem *Continentia ſcripta* ſunt, quæ perpetuam hiſtoriam complectuntur, ordine temporum ac rerum geſtarum ſerie continuâ expoſitam: *Ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum eventorumq; noſtrorum; habes enim varios actus, multasq; actiones & conſiliorum & temporum.* Ubi ſummus Orator alludit ad formam, quâ Poëtæ Tragici ab Epico Cyclo, perpetuam hiſtoriæ fabularis ſeriem complexo, dramata ſecernebant & fabulas quaſdam, quas ornarent variis actuum & actionum epiſodiis. Cyclus enim Epicus perpetuam narrationem τῶν μυθικῶν complectebatur: uti pluribus dicemus infrà, in hac voce. Etiam *continuari*, pro proximè & individuè comitari, quod idiomate ſuo Galli dicunt, *joindre quelqu' un*, occurrit apud Siſennam laudatum Nonio, *Marius oſtio Liris evehitur, adq; Ænariam ſuos continuatur.* Et *continare*, pro continenter ire, apud Solinum, *prope Panchajam continat in Solis urbem*, ad quæ loca V. eundem Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 249.

Continentes, Græcis Ἐγκρατεῖς, item Ἀσκηταί, V. ſuprà, ubi de *Aſcetis*. In Communione Rom. in ſpecie ſic dicuntur, Fratres & Sorores Tertii Ordinis Fratrum Minorum, inſtituti ab ipſo S. Franciſco; qui & *de Pœnitentia* nuncupabantur, in *Bullis* Johannis XXII. apud Waddingum.

Contopæctes; Græce Κοντοπαίκτης, apud Balſamonem in *Can.* 51. *Propter horum autem Canonum pœnas videntur excogitati ludi Imperiales*, Contopæctes *ſcilicet*, Haſtiludium eſt ſeu Trojæ ludus Macris Fratribus in *Hierolex.* de quo paſſim in vocibus *Haſtiludium*, *Torneamentum*, *Tibia*. Sed aliud ſuadet ænigma Græcum, quod Juliano Apoſtatæ tribuit liber Regiæ Bibliothecæ; cum hoc lemmate:

> Ἰουλιανοῦ τ͂ ἀποστάτου εἰς Κοντοπαίκτην.
> Ἐστὶ τι δένδρον τ͂ ἀναλόγων μέσον,
> Οὗ ῥίζα καὶ ζῇ, καὶ λαλεῖ κρυφαῖς ἄκρα.
> Μία δ᾽ ἐν ὥρᾳ καὶ φυτεύεται ξένως
> Καὶ κρεμὸν αὔξει, καὶ τρυγᾶται ῥιζόθεν.

Cui interpretationis vice inſerviunt verba Chryſoſtomi, Τί ἂν τις εἴποι περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οἳ κόντον ἐπὶ μετώπου βαστάζοντες, καθάπερ δένδρον ἐρριζωμένον ἐπὶ τῆς γῆς, οὕτως ἀκίνητον διατηροῦσιν, ὥστε παιδία μικρὰ ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ ξύλου παλαίειν ἀλλήλοις. παρασκευάζουσι δὲ τὸ μέτωπον μόνον, δεσμοῦ παντὸς ἀσφαλέστερον; *Quid dicamus de hominibus illis, qui*, contum *in fronte gerentes, velut arborem in terrâ radicatam, ita immobilem tenent, ut pueruli exigui in ſummo ligno inſiſtent & luctentur ſecum invicem. Præparant autem frontem ſolam, ut omni vinculo ſit tenacior.* Nempe radix homo eſt, qui conto ſubeſt, quæ vivit & loquitur. Fructus, pueruli ſunt in ſummo conto luſitantes & luctantes, qui pariter cum radice loquuntur & vivunt. Intra unius horæ ſpatium arbor illa erigitur ac radicitus eruitur, poſt finem ſc. ludicri, depoſito conto & abjecto. Meminit ludi hujus quoque Diomedes Grammaticus *Scholiis* in Dionyſium Thracem, vetuſtiſſimum Grammaticum, qui intra exempla μελισσουργίας, κοντοπαίκτας quoq; cum aliis θαυματοποιοῖς recenſet. Alius erat κινδαλοπαίκτης, de quo ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1032.

Contorniati, dicuntur Antiquariis nummi, ad Virorum Illuſtrium, qui prioribus ſeculis vixerant, revocandam memoriam cuſi ab Impp. ſicut & *Revocati*, ſed ab his diverſi. Et quidem *Revocati*, multo plures habentur ab ipſomet Auguſto & Succeſſoribus cuſi; *Contorniati* primùm occurrunt, poſt Conſtantini M. ævum, atque adeò circa Honorii demum tempora: In quibus primos tenet æreus ille Medallio, in cujus anticâ parte idem Auguſtus *majori habitu ſacri* effingitur, cum hac Inſcr. HONORIO AUGUSTO; in poſtica, expreſſus conſpicitur Vir triumphali ſpecie, laureâ caput cinctus, dextrâ flagellum, ſiniſtrâ palmam tenens, curru quadrijugo vectus, cum Inſcr. EVTYMI' NIKA, ita ut penè geminus ſit alteri' Medallionis, qui à Nerone primùm uſus eſt, in memoriam Euthymii ſeu Euthymi Pyctæ Locrenſis, de quo Plinius *lib.* 7. *cap.* 47. *Conſecratus eſt*, ait, *vivus ſentiensq; ejuſdem Oraculi juſſu — ſemper Olympiæ victor & ſemel victus.* Iſtum verò Neronianum Medallionem revocavit ſeu recudit Trajanus, levi diſcrimine à priore diſtinctum: utrumq; poſtea Honorius præfatus, V. du Freſne *Diſſert. de Inſcr. ævi Numiſm.* & infrà in voce *Euthymius*.

Contorquere Vitalia, apud Treb. Pollionem in *Claudio*, *Nam iratus ei, qui ſibi non baltheum, ſed vitalia, contorſiſſet*; terminus luctæ fuit Veterum, Græcis ἐγγύα ἑλεῖν. Statio, *ilia implicare*, *Thebaid. lib.* 7. *verſ.* 886.

> — *terga nec opinus inhæret,*
> *Mox latus, & firmo celer implicat ilia nexu.*

Ilia eſt firmo nexu implicare, ſeu vehementi nexu ſtringere: quo palæſtrico ſchemate correpti quia plerumq; ventris crepitum emittebant, μεσοπέρδειν etiam Græcis appellatum eſt. Hoc verò non ſemper fiebat, ſed tum ſolùm, quum ſeverâ & exactâ lege luctabantur. Aliàs cùm ludicri tantùm & exercitationis gratiâ lucta erat inſtituta, non tam ſeveris legibus illa peragebatur. Nam nec nudi luctabantur, ut mos erat in Græcia luctantium: nec *vitalia* ſibi ſed *baltheum* ſolùm, *contorquebant*. Baltheus autem, ut notum eſt, medium hominem cingebat: hinc & μεσολαβεῖν hoc ſchema dictum eſt. Atq; inde elogium veteris Athletæ: οὗ μέσον οὐδεὶς ἔλαβεν, *cujus vitalia nemo contorſit*: de quo V. Salmaſium *ad Pollionem loc. cit.*

Contoſtaulus, Comitis ſtabuli dignitas in Aula Impp. CP. ex Κόντος, Ital. *Conte*, uti Cantacuzenus exponit *lib.* 1. *cap.* 4. & voce Lat. corruptâ *Σταῦλος*, i. *Stabulum*, Car. Macer *Hierolexico*.

Contractus, V. infrà *Syngrapha*.

Contraratio Sanctorum, ſortilegii ſpecies, apud Halitgarium Camerac. Epiſc. *in Pœnitentiali cap.* 6.

Contrarotulator, Gallis dicitur, qui Græcis olim Ἀντιγραφεύς, à voce *Rotulus* vel *Rutulus*, Gall. *rolle*, V. ſuprà in *Antigraphens*, & in voce *Rotulus* ſeu *Rutulus* infrà.

Contraſcriptor, in vet. Inſcr. CONTRASCRIPTOR SUMMI CHORAGI, Idem.

Contraſigillum, V. infrà *Sigillum ſecreti*.

Contubernium, manipulus vocabatur militum, qui ſub uno papilione degentes, Decano, i. *Contubernii* caput dicto, parebant; Gr. Συσκήνιον: erantque Centuriæ in decem *Contubernia* diviſæ. Per translationem, à cohabitatione ſervi cum ancilla, vox hæc etiam ſervilem conjunctionem ſignificat: unde non matrimonium, ſed *Contubernium* inter ſerviles perſonas contrahi dicitur. Sic *Pediſſequa Actori ſervo in contubernio tradita* proponitur *l.* 39. *ff. de manum. teſtam.* Unde quæ à ſervis in contubernio habentur ſervæ, non Uxores aut Conjuges, ſed *Conjunctæ*, ut ait Varro, item *Contubernales* dicebantur: quo nomine ea quoque conjunctio venit, quæ inter liberas & ſerviles perſonas intercedit. Imò etiam libertorum, qui ex juſta ſervitute manumiſſi erant; & liberæ mulieris conſuetudo, non intercedentibus nuptiis: deniq; injuſta quælibet atq; illicita conjunctio *Contubernii* nomine venit, Joh. Laurentius *in Phædrum lib.* 3. *fab. ult.* Sed & dicti *Contubernales* ſunt adoleſcentes, qui rei militaris percipiendæ & provinciæ cognoſcendæ causâ Magiſtratus in provinciam ſequi ſolebant, *Cic.* Aliud quid eſt *Contubernium Imper. Majeſtatis*, apud Spartianum *in Hadriano Cæſ.* h. e. Conſilium, quod è Senatoribus primus inſtituit Auguſtus, ut cum iis, de negotiis ad frequentem Senatum referendis, antè tractaret, Sueton. *cap.* 35. V. ſuprà ubi de *Comitibus*, *Conſiſtorianis* &c.

Contus, apud Papinium Statium *Achilleidos lib.* 2. *verſu* 418.

> — *didici quo Pæones arma rotatu,*
> *Quo Macetæ ſua geſa citent, quo turbine* contum
> *Sauromates* —

longa haſta eſt, veteri Scholiaſtæ. Certè *Contos* equeſtres fuiſſe haſtas Sarmatarum, docet Tacitus *Hiſtor. lib.* 1. *Mirum dictu, ut ſit omnis Sarmatarum virtus velut extra ipſos. Nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum, ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit. Sed tum humido die & ſoluto gelu, neq; conti, neq; gladii, quos prælongos utraq; manu regunt, uſui* &c. Val. Flaccus *lib.* 6.

> — *Cominusq; celer mutator equorum*
> *Maſſus, & ingentis frænator Sarmata conti.*

V. quoq; Claudianum *Stilic. lib.* 1. *verſ.* 111. & plura hanc in rem apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Achilleidos lib. cit.* Sed & ad ludos *contorum* uſus. Illas enim θαυματοποιοὺς quoſdam in fronde portaſſe, alios illorum jactu dexteritatem ſuam oſtendiſſe, diximus ſuprà in vocibus *Cindalopactes* & *Contopactes*.

Convellere Signa, apud Livium *lib.* 3. *cap.* 7. *Adeò enim nulla ſpes animos eorum cepit — ut totis paſſim caſtris fremitu orto, in vaſto ac deſerto agro, inter tabem pecorum hominumq; — tempus tererent: quum integra loca — petere poſſent*, ſigna *repentè* convellerent: *transverſisq; itineribus, per Lavicanos agros in Tuſculanos colles tranſirent*: quid ſit, V. ſuprà in voce *Aquila Militaris*.

Conventuales Fratres, apud Matth. Pariſ. A. C. 1233 Monachi, qui collegialiter in *Conventibus* vivunt. In Communione enim

Rom. vox *Conventus* ſpecialiter dicitur de Collegio Monachorum, apud Ebrardum in *Græciſmo cap.* 12. Ordericum Vital. *lib.* 4. Alios. Item de loco, ſeu camera, ubi Monachi, de rebus ſuis ſecum invicem deliberaturi, conveniunt, in *Chron.* Fontanellenſi & Lobienſi, apud C. du Freſne. Unde *Conventum tenere*, dicitur primus, qui inter Monachos, abſente Abbate vel Priore, in officiis divinis, vel in refectorio, occurrit, in libro *Uſuum* Ordinis Ciſterc. *cap.* 81. &c. Hinc *Conventus S. Lucæ*, in Græcia, non procul Parnaſſo, in monte *Stiri*, memoratus Jac. Sponiò *Itiner. Gr. Part.* 2. *pag.* 74. & *ſeqq.* Eſt id Monaſterium difficilis acceſſus totius Græciæ pulcherrimum, à Romano Imp. Orientis, filio Conſtantini VII. & nepote Leonis cognom. *Philoſophi*, fundatum, cui nomen à S. Luca Eremita, montis hujus incola, unde *Stiritis* ei cognomen. Plura de illo V. *dicto loc.*

Converſæ, m·lieres, quæ, à prava & diſſoluta via, ad meliorem tranſeunt, vulgò Gall. *Converties.* His binæ olim deſtinatæ erant ædes CP. quarum prior à Juſtiniano M. extructa *Μετάνοιας*, h. e. *Pœnitentiæ*, ut docet Procopius *de Ædif. Juſtin. lib.* 3 altera *Νέας Μετανοίας*, *Novæ Pœnitentiæ*, nomen habuit, ut refert Theophanes: Gallis *Maiſons de Repenties*, V. du Freſne in *CP. Chriſtiana.*

Converſi, dicti vulgò, qui à Judaïca vel Mahometana ſuperſtitione, ad fidem Chriſtianam convertebantur; Hinc narrant Matth. Paris & Matth. W·ſtmon. ſub A. C. 1233. Henricum III. Anglor. R. extruxiſſe Londini *Domum Converſorum*, pro errorem Judaicum relinquentibus, *in qua ii, ſub honeſta vivendi Regula, certum haberent in tota vita ſua domicilium, tutum refugium & ſufficiens vitæ ſuſtentamentum.* Quam quidem, expulſis poſtmodum Judæis, Eduardus III. anno Regni ſui 51. in Scriniorum Cuſtodiam commutavit, ut auctor eſt Spelmannus. His autem primò ipſi Reges victum veſtitumque conferebant; poſtmodum creſcente numero, & ingruentibus bellis, in Abbatias & Monaſteria ſingulatim illos amandabant &c. In Gallia, frequens quoque horum mentio, ubi *Baptizatorum* vulgò nomine veniebant & plerumque Regem Magnatesque patrinos habebant, qui ſimiliter illis certos attribuerunt reditus, qui *Burſa Baptizatorum* dicti ſunt, V. du Freſne *Not. ad Joinvill. pag.* 111. Apud Salvianum *ad Eccl. Cathol. lib.* 4. alibique hoc nomine inſigniuntur Monachi, qui non ab infantia in Monaſteriis enutriti eſſent, hinc *Nutriti* dicti: ſed qui à ſeculari vita, quam aliquandiu profeſſi erant, ad Monachiſmum poſtea accedebant. In ſpecie verò *Converſi* in Monaſteriis, Gall. *Freres Convers* dicuntur laici Monachi, laïcis exercitiis & Monachorum obſequiis, addicti, eò quòd primitus viri laïci, pietatis, ſeu etiam quærendi victûs gratiâ, Monaſteriis totos ſe addicerent, operam ſuam eis ad vitam locantes: inde *Laïci Oblati, Donati*, paſſim dicti. V. Haeftenum *Inquiſit. Monaſtic. lib.* 3. *tract.* 1. *Diſtinct.* 8. In *Tabb.* tandem Eccleſiæ GP. ſub Hugone Epiſc. apud Car. du Freſne in *Gloſſar.* occurrit crebriùs quidam *Guigo Converſus*, item *Guigo Converſus Epiſcopi*, fere ſemper primus in ſubſcriptionibus Chartarum ejuſdem Epiſcopi, &c.

Convitia Gentilium, in Deos ſuos frequentia, cùm non è voto res ſucceſſerunt: quo caſu & ſtatuas eorum lapidatas, alibi diximus. V. Caſp. Barthium *Animadverſion ad Papinium Statium, Thebaidos lib.* 1. *verſ.* 79. & *libro* 5. *verſu* 610. Item *in Superſtitionum Commentariis*, & *Anim. ad Lucanum.* De *Convitiatoris* verò Poëtæ pœna, V. Car. Paſchalium in *Coronarum libris.* Sed & *Convitia*, de avibus occurrunt. Papin. Statius *lib.* 2. *Sylv.* 4. *verſu* 15. de Pſittaco Atedii Melioris, cui eo carmine parentavit Poëta,

——— ——— ——— vacat ille beatus
Carcer, & auguſti nuſquam convitia *tecti.*

Ubi *Convitia*, garrulæ hujus avis clangores ſunt. Ita Ovidius *nemorum convitia* picas vocat, *Metamorphos. fine lib.* 5.

Aëre pendebant, nemorum convitia, *picæ* &c.

Conviva Apoſtolorum & Martyrum conſors, cogn. Thomæ Cantuar. Archiepiſc. apud Eund. *Conviva* Regis, *l. Sal. tit.* 43. §. 6. *Si quis Romanum hominem*, Convivam Regis, *occiderit*, alibique paſſim; Jonam inprimis in *Vita* S. Columbani *cap.* 24. ubi Chrodoaldus, & *cap.* 18. ubi Hagnericus, Regis Theodeberti Convivæ, Iſaac. item Pontanum *Hiſt. Danic. lib.* 5. ubi Blaco, S. Canuti Regis conviva, à quo Rex occiſus, memoratu:dictuseſt, qui non miniſter ſolùm ſeu officialis dom⁹ Regiæ, ſed & intimā Regis familiaritatem, erat adeptus. *Convivæ Regi* ſc.iis erant, *qui honore menſæ regalis aliis anteponebantur: quos participes menſæ ſuæ effecit*, ut eſt in *Concilio* Tolet. XII. *Can* 3. & *quos divinis epulis adhiberi adorandi Principis facultatem habere* conſueviſſe, ait *l.* 1. *Cod. Theod. de Comit. & Tribun. Scholar.* ubi Jac. Gothofredus plura congeſſit de honore Menſæ Regiæ, ut & Bignonius *ad L. Sal.* Savaro *ad Sidonium Epiſtol. lib.* 1 Alii. Cujuſmodi honorem Chimhamo & Mephiboſetho, à Davide R. Iſraëlis exhibitum eſſe, in Sacris legimus. Simile quid *Hoſpes Regius* in Perſia hodieque, V. ſuo loco. Sed & etiamnum, qui ex familia & domo Regia ſunt, *Miniſtri Regis*, Gallis vulgò *Officiers Commenſaux de la Maiſon du Roy*, dicuntur. du Freſne *Gloſſar.* & *Diſſertat. ad Joinvill.* 2.

Convivia, V. de iis jam aliquid ſuprà, in voce *Cibus*: item *Cœna.* In iis, Varro convivarum numerum incipere voluit à Gratiarum numero, & progredi ad Muſarum, quibus Apollinem quoque ſuum indulget Eraſmus. Vettius tamen apud Macrobium *Saturn. lib.* 1. *cap.* 7. Muſas cum Gratiis conjungens, duodecim convivas adeſſe vult: ſcribitque Capitolinus *in Vero*, eum primum fuiſſe, in cujus convivio duodecim accubuerint, cùm vetus verbum eſſet, *Septem convivium, novem verò convitium.* Sed corrigens Capitolinum Caſaubonus, famoſiſſimam Octavii juvenis cœnam *Δωδεκάθεος* ſuggerit, in qua duodecim convivæ, duodecim Deorum nomine & ſpecie; quam haud dubiè Verus æmulari voluit. Archeſtratus, Poëta Syracuſanus, convivas eſſe aut tres, aut quatuor, aut non plures quinque vult, aliàs futurum conventum manipularium & raptò viventium, his verſibus; apud Athen. *Deipnoſophiſt. lib.* 1.

Εἶναι δ' ἢ τρεῖς ἢ τέτταρας οἱ ξυνδειπνοῦντες,
Ἢ τῶν πάντων πέντε. μὴ πλείους ἤδη γὰρ ἂν εἴη
Μισθοφόρων ἁρπαξιβίων σκηνὴ στρατιωτῶν.

Heliogabalus, memorante Stuckio *de Conviv. lib.* 4. *cap.* 2. invitavit *Octo calvos, octo luſcos, octo podagroſos, octo ſurdos, octo raucos, octo inſigniter nigros, octo inſigniter longos, octo prapingues, & octo naſutos, delectatus illo Græco proverbio πάντ' ὀκτώ.* Horatius de convivarum numero ita *Lib.* 3. *od.* 19.

——— ——— Tribus aut novem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonibus petet
Vates. Treis prohibet ſupra
Rixarum metuens, tangere Gratia
Nudis juncta ſororibus.

Qui non invitati acceſſere, Plauto *Muſcæ*, Horatio *Umbræ* dicuntur:

——— ——— Locus eſt & pluribus umbris.

Solebant autem Veteres eos, quos invitarant, aliquando acriùs urgere, pænulam eorum prehendendo, neque dimittendo, donec condicerent; unde phraſis orta, *Pænulam mihi ſcidit*, de iis qui ſeriò rogati: & *Illius ego vix tetigi pænulam, tamen remanſi*, de iis qui nimis faciles invitantem ſequebantur. Antequam accumberent, calcei, ne inquinarentur lectuli, detrahi ſolebant. Terentius *in Heauton.*

Accurrunt ſervi, ſoleas detrahunt,
Video alios feſtinare lectos ſternere &c.

Poſtquam accubuere, priusquam coronæ ex floribus, herbis ac auro in uſum venirent, tum ad dolores capitis ex cibo potuque averruncandos, tum ad ebrietatem compeſcendam, laneis & lineis vinculis tempora & frontem vinciebant: ſertis poſtea ex hedera, myrto ac roſa inprimis hunc in finem uſi, quamvis & *ſymbolum plenæ libertatis* fuerunt. Priùs autem domino convivii moris erat, ſchedam dari, quæ deſcripta ordine obſonia omnia haberet, ut jam tum ſciri poſſet, quid primum quid poſtremum coquus eſſet miſſurus. Epulæ à perito carptore diviſæ, de quo vide ſuprà in voce *Carptor*, ſimulque *Convivantium Magiſter* ſorte electus eſt, V. infrà in voce *Tapulla.* Interim dum ſtructores carptoresque muneribus functi, organa, tibiæ variaque alia inſonabant inſtrumenta, hydraulica inprimis, quorum frequentiſſimus in conviviis antiquorum uſus fuit. Unde Theodoricus R. laudem meruit, quòd, dum epularetur, *organa* hydraulica non *ſonarent*, apud Sidon. Apollinarem *lib.* 1. *epiſt.* 2. At Cato *in Originibus* & ex eo Cic. *Tuſc. quæſt. lib,* 4. auctor eſt, *morem apud majores epularum fuiſſe, ut deinceps, qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes*; eademque repetuntur *in Bruto.* Id fiebat in principio naſcentis Reip. imò & temporibus Heroicis, *in hortamen virtutis*, ut loquitur Cæl. Rhodiginus *Antiqq. lect. lib.* 7. *cap.* 1. Sil. Italicus *Punicor. lib.* 6.

Cui nocturnus honos, funalia clara, ſacerque
Poſt epulas tibicen.

Horatius *lib.* 3. *ode* 2.

Tuque teſtudo reſonare ſeptem
Callida nervis,
Divitum menſis & amica templis.

Et diu ante ea ſecula, in convivio Didonis, apud Virgilium *Æneid. lib.* 1.

——— Cithara crinitus Jopas
Perſonat aurata.

Sed & priſco Heroum ævo id receptum, docet Homerus in Phæacum convivio, *Odyſſ. lib.* 8. *verſu* 498. imò jam ante expeditionem Trojanam, in Argonautica profectione, apud Val. Flaccum *lib.* 1.

Vinaq; & æquoreos inter tum conjuge Divos
Æacides, pulſatq; chelyn poſt pocula Chiron.

De Philippi Macedonis convivio idem docet Plut. *lib.* 1. *de Fort. Alexandri* &c. Poſtea luxu omnia occupante, victâ jam Aſiâ, deliciæ ex Muſico concentu ambiri cœperunt. Unde Livius *Dec.* 3. *lib.* 9. *Tunc Pſaltriæ Sambuciſtriæque & convivalia ludionum oblectamenta addita epulis.* Duplex itaq; in *Conviviis* Muſica in uſu fuit, una vocis, altera inſtrumentorum, dictique artifices *Thymelici* ſunt, qui in pulpitis canere ſolebant. Præter eos exquiſitæ aderant

rant dicacitatis vernæ, qui non ſymphoniâ modò vocis ſuavi, ſed & petulantibus dicteriis convivas oblectarent ac inceſſerent, atque ii plerunque ex Ægypto petiti. Numerum verò iſtiusmodi Symphoniacorum ingentem & plenè prodigioſum in Magnatum conviviis fuiſſe, diſcimus ex Cic. *Act. 6 in C. Verrem*, Senec. *Epiſt.* 84. &c. Neque ſemper illi domeſtici erant, ſed ut gladiatores, à mangonibus alebantur collataque mercede in privatas civium aulas, publicasque Principum itabant palatia, teſte Plinio *lib. 7. cap.* 12. V. quoque Suetonium *in Aug. cap.* 69. Macrobium *Saturn. lib. 2. cap.* 4 Solinum c. 5. &c. Quem luxum non reprehendit ſolùm acriter Hieronymus *Epiſt. ad Furiam*, & in ſe correxit Theodoſius Senior, ſed jam olim ipſe carpſit A. Gellius *lib.* 1. c. 11. Nec pueri modò procaciores, ſed & puellæ his officiis adhibitæ ſunt, quæ plerunque Gaditanæ erant. Juvenal. *Sat.* 11.

Forſitan expectas, ut Gaditana canora
Incipiat prurire choro plauſuque probata
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris &c.

Utrosque conjungit Martialis *lib* 3. *epigr.* 62.

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat.

Interim ipſos viros principes Muſicæ operam dare, apud Romanos probroſum fuit; niſi forte in privatum oblectamentum. V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 26. *& ſeqq.* cum Thom. Dempſteri *Paralipomenis*, Cæl. Rhodiginum *lib.* 27. *cap.* 26. Alex *Genialium dier. lib.* 5. *cap.* 22. &c. Apud Græcos tria erant *Conviviorum* genera, Ἔρανος ſeu *Cœna collatitia*, ad quam convivarum quisque ſymbolam conferebat; cujus rei arrhabo plerunque annulus fuit, Ter. *Dati annuli locus, tempus conſtitutum*: Γάμος ſive Πανδαισία, ad quam invitati ſimiliter οἴκοθεν eſſe tenebantur, Ariſtoph. *in Pace*, & Εἰλαπίνη, convivium magnificè inſtructum; cui qui intererant, Εἰλαπιναςαὶ dicebantur, vel quia κατ' εἴλας bibebant, vel quia in choreis ſuis εἴλας i. *ſpiras* faciebant: His mulieres apud illos intereſſe mos prohibebat. Contrà, *Quem Romanorum pudet uxorem ducere in convivium?* Corn. Nepos *præf. Vitarum.* Numerus convivarum non erat ultra triginta, eratque conſtitutus peculiaris Οἰνόπτης, qui, quoties & quantum biberetur, obſervans, intemperantiores Areopago caſtigandos traderet: quam ob cauſam Græci ab iſtiusmodi nepotibus dicti ſunt Μικρὸ τράπεζοι & Φυλλοτρῶγες. Convivæ poſtquam advenerunt, oſculo vel amplexu ſalutati & voce, Τίμιε, *Vir honeſte*, compellati, antequam accumberent, moræ tædium ornamenta domus viſendo fallebant, ut patet ex Ariſtoph. *in Veſpis*; Magiſter dein convivii ſeu Δειπνοκλήτωρ à coquo Γραμματίδιον, ſeu catalogum miſſuum ferculorumque accipiebat: eligebatur poſt hæc more Romanorum, hodiernorumque etiam Italorum, ſorte Βασιλεὺς, i. *Modimperator, qui bibendi leges aliasque præſcriberet, cujus imperium tam deſpoticum fuit, ut juberentur convivæ ſæpiſſime, πίνειν ἢ καταχεῖσθαι τῆς κεφαλῆς, aut bibere aut caput perfundi*, Pollux. *lib.* 2. *cap.* 8. Suffitus interea fiebant, tum ut nares quoque lautè epularentur juxta phraſin Athenæi, *εὐωδίας ἑστιᾶν*, tum ut Deos hoc pacto honorarent, quibus ferculorum primitiæ ſacræ erant, in ignem conjici ſolitæ: Ut apparet ex illo Patrocli apud Hom.

—— Ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλὰς,
Is autem in ignem conjecit libamina.

Ita epulabantur convivæ, coronati ſertis ex myrto pleruntque confectis, unde Euripid. *σίφει δὲ κρᾶτα μυρσίνοις κλάδοις*, *incingis autem caput myrteis ramis:* quem Romanos imitatos docet Horatius, *verbis,*

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto.

Etiam inungebant caput, Scholiaſtes *in Ariſtoph aves*, quod & ipſum uſurpatum fuiſſe à Romanis, oſtendit illud,

—— *Habent uncta mollia ſerta comæ.*

Utrumque ad vini æſtum refrigerandum vaporesque diſſipandos, laxatis, per quos faciliùs foràs commearent, poris, quem in finem crambe conviviis frequenter adhibita, cujus naturali cum vino inimicitiâ ebrietatem præcavere ſtudebant. Duabus inſuper vicibus lavabant; ante epulas, quod ὕδωρ κατὰ χειρὸς, & poſt illas, quod ἀπονίψασθαι dicebatur. Quo geſtu cibum ceperint, quoque ciborum potusque genere uſi fuerint, dictum eſt ſuprà in voce *Cibus*. V. quoque in voce *Bibendi ratio*. Inter epulandum *μυκτῆρ πτύειν*, *clarè*, ut Quintilianus interpretatur, *excreare*, nobilioribus ſolùm: ungues verò reſecare nemini licebat. Cuilibet convivarum puer miniſtrabat, cui apophoreta, ſeu portiones quædam ferculorum domum deferendæ committebantur, more etiam apud Romanos uſitato, cui miniſterio Æthiopes plerunque adhibiti:

—— —— —— *Tibi pocula curſor*
Getulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,

Aliud quiddam *μερίδες* erant, portiones nempe vel ſacrificii, vel epuli, publico nomine abſentibus amicis transmiſſæ: quales Arato obtigere ab Antigono R. apud Plutarchum & à Sponſa, in nuptiali convivio, miſſas docet Ariſtophanes *in Acharn.* quod apud Romanos quoque & Hebræos obtinuit. Bellaria eorum nuces erant, fructus, & placentæ, dicebanturque Ἐπαίκλια, τραγήματα, ἐπιφορήματα, ἐπιδόρπισμα, μεταδόρπια, *Epidorpia menſæ.* Quibus omnibus acceſſere ἀκροάματα ᾠδαὶ, *Cantus & Chorea.* Cantiones eorum convivales frequentiſſimæ erant, *Harmodius*, cujus initium, *Φίλτατ' Ἁρμόδιε, οὔ τί που τέθνηκας. Chariſſime Harmodie, nondum obiiſti*, &c. apud Ariſtoph. in *Acharn. & Veſpis*: & *Admetus*, cujus initium, Ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν τοὺς ἀγαθοὺς φίλει, τῶν δειλῶν ἀπέχου &c. *Admeti narrationem ô ſodalis perceperis, ſtrenuos amplectere, cave à timidis* &c. Scolia quoque ibidem ſæpiſſimè narrata, de quibus vide infrà *ſuo loco*. Totam verò hanc lætitiam convivalem temperabant σκελετοὶ, ſive ſeu *oſcillis* vel oſſiculis, qualia Romæ in feſto *Sigillaria* dicto, item ab Auguſto apud Sueton. adhibita leguntur; Hæc tam ingenioſè fabricata, ut pro ſitus diverſitate, facies alias atque alias oſtenderent, Fortunæ inconſtantiam & rerum humanarum vices epulantibus refricabant: quemadmodum apud Ægyptios, illato in convivium ſceleto exclamare ſolebant, *πίνε καὶ τέρπου, ἔσῃ γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος, Bibe & lætare, mortuus enim talis eris*, &c. Plura V. apud Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 6. *cap.* 1. *& ſeqq.* Communiter autem bis in die epulabantur cibumque capiebant Græci: Unde ἄριστον, quaſi ab *ἄριον manè*, prandium: & δεῖπνον ὅτι τῶν πόνων διαπαύει, *cæna*, quòd à laboribus requiem præberet, Jul. Pollux *Onom. lib.* 6. *cap.* 1. Hebræorum *convivia* ordinaria dicta fuere *Aruchoth*, i. *Viatica*, ab ארח, quod *iter facere* ſignificat. V. Jerem. *cap.* 40. *v.* 5. Prov. *cap.* 15. *verſu* 17. Reliqua, quæ extra ordinem habebantur, vocabantur *Miſchte*, i. *compotationes*, ſympoſia. Præter hæc illa, in quibus ſacrificiorum abſumebantur reliquiæ חג *Chag*, vocitatæ ſunt: ad quorum imitationem, poſt S. Cœnam primi Chriſtianorum ſuas Agapas celebrarunt. Accedentes convivas ſalutabant verbis, *Dominus vobiſcum*, vel *Benedicat vobis Deus*, Ruth. *cap.* 2. *verſu* 4. vel *Pax vobis*, V. Matth. *cap.* 10. *verſu* 13. ſimul vel proſternebant ſe vel oſcula figebant pedibus, V. Lucæ *cap.* 7. *verſ.* 38. vel ſimpliciter illos oſculabantur, Gen. 45. *verſ.* 15. Lotio dein ſequebatur pedum, Gentibus quoque uſitata, unde Plautus *Perſ. Locus hic tuus eſt, hic accumbe, ferte aquam pedibus*, quo officio ſervi fungebantur & viliſſimi è familiâ: cui fini inſerviebat vas aqua plenum, quod ſemper erat in promptu, Νιπτὴρ dictum, Joh. *cap.* 13. *verſu* 5. aliàs ποδονιπτὴρ: quales hydrias quoque illas ſex, quarum mentio Joh *cap.* 2. *verſ.* 6. quidam fuiſſe volunt. Poſt hæc oleum in convivantium capita effundi mos erat, V. Lucæ *cap.* 7. *verſ.* 37, 38. ut & Pſalm. 23. *verſ.* 5. Quibus peractis herus familiæ, poculum vino plenum manu ferens, menſam his verbis conſerabat: *Benedictus ſis tu Domine Deus noſter, Rex mundi, qui creas fructum vitis*: de in vino libato, in orbem convivis ſimiliter illud guſtandum tradidit, quem ritum ברכת היין *Bircath hajaiin*, ſeu *benedictionem poculi* vocitabant, V. Lucæ *cap.* 22. *verſ.* 17, 18. Panem poſt hæc ſcindebat, illumque ambabus tenens manibus ſic precabatur: *Benedictus ſis tu Domine, Deus noſter, qui panem producis è terra*; quam ceremoniam dictam fuiſſe *Bircath halechem*, i. *Benedictionem panis*, annotat Druſius *in Nov. Teſt. part alt. pag.* 78. Utraque ſic peractâ benedictione vel ipſe Pater familiâs, vel qui ejus loco benedixit, frangebat panem, ab hac ceremonia *Habotſeang*, h. e. *Fractor* cognominatus cumq; epulantibus diſtribuebat. Sic epulabantur, utilibus ſimul ac jucundis colloquiis ſeſe mutuò oblectantes. Unde Tert. *Apologet c.* 39. *Non tam cœnam cœnant quàm diſciplinam.* V. Lucæ c. 14. *verſ.* 7. & Judic. *cap.* 14. *verſu* 12 Gratiarum poſtmodum actio convivium finiebat: vel Patre familiâs, vel quodam ex convivis inſignioribus dicente: *Benedicamus ei, qui nos bonis ſuis nutrit; cujus benignitate vivimus*, ac reſpondentibus reliquis *Benedictus ſit, cujus benignitate vivimus*: quam ceremoniam appellarunt, *Bircath Hamazon* Univerſi poſt hæc clarâ voce dicebant, *Timete Deum omnes ſancti ejus, quoniam non relinquit inopes timentes ſe; Catuli Leonum eſurirunt, ſed quærentibus Deum nullius boni inopia eſt.* Tandem, qui à conſecratione poculi convivium auſpicatus eſt, eodem ritu idem clauſit: vocabant autem poculum hoc כוס הלל *Cos hillel*, id eſt, *Poculum ὑμνήσεως ſeu Laudis aut gratiarum actionis.* Hymni dein ac Pſalmi ſuccedebant. V. Marci *cap.* 14. *verſu* 26. & plura apud P. Fagium *Comm. in Deuter. cap.* 8. *verſu* 10. Accumbebant autem Judæi, non minùs ac Græci, & Romani, licèt antiquioribus ſedendi ritus in uſu. V. ſuprà in voce *Accumbendi ritus*. Præter Patremfamiliâs, habebant quoque Hebræi Magiſtrum convivii *Baal miſchte*, Ἀρχιτρίκλινον, qui princeps Miniſtrorum, Patris-familiâs ſeu *Baal habeth* Οἰκοδεσπότου capeſſebat juſſa. Quibus ſunt qui addant Præfectos morum, quales Athenis Οἰνόπται & in aula Ahaſveri *Oculi convivii* erant, V. Eſther. *cap.* 1. *verſu* 8. ſed aſſenſum non ab omnibus impetrant. Pauperum curam miſſis ciborum portionibus teſtabantur, unde Gentilium ἀποφόρητα & μερίδας ortæ, quem morem graves ob cauſas Concil. Laodicenum tandem ſuſtulit. Cœnabant autem Judæi ſub veſperam, quo tempore lautiùs epulabantur, prandium eorum in horam diei ſextam, quæ in primam noſtram, incidit, V. Gen. *cap.* 43. *verſu* 16. Act. 10. *verſ.* 9. & plura hanc in rem apud Thom. Godvynum *de ritibus Hebræorum, lib.* 3. *cap.* 2. De more verò factâ licitatione exhilarandi convivas, apud Græcos Romanosque uſitato, cujus in Commentariis Græcorum obſcurum veſtigium extat apud Athenæum *lib.* 13. V. infrà in voce *Licitatio*.

Convivia Impp. V. in verbo, *Paſcere.*

Convivia Tempeſtiva, dicebantur Vett. quæ, ut temporius iniri, ſic ſerius finiri, moris erat: adeo quidem, ut etiam in multam noctem protraherentur, & usque ad Galli cantum; quod feſtis inprimis fiebat diebus. *De die* fieri dicebantur, Catullo:

Vos convivia ſumptuoſa lautè
De die facitis.

H. e. Meridie, quintam enim fere horam epularum iſtiusmodi tempori conſtitutam, apparet ex Cicerone *in Piſonem*, Martiale, Juvenale &c. Quibus proin *à tempeſtiva commiſſione* nomen. Cum alias tum liberâ Rep. tum inclinatâ decimâ horâ, vel etiam ſerius cœnarent homines actioſi & in re ſua vel publica occupati. Martialis *Epigr.* 10. *lib.* 7.

Balnea poſt decimam laſſo.

Reliqui omnes, *horâ nonâ* aut decimâ. Philodemus *Epigr. ad Piſon.*

Ἄγρευσαι τὶς λιτὴν ἐν χαλκιάδα, φίλε Πίσων,
Ἐξ ἐνάτης ἕλκει μουσοφίλης ἕταρος,
Εἰκάδα δειπνίζων ἐνιαύσιον.

apud Salmaſium *Not. ad Flav. Vopiſcū in Floriano*, ubi plura in h. r.

Conviviales Coronæ, olim multo in uſu. Et primo quidem, antequam luxus irrepſiſſet ſolennium epularum, ſuam quisque coronam ad convivium ferebat; ut poſtquam ſeſe pluſculum invitaſſent, eo ſerto, tanquam annulo, munirent ſeſe adverſus mala inſtantia ebrietatis. Sic de Centauris Euripides *Iphigen. in Aulide actu* 4.

Ἀνὰ δ' ἐλάταισι, στεφανώδει τε χλόᾳ
Θίασος ἔμολεν ἱπποβότας
Κενταύρων ἐπὶ δαῖτα τῶν θεῶν,
Κρατῆρά τε Βάκχου.
Cum abiegnis telis, coronariaq; herba
Turba venit equeſtris
Centaurorum, ad convivium Deorum,
Et craterem Bacchi.

Poſtmodum *Corona* convivarum cuivis ab hoſpite exhibita, idque initio epularum primum. Euripides *Jo. actu* 3.

—— ὡς δ' ἐπληρώθη στέγη,
Στεφάνοισι κοσμηθέντες εὐόχθου βορᾶς
Ψυχὴν ἐπλήρουν —— ——
Completis autem tabernaculis,
Coronis ornati feſtis dapibus
Animam explevans.

Et apud Athenæum *lib.* 15.

Ὡς γὰρ εἰσῆλθε τὴν οἰκίαν, τότε εἰς δόμους
Εὐθὺς ἀνεκλίνθη. παρῆν ὁ στέφανος ἐν τάχει.
Domum ut ſunt ingreſſi veteli,
Statim accubuerunt, mox aderat corona.

Dein ſub finem, ut hoc modò illi, quam parit ebrietas, gravitati & ſomnolentiæ mederentur. Id quod pluribus locis diſertim tradit Athenæus & Plutarchus *in Conviv. Sapient.* & Theognis *in Sententiis*; ubi hic de convivio, ad finem properante, verſus hos addit,

Κρητῆρα δ' αἶψα θύραζε φέρειν, στεφανώματα δ' εἴσω
Εὐειδὴς ῥαδιναῖς χερσὶ Λάκαινα κόρη.
Gutturnium autem ſtatim foras ferat, coronas verò intrò
Formoſa teneris manibus Lacæna puella.

Geſtabantur autem hujusmodi coronæ a convivis tantùm; & quidem ſic ut illæ primo quidem caput, inde frontem, collum tandem redimirent. Anacreon,

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν,
Τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ ναυκρατίτην.
Coronas vero unusquisq; tres habuit,
Quasdam roſeas, aliam naucratitem.

Quo de more V. ſuprà ubi de coronis impoſitis *Collo*. Quòd ſi magnus hoſpes tecto excipi non poterat, ei mittebantur, ac tum cenſebantur inter hoſpitalia dona, uti legere eſt apud Tacitum *Annalium lib.* 14. Porro Numini alicui dicatæ erant, idolisque inſcriptæ, ὅτι εἴδωλον κατωνόμασται, uti habet Clemens Alexandr. *Pædagog. lib.* 2. *cap.* 8. Præter quas nonnullæ etiam inter medios convivas appendebantur oblectandis iis, qui & otioſi & ebrii intuebantur pendulas, uti videbimus infrà ubi de *Cyliſtis* & *Encyliſtis*. Omnes autem ex floribus erant primùm, & quidem è roſa inprimis: poſtmodum augeſcente luxuriâ etiam aureæ gemmatæq; ee eſſe cœperunt &c. Quam in rem V. plura, apud Car. Paſchalium in *Coronarum libris* paſſim, inprimis *lib.* 2. *cap.* 3. & infra in voce *Diſſutæ*.

Conviviales Leges, a Convivii præſide, quem talis aſtragalisque ſorte miſſis electũ, nonnulli *Sympoſiarcham*, alii *Regem*, alii *Magiſtrum Convivii*, Varro *Modimperatorem* appellat, ferri ſolitæ ſunt, de modo bibendi inprimis: V. Plut. *Sympoſiacῶn lib.* I. *quæſt.* 4. Harum meminit Cicero *in Verrem: Iſte enim Prætor ſeverus ac diligens, qui populi Rom. legibus nunquam paruiſſet, illis diligenter legibus, quæ in poculis ponebantur, obtemperabat.* Idem *lib. de Senectute, Me vero & Magiſteria delectant à Majoribus inſtituta & is ſermo, qui more Majorum a ſummo adhibetur in poculo* &c. Aliæ fuere Leges, quæ Conviviorum luxui modum poſuere, de quibus ſupra, in voce *Cibariæ leges.*

Conviviales Veſtes, vel accumbentium erant, de quibus V. ſuprà in voce *Cœnatoria veſtis*, vel miniſtrantium, qui, ut expeditiores eſſent, in ſola tunica fuere. Quò ſpectant Ammiani verba, *Stetit itaque ſubtabidus nuſquam reperto paludamento tunicâ auro diſtinctâ, ut Regius miniſter indutus à calce in pubem, in pædagogiani pueri ſpeciem.* Alexander verò apud Lampridium, *Auratam veſtem miniſtrorum nullum vel in publico convivio habere* voluit. Nec in publicis ſolùm ſed in privatis quoque conviviis Miniſtri tunicati: Seneca *de brev. vitæ, cap.* 12. *Cùm videam, quàm diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant.* Horatius,

Præcincti ut rectè pueri comtiq; miniſtrent.

Hinc etiam Chriſtus Dominus, pedes Apoſtolorum ante convivium loturus, poſuit pallium, quia, ut Nonnus interpretatur, ſervile opus facturus erat: Servorum enim erat, ſine pallio, aut alia veſte exteriore, tunicatos ac cinctos, vel etiam linteo ſuccinctos, miniſtrare. Suet. *de Caligula*, *Senatores ſummis honoribus functos cœnanti ſibi modò ad pluteum, modò ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt.* Contrà memorat Caſaubonus *in Exercit.* de Eſſenis, illos mancipiorum uſu repudiato, liberorum operâ in conviviis utentes, caviſſe, ne ullam habitus ſervilis ſpeciem inter miniſtrandum, præberent, & propterea diſcinctos, ac demiſſis tunicis in cœnationem ſolitos fuiſſe ingredi. Sub Flaviorum imperio miniſtri Regii albati miniſtraverunt, unde Domitianus apud Suetonium *generum fratris* (Sabinum) *indignè ferens & ipſum albatos miniſtros habere, proclamavit* οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Vel ergo privatorum ſervi in tunicis pullis miniſtrarunt, quem veſtis ſervilis colorem Plautus & Artemidorus indicare videntur: vel ſi & illis alba tunica, quod conviviorum lætitia veriſimilius facit, præcipuè in linea interula; regiorum miniſtrorum tunicæ candidatæ fuerunt, i. creta candefactæ, vel non tantùm hæ albæ erant, ſed & auro diſtinctæ. Verùm nondum tunicis miniſtrantium additum tum aurum, ſed longo pòſt tempore, cum ſcilicet paragaudes inſtitutæ, exiſtimat Ferrarius. Seneca *loco ſuprà citato*, etiam alios in conviviorum miniſtris colores agnoſcit, *Qui vinctorum ſuorum greges in ætatum & colorum paria diviſit.* Etiam apud Petronium, *In aditu ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo*: qui mos ſervitia per varios colores, quos *Livreas* appellant, excolendi, à Circi factionibus & coloribus profluxiſſe videtur. Miniſtrantium ornatum cultumque ex antiquâ tabula, quam Urſinus *in app. ad Ciacconii triclinium* dedit, exhibet Oct. Ferrarius de *Re Veſtiar. lib.* 3. *cap.* 5.

Conuphis, Ægyptius, Præceptor Eudoxi Cnidii, Clemens *Alex.* I. *Strom.*

Conus, apud Solinum *cap.* 33. ubi de phœnice: *Apud eosdem naſcitur phœnix avis, aquilæ magnitudine, capite honorato in conum plumis extantibus* &c. idem quod *apex*. Proprie autem apex eſt galeæ, ſeu in medio galeæ pars eminens e ferro vel ære, quæ ad ornamentum & inſigne variâ formâ fiebat, interdum facta, ut criſtæ & pennæ in ea ponerentur; interdum & ſine pennis. Multæ enim galeæ abſque *cono*, ut gregariorum militum: multæ cum cono quidem & apice, ſed ſine criſtis & pennis; aliæ cum utroque. Cujusmodi *conorum* omnium exempla viſuntur in antiquis monumentis. Apud Polybium πτέρινος στέφανος, *plumea corona* ſeu criſta occurrit, è qua tres pennæ ſurgebant rectæ, cubitum altæ: Græci φάλους vocant lucidos clavos, vel aſteriſcos aut clypeolos, quibus ſumma pars galeæ pro apice inſignita erat. Heſychius φάλαρα, ἀστραγαλίσκους τῆς περικεφαλαίας exponit. Qui velut nodi ac clypeoli in ſummo ac medio galeæ, *conum* & *apicem* vocabant. Sed & *criſtæ* addebantur, pinnæ viz. *cono* galeæ aptatæ; ut & ex ipſo ferro laminæ eminentes & rectæ: qui ornatus majeſtatem & amplitudinem videbatur addere. Exemplum pulchrum in virgine, cui captivæ ſuam galeam dux quidam impoſuerat, egregiè quidem criſtatam. Quâ cùm illa ornata procederet è Templo, pro Dea habita, momentum grande mutandis rebus præſtitit, V. Plutarchum *Arato*. Sic Virgilius de Turno *Æneid. lib.* 9.

—— —— *tremunt in vertice criſtæ*
Sanguineæ.

Et Tyrtæus, hortatus juvenes ad fortiter pugnandum, ait κινείτω δὲ λόφον δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς, *moveat autem* (unusquisque veſtrûm) *conum ſævum ſuper capite.* Et quidem hic *conus* interdum duplici, quandoque triplici & quadruplici criſtâ fuit inſignis. Unde illa apud Poëtas epitheta ἀμφίφαλος & τρικόρυθος κυνῆ. Item τετράφαλος, τετράπηλος, &c. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 546. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium lib.* 3. *pag.* 1674. & Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 18. *cap.* 19.

Conyzâ, mas & fœmina, deſcribitur Heſychio, in voce Κόνυζαι ubi βοτάνην ἄφυλλον vocat fœminam, quòd tenuia & anguſta habeat folia, marem verò ait eſſe φυτὸν εὐμεγέθη εὔφυλλον, *largiter foliatam.* Unde & ſtramenta farciebant & ſcopas faciebant: Sed & imbricũ vice tectis tegendis utebãtur. Sunt autem imbrices tegulæ καλυπτηρίδες & tabulatæ, quæ imbrem derivant inectis. Uti ergo ulvâ paluſtri, frondibus, harundine, ſtramentis, ſic *conyzâ* quoque ſeu *cunilagine*, uti Latini appellabant, tuguria olim tegi conſuevere. Idem Heſychius, Ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐπιβάλλει ἐπὶ ταῖς

στέγαις

ϲύ῾ϛαις ἀντὶ ϲυλλίων &c. V. plura de hac herba apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1257. *& ſeqq.*

Cooperiendi inſepulta corpora, pulvere ter injecto, ritus. V. infrà, ubi de *Gleba ſepulchrali.* Hinc *Coopertorium*, inter veſtes ſacras, vel miniſteria ſacra, recenſetur Anaſtaſio in *Sergio*: Gregorio item Turon. *de vitis Patrum cap.* 8. *Dans* coopertorium *Sarmaticum, quo altare Domini tegeretur.* V. infrà *Palla* & *Pallium.*

Copa, apud Suetonium *Nerone cap.* 27. *Quoties Oſtiam Tiberi defluerct, aut Bajanum ſinum præternavigaret, diſpoſitæ per littora & ripas diverſoriæ tabernæ parabantur, inſignes ganeæ & matronarum inſtitoria*, copas *imitantium, atque hinc inde hortantium, ut appelleret*: fœmina eſt, cauponariam exercens, unde etiam nomen. In paris veſaniæ Aviti Imp. narratione eas πόρνας, *ſcorta*, vocat Dio: nempe apud vett. Hebræos, Græcos & Romanos, inter *Copam*, & Meretricem, aut nihil, aut parum intererat. Notæ enim *blanditiæ illæ tabernariæ*, ut Apulejus vocat: quas ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἁρπάζειν, *è via prætereuntes rapere*, Theophraſtus ait *in Character* περὶ κακολ. Inſtitorium earum velum habuiſſe oppanſum, in quo κρίκοι, *orbiculi*, ut adduci & reduci faciliùs poſſent, apud Dionem legas ubi ſuprà. De eodem accipiendum apud Juvenalem *Sat.* 8.

— *Lateranus ad illos*
Thermarum calices, inſcriptaq; lintea vadit &c.

De *Copa*, toto carmine, ejusque Auctore alibi. V. Caſaubonum *ad Suetonium, d. l.*

Copais Lacus, Græcè Κωπαὶς λίμνη, in Græcia, à circumjacentibus oppidis varia olim cognomina nactus eſt. Namque & *Haliarthius* & *Orchomenius* & *Alalcomenius* dicebatur, donec in nomen *Copaidis* totus conceſſit. In eum Cephiſum influere, diximus in voce *Copæ*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 117. & 579.

Cophes, adde: Vel *Cophen*, Græcè Κωφὴς vel Κωφὴν dictus eſt, poſtea *Suaſti*, Σύαςος, nomen accepit, uti ex Ptolomæo diſcimus. Choaſpem, non Perſicum illum, vel Suſianum, uti Dionyſius ſcripſit; ſed Indicum, cujus Strabo meminit *lib.* 15. recipit, & quatuor Satrapias ad Orientem includit, Gedroſios, Arios, Paropamiſadas & Arachotas, teſte Plinio *lib.* 6. *cap.* 21. quæ alii omnia *Ariorum* nomine comprehendebant. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 701.

Cophinus, in Eccleſia Rom. in miniſteriis ſacris, Anaſtaſio: Bibl. Macro tabernaculum, in quo Euchariſtia aſſervatur, al. *Armariolum.*

Cophthi, quaſi *Inciſi*, per contemptum à Mahumetanis dicti ſunt Chriſtiani Ægyptii ſeu Monachi aliique religioſæ vitæ ſectatores: adeoque diverſi à *Coptis*, de quibus ſuo loco. V. Athanaſium Kircherum in *Prodromo Copto cap.* 1. ut & in voce *Ægyptus.* Addam ſaltem Feſta *Coptitarum* ſeu Ægyptiorum Chriſtianorum, tum majora tum minora quæ memorantur Scriptori perinſigni Mahumedano Abulaibſan Achmed Calcaſendio, in Bibl. Seldeniana MS. *pag.* 523. de quibus is procul dubio ab aliquo illic Chriſtiano edoctus eſt. V. Joannem Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 3. *cap.* 15. & hic paſſim. Series eorum iſta.

Feſta Coptitarum, ſeu Ægyptiorum.
Majora VII.

I. Annuntiatio. d. 29. menſis Ægyptiaci *Barmanath*, cui Martii Juliani 25. reſpondet.

II. Olivæ ſeu Olivarũ, d. Solis poſtremo jejunii ipſorum ſeu Quadrageſimæ: cui Dominica in Palmis reſpondet.

III. Paſcha.

IV. Feria quinta τ̃ Quadraginta, ſeu Feſtum Aſcenſionis: quadrageſimâ die a Feſto Aſcenſionis.

V. Feſtum Quinque, ſc. dierum decadum, ſeu Pentecoſte; incidit in diem 26. *Baſchunes*, id eſt, 21. Maji Juliani.

VI. Nativitas Domini, in diem 29. *Chiak*, qui dies eſt 25. Decembris Juliani.

VII. Immerſio, id eſt, Baptiſmus Domini; aſſignatur diei undecimo menſis *Tuba* Coptitarum, qui eſt ipſe Januarii Juliani dies ſextus.

Minora itidem VII.

I. Circumciſio Domini: die 6. *Beuna*, qui eſt Maij Juliani 31. Niſi, pro *Beuna*, legendum *Tuba.*

II. Quadrageſima, incidit in diem 8 *Muſe* menſis Ægypt. qui Auguſti Juliani primo reſpondet.

III. Feria quinta confœderationis ſeu teſtimonii mutui Diſcipulorum, quando Dominus pedes eorum lavabat, triduo ante Paſcha.

IV. Sabbatum Luminis, Sabbatum Sanctum & Sabbatum Paſchatis dici ſolitum in quo cerei Paſchales benedicti.

V. Feſtum Claudens ſeu Terminans, eſt octiduo poſt Paſcha.

VI. Feſtum Transfigurationis Domini, d. menſis *Meſure* 13. Auguſti Jul. 6. quo Græci & Occidentales illud recolunt.

VII. Feſtum Crucis incidit in diem 17. menſis *Thoth* ſeu Septembris 14. quo *Exaltatio Crucis* per Eccleſiam celebratur utramque, etiam Antiochenam. Addit ibidem Calcaſendius complura alia ſed breviuſcule feſta ac ſolennitates illic Chriſtianorum, quas quo pacto enumeret in menſibus Ægyptiorum, V. apud Seldenum ubi ſuprà.

Copiatæ, apud Epiphanium *Hæres. lib.* 3. Κοπιαταὶ, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων: Clericis accenſeri videntur *leg.* 1. *Cod. Theod. de Luſtrali Collat.* quæ eſt Conſtantii, ubi recèns inſtituti dicuntur: iidem fortè cum *Foſſariis*, & *Parabolanis*, de quibus ſuo loco; ut & in voce *Laborantes.*

Copkinus, moneta argentea, in *LL.* Opſtalbomicis Friſicis *cap.* 21. apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Coppatiæ Equi in Circenſibus, ab inſigni inuſto Κόππα nomen habuere. Duas enim præcipuè literas Græci imprimebant equis, *Sigma*, unde Σαμφόραι, & *Coppa*, unde Κοππατίαι equi. Et quidem τὸ κόππα fuit Ρ᾽ὼ inverſum, hocque modo apud vetuſtiſſimos Græcos pingebatur, *q.* quæ forma eſt Latini *q.* Recentiores Græci paulo aliter eam pinxerunt, non clauſam, ad hunc nempe modum G. Et ſanè ex *coppa* Græcorum & formam & nomen literæ ſuæ *q.* Latini ſumſerunt, eundemque ordinem in alphabeto eorum obtinuit, quem apud Græcos κόππα: nam poſt Πĩ ſtatim ſequebatur, ut ex Scholiaſte Ariſtophanis patet, Κοππατίας ἵππους ἐκάλουν, οἷς ἐγκεχάρακτο τὸ G. σημεῖον, & alibi ubi τῶ σημείῳ... χαρακτῆρα τὸ κόππα ſcribit, & proin character fuit numeri XC. Itaque κόππα vicem literæ olim apud Græcos fungebatur, poſtea ab uſu veluti ſupervacuum rejectum eſt. Hinc τὸ κόππα ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου, pro *re nullius momenti* uſurpavit Callimachus. At Græci Grammatici recentiores adeò neſciverunt, quid eſſet Κόππα veterum, ut vulgò ἐννενήκοντα σημεῖον appellarent, &c. Quam in rem V. plura apud Salm. *ad Solinum p.* 692.

Copratas, fluvius Aſiæ, poſt Choaſpem memoratus Straboni: Μετὰ γὰρ τὸν Χοάσπην ὁ Κοπράτας ἐστὶ καὶ ὁ Πασιτίγρις, ὃς καὶ ἐκ τῆς Οὐξίας ῥεῖ καὶ αὐτὸς, *Poſt Choaſpen* Copratas *eſt & Paſitigris, qui & ipſe ab Uxia regione oritur.* V. Salmaſium ubi ſuprà *p.* 702.

Copreæ, Turnebo *Stercorarii*, ſcurræ erant, olim Romanis in deliciis. Ita enim is apud Suetonium *in Claudio cap.* 8. legi vult: *Et quoties poſt cibum obdormiſceret, (quod ei ferè accidebat) olearum ac palmularum oſſibus inceſſebatur, interdum ferulá flagro ve, velut per ludum excitabatur à* Copreis, *ſolebant & manibus ſtertentis ſocci induci.* Vid. illum *Adverſar. lib.* 22. *cap.* 32. ubi tamen qui *Coprei* eſſent non explicavit; at Joſ. Scaliger id expeditum dedit *in Feſt. lib.* 17. in voce *Scurræ.* Sunt tamen, quibus inſolens & penè incredibile videatur, in Convivium Virorum Principum, fœdiſſimos illos, impudicos & *Stercorarios* fuiſſe admiſſos. Itaque quidam, *à crepis excitabantur*: quidam à *crepis*, alii aliter legunt. V. Joh. Roſinum *Antiquitatum Romanarum lib.* 5. *cap.* 6. cum Th. Dempſteri *Paralipomenis*, ut & infrà ubi de *Neanicologis, Scurris* &c. Hos enim Κοπρίας ἄνδρας & κοπρολόγους Græcis dictos, Latinis *Copreas*, fuiſſeque hanc vocem in aulis Principum Rôm. jam inde à temporibus Triumvirorum in uſu, ex Dione *lib.* 50. docet Caſaubonus, lectionemque Turnebi ac Scaligeri tum in loco præf. cum in *Tiberio cap.* 62. pluribus confirmat, *Animadverſion. ad h. l.*

Coptæ, ſive placentæ, Græcè τραγήματα, Hierophilo. Aliàs τράγημα ſimplex quid & ſic ſiccatum eſt, ut uvæ paſſæ, caricæ, palmulæ & ſimilia: πέμμα verò, compoſitum & coctum. V. infrà in voce *Tragema.* Sed *Coptaria*, eadem cum paſtillis & turundis Chirurgorum, quæ formâ longiore & rotundâ plerunque fiebant, ut inſtar haberent dactyli vel balani. Unde κολλύρια quoque item κολλύρια ὑπομήκη (pro κολλύρια) Theomneſto Hippiatro, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1333. Κόπτειν verò verbum proprie tinearum eſt; unde σητόκοπα ἱμάτια, *veſtes tineis perteſæ*, ἄκοπα, *à tineis illæſæ*, Idem *pag.* 949. Erat autem *Copta* placentæ genus, cui contuſæ (unde nomen) ſpecies aut legumina commiſcebantur. Martialis *lib.* 2. *Epigramm.* 85.

Vimine clauſa levi niveæ cuſtodia coctæ &c.
Hoc tibi Saturni tempore munus erit &c.

Ita quidem Junius & Critici quidam, ſed Ramireſius *coctæ* legit: hocque nomine decoctam nivem refrigeratam intelligit. Idem de *Copta Rhodia, lib.* 14. *Epigramm.* 68.

Peccantis famuli pugno ne percute dentes:
Clara Rhodos coptam *quam tibi miſit, edat.*

Ubi *coptam*, fuiſſe placentam ex ſiligine, amygdalis, nucleis, paſſulis &c. docent Eruditi. Rhodiam tamen adeò duram fuiſſe, jocatur Poëta, ut dentes, niſi firmos, penè eliderct ſicque colaphi vice ſervis mandenda poſſet porrigi: inſtar enim panis erat buccellati, Farnabius *ad l.*

Copula, apud Capitolinum *Maximino, Dextrocherium cum* copula *de hyacinthis quatuor* &c. ea pars dextrocherii eſt, quâ jungitur & *copulatur*; vel tænia potius utraque dextrocherii parte pendens, quâ dextrocherium alligabatur. *Gloſſ. Copula*, χεὶρ, ἁλυσίδιον, μέλος, ἄρθρον, ubi legit Salmaſius, χειραλυσίδιον, h. e. *manus catenula.* Ἁλύσεις etiam & ἁλυσίδια certè in mundo muliebri numerat Pollux. Aurea itaque & gemmis incluſa iſta dextrocheria, faſciâ vel loro ſericeo ad manum ligabantur, quam *copulam* vocat Capitolinus, quamvis ex auro eandem fuiſſe nihil impediat. Salmaſius *ad l.* Quid verò *Dextrocherium*, ſit, V. infrà.

Copri,

Coqui ac Offarii, magni apud Romanos, ſequiori ævo, habiti ſtia.t Plinius *lib. 9. cap. 17. At nunc Coci triumphorum pretiis parantur, & Cocorum piſces: nulluſque propè jam mortalis æſtimatur pluris, quàm qui periſſimè cenſum Domini mergit.* Et Val. Maximus *lib. 9. cap. 17. Inde ab Oceani littoribus abſtracti piſces; inde infuſæ culinis artes; cenſibuſque edendis ac bibendis reperta voluptas eſt.* Quod quando primùm cœperit, exponit Livius *lib. 39. cap. 6.* ubi de Cn. Manlii Vulſonis triumpho: *Luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico in urbem invecta eſt: ii* (milites Vulſonis) *primùm lectos æratos* — *Tum coquus, viliſſimum antiquis mancipium & æſtimatione & uſu in pretio eſſe, & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta.* Ideam *Coqui* expreſſit apud Athenæum *lib. 3.* Damoxenus Comicus, apud quẽ culinæ inſtrumentum, condimentorum indiculus, porcus Trojanus & *Coqui* glorioſa Magiſteria recenſentur: cujus artificii fuere, Æſopi nobilis patina, cœnæ Metellianæ, Apiciana decreta & alia hujusmodi ſexcenta, excogitata in perniciem cenſuum & patrimoniorum. Appulej. *Metam. l. 10. Hic erat dives admodum dominus; & illorum alter Piſtor dulciarius, qui panes & mellita concinnabat edulia; alter* Coquus, *qui ſapidiſſimis intrimentis ſuccum pulmenta condita vapore mollibat.* Eleganter Martialis *lib. 4. Epigramm.* 18.

Non ſatis ars eſt ſola Coco, ſervire palato,
Namq; Cocus *domini debet habere gulam.*

Neque verò unico tantum contenti erant. Juvenalis *Sat. 9. verſu* 109. Archimagiri ſeu *Principis Coquorum* meminit.

— — —— *Librarius, Archimagiri,*
Carptores.

Et vetus Inſcr. *Vicarii ſupra Cocos,*

HIC. OSSA. SITA. SUNT
FAUSTI. ERONIS.
VICARII. SUPRA.
COCOS.

In ſcena *Coquorum* nomina, *Anthrax, Congrio, Machærio:* Veſtis duplex & rudis, ſeu fulloniæ expers, fuit. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 13.* Ad tibiæ ſonum epulas apparabant. Idem *lib. eod. cap. 20. Tyrrheni non uno genere* (tibiæ) *contenti. Singulari quidem canebant in ſacris eaque æneâ, tanto apud eos in honore, ut, quemadmodum ſcripſit Ariſtoteles, non ſolùm ad ejus ſonum pugiles certarent; verùm etiam, quum in noxios flagris animadverteretur, tibiæ ſonum adjungerent. Quin etiam, quod mirere magis, coqui ipſi ad ejus ſonum epulas appararent.* Apud perditiſſimos Sybaritas etiam coronabantur, uti diſcimus ex Athenæo *lib.* 12. ii inprimis, quos luxus erudierat ferculis & condiendis & apponendis, V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 7. cap. 6.* &c. Aliàs antiquitus idem *Coquus* ac Piſtor. Sed & in ruſtica familia, culinæ, quam in chorte conſtituit Vitruvius, adſcribit Pignorius mulieres, quæ pulmentaria ruſticis *coquebant*, item eos qui cibum familiæ conficiebant: ejusdem loci dicit fuiſſe Focarias, quarum meminere Pomponius, Ulpianus & Paulus Jurecoſs. paſſim, V. eum *Comm. de Servis.* Et hi utrobique ſervi fuere. Major dignatio *Coqui*, qui Hebraicè dicitur שר טבחים, quales fuere Potiphar, & Arioch, & Nebuſaradan, in Sacris: quem Joſephus & Græci reddunt Ἀρχιμάγειρον. Qualemque ex Euhemero Coo Cadmum quoque fuiſſe, tradit Athenæus *lib. 14.* Regis ſui μάγειρον. Sic in Hiſtoria Francica Johannes Caſtellionæus *Magnus Coquus Franciæ* reperitur dictus, de quo V. ſuprà ubi de familia hac actum, & infrà in voce *Princeps Coquorum.*

Cor, princeps animalis pars, hiſce deſcribitur Plinio *lib. 11. cap. 37. Cor animalibus cæteris in medio pectore eſt, homini tantùm infra lævam papillam, turbinato mucrone in priora eminens. Piſcibus ſolis ad os ſpectat. Hoc primum naſcentibus formari in utero tradunt: deinde cerebrum, ſicut tardiſſimè oculos. Sed hos primùm emori, cor noviſſimè. Huic præcipuus calor, palpitat certè & quaſi alterum movetur animal intra præmolli firmoque opertum membranæ involucro, munitum coſtarum & pectoris muro, ut par erat—ſinuoſa ſpecu & in magnis animalibus triplici, in nullo non gemino. ibi mens habitat—ſolum hoc viſcerum vitiis non maceratur, nec ſupplicia vitæ trahit: læſumque mortem ilico affert—Hirſuto corde gigni quoſdam homines proditur, neq; alios fortioris eſſe induſtriæ, ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui CCC. occidit Lacedæmonios.* &c. Quia verò pectus principis hujus partis ſedes; hinc in conviviis Vett. non ſolùm capiti & collo, ſed & pectori applicabantur coronæ, ut odorum fragrantiâ illud recrearetur. In cujusmodi coronis illæ fuere, quibus inditum nomen *hypothymidis* ſeu *hypothymiadis*, quæ collo appenſæ ad pectus deſcendebant, V. infrà in hac voce. Earũ meminit Anacreon in his,

Πλεκτὰς δ' ὑποθυμιάδας
Περὶ ϛήθεσι λωτίνας
Ἔθεντο.
Plicatiles hypothymiadas
Circa pectus è loto
Poſuerunt.

De *Cordis* uſu in Extiſpicina Romanorum, ut aliquid addam, Plinius ubi ſuprà, ita pergit: *In corde ſummo pinguitudo eſt quædam lætis extis. Non ſemper autem in parte extorum habitum eſt. L. Poſtumio Albino Rege ſacrorum, poſt centeſimam viceſimam tertiam olympiadem, cùm Rex Pyrrhus ex Italia diſceſſiſſet, Cor in extis aruſpices inſpicere cœperunt. Cæſari Dictatori, quo die primum veſte purpurea proceſſit, atq; in ſella aurea ſedit, ſacrificanti bis in extis defuit. Unde quæſtio magna — potuerit ne ſine illo hoſtia vivere?* V. quoq; infrà ubi de *Extiſpicibus.* Sed & hoc ſeculo in Ducis Feriæ aperto corpore *cor* non apparuiſſe, ſed in pericardio aquas ſolùm repertas, traditur, qua de re extat lepidum Epigr. Caſp. Barlæi *Poëm. Part. 2.* &c. Hinc *Corculi*, apud Romanos dicti, Plin. *l. 7. c. 31.* V. infrà.

Coraciæ, Gall. *Cuiraſſes*, V. ſuprà, ubi de *Clibanariis.*

Coracica Sacra, ſpecies Mithriacorum olim ſacrorum, quæ multiplicia fuiſſe conſtat: ſic dicta, quòd ὑπηρέτας, *miniſtrantes, corvos* vocabant. Eorum mentio apud Ambroſium & in vett. *Inſcriptionibus.* V. quoque infrà *Hyænica & Leontica.*

Coracina Vellera, Straboni κοράκινα, dicebantur, quæ Romam afferebantur ex Hiſpania. Ita enim is *l. 3.* de Hiſpania, πολλὴ δὲ ἐσθὴς πρότερον ἤρχετο. νῦν δὲ καὶ ἔρια μᾶλλον τῶν κοράκων. Ubi de lanis loquitur coloris *coracini* ſive corvini, quæ ex Hiſpania in Italiam importabantur, cùm priùs veſtes importari ſolitæ eſſent. Tales autem Hiſpanas fuiſſe lanas, ex Plinio diſcimus *l. 8. c. 48. Hiſpania nigri velleris præcipuas habet.* Cujusmodi colore lanas eximias fuiſſe habitas, idem Strabo docet *l. 12.* V. Salmaſium *ad Tertull. de Pallio c. 3.* Color hic à pullo diſtinguitur Vitruvio *l. 8. c. 3. Quamvis ſint alba, procreant aliis locis leucophæa, aliis locis pulla, aliis coracino colore.* Nempe color κοράκινος aliquid luminis habet, cùm pullus ſit ἄλαμπτος, *ſplendoris expers.* Unde κοράκινον χρῶμα docti definiunt, *colorem cum aliquo ſplendore nigerrimum.* Qui proin non in lanis ſolùm, ſed & in capillis, placuit. Hinc de Sponſo Cantici Cantic. *c. 5. v. 11. Antiæ ejus pendulæ nigræ ut corvus:* & Apuleji *l. 2.* laudatur capillus *corvinâ nigredine cærulus.* Martial quoq; *l. 3. Epigr. 43.*

Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis,
Tam ſubitò corvus, qui modò cygnus eras, &c.

Sam. Bochartus *Hieroz. Part. poſter. l. II c. 10.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum p. 876. de Coracinis* verò piſcibus Nilidis, lacus Æthiopiæ, *ibidem p. 134.*

Corallium, recentioribus Græcis Κοράλλιον, antiquioribus Κουράλιον. Dionyſius,

Πάντη γὰρ λίθος ἐστὶν ἐρυθροῦ κουραλίοιο.

Unde & Ovidius,

Sic & Curalium, *quo primum contigit auras*
Tempore dureſcit.

λιθόδενδρον eſt, i. *arbuſtum ſeu frutex ad lapidis naturam accedens;* cũ quòd evellatur retibus, aut acri ferramento præcidatur, ἀπὸ τῆς κουρᾶς, *à tonſione* nomen. In Mari Mediterraneo paſſim reperitur, ut & in Gallico ſinu circa Stœchadas Inſ. in Etruſco, apud Graviſcas, in Campano ante Neapolim, in Siculo, circa Heliam & Drepanum & Pachynum prom. in Africano, circa Erythra. Maximus verò eius circa Siciliam inſ. proventus eſt. At in India rara merx, ideoque cara. *Gignitur quidem & in Rubro mari*, inquit Plinius, *item in Perſico vocatur jace,* aut *jacem* potiùs; nempe quia nigrius & proin vilius. Unde in Rubri Maris Muſam & in Arabiæ Fel. metropolim Sabbatha, *corallium* ex Ægypto deferebatur, ut Arabici littoris corallio pretioſius, ut teſtatur Arrianus in *Periplo*: qui idem corallii meminit ad Barbaricum emporium allati, in Sinthi ſeu Indi amnis faucibus ſitũ, ex Ægypto ſcilicet, æquè ac in Arabiam. Manſitque ingens in India *corallio* pretium, usque ad ætatem Pauli Veneti, qui de Indiæ prov. *Tebeth, Utuntur,* inquit, *ibi pro moneta corallio. Nam eſt is lapis apud eos magno in pretio. Et omnes fœminæ eum collo deferunt; appenduntque quaſi rem pretioſam, ad colla idolorum.* At poſtquam reperta pyxis maria illa aperuit, *corallium* etiam in India paulatim cœpit vileſcere &c. Laudes ejus plus centum verſibus decantantur in ſuppoſititio Orphei libro *de Lapidibus.* Color optimus, cùm rubet, ſandarachæque aut Indici ſaturæ ſimile eſt, Dioſcor. &c. V. Samuelem Bochartum *Hierozoici Part. poſterior. lib. V. cap. 7.* Cœterùm, *Corallia* plurima marina, cum rupe corallifera, ex Mari Mediter. in Muſæo Kircheriano aſſervantur. Ubi videre eſt, quanta cum providentia Natura fundum marinum corallinis arboretis veſtiat & varia conchylia, oſtraceas exuvias, ſaxaque in monticulos congerat, unde rubra arbor excreſcens duritie ſuá & rubore humani generis luxum auget. Horum monticulorum aliqui, intra Muſæi rara videntur: fragmenta verò ibi plurima ex ipſis conchyliis enata. Eſt n. proprium hujus plantæ, liquorem ſpermaticum ex ſe demittere, cujus guttæ, in quodcunque obvium corpus ceciderint, ibidem novæ corallinæ plantæ ſobolem faciunt. Quod Naturæ arcanum didicit Auctor ex Arabici Maris Rubri urinatoribus, uti refert Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.* 45. Ut de uſu aliquid ſuperaddam, de eo ſic Plinius *lib. 32. cap. 3. Aruſpices inprimis vateſque* (Indorum) *religioſum id geſtamen amoliendis periculis arbitrantur. Itaque & decore & religione gaudent. Priuſquàm hoc noteſceret, Galli gladios, ſcuta, galeas adornabant eo. Nunc tanta penuria eſt vendibili merce, ut perquam rarò cernatur in ſuo orbe* &c. Nec omittendum, *Corallii* elaborandi vix ullibi præſtantiores officinas, quàm Maſſiliæ, eſſe, uti refert Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Pars 1 pag.* 25. ubi album quoque corallium ſolidum, & rubro album ſe vidiſſe addit.

Coran, ſeu *Alcoran*, vox Arabica, liber impietatis Muhamme-

dicæ, à *Kara*, i. legere vel colligere: à *collectione* viz. ſuratarum ſeu capitum, quæ comprehendit; ſicut & *Furcan* eum vocant, quòd in capita illa, variasque partes ſit diviſus. Ejus originem à Deo arceſſunt Muhammedani, a quo cœlitus in Muhammedem dormientem hæc ſcriptura delapſa ſit. Aliis illam non niſi poſt mortem ejus, ex chartis illius domi inventis in hanc formam redactam, dicentibus. Certè nomina ſucceſſorum & diſcipulorum Muhammedis, de Alcorani coagmentatione ac expoſitione diſſidentium à ſe invicem accuratè commemorat Ricoldus Arabs Chriſtianus, *Confut. legis Saracen. cap.* 13. Nempe Muhammedi in Regno ſucceſſit Abubecar, indignante Hali, qui ad ſuum modum Alcoranum conſtruxit, alium poſtmodum edidit Eleage filius Nizef, alios alii: additis detractisque verbis, pro cujusque arbitrio, & collectoribus mirè inter ſe altercantibus. Imò de Alcorano diſſentiendi finis non fuit, usque ad tempus *Merpan* fil. *Elezen*, qui Alcoranum hodiernum, reliquis omnibus, quotquot haberi poterant, combuſtis, compoſuit. Manent tamen circa expoſitionem ejus hodieque rixæ acerrimæ, diſcordantibus Orientalibus ab Occidentalibus, & rurſus utrisque inter ſeſe. De Arabico in Latium indigeſtum hoc chaos tranſtulit Rob. Retenenſis Anglus, juſſu Petri Abbatis Cluniac. A. C. 1143. qui tranſlationem miſit ad Bernardum Abbatem Claræ Vallis, hortatus eum, ut contra Muhammedicos errores ſcriberet. Dividitur autem in *Capita*, ſeu *Suratas* aut *Azoaras*, uti Erpenius vocat *Annotat. ſuis in Hiſt. Joſephi Alcoran.* ipſarum verò Suratarum aliæ inſcribuntur *Meccenſes*, quas nim. diſcipulis ſuis tradidit Muhammedes in urbe *Mecca*, celeberrimo Arabiæ Emporio, ante ſuam inde fugam: aliæ *Medinenſes*, quas compoſuit in opp. *Jatſrib*, ad quod Muhammedes confugit, ubi etiam ſepultus eſt; cum Fatema filia, & aliquot ſuis Succeſſoribus. Impia dogmata libro contenta quod attinet, V. de iis eruditè diſſerentem Jo. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theolog. lib.* IV. *c.* 4. *& ſeqq.* ut & ubi de *Alcorano*.

Corax, equus in Circenſibus, apud Plin. & ex eo Solin. *cap.* 46. *Ingenia equorum etiam Claudii Cæſaris Circenſes probaverunt, excuſſo in carceribus aurigâ Albati equo* Corace *occupaverunt, primatum obtinuerunt, opponentes, effundentes omniaque contra æmulos — facientes.* A` nigredine pili corvina fortè dictus: quemadmodum & Κόραξ vocabatur unus equorum, quibus vicit Cleoſthenes Olympiadem 66. quorumque, uti & aurigæ, imagines dedicavit, apud Pauſaniam in *Eliacis*. Fuit autem is Solino memoratus, equus ſiniſter in quadriga, funalisque & præcipuæ in circumeunda meta operæ, ut infrà dicemus. Nota verò hîc vocabula Artis Circenſis, *occupare, primatum obtinere*, de quibus V. ſuo loco: plura verò hanc in rem apud Salm. *ad Solin. p.* 900. Sed & κόρωνα dicebant Græci circulum corneum, vel æneum, qui foribus affigebatur, ad eas adducendas, quoque percuti fores ſolebant, uti fit etiamnum. *Gloſſæ, repagulum*, κόραξ. Alibi, *muncius*, κόραξ. Aliis κορώνη, ἡ ἐπὶ τῇ θύρᾳ κρίκος. Idem *ibid. p.* 924.

Corban, in Tyriorum LL. pro Judæorum ſacramento ſumitur, ut ex Theophraſto Joſephus habet *Antiqq. Judaic. lib.* 4. *cap.* 4. & c. Appion. *lib.* 1. cujus rei rationem exponit eruditus Seldenus, *ad locum Matthæi cap.* 15. *lib. VII. de Jure Nat.* & *Gentium juxta diſciplinam Ebræor, cap.* 2.

Corbaria, adde: vulgò *Corbiere*, prope Birram fluvium; unde montes proximi *Corbarienſes* cognominantur *les Montagnes de Corbiere* Nomen ſuum dedit Archidiaconatui cognomini, ad Eccleſiam Narbonenſem pertinenti. *Vallis Corbaria palatium* memoratur *in Append. Chronici* Fredegarii, Hadr. Valeſ. in voce *Narbo*.

Corbicularius, in aliquibus Galliæ Eccleſiis dicitur Clericus *rochetto* indutus, quod *corbulam* vocant Galli, & inſervit illis Clericis, qui in officio Acolythi ceroferalia gerunt, uti etiam penès Dominicanos & Tereſianos obſervatur, Dominicus Macer *in Hierolexico*. Car. verò du Freſne *Corbilarios*, Gall. *Corbiliers* habet, ſicq; vocari ait Canonicos ſemipræbendatos, in Eccleſia Andegavenſi, ex Renato Chopino *de Sac. Politia lib.* 1. *tit.* 3. *num* 4.

Corbis, nomen viri illuſtris, apud Livium *lib.* 28. *Neq; obſcuri*, inquit, *generis homines, ſed clari illuſtresq;*, Corbis *&* *Orſua*, *patrueles fratres, de principatu civitatis, quam Ibem vocabant, ambigentes, ferro ſe certaturos, profeſſi ſunt.* Corbis *major erat ætate. Orſuæ pater Princeps proximè fuerat, à fratre majore, poſt mortem ejus Principatu accepto. Cùm verbis diſceptari Scipio vellet, ac ſedare iras, negatum id — Majorq; uſu armorum & aſtu facilè ſtolidas vires minoris ſuperavit.* V. quoq; Val. Max. *l.* 9. *c.* 11. qui alios Auctores ſecutus fratres facit, & Silium Ital. *l.* 16. qui fingit inſuper geminos fuiſſe, & mutuis vulneribus concidiſſe, ut Thebano pari ſimile hoc par redderet. C. Barthius, *Animadv. ad Statium lib.* 3. *pag.* 1375.

Corculi, apud Romanos, quinam olim dicti, docet Plin. *l.* 7. *c.* 31. *de Morum majeſtate: Reliquis animi bonis præſtitere cæteri mortales: ſapientiâ ob id Cato*, Corculi *apud Romanos cognominati* &c.

Corcyra, adde: De lepido Venetorum ſtratagemate, quo ii *Corcyram nigram*, Raguſæis ereptã, in ſuam poteſtatem redegere, V. Sponium *Itiner. P. I. pag.* 112. ſicut de *Corcyra* ipſa *p.* 120. *& ſeqq.*

Cordarum tormenta, quibus quaſi ſuper equuleum reus tenſus torquetur, eliciendæ veritatis causâ, memorantur Gobelino Perſonæ *in Coſmodromio p.* 258. V. quoque infrà, ubi de *Funibus*.

Cordax, Gr. Κόρδαξ, ſpecies ſaltationis Theatr. in Comœdia, ſolutiore licentiâ; ſicut in Tragœdia, ἐμμέλεια erat, gravis ea ac compoſita, quemadmodum vox ipſa quoque declarat. Ex ea Bathyllus Alexandrinam poſtmodum ſaltationem fecit, quam nominavit *Italicam*. Jul. C. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 18.

de *Corduba*, illuſtris in Hiſp. Familiæ nomen, quæ in Gallæcia primùm floruit, ſub nominibus *de Temez* & *Chamada*, dein à Corduba Mauris erepta nomen ſortita eſt, ac in Andaluzia ſedem fixit. Rami ejus præcipui tres ſunt. Primus eſt *de Aguilar*, cujus auctor Conſalvus *Fernandez de Corduba* Dn. *de Aguil.* genuit Alfonſ. Dn. *de Aguilar* & Didacum *Fern.* Dn. *de Baena*. Illius poſteri nomen *de Aguil.* retinuerunt, usq; ad Petr. Alfonſi abnepotẽ March. *de Priego* titulum nactum, quem filia Catharina domui Suareziæ *de Figueroa* intulit, nupta Alfonſo. Laur. Suarezii *de Figueroa*, C. *de Feria* filio. Sed & Marchionis hujus frater Franc. Pachecus de *Corduba*, dom. *de Almunnar* in Granata dedit: ac patruus Conſalv. *de Corduba*, celeberrimus ille bellicus Imp. titulis *Ducis Seſæ, Ter. novæ Sanctangeli, March. Bitonti atq; Principis Squillacii*, ſuperbivit, quos paulo pòſt fil. Elvira agnato Com. *de Cabra* attulit. Hos Comites alter Conſalvi ſuperioris fil. Didacus progenuit (eorum quoque Auctor, qui ſub nomine *de Roxas* aliquandiu Pozam tenuere.) Nepos enim ipſius Didacus Ferd. axioma illud Com. *de Cabra* nactus eſt, 1455. in cujus liberis diverſæ lineæ cœperunt. Martinus dominos *de la Campana*, cum cognom. *Ponce de Leon*, Sancius dominos *de Caſapalma*; his verò prior Didacus Comites Cabræ propagavit: iterum per poſteriores filios, Inicum, dominorum *de Guetor de Santillan*; & Antoniũ, domin. *de Torrequebradilla* auctor. Primus verò, Didacus Patri ſucceſſit, atq; Ludovicũ ultimi lineæ primariæ Comitis de Cabra ac Duc. de Seſa Conſalvi improlis, atq; hæredis Beatricis Fernãdo *de Corduba*, nuptæ patrem, Petr. dominorũ *de Zariab*, atq; Alvarum dominorum *de Valenzuela* ſatores genuit. Alter ramus eſt Dominorum ac Comitum *de Alcandete*, qui *Velaſcorum* cognomen, ob Alfonſi Ferd. Cordubenſis atq; Mariæ Velaſcæ connubium aſſumſerunt. Ex cujus lineæ poſtgenitis aliæ novæ quoq; ortæ ſunt. Tertius eſt March. *de Comares*. qui priùs Domini *de los Donzeles* fuerãt, donec Didac⁹ *Fernandez* Marchionis impetraret axioma. Huic à Johanna Folckia *de Cardona* & *Aragonia* Duc *de la Cardona* & *Segorbia* Com. *de Prades*, Didaco *Fernandez de Corduba M. de Comares* nuptâ, etiam ſucceſſio illata eſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nob. Europ. tom. II. in Ind.* & *ejusd. tomi p.* 74. geneſin Marchionum *de Priego* ex ramo primo: *p.* 120, Velaſcorum, ex ſecundo: & *p.* 27. March. *de Comares*, ex tertio. Idem *tom. III.* Alfonſum Ferd. *de Corduba M. de Priego D. de Feria*, ex Johanna Henrici *de Ribera*, ſuſcepiſſe Ludovicum Ignat. Ferd. *de Corduba Figueroa Aguilar March. de Priego D. de Feria M. de Montalvan & Villalva*, habet: cui nupſit Maria Anna Cordubenſis *d' Aragon p.* 78.

Cordubanarii, in *Diplom.* Ludov. VII. Regis Fr. A. C. 1144. Sutores ſunt, hodie Gall. *Cordoniers*; à *Cordubenſibus* pellibus, quæ Cordubæ Hiſp. oppido celeberrimo, alutariorum arte eximiè præparari conſuevere. Rebuffus *Tract. de Mercat. min. vend. Gloſſ.* 11. *Ab ea urbe deportari ad cæteros ſolent pretioſi corii ſpecies* Hinc *Calcei de Corduba*, apud Gilbertum *de Vita ſua l.* 1 *c.* 11. & Theodulfum *l.* 1. *Carm. pag.* 138.

Iſte tuo dictas de nomine Corduba pelles,
Hic niveas, alter protrahis inde rubras &c.

Core, apud Xenophontem *Hiſt. Gr. l.* 2. ubi refert, Cyrum duos filios Xerxis neci dediſſe *quòd, cùm ei occurriſſent, manus intra Core non continuiſſent*: vox Perſica eſt, deſignans quiddam, quo manus coërcebatur, ne quid agere poſſet. Sic man⁹ intra palliũ continuiſſe apud Græcos modeſtiæ ſignum erat, & junioribus conveniebat, uti dicemus de *Toga*. Ad Principes inprimis Orientis accedentibus liberas habere manus nec licebat olim, nec etiamnum licet. Unde ſpecie honoris etiã exterorum Principum Legatos, cum ſuo comitatu, utrinq; à Magnatibus Turcicis brachio comprehenſos, deduci conſueviſſe, ad Imp. Turcarum, docent *Itinerariorum* Auctores V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 9. *cap.* 17.

Corinthiaca, Gr. Κορινθιακά, titulus Operis metrici à Poëta Hiſtorico Eumelo conſcripti, quo univerſam Hiſtoriã Corinth. complectebatur, ab ea diviſione orſus, quæ inter filios Solis facta eſt, Æeten & Aloëum, usque ad reditum Jaſonis & Medeæ, nuptiasque ejusdem cum Creontis filia, & quæ ſequuntur. Quæ omnia ad *Corinthia* pertinent hiſtoriam; illa enim, tunc *Ephyre*, ceſſerat Æetæ Medeæ Patri; ſed eam ſervandam Buno conceſſit & ipſe ſeceſſit in Colchos, urbem ibi ex Oraculo conditurus. Itaq; Κορινθιακὰ illi operi titulum fecit Eumelus, quo etiam Argonautarum expeditionem comprehendit. Scholiaſtes certè Apollonii eum laudat ἐν Κορινθιακοῖς. Pauſanias v. συγγραφὴν appellat Κορινθίαν, quaſi proſa oratione ſcripta fuerit, ejusq; in *Corinthiacis* ſuis meminit. Sed idem alibi verſibus ſcripta eſſe Corinthiaca liquidò tradit: ut etiam videre eſt ex Scholiaſte Pindari *ad Olympionicas* & Tzetze *Commentar. in Lycophronem*. Quidquid autẽ ſit, Poëſis certè fuit ἐγκυκλική, quæ in orbem & cathenam κυκλικὴν conſcripta & congregata eſt: cujusmodi extitit poëſis omniũ Poëtarum Cyclicorum, uti infrà dicemus latiùs. V. Salm. *ad Sol. p.* 858.

Corinthiæ Columnæ, quænam dictæ, V. ſuprà in voce *Columna*. Illarum originem ex his Vitruvii diſcimus *lib.* 4. *Virgo civis Co-*

Digitized by Google

vis Corinthia, jam matura nuptiis, implicita morbo deceſſit. Poſt ſepulturam ejus, quibus ea viva poculis delectabatur, nutrix collecta & compoſita in calatho pertulit ad monumentum & in ſummo collocavit; & uti ea permanerent diutiùs, ſub divo tegulâ texit. Is calathus fortuito ſupra acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere preſſa radix acanthi, media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit. Cujus cauliculi ſecundùm calathi latera creſcentes & ab angulis tegulæ ponderis neceſſitate expreſſi flexuras in extremas partes volutas facere ſunt coacti. Tunc Callimachus, qui propter elegantiam & ſubtilitatem artis marmoreæ ab Athenienſibus catatechnos fuerat nominatus, præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum & circà foliorum naſcentem teneritatem. Delectatusque genere & formæ novitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit, ſymmetriasque conſtituit ex eoque in operum perfectionibus Corinthii generis diſtribuit rationes. De vaſis verò & ſignis *Corinthiis*, tanti olim apud Romanos habitis, V. ſuprà in voce *Æs Corinthium*, Item *Candelabrum*. Hinc *à Corinthiis*, item *Corinthiarius*, ſervus apud Romanos, cujus erat adſervare vaſa *Corinthia* & Deliaca, ex ære, quæ ſupellectili adnumerant Juriſconſulti. Romæ, TI. TALUS. PARATUS. A. CORINTHIS. Et, CALLITYCHÆ. ZOILI. CORINTHIAR. AGRIPP. Unde ſuſpicatur Pignorius, illum qui ad ſtatuam Auguſti apud Suetonium, *cap.* 70. (qui tamen validè repugnat) tempore proſcriptionis. PATER. ARGENTARIUS. EGO. CORINTHIARIUS. ludere in hac etiam vocis notione voluiſſe, ut patrem & filium notaret, velut minùs ingenuæ conditionis. Eodem pertinet, *Faber à Corinthiis*, cujus mentio menio inſer. veteri, Romæ iterum:

P. LUCRINUS. P. L. THALAMUS.
A. CORINTHIS. FABER.

V. Pignorium *Comm. de Servis*, atque Caſaubonum *ad Suet. d. l.*

Corium crudum, pectorale Veteribus. Statius *Theb. l.* 12. *v.* 774.

—— venit ecce Creon: ſic fatus & auras
Diſſipat haſta tremens. tunc quem ſubtemine duro
Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ,
Inciuit.

Ubi ſubtemen eſt *corium* crudum, quod loricæ ſuberat & corpus tegebat intra illam; *Pectorale* vocat Varro. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad l.* Sic ævo rudiore crudæ pelles conficiendis calceis materiam ſubminiſtrabant. Xenophon *Anabas. lib.* 2. *Cùm defeciſſent veteres calcei, habebant ex recentibus* coriis *bubulis Carbatinas confectas*, V. in hac voce. Deinde verò, ut in dies paſſim creſcunt artes atque perficiuntur, ita ævo ſequenti commodioris honeſtiorisque uſus atque elegantiæ ſtudium, concinnandarum tingendarumve pellium artificium docuit. Unde *Coriarii* opifices, qui detracta cæſis animalibus coria depilare, intingere, concinnare ac polire cœpere. Quomodo præparare *corium*, dixere *conficere* Latini, unde *Confectores*, οἱ βυρσοδέψαι, *coriarii*: quibus ad depilandum coria lac ex frutice hoaſer efficaciſſimum fuiſſe docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1312. Et hi quidem olim quòd morticinia tractarent, ab urbibus fuere ſubmoti. Artemidorus *lib.* 1. *cap.* 53. Τὸ δὲ βυρσοδεψεῖν πᾶσι πονηρόν. νεκρῶν γὰρ ἅπτεται σωμάτων ὁ βυρσοδέψης. καὶ τῆς πόλεως ἀπῴκισται. *Coriariam exercere, malum omnibus: Corpora enim mortua tractat Coriarius. Ideoque ab urbe ſecluditur.* Sed & alia ratio habitationis illius ſuburbanæ reddi poteſt; quòd ſc. ejuſmodi opificium fœtidos odores exhalet: unde juſſi videntur quoque extra portas habitare, quò puriore cœlo reliqui cives uterentur. Hinc domum Simonis *Coriarii*, apud quem in Joppe Petrum Apoſtolum hoſpitatum, Apoſtolorum Acta commemorant *c.* 9. *verſu* 43. & *cap.* 10. *verſu* 6. Urbis itidem ambitu fuiſſe excluſum, ſunt qui colligere conentur. ex verbis παρὰ θάλασσαν, *juxta mare.* Certè Petronius, *Haud meliùs*, inquit, *olere poſſunt, quàm qui in Coriaria habitant*, apud Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1128. Aliter vox ſumitur apud Vitruvium, pro cruſta nempe & ſuperficie, *lib.* 1. *cap.* 5. ubi de lateribus, *Qui cùm per Solſtitium parantur, ideo vitioſi ſunt, quòd ſummum corium Sol acriter cùm percoquit, efficit ut videantur aridi.* Item pro cruſtis & inductionibus tectoriorum, *lib.* 7. *cap* 3. *Cùm ab arena præter trulliſſationem non minùs tribus coriis fuerit deformatum.* Sic Cato pro pavimenti cruſta *corium* poſuit, de *R. R. De calce arenato primum corium facito, id pilis ſubigito, idem alterum corium facito.* Aliud eſt *Chortus* vel *Chorium*, laterum viz. ordo ſeu lapidum, qui in ſtructuris ordinariis conſpicitur: Quâ de re V. eundem Salmaſium *Ibid. pag.* 1233. Imò & de libro *Corium* dicitur. Plinius ubi de confectione papyri. *Igitur è ſecundo corio*, inquit, *flamina facta ſunt è primo ſubtemine. Primum* enim is *corium* vocat primam philuram, primam membranam vel primum librum, qui è medio papyri acu ſcindebatur, adeoque bonitate & tenuitate præcipuus erat. Iterum de tectorii inductione, apud Vitruvium *lib.* 7. *cap.* 6. *Grario inducto & inareſcente, alterum* corium *dirigatur; id cùm ſubactum fuerit, & benè fricatum, ſubtilius inducatur. Ita cùm tribus coriis arenæ & item marmoris ſolidati pariete fuerint, neque rimas, nec aliud vitium in ſe recipere poterunt.* V. ſæpius laudatum Salmaſium *Notis ad Flav. Vopiſcum in Firmo.* De Homine quoque: *Corii ſui pretium domino reddere*, in ſignum manumiſſionis, in *LL.* Henrici Angl. R. *cap.* 78. V. infrà in voce *Decorticare.* Sic *corio carere, corium perdere*, in *LL.* Kanuti *cap.* 71. eſt, ad verbera damnari, vapulare, quæ ſervorum erat pœna. *Corium redimere*. eſt componere de flagello, in *L.* Friſonum *lib.* 3. §. 4. *Corio* verò *componere*, in *LL.* Ethelredi *cap.* 2. virgis itidem cædi eſt, apud du Freſne *Gloſſar.* &c. Cœterùm, de *corona* Regis cujusdam Americani ex *corio* duriſſimo, V. Georg. de Sepibus *in Deſcr. Muſæi Kircher.* de *frontali coriaceo* Judæorum, quo frontem circumligant Synagogam ingreſſuri, infrà in voce *Frontale* &c.

Cornelia lex, de crimine falſi; Lata à L. Corn. Sulla Dictatore, & Conſ. cum Q. Cæcilio Metello an. A. U. 673, qui etiam certum huic crimini Prætorem addidit; memoratur *ff. ad L. Cornel. de falſo*; item apud Cicer. *de N. D. lib.* 3. & Suet. *in Aug.* De honorum Candidatis, ab eodem ſancita eodem anno: *Ut ſi quis Magiſtratum peteret, quem antè geſſiſſet, niſi decennium interjectum eſſet, ejus ratio non haberetur, V.* Appian. *l.* 1. *de bellis civ.* De iis qui legibus ſolvuntur, lata à C. Corn. Tribuno Pl. C. Piſone & M. Glabrione Coſſ. an. U. C. 676. *Ne quis in Senatu legibus ſolveretur, niſi CC. affuiſſent* &c. Aſcon. *in Cornelianam*, Dio *lib.* 36. &c. Alia de Municipiis, à L. Cornel. Sulla lata, *Ut municipiis omnibus jus civitatis agrique adimeretur.* Alia de Prætorum juriſdictione, eodem auctore, quâ omnia judicia de repetundis usq; ad primum Cæſaris Conſulatum peracta ſunt: Capita legis habes apud Roſin. *Antiqq. Rom. lib.* 8. *c.* 30. De imperio retinendo lata à C. Corn. Sulla Dictatore, an. U. C. 672. *Ut qui cum imperio in provinciam profectus eſſet, tamdiu illud retineret, quoad in urbem eſſet reverſus.* Item, *ut* 30. *tantùm dies, poſtquam ſucceſſor miſſus eſſet, Magiſtratui ad decedendum concederetur*, Cic. *epiſt.* 9. *ad Lent.* & *lib.* 3. *ad Appium epiſt.* 6. De Teſtamentis, eundem auctorem habet, lata an. U. C. 673. *Ut eorum teſtamenta, qui in hoſtium poteſtate eſſent, perinde eſſent rata, ac ſi in hoſtium poteſtatem non perveniſſent.* De viginti Quæſtoribus, anno eodem lata, *Ut viginti Quæſtores ſupplendo Senatui crearentur, cui judicia tradiderat*, Tac. *Annal. lib.* 1. Fuit quoq; lex *Cornelia*, lata an. U. C. 582. à P. Corn. Scipione Naſica Coſ. cum M. Acilio Glabrione, *Ut, ni Perſeus Phil. fil. Maced. R. Populo Rom. ſatis feciſſet, bellum cum eo iniretur*, Liv. *lib.* 42. Item an. U. C. 673. à L. Corn. Sulla Dictatore & Coſ. II. cum Qu. Cæcilio Metell. Pio, *Ut judicia equeſtri ordini adempta, in ſolum ordinem Senatorium transferrentur*, Florus *Epitom.* Alia, *Ne quis in pecuniam luderet ſponſionemve ejus rei ergò, niſi qui corporis exercendi causâ ſuſpectus eſſet, faceret.* Marcianus *lib.* 5. *ff. de alea.* Alia iterum à L. Corn. Sulla Felice an. U. C. 670. condita, de Majeſtate, cujus capita V. apud Joh. Roſin. *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 23. Fuit tandem lex *Cornelia*, quæ Genutiam, item quæ Semproniam legem repetiit ac confirmavit, V. *ſuo loco*; & plura hanc in rem, apud Scriptorem modò laudatum, *paſſim.*

Cornelia Tribus, XIII. ordine inter Tribus Rom. antiqua à Servio Tullio inſtituta, veteri nomine omiſſo, ſic appellata eſt, à gente Cornelia omnium nobiliſſima atque ampliſſima; Meminit ejus Livius *lib.* 38.

Viri illuſtres.

Cornelius Balbus, memoratur Spartiano *in Peſcennio Nigro*, ubi Marci ad eum epiſtola.

Cornelius Dolabella Conſul, Domitiani Collega, ſub quibus Antoninus Pius natus eſt, Capitolinus.

Cornelius Fronto, Orator Latinus, inter Præceptores Marci Imp. ut & Veri, apud Eund.

Cornelius Macer, ex familia Macrianorum, *quum cœnam in Herculis templo daret, pateram electrinam, quæ in medio vultum Alexandri* (Magni, Macrianis ſpeciali veneratione culti) *haberet & in circuitu omnem hiſtoriam contineret ſignis brevibus & minutulis, Pontifici propinavit.* apud Treb. Pollionem in *Vita* Quieti.

Cornelius Repentinus, gener Didii Juliani, Præfectus Urbis, apud Spartianum.

Cornelius Victorinus, Præfectus Prætorio, ſub Antonio Pio, apud Capitolinum.

Corneola, vel *Cornalina*, gemma ſic Gallis dicta, doctiſſimis quibusdam Viris Veterum onyx videtur eſſe. At *Onychem veram plurimas variasque cum lacteis zonis habere venas, omnium in tranſitu colore inenarrabili*, ait Plinius: *Corneola* verò unius ſemper coloris eſt. Nam vel ad rubrum inclinat, vel prorſus alba eſt, & hæc vulgò carior: absque ulla varietate utraque. Et quidem, quæ multum rubet, licèt *corneolum* vulgò vocitent, ſardam eſſe Veterum plusquam certum eſt, quæ dilutiùs rubet, ſarda eſt fœmina. In omnibus namque gemmis dilutioris utique coloris fœminæ, quam mares & nominatim in ſarda, teſtatur Theophraſtus. Marbodæus *Corneolum* aquæ colorem habere dicit, in qua carnes ablutæ ſunt. At *Cornalina* alba nihil minus eſt, quàm onyx, cùm nullam ex iis notis habeat, quam onychi gemmæ Vet. tribuunt, ut Plinium præfatum legenti patebit facilè. Verſicolor enim ea & multicolor: quæ varietas & ποικιλία in Onychite marmore quoque eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 564.

Corneta, in *Concil.* Rotomagenſi A. C. 1345. *can.* 32. *Item inhibet, ne Clerici præſertim in ſacris Ordinibus conſtituti longas & amplas* cornetas *in ſuis capuciis deferant, ſed breves & decentes*; bireti ſpecies eſt, in cornu figuram deſinens, quomodo hodie Ducum Venetorum: ex Gall. *Cornette*, quæ vox etiamnum uſurpatur pro tegumentis capitis nocturnalibus mulierum, apud du Freſne

Gloſſar. At *Cornetum*, Gallis *Cornet*, pyxis vel turricula dicitur, quâ teſſeras in tabulam fundi mos, quòd ut plurimum ex cornu fiat. Scholiaſtes Juvenalis, *Fritillus, pyxis cornea, quæ φιμὸς dicitur Græcè.* Salmaſius *ad Vopiſcum in Proculo.* & hic paſſim.

Corneus Color, quem in Onychite lapide improbat Plini⁹, candidus eſt & ſimilis vitro, qui tamen color lapidi nomē dedit, ut & gemmæ. Utrumq; enim à *corneo* unguis candore dictum, *ὀνύχιον* gemma, *ὀνυχίτης λίθ⊚.* Epiphani⁹ *ἐξ ὕδατ⊚ ἀςτίκτε πεπῆχθαι* talem, creditum vulgò ait. h. e. *ex aqua glaciali concretum*: more viz. cryſtalli, cui ſimile vitrum eſt. Optimum verò & præſtantiſſimum quam maximè mellei, nec translucidi coloris eſſe, idem Plinius docet, quem vide ſi placet *lib.* 37. *cap.* 6. & plura ad hanc rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 562.

Cornicula, inter formationes digitorum ad deridendos homines. Et quidem Viri, quorum uxores mœchabantur, *corniculorum oſtenſione*, h. e. duobus digitis ad corniculorum inſtar erectis, deridebantur: *κερατοφόρων δεῖξιν* vocant *LL.* Longobardor. Græcè verſæ in codice MS. Regiæ Biblioth. quam contumeliam *ἀλλακτοῖς ἐξ* rependi volunt. V. Lucillii *Epigramm. εἰς κερασφόρον Γραμματικὸν* apud Salmaſium *ad Pallium Tertull.*

Corniculariorum munus, quorum frequens mentio in *Not.* Imperii & apud alios Scriptores, Salmaſio *ad Solinum* militare fuit, qui eos à *corniculo*, ſeu apice galeæ, qui *κεράτιον* Græcis nuncupatur, dictos adeoq; cum *κεραμεῦσιν* Heſychii eosdē fuiſſe, contendit. Carolo verò du Freſne Exceptores fuere & Commentarienſes, ex Firmico *lib.* 3. *cap.* 6. *Erunt Exceptores earum ſententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur, aut* Cornicularii *aut Commentarienſes.* A' *corniculis* appellati, i. attramentariis: quam appellationis rationem attigit Senator *lib.* 11. *Epiſt.* 36. ubi *de Corniculario. Præfuit enim cornibus Secretarii Prætoriani unde ei nomen.* Eorum autem munus fuit, ad *Cornua* Secretarii ſtare & miniſtrare Judici agenti, loquenti, ſcribenti, reſcribenti, cujusmodi fuit *Canicleorum* officium apud Byzantinos. Annuum fuiſſe illud, colligitur ex *l.* 8. *Cod. Theod. de div. offic.* V. quæ de dignitate eorum annot. Jac. Gothoſ. *ad l.* 10. *C. Th. de Cohort.* & Juretum *ad Symmach. l.* 10. *E.* 56. Sed ſi poſterior vocis notio recentiori ævo obtinuit, nil impedit quò minùs prior genuina fuerit. Certè præter alia galearū inſignia, etiam *cornicula* fuiſſe, veram nempe cornuum ſimilitudinem ære vel ferro expreſſam, clariſſimè colligitur ex Plinio *lib.* 10. *cap.* 43. *Nec non & recens fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Aſiæ, corvorum operâ venantis, eo quòd devehebat in ſylvas eos inſidentes corniculo humerisque*: nec non ex Plauti *Cornicularia*, in qua miles *corniculis* inſignem galeam geſtans traducebatur, memoratâ Varroni *de L. L. lib.* 4. & 6. Atque ab hoc galeæ paraſemo, in Militia antiqua Romana *Cornicularii milites* dicti, honeſtum ſc. militum genus, beneficiarii ut plurimùm Tribunorum aut Centurionum. Valerius *lib.* 6. *cap.* 1. *Cui* (M. Lectorio Mergo) *Tribunus Plebis diem dixit ad populum, quòd Cornicularium ſuum ſtupri causâ appellaſſet.* Eosdem *corniculo merere* Suetonius ait, ubi de Orbilio N. Gramm. quemadmodum *pedibus merere* dicit Mela, qui pedites militant, *lib.* 1. *cap. ult. de Jaxamathis*, V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 548. nec non Sigonium, Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 8. Alios. Inde *Corniculum* pro quolibet apice; V. de phaſianis Plinium *lib.* 10. *cap.* 48. &c.

Cornificia, memoratur Capitolino, cui Pertinax Imp. *infamiſſimè dicitur adhæſiſſe*, V. eum in *Vita* hujus.

Cornix, caſtitatis ac concordiæ in conjugio Magiſtra habita eſt olim: unde ſolitariæ *Cornicis* occurſus, in nuptialibus auſpiciis mali ominis fuit. Hinc illud, *Ἐκκόρει κόρη κορώνην*, *Everre* ſive *elimina Virgo cornicem*, quod habes apud Orum *Hieroglyph.* & Pindari Scholiaſten *in Pyth.* V. & Ælianum *de Animal. lib.* 3. *cap.* 9. ubi narrat, ut non temerè miſceantur, niſi cum compare ſua, eaque mortuâ viduam vivam degat ſuperſtes: atque idcirco in nuptiis, poſt Hymenæum, *Cornicis* nomen invocari proque ſigno haberi concordiæ in iis, qui liberûm quærendorum gratiâ ſociantur. Adi quoque Politianum *Miſcellan. cap.* 67. & Hadr. Junium *Miſcellaneor. Lib.* 1. *cap.* 1. ſed perperam Politianus de concordia *Cornicis*, intellexit illud Juvenalis *Sat.* 1.

Quæq; ſalutato crepitat concordia nido.

Nec enim roſtro cornix crepitat, ſed ciconia: unde *Crotaliſtria* dicitur Publio Syro; eaque non minùs concordiæ ſymbolum erat, cùm mas & fœmina fere in nido ſimul conſpiciantur. Voſſius *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 86. De eadem ave narrat Ælianus *de Animal. lib.* 6. *cap.* 7. ut Rex Ægyptius Marres operâ *Cornicis* uti fuerit ſolitus in literis, quò terrarum vellet, mittendis; cui proin mortuæ ſepulchrum, ſtatuerit quod ad lacum Myridis, prope Crocodilorum oppidum, ſoleat oſtendi. Ægyptiacæ vanitati tribuendum, quod ibidem dicitur, Cornicem, ſimul ac audiiſſet, quò perferenda eſſet epiſtola, quæ regiones tranſeundæ, ubi quieſcendum, eò prout acceperat, iter direxiſſe: *captum hæc mutæ animantis excedunt*, verba ſunt Voſſii *l. c. cap.* 98. *Sed ſolent homines de magnis loqui majora, ut magis ſint admirationi. Etſ. non ignorem, aliquos & his fidem habere; ſed putare, malum Genium hanc alitem duxiſſe.* Simile quid de Rangiferis, notiſſimæ celeritatis in Septentrione animali, afferemus infrà. Apud Poſidippum *κορώνη πανδοχικῇ*, *cornici cauponariæ*, h. e. in taberna cauponis educatæ, comparatur Paraſitus edax, in *Epigramm.* ſepulchrali, cujus initium,

Φυρόμαχον τὸν πάντα φαγεῖν βόρον, οἷα κορώνην
Πανδοχικὴν, αὕτη ῥῶγας ἔχει κάπετος κλ.

Cujusmodi aves hodieque ſolent in tabernis cicuratæ nutriri, vorax ſuapte naturâ animal, & quidquid obtuleris, degluticns. De quo Epigrammate, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1220.

Cornu, propriè de quadrupedibus. Plinius *lib.* 8. *cap.* 37. *Cornua multis quidem & aquatilium & marinorum & ſerpentum variis data ſunt modis: ſed quæ jure cornua intelligantur, quadrupedum generi tantùm — Nec alibi naturæ major laſcivia luſit animalium armis. Sparſit hæc in ramos, ut cervorum. Aliis ſimplicia tribuit — aliorum finxit in palmas, digitosque emiſit ex iis — dedit ramoſa capreis — convoluta in anfractum arietum generi, ceu caſtus daret: infeſta tauris — Rupicapris in dorſum adunca, damis in adverſum. Erecta rugarum aq; ambitu contorta & in leve faſtigium exacuta ſtrepſicerotis — mobilia eadem, ut aures, Phrygiæ armentis: Troglodytarum in terram directa — Aliis ſingula, & hæc medio capite, aut naribus. Jamque aliis ad incurſum robuſta, aliis ad ictum, aliis adunca, aliis redunca, aliis ad jactum pluribus modis, ſupina, converſa, connexa, omnia in mucronem migrantia* &c. Ab his ad Lunam vox tranſlata, quæ facie aſpicitur cornutâ, *Æneid. lib.* 3.

Tertia jam Lunæ ſe cornua *lumine complent.*

Inde ad Numina: quibus Gentilitas ea paſſim velut dignitatis, potentiæ & auctoritatis ſymbola, tribuit; Hinc Jupiter *corniger*, apud Silium Italic. *lib.* 16. Bacchus *tauricornis*, *ταυρόκερ⊚*, apud Euripidem *Bacch. act.* 1. Ammon, *κερασφόρ⊚*, *αἰπύκερως*, *corniger* & *alticornis*, apud eundem Silium *lib.* 14. &c. A' quorum ultimo, lapidi nomen, *Ammonis cornu*, de quo Solinus *cap.* 30. *Nam ita tortuoſus eſt & inflexus, ut effigiem reddat cornu arietini, fulgore aureo eſt. Prædivina ſomnia repræſentare dicitur ſubjectus capiti incubantium.* Nec verò ſolus Ammon in ſua ſede fuit cornutus: utpote circumfuſus minoribus Numinibus itidem cornutis, quæ, eâ gente debellatâ, Romam advecta fuiſſe, docet Prudentius *c. Symm. lib.* 2. Hinc & fluvii, qui inter Numina Gentilium erant, *cornuti* fingebantur. V. de Inacho, Statium *Thebaid. lib.* 2. de Ocinaro Lycophronem, de Tybri, Virgilium *Æneid. lib.* 8. de Acheloo, Sophoclem *Trachin.* de aliis alios. Omnes certè fluvios ab Oceano defluos, & in Oceanum refluos, vocari *cornua*, legas apud Etymol. voce *Κέρας*. A' Diis ad Reges *Cornua* tranſlata ſunt, utpote Diis proximos. Cujus generis fuere quæ Haruſpex, viſa in capite Cippi, regnum Latii ei portendere dixit, V. Ovidium *Metamorph.* Ut & illud, è media arietis unicornis fronte prominens, quo Pericli ex agro allato, Lampo vates futurum eſſe dixit, ut penès illum remaneret Athenis rerum ſumma, apud Plut. *Pericle.* Hinc Jo cornuta, dicitur peperiſſe Reges Thebanos, apud Euripidem *in Phœniſſ. Actu* 3.

Ἰώ θ', ἁ κερόεσσα προμάτωρ,
Καδμείων βασιλῆας ἐγείνατο.

Ipſi Moſi non pauci *cornua* attribuunt, ſimilitudinem viz. eorum ex radiis faciei ejus aſſurgentium in altum, de quibus Drepanius,

Legiferum nobis monſtrat & ipſa ſenem,
Flammea cornuto vibrantem lumina vultu,
Geſtantemq; ſacris jura ſuperna libris.

V. ſuprà in voce *Arietina cornua.* Propriè a. de quadrupedibus, ut dictum. Et quidem *Cornu bubulum* inprimis in conviviis apud Veteres frequens; de cujus uſu pluribus agit Athenæus *Dipnoſoph. lib.* 11. ubi idcirco ait, Bacchum fingi *κερατοφυῆ*, à multis etiam Poëtis *taurum* vocari. Inde *κεράσαι*, id eſt, *temperare vinum aquâ*, *ἀπὸ τῶν κεράτων*, à cornibus, dictum eſt. Poſtea eadem auro & argento exornari cœperunt. Tandem, quum è *cornibus* hiſce bibere deſitum, forma tamen reſervata eſt, teſte Pindaro, apud eundem, *ἐξ ἀργυρέοισι κεράτεσσι πίνοντες*, *argenteis bibentes cornibus*, ſicque ad verorum imitationem, aurea facta ſunt atque argentea, eundem in uſum. Unde notum illud Hiſtoricis poculum, *Κέρας Ἀμαλθείας*, *cornu copiæ*, dictum, cujus meminit Euſtathius *in Iliad.* ν. & de Philippo R. idem narrat, *κέρατι* amicis propinare fuiſſe ſolitum: qui mos nec hodiè penitus exolevit, apud Tartaros inprimis, V. Petrum de Valle *Itiner. tom.* 3. Aliosque. Et celebre eſt *aureum Cornu* Daniæ Regis, regnante Chriſtiano IV. A. C. M. DC. XXXIX. d. 20. Jul. à puella Dana Chriſtina Suenonis filia, in Ripenſi Cimbriæ diœceſi, in itinere caſu repertum: quod conflatum ex obryzo puriſſimo, rotundum & incurvum, pronâ parte pedes duos Romanos & quinque pollices longitudine æquat, ſupinâ parte pedes 2. & unum pollicem, tam capax ut liquoris duos ſextarios cum ſemiſſe capiat, de quo V. infrà. Barbaræ verò gentes præcipuè ad Septentrionem diutiſſimè morem retinuere. Plinius *lib.* 11. *cap.* 38. *Urorum cornibus Barbari ſeptentrionales potant: urnasque binas capitis unius cornua implent.* Quod quantum ſit, docet Fannius; qui amphoram ait capere duas urnas, urnam quatuor congios, congium ſex ſextarios. Nec omittendum mirabile *Cornu* à ſpectro Ottoni Com. Oldenburgico oblatum, quod hodieque aſſervari & in illuſtrioribus epulis propinari, legimus. Sed & antiquitus bubulum *Cornu* in uſu erat ad convocando boves, unde *βουκάνη* Græcè

bucina

buccina Latinis ; qui mos hodieque permanet, Columella *lib.6 cap.33. Id ſemper crepuſculo fieri debet, ut ad ſonum buccinæ pecus, ſi quod in ſylva ſubſtiterit, ſepta repetere conſueſcat.* Hinc adhibita ad convocandos cives, unde Propertius de temporibus Romuli *lib. 4. Eleg. 1.*

Bucina cogebat priſcos ad verba Quirites.

Quod ne à Poëta confictum putes, ſimiliter Dionyſius Halicarn. *lib 2.* Τὰς δημοτικὰς, inquit, ὑπηρέται τινὲς κέρασι βοείοις ἐμβυκανῶντες ἐπὶ τὰς ἐκκλησίας συνῆγον, *Plebejos miniſtri quidam cornibus bovillis inſonantes* (q. d. *bucinantes*) *ad cœtus cogebant.* De eorundem in bello uſu, V. Vegetium *lib. 2. cap. 22.* Ovidium *Metam. lib. 1.* Juvenalem *Sat. 2. verſ.* 118. &c. quæ quidem poſtea ex ære, at priùs boum fuere cornua. Certè inter Signa vocalia, quibus in militia opus, *Cornu* dicitur, quod ex uris agreſtibus nexum argento, temperatumque arte ac ſpiritu canentis flatum emittit, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 5.* Eorum meminit A. Gellius *lib. 1. cap. 11.* cùm ait, *Lacedæmonios non cornuum tubarumve ſignis, ſed tibiarum modulis, in præliis uſos eſſe.* In quæ verba notat Oiſelius ex Varrone *lib. 4. Cornua* dici, *quòd ea quæ nunc ſiunt ex ære, tunc facta fuerint ex bubulo cornu.* Fuere igitur inflexa, ſicut contrà tubæ rectum tubum ſive canalem habebant. Ovidius,

Non tuba directi, non æris cornua flexi.

Hæc qui inflabant, *Cornicines* vel *Æneatores* appellati ſunt &c. Inſuper ad arcus adhibita ſunt : Maro *Eclogâ* 10.

—— *Libet Partho torquere Cydonia* cornu
Spicula

Idem, vel alius, *in Ciri,*

Gnoſia Naupactio contendus ſpicula cornu.

Ac ſimiliter, Papinius non uno in loco, Aliique. Quid quòd inter VII. Orbis miracula memoretur Delii Apollinis κεραΐνος βωμὸς, ſive *ara ex cornibus*; de qua illud Ovidii *Epiſt. Cydippes ad Acontium,*

Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram.

Ac Martialis, aliusque *Spectacul.*

Diſſimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Compacta autem illa erat, ἐυωνύμων ἀπάντων, *ex ſiniſtris omnibus.* V. Callimachum *Hymno Apollin.* Plut. *de Theſeo* & *Compar. terr. atque aquatil.* item Diogenem in *Vita* Pythagoræ. Alia fuere *Cornua Altaris*, quorum mentio Pſalm. 118. *verſu* 27. Nempe Altare æneum in Tabernaculo primùm, dein in Templo Salomonico, quatuor ſuos angulos habebat ære munitos, qui paulo altiùs extra Altaris limbum extabant. Hæc *Cornua Altaris* dicebantur, ſanguinis libationi & victimarum alligationi deſtinata. Eadem ſupplices tenebant &c. Exodi *cap. 27. v. 1—8.* Nec omittendus *Cornuum* ſacer uſus, in inaugurationibus olim Regum Sacerdotumque ſummorum, in Iſraëlitica gente frequentatus, qui memoratur 1. Sam. *cap. 16. verſ. 2. Dixit Jehova Samueli—imple cornu tuum oleo & abi—ad Iſchajum* &c. Vaſe enim corneo ſervabatur ſacrum oleum, quo Reges Sacerdoteſque inungi ſolebant. Ubi obſervantes Judæi in Saulis & Jehu inauguratione, *lenticula* ſolùm *olei*, in Davidis verò *cornu oleo pleni*, fieri mentionem, illâ utpore magis fragili Regnum minùs diuturnum illorum duorum Regum; illo verò Regni Davidici perpetuitatē indigitatā eſſe, ajunt &c. In exercitu porrò vox, ut & de his pauca addā, partem illius notat, unde *dextrum cornu Nabarzanes*, in Darii exercitu, tuitus dicitur, apud Curtium *lib. 3. cap. 9.* qui idem *Lævi* mentionem facit *lib. 4. cap. 15.* ubi ait, *Darium lævum fuiſſe tuitum, Beſſumque admonuiſſe, ut Maſſagetas equos in lævum Alexandri cornu à latere invehi juberet.* Imò pro quavis eminentia ſeu extremitate apud probatos Auctores vox ſumitur : *Cornu jugi*, apud eundem Curt. *lib. 3. cap. 4.* apud Florum *lib. 4. cap. 11. Cornua ſinus*: apud Cicer. *ad Atticum, utrumque portus cornu*; apud Tacitum *lib. 1. cap. 75. Cornu tribunalis.* In libris Veterum, qui circùm ligneum teretem ſurculum vel oſſeum convolvebantur, hinc *Volumina* dicti; ſurculus ipſe ſeu ſurculi capitula, *Cornua* dicebantur, quæ argento, auro atq; ebore ornari conſuevere; eadem lætiori fortuna candida, triſtiori atrata erant. Unde Ovidius, in Ponto exul, *lib. 1. Triſtium Eleg.* 1. ad librum ſuum, ait,

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur,
Candida nec nigrâ Cornua *fronte geras*, &c.

V. quoque infrà in voce *Coronis.* De *Cornibus tibiarum*, V. ſuprà in voce *Cerataules*, & plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 120. & ſeqq.* De *Cornibus Crinium*, longis videlicet eorum ſertis, *Ibid. pag.* 762. &c. Inprimis verò adi de *Cornibus* C. Paſchalium *Coronar. lib. 10. cap.* 4 & 5. Adjiciam ſaltem, *Cornu* quoque recenſeri inter vaſa Eccleſiaſtica, apud Rom. Eccleſiæ Scriptores; hacque etiam voce Feſtum Nativitatis Domini indicari, apud vett. Danos, conſuevisſe, quòd id temporis lætitiæ & exhauriendis poculis idoneum habitum ſit, uti obſervat Wormius *in Faſtis Danicis.*

Cornu Aureum, ſeu *Cornu aurei prom.* V. ſuprà in voce *Ceras.*

Cornu Aureum, Daniæ Regis Sereniſſ. ſcriptis Olai Wormii Antiquitatum Septentrionalium vindicis clariſſ. celebre eſt. Regnante enim in Dania Chriſtiano V. anno Chr. 1639. puella Dana Chriſtina Suenonis filia, in Ripenſi Cimbriæ Diœceſi, *Cornu Aureum* in itinere caſu invenit. Conſtat illud ex duplici lamina, quarum interior ſolida eſt & integra, lævis utraq; ſuperficie, exterior verò non continua eſt, uti prior, ſed ex undecim conflata contiguis quaſi latis annulis, ſuis internodiis diſtinctis, qui tamen omnes ejuſdem nec ſunt latitudinis, nec craſſitiei : Conflatum eſt ex obryzo puriſſimo, rotundum & incurvum, pronâ parte duos pedes Romanos & quinq; pollices longitudine æquat, ſupina parte pedes duos & unum pollicē. Linea recta ab una extremitate transverſim ad aliam ducta, pedem unum continet & pollices novem. Orificium majus, ex quo bibitur, in circumferentia, pedem unùm implet, in diametro pollices quatuor. Minus orificium in ambitu quatuor pollices, in diametro pollicem unum cum ſemiſſe. Totum *Cornu* tam capax eſt, ut liquoris duos ſextarios cum ſemiſſe capiat. Pendit uncias 99. & drachmas duas, abſq; globo cochleato octangulo noviter addito, qui *Chriſtiani* IV. nomine inſignis eſt. Continentur autem emblemata Circulis illius ſeptem varia. Et quidem in primo, *Homo nudus manibus pedibuſque expanſis*, conſtitutus eſt *inter ſerpentes duos.* Item *Beſtia* conſpicitur *humano capite, cui utrinque aſſides homo manibus in cœlum porrectis.* Ibidem *avis* ſculpta eſt *piſcem roſtro petens.* In ſecundo, *honeſta corporis exercitia Eques exhibet, cum homine utraque manu gladios ventilante, & alio adhuc, qui arcu & ſagittis inſtructus feram petit.* Ibidem, *Vir grandævus, barbatus & Sacerdotali habitu cornu mulſo repletum habens.* In tertii Circuli initio, *homo eſt alium mactans, & crebris vulneribus afficiens*, ut vult Wormius : vel *mulier venefica, ex capitis necati extis vaticinans*, ut Licetus. Item *Centaurus, & duo homines, quorum uni lupina, alteri canina facies : ille gladio falcato, hic ſecuri armatus.* Quo emblemate atrocitas bellorum indigitari videtur. Pacis verò cōmoda quarti circuli cælatura adumbrat, per *paſtorem armenta paſcentem.* In quinto Circulo, *homo* viſitur *in belluinam formā redactus, aſtantibus ſerpentibus.* In ſexto, *caput grande oculis deſtitutum, quaſi aures quaſdam prægrandes habens & inferiùs duas divaricationes inter beſtias duas conſtitutū.* Adſunt præter *lilium, quinquies terna puncta & duplicis crucis figura*; unde colligit Licetus, ſub Haraldo Rege, Cornu hoc factum eſſe. Tum namque Chriſto Dania nomen dedit. In ſeptimo ultimoque circulo, *duo* ſunt *mortuorum oſſa & ab utriuſque medio dependens vexillum quadratum geminum.* Ibidem 9. *corda punctulis notata.* Quæ hieroglyphica pluribus explicat Wormius laudatus *in Monum. Danic.* ut & Fortun. Licetus *Commentar. de Annulis Antiqq. cap. 36.* Qualem uſum olim præſtiterit, tubæ vel litui in bello, an buccinæ in ſacris, an vaſis in Regum inunctionibus, an poculi in feſtivis conviviis, incertum : hodie

—— *dicatus Bromio cyathus*
Regis ad menſas exhilarandas
Omine fauſto
Translatus eſt,

Jac. Pighettus J. C. Venetus, apud Thom. Bartholinum *in Append. Schedii de Armillis vett. edit. Amſtelod. A. C. 1676. ubi & effigiem habes.*

Cornu Bubulum, V. ſuprà *Cornu.*

Cornua Victimarum deaurandi mos, ut gratiores eſſent Numinibus, apud mortalium antiquiſſimos obtinuit. Certè Neſtor ille Homericus, divinam rem Palladi facturus bove, ait ad eam *Odyſſ. γ.*

Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν εὐρυμέτωπον,
Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω χρυσὸν κέρασιν περιχεύας.
Tibi autem ſacrificabo juvencam, latâ fronte
Indomitam, quam nullus ſub jugum duxit vir.
Hanc tibi ego ſacrificabo, aurum cornibus circumfundens.

Et paulo pòſt de hac ipſa victima,

Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω
Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Unus iterum aurificem Laërceum huc jubeat
Venire, ut bovis aurum cornibus circumfundat &c.

Quem locum videtur Plutarchus imitatus in triumpho Æmilii Pauli, ubi loquitur de centum viginti bobus, qui in pompa ſunt ducti. Etſi ibi *deauratis cornibus* more receptiſſimo, additæ ſunt coronæ, Μετὰ δὲ τούτους ἤγοντο χρυσόκερῳ προφθίεις βοῦς, ἑκατὸν εἴκοσι, μίτραις ἠσκημένοι καὶ στέμμασι. *At poſt hos ducebantur auratis cornibus boves, centum viginti mitris ornati & coronis.* Unde *auratæ* ac *auratiores* hoſtiæ dicebantur. Tertullianus *de Idol. Negas te quod facis, colere? Sed illi non negant, quibus hanc ſaginationem & auratiorem & majorem hoſtiam cædis.* Qui idem de hoc ritu, *de Cor. mil. Ecce annua*, inquit, *votorum nuncupatio quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Prætoriis—Hunc tibi Jupiter bovem cornibus auro decoratis vovemus.* V. quoque Joſephum *Antiqq. Judaic.* ubi de dono Alexandri M. Judæis facto, poſtquam Jaddus Sacerdos ſummus Regis iram mitigaſſet: Antiochi item &c. at plura hanc in rem apud Car. Paſchalium *Coronarum lib. 4. cap. 16.* & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 32.*

Cornus, arboris genus, de quo ſic Plinius *lib. 16. cap.* 40. poſtquam de larice, abiete, ebeno, buxo, loto, robore, terebintho, aliiſq; quibus ſpiſſa firmitas, diſſeruiſſet, *Ab his proxima eſt* cornus: *quanquam non poteſt videri materies, propter exilitatem, ſed lignum non aliò penè, quàm ad radios rotarum, utile: aut, ſi quid cuneandum*

dum ſit in ligno clavisque figendum, ceu ferreis. Sed & in bello ejus uſus, quippe haſtilibus aptæ. Unde *bona bello* dicitur Virgilio *Georgicor. lib.* 2.

> *Viminibus ſalices fœcundæ, frondibus ulmi,*
> *At myrtus validis haſtilibus & bona bello*
> Cornus ——

Et *Itala cornus*, pro telo de Itala cornu facto, *Æneid. lib.* 9. *verſu* 698. ubi de Turno,

> *Conjecto ſternit jaculo, volat Itala* cornus
> *Aëra per tenuem, ſtomachoq; infixa ſub altum*
> *Pectus abit* ——

Achiva item *cornus*, apud Statium *Thebaid. lib.* 7. *verſu* 647.

> —— —— —— *arma jacentis*
> *Jam rapiebat Abas,* cornu *deprenſus Achivâ*
> *Dimiſit moriens clypeum* ——

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad h. l.*

Cornuta, in *Ceremoniali* Rom. *lib.* 1. *cap.* 4. *Prælati cuſtodes cor*nutam *aperiant, fercula & omnia, quæ intus ſunt, diligenter perſcrutentur, ne quid literarum inſit*: capſa eſt, quâ tempore Conclavis Cardinalibus cibi afferri conſuevere; à binis *cornibus* ſeu anſis, per quas haſtâ transjectâ commodius à ſervis geſtatur, dicta. Alii tamen *Carnutam* legunt, à carnibus in ea inferri ſolitis, apud Macrum in *Hierolexico*.

Cornuti parvi, *petits Cornus*, dicti ſunt in Gallia Pariſienſes, pond. 20. gran. leg. 3. den. 12. gr. pretii 1. den. Par. & Turonenſes nummi, pond. 21. gr. legis 3. den. 18. gr. pretii 1 den. Tur. cuſi ſub Philippo IV. de quibus V. Car. du Freſne *Gloſſar.* in voce *Moneta*.

Corocotta, apud Jul. Capitolinum in *Antonino Pio*, *Edita munera, in quibus elephantos &* corocottas. *& ſtrepſicerotas & crocodilos etiam atque hippopotamos, & omnia ex toto orbe terrarum, cum tigridibus, exhibuit*: animal eſt, de quo Plinium conſule. Ante Severum Imp. Romæ *corocottas* viſas, negat Dio: ſed ita ut pudori ſuo conſulat; ait enim, ὅσα κᾀγὼ ἐπίσταμαι, *quantum quidem ſcio.* Aliud hic docet Capitolinus. E leæna & hyæna gigni in Æthiopia, dicit Solinus *cap.* 27. hinc quia leænæ canibus, hyænæ lupis ſimiles, κυνόλυκον vocant Græci, quaſi mixtam ex lupo & cane formam habens; non verò, quòd ex cane & lupo concipiatur, ut alii dicunt. Hinc vetus Auctor ludicri teſtamenti, cognomen porcelli finxit, *Grunnii Corocottæ:* nec abs re, alluſione factâ ad hyænæ nomen, quo corocotta generatur. Imò corocottam hyænam eſſe Indicam, tradit Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. Eſt autem ὕαινα ab ὗς, imò idem fere quod ὗς; ut enim μύξος & μύξωνα, ſic ὗς & ὕαινα. Et videtur hyæna dicta ἀπὸ τ λοφιᾶς, quòd porcinæ ſimilem habeat: nam & piſcis ὕαινα ſimiliter λοφιὰν, *ſetam*, habet. Salmaſius *ad Solinum pag.* 337. Aliud eſt, *Leocrocottas*, de quo infrà.

Corœbus, ſeu *Chorebus*, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 286.

> *Et gravis Acriſius, ſpecieſq; horrenda Chorebi,*
> *Et Danaë culpata ſinus* ——

Lutatio eſt, *qui monſtrum Apollinis interemit, & pro omnibus ſe devovit. Ideo addit horrenda, id eſt, venerabilis, aut horrendâ ſpecie, id eſt, terribili, quaſi contemtor vitæ mortiſque.* Ejus ſignum lapideum, omnium, quæ per totam Græciam fuerint, vetuſtiſſimum ſibi obveniſſe, ſcribit Pauſanias. Qui utinam elegiam eam poſteritati adſcripſiſſet ſuis Commentariis inditam, quam Pſamathes & Herois hujus rem complexam, tum ſuper ſepulchrum ejus conſpicuam fuiſſe, memorat *lib.* 1. Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium Thebaid. l. c.*

Corolla, Græcè στεφανίσκος, quaſi tenuis, ſive gracilis corona. Plinius *lib.* 21. *cap.* 2. *Sic coronis è floribus receptis — Paulatim & Romæ ſubrepſit appellatio* corollis *inter initia propter gracilitatem appellatis*: eaque ut plurimum florea aut herbacea. Catullus *Epigr.* 4.

> *Ver placido varium nectit de flore corollas.*

E ſubitario opere facta ex eo flore, qui vigeret. Cujusmodi corollas plerunque imponebant ſtatuis Numinum, quæ domi ſervabantur, ac ſi illo quotidiano & qualicunque cultu ea ſibi irent propitiatum. Appulejus *Metam. lib.* 3. *Reſpicio Hipponæ Deæ ſimulachrum — quod accuratè corollis roſeis equidem recentibus fuerat ornatum.* Aliquando tamen & è metallo fuiſſe, idem Plinius docet *d. l.* mox & Corollaris, *poſtquam è lamina tenui ærea inaurata & inargentata dabantur.* Nempe à *corolla*, alterum diminutivum eſt *Corollarium*, de iſtiusmodi lamina. Qui ſignificatus poſtmodum translatus eſt, ad quamlibet additiunculam ſive auctarium, forte non debitum, ſed additamentum ad totam ſummam. Sic *corollarium nummorum*, apud Ciceronem 5. *Verr. Corollarium Cleopatræ*, apud Plinium, de unione hujus Reginæ, *lib.* 9. *cap.* 35. &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 7. Addam ſaltem, Gallos aliosque barbaros, ſignum amicitiæ prælatam olim *floream corollam* habuiſſe, teſte Polybio, uti obſervavit, *ad Cæſarem Belli Gall. lib.* 3. Johann. Rhellicanus V. Caſp. Barthium *ad Statii Thebaid.* 5. *verſ.* 417.

Coromandela, adde. Littus *Coromandelicum*, à Cap. Comerio usque ad fluxum Gangis in Bengalæ ſinum ſeſe extendens & littori Malabarico ad Ortum objacens, Ptolomæo *Catigardamna* vocatur: celebrisque eſt hic tractus Braminum, ſeu, ut Veteres vocabant, Brachmanum frequentia, item Chriſtianorum S. Thomæ, cujus ſepulchrum in vico *Meliapour* oſtenditur. Reliquæ urbes ſunt Negapatanum, Armaguna &c. Herbertus *Itiner. pag.* 153. *& ſeqq.* Eodem pertinet regnum Narſinga, cum urbibus ſuis nobilioribus Narſinga & Bisnagaria, cujus Rex olim totius litoris *Coromandelici* Dominus erat; nunc ad 12. circiter gr. Elev. Bor. extenditur; Cœtera à Belgis maximam partem tenentur, V. *Itiner.* Pauli van Caerden *part.* 2. Autorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 6. *ſect.* 2. &c.

Corona, dignitatis, perfectionis ac plenitudinis ſymbolum. Unde apud Hom.

> —— — Κρητῆρας κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
> *Crateres magnos ſtatuunt & vina coronant.*

Hoc eſt, crateres ad ſumma labra replent. Inter Jani bifrontis ponitur inventa & uſurpata eſt olim in ſacrificiis, apud Athenæum *lib.* 15. & Q. Fabium Pict. *lib.* 1. qui idem farris & vini inventor perhibetur. Nempe utrumque præbuit, non tam cibo aut potui, quàm divino cultui & ſacris inſtaurandis, in priſcorum enim ſacrificiis hæc duo jungi conſueviſſe diſcimus, ex Lactantio *lib.* 7. *cap.* 6. Plinius *primum hominum Liberum patrem coronam impoſuiſſe capiti ex hedera*, ſcribit *lib.* 16. *cap.* 4. Tertullianus primum caput coronatum fuiſſe à Charitibus tradit, *de Cor. mil.* Apud eundem Pherecydes Saturnum primum coronatum refert &c. Hoc certum, Janum in Italia, ſicut Liberum in India & Aſia, præclariſſimæ cujusque rei auſpicem facere ſolitos Vett. itaque ratem & coronam ei loco præmii ſculpſerunt. Et meritò inventor farris & vini, *Coronæ* quoq; auctor cluet, quia far & vinum ab altaribus Deorũ translata ſunt ad menſas hominum, apud quos, gravedini capitis ex vino minuendæ natæ primùm coronæ ſunt. Sed nomen nondum tum uſurpatum; *ſtruppos* vel *ſtroppos* vocabant vincula ex duabus aut tribus tæniis invicem tortis Romani; nondum invento coronas è floribus texere, unde *Strophiola* nata, de quibus ſuo loco. Dein rami adhibiti. Plinius *lib.* 21. *cap.* 2. *arborum ramis coronari in ſacris certaminibus, mos fuit primùm.* Quibus flores acceſſere: Cujusmodi coronæ è ramis floribusque textæ *Serviæ* & *Serta* dici cœperunt. Tandem ipſum *Coronæ* vocabulum *communicatum eſt, inter ſacra tantùm & bellicos honores coronis ſuum nomẽ vindicantibus*, Plini⁹ *d. l.* Nectebantur autem iſta prima ſerta ſeu coronæ è floribus, è gramine, ſalice, arundine, lana, lino, hedera, omnique adeò materia plectili, nexili, plicatili, tornatili, flexili. Unde *plectiles* coronæ, Græcè πλεκταὶ, florales nempe, quæ propriè dicebantur *plecti*: eædem *pactiles*, Græcè πηκταὶ, quaſi è floribus artificioſè mixtis compactæ, cujusmodi coronæ ſummam auctoritatem fuiſſe, ait Plinius *lib. cit. c.* 3. Sed & *nexiles* dicebantur, item *tortiles*, Græcis ἑλικταί; quibus proximè acceſſerunt *cyliſtæ*, ſive *encyliſtiæ*; *ſutiles* quoque aliæ, de quibus hic paſſim. Et prima quidem illa corona, quæ unum vinculi uſum præbuit, ex *Amerina ſalice* plectebatur: quali Megiſthen totos 10. menſibus fuiſſe evinctum, tradit Anacreon, *Carm. lib.* 2. Vel ex *arundine vernacula*, quâ Lacedæmonii feſtis Promachiorum dieb⁹ ſeſe coronaſſe leguntur. Poſtmodum ex herbis & floribus in hoc lectis, ut vim vini compeſcerent, coronæ factæ, inter quas *refrigerantes* inprimis celebres *ex roſa, ſmilace, ſemine albæ ſpinæ, herba hirſuta, gramine dactyli, iberi & quinquefolio; è pulegio, amethyſto, chamæpiti, è cæpis, ex hedera, ex filo cui hæreret folium oleæ, in quo ſcriptum eſſet nomen Minervæ* &c. In conviviis autem coronas triplices habuere Vett. quæ caput primò, dein frontem, tandem collum redimirent: iis addita unguenta. Præterea calices, januæ, miniſtri coronabantur. Nec ſine coronis ullius convivii apud Vett. mentio. A privata lætitia ad publicam mos tranſiit, unde *Coronæ feſtæ*, quæ conjiciebantur in eum, qui univerſorum ſtudiis excipiebatur; V. ſuprà ubi de *Conjectu florum.* Uti verò hi flores primitus indiſcriminatim legebantur, ita ex indiſtinctis corollam ſibi quisque plectebat, nullo aut exiguo coloris, odoris, nitoris, judicio. Unde χυδαίας dixere, quaſi *confuſè plexas.* At temporis proceſſu accuratè corona plexa *ἴφυς* dicta eſt, V. Athenæum *lib.* 15. & *Etymolog.* voce ἴφυς. Quod nectendi coronas artificium, à Sicyoniis manaſſe, Plinius eſt auctor *cap.* 2. *cit.* *Hi dicuntur accendiſſe odores & colores, ex ingenio Pauſiæ pictoris, & Glyceræ coronariæ, dilectæ admodum illi.* V. quoque eum *lib.* 35. *cap.* 11. Conſiſtebat autem id, in floribus, foliis, herbis, ramulis in orbem nectendis: quod fiebat in filo, aut ſcirpo, Tertullianus *de cor. milit.* ſeu philyra, *Etymolog.* φιλύρα, & ſimilibus. Erantque hæ philyræ ſimplices primùm, hoc eſt, nulla arte fucatæ, aut diſſimulatæ, Plinius *lib.* 21. *cap.* 3. Publ. Claudius Pulcher primus bracteas addidit, i. bracteatas fecit. Acceſſerunt poſtmodum lemniſci, ſeu faſciolæ è coronis pendulæ: quæ pro ratione coronarum, laneæ, lineæ, aureæ, cælatæ &c. fuere. Porro *corona* fiebat vel ex uno flore, ut *hypoglottis*, *Iſthmia*, *Antinoia*, *lotina*, *pyleo*, *jacchæ*, *è palma*, *melilotina*, *cyliſton*, *ſtruthia*, *pothos*, *è ſerpyllo*, *è myrto*, *tiliacea* &c. vel ex pluribus. Quorum loco pinnis alarum, Muſæ, apud Pauſaniam *lib.* 9. ſagittis Indi & Bactriani uſi, apud Prudentium *Hamart.* Atque hæ propriè *Coronæ convivialis lætitiæ*, ſive privatæ, ſive publicæ, de quibus V. plura hic, ubi de *Convivialibus* & *Nuptialibus Coronis.* A menſis

ad Sa-

ad Sacra uſu tranſlato, ſimulachra ipſa Numinum coronari cœperunt. Inter quæ, Bacchus è *vite, corymbis, racemis, pampinisq́;* Juno ſimiliter è *vite*; Dioſcuri, ex *arundine*, uti & Flumina; Apollo ex *arundine* primùm, inde *lauro*; Saturnus, è *ficis recentibus*; Jupiter è *floribus*; Hercules è *populo*; Pan, ex *pinu* & *ebulo*; Lucina è *dictamo*; Horæ, è *fructibus* unicuiq; tempeſtati anni propriis; Gratiæ ex *oleæ ramis*; ut & Minerva; Venus ex *roſis*; Ceres è *ſpicis*; Lares è *myrto* & *rore marino*; Alii ex aliis, coronas habuere. Quid quòd luci, arbores, ſpinæ, termini, pari modo ornati fuere? Sed & ſacris annumerandæ, quæ mortuis olim imponebantur, auctore Lycurgo; quod inſtitutum Lacedæmone Athenas, hincque Romam, migravit. Hæ Lacedæmoniis ex *olea*, apud alias gentes nunc ex *olea*, nunc ex *lauro*; quandoque è *liliis*, factæ ſunt: quarum loco Regibus mortuis, diademata impoſita, legimus. Hinc & mortuis *ἐδίδοτο ὁ στέφανος*, inquit Suidas, *ὡς τὸν βίον ἠγωνισμένοις, data eſt mortuis corona, tanquam vitæ hujus agonem decertaſſent.* Quò alludens, apud Euſtathium, *Iſmen.* pater filii obitum acerbè deplorat, hisque verbis proſequitur: *πῶς σε καταστεφανώσω τοῖς δάκρυσι, quomodo te coronabo fletibus?* Eodem modo Aſtyanacta nepotem Hecuba componit, apud Euripidem *Troad.* Imò & urnæ mortuorum coronatæ, rogi item & ſepulchra, *apio, hyacinthis, liliis, ſertis* & *teniis*, V. infrà, inprimis in ultima hac voce. Ut de *Coronis Diis dicatis* & inter *ἀναθήματα* in Templis ſuſpenſis, nihil dicam: de quibus videre poteris, inter alios, Livium *lib.* 32. *cap.* 27. ubi de *Corona aurea* ab Attalo R. in Capitolio poſitâ, 246. pondo: Item *lib.* 36. *cap.* 35. ubi de alia 100. pondo à Legatis Philippi ibidem dedicata &c. Certè, pars nulla divini cultus apud Gentiles coronis carebat, imò in ſolis coronis nonnunquam conſtitit; quomodo Dianam Epheſiam cultam eſſe, diſcimus ex Plinio *lib.* 21. *cap.* 3. Neque verò Dii ſolùm, ſed & homines, qui Diis ſacra faciebant, *coronati*, vittati, infulati, fuere: Sacerdotes viz. & Sacrificantes, quorum corona *oleagina* vel *aurea* fuit. Flamen autem *laureatus* erat. Etiam qui quid iam Deo dedicaret, libaretque; Flaminicæ quoque, Bacchæ, Veſtales, coronas geſtavere. Porro in Supplicationibus, majores annis duodecim coronatos fuiſſe apud Romanos; idem Livius docet *lib.* 40. *cap.* 47. Ipſas victimas fuiſſe coronatas, notiſſimum, *cupreſſu* inprimis & *pinu*. Sed & domus coronabantur, ſacro durante: alvei item, lintres, naves, vehendis ſacris adhibitæ; nec non equi & aſini, eidem uſui adhibiti: Aræ tandem, Altaria, Sacella, Ædiculæ, Templa, Vaſa, & Ciſtæ, in quibus ſacrificio neceſſaria condebantur. Sacris proximæ coronæ ſunt, quibus leguntur coronati Magiſtratus, quæ apud Athenienſes ex myrto fuere; Legati item, quibus verbena aut olea adhibita; Supplices, quibus myrtus itidem placuit; Vates, Viri fortes, bene meriti de Rep. &c. quorum omnium & ſtatuas coronari mos. Inprimis Hieronicarum celebris corona, quam illi in ſacris Ludis victores reportavere, V. ubi de hujusmodi Ludis paſſim. Et quæ ex his natæ, Militares, *caſtrenſis* ſc. *vallaris*, *civica*, *muralis, navalis, equeſtris, obſidionalis, ovalis, triumphalis* &c. Cujusmodi coronas non ſinguli tantùm adepti ſunt, verùm etiam interdum tota cohors, populus, publici Ordines, univerſi, totæ urbes: ut de Rhodiorum populo, apud Livium *lib.* 21. de urbe Athenarum, apud Ariſtidem *Panathen.* de aliis apud alios legimus. Multum his diſſimiles illæ, quæ datæ ſunt coquis talibusq; voluptatum lenonibus, apud Sybaritas, Athen. *lib.* 12. potoribus, apud Diogenem Laërtium in *Xenocrate*; ſycophantis, apud Diodorum Sic. *lib.* 12. & Magis, apud Scholiaſtem *in Theriac. Nic.* quæ plerunque ex myrica erant. Sed & ſervorum captivorumq; venalium ſignum *Corona* fuit, de qua alibi. Inter Magiſtratus, ſuprà indigitatos, Imperatores, Reges, Duces, Comites, hodieque *Diademata* & *Coronas* geſtant, de quibus V. hic paſſim, inprimis ubi de *Cidari, Diademate, Tiara*; item ubi de *Imperatoribus, Regibus* &c. Ut *Coronas*, quarum in ſupellectile quoque mentio, aliaque prætercam. In luctu contrà *coronari* nefas habitum, atque proin Æſchylus *ἑπτ. ἐπὶ Θηβ.*

> *Πέπλων καὶ στεφέων*
> *Πότ', εἰ μὴ νῦν, ἀμφὶ λιτὰν ἕξομεν;*
> *Coronas & pepla*
> *Ecquando potiùs quàm nunc, converſæ ad ſupplices preces, projiciamus?*

Uti Scholiaſtes interpretatur. Qui ritus Polluci eſt *ἀπόῤῥιψις στεφάνων*: Nam tunc temporis, ſi coronæ jam eſſent allatæ, frangebantur, lacerabantur & abjiciebantur. Sic qui de hominis capite cognoſcebat, capiti detrahebat coronam, teſte Tullio *lib.* 14. *ad Atticum Epiſt.* 15. Idem faciebant Romani, tempore quo Resp. turbata eſſet, Plin. *lib.* 21. *cap.* 3. Bacchæ quoque, indignatione accenſæ, apud Oppianum *Cynegetic. lib.* 4. Tandem adimebantur iis lacerabanturq; coronæ, qui indignos ſe muneribus honoribusque, in quibus verſabantur, reddidiſſent; uti legimus apud Auctores paſſim. Plura hanc in rem, V. apud Plinium *lib.* 21 *cap.* 1. & *ſeqq.* Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim*, & Car. Paſchalium *Coronarum libris*. Hinc *Coronaria*, mulier nectendarum corollarum artifex, item quæ illas vendit, Græcè *στεφανοπλόκος*, ſeu *στεφανόπωλις*, V. infrà *Stephanoplocos*. *Coronarium aurum*, V. ſuprà in voce *Aurum*, ut & paulò infrà: *Coronatus luſtra*, apud Statium *lib.* 4. *Sylv.* 2. quibus ob *coronas* certabatur, ſingulis quinquenniis evolutis, V. M. Raderum *Commentar. ad Martial. lib.* 4. *Epigramm.* 1. J. C. Bulengerum *de Imper. lib.* 3. &c.

Coronarum, apud Priſcos, genera celebriora.

Antinoëæ *Coronæ*. V. ſuprà.
Auguſtales, V. Paſchalium præfatum *lib.* 10. *cap.* 7.
Aureæ, militibus ac Triumphatori datæ: quod primò à Poſthumio Dictatore factum refert Plin. *lib.* 32. *cap.* 2.
Caſtrenſis, ſeu Vallaris, quòd valli inſigne haberet: donata ei eſt, qui primus hoſtium caſtra pugnans intravit. Fuit ex auro, V. ſuprà.
Cereæ, apud Artemidorum, *lib.* 1. *cap.* 79. ubi illas omnibus, maximè verò ægrotantibus, malum portendere, ait. Contineri illis aliquid Magicæ ſuperſtitionis ſolitum videtur. Paſchalius *lib.* 4. *cap.* 4.
Chydæa, V. ſuprà.
Civica, è querna fronde; item ex ilice, præmium ſervati in prælio civis. Talium 14. accepit Sic. Dentatus.
Claſſica, dabatur Ducibus, ob rem mari egregiè geſtam. V. infrà *Roſtrata*, item *Navalis*.
Cyliſtiæ, V. *Encyliſtiæ*.
Donaticæ, V. infrà.
Encyliſtiæ, V. infrà ſuo loco.
Ἔγκος, dicta eſt corona, quæ non ex floribus indiſtinctis fiebat, ut Chydææ; ſed in quibus pro ratione coloris, nitoris, odoris, flores artificioſè ſeligebantur. V. Car. Paſchalium *lib.* 2. *cap.* 12.
Exploratoriæ, à Caligula inventæ, quas ipſe Solis, Lunæ, ſiderumque ſpecie diſtinxit, Sueton. *in eo capp.* 4. & 5. V. quoq; Paſchalium *lib.* 9. *c.* 10.
Ferales, quæ geſtantem n cent, de quibus V. Plinium *lib.* 21. *cap.* 3.
Feſtæ, dictæ ſunt, *quòd more Romano feſtis ludis omnis ætas coronata ſpectabat*, Serv. *Æn.* 5.
Floreæ, antiquiſſimæ & honoratiſſimæ fuere: de quibus V. Paſchalium *lib.* 1. *c.* 15. &c.
Funebres, V. ſuprà: item ubi de *Cadaverum cura*.
Graminea, in re militari, maximæ honorationis. V. *Obſidionalis*, & Car. Paſchalium *lib.* 4. *cap.* 12. & *lib.* 7. *cap.* 16.
Hederacea, V. infrà ubi de *Hedera*.
Hetruſcæ, aureæ erant & gemmatæ, V. Paſchalium *lib.* 2. *cap.* 12. & *lib.* 8. *cap.* 6.
Hiſtoricæ, V. eundem *lib.* 9. *c.* 1. & infrà, in voce *Coſinus*.
Hypoglottis, in fine convivii data, V. Paſchalium *lib.* 2. *cap.* 4.
Hypothymides, *Ibid.*
Imperatoria, V. *Diadema*.
Inverſa, non minùs ac lapſa, aut rupta, mali ominis erat, de qua V. Paſchalium *lib.* 4. *cap.* 13.
Lanea, in expiatoriis & Magicis ſacris receptiſſima; apud Plin. *lib.* 21. *cap.* 3. Propert. *eleg.* 5. *lib* 3. &c. Eadem nova Nupta coronabat januam mariti, apud Paſchalium *lib.* 2. *cap.* 16. Homerum Plato, *ibid.* Sed & adulteri hac alicubi cincti &c. V. quoque Barthium *Animadverſion. ad Statium lib. II. pag.* 1121. & *lib. III. pag.* 724.
Laurea, Imperatorum, Poëtarum, aliorum, V. infrà.
Lemniſcata, V. itidem infrà.
Lineæ, V. Paſchalium *lib.* 2. *cap.* 12.
Longæ, quarum mentio in XII. tabb. dictæ ſunt ad differentiam rotundarum, qualibus buſta, ſepulchra, ſellæ curules, theatra & currus triumphales exornari conſuevere.
Ludicræ, V. infrà.
Martyrum, è floribus, Paſchalius *lib.* 2. *cap.* 15.
Militares, V. ſuprà aliquid, & plura infrà, ubi de *Militibus*.
Muralis, velut muri pinnis decorata, dari ſolita eſt ab Imp. ei, qui primus hoſtilem murum ſubiit. Talium tres meruit Sicinius Dentatus.
Myrtea, non conviviis ſolùm, ubi tum capiti u nando, tum, flabelli loco, muſcis abigendis, ut apud Athenienſes, adhibita eſt; ſed bellicis quoq; ſe rebus inſeruit, Plin. *lib.* 15. *cap.* 25. Ovationis inſigne, Poſthumio Tuberto primùm collata. V. infrà ubi de *Myrto*.
Navalis, V. infrà.
Nuptialis, itidem.
Obſidionalis, quam ii, qui liberati erant ab *obſidione*, Duci liberanti dare ſolebant. Harum unâ donatus eſt ſuprà memoratus Sicin. Dentatus, miles fortiſſimus; è gramine fuit.
Oleagina, præmium erat in Olympicis ludis victorum.
Ovalis corona myrtea fuit, quâ Imperatores, qui ovantes introibant urbem, donati ſunt. V. ſuprà *Myrtea*.
Pactilis, V. in hac voce.
Pampinea, V. ubi de *Pampino*.
Pancarpiæ, V. Paſchalium *lib* 2. *cap.* 13.
Corona è panibus, V. infrà *Panis*.
Plectilis, dicta eſt corona ex integra fronde lauri plexa, apud Plautum in *Bacchid. Actu* 1. *ſc.* 2. & A. Gellium *Noct. Attic. lib.* 18. *cap.* 2. V. quoque infrà.
Plumea, cum pennis tribus puniceis aut nigris, longitudinis ferè cubitalis, militibus conceſſa eſt, ut aſpectu pulchri, hoſtibus verò terribiles evaderent. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium lib.* 11. *pag.* 936.
Plicatiles, apud Paſchalium *lib.* 1. *cap.* 13.
Pſilinæ, *Ibid. lib.* 6. *cap.* 21.
Querna, eadem cum *Civica*.
Radiata, Diis majorum gentium, & præcipuè Soli, Jovi & Baccho attributa eſt: ad cujus ſimilitudinem Viri Principes, qui Dii haberi volebant, ſimilem geſtabant, ut de Auguſto, aliisq; legimus. V. C. Paſchalium *lib.* 9. *c.* 13.
Refrigerantes, V. ſuprà.

Roſea

Roſea, V. infrà.
Roſtrata, itidem.
Rutilæ, V. Paſchalium *lib.* 8. *cap* 4.
Sacerdotalis, *Ibid. lib.* 4. *cap.*13.
Sacræ, V. infrà.
Spicea, Cereris fuit; V. *Spicea* infrà.
Spinea, Infauſta. V. Paſchalium *lib.* 7. *cap.* 15.
Stellata, *Ibid. lib.* 9. *cap.* 15. V. quoque *Radiata.*
Subtiles quænam dictæ, V. infr.
Tonſa, ſeu *Tonſilis.* plectili oppoſita, texebatur è foliis detonſis & ex mero folio funiculis ſuebatur. V. Salmaſium *ad Solinum*, Servíumque *ad iſtum Virgilii verſum, Ipſe caput tonſæ foliis ornatus olivæ.*
Tortiles ſeu *Volubiles* aut *Volventes* ſe, dictæ ſunt in quas tantùm admiſſæ ſunt, res orbiculares, poma, & fructus ii, qui duriuſculi erant, præ herbis & foliis, quæ molliora: A' *volvendo.* V. Paſchalium *lib.* 1. *cap.* 13.
Triumphales ex auro fuere, quæ à ſociis & amicis gentibus mittebantur Imperatoribus, atque in triumpho præferebantur, numero ſæpè admodum frequenti. In Scipionis Aſiatici triumpho *aureas coronas ducentas triginta quatuor* Livius: in Cæſaris, *duo millia octingentas viginti duas* Appianus, numerant. Id vulgò *aurum Coronarium*: olim ex lauro erant, propter paupertatem, ut Feſtus affirmat. V. A. Gellium *lib.* 5. *c.*6. & Paſchalium *lib.* 8. *cap.* 1. & *ſeqq.*
Vallaris, valli habebat inſigne, darique militi ſolita eſt, qui hoſtile vallum pugnans introiit: eadem cum *Caſtrenſi*, de qua ſuprà.
Virginea, partim Junoni, partim Baccho, in uſu erat, uti diximus retrò.
Volubiles dictæ, quæ volvi poſſunt, utpote ex pomis fructibusq; duris nexæ, V. ſuprà *Tortiles* &c. & quarundam *Coronarum* præfatarum icones apud Roſinum *in Antiqq. Rom.* De *Coronis* verò illis, de quibus prolixiùs dicendum erit, hic infrà.

Corona, ornamentum quod in ædibus ſacris pendebat, apud Anaſtaſium Bibliothecar. cujus typum ex *Martyrologio* quodam membranaceo Bibliothecæ Vatic. & Templo S. Clementis Romæ, exhibet Dominic. Macer in *Hierolexico.* Addit frater Carolus, ante Imperatorem Græcorum lampades duas coronatas, *στεφανώματα*, i. *coronas*, Balſamoni dictas, olim deferri conſuevisse; ut indigitaretur, ad Maj. Imper. ſeu *coronam* rerum divinarum ac humanarum curam ſpectare: unicam verò, ante Patriarcham, quòd ſola ſpiritualia ad ipſum ſpectarent; ante Imperatricem ſimiliter unicam, quòd non niſi humanarum rerum ei cura eſſet &c. Idem nomen eſt nummi aurei Francici, apud du Freſne in voce *Moneta.* Item candelabri, in modum *coronæ* ac circuli, variis lucernis inſtructi, à Templorum laquearibus dependentis, apud Anaſtaſium in *Sylveſtro Pontif.* &c.

Corona Clericalis, in Communione Romana, dicitur tonſura Clericorum eorumque, qui ſacris Ordinibus initiati ſunt, in modum *coronæ* facta, *παπαλήθρα* Græcis recentioribus: cujus inventionem Petro Apoſtolo videtur tribuere Gregorius Turon. *de Mirac. lib.* 1. *cap.* 28. è quo colligitur, fuiſſe illam olim talem, ut ſuperior omnis capitis pars nudaretur, circulus in infima capillitii parte coronam formaret. At poſterioribus ſeculis coronulam ſub fronte detuliſſe Clericos, auctor eſt Ethelvredus *lib.* 4. *cap.* 9. &c. De *Corona* Athletarum, ad cujus imitationem fortè hæc excogitata. V. ſuprà ubi de *Circumtonſis.* Hinc, quia in eadem Eccleſia inſigne hoc Clericatus ac Sacerdotii præcipuum, *Corona* ipſa dignitas Clericalis, Sacerdotalis, Epiſcopalis, imò & *Pontificalis*, dici: atque hac voce, ut illuſtri honoris titulo, ipſi Epiſcopi atque Pontifices compellari cœperunt, V. Synodium *lib.* 4. *Epiſt.* 27. *ad Symmachum*, alios; quâ notione Græcos Patres *στέφανον* uſurpaſſe, diſcimus ex Concilio Epheſ. *part.* 2. *Act.* 3. *initio.* Unde *Coronati* quoque, pro Clericis, Hiſp. *Clerigos de Corona*: quemadmodum Gentilium etiam Sacerdotes dicuntur, Innocentio *Epiſt. ad Epiſc. in Synodo Tholoſ* & Firmico *Matheſ. lib.*3. *cap.*4 *c.*7. *c.*14. &c. De *Benedictione Coronæ*, quæ ad Abbates pertinet, ſeu *primæ Tonſuræ*, V. Auctores Car. du Freſne laudatos, & plura hanc in rem infra paſſim, inprimis in vocibus, *Papalethra, Platta, Tonſura*: Adde Macros Fratres in *Hierolexico.*

Corona Natalitia, præ foribus die tertio apud Romanos: quinto apud Græcos ſuſpenſa, publicè teſtabatur gaudium ob recèns natum infantem. Juven. *Sat.* 9.

—— *Foribus ſuſpende* coronam,
Jam Pater es.

Quam ob cauſam, notante Meurſio *Attic. lect. lib.* 4. *c.* 10. Puerperæ domus *coronata*, *στεφανηφόρος*, dicta eſt. Ad eaſdem *coronas* alludit Nonnus *Dionyſ. lib* 25.

Βακχοῦ στέμματα ταῦτα λεχώια, ταῦτα Λυαίου.
Bacchi coronas haſce puerperio condecentes, haſce Lyæi.

Fuere autem hæ *Coronæ* eædem fere, quibus Nuptialium feſto frontem crinesque haſtâ compoſitos cinxerat nova Nupta, in honorem Laris familiaris, foribus præſidentis. Ità enim aliàs quoque in nuptiis poſtes *coronati*, vel ad arcendum faſcinum, ex Hetruſca ſuperſtitione, quomodo & anterior lecti pars ornabatur; vel potiùs ad Veſtam, cui poſtes ſacri, placandam, quæ in puerperio viſa ſibi erat læſa & alioquin, ut Junonis ſoror, ad puerperium aliquid contulerat; vel denique in amoris victoriam, qua de re pluribus hic infrà. Addendum hoc, Athenis maſculis oleagineam coronam ſuſpenſam, laneam fœmellis, uti apud Heſychium legimus. Romanis laurus, ob generis perpetuitatem & hedera apiúmq; certarumque herbarum fragrantium corollæ ſolebant adhiberi. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum, cum Notis eruditis* Caſpari filii.

Corona Nuptialis, olim celebri in uſu. Apud Hebræos, in ipſa deductione ſeu nuptiis, Sponſos antiquiſſimis jam temporibus *coronis* ornari ſolitos fuiſſe, *in Miſna* legimus. Et quidem Sponſi *Corona*, ſive aurea, ſive argentea, ſive ex farre toſto formata, atq; ſulphure depicta, ſive roſea, ſive myrtea, ſive oleagina: Sponſæ aurea ſeu aurata, ſcilicet formâ עִיר שֶׁל זָהָב *urbis aureæ* ſeu turritâ, qualem Deûm Matri vulgò tribui conſueviſſe, *ſuo loco* dicemus, erat: pro varia nempe Neogamorum conditione. Qui mos duravit, usq; ad ſecundi Templi excidium, à quo tempore, uti ritus ramorũ myrti ac palmarum, cum cantu, præferendorum, ita & *coronæ* hæ prohibitæ ſunt; Joh. Seldenus *Uxor. Hebr. lib* 2. *cap.* 15. Nec minùs, apud veteres Paganos, frequens *Coronarum nuptialium* mentio. Bion certè *Epitaph. Adonidis στέφος γαμήλιον* memorat. Et Clytemneſtra apud Euripidem Achilli, de Iphigenia, inquit:

—— —— —— *Ἀλλ' ὅμως*
Σοὶ καταστέψασ' ἐγώ νιν ἦγον ὡς γαμουμένην.
Attamen
Ego coronans *eam adduxi, tanquam nupturam.*

Vetus quoque apud Ciceronem *de Orator. lib.*3. Poëta,

Sed mihi cùm retulit coronam, *ob collocandas Nuptias,*
Tibi ferebat, cùm ſimulabas ſeſe alteri dare,
Tum ad te, ludibunda doctè & delicatè detulit.

V. quoq; Lucanum *Pharſal* 2. ubi de Mariæ nuptiis agens, eandem ſimiliter turritam facit; Libanium *Declam* 8. Artemidorum *Oneirocrit. lib.* 1. *cap.* 79. Alios. Apud Adolphum Occonem nummus Adriani Aug idem repræſentat, cujus parte alterâ, CONJUGIUM AUG. alterâ, M. P. T. NOB. in *Corona.* Nec conjectura deeſt, duplicem fuiſſe Sponſæ *Coronam*, ex illo Valerii *Argonautic. lib.* 8.

—— *Ipſa ſuam* duplicem *Cytherea* Coronam
Donat.

Materies iis adhibita pro arbitrio, ut videtur, & variâ Sponſorum conditione. Et Bœotarum coronas hujusmodi ex *ἀσφαράγωνις* (an aſparago?) fuiſſe, ſcribit Plutarchus *in Præc. Conjug.* Atq; ſiſymbrio coronari ſolitos ſponſos, eliciunt aliqui ex illo Ariſtophanis *Act.* 6. ubi cùm Epopis dixerat, ſuis in hortis paſcere alba ſeſama, myrta, papavera, & ſiſymbria: reſpondet Evelpis,

Ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίων βίον,
Vos igitur vivitis Sponſorum vitam &c.

Vide de his fuſè agentes Auctores, apud præfatum Seldenum *ejusd. lib. cap.* 23. Sed & idem mos in Occidentali Eccleſia, non tamen circa Digamos, retentus: Unde inter ritus Eccleſiæ hujus matrimoniales priſci recentiorisque ævi, quorum aliqui ſummatim deſignantur in illo Nicolai I. Pontif. ad Bulgaros *reſponſo*, ſub A. C. 860. poſt ſponſalia, arras, annulum, dotem dictam, benedictionem in Templo & velamen, memorata, illa habentur: *Poſt hæc autem de Eccleſia egreſſi* Coronas *in capitibus geſtant, quæ ſemper in Eccleſia ipſa ſolitæ ſunt reſervari. Et ita, feſtis nuptialibus celebratis, ad ducendam individuam vitam, Domino diſponente, de cætero diriguntur.* Formulam benedicendi in Nuptiis tum annulum, tum *Coronam* hujusmodi, ex vett. Liturgiis hanc obſervavit Laur. Pignorius *Epiſt.* 1. & 19. *Benedic Domine annulum iſtum*, & Coronam *iſtam, ut ſicut annulus circumdat digitum hominis, & corona caput, ita gratia Spiritus S. circumdet Sponſum & Sponſam, ut videant filios & filias, usq; ad tertiam & quartam generationem* &c. In Orientali non minus idem viguit. qua de re, ut & aliis Paganiſmi ritibus Nuptialibus, rectè Antonius Gubertus IC. *lib. de Sponſal. §. de Ritu Nupt.* §. 34. *Cùm pietate*, inquit, *& induſtria Conſtantini idolorum cultus ubiq; gentium exoleviſſet, ritus Nuptiarum indifferenter, qui magis ad ornatum & celebritatem earum, quàm ad ullum impium cultum, vel jam abactam Idololatriam pertinebant, Chriſtiani in uſum revocamus, atq; ideò nubentium coronas.* V. iterum Seldenum *cap.* 25. *l. c.* atque infrà ubi de *Nuptiis.* De *Corona* baptizatis ex myrto vel palma aliisq; ſimilibus, apud Æthiopes, imponi ſolita, V. Severum Alexandrinum *de Rit. Bapt. ſub fin.* & Anſ. Solerium *de Pileo ſect.* 4. &c.

Corona Oblationis, in Rom. Eccleſia, dicitur panis benedictus, in modum *Coronæ* ſeu formâ rotundâ confectus: quâ panes grandiles olim fuiſſe, dicemus infrà. V. & infrà in *Oblata.* In eadem Communione, *Coronam de Racemis*, quam annuatim debebant Abbates & Conventus Humolarienſis, memorat *Charta* Ludovici Gall. R. A. C. 1283. apud du Freſne. Ut de *Corona lineâ Laicorum Militum*, quarum mentio in *Conſtitut.* Petri Epiſc. Ruthenenſis Leg. Apoſtol. ut vocant, in Cypro A. C. 1313. de *Coronis cum delphinis & liliis*, de quibus C. du Freſne *in Deſcr. S. Sophiæ num.* 48. de variis monetis Francicis, quibus *Corona* expreſſa, inter quas eminent *Denarii aurei cum corona*, Gall. *Deniers d'or fin à la couronne*, & ſimpliciter *Couronnes* & *Couronnes de France* Froiſſarto *Tom. VI. capp.* 26. 64. 66. ſub Carolo VI. cuſis &c. nihil addam.

Non

Non tamen omittendæ, *Coronæ*, quæ apud Vitruv. ſubjiciebantur cameris, tenuis ſubtiliſq; operis, ac aliquando ex cupro, aliquando ex marmore Cretico producebantur, & modò puræ, modò cælatæ fiebant: Quem ornatum cum laquearibus quidam male confuderunt; cùm trulliſſatis politisque cameris ſubjiceretur. *Ὑποχείρωμα* dici iſtiusmodi *Coronarium* opus quibusdam videtur, *Epiſt. 6. Pontific.* idque à chartæ tenuitate ac ſubtilitate, & idem eſſe, quòd *ὑποπλάκωσις*. Aliud tamen ſentit Salmaſius, quem vide omnino *ad Vopiſcum in Aureliano*; ut & Philandrum ad *Vitruvium*.

Coronæus Sinus, inter eos, quibus ora Peloponneſi alluitur, memoratur Plinio *lib. 4. cap 5* ubi eorum decem enumerat, Corinthiacum primum, ad Iſthmum ipſum, Chelonatem ſinum, Cypariſſium, Aſinæum, *Coronæum*, Laconicum, Ægylodem, Gytheatem, Argolicum & Saronicum, addens: *Tot ſinus Peloponneſi oram lancinant.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 140.

Coronarium Æs, memoratur Plinio *lib. 33. cap. 9. & lib. 34. c. 8.* & 11. ubi inter alia, *In Cyprio* (ære) *coronarium & regulare eſt utrumq; ductile.* Coronarium *tenuatur in laminas, taurorumq; felle tinctũ ſpeciem auri in coronis hiſtrionum præbet.* Nempe hiſtrionicæ coronæ regias formâ quidem imitabantur, ſed materia diſſerebant; illæ quippe ex auro, hæ ex ære: quod æs pars fuit æris Cyprii tenuiſſimi. Ocyſſime autem illud æruginem contrahebat, reciſamentis in acetum additis. Hinc inter *σκευοποιήματα* ſeu *indumenta* Hiſtrionum apud Pollucem *lib. 4. cap.* 18. connumerantur *πῖλοι, καλύπτραι, μίτραι, πῖλοι*; quibus redimiebantur illi hiſtrionici Atrides, Agamemnones, Ulyſſes, talesque alii. Quanquam & hiſtrionibus quandoque coronæ datæ ſunt, non ex auro hujusmodi ementito, ſed, uti Olympicæ, ex cotino: quales Favonium Ædilem Pl. Romæ in ſpectaculis exhibuiſſe, Plutarchus eſt auctor *in Catone.* V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 9. cap.* 1.

Coronarium Aurum, de quo ſic A. Gellius *lib. 5. cap. 6. Triumphales coronæ ſunt aureæ, quæ Imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur. Id vulgò dicitur* aurum coronarium: *hæ antiquitus è lauro erant* &c. Verùm non tantum coronæ; ſed aurum poſtea ad coronas miſſum, etiam cum gravi exactione, in aliis cauſis, Vid. *tit. Cod. lib.* 10. *de Auro coronario*, Lipſium *de magnitud. Rom. lib. 2. cap. 9.* &c. Hoc non decreſcebat, in probatione obruſſæ: *Id enim quod voluntate offertur, non debet conſequi neceſſitatis injuriam, l. 4. de auro Coron.* id eſt, non debet ſubjectum eſſe illi acerbitati, quæ adhibetur in illo, quod neceſſariò præſtatur: quæ acerbitas in collatione voluntaria pro injuria eſſet. Idque meritò, *Nam quæ dono contingunt, minus ſcrupuloſè probantur*, ut ait Columella. Peccavit ea in re Nerò, quum parans expeditionem adversùs Vindicem, exegit ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperum, argentum puſtulatum, aurum ad obruſſam: ut pleriq; omnem collationem palàm recuſarent. Galba non minus, quum oblatâ ad conflandum à Tarraconenſibus è vetere Templo Jovis coronâ aureâ librarum quindecim, tres uncias, quæ ponderi deerant, juſſit exigi, teſte Suetonio. V. Joh. Frider. Gronovium *de Pec. Vet. lib. 4. cap.* 15.

Coronas in Deorum pulvinar jaciendi ritus, indigitatur Capitolino in *Marco, In Saliatu omen accepit Imperii*, coronas *omnibus in pulvinar ex more jacientibus, aliæ aliis locis hæſerunt; hujus, veluti manu, capiti Martis aptata eſt.* Ubi quod de Saliis ſolus hic Auctor habet; de reliquis etiam Divis alibi legimus, in eorum ſc. pulvinaria & ſtatuas jaci coronas & flores omne genus, diebus præſertim feſtis, conſuevisse. Unde in Deorum cultu *στεφάνους* etiam ponit Juſtinus *Apologetico*; ubi *ἐν ῥαφαῖς στεφάνων*, i. *ſutilium coronarum*, quas *ῥαμματὰ ἄνθη* vocat Heſychius, meminit. Salmaſius *ad locum*. V. quoque ſuprà in voce *Conjectus*.

Coronati, militum genus, quorum cohortis meminit Theophanes *pag.* 43. ubi de Valentiniano, poſtmodum Imperatore, *Τριβοῦνος τότε ὢν τάγματος Κορωνάτων λεγομένων νουμέρου; Tribunus tunc cohortis Coronatorum.* At *Κορνούτων* reſtituunt Viri docti, du Freſne *Gloſſar.* Sed & *Coronatus*, pro *Sacerdote.* Licèt enim Joſephus *Antiqq. lib. 3. cap. 8.* ſoli Pontificiæ cidari *coronulas* aſcribere videatur, Lyranus tamen *in cap. 39. Exod.* in Sacerdotali quoque eas agnoſcit; non quidem aureas, quales Pontificum erant, ſed byſſinas, quò trahit Is locum Exod. *cap. 39. verſ.* 25. Et ab his, apud Auguſtinum *Serm. 13. de Temp.* Simeon inter alia *coronatus* appellatur; quod licèt quidam de multis ejus operibus bonis accipiant, alii tamen ex ſententia, de coronato Sacerdotum Judaicorum capite, denominationem arceſſunt. Namque & ſuam Sacerdotio quoque *Coronam* fuiſſe, etiam Rabbi Simeon *in Capitul. Patr.* teſtatur: *Tres ſunt coronæ, corona Legis, Sacerdotii & Regni: corona autem boni nominis aſcendit ſupra omnes.* Sed & apud ipſos Ethnicos, *Coronatum* idem ſonare, quod gerentem Sacerdotium, probat Car. Paſchalius *de Coron, lib. 4. cap. 13.* ex eo, quòd Theopus, apud Plutarchum *de Socr. Dæmon.* jugulans Cabirichum Sacerdotem, Tyrannorum fautorem, dixit: *Jacetum his, quibus es vitulatus: Neq; enim liberis Thebis tu coronabere*, id eſt, *Sacerdotium geres.* Mox enim addit: *Neq; poſt hac ſacrificet illis Diis, quorum Numina perjurio violàſti, dum ſæpe pro hoſtibus vota feciſti.* Tertullianus item *lib. de Idol.* memorat aureas provincialium Sacerdotum coronas; & Prudentius *coronâ repexum aureâ* Sacerdotem ſcribit. Ita ergo apud Hebræos omnes Sacerdotes coronati: ſi non ex auro, quod Pontifici proprium, ſaltem ex byſſo vel lana. Pontificem autem aureâ ſplendere par fuit, utpote reliquorum caput, & veri Pontificis noſtri JESU CHRISTI inſignem typum. Celebrat magnificè eam cidarim, Siracides *c. 45. v. 14.* ubi tegmen illud vocat *gloriam honoris, opus virtutis* ſeu *fortitudinis, deſideria oculorum ornata* &c. V. etiam Proſp. Stellartium *de Coronis*, & Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 13. Imò & *Coronati* dicti, in Eccleſ. Or. in Nuptialibus ſacris Sponſi, V. infrà.

Coronatus, nummi genus: Hic ſive aureus, drachmâ aurei cenſetur; ſive argenteus, ſuperat uncialem, quem *Thalerum* vocitamus, duabus drachmis, & propterea decem habet denarios; proportione Romæ & Athenis bonis temporibus obſervatâ. Aliàs *Scutatus* dicitur: quem ſtuferis ſexaginta æſtimat Fridericus Gronovius *de Pec. Vet. lib. 3. cap. 7.* V. eundem *lib. eod. cap* 8. Sed & *Coronatus*, nummus aureus Ducum Burgundiæ & Comitum Flandriæ fuit, apud Froiſſardum *Volum. 4. cap.* 27.

Coronis, notâ quam Veteres in fine librorum ſuorum ſubjungere ſolebant: *Hanc lineam brevem ab inferiore parte flexam* fuiſſe, annotavit Cœl. Rhodiginus *lib. 15. cap.* 20. Alii Romanis priſcis in uſu poſitum dicunt, ut non minus frontiſpicia librorum, quàm finem, creſcente Lunæ imagine ſignarent. Unde lux adagio, *ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς Κορωνίδος, à principio ad Coronidem.* Screvelius in Martialem *lib. 10. epigr.* 1.

Si nimius videor ſeraq; coronide longus
Eſſe liber, legito pauca, libellus ero.

Ait: *Coronide, i. fine, ſigno abſoluti operis in calce libri poſito, hâc figurâ V. vel 7. alæ ſcilicet cornicis: translatione ab ædificio, cujus jam abſoluti faſtigio apponitur cornix.* V. plura apud Cœlium Rhodiginum *loc. cit.* Hanc notam quidam eandem faciunt cum illa; quæ *Cornu* Latinis dicitur; cujusque meminit Ovidius *Triſt.* 1. 1.

Candida nec nigra cornua fronte geras.

Sed aliud quiddam hoc eſſe notant Eruditi, per *Cornua* ſuperiorem & inferiorem chartæ partem, *frontem* verò ipſam paginam intelligentes. Scribebant enim antiqui in altera tantùm paginarum facie, perpetuo ductu ad extremum usque folium: in quo firmitudinis gratiâ cylindrum ſeu bacillum teretem cedrinum ſeu eburneum agglutinabant, pro modo latitudinis membranæ præciſè; eundemque nominabant *Umbilicum*, quòd, ſicut umbilicus in medio ventre, ſic ille libro jam circumvoluto medius eſſet. Hujus bacilli capita ſupernè & infernè eminentia, argento, auro aut ebore, ornatus causâ præmuniebant, quæ *Cornua* dicebantur. Poſtea paginas inſtar ſpiræ convolutas complicabant, unde *Voluminis* nomen à volvendo. Pont. *in Mart.* V. & Paul. Manutium *in Epiſt. famil. 7. lib.* 3. Pierium *Hieroglyph. lib.* 34. Thom. Godvvyn. *Anthol. Rom. lib. 3. ſect. 1. cap.* 2.

Coros, apud Melam, *Sethis per Carmanios, ad Paſagardas* Coros *effluunt*: & Strabonem, *Κόρος περὶ Πασαργάδας ῥεῖν*, V. infrà *Corus*.

Corpilli, adde: Græcè *Κολπίλοι.* Stephanus, *Κολπίλοι, Θρᾳκῶν ἔθνος. ἡ χώρα Κολπιλική ἡ γὰρ Αἶνος κεῖται κατὰ τὴν πρότερον Ἀψινθιάδα, νῦν δὲ Κολπιλικὴν λεγομένην*; *Colpili, Thraciæ gens, regio Colpilica. Ænus enim jacet ad Abſynthiada prius, jam Colpilicam dictam.* Meminit eorum quoque Solinus Polyhiſtor *cap.* 10. ubi *Corpilos* vocat: *Hebrum Odryſarum ſolum fundit. qui fluvius excurrit inter Priantas, Doloncos, Thynos*, Corpilos; *aliosq; barbaros tangit & Ciconas.*

Corporale, ſeu *Corporale Pallium*, aut *Corporalis Palla*, *Chriſmale* item, Græcis *Καλυμμάτιον, εἰλητόν*, & recentioribus *Ἀντιμήνσιον*, dicitur in Communione Pontificia, palla, qua *Sacrificium*, ut vocant; in Altari contegitur: quam lineam debere eſſe, docet Alcuinus *de Div. Offic.* & *Liber Ord.* S. Victoris Pariſ. *MS. cap.* 20. Corporalia *autem de puriſſimo & nitidiſſimo panno præparari oportet, & in capſulis mundis vel lineis ſacculis diligenter complicata reponi.* De ritu ea abluendi, V. Durand. *Ration. 4. cap. 29. n.* 2. In medio ejus Græci, contra conſuetudinem Latinorum, acu pingunt montem Calvariæ cum cruce ſuperpoſitâ: ſubter verò Chriſtum effigiant mortuum jacentem, atq; Angelis circumdatum: in quatuor autem veli angulis quatuor illa animalia, Evangeliſtarum ſymbola, efformant, eique applicant burſam, in qua reliquias SS. Martyrum incluſas, ſigillis, maſtiche ac cerâ, occludunt &c. Antiquitus latius erat, ſic ut etiam calicem operire poſſet, quod hodieque Carthuſiani obſervant: hodie tamen adhibetur eo fini exiguum *Corporale*, quod *Palla* ſeu *Animetta* dicitur, & unà cum *Corporali* benedicitur. Explicatur autem ante offertorium, in Miſſa ſolenni, à Diacono, poſtquam Chorus cecinit, *Et incarnatus eſt*: apud Dominicanos verò poſt Epiſtolam &c. V. du Freſne *Gloſſar.* & Dominicum Macrum in *Hierolexico*, ubi de *Corporali Feſto* varia adjicit. A. item Rivetum *Summæ Contr. Tr. 2. Qu.* 33.

Corporati, incolæ Urbium, qui ex certis *corporibus* erant, Artificum præſertim: quippe, ut eſt apud Lampridium, Alexander Severus Romæ *Corpora* conſtituit penè omnium omnino Artium: Quod in Provinciis quoque factitatum eſſe, patet *ex L. un. Cod. de Alexandr. Pleb. Primat.* ubi *Corporatorum Civitatis Alexandriæ*, mentio eſt. Erant autem *Corpora publicis obſequiis deputata*, *Nov* Severi 2. cujus meminit Papinian. *tit.* 46. &c. V. du Freſne *Gloſſar.* De-

ſcripta fuere hæc Collegia per decurias; ut & officia Domus Auguſtæ. Hinc in vet. *Inſcr.*

V. F.
CULTORES. HERCULIS.
SOMNIALIS. DECURIA. I.
DIS. MANIBUS.
SIBI. ET. POSTERISQUE. SUIS. &c.

Apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 351. integram exhibebimus, infrà, in voce *Somnialis.*

Corporecuſtodes ſeu *Corporis cuſtodes*, aliàs *Protectores Principis*, item *Domeſtici*; & poſteriori ævo *Bucellarii* ac *Scurræ*, Germani olim fuere. Duplex enim cuſtodia Imperatoribus cùm eſſet, alteram milites Prætoriani, alteram Germani obiere, uti pluribus docet Salmaſius *ad Lamprid. in Severo*, V. infrà, in voce *Scurra.*

Corporis Dominici Feſtum, in diœceſi Legionenſi celebrari ſolitum, memoratur Joanni Ciappeavilleo *de vera orig. Feſt. Corp. Dominic. cap.* 2. laudato Macris Fratribus in *Hierolexico.*

Corpus, præter ſignificatum comune, Latinis *opus* quoq; notat, quod in multas eſſet digeſtum partes pluresq; libros contineret; ſicut corpus animalis plura membra. Sic Firmicus opus ſuum de Matheſi quod multis libris explicatur, *Corpus* appellat & ſingulari libro opponit, *lib* 4 *c.* 14 his verbis: *Quæ omnia, licèt in hoc* Corpore *ſparſim dicta ſint, ſpecialiter tamen in ſingulari libro, quem de domino geniture atq; chronocratore ad Mutinium noſtrum ſcripſimus & comprehenſa ſunt & explicata.* Sic *Corpus Theodoſium*, in Codice Theodoſii, *Corpus Juſtinianeum* in Codice, hodieq; *Corpus Juris, Civilis* quod *Pandectis, Codice* & *Novellis*, quibus acceſſere *Inſtitutiones*, abſolvitur: cui ut reſpondeat *Corpus Juris Canonici*, *Gratiani Decretum*, Pandectas, *Decretales* Codicem; *Sextus, Clementinæ* & *Extravagantes*, Novellas repræſentant, quibus additæ ſeculo XVI. *Inſtitutiones*, à Paulo Lancelotto, & M. Antonio Cuccho. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccleſ. paſſim*, inprimis *n.* 384. & hic ſuprà, in vocibus *Canones, Canonicum Jus, Codex.* Græci σωμάτιον ſimiliter vocant: ut σωμάτιον Ἰλιάδος & σωμάτιον Ὀδυσσείας, apud Longinum περὶ ὕψους. Neq; verò *Corpus* ſolùm, de libro, ſeu opere: ſed & *Corpuſculum*, inde de indice occurrit Solin. *Ep.* 1. *operi præfixâ*, *Quoniam quidem impatientiùs potiùs, quàm ſtudioſiùs, Opuſculum, quod moliebar, intercipere properarunt — ne fortè rudis & imperfecta materia — in manus tuas deferretur*, Corpuſculum *ſententiâ meâ digeſtum, ut noſceres, miſi.* Ubi per *Corpuſculum* intelligit digeſtam capitum & in unum corpus collectam ſeriem, editioni ſecundæ à ſe præmiſſam & Advento dedicatam. Et Juſtin. in *Præf. Et omiſſis his, quæ nec cognoſcendi voluptate jucunda, nec exemplo erant neceſſaria, breve veluti florum corpuſculum feci.* V. Salmaſ. *ad Solin. pag.* 4.

Corpus exercendi, varii modi apud Vett. viguere. Et quidem, ut de exercitationibus Gymnaſticis nil jam dicam, ut de quibus infrà: obſervant Eruditi, Veteres *in exercendo corpore*, etiam extra morbi neceſſitatem, volutaſſe ſe ſuper candente arena, ut *corpus* ferendo calori aſſuefacerent; contrà, ut ad tolerandum frigus id præpararent, vel in nive ſe verſaſſe, vel ſtatuas nive obductas nudos fuiſſe amplexatos, uti de Diogene Cane, apud Laërt. de Antiocho Cilice Philoſ. Cynico, caſtra Severi Imp. ſecuto, apud Suidam, legimus, reprehendente morem hunc graviſſimo Auctore Epicteto, apud Arrianum *Diſſert. lib.* 3. *c.* 12. V. infrà in voce *Harena*: & hanc in rem plura apud Caſaubonum *ad Auguſtum Suetonii cap.* 81.

Correarii, Gall. *Courriers*, Matricularii Confraternitatum dicuntur Lugdunenſibus, du Freſne.

Corrector, munus & dignitas erat apud Romanos: qui provinciis à Principibus dabantur & in Hiſtoria Auguſta ejus ævi Scriptoribus memorantur. Sic Treb. Pollio *in Tetrico Seniore, Aurelianus — eum, quem triumphaveras*, Correctorem *totius Italiæ fecit*, *i. e. Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ atq; Umbriæ, Piceni & Flaminiæ, omniſq; annonariæ regionis.* Et Vopiſcus in *Aureliano*, Pollionem corrigens, *Tetricum triumphatum* Correctorem *Lucaniæ fecit*: cui uterq; Victor conſentit, & cum his Eutropius. De iiſdem Salmaſ. *ad Solin. p.* 806. *In Imperio quoq; Occidentali, ſub Vicariis Præfectorum Prætorio multæ provinciæ fuere, quæ ſpeciales habuere Rectores, Conſulares*, Correctores, *& Præſides.* Ad hanc itaque dignitatem munusq; reſpiciens auctor Carminis *de Sodoma*, ſive is Cyprianus fuerit, ſive Tertullianus, Lothum *Correctorem Sodomorum* vocat,

Transvena, Corrector *Sodomorum, duplicat iras.*

Joh. Frid. Gronovius *Obſerv. in Eccleſ. cap.* 22. &c. *Corrector literarum Apoſtolicarum*, occurrit apud *Innocentium III.* Pontific. Rom. *lib.* 10. *Epiſt.* 86. V. Vorſtium.

Corrigia, inter calceandum, rupta, infauſtum olim omen, ut diſertè teſtatus *in Divinat. lib.* 2. Cicero, ubi ait: *Quæ ſi ſuſcipiamus, pedis offenſio nobis & abruptio* corrigiæ, *& ſternutamenta erunt obſervanda* &c. Unde quibus, cùm calceamenta pedibus inducerent, eaq; preſſius adſtringerent, *corrigia* fortè effringebatur, ſuſcepta negotia deſerere vel differre conſuevere. Hoc enim omine Vett. portendi credebant, rem ſuſceptam haud feliciter progreſſuram, aut ſiniſtro aliquo caſu impeditū iri, quemadmodū iis, quibus in itinere corrigiam calceamenti abrumpi contingit, non parum id impedimenti eſt, in illo continuando. Hinc qui Sacram paginam *Gloſſâ*, quam dicunt, *ordinariâ*, illuſtravit, illud Eſaiæ *c.* 5. *v.* 27. *Non rumpetur corrigia calceamenti ejus*, ſic interpretatur: *Non impedietur in itinere Dominus.* Et eandem ob cauſam veteres Tabellarii atq; Curſores excalceati munia ſua obiiſſe leguntur. Muſonius Philoſ. apud Stobæum, *Sine calceis valde expediti & agiles ſunt pedes, præſertim ſi adſit uſus. Unde Tabellarios videre eſt non uti calceamentis in itineribus, atq; ex Athletis curſores celeritatem eandem non ſervare, ſi currere ipſos oporteat in calceis.* Ubi quod de Tabellariis & Athletis Curſoribus, idem de Claſſiariis (qui remiges erant ſeu milites maritimi) teſtatur Suetonius *Veſpaſ. c.* 8. *Claſſiarios verò, qui ab Hoſtia & Puteolis Romam pedibus per vices commeabant, petentes*, aliquid ſibi calciarii nomine conſtitui, *quaſi parum eſſet, ſine reſponſo abegiſſe juſſit poſthac excalceatos curſitare: & ex eo ita curſitant.* Fuit 2. *Corrigia* lorum calcei, Nicet. & quidem Patricii calcei earum habebant 4. quæ ad medium usq; crus perveniebant; implexæ inter ſe: unde Zonaras *Annal. lib.* 2. calceos eorum inſignes fuiſſe ait τῷ τε ὑποδήματι τῶν ἱμάντων καὶ τῷ εἴδει τῷ χρώματι: *patricia lora* vocavit Seneca *de Tranquill. Anim. c.* 11. Sic, & in antiquo marmore, prope Numentanam portam, Prætor, qui mappam mittit, calceos habet cavos, quorum corrigiæ inter ſe implexæ usq; ad ſuras aſcendunt. Nec aliter Conſulares, namque Diptychon Leodienſe, quod Anaſtaſium Conſulem lato clavo, togâ pictâ, tunicâ palmatâ, ſubarmali profundo, mappâ Circenſi, ſcipione eburneo & ſellâ curuli inſignem exhibet, calceos ei ſimiliter tribuit, quatuor *corrigiis* tranſverſim ſupra pedem & medio crure tenus adſtrictos, V. figuram apud Jul. Nigronium *de Calig. edit. Amſtelod. A. C.* 1667. *p.* 184. Totidem & Senatorii habebant, & quidem hi omnes ex nigra aluta, ut ex Horatio diſcimus:

Nam ut quiſq; inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus.

Plebeji verò unicâ tantùm ligulâ ſive *corrigiâ* utebantur, quæ in eorum calceis extrema erat. Unde explicari poteſt difficilis locus Martialis *lib.* 2. *Epigramm* 29. ubi in Stigmatiam, calceos Patricios quatuor corrigiarum geſtantem, invehens, inter alia ait:

Non extrema ſedet lunatâ ligula plantâ,
Coccina non læſum cingit aluta pedem.

Hic enim Alb. Rubenius *de Calceo Senat. cap.* 3. à Martiale exiſtimat ligulam illam, quæ in pede ſedet, *non extremam* dici, quia in ejus calceis ligula illa intima, quæ pedem tangebat, haudquaquam extrema erat, ſicut in Plebejis ſolebat eſſe: ut qui alias non haberent, vario implexu ad medium crus aſcendentes &c. Plura V. apud Autorem hunc, ut & apud Bald. *de Calceo* &c. *Corrigiam ſibi in collo ponendi*, in ſignum ſervitutis, ritus, memoratur Joanni Villaneo *lib.* 6. *cap.* 65. Super tumulum verò projiciendi, hocque ſigno bonis defuncti renuntiandi, Pithæo *in Conſuet. Trecenſi tit.* 2. *art.* 12. apud du Freſne *Gloſſar.* At *Corrigiuncula*, apud Anonymum, *Revelat. lib.* 6. nola eſt ſeu campanula, quæ in Monaſteriis percutitur, cùm *diſciplinæ* dari debent: à *correctione* dicta, Id.

Corrupticolæ, Hæretici, Corpus Chriſti adhuc, perinde ac noſtrum, detrimenta pati, hincque eſurire, opusque habere cibo, & quiete, delirantes: De quibus V. Liberatum Diaconum in *Breviario c.* 9. 19. 20. Joann. Garnerium *ad idem caput* 19. & Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theolog. lib. XIII. cap.* 18.

Corſeolis opp. in Libro *de Coloniis*, pro *Corſeoli*, de quo loquendi modo medii ævi Scriptoribus uſitato, V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 777.

Corſica, adde; Optimi fuere ſervi, unde meritò Caſaubonus miratur, infamari ſervos *Corſos* à Strabone *lib.* 5. quos contrà impensè laudat Diodorus Siculus, teſtatus mancipia Corſica διαφέρειν δοκεῖν τῶν ἄλλων δούλων εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον χρείας, φυσικῶς ταύτης ἰδιότητος παρακολουθούσης, *excellere videri reliquos ſervos, quoad vitæ hujus miniſteria, ut ſuâ indole ad id factos.* Unde vel error hic Strabonis, de Sardis loqui volentis, quos peſſimè ſerviiſſe, teſtatur Euſtathius Dionyſii Scholiaſtes, vel nævi aliquid exemplaria habent. V. J. Frid. Gronovium *de Pec. Veteri lib.* 4. *cap.* 10. Sed eo proclivior Strabonis error, quòd Pauſanias *lib.* 10. refert, ex Cyrno inſ. non parvam manum ſeditione pulſorum in Sardiniam transfretaſſe, montibusq; occupatis ſibi oppida muniiſſe, & ab Sardis patrio ipſorum nomine *Corſos* appellatos eſſe. Id. *ibidem.* V. quoque in voce *Corſi.*

Corſned, in *Gloſſario* Sax. tempore Eduardi III. exarato, *panis conjuratus.* Anglo-Saxonibus nempe in more erat, panem certis quibusdam deſtinatisque ſententiis conſecratum reo guſtandum offerre; quem panem iſtiusmodi ceremoniis dedicatum credebant firmiter deglutire non poſſe, ſi crimine teneretur. Cujusmodi purgationis exemplum Ingulphus exhibet *p.* 898. *Cùm Godwinus Comes, in menſa Regis, de nece ſui fratris impeteretur, ille poſt multa ſacramenta, tandem per buccellam deglutiendam, abjuravit & buccellâ guſtatâ continuò ſuffocatus interiit.* Addit Phil. Mouskes *in Hiſt. Franc. MS.* buccellam hanc cum aliquot precibus ſigno crucis fuiſſe à Rege ſignatam, apud du Freſne *Gloſſar.* Panem autem hunc hordeaceum potiùs, quàm alium, eſſe debuiſſe, patet ex Lindenbrogio, apud quem, poſt *vet. Formulas*, habetur *Exorciſmus panis hordeacei — ad probationem veri*, *p.* 107. Orationes in hoc Judicio recitari ſolitas, V. hic paſſim, inprimis ubi de *Ordalio.* Addo ſaltem, Concil. Autiſiodorenſi A. C. 578. *can.* 4. ubi *ſortes de pane & ligno vetantur*, hanc divinationis aut ſortis ſpeciem videri fuiſſe intellectam. V. quoq; *Euchariſtia.*

Corſi-

Corſoides, Græcè Κορσοειδὴς, *gemma* hominis *canitiei ſimilis*, memoratur Plinio *lib.* 37. *cap.* 12. quod tamen ex nomine non colligas, quum κόρση ſimpliciter *capillum* ſignificet: unde κορσωτὴς & κορσεῖος, *tonſor*. At *polia* gemma, à canitie, cui ſimilis erat: Nam πολιαὶ, *cani*, & πολιὰ, *canities*, ſeu ſenectus. Sunt autem κόρσαι & κόρσοι & κόρραι, propriè verticis crines, qui utplurimum ſolent eſſe συνεστραμμένοι & *contorti*, Latinè *cirri*, voce ex Græco ortâ. Unde *cirros* pro cincinnis quoque & implexis capillis poſuere, & extremitatem crinium, quæ naturaliter implexa in ſe reflectitur, ita vocarunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 762. & *ſeqq.*

Corteſius Ferdinandus de Monroy March. *del Valle de Guaxaca*, è celebri Aragoniæ familia editus, Medellinum Eſtramaduræ patriam habuit, geſtisque in America & obtento titulo Marchionis atque ſuprema novæ Hiſpaniæ præfecturâ inclytus, obiit A. C. 1547. Filius is fuit Martini Corteſii (ex Catharina Pizarra) cujus pater Rodericus Perezius *de Monroy*, filius erat Roderici *de Monroy* Dn. *de la Villa*. Ipſe autem ex Johanna de Zuniga & Arellano, genuit Martinum Corteſium March. de Valle Guaxaca, patrem ex Anna Arellana, Ferdinandi Corteſii March. de Valle (cui nupſit Mencia *de la Cerda*) Hieronymi Petri Corteſii March. de Valle (ux. Anna de la Cerda & Latiloya, fil. Alfonſi Telles Gironi) Annæ *de Arellano* (cui maritus obtigit Petrus *Carrillo de Mendoza* Com. *de Priego*) Angelæ (uxoris Ludovici Benavidii March. *de Flomiſta*), Annæ & Catharinæ Monialium, Franciſcæ tandem, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Eur. tom. II. p.* 70. Præter Martinum autem præfatum, ex legitima uxore ſuſceptum, alios etiam Ferdinandus ille nov. Hiſpaniæ Præfectus ex Iſabella, filia Motezumæ, magni nov. Hiſpaniæ Imperatoris, liberos ſuſtulit, à quibus etiam progenies ſuſcepta eſt. Idem *Indic.*

Cortex, apud Indos olim, in calceum aptatus. Philoſtratus enim vitam deſcribens Apollonii, inter cætera, quæ de gentis hujus moribus ediſſerit, eos, *ex arborum corticibus*, ibi calceos conficere ſolitos eſſe teſtatur, *lib.* 2. *cap.* 9. A' quibus, ut credere par eſt, ligneorum calceorum uſus ad alios poſtea translatus eſt; ita ut alii rudioribus & omnimodè ligneis ſint uſi: alii paulò eruditioribus, quorum nempe ſoleæ tantùm ligneæ eſſent, cætera è corio vel quavis alia molliore materia. Germani veteres, referente Cluverio, & agreſtes Poloni hodieq;, ſoleas ex arboris libro fabrefactas & funiculo in planta pedis adſtrictas, geſſere, de quibus V. Cluverum *German. Antiq. lib.* 1. & figuram earum, apud Ben. Balduinum *de Calceo Antiqq. cap.* 5. ut & infrà, ubi de *Ligno*. Plura verò de *Corticibus* arborum, apud Plin. *lib.* 16. *cap.* 31.

Cortina, adde: Scaliger *Cortinam*, appellatum eſſe tripodem Pythicum, à *corio* Pythonis, quo Apollinis operâ fuerit obductus, ait in *Poëtices libris*; de cujusmodi *cortinarum* frequentiſſimo olim uſu, in ornandis Deorum templis, Apollinis præſertim & Bacchi, V. Caſaubonum *ad Auguſtum Suetonii cap.* 52. De *cortinis* verò *fullonii*, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 391.

Cortinarii, qui & *Cortelini*, apud Pachymerem *lib.* 4. *c.* 29. videntur dicti primitus *Cohortales*, de quibus *ſuprà*: Qui nempe *Cortem* ſeu tentorium Principis ſervabant & tuebantur, inter ἀτρίους ac ἀτελεῖς recenſiti, Conſtantino *de Themat. lib.* 1. *cap.* 5. & in *Gloſſis* Baſilic. Κορτηλῖνοι, τῆς κόρτης. Κορτηλῖνοι, πορτάριοι, θυρωροὶ τοῦ πραιτωρίου, *Janitores Prætorii*. Nam his locis eosdem eſſe cum *Cortinariis*, ex Codino *de Offic. cap.* 3. *num.* 52. probat du Freſne: ſiquidem, ut *Cortinarii*, miniſtrabant ad Tabernaculum Imperatoris, & in ſymbolum viliſſimæ conditionis, ex vett. Tabernaculi pannis veſtes confectas habebant. Aliter tamen ſentit Meurſius quem vide. A' voce *Cortina*, de qua prolixè agit idem du Freſne in *Gloſſar.* è quo hoc ſaltem aſpergam: *Cortinas Regias*, apud Ambroſium *Epiſt.* 33. ſigna dici vel vela Regia, quæ bonis debitorum Fiſco addictis ſolebant appendi.

Cortiſiani Flandriæ, ex Curtriaca gente, mentio eſt in Fæcialium libris, ut appellant, *Provincialibus*, inter Flandrenſium nobiles familias, cui pro inſignibus tres cantherios miniatos in campo aureo adſcribunt. Idem fortè cum eo, qui *le Sire de Corteſieux* dicitur non ſemel Guilielmo Guiarto. A' voce *Cortiſianus* ſeu *Cortiſanus*, quâ eum, qui *cortem* curat vel colit, indigitant paſſim citimæ ætatis Scriptores, laudati Carolo du Freſne in *Gloſſar.*

Corvinus, cognomen Matthiæ Hungariæ Regis, adde: Ei inditum, non à vico hujus nominis, ut Calviſio placuit; ſed à *corvo*, qui ſponſalitium annulum matri ejus eripuit, ſagittisque impetitus, iterum dimiſit, quâ velut notâ natalitiâ Matthias poſtmodum à patre Joanne Hunniade agnitus eſt. Cujus rei fidem fecit ipſe, *Corvini* cognomine adoptato & nummo aureo cuſo, (quem Hungaricum ducatum vulgò vocant) cujus clypeo inſeruit *corvum roſtro annulum tenentem*. Acceſſit ſuperſtitio popularis, ut in difficilimo niſu laborantibus, per Hungariam, hodieque applicentur ducati illi *Corvini* per crura, vulgoque credantur opitulari multùm. Diffuſa in Wetteraviam usque, Germaniæ regionem, quæ Haſſiam, Herbipolenſem & Moguntinum interjacet agrum, ubi certum tenere mulierculas, auri *Corvini* abraſum pulviſculum, in vino propinatum, parturientibus præſens auxilium enitendi præſtare, refert Autor Anon. *Sina & Eur.* qui hanc de *Corvino* hiſtoriam latè perſequitur, *cap.* 37.

Corunna ſive *Crunna*, illuſtris in Hiſpania familiæ nomen: in qua primus *Comes Corunnæ* creari meruit, Laurentius I. Suarezius de *Mendoza & Figueroa* Vice-comes *de Torya*, filius tertius Inici Lopezii Mendozæ March. *de Santillana*, ex Catharina, filia Laurentii Suarezii *de Figueroa*, ſub Henrico II. Johanne I. & Henrico III. Regibus, rebus egregiè geſtis inclyti, extincti A. C. 1409. His itaque parentibus genitus Laurentius præfatus, ex Iſabella Borbonia, Bernardinum I. genuit; quo & Mariâ Manriciâ *de Sotomajor* genitus Alfonſus, ex Johanna Ximenia, ſuſcepit Laurentium II. qui obiit A. C. 1583. ex Catharina *de La Cerda*, pater Bernardini II. qui extinctus A. C. 1592. ex Maria Bazania, reliquit Laurentium Alvarum, Laurentium III. Com. *de Corunna*, (extinctum A. C. 1616.) Sebaſtianum Vicecom. *de Torya*, Johannam (ux. Petri *de Zuniga* March. *de Flores Davila*) Mariam Bazaniam (uxorem Johannis *de Torres & Portugal*, Com. *del Villar Dompardo*) Catharinam (ux. Martini Valerii *de Franqueza*) Mariamque Monialem, omnes nominis *Suarez de Mendoza*, ex Com. *de Crunna*, in Epiſc. Oſmenſi. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Eur. tom. II. pag.* 54.

Corus, fluv. adde: Græcè Κῦρος vel Κόρος, amnis Perſicus, in Carmania Salmaſio, qui in Perſicum ſinum ſeſe exonerat: alius à *Cyro*, contra quàm Strabo ſentit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 702. & 703.

Corus, Hebræorum maxima menſura, continuit 10. batos, ut batus tria ſata; ſatum 6 cabos, cabus 4. logos, logus ſex ova. Hebr. *Chomer*, quod ad חמור *chamor*, i. *aſinum*, revocant nonnulli Hebræorum, quaſi fuerit onus aſini. Sed alii eorum veriùs contendunt duplo fuiſſe graviorem, adeoque camelum oneraviſſe. Fuit autem granorum menſura, cujus decima pars *epha*, centeſima *gomor*. Bochartus *Hierozoici Pars. poſter. lib. II. cap.* 15. Ab Hebræis vox tranſiit ad Anglos & Germanos, apud quos menſuræ annonariæ ſpeciem hoc nomine memorat Bractonus *lib.* 2. *cap.* 16. §. 7. V. quoque Iſidorum *lib.* 14. *cap.* 26.

Coruſcatio, V. infrà *Fulgetrum*.

Corvus, pro Numine Ægyptiis fuit, ut colligunt quidam, ex Ambroſii *Comm. in ad Rom. cap.* 1. ubi *Coracina*, inquit, *ſacra habuerunt pagani*. Ac continuò ſubdit: *Harum omnium rerum, quas memoravi, ſimulachra coluerunt Ægypti.* Et fortè hæc ſacra prope Coptum fuere, urbem tanti nominis, ut inde Ægypto appellatio ſit: Circa eam enim bini duntaxat *Corvi* conſpiciebantur; nec militibus Romanis, qui ſmaragdi metalla ibi cuſtodiebant, viſi ſunt plures. Atq; ibidem Apollinis erat ſimulachrum, cui *corvi* ſacri erant, teſte Æliano *de Animal. lib.* 7. *cap.* 18. Verùm non tam hinc conſequitur, *Corvos* illos potiùs fuiſſe Deos, quàm ſymbolum Numinis: namque & à ſymbolo ſacra illa κοράκινα, ſeu *Corvina*, appellari potuerunt, Gerh. Joh. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 100. qui alibi, inter caſtitatis quoque, & fidei conjugalis, hieroglyphica, non avem hanc minùs, quàm cornicem & columbam, reponit. Cæterùm *Corvorum* auſpicia Arabes ſecutos, ſcribit Porphyrius. In illis autem non alius magis memorabilis illo, Plinii verba ſunt *lib.* 10. *cap.* 43. qui *Tiberio Principe ex fœtu ſupra Caſtorum ædem genitus pullus, in oppoſitam ſutrinam devolavit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is maturè ſermoni aſſuefactus, omnibus matutinis evolans in Roſtra, in Forum verſus, Tiberium, deinde Germanicum & Druſum Cæſares nominatim, mox tranſeuntem populum Rom. ſalutabat; poſtea ad tabernam remeans, plurium annorum aſſiduo officio mirus. Hunc, ſive æmulatione vicinitatis, manceps proximæ ſutrinæ: ſive iracundiâ ſubitâ, ut voluit videri, excrementis ejus impoſitâ calceis maculâ, exanimavit: tantâ plebei conſternatione, ut primùm pulſus ex ea regione, mox & interemptus ſit.* Addit deinde, ut huic *Corvo*, ea in urbe, in qua multorum Principum nemo duxerat funus; neque vel major Africanus habuit ſepulchrum, nec minor reperit ultorem, innumeri exequias celebraverint, duobus Æthiopibus humeris conſtratum lectum deferentibus, prælatis omnis generis coronis, præcedente etiam tibicine, ut in funeribus mos erat, contigiſſeque ea ad diem 5. Kal. Aprilis, M. Servilio & C. Ceſtio Coſſ. h. e. anno U. C. 788. V. Kirchmannum, *de Funer. lib.* 2. *cap.* 5. De hoc non inficeta Voſſio conjectura eſt illa Gilberti Genebrardi *in Chron. ad Ann.* 4016. *funere corvi celebribus exequiis, novo & inuſitato facinore à Populo curato, ſignificaſſe Spiritum Sanctum*, Corvum, *id eſt*, atrum illum *Satanam, mox extinctum iri Romæ, ubi præcipua ejus erat ſedes ac garritus*; apud Voſſium *lib.* 3. *cap.* 89. Nec omittendum, in aucupio quoque *Corvos* adhiberi conſueviſſe: primumque in venando iis uſum legi apud Ulyſſem Aldrovandum *Ornitholog. lib.* 12. *cap.* 1. *pag.* 702. Ludovicum Galliarum Regem. Sed nec hoc venationis genus Veteribus ignotum fuiſſe, docent illa Plinii *lib.* 10. *cap.* 43. *Nec non & recens fama Cratteri Monocerotis cognomine, in Erizena* (al. Trœzena) *regione Aſiæ, corvorum operâ venantis, eo quòd devehebat in ſylvas eos inſidentes corniculis humerisq;: illi veſtigabant, agebantq;, eò perductâ conſuetudine, ut exeuntem ſic comitarentur & feri.* V. iterum Voſſium *lib. cit. cap.* 97. Plura verò de hac ave, apud Plinium *lib.* 10. *cap.* 12. &c. Atque hic nigreſt, unde Apollini olim ſacer, uti diximus. Certè *Corvos* tripodibus aſſidentes cum Phœbi rebus, demonſtrant nobis

nummi veteres, & notat Scaliger *ad Manilium.* Hinc *comes obſcurus tripodum* Statio *Thebaid. lib. 3. v.* 506.

Non comes obſcurus tripodum, non fulminis ardens
Vector adeſt, flavæq́; ſonans avis unca Minervæ.

Nempe *Corvus eſt niger, Phœbo ideò conſecratus, quòd & is obſcura det reſponſa,* habet *MS.* optimæ notæ, apud Caſp. Barth. *Animadverſion. ad l.* Ex nova Zembla verò albi afferuntur, cujusmodi binos haud pridem aluit Elector Moguntinus. At *Corvus* Braſiliæ, incolis *Quaracies* dictus, purpureus eſt & toto corpore intenſiſſimè rubet; uti videre eſt in Muſæo Kircheriano, Romæ, & apud Georg. de Sepibus *in Deſcr. ejus p.*33. De *Corvo fellatore.* V. Salmaſ. *ad Solin. p.*458. uti de *Corvi* imagine, in galeis Vett. infrà, in voce *Galea.*

Corybantiaſmus, Græcè Κορυβαντιασμὸς, morbi genus, quam πηκτὴν ἀνάγκην vocat Orpheus, in *Thymiamate Corybantum,*

Κλῦθι μάκαρ Φοβερὸν, χαλεπὴν δ' ἀποπέμπεο μῆνιν,
Παύων φαντασίας ψυχῆς ἐν πηκτῇ ἀνάγκῃ.

In eo morbo phantaſmata & imagines oculis obverſantur, & ſonores ſemper in auribus tinniunt. Ideò inſomniis tales maximè laborant, & ſi quando quietem capiunt, oculis id faciunt apertis. Plin. *lib.* 11. *c.*37. de oculis, *Quin & patentibus dormiunt lepores, multiq́; hominum, quos κορυβαντιᾷν Græci dicunt.* Nempe, ut vigilare ſemper & ſomnum oculis non capere Corybantes credebantur, unde ἔθνος ἀκοίμητον Κορυβάντων: ſic κορυβαντιᾷν dicebantur, quibus mentis vani metus atque terrores à *Corybantibus* credebantur immiſſi. Imò & ii poſtmodum, quibus idem naturâ contingeret. V. quæ de *Halicacabi radice,* & *Strychno*, infrà dicemus, nec non in voce *Phantaſia,* & plura hanc in rem apud Salmaſ. *ad Solin. pag.* 1086.

Coryceon, Mimantis prom. apud Plinium *lib.* 5. *cap.* 29. ubi alii *Coryneon* legunt; Strabo Κωρύκιον appellat *lib.* 14. an Κορυναῖον, ut idem promontorium appellatum ſit à *corvis* vel *cornicibus*. Niſi potiùs à *Coryna* nomen habuerit prom. *Corynæum.* Mentio certè in illis locis *Corynæ*, apud Pomponium Melam, ubi de Sinu Smyrnæo, *Inde latiùs abit in peninſulæ faciem. Super anguſtias hinc Teos, illinc Claromenæ, & quæ terga agunt confinio adnexæ maris, adverſis frontibus diverſa maria proſpectant. In ipſa peninſula eſt Coryna.* Ad quem locum V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 861. & 862.

Coryceum, tertia Gymnaſii pars, denudandis hominibus, qui vel exerceri, vel lavari, vel utrumque agere volebant, inſerviebat, aliàs Græcis Ἀποδυτήριον, & Galeno Γυμναστήριον, dictum. Mercurialis mavult *Coriceum*, neque illorum probat ſententiam, qui *Coryceum* in Vitruvii textu legendum contendunt; à *Coryco*, pilæ ſpecie, quaſi ibi ludus talis ageretur, aut *Couriceum*, pro tonſtrina, aut *Coryceum*, tanquam in illo puellæ & virgines, κόραι & κόρος Græcis, exercerentur, V. eum de *Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 8. & infrà, ubi de *Spoliario.*

Corycus, Græcè Κώρυκος, unum ex quatuor pilæ apud Græcos generibus; quod quid eſſet, & quomodo is ludus perageretur, clariſſimè expreſſit Antyllus apud Oribaſium, *Corycus*, inquiens, *in corporibus imbecillioribus grano ficulneo, aut farinâ, in robuſtioribus arenâ impletur: ejus verò magnitudo ad vires corporis & ad ætatem accommodatur: Suſpenditur autem in Gymnaſiis supernè è culmine, tantumq́; à terra diſtat, ut fundum ad ejus, qui exercetur, umbilicum pertineat. Hunc utrinq́; manibus tenentes qui exercentur, primùm quidem quietè, poſtea verò vehementiùs geſtant, ita ut ipſum recedentem conſequantur & iterum redeunti cedant violentiâ compulſi, poſtremò verò cum è manibus rejicientes emittunt, ut, cùm revertitur, vehementiùs corpori advenus ſuo occurrat: ad extremum in ſedem ſuam ſæpiſſimè reſtituendo dimittunt, ut ex congreſſu, ſi non valde advertant, retrocedat; ex quo fit, ut quandoq́; manibus occurrant, dum propinquat, quandoq́; verò pectore manibus paſſis, quandoq́; verò iis ad terga revolutis.* E quibus, licèt figuram *Coryci*, utpote omnibus tum notam, non expreſſerit Antyllus, colligi tamen poteſt & ipſum ſphæricum, aut ſaltem rotundum, & quidem è materia coriacia fuiſſe: alioqui, ſi angularis fuiſſet, in occurſu & manus & pectus non ſine læſione percuſſiſſet. Et de hoc intelligendum illud, περὶ Κώρυκον μάχεσθαι, quo certaminis genere Appulejo in Theſſalia certatum eſt: Exercitationem ipſam Κωρυκομαχίαν dixere, quam inter veloces enumeravit Paulus *Chron. lib.* 1. *c. ult.* ad diminuendam πολυσαρκίαν aptiſſimam judicavit Cæl. Aurelianus, imitatus Hippocratem; qui *Corycomachiam* & chironomiam idem præſtare, quod lucta, tradidit; *de Diæt. cap.* 2. *circa fin.* muſculoſum corpus reddere, roburque afferre, & prætetea univerſo corpori aptam eſſe, nec non ob plagas, quas infligebat, omnibus viſceribus conducere, tradidit Antyllus: In Elephantiacis quoque κωρυκοβολίας Aretæus laudavit. Interim, ſi quis plagas in pectore à *Coryco* fieri ſolitas conſideret, facilè ſentiet, iis, qui debili vexantur pectore, exercitium hoc minus conveniens fuiſſe. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 2. *cap.* 4. & *lib.* 5. *cap.* 4. ut & infrà, ubi de *Pilæ luſu* & *Sphæriſtica.*

Corymbi, in fronte Bacchi. Tibullus *lib.* 1. *Eleg.* 7.

Non tibi ſunt triſtes curæ, nec luctus Oſiri,
Sed chorus & cantus, lenis & aptus amor.
Sed varii flores, & frons redimita corymbis.

Et Silius Ital. *lib.* 7.

Lumine purpureo frontem cinxere corymbi;
Et fuſæ per colla comæ ——

Quid autem *Corymbi*, docet Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. de Hedera: Ejus *duo genera,* — quorum *ſpecies tres* — quæ *etiamnum dividuntur in alias, quoniam eſt aliqua fructu tantùm candida, alia & folio: fructum quoq; candidum ferentium aliis denſus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur corymbi.* V. infrà ubi de *Hedera*: ut & in voce *Corymbifer.* Aliàs Scaligero *Corymbus*, quidquid in panicam, vel ſtrobilum aſſurgit. Hinc *Corymbium capillorum*, atque inde *Corymbiatus diſcus*, apud Treb. Pollion. in *Claudio*, qui à *Corymbio* nomen accepit. Eſt autem *Corymbium*, ſuggeſtus crinium muliebrium: in ſpeciem *corymbi* vel racemi contextus, quem alio nomine *botronatum* dixere, V. Petronium & ſuprà in voce *Botronatus.* Cùm nempe variis argumentis, in cælandis vaſis, luſerit Vett. luxuria, in diſco hoc *corymbia* illa mulierum & crinium ſtructuræ, cælaturâ videntur fuiſſe expreſſæ. Niſi malis ſic dictum, quòd ad *corymbii*, generis herbæ coronariæ, quam alio nomine λυχνίδα appellabant Græci, ſpeciem eſſet formatus: ſicut *filicata patera*, à filice &c. Salmaſius *ad Pollionem.* V. quoque eum *ad Solinum p.* 763. & *ſeqq.*

Coryna, urbs Joniæ, adde: Ejus mentio apud Pomponium Melam, *Hinc Theos, hinc Claromenæ: & quâ tergâ agunt confinio adnexæ maris, adverſis frontibus maria proſpectant. In ipſa peninſula eſt Coryna.* Nempe Smyrnæus ſinus latiùs in peninſulæ faciem abit, cujus anguſtias ſive iſthmum hinc Theos, inde Claromenæ tenebant: in ipſa peninſula *Coryna* fuit; ſicut in ſinu Smyrna, quâ cum Coryna alii malè confundunt. Hinc *Corynæum* prom. quod *Coryceon* dicitur Plinio, uti vidimus ſuprà, in hac voce. Aliàs κορύνη, vox appellativa, idem quod κλάδος eſt; uti diſcimus ex Damogeronte *in Geoponicis*, Lat. *ramus*, item *clava*; atque hinc *baculus ex ramo cum nodis præciſo.* Unde *Corynetes*, nomen latronis, de quo ſuo loco. V. quoque ſuprà in voce *Clava.*

Coryphæus, Græcè, Κορυφαῖος, Ariſtoteli *Chori Princeps*, aliter χορηγὸς; cantum incipiebat, quem proximè παραστάτης ſequebatur, ſicut hunc τριτοστάτης. Et quidem *Coryphæus* altiore vocis ſono utebatur, quem cæteri mediocri excipiebant atque ſubſequebantur, V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetic. lib.* 1. *cap.* 9. & 11. Uti autem remigibus perticâ remigandi ceſſandique ſignum dabat hortator, ſic *Coryphæus* ἐνδόσιμον, h. e. *canendi ſignum*, pede dabat; uti dicemus infrà paſſim, inprimis in vocibus *Menſuram percutere*, *Meſochorus*, *Scabellum* &c.

Corytos, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 569.

—— *trux lævâ ſonat arcus & aſpera plumis*
Terga, Cydoniæ corytos *arundine pulſat:*

pro *pharetra*, uti capit Lutatius. Et ſic Maro,

Coritiq́; leves humeris, & letifer arcus.

Aliàs *theca arcus.* Ita enim idem Lutatius *ad Statium Thebaid. lib.* 9. *verſu* 730. *Coritos, theca arcus ſolius dicitur, ſicut faretra ſagittarum & ſagma ſcuti: Nunc verò* Coryton *pro faretra poſuit.* Servius *ad Æneid.* 10. *Coriti propriè ſunt arcuum thecæ, dicuntur tamen etiam ſagittarum, quas & faretras nominamus.* Ioan. Diaconus *Comm. in Heſiodi Scutum Herculis*, Γωρυτὸς καλεῖται τὸ ὅπλον, ἐν ᾧ ἐμβάλλεται τὸ τόξον, ἀπὸ τοῦ γῶ, τὸ χωρῶ, καὶ τοῦ ῥύω, τὸ ἑλκύω — Θηκάριον Græcis, de quo & in quo V. *Lexicon Tacticum* Rigaltii; ſicut de ſagmate prædicto, P. Leopardum *Emendationum lib.* 11. *cap.* 6. Certè *Coryton* à *pharetra* manifeſtè diſtinguit idem Papinius, *Thebaid. lib.* 7. *verſu* 660.

Quam ſuper à tergo velox corytus *& arcus*
Pendentesq́; ſonant auratâ lynce pharetræ.

Imò non arcuum ſolum, & ſagittarum, ſed & aliquando telorum theca corytus eſt, uti notat Barthius *Animadverſ. ad Statium d. l.* Rectè autem *Coryton* ſcribi, non ſolùm ex Heſiodi modò producto Enarratore liquet, ſed & ex Homero, initio *Odyſſ. φ.* ubi Scholiaſtes γωρυτὸν θήκην τοῦ τόξου pariter exponit &c.

Cos, inſ. in mari Ægæo, adde: Græcè Κῶς, per contractionem, non ex κίως, aut κίος, ſed ex κόος. Unde malè Auctores, qui τὴν Κῶ ſcribunt, & non *Coam*, ſed *Ceam* intelligunt. Certè antiquiſſimi Græci dixerunt, ἐν Κίῳ, ut Theophraſtus, de Cea; at ἐν Κῷ, *de Coo*, ut Ariſtoteles. Tertullianus *Co* unicâ ſyllabâ inſulam *Coum*, quod eſt Græcanicum Κῶ: *In Apologet. cap.* 40. *Legimus Hieram Napæam & Delon & Rhodon & Co inſulas multis cum millibus hominum periſſe abiiſſe.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 144. & 145. Fœderis *Coorum* cum Mileſiis memoriam, ſervat nummus Antonini Pii, in quo Æſculapius & Venus, culti in his urbibus, ut videre eſt apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 3, *pag.* 179. Quia verò nonnulli etiam inſ. Ceam Κῶ dixerunt, hinc Κῶς Μεροπὶς cognominari cœpit Inſula Cariæ, ad Atticæ Inſ. Ceæ diſtinctionem, uti idem Salmaſius notat, ubi ſuprà.

Cos, urbs Ægypti, adde: in Inſula cognomine, è cujus adverſo Cynopolites Nomus & metropolis Cynopolis fuit, uti docet ex Ptolomæo Salmaſius, contra illos, qui *Co* metropolim ſtatuunt Cynopoliticæ præfecturæ, *Ibid. pag.* 452.

Cos, inter operarios lapides, memoratur Plinio *lib.* 36. *cap.* 22. *Nunc ad operarios lapides tranſire conveniat, primumq́; cotes ferro acuendo. Multa earum genera; Creticæ diu maximam laudem habuerunt,*

rint: ſecundam Laconicæ ex Taygeto monte, utraque oleo indigentes. Inter aquarias Naxiæ laus maxima fuit, mox Armeniacæ — ex oleo & aqua Ciliciæ pollens ex aqua Arſinoëticæ. Repertæ ſunt & in Italia aqua trahentes aciem acerrimo affectu &c. Nempe *aquariæ cotes* dictæ, quæ aquâ aſpergi inter acuendum poſtulant; Aliæ fuere *oleariæ*, quæ oleo tangebantur: Omnes attritu ferrum acuebant; Sed & mortaria ex *cote* lapide fiebant, vel *cos* mortarii vice terendis collyriis adhibebatur; ut marmora ſunt, quibus colores terunt ac miſcent Pictores, Plinius idem *lib.* 35. *cap.* 22. Inprimis verò in Romana Hiſtoria *Cos* celebris eſt, quam Atius Navius Augur novaculâ diſſ cuit, in Comitio, eâdem religione, ſub ara quadam, defoſſa & ſacrata, ac fulgurum reliquiæ vel lapides fulminum, de qua V. pluribus diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1137. *& ſeqq.* ut & infrà, in voce *Navia Ficus.*

Coſaci, adde: Hornio colluvies eſt ex Polonis, Lituanis, ac Ruſſis collecta, qui, cùm vel capitale facinus admiſere, vel nimiâ ſervitute à Dominis oppreſſi ſunt, in patentes vaſtosque ad Boryſthenem campos ſe recipiunt, tuti ab aliorum invaſionibus, & omnium circum circa gentium terror. Ducem ex ſuis præſtantiſſimum eligunt, qui pleno in eos imperio utitur. Quò modo perpetui in armis, ex præda undique congeſta vivunt: venalis exercitus, & modò Moſcis, modò Polonis graves, præſertim cùm T rtaris Precopenſibus junguntur. Numerus ad 100000. Equit m aſſurgit, Turcis inprimis formidabiles, V. eum in *Orbe Poſit.* & in voce *Ucrainâ.*

Coſculium, apud Plinium ubi de cocco, *l.* 16. *c.* 8. *Granum hoc, primoque ceu ſcapus fruticis parvæ aquifoliæ ilicis*: coſculium *vocant*, *penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donat.* Græcè κοκκύλιον eſt; à κοκκύζειν, quod propriè ſignificat *minutias excreſcentes præſecare.* Inde κοκκύλματα & κοκκυλμένα, *præſegmina pellium*, quæ Sutores è corio reſecant. Et proin κοκκύλια dicta grana illa, veſicarum more in fruticis cortice extumeſcentia, quæ ad tingendas lanas abradebantur. Grana autem illa, ſive κόκκοι, ſcatent intus parvis vermiculis, quorum ſanies coccino tingendo præclara eſt & eximium illum colorem, quem nos miramur, & adorarunt Veteres, efficit: unde *vermiculum* pro ipſo cocco dixerunt, uti vidimus ſuprà ubi de *Cocco.* V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 272.

Coſmeta Epheborum, in vet. *Inſcr.* 79. 6. 317. 3. dignitas apud Græcos, qua qui inſignis erat, κοσμητεύων dicebatur. V. *ead. pag.* 307. 1. ut & infrà *Ornatrices.*

Coſmites, Ædis ſacræ navis, in formam crucis facta, quòd 4. mundi, qui κόσμος Græcis, plagas repræſentet, dicta à S. Germano. Sed & *Coſmodin*, nomen aliquot Templorum, Romæ alibique, ab eâdem origine arceſſendum. Sic Romæ hodieque extat in Regione Ripæ Ædes, titulo Diaconiæ, quæ dicitur *S. Maria in Coſmedin*: alia item eodem nomine priùs veniebat, quæ nunc *S. Aniani* appellatur. Ædis *S. Valentini in Coſmodin*, meminit Floravi. Martinellus *Rom. Sacr. cap.* 12. V. quoque Hieron. Fabrum *Memor. Sacr. Ravennæ antiqq.* laudatum Car. Macro in *Hierolexico.*

Coſmoſandalus, Pauſaniæ *lib.* 2. flos idem cum hyacintho, utpote cui magnitudine ſit perſimilis & eaſdem literas luctus indices habeat. Ejusdem ſic meminit Cratinus, *in Effœminatis*, apud Athenæum *lib.* 15. Παντοίοις γε μὴν κεφαλὴν ἀνθέμοις ἐρέπτομαι, λειρίοις, ῥόδοις, κρίνοις, κοσμοσανδάλοις, *Omnigenis caput chamæmelis mihi paſcitur, leiriis, roſis, liliis, coſmoſandalis.* Et Ariſtophanes, eidem *ead. libr.* citatus, coronam è coſmoſandalis purpureis, vocat *purpureum reticulum*, his verſibus,

> Οὐκ ἐφοβοῦντο δὲ Λάκωνες ὡς ἀπόρθητοι ποτε:
> Νῦν δ' ὁρμαθοὺς ἔχουσι πορφυροῦς κεκρυφάλους.
> *Non timebant olim Spartani, ut expugnabiles?*
> *Nunc autem purpureo reticulo caput iis vincitur ut obſidibus.*

Porrò idem paulò ante citatus Pauſanias, in Chthoniis diebus feſtis, pueris ſolenne fuiſſe Cererem cum pompa deducere, veſte albâ ut plurimum indutis & redimitis è *coſmoſandalo* coronis, memorat &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 10. ubi de Hyacintho flore multa.

Coſſei Andini (quod illuſtris in Gallia Familiæ nomen eſt) ex antiquis *Coſſeis* Cenomanis oriundi ſunt, in qua familia, quamvis ex primogenita linea dominium *de Coſſé*, ad familiam Comitum *de Sanzay* delatum ſit, altera tamen linea Dominorum, dein Comitum, jam Ducum Briſſaci, ſuperſtes floret. Carolus enim *de Coſſé* Com. *de Briſſac*, ex Carola *d'Eſquetot* Dn. *d'Eſtellan*, Carolum genuit Duc. Briſſaci axioma primum meritum: quo & Juditâ Acignæâ, natus Franciſcus ex ... *de Ruellan Rocheportail* pater fuit Ludovici Coſſæi D. Briſſaci extincti A. C. 1661. Qui ex Franciſca Gondia Com. *de Chemillé*, reliquit filium Henricum Albertum Coſſeum Duc. Briſſaci & *de Beaupreau*, ex Gabriele de Luiſa de S. Simone, p...le ſuſceptâ. V. Spenerum *Theatr. tom. III.*

Coſta, apud Plinium *lib.* 11. *cap.* 37. *Coſtæ homini tantùm octonæ, ſuibus denæ, cornigeris tredecim, ſerpentibus triginta*: quid ſit, notum. Apud Pauſaniam verò *lib.* 1. Protophani Magneſio in Olympia eodem die pancratio & lucta victori, *coſtæ*, ut in aliis hominibus, diſcretæ non fuerunt, ſed os unum continuum, à jugulo ad ſitum usque poſtremæ nothæ coſtæ. Dalechampius *ad h. l.* Ex *coſta Adami* Evam formatam, habemus Geneſ. *cap.* 2. *v.* 21. *& ſeqq.* ad quem locum multis Eruditi quærunt, an illa ſupernumeraria fuerit in Adamo, an una ex coſtis ejus neceſſariis? Reſpondet Rivetus, ſupernumerariam ſuperfluamque illam non fuiſſe colligi hinc, quod Adam, poſtquam è ſomno excitatus Evam conſpexit, dixit illam fuiſſe *os ex oſſibus ſuis*; ſuperflua autem coſta naturale ejus propriumque os non fuiſſet. Sed & erat ad ſignificandum conjunctionem arctiſſimam Adami & Evæ, ac mulieris ex viro naturalem originem & dependentiam conveniens magis, ut formaretur Eva ex aliqua parte neceſſariâ virilis corporis, quàm ſi ex ſuperfluâ materia fuiſſet conſtructa. Nec propterea mancus poſtmodum Adamus fuit, Deus enim *deſumtâ unâ de coſtis ejus, incluſit carnem pro illâ*, h. e. unâ coſtâ neceſſariâ ablatâ aliam ejus in locum ſubſtituit: quod eſt facillimum fuit, & in momento, quandoquidem nihil hic naturali modo, ſed per omnipotentiam Creatoris, factum eſt &c. V. præfatum Auctorem *in Geneſin Exercit.* 24. Ab animalibus tranſiit ad naves vox. Plinius, de Acantho Ægyptia, *Ob id utiliſſima navium coſtis* &c. Virgilius *Æneid. lib.* 2.

> —— *Intexunt abiete coſtas.*

Quæ Græcis itidem ἐγκοίλια, uti de corpore humano. *Interamenta* Livius vocat &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1110.

Coſtoboci, adde: iidem qui *Coſtobocæ* Ammiano. Salmaſius *ad Capitolinum.*

Coſtulati Balthei, apud Trebellium Pollionem *in Gallienis*, *Saloninus puer his auratos conſtellatosque*, (ſeu *Coſtulatos*, ut legit Salmaſius) *baltheos rapuiſſe perhibetur*: ſunt balthei, regulis quibusdam & virgis argenteis, in modum *coſtarum* poſitis, diſtincti. Quo pacto *coſtulæ* argenteæ dicuntur in baltheorum ornatura, ut laminæ & batilli iisdem ornandis & gladiorum vaginis, apud Plinium, memorantur. V. Salmaſium *ad l. d.* Galli *Coſtelé* dicunt, *coſtulis* iſtiusmodi *diſtinctum*, vel in *coſtularum* ſpeciem diſpertitum, du Freſne *Gloſſar.*

Coſtum, radix jucundi odoris, de quâ ſic Plinius *lib.* 12. *cap.* 12. *Radix coſti guſtu fervens, odore eximio, frutice aliàs inutili. Primo ſtatim introitu amnis Indi in Patale inſula, duo ſunt ejus genera, nigrum, & quod melius, candicans. Pretium in libras* XVI. Dioſcorides hoc *coſtum* τὴν χρόαν πυξῶδες, *colore buxeum* ait: quod non in India ſolùm, ſed in Arabia quoque naſci obſervat Salmaſius *ad Solinum.* Ejus in ſacris olim uſus. Plinius *lib.* 22. *cap.* 24. *thure ſupplicamus & coſto.* Unde Propertius ſibi ſacra facienti, ob navale Actiacum prælium, *coſtum* dari vult. Propertius *lib.* 4.

> Coſtum *molle date, & blandi mihi thuris honores.*

Certè inter pretioſos frutices habitum eſſe conſtat, ex Horatio *Carm. lib.* 3. *od.* 1.

> *Quod ſi dolentem nec Phrygius lapis,*
> *Nec purpurarum ſidere clarior*
> *Delevit uſus, nec Falerna*
> *Vitis, Achæmeniumque coſtum.*

id eſt, Perſicum. Sociatur cinnamis, apud Ovidium *Metamorph. lib.* 10:

> —— *ſit dives amomo,*
> *Cinnamaque, coſtumque ſuum, ſudataque ligno*
> *Thura ferat* &c.

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3 *cap.* 16.

Cota, ſeu *Cotta*, in Concil. Moguntiacenſi, apud Reginonem *lib.* 1. *cap.* 335. & Bernhardum *lib.* 2. *cap.* 108. tunica eſt Clericis propria, Gall. *Cotte.* Germ. *Cott.* Saxonibus priſcis tugurium, latibulum, ſpelunca; unde ruſticorum manſiunculæ eodem nomine inſignitæ, C. du Freſne *Gloſſar.* V. in voce *Coterellis.*

Cotardia, cotæ, ſagi vel tunicæ ſpecies, viris perinde ac fœminis familiaris, apud Eund.

Coterellus, adde: Marca verò *Hiſtor. Benearn. lib.* 6. *cap.* 14. eos ſic dictos eſſe cenſet, quòd majoribus *cultellis* armati & inſtructi eſſent, *coterels* Toloſanis vulgò dictis, adeoque eum *Cultellariis*, de quibus in *Statutis* Raymundi Com. Toloſani *A. C.* 1152. eosdem facit. Fuere autem prædones militares, qui aliàs *Rupta-rii*, ex agricolis & ruſticis, qui bellorum abuſi licentiâ prædationi ſeſe addixerunt, collecti: quos à Philippo Aug. deletos A. C. 1183. narrant, præter Rigordum, Guil. Brito *Philip. lib.* 1. Albericus *A. C.* 1183. Guil. Armoricus *in Philippo Aug.* Alii.

Cotes optimæ, in Naxo, & in Armenia & in Cypro, Salmaſius *ad Vopiſcum*, V. ſuprà *Cos.*

Cothia, Moſcis dicitur panis benedictus, quem pro defunctorum ſuffragio, in Ædibus ſacris diſtribuunt. V. ſuprà in *Agapæ*, & Dominic. Macrum *In Hierolexico.*

Cothocidæ, Græcè Κωθωκίδαι, demus Athenienſis, cujus tribus, incertum, patria Æſchinis. Jac. Sponius *Itiner. part.* 3 *p.* 145.

Cothon, Græcè Κώθων, poculum fictile, Laconicum, & militare, quod in pera geſtabant milites, Athenæus *lib.* 11. Xenophon *Pæd. lib.* 1. Alii. Unde *Cothonem* inſ. parvam Carthaginis, quæ vicem portus præbebat & navalia habebat, quòd inſtar *cothonis* poculi rotunda eſſet, nomen accepiſſe ſuſpicatur Salmaſius *ad Solinum pag.* 1128. Sed de hac Inſ. jam. ſatis dictum, in hac voce.

Cothonea, Eleuſini Regis uxor, Triptolemi ex illo mater: Hyginus *in Fab.*

Cothurnus, in Tragœdiis uſitatus, calceamentum erat quadrangulum, quod utrivis pedi æquè accommodari poterat, adeò ſuberatum accraſſum, ut ejus acceſſione Heroum magnitudinem æquare quis videretur; cùm contrà Comici ſocco, calceamento humili, uterentur. Claudianus *de Conſ. Manlii Theodori, ſub fin.*

—— —— *Altè graditur majore cothurno.*

Fallitur tamen Iſidorus *lib.* 19. *cap.* 34. qui ſolis Tragœdiis id calceamenti genus conveniſſe contendit; Namque & puellæ, quæ grandiores videri volebant, & viatores, ut à luto defenderentur. & venatores iis uſi: Interim frequentius à Tragicis adhibitum eſſe, conceditur. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Roſini Antiqq. Rom. l.* 5. *cap.* 8. & Scaligerum *Poëtic l.* 4. *p.* 13. Hodie Itali *Cothurno* vocant majores perdices rubras, quæ κακκαβίζειν, h. e. κακκαβ suum ſæpius iterant, cùm aliarum ſit τιττυβίζειν. Cujusmodi ἑτεροφωνίας diſcrimen in Bæotiis olim Atticisque perdicibus notavit Theophraſtus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 150.

Cotinus, Græcè κότινος, occurrit apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 18. & *oleaſtrum* notat, e quo Olympionicis olim corona plectebatur. Nempe non ex quovis oleaſtro id fiebat, ſed ex illa ſingulari tantùm arbore, quæ in hoc ſummâ curâ aſſervabatur, ut materiam præberet hujusmodi coronis texendis, quæque κότινος propriè dicebatur καλλιστέφανος, ut videre eſt apud Pauſaniam *lib.* 5. Τῦ πλησίον τῦ κοτίνου πεποίηνται νύμφαις βωμὸν· καλλιστεφάνους ὀνομάζουσι καὶ ταύτας. Sic Alphæus, apud Philoſtratum *in imag.* oleaſtri coronam dat Pelopi, velut olympicam & omnium excellentiſſimam. Solon quoque Anacharſidi, quænam vobis ſunt præmia, interroganti, reſpondet, *olympiis quidem corona è cotino*, apud Lucianum *de Gymnic.* Et Nero, è Græcia reverſus, Romam intravit κοτίνῳ ἐστεφανωμένος, *cotino coronatus*, & laurum manu tenens, apud Dionem *in Nerone.* Ex aliis verò κοτίνοις, qui proveniebant circa ripas Alphei, quamvis eſſent pulchri, ut qui quàm proximè accederent ad criſpitudinem apii. hæ coronæ non magis nectebantur, quàm ex olea, ut perperam voluit Scholiaſtes Ariſtophanis *Pluto.* Cœterùm ſuper hujus ſingularis *cotini* origine diſcrepant Auctores. Et Ariſtoteles quidem eam ab Hercule Olympiis plantatam ait, à fonte Iſtri ab eo allatam, uti dicit Pindarus *Olymp. Od.* 3. Pauſanias verò ex Hyperboreis in Græciam ab eodem delatam, narrat. Certè tantæ dignitatis fuit, ut vocata ſit *ſacra olea.* Ita enim apud Plut. *in Solone* Epimenides, donis, quibus colebatur ab Athenienſibus, repudiatis, nil quicquam petiit, niſi ramum ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας, *ab ſacra olea.* Et verò ſicuti ſacra religioſè ſervabatur. Plinius *lib.* 16. *cap.* 44. *Olympiæ oleaſter, ex quo primus Hercules coronatus eſt, & nunc cuſtoditur religioſè.* Ariſtoteles addit locum ejus, ubi cuſtodiebatur, nempe circa Iliſſum fluv. Atticæ, à quo diſtabat 60. ſtadia, muro circumdatum fuiſſe, magnamque mulctam tangenti dictam. Idem arboris hujus tum folia, tum ramos ſingulares facit. Folia enim intus, non foris, viruiſſe, inſtar myrti; ſimiliterque ramos ejus myrtis ſimiles, & εἰς τὰς στεφάνους συμμέτρους, h. e. eâ longitudine, quæ capiti evinciendo ſatis eſſet, docet. Unde colligitur, coronam Olympiam non fuiſſe contextam è duobus ramulis, ſed ex uno continuo: ad cujus exemplum laurea poſtmodum triumphantium facta eſt. Antiquitus tamen è quolibet oleaſtro coronas Athletis plexas, elici poteſt ex Etymol. in κότινος, ubi folia cotini primitus conjecta fuiſſe, in victores, ex illis capta, quæ ſpectatoribus ſubſtrata erant vice lecti, hincque coronam Olympicam ſumſiſſe exordium, refert. Neque verò coronæ ſolùm Olympionicarum, ſed & ſceptra Regum, Heroumque clavæ, ex hac arbore conficiebantur, uti legimus de Amyco Rege Bebrycum aliisque: eo quòd duritie vix ulla arbor ad κότινον comparabilis eſſet. Imò & donariis in templis Deorum affigendis is adhibitus. Ariſtophanes *l. cit.*

ὥστε κοτίνῳ προσπαττάλευσον τουτὶ &c.

Uti autem primitus ex quolibet oleaſtro, poſtmodum ex *Cotino* per excellentiam ita dicto; ſic tandem ex auro fuere Olympicæ coronæ, uti docet Car Paſchalius *Coronarum lib.* 6. *cap.* 20. quem de *Cotino* pluribus agentem, V. *capp. præcedd.* 18. & 19.

Cotonea Mala, memorantur Plinio *lib.* 15. *cap.* 11. *His* (pineis nucibus) *proxima amplitudine mala, quæ vocamus* Coronea & *Græci Cydonea, ex Creta Inſula advecta. Incurvatos trahunt ramos prohibentque creſcere parentem. Plura eorum genera, chryſomela, inciſuris diſtincta, colore ad aurum inclinato. Quæ candidiora* — *odoris præſtantiſſimi. Eſt & Neapolitanis ſuus honos. Minora ex eodem genere ſtruthea odoratiùs vibrant, ſerotino proventu, præcoci verò muſtea* &c. Coquebantur ea in multo, & alii etiam odores adjiciebantur, de qua conditura Plautus agit *Perſâ Act.* 1. *Sc.* 3.

Commiſce muſtum, ſtruthea coluthea, appara,
Bene ut in ſentris concaleat, & calamum injice.

V. Columellam *lib.* 12. *cap.* 19. & 41. οἶνον κυδώνιτην Græci vocant. & γλεῦκος in eadem conditura uſurpant. Sunt autem Struthea, uti viſum Plinio, minora cotonea: aliis tamen majora, in quibus Dioſcorides eſt, qui ἀληθινὰ vocat minora Cydonia, h. e. *vera*, & à majoribus, quæ *Struthea* ille appellat, *Cotonacea* hodie Galli diſtinguit. Et quidem parva illa Cydonia, rotunda & odorata ſunt, *Pommes coin* vulgò Gallis, è quibus hodieque Genuenſes delicatiſſimum ſuum *cydoniatum* parant. Sed & alius horum malorum uſus fuit. Plinius *d. l. Omnia jam & virorum ſalutatoriis cubilibus incluſa, ſimulachris noctium conſciis impoſita.* Ubi *cubicula ſalutatoria* vocat, in quibus divitem, è dormitorio ſuo prodeuntem, *communis amicus*, ut inquit Manilius *lib.* 7. ſalutabat, V. Hadr. Turnebum *Adverſ. lib.* 13. *cap.* 28. Ad cujusmodi cubiculorum ornatum erectas & comparatas imagines, *ſimulachra noctium conſcia* appellat, Dalechampius *Not. ad loc.* V. quoque Caſaubonum *ad Suetonium pag.* 70. De *Cydoneis* verò *Malis* vinenſium, aliquid ſuprà, in voce *Bonjama.*

Cotta, Italis corrupta voce, forte à *Crocota*, dicitur tunica talaris ac manuleata olim, poſtea brevior facta, ſciſſis & laxè fluentibus manicis, alibi ſtricta corpori, & brachiis preſſa; quales Cardinalium & Clericorum Auguſtinianorum: alibi etiam ad inſtar involucri tonſorum, quod totum corpus involvit. & hinc inde brachiis in humeros rejicitur, ut veteres Caſulæ ſive Planetæ. Hunc ſacris operantium amictum lineum, quòd tenuis eſſet ac mollis ad inſtar Crocotarum, *Crocotam* primò, dein contractâ voce *Cottam* videntur appellaviſſe. Quæ tamen vox non ita antiqua, ut pro veſte ſacrorum Miniſtrorum accipiatur. Scriptores enim Hetruſci *Cottam*, pro muliebri fermè veſte, interdum pro virili, uſurpant: nonnunquam pro veſte, quæ armis injicitur. Venetiis ſanè adhuc eſt in uſu, ubi muliebres tunicas *Cottulas* appellant, Octavi. Ferrarius *de Re Veſtiaria lib.* 3. *cap.* 5. V. quoque ſuprà *Cota*, & infrà *Superpellicium.*

Cottana, ficuum genus: Plinius *lib.* 15. *cap.* 19. *Ex hoc genere ſunt, ut diximus,* Cottana & *Caricæ, quæque conſcendenti navim adverſùs Parthos omen fecere M. Craſſo, venales prædicantis voce, Cauneæ.* Et Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 28. cui tit. *Coctana.*

Hæc tibi quæ tortâ venerunt condita metâ,
Si majora forent coctana, ficus erant.

Nempe ficus erant parvæ, quæ è Syria afferebantur. Idem *lib.* 4. *Epigramm.* 88.

Antipolitani nec quæ de ſanguine thynni
Teſta rubet, nec quæ coctana parva gerit.

Et *lib.* 7. *Epigramm.* 53.

Parvaque cum canis venerunt coctana prunis, &c.

Veniebant autem in maſſam compoſita, unde *tortæ metæ*, h. e. è tortis juncis textæ ſportæ, vel teſtæ turbinatæ in metæ formam, mentio ſuprà. Statius *globum* vocat *in Saturnal.*

Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus atque cottanorum.

Græci παλάθην dixere, item μάζας, unde Latini fecere ſuum *maſſa.* Hinc παλάθη Συριακή, *cottanorum maſſa*, quæ ex *Syria* in alias regiones ferebantur &c. V. hanc in rem Salmaſium *ad Solinum paſſim*, & ſuprà in voce *Coctana*

Cottiara, adde: Corruptè pro *Cottonara*, ut videtur Salmaſio, quam Βλάγκων ἐμπόριον, *Blancorum emporium* vocat Ptolomæus: Unde piper, quod optimum & plurimum ibi naſcitur, lintribus monoxylis, per fluvium, in maritimum emporium nomine Becaren, quod erat ſitum contra oſtia fluvii, convehi ſolitum, ait Plinius *lib.* 6. *cap.* 23. Hodie Calicutium eſt eadem Salmaſio, quem V. *ad Solinum pag.* 1187.

Cottona, Indiæ reg. adde: meliùs *Cottonara*, V. hic ſuprà *Cottiara.*

Cotuloſus Campus, in Provincia ad Rhodanum, qui vulgò *La Crau* dicitur, quòd Inſpergatur *lapidibus cotuloſis*, qui quaquaverſum latera habent acuminata, fortè in modum *coſtæ*, ubi vocem *coin* Galli uſurpant, in vet. *Charta*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Coturnix, Græcè ὄρτυξ avis parva & migratoria. De qua ſic Plinius *lib.* 10. *cap.* 22. *Coturnices antè etiam ſemper adveniunt, quàm grues, parva avis, & cùm ad nos venit, terreſtris potiùs, quàm ſublimis. Advolant & hæ ſimili modo, non ſine periculo navigantium, cùm appropinquavere terris. Quippe velis ſæpe inſidunt, & hoc ſemper noctu, merguntque navigia. Iter eſt his per hoſpitia certa, Auſtro non volant, humido ſcilicet & graviore vento. Aura tamen vehi volunt, propter pondus corporum vireſque parvas. Hinc volantium illa cum queſtio labore expreſſa. Aquilone ergo maximè volant, ortygometrâ duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum ſolicitant: abeuntque unà perſuaſæ glottis & otis & cychramus* &c. V. quoque Solinum *cap.* 12. ubi in clariſſima Cycladum, inde *Ortygiâ* dictâ, primùm has aves viſas & in Latonæ tutela conſtitutas fuiſſe addit. Quando autem præcisè illarum migratio fiat, Ariſtoteles docet *Hiſtor. Animal. lib* 8. *cap.* 18 Ποιοῦνται δὲ ἀεὶ τὰ πρῶτα τὴν μεταβολὴν τὰ ἀσθενέστερα καθ' ἑκατέραν ὑπερβολήν. οἷον οἱ μὲν σκόμβροι τῶν θύννων, οἱ δὲ ὄρτυγες τῶν γεράνων. τὰ μὲν γὰρ μεταβάλλει τῷ Βοηδρομιῶνι, τὰ δὲ τῷ Μαιμακτηριῶνι, *Semper autem priùs migrant infirmiora, circa utrumque exceſſum, ut ſcombri priùs, quàm thynni, &* Coturnices *quàm grues. Quarum illæ migrant Boëdromione, hæ Mæmacterione*, Ubi de utraque migratione loquitur, ſive ex frigidis locis migrent, ſive ex calidis. Æquè enim nimium æſtum fugitant, ac nimium frigus, adeoq; circa Æquinoctium vernum migrantes frigidiora loca petunt propter imminentes graviores æſtus; Autumnale vero, in calidiora loca ſe conferunt, propter vim hyemis ingruentem; quod uno menſe maturiùs, quàm grues, faciunt. V. Salmaſium

Salmaſium *ad Solinum l. cit.* Damnatas menſis fuiſſe, idem refert Plinius ubi ſuprà, *Coturnicibus veneni ſemen gratiſſimus cibus: quam ob cauſam eas damnavere menſæ, ſimulque propter comitialem morbum deſpui ſuetæ, quem ſola animalium ſentiunt præter hominem.* Cœterùm mirum in modum multiplicari conſtat, cùm ova ſedecim, & ſingulis annis quater parere dicantur: unde abundantia in Sacris earum tanta memoratur, ut illæ cooperuiſſe Iſraëlitarum caſtra & populo complura luſtra paſcendo ſuffeciſſe dicantur, qua de re V. ſuprà in voce *Chennia.*

Cotyla, menſura liquidorum, continens quartarios duos, urnas menſurales novem; Gr. κοτύλη. Aliquando pro hemina, nonnunquam etiam pro libra menſurali. Cujusmodi quinq; *Cotylarũ* aquæ menſura unicuique litigantium Athenis olim dabatur, ad quam cauſam oraret ſuam, ex lege Harprocrationi memorata. Ad clepſydram enim cauſas, quæ magni momenti erant, agi conſueviſſe legimus, καὶ πρὸς διαμεμετρημένην ἡμέραν; qualis inprimis ἡ τῆς κακώσεως τῶν γονέων δίκη, cauſa malæ tractationis Parentum; item cauſa abdicationis: de qua præſertim intellecta vult Harpocrationis verba Petitus: *neque enim omnibus in cauſis totidem eædemque menſuræ aquæ dabantur*, addens. V. cum *Comm. in LL. Attic. lib. 2. tit. 4.*

Cous, in teſſerarum ludo ſenionem notat, ſicut Chius unionem: Suidas, ὁ μὲν γὰρ Χῖος ἰσχύναν ἦν, ὁ δὲ Κῷος ἕξ. Hinc notum Græcorum Prov. Κῷος πρὸς Χῖον, cùm magna parvis, gigas pygmæo confertur. Aliter *Venus* dicebatur, pro jactu fortunatiſſimo, V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib. 2. ſect. 3. cap. 13.*

Coxa, an ex Syr. *ſoca*. aut Hebr. שוק, an à *coarctando*, quòd femur ibi ſuperiori parti jungatur & arctetur? Græcis ἰσχίον, μηρὸς, κοχώνη dicitur, quo tamen poſtremo propriè intelligit Galenus commiſſuram *coxendicis*, quæ eſt ad ſedem, propter quam tota circa ſedem regio eo nomine vocatur. Ejus vitium cùm in Comitiis opponeretur Horatio Coclìti, *per ſingulos*, regeſſit is, *gradus admoneor triumphi mei.* Auguſtus quoque *coxendice* & femore & crure ſiniſtro, non perinde valens, remedio harenarum atque arundinum uſus eſt, Sueton. in *eo cap.* 80. Nempe roboris hic ad inceſſum ſedes, unde Jacobus Patriarcha, cùm ei *motum femur coxæ*, ut habet Vulg. ſeu ut eſt in Hebr. כף־ירך *caph jerec*, i. curvatura femoris, cavitas nempe illa, in qua ſumma pars femoris eſt, ubi *coxendix* iſchio jungitur & duo oſſa connectuntur, mota eſſet ab Angelo, cum eo colluctante, Geneſ. *cap. 32. verſu 25. Ipſe claudicabat ſuper femur ſuum*, *verſ. 31.* à quo tempore nervos mutuos, qui ſunt ad acetabulum femoris, comedere inter vetita habuere Judæi. V. Rivetum *ad l.* & plura infrà, in voce *Femur.*

C R.

Craca, in Tab. Peutingeriana, ubi iter à Daſcuſa Melentenis (quo modo corruptè vocat *Melitenen*) deſcribit:

Daſcuſa, Hiſpa. XVIII.
Arangæ. IX.
Craca. XXVIII.
Melentenis. VIII.

In *Itinerar.* Antonini *Ciaca* dicitur, Ptolomæo Κίακις. Unde reponi vult *Ciaca*, pro *Craca*, in Tabula, Salmaſius *ad Solinum pag. 625.*

Cragus, adde: Malè *promontorium* Plinio dicitur, cùm ſit mons ἐν τῇ μεσογαίᾳ, *in mediterraneo*, & quidem Lyciæ, ut Strabo & Ptolomæus eum ponere videntur. Nec obſtat, quòd his ipſis ἄκρα dicitur; hæc enim vox non ſemper ἀκρωτήριον, ſeu *promontorium*, ſignificat, ſed *ſummum* quoque *jugum* montis cujuslibet aut verticem. Sic Arrianus Aſpendum, ἐν ἄκρᾳ ἀποτόμῳ, ſitam dicit, h. e. *in edita ac præruptarupe.* Et Strabo ſcribit, *Cragum* montem habere ὀκτὼ ἄκρας, h. e. *octo vertices* vel *octo capita*, quod Plinium fefellit. Sed & impropriè Livius excelſum in Alpibus jugum *promunturium* vocat, ubi Hannibalem *in promuntorio quodam, unde longè ac latè proſpectus erat, conſiſtere juſſis militibus, Italiam oſtentaſſe memorat.* Latini verò *promunturia* tantùm dicunt de prominentibus in mare ſaxis. Interim & Scylax Cragum prom. revera Cariæ facit, cujus παράπλουν à Mæandro fluv. auſpicatur, & Crago promuntorio terminat. Et Dionyſius usque ad mare montem hunc porrigit. Quo pacto aut non erravit Plinius aut alios errantes ſequutus eſt. Salmaſius *ad Solinum pag. 785.*

Crama, Gr. κρᾶμα, Græcis orichalcum dicitur; Stephanus in voce Ἄνδειρα: Ἄνδειρα πόλις, οὐδετέρως, ἐν ᾗ λίθος, ὃς καιόμενος σίδηρος γίνεται, εἶτα μετὰ γῆς τινὸς καμινευθεὶς ἀποστάζει ψευδάργυρον, ἥτις προσλαβοῦσα χαλκὸν ὀρείχαλκος γίνεται. *Andera urbs neutrius gen. in qua lapis reperitur, qui ignis vim ſentiens in ferrum indureſcit; poſtmodum terrâ quadam mixtus deſtillat pſeudargyrum, inde temperatus ære orichalcum gignit.* Clariùs Strabo *lib. 13.* qui iſtiusmodi orichalci genus κρᾶμα diſertè appellat. Unde κραμάτινον, quod ex aurichalco factum eſt, apud Autorem vet. *Gloſſarii*, laudatum Salmaſio *ad Lampridium in Alex. Severo.*

Cramesinum, à voce *Kermes* Arab. V. ſuprà ubi de *Cocco.*

Craneum, Gymnaſium Corinthi, apud Diogenem Laërtium *lib. 3.*

Craspedites Sinus, adde: à Græca voce κράσπεδον, quæ *laciniam* ſignificat. *Gloſſæ*, κράσπεδον, *lacinia, fimbriæ.* Propriè de veſtibus, inde ad alia uſu tranſlato. Hinc Peloponneſum *laciniatim ſinibus actis quamplurimis*, legas, quia multis eam locis incurrunt & laciniant ſcinduntque. Et ob eandem rationem *Craspedites Sinus*, uti docet, Salmaſius *ad Solinum pag. 141.*

Craspiſcis, in *LL.* Æthelredi R. *cap. 23. Qui ad pontem veniebat cum bato, ubi piſcis ineſt, 1 obolus dabatur in telonium, & de majori navi 1. denar. Homines de Rothomago, qui veniunt cum vino vel craspiſce—monſtrabant res ſuas & exolneabant:* eſt qui aliàs *Piſcis craſſus*, Gallis & Anglis, *Grampois* Spelmanno, q. *gran poiſſon*, *Poiſſon à Card*, in *LL.* Maris Oleron *art. 37. 38. 44.* quique, ſicut balæna, ad Regem peculiari & regio jure pertinet, hinc *Piſcis Regius* vulgò dictus. Aliquando tamen jus hoc dominis feudalibus peculiari privilegio indultum fuiſſe, probat du Freſne in *Gloſſario*, quem vide.

Crater, ἀπὸ τοῦ κέρατος, quaſi κερατὴρ, *quoniam in cornua potio olim fundebatur*; cujus rei veſtigia certiſſima in antiquis inſcriptionibus. D. Ambroſius *lib. de Elia ac jejunio cap. 17. Per cornua etiam fluentia in fauces hominum vina decurrunt, & ſi quis reſpiraverit, commiſſum flagitium, ſoluta acies, loco motus habetur.* Athenæus *Dipnos. lib. 11. Priſcos fama eſt, atque homines cornibus olim bibiſſe boum; liquet hoc ex eo, quòd adhuc, dum aquæ vinum permiſcent, κεράσαι dicunt, & vas in quo vinum miſcetur, craterem appellant, manet etiam nunc cornuum ad hunc uſum fabrica: quidam ejusmodi pocula Rhyta vocant, Poetarum quoque multi antiquos bibentes cornibus inducunt.* Xenophon *lib. 6. exped. Cyri*, Κατακείμενοι ἐν σκίμποσιν ἐδείπνουν καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων, *Cùm in grabatis inter cœnandum diſcumberent, ac biberent è poculis cornu factis.* Idem *lib. 7.* hanc *Thracicam legem* vocat. Alluſerunt ad eundem ritum Poëtæ. Pindarus,

Ἐξ ἀργυρέων κεράτων πίνοντες,
Ex argenteis poculis bibentes.

Æſchylus in Perrhæbis, ἀργυρηλάτοις κέρασι, *argento ductili factis cornibus* &c. Primum autem hoc poculi genere uſum Bacchum ferunt, quem cornutum fingi pueruli quoque Grammaticorum ſciunt. Unicus Ovidius ſufficiet *Epiſt. 21.*

Sume fidem & pharetram, fies manifeſtus Apollo,
Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Indi talibus quoque poculis uſi, ut ex Ctelia Photius annotavit *in Bibl.* Ita autem ille, *Aſinos ſylveſtres habet India*, κέρας ἔχουσιν ἐν μετώπῳ, *cornu habent in media fronte*; & paulò pòſt, κατασκευάζουσι γὰρ ἐκπώματα, *conficiunt enim ex his pocula.* In conviviis tertium poculum Jovis Servatoris fuit (ſicut primum, ut Franc. Luiſinus ait, *lib. 1. Parerg. cap. 7.* Jovis Olympii, alterum Heroum erat) Κρατὴρ Διὸς σωτῆρος, *Crater Jovis Servatoris* Polluci dictum, in memoriam pluviæ derepentè irruentis, quâ pocula vino ſemiplena, cùm temperata eſſent, ſalutarem ipſius uſum homines didicerunt: priùs enim meracum biberant, non ſine noxa. Euſt. *in Hom.* V. Thomæ Dempſteri *Paralipomena in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 5. cap 30.* Quâ ætate verò luxus maximè invaluit, ut coronarum & unguentorum miſſus præibat ſecundæ menſæ, ſic *Crater* ſtatuebatur in medio, qui ebibendus erat. Plutarchus Συμποσ. προβλημ. ιϛ. Ἄρτι μὲν γὰρ ἰόντος ἐπὶ τὰ καλλίστα τῶν ὄλων, κρατῆρος ἐν μέσῳ προκειμένου καὶ στεφάνων διανεμομένων &c. Et quidem coronatus, ut & alia pocula, de quo more Virgilius,

Crateras ſtatuunt plenos & vina coronant.

Non ſolùm coſenſu, quòd vino implerentur, ſed & quòd plerumque cælatâ coronâ redimirentur. Certè Athenæus *lib. 5.* in quadam pompa meminit *Crateris argentei* amphorarum ſexcentarum, qui vehebatur quatuor rotarum curru, quem ſexcenti viri trahebant. Sub ejus labris, anſis & baſi imagines fuere animalium torno ſculptæ. Ipſe verò aureâ gemmataque coronâ præcingebatur. Quamvis aliquando crateribus poculisque addita corona fuit, non decoris, ſed utilitatis gratiâ. Quemadmodum collum vaſis coronâ pulegii ſive calamintæ, ne inde vinum effluat, redimiri conſueviſſe, tradit Conſtantinus Cæſar *lib. 6. cap. 14.* &c. Verùm natis in uſum lætitiæ ſcyphis pugnavere Thraces, & *Crateres* pro telis jacti Centauris leguntur. Statius *Achilleidos lib. 1. verſ. 114.*

—— Hic hominum nullos experta cruores
Spicula, nec truncæ bellis genialibus orni,
Aut conſanguineos fracti crateres *in hoſtes.*

Et Ovidius *lib. 12.*

Antiquus crater, *quem vaſtum vaſtior ipſe*
Suſtulit Ægides, adverſaq; miſit in ora.

Inter quos Pholus inprimis immani cratere mira hoſtibus vulnera intulit, apud eundem Statium *Thebaid. lib. 2. verſu 564.* quod ſocio ejus Hylæo tribuit Virgilius *Georgic. lib. 2.* Sed & ipſe Pholus alio cratere ab Æſone ſtratus eſt, apud Val. Flaccum *lib. 1.*

—— —— —— ſed fortior Æſon
Attollens dictis animos: ò ſi mihi ſanguis
Quantus erat, cùm ſigniferum cratera minantem
Non leviore Pholum manus hæc compeſcuit auro.

V. de hoc Pholi *cratere*, inprimis olim celebri, Apollodorum *lib. 2.* Scholiaſtem Theocriti *ad finem Thalyſior* Lucanum *l. 6.* &c.

Pejor

Pejor abuſus, cùm Inferis rem divinam facientes priſci, *Crateras* ipſos cum libamentis in flammas conjiciebant, quo de more V. Servium *ad Virgilium Æneid. lib. 6.* Statium, ubi de Achemori ſepultura, & ad hunc Caſp. Barthium *Animadverſion. Part. III. pag.* 426. ut alia omittam, paſſim hic ubi de *Biben.* more, *Poculis*, *Scyphis*, jam dicta dicendave. Sed & vide hic infrà in *Craterra.*

Craterra, apud Nævium *Lycurgo*, *Nam ut ludere lætantes inter ſe vidimus propter amnem*, craterris *ſumere aquam ex fonte.* Varronem *de Vita Pop. Rom lib.* 3. *Ad Sybaritanam prædam, in qua ſunt tripodes*, craterræ, *anancæ, à Populo nobilium Tarentinorum*; & Ciceronem *de Nat. Deor. lib.* 2.

In medioq; ſuos fulgens craterra *relucet:*

Nonio Marcello ſitula eſt. Barthio verò idem cùm *Cratere* ſeu *Cratera*, nam & fœminino genere *Crateras* Romanos dixiſſe notum. Perſius *Sat.* 2.

Si tibi crateras *argenti, incuſaq; pingui*
Auro dona feram.

Servius *Æn.* 1. *Græcum eſt, hic crater. Nam Latinè hæc cratera dicitur.* V. quoque Iſidorum *Origin. lib.* 20. *cap.* 5. Nec certè Nævii & Varronis loca ad Nonii ſitulam faciunt, optimè ad *crateras* Latinas; Ciceronis vero verſus penitus in os homini contradicit. Erant autem *Crateres* ingentia vaſa, quæ in medio conviviorum loco ſtatuebantur, ut inde minoribus poculis hauriretur, uti ſupra videre eſt. Quamvis & minutiora nonnunquam ſic appellata legamus, apud Val. Flaccum *lib.* 5. Prudentium *in Diptychis*, Alios. Nonium tamen abſolvat *Onomaſticon*; priſcum quod ὑδρίαν, *creterrum*(uti Docti cum MSS. legere malunt) interpretatur: & *Cratera* illum cœleſtem Urnam aquariam facit Scholiaſtes Germanici. V. Caſp. Barthium *ad Statium Part II. pag.* 300.

Crates, nobilis Toreuta, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 12.

Crates Æratæ, apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 110. ubi de lucta Acheloi cum Hercule.

Omnibus æratæ *propugnant pectora* crates,
Pilaq; ſæva manu —— ——

Ære ſc. ſeu ferro obductæ, ait vetus Scholiaſtes. Quæ mens fuit dubia tamen Lipſio *de Mil. Rom. lib.* 3 *cap.* 6. Certè non alia, quàm de *ligneis cratibus laminis ferreis obductis*, Papinio, pro illo viz. ævo, armaturæ ad talia ſolidioris nondum vulgato uſu. Quare & ſingularem notam hanc iis populis adſcribit. Pari ſenſu illa ſunt capienda, apud Virgilium *lib.* 7.

Tegmina tuta cavant capitum, flectuntq; ſalignas
Umbonum crates.

Salignæ enim *crates*; *umbones* ferrea harum munimenta deſignant. Nam quid ad ligneas ſolùm crates, quod ſequitur,

—— —— *alii thoraces ahenos*
Aut leves ocreas lento ducunt argento.

Nec ſatis circumſpectè Servius, qui coria iis inducta de Salluſtio accerſit. Tales verò & thoraces intelligi vult Papinius. V. ad *l. cit.* Barthium.

Crates Contabulatæ, pontis genus, apud Solin. *c.* 56. *Aſcitæ Arabes, quibus è re nata datum nomen: nam bubulis utribus* contabulatas crates *ſuperponunt*, *vectatique hoc ratis genere prætereuntes infeſtant* &c. Sed hic de *tabulato* agitur; vocat enim Plinius, quem Solinus exſcribit, *pontem* tabulas junctas & utribus ſuperſtratas: nec *utres ponte ſternere* aliud eſt, quàm utribus junctis tabulas ſtratas ſuperponere. Unde *pontilis ſtratus*, apud Vegetium, de tabulato, quo ſtabuli pavimentum conſtratum eſt. Et πόντιλα Græci recentiores uſurparunt pro quibuslibet tabulatis, etiamſi ad ſpeciem pontis ſtrata non eſſent, ſed ſuſpenſa. At *Crates* texticiæ ſunt & diverſæ utique à tabulatis, quæ non aliud ſunt, quàm tabulæ ſtratæ junctæque, uti vidimus. Niſi fortè ſcripſerit Solinus, *Bubulis utribus contabulatos ſtratus ſuperponunt.* Cæterùm pontium ex utribus factorum uſus olim apud diverſos fuit populos, fluviis transnatandis, & præcipuè in bello. Cujuſmodi pontem Ἀσκογέφυρον vocat Auctor Anonymus *de Rebus Bell.* V. ſuprà in voce *Aſcogefri*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1266. & 1267.

Crates Harundineæ, Græcis ταρσοί, dicebantur viminea texta, ſuper quibus ſiccabantur caſei, uti videre eſt ſuprà, ubi de *Caſeo.* Aliud quid erant ταρσοὶ καλάμων, apud Herodotum *Muſâ* 1. *texta viz. cannarum ſeu cannicia*, quæ, in Babyloniis muris, ſingulis laterum ordinibus interpoſita erant & bitumine oblita, ad continendam ſtructuram. Heſychius, ταρσὸς καλάμων, πλέγματα καλάμων. De *Craticiis* enim *parietibus* ibi ſermo eſt, quibus luto inductis cum cannarum duplex ordo vulgò adfigeretur, ut tectorium ſuperinductum firmius adhæreſceret: in muris Babylonis inter ſingulos ordines laterum texta cannarum ſtipata erant & bitumine adglutinata, V. de hujuſmodi parietibus Vitruvium *lib* 7. *cap.* 3. Ut fruſtra ſint, qui ταρσοὺς illos καλάμων Herodoti expoſuere de *cratibus*, quibus impoſiti lateres ſiccabantur. Licèt enim non caſei ſolum, ficusque & alii fructus, qui ſiccabantur, exponi ſolibus ſuper crate aut vimineo texto ſolerent, quod ταρσοῦσθαι propriè dicebatur: ſed & lateres ſic ſiccarentur; id tamen de crudis tantum accipiendum. At lateres, quibus ſtructi muri Babylonis, igne cocti erant: hinc jam præceſſit de eorum coctura, πλίνθοι ὀπτηθεῖσαι; cujuſmodi lateres nihil opus habent ſicceſcere & areſieri. Ταρσοὺς igitur illos καλάμων interpoſitos conſtat lateribus, in muri ſtructura: quod clarè oſtendit verbum διαστοιβάζειν, in eodem loco. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1267.

Craticula Dureri, inter inſtrumenta Geometrica admirandi operis, in Muſæo Kircheriano, apud Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 17.

Craticulæ, & Equulei ardentes, inter ſuppliciorum genera, quibus olim in Chriſtianos ſævitum, uti apud vet. Prudentii Scholiaſtem videre eſt, qui *Cataſtas* hoc modo exponit. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium lib.* 2. *Sylv.* 1. *verſ.* 72.

Cratis, in *Regula* Monialium Damianitarum *cap.* 5. *Non liceat Sororibus loqui ad locutorium, vel ad cratem, ſine licentia Abbatiſſæ.* Mox, *Ad* cratem *verò pannus interiùs apponatur, qui non removeatur, niſi cùm proponitur verbum Dei, vel aliqua alicui loqueretur:* repagulum eſt ferreum, in modum *cratis*, quo Sanctimonialium locutoria clauduntur, Gall. *la Grille.* Sed & in *Regula* Clariſſarum occurrunt *Crates ferreæ*, per quas Communio accipitur, *quibus apponitur pannus interiùs, ita ut nulla inde valeat exteriùs in Capella aliquid intueri*, apud Car. du Freſne *Gloſſario.*

Cratzia Familia, in Germania illuſtris. Inter Equeſtres Rhenanas diu eminuit, donec Johannes Philippus primus axioma Comitis *de Scharpfenſtein* meruit. Fuit is filius Antonii *Cratz de Scharpfenſtein*, nepos Friderici, pronepos Philippi, abnepos Caſpari, omnium nominis *Cratz de Scharpfenſtein*; & ex priore conjuge Maria *Metternich* genuit Joh. Antonium *Cratz* Com. Scharfenſtenium, patrem ex N. *de Sotern*, N. Comitis moderni: ex ſecunda verò conjuge, familiæ *de Vels*, pater fuit Eleonoræ, quæ nunc etiam in thoro Joh. Auguſti Com. Solmenſis vivit. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. tom. III.*

Craucaſis, vel *Craucaſus*, Caucaſus Indicus, à Scythis dictus eſt, quaſi *nivibus candidus*. Plinius *lib.* 6. *cap.* 17. de Scythis, *Perſæ illos Sacas in univerſum appellavere à proxima gente, antiqui Arameos, Scythæ ipſi Perſas Chorſaros: & Caucaſum montem* Craucaſum; *hoc eſt, nive candidum.* Inde Macedones, cùm in illis locis eſſent, pro *Craucaſo* vel *Craucaſi*, ut ab indigenis vocabatur, *Caucaſum* nominaverunt, ob affinitatem ſoni de proximo inflectentes in notiſſimi montis Pontici vocabulum. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 788. Hodieque certè *Gran* Germanis *canum* notat. Unde inter alia colligit Grotius, Scythicam linguam matricem fuiſſe Germanicæ: Credi enim id jubent, inquit, *primùm ipſum Scytharum nomen, ſagittarios ſignificans— deinde Mæotis palus à Scythis, qui accoluere, dicta Temerinda, id eſt, maris finis & Caucaſus mons dictus ipſis à candore Graucaſus, Prolegom. ad Hiſtor. Gothor. Vandal. & Longobard.*

Creatores, in *l. ult. Cod. Theod. de Decur. & l.* 1. *de Cenſor. Kal.* dicuntur, qui ad publica munera alios nominant: in Gloſſis Græco-Latinis Χειροτονηταί. C. du Freſne *Gloſſar.* V. infrà, ubi de *Digitis* & *Manu.*

Crebrata Tela, apud Plinium *l.* 11. *c.* 48. ubi de aranearum telis, *Quàm non ad hæc videtur pertinere crebratæ pexitas telæ & quadam polituræ arte, per ſe tenax ratio tramæ*: eſt tela densè texta & multo ſubtemine farta, quæ res pexitatem floccorum facit. Ideò veſtes, quæ ad hiemem & frigus parantur, denſo ſubtemine texi jubet Heſiodus, quò molliores ſint calidioresque: Στήμονι δ' ἐν παύρῳ πολλὴν κρόκα μηρύσασθαι. In ſolo enim ſubtemine eſt mollities illa lanuginoſa, quæ panno ſupereminet, & quam pectit ac polit ſpina fullonis. Quam in rem inſignitè facit locus Platonis in *Politico*, Ὅσα δὲ γ' αὖ τῇ γνάψει ὁλκῇ ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτα ἄρα κρόκην μὲν νήματα, τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην κροκονητικήν, *Quæ ſpinæ fullonicæ tractui & polituræ accommodatam habent mollitiem, ea poſtquam neta ſunt, ſubteminis nomine vocantur* &c. Senſus eſt, in ſubtemine nendo ita haberi rationem floccorum excitandorum, ut poſſint commodè pecti & poliri fullonis ſpinis. Cùm itaque ſubtemen ſit mollius ſtamine; quò denſius ſubtemen & crebrius, eo veſtis mollior & pexior utque κρόκυς, *floccus*, in ſubtemine, quod malacam veſtem facit, ita & pexitas, quæ arte polituræ concinnatur, h. e. τῇ γνάψει. Porrò ab uno tantùm latere pexi illi flocci; unde *proſa*, *pexa tunica* in *Gloſſ.* cui opponitur *inverſa* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 391. & plura de voce *Crebreſcere*, apud Barthium *Animadverſ. ad Statium* Part. *II. pag.* 885.

Credentia, Italis *Credenza*, & *Credentiara*, abacus eſt ſeu tabula vel menſa, in qua menſaria ſuppellex ad convivia reponitur; item in Communione Rom. menſula, quæ vaſa Altaris continet. *Ceremoniale Rom. lib.* 1. *ſect.* 3. *Credentiam appellant menſam, ſupra quam vaſa argentea, ſive aurea ad convivium opportuna præparantur: & ſimiliter in divinis — Dicitur &* Credentia *actus ipſe prægustationis ciborum & aliarum rerum.* V. *Ceremoniale* Epiſc. *lib.* 1. *cap.* 12. *de Credentia Eccleſiæ*, ubi pluribus deſcribitur. Sed & fidem datam interpoſitamque vox notat, Gall. *Creance*, Ital. *Credenza*, quibus etiam *Far la credenza*, eſt ſecuritatis gratia cibos prægustare neque fidem facere nihil illos nocituros, ut obſervat Scipio Ammiratus *in Stemmat. Neapolit. Tom. I. pag.* 53. Porro

idem

idem eſt, quod *Creditum*, Italis iterum *Credenza*, Gallis *Credit* & *Creance*, apud Matth. Pariſium *A. C.* 1247. Quâ notione *Credentiam* vel *Creditionem* habere dicebantur domini, jure quodam peculiari, in rebus præſertim ad victum neceſſariis, quas emebant à ſubditis, quasve ab illis mutuò ſumere iis fas erat, qua de re vide prolixè diſſerentem Car. du Freſne *in Gloſſar.* Tandem Italis ſic dicitur publicus civium Conventus, de publicis rebus, deliberandi causâ coactus. Quippe cùm in civitatibus Conſules eſſent, qui curam Reip. gererent, litesque ac controverſias civium dirimerent, ſi quando res majoris momenti agenda incumberet, ex ſingulis Artificum corporibus eligebantur, qui Conſiliis iſtis publicis intereſſent, ſuasque in iis ſententias rogati exprometent: quos inde *Credentiarios* appellabant, quòd in Secretorum Reip. partem adhiberentur, cùm eorum fidei prudentiæque publica negotia à contribulibus *crederentur.* Unde Sigonius *de Regno Ital. lib. 7. A. C.* 995. *Credentiæ* nomine appellatos dixit, reliquos cives, *qui artes opificiaque tractabant*, V. Otton. Morenam *Hiſtor. Rerum Laudenſium pag.* 5. Felicem Oſium *Not. ad eam*, aliosque laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario.*

Creditor, in debitorem quid juris habuerit, apud Romanos, indigitat iſta Decemvirorum lex: ERIS. CONFESSI. DEBITI. Q. JURE. JUDICATIS. TRIGINTA. DIES. JUSTI. SUNTO. POST. DEINDE. MANUS. INJECTIO. ESTO. IN. JUS. DUCITO. NI. JUDICATUM. FACIT. AUT. QUIS. FUNDO. EM. JURE. VINDICET. SECUM. DUCITO. VINCITO. AUT. NERVO. AUT. COMPEDIBUS. QUINDECIM. PONDO. NE. MINORE. AUT. SI. VOLET. MAJORE. VINCITO. SI. VOLET. SUO. VIVITO. NI. SUO. VIVIT. QUI. EM. VINCTUM. HABEBIT. LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO. SI. VOLET. PLUS. DATO. Erat autem jus interea paciſcendi; ac niſi pacti forent, habebantur in vinculis dies ſexaginta; inter eos dies trinis nundinis continuis, ad Prætorem in Comitium producebantur, tertiis autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tiberim peregrè venum ibant. Sed eam capitis pœnam, ſanciendæ fidei gratiâ, horrificam atrocitatis oſtentu, novisque terroribus metuendam reddiderunt. Pergit enim lex; TERTIIS. NUNDINIS. PARTIS. SECANTO. (ſi viz. plures Creditores eſſent) SI. PLUS. MINUS. VE. SECUERUNT. SE. FRAUDE. ESTO. Quò tamen vix unquam perventum: addici ſaltem & vinciri conſueviſſe legimus, diſſectum quem antiquitus non legimus, Vide A. Gellium *lib.* 20. *cap.* 1. & *ad eam Notas* Oiſelii JC. nec non infrà, ubi de *Debitoribus* ac *Nexis.* Quia verò *Creditores* jure illo trahendi & ad operas ſerviles adigendi debitores ſuos frequenter abutebantur, & in terga miſerorum crudeliſſimè ſæviebant, hinc querela illa obæratorum, apud Livium *lib.* 2. *cap.* 23. *Se foris pro libertate & imperio dimicantes, domi à civibus captos & oppreſſos eſſe: tutioremque in bello, quàm in pace, inter hoſtes, quàm inter cives, libertatem plebis eſſe.* Quam invidiam ſuâ ſponte gliſcentem, inſignis unius calamitas accendit, ut *ibidem* legere eſt &c.

Credulitas, inter opera Ariſtophontis clari Pictoris, memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 11. *Ariſtophon Ancæo* (laudatur) *vulnerato ab apro cum ſocia doloris Aſtypale: numeroſaque tabula, in qua Priamus, Helena,* Credulitas, *Ulyſſes, Deiphobus, Dolon.* V. Dalechampium *ad l.*

Cremandi Cadavera conſuetudo, plures apud gentes olim recepta fuit; qui, quod in nobis divinum eſt, igneo velut hoc vehiculo cœleſtibus inferri putabant ſedibus, ſubſidente terrâ. Apud Romanos L. Syllam auctorem habuit, qui metuens, ne idem ſibi accideret, quod hoſti ſuo C. Mario ipſe fecerat, cujus cadaver erutum in Anienem fluv. juſſerat abjici, poſt mortem cremari voluit, Plut. *in eo cap.* 74. A quo tempore manſit Romanis ritus, ſequenti modo peractus. Poſtquam cadaver per integrum ſeptiduum lotum, unctum & à proximis agnatis conclamatum fuit, tandem ſolenni pompâ (de qua, V. aliquid ſuprà, in voce *Cadaver*) ad pyram deferebatur, quæ, quandiu ardebat ignis, dicebatur *Rogus, quòd tunc temporis rogari ſolerent Manes*, Servius *Æn.* 5. poſtquam autem deflagravit, *Buſtum quaſi bene uſtum.* Hic cremando digitus incidebatur ab amicis, ut poſtea ei juſta de novo fierent, quanquam, ne id ſemper liceret, XII. Tabb. legibus cautum fuerit, niſi quis in bello vel peregrè mortuus eſſet. Tum cadaver curatum ad Pyram efferebatur, quæ in modum aræ lignis conſtructa erat, cui laricem, piceam, taxum aliasque arbores intexebant, circa eam conſtitutis cupreſſis, ne odore offenderetur populi circumſtantis corona. Jacebat cadaver ſupinum, oculis cælum versùs erectis, naulumque Charontis ore tenebat; quibus ritè peractis, qui defuncto neceſſitudine proximus erat, averſus rogo facem inferebat, quo ardente cadaver liquoribus quibusdam pretioſis perfundi & aurum multaque alia pretioſa, veſtes, arma atque alia, quæ defuncto dum viveret chara erant, injici moris erat, quod ne fieret XII. Tabb. ſanxere. Interea turba circumſtans Præficæ, id eſt, planctuum principi, reſpondebat, ſanguisque humanus, teſte Servio, vel captivorum, vel gladiatorum, qui *Buſtuarii* hinc dicti, effundebatur, velut in ſacrificium Infernalibus Diis, quod *Inferias* vocabant. Horum copia ſi non erat, laniantes genas ſuum fundebant cruorem, ut, ſanguine oſtenſo, Inferis ſatisfieret, quemadmodum Varro loquitur, quod tamen lege XII. Tabb. iterum interdictum fuit: *Mulieres genas ne radunto.* Mox ubi uſtulatum cadaver erat, cineres & oſſa, lota prius lacte ac vino à proximis, urnâ colligebantur, Ovid. *Metam. lib.* 4.

—— —— Una requieſcitis urna.

Quo facto à Sacerdote ter aquâ purâ aſperſis luſtratisque, Præfica noviſſimum verbum illud altâ voce pronunciabat, *Ilicet*, i. ire licet: Tum, qui comitati funus erant, domum abituri, extremum vale altâ voce pronuntiabant, hoc modo: *Vale, vale, vale, nos te ordine, quo Natura permiſerit, ſequemur.* Tandem cineres & oſſa ſepulchro inferebantur, ante quod ara conſtituta erat, quam *Acerram* Feſtus vocat; in hac odores adolebantur. V. Virgilium *lib.* 6. *ubi de funere Miſeni ſic canit:*

Nec minus interea Miſenum in littore Teucri
Flebant & cineri ingrato ſuprema ferebant,
Principio pinguem tædis & robore ſecto
Ingentem ſtruxere pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupreſſos
Conſtituunt, decorantque ſuper fulgentibus armis.
Pars calidos latices & ahena undantia flammis
Expediunt, corpusque lavant frigentis, & ungunt.
Fit gemitus, tum membra toro defleta reponunt,
Purpureasque ſuper veſtes velamina nota
Conjiciunt, pars ingenti ſubiere feretro,
Triſte miniſterium, & ſubjectam more parentum
Averſi tenuere facem, congeſta cremantur
Thurea dona, dapes, fuſo crateres olivo.
Poſtquam collapſi cineres & flamma quievit:
Relliquias vino & bibulam lavere favillam:
Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno.
Idem ter ſocios purâ circumtulit undâ,
Spargens rore levi & ramo felicis olivæ:
Luſtravitque viros, dixitque noviſſima verba.
At pius Æneas ingenti mole ſepulchrum
Imponit ſuaque arma viro, remumque tubamque
Monte ſub aërio &c.

Fiebant hæc omnia nocturna tempore, ad funalium lucem, unde & *Funeri*, teſte Servio *Æneid. lib.* 1. nomen, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. Salmuth *in Pancirollum l. rer. deperditarum de exequiis*, Alex. *Genialium dier. lib.* 3. &c. Magi apud Perſas, mortuos *cremare* ἀνόσιόν τι, *profanum quiddam*, habebant, Diogenes Laërtius *lib.* 10. ob puritatem ignis, quem Dei inſtar coluerunt. Apud Græcos utroque modo curabantur defuncti, ſed potior habebatur *Crematio*: unde infantibus, ἀωροφόροις, iisque qui fulmine interempti, hic honor negatus. Primus Hercules Argii, bello contra Laomedontem interempti, corpus uſtulaſſe dicitur, ut, ſaltem oſſa cineresque ad patrem ejus Licymnium mittendo, fidem utcunque exolveret de reducendo ei filio datam. Ritus talis erat: Pyrâ extructâ, cadavereque impoſito, ignem accendebant: *Il.* ω.

Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν ἐν δ' ἵησαν πῦρ.

Struebatur autem pyra vel ex quercu, ut apud Eurip. *in Herc. furente*, vel ex olea, apud Sophoclem *in Trachiniis*, vel ex pinu, ut apud Athenæum, quod inprimis, cùm virgo cremabatur, erat in uſu: ſi naufragio periiſſet mortuus, ex tabulis rogus fiebat. Manilius *lib.* 4.

—— —— Ut corpus ſepeliret naufragus ignis,
Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ.

Circa eum lugentes ventos invocabant, ut largiter afflantes ignem ampliorem redderent, quemadmodum de Patrocli funere apud Hom. legimus: qui ſi fortè fortiùs flabat, optimi ominis erat loco. Interea Præco, ne oſſa legerentur, obſervabat: quæ poſtquam cadaver crematum, unà cum cineribus, ſolicitè à propinquis aſſervabantur, in rogum, ne ulterius arderet, vino effuſo. Tum oſſa diligenter abluebant aquâ in χύτραις allatâ fœminæ ad id deſtinatæ, & poſtquam unguentis & lardo inunxere, linteo involuta in ciſtâ quadam, quam θήκην ſeu πύελον ſeu σορὸν appellarunt, recondebant. *Il.* ψ.

Ὡς δὲ καὶ ὀστέα νῶϊν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι.
Ut autem & oſſa noſtra eadem ciſta tegat.

Urnam hanc Lycophron κρωσσὸν: Moſchus *Idyllio* 4. Χρύσειον κρωσσὸν, Plut. *in Numa* λίθινον σορὸν vocat; plerumque tamen ex ligno, & quidem cedro conſtabat, quæ quoniam putredini minimè obnoxia, νεκρῶν ζωὴ, *mortuorum vita*, dici conſuevit. Unde apud Eurip. *in Alceſte verſu* 365. optat Admetus, ἐν ταῖσιν αὐταῖς κέδροις, *in iiſdem cedris*, i. è *cedro confectis loculis*, cum uxore ſua quieſcere. Quod de Monica quoque, Auguſtini matre, legimus. Hinc Ovidius *Metam. lib.* 4. *fab.* 2.

— Quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.

Urnæ ergo hæ in ſepulchris reponebantur: apud Athenienſes

plerumque unius ſolùm hominis; apud Megarenſes verò, ut Pauſanias auctor eſt, quatuor quoque virorum oſſa continentes. Hæc λείψανα poſtea, ſeu *reliquiæ* dicebantur, quas religioſè aſſervari mos erat, ne, ut Schol. Euripidis *in Oreſte* ait, hoſtibus in prædam cederent. Quòd ſi peregrè defuncti corpus crematum erat, oſſa ejus cineresque magnâ cum pompa, in urnâ floribus exornatâ, referebantur in patriam. Unde *Ovidius iterum*,

Oſſa tamen facito parva referantur in urnâ,
Sic ego non etiam mortuus exul ero.

In via, quoties ad trivium veniebatur, à propinquis *Compitalia* celebrabantur, θυσία ἀγυιαίων ἑορτὴ γινομένη ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν προσηκόντων τοῖς νεκροῖς, vet. *Gloſſ.* Tandem, poſt Manes ter vocatos, in tumulo toti familiæ communi urna reponebatur. Soli prodigi ἄταφοι erant, Diog. Laertius, V. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib. 5. cap. 29.* & hic paſſim.

Cremia, ſeu Fomites, Græcè Φρύγια ſeu Φρύγανα ſunt, igni excipiendo. Hunc enim eliciebant Veteres, lignum ligno terentes & inter ſe vertentes: unde πυρεῖον dictum veteri *Gloſſarum* Auctori ignitabulum. Aſſulæ dein ambuſtæ, ſeu ligna arida adhibita, quibus ignis foveretur: quæ *cremia* dicta, unde *arbores cremiales*, è quibus ad ignem faciendum cremia deſumuntur. V. infrà in voce *Ignitabulum* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 180.

Creni, apud Silium Italicum, ubi de Marſyâ,

——— *Phrygios fugeret cùm Marſya Crenos.*

Græcè αἱ Κρῆναι, regio illa, in qua habitavit Marſyas; ſic dicta à duobus fontibus Mæandri & Marſyæ amnis, qui ibi ex eodem loco oriebantur. Niſi potiùs legendum *Crenæ*. Certè & Αὐλοκρήνη convallis & regio inde nomen invenerit. Salmaſius *ad Solinum pag.* 835.

Crenkinarii, apud Chapeavillum *in Erneſto Epiſc. Leod. cap.* 14. dicuntur *Juſtitiæ Miniſtri*, apud Leodienſes: *Crenqueniers*, in *Stylo* Leod. *cap.* 12. *artic.* 5. ſic nuncupati ab arcubaliſta, quam deferebant, quamque *Kraëneke* Kilianus vocat. Apud Froiſſardum certè, Monſtrelletum & Comineum paſſim, *Crannequiniers* ſunt milites arcubaliſtâ inſtructi, ut plurimùm Equites: de cujus vocis origine agit Fauchetus *de Milit. Francicâ*, quem du Freſne *Gloſſar.* laudat.

Crenophylax, Græcè Κρηνοφύλαξ, nomen leonis ex ære, Athenis juxta fontem olim collocati, unde & nomen; dictus enim quaſi *Fontis cuſtos*, apud Poll. Similis figura è marmore, in via, quæ Athenis Eleuſinem ducit, hodieque viſitur, cùm rictu aperto, quo aquam evomuiſſe olim videtur. V. Jac. Sponium *Itiner. Part.* 2. *pag.* 190. Certè *leone picto* repræſentatum, apud Ægyptios, Nili aſcenſum & λεοντοπρόσωπους canales fontium ſacrorum fabricari conſueviſſe, habes apud Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 431.

Crepidæ, pallio peculiares fuere, ſicut togæ calcei. Livius de Scipione in Sicilia otiante *lib.* 29. *Ipſius etiam Imperatoris non Romanus modò, ſed ne militaris quidem cultus jactabatur: cum pallio crepidiſque inambulare in Gymnaſio.* Quod imitatus in Ægypto Germanicus eſt, *qui*, ut Tacitus loquitur, *pedibus intectis inceſſit, & pari cum Græcis amictu.* Dio quoque Caſſius *lib.* 16. Claudium tradit Neapoli tanquam privatum egiſſe, atque in ludis Muſicis ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, *pallium & crepidas*, geſtaſſe. Idem calceamenti genus *Baxea* fuit, de qua V. ſuprà. E corio crudo bubulo primitus fiebant, adeoque *Carbatinæ* dictæ ſunt: Καρβατίνη μὲν ἀγροικῶν ὑπόδημα, κληθὲν ὑπὸ Καρῶν, *Carbatina quidem ruſticorum calceamentum, à Caribus nomen trahens.* Jul. Pollux *l.* 7. *cap.* 22. Unde Catullus *Epigram.* 97.

Iſta tamen linguâ ſi uſus veniat tibi, poſſis
Culos, & crepidas lingere carbatinas.

Dein ex aluta coccina, ex pelle hædina, ex ferro, ex ære fiebant. Unde de Empedocle Tertullianus *de Pall. æratus crepidam inceſſit.* Etiam purpurâ & auro diſtingui cœperunt; unde idem auctor, *ſi Philoſophus* (loquitur de Ariſtippo) *in purpurâ, cur non & in Baxea Tyriâ. Niſi aurum minimè Græcatos decet: atquin alius ſericatus & crepidam auratus inceſſit.* V. Thom. Demplterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 36. Octav. Ferrarium *de re Veſtiar. Part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 10. &c. de *Cothurnis* item *Crepidiſque varii coloris*, Cæſarem Bulengerum *Collectan. de Imperatore lib.* 2. *cap.* 8.

Crepido, apud Statium *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 504.

——— *contrà importuna crepido*
Oedipodionidæ domus alitis.

ſaxum eminens, Lutatio eſt. Sed & firmitatem ſaxi vox denotat. Idem *Equo Max.*

——— *teneat quamvis æterna crepido,*
Quæ ſuperinjecti portaret culmina montis,
Cæliferique attrita genu duraſſet Atlantis.

Et Virgilius *lib.* 10.

Fortè ratis celſi conjuncta crepidine ſaxi
Expoſitis ſtabat ſcalis ———

Ubi Servius, *Crepido eſt abrupti ſaxi altitudo. Crepidines etiam templorum dici ipſos ſuggeſtus, in quibus ædes ſunt collocatæ, & crepidines viarum, id eſt, ipſa eminentia dextra ſiniſtraque.* Hinc pulchrè *littorum crepidines* dixit Prudentius loca, quæ undæ tundunt, non tamen imminuunt, *Cathemer.* 9.

Fluminum lapſus & undæ, littorum crepidines,
Imber, æſtus, nix, pruina, ſylva & aura, nox, dies,
Omnibus te concelebrent ſeculorum ſeculis.

Rupem in mari, Valerius Flaccus *lib.* 4.

Fluctus ab undiſoni ceu fortè crepidine ſaxi,
Cùm rapit Alcyonis miſeros fœtus nidumque,
It ſuper ægra parens ———

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Part. II. pag.* 553. De *Crepidine* verò *Circi*, h. e. margine vel pulvino vel ſepto, è ligno facto, non tantùm longo, ſed etiam lato, infrà in voce *Euripus*, item *Spina*. Sed & κρηπῖδας ſubſelliorum, in eodem, à Tarquinio factas, videbimus in voce *Fori*.

Crepitacillum, quo infantum ploratus coërcetur, memoratur Martiali *lib.* 14. *Epigr.* 54.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenerâ garrula ſiſtra manu.

Sunt illa è ligno, & *crecerella* hodieque Gallis vocantur. è Latino factâ dictione Quemadmodum iidem eodem nomine tinnunculum avem inſigniunt, à voce, quam edit inter volandum, quaſi *crepitacillum*. Salmaſius *ad Solinum pag.* 340. Aliàs *Crepitaculum*, in Gloſſis ποδοψόφιον, h. e. *ſcabellum*, quo ſaltantes olim Pantomimi, ad crepitum faciendum uſi, V. infrà in voce *Crupezium*, item *Scabellum*. Præter quæ, teſtarum etiam crepitus iis adhiberi conſuevit. Vetus Juvenalis Interpres *ad illud*,

——— ——— *Audiat ille*
Teſtarum crepitus:

Teſtis enim, inquit, *antea percutiebant ſaltantibus Pantomimis, quia tunc non erat, ut Meſochori percuterent manibus.* Quomodo autem hi manibus percuterent, dicetur infrà. Sed & *Crepitus æris* in bello adhibitus, ad terrorem hoſtibus incutiendum. Hinc in oppugnatione Capuæ apud Livium, *lib.* 26. *cap.* 5. *Prælium non ſolito more & clamore cœptum eſt, ſed ad alium virorum, equorum, armorumque ſonum, diſpoſita in muris Campanorum multitudo tantum cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ, ſilenti nocte, cieri ſolet, edidit clamorem, ut averteret etiam pugnantium animos.* V. quoque ſuprà in voce *Æs*. De *Crepitibus* obſcœnis, inter Numina relatis, apud Ægyptios olim, diximus ni fallor aliquid ſuprà, in voce *Allium*.

Crepundia, dicta ſunt quibus infantes expoſiti vel adulti ludebant. Iis enim, qui exponebantur, *Crepundia*, quibus agnoſcerentur grandævi, addi ſolebant, ſeu γνωρίσματα, rarò nudis relictis. *Monumenta* Terentio *Eunucho Act.* 4. *Sc.* 6. In quæ verba Donatus: *Monumenta*, inquit, *quæ Græci dicunt γνωρίσματα* ſeu σπάργανα. Addita fuiſſe, ut grandiores facti infantes noſcitarentur, ex Plauto colligitur *Ciſtellariâ Act.* 3. *ſc.* 1.

Nam hic Crepundia *inſunt; quibuscum te illa olim ad me detulit,*
Quæ mihi dedit, parentes te ut cognoſcant faciliùs.

Et huc trahit Bartholinus Ciceronem *in Bruto, Quoniam totum me non nævo aliquo aut* Crepundiis, *ſed toto corpore videris velle cognoſcere.* Erant autem illa vel annuli, in ſignum libertatis, & ne ab hæreditate viderentur excluſi, vel monilia matrum, quarum hic ornatus & brachialia, promiſcui tunc uſus; nonnunquam faſciis ipſis ſeu tæniis, quibus utriusque parentis inſculptum nomen, involuti, & fibulæ conjunctæ. De Annulis Terentius *Heautont. Actu* 4. *ſc.* 1.

——— *Hic profectò eſt annulus, quem ego ſuſpicor,*
Is, qui cum eſt expoſita gnata ———

De faſciâ ſeu tænia, Heliod. *Æthiop. lib.* 4. ὥστε ὥρα σοι τὴν ταινίαν ἐπιδεικνύναι μοι, ἣν σὺν τῇ παιδὶ συνεκτεθεῖσαν, ἣν ἀνεδέξω μετὰ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων, ἔλεγες, *Quamobrem tempus eſt omnino, ut mihi faſciam oſtendas, quam cum filia expoſitam te cum ceteris indiciis recepiſſe dicebas*, V. Thom. Bartholinum, *de Puerp. Vet.*

Crepuſculum, à *creperus*, & hoc à Græco κνέφας, *caligo*, indigitatur Papinio Statio *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 110. ubi de Somni aula,

——— ——— *tenuis qui circuit aulam*
Invalidusque nitor:

Ubi reponit Barthius,

Nox humiliſque nitor ———

Ut dicat mixtam noctem & lucem, quò fiat *Crepuſculum*. Ovidius,

——— *nebulæ caligine miſtæ*
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula *lucis.*

Duplex autem illud, uti videbimus infrà, ubi de *Die*.

Creſconius, Epiſc. Afer, adde: Duplex ejus in jure Canonico opus fertur docente Gerh. von Maſtricht JC. ſeu potiùs unius operis duæ partes; quarum altera *Breviarium Canonum*; altera *Concordia Canonum* vel *Liber Canonum* nominatur. E quibus tamen prius opus non tam ipſius Creſconii, quàm ex ipſius opere prolixo nimis excerptum ab aliquo videtur: cujus cùm variæ ſint editiones, commendatur inprimis ea, quæ eſt in *Bibliotheca Juris Canon. vet.* quamque Petrus Fr. Chiffletius Jeſuita Divione cum ſuis *Notis* emiſit, A. 1649. Poſterius verò, in quo

Canones

Canones ipſi integri recenſentur, in publicam lucem Editores Bibliothecæ modò dictæ in *appendice Tom. I.* ex MS. antiquo Bibliothecæ Collegii Claromontani, beneficio Caroli Labbæi, primùm protulerunt & contulerunt cum MS. Bibliothecæ Thuanæ, circa A. C. 1661. Nec omittendum, *Creſconium* hunc primum Romanorum Pontificum Epiſtolas inter Canones retuliſſe & eas eo canonizaſſe ſeu canonicam iis auctoritatem addidiſſe, quæ antea non majoris fuerant valoris, quàm aliorum Epiſcoporum Reſponſa; V. infrà in voce *Decretales* & plura hanc in rem, apud Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 181. *& ſeqq.*

Creta, Herodoto *lib.* 2. ubi de more Ægyptiorum Sacerdotum, quem in probando bove ſacrificiis apto ſolebant uſurpare, γῆ σημαντρὶς dicta eſt, quòd eâ literas ſignari antiquiſſimis temporibus in uſu fuit Servius *ad illud Æneid.* 4. *Longæva Sacerdos*, ait: *Sibyllam Apollo pio amore dilexit, & ei obtulit poſcendi quod vellet arbitrium. Illa hauſit arenam manibus & tam longam popoſcit vitam. Cui Apollo, id poſſe fieri, ſi Erythræam inſ. relinqueret & eam nunquam videret. Profecta igitur Cumas tenuit: & illic defecta corporis viribus, vitam in ſola voce retinuit. Quod cùm cives ejus cognoviſſent, ei Epiſtolam miſerunt, et tà antiquo more ſignatam: qua viſâ, quia erat de ejus inſula, in mortem ſoluta eſt.* Ejusdem meminit Cicero 4. *Verr. Cùm Valentio ejus interpreti Epiſtola Agrigenti allata eſſet, caſu ſignum iſte animadvertit in cretula*: Item *pro Flacco*, ubi Aſiaticos præſertim hoc modo literas ſignaſſe docet, *Hæc quæ à nobis prolata laudatio, obſignata erat cretâ illâ Aſiaticâ, quæ fere eſt omnibus nobis nota, qua utuntur omnes non modò in publicis, ſed etiam in privatis literis.* Nec id mirum, cùm *creta* quædam ſit pinguis, lenta, glutinoſa: non illa modò, quæ ex Creta advehitur, indeque nomen obtinet: ſed & quæ locis vicinis, ut ex Cimolo maris Cretici inſ. quæ ipſa magis glutinat terrâ Samiâ; de ejus enim pinguedine ac lentore, etiam Dioſcorides & Galenus teſtes ſunt. Et ſanè quia *creta* quædam ſit pinguis, eò Britanni etiam tali agros ſuos uberes reddunt ac pingues. Interim mos annulo in cera cretave ſignum imprimendi, tardè obtinuit apud pleraſque Orientis ipſius gentes, de quo alibi. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol lib* 4. *cap.* 91. & Johannem Kirchmannum Lubec. *de Annulis cap.* 7. Sed & *Creta*, in omni Togarum lotione à Romanis adhibebatur, nec ars Fullonia ſine illa fuit. Titinnius apud Nonium,

> *Terra hæc eſt, non aqua,*
> *Ubi tu ſolitus argutarier pedibus,*
> *Cretam dum compeſcis, veſtimentaq́ue lavas.*

At Toga petitorum jam lota, *creta* inducebatur, ut candeſceret magis ac poliretur. Certè Plinius *lib* 35. *cap.* 17. Cimoliam *cretam* abluendis veſtibus in uſu eſſe ſcribit: Umbricam autem, quæ & *Saxum* vocabatur, non niſi poliendis veſtibus aſſumi ſolitam. Imò poſtquam Umbricâ expolitæ erant, prælo ſubjectæ ſitere, ut melius candeſcerent: unde facilè intelligitur, quid ſibi velut illud Perſii,

> —— —— *Quem ducit hiantem*
> *Cretata ambitio.*

Ut & illud Plauti *in Aulularia*,

> *Qui veſtitu & creta ſe occultant, & ſedens quaſi ſint*
> *frugi.*

Ubi Lipſius homines deſignari vult tenuiores, quibus cùm togæ mutandæ copia non eſſet, tamen ut apparerent nitidi, ſub dies ludorum togulam ſuam incretabant; vel ſervos, qui, ut liberos mentirentur, fortaſſe *cretam* addebant in veſtem, ut in cavea fallerent. Sed hæc veſtis *alba* dici, *candida* dici non potuit. V. Octavium Ferrarium *de re Veſtiar. lib* 1. *cap.* 21. Cicero *Aſiaticæ cretæ* mentionem facit, *Orat. pro Flacco*. intelligitque illam, quia Publicani merces, poſt vectigal ſolutum, ſignare conſuevere. Nec ad hæc ſolùm *Cretæ* uſus: ſed & Cimoliâ, Chiâ vel Samiâ fœminæ ad cutem emendandam uſæ leguntur. Unde idem *lib.* 6. *epigr.* 91. *de Thaide*,

> *Pſilothro viret, aut acidâ latet abdita cretâ:*

id eſt, *aceto macerata.* Porro *creta*, eaque viliſſima, *pedes venalium trans mare advectorum denotare inſtituerant majores. Talemque Publium mimicæ ſcenæ conditorem & Aſtrologiæ conſobrinum ejus Manlium Antiochum, item Grammaticæ Taberium Erotem, eadem nave advectos videre proavi*, Plinius *lib* 35. *cap.* 18. V. infrà, ubi de *Servis* ac *Venalitiis*. Eâdem *Circum præducere, ad victoriæ notam*, moris fuit, quæ Græcis λευκὴ dicta eſt. Hic finis curriculorum, ad quam terminabatur ſeptimum ac noviſſimum ſpatium, atque ubi victrices quadrigæ, quæ metam ſeptimo circumagere anticipaſſent, præmium accipiebant. Unde *locum palmæ* Solinus appellat. Erat is non longè à carceribus; Hinc βαλβῖδα Græci vocant tam finem, quàm initium curſus, quia ad carceres, unde exierant, revertebantur & curſum ibidem terminabant coronandi; Ut pluribus probat Salmaſius *ad Solinum pag.* 914. *& ſeqq.* V. quoque ſuprà in voce *Calx*. Sed & meminit Martialis *cretatæ mappæ*, id eſt, candidæ, *lib.* 12. *epigr.* 29.

> *Cretatam Prætor cùm vellet mittere mappam,*
> *Prætori mappam ſurripis Hermogenes.*

Quæ in ſignum Circenſium committendorum ſolebat mitti, moris auctore Nerone, qui, populo miſſus flagitante, mappam per feneſtram juſſit abjici, Caſſiodorus *lib.* 3. *Var.*

Crete, Heſperidis filia vel Heſperis, Inſ. Cretæ nomen dediſſe, memoratur Solino c. 11. *Doſiades eam à Crete nympha Heſperidos filia; Anaximander à Crete rege Curetum dictam — prodiderunt* Scripſerat autem Doſiades is Κρητικά. Salmaſius *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 169.

Creterra, V. ſuprà *Craterra*.

Cretica Cupreſſus, apud Plinium *lib.* 24. *cap.* 11. nonnullis dicta eſt, quæ aliàs *Herba Sabina*, eadem cum Brathy arbore Claudii Cæſaris, quam Arabes in Elymæos petiiſſe, ad ſuffitus faciendos, idem alibi docet. Cùm enim duo eſſent herbæ hujus genera, altera Tamarici folium habebat, altera cupreſſi, quæ ex Elymæis proveniebat. Hodieque in multis hortis conſpicitur inſtar pumilæ cupreſſi & in latitudinem potiùs fuſæ, quàm in altitudinem elatæ. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 368. & infrà in voce *Sabina*.

Creticus Sinus, apud Solinum *pag.* 27. *Omnis Africa à Zeugitano pede incipit — extenta in duas prominentias, quarum altera promuntorium candidum dicitur: alteram, quæ eſt in Cyrenaica regione, Phacuntem vocant. Ea per Sinum Creticum oppoſita Cretæ inſulæ, contra Tænaron Laconicæ excurrit.* A' *Creta* Inſula nomen habet, & deſcribitur Plinio *lib.* 2. *cap.* 88. & *lib.* 4 *cap.* 12. Hodie Gallis *Mer de Candie*. V *Mare Creticum*, & *ad l.* Solini citatum, Salmaſium *Exercit. Plin. pag.* 218.

Criaria, in *Charta* Philippi Aug. R. in *Regeſto* Herouvalliano apud Car. du Freſne *Gloſſar.* officium eſt eorum, qui hodie Lutetiæ Pariſiorum *les Crieurs de corps & de vin* dicuntur Lat. *Clamatores, Præcones* &c.

Cribrum, an à *creber*, quòd κολόκοτον, i. *crebris pertuſum foraminibus*, frumentis purgandis excogitatum eſt. *Illorum genera Galli è ſetis equorum invenere. Hiſpani è lino excuſſoria & pollinaria Ægyptus è papyro & junco*, Plinius, *lib.* 18. *cap.* 11. Et quidem *cribri pollinarii* occaſione lepidè jocatur Plautus *in Pſeudolo* in hominem minutis ſpiſſiſque gradibus incedentem,

> *Nam iſte quidem gradus ſuccretus eſt cribro pollinario,*
> *Niſi cum pedicis condidiciſti hunc graſſari gradus.*

Quod de Perſicis equis Vegetius ait, *Perſiſci — ſolius ambulaturæ quadam gratiâ diſcernuntur à cæteris. gradus eſt minutus & creber* &c. Cujusmodi equos greſſibus minutiſſimè cribratis incedentes, *Tricenarios* dixere olim, quòd in ambulando greſſus intricarent & crura volubiliter implicarent explicarentq́; *Traquenarios* inde Galli hodie appellant, V. infrà. In divinationibus Veterum *Cribri* quoque uſus fuit. quæ ſpecies Κοσκινομαντεία dicta: Suſpendebant nempe *cribrum* filo, vel forficis cuſpide, illudque celeri motu circumagentes nomen ſimul edebant ejus, qui furto aliquid abſtulerat, aut aliud quiddam commiſerat, ut videre eſt apud Theocritum *Idyllio.* 3. &c.

Cricilaſia, Græcè Κρικηλασία, quaſi *Circuli impulſus*, exercitationis olim delectabilis genus, memoratur Oribaſio *Collectan. lib.* 6. *cap.* 26. ubi iſta leguntur: Ἐλάσσονα δὲ ἔστω ὁ κρίκος τὴν διάμετρον τοῦ μήκους τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε τὸ ὕψος αὐτοῦ μέχρι τῶν μαστῶν ἐξικνεῖσθαι, ἐλαύνεσθαι δὲ μὴ κατὰ μῆκος, ἀλλὰ κατὰ πεπλανημένον, ἔστω δὲ ὁ ἐλατὴρ σιδηροῦς ξύλινον ἔχων τὴν λαβήν. τοὺς μέντοι λεπτοὺς κρίκους τοὺς περικειμένους τῷ τροχῷ ἀνόνητον ὤοντο εἶναι περιττούς, τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὁ ψόφος ὁ γινόμενος ἐξ αὐτῶν διάχυσιν ἐργάζεται, καὶ ἡδονὴν τῇ ψυχῇ. *Habeat verò circulus diametrum hominis longitudine minorem, ita ut ipſius altitudo uſque ad mammas pertingat, neque ſecundùm longitudinem ſed in tranſverſum impellatur; ſit autem impulſor ferreus, ligneam anſam habens. Nonnulli tenues annulos rotæ circumpoſitos ſupervacaneos eſſe putarunt, at hoc minimè ita ſe habet. Quin etiam ſonus ab ipſis genitus relaxationem atque voluptatem animo parit.* Ex quibus patet, in hac exercitatione homines circulum quendam magnum, cujus circumferentiæ annuli parvi infixi erant, quadam virgâ ferreâ anſam habente in tranſverſum latus impellere conſueviſſe; à quo ductâ metaphorâ M. Cicero *Epiſt. ad Attic. lib.* 2 *Epiſt.* 9. *Feſtivè*, inquit, *mihi crede, & minore ſonitu, quam putaram, orbis hic in Rep. converſus eſt.* Sed cùm hac ætate in uſu non ſit, poſſumus ſanè aliquid divinare, at ejus figuram & conditiones penitùs cognoſcere minime licet. Quod enim trochus fuerit, de quo Horatius *lib.* 3. *od.* 24 *Seu Græco jubeas trocho*: fieri quidem poteſt, at hic ipſe nobis æquè ignotus eſt. Et quidem trocho hoc luſus genus non diſſimile fuiſſe, patet ex Martiali *lib.* 11. *Epigramm.* 22. & *lib.* 14. *Epigramm.* 68. ubi in trocho videmus fuiſſe circulum, & in circulo annulum, qui ſono ſpectatoribus voluptatem afferebat; adfuiſſe etiam impulſorem cum anſa, Propertio *lib.* 3. *El.* 12. *clavis* dicta: quæ omnia in ſua *Cricilaſia* apud Oribaſium præfatum Antyllus depinxit. Interim circulo tenus annulos, non annulum, circumpoſitos hic dicit, præterea *Cricilaſiam* is virorum efficit, cùm Martialis puerilem quendam ludum trochum fuiſſe ſignificet, V. infrà *Trochus*. At hoc certum, inter magnas exercitationes fuiſſe, de cujus facultatibus porro ſic Antyllus *l. c. Cricilaſiam*, ait, *intenta corpora mollire & quæ loco ſtabiliri non poſſunt, tú revolutionibus tum etiam*

figurarum corporis varietate ſic parare, ut facilè flectantur & ſtabiliantur; nervoſque imbecillos firmare & laxare, calorem excitare & intelligentiam, quæ de via deflexit & atra bile agitatur, ad ſtatum ſuum revocare, apud Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 3. *cap.* 8. & *lib.* 6 *cap.* 7.

Criechingenſis ſtirps, Gall. *Crehanges*, in Auſtraſia ab aliquot ſeculis jam floruit, in qua duæ nunc lineæ ſunt, quarum unius Chriſtophorus, alterius Albertus Ludovicus, auctores extitere. Et quidem Albertus hic Ludovicus Baro *de Criechingen*, filius Petri Erneſti & Annæ Sibyllæ Naſſoviæ, ex Agatha Rhingravia genuit Caſimirum Ottonem, Georgium Ottonem (extinctum A. C. 1665.) Johannem Ludovicum, Erneſtum Caſimirum (maritum Annæ Eliſabethæ Rhingraviæ, defunctum itidem A. C. 1665.) & Annam Dorotheam (uxorem Edſardi Ferdinandi Friſiæ Orientalis Comitis) Chriſtophorus verò, filius Wirichii Baronis *de Criechingen* & Antoniæ Com. Sylvarum ac Rheni, ex Anna Beyeria *de Boppart*, pater fuit Lotharii Baronis *de Criechingen*, quo & Annâ Magdalenâ Hanoicâ natus ſupereſt Franciſcus Erneſtus Com. Criechingæ, cui uxor obtigit Maria Eliſabetha Monfortia, filia Hugonis Comitis. Ex eodem ramo quoque adhuc vivit Johannes Franciſcus Canonicus. V. Phil. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom. I. p.* 52. *& tom. III. pag.* 14. ac *utrobique in Indic.*

Crientio, adde; *Crientius* quoque dicitur. Alluit monaſterium S. Vedaſti, quod civitati Atrebatis ita demum acceſſit, ut muris tamen & portis ab ea divideretur, & alterius urbis inſtar effi ceret: quæ *la Ville*, ſicut civitas ipſa, *la Cité* dicitur Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Nobiliacum Pictonum*.

Crimea, adde: Conditor *Crimenſis* ſeu Precopenſis Imperii fuit Azi Kirai, qui Schicachmetho Zare, filio Tucktamiſchi Imp. Tartariæ deſertæ (à Tamerlane everſi) pulſo ex Taurica ſeu Crimeâ, ſe contra eum Regem Tartarorum appellavit. A quo tempore Crimenſes perpetuis excurſionibus Lithuaniam, Poloniam Ruſſiamque infeſtarunt: tributarii à Selymo facti circa A.C. 1584. & obnoxii redditi Imperio Turcico, quod in hanc diem agnoſcunt. V. Georg. Hornium, *Orb. Imp. pag.* 435. & Johann. Baptiſtam Tavernier *in deſcr. Serralii.*

Crines reſecti, V. infrà *Decalvatio*, item *Crinis*.

Crinile, ſertum eſt, apud Alb. Argentinenſem in *Chron. pag.* 114 *Prandentibus autem illis cum Rege ejusque filiis, Rex cuilibet filiorum & Johanni Duci unum* crinile *roſarum poſuit ſuper caput.* In *Conſuetud.* terræ Cracovienſis occurrit *Crinile nuptarum Virginum*, pro quo eis reformationem dotis non habentibus ſolvi ibidem dicuntur marcæ 30 (marito mortuo) aut poſſeſſio, ubi 3. marcarum fit proventus: cùm indotatæ mulieri 30. marcæ ſolvantur, apud du Freſne *Gloſſar.*

Crinis, ἀπὸ τοῦ κρίνειν, non ἡ θρὶξ ſimpliciter Latinis eſt aut pilus unus, ſed coma plexa & in plures σειρὰς, *funiculos*, Gall. *treſſes* diviſa, hinc διακεκριμένη κόμη vett. Grammaticis: Unde *Crines* in fluminibus, diverticula fluminum & rami, quibus ab uno alveo ſeſe dividunt & pluribus brachiis in mare evolvuntur. Sic *ſenis crinibus ornatas* olim matronas, legimus apud Feſtum, quod ſignificat, ſenis comarum ordinibus in funem vel ſertam nexis; qui vetuſtiſſimus ornatus fuit. Abbreviator Feſti Paulus, *Crines à diſcretione dicti, quam Græcè διάκρισιν appellant.* Sed διάκρισις, propriè aliud quid erat, genus viz. ornatus, quo capillus, in duas partes æqualiter diſcriminatus, duas ſertas faciebat, uti dicemus infrà in voce *Diſcrimen.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 479. & 759. *ac ſeqq.* πλόκαμος etiam *crinis* Græcis dictus eſt, & πλοχμὸς, quamvis vox πλόκαμος paulo latiùs fuerit extenſa, ut alibi dicetur. Manipulum *crinium*, ſeu de capillo aliquid, Virgines jam deſponſatas moxque maritandas, Minervæ poſuiſſe olim in Græcia, diſcimus ex Papinio Statio *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 253. ubi de Argivorum Virginibus,

> —— —— *hic more parentum*
> *Jaſides, thalamis ubi caſta adoleſceret ætas,*
> *Virgineas libare comas, primoſque ſolebant*
> *Excuſare thoros* ——

Ubi Scholia antiqua, *Morem fuiſſe* monent, *ut jam vittas ſumturæ & matrimonium ſubituræ virgines Argivorum accederent templum Palladis, ibique manipulum crinium deponerent, virginitatis ponendæ indicium, quodque jam coronis opus non haberent.* Quod idem de puellis Atticis, ad Iphinoës Heroidis tumulum, quæ virgo obierat, refert Pauſanias *lib.* 1. Non aliter atque Deliades puellæ ſolitæ fuerunt Hecaërgæ facere in Delo. Sed & pari ratione Virgines Veſtales jam futuræ tondebantur, capilluſque earum loto arbori, *capillatæ* hinc dictæ, offerebatur, apud Romanos, Plin. *lib.* 16. *cap.* 44. Eundem morem indicat etiam Maro, ubi de Lavinia & Baccho, *Æneid. lib.* 7. *v.* 390.

> —— *etenim molles tibi ſumere thyrſos,*
> *Te luſtrare choros, ſacrum tibi paſcere crinem.*

Et Hippolyto ante nuptias *crinem* Virgines Troezenas ſucciſum conſecraſſe, auctor eſt Pauſanias *lib.* 2. Hinc eſt, quòd cum hoſpite aufugitura Medea matri ſignum aut monumentum Virginitatis reliquit, *longum capillum evulſum*, *Argon. lib.* 4.

> —— —— χερσὶ δὲ μακρὸν
> Ῥηξαμένη πλόκαμον θαλάμῳ μνημήια μητρὶ
> Κάλλιπε παρθενίης.

E quo loco diſcimus, ſuperſtitionem in ea re fuiſſe. Nam addit clarè mox, *pro ſe* relinquere capillum matri,

> Τόνδε τοι ἀντ' ἐμέθεν ταναὸν πλόκον εἶμι λιποῦσα
> Μῆτερ ἐμή &c.

De more verò puerorum exoleſcentum dedicandi primam Diis locisque ſacris comam aut barbam, ut & de *Crine* aliàs *votivo*, diximus ſuprà, ubi de *Capillis*, ut & in *Coma Earini.* Etiam memoriæ causâ morituri *Crinem* clariſſimis ſervandum commiſere. Idem Papinius Statius *Thebaid. lib.* 9. *verſ.* 900. ubi de Bryante, procul à patria morituro,

> *Hunc tamen, orba parens, crinem (dextraque ſecandum*
> *Præbuit) hunc toto capiens pro pectore crinem.*

Porro *inculti* manebant *crines*, in luctu, quibus profuſis etiam Templorum limina verrere olim conſuevere mulieres. Idem *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 203. de Argia,

> —— —— *nec miſeræ placeant inſignia formæ*
> *Te ſine. ſit dubium cætu ſolante timorem*
> *Fallere, & incultos aris adverrere crines.*

Quod etiam ſupplicantes feciſſe legimus, V. Lipſium *Electorum lib.* 2. *cap.* 5. Imò & evulſos aut deciſos *Crines* projiciebant in luctu, ut maximè miſerabiles viderentur: in illis enim præcipua pars formæ. Quam in rem, præter alios, V. Euſtathium *lib.* 10 ubi habes inſignem locum, lugentium Parentum liberorum jacturam, picto lenocinio verborum, totum luctum repræſentantem. Vel ad tumulos charorum ponebant, de quo more multa Joann. Bernartius *ad Thebaidos librum* 6. Namque non decoris ſolùm magna pars, ſed & nobilitatis olim indicia in *crinibus* geſtata, ut vidimus ſuprà in voce *Cicada.* V. hanc in rem plura, apud Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, inprimis *ad loca cit.* Lipſium *Elect. lib* 2. *cap.* 6. Heinſium *ad Silium Ital. lib.* 8. Claud. Dausqueium, Deſ. Heraldum *ad Arnobium lib.* 1. Briſſonium *de Formulis lib.* 2. eundem Barthium *ad Claudianum de Laud. Serenæ*, & *Adverſarior lib.* 43. Martin. Roam *Libris ſingular.* J. Gebhardum *ad Tibullum*, Alios: nec non hic paſſim.

Crinis, in gemma, ut *Veneris crine*, comam ſimpliciter ſignificat. τὸ τρίχωμα. Ut in illo Ovidii,

> *Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.*

Et apud Tacitum, *Mos eſt gentis* crinem *obliquare & nodo ſubſtringere.* Adeoque non de *crine* tantùm muliebri, diſcriminato & plexo, quem Græci πλόκαμον vocant, vox ſumitur. Sed & præter Veneris crinem multas alias gemmas, quæ *crinium* effigiem repræſentent, legere eſt. De Achate Salmaſii, ruforum crinium globum graphicè repræſentante, diximus ſuprà. Meminit Plinius *corſoidis*, quæ capillum humanum; *poliæ* gemmæ, quæ canitiem, referat: ut alias omittam. V. Salmaſium *ad Solinum pag* 765 De *fluminum Crinibus*, aliquid ſuprà. Occurrunt vero & *Ignium Crines.* Unde *Crinita incendia* apud Marium Victorem *lib* 2.

> *Scintillamque licet, ſicco quæ fomite nata*
> *Exiit in flammam, & crinita incendia latè*
> *Extenderat, tota jam ſylva ardebat adepta.*

Et *Crinita miſſilia*, apud Statium *Thebaid. lib.* 5. *v.* 387.

> —— — *vaſtæque ſudes fractique molares,*
> *Spiculaque & multa crinitum miſſile flammâ.*

Ubi ea exponitur *ſtuppæ contecta tela*, Lutatio, nec malè. Non enim in meditatum aliquod bellum fœminæ ipſæ procedebant, ut *uſtas ſudes* jaculaque hujusmodi, quod voluit Lipſius, præparare potuerint, ſed in tumultu obvia quæque rapiebant. Barthius *ad l.* &c. Imò & veros *Crines* in bello uſui fuiſſe, diſcimus ex Cæſare *Bello civ. lib.* 3. de iis, qui obſeſſi erant Salonis: *Præſectis omnibus mulierum* crinibus *tormenta effecerunt*, V. quoque Ariſtidem *in Rhodiaca*, Dionem *in Severo*, ubi in obſeſſa Byzantio rudentes, & Capitolinum in *Maximino Jun.* ubi in obſidione Aquilejæ, nervos ſagittarum, *de crinibus mulierum* factos eſſe, memorat &c.

Criniti, adde: Item præcipui ex nobilitate: cujusmodi in Regibus gentis hujus priſcis *crinium flagella* intueri licet in Portali Eccleſiæ S. Germani Prat. Lutetiæ; V. *Annulum* Childerici apud Chiffletium. Cæteri è plebe tonſi erant, ut auctor eſt Agathias *l.* 1. V. Savaronem & Sirmondum *ad Sidon. l.* 1. *Ep.* 2. Bignonium ad *L. Sal. tit.* 26. Hotomann. & Matharellum in *Franc. Gallia c.* 7. Nempe viguit is mos ſub Merovingis Regibus, ſeu prima Regum Francorum ſtirpe: Sub altera verò Reges, non promiſſos ac in flagella digeſtos, ſed decurtatos *crines*, atque adeò cœterìè plebe, geſſere: quod potiſſimùm colligi datur ex Caroli M. & Ludovici Pii ſigillis & Lotharii Caroliſque Calvi imaginibus, quas delineari curavit Baluzius *Not. ad Capitular. Regg. Franc.* Sed & de Theoderico Gothorum R. Sidonius ait *lib.* 1. *Epiſt.* 2. *aurium legulas (ſicut mos gentis eſt) crinium ſuperjacentium flagellis operiri*, &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Crinonia, pilei genus, quo, ſicut & tetraphyllo, Impp. Conſtantinopolitani in ſolennitatibus uſi ſunt; à ſpecie *lilii* nomen adeptum eſt, ut exiſtimat Gretſerus *ad Codinum de Offic. Conſtantinopol. Comm. lib.* 3. *cap.* 1. §. 8.

Criobolium & *Taurobolium*, paſſim in vetuſtis monumentis juncta occurrunt: quorum iſtud Matri Deum fiebat, illud Atti, quem eundem cum Sole eſſe credebant. Ritus utriusq; ſacri & finis eruditè exponitur Salmaſio *Not. ad Lampridium in Heliogabalo*, V. quoq; infrà in voce *Taurobolium*. Utriusq; meminit inprimis *Inſcr.* iſta, apud eundem:

M. D. M. I.
ET ATTIDI SANCTO
MENOTYRANNO
Q. CLODIUS FLAVIANUS,
V. CL. PONT. MAJOR
XV. VIR S. F. SEPTEM
VIR EPULONUM.
TAUROBOLIO. CRIOBO
LIOQ. PERCEPTO.
MATRI DEUM MAGNÆ
IDEÆ. SUMMÆ. PA
RENTI. HERMÆ. ET ATTIDI
MENOTYRANNO. INVICTO
CLODIUS HERMOGENIANUS
CÆSARIUS V. C. &c.

Criolii, unum ex tribus Hiſpanorum generibus, quæ Americam incolunt. Præter enim Hiſpanos & Meſtecios, *Criolii* ibi dicti habitant, qui ex Hiſpanis quidem Parentibus, ſed in ipſa America, nati ſunt. Hi numero quidem & multitudine prævalent, ſed nunquam pervenire poſſunt ad aliquam majoris momenti dignitatem. Unde implacabile odium, inter Hiſpanos Europæos & Hiſpanos hos Americanos, quod eousque proceſſit, ut *Criolii* quamcunque gentem Europæam admitterent, dummodo ab oppreſſione Hiſpanorum Europæorum poſſent liberari. Neque aliunde acrior Hiſpaniæ Regi amittendæ Americæ metus eſt, quàm ne *Crioliis* aliquando caput rectorq; contingat, Hiſpanicum jugum omni vi, ſi Ducem haberent, excuſſuris. Georg. Hornius *Orb. Polit.*

Criolium, vulgò *Criel*, caſtrum Galliæ, in Chartario Fiſcannenſi celebratum, prope quod Eura, Caletorum fluvius, in Oceanum devolvitur, 2. à caſtro milliaribus, Hadr. Valleſius in voce *Caleti*.

Criſiphon, primus Architectus Templi Epheſini, memoratur Plinio *lib. 7. cap. 37. Laudatus eſt & Criſiphon Gnoſius æde Epheſi Dianæ admirabili fabricata.* Vitruvio non uno in loco *Creſiphon* dicitur. V. Salmaſium ad *Solinum pag.* 812. & *ſeqq.*

Fœminæ illuſtres.

Criſpina, Antiſtii Burri, de quo Capitolinus in *Pertinace*, ſoror, uxor fuit Commodi Imp. ut quidem Onuphrius ſcribit; ſed idoneum rei teſtem quærit Salmaſius *ad Lampridium.*

Criſpina, Brutii Præſentis filia, qui Collega fuit Pii ſecundùm Conſulis, nupſit Commodo, Jul. Capitolinus *in M. Antonino Philoſopho.*

Criſpinus & Menophilus, Viri Conſulares, à Senatu Rom. Aquileam miſſi ſunt, urbi, quam Maximinus obſederat, tuendæ, apud Capitolinum in *Maximinis*: à quibus Maximinum victum eſſe, & obſidionem ſolvere coactum, idem refert in *Maximo & Balbino.*

Criſta, in vet. *Inſcr.* in alia *Creſtum*, in Monumentis urbis *MSS. Criſta Arnaudi*, caſtrum Galliæ, in agro Valentiniano, ad Drunam fluv. *la Drome*, primùm fuit, ad Comites Dienſes & Valentinos pertinens, jam oppidulum, 4. leucis Valentiâ diſtans: cujus reditus, ut & ipſius Valentiæ, locorumq; *Chabueil*, *Grane* & *Montelimar*, Galliæ Regis conceſſu, ad Principem Monaci ſpectant. Turris ibi conſpicua, cujus in hiſtoria mentio frequens, ubi de litigiis Comitum præfatorum cum Delphinis Viennenſibus. Ibidem eorum ſepulchra viſuntur, in Franciſcanorum Monaſterio. Memorabilis inprimis *Inſcripſio* hæc, quæ in Æde Cathedrali hodieq; extat.

Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXXVIII. menſe Martio, indictione ſeptima: Ego Ademarus de Pictavis Comes Valentinenſis, dono, laudo atque concedo plenam libertatem cunctis hominibus meis de Criſta, qui nunc ſunt & futuri ſunt, ut nullo deinceps tempore à me vel ab alio ſucceſſorum meorum violentas ſive injuſtas exactiones penſare cogantur, fidejuſſores ſive obſides præter ſuam voluntatem non fiant, ſalvis legibus & juſticiis meis bannis & expeditionibus & oſpitio centum militum: & quod omni tempore vitæ meæ conceſſam libertatem conſervem, jurisjurandi religione confirmo. Hoc autem factum eſt in Eccleſia ſanctæ Mariæ de Criſta, præſente Domino Roberto Dienſi Epiſcopo, Domino Euſtachio Valentinenſi præpoſito patruo meo &c.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 1. *pag.* 6. & *parte* 3. *p.* 15. & 16. ubi etiam alteram addit *Inſcriptionem*, ſuprà indigitatam, quæ *Teſtamentum de banno vini Petri Dienſis Epiſc. & ejus nepotum, & Guilielmi Creſti* complectitur. V. quoque in voce *Creſta.*

Criſtæ, apud Virgilium *Æneid. lib.* 9. ubi de Turno,

—— *tremunt in vertice* criſtæ
Sanguineæ ——

ornatus galeæ eſt, qui illam admirabilem reddit, ut loquitur *Etymologicum*, Τὸ ἀκρότατον τῆς περικεφαλαίας ἀνάστημα χάριν κόσμου καὶ καταπλήξεως. Super cono, qui ſuprema & eminentiſſima galeæ pars, Græcis λόφος ſeu ἐπανάστημα τῆς περικεφαλαίας, item πήληξ, omnia galeæ additamenta, pinnas, aves totas, horibilium ferarum effigies, ſpolia, Gorgones, juxta caudas equorum, adeoque *criſtas* varii generis, ſuſtinebat. *Criſta* itaque addebatur cono, & ſupra eum collocabatur, ſive exibat ex ipſo, ut apud Silium Italic. *lib.* 16.

—— —— —— *criſta nitenti*
Exurgens cono, ſpolia exuviaq; Libyſſæ.

Atque proin non quidem neceſſaria erat ambiendo muniendove capiti, ſed altiùs aſſurgebat, ac præ ſe ferebat neſcio quod inſigne generoſitatis & fortitudinis. Græcè etiam λόφος nonnunquam, uti conus, ſed propriè φάλος, quòd ſuper cono *ſplenderet* & exiret in ſuperiora: & magis ſignanter φάλος κόρυθος. Inveniſſe *Criſtas* in galeis, ſicut ſigna in clypeis, & anſas clypeorum, Cares, Herodotus tradit *Muſa I.* Iisdem Poëtæ eximium quemque bellatorem donant, ut Virgilius Achillem, *Æneid. lib.* 1. Romulum *lib.* 6. Æneam *lib.* 8. Turnum *lib* 9. juventutem Rutulam *ibid.* Pandarum & Bitium, Mezentium item *lib.* 10. de quo poſtremo inquit,

Ære caput fulgens, criſtaq; hirſutus equinâ.

Easdem hoſtibus detractas inter inſignia ſpolia ſtatuebant. Virgilius iterum de Regia Latini,

Multaq; præterea ſacris in poſtibus arma,
Captivi pendent currus, curvaq; ſecures,
Et criſtæ *capitum* ——

Sic Euryalus Meſſapi galeam *criſtatam* aufert, apud eundem *lib.* 9. Aſcanius Niſo pollicetur *criſtas* Turni, *ibid.* V. quoque de *criſtis* Mezentii *Æneid. lib.* 11. E quibus locis colligit Paſchalius, univerſum illum galeæ ornatum quandoque fuiſſe dictum ἀμφίφαλον κυνέην, h. e. *utrinq; criſtatam*, ſeu duplici criſta conſpicuam *galeam.* Interdum vero hic ipſe ornatus conſtitit τριφάλεια ſeu τριλοφία, *triplici vertice criſtata galeâ*, ut videre eſt apud Plutarchum *in Arato.* Sic Ariſtophan. τρεῖς λόφους nominat hoc verſu *Acharn.*

Τὸ λοφεῖον ἐξένεγκε τῶν τριῶν λόφων,
Thecam effer trium criſtarum.

Et Ajacis galeam τρικόρυθον propterea vocat Euripides *Oreſte Actu* 5. *Tergeminæ* quoque *criſtæ* in Palladis picturis obſervantur, uti docet Caſp. Barthius *ad Statium Thebaid. lib* 2. *verſu* 241. Imò & *Quadruplicata criſta*, τετραφάληρος, occurrit apud Homerum *Iliad.* λ. & Apollonium Rhodium *lib.* 3. Ariſtophanes τετράπτιλον, *quadripennem*, vocat, ubi de Geryone,

Βάλλει μάχιμον Γηρυόνη τετραπτίλῳ;

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 10. *cap* 19. Sed *tres criſtarum ordines*, in Heroum galeis frequentiſſimæ: Fuitque rata & ſtatuta quaſi Romanis moribus hæc triplicitas, rectarum inprimis *criſtarum*, quæ hominem terribiliorem & altero fere tanto facerent altiorem. Unde *ter ſcandens juba*, apud Statium *Thebaid. lib* 4. *verſ.* 130. & *triplex juba*, apud Virgilium *Æneid. lib.* 7. tribus nim. gradibus circumvolutis criſtis & demum in jubam erectis. V. quæ ad πτέρινον στέφανον, *coronam plumeam* Polybii, commentatur Barthius *ad Statium d. l.* Color *niveus* communiter. Silius Ital. *lib.* 2.

—— —— *galeamq; coruſcis*
Subnixam criſtis, *vibrant cui vertice coni*
Albentes niveæ tremulo nutamine pennæ.

V. Lipſium de *Militia Rom. lib.* 3. *cap.* 5. Sed & *ruber*, Heroibus inprimis priſcis. Statius *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 530.

—— Criſtasq; *videt rutilare comantes.*

Purpureus enim color magni animi geſtamen, ferme omnibus affectatur. Romanis tamen Polybius *nigrum* placuiſſe notat; qui color ad terrorem augendum aptus, firmus item, nec variabilis facie. Ad magnitudinem *Criſtarum* ſpectat locus ejusdem Statii *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 262.

Spicula jam clypeosq; leves arcusq; remiſſos
Unda vehit, galeasq; vetant deſcendere criſtæ.

Cùm enim galeæ veterum Heroum minimè leves fuerint, quantas eſſe criſtas oportuit, quæ illas mergi non paterentur &c. V. plura hanc in rem apud laudatum Barthium *Animadver. ad Papin. Statium paſſim, inprimis ad loca citata.* De *criſtis* verò Turcarum, Indiæque Regulorum hodiernis, V. Joann. Baptiſtam Tavernier *in Deſcr. Serralii*, ut & infrà in voce *Manucodiata.* Addam ſaltem, ſicut *criſtas* ſumſere Duces olim, ut conſpicui eſſent ſuis: ſic cùm ii latere volebant, uſos fuiſſe galeâ ſine cono & criſtâ, quæ ἄλοφος Græcis & ἄφαλος, Homero καταῖτυξ dicta eſt, de qua V. eundem Paſchalium ſuprà laudatum *lib.* 10. *cap.* 20. Sed & obſervat Salmaſius, *Criſtas* etiam dictas eſſe, non tantùm pinnas galeis aptatas, ſed etiam ex ipſo ferro laminas eminentes, & rectas, quæ mediam galeam dividebant, ex Vegetio & monumentis antiquis: quales hodieque paſſim, *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 547.

De *Criſtis* verò avium, unde ad galeas appellatio translata, V. inſignem locum Plinii *lib.* 11. *cap.* 37. Addam hoc unicum; quòd *Criſtæ* gallorum gallinaceorum in delitiis. Vett. fuere. De Heliogabalo Æl. Lampridius, *Comedit*, inquit, *ſæpius ad imitationem Apicii calcanea camelorum & criſtas vivis gallinaceis demptas*. Quem hodieque imitari eos, qui palatum habent eruditum, docet Salmaſius *ad l.*

Crithophagus, cognomen Macedonii Eremitæ, memorati Theodoreto *Hiſtor relig. cap.* 13. ſic Græca voce dicti, quaſi *hordei comeſtor*: quòd quadraginta annorum ſpatio nihil, præter *hordeum* comederit, nec caſá, nec tabernaculo uſus; ſed in foſſa manens, unde & *Gubba* idem Syriacè appellatus eſt. V. A. Rivetum *Summæ Controv. Tract.* 2. *Quæſt.* 23 *num.* 22. Apud Polybium verò κριθοφάγοι dicuntur milites, quibus *hordei* eſus ignominiæ pœnæque loco injunctus eſt, uti dicemus infrà, ubi de *Hordeo*

Critis tu bilu, apud Anonymum Barenſem in *Chron.* A. C. 1032. id eſt, Κριτὴς τȣ̃ βήλȣ, h. e. *Judex veli*, nomen dignitatis, apud Byzantinos, de qua V. du Freſne *ad Cinnamum pag.* 485.

Critice, in *emendatione* Auctorum & *judicio* conſiſtens ars, inter ſpecies Grammaticæ artis nobiliſſima eſt: Unde *omnium maximarum artium ſcientiam complexa* dicitur, à Quintiliano *lib.* 2. *cap.* 1. & *lib.* 1. *cap.* 4. Ejus geminum munus, cujus paulò antè mentio, agnoſcunt Varro apud Diomedem *lib.* 2 & Marius Victorinus. Nimirum *emendationis* eſt, quòd falsò inſerta tollat, ac corrupta à librariis, corrigat: *Judicii*, ratione quidem univerſi operis, quòd ſcripta ſpuria diſcernat, à legitimis; ratione autem particularium locorum, quòd iis, quæ perperam dixiſſent, vel ſcripſiſſent Auctores, Θ. vel obelum, ſive ut Fabius *lib* 1. *cap.* 4. vocat, virgulam cenſoriam apponat, vel aliam culpæ indicem notam. De cujusmodi librorum notis egere olim Diogenes Cyzicenus & Suetonius Tranquillus, ſed quæ illi hac de re ſcripſerant, periere. Utcunque tamen notas has diſcere eſt ex Laërtio *in Platone*, Epiphanio περὶ μέτρων & Iſidoro *lib.* 1. *Orig. cap.* 20. E junioribus, à Caſaubono *ad Laërtium* & Wovverio Πολυμαθίας *cap.* 17. Hinc *Critici*, Græcis Κριτικοὶ, Latinis quoque *Judices*, Horat. *lib.* 1. *Sat* 10. aliter *Grammatici* dicti, ſed priorem *Critici*, quàm *Grammatici*, appellationem eſſe, ex Dione Chryſoſtomo diſcimus *Orat.* 53. quæ περὶ Ὁμήρȣ: & docet Voſſius Grammaticum non exercere judicium niſi in Grammaticis. *Criſin* verò illam, quæ de aliarum diſciplinarum ſubjecto eſt, ad illas pertinere. *Criticorum* in Græcia antiquiſſimis temporibus primus habetur Piſiſtratus, qui Homeri libros priùs confuſos, in eum ordinem, quem hodieque ſervant, digeſſiſſe dicitur: quod tamen alii filio ejus Hipparcho adſcribunt. Poſtea Plato, Ariſtoteles ac Zeno artem excoluerunt, Ariſtoteles inprimis, qui proin *Critices inventor* eidem Chryſoſtomo dicitur, & *Critici* elogium primus adeptus eſt. Hic circa Alexandri M. tempora Iliadem: ſicut Calliſthenes & Anaxarchus Odyſſeam, emendavit; quæ Homeri editio ἐκ τȣ̃ Νάρθηκος ſeu *Nartheciana* dicta eſt, quòd eam Alexander ſic emendatam in Darii narthecio depoſuiſſet. Idem omnes Philoſophos antiquos, ne ipſo quidem Platone excepto, omnes Poëtas, Reſpublicas, leges ſub cenſuram vocavit, V. Heinſium *In Prolegom. ad Ariſtarchum.* Eo paulò juniores fuere Philetas Criticus & Demetrius Phalereus, quorum hic Alexandrinæ præfuit Bibliothecæ, illius auditor fuit Zenodotus. poſt Demetrium Bibliothecæ præfectus. Eadem ætate claruit Callimachus, cujus diſcipulus Eratoſthenes ὁ φιλόλογος fuit, præceptor Ariſtophanis Byzantii, qui Ptolomæi Epiphanis principatu magno in pretio habitus eſt. Ariſtophanem verò audiit Ariſtarchus, à quo Homeri verſus, quos nothos putaret, confixi ſunt. Ejus diſcipuli fuere Dionyſius Thrax & Apollodorus, quem primùm *Critici* nomen retuliſſe, ait Clemens 1. *Strom*, ſed addit. *alios hoc tribuere Eratoſtheni*. Imò & ſunt, qui Ariſtoteli id vindicent ut dictum. Apollodori æqualis fuit Crates Mallotes, qui novem Homericarum emendationum libros reliquit, teſte Suidâ: legatusq; ab Attalo Romam miſſus, primus Grammatices ſtudium urbi intulit. Poſt eum multi Criticorum Græcorum in urbe vixerunt, uterq; Tyrannio inprimis. Græcorum exemplum itaq; ſecuti Romani ſunt in ſuæ linguæ Scriptoribus, L. Ælius Stylo, Santra, Varro, Nigidius Figulus, Verrius Flaccus, Palæmon, Aſconius, pluresque alii. Imò Valerius Probus, ut de eo Suetonius ſcripſit, *multa exemplaria contracta emendare ac diſtinguere & adnotare curavit, ſoli huic, nec ulli præterea Grammatices parti deditus*. Cicero correxit Lucretium, teſte Euſebio *in Chron.* Ennium Lampadio emendavit, ut ex A. Gellio ſcimus *lib.* 18. *cap.* 5. Calliopus ſeu Calliopius Terentium recenſuit, Jul. Celſus Cæſarem emendare conatus eſt, Salluſtius Rhetor Tacitum correxit, Gallus Avienus A. Gellio manum Medicam admovit, alii aliorum Scriptorum judices fuere, quos è codd. MSS. cognoſcere eſt. Utriq; tum Græci, tum Latini, nomen libris appoſuere: unde memorat Galenus, in Ptolomæi Bibliotheca inventum eſſe librum tertium Hippocratis Ἐπιδημιῶν, cum inſcriptione hujusmodi: τῶν ἐκ πλοίων κατὰ διορθωτὴν Μνήμονα Σιδίτην. Poſtquam autem diu *Critica* quaſi ſepulta jacuit, per non unam barbaræ ignorantiæ annorum centuriam, lacertus iterum movit præt. ſec. circa Reformationis initia ſub Eraſmo Roterodamo; cui ſucceſſere Scaligeri ambo, Lipſius, Caſaubonus; ſed in Salmaſio ac Heinſio defeciſſe videtur, paucis quibusdam ſuperſtitibus; verba ſunt Georgii Hornii *præfat. in Hiſtor. Philoſophicam*. V. plura apud Voſſium *in Ariſtarcho lib.* 1. *cap.* 6.

Crito, Rugiorum Princeps, fil. Grimmi familiæ conditoris. Lubecam extruxit, Chriſtianorum crudelis perſecutor, Buthueque Principe Obotritorum occiſo, regnum uſurpavit; ab illius fratre Henrico viciſſim, poſtquam ejus aliquoties victor tandemque in ſocietatem ab illo receptus ſibi inſidias ſtrui, is cerneret, fraude uxoris Slavinæ occiſus, quam poſtea ſibi Henricus junxit. Ei ſucceſſit an filius, an agnatus Razo, Princeps bellicoſus, Razeburgi conditor: circa ſec. 12. V. Phil. Jacobum Spenerum *Syll. Genealogico-Hiſtorica, in Fam. Vandalica.* Item Gothicarum rerum Scriptor, Suidas.

Croatia, adde: Cum Dalmatia proprios habuit Reges, quorum ultimus fuit Zelimirus, qui ducta Ladislai Hungariæ R. ſorore ipſi moriens legavit Regnum: hæc Ladislao fratri, circa A. C. 1080. Hodie pro acceſſione potiùs Hungarici Regni quàm propriis Regnis, habentur ambæ. Pfannerus *de Præcip. Germ. Prin. gentibus cap.* 1.

Crobylus, apud Tertullianum *de Virginibus vel. Debebunt & ipſi aliqua inſignia ſibi defendere, aut pennas Garamantum, aut Crobylos barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum*: nonnullis cincinnus eſt aureus vel argenteus ex capillis dependens; aliis crinium plexus, in acumen deſinens, isq; propriè in viris. Unde Salmaſius, *In pueris Græcorum, ſimiliter his cirrus erat, nodo collectus crinis in vertice — ſed in mulieribus propriè κόρυμβος dicebatur, in viris κρωβύλος, in pueris σκορπίος, ad Solin. pag.* 762. Qui proin, cùm *Crobyli* unà cùm *cicadis* Athenienſium proprii fuerint, legi vult apud Tertullianum, *ſtropulos Barbarorum*, de qua voce V. infrà.

Crocardus, reprobum nummi genus, apud Pembrigium A. C. 1300. quod unà cum pollardis & roſariis, qui ſimiliter loco ſterlingorum irrepſerant, *obolum primò valere fecit*, dein omnino exterminavit Eduardus I. H. Knyghtonus apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Crocea, Auctori *Ceremonialis Rom. lib.* 1. *ſect* 1. *genus eſt chlamydos longè ad terram usq; à parte anteriori aperta, à ſummo ad imum rugoſa, in formam capparum Prælatorum, ſi demas cucullum*. Addit Macer, cappam eſſe nigri coloris, manto Græcorum Epiſc. ſimilem, niſi quòd habeat ex poſteriori parte exiguum caputium, ſicuti in mozettâ; refertque Cardinales illâ in Conclavi uti. Idem ſimiliter *Croceæ* formam, ab antiquis Rhodiorum Equitum Magiſtris ferri ſolitam, ære incidi & operi ſuo inſeri curavit, V. cum *Hierolexico*. Dubitat tamen du Freſne, annon in *Ceremoniali* præfato legendum ſit *Clocca*; nam *Cloccas* ſeu *Cloches*, Gallis vocatas eſſe, in *Gloſſar.*

Croceus, nomen piſcis, apud Sinenſes ſub Quantonia, in prov. *Haicheu*, incolis *Hoangciova*, qui nec piſcis tantùm, nec avis, ſed utrumque eſt. Per æſtatem ſc. totam avis eſt *crocei* coloris, per montes volitans; Autumno ferè abſoluto Mare petit ac rurſum piſcis evadit. Eum hiberno tempore tantum capiunt & ſuaviſſimi ſaporis eſſe dicunt Sinenſes, Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 41. De *Croceo flur.* eorundem celeberrimo, V. infrà in voce *Hoang*. Utrique nempe à colore nomen eſt. Eſt autem *Croceus* color, luteus, ſed in rubrum vergens, & quidem melino, à *malorum* colore dicto, magis rutilans & acutior. Hinc Poëtæ Latini *rubrum crocum* vocant,

Nec fuerant rubri cognita fila croci.

Et Græci ξανθόχροα &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1155.

Crocinum Unguentum, memoratum Plinio *lib.* 13. *cap.* 1. *Crocinum in Solis Ciliciæ diu laudatum, mox Rhodi*: etiam Romanis inter luxuriæ fuit delicias, nec proin medelis aptum modò, ut quidam volunt, ſed etiam naribus gratum. Propertius *lib.* 3. *Eleg.* 8.

Sit menſæ ratio, noxq; inter pocula currat,
Et crocino nares murreus ungat onyx.

Græcis item. Philodemus *Epigramm.* ...,
— καὶ κροκίνοις χρίσατε γυῖα μύροις.
Et crocinis ungite membra cadis.

Sic Athenæus, ubi de Ptolomæi Philadelphi pompa, Πάντες μὲν inquit, τοὺς παῖδας ἤλειφεν ἐν τῷ γυμνασίῳ πάντες ἐκ χρυσῶν ὁλκείων ἠλείφοντο κροκίνῳ μύρῳ. Et *lib.* ubi de Antiocho, ἐκ χρυσῶν ὁλκείων ἤλειφε κροκίνῳ μύρῳ καὶ κινναμωμίνῳ καὶ ναρδίνῳ καὶ ...: utrobiq; inter pretioſa & delitioſa unguenta id nominans. Conſtabat illud non ſolo *croco*, ſed ex multis aliis ſpeciebus componebatur, in quibus & myrrha. Interim præſtantiſſimum id *Crocini* genus (non enim una ejus σκευασία) ait Dioſcorides, quod *crocum* maximè saperet: ἔστι δὲ αὐτȣ̃ τὸ κράτιστον τὸ κατακόρως κρόκου πνέον. Secundæ notæ fuit, τὸ τῇ σμύρνῃ παραφέρον, *quod myrrham referebat*. Tertium genus ſolebat fieri, σὺν κηρῷ, καὶ κρόκῳ, καὶ μυελῷ καὶ ἐλαίῳ διπλασίονι, *cerâ, & croco & medulla, & olei duplo.* Cujusmodi *crocini* genus, quòd moderatæ ſuavitatis eſſet, prætulit Cicero apud Plinium: Ita enim hic, *In Marci Ciceronis*, ait, *monumentis, invenitur, unguenta gratiora eſſe, quæ ceram, quàm quæ crocum ſapiunt*, V. ipſum Ciceronem *de Oratore lib.* 3. & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1063. & *ſeqq.*

Croco-

Crocodilus, Ægypto perdomita, in Auguſti nummo ad palmam arborem catenâ revinctus, cum Inſcr. *Nemo antea religavit*: docuit, Romano Imp. Ægyptios ſub jugum mittere, non minùs fuiſſe difficile, quàm piſcatori arduum eſt opus, crocodilum vinculis conſtringere. Crocodili enim venatio inter difficillimas ſemper habita eſt: unde ævo ſuo Nilum & lacus adjacentes his ſcatuiſſe, tamen raros admodum fuiſſe qui caperent, eosque non hamis, ut olim Herodoto referente, ſed retibus ferreis uſos; ſcribit Diodorus. Occaſione nummi prædicti Heſychio fortaſſe, Δενδρίτης ὁ κροκόδειλος, *Arboreus Crocodilus*, quòd in illo ad arborem religatus eſſet, dictus eſt. Cæterùm *Crocodilus* animal amphibium eſt, hinc *quadrupes malum & terrâ pariter ac flumine infeſtum*, Plinio *lib.* 8. *cap.* 25. ubi illum pluribus deſcribit. Nec aliud animal ex minori origine in majorem magnitudinem excedit; quippe natus ex ovo, anſerino non majore, ad duodeviginti cubita plerunque excreſcit. In aqua, ubi noctibus quieſcit, teporis gratiâ, nihil videns; in terra, ubi diebus veſcitur, acerrimi viſus eſt: in terra namque potiùs, quàm in aqua victum quærit. Quatuor tamen hibernis menſibus, quos inediâ tranſigit, φωλεύει, *latet*, ἐν τοῖς βάθεσι Nili: ſunt autem illi duo menſes ante Brumam, November viz. ac December; & duo poſt illam Januarius ac Februarius. Dentes pectinatim coeuntes habet, osque ampliſſimum, ſed elingue: Cutem contra ictus invictam, δέρμα ἄτρωτον, eamque ſquamatam, φολιδωτόν. Ovis edendis metatur locum, prædivinatione quadam naturali, quà Nilus non eſt aſcenſurus. Natalibus Apis neminem infeſtaſſe, creditum olim, Plin *lib.* 11. *cap.* 4. &c. Cùm verò in *Crocodilo* major ſit peſtis, quàm ut uno ejus hoſte natura contenta eſſet, hinc ichneumona in eum armavit, qui per dormientis fauces, ut telum aliquod, immiſſus, alvum erodit. Sed &, cùm in ventre mollis ſit tenuisque ei cutis, delphini immeantes Nilo, quorum dorſo tanquam ad hunc uſum cultellata ineſt pinna, *ſe, ut territi, mergunt, ſubeuntesq́; alvum eadem ſecant ſpinâ*. Idem *lib.* 8. *cap. cit.* Quin & *gens hominum eſt*, pergit, *huic belluæ adverſa in ipſo Nilo Tentyritæ — Adverſùm ire ſoli audent. Quin etiam flumini innatant: dorſoq́; equitantium modo impoſiti, hiantibus reſupino capite ad morſum, additâ in os clavâ, dextra lævaq́; tenentes extrema ejus utrinque, ut frenis, in terram agunt captivos: ac voce etiam ſolâ territos, cogunt evomere recentia corpora ad ſepulturam.* Atque hi erant, qui, cùm Romæ Crocodili ſpectandi exhiberentur, ex piſcina in pegma quoddam eos extraherent viſendos; & poſt ſpectaculum rurſus è pegmate in piſcinam retraherent, Strabo *lib.* 17. Pegma autem illud excitari ſolebat, ut crocodilis ἡλιαστήριον eſſet, quos inſoliculari amare notum; ſicque faciliùs ſpectarentur. Quod primùm factum M. Scauri Ædilitatis ludis, quibus is alteram Nili belluam hippopotamum, & quinque *Crocodilos* Romæ temporario Euripo oſtendit. Uti verò Tentyritæ inſectabantur Crocodilos & necabant; ſic in reliquis plerisque fere Ægypti urbibus contrà ii, Numinum inſtar, colebantur. Unde bellum internecinum inter Ombitas & Tentyritas, narrante Juvenali *Satyrâ* 15.

Inter finitimos vetus atq́; antiqua ſimultas,
Immortale odium, & nunquam ſanabile vulnus,
Ardet adhuc, Ombos & Tentyra.

de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 447. Plura verò de celebri hoc Nili incola, apud Bochartum *in Hierozoico paſſim, inprimis Part. poſter. lib. V. cap.* 16. & *ſeqq. ubi Crocodilum, nomine Leviathanis, apud Hiobum, intelligendum eſſe, pluribus eruditè demonſtrat.* Nomen quod attinet, Κροκόδειλος Græcis *lacerta maceriarum* dicta propriè eſt, cui quòd hæc Nili bellua ſimilis eſſet, idem ei nomen ab illis tributum, cùm aliàs χάμψαι eam appellarent Ægyptii. Unde errandi occaſio Plinio, qui non uno loco *Crocodilum* reddidit, quum *lacertam* vertere debuiſſet. Idem Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 873.

Crocolycus, Græcè Κροκόλυκος, recentioribus Græcis dictus eſt Lycii ſuccus, quo capillos olim mulieres tingebant, quoque etiamnum lanas elegantiſſimo colore luteo infici tradunt. Eſt autem Lycium priſcis arbor ſpinoſa, in Lycia præcipuè, quæ corticem habet pallidum & coloris buxei; ſuccum etiam itidem *Lycium* dictum, crocei coloris. *Pyxacanthos* nonnullis à foliis *buxi* & quòd *ſpinoſa*. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1164.

Crocoſa, animal, al. *Crocotta* ſeu *Crocutta*, quod vide. Item veſtis genus, de quo mox.

Crocotula ſeu *Crocota*, inter muliebres veſtes numerata, Plauti *Epidico*, *Act.* 2. *ſc.* 2. & proin non niſi mollionim ac effœminatorum geſtamen fuit. Unde Cic. *de Aruſp. reſponſis*, *Clodius*, inquit, *à crocota, à mitra, à muliebribus ſoleis purpureisq́; faſciolis factus eſt repentè popularis*. Gallis matris Deûm effœminatiſſimis idem genus veſtis tribuit Apulejus: Idem *alibi*, *Simiam*, inquit, *pileo textili, crocotisq́; Phrygiis catamiti paſtoris ſpecie*. Meritò proin apud Ariſtophanem ridet Hercules, Bacchum *Crocotæ* leoninam ſuperinduiſſe; Ridet inquam,

Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην.

Ubi Scholiaſtes, *Crocotam Bacchicum geſtamen & muliebre indumentum* interpretatur. Ita Lucianus *Baccho*, Silenum inducit vehentem aſino ἐν Κροκωτῷ, *in Crocota*. Inde cæſaltatorum ac Pantomimorum propria, ut viri docti monuerunt. Ita Duris Samius apud Athenæum *lib.* 4. inducit Polyſperchontem ſaltantem ἐνδυόμενον αὐτὸν κροκωτόν. Sic Lucianus *de Hiſtoria*, Herculem apud Omphalem κροκωτῷ καὶ πορφυρίδι penſa trahentem introducit. Athenienſibus etiam Bacchanalia agitantibus *Crocotæ* adſcribuntur, à Philoſtrato *lib.* 4. *cap.* 7. Imò omnium Bacchantium, Gallantium & hujusmodi cæterorum μητραγυρτῶν, communis veſtis: ut qui in purpureis & ſericis veſtibus incedebant ſaltabantque. Ex ſerico enim *Crocota* fuit. Vetus hinc Scholiaſtes *ad verſum cit.* δὲ σηρικὸν ἔνδυμα, *ſericum indumentum*, κροκωτὸν interpretatur. Et Poëta,

— *tenui ſuccincta crocotâ.*

Salmaſius, *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4. Quoniam verò *Crocotam* appellatam Græci tradiderunt, quòd *croceo* colore eſſet infecta; hinc *Infectores Crocotarii* apud Plautum. Indidem Turnebus illud Virgilii *lib.* 9. de Teucris,

Vobis picta croco & ſplendenti murice veſtis,

de *Crocota* interpretatur, quam effœminatorum & ſemivirorum propriam fuiſſe, diximus. Eandem quoq; intellexiſſe videtur Ovidius *de Arte Am. lib.* 3.

Illa crocum ſimulat, croceo velatur amictu,
Roſcida luciferos cùm Dea jungit equos &c.

V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib.* 3. *cap.* 20. & ſuprà in *Cotta*.

Crocum, ſeu *Crocus*, inter præcipua hortorum pratorumq́; decora, παρὰ τὸ ἐν χειμῶνι θάλλειν, *quòd in frigore floreat*, nomen nonnullis invenit. Floret enim ſub Pleiade & paucos dies, Theophraſt. *de Plantis lib.* 6. *cap.* 6. Virgilio verò flos vernus eſt, *honorq́; ridentis calathi*, in *roſ.* appellatur. Coloris eſt flavi. Theocritus *Eid.* ιη.

Αἱ δ' αὖτε ξανθοῖο κρόκου θυόεσσαν ἔθειραν
Δρέπτον ἐριδμαίνουσαι —
Aliæ porro flavi croci odoratam comam
Decerpebant certantes —

Ovidius vocat puniceum, *Faſtor. lib.* 5. Sophocli χρυσαυγής eſt, *aureicoloris*, Tryphiodoro *aureus*. Certè, *Nemo*, ait Salmaſius, *pallidum crocum rectè nuncuparet. Rubrum & rubentem appellant. Inde croceus color, qui non eſt pallidus, niſi ſi dilutior, ad Solinum pag.* 1154. Quòd verò Crocum Corycium *colore plus aureo eſſe*, dicit Solinus *cap.* 38. aſſenſum non impetrat, ab eodem *pag.* 773. Neque verò ſolùm coloris, ſed & odoris nobiliſſimi eſt, hinc inter odoratiſſima aromata habitus, Theophraſto *de Plant. lib.* 9. Virgilio *lib.* 1.

— *nonne vides, croceos ut Tmolus odores,*
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi?

Et Papinio Statio *Lib.* 3. *Sylv.* 1.

Et tenues Arabum reſpirant gramine ſylvæ,
Sicaniisq́; crocis —

Imò inter odorum delitias. Unde *Crocum* in Theatro olim ſparſum. Spartianus in *Hadriano*, *In honorem Trajani balſama & crocum per gradus Theatri fluere juſſit*: κρόκου ῥανίς optimæ *Gloſſæ* vocant & *ſparſionem* ſimpliciter, eo quòd ut plurimum è *croco* tantùm hæ ſparſiones fierent. Vino autem admiſcebatur, ut ſic dilutum faciliùs ſpargi in ſpectatores poſſet, Plin. *lib.* 21. *cap.* 6. non ſine bonorum querela, V. Sen. *Epiſt.* 90. & *lib.* 2. *Nat. quæſt. cap.* 9. &c. Martialis *lib.* 5. *Epigr.* 26.

Hoc rogo non meliùs, quàm rubro pulpita nimbo
Spargere, & effuſo permaduiſſe croco?

Cujus ritus cauſam Lucretius ad odoris fragrantiæq́; ſuavitatem refert, *lib.* 2.

Nec ſimili penetrare potes primordia formâ,
In nares hominum, cùm tetra cadavera torrent,
Et cùm ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt,
Araq́; Panchæos exhalat propter odores.

Hadrianus verò etiam balſama indidit, ſpargique juſſit aquam *balſamo & croco* φαρμακευθῆναι: hæc enim per Græciſmum illum, *balſama & crocum*, intelligit Spartianus, Caſaubonus *ad l.* Sed & Suetonius tradit, incedenti Neroni paſſim Romæ victimas cæſas, ſparſo per vias identidem croco, *cap.* 25. Quem morem vetuſtiſſimum eſſe, diſcimus è loco Tryphiodori 20. ubi mulieres Trojanas terram perfudiſſe vino odorato, nempe quod *croco* mixtum eſſet, refert. Porro lecto nuptiali ſpargebatur. Martialis Capella *lib.* 9.

Conſcia jam Veneris nova ſerta parate Napææ,
Crocumq́; lecto ſpargite.

Sic Homero, inter flores, quos terra continuò effudit, ut ſubſternerentur Jovi & Junoni, mutuis amplexibus intentis, *crocus* quoque memoratur *Iliad.* ξ. Hincq́; inter delicias matronarum recenſetur Strepſiadi, apud Ariſtophanem *Nub.*

Ἡ δ' αὖ μύρου, κρόκου, καταγλωττισμάτων.
Hæc verò (olet) unguentum, crocum, oſcula &c.

V. quoque ſuprà, ubi *de Crocino unguento*. Cùm autem variis in locis naſcatur, *Croco Cilicio* primatum aſſignat Dioſcorides: quod *ſpica Ciliſſa* dicitur Ovidio,

Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis.

Non propter bulbum vel radicem, uti viſum viro docto; ſed quia

in Croco fila lutea de medio ſurgunt, quaſi quidam mucrones ſeu cuſpides & tanquam in ſpica ariſtæ, Græci *γλωχῖνας* appellant, alii *θρίχας*. Unde *κρόκος ξανθόθριξ*. Poëtis; imò & *χρυσόθριξ*. Secundas *Corycio*, prope Lyciam. Præter quæ *Croci* genera memorantur, *Ægæum*, *Centuripinum*, cujus in Theatris uſus fuit, *διὰ τὸ πολύχυλον καὶ τὸ ἰσχυρὸν*, *ob multum ſuccum & præſtantiam coloris*, Dioſcor. *Cyrenaicum*, *Siculum*, *Theræum* &c. Sed & ejus cultura in Anglia inſtituta eſt ſucceſſu admodum felici, adeò ut ingentia arva Autumnali tempore eo videre poſſis repleta, & commendatur inter optima hodie croci genera *Crocus Britannicus*, cujus ratio in natura plantæ ſita, quæ quò propiùs Septentrionalibus Regionibus adducitur, eo majora virium incrementa ſumit, V. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* ubi de *Inſulis*. Optimi notæ apud Oribaſium, *πλήρης, ἄθραυστος, ἁλικός, βάπτων ἐν τῇ μεταχειρίσει τοὺς δακτύλους ἰσχυρῶς*, quæ ultima verba ſic reddit Dioſcorides, *ὁ βάπτων ἐν τῷ τρίβεσθαι τὰς χεῖρας*, *qui manus tingit, dum premitur*. Qua de re V. plura apud Plinium *lib.* 21. *capp.* 6. 7 & 20. & Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 107. 773. & 1063. Coronis olim flos ejus adhibitus frequenter, quòd ebrietatem arceret. Idem Plinius *lib.* 21. *cap.* 20. *Qui* crocum *priùs biberint, crapulam non ſentiunt* —— *Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem*. Sociabatur autem hyacintho. Homerus *Hymno in Panem*,

——— *τόθι κρόκος ἠδ' ὑάκινθος*
Εὐώδης θαλέων καταμίσγεται ἄκριτα ποίῃ,

Item narciſſo, liliis & calthæ, apud Virgilium *in Cir.*

——— *aut ſuaverubens narciſſus,*
Aut crocus *alterna conjungens lilia calthâ.*

In eorum numero creditus, quos terra produxit, è ſanie hepatis Promethei, Scholiaſt. Apollon. Rhodii *lib.* 3. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 14. ut & in voce *Crocus Juvenis*.

Crocus, in *Charta* Henrici III. Angl. R. apud du Freſne, ubi Clerici *crocos capillorum ſuorum deponere* jubentur, cincinnus, quem *Croc* Galli dicunt, retortus.

Crocutæ, cum tigribus exhibitæ, ab Antonino Pio, apud Capitolin. adeoque jam ante Severum Romæ viſæ, quod negat Dio. Hyænæ autem ſpeciem *Crocutam* eſſe, docet Bochartus ex Diodoro, qui juxta alios in Æthiopia reperiri & *μεμιγμένην ἔχειν φύσιν λύκου καὶ κυνὸς*, *mixtam habere naturam ex lupo & cane*, ſcribit. Unde Plinius *lib.* 8. *cap.* 21. *Crocutas velut ex cane lupoque conceptas Æthiopia* (generat:) hincq; *Κυνόλυκος* Græcis. V. Bochartum hunc in erudito opere, *de Animalibus S. Scripturæ ſeu Hieroz. Part. poſter. lib. III. cap.* 11.

Crocyphantia, apud Ulpianum in *l.* 25. §. *Ornam.* 10. *ff. aur. larg.* nonnullis videntur eſſe muliebria ornamenta villoſa, quæ ſub reticulis contexta per eorum plagulas apparent, Græcè *κεκρυφάντια*. Turnebus ornamenta ſine ullo ſtamine contexta interpretatur, *Adverſar. lib.* 28. *cap.* 23. Aliqui *Crocotia* malunt ſcribi ſeu *Crocotula*, cujusmodi veſtium meminit Plautus *Patagiatam calthulam aut crocotulam*, &c. V. Johann. Calvinum *Lexic. Jurid.* ut & ſuprà.

Crodus, vulgò *Krodo*, inter Saxonum olim Numina: Saxo Gramm. *lib.* 1. *Saxonum Dii*, Crodus, *Hama*, *Irmus*, *Flinnus*, *Siba*. Hartesburgi inprimis in veneratione, Crantzius *Saxoniæ lib.* 2. *cap.* 12. quo nomine Saturnum indigitatum fuiſſe, ſunt qui contendant. Et certè Saturno temporis Præſidi *Crodi* ſeu *Crodonis* effigies non malè convenit, à Georgio Fabricio *Origin Saxonic. lib.* 1 his verbis propoſita: Qui gentis Annales ediderunt, Numen memorant, Crodum quendam, meſſoris ſpecie, qui cinctum lineum geſtat, dexterâ ferens vaſculum roſis impletum, ſiniſtrâ erectâ rotam currus. Pedibus nudis inſiſtit piſci ſquamoſo & aſpero, quem percam vocamus. Accepiſſe verò Saxones à Græcis hoc idolum videntur, Iſtri accolis; atque ut Irmus eorum videtur eſſe ex *Ἑρμῆς*, ita & nomen *Crodi* corruptum eſſe ex *Croni* *Κρόνος* enim ſive Saturnus, quo tempus ſignatur, Græcis etiam ac Romanis eſt Deus falciger: & ut cœtera mittantur, rota currus optimè exprimit, quàm volubile ſit tempus. unde & vitam humanam ſuaviſſimus Anacreon rotæ comparavit:

Τροχὸς ἅρματος γὰρ οἷα,
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Carolus poſtea Magnus, ut aliorum Numinum, ſic & hujus, ſtatuam dejecit, Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 2 *c.* 33.

Croja ſeu *Croviaca*, nomen familiæ perilluſtris, quam ex antiquis Hungariæ Regibus, Attilæque ſtirpe deducunt. Ajunt enim Andream tertiogenitum Andreæ II. R. filium Belâ fratre à Tartaris capto, ad Venetos profugum, ibi ex Sibylla Petri Cumani Senatoris filia ſuſcepiſſe Marcum filium, qui mercaturam peroſus, circa A. C. 1266. in Franciam lares transtulerit, atque in aula Philippi R. conjugem meruerit Catharinam hæredem Baronis Arainæ & *Crojæ*. Ex hujus poſteris Johannes duarum linearum auctor fuit, genitis Antonio & Johanne: quorum iſte priores Comites & Principes *Cimacenſes*, Comites *de Solre*, Dominos *de Saimpy* & *de Quinvrain*; ille, per ſecundum filium Johannem Dominos *de Crecq*, Comites *de Reux*: per primum autem Philippum Com. *de Porceah*, & ex materna hæreditate Dominum Arſchotti, reliquos dedit, quibus illi tituli. Atque in his Philippus primus Arſchotti Dux extinctus A. C. 1565. ex Anna Lotharingica Gulielmi March. Rentiacenſis, Caroli Princ. Cimacenſis, Philippi Ducis Arſchottani (cujus filia Anna, fratris Caroli hæres, titulos & bona Carolo Ligneſio Arembergæ Principi marito acquiſivit) & Caroli Philippi March. Havrechi pater fuit. Quorum ultimus ex Diana Dammartina genuit Carolum Alexandrum, avum Ducis Havrechi moderni, & Erneſtum *Crojæ* D. defunctum A. C. 1620. quo, & Anna Pomeranâ, extinctâ A. C. 1660. genitus eſt Erneſtus Bogislaus A. C. 1620. Dux Crojæ & Arſchotti Epiſcopus Caminenſis &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nobil. Europ. Tom. III. pag.* 10.

Cromna, adde: A' Mileſiis condita. Plin. *lib.* 6. *cap.* 2. *Oppidum Maſtya Mileſiorum, deinde Cromna*. Unus fuit ex quatuor pagis, è quibus Amaſtrim civitatem compoſitam tradit Strabo, ab Amaſtrim Dionyſii Tyranni Heracleæ uxore, Darii ſorore, quem vicit Alexander. Salmaſius *ad Solinum p.* 889.

Cronbergia, Familia in Germania illuſtris. Inter priſca decora ſua Rudolphum numerat, qui filius Welphonis Ducis Norici & Judithæ Auguſtæ, ex qua Ludovicus Pius Imp. Carolum Calvum Francorum Regem genuit, frater atque Cancellarius Franciæ A. C. 866. fuerit; hunc enim ex Cronbergia gente fuiſſe ex vet. Inſcr. quæ Lutetiæ Pariſiorum extet, probare contendunt: de quo tamen aliorum alia eſt ſententia. Porro in duos inprimis ramos ſtirps diſtincta eſt, quorum alter ſcutum ſine corona & galeam alis vel auribus aſininis ornatam geſtabat; alter ſcuto coronam inſcribere & caſſidi uvam pineam imponere ſolet. Ille iterum ſubdiviſus in duos ſurculos abiit, qui tamen jam terminati ſunt ambo: & quidem alter in Eliſabetha Johannis Com. Solmenſis conjuge, quæ ei Roedelhemium attulit. Hic nunc quoq; durat. Illuſtrioribus autem connumeratam olim familiam fuiſſe, arguunt matrimonia ex ſtirpibus, Hanovicâ, Naſſovicâ, Winſpergicâ, Iſenburgicâ aliiſque obtenta. Inde Equeſtri dignitate contenta eſſe maluit: donec Adamo Philippo (cujus patruus Johannes Suicardus Moguntinus Archiepiſcopus fuit) Baronis, dein Comitis dignitas ab Imperatore collata & feuda aliqua Geroldseccia conceſſa ſunt. Hic, filius Johannis Georgii ex Anna Margareta Cameraria *de Worms*, dicta *de Dalburg* extinctâ A. C. 1629. Generalis Vigilum Præfectus, ex Maria Sidonia Com. Falckenſtenia, ſuſcepit Cratonem Adolphum Ottonem (cui uxor obtigit Maria Franciſca Com. Oetigenſis) & N. N. uxorem Emanuelis Maximiliani Wilhelmi Comitis *de Schonberg*, Spenerus ubi ſuprà.

Croſſa, adde: Meliùs *Croſna*. Ducatum hunc Henricus Glogoviæ Croſnæque D. Barbaræ, Alberti Brandeburgici filiæ, matrimonio ſibi junctæ, legaverat: quem tamen illo mortuo A. C. 1476. Johannes Saganenſis Dux, hujus patruelis, tanquam agnationis jure ſibi debitum, cùm vindicaret, lis inde, & ex lite bellum ortum, cujus finis is erat, ut reddito Joanni Glogoviæ Ducatu, *Croſnæ* ditio cum aliis quibusdam pro dotalitio Barbaræ pignoris nexu teneretur, A. C. 1482. Quas poſtea Joachimus, Elector Brandenb. à Ferdinando I. Imp. & Bohemiæ R. tanquam Sileſiæ Principe, pleno atque hæreditario jure obtinuit, A. C. 1538. ex quo primùm *Croſnæ* nomen titulis familiæ additum eſt. Tob. Pfannerus *de præcipuis German. Principp. Gentibus c.* 4.

Crotaliſtria, ſic deſcribitur Maroni ſeu potiùs incerto Auctori in *carm.* cui tit. *Copa*,

Copa Syriſca caput Grajâ redimita mitellâ
Criſpum ſub crotalo *docta movere latus:*
Ebria formoſâ ſaltat laſciva tabernâ,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Ubi eadem illa Syriſca *κρεμβαλίζει*, quæ ante tabernam ſuam ſub crotalo ſaltat, crotalum quoque manu quatit & brachio criſpante æreos calamos excutit, qui raucum concuſſu crepitum edebant. Mulieres enim *crotaliſtriæ*, ſaltabant geſticulabanturque & crotalum ſimul quatiebant. Conſtabat autem hoc ex duabus æneis laminis aut virgulis, quæ manu agitatæ ex colliſione ſonum edebant argutum: *δίζυγα* hinc *χαλκὸν* Græcis Poëtis vocantibus. Sed & ſimiliter fiebat ex arundine per medium fiſſa, cujus duæ partes ſic movebantur, ut ex colliſione ſonarent: unde Græci Grammatici *χείρτυλον σχιζόμενον κάλαμον* interpretantur. Idem hodieque fieri videmus ex duobus oſſibus, quæ digitis agitata & invicem colliſa crotalum efficiunt. Ipſa certè ciconia, roſtri ſui ſuperiorem partem cum inferiori collidendo, mera *crotaliſtria* eſt, &c. A' *crotalo* verò quàm differat ſiſtrum, V. ſuo loco. Interim *crotalum* etiam de ſiſtro nonnullos dixiſſe, certum eſt: & fortè Virgilius ſuprà de ſiſtro non incommodè accipiatur, qui *calamos raucos* vocarit virgulas illas ferreas, quæ per laminam ſiſtri mediam, in modum balthei recurvatam, trajiciebantur, quæque brachio criſpante concuſſæ tergeminis ictibus reſonabant. Salmaſius *ad Flav. Vopiſcum in Carino*.

Cruce ſubſcribendi ſeu ſignum Crucis, ſubſcriptionis vice chartis & inſtrumentis apponendi, ritus, paſſim occurrit apud Scriptores medii & citerioris ævi. De Imperatore, & penè omnibus Germaniæ Galliæque Principibus, id docet *Concilium* Tribur. A. C. 812.

Digitized by

A. C. 821. *can. ult.* de Philippo Galliæ R. *Charta* ejus, A. C. 1076. in *Chron.* Abbatiæ S. Joannis de Vineis: de Henrico Angliæ R. & Mathilde Regina, *Charta* Henrici II. *in Monaſtico Angl. Tom. III. p.* 7. de Eduardo, Ingulfus, qui *aureas cruces* effingi in ſubſcriptionibus conſueviſſe, refert &c. Sed & apud Græcos obtinuit mos: Unde in *Synodo* VIII. *act.* 10. ſubſcribunt Impp. Conſtantinus, Baſilius ac Leo, πήξαντες ἰδιοχείρως ἐν ταῖς πάλαι βιβλίοις τὸ τίμιον σταυρὸν τὸν τύπον — γεγραφότες τὰς οἰκείας ὀνομασίας. Hincque παραβάτης τῶν ἰδιοχείρων σταυρῶν, *tranſgreſſor crucium propriâ manu ſubſcriptarum*, dicitur apud Joan. Damaſcenum *in Synodicâ* ad Theophilum Imp. *pag.* 134. perjurus, vel qui fidem ſcripto conſignatam fallit, quem σταυροπάτην alii appellant; Nicetas, Scylitzes. Auctor incertus poſt Theophanem. Et quò ſolennius ac firmius eſſet pactum, ipſæ *Cruces* nonnunquam exarabantur calamo, in ſanguine (qui pro Chriſti ſanguine habitus) intincto, cujus rei exempla produnt Theophanes *ſub Ann.* 20. *Heraclii pag.* 275. Leo Gramm. *in Michaele Theophilo fil.* &c. Atque hinc origo vocis *ſignum*, pro *ſubſcriptione*, petenda; quòd qui ſubſcriberent, *ſignum Crucis* non modò exararent, ſed & in iiſdem ſubſcriptionibus *ſignum ſanctæ Crucis* imprimere, vel *ſigno ſanctæ Crucis* chartas firmare teſtarentur: quod quidem Chriſtiani eorum temporum utplurimum, tanquam ſymbolum juramenti ſeu ſacramenti adhibuere: nam, ut ſacramentū corporale fiebat tactu, ſic tale fiebat appoſitione & impreſſione Crucis, C. du Freſne *Gloſſar.* Quod confirmat ex Phranze *lib.* 3. *cap.* 4. Joannes Kirchmannus, ubi ait, *Præter hanc ſubſcriptionem* (nominis cinnabari factam) *tres quoq; in fronte cruces ejuſdem coloris addebant, per quas ſc. tacitè jurabant, rata ea ſe velle, quæ ſcriberent, de Annulis cap.* 8. &c. De *Cruce* v. *ſuper caput poſitâ*, jurandi ritu, V. infrà.

Crucem aſſumere, dicebantur qui ad ſacra bella profecturi *Crucis* ſymbolum palliis ſuis aſſuebant affigebantque, in ſignum votivæ illius expeditionis, cujus originem Concilio Claromontano ſub Urbano II. adſcribunt Hiſtorici: hinc *Crucigeri*, *Crucesignati* &c. ſicut ipſa expeditio *Cruciata* dicta, V. in his vocibus. Accipiebant autem Cruces, ab Epiſcopis, Abbatibus, & majoris dignitatis Prælatis; & eas variè veſtibus ſuis affigebant. In expeditionibus Hieroſolymitanis poſuere illas in dextris ſcapulis: & quidem ut plurimum ſericas vel auro textas, ac deniq; ex quolibet panno in *chlamydibus, aut birrhis, ſive tunicis*, ſeu *in veſtibus ſuperamictis, aſſutas*, ut habet Guibertus *lib.* 2. *cap.* 5. Inprimis verò colore coccineo gaudebant, ut eſt apud Annam Comnenam *Alexiadis lib.* 10. Poſtmodum in ea, quam Philippus Franciæ & Henricus II. Angliæ Reges, inierunt, Hieroſolymitana expeditione, Galli *rubeas*, Angli *albas*, Flandri *virides* cruces geſtavere, teſte Hovvedeno, & aliis, quos laudat du Freſne *Notis ad Alexiad. pag.* 350. In expeditione contra Manfredum Siculum, tanquam hæreticum (namq; & hæc inter ſacra Latinorum bella) decretâ, A. C. 1264. crucem detulere Peregrini (ut vocant) *partitam ac diviſam*, cujus pars una albi altera rubri erat coloris. In aliis quibusdam, ad diſcrimen Hieroſolymitanarum, non in ſcapulis, ſed alibi, aſſutæ *Cruces* occurrunt. Sic in expeditione contra Albigenſes, in pectore eas detulere, ut obſervat Rigordus *A. C.* 1213. In prælio contra Mauros Hiſpanos A. C. 1212. Chriſtiani idem fecere, teſte Ughello *in Epiſc. Sabin. pag.* 191. In ea, quam Saxones adverſùs vicinas quasdam gentes idolorum cultui adhuc deditas ſuſcepere, expeditione, Cruces ii aſſumſerunt, quæ *non ſimpliciter veſtibus aſſutæ erant, ſed à rota ſubterpoſitâ in altum protendebantur*, uti refert Otto Friſing. *de Geſtis Friderici lib.* 1. *c.* 40. &c. Ut porro *Crucesignati* (namque & ſic tales vocabantur, uti dictum, quemadmodum & *Fratres Crucis* & *Crucifratres*) domo excedentes, ſolenni ritu cum Eccleſiaſtica Proceſſione deduci conſueverint, extra Parochiæ fines, V. infrà in *Peregrinatio*: de Privilegiis verò eorum, quæ multiplicia erant, pluribus diſſerentem adi Car. du Freſne in *Gloſſar.* uti & de *Crucem* bajulandi in ſupplicationibus ritu, Italis inprimis tributo à Raderico *de Geſtis Frider. lib.* 4. *cap.* 5. V. quoq; Conradum Urſperg. & Glabrum *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 1. *extr.* Hinc Guntherus *Ligurini lib.* 8.

— — Ex omnibus undiq; multi
Urbibus ac vicis aderant, queruloq; ferebant
Innumeras clamore Cruces: *hoc quippe querelas*
More ſolent aperire ſuas.

ad *Crucem* ſtare, in *Capitul.* ann. 779. *can.* 10. & *Addit.* 4. *cap.* 129. ſeu *Cruce contendere*, in *Capitul.* 4. ann. 803. *cap.* 3. dicebantur, qui *Crucis Judicium* ſubibant, quo quis reus cujuſpiam delicti factus ſeſe purgare ſolebat; cujusmodi per Crucem purgationis mentio frequens eſt, apud medii ævi Scriptores. Quale autem illud fuerit examen, non usque adeò liquet. Nonnulli enim, genus hoc fuiſſe purgationis ajunt per ſortes, quibus ad Crucem aliquam manus imponens vel eam amplectens, ſeſe aliquis expurgabat; Et certè *ad Crucem* juramenta exigi conſueviſſe, teſtantur paſſim Scriptores. Quo pacto examen iſtud fortè fuerit, quod in *LL.* Friſon. *cap.* 14. deſcribitur, & fit per duos ramuſculos ſeu *tenos*, uti vocantur, quorum alter cruce inſignitur, Altari impoſitos. Alii putant, hanc Crucis explorationem factam, ipſo Crucis ligno in ignem conjecto, ut, ſi illæſum permanſiſſet, reus abſolveretur; ſin minùs, damnaretur. Sed phraſes illæ, *ad Crucem ſtare*, vel *Cruce contendere*, utrique ſententiæ repugnant. Hæ enim planè docent, eos, qui hujusmodi ſubibant examen, in pedes ſtetiſſe: quamvis nondum exactè hinc, quale judicium hoc fuerit, diſcatur. Nodum videtur ſolvere Rudolfus Fuldenſis *in Vita* S. Liobæ Abbatiſſ. Biſchofſheim. *cap.* 15. Cùm enim infantulus recèns natus in ſtagno Monaſterio vicino inventus fuiſſet, crimenque uni è Sanctimonialibus adſcriberetur, Lioba *præcipit omnibus Oratorium ingredi & extenſis in Crucis modum brachiis ſtare, quoad usq; ſingulæ Pſalterium totum ex ordine pſallendo complerent, & deinde per tres vices in die, h. e. tertiâ horâ, ſextâ & nonâ, vexillo Crucis elato, cum Litaniis monaſterium circumire & pro purgatione ſua divinam miſericordiam invocare. Quod cùm feciſſent & in hoc ordine jam bis impleto, horâ* 9. *omnes Eccleſiam intrarent, cunctusq; populus pariter congregatus adeſſet — Lioba perrexit ad Altare & ſtans ante Crucem, quæ jam tunc tertiò portanda parabatur, extendit manus in cælum — dicens: Domine Jeſu Chriſte, Rex Virginum, integritatis amator, invictiſſime Deus, oſtende virtutem tuam & libera nos ab hac infamia. Hoc cùm dixiſſet, paupercula illa, antiqui hoſtis & captiva pariter & miniſtra, dæmonio repletur & quaſi flammis circumdata nomen invocat Abbatiſſæ, crimenq; — confitetur* &c. E quibus percipitur, eos qui *Crucis judicium* ſubibant, expanſis in Crucis formam brachiis, ad Crucem revera ſtetiſſe certo ac definito tempore & donec recitaretur vel Evangelium vel Oratio Dominica &c. qui, ſi immobiles permanerent, innocui; ſi verò divino quodam judicio caderent aut crimen fateri ultro cogerentur, rei habebantur. Quam examinationis judiciique ſpeciem, poſtea abrogatam eſſe a Ludovico Pio Imp. habetur in *Capitular.* Aquisgran. *A. C.* 816. *cap.* 27. *in L.* Longob. *lib.* 2. *tit.* 55. *§.* 32. & in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 102. Sed &, *ad Crucem expanſis brachiis ſtare* vel *ſe proſternere*, pœnitentiæ ſpecies fuit, uti legere eſt in *Canonibus* Saxon. Edgari R. *cap. de Magnatum Pœnis.* § 3. inter Monachos inprimis uſitata ut docet Yepezius *ad Vitam S. Auſtrebertæ*, apud eundem Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi plurima hanc in rem habet: ut & de ritu *Crucem figendi* ſeu σταυροπηγίου, in dedicationibus Eccleſiarum: *Crucem de Chriſmate faciendi*, in parietibus Eccleſiarum, cùm eas conſecrant Epiſcopi: *Crucem ex cinere & aqua ſuper pectus infirmi faciendi*: *Crucem ferendi*: *Crucem erigendi* in Magnatum funeribus, iis locis, quibus pauſabant, qui feretrum deducebant: *Cruces ligneas vel lapideas, ad locorum portas ſeu ad biviis ponendi*, aliisque in Eccleſia Romana paſſim uſitatis. Cui, ſi placet, adde Macros Fratres *in Hierolex.*

in *Crucem* tollebantur, olim vivi, mortuiq;. De vivis V. infrà in voce *Crux*. Mortuos quod ſpectat, Tarquinium Priſcum *crucibus* fixiſſe eorum corpora, qui necem ſibi conſciſſent, notat Plinius, ut ſævum & uni illi uſurpatum. Sub Impp. verò factum ſæpius, ut amputata ſontibus capita in crucem tollerentur, cujus exemplum in Nigro, apud Xiphilinum *in Severo*: & in Albino, apud eundem, & Herodianum. Simile eſt, quod de Cleomene Plutarchus memorat, quem ob αὐτοχειρίαν crucifigi juſſit Ptolemæus *unguentis fartum*, ut eò diutiùs integrum maneret corpus & facies ſemper agnoſci quiret: an *in culeum* capite tenus *inſutum?* prout vel κατεσταυρωμένον in textu, ut Caſaubonus vult, vel κατασταυρωμένον, ut alii, legendum eſt. V. Caſaubonum hunc *Animadverſion. ad Suetonii in Julio illa cap.* 74. *Sed in ulciſcendi naturâ leniſſimus: piratas — quoniam ſuffixurum ſe cruci antè juraverat, jugulari priùs juſſit, deinde ſuffigi.*

Cruces, in Communione Romana appellantur Litaniæ publicæ ſeu Proceſſiones Eccleſiæ, in quibus *Cruces* proferri mos. Hinc in *Areſtis* A. C. 1260. *in* 1. *Regeſto Parlam.* apud du Freſne, *Dominus de Caumont Dominum de Railleul feciſſe ſubmoneri quolibet anno, ad binas Cruces*, legitur, i. Proceſſiones, quæ fiunt d. S. Marci 25. April. nam *ſecundæ* ſunt, quæ in Rogationibus. Hodieque Proceſſiones in Andactio & vicinis locis, in Ducatu Luxemburgico, *Cruces* appellari, auctor eſt Joann. Robertus *ad Vitam S. Huberti cap.* 4. Sic *Cruces Nigræ*, apud Durandum *Ration. lib.* 6. *cap.* 102. *num.* 2. 10. Litania major ſeu Gregoriana dicitur, quòd, cùm agebatur, ædes ſacræ, altaria, atque adeò populus ipſe, nigris ornamentis & veſtibus induerentur. *Cruces Bannales* alibi, peregrinationes dicuntur & proceſſiones, quæ intra Parœciarum ſeu Eccleſiarum *bannum* & diſtrictum peragebantur; vel potiùs proceſſiones diſtrictus cujuslibet parœciæ, ut docuit *ad Joinvillam* du Freſne. Hincque *Schola crucium* ſeu *Schola Crucis*, ſeu eorum, qui in Proceſſionibus *Cruces* deferunt, occurrit apud Cencium Camerarium *in Ceremoniali* &c. Sed & vice terminorum in agrorum confiniis, *Cruces* non ſemel occurrunt Unde *Fidantiam de prima, ſecunda & tertia Cruce*, appellant Fori Aragonenſes, cùm quis idoneum fidejuſſorem dare tenebatur, qua de re V. eundem du Freſne *in Gloſſar.* & Hieron. Blancam *in Commentario Rer. Aragon.*

Crucifer, apud Pandulfum in *Actis Gelaſii* II. qui *Crucem* ante Papam defert. Papæ enim id jus vendicat Anaſtaſius in *Leone* IV. quòd crux ei ubique præferatur: cùm majores Patriarchæ ubique quidem, exceptâ tamen Urbe Româ, vel loco, ubi Pontificis Legatus præſens, Primates. Metropolitani & qui jus pallii

habent, non niſi intra Primatus ſui limites, & quidem cùm nullus Cardinalium præſens eſt, hoc privilegio gaudeant &c. Sed & *Cruciferi*, Ordo Monaſticus eſt, ſic dictus, quòd Monachi *cruces* in baculis deferrent: cujus primus auctor B. Quiriacus Hieroſolym. Epiſc. renovator Innocentius III. amplificator Innocentius IV. fuiſſe dicitur. Certè ſub Innocentio hoc apud Lugdunum magnopere crevit, & privilegiis ab illo donatus eſt circa A. C. 1248. Primum verò totius Ordinis monaſterium in Hojo, dioec. Leodienſis, ab Joanne Epiſc. Leod. ædificatum eſſe, A. C. 1233. refert Aub. Miræus *Originum Monaſtic. lib.* 1. *capp.* 12. 13. & 14. At Ordinem ipſum ab Alexandro VII. ſuppreſſum, legas apud Macrum in *Hierolexic.*

Crucifratres, ſeu *Fratres Crucis*, hæretici, in Marchionatu Germaniæ Miſnenſi, opp. *Sangershauſen*, exorti, ſub A. C. 1411. qui etiam *Fratres Flagellatores* dicebantur; de quorum erroribus conſule Gobelinum Perſonam *in Coſmodromio art.* 6. *cap.* 93. diverſi à *Fratribus Crucis*, qui aliter *Cruce-ſignati*, de quibus ſuprà, ubi de *Crucem aſſumendi ritu.*

Cruciger Globus, inter inſignia poſteriorum Impp. ante Valentiniani tempora, vix occurrit: in Valentiniani verò nummo aureo, ſedet figura ſtolata & galeata, Roma forſan, aut CP. ſiniſtrâ haſtam, dextra globum tenens, cui *crux* inſiſtit. Ex quo *Crucigeros* in utriusque Theodoſii, aliorumque nummis. conſpicere eſt. Quin & Equeſtris Juſtiniani in Auguſtæo poſita ſtatua, ſimilem globum ſiniſtrâ continuit, teſte Procopio. A' Byzantinis Auguſtis tranſiit ad Occidentales globus hic: unde Carolus C. tametſi fortè needum Imperator, ſiniſtrâ eum geſtat, in imagine ejus Stephano Baluzio delineatâ; Et Henrico II. ſimilem globum a Benedicto VIII. vel inventore, vel architecto, oblatum eſſe, refert Glaber Rodulfus, ſub A. C. 1013. narratque Conr. Urſpergenſis, Henrico V. in Imperatorem electo, tradidiſſe Parentem, *Regalia ſeu Imperialia inſignia, Crucem ſc. & lanceam & ſceptrum, globum atq; coronam:* quem quidem *Globum Crucigerum* tenendi munus ac Imperatori, cùm inauguratur, porrigendi, Comiti Palatino Rheni, ex Bullæ Aureæ tenore, incumbit. Cùm itaque Globus Cruciger pro Imperatorio præſertim ſymbolo hactenus fuerit habitus, Franci in Regiarum puellarum commutatione factâ A. C. 1614 cùm coronam *Globo Crucigero* in apice decoratam, Hiſpaniæ Regis armorum inſignibus appoſitam, in Hiſpanorum tabernaculis, conſpexiſſent, in auguſto iſto commercio ulteriùs progredi recuſarunt, donec amoveretur; ne hocce ſymbolo prærogativam aliquam in Francos ſibi arrogare Hiſpani viderentur. Interim *Crucigeros* quoque detuliſſe Hieroſolymitanos Reges ſcribit Coquillius; Poloniæ, Cromerus; Hungariæ, Jeſſenius & Daniæ, Hogembergius, apud Car. du Freſne *Diſſertat. de Infer ævi Numiſm.*

Crucis Inimici, Hæretici Apoſtolo notati, Philipp. *cap.* 3. *verſ.* 18.

Crucis Signum, V. ſuprà.

Cruda, de fructibus, Græcè ὠμά, quæ *immatura* ſunt, quibus opponuntur *Cocti fructus*, apud Hygin. At linum *crudum*, Græcè ὠμόλινον, quod *nondum maceratum* eſt, cui opponitur λευκόλινον, h. e. *linum aquâ maceratum* & lavacro candidum factum, Nempe noſtro more linum vulſum ſiccatur, in aquam mergitur & maceratur, deinde tunditur, mox pectitur, poſtea netur, ultimò texitur textumque adhuc flavum eſt, donec frequentibus lotionibus & aſperſionibus aquæ candorem ſibi conciliet. At Vett. iterum linum in filo polibant & ſilici crebrò inlidebant cum aqua, textumque rurſum clavis tundebant, Plin. *lib.* 19. *cap.* 1. Omolina itaque lintea ex *crudo* impolito & adhuc flavo lineo filo texta: & *crudum linum*, quod maceratum, politum & aquâ dealbatum non eſt, itidem ὠμόλινον Græcis. Et quidem ex hujusmodi lino funes fiebant: id verò peculiare Xerxis, quòd ex λευκολίνου rudentes ei facti eſſent, quorum & pulchritudinem propterea commendat Herodotus *lib.* 7. Sed & ὠμόλινον, ut dictum, *linteum* ipſum ex *crudo lino* textum eſt, apud Pollucem, qui inter res balneis & gymnaſiis convenientes ὠμόλινον recenſet, utpote quo ſudorem in balneis extergebant. Quo ſenſu ὠμόλινον ſemper accipiendum apud Galenum, Aëtium, Paulum: Latini *Crudarium* dixere. Ex eodem utplurimum μοτοὶ fiebant, ſeu *linamenta*, vulneribus immitti ſolita: qui duorum generum, τιλτοὶ, *carpiles*, & ξυστοὶ, *raſiles* erant; quorum illi ex linteorum crudorum filis carptis, hi ex raſa lanugine, fiebant &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 765. & 766. De cibis, V. infrà in voce *Semicocta.*

Cruda ſalutatio, apud Tertullianum *de Pœnit. cap.* 11. dicta eſt, ſalutatio antelucana Candidatorum, apud vett. Romanos, de qua *ſuo loco.*

Crumata, apud Martialem *lib.* 6. *Epigramm.* 71.

Edere laſcivos ad Bætica crumata *geſtus.*
Et Gaditanis ludere docta modis.

Al. *Cruſmata*, Græce κρούσματα, tympanorum ſunt & cymbalorum pulſus, cum digitorum crepitu, cujusmodi ſaltationes Hiſpanis hodieque in uſu eſſe docet Jul. C. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 18. tres earum modos enumerans, *Chironomiam*, *Ialma* & *Lactiſma*, de quo ultimo ſuprà aliquid dictum eſt, ubi de *Calat.* Hinc *tinnulæ Gades*, apud Papin. Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *verſu* 71. & *canori chori Gaditanarum*, apud Juvenalem, cujus V. Scholiaſten *Pithœanum ad Sat.* 11. *verſ.* 160.

Crupezia, Græcè κρουπέζια, à verbo κρούειν & nomine πέζα, dicebantur ligneæ ſoleæ, quas ſub pedibus habebant ad hunc ſolum uſum factas, qui in Theatris pede pulpitum percutiebant, ad incentivum dandum, quò clarior ſonus eſſet & ab omnibus meliùs intelligeretur. Ligneis enim ſandaliis percutiebant, qui choro ἐνδόσιμον dabant. Imò cùm multi eſſent, qui ſaltantibus Pantominis pede ſtreperent, ut major ſonantiorque ederetur crepitus, ferreis quoque ſoleis poſtea leguntur uſi. V. ſuprà in voce *Crepitaculum.*

Cruſſia, villa, vulgò *Crouchten*, ad Aliſontiam fluv. Lucilliburgenſem. V. *Aliſontia.*

Crupta, in *Gloſſis Bitne*; quod Græci interpretantur ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ, h. e. *adytum*, ſeu interiorem Ædis ſacræ cellam, ſive concham aut aſpidem templi, ſpeluncæ modo cameratam. Ad ſimilitudinem namque ſpeluncæ Dominici ſepulchri iſtiusmodi olim Conchæ fiebant. Nempe gentes illæ, quæ mortuos non cremabant, ſubterranea quæſivere loca, illis recondendis, ne cadaveris odor putreſcentis in ſupernis ſentiretur: quæ *Cryptæ* dictæ. Unde *Cryptæ Martyrum* toties, in Patrum Scriptis. Hodieque Procerum monumenta, &, ſi qui alii gentilia ſepulchra habent, *Cryptæ* veræ ſunt, ſpecus viz. defoſſi & ſubterranei fornices, in quibus aut terra obruta ſunt corpora aut marmoreis & plumbeis, atque etiam ligneis arcis condita, ſuprà extante ad memoriam ex marmore aut lapide ſtructâ aliquâ maſsâ & inſcriptâ, quod propriè *monumentum* vocatur. Nec alia fuere Judæorum monumenta, ſed *Cryptæ* omnino, uti eas paſſim Auctores vocant, Σπήλαια Græci dixere. Nota certè Abrahami *ſpelunca duplex*, h. e. ἀμφίδυμον, *duplicem habens aperturam & ex duabus partibus ingreſſum:* & Lazari μνημεῖον ſeu σπήλαιον, quod ita deſcribit Nonnus, ut fuerit ſpecus ſubterraneus lapide ſtructus & cameratus cum foramine deſuper, ad demittenda cadavera, quod lapide vice operculi claudebatur. Cujusmodi generis aut formæ Græcorum quoque hypogæa fuiſſe, liquet. Atque in hæc, corpora, ſicut erant pollicta & involuta linteis, tæniatim ſciſſis, per oſtium ſupernum, immiſiſſe Judæi ſicque illa, in nudo *Cryptarum* ſolo jacuiſſe, non in ſarcophagis condita fuiſſe, videntur. Cavos in pariete monumenti excavatos, in quos veluti traderetur cadaver, vicem lectorum vel arcularum, quarum in Græcia uſus, præbuiſſe, tradunt Magiſtri. Sic itaque & Dominus noſter in *Crypta* ſepultus eſt, ad cujus ſimilitudinem apſides poſtmodum Templorum factas, ſuprà diximus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1208. & *ſeqq.* & infrà in voce *Cryptæ.*

Crura, varicandi ac diſparandi modi duo, quorum alterum Dædalus in ſimulacris primus expreſſit, V. infrà in voce *Varum.* Illa, uti pedes, tibias, ac femora, faſciis involvebant Antiqui, Hebræi, Græci, Romani; interque eos ægroti primùm & imbecilles, dein homines delicati & molles. Et quidem de *cruralibus faſciis* Quintilianus *lib.* 11. *Palliolum*, inquit, *ſicut faſciis, quibus* crura *veſtiuntur, & focalia & aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo.* Unde Pompejo inter alia objectum, quòd *candida faſciâ crus haberet alligatum*, apud Val Maximum *lib.* 6. Quod tamen ille, quaſi tegendo ulceri id faceret, excuſare ſolitus eſt, teſte Amm. Marcellino *lib.* 17. Clodius verò etiam purpureas geſſit, quod nequitiæ ſolum tributum, Cic. *de Haruſp. Reſp.* Unde, inter alia nequitiæ inſtrumenta, Herculi apud Omphalem agenti, etiam *crurales faſciæ* adſcribuntur, in *Hippolito* Trag.

Crura *diſtincto religavit auro,*
Luteo plantas cohibente ſocco &c.

Poſtea promiſcuè uſurpari cœperunt, & quidem de puellis nota res ex Menandro, apud Pollucem & Horatio: quam ob cauſam fœminas Græcis Poëtis ἑλκεσιπέπλους, διὰ τὴν ἐσθῆτα τῶν μηρῶν dictas, inquit Pauſanias. De viris, ex aliis paſſim. Quod factum inprimis, poſtquam in frequenti uſu calcei cœpere eſſe. Interim, Trajano imperante, faſcias hujusmodi mediocris adhuc fortunæ homines ignoraſſe, Dio Chryſoſtomus docet *Serm. de Tyrannide.* Tandem verò inter ordinarias veſtes & hæ numeratæ ſunt, uti patet ex Ulpiano *l.* 25. *de aur. argent. mundo.* Περισκελίδας autem illas, ſicut pedules faſcias πεδιλίδας, Græci dixere. Unde *Periſcelidis Ordo* in Anglia, adeò celebris, de quo ſuo loco. V. Iſaac. Caſaubonum *ad Suetonium Aug. cap.* 82. & de *Crurum gracilitate*, inter corporis vitia olim habita, infrà ubi de *Gracilitate.* At *Crurifragium*, ſervorum olim ancillarumque pœna. Suetonius *ibid. cap.* 67. *Thallo à manu — crura effregit.* V. & *in Tiberio cap.* 44. Publicum idem maleficorum hominum ſupplicium fuit: ut delatorum, ſub Commodo. V. Euſebium *lib.* 5. agyrtarum, manticulariorum, aliorum, apud Agathiam *lib.* 4. In Chriſtianos poſtmodum ſæpe exercitum, ut in *Martyrologiis* videre eſt. V. Caſaubonum iterum *ad Suetonii locum.*

Cruſæi, pop Mygdoniæ, apud Dionyſ. de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 161.

Cruſmata, V. ſuprà *Crumata.*

Cruſna,

Cruſna, ſeu *Cruſina*, apud Ughellum *in Epiſcopis Vercellenſ.* & in *Charta* Ottonis M. apud Meibomium, tunica eſt ex ferinis pellibus, du Freſne *Gloſſar.*

Cruſta, apud Ciceronem 6. *Verr. Quæ probaram, iis cruſtæ aut emblemata detrahuntur*: de vaſis argenteis cælatis dicitur. Nempe cùm hæc modò cælarent figuris totis extantibus, modò dimidiatis: illa *emblemata*, ſignaq; ἔκτυπα & ἐμφανῆ, hæc ἀνάγλυφα & *cruſtæ* dicebantur, cùm ſc. velut adfixæ imagines unum tantùm latus oſtenderent. Utræque figuræ exemptiles erant; & plerunq; aliunde revulſæ vaſculis puris immittebantur: unde ab anaglyphis diviſæ. Qui proin vaſcula faciebant, *Vaſcularii*, qui emblemata iis illigabant, *Cælatores*, vel *Toreutæ* dicti ſunt: quibus acceſſit tertium genus *Cruſtariorum* Artificum, qui *cruſtas* ex argento cælatas argenteis ſcyphis inducebant. Horum meminit Plinius *lib.* 33. *cap.* 12. *Habuit & Teucer* Cruſtarius *famam: ſubitoq́ʒ ars hæc ita exolevit, ut ſola jam vetuſtate cenſeatur* &c. Operiebantur autem *cruſtis* illis *cælatis* ſcyphi, calices, alia vaſa. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1046. & 1048.

Cruſtæ Veſtes, Gr. κρουσταὶ, dicebantur illæ ex ſericis, quarum trama quidem erat purpurea, ſubtemen autem alio colore infectum. Cujuſmodi veſtium uſum privatis paſſim permiſſum, ſolæ ſcenicæ & mimæ uſurpare vetabantur. *Cod. Theod. l.* 11. *de Scen. His quoq́ʒ veſtibus noverint abſtinendum, quas Græco nomine Latini* cruſtas *vocant, in quibus alii admixtus colori puri rubor muricis inardeſcit.* Nomen illis à denſitate texturæ, quòd benè ſc. eſſent percuſſæ, Lat. hinc quoq; *Concuſſæ*: à quibus quid differrent Holoveræ, V. ſuo loco.

Cruſtulum, in tetrapharmaco, ſeu potiùs pentapharmaco Hadriani, memoratur apud Spartianum *in Vero.*

Crux, pro cruciatu & interitu in ligno, barbaris *Gabalus*, ex Hebr. *Gabal*, i. *terminus*, *ſtipes erectus in agris*; in carmine horrendo apud Livium *lib.* 1. *Arbor infelix*, Senecæ *Infelix lignum*, Græcis Σταυρὸς & Σκόλοψ, quorum tamen illud frequentius &c. vel *Simplex* fuit, idque primitus, cùm in uno ſimpliciq; ligno facta eſt affixio aut infixio, quorum poſterius hoc ſupplicii genus Græcis Σκολοπίζειν & Ἀνασκολοπίζειν dictum eſt: vel *Compacta*, quæ manu facta eſt, idque duplici è ligno; ξύλον proin δίδυμον, à LXX. in libro Joſuæ verſa. Hæc plena & vera *Crux* fuit, in qua brachia etiam explicabantur, atque ideo *Patibulum* non ſemel dicta. Ejus ſpecies triplex: *Decuſſata*, in qua duo ligna directa & æqualia inter ſe obliquabtur, ad formam literæ X. *Andræanam* vocant, quòd is vulgò in ea cruciatus dicitur: *Commiſſa*, cùm ligno erecto brevius alterum supernè & in ipſo capite committitur, ſic ut nihil extet, quæ forma eſt examuſſim literæ T. Hanc Ægyptiis olim inter ſigna ſacra fuiſſe docet Ruffinus: & *Immiſſa*, cùm ligno erecto tranſverſum alterum injungitur atque immittitur, ſed ſic ut ipſum ſecet: in qua forma CHRISTUS JESUS mortuus creditur. Habet eminentiam aliquam & capitellum, aliter quàm in Commiſſa: unde ob 4. ejus angulos, Sedulius de cruce CHRISTI ſic canit *lib.* 3.

> *Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis,*
> *Splendidus Auctoris de vertice fulget Eous,*
> *Occiduo ſacræ lambuntur ſidere plantæ,*
> *Arcton dextra tenet, medium læva erigit axem.*

Fuere autem *Cruces*, ubique fere gentium receptæ: Oriens quidem plerusque uſurpavit, idque jam olim. De Syris V. Eſtheræ *cap.* 7. de Judæis Joſuæ *cap.* 8. ut & in Numeris *cap.* 25. de Ægyptiis, apud Thucyd. *lib.* 1. & Juſtinum *lib.* 30. de Perſis, apud Herodotum, ubi de Polycrate agit: de Afris, qui omnium creberrimè, neque ſolùm in homines viles, ſed etiam Duces id ſupplicii exercuerunt, apud Valerium Max. *lib.* 2. *cap.* 7. de Græcis apud Plutarch. *in Alexandro* & Herodotum *in Calliope*, ubi de Xantippo Athenienſi agit. Romani ſtatim ſub primis Regibus uſurparunt, unde *vetus veterrimumq́ʒ ſupplicium* Victori, & exemplum in Horatio, cui id ſub Tullo parabatur, Liv. *lib.* 1. Liberâ quoque Rep. ſtatim *Cruces* in uſu, ſed vix tamen niſi in homines viliores, & ſervos fere. Juvenalis,

> *Pone Crucem ſervo.*

Unde nomine *Servilis ſupplicii* capienda *Crux* venit, apud Tacitum *Hiſt.* 2. & 4. & Livium *lib.* 3. Nec tamen ob levem aut quotidianam noxam, Hor. *lib.* 1. *Serm.* 3.

> *Si quis eum ſervum, patinam qui tollere juſſus*
> *Semeſos piſces, tepidumq́ʒ ligurrierit jus,*
> *In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter*
> *Sanos dicatur.*

Verùm ob graves & extremas, quales ſunt: Delatura domini, V. Capitolinum in *Pertinace*, Herodian. *lib.* 5. ubi de Macrino Principe ſermo eſt: Et in genere, omnis machina contra dominicam ſalutem, V. Paulum *lib.* 5. *ſent. tit.* 12. Item Fuga diuturna aut repetita, V. Cic. *de Dejotaro* &c. In liberis hominibus apud Romanos rara *Crux*, ſed vilioribus ac provincialibus. In quibus hæc crimina cruciaria fuere: Latrocinium, apud Sen. *Epiſt.* 7. & Petronium *in Satyr.* Sicariatus, Paulus *lib.* 5. *ſent.* 23. Crimen Falſi, V. Firmicum *lib.* 6. Furtum tandem, ſed non Romæ, apud Lampridium *in Alexandro*, ut alia omittantur. Seditionem tamen & innovationem præterire non licet, cujus prætextu damnatus eſt innoxius noſter AGNUS: *Namq́ʒ Romanâ lege Auctores ſeditionis aut tumultus, pro qualitatis dignitate aut in Crucem tolli, aut beſtiis objici*, auctor eſt Paulus *lib.* 5. *tit.* 22. In hos ergo tales ex ordine & more *Crux* uſurpata, interdum regnū ei largius, & præſertim apud Reges. Alexander M. *duo millia Tyriorum*, qui hoſtes erant, *crucifixit*, Plutarch. *in eo*: Turbidos Judæos ad 800. in crucem egit Minutius Alexander in Judæa, Joſ. *Antiqq. Jud. lib.* 13. *cap.* 22. bis mille Quintilius Varro, apud eundem *lib.* 2. *Excidii cap.* 3. quingenos & plures in ſingulos dies Titus, *lib.* 5. *cap.* 28. Chriſtianorum decem millia uno tempore, uno loco ſic interfecta eſſe, docet Martyrologium 22. *Jun.* Nec fœminis parcitum: Namque Tiberius, ob adulteratam in templo Iſidis Paulinam, τούς τε ἱερέας ἀνεσταύρωσε καὶ τὴν Ἴδην ἐκείνην γενομένην αἰτίαν, *& Sacerdotes crucifixit & Idam* (*ancillæ* nomen) *quæ corruptelæ cauſa fuerat*, Joſ. *Antiq.* 18. *cap.* 6. &c. Duplex autem in *Cruce* figendi modus, vulgaris & rarus. In illo flagellatio ſolennis anteceſſor & rarò in crucem dati ſunt niſi ſic purpurati. Unde horrendi carminis apud Livium *lib.* 1. diſerta lex, *Verbera intra aut extra pomœrium*: & tum denique ſuccinebat, *Arbori infelici ſuſpendito.* Idque potiùs flagris, quàm virgis, quæ honeſtiores. Usque adeò autem aſpera flagella erant, ut ſub iis multos interiiſſe, ſcribat Ulpianus *l.* 8. *de pœnis.* Quod magis fuit, cùm ea inſitis talis aut oſſiculis exaſperabant: quod flagrorum genus Ἀστραγαλωτὰς μάστιγας dici notat Euſtathius. Quo REDEMPTOR cæſus eſt flagro, Ἱμάσθλην, id eſt, *loreum flagellum* appellat Nonnus:

> Ῥιγεδανῇ Χριστοῖο δέμας φοινίξεν ἱμάσθλῃ,
> *Horrificâ Chriſti corpus rubeſcit habenâ.*

Fiebat hæc flagellatio, vel ante deductionem, idque domi aut in Prætorio; quod in SERVATORE factum: vel in ipſa deductione, per viam; quod moris fuit magis priſci. Si domi, ligabant interdum ad columnam. Plautus *Bacchid.*

> —— —— —— *Abducite hunc*
> *Intro, atq́ʒ adſtringite ad columnam fortiter.*

Si per viam ſub furca id factum. Cùm deducebantur, miſeri crucem ſuam aut certè ejus partem ipſi ferre ſunt coacti: Unde Johannes *cap.* 19. Βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, *Bajulans ſuam crucem*, nempe totam; Alii, qui ritu inprimis veteri ſub furca cæſi ducebantur, non niſi iſtam ferebant. Porro trahere, divexare & ſtimulis agere tales moris erat, ut patet ex Plauti *Moſtellaria.* Simul ad *Crucem* ventum, ſpoliati veſtibus in eam agebantur, quod idem in CHRISTO obſervatum; funibusque adſtringebantur, vel, quod frequentius, clavis affigebantur, qui in manibus pedibusq; fuere: Nonnus de SERVATORE,

> Καὶ ποσὶ καὶ παλάμῃσιν σιδήρεα κέντρα κομίζων,
> *Et pedibus manibusq́ʒ ferens ſtimulos ferratos.*

Horum ternos quidam, alii quaternos fuiſſe volunt. Imò per ſævitiam multiplicati ſæpe clavi. Quò ſupplicii v. tam acerbi juſtitia omnibus innoteſceret, cauſa illius ſeu crimen, Romanis *Titulus*, item *Elogium*, Matthæi Evang. Αἰτία dictum, in tabella ſcribi & damnatis anteferri, vel appendi aut apponi ſolebat. Dio *lib.* 54. de ſervo, quem dominus agi in crucem, idque per forum juſſit, μετὰ γραμμάτων τὴν αἰτίαν τῆς θανατώσεως δηλούντων, *Cum literis* (ſeu Titulo) *quæ cauſam mortis aperirent.* Sæpe tamen eo neglecto ac ſpreto, contenti fuere Superdictione, id eſt, ut Præconis præeuntis voce populo id nuntiaretur. Sic fixis mors lenta, moleſta, & vel à ſtillante paulatim ſanguine, vel à fame, vel ab avium ferarumque laniatu. Certè in *Cruce* fixi beſtiis, in publicis inprimis ſpectaculis, ſæpe objecti, apud Euſebium *lib.* 5. *cap.* 1. Martialem *lib.* 1. *de Laureolo*, Sueton. *in Nerone cap.* 49. &c. Interdum etiam lanceis tranſverberatos legimus, an ad accelerandum Fatum, ut in Marcelliano & Marco; Martyrol. 18. Junii, an ad explorandum, ut in noſtro DOMINO factum eſt; cui miles jam mortuo lanceá latus aperuit, ſc. periculū facturus an bonâ fide obiiſſet. Crura affixis non fracta, niſi apud Judæos; ne fraus legi fieret, quæ juſſerat ad Solem occaſum ſuſpendioſos deponi. Apud reliquas verò gentes, non depoſiti ſic mortui ſunt, ſed tabo illic diffluentes, à Sole pluviaque fuere corrupti, ſepulturæ exortes. Unde Theodorus Cyrenæus, Tyranno minitanti, reſpondit: *Sua nihil intereſſe, humi, an ſublimi putreſceret*, apud Ciceronem & Valerium. Quare ne quis deponeret, miles & cuſtodia aſſedit, Petronius *in Satyr.* Plutarch. *in Cleomene* &c. quò poſſis referre vocem Pilati ad Judæos: Ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, *Habetis cuſtodiam, abite.* Hactenus vulgaris crucifigendi modus: Rarus vel ævo ſepoſitus vel ſchemate aut fine inuſitatus fuit. Ævo ſepoſita *Furca* eſt, de qua V. infrà *ſuo loco.* Schemate à vulgari diverſus fuit, cùm alio atque alio habitu hominem affigebant, ut ingenioſa in pœnas crudelitas eſt. *Alii capite converſo in terram ſuſpendêre*, Sen. *Conſol. ad Martiam cap.* 20. quod in Petro factum Chryſoſtomus refert *Orat. in Petr. & Paulum.* Obliquum jacensque Eunuchi corpus tribus ſtipitibus ſive crucibus infixit Paryſatis, apud Plut. *in Artaxerxe.* Inter duos palos diſpeſſis manibus pedibusque alligatos, reperias in Martyrologio: Videas & inter arbores appenſos, & iis reductis ſciſſos, apud Propertium,

Arboreasq́; cruces Sinis & non hoſpita Grajis
Saxa, & curvatas in ſua Fata trabes.

Tertius figendi modus rarior, ſine à vulgato divertit, cùm *Cruces* hominem capiebant moriturum non per ipſas, ſed in ipſis: vel fumo flammaque, vel beſtiarum moribus; Item cùm non vivi, ſed mortui in ea appenſi, apud Orientales inprimis; nec cadavera ſolùm, ſed imagines quoque: ut in Celſo factum; cujus *corpus à canibus conſumtum eſt, & novo injuriæ genere imago in crucem ſublata*, auctore Pollione *in XXX. Tyrannis* &c. Fuit autem *Crux* ex obvio quovis ligno conſtructa, è quercu Servatoris cenſetur. Silius quoque in ea crucifigit, *lib.* 1.

Quem poſtquam diro ſuſpenſum robore vidit.

Locus ei incertus & pro arbitrio, tamen plerunque conſpectus aliquis ac juxta vias: In monte Calvariæ SERVATORIS fuit: *in excelſiſſimo Mycalenſis montis vertice* Polycratis, Valer. Max. *lib.* 6. *cap. ult.* quin ipſa ſæpe alta, præſertim in noxio aliquo Inſigni. Sed ſatis de his: Suſtulit *Crucis* ſupplicium Conſtantinus M. ſub Imperii ſui extrema, poſtquam jam à primordiis ejus *Crux* in honore eſſe cœpit, à quo Maxentium aggreſſurus figuram ejus in cœlo vidit, cum verbis: *'Εν τούτῳ νίκα, In hoc vince*, Zonaras *in Conſtant* Tum enim militaribus eam ſignis inſeruit, & maximè Labaro, quod inter ea primum: in ipſis etiam militum armis, & quidem galeis mox effulgere cœpit. Imò in ſuum caput & ad Diadema Imperator transtulit: ſtatuam quoque ſibi erigi fecit Romæ in urbe media, quæ manu hoc teneret ſignum, cum inſcriptione, quam apud Euſebium, qui volet, leget *de Vita Conſtantini lib.* 1. *cap.* 23. quod exemplum ſequuti ſunt Imperatores alii, (ut ex nummis illorum apparet, V. infrà) etiam non Chriſtiani, quemadmodum Occo in Galieno & Romulo Auguſtis notat: A' quō ritu etiamnum crucifer ille globus, inter Imperii Inſignia. Hactenus Lipſius *lib. de Cruce.* Rivetus verò ſignum, quod Conſtantino apparuit, non fuiſſe *Crucem* ejus formæ, prout fingitur vulgò, ſed literam Græcorum P. literæ X. inſertam, quam obliquè interſecabat hoc modo ☧. quæ primæ nominis CHRISTI initiales literæ, nomen ipſius ſignificabant, oſtendit. Vulgare enim *Crucis* ſignum potius literam T. retuliſſe, ſuprà viſum, & docet Tertullianus *c. Marciam lib.*3. Nec Euſebius, qui viſionem hanc *de Vita Conſtant. lib.* 1. *cap.*22. refert, nec Zonaras retro laudatus; aliam memorant inſcriptionem, quàm *ἐν τούτῳ νίκα, in hoc*, vel *per hunc*, (cujus initiales literas Imperator vidit) *vince*: ut verba ad ipſum CHRISTUM commodiſſimè referri poſſint. De Labaro idem docet, non tum primùm in crucis formam fuiſſe converſum, ſed jam antea eam imitatum eſſe, ut Pamelius poſt Tertullianum *in Notis ad Apologet. cap.* 15. *num.* 245. agnoſcit. Sic itaque Conſtantinus Labaro nihil adjunxerit, niſi quòd auro intextum CHRISTI nomen velo impoſuit, ut teſtatur Prudentius c. *Symmachum lib.* 1.

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat Labarum &c.

V. Andr. Rivetum *Summæ Controv. tract.* 2. *q.* 19. & 20. Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theolog. lib. VII. cap.* 2. 5. & 8. inprimis verò Joan. Caſp. Suicerum *Theſaur. Eccleſ.* in voce Σταυρὸς, nec non infrà in voce *Monogramma.*

Crux, in Nummis Impp. poſterioris ævi paſſim, quos inter præcipuus eſt aureus ille Olybrii Auguſti, in quo is exhibetur recto vultu, cum ſtemmate gemmato & crucigero, additâ *Inſcr.* DN. ANICIUS OLYBRIUS AUG. in averſæ verò partis medio, *Crux* nuda conſpicitur, cum lemmate, SALUS MUNDI. Infrà CONOB. Cum duplici verò transverſario ſtipite *Cruces* primum conſpicere eſt in aureo nummo Conſtantini & Irenes matris: quâ ſanè formâ deinceps effictas à Græcis, ſatis declarant cùm figuræ Græcanicæ vett. tum quæ reliquias Crucis ſervant Phylacteria, ut creditur. Sed & triplici effictam figuram *Crucis* apud Græcos obſervare eſt, ex pictura Græcanica Gazophylacii Canonicorum S. Genovefæ Pariſ. quæ cùm conſtet 4. tabellis, in harum una effinguntur S. Paraſceve, S. Barbara, & S. Martina, ſingulæ dextrâ crucem tenentes, ſed diversâ formâ. Nam S. Paraſceve Crucem, ut vulgò dicitur *recruciatam*, ſeu in cruciculas in ſingulis brachiis deſinentem; S. Barbara crucem cum duplici ſtipite transverſario; S. denique Martina crucem nudam, niſi quòd ſub extrema globulis exornatur: in altera verò tabella S. Thecla & S. Æcatharina cruces recruciatas perinde geſtant: quas inter medius ſtat S. Stephanus Diaconi habitu &c. apud Car. du Freſne *in Diſſertat. de Inſcr. ævi Numiſmatibus num.* 23.

Crux, apud Ruſſos, ſolenni oſculo tacta, fidei pignus in illa gente maximè ſolenne habetur. Quemadmodum de Pelagio ſcribit Sigebertus, ad A. C. 552. illum inſimulatum mortis Vigilii Epiſcopi Rom. tenentem ſancta Evangelia & *Crucem* publicè ſatisfeciſſe; & addit Anaſtaſius *in eod.* ipſum Evangelium & Crucem ſuper caput extuliſſe & tenuiſſe, qui mos poſtea ſenſim exolevit: unde ſolorum quatuor ſanctorum Evangeliorum mentio fit *Nov.* IIX. *circa finem.* Ritum autem illum, ab ipſo Magno Duce Michaele Federovitio, in confirmationem Articulorum Stolbovvenmum, (quibus Suecis conceſſæ urbes & caſtella Ivanogrodia, Jaſia, Coporia, & Nōteburgum; Magna Novogardia autem aliæque urbes Ruſſis redditæ A. C. 1617.) peractum, ſic deſcribit Petrus Petrejus *Chron. Rer. Moſcovitic. Part.* 2. *pag.* 522. *Poſt reverentiam à Legatis exhibitam, & orationem à Magni Ducis Cancellario habitam, Literæ oſculationis Crucis prælectæ & in paropſide aurea, imagini cuidam, ſupra quam Crux auro gemmisq́; ſplendens, impoſitæ ſunt. Tum Magnus Dux & ipſe brevi oratione defunctus, quâ pacem ratam ſe habiturum pollicitus eſt, idem viciſſim à Rege ſtipulatus, caput inclinabat, duobusq́; præcipuis ſuis Miniſtris, Principibusq́; — coronam & ſceptrum tradebat. Quo facto monuit Cancellarius Legatos, attenderent diligenter, quo pacto Magnus Dux Crucem oſculaturus eſſet. Sic Magnus Dux de throno ſurgens, unumq́; gradum promovens, faciem Cruci admovit, illamq́;, uti videbatur, magnâ devotione oſculatus eſt. Quod cùm feciſſet, ipſemet Magnus Dux Legatis, Vidiſtis, ajebat, Crucem nos oſculatos eſſe, fidemq́; ſic facere, nihil eorum fore irritum, de quo inter Nos & Dominum veſtrum, Potentiſſimum Regem Guſtavum Adolphum Sueciæ, conventum eſt — Reſumebat inde coronam & ſceptrum* &c.

Crux Pectoralis, quam in Communione Rom. Epiſcopi ad pectus appenſam deferunt, V. *Encolpium.*

Crypta Sacra, apud Petronium, *Ego ſum ancilla Quartillæ, cujus vos ſacra inante crypta turbaſtis*: eadem ſunt cum iis, quæ paulò pòſt ibidem, *Secreta*, item *nocturnæ Religiones*, Valerio *operta ſacra*, Græcis *κρύφια* dicuntur, qualia erant Eleuſinia, Samothracia, Mithriaca, Cotyttia, & alia id genus, in quibus *ἐποπτεῖαι* & oſtenſiones illæ toties memoratæ locum habebant. Qui enim iis initiabantur, ea *accipere* & *inviſere*; qui verò initiabant, ut Pontifices & Sacerdotes, ea *tradere* & *oſtendere* dicebantur. Vetus Inſcr. AURELIUS. VICTOR. AUGENTIUS. V. C. P. P. FILIO. SUO. ÆMILIANO. CORFONI. OLYMPIO. C. P. ANNO. TRICESIMO. CONSECRATIONIS. SUÆ TRADIDIT. CORACICA. Et poſtea, OSTENDERUNT. CRYPHIOS, apud Salmaſium *Not. ad Spartianum.*

Cryptæ, plurimæ in Orbe celebres. E' vivo alabaſtro exciſæ ac variis concamerationibus, velut ingentibus aulis, diſtinctæ, in Ægypto Mumiarum ſeu medicatorum corporum receptacula ſunt. Earum nobiliſſimam juxta Memphim hodiernam ſeu *Cairo*, deſcribit Petrus de Valle *Itinerarii lib.* 1. & ex eo Kircherius *c. T.* 3. *Synt.* 13. *cap.* 4. Aliam ejusmodi Ichnographiam delineante, qui coràm *Cryptas* tales luſtravit, Tit. Liv. Burratino Regis Poloniæ Architecto, apud eundem. Imò in iſtiusmodi *Cryptis*, velut integris civitatibus ſubterraneis, homines ſæpe confertim habitare, produnt Hiſtorici. In Melita inſ. iſtiusmodi *Cryptam* ingreſſus Gaffarellus A. C. 1637. integram in illa hominum Remp. deprehendit, qui in utroque ſexu prægrandi ſtatura & longævi, pane, caſeo, lacte, cæpis, allio herbisque vivere ſoliti, tanto Cryptarum ſuarum tenentur deſiderio, ut, ſi quando eos vel vendendi res ſuas vel comparandi alia neceſſaria Melitam adeundi neceſſitas urget, ibidem tanquam exilio damnati ægrè retineri poſſint. Hanc ſub terra habitationem Arabicâ linguâ indigenis Inſulæ familiari vocant *Ghaar Kebir*, id eſt, ſpeluncam magnam, ut proin fides non deroganda omnis ſit illis, quæ de Troglodytis ad Mare Erythræum infrà terram habitantibus, admiratione digniſſima, ſcribunt Plinius, Solinus & Ælianus. Melitæ inſ. vicina eſt Gauleos, vulgò *Gozzo*, in quâ ſimilem prorſus Cryptam hominibus refertam idem Gafarellus reperit; docetque, in utraque Inſ. linguâ Arabica purâ, ſine ulla Italicæ alteriusve mixtura, incolas uti; unde Maronitæ in montem Libanum reduces, dum Melitæ opportunitatem expectant, ſæpe eos adeunt, ut iis Arabicè concionentur. Similiter in Hetruria, in agro Viterbienſi, pagus iſtiusmodi ſubterraneus eſt, cuniculis, ſedilibus, loculis in vivo ſaxo exciſis, multò Melitenſi amplioribus, cujus indigenæ omnes Agriculturæ dediti; Nomen ei *Meniano*, ſub dominio Principis Camilli Pamphylii. In Occ. quoq; Anglia 4. aut 5. mill. à nobili monaſterio S. Edmundi ſpeluncas iſtiusmodi antiquiſſimas, quas homines incolant, reperiri, annotavit Guil. Neubriſſenſis *in rerum Anglic. revolutionibus lib.* 1. *c.* 27. quæ vulgari linguâ, *Wulfputes*, quaſi *Luporum latibula*, vocitantur. Nec alias regiones talibus *Cryptis* deſtitui, Geographi paſſim teſtantur. In Idalcanis regno Indiæ pleroſque tum Brachmanes in monte Pagodum, tum plebejos in ſubterraneis meatibus habitare, referunt teſtes oculati. In Africa ad montes Lunæ, in intimis montium receſſibus, homines contra Solaris æſtus vim vitam degere, P. Petrus Pais narrat: quod idem de maris Caſpii montibus refert Marcus P. Venetus. De ſubterraneis Romæ urbis *Cryptis*, ubi tot Martyres cum Pontificibus olim perſecutionis tempore delituerunt. V. librum cui *Roma ſubterranea* titulus: & plura de iſtiusmodi hominum ſive vivorum receptaculis, ſive mortuorum conditoriis ſub terra, apud Gaffarellum *lib. de Cryptis celebribus*, ut & ſuprà in voce *Crupta.*

Cryptæ, trichilæ, porticus & topia, conjunguntur Spartiano *in Vita Hadr* ubi in æſtivis caſtris milites luxuriâ diffluentes ea uſurpaſſe, ab Hadriano verò diruta eſſe tradit. In quibus *Cryptæ* hypogæa erant, quæ per ſummum æſtum milites frigoris captandi gratiâ ſubibant, Salmaſ. Apud Scriptores Eccl. Rom. *Crypta* potiſſimùm appellantur Oratoria & Sacella ſubterranea, cujusmodi plurima etiamnū occurrunt in vetuſtioribus ædibus ſacris, quæ in quibusdam Galliæ provinciis adhuc *Crouptes* dicuntur, du Freſne *Gloſſ.* ubi

in

In *Cryptis* condita olim ac ſepulta Martyrum aliorumque corpora, refert ex Hieronymo *in Ezech. lib.* 12. *cap.* 40. & Gregorio Tur. *Hiſtor. lib.* 1. *cap.* 139. V. quoque ſuprà.

Cryſtallina Pocula, apud Statium *in Coma Earini*,

—— hic pocula magno
Prima duci, murrasque graves, cryſtallaque portat
Candidiore manu:

maximo olim in pretio, ut & alia ex eo vaſa. Solinus *cap.* 16. *Iſtic* (in Scythia) *& cryſtallus, quem licèt pars major Europæ & particula Aſiæ ſubminiſtret, pretioſiſſimum tamen Scythia edit. Multus ad pocula deſtinatur, quamlibet nihil aliud, quam frigidum pati poſſit. Sexangulus invenitur. Qui eligunt, puriſſimum captant, ne quod ruſum, ne nubilum vel ſpumis obſitum arceat perſpicuitatem: tum ne duritia juſto propenſior obnoxium fragilitati magis faciat — Livia Auguſti ad magnitudinem* 150. *librarum inter Capitolina donaria cryſtallum dicavit.* Atque hi calices puriſſimi erant, quos ἀκεντήτους dixere, uti diximus ſuprà in voce *Acenteta*. Cælabantur n. tantùm vitioſi, qui viz. capillamentum habebant rimæ ſimile; unde fiebant Calices diatreti, qui &, cùm cælarentur, ſæpe frangebantur, præcipuè ſi nimia cryſtalli duritia eſſet, quæque cælo reſiſteret. Neque verò κρυστάλλινα ſolùm, ſed & κρυσταλλοφανῆ, h. e. *vitrea, ſed inſtar cryſtalli candida*, pocula cælabantur: quorum uſus ad potandum, pulſo auro & argento, magnopere apud Romanos fuit frequens. *Cryſtalla* itidem vocavit Martialis, *lib.* 2. *Epigr.* 74.

Cum tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus,
Sunt mihi de Circo pocula Flaminio.

Conficiebant nempe iſta in Alexandria & pretioſa magnopere erant; cùm, quæ Romæ fierent, aſſe venderentur. Hinc Strabo vitri, quod in Ægypto conficiebatur, πολυτελῆς κατασκευὰς appellat & πολυχρόους. At idem Vitriarios Romanos multa adinveniſſe tradit, ad facilitatem vitri conficiendi vilitatemque. Hodie Veneti vitrarii, ex cineribus herbæ *Kali* ſeu *Vitrariæ* cryſtallina nitidiſſima ac pretioſiſſima efficiunt &c. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 203. *& ſeqq.* nec non 1092. *& ſeqq.* De vitro autem illo, quod in candido tralucens cryſtallum quàm proximè imitabatur, cuique inter vitri genera ac colores maximum honorem atque pretium fuiſſe, vel inde patet, quòd calices hi tam carè venderentur, adi Plinium *lib.* 36. *cap.* 26. Idem erat *cryſtallum*, quo tincto adulterabantur gemmæ Indis, vitrum nempe κρυσταλλοφανὲς, ſeu *in candido tranſlucens*, apud eund. *cap. de Smaragdis* &c.

Cryſtallinæ Sphæræ duæ tonitru edentes, aſſervantur in Muſæo Kircheriano Romæ. Globi ſunt trium digitorum in diametro ex rupea cryſtallo ſingulari arte in perfectam ſphæram elaborati: qui tranſfuſum Solarem radium in punctum colligunt; ibidemque appoſitum fomitem e veſtigio accendunt; objecta verò omnia ſcenicè catoptricâ provectione exhibent. Quos itidem effectus alias lentes præſtare experimento demonſtratur. Serviunt & ad cauſtica horologia concinnanda, quibus horâ monſtratâ accenditur ignis magno cum ſtrepitu & campanella pulſu horam monſtrat. Quam in rem V. plura apud Georg de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 39. *&* 40. Ibidem *Cryſtalliferas* petras cerni, dicitur *p.* 42.

Cryſtallo, Soli oppoſito, admotam facem accendi, legimus apud Ariſtophanem in *Nub.*

ΣΤΡ. Ἤδη παρὰ τοῖσι φαρμακοπώλαις τὴν διαφανῆ
Ταύτην ἑόρακας τὴν καλὴν, τὴν διαφανῆ,
Ἀφ' ἧς τὸ πῦρ ἅπτουσι; ΣΩ. τὴν ὕαλον λέγεις.
STR. *Vidiſtine apud pharmacopolas pellucidum*
Illum lapidem pulchrum pellucentem,
Quo ignem accendunt? SOCR. *Cryſtallum dicis.*

Ad quæ verba Scholiaſtes, *Cryſtallinum*, inquit, *inſtrumentum eſt rotundum, denſum, ad hoc factum: cui oleo inuncto & ad Solem calefacto ellychnium admovens atque ita ignem accendunt.* Meminit etiam Theophraſtus circa finem *lib. de Igne*. Et Plinius *lib.* 37. *cap.* 2. Medicos quoſdam ait, *quæ ſunt urenda corporum, non aliter utilius id fieri putare, quàm cryſtallinâ pilâ adverſis poſitâ Solis radiis.* Apud Baronium *ad A. C.* 751. §. 14. Zacharias Papa à Bonifacio conſultus, an liceret eo igne in ſacris uti, ita reſpondet, *De Igne verò, qui ex cryſtallis ſumitur, ut aſſeruiſti, nullam habemus traditionem* &c. V. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 16.

Cryſtallus, Græcè κρύσταλλος, propriè eſt, τὸ παγὲν ὕδωρ ὑπὸ κρύους, Heſych. *aqua concreta frigore*, unde & vox Latinorum *Cruſta*, & κρύσταλλος ὕδατος Epiphanio, *aqua glaciata*, ad differentiam κρυστάλλου λίθου, *cryſtalli lapidis*; ad quem tranſlata vox, ut quem omnes Vett. Solino excepto, frigore & longævâ nive denſari ſcribunt. Plinius *lib.* 37. *cap.* 2. poſtquam de murrhinis diſſeruit, *Contraria*, inquit, *cauſa* Cryſtallum *facit, gelu vehementiore concreto. Non alibi certè reperitur, quàm ubi* maximè *hybernæ nives rigent: glaciemque eſſe certum eſt, unde & nomen Græci dedere.* Et paulo pòſt, *Non reperitur in aquoſis, quanquam in regione prægelida, vel ſi ad vada uſque glacientur amnes. Cæleſti humore, parvaque nive id fieri neceſſe eſt: ideo caloris impatiens, niſi in frigido potu, abdicatur.* Statius *lib.* 1. *Sylv.* 2. *verſu* 126.

Raraque longævis nivibus cryſtalla *gelari.*

Idem *perſpicuas nives* alibi pro eodem dixit,

Perſpicuæque nives, Maſſylaque robora & Indi
Dentis honos, uni parent commiſſa magiſtro:

Τὰ κρυστάλλινα intelligens, de quibus retro. Calvus quoque,

Atque imitata nives lucens legitur cryſtallus &c.

Qua de ſententia V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 205. *& ſeqq.* & *pag.* 1092. Thom. Dempſterum *ad Corippum lib.* 3. Caſp. Barthium *Commentar. poſter. ad Claudianum*, Alios. Certè in rigentibus locis *Cryſtallus*, inter cautes, Alpium præcipuè, naſcitur. Idem Plinius *d. l. Nos liquidò affirmare poſſumus in cautibus Alpium naſci, atque adeò inviis, ut plerunque fune pendentes eam extrahant. Peritis ſigna & indicia nota ſunt.* In Scythia quoque Solinus *cap.* 15 *Iſtic* & cryſtallus, *quem licèt major pars Europæ ſubminiſtret — pretioſiſſimum tamen Scythia edit.* Contra mentem Plinii, qui inter cryſtalli patrias Scythiam non numerat. Sed & idem *Indicas cryſtallos* agnoſcit, experientiâ repugnante. Fortè vitrum accepit κρυσταλλοφανὲς, pro *cryſtallo*, ſed nec hoc in India repertum. Certè Auctor *Peripli*, qui mercium Indicarum omnia genera, quæ in Arabicis Indiciſque emporiis ac portubus vænales reperiebantur, ſtudioſè recenſet, nuſquam meminit Cryſtalli; vitri quidem ſæpe mentionem faciens: ſed quod ab Ægypto in Indiam exportabatur à Mercatoribus, ut mercimonia Indica reveherent inde. Quòd verò Strabo Indiam *Cryſtalla* generare ſcribit *lib.* 15. per κρυστάλλους intelligit, *cryſtallina facie gemmas*, & candicantes, inter quas adamantes primas tenent: quibus ἄνθρακας opponit, h. e. *gemmas ardentes*, inter quas principatum tenet, qui ἄνθραξ propriè dictus eſt. Ejuſmodi κρυσταλλους λίθους intelligit quoque Diodorus *lib.* 2. cùm ait eos in Arabia caloris divini vi cogi ac congelari & ἀστράπτειν διαφανῆ, βαφῆ δὲ πολυμόρφους ἀνθυμιάσει πνεύματος: quæ omnia Cryſtallo, de quo nobis ſermo, neutiquam conveniunt. Namque fragilem eum eſſe conſtat, idemque uniformis eſt, nec pluribus coloribus naturâ imbuitur, cùm in candido tantùm tranſluceat. Nempe Indicos inprimis & Arabicos adamantes indigitat, qui & ſexangulis lateribus naſcuntur ut cryſtallus, & colore tralucido non differunt &c. Cæterùm *Cryſtallus* cælabatur argenti modo, uti diximus ſuprà ubi *de Cryſtallinis Poculis*: inprimis qui vitio aliquo laborabat. Plinius ubi ſuprà, *infeſtantur plurimis vitiis, ſcabro, ferragine, maculoſa nube, occultâ aliquando vomicâ, præduro fragilique centro & ſale appellato. Eſt & rufa aliquibus rubigo: aliis capillamentum rimæ ſimile. Hæc artifices cælaturâ occultant. Quæ verò ſine vitio ſunt, puras eſſe malunt.* Atque hujuſmodi vaſa maximo in pretio fuere. Unde Nero amiſſarum rerum nuntio accepto, duos calices cryſtallinos in ſuprema ira fregiſſe illiſos legitur apud Eund. *Hac fuit ratio ſeculum ſuum punientis, ne quis alius ex his biberet.* Sed & vas amphorale viſum, Xenocrates auctor eſt, & aliqui ex India cryſtallum ſextariorum quatuor. Magnitudo ampliſſima Plinio viſa, quam in Capitolio Livia Auguſta dicaverat, *librarum circiter quinquaginta*, Solinus habet, *centum quinquaginta*. V. plura hanc in rem apud præfatos Auctores, Salmaſium inprimis *loc. cit.* ubi & de opinione multis ſeculis inveterata, cui Solinus anſam dedit, quaſi *Adamas in quodam Cryſtalli genere inveniretur*, multa eruditè addit. Nec omittendus Agricola, qui *Cryſtallum* è lapideſcente perſpicuo ſucco, quem ſub terris aut inter gelidas rupium venas frigiditas vehemens glaciet duretque, generari contendit *Foſſil. lib.* 6. &c.

CT.

Ctenariæ, Græcè Κτηνάρια, dictæ ſunt Græcis *regiæ*, h. e. portæ primariæ Ædium ſacrarum, quòd cancellatæ eſſent, & inſtar κτενὸς, *pectinis*, efficta. Anonymus *in Feſtum Reſtitut. Imagin. pag.* 741. Κατῆλθον λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τῶν καλουμένων Κτηναρίων. Ubi Interpres, *Deſcenderunt litaniam canentes ad uſque palatii portas, quæ* Ctenariæ *dicuntur*: perperam de *Regiis Palatii* verba hæc accipiens, V. Car. du Freſne *Deſcript. Ædis Sophianæ num* 80.

Cteſibius, Alexandrinus, adde: Hydraulidis tibiæ vel fiſtulæ, cujus canales aquâ inſpirabantur, inventor extitit. Idem Horologia ex aqua compoſuit, quæ dividerent horas æquè noctium & dierum: cùm Solaria horologia jam eſſent reperta, & dies in horas XII, diviſus. Sed & meminit Athenæus *lib.* 11. vaſis cujuſdam, quod Ῥυτὸν dicebatur, ab eodem facti, & in Templo Veneris Arſinoës dedicati, quæ Arſinoë Ptolomæi Philadelphi uxor fuit, poſt mortem *Veneris Zephyritidis* nomine culta: quemadmodum *Cteſibiacam* machinam ad hauriendâ & altiſſimè extollendâ aquam accommodatam Vitruvius deſcribit. Ei autem mentem hydraulici organi, vel potiùs Horologii ex aqua conficiendi ſuggeſſiſſe dicitur Plato, facto Horologio nocturno, velut Clepſydrâ magnâ, uti videre eſt apud Athenæum *lib.* 4. Atque hinc, ex Cteſibii viz. inventis, aquarium Horologium profluxit, quo primo uſi ſunt Romani. V. Vitruvium *lib.* 9. *cap.* 9. & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 589. 637. *& ſeqq.*

CU.

Cuba, Dea apud Romanos, & cum Eduſa ac Potina, puerorum Præſes: de qua ſic Thom. Bartholinus *de Puerper. Vet. Finitâ ablactatione epulæ inſtructæ & pro ciborum auſpicio Eduſæ, po-*

tionis Potinnæ, ſacra fiebant, porcellis lactentibus & pane furfuraceo, ubi ſimul Cubæ *initiabantur, ſicut apud Chriſtianos farre. Exportari denique in agros ad Dianam tumque nutriri cœperunt* &c. At *Cuba*, apud Adelmum *de laudibus Virginum*,

En iterum ſancti ſtrofâ ſtimulante draconis
Martyres in cubas mittuntur fomite farſas:

pro *cupa* eſt, de qua V. infrà.

Cubare, propriè de Cubicularibus lectis: uti *accubare* de Tricliniaribus, quæ & *accubita* dicuntur & *accubationes*. Sed & de lucubratoriis lectis id dicitur, de quibus V. Caſaubonum ad *Sueton.* De vett. verò Romanorũ in *Cubando* mollitie, infrà ubi de *Pulvillis*.

Cubeba, ſeu *Cubabum*, vett. Latinis *Cumanum*, Græcè κώμακον, cum caſia & cinnamomo memoratur Theophraſto, inter eas ſpecies, quæ ex Arabia & India afferebantur, hodieque in Java, ubi plurimum naſcitur, *Cumuc* dicitur. Fructus eſt vel ſemen, Græcis vett. μυρτίδανον quoque, à *myrti* ſimilitudine dictum: quod illud piper eſt, quod paſſim ita exponi legimus, in *Lexicis* Græcorum. Genus certè eſſe piperis *Cubebam*, non antiquis modò, ſed & Neotericorum multis perſuaſum eſt: ſic & myrtidanum genus piperis apud Hippocratem eſt; cui ſimile & aliud genus piperis, quod *caudatum* dicitur. Unde liquet, falli Avicennam, qui *Cubebam* Arabum noſtramque, *carpeſium* interpretatur Galeni: hoc enim genus aromatis eſt, ſurculis cinnamomi virtute præditum. Cubeba vero non feſtuca eſt, ſeu ſurculus, ſed fructus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1306.

Cubicularius, Papiæ ex Soſipatro, Cuſtos Cubiculi; Græcè Ε'υνȣ̃χος, namque etiam *cuſtodire*, τὸ ἔχειν ſignificat. Leo *Nov. de Eunuchis* 98. Καὶ τοὺς εὐνὰς ἀνυπόπτως φύλακας εἶναι, (τοῦτο γὰρ ἡ κλῆσις ἐγγυᾶ). V. Cujacium *in l. ff. de lib. & poſth.* Ambroſium *Epiſt.* 5. ubi Gallicanus, cubiculi Præpoſitus, *Eunuchus regius* dicitur. Apud Socratem Eutropius, εὐνȣ̃χος πρεσβὺς τȣ̃ βασιλικȣ̃ κοιτῶνος, *Eunuchus præpoſitus Cubiculo regio* & primus Eunuchorum Conſul factus, dicitur. Evagrius quoque *lib.* 4. Οἱ τοῖς βασιλικοῖς ἐξυπηρετȣ̃μενοι κοιτῶσι τοὺς εὐνȣ̃χους ἡ συνήθεια καλεῖ, inquit, *Qui regiis cubiculis inſerviunt, Eunuchi vulgo dicuntur.* Claudianus *in Eutr.*

Præfecti ſed adhuc gemmis veſtiq; dabantur,
Cuſtodes ſacroq; adhibere ſilentia ſomno.
Militia Eunuchi nunquam progreſſa cubile:
Non vita ſpondente fidem, ſed inertia tantùm,
Mentis pignus erat, ſecreta monilia ſervent,
Ornatus curent Tyrios.

Hoc enim habitu naturæ fuit Eutropius is, quo Conſule omnia monſtra ceſſiſſe, ſcitè idem Claudianus ait: quemque in Cyprum inſ. relegatum, facultatibus ejus in fiſcum coactis, teſtatur, *l.* 17. *de pœn. in Cod. Theodoſ.* Unde apparet, caſtratis cubiculariis, qui vulgari appellatione *Eunuchi* audiunt, poſtmodum Principes, ad cubiculi tutelam, plerunque fuiſſe uſos, more à Barbaris Principibus mutuato. Hinc Impp. *Eunuchum ſacri cubiculi miniſteriis adhæſurum*, dixere, *in l.* 4. *C. de præpoſ. ſacr. Cubic. lib.* 12. V. Joh. Laurentium JC. *notis in Phædrum, fab.* 5 *lib.* 4. In Imperio Rom. Elector Brandenburgicus Imperii Archicamerarius dicitur, nomine à Camera, quæ Germ. *Cubiculum* deſignat, deſumto. Imperatores enim Rom. olim ſuos *Cubicularios* ſeu *ſacri Cubiculi præpoſitos* habebant, inter quos Primicerius erat, cujus officium cum hoc quadantenus coincidit. Limnæus Enucleat. *lib.* 2. *cap.* 10. V. de *Cubiculariis* Regum Franciæ, infrà. Interdum idem, qui *Camerarius* ſeu Theſauri Regii cuſtos eſt, V. ſuprà *Bibliotheca*. Namque & *Cubiculum* idem nonnunquam quod *Camera* eſt, Ærarium, Theſaurus Principis ſeu locus, ubi reconditur: quâ notione etiam vox occurrit apud Ann. Comnenam *Alexiad. lib.* 2. *pag.* 56. Sed & iidem aliquando *Cubicularii*, cum Capellanis ſunt, Sacellorum ſc. quæ & ipſa *Cubicula* dicuntur, Cuſtodes, &c. V. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà in voce *Cantor*.

Cubicularii Regum Franciæ I. & II. ſtirpis.

Ebero, ſub Childeberto, Auſtraſiæ R.	Auſtrapius ſub Dagoberto I. in vet. *Chartis.*
Faraulſus, ſub Chilperico I.	Adalgiſus, ſub Carolo M. apud Eginhardum.
Eberulſus, ſub eodem.	Reginfredus, ſub eodem, *Ibid.*
Chundo, ſub Gunthranno, apud Greg. Turonenſem *lib.* 7. c. 13. 18. 21. & *lib.* 10. *cap.* 10.	Rothbernus, ſub Carolo Calvo A. C. 852. V. Andradum *in Revelat.* &c.
Berthariùs, ſub Theodorico II. apud Fredegarium c. 38.	

Cubicularius Novæ Romæ, apud Ughellum *Italiæ Sacræ Tom. V. pag.* 1505. *Hilarius Sacerdos & Monachus & magnæ Eccleſiæ novæ Romæ Cubicularius*: dignitas fuit Eccleſ. eadem fortè, cum illa, quam Κȣβȣκλειſίον appellat Pachymeres *lib.* 12. *cap.* 2, quâque etiam donatus fuit Romanus quidam Κȣβȣκλείσιος τ̃ τȣ̃ Θεȣ̃ ἁγίας καὶ μεγάλης Ε'κκλησίας, Πρωτομανδάτωρ τȣ̃ βασιλικȣ̃ ξενῶνος τȣ̃ Μοσελαίȣ καὶ ἐκδίκȣ, cujus liber, περὶ ἀξίων laudatur P. Lambecio *Comm. de Biblioth. Cæſar. lib.* 6. *pag.* 141. ut & Joannes Cameniata, cujus Narrationem de Excidio Urbis Theſſal. edidit Leo Allatius, in Epigraphe illius Κληρικὸς dictus & Κȣβȣκλείσιος. Ejuſdem dignitatis meminit quoque Balſamon *ad Concil. VI. cap.* 7. Sed quæ propriè ea fuerit, definire haud omnino promtum eſt, cùm de ea ſileat Codinus *in Catalogo Dignitatum Eccleſiaſticarum*. In *Concilio* Nicæno *act.* 1. & 4. memoratur Coſmas Diaconus, Νοτάριος καὶ Κȣβȣκλείσιος τȣ̃ ἁγιωτάτȣ Πατριάρχȣ: qui in *Act.* 5. Κȣβȣκλείσιος dicitur. An eadem dignitas, quæ ὁ Κȣβȣ́κλας appellatur *in Catalogo Dignit. S. Sophiæ* Medoniano, ubi ejus officium ſic deſcribitur, ut *Cubuclelius* videatur fuiſſe Capellanus Patriarchæ, &c. Car. du Freſne in *Gloſſario*.

Cubicularius Tonſuratus, in *Ordine* Rom. memoratus, in familia Pontificis Rom. ſic dicitur, ad diſcrimen *Cubicularii Laici*, cujus idem quoque Liber meminit. Munus ejus circa veſtes Eccleſiaſticas, ut Laici circa quotidianas erat. Et quidem *Laico*, ut ibi habetur, *hæc cura eſt præſcripta, ut ſella Pontificis in ſacrario ſit parata, donec ille veniat celebraturus divina Myſteria.* De Tonſurato ibidem alio loco: *Pontifex autem per manus Subdiaconorum mutat veſtimenta hoc ordine: defert ei plicata Cubicularius Tonſuratus accepta de manibus Oſtiarii*, &c. Eligebantur autem *Cubicularii* iſti Pontificii ex Schola Cantorum, ut videre eſt *ibid.* ut & in *Ceremoniali Rom. lib.* 1. *ſect.* 2. apud eundem du Freſne. V. quoque Macros fratres *in Hierolexico*.

Cubiculata Navis, apud Senecam, V. infrà *Thalamegos*.

Cubiculum, apud Suetonium *Nerone c.* 12. *Icarus primo ſtatim conatu juxta* Cubiculum *ejus decidit.* Græcè Ο'υρανίσκος eſt Polyb. *lib.* 5. i. *papilio magnificus*, principibus primò Viris in Aſia, cùm ad jus dicendum, vel ad ſpectandos ludos, vel etiam ob cauſam aliam propalam ſederent, olim in uſu; uti de Phocione, ex Plutarcho, de Alexandro aliiſque Regibus, ex aliis diſcimus. V. de eorum fabrica & magnificentia Athenæum *lib.* 12. Inde ſimilem *ſuggeſtum* ſeu tentorium Principibus ſuis Ludos ſpectantibus Romani in Orcheſtra extruxere, Suetonius *Julio c.* 76. Cum naſcente enim Principatu hic mos apud eos cœpit. Vocatur *Cubiculum* à forma, quoniam hi ȣ̓ρανίσκοι in modum parvi cubiculi facti ſunt. Utroque modo & *ſuggeſtum* & *cubiculum* nominat Plinius *Panegyr.* Polybius etiam σκηνὴν ȣ̓ρανοφόρον, Græci inſuper κωνώπιον. Nicetas quoque τὸ Βασιλικὸν ἰδέασμα. Caſaubonus *ad l. Suetonii cit.*

Cubile, apud Plinium, ubi de Æde Dianæ Epheſiæ, *Id conſecutus eſt ille* (Chreſiphon Architectus) *eronibus arenâ plenis molli clivo, ſuper capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens imos, ut ſenſim moles in cubili ſederet*: ſedes eſt, cui imponitur moles, & cum qua coagmentatur. Unde *Cubilia* & *coagmenta laterum ac lapidum*, apud Vitruv. Ο'παὶς, Græci dixere iſtiusmodi tignorum cubilia & aſſerum, Latini quoque *cava* & *columbaria*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 818. Apud Plinium *Cubile ſalutatorium*, locus eſt ædium, in quo quisque olim ſuos Penates habebat. Ita enim is *lib.* 15. *cap.* 11. ubi de malo cotoneo: *Omnia jam & virorum ſalutatoriis* Cubilibus *incluſa, ſimulachris noctium conſciis impoſita.* V. Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 13. *cap.* 28. Caſaubonum *ad Suetonium pag.* 78. & ſuprà in voce *Coronia*. De *Cubiculariis* verò *Imaginibus* Vett. *Miniſteriis* item, *Velis* &c. infrà, ubi de *Imaginibus*, *Servis*, *Velis*.

Cubiſtica, prima ſpecies, triplicis ſaltationis Veteribus uſitatæ, cujus Homerus meminit; Xenophonte ac Suidâ teſtibus: ars fuit, quâ homines variis modis pedes ac manus contorquentes in caput ſaltabant. Quemadmodum noſtrâ etiam nunc ætate circulatores faciunt, qui, lucri gratiâ homines decipientes, varias urbes Comœdiis recitandis pererrant. Κυβίστησιν eam vocat Lucianus & in *Gloſſ.* reperitur *Cernulat*, quam vocem etiam Seneca uſurpat *Epiſt.* 8. etſi *cernuat* plures codices habeant. V. Mercurialem *Artis Gymn. lib.* 1. *c.* 3. & ſuprà in voce *Cernuus*.

Cubiti, Græcè πήχεις, Alexandrinis vocitati fuerunt pumili pueri vix *cubitum* alti, teſte Luciano in Ρ'ητορ. διδασκ. & Philoſtrato in *Nilo*: quales facie & garrulitate amabiles undique conquiſiiſſe Auguſtus dicitur Suetonio in *Octav.* 83. Iisdem matronas otium ſolitas oblectare, legas apud Dionem *lib.* 58. Imò & inter viros eruditos hujusmodi delitias eſſe verſatas, Philoſtratus auctor eſt in *Herode*. Inter eos excelluere garrulitate pueri Syri, Alexandrini & Mauri, uti diſcimus ex Luciano eod. Petronio, Martiale, Statio. Nudos à veſte haberi, interim multo auro gemmisque exornari ſolitos, legas apud Dionem ubi ſuprà, Herodianum *in Commodo* & Philoſtratum *in Sophiſtis*, qui παιδία ψιθυρίζόμενα inde eos vocat. Alii ab iis pumili ſeu nani fuere, de quibus infrà. V. Caſaubonum *ad Suet. d. l.* & infrà in voce *Delitiæ*.

Cubitorium, memoratum Cencio Camerario in *Ceremoniali lib.* 2. fuit lectus, qui Pontifici ſternebatur ſub Tribunali nempe, ſummo triclinii, in quo cum Clero & Proceribus epulari ſolebat, loco, q. fortè *Accubitorium*, Alemannus *in Diſſertation. de Lateranenſibus Parietinis c.* 4.

Cubitus, & *Cubitum*, Græcè πῆχυς, quòd in ſumendo cibo Vett. in eo *cubabant*, uti vidimus ſuprà, ubi de *Accumbendi ritu*. Unde apud Martialem Zoilus, in medio lecti loco poſitus, ut laxiùs recumberet, neque veſtes diſturbarentur, *cubito* ſummovebat convivas, *lib.* 3. *Epigramm.* 82.

Jacet occupato galbinatus in lecto;

Cubitisq́; trudit hinc & inde convivas
Effultus oſtro, ſericisq́; pulvinis.

Inde genus menſuræ, habens duas ſpithamas & 2. pedes: juxta Aëtium, qui hanc longitudinem aſcribit chelidoniæ aſpidi, omnium nocentiſſimæ, ut videre eſt apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 442. Solino *duo cubita*, ſunt quatuor pedes, *c.* 52. ubi de Monocerotis cornu. Aliis *duo cubita* tres tantum pedes ſunt; cujusmodi *cubitus λιθικὸς* & *ξυλοπριστικὸς* dictus eſt, Heroni *in Iſagoge*: eo enim ligna, quæ ſerrâ ſecabantur, & lapides, menſuram accipiebant. Apud Scholiaſtem quoque Pindari *Iſthmion* 4. ubi de Hercule, Ἡρόδωρος γοῦν ἐν Οἰδίποδι φησὶ τοὺς ἄλλους ὑπερτείνειν, ὅτι τὸ ὅλον σῶμα πηχῶν εἶναι τεσσάρων καὶ ποδὸς, *Herodorus in Oedipode ait, reliquos ſuperaſſe, utpote cujus totum corpus fuerit quatuor cubitorum & pedis*: ſeptem pedes faciunt 4. *cubita* & *unus pes*; quam proceritatem plerique Scriptores Herculi tribuunt. Unde *ſeptipedem hominem*, pro maximo dicebant, quòd menſura iſta longiſſimi hominis eſſe crederetur. Atque inde *Septipedes homines* perpetuo epitheto dicuntur Sidonio Apollinari Burgundiones, quaſi longiſſimi ac proceriſſimi. V. plura de hoc menſuræ genere, *de Cubito vulgari*, *Babylonio* ſeu *Regio* aliisque huc pertinentibus, apud Salmaſium ubi ſupra *pag.* 42. & 1233 De *cubitis* verò fluviorum, h. e. ἐπιστροφαῖς illorum ſeu *curvaturis ibid. pag.* 622.

Cubuclarius, in vet. *Inſcr.* Romæ, II. I. t. M. Livius. AUGUSTÆ. L. AMARANTHUS SUPRA. CUBUCLARIOS. Alia. DIS. MANIBUS. POLYBI. CUBUCULARI. pro *Cubicularius*, Græci enim recentiores Κουβούκλειον dixere, quod Latini *Cubiculum*. Salmaſius *ad Solinum pag.* 129. V. ſuprà in voce *Cubicularius*.

Cubus, apud Arnobium *lib.* 1. *Quadragenarium iſtum ad te voca: & ex eo percontare non abſtruſum aliquid, non involutum, non de triangulis, non de quadratis, qui ſit* Cubus *aut dynamis*: ut & *dynamis*, nomina ſunt quadratorum numerorum. Vetus Auctor Græcus *de Numeris*, Τετραγωνισμὸς καλεῖται οἱ ἀριθμοὶ οὕτω ἀπαντῶς. τρὶς τρεῖς, θ. δύναμις. τρὶς θ, κζ, κῦβος. τρὶς κζ. πα δυναμοδύναμις. τρὶς πα σμγ, δυναμόκυβος. τρὶς σμγ. κυβόκυβος. In Geometria v. τὸ τετράγωνον, quod longitudinem & latitudinem habet tantùm, Δύναμις. at quod βάθος præterea habet, Κῦβος appellatur. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 417. & 699. Aliàs κῦβος, pro *teſſera*, qua de vocis notione. V. Infrà.

Cucchus M. Antonius JC. Ticinenſis, ſcripſit *Inſtitutiones Juris Can.* quas edidit A. C. 1564. *Notis* verò eruditis illuſtravit Sam. Marelius, Gerhard. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 389.

Cuchenilla, vulgò *Cuchenillie*, inter merces Americæ pretioſiores. *Accedit* (Hiſpanis) *haud minus lucrum* (quam ex Mexicanis & Peruvianis metallis hauriunt) *ex præſtantiſſimis quibusdam mercimoniis, quæ ex ſola America inde in reliquam Europam deferuntur, inter quæ principem locum obtinet vermiculus quidam, ex quo conficitur præſtantiſſimus & ſummi pretii color purpureus, qui vocatur Cuchenillie*, Georg. Hornius *Orb. Polit.* V. ſuprà *Cochinilla*.

Cucullatæ Veſtes, dictæ vulgò, quæ *cucullos* habebant. Iſidorus, *Caſula eſt veſtis cucullata dicta per diminutivum à caſa, quòd totum hominem tegat, quaſi minor caſa*. Sic *Loricæ cucullatæ*, quæ cum cucullis erant & totum hominem à capite contegebant usq; ad pedes, &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Bonoſo*. A *cucullo* ſeu *cuculla*, veſte Scriptoribus Latinis notâ, quâ ſc. caput operiebatur. Poſterioris verò ævi Scriptoribus plerumque Monachicam veſtem notat, quæ aliàs *caſula* quoque & *capa* dicta eſt, & duorum digitorum menſuram non excedere jubetur, apud Ardonem in *Vita* S. Benedicti Abb. Anianæ *num.* 40. à Flocco verò, Gall. *Froc* diſtinguitur, in Concil. Viennenſi, apud Haëftenum. In ſpecie vero *Cuculla memorialis* dicitur Innocentio III. *lib.* 2. *Epiſt.* 12. ea, quam deferre jubebantur Canonici Regulares, qui Ordinem Regularem Canonicorum, ſine Abbatis licentia, deſeruerant & Monaſticum ſuſceperant: ii enim in Choro ultimi ſedere, *in memoriam*, & pœnam deſertionis jubebantur. Quippe id erat contra Sanctiones Eccleſ. *Concilium* Aquisgran. *Ne Canonici* cucullas *Monachorum induant*, &c. V. Carolum du Freſne *in Gloſſar.* & Macros Fratr. *in Hierolex.* quorum is *Cucullatos* S. Æmilianum Confeſſorem & Petrum Abælardum, aliquot Scriptoribus appellatos, obſervat.

Cucullus, Græcæ notationis, teſte Salmaſio: Κόκκος enim eſt *galea*, vel galerus, Heſych. unde *Cucus*, diminut. *Cucullus* & *Cucullio*, apud Capitolinum *in Vero*: tegmen fuit capitis acuminatum in ſummo, uti vocis origo innuit; κόκκος enim λόφον propriè ſeu *apicem* ſignificat. Hinc *uncum* vocat Poëta,

Sic interpoſito vitiis contaminat unco
Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocucullus.

quòd nempe hic apex bardocucullorum retro inflexus eſſet, non in ante, ut in Perſicis & Phrygiis tiaris, vel etiam rectus. Ubi appoſitè *vitem* appellat. Tale enim hoc tegmen. Martialis, *lib.* 10. *Epigramm.* 76.

Pullo Mævius alget in cucullo,
Cocco mulio fulget Incitatus.

Non tamen ſolorum fuit ſervorum, licèt hi verè *cucullati*: ſed & liberi eo uſi, unde idem Poëta de Mannejo, qui non modò ingenuus, ſed etiam pro equite ſe venditabat. *lib.* 5. *Epigr.* 14.

Illic cucullo proſpicit caput tectus,
Oculoq́; ludos ſpectat indecens uno.

Ita autem caput texit, ut & partem humerorum velaret, quales à Monachis hodieque geſtari videmus. Tegmen porro erat denſum ac villoſum, ad frigus atque imbrem arcendum, & ipſi lacernæ cùm opus eſſet injiciebatur; cum his enim ſumebatur, (ſed & pænulæ cucullatæ erant, at quamdiu togati fuere Romani, nudo inceſſiſſe capite leguntur) quapropter ipſa lacerna pro *Cucullo* & capitis tegumento ſumitur, apud Horatium,

Turpis odoratum caput obſcurante lacerna.

Et quia lacerna ac birrhus eadem res fuit, inde birrhus quoque pro *Cucullo*. Juven. *Sat.* 7.

——— ——— ——— *Quò te nocturnus adulter*
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?

Ubi vetus Interpres *Birrum Gallicum* explicat: Nam apud Santonas Galliæ opp. conficiebantur. Plerumque verò apud Rom. latendi causâ *Cucullus* ſumtus eſt, ideo noctu frequens in diſcurſationibus & ad diſſimulandum perſonam. Proin de Meſſalina lupanar petente Juvenalis,

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos &c.

Et Capitolinus de Vero: *Vagabatur nocte per tabernas & lupanaria, obtecto capite cucullione vulgari viatorio*, &c. Sed propter priorem uſum antiquis Aſcetis ac Monachis id veſtis genus adhiberi cœpit, quod iſti nunc *Capitium* à capite tegendo vocant; Veteribus verò alia hocce res fuit, teſte Varrone. Apud omnes porro non eadem *Cuculli* forma, aliis acuminata, aliis rotunda eſt: Veterum vero cuculli oblongi erant, in acumen, ut diximus, deſinebant, quæ forma hodieque (oblonga enim adhuc & in acutum plerumque involuta eſt) obtinet. Hinc per ſimilitudinem *Cucullos* appellaverunt involucra, quibus thus, piper & alia odoramenta tegebantur. Martialis *lib.* 3 *Epigr.* 2.

Cujus vis fieri, libelle, munus?
Feſtina tibi vindicem parare.
Ne nigram citò raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro:
Vel thuris, piperisq́; ſis cucullus.

Liburnici *cuculli* dicti ſunt, quòd Liburnicâ lanâ conficerentur, de qua Plinius *lib.* 8. Bardaicus *Cucullus* ſeu bardus, militum erat è craſſiore lana, ſive ex caprarum pilis ac cilicio confectus. Ejus meminit Capitolinus *in Pertinace*, an idem cum *Bardocucullo*, de qua voce V. ſuprà *ſuo loco*? & plura de *Cucullo*, apud Octav. Ferrarium *de re Veſtiaria part.* 2. *lib.* 1. *capp.* 20. 21. & 23. nec non *parte* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. ubi figuram pænulæ cum cucullo, & quidem acuminato exhibet, tum in Mercurii imagine, tum in icuncula Ægyptiaca. Sed & *Cuculli pedum* occurrunt, in *Notis* Tyronis & Senecæ, de quibus V. Salmaſium *ad Martial. lib.* 4. *Epigr.* 4.

Cuculus, Græcè κόκκυξ, Plinio *ex accipitre videtur eſſe, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, niſi perquam paucis diebus: ipſeq́; modico tempore æſtatis viſus non cernitur poſtea*, *lib.* 10. *cap.* 9. Sed non ſolùm Accipitrum id genus, *Emerillon* Galli vocant, cui ſimilem *Cuculum* Ariſtoteles tradit *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 7 verùm nec reliqui accipitres tum videntur, utpote ovis edendis occupati incubandisque. Æſchylo idem cum upupa eſt, *Cucullus* enim vere procedit, æſtate diſcedit, quo tempore upupa apparere incipit. Verſus ejus ſunt,

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
Πεποικίλωκε κἀποδηλώσας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ.
Ὃς ἦρι μὲν φανέντι διαπαλεῖ πτερὸν
Κίρκου λεπάργου, δύο γὰρ οὖν μορφὰς φανεῖ
Παιδός τε χαὐτοῦ, νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' ἂν ξανθῇ στάχυς,
Στικτή νιν αὖθις ἀμφινωμήσει πτέρυξ κλ.

apud Ariſtotelem ſuprà laudatum. Ad quos verſus V. notas inſignes Salmaſii *ad Solinum pag.* 238. & 239. Sed tam falſum ex *cuculo* fieri upupam, quàm falſum ex ſycallide vel ficedula melancoryphum, uti docet idem *ibid.* Cœterùm *Cuculi* proprium eſſe hoc multi putant, ut alienis ovis incubet. Unde eſt, quòd hodieque vulgato ſermone Galli ſic eum per convitium appellent, cujus uxor mœcha eſt, quia alienos liberos fovet & nutrit inſcius. Verùm non aliena ova incubare, ſed in alieno nido parere *Cuculum* & aliis avibus ova ſua incubanda excludendaque tradere, diſcimus ex Ariſtotele *Hiſtor. lib.* 9 *cap.* 29. Theophraſto *de Cauſ. Plantar. lib.* 2. *cap.* 24. Plinio *d. l.* Oppiano *Ixeutic. lib.* 1. Aliis. Itaque Romanâ linguâ *Cuculus* non dicitur, qui ab uxore contumeliam patitur, ſed qui facit: mœchus viz. qui inſtar cuculi cubat in lecto non ſuo. Hinc Artemona mulier, in *Aſinaria* Plauti, Demænetum virum ſuum, in lupanari cum ſcorto deprehenſum, hoc convitio excipit,

Etiam cubat cuculus ———

Item,

Cano capite te Cuculum *uxor ex luſtris domum rapit.*

At eum,

At cùm, quem Galli *cuculum*, Romani *currucam* appellabant, Juvenalis *Sat.* 6. quod in hujus avis nido *Cuculus* plerunque parit. Aliàs tamen & in palumborum, & turturum & alaudarum, & chloridum & papporum & paſſerum, & ſcolopacum (quam avem quidam intelligunt voce Hebr. *Kore* Jerem. *cap.* 17. *verſ.*11.) ὠθνεῖν cuculum, diſcimus ex Antigono *Mirabil. cap.*109. Æliano *Hiſtor. lib* 3. *cap.*30. Iſidoro *lib.* 12. *cap.* 7. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. I. cap.* 13. plura verò de hac ave, apud Autores præfatos.

Cucumellum, inter ſacra miniſteria reponitur, apud Baronium *A. C* 303 *num.* 12.

Cucumis, Græcè Σίκυος, inter naſcentia in hortis, *mirâ voluptate Tiberio Principi olim expetitus. Nullo quippe non die contigit ei, penſiles eorum hortos promoventibus in Solem rotis olitoribus: rurſusque hibernis diebus intra ſpecularium munimenta revocantibus*, Plin. *lib.* 19 *cap.* 5. Græcis recentioribus ἄγγουρος dicitur; unde κιτράγγουρος, *citrinus cucumis.* Eorum enim alii ſunt viridiores, alii pallidiores, & *citrei* coloris, alii nigri. *Cerinos cucumeres* memorat idem Plinius *ibid. Creſcunt, quâ coguntur formâ. In Italia virides & quamminimi. in provinciis quammaximi & cerini aut nigri placent, copioſiſſimi in Africa, grandiſſimi in Aſia, ubi cùm magnitudine exceſſere, pepones vocantur.* Sed & *melopepones* inde. Idem, *Ecce cùm maximè nova forma eorum in Campania provenit, mali cotonei effigie. Fortè primò natum ita audio unum: mox ſemine ex illo genus factum, melopeponas vocant. Non pendent hi, ſed humi rotundantur. Mirum in his præter figuram coloremque & odorem, quòd maturitatem adepti, quanquam non pendentes, ſtatim à pediculo recedunt* &c. Salmaſio verò in totum differunt melopepones, vel σικύαι σπερματίαι, *cucumeres ſeminoſi*, ut Græcia vocabat, à vulgariis cucumeribus, nec alter ex alterius ſeminio provenire poſſunt. Eorum ſemen è Græcia in Campaniam primùm eo tempore, quo Plinius ſcripſit, allatum eſt. Unde & Plutarchus paulo ante ætatem ſuam *Sicyopeponem* in cibos receptum memorat. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 958. & 959. Plura verò de hoc fructu, apud Plinium *d. l.* Dioſcoridem, Theophraſtum, Alios.

Cucurbita, apud Autorem *Moreti*,

Et gravis in latum demiſſa cucurbita *ventrem*:

ſimilis cum cucumeribus naturæ eſt, duntaxat in naſcendo. *Vires ſine adminiculo ſtandi non ſunt, velocitas pernix levi umbrâ cameras ac pergulas operiens. Inde hæc duo prima genera, camerarium & plebejum, quod humi repit. In priore mirè tenui pediculo libratur pondus immobile auræ — quoque omni modo faſtigiatur — creſcit, quâ cogitur forma, plerumque & draconis intorti figurâ. Libertate verò penſili conceſſa, jam viſa eſt novem* (alii legunt 3. alii 8.) *pedum longitudinis*, Plinius ubi ſuprà. Uſus earum in cibis. *Et primus caulis in cibo — Cortex viridi tenet deraditur nihilominus in cibis. Cibus ſaluber ac lenis — Cibis quò longiores, tenuioresque, eo gratiores. Et ob id ſalubriores, quæ pendendo crevere, Ibid.* Hinc inventa ratio eſt, quâ (non ſemini ſolùm, ſed) *cibis quoque ſervarentur — & id quidem in muria fit. Sed & ſcrobe, opaco in loco, harenâ ſubſtrato, fœnoque ſicco opertas, ac deinde terrâ, virides ſervari tradunt, Ibid.* Ob quam cibi hujus ſalubritatem, proverbio jactatum, *Cucurbitâ ſalubrius.* Atque inde *lilium* quidem priſci ſuper mortuo, at *Cucurbitam* ſuper ſano ſtatuerunt, apud Auctorem Παροιμιῶν, ubi de Prov. ἢ κρίνον, ἢ κολοκύνθην: qui Diphili quoque illud citat, Ἐν ἡμέραισιν ἑπτά σοι γέρων θέλω παρασχεῖν κολοκύνθην ἢ κρίνον, *In diebus ipſis ſeptem tibi ſenex volo præbere* cucurbitam *aut lilium.* Ac ſi dicat, Intra hoſce proximos ſeptem dies tu quidem aut convaleſces, aut morieris, V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 4. *cap.* 5. Sed & alius earum uſus: *Nuper in balinearum uſum ventrē urceorum vice, jampridem verò etiam cadorum, ad vina condenda*, iterum Plin. Imò, ſi eidem fides, veſtitui quoque inſervierunt. Arabes enim linum ex *Cucurbitis laniferis*, in arboribus genitis, colligere tradit *lib. eod. cap. de Lino.* Idem de arboribus Indiæ laniſeris, *Ferunt*, inquit, *mali cotonei amplitudine*, cucurbitas, *quæ maturitate ruptæ oſtendunt lanuginis pilas, ex quibus veſtes pretioſo linteo faciunt.* Qua de re quid ſentiendum, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 296. *& ſeqq.* De *Cucurbitis* verò *Medicinalibus*, V. iterum Plinium *lib.* 32, *cap.* 10. In *Muſæo* Kircheriano Romæ, è *Cucurbitis Mexicanis* ſcutellæ excavatæ, figurâ ſat amplæ, ſed pondere leviſſimo, diverſis figuris & tractibus ſubtiliſſimis variè effigiatæ; ut etiam colorum multiplicitate depictæ ac demum vernice Sinico magni ſplendoris ſuperinducto, aſſervantur, uti docet Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo p.* 34.

Cucutia ſeu *Cocutia*, V. ſuprà in *Conus* & *Cruſtæ.*

Cudo, Græcè πῖλος, utrumque ſignificat, & galerum ſeu pileum, & pedule: quemadmodum & *Cucullus*, quod ex Græco κόκκυς i. *galea* vel *galerus*, ortum videtur: Nomen ei à *cudendo*, i. feriendo & tundendo; *udo* tamen pro *cudone*, de pedulibus dictum: Sic *Aulon* & *Caulon*, *Coſroëna* prov. & *Oſroëna* &c. Fiebant nempe ex coactili non lana, ſed hircorum pilo & quaſi ſuccudebantur: quo modo etiam *Cudones* concinnabantur ſive galeri. De pelliceo tamen galero *Cudonem* Silius dixit. V. Salmaſium *Not. ad Capitolinum in Pertinace* & *Lampridium in Alexandro Sev.*

Cueva, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris, cujus origo adſcribitur civitati Uzebedæ. Ex ea, ſub Petro & Henrico Regibus, floruit Johannes Sanctius *de la Cueva*, Guil. Martinezii Pater & Didaci Fernandezii ViceCom. *de Hueima*, avus. Hoc geniti ſunt Beltramus & Johannes; ex quibus hic Dominus Soleræ fuit, & ejus ex filio Ludovico ac nepote Johanne proneptis Iſabella *de la Cueva*, nupta Franciſco Benavidio Comiti de Sancto Stephano, dominium ac nomen gentile poſteris intulit. Eo enim matrimonio natus Didacus, ex Leonora *de Toledo*, Franciſcum Benavidium *de la Cueva C. Sancti Stephani* ſeu *de Santiſtevan del Puerto Dn. de las Navas, Caſtellar ac Solera* (maritum Briandæ Bazaniæ & Benavidiæ, filiæ Alvari Marchionis Santacrucii) & Iſabellam *de la Cueva*, genuit. Ex ejuſdem Johannis Dn. Soleræ filio Ludovico natus eſt Alfonſus *de la Cueva & Benavides* Dn. *de Vedmar*, reliquorum Dominorum & Marchionum *de Vedmar* ſator. Beltramus verò, alter Didaci Fernandezii filius, à Rege Comes Ledeſmæ A. C. 1462. biennio pòſt Dux Albuquerquii creatus eſt. Ejus è primo thoro filius Franciſcus Fernandezius, ultra titulos patrios Marchio *de Cuellar* ſalutatus eſt reliquosque Duces progenuit. Pater nempe Beltramus ex Mencia Mendozia fuit Franciſci *de La Cueva*, Ducis *de Albuquerque*: quo & Franciſcâ Toletanâ genitus Didacus, è Maria *de Cardenas*, ſuſcepit Beltranum D. Albuquerquiæ, extinctum A. C. 1612. Qui pater fuit, ex Iſabella *de la Cueva D. de Albuquerque*, Franciſci Fernandezii, qui ex Anna Henricia de Mendoza prolem ſuſcepit. Tertio matrimonio Beltrami vitam debuit Chriſtophorus *de la Cueva & Velaſco*, qui ductâ Leonora *de Velaſco* Comite, Comes *de Sirvela* factus eſt & reliquos hujus tituli ex ſe dedit, qui nomina *de la Cueva & Velaſco* conjunxere. Sed & præter Chriſtophorum eâdem matre natus eſt Antonius *de Ladrada*, cujus poſteri Marchionum axioma obtinuere, ſed per matrimonium ad Cerdanos Medinaſelimi Duces transmiſerunt. Phil. Jac. Spenerus, *Theatro Nobilit. Europ. Tom. I. pag.* 84. & *Tom III. Indic.* In ſcuto gentilitio hujus familiæ, inter alia, ſplendent aurea lilia tria, ab Hugone, è Comitibus Toloſanis oriundo, nominis *de la Cueva* inſtauratore, qui in memorabili prælio *de Salado*, contra Maurorum Reges, vexillum cruciatum, Avenione à Pontifice benedictum, prætulit, jubentibus Alfonſis Caſtellæ XI. & Luſitaniæ VII. Regibus A. C. 1340. In iiſdem jam antè octo decuſſes erant aurei, poſt pugnam celebrem A. C. 1227. quâ civitas *Baeza*, à Maurorum jugo liberata eſt die S. Andreæ feſto &c. Porro Bartholomæus, Ducis Albuquerquii filius, A. C. 1543. à Paulo III. & Alfonſus, ab Urbano VIII. purpuram meruere. Claud. Chiffletius *Præf. de Num. antiqq.*

Cufa, & *Tufa*, idem quod Birrus, veſtimentum vel pallium caput operiens: unde *Cofia*, Gall. *Coiffe*, galerus & pileus nocturnus; ſeu tegumentum capitis, quod ſupremam capitis partem ſeu cerebrum tegit, Salmaſ. *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Cugus, in *Uſaticis* Regni Majoric. A. C. 1248. *Si quis dixerit alicui* Cugus *vel Renegas, & ſtatim ibi aliquod damnum acceperit, non teneatur reſpondere alicui domino vel ejus locum tenenti*: Gallis *Cocu*, vel *Coucou*, *Cornard*; Occitanis *Couyoul*, olim *Coux*, convitium eſt, quo illi aſperguntur, quorum uxores, iis tacentibus, mœchantur, *Argæ* hinc dicti Lacedæmoniis. An à *cuculis* avibus, quos inferior ætas *cucos* dixit, quique in aliarum avium nidis, putà currucæ, palumbi, turturis, alaudæ, chloridis, paſſeris, luſciniæ, motacillæ, rubeculæ & ruticillæ ova ponunt. Sed ita non qui ab uxore contumeliam patitur, ſed qui facit, *Cuculus* dicendus: quæ etiam vocis apud vett. Latinos notio fuit. Artemona certè mulier, in *Aſinaria* Plauti, Demænetum virum ſuum, in lupanari cum ſcorto deprehenſum, hoc convitio excipit,

Etiam cubat cuculus.

Item,

Cano capite te cuculum uxor ex luſtris domum rapit.

Cùm contrà, quem Galli *Cuculum*, Romani *currucam* appellarent. Juvenalis *Sat.* 6. de viro ſtolido, falſas adulteræ uxoris lachrymas miſerante,

Tu tibi nunc curruca places. fletumque labellis
Exorbes.

An à vulgi errore, quo etiam Acron Grammaticus inſignis *in Horat. lib.* 1. *Sat.* 7. abreptus eſt, putantis *cuculi* proprium hoc eſſe, ut alienis ovis incubet. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. I. cap.* 13. Verùm Gallos olim non *Cocu*, ſed *Coux* dixiſſe, ita ut *Cocu* vox ſit *Coux* repetita, contendit du Freſne, quamvis ejus etymon planum haud eſſe fateatur, *in Gloſſar.*

Culcitræ Subalares, apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Nec cubuit in accubitis facilè niſi iis, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum, ſubalares culcitras ſæpe mutans*: Sunt pulvini, quibus undique fulciebantur delicatiores, cùm accumberent, ὑπαγκώνια dicta Gr. Lucianus *in Somnio ſive Gallo*, Ἐπειδὴ κατακλίνεσθαι καιρὸς ἦν, πρῶτον ἀφελόμενοι ἀνέθεσαν τὸν Θεσμόπολιν, οὐκ ἀπραγμόνως, μὰ Δία, πέντε, οἶμαι, νεανίσκοι ἱκανῶς καρτεροὶ, ὑπαγκώνια περιβαλόντες αὐτῷ πάντοθεν, ὡς διαμένοι ἐν τῷ σχήματι καὶ ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν δύναιτο, *Poſtquam accumbendi tempus inſtabat, primùm ſublatum repoſuerunt Theſmopolin, non adeò facilè per Jovem. quinque, puto, juvenes ſatis magni, ſubalares culcitras undique ei ſuffarciebant, ut in hoc ſitu diu perdurare poſſet.* Alter tamen Lampridii locum legit

Lectius,

Lectius, quem V. apud Caſaubonum *Not. ad l. cit.* Sed & in Sacris mentionem iſtiusmodi *culcitrarum* à Prophetis fieri notum. Alias *Culcitræ* communiter farciebantur retrimentis & purgamentis lanæ, quæ ex politione veſtimentorum detrahebantur. Item foliis candidis & mollibus herbæ, quam *centunculum* Latini, Græci γναφάλιον, quaſi *tomentum*, ob hunc ipſum uſum, dixere &c. Loco *culcitræ* verò tegetem uſurpaviſſe pauperes, vel ſaga Gallica, notat Caſaubonus *ad Theophr.* De *Culcitrarum* exactionibus, quæ fiebant à vaſſallis & tenentibus, ad dominorum exceptiones, cùm peregrè ibant, quæque Comitibus vel Tribunis aliisque Magiſtratibus fieri vetantur, *leg.* 2. 3. *Cod. Theod. de Salgamo hoſpitibus non præbendo*, V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi *Culcitrarum* quoque uſum & nomen à Gallis primùm promanaſſe, probari nonnullis ait, ex Plinio *lib.* 1. *cap* 18. *Sicut in culcitris præcipuam gloriam Cadurci obtinent, Galliarum hoc & tomenta pariter inventum.* Sed fruſtra, cùm Græcis nominibus ex antiquo tomenta hoc modo inculcata γνάφαλα appellata eſſe conſtet Salmaſius *ad Solinum pag.* 398. V. quoque ſuprà in verbo *Cubare.*

Culcul, nomen granorum, quæ in deliciis Conſtantinopoli, præſertim recentia, ex Ægypto illuc adferri dicuntur. Ea Matthiolus naſci vult in Plinii ſtaphylodendro, ſed hoc ſiliquas fert, & in his nucleos ſapore nucis avellanæ. Bellonius nucem eſſe gemini pugni amplitudine ſcribit, quæ illa grana ferat. Sed nec hæc conveniunt. De faba colocaſia, ſeu etiam vero legumine Ægyptio alii accipiunt. Serapio *Habel culcul*, id eſt, *magnum ſemen Culcul*, Aviſena *Hab Alchalchel* vocat *cap.* 309. Ger. Cremonenſis *granum Alkilkil.* Idem Rhazi *Kilkil* dicitur. E quibus Aviſena, illud ſemen eſſe, ſicut piper album, majus cartamo ſeu eneci ſemine, non plenè rotundum & ſuavis odoris, dum frangitur, unctuoſumque eſſe, tradit. Quosdam autem addit dicere, ſemen eſſe granati ſylveſtris, ſed eos refellit *cap.* 466. de *Mugalh*, quæ radix eſt hujus arboris, quæ ſemen id fert: idque hoc argumento, quòd ea radix (quam nonnulli ſylveſtris quoque granati radicem eſſe volunt) Venerem juvaret: quod tamen de ſemine quoque fertur. Non pronuntiat verò idem Scriptor, ex qua arbore, vel frutice vel herba fuerit illud ſemen, ut planè videatur neſciviſſe. Unde nec hodiè, quid *Culcul* ſeu *Coulcoul* ſit, ignorari, mirum. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1311. & in *Addendis ad h. p.*

Culeus, & *eum*, Græcè κυλεὸς Æolibus, pro κολεὸς, ſaccus eſt ex lino, corio, vel cannabe. Sed corio inprimis. Hincque pœna parricidarum apud Romanos: apud quos parricidæ ſanguineis virgis verberati, *Culleo*, ex corio vel bovis vel aſini facto, cum cane, ſimia, gallo & ſerpente, ſimillimis huic monſtro feris, incluſi in mare conjiciebantur. V. infrà, ubi de *Parricidis*. Ad quorum exemplum poſtea & alii ſontium perditiores, quique maximè exoſi, vel ante vel poſt ſupplicium, *culeo* inſeri cœperunt; quod *coriis involvere* Vitruvius, Græci κυλαβυρσοῦν, item κολέασμα... εἰς ἀσκὸν dixere. Quo modo Cleomedem ſuicidam, in culeum capite tenus inſutum cruci affigi apud Plut. Ptolemæus juſſit. Sed & liquidorum menſura fuit apud Romanos maxima, amphoras 20. continens. Plinius *lib.* 14. *cap.* 4. *Cato denos* culeos *redire ex jugeribus ſcripſit (vinearum) efficacibus exemplis. non maria plus tentata conferre mercatori. non in Rubrum littus Indicumve merces petitas, quàm ſedulam ruris laborem.* Et paulo ante, *Annæo Seneca — tanto prædii ejus amore capto, ut non puderet — tradere palmam eam. emptis quadruplicato vineis — intra decimum fere cura annum: digna opera, quæ in Cæcubis Setinisque agris proficeret: quando & poſtea ſæpenumero ſeptenos* culeos *ſingula jugera, hoc eſt, amphoras centenas quadragenas muſti dedere* &c. Sed in prioribus verbis *ſexenas urnas*, habet Columella *loco cit.* Quindenos *culeos* legit Fulv. Urſinus *ad Varronem de Re Ruſt. lib.* 1. *cap.* 2. *pag.* 15. uti notat Dalechampius *Not. ad Plinium*

Culex, apud Græcos generale nomen non habuit olim. Nam βόρζα recens eſt & ex Arabibus ſumtum: κώνωψ, eſt vinarius *culex*, de quo notus ille verſus Hadriani,

> *Ambulare per popinas,*
> *Culices pati rotundos.*

Ἐμπὶς, *culex* in aquoſis locis naſcens, ut Hebr. יתוש *jathus* cujusmodi culicem, Titi ingreſſum nares, ejus cerebrum toto convulſiſſe ſeptennio, fabulantur Judæi; quod idem de *ſtacaina*, Nimrodi culice, Arabes memorant, Λεοντοφόρος, *culex* eſt leoni metum incutiens, Hebr. *Maphgia*, ab *occurrendo* vel *incurrendo*, quia illum acriter impetit, in oculos irruens: nec ſolo morſu ſed & voce territat & in fugam compellit; cujusmodi culicum olim magna vis fuit in Rhinophagis & Meſopotamia. Δίερκος, in pinu naſcitur; ψὴν, in caprifico & palma; σκνὶψ in ulmo, quercu & ficu, &c. Quantam ſæpe cladem *culicum* multitudo intulerit, V. de Myndiis Pauſaniam *in Achaicis*, de Atarnitis, eundem paulo pòſt; de Sapore, qui Niſibin obſidebat, Theodoretum *Religioſæ Hiſtor. cap.* 1. laudatos Bocharto *Hierozoici Part. poſter. lib. IV. cap.* 13. Quare cùm ex lacu circa Tiberiadem multi oriantur culices, Hebræi timentes, ne per naſum aut aures in infantium capita penetrarent, *nato infante, maſſam ei ſubigebant ex uvis immaturis & cerebrum ejus inungebant, ne morderet illud jathuſia, in Bereſith Rabba ſect.* 34. De paluſtribus verò Ægyptiis, quo pacto illi ab hoſte hoc ſe defenderent, diximus ſuprà in voce *Conopeum*. V. plura hanc in rem, apud Bochartum modò laudatum *lib. IV. cap.* 17. Sed & *Culicum* operâ ficus juvantur & palmæ fructus matureſcit. E caprificis enim exeuntes culices, qui ex ſemine ejus naſcuntur, Græcis κεγχραμίδες, item ψῆνες, dicti, ad maturitatem ficus eas pertundendo & aperiendo, perducunt, uti vidimus ſuprà, ubi de *Caprifico*. Simili prorſus modo curari palmas fœminas, ait Herodotus *Muſa* 1. *Culices* enim evolantes e maris palmæ fructibus inire fructus fœminæ palmæ, eosdemque maturare ac, ne decidui fiant, præſtare, hacque fini fructum è maſculis in arbore fœminæ alligari. Theophraſtus verò, id quidem in ficubus fieri *Culicum* operâ concedit, at in palma id perficere ſexus rationem & veluti coitum maris cum fœmina docet: nullos in mare palma ψῆνας, ut in caprifico, agnoſcens. Quod & ipſum tamen, ob analogiam & ſimilitudinem effectûs ἐλυνθιάζειν dicebatur Salmaſius *ad Solinum p.* 1334.

Culina, in *vet. Inſcr.* quæ hodieque ſupereſt Tibure.

> HERCULI. SAXANO SACRUM SER. SULPICIUS TROPHIMUS ÆDEM ZOTHECAM CULINAM PECUNIA SUA A SOLO RESTITUIT IDEMQUE DEDICAVIT K. DECEMBR. L. TURPILIO. DEXTRO. M. MAECIO RUFO COS. EYTYCHICUS SER. PERAGENDUM CURAVIT.

Significat locum Ædi ſacræ vicinum, in quo funebres olim epulæ haberi ſolebant. Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part. III. pag.* 47. & 48. V. Ger. Jo. Voſſium *Etymologic.* in hac voce.

Culipilarius, in *Gloſſis*, fœdi miniſterii apud Romanos olim nomen: de quo Tertullianus *de Pallio cap.* 4. *Unde apud aliquos Numidas, etiam equis cæſariatos, juxta cutem tonſor — unde apud hirtos & hirſutos tam rapax à culo reſina, tam furax à mento volſella?* Ubi Afrorum mollitiem increpat, ex Aſia illuc transvectam, quæ deliciis infamis habita. Inde enim in Græcorum gymnaſia atque hinc ulteriùs depilandi iſte ac vellendi mos tranſlatus; quas *munditias Xyſticas* paulo pòſt idem vocat, quòd hunc morem haberent homines xyſto & palæſtræ dediti, qui in medio etiam gymnaſio ſub omnium oculis depilari develli que conſuevere. In quos proin graviter invehitur Clemens *Pædagogi lib.* 2. *cap.* 3. ubi etiam partem illam pſilothro Veteres accuraſſe, docet: τὸ γένειον καὶ τὸν πρωκτὸν, quaſi partes è diametro ſibi oppoſitas, ibi memorans. Idem Perſius innuit *Sat.* 4.

> *Quinque palæſtritæ licèt hæc plantaria vellant,*
> *Elixasque nates labefactent forcipe aduncâ,*
> *Non tamen iſta filix ullo manſueſcet aratro.*

Nempe Palæſtritæ, non ſolùm athletas ungebant in Gymnaſiis, hinc Γυμνασταὶ & Ἀλεῖπται dicti, ſed & eorum partem mento oppoſitam vellebant ac reſinâ levigabant, ut docet Salmaſius *ad Tertullianum d. l.*

Culla, idem quod *Cuculla*, Joanni de Janua. Certè in Ordine Ciſtercienſi Moniales amplum & latum pallium, quo in majoribus Feſtis utuntur, etiamnum *Coulle* in Gallia vocant, du Freſne *Gloſſar.*

Cullentum, vulgò *Culant*, caſtrum Galliæ, in Biturigibus Cubis à Philippo Auguſt. captum, A. C. 1188. apud Rigordum in *Geſtis* ejus.

Culmen, titulus honorarius ſummorum Magiſtratuum, in utroque *Codice*. Aliàs propriè ædes paſtoralis & ruſtica, quòd illæ *culmo* integi conſuevere. Virgilius *Ecl.* 1.

> *Et jam ſumma procul villarum* culmina *fumant.*

Manilius *lib.* 4.

> *At niſi Fata darent leges vitæque neciſque;*
> *Romæ caſis enata foret, pecudumque Magiſtri*
> *In Capitolinos auxiſſent* culmina *montes.*

Prudentius in *Diptochæo*,

> *Hoſpitium hoc domini eſt, ilex ubi frondea Mambræ*
> *Armentale ſenex protexit culmen* &c.

Inde ad aliarum quoque ædium faſtigia, Templorum inprimis denotanda, tranſlata vox. Papin. Statius *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 194.

> ——— *ſeu jam ſub* culmine *fixus*
> *Excubat; antiquo ſeu pendet gloria luco.*

Et ædificiorum præcipuorum. Unde idem de incendio Romæ verba faciens, à Nerone patrato, *lib.* 2. *Sylv.* 7. ait:

> *Dices* culminibus *Remi vagantes,*
> *Infandos domini nocentis ignes.*

Ubi quid *culminum* nomine intelligat, docet Suet. *Tunc præter immenſum numerum inſularum, domus priſcorum Ducum arſerunt hoſtilibus*

adhuc ſpoliis adornatæ, Deorumque ædes ab Regibus, ac deinde Punicis ac Gallicis bellis votæ dedicatæque & quidquid viſendum atque memorabile ex Antiquitate duraverat. Hinc porro ad hominum præcipuos extenſa, ut diximus. Eſt autem *Culmus*, unde *Culmini* nomen eſſe diximus, ab Æolico κάλαμ@ pro κάλαμ@, propriè qui ſpicam fert; quidam verò ſic ſtipulam cum ipſa ſpica vocant, ut contrà alii *ſpicam* appellant, cum ipſo culmo. At hodie *Culmum* dicimus ſtipulam, quæ in ſegete remanſit, è quo deſectæ ſunt ſpicæ. Unde verbum *culmare*, de his qui culmum cum radice evellunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 362. V. quoque infrà in voce *Stipula.*

Culpa, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 233.

> —— - - *tacitæ ſubit ille ſupremus*
> *Virginitatis amor, primæq; modeſtia culpæ.*

Et *Achilleidos lib.* 2. *verſu* 273.

> *Aſt ego vel primæ pueriles fabula* culpæ
> *Narrabor famulis* ——

concubitus primus eſt, uti Scholiaſtes exponit, illud Maronianum Didus loquentis introducens:

> *Huic uni forſan poteram ſuccumbere culpæ.*

Namque & legitimi amplexus conjugum illâ non omni vacant. Majori jure de ſtupro: apud eundem *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 617.

> *Nec mihi ſecretis* culpam *occultare ſub antris*
> *Cura fuit.*

Et Ovidium *Metamorph. lib.* 2. de Caliſto à Jove vitiata,

> *Et niſi quòd virgo eſt, poterat ſentire Diana*
> *Mille modis culpam* ——

Unde *culpatus ſinus*, h. e. prægnans, de Danaë, apud eundem Statium, *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 285.

> *Et gravis Acriſius, ſpecieſq; horrenda Chorœbi,*
> *Et Danae culpatus ſinus* &c.

V. Caſpar. Barthium *Animadverſion ad Statium d. l.*

Cultellatæ Veſtes, h. e. Veſtes in ligulas ſubinde inciſæ, quales Franci olim gerebant, damnatæ paſſim Scriptoribus *Chron.* Voſienſe, *Dehinc repertæ ſunt pretioſæ ac variæ veſtes deſignantes varias hominum mentes, quas quidam, in ſphærulis & lingulis minutiſſimè ſrepantes, picti Diaboli formam aſſumunt*, &c. Cæſarius Heiſterbach. *Miracul. lib.* 4. *cap.* 45. *Dæmonem in ſpecie viri, tunicá* cultellatá *contra ſe ſtare conſpexit*: ut alios omittam. Hinc de ejusmodi Veſtibus ſic ſtatuit Jacobus I. Rex Aragon. in *Conſtitut.* Catalan. *MSS. Item ſtatuimus, quòd nos, nec aliquis ſubditus noſter, non portet veſtes inciſas, liſtatas vel tropatas* &c. Et Clericis earum uſu interdictum legimus, in Concilio Melfitano *can.* 13. & Remenſi *can.* 2. apud du Freſne *Gloſſar.* Alia vocis *Cultellare*, apud Agrimenſores, notio, quibus eminentiam ad planum redigere ſignificat. Unde *Cultellatus ager*, libratus eſt & ad planitiem exæquatam reductus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 689. *& ſeqq.* nec non infrà in voce *Culter.*

Cultellus, inter arma bellica, memoratur Rigordo *A. C.* 1214. *Habebant* cultellos *longos, graciles, triacumines, quolibet acumine indifferenter ſecantes à cuſpide usque ad manubrium, quibus utebantur milites pro gladiis.* Gall. *couſtille* vulgò. Unde *Cultellarii*, milites ejusmodi cultellis inſtructi, apud Catellum *Comitibus Toloſanis.* V. ſuprà *Coterellus.* Diminut. autem eſt à voce *Culter* & propriè ſignificat *cultrum exiguum*, qualis inter crepundia infantum, uti docet Thom. Bartholinus de *Puerperio*, atque inter Inveſtituræ olim ſymbola: ſeu gladii, qui poteſtatis ſignum eſt, vicem præberet, ut qui magis ad manum eſſet; ſeu hocce ſymbolo ſignificaretur, eum, qui rei dominium ſubibat, jus habere evertendi, disjiciendi, ſuccidendi, metendi &c. in eo prædio, quod ipſi conferebatur. Vetus *Charta*, apud Auguſtinum *du Pas. in Stemm. Armoric. pag.* 246. *Quæ omnia — gratuita voluntate cum quodam* cultello *obtulit.* Nonnunquam, ut & alia Inveſtituræ ſymbola, quoque *Cultellus* frangebatur, ut furto ſurripi non poſſet. Tabularium Vindocin. apud du Freſne A. C. 1075. *Quam de re propriâ manu poſuit jam dictus Comes auctoramentum, videlicet per unum* cultellum, *ut mos eſt, fractum, ſuper Altare Trinitatis.* Cùm duo pluresque feudum conferrent, omnes ſimul imponebant *cultellum* Altari. Ibidem *in Charta A. C.* 1080. *Ego & duo filii mei* cultellum *unum ſuper Altare Domini manibus noſtris concorditer impoſuimus.* V. plura apud præfatum Autorem ubi de variis *Inveſtiendi modis.*

Culter, apud Plinium *lib.* 18. *cap.* 18. pars aratri: Ita enim is, *Vomerum plura genera. Culter vocatur prædenſam, priusquam proſcindatur, terram ſecans, futuriſque ſulcis veſtigia præſcribens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat vomer.* Nempe reſupinus vomer terram in arando mordebat. At *Culter* rectus, inciſuris eam notabat. Unde illa locutio, *in Cultrum collocare*, de iis, quæ recto ſitu ad perpendiculum poſita ſunt. Sic *Tympanum in cultro collocatum*, apud Vitruvium *lib.* 10. *cap.* 14. quod plano oppoſitum. Aliud paulo *cultellare* eſt, de quo verbo ſuprà. Nempe media Latinitas omnem vomerem, etiam planum ac reſupinum, *Cultrum* dicere cœpit; unde *cultellare*, non tantùm in cultrum collocare, ſed & ad planitiem redigere ſignificat, apud Agrimenſores. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 820. &c. Alias *Culter*, quid ſit notum: Et quidem, in ſacris ejus uſus inſignis fuit, Popa enim, ſeu victimarius, ad *Sacerdotis* nutum, *cultro* jugulabat victimam, ſubinde dicens *Agon?* Unde *Agonali* feſto nomen ſuſpicatur eſſe Ovidius *Faſtorum lib.* 1.

> *Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſa miniſter,*
> *Hoſtia Cœlitibus quo feriente cadit.*
> *Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine* cultros
> *Semper agatne rogat, nec niſi juſſus agit.*

Hinc Virgilius *Æn lib.* 6.

> *Supponunt alii* cultros, *tepidumq; cruorem*
> *Suſcipiunt pateris* —— ——

Nec ad jugulandum ſolùm victimam, ſed & diſſecandum, adhibebatur. Dionyſius Halic. *lib* 7. Οἱ δὲ παίοντες ... σφαγίδας κ̀ μετὰ τοῦτο δαρέντες ... κ̀ μελίσαντες. V. infrà ubi de victimas *Diſſecandi ritu.* Ad avium verò ſacrificium *Culter* non adhibitus: Sed Sacerdotis pollice caput illorum diſciſſum eſt, uti legimus Levitici *cap.* 1. *verſu* 14—17. Sed & *Cultros* aſſumendi, cùm ad rem divinam irent, ritus, indigitatur Spartiano in Hadriano, *In Achaja quidem illud obſervatum fertur, quòd cùm in ſacris multi* cultros *haberent, cum Adriano nullus armatus ingreſſus eſt.* Quò ſpectat Prov. ἡ αἲξ τὴν μάχαιραν, &c. V. Caſaubonum *ad l.* Nec omittendum, quòd *Culter* inter Inveſtituræ quoque ſymbola fuerit, in *Chron. S.* Sophiæ Beneventanæ *pag.* 718. *Per unum* cultrum, *quem manu tenebam, dedi*: quemadmodum *Cultellus*, uti vidimus; & in ſpecie *Cultellus plicatus*, in Tabulario Vindocin. ſuprà memorato *ad A. C.* 1079. &c. V. ſuprà *Cultellus.* De *Cultro venatorio* ſic Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 3.

> *Si dejecta gemes longo venabula roſtrò,*
> *Hic brevis in grandem cominus ibit aprum* &c.

Cultus, apud Papinium Statium *Lib* 2. *Sylv.* 1. *verſu* 127.

> —— —— *ſed adhuc infantia mixta,*
> *Jam tamen & validi greſſus, menſuraq; major*
> Cultibus *& viſæ puero decreſcere veſtes*:

honeſtior eſt aut pretioſior veſtitus; de qua vocis notione, V. Barthium *Animadverſion. ad h. l.* nec non *Commentar. ad Claudianum.* Abuſivè itaque de Tiſiphone idem Statius *Thebaid. lib.* 1. *verſu* 10. vocem uſurpat,

> —— —— *riget horrida tergo*
> *Palla & cærulei redeunt in pectore nodi.*
> *Atropos hos atq; ipſa novas Proſerpina* cultus.
> *Tum geminas quatit illa manus* ——

At *Cultus* Divinus, V. infrà *Majorum Religio.*

Cumæa Sibylla, adde: Pauſanias in *Phocicis*, Hyperochum Cumanum Sibyllæ illi nomen *Demo* fuiſſe tradere, ſcribit. Additque Cumanos urnam oſtendere in Apollinis Templo, in qua dicerentur oſſa Sibyllæ ſita: huic urnæ poſtmodum inſcriptum fuiſſe nomen *Demo.* Qua de ſententia, ut & Juſtini Martyris, Sibyllam Babyloniam, Beroſi filiam, *Sabbam* nomine, cum Sibylla Cumana eandem facientis, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 647.

Cuminum, in embammatis locum habebat olim, quæ ad *ἑστιάσεις* parabantur & os ſuave facere conſuevere. Quemadmodum Veteres agallochi quoque lignum eodem fine mandebant & decocto ejusdem os colluebant: hodieque ligno caſiæ utimur ad eundem uſum. De illo Plinius *lib.* 20. *cap.* 12. Cuminum *ſylveſtre prætenue eſt, quaternis aut quinis foliis velut ſerratis. Sed & magnus uſus, in ſtomachi præcipuè remediis* —— *Veruntamen omnem palloren bibentibus gignit.* Hinc ejus ad fraudes abuſus. Pergit enim, *Ita certè ferunt, Porcii Latronis clari inter Magiſtros dicendi adſectatores ſimilitudinem coloris ſtudiis contracti imitatos: & paulo antè. Julium Vindicem adſertorem illum à Nerone libertatis captatione teſtamenti ſic elenocinatum.* Nempe cùm Vindicis, qui pro Prætore Galliam regebat, teſtamentum ac hæreditatem Nero captaret; ejus cupiditati & voluntati ſic obſecutus ille eſt, ut frequenti *cumini* uſu contracto pallore ſimularet, adversâ ſe valetudine premi, quâ brevi periturus eſſet: quâ arte & Neronem eluſit bonis ſuis inhiantem, & inſuper ejus amicitiâ ac benevolentiâ ſummos honores aſſecutus eſt. Poſtmodum verò primus omnium, qui exercitibus præerant, à Nerone defecit, Dalechampius *Not. ad l.* De convicio κυμινοπρίστης, *Cumini-ſectoris*, quo Hadrianus Cæſar olim adſperſus, res notiſſima. Non omittendus verò modus *Cuminum* excutiendi, Veteribus uſitatus. Nempe cùm Vett. quatuor modis grana excutere vel exterere conſueverint, Judæi debiliora ſemina, atque inter ea *cuminum*, virgis ſolùm & flagellis, ex folliculis excuſſere. Unde Hieronymus *in Eſai.* *Gith &* cyminum, *quæ infirmiora ſunt ſemina, non rotis plauſtrorum teruntur — ſed virgâ excutiuntur & baculo, quæ vulgò flagella dicuntur*: quæ ex ipſo Propheta ſumta *cap.* 28. *verſu* 27. Græci id ῥαβδίζειν dixere. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 32. & infrà ubi de Veterum *Trituratione.*

Cumac, aromatis ſpecies, in Java Inſ. ubi plurimum provenit, ſic dicta, olim *Comacum* Latinis ſive *Cumacum*, Arabibus *Cubeba*, quod vide.

Cumulus, apud Solinum *cap.* 32. in *προσθήκη*, de Nilo exundante,

dante, *Emiſſis omnibus* cumulis *totam fluctuationem erumpere*, I-dem quod *tumulus*, *agger*, *moles*, Græcè *χῶμα*: cujusmodi aggeres in Nilo ad emittendas aquas aut avertendas fieri conſuevisse, diximus ſuprà & docet Diodorus *lib.* I. Τῦ γὰρ ὕδατος σφόδρα φερομένου ῥᾳδίως ἀντερείδουσιν αὐτὸν μικροῖς χώμασι, καὶ πάλιν ἀνοίγοντες ἰσχυρῶς πάντα διαιροῦσιν, ὅταν δόξῃ συμφέρειν. Certè *Cumulus* etiam σωρὸς γῆς, *aggeſtum terræ*. Sed meljùs Salmaſio Judice dixerit Auctor *Cumulos* de aquarum ipſarum ponderibus, ut alibi vocat. Namque à κῦμα, *fluctus*, Latinum *cumulus*. Unde Virgilius *Æneid. lib.* I.

——— *Inſequitur* cumulo *præruptus aquæ mons.*

Et *lib.* 2.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis
Exiit, oppoſitasq; evicit gurgite moles,
Fertur in arva furens cumulo, *camposq; per omnes*
Cum ſtabulis armenta trahit.

Inde vox ad modii aliarumque rerum abundantiam denotandam translata: quarum illa Christi verbis præcepta, iſta ſimiliter in Sacris Deo magnopere placuit ſemper. *Hilarem* enim *datorem gratum is habet*, ut ait Apoſtolus. Quod & Gentiles ſenſiſſe, diſcimus ex Virgilio *Æneid. lib.* 8. ubi de ſacrificio Herculis a Potitiis facto,

Jamq; Sacerdotes, primusq; Potitius ibant
Pellibus in morem cincti, flammasq; ferebant.
Inſtaurant epulas & menſæ grata ſecundæ
Dona ferunt, cumulantq; *oneratis lancibus aras.*

Quæ ultima verba repetit *lib.* 12. ubi de ſacrificio, quo fœdus Latinorum cum Trojanis firmatum &c. Quam in rem V. plura hic paſſim.

Cunabula Græcorum. Poſtquam materfamilias *partu viri familiam fundavit*, ut loquitur Apulejus *Metam. lib.* 10. id eſt, poſtquam maſculum enixa eſt, quales δόμων κίονας, *domuum columnas*, vocant Lycophron & Pindarus, nec immeritò,

Στῦλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες.
Domi columnæ namq; nati maſculi.

Recens à matre aquâ (apud Lacedæmonios vino Plutarch. *in Lycurgo*) lavari eſt ſolitus. De quo ritu ſic in *Amphitruone* Plautus,

Poſtquam peperit pueros, lavare juſſit, nos occepimus,
Sed puer ille, quem ego lavi, ut magnus eſt, ut multùm valet.

Lotus oleo inungebatur, quod in vaſe χύτλον dicto aſſervari moris erat; unde ritus χυτλῶσαι dictus: qui quoniam lotionem è veſtigio inſequebatur, verbum hoc non rarò apud Auctores de illa uſurpatur. Callimachus *hymno in Jovem*,

—— Ἔνθα σε μήτηρ μεγάλων ἀπεθήκατο κόλπων.
Αὐτίκα δίζητο ῥόον ὕδατος, ᾧ κε τόκοιο
Λύματα χυτλώσαιτο ——.

Eandem ob cauſam Bacchi ἀχύτλωτον λοχείην appellat *Dionyſ. lib.* 9. lotione enim non opus ei, qui è femore prodibat Jovis. Poſt hæc infans involvebatur faſciis: ſeu veſti, quam mater virginitatis tempore hunc in uſum paraverat: Huic Erechthidæ intexebant imaginem Gorgonis colubros loco crinium gerentis, cum ægide Minervæ, cujus beneficio Perſeus monſtrum confecit. Juxtà duos ex auro dracones, in memoriam Erichthonii, qui à Pallade duobus draconibus commiſſus eſt cuſtodiendus. Euripides *in Jone*,

—— —— ἔνθεν Ἐρεχθεΐδαις ἐκεῖ
Νόμος τίς ἐστιν, ὄφεσιν ἐν χρυσηλάτοις
Τρέφειν τέκνα.
—— *Unde Erechtheidas ibi*
Lex eſt, ſerpentibus in auro pictis
Nutrire proles

A' quibus dein ad reliquos conſuetudo fluxit. Sed nil aliud Dracones hi, quàm emblemata, fuiſſe videntur, quibus ſignificatum, vigili cura tam teneræ ætatis opus eſſe: Autore Feſto enim: *Dracones dicti ſunt ἀπὸ τοῦ δέρκειν, quod eſt, videre: clariſſimam enim habent aciem, quamobrem incubantes eos theſauris, cuſtodiæ causâ, finxerant.* Et quid aliud ſunt ii quibus commiſſa infantia eſt, quàm Dracones Heſperidum poma cuſtodientes, ſi ex fide munere ſuo fungi velint. Involutus hoc modo infans, *cunarum* vice aut clypeo impoſitus eſt, in omen bellicæ fortitudinis (quod de Hercule legimus, Lacedæmoniis inſuper ac Celtis quoque, apud Strabonem *lib.* 7.) aut vanno ſeu ventilabro, *quod alimentorum copiæ & bonitatis ſymbolum conjectabant*, ut loquitur Coel. Rhodiginus. Cùm quintum attigit vitæ diem, circa focum geſtatus & ſic Laribus initiatus eſt, ac membrum familiæ factus: quo tempore manus lavare obſtetricibus in uſu fuit. Interea floribus ſertisque coronabatur domus, mittebanturque à gratulantibus cognatis polypodes ac ſepiæ, munerum loco, quæ γενέθλια δῶρα dicuntur Æſchylo *in Eumenid.* V. Athenæum: totaque hæc ſolennitas *Amphidromia*, & Genius ſeu γενέθλιος θεὸς, θεὸς Ἀμφιδρόμιος, ab hac curſitandi ſeu ſaltandi circa focum ceremonia appellatus eſt: ubi obiter addendum, à nudis eam peragi fuiſſe ſolitam, unde *foculum lucentem* oportuit fuiſſe, Heſych. Nominis impoſitio ſequebatur ſeptimo à nativitate die, quem κρίσιμον habuere: vel potiùs decimo die, an magis decimâ nocte, feſtivitas enim iſta Δεκάτη, iique, qui ſacrificium obibant præmitti ſolitum, Δεκάτην θύειν, vel Δεκάτην ἑστιᾶσαι dicebantur: conveniebant tum omnes cognati, rei teſtes, quemadmodum apud Romanos in Nominalibus fieri erat moris. Ariſtoph. *in Avibus*,

Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγὼ
Καὶ τοὔνομ' ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ θέμην.

Nomen quod accipiebat infans, in arbitrio parentis erat, communiter tamen primogenitus ab Avo nominari conſuevit, Euſt. *in Il.* ε. interim non rarò nomina pro variatione ſortis conditionisque poſtea mutata. Sic Prœti filia, poſtquam adolevit, Theonoës nomen accepit: Leucippe, cùm emta eſt, Lacæna: Iſmenias, in ſervitutem redactus, *Atraces* eſt nominatus, V. Euripidem *Hel. verſu* 13. Achillem Tatium *lib.* 5. Euſt. *Iſmen. lib.* 9. & plura hanc in rem, apud Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 5. *capp.* 2. 13. 4. 5. ut & infrà in voce *Nominalia*. Cœterùm *Cunæ*, rurſum verſum trahi aptæ inter obſcœnas res recenſentur & cum σπαργάνοις ſeu faſciolis confuſæ. Has Nutrices movebant vel ſervi *Cunarii*, qui poſtea forſan puerorum eorundem Pædagogi, & ancillæ *Cunariæ*. Forma varia. Modò clypeus, modò cribrum & vannum, de quo Callimachus *Hymn.* I.

——— ——— Σὲ δὲ κοίμισεν Ἀδρήστεια
Λίκνῳ ἐνὶ χρυσέῳ.
——— —— *Te ſopivit Adraſtia,*
Vanno in aureo.

V. quoque Homerum *Hymno in Mercur.* Aliàs navigioli ſpeciem habuere, eæque vel tectæ ſpinis vel apertæ fuere: nonnunquam verſatilibus fulcris huc illuc moti infantes vel annulis penſilibus ad ſomnum compoſiti, & voluptatem, etiam grandiores, ex Gymnaſticorum præcepto. Puerorum autem *Cunæ* ad latera, Medicorum verò etiam ſurſum deorſumque duci potuerunt. Magnaribus ſegmentatæ, non tam vermiculatâ picturâ, quàm ſtragulis purpureis, quibus flores acceſſere, & pelvis excrementis puerilibus recipiendis deſtinata. Præerat iis & pueris ipſis intra cunas *Cunina* Dea, de qua Inſcr. apud Gruterum *pag.* 96.

CUNINÆ. FELICI.
SACR.
CLAUDIA. HELPIS.
D. D.

lacte placari ſolita. Juxta eas verò congeſtæ aviculæ, quibuscum luderent, item ſpecula adjunctique catelli & dracunculi nec non cymbala: apud Septentrionales cultelli; aliis nummi à Nutrice accepti, à quibus etiam mobilibus curribus circumagebantur &c. Reponendus in *Cunis* his infans involucra ſua habuit: quæ vel faſciæ ſive panni toto corpore circumducti vel incunabula, quibus *Cunis* alligabatur, ne motu exturbaretur. De faſciis, dicemus infrà; de *cunabulis* ſeu *incunabulis* omnino accipiendus eſt Plautus, *Amphitr.*

Nemo eum colligare quivit incunabulis.

Erant hæc Illuſtriorum ex purpura, interdum ſtrophium mammarum virginale matris, purpurâ tinctum: & tranſiere ſubinde ad mortuos, ſicut κηρία mortuorum ad *cunas*. Annum verò ſuperarunt in iis infantes nunquam &c. quiq;, ante *Cunas*, obſtetricum ſubjacebant curæ, poſt ad Nutrices tranſibant, de quibus *ſuo loco*. Pueriles Veterum *Cunas* repræſentat elegantiſſima tabella antiquiſſimi codicis manuſcripti Geneſeos, apud Lambecium *Comm. Bibl. Cæſar. lib.* 3. è quo codice fragmentum *cap.* 39. *Geneſ.* ita is delineat: *Hic præter varia ad Gynæcea Veterum, rem veſtiariam & laniſicium, ſpectantia, obſervatu digniſſimæ* Cunæ *infantiles rurſum verſum trahi aptæ, in quibus jacentem puerum nutricali arte ſopire ac crepundiis vel aliis adhibitis crepitaculis delinire geſtit* Cunaria, *eodem planè modò, quo hæc deſcribit Arnobius lib.* 4. *adv. Gentes.* Facit *Cunariæ* mentionem vetus lapis,

D. M.
TEIÆ. THREPTE. SO
ROR. PIISSIMÆ. CUNA-
RIÆ. RUFINÆ. V. V.
GLYPTUS. FRATER. QUI
ET. FELIX. VIVOS. VIVÆ
POSUIT.

Cunarii verò ſervi, Martialis meminit *libro* 11. *Epigrammate* 14. &c. V. Thomam Bartholinum *de Puerperio vet.* & Laurentium Pignorium *de Servis*. De uſu verò *Cunarum* in ægris curandis, Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 12. & *lib.* 6. *cap.* 11.

Cunegundis, filia Welfi III. Bavariæ Ducis, ſoror Welfi IV. in quo Guelforum ſeu Welforum familia defecit, nupta Azoni Ateſtino ſeu Eſtenſi, in hanc gentem Welficum nomen & jus intulit: ex eo mater Welfi cognom. Robuſti, qui, avunculi hæres, Comes Altorfii & ex eo Henrici IV. Imp. beneficio Dux Bavariæ factus eſt. Eadem quibusdam creditur mater Azonis Eſtenſis ſeu

Ateſtini Marchionis, à quo longa ſerie reliqui Marchiones, hodieque tandem Mutinæ ac Rhegii Duces orti: ſed alii Azonem hunc, ex Judita Conradi II. Imp. filia, quam poſt Cunegundis obitum ſecundis nuptiis ſibi Azo I. junxit, ſuſceptum volunt. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Guelſica.*

Cuneus, aliquando totam Theatri machinam apud Rom. denotabat, quam ſpectatores tenuere; *Cunei* enim formam habebat, ſcenam verſus in acumen deſinens, retro latiſſima. Aliquando peculiarem ſignificabat circa Theatrum locum, quem aliàs *Popularia*, eò quòd ibi vilior ſederet turba, dixere: Unde *inter Cuneos reſidere* dicimus Proverbialiter, de plebe ima hominem, Cœl. Rhodiginus *lib.* 8. *cap.* 8. In quo poſteriori ſignificatu apud Martialem vox reperitur, *lib.* 1. *Epigr.* 27. in Sextilianum, in Spectaculo bibentem.

> —— —— *bibis, quantum ſubſellia quinque*
> *Solus* ——
> *Nec conſeſſorum vicina numiſmata tantùm,*
> *Æra ſed à* Cuneis *ulteriora petis.*

Ubi Sedilium ordines ſunt, à *cunei* figura. *Cùm enim excurrerent ab anguſto ſpatio ad ambitum extimum: ſtrictiores erant neceſſariò quo propiùs accederent ad caveam*, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 2. *cap.* 21. Unde Scholiaſtes *ad l. Martialis*, *Nec ad vinum*, inquit, *nummos ſolùm corrogas ab aſſidentibus tibi in eodem gradu vel cuneo ſed & petis æra ulteriora à cuneis, id eſt, ab iis qui à fronte infrà, vel à tergo ſuprà ſedent in eodem cuneo, ſeu ulteriore cunei gradu, vel in aliis utrinque cuneis.* Salmaſio, *Cunei* ſpatia erant in Theatris, in quibus ſubſellia componebantur. *Viis per ambitum & in deſcenſu invicem diſtinguebantur: per ambitum viæ cardines dictæ. Quod inter eas vias & cardines comprehenſum eſſet*, Cuneum vocabant, *ad Solinum pag.* 919. Quia itaque multis verſuris *Cuneos* interſecarent viæ, *Cardines* dictæ ſunt: cùm in Circo limites, quia verſuras non faciebant, perpetui ac rectâ ſerie currerent. Gloſſæ *cuneum* vertunt τὴν κερκίδα τοῦ θεάτρου. Et ſanè, ut *cuneus* in cacumen deſinit, ita & κερκίς: Nam & ſummum pini cacumen & populi ab eadem cauſa κερκὶς vocatur Græcis. Nominat autem inter partes etiam Theatri Attici Κερκίδα Pollux, ex hoc Alexidis verſu,

> —— ἐνταῦθα δεῖ περὶ κερκίδα
> Ὑμᾶς καθίζοντας θεωρεῖν ὡς ξένας.

Quod in Romano utique *Cuneus* fuit. Circa hos viæ erant ſeu cardines, quibus ſeparabantur cunei & in ambitu & in deſcenſu: unde qui in *Cuneis* locum non habebant ſedemque, in via ſtabant, h. e. περὶ τὴν κερκίδα, *circa cuneum.* Tertullianus *de Spec. Apud ſpectacula & in via ſtatur.* Atque hi *excuneati* inde dicebantur, uti ex Apulejo diſcimus &c. Sed & φυλὴν θεάτρου *cuneum* interpretatur vet. *Gloſſarii* Auctor: an quòd κατὰ φυλὰς ſpectarent, & ſuus cuique tribui cuneus aſſignatus eſſet? Ita certè videtur. Cuneus, ut φυλὴ, certum τάγμα dicitur. Hinc viæ in Theatro, *diſcrimina popularium per proclivum* dicuntur, eidem Tertulliano, quia Cunei popularium viis per deſcenſum diſcriminarentur: at cardines baltheorum propriè viæ per ambitum. Propter quam multifidam viarum in Theatro ſectionem, proclive fuit è cuneis elabi ac refugere eum cui junctus eſſe nolles: at in Circi id ſedilibus, utpote longâ ſerie porrectis, & nullis interverſuris interciſuriſque viarum diſtinctis, non ita facile fuit. Quam in rem V. plura apud Salmaſium ubi ſuprà: item Lipſium *de Amphith. cap.* 13. & Buling *de Circo.* Porro militaris vox *Cuneus* fuit, ſignificans aciem, quæ, literæ Græcorum Δ. aſſimilata, frontem habebat anguſtam, ſed paulatim ſe pandens in maximam longitudinem deſinebat. Vegetius *de re militari lib.* 3. *cap.* 19. *Cuneus*, inquit, *dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie primâ anguſtior, deinde latior procedit & adverſariorum ordines rumpit: quia à pluribus in unum locum tela mittuntur. quam rem milites appellant caput porcinum.* A' *nodo* diſtinguit Iſidorus: *Nodus*, ajens, *propriè eſt denſa peditum multitudo, ſicut turma equitum. Dictus autem Nodus pro difficultate, quòd vix poſſit reſolvi. Cuneus eſt collecta militum multitudo &c. eo quòd in unum omnes coguntur miſſilibus.* V. quoque Agathiam *lib.* 2. & Ammianum *lib.* 17. Aliquando *Globi* quoque dicuntur; nam *Cunei*, peditum ſunt globi, ut vexillationes equitum turmæ; Globos autem etiam *Drungos* vocitatos, Vegetius ſuprà laudatus ſcribit, *lib.* 3. Meminit hujuſmodi *Cuneorum*, Virgilius *Æneid. lib.* 12.

> —— —— *denſi* cuneis *ſe quiſque coactis*
> *Adglomerant* ——

Et Statius *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 734.

> *Cornua nunc equitum,* cuneos *nunc ille pedeſtres.*

Ubi Schol. *Cuneatim*, inquit, *compoſitum agmen, ut hoſtem faciliùs invadant*: quæ ſunt Servii verba *ad Virgilii l. cit.* Sed & turrium moles *Cunei*, apud eundem *lib. eod. verſu* 872.

> —— —— *ſimul inſultans, greſſuque manuque*
> *Molibus obſtantes cuneos, tabulataque ſævus*
> *Deſtruit* ——

Moles nempe alia ſuper aliam elevatæ, à gradibus Theatralibus voce mutuatâ. Tandem *Cuneus*, Gall. *Coin*, in *Lexico* Græco MS. Ἀργυροκοπεῖον, item σήμαντρον, ſigillum ferreum eſt, quo nummi cuduntur: à *cunei* figura. Hinc pro ipſo monetam cudendi jure, in *Aſſiſis* præſertim Hieroſolym. *MSS.* paſſim. Etiam ſpecies vel forma panis, in *Chron.* Windeshem. Buſchii *lib.* 2. *cap.* 43. Sic hodieque Picardi *Cuignet* appellant, panem lacte ſubactum & in varios angulos formatum, C. du Freſne *Gloſſar.* De *Cuneo Theatri*, V. quoque Caſaubonum *ad Suetun. Aug. cap.* 44.

Cuniculus, animal olim Hiſpaniæ peculiare, unde ei nomen fortè ex Hebr. שפן *ſaphan*, quo *cuniculum* denotari jam à multis annis, notum eſt. Certè è Græcis illud ſoli noverant Maſſilienſes, qui ferè ſunt in Hiſpaniæ confinio, & in Hadriani nummo, pro Hiſpania, habetur mulier ſedens cum oleæ ramo in manu & *cuniculo* ad pedes, Bochartus *Hierozoici Part. poſter. l. III. c.* 33. Certè vett. Græcos animalis hujus vix ullam habuiſſe notitiam vel inde patet, quòd non habeant nomen, quo id à leporibus diſtinguant. Ideò & Hiſpani nomen illi fecere. Plinius *lib.* 8. *cap.* 55. *leporum generis ſunt & quos Hiſpania* Cuniculos *vocant.* Ab effodiendis ſc. ſub terra *cuniculis*, juxta illud Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 60.

> *Gaudet in effoſſis habitare Cuniculus antris,*
> *Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.*

Unde Strabo γεωρύχους λαγιδεῖς vocat, quia vocem Græcam, quâ eos uno verbo vocaret, non habebat. Polybius κύνικλον, Hiſpanicâ retentâ, appellavit, *Hiſtor. lib.* 12. Medii verò ævi Græci Scriptores, cuniculum tum cognitum δασύποδα quidem aut λαγίδα, unâ voce nuncuparunt, ſed utraque valde impropriâ. Δασύπους Attica enim & antiqua vox τὸν λαγωὸν, *leporem*, ſignificat; λαγιδεὺς autem *fœtus leporis* eſt: quo tamen nomine Cuniculum inſignierunt, quòd parvo lepori ſimilis eſſet. Atque hoc ſequutus Plinius *daſypoda* & *leporem* ſic diſtinxit, ut daſypus ſit cuniculus. Quantæ id fœcunditatis animal, idem indigitat: *Fœcunditatis*, inquiens, *innumeræ, famemque Balearibus Inſulis, populatis meſſibus afferentes.* Et paulo pòſt, *Certum eſt, Balearicos adverſùs proventum eorum, auxilium militare à Divo Auguſto petiiſſe.* V. quoque Solinum *pag.* 23. De venatione eorum idem; *Magna propter venatum eum viverris gratia eſt. Injiciunt eas in ſpecus, qui ſunt multifores in terra — atque ita ejectos supernè capiunt.* Cœterùm & *Cuniculi* in cibos recepti, fœtus inprimis eorum in delitiis: *Fetus ventre exectos vel uberibus ablatos, non repurgatis interaneis, gratiſſimo in cibatu habent: Laurices vocant, Ibid.* Nempe ex Græco λεωρεὶς: quod propriè eſt concha levis vel ſuperficies ſerpentis, & quidquid denique pilo caret & nudum eſt; unde fœtui cuniculi adhuc impili nomen &c. Salmaſius *ad Solinum p.*: 82. & 283.

Cuniculus, vox Militaris, meatus eſt ſubterraneus, ſuffoſſus, Feſto. Nomen ei aut ab animali cognomine, quod ſubter foſſâ terrâ latere eſt ſolitum: aut vice verſâ & à *cuneorum* ſimilitudine, qui in omnem materiam intrant findentes. Eorum agendorum rationem qui primus invenerit, Vegetius docet *lib.* 4. cùm ait: *Cùm Rhodiorum civitas oppugnaretur ab hoſtibus, & turris ambulatoria ſuper murorum altitudinem ac turrium pararetur: mechanicâ ingenio inventum eſt tale remedium. Per noctem ſub fundamento muri* Cuniculum *fodit, & illum, ad quem die poſtero turris fuerat promovenda, nullo hoſtium ſentiente, egeſtâ terrâ cavavit intrinſecus & cùm rotis ſuis moles impulſa fuiſſet, tanto pondere ſolo cedente ſubſedit, ut nec jungi muris, nec moveri ulteriùs potuerit: ita civitas liberata eſt dejectaque machina.* Hinc Cæſar *de bello Gall. Aggerem cuniculis ſubtrahebant*, & *lib.* 8. *Eodem tempore tectos cuniculos agunt, ad caput fontis.* Item: Prov. ὑπονόμοις πολεμίζειν, *cuniculis oppugnare*, quod de iis, qui non apertâ vi, ſed diſſimulanter ac dolis agunt, dicitur. Quemadmodum Catullus Luctatius in Senatu de Cæſare, apud Plut *in vita Cæſ.* Οὐκ ἔτι ὑπονόμοις, inquit, Καῖσαρ, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, *Cæſar non jam cuniculis, ſed machinis tollit Remp.* Meminit ejuſmodi *Cuniculorum* Claudianus *de Rapt. Proſerp. lib.* 2.

> *Ac velut occultus ſecurum prodit in hoſtem*
> *Miles & effoſſi ſubter fundamina campi,*
> *Tranſilit eluſos arcano limite muros,*
> *Turbaque deceptas victrix erumpit in arces,*
> *Terrigenas imitata viros* ——

Et Statius *Thebaid. lib.* 2. *verſu* 418.

> —— —— *ceu ſepta novus jam mœnia laxet*
> *Foſſor* —— ——

Ubi, tamen ſubfoſſores murorum Barthius intelligit potiùs, quod artificium ita conficiebat, ut ſubfoſſos muros fulcirent ligneis tignis aut trabibus erectis, quibus materiam igni opportunam circumgerebant, ignem à longè fomentis graſſantem ponebant, ipſique abſcedebant. Ita palis illis aut deſtinis flammâ adeſis ruebant moles. Quo modo *Cuniculum* ſub mœnia Cumarum egit Narſes apud Agathiam *lib.* 1. V. quoque Guil. Tyrium *Hiſtor. Palæſt. lib.* 3. *cap.* 10. *lib.* 11. *cap.* 12. & *lib.* 16. *cap.* 5. Guil. Britonem *lib.* 2. *Philippidos verſu* 328. Rigordum ad A. C. 1191. Alios. Sed & *Cuniculorum*, de quali Claudiani ſuprà laudata verba loquuntur, celebris jam apud Curtium mentio *lib.* 9. *Valentiſſimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt — quippe in media ferè urbe è terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto.* V. quoque Quintilianum *Declam.* 255. E' quibus duo *Cuniculorum* apud Vett. genera fuiſſe, colligimus. Hodierni *Cuniculi militares*, quibus immiſſus pulvis tormentarius atque accenſus disjicit propugnacula, arces maximaſque montium rupes, à

Franciſco

Franciſco Georgio Senenſi inventi ſunt; cujus diſcipulus Petrus Navarrus Cantaber primus eorum experimentum fecit; prope Neapolim, in arce Luculliana, quæ *Ovi* dicitur, uti obſcurum non eſt, ea conferenti, quæ de Senenſi quidem Georgio Cardanus *Subtilit. lib.* 2. at de Cantabro Petro Guicciardinus retulit *Hiſtoriar. lib.* 6. Quemadmodum in *Pyrotechnia ſua* duas has ſententias conciliat Vannorius Biringucius Senenſis, & ex eo Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 63. Nomen eis, ut & veterum *Cuniculis*, ab animali cognomine, de quo M. Varro ſcribit apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 59. *à cuniculis ſuffoſſum in Hiſpania oppidum.* Tanta nempe eorum fœcunditas ac copia: quam idem Plinius *lib.* 8. *cap.* 55. confirmat: *Leporum generis ſunt, & quod Hiſpania cuniculos appellat fœcunditatis innumeræ, famemque Balearibus Inſulis, populatis meſſibus afferentes* Et mox, *Certum eſt, Balearicos, adversùs proventum eorum, auxilium militare à Divo Auguſto petiiſſe* Cujus rei & Strabo teſtis (qui *lib.* 3. cuniculos λαγιδεῖς vocat) ſubvertiſſe Balearium domos atque arbores, ut propterea armatam Romanorum opem implorare cogerentur, ſcribit. V. Voſſium præfatum *lib.* 3. *cap.* 72. & ſuprà. Hinc *Cuniculatores* ſeu *Cunicularii* Lutatio *ad Statium d. l.* *Foſſores dicuntur in exercitu, qui* Cuniculos *faciunt, per quos introgreſſi milites murorum fundamenta convellunt* &c.

Cuniculus, quoque pro canali, ut *Cuniculus, per quem vapor trahitur, in balneariis vaporibus, l.* 2. *§. hoc interdict. ff. de rivis.* Ad vulpium foveas, transfert Phædrus *lib.* 4. *fab.* 19.

Vulpis cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altiùs cuniculos,
Pervenit ad draconis &c.

Etiam in auraria μεταλλεία *Cuniculi* uſurpati. Plinius *lib.* 33. *cap.* 4. *Tertia ratio* (fodiendi Auri) *opera vicerit gigantum*, cuniculis *per magna ſpatia actis cavantur montes ad lucernarum lumina, eadem menſura vigiliarum eſt, multisque menſibus non cernitur dies, arrugias id genus vocant.* Sic Strabo ὀρυκτὸν vocat aurum, quod in Arabia *cuniculis* effodiebatur: ὑπονόμους itidem Agatharchides & Diodorus vocant. Ita quoque eruebatur in Ægypto Æthiopiæ contermina. Agatharchides, ϗ τέμνουσι διὰ γῆς πέτρας ὑπονόμους πλαγίους &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1076.

Cunila, nomen eſt pluribus herbis deſignandis, pro diverſitate fontis, è quo procedit. *Cunila* enim *origanum* eſt, ex Græco κονίλη; *conyza* eſt, ex Græco κόνυζα & *Cunila*, ἡ θύμβρα, ſpecies nempe thymbræ; quam Græci κεφαλωτὴν θύμβραν, h. e. *capitatam thymbram*, Sammonicus *cephaloten* vocat:

Et thymbræ ſpecies, quam commemorant cephaloten.

Plinius *Cunilam capitatam* appellat, *lib.* 32. *cap.* 10. Atque ea thymbra eſt, quæ *Cunilæ* nomen ex re ſibi velut proprium, apud Latinos, vindicavit; à *cono* ſc. ſic dicta, quòd ejus capitula conis vel ſtrobilis ſimilia ſint, in acumen pariter deſinentia ac turbinata, & ex multis velut ſquamis compacta. V. de his omnibus vocis hujus ſignificatis, ut & de *Cunilagine*, herba ſimili, fusè diſſerentem Salmaſium *pag.* 1276. *& ſeqq.*

Cunitæ, Hæretici in Anglia, circa A. C. 1147. quorum auctor *Cunus* quidam, M. *Chron.* Belg.

Cuno, filius Egonis Comitis Auracenſis, ex Agnete filia Bertholdi IV. Ducis Zeringenſis, à Bertholdo V. Duce ejusdem familiæ, avunculo ſuo, ob electionem ſui ad Imperium, cum fratre Bertholdo, Electoribus oppignoratus eſt: qui cùm repræſentare promiſſa non poſſet, ambo in captivitate detenti votum fecerunt, ſi liberarentur, ſacrum ordinem ſuſcipiendi, & liberati, vitrici Eberhardi I. Com. Wirtenbergici ope, voto ſatisfecerunt. Unde *Cuno* quidem Monachus Eslingenſis (aliqui factum Epiſcopum ac Cardinalem volunt) aliqua Eslingenſi Monaſterio reliquit, quæ tamen permutatione tandem ad Eberhardum delapſa ſunt. Circa A. C. 1340. Phil. Jacobus Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Wirtenbergica.*

Cupa, genus navis. Item, urna ſeu arca ſepulchralis. Vetus *Inſcr.* Romæ: *D. M. D. Apulejus, Jonicus fecit Eutychiæ ſorori ſuæ & Eutychetii filio ejus, in hac cupa mater & filius poſiti ſunt*, V. ſuprà *Cuba.* Porro, vas ad reponendam Euchariſtiam, in *Necrologio* Eccl. Pariſ. Propriè vas grande ligneum, rotundum, transportando vino, Gall. *cuve*, hodieque. Quæ vaſa, cùm erant majora, recta ſtatuebantur & operculis tegebantur, ut Nonius ex Varrone docet. Neque verò vinum ſolùm ibi ſervabant, ſed etiam triticum ſimiliaque, ut ex JCtis diſcimus. Minora, doliis ſimilia, utrinque clauſa, apta deferendo huc illuc vino, ut ſcribit Herodianus. Atque his utebantur quoq; olim in pontibus contexendis & tumultuariis tabulatis extruendis. Jul. Capitolinus *in Maximinis, Ponte itaque cupis facto, Maximinus fluvium tranſiit, & de proximo Aquilejam obſidere cœpit.* Lucanus de ponte à Baſilo confecto *lib.* 4.

Namque ratem vacuæ ſuſtentant undique cupæ:
Quorum porrectis ſeries conſtricta catenis
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos &c.

Sed & majores illæ *cupæ*, ab altera parte apertæ, uſum navium aliquando præbebant. Heſychius, κύπαι εἶδος ἢ νεὼς, & in vett. *Gloſſis*, *cupa* exponitur γαυλὸς, ibidemque vertitur βίκος μεγάλη. Inter quæ tamen id diſcriminis eſt, quòd hæc major, quàm illa: præterea *cupa* ab inferiore parte latiùs patebat, anguſtiùs à ſuperiore; contrà buttis, quam Hero ſic deſcribit, ut in ſuperiori parte dimetiens illius fuerit pedum 6. in inferiore 8. altitudo totius vaſis, pedum 10. &c. Aliud verò *Cuppa* eſt, a Græco κύββα, quod ex κύμβη, ſcyphus viz. aut patera: quod proin cum *cupa* nonnulli malè confundunt. Caſaubonus & Salmaſius *ad Spartianum.* Uti verò *Cupæ*, ſic utres, pontibus conficiendis inſerviiſſe, diximus ſuprà, in *Aſcogreſi.* Hinc *de cupa vinum petere*, apud Cic. *in L. Piſonem, Piſtor domi nullus, nulla cella; panis & vinum à propola atque de cupa.* Quod apud Vett. viliſſimorum tantùm hominum fuit, cùm reliqui in cellis ſuis vinum haberent, neque è taberna peterent. V. Plut. *in Timoleonte*, ubi de Dionyſio Jun. Corinthi in ſumma tenuitate agente. Aliud eſt *vinum petere de cuppa*, apud B. Auguſtinum *Confeſſ. lib.* 9. *cap.* 8.

Cupha, celebris olim Aſiæ urbs, in Arabia Deſerta, haud procul ab Euphrate, Caliphatum ſedes, Georg. Hornius *Orb. Polit.*

Cuphia, apud Papiam, aliosque recentioris ævi Scriptores, tegmen capitis eſt, quod totum caput ambiebat: olim virorum maximè, nunc mulierum, Gallis *Coiffe.* Σκυφίας dixit Codinus *de Offic. cap.* 2. *num* 52. meminitque *Coſiarum ferrearum* Froiſſardus 4. *volum cap.* 38. Hoc porro tegumento Clerici caput operiebant, præſertim cùm itineri ſe committerent: nam aliàs id iis vix indultum, ut patet ex *Conſtitutione* Ottoboni apud Lindvvodum ſeu *in Concil.* Londin. A. C. 1268. *can.* 5. *de Hab. Cleric.* &c. V. du Freſne *Gloſſar.* A' forma κυφῆς i. *cucurbitæ*, etymon arceſſit Dominicus Macer *in Hierolex.* V. quoque ſuprà in voce *Cufa.*

Cupidius Celerinus, Senator Rom. cujus ſententiam, de eradendo Maximinorum nomine, appellandis Divis Gordianis, ſtatuaque cum elephantis Maximo, Balbino & Gordiano ſtatuendis, refert Capitolinus *in Maximinis, ſub fin.*

Cupido, adde: Non minus ac Venus, apud Athenienſes, in veneratione fuit, qui vitulum ei, quemadmodum matri vaccam, ſacrificare ſunt ſoliti. Theocritus,

Ρ'ίξω πόρτιν ἔρωτι ϗ αὐτῇ βοῦν Ἀφροδίτῃ,
Faciam vitulâ Cupidini, ſed ipſi bove Veneri.

Nec in Veneris ſolùm templo egregiè à Zeuxide pictus, admirationem ſui movit, ſed in ipſa ad Academiam via Ἔρως & Ἀντέρως templum habuit proprium, cognomine ψίθυρος inſignis. Franc. Roſſæus *Archæol. Att lib.* 4. *cap.* 2. Ambo autem *ovorum progenies Dii Syri*, Arnobio *lib.* 1. quod de Venere & Cupidine intelligendum, docet Salmaſius. Venerem certè cum filio in Syriam ad Euphratem, metu Typhonis, veniſſe, & figuram piſcium formâ mutaſſe, ſcribit Hyginus. Unde Germanicus, Arati Interpres, piſcium cœleſtium par; *duo Syra numina* vocat:

—— *& Syriæ duo Numina piſces.*

Quaſi piſces illi duo cœleſtes, Veneris & Cupidinis inſtar referant, quos fabulæ volunt piſcium figuram ad Euphratem ſumpſiſſe, Typhonis metu. Atque *ovorum progenies* inde dicti videantur, quia piſces ex ovis naſcuntur. Unde à piſcibus Syri, ſed & à *columbis* (columbam enim ovum piſcis foviſſe, è quo nata Dea Syria, habet incertus *in Germanici Phænomena*) abſtinuere. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 281. plura v. hanc in rem, apud Jo. Seldenum *de Diis Syris.* Cœterùm ingens *Cupidinum* populus circa Venerem. Claudianus,

Mille pharetrati ludunt in margine Fratres.

Imò exercitum univerſum eorum Veneri aſcribit Papinius *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 235.

—— *Illi Cythereia laudant*
Connubia & multa deductam lampade Fratrum,
Harmoniam ——

V. eundem *Comâ Earini* &c. Quorum tamen unum ſolum ex illa, cœteros à Nymphis genitos, ait Claudianus laudatus *Epithalam. Honorii*, ubi poſt verſum paulo antè citatum pergit,

Ore pares, ævo ſimiles, gens mollis Amorum.
Hos Nymfæ pariunt, illum Venus aurea ſolum
Edidit: Ille Deos, cœlumque & ſidera cornu
Temperat & ſummos dignatur figere Reges,
Hi plebem feriunt ——

Pingebatur verò *Cupido* ſeu Amor Veterum, humi fixis oculis, Bion *Idyllio* 3.

Ἁ μεγάλα μοι Κύπρις, ἔθ' ὑπνώοντι παρέστα,
Νηπίαχον τὸν Ἔρωτα καλᾶς ἐκ χειρὸς ἄγοισα,
Ἐς χθόνα νευστάζοντα ——

Qualem omnino pudorem in adoleſcentulo facit Papinius *Thebaid.* 4. *verſu* 318. *Ille ad humum pallens* —— Qua de re V. Barthii *Animadverſiones ad l.* Inprimis verò celebris fuit *Cupido* Praxitelis, objectus à Cicerone Verri, propter quem Theſpiæ viſebantur, poſtea Romæ in Octaviæ ſcholis poſitus: item alter ejusdem nudus in Pario, coloniâ Propontidis, *par Veneri Gnidiæ nobilitate & injuriâ*, Plinius *lib.* 36. *cap.* 5. De cujus coronamento, V. Calliſtratum εἰς τὸ τοῦ Ἔρω ἄγαλμα, ut & plura, hanc in rem, apud Car. Paſchallum *Coronarum lib.* 2. *cap.* 3.

Cupienus, pro *Pupienus*; conſtanti errore, apud Aur. Victorem ſcribitur, Salmaſius *ad Vopiſc.*

Cuppa, V. ſuprà *Cupa.*

Cuppedinarius, apud Lampridium *in Heliogabalo, Pinxit ſe ut*

cuppedinarium: Coquus eſt, à *foro Cuppedinis*, quod Varro perperam à *Cuppedio* quodam dictum autumat. *Cuppedo* enim vett. Latinis idem, quod *Cupido* fuit. Lucretius *lib.* 4.

Tam magis ardeſcit dirá cuppedine *pectus.*

Et *lib.* 5.

Quantæ conſcindunt hominem cuppedinis *acres*
Sollicitum curæ!

Sic Cicero *cuppediam*, pro *cupiditate*, dixit *Tuſcul. lib.* 4. *Ambitio, mulieroſitas, pervicacia, liguritio, vinolentia, cuppedia.* Eſt autem *Cuppedia* & *Cuppedo* λιχνεία: hinc *Forum cuppedinis*, eſt forum λιχνεῖον, & *cuppedioſus*, ὁ λίχνος; *Cuppedinarii*, qui res cuppedinis vendunt. V. Salmaſium *Not. ad Æl. Lampridium in Heliogabalo.*

Cupreſſus, Græcè Κυπάρισσος, arbor eſt *natu moroſa, fructu ſupervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbra quidem gratioſa, materie rara, ut penè fruticoſi generis*, Plinio *lib.* 16. *cap.* 33. Hinc Diti ſacra, juxta eund. ut & Feſſum; at Proſerpinæ, juxta Servium: tum quòd ſterilis, tum quia præciſo capite moritur, & non renaſcitur ſubſecta, præterquam in Ænaria Inſ. Atque ideo *funebri ſigno ad domos poſita*, *Ibid.* & adhibita luctuoſis ſacris & funeribus Procerum Romanorum, privilegio quodam. Lucanus,

Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus.

Et Statius *Theb. lib.* 4 *verſ.* 460.

— *frondes atq; omne* cupreſſus
Intexit plorabilis

Nonnunquam tamen & aliorum, V. Servium *ad Æneid. lib.* 3. Sed & Varro adhiberi rogis ait, propter gravem uſtrinæ odorem, ut odoris ſui jucunditate eum leniret. Unde *invisa cupreſſus*, Horatio *Carm. lib* 2 *Od.* 14. *mœſta*, Statio *lib.* 4. Sylv.

—— *tempus nunc ponere frondes*
Phœbe tuas, mæſtaq; comam damnare cupreſſo &c.

Interim lætâ fronde viret ſemper. Hinc eidem *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 99.

—— *Brumæ illæſa* cupreſſus.

Et cariem non ſentit lignum ejus. Quæ cauſa fortè, quòd in Agone gymnico, qui in Creta olim agebatur, Victor è *cupreſſu* coronam nactus eſt, Plut. *Sympoſ. lib.* 1. *Probl* 2. Quòd item victimæ eâ coronabantur. Prudentius *Apotheoſi*,

Pontificum feſtis ferienda ſecuribus illic
Agmina vaccarum ſteterant; vitulæq; revincta
Fronte coronatas umbrabat torta cupreſſus.

Aræ quoque. Virgilius ubi de funere Polydori,

Aggeritur tumulo tellus, ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis, atraq; cupreſſu.

Et Statius ubi ſuprà. Ob eandem materiæ firmitatem, eorum, qui in bello ceciderant, corpora *arcis è cupreſſo* condi ſolita, ſcribit Thucydides: & Plato leges publicas ſacrorumque ritus in *tabulis cupreſſinis* deſcribi voluit, *de LL. lib.* 5. Vejovis etiam ſimulachrum ex hoc ligno Romæ, in arce, duravit, ab anno U.C. 551. usque ad Plinii tempora, *lib.* 16. *cap.* 40. Ipſum Jovis ſceptrum inde edolatum, docet Hermippus, ut alia omittam. Pythagoreos tamen arcis aliisq; utenſilibus cupreſſinis abſtinuiſſe, Laërtius refert, quòd ad funeſtos arbor uſus adhiberetur. Porrò, pulchritudo ejus, quæ è proceritate eſt, mirè oblectat. Certè in Arcadia, apud Pſophidem, tantæ proceritatis *Cupreſſi* fuere, ut proximus mons inumbraretur: dictæ παρθένοι, quia ferro intactæ & Alcmæoni ſacræ; quòd eò is matre Argis necatâ ſe recepiſſet. Ob quam formam & elegantem inprimis venuſtamque comam, etiam χαρίεις appellatæ ſunt, inter præcipua hortorum ornamenta. Plinius ubi ſuprà, *Metæ demum reſpectu non repudiata, diſtinguendis tantùm pinorum ordinibus: nunc verò tonſilis facta in denſitate parietum, coërcitaq; gracilitate perpetuò teres.* Quod fieri ſolitum duobus modis ait Dalechampius, aut cùm in ſingulis ordinibus duabus pinis cupreſſum unam interponebant, aut cùm duobus pinorum ordinibus cupreſſorum unum interſerebant. Cætera de eadem apud Plinium ſic habent, *Trahitur etiam in picturas opere hiſtoriali: venatus claſſesve & imagines rerum, folio brevi, & virenti ſupervestiens — Utraq;* (mas & fœmina) *immittitur in perticas aſſeresq; amputatione ramorum, qui XIII. anno denariis ſingulis veneunt. Quæſtuoſiſſima in ſatus ratione ſylva: vulgoq; dotem filiæ antiqui plantaria appellabant.* In quo loco Salmaſius pro *opere hiſtoriali*, legi vult *operis topiarii*, & pro *plantaria plantare*. Ut ſenſus ſit, tam quæſtuoſam illam rationem Cupreſſorum ad aſſeres & perticas plantandarum fuiſſe, ut, cùm eas pangebant, vulgo dictitarent antiqui, *dotem filiæ ſe plantare*, V. eum *ad Solinum pag.* 173. Patria arboris Creta Inſ. Plinius *ibid.* V. & ſuprà, ubi de phraſi Pliniana, *Appellare è ſponſo*: De memorabili verò *Cupreſſo*, quæ hodieque viſitur Patris in Achaja, Sponium *Itinerarii Græciæ Part.* 2. *pag.* 22. Similia *Cupreſſo* citri folia, de qua arbore diximus ſuprà. Fabulas de *Cypariſſo*, filia Boreæ: item *Cypariſſarum*, Eteoclis gnatarum: *Cypariſſi* porro à Telepho geniti, prolixè exequitur Hadr. Junius *lib.* 1. *cap* 20. & diximus de iis ſuo loco.

Cuprum, apud Solinum *cap* 52. *Tertius* (adamas) *in venis cupri apparet, propior ad æream faciem. Quartus in metallis ferrariis legitur* &c. Seu *Cyprum*, æs Cyprium ejus ævo appellatum eſt. Sic cùm ait paulò poſt: *Nam & hi, qui in cypro deprehenduntur, frangi queunt*: non de Inſ. *Cypro*, ſed de *cypro*, vel *ære Cyprio*, intelligendus eſt. Apud Innocentium Agrimenſorem, *acumen Cyprinum*, clavus æreus: *Cyprini clavi*, Palladio. Plinius de vitro ſcribit, coqui ſolitum, *addito ære Cyprio ac nitro.* Quem locum Iſidorus exſcribens habet, *cupro & nitro.* Apud Trebellium quoque, *Acus cyprea*, & *cyprum* apud Spartianum *in Peſcennio Nigro*: *Nam ex ære vel cypro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur.* Etiam *Cyprini metalli* mentio, apud Anaſtaſium in *Leone* III. *Nec non & feneſtras ipſius Eccleſiæ ex metallo Cyprino decoravit.* Sed pro *cyprino*, legendum ibi *gypſino* eſſe, monet Salmaſius. Poſtmodum & pro omni ære vox accepta: quemadmodum *Chalybs*, pro ferro primùm Chalybico, mox & pro omni ferro. Quod verò locum Solini ſpectat, non cepit is mentem Plinii, quem exſcribit; hic enim diſertè adamantem *Cyprium*, à ſolo natali, *Cypro* Inſ. vocat, adeoq; non de venis *cypri* vel *cupri* id intellectum voluit. V. Salmaſium *ad Solinum* paſſim, inprimis *pag.* 1294. 1295. & ſuprà, ubi de variis *Æris* generibus. In Corcyræ Inſ. urbe Caſſiope, jam ſemirutа, Græcos Ædem ſacram habere *Panagiæ*, i. S. Virgini, dicatam, in qua viatores, admoto Dalmatico vel Corcyræo *cupreo* nummo ſtatuæ Virginis, explorare ſoleant, an, quos domi reliquerint charos, in vita ſint an non, refert Sponius: Si enim nullo alio adminiculo lamina adhæreat imagini, adhuc in vivis eſſe, de quo agitur; ſin ſoluta cadat, obiiſſe, inter illos creditum. V. eum *Itinerar. Græciæ Part.* 1. *pag.* 122. Hodieque *Cupri* plumbique magna vis è Suecia affertur, in qua ditiſſimas *cuprifodinas*, Hollandorum quorundam induſtriâ, haud pridem in uſum excitatas notum eſt. Nec omittenda vis *cuprifica* unius alteriusque in Hungaria fluvioli, cui ferramenta vetera immerſa menſtruo ſpatio, in optimum cuprum vertuntur, è quo Auſtriæ Hungariæque Magnates ad bibendi delitias pocula ſibi fieri curant. Cujusmodi integram equi ſoleam *cuprificatam*, eaque parte, quâ extra aquam extabat, adhuc ferream, ipſe oculis meis uſurpavi. V. quoque in voce *Hungaria.*

Cura, maſcul. pro *Curatore.* Treb. Pollio *in Claudio*, *Venatores — duos, Carpentarium unum. Curam Prætorii unum.* Quemadmodum enim in aulis Imperatorum & militia Palatina fuit, qui è re dicebatur *Cura Palatii*, quòd omnium fabricarum Principis curam gereret, ſicut docet formula apud Caſſiodorum *lib.* 7. ſic in majorum Magiſtratuum comitatu fuit, qui dicebatur *Cura Prætorii*; quòd illa omnia curaret, quæ ad prætorium ejus Magiſtratus, cui fuerat attributus, pertinerent, Caſaubonus & Salmaſius *ad h. l.* Sic *Cura Domus*, in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 6. *cap.* 127. *Cura Epiſtolarum*, inter officia Præfecti Urbis, in *Not.* Imp. *Cura hara*, pro ſubulco, apud Ovid. *Epiſt. ad Penel. Cura pacis*, apud Anianum *ad l.* 1. *Cod. Theod de Pignor.* qui Græcis Εἰρηνάρχας &c. Inprimis verò celebris fuit *Cura Palatii*, poſtmodum *Curopalates* dictus, dignitas Palatina, quam ſuprà tetigimus, quâque qui dignatus à Principe fuerat, *aureâ virgâ decoratus inter obſequia numeroſa, ante pedes Regios, primus incedebat*, apud Senator. *lib* 7 *Epiſt.* 5. (Cujusmodi dignitas eſt apud Franciæ Reges, *Intendant des baſtimens du Roy*) apud Gothicos nempe Italiæ Reges. Alia verò videtur dignitatis hujus fuiſſe functio, apud Auguſtos Byzantinos, quantùm conjecturâ licet aſſequi, quâ donatos Apollinarem & Saturninum ſub Conſtantio tradit Ammianus *lib.* 14. & 22. Tribunum item Æquitium, *lib.* 31. cujusque meminit Sidonius *carm.* 23.

Intra aulam ſoceri mei expetitus
Curam cùm moderatus es Palati.

In *Cod.* certè Theod. jungitur *Tribuno & Comiti Stabulorum, l. un. de Com. & Tribun. Schol.* & *l.* 1. *Qui à præbit. tyr. excuſ.* Sed quod illius potiſſimùm fuerit munus, non omnino conſtat: etſi probabile ſit eosdem fuiſſe hos Officiales, cum iis, qui poſtmodum *Curatores Palatiorum*, vel qui *Præpoſiti Palatii* appellati ſunt. At Alamannus hoc nomine *Præfectum Prætorianorum* indigitatum fuiſſe, contendit ex Procopio in *Hiſt. Arc.* ſcribente, Juſtinum Principem, Cuſtodem Palatii conſtitutum ab Anaſtaſio Auguſto, quæ quidem dignitas eadem fuit, quæ *Curopalatæ*: cùm cæteri Scriptores eum hac paſſim donatum tradant, Evagrius, Vigilius Pontif. Alii. Certè maximam ejus fuiſſe dignitatem & tantum Auguſtali minorem, docet, præter alios, Corippus *lib.* 1.

Par extans curis, ſolo diademate diſpar
Ordine pro rerum, vocitatus Cura Palati.

Unde viros primarios & qui proximâ Auguſtos attingebant neceſſitudine ac affinitate, eâ potiſſimùm donatos legimus, in *Chron. Alexandrino*, apud Luithprandum *in Legat.* Zonaram, alios. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque in voce *Curopalates.* Dominic. Macer *Curopalatam* Majorem Domus exponit & *Curopalatiſſam*, uxorem ejus dictam fuiſſe, annotat in *Hierolexico.*

Curagendarii, qui & *Curioſi*, in *l.* 1. *Cod. Theod. de Curioſis*, V. infrà in hac voce. Ejusdem originis vox eſt recentioris ævi *Curagulus*, in *Charta* Edmundi R. *Monaſtici* Angl. *Tom. II. Ego Edmundus — Rex Anglorum & Curagulus multarum gentium*, apud du Freſne.

Curalium, antiquioribus dictum, Græcè Κουράλιον, quod aliàs *Corallium*, V. ibi.

Curare, apud Spartianum *in Hadriano Cæſ. Corrupiſſe eum Tra-*

jani libertos, curaſſe *delicatos, eorndemq́; ſæpe liſſe — opinio multos firmavit*: quibuſdam eſt ψελίζειν, *pſilothro curare*, uti dixit Lampridius in *Heliogabalo*; Caſaubono eſt ἱεροκηρυκεῦσαι, i. *colere*, quod Galli dicunt *faire la Cour*. Ita enim is legit apud Martialem *lib.6. Epigr. 50. in Teleſinum*,

Obſcœnos poſtquam cœpit curare *cinædos*,
Argentum, menſas, prædia ſolus emit.

Salmaſius verò τημελεῖν; *curaſſe* enim illud ad cultum corporis is refert, ut comendis & ornandis delicatis operam dediſſe Hadrianum intelligamus. Nec movetur Martialis loco, apud quem *ſervare* legendum monuerit ſicque ediderit Gruterus, pro *obſervare*. Confirmat tamen lectionem Gronovius, ex Plinio Sec. *lib. 1 Epiſt. 5. Nec me præterit, eſſe Regulum,* δυσκαθαίρετον. *Eſt autem locuples, factioſus*, curatur *à multis, timetur à pluribus*. Et eodem Poëta *lib. 11. Epigramm. 18.*

Turba tamen non deeſt, ſterilem quæ curet *amicum.*

V. cum *Notis ad l.*

Curationes per Somnia, inter notas divinitatis olim habitæ. Hinc Dii illi πάρεδροι, novitii & aſcriptitii, qui beneficio Principis alicujus, aut propriæ virtutis meritis, Numinis dignitatem erant adepti, ut aliqua divinitatis auctoritate cenſerentur, ſomniis & oraculis reſponſa dare & *curationes* facere dicebantur: quod in Æſculapio, Amphiarao, Trophonio, Aliis, ſtulta credidit antiquitas. Idem de Antinoo finxerunt, qui Hadriano; & jam olim de Hephæſtione, qui Alexandro M. adulabantur. De quo poſtremo inſignis eſt locus Luciani, Ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ κόλακες ἤδη μεγαλαυχεῖν ἑαυτὸν τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιθυμεῖν, προσεπεξέκαιον αὐτὸς καὶ ἀνεζωπύρουν ὑπὸ τῆς διηγήσεως, τὸν Ἡφαιστίωνα ἐπιφανείας τινὰς καὶ ἰάσεις προσετίθεσαν αὐτῷ καὶ μαντείας ἐπιφημίζοντες, καὶ τέλος ἔθυον πάρεδρον καὶ ἀλεξίκακον θεόν. Ubi tres divinitatis notæ recenſentur. ὀνείρατα, *ſomnia*; ἰάσεις, *curationes* & μαντεῖαι, *oracula*, quibus etiam ἐπιφάνειαι, *apparitiones* adſcribi poſſunt. Sed *Curationes*, per ſomnia plerumq; præſcriptæ, ut in Æſculapii Fanis & Templis, uti videre eſt infra, ubi de *Melotis*, quibus cum conſultori incubabant. Ἐπιφάνειαι quoq; frequentes in ſomniis, quum Divus à parere viſus per ſomnium hæc aut illa præcipiebat, ad ſanitatem tuendam, aut ex morbo recuperandam. Cujusmodi remedia συντακταὶ dicta ſunt. Atque hinc illud in antiquis monumentis adeò frequens, SOMNIO MONITUS. Quales Divi proin ἀλεξίκακοι præcipuè habiti &c. De quibus V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 351* & *Not. ad Spartianum in Hadriano Caſ* nec non infrà in voce *Somnialis*.

Curator, in *Gloſſis* S. Benedicti *cap. de Magiſtr.* Φροντιστὴς καὶ λογιστὴς, nomen erat Magiſtratus, cujus erat in civitatibus rebus venalibus pretia imponere, Curialibus præeſſe, vectigalibus ac tributis perſolvendis invigilare, ut eſt in *Curatoris Civitatis* formula, apud Senatorem *lib. 17. Epiſt. 12.* è quo prætereà *Curatores* civitatibus, à Principibus datos, docemur. De Marco certè Capitolinus, *Curatores*, inquit, *multis Civitatibus è Senatu dedit, quò latiùs Senatorias tenderet dignitates*. Iidem verò & reditus civitatum colligebant, hinc Λογισταὶ dicti, ut viſum &c. Sic memoratur *Curator Alexandriæ*, Pollioni *in Æmil. Curator Aquini*, Spartiano *in Peſcennio, Curator celſæ Carthaginis*, in *Collat. 1. contra Donat. cap. 1. Flamen perpetuus Curator Coloniæ Cirtenſis*, Auguſtino eidem *c. Creſcon. lib. 3. cap. 29.* &c. In Aula verò Byzantina *Megas Curator*, qui & ſimpl. nonnunquam Κουράτωρ, dignitas erat admodum illuſtris, cujus imperio milites quodammodo ſubjectos fuiſſe, diſcimus ex Gregorio M. *lib 8. Epiſt. 7.* Eadem fortè cum *Curatore Imperialium Domorum*, Κουράτωρ τῶν βασιλικῶν οἴκων, in *Hiſt. Miſc. lib. 18.* τῶν θείων οἴκων, Theophani &c. quorum hic tradit *pag. 411.* Nicephorum Imp. præcipua ſubditorum prædia εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρείαν redegiſſe, i. *Magno Curatori ſubjeciſſe*, qui eorum reditus fiſco inferret. A quo *Summus Curator*, qui occurrit in vet. *Inſcr. 431. 1.* alius fortè fuit. Sed & *Curatores* ſingulorum Palatiorum, non ſemel reperiuntur apud Scriptores Byzantinos: *Curator Palatii Hormiſdæ*, in *Chron.* Alex. *Curator Palatii Manganorum*, apud Leonem Gramm. *Curator Palatii Antiochi*, in eodem *Chron.* &c. qui non quidem ipſorum Palatiorum, ſed ærariorum, quæ in iis repoſita, curam habebant, uti docet Henr. Valeſius *ad Evagrium lib. 5. cap. 18.* apud Car. du Freſne in *Gloſſario*, ubi variorum aliorum *Curatorum* mentio fit. Sed & jam olim *Curator Aquarum*, quæ primùm fuere ſub tutela Conſulum & Ædilium, interdum quoque Cenſorum, primus ab Auguſto nominatus eſt Meſſala Corvinus. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 14.* In lapidibus, *Curatores operum publicorum* memorantur, ut & apud Suetonium *in Auguſto cap. 37.* cùm inquit: *Quoq; plures partem adminiſtrandæ Reip. caperent, nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum & aquarum alvei Tiberis, frumenti populo dividendi, præfecturam urbis, Triumviratum legendi Senatus, & alterum recognoſcendi turmas equitum, quotiescumq; opus eſſet.* Officium *Curatorum alvei Tiberis & cloacarum* fuit, curare ne quid detrimenti cloacæ caperent, & ut purgarentur, aquamque tranſmittere poſſent. *Quatuorviri viarum curandarum* primitus creati ſunt, ſed creſcente viarum numero, quum hi non ſufficerent ſingulis vel duabus aut tribus pluribusve viis reſtituendis, ſarciendisque, prout temporis exigebat neceſſitas, ſinguli Cives præpoſiti fuerunt, qui *Curatores viarum* appellabantur. Qui Magiſtratus cùm prius incertus eſſet, nec niſi ad tempus crearetur, tandem perpetuus factus eſt, à Cæſare Auguſto, Suetonius in *ejus vita cap. 27.* Meminit eorum Cic. *ad Atticum*, Plinius jun. & Plutarchus *in Gracchis*, ut & Tacitus. V. Joh. Roſinum *opere ſuprà laudato lib. 7. cap. 32.* Præter hos, diviſâ in 14. regiones Urbe, per ſingulas eas duos *Curatores*, & duos Denuntiatores conſtituit. Priorum munus erat, procurare apud Principem commoda regionum, decorem & elegantiam viarum ac vicorum urbis, ne à privatis novis ædificiis interrumperentur, providere, & alia hujusmodi obire. Idem *lib. 7. cap. 35.* Tandem *Curatores Tribuum* erant, qui Tribuum procurarent commoda, perinde atque in vicis vicorum Magiſtri. Eorum meminit Terentius Varro *de Ling. Lat. lib. 5.* Ut addam aliquid de *Curatore viæ Latinæ*, ſæpius is memoratur, in vett *Inſcriptionibus*, quarum unam appoſuit Gregorius Fabricius *in Roma cap. 5.* Id officii ſuſtinuiſſe Victorium Marcellum, ad quem habemus Epiſtolam Papinii Statii *lib. 4. Sylv. 4.* colligimus ex iſtis,

At tu, ſi longi curſum dabit Atropos ævi,
Detq; precor, Latiiq; Ducis ſic Numina pergant,
Quem tibi poſthabito ſtudium eſt coluiſſe Tonante,
Quiq; tuos alio ſubtexit munere faſtes,
Et ſpatia obliquæ mandat renovare Latinæ:
Forſitan Auſonias ibis &c.

Ad quem locum V. *Animadverſiones* Caſp. Barthii: de *Aquarum Curatore*, apud Athenienſes, V. ſuprà: de *Curatoribus locorum publicorum judicandorum*, Item *operum publicorum aliisq;*. V. Caſaubonum *ad Suetonium Octavio cap. 32.* & *37.* &c.

Curbaculum, Petro de Creſcentiis *de Agricult. lib. 10. cap. 28.* inſtrumentum eſt, ad capiendas aves, tempore nivium, ex paucis virgulis confectum, interiùs concavum, & in parte poſtrema acutum, habens oſtiolum, quod in terra jacet, coopertum paleâ, quod cum uno vimine in terram infixo elevatur & poſteriùs percutit avem ad eſcam intrantem, quæ intus eſt, quam aliunde accipere nequit, cùm ſit undique terrâ tectum, apud Car du Freſne in *Gloſſario*.

* *Curcas*, nucleus Ciborii Ægyptii, de quo ſic Garcias ab Orto *lib. 2. cap. 21.* *Naſcitur in Malavar fructus quidam, magnitudine avellanæ, cum ſuo putamine, non tamen adeò rotundus: candidus eſt, guſtu, quali ſunt tubera cocta: hunc Chiviquilenga vocant, id eſt, exiguum inhame. In Cairo, ubi frequens eſt, & quibusdam Malavar locis,* Curcas, *in Cambaja Carpata. Dependet ex ramis cujusdam plantæ, quæ ſeritur.* Ubi licèt non dicat, qualis illa planta, & quomodo fructus ille naſcatur, certum tamen eſt, de faba Ægyptia Veterum debere intelligi. Certè *Curcas* nomen depravatum eſt ex κολοκασία; & Fabam Ægyptiam in Indiæ amnibus etiam naſci, tradit Strabo. Quòd verò *Curcas* in Cairo pariter vocari ſcribit, confundit illud *Curcas Indicum* cum Ægyptio hodierno *Culcas*, quæ mera eſt radix caule & fructu carens. Idem nucleum iſtum *Curcas*, ab Indorum aliis vocari *Chiviquilenga* ait, & *exiguum inhame* interpretatur; quo indicat, majus eſſe inhame ab exiguo illo diverſum. *Inhame* porro Luſitani *Maurique* vocant, radicem colocaſio bulbo parem, quam à Bæticis ajunt vocari *Alcoleas*, i. *Colocaſium*. Parvum ſic & magnum Inhame, *Colocaſium* olim, ab amplitudine foliorum appellatum: quod utrumque etiam *Culcas* & *Curcas*. Sed Colocaſio bulbo nec caulis, nec flos, nec fructus. Faba vero Ægyptia colocaſia, & caulem & florem edit & mox fructum in calice, qualem nobis Garcias depinxit. Verùm & jam olim Fabam Ægyptiam colocaſiam, cum Aro colocaſio, ſeu bulboſa illius radice, hodie *Culcas* Ægyptiis dicta, paſſim confudere Auctores. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1310.* & *1311.*

Curcuba ſeu *Curcuma*, mediæ & infimæ Latinitati lorum vel funis eſt. Lexicon Arabico-Lat. *Curcuba lorum*. Unde *Curcubæ* Iſidoro ſunt ſpiræ funium; atque hinc cypero *Curcubæ* vel *Curcumæ* nomen inditum, quòd funes ex eo in Græcia torquerentur. Heſychius, Κύπειρα χοινία, *funes ex Cypero torti*. Niſi fortè κύπειρον is ſumſit pro quolibet junco, ſpeciem pro genere uſurpans. Putat itaque Salmaſius veriùs ita vocitatam vulgò *cyperi* radicem, ab inæqualitate ejus, qualis in lupatis equorum cerneretur. Namq; multis nodis ferreis olivarum inſtar, ac ſibi cohærentibus, lupata olim facta eſſe hodieque fieri notum. *Curcuma* autem frænum vel lupatum propriè ſignificat. Heſychius idem; ἐν κημῷ, ἐν κυρκούμῳ. Vegetius *de Arte Veterin. Curcumam conſtrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia.* Achmes, διὰ μέσου σιδηρῶν, ἤτοι κυρκούμων &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1001.* Auctor Anonymus *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civ.* *Crocum Indicum, radicem eſſe* Curcumæ *nomine alias notam*, addit *cap. de Commerciis §. 8.* ubi de *Aromatibus*.

Curia, adde: *Curiarum* XXX. in quas populus Rom. diviſus, origo hæc. In tres partes diſtributâ univerſâ multitudine, Romulus ſingulis præclarum aliquem virum Ducem præpoſuit: dein unamquamque rurſum in decem partitus, totidem viros fortiſſimos illis præfecit, hasque *Curias*, illas Tribus vocari voluit. Cuique dein *Curiæ* ſacra ſua partitus eſt, aſſignatis in ſingulas Diis ac Dæmonibus, quos perpetuò colerent, ſumtu in hæc ex ærario pu-

blico

blico attributo. Hæc quoties celebrarentur, aderant *Curiæ* ſuis vicibus epulumq; diebus feſtis præbebatur *Curialibus*, in aula cuiq; illarum propria, V. Dionyſium Halicarn. *lib.* 2. Unde ſingulis *Curiis* fuiſſe aram alicujus Numinis, ut in Julia Victoriæ, de qua multa Dio *lib.* 51. & Suetonius *Aug. ſub fin.* rectè cenſet Caſaubonus. Appoſitè ad hanc rem Symmachus de illa ara ad tres Augg. qui tolli eam juſſerant: *Illa ara concordiam tenet omnium: illa ara fidem convenit ſingulorum: nec aliud magis auctoritatem facit ſententiis noſtris, quàm quòd omnia quaſi juratus ordo decernit.* V. Caſaubonum *ad Suetonium Aug. cap.* 34. Nomina *Curiis* à raptis Sabinarum virginibus indita, ſtatuit Livius *lib.* 1. *Dec.* 1. adſtipulante Feſto: ſed Varro priùs, quàm raperentur Sabinæ, à Romulo *Curias* inſtitutas, iisq; partim à Ducibus, partim à veteribus patriis, nomina fuiſſe impoſita contendit: è quibus præter octo, de quibus infrà, reliqua interierunt. Licèt autem primitus Tribuum partes eſſent *Curiæ*, poſtea tamen creſcente Tribuum numero, eadem ratio obſervata non eſt. Qui ſacris unicuique peculiaribus præerant, *Curiones* dicti ſunt: illis hodie in Urbibus plerisq; Parœciæ reſpondent &c. *Curiam*, ubi Senatus habitus, primus ædificavit Tullius Hoſtilius R. in monte Cœlio, quæ ab auctore *Curia Hoſtilia*, nonnunquam per excellentiam *Curia* audiit: hic nemini, præter Senatores, conſidere fas erat, qui ibi de negotiis domeſticis deliberabant. In *Curia Pompeja* verò, cui à Pompejo nomen, non Senatoribus modo, ſed & aliis Magiſtratibus civicis coire permiſſum erat: in *Curia Julia* tandem, quam Jul. Cæſar condidit, extranea negotia, ut Legationes aliaque expedita ſunt. V. Alex. *Genialium dierum lib* 1. *cap.* 16. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 2. & *lib.* 7. *cap.* 5. &c. nec non infrà, in vocibus *Curiata* & *Curio*.

Nomina 8 *Curiarum, quæ ad nos pervenere.*

Calabra Curia, ubi tantùm ſacrorum ratio geſta eſt; Varro.

Faucia, vel, ut alii malunt, Saucia, cujus initium duabus inſignibus cladibus captæ Urbis & pacis Caudinæ memorabile fuit, Liv. *lib* 9.

Forienſis, cujus mentio apud Feſtum, una ex 4. quarum ſacra in veterib⁹ curiis fiunt, Feſtus.

Rapta, cujus eadem cum priore ratio.

Tifata, à loco juxta Capuam cognomine dicta.

Titia, à prænomine Tatii Regis appellata videtur.

Vallenſis, Feſto memorata, una ex 4. quæ è vett. Curiis in novas, utpote ampliores cùm evocandæ eſſent, religio obſtitit: itaque ejus ſacra in veteri loco peracta ſunt.

Velitia, cujus apud eundem Feſtum mentio, ſimilis cum priori rationis fuit.

Recentiori ævo, *Curia*, Senatus Civitatis, cujus Magiſtratus *Decuriones* & *Curiales* dicuntur, in *Cod.* Theod. & Juſtin. *de Decur.* paſſim. Fuerunt autem iſtiusmodi *Curiæ* inſtitutæ, in municipiis Senatûs Rom. exemplo, κτ̀ τ̀ βασιλευούσης πόλεως μίμησιν, ut eſt in Juſtiniani *Nov.* 38. unde & *Senatûs* nomen iisdem inditum, V. Jac. Gothofredum *ad tit. C. Th. de Decur. & Juriſconſ.* Item Regius comitatus, Gall. *La Cour.* Guntherus *Ligurini lib.* 4.

Nec tamen emiſſâ tantarum plebe virorum
Vel Princeps vacuus, vel Curia *ſola remanſit.*

Aliquando nudè, pro Papali, Gall. *la Cour de Rome.* Rythmi antiqui *de orig. Monaſterii Pratenſis in Flandria,*

Bis perrexit ad Curiam, *formam nequiens habere,*
Paucam habebat monetam, nihil poterat præbere,
Et qui nihil poteſt dare, non eſt opus in Curia &c.

Ut alias vocis ſignificationes omittam. In plur. *Curiæ*, dicti ſunt ſolennes illi Regum Conventus, quos in præcipuis anni feſtivitatibus celebrabant, advocatis omnibus Regni Magnatibus atq; Prælatis; quorum lites ibi ac controverſiæ, ut & alia majoris momenti negotia utplurimum diſceptabantur. Indicebantur iſtæ *banno* ſeu edicto publico Magnatibus, Prælatis & Civitatum totius Regni Nuntiis ad eas ſubmonitis. Quo fine ob anguſtias interdum Urbium, eligebantur nonnunquam amplæ planities, in quibus & tentoria & ædes & Palatia, ex lignis, tumultuario opere erigebantur, uti factum in illa *Curia* ſolenni, quam ad Moguntiam tenuit Fridericus I. ann. 1182. apud Arnoldum Lubec. *lib.* 3. *cap.* 9. ubi multa de hujusmodi Curiarum habet magnificentia, ut inter alia, quòd *officium Dapiferi ſeu Pincernæ, Camerarii ſeu Marſcalli, non niſi Reges, vel Duces aut Marchiones, adminiſtraverint.* V. quoque Richardum de S. Germano *in Chron d. l.* 1233 Anonymum *de Geſtis Friderici II. Imp.* Ditmarum *lib.* 4. *pag.* 36. & Albertum Argentin. *A. C.* 1356. In iis autem Reges ac Principes coronati procedebant, ſacrisque liturgiis ac conviviis, eodem ornatu inſignes, intererant: imponebatur verò illa eis, inter Liturgiæ ſolennia ab Archiepiſcopis vel Epiſcopis. Unde *Coronatæ Curiæ*, iſtiusmodi Regum Conventus dicti ſunt. V. quæ de duabus coronis aureis, coronandis Regi & Reginæ olim in Francia factis & coronulâ aureâ, quam conſueverat Rex die coronationis ſuæ in prandio deportare, Abbati & Conventui S. Dionyſii cuſtodiendis traditis, habet, aliaque plura hanc in rem congeſſit, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Curiales, inter alia iidem qui *Decuriones*, V. ſuprà. *Magnus Curialis*, dignitas in Civitatibus eſt. *Grand-Curial de Baugé, & Yenne*, apud Guichenon. *in Probat Hiſtor. Breſſ.*

Curianum, adde: Vinetus *Cordan* eſſe mavult, ſcopulum in Oceano Medulico.

Curiata Comitia, in quibus populus Curiatim ſuffragium ferebat, hoc eſt, in quibus populi per Curias diviſi Sententia rogabatur, ut quod plures earum ſtatuiſſent, id ipſum populi juſſum eſſe diceretur. De iis ſic A. Gellius *lib.* 15. *cap.* 27. *In eodem libro ſcriptum eſt: Quum ex generibus hominum ſuffragium feratur, Curiata Comitia eſſe; quum ex cenſu & ætate, Centuriata; quum ex regionibus & locis, Tributa.* Fuere autem *Curiata* omnium Comitiorum antiquiſſima, ita ut primis illis temporibus omnia, quæ populi ſuffragiis fierent, non niſi Comitiis fierent Curiatis. Fiebant intra pomœrium, & ut plurimùm in foro, in loco, qui inde *Comitium* dictus, ut teſtis eſt Varro *de L. L. lib.* 4. Et poſt ejectos Reges, duabus potiſſimum rationibus habebantur: una fuit legum ferendarum, altera Sacerdotum quorundam creandorum. Differebant à Tributis, quòd in his ſimul vocentur, qui ejusdem regionis ſunt, ut quisque ſuam dicat ſententiam, in *Curiatis* verò ſinguli vocentur, qui ejusdem Curiæ ſunt. Itaque ſi contigiſſet quosdam, qui nomina profeſſi erant in aliqua Curia, domicilium mutare & in alterius locum commigrare, hi non cum iis, inter quos primùm nomen ſuum profeſſi erant, ad Comitia Curiata, ſed cum vicinis ſuis ejusdem regionis ſive tribus, ad Tributa Comitia vocabantur. Dein, ut docet Dion. Halicarn. *lib.* 10. *Curiata* ſuffragia tum demum rata habebantur, ubi & Senatusconſultum præceſſiſſet, num ad populum id promulgari oporteret, ſuffragiis curiatim collectis, nulloque vitio ex auguriis vel oſtentis obnuntiato: Tributa verò ſine Senatusconſulto vel Sacerdotum aut Augurum approbatu fiebant, oportebatque ea intra unum diem confici, Oiſelius *in A. Gellii locum ſuprà citatum.* Indicebantur *Curiata* Comitia per tricenos Apparitores, quorum ſingulos ſingulæ Curiæ habebant; in iis, cùm ritu præſcripto propoſitio facta placebat, ad electionem procedebatur; ſin minùs, intercedebat Tribunus Pl. ſicque Comitia ſolvebantur. Convocandi habendiq; hæc Comitia jus primùm penès Reges erat; Poſtea Magiſtratibus quibusdam Patriciis, Conſulibus, Prætoribus, Dictatoribus & Interregibus: Pontificibus etiam id conceſſum fuit, nec non Flaminibus. Suffragium in iis tulerunt cives Rom. ſed ii tantùm, qui in Curias erant deſcripti, quales ſaltem fuere, qui in urbe habitabant, &c. Plura V. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *c.* 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Curiones, apud Romanos dicti ſunt, qui pro Curia quisq; ſua ſacra curabant. Inſtituit id Sacerdotium Romulus, populo in 3. Tribus Curiasq; 30. diviſo: confirmavit Numa Pompilius, Dionyſ. Halic. *lib.* 2. Hi ſinguli à ſingulis Curiis eligebantur, quorum is, qui reliquis omnibus præſidebat, *Curio Maximus* dictus eſt. Hujus auctoritate cæteri regebantur, nec is, niſi omnium Curiarum ſuffragiis, Curiatis Comitiis creabatur. Sacra, quæ in Curiis fiebant, *Curionia*: & æs quod dabatur Curioni ob Sacerdotium, *Curionium*: ipſi Curiones quoq; *Flamines Curiales* dicebantur: Domus tandem publica, in qua ſacris peractis quælibet *Curia* ſolebat convivari, *Domus Curialis*, nonnunquam ſimpliciter *Curia* vocitata eſt, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *c.* 13. Binos ſingulis Curiis, adeoq; 60. *Curiones* habet Thom Goduv. *Anth Rom lib.* 2. *ſect.* 2. *c.* 5. Meminit *Curionum* quoque Martialis *Præfat lib.* 2. *Epigramm. ad Decianum, Quid nobis*, inquit, *cum Epiſtola? parumne tibi præſtamus, ſi legimus Epigrammata? — Video quare Tragœdi epiſtolam accipiant, quibus pro ſe loqui non licet. Epigrammata* Curione *non egent, & contenta ſunt ſuâ, id eſt, mala linguâ.* Ubi notat Turnebus, *Curionis* hujusmodi officium fuiſſe, omnia, quæ in Theatro, vel Principis mandato, vel Magiſtratus juſſu edictove, vel alicujus poſtulato pronuntianda erant, proclamare uti quaſi præconem Theatralem ſic egerit Curio, V. eum *Adverſar. lib.* 25. *cap.* 8. Sic itaque Tragœdi, ſi quid eſſet, quod Principem vel populum, monitos rogatosq; vellent, epiſtolam exhibebant, quem vocalis aliquis *Curio* clarâ voce legebat: quoniam iis in Dramatico poëmate, quæ extra ſcenam & argumenta eſſent, loqui non licebat &c.

Curioſi, Palladio, in *Vita* Chryſoſt. Κυριωσοι, in *Gloſſ.* Baſilic. Κουριόσοι, dicebantur, qui delecti ex *Memorialibus*, atque etiam ex *Agentibus in rebus*, ab Impp. per ſingulas provincias, modò bini, modò ſinguli, annuum munus obituri, mittebantur, qui & curſui publico invigilarent, ne viz. citra evectionem quis eo uteretur, & omnia, quæ geri in Rep. viderent, ad Principis notitiam deferrent. Dicti, quod *curis* agendis & evectionibus curſus publici inſpiciendis operam darent, *l.* 13. *Cod. de curſ. publ. Lib.* 12. *l.* 2. *C. de curioſ. l.* 1. *C. de offic. Magiſtr.* ad eosque cura vehicularis curſus pertineret, ut loquitur *L. ult. ff. de muner. & hon.* Eosdem crimina Judicibus nuntiaſſe, indicat *l.* 1. *C. de curioſ.* Tertullian. *libr. de fuga in perſec. In matricibus beneficiariorum & curioſorum. In paſſionibus B. Mennæ*, Heliodori cujusdam mentio fit, qui *Curioſi* officio fungebatur. Eôdem pertinent, quæ à Suida in verbo Κυριώσιος referuntur, ἐκ τοῦ βίου Χρυσοστόμου. Ea ſunt hujusmodi, Ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ Κουριόσου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, *Tractus à* Curioſo *urbis, media in urbe.* *Curioſos* etiam *Publicanos* vectigalium redemptoribus conjungit Julius Firmicus *lib.* 3 *Curioſi litorum* invenies, *in Nov. un. Th. & Valent. de trib. fiſcal.* Et *Primi ſcholarum Curioſi*, *in l.* 6. *ff. de curioſ. in Cod. Theodoſ.* V. Joh. Laurentium *JC. notis in Phædrum lib.* 4. *fab.* 41. *verſ.*

Quidam

— — *Quidam curioſior:*
Simonide, tu ex opibus nihil ſumis tuis.

Ubi ſic vocari communiter notat eos, qui ſolliciti ſunt de aliis, ex Plauto *Stich. Ac. 2. Sc. 1.*

Sed curioſi ſunt hic complures mali,
Alienas res qui curant ſtudio maximo.

Specialem dein vocis in antiquitate ſignificatum, de quo retrò ſubjungit. Similes in Gallia *Contrarotulatores diſpoſitorum equorum*, Gall. *les Controlleurs des Poſtes*, facit Scaliger *ad Manilium lib. 5.* In *Not.* Imp. occurrunt *Curioſi curſus publici præſentalis.* Et *Curioſi per omnes provv.* in *Nov.* Theodoſ. & Valent. *de Tribut. Fiſcal.* &c. Qui cùm multiplici concuſſione & nequitiâ infames eſſent, ſublati demum ſunt à Juliano Imp. V. Jac. Gothofredum *ad tit. Cod. Theod. de Curioſis*, apud du Freſne indigitatum, qui *Curioſos & Correctores Fratrum ordinis Grandimontis* quoque memorat, ex *Areſto* Parlam. Paris 15. Jan. 1322. V. quoque infrà, ubi de *Frumentariis.* Sed & hac voce per dicterium appellari homines graciles & macilentos, apud Plautum legimus *in Aulul.* tanquam qui *curis* ſe exederent ac macerarent; quemadmodum *Incurioſi* contrà pingues ſunt. Unde *Agnus incurioſus*, apud Apulejum *Flor.* Eodem ſenſu *Curio Agnus*, pro macro, apud eundem Plautum reperitur &c.

Curioſi Naturæ, nomen Societatis In Germania illuſtris, inter præſtantiſſimos Medicos, certis legibus, inſtitutæ, auctore Joann. Laur. Bauſchio, Medico celeberrimo; qui Suinfurti, in Franconico Circulo liberâ Imperii Civ. communicato cum aliis Medicis conſilio, deprehendit, Rei Medicæ optimè conſultum iri, ſi ſingulari cura præcipuorum Naturalium, in triplici Regno, *Minerali, Vegetabili* & *Animali*, indoles, differentiæ, vires, remedia, accuratè enarrarentur. Cui negotio quòd unius hominis vires ætasq; non ſufficeret, eodem Anno M DC LII initium factum fuit Collegii hujus, & ſub certarum Legum præcepta aliquot Medici in unam Societatem coiverunt, Bauſchioque præfato Præſide electo, duos ipſi *Adjunctos*, Jo. Mich. Fehr. & Georg. Balth. Mezgerum itidem Suinfurtenſes, aſſociarunt. *Argonauticæ expeditionis* nomen Societati, Bauſchio *Jaſonis*, cæterisq; ſimilia, dare placuit, quibus cùm ſenſim alii ſeſe adjunxiſſent, primus *Vitem Viniferam* ſeu *Ampelographiam Curioſam* edidit Phil. Jac. Sachs à Levvenh. Vratiſlavienſis A. C. 1661. Anno ſequente promulgata fuit *Epiſtola Invitatoria*, ad quoſcunque Medicos directa, quibus in hæc Naturæ & Societatis caſtra deſcendendi prolubium ſubiret, unà cùm Legum tum temporis obſervatarum teſſera & teſtimoniis variorum præcellentium Medicorum; Tabulà item tum Archivo inſcriptorum membrorum, quod ſcriptum ſub nomine, *Salve Academicum*, Typis vulgatum eſt. Poſtmodum ipſe Præſes geminum tractatum emiſit, de *Lapide Hæmatite & Ætite*, A. C. 1665. Sequutus eſt Fehrius, qui de *Scorzonera* ſcripſit, & ſimul D. Bauſchii *Unicornu foſſile* eruit. Eodem verò anno, hoc defuncto, Sachſius præfatus, *Gammarus* ſeu Cancer cognominatus, *Gammarologiam Curioſam* emiſit, & Fehrius in Præſidis defuncti locum electus eſt A. C. 1666. Idem de *Abſinthio* librum vulgavit A. C. 1667. Poſt quem *Elaphographiam* Jo. Andr. Graba, Erfurtenſis Medicus, & *Carduum Benedictum* Georg. Chriſtoph. Petri Elect. Mogunt. Archiater: ipſe Fehrius *Cæruleum & Chryſocollam*, ex Bauſchii ſcriniis, edidere. Quo facto conſtitutum, ut Societatis Regiæ in Anglia aliarumque quarundam in Gallia exemplo, quotannis *Ephemerides* Germanorum, h. e. *Miſcellanea Curioſa Medico-Phyſica* ederentur; & quidquid in Anatomicis, Botanicis, Phyſicis, Pathologicis, Chymicis, Chirurgicis, vel ab Exteris, vel Germanis, per commercium literarum communicaretur, vel etiam à Germanis ipſis fidâ experimentorum veritate inventum fuiſſet, Erudito Orbi, quaſi in una Tabula, delineatum exhiberetur. Quod ut feliciùs effectui daretur, Leges priſtinæ partim mutatæ, partim auctæ; & ut *Fautores* nonnulli, alii ut *Collegæ* recepti: *Collectores* quoque in Urbe Vratiſlavia Sileſiorum inſtituti ſunt, ad quos ex omnibus oris literæ dirigerentur. Ipſi verò Societati nomen S. ROM. IMPER. ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM impoſterum eſſe juſſum eſt: cui cùm ipſe Imperator Leopoldus patrocinium ſuum indulſiſſet, ab eo tempore magnis auctibus Societas crevit, & indies celeberrimorum Virorum acceſſione, non ſine maximo Publicæ Rei emolumento, locupletatur. V. *Ephemeridum Medico-Phyſicarum Germanic. annum ſecundum A. C. 1671. editum Jenæ.*

Curius Fortunatianus, Hiſtoricus, memoratur Jul. Capitolino in *Maximo & Balbino, Priusquam de actibus eorum loquar — quamvis Curius Fortunatian⁹, qui omnem hanc hiſtoriam perſcripſit plura congerit*, h. e. pauca eorum admodũ tetigit. Salmaſ. *ad l.* V. in voce *Curius*

Curlandia, adde: Familiæ hujus illuſtris auctor eſt Gothardus Ketlerus, ex generoſa inter Equites Weſtphaliæ familia, Magiſter Ordinis Livonici, ac à Rege Poloniæ Sigismundo Auguſto *Dux Curlandiæ ac Semigalliæ* creatus: cujus progenitores ſic habent. Gothardus *Keller* Eques, ex *Maria de Brenberg*, genuit Gothardum Equitem Auratum, cujus ex Sibyllâ *de Neſſelrode* filius fuit Gothardus I. Dux Curlandiæ & Semigalliæ præfatus: quo & Annâ Megapolitanâ, genitus Gulielmus D. maritus fuit Sophiæ Brandenburgicæ, extinctæ A. C. 1610: quo matrimonio editus Jacobus D. ex Luiſa Carola Brandeburgica, filiâ Georgii Wilhelmi Electoris, ſuſcepit numeroſam utriusque ſexus prolem; V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. tom. II. p. 61.* & *in Ind.*

Curma, homo mancipii Tullienſis, non longè ab Hippona; cujus mirabilem viſionem refert Auguſtinus *Tom. IV. de Cur. pro mort. ger. cap. 12.* ubi viſionis hujus monitu poſtea ab eo ſe baptizatum eſſe, inter alia addit. Tob. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gent. cap. 19. §. 4.*

Curmen, Κόρμι, Dioſcoridi *lib. 2. cap. 110.* potus ex hordeo, zytho ſimilis. V. Salmaſium *ad Inſcr. Herodis Attici pag. 51.* & Camdenum *in Agro Dorbienſi.*

Curraterius, Gallis dicitur, qui *Conciliator* ſeu *Proxeneta* Latinis, ab *intercurrendo*, Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino.* V. du Freſne in *Corraterius.* At apud Italos *Corraria* dicitur genus prædæ, quæ procul ab exercitu (extra 10. m. p. dicebant Romani) in liberis & injuſſis excurſibus agitur, & quam illi à *bucino* diſtinguunt. V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib. 3. cap. 6. §. 12.*

Currere, de venis arborum, apud Plinium *lib. 16. cap. 39. Communia his* (larici, abieti & ſapino) *pinoq;, ut quadripartitos venarum curſus biſidosq; habeant, vel omnino ſimplices.* Unde Græcis τετράζοος, δίζοος, & μονόζοος arbor, quæ *quadrifidos* habet venarum curſus, vel *binas* utrinque κρόδιας, vel *ſimplices.* Latini *fluvias* appellarunt quoque, & *fluviari* arborem, quæ ſic venis diſtingueretur. Dicuntur autem κρόδιες & venæ in arbore *currere*, ut purpura Meliboea, in veſtis extrema ora, *curris* apud Poëtam *Æn. lib. 5.*

— *chlamydem auratam, quam plurima circùm*
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Et apud Homerum περίδε θέει, *aes currit*, circa clypei ambitum: Unde *curſi venium*, gen⁹ aceris, apud eundem Plinium, quod Theophraſto ζυγία: utrumque ex correctione Salmaſii, quem vide *ad Solinum pag 1034.* At, *Currere*, in *Charta* R. Abbatis Caroff. A. C. 1308. apud du Freſne dicitur, qui ob crimen per urbem traducebatur, quod *trotari* ultimæ ætatis Scriptores vocant: Cujusmodi pœnæ genus adulteris apud Francos infligi ſolenne, quemadmodum olim apud Piſidas; ut idem docet in verbo *Trotare*.

Curriculum, apud Horatium *Ode principe*,

Sunt quos Curriculo *pulverem Olympicum*
Collegiſſe juvat, metaq; fervidis
Evitata rotis —

An pro ſtadio & hippodromo? ut apud Ciceronem in *Catone maj. Quum Milo Crotoniates athletas ſe in* Curriculo *exercentes videret.* An pro ipſo curſu curruque? V. Chabotium *ad l.* Certè *Curriculum* propriè, breviſſimum vehiculi epiroti genus, dictum eſt, quo in ludis olim uſi: Græcè ἀγυιάλιον. Ad Olympiacum autem Certamen, Circenſeq; ludicrum reſpicit Poëta, ubi viciſſe olim maximæ gloriæ erat. Nutriebantur verò præcipuè ad hunc uſum equæ. Virgilius *Georgic. lib. 1.* ubi de Epiro; *mittit*

- *Eliadum palmas Epirus equarum.*

Et Horatius idem *lib. 2. Carm. Od 16.* de Groſphio Eq. Rom.

— *tibi tollit hinnitum*
Apta quadrigis equa.

Erantq; ſolennia *Curricula* ſeptem, totiesq; meta circumagenda, antequam palmam impetrarent quadrigæ. Propertius *lib. 2. El. ad Cynthiam*,

Aut priùs infecto depoſcis præmia curſu,
Septima quàm metam triverit antè rota.

Circa quem ſpatiorum numerum decurrendorum; cùm ſæpius errare videret Agrippa. τούς τε δελφῖνας καὶ τὰ ὠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ περίοδοι τῶν δρόμων ἀναδεικνύωνται), *Delphinas & ovales fabricas conſtituit, quibus circuitus* Curriculorum *notarentur ac numerarentur*, apud Dionem. Imò & ante Agrippam Ova fuiſſe in Circo, quibus Curricula numerarentur, diſcimus ex Livio *lib. 41.* ubi ait Cenſores locaſſe carceres in Circo faciendos, *& ova ad notas curriculis numerandis*, id quod factum anno U. C. 581. Meminitque Varro illius ovi, *quod ludis Circenſibus noviſſimi* curriculi *finem faciebat quadrigis.* Fuere itaque tot ova, quot *Curricula*, & primo Curriculo peracto, unum ovum è medio tollebatur, atque ita deinceps, uti ex verbis hiſce Varronis colligere eſt; an ſingulis ſpatiis peractis; unum ſubinde ovum producebatur in medium, ut videtur innuere Caſſiodorus? V. hic ubi de Circi *Falis ac Ovis.* Porro Latinis, unde emittebantur quadrigæ, *Carceres* dicti & *Oſtia*: circa quas in curſu flectebant, *Metæ*: ubi ſtabant ad palmam accipiendam, poſt *Curricula* peracta, *Calx* ſeu *Creta*; quod locus ille cretâ prædictus eſſet. Erat autem is à Carceribus non procul. Nempe victrices quadrigæ, quæ metam ſeptimò circumagere anticipaſſent, quod ſuperfuit ſpatii ad primas metas abſolventes, ibi præmium accepturæ conſiſtebant. V. Salmaſium *ad Solin. p. 911 & ſeqq.* ut & hic paſſim.

Curru vehi, cùm aliquo Procerum, magnus honor habitus. Vopiſcus *initio Aureliani*, *Hilaribus, quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus & dici, impletis ſolemnibus, vehiculo me ſuo & judiciali carpento Præfectus urbis, Vir illuſtris, Junius Tiberianus accepit.* Epiſtola Smyrnenſium, ſanè inſignis, de martyrio Apoſtolici Viri

Polycarpi, apud Euſebium *Hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 4. cap. 14.* Καὶ ὑπήντα αὐτῷ ὁ Εἰρήναρχος Ἡρώδης, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικήτης, οἳ καὶ μεταθέντες αὐτὸν εἰς τὸ ὄχημα, ἔπειθον παρακαθεζόμενοι καὶ λέγοντες· τί γὰρ κακόν ἐστι λέγειν, κύριε Καῖσαρ, καὶ θύσαι καὶ σώζεσθαι. Sic Honorium Imp. primores Senatorum curru ſuo invexiſſe Romæ, arguunt illa Claudiani *in IV. Conſ.* ubi vetitos eos *currum* de more præcedere, canit,

Temnunt priſca ſenes, & in hunc ſibi proſpera fata
Gratantur duraſſe diem, moderataq; laudant
Tempora; quòd clemens aditu, pro tempore ſolus
Romanos vetuit currum præcedere Patres.

Ipſi Honorio, quòd eodem curru cum Patre Theodoſio urbem eſſet invectus, idem Poëta, ut inſignem honorem, adſcribit, *in III. Conſul.*

Quanti tum juvenes? quantæ ſprevere pudorem
Spectandi ſtudio matres! Puerisq; ſeveri
Certavere ſenes? cùm tu genitoris amico
Exceptus gremio, mediam veherere per urbem?

Ut ad remotius ævum aſcendamus, Adraſtus Hypſipylam; Thetin Neptunus, *invitat curru*, apud Statium *Thebaid. lib. 5. verſu* 699. & *Achilleidos lib. 1. verſu* 79. Imò in Sacris, Jehu Rex Iſraëlis juſſit *Jehonadabum*, honoris ergò, *conſcendere ad ſe in currum*, 2. Regum *cap. 10. verſu* 15. Pharao verò *juſſit* Joſephum, qui ſecundus ab illo futurus erat, inſidere *currui ſecundario*, Geneſ. *c. 41. v. 43.* V. Caſp. Barth. *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Curruca, Græcè ὑπολαΐς, avicula eſt, in cujus nido cuculus plerunque parit. Philoſophus de cuculo *Hiſtor. lib. 6. cap. 7.* τίκτει δὲ ἐπὶ τῇ τῆς ὑπολαΐδος νεοττιᾷ, οὐδὲ ἐκλέπει καὶ ἐκτρέφει; unde eſt, quod Theophraſtus *de Cauſ. plantar. lib. 2. cap. 24.* cuculorum genus extare poſſe negavit, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, ἣ καὶ εἰς τὴν νεοττιὰν τὰ ᾠὰ τίθησιν, *niſi* curruca *eſſet, in cujus nido ova poneret.* Quod haud usquequaque verum: cùm præter currucam etiam alias aves memorent Auctores, in quibus cuculus ὠο-τοκεῖ: palumbes nempe & turtures, Ariſtoteles *in Mirabil.* alaudas, chloridas & pappos, Idem *Hiſtor. Animal. lib. 9. cap. 29.* & Ælianus *Hiſtor. lib. 3. cap. 30.* paſſeres, Iſidorus *lib. 12. cap. 7.* luſcinias, motacillas, rubeculas, & ruticillas, Geſnerus: avem denique קרא *Kore*, quæ ſcolopaci ſeu ruſticulæ propior, Jeremias *cap. 17. verſu* 11. Interim plerunque id in Currucæ nido fieri certum. Unde, ſicut cuculus apud vett. Romanos, de mœcho uſurpari conſuevit, uti ſuprà vidimus ex Plauti *Aſinaria*; Ita *Currucam* iidem appellavere, qui ab uxore contumeliam patitur. Sic Juvenalis *Sat. 6.* de viro ſtolido falſas adulteræ uxoris lachrymas miſerante,

Tu tibi nunc, curruca, *places, fletumq; labellis*
Exſorbes &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. I. cap. 12.*

ad *Currum*, equos jungendi mos vetus is fuit, ut in quadriga quatuor equos ita jungerent, ut, duplici temone equis interjecto, perpetuum jugum omnibus conjiceretur. Tum nullus in curru funalis equus fuit, ſed omnes jugales, quorum duos ſiniſtros temo unus interjectus continebat, duos dextros alter temo. Primus Cliſthenes Sicyonius ratione hac immutatâ, uno temone *currum* fecit, ac medios tantùm duos jugo junxit, eisque ſingulos adjunxit ex utraque parte loro vinctos, quos σειραφόρους Græci, *funales* Latini dixere, ſicut alteros ζυγίους illi, *jugarios* vel *jugales* iſti: Atque ſic in Circenſibus jugales duo fuere inter utrumque funalem, ſic ut omnes quatuor equi æquatâ fronte irent, quemadmodum in antiquis monumentis, nummis, annulis, paſſim videre eſt. Ex illis autem quatuor equis funales dextri potiſſimi, utpote qui ducatum cæteris præberent, nempe in bellicis & aliis ſi fortè curribus: funales verò ſiniſtri, in agoniſticis & Circenſibus. Quia namque ad ſiniſtram meta eſſet circumflectenda, in eoque poſita victoria, maximam ad palmam adipiſcendam momentum attulerunt ſiniſteriores funales. Quamobrem præſtantiſſimus quadrigæ equus & adprimè flecti facilis, ac cæteris doctior, ad funem ſiniſter locabatur: uti inprimis diſcimus ex Silio Ital. *lib. 16.* ubi de ludis Scipionis in Africa celebratis, & videbimus infrà, in voce *Funalis.* At hodie ad Currum ſic quatuor equi junguntur, ut non omnes conquaternati æquatâ fronte procedant; ſed bini funales conjuncti præcedant ſubſequentibus funalibus. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag. 897.* & *ſeqq.*

Currus, an Erichthonii inventum, qui turpitudinem crurum hac ratione abſcondere fuerit conatus, V. in voce *Erichthonius*: an Minervæ? Suidas, Ἱππεία Ἀθηνᾶ. Ταύτην Ποσειδῶνός φασι θυγατέρα καὶ Πολυφῆς τῆς Ὠκεανοῦ. ἅρμα δὲ πρώτην κατασκευάσασαν διὰ τοῦτο Ἱππείαν κληθῆναι. *Pallas Equeſtris; hanc Neptuni dicunt eſſe filiam, ex Polyphe Oceano genitâ:* Currum *autem primam fabricaſſe, atq; ob id Equeſtrem nominatam.* Unde Statius *Thebaid. lib. 2. verſu* 723 de illa,

— — *ſive Aonia devertis Ithome*
Læta choris, ſeu tu Libyco Tritone repexas
Lota comas, qua te bijugo temone frementem
Intemeratarum volucer rapit axis equarum.

Ad varios uſus homini inſervit: de quorum primo, pulchrè Corippus *lib. 1.* rectè emendatus doctiſſimo Savaronio *ad Carmina Apollinaris Sidonii*; reliquos infrà ſubjiciemus paſſim, inprimis ubi *de Curuli vectatione*, quo pleraque huc ſpectantia rejicere placuit. Antiquiſſimis certè temporibus, non ex equis, ſed ex *curribus* pugnatum, uti apud Homerum videre eſt, ubi binos in uno *Curru* fuiſſe, Heroa & Aurigam, unum ex fidiſſimis amicorum, legimus paſſim. Fuere autem *Heroum currus* tantis impenſis, tanto opere, tamq; durabili materia fieri ſoliti, ut in longam ſobolis ſucceſſionem ſufficerint, nec facilè prioribus amiſſis potuerint in poſteriores inveniri copiæ, uti notat vetus Expoſitor *ad Statium Thebaid. lib. 6. verſ.* 349.

It Chromis Hippodamusq;, alter ſatus Hercule magno,
Alter ab Oenomao, dubites, uter effera preſſet
Frænamagis. Getici pecus hic Diomedis; at ille
Piſæi juga patris habet, crudelibus ambo
Exuviis, diroq; imbuti ſanguine currus.

Inſignium enim & imaginum loco à poſteris cumprimis aſſervati. Virgilius *Æn. lib. 1.*

— — *Hic illius arma,*
Hic Currus *fuit* —

Et Juvenalis *Sat. 8.*

— — *quid prodeſt, Pontice, longo*
Sanguine cenſeri, pictosq; oſtendere vultus
Majorum, & ſtantes in Curribus *Æmilianos?*

Etſi namq; imagines fictæ, veri tamen utiq; *Currus* fuere cuſtoditi. Hinc Scholiaſtes vetus, *ad Statium Theb. lib. 2. verſu* 67. de Lajo,

Ut verò excelſis ſuamet juga nixa columnis
Vidit & infectos etiamnum ſanguine currus.

Ad memoriam, inquit, *Heroum Currus conſervatos in atriis domuum, exemplo Laji memorat* &c. Iidem verò Veteres & devictorum Principum *Currus*, cum armis in tropæa ſuſpendebant. Virgilius *Æn. lib. 7.*

Multaq; præterea ſacris in poſtibus arma,
Captivi pendent currus, *curvæq; ſecures,*
Et criſtæ capitum & portarum ingentia clauſtra,
Spiculaq; clypeiq; ereptaq; roſtra carinis &c.

Neque verò Duces ſolùm exercituum Heroesq; curribus in bello uſi: Sed & poſtquam equorum uſus increbuit, ingens exercitus robur *Bellici Currus* habiti nihilominus fuere. Unde in ſacra phraſi, *Currus Iſraelis & equites ejus*, junguntur 2. Reg. *c. 2. v. 12.* Quam in rem V. Sam. Bochart. *Hierozoici Parte prior. lib. II. c. 9. ubi de Salomonis equitatu*, & infrà aliquid, ubi de *Curribus Falcatis*.

Currus Falcatus, inter præcipua Veterum militaris apparatus genera: de quo ſic Curtius, ubi Darii aciem deſcribit *lib. 4. cap. 9.* *Ingens — terror hoſtium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant: utrinq; à jugo ternos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura ſpicula eminebant in adverſum: aliæ deinde falces ſummis rotarum orbibus hærebant; & aliæ in terram dimiſſæ, quidquid obvium concitatis equis fuiſſet, amputaturæ.* Prima verò hujusmodi Curruum mentio in libris Judicum occurrit *cap. 1. verſu* 19. ubi *ferrati* appellantur: inde apud Livium *lib. 37. cap. 41.* Diodorum *lib. 17. cap. 58.* Xenophontem Παιδ. *lib. 6.* ubi Cyro inventionē eorum, ut quidem poſtea à Perſis uſurpati ſunt, attribuit, & currus hos optimè deſcribit; Vegetium *lib. 3 cap. 24.* Lucretium *lib. 3. verſu* 746. ubi *falciferos currus* vocat, Alios. V. omnino Briſſonium *lib. 3. pag* 308. & *ſeqq.* & Dempſterum *ad Roſini Antiqq. lib. 10. cap. 10.* Quomodo verò in exercitu diſtribui diſponique conſueverint, idem Curtius paulò exactiùs exponit *lib. cit. c. 12.* Cum fremitu ingenti Barbarorum emiſſos in hoſtem, habes *cap. 13.* quo effectu, *cap. 15.* *Paucæ tamen evaſere quadrigæ in ultimam aciem, iis, quibus inciderunt, miſerabili morte conſumptis; Quippe amputata virorum membra humi jacebant.* Sic magnam horrendamque ſtragem in exercitu Romanorum edidiſſe eos, docet Appianus *de Bellis Syriacis* & *Mithrid.* Contra tantum itaque malum prudentiâ opus fuit. Et quidem Alexander præcepit, *Ut ſi falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent; ipſi laxatis ordinibus impetum occurrentium ſilentio exciperent: haud dubius ſine noxa tranſcurſuros, ſi nemo ſe opponeret. Sin autem ſine fremitu emiſiſſent, eos ipſi clamore terrerent, paviaosq; equos telis utrinq; ſuffoderent.* Aliam rationem adversùs eos currus pugnandi Romani habuerunt, uti diſcimus ex Vegetio *lib. 3. cap. 24.* & Frontino *lib. 2. cap. 3. 17. 18.* Ut de numero *Falcatorum Bellicorumq;* in genere *Curruum* aliquid addam: Mithridates centum habuit in ſuo exercitu, Plut. *in Lucullo*; Darius ducentos, Arrian. *lib. 3.* Antiochus Eupator trecentos 2. Maccab. *cap. 13. verſu* 2. ut & Zera Chuſæus 2. Paralipom. *cap. 14. verſu* 9. Pharao ſexcentos, Exodi *cap. 4. verſu* 7. Syri trans-Euphratenſes ſeptingentos 2. Sam. *c. 10. verſu* 18. Siſara nongentos, Judic. *cap. 4. verſu* 3, 13. Sobæorum Rex Adarezerus millenos, 1. Paralipom. *c. 18. v. 4.* Seſacus Ægypti Rex, mille ducentos, 2. Paralip. *cap. 12. verſu* 3. At Salomon Iſraëlis Rex hos omnes ſupergreſſus, mille & quadringentos, 1. Regum *cap. 4. verſu* 26. & 2. Paralip. *cap. 9. verſu* 25. quos ille, ne tot currus & equites urbi Regiæ eſſent oneri, per Judææ oppida, hinc *Curruum urbes* dicta, diſtribuiſſe legitur 1. Reg. *c. 10. verſ. 26.* Sicubi verò major *Curruum* numerus occurrere videatur, ea loca

de mendo eſſe ſuſpecta, judicat Bochartus, quem V. omnino *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 9. Nec omittendum, quòd Deum, qui equis curribusq; ſuos confidere non vult, Joſuæ in mandatis dediſſe legimus, ut *equis* hoſtium devictorum *ſuffragines ſuccidat, & currus eorum igni comburat*, Joſuæ *cap.* 11. *verſu* 6. quod à Joſua factum, uti Dominus præceperat, narratur *verſu* 9. ad quem locum V. *Meditationes* Franc. Burmanni.

Currus Olympici, quadrijuges fuere: & quidem etſi in omnibus ludis omnis generis ſpectacula edebantur, tamen ludorum Olympicorum quadrigæ fuere propriæ. Olympiæ inquam, quòd ibi tantùm ludos actos eſſe, non Elide, firmat Strabo *lib.* 8. contra id, quod diſertim ab Hygino traditum eſt, Elide, Peloponneſi urbe, certamina quadrigarum primùm fuiſſe inſtituta. Meminit hujusmodi Curruum Virgilius *Georgic. lib.* 3.

Illi victor ego, & Tyrio conſpectus in oſtro
Centum quadrijugos *agitabo ad flumina* currus.

Et Statius *Thebaid. lib* 6.

Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus.
Aſpicit, atq; illic ingens certaminis inſtar
Quadrijugi.

Quem proin *Quadrigarum furorem* Tertullianus alicubi vocat. At quanto magis inſaniit Nero, quem Suetonius memorat *Olympiis aurigaſſe curru decemjugi, cap.* 25. Dicebantur autem hi *Currus* proprio vocabulo Ἀγωνιστικὰ, cùm bellici πολεμιστήρια appellarentur: eratque ingens quoque eorum celebritas. Cujusmodi inprimis ille fuit, quem Argis Alcibiades emit, *qua de re*, inquit Plut. *in eo, extat oratio Iſocratis* &c. Itaque cùm equos legimus victores, quadrigarios accipimus, ἀγωνιστὰς ἵππους, quos Poëtæ vocant ἀθλοφόρους, *certamini deſtinatos*, ac tandem *præmiis donatos*. Apud Strabonem *lib.* 8.

Τῷ Νηλῆι χρεῖος μέγ᾽ ὀφείλετ᾽ ἐν Ἤλιδι δίῃ
Τέσσαρες ἀθλοφόροι ἵπποι ——
Neleo multum debetis in Elide dia
Certantes quatuor pulli ——

Sed hac de re paſſim hic, V. inprimis ſuprà ubi de more *ad Currum jungendi* equos, & plura apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 6. *cap* 15. & Salmaſium *ad Solinum.*

Currus Secundarius, occurrit Geneſeos *cap.* 41. *verſ.* 43. *Et juſſit* (Pharao) *eum* (Joſephum) *inſidere currui ſecundario.* Ubi Arabs Interpres *edit. Pariſ. lateralem equum ſecundum* Pharaonis vult intelligi. Namq; *currum*, pro *equo*, paſſim reperias. Et notum, non Regibus ſolùm, ſed & privatis binos, aut plures equos ſæpe præſtò fuiſſe, ut altero de via feſſo, deſilirent in recentē. V. quæ de Barbaris ad Iſtrum, Ælianus in *Tacticis*, de Mœſis Val. Flaccus *Argonautic. lib.* 6. de Quadis & Sarmatis, Ammian. *lib.* 17. de Romanis Feſtus, in *Paribus equis*, de hodiernis Tartaris Jo. Bapt. Tavernier, de aliis alii referunt. Sed Hebræa *d. l.* diſertè habent, *Et ſedere fecit eum in Curru ſuo ſecundario.* Nempe Reges etiam in bello, præter primariū Currum, alium habebant ſecundarium. Quò pertinet, quod de Joſia legitur, 2. Paralip. c. 35. v. 24. A curru demiſſum ſervi ejus impoſuerunt עַל רכב המשנה אשר לו *ſuper currum ſuum ſecundarium.* Ubi Kimchius, *Quia ſolebant Reges duplici curru vehi, quorum primus erat principalis, & in altero ſedebant, cùm opus erat.* E quo ipſo colligere eſt, tam licuiſſe Regi vacuum equum, quàm vacuum *Currum* deducere; contra quod è Magiſtris nonnulli ne unum quidem equum ſuperfluum Regi divinâ Lege conceſſum fuiſſe, contendunt. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 9.

Currus Solis, 2. Regum *cap.* 23. *verſu* 11. *Et ceſſare fecit* (Joſias) *equos, quos Soli dederant Reges Juda, ab ingreſſu domus Dei ad domum Nathan-melechi Eunuchi, quæ erat in Parvarim &* Currus Solis *combuſſit igni*: quibusdam quadrigæ fuere, in quibus ſculptæ equorum effigies aureæ vel argenteæ vel æneæ Solis curru vecti. Sed veros hic equos intelligi, docet Bochartus; quos à *curribus* diſertè diſtinguit Scriptura. Nempe & Equi Soli conſecrabantur, & *Currus*; illi, ὡς ταχίστῳ τὸ τάχιστον, iſti, quia in curru fingebatur totum orbem circumvehi. Ita de Rhodiis Feſtus, voce *October, Quotannis Soli quadrigas conſecratas in mare jaciunt, quòd is tali curriculo fertur circum vehi mundum.* At apud Dionem Chryſoſtomum *Orat. Boriſthen.* Οἱ Μάγοι τῷ Διὶ τρέφουσιν ἅρμα Νισαίων ἵππων, Ἡλίῳ δὲ ἵππον, *Magi Jovi* currum *educunt Niſæorum equorum, Soli autem unum equum.* *Currum* verò etiam Soli ſacrum apud Perſas, Xenophon habet *Inſtitut. Cyri lib.* 8. ubi Cyri è Regia, in publicum, egreſſum deſcribens, memorat in pompa ductos fuiſſe, *Currum album Jovi ſacrum*, χρυσόζυγον *aureo jugo, impitiras coronatum*, cum *Solis currum album, itidem coronatum.* Quâ ſuperſtitione imbuti Judææ Reges Manaſſe & Ammon currus itidem & equos Soli dicarunt, quod à pio Rege Joſia abolitum eſt *d. l.* Eorum ſtatio fuit à loco *Parvarim* dicto, qui Templo vicinus erat, usque ad Templi fores, ut ibidem habetur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. c.* 10. De *Curruum* verò in pompis Sacrorum apud Romanos uſu, hic paſſim in voce *Armamaxa, Thenſa* &c. cujus ritus veſtigia apud Indos Idololatras obſervavit αὐτόπτης P. de Valle, quem vide *Itinerar. Tom. IV.*

Currus Triumphalis, inter Triumphi præcipua ornamenta, apud Romanos fuit, ritu ab Heroicis fortè temporibus deſumpto, namque apud Homerum magnos illos Duces, quadrigis prœlium iniiſſe, & victum Hectorem ab Achille triumphabundo curru raptatum eſſe, legimus. Idem mos Perſis; Unde Curtius *lib.* 4. *in limine*, ait: *Darius, qui modò non bellantis more, ſed triumphantis, curru ſublimis vehebatur.* Plinius *lib.* 28. *cap.* 4. & *lib.* 35. *cap.* 10. *fecit & Alexandrum curru triumphantem*: de Romanis res notiſſima. Fuit autem *Currus triumphalis* neq; ciſium, neque petoritum, neq; carruca, nec carpentum, nec plauſtrum, nec rheda, nec ſarracum, nec epiredium, nec covinus, nec arcirma, nec arcera, ac ne thenſa quidem, quæ omnia Veteribus celebratiſſima ſunt *Curruum* nomina, neque deniq; falcato currui ſimilis erat, ſed *rotundæ ad inſtar turris*, ut ex Joh. Zonara annotavit Turnebus *Adverſar. lib.* 6. *cap.* 16. Ex ebore eum factum fuiſſe, innuit Ovidius *Triſtium lib.* 4. *eleg.* 2.

—— —— *Currus ſpectabat eburnos.*

Faſtigium bracteis decorabatur aureis; Hinc Paulus Æmilius devicto Perſeo, *in curru aureo* triumphaſſe dicitur, apud Eutropium *lib.* 4. Sic Conſtantinum *inſediſſe aureo ſolum carpento*, refert Ammian. *lib.* 16. &c. Nec minùs coronis, ac Imperatores ipſi milites que, ut & equi, ornari ſolebat. Claudian. *de laudibus Stiliconis lib.* 3.

—— —— —— *Currumq; ſecutus*
Laurigerum.

Idem, ut victoriæ aliquas notas populus oculis uſurparet, ſanguine reſpergebatur, L. Seneca *de Clem. lib.* 1. *cap. ult. in fin. Nullum*, inquit, *ornamentum Principis faſtigio dignius, quàm illa corona ob cives ſervatos: non hoſtilia arma detracta victis non currus barbarorum ſanguine cruenti, non parta bello ſpolia.* Virgilius *Æneid. lib.* 11.

Ducunt & rutilo perfuſos ſanguine currus

Ducebatur à quatuor equis albis, cujus ritus originem Plut. *in Camillo* & Livius 1. *Dec. lib.* 5. à Camillo arceſſunt: memorat Ovidius *de Arte lib.* 1.

Quatuor in niveis aureus ibis equis.

Idque ſtante Rep. Mutati poſtea mores, & pro equis leones junxit primus M. Antonius, civili bello, poſt pugnam Pharſalicam, Plinius *lib.* 8. *cap.* 16. Pompejus M. elephantis primò hunc in finem Romæ uſus eſt, Idem *lib.* 8. *cap.* 2. Quem ſecuti ſunt Cajus Cæſar Gallico triumpho, Sueton. *cap.* 37. Claudius, Sueton. *cap.* 11. Domitianus, Alexander Severus &c. ritus auctore Baccho, quem de Indis triumphaturum, quatuor elephantos jugo ſubmiſiſſe, narrat Diod. Siculus *Biblioth. lib.* 4. Anton. Heliogabalus triumphavit *tigribus, ut Bacchum referret: leonibus, ut Martem: canibus, ut exemplo careret*, apud Æl. Lampridium. Aurelianus Aug. *ad hoſtium timiditatem exprimendam, cervis vectabatur*, Fl. Vopiſcus. Denique Nero, *novo & portentoſo exemplo, equas Hermaphroditas junxit*, Plin. *lib.* 11. *cap.* 49. At inſolentius multò Suſacus, an Seſoſtris, Ægypti Rex, *devictos bello à ſe Reges currui, cui inſidebat, ſubjungere ſolitus eſt*; Lucanus Pharſal. *lib.* 10. *verſu* 273.

Venit ad Occaſum, mundiq; extrema Seſoſtris,
Qui Pharios Regum currus cervicibus egit &c.

Currus Velivolus, genus currus non minùs admirandum fuit, quo Mauritium Naſſovium, rebus pro Fœderati Belgii libertate & gloria geſtis inclytum, uſum legimus; qui quòd ventis ageretur, *Velifer* dictus eſt, & *Velivolus*, proprio nomine *Scevetina.* Hujus laudi integrum *lib.* 2. *Epigrammatum* dedicavit Hugo Grotius; è quo unicum hoc depromam:

Auræ jugales & quadriga ventorum,
Latè patentes quæ per aëris campos
Vaſtumq; inane, ſpiritus vago curſu
Servis Batavæ gentis Imperatori;
Ite, ite ad aſtra ſede fulta ſublimi,
Collegioq; nuntiate cœleſti,
Naſſaviorum ſtirpis inclutum germen,
Viciſſe forti Martis impetu terras;
Viciſſe fluctus, atq; jura Neptuni:
Nunc & ſubacto patris Æoli regno
Dictare leges impotentibus flabris.
Flammata cœli templa, & aureos ignes
Reſtare tantùm: namq; & illa debentur.
At nos precamur, civitas Batavorum,
Ne jura Olympi vindicet, niſi ſerò:
Sed hic moretur, differatq; contentus
Cepiſſe cœlum mente, dum vias Phœbi,
Lunæq; motus, ſiderumq; permenſus
Auſus profundos æmulatur Euclidis,
Solertiæq; acumen Archimedeæ,
Peluſiosq; ſubjicit ſibi faſtus:
Hic voce malit plebis & Senatorum
Princeps paterq; Patriæ ſalutari:
Hic ſæpe fuſis gentis Aſturum turmis,
Victrice lauri vinciat comâ frontem,
Iſtoq; Curru *gaudeat* triumphali.

Quis *Currus* hujus inventor, idem hoc tetraſticho indigitat:

Ventivolam Tiphy deduxit in æquora navim,
Jupiter in ſtellas, æthereamq; domum.
In terreſtre ſolum virtus Stevinia: nam nec
Tiphy tuum fuerat, nec Jovis iſtud opus.

Sinenſes quoque ingenioſos, *Currus* habere *ventivolos*, quos velis per terram dirigant, creditum nonnullis eſt, ſed fabulam hanc inde ortam ſuſpicatur Martinius, *in Atl. Sinico*, quòd in provincia *Peking* plauſtro unicâ rotâ inſtructo utantur, quod, uno illius medium occupante, atque eidem aliis duobus ab utroque latere aſſidentibus, vir mediocris roboris ligneis vectibus non minùs ſecurè, quàm velociter, promovet. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Eur. cap.* 43.

Curruticuli, Hæretici iidem cum *Severianis*, apud Macrum *Hierolexico.* Lege *Corrupticolæ*, quos vide.

Curruum ſeu Bigarum Oppida, 2. Paralipom. *cap.* 8. *verſu* 6. oppida erant, Salomonis *curribus* deſtinata. Joſephus, Τὰς δὲ πόλεις ζεύγοις ἁρμάτων προσηγόρευσεν, *Has autem* Curruum Urbes *appellavit.* Nempe partem equorum curruumque ſecum ſervavit, partem, ne Regiæ urbi eſſent oneri, per Judææ oppida diſtribuit. Et quidem, ſi Joſepho credimus, equitum dimidia pars Hieroſolymæ cum Rege commorabatur, at τῶν ἁρμάτων περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα, *prope ſe ſervavit curruum paucos.* Fuere autem oppida illa, per quæ currus ſuos equosque Salomon diſperſit, nova, & in id ipſum ab eo condita ut Scriptura disertè aſſerit, 2. Paralipom. *d. l.* In eadem pabulum equis, quantum erat neceſſe, comportatum, 1. Regum *cap.* 4. *verſu* 28. ubi Septuaginta perabſurdè, Τὰς κριθὰς, καὶ τὸ ἄχυρον, τοῖς ἵπποις, καὶ τοῖς ἅρμασιν ἔφερον, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 9 nec non ſuprà, ubi de *Curribus Falcatis.*

Curſor, nomen ſervi apud Vett cujus operam indicat ipſum nomen. Horum meminit Paulus JC. *l.* 99. §. 5. *ff. de Leg.* 3. Seneca *Epiſt.* 123. Suetonius *Nerone cap.* 30. Vopiſcus *Aurel.* Lampridius *Alexandro*, Apulejus, *Metamorph. lib.* 10. Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 100.

Curſorem *ſextâ tibi*, *Ruſe*, *remiſimus horâ.* &c.

Iidem à *Pedibus* dicebantur, Cic. *ad Atticum lib.* 8. quibus hodieque ſimiles Gallico vocabulo, à familiaribus leucis, appellantur *Laquais.* Tit. Popma *de operis Serv.* Eorum præcurrere atque præcedere fuit. Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 47.

Nec feriatus ibas ante carrucam,
Sed tuta fœno Curſor *ova portabat.*

Item prænuntiare, Apulejus *l. c.* *Miſitque protinus* Curſorem, *qui vianti marito domus expugnationem nuntiaret.* V. quoque Tacitum *Jul. Agricol.* & Suetonium *Neron. cap.* 49. Imò & epiſtolas perferre, Suetonius *Ibid.* quidquid & Epiſtolas comitabatur, Martialis *lib.* 3. *Epigr. cit.*

Curſorem *ſextâ tibi, Ruſſe, remiſimus horâ,*
Carmina quem madidum noſtra tuliſſe reor.
Imbribus immodicis cælum nam fortè ruebat,
Non aliter mitti debuit iſte liber.

V. plura in voce *Mazyes*: ubi dicemus, ex hac potiſſimùm gente id genus ſervorum fuiſſe, diſſeremusq; de phaleris, quarum Suetonius *Neron. cap.* 30. meminit. Sed & *Curſorum Auguſtalium* meminit Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 5. *cap.* 26. quibus albam veſtem attribuunt Suetonius *Domit. cap.* 12. & Ariſtides *Sacr. Serm.* 1. lienem inuri conſueviſſe vel potione extingui ſcribit Plin. *lib.* 11. *cap.* 37. quod de *curſoribus* in Turcia regiis quoque ſcribit Menavinus *lib.* 4. *cap.* 13. &c. Et hi Dominum, uti diximus, præcedebant, ſicut Machærophori ſubſequebantur, Cic. *ad Q. Fratr. lib.* 2. *Epiſt.* 10. Aſconius *in Milonian.* Juvenalis *Sat.* 7. *verſ.* 8. &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & hic infrà: de Tabellariis autem, quorum officium *Curſores* etiam nonnunquam ſubiere, agemus *ſuo loco.*

Curſores, in Imperio Conſtantinopolitano, idem planè quod *Viatores* priſcis Romanis fuere: Non quidem qui in aciem hoſtilem excurrentes impetum facerent, ut notat Adr. Turnebus *Adverſ. lib.* 24. *cap.* 16. ſed qui ad Principum miniſteria eſſent idonei. Curopalates, *de officiis aulæ Conſtantinop.* Πρωτοστράτωρ ἐστὶ καὶ Διφένσωρ κουρσόρων, τούτοις γὰρ μήτε τάξιν ἐχόντων, μήτε φλάμουλον ἴδιον. *Protoſtrator eſt etiam Defenſor Curſorum, horum quidem neque ordinem habentium, neque flammeolum ſuum.* Corippus *l.* 3. *num.* 5.

—— —— *Jamq; ordine certo*
Turba Decanorum, Curſorum, in Rebus agentum.

Præcedebant hi Imperatorii Comitatus agmen, & in Palatio cum Decanis, Lampadariis, Menſoribus aliiſque militabant, Lampadariis certè iidem junguntur *l. ult. Cod. de div. offic.* de quibus iterum modò dictus Poëta,

—— —— —— *prænuntius antè*
Signa dedit Curſor *poſitâ de more lucernâ.*

Similes omnino iis, qui in Galliæ Regum palatio dicti *les Guides des Chemins*, comitatum Regium præcedunt, ne quod in viis impedimentum obſtet, quibus qui præeſt, *Capitaine des Guides* dicitur: uti qui *Curſoribus Palatinis* præerat, PRÆPOSITUS CURSORUM appellatur in vett. Elogiis. Ita enim inter alia habet vetus *Inſcr.* SEP. AUG. LIB. ZIBI. PRÆP. CURSORUM. &c Ut verò paulo latiùs in hiſtoriam *Curſorum* hic me diffundam: Certè antiquiſſimos illos fuiſſe, docemur è Livio *Dec.* 4. *lib.* 1. *Hemerodromos vocant, ingens uno die ſpatium emetientes*: quantum illud, docet variis exemplis Lipſius *Cent.* 3. *epiſt.* 59. ubi *Curſorum* tria facit genera, hominum *Peditum*, *Equitum* ac *Animantium*, de quibus omnibus pauca ſubjungam. *Curſores Pedites*, quos *Hemerodromos* Græci, *Diarios Curſores* Lat. dixerè, celebres fuere: Philippides, qui bello Perſico ab Athenienſibus Lacedæmonem, auxilii petendi causâ, miſſus, *confecit biduo ſtadia mille ducenta ſexaginta*, Plin. *lib.* 7. & Corn. Nepos; ea ſint Romana milliaria 157. leucæ hodiernæ, quæ horario ſpatio definiuntur, 40. Euchidas, ignis ſacri petendi causâ, ab iisdem Delphos miſſus, uno die ivit redivitque ſtadia 1000. emenſus, i. Rom. milliaria 125. leucas hodiernas 31. & quod excedit. Aniſtis Lacedæmonius & Philonides Alexandri M. curſor a Sicyone Elin uno die 1200. ſtadia cucurrerunt, ſunt leucæ 36. & ſemis. Imo de eodem Philonide ſcribit Plinius *lib.* 11. *cap.* 71. *Ex Sicyone Elin* 1200. *ſtadia novem diei confeciſſe horis: indeque quamvis declivi itinere, tertiâ noctis horâ remenſum*: additque, *Nunc quidem in Circo quosdam* 160. *m. p. tolerare non ignoramus*; uno die 40. leucas, in illis Circi ſpatiis remetiendis, præmii causâ quosdam confeciſſe oſtendens. Idem narrat, *Fonteio & Vipſtano Coſſ. annos* 8. *genitum puerum, à meridie ad veſperam* 45. *m. p. cucurriſſe.* Poſteriore quoque ævo, ſub Leone Imp. *Indacus* quidam fuit, *qui in eundo conſpectu* (veteris ſcriptoris verba apud Suidam) *ſubitò evaneſcebat fulguris inſtar, nec currenti magis, quàm volanti aſſimilis. Certè quod iter homo mutatis equis uno die conficere non poterat, hic ipſe ſuis pedibus & ſine moleſtiâ conficiebat.* De Philippo nobili Juvene, in cohorte Alexandri, qui loricâ indutus ac arma geſtans, pedes per 500. ſtadia Regem comitatus eſt, V. Curtium *l.* 8. Et haud pridem Reges Ingæ in Peruano tractu *Curſoribus* ſed aliâ ratione uſi ſunt; qui per publicas regni vias, in diſpoſitis caſulis habitantes, tantâ celeritate per totum regnum juſſa clamore nuntiavere, ut omnium equorum curſum ab iis ſuperatum, ſcribant Hiſpani. Neque diſſimilis ratio veterum Gallorum, ubi per iſtiusmodi homines *clamore ſignificato & proximis tradito, quæ Genabi oriente Sole erant geſta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Arvernorum audita ſunt, quod ſpatium eſt* 160. *m. p.* Cæſar *lib.* 7. Sed magis mirandum, quod Diodorus Siculus tradidit: cùm Eumenes milites & arma expediret, *quosdam Perſarum qui* 30. *dierum ſpatio aberant, eodem illo die hoc cognoviſſe*, *lib.* 19. &c. Quibus adjunguntur Turcarum *Peichi*, qui cum ſecuricula in manu & phialâ odoratæ aquæ Byzantio Hadrianopolim die ac noctu pervenire dicuntur, quod intervallum eſt milliarium Rom. circiter 160. Diverſum genus videtur, quod Laonicus deſcribit, & *Placidas* appellat, de quibus V. infrà *ſuo loco.* Verus proin Imp. apud Æl. Spartianum, *Curſoribus ſuis exemplo Cupidinum alas addidit, eosque ventorum nominibus vocitavit, Boream alium, alium Notum, item Aquilonem aut Circium appellans.* Ad *Curſores Equites* tranſeo, qui equis vecti publicis & celeriter ſubinde mutatis mandata deferebant; quod miniſterii genus Theodorico R. apud Caſſiodorum *lib.* 5. *Epiſt.* 5. *Curſuale miniſterium*, hodie Gallis *la Poſte* dicitur. Hujus inventi auctorem Cyrum facit Xenophon *lib.* 8. V. quoque Herodotum *lib.* 8. ſuntque iſti, quos Perſæ *Angaros*, item *Aſtandas* appellarunt: ſed in eo ratio diverſa ab illa quæ hodie in uſu, quòd fere per horas hodiè diſponuntur, cùm per dierum ſpatia olim Equilia talia, inque iis equi & *Curſores*, conſtituti ſint. An Græci id genus uſurparint, incertum: Memorat tamen Livius, *T. Sempronium Gracchum, per diſpoſitos equos prope incredibili celeritate, ab Amphiſſa Pellam tertio die perveniſſe*, *lib.* 37. Romanos quod attinet, ſcribit Cæſar *lib.* 3. *Vibullium, omnibus oppidis, mutatis ad celeritatem jumentis, ad Pompejum contendiſſe.* Et infrà, *Nuntios per diſpoſitos equites, de victoria Cæſaris, Meſſanam allatos.* Sed id tum nondū publico ſumtu aut curâ: primùm demum Auguſtus curſum publicum ordinavit, docente Suetonio *in eo cap.* 49. verùm in vehiculis; ſingulares verò equi ac *veredi* poſtea acceſſere. Et de vehiculis quidem, ut de Catone, cujus Livius *lib.* 36. de Julio Cæſar, cujus Suetonius *cap.* 57. Mithridate, cujus Appianus, meminere, nil adjiciam: Icelus, Galbæ libertus, ut patronum Imperii nuncio, & cæde Neronis primus lætificaret, *ſeptimo ab Urbe die Cluniam* (fere in mediam Hiſpaniam) *pervenit*, Plut. Annibal, apud Appianum victus à Scipione *Adrumetum uno comite venit, biduo & binoctio tria admodum ſtadiorum millia*, h. e. 375. mill. adeoque in diem noctemque 187. & ſemis, *emenſus.* Sed quod magis eſt, nuntius à Maximo Romam miſſus, ut cædem narraret Maximini, *tanto impetu* (verba Capitolini) *mutatis animalibus cucurrit, ut quartâ die ab Aquileja Romam veniret*; quod ſpatium eſt 788. mill. Ita in noctem diemque imputes 200. fere mill. quæ ipſa juſta confecit Tiberius Cæſar pro exemplo (Plinio judice) ſummi curſus *lib.* 7. De equis, qui, ut dictum antè & ex Procopio aliisque liquet, ſucceſſere: Narrat Socrates *in Hiſt. Eccleſ.* ſub Theodoſio Imp. Palladium quendam tridui ſpatio, ab urbe Conſtantinopoli ad fines Perſarum equitem iiſſe, totidemque diebus rediiſſe; quæ ſunt mill. 700. in diem paulo minus noſtratia 60. quod poſſint ne *Curſores* hodierni, dubitatur meritò: etſi ratio illa horariæ mutationis percommoda eſt & maximo curſui apta; Cui auctor Ludovicus XI. R. Gall. dum Carolo Audace cæſo, Artelia & reliquo Belgio imminens, nuntios rerum in horas exſpectavit, fertur. *Curſorum* quoque vicem non raro animantes præſtant: Regi Ægyptio Marrhæ cornix fuit, literas huc illuc docta ferre, cui mor-

cui mortuæ ſepulchrum Rex condidit, Ælian. Columbarum inprimis uſus olim hodieque frequens; Exempla Tyri à Chriſtianis, & Lugduni Bat. ab Hiſpanis obſeſſi notiſſima, quibus internunciæ columbæ cum ſucceſſu inſerviere. In Oriente uſitatum hunc mandata deferendi morem, per columbas, quæ uno die id ſpatii conficiunt, quod expeditus eques integro ſextiduo ægrè emetiatur, obſervavit ac deſcripſit P. de Valle *Itin. tom. II.* quem vide, non deerit pretium operæ. Meneſius, Arzillæ præfectus, audito Feſſæ Regem Tingin properare, ut eam Chriſtianis eriperet; catellam (quam forte Arzillæ per oblivionem civis Tingitanus reliquerat) literis illigavit ad Præfectum illum, & ſub noctem deſtituit in litore, acriter verberatam, quæ libera, quantum poteſt, Tingin curſum intendit, literasque manè pertulit: quod ſpacium eſt milliarium circiter 75. V. Oſorium *Luſit. Hiſtor. lib.* 3. Hæc omnia tamen ſuperat Ignium, per certa loca, conſpectus ſplendor, quo pacto Helvetii, ingruente neceſſitate, dicto citius per omnes ſuas terras, periculum imminens nunciare ſolent, pinu excelſo in loco per intervalla flagrante. Quod idem de Anglis memoratur, qui ingruente turbarum metu altiſſimis palis, *Bekyns* illi vocant, faces imponunt, quo, velut edicto, brevi omnes moniti ad arma concurrunt, pro aris ac focis dimicaturi, Thom. Dempſterus *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 7. *c. ult. Paralipom.* Sed & *Curſores* nonnunquam Auctoribus vocantur οἱ Ταχυγράφοι, Notarii, qui notis verba curſim expediebant, de quibus infrà. Apud Nic. Uptonum *de Milit. officio lib* 1. *cap.* 9. *Curſores* dicuntur *Nuntii peditantes* Impp. Regum & Principum, *quorum officium eſt pedibus tranſire, qui inſupe. portant arma dominorum ſuorum in pixidibus depicta, pendentibus in ſuis cingulis ſive cinctoriis ſupra renes — Et iſti poſſunt eſſe milites propter peritiam in officiis habitam, non tamen ſunt nobiles & vocantur Milites Caligati, ut C. de Nuptiis. L. A. caligato per Accurſium*, V. infrà *Proſecutor.* In Eccleſia porro Rom. officium Eccleſiaſticum *Curſoris* nomine veniebat, cujus erat Epiſcopis Epiſtolas deferre, Baron. *ann.* 44. *num.* 79. & *ann.* 58. *num.* 102. durantque etiamnum Romæ *Papæ Curſores*, qui deferunt mandata ejus bullasque divulgant. Sed & in aliis Eccleſiis *Curſores* latelutes ſunt Epiſcopalis Curiæ, apud Dominic. & Carolum Macros *in Hierolex.* Plura V. apud du Freſne *Gloſſar.*

Curſus, in Olympicis Ludis, tertio, vel etiam quarto certaminum loco, poſt Pugilatum viz. Luctam & Jaculum, recenſetur Veteribus, ut ordine poſtremum; ſic in maxima laude poſitum. Hinc apud Homerum Neſtor, poſtquam Clytomedem pugnis, Ancæum que luctâ ſe viciſſe narravit, addit quaſi eximium hoc, *Il.* ψ.

> Ἴφικλον δὲ πόδεσσι παρέδραμον —
> *Iphiclum autem pedibus præcurri* —

V. quoque de Antilocho *ibid.* de Orſilocho *Odyſſ.* ν. de Atalanta Ovidium *Metamorph. lib.* 10. de Polymneſtore Mileſio puero Athleta Solinum *cap.* 6. de Critone, Platonem *in Protagora* &c. Inſtituti origo an ab Apolline, qui Mercurium de *curſu* ſecum certantem prævertiſſe legitur, apud Pauſaniam *lib.* 5. an ab Hercule, poſtquam Ællam Amazonem curſu ſuperavit? apud Diodorum Sic. *Antiqq. lib.* 5. Erat autem *Curſorum* τῶν δρομικῶν γυμναζομένων, præcipuum munus, πλεῖστον ἀπολιπεῖν καὶ πορρωτάτω διαβῆναι, *plurimum relinquere* (poſt ſe Antagoniſtam) *& longiſſimè* (ab eo) *diſtare*, Plut. *Sympoſiac. lib.* 2. *Problem.* 4. Quod ut faciliùs aſſequerentur, nudi currebant; primitus quidem non planè, ut qui membris tegendis certa habebant indumenta: Quintus Smyrnæus *Paralipom. lib.* 4.

> Ἀμφὶ δ᾽ ἄρα ζώσαντο βοῶν περιφήδεα χερσὶν
> Φάρεα; ...

Cujusmodi ſubligacula, ζώματα Homerus, περιζώματα & διαζώματα alii dixerunt. Uſque ad Olymp. 32. ann. 1. quo Orſippus, quòd ſoluto ζώματι in curſu impeditus eſſet, effecit, ut poſtmodum nudi currerent. Iidem verò & inungebantur, quod in *Agoniſticis* pridem notavit P. Faber *lib.* 2. *cap.* 12. Unde apud Papinium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 575. curſuris,

> —— —— *Palladios non inſcius hauſtus*
> *Incubuit, pinguique cutem fuſcatur olivo.*

Ad quem locum V. Barthium *Animadverſion.* & plura hanc in rem, apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 14. Præter *Curſum pedum*, vigebat in Ludis Olympicis, quoque *Curſus Equorum*, cujus coronam primus Iolaus accepit. Dictum autem certamen hoc eſt Ἱπποδρομία, ejusque ſpatium ἱππικὸν διάστημα, quod erat 4. ſtadiorum, ſicut minimum prioris curſus unum fuit ſtadium. Et primùm quidem unico equo certabatur, cujusmodi equi Κέλητες dicebantur Græcis, *Deſultores* Latinis. Poſtmodum quadrigæ acceſſere, uti ſuprà vidimus, ubi de *Curru Olympiaco.* Præmium corona fuit ex oleaſtro aut ſimili fronde: aliquando & juvencæ & vitulæ, ut apud Q. Calabrum *lib.* 4. & phialæ, ut apud Pindarum *Nem. od.* 9. Tulerunt autem id domini equarum, licèt ipſi Curſui non intereſſent. Sic Chromius *loco hoc* quadrigas ſolùm miſit & per Aurigam rem confecit. Sed & equi nonnunquam, excuſſo aurigâ, palmam obtinuiſſe leguntur, apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 42. Artes quadrigarii hujus Certaminis variæ erant. Namque, (ut Magicas omittam, in Circenſibus frequentes) cauti Agitatores in primis ſpatiis ſuſtinebant equos ſpiritumque ac vires eorum diſpenſabant, priusquam ad finem venirent, ut integri ac indefecti prægreſſos jam defeſſos prævorterent, in ſeptimæ metæ flexu. Nec velocitate ſolùm prævertebant, ſed & currus ſuos opponebant ac effundere æmulorum quadrigas conabantur. Quæ omnia conjungit Plinius *d. l. Claudii Cæſ. Secularium ludorum Circenſibus excuſſo in carceribus Aurigâ, albati equi palmam occupavere, primatum obtinuere, oppoſita effundentes, omnia quæ contra æmulos debuiſſent — facientes — peracto legitimo curſu ad metam ſtetere.* V. Silium Italic. *lib.* 6. & hic paſſim, inprimis in vocibus, *Occupare*, *Succedere* &c. Neque verò quadrigæ ex equis tantùm conſtiterunt, ſed & è mulis & mulabus, uti legimus apud eundem Pindarum *Olymp. od.* 6. Fuitque mulorum certamen, qui eſſent clitellarii, κάλπη, bigarum, ἀπήνη dictum. Currentibus porro non defuere ſui καλῶσαι, uti pluribus docet Paſchalius laudatus *cap. ſeq.* Nec omittendum, uti in pugilatu *ter* oportebat viciſſe antagoniſtam, quod ἀποτριάζειν dictum; ita in *curſu*, ter vincere neceſſe fuiſſe, ut plena victoria obtineretur. Suidas in τριακτῆρες, Λέγονται δὲ παλαιστρικοὶ ἀντὶ τοῦ νικῶν, ἢ δι᾽ τρὶς προςδραμόντες νικῆσαι στάδιον, δίαυλον, δόλιχον. V. quoque ſuprà in voce *Ter*, item hic infrà, ubi de *Equis*; nec non de *Curuli Vectatione.* Plura verò de *Curſu* Antiquorum, tum in Ludis Publicis, tum in Gymnaſiis, apud Hier. Mercurialem *de Arte Gymnaſtica lib.* 2. *cap.* 10. & *lib.* 6. *c.* 7.

Curſus, in *l.* 5. *Cod. Theodoſ. de Curioſis, in his duntaxat, in quibus curſus à provincialibus exhibetur*, V. quoque *l.* 3. & 4. *eod. tit.* eſt, qui aliàs *Curſus publicus* dictus, & Auguſtum auctorem habuit, *quò celeriùs ac ſub manum cognoſci poſſet, quid in provincia quaque gereretur*, hac enim fini *juvenes, primò modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit*, apud Sueton. utilitate inventi pace belloque palàm maxima, ſed calamitate non minore illorum, quorum poſſeſſionibus ſive patrimoniis indicebantur angariæ aut veredi, ut ſcribit Arcadius JC. Conatus ex parte mederi æquiſſimus Nerva, qui durum munus remiſit, ſed Italis. Hinc nummi extant cum Inſcr. VEHICULATIONE ITALIÆ REMISSA S.C. Trajanus verò ſeverè, ſi minus ab Italicis, certè à provincialibus illud præſtationis genus exegit, teſte Aurelio Victore, qui *munus hoc poſteriorum inſolentiâ avaritiaque in peſtem Romani Orbis vertiſſe*, addit. Cujus querimonia etſi ad ipſius tempora propriè ſpectat, certum tamen eſt, jam inde à principio angariarum onere civitates & provincias multimodis ſemper eſſe vexatas: unde tot *LL.* tot Principum conſtitutiones, ad ſublevandum curſum publicum promulgatæ. Cùm autem in *Curſu* hoc etiam eorum, qui illum uſurpabant, ſumtus intervenirent, videtur illorum commodis conſuluiſſe Hadrianus, *qui curſum fiſcalem inhibuit, ne Magiſtratus hoc onere gravarentur*, Æl. Spartian. Magiſtratus nempe, qui in provincias irent, aut per provincias ſuas iter facerent, non propriis ipſorum, ſed Fiſci impenſis, uti publicis equis juſſit. Quo ſubſidio ante Octavium Magiſtratibus provinciarum nihil erat opus: cùm præſtò ipſis adeſſent præbendorum mancipes, qui equos, mulos, tabernacula, & quidquid ad iter neceſſarium, de publico exhiberent. Poſtea verò quàm mutata eſt per Auguſtum ratio vetus & cuique eorum, qui in provincias deſtinarentur, certum quid fuit attributum; pro cujusque dignitate, tum cœpere illi vecturæ ſumtus experiri. Neque aliis ante Hadrianum vehicularium illum curſum uſurpare licitum, quàm qui ex provinciis ad Principem deſtinabantur, aut qui à Principe in provincias mittebantur, aliquid annunciaturi. Interim manſere gravati provinciales; donec Antoninus primùm Pius eorum rationem habens, *Curſum publicum* ſublevavit, diplomata paucis largiendo ac non niſi in publicis ac neceſſariis cauſis evectiones fieri ſinendo, apud Capitolinum: Severus dein, ut ſe hominibus commendaret, planè à privatis ad Fiſcum traduxit, ut videre eſt apud Spartianum, in *Vita* ejus. Poſt hunc Alexander Severus, jus antiquum retuliſſe viſus, *præbuit Provinciarum Præſidibus mulos binos, equos binos*, apud Lampridium, ſed non propterea minùs illis publicus curſus fuit neceſſarius: Extatque in *Cod.* lex Arcadii, Honorii & Theodoſii A. A. A. quâ vetantur provinciarum Duces, poſtquam in illas venerint curſu atque angariis uti; quâ conſtitutione videtur beneficium illis collatum, partim confirmatum, partim abrogatum. Fuiſſe autem Hadrianum in iſta facilem, teſtis illarum temporum hiſtoria: è qua inſuper diſcimus, omnium qui hoc à Principe beneficium impetraſſent, nomina in laterculo fuiſſe deſcripta &c. Caſaubonus *ad Spartianum.* V. quoque Salmaſium *Not. ad eum*, ut & *ad reliquos Scriptores ſuprà cit.* Sed & *Curſus*, in Eccleſia Rom. dicitur officium Eccleſiaſticum ſeu ſeries Orationum, Pſalmorum, Hymnorum & cœterarum precationum, quæ quotidie in Eccleſia decantantur; quam à D. Hieronymo Damaſi Epiſc. Rom. rogatu diſpoſitam ſcribit Honor. Auguſtodunenſis *lib.* 3 *cap.* 1. Hinc *Curſarius* ſeu *Curſinarius*, liber Eccleſiaſticus, continens *Curſum* ſeu Officium Eccleſiaſticum, in *Actis* Murenſis Monaſterii *pag.* 10. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Macros Fratres *Hierolex.*

Curſus Clabularis ſeu *Clavularis*, ſpecies fuit Curſus Vehicularii ſeu Publici. Nam ab initio inſtitutionis vehicula tantùm, h. e.

 rhedæ,

rhedæ, in uſu cùm eſſent, item birota & veredi, quem curſum *velocis* nomine inſignit *l. 61. Cod.* Th. poſtea angariæ quoque acceſſere, quem modò *clavularium*, modò *angarias*, videmus dici paſſim, & à priori diſtingui, V. *l. 5. Cod. Theod. de Curioſis* & quæ diximus ſuprà in *Clabulare*.

Curſus Equorum, *l'eſſai equin*, in *Libertatibus* conceſſis Villæ Franchæ ab Archembaldo D. Burbon. A. C. 1217. *Dom. Archimbaudus & Agnes ejus uxor conſtituerunt* Curſum equorum, *apud Villam Francham, in craſtinum nundinarum, quæ ſunt in octabis Pentecoſtes, & dederunt illi, qui curſum lucrarentur, unam marcham argenti & illi qui eos equares ad pontem de Baria 5. ſol. V.* Thomaſſerium in *Conſuetud. Bituric. lib.* 1. *capp.* 100. & 101. laudatum Car. du Freſne *Gloſſar.* In Anglia quotannis magnâ celebritate iſtiusmodi *Curſum* ſervere, notum.

Curſus Fiſcalis, apud Æl. Spartianum *in Hadriano l. c.* Salmaſio idem eſt, quod *Curſus Publicus*, ſic dictus, non quòd eum Fiſcus exhibere teneretur; hoc enim primus Severus demum inſtituit: ſed quòd res *fiſcales* eo transveherentur, aurum & argentum ſacrarum Largitionum, cùm ad comitatum Principis deſtinabantur, veſtes & aliæ ſpecies, *fiſcales* appellatæ, &c. V. hic infrà.

Curſus Publicus, jam ſuprà indigitatus, dicebatur, non quòd omnibus eſſet publicus, aut paſſim omnibus licentia fieret ejus uſurpandi: Nam non privatis ſolum eo interdictum, ſed nec omnes Magiſtratus ejus uſurpationem ſibi vindicare audebant, ſed illi tantùm, *quos ſublimiſſimæ adminiſtrationis inluſtraverat indeptio & quos Magiſtri Equitum ac peditum, omnia ſublimaverat, qui tamen omnes in actu poſiti Reip. providiſſent, non hi quos honorarii tantùm nominis ſuffragia proſequerentur*, ut fertur *l.* Grat. Valent. & Theodoſ. A. A. A. In alia *L.* Illuſtrium virorum mentio eſt, quorum honori hæc facultas defertur: Senatui conceditur *L.* 32. *eod. tit. de Publ. Curſu*: at *l.* 71. omnibus Judicibus interdicit ejus uſu, excepto Præfecto Prætorio: *L.* verò 43. etiam Illuſtres Magiſtros pedeſtr. & equeſtr. illius uſurpatione abſtinuiſſe oſtendit; ſic variè, pro temporibus moderatâ publicæ evectionis ratione, & modò latiùs, modò arctiùs diſpenſatâ. Verùm ſic appellatus eſt, quòd nemini privato, nec niſi iis, de quibus dictum, quoſque vel ad ſe Princeps evocabat, vel à ſe dimittebat, ejus uſus eſſet conceſſus: nec niſi in publicis cauſis evectiones fieri liceret, aut ad tranſmittendos Largitionales titulos &c. Neceſſitatem ejus exhibendi ex antiquo incubuiſſe Curialibus ſeu Decurionibus, diſcimus ex *l.* trium Auguſtorum ſuprà laudata: à quibus ad Fiſcum eam transduxiſſe Hadrianum nonnulli volunt, ex verbis Spartiani *l. cit.* quem tamen locum aliter accipi à Caſaubono & Salmaſio vidimus. Severus certè tandem illos hoc onere ſublevavit, ut ſuprà dictum, ubi etiam de *Curſus* hujus inſtitutione.

Curſus Vehicularius, idem cum *Publico*: quâ generali appellatione rhedæ, ciſia, veredi, angariæ, & omnia, quæ in curſu publico uſurparentur, ſive vehicula, ſive animalia, comprehenduntur. Diviſus in *velocem* & *clabularium*, quo nomine angarias veniſſe, viſum eſt. Claud. Salmaſius *ad Capitolin. in Antonino Pio.*

Curtana, adde: Cuſpide acieque retuſus eſt, in ſignum miſericordiæ populis à Rege præſtandæ, unde & nomen: Id v. etiam juris ſpectaſſe Ducem Lancaſtriæ docet Edvv. Cokus *ad Littleton. ſect.* 35. Sic regii enſis Danici, *Lovi* nomine, quo Biarco uſus; alius *Strep* dicti, in eadem gente; duorum porro aliorum, qui Haldeni erant, *Liuſingi* & *Hvvyntingi*, meminit Saxo *lib.* 2. 4. & 7. V. Garaſſum *in Sacris Remenſibus cap. de Enſe Regio* & infrà in *Durandal*.

Curti, adde: Antiidem cum Turcis, quomodo vocem hanc uſurpat Albertus Argentin. *pag.* 141. V. Car. du Freſne *Hiſtor. Byzantinâ lib.* 8. *cap.* 6.

Curtilarius, Gall. *Curtillier*, Officium Monaſticum, cujus curæ potiſſimùm incumbebat, ex *curtili* Monaſterii aut aliunde olera & pulmentaria Monachis ſubminiſtrare, quod poſtea in beneficium & feudum Eccleſiaſticum Rom. Pontifici obnoxium tranſiit, uti docet Doubletus *Hiſtor. Monaſter. Sandionyſ. lib.* 1. *cap.* 59. Interdum tamen nuncupantur ita, qui Domini ſui principalis ſeu capitalis Curiam ſequi tenentur & ejus placitis intereſſe, du Freſne in voce *Cortis*.

Curtiſanæ, quænam dicantur in Italia, docet celebris Doctor Sorbonicus Claud. Eſpenſæus *de Continentia lib.* 3. *cap.* 4. ubi poſtquam de inſtituto Pauli III. qui Cardinales quoſdam & Viros alios graves delegerat, ad Eccleſiam emendandam A. C. 1538. diſſeruiſſet, dixiſſetq; conſuluiſſe illos, *corrigendum & hunc turpem abuſum, quo illic* (Romæ) *meretrices, ut matronæ incedunt, aut mulâ vehuntur, aſſectantibus eas de medio die nobilibus familiaribusque Cardinalium atque Clericis, habitant etiam inſignes ædes.* Addit, *Mirum certè tales tantoſque viros conſuluiſſe, minuendum modò ſcortorum faſtum & luxum, non etiam ſemel ejicienda, an verò propter tam multos ibi cœlibes retinenda? o rem horrendam! mihi ſanè ſic eos ſenſiſſe dicere religio ſit. Nos Gallos ſtolidos, ſcilicet ac ſimplices* (*ſic enim nos illi vocant homines ſcilicet ſubtiles atque ſapientes*) *non poſſe non graviter offendi tot mille luparum in iiſdem muris, una in urbe, ſub eodem propè* (*quod ajunt*) *tecto quotidiano conſpectu, ac velimus nolimus, occurſu. Non enim jam, ut olim, ſub magnibus habitant, aut ſub Menianis Circenſibus, Martiali ob id Summœnianæ dictæ. Quærit Q. Fabius lib.* 7. *cap.* 4. *An in lupanari cum aliena deprehenſus adulter ſit? non quæſiturus, niſi certo tum loco fuiſſent diverſatæ. Nunc verò ſub Chriſti Vicariis ac Petri ſucceſſoribus, ut alius quidam cecinit,*

—— Urbs eſt jam tota lupanar,
Mater & Æneæ regnat in urbe ſui.

Quodque in Solone Plutarchus ſcribit, Athenienſes mitibus nominibus urbanè imminuendo rerum atrocitatem mitigaſſe, meretrices hetæras, ſocias, amicas nuncupaſſe. Ita Romanenſes ſua Nundinalia pudoris propudia, Curtiſanas *vocant. ò Italicum acumen!* Hæc Doctor ille Sorbonicus. Quanto puriora caſtra Balduini Flandr. Com. qui Imperator CPolitanus ſalutatus eſt, A. C. 1204. De quo etiam hoſte, memorat Nicetas Choniates, adeò fuiſſe continentem, ut ne adſpectu quidem impudico mulierem intuitus ſit, quamdiu à propria uxore abfuit: & bis qualibet hebdomade veſpere proclamari curaverit, ne quis in ſuo Palatio cubaret, qui alienam mulierem attingeret. Aula item vett. Imp. de quibus refert Johannes Chryſoſtomus Epiſc. CPolit. ſuo tempore (circa A. C. 400. regnantibus Honorio & Arcadio Augg.) lege cautum eſſe atque obſervatum, ut in Regiis ſeu Palatiis Imperialibus ſi quis introductâ meretricem cognoviſſet vel ebrietate aliave hujusmodi turpitudine ſeſe maculaſſet, ultimo afficeretur ſupplicio, V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtor. Theologic. lib. IV. c.* 20. §. 5.

Curva Porticus, apud Spartianum, camerata eſt: *in qua pictum de muſivo Peſcennium Nigrum, inter Commodi amiciſſimos, ſacra Iſidis ferentem*, legas *ibid.* V. Salmaſium *ad Peſcennii Vit.*

Curva Villa, *Courville*, adde: Municipium eſt, Ivoni non indictum, quod Autura fluv. qui in Pertico oritur, primum alluit, Hadr. Valeſius in voce *Autura*.

Curulis Magiſtratus, apud Romanos, dictus eſt, cui jus erat Sellæ Curulis, ut Dictator, Conſul, Cenſor, Prætor, Ædilis Curulis. His orti *Nobiles* dicebantur, ob imagines Majorum, qui Magiſtratus Curules geſſerant: quemadmodum ii *Noti* appellati ſunt, quorum non Majores quidem, ipſi verò Magiſtratus Curules geſſere: ii verò *qui* nec ipſi, nec Majores id dignitatis tenuere, *Ignobiles* nuncupari ſoliti ſunt. Fuit autem *Curulis ſella* ex ebore, unde Horatio *Curule ebur*, cujus forma in nummis crebrò expreſſa: nec diſſimilis ſellis iis, quas Belgæ *Hiſpanicas* appellant, & quarum in aulis uſus. Deſcribit Plutarchus *in Mario*, & incurvis pedibus eas fuiſſe oſtendit. Itaque in Gloſſis priſcis Sella Curulis explicatur, *Κυκλώπας δίφρος βασιλικός*. Sicuti autem Senatorum humiles erant ſedes, ita hæ Sellæ ſublimes & excelſæ fuere. Silius *lib.* 8.

Hæc altas eboris decoravit honore Curules.

Et Lucanus *lib.* 5.

Lentulus è celſa ſublimis ſede profatur.

Non quòd ſellæ ipſæ altiſſimæ, ſed quòd adjuncti plures gradus. Caſſiodorus *Epiſt. lib.* 6. *Sellam curulem pro ſua magnitudine multis gradibus eniſus aſcendit.* Nec ex ebore ſolùm, unde Græci *ἐλεφάντινον θρόνον* aut *δίφρον* talem ſellam vertunt, factæ ſunt, ſed cælatæ inſuper ac ſculptæ: Unde Lipſius, *In iis, ornatus cauſâ, ſigna fuerunt*: Ovidius *de Ponto lib.* 4. *Eleg.* 9.

Signa quoque in ſella noſſem formata Curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

Earum auctor apud Romanos Tarquinius fuit Priſcus, origo ab Hetruſcis, teſte Livio 1. 8. Nomen à curru, quia *in curru, quo honoris gratiâ in Curiam vehebantur Magiſtratus Curules, ſella erat, ſupra quam conſiderent*, A. Gellius *lib.* 3. *cap.* 18. Iſidorus verò ſellas poſt currus vehi ſolitas refert, cùm ait: *Conſules olim & Prætores, ob longinquitatem viæ curru in forum provectos: ideoque & ſellas, quæ poſt eos vehebantur, in quibus ſedentes jura redderent, Curules dictas.* Veriùs Lipſius à Curibus, Sabinorum oppido, nomen deducit. Curru autem in Curiam vehi L. Cæcilio Metello honoris causâ primùm conceſſum fuiſſe, vetus marmor in ejus elogium ſculptum oſtendit: L. CÆCILIUS L. F. METELLUS PONT. MAX. COS. II. DICTATOR. MAG. EQ. XV. VIR. AGRIS. DANDIS. QUI. PRIMUS. ELEPHANTOS. PRIMO. PUNICO. BELLO. DUXIT. IN. TRIUMPHO. PRIMARIUS BELLATOR. OPTIMUS. ORATOR. FORTISSIMUS. IMPERATOR. AUSPICIO. SUO. MAXIMAS. RES. GESSIT. MAXIMO. USUS. HONORE. SUMMA. SAPIENTIA. MAXIMUS. SENATOR. EX. ÆQUO. PECUNIAM. PARTAM. SINGULIS. LIBERIS. RELIQUIT. CLARISSUMUS. IN. CIVITATE. FUIT. TRIBUTUM. EI. UT. QUOTIENS. IN. SENATUM. IRET. CURRU. VEHERETUR. AD. CURIAM. QUOD. A. CONDITO. ÆVO. NULLI. ALII. CONTIGIT, apud Orſelium *Notis in A. Gellii locum ſupra citatum.* Bello Gallico ſellas has, quæ dignitatis aliàs inſigne fuerunt, in funeſtum uſum eſſe verſas, docet Florus *lib.* 1. *cap.* 13. Fuſo enim ad Alliam Romanorum exercitu, jamque appropinquantibus Urbi Gallis Senonibus, *Majores natu ampliſſimis uſi honoribus, in forum coeunt, ibi devovente Pontifice, Diis Manibus ſe conſecrant: ſtatimque in ſuas quiſque ædes regreſſi, ſicut in trabeis erant & ampliſſimo cultu, in*

Curulibus

Curulibus ſellis *ſeſe poſuerunt: ut, cùm veniſſet hoſtis, in ſua dignitate morerentur.* Et paulò pòſt, *Ubi ſedentes* in Curulibus *ſuis prætextatos ſenes, velut Deos genioſque venerati, mox eoſdem, poſtquam eſſe homines liquebat, alioqui nihil reſpondere dignantes, pari vecordiâ* (Galli) *mactant.* Sed & aliquando vox *Curulis* ſubſtantivè ſumitur, notante Stadio *in Florum lib.* 1. *cap.* 5. & tum præcipuum aliquem Magiſtratum officiumque deſignat.

Curulis Vectatio, jam antiquiſſimis temporibus in uſu: ſiquidem, ut Arati vetuſtus Interpres teſtatur, primus qui equos junxerit, fuit Erichthonius, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. quem ob id inter cœlitum imagines relatum ſcribit. Manilius. *Aſtronom lib.* 1. Sed forma & modus *Curruum* diverſa fuere. Nam idem Plinius *lib.* 16. *cap.* 42. materiem curribus faciendis idoneam abietem probat, rotarum verò axibus ilicem, fraxinum atque ulmum: unde Veteres ex hujuſmodi lignis currus fabricaſſe elicitur. qui, prioribus illis ſeculis, duabus tantùm rotis conſtruebantur, quibus aliàs duas, iterum Plinio teſte *lib.* 7. *cap.* 56. poſtea addidere Phryges. Donec Scythæ ſex etiam rotis *Currus* conſtruxere, ut ex Hippocrate diſcimus, *lib. de aëre, aquis & loc.* Et quidem rotæ hæ Homeri ævo ſtanno ornabantur, at poſterioribus ſeculis non rotæ modò, ſed tota vehicula ebore exculta legimus, apud Plautum *Aulul.* ſicuti Plinii ætate tota eſſeda atque vehicula auro ac argento inſignita conſpiciebantur, *lib.* 34. *cap.* 17. Variis præterea rebus cooperta fuere, ſed plerumque pellibus, Plut. *Probl. Rom.* atque aliquando equis, aliquando mulis, aliquando bobus, interdum viris agi ſolebant. Quin Heliogabalum non modò varia, eaque monſtroſa animalia, ſed etiam mulieres nudas vehiculis *curribuſque* junxiſſe, ſicque vectum eſſe, tradit Lampridius *in eo cap.* 29. Geſtatio porro iſta Romæ olim, inter mulieres inprimis, maximis in delitiis fuit, eoque luxus aliquando pervenit, ut eas ipſa uti SCto vetare coacti ſint Romani: cujus rei gratiâ cùm mulieres irâ percitæ inter ſeſe conſpiraſſent, ne qua eorum conciperet neque pareret, atque ita viros ulciſcerentur, Romanos mutaſſe ſententiam atque legem ſuſtuliſſe ſcribit Plutarchus. Marcus tamen poſtea Aurelius Antoninus Philoſ. matronarum conſulens modeſtiæ, ne in iis deinceps ſederent, neque equis per urbes veherentur, denuo prohibuit. Neque minùs apud Gymnaſticos hæc ipſa geſtatio æſtimata reperitur: quando, ſive ludos & ſacra certamina ſpectes, ſive Medicorum attendas præcepta, in omnibus ea uſitata apparebit. Nonâ certè & nonageſimâ Olympiade *Curruum certamen* in Olympicos invectum eſt ludos, frequenteſque ſynorides, quibus animas noſtras Plato *in Phædro* elegantiſſimè aſſimilavit, nec non bigæ quadrigæque, curruum genera, in publicis ſacris certarunt. Quod poſtea ſtudium ita apud Romanos excultum auctumque eſt, ut pauca vel nulla fere publica ſpectacula ederentur, quin *Curruum* certaminibus honorifica præmia propoſita ſpectarentur, qua de re alibi dicetur. Nec à bellicis exercitationibus hoc ſtudium abhorruit: ab Homeri namque ætate uſque ad Xenophontis tempora, imò & poſterioribus ſeculis perduraviſſe morem, è curribus quoque in bello dimicandi, notum eſt. Similem vectationem Medicos Gymnaſticos, tam ſanis conſervandis, quam ægrotis ſanitati reſtituendis, adhibuiſſe, teſtantur Galenus, Antyllus apud Oribaſium, Herodotus, alii: e quibus Galenus duo ejus genera fecit *de tuend. valet. cap.* 11 alterum, in quo homines vecti ſedebant; alterum, in quo jacebant: quæ utraque raro in Urbe, frequentiſſimè per vias & extra urbem peragi conſueviſſe, colligitur ex Plut. *Problem. Rom.* ubi tradit, in Septimontii feſto Romanos coactos fuiſſe prohibere, *ne ea die vehiculo uti liceret,* ne urbs & feſti ſolennitas relinqueretur. Nunquid autem ſani ſimul ac valetudinarii in iiſdem vehiculis exercerentur, indicaſſe videtur Herodotus, apud quem legimus, febricitantes curribus, qui manu ducebantur, nec non bigis geſtari ſolitos, atque illos à principio per 30. ſtadia moveri, dein illa duplicare; hos a ſtadiis 30. aut 40. initium ducere & uſque ad ſpatium altero tanto majus progredi conſueviſſe. Sanos verò omnibus *curribus* & tectis & apertis, ſine ullo diſcrimine, uſos eſſe, veriſimile eſt: etſi fortaſſe Principes tectis potius vectos eſſe credi par eſt, quando refert Dion Hiſtoricus, Claudium Cæſ. dum proſperâ uteretur valetudine, caputque tremulum & manus ac linguam titubantes haberet, primum omnium Romanorum vehiculo undique obtecto geſtatum fuiſſe; ſicut Plinius Jun. ob oculorum infirmitatem, eodē ſe aliquando uſum teſtatur, *lib.* 7. *Epiſt.* 21. &c. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 3. *cap.* 11. & 6. *cap.* 10. ut & in voce *Currus.*

Varia Curruum apud Veteres genera.

Arcitma, ſeu Arcera.
Baſterna, ad quas Matronæ ſe receperunt, cùm iis carpentorum uſu interdiceretur. V. ſupra.
Biga.
Birotum.
Cantherinum.
Carpentum, Auguſtarum & Magiſtratuum Rom. vehiculum.
Carruca, quâ Matronæ utebantur.
Ciſium, vehiculi biroti genus,
Covinus.
Epiredium.
Petoritum.
Pilentum.
Plauſtrum.
Rheda.
Sarracum.
Synoris.
Thenſa, vehiculum ſacrum, in quo Deorum imagines, in ludorum Circenſium pompa, vectabantur, uti diximus *ſuo loco*, &c. Et hæc omnia, quòd rotis agerentur, erant ſimilia, diſtabant verò formâ, materia, magnitudine, modo, aliis; ut præter Mercurialem, videre eſt apud Joh. Laur. *de re Vehicul.*

Cuſantia, vulgò *Cuſance*, Familia in Gallia illuſtris, quæ ante 4. & quod excurrit ſecula florens, à matrimonio Iſabellæ *de Vergy* Baronatum *de Beauvoir* & dein *S Julien* titulis adjecit: Acceſſit ipſa hæreditas domus Vergiacæ atque ita Com. *de Champlite* titulus, ſed extincta eſt, A. C. 1635. in Claudii Franciſci filio, cujus progenitores ita habent. Fridericus B. *de Belvoir* Dn. *de Cuſance* ex Luiſa Balmia Com. *de Monte rebello* filia, pater fuit Theobaldi: quo & Peronâ Savoiſia natus Claudius, ductâ Iſabellâ *de Chaſteauvirey*, filium habuit cognominem, maritum Philibertæ *de Lugny*, & ex ea genitorem Vandelini Simonis: cujus ex Beatrice Vergiaca filius fuit, Claudius Franciſcus præfatus B. *de Belvoir* Dn. *De Cuſance*, quo & Erneſtinâ *de Witten* & *Bergen*, genitus eſt Clerialdus *de Cuſance* & *de Vergy*, Com. *de Champlite*, Marchio Bergenſis, qui obiit improlis A. C. 1635. Reliqui Vandelini & Beatricis liberi fuere Ermenfridus B. de S. Juliano (cujus uxor Dela de Rye etiam ſine prole deceſſit) & Johannes Baptiſta Abbas *de Bellevaux.* Habuit verò Clerialdus ſororem Beatricem, quæ nupta primò Eugenio Leopoldo *d' Oyſelet*, poſtea Caroli Lotharingiæ D. uxor fuit, ex eo mater Principis *de Vaudemont.* V. Phil. Jacobum Spenerum *Theat. Nobilit. Europ. Part. II. pag* 71.

Cuſculia, apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 8. ex Græco Κοσκύλια, grana ſunt *κόκκου βαφικῆς, cocci tinctoriæ*, quæ cùm ſcateant intus parvis vermiculis, quorum ſanies coccino tingendo præclara eſt, & eximium illum colorem, quem nos miramur & adorarunt Veteres, efficit, inde factum, ut *Vermiculum* pro ipſo cocco dixerint, V. ſuprà ubi de *Cocco*, nec non in voce *Coſculium.*

Cuſcuta, Arabibus *Caſuth*, Veteribus *Caſytas*, nonnullis eſt ſemen illud, quod circa ortum Caniculæ in Spina Babylonia ſatum, eodem die ſurgere & creſcere legitur, ad eam amplitudinem ut ſpinam ipſam amplectatur totam, apud Plinium *l.* 13 *c.* 24. Sed *Cuſcuta* ſponte naſcitur, nec ſpinis tantùm, verùm etiam aliis herbis & arboribus circumvolvitur. Unde epithymon potiùs & quod ſtoebæ ſpinæ innaſcitur, eo nomine venire poſſit. Certè Theophraſtus *κασύταν*, quæ *Cuſcuta* eſt vulgaris, ab illo ſemine ſeparat, Τὸ Συριακὸν βοτάνιον, ὁ καλούμενος Κασύτας, καὶ δένδρεσι καὶ ἀκάνθαις ἐμφύεται καὶ ἄλλοις πολλοῖς, *Syriaca hæc herba dicta* Caſſyta *& arboribus & ſpinis innaſcitur* &c. V. Claud. Salmaſium *ad Solinum. pag.* 1291.

Cuſilla, vulgò *Choiſille*, amnis Galliæ, *inter quem & Ligerim, arcem in monte Budelli extruxiſſe*, legitur Fulco Comes Andicavorum. Iſte mons Budelli nuncupatur hodie *Membrole* vel *Montbrole*, locus aut vicus inter Ligerim & *Cuſillam*, qui paulò infra Turonos in dextrum Ligerim labitur. *Choſilium* fluv. vocant *Geſta* dominorum Ambacenſium; *Coſelium*, *Geſta* Epiſcoporum Turonicorum, apud Hadr. Valeſium, in voce *Sicera fluv.*

Cuſpatores, in *Gloſſis* Baſilic. Κουσπάτωρες φυλακιταί. κοῦσπους γὰρ ξυλόποδας καλοῦσιν, *cuſtodes* ſunt, *cuſpos enim lignea ſandalia vocant.* Cippus nempe, ſeu *Cuſpus* lignum erat, quo pedes reorum vincti in carcere tenebantur, annuli habens figuram, ut Euſtathius docet. Unde *pedes ſervorum anulati*, Apulejo. Ex Gr. κυφὸς & κύφων, quo lignum appellabatur, quo cervix aut pedes noxiorum vinciri mos erat. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 5. V. quoque Meurſium *Gloſſar.* & Fabrotum *ad Cedrenum.*

Cuſpis, propriè haſtæ ferrum, Græcè *αἰχμὴ*, item *στύρακιον*, in una parte acutum, cui haſtile vel haſtæ lignum immiſſum erat. Hanc in occludendis foribus *βαλάνου* vicem aliquando uſumque præbuiſſe, ſcribit alicubi Thucydides laudat. Polluci: Ὁ δὲ Θουκυδίδης στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου ἔφη κεχρῆσθαι εἰς τὸν μοχλόν. Nempe uti hoc ferrum concavum erat, ut haſtili indueretur: ſic clavis demiſſa in *βάλανον* ſeſe induebat, eamque ab imo ſurſum trahebat, quemadmodum haſtæ lignum cuſpidi immittitur. Qua de re V. ſuprà in voce *Balanus.* Apud Suetonium *Julio cap.* 62. ubi de prælio ad Dyrrhachium, *Aquilifer morami cuſpide comminatus eſt*: haſtilis, quo aquilæ geſtabantur, pars eſt poſterior mucronata, quâ terræ infigebatur. V. Caſaubonum ibi. Pro ipſa haſta, apud Poëtas, paſſim. Hinc Statius *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 206.

—— —— vade eja, ulciſcere ferro
Nos ſaltem dixit, meq; hæc ad limina viſus
Cuſpide ſublatâ totoq; impellere curru.

Claudianus de Minerva,

Et Pandionias quæ Cuſpide *temperat arces* &c.

Tingi conſueviſſe *Cuſpides* in præliis olim, ut nocentiores eſſent, Plinius tradit, veneno, quod inde *doryenion* dictum, *lib.* 21. *cap.* 31. de Strychno, *Hoc eſt venenum, quod innocentiſſimi Auctores ſimpliciter doryenion appellavere, ab eo quòd cuſpides in præliis tingerentur*

tingerentur illo paſſim nocente. V. Plut. *Opuſc.* περὶ ἀοργησίας, & infrà ubi de *Sagittis*, item *Veneno*.

Cuſſinus, in Eccleſ. Rom. pulvinar ſeu pulvillus, ſuper quem in Altari ponitur Miſſale, Macer *Hierolex.* Vox Germanica eſt & *pulvinum*, ſeu *pulvillum* notat, V. infrà.

Cuſtodia, Imperatoribus olim duplex, ex militibus Prætorianis, & Germanis, quos *Corporis Cuſtodes, Scurras, Buccellarios* &c. dictos eſſe, docet Salmaſius *ad Lampridium in Alex. Severo.* At *Cuſtodia* in *Vita* S. Aicadri Abb. Gemetic. *cap.* 28. idem qui *Circa*, de quo ſuprà. Eodem nomine Monaſterium ſuum, ſeu *Cuſtodis* Monaſterii dignitatem, inſigniunt Franciſcani; quo modo Græcis Φυλακαὶ dicuntur Mulierum Monaſteria, apud Palladium *in Hiſtor. Lauſiaca capp.* 15. 39. *&* 144. Aliquando vox carcerem notat. Sic *Cuſtodiæ* Reorum, apud Romanos, vel *Liberæ* erant, in quas ante confeſſionem tradebantur, vel apud Magiſtratus domi, vel apud privatos Nobiles cuſtodiendi, quemadmodum de indice Bacchanalium, ſcripſit Livius & de conjuratis Salluſtius: Vel *Arctæ* & Pœnales, in quas poſt confeſſionem illos conjici moris erat. *Cuſtodia lignea* pars carceris erat, in qua cervices captivis frangebantur, aliàs *Robuſtus Codex*, & *Robur*. V. infrà *ſuo loco*. Hinc *Cuſtodiarum elogia*, apud Suetonium *Caligulâ cap* 27. *Cuſtodiarum ſeriem recognoſcens; nullius inſpecto elogio—duci imperavit*, ſunt quæ Græci Jurecoſſ. vocant ὑπομνηματισμοὺς Judicum inferiorum, ut pedaneorum atque etiam Prætorum, V. *l.* 6. *ff. de cuſtodiis & exhibit. reor.* At apud Tertullianum *Apologet.* Commentarienſis pittacia ſunt, quibus Judici breviter exponebat, quid de reis comperiſſet. Ita enim moris fuiſſe, docet ex *l. Impp.* Gratiani, Valentiniani & Theodoſii A. A. A. Caſaubonus *ad Suetonium d. l.* &c.

Cuſtos, frequens apud Romanos nomen, denotabat Viros ſapientes, qui pueritiæ regendæ erant præfecti. Virgilius *Æneidos lib.* 5.

> *Cuſtodem ad ſeſe comitemq; impubis Iuli*
> *Æpytidem vocat.*

Horatius *Sat.* 1. *Serm.* 4.

> *Dum* Cuſtodis *eges.*

Et in *Arte*,

> *Imberbis juvenis tandem Cuſtode remoto*, &c.

Hi alio nomine ab eodem *Reges* vocantur, *Ode* 36. *lib.* 1. *Carm.* Aliàs *Comites* Latinis, Græcis antiquioribus Εὐνοῦχοι & Ἀοιδοὶ, inſequentibus Ἀκόλουθοι & Παιδαγωγοί; quorum præcipuum munus erat, temperantiam docere: unde ingenuorum liberis ante pubertatem ſtatim præfici ſolebant, ut viderent, ne τὰς ὥρας χαρίζοιντο auderent. Inprimis verò antiquitus matronæ, καὶ Γυναικῶν illorum fidei committebatur, qualis celeberrimus ille Homeri fuit *Odyſſ.* γ. qui Ἀοιδὸς ab illo dicitur: ab aliis Εὐνοῦχος, non ob corporis labem, ſed ob munus quod ſuſtinebat; pudicitiæ enim Clytemneſtræ cuſtodiendæ admotus erat, à marito ejus abſente: Hodie *Cuſtodem* exponeremus. *Eunuchi* enim iidem dicebantur olim, qui *Cuſtodes* poſtea. Sic de *Menæte*, Argiæ comite ac cuſtode, Papinius Statius *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 201.

> —— *Virginei* cuſtos *moniterq; pudoris.*

V. quoque eum *lib.* 7. & 11. ubi de Phorbante & Actore, ejuſdem Argiæ cuſtodibus. Horum vice Barbari, quò ſuſpicioni locus non eſſet, caſtratos poſtmodum fere & *Eunuchos*, hoc ſenſu dictos, adhibuerunt. Qui cùm γυναικωνίτιδα non modò occuparent, ſed & puerorum curæ præficerentur, manifeſtam integris gentibus ruinam invexerunt. Qua de re V. querelam Platonis *de Legg. lib.* 3. Corruptela ad Græcos inde & Romanos manavit, uti diſcere eſt ex Ovidio, Propertio, Aliis. V. Dan. Heinſium *Introduct. in Heſiodi lib. cap.* 6. & ſuprà in voce *Cantor.* Hodie in Eccleſia Rom. *Cuſtos* dicitur, Presbyter aut Clericus, cui Templi cura incumbit, ædituus, qui *Cuſtos Eccleſiæ* in *Ord.* Rom. alibi *Cuſtos Altaris.* Ejus eſt, *ſignum quoque dare in veſpertinis nocturniſque officiis, vela, veſteſque ſacras ac vaſa ſacrorum, codices quoque, inſtrumentaque cuncta, oleum in uſum Sanctuarii, ceram & luminaria, curare*, Iſidorus *in Regula cap.* 19. In Monaſteriis Fœminarum *Cuſtrix* vocatur, quæ id officii gerit, apud Wolfardum Mon. *de Vita S. Walburgis lib.* 3. *cap.* 2.

Cuſtos Angliæ, qui aliàs Gubernator, Rege abſente, Gallis *Regent*, apud Florentium Wigorn. & Sim. Dunelmenſem A.C. 1067. Sic Henrico III in Vaſconia agente, Regina & Richardus Cornub. Comes, *Regni Cuſtodes* fuere, apud Matth. Weſtmonaſterienſem *A. C.* 1254. Henricus Knygthon Com. Cornubiæ *Gardianus terræ Angliæ*, quod idem, ab Eduardo I. in Vaſconiam proficiſcente conſtitutus legitur A. C. 1284. apud Eund. &c. Sed & Hiberniæ Prorex, *Cuſtos Hiberniæ*, & dignitas ejus, *Hiberniæ Cuſtodia*, ſtylo ſolenni, Joannis & Henrici III. Regum maximè ævo, dici conſuevit. Imò & apud Gallos, *Cuſtodes Regni* dictos eſſe olim, qui poſtea *Regentes*, docet *Charta* Philippi III. A. C. 1270. data in caſtris, juxta Carthaginem, apud Car. du Freſne *in Gloſſario.*

Cuſtos Capellæ, apud Eadmerum *Hiſtor. Novor. lib.* 4. *pag.* 88. ubi de crinibus aliquot Deiparæ Virginis (uti creditum) Anſelmo Cantuarienſi Arch. ab Ilgyro quodam conceſſis, verba facit: *Mihique utpote qui capellæ illius* Cuſtos *eram, atque diſpoſitor, cuſtodiendos commendavit*: Capellanus eſt, ad quem ſacri Miniſterii ſeu rerum ad rem ſacram peragendam neceſſariarum, quas inter ſacra phylacteria habita, tum cura ſpectavit. A qua *cuſtodia* proin ſimpliciter *Cuſtodes* Capellani dicti videntur, Anaſtaſius Biblioth. *in Leone I.* item *Cuſtodes Martyrum.* Et Apocriſiarius, qui & Capellanus, *Palatii* hinc *Cuſtos*, apud Hincmarum *de Ordine Palatii lib.* 16. non quòd revera Palatii cuſtodia penès eum fuerit, ſed quòd eſſet *Cuſtos Palatinæ Capellæ*, in qua varia SS. lipſana, quæ Capellani cuſtodiebant, atque in præliis nonnunquam deferebant &c. V. ſuprà, ubi de *Capellanis*.

Cuſtos Crucis, apud Victorem Tunnenſem *in Anaſtaſio*, *Elias Epiſcopus Hieroſolymitanus exilio traditur & pro eo Joannes Crucis* Cuſtos *Epiſcopus ordinatur*: dictus eſt, cui S. Crucis Chriſti, ut vocatur, Hieroſolymis in S. Anaſtaſi ſervandæ cura incumbebat; ut in aliis Eccleſiis reliquiarum Martyrum cuſtodia penès eos erat, qui *Cuſtodes Martyrum* & *Martyrarii* nuncupati ſunt. Sanè Francis Hieroſolym. Regnum obtinentibus, hoc titulo Crucem ſervabat Canonicus S. Anaſtaſeos, du Freſne: quem etiam de aliorum generum *Cuſtodibus*, inprimis de *Cuſtode Laboris*, in Monaſteriis, *Cuſtodibus Ordinis*, quo modo appellantur Decani in Ordine Ciſter. *Cuſtodibus Pacis*, in Anglia; *Cuſtode Palatii*, qui idem fortè, quod Cura Palatii, *in Charta* Lotharii Imp. A. C. 1131. de *Cuſtode* tandem *Puerorum*, infantium ſeu eorum, qui adhuc pueri Monaſteriis oblati erant, pluribus vide.

Cuſtos Gregis, apud Virgilium *Ecl.* 5.

> *Atq; utinam ex vobis unus, veſtriq; fuiſſem*
> *Aut* Cuſtos gregis, *aut maturæ vinitor uvæ.*

Et *Cuſtos* ſimpliciter, *Ecl.* 3.

> *Hic alienus oves* Cuſtos *bis mulget in hora*:

quibusdam nomen eſt Paſtori mercenario ſpeciale. Quemadmodum colligunt, ex Samuel. *cap.* 17. *verſu* 20. ubi David oves legitur reliquiſſe על שומר *penès cuſtodem.* Sed ne putetur id perpetuum; Pana etiam ita compellat Poëta *Georgic. lib.* 1.

> *Pan, ovium* Cuſtos, *tua ſi tibi Mænala curæ.*

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 44. Ut alia quædam *Cuſtodum* genera ſtrictim attingam: Apud Curtium *lib.* 5. Tiridates *pecuniæ Cuſtos* dicitur, i. ærario regio præpoſitus, Γαζοφύλαξ, uti vocat Diod. Siculus *lib.* 17. V. ſuprà in voce *Ærarium.* Apud Senecam *in Hippolyto*, *in initio* ἀρχοδίρων, *Retium Cuſtodis* fit mentio: qui nempe inter venandum retibus præpoſitus ſedebat, ſeu veriùs ſtabat. C. Plin. *lib.* 1. *epiſt.* 6. *Erant in proximo non venabulum & lancea, ſed ſtylus & pugillaris & Cuſtos ſtatarius, qui ad retia ſedet.* Sidonius Apoll. *Subſeſſorem* vocat, *lib.* 2. *epiſt.* 2. Sed & *Cuſtodes coronarum*, in Ludis publicis partarum, clariſſimæ familiæ olim fuere dictæ. Hinc Pindarus *Nemeor. od.* 6.

> ——— σὺν δὲ θεοῦ τύχᾳ
> Ἕτερον οὔ τινα οἶκον
> ἀπεφάνατο πυγμαχίᾳ ταμίαν
> στεφάνων μυχῷ Ἑλλάδος ἁπάσας.
> —— *cum Dei favore,*
> *aliam nullam familiam*
> *prodidit pugilatus* cuſtodem
> *coronarum, in ſinu Græciæ univerſæ.*

Et Ariſtophanis Scholiaſtes *in Argum. Nebul.* ex Herodoto vocat Alcmæonidarum familiam τεθριπποτρόφον, *quadrigarum altricem*: ut quæ multas victorias eſſet adepta. Nempe eadem ratione numerabantur coronæ, quâ ſtatuæ, ut ex eodem Pindaro liquet, ubi modò bis, modò ter, modò ſepties, modò ſedecies, modò ſexagies ad coronam itum eſſe, refert, V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 5. *cap.* 13. &c.

Cutlumuſes, ortus ex patruelibus Togrul-Beki, occupavit Armeniam, Cappadociam, Pontum, alias Imperii Græci provincias, Regio titulo, A. C. 1060. Georg. Hornius *Orb. Imp.*

Cutis, delicatulis olim ſolicitè curata, faciei inprimis. Hinc de Trajani delicatis Spartianus, *ſæpe tini* conſueviſſe, tradit; tum ad nitorem candoremque *cutis* conciliandum, tum ne citò barbati eſſent. Martialis verò de muliere,

> *Deq; coloratis nunquam lita mater Etruſcis.*

Mulierem *nunquam litam* vocat, quæ faciem medicamentis eo fine nunquam induxerit. Et quidem medicamina, quibus nitor aut candor parabatur, dicebantur Græcis ἐπίχριστα λαμπρυντικά, item σμήγματα σαπωνικά. Præter illa τεντώματα προσώπου adhibebantur, quibus *Cutis* tendebatur, hinc *Tenſipellia* vett. Latinis dicta. Priora indigitat Tibullus, ubi ait,

> *Quid ſucco ſplendente genas ornare* ——

Poſteriora Juvenalis;

> *Et preſſum in facie digitis extendere panem.*

Et,

> *Interea fœda aſpectu ridendaque multo*
> *Pane tumet facies.*

Ubi vetus Interpres, *Medicamen*, inquit, *ad tendendam faciem vel cutem magis.* Alia autem erant χρωματίσματα, alia σμήγματα, quibus ad cutem poliendam utebantur; quorum illis ſublatis, hæc adhibebant. Uti obſervavit Juvenalis *Sat.* adverſus ſequiorem ſexum, ubi eleganter cataplaſmata *tectoria* vocat;

panem

panem viz. quo madido faciē linentes, illum poſtea abſtergebāt ſmegmate ex aſinino lacte, cùm ad mœchos irent. Hinc idē, *ibid.*

Ad mœchum lotâ veniunt cute ——

V. Aëtium *l.* 7. ubi enumerat omnia illa σμηγμάτων genera & nominat σμήγματα πρόσωπα λαμπρύνοντα, χρίσματα προσώπου, πλάσματα, τετριμμένα & alias ſimiles ſaponum & lomentorum ſpecies: quibus qui utebantur, tam ad faciem, quàm ad reliquum corpus, extergenda, polienda & nitidanda, *lini* propriè dicebantur. Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano Caſ.* In Comicis olim perſonis, adoleſcens frugi, corpore deligebatur exercitato, colore vividiore; addidere & rugas aliquot fronti, quod indicium Phyſiognomones optimi animi ſtatuunt: *Nam diſtenta in fronte Cutis remiſſæ vitæ ac vecordis frequens indicium eſt.* Jul. Cæſ. Scaliger *Poetic. lib.* 1. *cap* 14. &c.

Cuzuba, Cuzubica ſeu *Cuzubita*, nomen Monaſterii Donat. apud Baron. *an* 325. *num.* 19. *&* 20. Hinc *Cuzupitæ*, apud Auguſtinū *Ep.* 165. qui *Donatiſtæ* aliàs, item, *Montenſes* & *Rupitani*, quos vide.

CY.

Cyamita, templum Heroi ſacrum, qui *fabas* ſerendi modum primus Græcis tradidiſſe memoratur Pauſaniæ; κύαμος enim *faba* eſt, a m. p. Eleuſine, in agro Attico: cujus hodieq; rudera ſuperſunt, Jac. Sponius *Itiner. Græciæ Part.* 2. *p.* 278. Certè & *Cyamos* Plinio *l.* 2 *c.* 15. faba Ægyptia ſive lotos dicitur, Græca voce retenta. Nempe nucleos radicis colocaſiæ ſive bulbos videntur ſi forte & κυάμους appellaſſe Græci in Ægypto, ἀπὸ τοῦ κύειν, quòd his planta *ſeri* ac *propagari* ſoleret hincq; toti ſtirpi nomen id dediſſe. Quod poſtea & huic loti generi dederunt & colocaſiæ. Cum enim utraq; planta ſit *colocaſia*, à foliorum amplitudine, eoq; nominum errore eandem fecerint utramq;, nomen κύαμος quod radici colocaſiæ ob bulbos ejus conveniebat, etiam alteri colocaſiæ ob appellationis confuſionem, attribuerunt. Salmaſius *ad Solin. p.* 980. Ut ad Heroa præfatum redeam, Κυαμίτης ipſe Græcè dictus eſt, Lat. *Cyamita*: cui illa ædes ſacra erat. Quem cum Baccho eundem facit Heſychius, Ἴακχος Ἥρως, ὃ καὶ ναὸς ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἄγαλμα, ἔνιοι δὲ καὶ αὐτὸν Διόνυσον οὕτως λέγουσιν, *Jacchus Heros, cujus & ædes in Attica & ſtatua; quidam eundem Bacchum vocant.* Sic fuerit Jacchus ille, non Cereris puer, ſed indigena Attici ſoli Heros, & Baubus filius. Et fortaſſe Κυαμίτης dictus eſt, inquit Salmaſius, non à *fabæ* ſatione, quam invenerit, ſed a muliebris membri Baub' contrectatione, cujus Orphica apud Clementem (ubi de exhilarata à Baubo Cerere hiſtoriam perſequitur) meminerunt. Κύαμος namq; Græcis etiam pars illa eſt, quâ ſecus muliebre cenſetur, ἀπὸ τοῦ κύειν. Sed & κυάμους referre ajunt, quo factum, ut Pythagoras hoc leguminis genere abſtineri voluerit. Sunt tamen, qui κυάμους viriles ajunt eſſe teſticulos, apud A. Gellium. Certè *Fabam* nominari in ſacris Eleuſiniis fas non erat &c. V. præfatum Salmaſ. *ad Solin. p.* 751.

Cyaneus, vulgò *Siagne*, amnis Galliæ, torrens ac piſcoſus inter Neapolim *la Napole*, priùs *Avenionetum* dictam, & Cannas *Canes*, olim *caſtellum Marcellinum*, quæ duo maritima ſunt caſtella ad ſinum maris, inter Caput Rubeum & Cap. Galupe interceptum. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Lerinus.*

Cyaneus, Gr. κυάνεος, *cæruleus* Latinè redditur. Certè Græci ἀερῶδες χρῶμα exponunt, qui color aërinus dilutior eſt & extinctior, quàm purpura nigra, de qua alii vocem exponunt. Unde & Solinus *cærulum nitorem* in hyacintho vocat, purpuram dilutiorē. Interim, uti in omni colore gradus ſunt, ſic τὸ κυάνεον κατάκορες, *cyaneum valde ſaturum*, purpuræ nigræ proximat. Hinc κυάνεον Græci non rarò ἀντὶ τοῦ μέλανος, *pro nigro*, ponunt. Sic Dionyſius Periegetes de Indis, *corpus* eos *cyaneum* habere ait:

Τῶν γαίας ναίουσι μὲν ἀπὸ χρόα κυάνεοι

Θεσπίσιοι λιπόωντες ——

Et Plini' *cyaneas ſapphiros* ab iis diſtinguens, quæ *cæruleæ* ſunt cū *purpura*, τὰς καταπόρους κυανίζουσας intelligit, Theophraſto μέλαινας dictas. Aliàs κυάνεον & πορφύρεον Græci ſæpe confundunt, & alterū pro altero ponunt, ut de *Cyano* flore infrà videbimus, V. Salmaſiū *ad Solinum p.* 231. *& ſeqq.* Nomen colori à *Cyano* gemma, de qua jam; iddam priùs apud Vett. *veſtibus cyaneis*, mollitiei ſigno & fuſcis, totam familiam, præſertim matres & ſorores luxiſſe funera infantum grandiorum natu, quorum corpora integra ſarcophago condi ſolebant; ex Th. Bartholino *de Puerperio Veterum.*

Cyanos, nomen gemmæ, apud Plin. *l.* 37. *c.* 9. *Reddetur & per ſe Cyanos, accommodato paulò antè jaſpidis nomine, colore cæruleo. Optima Scythica, dein Cypria, poſtremo Ægyptia. Adulteratur maximè tinctura, idq; in gloria Regi Ægypti adſcribitur, qui primus eam tinxit. Dividitur autem & hæc in mares fœminasq;.* Ubi Salmaſius, *accommodata gratia è paulo antè nominato colore cæruleo*, repoſuit. Nempe color cœrulus vel cœruleum pigmentum eſt, quod Græcis κυανὸς dicitur, eodem cum gemma nomine. Λαζούριον recentiores Græci vocarunt, noſtri *Azurium.* Hujus mentionem facit Plin. *l.* 33. *c.* 13. Nunc ait, *Cyanon* gemmam per ſe reddere accomodatâ illi gratiâ ex illo antè nominato pigmento. Sed &, quòd tria ejus genera Plinius facit; quodq; de tinctura addit Ægyptii, de *Cyano colore*, non de gemma, prodidit Theophraſtus. ubi Ægyptium cyanum, qui factitius eſt optimū eſſe vult, εἰς τὰ ἄκρατα λειώματα, *ad politiones in parietibus, quæ meracioris & ſaturioris coloris ſunt*, V. eum *Hiſt. l.* 7. *c.* 11. uti hodieq; *lapidem lazuli* vocantes Arabes gemmam cum colore confundunt. Cæterùm *Cyanon* gemmam nonnulli eandem faciunt, cum ea, quam vulgò *Turceſiam* vocamus. Sed *Cyanos* è tranſlucidis, & ſapphiro ſimillima; unde à Gemmariis utraq; gemma indiſcreto nomine ſapphirus appellatur: Turcica autem gemma Jaſpidis potiùs ſpecies fuerit. Uti verò ſapphirum aureis punctis collucere, ſic *Cyanum*, aliquando aureo pulvere ſparſum inveniri, tradit idem Plinius. Quæ duo malè confundit Solinus c. 15. *punctillis interlucentibus aureatili pulvere Cyanum maſculum variari* dicens. Puncta enim guttæ ſunt, rariùs ac diſtinctiùs notatæ & quaſi ſtellæ interſparſæ, qualis erat ſapphirus χρυσοστιγής: pulvis verò grana ſunt minutiora ſpiſſiusq;, & quaſi continuatim ſparſa, in modum pulveris, qualia in *Cyano* apparent. A' *Cyano*, aliæ gemmæ *cyaneæ* dictæ ſunt, ob coloris affinitatem. Sic inter Jaſpides una fuit ſpecies cyanei coloris; inter ſapphiros quoq; mares exiſtimabantur ejusdem coloris &c. Salmaſ. *ad Solin. p.* 201. *& ſeqq.*

Cyanus, floris quoq; nomen, apud Plin. *l.* 21. *c.* 8. *In nomine & Cyani color: item helichryſo: omnes autem hi flores non fuere in uſu, Alex. M. ætate.* Quē πορφύρεον, *i. purpureum*, vocat Meelager in *Corona Epigr.*

Τοῖς δ' ἅμ' Ἀλεξάνδροιο νέους ὄρπηκας ἐλαίης,

Ἠδὲ Πολυκλείτου πορφύρεον κύανον.

Jeſuita verò Pomey ſic facundè deſcribit: *Cujus hic flos coloris ſit, tam Gallicum indicat nomen* (Bluet) *quàm Latinum. Quàm autem meritò cognominetur* Cyanus, *oculorum eſto judicium; nihil certè cadere ſub aſpectum poteſt æquè cyaneum ac ipſe eſt Cyani flos. Mole porro eſt tam exiguâ, ut vix excedat violam; tametſi caliculi celſitate ſpicæ triticeæ adæquet culmum. Mira eſt formæ venuſtas; cæruleam dixeris ſtellam & foliolæ denticulatim fimbriata, ſcintillantes radios. Odor ei nullus, at coloris decor eximius. Et culturam ſi adhiberes, agreſti plebejoq; floſculo, haud dubium, quin evaſurus eſſet dignus, qui hortenſes inter patritiosq; flores cenſeretur.* V. eum *Deſcript. div.*

Cyathus, Gr. κύαθος, à χεῖν, quod eſt *fundere*, quaſi χύαθος, an à κύειν, quod antiquis κυάθειν, unde & κύαμος, uti vult Salmaſius *ad Solinum p.* 981. an à κεύθειν, *i. occultare*, genus menſuræ fuit, continens cochlearia quatuor, Sextarii partem duodecimam, apud Atticos ſeſcunciam. Suidas duas ei uncias tribuit. Unde ad poculi genus ſignificandum tranſlata vox. Martialis *l.* 1. *Epigr.* 72.

Nævia ſex cyathis, *ſeptem Juſtina bibatur,*

Quinq; Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

Nempe priſci moris fuit, in compotationibus, in honorem abſentis amicæ, amici vel Imperatoris, tot *Cyathos*, quot in eorum nomine eſſent literæ, haurire; quod vel apertè profitebantur, vel ſodalibus ariolandum relinquebant. Itaque vel totidem poſcebant *Cyathos*, vel poculum, quod tot cyathos caperet. Et quidem poculum 6. cyathorum *Semis*, ſeptem *Septunx*, quatuor *Triens*, dicebatur. Apud eundem poculi 8. cyathorum fit mentio nomine *Beſſis*, *l.* 11. *Epigr.* 37. &c. Idem *quadrantem duplicem* vocat poculum ſex cyathorum, *l.* 9. *Epigramm.* 94.

Quadrantem duplica de ſeniore cado.

Nunc mihi, dic, quis erit, cui te, Calociſſe, Deorum

Sex jubeo cyathos *fundere?*

Inde *ad Cyathos*, nomen officii: apud Sueton. quod *ad Cyathum* vocat Horatius *Carmin. lib.* 1. *Od.* 29.

Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum *ſtatuetur unctis?* &c.

V. infrà, ubi de *Pocillatore.* Sed & *Cyathus*, divinationibus adhibitus, quod genus Κυλικομαντεία dictū: cujusmodi divinandi medio Hilarionem Monachum, Italico cuidam, qui in ludicro Circenſi à contraria factione, non equorum virtute, ſed Magicis artibus, victus erat, opem tuliſſe, legimus in Græcorum *Martyrologiis*, V. infrà ubi *de Speculo in Divinatione.*

Cybele, adde: Infans expoſita in monte Cybelo ibique à feris nutrita, poſtmodum à paſtoris cujusdam uxore reperta eſt, unde ei nomen. Tympana, fiſtulas & cymbala invenit; hinc æreá tympana in ejus ſacris locum habuere, buxusq; Claud. *de Raptu l.* 1.

Non buxus, non æra ſonant.

Ubi æra, non tantum tympana, ſed etiam nolas campanasq; indigitant, ſecundùm Dempſterum. Auſonius *Epiſt.* 25.

Cymbala dant flictu ſonitum, dant pulpita ſaltu,

Icta pedum, tentis reboant cava tympana tergis,

Iſiacos agitant Mareotica ſiſtra tumultus,

Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni.

In numerum quoties radiis ferientibus ictæ

Reſpondent dociles moderato verbere pelves.

Pinus eidem dicata fuit, propter Atym, puerum ei in delitiis, ſub iſta arbore jacentem. Unde *Cybele* Jovem ſic alloquitur, apud Virgilium *Æneid. lib.* 9.

Pinea ſylva mihi multos dilecta per annos

Lucus in arce fuit ſumma.

Hinc Firmicus, *de errore profanar. Relig. in ſacris*, inquit, *Phrygiis quæ matris Deûm dicunt, per annos ſingulos arbor pinea cæditur, & in media arbore ſimulachrum juvenis ſubligatur.* Aur. Prudentius in *Romano Mart.*

An ad Cybelles ibo lucum pineum?

Puer ſed obſtat Gallus ob libidinem;

Per triſte vulnus, perq; ſectum dedecus,

Ab impudicæ tutus amplexu Deæ,

Per multa matri ſacra plorandus ſpado.

Atys videlicet, qui quòd fidem Deæ non ſervaſſet, furore ab hac immiſſo ſeipſum ſub pinu caſtravit, unde hic pinui honor. Alii ipſummet in pinum à Cybele converſum fingunt. Utriusque venerationem in his ſacris uſitatam, multis proſequitur Catullus *Ep.* 62. unde *Taurobolii* & *Criobolii* mentio, apud Jul. Firmicum *libro Epigr. ſuprà laudato*, & in inſcr. à Joh. Wovverio annotatâ,

DIS. MAGNIS.
MATRI. DEUM. ET. ATTIDI. SEXTILIUS. AGESILAUS.
ÆDISIUS V. C. CAUSARUM. NON. IGNOBILIS.
AFRICANI. TRIBUNALIS. ORATOR. TAURIBOLIO.
CRIOBOLIOQUE. IN. ÆTERNUM. RENATUS.
ARAM. SACRAVIT. DD. NN. VALENTE. V.
ET. VALENTINIANO. JUNIOR. AUGG. COSS.

Quando ejus ſacra in urbem Romam recepta ſint Peſſinuntemq; miſſi, qui Deam arceſſerent, V. *Strabonem l.* 10. Livium *Dec.* 3. *l.* 9. Suetonium *in Tiberio c.* 2. Sil. Italicum *l.* 17. *Punic.* &c. Sacrificabant autem ei porcâ Prætores quotannis, per ſacerdotem utriusq; ſexus è Phrygia, ubi primitus culta fuit. Hi ritu patrio amictu variegato ſeu ſyntheſi induti, imaginem Deæ per plateas vicosq; urbis ferebant, palmis pectora ferientes, cymbalaq; pulſantes, magnâ populi inſequente turbâ, inter eundum autem vel ſaltandum potius, ab obvio quovis ſtipem petebant, hinc *Μητραγύρται* & *Circulatores Cybeleii* dicti: qui quòd ebrietate aliisq; ſceleribus infames erant, nomina hæc in Prov. abiere, de hominib⁹ nauci & nullius penitus pudoris; nec libero proin homini id officii ſubire licebat. Dicti verò ſunt *Cybeles* ſacerdotes communiter Galli, ſub capite Archigallo, qui primus cymbala (unde & pocula illis in tympani formam) prælata pulſabat. V. in voce *Galli*. Iidem *Corybantes* noñullis vocitati ſunt, ut & *Curetes, Idæi Dactyli* ac *Lares*, de quib⁹ V. *ſuis locis*. Hi *in caput ſaltantes*, vel *illud rotantes*, Serv. ſacra peragebant: apud Apulejum *Mileſiar. l.* 8. *diu capite demiſſo cervices lubricis intorquentes motibus, crinesq; pendulos rotantes in circulum, & nonnunquam ſuos incurſantes muſculos, ad poſtremum ancipiti ferro quod gerebant, ſua quisq; diſſecabant brachia*, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 2. *c.* 4. & Thomæ Dempſteri *Paralipom.* Adde Barthium *ad Statium.*

Nomina Cybeles varia.

Berecynthia, à monte Berecyntho in Phrygiâ.	Mater Deûm.
	Ops.
Dea Syria.	Peſſinuntia Dea, à Peſſinunte Phrygiæ oppido.
Dindymene.	
Idæa mater.	Rhea.
Magna mater.	Tellus.

Cybiarii, apud Arnobiū *l.* 2. *Quid* cybiarios, *ſalinatores, bolonas, unguentarios, aurifices, aucupes, vannorum ſirpiarumq; vinctores*: ſunt qui *Cybia* vendebant, rectè proin *ſalinatoribus* juncti. Eſt autem *cybium*, Gr. *κύβιον*, quadratum ſalſamenti fruſtum, quod proin inter genera piſcium referens perperam Plinius, eodem errore pelamidem eſſe putavit *l.* 32. *c.* 11. *Cybium ita vocatur pelamis, quæ poſt quadraginta dies à Ponto in Mæotim revertitur.* Nempe, cùm moris haberent Græci, ut partes ſalſamentorum magnorum eodem nomine appellarent, quo piſcem, *pelamidas* vocarunt, *ἀπολέκτους τόμους* ſeu *fruſta grandiora & ſelectiora*, ex iis confecta. Quæ poſtmodum in *Cybia quadrata*, unde nomen, particulatim iterum concidebantur: unde quòd *τὰ κύβια* ex pelamide ita in formam cubi pararentur, hinc & cybiis ipſis *pelamidis* nomen datum. Docet is certè idem *l.* 9. *c.* 15. *Pelamides in apolectos, particulatimq; conſectæ in genera* Cybiorum *diſpartiuntur* &c. Ita Martialis *l.* 5. *Epigr.* 78. quo Tyrannium ad cœnam invitat:

Non deerunt tibi, ſi ſoles προπίνειν,
Viles Cappadocæ, gravesq; porri,
Diviſis cybium *latebit ovis.*

Ubi fruſta hæc pelamidum ovis ruptis frixa tectaq; fuiſſe innuit, &c. Inde *Cybioſactes*, cognom. Ægyptii Regis turpiſſimarum ſordium, *παρὰ τὸ σάττειν τὰ κύβια*, quod eſt *iſtiusmodi ſalſamentis jumentum onerare*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1317.

Cybiſteter, Gr. Κυβιστητὴς, propriè *cernuus*, à verbo *κυβιστᾶν*, *cernuare.* Hinc pueri in ludis ſic dicti, qui capite in ſolo ſiſtebant, pedibus in aërem erectis, Servius *ad illud Virgilii*,

Et ſternacis equi lapſum cervice Thymœten.

Quo modo, inverſo ſc. ac vibrato corpore, cernuos Paſtores Conſualib⁹, inter cœtera ludicra, ſalire conſueviſſe, legimus in vetuſtis monumentis. Mentio τῶν *κυβιστητήρων* jam apud Homer. *Il. π. v.* 750.

Ἦ ῥα καὶ ἐν Τρώεσσι κυβιστητῆρες ἔασιν &c.

V. ſuprà in voce *Cernuus*, item ubi de *Cubiſtica Saltatione.*

Cybium, V. ſuprà *Cybiarii.*

Cyceon, Gr. *κυκεὼν*, adoris potio eſt; qua de ſuprà diximus. Sumebatur autem *Cyceon*, in ſacris Eleuſiniis, ob illum, quem Ceres à Baubone anu exhilarata, hauſerat, poſtquam quæſitâ nequicquā filiâ in pagum Atticæ Eleuſinem, triſtitia, labore & ſiti confecta veniſſet. Unde inter ſymbola Eleuſiniorum Arnobio quoq; memoratur *adv. Gentes l.* 5. *Ipſa deniq; ſymbola, quæ rogati ſacrorum in acceptionibus reſpondetis, jejunavi atq; ebibi Cyceonem, ex ciſta ſumſi & in calathum miſi* &c. & Clementi. τὸ *σύνθημα Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα.* V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 750. & 751. Latinè *Cocetum*, quaſi *κυκητὸν* dici, idem habet *pag.* 328.

Cyclades, adde: Inſulæ hæ, cum Helleſponto & Aſia propriè dicta, Proconſularē Provinciam Romanis conſtituebant, in Arcadii *Notis*. cùm priùs ad eandem Lydia, Phrygia min. & Caria pertinerent, quæ poſtmodum Vicario Aſianæ Diœceſis ſunt attributæ Salmaſius *ibid. pag.* 806.

Cyclas, limbus eſt & veſtis limbo ornata per extremam oram, *Gloſſ.* Κυκλὰς ἡ περὶ τὴν χλαῖναν περιφερὴς κύκλω. Tunica muliebris nempe aurata; cujusmodi etiam & viriles fiebant, quas jam inde à Gallieno Impp. uſurparunt, usq; ad Imperii finem: quasq; privatis uſibus contexi conficique vetuerunt A. A. Valentinianus & Valens *l.* 1. *Cod. Theod.* : *de veſtibus holov.* & *l.* 2. *eod. tit.* apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Saturnino.* V. quoq; in voce *Cyclades.*

Cyclaminus, adde: Idem herbæ nomen, de qua V. Plinium *l.* 25. *c.* 19. ubi tria ejus genera pluribus exequitur. Ex iis primum *Tuber terræ* quoque dictum, in omnibus ſeri domibus jubet, contra mala medicamenta, & proin *amuletum* vocari addit, quod Græcis *περίαπτον, φυλακτήριον* & *ἀμυντήριον*, Varroni *prabrā*, quòd *prohiberet* noxā. Cujusmodi amuletum faſcinus pueris. turpicula res, ut idem ait. Unde Plauto *præfiſcini*, i. bono omine, *ἀβασκάντως. In Aulul.*

——— ——— —— *ſequere hac ergo*
Præfiſcini &c.

V. Dalechampium *Notis ad Plin.*

Cycleus, pater Arionis, *quem Delphine eò* (Tænaron prom. in quo fanum Methymnæi Arionis) *advectum imago teſtis eſt, ad effigiem caſus & veri operis expreſſa ære*, Solin. *cap.* 7. V. Pauſaniam. Mentio *Cyclei*, in *Epigrammate*, quòd ſubjectum imagini huic refert Ælianus, in hunc modum:

Ἀθανάτων πομπαῖσιν Ἀρίονα Κυκλέος υἱὸν
Ἐκ Σικελοῦ πελάγους σῶσεν ὄχημα τόδε.

apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 138.

Cyclicus Scriptor, apud Horatium *de Arte*, idem cum Epico Poëta Rhapſodo, Turnebo *Adverſ. l.* 19. *c.* 9. Salmaſio verò non omne Poëma Heroicum Κύκλος Ἐπικὸς dictus eſt: Sed opus ex multis diverſorum Poëtarum carminibus (qui Ποιηταὶ τοῦ Κύκλου vocabantur) compoſitum, mythicæ hiſtoriæ continuatam ſeriem, à prima conjunctione Cœli & Terræ, Deorumq; inde *θεογονίας*, usq; ad Ulyſſis reditum & exſcenſionē ad Ithacam, complectens. Itaq; horum alius *Θεογονίαν* ſcripſerat, alius *Τιτανομαχίαν*, alius *Γιγαντομαχίαν*, alius *Argonautica*, alius *Θηβαΐδα*, alius *Iliada*, alius deniq; aliud opus mythologicum, ut non unius ætatis, ita nec unius nationis. Quæ omnia, juxta fabularum ordinem & temporum ſeriem concinnè & convenienter in hoc *Cyclo* aptata atq; inter ſeſe connexa erant. *Orbem Mythologiæ* Latinè liceat vocare. Nomen inde, quòd ſicut in Choro Dithyrambico homines, vel in corona (quorum utrumq; *κύκλος* Græcis) flores: ſic in eo omnia Poëmata decenter juncta, *ἀκολουθίαν* ac ſeriem totius mythologiæ à condito Mundo, usq; ad tempora Troica, oſtenderent. Similes appellationes, *σύνοδος, στέφανος, ἀνθολόγιον*, conſimilibus operibus inditæ. Erant autem carmina illa ſimplici formâ facta, ſine ulla arte & varietate. Unde Homericam poëſin Vet. à *Cyclica* paſſim ſeparāt, imò & Heſiodum aliosq; nonnullos: iſtos ſolùm Heroicos Poëtas inter Cyclicos referentes, qui hiſtorico more ac ſimpliciſſimè *μυθολογίαν* expoſuerunt. Quis in unum *τεῦχος* Syntagma illud coëgerit, incertum: ab aliquo antiquo Grammatico id factum eſſe, veroſimile eſt. Quemadmodum & alia pleraq; vett. Poëtarum opera, ob ſimilitudinem argumenti, in unum aliquod corpus ab iſtiusmodi hominibus, congeſta ſunt. Sic Bucolica omnia, in unum collecta habentur; *Βουκολικῶν τεῦχος* memoratur in *Epigr. Græco* &c. Uti autem hic *Cyclus* verſibus conſtitit: ſic fuit & *Cyclus* ſimilis, pedeſtri oratione compoſitus; ab eodem principio initium ſumens, in eundem finem deſinens. Inter cujusmodi Scriptores primos Pherecydes fuit, Apollodorus ultimus; quippe cujus *Bibliotheca* nil aliud fuit, quàm *σύνοψις* & *ἐπιτομὴ* Epici Cycli. Quod opus cùm hodie diſtribuatur in tres libros, unico tamen libro comprehenſum fuiſſe, diſcas ex Photio. Alii Scriptores ejusdem argumenti fuere Cadmus Hecatæus, & cæteri, qui Πεζικὴν σύνθεσιν, oratione ſolutâ perſcripſere. Porro *Cyclus Epicus* totus Græcorum fuit, nec ullam in eo partem Latini habuere. Unde proin Horatii locum *de Arte Poëtica*,

Nec ſic incipies, ut Scriptor Cycleus *olim:*
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum,

Non de Romano aliquo Epico Poëta, qui Trojanum bellum ab initio fuerit perſecutus: ſed de *Iliadis* cujusdam Κυκλικῆς auctore Græco exponendum eſſe, cenſet Salmaſ. &c. Ad ſimilitudinem *Cycli Epici*, appellatus poſtmodum eſt Κύκλος Παιδείας *orbis viz. omnium Artium liberalium & ſcientiarum*: *κύκλια* quoq; & *ἐγκύκλια μαθήματα Tzetzi Chil.* 10. Connexio enim quædam & cognatio inter ſe ſcientiarum eſt, quæ velut in choro *κυκλίῳ* manibus per mutua nexis aptè inter ſe cohærent. Nec in Hiſtoricis *Hiſtoria Auguſta*, ex variis Scriptoribus contexta, ab Auguſto usq; ad Diocletianum, dici incommodè poſſet, Κύκλος τῆς ἱστορίας Σεβαστικῆς. Quem morem cùm imitatus Juſtinianus Corpus Juris, ex variis vett. Prudentium libris ac reſponſis compilatum, per Tribonianum curaverit conficiendum, pariter illud Κύκλον Νομικὸν, non minùs verè, quàm eleganter aliquis appellare poſſet. Quam in rem V.

rem V. plura egregia, apud Salmaſium præfatum *ad Solinum pag.* 847. *& ſeqq.*

Cyclopea ludere; apud Pollionem *in Gallienis*, Cyclopea *etiam* luſerunt *omnes apenarii, ita ut miranda quædam & ſtupenda monſtrarent*, eſt τὸ τὰ Κύκλωπα παῖξαι. V. ſuprà ubi de *Apenariis.* Quisnam autem *Cyclops* is fuerit, V. ſuo loco. Hic ſaltem *Cyclopem dormientem* Parraſii celeberrimi Pictoris memorabo, ex Plinio *lib.* 35. *cap.* 13. *Sunt & alia ingenii ejus exemplaria, veluti* Cyclops dormiens, *in parvula tabella: cujus & ſic magnitudinem exprimere cupiens, pinxit juxtà Satyros thyrſo pollicem ejus metientes: atque in omnibus ejus operibus intelligitur plus ſemper, quàm pingitur* &c.

Cyclus, Græcis Κύκλος, pro *Indictione*, V. Henr. Valeſium *ad Evagrium lib.* 3. *cap.* 33. ut & in voce *Indictio.* Apud Trebellium *in Tetrico* idem *Cyclus* eſt, quod Latinis *ſcutum*, clypeus, thorax, thoracleta, diſcus, miſſorium; Græcis φεγγύλη, πρόσωμη, ἀσπὶς, recentioribus μηνογάλιον & σκλάβιον: clypeata nempe imago, ſeu ſtatua pectore tenus, quæ ſcuto rotundo continebatur, Salmaſius *ad Trebellium l. cit.* & *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4. Et quidem ex κύκλιον, tranſpoſitione literarum, κλύπειον, *Clupeum* fecere Latini, uti docet idem *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 321. V. quoque *pag.* 869.

Cyclus Epicus, Κύκλος Ἐπικὸς, opus erat totius Mythologiæ continuatam ſeriem, diverſis Poëtarum carminibus, in unum ſyntagma compactis, interque ſe pro temporum ratione connexis, à Mundi initio ſeu Θεογονίᾳ, usque ad Ulyſſis reditum, exhibens, uti videre eſt ſuprà in voce *Cyclicus Scriptor.* Atque hic fuit fons atque fundus τῆς μυθοποιΐας Græcanicæ: unde Poëtæ reliqui plerunque ſuas hypotheſes depromebant. Hinc Horatius *de Arte Poët.* docens, quomodo Tragœdia ſcribenda, verbis his,

Rectiùs Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm ſi proferres indicta ignotaq́ue ſolus:

ait argumentum Tragœdiæ meliùs ſumi ex jam vulgata *Mythopœia*, quàm novum fingi. Per *carmen* enim *Iliacum* non tam Homeri Iliada, quàm *parvam Iliadem* Leſchis, & *Cypriam* Staſini, Cycli Epici partes, intelligit. Verùm, cùm hæc Cyclica narratio ſimplici & pedeſtri ſtylo fuerit exarata, ὑπόθεσιν ſaltem fabulæ inde petendam ſuadet, quæ calamiſtris propriis inurenda ſit & ἐπεισοδίοις varianda, ut hoc modo publica videri deſinat, in privatum jus ſcitè tranſlata. Ita autem pergit,

Publica materies privati juris erit ſi
Nec circa patulum vilemq́ue moraberis orbem.

Ubi hunc ipſum Cyclum intelligit, quem *patulum vilemque* vocat *orbem*, quòd non ullâ Poëticâ virtute cenſeretur, ſed ſolâ fabularum materiâ & ordine commendaretur, quas latè & fusè carmine triviali monetâ percuſſo exponebat. Adde, quòd omnibus tereretur, propter hanc fabularum ſeriem. Unde inter res vulgares & omnium promiſcuo uſu protritas, τὸ ποίημα τὸ κυκλικὸν, recenſetur Callimacho in *Epigr.* ἀνεκδότῳ apud Salmaſium. Auctores Cycli, Κυκλικοὶ Ποιηταὶ & Ποιηταὶ τοῦ Κύκλου, Latinis *Scriptores Cyclici*, dicti ſunt. Partes fuere Θεογονία, Τιτανομαχία, Θηβαΐς, Θησηΐς, Ἰλιὰς μικρὰ, Φορωνὶς, Αἰθιοπὶς, Νόστος Ἑλλήνων & multa præterea alia, quorum meminere Veteres: de quibus, aliisque in dubio adhuc poſitis, utrum ad *Cyclum* pertinnerint, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 848. *& ſeqq.* & quædam etiam ſuprà.

Cyclus Paſchalis, ad Lunæ ætatem & diem Paſchatis inveniendum, V. Gaſſendum *Kal. Rom. c.* 4. de *Cyclo Aureo*, cujus apud Compotiſtas paſſim mentio, ex MS. Thuan. hæc affert du Freſne.

Prima dies Jani quæ janua dicitur anni,
* *Taurum tenet ne poſterus ordo vacillet:*
Majori numero debetur tertius ordo,
Sicq́ue minor ſequitur, majori continuatur
Per duodena loca, non eſt hæc regula vera.
Undenus Februi numerum conjunge ſequentem.
Sunt quoq́ue ſex menſes, Julius prior atq́ue ſequentes,
His, quamvis creſcat, undenis ſumma propinquat.
Octavo minor numerus ſequitur, nec continuatur,
Octavo ſuccedentem conjungit a in an.
October quintus prope debet habere ſequentem.
Nonarum quartis duodeni denîq́ue menſis
Terdecimum numerum coniunctos atq́ue ſecundum,
Linea ſola tamen nemo ſic eſſe recuſet:
Tali quippe modo componitur Aureus ordo.

Cydantidæ, Græcè Κυδαντίδαι, demus tribus Ægeidis, uti Harpocration & Stephanus, vel Ptolemaidis, uti Heſychius & Phrynichus habent.

Cydathenæum, adde: Andocidis Oratoris patriam facit Plut. qui vitam ejus deſcripſit. Servat loci nomen *Inſcr.* quæ hodieque Athenis in exigua columna viſitur,

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΛΥΛΟΥ
ΚΥΔΑΘΗΝΑΙΕΥΣ.

apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ part.* 3 *pag* 150.

Cydimus, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 227.

Fit ſuper æquævum ſoror exanimata Lycaſte
Cydimon: *heu ſimiles perituro in corpore vultus*
Aſpiciens:

Nomen fuit boni ominis. Heſychius, Κύδιμος, ἔνδοξος, τίμιος. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium.*

Cydonia Mala, Græcis dicta ſunt, quæ *Cotonea* Latinis, à *Cydone*, Cretenſium præcipuâ urbe, unde ea allata primitus. Ea indigitat Virgilius, *verſu Ecl.* 2.

Ipſe ego cana legam tenerâ lanugine mala.

Inter cœtera enim multâ lanugine ſunt conſpicua, inciſurisque diſtincta. Color eorum aureus, unde *Aurea* eidem, *Ecl.* 3.

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Ubi citrea non poſſe intelligi, quod alii malint, hinc probat Vir doctus, quòd citrus arbor non ſic fuerit in Italia, Virgilii tempore, imò nedum Plinii ætate, ut Paſtori obvia eſſent pretioſa illa poma, quæ amicæ mitteret. At *cydonia* paſſim proveniebant, etiamque in ſepibus colligebantur, teſte Plinio. Hinc *ibid.* legas,

Quod potui, puero ſylveſtri ex arbore lecta
Aurea mala decem miſi.

Adde quòd in Curia Conſervatorum Herculis ſignum æreum viſebatur manu geſtare tria mala Cotonea, non citria, uti teſtatur Pierius in *Hieroglyph.* Veniunt illa rarò cruda in cibum: decocta verò hyeme cum ſacchato & cinnamomo, ſummam obtinent in menſis auctoritatem. Servantur enim ſaccharo condita, haud ſecus ac melle olim, quod Martialis obſervavit, *l.* 13. *Epigramm.* 24.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia *melle*
Ponentur, dicas: hæc melimela mihi.

Apud Romanos Græcosque inter ritus Nuptiales, pomi *Cydonii* quoque guſtatio fuit. Quo de ſic Alciatus,

Poma novis tribui debere Cydonia *nuptis*
Dicitur antiquus conſtituiſſe Solon.
Grata ori & ſtomacho cùm ſint, ut & halitus illis
Sit ſuavis, blandus manet & ore lepos.

Quo eodem fine Parthorum proceres grana ejus incoquere eſculentis ſolitos, legimus &c. V. Autorem Anonymum *Sinæ & Europæ p.* 1018. & plura hanc in rem ſuprà, ubi de malis *Cotoneis*.

Cygnus, Callimacho *in Delum v.* 252. κύκνοι δὲ θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ Μηονίην ἔλιπον *ſ...*: Proximû enim morti ſuaviſſimè canere, creditum olim pleriſq; non ſine tamen aliorum ſibilo. Affirmanti ſententiæ fidẽ non modicã facit præclara illa & ſuſpicienda arteriæ aſperæ in hac ave ſtructura, quæ cùm duplici reflexione tubæ bellicæ figuram exactiſſimè repræſentet, quâ quamlibet ſonorum varietatem tubicines effingere ſolent, fortè inducatur quis, ut credat, ſententiã illam vero diſſimilem non eſſe. Adde quòd Oppianus, in obſervãdo ac deſcribendo has alites diligentiſſimus, à Favonio *Cygnos* ad cantum invitari auctor eſt, cùm decrepiti jam viribus deſtituuntur. Accedunt Ægyptii, Naturæ ſcrutatores acerrimi, qui *Cygnum* Muſicæ eſſe hieroglyphicum voluerunt. Exempla habes apud Auctorem præfatum *Sinæ & Eur c* 41. nec non Becmannum *Theſaur. L. L.* Cœterùm & mole ſuâ & colore figuraq; hæc avis maximè ſpecioſa, ob plumarum candorem eximium, *purpurea* Plinio dicta, hoc modo deſcribitur Alfonſ. Cataneo: Prof. Medicinæ Ferrar. *Corpus totum undiquaq́ue uniformes cinerei coloris plumæ obtegebant: erat enim annicutus, aut natu minor. Primo enim anno — coloris eſt cinerei; eo verò elapſo candidiſſimus. Pendebat libras viginti quatuor, dodrantes octo erat longus, ſtaturâ humanam æquans. Collum enim totius reliqui corporis longitudine explet menſuram dodrantum quatuor, quo tanquam piſcatoriâ lineâ uſus, è fundo commodè pabulum haurire poſſit. Roſtrum habebat ſex digitos longum, à narium foraminibus supernè ad finem uſq́ue nigrum, cætera cartilagine carnis coloreq́ue veſtitum. Inferior mandibula tota nigreſcebat, frontis fine & roſtri principio; utrinq́ue maculam nigram, quæ in triangulum ſummi roſtri depreſſæ ac æquali ſuperficie coeunt, eſt videre, inter quas fulvi coloris plumulæ frontem inſigniunt. Latera utrinsq́ue roſtri interius ſerrata, palatum quoq́ue medium denticulorum in longum poſitorum ordine aſperum, reliqua etiam ſcabrum. Linguam mediam ſulcus denticulis palatum medium ſecantibus reſpondens dividit & ipſe prope radicem ſcaber. Pedes dodrantem & palmum longi, nigri ſunt, ſed notis maculisq́ue, partim cœruleis, partim rubicundis & albicantibus, diſtincti. Membranæ digitis interiectæ ſquamulis minimis rotundis ſunt inæquales. Digitos verò velus annuli quidam in latum interſecant. plumæ deſinunt paulo ſupra genu. inde ad extremos digitos tres palmi reſtant longitudinis. Alarum ambitus ſuperior quatuor palmorum eſt: longiſſimæ alarum pennæ palmos ſeptem cum dimidio æquant: cauda circiter tres palmos longa eſt, collum circiter octo. Vitam ducit olor ancipitem, tum in aquis, tum in terris, maximè in lacubus, paludibus, ſtagnis & perennibus fluviis, quorum confluens moderatè & ſedatè fertur.* De pugna illorum cum Aquilis, volatu peregre advenientium, aliiſq; huc pertinentibus V. Plinium *lib.* 10. *cap.* 23. Ælianum *Animal. lib.* 10. *cap.* 36. Alios, nec non infrà in voce *Olor.*

Cyites, Gr. Κυΐτης, lapis, qui intus *partum* habet, i. lapidem aliũ, *qui ſentiatur etiam ſtrepitu*, Plin. *l.* 37. *cap.* 10. Ubi malè vulgò *Ciſſites* legitur. Vide quæ ſuprà diximus de lapide *Aëtite.*

Cylinder Cryſtallinus, in *Muſæo* Kircheriano: in quo experimento hydrotechnico in aqua, eodem *Cylindro* contentâ, varia jocantis naturæ ſpectacula exhibentur. Eſt hoc Cylindricum vas cryſtallinum, ad unum palmum cum dimidio longum, ad duas uncias in diametro latum; ab inferiori baſi ad collum excurrens;

ad collum verò tantum reſtringitur, quantum latitudo pollicis humani aut indicis digiti requirit: dein ex vitro ſeu ſmalto variæ hominum aut animalium figuræ ſeu globuli fieri curantur intus cavi, diverſosque levitatis gradus obtinentes, quorum pedes tenui foraminulo pervii ſunt. Hæ figuræ ritè confectæ tubo aquâ repleto immittuntur; tum orificio tubi pollice aut digito immiſſo ſi prematur aqua, derepentè totum imaginum agmen, tanquam fulmine disjectum, ad fundum labitur. Et quidem graviores velociùs, leviores tardiùs, quarum hæ ſenilem impotentiam, illæ juvenilem promtitudinem imitantur. Quod ſi preſſio remittatur, denuo aſcendunt, velocitate corporis moli correſpondente &c. Unde facilè colligere eſt, quàm exiguo negotio hiſtoricæ expreſſiones, aut myſteriorum repræſentationes in ſimili vitrea ſcena repræſentari poſſint. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Muſæo pag.* 14. Cœterùm *Cylindri*, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 5. ubi de Beryllis: *Indi mirè gaudent longitudine eorum, ſoloſque gemmarum eſſe prædicant, qui carere auro malint, ob id perforatos elephantorum ſetis religant.* Et mox, de Europæis, *Cylindros ex iis facere malunt quam gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine*: Lapides ſunt longiores ac rotundi manu facti: quibus gemmas opponit, h. e. σφραγῖδας, aut *annulorum ſignacula*, quæ non in longitudinem cædebantur, ſed ovali fermè fiebant figurâ. Sic ex uno *cylindro* plures gemmæ fieri poterant. Qui autem *cylindros* ex beryllis faciebant, duos umbones cylindri, h. e. ambo capita, ex auro comprehendebant: quod non faciebant niſi in optimis beryllis, quos perforandos non eſſe inter Europæos & Aſianos conveniebat, cùm Indis placeret perforari & ſine auro geſtari tanquã qui ſic gratiores eſſent. Meminit *Cylindrorum* & Tertullianus *de Habitu Mul. Latent in circulis ſmaragdi &* Cylindros *vaginæ ſuæ ſolus gladius ſub ſinu novit.* Plinius quoque alibi. Qui idem de ſardonyche, *Has Indi non habitas in honore Zenothemis ſcribit; tantæ aliàs magnitudinis, ut inde capulos factitarent. Etenim conſtat — placuiſſe in noſtro orbe initio, quoniam ſolæ prope gemmarum ſcalptæ ceram non auferant.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1107. *& ſeqq.* nec non ſuprà, in voce *Beryllus*: De κυλίνδροις verò cavearum, in Amphitheatris, uti Baſilius vocat, infrà ubi de *Repagulis*, item *Rutulis*. Nec omittendum, *cylindri* exemplum, quo Fati cum libero Arbitrio convenientiam egregiè illuſtrat Chryſippus, apud A. Gellium *Noct. Attic. lib.* 6. *cap.* 2.

Cyliſtiæ Coronæ; V. infrà *Encyliſtiæ.*

Cyliſtræ, dictæ fuere mixturæ quædam impuræ ritusque ſuperſtitioſi ab Ethnicis in Tyronum initiatione ac jam conſummatorum inauguratione, adhiberi olim ſoliti, quos proin Synodus Trullana à Chriſtianis retineri noluit, quamvis eſſe ſuas Doctoribus peculiares notas, ſed ab his Gentiliſmi ſordibus purgatas, non prohibuit. V. de Sophiſtarum ſeu Doctorum titulo ac inauguratione Philoſtratum *de Vita Sophiſt. lib.* 2. Lucianum *Eunucho*, Eunapium *Prohæreſio*, alios. Propriè verò Κυλίστραι, volutabra ſunt aprorum & ſuum, ſed & equorum. Gloſſæ, *Volutabrum*, κυλίστρα ζώων: ubi equi intelliguntur, quos ζῶα Græci abſolutè plerumque, ut & ἄλογα, appellaſſe notum. Hos Veteres in arena prope amnem aut lacum volutare conſuefaciebant, eaque loca κυλίστρας & ἁλίστρας vocabant, item ἀλινδήθρας, uti docet Heſychius. Cujusmodi volutationes, in exercendis aut curandis equis hodiernis Equitionibus ignotæ, memorantur Solino *cap.* 32. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 474. De Κυλιστικοῖς verò Pancratiaſtis, dicemus infrà ubi de *Volutatoria lucta.*

Cyllene, urbs Elidis, adde: Cùm Peloponneſus ſub Venetorum eſſet imperio, exiguum oppidum ibi loci fuit; jam verò præter turrim quandam & murorum rudera paſſim diſperſa nihil ſupereſt. Jac. Sponiu *Itinerar Pars.* 2. *pag.* 5.

Cyllene, mons, adde. Potiùs ab Hebr. כלל quòd omnibus modis *perfectus* eſſet cunctaque complecteretur, hoc Mercurii epitheton G. Hornius *Hiſt. Phil. lib.* 1. *cap.* 7. Hunc velut Deorum apparitorem, ἀνεσταλμένον & altè ſuccinctum, delineat Martianus Felix.

Cylon, adde: De *Cyloniana* factione, quâ Pythagoræorum nomen in Italia ſeu majore Græcia extinctum eſt, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 845.

Cymba, magnete animata, in Muſæo Kircheriano, Romæ, V. infrà *Typhis Magneticus.*

Cymbalum inter Cybeles inventa, in cujus ſacris Archigallus primus cymbala prælata pulſabat, ex ære fuit. Juvenalis *Satyra* 9. *verſu* 62.

Cymbala pulſantis legatum fiet amici.

In quæ verba vetus Scholiaſtes, *Archigalli*, inquit, *cymbala percutientis*. Ita Claudianus *in Eutropium lib.* 1.

Vel ſi ſacra placent, habeas pro Marte Cybellen,
Rauca Celænæos ad tympana diſce furores:
Cymbala ferre licet, pectusq; illidere pinu,
Inguinis & reliquum Phrygiis abſcindere cultris.

Ubi *Cymbala ferre*, rectè dictum, ad officium Archigalli deſignandum, inquit Dempſterus: Inde & quoscunque effœminatos, tympana vel *cymbala* geſtare dicebant Vett. Plautus *Truculento ſc. Iste.*

Mœchum malacum, cincinnatum, umbraticolam, tympanotribam
Amas?

Et quia *Cymbala* uſitata in Cybeles ſacris, hinc & poculis uſi ſunt ſacerdotes ejus, cymbalum referentibus; parva autem erant, & cava, ſine fundo ac auribus, proinde mollia ac parùm viris convenientia: ut locus ſit datus Demoſtheni convicium faciendi Midiæ, quòd eis parum caſtrenſibus biberet, Dorotheo auctore, apud Athenæum *lib.* 11. Dicebantur etiam *Clemmateres*, quòd Græci κλιμματίδα vocant formam operimenti teſtudinis. Plinius *l.* 33. *cap.* 11. *Mox additum argentum in angulis, lineasque per commiſſuras; tympana vero ſe juvene appellata* Stateras, *& lances, quas antiqui* Magidas *appellaverant.* Plautus,

— — — — *Ipſum etiam*
Pauxillum argenti, levibus tenſum tympanis,
Limari.

In orgiis porro Bacchi *Cymbalorum* tympanorumque uſum fuiſſe, ut & buxi, norat ex Poëtis, ſuprà laudatus Th. Dempſterus *Paralipom. ad Joh. Roſini Antiqq. lib.* 2. *cap.* 4. quem, ſi lubet, vide. Eleganter autem ea deſcribit Rhabanus Maurus ex Antiquis, *Comm. in librum Judith*, *Cymbala ſunt parviſſimæ phialæ permixtis metallis compoſitæ, ventricula ſua in lateribus habentes, quæ artificioſa modulatione colliſæ acutiſſimum ſonum delectabili conſonantiâ reſtituunt.* Illis ἀλαλάζον Apoſtolus, *tinnitum* Catullus, Virgilius, Ovidius, Alii; Sed *ſtictum* dat Auſonius, unde colligas nequaquam lenem eorum fuiſſe ſonum, neque quem *Cymbala* noſtra hodie habent, quem *tinnitum* dixeris, ahenis pulſatis ab eo datum potiùs. *Epiſt.* 25.

Dindyma Gargarico reſpondent cantica luco.
Cymbala *dant ſtictu ſonitum* ——

Et paulo pòſt,

Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni,
In numerum quotiens radiis ferientibus ictæ
Reſpondent dociles, moderato verbere, pelves.

Fuere verò ejus figuræ, quâ cotyledonis folia, Latini *umbilicum Veneris* vocant. Coxendicibus aſſimilat Plinius *lib.* 25. *cap. ult.* acetabulis Iſidorus *Origin. lib.* 3. *cap.* 21. Ambabusque manibus (erant enim utrinque manubriata, in extima concavitate) apprehenſa & comploſa concuſſaque ſonum edebant. Inde *Cymbaliſtriæ*, quas ſæpius Romæ in ſcalpturis Bacchanalium ſacrorum occurrere, notat Laur. Pignorius *Commentar. de Servis*, ubi vett. *Cymbalorum* formam æri inciſam exhibet. Atque hæc de *Cymbalis*, in Sacris Ethnicorum, uſurpatis. Sed & in veri Dei cultu, qualis in V. T. vigebat, *Cymbala* adhibita, legimus Pſalm. *ult. Laudate eum* Cymbalis *ſonoris*: de quibus adi Coccejum *Commentar. ad l.* In *Hiſtoria* Vezeliac. *lib.* 4. *Cymbalum Refectorii*, campana eſt, quâ Monachi cientur ad ſeſe reficiendos. Ad Eccleſiam quoque *Cymbalo* Monachos accitos, colligitur ex *Vita* Telliai Epiſcopi Landav. *cap.* 2. Sed & *Cymbalum* pulſatum ad mortuos indicat Gregorius M. *Dial. lib.* 1. *cap* 9. In Choro quia etiam *Cymbalum* ſtatuit Beletus *de Div. offic. cap.* 86. apud du Freſne *Gloſſar.*

Cymbium, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 212. ubi de Ludis, in Archemori funere celebratis,

Spumantesq; mero pateræ verguntur, & atri
Sanguinis & rapti gratiſſima Cymbia *lactis.*

ut & Virgilium *Æneid. lib.* 3. ubi de Polydori funere inſtaurato,

Inferimus tepido ſpumantia Cymbia *lacte,*
Sanguinis & ſacri pateras — —

Vaſa ſunt minuta, oblonga, inſtar cymbularum, veteri Scholiaſti: pocula naviculis ſimilia, ut & ipſa nominis figura indicat, Lutatio. Adde, quæ notavit P. Faber *Agoniſtic. lib.* 2. *cap.* 8. & Auſonius Popma *lib. de Inſtrumento Fundi pag.* 34. *Cymbia* ex argento cælata, occurrunt apud eundem Poëtam, *Æneidos lib.* 5. ubi de Ludis ab Ænea celebratis, in honorem defuncti patris Anchiſæ,

Tertia dona facit: geminos ex ære lebetas
Cymbiaque *argento perfecta atq; aſpera ſignis.*

Fictilia, ex argilla Saguntina, apud Martialem *lib.* 8. *Epigr.* 6.

Archetypis vetuli nihil eſt odioſius Eucti,
Ficta Saguntino Cymbia *malo luto* &c.

V. quoque Macrobium *Saturnal. lib.* 5. *cap.* 21.

Cyme, adde: Inde coloniâ deductâ ab Æolibus, Cumis Italicis origo fuit, uti habet Marcianus Heracleota,

Μετὰ δὲ Λατίνους ἐστὶν ἐν Ὀπικοῖς πόλις
Κύμη, πρότερον ἣν Χαλκιδεῖς ἀπῴκισαν,
Εἶτ' Αἰολεῖς, μάλιστα τ' ἐπανδρουμένη
Ἡ κατ' Ἀσίαν Κύμη 'ν ἐκείνῃ πόλει.

Secundùm quem primò Chalcidenſes Euboici, poſtea Cumæi Æolenſes ex Aſia, condidere *Cumas*. Strabo verò, ſub idem tempus ab utriſque id factum, tradit, ducibus Hippocle Cumæo & Megaſthene Chalcidenſe: quibus ita inter ſe convenerit, ut Chalcidenſes coloniæ haberentur auctores; Cumæi Coloniæ nomen imponerent. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 72. ut & in voce *Cuma*, ubi de Æolidis urbe *l. Cume.* Sed & Κύμη, urbs Eubœæ fuit, de qua V. eundem Salmaſium *d. l.*

Cynætha,

Cynætha, urbe Arcadiæ, cui nomen datum à *Cynætho*, Lycaonis filio, V. in voce *Cynæthium*. Sed & *Cynethum*, Inſ. Ortygiam dictam eſſe, habet Solinus *pag.* 11. *Eadem eſt Ortygia, quæ clariſſima in Cycladum numero multifariè traditur: nunc Aſteria, à cultura Apollinis: nunc à venatibus Lagia vel Cynethus.* Ubi libri habent, *Cynetho*: fortè, ὁ Κυναιθὼ, quod nomen factum eſt ab ardore canum venaticorum. Salmaſius *ad l.*

Cynæthus, adde: Ὁμηρίδης is fuit, & ab Homero genus ſuum jactabat. Tales enim & ipſi carmina Homeri per ſucceſſionem tradita ἐῤῥαψῴδουν primitus; nomine poſtea ad alios tranſlato, qui carmina ejus publicè recitabant, quamvis ad Homeri genus nihil attinerent, uti docet Scholiaſtes Pindari. Sed hos Ὁμηρειτὰς potiùs vocatos eſſe diſcas ex Athenæo. Recitavit autem ea primus inter Homeridas Cynæthus, uti dictum, idque circa Olympiadem 69. ut teſtatur idem Scholiaſtes *ad Nemeonicas.* Cùm antiquiores Epici Poëtæ ſua ipſi Poëmata canerent oſtenderentque &c. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 867.

Cynamolgi, adde: Omnium ultimi erant versùs Meridiem, ultra quos latè deſertam eſſe regionem, *à ſcorpionibus & ſolipugis gente ſublatâ*, refert Plinius *lib.* 8. *cap.* 29. Iidem *Canarii* fortè dicti, quos dividua ferarum viſcera cum canibus habere & partiario cum his vivere, ait, *lib.* 5. *cap.* 1. V. ſuprà *Canarii.*

Cyndaliſmus, Græcè Κυνδαλισμὸς, genus ludi; quo qui ludebant Κυνδαλοπαίκται vel Κυνδαλοπαίκται dicti. Paxillum hi humectæ terræ infigentes, eumque altero paxillo verberantes, in capite ſeu ſummitate elidere nitebantur. Pollux *lib.* 9. *cap.* 7. Angl. *Dust — point.* A' voce κίνδαλος, *paxillus.* V. ſuprà in voce *Cindalopæcta.*

Cynegetæ, Græcè Κυνηγοὶ, Agatharchidi, Straboni & Diodoro pop. Troglodyticæ Æthiopiæ, qui feras omne genus venabantur, & earum carne victitabant, unde nomen illis. *Theratas* illos Plinius vocat, h. e. Θηρευτὰς, quod idem. *lib.* 4. *cap.* 12. *Gentes Troglodytarum idem Juba tradit Theratas, à venatu dictos, miræ velocitatis.* Ad quem locum V. Salmaſium ubi ſuprà. Eſt autem propriè Græcis κυνηγέσιον, caro animalis, vel animal, quod homo vel alia fera venando cepit; quo modo *Venatio* Latinis ſumitur, unde *Venaiſon* Gallorum. At κυνηγεσία, *venatus*, i. ipſe venandi actus. Unde lux loco Ariſtotelis *de Hiſtor. Animal. lib.* 8. *cap.* 5. ubi de lupis, quos *guaratores* Galli dicunt: Ἀνθρωποφαγοῦσι δὲ οἱ μονοπεῖραι τῶν λύκων μᾶλλον, ἢ τὰ κυνηγέσια, *Lupi illi, qui ſunt* μονοπεῖραι, (h. e. qui cæterorum luporum conſortium fugientes ſoli incedunt) *humanis carnibus libentiùs quàm ferinis veſcuntur.* Quem hactenus Interpretes malè habuerunt. Salmaſius *ibid. pag.* 946. De *Cynegeticorum* Auctoribus, aliisque huc pertinentibus, V. infrà ubi de *Venatione.*

Cynici, adde: Circa barbam inprimis, quam prolixam & horridam aluere, ſuperſtitioſi erant. Hinc Zeno, illorum Magiſter, inter ἄτοπα ſua & illud habuit: *Barbam ſicut vitem, rariſſimè tondendam, eamque optimam, quæ maximè prolixa; quare à novacula immunem habendam, niſi fortè ſecus neceſſitas præſcribat*, Laertius, Heinſius *l.* 2. *de Sat. Hor.* Perſius *Sat.* 1.

—— —— Multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

Supellex eorum pera, baculus, pallium: Auſonius *de Diogene Cynico,*

Pera, polenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici, ſed putat hanc nimiam.
Namq; cavis manibus cernens potare ſubulcum,
Cur Scyphe te, dixit, geſto ſuper vacuum

Veſtis ut ex iisdem verbis patet τρίβων ſeu Abolla, id eſt, pallium detritum ac ſemilacerum, interim laxum ac ſemirotundum, quod rejici in humeros poterat & duplicatum totum corpus involvebat, ſic ut humerus dexter & plerumque nudus exereretur. Sine tunicis enim, aut ſaltem ſtrictis tuniculis humerum non velantibus induti ibant: Unde Cyprianus, *Cynicorum vocat exerti ac ſeminudi pectoris inverecundam jactantiam.* Factum id ab iis, tolerantiæ oſtentandæ; Chryſoſtomus autem *Orat.* περὶ σχήματος, *ut plerique illorum ſolo Tribonio philoſopharentur, reliqua ſtolidi & flagitiis cooperti.* Primum verò hoc habitu Herculem, Cynicæ ſectæ auctorem, ut ait Auſonius *Epigr.* 26. uſum fuiſſe, quem reliqua nudum, ſolâ leoninâ amictum, Veteres introduxere, ſicque cum ſe imitari gloriati ſunt. Inter homines primus ejus auctor Antiſthenes fuit, qui Diogenem, cùm tunicam peteret, juſſit πτύξαι θοἰμάτιον, complicare ſeu duplicare pallium, i. dextrum cum humero brachium exerendo, ſicque partem quoque pectoris renudando, totam partem pallii dextram ſiniſtro humero injicere, ut retro ad pedes caderet atque ita totum corpus involveret & conſtringeret. Diogenem tamen id primum feciſſe contendit Laërtius, Τρίβωνα, inquiens, διπλώσας πρῶτος διὰ τὸ ἀνάγκην ἔχειν καὶ ἐνεύδειν αὐτῷ, *Pallium duplicans primus ob neceſſitatem* (quia tunicâ carebat) *& ut in eo dormiret.* Cùm enim *Cynici* humi cubarent ſine culcita ac ſtragulis, eodem pallio involuti ſomnum capiebant, quod gerebant interdiu. Unde Diogenes Διπλοείματος à vet. Poëta, & pallium ipſum Διπλοῒς appellatur. Latini *duplicem pannum* vocarunt. Horatius *lib.* 1. *Epiſt.* 17.

—— quem duplici panno patientia velat.

Cratetem quidem ab Athenienſibus reprehenſum legimus quòd in ſindone præter morem incederet, ſed non aliud fuit ejus ſindon, quàm pallium linteum ac tenue, quod mediâ hyeme: quemadmodum idem grave ac villoſum, in tolerantiæ ſummæ indicinam, æſtate geſtabat, cujus exemplum poſtea reliqui imitati ſunt. Proteus quoque apud Lucianum in ſindone inducitur pyram conſcenſurus, ſed nec illa quidquam aliud, quàm faſcia ſeu perizoma lineum fuit, quo ſe ille, in conſpectu frequentiæ renudaturus, velut campeſtri ſuccinxit, ut ſpectatorum oculis extremo illo actu parceret. Nec viri ſolùm, ſed & mulieres *Cynicam* profeſſæ ſectam, in tribonio & quidem ſolo fuere. Menander apud Laërtium *Cratete.*

Συμπεριπατήσεις γὰρ τρίβων' ἔχουσ' ἐμοὶ,
Ὥσπερ Κράτητι τῷ Κυνικῷ ποτ' ἡ γυνή.
Mecum ambulabis gerens tribonium,
Ut nuper uxor cum Cratete Cynico.

Imò non Herculem ſolùm, ut dictum, ſed Deos omnes, hoc habitu ſe referre jactabant, quorum ſimulachra, teſte Dione περὶ σχήματος, ſolo pallio velata in templis cernebantur, ut etiam in nummis Æſculapii apparet, quos exhibet Oct. Ferrarius, qui prolixè de his agit, *de Re Veſtiar. paſſim, inprimis Part.* 2. *lib.* 4. *capp.* 19. & 20. V. quoque infrà, in voce *Tribonium.* Ex Hæreticis, *Cynicorum* dogmata ſectatos eſſe Valentinianos, ſcribit Irenæus *lib.* 2. *cap.* 58. cùm de illis ait: *Epicuri Philoſophiam & Cynicorum indifferentiam æmulantes.* Et *lib.* 1. *cap.* 19. *Minutiloquium & ſublimitatem circa quæſtiones, cùm ſit Ariſtotelicum, inferre fidei conantur*, priſcorum Philoſophorum ſcita cum Chriſtiana religione illos miſcere, oſtendens. Magnam hubuiſſe tandem *Cynicos* cum Stoicis affinitatem, tradit Laërtius *lib.* 6. & 7. & Juvenalis *Sat.* 13.

Et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legis,
A Cynicis tunicâ diſtantia.

De *Cynicis* ſui temporis lepidè Martialis *lib.* 4. *cap.* 52. ad Coſmum:

Hunc quem ſæpe vides inter penetralia noſtræ
Pallados, & Templi limina, Phœbe, novi.
Cum baculo peraq; ſenem: cui cana, putrisq;
Stat coma & in pectus ſordida barba cadit.
Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabati,
Cui dat latratos obvia turba cibos:
Eſſe putas Cynicum, *deceptus imagine falsâ.*
Non eſt hic Cynicus, Coſme quid ergo, canis.

Unde, præter alia, diſcas, iſtiusmodi hominum, utpote ἀοίκων & ἀοίκων habitationes plerumque in Templis fuiſſe. Quemadmodum de Diogene Hieronymus, *in portarum veſtibulis & porticibus civitatum*, habitaſſe ait. Ut de ſucceſſione Philoſophorum hujus ſectæ aliquid addam; illos ſtrictim hic ſubnectere viſum eſt.

Series Philoſophorum Cynicæ Sectæ.

Antiſthenes, *Cynicorum* pater, patriâ Athenienſis, ſed matre Phrygiâ: docuit in Gymnaſio, quod Κυνόσαργες dicebatur. Unde quidam ſectæ nomen inditum volunt. Eum audivit Diogenes Sinopenſis. Hunc Monimus Syracuſanus, Oneſicritus &

Crates Thebanus. Hunc audiere uxor ej⁹ Hipparchia; Metrocles frater hujus, & Menippus Phœnicius: ut de Zenone Citieo, & Menedemo Coloti Lampſaceni diſcipulo nil addam. Sed & Demetrius *Cynicus* Domitiani Cæſ. tempore vixit Corinthi &c. V. Voſſium *de Philoſ. Sectis cap.* 17.

Cyno, Græcè Κυνὼ, apud Hieronymum *in Jovinianum*, pro *Cynopoli*, quod vide.

Cynocaumata, apud Petr. Chryſologum *initio Sermonis* 51. ſunt, calores à Sirio excitati, de quibus V. in Gemini *Eiſagoga*, & Caſp. Barthium *ad Statium lib.* 1. *Sylv.* 2. *verſ.* 156. Adde, quæ ſuprà dicta ſunt in voce *Canicula.*

Cynocephali, adde: De illis Solinus *cap.* 52. *Megaſthenes per diverſos Indiæ montes eſſe ſcribit, nationes caninis capitibus, armatas unguibus, amictas veſtitu tergorum, ad ſermonem humanum nulla voce, ſed latratibus tantùm ſonantes, aſperis rictibus*: an *ritibus*? Ἡμίκυνες, Apollonio dicuntur. Fabulæ occaſio, quòd populi illi aucupio & venatu ſolo veſci conſueverint, unde aſperi iis ritus, nec diſpar habitus, ut qui pellib⁹ ferarum indui in more haberent. Cteſias verò non ipſis pellibus ferarum villoſis amiciri eos tradit, ſed alutâ vel pelle tenuiſſimâ confectâ, cui pili dempti: τὰς δὲ ἐσθῆτας ἔχουσιν οὐ δασείας, ἀλλὰ ψιλὰς τῶν μαλθακωμάτων ὡς λεπτοτάτων. Ubi μαλθακώματα ſunt *alutæ*, vel pelles confectæ: quibus *tergus* opponitur, utpote corium ἀδέψητον. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1005. & 1006.

Cynocephalus, adde: Ægyptiis olim in veneratione fuit, teſte Tertulliano *Apologet. cap.* 6. & Auguſtino *de Civ. Dei lib.* 2. *cap.* 13. Sed inter Veteres non convenit, utrum habitus ſit *Cynocephalus* ipſe Anubis, vel ejus ſymbolum; an potiùs Mercurius, aut ſymbolum hujus. Pro Anubide facit, quòd canino fingeretur capite: unde *Latrator* Maroni *Æn.* 8. dictus, cujus figuræ cauſam

 attulit

attulit Voſſius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 27. Pro Mercurio, literarum inventore, eſt, quòd *canis* ei ſacratus, ob ſagacitatem: Ideoque & Botanici anethum vocant tum *Cynocephalum*, tum *Mercurii genituram*, Præterea valde huc facit, quod Strabo ait, *Cynocephalum* eſſe cultum ab Hermopolitis; quorum civitas, ut vocabulum indicat, τῷ Ἑρμῇ ſive Mercurio, fuit ſacra. Eſt autem *Cynocephalus* ſimiæ caudatæ genus; ſed, ut Ariſtoteles *Hiſtor. Animal. lib.* 2. *cap.* 8. ait, cercopitheco majus atque efferatius, capite etiam propiùs ad canem accedens; unde & nomen κυνοκέφαλος, quaſi *Caniceps*: Hodie Italis *Babuino*, Gallis *Babion*, Belgis *Baviaen* dicitur. V. Gerh. Johannem Voſſium *de Idololatria lib.* 3. *cap.* 74. Cœterùm *Cynocephalus* ſedens fuit apud Ægyptios hieroglyphicum duorum æquinoctiorum. Per æquinoctia enim duodecies in die urinam reddere & in nocte compertus, æquali interſtitio ſervato, Triſmegiſto anſam dedit diem dividendi in 12. partes æquales. Adde, quòd & duodecies die toto æquinoctiali clamorem tollere paribus intervallis dicatur. Unde in Horologiis quoque Aquariis ſculpi *cynocephalus* conſuevit, cujus ex veretillo profflueret aqua: quæ ne prolixiùs effunderetur, quàm par eſſet ad juſtam horæ menſuram, avulſo ex animalis cauda pilo, ad ejus inſtar tenue ferrum parabant, quo aquæ fluxus temperaretur, uti ex Oro docet Salmaſius, *Exercitationibus Plinianis ad Solinum p.* 644. *& ſeqq.*

Cynodontes, portentoſorum hominum ſpecies, apud Iſidorum *Origin. lib.* 9. *cap. de Portentis*, *Alii magnitudine partium, veluti capite informi, aut ſuperfluis membrorum partibus, ut bicipites & trimani, vel* Cynodontes, *quibus gemini procedunt dentes.* Quem errorem is hauſit è Solino qui *cap.* 1. *Quidam*, inquit, *vice dentium, continui oſſis armantur ſoliditate — Ipſum dentium numerum diſcernit qualitas ſexus, cùm in viris plures ſint, in fœminis pauciores, quos* Cynodontas *vocant. & quibus gemini procedunt à dextera parte, fortunæ blandimenta promittunt, quibus ab læva, versâ vice.* Ad quem locum V. Salmaſium *pag.* 32. & 33.

Cynolycus, Græcè Κυνόλυκος, in *Excerptis* Cteſiæ, Crocotta eſt, quæ quòd ex hyæna, lupo, & leæna, cani ſimili, naſcatur, inde id nominis adepta eſt. V. Diodorum Sic. *lib.* 3. Plinium *lib.* 8. *cap.* 21. & ſuprà in voce *Crocutta.*

Cynopenæ, Græcè Κυνοπῆναι, apud Tertullianum *in Apologet. Planè tertium genus dicimur.* Cynopenæ *aliqui vel Sciapodes vel aliqui de ſubterraneo Antipodes*, & *in lib. ad Nat. cap.* 8. ſunt qui aliàs *Cynocephali*, pop. Indiæ, quaſi *qui talia edunt, qualia canes.* Aucupio enim & venatione ſolâ illos vitam ſuſtentare ſuprà diximus, in voce *Cynocephali.*

Cynopolis, adde: Græcè Κυνῶν πόλις. Ejus incolæ *Cynopolitæ*, inter quos & Oxyrynchitas cruentum bellum ortum eſſe, quòd alteri alterorum Numina odiſſent, refert Plut. de Iſid. & Oſir. Οἱ δὲ Ὀξυῤῥυγχῖται καθ' ἡμᾶς τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύῤῥυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων κύνας συλλαβόντες καὶ θύσαντες, ὡς ἱερεῖον, κατέφαγον. Ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους δὲ διέθηκαν κακῶς καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν, *Oxyrynchitæ verò noſtri,* Cynopolitarum *oxyrynchum piſcem edentium canes interceptos mactarunt, & ederunt. Unde bello coorto, tum ipſi ſe invicem miſeris modis afflixerunt, tum gravius poſtmodum à Romanis afflicti ſunt.* Vicini nempe hi populi erant, & fluminis ſaltem alveo dirempti, teſte Strabone: Ptolomæus verò in eodem latere Nili, quod ad Occidentem eſt, utramque locat gentem; quod & *Itinerarii* facit auctor. Unde horum potiùs bellum, nomine tamen *Ombitarum* & *Tentyritanorum*, quæ nomina mollius meliùsque verſum inirent, deſcripſiſſe Juvenalem *Sat.* 15. ſuſpicatur Salmaſius. Inde *Cynopolitica Præfectura* ſeu *Cynopolites Nomus*, cujus urbs hæc metropolis fuit, ex adverſo Coæ Inſ. V. præfatum Auctorem *ad Solinum pag.* 452.

Cynoſarges, adde: Collem ſic Sponius vocat, haud procul Areopago, in quo Gymnaſium prædictum & Templum Herculis, ubi contra Alcibiadem Plebiſcitum marmori inſculptum extabat. Ibidem ſpurii exponebantur. V. Joannem Meurſium *Gloſſar.* & Gerh. Jo. Voſſium *de Sectis Philoſophorum cap.* 18. §. 2.

Cynosbatos, quaſi *ſentis canina*, arbor ſpinoſa, Dioſcoridi memorata inter eas, è quibus ſepes vivæ olim fiebant: utpote quæ ἀειφυλλος, non minùs ac rubus & rhamnus & oxyacantha, congeneres ſpinæ. Illi in parabola Jothami Abimelechus comparatur Judicum, *cap.* 9. *verſu* 15. qui cùm Gideonis nothus eſſet, occiſis filiis ejus ſeptuaginta, tyrannidem invaſerat, ſed infelici ſucceſſu, juxta ultima parabolæ verba: *Sin minùs, exeat ignis è* cynosbato *& abſumat cedros ipſas Libani.* Simile quid legimus, in parabola Joaſi R. Iſraëlis 2. Regum *lib.* 14. *verſu* 9. ubi is Amaziam Regem Jehudæ *ſpinæ* aſſimilat, quam beſtia agreſtis in Libano conculcavit. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 270. & infrà in voce *Oxyacantha.*

Cynoſcephalæ, V. *Cynos Cephale.*

Cynthia, Agloſtheni apud Solinum *cap.* 11. mons Deli Inſ. idem cum *Cyntho*, quem Capitolio non altiorem eſſe docet Jac. Sponius αὐτόπτης, *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 176. V. *Cynthus.*

Cynura, adde: Aliter *Cynuros*; unde regioni *Cynuriæ* nomen, in qua urbes olim Thyrea & Anthene. Thucydides *lib.* 4. Περὶ τῆς Κυνουρίας γῆς: ἐς αἰεὶ περὶ διαφέρονται, μεθορία οὖσα, ἔχει δ' ἐν αὐτῇ Θυρέαν καὶ Ἀνθήνην πόλιν. Earum prior Thyrea, viz. locus in collimitio Argolidis & Laconicæ, utriusque populi certamine olim fuit celebris. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 139.

Cypariſſus, adde: Ejus meminit Statius *Thebaid. lib.* 7. *v.* 344.

> *Quis tibi Phœbeas acies, veteremq; revolvat*
> *Phocida? quis Panopen, quis Daulida, quis Cypariſſon* &c.

Stephano, πόλις ἐν Παρνασσῷ, κατὰ τοὺς Δελφοὺς — ἀπὸ Κυπαρίσσου τοῦ Μινύου, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν αὐτόθι κυπαρίσσων, *Urbs in Parnaſſo, prope Delphos — à Cypario Minyis filio, an à multitudine cupreſſorum.* V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad l.* Poſtea *Ambryſſus* dicta eſt, habuitque portum *Anticyræ* nomine: hodie ad vici parvitatem redacta, quem pluribus deſcribit Jac. Sponius *Itiner. Græc. Part.* 2. *pag.* 73. & 74.

Cypaſſis, nomen Ornatricis, apud Martialem. Item tunica Omphales, quam habuit, cùm Herculem lecto ſuo accepit, dedicatam poſtea in templo Dianæ, cum *Epigrammate* Græco nondum edito, quod exhibet Salmaſius *ad Tertullian. de Pallio cap.* 4. hoc modo:

> Χαῖρέ μοι ἀβρὲ κύπασσι, τὸν Ὀμφαλίη ποτὶ Λυδὴ
> Αὐτανίην φιλέουσ' ἦλθεν ἐς Ἡρακλέους·
> Ὄλβιος ἦ σθα κύπασσι, καὶ ὡς τότε καὶ πάλιν ὡς νῦν
> Χρύσεον Ἀρτέμιδος τοῦτ' ἐπέβης μέλαθρον.

Cyperum ſeu *Cypirum*, vetuſtioribus Græcis κύπειρον, recentioribus κύπερον, junci ſpecies odorata eſt, cujus radix *Curcuma* vel *Curcuba*, quam vocem vide. Inter genera, quibus *Cyphi* ſuffimentum Ægyptium, conficiebatur, memoratur quoque Plutarcho *de Iſide & Oſir.* Κυπέρου, ῥητίνης τε καὶ σμύρνης καὶ ἀσπαλάθου καὶ σεσέλεως, ἔτι δὲ σχοίνου καὶ λαπάθου καὶ ...... V. de illo Plinium *lib.* 21. *cap.* 18. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 999. *& ſeqq.*

Cyphon, cataſtæ genus, quâ rei vinciebantur aut torquebantur. Ita Ariſtoteles *Politic. lib.* 5. *cap.* 6. Heracleæ Eurytionem & Thebis Archiam, in adulterii pœnam, δεθῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφωνι, *in foro* cyphoni *fuiſſe alligatos*, ſcribit. Suidas quoque Legis cujuſdam fragmentum his verbis refert, Ἐὰν δέ τις θρασυνόμενος ἐν τῷ νόμῳ παρ' οὐδὲν ποιῆται, δεδέσθω ἐν κύφωνι πρὸς τῷ ἀρχείῳ ἡμερῶν εἴκοσι ἐπιῤῥεόμενος μέλιτι γυμνὸς καὶ γάλακτι· ἵνα ᾖ μελίτταις καὶ μυίαις δεῖπνον, *Si quis verò per protervium ea, quæ Legis ſunt, nihili fecerit, per viginti dies prope Archivum* Cyphoni *nudus alligetur, melle & lacte perfuſus, ut apibus & muſcis ſit pabulum.* Unde in Ariſtophanis *Plut. Act.* 2. *Sc.* 4. exclamat Blepſidemus, ut Πενίαν, i. *Paupertatem* ad ſe accedentem abigat,

> Ὦ τύμπανα καὶ κύφωνες, οὐκ ἀρήξετε;
> *ô tympana* & cyphones *non ſuccurretis?*

Et eandem *Sc. ſeq.* Chremylus amandat εἰς τὸν κύφωνα. Sic in Luciani Νεκυομαντείᾳ, inter Inferiorum ſupplicia ſunt στρέβλαι, καὶ κύφωνες καὶ τροχοί, *tormenta & cyphones & rotæ.* Definitur porro *Cyphon* ab Ariſtophanis Scholiaſte, Δεσμὸς ξύλινος, ὃν οἱ μὲν κλοιὸν ὀνομάζουσι, οἱ δὲ κηλὸν (Suidas ſcribit κηλωὸν) Diciturque eidem à verbo κύφειν, quòd, qui in his vinculis erant, *incurvari* cogerentur, ſicque duplici pœnâ multarentur; dum & collum premebatur, neque illi ſe erigere ullo modo poterant. Alii ligna damnatorum cervicibus impoſita, ne poſſent ſurſum aſpicere, definiunt. Heſychius βασανιστικὸν κολαστήριον, ᾧ κατέτεινον τοὺς θανάτῳ κατεγνωσμένους, *lignum tortorium & pœnale, quo morti addictos extendebant* &c. Porro Κύφων non lignum ſolùm tortorium, ſed & reum hac pœnâ dignum ſignificabat. Scholiaſtes ubi ſuprà, Ἔνθεν καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος κύφων, *Unde vir ſceleſtus vocatur Cyphon.* Quo ipſo ſenſu videntur Seniores uſurpaſſe, Proverbiorum *cap.* 7. *verſu* 22. de illo, qui adulteræ lenociniis ineſcari ſe & irretiri ſinit: Ὥσπερ δὲ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, καὶ ὥσπερ κύφων ἐπὶ δεσμούς. Ubi vulgò κύων: i. *canis* legitur. Sed textus de cane nihil habet: עכס enim non *canis* ſed *cippi* aut *compedis* genus eſt; & ſignificare hic videtur κύφωνα, h. e. *virum cippo* aut *cataſtâ dignum.* Uti Diogenes de Dioxippo Olympionica dixit, cum ὑπὸ παιδίσκης ἐκτραχηλίζοιτο, *à puella obtorto collo trahi*, apud Ælianum *Var. lib.* 12. *cap.* 58. Quod aptè quadrat in eum, qui *Cyphoni* alligabatur &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 56.

Cypria ſeu *Cypriaca*, Græcè Κύπρια, nomen Carminis, cujus auctor incertus: utpote quibuſdam ad Staſinum, aliis ad Hegeſiam Salaminium, nonnullis ad Homerum, illud referentibus, uti narrat Photius de Proclo. Homeri certè τὰ Κύπρια ἔπη eſſe, negat Herodotus *lib.* 2. ea inprimis de cauſa, quòd in Iliade tradiderit, Paridem raptâ Helena diu erraviſſe, nec rectum tenuiſſe curſum; quum *Cypriorum* conditor dixerit, triduo Spartâ Ilium eundem perveniſſe, ventis uſum ferentibus & tranquillo mari. Nempe non Cypriacas res aut origines illa Κύπρια tractabant, ſed raptum Helenæ & bellum Trojanum, ut ex *eod. libro* patet. Unde & ἰλιάς τις vel Ἰλιάδος nomine eidem Auctori veniunt: à qua tamen diverſa μικρὰ Ἰλιὰς, pars Cycli Epici, quæ Leſchi Lesbio ab omnibus tribuitur. Cur igitur Κύπρια ſeu Κυπριακὰ, illius Poëmatis inſcriptio, quærunt Eruditi? Sed Κύπρια, non Κυπριακὰ, plerique appellant. Imò non Κύπρια, ſed Κυπρία, titulum Poëmatis fuiſſe, docet Photius: ut intelligi poſſit Ἰλιὰς, *Cypria*

Dias, quo nomine Poëma citatur à Chariſio Soſipatro, ex Lævio vetuſtiſſimo Poëtâ Latino, qui illud verterat. Proclo verò Κυπρία abſolutè titulus Poëmatis fuit, an ἡ Κυπρία, quo modo Venerem olim dictam eſſe, notum. Et Veneris nomen videtur inſcripſiſſe operi auctor, quòd ex Paridis judicio, quo Venus Junoni Minervæque prælata eſt, raptus Helenæ ſit conſequutus, quam Venus Paridi promiſerat, ſi victoriam ipſi adjudicaret, eaq; cauſa belli fuerit Trojani. Certè Dearum certamen eo tempore deſcriptum fuiſſe, conſtat ex fragmentis, quæ hodie ſuperſunt: de raptu Helenæ ex Herodoto jam diximus. Fortaſſe & à gemino ovo ac Ledæ partu fuerat exorſus: Nam & Dioſcurorum hiſtoriam carmine illo deſcriptam eſſe, ſcimus ex Grammaticis. Præterea, certamen Dearum & Paridis judicium libro demum II. illius operis narrabatur. Unde Horatius,

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.

Quod de Κυπρίων vel Κυπρίας auctore accipiendum. Leſches enim ... Ἰλιάδ☉ autor non tàm altè repetiit exordium ſui carminis. Κυπρία ergo, i. *Venus*, fuerit operis titulus: ex quo nomine, retracto in primam ſyllabam accentu, alii τὰ Κύπρια fecerunt. Κυπριακὰ verò, librariorum culpâ irrepſit. Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 852. & *ſeqq.*

Cypria Accubitalia, apud Pollionem *in Claudio*: Mantelia, apud Vopiſcum *in Aureliano*: Vela, foribus obtendi ſolita, in *Epiſt.* Epiphanii, memorantur. Namq; non ſolùm mantelium, mapparumq; & accubitalium, ſed etiam periſtromatum varii generis & aulæorum artificio Cyprus olim nobilitata eſt, Pollux. V. Salmaſium *ad loc. cit.*

Cypriaci Tauri C. qui gibberes, in ſylva Gordiani, apud Capitolinum.

Cypriana, annuum feſtum S. Cypriani, à Carthaginenſibus, ad ejus ædem ſacram, ante Urbem, ad maris littus ſitam, ſolenni cultu celebratum olim: item tempeſtas inſignis ac periculoſa, circa id feſtum in mari ſere ſemper oriri ſolita. V. Procopium *Vandalic. lib.* 1. *capp.* 20. & 21. Incidit autem natalis B. Cypriani ad diem 18. Kl. Octobr. ante quam tempeſtatem typhonicam, à qua ſibi metuere habent nautæ, rarò in Africa contingere, antiquis nautis obſervatum eſt. Unde imminentibus *Cyprianis*, nautæ ſe diſcrimini nunquam objiciebant: adeò certi erant fore omnino, ut eâ die tempeſtas ingrueret. Gordiani tamen junioris exercitus ſimili tempeſtate, ſub initium Julii, prope Carthaginem, diſſipatus eſt. Salmaſius *ad Capitolinum in Gord.*

Viri celebres.

Cyprianus Carthaginenſis, adde: Epiſcopus, cognomen *Cæcilii* habuit, à Cæcilio, qui eum ad fidem convertit. Opera ejus fol. prodiere per Eraſmum Baſileæ 1521. 1558. Romæ, 1563. Pariſiis per Marcellium 1564. Antverpiæ cum notis Pamelii 1568. 1589. per Sim. Goulartium Genevæ 1593. &c. *Erat ingenio facili, copioſo, ſuavi, & quæ ſermonis maxima eſt virtus, aperto, ut diſcernere nequeas utrum ornatior in loquendo, an facilior in explicando, an potentior in perſuadendo quiſquam fuerit*, Sixtus Sen.

Cyprianus, Ciſtercienſis Mon. in Academia Hiſpaniæ Complutenſi: Ejus extant *in Cap.* 18. *Jobi Commentarii*, ut & *in Canticum Cant.* quos prohibitos eſſe niſi corrigantur, refert Jameſius. Idem nomen fuit Martyrium cum Juſtino Nicomediæ paſſo. Fuit quoque *Cyprianus Vinzibergenſis*, in Africa Antiſtes, & *Cyprianus Pictavienſis*, apud Martyrem.

Cypriarches, Κυπριάρχης, epitheton Nicanoris 2. Macc. *cap.* 12. *verſu* 2. V. Dominic. Macrum *Hierolexico*.

Cyprius Lapis, quo adamantes aliæque gemmæ perforabantur olim ac ſcalpebantur, *adamas* dictus eſt Plinio, ubi de Siderite adamante: *Nam & ictibus frangitur & alio adamante perforatur, qui è Cypro venit.* Et Solino *cap.* 52. ubi de adamantibus, *Pleriq; etiam alio adamante perforantur.* A' duritie nempe, ut ferrum ipſum ἀδάμας ab eadem ratione appellatum. Fuit is autem ex cotium genere, aut coti ſimilis quo gemmæ, ferri ſcalpturis reſiſtentes, ſcalpi ſolebant & perforari, ut vel ſignaculis faciendis inſervirent, vel ad monilia insererentur & collo ſuſpenderentur. In ejus locum poſtea Armeniæ cotes ſucceſſerunt. Plinius *lib.* 36. *cap.* 7. *Signis è marmore poliendis, gemmiſq; etiam ſcalpendis atq; limandis, Naxium diu placuit ante alia. Ita vocantur cotes in inſula Cypro genitæ, vicere poſtea ex Armenia invectæ.*

Cyprum. V. ſuprà *Cuprum*.

Cyprus, pro *Cyrrho*, Syriæ Urbe, apud Capitolinum in *Marco*.

Cyrbaſia, Pileus altus, in formam coni faſtigiatus. Dionyſius, Πίλους ὑψηλοὺς εἰς σχῆμα συνηγμένους κωνοειδῆ, οὓς Ἕλληνες κυρβασίας καλοῦσι. *Pileos altos in formam coni coëuntes, Græcis* Cyrbaſias *dictos.* Ad quos reſpiciens, Varro ait, *Tutulati dicti, qui in ſacris capitibus habere ſolent, ut metam.* Cujuſmodi pileos Sacerdotum fuiſſe, dictum alibi; V. ſuprà in voce *Apex*, atque infrà, in *Tutulus*. Alanorum item. Iſidor. *Eminens apicibus faſtigatis Alani.* Nempe Κυρβασία propriè tiara Perſica: Heſychius, τιάρα, ἡ λεγομένη κυρβασία. Et quidem eam vulgus ferebat, inflexam & incurvam, ſeu ἐπικλινῆ: rectâ verò & fixa, ὀρθὴν, μόνη, ſoli Regi conveniebat. Unde Herodotus de Scythis Sacis, Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας. Et Heſychius idem, Ταύτῃ δὲ οἱ Πέρσαι Βασιλεῖς μόνοι ἐχρῶντο ὀρθῇ. Ariſtophanes quoque *in Avibus*, ubi gallum gallinaceum, quaſi Regem, ait geſtare inſignia Regia Perſica, criſtam ſuam, quam vocat ibi κυρβασίαν ὀρθήν. E' quo loco obiter diſcimus, Regiam tiaram fuiſſe paulo remotiorem à fronte, &, quà media frons eſt, exacutam magis & in mucronem faſtigiatam. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 10. *cap.* 2. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 556.

Cyrenaica, adde: Græcis ἡ Κυρηναία. Theophraſtus, ὅ δὲ θύον — περὶ Ἄμμωνί τε γίνεται, καὶ ἐν τῇ Κυρηναίᾳ; ubi *Cyrenaicum*, aliàs *Libycum thyum*, citrum eſt, è qua arbore Templorum vett. contignationes fuiſſe in Cyrenarum urbe, idem refert. More Græcorum *Cyrenæam* dixit Solinus *c.* 38. *Circa Corycum Ciliciæ crocum plurimum optimumq;: det licèt Sicilia, det* Cyrenæa, *det & Syria, hoc primum eſt.* Incipiebat autem illa à Syrti majore, aræque Philænorum limitem ejus faciebant & Carthaginenſium ditionis, h. e. Africæ minoris. In ea porro nulli montes, agri interior pars frugibus bona, flores laudatiſſimi, ora arboribus fertilis, mox 30. m. p. latitudine, & 250. longit. laſeris modò ferax, (quod jucundi odoris & guſtu ſuave, magnas olim incolis opes afferebat) prædicatur Ariano *in Indicis*. V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 318. & 1024. De laſere verò *Cyrenaico*, infrà ſuo loco: ut & de nummis Cyrenenſium, ſuprà in voce *Battus*.

Cyrenaici, adde: Voluptatem autem eam intelligebant, non quæ in doloris privatione atq; animi tranquillitate conſiſtit; ſed quæ ſita eſt in confluxu voluptatum particularium, quas quidem etiam in animi voluptatibus ſitas eſſe confitebantur, ſed præcipuè tamen ponebant in corpore. Poſtea diviſa ſecta eſt in *Hegeſiacam*, *Annicer iam* & *Theodoriam*, ab Auctoribus ſic dictas. Qui omnes cùm in opinione de Summo Bono, modò relatâ, conſentirent; Phyſicam etiam aſpernarentur velut obſcurã & incertam: in aliis tamen abiere in diverſum. Et quidem Theodorii opiniones de Diis omnes tollebant, ac ſapientem ajebant tempore & loco opportuno etiam adulterium & ſacrilegium commiſſurum, ſineque pudore publicè cum ſcorto congreſſurum. Unde Cicero *de N. Deor. lib.* 3. *Aſotos ex Ariſtippi ſchola prodire*, dixit. V. Voſſium quoque *de Hiſtoricis Græcis lib.* 1. ut & Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.* 3. *cap.* 17.

Philoſophorum Sectæ hujus ſucceſſio.

Ariſtippus, Socratis diſcipulus novam hanc hæreſin condidit: vir πολύτροπος. Eum excepit
Arete filia, à Patre edocta.
Ariſtippus II. Aretes fil. μητροδίδακτος dictus, quòd à matre Philoſophiam eſſet edoctus.
Theodorus cognom. Ἄθε☉, Theodoriæ Sectæ conditor.
Sed & Ariſtippus Senior duos alios diſcipulos habuit, Ptolomæum Æthiopa & Antipatrum Cyrenæum: quorum hunc audivit Epitimides Cyrenæus: hunc Paræbates: iſtum
Hegeſias, cognom. Πεισιθάνατος, & Anniceris, à quo Plato eſt redemtus. Ab Hegeſia & Anniceri *Hegeſiaca* & *Anniceria* Secta nomen invenit, de qua poſteriore V. inprimis Strabonem *lib.* 18.

Cyrene, urbs, adde: Urbs *docta* audit, apud Statium *lib.* 5. *Sylv.*

Quo non Munychiæ quidquam præſtantius arces,
Doctaq; Cyrenes, *Sparteq; animoſa creavit.*

Utpote doctiſſimorum hominum nutrix ac genitrix, ut ex præcedentibus videre eſt: inter quos Callimachus nominari inſigniter meretur. Cujus utinam vel illæ ſolæ tabulæ extarent, quibus 120. libris celebrium in omni doctrina Virorum *Vitas* & *Scripta* adnotaverat, ut ſcribit Suidas. Veterum ex eadem urbe Scriptorum gloriam, repoſuit Chriſtianis temporibus Syneſius: cui certè auctori pauciſſimi ex omni antiquitate præponendi videntur, qui quidem materie aut genere ſcriptionis illi comparari ullatenus poſſint. Caſp. Barthius *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Cyrene, Gr. Κυρήνη, urbs Galliæ à Maſſilienſibus condita, vulgò *Courens*, vel *Correns*, ad amnem Argenteum. Hadr. Valeſius, in voce *Maſſilia*.

Cyreſchata, Græcè τὰ Κυρέσχατα, urbs Perſica fuit, in ultimis Sogdianæ finibus, ad Jaxartem fluv. (quem *Tanain* vocabant Macedones poſtmodum) condita à Cyro, qui ibi metâ expeditionum ſuarum poſitâ, urbi inde nomen dedit, quaſi dicas Κύρου πόλιν ἐσχάτην, *Cyri urbem ultimam*. Quemadmodum & Alexander, Ἀλεξάνδρειαν ἐσχάτην, *Alexandriam ultimam*, eodem ferè in loco condidit, Κυρεσχάτοις deſtructis. Occurrit vox apud Ammianum *lib.* 22. *Hic inter alia oppida celebrantur, Alexandria & Tribactra &* Cyreſchata *metropolis.* Ad fines Perſidis conditam fuiſſe, tradit Stephanus, Κύρου πόλις, ἣ καὶ Κυρέσχατα καλεῖται, πόλις πρὸς τοῖς ἐσχάτοις τῆς Περσίδ☉. Sed corrigit eum Strabo *lib.* 11. ὅριον τῆς Περσῶν ἀρχῆς, *termini Imperii Perſici*, eam fuiſſe tradens. Non enim in Perſide fuit, particulari illa Perſarum regione, quam τῆς Περσίδ☉ nomine ſemper intelligunt Græci: ſed in altera extremitate Perſarum Imperii, in finibus ſc. Sogdianorum. Interim rectè Stephanus Κυρέσχατα & Κυρούπολιν, i. *Cyropolin*, eandem facit; contrà quàm Ptolomæus, illas diverſas ſtatuens, Κυρέσχατα in Sogdiana, Cyropolin inter Mediæ urbes recenſet. Arriano certè & Cur-

& Curtio *Cyropolis* dicitur, quæ Κυρέσχατα aliàs ad Jaxartem. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 791. & 1193.

Cyriaca, Gr. Κυριακὴ, h. e. *Dominica*, nomen ædis ſacræ, apud Walafridum *de Exord. & Incr. Eccl. cap.* 7. unde Germanorum *Kirchen*. Item nomen urbis Calabriæ Hieracenſis: *A.* 986. *Comprehenderunt Saraceni, ſanctam* Chiriachi *civitatem & diſſipaverunt Calabriam totam*, *Chron.* Lupi Protoſp. apud Dominic. & Car. Macros in *Hierolexico*.

Cyricſeatum, V. ſuprà *Cyricſetum*.

Cyrillus, natione Græcus, Conſtantinopoli oriundus, ut quidam, Montis Carmeli Monachus Trithemio & P. Lucio. (Faceſſat tamen, inquit Baronius, iſtiusmodi fabella de Monachiſmo ejus) Archiepiſcopus Alexandrinus, σύγχρονος Ambroſio. Claruit 432. in Conc. Epheſino, Sixto Sen. & Morneo: A. 370. in Syria, Bellarmino 431. Obiit A. C. 444. Ciacconio & Parco. Ejus opera in fol. prodierunt Lat. Baſileæ A. C. 1566. & Pariſiis A. C. 1573. Gr. Lat. fol. Antverpiæ A. C. 1618. Tomis 6. fol. Pariſiis A. C. 1632. 7. Volum. Joanne Auberto interprete, fol. ibidem A. C. 1618. &c Μέγας ὁ τῶν δογμάτων συνήγορος Magiro: *Athanaſio, Baſilio, Gregorio Naz. Nyſſeno & Chryſoſtomo par*, Leoni Imp. Σφραγὶς τῆς πίστεως τῶν πατέρων, Athanaſio: *Vir ingenii excellentiſſimi, & in omni doctrinarum genere inſtituti*, *Catal.* Teſt. Ver. De *Cyrilli Anathematiſmis*, V. Gerh. von Maſtricht. *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 79.

Cyrnus, apud Silium Ital. *lib.* 16. ubi de Ludis Scipionis Equeſtribus in Africa celebratis, unus erat ex quatuor Agitatoribus, cujus quadriga prima exiit, ſolo *Lamponis* equi funalis ſiniſtri nomine indigitata Poëtæ:

Evolat ante omnes, rapidoq; per aëra curſu
Callaicus Lampon fugit ——

Cujus rei rationem dicemus infrà, ubi agemus de Equis *Funalibus*.

Cyrographi Thyni, apud Catullum, ſunt annuli Thyni ſignatorii, ſculpturæ Bithynicæ, tales enim celebres erant ac nominati. An pro *Chirographis*; quemadmodum *Cyragra*, pro *Chiragra*, in vett. libb. *Cyras*, pro χεῖρας, apud Iſidorum, in vetuſtiſſimis membranis: An pro *Cerographi*, q. ceram imprimentes & ſignantes? Salmaſ. *ad Vopiſc. in Aureliano*. V. quoq; ſuprà in *Cirographi*.

Cyropolis, apud Plinium *lib.* 5. *cap.* 26. regio Perſidis maritima eſt, *Perſæ Rubrum mare ſemper accoluere, propter quod ſinus Perſicus vocatur. Regio ibi maritima Cyropolis.* Sed nulla ibi Perſidis maritima regio hoc nomine unquam fuit; nec quidquam juvat *Regiam*, pro *Regione*, reponere: *Cyropolis* enim non fuit Regia Perſidis, ſed eadem cum *Cyreſchatis*, de quibus dictum ſuprà: ubi etiam, quid Plinium in errorem induxerit, videre eſt.

Cyrrhas, nomen morionis, apud Martialem *lib.* 6. *Epigramm.* 39.

Hunc verò acuto capite & auribus longis,
Quæ ſic moventur, ut ſolent aſellorum,
Quis morionis filium negat Cyrrhæ?

Cyrtiadæ, Græcè Κυρτιάδαι, locus Atticæ ad Acamantidem tribum pertinens. Heſych.

Cyrus, adde: Nomen linguâ Perſicâ *Solem* ſignificare, ſcribit Plut. ut omnino ex Hebr. חרס deſcendat, a qua radice *Ceres* Ἑρμῆς, Ἄρης, *Oſiris*, *Heros*, *Horus*, *Iris*, aliaque derivat Georg. Hornius *Hiſt. Philoſ. lib.* 1. *cap.* 6. Nec difficile eſt conjicere, quo moti paſtores *Cyri* nomen Spaco indiderint. Juſtinus enim ſcribit *lib.* 1. *Mox Rex inter ludentes ſorte dilectus.* Nimirum ſummam inter ruſticos virtutis opinionem obtinebat: qualibus in Oriente à planetis, Sole inprimis, nomina frequentiſſimè indita ſunt &c.

Cyrus, fil. Apollonii, Medicus inſignis, cujus memoriam ſervat *Inſcr.* Lampſaci (quæ ejus genitale ſolum erat) hodieq; ſuperſtes:

Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ
ΚΥΡΟΝ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ. ΑΡ-
ΧΙΑΤΡΟΝ. ΑΡΙΣΤΟΝ. ΠΟΛΕΙ
-ΤΗΝ. ΕΠΙΣΗΜΟΝ. ΠΡΟΣ. ΠΟΛ
ΛΟΙΣ. ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΣΙΝ. ΕΙΣ
ΑΥΤΗΝ. ΑΛΕΙΨΑΝΤΑ. ΛΑΜ
ΠΡΩΣ. ΚΑΙ. ΠΟΛΥΔΑΠΑΝΩΣ.
ΚΑΙ. ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ. ΚΑΙ. ΑΠΟ
ΧΑΡΙΣΑΜΕΝΟΝ. ΧΕΙΛΙΑΣ. ΑΤ
ΤΙΚΗΣ. ΤΗ. ΓΕΡΟΥΣΙΑ.

An idem cùm *Cyro*, Liviæ Druſi uxoris Medico, cujus meminit alia *Inſcr.* Florentiæ extans,

CYRUS
LIVIÆ DRUSI CÆS
MEDIC.

Videtur omnino: cùm non aliis Principes Romani Medicis libentius uterentur, quàm è Græcia accerſitis. Jac. Sponius *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 92.

Cyrus, fluv. adde: Cùm Coro à Strabone confunditur; cùm *Cyrus* in Caſpium, Corus in Perſicum mare, ſe exoneret. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1193. V. ſuprà in voce *Corus*.

Cythara, mel. *Cithara*, ſæpe cum Lyra confunditur, ut apud Athenæum *lib.* 14. videre eſt: ſed quantum ab ea differat, doctè Scaliger *in notis ad Sphæram Barbaricam Manilii* docet. Vetus Lexicon: *Cithara pectus Doricâ linguâ dicitur. Inde Cithara dicta, quòd initio creditur ſimilis fuiſſe humano pectori; Aut, quia ſicut à pectore, ita ex ipſa, cantus vel melodiæ eduntur.* Et certè Veteribus ſuperior pars thoracis usque ad jugulum ita appellabatur, ſicut & Chelys. Hieronymus ſcribit literam Δ. retuliſſe, ſed variæ illius fuere ſpecies. Illam, ſicut & cætera inſtrumenta Muſica, Syris debere originem, arbitrantur Eruditi, Straboq; *lib.* 10. inſtrumentis pleriſq; nomina barbara eſſe dixit, ſicut Νάβλα καὶ Σαμβύκη καὶ Βάρβιτος καὶ Μαγάδις. Ita ergo *Cithara*, ab Hebr. כתר derivari videtur, quod *circulum*, *ambitum* denotat, ſicut concavum *Citharæ* eſſe ſolet: Mentio Danielis c. 3. ſicut ibidem סבכא *Sabbeca*, Sambucam refert. *Abub* tibiam, unde Ambubajæ: *Nebel* Nablium &c. Pythagoreos tibiâ vel *Citharâ* commotos animos & ad vitia inclinantes mitigaſſe, ac ad meliorem frugem deduxiſſe, prodidit Hermógenes ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν. V. & ſuprà in voce *Citharœdi*.

Cythera, adde: *Proveditorem* ibi Veneti habent, & arcem; unde ſereno cœlo Candia Inſ. proſpici poteſt. Medio itinere exigua Inſ. eſt *Cerigoto*, ad Nobilem Cythereum *Macarioti* pertinens, in qua nihil præter ſylveſtres capras. In ipſa verò *Cythera* generoſæ vites, & probæ notæ falcones, præter alia, leporum, coturnicum, turturum inprimis vim ingentem, reperiuntur. Ibidem regiæ Menelai rudera, & rupem in cameram excavatam, quam *Balneum Helenæ* incolæ vocent, oſtendi refert Jac. Sponius ubi ſuprà *Part.* I. *pag.* 164.

Cytheriaca Concha, apud Martialem *lib* 2. *Epigramm.* 47.

—— *fuge retia mœchæ,*
Levior ò conchis, Galle, Cytheriacis.

Eadem cum *Concha Erycina*, Propertii: quam vocem de conchis puellarum accipit Rigaltius; alii de *Conchis*, aliàs *Venereis* dictis, de quibus ſuprà. V. quoque Hadr. Junium *Animadverſion. lib.* 5. *cap.* 7. & ſuprà ubi de *Concha Veneria*.

Cytherum, Græcè Κύθηρον, locus Atticæ, ad Pandionidem tribum pertinens, Philoxeni Poëtæ patria, de quo V. Diodor. Sic. *lib.* 14. Jac. Sponius *Itiner. Part.* 3. *p.* 150. ubi hanc *Inſcr.* Venetiis ſuperſtitem adjicit,

ΕΠΙΚΤΗΣΙΣ ΟΝΑΣΟΥ ΚΥΘΗ
ΡΙΟΥ ΘΥΓΑΤΗΡ.

Cythiſus, genus fruticis in Cythno Inſ. primùm reperti. V. infra *Cytiſus*.

Cytinium, adde: Imò, una ex quatuor Doricis urbibus, quæ *Tetrapolis* nomine olim inſignes metropolis fuere omnium Dorum. Strabo *lib.* 9. Καὶ μόνοι Δωριεῖς οὗτοι μὲν ἦν ὅσοι οἱ τὴν Τετράπολιν οἰκήσαντες, ἥν φασιν εἶναι μητρόπολιν τῶν ἁπάντων Δωριέων. Nomina illarum, *Erineum, Bojum, Pindus, Cytinium.* E quibus *Cytinium*, cum *Erineo*, vicina oppida Parnaſſo monti agnoſcit Strabo *lib.* 10. V. Caſp. Barth. *Animadverſ. ad Papinium Statium lib.* 4. *v.* 753.

—— *nos ferro meritas exſcindere Thebas* &c.

Cytiſus, Græcè Κύτισος, frutex eſt ab Ariſtomacho Athenienſi miris laudibus prædicatus *pabulo ovium, aridus verò etiam ſuum: ſpondetq; jugero ejus annua H-S. M. M. vel mediocri ſolo reditus* — *Non ex alio pabulo lactis major copia aut melior* — *Apes quoq; nunquam deſore Cytiſi pabulo contingente, promittunt Democritus & Ariſtomachus* — *Canus aſpectu breviterq; ſi quis exprimere ſimilitudinem velit, anguſtioris trifolii frutex* — *inventus eſt in Cythno inſula; inde translatus in omnes Cyclades, mox in urbes Græcas, magno caſei proventu* — *Non æſtuum non frigorum, non grandinum aut nivis injuriam expaveſcit. Adjicit Hyginus, ne hoſtium quidem, propter nullam gratiam ligni*, Plinius *lib.* 13. *cap.* 24. Interim adſita necat, ſed ab halimo necatur, Salmaſius *ad Solinum pag* 171. Coronis quoque olim attributum, inde videtur colligi, quòd violæ ſociatur, apud Ovidium *Metam. lib.* 13 ubi facit Chlorim loquentem,

—— —— *volucres ego mella daturas*
Ad violam & cythiſos, & thyma grata voco &c.

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 16.

Cytorus, adde: Unus fuit ex quatuor pagis, ex quibus Amaſtris compoſita, ab Amaſtride Dionyſii Tyranni Heracleæ uxore, Darii ſorore, quem devicit Alexander. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 889. & ſuprà in voce *Amaſtris*.

D.

D. Adde: Ex ד. *daleth* Hebr. inverſo Δέλτα factum Græcorum, è quo rotundato *D.* effictum. Quòd enim Scaliger rotundiorem hanc figuram Romanorum, figurâ Græcorum triquetrâ antiquiorem eſſe, ex Farneſiana viæ Appiæ columna contendit, in aſſenſum non pertrahit Voſſium, qui ſub Marco demum & Pio Antoninis monumentum illud ab Herode Attico extructum eſſe docet. Nec *D.* ſed *IC.* quingenta ſignificaſſe; pro quibus Imperiti *D.* ſcripſerint, vult Franc. Gouldmannus *in Lexic. Latina Gr. Anglico.* In notis antiquorum *D. Divus*, vel *Decimus*, vel *Decorus* vel *Diebus* vel *Diutius*, vel *Dedicavit. D. A.* denotat *Divus Auguſtus.* D. Æ. *De ærario. D Aug. Divo Auguſto*: D.B.M. *Diis bene merentibus.* D C.P. *datum C.P.* in *extr. præf. Inſtit.* apud Calvin. *Lexic. Jurid.* D. C. S. *de Conſilii ſententia*: D. D. *Decimus* vel *Dedicatio.* V. Cal. ex Magn. Sig. D. M. *Deorum Manium*, uti in antiquis libris Plinii ubi de anagogitide gemma, *lib.* 37. c.11. ſcriptum eſſe, unde alii *Deorum* fecerint, monet Salmaſius *ad Solin. pag.* 1091. &c.

DA.

Daæ, adde: Eorum regionem à mari Caſpio incipere, & Orientem verſus tendere, Auctores tradunt; ipſi verò cum Bactriani ſubjugati ab Alexandro M. Græciæ demum innotuerunt. Græcè Δάαι & Δάοι, unde ſervi in Comœdia nova Attica Δᾶοι, Latinè *Davi* dicti ſunt. Veriſimile enim eſt, Alexandrum, gente hac ſubjugatâ, frequentes in exercitu ſuo inde loci feciſſe ſervos, ac poſtea in Græciam eorum nomen & uſum translatum fuiſſe. Unde apud Menandrum, Apollodorum, alios, qui poſt Alexandri M. ætatem fabulas in ſcena dictaverunt. *Davi* & *Getæ* frequentia ſervorum nomina ſunt: cùm in vet. Comœdia. Ξανθίας. Λυδὸς, Φρὺξ, Τίβιος & alia hujuſmodi nomina iis impoſita legantur. Apud eoſdem *Daas*, Callainam gemmam naſci, habet Plinius *lib.* 37. *cap.* 8. V. plura de iis, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 795. & *ſeqq.*

Dabuh, Arabibus hyæna dicitur, ſicut *Jeſef* Afris, de cujus animalis natura & captura apud Turcas, habes apud Busbequium *in Epiſtolis Legat.* ut & infrà, in voce *Hyæna*

Dachareni, adde: Aliter *Nabatæi*, quibus nomen fecit Nabajoth, fil. Iſmaëlis primogenitus; ut ſecundus Cedar, Cedarenis: quæ ambæ gentes conjunguntur Eſaiæ *cap.* 60. *verſ.* 7. *Omnes oves Cedar congregabuntur ad te, arietes Nebaoth tibi ſervient*: utpote rei pecuariæ famâ celeberrimæ. Extulerant autem ſeſe *Dacharenorum*, h. e. ἀῤῥενικῶν, ſeu *maſculorum* nomine Nabachæi usque adeò, ut hodieque intima Deſerti ſui *Phelah midſchar*, id eſt, *deſertum maſculum*, vocent Arabes, tanquam ſolis maribus penetrabile. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap* 48.

Daci, adde: Eorum uxores notis compungi conſueviſſe, ex Val. Flacco conſtat; & Phanocle his verſibus, de Thracum gente,

Ποινὰς δ' Ὀρφῆι κταμένου ἄζυσι γυναῖκες
Εἰσέτι νῦν, κείνης εἵνεκεν ἀμπλακίης.

ubi, ob Orphei necem, in pœnam id factum, ait. Imò & Daci Sarmatæ, ſi Plinio fides, *lib.* 22. *cap.* 1. *mareſq; etiam apud Dacos corpora ſua inſcribunt.* Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 38. & 39. Apud eoſdem, honoratiores pileatos, viliores verò comatos, fuiſſe, docet Petrus Patricius *de Legationibus*, V. quoq; in vocibus *Comati* & *Pileati.* Quòd verò *Daci*, Græcè Δάκαι, iidem fuerint qui Δάοι antiquis, negat idem Salmaſius, variis rationibus allatis, quas videre eſt ubi ſuprà *pag.* 795.

Dacia Aureliana, ab Aureliano Imp. nomen accepit. Vopiſcus in *Vita* ejus, *provinciam trans Danubium* Daciam, *à Trajano conſtitutam — reliquit — abductoſq; ex ea populos in Mæſiam collocavit, appellavitq; ſuam Daciam, quæ nunc duas Mæſias dividit*: Quod ipſo vivo tantùm obtinuit. Hanc poſtea recentiores in duas provincias diviſerunt, feceruntque *Daciam mediterraneam*, quæ interior eſſet longiusq; à Danubii ripa remota: & *Ripenſem*, quæ ad ripam Danubii attingeret. V. Salmaſium *Not. ad h. l.*

Daciſciani Milites, apud Treb. Pollionem *in D. Claudio, cum factum à Grato & Herenniano placari, neſcientibus hoc militibus* Daciſcianis, *qui jam ſæviunt, ne graviter ferant*: Daci ſunt, ut enim *Germanus, Germanicus, Germaniciani*, unde *Germaniciani exercitus*, apud Jul. Capitol. *Clodio Albino. Pannon, Pannonicus, Pannonicianus*, apud Spartian. *in Sever. Imp.* ſic *Dacus, Dacicus, Dacicianus*: Salmaſ. *ad Pollion.* Sed & *Daciſciani*, legi poſſet; à *Daciſcis*, h. e. *Dacis*, quâ formâ populorum nomina efferre tunc ſolebant. Sic *Daciſci equi*, pro *Dacis*, in libro *Notitiæ*, Salmaſ. *ad Capitolin. in Maximinis* & *Trebellium l. c.*

Dacnades vel *Dacnides*, Pompeio avium genus, quas Ægyptii inter potandum cum coronis devincire olim ſunt ſoliti, quæque vellicando, morſicandoq; & canturiendo aſſiduè, non patiebantur dormire potantes. Heſychius, Δακνὶς, εἶδος ὄρνιθος. Nempe ἀπὸ τοῦ δάκνειν, quod *morſicare* eſt, nomen accepere. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 44.

Dactyli, Græcè Δάκτυλοι, recentioribus Græcis dicti ſunt, quos *balanos palmæ* vocat Plin. *lib.* 13. *cap.* 4. Ita enim propriè appellati palmæ communis fructus; abuſivè poſtea qualibet palmulâ ſic nominatâ. Unde hodieq; Ægyptiis arbor βαλανοφόρος, *dactylifera, Dachel* dicitur, quod ex Δάκτυλος deflexum eſt. Propriè itaq; hujus communis palmæ & Ægyptiæ pomum appellarunt Vett. βάλανον, recentiores δάκτυλον, utrumq; à figura; *prælonga ſc. gracilitate*, ut habet idem Plinius *l. c.* quo pacto glans iſta palmæ exilior & procerior, ad inſtar *digitorum*, nomen hoc meritò ferat. At pomum caryotiferæ palmæ citrium malum maximum exæquans formâ & magnitudine, longè ab hac glande & dactyli imagine ac ſignificatione recedit: Qua de re V. Salmaſ. *ad Solin p.*1320. & *ſeqq.* Nempe δάκτυλος, primo ſignificatu *digitus* eſt: unde *Dactyli Idæi*, & *Digiti Idæi*, iidem, uti infrà videbimus. Indidem δακτύλιος, *digitulus*, apud Ariſtoph. Θεσμοφοριαζ.

Πρὸ τοῦ μὲν οὖν ἦν ἀλλ' ὑποῖξαι τὴν θύραν
Ποιησαμέναισι δακτύλιον τριώβολον.

Ubi voce hac indigitatur digitulus ferreus ſeu uncinulus, quo in foribus dolo aperiendis fures ac ſuppilatores hodieq; utuntur, *Laſciniolos* Galli vocant. Dicere, nempe volunt fœminæ illæ apud Comicum, antequam ſignacula foribus appenderentur, potuiſſe ſe facto digitulo ferreo triobolari ſubaperire fores, etiam Laconicis clavibus, quæ tamen vaſerrimi inventi erant, clauſas, & quæ vellent cunq; viris inſciis ſuffurari. Item *annulus*, qui digito inſeritur. Unde *Dactyliotheca*, ex Græco Δακτυλιοθήκη, annulorum iſtiusmodi repoſitorium, de qua ſonat *Epigramma* 123. Martialis *lib.* 14. cui is titulus,

Sæpe gravis digitis elabitur annulus unctis:
Tuta mea fiet ſed tua gemma fide.

Cujusmodi *dactyliothecam* primus omnium habuiſſe privignus Syllæ Scaurus Romæ legitur, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 1. Gorlæi verò *Dactyliotheca* libri nomen eſt, ut notum: quemadmodum Menandri fabularū una, Δακτύλιος dicta, memoratur Athenæo *lib.* 6. quam Plautus, cùm vertere vellet, *Condalium* nominavit, à voce priſca *condalus*, i. *annulus*, ex Gr. κόνδυλος, quod *digiti articulum* ſignificat &c. V. Jo. Kirchmannum *de Annulis c.*1 & de corona è *Dactyli* gramine, Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 15.

Dactylicæ Tibiæ, ad ὑπορχήματα olim adhibitæ, ſicut Spondaicæ ad hymnos Deorum, inæqualia habuere intervalla, qualia ſunt in temporibus *dactyli* pedis, unde iis nomen. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 20. Inventum autem *dactylus* Idæorum Dactylorum dicitur Diomedi Gramm. verbis his. *Hi namq; in inſula Creta Jovem cuſtodientes ne vagitu ſe parvulus proderet, luſus excogitato genere, clypeolis æneis inter ſe concurrentes, tinnitu æris illiſi, rhythmicâ etiam pedis* dactyli *compoſitione, celavere vocem infantis.* Quæ cauſa, quòd Muſicæ ſtudium ex Creta Inſ. ortum fuiſſe, vult Solinus c.11. ad quem locum V. Salmaſ. *pag* 171. Indidem Δάκτυλος dicta eſt pars quinta & ultima Πυθικοῦ Νόμου, in quo argumenti ratio ac tractus totus Apollinis pugnam, quinq; partibus conſtantem, complectebatur; Erant autem illæ Ἄγκρουσις, Ἄμπειρα, Καταχελευσμὸς &c. poſtrema Δάκτυλος, à temporum numero; ab imitatione verò ſibilantis inter moriendum ſerpentis, σύριγξ quoque dicta. V. eundem Scaligerum ubi ſuprà *lib. eod. cap.* 24.

Dadnchi, Gr. Δᾳδοῦχοι, Lat. *Faciferi*, & Ἱεροφάνται Δᾳδοῦχοι, *Doctores ſacrorum faciferi*, recepta in ſacris Cereris ſeu Theſmophoriis olim vocabula, Jul. Pollux *Onomaſt. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 31. Sic Calliam Cereris Sacerdotem Δᾳδοῦχον vocat Plut. *Ariſtide.* Statius *lib.* 4. *ſylvâ* 8.

Tuq; Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo
Votivam taciti quaſſamus lampada myſtæ.

Origo ritus ab exemplo Cereris quæ ſub noctem quærendæ filiæ laborem, accensâ face exorſa eſt: unde ſive locata ſive picta, ſemper cum face cernitur. Martianus *l. de Nupt.* 2. *In eo ſiſtra Nilotica, Eleuſinaq; lampas.* Et Dianæ Segeſtanæ ſimulachrum dextrâ facem præferebat. Lact. Firmianus *lib.* 1. *c.* 21 *Quia facibus ex Ætnæ vertice accenſis Proſerpinam Ceres quæſiſſe in Sicilia dicitur; idcirco ſacra ejus ardentium tædarum jactatione celebrantur.* Cum iſtis faculis itaque, luto & furfure obliti currebant, obſervante Brodæo. Nec unus geſtabat facem, ſed currentes ſibi mutuò tradebant, hoc modo: Unus ab ara facem accenſam manu comprehendens, ad certum in templo locum currebat, quò cum perveniſſet, alteri ſucceſſuro & ſimiliter curſuro eandem tradebat, cum verbis, *Tibe trado, i. Tibi.* Quod tamen non de ſacris Cereris tantùm intelligendum, Athenienſes enim tria alia feſta cum facibus ſeu lampadibus agebant, Panathenæa, Vulcanalia & Promethea: primusque iis, in

ſacrificiis uſus Vulcanus fertur, quòd is ignis uſum primus reperiſſet & mortalibus oſtendiſſet, ut ſcribit Iſter apud Suidam in voce λαμπάδος. Imò in omnium ſacerdotum initiationibus, earum uſum viguiſſe, diſcimus ex Heliodoro *lib. 9.* Interim communior & receptior conſuetudo fuit, in Cereris Myſteriis faces geſtare. V. Thomam Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq Rom. lib. 2. cap. 11.* Hinc itaque inter ſymbola Eleuſiniorum ſacrorum, *Hierophantæ*, Δᾳδοῦχοι, *Præcones*, Alii, recenſentur Clementi Alex. quem laudat Salmaſius *ad Solinum*, ubi multa hanc in rem. Atque hi Miniſtri erant perquam honeſti, ſicut contrà contemti vilesq́; οἱ Μητραγύρται, i. *famuli Idææ Matris*, de quibus V. infrà, in voce *Metragyrtæ*. Plura in voce *Eleuſis*. Eſt autem δᾴς, unde voci origo, propriè τὸ λιπαρώτατον ξύλον, *pinguiſſimum lignum*, pini & piceæ, id quod, multo unguine piceo imbutum ac plenum, eò cædebatur ad lumina accendenda & faces, in Sacris inprimis, quas inde δᾷδας quoque appellarunt, Salmaſius ubi ſuprà *pag. 505.* Unde & in Nuptiis Δᾳδοφόροι Græcis vocitati ſunt, qui cum facibus Sponſam ad lectum usque antecedebant, uti dicemus infrà, ubi de *Nuptiis* &c.

Dadus, Alberto Acariſio, qui Latinè *Datus* Gallis *dé*, teſſera videtur eſſe à *dando*, quòd, qui in ſcrupulis calculum promoverat, *dare* dicebatur. Ovidius,

Tu malè jactato, tu malè jacta dato.

Et Auſonius,

Narrantem fido per ſingula puncta recurſu
Quæ datis per longas, quæ revocata moras.

V. infrà in *Decius*, item in verbo *Dare*.

Dædala, adde: Cariæ attribuit Ptolomæus, item Demoſthenes, *in Bithyniacis*, Δαίδαλα Μαυσωλῶν, ubi Μαυσωλοὶ ſunt Cares, uti adnotat Salmaſius *ad Solin. pag. 782.*

Dæmon, adde: Vox, quanquam in medio ſignificatu ab antiquis crebro uſurpetur, tàm de bonis quàm de malis Geniis ſeu Angelis, unde Stoici illos definierunt οὐσίας ψυχικάς, *Subſtantias animales*, apud Plut. *de placit. lib. 1. cap. 8.* tamen contendit Euſebius *πραπ. lib. 4. cap. 3.* & ex eo Danæus, vocem Δαίμων in malam ſemper partem ſonare, undecunque demum ejus origo arceſſatur. Notus parentum primorum error, qui à Satanâ ad majorem ſcientiæ gradum affectandum ſeduci ſe paſſi ſunt, unde ipſe Dæmon ſimili peccato ſe perdidiſſe arguitur. Dicantur ergò *Dæmones*, quaſi Δαήμονες, erunt idem quod ידענים Levitici *cap. 20.* Imò ipſe Apollo, i. Δαίμων interrogatus, quomodo ſibi ſupplicari velit, reſpondit,

Πάνσοφε, παμβασίλευ, σὺ λοιπὸν, κέκλυθι Δαῖμον.

Et σοφὲ Δαίμων, apud Lactantium *lib. 1. cap. 7.* Eandem ob cauſam *Dæmonum* inventa Aſtrologia & Aruſpicina & Auguratio & Oracula & ars Magica, ac mille Divinationis ſpecies ſunt. Interim mavult eos Euſebius *πραπαρ. lib. 4. cap. 3.* ſuprà laudato, à δειμαίνειν i. *terrendo*, nuncupatos, unde & in S. Scriptura שעירים appellantur. Utrumque non ſine ratione conjungit Georg. Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib. 1. cap. 2.* ubi plura in hanc rem. Sunt autem *Dæmones*, Moſaicis temporibus jam in Palæſtina culti: Namq́; Deuteron. *cap. 32. verſu 17.* ut grande peccatum refertur, *Sacrificium Dæmonibus factum*, ubi vox in Hebr. eſt לַשֵּׁדִים *Laſchedim*, quam LXX. reddunt δαιμονίοις, Vulgata ſimiliter, item Vatablus, Junius, alii, *Dæmonibus* vel *Dæmoniis*: origo eſt a שָׁדַד *abſtulit, perdidit, vaſtavit.* Levitici quoque *cap. 17. verſu 7.* idem ferè reperitur, Ne ſacrificetis לַשְּׂעִירִם *Laſchirim*; ubi LXX vertere ματαίοις, h. e. *vanis, futilibus*, ſive *non Diis.* Sed Aquila magis inſtitit vocis proprietati, reddidit enim τριχιῶσι, uti Ar. Montanus *piloſos*; quia hirſuti ſunt ſordidique. Et certè per *hircos* hos etiam *Dæmones* intelligunt R. David Kimchi *R. Sal.* & Maimonides *More Nevochim lib. 3 cap. 47.* cauſam adſerentes, quia Satanas præcipuè in hirci figura ſe hominibus ſolcat oſtendere. Unde Gentiles & inter Numina retulere Faunos ſive Ægipanas, pro quo *Capripedes Panes* ait Propertius *lib. 3 Eleg. 17.* uti *Capripedes Satyros* Lucretius *lib. 4.* Nec ſanè alii ab his Sileni &c. Ex Gentium Scriptoribus, apud nullos de Spirituum cultu tam multa reperias, quàm apud Platonicos, quorum opinio erat. *Spiritus procurari certis precationibus*, ut habet Apuleius *de Deo Socratis.* Sed in quæſtione eſt, utrùm bonos coluerint Spiritus, an malos: Et certè, quin propoſitum iis fuerit bonos venerari, nullum eſt dubium; ſed præ bonis ſe mali Spiritus oggeſſerunt. Boni enim cultum ejusmodi, ut Deo proprium, averſabantur: & agnoſcit Porphyrius, eos, quibus ſacrificarent, libamine carnium delectari, imò fumigatione nidoreve vivere ac pingueſcere; quæ ridicula quidem ſunt, interea tamen, cujusmodi coluerint Spiritus, oſtendunt. Sed Spiritus quoque illos, qui Delphico & cæteris oraculis præſiderent, malos fuiſſe, hinc conſpicuum eſt, quòd ludos, lectiſternia & alia, nunc Jovis, nunc Apollinis, nunc aliis Numinis honori, exegere. Quò ſpectat & μυστικὴ Vett. θυσία, *myſticum* ſive *arcanum ſacrificium*, ſic enim in Chriſtianorum opprobrium (quibus ita Euchariſtiæ Sacramentum dicitur) nominarunt abominandum ſacrificium ſuum; quantum colligere eſt ex ſermone illius Thracis, apud Michaëlem Pſellum *de operat. Dæmon. pag. 18.* Quo in ſacrificio quandoq́; etiam mactabatur (dictu horrendum) infans materno exſectus utero, uti legas apud Baptiſtam Carmelitam *in vita S. Catharinæ*, & multo jam antè apud Lucanum, *lib. 6.*

Vulnere ſi ventris, non quo Natura vocabat,
Extrahitur partus, calidis ponendus in aris &c.

Sed & hodie in Oriente Calecutenſes, Deum quidem Mundi conditorem agnoſcunt, *Temerani* eum appellantes; interim eum ajunt, quò curæ expers mundanæ ſuaviùs vitam ageret, Vicarium Orbi regundo præfeciſſe *Dæmonem* nomine *Deumum*: cujus ſimulachrum quàm horribile habeant, & quomodo Sacerdotes, qui illis *Bramini* dicuntur, ſacra faciãt, legere eſt apud Lud. Vartomannum, Patricium Romanum *Navigat. lib. 5. cap. 2.* Japonii etiam *Dæmoni* fana extruunt lucidlenta, cui Reges illorum in prœlium ituri magnam pecuniæ vim vovent, vota etiam plebeji, in periculo conſtituti ſimpliciter faciunt. Similis cultus in India Occident. ubi Mexicanis nulla quidem ſolicitudo alterius vitæ eſt: pro bonis tamen temporalibus *Dæmoni* ſupplicant: tum etiam, ne noceat ſaltem, Acoſta *rerum American. lib. 5. cap. 27.* De Tapujis V. infrà, aliisq́; gentibus ejusdem Indiæ, apud Voſſium *de Idolol. lib. 1. cap. 8.* Addam tantùm ex medio ævo, de Saxonibus priſcis, & illis *Dæmonas* fuiſſe cultos. Iis namque, ante tempora Karoli M. præter Finnum Deum & Deam Sibam, malus Deus, quem *atrum* ajebant, colebatur, ne noceret, ut eſt apud Georg. Fabric. *Orig. Saxon. lib. 1.* Similiter Ungaris eandem ſuperſtitionem fuiſſe, legimus: quorum etiam Rex Vata, in Belo oppido natus, ſe iis devovit, honori illorum caput more Scythico raſit, tres cincinnos pagano ritu pendulos demiſit, ut hodieq́; Turcis eſt conſuetudo, V. Anton. Bonfinium *Ungar. lib. 12.* Atque hic apertus *Dæmonum* cultus eſt; præter quem alter eſt, usq́; adeò occultus, ut ipſi, qui eum colunt, neſciant: ac propterea vel mortem potiùs oppetant, quàm ut hujusmodi quid profiteantur. Tales nempe, qui multa videntes agere alios ex pacto cum Diabolo, ea ipſi citra pactum, ſaltem expreſſum, imitantur; ſic quoque reſpondente eventu: Item, qui iſta ab aliis pacti neſciis didicerunt, ac tam miranda fieri putant, non vi dæmoniacâ, ſed Naturæ: quippe longè potentioris, quàm vulgò credatur. Quò referendi, qui res vim humanæ poteſtatis exſuperantes agunt verbis aut characteribus quibusdam ignotis, quibus fortaſſe Diabolorum nomina & eorum invocationem ſignavere illi, qui primi illis ex pacto cum Dæmone uſi ſunt. Plin. *lib. 28. c. 1. Dixit Homerus, profluvium ſanguinis vulnerato femine Ulyſſem inhibuiſſe carmine; Theophraſtus Iſchiadicos ſanari; Cato prodidit, luxatis membris carmen auxiliari, M. Varro podagris.* Unde Vindicianus Com. Archiatrorum, ad Valentinianum Imp. apud Marcell. Empir.

Gramine ſeu malis ægro præſtare ſalutem,
Carmine ſeu potiùs. Namq́; eſt res certa, ſaluti
Carmen ab occultis tribuens miracula rebus.

Nec ignotæ ſunt Magicæ medendi formulæ, inter quas *Abracadabra* inprimis (unde Baſilides ſuum *Abraxas*, quem pro ſummo Numine coluit, hauſiſſe videtur) apud Cœl. Aurelianum *in Chron. cap 1.* Myrepſum *ſect. 2. antidot. 298. 405. 419. & alibi* ac apud alios, ſed hac de re plura V. apud Voſſium *ubi ſuprà*, adde Barth. *Animadverſ. ad Statium* paſſim. Hinc *Dæmoniaci*, apud Agobardum *Epiſt. ad Barth.* iidem, qui aliàs *Energumeni*, Δαιμονιόληπτοι, Nicetæ *in Iſaacio Angelo*: κατεχόμενοι ὑπὸ δαίμονος, Straboni: χειμαζόμενοι, in Concilio Ancyr. *can 16.* h. e. *tempeſtate jactati*, uti reddidit Iſidorus Mercator; quo loco Cellotius *Hierarch. lib. 6. c. 19. §. 1.* Χειμαζομένους cenſet eſſe *pœnitentes*, qui extra Eccleſiam ſtabant, pluviæ & hyemi obnoxii, in quos tempeſtates & aëris injuriæ omnes depluebant. Sed Pœnitentes, etſi extra Eccleſiam, ſtabant tamen ſub porticu, non ſub dio, uti apud Car. du Freſne videre eſt.

Dagaſcalci, ſeu *Dageſcalci*. inter miniſtros Monaſteriorum, *foris ubiq́; per villas poſitos*, recenſentur, in *Charta* Henrici IV. Imp. A. C. 1116. apud Zylleſium.

Dagon, adde: Qui piſcis habuiſſe formam idolum hoc volunt, Rabbinis Doctoribus uſi dicunt, ab umbilico deorſum verſus piſcem, ſurſum hominem extitiſſe, quod colligunt ex 1. Sam. *cap. 5. verſ. 4.* ſicq́; per hunc Deaſtrum Philiſtæorum Neptunum vel Tritonem intelligunt. Et certè ſi verum eſt, quod de Oanne animali bicipite, ex mari Erythræo emerſo & Babylonem quotidie perveniente, ubi omnifarias artes, literas, agriculturam, ædium confectiones, architecturam & leges Politicas homines docuerit, occidente verò Sole in Oceanum reverti ſolito, Beroſus, Apollodorus & Polyhiſtor referunt, probabile eſt Satanã in forma piſcis apparuiſſe hominibus & ut divinitatis ſibi conciliaret Famam, magnam eruditionem ac ſapientiam præ ſe tuliſſe, unde tandem ſub *Dagonis* nomine cultus, & *Adardag*, id eſt, *magnificus Dag* dictus eſt. Certè non abſimili modo Triton deſcribitur,

Frons hominem præfert, in piſcem deſinit alvus.

Pierius *Hieroglyph. lib. 1. cap. 28.* Secundùm Voſſium complexu ſuo is continebat tum Lunam ſive Lunum, ut principium activum; tum Mare, ut paſſivum. Ratione prioris maſculum erat Numen Hebræis, ac ſimiliter LXX. Hinc & Sanchoniathonis Interpres Philo, apud Euſebium *Præpar. lib. 1.* Δαγὼν, ὅ ἐστι Σίτων, *Dagon qui eſt Siton*, ubi unum ex quatuor eum Cœli filiis facit, ac credit ei no-

ei nomen eſſe, à דָּגָן *dagan*, *i. frumentum*; ſed de iſto fallitur, quia planè à דָּג *dag*, h. e. *piſcis*: ut meliùs dicturus fuerit Ἰχθυὼν, q. d. *Piſcis*, ſeu *Piſcinus*. Namque & figura ejus ſuffragatur, erat enim ſemihomo ac ſemipiſcis, ut dictum &c. V. Voſſium *de Idolol. lib. 2. cap. 76 ſub fin.* Eodem facit, quòd Salmaſio *Dagon* eſt ὁ Κητὼ, ſeu ὁ Κητών, quòd *ceti* figuram habuerit; cui proin idem *Dagon* Azotiorum. & *Ceto* Joppenſium, & *Derceto* Aſcalonitarum. V. eum *ad Solinum pag.* 574. & ſuprà in voce *Ceto*. Adde Jo. Seldenum *de Diis Syris Syntagm. 2. cap. 3.*

Dagsburgum, caſtellum Germaniæ in Palatinatu inf. munitiſſimum: à quo illuſtriſſimæ olim Familiæ nomen, cujus Autor Hugo fuit, filius medius Hugonis I. Comitis, Eberhardo jun. geniti, de quo alibi. Fuit enim filius hujus Hugo Pater Gerhardi Metenſium Comitis, à quo Lotharingiæ hodierni Duces: Hugonis II. Comitis, qui Comites *Dagsburgicos*, & Guntrani cognom. *Divitis*, qui Habſpurgios, à quibus Auſtriaci Archiduces, dederunt, atque adeò com̃unis trium familiarum ex Alſatica veteri procedentium genitor. Ex Comitibus verò illis *Dagsburgicis* Leo IX. Pontifex Rom. fuit. Phil. Jac. Spener. *Sylloge Geneal. Hiſt. in Rom. Auſtriaca.* Sed & *Dagsburgica*, una ex Familiæ illuſtris Comitum Leiningenſium lineis, dicitur. Hæc enim in Friderici Comitis filio Friderico & Joffrido, in Leiningenſem & *Dagsburgicam* dividi cœpit, circa principium ſeculi XIV. quarum hæc, priore extinctâ jam dudum, agnatorum jure ſibi vindicato, adhuc durat. In qua, qui nunc vivunt, communem omnes agnoſcunt Patrem Emiconem Catharinæ Naſſaviæ (à qua Sarvverdenſis prætenſio illis obtigit) maritum, extinctum A. C. 1541. A' quorum majori filio, Joh. Philippo Hartenburgica linea cœpit, ſed à minore Emicone *Dagsburgico Falckenburgius* ramus ortus eſt: cujus ſurculi ſunt *Fleidershemius* & *Falckenburgius* ſeu *Dagsburgius*, in quo ſuperſunt Johannes Caſimirus (n. A. C. 1619.) & Anna (ux. Johannis Comitis Naſſovii Sarbr. *in Iſtein*) liberi Philippi Georgii Com. Liningenſis & Dagsburgii (ex Anna Erpachia) Emicone præfato (qui obiit A. C. 1593) ex Urſula Fleckenſtenia, geniti. Phil. Jac. Spener. *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 152. & *in Indic.* V. & infrà, ubi de Familia *Leiningenſi*.

Dagus, ὑποπόδιον, in *Gloſſario* Gr. Lat. Meurſio Gallica vox eſt, *Dais*, tapes nempe, qui ſellæ inſternitur. At Galli ita vocant umbellam, quæ Regio Throno interponitur, unde legendum *ſuperſellium* videretur: cujus quidem vocis *Dais* meminit Matth. Paris in *Vitis* Abbatum S. Albani *pag.* 92. *Solus in refectorio prandebit ſupremus* (loquitur de Abbate recens electo) *habens vaſſellum, Priore prandente ad magnam menſam; quam* Dais *vulgariter appellamus*. Hodieq; *Dais* Galli vocant umbraculum, quod capiti ſedentis aut cibum capientis ſuperponitur. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Daguſa, Græcè Δαγοῦσα, urbs Melitenes ad Euphratem, in min. Armenia. Ptol. quam vocem pro *Daſcuſa*, apud Plinium *lib.* 5. *c.* 32. reponit Salmaſius, *ad Solinum pag.* 620. V. *Daſcuſa*.

Dahæ, pop. Scythiæ Aſiaticæ, apud Solinum c. 15. ob notas, quibus ſe compungebant, Gelonorum & Agathyrſorum inſtar, *virgati* Poëtis paſſim. Aliàs *Daæ* vel *Dai*, Græcis Δάαι vel Δάαι; de quibus V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 196. & retro in voce *Daæ*.

Dajenus, apud Vitalem Epiſc. Oſcenſem, Judex eſt, Judæis Hiſpanicis ſic dictus: an ex Hebr. *Dan*, *Gloſſæ Baſilic.* Δὰν, ὄνομα μεγάλης ἀρχῆς κατὰ Πέρσας, *Dan nomen magni Principatus, ſecundùm Perſas*, apud Eund.

Dairi, Monarchæ Japonenſium. Hi enim, à Sinenſibus ante 8. circiter ſecula orti, cùm Japoniam hactenus incultam occupaſſent, Regna in ea 53. conſtituerunt, quæ univerſa uni parebant Monarchæ, quem *Dairum* appellabant, ac Numinis inſtar venerabantur. Sed ab A. C. 1500. ob inteſtina diſſidia decreſcente indies *Dairorum* potentiâ ac auctoritate, Reges provinciarum rebellare paſſim ac ſuo arbitrio regnare cœperunt. Quorum præcipuus Nubunanga, Rex Voaris, urbe Meaco captâ A. C. 1570. potentiſſimus totius Japoniæ Rex evaſit: ita tamen ut *Dairi* auctoritatem adhuc agnoſceret; quod & ſub ſucceſſore obtinuit. Sed qui hunc excepit Taikoſamma, A. C. 1600. à *Dairo*, ſponte ſe abdicante, Imperator Japoniæ declaratus, novam Monarchiam condidit. V. Georg. Hornium *Orb. Imp.*

Dalbodium, ſeu *Dalbuth* villa, aut *Dalbued* Baronia Galliæ, *in litteris* Richardi II. Normannorum Ducis & Alexandri III. Pontif. Rom. memorata, vulgò *Daubeuf* dicitur. Sicut Elbotum *Elbeuf*, Guellebotum ſeu Guellebodium *Guillebeuf*. Hadr. Valleſius *Not. Gall.* in voce *Elbotum*.

Dalecarlia, adde: Gentem hanc, moribus aſperrimam, è Danica captivitate elapſus Guſtavus Ericſonius, è nobili Trollorum familia, ad arma contra Chriſtiernum II. Dan. R. ſumenda patriamque in libertatem vindicandam, cùm concitaſſet, magnâ mox Sueciæ parte pulſis Danis, communi Ordinum ſuffragio Rex electus eſt, Suecicæq; potentiæ, qualis hodie eſt, prima jecit fundamenta. Georg. Hornius *ubi ſuprà*. V. quoq; in voce *Guſtavus I.*

Dalmanſio, vulgò *Daumignon*, fluvius Galliæ, in Viromanduis; alluit Viromandum Monaſterium *Vermand*, Textricium *Tertri*, vel *Teſtri ſur Daumignon*, Montiacum *Monchi* vel *Mouſſi la Gaſſe*, Attejamq; *Attie*, præter alios vicos, atq; inter Hammum & Peronam in Suminam influit, Hadr. Valeſius in voce *Textricium*.

Dalmatæ Equites, apud Treb. Pollionem in *Claudio*, *In quo bello, quod geſtum eſt, Equitum* Dalmatarum *ingens extitit virtus*: nempe in militia Romana ex hac provincia Equites per multa ſecula fuere, ut ex Hiſtoria ſciri poteſt & *Not.* Imperii. De Marco Antonino certè Jul. Capitol. *Latrones etiam*, inquit, *Dalmatiæ atq; Dardaniæ milites fecit.* Ubi *latronum* nomine totam eam intelligere gentem, latrociniis deditam, docet Caſaubonus. Meminit quoque *Dalmatarum militum* vetus Inſcr. Moguntina, cujus initium:

PLASSI F. DIOCLEAS.
MIL. EX COHORTE. V.
DALMATARUM.

Dalmatenſes Singillones, apud Trebellium *l. c.* Salmaſio ἀπλοΐδες ſunt; à *ſingulum* enim *ſingillum*, *ſingillo*; Idem tamen σιγιλλίων apud Gregor. Naz. cùm reperiſſet, *ſigilliones* ſeu *ſigiliones* hic legi poſſe putat, intelligique veſtes *Dalmatarum ſigillatas vel clavatas*, Veſtium enim clavos σφραγῖδας etiam, i. *ſigilla*, Græcis dici, notum. Clavatas autem fuiſſe iſtas *Dalmatenſes tunicas*, quibus olim non niſi molles ac delicati, poſtea Epiſcopi quoq; Sacerdotesq; uſi ſunt, diſcimus ex Iſidoro: *Dalmata, veſtis Sacerdotalis candida, cum clavis purpureis.* V. Salmaſium *Not. ad Trebell.* & infrà, ubi de veſtium *Sigillis*. Cœperunt autem Epiſcopi Presbyteriq; *Dalmaticas* pro colobiis habere, à quo palliis depoſitis, ἀσκέπτοι relictâ, com̃uni uſui ſeſe accommodantes de communi veſtiti ſunt. Tum *birrus* & *dalmatica* eorum quoque habitus fuit; hæc interior, ille exterior: certumq; eſt, in eadem veſte primùm & publicum frequentaſſe & ſacram liturgiam celebraſſe; donec mutatâ ſenſim ſeculari veſte, priſtinam retinuere præcipuè in celebrandis ſacris Sacerdotes. Jam vero ante Sylveſtrum Papam, Epiſcopos *dalmaticis* uſos fuiſſe, contra quàm docet Anſelmus, diſcimus ex Auctore *Vitæ* Cypriani, ubi ait: *Cùm ſe* dalmaticâ *expoliaſſet, ad lineam ſtetit, capis ſpeculatorem ſuſtinere* &c. V. Salmaſium *ad Tertullian. de Pallio*, & in *Dalmatica*.

Dalmatia, adde: Urbes tamen S. Viti & *Zeng* Auſtriaci ſunt juris. Quo pacto ad Auſtriacam Familiam pervenerit, V. in voce *Hungaria*. Namque Dalmatia, Croatia & Sclavonia, communi olim *Pannoniæ* nomine, confuſis Illyrici Pannoniæque limitibus, comprehenſæ, & Croatia, ad ſuperiorem Pannoniam, Sclavonia, cujus pars etiam *Dalmatia*, ad inferiorem pertinuere, ſicque magis pro acceſſione Regni Hungarici, quàm propriis Regnis, habendæ ſunt. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Princip. gentibus Cap.* 1.

Dalmatica, adde: De illa ſic Oct. Ferrarius *de re Veſtiar. lib.* 1. *c.* 39. *Eam in ſacris adhibitam conſtat, ejuſdem etiam extra ſacra uſus primò quidem promiſcuus, deinde in Diaconis, mox in Presbyteris, tandem in ſolis Epiſcopis*, (*ex Walafrido Strabone cap.* 24. *de rebus Eccl. ubi addit, à Rom. Pontifice earum uſum aliis Epiſcopis permiſſum, aliis interdictum: ſuâ verò ætate omnes Epiſcopos, & nonnullos Presbyterorum, ſub caſulis* Dalmaticas *geſtaſſe.*) Et *lib.* 3. *cap.* 9. *Sylveſtri Pontif. tempore, in locum Colobiorum, in ſacris, Dalmaticæ venerunt, id eſt, tunicæ manuleatæ, quas Chirodotas Dalmatarum appellat Capitolinus in Pertinace, V. Alcuinum de divinis off. ubi ait fuiſſe illam ad inſtar crucis, habuiſſe in ſiniſtra parte fimbrias, fuiſſe inconſutilem, ac largè manuleatam: habuiſſe lineas coccineas, vel ut alii, purpureas tramites, vel clavos pariter purpureos, ut tunicæ Senatorum* &c. Et paulo infrà, *Licèt Dalmaticæ à Colobiis diſtinguerentur, tamen pro eadem re aliquando ſumtas notavit Salmaſius ex Niceta Theſ. Orthodoxi lib.* 1. Olim infames fuere, unde Principes *Dalmaticatos* in publico conſpectos, pro magno dedecore poſuere Scriptores, Lampridius *in Commodo, Heliogabalo* &c. non aliam ob cauſam, quàm quia manuleatæ, quibus non niſi mulieres ac viri effœminati tunc uſi. Quare Baronium dicentem, *Reges Dalmaticâ aliquando uſos*, idem Auctor pluribus refellit, oſtendens præter Commodum & Heliogabalum, nullum eam Principem geſtaſſe. Quod enim de Pertinace ex Capitolino affert Baronius, ad rem non facit: Tantùm enim meminit Dalmaticarum, quæ Commodi fuerant, cujus rerum auctio ſub Pertinace facta eſt. Idem eundem purpuratum, *Dalmaticam* cum Chlamyde, cum Colobio, cum Toga quoque & quidem Triumphali confundentem redarguit ibid. Porro, ut & hocce dictis adjungam, *Dalmaticâ* veſte hac, non uſos eſſe Diaconos, niſi in majoribus feſtivitatibus, colligit du Freſne ex Conc. Salegunſtadienſi *can.* 2. docetq; maximè Diaconorum Eccleſ. Rom. propriam, neq; cæteris, niſi ex indultu Pontificis, eâ uti fas fuiſſe: ex Cypriano in *Vita* S. Cæſarii Arelat. *Speciali quodam privilegio pallii uſum ei permiſit, & Diaconos ejus, perinde ut Romanæ Eccleſiæ Diaconos*, Dalmaticis *uti voluit.* Jacobus Card. *de Coronat.* Bonifacii VIII *lib.* 1. *cap.* 8.

Nos Levitarum cuneus, nos illa Senatus
Dalmaticas *veſtita togas* &c. V. quoq; ſuprà.

Daltini, apud Stanihurſtium *de Reb. Hibern. lib.* 1. Hibernis ſunt ſcurræ, velites, ſeu ſervi à pedibus, du Freſne *Gloſſar.*

Dama, inter ſemifera animalia memoratur Plinio *lib.* 8. *c.* 53. *ſunt capreæ — ſunt & damæ & pygargi & ſtrepſiterotes, multaq; alia haud diſſimilia.* Gallis *Iſarus* hodie, ſeu *Sarrius*, ex Græco ἴξαλος, ἴξαλος αἰγὸς. Πηδητικὸς interpretantur Grammatici, ἴσαλος dixere recentiores. At quos *Damas* Galli vocant, platycerotes ſunt Veterum, cervorum genus. Salmaſius *ad Solinum pag.* 224.

Cæterum damæ *timidi* Poëtis audiunt, vulgato epitheto. Virgilius *Georgicorum lib.* 3.

— *timidi* damæ, *cervique fugaces.*

Statius *Achilleidos lib.* 2. *verſu* 408.

Nunquam ille imbelles Oſſæa per avia lynces
Sectari, aut timidos paſſus me cuſpide damas
Sternere &c.

At quàm fortia tentent prælia, innuit Martialis *lib.*6.*Epigr.* 55.

Frontibus adverſis molles concurrere damas
Vidimus & fati ſorte jacere pari.

Et *Epigr.* 74.

Aſpicis, imbelles tentent quàm fortia damæ
Prælia? tam timidis quanta ſit ira feris?
In mortem parvis concurrere frontibus audent
Vis, Cæſar, damis *parcere, mitte canes.*

Quaſi plus periculi ipſæ ſibi mutuò creent, quàm canes infeſtiſſimi, &c. Plura de illis V. apud Sam. Bochartum *de Animalibus S. Scripturæ, Part. prior. lib. III. cap.* 27.

Damalio, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Non quidem vilitatem* (carnis bubulæ atque porcinæ) *propoſuit, ſed juſſit, ne quis ſuminatam occideret, ne quis lactantem, ne quis vaccã, ne quis* damalionem: in genere bucerino differt à vacca, quemadmodum in genere porcino, *lactans*, h. e. tener porculus, à *ſuminata*, i. ſcrofa. Nempe, qui vilitati carnis bubulæ volebant conſultum, hi nec vaccas, nec *damaliones* comedebant; tauris autem, & bobus & vitulis parcebant minimè: ut de Ægyptiis & Palæſtinis quoque Hieronymus ſcribit. Contrà eſt cùm agriculturæ ratio habetur, tunc enim *damalionibus* & vaccis paſſim veſci permittendum, vitulis verò nequaquam; unde lex Valentis, *Ne quis vitulos conſumeret.* Salmaſius *ad Lamprid.*

Damaſceni Senes, apud Martialem *lib.* 5. *Epigramm.* 18.

Quòd tibi Decembri menſe, quo volant mappæ,
Graciles que ligulæ, cereique, chartæque
Et acuta ſenibus teſta cum Damaſcenis,
Præter libellos vernulas nihil miſi:

Pruna ſunt Damaſcena, quòd ſiccata vetuſtateque in rugas contracta, de quibus idem *lib.* 13. *Epigramm.* 29.

Pruna peregrinæ carie rugoſa ſenectæ
Sume: ſolent duri ſolvere ventris onus.

Atque à *Damaſco* Syriæ ſic dicta, unde, in maſſam condita, afferebantur, ſicut ficus, cottana, caryotæ. Hinc *globus prunorum*, apud Statium,

Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque cottanorum.

Ubi *globus* eſt παλάθη, i. *maſſa*, item *offa*. Cujusmodi παλάθας de prunis Ægyptiis ſiccatis, & à nucleo liberatis, fieri ſimiliter ſcribit *lib.*4. Propriè tamen vox παλάθη de caricis obtinuit, uti docet Salmaſ. *ad Solin p.* 1019. V. eum quoq; *p.*1325. ubi de Iſidoro Myxa cum *Damaſcenis* confundente pluribus agit. At *Damaſcenæ Roſæ*, Gall. *la Roſe de Damas*, pulcherrimam deſcriptionem habes, apud Franc. Pomey *Diverſ. Deſcript.* ubi inter alia, *Exilis hæc roſa*, inquit, *in hirſuto naſcitur arbuſto, crebris obſito ſpinarum aculeis. Ramuſculis nihil aſperius, nihil tortuoſius & magis abnorme; Frondes temerè diffuſæ incompoſitæque digeſtæ. Ipſemet flos quàm ſpecie inconcinnus! quàm efformatus negligenter! Quaternis quinisque conſtat foliolis, parùm venuſtè in orbem & per oram explicatis, plura alia tenuioraque ambientibus, inſcitè corrugata, & concinnata deformes in cirros. In umbilico, minutula extant ſtamina auro præpilata, criſpæ tæniolæ ſegmentis haud abſimilia; Præterea nihil. At, quod mireris — flos inter formoſiſſimos tamen præclariſſimosque jure numeratur, quòd egregio ſplendidoque candore niteat; quòd odore cohoneſtetur adeò ſuavi, itaque jucundo, ut nihil aut afflari ſuavius, aut odoratu percipi jucundius poſſit.*

Damaſcenus Johannes, adde: Patriam Damaſcum habuit, floruitque, ut Petrus Martyr contra Gardinerum probat, circa A. C. 740. Philoſophus inſignis, ut ex ejus *Rudimentis Logicis* patet, Scholaſticorum apud Græcos, quemadmodum Petrus Lombardus apud Latinos, caput fuit. Ejus opera Syriacè ſcripta cùm ex Oriente attuliſſet Gul. Poſtellus, oppigneraviſſe ea cum aliis *MSS* Ottoni Henrico, Electori Palatino, ſcribit G. Hornius *Hiſt. Philoſ. lib.*6. *cap.* 2.

Damaſcenus Jupiter, in vet. *Inſcr.* apud Salmaſ. *ad Spartianum in Hadriano.*

Damaſcus, urbs Syriæ, adde: De ea Plin. *lib.* 5. *cap.* 18. inter alia, *Damaſcon Eupoton riguis ex amne Chryſorrhoa fertilem:* uti legi jubet Salmaſius. Ex cujus ſententia Plinius verba Græci Auctoris, quo uſus eſt, ſic accepit, quaſi Δαμασκὸς εὔποτος cum adjuncto vel epitheto diceretur, ad diſcrimen alterius cujusdam Damaſci. Atqui εὔποτος idem, quod εὐπότιςος, *irriguus* & rivis bene ſatura eſt. Chryſorrhoas enim amnis totus fere in rigua & rivorum deductiones convertebatur, & Damaſcum præcipuè rigabat ac εὔποτον reddebat: hinc nomen fortè adeptus, quòd ſc. fertilem eam urbem redderet. V. illum *ad Solinum pag* 617.

Damaſias, adde: Eo anno, qui fuit primus Olympiadis 35. ſeptem Sapientes nomen ex numero invenerunt, & inter eos primus judicatus Thales eſt; uti ex Euſebio docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 843.

Damia, adde: Sacrificium quoque Deæ huic Kal. Mai fieri ſolitum, *Damium* appellatum fuiſſe, docet Feſtus; à Græca voce Δῆμος, *populus*, quia pro populo fiebat. Unde Juvenalis,

Pro populo faciens, quantum Saufeja bibebat.

Joſ. Scaliger *Not. in Feſtum.* V. quoque ubi de *Bona Dea.* Sic *Damiurgi*, qui & *Demiurgi*, apud Dorienſes ii dicti ſunt, qui publica negotia resq; civitatis adminiſtrabant, ſimiles Athenienſium Demarchis, Heſych. V. Turnebum *Adverſar. lib.* 14. *cap.* 11. laudatum Joanni Calvino *Lexic. Jurid.* Meminit eorum Livius *lib.* 38. *cap.* 30.

Dammæ, apud Solinum *cap.*5. ubi de Sicilia, *Laudant alios montes duos, Nebroden, & Neptunium — Nebrodem* dammæ *& hinnuli gregatim pervagantur:* ſunt quæ Δορκάδες Græcis & Κεμμάδες: Siculis Καμμάδες, unde Latini *Tammas* & *Dammas*, cum duplici *m.* fecere, ut vult Salmaſius. V. ſuprà ubi de *Damis*, & Salmaſium *ad l.*

Dammona, Græcè Δάμμονα, Indiæ opp. de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1005.

Damna, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 83.

— — *cuncta ignibus atris*
Damnat atrox, ſuaque ipſe parens geſtamina ferri,
Si damnis *rabidum queat exſaturare dolorem;*

Profuſiones ſunt ſpontaneæ. Sic Petronius,

Damna *placent* —

Et

— — — *Lucrinis*
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas,
Ut renovent per damna *famem* —

Quem acutum ſermonem à nemine hactenus ſatis enarratum, ait Caſp. Barthius *ad Statii locum.* Hinc *damnare*, quod pro *donare*, ut contrà, ſæpe in libris, vitio Librariorum, reperiri, notat Cujacius. Certè Solinus *cap.* 25. de elephantis, *Cùm*, inquit, *venatu premuntur, pariter affligunt utrosque,* (dentes) *ut ebore* damnato *non requirantur: hanc enim cauſam ſibi ineſſe periculi ſentiunt.* Id eſt, venatu preſſi gnarique propter ebur ſe peti, ſponte illud abjiciunt ac donant venatoribus, ne requirantur. Salmaſius *ad l.*

Damnati ad beſtias, V. ſuprà, in voce *Beſtiarii*, item ubi de *Ludis.*

Damoſtratia, concubina Commodi primùm, inde Cleandro nupta, apud Lampridium *Commodi.*

Danae, adde: Illam *Artemon pinxit, mirantibus eam prædonibus,* Plin. *lib.*35. *cap.*11. ubi *prædonibus* exponit *piſcatoribus* Dalechampius. Nec omittendum, quòd *Danaen* in Italiam veniſſe, cum duobus filiis, Argo & Argeo, & ab Argo *Argiletum* dictum fuiſſe Romæ, notat Servius *ad Æneid. lib.* 8. At Poëta ipſe Ardeam à Danae conditam ſcribit *lib.* 7.

— — *quam dicitur olim*
Acriſioneis Danae *fundaſſe colonis:*

ubi *Acriſionei* dicuntur *coloni*, ab *Acriſione*, i. filiâ Acriſii, Danaë. Salmaſius *ad Solinum pag.* 57.

Dancko, filius Taſſilonis, quem Caroli M. militem in Suevia ſedem fixiſſe dicunt, Zolleriorum Auctor eſt; tenuitque arcem Zolleranam circa A. C. 819. Ejus poſteri iſtâ gradnum ſerie enumerantur: Rudolfus ſub Henrico Aucupe, Otto, Wolphgangus, Fridericus I. Fridericus II. Fridericus III. Burcardus, cæſus ex partibus Rudolfi Anticæſaris, ad Mersburgum A. C. 1080. Fridericus III. (alii enim priorem Fridericum omittunt) Rudolfus II. frater Friderici V. Fridericus VI. Comites Zollerani, à patre in filium tranſmiſsâ ſucceſſione. Hujus filii, Fridericus primus, poſt Eberhardum ex Voburgiis ultimum, Burggraviatu Norimb. ſeu Franconiæ Ducatu ab avunculo Rudolfo I. Imp. auctus, hodiernos Brandeburgicos: & Eitelfridericus, Zollerenſes Principes, ſevere. Ex fratre verò *Danckonis* Gotbaldo, Comites Saulgaviæ, Sigmaringæ, Landenbergæ & Pfullendorfii non incelebres & affinitatibus illuſtres, ortum duxere. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Zollerio-Brandeburgica.*

Dangeolum, caſtrum Galliæ in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Hiſtor. lib.* 10. vulgò *Dangeul*, vel *S. George Dangeul*, aliàs *S. George de Danguel*: locum habet ſibi proximum *S. Martin de Dangeul* à Patrono dictum. Hadrian. Valeſius in voce *Majatum.*

Dania, adde: Ejus nomine veniunt Cherſoneſi Cimbricæ pars maxima, & inſulæ ad ingreſſum maris Balthici ſitæ, ut habet Auctor Anonymus *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* Continet autem Cimbrica Cherſoneſus Jutiam Sept. & Merid. Ditmarſiæ partem, cum parte Stormariæ, in qua Glucſtadium, Crempa, ad ipſum Hamburgum usque, cui adſitum oppidulum Altena Regi Daniæ ſubeſt. Ex Inſulis maris Balthici Danici juris ſunt Selandia, Fionia, Falſtria, Lalandia, Langelandia, *Aar*, Taſſinga, quæ ad Fioniam referuntur. Alſena verò eidem addita Holſatiæ Ducum eſt. Nobilitat *Daniam* non minùs ac Norvegiam, quæ illius imperium agnoſcit, celebris variorum generum piſcatura, in qua & ſuperiorum ſeculorum Reges ſibi plauſerunt. Hinc Chriſtianus I. cùm A. C. 1474. Romam proficiſceretur, Pontificem & Proceres Eccleſiæ Harengis, Aſellis & Hermelinis pellibus, tanquam donis regno ſuo propriis, donaſſe legitur, apud Hamelmannum

mannum

marinum *Chron. Oldenburg. part. 3. p. 208.* Fuit olim *Daniæ* regnum ampliſſimum. Gotricus enim R. 51. Gormonis R. filius, cum Carolo M. bellum geſſit victriciaque ad Rhenum usque, ſubjugatis Friſiis, arma circumtulit. Factæ dein in pleraſque politioris Europæ partes excurſiones Nortmannicarum nomine celebres, ſub Ducibus, gentem ubique formidabilem reddiderunt. Et Haſtingus quidem in Italiam usque penetrans Lunam Liguriæ civ. diripuit: Alii duce Sigfrido A. C. 887. Lutetiam Pariſiorum obſederunt, totâ Carolo Calvo Neuſtriâ extortâ. Angliæ Regem, ejecto Ethelredo, ſe pronuntiari curavit A. C. 1113. Sueno R. cujus ſucceſſor Canutus fil. *Magni* emeruit nomen, ſex præpollentium Regnorum, (præter Angliam Daniamque, Norvegiæ, & magnæ partis Sueciæ, dein Slaviæ & Sembiæ, quæ in tractibus Vandalicis fuiſſe videntur) Dominus. Ad ſimilem magnitudinem ſequentibus temporibus aſpiravit ſub Margarita Arctoâ Semiramide, quæ Alberto Megapolitano Sueciæ R. victo *Daniam*, Norvegiam ac Sueciam in unum redegit regnum; donec Chriſtiani II. tyrannide alienati Sueci, unione ſublatâ, Reges ſibi peculiares conſtituerunt. Status Regni quatuor ſunt, Nobiles, Eccleſiaſtici, Civici & Ruſtici: habetque id peculiare, quòd dignitates Ducum, Comitum, Baronum, fere nullas hactenus admiſerit, ſolo Nobilitatis titulo contenta; Ranzoviis exceptis, qui à Ferdinando III. Imp. Comitum titulo ornati ſunt. Multum autem Nobilium decrevit potentia, à quo Regnum A. C. 1660. Hæreditarium factum eſt. Sancitum enim tum inter alia, ut Codanoniæ, Falſtriæ, Lalæ & Mœnæ ruſtici, quos Nobiles hactenus mancipiorum habuerant loco, libertatem acciperent: Nobilium verò nemo, niſi de Rep. optimè meritus atque Baronis liberi titulo à Rege cohoneſtatus, vitæ ac mortis poteſtatem in aliquem haberet, V. Thuldenũ *ad A. C. 1660. p. 391. & ſeqq.* In Regum titulo hoc memorabile eſt, quòd *Daniæ, Norvegiæ, Vandalorum & Gothorum Reges* ſcribantur. Ubi notandum I. & Duces Holſatiæ ſe à Norvegia denominare, ſed ſingulari *Hæredum* nomine. II. Vandalorum & Gothorum titulum etiam Sueciæ Reges admittere, ſed inverſo ordine, ut non Vandalorum & Gothorum, ſed Gothorum & Vandalorum Reges ſe ſcribant: quemadmodum idem Rex, ratione Pomeraniæ, & Elector Brandeburgicus, Vandalorum Duces, Duces Megapolitani verò eorundem Principes appellantur. Inſignium, quæ numeroſis imaginibus abundant, hanc explicationem reddit Schvvaningius: Denotari *Leone* 9. corda tranſiliente Cimbriam Sept. & Gothiam; *Agno* Amalonico albo Gothlandiam; *tribus Leonibus*, quibus ſingulis tria corda adjecta, Daniam; *Dracone* fulvo & aureo in ſolo rubro, regionem Vandalorum; *Leone cum bipenni* Norvegiam; *Piſce* coronato Islandiam: *Coronis* tribus, unionem 3. Regnorum Daniæ, Sueciæ ac Norvegiæ; Geminis *trabibus* Oldenburgum: *Cruce* albâ Delmenhorſtum: *Leonibus* binis cœruleis in ſolo luteo Cimbriam Mer. & Ducatum Sleſvicenſem: *Urticâ* albâ in ſolo rubro Holſatiam; *Cygno* candido in rubro ſolo, cujus collum aureâ inſignitur coronâ, Stormariam: *Equite* tandem cataphracto, albo inſidenti equo, in ſolo rubro, Dithmarſiam. De Scriptoribus rerum Danicarum, ut & aliis huc pertinentibus, V. Autorem prædictum *Hiſtor. Orbis Terr.*

VIII. Regni Daniæ Dynaſtiæ, ex Svvaningio & Pontano.

I. Danorum ſeu Selandorum, à *Dano* primo Regni conditore, ad Hotterum Sueco-Danum, fuit annorum 513. Regum 13. quorum ultimus Rolvo ex poſteris Dani fuit.

II. Sueco-Danorum, ab Hottero præfato, ad Unguinum Gothlandum R. triceſimum tertium, annorum 672. Regum 19. quorum ultimus fuit Haldanus II. cognom. *Biergamus*.

III. Gothlandorum, ab Unguino ad Brochardum, annorum 55. Regum 4. quorum ultimus Sivaldus II.

IV. Scanorum, à Burchardo Illuſtri Scaniæ viro, ad Olaum Vegetum, annorum fuit 126. Regum 4. quorum ultimus Ringo ſeu Haquinus dictus eſt.

V. Norvegorum prior, ab Olao Vegero ad Sivardum Ring. R. annorum 485. Regum 12.

VI. Norvegorum poſterior à Sivardo II. ad Suenonem Eſtritium, Regum octogeſimum, annorum 237. Regum 17.

VII. Anglo-Danorum ſeu Suenonidarum, à Suenone præfato, ad Chriſtianum I. Oldenburgicum: quorum primus Sueno, ultimus Chriſtophorus Bavarus fuit, quo cum extincta eſt vetuſtiſſima Aboriginum Daniæ Regum proſapia, A. C. 1448. Regni Daniæ conditi 2488.

VIII. Oldenburgica tandem, à Chriſtiano I Comite Oldenburgico fundata, A. C. 1448. cujus poſteri fuerunt Johannes, Chriſtianus II. tyrannide contra Suecos inprimis exercitâ, famoſus & proin à Danis pariter Sueciſque Regno ejectus: Fridericus I. Chriſtiani I. fil. ſecundò-genitus, ſub quo Pontificia Religio exulare cœpit: Chriſtianus III. Bibliis in Danicam linguam tranſlatis inprimis clarus, Fridericus II. Dithmarſiæ Domitor: Chriſtian⁹ IV. Fridericus III. ſub quo regnum hæreditarium factum eſt & Chriſtanus V. hodie regnans.

Daniel, Propheta, adde: Hunc Prophetam, propter ſomnii expoſitionem à Nebucadnezare conſtitutum legimus רבסגנין על כל בבל: qui proin inſtituit puriores Sapientiæ Scholas in Perſide, rejectis vel correctis priſcorum Magorum placitis. Unde ingens ejus auctoritas, ſubinde florentibus qui *Danielis* placitis contra Veterum errores ſtarent: & remanſiſſe hujus Scholæ rudera usque ad CHRISTI tempora, patet ex Magis, qui venerunt ex Oriente Meſſiam adoratum V. Bezam *ad cap. 2. Matthæi*, Georg. Hornium *Hiſt. Philoſ. lib. 5. cap. 2.* &c.

Danneberga, adde: Sortitus eſt Principatum hunc Henricus, fil. major natu Erneſti D. Lunæburgici extincti A. C. 1546. ex Sophia Megapolitana, auctor ſic lineæ *Dannebergicæ*, quæ nunc *Wolfenbuttelana* dicitur. Succeſſionis in Grubenhagenſis partem, Philippo ultimo illius lineæ A. C. 1596. mortuo, ab agnato Henrico Julio fruſtra petiit: Ejus poſtea filius Jul. Erneſtus *Danneberga* præfuit, ſed nullo maſculo relicto A. C. 1636. vitâ exceſſit: ſucceſſione ad minimum natu Auguſtum, (medius enim non procul Argentorato torrente Renchâ hauſtus, Franciſci nomine) qui Friderico Ulrico Brunſuicenſis lineæ ultimo extincto in Principatu quoque Wolffenbuttelano ſucceſſit, devolutâ. Wilhelmus autem Henrici præfati frater minor natu Cellenſem lineam orſus eſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.* & quemque horum Principum, *ſuo loco.*

Dapes, regia vox nonnullis, *ad Virgilianum illud Æn. lib. 1.*

Illi ſe prædæ accingunt dapibusq; futuris.

Sed Cyclopis idem *dapes* vocat, *lib. 3.* quæ tamen eſſent immanes. Neque illis favet origo vocis: quippe de feris dicunt δάπτειν, & διαφορεῖν. J. C. Scaliger *Poëtices lib. 4. cap. 16.* Inde tamen *Dapifer*, eximiæ in Principum Aulis dignitatis nomen, V. in hac voce.

Daphne, cujus amator Leucippus, non vulgari fabulâ nobilitata eſt, à Pauſania *lib. 8.*

Daphne, nemus, adde: Præcipuæ arborum lauri & cupreſſi erant, quas multis *Conſtitutionibus* cædere Impp. vetuerunt, ut ex *Codicis* titulo novimus. Erant & arbores aliæ multæ, quæ totum lucum inſtar pergularum tegerent, quas moris eſt in hortis pomariiſque è vitis arbore aliiſque conficere. Accedebat gratia florum, quos ſub illis arboribus terra edebat, & aſpectu & odoratu ſuaviſſimos, pro anni tempore alios atque alios, & ut loquitur Sozomenus, ἀμειβόντων τῶν ὡρῶν, &c. A' Pompejo fuiſſe conſecratum hunc lucum, addito nemore, ſcribit Sext. Rufus: Strabo tamen & *Daphnæ* appellationem, & religionem ejus luci, ut antiquam commemorat & totâ Syriâ celebrem. Sequentibus temporibus abolito priori nomine *Nero* dici cœpit, h. e. *aqua*, ob aquarum ibi copiam, νερὸ enim Græcis vulgaribus & barbaris *aqua* eſt: non tam à Syriaco נר ſeu Hebr. נהר, quàm ab antiquiſſima Græciæ purioris voce νηρὸν, h. e. *humidum & aquaticum*, V. Caſaubonum ad *Capitolinum in Marco Antonino Phil.* & Salmaſium *ad Treb. Pollionem in Baliſta.* Ibi fuiſſe illam nobilem Judæorum Synagogam, quæ dicebatur Σπήλαιον τῆς Ματρώνης, *Speluncâ Matronæ*, cujus toties meminit Johann. Chryſoſtomus in *Orat.* quas Antiochiæ contra Judæos & Ἰουδαΐζοντας Chriſtianos habuit, ut & *Homil. 3. in Tit.* addit idem Caſaubonus. Sed & *Daphne*, locus Ægypti eſt prope Peluſium, unde Δαφναῖος, Steph. hodieque *Dafni*, nomen eſt celebris Monaſterii Calocerorum, in Attica, medio inter Athenas & Eleuſinem ſitu, à *rhododaphne*, quæ ibi uberrim creſcit, appellati, de quo V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part. 2. pag. 275.* ut & in voce *Daphni.*

Daphnis, Grammaticæ artis Magiſter, memoratur Plinio *lib. 7. cap. 39. Pretium hominis in ſervitio geniti maximum ad hanc diem, quod equidem comperterim, fuit Grammaticæ artis* Daphni, *Natio Piſaurenſe vendente, & M. Scauro principe civitatis HS. DCC. licente.* V. & Suetonium *lib. de Grammat. & Rhetor.* ubi eum à Lenæo Meliſſæo Πανὸς ἄγημα, *per cavillationem nominis*, dici conſueviſſe, addit. *Daphnis* enim, ille fabulis decantatus, Panis fuit delitium. Meleager,

Αἰπολικαὶ σύριγγες ἐν οὔρεσι μηκέτι Δάφνιν
Φωνεῖτ' αἰγιβάτῃ Πανὶ χαριζόμεναι.

Pan autem pecoribus præerat, & pecorum Magiſtris; unde per cavillationem nominis Πανὸς ἄγημα eum dicebat, non Panis delitias, ut Daphnis fuit, ſed pecus. Salmaſius *ad Solinum pag. 41.*

Daphnis, Mileſius, & Pænius Epheſinus, ædem Mileſii Apollinis ſymmetriis Jonicis inſtituerunt, teſte Vitruv. Nempe poſtquam Apollinis Didymæi templum, quod in Mileſiorum agro fuit, à Xerxe combuſtum eſſet, à Mileſiis id refectum eſt, operi præfectis Pænio & Daphnide. V. infrà *Pænius.*

Daphnis, Græcè Δαφνὶς, item Δαφνῖνα, *Daphnitis* Plinio, Inſ. Æthiopiæ, in Arabico ſinu; unde Caſia *Daphnitis* fortè dicta, quòd ex ea afferebatur, ut omnium præſtantiſſima, quippe proximè accedens ad cinnamomum, & ob id ψευδοκιννάμωμον quoque appellatum. Ei proin pretium à Mangonibus ad trecentos denarios factum eſſe, ſcribit Plinius, V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1306.* De *Daphnoide* verò V. ſuprà ubi de *Alexandrea Lauru.*

Daphnis, fons in delitioſo Antiochiæ nemore, de quo ſuprà. Quem cùm multi *Caſtalium* appellarent, horum errorem acriter

reprehendit Guil. Tyrius, fontem hunc Muſis ſacrum Poëtisque decantatiſſimum, non in Syria, ad Orontem fluv. ſed in Phocide Græciæ reg. ad montem Parnaſſum, fuiſſe docens. Obtinuit nihilominus non apud vulgus ſolùm, ſed etiam apud Eruditos, ut & montem Antiochiæ imminentem *Parnaſſum* vocarent & fontem, è radicibus ejus manantem, *Caſtalium*, ut ex Sozomeno & Marcellino docet Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano.* Agathias *Epigrammatum* Poëta,

Μηδὲν ἀπαγγείλῃς εἰς Ἀντιόχειαν ἰδοῦσα,
Μὴ πάλιν εἰμάξῃ χεύματα Καστελίης, &c.

V. ſuprà in voce *Daphne.*

Daphnus, portus Ægypti, cujus gentile Δαφνίτης. Idem *ibid. pag.* 402.

Dapifer, adde: Quod de ſynonymia vocum *Dapifer* & *Seneſcallus* dictum, confirmatur ex ſerie eorum in Franciæ regno, à Car. du Freſne exhibitâ, in voce *Seneſcalcus*: in qua modò hoc, modò illo nomine, promiſcuè appellantur. Sic autem iſta habet:

Series Dapiferorum Franciæ.

Guilielmus *Seniſchalcus*. in *Charta* Henrici *I an.* 1060.
Radulfus *Dapifer*, in *Charta* Philippi Regis A. C. 1065.
Balduinus *Dapifer*, A. C 1069.
Fredericus *Seneſcalcus*, ſub eodem Rege, an 1071.
Robertus *Dapifer*, ſub eodem ann. 1078
Adam *Dapifer*, ann. 1080.
Hugo *Dapifer*, ann. 1083.
Guido de Montelcherici Comes de Rupiſforti, an. 1092.
Paganus de Garlanda *Dapifer, Regis Francorum*, interfuit expeditioni ſanctæ, ann. 1096.
Hugo de Rupeforti Comes Creciacenſis, Hugonis *Dapiferi* filius, ann. 1107.
Anſelmus de Garlanda, *Dapifer*, ann. 1110—1120.
Guilielmus de Garlanda *Dapifer*, frater ejus: ut
Stephanus de Garlanda (Archidiaconus Paris. Decanus Aurelian. dein Belvacenſis Epiſc.) *Dapifer* ann. 1120—1126.
Radulfus Com. Viromandenſis & Vadenſis, *Dapifer* usque in an. 1152.
Theobaldus Com. Bleſenſis, *Dapifer Regis*, usque in annum 1191. quo in Acconenſi obſidione interiit. Ex hinc nulli *Dapiferi* occurrunt; imò *Chartæ* Regiæ omnes præferunt *Dapifero nullo* usq; ad an. 1262. Unde colligitur, dignitatem hanc non omnino extinctam, tametſi ad eam nemo poſtea provectus fuerit, huicq; ſucceſſiſſe *Magni Magiſtri Hoſpitii Regii* dignitatem, penès quem eſt Aulæ & Palatii, atque adeò Familiæ Regiæ cura. De *Dapiferis* verò prædictis V. Auctores Car. du Freſne ſuprà laudato citatos.

Dapiferi, ſive *Truchſeſſii in Waldburg*, nomen illuſtris in Germania Familiæ: quibus nonnulli Gebhardum Romuli D. Sueviæ ſub Conſtantino M. *Dapiferum*, originem dediſſe fabulantur: referuntque etiam, *Dapiferos* hos Walpurgios, Pincernas *de Winterſtetten* & Dominos *de Thanne*, à tribus fratribus eſſe ſatos, ſed tranſeant hæc. Certiora an æquè incerta ſunt, quòd Babonem ſub Carolo Martello & Mangoldum ſub Carolo M. A. C. 801. *Dapiferos* ac Dominos *de Waldburg*, notant? Inde Eberhardum Friderico I. Imp. *Dapiferum* adſignant. Inprimis autem celebris eſt Henricus, qui A. C. 1268. à Conradino, ultimo Sueviæ Duce, in pegmate ferali datum annulum vel chirothecam, in hæreditatis indicium, Aragoniæ an Caſtellæ (variant enim, qui referunt) Regi attuliſſe, ac in hujus rei memoriam, Leones Suevicos, inſignius loco, ut nunc quoque ſervantur, obtinuiſſe dicitur. In Johannis poſtea, qui deceſſit A. C. 1403. filiis, tres lineæ cepere. Prima in Eberhardo Sonnenbergenſium Comitum, quæ prætèrito ſeculo defecit. Altera Wolfeccia, in Georgio, quæ nunc quoque ſupereſt, atque iterum in duos ramos diſpeſcitur, Comitum in *Wolfeck* atque Comitum *in Zeil.* Tertia demū, *Scheerenſis*, in Jacobo cœpit, quæ nunc denuo in duas ſecta abiit: quarum priorem Comites Trauchburgenſes in *Scheer* conſtituunt, alteram Com. *de Fridberg* & *Trauchburg.* Et quidem, quod Wolfeccios Comites attinet, Georgius præfatus, qui obiit A. C. 1531. ex Maria Oetingenſi, genuit Georgium, ex Johanna Rappolſtenia, extincta A. C. 1569. patrem Jacobi extincti A. C. 1589. quo & Johanna Zimmerenſi, natus Henricus, obiit A. C. 1637. ſuſceptis ex Maria Jacobe Zollerana, Johannâ Eufroſynâ (ux. Hugonis Com. Montfortii) Johanne Epiſc. Conſtantienſi (n. 1598. & den. 1644.) Maxim. Wilibaldo (n. A. C. 1604. den. 1667. cui uxor fuit Magdalena Juliana Hohenloica; & poſt hanc Iſabella Clara Arſchottana) Annâ Mariâ (uxore Wilh. Henrici Truchſeſſii) & Jacobo Carolo, V. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom. II. pag.* 38. Quod Comites *in Zeil* ſpectat, præfati Jacobi, Johannæ Zimmerenſis mariti, filius alter Frobenius, ex Maria *de Torringen*, Joh. Jacobum Com. *in Zeil* genuit, quo, & Annâ Wolckenſteniâ, natus eſt Paris Jacob & Germani. Idem *pag.* 18 Porro Comites in *Trauchburg, Fridburg & Scheer*, Jacobus præfatus dedit, ex Urſula, filia Wilhelmi March. Hochbergæ & Rœteliæ, obiitque A. C. 1460. Ejus filius Johannes *Dn. de Waldburg in Scheer* extinctus A. C. 1507. ex Anna Oetingenſi, genuit Wilhelmum defunctum A. C. 1517. quo & Sibyllâ Sonnenbergiâ, natus Wilhelmus obiit A. C. 1566. pater ex Johanne Furſtenbergia Chriſtophori, defuncti A. C. 1612. cui Anna Maria Furſtenbergia Wilhelmum Henricum peperit Com. *de Fridberg & Scheer*, cujus, ex Juliana Sultzenſi, filius ſupereſt Otto (n. 1615. ux. Maria Sidonia Schlickia) cum fratribus. In eadem linea Gebhardus fuit Archiepiſc. quondam & Elector Colonienſis, qui Evangelicam doctrinam amplexus, poſt grave bellum, in Belgium tandem ſe recepit, uti de eo *ſuo loco* diximus. *Dapiſerorum* autem ſive Truchſeſſiorum nomen gentile, à dignitate initio omnes hi ſortiti fuere, cùm *Dapiferi* ſint Imperii ſub Archidapiſeris Palatino-Bavaricis. V. iterum Spenerum *tom. III. pag.* 9. & *utroque tomo cit. in Indic.*

Dapſiles Coronæ, apud Plautum *Pſeud. Actu* 5.

Unguenta atq; odores, lemniſcos, corollas dari dapſiles:

Paſchalio ſunt coronæ, à mulieribus uſurpatæ, quæ faciem tegerent, pudori velando. Δασεῖς στεφάνους, *coronas denſas* & vultus inumbrantes vocat Plut. *Pelopida*, ubi invehitur in viros, thoracibus ſuperponentes muliebria indumenta καὶ δασεῖς στεφάνους. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 1.

Daræum Caſtellū, multis locis memoratum Procopio in *Perſicis*, ab ipſo in monte collocatur 28. ſtadiis à finibus Imperii Rom. & Perſicis, centum plus min⁹ ſtadiis à Niſibi: ibidem urbem ab Anaſtaſio conditam munitiſſimam, addit. Plinius *Daraon* vocat, Δαρὰς Stephanus, Juſtinus *Daras* &c. Unde Δαρῖτις Ptolomæo, regio circumjacens, quam in Media ponit, ubi & Tapyros & Anariacas recenſet. An Plinio *Daritis* eadem? *lib.* 6. *cap.* 13. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 983. & 984. ut & in *Dareis.*

Dardanarii, adde: Eorum avaritiæ obviam itum apud Athenienſes lege Solonis, Μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σίτου πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι, *Nemo eorum qui Athenis degunt, frumenti plus quinquaginta phormis coëmito*, memorat⁹ Lyſiæ κατὰ Σιτοπωλῶν. Apud Romanos tam mandatis, quàm conſtitutionibus, Romanorum Principum, *l.* 6. *ff. de extraord. crim. l.* 38. *ff. de pœnis* &c. V. hîc paſſim ubi de *Foro, Frumento, Pantapolis.*

Dardanellæ, arces, adde: Ad harum alteram, Abydum nempe, ſingulæ Chriſtianorum naves, antequam Conſtantinopolim petant, appellere ac Præfecto caſtelli 100. aureos perſolvere coguntur, hac ſimul conditione, ne quinarium numerum unâ vice excedant, V. Thuldenum *ad A. C* 1656. *pag.* 256.

Dardani, adde: *Chlamydem Dardanicam mantuelem*, h. e. chlamydem in modum manti factam, vel ad formam manti accedentem, inter dona Gallieni, ad Claudium placandum, miſſa, memorat Treb. Pollio *in Claudio.*

Dare, apud Ovidium, ubi præcipit amanti cum amica ſua ludenti, ut & malè teſſeras jactet, & malè calculos moveat, ſicque de induſtria perdat,

Seu ludet, numerosq; manu jactabis eburnos,
Tu malè jactato, tu malè jacta dato:

Græcis θέσθαι eſt, & dicitur de calculis, in Tabulæ ludo, ſicut *jactare* de teſſeris. *Dabantur* autem calculi, cùm movebantur, quod ex ſolius artis præſcripto fiebat: cùm in jactandis teſſeris fortuna dominaretur. Itaque malè jactabat, qui in teſſerarum jactu fortunam parùm habebat faventem, at malè calculum *dabat*, qui malè ludebat & imperitè nec ex arte calculum promovebat. Interim etiam, qui malè jactaſſet, bene tamen calculum dare & ſic fortunam corrigere poterat, in qua artificii ſumma. Sed &, quotieſcunque aliquis calculum dediſſet, & mox pœnitentiâ ductus *datum* reducere vellet ac revocare, licebat hoc ei facere, modò fieri concederet quicum ludebat: quod Græci ἀναθέσθαι ψῆφον, Cicero *reducere calculum* ait, unde ἀναθέσθαι βίον, elegantiſſimâ tralatione, *vitam in melius mutare*, apud Antiphontem περὶ ὁμονοίας. Inde calculi *dati*, teſſeræ verò *jactæ*, quod invertentes hodiè Galli *datos* vel *dados* teſſeras, *jactus* verò vel *jactones* calculos nominant. Salmaſius *ad Vopiſcum in Proculo.*

Dare Staticulos, apud Catonem Macrobio laudatum, ubi de Cœlio Sen. *Deſcendit de cantherio, inde ſtaticulos dare* &c. idem quod *Staticulos ſtare*, apud Plautum *in Sticho*,

——— *nunc omnes voco cinædos contra,*
Staticulos ſtare non magis potis ſit, quàm fungus imbri:

eſt χορεύειν, *motus ſaltatorios* edere. V. infrà in voce *Staticuli.*

Darenſe Regnum, à metropoli *Dara*, in Africa eſt, Fezzano & Maroccano vicinum, Georg. Hornius *Orb. Polit.*

Dariaves, Perſicum nomen, pro quo Græci Δαρεῖον, *Darium* dicebant. Strabo *lib.* 16. Αἱ δὲ τῶν ἐπιφανῶν μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν πολλαί. καθάπερ τὸν Δαριήκην Δαρεῖον ὀνομάζουσι κτλ. V. in voce *Darius.*

Daricus, moneta olim Perſica, par Attico ſtateri, viginti drachmarum argenti fuit. Unde *triginta illa* millia *Daricorum* quibus ex Aſia ſagittariis expelli ſe querebatur Ageſilaus, faciunt ſexcenta millia drachmarum; quæ ſunt ἑξήκοντα μυριάδες, talenta centum, vicies quater ſeſtertium, coronatorum 60. m. florenorum millia 180. *Quadragies centena millia* Pythii, apud Herodotum ſunt octingenties centena millia drachmarum, τετρακισχίλιαι μυριάδες, ter millies ducenties ſeſtertium, octogies centena millia coronatorum: Cui ſummæ quæ deerant *ſeptem millia Daricorum*, ſunt 140. m. drachmarum, quatuordecim myriades,

riades quingenta ſexaginta ſeſtertia, quatuordecim millia coronatorum. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib. 3. cap. 7.*

Darnienſis pagus, memoratus Fulcuino *in geſtis Abbatum Laubienſium*, tractus eſt Belgii, Geinblacum Monaſterio vetere clarum, & Villare, *Wiler*, locum Nivialæ proximum, præ cæteris continens. Hadr. Valeſius *Not. Galliæ* in voce *Sabis flur.*

Daſiuſa, adde: V. plurima hac de urbe, apud Salmaſium *ad Solinum pag. 620. & ſeqq.*

Daſius, nomen Principis Salapiæ, apud Livium *lib. 26. Salapiæ principes erant* Daſius *& Blaſius:* Daſius *Hannibali amicus; Blaſius, quantum ex tuto poterat, rem Romanam fovebat.* V. quoque Valerium Max. *lib. 3. cap. 8.*

Daſumius, pater Malennii, Salentinorum ſive Japygiæ R. qui Lupias condidit, inter progenitores Marci Imp. memoratur Jul. Capitolino. Ab eo *Daſumiorum* appellatio inter gentes Romanas, quos alioquin obſcuriſſimos nobilitat *SC. Daſumianum*, cujus fit aliquoties mentio in *tit.* Pandectarum de *Fidei commiſſ. Libertat.* Extat & lapis Romæ, L. DASUMIO JANUARIO poſitus; in alio nominatur DASUMIA THAIS ancilla, quæ in alia vet. *Inſcr.* corruptè *Baſumia* dicitur, Caſaubonus *ad Capitolinum.*

Data, Gloſſ. vett. *δίγκαλα*, Græcis *δατμὸς*, Gall. *Dace*, Ital. *Dasio*, apud recentiores Scriptores, tributum eſt, penſitatio, vectigal; eo quòd tributa primitus gratuita eſſent, & ultro Domi[illegible]*tarentur* ac penſitarentur. Sic *Datio* Dalmatis Croatisque notabat dona ſeu xenia, quæ bis quotannis dabantur Bannis, Comitibus & Caſtellanis, diebus ſc. Nativitatis Domini & Paſchatis, uti auctor eſt Joann. Lucius *de Regno Dalm. lib. 8. cap. 1.* apud du Freſne *in Gloſſario*, V. & hic infrà.

Datarius Papæ, officium magnæ æſtimationis eſt, Prælatitium plerumque, nonnunquam & Cardinalitium; à *data*, & ſignatione ſupplicationum expediendarum; ejus domus *Dataria*. Antiquitus ad Archidiaconum id officii ſpectaſſe legitur in *de Offic. Archidiac. cap. 7.* Eſt a. *Data* ſeu *Datum*, anni, menſis, diei que & loci Diplomati ſeu Chartæ adſcripta notatio. Suid. & *Gloſſ. Baſil.* Δατὶν, πάρὰ Ῥωμαίοις; σημεῖα τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ καιροῦ κτλ. Origo vocis inde, quòd Impp. Conſtitutionibus, quæ Præfectis Prætorio aut aliis Magiſtratibus in provincias mittebantur, dies, quo datæ eſſent iis à quibus perferebantur, annotaretur, ut & dies, quo *acciperentur* ſeu reciperentur. Unde crebrò in *Conſtitut.* illis legitur, *Data* tali die, *Accepta* tali die, V. quoque in *Epiſtola* Anaſtaſii ad Hormiſdam Pontif. *Data quinto Kl. Januarias Conſtantinopoli Senatore V. C. Conſule. Accepta pridie Idus Maii Florentio V. C. Conſule.* V. Baronium *A. C. 314. n. 72. 319. num 30. 351. num. 23.* & Jac. Gothofredum *Prolegom. ad Cod. Theodoſ. cap. 9.* laudatos Carolo du Freſne, in voce *Data.* Adde Macros Fratres in *Hierolexico*, ubi quid inter *Actum* & *Datum* diſcriminis ſit, exponitur fuſiùs.

Dati, in *Conc.* Senonenſi ann. 1269. *can. 6.* qui aliàs *Oblati* & *Donati*, in Monaſteriis. V. ibi.

Datum, V. ſuprà *Datarius.*

David, Ægyptiis eſt Archimandrita, aut quivis Monaſterij præfectus; unde cùm aliquem cum ſyſtaticis ſive formatis mittunt, ipſe Præfectus Monaſterii nomen iis ſubſcribit, hoc modo, [illegible] *David illius loci.* Cujus priſci moris veſtigia ſupereſſe in *Decreto* Gratiani *de Formatis*, in quarum fine *David* ponitur, adnotavit Scaliger.

Davila, ſive *Avila*, Familia Hiſpaniæ vetus, ex urbe Avila oriunda. Ejus duæ præcipuæ ſunt lineæ, primogenitorum, qui Domini *de las Navas* & *Villa Franca* fuere; in quibus ſub Johanne I. Rege claruit Petrus *Gonſalez Davila:* & altera Dominorum de S. Romano & Villa nova. Ex illa Petrus I. Davila Comes *del Riſco* creatus eſt A. C. 1475. cujus filius Stephanus, per alterum filium Petrum II. Marchionem *de las Navas* reliquorum Com. ac Marchionum *del Riſco de las Navas* (in quibus etiam Henricus *Davila* & *Guzman* M. *de Povar* titulum geſſit) fuit auctor. Hinc enim Petrus ex Maria Cordub niſi genuit Petrum III. patrem ex Hieronyma Henricia Guzmanna Petri IV. Stephani, quo & Johanna Manricia nati ſunt Antonius Com. *del Riſco*, Petrus Stephanus, Garſias & Hieronyma (ux. Hieronymi *Ruiz de Corella* Com. *de Cocentayna* M. *de Almenara*) omnes Numinis *Davila March. de las Navas.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. tom. II. p. 63.* Alter verò Stephani præfati fil. Ludovicus, ab uxore Maria *de Zuniga Manuel & Sotomayor*, Mirabellum, ac illo nomine à Carolo V. titulum Marchionis obtinuit: Qui quamvis tantùm fœmellas genuerit, cùm Hieronyma hæres patrueli Alfonſo *de Zuniga* & *Corduba*; ac iterum hujus filia Franciſca, ſuo patrueli Antonio *de Toledo & Davila* nupſerint, in Davilenſi ſtirpe dignitas illa permanſit. Fuere autem nati his ultimis, Antonius, Henricus & Balthaſar, nominis *de Zuniga & Davila* March. Mirabelli: quorum poſtremus natus eſt A. C. 1620. Idem *pag. 69.* In hac, Santromanenſi nempe linea, plures ordine ſibi invicem ſucceſſere, Domini *de Santroman* & *Villa nova de Gomez*, quibus titulis *Velada* acceſſit, ex Davilenſi linea a conjuge Sancio *Sanchez* Davilæ allata: Hujus filius pro Velada Marchionis titulum geſſit, cum à Philippo II. nactus: pronepos verò Antonius *d' Avila* & *Toledo*, March. *de Santroman* dignitatem priori junxit, maritus Conſtantiæ Oſoriæ, filiæ Petri Alvari March. *de Aſtorga*; frater Antoniæ, quæ Johanni Ludovico *de la Cerda* D. *Medinacelio*, nupſit. Idem *pag. 104.* Præter hos Comites *de Punnoenroſtro*, ex familia Ariarum, *Davilenſi* quoque cognomine utuntur, fortè ob conjugium Conſalvi Ariæ *de Arguello*, & Violantæ *Gonſalez Davilenſis.* V. eundem *Auctorem tom. præfato in Indic.*

Daulium, opp. olim Græciæ, ad pedem Parnaſſi verſùs Cæciam, à Lebadea 5. aut 6. mill. Nunc vicus quadraginta circiter aut quinquaginta domiciliis conſtans, hodieque *Daulia.* Ibi aliquot Græcorum templa, cum meſquita Turcica, rudera item caſtelli in clivo quondam exiſtentis. Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part. 2. pag. 348.* V. in voce *Daulis.*

Daunia, Familia Equeſtris Germaniæ, inter Rhenanas celebris ſemper habita eſt, è qua, ſi ex inſignibus collectio facienda, ramus ille prodiit, qui Falckenſtenios dedit Comites. Cœterùm illis etiam gratiâ Imperiali Comitum dignitas acceſſit, in Wilhelmo Johanne, Philippi Erneſti, ex Maria Urſula *Groſchlagin de Diepurg*, filio. Hic ex Anna Magdalena Com. *de Althan*, Wiricum Philippum & Michaëlem Euſtachium Com. *Daunios* genuit, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. tom. III. pag. 62.* & 71. ubi de altero quoque Philippi Erneſti præfati filio marito N. Com. Preuneriæ, agit. Sed &, in Rhingraviorum ſeu Comitum Rheni familia, *Daunium* habemus ramum. Philippus enim, Johannis, ex Johanna Sarvverdenſi, filius alter *Daunicum* emiſit ramum, qui iterum in tres præcipuè palmites abiit: Principum nempe Salmenſium ſeu *de Neuville* eorum qui Grumbachii habitant, & *Daunenſium*, quorum poſtremorum progenitores ſic habent. Philippus prædictus, qui obiit A. C. 1521. ex Antonia [illegible]vocaſtrenſi, genuit Philippum Franciſcum, extinctum A. C. 1561. quo & Mariâ Ægyptiacâ Oetingenſi natus Adolphus: Henricus obiit A. C. 1605. ex Juliana Naſſovia pater Wolgangi Friderici, qui, ex Eliſabetha Solmenſi, ſuſcepit Johannem Ludovicum (n. A. C. 1620. cui uxor obtigit Eliſabetha Agnata, & poſt hanc Dorothea Hohenloica) Annam Ludovicam (n. A. C. 1622. uxor Adolphi agnati) Amaliam Julianam (n. 1625. Canonicam Gandersheimenſem) & Luiſam (n. A. C. 1631.) Comites Sylvarum & Rheni ſeu Wild- & Rhingravios &c. *In Daun.* Idem *tom. I. pag. 155.* E quibus Johannes Ludovicus, ex priore conjuge, liberos habuit Fridericum Philippum (n. 1644.) Joh. Philippum (n. 1645.) Henricum Ludovicum (n. ac den. 1646.) Leopoldum Wilhelmum (n. 1647.) & Annam Sybillam Florentinam (n. 1648.) E' poſteriore, Ludovicum Eberhardum (n. & den. 1651.) Dorotheam Walpurgin (n. 1655.) Wolfgangum Philippum (n. 1657.) & Julianam (n. ac den. 1658.) Idem *tomo II. p. 23. & 123.*

Dauſſenovia, opp. Wetteraviæ, Naſſovicæ ditionis, communis cum Idſtenio juris. Cyr. Lentulus *Delineat. Urb. & Agror. Naſſovicæ ditionis MS.*

Davus, V. ſuprà *Dae.*

DE.

De die ſumta convivia, apud Catullum, ſunt convivia ſumptuoſiora, quæ diebus feſtis ac ſolennibus ſolito maturius inſtitui ſolebant. Uti enim legitimum cœnæ tempus (*honeſtam & ſalubrem horam* vocat Tertullianus in *Apologet.*) apud Atticos erat, quum *δεκάπουν* aut *δυοδεκάπουν* eſſet *στοιχεῖον*, at diebus feſtis τὸ *ἑξάπουν* aut *ἑπτάπουν* obſervabant: ita Romani communiter epulabantur circa horam nonam, aut decimam, at in conviviis ſolennibus & feſtivis proximè horam quintam aut ſextam accumbebant, cui utcunque *ἑξάπουν στοιχεῖον* vett. Atticorum reſpondit. *De die epulari* idem, vocat Livius; *de meridie*, alii: Nam abſolutè *diem* pro *meridie* dicebant, cùm eo tempore dies maximè ſit. Itaque *de die* tempus erat, quod ſtatim à ſexta hora ſeu meridie incipiebat: uti *de media nocte* Cenſorino tempus, quod mediæ nocti proximum eſt, dicitur. Salmaſius *ad Solinum pag. 648.* V. quoque infrà, ubi de *Tempeſtivis Conviviis.*

Dea, Gentilium nomen, apud quos ſexus in divinitate diſcrimen habitum eſt: imò & Dii *ἀρρενόθηλυς* conficti, unde *Luna* & *Lunus*, *Mithra* mas & fœmina apud Perſas, ut infrà videbimus, &c. Hincque tam numeroſa Numinum Heroumque ſoboles, apud Heſiodum *in Theogonia* alibique, cùm Dii Deabus, vel alterutri eorum hominibus ſe miſcuiſſent: quorum hos *Semideas* quoque appellatos eſſe, diximus in voce *Heroës.* Earum vehicula hoc vet. *Epigrammate* enarrantur:

Matronam magni vehit ardens pavo Tonantis,
Ad Veneris currum juncta columba cygno eſt.
Pallada bubo vehit, ſed eam rota nulla figurat,
Anguibus alma Ceres, Perſephoneq́ue venit.
Delia cum Luna eſt gemina provecta juvencâ,
Venatrix cervas virgo Diana tenet:

apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium Thebaid. lib. 4. verſu 430.* Sed & nihil novum armare *Deas* ſuas Poëtis. De Junone, iracundo & irritabili Numine, de Minerva, de Diana, nota res. Venerem pari etiam modo traductam, inſigni exemplo & eloquentiâ oſtentat Val. Flaccus *Argonauticôn lib. 2.*

Plura

Plura V. infrà in voce *Dii*, nec non ubi de *Dearum* qualibet ſuo loco.

Dex, caſtrum Galliæ, memoratum Gregorio Turon. *lib.* 3. *cap.* 31. in pago Biterrenſi, Blondello hodie *Montadil*, Hadr. Valeſio *Dion* eſſe videtur, *in Not. Gall.* in voce *Capraria.* Item nomen Monaſterii, in pago Herbatilico ejusdem Regni, in Pictonibus; quod *Monaſterium S. Filiberti* recentiores dixere, & de *Grandiliacu* cognominavere, *S. Filibert de Grandlieu.* Idem in voce *Herbatilicum.*

Dealbatores, inter Artifices, qui à publicis muneribus excuſantur, recenſentur *l.* 1. *de Excuſat. Artific. lib.* 10. Ubi Cujacius eos ab *Albinis* ibidem memoratis ſic diſtinguit, ut *Albinos* parietes dealbaſſe; *Dealbatores* alia quælibet dicat. Utrosque Salmaſius à *Tectoribus* diſtinguit & *dealbare* proprium albarii operis, tectorii verò *linere* & *polire* eſſe docet. Græci tamen κονιατὰς tam Albarios, quàm Tectores vocant, V. eum *ad Solinum pag.* 1229. & ſuprà ubi de *Albario opere.*

Deambulatorium, in Gloſſ. *MSS. peribolium*, h. e. ſolarium vel mœnianum, quòd in mœnianis vel ſolariis ambularent. Unde illud Auguſti. *Quid? ego, ut me populus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum.* Nempe, cùm duplicis generis tecta haberent Vett. *plana*, aut *inclinata* ad ſtillicidia deducenda; hoc genus *faſtigium* aut *culmen* Latini; ἀετὸν & ἀέτωμα, Græci: illud *mœnianum*, aut *ſolarium* dixere; propriè tamen mœnianum περίβολος vel podium erat, in circuitu ſolariorum poſitum, ne facilis in præceps lapſus eſſet, Hieron. *Epiſt. ad Suniam & Fretellam.* V. infrà, ubi de *Mœnianis*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.* In his itaque mœnianis ſeu peribolis ſolebat ambulari. In *Vita* Geraldi Abbatis Grandis—Silvæ *num.* 12. *Deambulatoria Eccleſiarum* occurrunt, quæ ſunt porticus Ædis ſacræ corpus ambientes, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Deaurandi Capillos artificium, indigitatur Flacco *lib.* 6.

——————— *ſanguine vultu,*
Et gravidæ maduere comæ, quas flore Sabæo
Nutrierat, liquidoq; parens ſignaverat auro.

A' quo χρύσωσις illa diverſa, quâ intertexturâ aurearum bractearum barbam inauraſſe Perſarum Reges Joannes Chryſoſtomus memorat *in ad Coloſſ.* 3. Ut & illa, de qua dictum ſuprà ubi de *Auri ſcobe.* Neque hoc adeò mirum videri debet: nam & alias corporis partes *deaurabant*; ut papillas. Juvenalis de Meſſalina.

———— *tunc nuda papillis*
Conſtitit auratis ————

Item ungues. Virgilius,

———— *præfulgens unguibus aureis,*

Ubi Servius, *ungues*, inquit, *ſolent deaurari.* Statius,

—— —— *auro manſueferas ungues.*

Quod hodieque Turcis in uſu &c. V. Salmaſium ad *Capitolinum in Vero*: ut de capulorum, ſtatuarum &c. *deauratione*, ſuprà ubi de *Auro vinctis*, item in phraſi *In Auro* vel *ſub Auro.* Hinc appellati *Deauratores*, qui inter Opifices immunitatis gaudentes jure, recenſentur, *l.* 1. *C. de Excuſ. Artif. lib.* 10. Ubi Cujacius, alios eſſe ait *Deauratores*, alios *Aurifices*, χρυσωτὰς & χρυσοχόους, in vett. *Gloſſis*, du Freſne. Sed & inter *Inauratores* ac *Deauratores* diſtiguit Salmaſius, cùm *Cameras inaurari per bracteas, pelles & argentea vaſa deaurari per liquationes, conſuevisſe*, ait, *Not. ad Vopiſcum in Aureliano.*

Debitum, apud Romanos probabatur vel Expenſi latione, (Cùm enim creditor pecuniam numeravit ex arca ſua, nomen illius cui eam dederat, in tabulis, cum ſumma debiti, perſcribebat: quæ tabulæ etſi domeſticæ, in judicio fidem faciebant pecuniæ creditæ) vel Menſæ rationibus, cùm nimirum creditor per Argentarium ſive Trapezitam nomine ſuo id fieri curabat: (Tum enim Trapezita in rationes ſuas referebat, ſe nomine & mandato Sempronii Titio tantam pecuniam numeraſſe, quæ *ex menſa* ſive *ex menſæ ſcriptura* dari dicebatur.) vel Chirographi exhibitione, vel Tabularum obſignatione i. per ſyngraphas obſignatas, vel denique Teſtium interceſſione (ſolebat namque aliquando etiam pecunia mutuò dari, ſolis teſtibus præſentibus abſque ullâ ſcripturâ.) V. A. Gellium *lib.* 14. *cap.* 2. Salmaſium *de M. U. cap.* 10. & 11. &c. Confeſſi igitur æris ac debiti judicatis triginta dies *juſti* dati ſunt, ad conficiendam pecuniam, quo tempore in jus vocari non poterant, ſed juſtitium quoddam i. juris inter eos interſtitium ac ceſſatio erat. His exactis, niſi diſſolverent, ad Prætorem vocabantur, & ab eo, quibus erant judicati, addicebantur, hinc *addicti* appellati, nervoque aut compedibus vinciebantur apud Creditorem. Veteribus enim Romanis domi ſuæ privatos habere carceres permiſſum erat, in quibus vinctos detinere poſſent debitores ſibi, quòd ſolvendo non eſſent, addictos, unde illa querelæ apud Livium *l.* 6. *Gregatim quotidie de foro addictos duci & repleri vinctis nobiles domos & ubicunque Patricius habitet, ibi carcerem privatum eſſe.* V. quoque eum *lib.* 2. Sic vinctis libræ farris ſingulæ in ſingulos dies dabantur, quod ſervorum fuiſſe diarium, docet Horatius *Sat.* 5. *lib.* 1.

—— —— - - *Rogabat*
Deniq; cur unquam fugiſſet, cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic tamq; puſillo?

(Far autem de pulte farrea, qui antiquus Romanorum victus fuit domi militiæque uſurpatus, capiendum putat Oiſelius; eratque puls hæc farina cocta cum aqua & ſale.) Ita enim lex XII. Tabb. *Æris confeſſi debitique jure judicatis triginta dies juſti ſunto. Poſt deinde manus injectio eſto, in jus ducito, ni judicatum facit aut quis endo em jure vindicet, ſecum ducito, vincito, aut nervo aut compede, quindecim pondo ne majore aut ſi volet minore vincito. ſi volet ſuo vivito, ni ſuo vivit qui em vinctum habebit, libras farris in dies dato, ſi volet plus dato.* Erat autem jus interea paciſcendi, ac niſi pacti forent, habebantur in vinculis dies ſexaginta; inter eos dies trinis nundinis continuis ad Prætorem in Comitium producebantur, quantæque pecuniæ judicati eſſent, prædicabatur. Tertiis autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tiberim peregre venum ibant & extra fines, ut mancipia educebantur ac ſerviebant, quod venditionis genus atrocius ac durius Græci πωλεῖν ἐπ' ἐξαγωγῇ dicebant, aut ſi plures forent, quibus reus eſſet judicatus, ſecabantur, partem quovis creditorum ſibi ſumente; juxta legem iterum XII. Tabb. *Tertiis nundinis partis ſecanto, ſi plus minusve ſecuerunt, ſe fraude eſto.* Quod tamen nunquam factum legitur, quemadmodum nec Transtiberinæ venditionis exemplum uſſibi extat, aut capitis pœnæ: Hinc apud Livium & Dionyſium Halicarn. addictos nihil aliud quàm deplorare ſuam ſervitutem & quæ ſervitutem comitari ſolebant, cruciatus, tormenta, vincula, ergaſtulum, carnificinam, legimus. Ita enim apud Livium *lib.* 2. ille magno natu, qui ſe cum veſte ſqualida, promiſſa barba, capillisque ſpecie oris efferantibus ac omnium malorum ſuorum inſignibus, in forum projecerat, *Ductum ſe ab creditore, non in ſervitium ſed in ergaſtulum & carnificinam eſſe* &c. exclamat. Hactenus de *addictis*. *Nexi* dicebantur *Debitores*, non qui vinciebantur; Non enim lex XII. Tabb. *Nectito*, ſed *Vincito*, dixit: *Sed liberi, qui ſuas operas in ſervitute pro pecunia dabant, dum ſolverent*, ut loquitur Varro *lib.* 4. *de L. L.* id eſt, obligati corpore, vel oppignorati. Eodem namque modo *nexus* ipſe debitor dicitur, cujus corpus pro pecunia credita obnoxium eſt, quemadmodum bona *nexa* quæ obnoxia & oppignerata ſunt. Utrique cùm debitum exolvebant ſeu pecuniâ ſeu operâ ſuâ, recuperabant libertatem dicebanturque *nomina ſua liberare* &c. V. Oiſelium *Notis in A. Gellii locum ſuprà laudatum*, Sigonium *de jur. Rom. lib.* 1. *cap.* 31. Michaelem Toxitam *Orat. pro P. Quintio*, Fr. Sylvium *in Epiſt. Vir. Illuſtr.* Cœl. Rhodiginum *lib.* 12. *cap.* 20. &c. Poſtmodum verò id abolitum, legeque cautum, ne *Debitoris* corpus in poſterum obnoxium creditori eſſet, docet Livius *lib.* 8. *cap.* 28. *Eo anno plebi Romanæ velut aliud initium libertatis factum eſt, quòd ligari nexi deſierunt: mutatum autem jus ob unius fœneratoris ſimul libidinem, ſimul crudelitatem inſignem. L. Papirius is fuit,* &c. V. dignu lectam ibi hiſtoriam.

Decades Chartarum, ſæpius occurrunt apud Anaſtaſium in *Vitis* Pontific. pro chartæ ſcapis, quod plures ſc. ſcapus tunc non haberet: cùm Plinii tempore plagularum, quas ſcapus tunc vulgò continebat, legitimus numerus vicenarius eſſet, V. infrà, in voce *Scapus.* Sic res aliæ multæ per *decurias*, venditæ. Treb. Pollio in *Claudio*, *Pellium tentoriarum decurias triginta* &c. Salmaſius ad *h. l.* V. quoque infrà.

Decalitron, monetæ genus, apud Æginetas, ſtaterem valebat Corinthium, Polluce teſte: ſeu decem obolos Æginæos, ſexdecim obolos Atticos cum beſſe ſeu duobus trientibus ejusdem oboli Attici: non ſolùm cum triente uno, ut vult Salmaſius *de M. Uſurarum cap.* 6. quippe cum ſex oboli Æginæi decem Atticos æquarent. unus Æginæus continebat Atticum unum, & præterea eius beſſem ſeu duos trientes. Itaque *Decalitron* excedebat duas drachmas Atticas, quæ 12. tantum obolos Atticos haberent, contra quàm ſenſere quidam. Idem erat *Decalitron* Corinthiacum & Syracuſanum, cujusmodi pondere ſupra didrachmum, & ſemidrachmam atque aliquid amplius excurrentia, reperiri hodieque in capſis Antiquariorum, teſtis eſt *dicto loco* Salmaſius. Unde non niſi per abuſum vocis *Decalitron* drachmam aliquando vocari, patet. V. Joh. Fred. Gronovium *lib.* 3 *de Pecunia vet. c.* 3.

Decalogus, quid apud Chriſtianos ſignificet, notum. *Decem* nempe *capitibus* divina Lex abſolvitur, quem numerum etiam Gentiles advertiſſe, ſunt qui conjicere audeant. Refertur certè apud Platonem, ex narratione Eris Armenii, de iis, quæ mortuus apud Inferos viderat, inter alia, *Quosque aliis injurias intuliſſe conſtaret, pœnas ſingulatim pro quolibet decies reddidiſſe, ut anima injuriæ* decuplam *dareni pœnam. Itaque, ſi qui cædis multorum cauſa fuerint civitatesq; & exercitus prodiderint, vel homines in ſervitutem egerint, vel alicujus alterius flagitii & ſceleris conſcii fuerint, in his omnibus pro quolibet facinore pœnas* decuplas *pendere.* Quibus Platonem Moſaicum *Decalogum* forſan imitatum, Marſilius adnotat, qui etiam cùm arbitratus ſit, eum quodammodo in omnia *divinæ Legis decem præcepta* ſimul delinquere, qui unum aliquod ex illis violaſſent, jure *decies* puniendum judicaverit. V. Platonem *de Rep. lib.* 10. cum *Argum. & Commentar.* Marſilii Ficini, laudatum Tobiæ Pfannero *Syſtem. Theol. Gentil. cap.* 11. §. *ult.*

Decalvatio, pro pœna vel ignominia & injuria per abſciſſionem capillorum illatâ, frequenter occurrit apud Scriptores. Quippe, ut

pe, ut ait Conſtantinus Africanus *Pantechn.* *lib.* 2. *cap.* 16. *Capilli caput cuſtodiunt, honeſtant & defendunt: quibus ſi careas, maxima eſt inhoneſtas.* Hinc de Epiſcopis in Africa vexatis, *Appendix Cod. Theod. Conſtitut.* 14. *Alios ad ſolam divini cultus injuriam, avulsâ capillorum parte ſœdatos* &c. Fuit autem pœna vulgaris, quâ in ſontes olim ſæviebant Gothi, Hiſpani & Franci: Latrones præſertim, fures, ſeditionúmque incentores, ut videre eſt, apud Autorem *Vitæ* S. Bavonis *cap.* 10. Ordericum Vitalem *lib.* 8. & Lucam Tudenſem. Childericum Regem Francorum *ignaviſſimum depoſitum & decalvatum* eſſe, ſcribit Monachus Sangallenſis *in Carolo M. lib.* 1. *cap.* 10. Quendam *condemnatum à Synodo, calvariâ acceptâ in capite expulſum, ſegregatumque* fuiſſe *à Congregatione*, legimus in *Vita* S. Leodegarii *cap.* 14. &c. Sed & Hungaris peculiare eſſe hoc pœnæ genus, docet ex *Decretis* S. Stephani R. Hungar. *lib.* 2. *cap.* 8. & S. Ladislai, *lib.* 2. *cap.* 11. Car. du Freſne in *Gloſſario* hac voce. V. eum quoque in *Capillus*, *Crines*, *Depilare.*

Decanica, in *Nov.* 79. loca ſunt publica, quæ tamen non ſunt carceres, licèt in ea rei quandoque conjiciantur, cuſtodiæ causâ, cùm & haberi in iis conventus ſoleant & recondi res pretioſæ, Cujacius *ad Nov. d.* apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Carolo du Freſne *Decanicum*, Carcer eſt Eccleſiaſticus: *Carcer Canonicalis* diſciplinæ, in *Concil.* Colonienſi A. C. 1260. *can.* 1.2. Quemlibet enim Epiſcopum, in Epiſcopatu ſuo unum vel duos habere carceres, *pro Clericis flagitioſis*, jubet Concilium Lambethienſe A. C. 1260. *Diaconica* eadem dici alibi adnotat Gothofredus *add. Nov. cap.* 3. V. du Freſne *Deſcr. S. Sophiæ n.* 84.

Decanus, adde: In quibusdam Eccleſiis Cathedralib. *Decanos* ſuperpellicio indutos, gladio cinctos, perâ inſtructos, calcaribus aureis pedes revinctos cum accipitre ſuper pugno, dignitatis ſuæ poſſeſſionem inire, docet idem du Freſne ex *Hiſtoria* Eccl. S. Aniani Aurelian. & *Probat.* V. plura hanc in rem, apud eum in *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.*

Decanus, ex Græco Δεκανὸς, ex Aſtrotheologiæ veteris diſciplina, appellatus eſt ὁ ὡροσκόπος, h. e. *nativitatis tempus inſpiciens* Deus, qui naſcentiæ præerat. Heſychius, ὡροσκόπος, ὁ σκοπῶν τὰς ὥρας, ubi ſupple, ὁ Θεὸς vel Δεκανὸς. De iis Manilius,

> *Quin parte in decima dixere* Decanon *agentem,*
> *A numero nomen poſitum eſt, quòd partibus aſtra*
> *Condita tricenis triplici ſub ſorte feruntur.*

Nempe uniuscujusque ſigni cœleſtis partes tricenas, in tres decurias ac tres *Decanos* fuere antiquitus, ab hujus artis peritis, contributas. Et quidem tribus prioribus decem partibus unus Decanus præerat, qui & *primus Decanus* dicebatur: tribus ſequentibus, *ſecundus*; tribus poſtremis, *tertius*. Sic quicunque naſceretur, aliqua ſigni parte exoriente, neceſſe erat eum ex tribus his Decanis aliquem pro horoſcopo habere, cùm per decem ſigni partes unus eorum valeret ac poteſtatem haberet: uti tradit Hephæſtion. In ſolis ſignorum interſtitiis, quæ Græci μεσολάβια dixere, nullos inveniri Decanos, qui nomen ſuum ac poteſtatem exerant, adeoque in illis genitos pro infeliciſſimis haberi, addens. Qua de re paulo aliter Firmicus, quem vide. Singulis porro Decanis terna Numina attribuerunt, quos appellavere Λειτουργὺς, i. *Munifices*, qui novem Liturgi Dii rurſus per infinitas alias Numinum poteſtates fuere diviſi. Sic ut nulla pars ſigni Deo ſuo vacaret, ſed in qualibet earum exoriente, Deus aliquis ſive Decanus conſtitutus, in illo puncto naſcentium tempus inſpectare & vitam fortunasque conſtituere crederetur. Quin & Decani ipſi *Dii* dicebantur, ut dictum, unde *Numen Decanorum* paſſim apud Firmicum; imò Δεκανοὶ ubique Θεοὶ appellati Hephæſtioni. Fuitque hæc eorum obſervatio vetuſtiſſima, & cum ipſis Genethlialogiæ incunabulis nata, apud Græcos & Chaldæos: nam & Necepſo & Petoſiris eos noverunt, deque iis ſcripſit jam Teucer Babylonius. Nomina ipſorum apud Firmicum *Aſican*, *Senacher* & *Sentacher*, apud alios alia: Græci antiquiſſimi πρόσωπα dixere, ut & Judæi & Arabes, פנים id eſt, *facies.* Iidem verò & ſtellis deputabantur: Sic primus Arietis Decanus, Marti deputabatur; ſecundus Soli, tertius Veneri. Hinc primus ille πρόσωπον Ἄρεως, ſecundus πρόσωπον Ἡλίου, tertius πρόσωπον Ἀφροδίτης, vocabatur. Ratio nominis, quòd ſtellæ, cui deputati erant, perſonam quisque ſuſtinere illamque repræſentare credebatur. Qua de re Firmicus: *Sunt autem infinitæ poteſtatis — & qui fata hominum ſuâ auctoritate deſignent. Sed & ipſi Decani ſingulis ſtellis deputantur, & ſi in ipſo Decano ſtella fuerit, licèt ſit in alieno domicilio, ſic eſt habenda, quaſi in ſuo ſit domicilio.* Nempe quia Decanus ejus perſonam ſuſtinebat. Pingebantur autem varia ſpecie habituque; imò figuras eorum in annulorũ ſculpturis vulgò imprimendas curabant, ut amuleta eſſent: quas figuras ex Indorum, Perſarum, Chaldæorum, Ægyptiorum ſententiis receptis, Albumaſar & Abenezra tradidere. Earum verò ratio primaria habita, quà ex Orientis Horizonte aſcendebant, ſicque hæc Numina Παρανατέλλοντα, *coorientia ſideribus* erant. Unde anſa ſingularis versùs Orientem adorandi, apud Gentes, quibus diſciplina illa admiſſa &c. Ab aſtris poſtmodum vox ad caſtra deſcendit, pro eo, qui poteſtatem in dena capita exerceret, qui & *caput contubernii* dicebatur: inde in Eccleſiam tranſlata eſt, ut vidimus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 653. *& ſeqq.*

Decaproti, *leg.* 3. *§. decaprot. ff. de muner. & honor. leg.* 10. *ff. de pollicitat. l. ult. §. mixta ff. de mun. & honor.* Latinè *Decemprimi*, Cic. *pro Roſcio*, *Decretum Decurionum ſtatim fit, ut decemprimi proficiſcantur*: erant Decemviri, ex Decurionum ordine conſtituti, qui tributorum exactioni ita præerant, ut, ſi qua detrimenta Fiſcus defunctorum culpâ contraheret, ipſi ſuis ſumtibus reſarcirent. Arcadius, *leg.* 18. *§.* 3. *Decaproti & Icoſaproti tributa exigentes, & corporale miniſterium gerunt & pro omnibus defunctorum fiſcalia detrimenta reſarciunt.* Officium eorum *Decaprotia* dicitur *l. ult. §. mixta*, Lat. *Decemprimatus*, *leg.* 1. *ff. de muner. & honor.* &c. Barn. Briſſonius, apud Johannem Calvinum *Lexic. Jurid.* V. infrà.

Decarchontes, Tribuni dicebantur Romæ à Populo creati, tempore Joannis XII. Macer *in Hierolex.* Docet nempe Sigonius *de Regno Italiæ lib.* 6. pulſo Hugone Com. Arelatenſi, qui cum Berengario juniore de Regno decertaverat, Reip. Rom. formam tum immutatã eſſe, novis Magiſtratibus, *Decarchontum* nomine lectis, cùm ait: *Conſulum renovatum nomen eſſecit, ut mutatam ſub hoc tempus Romanam Remp. arbitrer. Romani certè, Regibus Pontificibusque contemtis, novum ſtatum Civitatis invexiſſe hac tempeſtate videntur. Argumento eſt, quòd Ducis aut Magiſtri Militum magiſtratus, à quibus, Exarchis & Pontificibus ei vitam tenentibus, urbs Roma diu eſt gubernata, per hæc tempora celebrari deſiit ac pro eis Præfectus Urbis, Conſules & Tribuni Pl. inducti ſunt, qui* Decarchonum *nomen tulerunt.* Meminit eorundem Blondus *Dec.* 2. *lib.* 2. *Romæ enim duo Conſules ex Nobilitate quotannis tunc fiebant, & Præfectus item ex Nobilitate creatus, populo jus dicebat: ex plebe autem creati ſingulis annis duodecim, quibus* Decarconibus *erat appellatio, Senatus vicem in conciliis & deliberationibus obtinebant.* V. Bœclerum *in Ottone I.*

Decargyrum, Græcè Δεκάργυρον, monetæ majoris ſpecies eademque cum ea, quæ *Majorina* dicta, ex *leg.* 2. *Codicis Theodoſ. Si quis pecun. conflav.* Sic appellata eſt quòd *decem argenteis* minutioribus æſtimaretur proindeque ſexta argenti libræ pars eſſet: quippe *argenti libra una in argenteos ſexaginta dividebatur*, *l.* 1. *eod. Cod. de expenſ. Lud.* du Freſne. At Δεκάνουμμος, *denarius* eſt, ſicut ὁ πεντάνουμμος, *aſſarius*, Salmaſius ubi ſuprà.

Decebalus, adde: Plures alios ejusdem gentis Reges *Decebali* nomen habuiſſe, notat Caſaubonus *ad Trebellium Pollionem in Regilliano.*

Decelea, adde: Hujus cives primos Nemeis ludis præfuiſſe, poſtea Corinthios, ſcribunt nonnulli. Alii tamen Cleonæos primos fuiſſe volunt, uti adnotat Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 25. V. de Nemeis Ludis ſuo loco. Inſcriptiones aliquot vett. hujus demi memoriam ſervantes, easque antiquiores Duillianâ Romæ ipsâ, exhibet Jac. Sponius *Itiner. Part.* 3. *pag.* 108.

Decem Nummi, apud Romanos, ſingulis Equitibus, in Spectaculis deſidentibus, dati ſunt olim, ad vinum & bellaria; ſeſtertii ſcilicet, quorum quivis aſſem cum dimidio faciebat, ut infrà videbimus. Unde Martialis *lib.* 1. *Epigr* 12. ad Sextilianum potorem,

> *Cùm data ſint Equiti bis bina numiſmata, quare*
> *Bis decies ſolus, Sextiliane, bibis?*

Idque è gradibus Theatri ſeu Amphitheatri, ut idem in eundem *lib. eod. Epigrammate* 27. oſtendit,

> *Nec conſeſſorum vicina numiſmata tantùm,*
> *Æra ſed à cuneis ulteriora rapis.*

Ad quæ loca V. Salmaſium, cui adde Hadr. Turnebum *lib.* 18. *cap.* 30. Lipſium *de Amphitheatro cap.* 13. Bulengerum *de Circo cap.* 34. &c. De *Decemjuge* verò *curru*, quo Nero Olympiis aurigavit, Suetonium *cap.* 25. *in eod.*

December, menſis nomen ſic dicti, quòd decimus eſſet à Martio, quem anni primum habuere Romani. Ab adulatoribus Commodi Imp. *Amazonius* vocatus eſt, in honorem concubinæ ejus Martiæ, quam pictam in Amazone diligebat, ut ex Ælio Lampridio diſcimus: ſed hanc appellationem diu non retinuit. Fuit in Veſtæ tutela, habuitque ex ordinatione Romuli dies 30. ex Numæ conſtitutione 29. ex Julii Cæſaris inſtituto 31. Feſta hoc menſe celebrata ſunt varia; Kalendis peractum fuit primum ſacrum Fortunæ muliebris, quod tamen inde tranſlatum eſt in 2. Non. Quintileis: Nonis Fauni feſtum erat: 3. Idus Agonalia: 18. Kal. Januarii Saturnalia: 14. Kal. Jan. Opalia ſeu feriæ Opis: 13. Kal. Januarii Sigillariorum feſtum incipiebat. 12. Kal. Jan. Divalia erant ſeu Angeronalia: quo die Herculi quoque ac Cereri mulſo libari & ſue prægnante ſacrificari conſuevit: 11. Kal. Jan. feriæ erant Laribus dedicatæ: 10. Kal. Larentinalia: 9. Juvenales ludi erant. Celebratum quoque hoc menſe feſtum fuit, quod *Septimontium* dicebatur, ſed quo die, incertum: Poſt Laurentialia ejus Varro meminit, *lib.* 5. *de L. L.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Romanarum lib.* 4. *cap.* 16. Apud Athenienſes Ποσειδεὼν dictus eſt, à Ποσειδῶν i. *Neptunus*, huic enim Kalendæ ejus ſacræ erant, Caſaubonus *in Theophr. Char. ult.* proin vocatæ Ποσειδώνος ἡμέραι i. *Neptuni dies.* Hujus menſis die 5. Λήναια ſeu Dionyſia τὰ κατ' ἀγρούς: & d. 16. Ἁλῶα in Cereris honorem, obiere, V. Franc.

Roſſæum *Archæologiæ Att. lib.* 2. *cap.* 10. Apud Hebræos, ante captivitatem Babylonicam, *Menſis nonus*, poſt illam *Chisleu* dictus eſt, Thom. Godvvynus *de ritibus Hebr. lib.* 3. *c.* 1. Eum *gravidum mero* vocat Papinius *lib.* 1. *Sylv.* 6. *verſu* 5. ob Saturnalia aliaque feſta præfata, & curam Genii ad forum uberem hyemali tempore. Accedit quòd tota hyems ſacra erat Liberæ, quam Liberi ſeu Bacchi ſororem ſanctè cultam docet Cicero *de N. D. lib.* 2. & ex toreumate argenteo vetere, cui inſculpta quatuor anni tempora commentario illuſtravit Steph. Pighius, Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Statium.* Hinc *Decembrica* Libertas, apud Durandum *Ration. lib.* 6. *cap.* 8. V. infrà *Kalendæ.*

Decempeda, apud Horatium *lib.* 2. *Carm. Ode* 15. ubi de vett. Romanorum continentia:

> ——— *nulla* decempedis
> *Metata privatis opacam*
> *Porticus excipiebat Arcton:*

Interpreti veteri eſt, *regula decem pedum, quâ ab artificibus menſura fabricæ colligitur.* Nempe apud Caſcos illos Romanos, quum ædificiorum privatorum magnificentia nondum publicorum mœnium ſumtum ſuperabat, nulla porticus tam longa fiebat, ut gromis & decempedis perducenda eſſet ac dirigenda ejus longitudo, ſed in ſolis porticibus publicis metandis gromæ tum locum & uſum habuere. Ubi verò porticus privatorum & xyſti ampliores laxioresque facti ſunt, quàm publici, tum privatis decempedis ac gromis, ad eas metandas fuit locus. Græcis Δεκάπους, item Ἄκαινα 10. erat pedum regiorum, duodecim verò pedes habuit Italicos. V. de illa fusè agentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 683. & hic in ubi *Acena*, nec non de *Panis militar.*

Decemprimi nobilium Civitatum, apud Cic. *pro Roſc. Maximarum Civitatum Decemprimi Juridici*, apud Firmicum *lib.* 3. *cap.* 7. & *Popularium Civitatum Principes vel Decemprimi*, *cap.* 12. iidem cum Decaprotis ſunt, de quibus *Decemprimi Scholarum*, in *lib.* 10. *Cod.* Theodoſ. *de Domeſt. & Protect.* qui in ſingulis Scholis Domeſticorum & Protectorum, poſt Primicerium, ex decem ſequentibus erant, & ad eum gradum *temporis prolixitate* perveniunt, quem *Decemprimatum* vocat *lex* 7. & 8. *Cod. Theod. eod. tit.* du Freſne *Gloſſar.*

Decemviri, adde: Legati illi erant Sp. Poſthumius, Ser. Sulpitius & A. Manlius. *Decemvirorum* nomina, Ap. Claudius T. Genutius, P. Sextus, Sp. Veturius, C. Julius, A. Manlius, Ser. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſthumius, qui omnes Conſulari poteſtate functi erant. Eorum creandorum occaſionem primam dedit C. Terentius Arſa Tr. Pl. legem ſe promulgaturum, de Quinqueviris legum de Conſulari imperio ſcribendarum causâ creandis, profeſſus an. C. 291. Coſſ. L. Lucretio Tricipitino, & T. Veturio Gemino. Cui cùm acriter Patres & Præfectus urbis Q. Fabius reſtitiſſent, perlata ea non eſt. Inſequenti autem anno P. Volumnio & Servio Sulpitio Camerino Coſſ. collegium Tribunorum ad populum tulit de *Decemviris legum ſcribendarum* creandis, idque in annum unum, quod demum an. 303. effectui datum eſt, creatique ſunt præſati Viri cum ea poteſtate, quam modò Conſules, olim Reges habuiſſent, ceſſantibus interea omnibus reliquis Magiſtratibus, & provocatione ſublatâ. *Hi* itaque, verba ſunt Dionyſii Halicarn. *lib.* 10. *aſſumtis civitatis gubernaculis, talem Reip. formam conſtituerunt: Penes unum illorum faſces erant & reliqua Conſularis poteſtatis inſignia. Is Senatum convocabat, decreta confirmabat, cæteraque Prætoris munia exſequebatur; reliqui ad minuendam poteſtatis invidiam non multùm à privatis differebant habitu. Deinde alius in poteſtatem ſuccedebat ſervatis vicibus atque ita annuum imperium adminiſtrabatur, ſtato quodam dierum numero.* Sic decimo die jus populo ſinguli reddebant eoque die penès Præfectum juris faſces duodecim erant: collegis novem ſingulos ſolùm Accenſos habentibus. Finito annuo illorum imperio, cùm videretur aliquid deeſſe legibus, etiam in ſequentem annum *Decemviri* creati ſunt, tribus è plebe in loca aliorum ſurrogatis: Verùm cùm hi ſtatim initio adminiſtrationis ſuæ de imperio retinendo conjuraſſent, adeoque tyrrannicè multa agerent, accedente inprimis cæde L. Siccii ſeu Sicinii Dentati viri fortiſſimi (qui in eorum invidiam ſermones ad populum, de creandis Tribunis Pl. ſeverat) & Virginiæ judicio, damnati ſunt & poteſtas in univerſum ſublata, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 19. Leges autem ſuas *Decemviri*, Centuriatis Comitiis, poſt peracta ſacra plebiſcito confirmatas, æreisque inciſas columnis 10. una ſerie propoſuerunt in loco fori maximè conſpicuo: quibus cùm poſtea duæ aliæ acceſſiſſent, hinc XII. Tabb. legis ortæ ſunt, norma in poſterum juſtitiæ apud Romanos obſervandæ, Dionyſ. Halic. *libro præfato.* Fuere & *Decemviri Coloniæ deducendæ*, & *Decemviri Epulones*, de quibus V. ſuprà in voce *Colonia*: & infrà in *Epulones.* Item *Decemviri litibus judicandis*, qui adhibuerunt haſtam Prætoriam atque eâ poſitâ judicarunt exercueruntque ea judicia, quæ *Centumviralia* dicta ſunt, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 30. Fuere & *Decemviri ſacris faciundis*, qui primitus Duumviri à Tarquinio Sup. inſtituti poſtea à Sulla in Quindecimviros converſi ſunt: Hi cuſtodiebant & interpretabantur libros Sibyllinos, ab anu quadam prædicto Regi magnâ pecuniæ ſummâ venditos, erantque partim ex Patriciis, partim ex plebe lecti. V. Feneſtellam *de Sacerd. cap.* 13. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 24. &c.

Decena, vel *Decenna* Bractono *lib.* 3. *tr.* 2. *c.* 10. §. 1. dicitur *Decuria* ſeu *Decemvirale Collegium*, cui præerat Decanus Friborgi, de quo ſuo loco. In Valleſia, pars ejus ſuperior, quam liberi Valleſiani incolunt, ubi olim Viberi ſeu Juberi & Seduni, in ſeptem Conventus dividitur, quos *Decenas* ſeu *Decenas*, Germ. *Zenden*, hodie vocant, V. *Valleſia.*

Decennalia, V. infrà *Ludi Decennales.*

Decernere digitis, apud Calpurnium *Ecl.* 2.

> *Et nunc alternos magis ut diſtinguere cantus*
> *Poſſitis, ter quisque manus jactate micantes,*
> *Nec mora, decernunt digitis:*

ad digitum pugnare, dicitur Quintiliano *lib.* 8. *cap.* 5. uno verbo, *micare*, notum ludi genus eſt, V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino* & infrà in *Dimicare.*

Decia, Lex, de Duumviris navalibus, lata à M. Decio Tribuno Pleb. C. Junio Bubulco II. Q. Æmilio Barbulâ II. Coſſ. anno U. C. 442. *Ut Duumviros navales claſſis ornandæ reficiendæque causâ populus juberet*, Livius *lib.* 9.

Decii duo Coſſ. imperante Valeriano, Treb. Pollio, *in Valeriano patre & filio: Duobus Deciis Coſſ. VI. Cal. Novemb. die, quum ob Imperatoris literas in æde Caſtorum Senatus haberetur, ireturque per ſententias ſingulorum, cui deberet Cenſura deferri (nam id Decii poſuerant in Senatus ampliſſimi poteſtate) ubi primùm* &c.

Decima, nomen unius è Parcis: Ita enim Cæſellius Vindex apud A. Gellium *lib.* 3. *cap.* 18. *Tria*, inquit, *nomina Parcarum ſunt, Nona*, Decima *& Morta.* Fuit quoque nomen ſacrificii apud Athenienſes, Gr. Δεκάτη, unde δεκάτην θύειν vel δεκάτην ἑστιᾶν, à die *decimo* nativitatis, quo nomen imponi infantibus & ſacrificium offerri moris erat, ſicut apud Romanos in Nominalibus fiebat. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Attic. lib.* 5. *cap.* 5. & ſuprà in voce *Cunabula.*

Decima, legitima cœnæ, apud Romanos, hora. Martialis *lib.* 10. *Epigr.* 70.

> *Balnea poſt* decimam *laſſo, centumq; petuntur*
> *Quadrantes, quando fies amice liber?*

Et *lib.* 7. *Epigr.* 50.

> *Hunc licet à* decima, *neq; enim ſatis antè vacabis,*
> *Sollicites, capiet cœnula parva duos* &c.

Nempe homines negotioſi actioſique ϗ ἑσπερινῇ vel in ipſa, vel poſt eam, cœnam inibant ad veſperam ſc. inclinato die; quod *labente die* dixit Virgilius *Æneid. lib.* 4.

> *Atq; eadem labente die convivia quærit.*

Moriente die, Statius *lib.* 4. *Sylv.* 6. *verſu* 3.

> *Ac moriente die rapiat me cœna benigni*
> *Vindicis* ——

Non longè ſc. ab occaſu Solis. Sol enim poſt undecimam occidebat, & ad duodecimam (quæ ultima diei hora erat) nunquam perveniebat, quæ proin nec in Horologiis notari conſuevit. Itaque qui poſt *decimam* cœnabant, unâ horâ fere Solis occaſum præcipiebant. Unde Antoninus Philos. qui ſtudioſiſſimus corporis curandi erat, & diligens horarum obſervator, longis diebus quidem, occidente Sole, circa corporis curam verſabatur, ungendo, lavando, cœnando; longiſſimis verò nonâ aut decimâ, Galeno teſte Ὑγιειν. *lib.* 6. At eam anticipabant homines otioſi & gulæ dediti, pro lubitu. Sed & feſtiva convivia maturiùs inibantur, ut diximus ſuprà ubi *de Die ſumtis conviviis.* V. quoque ubi de *Cœna, Tempeſtivis Conviviis* &c. plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Floriano.* Addam ſaltem etiam *decimâ horâ* Ludos ceſſaſſe, Suetonius *lib.* 6. *cap.* 21. Unde Caligula, inter plebem & equitem cauſam diſcordiarum ſerere cupiens, *teſſeras decimæ maturiùs dabat, ut Equeſtria ab infimo quoque occuparentur*, apud Eund. in eo *cap.* 26. Sed & ad *decimam* usque tempus, quo res aguntur in Foro, producit Paulus JC. V. Caſaubonum *ad l.*

Decimæ, ſeu *Decima*, Hebr. מעשר, id eſt, *unum de decem:* Fuere vel arbitrariæ, quales Melchiſedeco Abrahamus de præda hoſtium perſolvit, Gen. *cap.* 14. *verſu* 20. & quales Jacobus in Meſopotamiam proficiſcens Deo voviſſe legitur Gen. *cap.* 28. *verſu* 22. vel conſtitutæ ac determinatæ in Lege Ceremoniali, de quibus V. Exodi 12. Levitici 27. Num. 18. Deuter. 14. Hæque iterum in multiplici fuere differentia. Dari ſolebant tum ex fructibus terræ tum ex pecudibus, ne menthâ quidem, aniſo & cumino exceptis, Matth. *cap.* 23. *verſu* 23. Item ex præda, ſed de prioribus hic ſermo. Itaque *Decima* prima dabatur Levitis ad alimentum: *Decima ex Decima* à Levitis ſolvebatur Sacerdotibus, filiis Aaron. Erat alia *Decima*, quam ex ſuis novem partibus reliquis poſt decimationem, reponebant ſibi Iſraëlitæ, quam comederent aſcendentes temporibus diebusque indictis ad Templum, ibique invitarent Levitas & Sacerdotes, quæ *Decima ſecunda* vocabatur. Erant præterea *Decimæ* ab anno remiſſionis, tertio quoque anno, de quibus Deuteronomii *cap.* 14. *verſu* 28. V. A. Rivetum *Exercit.* 88. *in Geneſin.* Et quidem peractâ meſſe & collectis frugibus, Paterfamiliâs primitias illarum primò ſeorſim poſuit, èque reliquo decimam partem, Hebr. מעשר ראשון

Magna

Magnaſcher riſchon, id eſt, *primam Decimam*, ſolvit Levitis, Tobiæ c. 1. v. 7. in ſua quisque civitate, Nehemiæ c. 10. v. 37. Sixtinus Amama tamen *l. de Decimis*, primas has *Decimas* à colono ipſo aut ejus vicario Hieroſolymas fuiſſe deportandas, contendit. Ex his Levitæ decimam iterum portionem Sacerdotibus decerpſere, מעשר מן המקשר, *Magnasher min Hammagnasher*, i.e. *Decimas Decimarum* dictam, Nehem c. 10. v. 48. Eadem *Decima Sanctitatum* appellata eſt, 2. Chron. c. 31. v. 6. Hanc in Templum afferre Levitæ tenebantur, Neh. c. 10. v. 38. reſiduum in alimentum iis ceſſit. V. Numer. c. 18. v. 31. Primis ſic *Decimis* ſolutis, è reliquo *Decimas ſecundas* perſolvit, easque vel in ſpecie, ut vulgò dicunt, vel in numerata pecunia, quo caſu tamen non decem de centum, ſed duodecim dare neceſſe habebat. Has Hieroſolymam afferebat Paterfamiliâs, inſtitutaq; Agape Sacerdotes ac Levitas invitabat, excepto tertio quoque anno, quo eas domi Levitis, orphanis, viduis ac pauperibus diſtribuit, Deut. c. 14. v. 18. Tertium autem illum annum numerabant ab anno Sabbathico, quo terra quievit: itaq; *Secundæ Decimæ* tertio quovis ſextoque anno domi diſtribuebantur: Dicebantur illæ מעשר שני *Magnaſcher ſcheni*, i. *Secundæ decimæ*, Tobiæ *cap.* 1. *verſu* 7. מעשר עני *Magnaſcher gnani*, ſeu *Decimæ pauperum*. Πτωχοδεκάται & מע״ר שלישי *Magnaſcher Schibeliſchi*. i. *Decimæ tertiæ*, Tobiæ c. 1. v. 1. annusq; ille tertius propterea dictus eſt *annus Decimarum*, Deut. c. 25. v. 12. Eadem ratione pecudum quoque Decimæ ſolvebantur: *Omnium decimarum boum aut gregum eorum, quæ tranſeunt ſub virgam: decimum quodq; eſto ſanctum Jehovæ*, Levitici c. 27. v. 32. & *verſu ſeq. Ne diſquiras inter bonum & malum, neq; commutes ipſum: quod ſi ullo pacto commutabit ipſum, tum erit illud & quod ſuffectum eſt pro eo, res ſancta erit, ne redimitor.* Ubi quidam *ea quæ tranſeunt ſub virgam*, explicant, quæ ſub virga ſeu cuſtodia paſtoris degunt; alii potiùs ritum hic reſpici, quo decimum quodq; per anguſtum aditum intromiſſis agnis vel bobus, decimantis virgâ tangi ſicq; Domino ſegregari ſolebat, ex Hebræorum ſcriptis docent, V. Sol. Jarchi Levit. 27. 31. & Maimon. *de Primogen. c. 7. ſect.* 1. 5. Hodieq; Judæi, licet patriâ extorres & Levitico Sacerdotio deſtituti, loco *Decimarum* pauperibus largiuntur decimam proventuum ſuorum partem, ſi non omnes, ſaltem ii, qui cœteris volunt haberi religioſiores. Namq; & Ezechiæ Regis jam tempore ita neglectim ſolvi *Decimæ* cœperunt, ut Inſpectores quidam eligi neceſſe habuerint. 2. Chron. c. 31. v. 13. Quorum vel incuriâ ſequentibus temporibus, vel populi avaritiâ factum, ut 130. annis ante CHRISTUM natum dari planè deſierint; pauciſſimis exceptis. Unde Moſes Korſenſis, *in diebus Johannis Sacerdotis, qui ſucceſſit Simeoni Juſto*, magnum Senatum *Sanhedrim* dictum ſanxiſſe, ut in poſterum majoris fidei ac diligentiæ viri ei negotio præficerentur, refert &c. Cùm autem de pecudibus decimas ſolvebant Hebræi, numerare ſoliti ſunt annum à menſe *Elul* ad menſem *Elul*, i. ab Auguſto ad Auguſtum: Cùm de frumento, leguminibus & oleribus, à *Tisri* ad *Tisri*, id eſt, à Septembri ad Septembrem: Cùm de arborum fructibus, à *Schebat* ad *Schebat*, à Januario ad Januarium, V. Buxtorfium *Synagogâ Jud.* c. 12. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. l.* 6. c. 3. Sixtin. Amamam *de Decimis* &c. Quibus adde Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſtianæ Part. prior l. IV. c.* 12. *§.* 11. *& ſeqq.* ubi tum primitiarum, tum decimarum proventu, ditatos Sacerdotes & Levitas partem fructuum ferme ſextam juxta Scaligerum & Amamam; quintam juxta Schikardum, poſſediſſe, adjicit. Myſticam *Decimarum* ſignificationem quod attinet, nil aliud illæ erant quàm tributum annuum, quod populus Deo penſitabat, ut terræ, quam incolerent, ſummo Domino; ſtipendium item Levitarum pro ſacra eorum militia; & figura Chriſti, à quo omnis Eccleſiæ ſanctitas ac decus, quemadmodum *decimæ* univerſam maſſam ſanctificabant; Fideliumq; ejus, qui è Mundo edecumati univerſæ iſtius maſſæ flos ac libamen ſunt &c. Ab Hebræis ad Gentes quoq; ritus hujus aliquam umbram ſparſam eſſe, docet Florus *l.* 1. c. 12. ubi ex Vejentina præda *Decimas* Pythio Apollini, cujus ope conſilioq; ſe hoſtes viciſſe opinati ſunt Romani, miſſas eſſe refert. Sed & Carthaginenſes Herculi Tyrio omnium, quæ in proventuum rationes cadebant, mittere *Decimas* fuiſſe ſolitos, narrat Diodorus Siculus *l.* 20. Imò & privatis fuiſſe moris, *Decimas* bonorum ſuorum interdum aut Herculi pollucere, aut in ſimiles uſus impendere, diſcimus ex Cic. *de Officiis l.* 2. ut de aliis taceam. Addam ſaltem in Eccleſia Rom. hodieq; *Decimis* locum eſſe: Apud quos porro occurrit, *Decima* pauperum, in *Charta* Birgeri Suconum D. A. C. 1252. item in alia alterius Birgerii A. C. 1299. *in Chartis* Jacobi Archiep. Upſalienſis A. C. 1280. Erici & Waldemari Ducum A. C. 1307. aliisq; apud Joannem Schefferum, quæ pars tertia eſt Decimarum Eccleſiaſticarum, pauperibus primitùs addicta, Car. du Freſne *Gloſſar.* Sic *Decimæ* Militares in *Charta* A. C. 1204. in *Chron. l.* Epiſc. Lodovenſium, eædem videntur quæ *infeudatæ*, Gallis vulgò *Diſmes infeodées*, quæ à Militibus ſeu Laïcis nobilibus poſſidentur. Quarum quidem originem Carolo Martello nonnulli adſcribunt: Arnoldus verò Lubecenſis *lib.* 3. *cap.* 18. earum hanc refert originem: *Scimus autem Decimas & oblationes à Deo Sacerdotibus & Levitis primitus deputatas. Sed cùm tempore Chriſtianitatis ab adverſariis infeſtarentur Eccleſiæ, eaſdem Decimas præpotentes & nobiles Viri ab Eccleſiis beneficio ſtabili acceperunt, ut ipſi Defenſores Eccleſiarum fierent, quæ per ſe obtinere non valerent.* Quibus conſona habet Crantzius *Metrop. lib.* 1. *cap.* 2. V. ſuprà in *Abbas-Miles*, & plura de *Decimarum* in Eccleſia Rom. uſu ac ratione varia, inprimis *de Decimali ſubſidio proventuum Eccleſiaſticorum*, ſemel atque iterum Regibus Galliæ à Pontificibus conceſſo, modoque *Decimas* illas ab Eccleſiaſticis exigendi, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* &c.

Decimæ apud Hebræos hoc modo datæ ſunt.

6000. Manipuli cùm provenerunt Patrifamiliâs:

100. decerpebantur, ut Primitiarum loco Deo offerrentur.

5900. ſic remanebant Patrifamiliâs, è quibus duplices ſolvebat *Decimas*.

590. Levitis dabantur, *Primæ* nempe *Decima*.

59. à Levitis ſolvebantur Sacerdotibus, ſeu *Decimæ Decimarum*.

5310. cùm ita reſidui eſſent, inde Paterfam. illâs *ſecundas Decimas* exolvit.

531. videlicet: quibus omnibus ſolutis

4779. Patrifamiliâs remanebant, in uſum proprium: Itaque cùm

1121. manipuli, in utramque *Decimam*, impenderentur, manifeſtum eſt, ultra ſextam totius proventus partem, id eſt, nonam decimam partem de centū in uſum ſacrorum fuiſſe expenſam. Sixtinus Amama ex Scaligero.

Decimanus, ſeu *Decumanus* limes in *Charta* Aiſtulfi Longob. R. A. C. 753. apud Ughellum *Ital. Sacr. Tom. II pag.* 105. maximus inter agrorum limites, qui ab Oriente in Occidentem ducebatur, ſicut Cardo à Meridie in Sept. Salmaſio nomen habet ab hora *decima*, id eſt, veſpertino tempore, quòd ad Occidentem ſpectaret. Sed & *Decumanus*, à magnitudine dici potuit, cùm longior latiorque Cardine fuerit, utpote cujus latitudo ex lege Auguſti fuit, pedum 40. cùm Cardinis tantum 20. haberet. Idem *Gallicus* quoque dicebatur, quia Gallia ab Occidente eſt Italiæ; *Montanus* item, à Gallicis Alpibus: ſicut in Italia *Maritimi* Cardines vocabantur, quòd à Meridie & Septentrione, uti hic limes duci ſolebat, mare haberet Italia. His namque duobus limitibus, quaſi viis ampliſſimis ac Regiis in decuſſem ſeſe invicem ſecantibus, tota territorii aſſignati ac diviſi limitatio dirimebatur, & quatuor regiones univerſæ perticæ fiebant. Porrò *primus maximus* appellabatur, ut & Cardo, quòd latitudine cœteros limites præcederent. Imò & *Duodecimanum* Veteribus dictum eſſe, ab hora 12. ſeu ſuprema, qua Sol occidit, docet idem *ad Solinum pag.* 676. *& ſeqq.* ubi de Vett. Re Agrimenſoria pluribus agit.

Decimatio, pœna fuit apud Romanos militaris, cùm integra Legio officium non feciſſet, etiam apud alias gentes in more. Ejus antiquiſſimum exemplum extat apud Livium *lib.* 2. ab Appio Claudio Conſ. ferociſſimi ingenii viro, incertum an primùm editum, non multis poſt Reges exactos annis. Verba ejus ſunt: *Appius Claudius Conſul advocatâ concione invectus haud falſo in proditorem exercitum, militaris diſciplinæ, deſertorem ſignorum, ubi ſigna, ubi arma eſſent, ſingulos rogitans, inermes milites, ſigno amiſſo Signiferos, ad hoc Centuriones duplicariosque, qui reliquerant omnes, virgis cæſos ſecuri percuſſit, cætera multitudo, decimus quisque ad ſupplicium lecti.* Rationem reddit Cicero *pro Cluentio*: *Statuerunt* inquit, *ita Majores noſtri, ut ſi à multis eſſet flagitium rei militaris admiſſum, ſortitione in quoſdam animadverteretur, ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perveniret. Nam miles, qui locum non tenuit, qui hoſtium impetum vimque pertimuit, poteſt idem poſtea miles eſſe melior & vir bonus & civis utilis: quare ne in bello propter hoſtium metum delinqueret, amplior ei mortis & ſupplicii metus eſt à Majoribus conſtitutus: Ne autem nimium multi pœnam capitis ſubirent, idcirco illa ſortitio comparata eſt.* V. Carolum Sigonium *de antiquo jure Civ. Rom. lib.* 1. *cap.* 15. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 2. c. 13. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 10. c. 26. &c. Aliquando Ducis clementiâ mitigata pœna, & loco *Decimationis* viceſimatio vel centeſimatio Legionis inſtituta eſt. Quanto atrocior ille fuit, qui *Decimationem* ſic interpretatus eſt, ut novem ad ſupplicium raptis decimum quemque ſolum vivere permitteret: & Baſilius Imp. Græcus, qui cùm Bulgaros viciſſet, 15000. captivorum oculos eruit: ſingulis ſaltem centuriis unoculum concedens, qui cœteros domum reducerent. apud Georg. Cedrenum *in Hiſtor.* circa A. C. 1002. &c.

Decius, apud Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Occid cap.* 10. *Ea quæ turpiter in Eccleſiis lucrabantur, in tabernis & ludis deciorum — turpius expendebant*, & in *Edicto* S. Ludovici R. Fr. apud Nangium, *Scholas etiam* deciorum *prohibemus omnino ita ut tenentes eas diſtricte puniantur. Fabrica verò deciorum prohibeatur ubique*: talus ſeu taxillus eſt, Gallis *Dé*. Quos non fuiſſe quadratos olim, uti nunc ſunt, diſcimus ex Pſeudo-Ovidio *de Vetula lib.* 1.

Cùm decius ſit ſex laterum, ſex & numerorum
Simplicium, tribus in deciis ſunt octo decemq;
Quorum non niſi tres poſſunt deciis ſupereſſe &c.

Vocis etymon nonnulli arceſſunt à *dare*, teſſeraſque hujusmodi quaſi *datos* volunt appellatas, V. ſuprà in *Dadus*. Alb. Acariſius *Dados* dictos vult, q. *ditos*, i. digitos, horum enim in hoc ludi genere præcipuus uſus; Gallique *Dez* etiamnum Digitalia appellant. Carolus verò du Freſne *ludum Deciorum* nuncupatum putat, ex vet. Gallico, *Jus de Dé*, h. e. *Judicium Dei*, ſeu ſortes per teſſeras aleatorias jactæ, V. eum in *Gloſſario*.

Decoctores, apud Athenienſes olim infamiâ notati: Ex lege Solonis, Ὁ τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς, ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται, ἄτιμος ἔστω, *Decoctores paternæ aut alterius cujusvis hæreditatis, ignominioſi ſunto.* Legem deſcripſit Diogenes Laërtius in *Solone*, & Æſchines *in Orat. c. Timarch.* inter cœteros, quos orare Leges non ſinebant, recenſet τὸν τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς, ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται. Sam. Petitus *Comm. in LL. Atticas lib.* 5. *tit.* 2. Orabant enim aliàs & ſuffragabantur in Concione omnes Athenienſes, primò quidem ſeniores, deinde minores, pro ætatis uniuscujusque ratione atque ordine, ab anno ætatis viceſimo, ex quo Lexiarchico fuerant inſcripti: quo honore infamiâ notati atque inter hos, *Decoctores*, ex prædicta lege carebant. V. eundem Petitum *Ibid. lib.* 3. *tit.* 1. Adrianus Cæſ. *Decoctores*, ſi ſuæ auctoritatis eſſent, catomidiari in Amphitheatro & dimitti juſſit, apud Spartianum, V. ubi de hac pœna. De iisdem Scaliger *Poetic. lib.* 1. *cap.* 21. *Voluntarios* decoctores, *qui ganeâ; qui re alea, aut ſcorto aut luxu rem feciſſent deteriorem, quique ſeſe ære obligaſſent, Athenienſium ſequutus morem* (Otho Trib. Pl.) *toto Theatro abſtinere juſſit. Qui verò non ſponte decoxiſſent, certa iis loca attribuit.*

Decreta, dicuntur Jurecoſſ. quæ Princeps causâ cognitâ ex utraque parte pronuntiat. *Gloſſa Baſilic.* Δίκρετον, ἀπόφασις βασιλέως ἢ ἄρχοντος. Poſtea in Eccleſia, cùm Canones Conciliorum duplicis eſſe cœpiſſent generis, eos, quibus mores & diſciplina Eccleſiæ regebatur, peculiari appellatione, *Canones*; quibus verò fidei determinabantur capita, Δόγματα Græci, *Decreta* Latini quoque appellarunt. Hinc in Juſtiniani *Nov.* 131. *cap.* 1. Δόγματα & Κανόνες diſertè à ſe invicem diſtinguuntur, & apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib.* 6. *cap.* 35. ubi de Concilio agitur c. Novatum, quod Epiſcopi cœterique decreverunt, *de pœnitentia lapſis concedenda*, Δόγμα vocatur, δόγμα πεποίηται ὑπὸ πάντων, *Decretum ab omnibus factum eſt.* Quod tamen diſcrimen perpetuum non eſt; maximè ſequiori ævo, quo indifferenter omnia decreta, ſive dogmata fidei, ſive ceremonias Eccleſiaſticas reſpicerent, *Canones* dici cœperunt, item *Decreta* & *Capitula*, ut ex Conciliorum inſcriptionibus liquet. Hæc in unum corpus, ſub certis titulis, redegere Regino, Burchardus Wormacienſis, Anſelmus Lucenſis & Ivo Carnotenſis; deinde Gratianus, qui ſub Eugenio III. vixit, & opus ſuum *Decreta* appellatum evulgavit, A. C. 1141. Henr. Gandavenſis *de Scriptor. Eccl. c.* 44. *Gratianus Monachus Bononiæ habitans, Codicem, quem* Decreta *vocant, compilavit:* In quo unà cum Canonibus ſeu *Decretis* Conciliorum *Decretales* quoque Pontificum *Epiſtolas* junxit, de quibus infrà. In ſpecie *Decretum* dicitur Epiſtola Cleri & populi Eccleſiæ Epiſcopalis miſſa ad Metropolitanum & Epiſcopos diœceſeos Metropolis, quâ eum, quem Epiſcopum elegerant, ab iis ordinari & conſecrari poſtulant: Τὸ χειροτονίας τὸ ψήφισμα, Palladio in *Vita* Chryſoſt. Cujusmodi Epiſtolæ formula extat, in *Ordine* Rom. hoc lemmate: *Decretum, quod Clerus & Populus firmare debet de electo Epiſcopo.* Atq; hoc modo, qui à Clero & Plebe legitimè electus eſt, poſtcaq; à Metropolitano & Epiſcoporum conceſſu publicè decernitur Epiſcopus, viſo electionis *decreto*, ab omnibus ſubſcripto *per Decretum fieri* dicitur Epiſcopus. V. C. du Freſne *in Gloſſario* & *Notis ad Cinnamum.*

Decretales, dictæ ſunt Epiſtolæ Romanorum Pontificum, quibus reſpondent iis, qui aliqua de re illos conſulunt. Incrementum enim Pontificum Rom. ex ſplendore, qui ſucceſſu temporum acceſſit, & dominio Urbis, quod ſibi acceperunt, multos, qui in rebus controverſis conſilia petebant, ad Romanos Epiſcopos conſulendos excivit; qui petentibus reſcribebant. Quod & Epiſcopi in Oriente & Occidente facere ſunt ſoliti: quorum Epiſtolæ tamen hominum negligentiâ interierunt. Et quidem, cùm hæc Epiſcoporum ac Metropolitanorum reſcripta primùm conſilia ſolùm eſſent, circa finem ſeculi V. in Eccleſia inprimis Romana, majoris auctoritatis ac pretii eſſe, & inter Patrum ſcripta haberi cœperunt. Hinc in Synodo Rom. ſub Gelaſio A. C. 494. à LXX. Epiſcopis inter alia & hoc decretum: *Item Decretales Epiſtolæ, quas beatiſſimi Papæ pro diverſorum Patrum conſultatione, dederunt, venerabiliter ſuſcipiendæ ſunt.* V. c. *ſancta Romana diſt.* 15. Quo decreto Patres illi nondum quidem auctoritatem Canonis Epiſtolis illis dederunt, in cenſum tamen eorum librorum illos retulerunt, qui à Chriſtianis tutò legi poterant; quosq; *Eccleſiaſticos libros* nonnulli vocarunt. Quam ob cauſam, in d. c. hæ *Decretales*, poſt opuſcula Patrum, *quæ in Eccleſia recipiuntur*, ante Martyrum monumenta recenſentur: Primusq; qui eas collegit Dionyſius Exiguus ſeculo VI. ineunte (à Syricio collectionem ſuam orſus, quia ultra eum genuinas nullas invenit) ſingulari eas & à Canonib' ſeparato volumine complexus eſt. Poſtmodum verò inter Canones receptæ ſunt, quem locum primus illis Creſconius dedit: Orientali Eccleſiâ nequicquam obluctante. A' quo tempore Collectores eas catervatim Collectionibus ſuis inſeruerunt; omnes, quas habere potuit, etiam ſpurias, ſuæ farragini inſerente Gratiano. Poſt quem *Decretales* ſeparatim à Canonibus colligi cœperunt: primusq;, qui hic operam, ſed privatam, impendit, Bernardus Circa fuit, circa A. C. 1191. *Secundæ* collectionis tres fuerunt auctores, Gilbertus, Alanus & Johannes Gallenſis ſeculo XIII. *Tertiam* incepit Bernardus Major Compoſtellanus, quâ oſtenſâ Romani ab Innocentio III. impetrarunt, ut Pontificiâ autoritate aliqua Collectio ederetur, cui rei Petrus Beneventanus Notarius præfectus eſt, à quo primùm publica auctoritate *Decretalium* collectio facta eſt, circa A. C. 1210. *Quartæ* Collectioni anſam præbuit Concilium Lateran. in quo idem Innocentius capita 71. edidit, quibus adjectæ ſunt aliæ *Decretales* & Reſcripta, quæ per quinquennii ſpatium poſt tertiam Collectionem editæ erant. Atq; has quatuor Collectiones edidit Anton. Auguſtinus, Ilerdenſis Epiſc. & *Notis* illuſtravit. *Quinta* Collectio Honorii III. Conſtitutiones habet, à Tancredo Bonon. Archidiacono collectas, ſub ipſius Pontificis nomine: quam edidit Innocentius Cironus. Hanc tandem excepit *Sexta*, juſſu & auctoritate Gregorii IX. facta, à Raimundo de Pennaforti Papæ Capellano, A. C. 1230. A' quo in colligendis *Decretalibus* ceſſatum, usque ad Bonifacium VIII. qui tribus Cardinalibus commiſit Compilationem *Decretalium*, quæ poſtea *liber ſextus Decretalium* vocata eſt, quòd aliis quinque Gregorii eſſet addita: in Gallia autem non receptam eſſe, docet Duarenus *Præf. lib. de Sacr. Eccl. Miniſtr.* Acceſſere dein *Clementinæ*, & *Extravagantes*, ſub Clemente V. & Joanne XXII. quo pacto Jus Pontificium ad umbilicum perductum eſt. Ut enim Gratiani Decretum Juris Civilis Pandectas; ſic *Decretales* Codicem; Sextus Clementinæ & Extravagantes, Novellas repræſentant. Judicium *de Decretalibus* Franc. Duareni hoc eſt. *l. cit.* ubi de Collectione Gregoriana: *In eo* Decretalium *volumine multa intueri licet, quæ à priſca illa diſciplina, quam Decretorum liber à Gratiano editus continet, multùm degenerent: Atq; hinc natum eſt illud inter noſtrates tritum ac vulgò jactatum, malè cum rebus humanis actum eſſe, ex quo Decretis alæ acceſſerunt. Eſt enim hæc rerum humanarum conditio, ut fere in deterius prolabantur* &c. Alludit nempe ad verſus hanc in rem linguâ vernacula factos, jam ante bina ſecula, in quibus Decreta vocantur *Decrets*, & intelliguntur Decreta Gratiani; à Gregorio autem dicuntur additæ *alæ*, id eſt, ex *Decrets*, fecit is *Decret-ales*. V. illos ut & plura hanc in rem, apud Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 336. *& ſeqq.* & hic paſſim; inprimis ubi *de Canonico Jure, Compilatione Decretalium*, & Collectoribus prædictis.

Decumana, nomen portæ apud Romanos, quæ à tergo caſtrorum erat, ſic dicta, quòd ampla eſſet ac patens. Ex ea deſertores ac facinoroſi, in quos jure militari animadvertendum erat, educebantur, pœnis coërcendi. Jo Roſinus *Antiqq. Rom. l.* 10. *c.* 12. Ad eandem Extraordinarii tendebant, fuitq; Prætoriæ portæ oppoſita, Salmaſius *ad Solinum p.* 671. Apud eosdem Romanos *Decumani* dicti ſunt Publicani, quòd *Decumas*, ſit vectigal vocabatur frumenti, quod Provinciis tributi loco inter alia impoſitum erat, colligerent. Idem Roſinus *eodem l. c.* 22. Frumentum verò *Decumanum* dicebatur hæc decuma, quam quisq; arator ſine pretio dare cogebatur: quæq; vel Romæ à Cenſoribus, vel in provincia, à Magiſtratu Rom. vendebatur Publicanis, ut pro ea certam pecuniæ ſummam populo Rom. repræſentarent. Unde phraſes apud Ciceronem, *Emere & vendere decumas*, quorum illud fuit Publicanorum conducentium, hoc Ærarii locantis. Imò fuit & frumentum *Decumanum emtum*, quod ex alteris item decumis pretio perſoluto aliquando accipiebatur. Idem *ibid.* V. quoque Joh. Fridericum Gronovium *de Pecunia vet.* & ſuprà in voce *Decimæ*. Sed & *Decumanus* limes, in re Agrimenſoria maximus dicebatur, qui cum Cardine ſtellam efficiebat, & viæ regiæ ac militaris obtinebat locum. Ab eo etiam minores, illi paralleli, nomen accipiebant, *proſi* aliàs dicti. Et ſic cùm Decumanus & Cardo maximi ac primi centurias non clauderent, ſecundi Decumani & Cardines eas primi includebant. V. Salmaſium ubi ſuprà *p.* 632. *& ſeqq.* ut & ſuprà in voce *Decimanus*. Ut & hoc addam, *Decumani Canonici*, in Eccleſiâ Mediolanenſi, circa A. C. primùm occurrunt dicti, quos hodie *Capellanos Titulares* vocant, ut auctor eſt Joann. Puricellus *in Monum. Baſilicæ Ambroſianæ p.* 375. & 376. in Gallia *Canonicos Vicarios* appellari, ait Car. du Freſne. Numerus eorum XXIV. eſt, quos *à B. Simpliciano in Eccleſia majora ordinatos eſſe*, legitur in libro, cui tit. *Flos Florum*, apud eundem, qui, *Decumanorum* horum crebram in veteribus Tabellis mentionem fieri addit.

Decuria, in Vet. *Inſcr.* Romæ, honori Herculis Somnialis factâ

V. F.
CVLTORES. HERCVLIS.
SOMNIALIS. DECVRIA. I.
DIS. MANIBVS.
SIBI. ET. POSTERISQVE. SVIS.
II. QVI. INFRASCRIPTI. SVNT.
Q. CECILIVS. Q. GAL. LVCCEIANVS.
Q. CECILIVS. A. MVNDVS. &c.

V. integram apud Salmaſium *ad Solinum p.* 351. Gr. Δεκὰς eſt, à de-

narie

nario numero dicta. Hujuſmodi enim corporatorum Collegia, uti & poſtmodum officia Domus Auguſtæ, per *Decurias* deſcribi conſueviſſe, notat idem *Ibid.* Hine Columella *lib. 1. c. ult. Claſſes verò non majores, quàm decem hominum faciendæ, quas* Decurias *appellaverunt Antiqui.* Quæ vox manſit quoque cùm amplior, imò ſæpe minor numerus eſſet, Gronovius *de Pec. vet. l. 1. c. 1.* V. inprimis hac de re Caſaubonum *ad Suet. Auguſto c.32.* ubi *de tribus Judicum decuriis* agens, quibus quartam adjecit Auguſtus, voce λευκώματος ſeu *albums* (in quo fortè milleni) indigitari, is ait. Ibidem & de *Equitum Decuriis* varia. Sed & *Decuria* Servorum occurrit apud Senecam *Epiſt. 47. Retulit illi gratiam ſervus ille in primam decuriam conjectus, in qua vocem Præco experitur.* Plautus *gregem venalium* vocat, *Aulul. Sc. 3. act. 3.* Nempe rejicula mancipia *per decurias* venibant; turdorum inſtar, quorum *decuriæ* ſeu *coronæ* meminit Martialis *in Xeniis, Epigramm. 51.* cujus lemma in nonnullis codd. eſt *Turdorum corona*; in aliis, *Turdorum decuria*: in Arondelliano utrumque, *Turdorum decuria ſive corona.* Epigramma verò hoc,

Texta roſis, fortaſſe tibi, vel divite nardo;
At mihi de turdis facta corona placet.

Sic *decuriæ pellium tentoriarum triginta*, apud Treb. Pollionem *in Claudio* &c. V. quoque ſuprà *Decades.*

Decuriones, apud Romanos dicti ſunt, decem Equitum præfecti; quemadmodum enim Centuriæ peditum in Contubernia, quibus præerant Decani, ità turmæ Equeſtres in *Decurias*, qui parebant Decurionibus, erant diſtributæ. Item Coloniarum & Municipiorum Senatores; in quibus legendis ſummam curam adhibitam eſſe, docet Cicero *in Epiſt. ad Lepum lib. 6.* ubi *eos*, inquit, *qui præconium facerent, vetari eſſe in Decurionibus, qui feciſſent, non vetari.* Ex horum ordine Decemviri legebantur, qui tributorum exactioni ita præerant, ut ſi quid detrimenti fiſcus mortuorum cauſâ contraheret, ipſi ſuis ſumtibus reſarcire tenerentur. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 10. c.24.* At *Decurio Palmyrenus*, apud Sext. Rufum, *Princeps civitatis* eſt Trebellio Pollioni, *unus ex principibus civitatis*, Fl. Vopiſco in *Aureliano*, Odenatus ſc. qui, priusquam Imperium raperet, unus τῶν πρωτοπολιτῶν, ſeu *Principum civitatis*, Palmyrenorum erat. *Decuriones* ſc. ſeu Curiales in unaquaque urbe, Principes civitatis erant, & quaſi Senatores: quorum primos *Principales* dictos eſſe, notum eſt. Salmaſius *ad Vopiſcum l. cit.*

Decurſio Exercitus, à Scipione exhibita; memoratur Livio *lib. 29. cap. 22. Venientibus eis* (Romanorum Legatis) *Syracuſas, Scipio res, non verba, ad purgandum ſeſe paravit. exercitum omnem eò convenire, claſſem expediri juſſit, tanquam dimicandum eo die terrâ marique cum Carthaginenſibus eſſet. Quo die venerunt*, hoſpitio comiter exceptis, *poſtero die terreſtrem navalemque exercitus, non inſtructos modo, ſed hos* decurrentes; *claſſem in portu, ſimulachrum & ipſam edentem navalis pugnæ oſtendit.* Apud eundem, ſub conſimilis *Decurſionis* prætextu, Tyrannum, qui Lacedæmonem occupaverat, ab Alexamene occiſum habes *lib. 35. cap. 35.* Gracchus quoque *juſſo ornari copias peditum equitumque omnes & decurrere armatas*, Celtiberos ab auxilio circumſeſſæ urbi Certimæ ferendo deterruit, ibidem *lib. 40. cap. 47.* &c Et quidem non Duces ſolùm; , ſed & quisquis in bellorum hujusmodi ſimulachris atque militaribus exercitationibus *decurreret*, priſco more coronatus fuit; uti docet Xenophon *Hellenic. lib. 3.* ubi de Ageſilai exercitu, & Virgilius *Æneid. lib. 5.* ubi de Equeſtri Decurſione puerorum, juſſu Æneæ factâ, ait,

Incedunt pueri, pariterq; ante ora parentum,
Frænatis lucent in equis, quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit Trojæq; juventus.
Omnibus in morem tonſa coma preſſa coronâ.

Atque hinc mos ortus milites, in rei bene geſtæ præmium, coronis donandi. Car. Paſchalius *Coronarum lib. 7. cap. 2.* Hodie in Regum Principumque Aulis, *Decurſio Equeſtris ad annulum* frequens eſt, cujus deſcriptionem hanc exhibet Fr. Pomey: *Equo cœpit in orbi mollique greſſu ſpatium emetiri, velut exploraturus ſtadii menſuram; propiusque accedens ad columnam, annulum inde penſilem recto ſtatuit ſitu, itàque direxit, ut aſpectu non emineret altiùs. Tum porrectam — ſumit lanceam, deinde pari, quo venerat, gradu, redit ad ſtadii carceres. Hic, dato ſigno per Regios tubicines, Africanum ſuum dimidium agit in gyrum, admotisque calcaribus admiſſis eâ velocitate, ut fulgur videatur aſſequi. Itaque, quàm initio curſùs, totâ explicati brachii porrectione, haſtam tenuerat ſublimem, ſenſim acclinatam, arrectamque in annulum, haud ſolerter minùs, quàm feliciter, inſerens, palmam prima hac decurſione reportat, equo ad metam derepente inhibito, poſt aliquos ex arte in ſublime ſaltus. Repetitâ decurſione, parem retulit pari felicitate laudem; quam tertiâ tantiſper imminuit, annulo duntaxat perſtricto; cùm priùs ſemel iterumque abſtuliſſet lanceæ cuſpide. Ejus contrà æmulus, nimio actus victoriæ deſiderio, victoriam amiſit, collineavit nunquam rectâ haſtâ aut in obliquum, aut in ipſum longurium annularem tantùm non impactâ*, in *Deſcript. div.* Galli iſtiusmodi exercitium vocant *Courſe de Bague*, Germ. *Ringelrennen*: quod in Torneamentorum locum ſucceſſiſſe, diximus in hac voce. De *Decurſionibus* Vett. circa rogum, jam ab antiquo ævo fieri ſolitis, alibi.

Decutes Togæ, Feſti abbreviatori ſunt detritæ; quemadmodum Græci quoque συγκρουστὰ ἱμάτια interpretantur, (ὅν ἡ κρόκις ἀνατίτριπται), *quorum detriti ſunt flocci*: Salmaſio verò eædem ſunt, quæ & *concutes* & κρουστὰ ἱμάτια dicebantur; nam *decutere*, in *Gloſſ.* κερκίζειν, eſt *percutere ſeu concutere τῇ κερκίδι, i. radio textorio*, V. ſuprà.

Dedecus Canum, pœnæ genus, medio ævo in uſu, de quo V. ſuprà, ubi de *Canem ferendi ritu.*

Dedicandi ritus, antiquiſſimo in uſu. Et apud Hebræos quidem חנך & חנוכה; apud Græcos ἐγκαινίζειν & ἐγκαίνια & ἐγκαινισμὸς, idem, quòd Latinis *Initiare* ac *Initia*, ſeu *Initiamenta* ac *dedicare* & *Dedicatio* eſt, conſecratio ſc. ſeu uſibus ſacris cultuiq; divino addictio, ſive prima, ſive denuo inſtaurata: quod Græci quoque ἀφιέρωσιν & ἀνάθεσιν τῷ θεῷ dixere. Qui ritus ab Hebræis tranſiit ad Gentiles, apud quos proin mos inolevit, ut Ædes eorum ſacræ, Aræ, Deorum ſtatuæ, ambitusque circumjacentes per ſolennia ſacra, quæ tum Euchariſtica eſſent, tum Propitiatoria, ac veluti התודות ſeu Sacrificia illa, quorum in Ebræorum *Dedicationibus* mentio, dedicarentur, uti & interdum transferrentur, ampliarentur reficerenturve. Et quidem Græci vett. ſacrificiis ſumtuoſioribus, ut victimis; pro arbitrio, Aras, Templa, Statuas Deorum dedicabant: ſed verò, qui manu etiam tenaciore in *Dedicationem* offerebant, χύτρας *ollas* adhibebant, more ſolemni à mulieribus ſuper capita circumferendas, in quibus Πανσπερμία ſeu leguminum omnigenûm elixorum mixtio, unde libatio fieret ἀφιδρυμένοις Diis *dedicatis* Euchariſtica & Propitiatoria, V. Ariſtoph. *Pluto Actu 5. Scen. 3.* Hoc tamen temperamento adhibito, ut ſacrificii ſive genere ſive modo, Deo ipſi dedicando neutiquam idoneo, non omnino uterentur: Proin cùm ſacrificia tam multiplicia eſſent, quàm ipſa Numina, videtur in ipſa *Dedicatione* ſaltem plerunque, idem exhibitum, quod poſtmodum ſingulis in uſu, utcunque pro ſacrificantis liberalitate ultronea ſubinde auctum. Quò ſpectat *Dedicatio* Philoctetis aræ templique, in Caſſandræ vaticinio apud Lycophronem,

Ἐν δ' αὖ Μακάλλοις σηκὸν ἐγχώριοι μέγαν
Ὑπὲρ τάφων δείμαντες, αἰανῆ θεὸν
Λοιβαῖσι κυδανοῦσι καὶ βουθύτοις βοῶν.

In Macellis (Italiæ urbe,) *tandem templum indigenæ magnum*
Super ſepulchrum extruentes, æternum Deum
Libationibus honorabunt & boum ſacrificiis.

Simile apud Eundem habes; de Parthenopes templo extructo & libationibus ſacrificiisque annuis honorato, id eſt; iisdem *Dedicationi* adhibitis & poſtmodum quotannis iteratis. Atque ita quidem Salomo, Zorobabel, Judas Maccabæus, Herodes, ſacrificiis, quæ DEO OPT. MAX. ex ſe idonea fuere in *Dedicationibus* pro libitu & variatim utebantur. Quibusnam verò ex auſpiciis & quorum auctoritate publicâ, an Pontificis an Magiſtratus alicujus, hæc initiamenta penderent, apud Græcos non adeò liquet. Interim, cùm Areopagitæ aliive, quibus permiſſa erat poteſtas publica; jus haberent ſoli adprobandi ἐπιθέτου ſeu *novi Numinis*, etiam & veteris ſeu jam ἐγχωρίου ac publici qualemcunq; *Dedicationem* in uſum publicum nullâ ſine eorum auctoritate pro legitima Athenis habitâ fuiſſe, veriſimile eſt. Ut enim alia omittam, cùm Imperatores, eorumque interdum delitiæ, ut Antinous, in Deos referendi erant apud Græcos, Romanis parentes, Id non ſine publica Provinciarum Urbiumque auctoritate; permiſſu Principis P. Q. R. nixâ factum eſſe, ex Hiſtoria Auguſtâ obvium eſt, V. Tacitum *Annal. lib. 1. & 4.* Vetuſtiſſima autem Græcorum in *Dedicationibus* vox, ut ex marmoribus quibusdam ſcriptisque eorum conſtat, fuit ἀνέθηκε, ut in Tripodum Epigraphis tribus, in literis Jonicis, apud Herodotum *Terpſich.* &c. Aliàs ἱδρύσατο & ſimilia reperies. Fiebantque illæ nunc metro (quod rarius) plerunque proſâ; interdum etiam interſertis, quæ à Numine eo nomine deſiderabantur, ut in *Dedicatione* fundi haud procul ab Urbe in Triopio, factâ ab Herode ſive Rege ſive Rhetore, in quam Caſaubonus & Salmaſius edidere notas. Cauſa item acceſſit in turris Phari, velut Aræ, Soſtrati Cnidii dedicatione, apud Strabonem *lib. 17.*

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ ΚΝΙΔΙΟΣ
ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ
ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ
ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ.

Soſtratus Cnidius, Dexiphanis fil. Diis Servatoribus, pro navigantibus. Frequentiùs verò ΑΠΟΛΛΩΝΙ, ΑΡΤΕΜΙΔΙ, aliis, inſcriptæ ſunt Aræ, citra *Dedicandi* verbi aliusve tantumdem innuentis cauſæve adjectionem. Etiam in pagis Atticis olim reperiebantur Βωμοὶ ἀνώνυμοι, *Aræ ſine nomine* Dei alicujus: quemadmodum Romani, *ſi Deus, ſi Dea*, H. Grotius *ad act. Apoſt. cap. 17. verſu 23.* In quibus omnibus non dubitandum, quin tum Sacrorum, quæ poſtmodum Diis continuanda eſſent, tum rituum aliorum, ſolennitas (plerunque ſaltem) annua, etiam *Dedicationis* nomine celebraretur &c. Atque his analoga obtinuere pariter, apud Gentes alias; quotquot Templa Ædesque ſacras aris ſtatuisque ornatas admiſere. In ſcriptis certè tum chartaceis, tum

marmoreis Romanorum, habentur frequentiſſimæ Templorum *Dedicationes* ſolennes, quarum etiam, illis in uſu, jura ritusque expreſſiùs occurrunt. Injuſſu Populi aut ſine Plebis ſcitu aut Senatus conſulto, quod Plebiſcitum ſæpius ſupplebat, aut demum Principis indultu (uti, apud Hebræos, juſſu Synedrii M.) Ædes, Terra, Ager, ritè dedicari nequibant, ut de ædibus ac templis maximè liquet ex Livio *lib. 9. ſub fin.* ubi Corn. Barbatum Pontificem M. ait, *negaſſe, niſi Conſulem aut Imperatorem poſſe Templum dedicare, atque ex autoritate Senatus latum ad Populum fuiſſe, ne quis Templum Aramve, injuſſu Senatus, aut Tribunorum Pl. partis majoris dedicaret.* Scilicet anno ab U. C. 450. Poſtmodum verò ex auctoritate Pontificibus permiſſâ, atque lege Papiriâ, nec Ædium, nec Terræ, nec Agri, *ſine Populi juſſu aut Plebis ſcitu*, legitima fiebat dedicatio, ut videre eſt apud Ciceronem, jus *Dedicationum* ſui ævi copioſiùs explicantem, *Orat. pro Domo ſua* & *ad Attic. lib. 4. Epiſt.* 1. Sed & de SCti hic auctoritate impetrata, non ſemel Livius: Et demum, ex Lege Regia, & Cæſarum Pontificatu Max. penes eos erat, ut rerum aliarum, ita *Dedicationum* poteſtas & permiſſio; ante quam Legem, quæ Veſpaſiani tempori tribui ſolet Senatu P. Q. contradicente, ne illis quidem id licebat, ut ſatis elicitur ex eo, quod habet Tertullianus *Apologetic. cap.* 5. & *adv. Nat. lib.* 1. *cap.* 10. de Deo Alburno & de Jeſu Chriſto, quem cùm amplecti vellet Tiberius, reſpuente Senatu, receptus non eſt. Interim in cauſis ſacris, adeoq; & *Dedicationibus*, plurimum auctoritatis ſæpius Pontificibus minoribus, eorumque Collegio, Quindecimviris Sacris faciundis & Auguribus permiſiſſe tribuiſſeque Imperatores, etiam poſt Legem præfatam, reperimus, V. Lampridium *Alex. Sev.* &c. Atque, ut *Dedicationes* fiebant ſic recens *extructarum* Ædium ſacrarum, aliorumque, ita & *reſtitutarum*, quemadmodum in Encæniis Zorobabelianis, Maccabaicis & Herodianis: & Templi veteris, ideò tantùm diruti, ut denuo extrueretur, ſpatium ſive area, tametſi non ampliata aliterve mutata, denuo, interdum etiam, antequam reædificaretur, dedicabatur. Cujus rei egregium ac ſingulare exemplum habemus, in Capitolio ſub Veſpaſiano reſtituendo, apud Tacitum *Hiſtor. lib.* 4. ubi Prætor *dedicat*, præeunte verba Pontifice, & Auſpices ſiſtunt & effantur ſpatium. Nec legitimum erat Templum, quod non per Augures & Auſpices conſecraretur: itaque Magiſtratus ſummi, Pontifices, Augures, Auſpices, *Dedicationibus* apud eos, ſimul cum *Dedicante* præerant, ut apud Ebræos Rex, Pontificis Oraculum, Propheta. Ritus ac formulæ *Dedicationis*, uti & perſonæ, quæ ei præeſſent, apud eosdem multiplices fuere, & ritibus perſoniſq; Ebræorum analogæ. Verbis de Ædibus, Arearumque finibus & legibus, juxta quas ſacrarentur, conceptis, præibat Pontifex, quem ſequebatur Magiſtratus ſeu alius, qui dedicaret. Varro *de L. L. lib.* 4. *Ædis ſacra, a Magiſtratu, Pontifice præeunte, dicendo dedicatur &* Effata *dicuntur quòd Augures finem auguriorum cæleſtium extra Urbem agris ſunt effati. Hinc effari Templa dicuntur ab Auguribus; Adfatus qui in his fines ſunt.* Ritibus autem in illis, præter precationes, Auguralis Siſtendi ſive Effandi munus & ſacrificia, ſingularis erat ille, *Dedicaturum*, dum verba præibat, poſtem oſtii Templi manu tenuiſſe, illamque ei ſic impoſuiſſe, ut tum certo indicaret, Ædem ſic uſibus ſacris addicendam, tum in eosdem, ex auctoritate publica dedicaret. Sic in Jovis ædibus, in Capitolio, dedicandis, *Poſtem tenuit* Horatius Pulvillus Conſ. *inter precationem*, ut Livius, ſeu *inter nuncupationem ſolennium verborum*, apud Livium *Dec.* 1. *lib.* 2. & Val. Maximum *lib.* 5. *cap.* 10. 1. Cui apud Hebræos ſimile id fuit, cùm poſtes ædium novarum Mazuzis, de quibus infrà, ex Lege ornabantur. Sed nec Sacra fuiſſe ulla, ſine foco accenſo, docet Varro apud Servium in *Virgilii illud Æneid. lib.* 3.

—— —— Et lætam cognomine gentem
Hortor amare focos.

Porro, qui *Dedicationem* ſive Ἀνίερωσιν hujusmodi, etiam & Ἐπιγραφὴν ſeu *Inſcriptionem*, ad eam pertinentem, pariter procurabat, teſte Dionyſio Halicarnaſſ. *lib.* 5. Haud parum verò gliſcente tandem in his *Dedicationibus* magnificentiâ, acceſſere eis, præter Sacrificia, pulvinaria, ludi, epulæ, largitiones publicæ, alia. Feſta inſuper Dedicationis anniverſaria celebrabantur: ſcilicet, ut Urbium, Principum, privatorum natalitia redeuntia, feſta agebantur annua, ita & Templorum conſecrationes; quemadmodum de Encæniis Maccabaicis apud Ebræos infrà videbimus. De peculiaribus ſacrificiis in dedicationibus aliquot Deûm Magnorum, Matris Deûm & Attidis, offerri ſolitis, quæ alibi, quàm in ſaxis, perrarò occurrunt, dicemus ſimiliter infrà, in voce *Taurobolium*. Plura verò hâc de re; ut & de Chriſtianorum veterum *Dedicationibus*, vide apud Joh. Seldenum *de Synedriis vet. Hebr. Part.* 3. *toto capite* 14. & 15. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 15. ubi coronatos fuiſſe, qui aliquid Deo *dedicatum* irent, addit. Alios; nec non, ubi ſuprà de *Conſecratione*.

Dedicatio, in Eccleſia Rom. dicitur dies feſtus Sancti alicujus, Eccleſiæ vicanæ Patroni, qui non ipſorum duntaxat vicanorum, ſed etiam vicinorum pagenſium concurſu celebrari ſolet: unde Regiis olim ſecuritatum privilegiis munitus legitur. *LL.* Eduardi Confeſſ. *cap.* 3. *Ad* Dedicationes, *ad Synodos, ad Capitula venientibus — ſit ſumma pax.* Concurſum ad annuas has feſtivitates populorum, indigitat Gregorius M. *Homil.* 14. *in Evang.* & Auctor *Vitæ* S. Popponis Abb. *num.* 44. In ejusmodi verò *Dedicationibus*, ſolennes epulas celebratas fuiſſe, docemur ex Sidonio *Epiſt. lib.* 4. unde poſtmodum, quòd, qui ad hujusmodi feſta in vicos ire ſolent, non tam pietatis, quàm commeſſationibus & ludicris indulgendi gratiâ, eò coibant, vox in malam partem trahi ac pro commeſſatione publica uſurpari cœpit. Certè hac notione *Dedicationem* uſurpavit Cæſarius Heiſterbach. *lib.* 12. *cap.* 41. *Miles quidam erat — ſic totus deditus vino, ut diverſarum villarum* dedicationes, *tantùm propter bona vina frequentaret.* Quas quidem commeſſationes attigit etiam Paulinus *Nat.* 9.

Sed rurſum redeamus in atria, conſpice rurſum
Impoſitas longis duplicato tegmine cellas
Porticibus, metanda bonis habitacula dignè,
Quos huc ad Sancti juſtum Felicis honorem
Duxerit orandi ſtudium, non cura bibendi.

Et infrà,

Verùm utinam, ſanis agerent hæc gaudia votis,
Nec ſua liminibus miſcerent pocula ſanctis.

Atque inde eſt, quòd etiamnum Gallis, *faire la Dedicace*, eſt *genio & ebrietati indulgere*. Nec multùm juvit, quòd *convivia* hujusmodi *ſabbatorum voluptaria*, ut Auguſtinus *Epiſt.* 56. ſeu *ſabbatarium* hunc *luxum*, ut Sidonius *lib.* 1. *Epiſt.* 2. vocat, abrogatum voluit Romana Synodus, ſub Eugenio III. *cap.* 35. Concilium Cabiloneníe *can.* 19. & Edgarus R. *in Can Saxonicis cap.* 28. hodieq; enim ſatis notabilia piſcæ hujus ἀταξίας veſtigia ſupereſſe, nemo ignorat. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi ſuprà.

Dediti, non ſemper recipi conſuevere; ut in pugna ad Granicum Græci, qui Perſæ militabant: apud Tacitum *Annal lib.* 12. Uſpenſes, veniam liberis corporibus orantes, *quod aſpernati ſunt victores, ut belli potiùs jure caderent.* Sed & acceptos in deditionem ſine conditione legas interfici, ut à Romanis Pometiæ principes, à Sulla Samnites, à Cæſare Numidas & ipſum Vercingetorigem: imò mos hic ferme perpetuus Romanorum in hoſtium duces ſive captos, ſive deditos, ut triumphi die occiderentur; quemadmodum Cicero nos docet 5. *Verr.* Livius tum alibi, tum *lib.* 28. Tacitus ubi ſuprà, Alii. Eodem Tacito memorante Galba decimari juſſit, quos deprecantes in fidem acceperat, *Hiſtor. lib.* 1 & Cæcina, in deditionem accepto Aventico, in Julium Alpinum è principibus, ut concitorem belli, animadvertit: cæteros veniæ vel ſævitiæ Vitellii reliquit. Cujus rei cauſæ vel ad talionem, vel ad terroris neceſſitatem, vel ad reſiſtendi pertinaciam, ab Hiſtoricis referuntur. Sed hæc non ſufficere ad juſtam cædem, inter alia, inde liquet, quòd à captivis & *deditis*, ſeu *dedere* ſe cupientibus, periculum non eſt: ut ergò juſtè occidantur, crimen antecedat oportet, & quidem tale, quod æquus Judex morte vindicandum cenſeret. Unde *dedititiis* parci voluiſſe Divinam Clementiam, ex Jure Sacro militari diſcimus. V. hanc in rem plura, apud Hug Grotium *de Jure Belli & Pacis* paſſim, inprimis *lib.* 3. *cap.* 4. & *lib. eod. cap.* 11. Cæterùm, uti Supplices, ſic *Dedititios*, coronam nonnunquam iis obtuliſſe, quibus ſeſe permittebant, lepius apud Polybium *in Eclogis Legat.* &c.

Dedo, filius Theodorici, ex Witikindea familia oriundi, cui à matre Juditha Mersburgica agnata ille Comitatus, præter avita *Surbeck, Witbin, Wirtenberg, Budſez*, ab Ottone III. Imp. collatus: Cæſus eſt A. C. 1009. in prælio adverſus Wernerum Marchionem. Filii *Dedonis*, Fridericus, Comites Palatinos Saxoniæ ſevit; Theodoricus verò, gener Eccardi Marchionis Miſniæ, Marchionatu Landsbergenſi & Comitatu Eulenburgico ac Seuſelicenſi ab Henrico II. auctus, inter alios *Dedonem* genuit Luſatiæ, poſt mortem agnati Ottonis, ac Miſniæ Marchionem, Henrici IV. Imp. hoſtem, cujus proſapia brevi extincta eſt: Thiemone fratre ſtemma propagante, cujus filio Conrado Otto dives proſatus, Saxonicos Principes hodiernos ſevit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Witikindea Saxonica.*

Deducere, verbum nuptiale de Sponſa, quum ad Sponſum à Nymphagogo ducebatur. Papin. Statius *Thebaid. lib.* 8. *verſu* 235.

—— —— illi Cytherea laudans
Connubia, & multa deductam *lampade fratrum*
Harmonien ——

Petronio *producere* eſt, *perducere* aliis, V. Joh. Paſſeratium *ad Propertium Eleg.* 3. *lib.* 4. & plura de hoc ritu infrà, in voce *Deductio Nuptialis*. Aliâ notione vox occurrit, apud eundem Poëtam *Achilleid. lib.* 1. *verſu* 7.

Sic amor eſt ——
—— totâ juvenem deducere *Trojâ.*

Ubi vetus Scholiaſtes, *omnem ejus hiſtoriam decantare*, exponit. *Ducere eum* (Achillem) *primùm ad Trojam, & dein omnes ejus res geſtas, mortemq; perſequi.* Totius enim Achillis deſcriptio fuit Achilleis Papinii, non eorum tantùm, quæ bellum Trojanum anteceſſerunt, ut nonnullis viſum, compendium: adeoque ſimplicem & quaſi manu comprehenſâ deductionem, ab exordio ad finem vitæ Achillis, Poëta loquitur. V. de *ducendi* & *deducendi* Heroas, Poetico verbo, Paſſeratium præfatum ubi ſuprà *lib.* 2. *Eleg.* 1.

Deductio Nuptialis, כניסה לחופה ſeu *Deductio in Domum*

mum aut *Thalamum* Hebræis dicebantur Nuptiæ, à Sponſalibus diſcriminatæ, cùm viz. poſt hæc Nuptiæ perfectæ fiebant ac abſolutæ. Cujus diſcriminis veſtigia apparent in lege illa militari Deuteron. *cap.* 20. *verſ.* 5. *Vir ille, qui deſponſavit ſibi uxorem & nondum accepit eam, vadat & redeat ad domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius accipiat eam.* Ita autem Sponſa *deducta*, neq; antè, vocabatur נשואה, id eſt, *Nupta*: poſt deductionem verò, per ſeptē epuli nuptialis dies (de quibus infrà) Sponſus חתן Sponſa כלה ab omnibus; imò & poſt illos expletos, ſemper à Parentibus appellabantur. *Deductio* verò ita habebat: Sponſalia peracta ſequebatur pactum dotale, Deductio item atque Nuptiæ, interim præſtitutum ſeu permiſſum erat, puellis deſponſatis ante Deductionem, moræ tempus, XII. nempe menſium, à pubertatis die putandorum, ubi ipſo plenæ pubertatis exactæ die; aut poſtea intra annum, ab eodem die Sponſalia inita erant; ſi verò annus à pubertatis plenæ die præteriiſſet ante Sponſalia, & demum Deductionem poſtularet Sponſus XXX. duntaxat dierum: quo tempore parabat ſe Sponſa & caſtitas utrinque ſervabatur Quòd ſi eo exacto Sponſus à deductione abſtineret, alimenta inde ab eo Sponſæ erat præſtanda: Sin Sponſa contumax ritè deduci nolebat, eadem ipſa agendi formula Sponſo competiit, quæ in uſu erat, ubi uxor contumax copiam ſui marito denegaret. Hoc verò moræ tempore, ſeu ante D. ductionem, Pacta etiam dotalia erant ineunda & Dos Sponſæ conſtituenda a Sponſo; ut ferè ἀντίφερνα ſeu Donatio propter Nuptias, jure Cæſareo appellari ſolita. Aliàs, ubi Sponſam ante dotis conſtitutionem Sponſus deduxerat, oportuit eum denuo ei dotem conſtituere, ſi Sponſalia infirmari nollet. Dote conſtitutâ, & temporis moræ ratione habitâ deducere Sponſam Sponſo licuit illis diebus, qui deductioni erant apti, nec enim Sponſalia, nec Deductio, omnibus horis ritè fiebat. Quibus autem diebus deducere non licuerit, dicemus infrà, ubi de *Nuptiali tempore.* Deductio verò non ita intelligenda eſt, ut omnino neceſſum eſſet, Sponſam ex ædibus ſuis ſive paternis in Sponſi aliasve, adeoque in Thalamum aliarum ædium deduci: æquè enim illa fieri potuit, in ipſis ubi Sponſalia inibantur ædibus ac in ædes Sponſi aliasve. Ante deductionem autem in thalamum, adhibenda erat Benedictio ſolennis, quæ rite adhibebatur tam in domo, ubi Nuptiale epulum celebrabatur, & ubi Thalamus erat, in quem Sponſa deducenda, quàm in alio quovis loco ex more huic rei præſtituto. Nam recentioribus Judæis locus benedictionis fere atrium Synagogæ eſt, ſed de hac benedictione, plura infrà, in voce *Hierologia Nuptialis.* Epulum, cujus modò mentio facta, per dies à Deductione minimùm ſeptem, ubi virgo erat Sponſa; per triduum minimùm, ubi Vidua ſeu Vitiata ducebatur, lætè lauteque celebrandum erat. V. quæ ſuprà diximus, ubi de *Lætitia Nuptiali* & *Nuptiali Epulo.* In horum dierum primo, ſequebatur *Deductio in Thalamum* ſeu *Introductio in Chuppam*, ut vocant, ante quam Nuptiæ non habebantur perfectæ. Unde Maimonides, *Non benedictio Sponſorum facit Nuptias, ſed Deductio in Thalamum.* Scilicet, ſi vinculum matrimonii ſpectes, in quantum planè perſonale erat, ex ipſis Sponſalibus ſeu pactione firmum habebatur ac ratum: ſed ſi etiam dotis incrementum, ſucceſſionem unde Vir, etiam cohabitationem aliave ejusmodi invicem cōmoda, jura ac officia conſideres, non eadem erat illis Sponſalium ratio ac vis antè, quæ poſt deductionem. Atque ad Deductionem hujusmodi & ſolenne convivium (quo durante Sponſi è Thalamo ſuo, tum ſplendidis veſtibus, tum nuptialibus comitum officiis, ornati progreſſus comparatur Soli Pſalmo 19. *verſu* 9.) ſpectat illud in Evangelio, Matth. *cap.* 25. *verſ.* 10. de decem Virginibus, *Dum irent emere, venit Sponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias & clauſa eſt janua.* Omnibus ſc. convivis futuris Sponſus & Sponſa, quæ jam deducebatur in Nuptias, ſolicitè expectandi erant obſervandiq;. Namque locum hunc de Sponſo ſimul & Sponſa venientibus, quemadmodum in Deductione, capiendum eſſe, oſtendit Syri commata primum ejus capitis, quo pro eo, quod eſt in Græco, *εἰς ἀπάντησιν τοῦ Νυμφίου*, habent, *in occurſum Sponſo & Sponſæ.* Similiter de convivis ſeu miniſtris, quorum officia Nuptialia Sponſis, toto illo Lætitiæ Nuptialis tempore præſtanda erant, intelligendum illud, Matth. *cap.* 9. *verſ.* 15. *Nunquid poſſunt filii Thalami Nuptialis lugere, quamdiu cum illis eſt Sponſus.* Inter hos autem præcipui fuere Paranymphi, qui bini minimùm fuere, שושבינים, i. *Socii, Comites, Amici*, Sponſorum dicti; alter Sponſæ, Sponſo alter. Quorum officium ſingulare erat antiquitus, decubitus locum perſcrutari, eadem in domo eodemque in conclavi cum Neogamis pernoctare, officioſè quæ nocte Deductionis Sponſi fecerint obſervare, adeoque non tantùm illis in Deductione, ſed etiam in ipſo cubili ſeu thalamo, totâ illa nocte, inſervire, ne fraus alterutrinque de Virginitate ſeu floris virginei teſtimonio committeretur. Plura de iis dabimus infrà, ubi de *Paranymphis.* Ab Hebræis tranſiit mos hic lætitiæ ac *Deductionis* in Orientem vicinum, uti diſcimus ex Hiſtoria Haſinoniaca, 1. Maccab. *cap.* 9. *verſ.* 37. ubi filios Jamri facturos Nuptias, duxiſſe Sponſam è Madaba, filiam Chananæi cujusdam Principis, cum pompa magna, legimus: *Et ecce tumultus & apparatus multus & Sponſus proceſſit & amici ejus & fratres ejus, obviàm illis cum tympanis & muſicis & armis multis.* Diſertè etiam memorat Joſephus *lib.* 13. *cap.* 1. Sponſam & ipſam deductam à Sponſo, cum frequenti amicorum comitatu, *οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις, ut fieri ſolet in Nuptiis.* Quo pacto apud Græcos Romanosque Deductio fuerit peracta, dicemus in voce *Nuptiæ.* De Mahumedanis Africanis, ut ex Joh. Leone aliquid addam, poſt celebrata in Templo Sponſalia, Deductio ſequitur in domum, nec ſine facibus, & Sponſa matri mariti traditur: Quamprimùm verò Sponſa cubiculum ingreditur, maritus pede ſuo uxoris pedem tangit, ſtatimq; ambo recluduntur. Epulæ dein nuptiales aliaque, pro Sponſorum conditione, ſolennia varia, V. illius *Deſcript. Africæ lib.* 3. *cap. qui in Matrimon. conſecrandis* &c. Etiam de Moriſcis ſcribit Jac. Bleda *in Defenſ. Fid. cap.* 14. *Indic.* 87. *Quamvis in facie Eccleſiæ matrimonium contrahant, non reputant verum eſſe matrimonium, donec expletis cunctis ſectæ ceremoniis, domum propriam aut conductam, aut alias ambo ſimul inhabitent,* &c. V. Seldenum *lib.* 2. *cap.* 1. 7. 11. 12. 13. 27. & hic paſſim, inprimis infrà, ubi de *Nuptiali Thalamo* & *Nuptiali velandi more.*

Deductio Thenſarum, inter Imperatorum prærogativas. V. infrà *Tenſa.*

Defenſivæ, apud Radulfum de Diceto A. C. 1153. Vicecomites dicuntur, quibus locorum ſeu Comitatuum vel provinciarum cura commiſſa erat, quo vim & injuriam propulſarent, latrocinia compeſcerent, pacem publicam cuſtodirent, & ab omni injuria regios ſubditos conſervarent. ſic idem A. C. 1198. *In Marchia principales* Defenſivæ *locorum — ad pugnam accincti concurrerunt hoſtiliter*, apud Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Defenſor, cogn Herculis, V. infrà *Deſanaus.*

Defenſores, adde: De *Defenſoribus Civitatum*, V. Senatorem *lib.* 7. *Epiſt.* 11. ubi Formulam habes huc pertinentem, ut & infrà in voce *Ecdici* At *Defenſores* Regionarii, in *Ordine* Romano dicuntur, *Defenſores Romanæ Eccleſiæ* aliàs appellati; quorum (cùm munus eorum eſſet potiſſimùm pauperum & Eccleſiarum defenſioni ac commodis invigilare, in provinciis implorantibus Curiæ Rom auxilium adeſſe, patrimonia quoque, ut vocant, Eccleſiæ Rom. in diverſis provinciis conſtituta, curare) numerum Romæ ad VII. auxit Gregorius M. eosque VII. Regionibus aſſignavit, ut ipſe teſtatur *lib.* 7. *Ind.* 1. *Epiſt.* 17. ubi de eorum Officio ac Privilegiis, pluribus agit. Horum qui ordine primus eſt, *Primus Defenſor* ſeu *Primicerius Defenſorum*, dicitur eidem *ibid.* Græcis Πρωτέκδικος, de qua dignitate multa congeſſerunt, Gretſerus, Meurſius, Goarus, Alii. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Hodie *Advocatos Conſiſtoriales* nuncupari, & ad numerum XII. auctos eſſe, a Sixto IV. docent Macri Fratres in *Hierolexico*; ex Libro Fratrum de Rubeis, cui tit. *Defenſor redivivus.* Ubi etiam addunt, vitas illorum ſcriptas eſſe erudito calamo Car. Carthari Advocatorum Decani.

Defigere, Phrygionis proprium. Sic *defigere pulvinar & foliar* dicitur *Phrygio*, Varroni apud Nonium, h. e. ἀκεστεῖν: quam vocem ſatis intelligunt qui, quid Græci appellent τὸ πολυκέντητον & πολύκεντρον, norunt. Nempe variis argumentis veſtes, pulvinaria, ſtragula & cætera id genus depingere acu, *defigere* eſt, Græcis κεντεῖν, & ποικίλλειν. Unde à punctis, *Contrapunctores* hodie ejusmodi Artifices Galli vocant, V. infrà paſſim, inprimis in voce *Phrygio*; & plura hanc in rem apud Salmaſ. *ad Lampridium in Heliogabalo* & *Fl. Vopiſcum in Carino.* Idem verò Magicæ vanitatis verbum eſt, unde *defixio*, Græcè πῆξις, cùm quis in aliquo actu verbis herbisque aut alio quodam modo à naturali aliqua functione impeditur, fixusque ac immobilis hæret, non ſecus ac calamus aucupatorius (de quo ſuprà) ſeu arundo creſcens aves quas tangebat, velut fixas vinctasque capiendas dabat: unde quoque verbum translatum eſſe ad Magos, vult Salmaſius *ad Solinum pag.* 1088. ubi plurima hanc in rem. Inprimis verò *Defixio*, πῆξις ſeu καταδεσμός, de Veneris nodo ſeu Ligulæ nodo, dici conſuevit, de quo V. infrà. Aliud eſt *Defingere*, in *verſu* illo Naſonis,

Sagaq; phœnicea definxit Numina cera.

Idem ſc. quod *fingere.* Cereas enim imagines intelligit, quas Veneficæ fingebant, Sagis etiam noſtris hodie non incognitas: cujusmodi icunculis ad *defixiones* illis uti mos. Salmaſius *ibid.*

Definitor, officium Monaſticum, Viſitator. Gregorius IX. in *Conſtit.* pro Benedictinis *pag.* 837. apud Brolium: *Omnes verò Abbates & Priores, annis ſingulis ad Capitulum venientes*, diffinitiones, *ſi quæ factæ fuerint, in ſuo reditu habeant bis in anno, in ſuis Capitulis & viſitationis tempore, nihilominus recitandas*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Deflendi Cognatos, qui obiere, magna olim Veteribus religio fuit. Auſonius de ſuis *Parentalibus*, quæ hac ratione inſtituit: *Habes*, inquit, *hoc opuſculum maſtam religionem, quâ Carorum meorum obitus triſti affectione commemoro.* Et *Epigramm.* 1.

Nomina carorum jam condita funere juſto,
Fleta priùs lachrymis, nunc memorabo modis.

Usque eò, ut infelices putarentur etiam à morte, qui *indefleti* manſiſſent. Virgilius *Æneid. lib.* 6.

Nos animæ viles, inhumata infletaq; turba,
Sternamur campis —

Unde magnæ calamitatis loco habitum, non poſſe accedere &

noſtros

noſtros *deflere*, vel hoſtium immiſericordiâ, vel loci diſtantiâ prohibitos. Statius *Thebaid. lib. 12. verſu 152.*

> —— — *ſtat pervigil illic*
> *Umbrarum cuſtos, inhumataq; corpora Regi*
> *Adnumerat. nusquam lachrymæ, procul usq; fugati*
> *Acceſſus hominum* ——

Tales enim velut inſepulti æſtimati, ut ex Virgilio *cit. l.* diſcimus. Quam ſuperſtitionem (diſertè quamvis ab Apoſtolo prohibitam) Chriſtianis etiam hæſiſſe, docet objurgatio Prudentii *Cathemerin. Hymn. l.*

> *Quid turba ſuperſtes, inepta*
> *Plangens ululamina miſces,*
> *Cur tam bene condita jura*
> *Luctu dolor arguit amens?*
> *Jam mœſta quieſce querela,*
> *Lachrymas ſuſpendite matres,*
> *Nullus ſua pignora plangat,*
> *Mors eſt reparatio vitæ* &c.

Barthius *ad Statium d. l.* V. quoque hic paſſim, inprimis ubi de *Lachrymatoriis* & *Præficis.*

Defoſſio, pœna apud Recentiores recepta: Furum, in *Conſuetudd.* Arkenſibus A.C. 1231. in *Tabulario* S. Bertini: *Adulterarum*, apud Hungaros &c. V. quoque in voce *Hovla* Sed & olim, apud Romanos, Veſtales, ſi inceſtûs eſſent convictæ, vivæ defodiantur. V. ibi.

Defrutum, apud Martialem *lib. 4. Epigr. 45.*

> *Hos faſtus animosq; dat Sabello*
> *Farris ſemodius, fabæq; freſſæ* &c.
> *Et nigri Syra* defruti *lagena*:

muſtum eſt ad dimidiam decoctum, vel & vinum: Quo modo quia *Defrutum* lentius craſſiusque fiebat, *lutoſa*, i. glutinoſa, illa vocat Statius *lib. 4. Sylv. 9. verſu 39.*

> *Vel paſſum pſithiis ſuis recoctum?*
> *Dulci* defruta, *vel lutoſa cœna.*

Quorum uterq; de Saturnalibus agit, quibus inter pauperiorum xenia etiam hoc erat. Voci origo à *deferuendo*. Palladius *lib. 11. c. 18. Defrutum à deferuendo dictum, ubi ad ſpiſſitudinem fortem ter deſpumaverit effectum eſt.* V. quoq; Columell. *lib. 12. c. 21.* Plin. *lib. 14. c. 6.* &c.

Defuncti, qui curati ab antiquis, V. hic paſſim, inprimis ſuprà, ubi de *Cadaverum cura*. Addam hic ſaltem, ad mentionem eorum veniam præfari conſuevisse Romanos, ex Plinio *lib. 28 cap. 2. Cur ad mentionem* defunctorum, *teſtamur memoriam eorum à nobis non ſollicitari?* Et Plutarcho *in Cic.* Ῥωμαῖοι μὴ βουλόμενοι δυσφημεῖν, ἐξελθεῖν λέγουσι τὸ τεθνάναι, *Romani ne malè ominatè loquantur, abire dicunt, pro mori*; ſicut Græci ejusdem εὐφημίας causâ, ἀποιχομένους: à mortis mentione abſtinentes. Unde lethum ἀπὸ τῆς λήθης, quòd ii minimè ſollicitandi, & a quiete avocandi. Quam ob cauſam porrò μακαρῖται Græcis, bonæ ſcævæ omine, & πλείονες potiùs, quàm νεκροὶ, appellati ſunt &c. Dalechampius *Not. ad l.*

Defundere, apud Ciceronem *de Finibus lib. 2.* quibus *vinum defuſum ſit è pleno Oenophoro*: Græcè καταγγεῖν eſt & καταγγειοῦσθαι, diciturque de vino, quod è doliis (in quibus vinum non ſervabant Veteres) in amphoras, cados, & urceos; è cadis etiam urceisq; in crateres & pateras infundebatur, ut in illis conditum ſervaretur, in his propinaretur bibituris. A' quo *diffundere* diverſum, quod Græcis διαχεῖν eſt; uti apud Poëtam,

> —— *dederatq; comam diffundere ventis.*

Nempe eadem differentia inter *diffundere* & *defundere*, quæ inter *digredi* & *degredi*, & ſimilia: ut enim *degredi* eſt καταβαίνειν, ſic *defundere*, καταχεῖν. Unde *defuſum* meritò apud Ciceronem reponit Salmaſius pro *diffuſo*, quum ibi agatur de vini è majori vaſe, puta dolio, in alia minora infuſione. V. eum *ad Solinum p. 468.* & 984. Inde ad unguenta vox tranſiit, quæ dicebantur καταγγειζόμενα, cùm, poſtquam decocta eſſent & expreſſa, vaſis reponerentur & defunderentur aſſervanda. *Ibid.*

Degenfeldia Familia, antiqua admodum & in Helvetiæ olim illuſtrioribus; unde Stumphio memoratur A. C. 850. aliquis Baro *de Degenfeld*, qui Epiſcopum Lauſannenſem occiderit. Mentio etiam fit circa A.C. 1200. cujusdam Romanæ *de Degenfeld*, Abbatiſſæ in Alſatiâ; & circa A.C. 1240. Ulrici Baronis ex eadem familia, Epiſcopi Curiæ Rhæticæ & S. Galli Abbatis. Exin relictâ, ob domeſticas turbas, patriâ, in Sueviam conceſſere, novo non procul. Gemundâ condito caſtro, cui itidem nomen *Degenfeld* inſidere. Primus verò dicitur A. C. 1360. ex Helvetia, in Sueviam, conceſſiſſe Conradus Dorotheæ *de Kirrwart* marit⁹. Cùm verò avitus titulus, cui fortuna non reſpondere videbatur, aliquandiu fuiſſet intermiſſus, Chriſtophorus Martinus *à Degenfeld*, Cæſari ſuam ex Helvetiæ illis Baronibus deductionem demonſtravit, atq; ita Baronum titulum renovari obtinuit: Cæſareis, dein Suecicis, tum Gallicis, demum, cùm mandatis Imperialibus avocatus eſſet, Venetis auſpiciis, armis circumlatis, & rebus multis præclarè geſtis, Dalmatiâ inprimis contra Turcas ſtrenuè defensâ, inclytus. Fuit is Conradi, ex Margareta *de Zailnhart* filius, obiitq; A. C. 1653. Pater ex Anna Maria Adelmannia *de Adelmansfelden*, Adolphi Guſtavi (extincti A. C. 1659.) Adolfi, Chriſtophori, Maximiliani, Hannibalis, & Sophiæ Eleonoræ. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. tom. III. p. 65.* Ex hac verò ejus filia, cui Raugraviæ dignitas collata, ſuſcepit Carolus Ludovicus Elector Palatinus utriusque ſexus liberos, Carolum Ludovicum, Carolam, Luiſam, Ludovicum, Ameliam, Eliſabetham. Idem *Sylloge. Geneal. Hiſt. in Fam. Palat.*

Degis, Decebali Dacorum Regis frater, legatus ad Domitianum Imp. memoratur Martiali *lib. 5. Epigr. 3.*

Degradatio, in Communione Romana, Depoſitione longè gravior, eſt pœna Eccleſiaſtica, quâ Clericus, oblatis ordinis Inſignibus, ab Epiſcopo, coram Judice Seculari, cui poſtmodum traditur, privatur titulo Clericali: Epiſcopis verò *degradatis* dirumpitur veſtimentum Sacerdotale, uti Hebroinum Leodegario feciſſe legitur in *Vita* S. Leodegarii *cap. 14.* Quò ſpectat Liber, cui tit. Διάπραξις, ſeu, *Diſput. Animæ & Corp.*

> Ὡσαύτως νόμον ἔχουσι, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις,
> Ἀρχιερεῖς, Ἐπίσκοποι, σὺν τοῖς Μητροπολίταις,
> Καὶ ὅταν πλανήσῃ Ἱερεὺς εἰς ἔγκλημα τι μέγα,
> Ἐν πρῶτον τοῦτο αἴρουσι τὴν στολὴν τῆς ἀξίας,
> Καὶ οὕτως αὖθις σχίζουσι τοὺς χιτωνίσκους, οἴ μοι,
> Καὶ οὕτω τότε τὸν αὐτὸν ὡς μὴ παπᾶν κολάζουσι.
> *Sic Legem habent in Eccleſiis,*
> *Archiepiſcopi, Epiſcopi, cum Metropolitis,*
> *Et cùm impegerit Sacerdos in crimen quoddam ingens,*
> *Primùm ei tollunt ſtolam dignitatis,*
> *Et ſic rurſus ſcindunt tunicas, væ mihi,*
> *Atq; ita tunc illum tanquam non Sacerdotem puniunt.*

Alias ceremonias, in Clericorum & Presbyterorum *Degradatione* fieri ſolitas, qui volet, legat in *Concilio* Tolet. IV. *can. 27.* Lemovicenſi A. C. 1031. *ſeſſ. 2. in Pontificali* Rom. apud Luitprandum *lib. 6. cap. ult.* &c. Car. du Freſne *Gloſſar.* Sed & inter militares pœnas, *Degradationis*, apud Aragonenſes, meminit Jacobus I. Aragon. R. in *Foris* Oſcæ A. C. 1247. *fol. 16. de Degradatione Militis*, ubi ſic deſcribitur: *Cùm perventum fuerit ad ejus depoſitionem, ipſemet cingat ſibi enſem; quo facto Princeps terræ, accepto cultello, in poſteriori parte, id eſt, ſuprà renes, ſcindat enſis corrigiam omnino, de qua eſt accinctus, ita ut corrigiâ incisâ enſis per ſe cadat in terram; & ſic ille, qui antè Miles erat, pravis ſuis meritis exigentibus, de Militiâ, quâ priùs decoratus extiterat, perpetuò ſit depoſitus & damnatus.* In *Charta* Caroli Calvi, *Degradare* eſt beneficia Militibus auferre, apud Eundem, in *Addendis.*

Deicolæ, apud Martinum Epiſc. in *Epiſt.* ad Mironem R. Galliciæ, Monachi ſunt. Id. V. *Culdei.*

Deifer, Gr. θεοφόρος, epitheton Apoſtolorum eſt, in *Epiſt.* Ludovici II. Imp. ad Baſilium Imp. CP. apud Baronium. Item Polycarpi, & inprimis Ignatii Mart. apud Dionyſium, de eorum martyrio loquentem. Anaſtaſius *ad Action. I. VIII. Synodi, Tradunt Græci, quòd parvulus, quem Dominus advocatum ſtatuit in medio, dicens, Niſi converſi fueritis & efficiamini, ſicut hic parvulus* &c. *Iſte Ignatius fuit, & idcirco hunc* Deiferum *nuncupant.* V. Joann. Baptiſtam Cotelerium *ad Epiſtolam ejusdem Ignatii ad Epheſ.* laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſar.*

Deili, fratres Palicorum, quorum lacus in Sicilia hoc exigendi ſacramenti miraculo claruere, ut fures, qui ſacramento raptum negarent, lumina aquis attrectantes, confeſtim fierent cœci, *& capti oculis admiſſum tenebris faterentur*, Solinus *cap. 4.* ubi tamen Sardiniæ adſcribit, quod Siciliæ debebat. Aliis *Delli*. V. Salmaſium *ad d. l.* & plura hanc in rem in voce *Palici.*

Deiloquus, θεολόγος, cognom. Gregorii Naz. apud Petr. Damianum *lib. 1. Epiſt. 9.*

Deipara, in Byzantinorum Impp. nummis, utpote Patrona ac Tutatrix urbis CP. habita, frequenter conſpicitur. In eorum enim æreis primùm litera M. cum ſubjecta litera A. *Mariam* omnino ſeu *Deiparam*, denotavit; quam in Anaſtaſii Dicori perinde æreis primùm licet obſervare, more hinc ad Succeſſores derivato. Ipſam dein in nummis repræſentare inceperunt: Namq; habetur Romani Diogenis aureus, in quo ab ipſa *Deipara* diademate ornatur, quod ei acceptum tuliſſe, docet adſcriptum lemma, ΘΕΟΤΟΚ. ΡΟΜΑΝω ΔΕSP. h. e. Θεοτόκος Ῥωμανῷ δεσπότῃ. Alium fere ſimilem itidem æreum Octav. Strada exhibet. Eodem ſpectat æreus alter ab eodem deſcriptus, cujus facies una Deiparam Chriſtum infantulum in ſinu ſuo complectentem exhibet, cum ſolitis characteribus præpoſtero ordine collocatis, YO — IH. cùm ſcribi debuerint ΜΡ. ΘΥ. i. Μήτηρ Θεοῦ. In altera verò, habentur exarati hi characteres, ΘΗΚΟ ΡωΜΑΝω ΔΕϹΠΟΤΗ Τω ΔΙΟΓΕΝΕΙ; ubi indubiè ſcriptum ΘΚΕ ΒΟΗΘΕΙ, ut in nummo alio aureo ejusdem Diogenis, & in Nicephori Botaniatæ Imp. jaſpide, à Joanne Chiffletio juri publico donatâ A. C. 1661. in qua efficta Deipara, utraque palmâ ad pectus extensâ, quemadmodum etiam ſtans exhibetur, in achate Orientali, apud eundem Chiffletium, cum bina *Inſcr.* perpendiculari, ab altera parte ΜΗΤΗΡ, ab altera ΘΕΟΥ, ut & in nummo æreo, quem du Freſne exhibet inter Zimiſcianos, & in alio Iſacii Angeli. In jaſpide verò habentur ſoliti characteres, ΜΡ ΘΥ. In circulo autem, qui imaginem ambit, ΘΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΝΙΚΗΦΟΡΩ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ ΔΕϹΠΟΤΗ ΒΟΤΑΝΕΙΑΤΗ. Interdum verò Chriſti effigies in ſcuto vel clypeo efficta, ab ipſa *Deipara* utraque manu in ſinu tenetur,

netur, ut in nummis ejuſdem Romani Diogenis & Iſaacii Angeli, videre eſt. Is enim apud Græcos mos invaluit, ut Sanctorum imagines, in clypeis ſeu tabellis orbicularibus, Vett. imitatione, depingerentur, unde ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας vocat P. Silentiarius, ſcuta, Anaſtaſius Bibl. V. ſuprà in *Clypeus*. Alium modum effingendi Deiparæ imaginem, tradit Scylitzes in Romano Argyro *pag.* 729. ubi ait, inventam fuiſſe in æde Blanchernenſi tabellam B. Virginis, Chriſtum ad pectus applicatum tenentis. Sed & aliter nonnunquam, & ut Latini ſolent, in ulnis ſc. Chriſtum geſtantem, eam à Græcis depictam, colligit ex Theophane Cerameo & Theod. Studita du Freſne præfatus. Diogeniano autem ſimiles habentur aurei Joannis Comneni nummi, in quibus idem diadema à *Deipara* excipit, cum his literis, ω ΔΕCΠΟΤ, in facie verò altero effingitur Chriſtus ſedens. In altero ejuſdem Auguſti Deipara crucem ipſi duplicem porrigit, cum lemate, ω ΔΕCΠΟΤ, ſupra caput, & ad latus Deiapræ, ΘV. MP. In alio præterea, in quo ſtat ipſe Joannes, cum Narthece & globo crucigero, hiſque literis, ω ΔΕCΠΟΤ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝ. averſa facies S. Virginis protomen præfert, cum utroque brachio extenſo, ut in aliis inter Zimiſcianos & Manuelis, Andronici Tyranni & Iſaacii Angeli, ſolitisque characteribus MP. ΘV. In alio denique ejuſdem Manuelis ſtat facie luſcâ, brachiis pariter erectis, in precantis ſpeciem: quaſi ad Deum preces funderet, pro Imperii vel Urbis incolumitate. Car. du Freſne *Diſſertat. de Infer. ævi numiſm.*

Deiphobus, adde: Therapnæis olim cultus eſt, teſte Æneâ Gazæo, qui in *Theophraſto* ſcribit, *Menelaum, Paridem ac Deiphobum, Therapnis Laconicis*, in veneratione fuiſſe, apud Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13. Pictus ab Antiphilo: de quo Plin. *lib.* 35. *c.* 11. *Laudatur — numeroſâ tabulâ, in qua ſunt Priamus, Helena, Credulitas, Ulyſſes*, Deiphobus, *Dolon*.

Deira, vulgò *Durham*, urbs Angliæ, Regni olim cognominis caput. Eaſt-Saxonum enim Regnum, fundatum ab Ina A.C. 547. ſubdiviſum poſtea eſt, in Regnum *Deiræ* & Bervviciæ. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Deis, genus menſæ in Monaſteriis, in *Vitis* Abbatum S. Albani: fortè ejus, cui ut honoratiori umbraculum, quod *Dais* Gallis, imminebat. V. ſuprà *Dagus*.

Delatores, V. de iis hic paſſim, inprimis in vocibus *Auſcultatores, Cognitores, Sycophantæ*.

Delegatus Apoſtolicus, idem cum *Reſponſali*, *can. Frater.* 16. *quæſt.* 1. V. *Reſponſalis*.

Delia, celebre Athenienſium feſtum, in Apollinis, quem eximiè coluere, honorem inſtitutum; quorum toto tempore ſacris operata Urbs noluit quenquam capitis damnatum, dum Delum ibant redibantque Theori, pœnas dare: lege latâ, Δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο, *Deliorum feſtos dies, dum Delum itur, reditur, damnatorum ſuppliciis ne funeſtato.* Cujus legis meminit Xenophon ac Plato, qui obſervant. Socratem triginta dies in carcere & in expectatione mortis exegiſſe poſt damnationem, quia *Delia* feſta intervenerunt. Datum id autem honori Apollinis, ne hujus feſti dies ultimo damnatorum ſupplicio polluerentur, non enim omnibus id diebus feſtis obſervatum. Hinc Phocion quando ex plebiſcito veneno ſublatus eſt, feſtus erat dies, Jovi ſacer. V. Plut. *in Phocione*. Qui ſacrâ hac legatione defungebantur, Δηλιασταὶ, item Θεωροὶ dicebantur, quorum Princeps Ἀρχιθέωρος appellatus eſt; cui addebantur duo Paraſiti ſeu Epulones ex Cerycum genere, qui illo anno ſuum ibi munus obirent. Unde lex: Καὶ τὼ κήρυκε ἐκ τοῦ γένους τῶν κηρύκων τοῦ τῆς μυστηρίδος, τούτω δὲ παρασιτεῖν τῷ Δηλίῳ ἐνιαυτόν, *Duo Ceryces ſunto è gente Cerycum Myſticorum; iidemq; annum in Delio templo Paraſiti ſunto.* Fuere autem illi Ceryces, inter antiquiſſimas gentes populi Athenienſium, non caduceatores, neque præcones, ut quidam volunt, ſed ſacrorum Miniſtri. V. Sam. Petitum *Comment. in leges Atticas lib.* I. *tit.* 2. Navis, quâ vehebantur Theori, ſimiliter Θεωρὶς, item Δηλιὰς dicta, à Sacerdote Apollinis floribus ſertiſque exornari ſolebat: eratque illa ipſa, ut vulgò credebatur, quâ Theſeus virgines, quæ Minotauro quotannis offerendæ in Cretam mittebantur, olim, monſtro ſublato, in patriam incolumes revexerat, ludis hinc feſtoque *Deliaco* inſtituto. Ipſi Legati lauro ibant coronati: Unde Apollonius *lib.* 2. *Argonaut.*

Ζαθέῃ δ' ἱερῇ ἀμφὶ ... δάφνῃ καθύπερθε μέτωπα.

Quæ ad feſti ſolennitatem illuc mittebantur, πομπεῖα dicta ſunt: Ibi enim primùm ſacrificatum, dein circum altare Virgines Γέρανον ſaltabant, de quo V. infrà in voce *Grus*, & plura in hanc rem, in voce *Theori*.

Deliaca Supellex, Ciceroni appellata, in qua erant triclinia & lecti, cum pedibus & fulcris, ex *ære Deliaco* factis, Baifius *lib. de Vaſculis*, apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Sic meminit *Deliacorum* Æl. Lampridius *in Alexandro Sev.* *Iſium & Serapium decenter ornavit, additis ſignis &* deliacis *& omnibus myſticis*, h. e. vaſis *Deliacâ* ſpecie, aut quæ *Deliaca* imitarentur, uti loquitur Plinius *lib.* 34. Caſaubonus *ad l.* De ære autem illo ſic habet Plinii locus *cap.* 2. *lib. cit.* *Antiquiſſima æris gloria* Deliaco *fuit, mercatus in Delo concelebrante toto orbe, & ideo cura officinis tricliniorum pedibus fulcriſq;. Ibi prima nobilitas æris, quæ pervenit deinde ad Delum ſimulachra, effigiemq; hominum & aliorum animalium. Proxima laus Æginetico.*

Deliaci, memorati Plin. *lib.* 10. *c.* 50. gallinarii erant Mercatores, quos *gallinas ſaginare primos cæpiſſe*, ſcribit. Eorundem meminit Cicero *in Lucullo*, *Quoniam gallinarium inveniſti* Deliacum *qui ova cognoſceret.* Item *Orat.* 2. *pro C. Cornelio*, apud Aſconium. Columella quoq; *lib.* 8. *c.* 2. Iidem ex gallis faciebant capones: quò Petronius alludens, de hominibus etiam dixit, *Deliaci manus reciſi*, h. e. *ſpadones*. Quàm verò Romani vett. hujuſmodi gallinarum delicias refugerint, docet Plinius, cùm poſt verba proximè memorata ſubjungit: *Interdictum lege C. Fannii Conſ. XI. annis, ante tertium bellum Punicum, ne quid volucrum poneretur, præter unam gallinam, quæ non eſſet altilis: quod deinde caput per omnes leges ambulavit: inventumq; diverticulum, in fraudem earum, gallinaceos quoq; paſcendi lacte madidis cibis.* V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib* 3 *cap.* 91.

Delicati, Latinis dicebantur, qui Græcis ἐν τιμῇ ... ſeu ἐρώμενοι, quos & *delicias* dixit Cicero *pro Cælio*. Æl. Spartianus *in Hadriano*, *Corrupiſſe eum Trajani libertos, curaſſe* delicatos, *eoſdemq; ſæpe leviſſe per illa tempora — opinio multa firmavit*. Sed & *delicatæ* quoque. h. e. dilectæ, in vett. *Inſcr.* in æde Cathedrali Pergami, ATESTIA. I. D. L. ATESTIÆ. TERTIÆ. PATRON. BENEMERENTI. ET. CAPITONI. BINETÆ. ET. MARTIÆ. ET. PRIMUL. DELICATIS. ET. TELAMIO. CELERI. AMICO. CARISSIMO. ET. ATESTIÆ. EGNATIÆ &c. V. Caſaubonum *ad Spartian.* & Car. du Freſne *Gloſſar.* ut & hic infrà. Feſto *delicata* primitus dicebantur, quaſi *dedicata*, h. e. Diis conſecrata; unde *delicatus debitor*, i. luxui conſecratus: à *delico*, pro *dedico* &c. At *Deliciæ*, apud Catullum,

Paſſer deliciæ *meæ puellæ*.

& imitatione hujus, *Delicium*, apud Martialem *lib.* 1. *Epigr.* 8.

Stellæ delicium *mei columba*:

aliosq; melioris ævi Scriptores, res eſt quæ oblectat, quòd facilè eâ homines *laciantur* ſeu *delicientur* & inleſcentur. Unde *Deliciæ Orbis*, notum Titi elogium. Sic porro dicuntur interiores amici, quos *dulces* Statius, Sulpicius Sev. Salvianus, Egeſippus; *delicioſos* appellavit recentior ætas, uti ex Anaſtaſio Biblioth. adnotat Barth. *Animadverſ. ad Statium. Thebaid. lib.* 11 *v.* 369. & *Adverſ. lib.* 6. *c.* 20. Sed & obſcœnam notionem vox habuit, uti diſcimus ſuprà ex Cicerone, exempla habes, ubi de *Antinoo* & *Daphnide* Apud Comicos delitioſa nomina. *Storax, Pægnium* &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *c.* 13. Caſaubono *Deliciæ* Latinis dicti ſunt propriè pueri minuti & procaces, ac *garrulitate ipſâ amabiles*, ut ait Suetonius *Auguſto cap.* 84. quos vett. Romani magno ſtudio conquirebant, ex Syria inprimis, Alexandria & Mauritania, domeſticæ oblectationis ergò. Qualem habuit Auguſtus Sarmentum, apud Plut. *in Antonio*, ubi δηλίκιον illum Cæſaris vocat, qualemque indigitat Jeremias, *cap.* 31. voce *Jeled ſchahaſchuhim*, quem παιδίον ἐντρυφῶν Græci vertunt. Fortaſſe & Salomon Prov. *c.* 8. *v.* 30. & *ſeqq.* Atq; ſic in antiqq. lapp. pleriſq; *Deliciæ* & *Delicium* accipere mavult. Statius *Epicedio in Fil* eos ſic deſcribit,

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumq; ſui convitia Nili
Infantem, linguâ nimium ſalibuſq; protervum
Dilexi ——

V. ſuprà in voce *Cubiti*. At *Delicati* eidem, quos nequiſſimi Græci παιδικὰ dixere, item παῖδας ἁπαλοὺς, quos κομᾶν ὄπισθεν, *in ſyncipite comam alere* ſolitos, Dio Chryſoſtomus *de Regno* ait. Interim confundi has voces ſæpe, non negat. V. illum *ad Suetonium d. l.*

Delli, V. ſuprà *Deili*.

Dellius, memoratus Hegeſippo, *lib.* 1. *cap.* 30. *Dellius in hos uſus eſt directus ab Antonio*; ita enim *MS.* habet, uti Joſephus: cùm vulgò *Gellius* legatur, eſt ille ipſe deſultor bellorum civilium, cujus apud A. Senecam mentio. Ejuſdem meminit quoq; *cap.* 37. Hegeſippus, ubi tamen error eſt Auctoris, bis tribuentis Soſſio, quod *Dellii* eſt apud Joſephum, ut quidem judicat Joh. Fridericus Gronovius *Obſerv. in Eccleſiaſt. cap.* 24.

Delmenhorſtum, adde: Antonio Gunthero, ultimo familiæ ſuæ mortuo, hæreditatem inter Daniæ Regem atque Holſatiæ Gotorpienſis proſapiæ Principem ita diviſam eſſe, ut Regi Oldenburgum, *Delmenhorſtum* Duci cederet; litem dein utrique obortam cum Joachimo Erneſto Duce Plœnenſi, req; delatâ ad Cæſarem, pro hoc pronunciatũ, cui poſtea cum Rege convenerit, conditionibus non niſi fortè paciſcentibus notis, tradit Tob. Pfannerus *de præcipuis Germ. Principum Gentib. cap. ult.* ex *Recapitul.* aliiſque *Actis* apud *Gaſtel. pag.* 685. & 692.

Delos, adde: Hodie *Dili* Græcis, in numero plurativo, eo quòd hoc nomine etiam Rheniam Inſ. comprehendant, quæ procul aſpectantibus cum *Delo* eadem eſſe Inſula videtur. Interim cùm ſeparatim de alterutra loquuntur, hanc *magnam Delon*, (non *Fermene*, quod nomen eſt Inſ. Thermiæ 30. mill. inde diſtantis) illam *parvam* appellant. Eſt autem hæc Inſula deſerta hodie, &, quia ſub ruderibus tota jacet, penitùs inculta, leporum ſaltem cuniculorumq; copiâ abundans, unde *Lagiæ* nomẽ inter alia Inſulæ tributum diximus. Coturnices verò, unde & *Ortygia* illa quondam, nullæ ibi hodie, nec palmera ulla, quibus olim nobilem fuiſſe, Herodotus tradit. Lentiſcum ſolum fert, quæ maſtichem

ſtillat. Cæterùm hodieque ibi viſuntur plurima Antiquitatis λεί-ψανα; Gymnaſii ſc. rudera. cujus memoriam ſervant duæ *Inſcriptiones*, quarum una Mithradati Evergetæ, altera Mithradati Eupatori, Ponti Regibus, dedicata eſt, unde piratæ Chriſtiani Inſulam *Scholas* etiamnum nominant. Porro Naumachiæ ibi Theatriq; reliquiæ: & truncus Apollo, è marmore, humi proſtratus, cujus quod reſtat, coloſſeam idoli magnitudinem teſtatur; haud procul Centauri Neſſi, Dejaniræ raptoris, & quatuor itidem ex marmore leonum, quædam ſuperſunt, qui, utpote Apollini ſacri, ornatui Templi inſerviſſe videntur. Imò vett. in hac Inſ. marmorum (quæ omnia ex Inſ. Paro petita) tanta ſtrages, ut ſub iis tota velut ſepulta lateat. Sub monte Cyntho, qui exiguus eſt, *Deli* urbis veſtigia ſuperſunt, ubi *Inſcr.* votum factum Serapidi, Oſiridi, Anubi, & Harpocrati, quibus fortè ibi loci ædes olim ſacra, continens; Dianæ verò, quæ alterum fuit Numen, juxta Apollinem fratrem, hîc cultum, nihil planè reſtat, ut videre eſt apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part. I p.* 172.

Delphi, adde: Quinque templa *Delphica*, id eſt, in eodem loco Delphis ſucceſſivè extructa fuiſſe leguntur. Primum ex lauri ramis, ex agro vicino petitis. Secundum è cera & apum alis, à quodam cui *Pteras* nomen: Tertium ex ære (quemadmodum Spartæ templum erat Minervæ Χαλκοίκυ) extructum; quod igne colliquefactum, vel, ut alii, terræ motu abſorptum legitur: Quartum è lapidibus conſtabat, architectis Trophonio & Agamede, primo anno quintæ Olympiadis in cineres redactum: Quintum ſeu ultimum ab Amphictyonibus conditum è ſacro ærario, per Spintharum, in loco maximè declivi, aditum habebat impeditum admodum & magnopere anguſtum. Huc cùm Athenienſes mittebant Legatos, qui Oraculum conſulerent, dicebantur illi ἀρεῶται, adhibebanturque iidem ferme ritus, qui in annua legatione ad Deliacum feſtum uſitati erant. V. in voce *Theori*. Oraculum, poſtquam hîc obmutuit, ad Hyperboreos Scythas ſe contuliſſe fertur. Claudian.

Luſtrat Hyperboreas Delphis ceſſantibus aras.

Unde Abaris Scytha, de ejus adventu & reſponſis librum ediſſe, & Athenienſes, per totam Græciam peſte horribiliter graſſante inde moniti fuiſſe, ut reliquorum nomine vota precesque facerent, leguntur. Quare, ſicut priùs Delphos, ita ab illo tempore dona eò mittere ſoliti ſunt. De ceſſatione Oraculi *Delphici*, egregiè Prudentius canit:

—— —— Ex quo hominis Deus induit artus,
Delphica damnatis tacuerunt ſortibus antra.
Non tripodas Cortina regit, non ſpumas anhelus
Fata Sibyllinis fanaticus edita libris.
Perdidit inſanos mendax Dodona vapores,
Nec reſponſa refert Lybicis in Syrtibus Ammon.

V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 7. *cap.* 2. & infrà in voce *Oracula* Rudera verò Templi & urbis hodieque viſuntur, ſervatq; inſuper memoriam hujus *Inſcr.* quæ in pagi *Caſtri* (quem incolæ vet eſſe urbis *Delphorum* λείψανα tradunt) templo Græco *Agios Helias* ſupereſt, & inter alia hæc continet, ΚΑΘΑΠΕΡ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΘΟΙΝΙΩΝΟΣ &c. Item alia, in Monaſterio 400. p. inde diſſito, in qua legitur, ΔΕΛΦΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΥ. Fuit autem hæc urbs primitus extructa, à Neptuni & Cleodoræ Nymphæ filio Parnaſſo, qui monti Muſarum ſede inclyto nomen dedit. Eâ verò diluvii Deucalionæi undis obrutâ, qui ſupererant incolæ, luporum ululatum ſecuti, in culmine Parnaſſi *Lycoream* condiderunt, à qua etiamnum culmen illud *Liacoura* Græci appellant. Nomen *Delphorum* quod attinet, *Delphum* quendam Apolline & Thyâ Sacerdote, filiâ Caſtalii, genitum, originem nomenque ei dediſſe volunt: Delphi autem filium Pythin *Pythonem* eam appellaſſe. Nunc ad exiguitatem vici redacta eſt, de quo vidimus. Plura hanc in rem inprimis de fonte Caſtalio, antro Corycio, ruderibus Gymnaſii, Stadii, aliisque huc pertinentibus, V. apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *p.* 54. & *ſeqq.* Idem nummi meminit Fauſtinæ, in cujus poſtica parte Templum Apollinis (quod non adeò videtur fuiſſe magnificum, utpote in quo 5. ſolùm columnæ viſuntur) cum voce ΔΕΛΦΩΝ, *Part.* 3. *pag.* 172.

Delphicæ Menſæ & *Delphicæ* ſimpliciter, Latinis; Græcis Δελφίδες τράπεζαι: quòd imitarentur figuram τοῦ δελφικοῦ ſeu τῆς δελφικῆς, ſeu, ut recentiores Græci dixerunt, τοῦ δελφικοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, *tripodis Apollinis*, qui Delphis erat, ſic dictæ ſunt. Itaque rotundæ facturâ erant, cujusmodi fuiſſe Δελφικοὺς τρίποδας, notiſſimum eſt, unde *orbes* dictæ Juvenali,

Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem

Ubi *Lacedæmonius Orbis* menſa eſt, ex Lacedæmonio marmore, vel abacus. Horatius,

—— —— —— lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet

Ad quæ verba vetus Interpres, *Menſa*, inquit, *marmorea, quam* Delphicam *vocant.* Proſtabant ſc. pocula omne genus in illis Delphicis expoſita, & ibi pytiſſabant, abacumque ut & pavimentum effuſionibus rejectionibusq; lubricabant, V. Salmaſium *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.* Dicitur & *Delphicum*, eadem notione, apud Heſych. Sed & ſic triclinium appellatum eſt, in Majori Palatio CPolitano, in quo epulari conſueverat Imperator, uti ex Victore Tunn. in *Chron.* diſcimus, ubi hîc loci Vitalianum Juſtiniani Patricii factione occiſum narrat. Vim vocis & originem diſertè exponit Procopius *de Bello Vandal. lib.* 1. *c.* 21. à *Delphica* nempe, ſeu abaco miniſtratorio. Δελφίκιον illud Triclinium vocat Anna Comnena *Alexiad. lib.* 14. *pag.* 138. ad quam V. *Notas* Car. du Freſne. *Delphicæ* ſive Abaci, Varro quoque meminit *de L. L. cap.* 8. *Itaq; ſicut Abacum argento ornari videmus, ut alia paria ſint, alia diſparia, ſic in oratione.* E quo loco oſtendit Salmaſius, non ſemper in Delphica pares ſcyphos, h. e. σύνδυο, poni conſueviſſe, uti vult Agrœcius: *Quia*, inquiens, *vaſa in Delphica paria ſemper ſunt, unde ipſe Cicero, Scyphorum paria complura.* V. eum *ad Solinum pag.* 1047.

Delphin, vel *Delphis*, item *Delphinus*, inter cete minora, à Gr. δέλφαξ, quibusdam, i. *porcellus*, ſeu *porcella*, quòd interiora porco ſimilia habeat, nomen accepit. Unde *marſuinum* hodie Gallorum, h. e. *maris ſuem*, Vett. ὕαιναν dictam, *Delphinem* eſſe putat Scaliger. Sed ὕαιναν Veteres & δελφῖνα diverſum faciunt, & leve à nomine argumentum eſt: cujus originem alii ex Hebr. לויתן *Leviathan*, arceſſere malunt. Cæterùm *velociſſimum eſt omnium animalium — & niſi multum infra roſtrum os illi foret, medio penè in ventre nullus piſcium celeritatem ejus evaderet — tanta vi exiliens, ut plerumq; vela navium tranſvolet.* Iidem *pariunt catulos decimo menſe — nutriunt uberibus, ſicut balænæ. — pro voce gemitus humano ſimilis, dorſum repandum, roſtrũ ſimum* — Porro hoc *non homini tantùm amicum animal, verùm & Muſicæ arti, mulcetur ſymphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſono. Hominem non expaveſcit, ut alienum: obviam navigiis venit, alludit exultans, certat etiam & quamvis plena prætereit vela — Eſt — in Nemauſenſi agro ſtagnum Laterra appellatum, ubi cum homine delphini ſocietate* (mugiles) *piſcantur. — Quæ de eodem genere piſcandi in Jaſſio ſinu Mucianus tradit, hoc differunt, quòd ultro neq; inclamati praeſtò ſint, parteſq; è manibus accipiant & ſuum quæq; cymba è delphinis ſocium habeat, quamvis noctu & ad faces* &c. Plin. *lib.* 9. *cap.* 8. Ubi quod de φιλανθρωπίᾳ delphinorum ait, illuſtrat exemplo pauperis cujusdam pueri, ex Bajano Puteolos in ludum literarium itantis; alterius item, in Africo litore Hipponis Diarrhyti degentis; pueri porro in Jaſſo urbe; alteriusque cui *Babylonis*, & *Hermiæ* nomen &c. quorum hiſtorias ibidem vide. Adde *Delphinum Palæmonis* apud Pauſaniam *in Atticis*, & quæ affert hanc in rem Ælianus *Hiſtor. Animal. lib.* 6. *cap.* 15. idem Pauſanias *lib.* 3. *ſub fin.* Alii. Utut autem homini benevolum animal naturâ *Delphinus* eſt, ex eventu tamen acerrimus fit hoſtis: novit enim olfactu hominem, qui ex Delphini carne guſtavit, quem ubi deprehendit, devorat, Alberto Magno teſte. Fabula ex Tyrrhenis hominibus *Delphinos* factos, à Baccho tradit: unde *Tyrrheni greges* Statio *Achilleidos lib.* 1. *verſu* 56.

Armigeri Tritones eunt, ſcopuloſaq; cete,
Tyrrheniq; greges, circumq; infraq; rotantur.

Eadem in vectura Thetidis illos ponit. Ovidius *Metamorph. lib.* 9.

Eſt ſpecus in medio — quo ſæpe venire
Frenato Delfine ſedens, Theti, nuda ſolebas.

V. Caſp. Barth. *Animadverſ. ad Pap. Statium Achilleid. lib.* 1. *v.* 221. & plura de celeritate, ſaltibus, ac tota natura delphinorum ſanè per omnia admirabili, apud Oppianum, Ælianum, Alios. Addam ſaltem, uti balænis, ſic *delphinis*, branchias non eſſe, ſed fiſtulis ſpirare, quæ illis ad frontem, his à tergo ſunt, ex Auctore Anonymo *Sinæ & Eur. cap.* 42. Quòd verò peculiare *Delphinum* genus in Nilo eſſe, quorum dorſa ſerratas habeant criſtas, à quibus interimantur crocodili, contendit Solinus *cap.* 32. refellitur à Salmaſio, delphinos illos non eſſe Nili indigenas, ſed è mari immeare, neque quidquam privi habere, præter cæteros delphinas; quorum omnium ſint illæ criſtæ dorſuales, docente ex Plinio præfato *ad Solinum pag.* 447. V. quoq; infrà, ubi de *Simonis* vocabulo. Hinc Δελφινοφόρος ναῦς, ab effigie *delphini*, quam præferebat in prora apud Pollucem. Sed & ſic navis dicebatur, ab inſtrumento navali ſeu machinâ, in hoſtes emitti ſolitâ, cui δελφὶς quoque nomen. Cujusmodi *delphines* ex plumbo erant, & in ſummitatem mali ſuſtollebantur, ut cum majori pondere ex alto dejicerentur, in naves adverſariorum: ut ex illo Ariſtophanis colligitur,

Τὰς δελφῖνας μετεωριζειν, ἢ τὰς ἀκάτους παραβάλλειν.

Qua de re eundem V. Salmaſium ubi ſuprà *p.* 570. & 571.

Delphinatus, nomen dignitatis in Gallia, quâ donabantur olim Comites Vienneſes; eò quòd complures ex iis, qui primò Comitatum hunc poſſederant, hoc nomine appellarentur. Hinc inter Ducatus, Marchionatus, Comitatus, Principatus, Vicecomitatus, & Baronias, *Delphinatum* quoq; poſuere Raynaudus & Roſentallus. In *Charta* A. C. 1285 apud Ducheſnium: in horum Comitum *Stemmate*, occurrit *Andreas quondam Delphinus Viennenſis & Albonis Comes*: à quo complures alii, Humbertus, Joannes, Guigo & Humbertus II. eadem dignitate donati leguntur. Quorum poſtremus quâ occaſione & conditione Galliæ Regi Principatum ſuum donaverit, diximus ſuo loco. V. quoq; Dionyſ. Salvagnium Boiſſium *de Uſu Feud. cap.* 1.

Delphini, apud Juvenalem,

Plebejum in Circo poſitum eſt, & in aggere fatum,
Quæ nullis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante Falas Delphinorumque *columnas.*

Columnæ erant in medio Circo, inter metas, cum aliis Circi ornamentis

namentis & columnis poſitæ. In Euripo illos locat Caſſiodorus, cùm de Circo loquens, *Euripus*, ait, *maris vitrei reddit imaginem, unde illum Delphini quaſi æquorei interfluunt*: ubi nomine *Euripi* quid veniat intelligendum, infrà dicemus. Erant nempe inter alias Circi columnas quædam, quibus inſculpti *delphini*, vel quibus *delphini* pro baſi fuere. Unde Tertullianus *de Spectac. Delphinos Neptuno vomunt columnæ, Seſſias à ſementationibus* &c. Auctorem & uſum indigitat Dio, ubi de Agrippa, cùm videret in Circo homines ſæpe errare circa numerum ſpatiorum decurrendorum, τούς τε δελφῖνας, inquit, καὶ τὰ ὠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ περίοδοι τῶν περιδρόμων ἀναδεικνύωνται), *Delphinas & ovales fabricas conſtituit, quibus circuitus curriculorum notarentur ac numerarentur.* V. infrà, ubi de *Ovis Circi*. Ibidem viles & triviales Aſtrologos conſulebant mediocres & plebejæ fœminæ, ſpatium utrinque metarum ſeu intermetium perambulantes, ut ex Juvenalis verbis citatis liquet &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 909. & *ſeqq.* Sed & *Delphini*, miniſteriis Eccleſiæ accenſentur, Gregor. M. *lib.* 1. *Epiſt.* 66. Anaſtaſio *in Sylveſtre, Hilario* alibique: ubi ornamenta majorum lychnuchorum denotari; ait du Freſne *Gloſſar.*

Delta, adde: Triplex in Ægypto *Delta* habet Salmaſius. Unum nempe, ubi Nilus in duas partes ſcinditur: alterum, *minus* dictum, ubi Bubaſtiacus fluvius fit dividuus in Buſiriticum, qui per Pathmiticum oſtium in mare abit; tertium, ubi idem Bubaſtiacus amnis ſe in alia duo deverticula findit, quorum alterum per Athribin urbem, alterum per oſtium Pineptimi, in mare effunditur. Cæterùm ad ipſum *Delta* verticem, aliæ duæ fiunt ectropæ à majori flumine, quæ rectâ Septentrionem petunt, quarum una eſt Thermutiacus fluvius, qui per Sebenniticum oſtium exoneratur, alteri nomen eſt Τάλυ, quæ per Bolbitinum exit. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 477.

Delubrum, dictum fuiſſe fuſtem delibratum vel decorticatum, quem pro Deo antiqui venerati ſint, tradit Paulus Feſti Pompeji abbreviator: cui Servius adſtipulatur dicens: *Delubrum dictum propter lacum, in quo manus abluuntur, vel propter tectum conjunctum; aut certè ligneum ſimulachrum Delubrum dicimus, à libro, hoc eſt, à raſo ligno factum, quod Græcè ξόανον dicitur*; Varro *Rer. Divinar. lib.* 7. *Delubrum*, ait, *alius æſtimare, in quo præter Ædem ſit area aſſumpta Deûm cauſa, ut eſt in circo Flaminio Jovis Statoris: alios, in quo loco ſimulachrum Dei dedicatum eſt.* Additque, *Sicut locum, in quo figerent candelam, Candelabrum appellatur, ita in quo ponerent Deum, nominatum Delubrum.* Quæ Varronis verba nobis ſervata ſunt à Macrobio *Saturn. lib.* 3. *cap.* 4. qui adjicit: *His à Varrone præſcriptis intelligere poſſumus id potiſſimum ab eo probatum, quod ex ſua conſuetudine in ultimo poſuit, ut à Dei dedicato ſimulachro Delubrum cœperit nominari. Virgilius tamen utramq; rationem diligenter eſt executus.* V. & reliqua, quæ ſequuntur, uti etiam Servium *ad iſtud lib.* 3. *Æneidos*,

> *Principio* delubra *adeunt, pacemq; per aras*
> *Exquirunt.*

Ita ergo *Delubrum* fuit ſanctior pars templi, in qua Idolum: Gloſſæ antiquæ, *Delubrum*, κοιλώγαλμα, ἕδρανον, ἀνάθημα. Hæc in ſolemni victoria & triumpho coronabantur. Silius Ital. *Punicorum lib.* 1. *verſu* 743.

> *Inq; vicem amplexi permixtâ voce triumphum*
> *Tarpeji clamant Jovis & delubra decorant.*

Ubi fœdè à librario erratum, legendum enim *coronant.* Ibidem captabantur ſomnia; In templis enim, prævio ſacrificio, incubare hoſtiarum pellibus, ſicque ſopitos ſomnia, quibus de futuris certiores redderentur, captaſſe homines, Virgilius *Æneid. lib.* 8. *his verbis* docet:

> ——— ——— ——— *Huc dona ſacerdos*
> *Contulit, & ſacrarum ovium ſub nocte ſilenti*
> *Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſq; petivit.*

Meminit horum in *Delubris* ſomniorum Juvenalis *Sat.* 6.

> *Somnia, quæ humanas ludunt evanida mentes,*
> *Non delubra Deûm, nec ab æthere Numina mittunt,*
> *Sed ſibi quiſq; facit.*

V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 2. *cum Paralipom.* Thomæ Dempſteri. In iisdem homines *pericula ſua diluere*, id eſt, ſolvere denarium in memoriam periculi ſuperati, fuiſſe ſolitos, unde *Delubrum* dictum, notant alii. Suſpendebant autem ibi pileum, vel ſcutum, vel alia ſuſcepta votis. V. Martinium *in Lexic. Philol.*

Deludere, Gladiatorum verbum. Varro apud Plinium *lib.* 36. *cap.* 27. *Lix eſt focus: inde enim cinis lixivus potus medetur: ut licet videre gladiatores, cùm deluſerint, hac juvari potione.* Nempe, ludo finem imponere notat ſeu catalyſin facere, quod Græci καταλύειν dixere. Hinc *Deludium*, apud Horatium *Epiſt. lib.* 1.

> ——— ——— *clamo & deludia poſco*:

eſt ceſſatio à ludo, vel κατάλυσις ludi. Salmaſius *ad Solinum pag.* 429.

Demagogi, Græcè Δημαγωγοί, Athenis Oratores dicti ſunt publici, teſte Polluce: quorum in Republica illa ſummam fuiſſe poteſtatem, ex antiquis monumentis ſatis perſpicuum eſt. Hinc Diogenes Laërtius Demoſthenem Δημαγωγὸν appellat: & Δημαγωγεῖν apud Iſocratem *ad Nicoclem*, non quavis oratione populum ducere flectereque, quod cujusvis Oratoris eſt, ſed Populum Rempublicamque moderari, denotat. Non tamen omnes *Demagogi* Oratores erant, namque & exercitus Ductores, & qui principem in Rep. locum obtinebant, ita quoque appellari ſolebant. Hinc Heſychius, Δημαγωγὸς ἄρχων, ὁ τὸν δῆμον ἄγων καὶ διοικῶν. Nonnunquam tamen δημαγωγεῖν turbas movere & concitare in populo ſignificare, idem teſtatur; abuſu poteſtatis in abuſum vocis tranſeunte. V. Loënſem *Miſcellan. lib.* 9. *cap.* 16.

Demarchi, Græcè Δήμαρχοι, dicebantur in eadem Rep. præfecti τῶν Δήμων, quos illi, quando neceſſe erat, convocabant, eâdem poteſtate, quâ priùs Ναυκραροι vel Ναυκλάροι habuerant, (ut ſcribit Harpocration in *Lexico*, & Scholiaſtes Ariſtophanis *ad hæc verba Act.* 1. *ſc.* 1. *in Nubibus*, Δάκνει με δήμαρχός τις) inſtructi. Iidem quisque per ſuum Δῆμον cenſum & facultates populi deſcribebant, ad ſolvenda publica debita. A' Cliſthene inſtitutos affirmat Ariſtoteles *de Rep. Athen.* Erat nempe urbs in Κώμας, ager verò in Δήμους diviſus, Iſocr. *in Areopagit.* ubi Interpres malè Δήμους *municipia* vertit, ſecundùm Oiſelium *in A. Gellium lib.* 3. *c.* 13. Φρατρίας καὶ δήμους conjunxit Plato *de leg. lib.* 6. Quidam Φυλὰς ſeu tribum cum Δήμῳ confundunt: ſed rectè Ubbo Emmius inter Φυλὰς i. tribus, Φρατρίας i. curias & Δήμους i. populos, in quos populus univerſus diviſus erat, diſtinguit: hinc Phylarchi, Phratriarchi, Demarchi. V. Poſtellum *de Rep. Ath.* Itaque Δήμους interpretatur quidem *Populos*, Fr. tamen Roſſæus meliùs per *oppida* ſeu *urbeculas* exprimi ſentit, ex Cic. *lib.* 7. *epiſt.* 3 ubi de vocis hujus genuino ſignificatu prolixè agit. Ante Cecropis regnum plurimi τῶν Δήμων peculiares habuere Reges, teſte Pauſaniâ *in Atticis pag.* 30. *l.* 42. nec mirum, cùm urbes ſæpe æquarent aut ſuperarent, uti diſcimus ex Ariſtide *in Panath. T.* 1. *p.* 326. Olimq; Ναυκλαρίαι dicebantur, auctore Solone, qui cuilibet Tribui duodecim nauclarias attribuit: poſtea à Cliſthene, de quo retro, in Δήμους verſæ ſunt, Schol. Ariſtoph. *in Nub.* Numerus illorum, Euſtathio *in Il.* β. *ex Strabone*, & Caſaubono *in Athenæum lib.* 6. *cap.* 9. fuit 174 quorum quidam cognomines, ſaltem ratione ſitus καθύπερθεν & ὑπένερθεν, *ſuperioris* ac *inferioris*, diſtinguebantur. Diviſi erant omnes in *Majores* & *Minores*, quorum ſeries infrà. In cunctis templa erant, teſte Livio *Dec.* 4. *lib.* 1. ubi ait: *Templa pagatim ſacrata.* Et paulo pòſt. *Delubra ſibi fuiſſe, quæ quondam pagatim habitantes, in parvis illis caſtellis vicisq; conſecrata, ne in unam quidem urbem contributi Majores ſui deſerta relinquerent.* Similiter Pauſanias *in Atticis* teſtatur, quemque eorum peculiare quoddam Numen coluiſſe, univerſos tamen τὴν Ἀθηνᾶν ἄγειν ἐν τιμῇ, *Minervam magno in honore habuiſſe.* Habebant etiam illorum quidam feſta ſibi propria: Sic Brauron *Brauronæa* &c. celebrabat. Notitia horum Δήμων non exiguum apud Auctores uſum habet, cùm de legibus, contractibus aliisque illorum ritibus certi quiddam reſcire cupimus; ubi admodum exactæ reperiuntur formulæ, quibus ſibi cavebant, ne ullâ ratione decipi aut iniquè taxari poſſent &c. V. Fr. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 1. *cap.* 6. Meurſium, & Jac. Sponium *peculiari tract. de Populis Atticæ, in Itiner. Græciæ Part.* 3.

Series Demorum Atticæ, ſec. literarum ordinem.

Ἀγγελὴ, *Angele*, ad tribum Pandionidem pertinens.
Ἀγνοῦς, *Agnus*, ad Demetriadem vel potiùs Attalidem.
Ἄγρα, *Agræ*, à vett. Scriptoribus inter populos hos non memorantur; locus fuit prope urbem venationi deſtinatus.
Ἀγραυλὴ, *Agraule*, ad tribum Erechtheidem.
Ἀγχισμὸς, *Anchiſmus*, ſcopulus potiùs, quàm demus.
Ἀζηνιά, *Azinia*, ad tribum Hippothoontidem.
Ἀθμονον, *Athmonon*, ad Cecropidem.
Αἰγιλία, *Ægilia*, ad Antiochidem.
Αἰθαλίδαι, *Æthalidæ*, ad Leontidem.
Αἰξωνὴ, *Æxone*, ad Cecropidem.
Ἁλαὶ Αἰξωνίδες, *Alæ Æxonides*, ad eandem.
Ἁλαὶ Ἀραφηνίδες, *Alæ Araphenides*, ad Ægeidem.
Ἁλιμοῦς, *Alimus*, ad Leontidem.
Ἀλωπεκή, *Alopece*, ad Antiochidem.
Ἀμαξάντεια, *Amaxantea*, ad Hippothoontidem.
Ἀμφιαλή, *Amphiale*, prom. potiùs.
Ἀμφιτροπή, *Amphitrope*, ad Antiochidem.
Ἀναγυροῦς, *Anagyrus*, ad Erechtheidem.
Ἀνακαία, *Anacæa*, ad Hippothoontidem.
Ἀνάφλυστος, *Anaphlyſtus*, ad Antiochidem.
Ἀπολλωνιὰς, *Apollonia*, ad Attalidem.
Ἀραφὴν, *Araphen*, Ἀραφὴν, ad Ægeidem.
Ἀργιλία, *Argilia*, incertum quò pertinuerit.
Ἅρμα, *Harma*.
Ἀτηνή, *Atene*, ad Attalidem.
Ἄφιδνα, *Aphidna*, ad Leontidem.
Ἀχάρνα, *Acharna*, ad Oeneidem.
Ἀχερδοῦς, *Acherdus*, ad Hippothoontidem.
Ἀχραδοῦς, *Achradus*, ad quam, incertum.
Βάτη, *Bate*, ad Ægeidem.
Βέλβινα, *Belbina*, ſcopulus maris.

Βερενικίδαι, *Berenicidæ*, ad Ptolemaidem.
Βῆσα, *Biſa*, ad Antiochidem.
Βουτάδαι, *Butadæ*, ad Oeneidem.
Βραυρὼν, *Brauron*, ad eandem.
Βριλησσὸς, *Brileſſus*, mons potiùs.
Γαργηττὸς, *Gargettus*, ad Ægeidem.
Δαιδαλίδαι, *Dædalidæ*, ad Cecropidem.
Δειράδες, *Deirades*, ad Leontidem.
Δεκέλεια, *Decelea*, ad Hippothoontidem.
Διόμεια, *Diomea*, ad Ægeidem.
Δρυμὸς, *Drymus*, opp. inter Bœotiam & Atticam.
Ἐδαπτέον.
Εἰρεσίδαι, *Eireſidæ*, ad Acamantidem.
Ἑκάλη, *Hecale*, ad Leontidem.
Ἐλαιεὺς, *Elæus*, ad Hippothoontidem.
Ἐλεῦσα, *Eleuſa*, ad Hadrianidem.
Ἐλευσὶς, *Eleuſis*, ad Hippothoontidem.
Ἕννα, *Enna*, quò referenda, incertum.
Ἐπιεικίδαι, *Epiicidæ*, ad Cecropidem.
Ἐπικηφισία, *Epicephiſſia*, ad Oeneidem.
Ἐρεχθεία, *Erechthia*, ad Ægeidem.
Ἐρίκεια, *Ericia*, ad eandem.
Ἕρμειος, *Hermus*, ad Acamantidem.
Ἐροιάδαι, *Eroiadæ*, ad Hippothoontidem.
Ἐρχιεὺς, *Erchia*, ad Ægeidem.
Εὐκολίνθεος, *Eucontheus*.
Εὐπυρίδαι, *Eupyridæ*, ad Leontidem.
Εὐώνυμος, *Euonymus*, ad Erechtheidem.
Ἐχελίδαι, *Echelidæ*, quorſum ? ignoratur.
Ζωστὴρ, *Zoſter*, prom. potiùs.
Ἡφαιστιὰ, *Hephæſtia*, ad Acamantidem.
Θήβη, *Thebe*, quò referenda, incertum.
Θημακὸς, *Themacus*, ad Ptolemaidem.
Θοραὶ, *Thoræ*, ad Antiochidem.
Θορικὸς, *Thoricus*, ad Acamantidem.
Θρία, *Thria*, ad Oeneidem.
Θρίων, *Thrion*, ad eandem.
Θυμαιτάδαι, *Thymætadæ*, ad Hippothoontidem.
Θυργωνίδαι, *Thyrgonidæ*, ad Ptolemaidem.
Ἰκαρία, *Icaria*, ad Ægeidem.
Ἱπποταμάδαι, *Hippotamadæ*, ad Oeneidem.
Ἰτέα, *Itea*, ad Antiochidem.
Ἰωνίδαι, *Jonidæ*, ad Ægeidem.
Καλὴ, *Cale*.
Κειριάδαι, *Ciriadæ*, ad Hippothoontidem.
Κεραμεικὸς ὁ εἴσω, *Ceramicus intra* urbem.
Κεραμεικὸς ὁ ἔξω, *Ceramicus extra*, cum Academia, ad Acamantidem.
Κεφαλὴ, *Cephale*, ad eandem.
Κηδαὶ, *Cidæ*, ad Erechtheidem.
Κιττοί, *Citti*, ad Leontidem.
Κηφισία, *Cephiſia*, ad Erechtheidem.
Κίκυννα, *Cicynna*, ad Acamantidem.
Κοθωκίδαι, *Cothocidæ*.
Κοίλη, *Cœle*, ad Hippothoontidem.
Κολλυτὸς, *Collytus*, ad Ægeidem.
Κολωνὸς Ἵππιος, *Colonos Hippius*, clivus extra urbem.
Κολωνὸς Ἀγοραῖος, *Colonos Agoræus*.
Κονθύλη, *Conthyle*, ad Ptolemaidem.
Κορυδαλλὸς, *Corydallus*, ad Hippothoontidem.
Κριῶα, *Crioa*, ad Antiochidem.
Κρωπιὰ, *Cropia*, ad Leontidem.
Κυδαθήναιον, *Cydathenæum*, ad Pandionidem.
Κυδαντίδαι, *Cydantidæ*, ad Ægeidem.
Κύθηρον, *Cytherum*, ad Pandionidem.
Κυνόσαργες, *Cynoſarges*.
Κυρτιάδαι, *Cyrtiadæ*, ad Acamantidem.
Λακιάδαι, *Laciadæ*, ad Oeneidem.
Λαμπρὰ καθύπερθεν, *Lampra ſuperior*, ad Erechtheidem.
Λαμπρὰ ὑπένερθεν, *Lampra inferior*, ad eandem.
Λάρισσα, *Lariſſa*.
Λαύρειον, *Laurium*, argentifodinâ nobile.
Λέκκον, *Leccum*, ad Antiochidem.
Λευκόνιον, *Leuconium*, ad Leontidem.
Λευκοπύρα, *Leucopyra*, ad Antiochidem.
Λήναιον, *Lenæum*.
Λίμναι, *Limnæ*.
Λουσία, *Luſia*, ad Oeneidem.
Μαραθὼν, *Marathon*, ad Æantidem.
Μέλαιναι, *Melanæ*, ad Antiochidem.
Μελίτη, *Melite*, ad Cecropidem.
Μίλητον, *Miletum*.
Μέλσος, *Melſus*, ad Æolidem.
Μουνυχία, *Munychia*.
Μυῤῥινοῦς, *Myrrhinus*, ad Pandionidem.
Ξυπέτη, *Xypete*, ad Cecropidem.

Ὄα, *Oa*, ad Hadrianidem.
Ὀη, *Oe*, ad Oeneidem.
Οἶον Δεκελεικὸν, *Oeum Deceleicum*, ad Hippothoontidem.
Οἶον Κεραμεικὸν, *Oeum Ceramicum*, ad Leontidem.
Οἰνόη, *Oenoe*, ad Æantidem, alia ad Hippothoontidem.
Παιανία καθύπερθεν, *Pæania ſuperior*, ad Pandionidem.
Παιανία ὑπένερθεν, *Pæania inferior*, ad eandem.
Παιονίδαι, *Pæonidæ*, ad Leontidem.
Παλλήνη, *Pallene*, ad Antiochidem.
Παμβωτάδαι, *Pambotadæ*, ad Erechtheidem.
Πάνακτος, *Panactus*, caſtrum Atticæ.
Πάρνης, *Parnes*, mons.
Πειραιεὺς, *Piræus*, ad Hippothoontidem.
Πεντέλη, *Pentele*, ad Antiochidem.
Περγασῆ, *Pergaſe*, ad Erechtheidem.
Περιθοῖδαι, *Perithoidæ*, ad Oeneidem.
Περρίδαι, *Perrhidæ*, ad Antiochidem.
Πήληκες, *Pelexes*, ad Antiochidem.
Πίθος, *Pithos*, ad Cecropidem.
Πλωθεία, *Plothia*, ad Ægeidem.
Πνὺξ, *Pnyx*.
Πόρος, *Poros*, ad Acamantidem.
Ποταμὸς, *Potamos*, ad Leontidem.
Πρασιαὶ, *Praſiæ*, ad Pandionidem.
Προβάλινθος, *Probalinthus*, ad eandem.
Πατρόκλου Νῆσος, *Patroclia*.
Πρόσπαλτα, *Proſpalta*, ad Acamantidem.
Πτελέα, *Ptelea*, ad Oeneidem.
Ῥαμνοῦς, *Rhamnus*, ad Æantidem.
Σημαχίδαι, *Semachidæ*, ad Antiochidem.
Σκαμβωνίδαι, *Scambonidæ*, ad Leontidem.
Σκίρον, *Sciron*.
Σούνιον, *Sunium*, primùm ad Leontidem, inde ad Attalidem.
Σπόργιλος, *Sporgilus*.
Στειριὰ, *Stiria*, ad Pandionidem.
Συβρίδαι, *Sybridæ*, ad Erechtheidem.
Συπαληττὸς, *Sypalettus*, ad Hippothoontidem.
Σφηττὸς, *Sphettus*, ad Acamantidem.
Τίθρας, *Tithras*, ad Ægeidem.
Τιτακίδαι, *Titacidæ*, ad Æantidem.
Τρικόρυθος, *Tricorythus*, ad eandem.
Τρινεμεῖς, *Trinemeis*, ad Cecropidem.
Τυρμίδαι, *Tyrmidæ*, ad Oeneidem.
Ὑβάδαι, *Hybadæ*, ad Leontidem.
Ὑδροῦσα, *Hydruſa*, ſcopulus.
Ὑμηττὸς, *Hymettus*, mons habitatus.
Ὑσίαι, *Hyſiæ*, prope Oenoën.
Φάληρον, *Phalerus*, ad Æantidem.
Φαρμακοῦσαι, *Pharmacuſæ*, duo ſcopuli.
Φηγαία, *Phigæa*, duplex; una ad Ægeidē, altera ad Pandionidem ſpectans. Sed prior Hadrianidi poſtea tributa.
Φηγοῦς, *Phegus*, ad Erechtheidem.
Φιλαΐδαι, *Philaidæ*, ad Ægeidem.
Φλυὰ, *Phlya*, ad Ptolemaidem.
Φορμίσιοι, *Phormiſii*.
Φρεάῤῥιοι, *Phrearrii*, ad Leontidem.
Φρίττιοι, *Phrittii*.
Φυλὴ, *Phyle*, ad Oeneidem.
Φυρ - - *Phyrn* - - - in marmore XIII. Tribuum, apud Sponium, ad Antiochidem.
Ψαφίδαι, *Pſaphidæ*, ad Æantidem.
Χιτώνη, *Chitone*, locus feſto Dianæ Chitones nobilis.
Χολαργὸς, *Cholargus*, ad Acamantidem.
Χολλίδαι, *Chollidæ*, ad Ægeidem.
Ὠρωπὸς, *Oropus*. De quibus omnibus (aliiſque nonnullis controverſii juris) V. Auctores præfatos & hîc paſſim ſuis locis.

Demarchus, apud Spartianum *in Hadriano*, *Per Latina oppida Dictator & Ædilis & Duumvir fuit. Apud Neapolim* Demarchus *in patria ſua* &c. Nomen erat præcipui ac ordinarii Magiſtrat⁹ Neapoleos, ab antiquo, uti docet Strabo *lib.* 5. V. quoq; infrà in voce *Magiſter limitum*. In *Præcepto* Caroli Simpl. pro Monaſterio S. Dionyſii, *Comitem* vox notat, apud du Freſne in *Gloſſar.*

Demetrius, Dianæ ſervus, & Pœnius, manum ſummam templo Dianæ Epheſiæ impoſuerunt, Vitruvius *lib.* 7. *Præfat.* Græcè Ἱερόδουλος, & πρόπολος τῆς Ἀρτέμιδος. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 814. De *Demetrio* verò ναοποιῷ, cujus mentio in Actis, infrà, in voce *Templum*.

Demo, Græcè Δημὼ, nomen Sibyllæ Cumanæ, apud Pauſaniam in *Phocicis*, de qua V. eundem Salmaſium, ubi ſuprà *p.* 647.

Democrates, Androcrates, Cyclæus & Leuco, à Pythia Græcis colendi dati ſunt, maximè Platæenſibus, Voſſius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Demoneſus, inf. adde: Juxta Chalcedonem, in qua χαλκεῖον, *Æraria fodina* nobiliſſima. Unde Δημονήσιος χαλκὸς, *Demoneſium æs*, magna apud Græcos famâ. V. ſuprà, ubi de *Ære*.

Demo,

Demonicus, Artifex, qui ſimulachrum Dianæ Epheſiæ dedolavit, memoratur Muciano ter Conſuli apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 40. mirantem, Mucianum edere nomen Artificis ſimulachri, quod antiquius eſſe non modò Libero patre, ſed etiam Minervâ, prodiderit, quod inſuper nullius Artificis manu factum, cœloque lapſum credebatur, h. e. *Διοπετὴς*, uti dicitur in Actis, ex ſententia incolarum. V. Salmaſium ubi ſuprà *p.* 816.

Demoperus Sycionius, plectri officium, in cithara, ad ſolam manum primus tranſtulit, cùm priùs altera manu plectro eam pulſarent, alterâ nervos premerent certo intervallo. Quod tamen alii Epigono Ambraciotæ attribuunt. J. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 48.

Demos, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 10. *Paraſius—pinxit & Demon Athenienſium, argumento quoque ingenioſo. Volebat namque varium, iracundum, injuſtum, inconſtantem: eundem exorabilem, clementem, miſericordem, excelſum, glorioſum, humilem, ferocem, fugacemque & omnia pariter oſtendere.* Vulgus eſt, ex Græco ὁ Δῆμος, de quo V. infrà ſuo loco, item in voce *Populus*. Aliam vocis notionem vidimus hic ſuprà.

Demoſthenis Laterna, vulgò τὸ Φαναρὶ τοῦ Δημοσθένους hodiernis Græcis, exigua turris eſt Athenis, è marmore, ſex columnis ſtriatis innixa, in Capucinorum Hoſpitio: cui ſe magnum hunc Oratorem barbâ ſemiraſâ incluſiſſe, ut ſic in publicum prodire prohibitus eò majori attentione ſtudiis ſuis vacaret, communiter tradunt. Sed potiùs monumentum fuiſſe honori alicujus Olympionicæ dicatum, ex figuris ei inſculptis, & comparatione conſimilium in eadem urbe turrium, contendit Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 172. ubi tum iconem, tum deſcriptionem illius accuratam habes.

Denarius, adde: Subintelligitur nummus. Fuitque, teſte Flavio Soſipatro *lib.* 1. apud Romanos antiquos, *decem aſſium. Idéoque*, inquit, *in rationibus faciendis Denarium decuſſi inducto notamus ... cujus quarta pars, dupondius ſemis, ſeſtertius dicitur, quòd de tribus aſſibus ſemis deficiat.* Priſcianus *Denarium* per X. perſcriptam notari dicit. Vocatus eſt itaque *Denarius* nummus vel aſſis, quòd taxaretur aſſibus libralibus decem, ſeu 10. libris æris. Æreus autem ipſe nullus fuit, ſed Conſulum & primorum Cæſarum temporibus ex argento conſtitit; drachmæ reſpondens. Unde, etſi pro copiis Reip. & pro innocentia aut avaritia Triumvirorum ac officinatorum Monetæ in pondere variatum nonnihil videri poſſet, mox tamen poſtquam flari cœptus eſt argenteus nummus, in eo conſtiterunt *Denarii*, ut centum putarentur in argenti libra Romana, quemadmodum centum drachmæ in libra Attica. Livius *lib.* 22. narrat de permutandis captivis conveniſſe inter Duces Romanum Pœnumque, ut quæ pars plures reciperet, quàm daret, *argenti pondo bina & ſelibras in* militem præſtaret: quas Plut. *in vita Maximi*, drachmas quinquaginta ultra ducentas, id eſt, totidem *Denarios*, vertit. Sic cùm quindecim millibus æris gravis damnatus Furius Camillus dicitur Livio auctore *lib.* 5. Plutarchus id vertit, mille quingentas drachmas, quibus mille quingenti *Denarii* reſpondent &c. Veteres enim drachmâ æſtimaſſe *Denarium*, etiam ante illos, quos vocant *Denarios Imperatorios*, pluribus docet Gronovius, licèt non diffiteatur, ſubtili examine ut minam à libra, ſic drachmam à denario differre. Unde & hodie *Denarios* reperiri, qui eodem cum drachma ſint pondere, docet Agricola: teſtaturque Scaliger omnes fere, qui hodie ſuperſunt, ejusdem ponderis eſſe, neque Regalem Caſtilianum excedere. Quare cùm Principatu Claudii, Annius Plocamus manceps vectigalium rubri maris Aquilonibus raptus ad inſulam Taprobanam neceſſario applicuiſſet, admiratum fuiſſe loci Regem juſtitiam Romanorum inde, quòd pares pondere *Denarii* eſſent in captiva pecunia, cùm diverſæ imagines indicarent à pluribus factos, refert Plinius *lib.* 6. *cap.* 22. quo illi refelluntur, qui Claudium leviores feciſſe hos nummos aſſertum eunt. Nec *Denarii* pondus pretiumve mutatum eſt, cùm æri aliquid detractum eſt, ſed ei auctior aſſium, in quibus mutatio acciderat, numerus redditus eſt. Proin, dum librales fuerunt aſſes, decem illorum valuit, quemadmodum dena pondo æris; mutato pondere aſſium nihil additum argento denarii, ſed detractum multum æri aſſis effecit, ut ille in argenti uncia eadem pars, quæ quondam, nempe octava, fieret aſſium ſedecim. A' quo tempore, æs excurrens partibus aſſis exprimi cœpit. Quando cudi cœperit *Denarius*, incertum: Nummum enim illum argenteum, quem Servius Tullius primus flaſſe dicitur Varroni apud Soſipatrum, ſeptem ſcriptulorum, *Denarium* fuiſſe, non eſt extra controverſiam. Dein certum eſt, eum nummum non fuiſſe publici uſus, ſed notam memorabilis alicujus eventus, quod ne nunc quidem in Imperiis, urbibus, familiis ceſſat. Argentum publicè primùm ſignari cœpit A. V. C. 574. Q. Ogulnio Gallo, C. Fabio Pictore Coſſ. quinque ante Punicum bellum, 260. poſt Reges ejectos annis. *Cùm denis in diem aſſibus animam ſuam & corpus æſtimari* queruntur milites apud Tacitum, teſtatur Plinius decem aſſes in ſtipendio militari diurno *Denarii* nomen retinuiſſe, ubi vox *Denarii* abuſivè ſumitur: revera enim, cùm *Denarius* tum 16. aſſes valeret, ſtipendium id, cujus Auguſtus auctor, faciebat in menſem denarios octodenos & dodrantem, id eſt, duodecim aſſes. Hinc de Domitiano Zonaras ait, Illum ad tres aureos, ſive ſeptuagenos quinos denarios (quod quadrimeſtre ſtipendium fuit) adjeciſſe aureum unum ſive 25. denarios. Aurei *Denarii*, quorum Plinius meminit, & quos apud Petronium movit pro calculis Trimalcio, non erant ordinarii nummi Romani, ſed ἡμιχρύσοι peregrini vel dimidiati ſtateres Græcorum: nullum enim niſi argenteum *Denarium* Romanis fuiſſe, probat Gronovius. Ejus ſexta pars obolus erat, pondus trium ſcriptulorum fuit, *capita & navem* ſigna impreſſa habuit: ut colligitur ex Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 7. *Æs ita fuiſſe ſignatum hodieque intelligitur in aleæ luſu, cùm pueri denarios in ſublime jactantes, capita aut navim exclamant.* E' quibus verbis malè colligunt quidam, antiquitùs *Denarios* æreos fuiſſe. Nam ære rudi & pòſt ſignato, dum libralis as fuit, habitas maſſas, quæ denos æris valerent, uti non negatur, ita certum, hos non denarios, verùm *decuſſes* & *dena æris* vel *deni æris* appellatos eſſe: qui in argento faciebant denarium nummum. Cum hodierna pecunia comparatus *Denarius* facit Schellingum Belgicum, denos Bajoccos, quadraginta Marvedes, octo nummos Anglicos *eight pence* &c. *Denarium* hujusmodi, cùm virilem togam ſumerent Romæ, quisque in ædem Juventutis eo die deferre tenebantur, de quo ritu ſic Dionyſius Halicarn. *lib.* 4. *Tradit L. Piſo*, inquit, *Annalium primo, voluiſſe eum & urbanæ multitudinis ſcire numerum, tum naſcentium, tum morientium, tum τῶν εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένων, qui virilem togam ſumerent, ſtatuiſſeque quanti pretii nummos pro ſingulis inferre deberent cognati, in ærarium Ilithyiæ pro naſcentibus; in Veneris ærarium in luco ſitam, quam Libitinam appellant, pro defunctis: in Juventutis, pro virilem togam ſumentibus: unde poterat noſſe, annis ſingulis, quantus eſſet in univerſum numerus civium, tum quàm multi ex his eſſent per ætatem militiæ idonei* &c. Pondus *Denarium* in argento ſignato valuit decem libras argenti, & ex conſequenti mille denarios nummos. Sic *in Lege LXXXVIII. ff. X. D. de leg.* II. *depoſita apud me à Seleuco patruo meo denaria tria*, pro tribus millibus *denarium*; & in vet. lapide *denaria quinque*, pro quinque millibus denarium legimus. V. plura apud Joh. Fridericum Gronovium *de Pecunia Vetere paſſim*: è quo *lib.* 4. *cap.* 13. prioribus adde, Conſtantinum M. veterum inſtitutorum mutationibus gaudentem, etiam *Denarios* veteres aboleviſſe, in quorum locum *milliarenſes* introduxit, graviores denario, 28. ſiliquarum & quatuor quintarum ſiliquæ, ſeu ſcriptulorum quinque ampliùs, cùm *Denarius* octodecim tantùm ſiliquarum, ſeu trium ſcriptulorum fuiſſet. Interim notat idem *ejusdem libri cap.* 15. ipſum veterem denarium *Milliarenſis* nomen primùm tuliſſe, quia milleſima pars ſeu milleſimus nummus hujus generis erat in libra auri, vel unus ex illis, quibus argenteis millenis auri libra penſabatur: ſed poſtea Milliarenſis pondus auctum eſt, V. infrà in voce *Milliarenſis*. Nec omittendum, Romanos ad exemplum Siculi decalitri ſuum formaſſe *Denarium*, non tamen ejusdem ponderis fuiſſe; Namque longè pretioſius & æs & argentum erat Romæ, quàm Syracuſis, quum illi non niſi ære hactenus in pecunia fuiſſent uſi, argentum pro gemma ducerent, hi jamdudum & argenteo & aureo nummo uterentur: Et vocabula quidem Siculorum adoptavere Romani, ſed non ut eandem omnibus partibus rem ſignificarent, ſed ut multùm diverſas, propter quandam analogiam, *lib.* 3. *cap.* 9. Francorum priſcorum *Denarius* nomine *Sterlingi*, vel *Eſterlingi* veniens, duodecimus erat in ſolido argenteo, viceſimus in uncia, 240. in libra argenti. Ad ſimilitudinem enim aurei ſolidi, qui ſub Conſtantini M. ſucceſſoribus fuit, & 12. milliarenſibus vertebatur, percuſſerunt Franci & hæ nationes argenteum, quem 12. æſtimabant denariis ſive ſterlingis. Viginti ſolidi faciebant libram argenti, ut Romani 60. milliarenſes: ſolidus igitur erat milliarenſium trium & Romani quadrans ſolidi. Inde in legibus Friſonum *tit.* 16. ſolidus, *qui tribus denariis conſtat*: ſcilicet Romanis, qui proximâ ætate fuerant milliarenſes. Itaque duodecim *Denarii* Francorum & tres Romanorum poſtremorum, iidem qui milliarenſes, pretio univerſo nihil differebant. Idem *lib.* 3. *cap.* 6. Apud eosdem Francos, ſequenti ævo, *denarii* nomen de aurea, argenteaque moneta, frequens ocurrit: Et quidem *Denarii auri puri*, *Denarii cum Agno*, *cum Cathedra* ſeu *ad Cathedram*, *cum Corona*, *cum Leone*, *cum Liliis*, *cum Maſſa*, *cum Papilione*, *cum Regina*, *cum Scuto*: Item *Denarii argentei cum Corona*, *cum Cauda*, *cum Lilio*, *cum tribus Liliis*, *cum Scuto*, *cum Stella* &c. à Philippo IV. usque ad Carolum IX. cuſi memorantur ac deſcribuntur Car. du Freſne in voce *Moneta*, quem vide. Quid autem ſit *per Denarium manumiſſio*, V. infrà ubi *de Manumiſſione*. Nec omittendum, quod idem Auctor de *Denarium calefactum fronti eorum, qui denarios bonos rejiciebant, imprimendi*; de *Denarium complicatum ex voto ad tumbam Sancti offerendi*; de *quatuor item Denarios ſuper re, quam ut ſuam quis vindicabat, coram Judice ponendi*, ritu affert, ex *Capitulis* Caroli C. *tit.* 28. Rudolfo *in Miracul. Richardi Epiſc. Ciceſtr.* & *Stabilimentis Ludovici IX. lib.* 2. *cap.* 12.

Denarius S. Petri, pecunia, quæ ab Anglis quotannis Sedi Romanæ penſitabatur à temporibus Inæ Weſt-Saxonum R. ſeu ut aliis placet, Offæ Merciorum R. ſeu Ethelvvolfi, ut nonnullis viſum: quorum ſententias ſic conciliat Polydorus Virgilius, ut à

tribus iſtis Regibus *Denarium S. Petri* viciſſim conceſſum dicat. Exigebatur is in ſingulas domos; At *LL.* Edvvardi *cap.* 10. & Guil. Nothi *cap.* 18. ab iis tantùm, *qui haberent* 30. *denariatas vivæ pecuniæ in domo ſua.* Neminem certè ab hac penſitatione fere fuiſſe immunem, diſcimus ex *Vita* Offæ II. & Matthæo Weſtmonaſter. A. C. 704. *Summonebatur* autem is Denarius, *in Feſto Apoſtolorum Petri & Pauli*, & colligebatur, in Feſto Vinculorum S. Petri; idque ab ipſis Prælatis. Non tamen *in tributum*, licèt ita appelletur à Malmesburienſi *lib.* 2. *cap.* 2. ſed *in eleemoſynam* penſitabatur: unde *Regis Eleemoſyna* dicitur, in *LL.* Edvvardi *cap.* 10. ac *Eleemoſyna S. Petri*, in *Charta* Paſchalis Papæ, apud Eadmerum *Hiſtor. Novor. lib.* 5. *pag.* 113. Verùm, quod gratuitò priùs dabatur, poſtmodum Eccleſiaſtici patrimonii vicem obtinuit, *cenſusque Eccleſiæ* appellatus, ad cujus exactionem etiam cenſuras Eccleſiaſticas adhibitas eſſe, legitur apud Innocentium III. *lib.* 16. *Epiſt.* 173: tandem tamen is ad certam ſummam, ſc. 200. *lib.* 26. *ſol.* ab Epiſcopis colligendam, redactus eſt. Sic porrò diſpenſata hæc annua penſitatio eſt, ut una ejus pars in Romani Pontificis uſus, altera in uſus Fratrum Eccleſiæ S. Mariæ, quæ *Schola Anglorum* vocatur, deferretur, ut videre eſt apud Lanfrancum *Epiſt.* 7. Ordericum Vitalem *lib.* 3. *pag.* 465. Alios. Reliqua invenies in voce *Romeſcot.* Sed non in Anglia modò, *Denarius S. Petri*, verùm & in aliis Regnis, exactus legitur. In Gallia enim penſitatum eſſe, auctor eſt Gregorius VII. *lib.* 8. *Epiſt. ult.* ubi à qualibet domo *unus denarius annuatim* exactus dicitur. In Polonia, *de unoquoque humano capite denarium S. Petri decimaliter ſolvere cœpiſſe*, Lokottum Sendomiriæ D. poſtquam à Papa coronam obtinuiſſet, diſcimus ex *Chronico* Aulæ Reg. *cap.* 9. *ad A. C.* 1310. De Bohemia Carolus IV. Imp. in *Vita* ſua iſta habet: *Proceſſi cum ipſo verſùs Avenionem ad P P. Benedictum XII. ad concordandum cum eo de* Denario S. Petri, *qui datur in Diœceſi Wratislavienſi*, apud Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Denaſatus, in *Chron.* Montis Sereni apud Eund. dicitur, cui *naſus abſciſſus* eſt, pœna apud Occiduas gentes. V. infrà in *Nares* vel *Naſus.*

Dendrachates, nomen gemmæ, ex achatis ſpeciebus, *arbuſculâ* (δένδρον enim Græcis *arbor*) inſignis, ut vult Plinius *lib.* 37. *cap.* 10. Imò non unâ, ſed pluribus, adeò ut viridarii vel nemoris ſpeciem præferat, ut canit Orpheus verſibus hiſce:

> Εἰ καὶ δενδροφόροιο φέρεις τρύφος ἐν χερὶ πέτρης,
> Μᾶλλον κὴ τίρεσσι θεῶν νόον ἀάσσειας.
> Δένδρεα γάρ μάλα πολλὰ φυτεύσεαι ὡς ἐπὶ χώρῳ
> Ἀνθεμόεντα κλάδοισιν ἐπηετανοῖσι κομόωντα.
> Τοὔνεκα οἱ κὴ φῶτες Ἀχάτῃ δενδρήεντι
> Θῆκαν ἐπωνυμίην, ὅτι οἱ δ' μὲν ἔκλητ' Ἀχάτης,
> Ἄλλο δ' ἔχει λασίης ὕλης δέμας εἰσοράασθαι.

Ubi δενδρήεις Ἀχάτης & δενδρόφυτος πέτρη idem planè eſt cum *Dendrachate* Plinii, quamvis hic à dendrachate ſeparet eos achates, qui nemorum inſtar in India reddunt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 133. & 134.

Dendrolibanus, coronamentis omnium Deorum olim adhiberi conſuevit. Qua de re ſic ex Conſtantino *lib.* 11. *cap.* 16. Paſchalius: *Exiſtimabant, coronam, quæ ex hac arbore Diis offerretur, quovis ſacrificio gratiorem eſſe. Ratio eſt, quòd Libanus, qui Syriæ mons eſt, priùs ſuit juvenis frequens Deorum cultor. Hic à quibuſdam ſceleratis ob invidiam occiſus vita quidem, ſed non — benevolentiæ divinæ jacturam fecit. Certè Dii ei monti id nominis indiderunt: eamque frondem, quæ ibi provenit, gratam ſibi eſſe, multis argumentis oſtenderunt.* V. eum *Coronarum lib.* 4. *cap.* 2.

Dendrophori, nomen religionis vel ſuperſtitionis. *Cod. Theod. tit. de pag. & templ. l.* 20. *Omniaque loca, quæ Frediani, quæ* Dendrophori, *quæ ſingula quæque nomina & profeſſiones gentilitiæ tenuerunt epulis vel ſumptibus deputata, fas eſt hoc errore ſubmoto compendia domus noſtræ ſublevare.* Dicti autem ſic, qui in honorem alicujus Dei, ut Bacchi, vel Matris Deûm vel Sylvani, arbores ſtirpitus exciſas per urbem humeris ferrent, Artemidorus *lib.* 2. *cap.* 42. Quam δενδροφορίαν ſic expreſſit Commodianus,

> *Egregios Proceres currum ſervare Cybellæ,*
> *Quem traheret conducta manus Megalenſibus actis,*
> *Arboris exciſæ truncum portare per urbem,*
> *Attin caſtratum ſubitò prædicere Solem.*

Uti verò in Choro Bacchico Bacchæ propriè θυρσοφορεῖν, ita Sylvanus δενδροφορεῖν. Hinc *Dendrophorus Sylvanus* in vet. Saxo.

SYLVANO. DENDROPHORO. SACRUM.
M POBLICIUS. HILARUS. MARGAR.
Q. Q. P. P. CUM. LIBERIS. MAGNO.
ET. HERMONIANO. DEN-
DROPHORIS.

A quo etiam, intexto in vexillis Corporatorum, de quibus mox, *Dendrophoros* dictos putat Scaliger *lib.* 3. *Epiſt.* 105. Conficiebant namque *Dendrophori* corpora etiam & Collegia in civitatibus, quæ *frequentiâ hominum multiplicari expedire*, ait Conſtantinus Imp. in *l* 1. *C. Theod. de Centonar.* & *Dendrophoris*, in qua *Centonariis* & *Fabris* junguntur, ſed quæ eorum fuerit ars, non omnino conſtat, tametſi videntur fuiſſe occupati rei militari. Fortè fuere, qui tentoriorū ligna & *arbores* conficiebant; aut, qui ligna, arbores, materiaſque ligneas ad ædificia conſtruenda vendebant &c. V. Salmaſium *ad Spartianum in Anton. Caracallo* & du Freſne *Gloſſ.* Voſſio inprimis ſic dicti ſunt Cybeles ſacerdotes Galli, quòd in ejus ſacris pinum geſtarent. Namque inter alios ritus eorum & hic erat, ut pinum ſtatuerent, in memoriam pinûs, ſub qua ſeſe caſtraverat Attin: rami autem pinus coronis ornabantur, quia Cybele eam ſic honoraſſet; ſtipes lanâ velabatur, eò quòd Cybele exanimati Attidis pectus lanâ velaſſet, ad teporem conciliandum. Unde Arnobius *lib.* 5. *Quid ſibi vult illa pinus, quam ſemper ſtatis diebus, in Deum Matris intromittitis ſanctuario? Nonne illius ſimilitudo eſt arboris, ſub qua ſibi furens manus & infelix adoleſcentulus intulit, & genitrix Divûm in ſolatium ſui vulneris conſecravit.* Atque hanc pinus geſtationem Δενδροφορίας dictam, teſte Strabone *lib.* 10. quique eam geſtarent, *Dendrophoros*, docet. Sed & in *Inſcript.* antiquis ſæpius inveniri Cybelem turritam & Attin cum pinu, notat *de Orig. & Progr. Idolol. ubi de Cybele.*

Denicales Feriæ, apud Romanos peractis ad ſepulchrum juſtis, Silicernio item & Viſceratione exhibitis, celebrabantur, ad defuncti familiam purgandam. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap. ult.* ex A. Gellio *lib.* 2. *cap.* 22.

Dens, quaſi *edens* dictus eſt. Sunt autem *Dentes*, minimè extra curam à Vett. habiti: Hinc ridet Maximinam Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 41. quòd eos haberet ſordidos, nigroſque,

> *Et tres ſunt tibi Maximina dentes,*
> *Sed planè piceiq; buxeiq;.*

Et Horatius *lib.* 1. *Epiſt.* 18.

> *Aſperitas agreſtis & inconcinna graviſq;*
> *Quæ ſe commendat tonsa cute, dentibus atris.*

Itaque, fricabantur lavabanturque quotidie. Plin. *lib.* 8 *Epiſt.* 18. quod fieri ſolitum vel ſpinâ argenteâ, Petronius *Satyr. ut deinde ſpinâ argenteâ dentes perfodit*: vel lentiſco. Martialis *l.* 3. *Epigr.* 82.

> *Stat exoletus, ſuggeritq; ructanti*
> *Pinnas rubentes, cuſpideſq; lentiſci.*

Idem *lib.* 14. *Epigr.* 22. cujus epigraphe, *Dentiſcalpium:*

> *Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis*
> *Defuerit, dentes penna levare poteſt.*

Fricabantur etiam certo pulvere, qui nativos dentes candefacere aptus fuit: V. Martialem iterum *lib.* 14. *Epigr.* 56. cujus lemma *Dentifricium.* Imò ne urinâ quidem aliiſque rebus putidiſſimis illos levigare, dummodo nitidiores redderentur, eos puduit, L. Apulejus *Apologia lib.* 1. *ex Catullo,*

> —— —— —— *ſua ſibi urina*
> *Dentem atq; ruſſam pumicare gingivam,*
> *Miſi, ut petiſti, munditias dentium,*
> *Nitelas oris ex Arabicis frugibus*
> *Tenuem, candificum, nobilem pulviſculum,*
> *Complanatorem tumidulæ gingivulæ,*
> *Converritorem pridianæ reliquiæ,*
> *Ne qua viſatur tetra labes ſordium,*
> *Reſtrictis fortè ſi labellis riſerit.*

Cùm igitur proprii vitiati erant, eburneos emebant, quorum ſæpiſſime meminit Martialis, inprimis *lib.* 12. *Epigr.* 23.

> *Dentibus atq; comis, nec te pudet, uteris emptis,*
> *Quid facies, oculus, Lælia, non emitur.*

Præcipuus nempe *dentium* ornatus candor eſt & æqualitas. Unde Sponſæ dentes gregi *tonſarum*, ſeu potiùs *dedolatarum* ovium, uti vocem Hebræam exponit Bochartus, conferuntur, Cantici *cap.* 4. *verſu* 2. Dicuntur autem *cæſæ* ſeu *dedolatæ* oves, cùm inter ſe tam ſunt ſimiles, quàm ſi ex ligno, aut ære, ad eundem typum effictæ fuiſſent & fabrefactæ. Cujuſmodi dentes κάλλιστα ὅρμῳ ἐκ τῶν στιλπνοτάτων κὴ ἰσομεγέθων μαργαριτῶν, *monili pulcherrimo ex nitidiſſimis & magnitudine paribus margaritis* conſtanti, comparat *in Imaginibus* Lucianus. In Medicina, primus *dentem* Æſculapius evulſiſſe dicitur. Sed & *Dens*, in pœnam olim evulſus. Ditmarus *libro* 8. *initio*, *Quicunque poſt ſeptuageſimam carnem manducaſſe invenitur, abſciſſis* dentibus *graviter punitur*, apud Polonos. Sic in *Conſuetud. MSS.* Solemniaci in Arvernis, *dentis amiſſio*, pœna erat raptorum ex horto, vel vinea alterius fructuum, poterat tamen illa redimi 7. *ſolidis Podienſibus*, apud du Freſne *Gloſſar.* &c. De eorum in auguriis uſu, V. Plinium *lib.* 7. *c.* 16. *Per dentes* jurare ſolitus Joannes Angl. R. legitur. *Dentibus literas ſcindendi* ritus, occurrit in *Chron.* Montis Ser. A. C. 1214. Et ut addam de *ferarum dentibus* aliquid: Dentes apri Calydonii ulnâ longiores aſſervati, in templo Minervæ Halææ, Romam devictis Tegeatibus ab Auguſto tranſlati ſunt. Nec pretioſius quidquam elephantorum dentibus, V. infrà, ubi de *Ebore*: uti nihil fortius dentibus leonis. Namque, ut canit Anacreon *Od.* 5.

> Φύσις κέρατα ταύροις
> Ὁπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις,
> Ποδωκίην λαγωοῖς,
> Λέουσι χάσμ' ὀδόντων·

Unde, cùm Syro ſermone fera quævis vocetur *Animal dentis*, potiſſimùm hoc nomine intelligitur leo, Apocal. *cap.* 6. *verſu* 8. *cap.* 11. *verſ.* 7. & *cap.* 13. *verſu* 1. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib.* III.

lib. III. cap. 2. De Vett. more, *Dentes feris* nobilioribus, quæ in venatu occiſæ, excuſſos, galeis inſerendi, dicemus infrà. *Dentes calceati*, apud Plautum *Captivis*,

Nunquam iſtos vinces me Hegio, ne poſtules,
Cum calceatis dentibus veniam tamen:

ſunt expediti & ad convivium præparati &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Jo. Roſini Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 36.* Nec omittendum, quod Thom. Bartholinus notat, Veteres infantes demortuos *ante dentes natos* urere non ſolitos eſſe, ex Plin. *lib. 7. cap. 16.* V. eum *de Puerperio Vett.* ut & infrà, ubi de *Infantibus*.

Denseleta, pop. Thraciæ, apud Solinum *cap. 10. Strymonem accolunt dextro latere* Denſeletæ: *Beſſorum quoque multa nomina* &c. Græcis Scriptoribus Δανθηλῆται, Ptolomæo Δανθηλῆται, Laconibus Δανσηλῆται, dicti ſunt: è quo poſtremo *Denſeletas* fecerunt Romani, Salmaſius *ad Solinum pag. 158.*

Dentifricium, lemma *Epigrammatis 56. lib. 14.* Martialis, quod ſic habet;

Quid mecum eſt tibi? me puella ſumit,
Emptos non ſoleo polire dentes.

Quo nomine pulvis denotatur; quo nativos dentes candefacere puellæ ſolitæ erant. Inprimis autem Arabicus lapis huic uſui idoneus habebatur. Plin. *lib. 36. cap. 21. Arabicus lapis, ebori ſimilis, dentifriciis accommodatur crematus.* Et Dioſcorides de eodem, Ὀδόντων δὲ σμῆγμά ἐστι καυθεὶς ἁρμόζων. Hinc Appulejus *Apolog.*

Calpurniane ſalve properis verſibus,
Miſi, ut petiſti, munditias has dentium,
Nitelas oris ex Arabicis rupibus.

Dentifricium utique ex Arabico lapide intelligens, qui crematus & in pulverem tritus, terſui dentibus comparabatur. *Nobilem pulviſculum* ibidem vocat. Salmaſius *ad Solinum p. 665.*

Dentria, in vet. *Inſcr.*

DENTRIÆ. L. F. POLLÆ
SACERDOTI. DIVÆ
AUGUSTÆ.

Dentrianus, apud Spartianum *in Hadriano Cæſ. Fecit & ſui nominis pontem — & coloſſum ſtantem atque ſuſpenſum per* Dentrianum *Architectum de eo loco, in quo nunc templum Urbis eſt, ingenti molimine, ita ut operi etiam XXIV. elephantes exhiberet,* tranſtulit. Ubi antiqui libri habent, *Detrianus*, quaſi eſſet ex Græco Δαιτρευτής. Salmaſius *ad l.*

Denuntiatio Belli, etiam ubi jus naturæ non requirit, honeſtè tamen & laudabiliter interponitur, putà ut ab offendendo abſtineatur, aut delictum pœnitentiâ & ſatisfactione expietur. Namq;

Extrema primò nemo tentavit loco.

Unde Hebræis præceptum à Deo, ut civitatem oppugnandam priùs ad pacem invitarent, legimus Deuteron. *cap. 11. verſu 11.* quo de V. Joſephum *Antiqq. lib. 5. cap. 2.* Et Cicero *Officior. lib. 1. At belli quidem æquitas ſanctiſſime feciali populi Romani jure præſcripta eſt: ex quo intelligi datur, nullum bellū eſſe juſtum, niſi quod aut rebus repetitis geratur, aut denuntiatum antè ſit & indictum.* Hinc *promulgata prælia* dixit Ennius. Quò faciunt, caduceus apud Græcos; ſagmina & haſta ſanguinea apud Æquicolas & Romanos; porro renunciatio amicitiæ & ſocietatis, poſt res repetitas 30. dies ſolennes; haſtæ miſſio iterum, & alia id genus. Quorum tamen magnam partem ſuo tempore uſurpari deſiiſſe, docet nos Arnobius *c. Gent. lib. 2.* imò jam Varronis ævo quædam fuiſſe omiſſa, diſcimus ex illo, *de L. L. lib. 4.* V. hanc in rem Hug. Grotium *de jure Belli & Pacis lib. 3. cap. 3. §. 5.* cum *ſeqq.* ut & ſuprà in voce *Clarigatio*, item ubi de *Fecialibus*.

Denuntiatores regionum urbis, memorantur in *Inſcr.* vett. apud Gruterum 250. 254. 4. *Denuntiatio novi operis per jactum lapilli*, occurrit apud Rolandinum *in Summ. Notar. cap. 6.*

Deodanda, Scriptoribus Anglis appellantur bruta omnia & inanimata, quorum impetu vita hominis tollitur, v. g. *bos cornupeta, equus calcitrans, trabis aut domi casus, vel ruina navis in flumine fractæ* &c. quod eorum pretium in pios uſus erogaretur & Deo donaretur, Bractonus *lib. 3. Tract. 2. cap. 5. num. 8.* Apud Athenienſes verò, canis qui momorderat, noxæ datus eſt, lege Solonis, apud Plut. in *eo.* Apud eosdem Draco etiam τὰ ἄψυχα, putà *ligna, lapides, ferrum*, quibus quis læſus eſſet, ὑπερορίζειν, *finibus ejicere*, juſſit. Sed & Thaſii pugilis Theagenis ſtatuam, latâ ſententiâ, ideo in mare dejecere, quòd ruinâ ſuâ quempiam oppreſſiſſet: apud Pauſaniam *Atticis* & *Eliacis poſterioribus*. V. quoque hic paſſim, inprimis ubi de *Bove Cornupeta*, & *Dicaſteriis Athenienſium*.

Deogratias, formula ſalutationis vett. jam Chriſtianis uſitata, ut teſtatur Auguſtinus *in Pſalmum 132.* & *Epiſt. 77.* Quem morem cùm deriderent Donatiſtæ, dicentes, *quid eſt Deo gratias:* reſpondet Auguſtinus, *itane ſurdus es, ut neſcias, quid ſit Deo gratias? Qui dicit, Deo gratias, agit gratias Deo. Vide ſi non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrem ſuum: non enim eſt locus gratulationis, quando ſe invicem vident, qui habitant in Chriſto: & tamen vos Deo gratias noſtrum videtis.* Hodie, in Communione Rom. inter Religioſos & in ſacris Officiis, frequens hujus formulæ uſus eſt, qua de re V. Dominic. Macrum in *Hierolex.*

Deonarii, Hæreticorum ſecta, ex Manichæis ſeu Paulicianis apud Autorem *Hiſtor. Vezeliacenſis lib. 4. pag. 644.* Fortè iidem qui, hodie *Deiſtæ* Gallis dicti, omni religione poſthabitâ, *ſolam divinitatis eſſentiam ore confitentur, Ibid.* Cujusmodi hominum turbam hoc tempore ingentem in eo Regno alibique paſſim eſſe, & quotidie incrementa capere, fama fert.

in *Deos* referendi viros benemeritos mos, memoratur Suetonio *in Julio cap. 88. Periit — atque in Deorum numerum relatus eſt.* Quod enim in antiquiſſimis Græcis hiſtoriis dici ſolet, aliquem à morte τετιμῆσθαι τιμαῖς ἡρωικαῖς, vel ἰσοθέων vel ἰσολυμπίων, id Latini multo inverecundiùs dixere, *in Deorum numerum referri* vel *conſecrari*. Fere autem conditoribus urbium aut aliis de publica re bene meritis, honores Heroici decerni ſoliti, donec paulatim pro Diis habiti etiam iſti, uti de Lampſace ait Plut. *in Mul. præcl. factis*, cujus moris extat gravis cenſura apud eundem in *Romulo*. Dixerunt illud Græci ἐκθεάζειν, iſtud εἰς θεοὺς ἄγειν: atque iſtiusmodi adulatione reliquos mortales Attici cives ſuperarunt. Romani ante Impp. hanc inſaniam parciùs publicè inſanivere. Solus è Regibus Romulus conſecratus eſt, & poſtea pauci alii: privatæ tantùm ἀποθεώσεις fiebant, Parentum per liberos conſecratorum, & domeſticâ religione cultorum, ut Plut. docet in *Quæſt. Rom.* Unde orta poſtmodum ἀποθέωσις Impp. tanquam Patrum Patriæ, initio in Cæſare ab Auguſto facto, quem propterea κατάρξαντα vocat Juliani Silenus, hincque ad reliquos omnes ritu propogato. Sed & Ptolemæum Ægypti R. à filio, & Aratum Ducem, ab Achæis, *in Deorum numerum relatos*, legimus in *Idyllio* Theocriti 17. & apud Polybium *lib. 9.* &c. Imò primis jam temporibus talium nomina poſt obitum in Rituales libros referri, & anno vertente memoriam eorum celebrari conſueviſſe tradit Cedrenus, de antiquorum Aſſyriorum ἀποθεώσει verba faciens: qua de re V. plura apud Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* & Athenæum *lib. 6. cap. 14.* nec non hic paſſim. Cum autem *Deorum* cuique ſui eſſent πάρεδροι; Jovi *οἱ δώδεκα θεοί*, ſex mares, ſex fœminæ, quos propterea *Conſentes* appellabant, i. σύνεδροι, *eadem ſede præditi*: Matri Deum, Idæi Dactyli; Æſculapio Ὑγιεία, Ἰασὼ & Τελεσφόρος, aliis alii. Inde Poeta de Auguſto,

Tuq; adeò, quem mox, quæ ſint habitura Deorum
Concilia, incertum eſt:

Id eſt, quibus Diis πάρεδρος ſis futurus. Et de Antinoo Trajani delicio, Tertullianus, *Synhodi Deorum* factus eſt, *i.* in Synhodum & Concilium Deorum cooptatus, &c. Appellati nempe *Paredri* ſunt, qui beneficio Principis alicujus, aut propriæ virtutis merito, Numinis dignitatem erant adepti: qui, cùm nil ſit eſſe Deum niſi Dei quoque officio fungatur, ſomniis & oraculis reſponſa dare & curationes facere credebantur, quod in Æſculapio, Amphiarao, Trophonio, Hephæſtione, aliis ſtulta credidit antiquitas. Unde & πάρεδροι Δαίμονες dicti, quos ad futura prænoſcenda Magi evocabant, V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano Cæſ.* & infrà in voce *Dii, Paredri*, item *Synodus*.

Depilare, injuriæ ſpecies, in *Spec.* Saxon. *lib. 3. tit. 37.* §. 1. Item pœnæ genus, Hungaris familiare, quemadmodum legimus in *Decretis* S. Stephani & S. Ladislai Hungariæ Regum, V. ſuprà *Decalvatio*.

Depoſitionis in Academiis Ritus. Fuit antiquiſſimis jam temporibus moris, eos, qui in diſciplinam Philoſophorum ſe darent, certis quibusdam ritibus officii admonere, & velut initiare. Quò ſpectabat Pythagoræorum ἐχεμυθία: Cavilli & ludibria auditorum, quibus Sophiſtarum tempore Studioſi novitii excipiebantur, apud Eunapium *in Sophiſtis*: λουτρὸν inprimis, i. *Balneum* Athenienſium, quod Nazianzenus vocat Νόμον Ἀττικὸν ἐν παιδιᾷ σπουδῇ συμμικτόν, *Legem Atticam* & *ludum ſerium* & deſcribit *Orat. in laudem Baſilii M.* verba Latinè ſic habent: *Primùm*, inquit, de initiando loquens, *apud eorum aliquem, qui priores ipſum* (juvenem nempe peregrinū accedentem) *arripuerint, hoſpitio accipitur, vel amicorum, vel propinquorū, vel qui ejuſdem ſunt patriæ, vel qui artem Sophiſticæ apprimè callent, ac lucra Magiſtris conciliant &c. Deinde à quovis volente cavillis laceſſitur: quod quidem, ni fallor, eò faciunt, ut novitiorum faſtum & ſuperbiam retundant, atque à principio ipſos in poteſtatem redigant. Laceſſitur autem ab aliis impudentius atque audacius, ab aliis erudiitius, prout ille vel ruſticis & ineptis moribus, vel urbanitate fuerit præditus. Atque id ignaris quidem terribile atque inhumanum videtur: iis autem perjucundum ſuavitatisque plenum, quibus non ignota eſt ea conſuetudo. Plus enim terroris habet hæc minarum oſtentatio, quàm res ipſa. Tum per forum ad* Balneum *cum pompa deducitur. Pompa autem hoc modo ſe habet: Qui deducendi juvenis munere funguntur, ordine diſpoſiti atque æquis ſpatiis diſtributi bini eum ad balneum antecedunt. Cùm autem propiùs acceſſerint, quaſi fanatico furore correpti clamorem ingentem tollentes, (hic autem clamor jubet, ut ulteriùs progredi deſinant — tanquam eos Balneum minimè admittat) ſimulq; fores pulſantes & juvenem ſtrepitu perterrentes, ac deinde introeundi ipſi poteſtatem facientes, ita demum eum in libertatem aſſerunt, atque à balneo redeuntem deinceps ut æqualem ac ſocium accipiunt. Atque hoc ipſis eſt totius ceremoniæ jucundiſſimum, nimirum ab his qui moleſtiam exhibent, quamprimum liberari.* Solus autem fere ex omnibus, qui

qui ſtudiorum cauſâ Athenas veniebant, communi hac lege ſolutus fuit Baſilius, quòd majorem honorem, quàm novitii conditio terre videbatur, jam conſecutus eſſe crederetur: de quo ita ſonat tetraſtichon Theodori Prodromi,

> *Καὶ νῦν τὸ λοῦτρον τοῖς Ἀθήνησι ξένοις*
> *Ὡς πλῆκτρον, ὡς φόβητρον, ὡς καινὴ θέα.*
> *Ἀλλ' ἀγχιβάθμῳ τοῦ σοφοῦ Βασιλείου*
> *Μόνου φυγόντος τὰς πολυβδάλους νόμους.*
> *Ingens Athenis hoſpites ex balneo*
> *Timor obſidebat, & novo ſpectaculo.*
> *At, in perito & moribus laudabili,*
> *Hujus Baſilio ſolvitur legis rigor.*

Eſſeni quoque, qui vel ſoli Philoſophorum nomine digni apud Judæos fuere, non ſtatim, ſed poſtquam foris anno integro iiſdem vixere moribus, diſcipulos ſuſceperunt. Imò nec poſtquam recepti erant, cum illis vivere poterant, niſi duobus aliis annis patientiæ ſigna dediſſent, Porphyrius apud Euſebium *προπ. lib.* 8. *cap.* 1. Tranſiit ritus, per reliquorum ſeculorum ſeriem, ad noſtram usque ætatem, & in Germaniæ inprimis Helvetiæque Academiis, ſub *Depoſitionis* nomine, laudabiliter viget. Cujus finis uſusque: ut ſit quædam initiatio, per quam cooptentur in collegium hoſpites, quò privilegiorum & immunitatum fiant participes: ut ſit examen ac exploratio ingenii & morum: ut Novitiorum faſtus ac *φιλαυτία* excutiatur: ut ſit ſimulachrum patientiæ ab eruditis uſurpandæ: utque variis ſymbolis Hieroglyphicis officii initiandus admoneatur & ad alacritatem in tuenda profeſſione inflammetur. Abuſus tamen effecit, ut in Italia, Hiſpania, Gallia, Anglia ampliùs non frequentetur, è Belgio quoque exulare hic ritus juſſus ſit: quem deſcriptum pluribus V. apud Olympiodorum; judicium de eo Lutheri apud Zeillerum *Epiſt*, 246. laudes apud Hoffmannum *Orat. de laude Depoſitionis*, Joh. Volck. Bechmannum *de Privilegiis Studioſorum*, quibus adde Limnæum Enucl. *lib.* 4. *cap.* 69. In Communione verò Romana, *Depoſitio*, pœna eſt Eccleſiaſtica, quâ Clerici gradu ſuo ejiciuntur, vel ſuſpenduntur, degradatione minor, in *Vita* Ludovici Pii A. C. 818. alibique, V. ſuprà *Degradatio.* Item, dies obitus, quo mortuus terræ mandatur, vel quo quis vitam deponit; cujus appellationis cauſam fuſè explicat Ambroſius *Serm.* 70. Vetus *Inſcr.* Eboræ, apud Reſendium, *Depoſitio Pauli, famulus Dei vixit annos L. & uno requievit in pace D. III. Id. Martias era DLXXXII.* Atque hinc dies obitus anniverſarius, apud Joann. Epiſc. Abrinc. *de Offic. Eccl.* In ſpecie verò feſtum S. Joannis Evangeliſtæ, quæ vulgò appellatur *Depoſitio, quia locum ſepulturæ vivus intravit, & ita ſeipſum depoſuit*, Durandus *lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 19.

Deprecatoriæ Epiſtolæ in vet. *Cod.* Canonum ex Bibl. Reg. in Concilio Antioch. *can.* 8. *ſimplices* dicuntur ad marg. & opponuntur *formatis*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Depulſorium Sacrificium, dicebatur olim apud Romanos, cùm ſolenne ſacrificium faciebant, quo procurabantur oſtenta & fulgura. Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. *Alia ſunt verba impetriti* (Sacrificii) *alia depulſorii, alia commendationis.* Ad quem locum V. Salmaſium *Exercitat. Plinian. pag.* 585.

Deputare, V. ſuprà, *Coinquere.*

Deputati, vulgò olim teſte Nonio dicti, Accenſi, qui ut plurimum *deputabantur* ad obſequium Tribunorum, de quibus V. Vegetium. Vexillarii item ſeu Triarii veterani, de quibus Valerianus Imp. apud Vopiſcum *in Probo*, in Epiſt. ad hunc, *Veſtes tibi triplices dari juſſi, ſalarium duplex feci, Vexillarium deputavi*, V. Salmaſium *ad l.* In *leg.* 8. *C. de ſervis fugit. Fabricis & aliis operibus publicis deputati*, Ὁπλοποιοὶ ſunt, qui numeri cujusque arma procurabant, *Fabricenſes.* Peculiari verò ratione *Deputati* dicti, quòd eſſent ἐν τοῖς ἀριθμοῖς συγκαταλεγόμενοι, ut eſt in *Nov. Juſtin.* 85. §. 2. & annonas de publico ſumerent, perinde ac milites ipſi: unde *Statuti numerorum* vocantur Juliano Anteceſſori *Conſtit.* 79. §. 2. *Gloſſ. Baſil.* Δεπουτάτοι, Δεποτάτοι, ἀφωρισμένοι. Cujusmodi ſunt, qui *in Not. Imp.* dicuntur, *Deputati Scholæ Agentium in rebus*, & *Deputati Domeſticorum*, & *Deputati Equitum & Peditum.* V. Jac. Gothofredum *in Paratit. ad tit. de Re militari lib.* 7. *Cod. Theodoſ.* Poſtmodum verò ſequiore Græciâ, ſelecti quidam ex ſingulis ordinibus viri aliquot alacres, ex iis potiſſimùm, qui minùs locupletes erant, *Deputati* vocati ſunt; quorum munus erat, vulneratos in prælio reficere, collapſos ab equis erigere, laborantes è certamine aſportare: quo fine, in dorſo equi ſui ad ſellæ lævam, quisque horum ſcalam ferebat exiguam, de quibus copioſè Rigaltius *in Gloſſar.* ex *Tacticis* Mauricii ac Leonis. Sed & in Eccleſia Græca *Deputati*, officiales erant, qui Patriarchâ procedente, è via populum abigebant. Ordo M. Eccleſiæ, Ὁ Δεποτάτος προπορευόμενος ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως, καθαίρει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράταν. Quibus paria habet *Catalogus Official.* M. Eccleſiæ, apud Goarum in *EuchＯlog. Græc.* ubi *Deputati* & *Ceroferarii* ordinatio ita refertur, quaſi idem fuerit miniſterium, du Freſne *Gloſſar.* Hinc ad *Deputatum* pertinuiſſe, luminibus accenſis Evangelium aſſociare ac ſacra dona, quando ad Altare proceſſionaliter deferebantur; indutum autem cum in hac ceremonia (*Magnus Introitus* Græcis dictâ) manto ſimili Epiſcopali, ſed abſque virgatis coloribus ſeu fluminibus; hocque officium porro exercuiſſe ipſum Imperatorem, die coronationis ſuæ; antiquitus tandem *Deputatum*, in eadem Eccleſia, fuiſſe ordinis minoris, i. Acolythi, officium, refert Dominicus Macer in *Hierolex.* ex Simeone Theſſal. *Dial. de Myſter. Eccl. Ritualibus antiquis* & Petro Arcudio *Concord. lib.* 5. *cap.* 9. Adde Cantacuzenum *lib.* 1. *cap.* 41. Codinum *de Officiis*, & Meurſium. Hodie *Deputati*, inter Legatos ii dicuntur, qui à ſubditis ad Principem ſuum, aliquo in negotio, mittuntur: de quorum jure V. Vicquefortium *Tr. Gall. de Legatis.*

Derceto, adde: Eadem *Atargatis*, item *Ceto* dicta eſt, quas voces vide, & plura hanc in rem, apud Salmaſ. *ad Solinum p.* 574.

Derectarii, V. infrà *Directarii.*

Derelictoria Virga, in *Tabula* S. Aniani Aurelian. videtur illa eſſe, quâ utebantur vulgò in inveſtituris ſeu traditionibus rerum, quas *Eccleſiis* derelinquebant, & quam ad id in manus donatorum aut reſtituentium Canonici vel Monachi tradebant, du Freſ. *Gloſſ.*

Derenus, apud Rainaldum A. C. 1313. *n.* 9. moneta, eadem fortè, quæ *Tarenus* V. ibi.

Deſanaus, epitheton Herculis Phœnicii. Euſebius *Chron. ad num.* 497. *Hercules*, inquit, *cognomento* Deſanaus, *in Phœnice clarus habetur. Unde & ad noſtram usque memoriam, à Cappadocibus & Elienſibus, Deſanaus adhuc dicitur.* Quæ verbis iiſdem legas, apud Marianum & Florentinum Wigornienſem. Apud Georgium Syncellum verò, qui Euſebium exſcribere ſolet, pro Elienſibus *Ilienſibus* & pro Deſanaus Διωδᾶς legimus. Etiam *Deſani* vocem ſuſpectam reddit mira Latinorum Euſebii codicum &, ejus exſcriptorum, inconſtantia. Quorum quidam *Doſinaus*, quidam *Deſinas*, ut alia omittam, habent, unde ſuſpicatur Voſſius, hæc ex Δορσάνης, quo nomine Hercules apud Indos audiit, teſte Heſychio, eſſe corrupta. *Dorſanes* autem vicinum eſt Chaldaico דְּרַס *daras*, id eſt, *calcare, premere, incidere*: quod inter præcipuas Herculis laudes ponitur, ut qui Tyrannos calcarit & oppreſſerit. Etiam Perſis Σάνδης dicebatur, auctore Agathiâ, ad quod poſterioribus ſyllabis multum accedit Δορσάνης, &c. Interim nec illud damnari poteſt, quod nonnulli *Deſanaus* vel *Deſanas* legunt; præſertim cùm vicinum ſit דָּשֵׁן *daſchen*, h. e. *pinguis*, & per tralationem *pollens*; cujusmodi appellatio optimè conveniat fortiſſimo Herculi: qui idcirco in antiquis etiam *Inſcr. Pollens* vocatus reperitur. Ut iſthac Interamnæ Nahartium in Umbria, apud Gruterum *Inſcript.* 315. 7.

LOCUS
SEPULTURÆ
CULTORUM
HERCULIS
DEFENSORIS
POLLENTIS
INVICTI.

Dici etiam poſſit, *Deſanaus* conſtari ex duobus vocabulis, quorum prius ſit דֶּשֶׁן, quod *pinguem* vel *opulentum* ſignificare diximus & עז, *az*, quod *fortem* notat, ut Geneſeos *cap.* 49. *v.* 3. ubi id nomen à Jacobo tribuitur Rubeni primogenito: ſicque Herculi nomen id impoſitum ſit ab opibus & fortitudine. V. Voſſium *de orig. & progr. Idololat. lib.* 1. *cap.* 22.

Deſcenſiones, Latinis quæ Græcis ἐμβάσεις, recentioribus σκάφαι, item λεκάνες vel λεκίδες, alvei ſunt in balneis. Salmaſius *ad Jul. Capitolinum in Clodio Albino.* Apud Anaſtaſium *in Hiſtor. Eccl.* ubi Theophanes ann. 5. Leonis Iſauri κατάβασιν habet, *Deſcenſus* eſt Latinis *Confeſſio*, ſeu locus ſub altari, ubi recondebantur Sanctorum reliquiæ, & in quem gradibus deſcendebatur. V. ſuprà in voce *Confeſſio*, & in hanc rem plura, apud Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Deſcriptor, in *Gloſſario* Arab. Latin. *qui populum per centurias & tribus dividit*, apud *Eund.*

Deſertorum Bellum, apud Lampridium *in Commodo, Ante bellum deſertorum cœlum arſit*: illud eſt, quod excitavit Maternus, Militiæ *deſertor*, quodque unus Herodianus deſcribit. Spartianus meminit in *Peſcennio Nigro*, *Peſcennius Severo, eo tempore, quo Lugdunenſem provinciam regebat, amiciſſimus fuit: nam ipſe miſſus erat ad comprehendendos deſertores, qui innumeri Gallias tunc vexabant.* Caſaubonus *ad h. l.* De *Deſertorum* pœna, infrà.

Deſiderata, in *Gloſſ.* Lat. Gr. λειτουργία, τελετὴ, Scaligero & Caſaubono eſt, initiatio in Chriſtianiſmo, id eſt, Baptiſmo; inprimis verò S. Euchariſtia, teletarum teleta, ſacramentorum ſacramentum: de quo peculiariter uſurpari verbum *deſiderare*, apud Latinos Patres, iiſdem obſervatum. Quò pertinet locus elegans Gregorii M. *lib.* 7. *Epiſt.* 24. de Judæorum quorundam converſione loquentis, *Si ſanctum Paſcha elegerint expectare, iterum cum Epiſcopo loquere, ut modò quidem catechumeni fiant atque ad eos frequenter accedas geratque ſolicitudinem & animos eorum admonitione ſuæ adhortationis accendat, ut quanto expectatur eis longa feſtivitas, tanto ſe præparare & eam deſiderio fervente debeant ſuſtinere.* Vox è ſacris Gentilium, ut aliæ non paucæ, petita, quâ illis epoptia, ultima myſteriorum pars, fuit denotata. Ad hanc dum toto quinquennio præparabantur, docebantur hoc temporis ſpatio à futuri

futuri epoptæ ardentiſſimo deſiderio & cum *ſuſpiriis* (quorum meminit Tertullianus *c. Valentinianos*) *ἐκσπέσιας* diem exſpectare. Similiter ergo in Eccleſia erudiebantur Catechumeni,ut magna cum aviditate S. Communionem peterent , unde illis *Competentium* nomen , ſicut docent Auguſtinus , Iſidorus , Alii. Extant certè Patrum , quà Græcorum , quâ Latinorum , Homiliæ non' paucæ ad Catechumenos , in quibus multa dicuntur, ad excitandam hanc in illorum animis cupiditatem. V. Caſaubonum *Exercitat.* XVI. §. 43. 45. Propriè autem *Deſiderare* , ſignificat finem & exitum tempeſtatis vel *ſideris* , quod deſiit *χειμάζειν* , ſeu *ſiderare* : unde *deſiderari* res dicta , quæ abiit , nec ampliùs extat. Salmaſius *ad Solinum pag.* 425.

S. Deſiderii vicus,vulgò S. *Geri*,locus eſt Galliæ , prope urbem Cadurcos , à Deſiderio Cadurcorum Epiſcopo, quem S. *Geri* vocitant , cognominatus. Hadr. Valeſius *Not. Galliæ* in voce *S. Gaudentii Caſtrum.*

Deſignatores ,apud Romanos dicti ſunt , qui conſtituendæ funebri pompæ præerant, unicuique incedendi locum ordinemque præſcribentes, Sext. Pompejus. Sic *Deſignator* , in *l. Athl. in princ. ff. de his , qui not. infam.* illum ſignificat , qui decernit ac diſponit loca ſedentium : hodie *Ceremoniarum Magiſter* , Carolo Macro *in Hierolex.* V. quoque Corraſium *Miſcellan. lib. 4. cap.* 24. Præerant nempe hi cuicunque pompæ , & locum ordinemque incedendi, ſedendique deſignabant. Plautus *in Prolog. Pænuli, Neu* Deſignator *præteriens obambulet , neu ſeſſum ducat , dum Hiſtrio in ſcena ſiet.* Horatius *Epiſt.* 2. *lib.* 2.

—— —— *Dum ficus prima , calorq́;*
Deſignatorem *decorat lictoribus atris* &c.

Deſperati , V. ſuprà *Confectores.*

Deſpotes ſeu *Deſpotus* , dignitas maximæ æſtimationis in Aula CP. ex Græco *Δεσπότης* , *Dominus* ; quâ donatos præſertim Imperatorum filios & conſanguineos,ex Scriptoribus Byzantinis diſcimus. Joann. Laſcaris dignitatem hanc Regiæ æqualem , Imperatoriæ proximam fuiſſe, docet. Poſtquam enim vox *Βασιλεὺς* , quâ olim Reges deſignabantur , Imperatorum Græcorum propria eſſe cœpit ; nomen *Deſpotæ* Regibus tributum in Græcia, qui poſt Imperatorem cæteris omnibus præferebantur , quemadmodum in Occidente , poſt Imperatorium nomen, Regium præcellit. Hinc Cæſares *Σεβαστοκράτορες* aliàs ab Auguſto appellati,ſicque ad majorem dignitatem evecti , *Deſpotæ* dicti ſunt: quemadmodum,qui primus ex Palæologis Imperium occupavit, Joannem fratrem , quum is adversùs Ætoliæ ſeu Acarnaniæ *Deſpotem* ſtrenuè ſe geſſiſſet , eadem dignitate ornavit , ne Duci hoſtium inferiorem dignitate Ducem opponeret, ratus optimè dictum, *ad deſtruendum Regem altero Rege opus eſſe.* Inprimis autem, uti dictum , Imperatorum filii hoc titulo , inſignibusque, nulli alii Principi conceſſis , ornabantur ; Aliquando tamen extranei quoque Principes , cum quibus vel affinitas vel fœdus initum, uti de Serviæ ſeu Triballorum Exarchis legimus. Alloquentes *Deſpotam* : *ἡ βασιλεία σου* , eum compellabant ; ſicut uxorem ejus *Βασίλισσαν* : ipſe verò *Deſpotes* Imperatoris uxorem *Δεσποίνης* appellatione ſalutabat. Poteſtatem Deſpotarum quod attinet, Regna eorum in Græcia duo fuere, Peloponneſi , quæ nunc *Morea*, & Ætoliæ pariter ac Acarnaniæ , cum circumjacentibus Inſulis; quorum illud non niſi à filio fratreve Imperatoris tenebatur: iſtud hodieque *Deſpotatus* peculiari nomine appellatur. Hactenus Laſcaris præfatus ad Card. de Aragonia in *MS.* Latini Latinii Viterbienſis , quod *Hierolexico* ſuo inſeruere Macri Fratres. Sed & ipſos Impp. hanc appellationem ambiiſſe, ex nummis eorum diſcimus , in quibus non *Βασιλέως* , ſed *Δεσπότου* , titulum deſcribi curarunt , ut potiſſimùm obſervare eſt , in Alexii & Manuelis Comnenorum nummis aureis. Habetur enim quidem aureus Nicephori & Stauratii , in cujus altera facie ipſe Nicephorus,cum *Inſcr.* NIKHΦOPOC BASILEU , in averſa verò Stauracius , cum lemmate STAURACIb DESPOT. unde eâ ætate *Δεσπότου* appellatio , *Βασιλέως* ſeu Imperatoris nomine , inferior fuiſſe colligitur : Subſequentes tamen Impp. aliquot , ſe ipſos *Δεσπότας* in nummis inſcripſere. Conſtantinus vel Michaël Ducas , Nicephorus Botaniates , Romanus Diogenes , Alexius , Joannes & Manuel Comneni , Iſaacius Angelus , Alexius Angelus quique pòſt imperarunt Auguſti,qui hacce nomenclaturâ à ſubditis vulgò etiam compellabantur, cum adjectione Sanctitatis hoc modo, *Δέσποτα μου ἅγιε.* V. Car. du Freſne *de Inferioris ævi Numiſm. num.* 35. & *Notis ad Cinnamum pag.* 468. ubi titulum hunc , in locum *Domini* , Latino idiomate exoleſcente, invectum & proprium primò Imperatorum ; inde honoris causâ cum affinibus proximioribus communicatum(quod à Michaele Duca primùm Avunculo factum) tandem in Palatii præcipuam dignitatem, de qua retro dictum , migraſſe , tradit : de qua ſententia quid judicandum, ex dictis non obſcurè colligas. *Raſciæ Deſpotam* idem habet, ex *Decretis* Alberti Hung. R. A. C. 1439. in *Gloſſar.*

Deſultores , Gr. *μεταβάται* , dicti olim qui ex equo in equum tranſiliebant , non ſine arte : Origo à barbaris gentibus , quibus in bellis equorum mutatio probata, ut uno equo feſſo aut ſudante in alium ſiccum validumque celeriter tranſire poſſent. Tales Scythas fuiſſe , docet Amm. Marcellinus *lib.* 22. Indos Herodotus *lib.* 7. Numidas Strabo , & ante illum Livius *Dec.* 3. *lib.* 3. ubi *nec omnes Numidæ* , inquit , *in dextro locati cornu, ſed quibus deſultorum in morem binos trahentibus equis inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo tranſſultare moris erat.* Uſus eorum apud Romanos in curulibus & Circenſibus ſtadiis,ubi non quadrigæ ſolùm , ſed & *Deſultores* , qui uno tantùm equo uterentur, certare ſolebant. Livius *Dec.* 5. *lib.* 4. *Semel quadrigis, ſemel deſultorio miſſo.* Horum officium deſcripſit Hyginus *l. de fabulis cap.* 80. *Unde etiam Romani ſervant inſtituta* , cùm Deſultorem mittunt : *Unus duos equos habet , pileum in capite , ex equo in equum tranſſilit* : cui ſuffragatur Iſidorus *lib.* 18. *cap.* 39. Deſultor , *cùm ad finem curſus veniſſet , deſiliebat , & ex equo in equum tranſiliebat.* V. quoque Suetonium *in Cæſare cap.* 29. Varronem *de R. R. lib.* 3. *cap.* 7. Cic. *Orat. pro L. Muræna* &c. Manilius *Aſtronomic. lib.* 5.

Nec non alterno Deſultor *ſidere dorſo*
Quadrupedum & ſtabiles poterit defigere plantas,
Per quos vadit equos , ludet per terga volantum,
Aut ſolo vectatur equo, nunc arma movebit.
Nunc lites in longo , per curſus , præmia Circo,
Quidquid de tali ſtudio formatur, habebit.

Propertius *lib.* 4. *eleg.* 2.

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus , & ejus
Trajicit alterno qui leve pondus equo.

Græcè *ἵππον κέλητα ἐλαύνειν* , *equum deſultorium agitare* dicunt, Interpreti Artemidori *Oneirocritic. lib.* 1. qua de re V. ſuprà in voce *Celes* ; item infrà in *Singulator* , & ubi de *Sarmatico Ludo.* Eorundem, ut & gladiatorum , porro in funebribus ludis uſus erat. Feſt. Pomponius *lib.* 17. *Simpludiaria funera ſunt , quibus adhibebantur D. T. ludi corbitoresq́; quidam ea dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorum. Nam Indictiva ſunt, quibus adhibebantur non ludi modo , ſed etiam* Deſultores, *quæ ſunt ampliſſima* &c. Neque vero binos ſolùm, ſed & quaternos & ſenos tranſire aut tranſilire nonnunquam dicebantur , ut de Teutobocho legimus , apud Florum. Homerus *Deſultoris* meminit , qui quaternos tranſiliret. *Il.* δ: quod difficile admodum eſſe , notat Euſtathius. Hinc *Vertumnus* , à vertendis alternandisque equis, Propertio iſtiusmodi *Deſultor* dictus eſt , ut vidimus. In quo equeſtri ludo , quia Sarmatæ præcellebant , *Sarmatici* nomen accepiſſe videtur , ut notat Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino* ; ubi de *Deſultoribus* quoque , qui in Circo olim exhibebantur,ut miſſus nuntiarent,varia addit ex Caſſiodoro *Variar. lib.* 3. *Epiſt.* 51. Hygino , Iſidoro , Aliis. Hinc *Deſultorium ingenium* Prov. pro inconſtanti & in horas mutabili. V. Thom. Dempſteri *Paralipomena in Roſini lib.* 5. *Antiqq. Rom. cap.* 24.

Detrianus , Architectus inſignis , apud Spartianum *in Hadriano.* V. ſuprà *Demrianus.*

Detmoldia Linea, illuſtris Comitum Lippienſium in Germania Familiæ eſt ; Ex hac enim qui nunc ſuperſunt , omnes à Simone, A. C. 1614. mortuo ſati ſunt. Nam ab hujus filiis, Simone, linea Detmoldia, Ottone, Brakenſis ; demum Philippo , Backenburgica, deſcendit. Natus hic Simon Patri , ex Eliſabetha Schauenburgica genuit ex Anna Catharina Naſſovia Hermannum Adolphum, cum fratribus ſororibusq́; illus: qui ex Erneſtina Iſenburgica, ſuſcepit Simonem Henricum(*n.* 1648. *ux.* Amelia Burggravia *de Dhona.*) Mariam Magdalenam, Sophiam & Johannam, Comites Lippæ *in Detmold.* Sed & *Detmoldii* rami ſurculus Biſterfeldius eſt. Eodem enim Simone præfato , Simonis filio, ex Maria Magdalena Waldeccia, geniti ſunt Jodocus Hermannus(ux. Eliſabetha Juliana Sayno Witgenſtenia) & Sophia Eleonora(quæ nupſit Georgio Wilhelmo Com. Leiningenſi *in Weſterburg* &c.) qui *Comites Lippiæ lineæ Detmoldiæ in Biſterfeld* dicuntur. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. tom. I. p.* 22. *& tom. III. p.* 31. *&* 84. ut & *Artis Heraldicæ Parte poſter.*

Detrahendi clypeos imagineſq́; damnatorum , mos priſcus indigitatur Suetonio *Domitiano c.* 23. *Contrà Senatus adeò lætatus eſt* (morte Domitiani) *ut ſcalas inferri clypeoſq́; & imagines ejus coram detrahi & ibidem ſolo affligi juberet* &c. Nempe clypei & imagines dedicabantur ſublimes, ut cuilibet notum, quæ proin in ignominiæ notam *detrahebantur* ſcalis admotis ac refigebantur, ut hic clypeis ac imaginibus Domitiani, quæ in Curia erant, factum. Sic Juſtinus *lib.* 38. *tunc populus Alexandrinus ſtatuas & imagines ejus detrahit.* Et inter Senatus acclamationes, extincto Commodo, fuit hæc, *Gladiatoris ſtatuæ detrahantur.* V. Caſaubonum *ad Suetonium l. cit.*

Devincire , verbum Magicum , V. ſuprà *Defigere* , & infrà ubi *de Devovendi ritu.*

Devium Scortum , apud Horatium *Carm. lib.* 2. *ode* 11. V. ſuprà in voce *Cataclyſtus* , inſuperque Barthium *ad Statium tom. II. p.* 127 ; & *III. p.* 1091.

Deunx, apud Martialem *l.* 6. *Epigr.* 78. de potore nobili,

Miſceri ſibi protinus deunces,
Sed crebros jubet ——

Scyphus eſt undecim cyathorum capax : ſicut *ſextans*, duorum cyathorum, apud eundem *l.* 12. *Epigr.* 28. metaphorâ ab aſſis partibus deſumtâ , *deunx* enim propriè aſſis eſt demtâ unciâ, ſeu undecim unciæ. V. ſuprà ubi de *Aſſe*, & ratione Veterum *Bibendi.*

Devorari à piſcibus, pro infortunio inſigni multis Auctoribus habitum, de quo V. notata Paſſeratio & Gebhardio, *ad Propertium lib. 3. Eleg. 6.* nec non infrà, ubi de *Naufragio.* À *terra* autem *devorari*, ſumma execrationum, aut infelicium votorum fuit. Dido, apud Virgilium *Æneid. lib. 3.*

Sed mihi vel tellus optem priùs ima dehiſcat,
Aut Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
Antè pudor quàm te violem ——

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib. 9. verſ.* 860. Cujusmodi pœnam divinitus inflictam legimus Koracho, Dathani & Abiramo, qui contra Moyſen inſurrexerant, Numeror. *cap. 16. verſ. 31. 32. Fuit quum abſolveret eloqui omnia verba hæc, ut ſinderetur humus, quæ ſuberat illis; & aperiens terra os ſuum abſorberet eos & domos eorum.* Quo pacto illos *vivos in ſepulchrum deſcendiſſe*, dicitur *verſ. ſeq. 33.*

Devota, apud mediiævi Scriptores, fœmina ſeu virgo, quæ caſtitatem Deo vovit. Hodie Monialis, apud Macrum *Hierolexico.* Vocis origo ex veteri ævo, quo *devoti* dicebantur, qui debitam *devotionem* Majeſtati Imperatorum præſtarent: unde in vett. Saxis, *Numine Majeſtatique ejus devotus*, Græcè ἀφοσιωθεὶς; quod qui facere detrectarent, *indevoti* & læſæ Majeſtatis rei dicebantur, Græcè ἀσεβοῦντες. Salmaſius *ad Trebellium Pollionem in Gallienis.* De *devotione devotisque* varii generis, apud Hebræos, V. Joann. Seldenum *de Jure N. & Gent. juxta diſciplinam Hebr.* & ſuprà ubi de *Anathemate* &c. Ita *Devotiſſimus*, Καθωσιωμένος, titulus honorarius, conceſſus *Domeſticis* & *Protectoribus*. *in leg. 6. 8. 9. Cod.* Theod. *hoc tit.* Item *de Agentibus in rebus, Collat.* Carthagin. A. C. 411. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Devovendi ſe ritus, apud vett. Romanos, talis erat: Cùm periculum aliquod imminere videbatur, & Auſpices nuntiabant, Deos placatos non eſſe, tum unus aliquis ex Romanis ſeſe pro exercitu ſuo & ſimul exercitum hoſtium *devovebat.* Licebat autem, Conſuli Dictatorique & Prætori devovere legiones hoſtium & ſe vel alium quem vellet, ex legione Romana ſcripta, civem. Si is, qui devotus eſſet, moreretur, tum probè factum videbatur: ni moreretur, ſignum ſeptem pedes altum aut majus in terram defodi & piaculum hoſtia cædi oportebat: neq; ubi illud ſignum defoſſum eſſet, eò Magiſtratum Rom. deſcendere fas erat. Qui verò ſeſe devovere volebat, niſi moreretur, neq; ſuum, neq; publicum divinum jure facere poterat, Liv. *lib.* 8. qui addit *Ei, qui ſeſe devoveret, Vulcano arma, ſive alicui Deo vovere vellet, ſive hoſtia, ſive quo alio vellet, jus eſſe: Telo ſuper quod ſtans Conſul precatus ſit, hoſtem potiri fas non eſſe: ſi potiatur Marti ſuovetaurilibus piaculum fieri oportere.* Ratio ceremoniæ & verborum formula ex eodem. ubi de Decio Cos. loquitur, hæc: *In hac trepidatione*, inquit, *Decius Cos. M. Valerium magnâ voce inclamat: Deorum, ait, ope Valeri opus eſt, agedum Pontifex publicus populi Rom. præi verba, quibus me pro legionibus devoveam. Pontifex eum togam prætextam ſumere juſſit, & velato capite* (dicebantur autem in ſacris *velati*, cùm *caput cinctum licio laneo* habebant, Varro *de L. L. lib. 4.*) *manu ſubter togam ad mentum exertam, ſuper telum ſubjectum pedibus ſtantem, ſic dicere*: Jane, Jupiter, Mars Pater, Quirine, Bellona, Lares, Divi Novenſiles, Dii Indigetes, Divi, quorum eſt poteſtas noſtrorum hoſtiumque, Diique Manes vos precor, veneror, veniam peto feroque, uti Populo Rom. Quiritium victoriamque proſperetis, hoſteſque Populi Romani Quiritium terrore, formidine morteque afficiatis. Sicut verbis nuncupavi, ita pro Republica Quiritium, exercitu, legionibus, auxiliis Pop. Romani Quiritium, legiones auxiliaque hoſtium mecum Diis Manibus Tellurique devoveo. *Hæc ita precatus, lictores ire ad T. Manlium jubet, matureque collegæ ſe devotum pro exercitu nuntiare, ipſe incinctus cinctu Gabino, armatus in equum inſiluit, ac ſe in medios immiſit.* V. quoque Florum *lib. 1. cap. 14.* ubi notat Salmaſius ex Livio, Deorum monitu id factum, cùm utrique Conſuli viſa ſpecies viri ſupra humanum habitum denuntiantis, ex una acie exercitum, ex altera Imperatorem Diis Manibus Terræq; deberi. Patris exemplum poſtea filius imitatus eſt itidem Conſul, pugnâ in agro Sentinate in Hetruria commiſſâ, ut victoriam exercitui ſuo damno lucraretur, Livius *lib.* 10. & Florus *lib.* 1. *cap.* 17. quem, quòd *intra Ciminios ſaltus* id contigiſſe referat, in tanta eruditionis luce, talia in hiſtoria Rom. peccare potuiſſe, ſtupet Salmaſius. Idem multis pòſt ſeculis feciſſe Claudius Imp. legitur apud Victorem, *de Cæſaribus, cap.* 34. V. Dreſſerum *in Millen. IV pag.* 450. Etiam Urbes exercituſque hoſtiles, poſt ritè evocatos Urbium gentiumque Deos, devoviſſe ſolitos eſſe Romanos, narrant Hiſtoriæ: Formula hæc: *Dis pater ſive Jovis manes, ſive quo alio nomine fas eſt nominare, ut omnes illam urbem* (Carthaginem) *exercitumque, quem ego me ſentio dicere fugâ, formidine, terrore compleatis, quique adverſus legiones exercitumque noſtrum arma, telaque ferent, uti vos eos exercitus, eos hoſtes, eoſque homines, urbes agroſque eorum & qui in his locis, regionibuſque, agris urbibuſque habitant, abducatis, lumine ſupero privetis: exercitumque hoſtium, urbes agroſque eorum, quos me ſentio dicere, uti vos eas urbes, agroſque, capita ætateſque eorum devotas, conſecrataſque habeatis, illis legibus, quibus quandoque ſunt maximè hoſtes devoti: eoſque ego vicarios pro me fide Magiſtratuque meo & populo Rom. exercitibus legionibuſque noſtris do, devoveo: ut me, meamque fidem, Imperiumque legiones exercitumque noſtrum, qui in his rebus gerundis ſunt, bene ſalvos ſinatis eſſe. Si hæc ita faxitis, ut ego ſciam ſentiam intelligamque: tum quiſquis votum hoc faxit, rectè factum eſto, ovibus atris tribus Tellus Materque teque Jupiter obteſtor.* Hæc fatus, cùm Tellurem dicebat, manibus terram tangebat, cùm Jovem, manus ad cœlum tollebat: cùm votum recipere dixit, manibus pectus tangere ſolitus erat, Macrobius *Saturnalium lib. 3. cap. 9. ex lib. 5. Rer. reconditarum Sammonici Sereni.* Inveniuntur autem hæc Oppida *devota*, Stonii, Fregelli, Gabii, Veii, Fidenæ, Carthago & Corinthus. Multos quoque exercitus, oppidaque hoſtium, Gallorum, Hiſpanorum, Afrorum, Maurorum aliarumque gentium, hoc modo Diis Manibus devotos, priſci loquuntur Annales. De ritu verò *devovendi* ſe pro ſalute novi Principis, item pro ægris, V. Caſaubonum *ad Suetonium Caligulâ cap.* 14. & hic paſſim. In genere autem *Devovere*, diris & imprecationibus defigere ac devincire eſt, ſive ſe, ſive alium. Qui enim *vota* facit ac ſe *devovet*, ligare ſe intelligitur. Sidonius *libro 8. Epiſt. 6. Ligant votis, ſolvunt victimis.* Sed & qui alium *devovent*, diris eum defigunt ac devinciunt. Quod & *obſecrare* dixere; cujus contrarium *reſecrare*, quod eſt ſolvere obſecratione ac devotione liberare. Imò *devovere*, *defigere*, *obligare*, verba ſunt apud Vett. Magicæ artis propria; quæ incantationibus, deprecationibus, diris, herbis, faſcinationibus, animum ejus ac mentem, quem devovet, ita præpedit & extra ſe ponit, ut ſui officii meminiſſe amplius non poſſit, aut muniis naturalibus defungi. Unde *Devoti* appellati priſcis, qui maleficâ arte defixi ad conjugii munera obeunda inepti reddebantur, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1087. *& ſeqq.* Sed ſanctior voci notio impoſita à Chriſtianis eſt, ut vidimus.

DEUS, laudandus ſuper omnia in ſecula. Ac *Dei* quidem laus ſemper in toto animo, univerſaque noſtra cogitatione verſari debet. Quidquid ſine Ejus communione facias, id verò factum ne putes. Quanto magis appellendus animus ad eas modulationes, quæ, quantum illius complectuntur, tantum Ejus concipiunt Divinitatis: fiuntque illorum affines concentuum, qui cœleſtibus anfractibus atque rotationibus ſunt ab Opifice attributi. Dicitur autem Dei laudatio à Græcis ὕμνος, à Latinis *celebratio.* Unus igitur Ille cùm ſit, idemque Trinus, vel ut ſolum canere, vel perſonas ſeorſim celebrare jus eſt homini Chriſtiano: additis verecundè proprietatibus. Non ut diſputatores moroſi, ſed ut pii Poëtæ facere conſuevere. Id quod poſt alios multos nos quoq; conati ſumus. Namq; in Deum Patrem hymnum cùm ſcriberemus: tanquam rerum omnium conditorem, ab orbis ipſius creatione ad nos noſtraque duximus. Deum verò Filium, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, tanquam humani generis Servatorem. In quo abduximus animum noſtrum à corporis carcere ad liberos campos contemplationis, quæ me in illum transformaret. Tum autem Sanctiſſimi Spiritus ineffabilis vigor ille tanto ardore celebratus eſt, ut, cùm leviſſimis numeris eſſet inchoatus hymnus, repentino divini ignis impetu conflagrarit. In Deo quidquid eſt, ipſemet eſt Deus: cognitionis autem noſtræ imbecillitate, horum inferiorum exemplo atque imagine, quaſi multa diſtinguuntur: Intellectus, à quo Voluntas, poſt quam Potentia. Verùm neque antè neque pòſt quicquam. Sed non ſolùm ſimul, verùm etiam unum. À quo duo duxerunt Veteres maxima rerum actionumque omnium principia, Naturam & Fortunam. Natura enim eſt, Potentia Dei: Fortuna verò Voluntas &c. Verba ſunt Jul. Cæſ. Scaligeri, *Poëtices lib. 3. cap.* 112. Quid autem de ſe ſciri quove modo à nobis coli velit unicum hoc noſtrum εὐαγγέλιον, ex Verbo ejus petendum, *quod potentia eſt ad ſalutem cuivis credenti*, Rom. *cap. 1. verſu* 16.

Deus Vult, clamor bellicus Peregrinorum Hieroſolymitanorum, ſeu omnium, qui in Bellis ſacris contra Saracenos, alioſque hoſtes militabant, Car. du Freſne *ad Joinvill. Diſſertat.* 11. V. ſuprà, *Bellum Sacrum.*

Deus-Dedit, Rom. Eccleſ. Presbyter Cardin. ſcripſit, *de Privilegiis Rom. Sedis & Collectionem Canonum*, inſcriptam Victori III. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 273.

Deuteriarius, V. infrà *Secundarius.*

Dexippus, adde: Non Rhetor ſolùm & Hiſtoriarum Scriptor, ſed & Dux ſtrenuus erat; cujus ductu victos Gothos, cùm vaſtarent Achajam & Athenas petiſſent, narrat Pollio *in Gallienis.* Ejus ſæpe meminit Georgius Monachus. Excerpta quædam ex hiſtoriis illius in altero Tomo Πρεσβειῶν, quem poſtea edidit David Hoeſchelius, laudat Caſaubonus *ad Lampridium in Severo.*

Dextra, fidei ſymbolum: Proin illam Gentiles Deæ huic conſecrarunt; quemadmodum iidem caput Jovi, Neptuno pectus, frontem Genio, ſupercilia Junoni, oculos Cupidini, aurem Memoriæ, locum retro aurem *dextram* Nemeſi, dorſum & po-

ſticas

ſticas partes Plutoni, renes & inguina Veneri, pedes Mercurio, genua Miſericordiæ, talos plantaſque pedum Tethidi, digitos Minervæ, os Suadæ &c. deferre ſoliti ſunt, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 19. Unde *fallere Dextram*, pro *fallere fidem*, apud Virgilium *Æneid. lib.* 6.

Quiq; ob adulterium caſi, quiq; arma ſecuti
Impia, nec veriti dominorum fallere dextras.

In quæ verba Servius: *Quid eſt*, quærit, *fallere dextras Dominorum, quàm fidem dominis promiſſam fallere? Nam dextra olim fidei conſecrata fuit: unde* jungere dextram, *&* dextræ dextram committere, *apud Poetas ſæpe reperies, pro* paciſci & fœdus ferire. Ovidius *in Epiſt.*

Heus ubi pacta fides commiſſaq; dextera dextræ?

Idem *in lib.* 1. *Æneid. v.* 412.

——— ——— ——— Cur dextra jungere dextram
Non datur?

Ait: *Majorum hæc fuit ſalutatio: cujus rei τὸ αἴτιον, id eſt, cauſam, Varro, Callimachum ſecutus, expoſuit: aſſerens, omnem eorum honorem dexterarum conſtitiſſe virtute: ob quam rem hâc ſe venerabantur corporis parte.* Eandem oſculari, in honorem alicui habendo, antiquiſſimus mos fuit, V. Muretum *lib.* 10. *Var. lect. cap.* 1. Lipſium *Electorum lib.* 2 *cap.* 9. & Giphanium *in Scholiis ad Odyſſ.* π. Docet autem Plinius *lib.* 11. *cap.* 45. *Dextram averſam oſculis appeti ſolere*, id eſt, partem ejus exteriorem: quod tantùm de manus alienæ oſculo capiendum. Nam propriæ pars adverſa, ſive interior, adorari, hoc eſt, ori admoveri ſolebat. Reges inprimis, Principeſque, præcipuè verò Tyrannos, hoc modo venerabantur ſubditi: Eum enim honorem ſolis potentioribus, tanquam demiſſionis notam & propriè fere Dominis à ſervis delatum conſtat. Nec falluntur, inquit, Laurentius *ad Phœnum*. qui a Candidatis Magiſtratuum iſtud natum autumant, quos etiam manus potentiorum, eorumque, quorum captabant gratiam, frequentiùs prenſaſſe conſtat. Meminit moris Suetonius *in Caligula cap.* 56. ubi Imperatorem Chæreæ agenti gratias oſculandum manum obtuliſſe, ſed formatam commotamque in obſcœnum modum, ſcribit. Idem prodidit, Domitianum Cœnidi, patris concubinæ, oſculum, ut aſſueverat, offerenti, manum (averſam ſcilicet) præbuiſſe, *in Domitiano cap.* 12. Porro *Dextram* ſupplices, quemadmodum mentum quoque & genua, tetigere antiquitus: unde potiùs ad ſequentia ſecula ritum deduxero. Docet enim Euſtathius *in Il.* α. *verſ.* 427. *qui incipit*,

Καί μιν γουνάσομαι,
Et ejus genua prehendam,

id eſt, ei ſupplicabo: Tria fuiſſe hominis membra, quæ à ſupplicibus contingi fuerint ſolita; Caput, ſeu mentum, διὰ τὸ ἡγεμονικόν; *Dextram*, διὰ τὸ πρακτικόν, & Genua, διὰ τὸ βαδιστικόν. Interim omnem illum ſupplicantium geſtum, verbo γουνάζεσθαι, expreſſum fuiſſe, quoniam licèt fortè ii, quibus ſupplicabatur, caput averterent, & *Dextram* occultarent, unde Eurip. Ὁρῶ σε δεξιὰν κρύπτοντα, καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν στρέφοντα, ὡς μήσε προσθίγω γενειάδος, tamen ultima anchora ſupplicibus reſtabat: genua nempe, quæ quo minus tangerentur, impediri vix potuit &c. Neque verò *dextram* ſolùm *manum*, ſed & *dextrum pedem*, & *dextram genam* Impp. CPolitanorum, Proceres certo anni tempore oſculari conſueviſſe, dicemus infrà, ubi de ritu *Pedes lavandi*. Et *dextrum latus* plerumque honeſtius, & auſpicatius habitum. Unde occurſum, aut converſationem malè ominoſorum hominum, *flexo in dextrum corpore*, declinaſſe Veteres, tradit Lucianus: & pocula quoque in *dextrum latus* circumdari ſolita, habet Critias apud Athenæum *lib.* 10. unis Spartanis exceptis, qui ad lævam ſolebant κόνδυ κυκλεῖν, *potionum tela in circulum dirigere* &c. Ita ergo *Dextra* magno fuit in pretio; unde apud Græcos Δεξιοὶ οἱ ἀγαθοί, & δεξιοῦσθαι τὸ φιλοφρονεῖσθαι: Imò Telemachus ab Antinoo *Dextram* ſuam per ludum tangi non ſuſtinuit, illam non ſine ſtomacho retrahens; quoniam non decebat τὸ τιμῶν παίζεσθαι, uti loquitur Commentator laudatus *in Odyſſ.* ubi plura in hanc rem egregia, Ut de ornatu *dextræ* aliquid addam: Hac manu Annulos olim geſtatos, evidenter Jeremias oſtendit, cùm *cap.* 22. *verſu* 24. Deum ſic introducit loquentem: *Etiamſi eſſet Conia, filius Joacim Regis Judæ, annulus ſignatorius in manu dextra mea, inde evellam eum.* Sirachus quoque c. 49. *v.* 13. *Quomodo amplificemus Zorobabel? Nam & ipſe quaſi ſignum in dextra manu Iſraël.* Ita apud Hebræos, apud Romanos verò, ante gemmarum uſum (ſi Attejo Capitoni apud Macrobium *lib.* 7. fides habenda eſt) cùm ſculptura adhuc annuli materiæ imprimebatur, ſive ex ferro foret, ſive ex auro, *geſtabatur, ut quiſque vellet, quacunque manu*: donec, poſtquàm gemmæ etiam addi cœperunt, ſiniſtra potiſſimùm manus huic geſtamini deſtinata eſt. Interim & tum homines ſuprà modum molles ac luxuriæ deditì, etiam *dextram* in ſubſidium vocaſſe leguntur, ſi fors ſiniſtra ferendo oneri non eſſet: id quod ſubindicare videtur Lucianus *Navig.* apud quem cùm Timolaus multos ſibi annulos optaſſet, quærit ex ipſo Lycinus, *Cur tandem non unus annulus omnia tibi iſta* (quæ petebat) *poteſt, ſed tam multis revinctus ſiniſtrâ gravata per ſingulos digitos? Imò verò excedit numeris & neceſſe etiam erit* dexteram *ferendo oneri ſuccedere.* V. Johannem Kirchmannum *de Annulis cap.* 4. Ideo autem hoc onere, ſequiori ævo, *Dextra* levata eſt, quòd ſiniſtrâ magis occupata ſicque officium ejus non ſolùm annulorum geſtatione impediri, ſed & ipſi annuli crebro motu facilè potuiſſent lædi. Idem *ibid.* V. quoque ubi de *Annulis* & *Siniſtra*. De alio v. dextræ ornatu, infrà in voce *Dextrocherium*. Contrà *dextrarum* abſciſſione, monetam adulterantes puniti leguntur apud Matth. Paris. A. C. 1125. quo de pœnæ genere V. Car. du Freſne *Not. ad Alexiadem Annæ Comnenæ*, & infrà in voce *Manus* &c.

Dextræ Tibiæ, V. infrà ubi de *Tibiis*.

Dextralia, eadem cum *Dextrocheriis*, V. ibi, ut & Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis* & *Trebellium Pollionem in XXX. Tyrannis.*

Dextrarii, apud Recentiores paſſim, dicuntur equi majores & cataphracti, quibus utebantur potiſſimùm in præliis & bellis, V. Guil. Neubrigenſem *lib.* 2. *cap.* 11. Auctorem *Chron.* Colmarienſis *A. C.* 1298. Radulfum de Diceto *A. C.* 1198. Alios. Δεξιοί, Scriptoribus Byzantinis, V. Leonem Gramm. *in Michaële pag.* 469. Quòd *dextrâ* ducerentur, donec tempus prælii adeſſet, nomen adepti: Byzantinis hinc ſequioribus, σωςτὶς ſeu σωςτὰ, ut docent Codinus *de Officiis cap.* 5. *num.* 7. & Anna Comnena *Alexiados lib.* 1. *cap.* 13. Πάροχοι Evagrio *lib.* 6. *capp.* 14. & 15. ut obſervat Henr. Valeſius, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Dextratio, apud Solinum *cap.* 45. ubi de quadriga Rutumannæ, *relicto*, inquit, *certamine ad Capitolium proſiluit, nec antè ſubſtitit — quàm Tarpejum Jovem tertia dextratione luſtraret*: motus eſt ſeu converſio, quæ fit à ſiniſtra ad dextram. Sic enim adorantes facere ſolitos, Plinius tradit, *In adorando dextram ad oſculum referimus totumque corpus circumagimus. Quod in lævam feciſſe Galliæ religioſius tradunt.* Et Plautus,

— —— quò me vertam neſcio:
Si Deos ſalutas, dextrò vorſum cenſeo.

In qua circumactione corporis *dextra* pro centro eſt, & *dexter gyrus* interior propriorque centro, *ſiniſter* verò exterior. Itaque *dextratione ædem luſtrare*, eſt dextro interiore gyro eam circumire. Quomodo etiam aras circumiri conſueviſſe, diximus ex Ariſtophanis *Pace*,

Ἄγε δὴ τὸ κανοῦν λαβὼν σὺ καὶ τὴν χέρνιβα
Περίθει τὸν βωμὸν ταχέως ἐπὶ δεξιά.

Contrario modo luſtrabant rogos in decurſionibus funebribus, & in Circenſibus metam circumibant quadrigæ, uti videre eſt *ſuo loco*. Plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 936. & Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 6. *verſu* 223.

Dextri, apud Recentiores, nomen ſpatii ſeu paſſuum certorum: Inprimis ſic appellantur Eccleſiarum atque adeò locorum, qui aliquâ immunitate aut aſyli jure gaudent, definita legibus circa eos ſpatia, quæ fere ſemper 30. paſſuum eſſe dicuntur. Unde per apocopen *Dex*, pro Banleuca ſeu diſtrictu Urbis vel Oppidi, qui eadem, quâ Urbes & Oppida, immunitate fruitur, apud Occitanos, uti du Freſne docet. At Catellus *in Hiſtor. Toloſ. pag.* 194. voce hac terminos Toloſæ ſeu Urbium, à crucibus, quæ limitum vice ſunt, inſignitos putat, quòd crux figuram decimi numeri X. effingat, qui *Dex* Occitanis dicitur. Quo pacto non à *Dextris* potiùs, quàm à *decuſſi*, etymon arceſſendum erit. Nam lapidibus, aut arboribus, *decus* ſeu *decuſſis* appoſitus, termini ac limitis vicem præſtabat. V. Carolum du Freſne *Gloſſar.*

Dextrianus, Architectus nobilis, ſub Hadriano Imp. apud Spartianum in *Vita* ejus: ubi tamen antiqui libri omnes *Detrianus* habent. V. ſuprà.

Dextrocherium, apud Capitolinum in *Maximinis*, *Erat — magnitudine tanta, ut octo pedes digito videretur egreſſus; pollice ita vaſto, ut uxoris* dextrocherio *uteretur pro annulo*, Treb. Pollionem in *Quieto*, *Alexandrum M. — mulieres in reticulis &* dextrocheriis *& in annulis — exſculptum ſemper habuerunt*: Alios: vox hybrida eſt, ex Græco Latinoque nomine compoſita, & armillarum ſpeciem notat, quam *Dextrale* quoque Latini dixerunt. Solebant enim Veteres ſæpe altero tantùm brachio armillas geſtare, (*monocheria* hinc dicta in *Gloſſ.*) & quidem lævo interdum, ut de Sabinis notiſſima hiſtoria fidem facit; interdum *dextro*, ut nomen hoc declarat, quaſi δεξιόχειρον dictum, idque frequentiùs. Plus enim in dextris erat decoris, ſi ſolæ ornabantur. Ezech. *c.* 21. *v.* 24. *tanquam armilla impoſita brachio dextro*: quia *dextra* virilis fortitudinis nota eſt. Cujus egregium, apud Saxonem Grammat. extat documentum, de Wiggone *dextrocherio*, à Rolfone Rege, donato. Erat namque id ornamenti genus utrique ſexui commune, & *ante manicam portari*, ibique *uno clavo* jungi conſuevit, Iſidor. *l.* 19. *c.* 31. id eſt, in manus cum brachio commiſſura, ut Caſaubonus; ſeu carpo, ut Bartholinus, exponunt. Quo nomine à brachialibus propriè ſic dictis *Dextrocheria* diverſa, quòd illa totum brachii progreſſum complecterentur, uti docet Xenophon *Pæd. lib.* 6. ubi inter βραχιόνια & ψέλια ſic diſtinguit; licèt Strabo τὸ ψέλιον & carpo & brachio latiùs aſſignet. Quod verò de clavo dictum, *copulam* vocat idem Capitolinus ubi ſuprà,

de arris ſponſalitiis Juniæ Fadillæ loquens, *dextrocherium cum copula de hyacinthis quatuor* : hic enim *copulam* explicat Salmaſius eam partem dextrocherii, quâ jungebatur & copulabatur, vel potius tæniam utraque dextrocherii parte pendulam, quâ illud alligabatur. Principibus autem familiaria fuiſſe, ex præcedd. diſcimus. Sed & in Cari Imp. dextra *gemmas fulgentes*, ſeu *dextrocherium*, adumbrat Chryſoſtomus *in laudat. Babylæ*; in Conſtantini, Lucifer Calarit. *de non parcendo delinqu.* &c. V. hanc in rem plura apud Thom. Bartholinum *de Armillis Vett.* Caſaubonum & Salmaſium *ad Capitolinum* & *Pollionem d. l.* nec non ſuprà, ubi de *Armillis*.

D I.

Diabambylum, candelabrum bimyxon, quod Patriarchæ CP. ſolebat præferri, eo die, quo creabatur, Imperatoris conceſſu: cùm aliàs *monobambylon* ſolùm ante eum ferretur. Pachymeres *Hiſtor. Tom. II. lib. 2. cap. 28. At ille recepto Paſtorali baculo ab Imperatore, ut fieri ſolet, honoratur Diabambylo.* Dominic. Macer *in Hierolexico.* V. ſuprà *Bammulum.*

Diabathrarii, memorati Plauto *Aulularia Act. 3. ſc. 5.* ubi, fœminei luxus inſaniam prolixè traducens, inter alia ait,

Sedentarii ſutores, Diabathrarii &c.

quid eſſent, declarat Feſtus, cùm ait: *Diabathra genus fuiſſe ſolearum Græcanicarum, quarum confectores diabathrarii.* Nævius apud Varronem *de L. L. lib. 6. Diabathra in pedibus habebat & erat amictus Epiwoco.* V. Oct. Ferrarium *de Re Veſtiar. lib. 3. cap. 21.*

Diacænisimus, Græcè Διακαινήσιμος, uti Codinus Curopalata *de offic. CP. cap. 14.* omnesque *Rituales* Græcorum libri habent, dicta eſt apud Græcos tota Hebdomas Paſchalis, quæ Feſtum Paſchæ proximè ſequitur, & quâ Reſurrectio Domini ſolenni ceremoniâ celebratur: à *renovatione*, Dominicus Macer ubi ſuprà.

Diacecaumene, Gr. Διακεκαυμένη, reg. Æthiopiæ vicina, Solin. c. 32. *Ægyptium limitem, quà ad* Diacecaumenem *tendit, incolunt populi, qui momentum, quo reparari mundum ad motus ferunt annuos, hoc ſtudio deprehendunt* &c. Marcianus Capella *Cecaumenem* vocat, ut & Servius, qui Garamantes populos, inter Libyam & Africam, juxta illam locat: Diodorus Κατακεκαυμένην. Quorum nominum eadem ratio, quam Hyginus tradit his verbis, *Quæ finis eſt ab æſtivo circulo ad hyemalem, ea terra à Græcis* Diacecaumene *vocatur, quòd neque fruges propter exuſtam terram naſci, neque homines propter nimium ardorem durare poſſunt.* Itaque quaſi exuſta dicta eſt, *Ignea* hinc quoque, ſeu *Torrida Zona* Latinis. Arnobius, *Age nunc veniat quæſo per igneam Zonam magus interiore ab orbe Zoroaſtres.* Hic enim ſecundùm quoſdam ex interiore Libya vel Æthiopia τῆς Κεκαυμένης vicina oriundus fuit. In illa Atheos quoſdam reperiri, memorat Strabo *lib. 15.* V. Salmaſium *ad Solinum pag. 473.* & ſuprà *Catacecaumene.*

Diacitrinus, citrini coloris intenſioris, apud Monachum Sangal. aliosque paſſim.

Diaconia, adde: Carolo du Freſne *Diaconiæ* dicuntur loca, in quibus, per *Diaconos regionarios*, pauperes viduæ, pupilli & ſenes propriæ regionis alebantur: publicæ quodammodo pauperum hoſpitales domus, quæ Oratoria & Sacella adjuncta habebant, in quibus à Diacono egenis neceſſaria ſubminiſtrabantur. Erant enim *Diaconi* iſti, ut verbis utar Cujacii *ad Nov. 3.* ἀγαπῶν *Miniſtri* intmentarum, quæ apponebantur egenis, viduis, orphanis: quæ conviviis agitabantur domi, adhibitis precibus. Erant autem ejusmodi hoſpitales domus Romæ, in regionibus omnibus, quarum uſu præcipuo exoleſcente, ipſisque ædibus dirutis, *Diaconiæ* nomen ipſis Sacellis & Oratoriis manſit, à quibus earum præfecti, *Diaconi Cardinales Urbis Romæ*, eidem dicti ſunt. Atque hac poſteriore notione vox occurrit ſæpius, apud Anaſtaſium, cùm ait, vela Tyria, ſtauracina, veſtes, coronas ſeu pharos, vaſa Eccleſiaſtica, aliaque hujusmodi, quæ templa ipſa ſpectant, *Diaconiis* elargitos eſſe Pontifices, *pag.* 89. 110. 113. 117. 119. 130. 136. 137. &c. meminitque Synodus Rom. ſub Leone IV. *cap.* 39. apud Holſtenium, *Titulorum vel Diaconiarum Eccleſiæ*, de quibus aliquid infrà. Nec verò Romæ ſolùm, ſed & in provinciis, extitiſſe *Diaconias*, idque ex inſtituto Gaji, contendit Idem, *ex Epiſt. ejus Decret. cap. 6. Diaconiæ* certè *B. Andreæ Neapoli*, meminit *Epitaphium* Theodimi Subdiaconi, item *Inſcr.* Græca, quæ extat in æde SS. Joannis & Pauli, in eadem Urbe. De *Diaconia Piſaurenſi*, agit Gregorius *M. lib. 4. Epiſt.* 24. &c. At, ſi Baronio fides, erant eæ tantùm in locis, in quibus Eccleſia Rom. patrimonia poſſidebat. V. omnino Car. du Freſne præfatum *in Gloſſar.*

Diaconiæ Romæ, quæ, præ cæteris, recenſentur ab Anaſtaſio Bibl.

Diaconia S. Agathæ.
Diaconia S. Archangeli.
Diaconia S. Bonifacii.
Diaconia SS. Coſmæ & Damiani.
Diaconia S. Euſtachii.
Diaconia S. Georgii.
Diaconia S. Hadriani Mart. ab Hadriano I. Pontif. Rom. inſtituta.
Diaconia S. Luciæ.
Diaconia S. Mariæ.
Diaconia S. Mariæ in Atriano.
Diaconia S. Mariæ, quæ dicitur *Antiqua.*
Diaconia S. Mariæ, in caput Porticus.
Diaconia S. Mariæ ad Coſmedin.
Diaconia S. Mariæ, quæ dicitur *Dominica.*
Diaconia S. Mariæ in Via Lata.
Diaconia S. Martini.
Diaconia S. Nerei & Achillei.
Diaconia S. Sergii & Bacchi.
Diaconia ad Solia ſeptem, Baron.
Diaconia S. Sylveſtri.
Diaconia S. Sylveſtri juxta Hoſpitale S. Gregorii.
Diaconia S. Theodori Mart.
Diaconia S. Viti Martyris. Hodie verò ſunt
Diaconiæ XIV. quæ Cardinalibus *Diaconis* attribuuntur. V. Friſonum *Appar. ad Galliam Purpur. cap. 4.*

Diaconicon, adde: Item liber Eccleſiaſticus, apud Græcos, quo omnia, quæ ad *Diaconi* munus obeundum in agendâ re divinâ requiruntur, & eorum ſingula officia, uno velut faſce, continentur, ut monet Allatius *Diſſertat. 1. de Libris Eccleſ. Græcor.* qui putat illud idem eſſe, quod Βιβλίον τῆς Διακονίας à Joanne Euchaitarum Epiſcopo. Sed & Διακονικὰ dicantur, preces quædam, quæ à Diaconis decantantur & Εἰρηνικὰ, i. *Pacifica*, vocantur, de quibus Liturgia Præſanctificat. Car. du Freſne *Deſcript. Ædis S. Sophiæ n. 84.* & *in Gloſſar.* item Macri in *Hierolexico*, ut & ſuprà in voce *Decanitum.*

Diaconus, adde: *Diaconi Regionarii* quinam dicti ſint in Eccleſia Rom. ex ſuprà dictis liquet; nempe qui ſingularum Urbis Regionum, quæ VII. erant, *Diaconiis* præficiebantur. Horum VII. fuiſſe docet & Anaſtaſius *in S. Evariſto*: munus eorum, cantare Evangelium in Stationibus, refert vetus *Ceremoniale*, apud Baronium A. C. 1057. *num.* 22. ubi XII. illorum fuiſſe additur. Præter hos, Diaconi erant Palatini vel Baſilici, dicti 4. ex 18. Cardinalibus Diaconis, quòd in Palatio & Baſilica Lateranenſi Papæ miniſtrarent, inquit Onuphr. Panvinius. At idem *Ceremoniale* VI. eorum fuiſſe, habet. Munus illorum Evangelium in Æde Lateranenſi; ut Subdiaconorum Palatinorum, Epiſtolas & lectiones ibidem: cantare. De *Diaconis Stationariis*, quo modo appellarentur, qui Pontifici ad ſtationem aliquam profecto miniſtrarent, quorumque munus temporarium erat, V. Carolum du Freſne *in Gloſſar.* ut & *de Diaconis Teſtimonialibus*, qui Epiſcopum prædicantem cuſtodiebant, in voce *Syncellus.* Hinc *Diaconale*, in *Chron.* Abbatum Gemblac. veſtis Diaconorum. Et *Diaconale officium*, in Eccleſia CPolitana, de quo V. infrà in voce *Hieromnemon.*

Diactor, adde: Hinc διακτορία in Muſica, τῇ ᾠδικῇ oppoſita, nomen accepit; quarum iſta varietatem, flexumque ſonorum & luxuriam cantus, illa claram & elatam ſimplicemque pronuntiationem, ἀπαγγέλλειν, qualis antiquitus fuit, denotat. Ut viz. ſolent nuntii, quos διάκτορας Græci dicunt, qui res non ſolùm ſimpliciter & apertè narrant, ut geſtæ ſunt, ſed etiam clarâ & elatâ voce. Salmaſius *ad Solinum pag.* 121.

Diacynthinus, apud Leonem Oſtienſem *Chron. Caſin. lib. 3. cap.* 19. jacynthini coloris intenſioris eſt, Carolo du Freſne *in Gloſſar.*

Diadema, Græcè Διάδημα, faſcia fuit candida ut plurimùm & lata, quâ Reges olim Principesque caput evinciebant. Unde *nota regiæ frontis*, Senecæ in *Thyeſte*; item *vinculum*, Statio *Thebaid. lib. 12, verſu* 89.

Accipe, nate, tui nova libamenta triumfi,
Accipe & hoc regimen dextræ, frontisq; ſuperba
Vincula ——

Ubi *diademate* & ſceptro porrecto, dignitas regia collata intelligitur. Dixi *candidam ut plurimùm*, namque aliquando fuiſſe conſtat coloris purpurei melinique, id eſt, flavi, lutei, flammei. Darii, ab Alexandro victi, cidarim cœrulea faſcia albo diſtincta circumibat, Curt. *lib. 3. cap. 3.* Interim candida plerunque erat, unde ταινίαν λευκὴν vocat Lucianus, *vittam albentem* Silius, *faſciolam candidam* Ammianus &c. Lata dein fuit, quales erant Sacerdotum infulæ: *Infulam* autem Grammatici interpretantur *faſciam in modum diadematis, ex qua vittæ utrinque dependent, quæ plerunque lata eſt, plerunque tortilis ex albo & cocco.* Item tæniæ, quibus Hieronicæ coronabantur. Erat autem ex linea tenuique materia, cui unguentum è myrrha & odore illo, quem *Labyzon* dixere, addidiſſe Perſarum Reges, tradit Athenæus *lib.* 12. Geſtabaturque à Regibus perpetuò: unde in quotidiana pompa & comitatu Regis deſcribendo occupatus Lucianus *Somn.* ſeu *Gall.* memorat τὴν ἐφεστρίδα, τὸ διάδημα, τοὺς προπομπεύοντας κτλ. Quare & *perpetui* cognomen ei tribuit Victor in *Conſtantino*: & cum Rege victo ſæpe in victoris poteſtatem pervenit. Statius *Thebaid. lib. 2. verſu* 457.

—— —— *quin auſa luas, noſtrisq; ſub armis*
Captivo moribundus humum diademate *pulſes.*

Quo caſu, triumfo illud circumferri ſolitum eſt, uti de *Diademate* Cleopatræ factum ab Auguſto, memorat Zenobius *Centur.* 5. *Adag.* 24. Neque verò unum ſolùm diadema Reges capite ferebant, ſed multiplicabant ea pro numero Regnorum. Sic Ptolemæus *duo diademata capiti ſuo, Ægypti & Aſiæ*, impoſuiſſe legitur 1. Maccab. *cap.* 11. *verſu* 13. V. quoque Herodianum *lib. 6.* ubi de Artabano. Porro à Libero Patre diadema inventum, ut

habet

habet Plinius *lib. 7. cap. 56.* Barbaris Regibus primitus uſitatum ac familiare: ſerò ad Græcos pervenit. Romanis antiquitus exoſum, poſtmodum in frequenti uſu eſſe cœpit: & quidem Salmaſius Julio, Victor modò Caligulæ, modò Aureliano; Jornandes Diocletiano; Cedrenus & Faſti Siculi Conſtantino illud primùm tribuunt. Fortè minùs conſtans & interruptus per intervalla, pro imperantium ingenio, mos, poſteris occaſionem dedit, ut primos ejus rei inventores crederent, penès quos primùm illius uſum viderant. Primus certè Heliogabalus *gemmatum* uſurpavit, quod poſt Diocletianum reliqui omnes Impp. imitati ſunt. Erat id autem ex duplici linea margaritarum, & Græcis recentioribus *τύμμα* appellari cœpit. Coronæ dein ſociatum eſt, unde cum corona ſæpe confunditur. Aliud fuit *diadema*, quod ſolennibus diebus geſtabatur, & quoties Rex undique ſuâ Majeſtate circumfuſus, ſe in publico, non tam aſpiciendum, quàm colendum, præbebat. Hoc *Sceptriferum* dicitur Martiano Capellæ, quòd non gereretur, niſi cum reliquis quoque inſignibus regiis, ſceptro inprimis; & texebatur è pretioſiſſima quaque materia. Ovidius *de Ponto lib. 3.*

Barbara jam capti poſcant inſignia Reges,
Textaq; fortunâ divitiora ſuâ.

Inſuper, uti priſcum illud religabatur in occipitio caputque geſtantis evinciebat, ita hoc non tam caput redimiebat, quam capiti imponebatur, aut circumponebatur, quod *ἀφιδίοδ* dixit Plut. de Attalo loquens *in Apophth. Reg.* &c. Quam in rem V. plura apud Car. Paſchalium *Coronarum lib. 9. toto*, ubi *de Coronis & Diadematibus Regum*, Anſ Solerium *de Pileo, ſect. 9.* ubi tum puri, tum *gemmati Diadematis* iconem addit. Alios. *Diadema* Regis Sinarum, ex corio duriſſimo undiquaque deaurato, quo & loco coronæ utuntur, viſitur in Muſæo Kircher.

Diadumeni, complures in vett. monumentis, inprimis in *Volum. Antiqq. Inſcr.* occurrunt *à diademate naturali*, quo nonnulli inſigniti naſcuntur, ut videtur, nomen adepti: inter quos Antoninus eminet *Diadumenus* Imp. quem *Diadematum*, cùm adhuc puer eſſet, appellatum, Æl. Lampridius in *Vita* ejus narrat: *Solent deinde*, inquiens, *pueri pileo inſigniri naturali, quod obſtetrices rapiunt & Advocatis credulis vendunt, ſiquidem Cauſidici hoc juvari dicuntur: at iſte puer pileum non habuit, ſed diadema tenue, ſed ita forte, ut rumpi non potuerit, nervis intercedentibus ſpecie nervi ſagittarii.* V. in voce *Diadumenus.* Talis & ille fortè fuerit, Theodorus Dux, inter Chriſtianos milites clarus, quem venientem ad ſe his verbis excepit Licinius Imp. ſeu Tyrannus, *Δεῦρο ἡλιόμορφε, κεραυνοπάμπλοκε, στίλβων, ἄλλοφυὲς σου τὸ διάδημα, δεῖ γάρ σε βασιλεία μετ' ἐμοῦ καθεσθῆναι*, congenitum tibi diadema: quam ob rem, ut Regem, juxta me conſidere oportet. V. Caſaubonum *Not. ad Lampridium.* Apud Plinium verò *lib. 34. cap. 8. Polycletus Sicyonius —Diadumenum fecit* (ex ære) *molliter juvenem, centum talentis nobilitatum*: vox mitratum ſeu faſciatum denotat, quales fuerunt Perſarum nobiles, *ὑπὸ τῷ διαδεῖσθαι τὴν κεφαλὴν μίτρᾳ*, *quòd mitrâ caput evincirent.* Quidam verò legunt *Diadememenon*, i. diademate ſeu regio capitis inſigni ornatum, uti docet Dalechampius *Not. ad l.*

Diæta, Salmaſio mel. *Dieta*, parva cœnatio eſt, recentioribus *Zeta.* Vet. *inſcr.* GESTATIO. CIRCINI. A. DIETA. APOLLINIS. AD. EANDEM. DIETAM. V. in vocibus *Dieta* & *Zeta.*

Diætetæ, Græcè *Διαιτηταὶ*, Lat. *Arbitri*, apud Athenienſes erant, in quos litigatores de privatis contractibus, pro lubitu compromittebant: Eorum ſententiæ ſtandum erat, nec appellari poterat, vi legis: *Ἔστω τὰ κριθέντα ὑπὸ τοῦ Διαιτητοῦ κύρια*, *Arbitri compromiſſi ſententia rata eſto*, V. Demoſth. *in Midiana* & Lucian. *Abdicato.* Idem apud Romanos obtinebat, *Quare ſtari debet*, inquit Ulpianus *lib. 13. ad Edictum, ſententiæ Arbitri, quam de re dixerit: ſive æqua, ſive iniqua ſit: & ſibi imputet, qui compromiſit.* Præterea erant *Arbitri* apud Athen. ſorte capti, quos *Διαιτητὰς κληρωτοὺς* vocavit Demoſthenes: Hi ſortitò dabantur è ſingulis tribubus, ſexagenariis non minores, integri vitæ ſcelerisq; puri: erantq; numero quatuor & quadraginta è ſingulis tribub', ſive in univerſum 440. V. Ulpianum *in Midianam*, Pollucem *l. 8. c. 10.* Suidam, qui illos ſolitos fuiſſe docet *τῶν πολιτῶν διαιτᾶν.* Nam peregrinis non dabatur apud eos diſceptare, ut ſequitur ibidem: *ξένοις μὲν τοί γε ἐπὶ τούτῳ ἐλθεῖν οὐ συγκεχώρηται.* His ſorte diſtribuebantur lites, de quibus ſententiam dicerent: is verò, qui ſententiam de controverſia, quæ illi ſortitò obtigerat dirimenda, dicere nollet, ignominioſus habebatur. Pronuntiabant olim de omnibus controverſiis, ſi rei, qua de diſceptabatur, æſtimatio eſſet major drachmis decem; quæ infra hanc ſummam erant, *τοῖς τετταράκοντα* relictis. Exceptione fori tamen adverſus *Diætetas* uti licuiſſe, docet Ulpianus *ad Midianam*, quod argumento eſt, illorum non fuiſſe hanc controverſiam judicare. Dicebant ſententiam jurati, juxta legem: *Τὸν Διαιτητὴν ὀμόσαντα διαιτᾶν*, cujus meminit Demoſthenes *cont. Callip.* quomodo etiam compromiſſi Arbitri jurati pronuntiabant, ut eſt in Reſcripto Juſtiniani Imp. ad Demoſthenem P P. Suprema illis tempeſtas Sol occaſus erat: quare ſi is, qui fugiebat, arbitrio ſe non ſtiterat ad hanc horam, *Diætetæ* præſenti tum litem addicebat, ſecundùm legem, Ulpiano in Demoſth. *Midian.* memoratam: *Τὸν Διαιτητὴν μένειν ἄχρι τοῦ ἐπὶ δυσμαῖς ἡλίου, καὶ φανέντος ἢ τοῦ μὴ φανέντος, καταδιαιτᾶν τὴν καταδίκην.* Sententiæ ab illis latæ ſubſcribebant Archontes, Demoſth. *in Midiana.* Reddebant autem illi in locis publicis judicia, ut & ſacris: quinetiam ſingulis Tribubus aſſignata videntur fuiſſe loca, in quibus eas *διαιτῶντες* ſederent, Demoſth. *paſſim.* Accipiebant ab Actore drachmam, quam *παράστασιν* nominabant, cùm adverſarii nomen deferret apud illos atque litem æſtimaret: etiam ab adverſario, cùm de calumnia juraret, tantundem capiebant, Pollux *lib. 8. cap. 10.* Sed ab iis, ad Judices lege dabatur provocatio, *Ἀπὸ τῶν κληρωτῶν Διαιτητῶν εἰς ἑτέρους ἐφέσιμοι δικαστήρια.* At verò illi litis inſtrumenta in echino reponebant, & obſignabant, ne quà poſſent ſurripi, donec reſignarentur apud Judices: quin etiam ipſi aliquando litigantes ad Judices jubebant ire. Quòd ſi quis *Diætetam* vel gratiæ dantem, vel ſordibus corruptum, adverſario litem addixiſſe accuſaret, atque apud Judices probaret, notabatur is infamiâ. Præterea rationes ſuas referebant hi Arbitri affecto anno, apud Logiſtas, menſe undecimo, nempe Thargelione. &c. V. iterum Demoſthenem *in Midiana* & de his plura apud Sam. Petitum *Comm. in leges Atticas tit. 5. lib. 8.* In Dicaſterio, quod *ἐπὶ Λύκῳ, ad Lycum* dicebatur, cauſas ſolitos fuiſſe agere Diætetas, ſcribit Poſſardus *de Mag. Athen. pag.* 540. Emmius tamen inter quatuor præcipua Judicia illud recenſet, *Deſcr. Reip. Athen. pag.* 41. Nec ulla olim cauſa, quæ 10. excederet drachmas, ad Judices delata erat, niſi priùs à Diætetis ventilata, Pollux *lib. 8. p.* 407. quod tamen *ἐν τοῖς ἱεροῖς, in ſacris*, locum ſolùm habuiſſe videtur, Franc. Roſſæus, *Archæolog. Atticæ lib. 3. cap. 4.* qui coronidis loco Bunæ Athenienſis meminit, quem cùm Elei & Calydonii *Diætetam* ſive Arbitrum, in gravi, quæ inter utramque gentem agitabatur, controverſia elegiſſent, ille utraque parte ſatis ſuperque auditâ, ſententiam in mortem usque diſtulit. Unde Prov. *Βούνας δικάζει, Bunas judicat*, de iis uſurpari ſolitum, qui cunctabundi ſunt & ſemper in ſuſpenſo negotia tenent, nil auſi definire, apud Zenobium.

Dialis Flamen, adde: Dictus eſt an à Dio, à quo vita dari hominibus putabatur, an à Jove, qui ſit Dijovis, ut vult Ter. Varro? Certè huic ut aſſiduè præſto eſſet eique ſacra faceret, à Numa conſtitutus eſt. Ceremoniæ, quas obſervare cogebatur, recenſentur ab A. Gellio *lib. 10 cap. 15. Equo Dialem Flaminem vehi religio eſt. Claſſem procinctam extra pomœrium*, id eſt, *exercitum armatum videre: idcirco rarenter Flamen Dialis creatus eſt Conſul, cùm bella Conſulibus mandabantur: Item jurare Dialem fas nunquam eſt: Item annulo uti, niſi pervio caſſóque, fas non eſt: Ignem è flaminia, id eſt, Flaminis Dialis domo, niſi in Sacrum, efferri jus non eſt: Vinctum, ſi ædes ejus introierit, ſolvi neceſſum eſt, & vincula per impluvium in tegulas ſubduci, atque inde foràs in viam demitti: Nodum in apice, neque in cinctu, neque in alia parte ullum habet: Si quis ad verberandum ducatur, ſi ad pedes ejus ſupplex procubuerit, eo die verberari piaculum eſt: Capillum Dialis, niſi qui liber homo eſt, non detonſet: Capram & carnem incoctam, & ederam & fabam neque tangere Diali mos eſt, neque nominare: Propagines è vitibus altiùs prætentas non ſuccidet* (nefas enim Flaminem inebriari:) *Pedes lecti, in quo cubat, luto tenui* (in ſignum fortè originis humanæ) *circumlitos eſſe oportet: Et de eo lecto trinoctium continuum non decubat: Neque in eo lecto cubare alium fas eſt: Neque apud ejus lecti fulcrum capſulam eſſe, cum ſtrue* (genus eſt libi, cujus in ſolo tracta farinacea multa, velut toruli aut digiti, ordine ſtructa & ſerie conjuncta ponebantur) *& ferto* (etiam libi genus, quod Salmaſio *bonum* dicitur) *oportet: Unguium Dialis & capilli ſegmina, ſubter arborem felicem* (quæ ſpinas non fert, nec fructum baccamque nigram producit) *terrâ operiuntur: Dialis quotidie feſtatus eſt* (alii legunt, *fertatus*, i. fertis inſtructus: Item *fertarius*, i. ferta ſeu liba ad ſacra ferens:) *Sine apice ſub divo eſſe licitum non eſt: Sub tecto uti liceret, non pridem à Pontificibus conſtitutum.* Addit hic A. Gellius, Maſſurium Sabinum ſcripſiſſe, & alia quædam ei remiſſa, gratiamque aliquot ceremoniarum factam eſſe. *Farinam fermento imbutam attingere fas non eſt: Tunicam intimam, niſi in locis tectis, non exuit, ne ſub cœlo, tanquam ſub oculis Jovis, nudus ſit:* (Neque etiam poterat inungi, tanquam in conſpectu Jovis.) *Super Flaminem Dialem in convivio, niſi Rex ſacrificulus, haud quiſquam alius accumbit: Uxorem ſi amiſit, Flaminio* (i. Sacerdotio ſuo) *decedit: Matrimonium Flaminis niſi morte dirimi non eſt jus: locum in quo buſtum* (i. cadaver combuſtum) *eſt, nunquam ingreditur: Mortuum nunquam attingit: Funus tamen exequi non eſt religio.* Easdem ferme ceremonias Flaminicas Diales obſervare neceſſum erat, de quibus V. infrà, in voce *Flaminica.* Addit Plut. *in Qu. Rom.* 40. *non potuiſſe hunc Flaminem plus tribus noctibus urbe abeſſe, neque pileum vel apicem usquam deponere.* Idem Gellius paulo pòſt ſubjicit, verba Prætoris ex edicto prætorio, de *Flamine Diali* & ſacerdote Veſtæ hæc: SACERDOTEM. VESTALEM. ET. FLAMINEM. DIALEM. IN. OMNI. MEA JURISDICTIONE. JURARE. NON. COGAM. Addit etiam verba Varronis ex 2. *libr. Rer. divin. Is ſolus album habet galerum* (qui *Albogalerus* Paulo) *vel quòd maximus eſt, vel quòd Jovi immolata hoſtia albâ fieri oporteat.* Nec omittendum quod Plut. *Qu. Rom.* 113. ſuperioribus adjungit: *Non poterat Flamen Dialis antiquitus aut Magiſtratum petere aut capere, ne à*

ſacris avocaretur & multa contra religionem facere cogeretur. Cæterùm à Numa usque ad Marii & Sullæ tempora, perpetuâ & continuatâ ſerie *Flamines Diales* fuere, usq; ad L.Corn. Merulam, qui in ſeditione civili L. Corn. Cinnæ & Cn. Octavii, anno U.C.666. in Magiſtratu fuit occiſus. Poſt quem, cùm C. Jul. Cæſar, qui poſtea Dictator fuit, id ſacerdotium conſecutus fuiſſet, non longè pòſt à victore Sulla & ſacerdotio & uxoris dote mulctatus eſt: à quo tempore usq; ad finem imperii Auguſti Imp. per annos plus minus 100. Sacerdotium illud vacavit: donec *Flamen Dialis* iterum inauguratus eſt Sext. Corn. Maluginenſis, poſt quem perpetuo ordine multi rurſus fuere, usque ad noviſſima Imperii tempora, quibus cum reliquis Sacerdotiis veteris ſuperſtitionis, ab Imp. Theodoſio etiam hoc funditus ſublatum eſt. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 16.*

Dialogiſta, ab Avidio Caſſio per contemptum, appellatus Marcus Antoninus Imp. apud Vulcatium Gallicanum, *Nec defuere, qui illum Catilinam vocarunt: quum & ipſe ſe ita gauderet appellari, addens futurum ſe Sergium, ſi* Dialogiſtam *occidiſſet, Antoninum hoc nomine ſignificans: qui tantum enituit in Philoſophia, ut iturus ad bellum* &c. Quam interpretationem ut Vulcatius adjiceret, non magnopere opus erat; non enim obſcurum eſt, Marcum intelligi à Caſſio: qui in *Epiſt.* ad generum, *Marcus Antoninus*, ait, *philoſophatur & quærit de clementia, & de animis & de honeſto & de juſto*, quibus verbis vox *Dialogiſta* exponitur. Sed magis eam Marcus ipſe nobis aperit, qui ſe puerum *Dialogos* teſtatur ſcripſiſſe, Παρὰ Διογνήτου τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί. Verùm pœnituiſſe eum ſcripti ejus poſtea videtur, quòd id ſcriptionis multa habeat φιλοσοφοπομπῶδες & ad oſtentationem comparata, ut ibidem ſubjicit, Caſaubonus *ad l.* Cum Vulcatio verò pugnat Dio, qui diſertim ſcribit, ne leviſſimâ quidem unquam contumeliâ aut minimo maledicto perſtrictum à Caſſio Marcum, uti nec ipſum Caſſium à Marco convitiis ullo modo laceſſitum, niſi quòd *ingratum* eum ſæpius compellaverit, V. illum.

Dialogus, cognomen Gregorii M. quo à Græcis, ob compoſitionem libri (cui is titulus) à Zacharia Papa in Græcam linguam tranſlati, ſolebat appellari, Anaſtaſ. Bibl. *in Zacharia.* Quod cùm non ſatis attenderent nonnulli, Gregorio II. id cognominis attribuerunt, ut notat Baronius A. C. 726. *num.* 30. Eundem errorem in Cedreno miratur Fronto Ducæus &c. Sutlivius verò *Dialogos* hos Gregorii M. eſſe negat. V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. 5. cap.* 13. *§.* 44. Antiquitus autem *Dialogus*, ſoluta oratio dicta eſt, in qua ſermo plurium referretur: cujusmodi ſermones *Diverbia* in Comœdiis vocat T. Livius. Inventor eorum Alexamenes Tejus; nobilitavit poſtea hoc dicendi genus & argumentis illuſtribus & divinâ oratione diſtorſit ad Mimicam atque etiam Momicam laſciviam, Lucianus. Ac quemadmodum eam ſolutam dictionem coluere, poſtea metris incluſam, quibus ederent fabulas: ita primus Crates Athenienſis illis exolvit vinculis, Fabulasque ſine metro dedit. Quod genus Διαλογικὸν, etiam ab geſtu & actione Δραματικὸν appellatum eſt &c. V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtic. lib.* I. *cap.* 3.

Diamichius, idem qui *Chryſor.* V. ſuprà.

Diana. adde: Sic dicta, ab Jana, ſi Macrobio credimus, *d.* literâ additâ: Jana enim Luna eſt. Alii à Διὸς eam appellatam volunt, hoc eſt, à Jove, quaſi *Joviana*, quia Jovis filia: Quidam quaſi *Devianam* vocant, quoniam venantes per ſylvas & devia errare ſolent. Triplex Ciceroni eſt *lib. 3. de Nat. Deorum*, Prima Jovis & Proſerpinæ filia, pennati mater Cupidinis: Secunda, quæ celebratiſſima, & à Græcis primò, dein Romanis, ſummis honoribus culta, de quâ hic: Tertia, cujus patrem Upin vocat, matrem Glaucen. Pingebatur *Diana*, ſpecie fœminæ comâ diſſolutâ, quæ arcum tenebat & ſagittam, cervos quoque cornutos in venatione inſequi videbatur, ut hodieque in nummis antiquis cernere eſt. Addita quoque ſimulachro retia, tanquam neceſſaria venatus inſtrumenta, ut & venabula, lineæ verſicolores, canesque catenati. *Dianæ* Segeſtanæ ſimulacrum etiam dextrâ manu facem præferebat, M. Tullius 6. *Verrinâ.* Venerationis indicium inſigne, quòd ſolenne juramentum per illam olim conciperetur. Primum ei templum Romæ in Aventino monte extructum fuit à Latinis, Servio Tullio regnante: qui populis Latinis in unum corpus collectis, fœderis leges civitatibus conſcripſit, conditoque templo, ritus celebrandi feſti atque fori conſtituit: cujus rei memoria ne ullâ temporum injuriâ aboleretur, in ærea columna decreta concilii & civitates ejus conventus participes incidit. Columnam autem in templo Dianæ dedicavit, inſcriptam literarum characteribus Græcanicis, teſte Dionyſio. Huic templo boum cornua fuiſſe affixa, cùm reliquis Deæ fanis cervorum affigerentur, tradunt Livius atq; Plutarchus. Fuit & ædes *Dianæ* in Cœliolo, quæ hodie S. Johanni Evang. ſacra eſt: item in Suburâ. Cervâ illi litabatur, incidebantque ejus ſacra in d. 2. Martii, & 13. Aug. ſeu Idus. Martialis *Epigr.* 68. *lib.* 12.

Majæ Mercurium creaſtis Idus,
Auguſtis redit Idibus Diana.

Tum mulieres voti damnatæ ac compotes, ab Urbe ardentes faces in nemus Aricinum, ubi religioſiſſimè fictitium hoc Numen colebatur, ferebant. Ovid. *in Faſtis*,

Sæpe potens voti frontem redimita coronis
Fœmina lucentes portat ab urbe faces.

Venatores quoque eôdem faces ſpicatas deferebant, canesq; ſuos morbo ac ſcabie affectos, infulis velatos, Deæ ſiſtebant, omni inſtrumento venatorio ante illam collocato, Grotius *de Venatione.* Imò ipſa Diana his feriis vacare credebatur. Statius *lib. 3. Sylvarum*,

——— ——— ——— *Ipſa coronat*
Emeritos Diana canes, & ſpicula tergit:
Et tutas ſinit ire feras.

V. Adrian. Turnebum *Adverſar. lib. 7. cap.* 26. Græcis Ἀγροτέρα dicta, Athenis in Munychia, portu Atticæ Piræeo proximo, templum habuit, unde feſtum ei ſacrum Μουνύχια, quod incidebat in d. 16. Aprilis, hinc Μουνυχιὼν vocati. Apud Epheſios autem inprimis culta eſt, ubi triplex templum babuiſſe, legitur: Quorum primum, cujus architectus Cherſiphron fuit, ab Heroſtrato, ipſo Alexandro M. natali die, incenſum eſt, Olymp. 106. Idem ſecundum quoque aliquibus dicitur, quia poſtquam à prædicto *Cherſiphrone Gnoſio & filio ejus Metagene ædes inſtituta eſt, Demetrius poſtea ipſius Dianæ ſervus & Pœonius perfecere*, Vitruv. Poſtquam verò flammis datum eſt templum, novam & meliorem ejus ſtructuram, collatis tum ex propriis facultatibus, tum ex mundo muliebri, ſumtibus, fabricatam, refert Strabo: Dinocrate ejus architecto. De quonam horum templorum, intelligendus ſit Plinius *lib.* 36. *cap.* 14. ubi magnificentiam ejus prolixè perſequitur, dubitant Eruditi; ſed ultimum intelligi vult Oiſelius *Notis ad A. Gellii lib. 2. cap.* 6. V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 814. & in voce *Templum.* Quid intelligendum per ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, *templa argentea Dianæ*, Actor. *cap.* 19. *verſu* 24. dubitant Eruditi. Eraſmus *in Annotat.* hoc vocabulo ſignificari ædiculas ſeu thecas templi effigie, in quibus ſtatuæ reponebantur, admonet. Simili ratione Chryſoſtomus κιβώτια μικρὰ, id eſt, *parva ſcriniola*, explicat. Et Ναΐδια appellari, *armaria* Plinio *lib.* 35. *cap.* 2. è quibus Majorum depromebantur imagines, apud Polybium deprehendimus. Beza verò, Demetrium *Templa argentea Dianæ* procudere fuiſſe ſolitum ait, i. aut in nummis, aut aliis imagunculis celeberrimi illius templi typum repræſentare ac peregrinis adventantibus divendere, ut etiamnum hodie faciunt ejusmodi Artifices iis in locis, ubi ſolent à nonnullis religionis causâ vota ſuſcipi. Iſtæ igitur imagunculæ ſeu nummi, ab ea figura quam repræſentabant, *Templorum* cognomentum retulerunt, ſicuti ſimili prorſus ratione Deliorum ſeu Athenienſium nummos quosdam *Boves*: eorundem Athenienſium alios quosdam Κόρας, i. *puellas*: alios Corinthiorum Πώλους, id eſt, *pullos*: alios Peloponneſiorum Χελώνας, *teſtudines* vocabant. Sic apud Rom. *Naves* quidam nummi dicti reperiuntur. Additque idem Beza, duos iſtiusmodi nummos pervetuſtos ſe inſpexiſſe, in quorum altera parte Epheſinæ illius Dianæ πολυμάστου, in altera templi imago, cum his literis DIAN. EPHES. ſculpta fuerit &c. Habuiſſe *Dianam* Gentilium cum Jemima, filia natu maxima Hiobi multum affinitatis, primò nomen docet: Ἡμέρα enim, i. *dies*, quod inter cognomina Dianæ fuiſſe docet Heſychius, Hebræis, Syris, Arabibusque eſt ימים: quin Latinorum *Diana* à die convenienter deducitur. Dein ſedes utriusque: Nam & *Dianam Perſicam* finxere & quæ vagaretur circa Euphratem, id eſt, veriùs Arabica, quàm Perſica. *Agreſtem* fecerunt quoq; montium & nemorum cuſtodem, id eſt, quæ in Arabia Deſerta, quam incultam crediderunt, ſedem habuerit ſuam. Formæ inſuper præſtantiâ *Diana* inclyta legitur, unde Ἡμέρας & Εὐκλείας nomen, quod Jemimæ apprimè convenit, Spanhemius *Hiſtor. Jobi.* Unde fortè ſuperſtitionis origo: quamvis & *Dianæ* nomen aliis quoq; adaptatum eſſe notum ſit, quemadmodum plures Veneres, plures Hercules &c. Antiquitas habuit. Plura V. apud Joh. Gerhardum Voſſium *de Orig. & Progr. Idololatriæ paſſim*, Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 7. cum Paralipomenis Thomæ Dempſteri* &c. Addam ſaltem, omnium cæterorum Numinum juramenta faciliora violari habita, quàm hujus Deæ, utpote cujus odium acerbiſſimum putabatur. Sed & multa fabulatorum commenta afferri poſſe, quibus neque ἀπαρθένος illa ſemper virginitatis admodum cauta demonſtrari poſſit, docet Caſp. Barthius *Animadverſion. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 256. De Templi ejus, quo olim Epheſus ſuperbiebat, ruderibus, qualia hodieque viſuntur, V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part. I. pag.* 332. & *ſeqq.* Idem *Inſcriptionem* Latino-Græcam *Dianæ Epheſiæ*, Cæſari Auguſto, Tiberio Cæſ. filio ejus, & Civitati Epheſo, factam & conſecratam à Gajo Sextilio Pollione, 2. leuc. ab urbe, aquæductus, qui Epheſum pergebat, ponte ſtrati monumentum, etiamnum extantem exhibet *Part.* 3. *pag.* 135. Apud Plinium, Apelles inter alia pinxiſſe *Dianam, ſacrificantium virginum choro miſtam, quibus vicerit Homeri verſus idipſum deſcribentis*, (*Il.* ζ.) Item *Megabyzi Sacerdotis Dianæ Epheſiæ pompam*, legitur *lib.* 35. *cap.* 10. &c.

Epitheta Dianæ varia.

Æthiopica.	Aricina, V. *Nemus.*
Agrotera ſeu Agreſtis, dicta eſt, quòd in agris verſaretur.	Amphipyros.
Alphea.	Bubaſtis, ab oppido Ægypti nobili, ubi culta.

Carſa-

Caryatis.
Chiton, quaſi *Tunicata*, quòd puerperæ doloribus defunctæ veſtimenta ei ſua conſecrarent.
Cynegetis, q. *Canum actrix.*
Dictynna, à retibus.
Enodia.
Epheſia.
Εὐκλεία.
Hecate.
Ἡμέρα, ob formæ, quâ excellebat, pulchritudinem.
Hymnea.
Ilithyja.
Lephria.
Leucophrys.
Lochia, à levando ſeu curando partu.
Lucina, quòd in lucem fœtum produceret.
Luna, ſub cujus Numine omnes Deas cultas fuiſſe, docent Eruditi.
Lyc.
Munychia, apud Athenienſes culta.
Noctiluca.
Ops, quæ parturientibus pariter & Venatoribus præerat.
Orthia.
Pergæa.
Proſerpina.
Regina Cœli, apud Iſraëlitas.
Scilluntia.
Scythica.
Taurica.
Trivia &c.

A' Diana, dictus eſt quandoque *Mons Dianæ* Romæ, qui aliàs Aventinus appellatus communiter eſt: quia in eo præter altare Herculis, templaque Junonis, Minervæ ac Lucinæ conſecrata, *Diana* quoque ibidem ſuum fanum habebat, ut ſuprà diximus. Quemadmodum idem mons *Murcius* quoque vocitatus legitur, à Murciæ, id eſt, Veneris templo, V. Joh. Roſinum, Alex. *Genial. dierum lib.* 9. *cap.* 11. Thom. Godvvynum *Anthologiæ Romanæ lib.* 1. *sect.* 1. *cap.* 7. &c. Sic *ad Dianam*, locus eſt juxta Spalatum, verſus Occidentalem portûs partem, in tab. Peutingeriana, ubi hodie Ædes S. Georgio dicata, quod ibi loci fortè fanum aliquod hæc Dea habuerit, uti adnotat Sponius ſuprà laudatus *lib.* 1. *pag.* 104.

cum *Diana* equitare, ſortilegii ſpecies. *Fragm. Capitular.* edita à Stephano Baluzio *cap.* 13. *Illud etiam non omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres, retro poſt Satanam converſæ, dæmonum — il luſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe & profitentur nocturnis horis cum* Diana *paganorum Dea & innumera multitudine mulierum equitare, ſuper quaſdam beſtias & multa terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, ejusq; juſſionibus, velut Dominæ, obedire* &c. Adde *Capitula* Erardi Epiſc. Turon. *cap.* 3. laudata C. du Freſne *Gloſſar.*

Diapaſma, apud Martialem *lib.* 1. *Epigr.* 88.

Quid quòd deteriùs miſtum diapaſmate *virus,*
Atq; duplex animæ longiùs exit odor?

medicamentum eſt, cui odores immiſcebantur, quod Feſcennia ebria, (de qua hic ſermo) cùm vini odorem ſupprimere vellet, unà cum aromatis & paſtillis voraverat, à διαπάσσω, i. *conſpergo.* E' tuſis autem & in pulverem redactis ſiccis aromatibus fiebant *Diapaſmata*, quibus & lecti geniales ac diſcubitorii reſpergebantur, & quæ ad cohibendos ſudores in balneis corporibus inſpergebantur. Sic de baccare Plinius *lib.* 21. *cap* 19. *tunditur ad diapaſmata atq; veſtibus odoris gratiâ inſeritur.* Et de agallochi ligno, quod eſt aloë, ὅλου δὲ τοῦ σώματος διάπασμά ἐστι, *totius corporis diapaſma eſt*, ait Dioſcorides, itidem nempe tuſum & in pulverem redactum. Quo pulvere cum myrrha mixto, etiam mortuorum corpora perungi conſueviſſe videntur: Hoc enim propriè οἱ μυρεψοὶ faciebant, quòd ξηροῖς ὑγρὰ, *ſiccis humida* miſcerent &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1058. De iis Plinius *lib.* 13. *cap.* 2. *Regale unguentum appellatum — conſtat myrobalano, coſto, amomo* &c. *Siccis odoribus conſtant, quæ* Diapaſmata *vocantur.*

Diapſalma, apud Optatum *lib.* 4. *Legimus quadrageſimo nono Pſalmo, ſub ſecundo* Diapſalmate *Spiritum S. dixiſſe* &c. quid propriè notet, quærunt Eruditi. Eberhardus Betunienſis in *Græciſmo cap.* 10.

Quod canitur, Pſalma eſt: interpoſitum Diapſalma*:*
Eſt in pſallendo ſimpſalma innexio vocum.
At quidam Diapſalma *vocant exordia ſenſus*
Alterius: quidam pauſam ſpiraminis eſſe
Sancti: ſed quidam, quòd ſit mutatio metri
Dicunt: at quidam, quòd ſit diſtinctio rythmi.

Hieronymo vox hæc Hebraica videtur, & *ſemper* denotare; ita ut, quibus illa connectitur, ſempiterna eſſe confirmet. Solent enim Hebræi, in fine librorum, unum ex his tribus ſubnectere, *Amen, Sela* aut *Solam*; è quibus *Sela* idem eſt, quod *Diapſalma.* Igitur, ut ait Hieronymus, ut ſolemus nos completis opuſculis, ad diſtinctionem rei ſequentis, medium interponere, *Explicit* aut *Feliciter*, aut aliquid iſtiusmodi; ita & Hebræi, ut, quæ ſcripta ſunt, roborentur, facere ſolent, ut dicant *Amen* aut *in Sempiternum*; aut ſcribenda commemorant, ut ponant *Sela*; aut tranſacta feliciter proteſtantur, *Solam*, h. e. *pacem*, in ultimo ſubnotantes. Sententiam ſuam Origenis verbis fulcit, qui inter alia Theodotionem, Symmachum & LXX. Interpp. vocem *Selah*, ſemper Διάψαλμα, reddidiſſe, addit. Quid alii ſentiant, V. apud du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres in *Hierolexico*, A. Rivetum inprimis, *in Pſalmos.*

Diaſphendone, à Græco verbo διασφενδονάω, h. e. *violenter diſpungo, diſſipo*, patibulum erat inter duas inclinatas arbores, in quibus Martyrum corpora ligata, arboribus in priſtinum ſitum maximâ vi redeuntibus, in partes diſcerpebantur, Macri Fratres *in Hierolexico.* V. infrà *Lacer.*

Diathyra, Διάθυρα Græcis, quæ *Prothyra* Latinis, de quibus V. Vitruvium *lib.* 6. *cap* 10.

Diatrita & *Diatritarii*, in vett. Libris pro *Diatreta* & *Diatretarii*; dicebantur autem *Diatreta* vel *Diatreti* calices, non qui torno formabantur, ut nonnulli volunt: ſed qui ſculpebantur cælabanturque magnâ arte nec minori periculo; nam ſæpe inter ſculpendum frangebantur. Unde Martialis,

—— —— *Quibus addere plura*
Dum cupit, ha quoties perdidit auctor opus!

Erant nempe calices vitrei, cavati perforatique, h. e. ſculpti: à διατρῆσαι, *perforare* ſeu *cavare.* Salmaſius *ad Flav. Vopiſcum in Saturnino.* Seu potiùs cryſtallini cælati: è cryſtallo enim conſtitiſſe, pluribus docet Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. c.* 16. V. iterum Salmaſium *ad Solinum pag.* 204. & ſuprà ubi de *Acentetis.* Διάτρητοι verò dicebantur in Circo fores carcerum cancellatæ & reticulato opere factæ, aliter hinc Δικτυωτὰ, Latinis propriè *Tranſennæ.* Et in genere διάτρητον id omne opus eſt, quod viſum tranſmittit, & δικτυωτοὺς atque κιγκλιδωτοὺς quoque dixere, Idem *ibid. pag.* 921. De cujusmodi foribus V. hic ubi de *Cancellis*, item in voce *Tranſenna.*

Diaulus, ſpecies curſus, in Vett. Gymnaſiis. Quamvis enim Antyllus hoc exercitationis genus triplex ſolùm fecerit, in anteriora, in poſteriora & in orbem, currendi: apud Galenum tamen & Dolichum & *Diaulum* quoque reperimus, quorum alterum ait Græcis continuatum diu curſum ſignificare, quem tamen major pars Auctorum duplicis ſtadii ſpatium extitiſſe cenſet; alterum verò definiunt fere omnes fuiſſe curſum, quo ſtadium ſemel currebant & recurrebant. Itaque *Stadium*, erat curſus unius tantùm ſtadii: *Dolichus*, duplex uno curſu ſtadium: *Diaulus* duplex & ipſe ſtadium, ſed reflexo curſu; Ut fieri poſſe credat Mercurialis, periſtylii interioris ambitum, quem *Diaulum*, ob duorum ſtadiorum menſuram, vocatum tradidit Vitruvius *lib.* 5. *cap.* 11. hujuscemodi curſui inſerviſſe. Hieron. Mercurialis *de Arte Gymnaſt. lib.* 2. *cap.* 10. V. quoque eum *lib.* 1. *cap.* 11. ubi de Palæſtrarum ædificatione, & variis Gymnaſiorum partibus verba facit. Iſtiusmodi autem Curſores, qui ſe decurſum relegerent ſpatium, ſine intermiſſione tactâ metâ ad ἀφετήριον i. *carceres* recurrendo, διαυλοδρομοῦντες, *diaulodromi*, dicebantur. Unde perleganter Philo Lunam, poſtquam plena fuit, διαυλοδρομεῖν ait τὴν αὐτὴν ὁδὸν, *recurrere eadem via, lib.* Περὶ Κόσμου, ubi totum hoc negotium accuratè perſequitur. V. plura apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 13. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 22. ubi *de Ludis*, Alios. Hinc Δίαυλον carmen idem Scaliger vocat id, in quo per eadem elementa recurritur, cujus exempla habes apud eum ubi modò *lib.* 2. *cap.* 30.

Dibaphum, purpuræ apud Vett. epitheton, quia bis tingebatur. Horatius *lib.* 1. *Od.* 16.

—— *Te bis Afro*
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ.

Non tamen, quod purpurâ, ut apud Græcos, ſed quod cocco bis tinctum eſt, apud Hebræos id ſonat; quibus שָׁנִי *ſani* dicitur: à verbo שָׁנָה, quod iterare & duplicare eſt. V. ſuprà. De iſtiusmodi purpura *lib.* 9. Plinius *cap.* 39. *Tarentinæ*, inquit, *ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denariis mille non poterat emi. Hac P. Lentulus Spinter Ædilis Curulis primus in prætexta uſus improbabatur, quâ purpurâ quis jam non tricliniaria facit?* Fuit autem is Spinter Ædilis ann. U. C. ſeptingenteſimo, Cicerone Conſule &c. Caſp. Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 9. *v* 690.

Dicaſteria, Athenis à Solone inſtituta ſunt, ut ſic æquam omnibus ſuis civibus libertatem conſtitueret, quod tum demum fore cenſuit, ſi à populo judicia redderentur. Itaque provocationem à Magiſtratibus ad Judices hàc lege dedit: Περὶ ἐκκλήτων, ὅσας αἱ ἀρχαὶ κρίνουσι, εἰς τὸ δικαστήριον ἐφέσεις εἶναι τοῖς βουλομένοις, *A' Magiſtratuum ſententia ad Judices provocanto*, Plut. *in Solone.* Inter Judices autem, allegebantur omnes ex æquo cives Athenienſes, ſine ullo cenſus diſcrimine: nam etiam Θῆτες Solonis lege, τοῦ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν μόνον μετέχειν τῆς πολιτείας, *in Comitiis & Judiciis partem habebant*, modò eſſent famæ integræ, annos triginta nati, neq; relati inter ærarios; quanquam poterant ex lege capi in Judices etiam illi, qui Senatu moti fuerant, contrarium obtinente apud Romanos. Legis verba, Ἐξεῖναι ἐν τοῖς δικαστηρίοις καταδικάζεσθαι τοὺς ἐκφυλλοφορηθέντας, *In judices allegere eos qui Senatu moti ſunt, fas eſto.* Capiebantur v. Judices ſorte, è lege Solonis, qui Dicaſteria κληρωτὰ fecit: Πάντες Ἀθηναῖοι λαχόντες εἰς τὰ δικαστήρια, *Athenienſes in ſua quiſque fora diſtribuuntor*; cujus legis mentio apud Demoſth. *c. Ariſtogit.* Horum Tribunalium ſeu *Dicaſteriorum* fuiſſe decem, docent Comici Interpretes *ad Plutum* inſcripta ſingula unâ harum decem literarum, A. B. Γ. Δ. E. Z. H. Θ. I. K. Athenienſes itaque, qui vellent judiciis reddundis vacare, nomina ſua dabant tabellæ inſcriptæ, adſcripto Patris Populique nomine: totidem etiam tabellæ erant, quarum

aliæ

aliæ aliis harum decem literarum eſſent notatæ, pro numero ſc. eorum, qui in hoc vel illo Foro eſſent judicaturi: Atq; ita fiebat, ut prout quiſque hanc aut illam literam ſortiretur, ita huic aut illi Foro judex traderetur. Quicunq; autem literæ ſortem nactus erat, Fori ejus præconi oſtendebat: tum ei tabellam dabat Præco, in qua nomen illius itemque Fori inſcriptum, virgam item cum eodem Fori nomine, quibus poteſtatem judicandi καὶ τὸ δικαστικὸν nanciſcebatur. Quod ſi quis, qui non ſortitus eſſet, inter Judices ſedere vellet, multabatur: In frontiſpicio autem cujusque *Dicaſterii* rubris literis ſcriptum erat ΑΛΦΑ. vel ΒΗΤΑ &c. quo nomine nempe quodvis veniebat. Ab hoc numero denario Tribunalium ortum Prov. eſt, Λύκου δεκάς, Lyci enim Herois ſtatua, lupi ſpecie, in Athenienſium *Dicaſteriis* collocata erat. Olim quinq; περὶ φονικῶν πραγμάτων *de criminalibus* judicabant, quibus tum adſcripti erant Ephetæ. de quibus V. *infrà*: poſtea Areopagitico, uni ex his 5. adſcripſit Solon Judices, qui *Areopagitici* dicti ſunt, ita ut quatuor tantùm reliquis Ephetas adſcripſerit, qui cùm non multo pòſt deridiculo fuerint, quatuor his Tribunalibus alii dati ſunt Judices ſorte capti. Ita inter decem illa *Dicaſteria*, quorum Judices ſorte legebantur, recenſenda ſunt quatuor iſta, περὶ φονικῶν πραγμάτων, Nempe τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ, τὸ ἐν Δελφινίῳ, τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ, & τὸ ἐν Φρεαττοῖ. Præterea ſex erant Tribunalia, quæ περὶ δημοσίων πραγμάτων, *de rebus civilibus* ſententiam ferebant: Nempe Heliæa, Trigonum, Parabyſtum medium, Parabyſtum majus, Forum ad Lycum & tribunal Metichi: quibus ſeptimum addit Ariſtophanes *Veſpis*, τὸ Καινὸν dictum. Ex his Parabyſtum medium, (in quo Undecimviri, non ſedentes, quemadmodum in reliquis *Dicaſteriis*, judicabant res minimi momenti; quæ ne tantillum quidem pretio unum ſuperabant Choëm, i. duodecimam partem metretæ vini ſeu drachmam) expungi vult Petitus, ita ad denarium redibitur. V. Sam. Petitum *Commentar. in leges Atticas lib. 4. tit. 1.*

Series Dicaſteriorum in Athenienſium Republica.

Τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ, *juxta Palladium*, cui nomen à Palladio ibi loci conſecrato. Hic cædes per ignorantiam commiſſæ diſceptabantur, primusq; in hoc Dicaſterio judicatus legitur Demophoon.

Τὸ ἐν Δελφινίῳ *juxta Delphinium*, ſic dictum in honorem Apollinis Delphinii ac Dianæ Delphiniæ. Hic judicabatur de cædibus, quas reus jure feciſſe ſe dicebat: Primusq; Dicaſterio huic ſe ſtitit Theſeus.

Τὸ ἐν Πρυτανείῳ, *in Prytanæo*; Hic actum de cædibus, quatum cauſæ fuiſſent inanimatæ res, ligna, lapides, ferrum &c. ſi fortè in hominem fuiſſent prolapſa, ſive ab aliquo, ſed qui ignorabatur, in eum projecta. Judices hujus Dicaſterii Φυλοβασιλεῖς dicti: cauſâ cædis exilio multata, Æſch. *c. Cteſiphontem.* Primùm hic judicata fuit ſecuris, quâ Sacerdos, quem Βουφόνον vocavere, bovem ad Jovis Poliæi altare, tempore Erechthei R. mactavit.

Τὸ ἐν Φρεαττοῖ, *in Phreattye*: locus erat in parte Piræei mari proxima, cui à Phreato Heroë nomen. Hic judicabatur, ſi quis ob involuntariam cædem aliunde huc delapſus, tempore exilii ſui ſciens volenſque homicidium commiſiſſet. Cogebatur autem in navigio cauſam dicere, τῆς γῆς οὐχ ἁπτόμενος, *terram minimè attingens.* Coram his Judicibus primus comparuit Teucer, innocentiam ſuam probaturus ob cædem Ajacis, ut ſic reditum in Patriam, è qua ejectus propterea fuerat, impetraret.

Heliæa, ſex ultimorum maximum, de pluribus cauſis cognoſcebat & gravioribus quàm reliqua: Conſtabat ex 500. Judicibus, ſicut & de duobus aliis legitur, Poll. Unde mille quingenti Judices, tribus nempe Tribunalibus in unum convenientibus, coacti leguntur, apud Dinarchum. Habuerunt hi, *Heliaſtæ* dicti, juramentum quoq; peculiare, neque Apollinem Patrium, ut in reliquorum jurejurando, ſed Neptunum in teſtem ac vindicem appellabant.

Trigonum, à figura triangulari appellatum, ut videtur.

Παράβυστον μεῖζον καὶ μέσον, *Parabyſtum majus & medium*; Erat in loco admodum obſcuro; & hoc inprimis, ut ſuprà dictum, de rebus leviſſimis judicabat. Unde ἐν παραβύστῳ, apud Ulpianum pro *clam*, ſeu *privatim*, Proverbialiter ſumtum, reperitur.

Τὸ ἐπὶ Λύκῳ, *Forum ad Lycum*, ſic nominatum à ſtatua Lyci Herois, & Junonis, quorum uterque lupina facie ibi figurabatur. Aliàs Lyci ſtatua omnibus Dicaſteriis erat communis. Erat etiam templum prope hoc Forum Lyco ſacrum, in quo Judices diurnam mercedem, tres nempe drachmas in diem, capiebant.

Μητίχου δικαστήριον, *Metichi Dicaſterium*, ſeu *Tribunal*, cui nomen à Meticho Architecto: amplū admodum erat, & admittebat Judices, qui triginta annis majores, claris parentibus, nec ærarii erant.

Τὸ Καινὸν, V. ſuprà.

His addiderunt quidam τὸ ἐν Ἀρδήττῳ, *Tribunal Ardettum*, occaſione verborum Pollucis *lib. 8. p. 406.* ἐν Ἀρδήττῳ δικαστηρίῳ, ſed legendum: Ὤμνυον ἐν Ἀρδήττῳ δικασταὶ, *Jurabant in Ardetto Judices.* Locus is autem erat prope fluv. Iliſſum, dictus ab *Ardetto* cive nobili, qui populum ſeditione colliſum, ad mutuam concordiam, juramento ibi adegit: Unde factum, ut ibidem loci poſtmodum Judices, *per Apollinem Patrium, Cererem ac Jovem Regem*, juramento ſe ſolenni adſtringerent, ſe ſententiam laturos ſecundùm receptas leges. Fuere autem multa omnibus Judicibus communia, in quæ omnes jurabant: inprimis Kaput iſtud, quod poſt exactos 30. Tyrannos adſcriptum fuit, habeturq; apud Andocidem, ἐν τῷ περὶ τῶν Μυστηρίων: Καὶ οὐ μνησικακήσω οὐδὲ ἄλλῳ πείσομαι. Ψηφιοῦμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, *Neq; præteritorum in malum meminero, neq; alteri meminenti aſſenſum præbebo: ſed ſententiam feram ſecundùm receptas leges.* Pauſanias *in Atticis*, inter minus celebria Dicaſteria Trigonum refert, ubi etiam Βατραχιοῦν καὶ Φοινικιοῦν, à coloribus ſic dicta, memorat, verùm hæc fortè non erant diverſa à decem præfatis, ſed ita appellata ſunt ea, quæ his coloribus (ſuus enim cuilibet *Dicaſterio* color) erant inſignia, Ita enim Ariſtoteles *de Athen. Rep.* Τοῖς γὰρ δικαστηρίοις χρῶμα ἐπιγέγραπται ἐφ' ἑκάστῳ ἐπὶ τῷ σφηκίσκῳ τῆς εἰσόδου, ὁ δὲ λαβὼν τὴν βακτηρίαν βαδίζει εἰς δικαστήριον τὸ ὁμόχρων μὲν βακτηρίᾳ, ἔχει δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ. Plura V. apud prædictum Petitum, Fr. Roſſæum *Archæologiæ Att. lib. 3. cap. 3. & ſeqq.* Poſſardum *de Magiſtr. Athen.* Emmium *deſcript. Reip. Athen* Meurſium *Athen. Ar. lib. 2. cap. 12.* &c.

Dicatio, in *l.* quadam Conſtantini *Cod. Theodoſ. Edictum autem continens indulgentiam noſtram ad devotionem tuam miſimus; ut tua dicatio & alii cuncti recognoſcant, quid præſtitimus memoratis*: idem quod *Devotio* eſt, Græcis ἀφοσίωσις, καθοσίωσις, titulus honorarius, quo Principes erga ſibi ſubjectos uti ſolebant. Hinc in vett. ſaxis, *Numini Majeſtatiq; Principis* dicatus & *devotus* &c. Salmaſius *ad Treb. Pollionem in Gallienis.* V. quoque ſuprà, in voce *Devotio.*

Dicebam, exprobratio non creditæ veritatis eſt. Statius *lib. 4. Sylv. 3. verſ. 124* ubi de Sibylla,

Tunc ſic virgineo præfatur ore:
Dicebam, *veniet (manete campi,*
Atq; amnis) veniet favente cælo,
Qui fœdum nemus & putres arenas
Celſis pontibus & via levabis.

Idem *Thebaid. lib. 12. verſu 333.*

— — *ubi inclyta famæ*
Antigone? mihi nempe jaces: mihi victus es uni.
Dicebam, *quò tendis iter? quid ſceptra negata*
Poſcis?

Quaſi diceret, *utinam mihi paruiſſes. Dicebam enim tibi; Mane hic* &c. Vet. Schol. Auſonius *Epigramm. 13.*

Dicebam *tibi, Galla, ſeneſcimus, effugit ætas* &c.

V. Jo. Paſſeratium *Not. ad Propertium lib. 1. Eleg. 9.* Similiter *Dicite* exprobrantis eſt, apud eundem Statium *lib. 5. Sylv. 5. verſu 5.* ubi in Muſas invehitur Poëta,

— — *quæ veſtra ſorores*
Orgia, Pieriæ, quas inceſtavimus aras?
Dicite —

Juvenalem item *Sat. 6.* Claudianum *de Laud. Stil. lib. 1.* Statium rurſum *Theb. lib. 5. verſ. 115.* ubi V. *Animadverſ.* C. Barthii.

Dicerium, Græcè Δικήριον, dicebatur in Imperio Græco bulla cerea duplex, rubra & praſina, quâ utraque utebatur Imperator, ut innueret, ad ſe pariter atque ad Patriarcham, docendi munus, pertinere. Balſamo *de privilegiis Patriarch. pag. 444.* Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ χριστωνύμῳ λαῷ ἢ θυμιῶσιν ὡς ἱερεῖς καὶ μετὰ δικηρίου σφραγίζουσι, i. e. *Hinc enim uſu venit, ut fideles Principes & Imperatores catechetico more cum Populo Chriſtiano colloquantur, aut ſuffitum faciant more Sacerdotum & cum cera duplici obſignent.* Sed Patriarcha praſinam ſolùm adhibuit: itaq; legitur bis *in Solutionibus quarundam quæſt.* Manuelis: εἶχε τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐπισημείωσις ἢ καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγῖδα. V. Johannem Kirchmannum *de Annulis cap. 8.* Salmaſius Δικήριον explicat, de ſigno utrinque ſeu utroq; latere expreſſo, quod & δίπλουν βοῦλλαν & δίπλουν κηρόβουλλον Græcis, *duplicem Bullam*, Latini vocaverint; quemadmodum *ſimplex Bulla* dicta eſt, ubi ab una tantùm parte ſignum erat impreſſum. Idem Δικήριον id duplex facit, rubrum & praſinum, *de Subſcr. & Subſign. Teſtam. pag. 330.* Quod non alienum à more bullandi Pontificum Rom. qui ante coronationem ſubſcribunt, *Datum anno 1. die tertio*, ſuſcepti à nobis officii Apoſtolatus; tuncq; bullam ſolùm ſimplicem adhibent, h. e. ab una tantùm parte DD. Petri & Pauli imagines, in plumbo, habentem; alterâ parte planâ exiſtente: poſt coronationem autem, *Dicerio* utuntur, cum prædictis ſc. imaginibus ab una, & nomine Pontificis ab altera parte. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num. 402.* Idem Salmaſius *Dicerati* nomine poſtulaſſe exactores folles ſexdecim, ait *Not. ad Tertullianum de Pallio*, ubi quid *Dicerati* nomine intelligat, vide: illud enim Græcis δικέρατον eſt.

Dicis causâ, apud Plin. *lib. 28. c. 2. Si Pontifici accidat* Dicis causâ *epulanti, in menſa utiq; id reponi, adoleriq; ad Larem, piatio eſt*: eſt boni ominis causâ. Cùm enim inaugurationes & ſacra fierent, epulis intereſſe ſolebant quondam Pontifices, atque ad vetuſtatis memoriam & imitationem quibusdam in ſacris epulatio retinebatur, quod ajebant, *Dicis causâ fieri.* Ἀφοσιώσεως ἕνεκα, δίκης vel δικαίου χάριν, exponit Conſtantinus, nim. ut omen triſte averterent, ſacris ritè peractis, quum epulabantur. Duarenus *Adv. lib. 1. c. 47. non ſeriò, non verè, ſed perfunctoriè tantùm, & per ſimulationem,*

inter-

interpretatur. Et quidem in mancipationibus olim interveniebat, & commodabatur pecunia nempe ſeſtertius numus, ut dicis gratiâ numerationis loco intercederet, præſertim in donationibus, quæ fiebant per emancipationem. Gr. νόμου χάριν, ut ſatisfiat juris ſolennitatibus, vel λόγου χάριν, ut dicere poſſent ſe emiſſe. V. Cujacium Obſerv. lib. 10. c. 37. At Arnob. princ. lib. 4. c. Gent. Dicis causâ, clariſſimè uſurpat, pro boni lætiq; ominis gratiâ. Dalechampius ad loc.

Dicta, quando Virgo olim appellata, V. infrà in *Puella*.

Dictamnum, herba odorata, Lucinæ olim coronamentum fuit. Euphorion, de Lucina,

Στεφανωμένη θαλλοῖσι συναθλοῦσα δικτάμνοισι,
Coronata florentibus ornabatur dictamnis.

Conveniebat enim Deæ, quæ parientibus præeſſe credebatur, herba quæ confert πρὸς τοὺς τόκους τῶν γυναικῶν, ad partus mulierum, uti loquitur Theophraſtus de Plant. lib. 1. Illam autem *oſtendêre cervæ vulneratæ, paſtu ſtatim decidentibus telis. Non eſt alibi, quàm in Creta — nec ibi ſpatioſè naſcitur, mireq; capris expetitur — Qui legere eam, in ferula & arundine condunt, præliganté; , ne potentia evaneſcat* &c. Plin. lib. 25. cap. 8. V. C. Paſchalium Coron. lib. 4. cap. 2.

Dictare ad memoriam, apud Vopiſcum in Caro, dicebatur, qui *Memoriæ dictator erat*, Græcis Ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης: quemadmodum & *Dictator Epiſtolarum*, ὁ Ἀντιγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν &c. Quatuor enim erant *Dictatores* ſeu Ἀντιγραφεῖς, Libellorum, Memoriæ, Epiſtolarum & Diſpoſitionis, totidemq; ſcrinia; à dictando dicti: & ſub ſe ſcribas habêbant, ut diximus ſuprà in voce *Antigraphus*. Atq; hinc factum, ut recentiores Græci ſummi Imperii Magiſtratum in veteri Rep. h. e. *Dictatorem*. Ἀντιγραφέα dixerint, cùm ille tamen nihil minùs fuerit quàm Ἀντιγραφεύς. Hinc ille in *Chr. Alex.* Πετρίκιος Κύριος ἀντιγραφεὺς ἐγένετο, Δεύτερος Στρατηγὸς [illegible] quod ineptiſſimum eſt. *Dictator*, qui epiſtolis aut libellis dictandis mediâ ætate dabat operam, is propriè eſt, qui Græcis ἀντιγραφεύς: Sed *Dictatorem*, qualis apud Vett. fuit, de quo infrà, ſummæ nempe & regiæ poteſtatis Magiſtratum, nemo ſanus vertêrit Ἀντιγραφέα: Dionyſius, aliiq; Græci vett. Μόναρχον interpretantur. Sed & *Dictatores* pro ipſis Scribis infima ætas poſuit; & *dictare*, pro *ſcribere* uſurpavit *Epiſtola* Gregorii, quæ in vett. & pluteanis libris reperitur & præfixa legitur *Notis* Tironis ac Senecæ: *per dictator* (h. e. Dictatores ſuos) *ſcribendum curavit* &c. Salmaſius *ad Popiſc. in Caro*. In vet. *Inſcr.* apud Gruterum pag. 214. *Dictator*, nomen eſt Magiſtratus municipalis &c.

Dictata dare propriè dicebantur Laniſtæ, quando tironibus illa dabant præcepta, quæ Hirtio commemorantur de *Bello Af.* Suetonius *Julio cap. 26. Tirones neq; in ludo neq; per laniſtas, ſed in domibus per Equites Romanos, ac etiam per Senatores armorum peritos, erudiebat, precibus enitens — ut diſciplinam ſingulorum ſuſciperent, ipſiq;* dictata *exercentibus darent:* ad quem l. V. Caſaubonum.

Dictator, adde: Sic dictus eſt, teſte Varrone de *L. L. lib.* 4. vel quòd à Conſule *diceretur*: vel quòd ejus *dicto* omnes audientes eſſent. Alio nomine *Magiſter populi* eſt appellatus, ſicut is, quem ipſe *Dictator* poſtea aſcivit, *Magiſter equitum* vocatus eſt. Et primò quidem ſeditionis ſedandæ & rei gerendæ causâ hic Magiſtratus eſt inſtitutus: Poſtea verò propter alia etiam ardua negotia creatus *Dictator* eſt: ut clavi figendi, Comitiorum habendorum, Latinarum feriarum, Senatus legendi &c. causâ. Conferebatur dignitas hæc alicui viro Conſulari ſpectatæ virtutis, non à populo, aut per ſuffragia, nec à Senatu, ſed à Conſule, vivâ voce (rariùs per literas:) Quæ cùm regulariter ſemeſtris eſſet, ad annum tamen, neceſſitate poſcente, continuata eſt Camillo, bis L. Papyrio Curſori & Q. Fabio Maximo. Hinc illa Ciceronis lex: *Aſt quando duellum gravius, diſcordiæ ve civium creſcunt, unus ne amplius ſex menſes, niſi Senatus creverit, idem juris, quod duo Conſules, teneto, iſq; ave ſiniſtrâ dictus populi Magiſter eſto.* Quin etiam de pluribus legitur, quòd ante legitimum tempus, decimoquarto vel quinto die, poſtquam *Dictaturam* adepti fuerant, eandem depoſuerunt. De *Dictatore* porrò notandum, non licuiſſe illi equum, niſi ituro ad bellum, conſcendere, aut ullos ſumtus facere ex ærario, ſine Senatus, (quem convocandi jus habebat) conſulto vel populi juſſu: Proditque Dionyſius *lib.* 5. *Neminem Dictatorum in hoc Magiſtratu geſſiſſe ſe immodeſtè vel inciviliter; vulgoq; fuiſſe creditum, unicum id eſſe cujusvis inſanabilis mali remedium: & extremam hanc ſalutis ſpem reliquam, cæteris deficientibus.* Donec *quadringentis annis elapſis à T. Largii vel Lartii Dictatura, L. Corn. Sulla primus & ſolus acerbè crudeliterq; eâ uſus eſſet, ut tum primùm ſentirent Romani, quod ſuperioribus temporibus ignoraverant, Dictaturam eſſe Tyrannidem.* V. Joh. Roſin. *Antiqq. Rom. lib. 7. cap.* 17. Stadium *Notis in Florum lib.* 1. *cap.* 11. &c. Quo factum eſt, ut quemadmodum olim Regnum, propter tyrannidem Tarquiniorum, ita *Dictatura*, propter odium dominationis Sullanæ, adde & Julianæ, ſub titulo poteſtatis hujus exercitæ, in flagrantiſſimam omnium deteſtationem pervenerit: atque, uti Regnum inſtituto Valerii, ita *Dictatura*, lege Antoniâ ex Rep. in perpetuum quaſi exilium fuerit relegata. Itaque *Dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat populus, conſtanter repulit* Auguſtus. apud Vell. Paterculum *Hiſt. Rom. lib.* 2. *cap.* 89. V. Bœclerum *Notis in hunc locum*. Interim ſub *Dictaturæ* nomine & honore eum regnaſſe ex Eutropio *ad lib.* 1. docet Schegkius.

Dictatorum apud Romanos ſeries.

T. Lartius primus Dictator anno U. C. 256. Magiſter Equitum ei additus Sp. Caſſius.
A. Poſthumius an. 257. Mag. Equitum T. Ebutius.
M. Valerius Voleſi fil. an. 260.
L. Q. Cicinnatus an. U. C. 294. L. Tarquinius, Mag. Equitum.
L. Q. Cincinnatus A. 316. Magiſter Equitum. C. Servilius Hala.
Mamercus Æmilius an. 318. L. Q. Cincinnatus Mag. Equitum.
A. Servilius Priſcus vel Structus, ann. U. C. 319. Mag. Equitum A. Poſthumius Ebutius Helſinus.
Mamercus Æmilius iterum, an. 321. Mag. Equitum Poſthumius Tubero.
A. Poſthumius Tubertus an. 324. Mag. Equitum L. Julius.
Mamercus Æmilius denuo an. 329. Mag. Equitum A. Cornelius.
Q. Servilius Priſcus, cujus filius C. S. Hala Mag. Equitum.
P. Cornelius an. 342. C. Servilius Hala Mag. Eq.
M. Furius Camillus an. 358. M. Equitum P. Cornelius Scipio.
M. Furius Camillus iterum, Mag. Equitum L. Valerius, an. 365.
M. Furius Camillus Dictator tertium, Mag. Equitum C. Servilius Hala an. 366.
A. Cornelius Coſſus, T. Q. Capitolinus Mag. Equitum.
T. Quintius Cincinnatus an. 375. Mag Eq. A. Sempronius Atracinus.
M. Furius Camillus iterum, Mag. Eq L. Æmilius.
P. Manlius ſtatim poſt Camillum: Mag. Equitum C. Licinius.
M. Furius Camillus Dictator quintum, an. 380. Mag. Eq. T. Quintius Pœnus.
L. Manlius Imperioſus Dict. clavi figendi, an. 391. Magiſter Eq. L. Pinarius.
Appius Claudius, paulo pòſt.
T. Quintius Pœnus an. 393. Magiſter Eq. Sergius Cornelius Maluginenſis.
Q. Servilius Hala ann. 396 T. Quintius Mag. Eq.
C. Sulpitius an. 397. Mag. Eq. Marcus Valerius.
Cn. Marcus Rutilius primus Dictator de plebe, an 399. Mag. Equitum etiam de plebe C. Plautius.
T. Manlius L. filius, Mag. Eq. A. Cornelius Coſſus.
C. Julius; Mag. Eq. L. Æmilius.
M. Fabius Dict. Quintus Servilius Mag. Equitum.
L. Furius Camillus Dict. P. Corn. Scipio Mag. Eq.
T. Manlius Torquatus Dict. A. Cornelius Coſſus Mag. Eq.
L. Furius Camillus II. Dict. Cn. Manlius Capitolinus Mag. Equitum.
P. Valerius Publicola Dict. feriarum, Q. Fabius Ambuſtus Mag. Equitum.
M. Valerius Corvinus Dict. L. Æmilius Mamercus Mag. Equitum.
L. Papyrius Craſſus Dict. L. Papyrius Curſor Mag. Eq.
P. Philo Dict. Junius Brutus Mag. Eq.
Claudius Regillenſis Dict. C. Claud. Hortator Mag. Equitum vitio creati.
L. Æm. Mamercus Dict. Comitiorum causa, P. Philo Magiſter Equit.
P. Corn. Ruffinus Dict. M. Antonius Mag. Equitum vitio creati.
M. Papyrius Craſſus Dict. P. Valerius Publicola Mag. Equitum.
Cn. Quintilius Dict. clavi figendi. L. Valerius Mag. Eq.
M. Claudius Marcellus vitio creatus Dict. Spur. Poſthumius Mag. Equitum.
L. Papyrius Curſor. Dict. Q. Fabius Max. Rutilianus Mag. Equitum.
A. Cornelius Arvina Dict. M. Fabius Ambuſtus Mag. Equitum.
Q. Fabius Amb. Dictator, Q. Æmilius Pætus Mag. Equitum vitio creati.
M. Æmilius Pap. Dictator, L. Val. Flaccus Eq. Mag.
L. Æmilius Dict. L. Fulvius Mag. Eq.
Q. Fabius Dict. A. Cæretanus Mag. Eq. in prælio moritur, ſuccedit Fabius.
G. Menenius Dict. quæſtionibus exercendis, M. Follius Mag. Equitum
C. Petilius Dict. M. Follius Mag. Equit.
C. Jun. Bubulcus Dict.
L. Papyrius Curſor III. Dict. C. Jun. Bubulcus Magiſter.
P. Cornelius Scipio Dict. P. Decius Mus Magiſter Equitum.
C. Junius Bubulcus Dict. M. Titinius Mag. Eq.
M. Valerius Maximus Dict. M. Æmilius Paulus Mag. Eq.
L. Cornelius Sylla Dict. perpetuus.
C. Julius Cæſar ſimiliter. Poſt quem
Auguſtus Imp. Dictaturam à populo oblatam recuſavit, V. ſuprà.

Dictatus, nomen Legum ſeu Canonum, quibus Gregorius VII. ſub quo Pontificia auctoritas ad apicem pervenit, potentiam Sedis Romanæ in poſterum ſtabilitam voluit: *Privilegia Apoſtolicæ Sedis & Romani Pontificis*, vocat Baronius *in Annalibus ad A. C.* 31. 32. & 33. ubi de iis ipſius Gregor. VII. *lib.* 2 *Epiſt.* 55. laudat, & ex iis *Dictatus Papæ* appellatos ſcribit. Nempe à *Dictatura* (quo nomine quid priſcis Romanis fuerit indigitatum, conſtat) *Dictatus* hi appellati ſunt, ex quibus Jus Canonicum in immenſum crevit, uti diximus ſuprà, ubi de *Canonico Jure*: & audientia Epiſcoporum in jurisdictionem, voluntaria aditio in neceſſitatem, arbitrium in legem tranſiit. Unde non immeritò Auctor *Apologiæ* Cleri Leodic. dixit, *ultimam manum ſacris Canonibus impoſuiſſe ſolum Hildebrandum*.

dum. Quales autem illi fuerint, infrà videbimus. De iis judicium Onuphrii Panvinii hoc eſt, in *Vita* hujus Pontific. *Gregorio in media quadrageſima Romæ, in Baſilica Lateranenſi, quæ Conſtantiniana appellatur, primò Synodum generalem multorum Epiſcoporum — congregavit; in qua circa triginta edidit Capitula ſeu Canones, quos* DICTATUS *appellavit; quorum major pars antea parùm in uſu fuerat, & à nemine prædeceſſorum ſuorum unquam attentata: verùm ad firmiſſimum Eccleſiæ ſtatum jaciendum & ad omnia tentanda, quæ animo agitabat, idonea.* V. Gerh. von Maſtricht *Juris Eccl. Hiſtor. num.* 257. & *ſeqq.* de ipſo verò Gregorio hoc VII. qui priùs *Hildebrandus* dictus erat, ſuo loco.

Dictatus Gregorii VII. viginti ſeptem.

I. Quòd Romana Eccleſia à ſolò Domino ſit fundata.
II. Quòd ſolus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.
III. Quòd ille ſolus poſſit Epiſcopos deponere, vel reconciliare.
IV. Quòd Legatus ejus omnibus Epiſcopis præſit in Concilio, etiam inferioris gradus & adversùs eos ſententiam depoſitionis dare poſſit.
V. Quòd abſentes Papa poſſit deponere.
VI. Quòd cum excomunicatis ab illo, inter cætera, nec in eadem domo debeamus permanere.
VII. Quòd illi ſoli licet, pro temporis neceſſitate, novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere & è contra, divitem Epiſcopatum dividere & inopes unire.
VIII. Quòd ſolus poſſit uti Imperialibus inſigniis.
IX. Quòd ſolius Papæ pedes omnes Principes deoſculentur.
X. Quòd illius ſolius nomen in Eccleſia recitetur.
XI. Quòd unicum eſt nomen in Mundo, *Papæ* viz.
XII. Quòd illi liceat Imperatores deponere.
XIII. Quòd illi liceat de ſede ad ſedem, neceſſitate cogente, Epiſcopos transmutare.
XIV. Quòd de omni Eccleſia, quocunq; voluerit, Clericum valeat ordinare.
XV. Quòd ab illo ordinatus alii Eccleſiæ præeſſe poteſt, ſed non militare, & quòd ab aliquo Epiſcopo non debet ſuperiorem gradum accipere.
XVI. Quòd nulla Synodus abſque præcepto ejus debet *Generalis* vocari.
XVII. Quòd nullū Capitulum, nullusq; liber Canonicus habeatur, absq; illi⁹ auctoritate.
XVIII. Quòd ſententia illius à nullo debeat retractari; & ipſe omnium ſolus retractare poſſit.
XIX. Quòd à nemine ipſe judicari debeat.
XX. Quòd nullus audeat condemnare Apoſtolicam ſedem appellantem.
XXI. Quòd majores cauſæ cujuscunq; Eccleſiæ ad eum referri debeant.
XXII. Quòd Romana Eccleſia nunquam erravit, nec in perpetuum, Scripturâ teſtante, errabit.
XXXIII. Quòd Romanus Pontifex, ſi Canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus, teſtante Sancto Ennodio Papienſi Epiſcopo, eiq; multis ſanctis Patribus faventibus, ſicut in Decretis beati Symmachi Papæ continetur.
XXIV. Quòd illius præcepto & licentiâ ſubjectis liceat accuſare.
XXV. Quòd abſque Synodali conventu poſſit Epiſcopos deponere & reconciliare.
XXVI. Quòd Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanæ Eccleſiæ.
XXVII. Quòd à fidelitate iniquorum ſubjectos poteſt abſolvere.

Dicte, vel *Dictæus*, inter montes albos Cretæ, in Orientali ejus latere, mille ab Idæo paſſibus: à quo *Dictynnæus* diverſus, qui ad Occidentem eſt. Dicæarchus *de Cretæ montibus*,

Ὄρος δὲ Δικτυνναῖον ἐπὶ δυσμὰς φέρει.

Et in hoc *Dictynnæ* fuit templum, de qua diximus ſuo loco. *Dicte* autem, Græcè *Δίκτη*, Arato *Δίκτος* dicitur, ſolenni Poëtis enallage. Sic enim is, *Δίκτῳ ἐν εὐώδει* ——

Dicte in fragranti.

In medio utriusq; montis Ida mons eſt, ad Septentrionale latus Inſulæ, uti videre eſt apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 171. & 391.

Dictum, apud Solinum c. 9. *Macedonem Caranus inſequitur, dux Peloponneſiæ multitudinis, qui juxta reſponſum dictum Deo, ubi caprarium pecus reſediſſe advertterat, urbem condidit*: eſt *quod dixit Deus*, & propriè de Oraculi reſponſo accipitur. Unde & *dictio*, pro oraculo, ὁ χρησμός. Pacuvius,

Flexa, non falſa autumare dictio *Delphis ſolet.*

Et apud Accium, *apertè fatur dictio*, ὁ χρησμός. Sic dictum, τὸ χρησθέν. Salmaſius *ad d. l. Solini p.* 156. In Sacris, *Dictum Domini*, frequentiſſimum, ut conſtat.

Dictynnæus mons & prom. Cretæ, ad Occiduum latus Inſulæ, in quo olim *Dictynnæ* templum, uti vidimus ſuprà in voce *Dicte*. *Δίκταμνον* dicitur Ptolemæo, corruptè pro *Δικτυνναῖον*, ſicq; etiamnum montem Græci appellant. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 891. ut & in voce *Dictynna*.

Didemarii, apud Commodianum, *de Simulachris Deorum*,

Deluduni vos pauci ſcelerati,
Extricare ſuam dum quærunt vitam,
Subornant aliis eſſe ſub myſterio, falſum
Indiſſimulantes, concuſſi Numine quodam,
Majeſtatemq; colunt & ſe ſub figura fatigant.
Vidiſtis ſæpe Didemarios, *quali fragore*
Luſorias ineunt, dum furias fingere quærunt,
Aut cùm dorſa ſua allidunt parca bipenne,
Cùm doctrina ſua ſervant, quod cruore ſanant.

Forſan *Dindymarii* ſunt, Rheæ ſ. Cybeles, quam *Dindymen* & *Δινδυμήνην* vocabant, à *Dindymo* Phrygiæ monte, ubi ei ſacra fiebant, cultores ac Sacerdotes, aliàs *Galli* quoque, quia caſtrati: & *Corybantes* dicti, quòd, cùm inſaniam ac belluinam quandam rabiem imitarentur, capita inſanorum more projicerent, cujusmodi *Didemarii luſorias facere* indicantur à Comodiano, Car. du Freſne *Gloſſ.*

Didia Clara, filia P. *Didii* Salvii Juliani Severi Aug. ex Manlia Scantilla Aug. Cornelii Repentini, Præfecti Urbis, uxor, unà cum matre *Auguſta* appellata eſt. V. Spartianum in *Didio Juliano*.

Didius Proculus, frater major natu Didii Juliani Imp. filius Petronii *Didii* Severi & Æmiliæ Claræ, apud Eund.

Dido, adde: Carthaginenſibus pro Dea fuit, teſte Juſtino *lib.* 18. *Quamdiu Carthago invicta fuit, pro Dea culta eſt.* Quam, *Eliſſam Tyriam quidam Dido autumant*, Vellejus *lib.* 1. Priùs nempe vocabatur *Eliſſa*. Idq; quia urbem eorum condidiſſet, cui, cùm ſolum ab Afris emere coacta eſſet, hinc Carthaginenſes quotannis pro ſolo Urbis (*ſolarium* id Ulpianus *l.* 2 *§.* 11. *ff. ne quid in loc. publ.* vocat) ſolvere cogebantur: quod cùm potentiores jam facti intermitterent, bellum inter utrosq; coortum eſt, Juſtin. *lib.* 19. V. hac de re Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 32. Euſebio Ὀριγὼ, *Origo*, primitus dicta eſt, Salmaſius *ad Solinum pag.* 323.

Didymæus, nomen quo Luna & Sol ſimul Veteribus culti ſunt. Macrobius, *Ἀπόλλωνα Διδυμαῖον vocant, quòd geminam ſpeciem ſui Numinis præfert, ipſum ſe illuminando formandoq; Lunam. Etenim ex uno fonte Lucis gemino ſidere ſpatia diei ac noctis illuſtrant. Unde & Romani Solem, ſub nomine & ſpecie Jani, Didymæi Apollinis appellatione venerantur.* V. de *Didymæi Apollinis* Oraculo Plin. *l.* 5. *c.* 29. Reddebat enim Apollo hic vocem, qualem Pythia reddebat, idque Mileti, ut diſcimus ex Origene *c. Celſum l.* 6. *ſub fin.* & Stephano, qui uno templo in hac urbe utrumq; Numen cultum eſſe tradit. Seu potiùs, in Mileſiorum agro, ut oſtendit Salmaſ. Hoc à Xerxe combuſtum, poſtea à Mileſiis refectum eſt, cui operi Pæonis & Daphnis præfuiſſe videntur eidem. Idem *Μαντεῖον Didymæi Apollinis* quoq; ἐν Βραγχίδαις dicebatur, uti habet Pomponius Mela *cap.* 17. V. C. Barthi *Animadverſ. ad Statium Theb. lib.* 8. *verſ.* 199. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 810. & *ſeqq.*

de *Die* ſumpta convivia, V. ſuprà in voce *De*.

Dielcyſtinda, exercitationis apud Vett. genus, quod *Ludum diſtractorum* Mercurialis vocat. Ejus meminit Jul. Pollux his verbis: Ἡ δὲ Διελκυστίνδα παίζεται μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν ταῖς παλαίστραις, ἤδη δὲ καὶ ἄλλως ἐπαίχθη. Δύο δὲ μοῖραι παίδων εἰσὶν ἕλκουσαι τοὺς ἑτέρους εἰς ἑτέρας, ἕως ἂν καθ' ἑαυτοὺς μεθελκύσωνται παρ' αὐτοῖς οἱ κρατήσαντες. *Dielcyſtinda autem plerumq; in palæſtris luditur, veruntamen etiam alibi. Duæ autem ſunt puerorum partes, alii trahentes alios, ſicq; ad illam partem transmigraverint, penès illam victoria eſt.* Ad eundem ludū reſpicere videtur Socrates, apud Platonem *Theætet.* Κατὰ σμικρὸν γὰρ προϊόντες λελήθαμεν ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέσον πεπτωκότες καὶ ἂν μή πῃ ἀμυνόμενοι διαφύγωμεν, δίκην δώσομεν ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς παλαίστραις διὰ γραμμῆς παίζοντες, ὅταν ὑπ' ἀμφοτέρων λαμβανόμενοι ἕλκωνται εἰς τὰ ἐναντία, *Paulatim enim procedentes in medium amborum ignoranter cecidimus, & niſi aliquo modo nosmet ipſos defendentes evadamus, pœnas luemus; perinde atq; illi, qui in palæſtris in linea ludunt, quando ab utrisque capti in contraria diſtrahuntur.* V. Hieron. Mercurialem Forojulienſem *de Arte Gymnaſt. lib.* 3. *cap.* 5.

Diepholtia, adde: Olim ſub proprio Comite, cujus Familiæ originem à quodam Ludolfo derivari legimus, cujus nepos Godſcalcus Osnabrugenſis vitâ functus eſt A. C. 1119. Alii præterea Epiſcopi Mindenſes, Ultrajectini, Osnabrugenſes, ex eodem ſanguine oriundi fuere. Maſculorum ultimus Fridericus Comes *Diepholti* exceſſit vitâ A. C. 1585. unde ad Lunæburgicos Comitatus delatus eſt. Fuit autem Fridericus hic Com. *Dieppholtinus* & Bronchorſtius, filius Rudolphi ex Margareta Hojenſi, nepos Friderici &c. atque ex Anaſtaſia Waldeccia, quæ biennio ante maritum eſt extincta, præter filium, qui ilico obiit, filiam habuit Annam Margaretam, quæ nupta Philippo Landgravio Haſſiæ *in Butsbach*, obiit A. C. 1629. ſicque gentem terminavit. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Tom. II. pag.* 21. V. quoque *Indic.*

Dies, alius *Civilis*, qui 24. horis, quibus cœlum vel potius terra, ſi Copernico fides, circumrotatur, finiebatur: alius *Naturalis*, qui in 12. horas dividi ſolitus, quæ pro ratione dierum creſcebant vel decreſcebant. Imò cùm nondum adhuc horarum uſus eſſet, in duodecim tamen partes, etiam Herodoti ætate, Dies dividebatur, verùm Æquinoctialis. Unde Salmaſ. *ad Solin.* inquit, *Ad Æquinoctialis diei partes duodenario numero æqualiter dividendas, Babylonii Græciq; omnes Aſtrologi vett. & Gnomonici rationes ſuas accommodarunt. Poſt repertas dein horas & horologia inventa, quum horæ ipſæ variarent, & pro dierum ratione modò breviores, modò longiores ponerentur, Aſtronomi tamen Aſtrologiq; omnes & Gnomonici, inſuper habitâ horarum civili obſervatione, æquinoctiales ſolas ad uſum ac rationes ſuas obſervabant* &c. Et paulò infrà, *Quin etiam ad dierum augmenta vel decrementa per ſingulos menſes indicanda, non aliis horis quàm Æquinoctialibus vett. Calendariorum auctores uſi ſunt.* Eodem modo clepſydris dies breviores & longiores metiebantur, duodecimq; horis definiebant: quale horarium ex aqua primus fecit Romæ P. Corn.

Naſcia

Naſica; ſed longè ante ipſum apud Græcos & Cteſibius. *Diei* initiū Romani à media nocte, Babylonii ab Oriente, Umbri à Meridie, Athenienſes ab occidente Sole exorſi ſunt. Apud Hebræos *Dies* erat vel *Naturalis*, continens horas 24. tanquam Νυχθήμερον, vel *Artificialis*, qui cum Sole ortus cum eodem occidit, V. Joh. *cap.* 19. *verſ.* 9. Priorem ſubdividebant in *Civilem*, operibus hujus vitæ deſtinatum, Angl. *a Working day*, quem ab Ortu Solis ad ſequentis diei Ortum extendebant, Matthæi *cap.* 28. *verſ.* 1. & *Feſtalem*, Angl. *a Feſtival or Holy-day*, quem rebus ſacris dicatum, ab Occaſu ad Occaſum continuabant. *Diei* partes apud Romanos primùm duæ erant, *Ante Meridiem* & *Poſt Meridiem*. Dein in quatuor partes, quemadmodum & nox, diviſus eſt; id quod teſtatur conſuetudo militaris, cùm dicitur: *Vigilia prima, ſecunda, tertia* & *quarta*. Tandem vero plura Noctis & *Diei* tempora notata & propriis diſcreta nominibus, apud vett. inprimis Poëtas paſſim deprehenduntur, de quibus V. *infrà*. Apud Hebræos in 4. itidem partes *Diem* diſtributam fuiſſe legimus, Matth. c. 20. quarum 1. incipiens à ſexta matutina ſe ad nonam usq; extendebat. 2. finiebat horâ duodecimâ. 3. ad tertiam pomeridianam pertingebat. 4. verò ſextâ veſpertinâ finiebatur. Harum prima pars ſeu primus ternarius dicebatur hora prima quandoq;, ſecundùm Toletum: ſecundus ſecunda, & ſic conſequenter. Hoc certum, horas apud Hebræos fuiſſe vel minores, vel majores, quarum illæ 12. hæ 4. fuere, quâ diſtinctione obſervatâ probè, non difficile erit inter ſe conciliare varia loca, quæ ſibi in Hiſtor. Evang. contrariari primâ fronte videntur. Priores dictæ leguntur *Horæ Diei*, poſteriores *Horæ Templi*, vel *Horæ Precationis*, de quibus V. infrà in voce *Hora*. Quot apud varias gentes quivis annus habuerit *Dies*, V. ſuprà in voce *Annus*. Hoc obſervatu dignum, quòd qui per Occaſum in Indiam Or. navigant, *Diem* è numero dierum anni omittant: Dum enim Sol nautis hujusmodi ſemper ſeriùs & occidit & oritur, tandem abſolutâ totâ navigatione, & tot minutis, quibus Sole quotidie ſeriùs fruuntur, in unum aliquem Numerum majorem coëuntibus, tota dies efficitur, Chr. Becmannus *Hiſtor. Orb. Terr. Geogr. & Civ. cap.* 1. Cæterùm non omnes *Dies* apud Rom. unius erant generis, ſed varia eorum fuere diſcrimina ac diverſitates. Numa primus, cùm annum in 12. diſtribuiſſet menſes, eundem etiam in certa *Dierum* genera diviſit, ita ut quidam eorum eſſent *Feſti*, alii *Profeſti*, alii *Interciſi*: Feſti iterum dividebantur in Sacrificia, Epulas, Ludos & Ferias. Profeſti in Faſtos, Comitiales, Comperendinos, Statos & Præliares. De quibus, ut & aliis huc pertinentibus V. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 3. Porrò *Dierum* periodus ſeptenaria, nulli non genti jam ab antiquo videtur cognita. Unde Joann. Philoponus, *de Mundi Creatione lib.* 7. *c.* 14. Συμφωνοῦσι πάντες ἄνθρωποι ἑπτὰ μόνας εἶναι ἡμέρας, αἳ κατὰ τὰς ἑαυτὰς ἀνακυκλούμεναι τὸν ὅλον ποιοῦσι χρόνον, *In illud certè omnes homines conſentiunt, ſeptem ſolos eſſe dies, qui in ſeipſos revoluti totum tempus conſtituunt.* Quibus ſubjungit, Τίνα ἐν τούτῳ λόγον ἔχοιεν εἰπεῖν ἕτερον ἢ μόνον, ὃν εἴρηκε Μωϋσῆς, *Hujus rei quam certè aliam rationem dare poſſumus, præter illam ſolam, quam Moſes deſignavit?* Nempe in Creationis hiſtoria numero ſeptenario ſignatā. Et de cycli dierum ſeptenarii apud Gentiles uſu aliquo, ſaltem notiores pleroſq;, teſtimoniū perinſigne exhibet Theophilus Patr. Antiochenus *lib.* 2 *ad Autolyc.* Certè Planetarum VII. nominum diebus hebdomadis adjectio ejusq; obſervatio ſimiliter ex intima petitur antiquitate. Dio Caſſius *Hiſt. lib.* 37. ubi verba Latinè ſic habent. *Quòd verò ſeptem ſtellis — dies aſſignari receptum eſt, inventum quidem putatur Ægyptiorum. Sed in omnes tamen homines, haud ita pridem ut ſic dixerim, vulgari cæptum. Certè Græci vett. quantum equidem ſcio, nullo prorſus eam rem pacto cognitam habuere.* Imò jam in vetuſto Apollinis Oraculo legitur ex Porphyrio, apud Euſebium *Præpar. Evang. lib.* 5. *cap.* 14.

> Κλήιζειν Ἑρμῆν ἠδ' Ἥλιον κατὰ ταὐτὰ
> Ἡμέρῃ Ἠελίου, Μήνην δ' ὅτε τῆσδε παρείη
> Ἡμέρα, ἠδὲ Κρόνον ἠδ' ἑξείης Ἀφροδίτην.
> *Invoca Mercurium, & pariter Solem,*
> *Die Solis, Lunam itidem, cùm aderit ejusdem*
> *Dies, & Saturnum ſimili modo ac Venerem.*

E' quibus, ait Joſ. Scaliger *Prolegom. de Emend. Temp. demonſtratur, quòd vetuſtiſſima ſit appellatio dierum à Planetis, etiam apud Græcos*: Ubi etiam adnotat, in Oraculi explicationem, vulgus credidiſſe, Planetas apparere quemq; die ſuo; nempe omni die Martis ipſum Planetam ſui videndi poteſtatem facere, & ſic de cæteris: *Idq;*, inquit, *planè Orpheus deſignavit* in Ἔργοις καὶ Ἡμέραις,

> Πρῶτα μὲν εἰ πρώτῳ ἐνὶ ἤματι φαίνεται Ἄρης,
> Μήνη δ' ἐς τὸν Ἄρην ἐπιτέλλεται, ἴσχεο δ' ἔργων.

Nam diſertè intelligit, ſi Neomenia κατὰ Σελήνην *inciderit in diem Martis, id eſt feriam tertiam, abſtinendum ab opere.* Quin & origo rei hujus, à Scriptore vet. Græco nondū edito, Zoroaſtris & Hyſtaſpis Scholæ Chaldaicæ & Ægyptiacæ tribuitur, apud Andr. Rivetum in *Diſſert. de Orig. Sabbat. c.* 5. Fuit autem Zoroaſter Magus nonnullis Abrahæ ipſi coætaneus. Oraculi etiam verſibus modò citatis, continenter iſta ſubjunguntur.

> Κλήισεν ἀφθέγκτοις ὅς εὗρε Μάγων ὄχ' ἄριστος
> Τῆς ἑπταφθόγγου βασιλεὺς, ὃν πάντες ἴσασιν.
> *Vocibus arcanis, quas Maximus ille Magorum*
> *Septiſonæ Dominus reperit, notiſſimus orbi.*

Quibus verbis ab Oraculo deſignari Hoſtanem ſeu Oſtanem dixerunt, qui præſentes fuere. Is verò itidem in Magia cousq; familiam duxit, ut *Hoſtanæ* apud Perſas dicti ſint ipſi Magi, Suid. in voce Ὀστάναι. Dicitur autē is *Septiſonæ Rex*, h. e. *Concentus Septiſoni* (ſeptem viz. Planetarum) *dominus*, vel τελετῆς ἑπταφθόγγου, *ritus Septiſoni*; ritûs nempe ἀστροθυτικῆς, ſeu *Aſtrorum Sacrificulis* ſolennis, ſepties Deos illos ſeu Planetas verbis arcanis invocandi: *Septies*, ſive ipſorum ſpectes per ſingulorum *dies* numerum, ſive ritus ejusmodi ſolennis ſeptemplicem cuilibet repetitionem. Nam & ea videtur fuiſſe in Oſtanis diſciplina hac Magica: quod elicere eſt ex verſu, quem ſimul ac nominatus eſt ab audientibus Oſtanes effutiit Oraculum;

> Καὶ σφόδρα καὶ καθ' ἕκαστον ἀεὶ θεὸν ἑπτακιφώνῳ (fortè ἕκαστον φωνῇ)
> *Et valde & ſingulatim ſemper Deum ſeptemplici voce* (vel, *quemlibet ſuo die ſepties altâ voce invocabis.*)

Invocabantur nempe Dii velut, Planetæ, quales exiſtimari eos voluit antiquitas Gentilis. Unde etiam feriæ ſeu dies ſeptimanæ, apud Aſtrologos, diu poſtea ἡμερῶν τῶν θεῶν, *dierum Deorum*, nomen retinuere. Lemma eſt apud Petrum Alexandrinum, *Iſag. de τὴν ἀποτελεσματικὴν*, περὶ τοῦ γνῶναι, ἑκάστην ἡμέραν τίνος τῶν θεῶν ἐστιν, *ut ſciatur; quælibet dies cujusnam Deorum ſit*; i. cuinam in Orbe hebdomadico Planetæ ſit aſſignanda, ſeu, quomodo ordine feriarum ſit denominanda. Nec prætermittenda eſt hæreſis illa vetuſta, quæ dixit, *Nomina dierum, Solis, Lunæ, Martis, Mercurii, Jovis, Veneris, Saturni, à Deo ita poſita ab origine Mundi, non hominum varia præſumtione nuncupata*, ut refert Philaſtrius *de Hæreſ. num* 111. qui, dum ejusdem falſitatem deteſtatur, originem interea ejusmodi denominationi Planetariæ Hermeti Ægyptio tribuit. Quin nec deſunt in Magiſtris priſcis, qui illud Decalogi, *Memento diei Sabbati, ut ſanctifices eum*, ſic ſeorſim intelligi velint, ut etiam tunc temporis velut monitum haberetur, ne numerarent dies hebdomadis more eorum, qui Planetarum nomina iis indiderant, ſed quemlibet ipſius *Sabbati* vocamine denotarent, quemadmodum cùm dicunt, *Prima Sabbati, Secundâ Sabbati, Tertiâ Sabbati* &c. Plura hanc in rem V. apud Seldenum *de Jure Nat. ac Gent. juxta Diſcipl. Ebr. lib.* 3. *cap.* 19. & *ſeqq.* & Salmaſium *ad Solinum. pag.* 637. & *ſeqq.*

Diei civilis partes apud Romanos.

Diluculū Angl. *the break of Day.*
Manè, *the full morning.*
Ad Meridiem, *The fore-noon.*
Meridies, *Mid-day, Noon.*
De Meridie, *After-noon.*
Solis Occaſus, *Sun-ſetting.* Hactenus Lux, ſequitur Nox.
Crepuſculum, *The Dusk of evening.*
Prima fax, *Candle tinding.*
Veſper, *The night.*
Concubium, *Bed-time.*
Nox intempeſta, *The firſt ſleep.*
Ad mediam noctem, *Towards mid-night.*
Media nox, *Mid-night.*
De media nocte, *A little after mid-night.*
Gallicinium, *Cock-crowing.*
Canticinium, *All the time from Coock-crowing to the break of Day.*

Variæ Dierum appellationes.

Ægyptiaci *Dies* dicebantur, quolibet menſe, dies duo infauſti, Ægyptiorum ſuperſtitione, habiti, quos obſervari vetatur *Decret.* 26. *q. cauſ.* 7. *c.* 16. V. *Atri.*

Albi, nominati ſunt, quos pro faſtis atque auſpicatis habebant: à Scythis, qui Creſsâ notâ iſtiusmodi dies notabant, voce mutuatâ.

Amphidromius, V. ſuo loco.

Annales, V. infrà *Feſta annalia.*

Atri dicti ſunt, Græcè Ἀποφράδες, quaſi *nefandi*, qui infauſti habebantur: ut *Dies* poſtridie Calendas, Nonas & Idus, unde & *Poſtriduani* vocitati ſunt.

Baronum, in vet. *Charta*, quibus ſc. Barones convenire ſolebant. ad dijudicandas vaſſallorum lites.

Biſſextus, Græc. Ἐμβόλιμος dictus *Dies* eſt, qui quarto quoque anno addi ſolebat, ex horis quolibet anno reſiduis conſtans.

Boni, apud Sidonium *lib.* 5. *Epiſt.* 17. i. *dies feriati.* Sic Gallis, Feſta majora, *les Bons jours.*

Cenſorius, *dies ſupremi judicii.*

Cinerum, Syn. Benev. anno 1091. *can.* 4. caput jejunii.

Civilis, V. ſuprà.

Comitiales, dicti ſunt, quibus vadimonium licebat dicere; Hi iterum in triplici erant differentia.

Communes, feſtis opponuntur, *l. un. C. Th. de Imag. Imp.*

Comperendini, quibus vadimonium juberi licet. Græc. Κυρία ἡμέρα.

Conductus, id. cum *Stato.* V. ibi.

Conſecrati, in *Concil.* Sueſſion. ann. 853. *can* 7. &c. illi dicuntur dies, quos in Natali Domini celebrari præcipiunt *Capitularia* Caroli M. *lib.* 2. *cap.* 35.

Conſuetudinales, in vet. *Charta*, apud Guichenon *in Bibl. Sebuſ pag.* 325. dicuntur, quibus *conſuetudines*, h. e. tributa, vel cenſus exiguntur. Apud Græcos v. ἐπίσημος ἡμέρα eſt *dies ſolennis*, ἑορτή.

Dies Coronæ, V. ſuprà *Curia Coronata.*

Depoſitionis, ſeu τῆς τελευτῆς cujusque Martyrum: cujus appellationis cauſam fusè explicat Ambroſius *Serm.* 70.

Faſti, quibus Prætori licebat fari tria verba ſolennia, *Do, Dico, Addico.* Hos in triplici differentia ponit Manutius.

Feriati, qui & *Feſti*, & *Feriæ*, erant Dies ſacri, quibus *ferire* victimas ſolebant.

Feliciſſimus, apud Commodianum,

num, *Inſtruct.* 75. *dies Paſchatis* eſt.

Interciſi. Deorum hominumq; communes erant: in quorum horis quibusdam licebat jus dicere, quibusdam minimè.

Innominales, fuere dies non præliares, ante quartum Kal. Nonas, Idus.

Dies Iræ, dies illa V. infrà in voce *Proſa.*

Juſti, dicebantur dies 30. qui debitori, ad conficiendam pecuniam dabantur, jure interea ſilente: Item dies 30. cùm, exercitu imperato & vexillo in arce poſito, non licebat hoſtem laceſſere.

Legitimus aperiendarum tabularum Teſtamenti, poſt mortem teſtatoris, apud Paulum *Sent. lib.* 4. *tit.* 6. intra triduum vel quinq; dies fuit.

Ligati, in *Spec.* Saxon. *lib.* 2. *art* 10. §.1. feriati ſunt & opponuntur legalibus.

Dies Magnus, V. infrà.

Dies Marchiæ, apud Thom. Walſinghamum in *Richardo II. pag.* 278. dies eſt condictus Anglis & Scotis, ad conveniendum invicem in *marchis* & limitibus utriusque Regni, pro pace firmanda.

Natalis, antiquis dictus eſt, propter lætitiam aliquam inſignem ſolennis: unde in Hiſtoriis ejusdem Principis tot natales, *nativitatis, delati Imperii, adoptionis.* Apud Chriſtianos quoque *natalis ordinationis, natalis ſuſcepti ſummi Sacerdotii*, τῆ τελευτῆς ſeu *depoſitionis* &c. Caſaubonus *ad Spartian. in Hadriano.* V. infrà *Natalis.*

Nefaſti, quibus non licebat Prætori fari: ut *dies pridie Kal. Januarii, Rerum prolationes, Meſſium, Vindemiarum & Dilationum causâ*: *Juſti civiles & Nundinæ.*

Negotioſi vocitati ſunt, qui, hominum causâ conſtituti, eorum negotiis impendebantur. Hi duplices erant,

Faſti & Nefaſti, de quibus V. *ſuprà.*

Neophytorum, apud Auguſt. *Epiſt.* 119. *cap.* 17. qui inter Magnum Paſcha & Paſcha clauſum intercedunt, in quibus recèns baptizati albis induebantur.

Palmarum, V. *Ramispalmæ.*

Paluſtres, apud Guil. Tyrium *lib.* 21. *cap.* 25. & Perſium *Sat.* 5. *craſſi*, quibus homines feriantur & genio vacant.

Perendinus, dicitur *Dies* ab hinc tertius.

Poſtridiani dicti ſunt, dies atri atque Ægyptiaci, quòd dies poſtridie Kal. Nonas atque Idus pro talibus haberentur.

Præliares, quibus fas erat repetere res, vel hoſtem laceſſere: His *Non-præliares* oppoſiti, *Juſti* viz. *Atri, Innominales*, & *Feriæ Latinarum, Saturnaliorum, Ditis* ac *Proſerpinæ.*

Profeſti, quaſi *procul à feſtis*, dividebantur in *Faſtos, Comitiales, Comperendinos* & *Statos.*

Sacri, Deorum causa inſtituti, nefaſti omnes, quibus inſunt *Sacrificia, Epulæ, Ludi, Feriæ*, hæq; vel *publicæ*, vel *privatæ.*

Sancti, dicti dies Quadrageſimæ, V. Baronium ann. 519. *num.* 42. *Dies Sanctus* verò apud Alcuinum, *dies Dominicus* eſt.

Sanguinis, quo Bellonæ miſſo ſanguine litabatur, Caſaubonus *ad Lampridium.*

Stati, nominati ſunt, qui judicii causâ cum peregrino inſtitui ſolebant.

Tertius *Dies*, id. cum perendio.

Dies Tinearum vel Murium, apud Audoënum in *Vita* S. Eligii, in quibus ſuperſtitioſi vana quædam obſervabant faciebantque, ne tineæ aut mures nocerent frugibus & ſegetibus &c. V. Alexandrum ab Alex. *Genialium Dier. lib.* 1. *cap.* 12 Bersmannum *Annot. in Calend. Rom.* Th. Godvvyn. *Anthol. Rom. lib.* 3. *ſect.* 1. *cap.* 1. Car. du Freſne *Gloſſario*, Alios.

Dies, inter otium & curas antiquitus diviſus, Sen. *de Tranquill. Vitæ lib.* 1. Nempe ſex ſeptem horas negotiis tribuebant plerique, reliquas otio & curæ corporis. Plut. *Quæſtion. Rom.* ἡ μεσημβρία πέρας ἐστὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἐπὶ δημοσίᾳ καὶ σπουδαίων πράξεων, *Meridies plerisq; negotiorum ſeriorum terminus eſt.* Unde Romanos poſt meridiem neque fœdera, neque pactiones, facere ſolitos addit. Et Poeta Epigrammatarius,

Ἕξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς
Γράμμασι δεικνύμεναι ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

Alii, ut idem inquit Seneca, *medio die interjungebant.* Hoc eſt, peractis majoris momenti negotiis, circa Meridiem cibum ſumebant, ſed leviter; deinde meridiabantur, ac pauliſper conquieſcebant, quod Græcis quoque μεσημβριάζειν: poſtmodum ad negotia redibant, ſed *quæ levioris ferè operæ erant*, Id. Sed *diem totum* curis impendebant Philoſophi, & qui occupatiorem vitam vivebant. Horatius,

- *impranſi correptus voce Magiſtri* &c.

Nec dies ſuffecit quandoque, ſed maturiùs evigilandum erat, ut infrà dicemus in hac voce. V. plura hanc in rem, apud Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 78. qui ad eundem paſſim varia quoque, *de Dierum ſuperſtitioſa obſervatione, apud Rom. de Die, qui aditum ad honores patefeciſſet, Natali prælato*, aliaque in hanc rem adnotavit.

Dies Magnus, paſſim; Græcis μεγάλη ἡμέρα, item κυρία ἑορτή, Feſtum Paſchatis. In Campania verò Gallica, *Dies Magni Trecenſes*, dicebantur Aſſiſiæ publicæ & generales, quas Comites Campaniæ tenebant, ad dirimendas & dijudicandas ſupremo judicio majoris momenti controverſias & quæ per appellationem ab Aſſiſiis Balliviarum eò devolvebantur, inprimis verò lites Baronum Campaniæ, qui Comiti immediatè ſuberant: idque ter aut quater quotannis. Poſtquam verò Campania Galliæ Regibus acceſſit, miſſi identidem Trocas Judices, dicti ſunt *Magiſtri Tenentes magnos Dies Trecenſes.* Etiam Rex Philippus Pulcher bis *Dies* illos teneri quotannis præcepit, *Edicto* anni 1302. Sed & *Magnos Dies* vocarunt Galliæ Reges placita extraordinaria, quæ in Regni provinciis remotioribus cogebantur, delegatis ad ea tenenda ſelecti Judicibus, qui ſupremo judicio lites dirimebant, & in reos, quos regionis longinquitas in perpetrandis criminibus reddebat audaciores, ſeveriùs inquirebant: cujusmodi erant Miſſi Dominici, qui à Regibus *ad Juſtitias faciendas* in remotiores Regni partes mittebantur, ſub altera nempe Regum Franciæ ſtirpe. Nomen autem his Conventibus inditum à *Magnis Trecenſibus Diebus*, de quibus ſuprà: adde ſaltem, interdum id privilegiis Regii Sanguinis Principibus quoque à Regibus indultum, ut *Magnos* iis perinde *Dies* cogere liceret &c.

Dieta, & *Zeta*, mel. quàm *Diæta* & *Zæta*, Salmaſius *ad Hiſtor. Aug.* V. ſuo loco. Eodem nomine in Communione Romana venit, Curſus Eccleſiæ ordinarius ſeu officium, quod quotidiè celebari ſolet in Matutinis horis. Sic Beletus *de Div. Offic. c.* 21. in noctibus iſtorum dierum, qui ſolennes non ſunt, Pſalmos 12. quos vulgus *Dietam* vocat, cum ſex antiphonis cani ait, ac tres lectiones, totidemque reſponſalia &c. V. quoque Durandum *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 29. Unde *Dietarius*, qui ad officium Eccl. ſtatâ die deligitur, Gall. *qui eſt du jour*, C. du Freſne.

Comites Friſiæ, item Naſſoviæ

Dietericus, vir nobilis & ſtrenuus, origine Friſius, *Comitatus* titulo magnam antiquæ Friſiæ & Bataviæ partem, terras Normannorum quotidianis incurſionibus ferè vacuefactas, accepit à Carolo Simplice Gall. R. eâ conditione, ut contra Barbaros eas tueretur. Et quidem ditio hæc *Friſiæ* ſeu *Weſtfriſiæ Comitatus* dicta eſt, usque ad *Dietericum* ejus nominis quintum, erantque ſub eo, præter Friſiam, Hollandia, Zeelandia, Trajectum & aliæ ditiones, usque ad urbem Neomagum, priſcum Regni Friſiæ limitem. Poſtea verò *Hollandiæ Comites* iſti Comites appellati ſunt. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Dietericus, primus Naſſoviæ Comitum memoratur Textori: antiquior Adolfo, qui anno C. 682. Naſſoviæ regendæ præfectus, aliis primus dicitur; ex Clodunda Weibrechti Saxoniæ Ducis fil. pater inter alios, *Dieterici* Succeſſoris. Cui e Gertrude Engelberti Altorfii Com. filiâ nati ſunt, Ottho, patris in Comitatu hæres, Engelbertus &c. Præfuit *Dietericus* hic, circa A. C. 703 per annos 15. ut alios ejusdem familiæ omittam, Cyr. Lentulus *Geneal. Principum Comitumq; Naſſoviæ MS.*

Dietgrinus, fil. Witikindi Jun. (qui Carolo M. contra Scotos militaverat) pulſus Saxoniâ ab Ottone D. agnato, pater fuit Dietmari & Friderici, quorum hic Marchionum Brandeburgicorum primorum (ex quibus Sigfridus ab Henrico Aucupe illi ditioni præfectus creditur) aliquorum Misniæ & Oſtlandiæ Marchionum, & Mersburgiorum Comitum ſator fuit: Ille, quòd Henricum præfatum à Cunrado Imp. obſeſſum liberaverit, ab hoc bonis reſtitutus creditur. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor, in Familia Witikindea Saxonica.*

Dietherus, fil. Walravii Com. Naſſoviæ, qui Stemmatis Weisbadenſis fuit auctor, ex Adelheida (Dieterici Com. Cattimeliboci fil.) matre non conſultâ, Prædicatorum ordinem Moguntiæ ingreſſus, voluntate Bonifacii VII. reclamante licèt Canonicorum Collegio, Trevirorum Archiepiſcopus creatus eſt. Ob bellum poſtea Confluentinis illatum, cum apud Clementem VII. accuſatus eſſet, in itinere morbo correptus deceſſit, poſtquam præfuiſſet annos ſeptem. Cyr. Lentulus ubi ſuprà.

Dietrichſtenia, Familia Germaniæ illuſtris: in qua mentio alicujus Ruperti à *Dietrichſtein*, jam circa A. C. 1088. ab Ottone verò II. Domino *de Dietrichſtein* continuâ ſucceſſione genealogia oſtendi poteſt. Præcipua familiæ diviſio ſuperiori ſeculo facta eſt, in Pancratii filiis, Franciſco & Sigismundo, è quorum utroque multa progenies derivatur: qui Principum partim, (hi à Sigismundo deſcendunt) partim Comitum & Baronum titulis inſignes ſunt. Et quidem Principalem lineam quod attinet, præfatus Sigismundus, qui obiit A. C. 1538. ex Barbara *à Rothal*, genuit Adamum, Patrem, ex Margareta *de Cardona*, Sigismundi Comitis *Dietrichſtenii*: quô, & Johannâ de Scala, genitus Maximilianus Princeps Dietrichſtenius, obiit A. C. 1655. ex Anna Maria Liechtenſtenia ſuſceptis, Annâ Franciſcâ (ux. Walteri Com. *de Leſie*) Johannâ Beatrice (ux. Caroli Princ. Liechtenſtenii) Eleonorâ (ux. Wilhelmi Com. *de Kaunitz*) Mariâ Annâ Cæciliâ, Franciſcâ Antoniâ, quæ ambæ extinctæ; Mariâ Clarâ (ux. Friderici Com. Trautmansdorfii) Ferdinando (cui obtigit uxor Maria Eliſabetha, fil. Joh. Antonii Princ. Eggenbergii) Maximiliano, Margaretâ & Carolo, qui obiit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nobil. Europ. tom. II. pag.* 72. Ex altera verò uxore Sophia Agnete, Com. Mansfeldia, ſuſcepit idem Maximilianus Franciſcum Antonium, Mariam Thereſiam, (ux. Caroli Adami Com. Mansfeldii, extinctam) Joſephum, qui obiit, Philippum Sigismundum & Sophiam. Idem *tom. III. p.* 88. Franciſci autem

præfatâ

præfati poſteros quod attinet, is ex Barbara *ab Erolzheim* genuit Leonardum; quo & Luciâ *de Lindeck* natus Seifridus *de Dietrichſtein*, pater fuit ex Urſula *de Siegersdorf* Eraſmi *de Dietrichſtein*; cujus ex Juliana Wagnia *de Wagensperg*, filius Sigiſmundus Ludovicus Com. *de Dietrichſtein*, genuit ex Anna *de Meckau*, Sigiſmundum, Franciſcum & Siegfridum, Comites *Dietrichſtenios*. V. eundem *tom. III. p.* 16. & utroque *Indic.*

Dieza, ſeu *Decia* urbs Germaniæ, in Wetteravia, ſub proprio Comite ex familia Naſſovica, ad Lanum fl. ubi primùm navigari incipit. Paret Guilielmo Friderico, Erneſti Caſimiri filio, una cum Naſſovia, Dauſſenovia, Emſia, Cattimelibocenſis Comit. parte, Beilſtenii dominio & majori Weſtervvaldiæ parte, Lentul. Olim verò proprios Comites habuit, quorum ultimo Gerlaco ſive Gebhardo ino tuo A. C. 1388. ad Cattimelibocenſes Comites, ut videtur, tranſiit, quem, his quoque extinctis, cum Cattimelibocenſi Guilielmus Jun. Haſſus avitis terris adjecit. Inde lite cum Naſſoviis ortâ, contra Philippum Cattum ſententiam tulit Carolus Imp. A. C. 1551. qui cum captivitate ſe excuſaret, tandem quarta ejus parte Naſſoviis ceſsâ, reliquum ſibi Haſſiæ Landgravii ſtabilivere. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum Gentibus cap.* 8.

Diffidatio, adde: Per viros primarios, non verò per præcones, ſeu feciales aut heraldos, fieri conſueviſſe, docet du Freſne, ex Villharduino *num.* 112. Sæpe etiam, per Epiſcopos & Abbates, ex Matthæo Pariſio *A. C.* 1233. Scripto plerunque ad hoſtem miſſo, medio ævo, *ex Foris* Oſcæ A. C. 1247. *fol.* 25. aliisque Auctoribus, quos magno numero laudatos vide apud Eundem. Aliter vox ſumitur, apud Suarezium *lib. 6 cap. 6. ſect.* 24. ubi ſub voce *Excommunicationis comprehenditur Depoſitio ſeu* Diffidatio, *quæ per ſententiam Canonicam interdum fit, ſic veritatem continere illam propoſitionem, impunè deponi vel occidi à quibuscunque poſſe.* Sic in *Excerptis* ex libro Directoris Inquiſitorum F. Nic. Exmerici, cum *Comment.* Franc. Pegne ad Gregorium XIII. Venet. apud M. Ant. Zalterium 1607. *Hæreticos* diffidamus *atque bannimus*. Ubi Gloſſa, *diffidare & bannire, ſignificant ſtatuere vel præcipere, ut impunè poſſint interfici* &c.

Digami, non coronati olim, Vide ſuprà, ubi de *Corona Nuptiali.*

Digeſta, pro ſcriptis, ſæpe apud Tertullianum, V. Salmaſium *Not. ad Pallium.* In ſpecie ſic vocatur opus Pandectarum juris Civilis, *quia omnes diſputationes ac deciſiones in ſe habent legitimas, & quod undique fuit collectum, hoc in ſinus ſuos receperunt,* Juſtinianus *Epiſt. ad Sen. quæ hodie ſecunda eſt in tit. de vet. jure enucl.* Vulgò Opus hoc duplici ff. ſignatur, qua de re varias eruditorum ſententias, V. apud Prateum JC. laudatum Joanni Calvino *in Lexic. Jurid.* qui majuſculo *D.* rectius notari aſſerit. Ei in Corpore Juris Can. reſpondet Decretum Gratiani. V. infrà in voce *Pandectæ*. Ab eodem verbo, *Digeſtus opum*, apud Statium *lib.* 3. *Sylv.* 3. *verſ.* 87.

—— —— Jam creditur uni
Sanctarum digeſtus opum, partæque per omnes
Divitiæ populos ——

eſt Redituum Imperatoriorum adminiſtratio, quæ penès Præfectum primò Ærarii, pòſt Comitem Sacrarum Largitionum fuit. V. Sitzmannum *ad Itinerarium Rutilii Numatiani lib.* 1. *verſ.* 581. Emericum Crucejum, & Barthium *ad Statium d. l.* nec non hic paſſim. Sed & *digeſti capilli* occurrunt apud Ovidium *Amorum lib.* 1. *Eleg.* 14.

Sæpe etiam nondum digeſtis manè capillis,
Purpureo jacuit ſemiſopita thoro.

Hoc eſt, *collecti & ordine poſiti*, item *poſiti in mille modos*, ſeu *compoſiti*, ut idem loquitur *ibid. Eleg.* 11. *lib.* 2. *Eleg.* 8. & Juvenalis *Sat.* 6. de quo Ornatricum officio hic paſſim.

Digiti Idæi, apud Ciceronem *de Nat. Deorum* iidem qui *Dactyli Idæi*, Græcis Δάκτυλοι Ἰδαῖοι, *Digitos Samothracios* Arnobius appellat, *lib.* 3 ubi de Laribus, *In diverſis Nigidius ſcriptis modò tectorum domuumque Cuſtodes, modo Curetas illos, qui occultaſſe perhibentur Jovis æribus aliquando vagitum, modò* Digitos Samothracios, *quos quinque indicant Græci, Idæos Dactylos nuncupari.* Et *in fine libri, Aut ſi Curetas pro Laribus invocaro, quos* Digitos Samothracios *pars veſtrorum aſſeverat Auctorum.* Uti utrobique veram lectionem ex optimo exemplari Regiæ Bibliothecæ & membranis reſtituit Salmaſius, quem V. *Exercitation. ad Solinum pag.* 64 ubi alios ab his *Digitis* eſſe apud Auctorem *cap.* 2. & *Igidios*, pro *Idæos*, legendum, hoc autem nomine Deos εἰκίδιος, *Penates ſeu Lares Familiares*, intelligendos docet. V. in voce *Dactyli.*

Digitulus ferreus ſeu uncinus, ſeris ſubaperiendis excogitatus, Gall. *Luſciniolus*, V. ſuprà *Dactyli.*

Digitus, an ex *digerendo* an ex Græco δεικνύειν? Primore digito in erectum pollicem reſidente, Deos olim à Gentibus ſalutatos docet Appulejus *Metamorph. lib* 4. *Et admoventes oribus ſuis dexteram, primore digito in erectum pollicem reſidente: ut ipſam proſus Deam Venerem, religioſis adorationibus venerabantur.* Ita nempe, primore digito pollicem premente, hunc ori admovebant ſicque Solem aliaque ſua Numina Vett. honorabant. Ritus eo recentior, quo iidem in adorando, dexteram ori admovebant, cujus jam mentio, apud Hoſeam *cap.* 13. imò jam Pſalmo 2. & 1. Regum 19. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 3. In certaminibus *digiti ſublatione* victos ſe fatebantur iidem, quod δάκτυλον ἀνατείνειν Græci dixere, & in Pugillatu ac Pancratio fieri ſolebat: quæ proin Lacedæmoniis improbata eſſe, tradit Plutarchus. In his enim uſque ad ἀπαγόρευσιν certabatur, & vel confeſſio vocis, vel ſine voce digiti ſublatio, inferiorem oſtendebat, Senec. *de Benefic. lib.* 4. *c.* 3. In Lucta verò non item, ibi namque ter dejectus ab adverſario victus habebatur. At *digito monſtrari*, ſignum εὐδοξίας habebatur. Martialis *lib.* 9. *Epigramm.* 98.

Rumpitur invidiâ, quòd turba ſemper in omni
Monſtramur digito ——

De qua re V. Caſp. Barthium *Adverſar. lib.* 139. & 163. quos ambos Diogeni Cynico Diogenis Laërtii illuſtrando integros impendit. Contrarium notavit oſtenſio *digiti medii* ſeu *impudici*, de qua idem Martialis agit *lib* 1. *Epigramm* 93. *lib.* 2. *Epigramm.* 28. & *lib.* 6. *Epigramm.* 70. V. quoque infrà &c. Ornatum *Digitorum* quod attinet, in Annulis eſt. Et quidem de *digitis*, quibus annuli inſeri ſoliti, copioſè Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. *Singulis primo digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi. Sic in Numæ & Servii Tullii ſtatuis videmus. Poſtea pollici proximo induère, etiam Deorum ſimulachris. Dein juvat & minimo dare. Galliæ Britanniæque in medio dicuntur uſæ. Hic nunc ſolus excipitur, cæteri omnes onerantur.* Unde videmus, inter *digitos*, qui annulo inſigniebantur, primum fuiſſe eum, qui minimo proximus eſt, dictus ob id Δακτυλιώτης vel *Annularis.* Macrobius *Medicinalem*, Auctor ad Herennium *lib.* 3. *Medicum* vocat: ubi de memoriæ artificio tractans, ita imaginem quandam inſtituit: *Et reum ad lectum ejus ſtatuemus, dextrâ poculum, ſiniſtrâ tabulas, medico teſticulos arietinos tenentem.* Non enim dubium eſt, quin *digito* hoc ſuſpenſas haberi velit ſcorteas, i. e. è teſticulis arietinis pelliceas crumenas, ut locum hunc interpretatur Politianus *Miſcellan. cap.* 62. Cur autem communis conſenſus in hoc digito, & in manu præſertim ſiniſtrâ annulum ſibi geſtandum perſuaſerit, idem Macrobius *dicto l.* prolixè exequitur, duas afferens rationes, Hetruſcam unam, *quòd aptior cæteris*: Ægyptiacam alteram, ex Anatomices fundamentis depromtam, quod *nervus quidam de corde natus ad eum pergat*: V. quoque Aul. Gellium *lib.* 10. *cap.* 10. Johann. Saliſberienſem *Polycrat. l.* 6. *c.* 12. Iſidorum *de div. Offic. lib.* 2. *cap.* 19. &c. Quæ tamen opinio jam pridem exploſa eſt, à Medicis recentioribus, qui nullo peculiari privilegio aut naturæ indulgentiâ hunc digitum gaudere, ex diligenti & accurata corporum humanorum ſectione obſervarunt. Porro eundem annuli honorem *Indici* tributum, teſtatur idem Plinius: cui qui inſerebatur peculiari nomine Κοράκινος Græcis dictus eſt. Jul. Pollux *lib.* 5. *cap.* 16. Κοράκινος δακτύλιος τῷ λιχανῷ περικείμενος. Sed de hoc pauciora extant, plura de *minimo*, de quo Plinius *ibid. Sunt qui tres uni minimo congerant: alii verò & huic unum tantùm, quo ſignanda ſignent. Conditus ille, ut res rara, & injuria uſus indigna, velut è ſacrario promitur: & unum in minimo digito habuiſſe, pretioſioris in recondito ſupellectilis oſtentatio eſt.* Et notat Gorlæus, plerosque annulos ſigillaritios, qui hodie reperiuntur, circumferentiâ adeò eſſe arctâ, ut, niſi rarò admodum, alii quàm minimo digito aptari non poſſint: Dicebatur autem hic annulus Ἄρειος. Medium *digitum* Plinius excipit, quanquam Galliis olim Britanisque morem fuiſſe aſſerit, ut eo annulos geſtarent; cujus tamen rei teſtimonium vix alibi legitur. Romani verò videntur ideo vitaſſe, quòd hic *digitus* infamis vulgò & impudicus cenſeretur, ut legimus apud Perſium *Sat.* 2. & Martialem *lib.* 6. *Epigr.* 70. Interim prodidit idem Plinius *lib.* 28. *cap.* 6. ſingultum & ſternutationem ſedari, *Si quis annulum è ſiniſtra in longiſſimum dextræ digitum transferat.* Pollicem Plinius præterit: ſed tamen eo etiam geſtatos interdum annulos fuiſſe, non obſcurè indicat Julius Capitolinus, qui Maximinum Cæſarem aſſerit fuiſſe, *pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio pro annulo uteretur,* V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 4. Præterea *Digitis* computandi ratio vetus admodum fuit, cujus origo ad Janum refertur, de quo ſic ſæpius jam laudatus Plinius, *lib.* 34. *cap.* 7. *Præterea Janus geminus à Numa Rege dicatus, qui pacis bellique argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum ſexaginta quinque dierum nota, per ſignificationem annui temporis & ævi, ſe Deum indicaret.* Quod etiam Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 9. & Suidæ traditum eſt in Ἰανουάριος. Quorum verba ſic capi debent, non quaſi hunc dierum numerum manui haberet impreſſum, ſed quia ad numerorum indicia *digiti* vel aperti eſſent, vel variè complicati, flexique: quam computandi rationem ſæpius tangunt Veteres, paulo fuſius verò expreſſit B. Hieronymus *adv. Jovinianum*, at accuratiſſimè omnium Beda *de Computo.* Ex recentioribus V. Lil. Giraldum, *Annotationum Dialog.* 2. Colvium *in Appuleji Apolog* 2. Savaronem *in Sidonium l.* 9. *Ep.* 9. Wouvverium *Polymathiæ cap.* 7. laudatos Voſſio *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 16. & hic infrà. Certè *Digitis* numerandi, apud Vett. mos frequens, quos numeros etiam maximos iis expreſſiſſe conſtat. Hinc *aureos digitis populo oſtendiſſe*, legitur Didius Julianus apud Spartianum. *In Capitolium pergenti populus obſtitit, ſed ferro & vulneribus & pollicitationibus aureorum, quos digitis oſtendebat ipſe Julianus, ut fidem faceret,*

ſummotus eſt. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad l.* Simili modo apud Hebræos ſacrorum miniſteriorum ſortitiones factæ ſunt. Conſentiebant enim primùm in numerum aliquem, tum miniſteriis diei integris, tum ſortitioni, idoneum: ſortes mox inibantur quatuor, de Altari ſc. purgando, apparando igneque ſtruendo; de Immolationibus aliisque ſacrificiorum ſolemnibus; de Suffimentis & de Membris ſacrificii in altare levandis. Tunc exclamante Præfecto הצביעו *Digitos extendite*, quisque per gyrum extendebat *digitum*, ſive duos, ſive tres (pollicis & tertii nullâ ratione habitâ) ac dum *δακτυλοδεικτία* illa fiebat, incipiebat præfectus numerare, ab eo, cujus pileum primò ſic exuerat. Numeratis inde digitis extenſis, usque dum compleretur numerus, in quem erat conſenſum, is qui numerum illum digitorum geſtu compleverat, primus erat ex ſorte in miniſterium futurum &c. V. Joann. Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræor. lib. III. c. 11. n. 4.* qui numerandi hanc, non perſonas, ſed *digitos* extenſos, rationem, adhibitam fuiſſe ex eo, quòd receptum erat, Iſraëlitas, velut capite cenſos, aut per ſe, numerari fas non fuiſſe, addit *n. 5.* &c. Nec omittendum, quòd *Digitis mutilatio* inter pœnas à Lege ſtatutas, memoratur Walſinghamo *pag.* 124. De *Digiti* verò *crepantis ſigno*, apud Romanos olim delicatulos, in conviviis, adhibito, V. Martialem *lib. 3. Epigramm.* 82. *lib. 6. Epigramm.* 89. & *lib.* 14. *Epigramm.* 119. nec non Petronium, ubi de Trimalcione, *digitos*, inquit, *concrepuit* &c.

Digitus Impudicus, apud eundem Poëtam *lib. 6. Epigrammate* 70.

Oſtendit digitum, ſed impudicum,

medius intelligitur, de quo *ſuo loco*. At *Digitis* impudicitiam oſtentare apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Neque enim unquam verbis pepercit infamibus, quum & digitis impudicitiam oſtentaret, nec ullus in conventu eſſet pudor*, eſt digitos ita formare, ut obſcœnam figuram oſtendant. Salmaſius *ad l.* Sed & *LL.* Angliorum & Werinorum *tit.* 5. §. 8. ut & apud Verpum Catullum, *Digitus impudicus* dicitur, qui aliàs *Medianus, Medicus, Medius*; quo præcipuè improbi & obſcœni deridebantur, ut & manibus ſimiliter obſcœnum in modum formatis. Quemadmodum viri, quorum uxores mœchabantur, corniculorum oſtenſione, h. e. duobus *digitis*, corniculorum inſtar erectis, deridebantur, uti ſuprà ſuo diximus loco. V. Salmaſium *ad Lamprid.* & Tertullianum *de Pallio cap.* 4. ut & infrà, in voce *Sanna*: De *Digitorum* verò *micatione* in voce *Dimicare*.

Dignatio, titulus honorarius, in *Epiſtolis* S. Auguſtini, Ruricii, Arnolfi Lexovienſis, aliorumque frequens. Guil. Brito *Philippidos lib.* 6. apud Eundem,

Audiat & noſtris placidè ſermonibus aurem
Inclinare velit Dignatio *veſtra benignam*.

Dignitas, titulus itidem honorarius eſt, quo compellari Reges ſolebant apud Beſiium *in Comitibus Pictav. pag.* 257. & Caſaubonum *ad Pollionem*. In Eccleſia Romana, *Dignitas* dicitur in Eccleſiaſticis beneficiis, quando beneficium habet adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum cum jurisdictione: vel ex eo, quòd habet nomen dignitatis cum prærogativa, in Choro & Capitulo: denique, quandò Conſtitutio vel Conſuetudo Eccleſiæ habet, quòd beneficium habeatur & reputetur pro *dignitate*, Archidiac. *de Conſuet. cap.* 1 *lib* 6 apud du Freſne. Sed & in eadem Communione notum, vulgariter functiones ſacras diſtribui, in Ordines & *Dignitates*; de quorum illis V. infrà. Iſtæ ſunt *Epiſcoporum*, *Metropolitanorum*, *Archiepiſcoporum*, *Patriarcharum*, *Cardinalium* & *Papæ*. *Dignitatum* gradus, in Rep. Rom. qui fuerint, memorat Trebellius Pollio in *Vita* Cenſorini, quos hic percurrit omnes à ſummo incipiens hoc modo: *Cenſorinus — bis Conſul, bis Præfectus Prætorii, ter Præfectus Urbis, quartò Proconſul, tertiò Conſularis, legatus Prætorius ſecundò, ædilitius quartò, quæſtorius tertiò.* Nempe aſcendentium ad Conſulatum hi gradus erant: *Quæſtor*, *Ædilis*, *Prætor*, *Conſularis*, *Proconſul*, *Præfectus Urbi*, *Præfectus Prætorio*, *Conſul*. Hic apicem omnium dignitatum & culmen obtinebat. Eodem ordine iſtas *dignitates* recenſet vetus *Inſcr.* Romæ in *Hortis* Matthæiorum, illuſtris etiamnum familiæ:

VETTIO. ABORIO. PRÆTEXTATO
QUÆSTORIO. CANDIDATO
PRÆTORI. URBANO
CORRECTORI. TUSCIÆ. ET. UMBRIÆ
CONSULARI. LUSITANIÆ
PROCONSULI. ACHAIÆ
PRÆFECTO. URBI
PRÆFECTO. PRÆT. II. ITALIÆ. ET. ILLY-
RICI.
CONSULI. DESIGNATO;

apud Salmaſium *Not. ad Trebellium*. Sub poſtremis Impp. *Dignitatum* quatuor fuiſſe legimus genera, *Perfectiſſimatum*, quæ dignitas prima erat, ad quam cuivis, niſi ſordidæ conditionis eſſet, aditus patebat: *Clariſſimatum*, quâ qui præditi erant, prioribus quidem digniores erant, at reliquis inferiores. Tertium enim gradum conſtituebant *Spectabiles* Magiſtratus, Proconſules, Auguſtales, Comites Orientis &c. Quartum *Illuſtres*; quibus licet Conſules & Patricii ſuperiores eſſent, nulla tamen iis dignitatis nota ſolebat attribui, Juſtiniano proin ſic indigitati. *Qui ſupra Illuſtres ſunt*, l. 26. *C. de uſur.* &c. V. Gothofredum *ad l.* 100. *de verbor. ſignific.* Cujacium *ad tit. de Dignit.* Goth. *ad Nov.* 20. *cap.* 3. & hic paſſim inprimis ubi *de Officiis*.

Dii, ingenii ab *Unius* notitia exerrantis figmentum, tot fuere apud Gentiles, quot deprehenderunt vel uſui ſuo, vel terrori, vel admirationi apta inſtrumenta; omiſſo Eo, qui ſolus horum Auctor, naturâ ſuâ inviſibilis, per viſibilia hæc ſua opera ipſis, ni vana mens fuiſſet, cognoſcendum ſe liberaliter ſuggeſſit. Unde Lactantius *lib. de Ira Dei c.* 11. *Ii omnes*, inquit, *qui coluntur ut Dii, homines fuerunt & iidem primi ac maximi Reges: ſed eos aut ob virtutem, quia profuerant humano generi, aut ob beneficia & inventa, quibus humanam vitam excoluerant, immortalem memoriam conſecutos quis ignorat? nec tantùm mares, ſed & fæminas.* Theophilus Antiochenus contrà *lib.* 1. *ad Autolyc.* Deos hos ſceleratos ut plurimùm fuiſſe docet: quod Cyprianus quoque *tr. de vanit. Idolorum* oſtendit. Ab hominibus ad bruta, ad olera herbasque, apud Ægyptios inprimis, quorum,

——— ——— ——— *Naſcebantur in hortis*
Numina;

Ad inanimatas etiam res, metalla, mineralia, lapides: imò ad vitia morbos aliaque innumera, ſe vero vacua Dei miſerrimorum hominum devotio ſubmiſit. Nulli tamen creaturæ plus venerationis, quàm Soli Lunæque, unquam exhibitum: Quare non malè ſub *Sole* omnes Deos mares, ſub *Luna* omnes ſequioris ſexus, cultos docent Eruditi. Unde ad Græcos hæc Deorum multitudo confluxerit, an ab Ægyptiis, ut Herodotus vult: an à Thracibus, ut Plutarchus contendit, & ipſa vox *θεοκλεῖν* indigitare videtur, diſputent Eruditi: hoc certum non aliunde Deos omnes antiquiores, quàm ex Aſia ac Oriente petendos eſſe. Priſci enim illi mortales, contemplationibus dediti, à reipſa nomen invenere מחקרים dicti: ita namque vocabantur *θεωρητικοί*. Hi cùm jam cœlo recepti Indigetes eſſent, *Μάκαρες* ex Hebr. origine, vocati ſunt, quo nomine nullum frequentiùs & magis propriè apud antiquos Poëtas Diis tribuitur. Denotat autem propriè eos, qui ſagaci indagine in res etiam abſtruſiſſimas penetrant & omnia etiam intimè latentia in lucem eruunt. Latini *Beatos* ſeu Felices poſtea tales dixere, quam vocem Horatius 1. *Serm.* 9. *in verbis*,

Omnes compoſui Felices. *Nunc ego reſto.*

ad mortuos tranſtulit: quòd hoc ſoluti corpore, in melioris vitæ poſſeſſionem veniſſent, ubi eadem ibi ſtudia contractare perſuaſi priſci illi erant, &c. V. Georg. Hornium *Hiſt. Philoſ. lib.* 1. *cap.* 4. *ubi Nectar Ambroſiamque Poëtarum, cum reliquis huc facientibus, ex eodem fonte eruditè arceſſit.* Cui adde Joh. Gerardi Voſſii celeberrimum *tr. de Orig. & Progreſſu Idololatriæ*. Variæ autem diviſiones *Deorum* fuere, tum apud Romanos, tum apud Græcos, ut alias gentes tacitus præteream. Quidam *Conſentes*, quaſi *conſentientes* dicti ſunt, quòd ſine illorum conſilio nihil gravioris momenti ſuſciperet Jupiter: horum duodecim erant, de quibus vide ſuprà in voce *Conſentes*. Iis apud Athenienſes reſponderunt celebres illi *Duodecim Dii*, quos peculiari veneratione proſequuti ſunt: præter quos iidem *Aſcriptitios* Deos habuere quàm plurimos, domeſticos ac peregrinos, notos atque *Ignotum* illum, cujus in Actis Apoſt. mentionem Paulus facit. *Cæleſtes* ſeu *Majorum gentium* vocavere, qui ſemper in cœlo fuiſſe crediti ſunt: hi iidem cum Conſentibus. Ovidio *Nobiles* appellantur, habitique ſunt pro Penatibus illis XII. quos Æneas, è Trojæ ruderibus ſecum in Italiam detulit, Alex. *Gen. Dierum lib.* 6. *cap.* 6. Alios appellavere *Semideos*, item *Indigetes*, quos in cœlum merita vocarunt: Hi prioribus, *Cæleſtibus* nempe & *Selectis* inferiores erant, & propriè non *Dii*, ſed *Divi* dicebantur, ut Servius obſervat *in Æneid. lib.* 5. Eosdem *Animales* etiam appellatos eſſe deprehendimus, *quoniam animæ humanæ verterentur in Deos*, Idem *in Æneid. lib.* 3. His addicti *Semones*, de quibus V. *ſuo loco*: qui omnes *Minorum gentium Dii* nuncupati ſunt. Porro *Patrii* ſeu *Tutelares* ſunt vocati, ſub cujus tutèla urbes genteſque erant: *Peregrini*, qui ab aliis gentibus colebantur: *Communes*, quibus ara communis, vel qui utrique parti communes erant, quales *Mars*, *Bellona*, *Victoria* &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. Thom. Godvvynum *Anthologiæ Rom. lib.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 1. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 2. *cap.* 1. *& ſeqq.* E quibus verò entium claſſibus *Deos* ſibi ſuperſtitio creaverit, paucis ex Voſſio ſubjungam: à Spiritibus incipiendo, inter quos ante animas humanas Angelos, ante Angelos bonos, Principem malorum, quem *κατ' ἐξοχὴν Satanam* dicimus: non ſolum tamen, ſed unà cum Deo, boni omnis fonte, divino affectum fuiſſe honore contendit. Addam ſaltem priùs, de Diis *Animalibus*, *Conſerentibus*, *Indigetibus*, *Localibus*, *Diis Manibus*, *Ὀνειροπομποῖς*, *Παρέδροις*, *Syris*, *Vialibus*, præter prædictos Auctores accuratè agere Salmaſium *ad Solinum pag.* 64. 71. 350. alibique paſſim, Seldenum &c. de eorundem *famulitio*, *lachrymis*, *pondere*, *ſexu*, *ſtatuis*; de ritu eorum *comas lavandi ſacris ſibi omnibus*; de hominum priſco more *encomia illorum decantandi ſuper epulas*, *effigies* item *pro tropæo figendi*, contra *conviciis illos, rebus non ex voto fluentibus, petendi*, aliisque huc pertinentibus, Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Sta-*

ad Statium, inprimis *Commentario Superſtitionum*, ubi totam hanc priſcæ Dæmonolatriæ Camarinam eruditè movet, & hic paſſim: de omni verò eo, quod ſub his fabulis boni latebat, Voſſium *præfixo Op.* & Tob. Pfannerum *in Theologia Gentili pur.*

Tabula Πολυθείας *Ethnicæ.*

Dii Gentilium ex Spirituum claſſe.

I. Principium duplex, unum *Bonum*, alterum *Malum*, apud antiquiſſimos, inter Gentiles, Legislatores, Sacerdotes, ac Philoſophos, venerationem invenit. Perſæ, qui errorem hunc à Zoroaſtre hauſerunt, Bonum *Oromazden*, quod alii *Lucem*: Malum *Arimanium*, quod Artaxerxes apud Plut. *in Themiſtocle* τὸν πονηρὸν Περσῶν δαίμονα, alii *Ditem*, *Tenebraſque*, vocarunt. Ægyptii (exceptis Thebaidos incolis) in Bono, Patrem, Matrem & Prolem colentes *Oſirim*, *Iſin & Orum* nominarunt: Malo *Typhonis* nomine impoſito. Græcorum quidam, à Pythagora edocti, Bonum τὸ πέρας, item Concordiam: Malum τὸ ἄπειρον, item Rixam dixere. Sic & Romani Græcique reliqui, Deos omnes, pro malo bonoque effectu diſtinxere. II. Angeli, quos *Genios*, item *Dæmonas* nuncupavere, tanquam precum ſuarum apud Deum interpretes, divinæ voluntatis internuntios, & humanarum rerum cuſtodes, coluere Platonici inprimis & hos ſequuti vett. quidam Chriſtiani. In ſpecie Bonorum cultus in Phrygia & Piſidia viguit, V. Coloſſ. *cap.* 2. *verſu* 8. Hæretici dein *Angelici* dicti, eandem ſuperſtitionem amplexi ſunt. Malis, præter Bonos, ſacra fecerunt olim Saxones, Ungari: ipſi quoque Platonici. Hodiè Calecutenſes, Japonii, Mexicani, Tapujæ &c. III. Anima humana, non ſolùm apud Augilas delubra ſibi quæſivit & aras, ut Mela & Plinius credidere: ſed & apud Naſamones, ut Herodotus oſtendit. Imò eousque poſtea ſe earum cultus extendit, ut apud omnes Gentes nihil eo fuerit frequentius. Et quidem Romani animas conſecrarunt vel privatâ auctoritate: unde Lares, Larvæ, Lemures, Manes orti. Vel publicâ ἀποθεώσει Diis intulerunt, unde Indigetes innumeri & Penates. Inter quos Æneas, Quirinus, Semo Sancus, Faunus, Carmenta, Acca Laurentia, Flora, Anna Perenna, Romulus, Julius &c. Græci ſimili modo præclarorum virorum Animas pro Diis habuerunt: Unde Anius Elienſium, Ariſtæus Arcadum, Dioſcuri Heroës Argivorum, Laconum, Sicyoniorum &c. Cretenſes itidem, unde illorum Jupiter, &c. Phryges Cybelem cum Attide, Silenum, Hectora, Sarpedona, Proteſilaum, Homerum, Alexandrum M. &c. coluerunt. Cilices Amphilochum & Mopſum, Nioben item venerati ſunt. Cypriis Venus in honore fuit. Phœnices pro Diis habuere Saturnum, Rheam, Jovem, Junonem, alios. Syrorum Numen Atergatis erat, ſive Derceto, quam Parthi quoque coluere. Indi, Ægyptii, Pœni, Celtæ, Scythæ, Iberi, Galli, Britanni, Germani &c. non minus, plurimas ſuorum Animas divinis affecere honoribus.

Ex Cæleſtium corporum claſſe.

I. Sol, antiquiſſimis temporibus, pro Deo habitus eſt, ut patet ex Deuter. *cap.* 4. *verſu* 19. Eum Syri ſub nomine *Bal*, ſeu *Bel*: Phœnices ſub *Beel-Samen*, *Adon* ſeu *Adonidis*: Ammonitæ ſub nomine *Molochi*: Emeſſeni ſub *Alagabali*: Aſſyrii ſub *Beli* & *Adad* adorarunt. Idem à Moabitis & Madianitis *Baal-Peor* & *Beel-Phegor*: ab Ægyptiis *Orus*, & *Oſiris*: ab Arabibus *Urotalt*; à Perſis *Mithras*: ab Æthiopibus *Aſſabinus*, & *Ammon*: à Pœnis *Saturnus*: à Græcis *Apollo*, *Dionyſius*, *Bacchus* ſeu *Jacchus*, *Hercules*, &c. à Romanis *Hercules*, *Mars*, *Janus* &c. ab Aquilejenſibus *Belenus*, ut & Aremoricis ac Noricis, vocitatus eſt. Eidem & Maſſagetæ equum mactarunt, & Indi, Haaulitæ, Germani, Sarmatæ: hodierni quoque Americani non uno in loco litare leguntur. Imò ſunt, qui omnium Deorum marium cultum, ut ſuprà dictum, ad unicum referre Solem contendant. II. *Luna*, poſt Solem, præcipuum cultum meruit. Hanc Orientales, ut & Afri Οὐρανίαν ſive *Cæleſtem*: Phœnices ac Syri *Aſtarten*, *Beltin* & *Salambonem*: Babylonii atque Aſſyrii *Mylittam*: Perſæ *Anaitidem* ſeu *Zaretim*, Arabes *Alilat* vel *Alittam*, *Chiunque*: Ægyptii *Iſidem*: Græci Ἀφροδίτην, Οὐρανίαν, *Dianam*, *Venerem* &c. Romani ſimiliter *Dianam*, *Janam*, *Junonem*, *Ilithyjam*, *Cererem*, *Rheam*, *Suadam*, *Bellonam*, *Venerem*, *Proſerpinam*, *Hecaten*, &c. appellavere. Imò huc tota Dearum claſſis relata creditur. III. Venus ſive Heſperus, quæ unà cum Luna quoque φωσφόρος ſive *Luciferæ* nomine culta eſt. Et Lucifero quidem Deſultatorii in ludis Circenſibus equi: aliàs equus albus, ſicut Heſpero furvus, ſacer fuit. Inde *Phoſphoria* feſtum, apud Plut. Phoſphori templum apud Gaditanos &c. Coluere antiquiſſimis temporibus ſtellam Venerem Iſmaëlitæ; hinc Saraceni, qui oſcula dant lapidi, quem Veneris dicunt: ne alias gentes omittam. Ipſi hodie Peruani Luciferum religioſo honore dignantur. IV. Mercurius, in Oriente itidem primò cultus eſt, ubi tamen per eum potiùs Sol, imò quandoque & Luna eſt intellecta, prout rationem vel orationem Mercurius ſignabat. Sed & Stella Mercurialis, in honore fuit, apud Babylonios, ſub *Sechet*, *Merkolis* & *Margemah* nominibus: Eadem Græcis Ἑρμῆς & Στίλβων: Edeſſenis Μόνιμος: Germanis *Wodan*, *Teutates*, *Ermenſul* &c. nominata eſt. V. Saturnus, cum Jove, idem Numen Orienti, nempe Solis, fuit: ſed Aſtrologi varia unius Solis nomina inter Planetas partiti ſunt. Dictus eſt *Phænon* & *Lampas*: item *Nemeſis* idem creditus eſt: & præter alias gentes etiam Celtis in veneratione fuit, qui eum *Satar* vel *Sater*, item *Crodo*, quod ex *Crono* fortè corruptum, vocavere. VI. Jupiter ſtella, aliàs *Phaëthon*: Celtis vett. *Taranis*, q. Βροντῶν ſeu Tonans, in Germania, & omni Septentrione latiſſimè cultus eſt. Bohemi illi, ut & Marti, Bellonæ, ac Plutoni, aſino litarunt: Suecos illi ſerviiſſe Saxo Grammaticus refert *lib.* 13. &c. VII. Mars, *Pyrois* cognominatus, etiam *Herculis ſtella* quandoque dictus: apud Græcos ſub Ἄρης: apud Babylonios ſub Θούριος: apud Germanos ſub *Heſ* nominibus cultus, in variis Germaniæ vicinarumque regionum locis templa habuit. Hungaris quoque unà cum Hercule, in veneratione fuit, teſte Bonfinio *Hung. rer. lib.* 15. VIII. Stellæ fixæ, ſub nomine *Militiæ cœli*, etiam ab Iſraëlitis idololatris cultæ leguntur. Præterea, Orionis, Arcturi, Plejadum &c. nomina, idololatrico cultu fuiſſe profanata, docet Hieronymus *lib. de veſte Sacerdotali.* Præcipua inter fixas Numina, ſequentes fuere: IX. Canis ſeu Sirius, inter ſtellas fixas, ad divinum honorem primus evectus eſt, ab Ægyptiis Heſpero quoque prælatus, dignatusque nomine Iſidis. Romani rufas ei canes immolabant, ad portam Catulariam: unde facilè patet, cur Deo Robigo ſive Rubigini, præter ovem, etiam canem menſe Aprili immolarent. X. Piſcis, Græcè dictus Νότιος, Germanico *Magnus*, à Syris cultus eſt; in hunc enim Phacetis, Veneris filia cùm in ſtagnum decidiſſet, transfigurata legitur. Hinc Aphacitis Venus, memorata Euſebio *in Vita Conſtant. lib.* 3. *cap.* 53. XI. Geniculator ſeu ἐν γόνασιν, quibusdam Theſeus, aliis Orpheus, nonnullis Thamyris, Panyaſi Hercules exiſtimatus eſt. XII. Ophiuchus, Hercules quibusdam, aliis Æſculapius fuit. XIII. Aries habitus eſt Jupiter Ammon: etiam Minervæ ſymbolum fuit. XIV. Taurus, ab Ægyptiis, ſub nomine Oſiridis vel Mizraim, cultus eſt: Quidam Joſephum quoque Patr. ob Ægyptum in fame ſervatam bovis meruiſſe ſymbolum & in eo tandem divinos eſſe honores nactum aſſerunt. XV. Gemini, Gr. Δίδυμοι, receptiori Aſtrologorum opinione, fuere Caſtor & Pollux: aliis tamen fuere Hercules & Apollo: quibusdam Triptolemus & Jaſon. XVI. Virgo, ex vulgari ſententia, fuit Aſtræa, ſive Juſtitia & Æquitas: Ægyptiis Iſis, Ceres Romanis: aliis Concordia vel Pax, quæ etiam *Panda*. XVII. Piſces duo, à Vett. dicuntur Dii Syri, nempe Venus & Cupido. V. Scaligerum *ad Manilium* & Salmaſium *in Solini Polyhiſtora*. XVIII. Cœlum ipſum ſeu Æther, *Cælus* Romanis, *Uranus* Græcis, his gentibus pro Numine fuit. Aliquando pro Saturno cultum eſt. Uſitatè Græci Romanique per Jovem Cælum intellexere: quod factum imitatione Orientis, inque his Perſarum, de quibus V. Herodotum *lib.* 1. & Strab. *lib.* 16. Imò ipſe Plato, & qui eum hic prævivit, Pythagoras, Cœlum pro Deo agnovere. Idque ob duas inprimis cauſas, quia judicarunt illud materiæ eſſe perennis, ac incorruptibilis, & animâ præſtantiſſimâ vegetari. Inſuper divinitatem ei adſtruxerunt Vett. quòd omnia Lunæ ſubdita gubernare dicatur. Hinc, quia res in terra triplici modo fieri videbant, ratione, fortunâ & neceſſitate, tria pro iſtis Numina introducta ſunt. Cœlumque cultum ſub *Minervæ*, *Fortunæ*, *Fati* ſeu *Parcarum* nominibus. *Minerva* dictum eſt Cœlum, quatenus ab ætherea natura, unde decerpta eſſe anima humana à multis credebatur, provenit tum Ratio, tum Voluntas, quâ liberè homo ſecundùm rectam rationem vivere poſſit. Hæc Græcis Ἀθηνᾶ, à Chaldæo תְּהָגֵה, *meditatus eſt*, *ſtuduit*, Ægyptiis *Neith*: magno in honore in Oriente primùm, dein in aliis Gentibus fuit. Sed notandum, cùm per illam Cœlum intelligitur, inprimis ſignari Æthera ſupremum & cum ea Mentem ſummi ætheris præſidem, & Mentis hujus prudentiam: interim cum ſummo Æthere Solem quoque ac Lunam in conſiderationem venire; quia ab his ingenium ac hominum ſagacitas. *Fortunæ* nomen accepit Cœlum, quatenus ſpectabatur, ut cauſa per accidens rerum inprimis humanarum, quæ cœco ferri caſu videbantur. Inprimis autem Luna hoc nomine venit, quam non ſolùm credebant cauſam eſſe, ut res generentur & corrumpantur: ſed etiam naſcentibus vim quandam imprimere, pro cujus diverſitate variet temperamentum, mores, fortunæ. Coluerunt Cœlum ſub hoc nomine Græci præcipuè, & in Italia Antiates ac Præneſtini, Romani quoque eidem ædem trans Tiberim ſtatuere. *Parcæ* tandem Aſtrologis ad Æthera reducebantur ac ſiderum poſituram. Nempe Parca iis vis fuit cœleſtis vitæ productrix & conſervatrix ad certum usque ſpatium, quod à nemine excedi poſſit. Interim, ſicut Fortunam, ita & Parcas, ad Lunarem potiùs poteſtatem particulatim retulere. Idem verò ſunt Parca, Fatum, Neceſſitas; imò & Nemeſis ac Adraſtia. Quorum quantum habitum fuerit Numen, abunde illud arguit, quòd Jovem ipſum Fatis ſubjecerint, non Poëtæ ſolùm, ſed & Philoſophi, Stoici inprimis. Verùm de his omnibus prolixè & accuratè agentem V. Voſſium prælatum *de Orig. & Pr. Idol. lib.* 2. *cap.* 44. *& ſeqq.*

Ex Elementorum Claſſe.

I. Elementa in genere, communem cum cœlis apud veteres Philoſophos nacta honorem, à Prodico inprimis Ceo cum Sole & Luna pro Diis habita ſunt. Empedocles Agrigentinus Elementa, cum lite & concordia inter Numina retulit. Integræ gentes, Græci Romaniqùe *Rhea*, *Neptuni*, *Junonis*, aliiſque nominibus Elementa ſignabant. Idem de Perſis poſterioribus apud Herodot. *lib.* 1. & Strab. *lib.* 15. legimus. In ſpecie, Tellus ex elementis, divinos ante alia obtinuit honores, & primò quidem laxè eà voce acceptà, ut ſignat globum terræ aquæ permiſtum, cœleſti ſeu æthereo aëreoque oppoſitum. Sic Sapientes in Tellure univerſam coluere naturam, quatenus ea ut fœmina conſideratur: maſculà vi cœleſtibus corporibus attributà: Proin, quemadmodum hanc *Oſiridem*, *Saturnum*, aliiſque nominibus vocarunt; ita illam *Iſidem*, *Opim* &c. dixere. Gliſcente dein Deorum Dearumque numero, ſeparato cultu Terram & Aquam, ut & Ætherem ac Aërem dignati ſunt. Ita Tellus à Phrygibus culta eſt, ſub nominibus *Rhea*, *Cybeles*, *Matris Deûm*, *Maiæ*, Δημητρος, Φερσεφάττης: à Syris dicta eſt *Venus Byblia*, *Juno Aſſyria*, *Atergatis*; quæ nomina Telluri cum Luna fuere communia: ab Ægyptiis *Iſis*, cujus ſacra in honorem tum Lunæ, tum Telluris iisdem fiebant: Apud Samothraces, ſub *Mercurii terreſtris*: à Thracibus ſub Dianæ ſeu Bendis nomine culta eſt: Græci eam Δημητρος, Ῥέαν, Ὦπιν, item ſuo nomine: Romani itidem modò *Tellurem*, modò *Cererem*, modò *Opem*, modò *Veſtam*; *Junonem* quoque, *Venerem*, *Proſerpinam*; modò Infernalium Deorum Nominibus inſignierunt &c. Galli eam ſub nomine *Ditis*: Germani ſub nomine *Herthæ*: Scythæ ſub *Apiæ*: Tartari ſub *Kyrgeſſis*: Peruani ſub *Pachamamæ* nominibus venerati leguntur. III. Ignis cultum Nimrodus inſtituiſſe creditur: cujus ſacerdotes nomen dedere civitati *Ur* vel *Uroe*, ut & regioni *Orchoë*. Ei ſacra fecerunt Perſæ, Medi, Cappadoces, Phryges, Macedones. Etiam in inſulis Chenerag obtinuit ætate Benjamini Tudelenſis hic cultus. Ægyptiis Vulcanus creditus eſt, utriusque ſexus, Solis pater: Romanis Græcisque junioris Veſtæ nomine, in eximia veneratione fuit. Sarmatis quoque ignem pro Deo fuiſſe, & inter alios Lituanis, quibus *Znick* dicebatur, refert Alex. Gaguinus *de priſca Lituanor. religione.* Ignem in Libya pro Deo habitum, refert Scaliger *Exerc.* 158. *ſect.* 1. IV. Aquam cunctarum gentium præcipuè venerati ſunt Ægyptii & Perſæ. Unde tantus Nilo, (quem Oſirim quoq; dixere) & Canopo, apud illos honor: ut apud hos *Atergati*, (quo nomine Lunam & Mare intellexerunt) apud Palæſtinos *Dagoni*, apud Babylonios *Oanni*. Apud Græcos Romanosque diverſorum ſexuum variis nominibus culta eſt aqua: In Numinibus Aquarum maſculis principatus ceſſit Oceano & Neptuno; in muliebribus familiam duxere Tethys & Amphitrite. Ut de fluviorum, fontium &c. Diis nil dicam. Veteres Scythæ *Thamimaſadem* coluere, qui idem ac Romanorum Neptunus. Fontibus & lignis ſacrificarunt Heſſi ac Bohemi: Peruani Mare, ſub nomine *Mammacocha*, flumina item ac fontes hodieque pro Diis habent. V. Aër, pro Numine habitus eſt ab Anaximene Mileſio & Diogene Apolloniata. Similiter ſapuere Aſſyrii & Arabes, quibus per *Venerem cœleſtem* tum Luna tum aër ſubjectus intelligebatur. Item Ægyptii, qui eum *Minervam* dixere. Apud Græcos Romanosque dupliciter cùm conſideraretur, partim ratione potentiæ activæ, partim paſſivæ: Priori reſpectu dictus eſt *Jupiter*, ad quem *Dijovis* & *Dieſpitris* referenda nomina; Poſteriori *Junonis* adeptus eſt nomen. Quamvis enim utrique genti Lunam quoque ac Terram, ut ſupra vidimus, Juno indigitet, ut plurimum tamen Ἥρα ſive Juno eſt aër: Imò Ἥρα ſolùm trajectis literis ex Ἀὴρ factum videtur. Hæc cauſa, cur Juno *Soſpita* nuncupata eſt, quòd nempe in aëre, quem attrahimus, valetudo multum ſita eſt. Aërem autem Græci Romanique marem dixere, quatenus eſt ſpiritus vegetans ac movens: fœminam autem, quatenus recipit exhalationes & quæ inde generantur: Quemadmodum hodieque Perſæ, non tantùm in animalium, ſed etiam in plantarum, ac inanimatarum rerum omni genere, ſexum diſtinguunt.

Ex Claſſe Meteororum.

I. Ventus à Perſis pro Deo cultus: Eis in Phœnicia templum Uſo olim ſtatuit. Græcos quoque ventis ſupplicaſſe legimus: Apud Sicyonios aram fuiſſe ventorum, refert Pauſanias: Ipſe Auguſtus Imp. Circio ſacrificavit. Huc pertinet Boreæ Orithyjam rapientis, Æoli, Titanum &c. fabula. Quid quòd flatus ventris Gentilibus in Deorum numero fuiſſe Clemens Rom. docet *in* 5. *Recognit. ubi de Ægyptiorum Diis agit.* II. Fulmen ac tonitru, *Geryonis* nomine cultum eſt. Apud Romanos, ſi non pro Deo, ſaltem pro re ſacra ac divina fulmen eſt habitum. Pro Numine id habuerunt Novogrodienſes, quibus *Perun* dicebatur. Ingæ, Peruviæ olim Domini, Tonitru divino honore, ſed minore quàm Solem, venerati ſunt. III. Cometæ ab omnibus iis pro Diis ſunt habiti, qui ſtellas putarunt Deos: namq; & Philoſophorum multi in harum cenſum Cometas retulere. Anima inprimis Jul. Cæſaris, in Cometam, ut creditur, verſa, ſecutâ mox ejus apotheoſi, eorum cultum aſtruit. IV. Caſtor & Pollux, item Helena, qui inter ignea meteora, eximiè apud Græcos inprimis culti ſunt. V. Ros, ne ſegeti vitium afferat, Robigus Deus à Gentilibus imploratus eſt. Ei cùm mel debeat originem, non abs re erit Ariſtæi meminiſſe, qui ob hoc inventum in Deorum numerum relatus eſt. VI. Nubes, ſi Ariſtophani credendum, à Socrate divinis affecta eſt honoribus: quod idem Chriſtianis objectum fuiſſe memorat Tertullianus *Apologet. cap.* 24. VII. Iris non incelebris Poëtarum gregi Dea fuit, ab iis *Thaumantias* quoque dicta. Eidem purpureus aurigantium color in Circo Romano ſacratus fuit. Peruani illam pro Numine habentes, eam cum duobus à latere ſerpentibus effingere dicuntur: ut non Ægyptiis modò vel Phœnicibus ac Græcis, ſed his quoque ſerpentes ſymbolum divinitatis eſſe appareat.

Ex Foſſilium Claſſe.

I. Lapis Βαιτύλος, in quo dormiens Jacob Patr. ſcalam vidit, magna in veneratione Iſraelitis fuit, usq; dum divino coli honore à cultus neſciis cœpit. Hinc βαιτύλους & βαιτύλια vocarunt lapides rudes, quos ſeu ſymbola Numinis credebant, ſeu etiam animatos & verè Deos. Ethnicis *Abaddir* dictus eſt, Poëtæ illum pro Jove objectum fuiſſe Saturno fabulati ſunt. II. Lapis *Brachthan*, ab Arabibus pro Deo habitus eſt, in quo Abrahamum cum Agare congreſſum finxere. Alii camelum ei, cum Iſaacum ſacrificaturus eſſet, alligaſſe commenti ſunt. Hunc religioſè oſculari eos ſolitos eſſe, refert Euthymius Zigabenus *in Panoplia.* Iidem jugum locumque Arabiæ altiſſimum, nomine *Dyſarem*, pro Numine, ut & Dachareni, coluere. III. Silicem Peſſinuntios pro Deûm matre veneratos eſſe, teſtatur Arnobius *lib.* 6. Quem à Legatis Romanis Romam deportatum, tradit Livius *lib.* 29. IV. Pyramidem albam pro Venere coluere Paphii, apud Max. Tyrium *Oratione* 38. V. Saxum ingens, ſeu prom. ad naſi ſimilitudinem in mare prominens, hinc *S. Naſus* dictum, ante ſeſquiſeculum adhuc à Finlandis pro Deo ſub nomine *Semis* cultum eſſe, refert Baro Herberſtenius *Comm. rerum Moſcoviticorum.* Propitiabant hunc, avenæ farinam butyro permiſtam ſuper eum fundendo. VI. Ferrum pro Numine: acinacem Scythæ coluiſſe leguntur, eique ſacrificaſſe. Hinc & per acinacem jurat apud Luc. Toxaris. Securim geminam Tenedi incolæ venerati ſunt. VII. Aurum atque argentum, ſtultorum mortalium Numen eſſe, docet eleganti carmine, apud Stobæum, *ſerm.* 89. Menander. Hæc pro Diis habita, ſequentia Diis dicata ſunt, hoc modo. VIII. Æs Veneri ſacrum fuit: æreus tripus Apollini quoque conſecratus eſt. Æſculanus Deus ſimiliter inde originem apud Rom. habuit. IX. Ferrum Marti ſacrum fuit, ut & Vulcano: Namque & ferro pugnatur & igni ferrum mulcetur, hoc eſt, mollitur, unde *Mulcibris* Vulcano nomen. X. Gemma dicta *Beliocnlus*, Belo Aſſyriorum Deo conſecrata fuit, teſte Plinio *lib.* 37. *cap.* 10. Similiter Soli, qui non *Belus* modò, ſed & *Adad* Aſſyrius vocatus eſt, tres hæ gemmæ fuere dicatæ, Adadi nephros, Adadi oculus, & Adadi digitus, eodem auctore. Apud Perſas, ubi idem *Mithra* dictus eſt, Solis gemma *Mithrax* vel *Mithridax* fuit. Etiam Jovi Ammoni ſacra fuit gemma, quam *Ammonis cornu* vocarunt, quia is cum cornibus arietis fingeretur &c. Imò nec metalla ſolùm, ſed etiam vaſa inde fabricata, alia huic, alia alii Numini fuere conſecrata: Quomodo ſcyphus erat ſacer Herculi, & cantharus Libero, ut ex Athenæo & Macrobio liquet. Præterea foſſilia cultui Gentilium in ſacris locis, rebus ac perſonis multipliciter inſervierunt, Æs inprimis, è quo templorum valvæ, Deorum ſtatuæ, candelabra ſacro uſui deſtinata, pectoris tegmen & ſcuta, quæ Salii ex Numæ inſtituto geſtabant &c. Sic lapidis uſus in ſacris Cybeles, eo ſeſe evirantibus Gallis, ſic alia.

Ex Claſſe Plantarum.

I. Allium cepasque inter Deos habuit Ægyptus, Plinio *lib.* 19. *cap.* 6. Eosdem olera in hortis veneratos eſſe, docet Prudentius *lib.* 2. *contr. Symmachum.* Item frumentum, Oſiridem colentes. II. Arbores ac ſylvas coluere Sclavi, Lituani, Celtæ, (quibus altiſſimam quercum Διὸς ἄγαλμα *Jovis ſimulachrum haberi*, refert Max. Tyrius *Orat.* 38.) Gandenſes, Vandali, Indi, Peruani hodierni, Samogitæ &c. Alii, ſi arbores non habuerunt pro Diis, habuere tamen pro Deorum receptaculis: unde Dryades & Hamadryades. III. Quercus inprimis apud Germanos, Gallos, Romanos magna in veneratione fuit, Lipſio teſte *in Tac. de moribus Germ.* V. & infrà. IV. Far, frumentum, ſemina, ſub Cereris Proſerpinæque nominibus apud Græcos Romanosque culta ſunt. Unde Clem. Alexandrinus Δηὼ *Ceres*, interpretatur τὸν σῖτον *frumentum*, &c. Acceſſit alterum Idololatriæ gen⁹ quo plantis Gentiles certa Numina præfecerunt: Sic Ceres frugibus præfuit: Seia & Segeſta ſeu Segetia a ſerendo ac ſegete dicta eſt: Tutullina ſegetis tutatrix fuit: Occator, Sarritor & Stercutius ab officio quisq; ſuo nomina habuere. Nodinus curabat nodos & genicula culmorum: Hoſtilina ſegetes novis ariſtis æquavit. Lactucina præfuit lacteſcentibus frumentis: Patulena folliculis pateſcentibus, ut ſpicæ exirent, opitulata eſt: Runcinæ curæ erat runcatio: Fornax torrendis frugibus præfuit. Robigus robigi-

nem.

non arcere creditus eſt, quemadmodum hodie de S. Judoco Latinis ritibus addicti opinantur. Arboribus præfuere: Puta, à putando dicta: Spinenſis Deus, qui eradicaret ex agro ſpinas: Pomona, cui pomorum cura obveniſſet: Flora invocata eſt, non ut frumenta modo, ſed & arbores floreſcerent. Ciceris inventor Neptunus habitus eſt: Sirupos, qui è plantis fiunt, Serapis excogitaſſe dicitur: Arbores glandiferæ omnes Jovi, laurus Apollini, olea Minervæ, myrtus Veneri & Baccho, populus Herculi, vitis Libero, pinus Cybeli, Fauno & Pani: Ficus Baccho iterum: Cupreſſus Diti, palma Soli, buxus Cybeli, roſa Veneri &c. ſacra fuere. Plura V. apud præfatum Voſſium *toto l. 5.*

Ex Aquatilium Claſſe.

I. Piſces pro Diis habuere Syri inprimis ac Ægyptii, è quibus Oxyrynchum coluere Oxyrynchitæ: latum Latopolitani: nonnulli lepidotum: Syenitæ phagrum: Elephantinæ incolæ Mæoten: alii anguillam, quem cultum Antiphanes & Anaxandridas Comici facetè riſerunt. Et de Syris, notum eſt grande illorum Numen Atergatis ſeu Derceto. Apud Lydos quoque piſces quosdam ſacros fuiſſe memorat Varro *de Re R. lib. 3. cap. ult.* In ſideribus porro delphinus, & piſces duo, inter XII. ſigna Zodiaci: item piſcis magnus, cujus hi nepotes dicuntur: Adhæc cetus & hydra, cujus caudæ corvus inſidet: piſcium divinos honores ſatis ſuperque loquuntur. Et quid aliud in mari Triton Nereidesque, quàm piſces fuere. Eodem Sirenes quidam referunt: quos quidam verè piſces, ſeu ſemipiſces, aut planè mulieres, ſed mutas ac penè brutas cenſent Ut de aliis marinis monſtris nil dicam: II. Serpentes, in Diis culti ſunt, apud plurimas gentes. Aſpides *vehementer venerati ſunt* Ægyptii, ut loquitur Ælianus *de An. lib.* 17. *cap*, 5. Boruſſi, præter feras arboresque, etiam ſerpentes coluere, teſte Eraſmo Stellâ *de Antiqq. Boruſſiæ lib* 1. Samogitis ſerpentem pro Deo eſſe, tradit Baro Herberſtenius: Idem de Lituanis ſcribit Alex. Gaguinus *de Sarm. Eur.* In provincia Calecuto pro Numine ab Rege ſerpentes vaſtiſſimo capite coli, docet Scaliger in *Hiſt. Animal. lib.* 2. Et quid aliud docuit Æſculapius, ſub ſerpentis imagine, tanto in honore olim habitus? III. Canthari ſive ſcarabæi, divino cultu apud Ægyptios honorati ſunt, iisque templa dicata. IV. Formicas Theſſali coluere, quoniam Jupiter, ſub formicæ ſpecie, ex Eurymeduſa genuerit Myrmidonem. V. Muſcis bovem in Acarnania, ubi templum eſt Apollinis Actii, ſacrificatum eſſe, tradit ex Heraclide Clemens Niſi fortè hæc ſacra potiùs Apollini, ſicut Jovi Apomyio, muſcarum depulſori fuiſſe oblata dicas. Interim ſi iis in Palæſtina ab Accaronitis ſacrificatum eſt, quòd mirum de Acarnanibus. Cenſet illud Philaſtrius, cùm ſcribit *cap.* 13. *Sunt qui muſcam colunt, in civitate Accaron dicta*: quod collegit ex nomine *Beelzebub*, Numine Accaron tarum; illud enim conflatum ex *Baal*, i. *Dominus*, & *zebub*, quod eſt *muſca* Sed, ut verum fuerit, hoc idoli nomen, quod Scaliger (illud *Baal Zebaum* id eſt, *Deum victimarum* vero nomine appellatum fuiſſe aſſerens negat: Non *Deus Muſca*, ſed *Deus muſcæ* ſive *muſcarius*, hoc eſt, *Abactor muſcarum*, quod idem eſt ac ἀπόμυιος dictus fuiſſe cenſendus eſt. Quo facit Plinianum *l.* 10. *c.* 28. *Invocant Cyrenaici Achorem Deum, muſcarum multitudine peſtilentiam adferente: quæ protinus intereunt, quà litatum eſt illi die.* Ubi *Achorem Deum* Voſſius, pro *Achoron*, ſive *Accaron*, ſeu *Accaronitarum Deum* dictum vult. Cùm enim, quæ Plin. refert, conveniant nomini *Beelzebub*, Accaronitarum Numini, cujus tantum erat apud Palæſtinos nomen, ut Judæi etiam Principem dæmoniorum ſic dixerint: planè credibile eſt, Palæſtinos in Cyrenaicam hunc cultum attuliſſe. Solitos autem fuiſſe Gentiles Numinibus ſuis nomina ab inſectis, quibus ſe eorum ope liberari credebant, ridere, arguit etiam Trachiniorum Hercules Κορνοπίων, ſic à fugandis locuſtis, ſeu potiùs pulicibus. Item Erythræorum Hercules Ἰποκτόνος, id eſt, interemtor vermiculorum &c. Alia omittam, non tamen hoc. Crocodilum hodieq; in certa Indiæ gente divinis affici honoribus & tanquam oraculum conſuli: Plura V. apud Voſſium *toto l.* 4. Ut & paulo infrà ubi de *Quadrupedibus*.

Ex Volatilium Claſſe.

I. Ciconia, pro Numine, culta eſt à Theſſalis, auctore Clem. Alexandrino *in Protreptico*. Sed negat hoc Voſſius, oſtendens non alio Clementem fundamento niti, quàm quòd ſeverè animadverterint, in eum qui ciconiam necaſſet: quo honore illas mactatas ab eis vult, quia regionem à ſerpentibus expurgaſſent. Eandem avem ab Ægyptiis quoque divinis honoribus affectam, Lucianus *in Deorum concilio* refert. II Corvum, pro Deo, ab iisdem Ægyptiis habitum eſſe, docet Ambroſius *in Epiſt. ad Rom. cap.* 1. unde Κορώνεια ſeu *Corvina* ſacra, prope Coptum celebrari ſolita III. Accipitres coluere, in eadem Ægypto, Tentyritæ, teſte Æliano *Hiſtor. Animal. l.* 10. *c.* 24 De Philarum incolis idem refert Strab. *l* 17. Unde & apud Hermopolim ſimulachrum fuit Typhonis equi fluvialis, cui accipiter inſiſteret cum ſerpente depugnans. Contrà Coptitæ, crocodilos venerati, accipitres egerunt in crucem, veluti Numinis ſui hoſtes, teſte Æliano ſuprà laudato. IV. Ibin cultam ab Ægyptiis Lucianus *in Deorum concil.* quoq; refert: cui aſtipulantur Cicero *l.* 1 *de Nat. Deor.* Juvenalis *Sat.* 15. & Plinius *lib.* 10. *cap.* 28. Eandem contra ſerpentes, ab iis invocatas eſſe, narrat Herodotus *in Euterpe.* V. Aquilam venerati ſunt Thebæi, *tanquam animal regium & majeſtate Jovis dignum*, ut docet Diodorus Siculus *lib.* 1. VI. Gryphes porro ab Ægyptiis, pro Diis habiti, teſte Plut. *Sympoſiacôn lib.* 4. *quæſt.* 5. ubi tamen alii legunt γυπὸς, *vulturis*, cujus pennis Iſidis ſtatuam exornaſſe leguntur. Quòd ſi prior lectio vera, & è vulgo Ægyptio non defuere, qui tam ſtultè ſaperent: At Sacerdotes, & alii, qui paulum videre ſupra vile vulgus, non habuere aves eas alio loco, quàm pro Deorum ſymbolis, ut ſentit Voſſius. Gryps enim ſacer fuit Apollini ſive Soli, Deorum ſummo, unde ſub figura & nomine ejus Apollinem coluere, quod & de reliquis dici poteſt. VII. Veſpertilionem pro Numine adoraſſe Mexicanos narrat Paulus Gyraldus *Hiſt. Ind. l.* 3. &c. Pertinet ad hunc Avium cultum tota doctrina Auguralis, ſeu ſcientia ex oſcinum cantu, præpetum volatu, & pullorũ tripudio futura prædicendi. V. Voſſ. *Part.* 1. *l.* 3. *à c.* 76.

Ex claſſe Quadrupedum.

I. Bos geminus Ægyptiis cultus, Heliopoli unus, Memphi alter: utrumq; *Apim* dixere, teſte Plin. *l.* 8. *c.* 46. Ita vulgus: Sapientiores verò illum habuere pro ſymbolo Solis, iſtum pro Lunæ. Ab Ægyptiis Bovis cultus ad Indos manavit, teſte Scaligero *Exercitat. l.* 258. *ſect.* 1. quem ibi hodieq; vigere docet pluribus P. de Valle *Itin. tom. IV.* II. Canem iidem coluere Ægyptii, ſed Cynopolitani præ reliquis, ut Cl. Alexandrinus *Admonit. ad gentes* docet. III. Felis ſive Ælurus ſimilem in eadem gente venerationem meruit: quam mortuam domi, ſolitam ſaliri, atq; ita Bubaſtim deferri, ut ſacra in urbe ſepeliretur, tradit Herodotus *in Euterpe.* IV. Ovem Saitæ ac Thebani coluere: ſub ariete quoq; Jupiter Ammon cultus eſt. Samiis etiam ovem in veneratione fuiſſe, apud Clementem legas. V. Lupus pro Numine à Lycopolitanis eſt habitus, teſte eodem. Delphis quoq; eundem fuiſſe cultum, refert Ælianus *Hiſt. An. l.* 12. *c.* 40. VI. Cynocephalus, quod ſimiæ caudatæ genus eſt, Hermopolitarum fuit Numen. Sed nec inter Vett. convenit, utrum Cynocephalus habitus ſit ipſe Anubis, vel ejus ſymbolum: an potiùs Mercurius, vel ejus ſymbolum. Nam & Mercurio, ob ſagacitatem canem ſacravit antiquitas, unde huic quadrupedi nomen. VII. Cercopithecus, ſub *Cebi* nomine, apud Ægyptios iterum, in honore fuit, Juven. *Sat* 15. Lucian. *in Con. Deorum* &c. Gr. Κῆβον vocat Ariſtot. VIII. Leonem venerati ſunt Leopolitani: Perſæ quoque Deum ſuum Mithram ſeu Solem leoninâ effinxere facie. Ambraciotæ leænam, velut vindicem ſuæ libertatis, coluere. IX. Hircus, Mendeſiis pro Numine fuit. Etiam capras divino affecerunt honore incolæ urbis Co..ti. Pan quoque, ut Græcis, ita Ægyptiis, pingi ac ſculpi caprinâ facie & hircinis cruribus, ſolitus eſt. X. Mygalem, quaſi Μυογαλῆν, animal partim murem, partim muſtelam referens figura ac colore, ab Ægyptiis cultam teſtatur Plut. *Sympoſiacôn l.* 4 *quæſt.* 5. XI. Ichneumona pro Deo Heracleotæ habuere, teſtibus Æliano *de Animal. l.* 10. *c.* 47. & Cl. Alexandrino *Admon. ad Gentes.* XII. Crocodilus, ab Ombitis Ægyptiis, non minùs ac Dii Olympii à Græcis Romanisq;, eſt cultus, teſte eodem Æliano. Etiam Arſinoë, quæ priùs *Crocodilorum urbis* dicta eſt, mirum in modum eum venerata eſt, Strabo: qui addit, à peregrinis ad locum venientibus placentis, carne ac mulſo eum donari fuiſſe ſolitum, Nec deſunt hodie inter Indos, qui eodem cultu beſtiam afficiant. V. *ſuprà, ubi de Reptilibus.* XIV. Aſini ſuisque cultus etiam Judæis, à Plut. & Tacito, ſed malè tribuitur. Gnoſticos utrumque animal coluiſſe, vel ſaltem Deum Sebaoth utraq; expreſſiſſe figurâ, indicat *Epiph.* Imò de Aſini capitis cultu calumniam in veros quoque Chriſtianos derivatam eſſe, innuit Minucius *in Octavio.* XIV. Suem venerati Cretenſes ſunt, ut auctor eſt Athenæus *lib.* 9. ſed an tanquam Numen ipſum, an velut ſymbolum Numinis, in incerto eſt. XV. Simias Pithecuſii in Ægypto coluere, Diod. *lib.* 20. nec ullum hodie apud Indos Orientales ſacratius Numen, ut docet Petrus de Valle *Itiner. tom.* 4. Fanum ibi ſimiæ pulcherrimum memorat Maffæus *Hiſt. Ind. lib.* 1. Simiæ dentem, in ciſtula auro gemmisque inſigni, religioſè aſſervatum in templo verticis *Pico d' Adam*, Luſitanis, magno cum Regulorum loci dolore abſtulere A. C. 1554. pro quo oblata iis ſeptingenta ducatorum millia. XVI. Muſtelæ, pro Diis habitæ ſunt à Thebanis. XVII. Echinum terreſtrem tota Zoroaſtris ſchola venerata eſt. XVIII. Sorices muresque apud Mulſitas, Troadis incolas, Tenediosque in veneratione fuere: an per eos Apollo cultus? V. Voſſium *lib.* 3. *à cap.* 50. *usque ad cap.* 76. *Partis* 2.

Ex Hominum Claſſe.

I. Apud Babylonios Nabuchodonoſor, quem puduit mandare, ut ſibi ſacrificarent ſuperſtiti, fieri juſſit ſacra ſuæ ſtatuæ. II. Ad Medos hinc cum imperio tranſiit adorandi Regis conſuetudo, in tantum ut Reges colerent, ſicut Deum ipſum. Perſæ eandem à Medis accepere, Strab. *l.* 11. Barn. V. Briſſonium *regni Perſ. lib.* 1. Hinc Cleo Alexandri adulator, eorum exemplo Macedonas hortatus eſt, ad eundem cultum ſuo Regi præſtandum, Curt. *lib.* 8. III. Parthis, in minori Aſia Lydis, in Africa Ægyptiis, V. Virgil. *Georg. lib.* 4. *cum Servii notis*, ut & *lib.* 8. IV. Æthiopes publicè pro Diis habuere Reges ſuos ac privatim etiam alios, qui beneſecerunt. Strab. *lib.* 17. Apud Libyas Pſaphon pro Deo cultus eſt; quem apud Pœnos quoque ambiit Anno. V. Græci, qui

Aſiam peninſulam habitarunt, feſtos ſtatuere dies Romanorum illis, qui juſtè ſanctèque provinciam adminiſtraſſent. Id factum fuit Q. Mutio Scævolæ, in cujus honorem *Mutia* celebrarunt, Cic. *in Verrem lib.* 2. Iidem in Luculli honorem *Lucullea* inſtituerunt, V. Plut. *in eo* & Appianum *in Mithrid.* VI. Græci Europæi non minus hic impegere: quorum plurimi Alexandrum M. divinis affecere honoribus. Athenienſes non Demetrium ſolùm Poliorcetam, ſed & adulatores ejus divino proſequuti ſunt cultu, Burichoque, Adimanti & Oxythemidi, (quod nomen illis) *& aras & ſacella & ſacra* ſtatuerunt, Athen. *lib.* 6. Idem honos Pyrrho Epirotæ habitus. VII. Apud Romanos primus, dum viveret, divino honore Auguſtus eſt affectus. Hinc ei Lugduni ac Narbone ara: Templa paſſim in provinciis: Sacerdotes *Auguſtales* dicti &c. Tiberium Cæſ. *Deum ſuum* vocat Scribonius Largus *Epiſt. ad Jul. Calliſtum.* Cajus Caligula ſibi ipſi templum condidit, apud Sueton. Claudius etiam vivus in Britannia cultus eſt. Quouſque Domitiani proceſſerit impudentia, notum. VIII. Chriſtiani Imperatores ipſi, etſi gentilem illum nòn admitterent cultum, modos tamen loquendi reſervarunt. Hinc de Conſtantino M. Amulinus, *Scripta cæleſtia Majeſtatis veſtræ accepta atque adorata.* De Theodoſio Pacatus, *Deum dedit Hiſpania.* Paria de Honorio Claudianus. Ipſi Theodoſius & Valentinianus *Noſtram divinitatem*: Honorius & Theodoſius *Noſtrum Numen* dixere &c. IX. Germanis Velledam pro Numine habitam fuiſſe, monet Tacitus *Hiſtor. lib.* 4. cùm ait: *Mumius Lupercus, legatus legionis, inter dona miſſus Velledæ: Ea virgo nationis Bructeræ, latè imperitabat, veteri apud Germanos more, quo pleraſque feminarum fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione arbitrantur Deas.* Sed non eam fuiſſe opinionem omnium, vel majoris partis, alibi docet. X. Apud Hungaros, Janus, filius Vathæ, de caſtro Beli, qui primus Hungarorum dæmoniis ſe dedicarat, pro Dea coluit *Rasai*, quæ capta à Chriſtiano Rege Bela carcereque concluſa fuit, uſque dum proprios devorans pedes moreretur, Johannes de Thvvrocz *in Chron. Hung. parte* 2. *cap.* 39. Eandem *Varaſoto* nominat Bonfinius *rer. Hungar. lib.* 12. &c. XI. Barbari hodierni eodem fere honoris gradu plurimis in locis Principes ſuos venerantur. Et quorſum ſpectat, quòd Moſci halitum ſuum, quo vivunt ſpirantque, Imperatori ſuo ferunt acceptum, Ipſeque omnium Ruſſorum conſervatorem ſe appellat. De iiſdem narrat Thuanus *Hiſt. lib.* 21. *ad A. C.* 1558. *Moſcos, ex Religionis ſuæ inſtituto, eandem quam Deo omnipotenti deferunt fidem, ſe Principi ſuo debere exiſtimare.* Ut de aliis gentibus nil addam. XII. Nec homines ſolùm, ſed & omnia ferme ejus: Labor, Quies, Somnus, Affectus, Juventa, Senectus, Mors, Virtutes, Vitia quoque, Opera, alia, inter Deos relata plurimas apud Gentes reperiuntur, ſed de his infrà agetur. Ipſe Homerus non alium Jovem, quàm mentem ſuam: non aliam Palladem, quàm ſuam prudentiam; non alium Apollinem, non Mercurium, quàm ſuam eruditionem, ſuam facundiam &c Orbi adorandos propinaſſe creditur. V. Euſtathium *Comm. in eum paſſim*, & plura de his apud Voſſium *Part. II. lib.* 3. *à cap.* 1. *uſque ad cap.* 49.

Ex Affectionum Accidentiumque numero.

I. Terminum cùm viderent habere Gentiles, omnes res naturales, ipſam Tellurem, Oceanum ac Mundum, inter Deos eum retulerunt, quod primus Tatius Sabinus, Varroni: Numa Pompilius Dionyſio feciſſe dicitur. Quemadmodum initium rerum ſub *Jani* nomine coluerunt. II. Tempus ab Orphicis pro Deo cultum eſt, ſub nomine Phanetis: à Græcis & Romanis, ſub nomine Saturni: Tenebræ intra terram *Erebi*: ſupra terram *Noctis* nomine, inter Deos relatæ ſunt, & huic quidem Gallum ſacrificavere Romani: Diem Deorum numero addidit Plautus *prologo Menæchm.* Diluculum ac Aurora, ſub *Leucotheæ* & *Matutæ* appellationibus, templa araſque habuerunt. Quatuor anni tempeſtates *Horarum* nomine cultæ ſunt. III. Locus, à nonnullis *Chaos*, ab aliis *Erebus* dictus, at ſub utroque nomine pro Deo habitus eſt. IV. Numerus, Pythagoricis res ſacra, & Deorum nominibus appellatus eſt. Quaternarium inprimis coluere, per quem etiam jurare ſoliti ſunt. V. Vis generatrix, nunc *Priapi*, nunc *Veneris*, nunc *Genii* nomine, adorata eſt: Fœcunditati Poppææ, adulatio publica, in gratiam Neronis, ædem extruxit, apud Tac. VI. Infantia, in plura Numina: Vagitanum, Levanam, Ruminam, Eduſam, Potinam, Cubam, Cuninam, Carnam, Oſſilaginem, Statulinum, Fabulinum, Nundinam &c. diviſa fuit. Quibus adde Intercidonam, Pilumnum & Deverram. VII. Juventus *Hora* dicta eſt, item *Hebe*: ædem habuit Romæ in Circo Max. VIII. Senectuti, apud Gaditanos ara poſita legitur, apud Philoſtr. *de vita Apollonii lib.* 5. *cap.* 1. IX. Sanitas, *Salutis* nomine, Æſculapio ſæpiùs juncta reperitur, habuitque templum Ægii, Achæorum urbe: Signum inauratum Romæ. Eadem ſub *Junonis Soſpitæ*, *Juturnæ*, *Jaſonis*, aliiſque nominibus, culta eſt. X. Morbi quoque pro Numinibus habiti ſunt: Febris Romæ fanum in Palatio habuit. Pavorem Hoſtilius atque Pallorem coluit. Tuſſim, ſub *Dianæ Chelyudis* nomine coluere Argivi ac Lacedæmonii. Scabiem divinis honoribus affectam fuiſſe, tradit Prudentius. Mors Lacedæmoniorum Phœnicumque fuit Numen. Eadem unà cum *Vita*, ſub *Parcarum* nomine, venerationem invenit. XI. Anaſtaſini Reſurrectionem è mortuis Deam eſſe opinati ſunt Athenienſes, audito Paulo Apoſt. XII. Sonus *Echo* appellatus eſt: quam flantibus ventis adorarunt. Dodonæ cultam Philoſtratus habet *lib.* 2. XIII. Memoria per *Mnemoſynen* culta eſt: Ipſa Oblivio inter Numina fuit. Et cùm Vigilia Diis addita non fuerit, Somnus tamen *placidiſſimus Deorum* vocatur Ovidio & Papinio: cui ove litatum. Eidem unà cum Muſis ſacra Trœzenii fecerunt. Filii ejus Morpheus, Icelos ſive Phobetor & Phantaſus ſimiliter Diis leguntur accenſiti. XIV. Fames, inter Deos Inferos fuit. Amor, Cupido, notiſſima Gentilibus Numina. Gaudium in primis Orci faucibus collocatur à Marone. Dolor quoque in Diis inferis fuit. Indignatio, ſub *Nemeſis* nomine culta eſt, apud Romanos æquè Græcoſque. Spes ædem habuit Romæ, in Foro Olitorio: Audacia, *Martis* nomine, venerationem nacta eſt. Timor inter Numina infera à Virgilio reponitur: Romanis quoque pro Numine. Nec minùs Pudor, & quod mireris, Impudentia inter Deos relata eſt: cui ut & Injuriæ aram conſecravit Athenis Epimenides. Ira, modum non tenens, *Furoris Furiarumque* nomine culta eſt: Miſericordia quoque pro Dea fuit, V. infrà. XV. Alacritas ſive Ὁρμὴ, Athenis aram habuit: & ſub *Agenoriæ*, *Hortæ*, *Numeriæ*, *Stimulæ*, *Agonii* nominibus, invocata eſt. Labor ipſe in Diis Infernalibus, & Otium ſub *Quietis* & *Vacunæ*, nomine fuit. Auxilium Deum in ſcenam Plautus inducit *in Prol. Ciſtellariæ*: quò *Axites* Dii quoque referri poſſunt. Ad ſucceſſum laboris *Vertumni* Numen pertinet. XVI. Actioni pinſendi præfuit Pilumnus: itinerationi Dii Ἐνόδιοι Græcis, Latinis *Viales* & *Semitales*: quales fuere inprimis Mercurius & Trivia. XVII. Opinio pro Dea fuit: multo magis Scientia, Prudentia & Ars, quæ ſub *Minervæ* nomine fuere cultæ; item *Bonæ Mentis Deique Catii*, quibus Dea Furina oppoſita eſt. Eloquentia ſeu facundia Poëtica per *Apollinem* ac *Muſas*. Oratoria per *Palladem*, *Mercurium* ac *Suadam* fuit culta. Arti Gaditani aram poſuere XVIII. Virtutis Romæ primus fanum poſuit Scipio Numantinus: Virtuti & Honori Marcellus: Anaxagoras Veritati aram extruxit: Romæ Juſtitiam conſecravit Auguſtus: Pietatem Manius Acilius Glabrio: Euchariſtia, ſeu Gratitudo tribus Gratiis denotata eſt. Fides ædem in Capitolio habuit; eadem ſub *Jovis Fidii* vel *Sancti Fidii* nomine in cultu fuit. Juſtitia, per *Mercurium Nominum* ſeu *Eunomiam*, *Themidem*, *Dicem*, *Irenem*, *Nemeſin* quoque culta eſt. Temperantia à Theognide inter Divas memoratur. Pudicitiæ gemina Romæ fuit ædes. Clementiæ Romani in Jul. Cæſaris honorem templum decrevere. Fortitudo ſub *Virtutis*, & *Deæ Streniæ* nomine venerationem meruit, ſacellumque Romæ habuit. XIX. Semivirtutes quoque in Deorum numero. Verecundiæ ara Athenis fuit: Miſericordia ibidem culta eſt. Indignatio, contra Superbiam, invocata, eademque ſub *Adraſteæ*, *Rhamnuſiæ*, *Nemeſiſque* nominibus, variis in locis divinis honoribus eſt affecta. XX. Vitia quinetiam ſuos habuere idololatras. Pro Numine Contumeliam vel Injuriam fuiſſe, ex Theophraſto, Clemente, Cicerone ac Zenodoto diſcimus. Calumniæ aram erexere Athenienſes: Momus, maledicentiæ Deus fuit. Comeſſationes ac conviviorum luxus, ſub *Comi* nomine, in pretio fuere &c. XXI. Felicitas, cum Priapo & Cloacina culta eſt, Auguſtinus *de Civitate Dei lib.* 4. *cap.* 23. Honori templum Romæ dedicavit Q. Maximus: Famam Athenienſes coluere. Loquela, ſub *Aji*, *Locutii* ac *Mercurii*, nomine in veneratione fuit. Silentium per Angeronam, Harpocratem ſeu Sigalionem cultum eſt. Riſûs, ut Numinis, meminere Pauſanias & Appulejus. XXII. Societatem Oeconomicam quod attinet, Fauſtitas pro Numine fuit, & [illegible]: Conjugalis vita ſub *Junonis Gameliæ*, aliorumque innumerorum Deorum nominibus in veneratione fuit. Sub *Orbonæ* nomine orbitas culta eſt. Abeundi & adeundi libertas *Abeonæ* & *Adeonæ* nomine, pro Dea eſt habita. Amicitia per *Jovem* [illegible] ſeu *Gentilitium*, Φίλιον & Ξένιον, Opes per *Maimonam*, apud Syros, *Plutonem* ſeu *Ditem* apud Græcos Romanoſque, *Opem* etiam, *Tellurem* ac *Rheam*, fuere in veneratione: Quò pertinuere quoque *Pecunia*, *Æſculanus Deus* & *Argentinus* &c. Ipſa Paupertas pro Numine fuit. Ut de domo, partibus ejus, utenſilibus aliiſque huc ſpectantibus nil addam. V. Voſſium *libro* 5. *cap.* 17. XXIII. Civilem quod ſpectat ſocietatem, non ſolùm civitates urbeſque Genios habuere ſuos, ſed Roma quoque ipſa in Diis habita eſt, teſte Livio. Unde Suetonius Auguſtum non paſſum fuiſſe ſibi templum extrui, niſi *nomine Romæ pariter & ſuo*, docet Suetonius *in Auguſto cap.* 52. XXIV. Legiſlatoria poteſtas *Themis* dicta eſt, cujus tres filiæ *Eunomia*, *Juſtitia* & *Pax*, Orpheo Heſiodoque memoratæ. Ipſæ Pœnæ, aliàs *Furiæ*, item *Erinnyes*, pro Diis fuere. XXV. Libertati ædem fecit T. Sempr. Gracchus, eidem ut & Jovi Victori ſacræ fuere Idus Aprileis. Imò in gratiam Julii Cæſaris, qui libertatem oppreſſerat, Libertatis templum publica adulatio extruxit. XXVI. Concordia templum Romæ habuit, non uno loco. Cui oppoſita Diſcordia, inter Inferorum fuit Deas: à bello *Bellona*

læ dicta. Et quia rerum gerendarum nervus pecunia eſt: Ideò XXVII. Monetæ Junoni templum Romæ vovit L. Furius Camillus Dict. quæ hinc dicta eſt, quòd in ejus fano pecunia cuderetur. XXVIII. Bellum quoque in Diis, ſed inferis fuit, etiam ſub *Martis*, *Bellonæ*, *Enyus* &c. nominibus in veneratione erat *Veneris* quoque Συμμαχίας nomine venit, apud Mantinenſes, teſte Pauſ. *in Arcadicis*. Facit huc *Pellonia* & *Feſſonia*, quarum illa in pellendis hoſtibus, iſta in viribus militi laſſo aſſiundendis, auxiliari credita eſt. XXIX. Victoria, non minùs Deorum numero ſunt adſcripta. Aram ejus inſtaurari à Theodoſio popoſcit Symmachus, quod non minori eloquentia Auguſtinus diſſuaſit. Nec *Venus Victrix* alia, quàm Νικηφόρος fuiſſe videtur, quam cum pomo & palmæ ramo effinxere Romani. Ad militiam quoque pertinet *Fortuna Equeſtris*, cui à Fulvio Flacco vota ædes. Pauſæ pugnandi præfuere Dii *Pauſi* &c. XXX. Triumphus Deus, in denariis argenteis Vulſonis apparet: in aliis quoque reperies icones Virtutis, Pietatis, Æternitatis, Religionis, Fidei, Concordiæ, Pacis, Spei, Juſtitiæ, Æquitatis, Clementiæ, Conſtantiæ, Securitatis, Victoriæ, Providentiæ, Felicitatis, Ubertatis, Liberalitatis, Munificentiæ, Indulgentiæ, Annonæ, Monetæ, Salutis, Lætitiæ, Hilaritatis, Juventutis, Pudicitiæ, Fœcunditatis, Nobilitatis, Honoris, Libertatis &c. XXXI. Pax Athenis aram, Romæ templum, habuit. Eadem *Pandæ* nomine culta videtur; item *Empandæ*, cujus Feſtus meminit. Sic autem dicta eſt, quia pacis tempore pandantur urbium portæ. Sunt tamen, qui Cererem per Pandam intellectam velint, ut Æl. Stolo Præconinus Varronis Præceptor, ſed aliter Varro ipſe. XXXII. Salus publica, quæ ultimus civilis vitæ finis ſtatuitur, & ipſa apud Romanos ædem meruit: quam extruxit Junius Bubulcus, depinxit C. Fabius hinc *Pictoris*, ut videtur, nomen adeptus. Ab ea vicina porta *Salutaris* accepit nomen. Nec à Salute populi diverſa eſt Felicitas publica, prout nominatur in nummo Juliæ Mammeæ Auguſtæ. Illi ædem condidit L. Licinius Lucullus: & narrat Dio *lib.* 44. ut Jul. Cæſar iſtic loci, ubi fuerit Curia Hoſtilia, decreverit erigere templum Εὐτυχίας ſeu Felicitatis, ac poſt ejus exceſſum M. Lepidus illud abſolverit. XXXIII. Ceterùm apud Feſtum etiam Dii Anculi, h. e. miniſtri: item Anculæ, quæ id in Deabus, quod in hominibus ancillæ &c. V. Voſſium *toto lib.* 8. & *in Orig. libris*.

Cultus rei partim ſpiritualis, partim corporeæ &c.

I. Adamus in Saturno cultus eſt, ſicut Saturnus in Natura, quod idem de Noaho etiam dici poteſt. In Natura autem per Saturnum præcipuè ſignificabatur Sol, à quo temporis menſura eſt: Nec Saturnus alius quàm Phœnicum Molochus, qui idem ac Natura & præcipuè Sol. Ita ergo Heros cum Naturæ genio in Saturno venerationem nactus eſt. II. Tubalcainus in Vulcano, ſicut Vulcanus in igne, cultus eſt: ut eadem voce & natura Ignis & artis ferrariæ ac ærariæ repertor fuerit adoratus. III. Chami & Solis ſimiliter cultus apud Ægyptios ac Libyes mixtus fuit. Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 21. *Iidem & Hammonem Deum*, inquit, *Solem occidentem Libyes exiſtimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet ſicut Sol radiis.* IV. Javan, ſive Janus, Jonibus Ἰάων, parens Græcorum, à Latinis, qui ab eo orti, pro Numine habitus eſt, ſed ſic, ut unà cum eo Solem colerent. *Janum* quoque dictum. V. Mitſraim, Chami filius, Ægyptiorum genitor, ſub *Oſiridis* nomine apud poſteros in veneratione fuit, ſed quam cum Sole haberet communem. Porro, ut Oſiris & homo & Sol, ſic etiam Adonis: unde & Alexandrinis unus Oſiridi Adonidique fuit honor. VI. Nimrodi ſeu Beli cum Sole itidem diviſa devotio. Pertinet ad mixtum hunc cultum, quòd Ægyptii in duorum boum ſymbolis coluere tum Solem Lunamque; tum Regem Ægyptium & Joſephum Patriarcham. Apis quoque ſymbolum fuit tum Lunæ, tum Joſephi, ut hic quoque Numen geminum, unum naturale, alterum animale fuerit. Idem de Mnevi bove, in quo cum Sole Mitſraim quoque cultus, dici poteſt. VII. Uranus, cum cœlo ſive æthere, communiter cultus eſt. Mixtus etiam fuit cœli & Regis Cretici, id eſt, Jovis Cretenſis ſenioris, qui Cnoſſum condidit. Spartæ uno cultu affecti ſunt Agamemnon R. & Jupiter, ac cum utroque cœlum ſeu æther. VIII. Mars non ſolùm Nimrodus fuit, ſed etiam Ninus & Thurras, itidem Aſſyriorum Reges. IX. Liber uterque Ægyptius & Thebanus, cum Numine Solis & Liquoris in vite à Sole excocti, mixtum nactus eſt venerationem. Cum Sole etiam cultus Hercules, tùm antiquior ille Ægyptius ſive Tyrius, tum recentior ſive Thebanus. X. Æſculapii non minùs mixtus cultus fuit: Animalis quidem, quatenus id Meſſenio illi Epidauri incolæ nomen fuit: Naturalis, quatenus vim ſignificavit ſalubrem de ſubſtantia Solis nobis ſubvenientem XI. Ariſtæus an cum Cœlo, an cum Apolline i. Sole, cultus fuerit, in incerto eſt. XII. Cum Tellure interiori divinum cultum ſortitus eſt Aidoneus ſive Orcus Moloſſorum R. qui Proſerpinam in campis rapuit Ennenſibus, ac ob præclarum ſcilicet facinus cum Dite ſive Plutone meruit honorari. Ab Heroibus ad Heroinas tranſeo. XIII. In Minerva colebatur tum ſummus Æther, tum virgo Bœota, quam Ogygis Thebani R. filia educarat. Heroinarum aliæ ſortitæ ſunt cultum cum Luna, Heſpero, aut Tellure: de quibus pauca quædam ſubjungam. XIV. Iſis à morte cum Luna culta eſt, unde & capiti ejus cornua addebantur. XV. Europa, Agenoris filia, cum Aſtarte, id eſt, Luna, communem nacta eſt venerationem. XVI. Venus, Cinyræ Cyprii R. amica, cum vi Naturæ generatricis, vel Luna, aut Heſpero mixtum habuit cultum. XVII. Atergatis ſeu Derceto, Syriæ Heroina, Semiramidis mater, poſt mortem culta eſt cum Lunæ Numine: item cum Numine Telluris & Aquæ, quatenus Lunarem vim recipiunt. XVIII. Ceres, Heroina Sicula communem habuit cum Luna, Terræque vi frugifera venerationem Quemadmodum filia ejus Κόρη ſeu Libera aut Proſerpina, cum Terra inferiore, imò & cum Luna infera culta eſt. XIX. Ino filia Cadmi, cum Lucifero, vel potiùs Diluculo ſeu Aurora, eſt culta. XX. Semiramis Regina & Tellus, tanquam unum Numen colebantur: Eandem Suidas *Rheam* vocatam ſcribit. XXI. Acca Larentia in Flora, & Flora in Acca Larentia, id eſt, cum illa Tellus florifera ſive vis naturæ, per quam plantæ florent, culta eſt &c. Præterea XXII. Sol & Nilus, res æetherea & elementalis in eodem Oſiride apud Ægyptios culti ſunt. Quemadmodum in Iſide ſimul Luna & Terra. XXIII Sol & Humor, apud Thebanos, in Baccho divinis honoribus ſimul affecti ſunt. XXIV. Luna & Aër, in Junone convenere &c. Addam etiam hic quædam de cultu mixto ſeu ſociato rei Æthereæ & Æthereæ XXV. Lunam & Heſperum, ſive Dianam & Venerem, uno cultu venerati leguntur Perſæ apud Strabonem *lib.* 15. Hinc Anaitidos templum, quod in Lydia Perſarum ritu extructum erat, Dianæ appellat Pauſanias *in Laconicis*: Veneris Agathias *Hiſtor. lib.* 2. Perſas ſecuti Arabes eodem cultu utrumque hoc ſidus ſimiliter complexi ſunt: à quibus ea religio ad Saracenos derivata eſt; cujus reliquiæ etiamnum apud Mahan medanos ſuperſunt. Hi enim & ſextâ die, Veneri ſacrâ, feriantur & Lunulis ſuis ſuperbiunt: Etiam precatiunculæ eorum, *Deus Deus major & magna, nempe Luna & Venus Dea*, meminit Georg. Cedrenus: quam aliter paulo recenſet Conſtantinus Porphyrogennetes. V. Voſſium *lib.* 7. *paſſim*.

Mundi tandem Univerſi cultus.

I. Naturam Deum credidere Chaldæi, Medi & Aſſyrii, ſed ita, ut non omnes ejus partes æquè eſſe divinitatis participes ſtatuerent: verùm cœlum cœleſtiaque corpora potiſſimùm. Hinc Beli apud Aſſyrios, Molochi apud Phœnices, Saturni, qui idem cum Jove & Apolline, apud Græcos Romanosque, cultus. II. Ægyptii ſub nomine *Amûn* ſive *Ammonis* omnem rerum Naturam venerati ſunt: Nihilque aliud apud ipſos Jupiter Ammon, quàm apud Arcades Pan fuit: & apud Aſſyrios Belus. V. *ſuprà*. Iidem hanc occultam Naturæ vim etiam *Minervam* ac *Iſidem* dixere. Nec obſtat, quòd Iſis Lunam denotaverit, namque & hæc *Natura parens* dicitur Appulejo *Metamorph. cap. undecimo*. Dixere eandem *Oſiridem* quoque, diverſo reſpectu, utrumque ſexum illi tribuentes. III Pan, vetuſtiſſimum Arcadum Numen, quid aliud fuit, quàm τὸ πᾶν, hoc eſt, *Omne* ſeu *Univerſum*: & quia Sol in omnem Naturam imperium habet, Pan quoque Sol dicitur Macrobio. Hinc apud Athenienſes, cùm triplex eſſet certamen, in quo lampadem alter alteri tradebat, unum in Piræo Minervæ, alterum in Ceramico Vulcano, tertium Prometheo in Academia ſacrum; univerſa tamen referebantur in honorem Panos, tanquam Numinis univerſa reliqua complexi. Interim non ſemper Panos nomine ipſam rerum Naturam, ſed & Spiritum illum Mundi hujus effectorem ac conſervatorem adoratum eſſe, patet ex Plutarcho *lib. de defectu Oraculorum*. IV. Jupiter, ut Græcis, ſic Romanis, cœlum quidem vulgò ſeu æthera, & aërem, inſuper autem terram & aquam, & quidquid videmus, ſignificavit. V. Apollo non ſemper Solem denotavit ſolum, ſed quandoque etiam totum mundum, unde κόσμου δύναμις, κόσμου πνεῦμα, κόσμου φῶς Macrobio dictus eſt & Orpheo omnia fuit. VI. Janum *alii cœlum, alii dixerunt eſſe mundum*, verba ſunt Auguſtini *de Civitate Dei lib.* 7. *cap.* 28. VII. Saturnus quoque, cùm filius Urani dictus eſt, totius Naturæ vim ac virtutem, indigitavit: quem ex Ope, tanquam principio Naturæ corporeæ paſſivo, generaſſe fabulati ſunt filios tres Jovem, Neptunum, Plutonem: totidemque filias, Junonem, Veſtam, Cererem, in quos tota rerum Univerſitas diviſa eſt. Aliter dein conſiderarunt quoque eum, quatenus tempus eſt temporumque converſio. VII. Per Minervam etiam intellexiſſe Veteres Mentem divinam ſeſe extendentem per Naturam univerſam, docet Athenagoras *in Apologia*. Quæ omnia ex Stoicorum placitis illuſtriora fiunt: Illis enim Mundus ſive rerum Natura animal fuit divinum, conſtans mente divinâ & corpore mundano, cujus ſingulæ etiam partes Dii, vel Dei membra forent, quia divina illa mens partes ſingulas permearet. In rerum dein Natura omnium generationem ac corruptionem attenderunt, quæ converſio cùm eſſe non poſſit absque principii activi & paſſivi operatione, ratione activi conſiderarunt Naturam ut marem, ratione paſſivi verò, ut fœminam. Cùm verò dicerent, Mundum eſſe magnum ac

divinum animal, unum quidem Numen agnoſcebant; illos verò plurimos, quos vulgus venerabatur, ſtatuebant eſſe Dei ſeu animæ mundanæ ſectiones mundano corpori permixtas, ac pro corporibus diverſis diverſa nomina ſortiri. Sed ſatis de his: plura V. apud toties laudatum Voſſium *de Orig. & Prog. Idol. lib. 7. à cap. 1. uſque ad 8.* Quis verò tantam Deorum turbam non miretur, imò obſtupeſcat? Quis etiam non rideat, an lugeat ſtultitiam Gentium, ubi videat admixta tot Numina vel ridicula, aut minuta, vel ſordida quoque aut obſcœna? Nec tamen æquè hac parte inſanivere univerſi, vera enim ejuſmodi Numina non eſſe videre ſapientiores Gentilium. Interim nulli propiùs acceſſerunt ad veritatem, Athenienſibus, qui cùm præter ſibi nota Numina etiam IGNOTO DEO aram poſuiſſent, occaſionem præbuere Gentium Apoſtolo, ad ſe de VERO DEO, verba faciendi: cui *Uni, qui ſolus eſt* OMNIA IN OMNIBUS, *ſit honos, laus, gloria, decus, in ſempiterna ſecula!*

Dii bene, formula apud Gentiles exclamandi, cum bona ominatione, quam *adominationem* dictam eſſe, contrariam *abominationi*, docet ex *Gloſſario* vet. inedito Barthius, necdum verò talium conſtipatoribus, notatam miratur, cùm illud alterum hinc aſcendens, *Dii meliora!* longis logis illis illuſtratum ſit. Statius *Thebaid. lib. 12. verſu* 99.

Di bene! quid tales ſtirpemq; animosq; venitis.

Contrarium, *Dii malè*, cùm rem propoſitam non probarent. Idem *Thebaid. lib. 12. verſu* 99.

Dii malè, quòd poſitos humus alma dieſq; reſolvunt.

Ad quem utrumque locum V. præfati Auctoris *Animadverſ.*

Diiſicum, inſignis Monaſterii nomen, quod à *S. Dio* Archimandrita Conſtantinopoli fundatum, *Dii* etiam nomine veniebat. Meminit Sancti hujus *Menologium* Græcum *ad d.* 19. Julii & *Martyrologium* Rom. 8. Februar. apud Macros Fratres *in Hierolexico.*

Dillenburgum, adde: Comitum Naſſoviæ, per multas ætates, ſedes, Auriacorum Principum eximio pari, Guilielmo & Mauritio, incunabula præbuit. Arx inter munitiſſimas Germaniæ, ſitu & operâ humanâ, meritò referenda; cum armamentario inſtructiſſimo, in excelſa rupe: imminet oppido in valle ad Orientem Solem ſubjecto. Nomen à præterfluente *Dilla* fluv. Familiam Comitum quod attinet, linea *Dillenburgica* omnium ſtirpis Naſſoviæ linearum præcipua, A. C. 1292. cœpit, ab Othone Henrici Divitis filio majori natu, cui *Dilleburgum* ceſſit, Walravio filio min. Weisbadenſem Comitatum ſortito. Pater fuit is Otho, *Dillenburgi* ſedem qui primus fixit, ex Agnete Solmenſi, inter alios Henrici, qui arcem non tam vetuſtate, quàm incendio collapſam, ampliorem multo ac ſpecioſiorem reddidit: Pater ex Adelheida Com. Arembergia, Othonis & Henrici, quorum hic Beilſtenium obtinuit, ille *Dillenburgenſem* lineam continuavit, Comitatu Viandenſi, Baronatu S. Viti & parte dominii Grimbergenſis, patrimonio aucto. Obiit autem A. C. 1369. relicto Johanne, qui ex Margareta filia Engelberti Com. Marcarum & Cliviæ liberos ſuſcepit, Adolphum & Engelbertum: quorum is Dietzam avitæ ditioni adjecit, ductâ Juttâ, Gerhardi Com. Dietzenſis filiâ ac hærede. Sed à filia eorum Jutta, Comitatus hic marito Com. Diepſtenio ac Coninckſtenio allatus eſt. Alter Johannis fil. Engelbertus, ductâ Johannâ, Johannis, Leccæ & Bredæ Toparchæ, filiâ, Baronatum Bredæ, à Johanne Brabantiæ D. emptum, ditioni avitæ adjunxit; defunctus A. C. 1446. Eo genitus Johannes, Comes Naſſoviæ, Viandæ, Baro Bredæ, Toparcha Leccæ, Præfectus Brabantiæ; junctâ ſibi Mariâ, Johannis Comit. Leccæ ac Heinsbergæ filiâ, ditiones iterum varias, ac inter eas, tertiam Juliaci agri partem, nactus eſt: Pater, inter alios, Engelberti ac Johannis; inter quos, cùm paternam creviſſent hæreditatem, convenit, ut utricunque hæres maſculus defuturus eſſet, ejus ditiones alteri lineæ accreſcerent. Quo factum, ut Engelberto, qui non modò Brabantiæ, ſed omnium per Belgium munitionum Præfectus, aurei velleris in domum Naſſoviceam decus intulit, Maximiliano I. Imp. percharus, ſine liberis defuncto, A. C. 1504. Johannes in omnia ejus bona, quæ recentiora & in Gallico ſolo poſita erant, ſuccederet: Cattimelibocenſi inſuper Comitatu & reducto Dietzenſi, avitis ditionibus adjectis. Pater hic ex Eliſabetha Haſſiaca, Annæ Comit. Cattimelibocenſis hæredis filia, Henrici fuit, qui ditiones patrui Engelberti; ac Guilielmi, qui *Dillenburgum* & cœtera in Germanico ſolo loca paterna nactus eſt. Quorum ille Arauſionenſem lineam primam orſus eſt, ex media uxore Claudia Auriacâ Renato Cabillonenſi ſuſcepto: Iſte Carolo V. Cæſ. à conſiliis, Guilielmi qui Auriacam gloriam in *Dillenburgicam* familiam intulit, genitor, obiit A. C. 1559. ætatis 79. Ex Walpurgi, Johanis Egmondani filia, Eliſabethâ & Magdalenâ; ex Johanna verò, Bothonis Comit. Stolbergii nata, Guilielmo Auriaco, Johanne ſuo in Germania ſucceſſore, aliisque utriusque ſexus ſuſceptis. E quibus Guilielmus Renati Cabillonenſis ultima voluntate hæres Arauſionenſis Principatus, hodiernorum Auriacorum Principum auctor eſt. Johannes, belli pacisque artibus clarus, Illuſtrem Scholam Herbornenſem fundavit, Religionemque nuper repurgatam ad exteros uſque promovit: defunctus *Dillenburgi* A. C. 1606. ætat. 71. Ei ex Eliſabetha Liechtenbergicâ, nati ſunt Wilhelmus Ludovicus, Friſiæ, Groningæ, Tencterorum & Tubantum Præfectus; Johannes, Georgius, Philippus, Mechthilda, Erneſtus, Caſimirus & Ludovicus Guntherus, præter filias adhuc aliquot: ex Cunegunde Jacoba Friderici III. Elect. Palatini filia Amalia & Cunigunda, quarum illa Guilielmo Com. Solmenſi nupſit: ex Johanna denique Ludovici Senat. Witgenſtenii filia, Johannes Ludovicus, & quinque filiæ. Inter quorum maſculos hæreditas ſic diviſa eſt, ut Guilielmo Ludovico *Dillenburgum*, Herbornâ, Dingenſtenio, Ebetsbachio, & Hegerâ adjectis, Johanni Sigena; Georgio, Weſterwaldia; Erneſto Caſimiro Dietza & Naſſovia, Johanni tandem Ludovico, Hadamaria obveniret: quo pacto *Dillenburgenſis* linea in quinque Comitatuum flexus ſecta, tot ſedes Principatuum titulo futuras nobiles extruxit. Sed Guilielmo Ludovico, poſtquam ex Anna Guilielmi Auriaci filia nullam ſuſcepiſſet prolem, Leovvardiæ Friſiorum A. C 1620. ætat. 60. extincto; Sigenenſis linea, cujus Johannes auctor, inter Naſſovicas, præcipua eſſe cœpit: Georgius verò hodiernos *Dillenburgicos* ſevit, defunctus A. C. 1623. Is enim, ex Anna Amalia Naſſovia, genuit Ludovicum Henricum Principem Naſſoviæ *in Dillenburg*, quo, & Catharinâ Sayno-Witgenſteniâ; (quæ novem annis ante maritum obiit A. C. 1651.) nati ſunt Anna Amalia (*n.* A. C. 1616. ux. Ludovici Com. Wiedani primò, dein Chriſtiani Com. *Sayna.*) Georgius Ludovicus (*n.* 1618. den. 1656. ux. Anna Auguſta Brunſv.) Eliſabetha (*n.* 1619.) Juliana (*n.* 1620. den. 1621.) Albertus (*n.* 1621. den. 1622.) Catharina (*n.* 1622. den. 1631.) Ludovica (*n.* 1623. den. 1666. Uxor Ludovici Com. Ilenburgici) Henricus Wilhelmus (*n.* 1626. den. 1627.) Magdalena (*n.* 1628.) Adolphus (*n.* 1629. ux. Eliſabetha Carola Holtzapfelia) Philippus (*n.* 1630. den. 1657.) & Maria Eleonora (*n.* 1632. den. 1633.) omnes *Principes ac Comites Naſſoviæ &c. in Dillenburg.* E quibus Georgius Ludovicus, ex Anna Auguſta uxore, ſuſtulit Eliſabetham Catharinam (*n.* 1639. den. 1641.) Sophiam Eleonoram (*n.* 1640.) Henricum (*n.* 1641. ex ux. Dorothea Eliſabetha Lignicio-Brigenſi, patrem N. Principis) Carolam (*n.* 1643.) & Ludovicam (*n.* 1652.) V. Phil. Jacobum Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. tom. I. pag.* 82. & 163. Cyriacum Lentulum *Principum Naſſoviæ Geneal. MS.* &c.

Diloris, apud Vopiſcum *in Aureliano*, *Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit: quum antea non niſi rectas purpureas accepiſſent, & quidem aliis monolores, aliis* dilores, *trilores aliis* &c. dicitur à numero lororum. Sunt autem *lora* in hoc genere tunicarum ſegmenta veſtibus adtexi ſolita: *ſegmenta* dico; Nam Latini hac voce intelligunt lora aurata vel faſcias auratas, veſtibus & præcipuè muliebribus prætexi conſuetas & eas maximè, quibus ſumma veſtis ora prætexebatur. Aliter *panni* dicuntur, de qua voce V. infrà. Duo itaque panni ſeu lora veſti adſuta, *diloren* eam faciunt, ut in illo Horatii,

Purpureus latè qui ſplendeat, unus & alter
Adſuitur pannus.

Sic apud Virgilium chlamys præmium victori datur, duplici mæandro purpureo ornata,

—— —— —— *quam plurima circùm*
Purpura mæandro duplici Melibæa cucurrit, &c.

Atque hujusmodi tunicæ Vett. jam cognitæ fuere, trilores verò, & quæ plures in circuitum zonas haberent prætextas, vel adtextas, non niſi ſequior ætas admiſit. Salmaſius *ad Vopiſcum.*

Dilutus Color, aliàs *blandus*, Græcè ὑδαρέστερος, auſtero & meraco opponitur. V. ſuprà in voce *Auſterus.* Metaphorâ deſumtâ à vino: unde etiam *ebriæ* & *ſaturæ* dictæ lanæ, quæ multum *potavere.* Mattius in *Mimiambis*,

Et conſiles tapetes ebrii fuco.

Alius Poëta,

Vellera, quæ Tyrios potavere cruores &c.

Eſt autem *dilui*, Græcè κατακλύζειν, unde *Diluvies* & *Diluvium*, κατακλυσμὸς &c. V. plura hanc in rem, apud Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 268. 345. &c. de *Diluvio* verò, in vocibus *Deucalion, Noë, Ogyges*, item *Pyrrha*: Hujus enim potiùs, quàm *Deucalionis*, nomine ſæpe apud Scriptores venit illud, quod in Theſſalia, Crotopi tempore, eodem cum Phaëtontis incendio, contigiſſe legitur. Unde *poſt Pyrrham*, apud Statium *Theb. lib. II. verſ.* 469. i. poſt diluvium; *Pyrrhæ ſecula*, apud Claudianum *Bello Gildon.* &c. C. Barthius *ad Statium loco cit.*

Dimicare, propriè eſt ſorte ac *micatione* finem imponere controverſiæ. Et quidem *micare* de ea ſorte dicebatur olim, quæ fit per digitos ſubitò ſub certo numero expanſis: cujusmodi morem eleganter exprimit Nonnus *lib.* 23. deſcribens certamen inter Cupidinem & Hymenæum, quos inducit miro jaculationis genere, Ganymede Brabeutâ, certare. Fuit autem *micationis* frequens uſus apud Vett. in controverſiis: nam etiam in contractibus, ſi de pretio alicujus rei non conveniret, *micatione* controverſiam tollebant; ſic res in foro, ſic carnes de lanio emebantur. Quod poſtea jure mutatum, cautumque eſt, ut ſub exagio.

gio, h. e. πρὸς σταθμὸν, non *micatione*, carnes emerentur, auctore Aproniano Præfecto urbi, uti docet vetus *Inſcr.* cujus initium, *Ex Autoritate Turci Aproniani V.C. Præfecti Urbis. Ratio docuit utilitate ſuadente, conſuetudine micandi ſummota, ſub exagio potiùs pecora vendere, quàm digitis concludentibus tradere* &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 13. Inde vox extenſa, ad deciſionem controverſiæ qualiscunque, etiam quæ pugnis, unde πυκτεύειν Græcis, & ferro fieret. Hinc *Dimicatio ſingularis*, pro monomachia, quam vocem vide. Sed & *Micatio digitorum* nonnullis luſus genus, frequens apud Græcos olim, quibus ἐπαλλάττειν δακτύλοις, de quo aliquid ſuprà, in verbo *Decernere*.

Dimidium, vox in re monetaria non antiqua; quæ cùm nummi ſpeciei præponitur, *dimidium* de eo demendum docet. E. g. *Quintus dimidius ſolidus*, in *L.* Ripuar. *tit.* 20. eſt quartus ſolidus cum dimidio, & ita de cœteris. Simili planè modo Græci τρίτον ἡμιωβόλιον dicebant, pro *duobus obolis & ſemis*; ἕβδομον ἡμιτάλαντον, pro *ſex talentis cum dimidio*, uti obſervavit Caſaubonus *ad Theophraſti Characteres*. V. Jac. Gothofredum *ad L.* 4. *C. Th. de Suariis*, ubi de *Semidecima*, laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſario*.

Diminia, Vicus Bœotiæ, à Græco δίμηνος, *bimeſtre*, nomen nactus, quòd in ejus agro ſemen in terram jactum non niſi duos menſes ſub illa lateat, memoratur Jac. Sponio *Itinerar. Græciæ lib.* 2. *pag.* 89.

Dimiſſoriæ Literæ, quarum mentio in *Canonibus* Concil. Afric. *can.* 106. alibique paſſim, ἀπολυτικαὶ Synodo Trullanæ *can.* 17. erant, quas Clerici ab Epiſcopis impetrabant, ut in alienam diœceſin tranſirent, in ea manerent, aut ab aliis Epiſcopis ordinarentur. V. Sirmondum *ad Sidonium lib.* 6. *Epiſt.* 8. Ferrarium *de Antiqq. Eccl. Epiſt. l.* 1. *c.* 8. Car. Labbeum *ad Synopſ. Baſil. p.* 199. & *ſeqq.* Alios, laudatos Carolo du Freſne, ubi ſuprà.

Dimœritæ, à voce Græca Διμοιρία, i. *diviſio*, cognominati ſunt Apollinariſtæ Hæretici, quòd, cùm priùs cum Arianis aſſeruiſſent, Verbum Divinum in Incarnatione Animam non accepiſſe; poſtea ex textu Evangelii convicti, faterentur quidem ſuſcepiſſe Animam, ſed intellectu carentem, cujus vicem Divinitas ſuppleret, hinc Chriſtum *Dominicum Hominem* appellantes, Gregorius Naz. *Epiſt.* 1. *ad Cledonium*, apud Car. Macrum *Hierolex.* V. quoque Joh. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 1. §. 6. & ſuprà, ubi de *Chriſtomachis*.

Dimotò incedere, apud Lactantium quid ſit, V. infrà *Summoto*.

Dindyma, adde: *Sacrum* ſpeciatim hunc montem vocat Papinius Statius *lib.* 1. *Sylv.* 1. *verſ.* 9. quòd in eo primùm homines πρῶτον Θεοῖς κάτοχοι εἶναι, *Numine afflati* perhibeantur. Biceps autem is, cum quo proin minimè confundendus mons unius verticis in Cyzico Inſ. ei cognominis, eidemque Numini ſacer, uti videre eſt apud Scholiaſtem Apollonii *lib.* 1. *verſu* 985. V. de utroque Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium dictò l.*

Dinochares, celebris Architectus, Templo Dianæ Epheſiæ ultimam manum impoſuit, ſub Alexandro M. cùm prius, quod Heroſtrati ſcelere conflagraverat, à Cheſiphonte fuerit extructum. Idem paucis poſt annis Alexandriam in Ægypto metatus eſt, hinc *Ptolemaicæ aulæ conditor* Auſonio dictus in *Moſella*,

> *Conditor hic forſan fuerat Ptolemaidos aulæ*
> Dinochares, *quadro cui in faſtigia cono*
> *Surgit & ipſa ſuas conſumit pyramis umbras.*

Etiam Arſinoës Templum inchoavit. Plin. *l.* 34. *c.* 14. *Eodem lapide* (magnete) *Dinochares Architectus Alexandriæ Arſinoës templum concamerare inchoaverat, ut in eo ſimulachrum ejus è ferro pendere in aëre videretur. intercesſit mors & ipſius Ptolemæi, qui id ſorori ſuæ juſſerat fieri.* Alii *Dinocratem* vocant, ſed meliores libri Plinii, præter locum modò dictum, ut & Auſonius, ut vidimus, *Dinocharem* appellant. V. de eo plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 812. & *ſeqq.*

Dinumium, ſeu *Dinummium* vectigal, quod fiſco vel Reip. præſtabatur Alexandriæ, pro mercibus, quæ importabantur vel exportabantur, à præſtationis quantitate & modo, ut videtur, appellatum, in *l. un. C. de Alexandr. Primat. lib.* 11. *Gloſſæ vett. Binio*, δίνουμμος. Gall. *Double*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1169.

Diocæſarea, urbs Aſiæ min. adde: Salmaſio eadem videtur eſſe cum Laodicea ad Lycum, quamvis diverſas illas faciat Ptolemæus; Et quidem primò Διόσπολιν, dein Laodiceam, tandem Διοκαισάρειαν, compoſito nomine ex *Jove* & *Cæſare*, à Polemone, Zenonis Rhet. filio, in gratiam Auguſti, dictam eſſe, docet *ad Solinum pag.* 828. V. in vocibus *Dioſpolis* & *Laodicea*.

Diocles, Agitator celebris, in vet. *Inſcr.* in qua trigarum, in curuli certamine, mentionem factam, obſervat idem Autor *Ibid. pag.* 100.

Diocletianus, Imp. adde: Palatii ejus, quod ampliſſimum habebat Spalati, rudera egregio commentario illuſtravit Jac. Sponius *Itiner. Part.* 1. *pag.* 103. & *ſeqq.* ubi delineationem quoque ejus æri inciſam exhibet.

Diocmitæ, apud Capitolinum *in Marco*, *Latrones etiam Dalmatiæ atque Dardaniæ milites fecit. Armavit & Diocmitas. Emit & Germanorum auxilia* &c. & Ammianum *lib.* 27. Scaligero pro *Docimitæ*, à Docimeo, Phrygiæ urbe; Salmaſio verò, dicti ſunt ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ ſicque appellati videntur levis armaturæ, adeoque expediti, & ad perſequendum fugitivos, aut latrones, idonei milites: quos & Διώκτας appellabant. Certè Marcellinus, *genus ſemiermium*, inquit, *hominum*, *quos* Diocmitas *appellant*. Salmaſius *ad Capitolin.* Διωγμίτας vocat Metaphraſtes in *Vita* Athanaſii.

Diodorus, Thebanus, multiforatilis tibiæ auctor, Polluci: quod inventum alii Pronomo, nonnulli Antigenidæ, Thebanis itidem, tribuunt. V. Salmaſius *ad Solinum pag.* 120.

Diodorus Tryphon, piratici dominatus primus auctor Cilicibus, ab Antiocho Demetrii in caſtello quodam concluſus & ad mortem adactus eſt, Strab. Manſit tamen hæc πειρατεία Cilicum & in tantum progreſſu temporis crevit, ut Romani miſſis exercitibus & Imperatoribus ſuis eam evertere dignum habuerint. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 770. & 771.

Diœceſis, Græcè Διοίκησις, dicebatur plurium provinciarum inter ſe copulatarum præfectura. Balſamon *in can.* 9. *Concilii Chalcedon.* Διοίκησις δέ ἐστιν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ: quarum quælibet ſuas habebat Metropoles; quæ ſingulæ regebantur à Comitibus & Vicariis; plures verò unà & ſimul à Præfecto Prætorio. Earum mentio frequens in *Cod. Theodoſ.* & *Juſtin.* apud Marcellinum item, qui *Tractus* vocat. Autor Conſtantinus M. fuit, qui totum Imperium Rom. in IV. *Diœceſes* diſtribuit, nempe *Italiæ*, *Illyrici*, *Orientis* & *Africæ*; è quibus vetus Imperium CP. duas medias integras comprehendit, Macedoniam nempe, Daciam, Orientem in ſpecie ſic dictam; Ægyptum, Aſiam, Pontum & Thraciam: hodiernum verò Turcicum, tertiam inſuper, Africam ſc. complectitur. V. Bertenium *lib.* 1. *Pith. cap.* 2. & Jacobum Gothofredum *ad l.* 3. *Cod. Th. de Med.* & *in Topogr. ejuſdem Cod. part. I.* Atque inde manavit, ut *Diœceſes* dicerentur potiſſimùm provinciæ, quibus præerant Metropolitani vel Archiepiſcopi, ut in *Concilio* Chalcedon. *can.* 28. Has inſtituiſſe S. Dionyſius Epiſc. Rom. dicitur Anaſtaſio in *Vita* ejus. Poſtmodum verò abuſivè ſic dici cœperunt Epiſcoporum diſtrictus, qui proprio vocabulo *Parochiæ* indigitantur paſſim. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Diœcetes*, Gr. Διοικητὴς, apud Hegeſippum, cui *Diœceſes* à Conſtantino, ut diximus, inſtitutæ, notiores erant, quàm procurationes apud vet. Aulam Rom. eſt Diœceſeos alicujus adminiſtrator, Prætorio Præfectus, *lib.* 1. *cap.* 44. V. Joh. Fridericum Gronovium *Obſerv. in Eccl. cap.* 16. Minoris dignitatis erant *Diœcetæ*, de quibus Anaſtaſius *in Eccleſ. Hiſtor.* ubi vox *Adminiſtratores* in genere notat. *Diœcetæ Ergaſiotanorum*, *l.* 5. *Cod. de Epiſc. aud.* & *in l. Cod. Th. de Alexandr. pleb. Primat* vocantur, qui operariis & artificibus præerant. Sed & *Diœcetæ*, publicani, h. e. Collectores tributorum ac vectigalium ſunt, Leoni *Nov.* 61. Theophani *in Chron.* Aliis. Unde legimus in *Epiſt.* Hadriani Pontif. ad Carolum M. in *Cod.* Carolino 92. *Miſſi Græcorum duo Spatharii Imperatoris cum Diœcitin, quod Latinè Diſpoſitor Siciliæ dicitur* &c. His præerat Μέγας Διοικητὴς, cujus dignitatis meminit Cantacuzenus *lib.* 3. *cap.* 14. & Codinus *de Officiis*. V. Jac. Gothofredum *ad l.* 1 *prædictam*. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Diogenetus, Pictor inſignis, ſub quo pingendi artem didicit Marcus Imp. Capitolino: an idem cum *Diogneto* Philoſopho, cujus ipſe Marcus meminit *de Vita ſua*. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Capitolinum*, ut & in voce *Diognetus*.

Diogenianus, Tzetzi in *Vitis* Philoſophorum citatur, qui vulgò *Diogenes*.

Diognetus, pugil, Cretenſibus olim in veneratione fuit, teſte Ptolemæo Hephæſtionis *lib.* 5. qui addit, honore hoc eum dignatos, quia non alia de cauſa excidiſſet coronæ præmio, quàm quia adverſarius, quem viciſſet, nomen habuiſſet Herculis. Tanti enim illis Hercules erat, ut etiam ad ignominiam ejus pertinere arbitrarentur, ſi aliquis vinceretur *Herculi* cognominis. V. Voſſium *de Idololatria lib.* 1. *cap.* 14.

Diomedeæ Inſ. adde: Specie & magnitudine erodiorum eſſe has aves, ab omnibus traditum. Forma earum, juxta Ovidium:

> *Ut non cygnorum, ſic albis proxima cygnis.*

Imò non erodiis ſolùm ſimiles, ſed & *erodios* αὐτοχρῆμα eſſe, legas apud Stephanum, item Antigonum *in Mirabil.* Unde Servius, *hodieq́ Latinè Diomedeæ vocantur. Græci erodios dicunt.* V de illis Auctorem ſæpius laudatum ubi ſuprà *pag.* 92. & 93. Ἀντίψυχοι Græcis eædem aves dictæ ſunt, quòd ſanguine ſuo quotannis manibus *Diomedis* parentarent. Sic enim vocabantur Græcis, qui pro alio devovebantur & alieni Fati vicarii ſua ſponte mortem obibant, *animam pro anima* reddentes. Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano*. Plura de his avibus V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. II. cap.* 37. ubi illas ἐρωδιοὺς ſeu *ardeas* eſſe, eruditè probat.

Diomedes, Ætoliæ R. adde: Juxta oſtium Timavi nemus ac templum habuit. Strabo *lib.* 5. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδρίου καὶ ἱερὸν Διομήδους ἐστὶν, ἄξιον μνήμης, τὸ Τίμαυον. Qui paulo pòſt ſubdit, *Diomedi* apud Venetos equum album ſacrificari conſueviſſe. Eundem

dem, in Picena quoque regione pro Numine fuiſſe, Scylax Caryandenſis auctor eſt *in Periplo*, Μετὰ δὲ Δαυνίτας ἔθνος ἐστὶν Ὀμβρικοὶ καὶ πόλις ἐν αὐτῇ Ἀγκὼν ἐστιν. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος τιμᾷ Διομήδην εὐεργετηθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἱερὸν ἐστιν αὐτοῦ. *Poſt Daunitas, gens eſt Umbrorum: inq; ea eſt Ancon urbs. Hæc verò gens colit* Diomedem, *cui ille benefecit: ac ibidem ejus eſt Fanum.* Imò & in inſulis quinque, quæ ex adverſo Marucinorum ac Pelignorum ſitæ ſunt, atque ab eo nomen accepere, *Diomedeæ* dictæ, cultum eſſe, diſcimus ex Theophraſto *Hiſt. Plant. lib.* 4 *cap.* 7. ubi platanum non eſſe in Adria, præterquam circa *Diomedis* delubrum, tradit. V. quoque Plinium *lib.* 10. *cap* 44. & Auguſtinum *de Civ. Dei lib.* 8. *cap.* 16. qui poſterior de eo ſic habet: *Diomedem fecerunt Deum, quem pœnâ divinitus irrogatâ, perhibent ad ſuos non revertiſſe: ejusq; ſocios in volucres fuiſſe converſos. Quin etiam templum ejus eſſe ajunt in Inſula Diomedea, non longè a monte Gargano, qui eſt in Apulia: & hoc templum circumvolare atq; incolere has alites, tam mirabili obſequio ut roſtrum aquâ impleant & aſpergant: & eò ſi Græci venerint, vel Græcorum ſtirpe progeniti non ſolùm quietas eſſe, verùm & ſupervolare: ſi autem alienigenas viderint, ſubvolare & capita eorum, tam gravibus ictibus, ut etiam perimant, vulnerare.* Nempe, ob adulterium uxoris, cùm domum reverti nollet, in Italiæ loca varia conceſſit, inque Apulia conſedit: ubi Argyrippam ſive Argos Hippium ſive Arpos (uti & in Hirpinis Beneventum ad Equum Tuticum) condidit, Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 1 *cap.* 40

Diomedis Cuſtodia, carcer in Urbe CP. ſtante Imperio Græcorum, *Exilium* S. Ma[illegible]ini Papæ *in Collectaneis Anaſtaſii Biblioth. à Sirmondo in* 8. *edit pag.* 94.

Diomia, adde: Nomen ei à *Diomo*, Herculis familiari, qui ibi Templum & Feſtum habuit ſuo honori dedicatum. Gr. Διόμεια, V. Meurſium *de Pop. Attic.*

Dion, Laconiæ Rex, Orphes, Lycus & Caryæ pater, ex Iphithea, memoratur Servio *ad Eclogam.* 8. V. ſuprà *Carya*.

Dionyſiaca Saltatio, quæ aliàs *Pyrrhica*, quoque dicta eſt, quòd in ea Liberi Patris apud Indos geſta ſaltarent; poſtquam viz. eam nimis laborioſam priùs, poſteri mitiorem fecere, pro lanceis, thyrſos, pro jaculis ferulas atque etiam lampadas, adhibentes, accinentesque ſimul pulcherrima carmina, nec non ex tibiis ὄρθιον νόμον. J. C. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 18.

Dionyſias, gemmæ nomen, apud Plinium, *nigræ ac duræ, miſtis rubentibus maculis; quæ ex aqua trita, ſaporem vini facit, & ebrietati reſiſtere putatur, lib.* 37. *cap.* 10. Ad quem locum V. Salmaſii *Exercitationes ad Solinum pag.* 718.

Viri celebres.

Dionyſius Alexandrinus, Poëta inſignis, tempore Veri Imperatoris, Salmaſius *ad Spartianum, in Severo.*

Dionyſius Carthuſianus, adde: Dictus *de Leevvis*, aliàs *Richelius*, ex oppido ejusdem nominis, Hasbaniæ municipio, ditionis Leodicenſis, juxta S. Trudonis oppidum, Carthuſianus profeſſione domus Bethleem in Ruremunda. Operæ ejus 12. Volum. extant. De eo Svvertius, *Tanta*, inquit, *fuit operum ejus moles ut multitudine librorum ſuperaverit S. Auguſtinum, & quod mireris, propriâ omnia manu.*

Dionyſius Exiguus, V. infrà *Exiguus*.

Dionyſius Mileſius, Κυκλογράφος, ſtylo pedeſtri mythiſtoriam continuavit, Poëta falso viris doctiſſimis creditus. Ejus meminere ſæpius Apollodorus & Scholiaſtes Apollonii. V. quoque Tzetzem *Chil.* 12 & plura de eo apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 847.

Dionyſius Samius, ſcripſit περὶ Κύκλου. Athen.

Dioptæ, Græcis Διόπται & Διοπτῆρες, iidem cum *Curioſis* & *Speculatoribus*, quos vide.

Dioptra, Græcè Διόπτρα, inſtrumentum varii uſus, ab Hipparcho excogitatum, memoratur Plinio *lib.* 2 *cap.* 26. Illius ope & faſtigium aquæ explorabant, eamque librabant, & propugnaculorum ac turrium altitudinem venabantur, ſingularumque ſtellarum loca atque magnitudines, & invicem diſtantias ſignabant Veteres. Quod *cœlum metari* dixit Ovidius, *orbem radio deſcribere*, Virgilius. Sic & groma *Inſtrumentum diopricum* fuit, quo recturas limitum ac viarum, tam in caſtrorum, quàm in agrorum metatione inſtituenda, dirigebant. Unde *conſpectus* & *conſpiciendi rigoris*, tàm frequens apud Agrimenſores mentio, in ea menſuræ ratione. Propriè verò Διόπτρα vitrum eſt ſeu ſpecular, quod διάφανον facit, uti nomen ipſum indicat, unde διοπτρος lapis, i. διαφανής, ſicut Κάτοπτρον, *Speculum* eſt. Nempe Διόπτρα eſt *ſpecular*, per quod; Κάτοπτρον, *ſpeculum*, in quo videtur: illud διάφασιν, illud ἔμφασιν facit. Hinc de vitreo ſpeculari Sympoſius *in tit. Ænigm.* 68.

> *Perſpicio penitus, nec luminis arceo viſus*
> *Tranſmittens oculos intra mea membra meantes.*
> *Nec me tranſit hiems, ſed Sol tamen emicat in me* &c.

Salmaſius *ad Solinum pag.* 159. 672. & 821. Idem τὴν Διοπτρικὴν, tertiam Aſtronomiæ partem, à quibusdam conſtitui, monet *pag.* 656. In Muſæo Kircheriano Romæ, varia exhibentur *Dioptrica* experimenta. *Inter quæ mireris Chriſti reſurgentis effigiem, ſine omni ſubjecta materia comparere: Aviculam, intra ahneam caveam, garrulam luxuriari & circumſalire ita, ut intra aquam nautiquam madeſiat* &c. verba ſunt Georgii de Sepibus *in Deſcript. ejus pag.* 39.

ubi *Dioptricam*, Optices ſpeciem, perſequitur. V. quoque ſuprâ in voce *Anaclaſtica*.

Dioſcuridiani, Hæretici, V. ubi de *Eutychianis*.

Dioſcuri, adde: Ædem ſeu templum iis Romæ vovit extruxitque bello Latino A. Poſthumius Dictator, an U. C 257. quòd victoriæ auctores ac nuntii Romanis fuiſſent. Conditum autem in Foro fuit, ubi viſæ eorum imagines, vicinusque fons iis ſacer dictus eſt. Ædem dein vetuſtate collapſam refecit de manubiis hoſtium L. Metellus, à Dalmatis ſubactis, *Dalmaticus* dictus. Quamvis autem utrique conſecratum templum eſſet, tamen vulgo plerumque Caſtoris tantùm aut Caſtorum templum fuit appellatum. Unde jocus M. Bibuli, apud Suetonium, qui, cùm C. Cæſaris in Conſulatu collega eſſet, & cum eo communi impensâ venationes ac ludos ederet, omnium autem illarum impenſarum ac munificentiæ gratiam ſolus caperet Cæſar; dixiſſe fertur: *idem ſibi, quod Polluci eveniſſe.* Hiſtoriam apparitionis *Dioſcurorum* in prælio, de quo ſuprà, prolixè refert Dionyſius *lib.* 6. V. quoque Livium *lib.* 2. & Florum *lib.* 1 *cap.* 11. Iidem etiam aliâs pro Romano Imperio excubuiſſe crediti ſunt. Unde in bello Macedonico, *eodem die quo victus Perſes in Macedonia, Romæ cognitum eſt*, verba ſunt Flori *lib.* 2. *cap.* 12. *Duo juvenes candidis equis apud Juturnæ lacum pulverem & cruorem abluebant: hi nuntia rere Caſtorem & Pollucem fuiſſe creditum vulgò* &c. Cujus dæmoniaci miraculi, ut loquitur Freinshemius *in hunc locum*, meminere & Lactantius *lib.* 2. *cap.* 8. Valerius Max. *lib.* 1. *cap.* 8. *ex.* 1. Plut. *Æmilio* &c. quibus adde Plinium *lib* 7. *cap.* 20. & Suetonium *in Nerone, à princ.* Rei memoriam quoque ſervant veteres denarii & nummi A. Albini C. T quos percuſſerat in memoriam illius A. Albini; qui Dictator an. U. C. 257. Latinos devicit. Nam in altera parte reſerunt Romæ Deæ caput, cujus comam laurea cingit, cum inſcriptione, *Roma*. In altera viſuntur Caſtor & Pollux pileati, ſtantes cum haſtis erectis, ex cratere ſive fontis receptaculo potum equis ſuis præbentes: cum inſcriptione, *A Albinus Sex. Fil.* Quales ſe Delphis vidiſſe, memorat Blanckardus *Notis in Flor. cap.* 11. *lib.* 1. Tigurino quoque bello, *eodem die*, inquit idem Florus *lib.* 3. *cap.* 3. *quo geſta res eſt, viſi pro æde Caſtoris ac Pollucis juvenes laureati Prætori literas tradere: frequensq; in ſpectaculo rumor, Victoriæ Cimbricæ feliciter dixit* &c. Nec omittendum, quòd Gemini hi navis, in qua Paulus Apoſtolus vectus, tutela & paraſemon fuere, unde & Διόσκουροι ea vocata eſt, Actor. *cap.* 28. *verſ.* 11. V. infrà in voce *Paraſemon*, item *Tutela*.

Dioſpolis, adde: In celebri illa Ægypti urbe, vitrum murrinum, ad imitationem murrinorum verorum, fieri ſolitum diſcimus ex Arriano, ubi ὑαλῆς μοῤῥίνης meminit, quæ ibi confieri aſſueverit. Quod non de illa pretioſâ murra, quæ ex Carmania & India advehebatur, ſed de vitro veram murram mentiente, intelligi omnino convenit. Salmaſius *ad Solinum pag* 204. Sed & *Dioſpolis* primùm vocata eſt urbs Phrygiæ, quæ poſtea Laodicea dicta, tandem Diocæſareæ nomen accepit. Namque quòd eam *Jovis juſſu*, oraculo Apollinis vel ſomnio monitus, Antiochus condiderit, Διόσπολις, q. *Jovis civitas*, appellata eſt: ab ejusdem poſtea uxore Laodicea, nomen nacta; tandem verò in Auguſti honorem *Diocæſarea* vocitata eſt, uti vidimus ſuprà, in voce *Diocæſarea*.

Dioſpyros, apud Plinium *lib.* 27. *cap.* 11. ex Græco Διὸς πυρὸς, *Jovis frumentum*, genus ceraſi, quod Romanis *duracinum*, Gallis *bigarreau* dicitur. Huic enim principatum ii, non ſecus ac Romani, inter cætera dedere, unde tam nobile nomen. Quemadmodum iidem Διὸς βαλάνους, *Jovis glandes*, vocavere caſtaneas, ut in glandium genere excellentiſſimas. Et Διὸς γάλα, *lac Jovis*, Euripidi lac præſtantiſſimum dicitur:

> Καὶ πυρὸς ὄπτιος ἐστὶ καὶ Διὸς γάλα.

Excellenti certè & eximiâ ſuavitate fructus id ceraſi genus inſigne eſt, quod *duracinum* Latinis, quia & carnem & nucleum cæteris ceraſorum generibus duriorem habet. Salmaſius *ad Solinum pag.* 958.

Dioſtra, lucta vett. Græcis dicta eſt, ἀπὸ τοῦ διωθεῖν, ut ἴξωσμα, ab ἐξωθεῖν: ὠθισμοὶ enim in lucta præcipuè locum habebant; imò lucta nil aliud eſt, quam ὠθισμὸς. Hinc ζώστρα recentiores fecere Græci & ζῶστρον, unde Gallicum *jouſte*. Salmaſius *ad Capitolin. in Pio.*

Dioxippus, inter Alcimachi, clari Pictoris, opera memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 11. *Alcimachus Dioxippum, qui Pancratio Olympiæ, citra pulveris jactum, (quod vocant aconiti) vicit; ſub. pinxit.* V. de hoc *Dioxippo* Ælianum *Hiſt. lib.* 10. *cap.* 22. & *lib.* 12. *cap.* 58.

Diphthera, adde: Propria ſervorum olim, cum exomide, veſtis fuit. Unde apud Ariſtophanem *Veſpis* conqueruntur urbani ſenes, Philocleonem herum à ſervis ſuis domi clauſum, ſub cuſtodia teneri, oblitis munerum quæ ab eo acceperant; neque enim illos ſubire memoriam Διφθερῶν καὶ Ἐξωμίδων, quas ipſis emerat &c. Ubi *Diphtheram* quidem Vett. Grammatici veſtem ex corio ſive pellibus interpretati ſunt, quæ propria Paſtorum & Agricolarum. Idem Comicus *Nubib. Ubi grandior eris, capellas agito à Phelleo, ut & Pater tuus Διφθέραν ἐνημμένος, ſcorteam veſtem indutus.* Ubi Scholiaſtes περιβόλαιον ποιμενικὸν ἐκ δέρματος, reddit, id eſt, *ſagum ex pellibus, quod exomidi injicerentur.* Quòd autem viliorum

ſtorum tegmen eſſet, propterea chlamydi, ut & ῥάκος & tribonium, opponebatur, Lucian. *Timone, Pro molli chlamyde hanc* Diphtheram *ſibi paupertas circumponit.* Ibi enim Timon ad inopiam redactus, ἐναψάμενος διφθέραν, terram exercet: atque idem infrà à Jove ὑποδίφθερος, item διφθερίας dicitur, h. e. *ſago pelliceo amictus.* V. quoque Dion. Chryſoſtomum *Orat.* 72. & Philoſtratum *in Heroic.* Polluci tamen *lib.* 7. *Diphthera dicitur tunica ſtricta cucullum habens.* Sed potuit quidem & tunica ex corio confici, propriè tamen de ſago ſive veſte exteriori *Diphtheræ* nomen ſonat: quam βαίταν quoque vocat Theocritus *Idyllio* 3. & 5. Has verò pelles caprarum fuiſſe, docet Varro *de R. R. lib.* 2. *cap. ult.* Fuitque harum veſtium uſus in ingenuis quoq; tempore pluviæ, ut ſcorteæ pænulæ, apud Romanos. Unde Anaxagoram, profectum in Olympiam, ſudo ac ſereno cœlo, ſediſſe ἐν διφθερίνῳ, quaſi brevi erupturâ pluviâ, ſicque eveniſſe, narrat Laërtius. Philoſtratus eandem rem referens *lib.* 1. *cap.* 2. ὑποκώδιον vocat. V. Ferrarium *de Re Veſt. p.* 208.

Diplois, Gr. Διπλοΐς, *pallium duplex*, Cynicorum olim veſtis. Antipater *de Diogene* (qui hinc Διπλοειμάτος dictus eſt) *Cui una pera, una Diplois.* Et infrà, *Baculus & pera*, καὶ διπλόον εἷμα. Latini *duplicem pannum* vocarunt. Horatius enim *lib.* 1. *Epiſt.* 17. de eodem Diogene,

— *Quem duplici*, inquit, *panno patientia velat.*

Quid autem pallium διπλῶσαι, ſeu *duplicare*, dixerint Græci, exponit Oct. Ferrarius, *de Re Veſtiar. Part.* 2, *lib.* 4. *cap.* 19. Cùm nempe tunicâ Cynici carerent, neceſſe habuerunt, cum humero brachium exerentes, totam pallii partem dextram ſiniſtro humero injicere, ut retro ad pedes caderet atque ita totum corpus involveret & conſtringeret, ut, niſi detraheretur, dilabi non poſſet. Quod *duplicare pallium* vocarunt, quemadmodum fusè ad Tertullianum Viri docti demonſtrarunt. Habitus auctorem primum fuiſſe Antiſthenem, docet Laërtius, ubi Diogeni tunicam petenti, mandaſſe πτύξαι θοἰμάτιον, i. *complicare* ſeu *duplicare*, ait. Idem tamen ex aliorum ſententia Diogenem moris auctorem facit, primumq; eum pallium duplicaſſe, *ob neceſſitatem*, uti dictum, *& ut in eo cubaret*, narrat &c. Interdum tamen *Diplois* pro pallio communi uſurpatur. Ita enim Euſebius *lib.* 7. *cap* 18. de ſtatua Chriſti Domini atque Hæmorrhoiſſæ, Διπλοΐδα, inquit, κοσμίως περιβεβλημένον, *Diploidem* ſeu *Pallium decenter indutus.* Figuram Cynici duplicato pallio involuti, Româ ab Illuſtri Puteano ſibi tranſmiſſam, inſeruit idem libro præfato *l. c.*

Diplomata, apud Suetonium *Auguſto cap.* 50. *In* Diplomatibus *libelliſq; & epiſtolis ſignandis, initio Sphinge uſus eſt*: literæ ſunt indices ac teſtes conceſſi beneficii ab eo, qui præeſt Reip. Sic *Diplomata civitatis Rom.* dicuntur eidem *Nerone*, codicilli, quibus delatum erat jus civitatis: Et Apollonius Tyaneus *Diplomata* vocat, quibus Euphrates commendabatur Regionum & Urbium Præfectis. *Epiſt. ad eum*: Græcè διπλᾶ. Maximè verò ſic appellabantur literæ, propter publicum curſum dari petique ſolitæ. Nomen inde, quòd formabantur in modum tabellarum duplicium: cùm aliæ literæ Principum, quibus aliquid jubebatur aut vetabatur, ἁπλᾶ γράμματα dicerentur, unde ἁπλῶς βασιλικὰ γράμματα, & ἁπλῶς βασιλικὰ διαγράμματα, apud Euſebium *lib.* 8. In illis porro, quidquid occaſione illorum acciperetur, adnotari ſolebat, ut ex Epiſt. Apollonii *cit.* diſcimus; neque encauſto ſolùm decorabantur, ſed etiam ex ſolida materia, putà argento vel auro, nonnunquam fiebant, unde appellata χρυσόδελτα; & δέλτοι χρυσογράφοι, apud Themiſtium *Orat.* 4. &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.*

Dipſacus Vett. aliàs Διψὰς ἄκανθα, *Spina ſitiens*, quæ, quòd in confinio Arabiæ & Ægypti naſceretur, modò *Arabica*, modò *Ægyptia* dicta eſt, caput echinatum ſeu echino ſimile habuit, & proin carduus fullonius nonnullis creditur eſſe, quam *virgam paſtoris* vulgò vocant. Recentiores certè Græci vocem ſic uſurparunt. Nicomedes, Δίψακος, ἀγριοκάνναβις, ἥτις ἔχεται ἐν Κωνσταντίνου, V. de illo Plinium *lib.* 14. *cap.* 11. & Salmaſium *ad Solinum paſſim.* Aliàs *Dipſas* anguis genus eſt ſeu ſerpentis aquatilis, cujus morſus inextinguibilem ſitim affert vix ullis remediis ſedandam, de quibus eundem V. Plinium *lib.* 23. *cap.* 8. & *lib.* 32. *cap.* 5. ut & in voce *Dipſas.*

Dipſas, ſerpens, adde: In Ægypto & Arabia frequens, morſu *ſitim* excitat inexplebilem, unde nomen. Eſt autem viperæ ſimilis, vix dodrantalis, albo corpore, caudâ gracili, duabus lineis nigris inſigni, quam incedendo ſurſum attollit; Aliter *cauſon*, & *preſter* & *melanurus* & *ammobates* & *centrides*, dictus: de quo, præter Nicandrum & Medicos, V. Ælianum *Hiſtor. lib.* 6. *cap.* 51. Lucianum *de Dipſadibus*, Nazianzenum *Jambico* 22. Epiphanium *in Marcoſiis*, Iſidorum qui *ſitulam* Latinè vocat; Solinum, qui in genere aſpidum perperam eum cenſet, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. III. cap.* 8 ubi vocem Hebr. *tſimmaon*, Deut. *cap.* 8. *verſu* 15. non eſſe *Dipſadem*, ſed δίψαν, *ſitim* vel *ſiticuloſum locum*, pluribus docet &c.

Dipteugus, in *Chart.* quibusdam vett. apud C. du Freſne *Gloſſar.* pro δίπτυχον, *Dityclum*, occurrit. Erant autem Δίπτυχα, tabellæ plicatiles, geminas ſe pandentes ac porrigentes: *in quibus amores ſcribebantur*, Papias. Quem in uſum triplices etiam tabellæ fuere, imò & polyptychæ, unde Gallorum *Puletica* vel *Puleta.* De duplicibus certè Ovidius, ubi conqueritur, inanes ſuas tabellas rediiſſe,

— *vos re duplices pro nomine ſenſi.*

Poſtea *Diptycha* Conſulum, Quæſtorum & majorum Magiſtratuum, eorum nominibus inſcripta & imaginibus adornata, tabellæ erant, quas ipſi ad amicos mittebant, vice apophoreti, in Magiſtratus initi ſymbolum. Cujusmodi *Diptycha* tria repræſentat, cum imaginibus eorum ac inſcriptionibus, Alex. Wilthenius *Comment. de Diptycho Leodienſi cap.* 1. & 7. & aliud egregium Conſulare du Freſne *in Syntagm. de Nummis Impp. CP.* Eccleſiæ tandem vox propria facta eſt, obſervataque doctis tria *Diptychorum* in Eccleſia Græca genera, *Epiſcoporum* nempe, *Vivorum* & *Mortuorum.* Et quidem *Diptycha Epiſcoporum*, aliis *Tabellæ Epiſcopales*, Synod. Laod. 24. *Canon*, Cyrillo ἱεραὶ δέλτοι, item κατάλογος τῶν Ἐπισκόπων, dicebantur, in quibus Epiſcoporum vitâ functorum, qui Eccleſiam ſanctè rexerant, nomina exarabantur; eorum præſertim, qui præ aliis vitæ innocentiâ inclaruerant, aut martyrii gloriam fuerant adepti. Horum memoria in ſolennibus precibus celebrabatur, ad ſuperſtites in imitationem eorum accendendos: unde ſequiori ævo divorum invocatio occaſionem traxit, V. ſuprà in voce *Canon.* Quia igitur ſcribi in *Diptychis*, erat quodammodo inter Sanctos collocari; ita ex iis deleri, erat aboleri ex hominum memoria & perpetua infamiâ notari: quod in Hæreticis potiſſimùm aut Schiſmaticis, vel etiam aliquâ vitæ labe infectis (qui Epiſcoporum ἐμπιστευθέντων errore in *Diptycha* irrepſerant) contigit, ut de Cyro, Sergio, Paulo, Pyrrho, Petro, Athanaſius in *Agathone*; de Theodoro Mopsveſt. Juſtinianus *in Edicto de Fide Orth.* de Teotgaudo & Gunthario, Hincmarus Rem. *Opuſc.* 17. ad Nicolaum Pontif. teſtantur. Sed & interdum Eccleſiarum Præſules, vel hæreſi infecti vel odio ducti Orthodoxorum Epiſcoporum nomina, viciſſim eraſerunt. Ita apud Victorem Tunn. in *Chron.* Petrus Patr. Antiochenus, *nomina Proterii & Salaſaciarii de Eccleſiaſticis Diptychis ſuſtulit & Dioſcori & Helluri, qui Proterium interfecerant*, eorum loco inſcripſit: quod poſtmodum Synodi CP. decreto iterum mutatum. *Diptycha Vivorum* dicebantur ea, in quibus exarabantur nomina eorum, qui Eccleſiaſticam aliquam functionem obibant; Imperatorum item, Auguſtarum, & aliorum dignitate conſpicuorum; eorum porro, qui oblationes faciebant; plebis tandem populique mentione additâ. Quibus ſucceſſu temporis acceſſere *Diptycha Mortuorum*, eorum nempe omnium, qui in fide obdormierant, pro quibus Deum orabant. Quorum nomina recitabantur, non tamen omnium, ſed eorum ſolùm, quæ Sacerdoti à Diacono indicabantur. *Liturgia* S. Marci, Ὁ διάκονος τὰ Δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων, *Diaconus Diptycha eorum, qui obdormierant*, ſc. legit. Cui ſacerdos ſe inclinans, apprecatur, Καὶ τούτων, dicens, πάντων τὰς ψυχὰς ἀνάπαυσον δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων σου σκηναῖς &c. *Et horum omnium animabus dona requiem dominator Domine Deus noſter, in ſacris tuis tabernaculis.* Quem uſum mox amplexata eſt Romana Eccleſia, ut teſtatur Alcuinus: *Poſt illa verba, quibus dicitur, In ſomno pacis, uſus fuit antiquorum ſicut etiam hodie Romana agit Eccleſia ut ſtatim recitarent à Diptychis nomina defunctorum.* Memoria verò illa, quæ in Communione eadem hodieque peragitur, in Miſſa, poſt conſecrationem, in hæc concipitur verba: *Memento etiam Domine famulorum famularumq; tuarum ill. qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei & dormiunt in ſomno pacis. Ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus, locum refrigerii, lucis & pacis, ut indulgeas, deprecamur*, apud Gregorium M. *in libro Sacram.* Quæ quidem oratio à Sacerdote ſacra faciente, inter ipſa Miſſæ ſolennia, recitatur; At in Eccleſia Græca legebantur *Diptycha*, à Diacono, ad Altare: quibus lectis Sacerdos adprecabatur iis, quorum nomina recitata fuerant, ut vidimus: variè autem, pro varia Diptychorum parte. Nam cùm vivorum & defunctorum recitabātur nomina, Sacerdos pro iis Deum deprecabatur: cùm v. Præſulum aut aliorum pietate illuſtrium virorum, tunc Populus iis acclamabat, dicendo, *Gloria Tibi Domine*, ut videre eſt in *Synodo* V. Oecum. &c. Nec omittendum, in *Diptycha* quoque relata fuiſſe IV. prima Concilia, i. eorum titulos; *Nicenum* viz. I. *Conſtantinopolitanum* I. *Epheſinum* & *Chalcedonenſe*, uti docent Acta Synodi CP. è quorum Canonibus conflatus eſt Codex Canonum Eccleſiæ Catholicæ, de quo ſuprà. Erant & alia verò *Diptycha*, ut recens baptizatorum & ſuſceptorum &c. ſed de illis V. Gerh. von Maſtricht IC. *in Schediaſmate de Suſceptoribus infantium ex Baptiſmo*: item Roſvveidum *in Onomaſtico ad Vitas Patrum*, Cardin. Bona *Rer. Liturgic. lib.* 2. *cap.* 12. & Stephanum Baluzium *ad Capitul. pag.* 1129. laudatos Car. du Freſne *Gloſſar.* qui inter alia de *Diptychis* hiſce egregia, voce *Diptycha*; caſulam quoque ſeu planetam, veſtem Sacerdotis ſacra peragentis, nonnunquam intelligi, docet ex Hier. Rubeo *Hiſtor. Ravenn. lib.* 3. *ſub ann.* 515. ubi de caſula Diptychorum imaginem referente, quæ in ſacrario Claſſenſi aſſervetur, multa.

Diptycha, V. hic ſuprà.

Dipylon, una ex Athenarum Urbis portis, quæ *Porta Thriaſia* priùs, quòd per eam illò iretur, dicta eſt. V. de illa Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 2. *pag.* 195. præter Autores cæteros, qui de rebus Atticis ſcripſerunt.

Dira,

Diræ, adde: Ex Græco Δεινὰς, *n*. in *r*. mutato; Græcis tres, geminæ Latinis erant, & precibus evocabantur in hoſtium perniciem. Unde carminis genus, quod imprecationes explicaret, eodem nomine nuncupatum eſt. Itali vocant *Deſperatum carmen*: Cujuſmodi permulta gravia legimus atque illuſtria, inprimis apud Virgilium *ad Battarum*, Ovidium *in Ibin*, Catullum in Ariadnæ conqueſtione. V. etiam in 4. *Æneid*. & quæ fundit Statianus Oedipus, ſumpta de Græcis Tragicis. Item Senecæ Theſeus ex Euripide; Hypſipyle Jaſoni in Medeam &c. *Feralia vota*, Statius appellat *Thebaid. lib*. 11. *pag*. 344. Eorum enim votorum omne in malis, monſtris, morbis, ſuppliciis, exiliis, interitu, Scaliger *Poëtices lib*. 1 *cap*. 53. Formula ſolennis, lquâ inimicos ſuos diſcedentes proſequebantur, *abeas nunquam rediturus*: Sic *dirarum* adventitiâ Solem ortum excepiſſe, & ſimilibus imprecationibus digreſſum ejus & occaſum laceſſiviſſe, Atrantes vel Atarantes pop. Africæ, refert Mela &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag*. 411.

Dire, adde: Δειρή, i. *Cervix*. Sed & τὰ στενὰ κατὰ Δειρὴν dicebantur fauces & anguſtiũ Arabici Maris à quibus adhuc conductum mare, usque ad prom. Moſſylum, ubi trajectus 200. ferme ſtadiorum eſt: Tum demum mare expanditur & aperitur ingens. Patebant illæ non plus, quàm in ſtadia ſexaginta, h. e. octo millia paſſuum. Strab. *lib*. 16. Atque hucusque progreſſus eſt Seſoſtris, non verò usque ad Moſylicum Sinum, uti tradit Plinius *lib*. 6. *cap*. 29. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag*. 1265. ubi Promontorio huic Δειρῇ, ex adverſo in Arabico littore, Ocelim reſpondere, addit.

Directaneus, in *Reg*. S. Aureliani ad Virg. *cap*. 40. *Ad Lucernarium*, directaneus *parvulus, id eſt*, *Regina terræ cantate Deo— Quotidianis verò diebus ad Nocturnus inprimis* directaneus *dicatur*, *Miſerere mei Deus*, alibique paſſim dicitur Pſalmus vel Hymnus, unico vocis tono, ſine modulatione dictus pronuntiatusque; quem pſallendi modum primitivam Eccleſiam maximè probaſſe, docet Iſidorus *de Eccl. Offic. lib*. 5. *cap*. 5. & Joann. Sariſberienſis *Policratici lib*. 1. *cap*. 6. quo um hic, *Proinde quidam*, ait, *venerabilis vir*, *circiter ſeptingentarum Monialium Pater*, *hanc Monaſteriis ſuis præſcripſit Legem*, *ut omnia earum cantica totius melicæ pronuntiationis exuant modos*, *& ut ſolâ Pſalmorum ac Laudum ſint ſignificativâ pronuntiatione contentæ. Suſpecta equidem fuit Viro ſancto voluptati cognata mollities* &c. Hinc *Pſalmus in directo* dictus, eſt qui non ſolenniter, ſed ſine modulatione antiphonæ pronuntiatur, apud Amalarium *lib*. 4. *cap*. 48. & in *Statutis* Sempringham. apud du Freſne *Gloſſar*.

Directarii, dicti qui in alienas ædes *dirigebant*, furandi gratiâ. Gloſſæ, *Derectarius*, ὁ εἰς τὰς ἀλλοτρίας ἐπαυλεις ἐπὶ κλοπῇ εἰσερχόμενος οἰκίας, quæ interpretatio ab Ulpiano eſt, qui *lib*. 9. *de Offic. Proc. Directarios* ita expoſuit. In iisdem Gloſſis, *Derectarii* exponuntur εἰσπηδηταὶ & εἰσπηδηταὶ & τοιχωρύχοι. *Dirigere* nempe abſolutè poſitum eſt in medium procedere. Vopiſcus *in Probo*, *Occiſi ſunt præterea multi* (*leones*) *qui dirigere nolebant, ſagittis*. Tertullianus *in Scorpiaco*, *Nam & rurſus ad Apoſtolos dirigit*. Sic apud Appulejum, *in aſpectum dirigere*. Nec multo ſecus apud Manilium *lib*. 1.

In cujus caudam contento dirigit arcu
Mixtus equo, volucrem miſſurus jamq; ſagittam.

Idem *alibi*,

Cancer in adverſum capricorni dirigit *aſtrum*, &c.

V. Salmaſium *ad l. cit. Vopiſc*. Propriè verò διχοτομεῖν, *in duas rectas & æquales partes ſcindere*, ac diſſecare. Plautus, *Clypeatus elephantum ubi macharâ dirigit*. Titinnius apud Nonium, *pernam totam dirigit* &c. Unde Feſti abbreviator, *dirigere apud Plautum invenitur pro diſcindere*. Hinc itaque potius *Directarii* dicti, qui fores effringerent ac dirigerent: Διερρηκτάρους Baſilio *in Epiſt.* usque eos cum latronibus jungit. Idem *ad Solinum p*. 1191.

Direptio, aliquando militi conceſſa, aut in populatione, aut poſt prælium oppidive expugnationem, ut ſigno dato diſcurreretur, antiquis ſeculis rarius occurrit. Occurrit tamen. Namque Sueſſam Tarquinius militi diripiendam dedit: caſtra Æquorum Q. Servilius Dictator: Vejos urbem Camillus: caſtra Volſcorum Conſul Servilius. Permiſit & *direptionem* L. Valerius in agro Æquorum, Q. Fabius fuſis Volſcis, captaque Ecetrâ, mox alii ſæpe. Victo Perſeo Paulus Conſul ſpolia jacentis exercitus peditibus, equitibus prædam circumjacentis agri permiſit. Ldem ex S C. diripiendas dedit militi Epiri urbes, ut Athenas Sulla, Lucullus Tigranocerta, Severus Cteſiphontem &c. apud Livium, Dionem, Appianum. Ponitque Cicero inter modos acquirendi dominii, ſi quid ex hoſtibus captum ſit, cujus prædæ ſectio non venierit, *de Invent lib*. 1. Qua de re quid ſentiendum, V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib*. 3. *cap*. 6. §. 18. Interdum verò conceſſa *direptio*, quòd impediri non poſſet. Sic in expugnatione Cortuoſæ, Hetruſcorum oppidi, narrante Livio *lib*. 6. *publicari prædam Tribunis placebat*, *ſed imperium*, *quàm conſilium*, *ſegnius fuit*, *jam militum præda erat*. *nec niſi per invidiam adimi poterat*. Gallogræcorum quoque caſtra à C. Helvii agmine *direpta*, contra Ducis voluntatem, legimus apud eundem *lib*. 38. &c. Ad hujus verò direptionis militaris imitationem, *Direptionis venatio* inſtituta eſt, Heliogabalo auctore, de quo Spectaculi genere, V. infrà in voce *Sylva*. Sed & ſi quis Conſuli aut Prætori non obtemperabat, apud Romanos, lictores mittebantur, qui *ſupellectilem ejus diriperent*, ſicque *damno eum coërcerent*, ut ait Cic. è quo inſuper diſcimus, fabros, ſi aditus non pateret, ſolitos adhiberi & publicis operis omnia diſturbari. Ad quem coërcitionis modum reſpicit Suetonius *Cæſare cap*. 17. *Vettium pignoribus captis & direptâ ſupellectile*, *malè mulctatum—conjecit in carcerem*, ubi V. Caſaubonum.

Diribitores, dicti ſunt olim Romanis, qui in Comitiis tabellas miniſtrarent populo ſuffragium inituro, quarum unâ ſcriptum erat: *Uti rogas*, duobus tantùm primis elementis *U. R.* Alterâ *Antiquo*, unicâ etiam literâ *A*. idque hoc ordine. Sortitione inter Tribus & Centurias de prærogativa factâ, Magiſtratus in Tribunali, quod erat in campo Martio, ſedens, per præconem vocabat Prærogativam centuriam ad ſuffragium: quæ de loco, in quo conſiſtebat, in ſeptum prope Tribunal, *Ovile* dictum, diſceſſura ibat per pontes, qui erant anguſtæ viæ eò ferentes. Horum in initio ſtabant *Diribitores*, qui tabellas præfatas ſingulis miniſtrabant. Tum ingredientibus in Ovile Rogatores proponebant ciſtam, in quam conjicerent eam, quam vellent tabulam. Poſtquam dein totius centuriæ tabulæ collectæ, tum educendis ſuffragiis Cuſtodes adhibebantur, quorum erat deſcribere ſuffragia, id eſt, tot puncta in tabella notare, quot tabellæ ſimiles reperirentur &c. Nomen itaque iis à *diribendo*, i. diſtribuendo. Tranſlata dein in convivia vox, & *Diribitores* apud Appulejum *Mileſiar. lib*. 2. audiunt, qui aliàs *Structores* & *Carptores* dextrè diſſectos cibos conviviis dividerent. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib*. 5. *cap*. 14. & Thom. Dempſterum *Paralipom. in ejusdem lib*. 5. *cap*. 29. Hinc *Diribitorium*, quale Romæ ab Agrippa mirandæ artis inchoatum, perfecit poſt ejus obitum Auguſtus & publicavit, Dio *lib*. 55. *ad ann. U. C*. 757.

Diris, Vitruvio, fluv. eſt, qui ex montis Atlantis Septentrionali latere ortus, in decurſu *Nigri* nomen aſſumit, Salmaſio alius à Nigro, & ipſe tamen ingens, per Garamantas Æthiopas fluit, & ſub terram abſconditus Nubam paludem efficit. *Giris* auctori Tabulæ Peut. aliis *Siris*, Ptolomæo Γεὶρ. V. Autorem præfatum, *ad Solinum pag*. 420. & 421. ubi hæc nomina *Nigris*, *Giris*, *Diris* & *Siris* ſæpe confundi, ſeu potius hæc flumina cum Nilo, & ex Hebr. שחור *Schicor*, quo Nilus indigitatur, Æthiopes linguâ ſuâ feciſſe *Schichri*, hincque *Siris* & *Giris* vel etiam *Diris* corrupta eſſe, contendit.

Diſares, memoratus Tertulliano *Apologet. cap*. 24. *Unicuique etiam provinciæ & civitati*, *ſuus Deus eſt: ut Syriæ Aſtartes*, *ut Arabiæ Diſares*: Arabum fuit Numen, *Duſares* Stephano ſive Hermolao Byzantio dictus, ubi ait, Δουσάρη, σκόπελος καὶ κορυφὴ ὑψηλοτάτη Ἀραβίας· εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ Δουσάρου· θεὸς δ' οὗτος παρὰ Ἄραψι καὶ Δαχαρηνοῖς τιμώμενος, *Duſare, locus Arabiæ ſublimis. Sic verò à Duſare vocatus, qui Deus Arabibus & Dacharenis cultus*. Qui Dachareni Felicis Arabiæ populus, aliter *Nabathæi* dicti ſunt. Ejusdem Numinis, ac pariter Obodæ, meminit idem Tertullianus *adv. Nationes lib*. 2 *cap*. 8. quem Obodam Numen animale, ac Regem in Deos relatum fuiſſe, docet Gerh. Joh Voſſius *de Idolol. lib*. 2. *cap*. 8. *ſub fin*. V. quoque in voce *Dyſares*.

Diſcalceati, V. infrà *Nudipedes*.

Diſcedite, formula dimittendi concionem, apud Romanos: ſicut, *Nihil vos moramur Patres Conſcr*. Senatum. Extat apud Tullium & Tit. Livium non ſemel. Caſaubonus *ad Capitolinum in Marco*.

Diſcernentes, Sectarii in Hiſpania memorati in *L*. Wiſigothorum *lib*. 12. *tit*. 2. §. 2. ubi diſputationes de Fide prohibentur: *Nullus antiquorum Patrum impugnationibus ſuis ſacras definitiones irrumpat: nullus modernorum* Diſcernentium *congruentes fidei tractatus ſpernat*. Sic Διακρινομένους quosdam habet Codinus *in Origin. CPolit*. apud Car. du Freſne *Gloſſario*.

Diſcerniculum, apud Lucillium,

Explocamo digiti, *diſcerniculumq; capillo*:

Nonio *acus* eſt, *quæ capillos mulierum ante frontem dividit*. Aliàs *diſcriminalis acus*, V. ſuprà in voce *Acus*. Ornatus autem ipſe, quo capilli ſic dividuntur, *Diſcrimen* appellatum eſt, ut infrà dicemus.

Diſciplina, index doctrinæ eſt, Tertull. *de Præſcript. cap*. 43. Hinc illa aſtricta olim admodum & ſevera in Eccleſia fuit, cujus ordinem ſic deſcribit Cyprianus, *Agunt pœnitentiam juſto tempore*, *& ſecundùm diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniunt*. *& per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communionis accipiunt*, *lib*. 3. *Epiſt*. 14. Diſtinctius Concilium Quini Sextum *cap*. 87. ubi 4. pœnarum Canonicarum gradus recenſentur: *A Patribus noſtris ſtatutum eſt*, *ut qui ſunt ejusmodi*, *annum defleant*, ἐν τῷ προσκλαίειν; *biennio audiant* διετίαν ἐν ἀκροάσει; *triennio ſubſternantur*, τριετίαν ὑποπίπτειν; *& ſeptimo cum fidelibus conſiſtant*, καὶ τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς. *Et ſic oblatione digni habeantur*, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς ἀξιωθῆναι. Quod de pœnitentibus intelligendum. Impœnitentes autem tum *Abſtentione* tum *Excommunicatione* feriebant,

Digitized by Google

tiebant, quâ ii, poſt multiplices ac fraternas admonitiones totq; amoris circa fratrem laborantis ſpecimina & formas, per Scripturarum ἔλεγχον tandem peracta, *ligati* cousque detinebantur, donec reſipuiſſent: quo caſu per gradus præfatos in Eccleſiæ ſinum recipiebantur denuo. *Clavium poteſtatem* Spiritus S. vocat in Evangelio, ſimilitudine ab Oeconomorum & Adminiſtratorum domus Eſ. *cap.* 22. *verſ.* 22. aut à Doctorum Legis, qui inter alia *clavium traditione* creabantur, Luc. *cap.* 11. *verſ.* 32. aut etiam à Janitorum officio, deductâ, Ezech. *cap.* 44. *verſ.* 5. V. de illa Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XII.* Franc. Burmannum, Alios. De *Diſciplina* verò *Domeſtica*, & *Militari*, infrà in voce *Decuria*; & ubi de *Militibus*. In *LL.* Wiſigothorum vox paſſim occurrit, pro flagellatione vel aliâ pœnâ, ex Judicis decreto infligi ſolitâ. Apud Monachos itidem flagellatio eſt, interdum virgæ ipſæ. *Flagelli diſciplina*, in *Reg.* S. Aureliani *cap.* 41. De qua ſic Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. *cap.* 33. *Si aliquis diſciplinam accipere debeat, erigens ſe ſuper genua, modeſtè veſtimenta ſua exuat, deinde procumbens à cinctura deorſum eiſdem veſtimentis tectus remaneat, & ſic jacens aut prorſus taceat, aut hoc ſolummodo dicat, Mea culpa, ego me emendabo. Sed neq; alius interim loquatur, niſi fortè aliquis de Prioribus pro eo intercedat, usque ad juſſionem Abbatis. Qui dum ceſſaverit, adjuvet illum fratrem ad induendum: qui indutus & erectus non ſe moveat, donec Abbas dicat, Ite ſeſſum: & tunc inclinans eat in locum ſuum. Hoc etiam ſciendum, quòd ille, qui inferioris gradus eſt, non debet verberare ſuperiorem — ſed æqualis æqualem, vel ſuperior inferiorem* &c. V Car. du Freſne *Gloſſar.*

Diſcipuli, Græcè *Μαθηταὶ*, dicti ſunt, qui poſtmodum *Chriſtianorum* accepere nomen. Actor. *cap.* 11. *verſ.* 26. Ἐγένετο — χρηματίσαι πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς, *Factum eſt — ut* Diſcipuli *nominarentur primùm Antiochiæ Chriſtiani.* Ad differentiam ſc. aliorum Diſcipulorum Hæreticorum, ut refert Athanaſius, *quia Doſitheus, Juda & Joannes, qui anteà fuerant Apoſtolorum Diſcipuli, invenerunt falſa dogmata, Religioni Chriſtianæ contraria* &c. V. Macros Fratres in *Hierolexico*.

Diſcoboli, dicebantur olim, qui *diſco* viciſſent, quod unum erat è quinque ludis, in ſtadio exerceri ſolitis. Se exercebant autem *Diſco* & Milites, uti Homerus de Myrmidonibus, quos Achilles ducebat, ſcribit *Il. μ.* & Athletæ, tum in Gymnaſiis, tum in publicis certaminibus: quod ut meliùs percipiatur, notandum, penès Scriptores varia *diſcum* ſignificaſſe. Suidæ fuit inſtrumentum rotundum, quod aliquando adeò grave erat, ut vix ab uno homine elevari poſſet. De quo videtur locutus Solon apud Lucianum, ubi interrogatus, numquid *in Gymnaſio globum quendam jacentem æneum atq; tereteṁ, in parvi ſcuti figuram formatum, neque lorum neq; balteum habentem*, vidiſſet, *qui gravis & comprehenſu difficilis erat; eum manu ſurſum extortum in aërem aliquos jaculari conſueviſſe*, ſubjungit. Aliquando figuram Solis corpori ſimilem habuit, unde *Diſcus Solis* apud Alexandrum Trallian. *Problem.* 2. Eadem voce dicta eſt quadra rotunda, quâ epulæ in menſas ferebantur, unde Δισκοφόροι. Poſtremò, inſtrumentum ſignificabat, de quo hic ſermo. Quod quale fuerit, exponit Euſtathius ὁ Παρεκβολεύτης *ad Il. λ.*

Δίσκοισιν τέρποντο:

Ludebant diſcis:

ubi inquit, Δίσκος ἐστὶ λίθος βαρὺς, ὃν ἐρρίπτουν οἱ γυμναζόμενοι, τὸ δὲ σιδηροῦν σόλον προσηγόρευον. *Diſcus fuit lapis gravis, quem exercentes ſe projiciebant; ferreum enim maſſam vocabant.* Cui ſuffragari videtur Martialis *lib.* 14.

Splendida cùm volitant Spartani pondera Diſci,

Eſte procul pueri, ſit ſemel ille nocens.

Alii, quibus Mercurialis accedit, credunt, *Diſcum* fuiſſe laminam quandam trium vel quatuor digitorum craſſitie, longiorem paulo plus pede, aliàs lapideam, aliàs ferream, (æneam quoque, ex ſepulchro Marci Mannii Philopatris Athletæ, in viâ Salaria) cujusmodi majorem partem, ne, dum ex alto rueret, frangeretur, fuiſſe putant planam, quaſi lentis ſpeciem referentem, quam in aërem projiciebant, ſed modo à jaculorum miſſione diverſo. Siquidem in mittendis jaculis brachia pandebant, mox prorſum impellebant; contrà in *Diſco* manu ad pectus adductâ, atque extrorſum & deorſum reductâ, rotationis inſtar illum in aërem ejaculabantur, uti docet Propertius *lib.* 3.

Miſſile nunc Diſci *corpus in orbe rotat.*

Figuram hanc præter Dioſcoridem, lenticulam Δίσκος nominantem, probat *Diſcoboli* marmorea ſtatua, quæ hodie Romæ, in ædibus Joh. Baptiſtæ Victorii ſervatur: Alterius item *Diſcoboli* brachium lapideum, hodie in Magni Tuſciæ Ducis ædibus *Pittis* vocatis aſſervatum: è quibus ſimiliter ejaculandi modum intelligere licet. Quibus ſtatuis ſimiles alias duas *Diſcobolorum* fuiſſe veriſimile eſt: quarum unam ex ære Myronem finxiſſe, aliam Tauriſcum pinxiſſe, refert Plinius *lib.* 35. *cap.* 11. Interim non unam *Diſcorum* formam fuiſſe, ex eo conjicias, quòd Cyprianus *de Spectac.* Diſcum vocat *orbem æneum*: & in M. Aurelii Imp. nummis quibusdam Apolloniæ Illyrici excuſis, hujusmodi luſus repræſentatur, in quo *Diſcum* quadram quandam orbiculatam & in medio perforatam fuiſſe, apparet, ut ex quatuor Δισκοβόλων icone, apud præfatum Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 2. *cap.* 12. videre eſt. Neque illud prætereundum, in hoc luſu, artificio, ut Pindari oſtendit Interpres, fuiſſe omninò opus, ne jaculatores laude fruſtrati deriderentur, & damna afferrentur ſpectatoribus; uti inter alia Hyacintho contigit, quem à Phœbo hoc modo interfectum eſſe, docet idem. De *Diſci* Medico uſu, V. apud eundem Mercurialem *lib.* 5. *cap.* 10. Simile huic, alterum fuit exercitationis genus, quod ἁλτῆρες Græci, Latini etiam *Halteres* appellarunt; de quo dicemus infrà *ſuo loco*. Hic ſaltem, *Diſci* Halterumque diverſam figuram, Halteresque variis contorſionibus altiùs actos; *Diſcum* verò, etſi in altum projiceretur, tamen longitudinem ſpatii jactatione peracti potiùs menſum fuiſſe, eo ferme pacto, quo hac tempeſtate faciunt, qui ſeſe in lateribus oblongis projiciendis exercent, monuiſſe ſufficiat. V. infrà.

Diſcophorus, cogn. Abacuc Propheta, apud Hieronymum, & Sebaſtiani, inter Sanctos relati, in *Vita* S. Deicoli Abbatis Lutr. *cap.* 1. *num.* 4. quòd ille Danieli, iſte pauperibus ſanctisque cibos attulerit. Eſt enim *Diſcophorus*, ſeu *Diſcifer*, idem quod *Dapifer*, in *Gloſſis* Ælfrici, Gall. *Maiſtre d' Hoſtel*. Sic *Diſcoferæ*, in Monaſteriis fœminarum dicuntur miniſtræ menſarum, diſcos ferentes. *Diſcus* enim quid ſit, notum; Cæſarius Arelat. Epiſc. *ad Oratoriam Abbatiſſam*, apud Car. du Freſne, ubi ſuprà. V. quoque Macros Fratres in *Hierolexico*.

Diſcretæ, in Monaſteriis Sanctimonialium, quibus rerum ſecretiorum incumbit cura. quæ ad ſecretiora conſilia admittuntur: ut *Fratres maturi*, in Virorum, apud eundem *Gloſſarii* Auctorem.

Diſcrimen, apud Ovidium,

Longa probas facies capitis diſcrimina *puri.*

Græcè διάκρισις & διάκρισμα, ſimpliciſſimus fuit ornatus capitis, capillis in duas partes per medium caput tæniis diviſus. Hinc *puri capitis* addit, ut caput ſic ſimpliciter diſcriminatum ab alio mulierum ornatu operoſiore diſtingueret, qui etiam diſcrimen acus admittebat. Nempe, ut ex Tertulliano *de Virgin. vel.* diſcimus, mulieres omnes crines à fronte diviſos geſtabant (quo à Virginibus diſtinguebantur, quæ cirratæ erant) nec omnes tamen *diſcrimen* illud *puri capitis affectabant*. Sed & verba hæc accipi poſſunt de capillo tantùm pexo ac dentibus pectinis diſcriminato; πεκτὸν καὶ ἐκτενισμένον τρίχα Græci dicunt: quæ alium non admiſit ornatum, præter pectinis diſcriminationem, non calamiſtris intorta, non in cumulum nodata, non ſpiris convoluta, nec ſtructuris ædificata, quæ omnia comendi crinis genera longam faciem non decent. Sic *terram diſcrimine pectitam* vocat Columella *in Horto*, quæ raſtri dentibus, quaſi pectine, polita ac diſcriminata eſt:

Verùm ubi jam puro diſcrimine *pectita tellus*

Depoſito ſquallore nitens ſua ſemina poſcit.

Certè ornatum hujusmodi capillorum, διάκρισιν κατεψηγμένων τριχῶν vocat Pollux, in deſcribendo habitu perſonarum Comicarum, quibus τὰς πεπλεγμένας καὶ ἀναδεδεμένας opponit. Sic tribus generibus διάκρισις crinium fiebat, *vittâ, acu, pectine*. Et quidem eadem acu capillum diſtinxiſſe & à fronte diviſiſſe, moxq; comptum ac diſtinctum per annulos & ſertas crinium fixâ eâ & insertâ, ne diſſiparetur tota compago, retinuiſſe comptiores videntur. Iſidorus verò acum *diſcriminalem* à *crinali* diſtinguit. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 759. & *ſeqq.* nec non ſuprà paſſim.

Diſcum, Græcè δίσκος & δισκάριον, dicitur *Græcis*, vas ſacrum, in quo hoſtiam, ut vocant, conſecrandam & conſecratam ponunt Presbyteri, quod Latinis *Patena* vocatur: ſed Græcorum *diſcus* lancis profundioris figuram habet, V. *Liturgiam* S. Chryſoſtomi, Johann. Damaſcenum *in Synodica ad Theophil. Imp. Chronicon* Alexandr. *pag.* 892. &c. Hinc δισκοκάλυμμα, *operculum diſci*, velum quo ſacer diſcus operitur, apud Anonymum *in Deſcr. S. Sophiæ*.

Diſcumbendi ritus, V. ſuprà *Accumbendi ritus*.

Diſcurrere, dicuntur Miſſi, qui mittuntur in provincias, qui inde *Miſſi diſcurrentes* paſſim appellantur, item *Diſcurſores*, in *Edicto* Chlotarii II. R. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Sic Rectores *diſcurrere* dicuntur *l.* 5. *Cod. Theod. de Off. Rect. prov.* cùm intra provinciæ ſuæ fines per villas, ad querelas provincialium excipiendas ſeſe conferunt. *Diſcurſus Judicum*, memorat Senator *lib.* 5. *Epiſt.* 14. apud Eund.

Diſcus, cujus jactu in ludis ſolennibus olim apud Græcos certatum, in Pentathlo inprimis, ſeu Quinquertio, erat βαρὺς λίθος, *gravis lapis*, ut habet Gloſſogr. Græcus, ſeu rotunda quædam moles ſaxea, vel etiam plumbea, ſive ferrea, quam qui altiùs in ſublime, aut longius in tractu ultra deſignatam projeciſſet metam, victor fuit. Videtur fuiſſe figurâ planâ ac rotundâ, quali Solis corpus nobis apparet, quod Græci quoque Δίσκον propterea vocant. Hunc itaque ſaxeum plerunque orbem nudi oleoque peruncti; ut & reliqui omnes athletæ, in altum contorquebant. Propertius *lib.* 3. *Eleg.* 13.

Miſſile nunc diſci corpus in orbe rotat.

Torquebatur autem amento è crinibus facto, ut Claudianus innuit *l.* 2. *in Eutr.*

 Quis

Quis meliùs vibrata puer vertigine molli
Membra rotet, vertat quis marmora crine ſupino?

Totam luſus hujus rationem eleganter expreſſit Ovidius *Metam. lib. 10. Fab. 5.*

Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivæ
Splendeſcunt, latiq; ineunt certamina diſci,
Quem priùs aëreas libratum Phœbus in auras
Miſit & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus & exhibuit junctam cum viribus artem &c.

Ejus jactu Hyacinthum ab Apolline, vel potiùs Zephyro hujus rivali, qui vehementi flatu diſcum in pueri caput diverterat, occiſum ibidem Poëta refert. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſin. Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 1.* Meminit quoq; Διϲκοβολίας hujus Horatius *Carm. lib. 1. Ode 8.*

——— ——— ——— *ſæpe diſco*
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito.

Ludi enim hoc genus Romani à Græcis acceperunt: cujus certamen apud Homerum habes *Iliad.* ψ. *ſub finem*. ubi Ajacem à Polypœta victum refert: & *Odyſſ.* θ. ubi Ulyſſes in hoc ludi genere Phæacenſes exſuperaſſe legitur. E' jactu *Diſci* crepitus edebatur aëre cedente, cujus auditu diſcipulos ab auditione Philoſophorum, qui in locis vicinis profiterentur, avocari ſolitos fuiſſe, refert *Cic. de Orat. lib. 2. Auditores Philoſophorum audire diſcum, quàm Philoſophum, malunt.* V. quoque Lucianum *in Anacharſide*, & plura de hoc luſu apud Fabrum *Agoniſtic. lib. 2. cap. 1.* Barthium *ad Statium* paſſim, & ſuprà in voce *Diſcoboli*. Nomen παρὰ τὸ δικεῖν, quod eſt βάλλειν, *projicere*: Uſus verbo eſt Pindarus *Olymp. Od. 10. antiſtr. 4.*

Μᾶκος δ' Ἐνικεὺς ἔδικε πέτρῳ
Χέρα κυκλώσαις ὑπὲρ ἁπάντων,
Καὶ συμμαχία θόρυβον
Παραίθυξε μέγαν.
Sed longè Eniceus projecit lapidem
Diſcum, rotatâ manu ſuper omnes,
Et ſodalitio tumultum
Commovit magnum.

Diſcus, pro lance, κύκλος, Græcis πιζοχάφοις, Polluci, Heſychio, aliis; hincque propter clypeorum (κύκλος enim Græcis Poëtis etiam *clypeus* eſt) & *diſcorum* ſimilitudinem, clypeata imago. Et quidem *cyclum* ejusmodi imaginem vocat Pollio *in Tetrico Jun.* Δίσκους Paulus Silentiarius, in *Ecphraſi* Templi S. Sophiæ, ubi *diſcorum* meminit, in quorum medio erant Chriſti D. N. imagines: Μισσώρια ἀργυρᾶ ἀνάγλυφα, *miſſoria argentea anaglypha*, vocat Conſtantinus Porphyrog. V. Salmaſium *ad Treb. Pollionem l. c.* ut & *in Claudio*, ac ſuprà in voce *Clypeus*.

Diſcuſſores, in *Gloſſis* Iſidori, *Examinatores*, dicti ſunt Cognitores & Diſceptatores rerum Fiſcalium ab aliis tractatarum, ſeu qui in provincias extra ordinem mittebantur, examinaturi & inviſuri, quid tributorum nomine eſſet exactum, quid in reliquis reſideret, quiq; adeò provinciales ad reliquorum ſolutionem cogerent, de quibus plenè in *Cod.* Theod. & Juſtin. *tit. de Diſcuſſoribus*, qui ab *Inſpectoribus* fortè non alieni, de quibus infra. In *L. Wiligoth. lib 2. tit. 1. §. 34. Diſcuſſores* juramenti ſunt, miſſi à Principe in provincias, ad excipienda ſubditorum ſacramenta fidelitatis, cùm de novo ad Regale faſtigium eveheretur, apud du Freſne *Gloſſ.* Gerh. von Maſtricht JC. & Logothetas in Imperio CP. politicos, qui rationes fiſcales ſeu publicas cognoſcebant, diſceptabant & diſcutiebant, *Diſcuſſores* nonnunquam appellari, ait *Hiſt. Jur. Eccl. n. 292.*

Diſemum, apud Plinium *lib. 37. cap. 7.* genus ſardæ, à magnitudine ſic dictum, ex Græco δίσημον, quòd duæ σφραγῖδες ex eo fieri poſſent: σημεῖον namque & σφραγὶς idem, & σημεῖον, annuli gemma, Heſych. Certa nempe magnitudo deligebatur in gemmis, ut ad annulos aptari poſſent, uti docet ex Theophraſto, ubi de chalcedoniis gemmis, Salmaſius *ad Solinum pag. 183.*

Diſerti, ſæpius victores, coronatis foribus, olim ornabantur. C. Paſchalius *Coronar. lib 8. cap. 7.* V. infrà ubi de *Rhetoribus*.

Diſhypatus, nomen nobiliſſimæ Familiæ Byzantinæ; ortum ex dignitate hujus nominis illuſtri in Imperio CPolitano, de qua tamen Eruditis non multum liquet. Suidas Dictatori Rom. eam appellationem tribuit, q. *duplicem poteſtatem habenti.* Διςύπατος enim vi vocis *Bis-Conſul* eſt. V. infrà *Diſſipatus*.

Diſlocenſe, apud Plinium *lib. 9. cap. 37.* ubi purpuram pelagiam in varia genera dividit, pabulo & ſolo diſcreta, *Lutenſe — Algenſe — Tænienſe — Calculenſe — At longè optimum purpuris* Diſlocenſe, *id eſt, vario ſoli genere paſtum*: Purpuræ genus eſt, quod vagum fertur & ſedes ſubinde mutat; cùmq; lutenſe in luto ſemper hæreat, algenſe circa algam ſolùm vivat, tænienſe melius utroque, ſed etiamnum vilius ac dilutius calculenſi, calculenſe optimum conchyliis tingendis fuerit, quæ dilutior ac pallidior erat purpura: ad purpuras inficiendas optimum *Diſlocenſe* omniumq; præſtantiſſimum habitum eſt. V. ad hunc locum, Salmaſium *Exercitat. ad Solinum pag. 1133.* & infrà ubi de *Purpura*.

Diſomum, ex Græco δισώματον, q. *duplicis corporis*, frequens in antiquis monumentis, Romæ præcipuè, V. ſuprà *Biſomaion*.

Diſparagare, apud Matth. Paris A. C. 1236. *Puellas nobiles — vvardis, ac maritagiis, quas dant ſuis, diſparagant*: eſt imparis conditionis generisque duos matrimonio copulare. Invaluit enim jam olim apud Romanos, aliosque conſuetudo, ut viri nobiles uxores ſibi non jungerent, niſi pari natalium ſplendore illuſtres, ne, ſi abjectæ conditionis fœminis commiſcerentur, generis nobilitatem turpi contubernio commacularent: imitatione vett. Romanorum, ut videre eſt in *Nov. Theod. de Mulieribus, quæ ſe propriis ſervis junx.* Hinc apud Wiſigothos lex fuit, *ut puella nobilis, quæ honeſtatis ſuæ oblita — ad inferiorem fortè maritum devenerit, portionem ſuam — quam de facultate parentum fuerat conſecuta, vel conjectura, amitteret.* Quod ipſum de Saxonibus teſtatur Adam Bremenſis *cap. 5.* de Francis, Gregorius Turon. *Hiſtor. lib. 3. cap. 31.* de aliis Alii. Et quidem *LL.* Francorum, ut & Anglorum, Scotorum aliorumque, licebat Domino Feudali ſuperiori puellam nobilem, cujus ex lege Tutor erat, cùm ad legitimam ætatem perveniſſet, quæ ad annum 14. definiebatur, matrimonio, dummodo compar eſſet, copulare *Charta* Libertatum Angliæ A. C. 1215. apud Matth. Paris: *Hæredes maritentur ſine diſparagatione.* Apud Lithletonem *ſect.* 103. *Si hæres ſeu pupillus nobilis infra ætatem 21. annorum ſit, Dominus tutor illius erit, & illum elocare poterit* &c. Quòd ſi Dominus ſecus feciſſet, hæredemque puerum ſeu puellam impari matrimonio junxiſſet, mulctabatur, apud Eund. *ſect. 107.* Sed & per *Statuta* Hieroſolym. ſeu *Aſſiſias cap. 190. & ſeqq.* poterat Dominus mulierem viduam vel puellam, quæ 12. ætatis annum exceſſerat & feudum Militare, aut corporali, ut ajebant, ſervitio obnoxium, poſſidebat, ad matrimonium compellere, dummodo non impar eſſet &c. V. Car. du Freſne *in hac voce*.

Diſpenſatio, Latinis quibusdam Patribus, Hilario *lib 12. de Trinit.* Vigilio Tapſenſi *lib. 1. c. Eutychetem*, Joanni Antiocheno, apud Facundum Hermian. *lib. 7. cap. 5.* Alios, per excellentiam dicitur, quæ οἰκονομία eodem modo Græcis. *Oeconomia* quoque Hieronymo *Epiſt. ad Oceanum*; diſpoſitio nempe Dei & providentia, qua vocare Gentes ad verum ſui cultum & Eccleſiam ſuam, per Incarnationem, Nativitatem, Mortem & Reſurrectionem Chriſti, ſalvam facere decrevit. V. quæ de voce Οἰκονομία, adnotavit Henr. Valeſius *ad Euſebium Hiſtor. Eccl. lib. 1. cap. 1.* Aliter vox ſumitur, apud Auguſtinum *Epiſt. 8. 9.* & 19. ubi diſſerit contra Hieronymi interpretationem, de Petro reprehenſo à Paulo, id quod non verè, ſed ſimulatoriè, & per quandam *honeſtam diſpenſationem* & *diſpenſatoriam* quandam *hypocriſin*, geſtum ſcriptumque eſſe, ſcripſit Hieronymus *in ad Galat. cap. 2.* & *Epiſt. ad Auguſtin.* Item apud Leontium, ubi Dominum, *ſe neſcire diem judicii* dicentem, κατ' οἰκονομίαν, *per diſpenſationem* quandam id dixiſſe, à nonnullis ſtatui, tradit *lib. de Sectis act. 10.* Expoſitionem nempe talem notat, è qua varia abſurda & inexplicabilia mala, inevitabiliter ſequi, demonſtrat Auguſtinus *d. l.* Unde ad Acephalum illum, hoc vocabulo, eo ſenſu, utentem, inquit Diaconus Ruſticus *Dial. c. Aceph. Ergo* diſpenſatio *& hypocriſis nihil ab invicem differunt, & erit idem ſecundùm idem & bonum & malum.* V. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XIII. cap. 20. §. 35.* de *Diſpenſationibus* verò *Epiſcoporum* per indulgentias ſeverioris diſciplinæ, erga Lapſos pœnitentes, in vet. Eccleſia, eundem *lib. XII. cap. 7.* & *hic paſſim*, ubi de *Excommunicatione, Lapſis Pœnitentia* &c.

Diſpenſatores, ſequioribus ſeculis *Rationales* appellati, à rationibus quibus præerant, in principio ſingulorum erant apud Romanos civium & Principum. Unde Aur. Caſſiodorus *lib. 6. Epiſt. 8. Per Rationalium*, inquit, *curam quondam Principum privatam fertur gubernaſſe ſubſtantiam.* Dein ad publica tranſlatum officium eſt. Et privatorum quidem *Diſpenſatores* rei domeſticæ curam agebant. Suetonius *in Galba cap. 12. Diſpenſatori breviarium rationum adferenti paropſidem leguminis pro ſedulitate & diligentia porrexit.* Petronius *pag. 22. C. Pompejo. Trimalcioni. V. viro Auguſtali. Cinnamus. Diſpenſator.* Iſidor. in Gloſſis, *Actarius diſpenſator.* Hi ſingulis noctibus domino ſeu patrifamiliàs totius diei expenſas offerebant conſiderandas, ut docet vetus Scholiaſtes Juvenalis *ad verſ. 482. Satyr. 6. Ratiocinium diurnum accipit in tranſverſa charta ſcriptum.* Ipſe Satyricus,

——— *Longi relegit tranſverſa diurni.*

Ut proin conſtaret, rationes eſſe redditas, antequam cubitum iret dominus, rationibus à ſervo (ex horum enim numero *Diſpenſator* erat) ſibi oblatis ſubſcribebat, computatis diligenter ſingulis & expunctis: quod usque adeo religiosè obſervatum eſt, ut ſervus, qui à rationibus domino fuiſſet, teſtamento ab eodem manumiſſus, potuerit ab hærede in ſervitute retineri, niſi ſubſcriptione probatas rationes oſtendiſſet. Scævola JC. *l. 41. ff. de fideicommiſſ. libertat. Poſt mortem teſtatoris Tutores Cupito exactionem commiſerunt, isq; nummos redactos expenſavit eisdem Tutoribus, dein filius impubes deceſſit, cui mater hæres exiit, & Tutorem tutelæ judicio filio condemnatum habuit. Cupitus ad libertatem proclamavit eo tempore, quo ſi viveret Martianus, annos ſedecim habiturus eſſet, offerens rationem unius anni in diem mortis teſtatoris,*

grad

quòd cæteræ ſubſcriptæ fuerunt : quæſitum eſt, an eas quoque rationes, quas Tutores periculo ſuo egerunt, Cupitus reddere compelli debeat ? Reſpondit, eum conditioni rationis reddendæ ita videri paruiſſe, ſi omne ex eo, quod geſſit, & rectè deſiderari poſſit, reddideris. Fortè iidem *Cellarii* quoque & *Cellarienſes* dicti ſunt, quos Plautus *Condos promos Procuratoresq; peni* vocat. Publicum verò Urbis provinciarumq; proventum *Diſpenſatores* publici curarunt, inſtituto admodum antiquo : Namque & ſtante Republicâ ſumtus annui ſive cenſus Civitatis, in foro poſitâ haſtâ, à Conſule exigebantur. Cujus moris meminit Ovidius *de Ponto lib. 4. Eleg. 5.*

Aut populi cenſum poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſines urbis opes.

Sed de his plura V. infrà, in voce *Rationales*. Addam ſaltem, quòd *Diſpenſatores* Cæſarum & Augg. frequenter occurrunt, in vett. Saxis, quos non unius generis, in domo Auguſta, docet Salmaſ. *ad Lamprid. in Antonino Diadum.* quòdq; idem nomen, manſit in Regum poſtea Aulis Principumque, quos *Majores Domûs* aliter, Galli *Maiſtres d'Hoſtel* vocant. Sic *Diſpenſator Domus Regiæ*, occurrit apud Blancam *Comment. Rer. Aragon. p.* 782. quod officium ſuſtinuit Vitalis Epiſc Oſcenſ. *Azo, Regis Francorum Diſpenſator*, dicitur in vet. *Charta* apud du Freſne. Nec ſemel in Palatiis Regum Angliæ *Diſpenſatores* memorantur, in qua gente notiſſima quoq; *Diſpenſatorum*, ſeu *des Deſpenſiers*, familia, quæ ab hoc munere nomen adepta eſt. *Spenſeri* dicuntur Hiſtoricis Angliæ, V. in voce *Juſtitia*, & plura de hac voce apud C. du Freſne.

Diſpenſatorius Panis, idem cum eo, quem *Fiſcalem* vetus Interpres Perſii, alii *Gradilem* dixere, ſc.

—— *populo gradibus* diſpenſus *ab altis* :

dictus eſt, qui populo gratis dividebatur, uti hic paſſim viſum. Eundem cum *ſecundo* facit vetus Interpres Horatii, cum enim eſſe ſcribit (de ſecundo pane loquens) qui non ſit ſiligineus, non primus, non poſtremus, ſed *diſpenſatorius*. Quod mireris, cùm vel à prima ipſa inſtitutione, quæ Aureliano Imp. vindicatur, populum Romanum ſiligineos panes, h. e. primos & mundos, accepiſſe conſtet. Sed fuiſſe tempus, in quo non mundos panes è Fiſco percipiebat Populus, verùm ſordidos comparabat, oſtendit *l. 5. Cod. Theod. de pane grad.* è qua colligas, mutaſſe id Valentinianum, vel potiùs in antiquum ſtatum redegiſſe, ut populo de prima nota ſeu mundi panes iterum diſtribuerentur ; quos ante ipſum de ſecunda nota, nec gratuitos, ſed pretio è Fiſco comparabat. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Diſphendone, ſupplicii genus. V. infrà *Lacer.*

Diſpoſitio, variè ſumitur. Apud Lampridium *in Alex. Sev.* ubi de bellicarum ejus expeditionum ratione, quid ſignificet, facilè ex his noſcitur: *Tacebantur ſecreta bellorum: itinerum autem dies publicè proponebatur, ita ut edictum penderet ante menſes duos, in quo ſcriptum eſſet : Illâ die, illâ horâ ab Urbe ſum exiturus, & ſi Dii voluerint, in prima manſione manſurus : deinde per ordinem manſiones, deinde ſtativæ, deinde ubi annona eſſet accipienda: & id quidem usq; quamdiu ad fines Barbaricos veniretur. Jam enim inde tacebatur, & omnes ambulabant, ita ne* Diſpoſitionem *Romanam Barbari ſcirent* Sic apud Jul. Capitol *in Gordiano III. Cujus viri tanta in Republ.* Diſpoſitio *fuit, ut nulla eſſet unquam civitas limitanea potior, quæ non poſſet exercitum Pop. Rom. ad Principem ferre* &c. Nempe *Diſpoſitiones* hic ſunt, quæ à Principe ad Reip. adminiſtrationem *diſponebantur*, pro urgentibus rerum neceſſitatibus, velut ſi in bellum profecturus eſſet, itinera annotarentur, & metationes, annona curaretur, aliaque : Quarum quidem *Diſpoſitionum* ſcrinium peculiare erat, cui præerat *Magiſter & Comes Diſpoſitionum*, de quibus copioſè Jac. Gothofredus *ad l. 1. Cod Theod. de Proxim.* Hinc tranſlata vox ad Adminiſtrationes ipſas & Magiſtratus videtur. Ita enim Lampridius paulo pòſt, *quum diceret, Nolle ab aulicis ſuas vendi* Diſpoſitiones: *quod factum fuerat ſub Heliogabalo, cùm ab Eunuchis omnia venderentur.* Mox, *quia de publicandis* Diſpoſitionibus *mentio contigit, ubi aliquos voluiſſet vel Rectores provinciis dare, vel præpoſitos facere, vel procuratores, id eſt, rationales, ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus* &c. Formula certè frequens in *Not.* Imp. & alibi : *Sub diſpoſitione viri inluſtris Præfecti Prætorio.* Quæ tamen fortè non incomodè ad priorem notionem firmandam quis referat. V. infrà ubi de *Proximis* & *Scriniis*. At *Diſpoſitus* Romaniæ, *in Areſto* an. 1400. apud Ducheſnium *in Prob. Hiſt. Caſtiiion.* idem quod *Deſpotes*

Diſpunctor in vett. Gloſſis *Donator*. Quæ n. comoda militiæ *Solatia* Impp. in *Cod.* Juſtiniani etiam *puncta* dixit *Cod. de adv. div. Jud.* Inde *adpunctari* vulgo Gallis, cui ſalarium conſtitutum eſt, dicitur, & *diſpungere* donare eſt, Salmaſ. *ad Spartian. in Hadriano.* Sic Matricularii, cùm eis diſtribuebatur, cujus gratiâ nomina eorum in matriculam perſcripta erant, *diſpungi* pro *expungi*, dicuntur Optato *lib. 3.* antecedenti poſito pro conſequente. *Diſpungere* enim *rationes*, eſt ſubducere propriè & ſummam facere, id quod præcedit, & ideo fit, ut accipiant, quod ipſis convenit, & expungantur. Sic Loth, hoſpitibus acceptis,

—— —— *pia pignora menſæ*
Officiisq; probis ſtudio diſpungit *amico*:

in *Carm* Cypriani *de Sodoma*, h. e. exſolvit, exhibet, præbet pignora ſuæ pietatis atque humanitatis, menſâ hoſpitali & probis ſeu ſedulis officiis &c. Frid. Gronov. *Obſerv. in Eccleſiaſt. cap.* 8. & 19.

Disquiſitores, V. infrà *Syzetetæ*.

Diſſecandi Victimam ritus, in Sacris Veterum uſitatus, indigitatur Homero *Iliad.* α.

—— καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν
Μηρούς τ' ἐξέταμον ——
Et jugularunt & excoriarunt
Femoraq; ſecuerunt.

V. quoq; Dionyſium Halicarn. *lib.* 1. Apollonium *Argonaut. lib.* 1. Alios. Unde Levitici *cap.* 1. *verſ.* 6. *Et nudabis pelle holocauſtum, & illud fruſtatim concidet.* Nempe poſt victimæ jugulationem, ſequebatur excoriatio, inde *diſſectio*. Quod tamen in holocauſtis non ſemper obſervatum, quæ cum ipſa pelle nonnunquam in ignem conjiciebantur. Exodi *c.* 29. 14. Levit. *cap.* 4. *verſ.* 2. Numer. *cap.* 19. *verſ.* 5. &c. V. quoque Plutarchum de tauro Bubroſti Deæ oblato, & Lucianum *de Sacrificiis*. Fuit autem *diſſectio* non temerè facta, ſed cum arte & induſtria, ut colligitur ex eo, quòd in Poëta ſæpe legitur,

Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως ——
Diſſecabantq; ritè aut doctè ——

Unde ex ſacrificiis petita videtur vox ὀρθοτομεῖν, cùm dicit Paulus, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, 2. Tim. *cap.* 2. *verſ.* 15. Et Seniores, ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς ὁδούς σου, Prov. *c.* 3. *verſ.* 6. Et, δικαιοσύνη ἀμώμους ὀρθοτομεῖ ὁδούς, Prov. *cap.* 11. *verſu* 5. Quam in rem V. plura apud Dilherrum Tract. *De* Κανζηλίᾳ Gentilium. Alia fuit ratio *diſſecandi* bovem vel vitulum, in percutiendo fœdere ; porcum item, porcamque : inſuper canem, in luſtrando exercitu, Vett. itidem uſitata, de qua V. ſuprà ubi de *Bobus*, item in voce *Canis*, adde Sam. Bochartum *Hierozoici Parte priore lib. II. cap.* 33. & Caſp. Barthium *Commentar. de Superſtitionibus.*

Diſſipandi Cadavera mos atrox, occurrit apud Spartianum *in Severo, Senatorum deinde, qui in bello* (contra illum) *erant interempti, cadavera* diſſipari *juſſit.* V. quæ ſuprà diximus, in voce *Cadaver*, ut & quæ dicemus infrà, in vocibus *Hoſtis* & *Inſepulti.*

Diſſipatus, ſeu *Diſhypatus*, in aliquot *Chartis* Italicis, ubi *Richardus Judex Auguſtalis Diſſipatus*, ſub Alexio Comneno Imp. & *Joannes filius Urſi Imperialis Diſſipati*, ſub A. C. 1178. occurrunt: Græcè Δισύπατος, dignitas fuit in Imperio CP. de qua Eruditis parum liquet. Suidas, Δικτάτωρ ὁ διπλασίαν τὴν ἀρχὴν ἔχων, ὁ παρὰ Ῥωμαίοις Δισύπατος καλούμενος, ἢ ὁ μονάρχης, ὁ πάντα κρατῶν, *Dictator eſt, duplex habens imperium, apud Romanos Bis-Conſul* (hoc enim vox Δισύπατος indigitat) *dictus, vel Monarcha, ſummam rerum in ſua poteſtate habens.* Id conſtat, nobiliſſimæ familiæ Byzantinæ nomen dediſſe, ex qua memorantur, *Thomas Diſhypatus*, ſub Leone Bardæ fil. *Diſhypatus* alter, ſub Alexio Comneno ; *Georgius Diſhypatus*, Lector Eccleſiæ Sophianæ : *Manuel Diſhypatus*, Archiep. Theſſalonic. ſub Theodoro Laſcari, & *David Diſhypatus*, cujus Scripta c. Barlaamum & Acindynum aſſervantur in Bibliotheca Regia, uti habet Car. du Freſne *Gloſſar.*

Diſſoluti, delitiis & voluptatibus dediti homines, plerumque olim coronati conſpiciebantur, uti inprimis exemplo Herculis docet Tertullianus *de Pallio* & Lucianus *Quomodo ſcrib. Hiſt. ſit.* nempe poſtquam ille, apud Omphalem deſidens, priſtinæ virtutis oblitus eſt. Sic Arnutii cujusdam filia, μεθύοντος τοῦ πατρὸς καὶ στεφανουμένου, *poſtquam capiti patris à ſe inebriati coronam impoſuiſſet*, eum perductum ad aram interfeciſſe legitur, apud Plut. *Parallel. Græc.* Et nota ἀκρατοποσίας corona, quam ab Alexandro M. Ducibus propoſitam, Promachus emeruit, ſibi exitialem, apud Plutarchum *in Alex.* Neque in conviviis ſolùm tales erant, ſed & menſis ſublatis, per urbem coronati incedere ſoliti ſunt, ſervantes eas coronas, quas in convivio acceperant. Plautus *Men. Actu* 4. *Sc.* 2.

Capiam coronam mi in caput ; aſſimulabo me eſſe ebrium.

Et alibi,

Non ego te modò hic ante ædes cum corona florea
Vidi adſtare ——

Florea enim hujusmodi corona fuit. Quod ipſum proin Horatius vocat, *piare Genium floribus & vino.* Porro ſic incedentes ab injuria omni tuti erant. Quâ fiduciâ ſervus ille apud Ariſtophanem *Pluto* ait, ad dominum,

Οὐ γάρ με τυπτήσεις στέφανον ἔχοντά γε.
Non enim me verberabis, coronam habentem.

Quisquis namq; coronam geſtabat, pro ingenuo habebatur. Neq; verò ſolùm is, qui in convivio celocem oneraſſet, ſibi ipſe aliisq, coronam imponebat, ſed ſæpe aliam accipiebat, ut ſtrenuus athleta Bacchi, inprimis ſi alium in hac palæſtra victum dediſſet, qua ſuper re citat Euripidem *in Oeneo* Athenæus *lib* 15. Quem morem ad mulieres quoque tranſiiſſe, diſcas ex Æliano *Hiſtor. Var. lib.* 1. *cap.* 18. &c. Hinc itaque συστεφανηφορεῖν, *ſimul coronari*, eſt convivari, apud Alcman. *in Carm.* & στεφανώμενος, *coronatus*, intemperantem ac *diſſolutum* notat Syneſio *Ep.* 32. V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 2. *cap.* 7. & 8. & ſuprà ubi de *Convivialibus Coronis.*

Diſtega, ædificia ſunt duo tecta ſeu contignationes habentia, Græcè δίστεγα, ſicut τρίστεγα, quæ ternis contignationibus conſtabant : στέγη enim *tectum* eſt. Cujusmodi διστέγους in ſcena quoque memorat Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 21. *Scenarum quoq; facies aucta — ac poſtea caſa cum cellis, poſtremò ad magnificentiam auctæ*

ſunt

ſunt projectis & manianis in Comœdia, in Tragœdia verò etiam prætoria, & palatia, regiæ, turres. In regiis διστεγίαι & δῶμα δωμάτιον: quanquam privatis quoque in ædibus invenimus διστεγίας, è quibus πορνοβοσκοὶ & aniculæ mulieres proſpectabant, captantes negotiorum ſuorum occaſiones.

Diſtinctum, apud Plinium *lib. 8. cap. 18. Nabin Æthiopes vocant, collo ſimilem equo — camelo capite, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus, unde appellata camelopardalis*: de maculis dicitur longis & lineatim ductis, quales ſunt maculæ camelopardalis, quas ῥαβδωτοὺς σπίλους, h. e. *virgatas maculas & in longum ductas*, vocat Strabo *lib. 16.* Sicut contrà *ſtellatum* & *ſuperſperſum*, de rotundis maculis & in vortices ſparſis, quales pantherarum ſunt. Salmaſius *ad Solinum pag. 388.*

Diſtorti, inter delitias divitum, apud Romanos. Quintilianus *Declamat. 298. Gratus eſt ille debilitate, ille ipſa infelicitate* diſtorti *corporis places. Inſtitut.* item *lib. 2. cap. 5.* Diſtortis *& quocunque modo prodigioſis corporibus apud quosdam majus eſt pretium* &c. Nempe primitus Romani miniſteria & pædagogia habuere formâ exquiſitiſſimâ: poſtea luxus invexit conſuetudinem quærendi *diſtortos* & quocunque modo prodigioſis corporibus inſignes. Hi maximè placebant & in pretio erant. Cujusmodi fuerit puerulus portentoſo capite, quem Domitianus ſecum coccinatum ſolitus eſt circumducere, teſte Tranquillo. V. Clementem Alexandr. de ſui temporis mulieribus, & Amm. Marcellinum *lib. 14.* ubi de comitatu matronarum Romanarum. At Auguſtus Imp. *pumilos atque* diſtortos — *ut ludibria naturæ maliq; ominis abhorrebat*, apud eundem Tranquill. *cap. 83.* ubi Caſaubonum vide, & hic paſſim, ubi de *Faunis*, *Nanis*, *Spadonibus* &c.

Diſtribuendi coronas, in conviviis mos, Veteribus uſitatus, V. ſuprà ubi de *Coronis* & *Conviviis*.

Dithmarſia, adde: Huic genti, quamvis libertatem profeſſa ægerrimè dominos ferret, antiquiſſimis jam temporibus, Bremenſium Pontifices imperitavere, Caroli M. largitione, qui juxtà cum Stadenſi Comitatu Eccleſiæ adſignavit. Verùm eos tuendæ à Danorum Normannorumque incurſionibus provinciæ impares experti Impp. in Saxonum Duces contulerunt. Henrici Aucupis ætate, Henricum cogn. *Calvum* ſeu *Pinguem*, Comitem accepere, A.C. 921. Rediit poſtea Comitatus ad Eccleſiam, & quæ portio ejus cenſebatur, *Ditmarſia*, Henrico IV. imperante, Udoni Saliſquellenſi Marchioni clientelæ jure permiſſa eſt. Inde ad Eccleſiam reverſam Hartvvicus, ex Udonis, ut videtur, proſapia, Eccleſiæ Bremenſis Præſul, recepto familiæ nomine Stadenſi Comitatu, *Ditmarſiam* reddidit, tædio gentis, in quam nunquam ſine tumultu imperium eſſet; improbante Henrico Leone Saxonum Duce, qui Feudi Dominum ſeſe gerebat. Is Reinaldum Comitem impoſuit: ſed Henrico apud ſocerum Britannum exule, Adolphus V. Holſatiæ Com: occupavit ditionē; poſtea cum Hartvvico II. Archiep. tranſactum, ut reſtituta eâ Eccleſiæ, Comites certum inde annonæ modum perciperent. At *Ditmarſi*, morem gerere detrectantes, ad Woldemarum Sleſvici tum Præſulem verſi. Dani ſubire clientelam: mox pòſt prœlium ad Bornovedam, ad Adolfum reverſi, circa A.C. 1189. Pòſt ad Bremenſes utcunq; reditum, & cum Holſatiæ Comitibus varia pacta inita, A.C. 1227. quæ cùm non ſanctè ſatis colerent, Comites non unâ vice ipſos aggreſſi, fruſtra tamen fuere. Etiam à Friderico Imp. obſequium induere juſſi, recuſavere, Bremenſi Eccleſiæ ſe ſubjectos cauſati. Inde bellum non ab uno Rege, cui à Friderico II. Dano & Adolpho Holſato Gottorp. renovato à Carolo V. Imp. jure, demum finis impoſitus, iis conditionibus, ut *Ditmarſi* veniam orantes, traditis belli inſtrumentis, Præfectis Principum poſt hæc obtemperarent & in ſingula agri jugera, florenum annuum quiſq; perſolveret, A.C. 1559. A quo tempore, imperio Holſatorum ſemel bonâ fide admiſſo, quietiùs egere: jure, quod in illos adhuc Bremenſes Præſules prætendebant, à Suecis, Rotſchildenſi atq; Hafnienſi pactione, Daniæ Regibus remiſſo. V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap. 11.*

Dithyra, Græce Δίθυρα, januæ ſunt quadrifores, quarum ſingulæ tabellæ duplicantur, vel Δικλίδες, quæ in ſingulis partibus, ima & ſumma duplices habent tabulas, hinc *Quadrifores* dictæ Vitruvio, ubi de foribus, Græcis aliter Συνδεσμίδες. A quibus diverſæ valvatæ, Græcis ἀνάπτυκτοι, quæ ſemel tantùm plicantur, ut infrà videbimus. Erant itaque in Διθύροις revera duæ θύραι (unde etiam nomen) in ſuis quæque cardinibus vertentes, & in medio conniventes, ubi jungebantur: δίπτυχοι etiam dici queant, quemadmodum pugillaria, δίπτυχα, quæ & δίθυρα, *bipatentia*. Salmaſius *ad Solinum pag. 927.*

Divæ Memoriæ, titulus Impp defunctis conceſſus. V. infrà.

Divale Nomen, apud Spartian *in Anton. Caracal. Habet templum, habet Salios, — qui Fauſtinæ templum &* Divale *nomen eripuit*, idem. Sic *Divale Præceptum*, *Divalis Lex*, *ſanctio Divalis*, pro Edicto Imperatoris, non ſemel in *Codice* Theodoſ. & Juſtin. At *Divalia*, feriæ erant Divæ Angeronæ, alio nomine *Angeronalia*. Inſtitutæ ſunt à Romanis, cùm anginâ omne genus animalium conſumeretur; Macrob. *Saturn. lib. 1 cap. 12.* incidebantq; in 12. Kal. Januarii, quo die à Pontificibus ſacrum fiebat in ſacello Volupiæ, quam Verrius Flaccus Angeroniam dictam eſſe ait, quòd angores ac animorum ſolicitudines propitiata tolleret. V. Joh. Roſinum *Antiquit. Rom. lib. 4. cap. 16.*

Diventum, in *Epiſtola* Michaëlis Imp. in Conventu Paris. A. C. 530. *Miſimus per prædictos Miſſos noſtros — blatias duas, dirodina duo*, diventa *duo*. An idem cum *divellium*? Certè διβέλλιον occurrit apud Codinum *de Officiis Aulæ CP. cap. 5. n. 63.* & *cap. 6. n. 26.* vexillum Imperatorum, quod Scutarius ſive Armiger Imperatoris deferebat ante illum, cum ejus clypeo: dictum quaſi *duplex velum*. Quod tamen non probat Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Diverticulum, in Gloſſis, ἐκτροπὴ, κρυφὴ ὁδὸς, id eſt, ſemita, quales à via regia ſecantur aliorſum. Hinc ad fluvios vox traducta. Geographus ineditus Salmaſii de Nilo, *Currit per millia DXX. nullum oſtendit* diverticulum. Ubi *diverticuli* nomine intelligit minores fluvios, in quos *Auctor alveus*, uti eleganter vocat Ammianus, *Magiſtrum flumen* vocant Galli, ſcinditur. Κέρατα Græci, Latini *cornua* quoque, *brachia*, *crines* &c. appellant. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 478.* & *479.* nec non *p. 622.* ubi de *divertigio Euphratis*, uti vocant Geographicarum Tabularum concinnatores, ſententiam ſuam pluribus exponit.

Dives, cogn. Craſſi, de quo ſic Plinius *lib. 33. cap. 10. Non erat apud antiquos numerus, ultra centum millia — Poſtea* Divites *cognominati, dummodo notum ſit, eum, qui primus acceperit hoc cognomen, decoxiſſe creditoribus ſuis.* V. quoque eum *lib. 21. cap. 3.* & Valer. Maximum *lib. 6. cap. 11.* Quis verò hoc nomine dignus tum viſus, exponit idem, cùm pergit: *Ex eadem gente M. Craſſus negabat locupletem eſſe, niſi qui reditu annuo legionem tueri poſſet.* Exempla dein varia ſubjungit, tum ex Romana, tum ex reliqui Orbis hiſtoria; Populum Romanum ſtipem primùm Sp. Poſthumio, Q. Marcio Conſulibus ſpargere cœpiſſe, addens &c.

Divi, propriè qui ex hominibus Dii facti, quales erant Heroës, Penates & Lares, aliique Indigetes. Arnobius *lib. 1. Appellatis Indigetes ac Divos.* Servius de Cæculo, & Præneſtina urbe: *Ibi erant Pontifices & Dii indigetes, ſicut etiam Romæ: erant etiam duo fratres, qui* Divi *appellantur. Horum ſoror, dum ad focum ſederet* &c. Ubi *Divos fratres* appellatos ſcribit, quos Græci οἰκιδίους dixere, h. e. Lares familiares. Et hi erant, quos *Animales Deos* vocabant, & *Conſerentes*, ut ex Labeone, eodemque Arnobio, quem modò laudavimus, docet Salmaſius *ad Solinum p. 64.* Hinc Imperatores, poſt conſecrationem, *Divi* dicti. Petronius de Jul. Cæſare, *Specimine Belli Pharſal.*

Quid porro tu, Dive, *tuis cunctaris in armis?*

Et de eodem Virgilius *Æneid. lib. 6. verſu 793.*

Auguſtus Cæſar, Divi *genus* —

Etiam Suetonius initio operis, *Julius Cæſar* Divus, *ætatem agens XVI. Patrem amiſit.* Unde Tzetzes *Hiſtor. pag. 307.*

Ὅθεν θεὸς Ἰούλιος ἐκλήθη τοῖς Ῥωμαίοις.

Imò *Cerialem Anicium Conſulem Deſignatum pro ſententia dixiſſe, ut templum Divo Neroni quàm maturrimè publicâ pecuniâ poneretur*, in Commentariis Senatus reperiſſe ſe, tradit Tacitus *fine Annal. 15.* V. de Cæſare Jovis ſermonem, apud Silium Ital. *Punicorum lib. 3. Nec Stygis ille lacus* &c. Ovidium *Metamorph. lib. 15.* & plura hanc in rem, apud Caſp. Barthium *Adverſarior. lib. 11. cap. 10. lib. 12. cap. 4. lib. 16. cap. 7. lib. 49. cap. 15.* & *Animadverſion. ad Statium lib. 1. Sylv. 7.* & *Thebaid. lib. 5. verſ. 242.* ubi *Divæ* epitheto, velut ſingularem Deam, Venerem gaudere, apud Poëtas, adnotat. At pro *Divi Lapides*, apud Æl. Lampridium *in Antonino Heliogab. Lapides, qui divi dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ afferre voluit*: lege *vivi* &c. V. infrà.

Dividendi prædam, mos priſcus, indigitatur Livio *lib. 5.* alibique paſſim. Præda enim militi conceſſa, aut *dividebatur*, aut diripiebatur: illud fiebat vel ſtipendiorum, vel meritorum ratione. Et quidem ſtipendiorum ratione *dividi* prædam Appius Claudius volebat, ſi illud obtinere non poſſet, ut redacta inde pecunia in Ærarium deferretur. Ut autem id ordine fieret, in dies aut vigilias pars exercitus altera aut minor, ad comportandam prædam mittebatur: & quod quisque reperiſſet, ad juſſum in caſtra deferebat, ut per Tribunos æqualiter divideretur, vocatis ad partem etiam his, qui caſtra ſervarent (quod & apud Hebræos in uſu fuiſſe, legimus 1. Sam. *cap. 30. verſ. 24.*) quique per valetudinem aut delegata miniſteria aberant: uti videre eſt apud Polybium *lib. 10.* Quæ proportio porro in *dividendo* obſervata, aliaque huc pertinentia, infrà perſequemur pluribus, ubi de *Præda*.

Divinatio, Græcis Μαντεία vel Μαντική, (nempe ut volunt à μανία, quia cauſa ſit externa incorporeaque ac ut Gentes putarunt divina; quo nomine etiam Dæmones complectebantur) Platoni definitur ἐπιστήμη προδηλωτικὴ πράξεως ἄνευ ἀποδείξεως, *Scientia præſignificatrix rei alicujus absq; ratione id demonſtrante.* Ubi rationem excludit, oſtendens de *Divinatione* naturali, qualis eſt in Prognoſticis, quæ principia cauſasque in natura habet, adeoque ad Scientiam naturalem pertinet, non loqui: ſed nomine hoc ſe complecti eam, quæ vel tota, vel ex parte humanum captum excedit. Talis *Divinatio*, vel planè divina eſt, ut illa quæ à Deo inſpiratur, cujus generis complura in Scripturis exempla habemus: vel ſi non tota, ex parte ſaltem nititur commercio Dæmonum: vel ut

nullam

nullum appareat cum malo Spiritu conſortium, tamen vana eſt ac ſuperſtitioſa. Cui arti quantopere vacarint Gentiles, ex innumeris *Divinationis* apud Græcos Romanoſque ſpeciebus apparet. Quamvis enim 4. ſolùm earum recenſeat Propertius *lib. 4. Eleg. 1.*

Hoc nec arenoſum Libyci Jovis explicat antrum,
Aut ſibi commiſſos fibra locuta Deos,
Aut ſi quis motas cornicis ſenſerit alas,
Umbraq; nec Magicis mortua prodit aquis.

Ad quem locum V. *Commentarium* Joannis Paſſeratii, longè plures tamen fuere, ut mox videbimus. E quibus duæ inprimis excellebant, *Augurium* & *Extiſpicina*. Unde Cic. *de Divin. lib. 1. Quæ eſt autem gens*, inquit, *aut quæ civitas, quæ non extis pecudum aut Augurum aut ſortium prædictione movetur?* In quarum illa Phryges, Cilices, Arabes, Piſidii ac Umbri eminebant: Lacones quoque, apud quos tanta artis fuit veneratio, ut nunquam Augurà latere Regis illorum diſcederet. Iſta Elide maximè exercebatur, à Jamidis & Clytidis, quæ duarum erant familiarum, huic arti ſoli deditarum, nomina, Pindar. Sed & ex ſomniis celebre admodum divinandi genus erat, V. infrà in voce *Onirocritice*.

Series celebriorum Divinationis ſpecierum, apud Gentiles.

ex Anima in corpus revocata futura ſciſcitandi ars Ψυχομαντεία, ſeu Σκιομαντεία dictaeſt: Ejus meminit Horatius in verbis, *Animas reſponſa daturas*, & Herodotus *lib. 6.* ubi cauſam exponit, cur Meliſſa à Periandro marito hoc pacto interrogata, reſpondere recuſaverit.

ex Annulis Δακτυλομαντεία, quali divinationis genere Gyges uſus eſt.

ex Aqua marina Ὑδρομαντεία, ex fontana Πηγομαντεία. Fiebat autem id vel bibendo ex illa V. Ariſtidem *Orat. de Puteo:* vel projiciendo aliquid in eam, ubi notabant, ſupernatet nean mergatur (ſic in puteum Inus placentæ conjiciebantur) vel imagines rerum cupitarum in iis venando, quod factum in fonte Apollinis Phryxæi in Achaja: vel immergendo phialam vitream, ut ex aquæ in illa extractæ limpiditate aut turbiditate de ægrorum valetudine edoceretur, vel tandem ternos in aquam lapides ſpargendo, ubi obſervatum, quibus orbibus in fundum deſcenderent: Loco aquæ vino quandoque ac oleo utebantur, quo in pelvim infuſo, Λεκανομαντεία dici ſolita eſt.

ex Avibus Ὀρνιθομαντεία, Gr. *Augurium* Latinis: quod divinandi genus primus dicitur inveniſſe Car, adieciſſe poſtea ex reliquis animalibus Orpheus. V. in voce *Augur*.

è Clavibus Κλειδομαντεία.

è Cribro Κοσκινομαντεία, quod filo ſuſpenſum vel forfici impoſitum in orbem vertebatur, nominato interea eo, qui furti arguebatur, vel alterius cujuſdam criminis. V. Theocrit. *Idyll.* 3.

è Dicto ſeu voce, Κληδονισμὸς, *Pythagorei non ſolùm voces Deorum obſervabant, ſed & hominum*, Cic. *de Div. lib. 1.* Hinc infortunatum cenſebatur, ſi in convivio nominaretur *Incendium*: & proin abſtinentes à vocibus malè ominatis, pro δεσμωτήριον, i. carcer, dicebant οἴκημα, i. *domicilium*: pro *Erinnyes, Eumenides*: & Cic. inquit, *Nulla ſpes Reip. dicere non licet*. *Epiſt. ad Caſſium &c.*

ex Eclipſi, quod genus divinationis cùm neglexiſſet Pericles, infelicem habuit navigationem: cùm obſervaſſet contrà Nicias, miſerabili ac turpi clade cum toto exercitu cæſus eſt.

ex Extis, *quibus omnes ferè uti* inquit Cicero, V. infrà in voce *Extiſpicina*.

ex Facto: Sic infauſtum habebatur in convivio, ſi bibente aliquo menſa tolleretur. Felix contrà, ſi caſu aliquid vini in veſtes fuiſſet infuſum.

è Farina, Ἀλφιτομαντεία vel Ἀλευρομαντεία.

è Flamma, in ſacrificiis hac ratione futura divinabant: Si admota flamma victimas ſtatim corriperet: Si tranquilla, pura, perſpicua ac nitida, recto ductu turbinatæ pyramidis inſtar attolleretur & inſurgeret: Sique non niſi tota victimâ depaſtâ moreretur, fauſtum habebatur. Contrà ſi fieret, infelix omen erat.

è Fonte Πηγομαντεία, V. ſuprà in voce *Aqua*.

è Fulmine Κεραυνοσκοπία: Ità infortunatum cenſebatur, ſi caſtra vel ædes factæ de cœlo tangerentur.

è Fumo Καπνομαντεία; Hic notabant, quas vertigines facerent, quantumque ſe attollerent; & quo motu, rectone an obliquo vel in orbes contorto aut complicato, agglomeratione quadam in tortiles ſpiras, & quo redolerent nidore, alienone an eo, qui è carnibus toſtis effumaret.

è Gallo gallinaceo Ἀλεκτρυομαντεία; Sic Libanius Sophiſta & Jamblichus inquiſituri, quis Valenti ſucceſſurus eſſet, 24. literas inſcripſere pulveri, unicuique tritici vel hordei grano impoſito. Tum admiſſo gallo, carmina quædam recitantes, attenderunt quæ grana is comederet. Primùm comedit ex Θ. tum ex E. inde ex O. hinc ex Δ. Itaque collegerunt inde regnaturum, cujus nomen inciperet à ΘΕΟΔ. apud Zonaram.

ex Hominum occurſu: Ita infelix erat, ſi Æthiops occurreret, aut mulier inter ambulandum rotans fuſos.

ex Igne, quod vocabant, δι' ἐμπύρων μαντείαν. Accendebant autem cum plurimis in locis ad Solis radios, eumque ſolicitè peculiari in loco conſervabant. In Ægypto *Seraphim* habuerunt, & Perſæ ſub nomine *Orimaſda* talem ignem venerabantur. Athenis ſimiliter in templo Minervæ Poliados perpetua ardebat lampas, non minus ac Delphis & Romæ in Veſtæ templo. Sed inprimis in hac Πυρομαντεία flammas obſervabant, V. ſuprà.

è Lapidibus Λιθομαντεία: Ita Sideritis, lapidis genus, aquâ fontana ablutus, infantis inſtar, futura vagiebat: quo pacto Helenum Trojæ ruinam didiciſſe referunt.

è Lucerna, Λυχνομαντεία: cujus mentionem facit Plinius *Nat. Hiſt. lib. 30. cap. 11.* & Aratus *in Prognoſticis*.

è Mortuis Νεκυομαντεία, vel Νεκρομαντεία, ubi vel ex oſſibus futura vaticinabantur, quod Theſſalis inprimis erat in uſu: vel fervidum cadaveri infundendo ſanguinem, reſponſum inde petebant; quemadmodum Ericto apud Lucianum: *Dum vocem defuncto in corpore quærit, Protinus adſtrictus calidis cruor atraque fovit vulnera.*

Onirocritica, V. *ſuo loco*.

ex Ovis Ὠοσκοπία, de quo vaticinandi genere integrum volumen ob Orpheo compoſitum eſſe Suidas tradit.

è Pelvi, Λεκανομαντεία, V. ſuprà in voce *Aqua*.

è Phialis Γαστρομαντεία.

è Pice, quæ ex tædis colligitur, comminuta in pulverem, & hoc in ignem conjecto, futura venabantur, obſervando: An exardeſcens inde flamma coeat, nec diſpergatur: an dividatur contrà aut diſſiliat, quorum illud fauſtum, hoc ſecus habebatur. Pugnans, deductus in diverſa, procumbens in focum, crepitans, ægris malus: evaneſcens iis mortem minitari putabatur.

è Quadrupedibus Aruſpicum erat judicare: cujus artis Tages inventor. V. ſuprà in voce *Aruſpex*, & infrà in *Extiſpicina* Nec ex fibris ſolùm, ſed & occurſu eorum divinatio fiebat. Ita ſi lepus in caſtris, vel urbe viſus incolumis evaderet: ſi domum ingrederetur ater alienus canis, infauſtum habebatur. At felix erat indicium, ſi cerva lupum evaderet; ſi lupus ad dextram prætercurriſſet hianti ore. Etiam ex hinnitu equorum divinabant, quod apud vett. Germanos uſitatum. Sed præcipuè huc pertinebat, ſi quid in animantibus contigiſſet præter naturæ ordinem, ut ſi bos locuta eſſet aut mula gemellos peperiſſet.

Saliſſatio vocabatur ſeu Παλμὶς, cùm ex membri alicujus palpitatione futura diſcebant. Hinc *Saliſſatores* dicti Iſidoro *Orig. lib. 8. cap. 9. qui dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte prædicebant.* Meminit hujus artis Plautus *Pſeud. act. 1. ſc. 1. Ita ſupercilium ſalit.* Theocritus *Idyll. 3. Salit mihi dexter oculus.* Alius. *ſalit mihi aliquid in lævâ parte mamillæ*, i. cor. Scripſiſſe Παλμικὰ Melampus & Poſidonius Suidæ dicuntur.

è Securi vel dolabra Ἀξινομαντεία.

è Sortibus, V. *ſuo loco*.

è Speculis Κατοπτρομαντικὴ vel Κρυσταλλομαντικὴ: Sic Noſtradamus Catharinæ Mediceæ de filiorum fortuna ſolicitæ futura prædixiſſe fertur ſec. præt.

è Sternutatione divinatio frequens admodum & celebris erat. Poſt meridiem ſternutaſſe felix, matutino tempore infauſtum habebatur: ad dextram, fauſtum, ad ſiniſtram ſecus, erat. Hoc omin Themiſtoclem Euphrantides ad pugnam animavit: Xenophon ab exercitu Dux electus eſt, &c. Timotheus verò illud riſit, ſed & Cicero *ſternutamenta obſervari* præcepit, *de Divin. lib. 2.*

è Thure incenſo ita divinabant, ſi ignis mox illud arreptum diſſolutumque in fumum verteret & ſuffitum cieret gratum, læta: ſi refugeret, aut fœdum odorem exprimeret, abominanda oſtendi credebantur: Sic Dion meminit loci quem *Nymphæum* appellat, in quo ex ſuffito thure de omnibus rebus reſponſa fuerint petita, præterquam de morte & conjugio.

è Tinnitu auris dextræ felicia, ſiniſtræ infauſta omnia fore augurabantur. Hinc vetus Epigramma: *Garrula quid toties reſonas mihi noctibus auris? Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei.* Meminit hujus divinationis Plin.

è Tonitru; Si ad lævam tonuiſſet, aut impare numero, felix augurium erat: ſi cœlo ſereno tonuiſſet, cenſebatur infauſtum.

è Ventre, Γαστρομαντεία. Sic

è Vini conſecrati ab libationes; ex ſacræ aquæ, quâ abluebantur & decoquebantur victimæ, colore, ſapore, motu, ſtrepitu, ſubitis mutationibus argumenta eventuum colligebant: Tum molas, & libamenta, & præcipuè materiam eorum, ut hordeum, far,

ſar, & inde confectas ſarinas, quibus conſpergebantur victimæ, ſcrutabantur & expendebant. Sed quis omnia enumeret? Quare, cui tanti iſta, adeat Camerarium, Peucerum, Raguſejum, qui eruditè de *Divinatione* ſcripſerunt. Refutat eandem Joh. Satisberienſis *Policratici lib.* 1. & 2. Habes & de *Divinatione* judicium Camilli Franchini *Epiſt. ad Eraſtum centur. Epiſt. editâ à Goldaſto*: quibus adde Joh. Gerh. Voſſium *de Philoſ.* c. 22. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 11. & Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ toto libro* 7. Addam ſolùm apud A. Gellium exemplum perfidiæ Haruſpicum Hetruſcorum, cum eorundem pœnâ; unde verſus ille ſcitè factus & pueris decantatus fluxit: *Malum conſilium conſultori peſſimum.*

Divinationis novem apud Iſraëlitas genera: quorum 7. priora Deut. cap. 18. *verſ.* 10, 11. *octavum Hos cap.* 4. v. 12. *ultimum Ezechielis* c. 21. v. 21. *prohibetur.*

Planetarius, Hebr. מְעוֹנֵן, dicebatur, qui ex Planetarum vel nubium inſpectione dies horasque fauſtas vel minus fauſtas, negotio alicui aptas aut minus faventes, augurabatur. Obſervabant autem ſtellarum nubiumque colorem ac motum, & cùm huic rei vacabant, ſtabant facie Ortui, tergo Occaſui, dextro latere Auſtro & ſiniſtro Boreæ obverſo.

Conjector, מְנַחֵשׁ *Menacheſch*, vulgo *Augur*, erat qui ex eventuum experientia regulas divinandi colligens, prout volarent, clamarent paſcerenturque aves: ſi *mica panis ex ore excideret: ſcipio manibus elaberetur: cantaret gallus: præteriret capra: ſerpens ad dextrâ incederet, vel vulpes ad ſiniſtrâ, hoc vel illud faciendum aut omittendum judicabat*. D. Kimchi. Hinc apud Gentiles dierum in atros candidosque: menſium etiam in fauſtos ac infauſtos diviſio. *Menſe malum Majo nubere vulgus ait*, Ovidius *Faſt.* Conabantur autem infauſta indicia avertere, vel lapidibus petendo avem aut animal infauſtum: vel vocem infelicem in eum, qui illam proferebat, retorquendo. verbis: *Εἰς κεφαλὴν σοί*, *In caput ſuum recidat omen* &c.

Præſtigiator מְכַשֵּׁף *Mecaſcheph*, propriè vi vocis erat, qui hominum ſenſus formas rerum immutando falleret. Tales erant Ægyptii illi, Exodi *cap.* 7. qui Moſi, vera patranti coram Pharaone miracula, præſtigiis ſuis obnitebantur. Horum præcipui ab Apoſtolo *Jannes & Jambres*, 2. Tim. 3. 8. in Talmud *Johanne & Mambre*, à Numenio Pythagoræo *Jannes & Mambres*: à Plinio *Nat. Hiſt. lib.* 30. c. 1. *Jannes & Jotapo* appellitantur. Græca verſio illos reddit *φαρμακοὺς*, *Unguentarios ſive Seplaſiarios*. Cujusmodi impoſtoribus eleganter comparat Paulus falſos Doctores, *qui habentes formam pietatis, ſed vim ejus abnegantes, captivas ducebant mulierculas*, 2. Tim. 3. 5, 6.

Incantator חוֹבֵר *Chober* vocabatur, ſuniore Maimonide *tract. Idol. cap.* 11. *ſect.* 10, 12. qui in lingua peregrina ſibique ignota verba quædam obmurmurans, iſta vim aliquam habere ſibi erat perſuaſus. Sic ſerpentem iſtiusmodi vocibus alloquentes, vim ei nocendi adimere ſe poſſe opinabantur: aut contrà hominem, contra ſerpentum morſus præmunire. Iidem loco aliquo Scripturæ eum in finem abuſi, librum legis aut phylacteria infantibus imponere &c. ſoliti ſunt. Nomen in lingua originali à fœdere habent vel ſocietate, an quia commercium illis cum Satana? an quia frequenter conveniebant, epulantes invicem ac ſaltantes, ut docet Bodinus *Mag. Dæmon. lib.* 1. *cap.* 6. qui de eodem hominum genere loquens *lib.* 2. *cap.* 1. refert, recitatione verſiculi alicujus è Pſalmis, mulierem in butyro conficiendo impediri, qui ſi retrorſum pronuntietur, nil moræ eſſe, quin feliciter pergere poſſit.

Requirens Pythonem שׁוֹאֵל אוֹב *Schoel Ob*, i. *conſulens lagenam*: qui enim iſtiusmodi Spiritu inſeſſi ſunt, tanquam è lagena ſubmiſſam & velut è cavo prodeuntem vocem edebant. Græci *Ἐγγαστριμύθους* tales, h. e. *Ventriloquos* vocant, quia è ventre oracula fundere credebantur. Exemplum in puella habemus, de qua Act. c. 16. *verſ.* 16. ubi *Spiritum Pythonis* eundem judicat fuiſſe, cum *Spiritu Ob* Hebræorum, Auguſtinus *de doctr. Chriſt. lib.* 2. c. 23. Pythoniſſa quoque, quam Saul rogavit, ut Samuelem vocaret, *Ob* conſuluiſſe legitur.

Ariolus יִדְּעֹנִי *Jiddegnoni*, Gr. *Γνώστης*, quæ utraque vox à *ſcientia*, quam tales ſe habere jactabant, dicta eſt. Rabbini verò nominis originem arceſſunt à voce *Jadua*, quâ beſtiam quandam hominem referentem indigitari ajunt: cujus oſſe intra dentes comprehenſo vaticinia ſua edere iſtiusmodi deceptores ſoliti ſint. Athenæus illam *[illegible]* vocat. Etiam Magos præcipuas beſtiarum, quas vaticinatrices eſſe crederentur, partes comedere ſicque per metempſychoſin animas earum, in corpora ſua demigrare opinari, docet Pererius *de Mag. pag.* 57. V. quoque Bodinum *Mag Dæmon. lib.* 1. *cap.* 6.

Necromantes, Hebr. *Doreſch el hammethim*, Græcè *Ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς*, i. e. *interrogans mortuos*, nuncupabatur is qui è Diabolo ſub cadaveris forma futura ſcire conabatur. Cujus rei memorabile exemplum extat 1. Sam. 29. in Saule, qui è Samuele mortuo ſcire cupiebat belli cum Philiſtæis eventum: Sed ejus loco Satanas apparuit. Prophetæ formâ ſpecieque aſſumtâ.

Conſulens baculum שׁוֹאֵל מַקְלוֹ *Scoel maklo*, Hoſeæ *cap.* 4. *verſu* 12. quem divinandi modum ita exponit Hieronymus: *Quoties*, inquit, *ambigebant quamnam ex pluribus urbibus primùm aggreſſuri eſſent; baculos ſumebant, quorum unicuique inſcribant illarum civitatum nomina. Dein baculos ſic inſcriptos pharetræ immittentes illos agitabant concutiebantque, quorum qui primus exiliiſſet urbem indicabat primo inſultu petendam.* Druſius verò *in Deuter. pag.* 592. iſtiusmodi homines baculos ſpithamâ vel digito metiri ſolitos refert, alternatim dicendo: *Faciam, non faciam*: donec ad extremitatem ejus pervenientes ultimam vocem pro Oraculo habuerint. *[illegible]* vel *[illegible]* Gr.

Inſpector jecinoris רֹאֶה בַּכָּבֵד *Roe baccabed*, Ezech. *cap.* 21. *verſ.* 21. Ibi enim Nebucadnezar in bivio, terſit cultros, imagines conſuluit, inſpexit jecur. Quod divinandi genus apud Gentiles frequentiſſimum. Græci *Ἡπατοσκοπίαν* vocavere: quæ pars erat Extiſpicinæ, ſeu artis ex viſcerum inſpectione vaticinandi: Ubi colorem, locum, numerum obſervabant. Julio Cæſari duo boves, à Sacerdote diſſecti, cùm corde carere deprehenderentur, exitium prædixere, V. Thom. Godvvynum *de R.t. Hebræorum lib.* 4. *cap. ult.* &c.

Divinatrix Machina, in *Muſæo* Kircheriano exhibetur, qui ad progreſſum unius ſtatuæ in linea recta, ad diverſa interdiſtincta ſpatia cæleſtium Planetarum characteres arbitrarios ſtare juſſa ſtat & duo Genii cerei circumſepti globo ſuis fulcris pari motu ſe in ſphæræ centro contorquentes cum ſuis indicibus, quos ceu lancem in manu geſtant, ad cognomina ſigna, in ſphærarum circumferentia inſcripta, ſe quoque ſiſtunt, etiamſi unus ab altero per decem palmos diſtet, uterque autem à Magica ſtatua per palmos quinque. Qua ratione tota Aſtronomia divinatoria includi poteſt, tantâ induſtriâ, ut curioſus hominis actus & paſſiones morales, putà virtutes & vitia, inclinationem, averſionem, alia, ſpectatori palàm legenda exponat. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S.I. Muſæo p.*60. Ibidem Typhis Magneticus proſtat, ad clavum cymbæ cryſtallinæ ſedens, qua, inter alia, machinâ efficitur, ut ſpectatoribus intra circumferentiam deſcripta nomina aut etiam mente concepta Geniolus, non ſine ſuſpicione Magiæ, dicto citiùs indicet & quod propoſitum erat, vaticinetur, uti Auctor pluribus docet in *Arte Magnetica*. V. infrà *Typhis Magneticus*.

Divinitas præſens mortalibus, titulus Antonino Caracallæ Imp. tributus in marmore antiquo, quod Tuſculi viſitur, memoratur Jac. Sponio *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 298. ubi eundem alio non minùs inſolenti, *Dominum Terræ Mariſque* in *Inſcr.* Gr. Thyatiræ ſuperſtite, appellari, addit. Nempe *divinitatem* affectarunt etiam ſceleratiſſimi Principes, vel adulatores eam illis affingebant, uti alibi diximus, inprimis ſuprà in voce *Divi*. Habebantur autem *Divinitatis notæ*, *ſomnia*, *curationes*, *oracula* & *ἐπιφάνειαι*: uti videre eſt, apud Lucianum, *de Hephæſtione in Divos referendo*, *[illegible]*. Cujusmodi curationes verò plerumque per ſomnia fiebant, ut in Æſculapii Templis: quemadmodum & *ἐπιφάνειαι* quoque in ſomnis frequentes, quum *Divus* apparere dormientibus viſus hæc & illa præcipiebat ſanitati vel tuendæ, vel ex morbo reciperandæ; qualia remedia *[illegible]* vocabantur. Atque hi divi *ἀλεξίκακοι* præcipuè habiti &c. V. quoque infrà, ubi de *Paredris Diis* & *Somniali Hercule*.

Diviſio, panis aliorumque miſſilium, populo olim Romæ ac CPoli ubi fieri ſit ſolita, videre eſt hic paſſim, in vocibus *Auguſteon*, *Miſſilia*, *Panis*, *Sparſio* &c. At *Diviſio*, in Tabulario Laſcarenſis Eccleſiæ A. C. 1101. apud Marcam *Hiſtor. Benearn. lib.* 5 c. 10. pro examine eſt ferri candentis vel aquæ calidæ: vel ſorte quavis. Nam & *ſors* diviſionem ſignificat. Joann. Sareſberienſis *Policratici lib.* 10. c 12. & Petrus Bleſenſis *de Præſtigiis fortunæ*, *Sortilegi ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis—rerum pollicentur eventus, quod genus ſortes Apoſtolorum & Prophetarum & dividentium & inſpectio tabulæ appellatur*, apud Car. du Freſne in *Gloſſario*.

Diviſio Apoſtolorum, Feſtum eſt, cujus mentio in *Martyrologiis* Bedæ, Uſuardi & aliorum, d. 15. Julii, quo ſc. Apoſtoli in diverſas orbis provincias profecti ſint ac diſperſi. *Chron.* Elvvangenſe

vangenſe & *Compilatio* Chronol. *A. C.* 1291. *Rex Romanorum Rodolphus obiit in Diviſione Apoſtolorum.* Dicitur *Feſtum de Diſperſione Apoſtolorum*, apud Albertum Stadenſem *A. C.* 1098. Quò reſpexit Paulinus *Natali* 9.

——— Lux populis feſtiva recurris,
Quâ ſanctus quondam cœlo demiſſus ab alto
Spiritus ignito diviſit fulmine linguas &c.

apud du Freſne ubi de *Feſtis.*

Diviſores, dicti ſunt apud Romanos, qui pecuniam, quâ Candidati populi ſuffragia emturi erant, ſingulis diſtribuebant. Quemadmodum Interpretes erant, qui pactionem faciebant, & Sequeſtres, apud quos pecunia deponebatur. V. Cic. *de petit. Conſul. & alibi*, Aſconium, Plut. Johann. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 8. &c.

Divites Homines, V. infrà *Rici Homines.*

Dium, Græcè Δῖον, Eubœæ opp. ubi aquæ calidæ, memoratur Plinio *lib.* 31. *cap.* 2. ubi pro *Delio* Salmaſius *Dion* reponit, quem V. *ad Solinum pag.* 177. ut & in voce *Dion.*

Dium Fulgur, Feſto fulmen diurnum eſt, quod Jovi olim attribuebant: *Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Jovis, ut nocturnum Summani.* Imò *Dium*, pro *Diali*, i. Joviali, ut *Dialis Flamen.* Et Appulejo, *Diale fulmen*, τὸ Δῖον. Sic *Dius Fidius*, ὁ Δῖος υἱός, unus ex Diis illis, qui templi tegmine nolebant integi, ſed tectum perforatum habebant, inter quos & Terminus. Inde & *ſub Dio*, quod alii dicunt *ſub Jove.* Sed & Δῖον templum Jovis & Δῖος quoque Græcis, h. e. *divinus*, quaſi Διῖος, ut exponunt Grammatici. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1143.

Divortii duæ apud Romanos ſpecies erant: Repudium, quod in Sponſalibus & *Divortium* propriè dictum, quod in conſummatis valebat nuptiis. Prioris formula erat: *Conditione tuâ non utor.* Poſterioris, *Res tuas tibi habeto*, vel *Res tuas tibi agito.* Utraque dicebatur *Matrimonii renuntiatio.* de qua legem tulit Romulus teſte Plutarcho, *quâ mulieri maritum relinquendi poteſtas adimebatur: viro autem ejicere uxorem concedebatur, ſi veneficio circa prolem fuiſſet uſa, aut alienam pro ſua ſubdidiſſet, aut adulterium commiſiſſet: quòd ſi quis alia de cauſa repudiaſſet conjugem, cavit ut ejus bona partim uxori cederent, partim Cereri ſacra forent: & qui uxorem dimiſiſſet, is Diis Manibus ſacram rem faceret.* Poſtea quoque, in XII. Tabb. permiſſum fuiſſe *Divortium*, ex eo licet ſuſpicari, quod inquit Cicero *in Philippicis* de Antonio: *Frugi factus eſt, mimam illam ſuam ſibi res habere dixit ex XII. Tabulis, claves ademit, exegit.* Interim à condita Urbe usque ad annum 520. nullum *Divortium* Romæ interceſſit, primusque id fecit S. Carvilius Ruga, M. Pomponio, C. Papirio, vel ut aliis placet M. Attilio, P. Valerio Coſſ. qui, verba ſunt Valerii Maximi, *uxorem ſterilitatis causâ dimiſit: Qui quanquam tolerabili ratione motus videbatur, reprehenſione tamen non caruit: quia nec cupiditatem quidem liberorum conjugali fidei præponi debuiſſe arbitrabantur.* A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 3. & Dion. Halicarnaſſeus *lib.* 2. à Cenſoribus eum coactum fuiſſe jurare ſcribunt, *Se liberûm quærendorum gratiâ matrimonium colere.* Ab eo tempore rei uxoriæ cautiones Romæ neceſſariæ ſunt viſæ, cùm antea nullæ fuiſſent: dimittique uxores cœperunt, etiamſi nihil gravioris cauſæ ſubeſſet. Unde P. Æmylius cùm Papyriam dimitteret, non tam pulchram quàm fœcundam, cauſam quærentibus amicis, non aliam attulit, quàm *ab ea ſe læſum eſſe.* C. Sulpicius Gallus cum uxore divortium fecit, quòd eam *foris capite nudo converſatam* reperiſſet: Q. Antiſtius Verus, quòd *cum libertina quadam vulgari ſecretò fuiſſet collocuta.* Sempronius Sophus, quòd *uxor ludos ſpectaſſet ſe ignorante*, Plut. in *Romulo* & in *Probl. Romanis*: Caj. Julius Cæſar Pompejæ nuncium remiſit, ob adulterii cum Clodio nudam ſuſpicionem, &c. V. Car. Sigonium *de antiquo jure civium Rom. l.* 1. *cap.* 9. Ratio autem *Divortii* hæc erat: Cùm vel moroſior erat, vel ſterilis uxor, *amici rogabantur vellent conſilio intereſſe*, Valerius M. *lib.* 2. *cap.* 4. unde L. Antonius à M. Valerio Max. & C. Junio Bubulco Cenſoribus, Senatu motus legitur, *quòd Uxorem virginem ductam repudiaſſet, nullo amicorum conſilio.* Sic probatis in privato amicorum conſeſſu rationibus, *Jusjurandum præſtabatur Cenſoribus, legitimas fuiſſe divortii cauſas*, A. Gellius *lib.* 17. *cap.* 21. Dein, ut nuptiæ firmabantur ſcriptis tabulis, ita fractis diſſolvebantur. Juvenalis *Sat.* 9. *verſu* 75.

——— Fugientem ſæpe puellam
Amplexu rapui, tabulas quoque fregerat, & jam
Signabat: totâ vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris.

Tum maritus vel præſens uxorem exturbabat ædibus, vel per nuntium abſenti libellum mittebat, quo legitimæ continebantur cauſæ, V. Iſidorum *Origin. lib.* 10. *c.* 8. ubi inter alia & teſtium meminit, *ex lege* 9. *ff. de divortiis*, quos numero ſeptem, puberes civesque Romanos, uti in ſignandis tabulis dotalibus, eſſe oportebat. Mittebatur verò libellus hic vel per aliquem è libertis, vel per Procuratorem, V. Suetonium *in Tiberio cap.* 11. Nec mariti modò, ſed & patres, impudicitiâ filiarum offenſæ, ut ex hoc Suetonii loco patet, libellum hunc mittebant: ac multò vehementius crudeliusque Caligula, qui *quibusdam, abſentium maritorum nomine, repudium ipſe miſit, juſſitque in acta referri*, Sueton. *in vita ejus cap.* 36. Exeunti, quæ priùs uxor fuerat, reddebatur quidquid in domum mariti ſecum attulerat. P. Ovidius *de Rem. Am.* & Joh. Badius Aſcenſius *not.*

Tutius eſt, aptumque magis, diſcedere pace,
Quàm petere à thalamis litigioſa fora.
Munera quæ dederis, habeat ſibi lite jubeto,
Eſſe ſolent magno damna minora bono.

Adimebantur autem claves, quæ poſt conclamatum Hymenæum intranti in domum fuerant commiſſæ. Unde Ambroſius *Epiſt.* 65. *Mulier offenſa claves remiſit, domum revertit:* & in *legg. Xviral. Res ſuas ſibi habeto, claves adimito*, &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in caput Roſini ſuprà laudatum.* Apud Athenienſes tam vir quàm mulier poterat alter alteri dicere, ut res ſuas ſibi haberet; quin nomina illius rei propria jure Attico prodita erant, ut ſi vir diſcederet ab uxore, hoc diceretur ἀποπομπὴ; ſi uxor diſcederet à viro, ἀπόλειψις. Scribebatur autem libellus *Divortii* apud Archontem à viro ipſo; ſive uxore, non autem per alium, ex hac Solonis lege: Τὴν γυναῖκα τὴν ἀπολείπουσαν ἐπὶ τὸ ἀπολείψεως γράμματα, παρὰ τῷ ἄρχοντι θεῖναι, μὴ δι᾽ ἑτέρου, ἀλλ᾽ αὐτὴν παροῦσαν, *Uxor, quæ à viro divertit, libellum divortii ipſa, non per alterum, Archonti præſens offerto*, ut nempe hoc modo, ſi fieri poſſet, coràm ſarciretur odium & utriusque iniretur gratia: Legis meminit Plut. *in Alcibiade.* Et Archon quidem, ſortiebatur Judices, qui hac de re diſceptarent, an legitima eſſet nec ne τῆς ἀποπομπῆς, vel τῆς ἀπολείψεως cauſa ulla: atque Judicibus illis decentibus ſolvebatur matrimonium, hinc apud Pollucem δίκη ἀποπομπῆς & δίκη παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀπολείψεως, V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 6. *tit.* 3. Interim, quamvis per leges licebat, turpe nihilominus apud Græcos habebatur, ſi quis uxorem ejeciſſet, vel ſi quæ reliquiſſet maritum. Apud Spartanos imprimis, ubi tamen non adeò ſancta matrimonii jura erant, mulctam Lyſandro Ephori impoſuerunt, quòd uxorem ſuam repudiaſſet: Sed gravior ignominia uxori erat maritum relinquenti, quàm marito expellenti uxorem. Unde Medea apud Euripidem *verſu* 236.

——— Οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
Γυναιξὶν, οὐδ᾽ οἷόν τ᾽ ἀνήνασθαι πόσιν.
——— *Non enim laudabiles mutationes*
Fœminis, non licet inficiari maritum.

Ubi inter maritorum privilegia recenſet, poſſe uxorem quæ diſpliceret dimittere: uxori contra nullâ maritum ingratum permutandi ſpe, niſi in morte, relictâ. Interim magnâ ferebatur apud omnes gloriâ maritus, qui unâ uxore contentus vixiſſet, & calamitas credebatur ingens, ad ſecundas nuptias, non poſt *Divortium* modò, verùm etiam poſt mortem conjugis, convolaſſe, ut apparet, ex Euripide *in Alceſt. verſu* 464. ubi Chorus in maritum, etiam mortua uxore, aliam ſibi jungentem, his verbis invehitur,

Εἰ δὲ σὺ καινὸν ἕλοιτο πόσις λέχος,
Ἦ μάλ᾽ ἐμοί γ᾽ ἂν εἴη στυγηθείς.
Si autem novum elegerit maritus thorum,
Sanè perquam mihi fuerit exoſus.

V. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Attic. lib.* 4. *cap.* 11. Apud Hebræos, propter duritiem cordis eorum, permiſſum erat marito, uxorem quæ diſplicebat, dimittere, dato ei libello repudii, qui ipſis ספר כריתות *Sepher KeritHuth*, id eſt, *libellus abſciſſionis*, hoc enim pacto de familia mariti quaſi abſcindebatur uxor, Gr. βιβλίον ἀποστασίου, dictus eſt. Sed cautè admodum id fiebat, nec niſi ſi decem hæc requiſita adeſſent. 1 Oportebat id à marito fieri ſponte. 2. Non aliter quàm ſcripto. 3. Cauſis divortii in eo expoſitis. 4. Quas inter maritum & uxorem interceſſiſſe erat neceſſe. 5. Idque nomine ejus appoſito. 6. Poſt ſcriptum libellum nihil omittendum erat eorum, quæ libelli traditionem ſolebant pro more præcedere. 7. Ita à marito uxori tradebatur. 8. Coram teſtibus. 9. Secundùm leges. 10. Si maritus præſens non erat, dabat libellum alius ejus loco. Formula divortii ex Moſe Korſenſi *fol.* 133. talis erat: *Tali Hebdomade, tali menſe, tali anno à creatione mundi, ſecundùm computandi rationem uſitatam in hac civitate N. ſita ad fluvium N. Ego è regione N. filius Rabbi N. è regione N. Ego inquam, habitans in tali loco, prope talem fluvium, propoſui mihi ſponte, nemine cogente, imò repudiavi, dimiſi atque expuli Te, Te inquam, Te meam uxorem N. è regione N. filiam Rabbi N. habitantem in tali regione, & degentem in tali vel tali loco, juxta talem fluvium, quæ priùs uxor mea fuiſti, Verùm nunc ego te repudio, dimitto & expello, ut res tuas tibi habeas, teque ad alium, cui nubas, conferas pro lubitu: neque mei causâ alterius nuptias recuſes, ab hoc die in perpetuum. Hoc tibi licitum ſit, per me, quo fine trado tibi libellum ſeparationis, libellum repudii & literas dimiſſionis, ſecundùm legem Moſis ac Iſraël.*

N. filius N. teſtis.
N. filius N. teſtis.

Aliud apud eundem exemplar habetur, V. quoque Moſen Ægyptium *parte* 2. *fol.* 59. unde deſumta eſt hæc teſtium ſubſcriptio, quam appoſuimus. Scribi autem hic libellus ſolebat à ſcriba ſeu Notario publico. Dimiſſa hoc modo uxor, quemadmodum & vidua,

vidua, non poterat ad ſecundas faces tranſire, niſi poſt nonaginta dies à die repudii effluxos, ut interea, an fortè è priori marito prægnans eſſet, fieret palàm, utque eo certius pateret, proles ne, quæ ex illa naſcebatur, prioris an alterius mariti eſſet, V. Salomonem Jarchi *in Hoſeæ cap. I. verſu* 10. & Maimonidem *de Divortiis cap.* II. *ſect.* 18. Circa tempora SERVATORIS noſtri, apud Romanos, non tam à parte mariti, quàm à parte uxoris, *Divortium* frequentiſſimum erat, dimiſſoque priore marito, contra Romuli inſtitutum & priſcam conſuetudinem, (Seldenus tamen & olim permiſſum fuiſſe contendit) uxores, prout libido ipſis ſuadebat, alios ſibi aſciſcere maritos neutiquam erubuere. Unde Juvenalis *Sat. 6. verſ.* 230.

—— —— — — Sic fiunt octo mariti
Quinq; per autumnos.

Et Martialis *lib.* 8.

Et nubet decimò jam Teleſina virò.

Seneca quoq, *l. de Benefic.* 3. *c.*16. *Non Conſulũ*, inquit, *ſed maritorum numero annos ſuos computant*, &c. Libelluſque, quem uxor marito dabat, Γραμμάτιον ἀπολείψεως, vocabatur: Idem hodieque in Perſia obtinere, docet P. de Valle *Itiner. tom.* 2. *&* 3. Quod apud Hebræos quoque invaluiſſe, diſcimus ex Marci *cap.* 10. *verſ.* 12. *Si quæ uxor reliquerit maritum ſuum, aliumque ſibi aſciverit* &c. Non tamen, ſilentibus quamvis civilibus legibus, propterea etiam lege divinâ illiuſmodi repudiandi licentia conceſſa erat, quæ non niſi adulterium, docente CHRISTO, legitimam repudii cauſam admiſit. Itaque & conjugia cum ita relictis vel repudiatis inita illicita erant: utpote cùm tales pro digamis haberentur. Hinc in Epiſcopo, inter alia, requirebatur, ut μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, *unius uxoris vir* eſſet, 1. Tim. *cap.* 3. *verſu* 2. & in vidua, ad ſacros uſus eligenda, ut fuerit ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ, *unius mariti uxor*, 1. Tim. *cap.* 5. *verſu* 9. id eſt, ut Epiſcopus poſt temerè dimiſſam uxorem, non aliam duxerit: neque vidua, poſt priorem relictum alii marito nupſerit. Quod enim Digamia ſucceſſiva, quâ nempe ad ſecundas nuptias morte alterutrius conjugis intercedente tranſitur, his locis prohibita non ſit, oſtendi poteſt ſimili phraſi etiam apud Scriptores profanos uſitatâ: Ita Horatius *lib.* 3. *Carm. ode* 14.

Unico gaudens mulier marito, &c.

V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib. 6. cap.* 4. Joh. Buxtorfium *de Sponſalibus & Divortiis* &c. De Hebræis, ut aliquid addam, licèt, ut diximus, *Divortium*, lege apud eos permiſſum eſſet, duplex tamen Uxorum genus eo ejici non poterat; quorum alterum erat earum, quæ præreptæ virginitatis falsò, idque in judicio capitali, fuere accuſatæ: alterum illarum, quæ vi comprimentibus nuptæ; de quibus perpetuò retinendis expreſſa ſunt Legis verba, V. Maimonid. *halach Naira Bethula cap.* 2. *&* 3. Reliquæ, ob triplex cauſarum genus, dimitti poterant, de quibus, V. Seldenum *Uxor. Hebr. lib. 3. cap.* 18. Interim per 700. à Lege lata aut circiter annos, *Divortii* mentio non occurrit, raraque alicubi etiam pòſt ejuſdem veſtigia. Quod enim apud Fl. Joſephum legimus, inverſi illud omnino juris eſt, ubi nempe Salome, Herodis R. Antipatri filii ſoror, annis aliquot ante Chriſti natales, libellum repudii miſiſſe Coſtobaro marito legitur. Similiter, quod ex eodem elicitur *Archæol. lib.* 18. *cap.* 7. de Herodiade, maritum ſponte relinquente, nec illud huc facit, cùm nec illa origine Ebræa fuerit. Sed & *Divortii* libellum, ejuſque uſum quod attinet, ante Eſaiam Prophetam, nomen ejus in Hiſtoria ſacra ſimiliter non occurrit, ſc. non ante 700. à Lege de eo lata ampliùs annos elapſos. Uſurpatur autem ab Eſaia, ut à Numine dictum de Eccleſia Ebraica, *cap.* 50. *verſu* 1. V. etiam *cap.* 54. Sub centeſimum abinde annum apud Jeremiam, mentio iterum legi Repudii, *cap.* 3. *verſ.* 1. & 6. V. quoque Malach. *cap.* 2. *comm.* 16. E quibus interim locis patet, rem illam in uſu aliquo, atque inde, non è ſanctione ſolùm ſacra, ſed & vulgo, notam fuiſſe. V. iterum Seldenum *cap. ſeq.* Hunc Ebræorum morem aliæ gentes certatim ſequutæ, ut vidimus. Et ut Sectarios illos primitivi ſeculi, Cataphrygas, Montaniſtas, alios, quos λύσεις γάμων, *ſolutiones Nuptiarum*, docuiſſe traditur, omittam: Ruthenos & Moſcos *Divortia inter ſe frequentes celebrare*, ſcribit Alex. Guagninus *Sarmat. Eur.* ubi & modum addit: *Cùm ſibi Vir & uxor utrinque diſplicent, tunc extra pagum in trivium ambo prodire ſolent, mantili accepto, quod inter ſe manibus tenendo per medium diſcindunt, viro uxori aiente, VADE TU HAC, EGO ILLAC PERGAM.* Adjicit autem, *Sed hic per verſus divortii modus nunc prorſus abolitus eſt.* Idem de Æthiopibus legitur, apud quos Franc. Alvareſius, qui ævo floruit præt. matrimonia ita contrahi ait, ut pignore utrinque ſive pœnâ caveri ſoleat, ne alterutrinque fiat *Divortium*, V. cum *Reb. Æthiop.* Unde perſpicitur, *Divortia* apud illos in uſu, & quidem frequenti, fuiſſe. De Habaſſenis ſeu Abiſſinis, qui & ipſi Æthiopes, Orientalem ſimul atque Auſtraliorem ſeu interiorem ſub Euronoto, ultra Ægyptum, Africæ partem poſſident, ſimilia tradunt Auctores, libertimum nempe & inter illos, qui Hieratici generis non eſſent, Repudiorum fuiſſe uſum. Ut de Mahumedanis aliiſque in præſens ſileam, de quibus omnibus, ut & plura in hanc rem, V. apud ſæpius præfatum Joh. Seldenum *l.* 3. *ut & capp. ſeqq.* &c.

Diurnales, apud Lanfrancum *in Decretis pro Ordine S. Benedicti. cap.* 1. alibique paſſim, dicuntur calcei, quibus interdiu utuntur Monachi; quum *Nocturnales* crepidas de nocte adhibeant.

Diurnarii, qui *diurna* conſcribebant, efficiebant & quod *diatim* fiebat vel decernebatur, in Diariis deſcribebant. Junguntur illi Subſcribendariis, Logographis, Cenſualibus, in *leg.* 8. *Cod. Th. de Cohort.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà, ubi *de Ephemeridibus Vett.* At *Diurnus*, apud Ivonem Carnot. *Epiſt.* 58. dicitur liber, in quo Conſuetudines Romanæ Eccleſiæ continebantur, in quas novus Pontifex tenebatur jurare, Car. Macer in *Hierolexico*.

Dius, V. ſuprà *Diiſidum*, & *Divum*.

Divus, dicebatur in uno latere Tabulæ luſoriæ locus, cui opponebatur *Antigonus*. Agathias,

—— —— μένουσα δ' ἄλλη
ψῆφον τὴν κυμάτων ἀμφιάσασα Δῖος.

Et paulo pòſt,

Δίζυγες Ἀντιγόνου διχόρμιοι ——

Ubi Δῖος Latinum nomen eſt, *divus*: quo Impp. Rom. poſt mortem appellatos eſſe, nemo neſcit. Cùm itaque hic tabulæ ludus ad imaginem planè belli compoſitus eſſet, nigrique vel ruſſei calculi cum albis certarent, in uno latere tabulæ locus erat, qui dicebatur *Divus*, quaſi Regis Romani ſedes: in altero oppoſitus, *Antigonus*, quod eſt nomen Macedonum Regis; quos ſemper Romanis adverſos contrarioſque fuiſſe, conſtat. Erat autem *Divus*, in dextro latere, ubi albi calculi ſtatuebantur; in ſiniſtro, ubi nigri, Antigonus. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo*.

Divus Fidius, vel *Dius Fidius*, item *Sanctus*, Sabinorum fuit Deus, primùm apud Reatinos cultus, ubi quoque editus credebatur, teſte Dionyſio Halicarnaſſæo *lib.* 2. qui eum *Sabum* alio nomine appellatum eſſe, ex P. Catone ibidem refert. Ejus ædes in urbe dedicata eſt à Sp. Poſthumio Conſule an U. C. 297. Nonis Junii, in loco Bellonæ, locata ab ultimo Regum Tarquinio, non tamen ab illo conſecrata, V. eundem Dionyſium *lib.* 9. ubi addit, eo demum anno ex S. C. ædem hanc à Poſthumio dedicatam eſſe, ex inſcriptione patere.

Dixi, uſitatiſſima clauſula, in fine orationum, tam Græcarum, quàm Latinarum. Aſconius 2. *Verr. Moris Veterum fuit, quum ſatis viſum eſſet fluxiſſe verborum, hanc ſibi neceſſitatem finiendæ orationis imponere, ut dicerent ad ultimum, Dixi.* Nempe, Orator, ſi poſt ſe neminem ſperaret dicturum, oratione finitâ hanc vocem ſubjiciebat, quâ tota cauſa velut obſignabatur. Unde Sophocles *Electrâ*, Εἴρηκα μὲν νῦν ταῦτα· *Dixi nunc quidem iſta.* Et Lycophron *Caſſandrâ*, τόσ' ἠγόρευσεν, *Tantum loquuta eſt.* Neque aliter Terentius *Phormione*, *Dixi, Phormio.* Quo vocabulo vulgò etiam terminant Panegyricas, aliaſque Declamationes, ſed præter conſuetudinem Veterum, qui eam tantùm adhibuiſſe videntur in cauſis Forenſibus. Quin nec in omnibus orationibus hujus generis id fiebat; ſed in poſtrema duntaxat, cùm neminem præterea dicturum crederent, ac Judicibus tantummodo danda eſſet ſententia, uti docet Polletus *de Hiſtoria Fori Rom. lib.* 1. *cap.* 17. eſtque hanc rem confirmare Luciani Dialogo, in quo de præſtantia rerum geſtarum Hannibal, Alexander & Scipio, apud Minoëm contendunt. Neque enim Hannibal, qui primus cauſam dicit, claudit hac voce orationem, ſed Alexander qui ſecundus eſt, ac neminem alium poſt ſe dicturum putabat. Idem quoque comprobant orationes adverſariæ in *Bis accuſato* &c. Non tamen Orator ſolùm eam vocem adhibebat, verùm & habitâ ab utraque parte oratione, per Prætorem pronuntiari ſolebat, *Dixerunt*: quâ voce auditâ, in conſilium mittebantur Judices, h. e. ad ſententiam ferendam dimittebantur. Gerh. Joh. Voſſius *Inſtitut. Orator. l.* 2. *c.* 6. *§. ult.* Uti verò Oratores ſuam habebant clauſulam: Sic Hiſtriones, Comici inprimis, diſcedentes voce *plaudite* fabulam claudebant; [illegible] vocat Lucianus in *Demonacte*. Rhapſodorum clauſula erat, Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες: Citharœdorum, ἀλλ' ἄναξ μάλα χαῖρε; Tragœdorum eadem cum Rhapſodorum nonnunquam fuit &c. uti videre eſt apud Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 99.

D O.

Dama, V. infrà *Donand.*

Docimæum, adde: Græcè Δοκίμειον, Scaligero *Docimeum*. Incolæ *Docimenſes* aut *Docimeni*, Stephano Δοκιμεῖς, apud Salmaſium, *Not. ad Capitolinum in Marco*. Strabo vicum Phrygiæ hoc nomine habet, ubi Synnadici marmoris lapidicinæ fuerunt, quod hinc *Docimites* quoque dictum eſt. Ita enim is, Ἔπειτα δ' ἐστὶ Δοκιμία κώμη, καὶ τὸ λατόμιον τοῦ Συνναδικοῦ λίθου. οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαῖον &c.

Docrium, in *Charta* Gennadii Epiſc. Aſturic. æræ 953. nomen libri, in quo *Vitæ Patrum* ſcriptæ; fortè *Geronticum*, uti legendum putat, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Doctor, adde: Sed & jam olim, apud Romanos *Doctoris* appellatio perhonorifica fuit, nec niſi inſignibus tribuebatur viris. A. Gellius *lib.* 13. *cap.* 21. *ſtatim ab initio: T. Caſtricius Rhetoricæ diſciplinæ Doctor*: & *lib.* 18. *cap.* 2. *qui eaſdem auditiones eoſdemque Doctores colebamus*. Perſius *Sat.* 6.

— — — *Sed Beſtius urget*
Doctores Grajos.

Apud Hebræos *Doctoratus* inſigne clavis fuit cum pugillaribus: quò CHRISTUS alludit Lucæ *cap.* 11. *verſu* 52. ubi de Legisperitis eſt ſermo. Hinc de R. Samuele ſcriptum: *Eo mortuo, clavem ejus & pugillares in loculo fuiſſe reconditos, eo quòd filium non haberet*, Camero *in Myrothec. ad Matth. cap.* 22. *verſ.* 35. & *ad Lucæ cap.* 11. *verſ.* 52. Denotavit autem myſtica illa clavis, *Doctores* omnem ſcientiam in pectore ſuo reconditam habere, quam diſcentibus aperiant: Vocatur enim apud Lucam Κλεὶς τῆς γνώσεως, *Clavis ſcientiæ*. Unde notanter de Chriſto, cœleſti DOCTORE noſtro, Apoſtolus, Ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, *In quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt*, Coloſſ. *cap.* 2. *verſ.* 3. vel etiam clavis iſta ſecreta Scientiæ deſignavit, non reſeranda profanis. Quò reſpexiſſe Horatius videtur,

— — *Odiſti claves & grata ſigilla.*

V. Georg. Hornium *Hiſt. Philoſ. lib.* 7. *cap.* 16. Sed & *Doctor* ſimpliciter, item *Doctor cohortis*, in vet. *ſaxo*, pro Armidoctore vel Campidoctore, V. ibi. In *Inſcr.* alia Romæ, *Doctor Sagittariorum* memoratur, apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *p.* 36. &c.

Dodecagonum, figuram XII. Ventorum complectens ad exemplum Octagoni, ab Andronico editi, exhibetur à Salmaſio *ad Solinum pag.* 1252. Poſt priſcam enim primamque rationem, quæ ventorum quaternionem ponebat & antiquiſſimorum fuit temporum, ſequenti ætate duæ maximè receptæ fuerunt, octonaria & duodenaria, aliis hanc aliis illam magis probantibus. Et quidem octonaria duodecimariâ antiquior fuit (contrà quàm ſentit Plinius) ut quæ nondum Ariſtoteli innotuit, qui 8. ventos tantùm principales memorans, κυριωτάτους illa vocat & διωρισμένους μάλιστα. Unde longè eo poſteriorem eſſe Scriptorem libri *de Mundo*, ut qui partitionem in XII. ventos agnoſcit, manifeſtum eſt argumentum. Nomina illorum ſunt, *Favonius* Ζέφυρος; *Chaurus*, Ἀργέστης, Ἰάπυξ, Σκιρωνίτης; *Thraſcias*, Κιρκίας, Θρασκίας, Στρυμονίας; *Septentrio*, Ἀπαρκτίας, Βορέας; *Aquilo*, Βορέας, Μέσης, Καικίας; *Cæcias*, Καικίας, Θρασκίας; *Subſolanus*, Ἀπηλιώτης, Ποταμεύς, Συριάνης; *Volturnus*, Εὖρος, *Euronotus*, Φοινικίας, Εὐρόνοτος, Κάσιος, *Auſter*, Νότος; *Libonotus*, Λιβόνοτος, Λευκόνοτος, Λιβοφοῖνιξ; & *Africus*, Λίψ. E quibus *Thraſciam*, *Cæciam*, *Phœniciam* & *Libonotum*, octo prioribus additos ait Plinius *l.* 2. *c.* 46. qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1241.

Dodecaniſus, Gr. Δωδεκάνησος, nomen frequentiſſimum apud Græcos, quo Inſulæ Sporades, & Cyclades omnes, ut & inſulæ propiores præter Cyprum & Cretam olim dicebantur: Lat. *Duodecim inſulæ*. Unde præfectus Callipolitanus, cujus nutui parebant, titulum habuit *Præfecti Dodecaniſi*: quemadmodum hodienum Turcæ Sanzacko Callipolitano curam harum Inſularum committere ſolent. Status earum hodiernus inquietus admodum ac turbulentus eſt variiſque jam Turcarum, jam Venetorum invaſionibus obnoxius: quo fit, ut utriſque pareant. Et Veneti quidem quotannis tributum 150. mill. Imperialium circiter ab iis exigunt, & *Cerigo* ac *Tino* fortalitiis ſuis firmatas tenent: Turca verò Tenedum munilt, Lemnum, *Negroponte*, *Lango*, Rhodum. V. Caſtlemanii Angli *deſcr. Candiæ*, *ad Regem M. Britanniæ*, *in append. ad Diarium Eur. Contin. Part.* 16. *pag.* 21. 22. ut & Auctorem Anonymum *Hiſt. Geogr. & Civ. Orbis Terr. cap.* 5. Ex inſulis Aſiæ propioribus huc pertinent Tenedos *Tenedo*, Lesbus, Chius *Scio*, Icaria *Nicaria*, Samus *Samo*. Pathmus *Palmoſſa*, Cous *Coa*, Carpathos *Scarpantho* & Rhodus, Idem.

Dodecatheos, herbæ nomen apud Plinium *l.* 26. *c.* 11. *Remedia hæc communia invenio. Ante omnes potam* dodecatheum — *Deinde panacis radices*: ex Græco Δωδεκάθεος. A *duodecim* nempe *Diis* majorum gentium ſive Conſentibus, primæ auctoritatis & dignitatis inter Numina Gentilium, nomen accepit. Ita enim idem *l.* 25. *c.* 4. *Abea* (herba moly) *maxima auctoritas eſt herbæ, quam* dodecatheon *vocant, omnium Deorum majeſtatem commendantis*. Intellige, *præcipuorum*, & V. de ea plura *ibid.* Sed & ſic dicta famoſiſſima cœna Octavii juvenis, de qua ſic Suetonius in eo *cap.* 17. *Cœna quoque ejus ſecretior in fabulis fuit, quæ vulgò* Δωδεκάθεος *vocabatur, in qua Deorum* Dearumque *habitu diſcubuiſſe convivas & ipſum pro Apolline ornatum, non Antonii modo epiſtolæ, ſingularum nomina amariſſimè annumerantis, exprobrant, ſed & ſine auctore notiſſimi verſus:*

Cùm primùm iſtorum conduxit menſa choragum,
Sexque Deos vidit Mallia ſexque Deas:
Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit,
Dum nova Divorum cœnat adulteria.
Omnia ſe à terris tunc Numina declinarunt:
Fugit & auratos Juppiter ipſe thronos.

Auxit cœnæ rumorem ſumma tum in civitate penuria ac fames. Acclamatumque eſt poſtridie, frumentum omne Deos comediſſe: *&*, Cæſarem eſſe ſanè Apollinem, ſed Tortorem, *quo cognomine is Deus quadam in parte urbis colebatur*. Eam tamen voluiſſe æmulari videtur Verus Imperii conſors à Marco dictus, *cujus notiſſimum fertur tale convivium, in quo primùm* (fortè Capitolino in mentem ſcribenti hæc non venerat factum Octavii) *duodecim accubuiſſe dicitur — Omne autem convivium æſtimatum* dicitur *ſexagies centenis millibus H S. — quod poſteaquam Marcus audivit, ingemuiſſe dicitur & doluiſſe publicum fatum*, Capitolinus in *Vero*, ubi omnem convivii apparatum & dona *duodecim* illis *convivis* data, ordine exponit. De *Duodecim* verò *Diis*, quos iſti repræſentare voluerunt, tum Romanorum, tum Athenienſium, V. in voce *Conſentes*, item *Duodecim*.

Dodenis Curtis, vulgò *Doncourt*, vel etiam *Doncourt aux Templiers*, locus Galliæ, in agro Virdunenſi memoratus in tabulis anni C. 821. apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Vabrenſis pagus*.

Dogma, quid propriè ſit, & quomodo à *Decreto* differat, V. ſuprà in hac voce. Macri Fratres, regulas ſeu canones, à Conciliis ſancitas, *Dogmata*; à Pontificibus, cum Cardinalium Conſiſtorio ſtabilitas, *Decreta*; ſolius Papæ ordinationes, *Decretales*, dici ajunt in *Hierolexico*.

Dolabræ, vallo diruendo, memorantur Livio *lib.* 9. *cap.* 37. refringendæ portæ, *lib.* 28. *cap.* 3. Inde *Dolabellæ*, Nobiles Romanis &c.

Dolichiſte, adde: ex Græco Δολιχίστη, id eſt, Μακίστη, *longiſſima*, à *longitudine* ſic dicta. Μακίστην autem eam vocat Strabo: Δολιχὴν ſimpliciter, i. *longam*, Stephanus, Δολιχὴ νῆσος πρὸς τῇ Λυκίᾳ, ὡς Καλλίμαχος. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Πολυίστωρ Δολιχίστην αὐτήν φησι. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 785.

Dolichodromi, Curſorum genus, de quibus hic infrà.

Dolichus, Galeno *de tuenda valet. lib.* 2. *cap.* 11. ut & *Diaulus*, curſus fuere genera, in Vett. Gymnaſiis exerceri ſolita: quorum illum refert, Græcis *continuatum diu curſum* ſignificare; cùm tamen major Autorum pars duplicis ſtadii ſpatium extitiſſe eum, cenſeat: alterum definientes curſum, quo ſtadium ſemel currebant. Secundùm hos ita Stadium erat curſus, unius tantùm ſtadii; *Dolichus*, duplex uno curſu ſtadium; *Diaulus* duplex & ipſe ſtadium, ſed reflexo curſu, cui ambitus periſtylii interioris, quem *Diaulum* ob duorum ſtadiorum menſuram vocatum refert Vitruvius *lib.* 5. *cap.* 11. inſerviiſſe videtur. Quapropter falſum, quod apud Suidam legitur, *Stadiodromos longiorem tractum metiri curſu Dolichodromis*; cùm contrarium manifeſtè ſuggerat Parmenonis *Epigr.*

Φημὶ πολυστιχίην ἐπιγράμματος, οὐ κατὰ Μούσας
Εἶναι, μὴ ζητεῖ ἐν σταδίῳ δόλιχον
Πολλὰ ἀνακυκλεῖται δόλιχος δρόμος. ἐν σταδίῳ δὲ
Ὀξὺς ἐλαυνόμενος πνεύματος ἐστι τόνος.

Idem ex Proverbio, Μὴ ζήτει ἐν σταδίῳ δόλιχον, *Ne quære in ſtadio dolichum*, Polluci *lib.* 3. citato, confirmatur, quo innuitur, non eſſe rem majorem in minori quærendam. V. Hieron. Mercurialem *de Gym. l.* 2. *c.* 10. Scaliger Δόλιχον majoris fuiſſe laboris, quàm Δίαυλον, ex Platone *de LL. lib.* 8. notat *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 22. Idem hinc Δολιχούρους verſus vocat, verſus hypermetros, quibus eſt quod demas, atque induas in ſequentis ſyllabam per concretionem. Ut apud Maronem,

Et dulcem muſti Vulcano decoquit humorem &c.

lib. 2. *cap.* 32.

Dolium, vini receptaculum eſt: & quidem *Dolia*, Græcè πίθους, ſic à cadis diſtinguit Salmaſius, ut cados ex ligno, dolia fictilia fuiſſe dicat. Hinc Græcorum Prov. Ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν. V. eum *ad Vopiſcum in Carino*, ubi de *Doliaribus Tibicinibus*, quos quidam fingunt, *Pithaulas*, pro *Pythaulas*, apud hunc Autorem legentes, multa. In horreis autem defodi *Dolia*, moris fuiſſe, notum è Scriptoribus *Rei R.* Poëtis & Jurecoſſ. Hinc Jul. Capitolinus, *in Pio*, inter omina Imperii, *in Hetruria*, inquit, *Dolia, quæ defoſſa fuerant, ſupra terram reperta ſunt*. V. ibi Caſaubonum. *Circa Alpes* tamen, *ligneis vaſis condunt, circulisque cingunt* ait Plinius *lib.* 24. *cap.* 21. ubi de Romanorum more vina in *Doliis* colligendi, multa. Non enim in iis illud aſſervabant, ſed inde in plura minora defundebant, ut amphoras, cados, urceos, quò ibi ſervaretur & inveteraſceret, quod proin *defuſum vinum* inde appellatum eſſe ſuprà diximus. V. Pignorium *de Servis*, ubi de Cella vinaria agens, vett. circa Alpes doliorum, quorum Plinius meminit, iconem exhibet, ut & hic paſſim in vocibus *Cupa*, *Vinum* &c. Sed & *Dolium*, machina militaris, apud Livium *lib.* 38. *cap.* 7. ubi de Ambraciæ obſidione, *Nova etiam* -- *adversùs eos* (Romanos) *qui in cuniculo erant, excogitata res eſt. Dolium à fundo pertuſum, quà fiſtula modica inſeri poſſet & fiſtulam ferream operculumque dolii ferreum, & ipſum pluribus locis perforatum fecerunt. hoc tenui plumâ completum dolium ore in cuniculum verſo poſuerunt. Per operculi foramina longæ haſtæ, quas ſariſſas vocant, ad ſummovendos hoſtes eminebant. ſcintillam levem ignis inditam plumæ, folle fabrili ad caput fiſtulæ impoſito flando accenderunt. inde non ſolùm magna vis fumi, ſed acrior etiam fœdo quodam nidore ex aduſta pluma cùm totum cuniculum compleſſet, vix durare quiſquam intus poterat.*

Dolo, apud Suetonium *Domitiano c.* 17. *Stephanus — ſiniſteriore brachio, velut ægro, lanis faſciisque per aliquot dies, ad avertendam ſuſpicionem obvoluto, ad ipſam horam* dolonem *interjecit — & attonito ſuffodit inguina*, ſicæ vel pugionis genus eſt, intra lignum latentis.

Heſychius, Δόλωνες, ξιφίδια ἐγκεκρυμμένα. Servius, *Dolo eſt flagellum, intra cujus virgam latet pugio.* Plut. in *Gracchis*, λῃστρικὸν ξιφίδιον, *gladiolus, quo latrones utuntur*, exponit. Sic apud eundem Suetonium *Claudio cap.* 13. *reperti equeſtris ordinis duo in publico cum* dolone *ac venatorio cultro præſtolantes, alter ut egreſſum è Theatro* — *adoriretur* &c. V. Caſaubonum *ad locum prior.*

Dolomitæ, gens Perſidis, inter mercenarios olim Romanorum. V. Procopium *lib. ult.*

Doloncus, Saturni filius, ex Thrace Titanide; frater Bithynis, quem eadem ex Jove ſuſcepit: *Doloncis* pop. quos Δολόγκους Stephanus, Δολόγκας alii vocant, nomen dedit. Salmaſ. *ad Solin. p.* 158.

in *Doloribus* veris, Deos accuſandi Veterum mos, memoratur Martiali *lib.* 2. *Epigramm.* 65. *verſ.* 3.

O grande fati crimen! ò gravem caſum!

Quod jam ex Homero notiſſimum. Neque verò accuſabant ſolùm, ſed & ſtatuas eorum cœno inquinabant, aut lapidabant, ut infrà dicemus. V. Caſp. Barthium *ad Claudianum* & *Statium.*

Doloſitas, finitore Auguſtino, eſt *fraus in verbis, aliud promendi, aliud ſentiendi, in Pſ.* 49. quam *Æquivocationem* hodie vocant. Eam docuere olim, Simon Magus & Corpianus, qui negabant, *Martyria eſſe debere.* Helceſaitæ porro, qui tempore perſequutionis, *idola adorari, fidemq́; ore negari poſſe*, citra labem, modò id ex animo non fieret, ſtatuebant. Baſilidiani item, & Priſcillianiſtæ, quorum dogma erat, *Jura, perjura, ſecretum prodere noli.* Valentiniani inſuper, Maſſiliani ſeu Euchitæ, Origeniſtæ tandem & Rhetoriani: de quibus V. Tertullianum *de Præſcr. c.* 48. Optatum Milev. c. *Parmenianum l.* 4. Auguſt. *Hær.* 16. & 70. Irenæum *l.* 1. *c.* 23. Tertullian. iterum *c. Valentinianos c.* 1. Alios, laudatos Jo. Forbeſio *Inſtructionum Hiſtorico-Theolog. lib. III. c.* 20. §. 37. & 38.

Doma, Papiæ *tectum vel atrium, quod non tegitur.* Sic vocem ſumit Hieron. *in Sophon. c.* 1. *Qui in domatibus adorant militiam Cœli, Solem & Lunam, aſtra reliqua* &c. Cujuſmodi tecta in Oriente, hodieq; in Melita Inſ. in uſu, Gallis quoq; *Domes.* Abbo *Bell. Pariſ. l.* 1

Ergo bis octavis faciunt, mirabile viſu,
Monſtra rotis ignara modi compacta triadi
Roboris ingentis ſuper argete quodq́; cubante,
Domate *ſublimi cooperto.*

Ex Græco Δῶμα, Æol. Δῶ.

Dombec, Liber Judicialis AngloSaxonum, ex *dom*, judicium & *bec* liber; memoratur Eduardo Confeſſori *in LL. cap.* 1.

Domesdei, adde: V. infrà quoq; in *Rotulus Wintoniæ.* Sic olim apud Romanos extitere deſcriptiones accuratiſſimæ omnium Imperii provinciarum & prædiorum in iis contentorum, quæ & limites & poſſeſſorum nomina comprehenderent, ad quas ortâ lite ibatur. Aſſervabantur illæ in ſacrario Principis. Sicul. Flacc *de Condit agror. p.* 19. *Quòd ſi quis contradicat, ſanctuarium Cæſaris reſpici ſolet: omnium enim agrorum & diviſorum & aſſignatorum formas, ſed & diviſionem, & Commentarius & Principatus in Sanctuario habet*, &c. Cujuſmodi Commentariorum etiam meminit Frontinus *de Aquæductibus lib.* 1.

Domeſtici, apud Scriptores rerum tum Roman. ævi poſterioris, tum Francicarum, crebro occurrunt. Et quidem apud Romanos ſic prætoriani Milites dicebantur, quorum munus fuit Imperatorii corporis cuſtodia, Gr. Οἰκεῖοι & Οἰκειακοί, *Protectores domeſtici*, dicuntur Ammiano *l.* 14. & 15. nec non in *Collat.* 1. Carthagin. *c.* 1. ubi *Devotiſſimi* indigitantur. Erant autem tum pedites, tum equites, uti docet Senator *Var. l.* 1. meminitq; Ammianus idem Joviani, *Domeſticorum ordinis primi l.* 25. quam dignitatem Valeriano quoq; tribuit *l.* 27. Cohors eorum *Domeſticorum Schola* dicta eſt eidem *l.* 26. τῶν οἰκείων σύνταγμα, Juliano *Epiſt.* 22. Illis præerat *Comes Domeſticorum*, idem *Domeſticus Excubitorum* dictus. Δομέστικος τῶν ἐξκουβιτόρων, apud Theophanem *p.* 383. &c. Ex his quòd Impp. Principesq; deligerēt, præcipua in Palatiis, Caſtris, Provinciis, munera obituros, videtur fluxiſſe, quòd Joañes Epiſc. Citri *Reſp. ad Latin. Domeſticum* idem ſonare ait, quod *Præfectum, Capitaneum, Ducem*, Ἐξάρχοντα, προηγούμενον, ἐπιστάτην. Quemadmodum de iis, quos in Aula Francica ſequioris ævi *Familiares* Reges appellatos notum, legimus. Neq; v. Impp. ſolùm, ſed & Præfecti provinciarum, urbium, exercituum &c. ſuos Domeſticos habuere, unde *Domeſticus Præfecti Prætorio, Ducis, Comitis* &c. crebrò occurrit. Quam dignitatem gradumq; illuſtrem fuiſſe hinc liquet, quòd Heraclianus Comes Africæ, Sabinum Domeſticum ſuum, generum ſibi elegiſſe; & ipſi omnium fere conſiliorum participes fuiſſe leguntur, apud Oroſium *l.* 7. & Procopium *Vandalicor. lib.* 1. *c.* 4. &c. Sed & in Galliæ Regum Palatiis, *Domeſticorū* crebra mentio, apud Fortunatum, Greg. Turon. Fredegarium, Alios; quorum munus ſic adumbrat Fortunatus *l.* 7. *carm.* 16. ubi de Condone Domeſtico,

Tedebertus enim Comitivæ præmia ceſſit,
Auxit & obſequiis cingula digna tuis.
Vidit ut egregios animos meliora mereri,
Mox voluit meritos amplificare gradus.
Inſtituit cupiens, ut deinde Domeſticus *eſſes,*
Creviſti ſubitò, crevit & aula ſimul.
Florebant pariter veneranda Palatia tecum,
Plaudebat vigili Diſpoſitore domus.

Ex quibus patet, *Domeſtici* dignitatem non illuſtrem modò fuiſſe, cùm Comitis dignitatem longè excederet, ſed etiam idem muneris obiiſſe, quod apud Byzantinos *Cura Palatii*, atque adeò Aulæ Regiæ Curam habuiſſe: cujuſmodi miniſterium hodie commiſſum fortè iis eſt, qui *Magni Hoſpitii Magiſtri* Gallis dicti: qui ut cœteris *Hoſpitii Magiſtris* inferioribus præſunt, ita olim majores *Domeſtici*, cœteris ejuſdem nominis ac tituli in Aula Proceribus præerant. Plures enim hac ſimul functos dignitate, in Palatio conſtat; qui omnes Supremo & *Magno Domeſtico* ſube-rant. Ex horum porro claſſe ſeligebantur, qui cœtera in provinciis Palatia Regia, Villas Regias & Fiſcos publicos eorumq; reditus curarent; ipſas interdum provincias regerent; & Judiciis intereſſent, ut pluribus accuratè docet Car. du Freſne *Gloſſ.* qui *Magnum Domeſticatum* à Majordomatu diverſum fuiſſe, etiam colligit ex *L.* Ripuar. *tit.* 88. *Jubemus, ut Optimates, Majores domus, Domeſtici, Comites, Graſiones* — *munera ad judicium pervertendum non recipiant.* V. quoque *Domeſticus.*

Domeſticus, adde: Car. du Freſne quoq; memorat *Domeſticum Hicanatorum*, ſeu cohortium militarium, quæ dignitas inſtituta eſt à Nicephoro Generali Imp. in gratiam Nicetæ ejus ex filiâ Michaëli Rhangabi nuptâ nepotis, poſtmodum Patriarchæ CP. ex Niceta Paphlag. in *Vita* Ignatii Patr. *Domeſticum Numerorum*, ſeu *Scholarum*, qui cohortibus præerat, ex Eodem *ibid. Domeſticum Optimatum*, qui copiis militaribus Thematis, quod Ὀπτιμάτων vocabant, erat præfectus, de quibus V. infrà: *Domeſticum Stratorum*, ex Anaſtaſio *Hiſt. Eccl. p.* 127. *Domeſticum Thematum tum Orientalium, tum Occidentalium*, ex Codino *c.* 5. *n.* 92. Et de dignitate hujus nominis Eccleſiaſtica monet, binos fuiſſe, unum in dextro Choro, alterum in ſiniſtro, ἐπιστάτας τῶν μελῳδῶν ſeu ἀρχηγῶν, qui in Eccleſia poſt Protopſaltem cantui præfuerint, ex Conſtantino *de Admir. Imp. c.* 50. Scylitze, Joanne Cantacuzeno *Hiſt. l.* 1. *c.* 41. Aliis. Domin. Macer triplicis generis hos *Domeſticos* faciens, primum Clero Patriarchali, ſecundum Clero Cappellæ Imperatoris; tertium Clero Cappellæ Imperatricis, *Deſpinicum*, à *Deſpina* Imperatricis titulo dictum, præſediſſe, ſcribit *in Hierolexico.*

Domicellus, adde: Apud Danos & Suecos ſimiliter, Regum filios *Domicellos* nuncupatos, diſcimus ex Iſ. Pontano *Hiſt. Danic. l.* 7. & 8. & ex Erico Upſalenſi *Hiſt. Suec. l.* 3. Liberos Mauritii Imp. *Parvulos dominos* vocat Greg. M. *l.* 6 *Ep.* 23. Apud Byzantinos quoq; Auguſtos, ſequioris præſertim ævi, eorum filii *Deſpotæ*, h. e. *Domini*, Principis indultu dicebantur; aliàs non δεσπόται, ſed Δεσποτόπουλοι. *Domicelli* dicti: ut de Conſtantino Andronici Sen. filio legimus, quem, negatâ à Patre Deſpoticâ dignitate, τὸν Ῥωμαίων Δεσποτόπουλον, *Romanorum Domicellum*, vocitatum eſſe, tradit Pachymeres *l.* 8. *c.* 26. *extremo.* Poſtea titulus etiam cum Magnatum Baronumq; filiis communicatus: quo præſertim donati Militum filii, nondum Militari ſeu Equeſtri Cingulo, accincti, uti annotat Chiffletius *in Veſontione Part.* 1. *c.* 26. cùm ſolis militibus honorifica *Domini* compellatio competeret. Sic Theodoricus Com. Hollandiæ, nondum ſui juris factus, *Domicellus* appellatur, apud Jo. Bekam *in Wilhelmo Epiſc. Traj* obſervatq; Marca in *Hiſt. Benehavn. l.* 6. *c.* 24. Nobiles illius tractus vulgò diſtribui in 3. ordines, Baronum; Militum *Cavers*, & Domicellorum, *Domengers*; quorum hi ut plurimùm iidem ſunt cum iis, qui in cœteris provinciis *Scutiferi* nuncupantur. At poſtremis ſeculis, *Domicellorum* in Regum Principumq; filiis exolevit appellatio, obtinuitq; ut *Domini* dicerentur, præfixo tamen nomine proprio, ut *Joannes Dominus, Richardus Dominus* &c. Eodem planè modo, *Domicellæ* dictæ ſunt univerſæ filiæ, Principum, Magnatum, Baronum, Militum, innuptæ; cum uxores eorum *Dominæ* dicerentur. At in Francia uſus invaluit, ut cœterorum quidem quantumvis Regii ſtemmatis Principum filiæ *Domicellæ*, Regum v. filiæ *Dominæ* compellentur. Unde notat Tillius, contra receptum hunc in Gallia morem, Franciſcum II. Britanniæ Armor. Ducem in fœdere cum Carolo VIII. R. ſancito A. C. 1488. Annam & Iſabellam filias, *Dominas* appellaſſe. Sed & *Domicellas* ac *Dominas*, Canonicas in Germania ſeculares dici, refert Jac. de Vitriaco *Hiſt. Occid. c.* 31. ubi de veſtimentis earum convictu in Eccleſia &c. multa habet. V. ſuprà *Canonicæ Seculares* & plura hanc in rem, apud du Freſ. *Gloſſ.*

Domicilium, ex domo & colo, pro *Domicolium*; nam *colere*, habitare eſt. Unde *colige* Arnobio, habitatio. *Ædicilium* dicitur Plinio *l.* 13. *c.* 16. V. Salmaſ. *ad Solinum p.* 587. & 950. Apud Liv. *Domicilium Plebis Romanæ*, carcer dictus eſt, ab Ap. Claud. XViro ædificatus, uti in ſua contra illum invectivâ docet Virginius *l.* 3. *c.* 57. Ad cujus imitationem Cic. *Verr.* 5. *Carcer*, inquit, *ille, qui eſt à crudeliſſimo tyranno Dionyſio factus Syracuſis, quæ Lautumiæ vocantur, in ipſius imperio domicilium Civium Romanorum fuit.* V. de Ap. Claudio & Virginio ſuis locis.

Domicœnium, triſte Romanis habitum. Martialis *lib.* 5.

Si triſti domicœnio *laboras,*
Turani; potes eſurire mecum. &c.

Nempe non pauperibus ſolum, ſed & ditibus, ut qui *domi* inter familiares ſuos minus voluptatis caperent, quàm inter ſodales foris. Hinc,

Ipſe quoq; ad cœnam gaudebas Apicius ire,
Cùm cœnares, eras triſtior ille, domi.

apud eundem *lib.* 2. *Epigramm.* 69. Et quidem dominō ſic foris cœnanti *Adverſitores* ſervi advorſum ibant, officii & tutelæ gra-

ciâ: *Acceſſitores* verò domini adventum prænuntiabant, uti infrà dicemus, in voce *Foris*.

Domiducus Deus, eodem fine apud Romanos, quo *Domiduca Juno*, colebatur. Jo. Roſinus *Antiqq. Rom.* V. ubi de *Nuptiis*.

Domina, apud Poëtas, præcipuè de Proſerpina. Virgilius,

> *Hi* Dominam *Ditis ſolio deducere adorti.*

Apollonius Rhodius *Argonautic. lib.* I.

> *Eumenidum* Domina *Stygio caput exſerit antro.*

Ubi *Ditis* cum *ſolio* & *Eumenidum* cum *antro*, conjungendum eſſe, monet Barthius, *Dominam* verò abſolutè poni, *Animadverſion. ad Thebaidem Statii* 4. *verſ.* 430. Aliàs *Dominæ*, Reginæ, & in univerſum uxores, uti docet Hadr. Turnebus *Adverſar. lib.* 21. *cap.* 6. Amicæ item, uti paſſim videre eſt, apud Martialem, apud quem *Domni* quoque pro amaſiis: quæ aliàs vox in ſalutationibus, poſt libertate mulctatam Remp. frequens eſſe cœpit. V. Poëtam hunc *lib.* 11. *Epigramm.* 73. *verſ.* 6. *lib.* 12. *Epigr.* 52. *verſu* 14. *lib. eod. Epigramm.* 77. *verſu* 5. &c. Apud medii ævi Scriptores, *Domina*, nudè, Deipara; hinc *Miſſa de Domina*, in *Chron.* Archiep. Upſal. Item Principum Magnatumque uxores, V. hic ſupra. Canonicæ quoque Sæculares *Dominæ* dicuntur; item Sanctimoniales omnes, in *Reg.* Clariſſarum: quod tamen uſurpare vetantur, quæ Benedictinum inſtitutum ſequuntur, in *Statutis* Joannis Arch. Cantuar. an. 1279. apud du Freſne.

Domina, machinæ bellicæ ſpecies, Id.

Dominædius, ab *Domnædius*, unâ voce, pro *Dominus ædium*, Gr. οἰκοδεσπότης, proprii nominis vicem ſubiit, ſicut *Dominus* & *Domina*, & quæ hinc contracta, *Domnus* & *Domna*. Inprimis ſic ferè ſemper S. Felicem vocat Paulinus Epiſc. Nol. quaſi *Dominum Ædis*, cui ipſe præſidebat *Epiſt.* 1. *Venientem in gremio jam communis patroni* Dominædii *mei Felicis excipiam.* Ita *Epiſt.* 9. 10. 12. & 28. & *Natali* 7. Id.

> —— —— —— *Quàm quid mihi teſtis*
> *Ipſa meis, quibus eſt idem* Dominædius *egit.*

Quemadmodum Martyres *Dominos ſuos* non ſemel vocat Sugerius *de Conſecr. Eccl. S. Dionyſii.* Hanc porro vocem Domnædius, reſtituit apud Autorem Rhetoricæ ad Herenn. Salmaſius *lib. de Jure Att. pag.* 73. *Domnidius* habent *Notæ* Tyronis, V. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *Hierol.*

Dominatio, titulus honorarius Regum, in *Epiſtolis* Franciſcis alibique paſſim. Græcis Κυριότης, formula loquendi, hodieque Italis in uſu, *voſtra Signoria.* Guil. Britto *Philippidos l.* 6. *v.* 156.

> *Veſtra quidem plenè* Dominatio *novit, ut à quo*
> *Tam laudabiliter regitur tam nobile regnum* &c.

Domine, labia mea aperies, V. infrà *Verſus aperitionis.*

Domine Miſerere, vetus formula precandi in Eccleſia, Κύριε ἐλέησον Græcis, nec gentilibus planè fuit ignota. Si enim non antè, ſaltem jam Hadriani Cæſaris temporibus qui à nato CHRISTO 120. annis claruit, ſimiliter Deo ſupplicaſſe legimus ſapientiores. Tangit eum ritum nobilis illius temporis Scriptor Arrianus *Diſſertationum Epicteti lib.* 2. *cap.* 7. Τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι δεόμεθα αὐτοῦ, Κύριε ἐλέησον, *Deum invocantes, precamur eum, Domine miſerere noſtri* V. Gerh. Jo. Voſſium *de Orig. & progr. Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 2.

Domini appellatio, in ſalutationibus frequens, apud Romanos. Martialis *lib.* 6. *Epigramm.* 88.

> *Manè ſalutavi vero te nomine caſu:*
> *Nec dixi* Dominum, *Cæciliane, meum.*

Et ante eum Seneca, ignotos ſic appellari ſalutarique ſolitos teſtatur. Quemadmodum Δεσπότης Græci uſurparunt, in eodem officio occupati.

Domini, & *Domni*, Sancti paſſim appellati Scriptoribus medii ævi, obſervatque Joſephus Scaliger, *Not. ad Fragm. vett. Scriptor. poſt libros de Emend. temp. p.* 36. Chaldæos Chriſtianos, præcipuorum Sanctorum, ut Apoſtolorum, nominibus, vocem *Mar*, quæ *Dominum* ſonat, ſimiliter præponere, ut *Mar Marcos*, *Dominus Marcus* &c. Epiſcopi item, etiam non adjectâ dignitatis nomenclaturâ, ſed Epiſcopatus ſolùm nomine expreſſo, ut *Domino Mizenatis Eccleſiæ*, apud Gregorium M. *lib.* 4. *Epiſt.* 27. Porro, præcipui è Nobilitate, in *Annal.* Colmarienſibus, *Part.* 1. *Ann.* 1248 *Eodem die Curiam habuit Rex Rudolfus cum gloria Dominorum.* Imperatores præcipuè & Reges, qui *Rerum Domini* apud Symmachum, Caſſianum, Cyprianum, Aimoinum, Sidonium, Gregorium M. paſſim, Alioſque audiunt. *Dominus Orbis terrarum*, apud Alypium Antioch. *in Deſcr. Orb. c.* 17. *§.* 6. *Domini terrarum*, apud Arnulphum Lexov. *pag.* 31. Δεσπόται τῆς οἰκουμένης, paſſim in *Actis* Concilii Chalcedon. οἱ γῆς καὶ θαλάττης καὶ πάντων ἀνθρώπων ἔθνους καὶ γένους δεσπόται, *Terræ Mariſque & univerſæ humanæ gentis generiſque Domini*, apud Photium, Baſſianum & Eunomium ad Valentin. & Marcian. in cod. Concil. *Act.* 5. 11. 13. *Terræ mariſque Dominus*, de Conſtante in *Epiſt.* African. Epiſc. *Dominus totius Orbis*, de Conſtantino, apud Ammianum *lib.* 15. &c. legitur. Car. du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà in voce *Deſpota*, *Divinitas*, ut & in *Domnus*.

Dominia, Veteribus dicebantur convivia hilariora. A. Gellius *lib.* 2. *cap.* 24. *Principes civitatis, qui ludis Megalenſibus antiquo ritu mutitarent, id eſt, mutua inter ſeſe* Dominia *agitarent.* Nomen iis à *Domino* ſive præbitore convivii: cujus idem meminit *lib.* 13. *cap.* 11. cùm inquit: *Dominum autem convivii eſſe oportet non tam lautum, quàm ſine ſordibus.* Latinis *Convivator* dicitur, utpote qui amicos aut hoſpites convivio excipit: Horatio *Parochus* & *Herus*, *lib.* 2. *Sat.* 8.

> —— —— —— *Vertere pallor*
> *Tum Parochi faciem nil ſic metuentis, ut acres*
> *Potores.* Item,
> —— —— *Sub hoc Herus, hæc gravida, inquit,*
> *Capta eſt muræna.*

Græcis vocatus eſt, ὁ συνεστὼς συμπόσιον, *qui extruit convivium*, & Ἑστιάτωρ, *Epulo*, qui dat epulum: Item Συμποσίαρχος, Συμποσιάρχης, ἀνάξ, qui domo & menſâ excipit. Martiali *lib.* 12. *Epigramm.* 48. *Cœnarum Magiſter.* Aliàs tamen propriè *Magiſter convivii*, à Patrefamilias diſtinctus, dicebatur is, qui *Arbiter bibendi*, item *Rex convivii* dici ſolitus eſt. Hic talorum jactu creatus, certas bibendi leges præſcribebat, quas obſervare ſingulos erat neceſſe. V. Plut. *Problem.* 4. *lib.* 1. *Sympoſ.*

Dominica, ſeu *Dies Dominicus*, prima hebdomadis dies, *Dies lucis* & *Dies panis* Chryſoſtomo *de Reſurr. Regina & princeps dierū*, Jacobo; *dierum Domina* Sophronio; *Dies pacis*, Theodoro Studitæ: Græcis Κυριακὴ, Ἀναστάσιμος, βασιλὶς καὶ ὕπατος τῶν ἡμερῶν, CHRISTO potiſſimùm, qui *Domini* in Eccleſia vet. nomine nudè appellari ſolebat, apud Chriſtianos dicata eſt; quòd maximis myſteriis, præ aliis, inſignis eſſet. In ea enim creavit Deus univerſum, Manna pluit in deſerto, Iſraëlitæ tranavere Jordanem, Chriſtus natus eſt, & à Johanne baptizatur: Idem in ea aquam in vinum in Galilææ nuptiis mutavit, eadem reſurrexit, miſit Spiritum S. Joanni in Inſ. Pathmo apparuit eique futurum Eccleſiæ ſtatum variaſque ejus usque ad alterum Adventum ſuum periodos revelavit &c. Quibus de cauſis moti Apoſtoli, diem hanc, in locum Sabbati Judaici, divino cultui à Chriſtianis peragendo conſecrarunt, uti Auguſtinus teſtatur *Serm.* 25. *de Temp.* Conſtantinus dein Magnus, ad ejus obſervationem, Gentiles quoque coëgit, ut ex *Cod.* Theodoſ. colligitur: & Honorius Imp. piè conſtituit, ut in omnibus *Dominicis*, captivi è carceribus educerentur, à fidelibus eleemoſynas accepturi, *eod. Cod. L.* 7. *de Reor. Cuſt.* Hinc ab omni opere eo die ſemper ceſſatum. Theodorus Epiſc. Cantuar. *in Capitul. cap.* 7. *Græci & Romani in die Dominica non navigant, nec equitant, panem non faciunt, nec in curru ambulant, niſi ad Eccleſiam tantùm: nec balneant ſe Græci, non ſcribunt publicè* &c. Incipiebat autem obſervatio ejus jam olim à nona ſeu veſpera præcedentis diei, Concil. Ffort. *ann.* 794. *can.* 21. unde in plerisque vett. *Statutis* MSS. pro Artificibus Pariſienſis Civ. id potiſſimùm caveri, ut nemo quicquam artis exerceat diebus Dominicis, *neau Samedi depuis le derrenier coup de Veſpres ſonné*, obſervat du Freſne. Quia verò dies hæc primum in hebdomade ſibi locum, ut dictum, vindicat, hinc hebdomas ſæpe nomen ſumit à *Dominica* præcedente, ut *hebdomada Paſſionis*, à *Dominica* præcedente, quæ *Paſſionis* dicitur. At Græci hebdomadis à ſubſequente Dominica appellationem deſumunt. v. g. *Palmarum hebdomadem* vocant, non eam quæ ſubſequitur *Palmarum Dominicam*, ſed quæ præcedit, quæq; Latinis *Paſſionis* eſt. Ita quarta Hebdomas Quadrageſimæ illis eſt, quæ *Dominicam* quartam antevertit &c. Excipiuntur tamen eæ hebdomadæ, quæ à Paſchate ad Pentecoſten excurrentes, ò præcedente nomen *Dominicæ* trahunt. Appellationes cujusq; *Dominicæ* per totum fere Annum, & *Introitum* ut vocant, qui ad Miſſam dici ſolet, in Communione Romana & Græca, ex Car. du Freſne in *Gloſſar.* & Macris Fratribus *in Hierolexico*, hic ſtrictim ſubjicimus.

Nomina & introitus Dominicæ cujusvis in Eccleſia Lat. & Græca.

Dominica prima Adventus Dominici, à qua Eccleſiaſtica Officia incipiunt, quarta eſt à Natali DNI. Ejus Introitus eſt, *Ad te levavi.* Græci vocant κυριακὴν δεκάτην τοῦ Λουκᾶ, i. *Dominicam decimam ex* iis, in quibus *S. Lucæ* Evangelium, per Lectiones ad Miſſam & inter Officia legitur, nempe *de Muliere habente Spiritum infirmitatis.* V. Allatium *de Dominicis Græcorum.*

Dominica ſecunda Adventus, Introitum habet: *Populus Sion*, Græcis *Dominica XI. Lucæ* ſeu *de Vocatis ad Nuptias.*

Dominica III. Adventus: Cujus Introitus, *Gaudete in Domino ſemper & iterum dico Gaudete*; Græcis *Dom. XII. Lucæ* ſive *de Decem Leproſis*, appellatur.

Dominica IV. Adventus: Intr. *Memento noſtri Domine.* Græcis Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

Dominica infra Octavam Natalis Domini. Intr. *Dum medium ſilentium*: Græcis, Κυριακὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Dominica, infra Octavam Circumciſionis, Græcis Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων, nuncupatur.

Dominica I. poſt Epiphaniam cujus Intr. *in Excelſo throno* &c. Græcis, Κυριακὴ μετὰ τὰ Φῶτα. Illi n. Baptiſmū Chriſti φώτισμα vocant, ut notum.

Dominica II. cujus Intr. *Omnis terra*, Græcis *Dominica* XV. *de Zacchæo*, dicitur. V. infrà, *Feſtum Architriclini.*

Dominica III. cujus Intr. *Adorate Dominum*, Græcis *Do-*

minica XII Lucæ ſive τελώνου, item προφωνήσιμος, ut & quæ antecedit hebdomas; in qua jejunant Armeni, quod jejuniū ἀρτζιβούριον vocant.

Dominica IV. V. VI. poſt Epiphaniam.

Dominica Septuageſimæ, cujus Intr. *Circumdederunt me.* Græcis Κυριακὴ τοῦ ἀσώτου, ſeu *de Prodigo*

Dominica Sexageſimæ, cujus Intr. *Exurge.* Græcis Κυριακὴ τῆς ἀποκρέω, i. *Carnisprivii.*

Dominica Quinquageſimæ, cujus Intr. *Eſto mihi:* Græcis Κυριακὴ τῆς τυροφάγου, & τυρινή, quòd poſt eam *caſei* & ovorum eſum intermittant, jejunium 40. dier. auſpicantes.

Dominica I. Quadrageſimæ, cujus Intr. *Invocavit me.* Græcis πρώτη τῶν νηστειῶν.

Dominica II. Introitus, *Reminiſcere.*

Dominica III. Intr. *Oculi mei.*

Dominica IV. Intr. *Lætare Hieruſalem.* Hâc Cardinales veſtibus roſeis induuntur & Pontifex fert manu Roſam auream benedictam, quam poſtmodum Regi alicui ſeu Magnati, magni muneris loco, ſubinde mittit.

Dominica in Paſſione Domini. ſeu V. Quadrag. à qua Paſſionis Officium incipit, Introitum habet, *Judica me Deus:* Græc. dicitur πέμπτη τῶν νηστειῶν, *quinta jejuniorum.*

Dominica in Palmis ſeu *Oſanna,* ſeu VI. Quadrageſ. V. ſuo loco. Ejus introitus, *Domine ne longè.*

Dominica ſancta in Paſcha ſeu *Dominica S.* nudè, V. *Paſcha.*

Dominica I. poſt Paſcha, ſeu *Octava Paſchæ* ſeu *Dominica poſt Albas*, Gr. Καινὴ & νέα Κυριακὴ & Κυριακὴ τοῦ Ἀντίπασχα, & δευτεροπρώτη Κυριακή.

Dominica II. cujus Intr. *Miſericordia Domini*, Græcis Κυριακὴ τῶν ἁγίων μυροφόρων, quòd in ea feſtum celebrent trium mulierum, quæ coëmtis aromatibus ad Chriſti ſepulchrum acceſſerunt, ut eum ungerent.

Dominica III. cujus Intr. *Jubilate terra*, Græcis eſt Κυριακὴ τοῦ παραλύτου.

Dominica IV. cujus Intr. *Cantate Domino*; Græcis dicitur Κυριακὴ πέμπτη τῆς Σαμαρείτιδος vel μεσοπεντηκοστῆς.

Dominica V. quæ & *Dominica Rogationum*, Græcis Κυριακὴ τοῦ τυφλοῦ.

Dominica poſt Aſcenſionem, cujus Intr. *Exaudi Domine.* Græcis Κυριακὴ τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Θεοφόρων πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ.

Dominica ſancta Pentecoſtes.

Dominica I. poſt Pentecoſtem, quæ & *S. Trinitatis*, Græcis Κυριακὴ τῶν ἁγίων πάντων ſeu πρώτη τοῦ Ματθαίου. V. *Feſtum S. Trinitatis.*

Dominica II. cujus Intr. *Factus eſt Dominus Protector meus.* Græcis *Dominica* II. *Matthæi de Chriſto docente.*

Dominica III. Intr. *Reſpice me:* Græcè III. Matthæi.

Dominica IV. cujus Intr. *Dominus illuminatio mea*, Græcis *Dominica* IV. *Matthæi* ſeu *de Centurione.*

Dominica V. Intr. *Exaudi Domine*, Græcis V. *Matthæi*, *de Vexatis à Dæmone.*

Dominica VI. Græcis VI. *Matthæi*, ſeu *de Paralytico.*

Dominica VII. Intr. *Omnes gentes*, Græcis VI. *Matthæi*, ſive *de duobus cæcis.*

Dominica VIII. cujus Intr. *Suſcepimus, Deus.* Græcis VIII. *Matthæi*, ſeu *de* 5. *panibus* & 2. *piſcibus.*

Dominica IX. cujus Intr. *Ecce Deus, adjuva me!* Græcè IX. *Matthæi*, ſive *de Lunatico.*

Dominica X. Intr. *Dum clamarem.* Græcè X. *Matth.* ſeu *de Lunatico.*

Dominica XI. Intr. *Deus in loco ſancto.* Græcis XI. *Matthæi*, ſeu *de Parabola Regis.*

Dominica XII. cujus Intr. *Deus in Adjutorium.* Gr. XII. *Matthæi*, ſeu *de interrogante Jeſum divite.*

Dominica XIII. Intr. *Reſpice, Domine.* Gr. XIII. *M.* ſive *de Parabola vineæ.*

Dominica XIV. Intr. *Protector noſter.* Gr. XIV. *M.* ſive *de Vocatis ad nuptias.*

Dominica XV. Intr. *Inclina aurem tuam.* Græcè XV. *M.* ſeu, *de Interrogante Jeſum Juriſconſulto.*

Dominica XVI. Intr. *Miſerere mei Domine.*

Dominica XVII. cujus Intr. *Juſtus es Domine.*

Dominica XVIII. Intr. *da pacem.* Græcis, *Dominica I. Lucæ*, ſive *de venatione piſcium.*

Dominica XIX. cujus Introitus, *Salus populi ego ſum.* Græc. II. *Lucæ*, ſive *de Amandis inimicis.*

Dominica XX. cujus Introitus, *Omnia quæ.* Græcis III. *Lucæ* ſ. *de Filio viduæ.*

Dominica XXI. poſt Pentecoſtem, Gr. IV. *Lucæ* ſive *de Parabola ſeminis.* Ex his porro *Dominicæ principales* & *ſolemnes* dicuntur V. illæ, in quibus officia mutantur, ſc. *Dominica I. de Adventu*, *Dominica in Octavis Paſchæ*, *Dominica in Octavis Pentecoſtes*, *Dominica*, quâ cantatur, *Lætare Hieruſalem* & *Dominica in Ramis palmarum*, Durandus *lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 4. *Privilegiatæ Dominicæ* dicuntur, quibus Hiſtoriæ ſunt appropriatæ, apud eund. *ibid. num.* 14. *Dominicæ* verò *vacantes*, ſeu *Vacat*, dicuntur in *Sacramentar.* Gregorii M. IV. *Dominicæ*, quæ jejunia 4. temporum proximè ſubſequuntur, eo quòd propriis careant officiis. V. Rupertum *de Div. Officiis lib.* 3. *cap.* 11. Obſervat quoq; Macer in *Hierolexico*, in *Dominica in Albis* hebdomade Papam albo birro indui; in *Dominica III. Adventus*, nec Diaconum, nec Subdiaconum caſulâ indui: *Dominicam* I. *Quadrag.* Græcis dici, *Dominicam Orthodoxiæ*, ob reſtitutum à Theodora Aug. poſt Theophili mortem, Imaginum cultum: In *Dominica Palmarum*, Competentibus prædicari Symbolum: in nulla *Dominica* jejunari & cujusvis *Dominicæ* vigiliam quoque ſacram eſſe &c.

Dominicalis, in *Concilio* Autiſiodor. *cap.* 24. *Ut unaquæque mulier, quando communicat*, Dominicalem *ſuum habeat*, quo Mulieres caput tegebant, ex Lini Epiſc. Rom. *Conſtitut.* Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Viri Illuſtres.

Dominicus Fontanus, auſpiciis Sixti V. molimine memorabili obeliſcum Romæ tranſtulit, hominum 907. equorum 75. operâ, uſus, Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano.*

Dominicus Fulgoſus, primus Genuenſium Dux, electus circa *A. C.* 1327. Hornius *Orb. Imper.*

Dominiſſimus, in aliquot *Chartis* Hiſpaniæ, titulus Regum. C. du Freſne *Gloſſar.*

Dominus, appellatio fuit, quâ Imperatores olim inſigniebantur; quemadmodum & Auguſtæ, ſeu uxores earum, *Dominæ* dictæ ſunt, quæ quando & quam ob rem in *Domnus* & *Domna* tranſierint, V. ſuprà in *Domicellus* & *Domini*, item in voce *Domnus.*

Dominus Vobiſcum, ſalutatio in Eccleſia Rom. Sacerdotalis, ut vocant, de qua Macri in *Hierolexico.*

Fœminæ Illuſtres.

Domitia Calvilla, Calviſii Tulli bis Conſulis vidua, mater ex Annio Vero, Marci Imperatoris, Capitolinus in *Marco.* Eadem Lucilla dicitur, apud Spartianum *in Didio Juliano.*

Domitia Lucilla, V. hîc ſuprà.

Domitia Paulina, uxor Ælii Hadriani, & ex eo mater Hadriani Imp. apud Spartianum.

Domitiæ Horti, in reg. Urbis XIV. Victori, & Capitolino in *Pio*, ac Vopiſco *in Aureliano*, memorati: quorum is reliquias Hadriani in illis collocatas; hic Aurelianum Imp. potiſſimum ibi verſatum, tradunt.

Viri Illuſtres.

Domitianus, Cos. duodecies, quo & Dolabellâ collegâ natus Pius Imp. apud Capitolinum. *Flavii* ei prænomen quidam codices tribuunt, Caſaubonus & Gruterus *ad Capitolinum.*

Domitianus, Dux Aureoli fortiſſimus, qui originem ſe à Domitiano Imp. atque à Domitilla, trahere ajebat, vicit Marcianum Tyrannum. V. Trebellium Pollionem *in Gallienis* & *Marciano.*

Domitius Deus, in numero Deorum conjugalium, invocabatur olim, ut nova nupta domi maneret: quemadmodum *Domiduco* vota fiebant, cùm domum deduceretur. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37.

Domna, ſeu *Domina*, Auguſtarum appellatio, de qua V. in voce *Domnus.* Hinc & apud Gregorium Turonenſem legas, *Domnæ Brunechildis*: cujus vocis reliquiæ apud Italos ſuperſunt in nomine *Donna.* Fuit & nomen proprium, uxoris Severi Imp. cujus meminit Oppianus *Cyneget. lib.* 1.

Τὴν μεγάλη μεγάλῳ φυτεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ.
Quem magna è magno progenuit Domna Severo.

Ubi Ritterſhuſius vocem *Domna* appellativam eſſe contendit; ſed conſtat ex nummis Græcis ac Latinis, in loco Oppiani Δόμναν proprium eſſe nomen Imperatricis. In iis enim hæc inſcriptio, ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ ΣΕΒΗΡΟΥ: in his, JULIA DOMNA AUG. Faber *Notis in Phædrum lib.* 2. *fab.* 4. Verùm & Salmaſio potiùs cognomen videtur, ut & Δόμνος, quæ ambo eâ tempeſtate non ſolùm apud Latinos, ſed Græcos quoque, Syros & Ægyptios, multo in uſu fuere. Etiam prius de Magnatum uxoribus & Sanctimonialibus, uti ex Salviano *de Gubern. lib.* 7. & Ugutione docet C. du Freſne, & poſterius de Viris ſanctitatis opinione claris, ut mox dicemus. V. Salmaſium *ad Spartianum in Severo.*

Domnædius & *Domnidius*, V. ſuprà *Dominiædius.*

Domnus, adde: Inprimis Eccleſiaſticâ dignitate aliquâ aut vitæ ſanctimoniâ inſignibus, id nominis tributum legimus. De Epiſcopis paſſim Gregorius M. Paulinus, Ennodius, Alii. Pontificibus præcipuè Rom. vindicat Onuphrius. Inde ad Abbates, & Monachos tranſiit hodieque Benedictinis, Carthuſienſibus, Cluniacenſibus Monachis in uſu eſt. Sed & Franciæ Reges peculiariter, *Domnos* appellitatos eſſe, auctor eſt Landulfus Sagax & Rabanus Maurus ad Othgarium &c. Diſcrimen verò inter *Dominum* & *Domnum*, Franci vett. quoque obſervaſſe videntur, cùm ſolum Deum *Dames*, quosvis verò alios, in dignitate conſtitutos, voce *Dam* ſalutare ſolitos, tradit Car. du Freſne in *Gloſſario.*

Domus, ſeu Ædificium, primùm hominibus, ut ſe tutarentur adverſùs Solis ardores & tempeſtatum injurias, vel ſpelunca erat vel tectum è frondibus. Ingenioſiores dein furcas erexere, virgultoque interſerto & luto inducto, parietes ſtruxere. Poſtea non neceſſitati ſolùm, ſed etiam commoditati conſultum: Tandem

dem in rerum affluentia, ſummoque otio, etiam voluptati & elegantiæ eſt inſervitum. Ac primò in templis & ædificiis publicis, mox in privatis etiam receſſum à priſca frugalitate, eoque tandem deventum, ut quisque ſe tantò majorem viſum iri crederet, quantò magnificentius habitaret. Ædificium primùm ex luto fuit, quod inveniſſe dicitur Doxius Cœli filius, *exemplo ſumto ab hirundinum nidis*, teſte Plinio *lib. 7. cap. 56.* Poſtea partim utilitas, partim luxus plurimùm excitavit ingenia, ut Architectonicem magis magisque excolerent, nonnulli etiam hac de Arte commentarios poſteris relinquerent. Quales è Græcis Agatharchus, Democritus, Anaxagoras, Cteſiphon, Metagenes, Ictinus, Carpion, Philo, Hermogenes, Argelius, Satyrus, alii: è Latinis Fuffitius, Varro, P. Septimius, Cornelius Celſus, &c. Quorum hodie vix quidquam ad nos pervenit, præter libros 10. Vitruvii *de Architectonica*. V. Joh. Gerh. Voſſium *de Philoſ. cap. 15.* Et quidem *Domus ſeu ædes Tullianæ*, conſtitere ſeſtertio tricies quinque, ut ipſe refert *lib. 5. famil. Epiſtol. 6.* id eſt, ſcutatum octoginta ſeptem millia quingentis, ſecundùm calculum Gronovii: quas ut emeret, vicies mutuum ſumſiſſe, teſtatur A. Gellius. Has tamen ſuperavit Antroniana domus Meſſallæ Conſulis, cujus item Cicero meminit *lib. 1. ad Atticum Epiſt. 13.* quæ empta fuit ſcutatum 92. millibus & quingentis. Imò & M. Cœlius adoleſcens equeſtris, filiusfamiliàs, patre ſi non parco, at qui multis parùm ſplendidus videbatur; habitavit, poſtquam ab eo ſemigrarat, *decem millibus*, hoc eſt, conductum habuit ex ædiculis inſulæ P. Clodii & tantùm non pauperis cellam annuis 250. Philippeis ſive ſcutatis, ut quidem adfirmat ipſe Cicero, nam adverſarii criminabantur *triginta millibus*, id eſt, 750. ſcutatis. His addatur, quod meritò ſtupeas, ex Plinio *lib. 36. cap. 15.* P. Clodium à Milone occiſum, *ſeſtertio centies quadragies octies*, id eſt, trecentis ſeptuaginta millibus ſcutatorum emptos lares incoluiſſe. V. Fred. Gronovium *de Pecunia vet. l. 3. c. 16.* plura verò hanc in rem, ſuprà in voce *Ædes* &c. Addam quædam, de *Domos obſignandi, luſtrandi ſeu purgandi, coronandiq;* more, apud Vett. recepto. Et quidē *Domos* quoque olim anulis legimus obſignatas. In Elide certe obſignatam fuiſſe illam domum, in qua tres vacui lebetes Dionyſio collocabantur, qui paulo pòſt ſigillo, quod integrum manſerat, revulſo, ab ingreſſis vino pleni reperti ſint, tradit Ariſtoteles, *miracul. Audit.* ubi verba Latinè ſic habent: *In Elide ædificium eſt, ut ferunt, ſtadiis diſtans octo ab urbe, in quo collocantur tres Dionyſio lebetes vacui, vocatisque peregrinis, quibus ſcrutari hoc libeat, januarum clauſtra ſigillis obſignant, quæ deinde reſerant. Porro lebetes vino plenos cernunt, pavimento & parietibus omnibus integris & illæſis, ut artis ſuſpicio doloſæ facilè abeſſe videatur.* V. ſuprà in voce *Annulus*. Ipſæ porro *Domus*, quoties fiebat res ſacra, luſtrabantur ſulphure ſale mixto, & coronabantur virenti lauro, uti docent verba Tireſiæ alloquentis Alcumenam, apud Theocritum *Eid. κδ.*

—— Καθαρῷ δὲ πυρώσαντι δῶμα θεείῳ
Πρᾶτον, ἔπειτα δ' ἅλεσσι μεμιγμένον (ὡς νενόμισται)
Θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.
—— *Puro autem luſtrate domum ſulphure*
Primùm, deinde ſale mixtam (ut conſuetum eſt)
Ramoq; virenti coronatam aſpergite purâ aquâ &c.

V. quoque Plinium *lib. 5. cap. 5. lib. 7. cap. 56. lib. 9. c. 19.* & *lib. 25. cap. 9.* Sed & de Aulis Imperatorum, vox apud Auctores Latinos in frequenti uſu. Unde Phædrus *lib. 5. fab. 7.*

Superbiens honorem vidit divinæ domus.

Ubi notat Laurentius: *Divinæ domus, id eſt, Auguſtæ, Imperatoriæ, Principalis: ex Ulpiano l. 12. ff. ad SC. Turpil. Quæ domus æternabilis dicta. in l. 5. de ſoc. fund. jur. emp. in Cod. Theodoſiano, Domus Auguſta*: alibi *Dominica, Regia* &c. De Familia item. Ovidius de Philemone & Bauci,

Tota Domus *duo ſunt* ——

hodieque apud Germanos, de Principum Regumque familiis. Unde *Domigenæ*, familiares, in *Hiſtoria* præcipuè Normannica &c. Plura vocis ſignificata paſſim apud Barthium *ad Statium*. Nec hoc tamen omittendum, quòd Δόμος Græcis ipſe Ναὸς, *Templum*, ſeu ædes ſacra dicitur. Dionyſius,

—————— ἱερὸν δόμον εἴσω Βήλου.

Unde πρόδομος, tum in Procerum & Principum privatis ædibus, tum in ſacris; & ὀπισθόδομος; quorum ille in fronte, iſte in poſtico ædium erat, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag. 1216. & ſeqq.* De antiquiſſima verò & primigenia vocis notione, dicemus infrà. in voce *Opus*.

Dona & *Donum*, Græcis μὲν Δῶρον, ſeu τὰ ἅγια Δῶρα, item τὸ Δῶρον, *Donum*, apud Cyrillum Alexandr. *c. Anthropomorph. cap. 12.* dicitur Corpus Chriſti; cujus in S. Euchariſtia participes redduntur fideles. In *Liturgia* S. Chryſoſtomo tributa, Sacerdos ait, Ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου τὰ Δῶρα ταῦτα: & mox vocem hanc explanans, ſubjungit, Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, *Tu enim idem es qui offers & qui offerris.* Hildebertus Cenoman. *Carm. de Myſterio Miſſæ,*

Interea veniens in ſacra veſte Sacerdos,

Altaris dextram, Dona daturus adit, &c.

V. infrà in voce *Munus*. Apud Scriptores Francicos, *Dona Annua* ſeu *Regia*, dicuntur, quæ quotannis Regibus à ſubditis in Campo Martio, de quo ſuprà, offerebantur, aut in Conventu Generali, *causâ ſuæ defenſionis ac Reipublicæ*, ut inquit Hincmarus *in Quaternione pag. 406.* apud Cellotium: quibus ne quidem Monaſteria eximebantur, ut eſt in Synodo Vernenſi *ann. 755.* V. Ordericum Vitalem *lib. 4. pag. 523.* Sed & *Dona* appellabantur munera, quibus ſeſe invicem proſequebantur Principes, aut cum Legatos mitterent, aut cùm ſeſe viſerent, quod jam olim obtinuiſſe, & etiamnum obtinere, apud Turcicos Sultanos, docet du Freſne *ad Alexiadem p. 286.* Ut alias ſignificationes vocis omittam, de quibus idem videatur in *Gloſſario*. Plura de *Donis*, & quidem de iis, quæ Numini offerre mos, V. infrà in voce *Donaria*; de iis, quæ Principibus, infrà, ubi de *Muneribus*: quæ Bnemeritis, ſuprà in hac voce: quæ Militibus Victoribusque, ſimiliter ſuo loco: quæ à Parentibus luſtricis in Baptiſmo, Filiolis ſuis, itidem in hac voce &c. Addam hic ſaltem Plinii locum *lib. 18. cap. 3. Dona ampliſſima Imperatorum ac fortium civium* (apud vett. Romanos) *quantum quis uno die plurimum circumaraviſſet. Item quartarii farris, aut heminæ, conferente populo —— Quin & in ſacris nihil confarreationis vinculo erat religioſius* &c.

Donaria, propriè loca ſunt, in quibus dona reponebantur Deorum, abuſivè templa, ut loquitur Servius *ad illum verſum Virgilii Georgic. 3.*

Imparibus ductos alta ad donaria currus.

Poſtea nomine hoc accipi cœpêre ipſa dona, quæ Diis dicata & conſecrata ex tholis, parietibus aut columnis ſuſpendebantur. Ita Macrobius *Saturn. lib. 3. Ornamenta verò ſunt clypei, coronæ, atque hujusmodi donaria.* Hæc ritè per Pontificem conſecrabantur more Majorum: & quia poſtmodum Principes Pontificum nomen aſſumpſere, teſte Dione *lib. 43.* inde illud quoque jus uſurparunt *l. 9. D. A. R. D. leg. 8. de Relig. & ſumtu fun. l. ult. ut in poſſeſſ. Legat.* niſi hoc ita intelligendum, ut Principum auctoritate Pontifices conſecrarent. Sicut olim per legem Papyriam non licebat rem ullam, ſine injuſſu populi, conſecrare, ut teſtatur Cicero *pro Domo.* Vide autem de ritu veteri conſecrandi, Alexandrum ab Alex. *Genialium Dier. lib. 6. cap. 14.* & Connanum 3. *Comm. 1.* Theophilus hæc donaria vocat Δῶρα, Græci generali nomine Ἀναθήματα: qualia apud Græcos *tripodes Delphici, & coronæ aureæ, aliaque multa ac pretioſa munera, pro actione gratiarum; ob recuperatam ſalutem*, Phalar. *epiſt. 84.* De iis Lucanus *lib. 9. verſu 517.*

Non illic Libycæ poſuerunt ditia gentes
Templa, nec Eois ſplendent donaria gemmis.

Mart. Capella *de Nuptiis Mercurii lib. 1. Prænitens ſpeculum, quod inter donaria ejus adytis Sophiæ defixeras, quo ſe recoſcens etiam vellet originem inquirere* &c. Eadem & *Dona* Latinis. Statius, *Achilleidos lib. 1. verſ. 426.*

—— —— —— *Flammisq; liqueſcunt*
Dona Deûm.

Erant hæc velut argumenta caſuum præteritorum. Nam emeriti milites ſua arma: qui naufragium evaſiſſent, veſtes in tabella depictas Diis, Iſidi vel Neptuno, dedicare ſolebant. Horatius *lib. 1. ode 5.* Virgilius *Æneidos lib. 6.*

—— —— —— *Caſus effinxit in auro,*

Gladiatores, arma Herculi appendebant. Similiter Duces defuncti arma Diis, quos coluiſſent, ſuffigenda relinquebant: Parthenius moriturus, apud Papinium *Thebaidos lib. 9. in fine.*

Hæc autem primis tela infelicia caſtris,
Urbe, vel ingratæ munus ſuſpende Dianæ.

Et reduces ab expeditione. Ovidius *Epiſt. 13. Laodamiæ,*

Et ſua det reduci vir meus arma Jovi.

Inſcribebantur verò donariis iſtis tituli ac elogia, ut patet ex Statio *Sylv. 2. lib. 5. verſ. 146.*

Belligeris hæc dona Diis, hæc tela dicavit,
Cernis adhuc titulos, &c.

Sed & ſervi & captivi, in libertatem aſſerti, catenam Laribus offerebant. Horatius *lib. 1. Sat. 5.* de Sarmento diu ſervo,

—— —— *donaſſet jamne catenam*
Ex voto Laribus, quærebat ——

Qui porro à morbo convaluere, membrum, quo laborarunt, ex argento vel auro, una cum remedio, cujus ope ſanitati reſtituti ſunt, de tholis ſuſpendêre: quam ob cauſam longè celebrius, quàm ob ſtructuræ magnificentiam, Templum Epheſinum fuit; è quo, antequam in artis regulas Medicina ab Hippocrate redigeretur, morbis remedia petere hoc pacto illius ævi homines ſolebant. Tibullus *lib. 1. Eleg. 3.*

Nunc Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis &c.

Quorum æmulos Chriſtianos, quinto poſt Chriſtum ſeculo, ſimiliter cœpiſſe *Donaria* in templis appendere, imaginem habentia partium, quæ aliquo morbo afflictæ convaluerunt, diſcimus ex Theodoreto *in 8. Therapeutic.* cujus verba Latinè ſic habent: *Quòd verò votorum compotes fiunt, qui fideliter promittunt, palàm teſtantur eorum* ἀναθήματα τὴν ἴασιν δηλοῦντα, *donaria curationem*

 indican-

indicantia. Alii enim oculorum, alii pedum, alii manuum effigies of- ferunt ex auro vel argento confectas. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 36. ubi *de murium & mariſcarum imaginibus*, ex ſolido auro, à Philiſtæis, Deo Iſraëlis, *oblatis*. prolixè agit: plura verò hanc in rem, apud Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. l.* 2. *c.* 2. Addam ſaltem, ex Phædro, *Munera* quoque dicta fuiſſe hæc dona. Ita enim ille *lib.* 4. *fab.* 10.

Lucernam fur accendit ex ara Jovis,
Ipſumq; compilavit ad lumen ſuum.
Onuſtus qui ſacrilegio cùm diſcederet,
Repente vocem ſancta miſit Religio:
Malorum quamvis iſta fuerint munera,
Mihiq; inviſa &c.

In quæ verba Schefferus: *Munera*, inquit, *vocat donaria, quæ vulgò dari Diis & in templis eorum ſuſpendi ſolebant. Dona templorum dixit Tacitus Annalium lib.* 5. *cap* 6. &c

Donati, in quibuſdam provinciis nothi ac ſpurii dicti ſunt. Sic Humbertus Delphinus, Amadeum *donatum* ſuum, ad ordinem Militarem promoviſſe ſe ait. in *Charta* A. C. 1351. apud Ducheſnium *in Delphinis Vienn.* In Eccleſia verò Rom. ſic Laici dicuntur, qui ſe & bona ſua Monaſteriis offerebant. His, ut eſt in *Præceptis Synodal.* Petri de Collemedio Archiep. Rotom. ann. 1245. *Jubentur, ut aliquod ſignum in eminenti loco portent & religioni congruentia indumenta, ut per hoc diſtinguantur ab aliis* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà in voce *Oblati*.

Donatica Haſta, eadem cum *haſta pura*, quæ ſic dicebatur, quòd ſine ferro eſſet, alio nomine *graminea*, quemadmodum exponit Turnebus *libro Adverſariorum* 19. *cap.* 21. donari ſolebat apud Romanos, viris fortibus, in rei præclarè geſtæ præmium, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 26. Sic Feſto *Donaticæ coronæ dictæ ſunt, quòd his Victores in ludis donabantur; quæ poſtea magnificentiæ cauſâ inſtitutæ ſunt ſuper modum aptum capitibus, quali amplitudine fiunt, cùm Lares coronantur.* Et quidem hæ tanti æſtimabantur, ut ille cœtera frugi Hippolytus cogatur fateri, ſe in Græcanicis certaminibus primum eſſe cupere, quamvis in civitate non recuſet ſecundum locum, apud Eurip. *in Hippol. Actu* 4. Ajax verò ad patrem Telamonem, ſine iſtiuſmodi corona, non auſus fuerit redire, apud Sophoclem *in Ajace Flagell.* Qua de re V. Car. Paſchalium *Coron. lib.* 5. *c.* 7. uti de *Donaticis Ludis* infrà.

Donationes Scenicæ, olim in auro fiebant, accipiebantque Hiſtriones, præter mercedem Lege definitam aut pacto convento, loco antiquarum coronarum ſcenicarum, quæ viles admodum erant, coronas ex auro, item argento, uti quidem Caſaubonus monet *ad Lampridium in Alexandro Sev. Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donavit.* Sed *auri* nomine *aureos* intelligit hic Salmaſius, ex Spartiano in *Marci vita, Temperavit etiam ſcenicas donationes, jubens ut quinos aureos Scenici acciperent: ita tamen, ut nullus Editor decem aureos egrederetur.* Quâ Marci lege *donationes* Editorum circumſcriptæ ſunt. Imperatores verò ſolebant in Theatro Scenicis placentibus *donare*. Suetonius *de Galba*, *Cano autem choraulæ mirè placenti denarios quinque donavit prolatos manu ſuâ è peculiaribus loculis ſuis.* At Alexander *l. cit.* ne argenteos quidem vel denarios Hiſtrionibus donabat, ſed æreos (qui nomine *pecuniæ* hic intelligendi) idque rarò. Ratio, *ne in delectationes ſuas & ſuorum converteret, quod Provinciales dediſſent*: aurum autem & argentum inferebant. V. Salmaſium *ad Lampridium*.

Donativum, apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo*, *Poſt concionem pronuntiavit his quaſi militibus, ternos aureos donativum*: quæ *Donativi* ſumma legitima erat, Salmaſius *ad Lamprid. in Alexandro Sev.* Caſaubonus Pertinacem in ſingulos denarium trina millia promiſiſſe, docet *ad Capitolinum in Vita ejus.* Idem, vicena millia quaſi legitimum fuiſſe modum Donativi cuiq; militum Prætorianorum præſertim dari ſolita, poſt ſuſceptum Imperium; at Centurionibus duplum datum, Tribunis verò & Præfectis alarum adhuc alterum tantum, *ad Suetonium* obſervat *lib.* 1. *cap.* 38. Atque hoc eſt, quod *pro rata*, vocat Capitolinus *in Pio*, *Actis igitur, quæ agenda fuerunt, pariter* (Antoninus Pius & Verus) *caſtra prætoria petiverunt & vicena millia nummum ſingulis ob participatum Imperium militibus promiſerunt, & cæteris pro rata.* V. eundem Caſaubonum *ad Capitolinum*, nec non *ad Suetonii Julium cap.* 38. Uti autem *Donativum* militibus, ſic *Congiarium*, dabatur populo. V. ibi.

Doncheriacum, adde: Aliter *Doncherium*, vulgò *Donchery*, Comitatui Caſtrenſi attribuitur *in litt. Caroli Craſſi*, ubi is *villam ſuam Dominicalem ſuper Moſam fluv. ſitam in Comitatu Caſtrenſi, Doncherium nomine, Monachis cœnobii S. Medardi conceſſiſſe dicitur.* Mercatiis in hac villa ædificati, mentio fit in *Literis* Henrici R. datis A. C. 1005. V. Hadr. Valeſium in voce *Caſtrenſis pagus*.

Donum, V. ſuprà *Dona*.

Doram, opp. Phœniciæ, prope Carmelum; item Idumææ, Δῶρα Joſepho *Antiqq. lib.* 13. *cap.* 11. Ἀδωρα, *Ibid. cap.* 17. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II cap.* 18.

Dorcas, apud Martialem *lib.* 10. *Epigr.* 65. *v.* 13.

Tam diſpar aquilæ columba non eſt,
Nec dorcas timido fugax leoni:

inter capreas ſylveſtres numeratur; magis tamen ad cervum accedit. A' Græco δέρκω, *video*. Cujuſmodi animali nullo canum terrore, ſed ſolâ togarum jactatione, à ſpectatoribus, in arena agitari, inſuperque à Romanis in puerorum oblectationem manſuefieri conſueviſſe, docet Martialis *Epigrammate ſuo* 98. cui tit. *Dorcas lib.* 13.

— *Delicium parvo donabis dorcada nato,*
Jactatis ſolet hanc mittere turba togis.

Color earum rufus communiter; at in illarum genere platycerotes aliquando totæ albæ ſunt, ut docet Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 26. & 27. Plura V. ſuprà ubi de *Capreis*, ut & in voce *Dorcas*.

Dorica Harmonia, *magnifica olim, ſublimis, gravis, contenta, nihil habuit fuſum, nihil ſolutum, nihil molle; ſed plenum, vehemens, paucis modicisque flexibus bellicis conveniens numeris & motibus. Pannonum & Getarum Scytharumq; — talem audivimus in Dalmatia ac Tranſylvania & Myſia ſuperiore. Exultationem addiderunt Æoles, tumidamque fecerunt atque audacem: quanquam veterem ſimplicitatem retinuere, neque fregere. ſicut Jones. Talis eſt Germanorum & bello apta, nec inepta conviviis, neque ab amoribus aliena — utriusque affinis — ἀπόδειξις — Jones autem ſuis moribus ſimilem effecere mollem fluxamque* &c. J. C. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 19. ubi *de Modis & Tibiis.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 119. & *ſeqq.* nec non infrà ubi de Vet. *Muſica*.

Dormanum, adde: *Domnamantum*, in Trecenſis urbis diœceſi, vocatur in *Vita* S. Bernardi. V. Hadrianum Valeſium in voce *Trecæ*.

Dormio, quaſi *Dermio*, à Græco δέρμα, i. pellis: quemadmodum ex *benus*, bonus, ex *hemo*, homo; ex Κέρκυρα. *Corcyra*, factum. Nempe vetus hæc in pellibus *dormiendi* conſuetudo eſt: in ſacris inprimis, quod propriè *Incubare* Veteres dixerunt. Tantopere namq; malignus Spiritus illuſit Gentilibus, ut remedia in ſomnis indicaret, quibus ſanitati reſtituerentur, ſicque ii in templis pernoctando futurarum rerum eventum ſciſcitarentur. Captabant autem hæc ſomnia in ea parte templi, quam *Delubrum* dixere, & quidem prævio ſacrificio ac peculiari diætæ curâ. Mactabantque plerumque Græci arietem Amphiarao, atque pelli ejus ſeu exuviis incubabant. Strabo *lib.* 6. Ἐναγίζουσι δὲ αὐτῷ μέλανα κριὸν οἱ μαντευόμενοι, ἐγκοιμώμενοι ἐν τῷ δέρματι, *Sacrificant autem illi nigrum arietem vaticinia captantes, & ſomnum capiunt in pelle.* Similiter Calabri ſuis μηλωταῖς, ſeu ovium pellibus indormierunt, ad ſepulchrum Podalirii. Virgilius *Æneid. lib.* 8.

— — — *Huc dona ſacerdos*
Cum tulit & ſacrarum ovium ſub nocte ſilenti
Pellibus incubuit ſtratis ſomnosq; petivit.

In porticu quoq; Apollinis Palatini fuiſſe Danaidum effigies, & contra eas ſub divo totidem equeſtres filiorum Ægyſthi, è quibus ſtatuis oracula per ſomnum poſtulantibus data fuerint, tradit Acron. Unde Perſius *Sat.* 2. *verſ* 56.

— — — *Nam fratres inter ahenos*
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto.

Idem in templo Serapidis fieri ſolitum legimus: Lacedæmonii in Paſitheæ fano ſomnia vatidica venabantur, nec ægris præſentius remedium viſum eſt, quàm in Æſculapii Fano dormiviſſe, de quo V. Ariſtophanem *Pluto, Actu* 2. *ſc.* 3.

— Κατακλίνειν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ
Κράτιστόν ἐστι.

Cubitum eum reponere in Æſculapii fano
Optimum eſt.

Plautum item *Curcul. Act. I. ſc.* 1. Ciceronem *de Divin. lib.* 2. Jamblichum *de myſter. Ægypt. ſegm.* 3, *cap.* 3. ac alios. Unde apud Herodianum *lib.* 4. legimus, Antoninum Caracallam Pergamum Aſiæ, ut Æſculapii curationibus uteretur, fuiſſe profectum. Eundem morem in Amphiarai templo apud Oropios viguiſſe, habet Pauſanias *Attic.* in Fauni templo, Virgilius *Æn.* 7. in Capitolio, Servius *ad h. l.* ubi, *Ille incubat Jovi, id eſt, dormit in Capitolio, ut reſponſa accipere poſſit*, inquit. Neque neſcivit hanc in pellibus incubationem Hieronymus, *ad illud Eſai. c.* 65. *qui habitant in ſepulchris & in delubris idolorum.* Imo quàm latè ea patuerit, argumento eſt, quòd & prope mare Caſpium in Anariacæ Urbe, nomine Ναβάρκη, monſtraretur Μαντεῖον ἐγκοιμωμένων, *Oraculum incubantium*, teſte Strabone *lib.* 11. ac duraſſe apud Romanos, temporibus etiam Gratiani ac Theodoſii Impp. indicat Prudentius *in Hamartig.* Aliquando porro lauro coronati ſomnum in iſtiuſmodi locis ſacris capiebant, ſomniorum præſidi, quam Βρίζω dixere, priùs ſacrificio oblato, &c. Sed & accuratam hoc tempore victus habere rationem ſunt ſoliti: jejunabant pridie, & per integrum triduum à vino abſtinebant: à fabis quoque & immaturis crudisque fructibus, ſibi cavebant ſolicitè. Unde Ariſtoteles negat fidem adhibendam Φθινοπωρινοῖς ἐνυπνίοις, *ſomniis Autumnalibus*: & Plutarchus *Sympoſ. lib.* 9. veſcentium fructibus ad maturitatem probè perductis inſomnia, dicit eſſe ἧττον ἀπατηλὰ *minus fallacia.* Piſcium quidam optimi, quidam peſſimi habebantur: Polypi inprimis caput quam vim habere creditum fuerit,

V. apud

V. apud Plut. *lib. ſuprà laudato*, & Cœl. Rhodiginum *lib.* 27. *cap.* 10. Nec veſtium nulla habebatur ratio: Quare στολὴν λευκὴν ἠμφιέσθαι ἐν ὕπνῳ φέρειν, inquit Suidas: ita enim ſomnia clariora fore credebant. Tempus, quo maximè veracia habebantur ſomnia, matutinum erat, proximè Auroram præcedens, dictum Homero *νυκτὸς ἀμολγὸν*, *Odyſſ. δ.*

Ὥς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.

Unde Theocritus,

— — — ἔγγυθι δ' ἀὼς
Εὖτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων.

Quæ verba tantùm non παραφράζει Ovidius:

Namq; ſub Auroræ jam dormitante lucernâ,
Tempore quo cerni ſomnia vera ſolent.

Primus autem ex ſomniis divinandi ſcientiam condidiſſe dicitur Amphictyon, Deucalionis filius, Plinio *lib.* 7. *cap.* 57. Amphiaraus vero Pauſaniæ *in Atticis*, & Rhodigino *lib.* 27. *cap* 14. *antiq. Lect.* de quo V. infrà quoq; in voce *Oneirocritice.* Interim exibilat horum hominum vanitatem, ipſe Juvenalis *Satyra* 6. dum ait,

Non delubra Deûm, nec ab æthere Numina mittunt,
Sed ſibi quiſq; facit &c.

Plura V. apud Gerh. Joh Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 35. & infrà ubi de *Melotis*, ac *Somniis*: de annulis verò à *dormiturientibus* ſeponi olim ſolitis, apud Kirchmannum *de Annulis*; uti alia in hanc rem hîc paſſim, ubi de Veterum *Cubitu*, *Lectis* &c. item voce *Somnus*.

Dormitio S. Mariæ, *Pauſatio* in vetuſtiſſ. Kalendario Allatiano, feſtum eſt Eccleſiæ Rom. quod *Deiparæ Aſſumtio* dicitur, Græcis quoque Κοίμησις. Domnizo *de Vita Mathildis lib.* 2. *cap.* 14. apud du Freſne,

— *Sanctæ* Dormitio *Virginis atq;*
In medio menſe, qui ſextus noſcitur eſſe,
Tunc celebrabatur.

Dormitorium in *Gloſſ.* S. Benedicti ἐγκοιμητήριον, genus veſtis eſt cubitum euntium. Apud Plinium *lib.* 2. *Epiſt.* 17. Cubiculum eſt. Scriptoribus medii ævi ſumitur pro Monaſteriorum conclavi, in quo plures ſunt lecti, pluresque cellæ Monachicæ, ubi decumbunt, vulgò *Dortoir.* Hæc feneſtrata & patula fuiſſe, ut Monachi habere ſomni vel cubiculi inſpectores arbitrosque poſſent, docet Vadianus *de Monaſter. Germ. lib.* 1. Non verò ſemper iſtiusmodi *Dormitoria* in cellulas diſtincta, ſed in eodem conclavi fuiſſe multos lectos, in quorum medio Abbatis, colligitur ex *Regula* Benedicti *cap.* 22. & aliis Scriptoribus, quos vide apud du Freſne *Gloſſar.* Hujusmodi *Dormitorii* curam qui gerebat, *Dortorarius* dicitur, in *Statutis* Ordinis de Sempringham, apud Eund.

Doromellum, vulgò *Dormeille*, vicus eſt Galliæ, ad Aroannam fluv. vulgò *Orvaine*: ad quem, non procul Doromello, Chlotarius Jun. à Theodeberto, ac Theodorico Regibus victus eſt acie, A. C. 599. ut Fredegarius docet.

Dorſale, apud Durandum *Ration. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 23. *Dorſalia — in choro pendentia, à dorſo Clericorum*: pallium eſt, ſive aulæum, quod parietibus appenditur. *Dorſile pallium*, Ekkehardo Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 1. ubi Goldaſtus id exponit, tapetium retro Principum ac divitum hominum ſellas, arcuarum & parietibus appenſum. Cujusmodi *veſtem de dorſo ſuo oxydeauratam*, id eſt, ἐξόχρυσον, *auro ſplendente obductam*, S. Benedicto miſiſſe Alexius Imp. legitur, apud Petr. Diaconum *Chronici Caſin. lib.* 3. *cap.* 17. Sed & *Dorſualia* vocabant pelles, quibus equorum terga Veteres inſternebant. Trebellius Pollio, *Proceſſerant etiam altrinſecus centeni — dorſualibus ſericis diſcoloribus præfulgentes*, in *Gallieno.* Quemadmodum equum ſuum Volucrem ſagis fuco tinctis cooperiebat Verus, Commodus pelle inaurata equum Pertinacem integebat. Quæ *Scordiſca* etiam dicta fuiſſe, notat Salmaſius *ad Capitolinum in Vero.*

Dorſum rumpere, in *L.* Baivvar. *tit.* 6. *cap.* 2. §. 2. *Rumpatur dorſum ejus* 50. *percuſſionibus*: pœnæ genus eſt. V. hîc ubi de *Humeris*, *Scapulis*, *Tergo.*

Doryphori, Perſicæ militiæ genus. Curtius *lib.* 3. *cap.* 3. ubi de Darii exercitu, *Doryphori vocabantur, proximum his (Cognatis Regiis ſic dictis) agmen, ſoliti veſtem excipere regalem, hi currum Regis anteibant; quo ipſe eminens vehebatur.* Ex Græco Δορυφόροι, aliter Αἰχμοφόροι, Lat. *Haſtiferi* ſeu haſtati; etiam Μηλοφόροι, quòd aurea *mala* haſtis præfixa *ferrent*, dicti ſunt. Sumebantur illi ex *Immortalium* cohorte, & non temerè aut ſorte, ſed ἀριστίνδην, legebantur, idque ex Perſarum potiſſimùm gente. Excubabant autem in Regis aula, ejusque latus magno agmine muniebant; Excipiebant porrò veſtem Regalem: Etiam unus ex iis, ſellæ aureæ pedibus Regis, è curru deſcendentis, ſubjiciendæ causâ, regium currum conſequi ſolebat, teſte Athenæo *lib.* 12. Quare honori non modico ducebatur, in hujusmodi ſpiculatorum numeros referri. Erat porro illis Præfectus, ſub quo militabant: neq; ſi æs merebant, ſed à Rege capiebant annonas, eisque ex Regalis menſæ reliquiis cibaria præſtabantur, Briſſonius *ad l.* Cujusmodi *Doryphorus viriliter puer*, ut habet Plinius, inter opera ex ære Polycleti, Cteſilai item & Ariſtodemi, celeberrimorum Artificum, ei memoratur *lib.* 34. *cap.* 8. Alii ab iis Δορυφόροι fiere, hoc enim nomine, quaſi *Donatarios*; Mariandynos ſervos ſuos, appellaſſe Heracleotas, ἀφαιροῦντες τὸ πικρὸν τῆς προσηγορίας, *parcentes acerbitati nominis*, tradit *ad Ariſtophanem* vetus Interpres Calliſtratus. V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 13. §. 5.

Dos, adde: Uxorem *Dotis* datio dictio à concubinis ſecernebat, apud Athenienſes: Unde in palliato Plauti *Trinummo*,

— — — — *ſed ut inops*
Infamis ne ſim, ne mihi hanc famam differant, me
Germanam meam ſororem in concubinatum tibi
Sic ſine dote *dediſſe magis, quàm in matrimonium.*

Nuptiarum enim legitimarum certiſſimum argumentum erat dos, cùm *dotatas eſſe fœminas ad ſubolem procreandam replendamq; liberis civitatem, maximè ſit neceſſarium*, inquit Pomponius. Quare eleganter Artemidorus filiam cum creditore comparat; quæ *Dotem* poſcit grandis: negavitque meritò Iſæus, Nicodemi ſororem legitimam uxorem Pyrrhi fuiſſe, quia ſorori Nicodemus dotem non dixit, non dedit. Hinc etiam qui ἄπροικον, *ſine dote* uxorem ducebat, inſtrumentis dotalibus tamen acceptam dotem ferebat, cavebatque, ut idem docet Iſæus *in Orat.* ὑπὲρ τοῦ Πύῤῥου κλήρου. Virginum autem quædam totam hæreditatem in dotem adferebant, ut orbæ, ſeu ἐπίκληροι, hinc *Dotales* dictæ: reliquæ tres tantùm veſtes & quædam modici pretii vaſa non elaboratæ artis ad maritum ſecum matrimonii ergò deferre Solonis lege juſſæ ſunt. Non quòd præter hæc, nullam aliam dotem ſponſa marito attulit, ſed excreſcenti ſuorum luxui obviam iturus cavit, ne ſolenni illâ pompâ, quæ poſtridiè nuptiarum inſtitui ſolebat, tribus veſtibus plures deferrentur, neve hæc Ἐπαύλια, uti vocabantur, quæ in dotem cedebant, magno conſtarent. Præter hæc ulterius in dotem cedebant dona ea, quæ ſponſæ à marito ejusque ſodalibus ac cognatis dabantur, ἀνακαλυπτήρια Græcis, διάφερνα Alexandrinis vocata. Ipſam *Dotem* quod attinet, modum ejus non præſcripſit Solon, proin dicebatur dabaturque pro uniuscujusque cenſu & fortunarum modulo. Unde apud Terentium *in Heautontimorumeno*,

MEN. Quid dotis dicam te dixiſſe filiæ?
CHRE. Duo talenta pro re noſtra ego eſſe decrevi ſatis &c.

Verùm ita, ut decima ſaltem bonorum paternorum pars filiæ in dotem daretur. Minima autem *Dos* videtur illa fuiſſe, quam præcepit dandam virginibus egenis, ταῖς Θήσσαις, Solon à Zygitis, tres ſeſquiminæ ſeu centum quinquaginta drachmæ. *Dotem* divertens à marito uxor repetebat, poſtquàm profeſſa eſſet apud Archontem, non futuram ſe amplius in ædibus mariti: Repetebatur autem per eum, qui mulierem elocaverat ſeu deſponſaverat, aut qui tutor datus fuerat; qui ſi dotem, quam repetebat, non accepiſſet, dicam τῆς προικὸς σίτου ſcribebat, interea ſingulis menſibus novem oboli ei pendebantur: quod intelligendum de minima dote, cujus paulo ante mentio facta eſt; Nam luculentiores dotes majus etiam pariebant fœnus pro rata. Cùm ſine prole obiit uxor. *Dos* redibat ad illum, qui deſponſaverat; Si quis uxorem dimiſerat, *Dotem* ſimiliter reddere lege tenebatur, niſi redderet, uſuram menſtruam pendere neceſſe habuit & tutori mulieris pro ea de victu ad Odeum dabatur actio: hæ enim controverſiæ in Odeo, ubi jus dicebat Archon, diſceptari ſolebant. V. Sam. Petitum *Com. in Leges Atticas lib.* 6. *tit.* 2. Apud Romanos, ad maritum uxore mortuâ delatam *Dotem* eſſe, docet Pſeudocornutus *ad A. Perſii Sat.* 2. *verſ.* 14. ubi Nerium morte conjugum locupletatum eſſe refert. Hinc Martialis *lib.* 10. *Epigr.* 43.

Septima jam Phileros tibi conditur uxor in agro,
Nulli plus Phileros, quàm tibi, reddit ager.

Si item in adulterio maritus uxorem deprehendiſſet, dote eam mulctare poterat. Unde Acron *ad Sat.* 2. *lib.* 1 *Q. Horatii*, inquit, *antea adulteræ dotem tantùm perdebant.* Ipſe Satyricus,

Janua frangatur, latret canis, undiq; magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonet, vel pallida lecto
Deſiliat mulier, miſeram ſe conſcia clamet,
Cruribus hæc metuat Dos deprenſa.

A' *dote* dicta ſunt *Dotalia pacta* ſive tabulæ, quibus dote dicta ſignabantur. His cùm dicta fuerat dies, auſpices noctu & ſub auroram, auguriis operam dabant: Ipſa non priùs ſignabantur, quàm ſolennis ſtipulatio fuiſſet interpoſita, qui ritus colligitur è Plauti *Curculione Actu* 5. *ſc.* 2. *in fine.* Signatis acclamabatur, *Feliciter.* Juvenalis *Satyrâ* 2.

Signatæ tabulæ: dictum feliciter —

Talis enim erat fauſtæ ominationis exclamatio, quâ bona quæque ominabantur, & auſpicatum contractus initi eventum apprecabantur neogamis &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. *cum paralipom.* Joh. Dempſteri. Tempore nuptiarum apud Hebræos dotem offerebant ſponſi, & ſponſæ quisque ſuæ tabulas dotales, à Scriba conſignatas in manus tradebat: Si virgo eſſet, ducentos denarios ſeu 50. ſiclos: ſi vidua, centum denarios ſeu 25. ſiclos; infra quam ſummam dos non æſtimabatur, excedere autem & usque ad talentum auri extendi poterat. Exemplum iſtiusmodi contractus habes in Apocryphis; Tobiæ *lib.* 7. *cap.* 16. Aliud à Bertramo è Babylonico Thalmud deſumptum, ita habet: *Sexto die hebdomadis, quarto menſis Sivan, anno à creatione mundi*

5150.

5250. *juxta computandi rationem uſitatam Maſſiliæ, civitate maritima, Sponſus Rabbi Moſes, filius Rabbi Judæ, dicit Sponſæ Claronæ, filiæ Rabbi Davidis, filii Rabbi Moſis, civi Olyſſiponenſi; Eſto uxor mea; ſecundùm legem Moſis & Iſraëlis, & ego, ſecundùm verbum Dei, venerabor, honorabo, tuebor & regam te, pro more Maritorum apud Judæos uſitato, qui venerantur, honorant, tuentur & regunt ſuas uxores fideliter. Ita ego polliceor tibi dotem Virgini debitam, nempe ducentos denarios argenteos, qui ad te vi legis ſpectant: inſuper cibum, veſtitum, & neceſſaria quævis: tandem commercium conjugale, pro more totius Mundi.* V. Thom. Godvvynum *lib.* 6. *de ritibus Hebræorum cap.* 4. & Jo. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 9. & *ſeqq.*

Douana, apud Saracenos, Sultanorum Palatium, ubi theſauri eorum aſſervabantur, Vicentius Belvac. *lib.* 31. *cap.* 145. Atq; hinc ædes, quibus Fiſcales reditus, vectigalia, portoria, & cætera id genus tributa pro mercibus earumq; transvectione inferuntur, apud Hug. Falcandum *de Calam. Sicil.* Vox Gallis Italisq; etiamnum ea notione in uſu.

Doxologia, Græcè Δοξολογία, id eſt, *Glorificatio*, in Eccleſia dicitur Hymnus hic glorificationis, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto: ſicut erat in principio & nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen*: quem uſurpabant Veteres in fine Hymnorum & Pſalmorum, quò clariùs Deitatis unitatem, in Trinitate perſonarum, & unam Trinitatis gloriam, honorem eandemque glorificationem, palàm profiterentur, V. Baſilium M. *de Spiritu S. cap.* 27. & 29. ubi antiquâ conſuetudine populum Chriſtianum, pro veſpertino lumine, gratias agere ſolitum hacce formula, Αἰνοῦμεν πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, addit. Fuit autem Hymnus ille diligenter in Eccleſia retentus, pro cuſtodia doctrinæ Nicenæ, contra Arianos, qui æqualem eandemque Filio & Spiritui S. gloriam cum Patre tribuere recuſantes, hanc *doxologiæ* formulam adhibebant: Σοὶ τῷ Πατρὶ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα, διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, *Tibi Patri honor & gloria, per unigenitum tuum Filium; in Sancto Spiritu*, teſte eodem ubi ſuprà, *cap.* 25. Unde Leontium Arianum Epiſc. Antiochenum, in recitanda glorificatione, cùm alii canerent, *Gloria Patri & Filio*; alii, *Gloria Patri per Filium in Spiritu S.* ut fraudem abſconderet, doxologiam tacitè recitaſſe, ut ultima ſaltem verba, *in ſecula ſeculorum*, ab iis qui propè erant, audirentur, refert Theodoretus *Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 24. Tempore verò Conſtantii Imp. eoſdem glorificaviſſe, Πατέρα ἐν Υἱῷ, *Patrem in Filio*, refert Sozomenus *Hiſt. Eccl. lib.* 3. *cap.* 19. V. quoque Nicephorum Call. *Hiſt. Eccl. lib.* 9. *cap.* 24. &c. In Eccleſia Rom. Hymni hujus originem Hieronymo tribuit Remigius Autiſſiodor. Ita certè Hieronymus ad Damaſum Epiſc. Rom. *Tom. I. Concil. pag.* 625. *col.* 1. *edit. Pariſ. Precatur ergo Cliens tuus, ut vox iſta pſallentium in ſede tua Romana, die noctuq; canatur & in fine Pſalmi cujuslibet, ſive matutinis, ſive veſpertinis horis conjungi præcipiat Apoſtolatus tui ordo, Gloria Patri & Filio & Spiritui S. Sicut erat in principio & nunc* &c. uti ſuprà diximus, V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. I. cap.* 22. *toto.* Apud Græcos duplex eſt, Μεγάλη, i. *magna*, nempe Hymnus Angelicus, *Gloria in Excelſis*; & Μικρὰ, *parva*, quæ ſæpius in fine Pſalmorum repetitur, Trinitatis Glorificatio, *Gloria Patri & Filio* &c. V. Germanum Patr. CP. *Hiſt. Eccl. p.*154. Jac. Gothofredum *ad Philaſtrium pag.* 147. Meurſium *in Gloſſar.* Goarum *ad Euchology. Gr. p.* 58. &c. laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* ut & infrà in voce *Hymnus.*

DR.

Drachma, Gr. Δραχμὴ, genus nummi, quod interdum λεπτὸν, ἀλκὴν, ὀβολὸν, δηνάριον, quoque iidem dicebant, Romanis *Denarius* fuit, h. e. ſeſtertii quatuor. Quod ad pondus, ſeptem drachmæ unciam incurrunt; unde conſequitur, cùm libra ſit 12. unciarum, 84. drachmas fore in libra. Hinc Scribonius Largus *Epiſt. ad Calliſtum*: *Erit autem nota denarii unius pro Græca drachma. Æquè enim in libra octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt.* V. Oiſelium *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 8. Verùm ſubtili examine minam à libra, *Drachmam* à denario differre, docet Budæus: interim cùm ad ejus pondus proximus accederet denarius, utriusque par fuit ratio habita. Octavam unciæ partem fuiſſe, aſſerit Gronovius ex Iſidoro *lib.* 14. *cap.* 24. *Drachma octava pars unciæ eſt, & denarii pondus, argenti tribus conſtans ſcrupulis, id eſt, octodecim ſiliquis.* Hinc Fannius,

> *Uncia ſit drachmis bis quatuor: unde putandum*
> *Grammata dicta, quòd hæc viginti quatuor in ſe*
> *Uncia habet.*

Et Voluſius, *Dividitur uncia in ſcriptula viginti quatuor.* Idem Gronovius, contra Hotomannum, non 84. ſed nonaginta ſex drachmas libram efficere, probat. Namque & Fannius Remnius, modò laudatus:

> *Accipe prætereà patrio quam nomine Graji*
> *Mnan vocitant, noſtriq; minam dixere priores:*
> *Centum hæ ſunt drachmæ. Quòd ſi decerpſeris illis*
> *Quatuor, efficies hanc noſtram deniq; libram.*

Et Priſcianus, *Italica autem mina drachmas habet nonaginta ſex* &c. Valebat *Drachma* Attica ſex obolos, ſicut Æginæa decem: porro habebat 48. chalcos, & argentea decima pars fuit ſcutati aurei. Nam in argento & auro, non in ære, vetuſtiores drachmam ponebant, V. Frider. Gronovium *de Pecunia vet. paſſim.* Nomen quod attinet, *Drachma* à δράττεσθαι, id eſt, *continere* dicitur: quia comprehendit tantum κερμάτων ſive κερματίων, (ſic Græci vocabant exiguos nummulos æreos, quos cum Seneca *minutias æris* vocare poſſumus) quantum manu quis in pugnum contractâ capere ac continere poſſit. Cùm antiquam ὀβολοῦ, tum hanc *Drachmæ* originationem diſcimus, partim ex vett. Grammaticis, partim illo Plutarchi loco *in Lyſandro*: Κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ παμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσματι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς· ἀφ' ὧν παραμένει πλῆθος ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι. δραχμὴν δὲ τοὺς ἕξ ὀβολούς· τοσούτων γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο, *Videtur autem omnino vetus moneta ſic ſe habere, quia obeliſcis utebantur* (id eſt, numulis obeli figuram imitantibus) *ferreis, quidam etiam æreis. Unde permanet, ut hodieq; multitudo minutiarum æris oboli vocentur*: Drachmæ *autem ſex oboli, quia tantum manus complectebatur.* Oiſelius verò *loco ſuprà laudato.* ab Hebræo דרכמן idem ſignificante vocem deducit: Invenias Eſræ *cap.* 11. *verſu* 65. & Nehemiæ *cap.* 7. *verſ.* 78. V. Voſſium *in Etymol.* Mentio *Drachmæ* in N. T. Lucæ *cap.* 15. *verſu* 8. *At quæ mulier habens drachmas decem* &c. item Act. *cap.* 19. *verſu* 19. ubi ἀργυρίου *argentei* nomine venit. Erat autem apud Judæos quarta pars ſicli. Hinc Δίδραχμον, *Didrachmum*, Matth. *cap.* 17. *verſu* 24. ubi Syriaca verſio habet *Duo Zuzim*, qui idem valuere apud Hebræos, quod Denarius apud Romanos duplex. Iſtiusmodi Didrachmus nummus ſeu ſiclus dimidius olim apud Iſraëlitas quotannis templo pendebatur, ab omnibus viceſimum annum egreſſis, V. Exodi *cap.* 30. *verſ.* 13. quod tributum poſtea à Cæſare in ſuos uſus converſum, occaſionem dedit Judæis, quærendi è Servatore noſtro: *An liceat Cæſari tributum ſolvere?* Quibus Chriſtus reſpondit, *Reddite Cæſari quæ Cæſaris ſunt: & Deo quæ Dei ſunt.* Itaque religioſiores ex illis, utrumque pependerunt, Cæſari ſuum & Templo ſuum *Didrachmum*: donec, everſo templo, Veſpaſianus Capitolio id pendi lege juſſit. Apud Græcos *Didrachmus aureus*, Gr. χρυσοῦς, pro argenti valebat drachmis viginti: quot drachmas fecere decem Didrachmi argentei &c. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib. ult. cap. ult.* &c.

Draco, Gr. Δράκων, per metatheſin, ut vult Feſtus, quaſi Δέρκων, à δέρκω, *video*: Cæſari Scaligero dictus à δρᾶν ἄχος, *facere dolorem*; Voſſio, ἀπὸ τοῦ δρᾶν ἄκος, *facere medicinam*; nempe, quia innoxii ſunt. *Veris* enim *draconibus ora parva, & ad morſus non dehiſcentia*, Solinus *cap.* 30. ubi eos *non in dentibus, ſed in cauda vim habere, & verbere potiùs, quàm rictu, nocere*, addit. Et ſi quis illis morſus eſt, nil nocet, quod veneno careant: unde Veteribus in delitiis & oblectamentis, qui eos *agathodæmonas*, ἀγαθοὺς δαίμονας, vocabant. Servius *ad Poetæ verſum illum*, de vipera,

> —— *cœtumq; exterrita fugit:*

Tectis, inquit, *gaudet, ut ſunt ἀγαθοὶ δαίμονες, quos Latini genios vocant.* Inde *innoxia Numina* Lucano *lib.* 5.

> *Vos quoque qui cunctis innoxia Numina terris*
> *Serpitis aurato nitidi fulgore* dracones,
> *Peſtiferos ardens facit Africa.*

V. etiam infrà in voce *Dracunculi.* Certè inter Deos *dracones* ab Ægyptiis relatos eſſe, docet Martianus Capella *libro* 1. ubi de Saturno, quem, *dracunculum anni*, proin vocat Albricus. *Draconis* enim *caudam vorantis* hieroglyphico Tempus huic genti denotatum eſſe, notum. Sic *Draconem luci Nemeæi*, pro Numine habitum, diſcas ex Lucano *lib.* 3. Saltem ſanctos fuiſſe *dracones* & angues priſcis certum eſt, quos recenſere longa ſit ſeries: Nec ullus majorum gentium Deaſter, cui non conſecratus aliquis talis. Qua de re pluribus agit Caſp. Barth. *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 5. *verſ.* 460. & 511. omnes autem Æſculapio, præcipuè qui ſunt fulvo colore, adſcribit Pauſanias *lib.* 2. Quæ altera ratio eſt, qua etymon ſuum roboret Voſſius. Nam & Æſculapii filia *Panacea* dicta eſt ex πᾶν & ἄκος, *omne* & *remedium*, ut ipſo nomine omnium morborum remedia promittat, Plinio teſte *lib.* 24. *cap.* 4. Ideo autem Æſculapio olim *Dracones* dicati, quia Medicum ὀξυδερκῆ ac *circumſpectum* eſſe oporteat; quæ virtus cùm in milite quoque ſit eximia, poſterioribus Romani Imperii temporibus, *Draco* ſingularum erat cohortium ſignum, ut infrà videbimus. Porro *Dracones* non Dii ſolùm, vel ſaltem Diis ſacri, habiti ſunt, ſed & eorum ſpecie Deaſtros Gentilium apparere gaviſos frequenter legimus. Ac tum floribus ſparſis, qua ſerperent, culti fuere. Ovidius *lib.* 15.

> *Annuit his, motisq; Deus rata pignora criſtis,*
> *Et repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.*
> *Inde per injectis adopertam floribus ingens*
> *Serpit humum, flexitq; ſinus* ——

V. quoque Papinium Statium *Thebaid. lib.* 5. *verſ.* 580. & de hoc aſperſorum florum honore, Barthium præfatum *ad Claudianum* &c. Quòd verò illis jubas criſtasq; affingunt Poetæ, convincuntur teſtimonio Jubæ Regis. Cornificius tamen *ad Herennium lib.* 4. ardelionem neſcio quem, Romanum Forum circumvolitantem, *jubatum draconem* vocat. Sed & qui ipſi Orientem luſtrarunt, *criſtatos dracones* viſos teſtantur, inter quos Jac. Vitriacus *lib.* 1. *cap.* 89. Unde Juba de Africanis ſolùm (qui etiam ſoli ab æſtu regionis venenum trahunt) intelligendus eſſe videatur. *Jubas* autem infra

fra & ſupra dracones, os habere auctor eſt Ælianus *lib.* 10. *cap.* 25. at fœminas carere hoc ornamento, idem docet *lib.* 11. *cap.* 26. De aliis eorundem diximus ſuprà, in voce *Alati*. V. iterum Barthium ubi ſuprà, *Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 280. Ut pauca addam, illorum criſtis Bacchum fuiſſe olim inſignitum, Hecatem item dracone coronari ſolitam, diſcas ex Car. Paſchalio *Coronarum lib.* 1. *cap.*16. & *lib.*7.*c.*12. Eoſdem multa egregiè ad Medicinam facientia, præcipuè Magicam in ſe habere vim, multis adſtruit Plinius *lib.* 29. *c.* 4. Sed & Theſaurorum cuſtodes olim fingebantur, quia ibidem vigilantiâ opus &c. V. Phædrum *Fabulâ* 6. & Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *c.* 54. Adde Salmaſ. *ad Solin.* ubi de draconibus, quos *elephantias* quosq; *chamædracontes* hic Auctor vocat, *pag.* 307. 308. 343. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. III. cap.* 4. & quæ hic paſſim, inprimis in voce *Serpens*.

Draco, adde: *Perſici Dracones* capti ſub Aureliano memorantur Vopiſco *in Divo Aureliano*, *Tunc illæ veſtes, quas in templo Solis videmus, conſertæ gemmis, tum* Perſici dracones *& tiaræ* &c. Inter ſigna nempe Perſarum, eâ quidem ætate, *Dracones* fuere; paulo verò antè Parthorum, qui in Oriente rerum erant Domini, & apud quos, cùm cohortes millenariæ eſſent, cuique cohorti ſuus *draco* erat. Erant autem hi *dracones* ſimulachra verorū draconum, ea arte expreſſa ad terrorem hoſtibus inferendum, ut vulgò apud Romanos aliquando crederetur, viva ipſa animalia, non illorum imitamenta, ad bellum ferre Perſas: quæ in conflictu hoſtes appeterent, & miſerè vorarent. Quam falſam auditionem ridiculè ſecutus erat Hiſtoricus ille, cujus ineptias exagitat Lucianus *de conſcrib. Hiſtor.* Præter Parthos Perſaſque Indi quoque, ac Scythæ, *draconibus* uſi, ut ex Suida diſcimus. Ad Romanos à Parthis tranſiiſſe, vult Caſaubonus *ad Vopiſcum l. c.* Ab Aſſyriis, Codinus *de Offic. Conſtantinop.* Sed hos ſpectaſſe aliò vult Voſſius: Nam *draco* illis vel Numen Bel, vel Numinis ſymbolum fuiſſe videtur, V. Hieronymum *Præfat. in Danielem*. Alii verò iſtiuſmodi vexilla primùm cœpiſſe deferri, apud Romanos, tradunt, poſtquam Trajanus Dacos vicit, qui ſignis ejuſmodi ſimiliter utebantur. Erant autem *draconum* effigies depictæ, in ipſis vexillis lineis aut ſericis, eæque purpureæ, Ammianus *lib.* 15. 16. Claudianus *in Ruffinum lib.* 2. Alii. Neque ſolùm in militia, ſed & in pompa, præferebantur. Trebellius *in Gallienis*, ubi de Gallieno Decennia celebrante, inter alia, *Haſtæ*, inquit, *auratæ altrinſecus quingenæ, vexilla centena, præterea quæ collegiorum erant, dracones, & ſigna templorum omniumq; legionum ibant* &c. Hinc nomen Δρακώνιον, vexillo illi, quo in ceremoniis ſuis utebantur Byzantini Auguſti recentiores, de quo aliiſque eorum ornamentis accuratè agit du Freſne *ad Alexiadem*. A' Romanis porro *Draconem* fortè accepere, in præcipuum exercituum ſuorum vexillum, Impp. Occidui. Certè Guil. Brito, Carocium Othonis deſcribens, *Draconem* eidem pro ſigno impoſitum fuiſſe, diſertè memorat *Philipp. lib.* 2.

Erigis in carro palum, paloq; Draconem
Implicas, ut poſſit procul hinc, procul inde videri,
Haurias & ventos caudâ tumefactus & alis,
Dentibus horreſcens, rictuſq; patentis hiatu,
Quem ſuper auratâ volucer Jovis imminet alâ.

Imò & Saxonibus, inter militaria fuiſſe *Draconem* ſigna, docet Witikindus *Geſtor. Saxon. lib.* 1. & Anglis, ubi ab ineunte fere Regni origine ad hæc usque tempora præcipuum inter Regalia habeatur ſigna, non ſecus ac *Auriflamma* olim in Gallia, oſtendit du Freſne: origine moris hujus ab Uterpendragone petitâ, quem, cùm ſtellam Draconis ignei effigie horridam in cœlo conſpexit, futuri Regni omen, duos *Dracones* ex auro confieri, unumq; horum in Æde wintonienſi collocari juſſiſſe, altero in præliis uſum eſſe, tradit Matth. Monaſterienſis *A. C.* 498. De Ducibus Normanniæ, idem docet du Freſne ex vet. quodam *Regeſto* Fœderum Franciæ: De Flandriæ Comitibus V. *Chronic.* Andrenſe *p.* 491. De omnibus tandem penè nationibus, *le Roman de Garin*, apud C. du Freſne *Gloſſ.* Sed & *Draco* in Eccleſ. Rom. dicitur effigies *Draconis*, quæ cum vexillis, in Eccleſiaſticis proceſſionibus, deferri ſolet, quâ vel Diabolum ipſum, vel hæreſim triumphatam deſignari ajunt. *Conſuetudines* Cœnobii Floriac. *Dominicâ in Ramis Palmarum duæ fiunt proceſſiones: poſterior ad Floriacum, præeunt vexilla & Draco.* Alibi: *Ad proceſſionem portatur aqua benedicta & thuribulum ſine igne & Crux &* Draco *in pertica. Unus verò de infantibus in conſa, à Magiſtro ſuo præparatâ, affert candelam accenſam, ut præſtò ſit ignis, ſi extinguatur, qui in ore Draconis portatur. Ipſo die portatur Draco à Theſaurario* &c. V. Beletum *de Divin. Offic. cap.* 123. & Durandum *Rat. lib.* 6. *cap.*89. *n.*12. & *cap.*102. *n.*11. laudatos, in *Gloſſ. cit.*

Draconarii, apud Petrum Diaconum *Chron. Caſin. lib.* 4. *cap.* 39. ubi Henrico Regi, Romam adventanti, obviàm iiſſe ſcribit *Bajulos, Cereoſtatarios, Stauroforos, Aquiliferos, Leoniferos, Draconarios* &c. Græcè quoque Δρακονάριοι, ut liquet ex Leonis *Conſtit.* 3. & Δρακοντοφόροι, quod eſt in *Gloſſis* Græco-Latinis, dicti ſunt qui *dracones*, vexilla ſc. de quibus modò dictum, geſtarent. Sed & Vopiſcus jam eorum meminit in *Aureliano*, *Aquilifer legionis tertiæ, cum Vexilliferis & Draconariis*. Apud Romanos namque *Dracones* per ſingulas cohortes ad prælium ferebant, Lapſo enim penè imperio aquilis dracones ſucceſſere. Sidonius Apollin. *Carm.* 2. *verſ.* 232.

Ut primùm veſtras aquilas provincia vidit,
Deſiit hoſtiles confeſtim horrere dracones.

Ubi hoſtibus illos tribuit, aquiliſque opponit: ſed utroſque conjungit Vopiſcus *d. l.* & Claudianus *de Nuptiis Honorii & Mariæ*,

Stent bellatrices aquilæ, ſæviq; dracones.

De 4. *Ho. Conſul.* idem,

——— ——— *Ferventesq; tument poſt terga dracones.*

Atque hi quidem non è metallo aliquo formati, ut aquila, ſed vel picti, vel intertexti, & *in linteo*, ut Tertullianus refert, *depicti*. Hinc vento moveri dicuntur Ammiano *lib.* 14. & Sidon. Apollinaris *Carm.* 5. *verſu* 409. ſic canit:

——— ——— ——— *Textilis anguis*
Diſcurrit per utramq; aciem, cui guttur adactis
Turgeſcit Zephyris, patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem.

Color iſtiuſmodi vexillo purpureus, teſte Iſidoro *lib.* 14. *cap.* 41. Alioquin equitum cœruleum, peditum erat roſeum vexillum. V. Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiquitates Rom. lib.*10. *paralipom.* & plura ſuprà.

Draconis Sanguis, concreto ſucco rubens, inter viſus obſonia, quibus Mariam Mediceam Galliæ Reg. Amſtelodami excepit Societas Indiæ Orientalis, memoratur C. Barlæo in *Medicea*. V. quoque ſuprà in voce *Cinnabari*.

Dracontia, nomen gemmæ, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 10. & ex eo Solinum *cap.* 30. quorum is, *Draconites ſive Dracontia è cerebro fit draconum*: hic, *Excidi tur è cerebris draconum dracontias lapis, ſed lapis non eſt, niſi detrahatur viventibus*. Græcè ἡ δρακοντίας, unde *draconitis* apud Plinium reponit Salmaſius; & ἡ δρακόντειος, ſub. *gemma*. Nempe creſcit & coaleſcit gemma hæc in capite draconis, quam ut conſequantur incolæ (in India id fieri idem Plinius habet) dormientibus his animalibus capita amputant. Quâ arte autem dracones à venatoribus ſopiantur, idem Solinus mox ita exponit: *Præſtantiſſimi audacia viri explorant anguium foveas & receptus: inde præſtolati ad paſtum exeuntes, prætervectiq; percitis curſibus, objiciunt gramina medicata — ad incitandum ſoporem: ita ſomno obſopitis, è capitibus exſecant lapides* &c. Paulo aliter venationis hujuſce modum enarrat Philoſtratus *Apollonii lib.* 3. ubi de paluſtribus montaniſque draconibus prolixè diſſerens, in horum capitibus *ineſſe lapillos* hujuſmodi tradit, *ſpecie adſpectuq; jucundos, neque non coloribus aut tincturis ſplendorem inducentes, effectu virtuteq; admirandos*; uti ex Græco reddit Barthius, qui totam hanc hiſtoriam, lectu jucundiſſimam, Latinè à ſe tranſlatam, inſeruit *Animadverſionibus ſuis ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 5. *verſ.* 510. At de gemma iſta Solinus iterum, *Uſu ejus Orientis Reges præcipuè gloriantur, quanquam nullum lenocinium artis admittat ſoliditate; & quidquid in eo nobile eſt, non manus faciant, nec alterius quàm naturæ candor ſit, quo reluceat*; ad quem locum V. *Exercitationes* Salmaſii *pag.* 387. & *ſeqq.*

Draconus, adde: V. infrà *Drahonus*.

Dracunculi, apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo*, *Ægyptios* dracunculos *Romæ habuit, quos illi agathodæmones vocant*: erant parvi dracones, deliciarum aut ſuperſtitionis causâ domi ali ſoliti: quâ de re multa adnotavit, in altera Suetonii editione, *ad lib. ejus* 3. *cap.*72. Caſaubonus: plura Gerh. Jo. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *c.* 58. quorum is non ab Ægyptiis, quod dicit Lampridius, ſed à Phœnicibus, *Agathodæmonum* nomen illis eſſe inditum, docet *ad eum d. l.* Cum iiſdem infantes in cunis jacentes luſitare conſueviſſe, diximus ſuprà ubi de *Cunabulis*. Nec fortè aliunde fabula orta de Alexandro, Scipione, Auguſto & aliis, ex matrum cum draconibus congreſſu genitis; cùm etiam in lectos ſeſe inſinuare iſtiuſmodi animalia, & juxta homines accubare innoxii conſueverint. V. illuſtrem hac de re Luciani locum in *Alexandro*, nec non ſuprà in Voce *Draco*. Eſt & *Dracunculus*, Græcè Δρακόντιον, nomen herbæ, quam cum colocaſia, quæ κιϐώριον fert & fabam Ægyptiam, confundit Plinius *lib.* 34. *cap.* 15. cum aro eandem facit Salmaſius, & radicem quidem *Arum*, caulem verò *Dracontion* dictum ait, quòd varietate inſignitus eſſet, ſerpentum maculis ſimili. V. ipſum Plinium id confirmantem *lib.* 34. *cap.* 16. Oſtenſam eam herbam oraculo Herculi, ut ulceribus ſuis diu inſanabilibus ea tandem medicaretur, legas apud eundem Plinium; & certè τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἄκεσιν φάρμακον, *medendis ulceribus malignis & inveteratis efficaciſſimum remedium*, Theophraſtus vocat &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 973. & *ſeqq.*

Dracus, dæmonum, qui circa Rhodanum fluv. viſuntur, forma hominis & in cavernis manſionem habent, ſpecies; de quibus multa habet Gervaſius Tilleber. *in libro MS. de Otiis Imper. Deciſ.* 3. *cap.* 87. Certè Occitanis etiamnum *Drac* ſeu *Drago*, eſt nympha Gall. *une fée*. Hinc iiſdem *fa le Drac*, h. e. *Draculo ſe præbere*, Goudelinus apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Dragomannus, ſeu *Dragumannus*, vox quâ medii ævii Scriptores Græcanicum vocabulum Δραγούμανος, quod *Interpretem linguarum Exoticarum* notat, ἑρμηνεία γλωσσῶν, Paulo dictum 1. Cor. *cap.* 12. *verſ.* 10. efferunt; Michaël Dragumanus, in *Charta* Rogerii Duc. Sclavoniæ A. C. 1180. apud Joann. Lucium *de Regno*

Dalmat lib. 3. *cap.* 10. Erant nempe hujuſmodi Interpretes, inter Principum Officiales, in Aula inprimis CP. quibus qui præerat, Μέγας Δραγουμάνος dicitur Pachymeri *lib.* 5. *cap.* 6. & Codino: *Maximus Palatinorum Interpretum*, Tyrio *lib.* 17. *cap.* 20. &c. Italis hodieque *Torcimano*, Gallis *Truchman*, inde in uſu eſt. Vocis originem nonnulli à Germanico arceſſunt; alii ex Chaldaico *Targum*, de qua voce infrà, & V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit.* 16. *in Baron.* Carolo du Freſne *Dragumani* ſeu *Turchimanni*, ſic enim etiam tales dicti, ipſi *Turci* ſunt, quibus vox *mann*, i. *vir*, adjecta: adeoque eidem, qui *Turcorum* ſuâ linguâ loquentium Interpretes erant, *Turcimanni* Europæis appellati ſunt, in *Gloſſar.* V. de hujuſmodi Interpretibus Car. Paſchalium in *Legato cap.* 49.

Drabonus, fluviolus Germaniæ, in agro Trevirenſi, aliàs *Draconus*. V. ibi, vel *Drachonus*, ſed minùs benè, vulgò *die Droan*, aut *Dron*: Fortunato *lib.* 3. *Carm.* 12. vocatur *parvus Rhodanus*: ad cujus & Moſellæ confluentes Mediolanum caſtellum Nicetii Trevirici Epiſc. poſitum in monte fuiſſe tradit, hiſce:

Quem Muſella tumens, Rhodanus quoque parvulus ambit,
Decertantq; ſuo paſcere piſce locum.

Auſonio *tenuis* idem dicitur, in *Moſella*. V. Hadr. Valeſium, in voce *Rhodanus*.

Dromatis Canticum, dicitur in Eccleſia Rom. Officii Antiphona, apud Macrum *in Hierolexico*. Apud Vett. verò Δραματικὸν genus dicendi appellatum eſt, à geſtu & actione, quod aliter Διαλογικὸν vocabatur. Cum enim hoc ſolutâ oratione primùm conſtaret, dein metris incluſâ, quibus fabulæ ederentur; primus Crates Athenienſis illis exolvit vinculis, fabulaſque ſine metro dedit, & Δραματικὸν appellavit, δρᾶν enim Doricè *agere* eſt. Quamvis enim & ſedendo quædam partes expediantur, à majori tamen parte genus hoc dictionis nominandum fuit: ſed & in ſeſſione quoque actio eſt. Genera ejus complura: antiquiſſimum *Paſtorale*; poximum *Comicum*, è quo *Tragicum* natum; miſtum autem, *Epicum*, de quibus omnibus V. ſuo loco, plura autem hanc in rem, apud J. C. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *c.* 3.

Drillopotæ, dicti Vett. de quibus Juvenalis illud ſonat,

— — — *vitreo bibit ille Priapo.*

V. Salmaſium *ad Capitolinum in Pertinace.*

Dringenſtenium, Germ. *Dringenſtein*, opp. Germaniæ, in Comit. Naſſav. Dillenburgico, cum caſtro præcelſo, Dillenburgo 1. mill. German. diſtans. Cyr. Lentulus *Geneal. Princ. Naſſov. MS.*

Dromades, ex tribus Camelorum ſpeciebus Leoni Africano memoratis, *Raguahil* Arabibus: Graciles ſunt exiguæque ſtaturæ, qui, ſarcinis gerendis inferiores, reliquos tantâ pernicitate ſuperant, ut dici unius ſpatio ampliùs centum paſſuum millia conficiant, iter modico viatico ad dies 8. vel 10. per deſerta perpetuantes. Iis nobiliores Numidiæ Arabes & Afri Lybici uti ſolent. Cumque Rex Tombuti magnâ celeritate alicujus momenti negotium Numidis mercatoribus indicare cupit, non alio jumento utitur. Indis *Bacambal* dicuntur, quos cum domino camelarium ferentes & viaticum neceſſarium, linguas 50. in diem facile conficere, ſcribit Vinc le Blanc *Itiner. Part.* 2. *c.* 22. Eſaiæ *cap.* 66. *v.* 20. *Circaroth* dicti videntur Bocharto *Hierozoici Part. prior. Lib.* II. *c.* 4. quem omnino de hoc animali vide. Addam, quod apud Strabonem legitur *lib.* 15. eos, quos è Drangis Ecbatana miſit Alexander, ad Parmenionem conficiendum, ἐπὶ δρομάδων καμήλων, *camelis dromadibus vectos*, *iter dierum triginta aut quadraginta, etiam ἑνδεκαταίους διανύσαι, undecim diebus peregiſſe*, illuſtre velocitatis eorum argumentum. De Zenobia tamen, cùm hoc camelorum genere uteretur in fuga ad Perſas, capta. V. Vopiſcum *in Aureliano.*

Dromicum Templum apud Phoc. *cap.* 29. *Ubi & ſacrum illius ſepulchrum & templum* Dromicum *eſt*; & Codinum apud Leonem Allat. *de Templis Græc. In magna Eccleſia S. Sophiæ, quæ priùs* Dromica *erat*: dicitur Ædes, tectum laqueatum non habens, ſed anguſtum: ſolùm pontem, ex aſſeribus, ſuper trabes, per latitudinem porrectum, ut adhuc Romæ in Templis S. Pauli, S. Cæciliæ, aliiſque: Cujuſmodi pontes *Corridori* Italis dicantur. Dominic. Macer *in Hierolexico.* Salmaſio verò ſic vocatur Templum, quod laqueatum eſt, ex Conſtantino *de Imperio*, ubi εἰλημαλικοὺς ναοὺς, h. e. *templa, quorum culmen totum erat ex apſide*, ἀπὸ τῶν δρομικῶν diſtinguens, in hiſce ξυλοχραφίαν appellat laquearia picta & cælata. Δρομικοὺς autem vocat, an quia fornicem oblongam & rectâ ſerie *currentem* abſque ullis ſinibus haberent? An quia ſimiliter eſſent tecta, ut ſunt porticus illæ, quas Græci δρόμους ὑποσέγους appellant? Idem Εἰλημαλικοὺς καμάρας appellat, quæ ex ſtructura factæ eſſent & concavos receſſus haberent, ad diſcrimen τῶν Δρομικῶν, quæ erant formâ ſemicylindri & oblongæ. V. Salmaſ. *ad Solinum pag.* 1219.

Dromones, naves curſoriæ, longæ & expeditæ, apud Iſidorum *Origin. lib.* 19. *cap.* 1. Ælfricum *in Gloſſis*, Procopium *Vandalic. lib.* 1. Alios, à velocitate *curſus*, qui Græcis δρόμος dicitur. Certè primus eorum uſus fuit, ad curſum publicum; quem non equis tantùm, vehiculiſque, ſed navigiis etiam ac *dromonibus*, per flumina, lacus, ſinus, ut res tulit, diſpoſitis, ſtetiſſe diſcimus ex *Tab. Itiner.* quæ iter Veronâ Ravennam per Hoſtiliam deſignans, Hoſtiliis Ravennam per Padum iter faciendum notat: & ex Senatore, apud quem Theodoricus R. *Dromonariorum Hoſtilienſium*, in hunc uſum, meminit, *lib.* 2. *Epiſt.* 31. Sic Leonem Imp. navigia fabricari juſſiſſe, quibus uteretur, cùm peregrè proficiſci & navigare neceſſe eſſet, aut cùm in Palatia ſuburbana vel Aſiatica, mari emenſo, vellet tranſire, legimus apud Conſtantinum *de Adminr. Imper. cap.* 41. ubi Βασιλικὰ δρομώνια illa vocat, ſicut *Curſorias* Sidonius *lib.* 1. *Epiſt.* 5. &c. Sed & ad onera deportanda illorum uſum, huicque potiſſimùm *Dromones* addictos fuiſſe, teſtatur idem Senator *lib.* 5. *Ep.* 16. Unde onerarias fuiſſe naves, ὁλκάδας Græcis dictas, innuit Theophylactus Simocatta *Hiſt. Mauric. lib.* 7. *cap.* 10. qui proin *Dromonem* illum, quem Mauritius, ſaluti ſuæ conſulens, in portu CPolitano conſcendit, ὑπηρέτιν ὁλκάδα appellat, *lib.* 8. *cap.* 9. At poſtmodum tranſiit appellatio, ad majores naves bellicas, ut videre eſt apud Leonem *in Tacticis*, Annam Comnenam, Guil. Tyrium, Thom. Walſinghamum, Alios. Scribitque Phil. Pigafetta *in Notis Ital. ad Leonis Tactica p.* 292. quæ in maris tractu CPoli Theſſalonicam navigia decurrunt, etiamnum *Dromonia* appellari. Car. du Freſne *Gloſſar.* Hinc *Dromonarii*, ſimiles claſſiariis, quorum meminit Suetonius *Veſpaſiano cap.* 8. ſed non iidem. V. de illis Caſſiodorum *lib.* 2. & 4.

Dropax, apud Martialem *lib.* 3. *Epigramm.* 74.

Pſilothro faciem levas & dropace *calvam*
Nunquid tonſorem, Gargiliane, times?

Unguentum eſt depilatorium, quo piloſa loca, hic faciem: *lib.* 2. *Epigr.* 29. brachia: apud Auſonium *Epigr.* 132. inguina; apud eundem Martialem *lib.* 10. *Epigr.* 64. crura; alibi alas &c. lævia ac glabra luxurioſi olim inter Romanos reddebant, quod δρωπακίζειν proin dixere. V. ſuprà ubi de *Alipilis* &c.

Droſſatus Regni, apud Ericum *Hiſtor. Suec. lib.* 3. *pag.* 81. Gubernator eidem eſt, *lib.* 4. *pag.* 121. Princeps Senatus, Jo. Loccenio.

Drotius, Scaligero, qui eo Nitiobriges à Petrocoriis dividi tradit, *Dragutus* fluv. Galliæ, vulgò *le Drot*, alluit Caput Drotii *Capdrot*, Bironem, Villam Regalem *Villereal*, Caſtelliones *Caſtillones*, Salvitatem *la Salvetat*, Duratium *Duras*, Montemſecurum *Monſegur*, & inter Gerundam ac *Canderot* vicos in Garumnam devolvitur. Apud Aimoinum in *Vita* Abbonis, ubi, inter Dornoniam fluv. & Monaſterium Regulæ *Arot* ſeu *Codrot* torrentem aut fluviolum occurrere ait, legi vult Hadr. Valeſius *Drot* ſeu *Codrot torrens*: ita ut *Drot* ſit nomen fluvii; *Codrot* appellatio vici ad ejus oſtium poſiti, & ita dicti, quaſi *Cauda Drotii*: quæ duo, nimirum flumen & rivum, Aimoinus in unum confudit, V. Valeſium in voce *Garumna.*

Drujas, apud Lampridium *in Alexandro Sever. Mulier* Drujas *eunti exclamavit* &c. alibique paſſim apud Scriptores *Hiſtoriæ Aug.* corruptè pro *Dryas*, Salmaſio Judice; *Dryades* enim ſemper ſcribuntur in membranis; quæ quam cognationem cum antiquis Galliarum *Druidis* habuerint, oſtendere non liquidum eſt. *Druidarum* religionem penitùs aboleviſſe Claudium, ſcribit Suetonius; qui tamen fortè non omne illud genus extinxerit; Nam & *Druidarum* apud recentiores mentio, & ſtirpe eorum ſati quidam in Galliis dicuntur, apud Auſonium. Verùm præfati Auctores *Druidarum* virorum nuſquam, mulierum tantùm *Dryadum* meminerunt, quæ ferè ſemper fatidicæ introducuntur & vaticinatrices & ſagæ, videnturq; nominatiſſimæ fuiſſe, ut quæ conſulerentur in rebus divinis, uti olim Delphica oracula: Sic de Aureliano Vopiſcus, de Diocletiano Idem, de aliis alii. Fortè iſtæ, quòd plurimùm in lucis, *Druidarum* antiquorum imitatione, verſarentur, ibique ſacris operarentur, vel quòd ex eorum ſtirpe oriundæ crederentur, id nominis adeptæ ſunt. Certè fatidicæ fuere & ſortilegæ, cujuſmodi mulierum artem in uſu fuiſſe, apud antiquos Gallos Germanoſque notum: apud Plutarchum enim legimus, in exercitu Cimbrorum & Teutonum mulieres fuiſſe, quæ ex verticibus aquarum & fluminum eventum pugnæ certò ſuis prædicerent. Nec diverſi generis fuere *Fatæ* illæ, Gall. *Fées*, de quibus multa Francici Romanenſes fabulantur. Salmaſius *ad Lamprid.* A' voce Celt. *Trevve*, i. *fides*, ſeu *Drut*, i. *amicus*, etymon arceſſit Bucherius &c.

Druidæ, adde: De iis ita Amm. Marcellinus *lib.* 15. *Per hæc loca*, inquit, *hominibus paulum excultis viguere ſtudia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos & Eubages & Druidas. Et Bardi quidem fortia illuſtrium virorum facta heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus lyræ modulis, cantitarunt.: Eubages verò ſcrutantes ſeria & ſublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos* Druidæ *ingeniis celſiores, ut auctoritas Pythagorea decrevit, ſodalitiis aſtricti ac conſortiis, quæſtionibus occultarum rerum altarumq; erecti ſunt, & deſpectantes humana animas pronuntiarunt immortales.* Interim eas de corpore in corpus tranſire opinati ſunt, teſte Cæſare *lib* 6. Georg. Hornius ſtatuit, *Druydum* Philoſophiam ab Aſſyriis Magis fluxiſſe, qui Germanicâ linguâ hodieque dicuntur *Trutten*, vel *Truttner*. Sicut igitur vox *Magus*, quam olim boni ſignificatûs fuiſſe contendunt, nunc in malam partem accipitur: ita & *Druydas* nunc idem vult dici, qui Diabolicis artib' dediti præſtigiis hominibus illudunt. Unde hodieque à Friſiis dæmonem *Druſ* vocari, refert Suffridus Petri: qui apud priſcos Friſones *Druydas* quoq; ſeu *Druyſas* fuiſſe (quorum inde ab antiquo Friſonis ævo ad Radbodum II. atque ultimum gentis Regem, decem hos, ſed interruptâ ſerie

ſerie recenſet: Hajonem, Vichonem I. Serapionem, Harconem I. Synnam, Harconem II. Vichonem II. Popponem, Sivardum & Occonem) *in Annalibus Friſiorum* narrat, V. G. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.* 2. *cap.* 12. Eosdem, ut & Gymnoſophiſtas, obſcurè ac per ſententias philoſophatos eſſe, docet Laërtius *lib.* 1. Lucanus,

Plurimaq; obſcuri fudiſtis carmina Bardi.

Drunciamus, gener Caſſii Imp. cui poſt Caſſii mortem ita pepercit Marcus Imp. ut tamen defuncti ejus bona fiſco vindicaret, *l.* 7. *Cod. ad L. Jul. Maj.* & apud Capitolinum *in M. Antonino* Vulcatius *Drientianum* vocat. Caſaubonus *ad Capitolinum*.

Drungarius, adde: *Magno Drungario* Claſſis, præ aliis ſuberat δινεϱ@- Δϱυγγάϱι@- τῦ σόλυ, ut eſt apud Annam Comnenam *Alexiad. lib.* 12. *p.* 369. Apud Cedrenum memoratur quoq; *Drungarius Cibirrotarum*, in *Leontio*; Apud Auctorem *Hiſtoriæ Miſc. lib.* 13. *Drungarius* Δωδεκανήσ8 &c. V. *Gloſſarium* Meurſii & Myrepſum *ſect.* 1. *cap.* 443. laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario*. Originem vocis quod attinet, Græcam illam eſſe, ſed barbarefactam à Græcis recentioribus, vult Salmaſius. Ῥύγχ@- enim *roſtrum* eſt, quod vulgares Græci jam olim dixere δϱόγγοι: qui militum multitudinem cuneatim roſtratimque pugnantium, fronte ſc. in anguſtum deſinente, videntur ſic appellaſſe; nam & *capita porcina* hujuscemodi cuneos fuiſſe vocatos, notum ex Vegetio & Ammiano. V. cum *Notis ad Vopiſcum in Probo*, (ubi tamen, *drungos* quandoque à *cuneis* diſtingui, & apud Vegetium ubiq; *globos* exponi, Græc. συςϱοφας, hocq; pugnæ genus uſitatum maximè Barbaris non it inficias) & *ad Solinum p.* 311. & 364.

Druſci, pop. Syriæ ad montem Libanum, ſub proprio olim Principe ſui juris: hodie ſub Turcis degunt. V. de *Druſcorum* expugnatione Thuanum *lib.* 84. & Rauwolf *in Itinerar.* Plura autem de iis in voce *Druſi*. Georg. Hornius duos in Aſia Principatus agnoſcit, *Sidonis* & *Druſcorum*, & Fachreddinum priorem tenuiſſe docet, *Orbis Polit. Part.* 2.

Druſilla, ſoror Caligulæ Cæſaris, primùm L. Caſſio, poſtea M. Æmilio Lepido nupta, urbes per omnes divinis, poſt obitum, honoribus coli juſſa eſt. Nec defuit Senatorii Ordinis vir Livius Geminius, qui juraret, ſe eam vidiſſe in cœlum aſcendentem; cumque Diis converſantem: ac exitium ſibi familiæque imprecaretur, ſi falleret, teſtes Deos & in his *Druſillam* invocans. Quo etiam juramento, quemadmodum Numerius Atticus ſimiliter de Auguſto jurans, ſeu potiùs pejerans, decies ſeſtertium meruit, ut auctor eſt Dio *lib.* 59. ex quo etiam cognoſcimus, eam habitu Veneris, cognomine *Pantheæ*, conſecratam, quò proin J. Lipſius refert veterem hanc Inſcr.

VENERI COELESTI
AUGUSTÆ SACR.
MUMMIA C. F. DORCAS
S. P. F. C.

V. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 12.

Dryas, V. ſuprà *Druidæ*.

Drymus, adde: Heſychio fuit Χωϱίον τῆς Ἀττικῆς ϗ φϱέϱιον, *regio Attica & caſtellum*, V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ part.* 3. ubi de 174. *populis Atticæ*.

Dryphacta, apud Cyprianum *Epiſt.* 20. quæ eſt Celerini Confeſſoris, *Nam ipſum Eteuſem ſemper appellavi — quia pro ſe dona numeravit, ne ſacrificaret, ſed tantùm aſcendiſſe videtur usq; ad Dryphacta & inde deſcendiſſe*: vox eſt origine Græca, de qua Heſych. Δϱύφακτον, inquit, αἱ τῦ δικαςηϱίυ θύϱαι ἢ κιγκλίδες, ἢ τὰ διαφϱάγματα ἢ τὰ πεϱιχαϱάκωματα, *Tribunalis fores ſunt ſeu cancelli, ſeu ſepes* &c. V. ſuprà in voce *Cancelli*.

DU.

Ducalis Corona, utriusq; generis *Ducibus*, majoribus minoribusque, quorum hi in ditione majoris poteſtatis ſunt, communis, à Regia parùm differt. Quippe in utriusque lamina aurea, quæ caput ambit, pretioſis quoque lapillis diſtinguitur. Ex ea exeunt flores & folia ſuâ ſerie laminam adumbrantia: Quâ ratione quercea olim, h. e. civica corona repræſentari ſolebat, ut ex numiſmatibus nonnullis Auguſti videre eſt. Interim *Ducalis* è ſuperiore parte tota patet, cùm Regum coronæ ſint clauſæ, Græcè hinc ἐπανώκλειςαι appellatæ. Quam in rem V. plura apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 9. *cap.* 22. Atque hæc pro recentiori vocis notione, quâ *Duces* denotantur dignitate tales. Sed & *Duces* olim exercitus coronati erant, quoties exercitum luſtrabant. Statius *Sylv. lib.* 4.

Sæpe coronatis iteres quinquennia luſtris.

Unde Caſſio exercitum luſtranti lictor coronam inverſam repoſuiſſe legitur, apud Appianum Alex. *Bell. Civ. lib.* 4. Coronabantur porro Duces, tum à Ducibus aliis, tum à militibus, uti docet Paſchalius ubi ſuprà, *lib.* 7. *cap.* 5. Et quidem lauro, poſt mortem. Val. Maximus *lib.* 1. *Annibal M. Marcellum interemptum legitimo jure elatum, Punico quoq; ſagulo, & corona donatum aureâ, rogo impoſuit.* Hinc de Polynice idem Statius *Thebaid. lib.* 12.

— *Hoſtiles ſuper ipſe & victor acervos*
Paciferâ lauro crinem, vittaq; decorus
Accubas —

V. iterum Paſchalium *d. Op. lib.* 4. *cap.* 5.

Ducas ſeu *Duccas*, Græcis Byzantinis Δύκας, apud du Freſne *in Hiſtor. Gallo-Byzant.* ubi de *Conventionibus* Michaëlis Palæologi Imp. & Genuenſium A. C. 1261. & in *Charta* Manuelis Imp. *A. C.* 1180. idem cum Latino *Dux* eſt. Hinc illuſtri inter Byzantinos familiæ nomen &c.

Ducatus, appellata primùm moneta *Ducatûs* Apuliæ eſt, cuſa à Rogerio Siciliæ R. A. C. 1240. uti docet Falco Beneventanus: inde monetæ Veneticæ ſpecies, cui lemma:

Sit tibi, Chriſte, datus, quem tu regis, iſte Ducatus.

Venetos enim *Ducem*, pro capite habere, nemo ignorat. Δυκάτοι eſt, apud Phranzem *lib.* 3. *cap.* 27. *Zecchinum* hodie vocant, ab officina monetaria, quæ *Zecca* Italis. Hi primùm cudi cœpere, ſub Joanne Dandulo, qui *Ducatum* iniit A. C. 1280 uti refert Petrus Marcellus *in Princip. Ven.* Rhodienſium quoque Militum, in *Statutis* Ord. Hoſpit. S. Joan. Hieroſol. *tit.* 5. §. 42. ubi *Ducatus Rhodi* occurrit, apud du Freſne *Gloſſar.* &c.

Ducenarii, in vett. *Inſcr.* obvii non ſemel, dicebantur in militia, qui ducentos homines regebant, ut *Centenarii*, qui centum. Inter Procuratores ſic dicebantur, quibus ducena ſeſtertia in ſalarium erant conſtituta. In vet. *Inſcr.* Anquariæ Hiſpan. II. ITEM. PRO. AUG. PROV. BÆTI. AD. DUCEN. ACCIPIENDA. i. *Procuratori Auguſti Provinciæ Bæticæ ad ducena accipienda.* Quaſi dixiſſet, *Procuratori Ducenario*. Sic Pertinax, cùm apud Jul. Capitolinum, *ad ſeſtertium ducenorum ſtipendium dicitur translatus in Daciam*, Procurator Ducenarius Daciæ factus intelligi debet, Salmaſ. Atq; hinc *Ducenarii* & Centenarii, in Schola Agentium in rebus, in qua *Ducena* gradus erat proximus Principi Agentium, ſic ut è *Ducena* ad Principatum Agentium promotio fieret, du Freſne. Sed & *Ducenarii equi*, ut & *Centenarii*, dicti ſunt, qui *ducenta* & *centum* ſeſtertia, in Ludis olim Circenſibus merebant: *quadringenta* quoq; habet Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 25. cùm legitimum præmium quinque eſſent aurei, ut docet Salmaſius *ad l.* V. quoque infrà in voce *Miliarii*.

Ducere Fatorum verbum eſt. Seneca Philoſ. *Ducunt volentem Fata, nolentem trahunt.* Tertullianus *in Jona*,

— — — *ſi ſic tua dextera ducit* &c.

de quo vocis ſignificatu V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 1. *verſu* 302. Item Architecturæ, unde *muros ducere*, apud Poëtam,

— — *pars* ducere *muros*,
Moliriq; arcem —

Foſſas ducere, quod Græcis ταφϱοβολεῖν, apud alios. Et quidem muri *jaci* ac *duci* dicuntur, ut & aggeres, qui materiâ congeſtâ eriguntur: at foſſa duci, non *jaci* rectè dicitur; ducitur enim foſſa, in qua jaciuntur fundamenta, quæ & ipſa ducuntur, ut & mœnia. Salmaſius *ad Solinum pag.* 309. Plura verbi ſignificata exequitur C. Barthius *ad Statium paſſim*. Apud Martialem, *ducere*, pro exhaurire eſt, *lib.* 3 *Epigramm.* 22.

Summa venenum potione duxiſti &c.

Duces, apud Judæos, è captivitate Babylonica reduces, dicti ſunt, qui, unà cum Pontificibus, Populum regebant: Poſtquam enim redux Eccleſia in patriam, varias ſubiiſſet vices ſub Perſis eorumque Satrapis Æchmalotarchis; Græcis, Lagidis præcipuè: tandem excuſſo jugo famulisque lupatis, αὐτονομίαν ſibi recuperavit, quâ non niſi a Romanis tandem deturbata eſt. Et primò quidem *Duces* habuit, non *Principes*; quorum primus Zerubabel פַּחַת *dux Judæ* appellatur, Hagg. *cap.* 1. *verſ.* 1, 14. & *cap.* 2. *verſ.* 21. qui præter familiæ ſuæ, Eſr. *cap.* 2. *verſ.* 2. aut tribus ſuæ principatum, nullum Imperium, niſi Æchmalotarchæ ſeu Ethnarchæ, geſſit; unde plures ei adjunguntur ſocii, ejusdemque dignitatis collegæ, Eſr. *cap.* 4. *verſ.* 2. 3. & *cap.* 3. *verſ.* 2, 8. & *cap.* 5. *verſ.* 1, 2. Cujusmodi fuere & Succeſſores ejus; ſicut Davidicorum *Ducum* ultimus, Janna Hircanus, ne quidem Hieroſolymis habitavit, ſed infeſtis ſibi fratribus & Simeone Pontifice, trans Jordanem conceſſit. Sub *Ducum* itaque horum regimine Status Ariſtocraticus fuit quidem, ſed tamen, ut non penès ſolos *Duces*, verùm Pontificem etiam, atque complures ſimul Sacerdotes, *Pontificum* nomine cenſeri ſolitos, ſumma rerum fuerit. Numerantur autem *Duces* ſequentes, *Zerubabel, Meſullamus, Hannania, Barachias, Haſadias*; poſt quem Aſmonæorum *Principum* imperium cœpit, licèt *Duces* Davidici non deſierint usque ad Jannam Hyrcanum præfatum. Floruit hac periodo Ezras Scriba, auctor abſolutiſſimæ & omnibus ſeculis memorandæ reformationis Eccleſiæ illius temporis ad normam Legis & Moſaicæ doctrinæ, princeps Virorum Synagogæ Magnæ, cujus operâ *Canon conſtitutus* & in ſuas partes diſtributus eſt, aliaque facta, quæ *Maſora* nomine vulgò veniunt. Eodem tempore multis uſitata fuiſſe videtur *Paraphraſis V. T. Chaldaica*; ortaq; hebdomadalis illa Sabbatina *Legis Prælectio*, in Judæorum Synagogis frequentata, cujus mentio Actor. *cap.* 15. *verſu* 21. Etiam *Verſio Septuagintaviralis*, ad hanc temporis periodum, licèt magis vergentem, referenda &c. V. Franc. Burmannum *Synopſ. Theol. Chriſtian. Part. prior. lib.* IV. *cap.* 37.

Duces, & *Comites*, ſub Impp. poſterioribus, iidem erant primò. Quos enim ad quamlibet provinciam defendendam milite credi-

to peculiariter deſtinabat Imp. cùm *Duces* priùs vocarentur: *Comites* poſt Conſtantinum dicti ſunt, quòd ſub Comitivæ primi ordinis dignitate ducendis milicibus ab Imperatore præficerētur. Dein infimæ Latinitatis ævo, & illo tempore, quo jam nullum fuit in Occidente Imperium, *Duces* & *Comites* ſic ſeparati ſunt, ut *Duces*, quibus una tota provincia aut urbes plures adminiſtrandæ crederentur, appellarint; *Comites* verò ſingularum Urbium Judices & Rectores, Salmaſius *ad Pollionem in Macriano*. Sic ſub prima Galliæ Regum ſtirpe *Duces* dicebantur, qui multis civitatibus, quarum ſingulæ ſuos Comites habebant, erant præfecti. *Victorinum Ducem ſuper ſeptem civitates*, Eoricus Gothorum Rex *præpoſuit*, apud Gregorium Turon. *lib.2. c.20.* Nicetius *in Urbe Arverna, Rutheno atq; Ucetia, à Childeberto R. ordinatus*, legitur apud Eund. *lib* 8. c.18. &c. gradusque Comitatus ad *Ducatum* fuit. Fortunat. lib. 10. *Poëm.* 22.

Qui modò das Comiti, des tibi jura Ducis!

Cujus promotionis formula habetur, apud Marculf. *lib. 1. Form.* 8. & Senatorem *lib.7. Epiſt.* 4. ubi, quale eorum fuerit munus, indicatur. V. quoq; Pithœum *Adverſ. lib.1. cap* 8. Hotomannum *de Verbis Feudal.* Marcam *Hiſtor. Benebarn. lib.1. cap.18. n.5.* laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſar.* & in voce *Dux.* In ſpecie *Duces Francorum*, vocati ſunt Majores Domûs Regum Franciæ, *Hiſtor. Franc. Tom. II. p.* 659 ubi de Erkenoaldo: Item Pariſienſes Comites, aut qui regiones adjacentes vel *Comitis* vel *Ducis* titulo regebant, quòd ii præcipuam in Aula auctoritatem poſſiderent & Francorum in hiſce tractibus *Duces* eſſent; unde poſtea Pariſienſi tractui *Franciæ* peculiaris nomenclatura data eſt, quam hodieque *l' Isle de France* appellari notum. Primus autem hac dignitate ornatus eſt, Robertus cogn. *Magnus*, A.C. 861. cui ſucceſſit fil. Hugo, cogn. itidem *Magnus* & *Abbas*: hunc excepit frater Odo, poſtmodum Rex Franciæ dictus A.C. 888. poſt quem frater ejuſdem Robertus, *Dux* primùm & *Marchio Franciæ*, poſtea *Rex* itidem appellatus eſt A.C. 922. Succeſſit Hugo Magnus Com. Pariſienſis, à Ludovico R. *Dux Franciæ* dictus, A.C. 943. quem excepit fil. Hugo Capetus, A.C. 960. tertiæ Regum ſtirpis, quæ hodieque feliciter regnat, Autor. Car. du Freſne *Gloſſario.*

Duciani, in *l.un.* Cod. Juſtin. *de Litor. Cuſtod.* Officiales ſunt *Ducis* limitis, Id.

Ductu ſuo bellum gerit, qui per ſe; *Auſpiciis ſuis*, qui per Legatos, illud obit. Hinc de Auguſto Suetonius *cap.* 21. *Domuit autem partim ductu, partim auſpiciis ſuis, Cantabriam, Aquitaniam* &c. Et in vet. *Inſcr.* apud Plin. *lib.3.c* 20 de eodem, QUOD. EJUS. DUCTU. AUSPICIISQ. GENTES. ALPINÆ. OMNES. QUÆ. A. MARI. SUPERO. AD. INFERUM. PERTINEBANT. SUB. IMPERIUM. P. R. SUNT REDACTÆ. Seneca paulo aliter *Ep.* 33. de Epicureis, qui omnia ſemper ad unum ſectę ſuę ἀρχηγὸν referebant: *Omnia, quæ quiſquam in illo contubernio locutus* eſt, *unius* ductu & auſpiciis *dicta ſunt.* V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.*

Dudhaim, Geneſ. *cap.* 30. *verſ.* 14. *Quum autem abiens Ruben temporibus meſſis triticeæ, inveniſſet* dudhaim *in agro — dixit Rachel Leæ, da quæſo mihi de* dudhaim *filii tui.* & *verſ ſeq. propterea cubet ille* (Jacob) *tecum hac nocte pro* dudhaim *filii tui*: Tremellio & Junio redduntur in genere *flores amabiles*, à דוד *dud*, i. amicus. *Joſeminum* in ſpecie, Ebræo Jarrio; *lilium*, Franciſco Georgio Veneto, *mandragora*, LXX. Interpp. Chaldæo Paraphraſti & vet. Latino Interpreti &c. Et quidem poſtrema expoſitio reliquis receptior, & vero ſimilior. Sed cur mandragoræ fructus tantopere Racheli expetitus fuerit, hærent Eruditi. Nam quòd conciliare ſomnum, quòd vim philtri habere, quòd fœcunditatem juvare dicitur, cum frigiditate ejus ſumma vix componi poteſt. Afferunt diſtinctionem locorum, conſtitutionum uteri & alia non pauca, de quibus ne cogitavit quidem unquam ſancta fœmina. Quòd enim putant, adeo fuiſſe ſolicitam, de quærenda fœcunditate, ut ad eam rem medicamentis uti voluerit, vix temporum illorum convenit ſimplicitati. De philtris, indignum refutatione. Placet itaque Auguſtini judicium c. *Fauſtum lib.* 22, *cap.* 56. *Dicam quid ſentiam — Cùm hæc mala* (mandragoræ ſc.) *vidiſſem & propter iſtum ipſum ſacræ lectionis locum, id mihi obtigiſſe gratularer (rara enim res eſt) naturam eorum diligenter, quantum potui, perſcrutatus ſum — Proinde rem comperi pulchram & ſuaveolentem, ſapore autem inſipido; & ideo, cur eam mulier tantopere concupieris, ignorare me fateor, niſi fortè propter pomi raritatem, & odoris jucunditatem.* Certè *novimus aliquando puellas & mulierculas, imò & viros, qui florem unicum quovis pretio redimere voluiſſent*, verba ſunt A. Riveti, cujus eruditam *in h. l. Exercitationum* quæ *num.* 130. eſt, vide.

Duelli Judicium, ad veri probationem introductum, quo ambiguas controverſias medio ævo dirimi mos fuit, à Septentrionalibus populis traxit originem. Apud quos, cùm ab initio jam in uſu eſſet, *armis lites ſuas decernere*, ait Vell. Paterculus, præſertim id invaluit, ex quo Gundebaldus Burgund. R. in *LL.* ſuis *tit.* 45. ſtatuit, *Ut ſi pars ejus, cui oblatum fuerat jusjurandum, noluerit ſacramenta ſuſcipere, ſed adverſarium ſuum veritatis fiduciâ armis dixerit poſſe convinci, & pars diverſa nō ceſſerit, pugnandi licentia non negaretur.* Quæ quidem lites dirimendi ratio recepta eſt poſtmodum, in *LL.* Alemannorum, Bajvvariorum, Longobardorum, Danorum, aliorum. Potiſſimùm verò propria fuiſſe Francorum videtur, ex *Vitâ* Ludovici Pii A.C. 831. ubi de Bernardo: *Is ergo Imperatorem adiens modum ſe purgandi ab eo quærebat more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armisq; impacta diluere.* Neque tamen cuivis ſuapte ſponte *Duello* contendere licebat, ſed neceſſe erat, ut de eo ſubeundo Judices decernerent. Quo facto decertaturi pignus apud eum deponebant, ut poſtmodum, pro damni ac jacturæ compenſatione, eo cederent victi, atque hoc *Duellum vadiare* dicebant. Interdum verò *Gagia duelli* ad Dominum ſpectabant: namq; & in eum finem apud Judices vel Dominum deponebantur, ut in mulctam pars illorum cederet. Jam verò dicebatur is *falſum vadium* incurrere, qui cum reo, quem appellaſſet, duellum inibat, ante peracta coram Judice ſacramenta in hiſce occaſionibus fieri ſolita: ut &, qui eum, quem appellaverat, criminis non conviciſſet, quod Gall. *Se mettre en faux gages*; uti contrà, qui rem, quam intenderat, probaſſet, dicebatur *ſe mettre en lojaus gages.* Sed & interdum ipſi parti *Vadium* dabatur, ex *L.* Bajvvar. *cap.* 17. §. 2 Quinimò is uſus invaluerat, ut appellans chirothecam ſeu rem quamvis aliam coram Judice projiceret, eamq; appellatus, Judicis priùs petitâ veniâ, è terra levaret, eoque facto duellum in ſe ſuſcipere profiteretur. Datis autem & receptis vadiis, jam non ampliùs pacem inter ſe Appellans & Appellatus poterant inire, inconſulto invitoq; domino; quin ab hoc, ſi paci conſenſum præbere nollet, ad perficiendum duellum poterant conſtringi: Et tum dies pugnæ ad quadrageſimum ſolebat indici, uti docet du Freſne ex *Aſſiſiis* Hieroſol. *MSS. c.* 95. Arma *Duello* certantiū, ſi pedites eſſent, *Gladius* & *Clypeus* erant, *Specul.* Saxon. *lib.1. act.* 63. Si equites, armatura tum ipſarummet partium, tum equorum, longè erat operoſior, ut in iiſdem *Aſſiſiis* videre eſt, apud Eund. Per *Statuta* S. Ludov. *lib.1. c.*8 Si *Miles* de crimine aliquo capitali appellaretur à *Villano* aut *Cuſtumario*, Militi liberum erat Equitem; contrà, ſi Villanus à Milite appellaretur, Militi peditem pugnare. Ætas, quâ quis duellum inire cogi poterat, erat 21. annorum, juxta *Stabilimenta* ejuſdem Regis *lib.* 1. c.71. & 140. Eximebantur autem *Mulieres, Sexagenario majores, Ægroti*; *Sacerdotes* item, *Clerici ac Monachi*, quorum hi tamen *Vicarios* & *Campiones* dare tenebantur. Pœna ſuccumbentium Duello fuit ultimum ſupplicium, ſuſpendium, capitis minutio vel certè membri debilitatio pro criminis qualitate. Erant tamen varii caſus, in quibus *Duello* non erat locus, quos V. apud du Freſne laudatum &c. Hanc verò pravam lites dirimendi conſuetudinem, quam *impiam* vocat ipſe Luitprandus Longobardor. R. in *LL. tit.* 91 §. 4. varia Concilia anathemate damnarunt, vel certè improbarunt: Reges quoque ac Principes penitùs abolere, in ſuis ditionibus, non ſemel annisi ſunt, præſertim Ludovic' IX. Franc. R. qui duella omnia in ſuis terris fieri prohibuit; At cùm inveteratâ conſuetudo extirpari funditus non poſſet, eò tamen res deducta eſt, ut *Duella* non ſuſciperentur, niſi in 4. iſtis caſibus enarratis in *Arreſto* 22. Jul. 1422. quorum primus eſt, *Ut crimen capitale eſſet.* 2. *Ut de crimine perpetrato omnino conſtaret.* 3. *Ut accuſatus eo notoriè infamaretur.* 4 denique, *Ut res per teſtes probari non poſſet* &c. Plura hanc in rem, V. apud ſæpius laudatum C. du Freſne *in Gloſſ.* ubi præter auctores complures *de Duellorum Regulis, Ritibus ac Cerem.* ex profeſſo agentes, quos laudat, *Edictum* Philippi Pulchri R. Franc. jam quidem ſemel à Savarone, atq; iterum ab A. Favyno editum, è MS. longè emendatiùs exhibet, univerſam *Duellorum* uſûs ac ritus ſeriem complexum: ut & ſuprà in *Campio*, item in voce *Campus*, nec non infrà ubi de *Monomachia.*

Duillia lex, auctore M. Duillio Trib. Pl. anno U.C. 304. L. Valerio Poplicola Potito, M. Horatio Barbato Coſſ. voluit, *Ut qui plebem ſine Tribunis Pl. reliquiſſet, quiq; Magiſtratum ſine provocatione creaſſet, tergo & capite puniretur.* Liv. *lib.* 3 Fuit & *Duillia Mænia* lex, quam M. Duillius, & Lucius Mænius Tr. Pl. Cajo Marcio Rutilo, Cn. Manlio Capitolino Imperioſo II. Coſſ. tulere anno U.C. 396. *Ut fœnus ne majus unciario exerceretur*, Liv. *lib.* 7. quæ lex repetitio fuiſſe videtur legis XII. Tabb. à qua fœnus unciarium conſtitutum fuiſſe, tradit Tacitus *Annal. lib.* 6. Iiſdem auctoribus, eodem anno ſancita lex fuit, *Ne quis poſtea populum ſevocaret: qui hoc faceret, capitale eſſet.* V. Liv. *lib.* 7. ſuprà laudato.

Dulces, apud Sulpitium Sever. *in Dialogis* & alios Scriptores ejus generis, interiores ſunt amici, quos *delitioſos* appellabat recentior ætas, ut ex Anaſtaſio Bibliothecario notat Caſp. Barthius *Adverſar. lib.* 6. *cap.* 20. *delicias* melior. Sulpitius *Dial.* 3. *Poſtremò Aurelius Presbyter, dulciſſimus meus, longiore via veniens, anhelus cucurrit.* Salvianus *Epiſt.* 8. *Domino & dulci ſuo Eucherio.* Et *in fine*, *Vale Dominus & Dulcis meus* &c. Sic *Dulcedo*, amabilitas morum, gratiâ ſingulari prædita converſatio. Ut *miræ Dulcedinis vir*, apud Hugonem Falcandum, *Dulcedo Dei*, in *Capit.* Caroli M. &c. V. Caſp. Barthium iterum *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 11. *verſ.* 369.

Dulcia, V. infrà *Dulciarius.*

Dulciana, Muſic: cantus dulcioris ſpecies. Aimericus de Peyraco Abb. Moiſſiac. in *Vita* Caroli M. *MS.* apud du Freſne:

Quidam pelvim modicam tinniebant,
Bacilo ſonos properantes.
Quidam flautas dulcorabant,
Cæteris cunctis concordantes.

Quidam Dulcianam *anthonjabant,*
Melos ſuave concinentes.
Quidam, diaphoniam diſſonabant,
A' dulciſono diſcrepantes &c.

Dulciarius, apud Treb. Pollionem *in Divo Claudio*, ubi recenſentur ea, quæ Valerianus Imp. Claudio, tum Tribuno Martiæ quintæ legionis, tribui juſſit: *Piſcatorem unum*, Dulciarium *unum. Ligni quotidiani pondo mille* &c. & Lampridium *in Heliogabalo*, Dulciarios *& Lactarios tales habuit, ut, quæcunque coqui de diverſis eduliis exhibuiſſent, vel Structores, vel Pomarii, illi modò de dulciis, modò de lactariis exhiberent*: dicebatur, qui *Dulcia*, h. e. placentas vel liba, Græcè πεμματα, ἡδύσματα, γλυκίσματα, ἐπιδορπίσματα, conficiebant. *Gloſſæ*, Πλακουντάριοι, *dulciarii, placentarii.* Juvenalis, muſtacea *dulcia* interpretatur; ubi Interpres monet, conſueviſſe antea per nuptias *dulcia* recedentibus erogari, pro apophoretis. Græci etiam γλυκυπηκτας dixere, unde vox vetus Latinorum *Lucunter* pro *Dulcio* &c. V. Salmaſium *ad l. cit.* Fingebantur autem ex farina iſta opera, & mille modis figurabantur, ut placentæ, ſcriblitæ, cruſtula, lucunculi, hami, lacerculi, ſpicæ, globuli, enchyta, circuli, liba, aliaque plurima. Martialis, *Mille tibi* dulces *operum manus iſta figuras Extruet.* V. quoque infrà in voce *Fictor.*

Dulciniſtæ, à *Dulcino* quodam Novarienſi, Valdenſes dicti leguntur, apud Blondum *Dec. 2. lib. 9. ad A. C.* 1307.

Duliani, Græcè Δυλιανοὶ, Hæretici, ex Arianis, qui Verbum Divinum, non Filium Æterni Patris conſubſtantialem, ſed *ſervum* eſſe aſſerebant. Dominic. Macer in *Hierolexico.* V. *Chriſtianocategori.*

Dulichium, adde: Sponio hodie videtur ea eſſe, quam *Thiaki* vocant, 3. ſolùm aut 4. mill. à Cephallenia diſtans, quam proin *parvam Cephalleniam* appellant nonnulli; quamvis pro Ithaca hanc ſumat Strabo. Sed Ithaca hodie *Jathaco* nuncupatur, & versùs Orientem ingens portus viſitur in Inſ. *Thiaki*, cum ruderibus urbis, quam hodieque *Dolicha* dicunt. Adde, quòd *Thiaki* Inſ. altero tanto major ſit, quam Ithaca Straboni fuiſſe dicitur. Sed nec *Dulichium*, una ex Echinadibus videtur, ſi Homero fides. V. eum *Itinerar. Græciæ Part. I. pag.* 131.

Dulkak, apud Arabes Scriptores, monſtrum eſt marinum, animal viz. forma hominis ſtruthionem inequitantis, naves aggrediens, & vectores oppugnans, atque inclamans, *voce gloriationis ſeu lætitiæ*, h. e. læta & auribus gratâ, quo commento Sirenas illos denotare, conjicit Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap.* 15.

Dunus fluv. alio nomine *Tala*, fluvius eſt Galliæ, in Caletis, vulgò *Dun en Caux*: Naſcitur apud vicum, quem à re Fontem Duni appellitant, *Fontaine le Dun*, & attingens vicum S. Petri veteris *S. Pierre le vieux*, Dunum fluvii nomine clarum, *le Bourg-Dun*, Vallem Duni *Val-Dun*, ad vicum S. Albini decurrit in mare. Victriacum ſuper fluvio *Duno* & *Dunum* locum, memorat *Chronicon* Fontanellenſe. In *Literis* Caroli Calvi, *Dunus, tam ſuperior, quàm inferior*, deprehenditur; ubi Dunus Superior fortè eſt *Bourg-Dun*, inferior *Val-Dun*. Richardus II. Normannorum Dux *in Duno terram* commemorans, & Geroldus Miles II. molas in villa dicta *Dun*, & mercatum, quem habebat, apud Dun, referens, ambo Burgum Dunum haud dubiè deſignant. V. Hadr. Valeſium in voce *Caleti.*

Duo, in vet. *Inſcr.* haud pridem detectâ in Æde Monaſterii S. Acheoli juxta Ambianum, *Dua*:

PRO SALUTE ET
VICTORIA EXX G
APOLLINI ET UER
JUGODUMNO
TRIBUNALIA DUA
SETUBOGIUS ESUGGI
F. D. S. D.

apud Car. du Freſne.

Duo Maria, nomen Inſ. *Baharaim*; in ſinu Perſico, margaritarum piſcatione celebris, apud Andr. Bellunenſem. V. ſuprà in *Baharaim*, & plura apud Bochartum *Hierozoici Part. poſter. pag.* 678.

Duodecim, Græcè οἱ Δώδεκα, ſub. *Dii*, Dii erant Conſentes & præcipuo honore Romæ ac apud Athenienſes culti, quorum picturæ ſeu imagines extabant in Ceramico. His altare ſacrum erat, dictum Βωμὸς δώδεκα θεῶν, in quo paulo ante Siculum bellum lapide quodam ſe ipſum homo aliquis mutilavit, quod mali ominis habebatur. Per eoſdem jurare ſoliti ſunt, in familiari colloquio: Μὰ τοὺς Δώδεκα θεοὺς, *per Duodecim Deos.* V. Pauſaniam *in Atticis pag.* 3. Plut. *in Nicia* & ſuprà in voce *Conſentes.* Iidem *Duodecim* ſimpliciter appellantur, apud Martianum Capellam *lib. 1. de nupt. Merc. & Philol.* De his Suetonius in *Auguſto* intelligi poteſt, cùm *cap.* 70. ait: *Cœna quoque ejus ſecretior in fabulis fuit, quæ vulgò* Δωδεκάθεος *vocabatur, in qua Deorum Dearumque habitu diſcubuiſſe convivas, & ipſum pro Apolline ornatum, non Antonii modò Epiſtolæ, ſingulorum nomina amariſſimè enumerantis exprobrant, ſed & ſine auctore notiſſimi verſus:*

Cùm primùm iſtorum conduxit menſa choragum,
Sexque Deos vidit Mallia, ſexque Deas:
Impia dum Phœbi Cæſar mendacia ludit,
Dum nova divorum cœnat adulteria.
Omnia ſe à terris tunc Numina declinarunt,
Fugit & auratos Jupiter ipſe thronos.

Et pergens addit: *Auxit cœnæ rumorem ſumma tunc in civitate penuria ac fames. Acclamatumque poſtridiè, frumentum omne Deos comediſſe: Et Cæſarem eſſe planè Apollinem, ſed Tortorem.* V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiquit. Rom. lib. 2. cap.* 3. & Fr. Roſſæum *Archæol. Att. lib. 2. cap.* 1.

Nomina Duodecim Deorum.

Jupiter.	Juno.
Mars.	Veſta.
Mercurius.	Minerva.
Neptunus.	Ceres.
Vulcanus.	Diana.
Apollo.	Venus.

Duodecim Tabulæ, præcipuum Romanæ Juriſprudentiæ caput, Jus Papirianum ſequutæ ſunt hoc modo. Initio civitatis populus ſine lege certa, ſine jure certo primùm agere inſtituit, omniaque manu Regis gubernabantur. Poſtea auctâ ad aliquem modum civitate, ipſe Romulus in partes 30. ſeu Curias populo diviſo leges quasdam Curiatas ad populum tulit: tulerunt & ſequentes Reges, quas omnes Sext. Papirius, tempore Superbi, in unum collegit, unde Jus civile Papirianum ortum: de quo ſingularem ſcripſit librum Gran. Flac. Liciniatus, in quo Romuli, Numæ Pompilii, aliorumque Regum leges expoſuit. Exactis dein Regibus, lege Tribunitiâ in uſu eſſe jus Papirianum deſiit, omnibusque Regiis legibus abolitis, Pop. Rom. iterum incerto magis jure & conſuetudine potius quàm lege, per 20. circiter annos uti cœpit. Itaque anno ab U. C. 291. C. Terentius Arſa Trib. Pl. Conſulibus L. Lucretio Tricipitino & T. Veturio Gemino, legem ſe promulgaturum profeſſus eſt, de Quinqueviris legum de Conſulari imperio ſcribendarum causâ creandis. Sed reſiſtentibus acriter primùm Patribus, & Præfecto urbis Q. Fabio, deinde etiam Conſulibus, perlata ea non eſt. Verùm inſequenti anno, P. Volumnio & Servio Sulpitio Camerino Coſſ. legem Terentillam à toto Collegio relatam Livius docet *lib.* 3. Dionyſius verò *lib.* 10. non relatam eam hoc anno fuiſſe, ſed Collegium Tribunorum ad populum tuliſſe, de Decemviris legum ſcribendarum ceandis, ex quorum præſcripto omnia tam privatim, quàm publicè gererentur, auctor eſt. Certatum exin aliquot annos, inter Patricios & plebem de hujus legis promulgatione, donec tandem anno 299. Spurio Tarpejo, A. Æternio Coſſ. Senatusconſultum factum eſt, ut Legati mitterentur ad Græcas urbes, quæ ſunt in Italia: alii Athenas, qui peterent à Græcis leges optimas & inſtituto ſuo convenientiſſimas. Miſſi itaque ſunt Sp. Poſthumius, Ser. Sulpitius, A. Manlius, quibus anno tertio reverſis, Tribuni Pl. urſerunt ut Legumlatores crearentur: ſic ejurantibus Magiſtratum Ap. Claudio & T. Genutio, qui in ſequentem annum Coſſ. deſignati erant, & Tribunorum, Ædilium, Quæſtorum Magiſtratu aliisque ad tempus antiquatis, Comitiis centuriatis Decemviri creati ſunt, qui an. 302. aſſumtis civitatis gubernaculis Remp. conſtituere ſunt aggreſſi. Hi leges conſcriptas tum ex Græcorum jure tum è patriis conſuetudinibus propoſuerunt in decem tabulis cognoſcendas cuilibet, ferentes admoneri ſe à privatis hominibus & hoc agentes, ut leges placerent omnibus: diuque conſultaverunt cum Proceribus, revocantes ad exactiſſimum examen ſingulas. Ubi verò viſæ ſunt bene habere, primùm Senatu coacto, nemine contradicente, Senatusconſultum de iis fecerunt: deinde Centuriatis Comitiis in præſentia Pontificum, Augurum, aliorumque Sacerdotum, à re divina exorſi, calculos dederunt Centuriis: tum plebiſcito quoque confirmatas, & in æreas columnas inciſas, unâ ſerie propoſuerunt in loco fori maximè conſpicuo. Sequenti anno 303. cùm adhuc Leges quædam deeſſe viderentur, ad perfectionem Juris, additæ ſunt ab iisdem Decemviris adhuc duæ, ut ſic XII. Tabb. numerus conficeretur, de quibus ita Cic. *de Oratore*: *Plurima eſt in XII. Tabulis antiquitatis effigies, quòd & verborum priſca vetuſtas cognoſcitur, & actionum genera quædam Majorum conſuetudinem vitamque declarant. Sive quis civilem ſcientiam contempletur, totam hanc, deſcriptis omnibus civitatis utilitatibus ac partibus XII. Tabb. contineri videbit is: ſive quem iſta præpotens & glorioſa vita delectat (dicam audacius) hoſce habet fontes omnium diſputationum ſuarum, qui jure civili & legibus continentur. Fremant omnes licèt, dicam quod ſentio: Bibliothecas mehercule omnium Philoſophorum unus mihi videtur XII. Tabularum libellus, ſi quis legum fontes & capita viderit, & auctoritatis pondere & utilitatis ubertate ſuperare.* V. quoque eundem *lib. 2. de Leg.* Livium, Dionyſium &c. Quo magis dolendum eſt, earum nil niſi fragmenta quædam, hinc inde in Auctoribus diſperſa, ſupereſſe: in quibus colligendis primus operam ſuam collocavit Aymarus Rivallius Allobrox easque eſt interpretatus *Hiſtoriæ Civ. lib.* 2. Hunc ſequuti Oldendorpius Germanus & Franc. Balduinus, quorum

hic earum ſententiam prolixè oſtendit, & quomodo ex his tabulis Jus fluxerit civile, conferendo cum Pandectis declaravit. His ſucceſſere Fr. Hotomannus, Jac. Cujacius, Jac. Rævardus, Pandulphus Pratejus, Adr. Turnebus, Joſ. Scaliger & Juſtus Lipſius, nec non Lud. Cario & Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. qui omnes utiliſſimis commentariis quidquid ex his Legibus reliquum eſt illuſtrarunt. Ipſas verò integras Jurecoſſ. veteres Sextus Ælius, Servius Sulpitius Labeo & Cajus, quorum vix nomina reliqua ſunt, eruditis ſcriptis ſuis explicuere. Auſonius eorum tripartitam diviſionem fuiſſe ſcribit, ita ut prima pars egerit *de Jure ſacro*: Secunda *de Jure publico*: Tertia *de Jure privato*: De Jure ſacro, unicum reſtat Kaput: *Sacra privata perpetuò manento*: cœtera omnia de funeribus & ſepulchris agunt. De Jure publico paulo plura ſuperant. Tertiæ partis reliqui ſunt Tituli: *De Patria poteſtate, de Teſtamentis ac Tutoribus, de ſuſpectis Tutoribus, de legatis & hæredibus, de in Jus vocando, de Judiciis, de re judicata, de emptione venditione & uſucapionibus, de Collegiis, de Servitutibus & Finibus regundis, de Injuriis aliiſque delictis, de Furtis.* V. Roſinum retrò laudatum. Primam omnium in XII. Tabb. legum ab hiſce verbis, *Si. in. jus. vocat* &c. incepiſſe docet J. Gothofredus *ad duod. Tabulas*: cujus cum tria aut quatuor fuerint Kapita, horum ultimum laudat A. Gellius *lib.* 20. *cap.* 1. his verbis: *Verba ſunt hæc de lege, Si. in. jus. vocat.* Unde colligit Oiſelius, veteribus in more fuiſſe, cùm è XII. Tabb. legis Kaput aliquod referrent, ut legis principium ἀπὸ τῶ ϰοινῶ præmitterent: quemadmodum hodie adhuc quamplurimi, cùm legis Kaput, ſive paragraphum laudant, prima ipſius legis verba prænotare ferme ſolent. V. eum *Notis in locum Gellii præfatum.*

Duodecima Hora, ſeu *Duodena*, V. ſupra *Completorium*, & *Decima Hora.*

Duodecimviratus, apud JC. Anglos, eſt duodecim hominum, qui in quolibet fere judicio, ſive civili, ſive criminali, de facto priùs decernunt, quàm Judex de jure pronuntiet, uti docet Covvellus, quorum Sacramentum cujusmodi fuerit, habent Forteſcutus, Bractonus & Fleta, laudati Car. du Freſne, in voce *Juratores*, ut & in voce *Duodena.*

ad *Duos Pontes*, Germ. *Zvvei brucken*, Gall. *Deux Pons*, opp. Germaniæ, in Palatinatu, ſedes Ducum Bipontinorum, in cineres à Gallis redactum A. C. 1677. V. in voce *Bipontium.*

Dupla, ſeu *Nolula*, in tintinnabulis, quæ in Eccleſia pulſantur, recenſetur Durando: fortè ea quæ in Hierologio pulſatur, Fr. Dominic. Macer *Dupla* ſeu *Duplicia* ea monaſteria dicta eſſe ſcribit, in quibus Monachi Monachæque vel ſimul vel contiguè habitabant; in *Hierolexico.* V. infrà *Ecceta.*

Duplex Aureus, Gall. *Double d' or*, nummus aureus Francicus. Vet. *Regeſtum* 20. April. 1340. *Fiebant duplices auri de* 23. *Karaz ponderis* 36. apud du Freſne *Gloſſar.* in primis in voce *Moneta.* At *Duplex* Bulla, Gr. Δίπλυχ☉ βυλλὴ, Δίπτυχ☉ Κηρόβυλλον ſeu Δικήρον, dicitur, quæ ab utraque parte ſignum impreſſum habet. Cujusmodi bullà Pontifex utitur, poſt coronationem, habente ab una parte SS. Petri & Pauli icones; ab altera nomen Pontificis. V. ſuprà *Dicerium.*

Duplex Officium, in Communione Rom. dicitur, in quo Antiphonæ integrè *duplicantur*, ſeu cùm duo Cantores in Choro, pluvialibus induti, canunt verſiculos, & majori apparatu, candelis pluribus, campanarumque numeroſiore pulſu feſtum peragitur: Hinc *Officium ſeptem candelarum* & *Annale*, quoque dictum. Cujusmodi officio, Apoſtolorum, Evangeliſtarum & Confeſſorum præcipuas feſtivitates, celebrari, juſſiſſe Pontifices, docet Dominic. Macer *in Hierolexico. Quinque verò candelarum*, item *Semiannale* & *Succentoris* officium dici *Semiduplex* legas, apud Eund.

Duplicarii, qui reliquerant ordines, virgis cæſii, Liv. *lib.* 2. c. 59. Ubi *Duplicarii* ſunt, quibus ob virtutem duplicia dabantur cibaria, Varr. *de L. L. lib.* 4. Ita & Vegetius *lib.* 2. *cap.* 7. *Duplares*, inquit, *torquati & ſimplares torquati erant, quibus torquis aureus ſolidus virtutis præmium fuit, quem qui meruiſſet, præter laudes, interdum duas conſequebatur annonas.* Idem *duplares armaturas* vocat, quæ duas annonas; *ſimplares*, quæ ſimplas, conſequebantur. Idem Livius *lib.* 7. Conſulem milites, qui in præſidio Decio fuerant, *duplici frumento* in perpetuum donaſſe, ait. Quem morem, duplicia cibaria virtutis ergò donandi vetuſtiſſimum eſſe ex Herodoto conſtat *lib.* 6. Hodie tales *Doppelſeldner* Germanis dicuntur.

Dupliones, in Gloſſis, διπλοῖ ſunt, qui aliàs *binarii* dicebantur, ut Græcis διπλοῖ χρύσινοι, ſeu δίχρυσοι, quaſi *duplices aurei.* Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Sev.*

Duracina Ceraſa, V. ſuprà in voce *Diospyron*: de *duracinis* verò *Perſicis* & *duracinis uvis*, Salmaſium *ad Solinum p.* 604. & 610.

Durandal ſeu *Durandart*, nomen ſpathæ, quam Carolo M. Francici Romanenſes tribuunt, quam *Invincibilem* quoque dictã, cum cœteris Regalibus ornamentis, in Eccleſia B. Dionyſii in Francia aſſervari, ſunt qui tradant. Ejus meminere *Geſta* Philippi III. R. Franc. ann. 1271. *Et quoniam à tempore Caroli M.* —— *conſueverunt Reges Franciæ Jocoſam ſpatham prædicti Caroli* —— *in die coronationis ſuæ* —— *à quodam de Nobilioribus ante ſe facere tenevi & deferri: illam Roberto Comiti Atrebatenſi* —— *tradidit illa die deferendam.* V. Turpinum *cap.* 18. & Lud. Moſcardum *Hiſtor. Veron. lib.* 4. Ad hujus fortè imitationem *Duriſſimus* appellabatur Spatha vel enſis Wilhelmi cognom. *Sectoris ferri* Com. Inculiſmenſis, apud Ademarum *in Chronico. Cum Rege eorum Storim ſingulari conflictu dimicans enſe curto nomine* Duriſſimo, *quem Walander faber cuderat* &c. V. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà in voce *Curtana.*

Durilarum, vulgò *Ducler*, prædium Galliæ, memoratum Monacho Centulenſi *in lib.* 2. *Miracul. S. Richarii*, eſt in pago Rothomagenſi Ciſſequanico, Gemetico non procul. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Rothomagenſis pagus.*

Durei, vel *Duri*, in *Tab.* Peutingeriana, iidem fortè, quos *Buros* vocant Dio & Capitolinus in *Marco.*

Durla, villa, adde: Conventibus Francorum ac Synodis olim celebris. *Durla vicus* dicitur Poëtæ Saxoni; nunc in Ducatu Juliacenſi eſt, ad fluv. Ruram, ab ipſo Juliaco non procul. Olim *Marcodurum*, V. *ibi.*

Duria, vulgò *Dore*, & *Doire*, fluvius Galliæ, in Arvernis ad quem Magnum *Manlieu* fuiſſe, memoratur *in Vita S Boniti.* Influit in Elaver, poſtquam præ cœteris Curvam petram *Corpiere* alluit, Hadr. Valeſius in voce *Magnus locus.*

Duria, Doria, adde: *Duria* Seguſinus, ab oppido Seguſione, vulgò *Suſa* Italis, *Suſe* Galliis dicto, quod alluit, *Doire Suſine* Gallis dicitur, h. e. *Doria Seguſinus*, ut ab altero Duria diſtinguatur: ad urbem Taurinos auget Padum, qui pòſt Sturam, dein Orgum, poſtea Duriam majorem accipit. Idem in voce *Seguſio.*

Duriſſimus, nomen enſis Guilielmi Com. Inculiſmenſis, apud Ademarum *Chron.* V. ſuprà *Durandal.*

Durius, celebris Agitator, apud Silium Italicum *lib.* 16. ubi ludos à Scipione celebratos in Africa memorat.

Durus, propriè ὁ ἰσχυρὸς & καρτερὸς, ut *duri agreſtes, duri agricolæ*, apud Poëtam: quales quia ut plurimum laboris patientes, hinc *durare* & *pati* idem. Poeta,

> *Durate & vosmet rebus ſervate ſecundis.*

Hoc eſt, καρτερεῖτε. Et apud Comicum, *Quis heic durare ſi ſic ſit, poteſt?* Cujus loco *pati* abſolutè uſurpat, eodem ſignificatu, Virgilius,

> *Certum eſt, in ſylvis, inter ſpelæa ferarum*
> *Malle pati* &c.

Inde *vinum* & *acetum durum* apellari cœpit, de valido & robuſto vel auſtero. Similiter *dura muria*, ἡ δριμεῖα, ſeu ἡ ἐπιτεταμένη ἁλμή, *acerrima* ſeu *ſalſiſſima*, quæ liquidiſſima erat. Sic meminit *caleſtis aquæ ſub dio ſalibus duratæ* Columella *lib.* 7. *cap.* 4. quâ greges perluebantur. Ubi *aqua durata ſalibus* eſt, quæ *dura*, i. ſalſa & acida evaſit, cui rei plurimùm Sol confert. Alibi *durati piſces* occurrunt, i. ſale duro vel dura muria ſalſi. Non enim duriores efficiuntur vulgato ſenſu piſces, qui ſaliti ſunt, ſed interdum etiam liquefacti in muria ſic vocabantur &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 345. & 346.

Duſii, Gallorum incubi dæmones, apud Auguſtinum *de Civ. Dei lib.* 15 *cap.* 23. *Ficarii Fauni* Romanis, Papiæ, V. ibi.

Duſtris, vel *Doſtra*, vulgò *Douſtre*, amnis eſt Galliæ, in Vice-Comitatu Torinnenſi, qui pars eſt pagi Lemovicini, Cadurcini & Petrucorici, dictus à caſtro Torinna *Turenne*, V. Hadr. Valeſium, in voce *Torinna.*

Duthmala, fluvius Brabantiæ, vulgò *Dommele*, in veteri pago Taxándrio: per Burſtellam ſeu Boxtellam, & Sylvam Ducis, in Moſam defluit. Valeſius in *Toxandri.*

Duumviri, adde: *Duumviros* ſacris faciundis creavit ex numero Nobilium Tarquinius, hisque addidit duos miniſtros publicos, & per hos cuſtodiri libros Sibyllinos voluit. Horum alterum M. Attilium, viſum non bonâ fide rem gerere & ab uno miniſtrorum delatum parricidii, in culeum inſutum projecit in mare. Cumque libri, qui in templi Capitolini cella ſubterranea, arcæ lapideæ incluſi, aſſervabantur, bello Marſico, cremato Capitolio, cum aliis donariis Jovis abſumpti igni eſſent; è multis locis alii comportati ſunt, partim allati ex Italicis urbibus, partim ex Erythris Aſiæ, ex S. C. legatis illuc ad tranſcribendum miſſis: partim aliunde, Dionyſius *lib.* 4. qui *Duumvirorum* curæ denuo committerentur, usque ad A. urbis cond. 388. quo ad populum tulerunt Tribuni Pl. C. Licinius & L. Sextius, ut pro Duumviris ſacris faciundis Decemviri crearentur, quorum pars ex Patribus pars ex plebe eſſet, Liv. *l.* 6. Quindecimviri tandem à Sulla creati ſunt; quod ſacerdotium Theodoſii Principatu, cum cœteris priſcæ ſuperſtitionis ſacris, abrogatum eſt, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 24. Horum itaque curæ, fatalia Reip. pignora, libri nempe Sibyllini Priſco ab anu quadam peregrina oblati, committebantur inſpiciendi, ut, veluti Deorum oraculis præmoniti, malo obviam ire poſſent cives: In omni igitur prodigiorum relatione, ad *Duumviros* itum eſt, qui libris illis linteis inſpectis prodigia expiabant, Livius *Dec.* 4. *lib.* 1. *in limine*, & *Dec.* 1. *lib.* 3. &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in locum Roſini laudatum.* Præter hos erant *Duumviri ædium ſacrarum* locandarum, ædificandarum, conſecrandarum vel reſtituendarum, quos Populus ex l. Papiria deſignare ſolebat, de quibus V. Cicer. *pro Domo ſua* & Livium paſſim. *Duumviri navales* claſſis ornandæ reficiendæque, itidem à Populo Tributis Comitiis

creati;

creati, de quibus Livium iterum vide *lib.* 9. Factum id primùm eſt an. U. C. 542. C. Junio Bubulco III. & Q. Æmilio Barbulâ II. Coſſ. bello cum Samnitibus fervente. Dein bello contra Ligures, item bello Illyrico, Liv. *lib.* 40. & 41. Extraordinarius enim hic Magiſtratus fuit, neque definitum tempus habuit: ut docet Roſinus *lib.* 8. *cap.* 40. Etiam *Duumviri perduellionis*, Magiſtratus inter Romanos extraordinarius fuit. Primùm creati à Tullo Hoſtilio R. de Horatio, qui partâ de Curiatiis victoria ſororem, unum de iis lamentantem, interfecerat, judicarunt. Mos dein etiam poſt Reges aliquandiu retentus, donec obſoleſceret: quem tamen à Labieno Trib. Pl. poſtremis temporibus in Remp. relatum, Cicero graviſſimè queritur. Meminit eorum præter Livium *lib.* 1. & 5. ac Ciceronem *pro Rabirio*, Plutarchus quoque, ut & Suetonius ac Dio *lib.* 37.

Dux Ducum, in *Synaxariis* 4. Octobr. dicitur S. Andaoctus Epheſius, Δοὺξ Δουκῶν καὶ Ἔπαρχος *Maximini*. *Dux Palatii* Sigeberti R. Adalgiſus, occurrit apud Fredegarium in *Chron.* V. *Major Domûs*. *Dux Imperialis Curiæ*, Acerbus Morena Laudenſis civis dicitur, in ejus *Hiſtoria Rer. Laudenſ. pag.* 118. apud C. du Freſne *Gloſſar.* &c. V. ſuprà, in voce *Ducalis Corona*, item *Duces*. Addam hic ſaltem, *Ducis* vocem, de Imperatoribus, Regibus, Principibus, ſæpe occurrere apud Poëtas. Inprimis autem ſic vocabantur primores omnium militum, qui, criſtâ galeaque inſigniti, exercitu cœtero eminebant. Papin. Statius *Theb. l.* 10. *v.* 30.

—— Nusquam capita ardua belli,
Monſtratæque Ducum *ſeptena per agmina criſtæ.*

Atque per arma noſcebantur. Idem *Theb. lib.* 7. *verſ.* 241.

Conſcendunt muros, inde arma nitentia natis
Et formas natos monſtrant ſub caſſide patres.

V. quoque infrà, in voce *Ferculum*, & plura hanc in rem, apud C. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

D Y.

Dyagondas, Thebanus legiſlator, nocturna ſacra lege perpetuâ ſuſtulit, Cic. *de LL. lib.* 2. V. infrà ubi de *Nocturnis cœtibus*.

Dyas, principium parium numerorum, uti *trias* imparium, unde & ἀρχὴ & γένεσις dicta. Bis duo, primus quadratus; qui δύναμις dicebatur. Bis quatuor, primus cubus, ut ex vett. Arithmeticis docet Salmaſius. Sic apud Geometras, quod in recto menſuram accipit, vocabatur *Numerus*; quod in plano, Δύναμις; quod in ſolido, *Cubus*. In numeris, *Dyas* lineæ reſpondet, quæ longitudinem habet tantùm; primus quadratus, præter longitudinem etiam latitudinem accipit & reſpondet embado ſive areæ; primus v. cubus ſolido æquiparat. Salmaſ. *ad Solin. p.* 699.

Dynameri, apud Fulgentium *libr. de Continentia Virgiliana*; *Nec illa quæ Dardanus in* Dynameris, *aut Battiades in Paredris, aut Campeſter in Paraboticis Infernalibusque cecinerunt*: primi ſunt ex tribus Μαθηκῶν Spirituum ſeu Dæmonum, quos ille facit, gradibus. Græcè Δυναμερεῖς, i. *potentes* & *magni Dii* vel Spiritus, quorum in Oraculis reddendis & ſomniis mittendis ſemper certior fides & effectus major habitus. Græci quoque Θεοὺς δυνατοὺς vocarunt: *Divi potes* in Augurum libris; quos quidam de Penatibus accipiunt; Arnobius, ex Etruſcorum diſciplina, Jovis eos conſiliarios & principes Deos habitos fuiſſe, ſcribit. Sed & *Dynameros*, apud Dardanum liceat interpretari, quos ſimpliciter Θεοὺς appellabant, qui diſtinguebantur in *Superos*, *Inferos* & *Medioxumos*, Græcis autem εἰς ὑπερίους, αἰθερίους, ἐπιγείους, χθονίους & θαλαττίους: quorum quia poteſtas major, quàm Heroum, vel eorum, qui ex hominibus Divi facti ſunt, ideò Δυναμερεῖς dicti, apud Magicarum Artium peritos. Artemidorus eoſdem vocat μείζονας τῶν θεῶν καὶ πρεσβυτέρους, καὶ τῇ τάξει προάγοντας, *Majores Deos & Seniores & ordine priores*, Salmaſius *ad Spartian.*

Dynamis, ſeu *Dynamus*, in *Fragmentis Arithm.* Epaphroditi, *Decies in dynamum*; quid in numeris ſit, diximus ſuprà, in voce *Dyas*. Numerus ſc. quadratus, ſeu τετρακτὺς, quam Numinis loco Pythagoras habuit. Ejus meminit Diophantus hiſce *lib.* 1. *def.* 2. Καλεῖται ὁ μὲν τετράγωνος δύναμις, *Vocatur quidem quadratus potentia*. Hero item Alexandrinus, Αὐτὸς δὲ ἀριθμὸς καλεῖται πλευρὰ τοῦ τετραγώνου, ὁ δὲ τετράγωνος δύναμις, *Ipſe numerus vocatur latus quadrati, quadratus verò potentia*. V. Oiſelium JC. *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 20. Sed & Δυνάμεις, τὰ φάρμακα apud Theophraſtum. Unde Recentiorum τὰ δυναμερὰ, *droguas* Galli dicunt. Poëta,

Scire poteſtates herbarum ——

Sic ἐξωτικὰς δυνάμεις vocat Dioſcorides compoſitiones, ex multis ſeminibus calidis conſtantes, quæ fiebant juvandæ concoctioni, & quibus acetum oleumque admiſcebatur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1051. & 1273.

Dyris, nomen quo montem Atlantem incolæ vocabant. Auctor *epitomes* Strab. Ὅτι τὸ ἐν Μαυρουσίᾳ ὄρος τὸ Ἄτλαντος Ἑλληνικῶς ἐπονομαζόμενον οἱ Βάρβαροι Δύριν καλοῦσι. Plin. *lib.* 5. *cap.* 1. *Mox amnem, quem vocat Fut, abeo ad* Dyrim: *hoc enim Atlanti nomen eſſe, eorum linguâ convenit*, *CC. M. P.* &c. V. Salmaſium ubi ſupra *pag.* 305. Item nomen fluvii, qui ex præfato monte *ortus, ex Septentrionali regione, progreditur per Occidentem, ad lacum Heptabolum, & mutato nomine dicitur Niger*, Vitruv. de quo V. aliquid ſuprà in voce *Diris*, plura autem apud eundem Auctorem, *pag.* 421.

Dyrrhachium, adde: Hodie vicus eſt, ubi arcis adhuc veteris rudera viſuntur. Jac. Sponius *Itiner. part.* 1. *pag.* 117.

Dyſaules, in Eleuſiniis ſacris, V. Salmaſium ubi ſuprà *p.* 750. ex Clemente Alex. qui *Baubonem*, *Triptolemum*, *Eubuleum*, *Eumolpum*, *Dyſaules*, *Caduceatores*, *Hierophantas*, *Daduchos*, *Præcones*, & totam illam ſcenam *Eleuſiniorum*, facundè traducit. 5. *Strom.*

Dyſtrus, pro Martio menſe, apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib.* 8. *cap.* 3. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

E. EA.

E.

E. Una è vocalibus, in vocibus quibusdam Latinis veteribus, latius ſonabat, ut poſterius *E.* in *bene:* in quibusdam exilius & penè habebat ſonum vocalis *I.* hoc eſt, medium inter *E.* & *I.* ut in *here*, cujus loco propterea *heri* ſcripſerunt. Ita *ſibe* & *quaſe* in multorum libris ſe reperiſſe & his Livium fuiſſe uſum, ex Pediano, qui & ille ipſum ſequeretur, ſe comperiſſe teſtatur Fabius. *E.* longum Græcis antiquis erat loco *H.* etiam poſt Simonidis, qui vocales H. & Ω. inveniſſe dicitur, ætatem: Unde in columna Farneſiana viæ Appiæ, prima in ΗΡΩΔΟΥ, per *E.* ſcribitur. Ac *E.* quidem priùs vocatum fuit *EI.* (quamvis ſemper *E.* nunquam *EI.* ſcripſerint) teſte Euſtathio *in Iliad. E.* & Plutarcho, qui toto illo libro, quem inſcripſit περὶ τοῦ *EI.* ἐν Δελφοῖς, haud aliter docet, quàm τὸ EI. Delphis dicatum eſſe quintam Græcorum literam. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib. I. cap.* 13. In lingua Gallica triplex *E.* ſæpe in eadem voce reperiri, docent Auctores *Methodi linguæ Græcæ Gall. ſcriptæ tr. de Literis.* Ut in vocibus, *Netteté*, *Fermeté*, *Breveté* &c. primum *E.* apertum eſt, alterum obſcurum & mutum, quod *fœmininum* vocant, tertium clarum vel clauſum, reſpondens Græcorum *E.* ψιλῷ quod *maſculinum* quoque indigitant. Iidem aliud quoddam E. habent, ad A. proximè ſono accedens, unde *E.* in voce *Empereur*, tanquam *A.* pronuntiant: Latinos quoque in hoc imitari, apud quos *dicam* vel *dicem*, *faciam* vel *faciem* promiſcuè ſcriptum fuiſſe, docet Quintilianus. Unde *A.* præſentis, ſæpe in *E.* præteriti verſum videmus: Sic *Facio*, *feci*: *Ago*, *egi*: item in Compoſitis ex *Arceo*, *coërceo*; *Damno*, *condemno* factum &c. Nec omittendum, huic vocali cum *O.* & *U.* affinitatem etiam nonnullam fuiſſe. Unde *Dius*, pro *die*: *Lucu*, pro *luce*: *Neptunus* pro *Nuptunus* &c. dictum fuiſſe deprehendimus: quo quoque factum, ut verba in *Eo.* præteritum in *UI.* forment, *Doceo*, *docui*: *Moneo* &c.

E A.

Eale, fera Æthiopiæ, de qua ſic Plinius *lib. 8. cap. 21. Magnitudine eſt equi fluviatilis, cauda elephanti, colore nigra vel fulva: maxillas apri, majora cubitalibus cornua habens, mobilia, quæ alterna in pugna ſiſtit variatque infeſta aut obliqua, utcunque ratio monſtravit.* Nempe cornua ejus ab radice mobilia ſunt, unde cùm à fronte pugna eſt, tum infeſta dirigit cornua: ſi à latere aggreditur hoſtis, tum ea obliquat. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1010.

Eara, fluvius Galliæ, in Caletis, nomine hoc genuino ac incorrupto, Orderico Vitàli notus, aliis corruptè *Eura*, vulgò *Jere*, aut *la riviere d' Jere*, Latino *E.* in *I.* & *A.* in *E.* commutatis, ut ſæpiſſimè aliàs. Naſcitur non procul ab Alberti manſionili *Aubermesnil*, quod alluit: Attingensque Fulcardi Montem *Foucarmont*, locum Abbatiâ celebrem, Alnetum *Aunoy*, vicos SS. Richardi & Remigii, Bettonis cortem in pago Tellau *Betencourt*, Petreum Pontem *Pierrepont*, Grandem chortem *Grancourt*, Petram *la Pierre*, Vallem Regis *Val le Roy*, aliàs *Val du Roy*, Septem molas *Septmeules*, vicum ingentem, à numero molarum ſuarum ſeu vento ſeu aquâ agitari ſolitarum cognominatum; Tellejum *Tilly*, pagi veteris Tellau nomen ſervans, Alberti villam *Auberville*, vicum S. Sulpicii *S. Soupli*, aliàs *S. Suppli*: demum apud Criolium *Crieil*, caſtrum in Chartario Fiſcannenſi celebratum, devolvitur in Oceanum, 2. mill. à caſtro. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Caleti*, & *Tellau*: ubi fluvium hunc *Tellas* quoque olim fuiſſe dictum, colligit ex Chron. Fontanellenſi *cap.* 12. ubi hæc habentur: *Item Ulmirum & Warinnam fiſcos duos, qui ſunt in pago Tellau, juxta fluvios Tellas & Warinnam.*

Earinæ Veſtes, dictæ ſunt olim, quæ ex viridis coloris lana conficiebant, verno tempori, undè apud Græcos iis nomen, convenientiſſimæ. Quemadmodum in Anglia etiamnum hodie videmus, ubi hyems frigora ſua remiſit & lætiori facie terra aperitur, Regem totumque Procerum ordinem, venatum proficiſci, concolorem anni tempeſtati, neque minus tum, quàm ſaltus ipſos, ſylvam vireſcere, inquit Dempſterus. Meminit *Earinarum* ovium Tertullianus *lib. de habitu mul. ad finem*, *Non placet*, inquiens, *Deo, quod non produxit, niſi ſi non potuit purpureas & Earinas oves naſci jubere. Si potuit ergo, jam noluit: quod Deus noluit, utique non licet fingi.* Dicuntur etiam *Arinæ*: quam vocem utramque junctam reperias *in Antholog. lib. 1. cap. 60. Epigramm.* 12.

Σὸν λάλος ὦ λαλέουσα, τὴν εὔπτερον ἀντιγέουσα
Τὸν ξεῖνον ὦ ξεῖνα, ἀερινὸν ἠερινά.
Vocalem vocalis, alatam alata,
Hoſpitem hoſpes, vernam verna.

E A.

Thalaſſina vocari videntur T. Lucretio *lib.* 4.

— — — *Teriturq́; Thalaſſina veſtis*
Aſſiduè, & Veneris ſudorem exercita potat, &c.

Iſtiusmodi veſtes Græca in conſuetudine fuiſſe, teſtatur Conſtitutio Syracusanorum, quæ floridas veſtes penitus prohibebat, apud Phylarchum *Hiſtor. lib.* 24. Neque minus lex Athenienſium, quâ ſcorta jubebantur ἀνθινὰ φορεῖν, *Floridas veſtes geſtare*, ut ex Suida clarum, in voce Ἑταιρῶν. Mollitiei enim non carebat ſuſpicione hic habitus, unde eo indutus Liber Pater inducitur, apud Diodor. Siculum *lib.* 5. Interim Regibus quoque Perſarum in uſu fuiſſe, narrat Athenæus, & confirmant Euſtathius *ad Hom. Il. lib.* 16. & Strab. *Geogr. lib.* 15. Quid quòd floridam hanc veſtem cum Tunica picta Romanorum eandem eſſe nonnulli crediderunt. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 5. cap.* 31. & ſuprà, ubi de *Aërinis*.

Eaſt-Saxones, adde: Regnum eorum fundatum ab Ina R. A. C. 547. poſtmodum in Regnum Deiræ & Berviciæ ſubdiviſum eſt; unumque fuit ex VII. Anglo-Saxonum Regnis. Georgius Horn. *Orb. Imper.*

E B.

Ebenus, Hebr. הבנים *hobnim*, cum ebore, jungitur Ezech. *cap. 27. verſu* 15. quia utrique eſt extremus color, eodem excellentiæ gradu; ebori viz. pulcherrimi candoris, hebeno ſpecioſiſſimi nigroris. Utrumque politiſſimum, nitidiſſimum & incomparabili lævore conſpicuum. Unde eſt, quòd in eoſdem fere uſus adhibentur & ex utroque arcus fiunt, pectines, tabulæ luſoriæ, cultrorum manubria, alia. Adde, quòd in iiſdem locis naſcuntur, India ſc. & Æthiopia, quarum hæc *Indiæ* nomine quandoque intelligitur: ut ex Virgilio liquet, *Georgic. lib.* 2.

— — *ſola India nigrum*
Fert ebenum.

Et 4.

Usq; coloratis amnis devexus ab Indis,

i. ex *intima Æthiopia.* Porrò *ebenus* & ebur unà cum auro, perpetuum fuit Æthiopum tributum, ab eo tempore, quo Ægyptiorum Rex Seſooſis (al. *Seſoſtres*) Æthiopes debellavit, Diodor. *lib.* 1. Poſtea eadem ab Æthiopibus Perſas exegiſſe, docet Herodotus *Muſâ tertiâ*, *cap.* 97. ubi *ducentas ebeni palangas*, in quodvis triennium, adferri ab iis in Perſiam conſueſſe, tradit. Eadem geſtaſſe Æthiopes dicuntur, in Ptolomæi Philadelphi pompa, apud Callixenum Rhodium. Unde in feſto Adonidis, Alexandriæ, ſub eodem Rege, magno apparatu celebrato, Syracuſanæ mulieres, viſo *ebeno*, auro, & ebore multo, in hæc prorumpunt verba, *Idyllio 15. verſ.* 123.

Ὦ ἔβενος, ὦ χρυσός, ὦ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος
Αἰετώ!
O ebenum, ô aurum, ô ex albo ebore
Aquilæ! &c.

V. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. l. I. c.* 20. & Salmaſ. *ad Solin.* Ex hoc ligno porro ſimulachra Deorum ab antiquis facta, memorat Pauſanias *in Arcadicis*, ubi materias enumerans, è quibus vulgò hujusmodi ſimulacra fieri ſolerent, *ebenum* primo loco recenſet. Unde & Dianæ Epheſiæ imaginem inde factam, nonnullos tradidiſſe, refert Mucianus apud Plinium. Sed & ad alia ejus uſus fuit. Solinus *cap.* 52. *Hebenum ſola* (India) *mittit, nec tamen univerſa, verùm exigua ſui parte ſylvas hoc genus edit. Arbor eſt plerumque tenuis, & frequentior vimine, rarò in craſſitudinem caudicis exuberatur, hiulco cortice & admodum reticulato, dehiſcentibus venis, adeò ut per ipſos ſinus pars intima vix tenui libro contegatur: lignum omne atque mediale eadem ferme & facie & nitore, qui eſt in lapide Gagate. Indi Reges ex eo ſceptra ſumunt & quaſcunque Deorum imagines — Idem ferunt materiâ iſtâ liquorem noxium non contineri; & quidquid maleficum fuerit, tactu ejus averti: hac gratiâ pocula ex hebeno habent — Romæ Mithridatico triumpho id primum Magnus Pompeius exhibuit* ad quem locum V. *Exercitationes Plinian.* Salmaſii. De eodem Plinius *lib. 12. c. 4. Nuper allatam Neroni Principi, raram arborem* ebenum *Meroën usque à Syene fine Imperii, per nongenta* XCVI. *M. paſſuum — Accendi eam Fabius negat, uritur tamen odore jucundo. Duo genera ejus: rarum idq; quod melius arbore mirè enodi, materie nigri ſplendoris, ac vel ſine arte protinus jucundi; alterum fruticoſum cytiſi modo & totâ Indiâ diſperſum.* Sed non ſola *ebenum* India fert, verùm Æthiopia quoque & quidem Æthiopicæ primas dat Dioſcorides. *Mereeticam* vocat Lucanus,

— *ebenus quamvis Mereetica vaſtos*
Non operis poſtes —

Inſula quoque Saronici ſinus, *Ebanonisi* vulgò dicta, h.e. *Inſula ebeni*, Gall. *l' Isle des Aſnes*, uti docet Sponius *Itinerar. Græciæ Part. 2. pag.* 266. ubi foliis non carere hanc arborem, contra Pauſaniam addit. De montibus vicinis metropoli Inſ. Hainan *Kiuncheu* in Sinis, idem habet Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap. de Arboribus.* Inprimis verò in Æthiopico mari ferax *ebeni* Inſ. Mauritia eſt, in qua ligno cædendo mancipia à Batavis (qui eam tenent) aliosque criminum damnatos, adhibitos fuiſſe (longè leviori triremium ſupplicio) donec, pretioſioribus lignis in notitiam adductis ebeni pretium evilvit, docet Jo. Baptiſta Tavernier *Tract. Gall. cui tit. la Conduite des Hollandois en Aſie cap.* 5. ubi arborem hanc adeò gravem, firmisque radicibus nixam eſſe inter alia ait, ut typhonibus etiam impetuoſiſſimis, qui certo anni tempore, cum omnium rerum arborumque aliarum ſtrage, inſulam perflant, reſiſtat ex facili. Ibidem arborum, poſtquam in aſſeres diſſecta eſt, in terra ſubhumida, ad 7. aut octo pedum profunditatem, per biennium, aut ſi denſiores trabes ſint, triennium ſol re defodi, ſicque demum lignum artificis manui ſequax & longè nitidius evadere, legas. Unde diſcrimen operum ex ebeno, quæ ex India afferuntur quæque in Europa inde conſiunt. Sed pro *ebeninis* nonnunquam venditari, quæ ex loto nigra, moro inveterata, cytiſo, ſpina Ægyptia ſpinaque Indica fiant, monet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1043.

Viri Principes.

Eberhardus, filius Alberici, Ethone ſive Hettone, filio Ethiconis ſeu Athici cognom. *Adelrici*, Alſatiæ Ducis, geniti, filium Ottopertum ſtemmatis Habſpurgici propagatorem, ſecundum quosdam, & præterea Theobaldum, Comitem Phiretarum, ac Hugobertum *ἄπαιδα* habuit: Monachus tandem factus. Sed rectius, *Eberhardus* jun. ſtemma produxiſſe ſtatuitur, inquit Spenerus qui Luttenſe Monaſterium ad mortem usque, quæ circa A. C. 900. eum rapuit, non deſiit vexare. Pater Hugonis, à cujus filiis Gerhardo, Lotharingiæ Duces: Hugone Dagsburgii & Guntramo natu minimo, Habſpurgii Comites orti ſunt. Fuit & *Eberhardus*, Adelberti eodem Ethicone, de quo retro, geniti filius, Alſatiæ Dux, fundator Murbacenſis Monaſterii A. C. 724. quem quidam improlem, alii ex filio Ruthardo Kyburgenſium, Thurgovienſium, Winterthuriorum, & Wendelburgiorum: ex Warino autem, Helfenſtenio uno, primorum Guelforum, quin & Burgundiæ & Capetinorum Galliæ Regum auctorem conſtituunt. Ex primis verò Guelfis Duces Bavariæ, Alemanniæ, Comites Altorfios, Zollerios, Heiligenbergios, Dockenburgios, Ravenſpurgios, Oetingenses, Wælpanos, Rhætos, Catimelibocenſes &c. nonnulli derivant.

Eberhardus, Comes Vohburgius, ultimus Norimbergæ Burggravius fuit: quo extincto Rudolfus I. Imp. Burggraviatum ſeu Franconiæ Ducatum contulit ſuo ex ſorore nepoti, Friderico Comiti Zollerano: in cujus familia, ab eo enim hodierni Principes Brandenburgici orti ſunt, adhuc durat. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Zollerio-Brandeburg.*

Eberſtenia, adde: Inter titulos Marchionum Badenſium etiam hic comparet, primusque Fridericus, Rudolfi Sen. nepos, eo inſignitus legitur; an à matre Cunigunda, Ottonis Senioris *Eberſtenii* Comitis filia? Certum hoc, ex ditione *Eberſteinenſi*, per Hermannum fil. Rudolfi *Ratſtet* & *Cappenheim*, Marchionatui acceſſiſſe. Tobias Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum Gentibus cap.* 9. Fuit autem *Eberſtenia*, Familia Germaniæ, inter illuſtriſſimas Suevici tractus jam olim numerata, & ab Henrici Aucupis genero, quem alii Eberhardum, alii alio nomine compellant, originem traxiſſe dicitur. Ordo eorum, qui ex ipſis *Eberſteniis* Comitatui præfuiſſe feruntur, ille eſt, ab iis ſubminiſtratus Spenero, & à vulgaribus tabulis differens. Philippus maritus Mechtildis Saxonicæ A. C. 933. Bertholdus Utæ Sinzenſis A. C. 1148. Bertholdus Agnetis Zolleranæ; A. C. 1182. Otto Margaretæ Hohenbergiæ, A. C. 1219. Sigebertus Hartmundis Naſſovicæ A. C. 1251. Otto Agnetis Bipontinæ A. C. 1272. Eberhardus Adelheidis Sponhemiæ A. C. 1293. Henricus Claræ Fronsbergiæ A. C. 1297. Wilhelmus Margaretæ Lichtenbergiæ, A. C. 1309. Otto Irmingardis Badenſis A. C. 1315. Johannes Eliſabethæ Bipontinæ A. C. 1327. Heinezmannus Margaretæ Oetingenſis, A. C. 1368. Bernardus Agnetis Vinſtingenſis, A. C. 1432. Johannes Mariæ Epſteniæ, A. C. 1450. ut recentiores omittam. Dicam ſaltem, Bernardum Comit. ex Cunigunda Truchſeſſia genuiſſe Wilhelmum, Patrem ex Johanna Hanoica, defunctâ A. C. 1572. Johannis Bernardi, quo & Margarethâ Haſſiacâ natus Johannes Jacobus, pater ex Margareta Solmenſi, quæ obiit A. C. 1635. Johannis Friderici fuit, cujus ex Anna Amalia Criechingenſi, filius Caſimirus, ultimus gentis ſuæ, familiam clauſit, A. C. 1660. Pater ex Maria Eleonora Naſſovia, Albertinæ Sophiæ Eſteræ, quæ poſthuma nata eſt A. C. 1660. Philip. Jacob. Spenerus, *Theatr. Nobilitat. Europ. Part II. pag.* 11. Porro ejusdem ſtirpis creduntur ſurculi fuiſſe *Eberſtenii* in Ducatu Brunſuicenſi, quorum poſterior defecit A. C. 1435. Item *Eberſtenii* in Pomerania, Domini in *Neugarten*, è quibus Ludovicus *Com. Eberſtenius in Neugarten*, extinctus A. C. 1590. ex Anna Mansfeldia genuit Georgium Caſparum numeroſæ prolis patrem. Sed & *Eberſtenii* Barones in Welleria familia lineæ Styriæ reperiuntur: Ernrich enim *Weltz in Spiegelfeld*, ex Johannâ *de Kollonitſch*, Gothardum ſuſcepit *Dn. de Weltz L. Baronem in Eberſtein*: quo & Roſinâ *de Eybiswal* genitus Joh. Felix, ex Amalia Sidonia *de Freiberg* pater fuit Gotthardi Helfrici (n. A. C. 1654.) Domini *de Weltz* L. B. *de Eberſtein* &c. V. iterum Spenerum *pag.* 60. *ut & in Indice.*

Ebodia, adde: Ejus frequens eſt apud P. Longobardum mentio.

Eboſia, apud Papin. Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *verſ.* 15.

Quod ramis pia germinat Damaſcus,

Et quas percoquit Eboſia *Caunus*:

ubi *Eboſita* legendum docet J. C. Gevartius, eadem cum *Ebuſo*, ſeu *Ebuſia*, inſula eſt longè fertiliſſima, una è Pityuſis Straboni, è quâ ficus præſtantiſſimæ & ampliſſimæ Romam apportabantur; Græcè Ἔβυσος, Ἐβουσος, Ἤβυσος & Ἠβουσος νῆσος. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 279. & 938. ut & in voce *Ebuſus*.

Ebræi, dicti ſunt poſteri Semi, eo quòd à Nimrodianis ſe ſeparaſſent: quorum proin errores ac placita rejiciebant, à Semo & Noacho melius edocti. Unde & Sethus *Pater omnium filiorum Eber* dicitur, Geneſ. *cap.* 10. de quo Interpretes variant: Sed nihil ſimilius vero, quàm ita dici, quòd ſectatores ejus à Nimrodianis, qui Chamitæ & Japhetii erant, fuerint diſtincti. Unde & nepos ejus *Eber* appellatur, & ipſi Euphratem *tranſiiſſe* leguntur: Hinc ſcribit Kimchi, quòd *Ebræus* ſit במשפחת עבר Niſi tamen אבי idem, quod *Præceptorem & Magiſtrum*, notat. In ſola hac *Eberi* familia aliquandiu ſincerior Philoſophia hæſit, donec & ipſa ceſſit ingruenti barbariei, Georg. Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib.* 2. *cap.* 2. Hinc *Ebræa* lingua, ab eodem *Ebero* dicta, quòd, cum illa antiquiſſima eſſet ac ſanctiſſima, poſt Babylonicam confuſionem, penès domeſticos Eccleſiæ Dei Noachum, Semum, *Eberum* inprimis, fuerit recondita ac conſervata. Quare Auguſtinus *de Civit. Dei lib.* 16. *cap.* 11. linguæ hujus conſervationem *Ebero* & piis ejus poſteris attribuit, ab eoque ſit dictam contendit: *Quia ergo*, inquit, *in illius familia remanſit hæc lingua, diviſis per alias linguas cæteris gentibus, quæ lingua prius humano generi non immeritò creditur fuiſſe communis, ideo deinceps Ebræa eſt nuncupata.* Quæ etiam cauſa videtur eſſe, quòd Geneſ. *cap.* 10. *verſu* 21. quum cœpiſſent enumerari filii Semi, qui ſinguli gentes ſingulas procrearunt, primus commemoretur *Eber*, quum ſit abnepos ipſius, filius Shelah, nepos Arphacſad, quem tertium Semus genuerat. Viguiſſe autem jam ante Diluvium linguam hanc, nomina propria Patriarchis antediluvianis data ſatis evincunt: Ipſam elegantiâ Græcam ac Latinam antecellere, prolixè oſtendit Erpenius *Orat.* 3. *de ling. Hebr. pag.* 106. 107. Babylonem binâ vice fatalem experta eſt. Unâ, cùm univerſalis, ut dictum, omnium gentium eſſe deſineret, poſt extructam famoſam illam turrim: Alterâ, cùm etiam à Judæorum vulgari uſu removeretur, Judæis temporis captivitatis ſuæ linguam ex *Ebræa*, Chaldaicâ, & Syriacâ mixtam aſſumentibus. Dialecti illius ſunt, *Samaritana*, & duæ modò ultimò nominatæ: è quibus *Syriaca*, à *Chaldaicâ* haud multùm abludens, SERVATORIS noſtri ac Diſcipulorum ejus vernacula fuit. Hujus Sub-Dialectos recenſet Waltonus: *Babylonicam*, omnium puriſſimam, in qua ſcripta ſint capita quædam Danielis & Esdræ, Targum Babylonicum &c. *Hieroſolymitanam*, quâ ſcripta ſint Talmud & Targum Hieroſolymitanum: *Antiochenam* ſeu *Syriacam* in ſpecie ſic dictam, quam Chriſtiani per Orientem ſibi propriam fecerint, dum V. T. verſiones in hac habuere Dialecto, ſacra quoque ſua hac linguâ celebrantes. Ejusdem etiam diſtinctas literas Chriſtiani Antiocheni, naſcente Eccleſiâ, introduxerunt, ne quid cum Nazaræis & Ebionitis Judæis, commune haberent. Sed omnes hæ jam vulgò adhiberi, etiam cum matre ſua, fere deſierunt. Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 9. *ſect.* 3. *de Linguis.* V. quoque in voce *Hebræi*. De *Hebræorum* verò *Ritibus*, aliisque ad eam gentem pertinentibus, V. Joann. Buxtorfium utrumque paſſim, inprimis *in Synagoga Jud.* Jo. Seldenum *de Synedriis*, alibique, Th. Godvvynum, Alios.

Ebrietas, filia Veneris, apud Mythologos, uti verbis Praxillæ Poëtriæ Sicyoniæ docet Heſychius, in voce Βάκχου Διώνη. Cujus ex ære ſimulachrum Praxitelis memorat Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. Coronam ejus fusè exequitur Car. Paſchalius *Coronar. lib.* 2. *cap.* 6. & diximus aliquid de ea ſuprà, in voce *Diſſoluti.* Primus Æſchylus in ſcenam tragicam hujusmodi ſpectaculum intulit, cùm in *Cabiris* introducit Jaſonis comites ebrios: *ipſe fortaſſe haud multo minus, cùm illa ſcriberet*; uti ait Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 16. &c. Illam certè eleganter Bacchylides definit γλυκεῖαν ἀνάγκην σευομέναν κυλίκων, quòd mentem ſui compotem eſſe non patitur. V. Plinium *lib.* 14. *cap.* 22 & Salmaſium *ad Solinum pag.* 1085. ubi de voce ἀνάγκη multis eruditè diſſerit, ut & hic paſſim, inprimis ubi de Veterum *Bibendi* more.

Ebrodunum, vel *Eborodunum*, adde: Caturigum caput, in Alpibus Cottiis; *Κώμη* i. *vicus*, impropriè Straboni dicta. Itinerarium à Burdigala Hieruſalem uſque *Manſionem Ebridunum* appellat: Manſio autem, Græcis *μονὴ*, militum iter facientium erat, mutatio curſus publici; Græcis *ἀλλαγή*. Veteres Not. *provinciæ Alpium Maritimarum Metropolim* faciunt: Nimirum *Ebrodunum*; quod cum Statione Martis & Brigantione ac Rame Caturigiſque in Alpibus Cottiis Veteres poſuerant, Alpibus Maritimis recentiores adſcripſere, licet Ebrodunum à mari longiſſimè abſit. Sub ea, tanquam Metropoli, Gervaſius Tisleberienſis, *Dignienſem*, *Nicienſem*; *Antipolitanum*, *Glandevenſem*, *Senecenſem & Vencienſem* ſuffragantes Epiſcopatus conſtituit. Pro Antipolitano Graſſenſem ponit Notitia paulo recentior: Hodieque Ebrodunenſi ſedi ſubjacent Dinia, Nicæa pro Cemenello, pro Antipoli Graſſa, Glannateva, Sanitium & Vincium. In concilio tamen Epaonenſi & in Matiſconenſi ſecundo, Ebrodunenſis cum Veſontienſi non inter Metropolitanos Epiſcopos, ſed inter provinciales tantum locum habuit: Sic in Rejenſi Concilio Armentarius Ebrodunenſi Epiſcopatu dejectus eſſe dicitur, propterea quod *ſine Metropolitani auctoritate* fuiſſet ordinatus. Unde pro Metropoli *Ebrodunum* eo tempore nondum fuiſſe habitum colligitur. Nomen habet à re. Poſitum enim eſt in monte ſeu *duno*, cujus radices alluit Druentia. Ab eo Dalfini *Comites Ebroduni* olim vocitati ſunt. In provincia Galliæ Ripenſi fuiſſe *Præfectum claſſis Barcariorum*, vel *Barcariorum Sapaudiæ*, docet Notitia Imp. Continebantur autem tum *Sapaudiæ* nomine pars Dalfinatus vel Delphinatus, ut portio provinciæ Viennenſis, ad ripas Rhodani, Iſaræ ac Druentiæ, & ad oram maris poſita, *Gallia Ripenſis dicebatur*. Hæc claſſis in Druentia ſtabat, à quo *nautæ Druenſici* in priſcis lapidibus, Hadr. Valeſius in voce *Caturiges*.

Ebrolacum, vel *Eborolacum*, Sidonio: *Eurogilum*, in Ludovici Pii Imp. *Vita*, unum fuit ex quatuor præcipuis Ludovici hujus palatiis villiſque: Erant autem hæc IV. majora Palatia Regis Regnique Aquitaniæ; Teotuadum, Caſſinogilum; Jocundiacum & Eurogilum: quod caſtrum poſitum in Arvernis, ad Sicaulam fluv. *Sioule*; vulgò *Ebreule* appellatur, Hadr. Valeſius *Not. Gall.*

Ebulus, cornamentum Panis, apud Virgilium *Ecl.* 10.

Pan Deus Arcadiæ venit; quem vidimus ipſi
Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentem.

Car. Paſchalius *Coronar. lib. 4. cap. 2.* Alii verò ſucco baccarum ejus Panis ſimulachrum tingi conſueviſſe, ante minii uſum inventum, adeoque huc à Poëta, non ad frondes fruticis hujus, reſpici ajunt. Certè Jovis ipſius faciem diebus feſtis minio illini ſolitam, legas apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 7. ut de aliis taceam. Quod feciſſe Veteres, ut Deos ſuos hoc pacto ad preces haberent magis propenſos, monet Bernard. Verzaſcha *Herbar. ſub cap. de Ebulo*. Sambuco autem ſimilis *ebulus*, & Græcis *χαμαιάκτη* dicitur, *Ibid.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 1098. & 1280.

Ebur, Veteribus multiplici in uſu, in ſimulachris, quibus effingerent Deos, in ſellis & ſceptris virorum Principum, in tabellis, pectinibus & tot aliis, in uſum etiam privatum: In his, menſarum quoque pedibus, qui ſæpius pardos hiantes repræſentabant. Unde Juvenalis *Sat.* 11.

Grande ebur & magno ſublimis pardus hiatu.

Multa quoque eburnea geſtamina è Romano ſolo in Britanniam invehi ſolita, Strabo docet *lib.* 4. ubi *ἐλεφάντινα ψάλια καὶ περιαυχένια* inter ea nominatim memorat; *viriolas* exponit Salmaſius, aliter Gr. *κρίκους*, quas ex ebore plerumque fieri ſolitas, inde docet. Quemadmodum eoſdem dentibus belluarum marinarum ad eburneam claritatem candicantibus, enſium capulos inſigniiſſe, Solinus habet *cap.* 22. Sed & ſcriptitaſſe in *ebore* Vett. hinc inter alia docet Salmaſius, quòd *elephantinorum librorum*, quos cum *eboreis codicibus* apud Ulpianum eoſdem facit, mentio apud Vopiſcum *in Tacito* alibique apud Vett. paſſim. Quamvis enim idem hodie tentanti vix ſucceſſerit, tamen id potuere Vett. calamis de harundine & atramento à noſtro diverſo uſi. Nec dubio relinquit locum Martialis *Diſtich. in Apophoretis*, cujus lemma: *Eborei pugillares*:

Languidè ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingit ebur.

Ubi apertiſſimè candidum & nudum ebur atramento pingi perſcribique indicat. Et alluſum eò fortè à Plauto *In Moſtellaria*, cùm dixit:

Unâ operâ ebur atramento candefacere poſtulet.

Salmaſius *ad Vopiſcum in Tacito* &c. Jam verò Heroicis temporibus *eboris* uſum fuiſſe notiſſimum antiquiſſimæ Fabulæ docent, de humero Pelopis eburneo, & eburneâ Pygmalionis ſtatuâ, & ſomniis per eburneam portam immitti ſolitis. Unde ejus paſſim mentio, apud Homerum jam Heſiodumque; quorum ille tractandi eboris artem in Lydia & Caria vetuſtiſſimo ævo viguiſſe indicat, *Il. δ. verſu* 141.

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μηονὶς ἠὲ Κάειρα.
Ut cùm Lyda, vel Carica mulier aliqua ebur inficit rubro.

Quod Virgilius ſic imitatur *Æneid. lib. ult.*

Indum ſanguineo veluti violaverit oſtro
Si quis ebur:

Et Ovidius *lib. 3. El.* 5.

Mæonis Aſſyrium fœmina tinxit ebur.

At in Scriptura nullus apparet *eboris* uſus, ante Salomonis tempora, qui cùm ex India elephantos & multum ebur curaſſet in Judæam advehi, grande ſolium inde ſibi conſtrui juſſit 1. *Regum cap.* 10. *verſu* 18. & *eburnea palatia*, Pſalmo 45. *verſu* 9. ut habuit Menelaus *Od. δ.* Poſt quem Achab conſimile palatium extruxiſſe legitur. 1. *Regum cap.* 22. *verſu* 39. Sed & privatorum domus & lecti tales memorantur, Amos. *cap.* 3. *verſu* 15. & *cap.* 6. *verſu* 4. Et Tyri tranſtra navium erant *ex ebore in buxo, ex inſulis Citiim*, Ezech. *cap.* 27. *verſu* 6. id eſt, ex ebore, quod buxo Corſico incluſum fuit. Quem Prophetæ locum, non parum illuſtrant hæc Poëtæ, *Æneid.* 10.

——— *Quale per artem*
Incluſum buxo, aut Oricia terebintho
Lucet ebur, &c.

Atque ob hæc tam multa, dentium ſolùm gratia, venabantur elephantes in Lybia, quemadmodum Ælianus narrat, & Herodotus auctor eſt Æthiopas, tributi loco, dentes hoſce Perſidis Regi pendere conſueviſſe. Nec tamen tam latè ejus uſus patuit, quàm putavit Oppianus *de Venatione lib.* 2. ubi ſic canit:

——— ——— *Ἐκ δὲ κεράων*
Τέξα τε κυκλοτερῆ καὶ μυρία τεύχεα ἔργα.
Ex cornibus verò
Arcus rotundi & innumera fabricantur opera.

Planè enim fallitur, cùm arcus ex ebore fieri credidit: quippe materies ejus rigida, non flexilis, eſt. Interim *eburneorum annulorum* meminit Artemidorus *lib.* 2. *cap.* 5. & Suidas. V. Kirchmannum *de Annulis cap.* 3. Sed nec ubique dentium iſtorum pretium grande, cùm vile ſit; ubi elephanti degunt. Hinc, ut Plinius *lib.* 8. *cap.* 5. ex Polybio, is autem ex Guluſſa Regulo; prodit, *in extremis Africæ, quâ confinis Æthiopiæ eſt, poſtium vicèm in domiciliis præbent, ſepeſque in iis & pecorum ſtabulis, pro palis elephantorum dentibus fieri*. V. Voſſium *de Idololatr. Orig. ac progreſſu libro* 3. *cap.* 50. *ſub fin.* Sunt autem dentes elephantini, ex quibus fit *ebur*, maribus ſurſum, fœminis deorſum inflexi, Ariſtot. *Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 5. quos cùm pro cornibus habeant multi, refellit eos Bochartus meritò: namque & Hebræi *ebur* שֵׁן *ſen*, i. dentem appellant: & Chaldæi *ſen dephil*, i. dentem elephantis. Porro elephantum arma pro dentibus habent, præter Herodotum, Ariſtoteles *Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 5. Dionyſius Perieg. *verſu* 1116. Ovidius *Metam. lib.* 8. *cap.* 4. Juvenalis *Sat.* 11. Plinius *lib.* 8. *cap.* 3. & Claudianus *de Laud. Stiliconis lib.* 3. Atque eam ſententiam multis rationibus confirmat Philoſtratus *Apollon. lib.* 2. *cap.* 6. Nempe dentium inſtar hæc oſſa ubique levia ſunt & perpolita: at cornua radici quotannis lineam quandam, ut torno impreſſam, obducunt, quod in capreis & ovibus & bobus videre eſt. Et cùm iis ſolùm animantibus creſcant cornua, quibus bifida eſt ungula, elephas habet multifidam. Denique ſolidi ſunt elephanti dentes, non cornuum inſtar concavi. Nec verum eſt, quod Oppianus credi voluit, partes has Eborario cornuum inſtar cedere, cùm rigidiſſima ſit eboris materies, ut diximus. Scalpitur quidem & politur, ſed magno niſu, ut hippopotami dentes &c. V. apud eundem Bochartum hanc in rem plura *Hierozoici Part. prior. l. II. cap.* 24. nec non ſuprà in *Ebenus*: & de *eburneâ canâ*, quâ Heliogabalus nonnunquam paraſitos ſuos excepit, *Lampridium in Vita ejus*, uti de luxu Vett. in lignis tum operiendis, tum diſtinguendis, Plinium *lib.* 16. *cap.* 43.

Ebuſopis, palatium Colchorum Regis, cujus cameræ aureæ & trabes argenteæ, ut & columnæ ac paraſtatæ, memorantur Eutychio; apud Bochartum *Hierozoici Parte poſterior. pag.* 716.

Ebutianus, mel. *Æbutianus*, Præfectus, juſſu Commodi, interemtus eſt. Lampridius in *Vita* hujus.

E C.

Ecbatana, adde: *Ecbatana Syriæ*, quæ *Ἀγβάτανα* propriè, memorat Stephanus ex Herodoto, quum editiones Herodoti hodiè legant *Ἐκβάτανα*. Sed & Mediæ metropolim quoſdam *Ἀγβάτανα* dixiſſe, ex Iſidoro Characeno docet Salmaſius; qua de re V. in voce *Ecbatana*. Syriæ autem urbem hoc nomine poſtea *Βατανέαν* dictam eſſe, idem Stephanus habet; V. in voce *Batanea*.

Eccleſia, adde: Atque hac inprimis notione vox accipitur, in Communione Rom. Unde, primam *Eccleſiam* à B. Petro Romæ conſtructam & conſecratam, cujus dedicationem referunt Vett. Martyrologia ad Kalend. Auguſt. hodie ignorari: primam verò *Eccleſiam* palàm & publicè à Chriſtianis conditam, eam eſſe Romæ, quam *S. Salvatoris* vocent; primam denique in hon- cùm

honorem Deiparæ ædificatam, fuiſſe Dioſpolitanam ſeu Liddenſem, 18. milliar. ab Hieroſolymis; ſecundùm alios, Tortoſanam ſeu Antaradenſem in Syria, tradit du Freſne. V. omninocum in *Gloſſario* & Macros Fratres *in Hierolexico.* Sed & faſtigium thuribuli, quòd in modum ædis ſacræ aſſurgat; ciborium item, quo Altare ibi tegitur, hoc nomine venire, idem du Freſne addit, ex *Viſitat.* Theſaurariæ S. Pauli Londin. A.C. 1295. & Ademaro Caban. in *Abb. S. Mart.* Lemov. apud Labeum *Bibl. tom. II.*

Eccleſiani, appellati ſunt à Cæſarianis, qui pro Pontifice ſtabant, durante Schismate, *in Hiſtor. Trevir. pag.* 225.

Eccleſiaſterium, apud Vitruvium *lib. 7. cap. 6.* parvum theatrum, in quo ſcena apud Alabandanos ab Apaturio concinnata, Jo. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Eccleſiaſticæ Literæ, apud Lupum Ferrar. *Epiſt.* 122. eædem cum *Commendatitiis* ac *Formatis*, V. ibi.

Eccleſiaſtici Libri, dicebantur olim, qui à Chriſtianis tutò & ſine periculo hæreſeos aut falſi dogmatis, poterant legi. V. c. *ſancta Romana diſt.* 15. in quo Decretales Pontificum Epiſtolæ, poſt opuſcula Patrum, *quæ in Eccleſia recipiuntur*, ante Martyrum monumenta recenſentur: donec poſtmodum canonica illis auctoritas accreſcit, Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 338.

Ecdici, Gr. Ἔκδικοι, dicebantur olim defenſores civitatum, qui inprimis publicas pecunias curabant & perſequebantur. Plin. *lib.* 10. *Epiſt.* 111. *Ecdicus, Domine, Amiſenorum civitatis petebat apud me à Julio Piſone denariorum circiter quadraginta millia, donata ei publicè ante viginti annos & Bule & Eccleſia conſentiente; nitebaturq; mandatis tuis, quibus ejusmodi donationes vetantur.* Ubi habemus, nomen vetus & obliteratum perſequentem. Cic. *lib.* 13. *fam. Epiſt.* 56. *Mylaſii & Alabandenſes pecuniam Cluvio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cùm Epheſi eſſem, ſe curaturum ut* Ecdici *Mylaſii Romam mitterentur. Id factum non eſt: Legatos audio miſſos eſſe: ſed malo* Ecdicos, *ut aliquid confici poſſit.* Gloſſa vet. Ἔκδικος, *Cognitor*: qui cuſtos legum & defenſor ærarii, ſcitè à Manilio *Cognitor Urbis* dicitur, id eſt, defenſor juris populi, cujus eſt ærarium: cujus commoda qui perſequitur, urbis cauſam ſuſtinet. Sic Horatius,

Si quæret, Pater Urbium,
Subſcribi ſtatuis.

Sic Lucanus de Catone: *Urbi pater eſt urbiq; maritus.* Hos ærarium defendere Martialis ait *lib. 5. Epigr.* 16.

Nam ſi falciferi defendere templa Tonantis,
Sollicitisq; velim vendere verba reis.
Plurimus Hiſpanas mittet mihi nauta metretas,
Ac vario fiet ſordidus ære ſinus.

Id eſt, ſi velim patronus cauſas defendere in foro, ubi Saturno falcem ferentis ædes: intelligendum autem certum genus cauſarum & maximè fœcundum pecuniam tractantibus: quaſi diceret: *Si velim defendere ærarium Saturni*, id eſt, cauſas agere, quæ ærarium locupletant; accuſare illos, à quibus mulcta, vel alio nomine ærario debitum petitur: aut iisdem patrocinari. Fortaſſis etiam *falciferi* non *Tonantis*, ſed *Sonantis*, ſcripſit Martialis, ob æs ibidem numerari ſolitum. Hoc tunc promiſcuum erat & licebat occupanti, quum nullus eſſet Advocatus Fiſci, quem primus demum Hadrianus Imp. inſtituit, teſte Spartiano. Iidem *Sectores* quoque appellati nonnunquam, quia perſæpe qui accuſaverant, permixti erant redemptorum ſocietatibus, unde *cognituras* & *ſectiones* conjunxit Suetonius *in Vitellio cap.* 2. Et Tacitus, quem *ſectionibus apud ærarium famoſum* dicit, eundem *obliterata ærarii nomina retraxiſſe* ait, quod prorſus eſt Cognitoris ſeu *Ecdici.* Tandem, quia hi homines aliorum bona deferebant ad ærarium aut fiſcum, factum eſt, ut delatores, & quadruplatores & ἔκδικοι honeſtiore vocabulo dicerentur *Cognitores*, quod idem ac *Ecdici*, tanquam qui cauſas ærarii & fiſci, atque ita Populi & Principis, ſuſciperent ſponte ac tuerentur, cujus operæ pretium partes de proſcriptorum bonis conſequebantur. Joh. Frid. Gronovius *de Pecunia vet. l. 4. c.* 3. V. quoque ſuprà in voce *Cognitor.*

Eceſæ, ex Gr. Οἰκεῖοι, h. e. *Commorantes*: Monachorum fuit genus, qui cum Monialibus habitare conſueverant & cum iis ſaltare; hoc pacto ſororem Moyſis Mariam, quæ, poſt tranſitum Maris rubri, hymnum Deo cecinit choroſq; duxit, imitari ſe dictitantes, Dominic. Macer *in Hierol.* V. ſuprà in voce *Dupla.*

Echeneis, Gr. Ἐχενηΐς, parvus admodum piſcis eſt, petris adſuetus; *quo carinis adhærente naves tardiùs ire creduntur, inde nomine impoſito, quam ob cauſam amatoriis quoq; veneficiis infamis eſt, & judiciorum ac litium moræ: quæ carmina unà laude penſat — partus continens ad puerperium. In cibos tamen non admittitur — Mutianus muricem eſſe latiorem purpurâ, neq; aſpero, neq; in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice conchâ utroque latere ſeſe colligente: quibus inhærentibus, plenam ventis ſtetiſſe navem, portantem nuntios à Periandro, ut caſtrarentur nobiles pueri, conchaſque quæ id præſtiterint apud Gnidiorum Venerem coli. Trebius Niger pedalem eſſe, & craſſitudine quinque digitorum: præterea hanc eſſe vim ejus aſſervati in ſale, ut aurum, quod deciderit in altiſſimos puteos, admotus extrahat,* Plin. *lib. 9. cap.* 25. aliter *Remora*, quod vide.

Echinus terreſtris, à Schola Zoroaſtris, pro Numine, teſte Plut. *Sympoſiac. l. 4. Quæſt.* 5. niſi potiùs, ut anathema ſolùm; vel ſymbolum Numinis, habitus eſt, Gerh. Jo. Voſſius *de Orig. & progr. Idol. l. 3. c.* 75. Præter hos *Echini marini* ſunt, lanugine pari obſiti, ac pinnæ vel conchæ margaritiferæ, quorum duo genera σπατάγγοι & βρύσσοι: unde βρύσσοι seu σπάταγγοι, ab his poſterioribus, qui minores & lanuginem molliorem habent, V. Heſychium in βρύσσοι, & Salmaſ. *ad Solin. p.* 1125. Inde vox tranſlata ad caſtanearum operimenta & calicem, qua de re idem agit *p.* 175. & 601. *Ibid.* V. quoque in voce *Erinaceus.*

Echites, gemma vipereas habens maculas, unde nomen, memoratur Plinio *l. 37. c.* 11. ab ἔχις, Lat. *anguis.* Sicut *ophites* à ſerpentis ſimilitudine appellationem accepit: quid autem inter utrumque hoc genus diſcriminis ſit, V. ſuprà in voce *Anguis.*

Echo, Gr. ἠχὼ, *aëris & linguæ filia* Auſonio, Varroni *in Sexquiulyſſe*, *Pieridum comes*, *quæ ſenes cavata pueri gens montium ſaxa*, Latinis aliàs *imago*; oritur, cùm *montium flexus crebrique vertices & conflexa cubito, aut confracta in humeros juga, concavi vallium ſinus ſcindunt inæqualiter reſultantem aëra*, Plin. *l. 2. c.* 44. Et quidem Metellæ Craſſi uxoris ſepulchri editiore Appiæ viæ in loco conſpicui effigiem edidit Laſterius: id quod ita conſtructum eſt, ut *Echo* quinquies totidem verborum ſententiam regerat. Cyzici turris fuit, acceptæ vocis nomen numeroſiore repercuſſu ſepties multiplicans, quod ibi caſu contigit: Olympiæ autem arte, in porticu, quam ob id *heptaphonon* appellabant, quoniam tot vicibus eadem vox reddebatur, uti diximus jam ſuo loco. Caſp. verò Barthius in ripa Rheni, inter Confluentiam & Bingium, ſepties decies redditum ab *Echo* ſonum ſe numeraſſe, narrat *Animad. ad Statium Theb. lib. 6. verſ.* 30. &c. *Echometra*, in Muſæo Kircheriano, memorantur Georgio de Sepibus *in Deſcript. ejus p.* 17.

Eclectici, Gr. Ἐκλεκτικοὶ, dicti ſunt Philoſophi, ἐκλεξάμενοι τὰ ἀρέσκοντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων, *ſeligentes quæ placerent, ex qualibet ſecta*, Suid. ex qualibet nempe, quod optimum videbatur: nullius in Magiſtri jurantes verba. Unde illos etiam Ἀναλογητικοὺς, ipſi autem ſeſe, teſte Laërtio, Φιλαλήθεις nuncupavere. Origo ſectæ à Potamone Alexandrino, qui Cæſaris Auguſti ac Tiberii temporibus cùm viveret, pertæſus cum Pyrrhoniis ac Scepticis de omnibus ἐπέχειν, ſectam *Eclecticorum*, Lat. *Electivam* Voſſio, inſtituit. Præſtantia ſectæ ex eo elucet, quòd tanta ſit imperfectio humani intellectus, ut ex vetuſtis illis ſapientibus, nemo potuerit omne verum perſpicere: unde videndum, non quis aliquid dicat, quàm quid aliquis dicat. Itaq; poſtquam hoc philoſophandi genus à Potamone introductum eſt, fere præſtantiſſimi quique illud amplexi fuere: In his Sotion, Senecæ Magiſter, Sen. *Epiſt.* 8. Ammonius Plutarchi Præceptor, qui vixit temporibus Neronis & Veſpaſiani. Nec Plotinus ab eo alienus fuit, Porphyr. *in vita ejus.* E Chriſtianis quoque non aliam philoſophandi rationem magis probavit Clemens, ut patet *ex l. 1. Stromatum.* Imò & Origenem, quòd ex Philoſophis ſingulis verum excerpere ſoleret, laudavit diſcipulus ſuus Gregorius Thaumaturgus. Idem Lactantius laudat *Inſtit. Div. l.* 2. Sed ut optimum ac laudatiſſimum eſt, ita quoque difficillimum hoc Philoſophandi genus: quare hebetes & inertes facilè hæc ſecta arcet. At non item eos, qui ingenii acie & judicio valent, dummodo magno flagrent amore veritatis ac virtutis. In examine autem tot ſectarũ, primùm videndũ, quid quiſq; dicat, cur ita dicat, quid adverſæ parti reſpondeat. Quibus perpenſis diſpiciendum, an partes conciliari poſſint: quod ſi fieri non poſſit, examinandæ illæ ſunt, nec cum Epicureis ad ſolum ſenſuum κριτήριον, aut ad ſolam rationem, ſed ad utrumq; ut Potamo fieri jubebat. Quæ duo eò majori ſtudio jungenda, quòd videamus deceptos, non Philoſophos duntaxat, ſed quoſdam etiam ex magnis Eccleſiæ Doctoribus: Ut qui terram, quia ſic videatur, planam exiſtimantes, ſenſu decepti Antipodas negant. Præterea, Diſputationes inſtitui, quibus veritas examinetur, utiliſſimum: Ita ſi ſectam hanc ſequamur, futurum ut non Jonici ſimus, vel Italici, vel Eleatici; non Platonici vel Peripatetici; non Stoici vel Epicurei; non Sceptici, vel cujuſdam alterius ſectæ; ſed hæc omnia. Flores enim ex omnibus ſectis legemus & inde corollam plectemus capiti noſtro, quæ quanto plus traxerit ex vero bonoq; tantò erit pulchrior atque odoratior, tantò etiam minus marceſcens. Joh. Gerh. Voſſius *Hiſtor. Philoſ. lib. 3. cap. ult.*

Eclectus, unus ex Veri Imp. libertis, qui poſt modum Commodum Imp. occidit. Capitolinus *in Vero*, *Habuit & alios libertos Verus improbos, Cœum & Eclectum, cæteroſq; quos omnes Marcus, poſt mortem Veri, ſpecie honoris abjecit*, Eclecto *retento, qui poſtea Commodum filium ejus occidit.*

Eclogarii, homines dicuntur eruditi, qui olim quidquid fere legebant librorum, ex iis ſelectiora in ſuos uſus excerpebant. Sic *Eclogæ* reperiuntur è Diodoro & Polybio, è Cteſia & Theophraſto, è Strabone &c. Unde & Poëmata imitatione expreſſa *Eclogæ* vocatæ ſunt, ut Bucolica Maronis è Theocrito. Sed & loci inſignes Ἐκλογαὶ nuncupantur, quòd excerpi notarique potiſſimùm ſoleant. Sic *in Vita Æſchyli*, Διὸ ἐκλογαὶ μὲν παρ' αὐτῷ κατασκευῆς ἢ διαφέρουσι, πάμπολλαι ἂν εὑρεθεῖεν, ut annotavit Hadr. Turnebus *Adv. l. 9. c.* 15. apud Jo. Calvin. *Lex. Jurid.* Imò Caſp. Barthio omnes mediores cantiones, quæ librorum titulos non ferrent, hoc

nomine inſignire conſueviſſe Antiquitatem, notat *Animadverſ. ad Papin. Statium lib. 4. Sylv. 1.* Ita Poëta hic *Epiſt. lib. 3. Sylv.* præmiſsâ, *Summa eſt Ecloga*, inquit, *quâ ſecedere mecum Neapolim Claudiam meam exhortor.* Et *Præf. lib. 4. Sylv. Juncta eſt* Ecloga *ad Municipem meum Julium Menecratem.* Pariter de *Idylliis* ſuis Auſonius, *Præfat. Cupidinis crucifixi*, *Verùm quid ego huic eclogæ ſtudioſè patrocinor? Certus ſum, quodcunque meum ſcieris, amabis.* Neque aliter Horatii *Satyras* in vetuſtiſſimis exemplaribus inſcriptas invenit Jac. Cruquius, ut in *Prolegomenis* earum longo ſermone teſtatur &c.

Ecnephiæ, V. in voce *Travados.*

Ecthesis, adde: *Collectanea* Athanaſii, edita à Sirmondo, & Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. 5. cap. 1. §. 2.* & 9. nec non *cap. 25. §. 35.*

Ectrapeli, apud Plinium *lib. 7. cap. 16.* ubi *de ratione partuum, Seſquipedales gigni, quosdam longiores, in trimatu implentes vitæ curſum, haud ignotum eſt. Invenimus — Euthymenis filium, in tria cubita triennio adoleviſſe, inceſſu tardum, ſenſu hebetem; & jam puberem factum voce robuſtâ, abſumptum contractione membrorum ſubitâ triennio circumacta.* Ectrapelos *Græci vocant eos: in Latino non habent nomen*; quaſi τῆς κοινῆς ἀνθρώπων αὐξήσεως ἐκτετραμμένους, prodigioſo incremento augeſcentes, ſicque *ab uſitato noſtrorum corporum modo diſcedentes.* Hoc ſenſu ἐκτράπελα ζῶα occurrunt apud Hermogenem περὶ Πολιτικοῦ λόγου. V. Dalechampium *Not. ad l.*

Ectypa, apud eundem Plinium *lib. 35. cap. 12.* ubi *de Plaſtices inventoribus. Primus* (Dibutades) *perſonas tegularum extremis imbricibus impoſuit, quæ inter initia proſtypa vocavit. Poſtea idem* ectypa *fecit.* Græcè ἔκτυπα, aliter ἐκφανῆ, dicuntur ſimulachra ſeu imagines; quæ totæ & apparentes ex omni parte eminerent; ſicut πρόστυπα, quæ velut adfixæ unum tantùm latus oſtenderent. Sic in cælatura Ἔκτυπον, *ſtans extra*, expoſuit Satyricus *Sat. 1.* ubi de capro, in vaſe illo Veterum carminibus nobilitato,

Criminibus debens hortos, prætoria, menſas,
Argentum vetus, & ſtantem extra pocula caprum.

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1046. & ſuprà ubi de *Cælatura.*

Eculeus, torquendi inſtrumentum, apud Veteres celebre. Catafta fuit lignea, cochlea, ad intendendum ac remittendum apta; atque ad torquendos homines, ut facti veritas eliceretur, inſtituta. Tormenti verò genus erat hujusmodi: ubi cataſtæ huic brachia pedesque ejus, qui torquendus erat, nervis quibusdam, quæ *fidiculæ* dicebantur, alligaverunt; tum cataſta intenta atque in altum erecta, ut ex ea quaſi è cruce quadam miſer ille penderet, primùm compagem ipſam oſſium illius divellebant. Deinde candentibus ejusdem corpori laminis admotis, atque biſulcis ungulis ferreis lateribus laniatis doloris acerbitatem augebant, V. Sigonium *de Jud. lib. 3. cap. 18.* Sozomeno *Hiſt. Eccl. lib. 5. lignum tortorium*: Prudentio *in Hymno D. Vincentii, ſtipes noxialis* appellatur. Qui igitur in *Eculeo* torquebantur, pendebant brachiis pedibusque retortis extenti, nervis ſc. quibus devincta membra erant, propter ſummam intentionem crepantibus. Utque incitandi doloris causâ fidiculæ tendebantur, ſic ejusdem remittendi eædem laxabantur. Extorquendæ autem de ſervis veritatis gratiâ Eculeum adhibitum fuiſſe, docet Cicero *pro Dejotaro* & *pro Milone.* Translatus inde ejus uſus eſt, ad cruciandos homines, & acerbiore afficiendos ſupplicio, quod in Chriſtianis Martyribus inprimis patuit. Nomen ei ab equo, quaſi *Equuleus*, non quòd ei reus velut equo inſideret, ſed quòd ille funibus conſtrictus exiliret; ſic ut manibus anteriori, pedibus verò poſteriori Eculei parti alligatis in aërem elevaretur, ſimili modo, quo illi, qui cruci affiguntur, in ſublimi pendent. V. Thom. Godvvynum *tr. Angl. cui titulus Anthologia Rom. l. 3. ſect. 3. cap. 7.* & infrà in voce *Fidiculæ.*

E D.

Edapteon, Græcè Ἐδαπτεών, pop. Atticæ, cujus memoriam ſervat vetus *Inſcr.* haud procul Athenarum urbe,

ΧΑΙΡΕ
ΑΘΗΝΑΕΙϹ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΔΑΠΤΕΩΝ
ΦΑΥϹΤΟϹ ΛΕΟΝΤΟϹ ΜΕΙΛΗϹΙΟϹ.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part. 3.* ubi *de 174. Atticæ pop.*

Edeatræ, qui præerant Regiis epulis, fortè *Truchſeſſen* Germanis, memorantur Feſto, ex Græco Ἐδεάτραι. V. Calvinum *Lex. Jurid.*

Edemus, Cythniis olim in veneratione, Clemens Alexand. *Protrept.*

Edera, Dionyſio ſacra & in ejus cultu adhibita, miræ tenacitatis eſt, unde nonnemini viſa ab *hærendo* nomen accepiſſe. Certè Gellius refert, Flamini Diali non modò eam tangere, verùm & nominare, ominoſum fuiſſe, ne illigatus ullo modo videretur, ſed liberè ſacris operaretur, quia ſcilicet hedera arcto illo complexu neſcio quid laſciviæ præ ſe ferat. Alii inde nominatam volunt, quòd *edita* petat: ab *edendo* quidam probabiliùs, quòd parietes exedat. A' Baccho uſus ejus ad convivantes tranſiit, qui hederâ coronati accumbebant, ut vi illius frigidâ vim vini adſtringerent, reprimerentque. Ad Poëtas item, & Poëtarum ſtatuas, ut qui curarum vacui, ſicque Bacchum ſemper-juvenem æmulantes, conſtantem hederæ virorem mirè amarent &c. Quam in rem V. plura infra in voce *Hedera.*

Edere, verbum ſacrum, de Decemviris, cùm libris Sibyllinis inſpectis reſponſa darent, frequens apud Livium. Sic *lib. 40. Edidere, quibus Diis & quot hoſtiis ſacrificaretur.* Et *lib. 42. Ob hæc prodigia libri fatales inſpecti, editumque à Decemviris eſt, quibus Diis, quibusq; hoſtiis ſacrificaretur.* Et *lib. 43. cap. 14. Publicorum prodigiorum causâ libris Decemviri aditis, quadraginta majoribus hoſtiis, quibus Diis Conſules ſacrificarent*, ediderunt, *& ut ſupplicatio fieret* &c. V. hic paſſim, de communi verò verbi notione ſuprà, ubi de *Accumbendi* & *Cibi capiendi. Vet. ratione*; de *Editoribus Ludorum* infrà in voce *Munerarii.*

Edeſia & *Bibeſia*, divæ quibus in conviviis Gentiles litabant, V. ſuprà *Bibeſia.*

Edictum, apud Odon. de Diogilo *de Profect. Ludovici VII. in Orient. lib. 1. pag. 15. Illo anno in quarta feria Pentecoſtes edictum accidit*: denotat nundinas Sandionyſienſes, à Dagoberto R. an à Carolo Calvo inſtitutas, quæ aliàs *Indictum*, hodiè Gallis *la Foire du Lendit* dicuntur. Vide Carolum du Freſne in voce *Indictum.*

Edomator vocis, apud Tertullianum *de Pallio capite ultimo, De meo veſtiuntur & primus informator literarum, & primus* Edomator *vocis & primus numerorum Harenarius, & Grammaticus & Rhetor* &c. non Phonaſcus eſt, ut quidam volunt; Huic enim pueros olim, inter prima illa rudimenta literarum, operam dediſſe, veriſimile non eſt, niſi ſi qui Cantores Tragici vellent eſſe, aut Comœdi: Sed is, qui pueris legendi & rectè pronuntiandi artem tradebat, fortè *Enodator vocis* legendus. Nam hic quo modo ſingula quæque verba, quâ voce, quo motu oris eſſent enuntianda, præcipiebat. Quintilianus *lib. 1. cap. 2. Non alienum fuerit exigere ab iis ætatibus, quò ſit abſolutiùs os & expreſſior ſermo, ut nomina quædam verſusque affectatæ difficultatis, ex pluribus aſperrimè coëuntibus inter ſe ſyllabis catenatos & velut confragoſos quàm citiſſimè volvant.* Nempe unus hic erat ex tribus primis Præceptoribus ac Ludimagiſtris, qui rudes pueros primis & elementariis literis erudiendos ſuſcipiebant, quos à Grammatico diſtinxit Tertullianus; qui ſolidiore eos doctrinâ imbuebat. Primus informator literarum, harum formas & poteſtatem cognoſcere, ſcribendoque exprimere; *Primus vocis Enodator*, rectè pronuntiare; & primus munerorum Harenarius calculare monſtrabat. Quæ tamen tria munera unius ejusdemque Doctoris ferme fuerunt, quem Γραμματιστὴν appellarunt Græci &c. V. Salmaſium *ad l.*

Edon, adde: Gentem celebrem fuiſſe arguunt veſtimenta ab ea dicta, quæ Thracibus in uſu fuere. Suidas, Ἠδωνὶς· ἐσθὴς Θρᾳκική. Ἠδωνίς, ἀηδονιδεὺς, χώρα ὅπου λέγεται, καὶ Ἠδωνοί, ἔθνος ὄνομα. V. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 5. verſu 78.*

Eduardus, Dux Gelriæ, ex Familia Naſſovica, filius Rinaldi II. ex priore eius uxore, Sophia, Florentii Bertholdi, poſtremi Machliniæ Dynaſtæ, filiâ, fratre majore natu Rinaldo III. cognom. *Craſſo*, poſt decennale bellum, victo & per alterum decennium in captivitate detento, Gelriam, Zutphanienſemque ditionem rexit, Heckeranorum & Bronchorſtiorum factionibus ferventibus. Contra Brabantos re non infeliciter per pluſculos annos geſtâ tandem, ab uno ex famulis ſclopeto trajectus, an prælio ad Baſiildam interemtus, ſtemmati ſuo finem impoſuit, ſub finem ſeculi XV. Sic Gelri Juliacenſibus ceſſere, Guilielmo Duce, qui Mariam Rinaldi II. filiam duxerat, hæreditatis titulo, Rectore vacuos ſibi aſſerente. Cyr. Lentulus in *Geneal. Principum & Comit. Naſſov. MS.*

E F.

Effaſcinatrices Familiæ, in Africa, *quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes*: in Triballis & Illyriis, *qui viſu quoque effaſcinent interimantque, quos diutiùs intuebantur, iratis præcipuè oculis*: in Scythia ſimiliter *fœminæ quæ vocantur Bithyæ*: in Ponto, *Thibiorum genus — quorum notæ in altero oculo geminæ pupillæ, in altero equi effigies*: in Æthiopia, Pharnacum genus, *quorum ſudor tabem corporibus contactis afferat*: Haud procul urbe Roma, in Faliſcorum agro, familiæ Hirpiæ, *quæ ſacrificio annuo, ad montem Soractem, Apollini fieri ſolito, ſuper ambuſtam ligni ſtruem ambulantes, non aduruntur* &c. memorantur Plinio *lib. 7. cap. 2.* ad quod V *Notas* Jac. Dalechampii, ut & hic paſſim.

Effigies, apud Gentiles, primò Deorum, inde Hominum, ſolebant exprimi, ſed non *niſi aliqua illuſtri causâ perpetuitatem merentium, primò ſacrorum certaminum victoriâ, maximeque Olympiæ: ubi omnium, qui viciſſent, ſtatuas dicari mos erat. Eorum verò, qui ter ibi ſuperaviſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſâ, quas iconicas vocant. Athenienſes neſcio an primi omnium Harmodio & Ariſtogitoni tyrannicidis publicè poſuerint ſtatuas — Excepta deinde res eſt à toto orbe terrarum humaniſſimâ ambitione. Et*

jam

jam omnium municipiorum foris ſtatuæ ornamentum eſſe cœpere, prorogariq; memoria hominum & honores legendi ævo baſibus inſcribi ne in ſepulchris tantùm legerentur. Mox forum & in domibus privatis factum, & in atriis. Honos clientum inſtituis ſic colere patronos. Plin. *lib.* 34. *cap.* 4. V. quoque ubi de *Simulachris*.

Efforciati nummi, in *Charta* Bernardi Epiſc. Santonenſis A. C. 1151. apud Sammarthanos dicebantur, quorum materia purior minusque adulterata erat. Sic *Moneta fortis* vel *fortium*, *libræ fortes* &c.

E G.

Egbertus, Weſt-Saxonum Rex, Anglo-Saxonum heptarchiam in Monarchiam commutavit, ac abrogato *Saxonum* nomine univerſam gentem appellari voluit *Anglos* & Regnum *Angliam*, A. C. 800. Georg. Hornius *Orb. Imper. p.* 314.

Egenorum Jura, apud Hebræos olim inſignia fuere. Eorum enim, quæ illis ex lege ſacra debebantur, genus faciunt ſeptuplex. Primum eſt *Angulus ſegetis*. II. *Spicilegium*. III. *Racematio*. IV. *Acini decidui*. V. *Quod per oblivionem relictum*. VI. *Decima pauperis*, & VII. *Eleemoſyna*: quæ cuncta nomine מתנות עניים *Munerum, quæ pauperibus danda*, veniebant. Xenodochia verò primus in ea gente Hyrcanus inſtituiſſe legitur, apud Hegeſippum *lib.* 1. *cap.* 1. Unde de illo Joſephus *lib.* 13. *cap.* 16. Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο. Inſuper inſtituti ſunt qualibet in urbe ac oppido גבאי צדקה *Exactores Eleemoſynæ*, quemadmodum apud Chriſtianos fieri videmus, qui hebdomadatim ſeu à veſpera Sabbathi in veſperam eo nomine diligentiùs colligerent erogarentque nummos, alimenta id genus alia. Reponebant autem hi nummos in קופה *arca*, alimenta verò in תמחוי *ſcutella*: Collectam dein eleemoſynam erogabant & de aliorum quoque inopia, atque erogationis modo, decernebant, v. g. *Qui haberet* (veſperâ Sabbathi) *duo prandia, ei non licuit ex ſcutella erogari. Qui habuerit quatuordecim, ei non licebat erogari ex arca*, non ſc. in alimenta, &c. Quousque verò hæc jura extenderentur ad *egenos* Gentiles, ut & alia in hanc rem, V. apud Joann. Seldenum *de Jure N. & Gent. juxta Diſciplin. Ebræor. l.* 6. *c.* 6.

Eggenbergica Familia Germaniæ, in Styria illuſtris, cui præcipuum axioma intulit Johannes Ulricus, officiis & gratiâ apud Ferdinandum II. Imp. celebris ac *Principis & Ducis Crumavienſis* titulum ab Imperatore conſequutus: Cui dein A. C. 1654. jus ſuffragii & ſeſſionis acceſſit in Imperio, ob emtam Gradiſciam. Ipſe fatis conceſſit A. C. 1634. ex Sidonia Maria Thannhuſia, pater Principis Johannis Antonii defuncti A. C. 1649. quo & Annâ Mariâ Brandenburgicâ geniti ſunt Johannes Chriſtianus & Johannes Seifridus *Princ. Eggenbergii Duces Crumaviæ* &c. Ipſius verò Johannis Ulrici, pater fuit Seifridus D. *ab Eggenberg* nepos Chriſtophori, pronepos Andreæ. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilitatis Europeæ Parte I. pag.* 104. *ut & in Indic.*

Egidienſes Denarii, qui cudebantur, in civ. S. *Egidii*, vel nummi Comitum Toloſæ, qui *Comites S. Egidii* vulgò appellabantur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Egmondana Familia Belgii, inter præcipuas, à multis jam ſeculis floruit: in qua ſub principium ſeculi 15. diverſæ lineæ in Johannis & Mariæ Arculeæ filiis cœperunt. Ex illis enim prior Arnoldus D. Geldriam rexit, & filium nepotemque habuit ſucceſſores. Fuit is filius Johannis Dni. *de Egmond*, qui obiit A. C. 1451. ex Maria præfata: atque ex Catharina Clivia ac Juliacenſi, Adolphum genuit Geldriæ & Juliac. Ducem; qui defunctus A. C. 1477. ex Catharina Borbonia, filia Caroli I. Duc. Borbonii reliquit Carolum *de Egmond* Duc. Gelriæ ultimum: Obiit autem is A. C. 1538. nulla ex Eliſabethâ fil. Henrici Duc. Brunſuicenſis & Lunæburgenſis prole ſuſceptâ. Alter Johannis filius Dn. Iſelſtenii iterum duos genuit, Johannem I. Com. *Egmondanum* & Fridericum Com. Buræ; cujus hæreditas, per pronepotem, Wilhelmo Principi Arauſionenſi allata eſt. Illius ex Magdalena Werdenbergia, filius Johannes II. obiit A. C. 1528. Pater ex Franciſca Lucemburgica Gaveræ Principe, Lamoralli, ſeu Amurathis Com. Egmondani, Principis Gaveræ, in Belgicis Annalibus celeberrimi, decollati Albani Ducis juſſu A. C. 1568. Quo, & Sabinâ Palatinâ, filiâ Johannis II. Com. Palatini Rheni *in Simmeren*, nati ſunt Philippus, qui obiit A. C. 1590. Lamorallus, Carolus, Eleonora, (defuncta A. C. 1582. ux. Georgii *de Horn* Com. *de Hautekerke*) Sabina (ux. Georgii, Eberhardi Com. Solmenſis) Maria Chriſtina (uxor Guilielmi Lalan. Com. *de Hochſtraten* primò, dein Odoardi Bornovill. Cappers. Com. Henin. tandem Caroli Com. Mansfeldii) Maria Monialis, Magdalena, Anna Monial. Johannes, & Philippa. V. eundem Spenerum ubi ſuprà *tom. II. pag.* 24.

Eguatius Capito, vir Conſularis, inter occiſos à Commodo Imp. apud Lampridium.

Egnatulejus Honoratus, Nobilis Rom. ſine cauſæ dictione interimitur, juſſu Severi, Spartian.

Egrannia, aliàs *Egrennia*, recentioribus *Egrenius*, vulgò *Egreines*, quibusdam trunco nomine *Grane*, fluvius eſt Galliæ, unus ex quatuor illis, qui apud Abrincatuos, in colle Brimbalio, *la Butte de Brinbal*, orti, ſuo quisque alveo in diverſa decurrunt. Attingit Longiledum Abbatiali Monaſterio clarum *Lonlé*, vicumque S. Marci ad Egranniam *S. Marc de Grane*, aut potiùs *d'Egrane*, ubi Varennâ excipitur, mox Meduanam aucturo. Reliqui amnes tres ſunt Seva, Viria & Nigra Aqua. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall. in voce Abrincatui.*

Egregiatus, ſeu *Egregii* titulus honorarius, iis ut plurimum, qui in Palatio militaverant, conceſſus, aut quibus provinciæ fuerant commiſſæ; Primipilaribus item, poſt emeritam militiam & Cæſarianis, ut eſt in *Cod. Th. l.* 1. *de Honorar. codicill. l.* 3. *de Cohortal. l.* 1. *de Cæſarian. leg.* 5. *de Decurion.* ex quibus colligitur, *Egregiatum* dignitate Perfectiſſimatu fuiſſe inferiorem. Reſpexit huc Lactantius *Divin. Inſtitut. lib.* 5. *cap.* 13. *Nemo denique* Egregius, *niſi qui bonus: nemo Clariſſimus, niſi qui opera miſericordiæ largiter fecerit: aut Perfectiſſimus, niſi qui omnes gradus virtutis impleverit*, apud Car. du Freſne *in Gloſſario.*

de *Egrigoris*, titulus libri, qui ſub nomine *Henochi* circumfertur, h. e. *de Angelis*: à Græco γρηγορεῖν, *vigilare*. Clemens Alex. *Pædagog. lib.* 2. *cap.* 7. *Beati enim, qui ad ipſum vigilarunt, ſe ipſos aſſimilantes Angelis, quos nos* Egrigoros, *hoc eſt, Vigilantes vocamus.*

E I.

Eilotæ, Spartanorum mancipia, de quibus diximus aliquid, in voce *Elotæ*. Cogebantur illi pileum geſtare è canina pelle, ut & pelliceam veſtem veluti vilem & luctuoſam, adeoque teſtem illius miſerrimæ conditionis, cui eam gentem neceſſitas addixerat: εἰλωτείαν vocat Plato *de Legg. lib.* 6. V. quoque Athenæum *lib.* 14. & plura hanc in rem, apud C. Paſchalium *Coronarum lib.* 9. *cap.* 26.

Eireſione, Græcè Εἰρεσιώνη, fuit ramus permagnus, ἐξ ἐρίων ἔχων στέμματα, *è lana habens ſtemmata*, ſurculos, caricas, & purorum fructuum ſeries; ſeu truncus oleæ, omnes fructus habens ſuſpenſos & ſtemma album ac purpureum, ut habet Auctor *Etymolog.* vel, ramus oleæ lanâ redimitus omnigenis repletus primitiis, ut Plut. *Theſeo*: quem pro foribus conſtituendi mos, apud Vett. celebris fuit, oraculo Athenienſibus inculcatus. Fortè enim & fame, & peſte univerſam terram affligente, conſultantibus, quo pacto malum averruncari poſſet, reſpondit Apollo, ſi ſacrificium ante ſulcamina terræ fieri ſuetum pro omnibus Athenienſibus fieret. Quâ re peractâ, lues ceſſavit: eaque re finitimi omnes gratulationis causâ omnium fructuum primitias Athenienſibus miſere. Hinc itaque *eireſione* periculis hiſce avertendis, pro foribus in poſterum conſtituta eſt, menſe Pyanepſione, quo & τὸ προηρόσιον, h. e. *ſacrificium præſementiuum*, paulo ante ſationem, quoque peragebatur: idque in omen abundantiæ & fœcunditatis. Unde apud Ariſtophanem *Equit.* populus conſpicatus duos cives factioſos & protervos, qui fores ejus pulſaverant, indignabundus reſpondet, Τίνες οἱ βοῶντες; οὐκ ἄπιτ' ἀπὸ τῆς θύρας, Τὴν εἰρεσιώνην μου κατεσπαράξατε. *Qui hi clamantes? non abitis à janua; eireſionem meam fregiſtis.* Ac ſi dicat, mihi propter vos nulla annonæ abundantia, ſed ſterilitas potiùs eſt; turbatores eſtis mei & peſtes civitatis. Sed & ramo hoc ſupplicabant Apollini Athenienſes eo ipſo die, quo Theſeus unà cum ſociis periculo exemtus creditur: ſimulque bellaria & calicem vini effundentes, hos verſus canebant.

> *Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει, καὶ πίονας ἄρτους*
> *Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι,*
> *Καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃ.*
> *Eireſione fert ficus & pingues panes,*
> *Et mel in catino & oleum ad detergendum,*
> *Et calicem purum, ut inebriata dormiat* &c.

Nomen vel à *lana*, Græcè ἔριον, quâ coronabatur; vel à complicandis ſeu commiſcendis fructibus, quomodo lana in glomos ſublata confunditur: vel ἀπὸ τοῦ ἐρωτᾶν, *ab interrogando*, quia Deum interrogabant, quid illo ramo poſt ſacrificium facerent. Eam verò & *corythaliam* dicebant. Voxque poſtmodum ad quævis virgulta ſeu ſurculos aut virgas extenſa eſt, unde πληγεὶς ταῖς εἰρεσιώναις, *verberatus virgis*, apud Ariſtophanem *Veſpis*. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 5. *cap.* 15. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 735. Simile quiddam fuit ἴινος, quam *coronam oleaginam lanâ intextam* interpretantur, apud eundem Paſchalium *ibid.*

Eiſenacum, V. *Iſenacum.*

E L.

Elæophoria, hoſpitia dicta ſunt, ad quæ Alexandrini euntes olivam, in ſignum pacis, ferebant, Cotta in voce *Hoſpitat.* quod ridet Gothofredus *Not. ad* §. 19. *l. mun.* 18. *ff. de muner.* V. & Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Elæotheſium, V. ſuprà *Alipterium*, & infrà *Unctuarium.*

Elæus, fluv. Bithyniæ interioris, haud longè à Lilæo, memoratur Arriano in *Periplo.*

Elagabalus, ſive *Alagabalus*, nomen Soli ab Emeſſenis datum: pro quo Græci ac Romani, ut vox ea quodammodo barbariem exueret, *Heliogabalus* dicere maluerunt: imò & Ἐλαιαγάβαλος pro eo apud Herodianum legas. Eum autem Solem eſſe, indicant tum Dio & Herodianus, qui Ἥλιον exponunt, tum lapides; in quibus eſt, SOL ALAGABALUS: item nummus

antiquus, in quo eſt SACERDOS DEI ELAGABALI. Nomen unde conflatum ſit, non convenit; præterquam de parte priori, quæ eſt אלה *elah*, ſive Arabicè *Alah*, Deumq; ſignat. Quod ad alteram partem, variè de ea doctiſſimus Fullerus *in Miſcellan. ſacr. lib.* 1. *cap.* 14. Sed non dubitandum, ait Voſſius, quin illa ſit גבל *gabal*: quod tamen quomodo capi debeat, controverſum. גבל enim principe ſignificatione ſumitur pro *finire ſeu terminum conſtituere*: ſed præterea notat, *fingere, figurare, formare.* Unde Scythis גבול *gabul*, Arabibus גאבל *gabil*, h.e. κτίςης, ſive *Fictor, Conditor*: quæ ſententia Fullero inprimis placuit. Nempe ut *Elagabalus* idem ſit ac ὁ Ἥλιος δημιουργὸς, *Sol opifex*, ſive *Conditor Univerſi*, prout dicitur Porphyrio, apud Euſebium *Præp.Evang. lib.*3. *c.* 4. quicum convenit, quòd idem Sol Κτίςης τῆς οἰκουμένης, *Conditor Univerſi*, nominatur in obeliſco maximo, quem Conſtantinus M. Romam transferri juſſit: ut locuples nobis teſtis eſt Ammianus *lib.* 17. ubi Romam novam ſeu Conſtantinopolim intelligi, ex obeliſci inſcriptione hodieque extantis liquet. Sed præterea גבל *gêbel*, Arabibus montem notat. Ut *Elagabalus* ſit *Deus mons* ſeu *Deus Montis*, in quo ædes illius foret: unde & ſymbolum ejus erat lapis ingens in montis modum faſtigiati adſurgens &c. De Templo *Elagabali* illuſtris eſt Avieni locus, apud quem primùm ſic legas, de ſitu Orbis:

Urbs mediis Apamea dehinc conſurgit in arvis,
Et quâ Phœbeam procul incunabula lucem
Prima ferent, Emeſæ faſtigia celſa renident.

Poſt eaque de Templo ipſo:

Denìq; flammivomo devoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondoſa cacumina turget:
Et tamen his certant celſi faſtigia templi.

Ab hoc poſtea Numine Antonius Varius nomen *Heliogabali* accepit quià priùs Sacerdos fuiſſet Dei Heliogabali, ſive, ut Oriens efferebat, *Elagabali* aut *Alagabali*; idemque Deo huic templum Romæ conſtituit, teſte Lampridio *in eo.* V. quæ de hoc Numine eruditè *ad Euſeb.* Scaliger, eruditiùs *ad Lamprid.* Caſaubonus, eruditiſſimè *ad eund.* Salmaſius annotavit, verba ſunt Gerh. Joh. Voſſii *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 5.

Elatites, hæmatites dictus eſt, ſed crudus adhuc, à flavo *elates* colore, quâ voce integumentum fructûs palmarum, & fructum ipſum ſignificari, pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 409. V. Plinium de hoc lapide *lib.* 36. *cap.* 20.

Eleaſarus, Judæus, inſpectante Veſpaſiano Imp. annuli ſui ope multos à malo Genio obſeſſos, liberaſſe legitur; apud Joſephum *Antiqq. lib* 8. *cap.* 2. cujus verba Latinè ſic habent: *Vidi* ex popularibus meis *quendam* Eleazarum, *in præſentia Veſpaſiani, & filiorum, & Tribunorum reliquorum militum, multos à Dæmone correptos percurantem. Modus verò curationis erat hic: Admoto naribus Dæmoniaci annulo, ſub cujus ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Salomone indicata, ad ejus olfactum, per naſum, extrahebatur Dæmonium: & collapſo mox homine, adjurabat id, ne ampliùs rediret, Salomonis interim mentionem faciens & incantationes ab illo inventas recitans. Volens dein* Eleazarus *his, qui aderant, oſtendere ſuæ artis efficaciam, non longè inde ponebat poculum aut pollubrum aquâ plenum Imperabatq; dæmonio homine exeunti, ut his ſubverſis ſignum daret ſpectantibus, quòd reliquiſſet hominem.* Et certum eſt, Annulorum uſum, ab hominibus malè feriatis, qui hujusmodi annulos, ſtellâ aliquâ fortunatâ aſcendente, certis characteribus inſigniebant, iisque herbam vel lapidem, huic ſtellæ ſubditam, includebant, ad præſtigias & incantationes fuiſſe translatum. Quibus appenſis, hominem vel perpetuò victorem & ab omni veneno ferroque tutum fore: vel aliorum omnium amorem ac benevolentiam ſibi conciliaturum, ſpondebant: malos Genios inſuper pellere, morbis mederi aliaque, quæ fidem vix mereantur, præſtare iis poſſe jactantes: Græci φαρμακίτας ϰ̀ γαμαιλιτρωτίους, Arabes *Taliſman* appellarunt. E qua claſſe, præter præfati Judæi, annulus fuit Gygis, cui eadem cum Orci galea fuit poteſtas, de qua V. Andr. Schottum *Not. ad Zenobium.* Execeſti item, Phocenſium Tyranni, quorum ſtrepitu de rebus ſuis eum admoneri conſueviſſe, tradit ex Ariſtotele Clem. Alexandrinus 1. *Strom.* Ut & ſeptem illi annuli Jarchæ, Indorum ſapientiſſimi, Apollonio Thyanæo dono dati, quorum beneficio illum juventæ nitorem prætuliſſe, quamvis jam centenario majorem, auctor eſt Philoſtratus *lib.*3. Quò referas annulum, cujus Lucianus meminit in *Philopſeude*: Brachialia Zipangrinorum, in quibus lapides quosdam fuiſſe, tam efficacibus incantationibus imbutos, ut nullo modo vulnerari potuerint, ſcribit M. Paulus Venetus *lib.* 3. *cap.* 3. Annulum fatidicum, quo de ſucceſſore Valentis Imp. quæſitum, apud Marcellinum *lib.*29. Annulum Dicæi, qui Judicum amorem conciliabat, apud Ariſtoph. *Pluto.* Eos, qui morbis averruncandis geſtabantur, uti legere eſt apud Marcellum Empiricum *cap.* 29. & Alex. Trallianum *de Colicaſſ. lib.*10. Eum, quo morbum Comitialem ſanare fuiſſe ſolitum S. Eduardum Angliæ R. refert Cario *Chronic. lib.* 3. Illum tandem, qui inventus fuit in ore cujusdam mulierculæ jam mortuæ, cujus inſano amore Carolum M. Imp. olim captum fuiſſe memorant, ut diſcimus ex Franc. Petrarcha *lib.* 1. *Epiſt.* 3. V. Joh. Kirchmannum *tr. de Annulis cap.* 20. ut & Stephanum Paſchaſium *lib.* 1. *des Recherches de la France cap.* 31.

Eleatica Philoſophia, nomen Sectæ, cujus Xenophanes Colophonius, qui tempore Hieronis Regis Siculi, & Poëtæ Epicharmi, ut indicat Clemens, floruit, auctor fuit. Et res quidem ac dogmata ab illo, ſed nomen ab ejus diſcipulis Parmenide & Zenone, Eleatis, ſectæ hæſit. Fuit autem Ἐλέα, Lat. *Velia*, Lucanorum oppidum. Cicero *Acad. Quæſt. lib.* 4. *Nobilis diſciplinæ hujus, ut ſcriptum invenio, princeps Xenophanes, quem modò nominavi: deinde eum ſecuti Parmenides & Zeno. Itaq; ab his Eleatici Philoſophi appellabantur.* Hic Xenophanes ſtatuit: *Quatuor eſſe elementa, mundos innumeros, nubes fieri, cùm vapor à Sole erectus cogitur: Animum eſſe ſpiritualis naturæ: Deum eſſe formæ rotundæ, totum videre, totum audire, non tamen reſpirare, eſſeq; pariter mentem, prudentiam, æternitatem.* V. Sextum Philoſ. & Athenæum. Ejus ſucceſſor Parmenides, in hoc à Præceptore abiit, quòd *duo tantùm elementa ſtatuit, Ignem & Terram*: Idem primus *Terram dixit globoſam, inq; medio ſitam.* Hujus diſcipuli fuere Meliſſus & Zeno Eleates: quorum is *Univerſum hoc infinitum & immobile: deq; Diis nihil ſtatuendum* putabat; hic *plures ſtatuit Mundos, vacuum negavit, generationem eſſe ex miſtura quatuor primarum qualitatum, atq; Animam etiam harum temperamento originem debere*, ſtatuit. Zenonem audivit Leucippus, qui primus *Omnia fieri ex atomis inter ſe complicatis* docuit: Leucippi diſcipulus in Phyſicis Democritus Abderita fuit, qui idem à Magis & Chaldæis Theologiam ac Aſtrologiam didicit, Geometriam verò ab Ægyptiis: imò & cum Gymnoſophiſtis Indiæ ac Æthiopiæ verſatus legitur. De rerum naturâ ita ſenſit: *Primordia omnium eſſe ab Atomis & inani: Finem vitæ* τὴν Εὐθυμίαν *ſive tranquillitatem* ſtatuit &c. Illius auditor Protagoras fuit, cùm prius bajulus fuiſſet: Item Bion Abderita Mathematicus, qui primus docuit: *Regionem eſſe, ubi ſex menſibus dies & totidem eſſet nox.* Ex *Eleatica* dein maximè ſecta Epicurea fluxit, nemini enim plus quàm Democrito, Epicurus debuit. V. Joh. Gerh. Voſſium *de Sectis Philoſ. cap.* 7.

Series Philoſophorum Sectæ Eleaticæ.

Xenophanes Colophonius.	Zeno Eleates.
Parmenides.	Leucippus.
Meliſſus.	Democritus Abderites.
Epicurus.	

Eleazarus, V. ſuprà *Eleaſarus*.

Eleazus, Rex odoriferæ ſeu thuriferæ regionis, memoratur Arriano *Periplo Maris Erythr.* ubi de Dioſcoridis Inſ. quæ huic Regi ſuberat. Sedem habebat Sabbathis, in quam urbem omne thus, quod in ea regione naſcebatur, convehi ſolitum, dicemus infrà, in voce *Sabbatha*.

Electi, Hæretici quidam ex ſecta Manichæorum, qui nec carnibus veſcebantur, nec uxores ducebant; memorati Auguſtino *Epiſt.* 74. *deq; mor. Manichæor. lib.* 2. *capp.* 13. 16. 18. 19. Poſſidio in *Vita* Auguſtini *cap.* 15. 16. Leoni I. Pontif. *Serm.* 5. *de Jejun* Proſpero Man. *in Anathematiſmo Manich. cap.* 3. apud Sirmondum *Tom.* 1. *Concil. Gall.* Hieronymo *Epiſt. ad Cteſiph. adv. Pelagium cap.* 2. Aliis, laudatis Carolo du Freſne in *Gloſſar.* In *Ceremoniali* Rom. *lib.* 1. *ſect.* 10. ſic vocantur *Promoti ad Eccleſias ſive Monaſteria ante ſuam conſecrationem* &c.

Electrei Nummi, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Alexandri habitu nummos plurimos figuravit: & quidem* electreos *aliquantos, ſed plurimos tamen aureos*; h. e. *electrini*, nunquam enim aliter optimi Auctores. Sic *Electrina vaſa*, apud Marcellum Empir. ſæpe. Salmaſius *ad l.* De *Electro* verò, ejusque triplici ſpecie, quarum una auro pretioſior, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. pag.* 869. ut & hic infrà.

Electrina Pocula, Magnatibus olim in pretio fuiſſe, docet Trebellius Pollio: *Quietus Tyrannus* electridem *pateram, quæ in medio vultum Alexandri haberet, & in circuitu omnem hiſtoriam contineret, ſignis brevibus & minutulis, Pontifici propinavit.* Lampridius item *in Alexandro*: *Helena dicitur Minervæ Lindiæ calicem ex electro conſecraſſe* &c. Ex eodem ſeu lapide ſeu gemma, etiam annuli fiebant, Artemidor. *lib.* 1. *cap.* 5. & nummi, ut docet Savaro, & diximus paulo antè, ac ruſticarum fœminarum monilia, Iſidorus *Etymolog. lib.* 16. *cap.* 8. Imò vaſa qualibet, Neratius JC. & vites. Sidonius Apollin. *Carm.* 24. *in fine.*

Quis pomaria priſca Regis Indi
His nunc compares, aureasq; vites
Electro *viridante pampinatas?*

Ædificiorum quoque columnæ. Claudian. *de raptu Proſerpin. lib.* 1.

Atria cingit ebur, trabibus ſolidatur ahenis
Culmen, & in celſas ſurgunt electra *columnas* &c.

Sed quid propriè eſſet *Electrum*, & ubi terrarum naſceretur, non levis inter antiquos contentio eſt. Poëtæ ex ſucco populi arboris expreſſo illud generari ſtatuerunt, unde nota Heliadum fabula 3. Ovid. *lib.* 2. *Metam.*

Inde fluunt lachrymæ, ſtillataq; ſole rigeſcunt
De ramis electra *novis* &c.

Sed Lucianus totâ Italiâ luſtratâ, obitaq; Eridani, in quem præcipitatus Phaëthon fingitur, ripâ comperit non modò ibi electrum non gigni, ſed nec populum ullam eſſe, è cujus cortice deſtillaret, ut Viginerius notat *ad Philoſtrati icones.* Alii cenſent, metalli id

eſſe

eſſe genus, & ad argentum accedere: vel potiùs crama eſſe ex auro & argento, cujus quinta pars argentum ſit. Plinius *lib.* 23. *c.* 4. *Omni auro ineſt argentum; ubicunq; quinta portio eſt, electrum vocatur: fit & curâ electrum, addito argento; quòd ſi quintam portionem exceſſit, incudibus non reſiſtit.* Ubi duplex ſtatuit electrum, alterum naturale, alterum factitium. Imò triplex habet Servius *ad Æn. lib.* 8. *verſ.* 402. cùm ait: *Tria ſunt electri genera, unum in arboribus, quod Succinum dicitur: aliud quod naturaliter invenitur: tertium, quod fit de tribus partibus auri & una argenti.* Audi & Ambroſium *Hexaëm. lib.* 3. *cap.* 15. *Quòd electrum lachryma virgulti ſit, & in tantam materiæ ſoliditatem dureſcat, nec levibus id aſſeritur teſtimoniis: quando folia & minutiſſimæ ſurculorum portiones, aut exigua quædam animantium genera in electro ſæpe reperiantur, quæ videtur, cùm adhuc gutta eſſet mollior, recepiſſe & ſolidam tenuiſſe.* Certè Daniel Hermannus Pruſſus, *ranam & lacertam* ſuccino Pruſſiaco inſitam,

Quæ Jaſcius Gedani monumenta inſignia ſervat:

erudito carmine celebravit; quod Laurentius Scholtzius *Hiſtoria Succini ab Andrea Aurifabro Vratisl. editæ lib.* 5. *Epiſt. Medic.* adjunxit. Unde autem ille ſuccus, quærit Becmannus *de Orig. L. L.* Poëtis, ut dictum, ex populo arbore; Plinio *lib.* 37. *cap.* 3. *naſcitur defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis, reſina pineis. Erumpit humoris abundantia, denſatur rigore vel tepore Autumnali.* Aliis ſuccus & quaſi ſudor quidam terræ aut ſaxorum eſſe creditur, & ad claſſem bituminis pertinere. Georg. Agricola *de Nat. foſſ. lib.* 4. Quæ omnia ita concilies, ut ex arboribus quibusdam, quæ ſatæ ſunt in locis ſuccino abundantibus, illud manare dicas: quale enim ſolum, tales arbores, in quas è terra derivari, & inde iterum in terram deſtillare, docet Andr. Libavius *lib. de Succino.* In diverſis autem illud mundi tractibus naſci, ſcribunt Eruditi. In littore maris Britannici inventum refert Hector Boëthius *de rebus Scot.* in mari Gothico, Finnico, Livonicoq; provenire, docuit Corn. Scribonius Gryphæus *in Epitom. Hiſt. Olai M. lib.* 12. *cap.* 8. in Hiſpania Strabo *lib.* 3. ad Padum inprimis, Priſcianus Cæſar. *Periegeſi*,

Hic electra legunt alvis fluitantia Celtæ,
Succina quæ memorant, mellis viniq; colore,
Quæ paleas rapiunt tractu, frondesq; caducas.

Autor Anonymus *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* maris Balthici, quà Pruſſiam alluit, ſpeciale facit donum: Concedit tamen, in littoribus quibusdam Hiberniæ etiam ejusmodi quid non ita pridem obſervari cœpiſſe; atque etiam ad Viadri ripam, juxta pagum *Schaumburg* haud procul Cuſtrino, ejus fruſta non pauca reperiri, *cap.* 3. *de Hydrographia* &c. Idem videtur eſſe cum Lyncurio, cujus meminit Plinius *lib.* 8. *cap.* 38. & *lib.* 37. *cap.* 2. & 3. Cæterùm quod nomen *Electri* attinet, Græcis ἤλεκτρον dicitur, vel à fulgore Solis æmulo, quem iidem Ἠλέκτορα vocant: vel quòd, fluidum cùm ſit naturâ, ad ejus occaſum indureſcat: vel παρὰ τὸ ἑλκύσαι; ἢ παρὰ τὸ ἕλκειν τὰ ἴσχια, quòd tritum, ubi incaluit, paleas vel alia minuta ad ſe rapiat, unde Ἅρπαξ quoque *Harpax* dicitur, V. Auctores ſuprà laudatos, ut & hic infrà.

Electrum, Græcis Ἤλεκτρον, vox eſt ἐκ τῶν πολλὰ σημαινόντων. Apud Ariſtophanem enim [illegible]

Ἐκπεπληκτικὼς τὰ ἠλέκτρα, καὶ τὰ ἴσα ὄντ' ἀνοίγεις.

Ἠλέκτρα clavi ſunt ex *electro*, quibus muniebantur pedes lectorum. *Electrum* enim ſpuma auri ſeu purgamentum dictum eſt, μίγμα ſc. auri & argenti; quod in auro fundendo & excoquendo extra ejiciebatur, uti patet ex Strabone, Heſychio, Suida, Aliis. Atque ex hoc fiebant clavi in pedibus lectorum, apud Vett. Niſi malis hic ἤλεκτρα, contractum eſſe ex ἡλόκυκλα, i. *clavi lectorum.* Quicquid utrum ſit. ἤλεκτρον etiam *clavus* vel *nodus* eſt, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1079. V. Bochartum ubi ſuprà. Apud Dionyſium, ubi de Boryſthene, Panticape & Aldeſco, Scythiæ fluminibus,

Τῶν δὲ παρὰ προχοῇσι παγὴν γενέεσθ' ἐν χεύμασι πολλὴν
Ἠριδανοῦ ἤλεκτρον αἰγλήεν ——

Euſtathio eſt lapis quidam, ſive calculus littoralis, Avieno cryſtallum, Salmaſio ſuccinum candidum, οἷά τις αὐγὴ Μήνης ἀρχομένης, *qualis ſplendor Lunæ in cornua creſcentis*, ut apud Poëtam ſequitur. Certè in Scythia etiam naſci ſuccinum, ex Plinio diſcimus *lib.* 37. *cap.* 2. Et hæc communior vocis notio eſt. Recentiores Βεγεῖνες Chymici ὕαλον θεῖον vocant, Heſychius eleganter ὑαλόεντα χρυσόν appellat. i. *vitreum aurum*, quòd auri formam habet ſimul & vitri. Quod enim in oſtiis Padi colligi ſcripſere, χρυσαυγὲς erat, *cerei vel aurei colores*: unde *ſuccini crines*, quos in Poppæa ſua Nero celebravit. V. infrà. Hoc Poëtis lachryma eſt Phaëthontiadum; Philoſophorum quibusdam bitumen arborum, aliis maris liquidum bitumen; quod ex occultis fontibus in illud influat; Nonnullis bitumen eſt & terræ pinguedo, quæ ex fiſſuris marinorum ſcopulorum erumpens in mare defluat, ibique aquarum ſibi inſitâ vi & Solis virtute, in gluten quoddam coaleſcat: id liquidum adhuc agitato ventis mari in littora ejectum, unà cum animalculis ei involutis, demum indureſcere ajunt. In ſuccineis enim ſeu electrinis maſſis, tanquam ergaſtulo condemnata, aut ſepulchro condita, varia animalcula viſuntur, muſcæ, apes, formicæ, culices, alia: corticum item arboreorum fragmenta &c. Quæ longè nobilius ibi ſepulta, quàm Mauſoli oſſa in magnifico illo tumulo, quem magnâ ambitione marito Artemiſia extruxerat olim. Quò alludens Martialis, hoc Epitaphium api ſic ſepultæ erexit:

Et latet & lucet Phaëthontide condita guttâ,
Ut videatur apis nectare clauſa ſuo.
Dignum tantorum pretium tulit illa laborum,
Credibile eſt ipſam ſic voluiſſe mori.

Idem de Vipera ſimili modo condita, ubi rationem, quâ id fiat, exponit:

Flentibus Heliadum ramis dum vipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit juncta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulchro,
Viperâ ſi tumulo nobiliore jacet.

Certè & Aſdrubalem Hannibalis fratrem, in monte Floris ſuccineo in tumulo jacere, memorant ſecula noſtra, ut alia omittam. Uti autem Herculeus lapis ferrum, ſic *Electrum* ſtipulas, plumas, lanam, ligna, folia plantarum & leviſſima quæque corpora ad ſe vi inſitâ rapit. Quinimò, ſi quamcunq; rem pendulè & libero in aëre, filo alligatam, pendere ſinas, omnia electrum, ſed priùs, calore affrictione prævia animatum, attrahere deprehendes: ita quidem, ut graviora quoque ligna, filo æquilibratè levigata & ſuſpenſa, ſimiliter venetur. Unde Ariſtoteles *Probl. L. omnia ad ſe attrahere* Electrum dicit; excipit ſolùm *ocymum* ſeu *herbam Baſilicam*: quod tamen & ipſum ſuccino non reſiſtere, Kircherus docet, multiplici experimento id confirmans. Reperiuntur autem ſuccina diverſi coloris, pleraq; tamen fulvo auro ſimillima; Cryſtallum diceres glaucū, quæ vel intenſiora magis aut minùs reperiuntur: alia albicare comperiuntur, quæ uti rariora, ita cariora. Nigri quoque coloris nonnunquam viſuntur &c. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 43. & 44. V. quoque infrà in voce *Succinum.*

Electus, Cubicularius Commodi, hoc interemto, unà cum Læto Præfecto Prætorio, ad Pertinacem, ad Imperium vocatum, venerunt, ut eum confirmarent. Jul. Capitolinus in *Vita* Pertinacis. Poſtmodum cum Pertinace ipſe interemptus eſt. Id.

Eleemoſyna, V. ſuprà, ubi de *Egenis*. At *Eleemoſyna*, apud Scriptores medii ævi, domus eſt Monaſterio vel Ædi ſacræ adjuncta, in qua *eleemoſynæ* pauperibus erogabantur, ab eo, cui pauperum cura demandata erat: propriè *Hoſpitale Pauperum.* Eadem *Eleemoſynaria* quoque non rarò dicta occurrit: cui qui præerat hodieque in Monaſteriis præeſt, ac Monachorum eleemoſynas aliorumque pauperibus diſtribuit, *Eleemoſynarius* dicitur, de cujus officio prolixè agitur *in Libr. Ordinis S. Victoris Pariſ. MS. cap* 14. apud du Freſne, item à Lanfranco *in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap.* 8. *ſect.* 3. Udalrico *Conſuetudin. Cluniac. lib.* 3. *cap.* 24. Aliis. Decimas verò bonorum ſuorum ſeu redituum, Eccleſiarum poſſeſſores & Monachos pauperibus elargiri fuiſſe obſtrictos, docet P. Damianus *lib.* 2. *Epiſt.* 14. &c. apud eundem du Freſne: V. quoque infrà. In Anglia verò *Eleemoſyna Carucarum*, ſeu *pro aratris*, dictus eſt olim denarius, in ſingula aratra vel in ſingulas carucas, impoſitus, pauperibus in eleemoſynam erogandus, Ethelredo, ut ferunt, Rege auctore. V. *LL.* ejus *cap.* 1. apud Eundem.

Eleemoſynarius, quid propriè notet, V. ſuprà in voce *Eleemoſyna.* Sic *Eleemoſynarii Epiſcoporum* occurrunt in *Concilio* Oxon A. C. 1222. *can.* 2. *Eleemoſynarii Pontificum* in *Geſtis* Innocentii III. *pag.* 150. *alibiq;*. Inprimis *Eleemoſynarii Regum Franciæ*, memorantur paſſim: quam dignitatem prorsùs aliam fuiſſe, à Capellanorum dignitate, contrà quàm ſentit Friſonius, docet accuratè Carol. du Freſne. Et quidem *Eleemoſynarii* Ludovici IX. Regis, qui illius ſc. eleemoſynas erogabat, meminit Gaufridus de Belloloco, in *Vita & Converſat. S. Ludovici cap.* 8. à quo tempore qui occurrunt Regum illorum *Eleemoſynarii*, ex Car. du Freſne, hic infrà breviter ſubjiciemus, præmittentes hoc unum, auctam & novo titulo dignitatem hanc poſtmodum donatam eſſe, ſub Carolo VIII. Qui enim priùs nudè *Eleemoſynarius* audiit, ab eo tempore *Magnus Franciæ Eleemoſynarius* appellari cœpit: cujus quanta ſit hodie dignitas & prærogativa, Petrus Gallandius in *Vita* Petri Caſtellani, Matiſcon. Epiſc. hiſce exponit, *Eſt is honoris gradus omnium Eccleſiaſticorum in Gallia facilè princeps; quo qui donatus eſt, Regi è ſomno excitato, inter primos ſalutatores adeſſe ſolet & de eo cognoſcere, quo in loco & tempore rem ſacram peragi velit. Aulæ totius Regiæ unicus Epiſcopus eſt: quocunq; in loco per totum Regnum Rex verſetur, ab eo Sacramenta petere ſolet: Sacello Regis ordinando, Cantoribus ejusdem & Sacerdotibus omnibus Aulam ſequentibus præeſt: diſpenſatio Regiæ in pauperes beneficentiæ & pauperum omnium curatio ejus unius propria eſt; ad ejus etiam curam pertinet per univerſum Regnum iis omnibus pauperum domiciliis, quæ tum Ptochodochia, tum Xenodochia appellant, atq; etiam iis, quæ leprâ infectis olim à Regibus attributa ſunt, adminiſtratores idoneos præficere, præpoſteros & inutiles loco movere — ejusdem eſt omnem animadverſionem ad ſe revocare, numerum leproſorum aut aliorum miſerorum explere, ad referendas rationes omne Procuratorum & Adminiſtratorum genus cogere, corruptè — in ſuo munere verſatos exigere, aliosq; in eorum locum ſubrogare: omnia quoq; Sacerdotia quæ Regiæ poteſtatis ſunt, quæ plurima ſunt, præter Epiſcopatus & Abbatias, donare & conferre. Ad ejus quoque officium*

perti-

pertinet, primo quoq; Regis in oppida ingreſſu, maleficos — regia venia illis conceſſa laxare & liberos impune emittere &c. apud eundem du Freſne *in Gloſſario.*

Eleemoſynarii Franciæ, apud Scriptores occurrentes.

- Fr. Joannes *des Granges*, Prior Vallis Scholarium, ſub Philippo Pulchro, A. C. 1311.
- Fr. Joannes *de Grandpré*, A. C. 1314.
- M. Silveſter *de la Cervelle*, ſub Carolo V.
- Ægidius *des Champs*, poſtmodum Epiſc. Silvanectenſis, A. C. 1409.
- Petrus *Cauchon*, Bollovac. Epiſc. A. C. 1431.
- Joannes d'*Auſſi*, Epiſc Lingon. ſub Carolo VII..
- Joannes de Brevicoxa, poſtmodum Epiſc. Genevenſis.
- Joannes Balua, Epiſc. Ebroic. ac demum Cardinalis, ſub Ludovico XI.
- Joannes d'*Huillier*, Decanus Pariſ. ſub eodem & Carolo VIII. Cæteri qui ſequuntur, *Magni Franciæ Eleemoſynarii* dicti ſunt, uti monitum, facileq; in Regum Aulis primas tenuere.
- Joannes *de Reli* Doctor Theologus, Carolo VIII. à Confeſſionibus, Epiſc. Andegavenſis.
- Franciſcus *de Moulins*, Abbas S. Maximi in Aurelianis, A. C. 1500.
- Goffridus *de Pampadour*, in Camera Computorum Præſes, Anicienſis Epiſc. ſub Carolo VIII. & Lud. XII.
- Adrianus *de Gouſier*, Cardin. de Boiſſi, A. C. 1516.
- Franciſcus *le Roy de Chauvigni*, ſub Franciſco I.
- Philippus Coſſæus Epiſc. Couſtant. A. C. 1535.
- Joannes *le Veneur*, Cardin. A. C. 1530.
- Petrus Caſtellanus Epiſc. Matiſcon.
- Antonius *Sanguin*. Cardin. de Meudon, ſub Henrico II.
- Ludovicus *de Brezé*, Epiſcopus Meldenſis, ſub eodem Rege.
- Carolus *de Humieres*, Epiſc. Bajocenſis, A. C. 1578.
- Jacobus Amiotus Melodunenſis, Epiſc. Autiſiodorenſis, Caroli IX. Præceptor, obiit A. C. 1593.
- Reginaldus *de Beaune*, Bituricenſis, ac deinde Senonenſis Epiſcopus, mortuus A. C. 1605.
- Jacobus *Davy*, Cardin. Perronius, Senonenſis Archiep. ſub Henrico IV. & Ludovico XIII. obiit A. C. 1618.
- Franciſcus Rupifulcaudius Cardin.
- Alphonſus Lud. Cardin. Richelius A. C. 1632.
- Antonius Barberinus, Archiep. Remenſis.
- Emmanuel Theodoſius *de la Tour d'Auvergne de Bouillon* A. C. 1672.

Elegia, in funeribus primùm dicta eſt, uti Ovidius in funere Tibulli innuit. Ejus inventorem neſcire ſe, confeſſus eſt Horatius. Theoclen tamen quendam, ſive Naxius ille, ſive Eretrienſis fuerit, tradunt furentem hoc carminis genus primum effudiſſe. Nomen à *miſeratione*, ἐλεὸν λέγειν; unde *miſerabiles Elegos* appellavit Horatius. An potiùs ab ἒ ἒ λέγειν, quæ interjectio, ut & αἰ αἰ, frequens omnibus Tragicis. Cantabatur autem ad tibias *Elegia*, unde illam θρῆνον ᾀδόμενον πρὸς αὐλὸν definit Scaliger &c. Poſtea uſus translatus eſt ad longè diverſiſſima: ſc. ad amores, non tamen ſine ratione. Nam & frequens conqueſtio in amoribus & veriſſima mors, quæ à nobis ſexui huic vivitur. Diffuſa tandem ſignificatio, ad eum quoque, qui potitus eſſet, veluti apud Ovidium,

Ite triumphales circum mea tempora lauri &c.

Idem Scaliger *Poëtic. lib. 1. cap.* 50. Unde amatorios Poëtas tres *Elegiacos* in unum volumen compulſos, à vett. Criticis hodieque habemus. Sed & eodem carminis genere antiquos Poëtas multa ἱστορικὰ μυθικά tractaſſe, Callimachum, Parthenium, Euphorionem, Alios, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 851.

Elei, pop. adde: Μυάγρῳ Deum placarunt, de quo infrà dicemus

Elementa, non minùs ac Cœlum & Sidera, & quidem poſt hæc, inter Vett. fuere Deos; qui honor ſic primùm tributus eis, ut hunc cum cœlis haberent communem. Ita, cum Sole ac Luna, *Elementa* eſſe Deos, credebat Prodicus Ceus: & ſi in quorundam ſententia ſiderum cultus non exprimitur, hi videntur cœleſtes illos ignes intellexiſſe; uti fortè, cùm Empedoclem Agrigentinum pro Numinibus habuiſſe *Elementa*, cum Lite & Concordia, Simplicius ſcribit. Et hæc quidem Philoſophi: de Gentibus totis liquidior res eſt: Quemadmodum de Græcis & Romanis, qui Rheæ, Neptuni, Junonis, aliiſque nominibus ea ſignabant. Item Perſis, qui, præter Cœlum, Solem, Lunam & Venerem, coluere καὶ πῦρ καὶ γῆν καὶ ἀνέμους καὶ ὕδωρ, *& ignem & terram & ventos & aquam*, uti clarè dicunt Herodotus *lib.* 1. & Strabo *lib.* 15. Diſſentit quidē Trogus, qui unum ait Solem coluiſſe, verùm illud de antiquis Perſis poteſt intelligi. Ex *Elementis* autem ante alia, Tellus prima videtur divinos hos honores obtinuiſſe; niſi quòd Aquam primùm Ægyptii videntur venerati: inde demum ad reliqua tranſitum, qua de re V. Voſſium *de Idolol. lib. 2. cap.* 52. *& ſeqq.* ut & quodlibet Elementorum *ſuo loco.*

Elementa Prima, apud Horatium,

— *Pueris dant cruſtula blandi*
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.

Jul. Capitolino *in Pertinace* dicuntur literæ elementariæ; aliquando *Litera* abſolutè: unde *Literatores*, qui illas docebant; qui & *Grammatiſtæ*, item *Calculones* aut *Cauculones*, ut in vetuſtis libris ſcribitur. Vetus *Epigr.*

—— *Docendam ſuſcepit cauculo pubem.*

Iidem enim fere, qui primas literas docebant, & calculo quoque pueros imbuebant &c. ut videre eſt ſuprà in voce *Edomator*. V. Salmaſium *Not. ad Capitolinum.*

Eleonora, fil. Ferdinandi I. Imp. Guilielmo Mantuæ Duci nupſit. V. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Auſtriaca.*

Elephantarches, Græca vox, 2. Maccabæor. *cap.* 14. *verſ.* 12. ubi ex *Elephantarcha* Nicanor Dux Judææ factus legitur: is dicitur, qui imperium habet in belluas, ut Craterus, quem Alexander elephantis ſuis præfecerat, apud Arrianum *lib.* 6. Quamvis enim in Æliani *Tacticis* is *Elephantarcha* propriè dicatur, qui 16. elephantos regit; ut *Ceratarcha*, qui 32. *Phalangarcha*, qui 64 tamen, latè ſumto vocabulo, *Elephantarcha* dicitur, quisquis elephantis præficitur, quamlibet magno ſint numero. Itaque Hermon, cui quingentos elephantos commiſerat Ægypti Rex Philopator, *lib.* 3. Maccab. ſæpe *Elephantarcha* vocatur: Et Regi Seleuco id cognominis inditum à Demetrii adulatoribus, quòd plures haberet elephantorum centurias. Aliud Ἐλεφαντιστὴς Philoſopho *Hiſt. lib.* 9. *cap.* 1. nempe qui elephanto inſiliens illum κατευθύνει τῷ δρεπάνῳ, *falce dirigit.* Is alio nomine vocatur Ἐλεφαντηγὸς, quem ab *Elephantarcha* Pollux ſic diſtinguit *lib. 1. cap.* 10. ut ab equiſone differt ὁ Ἱππάρχης ſeu *Magiſter Equitum.* V. Sam Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 27.

Elephantiæ Dracones, memorati Solino *cap.* 27. quibusdam dicti ſunt, quòd *elephantiaſin* morbum morſu inducant. Salmaſio potiùs, quòd cum elephantis perpetuâ diſcordiâ pugnant, ut eorum ſanguinem ſorbeant, cujus ſunt avidiſſimi. Hi non humi tantùm ſerpunt, ut *Chamædracontes*, ſed arbores etiam inſcendunt, è quibus ſpeculati in elephantos prætereuntes ſe injiciunt. Verùm à venatoribus ſæpe deprehenſi, cum elephantis pariter occiduntur: *præmia capientibus ſunt oculi, pelles. dentes*, Philoſtr. *Apollonii lib.* 3. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 343. Iſtiusmodi draconis ab elephante eliſi ſanguinem, *cinnabari* creditum eſſe Vett. diximus ſuprà.

Elephantine, Græcè Ἐλεφαντίνη, item Ἐλεφαντὶς, urbs Ægypti, ὅρος, ſeu μεθόριον potiùs, *terminus* Æthiopiæ & Ægypti, clauſtrum olim Romani Imperii, à qua & Catadupis Nilus incipit, ex adverſo Syenes poſita, quam cum Philis Plinium confundere, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 436. V. quoque *Elephantina.*

Elephantini Libri, apud Romanos dicti ſunt, in quibus civium nomina inſcripta, unà cum Actis publicis, in ſanctiore Ærario, aſſervabantur: quod proin non rarò *Tabularium* vocatum reperitur apud Auctores. Meminit iſtiusmodi librorum Vopiſcus *in Tacito*, ubi ait: *Habet Bibliotheca Ulpia in armario ſexto librum Elephantinum, in quo hoc SC. perſcriptum eſt: cui Tacitus ipſe manu ſuâ ſubſcripſit.* Sic dicti Oiſelio *in A. Gellii lib.* 11. *cap.* 17. quòd elephanto, ſeu ebore ſectili conſtarent: & certè eboreorum codicum mentio quoque apud Ulpianum eſt *l.* 52. *D. de Legat.* 3. Scaliger tamen putat, ex omentis Elephantorum compoſitos fuiſſe, cui ſuffragatur Gerh. Joh. Voſſius, qui tamen in ebore ſcribi potuiſſe, non negat. Unde Martialis *lib.* 14 *Epigr.* 5.

Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingat ebur.

Nihilominus non deſunt, qui libros illos *Elephantinos* dictos fuiſſe contendant, non à materia, è qua conſtiterint, ſed à prodigioſa illorum magnitudine: quemádmodum, quidquid vulgarem longè excedit menſuram, *Elephantinum* appellamus. V. Alexandrum *Genial. dierum lib. 2. cap.* 2. & de varia qua ſcribebatur materia, infrà, in voce *Scribendi ritus.*

Elephas, quadrupedes inter principatum tenet; de quo ſic Hiobus *cap.* 40. *verſu* 10. *Ecce nunc Behemoth, quem feci tecum, herbam tanquam bos comedit.* Ubi voce generali *Behemoth*, per excellentiam *Elephantem* ſignificari, Hebræi contendunt; quos & Thomas Aquinas & Nic. Lyranus ſequuntur. *Hunc*, inquit Deus, *feci tecum*, h. e. eodem, ac te, die creavi, & in eadem, ac te, terra conſtitui. Addit, *boum more herbam comedere*: quaſi dicat, tam vaſtam belluam non incutere nobis metum, quia bovis inſtar iis contenta ſit, quæ in terra ſuccreſcunt. Et ſanè tantum abeſt, ut homini ſit metuenda, ut odore, quo plurimum valet, animadverſo hominis veſtigia, intremiſcat, uti Plinius teſtis eſt. Et quæ de robore ac magnitudine ejus ſequuntur. Sequitur, *Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum: applicavit ei gladium ſuum.* Quibus verbis *Elephantum* inter animantia, ſtatuit eſſe opus Dei primarium; neq; etiam eſſe opus hominis, eum interimere: ſed eſſe id Dei proprium. Quod de Jobi temporibus capiendum videtur. Nam ut Plinius habet *lib. 8. c.* 6 *Proboſcidem facillimè amputari, Pyrrhi præliorum experimentis patuit.* Poſtmodo etiam reperta eſt necandi ratio: Nempe ſi, ut Livius ait *lib* 27. *fabrile ſcalprum ipſa in compage, qua jungitur capiti cervix, quanto maximo fieri poteſt, ictu mallei adigatur: primusq; eam celerrimam mortis viam in tantæ molis bellua inſtituerat Aſdrubal.* Aſdrubal ille, Annibalis frater, non totis 50. annis cæſus, ante mortem Judæ Maccabæi, adeoque 13. ſeculis Jobo, ſi is Moſi æqualis fuit, recentior. Magnitudinem quod attinet, variant Indici ac Libyci: de quo ſic Philoſtratus *lib. 2. de vita*

Apollon.

Apollon. cap. 6. Ὅσον ἵππου Νισαίου μείζων ὁ Λιβυκὸς ἐλέφας, τοσοῦτον τῶν ἐκ Λιβύης οἱ Ἰνδοὶ μείζους. *Quanto eſt equo Niſæo major elephas Libycus, tanto Libycis elephantis majores ſunt Indici.* Et ante eum Plinius *lib.* 8. *cap.* 9. *Indicum Afri pavent, nec contueri audent: nam & major Indicis magnitudo.* Præter magnitudinis diſcrimen, etiam animorum robore utroſque differre, ſcribit Livius, ubi Romanam adverſus Antiochum in Aſia aciem deſcribit, *lib.* 37. Sunt verò Indici novem cubitorum altitudine, latitudine quinorum, ut refert Ælianus, *de Animal. lib.* 13. *cap.* 8. atque addit, maximos Πρωσίους, proximos magnitudine Ταξίλας vocari. Nec tamen in continente Indiæ omnium maximi: majores illi, imò & robuſtiores & dociliores magis, qui in Inſ. Taprobana, ut proditum eſt eidem *lib.* 10. *cap.* 18. atque idem Luſitanorum navigationibus compertum. De robore eorum vel cognoſcere eſt ex eo, quod turres geſtant, unde decem, vel quindecim milites mittant jacula, aut ſagittas, ut Philoſtratus habet *l. c.* Imò Maccabaicæ, ſive Aſmonæorum hiſtoriæ, *lib.* 1. *cap.* 6. *verſ.* 37. narratur, ut bello Antiochi Eupatoris adverſus Judæos, tergo in turribus ligneis ac validis geſtarint milites 32. cum Indo, belluæ Magiſtro, V. quoq; Oppianum *de Venat. lib.* 2. *verſu* 531. & *ſeqq.* Nec magni modò ſunt & robuſti, verùm etiam vivaces. Nam 200. vel 300. annos vivere, teſtes ſunt Ariſtoteles *Hiſt. Animal. lib.* 8 *cap.* 9. & *lib.* 9. *cap.* 56. Plinius *lib.* 8. *cap.* 10. Ambroſius *Hexaëm. lib.* 6. & Nonnus *Dionyſiacôn lib.* 26. Ex recentioribus, qui in India diu verſatus eſt, Joh. Baptiſta *Tavernier*, Gallus, *Itiner. ſui part.* 2. *l.b.* 1. *cap.* 18. ubi multa, aliisq; non notata, de *Elephantis*: nunquam ſcribit exactè diſcere potuiſſe ex eorum Magiſtris, quouſq; ætatem extendere queant; conjicere ſe tantùm, ex dictis illorum, ad 130. annos atque ulteriùs vivaces eſſe. At majus hiſce omnibus, quòd ſic excellant ingenio ac ſagacitate, qua de re præter Tullium *de Nat. Deorum lib.* 3. Strabonem *lib.* 6 Philoſtratum *de vita Apollon. lib.* 2. *cap.* 7. alios, V. Lipſium *Epiſt. de Elephantis.* E quibus unicum illud interſero, quòd diſcant adorare Regem, ut ait Ariſtot. *Hiſt. Anim. lib.* 9. *c.* 46. Ac fidem quoque facit, quòd Hier. Oſorius *de Geſtis Eman. R. lib.* 9. refert, ut A. C. 1514 Elephantus Indicus Romæ (ubi id animal, poſt inclinatam Imperii Rom. Majeſtatem viſum nunquam erat) Leonem X. *Pontif. ter genibus flexis, & demiſſo corporis habitu, venerabundus ſalutaris.* Ubi cum genua flexiſſe dicitur, hoc ſignificatur, leviter flexiſſe calcaneum. Nec enim elephantus ſtans genua valet flectere: unde & credo, inquit Voſſius, hæc bellua Ægyptiis (quod eſt apud Orum *Hieroglyph. lib.* 2. *c.* 86.) ſymbolum erat Regis: Nam Rex ſupplicat nemini. Paulò ſuprà memoratus *Tavernier* in Perſia, Regem ab *Elephantis*, anteriores pedes prorſum, poſteriores retro, quantum poterāt porrigendo, ſalutatum ſe vidiſſe, & hanc eorum genuflexionem, quibusdam memoratā, eſſe, ſcribit *Itiner. Perſ.* Imo *diſciplinam ſiderum eos ſervare, & Solis exortum, motibus quibus poſſint, ſalutare,* Solinus: novaque Lunâ niteſcente, deſcendere gregatim ad amnem quendam, *ibiq; ſe purificantes ſolenniter aqua circumſpergi, atq; ita ſalutato ſidere* (Lunâ) *in ſylvas reverti*, Plinius, tradunt. Qua de re Salmaſius *ad Solinum p.* 206. Interim tam vaſta, tam valida, tam ſagax bellua, non ſolùm fraude capitur humanâ, de quo Ariſtoteles *Hiſt. Anim. lib.* 4. *c.* 1. & præfatus Tavernier: ſed & capta manſueſcit,

> *Quaq; ſui juſſis obtemperat Inda Magiſtri*
> *Bellua, ſervitium tempore victa ſubit,*

ut canit Ovidius *Triſtium lib.* 4. *Eleg.* 6. Quin etiam regitur à tredecim annorum puero, ut eſt apud Philoſtratum *de Vita Apollon. lib.* 2. Jugum quoque ſubit ac currum trahit, quod non ſolùm ex Oppiani *l. c.* ſed vett. pariter nummis videmus. Arabicis inprimis, *quos nothos vocabant*, in agricultura pro bubus, Indos conſuevisse uti, docet Plinius *lib.* 8. *c.* 1. Ad bellum porro aſſueſiunt, non ſolùm ut milites ferant, ſed & ut falcibus inſtructi ipſimet hoſtes lancinent, ut memorabili exemplo docet Tavernier præfatus *Itiner. part.* 3. qui etiam in Regno Tunquinenſi omnium maximos, eoſque tam expeditos agileſque, ut in terram ſe ſubmittentes ſeſſorem facilè recipiant, reperiri ait, in *Deſcr.* ejus. V. quoque de eorum pugna Amphitheatrali, à Jul. Cæſ. editâ, apud Suetonium *in eo cap.* 39. &c. Iidem ebur ſuppeditant hominum ambitioni, & tergore impenetrabili arma militibus, inde enim cetras paratas olim, apud Plinium habes. Carne eorum veſcuntur pop. inde *Elephantophagi* dicti, de quibus V. ſuo loco. Ut alia omittam de quibus præter Auctores jam laudatos, fusè agit Gerh. Jo. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 50. & Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib.* II. *c.* 23. & *ſeqq.* ubi nomine *Behemoth* apud Hiobum *elephantum* non intelligi poſſe, inter alia multis probat. Nomen quod attinet, *ab ejus loci, in quo naſcitur, populo,* illud *Elephantem traxiſſe*, dicit Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 389. Certè hoc nomine montem Æthiopiæ eſſe, vidimus ſuo loco.

Elephas, Scriptoribus Francicis, pro litui vel tubæ ſpecie, crebrò uſurpatur, *Oliſant.* Sed & laudatur Olao Wormio *lib. de Cornu aureo pag.* 27. vetus cantilena Islandica Runica, quam ſic Latinè vertit, *Per viginti milliaria Gallica audiebatur ſonus Oliſanti, dum ſcutorum expugnator cornu inflavit duriſſimum*, V. Carol. du Freſne *Gloſſar.*

Elevatio Manuum, ritus antiquiſſimus, in juramentis & precibus uſitatus, V. infrà ubi de ritu *Sublatis in altum manibus precandi.*

Eleuſa, Græcè Ἐλεοῦσα, ſcopulus in ſinu Saronico, cultus olim, & inter populos Atticæ recenſitos, ad Hadrianidem tribum pertinebat, hodie *Eliſſo*, ut videtur, dictus. Inde oriundus Philodemus, Archon erat, uti ex vet. *Inſcr.* docet Sponius; qui etiam aliam, ejusdem demi memoriam ſervantem, in quâ *Hierophantæ, Daduchi, Hierocerycis, Cerycis, Epibomi, Grammatei, Archigrammatei, Programmatei,* ἱερεὺς ὁ ἐπὶ βωμῷ, Ἱερεὺς, & *Hieraulæ*, qualia cuique Tribui munera erant, mentio fit, exhibet, *Itinerar. Part.* 3. ubi de 174. *Populis Atticæ.*

Eleuſis, adde: Ambitus ejus 2. mill. complectebatur, ſed jam in ruinis eſt, utpote ab incolis, quibus nimium infeſti piratæ Chriſtiani fuerunt, penitus deſerta. V. ejus, ut & ruderum Templi Cereris Proſerpinæque accuratam deſcriptionem apud Iac. Sponium *Itiner. part.* 2. *pag.* 279. & *ſeqq.* ubi lipſana Cereris ſtatuæ, ex candidiſſimo marmore, & baſin ejus, in qua pompa ſacrorum, cum verbis, ΝΟΥ ΝΙΓΡΕΙΝΟΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ, æri inciſa curioſo lectori ſiſtit. Idem varias *Inſcr.* quas ibi obſervavit, exhibet, *Part.* 3. ubi de 174. *Populis Atticæ.* Neq; verò in hac urbe ſolùm, ſed imitatione ejus, in aliis quoque Græciæ urbibus, *Cereris Eleuſiniæ* Templa erecta, ac ſacra inſtituta eſſe docet, exemplo Pheneatum Arcadiæ, Salmaſius *ad Solinum pag.* 752.

Eliaca Secta, V. infrà *Elienſis.*

Elias Ehingerus, edidit *Codicem Canonum Eccleſiæ Orient.* ex Bibliotheca Auguſtana, Wittebergæ, A. C. 1614. poſt Joannem Tilium, qui cum Græcè, ex Bibliotheca Canonicorum Divi Hilarii Pictavienſis, primus ediderat A. C. 1540. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 189.

Eliberri, adde: Ad reſtituendam collapſam diſciplinam lapſorum. Cui fini quoque in Oriente Petrus Alexandrinus Epiſc. eodem tempore ſcripſerat *Canones Pœnitentiales*, qui hodieque leguntur, *in Bibliotheca Patr. Tom. VII.* & apud Theodorum Balſamonem *in Nomocanonis fine.*

Elicere, abſolutè verbum Magicum. Tertullianus *de Anima cap.* 28. *Quid ſi ab æditno redemtâ clam inſpectione cognovit? Scimus enim Magos* elicere *explorandis occultis, per Catabolicos & Paredros & Pythonicos ſpiritus* ad quem locum V. de la Cerda. Unde unicâ huic rei voce, *eliciti Manes*, Statio *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 414.

> *Tam penitùs, duræ quàm mortis limine Manes*
> Elicitos *patuiſſe referri* ——

Quod quō modo quibusque ſacris factum, exponit Statius idem *eod. libr.* fuſiùs, quàm ullus alius fecit, ad quem V. *Animadverſiones* Caſp. Barthii. Quinam autem *elici* fuerint ſoliti, attigimus ſuprà ubi de *Aboris.*

Elices, ſulci aquarii, ad ſiccandos agros, al. *Colliciæ*, V. ibi, ut & infrà in voce *Nares canalis.*

Elichryſus, Græcè Ἑλίχρυσος, item Ὀλόχρυσος, nonnullis idem cum *buphthalmo, chryſanthemo & chryſantho*, flos aureus eſt luce coruſcâ & vegetâ, folio albo, in coronis olim, etiam Deorum, receptus. Plin. *lib* 21. *cap.* 25. *Ad Solis repercuſſum aureæ lucis in orbem veluti corymbos habet dependentes, qui nunquam marceſcunt. Quâ de cauſa Deos coronant illo. Quod diligentiſſimè ſervavit Ptolomæus Ægypti Rex.* Et quidem prima è flore hoc Dianam coronaſſe legitur Helichryſe Epheſia, unde flori nomen, *Etymol.* Eodem ſi ſe coronarent Magi, ad gratiam vitæ gloriamque pertinere, arbitratos eſſe, docet C. Paſchalius ex Dioſcoride, *Coronarum lib.* 3 *cap.* 15. Sed & ἑλίχρυσος, *auripigmentum* eſt, quo de V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 317. & 1229.

Elicius, adde: Aram ei in Aventino extruxit ac dedicavit Numa Pompilius, V. Livium *lib.* 1. qui quo pacto artem Jovis eliciendi edoctus fuerit, docet Arnobius, ut & Plut. *in Numa*: Huic cùm non ritè ſacrum feciſſet Tullus Hoſtilius, fulmine ictus cum tota domo conflagraſſe legitur, apud eundem Livium *lib. præfato.* V. quoque Joh. Roſinum *Antiqq. Rom lib.* 2. *cap.* 5.

Elico, Gallici tumultus auctor: Plin. *lib.* 12. *cap.* 1. *Produnt Alpibus coërcitas Gallias hanc primùm habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſe Italiæ, quòd* Elico *ex Helvetiis civis earum, fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum ſiccam & uvam oleiq; ac vini promiſſa remeans ſecum tuliſſet. Quapropter hæc vel bello quæſiiſſe, venia ſit.* V. quoque Plutarchum *in Camillo* & Livium *Dec.* 5. *lib.* 1.

Elienſis, ſive *Eliaca* ſecta Philoſophorum, auctorem habuit Phædonem Elienſem, qui ſervus cùm eſſet, Socrate hortante, emtus ſive ab Alcibiade, ſive à Cebete Thebano, Sapientiæ ſtudio ſe applicuit, ſectæ novæ conditor. V. Strab. *lib.* 9. Diogenem *lib.* 2. Heſychium & Suidam. Phædonem hunc, Socratis diſcipulum & elegantium de Præceptore Sermonum auctorem, audivit Pliſtanus itidem Elienſis: Pliſtanum Menedemus Eretricus, à quo *Eretrici* dicti, qui *Eliaci* priùs vocabantur. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Philoſ. ſectis cap.* 10. & in voce *Elis.*

Viri illuſtres.

Elimarus I. Hajonis, Dynaſtæ Friſii, ex Rixa ſorore Hunonis *Glorioſi*, Comitis Oldenburgici, filius, Friderico avunculo, in Com. Oldenburgico ſucceſſit: controverſiam ei de hæreditate movente Milone Com. Alvenslebio, cujus pater Theodoricus filius erat Conradi, quem patruus Hunonis præfati progenuerat. Obtinuit

 nihil-

nihilominus *Elimarus*: cujus filius *Elimarus* itidem & Johannes duas dedere lineas, (tertius Bernhardus Henrici Leonis miles fuit:) hic quidem Wildeshuſanam, quæ ſec. 14. exſtincta eſt, ille verò Oldenburgicam.

Elimarus II. fil. prioris, præter Ottonem, Præpoſitum Bremenſem, nepotum Chriſtiani & Mauritii tutorem, genuit Chriſtianum Bellicoſum & Henricum; quorum hic Brockhuſæ Comes novum ramum orſus eſt, in quo ultimus Conradus, à Butjadis cæſus A. C. 1358. filiam tantùm reliquit Margaretam Johannis Com. Diepholtani uxorem: Ille verò Oldenburgicos continuavit. Phil. Jac. Spenerus *Syll. Geneal. Hiſtor. in Fam. Oldenburgo-Danica.*

Eliſſa Tyria, Juſtino memorata *lib.* 18. Carthaginem condidiſſe dicitur, hinc *quamdiu Carthago invicta fuit, pro Dea* ibi *culta.* Eam *Dido quidam autumant*, inquit Vellejus *Hiſtor. lib.* 1. Prius nempe vocabatur אֱלִישָׁה *Eliſſah*: cujus poſterior pars שֶׂה *agnus*; unde interpretantur, *Dei mei agnus.* Niſi idem nomen ac Prophetæ Eliſæi, אֱלִישָׁע, quod à יֵשַׁע *ſalus*, ut ſit *Dei ſalus*, vel *Deus ſalvans.* Apud Euſebium legas, Didoni priùs nomen fuiſſe 'Ορχὼ: quod unde hauſerit, incompertum. Διδὼ autem Hebr. דִּידָה, *dilectulam* notat &c. Quia verò *Eliſſa* Tyria fuit, hinc natus Phœnicum, apud Appianum *initio Lybic. & Punic.* error, dicentium Xorum & Carchedonem urbem eam extruxiſſe. Nullus enim Xorus fuit, ſed fabula de hoc conditore ex eo cœpit, quòd Carthago Tyriorum eſſet colonia: at Tyrus, Phœnicià linguà צוֹר *Tſor* diceretur. Græcis quippe nulla vox incipit à *TS.* ſed pro duplici, *Tſade* ſive *Ts*, habent KS. ſive Ξ. unde multo plurima inchoant. Ergo pro Τσῶρος dixere Ξῶρος. Niſi pro *Xoro* ſcribendum *Zoro*: quippe in Euſebii *Chronico* legas ex Philiſto, Zorum & Carchedonem eſſe Carthaginis conditores &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progreſſu Idolol. lib.* 1. *cap.* 32. ut & in voce *Carthago.*

Elixa, dicuntur quæ in aqua coquuntur, ipſa verò aqua ſola quum fervet, *excoqui* & *decoqui* dicitur: inde Vett. *decocta.* Aliàs *elixa* etiam *decocta* vocantur. Et quidem parandi cibos modus hic recentior aſſaturá eſt, unde Homerum Diis ſuis nunquam *elixas* carnes, ſed ſolùm aſſas, apponere videmus: qui modus longè ſimplicior. Sed & de Agno Paſchali legem habemus in Sacris, *Non comederis coctum in aqua, ſed aſſum igne*: qua de re V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap* 50. ut & ſuprà ſuo loco. Similiter in epulis ſacrificalibus Gentilium, carnem perpetuò toſtam vel aſſam fuiſſe, exceptá arietiná, quæ *elixabatur*, docet Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib.* 4. *cap.* 17.

Ellotia, Græcè 'Ελλώτια, feſtum Europæ Agenoris Phœnicis filiæ, in Creta dicatum, Heſych. Nempe 'Ελλωτὶς Europa Cretenſibus dicta eſt, teſte eodem. Quo etiam nomine corona venit, è myrto texta, ambitu cubitorum viginti, quam in hoc Feſto in pompa, cum oſſibus Europæ, vehi conſueviſſe, Athenæus tradit *lib.* 15. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 172.

Ellus Magiſter, miſſus à Zenone Imp. contra Leontium, huic ſe conjunxit contra Imperatorem, Liberatus *Breviar. capp.* 16. 17. & 8.

Ellychnia, apud Statium *lib.* 4. *Sylv.* 9. *verſu* 29.

Non ellychnia *ſicca, non replictæ*
Bulborum tunicæ, nec ova tantùm &c,

ſtupæ ſunt tortiles, lychnis oleo plenis flammam alentes, Gr. ἐλλύχνια, item θρυαλλίδες, & φλογμοὶ, Pollux *lib.* 6. *cap.* 18. & *lib.* 10. *cap.* 26. Quem in uſum etiam adhibebantur *bulborum complicatæ tunicæ*, quas mox addit Poëta. Ex cicina uva præcipuæ claritatis fieri ſolita, ſcribit Plinius *lib.* 23. *cap.* 4. qui etiam *ellychniorum*, ex quodam ſulphuris genere, meminit *lib.* 35. *cap.* 15. Ex Caryſtio lapide quæ torquebantur, non conſumebantur ardendo. Sic Athenis lychnus aureus Minervæ conſecratus pendebat, à Callimacho factus, cujus ἡ θρυαλλὶς ex hoc lapide, Pauſan. *in Atticis.* Hodieque Tartari ex herba Sinenſi, quæ ſupra lapides naſcitur, *ellychnium* concinnant perpetuum, quod nunquam emungitur, ſed, cùm ſordibus concreſcentibus aliquantum oppletur, conjicitur in ignem, putreſque illi adhærentes fungi poſt uſtionem abſterguntur, quòd incorrupta in igne illius materia perſtet, ut refert Auctor Anonymus *Sinæ & Europ. cap.* 32. &c. V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 178. C. Barthium *ad Statium d. l.* Alios. Producebantur autem *ellychnia* acu, uti *Moreti* Auctor habet de lucerna,

Et producit acu ſtupas humore carentes.

Quod προωθεῖν τὸ ἐλλύχνιον, item προβύειν λύχνον, & προμύττειν (namque & μύξα ellychnium) Græci dixere. Unde apud Heronem in *Pneumaticis* rationem tradi reperimus, quâ lychnus fiat *ἑαυτὸν προβύων, cujus ellychnium ſponte promoveatur & producatur.* Cujuſmodi lychno uſus fuiſſe Caſſiodorus legitur &c. V. eundem Salmaſium *ibid. pag.* 1325.

Elogium, Tertulliano *Apolog. cap.* 11. & Suetonio *in Caligula*, appellatur titulus criminis, qui ad crucem damnatis præferri vel iis apponi, aut ipſi cruci inſcribi fuit ſolitus. Romanâ voce *Titulus*, qua & Johannes *cap.* 19. *verſu* 19. uſus eſt. Atque item Nonnus, *in hoc caput*:

Γράμμα λέγει πολίνω Ῥωμαΐδι Τίτλον ἰδέ.

Matthæus *cap.* 27. *verſu* 37. αἰτίαν bene ac ſignanter vocat: Gloſſæ vett. Αἰτία, *cauſſa, materia, titulus.* Eædem Latinæ, *Titulus*, ἔλεγχος. Latini etiam pro cauſa. Ut Poëta,

Et poteris titulum mortis habere meæ.

'Επιγραφὴ τῆς αἰτίας dicitur Marci *cap.* 15. *verſu* 26. & ſimpliciter 'Επιγραφὴ Lucæ *cap.* 23. *verſu.* 18. Hoc *Elogium* itaque, ſeu Titulus, ut dictum, aliquando præferebatur damnatis, ut docet Suetonius *in Caligula cap.* 38. *Præcedente titulo, qui cauſam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumducitur.* Sic Euſeb. *lib.* 5. *cap.* 1. de Attalo Martyre loquens: Περιαχθεὶς, inquit, κύκλῳ τοῦ ἀμφιθεάτρου, πίνακος αὐτὸν προάγοντος, ἐν ᾧ ἐγέγραπτο 'Ρωμαϊστὶ, Οὗτός ἐστιν Ἄτταλος ὁ Χριστιανός: *Circumactus per Amphitheatrum, tabellâ ipſum præeunte, in qua Latinè ſcriptum, Hic eſt Attalus Chriſtianus.* Aliquando appendebatur iis vel apponebatur: ut iterum Suetonius *in Domitiano cap.* 10. *Patremfamilias detractum è ſpectaculis in arenam canibus objecit, cum hoc titulo: Impiè locutus parmularius.* Nonnunquam in capite crucis ſcribebatur, quod factum, cùm SERVATORIS crucifixi capiti ſuperaſcribi juſſit Pilatus: JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM Sæpe tamen neglecto aut ſpreto *Elogio* contenti Superdictione fuerunt, id eſt, ut Præconis præeuntis voce populo id nuntiaretur. V. Juſtum Lipſium *de Cruce lib.* 2. *cap.* 11. & Thomam Godvvynum *Anthologiæ Rom. lib.* 3. *ſect.* 3. *cap.* 4. Sed & *Elogium* dicebatur epigraphe ſtelarum ſepulchralium. V. ibi. Imò *Elogium* in genere nihil eſt aliud, quàm titulus, cauſæ brevis explicatio, præfatio. Hinc de Caligula Suetonius *cap.* 24. *tres gladios in necem ſuam præparatos Marti Ultori, addito* elogio, *conſecravit* &c. Ex Græco ἐλογεῖν, quod propriè notabat ſcriptionem, cauſam pecuniæ expenſæ continentem, ſive præfationem ſummæ, quæ in rationes referebatur. Quacunque enim de cauſa pecuniam expendiſſent Veteres, id in rationes referebant, ſingulis ſummis titulo ſeu *elogio* præpoſito, unde conſtaret impenſæ ratio Cujuſmodi ἐλογίας exemplum & formula eſt in illo Veſpaſiani *cap.* 22. apud eundem, *Veſpaſiano adamato* HS. CCCC. Item illo ex rationibus Periclis, exagitato à Comicis, Εἰς τὸ δέον ἀνήλωσα τοσοῦτον. Hinc ἐλλογίζειν, inferre rationibus cum indicatione cauſæ, Lat. *imputare* &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium, Julio cap.* 48. adde Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetic. lib.* 3. *cap.* 40. De *elogiis* verò *cuſtodiarum*, eidem Suetonio memoratis, ſuprà.

Elohim, Hebr. אֱלֹהִים, nomen Deo proprium, in quo enallage numeri plur. pro ſingulari; quæ etiam uſurpatur, ubi tantùm de unica SS. Trinitatis perſona ſermo eſt, V. Pſalm. 45. *verſ.* 7. 8. Hoſ. *cap.* 1. *verſ.* 7. & *cap.* 12. *verſ.* 3. Maximè autem Deo tribuitur, ubi reſpicitur ad ipſius fœdus cum homine, & ubi fidei noſtræ, per quam Deo juranti aſtipulamur, fit profeſſio, ut patet ex Geneſ. *cap.* 17. *verſ.* 3. 7. & Deut. *cap.* 29. *verſu* 12, 13. Origo ejus, vel ab Arabico אלה *coluit*, quaſi σέβασμα *Nomen colendum*, ſeu *venerandum*; vel ab Hebraico אלה *juravit*, vel *adjuratio.* Analogicè nonnunquam Hominibus & Angelis tribuitur, quia nim. illis populus Dei ad tempus ſubjectus fuit, tanquam Θεοῖς λεγομένοις, 1. Cor. *cap.* 8 *verſ.* 6. V. quoque Pſalm. 82. *verſ.* 6. Μιμητικῶς autem & ironicè etiam Diis alienis. Exodi *cap.* 20. *verſ.* 3. Sic Dagoni tribuitur, Judic. *c.* 16. *verſ.* 23. & Vitulo aureo, Exodi *cap.* 32. *verſ.* 4. quia illi verò Deo ſubſtituebantur: ubi & ſimilis enallage obſervatur. Fr. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſtianæ Part. prior. Lib. I. cap.* 16. §. 17. & *ſeqq.*

Elops, Græcè ἔλοψ, piſcis magni pretii, cum Acipenſere idem eſſe creditus Apioni Gramm. apud Athenæum *lib.* 7. Sed eum incognitum Romanis, ait Ovidius,

Et pretioſus elops, *noſtris incognitus undis.*

Unde falli Apionem, arguit Plinius *lib.* 32. *cap.* 11. Rhodi certè optimus eſt, Plin. idem *cap* 54. *Rhombus Ravennæ, Muræna in Sicilia*, Elops *Rhodi.* Et Varro *in Sat.* περὶ ἐδεσμάτων, *Oſtrea Tarentina, Pectunculus Chius*, Ellops *Rhodius.* Archeſtratus tamen etiam commendat Syracuſis captum,

Τὸν δ' ἔλοπ' ἐσθε μάλιστα Συρακούσαις ἐνὶ κλειναῖς
Τόν γε κρατιστεύοντα ——

Surrentinum quoque Ennius *in Hedypatheticis*,

Surrentid Elopem *fac emas* ——

Cum Anthia & *ſacro piſce* cognominato nonnulli eundem faciunt, alii itidem diverſum &c. Salmaſius *ad Solinum p.* 1316.

Elpiſtici, Græcè 'Ελπιστικοὶ, Philoſophorum genus, omnia *Spei* tribuentes, de quibus V. Plutarchum *Sympoſ.* adde quæ infrà dicemus. in voce *Spes.*

Elucidarium, tit. Libri, quem ſcripſit S. Anshelmus, ſeu quis alius Anonymus, *de Summa totius Chriſtianæ Theol.* V. Dominic. Macrum *Hierolexico.*

Elucus, apud A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 19. *Pueros impuberes compertum eſt, ſi plurimo cibo nimioque ſomno uterentur, hebetiores fieri, veternì uſque aut* eluci *tarditatem*: quid ſit, exponit apud eundem Cloatius Verus *lib.* 16. *cap.* 12. *tarditas quædam* viz. *animi & ſtupor*; ex Græco ἠλυγὴ. ut Salmaſio viſum, h. e. ὁ ἐπισκιασμένος, *tarditate & ſtupore obſeſſus*, ſeu *ipſa* potiùs *tarditas animi & ſtupor*, maximè qui ex heſterno vino ſeu crapula procedit. Quo ſtupore Græci affectum ἠλεὸν appellant. Sic vocem uſurpat Tertullianus

de Cor,

de Cor. mil. *Liberum — Harpocration induſtriâ hederatum argumentatur, quòd hederæ natura ſit cerebrum ab* eluco *defenſare.* Quaſi dicat, hederam conducere, ne quis ex heſterno vino capitis dolorem ſentiat. Apulejus item *Apolog. Craſſus ipſe ubi gentium eſt? an Alexandriam tædio domus remeavit? an parietes ſuos detergit? an, quod verius eſt, ex crapula* eluco *attentatur.* Heſychius χάσμημα appellat, quia oſcitationem comitem habet. Unde Erotianus *in Lexico,* ἀλύκη, ἀπορία μετὰ χάσμης. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 1279. Ant. Thyſium, & Jac. Oiſelium *ad Gellium d. l.*

Elugere, apud Senecam *Conſol. ad Polybium cap.* 35. de M. Antonio, *Eo ipſo tempore, quo M. Antonius civium ſuorum ſedit mortisq́ arbiter, M. Antonii frater duci jubebatur. Tulit hoc tamen tam triſte vulnus eadem magnitudine animi, quâ alia omnia adverſa toleraverat: Et hoc fuit* elugere, *viginti legionum ſanguine fratri parentare*; eſt luctum ponere, & juſta facere amicis occiſis. Veterum enim ſuperſtitio fuit, interemtorum Manes quieſcere non poſſe, aut placari, niſi humanis victimis cæſis ad tumulos aut tumulis ab ultoribus. Hinc de Virginia Livius *lib.* 3. *Manes Virginiæ, mortuæ quàm vivæ feliciores, per tot domos ad expetendas pœnas vagati, nullo relicto ſonte, tandem quieverunt.* Quare proximis eorum id muneris incumbere credebant, ut hoſtes mortuorum ulciſcerentur, quod *mactare in tumulos* vocat Statius *Thebaid lib.* 5. *verſ.* 674. ſicque Manibus ſuorum placatis luctum deponerent. Quam in rem Claudianus pulchrè *de Laudibus Stiliconis lib.* 1.

> *Pallantis jugulum, Turno moriente, piavit*
> *Æneas, tractusq́ rotis ultricibus Hector*
> *Irato vindicta fuit, vel queſtus Achilli.*
> *Tu neque, veſano rapias venalia curru*
> *Funera, nec vanam corpus meditaris in unum*
> *Sævitiam, turmas equitum, peditumq́ catervas,*
> *Hoſtilesq́ globos tumulo proſternis amici.*
> *Inferiis gens tota datur* ——

V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.* alibique paſſim, ut & infrà in voce *Manes.*

Eluſa, Græcè Ἔλουσα, urbs Arabiæ olim, poſtmodum Palæſtinæ tertiæ, accenſita, Ptolom. de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 488.

Elxai, adde: Diſcipulis ſuis ὅρκον εἰς λατρείαν, *jurationem religioſam* tradidit, *per ſalem & aquam & panem & cœlum & æthera & ventum*, quem ſequutus eſt Pſeudopropheta Muhamed, Jo. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologicarum lib. IV. cap.* 5. §. 14.

Elymos, tibia Phrygia. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 20. *E buxo primi Phryges excavarunt eam* (tibiam) *quæ Berecynthia cognominata fuit, quum antea* Elymos *diceretur.* Earum multum uſum fuiſſe, apud Alexandrinos, docet ex Athenæo Salmaſius *ad Solinum pag.* 125.

Elyſium, adde: Beroaldus campos Græcorum *Elyſios* nomen accepiſſe, ab Eliza vult, quem inter primos illos, qui poſt diluvium in Græciam venerunt, fuiſſe, Æoleſque condidiſſe, tradunt Eruditi. Nec improbat ſententiam ejus Georgius Hornius *Hiſtoriæ Philoſ. lib.* 3. *cap.* 2. ubi ait: *Nam hoc unicè priſci Magiſtri agebant, ut perſuaderent ſuis, eſſe poſt hanc vitam piis Manibus paratas ſedes: ubi præmia bene actæ vitæ acciperent. Quis dubitet, quin idem fecerit Eliza? cui non poterat ignota eſſe, quæ de Paradiſo ſæpe multumq́ à Patribus acceperat. Talem igitur locum ſuis deſcripſit, eoq́ omnes pios abituros tradidit. Quin cùm poſteri neque ubi eſſet, neque quod ejus nomen ſcirent, facili negotio Principis ſui nomine, à quo illa omnia acceperant, eum inſigniverunt. Unde natum illud Poëtis tantopere celebratum* πεδίον ἠλύσιον. Hactenus Hornius.

E M.

E. M. in notis Antiquorum, *Ejuſmodi*: item, *ex more* denotat &c.

Emancipatio, quid? V. Jurecoſſ. Apud Francos quo modo peragi conſueverit, docet C. du Freſne, hanc ejus formulam exhibens, ex *Regeſto* Feodorum Burgundiæ, *Nos Hugo Dux Burgundiæ N. fac. præſentes literas inſpecturis, quòd — Robertus Miles filius noſter petiit emancipari à nobis, ſeu liberari à patria poteſtate. Nos verò videntes & attendentes ipſius Roberti conſenſum & voluntatem circa* emancipationem *habentem & dandam à nobis, mutuo conſenſu interveniente à parte noſtra & ex parte dicti Roberti, ipſam præſentem* emancipationem *acceptantem legitimè emancipamus à ſacris, ſeu à patria poteſtate. In cujus teſtimonium præſenti emancipationi ad requiſitionem dicti Roberti ſigillum noſtrum duximus apponendum. Dat. die Sabbathi poſt feſtum B. Lucæ Evangeliſtæ an. D.* 1272. V. alias hujus ritus formulas *Spicilegii* Acheriani *Tom VIII.* & apud Rollandinum *in Summa Notariæ cap.* 7. *Rubr.* 5. In Monaſteriis *Emancipatio* dicitur, cùm Monachus ad aliquam dignitatem promovetur & eo ipſo ab obedientia Superioris eximitur. Sic Rogerus quidam in Abbatem aſſumtus, ab Alexandro Pontif. in ſignum *Emancipationis*, accepit *mitram, annulum & chirothecas*, apud Rad. de Diceto *A. C.* 1179. neque prius benedictionem accipiebat Monachus in Abbatem alterius Monaſterii electus, quàm à ſuo Abbate fuiſſet emancipatus, cujuſmodi *emancipationis* formulam habes, apud eundem du Freſne, ex *Tabulario* Monaſterii S. Remigii Rem. Quin etiam, ſi Abbas ipſe ad majorem dignitatem v. g. Epiſcopatum, proveheretur, totus Conventus conſenſus requirebatur, ut ex Anſelmi *lib.* 3. *Epiſt.* 6. & 7. colligitur. Porro etiam Ordines Religioſi *emancipari* dicuntur, cùm Ordinariorum jurisdictioni exempti, Sedi Pontificiæ immediatè ſubjiciuntur, apud Joann. Sarisberienſem *Policrat. lib.* 7. *cap.* 19. ubi in ejuſmodi *emancipatos* graviùs invehitur &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Embaſicætas, inter miniſtros Veterum nuptiales. V. infrà, in voce *Fax.*

Embateria, Græcè Ἐμβατήρια, carmina dicta ſunt Laconum ἐνόπλια, qualia Tyrtei, quæ in præliis concinere ſolebant. Iiſdem & tibiæ, & ſaltationes, quibus eadem fini utebantur, ἐμβατήριαι appellatæ. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *capp.* 18. & 20.

Emblema, ex Græco ἔμβλημα, quod operi cuipiam adjicitur, ornatûs gratiâ. Fortunatus *de Vita Martini lib.* 2.

> *Emblema, gemma, lapis, toreumata, thura, falerna.*

Latinis *Inſerta*; inſerere enim eſt ἐμβάλλειν. Publius,

> *Frugalitas inſerta eſt rumoris boni.*

Fiebat id per artē ἐμπαιστικήν, quâ teſſellæ aureæ altè in argentum impreſſæ includebantur, quod & *auro cludere* ſeu *includere* & *auro vincire* ac *ligare* dicebant: opera verò χρυσοκόλλητα hinc & χρυσένδετα, V. ſuprà paſſim. De vaſis propriè ac poculis, quæ ſi argentea erant, habebant *inſertas* ſeu *emblemata* ex auro; ſin aurea, emblemata è gemmis erant. Uti autem *emblemata* in pocula, ſic planè ſpecula in parietes inſerebantur; item vitreæ iſtæ quadraturæ, quibus domum ſuam induxiſſe Firmus legitur, apud Vopiſcum in *Vita* ejus; quæ proin *emblemata parietum* non ſine ratione dicerentur. Sed &, uti ſigna poculorum *Emblemata* appellata ſunt; ſic ſigna quoque veſtium, h. e. clavi, *emblemata* appellari cœperunt & *inſerta* &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano, Firmo* &c Idem tamen *ad Solinum*, quaſi ſeipſum corrigens, negat *Inſertam* Latinis pro *emblemate* dictam eſſe: Aliàs enim *non quæſiſſet*, inquit, *in Senatu Tiberius, quo nomine dici poſſet, in Latio, Græcum* ἔμβλημα. Ideoque in Publii verſiculo legi vult;

> *Frugalitas incerta eſt rumoris boni.*

h. e. culpatur ab his, laudatur ab illis &c. *pag.* 1121.

Embola, Græca vox Ἐμβολή, in genere transvectio mercium eſt quæ in navem ἐμβάλλονται, *injiciuntur*; In ſpecie ſic dicta eſt, olim ſolemnis & annua *publicarum ſpecierum transvectio*, quæ ex Ægypto fiebat; onus navium Alexandrinarũ, quæ αἰσία ἐμβολή, in *Edicto* Juſtiniani 13. *cap.* 4. §. 1. & *ſacra embola* dicitur, in *l.* 10. *Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* & *Nov.* 163. *cap* 2. Et quidem *Embola ſacra* appellabatur primitus certus frumenti modus, quē neceſſariò Romæ ſubminiſtrabat Ægyptus, jam ab Auguſti ævo: unde ab ejus temporibus frequens apud vett. Scriptores Alexandrinæ claſſis mentio. Poſt Auguſtum multi Principes cum circa hanc claſſem aliquid innovaſſent, Aurelianus quoq; frumentis Ægyptiacis alias ſpecies adjecit, quæ pars *embolæ ſacræ* cenſerentur. Fl. Vopiſc. in *Vita* ejus, *Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, ſtupæ atq́ anabolicas ſpecies æternas conſtituit.* Ubi *anabolicas* ſpecies cum *embolicis* eaſdem eſſe, docet Salmaſ. V. ſuprà in *Anabolica.* Poſtea id videtur iterum mutatum: nam *ſacram embolam* Græci Jurecoſſ. nominant τὸν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῖτον *felicis embolæ frumentum.* V. Caſaubon. & Salmaſ. *ad Vopiſc.* Aliud eſt ἐμπολή & ἐμπολᾶν, *nundinæ* nempe & *emere*: quamvis Αἰγυπτίων ἐμπολήν. Euripides vocat *merces* Alexandrinas vel *Ægyptiacas*, minutas illas variaſque, unguenta, colores, vitra, pupas & imagunculas puellarum, alias, quas qui vendebant, ῥωποπῶλαι & γελγοπῶλαι, Græcis, atq; etiam παντοπῶλαι, nonnunquam dicti ſunt, quòd omne genus merces promercales haberent Idem Salmaſius.

Emboliaria Mulier, apud Plin. *lib.* 7. *c.* 48. *Galeria Capiola* Emboliaria *reducta eſt in ſcenam, Cnæo Pompejo, Quinto Sulpicio Conſulibus, ludis pro ſalute Divi Auguſti votivis, annum centeſimum quartum agens* &c. ab *emboliis* ſeu ἐμβολίοις ſcenicis dicta eſt, quorũ mentio apud Ciceronem *pro Sextio* & *Epiſt. ad Attic.* Salmaſ *ibid.* Hoc autem nomine appellari ſolebant cantiones, quæ in media fabula à Mimis interponebantur, ut quieſcente Choro ſpectantium animi reficerentur, & ad ſequentia attentiùs audienda præpararentur. Illarum mentionem facit C. Plinius. Sic in initio ludorum Cantiones, Εἴσοδοι ſeu *Introitus*: & in fine Dramatis Ἔξοδια decantari ſolebant. V. Thom. Dempſter. *Paralip. in Jo. Roſini Antiq Rom. lib.* 5. *c.* 9. Propriè autem *Embolum*, Gr. Ἔμβολον, *axem rotis immiſſum*, quo tota currus coagmentatio firmatur, ſignificat: unde Metaphoræ ratio patet.

Embolis, & *Embolium*, Græcis Ἐμβολισμὸς, *additio, additamentum*; propriè quod Epiſtolæ jam ſcriptæ additur, vel quod extra præcipuum ejus argumentum ad calcem rejicitur, in *Epiſt.* Pauli Pontif. ad Pipin. R. *Chartam inſertitiam* vocant Centuriatores Magdeburg. alii *Poſt-ſcriptum.* Apud Scriptores Eccleſ. ſic dicitur ſextæ petitionis in Oratione Dominica pars poſterior, *Sed libera nos à malo*; quia, ut ait Cyprianus *Serm.* 6. & ex eo Amalarius *de Eccleſ Offic. lib.* 3 *cap.* 29. *in conſummatione orationis venit clauſula univerſas petitiones, & preces noſtras collectâ brevitate concludens*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Sic ἐμβόλιμοι μῆνες καὶ ἡμέραι, *intercalares menſes & dies*; ἐμβόλιμοι item ἔπη, verſus Auctorum, quos

inſertitios & ſpurios Critici judicabant, adeoque ἐμβολίμους faciebant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 19.

Embolus, in *Charta*, A. C. 1161. apud Ughellum in Archiep Piſan. *Tibi — concedimus Eccleſias, videlicet* Embolum *& Scalas, & Stateram, quæ ſunt in CPoli* : urbis angiportus eſt. Ita Cinnamus *lib. 6. num.* 10. ab Alexio Comneno Imp. conceſſum ait Venetis στενωπὸν ἐν Βυζαντίῳ, ὃ Ἔμβολον ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί, *angiportum Byzantii, quem* Embolum *vocat vulgus.* Sic autem appellabant Byzantini, ut plurimum porticus, quæ in urbe ſparſim erant; unde poſtea vox ipſa regionibus, in quibus eæ erant, attributa. V. de hujusmodi porticibus, Salmaſium *ad Solinum pag.* 1219. Hinc *Embolani*, qui embolis præerant, in *Charta* cit. Sed & ἔμβολον dicebatur roſtrum navis, ſuper quod pars eminens in prora προεμβολίς. Inter utrumque erat ὁ στόλος, in quo loco effigies & protomæ diverſorum animalium locabantur, quæ navi nomen dabant, uti dicemus infrà ubi de *Paraſemis*. Sic δελφινοφόρον navium delphina ſupra roſtrum navis, inter ἔμβολον & προεμβολίδα collocat Pollux, uti videre eſt apud eumdem *ibid. p.* 570.

Embrimium, apud Cyrillum in *Vita* S. Euthymii Abb *num.* 90. & in *Apophth. Patrum num.* 7. cervicalis ſeu pulvinaris erat ſpecies, ſuper quod Ægyptiaci monachi ſedebant & ad brevem ſomnum caput reclinabant, ex ſtramentis ſeu junceis conſtans. *Gloſſ. MSS. Mattam* exponunt *ex groſſo papyro tenuiter pectinatam.* Caſſianus *Collat. I. cap.* 23. *Eidem ipſis, quibus inſidebamus, pſiathiis admonens incubare*, embriiniis *pariter capiti noſtro cervicalium vice ſuppoſitis, groſſioribus papyris in longos gracilesq; faſciculos adaptatis.* Stoream fuiſſe, contendit Car. Macer. Ἀ' βρίζειν, *dormire* & brevem ſomnum carpere, vocem deducit Caſaubonus *Exercit.* I. *ad Annal. Baron.* V. Macros Fratres *in Hierolexico*, & Carol. du Freſne in *Gloſſar.*

Emendator nomen officii apud Cartuſienſes, de quo ſic antiqua *Statuta* ejusdem *Ord cap.* 40. *De Emendatore : in Eccleſia, in Refectorio & in Clauſtro, exceptâ recordatione, ille emendat, cui injungitur à Priore.* Emendator *emendat in omnibus, quæ ſoli dicimus, excepto quòd ad recordationem emendat ille, qui eſt juxta librum* &c. apud eund. Apud Vett. *Emendatores carminum*, non rarò coronati memorantur. Nec enim ſua tantùm ſcripta Poëtæ ad certamina deferebant, verùm etiam aliena, dummodo acrimoniam ingenii & doctrinæ opes in illis *emendandis* promiſiſſent, uti de *Emendatoribus* Æſchyli carminum docet Quintilianus *Inſtitut, Orat. lib.* 10.

Emere, Liberi Patris inventum, Plinio *lib. 7. cap.* 56. Emere *ac vendere inſtituit Liber Pater.* Cui rei apud Athenienſes Agoranomi præfecti ſunt, quorum cura erat, ne imponerent & fraudem facerent, ſive venditores, ſive emptores, teſte Theophraſto *in libris LL.* Quare re etiam nondum *emptori* traditâ, ſed àrrâ tantùm à venditore acceptâ; ſi venditor à contractu recedere vellet, adverſùs hunc competebat ei βεβαιώσεως actio, uti ex Harpocratione diſcimus. Quanquam ſine præſenti pecuniâ vix quicquam in ea Civitate *emeretur*, ut videre eſt in Plauti *Aſinaria*. Ut autem obviam iretur Dardanariorum avaritiæ, lege cautum eſt, ne coëmerent, qui in Urbe erant, frumenti plus quinquaginta phormis; quæ ut exactè obſervaretur, *Sitophylaces* conſtituti ſunt &c. V. hic paſſim, ubi de *Foro, Pantopolis, Sitophy[...]us* &c.

Emeſſa, mel. *Emiſſa*, Græcis, Ἔμισσα, Ἔμισα & Ἄμισα, urbs Phœniciæ Litanuſiæ, apud Stephanum περὶ Ἐθνικῶν, ubi ab Aureliano Imp. contra Zenobiam de ſumma rerum pugnatum eſt, uti docet Flav. Vopiſcus in *Vita* Aureliani. Meminit ejus Feſtus Avienus, cùm ait:

Urbs mediis Apamea dehinc conſurgit in arvis,
Et quà Phœbeam procul incunabula lucem
Prima forent, Emeſæ *faſtigia celſa renident.*
Nam diffuſa ſolo latus explicat, ac ſubit auras
Turribus in cœlum nitentibus, incola claris
Cor ſtudiis acuit.
Deniq; flammicomo devoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondoſa cacumina turget,
Et tamen his certant celſi faſtigia Templi,
Heic ſe indit juxta tellurem glaucus Orontem &c.

V. *Emiſa.*

Emuchr, in aliquot æreis infimæ ætatis nummis, in quibus nullum Imperatoris nomen adſcriptum eſt, in averſa parte, circa literam majuſculam *M* legitur; quos quidem characteres *ſemiſſem æreæ alterius monetæ eſſe*, indicare docet Car. du Freſne *Gloſſar.*

Eminentia, titulus honorarius Imperatorum & Regum, in *Epiſtolis* Francicis, apud Nicolaum Pontif. *Epiſt.* 40 Gregorium VII. *lib* 1. *Epiſt.* 75. alibique paſſim: Papæ tribuitur ab Anſelmo *lib.* 3. *Epiſt.* 37. noviſſimè verò, ut proprius, conceſſus eſt ab Urbano VIII. Decreto 10. Jun. ann. 1630 Cardinalibus, Electoribus Imperii & Magiſtro Hoſpitalis Hieroſolymitani. Id. *Eminentia tua*, apud Sidonium *lib. 4. Epiſt.* 17. V. Barthium *ad Statium Epiſt. lib.* I. *Sylv.*

Emir, nomen Magnatum, & qui urbium ac oppidorum Præfecti ſunt, apud Turcas & Saracenos, Guil. Tyrius *lib.* 10. *cap.* 46. *lib.* 15. *cap.* 11. & *lib.* 21. *cap.* 23. V. P. de Valle & Joan. Bapt. Tavernier in *Itinerar.*

Emir Emaa Mirza, Muhamedis Hodabendæ Patris in Perſia ſucceſſor, octavò Imperii ſui menſe, manu tonſoris ſui, juſſu Procerum interemtus eſt: eum excepit Scha Abas, ſub initium hujus ſeculi. Georg. Hornius *Orb. Imp. p.* 424.

Emirelmumina, h. e. *Princeps credentium*, titulus apud Mauros Principum; ut & *Calipha.*

Emiſſarii, Servi dicebantur apud Romanos, qui juvenibus amaſias & equos generoſos perquirebant, Pædiano *furtorum conciliatores* dicti; Item, qui rapinas & divitum bona, quæ poterant proſcribi, inveſtigabant: memorati Ciceroni 4. & 5. *Verr. Epiſt. ad M. Marium*, Suetonio *Galbâ cap.* 15. Ammian. Marcellino, Aliis. Sed & in libris Regum eorum veſtigium aliquod. V. Wolph. Lazium *Commentar. Reip. Rom. lib.* 12. *cap.* 5. & Tit. Popmam *de Operis Serv. pag.* 59.

Emmelia, Græcè ἐμμέλεια, ſaltatio tragica, gravis & modulata, Oratorum geſtu propior. Unde Agamemnonem agens Hylas, cùm ſeſe feciſſet grandiorem, correptus eſt à Pylade præceptore, qui ipſum felicius expreſſit meditantem. Et Cephiſias tibicen diſcipulum, qui contentiùs inflaſſet tibias, cecidit, addito elogio ſanè divino: Οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Inventum Bathylli ſecundùm nonnullos: cujus varias ſchemas enarrat Scaliger, χειροκλαδίσκον, χεῖρα καταπρηνῆ, ξύλα παρέλκειν, διπλῆν, ἐκπιτυλίζειν κτλ. Cùm armata priùs eſſet, poſtmodum exarmata eſt, ſic tamen ut prælii ſimulachrum retineret. Nam tametſi nudi puelli, unde γυμνοπαιδικὴ dicta fuit, ſeſe numeroſis motibus inſerebant, tamen corporis flexionibus brachiorumque jactationibus palæſtræ facies erat. V. de ea plura apud Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetices lib.* I. *cap* 18.

Emodæ, vel *Emodes*, apud Melam, *ſeptem* Emodes, *triginta Orchades*, Inſulæ ſunt, quæ aliis *Ebudes*. V. ibi.

Emon, ſeu *Emona*, urbs Pannoniæ ſuper. in finibus ejus ſita, quà in Noricum ibatur & Italiam, Ἡμώνα Herodiano, Ἡμών Zoſimo *lib.* 5. ubi habes de conditu hujus Urbis digreſſiunculam. V. Caſaubonum *Not. ad Capitolinum in Maximinis.*

Empæſtica, Græcè, Ἐμπαιστική, quid Artis ſit, V. ſuprà, in voce *Emblema.*

Empanda, adde: In Paganalibus ſacris hoc nomine Cererem appellari ſolitam fuiſſe, tradit Joſ. Scaliger *Conjectaneis in Varronem.*

Empeneticam facere, apud Cœlium *in Epiſt. Ego qui ſcirem C. Pompejum Baulis* Empeneticam facere, *& usq; eò, ut ego miſererer ejus eſuriei, non ſum commotus*: eſt ſtrenuè eſurire, & veluti eſuritionis artem exercere. Ex Græco Ἐμπεινητικὴ, ſub. τέχνη. Salmaſius *ad Solinum pag* 1005.

Emphaniſticum, Græca vox ab ἐμφανίζω, quod à Clericis ab Epiſcopo ordinatis ex more dabatur Clericis aliis, quorum cura erat Clericorum recèns ordinatorum nomina in matricula deſcribere & *inſinuare*, quæ vis eſt vocis, quam habes apud Julianum Anteceſſorem *cap.* 131. & in Juſtiniani *Nov.* 56.

Emphractæ Naves, quæ undique tectæ ac clauſæ, dictæ ſunt, ab ἐμφράττω, *obturo, occludo*: cujusmodi naves à Thaſiis inventæ, teſte Plinio, Livio, Cæſari, aliis, ſæpe memorantur. Iis oppoſitæ *Aphractæ* naves, ſeu abſolutè *Aphracta*, h. e. navigia aperta & intecta, quorum meminit Cicero *ad Atticum*, *Nos Rhodiorum aphractis tranquillitates aucupati eramus*, Calvinus *Lex. Jurid.* V. infrà ubi de *Navibus.*

Emplecton, genus ſtructuræ, apud Plinium *lib.* 36. *cap.* 23. *Græci è lapide duro ac ſilice æquato conſtruunt veluti lateritios parietes — quod genus ſtructuræ iſodomon vocant. At cùm inæquali craſſitudine ſtructi ſunt, pſeudiſodomon. Tertium eſt* emplecton, *tantummodo frontibus politis.* Ex Græco ἔμπλεκτον. Ἐμπλέκειν nempe proprium verbum mulierum eſt, quæ capillos in fronte comunt. Et quia in ſuperficie tantùm ornati & implexi habentur, inde genus hoc ordinariæ ſtructuræ, quod frontes tantùm politas haberet, ἔμπλεκτον vocitatum eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1231. V. quoque eum, ubi de ἐμπλοκῇ, ſeu *ornatu muliebri* 763.

Empola, Græcè Ἐμπολὴ, *quæſtus* ſeu *captura*: unde *Empolaria mulier*, apud Plinium, ſcenica eſt ſeu quæſtuaria; niſi malis *Embolariam* legere; V ſuprà. Item merx, ſeu onus navis, quod propriè ἐμβολὴ ſeu ἀναβολὴ eſt: unde Αἰγύπτια ἐμπολή, ut vidimus in voce *Embola.*

Emptor, in Fleta *lib.* 2. *cap.* 17. Officium aulæ Regiæ, cui incumbit *oves & boves & porcos emere, & inde forum Regis capere, ſed cum taxatione fide dignorum, quantum valet ad opus Regis, & quantum valuerint per quindenam, ante adventum ſuum, in partibus illis.* V. quoque ſuprà in verbo *Emere.*

Emſia, vicus Germaniæ, in Comit. Naſſoviæ, thermis ſuis nobilis; diſtat Deciis in Occ. 3. mill. Naſſoviâ 2. Cyr. Lentulus *in Geneal. Principum Naſſov. MS.*

Emunctio narium, Quæſtoris Caſtrici necis ſignum, apud Martialem *lib.* 7. *Epigramm.* 37.

Exprimeret quoties rorantem frigore naſum,
Lethalem juguli juſſerat eſſe notam.
Turpis ab inviſo pendebat ſtiria naſo,
Cùm flaret madidâ fauce December atrox.
Collegæ tenuere manus ——

Pro

Pro veteri ſc. condemnationis & mortis *Θανάτω* litera, Quæſtor hic novam commentus notam, *emuncto naſo*, ſignum occidendi hominis carnifici dabat. Itaque huic cum aliquando opus eſſet naſum emungere, manum naſo admoturum impedierunt Quæſtores collegæ ipſius, quaſi daturum hinc cædis ſignum. Quæ occaſio Poëtæ in illum hoc *Epigrammate* jocandi. Simile quid de Juſtiniano Rhinotmeto legimus, quem cùm Leontius naſo truncatum Imperio pepuliſſet, reſtitutus poſtmodum, *quoties truncas emungebat nares, unum aliquem è Leontii partibus mactari præcipiebat*, P. Diaconus *Longob. lib.* 6. At emungi quidam Perſæ nunquam viſi, Plin. *lib.* 7. *cap.* 19. ut qui exercitationibus, quibus à puero aſſueverant, eam corporum ſiccitatem ſibi conciliaſſent, Varr. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 34. Sed & *emungi*, de candelis: Unde *Emunctoria*, forcipes ad emungendum lychnum, inter vaſa & miniſteria ſacra, memorantur Durando *Ration. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 28. Sed & in ſupellectile Tabernaculi V. T. *Emunctoria* ſeu forcipes recenſentur, Exodi *cap.* 25. ubi poſtquam de Candelabro aureo prolixè Moſes egit, ſubjungit *verſu* 38. *Facies* emunctoria, *&, ubi quæ emuncta ſunt, extinguantur, fiant de auro puriſſimo.* Ubi Villalpandus cenſet, poſterius inſtrumentum vas fuiſſe aquâ mundâ impletum, in quam forcipes infunderentur, atque ita ſubmerſis, abſciſſis lucernarum fungis, & extinctis, nihil grave olens in domo ſacra ſentiretur &c.

E N.

En & *Ena*, voces Nobilium utriusque ſexûs nominibus præponi ſolitæ, apud Benearnos, uti ſcribit Marca *lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 5. Item apud Catalanos & Aragonenſes, ut ex Raimundo Montanerio *in Chron. Aragon.* aliiſque docet du Freſne. Significant idem, quod *Dominus* & *Domina*. Quò forte ſpectat Epitaphium, quod deſcripſit Catellus *Rer. Occitanic. lib.* 2. *p.* 171.

En Ramon Arnaldus jacet hoc in marmore clauſus &c.

apud du Freſne *Gloſſar.*

Enaphoti, apud Anaſtaſium *in Paſchali Pontif. jam prædictus Pontifex caniſtra* enafoti *ex argento duo penſ. lib.* 10. videntur caniſtra eſſe *ἑνὸς φωτὸς*, vel *ἐννέα φωτῶν*, *in Valentino* II. enim apud eundem *ennafodia* eſt, i. *unius* vel *novem luminum*, h. e. *ἑνόφωτα* vel *ἐννεάφωτα*, *caniſtra uno*, vel *novem luminibus*, *inſtructa*, Idem du Freſne *Gloſſar.*

Enaria, apud Solinum *cap.* 3. *Enariam Inarimen ab Homero nominatam*: nonnullis eadem eſt cum Pithecuſa, quippe ab *enariis*, i. *ſimiis*, nomen nacta, in quas Cercopes mutati finguntur. Servius, *Inarime, nunc Enaria dicitur — quia in eam ad contumeliam ſimiæ miſſæ ſunt, quas Grajorum lingua ἀρίμους, id eſt, enarias dicunt, ob quam cauſam Pithecuſam etiam vocitant.* Aliis diverſas eas facientibus. V. in vocibus *Ænaria*, *Inarime*, *Pithecuſa*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 97.

Encænia, adde: Gr. *Ἐγκαίνια*, idem cum Dedicatione, de qua ſuprà: inprimis Feſtum erat anniverſarium, quo primæ dedicationis celebrabatur memoria. Sicut autem neque Urbs, neque atrium aliquod Templi ampliari citra Synedrii Magni decretum, apud Hebræos, poterat; ita *Encæniorum* inſtitutio non aliunde pendebat: accedente inſuper Regis, ac Prophetæ Oraculique ſanctiſſimi auctoritate. Quod inprimis in Templi primi conditu eminuit. V. 2. Sam. *cap.* 24. *verſ.* 19. & 2. Paralipom. *cap.* 3. *verſu* 1. ut & Pſalmum 30. qui ex Hebræorum ſententia Conſecrationibus Dedicationibusque adhiberi ſolebat, ut nempe in Feſto Dedicationis anniverſario, ita & in ſolenni illa Primitiarum, ad Templum, dedicatione ipſâ, ex lege Deuteron. *cap.* 26. *verſu* 2. inſtituta. Atque hæc prima loci, in Templum, dedicatio ſimul & ſanctificatio, non minùs *Ἐγκαίνια* dicta, quàm meræ profanati poſtmodum Templi reſtaurationes, ſeu in ſanctificationem priſtinam reſtitutiones. Attinebant autem hæc *Encænia* ad menſem *Ethanim* i. *Tiſri*; ſeu ſeptimum à *Niſan*, q. Septembrem, atque ad tempora Scenopegiæ feſto proximantia, 1. Regum *cap.* 8. *verſu* 2. adeoque ab Encæniis, quorum in Hiſt. Evang. mentio Joh. *cap.* 10. *verſu* 22. probè ſunt diſtinguenda, quippe quæ cùm celebrarentur, *χειμὼν ἦν*, *Hyems erat.* Ritus Urbis ampliandæ erat hic: Lex ſacra eſt de ſacrificio Euchariſtico, quod תודה Levit. *cap.* 7. *verſu* 12. dictum, ex placentis azymis & oleo confectis conſiſtente, præter panem adjectum etiam fermentatum, de qua prolixè V. Maimonidem *Halach Bith habechira cap.* 6. *§.* 10. 11. & 12. Quo ritu peracto, locus deſignatus, parem cum Urbe ſanctitatem omniaque jura urbi ſingularia obtinebat. Similis ferme erat ſolemnium ratio, quando Templi atrio quid eſſet adjiciendum, excepto quòd hic non Euchariſtici illius, ſed alterius ſacrificii, non admodum diſſimilis, reſidui, Levitici *cap.* 2. *verſ.* 1. ſeu ejus quod ex eo non comburebatur, uſus erat: illius viz. quod מנחה dictum, frumentaceum erat, V. Maimonidem ubi ſuprà, *§.* 13. & 14. Sub Eſra, Nehemia, cæteriſque Synedris Synagogæ Magnæ, qui Urbem, Muros Templumque inſtaurabant, rituum eorundem habemus expreſſa ferme exempla, Ezræ *cap.* 6. *verſu* 16. & Nehemiæ *cap.* 12. ubi *Canticum* numero ſingulari expreſſum, videtur denotare Canticum dedicationis prædictum. Interim pronuntiant Magiſtri, quoniam deerat tunc Lex & Oraculum, ideo novam ſanctitatem non omnino loco alicui tunc acceſſiſſe, ſed tantummodo priſtinam ſeu veterem, velut deſignando ſolùm, fuiſſe inſtauratam. V. de hac Dedicatione Eſraitica ſeu Zorobabeliana J. Bapt. Villalpandum *in Appar. Urbis & Templi part.* I. *lib.* 3. *cap.* 27. & 28. De *Encæniis* Maccabaicis, legimus Maccabæor. *lib.* 2. *cap.* 1. *verſu* 9. & 18. *Facturi itaque quinta & vigeſima die menſis* Casleu *καθαρισμὸν τοῦ ἱεροῦ, purificationem Templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis, ut etiam vos quoque* (Ægyptienſes intellige Judæos) *agatis feſtum*, quaſi aut inſtar *Scenopegiæ*, *& Ignis*, *quando Nehemias, ædificato Templo & Altari, obtulit ſacrificium*, & quæ ſeqq. Habuit autem feſtum hoc (in quo ſimiliter Pſalmi 30. uſus fuit, ut ex Ritualibus Judæorum Germanienſibus hodieque adſervatis patet) ex more patrio dies celebrationis octo, ac ſacrificiis hymniſque adhibitis, ſtante Templo, peragebatur, idemque omnino cum eo fuit, quod *Encæniorum* nomine habitum eſſe Hieroſolymis, memoratur in Evangelio, ubi D. N. J. C. veluti ſimul celebrans, ambulabat in Templo, in portico Salomonis, *l. c.* Nempe Haſmoniacæ illius ſeu Maccabaicæ dedicationis, Templi ſecundi, poſt Antiochi profanationem, memoria hoc ritu quotannis recolebatur. Neque enim tempus Dedicationis Salomonicæ, quod incidit in Autumnum, uti diximus; aut Zorobabelianæ, quod ad menſem *Adar* attinens, æquinoctium paulo præcedebat vernum, *hyemis* partem in Evangelio memoratæ aliquam ſortiri potuit. Imò, utrum Haſmoniaca illa dedicatio, celebratio anniverſaria aliqua eſſet ſive Salomonicæ ſive Zorobabelianæ dedicationis, nondum liquet. Interim *Templum ſecundum* perpetuò ita vocatum eſt Zorobabelianum, ut non minùs id, quod ante Antiochi profanationem ſtetit, & quod exinde à Maccabæis inſtauratum eſt, quàm quod poſtea ſub Herode innovatum legimus, contineret denotaretque, idque uſque ad excidium Urbis Templique. Neque enim Templum habebatur aliquod tertium, nedum quartum, ſed primum tantùm & ſecundum, licet hoc ita denuo dedicatum fuerit etiam & inſtauratum ſub Haſmonæis atque dein reædificatum ab Herode, qui, ſi Joſepho fides, *ſublatis fundamentis priſcis aliiſque jactis, ſuper ea Templum extruxit.* Scilicet ampliavit paſſim celſiusque reddidit, neque omnino ex demolitione illa prioris Templi jugis ſacrificii aliorumque ſacrorum illic intermiſſio fuit ulla, ut pluribus docet Seldenus. Sed & in *Encæniorum* Maccabaicorum feſto *λυχνοκαΐα*, ſeu *luminum accenſio*, non prætereunda: cui *λυχνῶν*, *facularum*, feſtum, quod erat Argivis anniverſarium, teſte Pauſaniâ *Corinth.* ſeu *Λαμπάδων*, cujus nomine triplex erat Athenienſibus feſtum ſeu certamen; uti etiam in Chriſtianiſmo ritus ille quodammodo reſpondebat: quum feſto, quod *Ὑπαντὴ* & *Ὑπαπαντὴ* antiquitus, pro Simeonis & D. N. J. C. in Templo *occurſu*, poſtridie Kal. Febr. ex inſtitutione Pelagii I. ac Juſtiniani I. celebrato, conjunctus tandem fuit *καθαρισμὸς*, qui tunc temporis evenit B. Virginis Luc. *cap.* 2. *verſu* 22. ſeu *Purificatio*, Syris dicta *Introitus Domini N. in templum.* Cui adjeciſſe dicitur Sergius, circa A. C. 690. ſub Juſtiniano II. cereorum quotannis numeroſiſſimorum uſum ſolennem, velut ex ritu luminum in Lupercalib' & Februis, eodem menſe, pro luſtrationibus aut purificationibus adhibitorum paganico. Chriſtianiſmi feſtivitati aptatum, unde ei nomina, *Chandeleur*, *la Chandeleuſe*, & ſimilia in linguis provincialibus, Germ. & Belg. *Lichtmeſſe*, Angl. *Candlemaſſe.* Verùm de hac *luminum accenſione* in feſto illo Hebræorum, dicemus infrà ſuo loco. V. plura hanc in rem, apud Joh. Seldenum *de Synedriis Vet. Hebræorum Part.* 3. *cap.* 13. *toto.* Sed & *Encænia Urbium*, ut & eorum anniverſarii dies: *Thermarum*, *Statuarum* & aliorum de novo excitatorum operum publicorum, paſſim celebrata leguntur: quorum ritus & ceremonias pluribus deſcripſit du Freſne *in CP. Chriſt.* Templorum inprimis, quorum cùm ritus varii ſint in Eccleſia Rom., præcipuus is eſt, quòd Sanctorum reliquiæ recondantur ſub Altari. Porro oleo ſacro inunguntur parietes: luſtrantur aqua benedictâ interiùs & exteriùs; Epiſcopi vicini ad ea invitantur: ſtrepunt convivia: deferuntur reliquiæ totius diœceſeos, quæ finitâ dedicatione in ſuas ædes referuntur &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Encarpi, apud Vitruvium *lib.* 4. *cap.* 1. ſunt corollæ ex omni genere fructuum compoſitæ, quibus columnarum frontes ornabantur: *Παγκάρπους ςεφάνους* aliàs Græci vocarunt. Sic *ἐγκάρπων ἐλαίαν*, dicebant olivæ ramum, ex omnigenis fructibus implexum, quem ante fores ſtatuebant Athenienſes & quotannis renovabant. Salmaſius *ad Capitolinum in Gordianis.*

Encauſtice, Græcè *Ἐγκαυστικὴ*, Lat. *Ars cerâ pingendi*, celebris olim. Nam ceram in hoc Picturæ genere tabulæ inducebant, non quidem liquefactam, ſed cujuſmodi eſſet: inducebant autem eam diſcolorem, prout exigeret id, quod in tabula vellent pingere. Ceris dein ita inductis inſtratiſque, eas inurebant ac exæquabant; illud, quod ſic pingerent, *ἔγκαυστον*, q. d. *Inuſtorium*, vocitantes: Meminit Artis Varro *lib. de R. R.* 3. *cap.* 17. *Nam ut Pauſias & cæteri Pictores ejuſdem generis loculatas magnas habent arculas, ubi diſcolores ſunt ceræ.* Item Martialis *lib.* 4. *Epigramm.* 47.

Encauſtus Phaëthon tabulâ depictus in hac eſt,

Quid tibi vis dipyron qui Phaëtonta facis?

Et hæc una Artis ratio fuit, nempe cerâ pigmentis variis tinctâ rem conficiens. Erat verò & alter cerariæ *Encauſtices* modus, qui fiebat ceris liquefactis: de quo ita Vitruvius *lib. 7. cap. 9. Ceram Punicam igni liquefactam paulo oleo temperatam ſeta inducat: deinde, carbonibus in ferreo vaſe compoſitis, eam ceram apprimè cum pariete calefaciendo ſudare cogat, fiatque, ut peræquetur. Poſtea cum candelis linteiſque puris ſubigat, uti ſignina marmora curantur. Hæc autem καῦσις Græcè dicitur.* Salmaſ. ἔγκαυσις reponit. Id *Encauſtices* genus à priori diverſum fuit, eoque puppes navium pingebant. Præter quæ & tertium erat, ſed citra ceram, idque in ebore: quæ tria complexus eſt Plinius *lib. 35. cap. 11. Encauſto pingendo duo fuiſſe antiquis genera conſtat, cera, & in ebore ceſtro, id eſt, veruculo* (igni calefacto) *donec claſſes pingi cœpere. Hoc tertium acceſſit, reſolutis igni ceris penicillo utendi; quæ pictura in navibus nec Sole, nec ſale ventiſque corrumpitur.* Quò Salmaſius interpretatur illud Ovid.

—— —— Et picta coloribus uſtis
Puppis, ut Ægeas concava findat aquas.

Neque naves ſolùm, ſed etiam fornices ſive cameras, ſic pinxiſſe, Idem *Notis ad Flav. Vopiſcum* docet, ex Procopii *de ædif. Juſtin. lib.* qui hanc Encauſticem factam ait κηρῷ ἐντακέντι καὶ διαχυθέντι, *cerâ liquefactâ & diffusâ.* Et Plinii eſt *l. c.* ſed de priori ratione ceris pingendi: *Idem* (Pauſias) *& lacunaria primus pingere inſtituit & cameras, nec ante eum taliter adornari mos fuit.* In januis etiam & atriis, inurendi huic Arti fuiſſe locum, Auſonius innuit *Epigramm. 25.*

Ceris inurens januarum limina,
Et atriorum pegmata.

Item muris obducebant ceræ loricam inque ea pingebant. Etymolog. Ἐγκεκαυμένη, ἐζωγραφημένη· ἐκ τῶ ἐγκαυσταὶ λέγονται οἱ ζωγράφοι, οἱ διαγράφοντες τοὺς τοίχους, *Encauſta, picta: quia Encauſtæ dicuntur Pictores, qui muros pingunt.* Ubi, judice Voſſio, meliùs dixiſſet, eſſe genus picturæ, quo muros & alia *ceris pingerent.* Unde aliter Κηρογραφίαν vocarunt; inter quam tamen & Ἐγκαυστικὴν id diſcriminis fuit, quòd prior illa etiam comprehenderit χειρονικά, ſive ebur aut cornu ignito veruculo depicta. V. Voſſium *de Idolol. lib. 4. cap. 91.* Quis autem Artem hanc ceris pingendi, picturamque inurendi invenerit, auxeritque, Plinius docet *lib. 35. cap. 11. Ceris pingere ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non conſtat. Quidam Ariſtidis inventum putant, poſtea conſummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetuſtiores Encauſticæ picturæ exſtitere: ut Polygnoti & Nicanoris & Arceſilai Pariorum. Lyſippus quoque Æginæ picturæ ſuæ inſcripſit* Ἐνέκαυσεν: *quod profectò non feciſſet niſi Encauſticâ inventâ. Pamphilus quoque, Apellis præceptor, non pinxiſſe tantùm Encauſticâ; ſed etiam docuiſſe traditur Pauſiam Sicyonium, primùm in hoc genere nobilem.* Imò & Nicias huc pertinet, de quo ſic Idem *lib. cit. cap. 4. Idem* (Auguſtus) *quoque in Curia, quam in Comitio conſecrabat, duas tabulas impreſſit parieti: Nemeam ſedentem ſupra Leonem, palmigeram ipſam, adſtante cum baculo ſene, cujus ſupra caput tabula bigæ dependet. Nicias ſcripſit ſe* inuſſiſſe: *tali enim uſus eſt verbo.* Hodie utraque *Encauſtices* ratio, de qua ſuprà, exolevit penituſque ignoratur. Interim ſuam de hac inurendi ratione conjecturam affert Lud. Demontioſius *de Pictura pag. 159. & ſeqq.* Proximè verò ad vett. *Encauſtum* accedit, quod *ſmaltum,* vocabulo ab Italis profecto, nuncupatur; quâ voce uſum etiam Anaſtaſium Bibliothecarium deprehendimus, eſtque ab ea Gallicum *émail*: unde qui id inurunt, *Emailleurs.* Gerh. Joh. Voſſius *de Artibus popular. cap. 5. §. 47. 48.*

Encauſtum Sacrum, quo Imperator olim Orientis aureas Bullas ſubſignabat, memoratur Briſſonio *lib. de verborum ſignif.* Sed & Leo Imp. *leg. 6. C. de diverſis Reſcr.* diſertè vetat, ſacra Reſcripta alio colore, quàm purpurea inſcriptione, luſtrari, & cocti muricis tritique conchylii ardore ea ſignari præcipit, atque hujus ſacri *Encauſti* confectionem privatis ſub gravi pœna interdicit. Etſi verò, quale id fuerit, liquido non conſtat; tamen ex his verbis patet, Imperialia Reſcripta purpureis literis & encauſto muriceo inſigniri conſueviſſe. Hinc præfatus Briſſonius ex *Epitome Chronicor.* Wervetonis Monachi Leodienſis, Palæologum Imp. Eccleſiæ Rom. obedientiam ſpopondiſſe ſyngraphâ, cui conchylii ſanguine ſubſcripſerit, refert. Et nota ſunt illa in Aureis Bullis uſitata verba, διὰ ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρός. Nicetas in *Manuele Comneno lib. 1.* ἐρυθρογράφων γραμμάτων & ἐρυθροβαμμένων βασιλείων γραφῶν vocat, ubi ſcribit Johannem Axuchum Magnum Domeſticum cuſtodiæ Palatii intentum, atque id agentem, ut Manuel etiam à civibus Imperator ſalutaretur, literas rubras, aureoque ſigillo & ſerico munitas & conchæ ſanguine pictas Clero magni Templi obtuliſſe, &c. V. eundem *lib. 6.* ubi Sultanum narrat Imperatori exprobraſſe, quòd tam facilis eſſet in violandis fœderibus & retractandis magnis pollicitationibus, quas βασιλικαῖς quidem γραφαῖς καὶ βαφαῖς, *regiis rubricatiſque illis literis,* inſigniret, apud Joh. Kirchmannum *de Annulis cap. 8.* Ab *Encauſti* hac voce eſt, quòd Poloni colorem, quo ſcribitur, etiam atrum Synecdochicè appellant *incauſt,* ut Itali *inchioſtro.* Forte & inde Belgarum eſt *inket*: niſi potiùs *inct,* per aphæreſin ſit pro *tinct,* ex *tincta* vel *tinctura,* quia penna in eo tingitur. Voſſius *de Arte Grammatica lib. 1. cap. 39.* Aliud eſt, cùm *encauſto pingere ſigninum opus camerarum* Agrippam inveniſſe, ex Plinio, docet Salmaſius *ad Solinum pag. 1215.* illud enim ad Encauſticem Artem pertinet, de qua dictum.

Encautarii, ſeu *Encautaria*, civitatum & provinciarum libri Cenſuales & publici ſunt, *in l. ult. Cod. Theod. de Cenſu & l. 9. de Agricol.* Sic *Encautii breves*, libri, in quibus nomina & modus cenſualis poſſeſſionis continebantur, in *l. un. eod. Cod. de Collegiat.* apud du Freſne *Gloſſar.*

Enchiridion, Græca vox, quâ unum ex opuſculis ſuis Auguſtinus inſignivit; *Manuale* vulgò. Apud Græcos olim inter tralatitios librorum titulos. Plinius *Prologo op. Inſcriptionis apud Græcos mira felicitas:* κηρίον *inſcripſere —— alii* κέρας ἀμαλθείας —— *Jam Muſæ,* πανδέκται, ἐγχειρίδιον, λειμὼν, πινακίδιον, *inſcriptiones, propter quas vadimonium deſeri poſſet.* V. quoque A. Gellium *Præfat.* Sic notum Epicteti Ἐγχειρίδιον, notum Eraſmi *Enchiridium militis Chriſtiani.* Nempe ἐγχειρίδιον propriè *pugio* eſt, quòd ob brevitatem aptiùs manu geſtetur, quàm gladius. Iſtiuſmodi autem libelli, iis qui rectè ſtudent vivere & credere, non minùs in promtu ſemper paratique, quàm pugio militibus, eſſe debent. Gerh. J. Voſſius *ad Gellium d. l.* At *Enchirium*, Græcè Ἐγχείριον, Hieronymo linteum eſt, quo Pilatus, poſt manuum lotionem, manus abſterſit: apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.* V. infrà quoque *Epigonation.*

Enchores Lapides, apud Frontinum *de Coloniis*, *termini Tiburtini affixi ſunt, ſed & lapides* enchores *ſignati ſunt*: ex Græco ἔγχωροι, dicuntur lapides *αὐτόχθονες*, *in ipſo ſolo nati.* At ἐγχώρησι appellarunt Recentiores, ordine compoſitam ſtructuram, ſive ex ſilice, ſive ex latere cocto fieret. Sic mentio ἐγχώριγγ τοίχου, apud Harmenopulum *lib. 2.* Περὶ καινοτομιῶν: ubi lateritius intelligendus, quemadmodum & apud Auctorem vet. Suidæ laudatum de Semiramide. Sed apud Conſtantinum *cap. 29.* lapidem vel ſilicem ordinarium vox notat. Etymon inde, quòd, ἐν χώρᾳ ſitis omnibus lateribus vel ſilicibus, in ordinem ſtructura compoſita eſſet. Niſi potior lectio ἐγχόρηγος, hinc dicta, quòd ἐν χοροῦ τάξει, *ad inſtar chori*, ordines lapidum habeat compoſitos. Chorus enim Gr. χορὸς, ordinabatur vulgò, κατὰ ζυγὸν καὶ στοῖχον unde χορὸς pro *ordine.* Vitruvius de lateribus ædificii loquens, *lib. 2. cap. 3. Ergo ex utraque parte ad lineam cùm ſtruuntur, alternis* Choris *parietes alligantur* &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1233.*

Encolpium, ex Græco ἐγκόλπιον, apud Anaſtaſium *ad Act. 5. VIII. Synodi: Crucem cum pretioſo ligno, vel cum reliquiis Sanctorum ante pectus portare ſuſpenſam ad collum, hoc eſt, quod vocant Encolpium*: parva crux pectoralis Epiſcopi, item quodlibet pectorale reliquiarium eſt, Dominico Macro in *Hierolex.* De cujuſmodi *Encolpiis* plura dixit Car. du Freſne *ad Alexiadem Annæ Comnenæ pag. 247. 248.*

Encolpius, familiariſſimus Alexandro Severo, cujus vitam ſcripſit, Lamprid.

Encomboma, Gr. Ἐγκόμβωμα, genus veſtis puellaris, Nonio. Cato *de lib. educ. Ut puellæ,* inquit, *habeant potiùs in veſtitu chlamydas, encombomata, & parnacidas, quàm togas.* Polluci palliolum. Sed Ferrario veriſimiliùs fuit ala, quæ ad inſtar pallioli in ſiniſtra parte fuerit, quò dextra liberior atque operi expeditior eſſet, *de Re Veſtiaria Parte 2. lib. 4. cap. 22.* Hinc verbum ἐγκομβώσασθε, i. *induite, innodate*, 1. Petri *cap. 5. verſ. 5.* ex ἐν, *in*, & κόμβος, *nodus*, V. Gomarum *ad h. l.*

Encrinomenos, inter Alcamenis ex ære opera, memoratur Plinio *lib. 34. cap. 8. Alcamenes fecit & æreum pentathlum, qui vocatur encrinomenos.* Ex Græco ἐγκρινόμενος, qua voce denotatur is, qui athletis annumeratur & in eorum numerum recipitur, quod non ſine ſolenni ritu factum, & prævia probatione, ab eo qui Ἐγκριτὴς ἀθλητῶν appellabatur. Cic. *de Offic. lib. 1. Atqui hoc idem Sophocles, ſi in Athletarum probatione dixiſſet, juſtâ reprehenſione caruiſſet.*

Encyclia, Græcè Ἐγκύκλια, literæ ſunt *Encyclicæ* ſeu *Circulares*, quibus, quæ in Conciliis ſeu Synodis acta erant, poſtquam confirmatione Imperiali obtentâ fides à Synodis ſtabilita in legem ibat, per Eccleſias à Patribus vulgabantur, atque obſervanda tradebantur. Franc. Burmannus *Synopſ. Relig. Chriſt. part. prior. lib. VIII. cap. 8. §. 20.* V. Jo. Meurſium *Gloſſar.* Sic *Encyclius* Codex, dictus eſt liber in quo collectæ omnes *Epiſtolæ*, quas Patres Concilii Chalcedonenſis Leoni Imp. miſerunt, circa ſenſa Timothei Alexandrini; E Græco idiomate in Latinum ſermonem translatus, ab Epiphanio Scholaſtico. Dominic. Macer in *Hierolexico.* At Ἐγκύκλια μαθήματα, item Κύκλια, Veteribus dicta ſunt omnia, quæ τὸν κύκλον παιδείας, i. *omnium artium liberalium orbem*, conſtituebant. Quo nomine *Grammaticam, Rhetoricam, Logicam, Arithmeticam, Muſicam, Geometriam*, & *Aſtronomiam* complectitur Tzetzes *Chil. 11.* V. ſuprà ubi de *Cyclo Epico.* De *Encyclemmate* verò, machinâ theatrali, infrà in voce *Translatum.*

Encyliſtiæ Coronæ, ſeu *Cyliſtæ*, memoratæ Polluci *lib. 7. cap. 30.* Paſchalio videntur dictæ, quòd ἐν κυλίεῖν, *rebus orbiculatis,*

& ve-

& velut ad volubilitatem rotundatis, conſtarent, pomis viz. & fructibus duriuſculis, quibus factum, ut poſſent κυλίεσθαι φερόμενα, *volvi, cùm impellerentur*, ut ait Euſtathius *Odyſſ. ι*. Appuleſcertè *lib.* II. *Individuo nexu corona totis floribus, totiſque conſtructa pomis adhærebat.* Atque ſic ab herbaceis & foliaceis coronis fuerint diſtinctæ. Folia tamen ficus, ob ſcabritiem, in iisdem videntur locum habuiſſe, idque ſingulari exemplo, fortaſſe imitatione ejus coronæ, quam Bacchus ſibi feciſſe dicitur, è foliis ficulneis, cùm triumphavit inſidens currui, quem leones trahebant, Ariſtoph. *Equit.* Neque tamen in hoc tantùm nectebantur ut volverentur, ſed potius, ut ſuſpenderentur, ob pulchritudinem omnibus viſendæ. Id quod ſcire licet, è loco Alexis in *Scirone*, ὥσπερ κότινος στέφανος αἰωρούμενος, *ut corona cylliſuſpenſa.* Cujusmodi coronam e prunis maturis conſtantem, in Stadio, Athletæ cuidam obtigiſſe, memorat Hipponax apud Athenæum *lib.* 2. &c. V. C. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *c.* 13.

Endoſimum, Græcè τὸ Ἐνδόσιμον, canendi ſignum eſt, quod in Choro pede percuſſo dabant Coryphæi, ſicque ſaltantibus *iv* ρυθμῷ moderabantur. Hodie idem manu datur. V. hic paſſim, inprimis in vocibus *Meſochori*, *Pedicularii*, *Scabellum* &c.

Endothys, apud Hieron. Rubeum in *Hiſtor. Ravenn.* qui ait, Maximianum Archiep. donaſſe Eccleſiæ Ravennenſi *Endothyn biſſinam preti ſiſſimam omnem Chriſti Dei hiſtoriam continentem*: præterea adjunxiſſe *ex auro aliam* endothyn, *in qua auro textili pictæ erant omnium, qui illum præceſſerant, Archiepiſcoporum imagines*: mel. *Endytes*, ex Græco ἐνδύτης, velum hic videtur eſſe, quo Altaris pars anterior tegebatur. Aliàs Græci hoc nomine inſigniunt mappam Altaris majorem ſeu mantile, quod Altari inſternitur, uti diſcimus ex Goaro *ad Euchologium*. V. Car. du Freſne *in Deſcr. S. Sophiæ num.* 61. & Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Endromis, veſtimentum fuit Chlænæ non diſſimile, pingue, villoſum denſumque, cujus in palæſtra præcipuus uſus. Tertull. *de Pallio*, ubi de Cleomacho loquitur, qui ex pugile, turpiore palæſtra, intercutitus factus erat: *Utique*, inquit, *ſicut veſtigia cæſtuum vitia occupavit, ita Endromidis ſolocem aliqua muſtiui ſynthoſi extruſit.* In quibus verbis *Syntheſi*, lineo molliqùe pallio, *Endromida* hirſutum, pinguemque & ſoloci filo contextam opponit. Athletarum fuit, & licèt *pauperis munus* Martiali dicatur, à divitibus quoque in Gymnaſiis adhibita eſt. Sumtam autem præcipuè ad pellendum frigus, Juvenalis docet *Satyrâ tertiâ*, cùm ait:

> —— —— *Igniculum brumæ ſi tempore poſcas,*
> *Accipis endromidem.*

Ubi vetus Interpres, *Endromidem lodicem, quâ ſe cooperiat.* Nam, quemadmodum gauſape & chlæna, ſic & *Endromis*, quà amiciendo, quà inſternendo adhibebatur. Idem cùm mulieres perſtringit, quæ cum viris in palæſtra exercebantur, ait:

> *Endromidas Tyrias, & fœmineum ceroma*
> *Quis neſcit?*

Tyrias, non quòd molliores eſſent, ſed quia divites, ut ſaltem colore diſtinguerentur, eas abſurdo luxu purpurâ fucebant: quales purpureas Homericorum Heroum chlænas fuiſſe ſcimus, qualem & Petronii coccinam gauſapinam & apud eundem Juvenalem coccinam lænam. Dicta autem eſt *Endromis*, non quòd eo genere veſtis ἐν δρόμῳ, *in curſu*, ſive ſtadio ac palæſtra uterentur. quid enim curenti incommodum magis? Sed quòd poſt curſum & quodlibet certamen uſui eſſet, ne frigus madidos ſudore artus penetraret. Cœterùm Græcis *Endromis*, non pro veſtibus, ſed pro calceis accipi, docti pridem obſervarunt ex Polluce *lib.* 3. *c. ult. Endromidas appellant curſorum calceamenta*, inquiente. Quò quidem trahunt illud Juvenalis,

> *Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna Quirine.*

Ubi *Trechedipna* interpretantur, Gallicuas paraſitorum ad cœnam currentium. Sed Turnebus *lib.* 3. *cap.* 17. *Trechedipna* veſtes Gymnaſticas interpretatur & *Endromidem* intelligit, eò quòd Juvenalis hanc cum ceromate conjunxerit: vultque ideo ſic dictam, quòd Romani adeò Gymnaſticis exercitationibus fuerint dediti, ut ad eas tanquam ad cœnam currerent. V. Octavium Ferrarium *de re Veſtiaria Part.* 2. *l.* 1. *c.* 11. Idem Pollux *ibidem*, αἱ δὲ ἐνδρομίδες, ait, ἴδιον τῆς Ἀρτέμιδος ὑπόδημα, *Endromides, proprium Dianæ calceamentum.* Venatorum certè curſorumque calceos ſic appellatos fuiſſe, notat vetus Callimachi Scholiaſtes ad illud,

> ———— Κνήμαι ἔσχάσε
> Ἐνδρομίδες ——

Τροχάδες, ab eadem ratione eosdem calceos appellabant, ἐξ αἰγείου δέρματος, *ex caprino corio*, Heſych. Latini *gallicalas*, item *trechedipna* Salmaſio quoque. Atque ita quidem Ἐνδρομίδα Græci, qui Athletis etiam illas tribuunt, nunquam de veſte, ſed de calceamenti genere, accipiunt. Latinis verò veſtis eſt craſſa & ſolox. Optimæ Gloſſæ, *Gauſapus*, ἐνδρομὶς &c. V. eum *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4.

Energumeni, Papiæ *Dæmoniaci*, de quibus V. Concilium Carthagin. IV. *can.* 92. Arauſicanum I. *can.* 15. 16. Alia: locum quidem habebant in Eccleſia, *Can. omni die de conſecr. diſt.* 5. *Energumeni pavimenta domorum Dei iuerent*; ſed cùm ſacra Myſteria celebranda eſſent, unà cum aliis quibusdam expellebantur, clamante Diacono: *Ite Energumeni*: Macri Fratres *in Hierolexico.* Plura apud Jo. Caſparum Suicerum *Theſauro Eccleſ.* in hac voce, & Tob. Pfannerum *de Ritibus Eccleſiæ vet. cap. de Energumenis.*

Comites Naſſovii.

Engelbertus, filius Johannis Com. Naſſovii Dillenburgicæ lineæ, ex Margareta, filià *Engelberti* Com. Marcarum & Cliviæ, frater Adolphi majoris natu, ductâ Johannâ, Johannis Leceæ & Bredæ Toparchæ filià, Baronatum Bredæ, à Johanne Brabantiæ D. emptum, ditioni avitæ adjunxit. Extinctus A. C. 1446. Ei ex uxore prædicta nati ſunt Johannes, qui ductâ Mariâ Johannis Com. Lonæ & Heinsbergæ filiâ ditiones varias, interque illas tertiam Juliaci agri partem, nactus eſt: Henricus, Eliſabetha aliique.

Engelbertus, filius natu major Johannis præfati, cum fratre Johanne, ne bona paterna fortunæ munere coagmentata divellerentur, pactum iniit, ut utricunque hæres deeſſet maſculus, ejus ditiones, alteri, vel poſteris ejus cederent: ipſe autem recentiora & in veteri Gallia poſita poſſidebat; vetera & in Germania ſita Johanne occupante. Fuit is non modò Brabantiæ, ſed omnium per Belgium munitionum, Præfectus: aurei velleris decus in domum intulit, Maximiliano I. Imp. & Carolo Pugnaci, ultimo Burgundionum Duci, mirè gratus. Bello inter Imp. præfatum & Ludovicum XI. Galliæ R. fervente; cùm de Flandriæ jure ageretur armis & jam ſuperior res Gallica videretur, ipſe profligatum jam prælium reſtituit, victoriâ Gallis extortâ. Litem inter Cæſarem & Burgenſes ortam compoſuit, unde ab his arx, in honorem Naſſoviorum, Bruxellis extructa: Limites Rheni & Transmoſanam regionem in Cæſaris obſequium reduxit; cum Guil. Duce Juliacenſi Millam, Ganglam, Wertam, Dieſtam, Sichemo, Seelhemo & Vice-Comitatu Antverpienſi commutavit: Obiit A. C. 1504. hærede fratre, nullis ex Limburge, Marchionis Badenſis filia, liberis ſuſceptis. Cyr. Lentulus *Geneal. Principp. Naſſoviæ mſcr.*

Enhydrus, Græcè Ἔνυδρος, apud Solinum *cap.* 32. *Quod Enhydrus conſpicatus, Ichneumonum genus, penetrat belluam*; ut antiqui quidam libri habent: *aquatilis* eſt, ut ἔνυδρα ζῶα, *aquatilia animalia.* Sed ichneumonis tale genus dari, negat Salmaſius, qui proin vocem delendam è loco cenſet. Ἔνυδρος potiùs eſt, qui aliis ἐνυδρὶς, aliis ἐνύδρις, dicitur, Lat. *Lutra*, ab Attico ἐλέτρις, cujusmodi animalia multa in Nilo, & ſacra Ægyptiis fuere. Herodotus *Muſa* 2. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἥγηνται εἶναι. Sed crocodilo id neutiquam infeſtum: V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 446. Eidem auctori *Enhydros*, quoque gemma eſt, *cap.* 37. *Enhydros exudat, ut clauſam in ea putes fontaneam ſcaturiginem.* Extimam nempe ejus ſuperficiem aquâ madefactam ſemper eſſe vult, velut clauſam intus contineat ſcaturiginem aliquam, ex qua ille humor erumpit. At Plinius, *Enhydros*, inquit, *ſemper rotunditatis abſolutæ, in candore eſt levis. fluctuat intus in ea, velut in ovis, liquor.* V. eundem Salmaſium *ibid. p.* 770.

Enimundus Bonifidius, vulgavit typis Henrici Stephani, ſuam *Juris Orientalis Digeſtionem* Græcè, additâ Latinâ ſuâ *Verſione* ac *Notis*, A. C. 1573. Gerhard. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 406.

Enna, Græcè Ἔννα, pop. Atticæ, Scholiaſti Callimachi, qui ejus junctim cum Eleuſine meminit, indigitatus. Unde Ἔννιος, pro quo Ἄννιος habetur in vet. *Inſcr.* hodieque haud procul Athenarum urbe, ſuperſtite:

ΜΟΣΧΟΣ

ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ

ΑΝΝΙΟΣ.

apud Jac. Sponium *Itiner. Part.* 3. *ubi de* 174. *Atticæ populis.* Sub qua Tribu fuerit, haud liquet.

Enneadecaëteris, Græ. Ἐννεαδεκαετηρὶς, novem ac decem annorum circuitus eſt, quem Meton, Phaïni auditor, acceptâ ab eo rectâ Solſtitii obſervatione, non compoſuit ſolùm, ſed & publicè Athenis in Comitio monumentum erexit, quo populus doceretur, quibus anni Lunaris diebus obſervanda eſſent Solſtitia toto illo annorum decurſu, ſimulque omnium ſiderum errantium inerrantiumque ortus atque obitus & varias anni tempeſtates, ex eorum ortu & occaſu, prænuntiatas oſtendit, uti docet ex Arato Salmaſius *ad Solinum pag.* 741. V. hic paſſim, inprimis in vocibus, *Heliotropium*, *Meton*, *Parapegma.*

Enodius, Græcè Ἐνόδιος, dictus eſt Ἑρμῆς, i. *Mercurius*, ſicut Diana quæ Luna eſt dicta fuit Ἐνοδία, quia Mercurium viarum Præſidem fecerunt: qui honos planè videtur competiiſſe Mercurio potiùs, ut Solem ſignabat, quàm ſtellæ Mercuriali. Solari enim lumine vias die cognoſcimus; quod noctu Luna præſtat. Idem omnino fuit Apollo Ἀγυιεὺς, quem & ipſum Solem eſſe, nemini dubium eſt. Interea occurrit ratio, quâ etiam hoc decus ad Mercurii ſtellam referre poſſis. Nam hæc præerat loquelæ: at, ut cogitationis ſymbolum eſt loquela, ita loquelæ ſignum eſt ſcriptura vel aliud quod eandem habet vim. Quid mirum igitur ſi & viæ monſtratio Mercurii ſtellæ ſit attributa, quando Mercurius lingeretur

gereretur formâ capitis humani impoſitâ lapidi quadrato, cui inſcriptum foret quò via duceret. Ponebantur autem hujuſmodi Hermæ in biviis, triviis, quadriviis, quos magna ex parte truncavit Alcibiades, ut eſt apud Andocidem *Orat. de Myſteriis*, item Plut. & Corn. Nepotem *Alcibiade*. At quia caput Mercuriale imponeretur cubo, eò Mercurius τετράγωνος dicebatur: à qua eadem cauſa eſt, quòd Mercurium appellarunt *lapidum congeriem* &c. V. Voſſium *de Idolol. lib. 2, cap.* 32. ſuprà in voce *Acervus* alibique.

Enoticon, V. infrà *Henoticon*.

Enſalmus, incantatio, certis ſuperſtitioſis precibus conſtans; cujuſmodi fuit oratio illa, *Crux Chriſti ſalva me*, à quodam Græco Archiep. compoſita, de qua Diana *Part. IV. Tom. 3. reſol.* 62. V. Hieron. Bardum *Tract. Medico-Polit.* & Kircherium *Magiæ Ægypt. Tom.* 2. laudatos Macro *in Hierolex.*

Enſis, Prætorianis apud Romanos militibus latere dextro geſtatus eſt, cùm cœteri milites lævo eos accinctos haberent. Joann. Antiochenſis περὶ Ἀρχαιολογ. & *Epit.* Dionis, Ἐπὶ φυλακῇ γὰρ βασιλικῇ ταχθέντες, οὐκ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει, ἀλλ' ἐν τῷ δεξιῷ τὰ ξίφη διαζώννυνται, *Cuſtodiæ enim Imperatoriæ deſtinati, non ſiniſtro, ſed dextero latere, enſes accingitis.* Nempe vetuſtiſſimis temporibus, miles Romanus dextro latere cinctum *enſem* gerebat, ut Polybius ſcribit, ἅμα δὲ τῷ δεξιῷ μηρῷ μάχαιραν. ταύτην δὲ περὶ τὸ δεξιὸν φέρουσι μηρόν. Poſtea, ut videtur, & ſub Impp. ſoli Prætoriani milites ita cincti, reliqui verò ſiniſtro *enſes* habuere. Unde eſt, quòd in columna Trajani & Antonini, milites viſuntur ad dextrum femur gladio cincti; quos prætorianos eſſe inde colligere eſt. Salmaſius *ad Spartianum in Severo Imp.* Fuiſſe & *Enſium* quibuſdam celebrioribus nomina ſua propria, diximus ſuprà in voce *Curtana*, item *Duriſſimus*: Adde ex Juſtino pugionem, quo Philippus Macedo occiſus, *Myrtales* nomine inſignem &c. Poſteriori ævo celebris inprimis fuit Georgii Caſtriotæ, Epiri Deſpotæ, quem *Scanderbegum* vocant, enſis, in Urbini Ducis armamentario aſſervatus, ejus ponderis, ut à viro aliquo uno vix tellure ſublevari poſſit, de quo V. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 10. *verſu* 252. ubi vett. Heroum enſes μεγάλας τε παχέας τε Homero, *graves* Poëtis Latinis paſſim, appellari notat. Tam nobile autem belli inſtrumentum *Enſis* eſt, ut modo militiæ ſignum, modò ordines & officia militaria, eâ voce indigitari deprehendamus. Papin. Statius *lib.* 5. *Sylv.* 1. *verſu* 94.

—— fidos dominus ſi dividat enſes.

Et *in Lyrico*, ad Maximum Junium, *lib.* 4.

Tu tuos parvo memorabis enſes,
Quis ad Eoum tuleris Orientem &c.

V. quoque infra in voce *Gladius*.

Entheca, Græcè Ἐνθήκη, apud Auguſtinum *Serm. de diverſ.* 49. *cap.* 4. *Enthecam nobis habere non licet, non enim eſt Epiſcopi ſervare aurum* &c. reconditorium eſt, & hinc pecunia repoſita ad quoſvis uſus, theſaurus. Apud Jurecoſſ. Ἐνθήκη, *fundum* ſeu fundi inſtructum ſignificare, obſervat Salmaſius *lib. de Modo Uſurar. pag.* 24. 25. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Enthroniſticum, in Eccleſia Rom. dicebatur olim penſio, quam non Clerici modò, ſed & Epiſcopi, beneficiorum ac Epiſcopatuum poſſeſſionem adituri, ſolvere tenebantur, ex Græco ἐνθρονιστικόν, ab ἐνθρονίζειν. Macer in voce *Xenium*. Sic *Inthroniſticæ*, Græcè Ἐνθρονιστικαὶ, dictæ ſunt Literæ, quæ *Synodicæ* alias, quibus Epiſcopi, præſertim magnarum Sedium, cùm in ſede Epiſcopali collocarentur, de onere ſibi impoſito, & fide, quam confiterentur, alios Epiſcopos certiores faciebant. Quæ, ſi orthodoxam confeſſionem continerent, literis ἀντιστατικαῖς ſeu ἀμφιστατικαῖς excipiebantur: ſin doctrinam exhiberent, à vera fide alienam, rejiciebantur, ab Epiſcopis Catholicis, & ab iis tantùm recipiebantur, qui ejuſdem erant ſententiæ. Cujuſmodi literas Severus Patr. Antiochenus ad omnes Patriarchas miſit, quæ Alexandriæ quidem receptæ, à reliquis rejectæ ſunt, quòd in eis Severus anathema diceret Synodo Chalcedonenſi &c. V. Evagrium *lib.* 4. *cap.* 4. & Nicephorum *lib.* 17. *cap.* 2. plura verò hanc in rem, apud Joh. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico Theol. lib. III. cap.* 16. §. 4. & Suicerum *Theſauro Eccl.*

Entoler, Hebr. אנטלר, in *Gemara* Hieroſolym. Pontificis Max. apud Hebræos, procurator eſt ſeu mandatarius, ex Græco Ἐντολεὺς, quæ vox hoc ſenſu occurrit, in *Baſilic. Tom.* 1. *lib.* 8. *tit.* 2. §. 55. alibique paſſim. Unde Ἐντολὴ ſeu Ἐντόλιον, pro *mandato*, etiam Latinis uſurpatum. Luithprandus *Legat. ad Nicephorum Phocam*, Ἐντολὴν (alii legunt Ἐντολῖνα) id eſt, *præceptum conſcripſit* (Otto Magnus) *quod & ſigillo ſignavit ſuo, ne ſecus facerem; Scis, domine mi Auguſte, quâ id fiduciâ dixerim.* Ἐντολὴν Judæos autem, ſicut & Syri & Arabes aliique Orientis populi, voces non paucas aliunde in linguas ſuas admiſiſſe, notum. V. de hac voce plura, ut & de Ἐντολεὺς hujuſmodi juramento in animam Domini procuratorio, Jo. Seldenum *de Synedriis Lib. II. cap.* 10. §. 7. & 8.

Entypa Simulachra, Græcè ἔντυπα, quæ intus depreſſa ſunt & inciſa, ſicut contrà ἔκτυπα, quæ prominent extántque: quorum hæc ad Sculpturam, illa ad Scalpturam pertinent. Scalpturæ enim propriè *Entypa* ſunt, quæ impreſſas & refugientes in cavo præferunt figuras. Unde ἐντυπίας de gemmis ſignatoriis, dixit Clemens, quæ cavatæ ſunt. V. hîc paſſim, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag* 1106.

Enyalius, adde: *Enyalii Jovis*, mentio apud Joſephum: ex Hiſtiæo Mileſio antiquiſſimo rerum Phœnicicarum Scriptore, qui de campo Senaar, ubi Babylon condita, ſic ſcribit: Τῶν δὲ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ Ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν. *Qui verò ex ſacerdotibus conſervati eſſent, acceptis Jovis Enyalii ſacris, venire in Senaar Babyloniæ* Ubi pro Ἐνυαλίου Joſephus quidem legit Ἐνυαλίου. Sed Ἐνυαλίου rectè eſt, apud Syncellum, ex Euſebii *prior. Chronic. libro*: prout editum eſt *in Theſauro Tempp.* Rufinus videtur, cùm quid *Enyalius* eſſet ignoraret, vocem eam præteriiſſe. Saltem nec in MSo Voſſii, nec in editis ullis, comparet. Sed inter Martis eſſe cognomina, auctor eſt Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 19. atque idem docet Euſtathius *ad Homer.* qui non ſemel uſurpat. Ut & alii Poetarum, & in his Baſſus *Antholog. lib.* 1. à quo Spartiani trecenti, qui fortiter pugnantes ceciderant, *Epigramm. εἰς ἀνδρείαν*, vocantur,

—— ἀνίκητος δῆμος Ἐνυαλίου.
invicti populus Enyalii, &c.

Quis autem ille Hiſtiæi præfati Jupiter fuerit *Enyalius*, docet Voſſius, ubi Belum, Nini Patrem, Aſſyriorum R. in ſacris *Nimrodum* dictum, eundem eſſe ac Martem, demonſtrat, in erudito opere *de Idolol. orig. & progr. lib.* 1. *cap.* 16.

E O.

Eone, arbor, ex qua Argo navis facta. Plinius *lib.* 13. *cap.* 22. *Cornelius arborem* eonem *appellavit, ex qua facta eſſet Argo, ſimilem robore viſcum ferenti, quæ nec aqua nec igni poſſet corrumpi* – — *nulli alii cognitam, quod equidem ſciam*: ad quem l. V. Dalechampium.

E P.

Epactæ, Latinis ſunt, *adjectiones annuæ lunareſque, per undenarium numerum uſque ad tricenarium in ſe revolventes, quas idcò adjiciunt, ut lunaris emenſio rationem Solis ſequatur. Luna enim juxta curſum ſuum* 28. *dies lucere cognoſcitur & fiunt in anno lunares dies* 354. *remanentque ad curſum ſolarem dies* 11. *quos adimunt: abſque iis enim non invenies lunam, quota ſit in quolibet anno, menſe vel die. Iſtæ* Epactæ *ſemper* 11. *Kal. April. inveniuntur, quo quota fuerit luna, tota erit* Epacta *eodem anno: continentur enim Epactæ circulo decennovennali*, Papias. Ad invenienda Feſta mobilia & lunationes internoſcendas, earum notitiam multùm valere, addit Macer *in Hierolex.* ſimulque regulam quolibet Martii menſe *Epactam* novam dignoſcendi hanc eſſe, adjicit: *In quocunque recenti anno XI. dies ſupra epactam anni præteriti adjungendi ſunt; &, quando numerus excedit trigeſimum, tunc exceſſus trigeſimi, erit numerus recentis Epactæ* V. Dionyſ. Exiguum *de rat. Paſchæ*, Iſidorum & Computiſtas: præterea ex Recentioribus, Joſ. Scaligerum *de Emend. Temp. lib.* 7. & Gaſſendum *de Kalend. Rom.*

Epanagnoſticon, Græcè Ἐπαναγνωστικὸν, nomen libelli, quem Baſilius Imp. in Concilio CPolitano IV. per Baanem Patricium, Vicarium ſuum obtulit. Anaſtaſius Bibl. *ad Syn. VIII.* exponit *Scriptum quod palàm legitur.* Hodie *Manifeſtum* vocari, ait Macer *in Hierolexico.*

Epanocliſtus, eſt ſuperiori parte clauſus & coopertus, ex ἐπάνω, *ſuprà*, & κλειστὸς, *clauſus*, epitheton coronæ, quam Chlodovæus Galliæ R. ſeu Joanna utriuſque Siciliæ Regina, Papæ dono dederunt. Anaſtaſius Bibliothecar. *in Hormiſda, Regnum de auro puriſſimo epanocliſtum cum catenulis ſuis, habens in medio Crucem auream.* Figuram ejus eadem prorſus ratione, quâ hodieque in capite S. Petri extat ſupra ciborium Lateranenſis Baſilicæ, exhibet ibi Macer in voce *Bulla*.

Epaphroditus, adde: Græcè Ἐπαφρόδιτος, *venuſtus*, i. non ſolum formoſus, ſed & felix. Hinc Sulla, qui *Felicis* cognomen aſſumſit, unde de eo Horatius,

—— & optivo cognomine creſcit:

in iis literis, quas ad Græcos dabat, Ἐπαφρόδιτον, pro illo cognomento Latino ſeſe inſcribebat. Idem tropæa Mithridatica, & alia quæ in Græcia fixit, ſimiliter inſcribere ſolitus eſt. Rationem addit Plutarchus, ſive quiſquis Auctor eſt libri *de Fortuna Rom.* Πλεῖστον γὰρ Ἀφροδίτης οὐχ ὡς κατὰ Μένανδρον ἀλλὰ τύχην μετέσχεν. Potiùs Salmaſio, quòd Ἀφροδίτην in talorum jactu invocabant Veteres, ut ſecundaret jactus, unde feliciſſimus horum *Venus* dicebatur. Hinc & *venuſtum* Latini, non tantùm formoſum & amabilem appellabant, ſed etiam felicem & cui omnia proſperè affluerent; Græci ſimiliter ἐπαφρόδιτον: quæ vox cùm propriè notaret τὸν εὔβολον, *cui Venus in talorum jactu ſaveret*, quique Venerem frequenter jacit, ad alia poſtmodum traducta eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 54.

Epaphus, adde: Hunc Jovis & Iûs filium Memphi cultum eſſe, Herodotus tradit *lib.* 2. Ὁ δὲ Ἆπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἔπαφος, *Apis Græcorum linguâ eſt Epaphus*: quod repetit *lib.* 3. confirmatque Ælianus *de Animal. lib.* 11. *cap.* 10. Sed addit, Ægyptios hunc ſermonem, ut mendacem, averſari; quia *Epaphus* multis poſt Apim ſeculis extiterit. Quam Ægyptiorum ſenten-

ſententiam probat Voſſius, cùm Epaphus ex filia Libya nepotem habuerit Agenorem, pronepotem Cadmum, de cujus ætate ſuprà diximus. Nimirum ambitioſa Græculorum natio nihil æquè ſtudebat, quàm ut Ægypto etiam ac Orienti dediſſe Deos ſuos videretur; quod de Apide ſe conſequi videbat, ſi eum *Epaphum* faceret &c. V. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 15. & 29.

Eparchus, Græcè Ἔπαρχος, nomen Dignitatis, in Aula Imp. Græcorum, *Provinciæ præſes* ſeu *Prætorio Præfectus*: cujus edicta in libro, *Eparchicon* hinc dicto, conſignari conſuevere. Codinus tamen Stabuli Præfectum hac voce indigitare videtur, cum ait, equum, cui aliquando Theophilus Imp inſidebat, à muliercula, cui *Eparchi* dolo ereptus fuerat, repetitum, eique redditum fuiſſe, hincque inoleviſſe morem, ut ſemper equos aliquos inanes in pompa Principes haberent &c. Meurſius inter magnum Pappiam & magnum Drungarium biglæ, *Eparchum* medium collocat, in *Gloſſar.*

Ependytes, Græcè Ἐπενδύτης, tunica dicebatur apud Græcos, ratione interulæ, quam ὑπενδύτην appellabant, & ſupra quam injiciebatur, non ratione pallii, cui ſuberat. Lat. *Superaria.* At Monachi Ægyptii, qui caprinam pellem ſeu melotem vel peram ſupra pallium (quod antiqui Monachi & præcipuè Græci, ut & horum Philoſophi, ſupra omnem veſtem injecerant) ſumebant, *pelliceum ependytem* illam vocabant, uti diſcimus ex Hieronymo *in Vita Hilarionis.* V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 1 & infrà in *Epideceen.*

Epha, Hebr. עֵיפָה, Arabicè *Ghaipha*, Græcis hinc Γαιφὰ, & corruptè γαιφάς, opp. provinciæ Madianitidis, vicinum urbi Madian notiſſimæ, in littore Maris Rubri, à conditore ſuo, filio Madianis primogenito, cujus mentio Geneſ. *cap.* 25. *verſu* 4. dicta. Camelorum ejus meminit Eſaias *cap.* 60. *verſu* 6. *Turma camelorum operiet te, cameli juniores Madian & Epha;* Nullibi enim illi frequentiores, quam in Madianitide. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. pr. pag.* 82.

Ephalmatores, apud Jul. Firmicum *Matheſ. lib.* 8. *cap.* 8. ſic dicuntur udiones, qui ſaltu corpora ejaculabantur: à Græco ἐφάλλομαι. Vide Manilium *lib.* 5.

Ephebæum, mel. *Ephebeum* vel *Ephebium*, ſecunda pars Gymnaſiorum apud Veteres, ubi illi convenire, atque de præmiis & exercendi genere pactiones facere ſolebant, qui ſimul exercere volebant atque certare: quanquam Philander in ea fuit ſententia, quòd in *Ephebeo* puberes exercerentur; qua in re ipſum ſequitur Mercurialis potiùs, quàm Guil. Choulum, qui *de Antiqq. exercitat.* in Ephebeo *juvenes ſtudendi gratiâ* ſediſſe ſcriptis mandavit. Utrum verò apud Romanos, qui cum Viris ante 16. annum pueros commercium ullum haberi vetabant, hoc verum fuerit, liquidum non eſt. Neque interim negari poteſt, Galeni tempore, pueros exercere in palæſtra conſueviſſe, cùm is cujusdam ægritudinis, quam Commodus puer, atque Imperatoris filius, in palæſtra acquiſierat, faciat mentionem, *lib. de præc. ad Poſth.* Οὕτω καὶ ὅτις ἀναβαίνῃ διὰ χωνίου, καθάπερ ἐν παλαίστρᾳ γυμνάζουσι τοὺς παῖδας εἰς εὐτονίαν παρασκευάζοντες. *Sic autem, & quicunque per funem ſcandit, quemadmodum pueros in palæſtra exercent, eos ad robur præparantes.* Ex quibus pueros in palæſtris exerceri ſolitos satis conſtaret, niſi id quoque *in Bacchid.* teſtatus eſſet Plautus, ubi Lycus Piſtocleri Pædagogus, patrum erga filios ſui temporis indulgentiam taxans, de anteacti temporis moribus ita loquitur:

> *Nego tibi hoc annis viginti fuiſſe primis copiæ,*
> *Digitum longè à Pædagogo pedem ut efferres ædibus.*
> *Ante Solem exorientem niſi in palæſtram veneras,*
> *Gymnaſii præfecto haud mediocres pœnas penderes.*
> *Id quoi obtigerat, hoc etiam ad malum acceſſebatur malum,*
> *Et diſcipulus & Magiſter perhibebantur improbi,*
> *Ibi curſu, luctando, haſtâ, diſco, pugilatu, pilâ,*
> *Saliendo ſe exercebant magis, quàm ſcorto, aut ſaviis.*

Unde videre eſt, pueris ſummo manè palæſtras adeundi præceptum fuiſſe, ut virorum, qui tum non aderant, commercium vitarent, atque literarum etiam ſtudiis incumbendi otium ſupereſſet. Sed &, durante Neronis Principatum, Romæ Gymnaſia fuiſſe, ex iiſdem verbis colligi obiter poteſt. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 1. *cap.* 8. Fuit autem *Ephebeum* (h. e. exedra ampliſſima cum ſedibus, tertiâ parte longior quàm lata) in duplici porticu, in medio inter Coryceum, cui proximè Coniſterium & in verſura porticus frigida lavatio, ad dextram; & Elæothiſium ſive Alipterium, ad ſiniſtram, uti diſcimus ex Vitruvio *lib.* 5. *cap.* 11. & videre eſt ex figura palæſtræ, quam ære expreſſam præfatus Mercurialis exhibet, *cap.* 6. *lib. citati.*

Ephebi, apud Athenienſes dicti ſunt, qui nomina ſua inter *Ephebos*, id eſt, puberes, profitebantur: cujus profeſſionis annus legitimus erat ætatis decimus octavus. Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. καὶ εἰς μὲν τοὺς Ἐφήβους ἐνεγράφοντο ὀκτωκαίδεκα ἔτη γενόμενοι. Cujus ætatis ut certius caperetur argumentum, ſolebant virilitatem explorare, an per ætatem ad publica munia, ως τὸ φρουρεῖν τὴν περὶ πόλιν φυλακὴν, *ad cuſtodiam urbis agriquæ*, utiles eſſent: quod Δοκιμασία vocatum, cujus meminit Ariſtophanes *Veſpis.* Albo dein *Ephebi* inſcribebantur, eodem die quo liberi ſolebant εἰς τοὺς φράτορας referri, nempe Apaturiorum die, quæ Κουρεῶτις dicta eſt, quâ epulum quoque τοῖς φράτορσι præbebatur; hoc modo: Vinum, honori Herculis ſacrum, propinabant cœtui præſenti, quem ritum Οἰνιστήρια appellavere. Athenæus *lib.* 11. οἱ μέλλοντες ἀποκείρειν τὸν σκόλλυν, εἰσφέρουσι τῷ Ἡρακλεῖ μέγα ποτήριον, πληρώσαντες οἴνου, ὃ καλοῦσι Οἰνιστήρια, καὶ σπείσαντες, τοῖς συνελθοῦσι διδόασι πιεῖν. Sic comam deponebant ipſo hoc die, hoſtiamque Dianæ mactabant, quæ hoſtia Κουρεῖον dicebatur. Offerebant autem comam fluviis patriis, τοῖς ἐγχωρίοις ποταμοῖς, plerumque. Unde apud Pauſaniam, *in Atticis*, legimus, Peleum crines ſuos Sperchio voviſſe, ſi Achilles ſalvus rediiſſet: idem de Memnone, qui Nilo comam ſacram fecit, narrat Philoſtratus. Contrarium juſſi ſunt facere Nazaræi, qui cæſariem ſuam in ignem conjiciebant, Numer. *cap.* 3. Sic poſtquam inſcripti ſunt, biennio expleto, anno nempe vigeſimo, accedebat tertia profeſſio apud populares, atque inſcribebantur Lexiarchico, & ab hinc ſui erant juris, mittique ad negotia poterant, ac Teſtamenti habebant factionem, è Lege ſcilicet annali, qui *is*, qui annos eſt natus viginti, ἤδη τὴν πατρῴαν παρελάμβανεν. Hoc vocabant Græci ἐγγραφῆναι εἰς ἄνδρας, quia tunc in viros transſcribebantur: dicebatur quoque δοκιμασθῆναι, qui huic albo inſcriptus eſt; quia prius Lexiarchico nemo inſcribi poterat, niſi conſtaret natum eſſe parentibus civibus Atticis aut ſecundùm leges adoptatum: itaque populares jurati inſcribendum judicabant. Jam verò δοκιμασθέντες e popularium ſuorum ſententia, à Demarcho, apud quem adſervabatur, Lexiarchico inſcribebantur: idque ante Panathenæa, primis ineuntis anni diebus. Tum qui inſcribebantur, buxeam accipiebant tabellam, in qua nomen uniuscujusque & paterni quoque populi, ad quem ille pertineret, erat inſcriptum. Quibus omnibus ritè peractis, deducti *Ephebi* in ædem Agrauli, Cecropis filiæ, jusjurandum concipiebant in hæc verba: Οὐ καταισχυνῶ τὰ ὅπλα τὰ ἱερὰ οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην ὅτῳ ἂν στοιχήσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὁσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω, ὅσην ἂν παραδέξωμαι, καὶ συνήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων ἐμφρόνως καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἱδρυμένοις πείσομαι καὶ οὕστινας ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἱδρύσηται ὁμοφρόνως. Καὶ ἄν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πείθηται οὐκ ἐπιτρέψω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος, καὶ μετὰ πάντων, καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω. Ἵστορες θεοὶ, Ἄγραυλος, Ἐνυάλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Θαλλὼ, Ἡγεμόνη, i. e. *Non dehoneſtabo hæc ſacra arma: neque deſeram Protoſtatem, quiſquis ille ſit, quem in verſu meo excipiam. Pro aris & focis dimicabo, ſive ſolus ſive cum aliis multis. Patriam liberis non relinquam in deteriore, ſed potiùs in meliore ſtatu. Navigabo ad terram, eamque colam quantulacunque illa ſit, quæ habenda mihi tradetur. Obtemperabo iis, qui judicia reddent prudenter. Parebo legibus, quæ obtinent, cæteriſque omnibus, quas populus univerſo conſenſu feret. Quòd ſi quis leges abrogare velit, populo non ſuſcepta, minimè feram: Vindicabo autem, ſive ſolus, ſive cum aliis omnibus. Patria ſacra colam: Teſtes Dii ſunto, Agrauli, Enyalius, Mars, Jupiter, Nutriciaterra, Diana:* ex Stobæo atque Polluce, quibus duo Kapita, quæ deſiderabantur, ex Ulpiano *in Demoſthenis Or.* περὶ παραπρεσβείας, Philoſtrato *in vita Apollonii*, & Plutarcho *in Alcibiade*, acceſſere. Ὑπερμαχῶ ἄχρι θανάτου ἐστεφανωμένοις· Ὅροις χρήσομαι τῆς Ἀττικῆς, πυροῖς, κριθαῖς, ἀμπέλοις, ἐλαίαις, *Ad mortem usque pro nutricia terra dimicabo: Fines agri Attici ſtatuam, frumentum, hordeum, vites, oleas.* E quibus patet, quando hoc juramentum præſtabant *Ephebi*, fuiſſe inſtructos armis, quæ fortè in ipſa æde Agrauli adſervata inde tanquam ex armamentario depromi ſolebant; quare etiam *ſacra* dicta ſunt. Quod de *navigatione in terram* additur, de Coloniis intelligendum eſt, quas frequentes admodum Athenienſes deducebant, &c. Cœterùm album Lexiarchicum, ληξιαρχικὸν λεύκωμα, in quo nomina *Epheborum* ſcribi mos, qui ad eundem *Demum* pertinebant, ἀπὸ τοῦ λήξεως, id eſt, τὸ κλῆρος ἄρχειν, nomen accepit, quia ſui juris fiebant, rerumque ſuarum arbitrium conſequebantur, quorum nomina in illo ſcriberentur. Fœminas verò quod attinebat, non ulli adſcribebantur illæ Tribui, donec nubiles eſſent: tum etiam illarum nomina albo inſerebantur, menſe Gamelione; (quemadmodum *Ephebi* inſcribebantur menſe Pyanepſione,) Paterque uniuscujusque virginis τοῖς φράτορσι epulum Γαμηλίαν dictum præbere ſolitus eſt, Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. Romanorum moribus atque inſtitutis, parentes liberos ſibi natos profitebantur in Actis, apud Præfectos ærarii, ex quo cura tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos ærarii tranſlata eſt, quod factum Nerone imperante: quod ut intra triceſimum diem fieret, primus M. Aurelius conſtituit, apud Capitolinum, ex qua natali profeſſione ætas probabatur. Quanquam pubertas non tantùm ex numero annorum, ſed etiam habitu

bitu corporis definiebatur, id eſt, ex aſpectu erumpentis pubis, quæ ſententia fuit Priſci, apud Ulpianum *in Reg. Iuris*, expreſſa à Servio ad hunc verſum Virgilii *Æneid.* 7.

Jam matura viro, plenis jam nubilis annis.

Vide Samuelem Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 2. *tit.* 4. & Franciſc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 5. *cap.* 13. Ab *Ephebis*, locus in Theatris Ἐφηβικὸν ſeu *Ephebicum* dictus eſt, è quo Juvenes ſpectabant, quemadmodum in Buleutico ſenes ſedebant. Julius Pollux *Onomaſtico lib.* 4. *cap.* 19. Ἐκαλεῖτο δέ τι καὶ Βουλευτικὸν μέρος τοῦ θεάτρου καὶ Ἐφηβικόν, *Dicebatur etiam pars quædam Theatri Buleuticum & Ephebicum.* V. quoque Cœl. Rhodiginum *Variar. Lect. lib.* 8. *cap.* 8. Sed & ἔφηβος nomen eſt jactus, in talorum ludo, quem expreſſum in cippo ſepulchrali Alexandri cujusdam Chii & *Ephebi*, memorat Salmaſius *ad Solinum pag.* 1221.

Ephemereuta, officium religioſæ Eſſenorum familiæ, ex Græco ἐφημερία, eò quòd per vices ad quemq; perveniebat: fortè non diſſimile Hebdomadarii, in Monaſteriis Chriſtianorum, officio. Philo *de V. M. Ubi verò convenere Candidati & læti cum ſumma gravitate ad ſignum datum à quodam* Ephemereuta, *priuſquam diſcumbant, ſtantes unâ ſerie decenti ſublatisque in cœlum manibus atq; oculis, his, quoniam didicerunt cœleſtia: illis, utpote incorruptis à muneribus & à quæſtu illicito, precantur, ut placeat Deo id convivium*, V. Macrum *in Hierolex.* Sed & Ἐφημερίαι dictæ ſunt *turmæ* ſeu *vices* aut *ordines*, in quorum 24. Sacerdotes ordinarios David diſtribuit, hebdomadatim in ſacro Miniſterio ſibi invicem ſucceſſuros. Horum 16. erant Eleazaridæ, 8. Ithamaridæ, 1. Chron. *cap.* 24. Dicebaturque cujusque Ἐφημερίας caput *Summus Sacerdos iſtius claſſis*: unde plurium Ἀρχιερέων eodem tempore mentio fit Marci *cap.* 14. *verſu* 1. Sortiebantur autem non tantùm ipſæ Claſſes, ſed & cujusque claſſis Sacerdotes, quo quisque ordine quodque munus perageret. Sic Zacharias erat ex ἐφημερίας Ἀβιά, Lucæ *cap.* 1. *verſu* 5. & ſortitò accepit munus τοῦ θυμιᾶσαι, *ſuffitum adolendi*, *verſu* 9. &c. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 1. *cap.* 5.

ab *Ephemeride*, ſervi nomen apud Romanos, cujus mentio in vet. marmore: PROC. AB. EPHEMERIDE. PROC. A. MANDATIS &c. an idem qui, *à Frumento* aliàs dictus, *diurnum*, in quod erogationes quotidianæ, ſervis factæ, referebantur, aſſervabat. Certè *quod Latini diurnum, Græci Ephemerida dicebant*, ait Iſidorus *Origin. lib.* 1. *cap. ult.* Aliæ erant, *Ephemerides* Principum, quæ laudantur antiquis Scriptoribus, more à Græcis ad Romanos tranſlato, quorum illi tamen his minùs hac in re accurati fuere, ut Caſaubonus adnotavit, *ad Suetonium lib.* 2. Sic Flavius Vopiſcus meminit *Ephemeridum* Aureliani Imp. *Ephemeridas illius viri ſcriptas habemus et jam bella Hiſtoriæ charactere digeſta*: Treb. Pollio Gallieni, quæ à Pulfurio Sura fuerant ſcriptæ; ſic Probi *Ephemeridem* compoſuit Turdulus Gallicanus &c. V. Caſaubonum *ad Spartianum & Vopiſcum.* De *Ephemero* verò herba, Claud. Salmaſium *ad Solinum pag.* 242. & *ſeqq.*

Epheſiæ Literæ, Græcè Ἐφέσια γράμματα, magicam virtutem habere credebantur, per quas quidquid optaret quis aſſequeretur & in omni negotio victor evaderet, Suidas, Euſtathius *Odyſſ.* 19. Diogenianus, & Eraſmus *in Adag.* Cujus ſuperſtitionis occaſionem, ex Hebræorum *Ephod*, fortè deſumptam fuiſſe, conjicit Car. Macer *in Hierolexico.*

Epheſtris, Græcè Ἐφεστρίς, veſtimentum fuit militare, *Chlamys*, *Lacerna.* Heſychius, Ἐφεστρὶς χλαμύς. Ἐφεστρίδες δὲ ἐπιβλήματα, quòd reliquis veſtibus injicerentur. Athen. *lib.* 3. καὶ τὴν Ἐφεστρίδα τὴν ἄχρηστον, *Lacernam quam nondum indui.* Herodianus *lib.* 7. de militibus Maximini, qui in Senatum explorandi causâ ingreſſi fuere, ὅπλων μὲν γυμνοί, ἐν λιταῖς δὲ ἐσθῆσι καὶ ἐφεστρίσιν, *Inermes, vulgari veſtitu, ſolisque chlamydes induti*: ubi malè quidam, *ſagis induti.* Perperam itaque pro quovis veſtimenti genere *Epheſtrida* ſumi nonnulli collegerunt ex eodem Herodiano, qui eas Senatoribus tribuit, in funere Severi, cùm ait: ἐν μὲν λαιῷ μέρει πᾶσα ἡ σύγκλητος μελαίναις ἐφεστρίσι χρώμενοι. Ibi enim Senatus depoſitis luctûs causâ togis, in pullis lacernis ſive penulis erat, nam hæc vox de utroque veſtimento uſurpatur, quòd non multum diſſimile eſſet: Itaque non *atris veſtibus*, ſed *pullis lacernis* aut *penulis* vertendum erat, Octavius Ferrarius *de re Veſtiar. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2.

Epheſus, adde: Variæ ejus appellationes, ut *Ortygia*, Πτελέα, *Samorna*, Σισύρβα, *Smyrna*, Τραχεῖα &c. quæ apud Auctores occurrunt, potiùs fuere loca urbis diverſa, his nominibus inſignita, de quibus accuratè agit Salmaſius *ad Solinum pag.* 810. Hodie *Ajaſalouc* Turcis dicitur, teſte Sponio, qui rudera ejus ac priſtini ſplendoris triſtes reliquias, quæ magno numero ſuperſunt, præſens luſtravit, ac diligenter exequitur, *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 324. & *ſeqq.* Idem nummi Caracallæ, in cujus altera parte duo Templa, cum *Inſcr.* ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: alterius, Antonini Pii, in cujus poſtica parte Diana Epheſia, inter Æſculapium & Smyrnam Amazonem, media, cum lemmate, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΕΡΓ. ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: alterius, Marci Antonini, in cujus parte averſa junctæ manus, cum verbis, ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: alterius, Commodi, cum *Inſcr.* ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: alterius Antonini Pii, cum verbis, ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ: item, Lucii Veri, in quo Diana & Jupiter ſedens, cum lemmate, ΕΦΕΣΙΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡ. ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: Gallieni, in quo Diana & Æſculapius, cum verbis, ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: iterum Commodi, in quo expreſſus eſt currus à duobus Centauris tractus, in quo Jupiter ſedet iconem Dianæ Epheſiæ manu tenens, cum *Inſcr.* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ: Fauſtinæ tandem Junioris, in quo Venus & Diana cervis ſuis ſtipata, cum *Inſcr.* ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ; adeoque memoriam fœderum, quæ civitati huic cum urbibus vicinis, conceſſu Impp. interceſſere, ſervantium meminit, *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 176. & *ſeqq.* De *Epheſiæ Dianæ Templo* ter ædificato, de *Epheſino* item *Epiſcopo*, τῆς Ἀσιανῆς Διοικήσεως ἐξάρχῳ, V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 806. & 812.

Ephetæ, adde: Adſcripti erant olim quinque Tribunalibus περὶ φονικῶν πραγμάτων, *de cauſis criminalibus*, ſententiam ferentibus. Ita enim de iis Pollux *lib.* 8. *cap.* 10. Ἐδίκαζον δὲ τοῖς ἐφ' αἵματι διωκομένοις ἐν τοῖς πέντε δικαστηρίοις, *Judicabant autem homicidii accuſatos in quinque Tribunalibus.* Sed uni poſtea ex his quinque, nempe Areopagitico, adſcripſit Solon Judices, qui Areopagitici dicti ſunt, ita ut quatuor tantùm *Ephetis* relinquerentur: qui non multo pòſt deridiculo fuere, teſte eodem. Itaque his quatuor Tribunalibus, nempe τῷ ἐπὶ Παλλαδίῳ, τῷ ἐπὶ Πρυτανείῳ, τῷ ἐπὶ Δελφινίῳ, & τῷ ἐν Φρεαττοῖ, alii dati ſunt Judices ſorte capti, cùm *Ephetæ* ἀριστίνδην legerentur, Samuel Petitus *Comm. in Leges Atticas lib.* 8. *titulo* 1. V. quoque Franc. Roſſæum *Archæol. Attic. lib.* 3. *c.* 3. ubi inter alia docet, ex Ubbone Emmio *de Rep. Athen pag.* 20. à Dracone, Senatus Areopagitici auctoritatem imminutam, & ad *Ephetas* tranſlatam: ſed ſequenti tempore, his inſuper habitis, reſtauratam à Solone fuiſſe.

Ephod. V. infrà in voce *Superhumerale.*

Ephydriades, inter Nymphas, aquarum præſides, apud Poëtas, memorantur Alexandro Ætolo, apud Parthenium *in Eroticis, cap.* 14. *de Antheo,*

Αὐτὸς δ' ἐς Νύμφας ᾤχετ' Ἐφυδριάδας.

Ipſe iter ad Nymphas ivit Ephydriadas.

V. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 78.

Epibaterion, carminis genus, Apobaterio oppoſitum. Cùm enim quis (de illuſtribus Viris dico) longam poſt peregrinationem, aut diuturno poſtliminio in patriam reverſus eſſet, certâ die civibus convocatis aut habebat orationem, aut canebat carmen, quo, poſt laudatum in proœmio Principem, aut Præfectum civitatis, Diis agebat gratias, pro felici reditu & cives benignè appellabat. Atque id Poëmatis genus ἐπιβατήριον Græcè dicebatur, ὅτι ἐπιβαίνει εἰς τὴν πατρίδα, *quòd rediiſſet in patriam*, unde Latina vox facta: quod quo pacto ſecundùm artem inſtitui poſſit, accuratè docet Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.* 106. Contrà, quod diſcedentes, aut à patria, aut ab aliena regione, adhibebant, Ἀποβατήριον dicebatur, de qua idem agit *c. ſeq.*

Epicedia, carmina funebria, de quibus ſic Scaliger *Poëtices lib.* 1 *cap.* 50. *Quæ ad rogum dicerentur, erant Neniæ: quæ ad tumulum, Epitaphia, quæ in exſequiis, cùm juſta perſolverentur,* Epicedia. κήδεσθαι *enim ſuis curare exſequias.* Latinè *Funebres orationes* dicuntur, quæ ipſo in funere habentur, adeoque ſemel dicuntur: Cùm *Epitaphia* anniverſaria eſſe poſſint. Idem *lib.* 3. *cap.* 122. Cujusmodi *Epicedium*, in Euryalo Pallantis, habes apud Virgilium &c.

Epicephiſia, Græcè Ἐπικηφισία, pop. Atticæ, tribus Oeneidis, haud procul *Cephiſſia*, de qua ſuo loco.

Epicleræ, Græcè Ἐπίκληροι, dictæ ſunt apud Athenienſes, virgines, quibus fratres non erant: *Orbæ* veteribus Latinis vocatæ. Hoc nomine autem veniebant filiæ, licèt plures fuiſſent, dummodo nulli adeſſent virilis ſexûs liberi. Scholiaſtes Comici *ad hunc verſum, in Veſpis*,

Κἂν ἀποθνήσκων ὁ πατήρ τῳ δῷ καταλείπων παῖδ'

Ἐπίκληρον.

Καλοῦνται, inquit, Ἐπίκληροι, κἂν δύο ὦσι θυγατέρες, κἂν πλείους, *Appellantur* Epicleræ, *quamvis duæ pluresque ſint filiæ.* Nonnunquam tamen vox ſumitur, pro illa, quæ unica paternarum facultatum hæres eſt, V. Pollucem *in Onomaſtico lib.* 8. Unde in verba Menandri apud A. Gellium *lib.* 2. *cap.* 23. Ἔχω δ' ἐπίκληρον, *Locupletem intelligis*, inquit Jac. Oiſelius, *& unicam paternarum facultatum hæredem, ſive illi jam obvenit, ſive defunctis parentibus obveniet hæreditas.* Harpocration diſtinguit inter Ἐπίδικον, Ἐπίκληρον, Ἐπίπροικον καὶ Ἐπικληρῖτιν: vocatque Ἐπίκληρον pupillam & unicam hæredem, quæ & Ἐπικληρῖτις dicitur. Ἐπίπροικος, cui pars hæreditatis contigit (vel, ut alii, quæ vivente Patre cum certa dote elocata eſt, ad differentiam

tentiam Ἐπικλήρῳ, cui tota obvenit hæreditas) Ἐπίδικος, quæ & aliquando Ἐπίκληρος, pupilla vocatur, de qua in judicio diſputabatur, cuinam in matrimonium cedere debeat. Proximus enim agnatus, vel cognatus, illam vindicare jure poterat, ut ex Iſæo ac Dinarcho patet. Magnæ hinc ſæpe contentiones, ſi locuples pupilla: ſin pauper, certâ pecuniâ honeſtè cogebatur elocare is, qui ſanguine illam proximè attingebat. Ita autem lex habuit: Ἣν ἂν ἐγγυήσῃ ἐπὶ δικαίοις δάμαρτα εἶναι, ἢ πατὴρ ἢ ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς, ἐκ ταύτης εἶναι παῖδας γνησίους. Ἐὰν δὲ μηδεὶς ᾖ τούτων, ἐὰν μὲν Ἐπίκληρός τις ᾖ τὸν κύριον ἔχειν, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ, ὅτῳ ἂν ἐπιτρέψῃ, τοῦτον κύριον εἶναι. *Ex ea, quam in legitimam uxorem deſponſarit Pater, aut germanus frater, aut avus paternus, legitimos liberos tollunto: Si nullus horum ſuperſit, & Virgo orba ſit, nubito ei, qui judicio obtinuerit: Si orba non ſit, tutor eam deſponſato.* Ubi verborum Ἐὰν μὲν Ἐπίκληρός τις ᾖ, τὸν κύριον ἔχειν, hic ſenſus: Eam nubere illi, qui judicio expertus fuerit, & ſecundùm quem pronuntiatum fuerit. Nam Lex jubebat ἐπιδικασίαν εἶναι τῶν Ἐπικλήρων ἁπασῶν; atque hæc quidem de dotalibus Virginib⁹, i. quæ totam hæreditatem adferebant in dotem. Egenas quoq; qui Judicum ſententiâ damnatus fuerat, aut ducebat ipſe, aut alteri elocabat, dote dictâ datâ, Samuel Petit⁹ *Comm. in Leg. Att. lib. 6. tit.* 1. Solis verò gentilibus & cognatis nuptum erat danda virgo Ἐπίκληρος, ex hac lege: Μὴ ἐξεῖναι ταῖς ἐπικλήροις, ἔξω τῆς ἀγχιστείας γαμεῖν, ἀλλὰ προσήκειν εἶναι αὐταῖς μετὰ τῆς χρημάτων τῷ ἐγγύτατα γένους συνοικεῖν, *Virgo dotalis extra cognationem ne enubito: ſed agnato proximo nubito, & omnia ſua bona in dotem adſerto.* Debebat itaque è Lege, qui ad ſe delatas jure credebat Ἐπικλήρων Virginis nuptias, cœteros in jus vocare, ut ſciret, an vellent controverſiam ſibi de illa movere: Imò quanquam in mariti, qui eam ſibi adſeruerat, manum ἡ Ἐπίκληρος, μετὰ τῆς νόμου καὶ τῆς ψήφου conveniſſet; poterat nihilominus, qui ſibi factam credebat injuriam, in jus vocare illum, qui *Epiclerum* uxorem habebat judicio evictam & quæſitam. Citabatur tum apud Prætorem, isque qui cum eo agebat, deponebat ſacramentum, quod Παρακαταβολὴν vocarunt, nempe decimam eorum partem bonorum, quæ talis fœmina ſecum ferebat; Sed fieri id intra quinquennium neceſſe erat, teſte Iſæo, &c. Plura V. apud Petitum modò laudatum, *loco prædicto.* Ἐπίκληρον etiam Ariſtophanis Scholiaſtes Ἐπιπρολίδα καὶ Πατροῦχον appellavit: Euſtathius ſequiori ævi vocabulo Μαΐδα appellat. Conſule quoque ſi libet Car. Sigonium *de Republic. Athenienſ.* & Budæum *in Comment. linguæ Græcæ.* De ratione iſtiusmodi Virginum apud Hebræos alias agetur.

Epicombia, Græcis recentioribus quid notet, ex Cantacuzeno diſcere eſt *lib. 1. cap. 41. Die, quo Imperator unctus erat, exit è Templo, ab aliquo ejus Optimatum, quem ad hoc delegerit, in populum jaciuntur epicombia* (Græcè Ἐπικόμβια) *Sunt autem faſciculi, ſegmentis linteis illigata habentes nummi mata aurea tria, totidem argentea, & obolos æreos totidem; ſparguntur hujusmodi faſciculi circa decies mille, in veſtibulo præcipuè.* V. quoque Curopalatam *de Offic. Aul.* & Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Aureliano,* ubi de his ſparſionibus multa.

Epicum Poëma, omnium princeps eſt, quia continet materias univerſas, utpote ex Paſtorali, Comico & Tragico genere mixtum. Inprimis verò argumentum ejus, *Dux, miles, claſſis, equus, victoria,* uti Horatius docet ad *Epicum* nobiliſſimum Varium *Carmin. lib. 1. od. 6.* ſolis dactylicis ſenariis magniloquis enarrandum: quod carminis genus per excellentiam *Epos* dici meruit. Sumebant autem *Epica poëmata* Rhapſodi olim per partes cantillanda, unde iis nec erat finis, & initium ſæpe aliunde pendebat: Rhapſodis interdum de ſuo alterutrum, aut etiam utrumque aſſuentibus. Uti porro hircum Tragici, juvencam Lyrici, ſic taurum *Epici*, in certaminibus olim accipiebant, uti docet Scaliger ubi ſuprà, *lib. 1. cap.* 44. V. apud eundem plura hanc in rem paſſim, inprimis *lib. 3. cap. 96.* ubi *de Heroicis*: de *Epici* verò, *Cycli* materiâ & ſerie, ſuprà in voce *Cyclus.*

Epicurea, Secta Philoſophorum, auctore Epicuro, ex Eleatica maximè ſecta profluxit. Epicurus enim, qui ejus conditor fuit Olymp. 109. an. 3. ſeptennio poſt Platonis exceſſum, nemini plus quàm Democrito debuit. Unde Cic. *de N. D. Democritus vir magnus inprimis, cujus fontibus Epicurus hortulos ſuos irrigavit.* Contemſit autem Rhetoricam, & Dialecticæ loco Canonicam ſubſtituit: Matheſin quoque inſuper habuit: In Phyſicis verò, ubi Anaxagoræ dogmata maximè ſequebatur, atomos à Leucippo & Democrito mutuatus, magnus omnino ſuis viſus fuit. Quam naturæ ſcientiam univerſam ſex libris complexus eſt Lucretius ipſe *Epicureus*: è quibus perſpicuum eſt, quod Canonica contenderat, omnia ſenſibus dijudicaſſe; adeò ut ne Solem quidem vel Lunam majorem putaret, quàm videretur. Itaque, ut Cleomedes *Meteorol. lib. 1.* ait, etiam majorem eſſe Solem manè, quàm meridie fatebatur, quia ſic videatur ſenſui. Imò, quod magis ridiculum, eum manè accendi, veſperi Oceani aquis extingui opinatus eſt. Quod ad moralem Philoſophiam attinet, ſummum bonum in voluptate poſuit Epicurus, ubi cum Eudoxo ſenſiſſe multis videtur. Interim fœdus ejus error fuit, quòd negaret: *Deum mortalia curare.* Item, quòd *Animas cum corporibus interire* ſtatueret. Et in ſchola hac ſucceſſit Mus, ſervus ille quidem Epicuri, ſed qui Diſcipulorum ejus omnium clariſſimus evaſit. Etiam inter ſectatores illius Zeno Epicureus, Hermachus, Lucianus: & apud Romanos Lucretius, Caſſius, qui Cæſarem ſuſtulit, Maro ſub vitæ finem, & Petronius Arbiter. Et hoc diſcipulorum Epicuri typhum fovit, quòd deficientibus tectis aliis Magiſtri ſui ſcholam, ſemper ſuccedentibus aliis atque aliis, perſiſtere videbant. Gerh. Joh. Voſſius *de Philoſ. Sectis cap. 8.* Eadem cum Epicuro jam ſub mundi initia ſenſiſſe Cainum, & ſtatim à diluvio Chamum, oſtendit Georgius Hornius, *Hiſtoriæ Philoſ. lib. 1. cap. 9.* & *lib. 2. cap. 8.* Apud Judæos poſtea Sadducæi, Epicuri dogmata ſectati ſunt, ex diſciplina Zadoci conditoris ſui credentes: *Poſt hanc neque præmia bonis, neque pœnas malis inſtare, ſed animam unà cum corpore interire.* Ex Hæreticis Valentiniani, & illi, contra quos Irenæus ſcribit, *Epicurei* erant ac Cynici, Iren. *lib. 2. cap. 58.* V. quoque in voce *Epicurus.*

Epicurus, adde: Ei feſtum à diſcipulis inſtitutum, dicemus infra, in voce *Icadiſta.* Ab iisdem imagines ejus in cubiculis repoſitas, in voce *Imagines.* Sed & imaginem in annulis habuiſſe, docet Cicero *de Finibus lib. 5. Nec tamen Epicuri licet oblivisci, ſi cupiam: cujus imaginem non modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis & in anellis habent.* Sic Commodus Imperator Amazoniâ (ea erat Martia concubina ejus, quam pictam in Amazone diligebat) Ariſtomenes Agathocle, Auguſtus Alexandro M. Cherſonitæ Conſtantino M. Princeps ille vetus, apud Euſtathium τῶν παρεμβολῶν *in Hom.* Ulyſſe, ſignarunt. Kirchmannus *de Annulis c. 12.* At in Scriptis Hebræorum hæreticus eſt, item Chriſtianus, qua de re V. Johann. Seldenum *de Synedriis vet. Ebræorum libro II. in Addendis p.* 744.

Epidaurus, urbs Peloponneſi, Æſculapii templo celeberr. addet De ea proin Statius *lib. 1. Sylv.* â 3. *verſ.* 99.

Si qua ſalutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quocunq; tibi Trojana recondit
Pergamus, aut Medicis felix Epidaurus *arenis*
Educat ———

Et Q. Serenus voto ad Æſculapium,

Tuq; potens artis, reduces qui tradere vitas
Noſti, atq; in cælum manes revocare ſepultos,
Qui colis Ægeas, qui Pergama, quiq; Epidaurum,
Huc ades ———

Nempe Æſculapius in hac urbe genitus habebatur, ex Apolline & Coronide, ut teſtatur Oraculum apud Pauſaniam *lib. 2.* ubi & feſtum diem Athenienſibus fuiſſe *Epidauria* memorat. Inde *Epidaurius*, pro Medico celebri: Statius iterum *Thebaid. lib. 3. verſu* 398.

Vulnera dum lymphis Epidaurius *eluit Idmon,*
Nunc felix ferro, nunc ille potentibus herbis
Mitior ———

Ubi Schol. vetus, *ut ab Æſculapio didiciſſe Medicinam indicet, patriam ei Epidaurum adſcripſit* &c. Cœterùm memorabilem in *Epidaurii Templi* foribus inſcriptionem memorat hanc Clemens 5, *Strom.*

Ἁγνὸν χρὴ ναοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα
Ἔμμεναι.
Eſſe decet caſtum, ſancti qui limina templi
Ingreditur.

Nempe non Solis ſacrificiis rem peragi, ſed inſuper opus eſſe, ut ſacrificaturi puri ſint, & à ſceleribus abhorrentes, etiam Gentiles viderunt. Quam in rem non pauca congeſſit Briſſonius *Formul. lib. 1.* V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. cap.* 19. §. 8.

Epideten, vel *Epiduen*, Ugutioni veſtis Monachorum eſt corruptè pro *Ependytes.* Sic enim vocata ab Hieronymo eſt veſtis exterior Monachorum Ægyptiorum pellicea ſeu melotes, Occidentalibus ut plurimùm lanea: quam *ſuperariam* Latini, *Scapulare* nonnulli vocant. V. ſuprà *Ependytes.*

Epidemia, Græcè Ἐπιδημίαι, nomen feſti apud Delios & Mileſios, Apollini; apud Argivos, Dianæ ſacri: quaſi eo potiſſimùm tempore *inter eos* Numina illa *verſarentur*, nomen nacti, ex ἐπὶ & δῆμος. In cujus poſtremo die, quaſi abeuntes Deos ſuos, ad aras, certis hymnis proſequebantur, qui hinc ἀποπεμπτικοὶ dicti, quemadmodum diſcedentibus amicis προπεμπτικοὶ dabantur. Eis opponebantur κλητικοὶ, Lat. *Evocatorii*, de quibus infrà. Nempe cùm multorum locorum patrocinium Dii Gentilium ſuſcepiſſent, partiri tempora æquum fuit, ut alibi aliàs præeſſent ſedibus ſuis. Itaque certi dies feſti erant, quibus evocabantur, & quibus iterum, quaſi adveniſſent, poſtmodum compoſitis carminibus ad ſuam quisque patriam dimittebantur. Cujusmodi hymnos à Bacchylide conſcriptos ajunt. Julius Cæſar Scaliger *Poëtic. lib. 3. cap.* 114.

Epidipnides, apud Martialem *lib. 11. Epigramm.* 31. ubi de

ſordidè lauto Cæcilio, qui non niſi cucurbitas convivis apponebat, in fruſta diſſectas varieque apparatas:

Hæ cæna tibi tertia veponet.

Hinc ſeras epidipnidas parabit:

dapes ſunt ſeu bellaria, quæ ἐπὶ δεῖπνον, *poſt cœnam*, apponi diſtribuique conſuevere. V. de partibus Cœnæ apud Vett. *Antecœna*, *Cœnæ capite* ſeu *pompa*, & *Secundis Menſis*, ſeu *Belleriis*, Jo. Roſinum *Antiqq. Rom.* 5. *cap.* 29. ut & hic variis in locis.

Epigonation, veſtis ſacra Græcorum, Ἐπιγονάτιον, ad modum calicis burſæ formata, quam Epiſcopi aliique in dignitate conſtituti, inter Sacra, geſtant ad genua usque pendulam, ad lævum latus: in memoriam lintei, quo Salvator in ultima cœna Diſcipulorum pedes loturus ſe præcinxerat, ut Balſamon habet. Simeon verò Theſſalonicenſis gladium divinæ prædicationis denotare ait: unde in eo effigies Seraphim depingitur, cum flammeo ancipiti gladio. S. Germano Patr. CPolit. ἐγχείριον dicitur, quâ voce etiam linteum, quo Pilatus poſt lotionem manus abſterſerat, inſignitur. In Eccleſia Lat. ſolus Papa in ſolemni celebratione id indumenti adhibet, quod in forma manipuli eſt, & in *Ceremoniali* Rom. *Subcinctorium* & *Subcingulum* appellatur, &c. V. Macros Fratres *in Hierolexico*.

Epigoni, adde: V. quoque infrà, ubi de *Septem Ducibus*.

Epigramma, Græcè Ἐπίγραμμα, q. *Inſcriptio*, eſt Poëma breve cum ſimplici cujusdam rei vel perſonæ vel facti indicatione: aut ex propoſitis aliquid deducens. Nempe *brevitas* ejus proprium, *argutia* anima ac quaſi forma eſt. Nomen inde, quòd quæ ſtatuis, tropæis, imaginibus, pro *elogiis* inſcribebantur, ea primo veroque ſignificatu *Epigrammata* ſunt appellata. Sed nec donaria ſeu anathemata, ſine inſcriptione fuerunt. Sic ipſum Poëma fuit ſtatuæ inſcriptio. *Ubi verò in librum transfertur, è contrario fit. Ipſa enim ſtatua inſcriptio eſt Epigrammatis—Titulus ſc. quem Lemma vocat Martialis* &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 3. *cap.* 126 ubi plura de hoc carminis genere. Vetuſtiſſimus Poëta Meleager, ex omnibus antiquis Epigrammatariis, Στέφανον Ἐπιγραμμάτων olim contexuit, ordine alphabetico poſitis eorum nominibus, ac ſingulis Poëtis cum totidem floribus compoſitis ac comparatis. Quem ſequutus eſt Philippus, utrumque Agathias, qui Κύκλον νέον Ἐπιγραμμάτων, ſeu Στέμμα ſeu Συλλογὴν (aliter enim atque aliter titulus is memoratur) ſimiliter concinnavit, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 848. & 849.

Epilogorum Dies, dicebantur apud Romanos, in quibus ad concitandam miſericordiam, parvuli etiam reorum filii producebantur: qua de re multa egregiè ſcripſit Quintilianus, meminit & Aſconius.

Epimanicion, Græca vox, ἐπιμανίκιον, ad inſtar ſemimanicæ eſt, ad cubitum usque pertingentis, cujusmodi manicis antiquitus ſolis Epiſcopis licebat uti, ut Balſamon teſtatur & Simeon Theſſalonic. idque in ſymbolum vinculorum Chriſti patientis. Hodie verò uſus ejus omnibus Sacerdotibus eſt conceſſus. In Cappella Papali, Diaconum & Subdiaconum, præter manipulum hujusmodi, geſtare in albæ manicis fruſtilla coloris currentis Feſti expanſa, juxta priſcum ritum, refert Dominic. Macer *ubi ſuprà*.

Epinicia, Græcè Ἐπινίκια, carmina erant Epipompeutica; haud abſimilia Pæanibus, niſi, quòd his gratulabantur Diis immortalibus, pro victoria, in præliis obtentâ; illa autem, in certaminibus, victori canebantur. Cujusmodi ſunt omnia Pindarica, quæ extant: uti ex ipſis titulis patet: ut in Sacris carmen Mariæ, ſororis Moſis, Deboræ, & illud πολυθρύλλητον de Saule ac Davide, *Saul percuſſit millia, David decem millia*. Gratulabantur autem in victoriis, vel cum acclamatione, vel laudes celebrabant ſine illâ, uti videre eſt apud Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 44. ubi plura de hac re. V. quoque ſuprà, in voce *Balliſtea*.

Epiphania, Feſtum, quod Chriſtiani celebrant ex ritu antiquo, d. 6. Januar. ut ex Ammiano *lib.* 21. colligitur; tanti olim habitum, ut pro impiis haberentur Imperatores, qui ei intereſſe neglexiſſent. Quo factum, ut & Julianus, cùm in Galliis ageret, & alii quidam Auguſti, licèt Ariani, illud cum Chriſtianis celebrare voluerint. Ratio nominis variè redditur: Nonnulli id ſic putant dictum, quòd, cùm hac die Baptiſmatis Chriſti ſolennitas agatur, tunc primum Chriſtus ἐπεφάνη, cœperit gentibus *manifeſtari*, imò ipſi ſuo præcurſori Joanni, qui Joann. *cap.* 1. *verſ.* 31. ait, *Ego neſciebam illum*. V. Hieronymum *in Ezech. lib.* 1. *cap.* 1. & Chryſoſtomum *Homil. de Bapt. Chriſti*. Iſidorus verò Hiſpal. *de Offic. Eccl. lib.* 1. *cap.* 26. vult *Epiphania* appellata, quoniam ſtella ἐπεφάνη, h. e. *apparuit* in cœlo, quando ſc. Magi Chriſtum jacentem in præſepi adorarunt: Hac enim die non Baptiſmi ſolùm Chriſti, ſed & adorationis Magorum & primi in Cana miraculi, memoria recolitur. Alii cenſent, appellationem hanc abuſivè feſto inditam eſſe: Quippe cùm plurimæ Eccleſiæ in diem illum Natalem Domini & Baptiſmum ejus referrent, quod de Ægyptiacis diſertè teſtatur Caſſianus *Collat.* 10. *cap.* 2. de Græcis, Aſiaticis & Syris, Epiphanius *in Panar. Hær.* 51. Natalis verò Chriſti ἐπιφανείας & ἐπιφανίων nomine donaretur à Patribus, quia tunc primùm apparuit naſcendo Chriſtus, factum poſtea in Eccleſia CP. quæ, Romæ uſum amplexa, natalem Chriſti cœpit celebrare die 25. Decembr. ut priorem nomenclaturam diei ſextæ Januarii attribuerit, quæ priùs tanquam natalis Chriſti, colebatur. V. Caſaubonum *ad Annal. Baronii Exercit.* 2. *cap.* 11. & Jac. Gothofredum *ad l.* 5. *Cod. Theod. de Spectaculis*. Et quidem hac die Græci Baptiſmum inprimis Chriſti celebrant, atque in ejus memoriam multis ceremoniis conſecrant aquam, in quam poſtquam tribus vicibus crucem immerſerunt, inde poſtea domos infirmosque aſpergunt. In Latina verò Eccleſia adoratio præcipuè Magorum recolitur, & hoc die Sacerdos pluviali indutus ambonem aſcendit ac mobilia totius anni feſta annuntiat. Inſuper Dominicani magno luminum apparatu hac nocte matutinum ſuum celebrant inque eo genealogiam Chriſti ſecundùm Lucam ad tertium nocturnum canunt &c. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico*. De ἐπιφανειῶν, h. e. apparitionibus Deorum gentilium, V. ſuprà in voce *Divinitas*.

Epipompeutica, Græcè Ἐπιπομπευτικά, dicebantur carmina, quæ in pompis Veterum accini ſolebant, cujusmodi *Seculare carmen* Horatianum & *Epinicia*: de quibus V. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 44.

Epiſcopa, in *Inſcr.* vet. in æde Praxedis Romæ, *Quocirca & in ipſo ingreſſu Baſilicæ manu dextra, ubi utique benigniſſimæ Genitricis ſcilicet Dominæ Theodoræ Epiſcopæ corpus quieſcit* &c. apud Dominic. Macrum *in Hierolex*. V. in *Epiſcopiſſa*.

Epiſcopi, Græcè Ἐπίσκοποι, Magiſtratus apud Athenienſes nomen, qui per provincias & regiones ditioni ſuæ commiſſas excurrebant, quò illas in officio ac fide continerent. Latinis verò ſic dicebantur, qui pani præerant, *leg. ult.* §. 7. *D. de Muner. & Honor.* cujusmodi fortè fuit ille, cujus mentio eſt in vet. *Inſcr.* apud Joffredum *in Not. Urbis Nicœenſis. pag.* 6. De *Epiſcopis* Eccleſiæ Rom. varii generis, *Epiſcopis* ſc. *Abbatibus*, ſeu *Vagantibus*, qui nullas parochias habent, *Epiſcopis Cardinalibus*, h. e. propriis, item iis quibus id privilegii indultum, ut Cardinalibus accenſerentur, quemadmodum de Archiepiſcopo Magdeburgenſi legitur, apud Henr. Meibomium; iis porro quibus jus Pontificem Rom. eligendi conceſſum eſt in Concilio Rom. A. C. 1059. *de Epiſcopis Cathedralibus*, quibus Chorepiſcopi oppoſiti; *de Epiſcopis Commendatariis*, h. e. Cardinalibus, quibus non unus ſolùm, ſed aliquando quatuor, quinque, ſex Epiſcopatus in commendam conceſſi ſunt, cùm ſedes Pontificum adhuc Avenione eſſet: de *Epiſcopis Palatii*, ſeu Archicapellanis, qui apud Gallos, Bohemos, Croatas, olim in aulis verſabantur, ut eſſent cum quibus de rebus Eccleſiaſticis Reges tractarent: de *Epiſcopis primæ ſedis* ſeu Primatibus: *de Epiſcopis* tandem *in partibus Infidelium*, qui Latinis Hieroſolymitano Regno pulſis, originem nacti ſunt, V. pluribus agentes Car. du Freſne *in Gloſſario* & Macros Fratres *in Hierolexico*.

Epiſcopium, domus Epiſcopi, ubi non minus, quàm in Monaſteriis, olim ſacra ſapientia tradebatur; quamvis hæc ſæpius *Epiſcopiis* eſſent contigua, aut etiam eadem cum illis. Monaſteria enim, Eraſmo judice, eâ ætate dicebantur Epiſcoporum ædes, in quas ſe recipiebant à popularibus feriati negotiis, & in quibus illi ſacras tum docebant literas, ac juventutem ad pietatem inſtituebant. Inde non ſolùm Monachorum Cœnobia, ſed & Eccleſiæ, quæ Collegia & Capitula habebant, *Monaſteria* & apud noſtrates *Munſter*, dicta ſunt. Ita ergo veteres Epiſcopi prope ſuas Eccleſias, aut intra eas, Monaſteria, id eſt, Collegia ſeu cœtus ſtudioſorum doctorùmque virorum habebant, è quibus ad Eccleſiarum regimen qui apti videbantur, promoveri ſolebant. In quali Monaſterio Auguſtinus habitabat, ſic ut nec ipſe Monachus fuerit, nec Monachi inde prodierint, cùm potius illi Clerici ac Presbyteri eſſent, qui ibidem in *Epiſcopio* docti, collegæ Epiſcopi in officio paſtorali erant, aut in Epiſcopos deligebantur. Quia autem non omnes Epiſcopi apti erant, ut alios ad ſacra erudirent, operam deinceps dederunt, ut in Eccleſiis, ubi cathedra Epiſcopalis erat, talium Scholæ haberentur: Sic cœtus Canonicorum, qui iſtiusmodi Scholas regerent, emerſere; ut, ſi Paſtor peteretur, in oculis Epiſcopi eſſent, quos mitteret probatos. Imò Cabillonenſi Synodo ſub Carolo M. ſtatutum, ut omnes Epiſcopi Scholas erigerent, in quibus bonæ literæ atque inprimis Theologicæ docerentur, legimus apud Baronium: & Tridentinum quoque Concilium ſollicitum fuiſſe, de reſtituendis prælectionibus in Eccleſiis Cathedralibus deque inſtituendis ſeminariis in Collegiis Eccleſiarum Epiſcopalium, ex hiſtoria ejus notum eſt. V. Franc. Burmannum *Orat. Inaugur. de Collegiis* &c.

Epiſcopus, adde: Cùm Principibus viris obviam prodire olim mos eſſet *cum lumine multo & floribus votisque fauſtis*, ut ait Ammianus *lib.* 21. idem honos poſtea *Epiſcopis* exhibitus eſt, jam inde à temporibus primis florentis Eccleſiæ. Sic enim B. Cyrillus, ſe è Concilio Epheſino redeuntem, tantâ alacritate omnium exceptum eſſe, ut paſſim ſibi mulieres præirent, θυμιατήρια κατέχουσαι, *thuribula manibus tenentes*, narrat in *Epiſt.* ad Presbyteros Alexandr. quæ in Concilii *Actis* extat. Simile eſt, quod decere in

teteis accenſis in Hiſtor. Eccleſiaſt. obſervat Caſaubonus, quos initio moris fuit rebus ſacris præire. Sic B. Chryſoſtomo cum cereis obviam proceſſit populus CPolitanus, apud Theodoretum *lib.* 5. *cap.* 34. & hymnis, apud Sozomenum *lib.* 8. & ſuſtitibus, apud Gregorium in *Vita* ejus *cap.* 100. Acceſſere poſtmodum choreæ, cruces, alia, de quibus V. Caſaubonum *ad Caligulam Suetonii cap.* 13.

Epiſcynion, apud Suidam ex *Epigrammate.*

Γυμνώσας δὲ βίου παντὸς ἐπισκύνιον,
Nudato vitæ totius epiſcynio:

tralatitium eſt, & propriè cilium *Gloſſar.* vet. *cap. de membris*, Philoxeno ſupercilium, Tzetzi pars ciliorum, quam aliquando demittentes in loca palpebrarum, videmur ἄγροικοί τινες εἶναι καὶ θηριώδεις, *ruſtici quidam eſſe atque ferini*; Scholiaſti vet. Homeri *ad Il.* ρ. *v.*135. ubi de leone, pars ſupra oculos aut cutis, locus frontis in quo ſupercilia concurrunt; à σκύζεσθαι, *iraſci*, quòd in iratis hæc ſtatim pars afficitur. Aliis v. potiùs ipſa demiſſio ſuperciliorum, quam eleganti metaphora *nubem* vocat in *Phyſiognom.* Philoſophus, quippe irato animali, eo & oculi pars obtegitur & vultus, tanquam nube obductus, fit triſtior & moroſior. Quod dum leo facit, *abbas*, vel *abis* Arabibus dicitur, uti docet Samuel Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 2. ubi plura hanc in rem.

Epiſcyrus, inter pilæ ludos apud Vett. memoratus Polluci, fiebat; *ubi paribus ad partes in duas turmas diſpoſitis, media linea educebatur, quam ſcyrum vocabant, cuique pilam impoſitam quisque contendebat, ut intra alius duas lineas poſt utrorumque ordinem deſcriptas adverſariorum, metas ſcilicet, immitteret, nimirum quibus contactis à pila victoria habebatur.* Luſores hi, dum pilam capiebant, atque alteri mittebant, alterum fugiebant, alterum expellebant, alterum magnis vocibus elevabant, ſive evertebant, veriſimile fit ſpectatores atque etiam ſe ipſos magnâ delectatione affeciſſe, eo magis quòd interdum motuum concinnitati dabant operam, ut ex Demoxeni verbis apud Athenæum *Dipnoſophiſt. lib.* 1. *cap.* 11. colligere eſt. Sic in alio parvæ pilæ luſu, *Φαινίνδα* dicto, aliò ſimulantes in aliam partem mittebant, decipientes credulum &c. V. Hieron. Mercurialem *de arte Gymnaſtic. lib.* 2. *cap.* 4. & infrà, ubi de *Pilæ luſu.*

Epiſtates, dicebatur apud Athenienſes, Proëdrus qui ſuum imperaret diem, Gr. Ἐπιστάτης. Cùm enim quinquaginta unius Tribus Prytanes ſimul non imperarent, ſed Prytaneia in quinque hebdomades, ut ex Ulpiano liquet, diſtributâ, in totidem decurias quinquaginta illi dividerentur, prima decuria ſuam imperabat hebdomadem, ſecunda ſecundam, atque ita deinceps ordine ſorte ducto: dicebanturque illi decem, qui in ſua hebdomade præerant, Πρόεδροι. Hi inter ſe ſortiebantur regna ſeptem illorum ſuæ hebdomadis dierum, quibus præerant: atque ita fiebat, ut è decem Proëdris tres ſupereſſent, qui ſuum non imperarent diem, reliquorum verò quisque die ſuo *Epiſtates* vocaretur; quod ne binis vicibus contingeret, vetuit lex: Δὶς οὐκ ἔξεστι γενέσθαι τὸν αὐτὸν Ἐπιστάτην, *Nemini bis eſſe* Epiſtatæ *liceto*, apud Pollucem *lib.* 8. *cap.* 9. Habebat enim is penès ſe, quum regnaret, Ærarii claves, ut & Tabularii: item Sigillum publicum; unde metus erat, ne ſi pluries fieret *Epiſtata*, tyrannidem invaderet. Suidas, φυλάττει δὲ ὁ Ἐπιστάτης τὰς κλεῖς τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς τὰ δημόσια χρήματα, ἐν ἡμέρᾳ τῇ δημοσίᾳ σφραγῖδα. Ab his Proëdris atque *Epiſtatis* alii quoque fuerunt, eodem nomine dicti. Quotieſcunque enim Senatus habebatur, aut Concio, ὁ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, *eo die imperans*, etiam *Epiſtates* dictus, legebat novem Proëdros è ſingulis unum Tribubus, exceptâ illâ, penès quam Prytaneias erat imperium, teſte Ariſtot. *de Rep. Athen.* Quorum novem Proëdrorum unus ſimiliter *Epiſtata* dicebatur, ſorte ex illis novem ductus ab *Epiſtata*, penès quem erat illius diei regnum. Hi Proëdri Senatui & Concioni præſidebant, curabantque negotia: Relationem porro faciebant eorum, quorum causâ convenerant, ſiſtebant in judicio coram populo &c. quas tamen partes fuiſſe præcipuè Proëdrorum *Epiſtatæ*, paret ex Suida. V. Sam. Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib.* 3. *tit.* 1. Aliter vox ſumitur apud Plinium *lib.* 34. *c.*8. ubi Silanion *Epiſtatem athletas exercentem* ex ære feciſſe dicitur &c.

Epiſtola, Græce Ἐπιστολή, quaſi *miſſoria*, ἀπὸ τοῦ ἐπιστέλλειν (Iſidorus interpretatur *miſſam*, *Orig. lib.* 7.) aliàs *tabula*, *tabella*, *codicillus* quòd ante chartæ & membranarum uſum, in dolatis ex ligno codicillis perſcribebantur, Hieronym. *Epiſt.* 42. V. quoque Homerum *Il.* ζ. *v.*169. ubi Prætus literas Bellerophonti tradit ſcriptas, ἐν πίνακι πτυκτῷ, *in tabella plicata.* Cujusmodi tabellæ fieri ſolebant inductâ cerâ, è fago, abiete, buxo, tilia, acere, citro, ebore. Unde Plautus *Epiſtolam* circumſcribens *Pſeudolo*, inquit,

Per ceram & lignum, literasq; interpretes.

Uſi tamen & chartâ ad hanc rem, ut ex Martialis lemmate *lib.* 14. *Chartæ Epiſtolares*, diſcas: quod nomen hodieque Epiſtolæ tribuunt Hiſpani. Sed ſive tabella, ſive charta adhiberetur, pagellæ erant & ſpecies minuti libelli. Cic. *ad Cœlium lib.* 2. *Epiſt.* 13. *Extrema pagella pupugit me tuo chirographo.* Et *lib.* 11. *ad Brutum Epiſt.* 25. *Altera jam pagella procedit.* Niſi quòd publicas literas ad S. P. Q. grandiore formâ & transverſâ chartâ ſcribebant, ſc. quaſi hiſtorias, Sueton. *Julio cap.* 56. ubi primum hunc epiſtolas ad Senatum in paginas & formam memorialis libelli convertiſſe addit. Alia hodie literarum ratio. Sed nec *Subſcriptio* Veteribus uſitata, niſi fortè in literis ad Imperatores; nec *Superſcriptio* frequens fuit. Dabant enim plerumque & mittebant per pueros ſuos aut tabellarios notos: nec aliud in exteriore epiſtola erat, quàm ſignum & linum; imago nempe vel propria, aut alicujus è Majoribus, vel emblema aliquod, impreſſum ceræ ſeu cretæ, quod lino ſeu vinculo, quo Epiſtola obligabatur, imponi imprimique ſolebat. Uti pluribus videre eſt, apud J. Lipſium *Inſtitut. Epiſtolic.* A communi uſu in ſcenam receptæ ſunt *Epiſtolæ*; in qua Tragœdo ſi quid eſſet, quod Principem Populumque vel monitos vel rogatos vellent, *Epiſtolam* exhibuiſſe, legimus, quam vocaliſſimus aliquis Curio clarâ voce legebat: quòd iis in dramatico Poëmate, quæ extra argumentum eſſent, loqui non liceret, V. hanc in rem Martialem *Epiſt. lib.* 2. *Epigramm.* Sed & *Epiſtolas* minùs magnis libellis aut operibus præfigere, perque eas ſcripta ipſa amicis aut fautoribus commendare, eo ævo, moris fuiſſe, indidem diſcas: cùm vetus ſequutique Poëtæ, extra quidem Auſonium pareſque alios, alio conſilio fuerint. Qua de re V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Epiſt. Sylvar. lib.* 1. &c. Idem porro nomen fuit Comœdiæ, ab Afranio editæ, cujus Lipſius meminit *d. l.* Cæterùm quâ religione *Epiſtolas* ſuas legi voluerit Plato, V. apud Marſilium Ficinum *Argum. in Epiſt. ejus* 2. & *Argumen. in Platonem de Republ. lib.* 6. Plotinum item *d. l.*

Epiſtolæ, in Eccleſia Romana, ex more, ab Alexandro Pontif. confirmato, dicuntur omnes Lectiones, quæ ante Evangelium in Miſſa leguntur; cum propriè loquendo ſolùm Apoſtolorum ſint *Epiſtolæ*: quæ proin *Apoſtolus* dicuntur, in Concilio Toletano IV. V. ſuprà. Quis autem *Epiſtolas* & Evangelia per annum in Miſſa recitanda diſtribuerit, V. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*, qui, non fuiſſe Diaconi munus antiquitus, canere Epiſtolam, ſed Lectoris, quod etiamnum obtineat in Eccleſia Græca, aliaque huc pertinentia, addit *in Hierolexico.* Hinc *Epiſtolarium*, ibidem dicitur Liber Epiſtolarum S. Pauli, & aliorum, qui legitur in Liturgiis ejus &c. V. quoque infrà ubi de *Lectione* & *Prælectione.* In Ritu Ambroſiano ejusdem Communionis, *Epiſtolellam* dici capitulum, quod in horis Canonicis legitur ante Reſponſoria, refert idem *Hierolexici* Auctor.

Epiſtolæ Decretales, pars Canonici Juris, V. ſuprà *Decretales.*

Epiſtolæ Formales, Græcis Ἐγκύκλιοι dictæ, occurrunt apud Suetonium *Domitiano cap.* 13. *Cùm procuratorum ſuorum nomine* formalem *dictares* epiſtolam, *ſic capit, Dominus & Deus noſter ſic fieri jubet.* Dabanturque ad Procuratores, quibus inſtar *formæ* erant, quas ſequerentur. Ad quod exemplum Eccleſiaſtico ritu olim Epiſtolæ formatæ, quarum genera duo. Nam aut de Eccleſiaſtico ritu præceptove aliquò mittebantur, ab Epiſcopo per Eccleſias, eæque *Epiſtolæ ſolennes* Caſſiano *cap.* 11. *Coll.* 10. aut commendabatur ab Epiſcopo ejusmodi Epiſtolâ Clericus aliquis, de ſua Eccleſia in aliam proficiſcens, ut videre eſt apud Sidonium *lib.* 6. *Ep.* 8. Neque fas Clerico ſine ejusmodi literis proficiſci, *Capitular. Caroli M.* Qui ritus hodieque in Eccleſia Orientis in uſu, dicunturque ἀπολυτικαί &c. Præter has *Epiſtolæ* erant, quibus Princeps reſcribebat aut Magiſtratui, ut Præſidi, aut privato conſulenti de jure, uti patet ex Epiſtolis Trajani ad Plinium *lib.* 10. V. Theod. Marcilium *ad Titum Suetonii cap.* 6. ut & hic paſſim, ubi de *Diplomatis*, *Formatis*, *Inthroniſticis.*

Epiſtolographica, Græcè Ἐπιστολογραφική, una ex triplici vett. Ægyptiorum docendi ratione, apud Clementem Alex. 5. *Strom.* V. ubi de eorum *Hierogrammateis.*

Epiſtomonarcha, ex Græco Ἐπιστημονάρχης, doctrinæ Eccleſiaſticæ Præfectus, & rerum ad Fidem pertinentium Rector, officium fuit in Aula CPolitana, ſimile ei, quod Magiſtri Apoſtolici Palatii eſt, uti vocatur, in Aula Pontificis Rom. apud Macrum ubi ſuprà. Mel. *Epiſtemonarcha.*

Epitaphia, carmina ad tumulum cantari ſolita, ſicut *Epicedia*, in funere ſeu exſequiis. Et quidem cùm hæc ſemel tantùm dicerentur, illa non rarò anniverſaria fuere, quemadmodum Athenis. Nam & Pericles dixit, ut videre eſt apud Thucydidem; Plato quoque idem effecit, & Ariſtides tres ſcripti ſunt. Etiam orationem vel carmen ἐπιτάφιον, ad Mauſoli viri ſepulchrum, quotannis Artemiſia inſtituit &c. *Inferiarum carmen* idem & *Parentalia.* Sed & *Epitaphium* ipſum elogium dictum eſt, quod tumulo inſcribitur, V. ſuprà in voce *Epigramma*, & plura hanc in rem apud Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.* 3. *cap.* 122. nec non infrà, ubi de Vett. *Parentandi ritu.*

Epitendeſion, vox malè confecta, ex Græco ἐπὶ τῶν δεήσεων, dignitas in Eccleſia CPolitana, de qua videri poterit Codinus, & ejus Commentatores. *Epiſtola* Michaëlis Palæologi Imp. ad Joannem XX. Pontif. Rom. apud Waddingum A. C. 1277. *num.* 4. *Et honorabiliſſimo Archidiacono cæteri Imperialis Clori &* Epitendeſion *ejusdem ſanctæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Georgio Metochitæ*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Epithalamion, carmen eſt, quo nuptiæ celebrantur, à Gr. θάλαμος, i. *cubiculum nuptiale*, aliter Γαμήλιον Græcis, à voce γάμος, *nuptiæ*. Et quidem, cùm carmen in Nuptiis non unum eſſet, in convivio *Scolia* canebantur, poſt cœnam *Epithalamium*, quum in cubiculum deduceretur Sponſa. Tertium genus apud Poëtas, quo res ipſa deſcribitur: cujuſmodi eſt apud Muſæum de Leandro, apud Ovidium in nuptiis Orphei, apud Statium Stellæ, apud Claudianum ubi de Honorio & Maria, nec non operoſum illud Auſonii. Poſtremum genus miſtum eſt, & ex narratione, & ex cantione, quale pulcherrimum illud Catulli, quod malè in ſcripſit *Argonautica*, cùm Pelei ſit *Epithalamium miſtum*. V. de his omnibus prolixè agentem Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.3. cap.* 101. ut & infrà, ubi de *Hymenæo*, ac *Nuptiis*.

Epitimium, Græcè Ἐπιτίμιον, apud Anaſtaſium *ad Synod. VIII.* Joannem Diac. *Vita* Gregorii M. *lib.* 2. *cap.* 45. alioſque recentiores, propriè pœna eſt legibus Eccleſiaſticis indicta Clericis delinquentibus. Hinc Ἐπιτίμιον τῆ Ἐκκλησιαστικῆ τάξει, Palladio in *Vita* Chryſoſtomi &c. V. S. Baſilium & Anonymum, qui ei ſubjungitur, περὶ Ἐπιτιμίων. Pachymerem *lib.* 6. *cap.*22. *lib.* 9. *cap.* 24. *lib.* 11. *cap.* 6. & Car. du Freſne *Notis ad Cinnamum pag.* 458.

Epitrachelion, Græcè Ἐπιτραχήλιον, iiſdem Græcis Scriptoribus *Rerum Eccleſ.* ſtolam notat; hodieque Maronitæ, ac cæteri Arabes Chriſtiani hinc *Battirscin* Stolam vocant Sacerdotalem. Dominic. Macer *Hierolexico*.

Epitropi, Græcè Ἐπίτροποι, dicuntur in Athenarum urbe Arbitri, quos è numero ſuo Chriſtiani incolæ eligunt mutantq; quolibet ſemeſtri, ad decidendas quæ inter illos oriuntur lites, ut Turcici Judicis Tribunal hoc pactò quà pote declinent. Sunt illi octoni numero, è totidem parœciis ſelecti, & *Seniores* quoque, vulgari linguâ *Vecchiardi*, appellantur. Inter quos plerunque *Beninzeli*, *Palæologi*, *Limbonæ*, *Peruli*, *Cavalari* &c. nomina præcipuarum hodie ea in Civitate familiarum Chriſti adhuc fidem profitentium. De quibus V. Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 2. *pag.*237. Eodem nomine Latini Græciſſantes vocarunt, quem vett. *Villicum*, recentiores *Vicedominum* appellavere, V. Auſonium *Epiſt.* 8. & infrà in voce *Villicus*.

Epitu ykiakon, apud Anonymum Barenſem in *Chron. A.C.* 1032. *Et adduxit Anatoliki* Epitu ykiakon, id eſt, ἐπὶ τῶν Οἰκειακῶν, dignitas fuit in Palatio CPolitano, qui Λογοθέτης τῶν Οἰκειακῶν dicitur Pachymeri *lib.* 1. *cap.* 13. *lib.* 2. *cap.* 21. *lib.* 5. *cap.* 13. &c. unde Magiſtratum hunc præfuiſſe Domeſticis Palatii conjecerunt Viri docti. Carol. verò du Freſne, eundem fuiſſe cum eo, quem Vett. *Comitem rerum privatarum* vocabant, pluribus oſtendit in ſua *CPoli Chriſtiana*.

Epitynchanus, , nomen proprium Viri, in vett. *Inſcr.* aliquoties obvium, Græcè Ἐπιτύγχανος. Salmaſius *ad Capitolini Gordianos*.

Epiurus, Græcè Ἐπίουρος, per jocum Secundus Sophiſta cognominatus eſt, quaſi *ligneus clavus*, quòd fabro patre natus eſſet; fortè alluſione etiam factâ ad dicendi genus, quo utebatur, duro atque ligneo, apud Philoſtratum *de Vitis Sophiſtarum lib.* 1. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1102.

Epodos, Græcè Ἐπῳδὸς, dicebatur olim in Gentilium ſacris, qui, poſt cantiones aliquas ad aras Deorum expletas, accedebat ſacra certis verſiculis clauſurus, Galenus *de Offic. partium hum. lib.*17. Unde Horatius, quum Odas ſcripſiſſet, quem illis librum ſuperaddidit, *Epodon* inſcripſit; uti Plato eum, quem poſt Leges ſtatuebat, *Epinomida*. Sed & in Choro, poſtquam στροφὴν & ἀντιστροφὴν abſolviſſent, ſtantes terræ quietem repræſentabant, quo in ſtatu cùm diverſa à ſuperioribus accinerent, Ἐπῳδὸν nominarunt: uti docet Scaliger *Poëtices lib. I. cap.* 9. V. quoque eum *lib. eod. cap.* 43. & *lib.* 3 *cap.*97.

Epomanduodurum, aliter *Epamanduodurum*, aut *Epamantadurum*, oppidum olim Sequanorum, nunc vicus in Burgundia Comitatenſi; poſitus eſt ad Dubim fluv. non procul à caſtro Piligarda. Vulgò *Mandeurre*. V. Hadr. Valeſium in voce *Cambete*. Ab *equis* ei nomen, namque Epona equorum Dea olim Romanis: cujus nomine plurima loca inſignita eſſe, notum eſt. Sic *Eporedia*, in Italia Transpadana, *Epaunum*, *Epenburgum* in Bavaria &c. inde appellata. V. in voce *Epona*.

Epopta, apud Tertullianum *c. Valentinianos*, ubi totam myſteriorum Atticorum ſcenam & apparatum explicat, *Diutiùs initiant, quàm conſignant, cùm* Epoptas *ante quinquennium inſtituunt*. Mox, *poſt tot ſuſpiria* Epoptarum, *totum ſignaculum linguæ, ſimulachrum membri virilis revelatur*. Dicitur, qui *myſta* tantùm erat: quemadmodum alii quoque Auctores ἐπόπτευσιν cùm μυήσει loquendo confundunt. Aliàs μύησις propriè erat initiatio tum prima, quæ fiebat in *parvis Myſteriis*, Antheſterione menſe, quâ præparabantur mentes & præpurgabantur, ad acceptionem majorum; tum ſecunda, quæ fiebat quinquennio pòſt, in *magnis* Boëdromione menſe: Ἐποπτεία verò, cùm intra ſacrorum ſecretum anno poſt ſecundam hanc initiationem admittebantur. Qua de re V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano Cæſare*, & hic paſſim, inprimis in voce *Myſterium* & ubi de *Os ſignandi ritu*. Adde, quæ dicta ſunt in voce *Eleuſinia*. Sed & Ἐποπτίδες titulus libri, cujus Plinius meminit *Præfat. ſub fin.*

Epos, Græcè Ἔπος, propriè Heroicum carmen; unde *Epici Poëtæ*, *Epicus Cyclus* &c. V. ſuprà *Epicum Poëma*, item ubi de *Cyclicis Scriptoribus*.

Eppſtenia, Familia Germaniæ illuſtris, cujus origo à Sigfrido *Eppſtenio* arceſſitur, cujus filius Sigfridus, ex Abbate Fuldenſi, Archiepiſcopus Moguntinus electus eſt, A. C. 1059. Ejus ex fratre nepos, pariter dictus Sigfridus, gentem propagavit: in qua duo iterum Sigfridi, & alius Gerhardus, ſeculo decimo tertio, ſedem Moguntinam tenuere; Nec minùs Wernerus Falckenſtenius Archiep. Moguntinus *Eppſteniam* habuit matrem. Godofredus poſtea, qui deceſſit A. C. 1412. ex uxore Lucardi, filiâ Philippi Junioris, Dn. *de Falckenſtein* & *Müntzenberg*, hæredem Kœnigſteinæ, pater fuit Godofredi atque Eberhardi: quorum ille ab uxore Juta Naſſovia titulum Comitatus Diezii familiæ intulit; ſed ejus nepos Godofredus, pater Agnetis, Emiconi Com. Leiningenſi nuptæ, lineam clauſit, A. C. 1520. cùm A. C. 1492. dimidiam dominii *Eppſtenii* partem Wilhelmo Landgravio Haſſiæ vendidiſſet. Hic (Eberhardus) Kœnigſteinam tenuit, & A. C. 1420. conſenſu fratris feudum Imperii fecit, atque primus Comitis titulum obtinuit; ex Anna Cronbergia pater Eberhardi II. Com. Kœnigſtenii; quo & Annâ Naſſoviâ genitus Philippus Comes, ex Luiſa Com. de Marca, ſuſcepit Eberhardum III. (qui extinctus A. C. 1535. ex Catharina de *Weinſperg* nullam prolem reliquit) Georgium (defunctum A. C. 1527.) Philippum Canonicum Moguntinum (qui obiit A. C. 1509.) atque Annam hæredem, (nuptam Botoni Com. Stolbergæ, extincto A. C. 1567. uno ante uxorem anno) E quo matrimonio natus Henricus Com. Stolbergæ, ex Eliſabetha Gleichenſi, filium habuit Chriſtophorum, defunctum A. C. 1638. Cujus ex Hedvige Reinſtenia filius Johannes Martinus, ex Agnete Eliſabetha Barbienſi, præter alios, genuit Chriſtophorum Ludovicum (n. 1634.) patrem ex Luiſa Chriſtina Landgravia Haſſiæ Georgii (n. A C. 1666.) & Caroli (n. 1668.) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europææ Part. III. pag.*13. & *in Indic.* nec non *Part. I. pag.* 29.

Eptiacum, villa olim Galliæ, vulgò *Itzich*, in pago Vabrenſi, ad fluv. Aliſontiam: memorata in *Literis* Audradi A. C. 786. apud Hadr. Valeſium. in voce *Aliſontia*.

Epulæ, apud Vett. feſtis diebus maturiùs ſolito inſtitui, & diutiùs produci ſolebant, uti videre eſt hic, in voce *De die*, & ubi de *Tempeſtivis Conviviis*. Iiſdem honorari à Magnatibus Principibuſque Viris, magni ſemper æſtimatum eſt. Hinc Statius *Præfat. Sylv. lib.* 4. *Primo autem ſeptimum decimum Germanici noſtri Conſulatum adoravi. Secundo gratias egi ſacratiſſimis ejus* epulis *honoratus*. Et Martialis, ipſius Jovis epulis Domitiani vocationem ſe prælaturum gannit, *lib.* 9. *Epigr.* 93. Inprimis lepida id docet hiſtoriola, apud Suetonium *Caligulâ cap.* 93. *Compererat provincialem locupletem ducenta HS. numeraſſe vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur. Nec tulerat moleſtè tam magno æſtimari honorem cœnæ ſuæ. Huic poſtero die ſedenti in auctione miſit, qui neſcio quid frivoli ducentis millibus traderet, diceretq; cœnaturum apud Cæſarem vocatu ipſius.* Ideo autem hic honor tantus fuit, quòd nunquam aliàs cuiquam fas eſſet, ſedentem Principi loqui. Tunc verò etiam jacenti ſive accubanti id licebat, V. *Sylvam* 2. Statii *lib. cit.* Plura V. hic paſſim, in vocibus *Cœna*, *Convivium*, *Euphrades*, *Menſa* &c. Peculiariter *Epulum* dicebatur convivium illud, quod Jovi aliiſque Diis parabatur, aliàs *Lectiſternium* appellatum. Moris enim apud Romanos, ut nonnunquam, placandæ alicujus Dei iræ, convivium in Templo illius exhiberetur, Diiſque, tanquam *epulaturis* aut accubituris, lecti ſternerentur. Sic meminit *Epuli Jovis* Valerius Max. *lib.* 2. *cap.* 1. *Jovis Epulo*, inquiens, *ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitantur*. Huic indicendo Triumviri vel Septemviri *Epulones* præerant: qui inde nomen accepere, quòd *epulas* indicendi Jovi cæteriſque Diis poteſtatem haberent, uti legimus apud Ciceronem *Orat de Haruſp. Reſp.* In Idus Novembreis *Epulum* indictum refert Kalendar. Rom. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*4. *c.*13. & infrà in voce *Epulones*, item *Lectiſternium*. Sed nec omittendæ *Epulæ* Collegiatorum, apud eoſdem, magnificæ ac ſumptuoſæ adeò, ut etiam annonam incenderent, teſte Varrone, V. Salmaſium *ad Vopiſcum Divo Aureliano* &c. Nec illud, quòd *publicè epulandi facultatem*, inter præmia Militibus, ob rem ſtrenuè geſtam, conceſſa recenſeri legimus, apud Liv. *lib.* 24. *cap.*15.

Epulones, dicti apud Romanos, qui à Pontifice eligebantur, ut Epulis, quæ Jovi aliiſq; Diis certis temporibus indici ſolebant, ſacrificiiſque præeſſent. Hi tres primùm creati ſunt, *Triumviri Epulonum* hinc nuncupati, an. U. C. 553. L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello Coſſ. erantque primi iſti: C. Ticinius Lucullus, T. Romulcjus, qui legem de iis creandis tulerat & P. Porcius Lerca; quibus non minùs, ac Pontifici, lege datum eſt togæ prætextæ habendæ jus. V Cic. *de Orat. lib.*3 ubi inter alia: *Sed, inquit, ut Pontifices veteres propter ſacrificiorum multitudinem tres viros* Epulones *eſſe voluerunt, quum eſſent ipſi à Numa, ut etiam illud ludorum epulare ſacrificium facerent, inſtituti*. Poſtea *Epulones Septemviri* fuere, ut ex veteribus cùm ſcriptorum, tum lapidum monumentis perſpicuum eſt: quis autem eum numerum auxerit, ut pro Triumviris Septemviri crearentur, nemo tradit. A L. Corn. Sulla id factum fuiſſe, aliquot conjecturis ductus docet Onuphrius,

phrius. Cæſar dein Dictator aliis tribus ad Collegium eorum Septemvirale additis *Epulonum Decemviros* conſtituiſſe legitur, apud Dionem *lib.* 43. Hos *Jovis paraſitos* appellavit Varro, quod in contemptum ludicrum exponit Auguſtinus *de Civ. D. lib.* 6. *cap.* 7. Sed ex Athenæo & Heſychio liquet, Paraſitos propriè fuiſſe, qui victimæ partem cum Sacerdotibus caperent: *Epulones* autem illi ad Pontifices referebant, ſi quid prætermiſſum, aut commiſſum, aut pollutum eſſet, ut munus illorum explicat Cic. *Orat. de Haruſp. reſponſis.* Hi autem, ut cæteri Sacerdotes, à Collegiis ſubrogabantur, ante legem Domitiam, ut ex Liviana hiſtoria liquet. Poſt legem verò hanc, populi ſuffragiis is quoq; honor mandari cœpit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 28. & Sam. Petitum, qui Romanorum Epulones Viros, cum Paraſitis Athenienſium eosdem facit, *Comment. in Leges Att. lib.* 1. *Tit.* 2. *de Sacrorum Miniſtris.* Aliud quid erant Athenis Ἑστιάτορες, quos *Epulones* etiam vocare poſſes, niſi vocem hanc ſacra ſibi vindicaſſent. Erat autem Ἑστιάτωρ, qui viſcerationem atque epulum ſuæ præbebat Tribui: ex inſtituto Legis, quæ epula quædam Φυλετικὰ, quædam Δημοτικὰ eſſe juſſit, Athen. *lib* 7. Horum fuiſſe ſorte captos alios, alios etiam volentes, notat Harpocration. Sed & inquilinos ſuos habuiſſe Ἑστιάτορας, docet Ulpianus: quanquam & Choragi ſuam excipiebant Tribum, teſte Demoſthene *in Midiana.* V. eundem Petitum *lib.* 3. *tit.* 4. *pag.* 269. Apud Romanos quoque, epulum feſtis diebus præbebatur Curialibus, i. iis qui erant ejusdem Curiæ, in aula cuique harum propria, Dionyſ. Halicarnaſſ. *lib.* 2.

E Q.

EQ. P. in notis antiquorum, *Eques Publicus*: EQ. R. *Eques Romanus*, denotat.

Equa Ænea, Olympiæ dedicata à Phormide Arcade, cui magicâ vi hippomanes inerat, quo equi incitabantur ad rabiem, memoratur Pauſaniæ in *Arcadicis*, & Plinio *lib.* 28. *cap.* 11. Inſcriptio fuit, Φορμις ἀνέθηκεν Ἀρκὰς Μαινάλιος, νῦν δὲ Συρακούσιος. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 940. Nempe ad Olympiam Circenſemque ἱπποδρομίαν *equæ* nutriebantur præcipuè ac formabantur. Unde *Georgic. lib.* 1. dicitur mittere

—— *Eliadum palmas Epiros equarum.*

Et Pindarus Chronio *equas* acquiſiviſſe phialas argenteas, canit *Nemeorum Od.* 9. Plutarchus quoque *equarum Cimonis*, quibus Olympia vicerit, meminit in *M. Catone.* Habebantur itaque illæ multo in pretio, & in facultatibus præcipuè cenſebantur. Hinc in facultatibus Groſphi Equitis Rom. recenſendis, ait Horatius *Carm. lib.* 2. *Od.* 16.

—— *tibi tollit hinnitum*
Apta quadrigis equa:

cui Poëta opponit ſua *parva rura.* Eædem etiam ſenio confectæ ſolicitè curabantur, & mortuæ honorabantur ſepulchris, ut de Cimonis equabus habes, apud Plut. *d. l.* & ſtatuis, uti ſuprà vidimus. Rationem V. infrà in voce *Equus.* Sed & *Equæ* cæque *intemeratæ*, Minervæ, cui cura & inſtitutio equarum adſcribebatur antiquitus, ſacræ fuerunt. Statius *Thebaid. lib* 2. de Minerva,

—— *quâ te bijugo temone frementem*
Intemeratarum volucer rapit axis equarum:

ad quem l. V. Caſp. Barthii *Animadverſ.* &c.

Eques, nomen dignitatis, apud Romanos. Exactis enim urbe Regibus, in tres ordines populus Romanus diſtributus eſt: Senatorium, *Equeſtrem* & Popularem. Livius *lib.* 26. *Conſenſum Senatus Equeſter ordo ſequutus eſt, Equeſtris ordinis plebs.* Auſonius,

Martia Roma triplex, Equitatu, Plebe, Senatu.

Differebat hæc diviſio à priori, quâ in Patricios & Plebem, Patronos & Clientes populum Romulus diſtinxerat, quòd illâ cives Romani in certa genera ac gentes, hac in certos ordines diſtributi fuerunt. Non enim omnes Patricii Senatores, neque contrà omnes Senatores poſterioribus temporibus Patricii fuere. Fuerunt autem Senatores appellati, qui à Regibus primùm, dein à Conſulibus, pòſt Cenſoribus in Senatum lecti eſſent, ſive Patricii, ſive *Equites*, ſive Plebeji iidem eſſent. Senatorum autem filii, nondum in Senatum lecti, *Equites* ſive ex Equeſtri ordine fuere. Secundus itaque ordo, de quo hic ſermo, *Equeſter* fuit: quo nomine non ii intelligendi, qui à Romulo ex omni multitudine trecenti numero lecti, quos *Celeres* dixit, quique à Tarquinio Priſco ad ſexcentorum numerum aucti ſunt: neque etiam illi, qui equis ſtipendia meruere, quamvis hi quaſi fundamentum & ſemina Equeſtris ordinis fuere: ſed ii, quibus publicus equus & annulus aureus à Cenſoribus datus, quique ab iis in Equeſtrem ordinem lecti ſunt. Hic ordo inter Senatum Plebemque medius fuit, & communicata cum eo ſunt judicia publica, Plin. *Nat. Hiſt. lib.* 33. *cap.* 2. *ab initio.* De qua re ſic Florus *lib.* 3. *cap* 13. ubi de Tribunitiæ poteſtatis ſeditioſitate loquitur: *Quid ad jus libertatis æquandæ magis efficax, quàm ut Senatu regente provincias, ordinis Equeſtris auctoritas ſaltem judiciorum regno niteretur? Sed hæc ipſa in perniciem redibant: & miſera Resp. in exitium ſuum merces erat. Nam & à Senatu in Equitem tranſlata judiciorum poteſtas, vectigalia, i. Imperii patrimonium ſupprimebat* &c. Namque vectigalia Publicani ad haſtam à Cenſoribus redimebant, quæſtûs ſui causâ, ut ea à provincialibus ſuo periculo exigerent & Reip. datis ſponſoribus repræſentarent. Hi autem fere *Equites* fuerunt, ad quos cùm judicia lege Gracchanâ translata eſſent, facile erat ſuæ ſocietati favendo vel ludificare locationem, vel remittere, vel redemptionis parte relevare, atque tali coitione pecuniam publicam depeculari, ut docet Stadius *in locum Flori præfatum.* Hinc itaque *Judices ſelecti* dicti ſunt, ut patet ex Seneca *de Benef. lib.* 3. *cap.* 7. *Non poteſt adhuc ſumi judex ex turba ſelectorum, quem cenſus in album & equeſtris hæreditas miſit.* Ovidius *Triſtium lib.* 2.

Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea ſelecto Judice juſſa fuga eſt.

Nec omittenda clauſula SCtis addi ſolita: *Senatus Populusq; & Equeſter ordo*; è quibus ordinis hujus dignitas dilucet. Legebantur autem in Equeſtrem ordinem à Cenſoribus ii, quibus Equeſtris cenſus eſſet, qui erat Seſtertiûm quadringentorum millium, teſte Suetonio *in Cæſare.* Unde videmus conquerentem Plinium, *lib.* 14. *præf. Senatorem cenſu legi, Judicem cenſu fieri.* Martialis *lib.* 5. *Epigr.* 26.

Quadringenta tibi non ſunt, Chæreſtrate, ſurge,

Dein in album referebantur, cujus meminit Suetonius *Domitiano cap.* 8. *Equitem Romanum eraſit Judicum albo*: quod de *Equitibus* tantùm Rom. intelligendum, nam & in municipiis provinciisq; etiam Equeſter ordo, ſed priori dignitate longè inferior erat. Sic inſcripti *Equites* publico equo donabantur à Cenſoribus, quem Varro *de L. L. lib.* 7. vocat *mille aſſarium*, quia in hujus equi impendium ac ſumtum propriè tantùm mille æris cedebat: Cui poſtea altera millia addita ſunt, ad exhibendum curatorem equi ſervum. Quibus tandem pro ſtipendio videtur acceſſiſſe tertium mille æris. Et ſanè oneri equum publicum non minùs, quàm honori fuiſſe, conſtat ex præmiis decretis P. Æbutio apud Livium *lib.* 39. Privato quoq; ſumtu equus, licèt publicè datus, nutriendus erat, adeò ut qui *ſtrigoſum aut malè habitum in cenſu agendo duceret, multaretur, illoq; privaretur*, A. Gell. *lib* 4. *c. ult.* Vocabatur Cenſus hic *Transvectio*, quam deluctam poſt longam intercapedinem revocavit in uſum Auguſtus, apud Suetonium *in eo cap.* 38. V. quoque Val. Maximum *lib.* 4. *cap.* 1. *tit.* 12. ubi inter alia videmus, primùm per centurias *Equites* diſtinctos, dum transveherentur, fuiſſe: quas numero ternario comprehendit Auſonius *in Gripho Ternarii*,

Tres Equitum turmæ.

Deinde & duas iis ſuperadditas facile eſt perſpicere ex Suetonii *Cajo cap* 16. Poſtea citatos, h. e. nomine ſuo compellatos vult Valerius: mox & *notam*, ſi deliquiſſent, inuri ſolitam. Fuit autem illa, vel ignominia, vel equi tantùm publici ademptio. Transvectionis tempus erat Idus Juliæ, quo die Equi hi publici traducebantur nudi, id eſt, ſine ſtrato. Martialis *lib.* 5. *Epigr.* 42.

Theatra loqueris & gradus & edicta,
Trabeasq; & Idus, fibulasq; cenſusq; &c.

Præter equum, annulo aureo à Cenſore donati inſuper, ſupra plebem eminebant. Unde Interpretes ad Suetonii *Julium cap* 33. *Nota*, inquiunt, *Equeſtris dignitatis annulus aureus.* Vetus Scholiaſtes Juven. *Sat.* 7. *verſu* 89. Equitum *de numero*, i. *annulo*: Ipſe Satyricus de hoc Inſigni ita canit:

Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.

Et *Sat.* 11. *verſu* 43.

Talibus à Dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

Præterea, anguſto clavo inſignes, hoc pacto à Senatoribus diſcernebantur. Ut enim latiores clavi purpurei in tunicis Senatorum aſſuebantur, ita minores, ſive arctiores Equitum tunicas illuminabant, unde ipſi *Anguſticlavii* dicti, quod ex Buchanano notavit Turnebus *lib.* 1. *cap.* 11. Hinc Paterculus de Mæcenate, *Quippe*, inquit, *vixit anguſto clavo contentus*: & Statius *lib.* 6. *Sylv.*

Hinc parvus inter pignora Curiæ
Contentus arcto lumine purpuræ.

Equites tamen inſigniores, qui & *Illuſtres* dicti, jus lati clavi non ſecus, ac Senatores habuiſſe, ex Dione notavit Lipſius *ad Tacitum.* Scribit enim Dio *lib.* 59. Cajum, cùm ordo Equeſtris ad paucos redigeretur, primores ex omni imperio etiam extra Italiam, qui genere & opibus excellerent, in eum allegiſſe & quibusdam eorum etiam ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ, *Senatoria veſte*, priusquam Magiſtratum ullum cepiſſent, uti conceſſiſſe in ſpem dignitatis: quod antea non niſi iis, qui Senatoriâ ſtirpe eſſent, permiſſum erat. Id tamen non diu obtinuiſſe illud declarat, quòd Præfecti Prætorio, qui ferme ex *Equitibus* legebantur, lati clavi jus non habuere. Interim non ipſos ſolùm *Equites Illuſtres*, ſed & eorum filios jus lati clavi habuiſſe, docet Ovidius: Qui ubi ad ætatem Senatoriam pervenere, ſi nolebant, aut non poterant, in ampliſſimum ordinem adſcribi, anguſtum reſumebant. Unde idem,

Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt,
Majus erat noſtris viribus illud onus.

Veſtis equeſtris mentio habetur apud Dionem *lib.* 74. de Severo urbem ingrediente, ſed illa eſt militaris: ibiq; Imperatorium paludamentum intelligitur, ne quis in anguſto clavo ingreſſum credat. Sequitur enim, ipſum ab ipſa porta veſtem urbanam induiſſe, id eſt, togam. Porro candidis quoque togis uſi ſunt *Equites*, Calpurnius *Eclogâ* 7.

Aut

Aut Eques, aut nivei loca denſavere Tribuni.

Quo colore divites omnes, præſertim Senatores & Magiſtratus ſimiliter gaudebant: imò quoties feſtivitas peragebatur, totam civitatem candidis veſtibus inceſſiſſe legimus: in ludis quoque plebeji juxtà ac patricii candidati ſpectabant. Tandem diſcretis à Senatu & Plebe ordinibus *Equites* in Theatris ſedebant, in quatuordecim illius ſubſelliis, idque lege Theatrali; de quo V. infrà in voce *Equeſtria*, & plura de *Equeſtri* apud Rom. *ordine*, quære apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 17. cum Thomæ Dempſteri *Paralipom.* Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib.* 3. *cap.* 14. &c. Addam ſaltem, *Principem* hujus *ordinis* dictum eſſe, quem Cenſores primo loco ſcripſerant in *Equitum* tabulis ſive catalogo; quemadmodum *Princeps Senatus* dici conſuevit, qui in Senatorum catalogo primus recitabatur. Nec omittendum, Transvectionis, cujus aliqua retro mentio, auctorem Qu. Fabium Rullianum fuiſſe. Ita enim Aur. Victor, *Hic primus inſtituit, ut Equites Rom. Idibus Quintilibus ab æde Honoris, equis inſidentes, in Capitolium tranſirent.* Fuit autem hæc, non Equitum cenſio, ſed transvectio quædam, quæ ordinis totius Equeſtris recognoſcendi probandique gratiâ fiebat. Dionyſ. Halicarnaſſæus *lib.* 6. in Caſtoris & Pollucis honorem ritum hunc inſtitutum fuiſſe contendit, & in memoriam victoriæ, quam Romani ex bello cum Latinis populis geſto an. U. C. 257. liberæ Reip. 14. reportarint, quamque Caſtor & Pollux equeſtri habitu aut equis vecti Romæ annuntiarint. Ubi inter alia: *Præter omnia verò*, inquit, *transvectio eorum, qui equos habent ex publico, qui per Tribus & Centurias diſtincti, ordine in equis vehuntur omnes, quaſi è pugna redeant, coronati fronde oleagina & togis palmatis amicti, quas vocant Trabeas, initio pompæ facto de æde Martis, quæ extra urbem ſita eſt, & pertranſeuntes cùm cæteras urbis partes, tum forum ædemq; Caſtorum, nonnunquam virorum* 5000. *gerentes quidquid donorum militarium acceperunt à ducibus, egregium ſanè ſpectaculum, dignumq; Imperii magnitudine.* Apud Athenienſes *οἱ Ἱππεῖς*, i. *Equites*, ſecundum civium ordinem conſtituerunt. Cùm enim Populus antiquitus in tria genera, Eupatridas, Geomoros & Demiurgos eſſet diviſus: Poſtea in Diacrios, Pediæos & Paralios, ratione ſitus: & tandem à Solone in Pentacoſiomedimnos, *Equites*, Zeugitas & Thetas diſtributus eſt, cenſus ratione habitâ. Dicti enim *Equites* ſunt, *οἱ τὴν ἱππάδα*, id eſt, *Equeſtrem cenſum* τελοῦντες: Nimirum ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς, *in aridis ſimul & humidis*, trecentos modios, quique proin equum alere apti erant. Sam. Petitus *Equites* hos Reip. ſemitalentum: ſicut Pentacoſiomedimnos talentum, Zygitasque minas decem, pependiſſe ait. Proletarii enim ſeu Thetæ nihil conferebant. Inter hos autem Equeſtris ordinis verè *Equites* erant, qui habebant equum publicum, id eſt, quibus nullo bello data è publico pecunia ad alendum equum: Etenim etiam in pace ſtipendium accipiebant ὑπὲρ τοῦ τρέφειν τοὺς ἵππους, Ulpian. In horum numerum, creſcente cenſu, etiam Proletarios allegi potuiſſe, oſtendit exemplo Anthemionis, filii Diphili, Pollux *lib.* 8. *cap.* 10. &c. Addam ſaltem, *Equitum Romanorum* genus fuiſſe triplex. Nam aut domo ſive origine fuere Romani, aut ex municipio Italiæ, aut ex provincia: illi propriè *Romani*, primoque dignationis gradu erant: iſti *Municipales*, cujusmodi Cicero, apud Juvenal. *Satyr.* 8. ſecundo: hi *Provinciales*, qualis L. Seneca, apud Tacitum *Annal. lib.* 14. tertio ultimoque. Omnes autem hi in ordine Equeſtri Romæ erant: præter quos *Equites* quoque erant *Municipales* & *Provinciales*, ſimpliciter dicti, quòd in ordine Equeſtri tantùm Municipii ſui eſſent & Provinciæ. Uti enim in Rep. Romana Conſules, Senatus, Eques, Plebes: ſic & in Municipiis Italiæ & Provinciarum, Duumviri, Decuriones, Equites, Plebeji. Theod. Marcilius *ad Veſpaſianum Suetonii cap.* 1. V. *ad eundem Suetonium* Caſaubonum paſſim. De *Equeſtris Ordinis* apice ſummo, Præfectura ſc. Prætorii, infrà.

Eques Galeatus, haſtam vel ſpiculum longius in ſerpentem equi pedibus ſubſtratum intorquens, in area liliata, cum *Inſcr.* PHILIPPUS DEI GRATIA FRANCORUM REX, conſpicitur in altera parte nummi aurei à Philippo VI. Francorum R. cuſi, in cujus altera, efficta crux in quadricircino, cujus in angulis totidem ſcutula exurgunt cum tribus liliis, & *Inſcr.* ſolita, X P C. ut videre eſt apud C. du Freſne in voce *Moneta*, ubi typum ejus exhibet.

Equeſtria, locus erat in Theatro, Equeſtri ordini attributus. Subintellige enim, *Sedilia*, è quibus ludos ſpectarent, à Senatu & Plebe diſcreti. Erant autem *bis ſeptem ordines*, Juvenal. *Sat.* 14. *verſu* 324 ſeu gradus quatuordecim, poſt Orcheſtram usque ad ſummam caveam, in quarum illa Senatus, in hac Populus conſidebat. Cujus diſtinctionis primus auctor L. Roſcius Otho fuit, teſte Floro *Epit. in T. Livii lib.* 99. ubi ait: *L. Roſcius Otho Tr. Pl. legem tulit, ut equitibus Rom. in theatro quatuordecim gradus proximi aſſignarentur*: idque an. U.C. 686. Ejus meminit Horatius quoque *Epodon Ode quartâ*:

Sedilibusq; magnus in primis eques
Othone contemto ſedet.

Et *lib.* 1. *epiſt.* 1.

——Roſcia dic ſodes, melior lex an puerorum
Nænia?

Abſolutè *Quatuordecim* nonnunquam dictos hos gradus reperias; Unde *in quatuordecim deduxiſſe*, apud Senecam *de Benefic. lib.* 3. *cap.* 9. Item *multis quatuordecim ſunt clauſi*, apud eund. *epiſt.* 44. ſic *e veſtigio in quatuordecim ad ſpectandum tranſiit*, apud Macrob. *lib.* 2. *cap.* 3. &c. Renovavit dein legem hanc Theatralem Julius Cæſar, an Auguſtus: Ita enim Plinius *lib.* 33. *cap.* 2. *Hac de cauſa conſtitutum, ne cui id jus eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, Patri Avoq; paterno, ſeſtertia quadringenta cenſus fuiſſet, ex lege Julia theatrali; in quatuordecim ordinibus jus ſedendi.* Interim, attritis bello civili Equitum opibus, mitigata lex; jusquè hoc etiam iis indultum eſt, qui, cùm hoc cenſu non eſſent, patres tamen habuere tantum poſſidentes. Poſteà, ne hæc de ſedibus Equeſtris lex interiret, eam velut fugitivam novo edicto retraxit Domitianus: uti docet Martialis *lib.* 5 *Epigr.* 8.

Edictum Domini, Deiq; noſtri,
Quò ſubſellia certiora fiant.
Et puros eques ordines recepit,
Laudabat modo Phaſis in theatro.

V. Laurentium JC. *Notis in Phædrum lib.* 5. *fab.* 7. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 10. *cum Paralipomenis Thomæ Dempſteri*, Lipſium, Sigonium &c.

Equi in nummis, quid notent, quærunt Eruditi. Cùm enim nummi quidam equum Auguſtis adpictum præferant, quem habenis ii dextrâ prehendunt: Triſtanus in Claudio exiſtimat, fortunam Imperii eo deſignari, ſeu potiùs ipſum Imperium, pro cujus ſymbolo *Equus* ſemper fuerit habitus. At Circenſes datos hoc pacto deſignari, longè probabilius cenſet du Freſne: nam & in Diptychis Leodienſi & Bituricenſi, equos dextrâ ductos, quos inde *Dextrarios* Galli appellarunt, ad Circenſes ludos licet intueri, ab ipſis, à quibus edebantur, aurigis diſtributos. Quod præter Symmachum ſatis innuit Capitolinus *in Gordiano*, & Marcellinus Com. de Conſulatu Juſtiniani *pag.* 60. Ejusmodi vero cum *Equo* nummos Claudii & Numeriani exhibet idem. Alium Conſtantini nobiliſſimi Cæſaris, cuſum anno votorum Vicennaliorum 20. cum lemmate, BEATA TRANQUILLITAS, dat du Freſne, indeque colligit, non in Conſulatibus ſolùm ſed & in Votorum nuncupatione, Circenſes editos eſſe: quod idem de Criſpi Nobiliſſimi ſimiliter Cæſ. anno pariter Votor. Vicennal. cuſo, quo Conſulatus dignitatem nondum adeptus erat, dicendum judicat. Sed & Jovianum eodem modo in medallione effingi addit, *Diſſertat. de infer. Ævi numiſm.*

Equina Juba, in Vett. galeis frequens. Statius *Thebaid. lib.* 4.

—— capiti tremit ærea caſſis
Ter nivea ſcandente jubâ ——

Quem morem eſſe antiquiſſimum, ex eo liquet, quòd Homerus galeam Paridis vocat, κυνέην εὔτυκτον ἱππουριν, *galeam bene factam, caudâ equinâ ornatam*, *Il.* γ. Ovidius *jubas* itidem vocat, *Metam. lib.* 12.

—— Fulva jubis caſſis ——

Silius Ital. *criſtam equinam*, *lib.* 8. ubi de Curione,

Horridus & ſquamis, & equina Curio criſta.

Sophocles verò galeas hujusmodi ἱπποκόμους, *Antig.* &c. Inprimis Numidis, utpote militaribus, hic ornatus placuit: quos proin *equis cæſariatos* vocat Tertullianus *de Pallio cap.* 4. i. equinis jubis aut caudis criſtatos, ad quem locum V. Salmaſii *Notas*.

Equis ſepulchra conſtituta, apud Spartianum *in Adriano Cæſ.* *equos & canes ſic amavit, ut eis ſepulchra conſtitueret*: Plinium item, Plutarchum, Ælianum, Martialem, alios. Præcipuè autem in Boryſthene equo id officium uſurpavit Hadrianus, cùm illo ad venandum diu multumque uſus eſſet. Dio, Τῆς δὲ περὶ τὰς θήρας σπουδῆς αὐτοῦ καὶ ὁ Βορυσθένης ὁ ἵππος, ᾧ μάλιστα θηρῶν ἐχαίρετο, σημεῖόν ἐστι. Ἀποθανόντι γὰρ αὐτῷ καὶ τάφον κατεσκεύασε καὶ στήλην ἔστησε καὶ ἐπιγράμματα ἐπέγραψε, *Venandi verò cupiditatis, quâ flagrabat, ſignum Boryſthenes equus eſt, quo in venatione præcipuè delectabatur. Huic enim extincto & ſepulchrum conſtituit, & columnam erexit, & epigrammata inſcripſit.* E quibus Epigrammatis, unum exhibuimus ſuprà, in voce *Boryſthenes*.

Equiſtrator, apud Auctorem *Vitæ* S. Cypriani, *Venerunt ad eum Principes duo, unus Strator officii Galerii Maximi Proconſulis, qui Aſpaſio ſucceſſerat, & alius* Equiſtrator *à cuſtodiis ejusdem officii*: eſt qui nudè *Strator* dicitur cæteris Scriptoribus, Græcè Ἀναβολεύς, Gall. *Eſcuier*: de quo Manilius lib. 5.

Aut onerabit equos armis aut ducet in arma.

h. e. *herum armatum in equum imponet*, apud du Freſne *Gloſſar.* V. infrà *Strator*.

Equitatio, inventum Bellerophontis. Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. *Equo vehi Bellerophontem. Frænos & ſtrata equorum, Pelethronium. Pugnare ex equo Theſſalos* &c. inveniſſe ferunt; qua de re V. Hadrian. Turneb. *Adverſ. lib.* 21. *cap.* 9. Stapiæ, recentiori demum ævo acceſſere, item ſellæ & calcaria, de quibus ſuo loco. Regebant autem virgâ equos. De Numidis, Claudianus *Bell. Gildon.*

—— ſonipes ignarus habenæ,
Virga regit ——

Et

Et Silius Ital. *lib.* 1. ubi virgæ rationem indicat:

— paſſim exultant Numidæ, gens inſcia fræni,
Queis, inter geminas per ludum mobilis aures,
Quadrupedem flectit, non cedens, virga, lupatis.

Quâ nempe leviter percutiebant colla aliàs mobilia. Nemeſianus *Cynegetic.*

Nam flecti facilis, laſcivaq; colla ſequutus
Paret in obſequium lentæ moderamine virgæ,
Verbera ſunt præcepta fugæ, ſunt verbera freni.

Neve quicquam obſtaculo eſſet, jubam equinam nodis implicabant implectebantque. Hinc Statius *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 687.

Colla ſedent nodis & caſtigata jubarum
Libertas —

Quæ res ornamento pariter erat equo, & commodo equitis. Quò autem aptiores humanis uſibus equi eſſent, in exercendis iis curandisque diligentes admodum fuere. Ac proin in arena, prope amnem aut lacum illos volutare conſuefaciebant, quæ loca huic rei deſtinata κυλίςραι dicebantur & ἀλίςραι, uti docet Pollux *lib.* 1. *cap.* 11. & Heſychius. Habebant porro peculiares ſcholas, in quibus ſtam dociles ſagaceſque reddebantur, ut nominibus etiam certis aſſueſcerent, quibus auditis facerent imperium. Iterum Statius *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 460.

Nec jam ſufficiunt ſtimuli, non verbera voce
Nominibusq; ciens Pholoën Admetus, & Irin &c.

Qua de re V. plura apud Caſp. Barthium *Animadverſ. ad hunc Poetam, paſſim.*

Equo Imperatoris, privato inſidere nefas, Vopiſc. in *Aurel.* quemadmodum nec in ſella regia ſedere tali licitum erat, Spartianus *in Hadrian.* Quod utrumque non in Romanis ſolùm Impp. ſervatum, ſed & in aliis Regibus ac Principibus. Hinc apud Auctorē *Aruch* legimus inter triginta Regis Judæorum מעלות i. *prærogativas*, quibus Regia Majeſtas illi aſſerebatur, etiam duas iſtas: *Nemo Regis equo vehitur: Nemo ejus ſella ſedet* &c. Caſaubonus *ad Spartianum.*

Equus, cùm robore, tum celeritate, commendatur, unde adeò multiplex ejus in vita uſus. Celeritatis inprimis magnum argumentum eſt, quòd intra 24. horas, ſecundùm Arabes, iter expediunt centenorum millium, ut eſt apud Ludov. Romanum *Navigat. lib.* 14. Ac apud Vopiſcum in *Probo*, per dies octo vel decem ita continuaſſe legas. Interim *equa* mari pernicior. Unde Horatius *l.* 2. *Carm. Od.* 16. habet.

— Tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa.

V. quoque Maronem *Georg. lib.* 3. ibique Servium. Adde, quòd urinam curſu non impedito reddunt, quæ cauſa quòd *Scythæ per bella fœminis uti maluere*, Plin. *lib.* 8. *cap.* 42. Imò ejusdem eſt, *lib.* 10 *cap.* 63. *Viciſſe Olympia prægnantem Echecratidis.* Et Herodoti *lib.* 6. de equabus Cimonis, *tres Olympiacas victorias reportaſſe* & proin è regione ejus ſepulchri fuiſſe tumulatas; qui honor equabus antè Evagoræ Laconis quidem, ſed equis tum nondum obtigerit &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 63. Sed & in ſacris *Equorum* uſus non infrequens fuit. Namque Soli à Perſis *Equum* immolari conſueviſſe, præter Herodotum & Trogum, teſtis etiam eſt Xenoph. *Cyro-pæd. lib.* 8. Imò & Ovidius *Faſtor. lib.* 1.

Placat Equo *Perſis radiis Hyperion cinctum,*
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Ubi & cauſam illius ſacrificii addit. Ac ſimiliter ex Philoſtrato *de vita Apoll. lib.* 1, videmus, quia Sol candidus ſit, eo album ſolitum ei fuiſſe equum ſacrificari. Maſſagetas etiam id animal mactaſſe Soli, ait Herodotus *lib.* 1. Armenios item, Xenoph. *'Avaβάσ. lib.* 4. De Spartanis idem narrat Pauſanias *in Laconicis*: de Æthiopibus, Heliodorus *lib* 10. &c. Quâ eadem ſuperſtitione imbutos Judææ Reges, Soli currus & equos dicaſſe, quod tandem à Joſia abolitum, legimus 2. Regum *cap.* 23. *verſ.* 11. Fuere autem Reges illi Manaſſe & Amon, qui equos Soli dederunt ſeu conſecrarunt, h. e. ſepoſuerunt vel mactandos, vel, ut Hebræi ſentiunt, manè cum pompa deducendos, versùs orientem Solem. His ſive alendis ſive exercendis, deſtinatum locum definit Scriptura, *ab ingreſſu domûs Dei ad domum Nathan-Melechi Eunuchi, quæ erat in Parvarim, loc. cit.* Qui locus Templo vicinus fuit, ſic ut ab eo ad Templi fores nihil fuerit, præter equorum ſtationem, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 10. Sed & apud Romanos, publicis ſacris *Equum* immolatum legimus, apud Plinium *lib.* 28. *c.* 9. *Flamini ſacrorum equum tangere non licet, cùm Romæ publicis ſacris equus etiam immoletur.* Quò facit, quòd & Ducum inferiis mactatos legimus, priſco recentioriq; ævo, de quo more V. Higinum *c.* 273. & C. Barth. *Adverſar. lib.* 14. *cap.* 19. & *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 12. *verſ.* 68. Aliàs *equus* ſingularis Lucifero, biga Lunæ, quadriga Soli, ſacri &c. Porro in cibum nonnullis gentibus hoc animal placuit. Plin. *lib.* 18. *cap.* 10. *Sarmatarum gentes hac maximè pulte aluntur, & cruda etiam farinâ, equino lacte vel ſanguine è cruris venis admiſto.* Unde Martialis,

Venit & epoto Sarmata paſtus equo.

Quis autem primus *equo* vehi invenerit, ſuprà dictum, ubi alia quædam huc pertinentia. *Argentum incoquere — capere Galli equorum maximè ornamentis, jumentorumq; jugis, in Alexia oppido,* Plinius *lib.* 34. *cap.* 16. Ornamenta equorum eburnea maluere Britanni, Strab. *lib.* 4. In Conſualibus olim apud Romanos coronati, utpote ſacri Neptuno; ut & qui ſacra vehebant: in Triumphis laureati fuere, Martial. *lib.* 7. *Epigramm.* 8. Aliàs Imperatorum, Conſulum, Regum, Principum vett. falerati, de quibus V. Jul. Cæſaris Bulengeri *Collectanea de Imperatore lib.* 3. *cap.* 49. Quis verò junxerit primùm, & quomodo olim ad currum jungi conſueverint, diximus alibi. In Circenſibus inprimis celebris eorum uſus, quibus & nomina indita, urbium, inſularum, montium, item à colore, aliiſque rebus: ut inprimis videre eſt in vet. *Inſcr.* Aquis Sextiis hodieque extante, in qua plurimorum equorum Circenſium nomina, cum numero victoriarum, & patria. Initium ſic habet,

..II. PRÆMISIT ET C. T.
OCCUPAVIT ET CIT. CCCV.
INTROJUGIS VICIT.
SANIPPO CINIS. X. HILARO AF. I.
ÆGYPTO PE. I. MACVL. AF. I. &c.

reliqua V. apud Jac. Sponium *Itiner. Part.* 3. *p.* 23. & 24. Quod etiam de Heroum Deorumque equis, apud antiquiſſimos Poëtas, jam legimus. Inſuper ſigna iis inurere, duas præcipuè literas *Sigma* & *Cappa* apud Græcos, tralatitium. Iidem hordeo equos paſcebant, unde κριθῶντας πώλους dixere, quemadmodum ſimiliter apud vett. Romanos, qui avenam non ſerebant, hordeum iis dabatur, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 387. Ob inſignes porro tot dotes uſusque tam varios, princeps apud Vett. præmium *Equus* habitus eſt. Silius *lib.* 16.

Primus equum volucrem, Maſſyli munera Regis,
Haud ſpernenda tulit —

Qua de re V. C. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 6. *pag.* 644. In ſpecie de Luciferi ac Heſperi equis, ad Statium eundem, ubi Heſperum *Nocturnum* vocat, ita Lutatius: *Lucifer & manè oritur & veſperi; ſed equo mutato. Poëtæ autem quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos ſingulis ſideribus.* A' qua *Equi* mutatione vocatur, *Deſultor*, ſacratique illi ſunt deſultatorii Equi, de quibus V. Caſſiodorum *Var. lib.* 3. Eorundem meminit Iſidorus *Origin. lib.* 18. *cap.* 36. *Quadrigas Soli, bigas Lunæ, & trigas Inferis, ſejugas Jovi, deſultores Lucifero & Heſpero conſecrarunt.* Nempe quia Lucifer de equo in equum deſilire crederetur. Eorum unus *albus*, quo Lucifer vectus, apud Ovidium *Amor.* 2. *Eleg.* 11. At Heſperi equus *furvus*, ut indicat Ovidius idem *lib.* 2. *Faſtor. verſ.* 314. V. denuo Voſſium *lib.* 2. *cap.* 31. Nec omittendus Darii Perſarum R. mos, qui in ſigillo ſculptum habuit *Equum*, δι' οὗ χρεμετίσαντος ἐβασίλευσε, *per quem hinnientem Rex factus fuit*, ut notat Thucydidis Scholiaſtes; Hiſtoriam V. apud Juſtinum *lib.* 1. *poſtremo*: Plura verò *de Equis*, inprimis *de* eorum *ſubnervatione*, cujus mentio Joſuæ *cap.* 11. *verſ.* 6. 9. 2. *Sam. cap.* 8. *verſu* 4. & 1. Paralip. *cap.* 18. *verſ.* 4. *de ſplenis abſciſſione* & *plantæ pedis excavatione*, quibus duobus mediis expeditiores eos ad curſum fieri, ait Chaldæus Paraphraſtes Eſtheræ *cap.* 8. *verſu* 10. apud Bochartum, ubi ſuprà paſſim, præcipuè *cap.* 11. De *equis* porrò ἀνθρωποφάγοις, item *bellatoribus*, & terriculamenta hiſce addendi more; de *equis Heroum*, ferarum ſpoliis inſigniri ſolitis, Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 15. *lib.* 9. *cap.* 25. & *lib.* 10. *cap.* 18. Addam hoc unum, in Zacharia Propheta ſex *Equorum* colores memorari, *rufum, album, nigrum, flavum* aut *gilvum, ſcutulatum, ſpadicem* aut *phœniceum*. Inter quos in pretio maximè *albus* eſt: Sed cùm albedo equorum duplex ſit, alia pallori propior, alia candens & perfuſa luce quadam; ille color in equo deterrimus, hic probatiſſimus: ille propriè *albus*, hic *candidus* dictus, Servius *ad Virg.* Cujusmodi candidis equis Camillus, & ante ipſum Romulus, ac poſt ipſum varii Duces ac Imperatores in triumphis, uſi, V. de Auguſto Ovidium *de Arte lib.* 1. de Stilicone, Claudianum, de aliis alios. Eodem candore delectati Principes, in ſolennibus in urbes ingreſſibus: uti de Innocentio & Alexandro III. Pontificibus Rom. legimus apud Sugerium *in Ludovico VI.* & in *Actis* Alexandri A. C. 1177. de Carolo IV. Lutetiam veniente, apud Continuatorem Nangii. V. quoque Henr. Valeſium *ad Berengeri Imp. Panegyr. pag.* 205. Hinc magni muneris loco, Ticinenſi Epiſcopo conceſſit Joannes & Honorius III. *ut album equum coopertum equitaret, in Ramis palmarum & ſecundâ Feriâ poſt Paſcha*, uti docet du Freſne *in Gloſſar.* ex Bulla utriusque Pontificis, aliiſque Auctoribus hanc in rem laudatis. V. quoque Dempſterum *Antiqq. Romanar. lib.* 10. & ſuprà, ubi de colore hoc, ut & Barthium *ad Statium paſſim.* Apud Romanos *Equiſones*, uti vocat Apulejus 7. *Met.* armenta equilia curabant: quos *equorum Magiſtros* appellat idem *lib.* 8. *Agaſones*, Græcè Ἱπποκόμους, ſeu *Cuſtodes equorum*, qui & *Equiſii* & *Gregarii* dicti, cùm equorum grex dicatur *equitium*, in *Epit. antiq. Juris civ.* &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Equorum varia apud Scriptores genera ac epitheta.

Equi Albi, V. ſuprà.

Equi Appretiati, dicebantur equi militares vaſſallorū, qui ad Regum aut Principum *ſubmonitiones* in caſtra proficiſcebantur. Eorum enim, priusquam ad bella & prœlia ſeſe accingerent, equi æſtimaban-

Digitized by Google

mabantur, ut, ſi interficerentur & perirent, pretium eorum Dominis à Rege aut Principe reſtauraretur. Maximum verò equorum pretium erat 25. libr. licèt pluris valerent, V. du Freſne *Gloſſ.*

Equus Armatus, præſtationis ſpecies, in *Charta* 1306. Id.

Equi Aſſyrii, in Scriptura celebres ſunt; in quibus Prophetæ laudant ungulas firmas, ut petra: impetum, qualem turbinis; volatum, ut aquilæ properantis ad eſcam; Eosdem pardis conferunt & lupis veſperæ acutiores eſſe aſſerunt. V. infrà *Niſæi.*

Equi Aſturcones, V. *Aſturcones.*

Equi Barbarici, V. ſuprà.

Equi Bellici, frementes fere deſcribuntur Poëtis: armorum ſtrepitu & fulgore non terrentur &c. Bochartus.

Equi Canonici militares, qui ex canone ſeu in canonem ad militares uſus præſtabantur, *l.3. Cod.* Th de Equorum conlat. &c. V. quæ de equis in canonem ſeu in *domum* Galliæ Regibus, ab omnibus, dari ſolitis, adnotavit du Freſne *Diſſertat. 4. ad Joinvillam.*

Equi Cappadoces ſeu ex Thogarma, omnium nobiliſſimi: quorum 1500. quotannis ex Cappadocibus tributi nomine exegere olim Perſæ. *Lex* Theodoſii *gregem Dominicum* vocat, quia Cæſarum uſibus ſervabantur, nec eos factionibus dividere licebat, niſi Impp. permiſſu. Quocirca Eutropio crimini datum, quòd Conſul cùm eſſet, θεσπίσμασιν ἀπηγορευμένοις, *animalibus præter fas uſus eſſet* &c. Bochartus *ubi ſuprà cap.* 9.

Equi Cataphracti, *Cooperti*, V. hîc infrà *Veſtiti.*

Equi Colatorii, V. ſuprà in hac voce.

Equi Coppatiæ, quibusdam dicti, quia terram ungulâ κόπτουσι, *pulſant*; vel qui literam *coppa* femori impreſſam habent. Schol. Ariſtoph. *in Nub.* Boch. c. 8.

Equi Curatoricii, *in l. 29. Cod. Theod. de ann. & tribut.* ii fortè, quibus Curatores in provinciis ad peragenda negotia utebantur, quique iis ſubminiſtrabantur à provincialibus.

Equi Daciſci, apud Capitolin. *in Maximinis.*

Equi Deſultorii, V. ſuprà.

Equi Detruncati, in *Concil.* Chalcutenſi ann. 787. c. 19.

Equus Domitus, in *LL.* Malcolmi II. Scot. R.

Equi ἐλκυστῆρες, *trahentes*, i. refractarii, Boch. *cap.* 9.

Equi Feri, apud Capitolinum in *Gordianis.*

Equi Flacci, apud Salmaſium *ad Treb. Pollionem in Gallienis.*

Equi Funales, V. *Funales.*

Equi Guttonarii, V. in hac voce.

Equi Heneti, prope Hadriam memorati Euripidi, apud Bochartum *lib. II. cap.* 55.

Equi Hermogeniani, *l. 1. Cod. Th. de Grege Domin.* olim in pretio; à quodam Hermogene, à quo diſtrahebantur, an curabantur, dicti.

Equi Hunniſci, apud Salmaſium *ad Capitolin.*

Equi Jugales, V. infrà.

Equi Καλλιπάσιοι, V. ſuprà *in Calpare.*

Equi Nigri firmiſſimi, unde Græcis ψαροί: qui in Æthiopiâ frequentes, equitibus concolores, apud Bochartum ubi ſuprà, *Lib. II. cap.* 7.

Equi Niſæi, i. in Niſa nati, nobiliſſimi, proceriſſimi, validiſſimi, velociſſimi, formæ peculiaris, flavi fere aut albi: quibus Aſſyrii utplurimum uſi. His ſimiles in Armenia & Parthia *equi*, ubi eorum greſſus ad dominorum delicias arte molliti. V. eundem Bochartum *cap.* 9. *Niſæi* verò in Media campi, meminere Suidas & Euſtathius *ad Dionyſium.*

Equi Palmati, vel *Palmatii*, equi Cappadoces, à quodam Palmatio Cappadoce, qui Andavili opp. prope Tyanam habitabat, dicti, in *Itinerario Hieroſolym.* ſeu *Burdigal.*

Equi Parthiſci, Perſiſci, Phrygiſci, V. ſuprà *Equi Hunniſci.*

Equi Pomellati, Gallis hodie, qui olim *Scutulati.*

Equi Sagmarii, qui *ſagmas* portant, apud Vopiſcum *in Aureliano* & Lampridium *in Heliogabalo.*

Equi Samphoræ, qui literam *San* femori impreſſam habebant, V. ſuprà *Equi Coppatiæ.*

Equi Scutulati, V. *Equi Pomellati.*

Equi Sellarii, qui *ſellas* portant, V. Caſaubonum & Salmaſium, *Ibid.*

Equi ad Stallum, in *LL.* Wiſigothorum *lib.* 8. §. 4. admiſſarii ſunt. Gall. *Eſtalons.*

Equi ex Thogarma, V. *Equi Cappadoces.*

Equi Threciſci, apud Salmaſium *ad Pollionem in Claudio.*

Equi Tolutares, V. infrà.

Equi Trecenarii & *Tricenarii*, ſimiliter.

Equi Trepidantes, itidem.

Equus Veſtitus, apud Arnoldum Lubec. *lib.* 2. *cap.* 4. idem cum *palliato*, apud Sugerium *in Ludov. VI. phalerato*, *in Annal.* Colmar. *cooperto*, apud Albertum Argentin. *ſtrato* apud Anſelmum Epiſc. Havelb. *Dial. lib.* 3. *cap.* 12. *armato*, de quo ſuprà: bellicus nempe ſagoque inſtructus; cujusmodi equos in Nobilium funeribus offerri ſolitos, docet du Freſne &c.

Equus, qui poſtmodum *Aries* dictus eſt, in muralibus machinis Epei inventum ad Trojam, memoratur Plinio *lib. 7. cap.* 56. At inventum fuiſſe à Carthaginenſibus, Septimius Florus ait. Vitruvius, in oppugnatione Gadium, primitus adhibitum ſcribit *lib. 10. cap.* 18. ad quem l. V. Barbarum; adde Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 8. *cap.* 20. aliosque Autores laudatos Dalechampio *ad Plin.* ut & ſuprà in voce *Aries.*

Equus Marinus, aliter *Hippopotamus*, animal eſt quadrupes & amphibium, quòd licet inter aquas degat, inter terreſtria tamen non malè refertur. Refert de illo Odoardus Barboſa, quòd ſæpius viſus ſit à Luſitanis nautis, in Inſ. *Ceſula*, ad paſcua exire & in pratis, pecudum inſtar, gramine veſci: deprehenſum ita ſæpius & circumventum in prædam veniſſe; quod ſi tamen eorum caſus fefelliſſet, concitatiſſimo curſu ad cymbas adproperaſſe, illasque ſic contriviſſe, ut nautis inutiles redderentur penitus. Ad quinque cubitos excreſcit in altitudine; pedesque aures, caudam & vocem habet equinam: niſi quòd ungulæ pedum taurorum in modum biſidæ ſunt. Nares ei patulæ, labia repanda, rictus vaſtus, in quo utrinque tres magni, ſed obtuſi ac prominuli dentes. Humanam amare carnem, Ariſtoteles docet, qui *de Mirabilibus* Indiæ ſcribens, verba Alexandri ad ſe ſcribentis ita refert: *Ducentos milites levibus armis miſiſſe, per amnem nataturos, itaq; quartam fluminis partem nataverunt; cùm — Hippopotami inter profundos aquarum gurgites ruerunt, raptosq; milites nobis flentibus abſumpſerunt.* Ad Nili ripam frequens eſt, uti & crocodilus: quæ proin duo *Behemoth* & *Leviathanem* Hiobi eſſe, Viri eruditi ſentiunt. Aſſervat *Muſæum* Kircherianum belluæ hujus fragmentum ex dentibus diſſectum, tantæ duritiei, ut cuivis ſilici æquiparari poſſit; non minùs enim percuſſum aut affrictum chalybe, quàm quivis alius ſilex, ſcintillas evomit: contra venena & hæmorrhoides, ut ajunt, efficax. Ibidem cauda quoque *Equi* hujus *Marini* oſtenditur &c. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.* 31. V. quoque infrà, in voce *Hippopotamus.*

E R.

ER. in *Notis* antiquorum, *Erit*, vel *Erunt.*

Eranarches, Græcè Ἐρανάρχης, ſtipi colligendæ erogandæq; præfectus, dicebatur apud Græcos. Habebant enim hi id inſtituti antiquitus, ut, ſi quis in paupertatem dilaberetur, aut ab hoſtibus eſſet captus, aut virginem haberet nubilem, quæ ob inopiam collocari non poſſet, Eranarches *amicorum concilium haberet, & quantum quisq; daret, pro facultatibus imperaret*, ut hæc ἐράνῳ ſeu *ſtipe* ſubveniri poſſet urgenti neceſſitati, Corn. Nepos *Epaminonda.* Sed & ἔρανος, *cœna collatitia*, quâ ratione Ἐρανάρχης idem cum *Convivii Magiſtro* eſſet, de quo ſuo loco.

Eraſi, apud Plinium *in Panegyr. Datum eſt iis, qui poſt edictum tuum in locum* eraſorum *ſubditi fuerant, æquatiq; ſunt cæteris, illi etiam, quibus non erat promiſſum*: Budæo, ſunt deleti ex numero eorum, qui accipiebant congiarium, apud Calvinum *Lexic. Jurid.*

Erchia, adde: patria Xenophontis, de quo V. ſuo loco.

Erciſcunda bonorum diviſio, V. infrà in voce *Herctum.*

Erechtheis, Tribus Athenienſis, ex XII. una, cui ab *Erechtheo*, qui Immaradum filium Eumolpi bello Eleuſinio è medio ſuſtulit, nomen, V. in voce *Erechtheus.*

Δῆμοι ſeu Populi Tribus Erechtheidis.

Agraule vel Agryle.	Lampra inferior, ſeu Maritima.
Anagyrus.	Pambotadæ.
Euonymia ſeu Euonymus.	Pergaſe.
Cephiſia.	Phegus.
Lampra ſuperior.	Subridæ.
Themaci vel Themacus.	

Erechtheus, adde: Unà cum filiabus in Deorum numerum relatus eſt; Pater quidem, quia paruiſſet Oraculo dicenti, ſuperiorem fore bello contra Eumolpum, Thracum R. ſi filiarum unam immolaret: filiæ autem, quia & illa, quam Parens ſacrificio, deſtinaverat, lubenti animo ſe ad hoc obtulit; & ſoror, imò univerſæ, ut alii ajunt, ſorores, ſeſe pro Patriæ ſalute interemiſſent. *Hyacinthidas* vocat Demoſthenes *Orat. fun.* quia in Hyacintho vico immolatæ, ut habet Suidas. Eædem per excellentiam *Virgines* dictæ ſunt, eodem auctore. Unde & Cicero *pro Roſcio*: *Mortes etiam Virgines Athenis, Regis, opinor, Erechthei filiæ, pro Patria contemſiſſe dicuntur.* De ἀποθεώσει Patris & filiarum, ſic Idem *de Nat. Deor. lib.* 3. *Ob eam ipſam cauſam* Erechtheus *Athenis filiæq; ejus, in numero Deorum ſunt.* Sed & Buten filium habuit; cui ſacra quoque eſſe facta, indicat Pauſanias *Attic.* Apud Servium *Erechtheum* potiùs hunc quàm qui ante ipſum regnavit, Erichthonium, intellige, cùm *in Æn.* 7. ſcribit: *Virbius eſt Numen conjunctum Dianæ, ut Matri Deûm Attis, Minervæ Erichthonius, Veneri Adonis.* Ei Cecrops II. ſucceſſit. Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Erechthia, adde: Iſocratis, Oratoris illius clariſſimi, patria.

Erecti, ſtabant Vett. in Gymnaſiis, alibique, exercitationis causâ: idque multipliciter fiebat. Vel enim ante cibum, vel poſt cibum; vel pauco, vel multo tempore: vel in Sole, vel in umbra; hacque vel clausâ vel apertâ: Porro, vel uno pede, vel ambobus; & vel iis totis & planis, vel extremitatibus eorum, calcibus & ſummis digitis ſolùm nixi, ſtabant. De quibus omnibus, V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 3. *cap.* 3. & *lib.* 5. *cap.* 1. ut, & infrà, ubi de *Standi* hoc ritu. V. quoque ubi de Philoſophorum *Aſceſi.*

Eremitæ, V. infrà *Lauta*. Hinc *Fratres Eremitoriorum*, dicebantur in Communione Rom. Religioſi Ordinis Fratrum Minorum, qui loca deſerta & ſolitaria, *Eremitoria* nuncupata, ſub diſciplina Fr. Pauli incolebant. Sed nomen paulo pôſt defecit, inquit Waddingus *A. C.* 1375. *num.* 44. dum ab Eremitoriis ad occupanda etiam & reformanda majora Cœnobia tranſierunt, du Freſne *Gloſſar.*

Eretria, adde: *Eretria* Eubœæ, patria Menedemi fuit, qui Scholâ *Eretriæ* inſtituta effecit, ut Philoſophorum ſecta, quæ priùs *Eliaca* vocabatur, (ab auctore Phædone Elienſi) poſtea *Eretriaca* diceretur. Scripſit de Philoſophis hiſce volumen olim Sphærus Boſphoranus, Zenonis Cittiei auditor, teſte Gerh. Joh. Voſſio *de Sectis Philoſ. cap.* 10. V. ſuprà in voce *Elienſis*. Sed & *Eretria terra*, in medicaminibus nobilis, quæ optima τῇ χροιᾷ σποδίζει, *colorem cinereum exprimit*, ut ex Dioſcoride docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 257.

Ergana, Gr. Ἐργάνη, cognom. Minervæ, apud Athenienſes, quia omne opificium Sapientiæ ſit inventum. Ei ſacra erant primitus Χάλκεια, id eſt, *Æraria*, quæ etſi & ab opificum aliis celebrarentur, unde hoc feſtum Πάνδημον quoque vocarunt, quaſi *totius Populi*, præcipuè tamen id à *fabris* fiebat, quare à Phanodemo, ut auctor nobis Harpocration, Vulcani feſtum dicitur. Videlicet cùm omnium haberetur Opificum, Minervæ vocabatur, at, quia in opificibus Fabri ferrarii ferunt primas, ac præcipuè hoc ſibi feſtum vindicabant, ſolius haberi cœpit Vulcani, cui idcirco & Pollux tribuit. V. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 66. Aliàs Ἐργασία Græcis propriè *terræ cultura* eſt, quæ foſſione vel aratione peragitur, ſeparaturque ἀπὸ τῆς βοσκῆς, ἀπὸ τῆς ὑλουργίας & ἀπὸ τῆς θηρευτικῆς, ut videre eſt apud Theophraſtum *de Cauſis lib.* 3. *c.* 25. Et γῆν ἐργάζεσθαι, *terram fodere* vel *arare* eſt, unde ἐργάσιμος γῆ &c. uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 589.

Ergaſtulum, propriè locus, ubi ſervi, ſi quid commiſiſſent, vincti detinebantur, gravioris aliquo laboris genere exercendi: quemadmodum in Sophroniſteriis, domibusque Diſciplinaribus, hodieq; fieri aſſolet. Includebantur illi privatâ heri auctoritate. Proin malè vox à nonnullis cum Carcere confunditur, qui publicum erat reorum receptaculum, in quod Magiſtratûs auctoritate liberi homines conjecti necabantur. V. Thom. Godvvyn *Anthol. Rom. lib.* 3. *ſect.* 3. *cap.* 5. & ſuprà in voce *Carcer*, item *Foſſor*; propriè enim ergaſtulum domicilium foſſorum erat. Præerat iis *Ergaſtulus*, ut appellat Nonius, ſeu *Ergaſtularius*, ut Columella. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Cujusmodi *Ergaſtula Servorum & Liberorum tulit* Adrianus Cæſ. apud Spartianum, h. e. ſuſtulit, eandem planè ob cauſam, ob quam ea repurgaverat olim Auguſtus. Nempe multi etiam liberi & ingenui homines ex occulto & inſidiis inter viam rapiebantur & in *ergaſtula* compingebantur à poſſeſſoribus, multi quoque ſponte, ad vitandam militiam, in ea ſe conjiciebant, ut legere eſt apud Suetonium in *Auguſto & Tiberio*; id quod Hadrianus penitùs ſuſtulit, ut ne unquam illi fraudi occaſio pateret. Sed de privatis hoc cape *Ergaſtulis*, in quæ ſervi à Dominis ſuis mittebantur. Publicorum enim paſſim, poſt Hadriani tempora, mentio etiam apud Jurecoſſ. apud quos abigeatores, incendiarios, plagiarios, alios, ad opus publicum aut in metallum damnari ſæpe reperias; opus autem publicum & metallum *Ergaſtuli* nomine deſignari, notum. Sed nec de privatis diu id poſt Hadrianum obtinuit: Meminere enim iterum hujusmodi *Ergaſtulorum* Lactantius *Inſtitut. lib.* 5. Apulejus, qui ſub Pio & Marco floruit; Cyprianus *Epiſt.* 82. Gratianus, Valentinianus & Theodoſius *l. ſud. in Cod. Theod. tit. de Tiron.* Alii. Porrò vox *Ergaſtuli*, non origine tantùm, ſed etiam, formatione Græca eſt, quam juxta alias complures à Siculis Romani accepere. Ut enim ab ἱερεύς, ἱεράσυλος· κηρύκειον, κηρύκειλος &c. ſic ab ἐργάτης, ἐργάστυλος, diminut. formâ, *qui terram colit*, & in ejus cultu, quà arando, quà fodiendo, laborat. Hinc *Ergaſtulus*, vel *Ergaſtilus*, ut in antiqq. libris habetur, apud Nonium ex Lucilio, atque inde ἐργάστυλος τόπος adject. locus, in quo ejusmodi ἐργάται vincti, ad opus faciendum detinebantur: quod poſtea in ſubſtantivum tranſiit: unde *Ergaſtulum* factum. Salmaſius ad *Spartianum l. c.*

Ergatæ, Gr. ἐργάται, i. *operarii*: quo nomine inprimis dici Epirotarum agmina, qui patriam quotannis relinquere & ulteriora ditionis Turcicæ adire, operis ſimul & quæſtus faciendi gratiâ, conſuevere, adnotat Joh. Caſaubonus *ad Suetonium in Veſpaſ. c.* 2.

Erginul, Tartariæ pars, Septentrioni obverſa, Arab. *Giormok*, ubi maximos deſcribit faſianos Paulus Venetus, *caudas habentes longitudinis decem palmarum aut octo, lib.* 1. *cap.* 62. Ibidem muſcus quoque, V. Geographum Nub. *part.* 9. *Clim.* 3.

Erichthonius, Athen. R. adde: Ob quadrigarum inventum, inter ſidera relatus, *Heniochus* vel *Auriga* dictus eſt, teſte Cæſ. Germanico & Interprete; item Hygino *in Poëtic. Aſtronom.* Ei in Imperio Pandion ſucceſſit; ad cujus tempora non pauci Veterum referunt, quæ de Cerere, Rharo, Celeo ac Triptolemo, narrantur. Quemadmodum *Erichthonio* coævus fuit Icarus, qui à Libero vini faciendi modum edoctus creditur: pater Erigones, quæ in cœleſte Virginis ſignum dicitur converſa, de qua ſuo loco. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Ericia, Gr. Ἐρικεία, pop. Atticæ, ad tribum Ægeidem pertinens. Sponius ubi *de* 174. *Atticæ Pop.*

Principes ex Familia Brunſuicenſi.

Ericus, cognom. *Senior*, filius ſecundus Wilhelmi cognom. *Junioris*, Ducis Brunſuicenſis, Gœtingenſem & Calenbergiam lineam condidit, cùm frater ejus Henricus cognom. *Senior*, Guelferbytanam eſſet orſus. Palæſtinâ viſitatâ, in aula Maximiliani I. Imp. cui in bello Bavarico, prælio adversùs Bohemos, vitam, aureâ ſtellâ inſignibus additâ ob id donatus, ſervaverat, vixit. Bello dein gravi, cum Hildeshemio Epiſcopo Johanne Lauvvenburgico implicitus, ab illo gravem accepit cladem: ſed proſcripto à Carolo V. ob pacem publicam violatam Epiſcopo, majorem partem diœceſeos ejus ſubactam ſibi addixit: Quo pacto arces 18. præter alias Nobilibus feudo conceſſas, oppida 7. & ad 1000. pagi *Erico*, & Henrico nepoti ejus acceſſere. Obiit A. C. 1540. Pater *Erici Jun.*

Ericus, cognom. *Junior*, filius prioris, Patri ſucceſſit, ſub tutela matris Eliſabethæ Brandeburgicæ: à qua in religione Evangelica educatus, eam poſtea deſeruit: matre ad rei nuntium extinctâ. Bello Smalcaldico Cæſari militavit, & A. C. 1546. adversùs Bremenſes miſſus eſt, ſed nullo ſucceſſu. Bellum dein ei adverſus patruelem Henricum A. C. 1552. ortum, ſed ſequente anno compoſitum eſt. Ipſe Alberti Brandeburgici partes nihilominus tueri pergens, ejus causâ ad Cæſarem ſuſcepit iter. Conſcriptis poſtmodum A. C. 1557. copiis in Belgium iturus, in itinere Chriſtophorum Arch. Bremenſem coërcuit: inde adverſus Gallos Hiſpanorum miles: prœlio ad Quintini Fanum interfuit. Daniæ R. anno 1563. ab eo ſibi oblatas contra Suecos copias accipere recuſante, hic ſtipendia ſolvere impos, à Monaſterienſi Epiſc. inde Dantiſcanis, pecuniam extorſit. Mox Boruſſiam invaſurus, à Sororio Brandeburgico, Alberto, prohibitus eſt: Unde exercitus dilapſus. Tandem, cùm biennio antea, cum agnatis, Hojenſibus Comitibus ſucceſſiſſet, Papiæ vitam clauſit A. C. 1584. nullis ex Sidonia Saxonica & Dorothea Lotharingica, ob cujus in regnum prætenſiones Daniæ Regi terrori erat, relictis. Hæreditatem ejus crevit agnatus Julius. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Gen. Hiſt.*

Ericus Ruffus, primus ex Islandia colonos in Grœnlandiam adhuc deſertam deduxiſſe perhibetur, quem poſtea plures alii ſecuti. V. Georg. Hornium *Orbe Imper. pag.* 359. & in voce *Groenlandia.*

Erigena, vulgò dictus Joannes, qui *Scotus* Ingulfo, ſub Carolo Calvo vixit, Imperatori huic gratus: quòd Hibernus eſſet, appellatus ita. *Eriugenam*, non *Erigenam*, in vett. *Codd.* dici, monet Sirmondus *ad Concilium Valentin.* III. *Irenſes* porro non ſemel vocat Hibernos Order. Vitalis *lib.* 11. & 12. Galli *Irois*, Germani *Irren*; ſed & Hiberniam *Erin* nominant iidem Galli. Hibernos verò etiam *Scotorum* nomine innotuiſſe, dictum ſuo loco. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & in voce *Joannes*, nec non infrà in voce *Scotus.*

Erigone, adde: V. infrà in voce *Virgo*. Ejusdem in honorem plerique Athenienſes feſtum, quod Αἰώρα dicebatur, inſtituiſſe cenſent: Alii tamen factum id honori alterius *Erigones*, Ægyſthi & Clytemneſtræ filiæ, contendunt, uti legere eſt apud Heſychium in Αἰώρα, ubi utramq; opinionem adducit. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idol. lib.* 1. *cap.* 13. Idem carminis nomen eſt, quod Tripho fecit; quo in poëmate *reſtis* frequens mentio, uti adnotat Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 50.

Erinaceus, ſeu *Echinus*, Græcè χὴρ, unde Latinum *her*. Calpurnius,

— — *ſpinoſi corporis herim*;

atque hinc *ericius* & *erinaceus*, absque aſpiratione, item *er*, apud Plautum in *Captivis*,

modò venare leporem, nunc irem tenes.

Ubi *eri*, h. e. erinaceo, aſperum ſuum victum comparat ſenex, ſpinulento animali; mollem autem & delicatum lepori, cujus nihil mollius pilo. Ex *ericius* poſtmodum ῥίτζιος fecere recentiores Græci. De iis Plinius, *Ipſum animal, non ut rentur pleriq;, vitæ hominum ſupervacuum eſt: ſi non ſint aculei, fruſtra vellerum mollitia in pecude mortalibus data. hac cute expoliuntur veſtes.* Nempe non quælibet, ſed è lana molliore factæ, *erinaceorum* cute, aut ſpinarum acervo, pectebantur: atque hæ *pexæ* propriè, quæ nempe multo flocco opertæ ſunt, eoque pexo & polito arte fullonis &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 390.

Eripere Campum, verbum Circenſe. Nempe ſicut de primo oſtio miſſis dicebatur, *Occupavit & vicit*; de ſecundo, *Succeſſit & vicit*: Ita de iis, qui tertio oſtio exibant & tamen victoriam conſequebantur, uſurpabatur, *Eripuit & vicit*. uti ex *Tabula* Agitatorum Circenſium diſcimus. Præmium ſiquidem *eripiendum* veluti erat primo & ſecundo loco egreſſis ſiquidem talis palmam conſequi vellet. Aut potiùs intelligendum, *Campum eripi*. Id namque diſertè expreſſit in Circenſibus Scipionis Silius *lib.* 16. ubi omnia Artis hujus vocabula ſtudioſè poſuit:

Tene, Aſtur, certanti feret quisquam æquore palmam
Erepto?

V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 904.

Erithia, opp. Mauritaniæ, à Phœnicibus conditum, de quo V. Salmaſium ibid. *pag.* 289. ut & in voce *Erythia*.

Erminſtraet, ſeu *Ermingſtreet*, una è IV. Angliæ viis militaribus celebrioribus, quam eæ interſecant ac percurrunt, olim à Romanis extructæ: dicta quaſi *via Mercurii*, quem ſub nomine *Irminſuli* Germani vett. coluere. Mercurium autem Græcis Ἐνόδιον dictum, quòd viis crederetur præeſſe, notum. Reliquæ viæ erant, *Watlingſtreat* ſeu *Werlamſtreat*, quòd per Verolamium duxerit; *Ikenildſtreat*, quòd ab Icenis initium habuerit, & *Foſſe*, quòd foſsâ, ut putant, utrinque fuerit munita: dicunturque omnes, *Cheminii Regales*, in *LL*. Edv. Confeſſ. *cap.* 12. & 13. *quorum duo*, inquiunt, *in longitudinem Regni, alii duo in latitudinem diſtenduntur.* Et *pacem Regis* habere dicuntur, ita ut, qui delicta in iis committunt, Regis judicio nudè ſubjaceant &c. V. C. du Freſne *Gloſſar.* & Galfridum Monumethenſem *lib.* 1. *cap.* 18.

Ermulus, apud Aldhelmum Abb. Malmesbur. *Et ubi pridem ejusdem infandæ matricei*, ermuli, *cervuliq́ crudâ fanis colebantur ſuperſtitione in profanis, verſa vice diſcipulorum gurguſtia, imò almæ oraminum ædes, architecti ingenio fabrè conduntur*: l. *hinnuli*, ex Auguſtino *Serm.* 215. ſimile turpitudinis genus, cum cervula, de qua ſuo loco.

Viri Principes. Ex Familia Auſtriacâ.

Erneſtus, cognom. *Ferreus*, ob eximium robur, Princeps Styriæ, filius ſecundogenitus Leopoldi Probi, frater quoq; Leopoldi cognom. *Craſſi* vel *Superbi*, Archiducis Auſtriæ, Styriæ lineæ conditor fuit: ſicut frater ejus major natu Fridericus cognom. *Senior*, Tirolenſem incepit. Reliquis fratribus de tutela Alberti V. altercantibus, ſolus quietus manſit. Ex Cimburgi Mazovia, fœmina robuſtiſſima, pater Friderici III. Imp. electi A. C. 1440. & Alberti, cognom. *Militis*, vel *Prodigi*, fundatoris Academiæ Friburgenſis.

Erneſtus, filius Maximiliani II. Imp. frater Rudolphi II. & Matthiæ Impp. moderati ac placidi ingenii Princeps, bis Polonis commendatus, nunquam tamen ut Rex eligeretur, impetrare potuit. Sic & opinio Gallici regni, cum quo nuptiæ Infantis proponebantur, feſellit. Croatiam verò & Carinthiam rexit, demum Belgio Hiſpani nomine præpoſitus A. C. 1594. qui exitialis ipſi & Hiſpano maximè luctuoſus fuit. Erepti namque Friſii, detractæ Galliæ, arma improſperà, inſidiæ pacis infames, hoſtium res inclytæ ac florentes, apud ipſos inopes & turbidæ: cum in vitæ tædium aut mortis neceſſitatem egere. Gravitas illi morum erat: Belgæ faſtum interpretabantur. Cæterùm rebus haud ſuperior, conſiliis & mandatis facilè regebatur. Ipſum quanto ab initio exſpectatior, tanto præſentem major contemtus excepit, ubi otium, Venus, morbi ipſius innotuere: ita ut famoſis quoq; carminibus laceraretur. Oneravit ejus inſuper famam apud Belgas, quòd urbibus quibusdam Hiſpanorum ingerere præſidia voluit. Poſt pacem obiter tentatam, & concilium Bruxellæ advocatum ſub initium A. C. 1595. lentâ febre attritus & ſanguinante morbo defecit paulo pòſt. Leti cauſam introſpectores ſecti poſt mortem corporis prodidere calculum, & in renibus vermem, etiam tum viventem, qui proxima arroſerat. V. Thuanum *Hiſtor. lib.* 112. & Hug. Grotium *Hiſtor. Belg. lib.* 3. & 4.

Ex Fam. Oldenburgo-Danicâ.

Erneſtus, filius Johannis cognom. *Junioris*, Holſatiæ D. Cæſaris adversùs Turcam miles, prælio ad Agriam A.C. 1596. cum parte exercitus, quæ plenam victoriam jam animo præceperat, ad prædas diſcurrente, ſed à Cicada Baſſà, qui palantibus ſuperveniens magnam edidit ſtragem, oppreſſa, cecidit. Comes ei fortunæ frater quoque fuit Auguſtus: quorum ex fratre Alexandro nepos *Erneſtus* Guntherus, Canonicus fuit Bremenſis & locum tenens prætoriæ cohortis Chriſtiani V. Daniæ R. Pater ex patrueli Auguſta plurium liberorum.

Ex Fam. Palatino-Bavarica.

Erneſtus, filius Alberti, ex veterum Auſtriacæ Marchionum proſapia, ſtrenuus Henrici IV. Imp. adverſus Hungaros miles fuit: Pater Luitpoldi I. cogn. *Pulchri*. Idem nomen patruo ejus fuit, Sueviæ Duci, cui duo filii in hac dignitate ſucceſſere. Item filius Alberti cognom. *Sapientis*, Bavariæ Ducis, ex linea Monachenſi, frater Wilhelmi natu majoris, qui Patri ſucceſſit. Aventini diſcipulus, ſtudiis ſedulam navavit operam, unde inprimis metallicarum rerum peritiam ſibi comparavit ſingularem: Multas quoq; peregrinationes ignotus obivit. Electus Archiep. Salisburgenſis & Epiſc. Paſſavienſis, Eccleſias illas æris alieni ope liberavit, & ſine ſubditorum incommodo opibus auxit. Cùm verò ordines majores ſuſcipere nollet, Epiſcopatum Canonicis reſignavit A. C. 1554. in Comit. Glacenſem in Bohemia ſuo ære emtum conceſſit, & reliquũ ibi vitæ tempus exegit. Obiit A.C. 1560. Mæcenas eruditorum.

Erneſtus, filius ultimus Alberti V. Bavariæ Ducis, Epiſc. fuit Friſingenſis A.C. 1565. & Hildeshemius A. C. 1573. Cùm autem Epiſcopo Leodienſi mortuo A.C. 1580. Ordines Belgici eò promotum cuperent Matthiam Auſtriacum: Hiſpaniæ Regis & Cæſaris favore, *Erneſtus* electus eſt. Demum, Gebhardo Truckſeſſio Archiep. Colonienſi, ob religionem, exauctorato, etiam illam dignitatem eſt nactus, tanquam Princeps opibus & affinitate præpotens, utraque inſuper paternâ ac maternâ ſtirpe illuſtris: quo factum, ut Gebhardo, & ſuis & Palatini Joh. Caſimiri viribus, fruſtra obnitente, Electoratum obtineret. Obiit A.C. 1612. A' quo tempore Archiepiſcopatus Colonienſis in Bavarica familia hæſit. Erneſto enim ſucceſſit, ejus ex fratre Wilhelmo nepos Ferdinandus: quem excepit Maximilianus Henricus, filius Alberti, (qui Ferdinando frater erat,) hodie imperans.

E' Fam. Saxonica.

Erneſtus, Elector Sax. auctor lineæ *Erneſtinæ*, V. in *Lexico*.

Joh. *Erneſtus*, fil. minor natu Johannis Elect. *Erneſto* priore geniti, è fratris Joh. Friderici El. tutela egreſſus, commune regimen cum eo aliquandiu geſſit, partem dein Franconicam A.C. 1542. nactus, Coburgi habitavit. Bello Smalcaldico Cæſari, ut fratris vitæ conſuleretur, Wittebergã tradidit. Item filius Joh. Friderici modò memorati, qui ante Patrem deceſſit.

Joh. *Erneſtus*, fil. natu minor Joh. Friderici II. cum fratre Joh. Caſimiro in gratiã, quã ob turbas à Patre datas exciderant, Comitiis Spirenſibus receptus A.C. 1570. Marcſulæ primùm, dein Iſenaci ſedem habuit, ubi manſit etiam cùm Fratri ſuccederet. Cæterùm ſimplicioris ingenii Princeps, Electori Saxoniæ gratiſſimus extitit: Extinctus ſine prole A. C. 1638.

Joh. *Erneſtus*, filius Johannis Saxoniæ D. è lineâ Vinarienſi, literis & armis egregiè ornatus, magnique animi Princeps, ſuo fratrumque nomine regimen ſuſcepit A. C. 1615. Militarem operam Friderico Palatino Bohemiæ R. Pragæ A.C. 1620. Batavis (à quibus Confeſſ. Aug. liberum exercitium Amſtelodami impetravit) Hagæ A.C. 1621. inde Danis A. C. 1625. adverſus Cæſarem addixit, ſumto legato Fuchſio. Sequente anno Oſnabrugam, Furſtenaviam, Widenburgam cepit. Mox factâ cum Mansfeldio per Marchiam irruptione, multa in Sileſia occupavit. Tum in Hungaria Bethlenio junctus, ſed brevi ab eo diſcors, Martini Fani in Hungaria obiit, proſcriptionem morte ſuâ antevertens. Ex ejus fratribus, quos complures habebat; Bernhardus Briſaci victor, celeberrimus noſtri ævi Ducum evaſit: Wilhelmus & *Erneſtus*, genus propagavere; ille Vinarienſis lineæ continuator, hic novæ Gothanæ conditor. Wilhelmi fil. *Joh. Erneſtus* Vinariæ habitat.

Erneſtus præfatus, fil. Johannis, ſemel fratre Joh. Erneſto abſente, adminiſtravit ditiones, A. C 1621. Inde ipſe quoq; Suecicæ militiæ interfuit: Poſtquam verò Marti valedixit, ditiones ſuas mediis etiam in belli flammis & poſt eas reſtinctas, huic uni incumbens curæ, prudenter, feliciter atq; non ſine multo earum profectu, diu rexit. Permiſſione impetratâ, arcem Gothanam, nomine *Grimmenſtein* in *Fridenſtein* commutato, reſtauravit & unà cum urbe muniit. Pater ex Eliſabetha Sophia agnata *Joh. Erneſti*; qui obiit ante Patrem A.C. 1657. Friderici, Alberti, Bernhardi, Henrici, Chriſtiani, *Erneſti*, & alterius *Joh. Erneſti*. Elogium ejus non nemo hoc carmine cecinit:

Euſebie, Pietas, Virtus, tria Numina, nomen
Dicite quod veſtris par queat eſſe tholis.
Dicitis, Erneſtus: *Sic vere dicitis, unum hoc*
Laudum veſtrarum nomina nomen habet.

Nec omittendus ex eadem Saxoniæ Principum familia, *Erneſtus*, fil. *Erneſti* El. de quo ſuprà: Archiepiſcopus Magdeburgenſis electus A. C. 1476. Adminiſtrator dein Halberſtadienſis factus, fratrum Friderici III. El. & Johannis, qui fratri in dignitate hac poſtea ſucceſſit, in condenda Wittebergenſi Academica adjutor fuit. Moriens ſibi *ſola Servatoris opera ſufficere* teſtatus eſt.

Ex Fam. Zollerio-Brandeburgica.

Erneſtus, filius Joh. Georgii Ducis Jegerndorfii ſeu Carnovii, A. C. 1624. extincti, in Wittenbergica aula aliquandiu vixit, tum Produx Berolini fuit. Obiit improlis A. C. 1624. lineamque, cujus Pater conditor erat, terminavit.

Chriſtianus *Erneſtus*, fil. Erdmanni Auguſti, ante Patrem Chriſtianum, Culmbacenſis vel Beruthinæ lineæ conditorem A.C. 1651. extincti, natus eſt A.C. 1644. In aula dein Berolinenſi aliquandiu verſatus, inde A.C. 1657. Argentinenſem Academiam inviſit: Galliâ dein, Italiâ & Belgio luſtrato ad El. Brandeburgicum rediit. Domum redux adminiſtrationem provinciæ ſuſcepit ipſe, & Comitia Ratisponenſia viſitavit A. C. 1664. pòſt Imperialis exercitus pars ingens.

Ex Fam. Brunſuicenſi.

Erneſtus, fil. Philippi D. Brunſuicenſis, lineæ Grubenhagiæ pius, conſtans ac fortis Princeps, ac ſummus Philippi Haſſiæ Landgravii amicus A. C. 1545. Henricum Brunſuicenſem agnatum ſuum, civitatem Brunſuicenſem vexantem, ut ſe dederet coëgit. Inde in bello Smalcaldico, quo frater ejus Albertus occiſus eſt, dextrum exercitus cornu duxit, A. C 1546. ſed ſeq. anno cum Joh. Friderico Saxoniæ El. ad Mulbergam captus, hujus ſolatio eguit. Dimiſſus brevi, poſtea Carolo V. adverſus Gallos meruit, & prælio Sanquintiniano, ubi fratrem alterum Johannem amiſit, interfuit A. C. 1557. Deceſſit A. C. 1567. filiâ tantùm Eliſabethâ, uxore Johannis Holſatiæ D. relicta. V. Thuan. *Hiſt. lib.* 41. Ex ejus progenitoribus *Erneſtus* quoque fuit, filius Henrici cognom. *Mirabilis*, qui lineam condidit: quemadmodum in fratribus Erneſti præfati Wolfgango A.C. 1595. & Philippo A.C. 1596. extinctis, eadem terminata eſt.

Erneſtus, filius ſecundo-genitus Alberti cognom. *Pinguis*, Ducis Brunſuicenſis, Gœtingenſem ſeu *an der Lein*, Principatum,

in diviſione paternæ hæreditatis nactus: cum ad filium Ottonem cognom. *Armipotentem* vel *Malum*, & nepotem Ottonem cognom. *Cocliten*, in quo ramus defecit, hæreditate ſimul ad Cellenſes & Wolfenbutelanos Principes delatâ, transmiſit.

Erneſtus, fil. Henrici cognom. *Junioris*, ſeu *Medii*, Ducis Lunæburgici, cum Franciſco fratre & aliis Principibus Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcripſit, ac Cæſari obtulit, ſicque Smalcaldico fœderi acceſſit: quæ cauſa, quòd Inveſtitura illi à Cæſare aliquandiu fuit negata. Poſtea ob imperium urbis Brunſuici cum agnato Henrico ei lis fuit, ſcriptis acta. Deceſſit Princeps pientiſſimus A. C. 1546. relictis ex Sophia Megapolitana Franciſco Ottone ſucceſſore; Friderico, cui prælium Siversbuſanum ferale: Henrico lineæ Dannenbergicæ, nunc Wolffenbutelanæ, & Wilhelmo Cellenſis, conditoribus: quorum ille Julium *Erneſtum* inter alios genuit, qui poſt patrem Dannebergæ habitans, obiit A. C. 1636. fratribus minoribus Franciſco & Auguſto ſucceſſione relictâ.

Erneſtus, primogenitus fil. Wilhelmi præfati, Patrì A. C. 1592. extincto, in Ducatu Cellenſi ſucceſſit, obiit A. C. 1611. relicto ſucceſſore fratre Chriſtiano, cognom. *Seniore*. Ejus ex fratre alio Georgio nepos, *Erneſtus* Auguſtus, Epiſcopus Osnabrugenſis, ex Sophia Palatina, egregiæ prolis parens eſt.

Ex Familia Badenſi.

Erneſtus, filius Chriſtophori, Marchionis Badenſis, ex Otilia Catimeliboccenſi, caput fuit lineæ Durlacenſis, ſicut Badenſem major natu frater ejus Bernardus inchoavit. Tenuit itaque, cum Hochbergenſi Marchionatu ac Roetelana ditione, inferiorem Principatum, in quo Durlacum, unde lineæ nomen. Evangelicæ Religionis cultor, tranſegiſſe dicitur A. C. 1537. cum nepotum ex Fratre tutoribus, ut ſi ob alterius æs alienum non ſolutum alteri moleſtia crearetur, hic illius Præfecturas aliquot occupare, & tantisper retinere poſſet, donec ſatisfaceret. Eo nati, ex Eliſabetha Brandeburgica, Bernardus A. C. 1553. Albertus, cùm ex bello Turcico rediret, A. C. 1542. mortui, & ſtemmatis propagator Carolus: de quo V. ſuprà.

Erneſtus Fridericus, filius natu maximus Caroli prædicti, ex Anna Palatina, cum Hochbergia Rœteliam accepit, ſed fratris dein filio *Erneſto* Jacobo, cujus pridem tutor Evangelicam religionem (a patre hujus Jacobo abolitam) faceſſere juſſis Romanis, reſtituerat, ſucceſſit. Pro Joh. Georgio Brandeb. Epiſcopo Argentinenſi in caſtra venit, A. C. 1592. ex quo, ei ob vaſtatas ditiones Hanoicas, is intentata eſt. Edoardi agnati ditiones, ob debita, occupavit. Ad Reformatos dein animo applicito, obiit, A. C. 1604. nullâ ex Anna Oſtfriſia prole ſuſceptâ. V. Thuan. *Hiſtor. lib.* 99. 104. & 109. Ei ſucceſſit frater Georgius Fridericus.

Ex Familia Haſſiaca.

Erneſtus, ex filiis Mauritii Haſſiæ Landgravii, è ſecunda conjuge Juliana Naſſovia, cùm pro matre arma gereret, à Lambojo prope Geiſecum captus eſt A. C. 1648. Dein, cùm prius A. C. 1651. in arce ſua Reinfelſa, cum Valeriano M. excito Gieſſâ Haberkornio & Menzero, inſtitui colloquium curaſſet, paulo pòſt Coloniæ, cum uxore Eleonora Maria Solmenſi, religionem Pontificiam amplexus, ſcriptis illam defendit: quibus reſponſum oppoſuit Drelincurtius, inſignis Theologus Gallus, Eccleſiæ Reform. Pariſienſis, quæ Carentone colligitur, Paſtor.

Ex Familia Aſcania.

Erneſtus, nepos Alberti VI. Marchionis Saliſquellenſis, ex filia: filius Sigiſmundi Aſcanii, ad filios Ottonem VI. Henricum, *Erneſtum*, (quos *Walpanos Comites* nominant) Richardum & Eſicum, ſucceſſionem transmiſit. E quibus Eſici filius Otto M. ſeu *Dives*, filium cumprimis celebrem habuit Albertum cognom. *Urſum* ſeu *Pulchrum*, novum quaſi gentis conditorem; de quo V. ſuprà.

Erneſtus, filius Georgii, Principis Anhaltini, extincti A. C. 1474. frater Waldemari, majoris natu, cujus filius Wolphgangus *ἄγαμος* conceſſit fatis A. C. 1566. ex Margareta Monſterbergiâ ſuſcepit Johannem, Georgium & Joachimum: quorum ille Deſſaviam tenuit, iſti Hatzkerodana ditio obtigit, ille Serveſtam nactus, inter alios Joachimum *Erneſtum* genuit, qui unus poſt plura ſecula totius Principatus fuit poſſeſſor. V. in voce *Joachimus*.

Joh. *Erneſtus*, ex filiis præfati Joachimi Erneſti, bellis Gallicis, Belgicis & Hungaricis clarus, obiit A. C. 1601. cœlebs. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Gen.*

Comites illuſtres.

Joannes *Erneſtus*, Com. Naſſovius, filius maximus natu Joannis, ex Magdalena Com. Waldeccia, natus A. C. 1582. bellis Belgicis inclaruit; frater Joannis Mauritii, Americanâ expeditione celebris, Cyr. Lentulus *Geneal. Principp. & Comitum Naſſov. MS.*

Erneſtus, Com. Schavvenburgicus, (è cujus Majoribus Gerhardus Holſatus D. Sleſvici, per Hedvigem filiam, generum habuit Theodoricum cognom. *Fortunatum*, Com. Oldenburgicum, mortuus A. C. 1459. Otto dein Holſatiam, quam poſt avunculi obitum Chriſtianus I. Dan. R. ſuæ ditioni adjunxerat, genti ſuæ adſerere conatus, acceptis demum 43000. flor. & Pinnenbergio Comitatu, jure ſuo ceſſit A. C. 1460.) à Ferdinando II. Imp. titulum Principis & Com. Holſatiæ nactus eſt. Quod cùm Chriſtianus IV. Dan. R. in ſui præjudicium fieri contenderet, cùm ex Majoribus ejus nullus Principatus nomen, nec poſt ceſſionem memoratam Holſatiæ titulum geſſiſſet; & proin nec ſeſſionem in Imperio Schavvenburgici haberent, nec onera Imperii, exemti ab Holſatis, portarent, contentio orta eſt. Ad quæ *Erneſtus*, negans in præjudicium Regis quidquam factum eſſe, contendit Principatus nomen illis ditionibus datum eſſe, quæ ſine controverſia ad ſe ſpectarent: Holſatiæ verò titulum ab Holſatis ipſis ſibi eſſe tributum. Cæſar quoque pro Comite literas ſcripſit: ſed armis, ut cederet, hic adactus eſt: A. C. 1620.

Erneſtus, prænom. Wolſgangus, Com. Werthemius, filius Ludovici è familia Leonſtenia, in bello Turcico primùm, A. C. 1598. dein Germanico, ſtipendia meruit. Obiit improlis: frater Chriſt. Ludovici, qui Virnenburgiam & Joh. Theodorici, qui Rupifortiam, lineas condidere.

Erneſtus, Com. Mansfeldius, à Bohemis unà cum Com. Turrenſi Exercitui præfectus eſt, A. C. 1618. Pilsnam urbem, quòd obſidionem quondam ſub Huſſitis fortiter toleraſſet, plus æquo tumidam, expugnavit: electi dein Regis Friderici Palatini cauſam fortiſſime tuitus, illo victo A. C. 1619. partem Bohemiæ aliquandiu tenuit, donec victricibus armis cedere coactus eſt. Etiam A. C. 1621. conventu Moguntino Unione diſſolutâ, omnibusque præſidiis Friderico paulatim demtis, ſolus pro ipſo arma gerere non deſtitit, in Palatinatu Hiſpanorum ſucceſſus moratus, & Franconiam Alſatiamque depopulatus. Donec Chriſtiano Brunſuicenſi, qui auxiliares Friderico copias adducebat, ad Hæchſtam à Tillio victo A. C. 622. à Rege cum Chriſtiano actis gratiis dimiſſus eſt. Qui ambo ab Hollandis advocati, in itinere ad Floriacum cum Corduba no æquo Marte conflixere: obſidionem dein Bergarum ad Zoomam ſolvere Hiſpanis coactis. Inde Daniæ Regis partes amplexi, ſtrenuè pro eo A. C. 1625. arma circumtulerunt: ad Deſſaviam tandem. Mansfeldius victus, cùm cauſam, quam ſemel tutandam ſuſceperat, ad extremum usque propugnare non ceſſaret, veneno interiit, in Dalmatia A. C. 1626. quo ipſo quoque Joh. Erneſtus D. Vinarienſis & Chriſtianus præfatus, earundem partium clariſſimi Duces, occubuere, &c. Addatur prædictis *Erneſtus* Ludovicus D. Pomeraniæ, filius Philippi, qui Wolgaſtenſem partem nactus, annoque 1592. extinctus, ex Sophia Hedvige Brunſuicenſi, filium reliquit Philippum Julium cognom. *Animoſum*, ſine prole extinctum A. C. 1625.

Erodius, Græcè Ἐρωδιὸς, aliàs *Ardea*, V. ſuprà ubi de *Diomedeis Avibus*.

Erogare, Græcè ἐξοδιάζειν, Lat. expendere, ac *detrahere de ſummo*; ſicut *derogare*, propriè *attrahere* eſt, auctore Feſto. Unde Solinus *cap.* 2. ubi de Corallis, *ubi ſe ſupera attolluntur, naturalibus ſaxis derogati, lapides fiunt*. Ut enim corallium extrahatur fundo maris, ferramento præciditur, ſicque *derogatur*, h. e. deſcinditur & detrahitur naturali ſaxo, Salmaſius *ad Solin.* Hinc *Erogationes*, in *Cod. Theod. l.* 6. *tit. de murileg. & Gynæciar. Opifices veſtiis lineæ contexendæ, in uſum* erogationum *noſtrarum, operam dantes*: idem ſunt, quod *Sacrum Ærarium* ſeu *Sacræ Largitiones*, Salmaſius *ad Diadumenum Lampridii*. Et *Erogator militaris annonæ*, in *leg.* 16. *C. de Caſtr. pec. lib.* 12. qui *rogam* militibus & ſtipendia perſolvebat: de qua dignitate V. Gregorium M. *lib.* 7. *Ind.* 2. *Epiſt.* 77. & 130. Apud Senatorem *lib.* 12. *Epiſt.* 11. *Erogator obſoniorum* eſt, qui obſonia à Principe populo collata diſtribuebat, C. du Freſne *Gloſſar.*

Erojadæ, Græcè Ἐροιάδαι, pop. Atticæ, ad tribum Hippothoontidem pertinens, Jac. Sponius *Itinerar. Part.* 3. ubi de 174. *Atticæ Pop.*

Eros, Græcè Ἔρως, corona dicta eſt accuratè plexa, ἐκ πάντων ἀνθέων, *ex omnibus floribus*; παρὰ τὸ ἔρω, τὴν γῆν, ὥσπερ στέφανος ἐρανισμένος ἐκ γῆς, *tanquam corona è terra collecta*. Cujus generis fuit illa, quam geſtabat mulier Apollonio per quietem viſa, apud Philoſtr. in *Vita* ejus, *lib.* 4. στέφανος πάντ' ἔχων τὰ ἐν γῆς καὶ ἐν θαλάττης, *corona omnia continens, quæ in terra mariq;*, flores inprimis ſpecioſiſſimos. Et quidem mortuis inprimis eæ nectebantur, *Etymolog.* Ἔρως, & Lucianus, ubi de more ſepeliendi mortuos. Unde per excellentiam ἐστεφανωμένοι, *coronati*, dicebantur &c. uti pluribus exponit C. Paſchalius *Coronarum lib.* 2. *cap.* 12. & *lib.* 4. *cap.* 5.

Erpachium, adde: Stirps horum Comitum inter Franconiæ familias, ſemper illuſtris fuit habita, quam ab Eginhardo Caroli M. genero nonnulli deducere amant. In ea licèt ſæpius diverſæ lineæ ortæ ſint, nulla tamen earum ætatem tulit, unde ad unam ſubinde tota rediit Familia. Qui nunc ſuperſunt, omnes fratres ſunt Georgio Alberto Patre, ſed duabus matribus, profati. Ex Magdalena enim Naſſovia, genuit is Georgium Erneſtum (n. 1632. maritum Carolæ Chriſtinæ Hohenloicæ & ſo-

rores: ex Eliſabetha verò Hohenloica, Georgium Fridericum (n. 1636. den. 1653.) Georgium Albertum, (extinctum A. C. 1645.) Chriſtinam Eliſabetham (n. 1641. ux. Salentini Erneſti Com. Manderſcheidii) Georgium Ludovicum (n. A. C. 1643. cui nupſit Amelia Catharina, filia Philippi Theodorici Com. Waldeccii) Georgium (n. 1646. maritum Ludovicæ Annæ, fil. Georgii Friderici Com. Waldeccii) & Georgium Albertum (n. 1648. cui uxor obtigit Anna Chriſtina Dorothea Hohenloica *in Waldenburg* &c. E quibus Georgius Com. *de Erpach in Furſtenau*, ex Luiſa Anna præfata, Sophiam Carolam (n. 1672. den. 1673.) &c. Com. *de Erpach* ſuſcepit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 99. *& part. III. p.* 1. *&* 88.

Errantes, facibus noctu iter dirigere ſoliti. Statius *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 241.

> ——— ——— *quoties emiſſus eunti*
> *Limes & errantum comites ſolatiá flammæ*
> *Deſtituunt? gelidæq́ ſacem vicere tenebræ!*

Ubi proin aptè comites flammas *errantum ſolatia* vocat. Ovidius *Metamorph. lib.* 1.

> *Ut facibus ſepes ardent, quas fortè viator*
> *Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit.*

Quo de more Veterum V. Iſaac. Caſaubonum *ad Suetonii Caſarem cap.* 31. Ab hominibus vox tranſlata ad ſtellarum quaſdam, V. infrà ubi de *Planetis*. Herbæ item, quarum *erraticæ* illæ dictæ, quæcunque ſpatioſiùs fruticant & per terram ſerpunt, aut ſub terra radices latiùs ſpargunt. In ſpecie verò *erraticum* intybum vocatur, quod & *ambula*, uti diximus in hac voce, plura autem hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 831. Itidem, *Error à Deo*, de quo Plotinus *Ennead. IV.* 8. 1. & 5. qui lapſum primorum Parentum adumbrare videtur Pfannero, quemadmodum & *Fuga* Empedoclis, V. eum *Syſtem. Theologiæ Gentilis purior. cap.* 7. *§.* 10.

Erubris, vulgò *Rouer*, aut *Rober*, fluv. Germaniæ, ad vicum cognominem, in Moſellam dextrum (ſicut è regione Celbis) influens. Utriusque meminit Auſonius *Moſellâ*.

> *Te rapidus Celbis, te marmore clarus* Erubris,
> *Feſtinant famulis quamprimùm allambere lymphis.*

V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Celbis*.

Erubrus, adde: V. *Erubris*.

Eruca, apud Martialem *lib.* 11. *Epigramm.* 18. ubi de prædio admodum ſterili,

> *In quo nec cucumis jacere rectus,*
> *Nec ſerpens habitare tota poſſit.*
> Erucam *malè paſcit hortus unam;*

vermiculus eſt, qui olera depaſcitur, Belg. *Ruyp*, de quo V. Plinium *lib.* 17. *cap.* 24. Idem herbæ nomen, quam *ſalacem* nominat idem Poëta *lib.* 10. *Epigramm.* 48. quòd amorem concitet. Unde in cœna nuptiali apud Romanos, præter cœteras epulas, bulbi, pinei, nuclei, *erucæ*, piper, appoſita leguntur. V. J. C. Scaligerum *Poëtices lib.* 3. *cap.* 161. & de illa plura apud Plinium modo laudatum *lib.* 19. *cap* 8. &c.

Erucius Clarus, quo bis & Severo Coſſ. natus eſt Severus Imp. memoratur Spartiano in *Vita* hujus. Pater filii cognominis, qui inter Nobiles Romanos, ſine dictione cauſæ, Severi juſſu, occiſos numeratur eidem Scriptori. *Erutius* alii habent, ſed *Erucius* in lapp. & in Auctorum ſcriptis nominatur. Salmaſius *Notis ad locum*.

Eruditi, propriè dicuntur, qui φιλολογίαν, ſ. *hiſtoriæ & rerum antiquarum cognitionem literasque humaniores*, tenent, ut ex Tullio docet Caſaubonus *ad Auguſtum Suetonii cap* 89. ubi hic Auctor φιλολογίαν, *eruditionem variam*, & Caligulam *cap.* 3. ubi *eruditionem* ſimpliciter vocat. V. infrà in voce *Philologia*.

Erumandus, fluv. regionis Arachoſiorum, memoratur Solino *cap.* 54. *Arachoſiam Erumando flumini impoſitam Semiramis condidit.* Sed malè cum *Arachoto* confunditur, altero fluv. ejuſdem regionis, ad quem urbs ſita. *Erumandus* verò, Parabeſten Arachoſiæ urbem, aut Bartietin potiùs ſeu Bartietarum regionem, alluit: qua de re V. Salmaſium *ad eum pag.* 1175.

Erythes, adde: V. quoque Voſſium *de Orig. & progr. Idolol. lib.* I. *cap.* 34. *lib.* 3. *cap.* 8. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 283. *& ſeqq.*

Erythræ, adde: Urbis hujus memoriam ſervat nummus, in cujus altera parte caput turritum, cum *Inſcr.* ΕΡΥΘΡΑΙ in altera prora navis expreſſa, cum lemmate, ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ; memoratus Jac. Sponio *Itiner. Part.* 3. *pag.* 189.

E S.

E. S. in *Notis* antiquis, *in Senatu*, notat &c.

Eſajani, in Ægypto dicti ſunt Acephalorum quidam, à quodam *Eſaja* diacono, qui è Palæſtina miſſus Alexandriam, ut eorum Epiſcopus eſſet, ſed non receptus ab omnibus eſt. Liberatus *Breviar. cap.* 18.

Esbonitæ, adde: Ab opp. Ἐσβὼν, quod Ptolomæus Ἐσβοῦς vocat, & in Judæa ſeu tertia Palæſtina collocat, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 488.

Eſca, ἴσκαι recentioribus Græciæ Medicis, propriè appellantur fungi, arboribus innaſcentes, quòd hi olim pro fomitibus eſſent, & *eſcæ* dicerentur. Servius ex *libro Commentariorum Claudii quarto*: *Fomites aſſulæ ambuſtæ, ligna excavata, à fungis nomine accepto.* V. infrà in voce *Fomes*: uti de *Eſca illice*, Salmaſium *ad Solinum pag.* 338. & de *Eſcariis*, ſeu *Acetariis*, *pag.* 375. 1273. & 1326.

Eſcaëtor, Magiſtratus apud Anglos, cujus munus erat, res in fiſcum Principis quolibet jure redactas, in provinciis diligenter exquirere & colligere: quemadmodum olim *Caſariani*, *bona ad Principem devoluta*, *velut vacantia*, *occupabant*, *leg.* 2. *Cod. Theod. de bonis vac.* A' voce *Eſcaeta*, quâ ut plurimum appellantur bona, prædia, immobilia vel mobilia quævis, quæ ex delicto & forisfactura vaſſalli vel alio quolibet caſu devolvuntur in Fiſcum Domini feudi. Iſtiusmodi officialem in unoquoque Angliæ Comitatu, qui, à Magno Theſaurario annuatim conſtitutus, ſi eo militaverit & piſcatus ſit, exacto verò miniſterii ſui anno ad idem exequendum non fuerit receptus, habuiſſe Magnates aliquot, refert Spelmannus ex *Statutis* Henrici VIII. *cap.* 8. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Eſcalona, nomen Ducalis in Hiſpania Familiæ, ex Gironis & Pacheeis oriundæ, de quibus *infrà*. Johannes enim Pacheeus, March. *de Villena* & D. de *Eſcalona*, cùm duos haberet filios, primogenitus *Pachecì* ſervavit nomen & Duces de *Eſcalona* proſevit; alter filius Petrus, à matre *Portocarreri* accepit nomen, & ex ſe Marchiones Villæ Novæ dedit. Itaque Joh. Ferdinando Pacheco D. *de Eſcalona* & Mariâ Portocarrera genitus Didacus I. Pacheeus obiit A. C. 1559. pater ex Johanna Henricià Didaci II. qui ex Luiſa *de Cabrera & Bobadilla*, genuit Franciſcum Pachecum *de Cabrera & Bobadilla*, Ducem *de Eſcalona*, defunctum A. C. 1574. quo, & Johannâ Toletanâ, quæ obiit A. C. 1595. natus Johannes Fernandez, defunctus A. C. 1615. ex Seraphina Bragantina reliquit Philippum Johannem Balthaſarum D. *de Eſcalona* Com. de S. Stephano & Xiquena (cui uxor obtigit Catharina de Zuniga de Peneranda) Didacum Lopezium (maritum Luiſæ Bernardæ March. *de Moya*,) Franciſcum & Catharinam, cum Johanna. V. Philipp. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 40.

Eſcaplum; Anglis *Eſcaping*, ex Gallicò *eſchapper*, evaſio fugaque eſt; & uſurpatur apud Anglos, de reo aliquo detento & in carcerem miſſo, qui libertate donatur, antequam Judicis ſententiâ & mandato liberetur: idque vel incuriâ, vel conſenſu ejus, cujus fidei erat commiſſus, quo utroque caſu hic ejuſdem criminis, quo reus, damnari & ſi feloniæ, tanquam *felo*, ſi proditionis, tanquam *proditor*, puniri conſuevit. Reorum autem cuſtodia non tantùm Carcerariùm ſpectabat, ſed & loci incolas: adeò, ut ſi reus per eorum incuriam evaderet, ii *Eſcapii* pœnam modò dictam incurrerent. Quam ob cauſam, cùm reos cuſtodiendi onus Urbium incolis non leve eſſet, ab eo ſæpe beneficio Principum leguntur exemti, uti pluribus docet Carolus du Freſne, *ubi ſuprà*.

Eſchatocollion, apud Martialem,

> *Vix lectis tibi paginis duabus*
> *Spectas* eſchatocollion *Severe:*

Græca vox eſt & ſignificat extremam ſchedam, ultimo nempe loco glutinatam; quam alibi idem Poëta dixit *ſummam ſchedam*,

> *Ohe jam ſatis eſt, ohe libelle,*
> *Jam pervenimus usq; ad umbilicos*
> *Tu procedere adhuc & ire quæris,*
> *Nec ſumma potes in ſcheda teneri.*

Poſt extremam nempe ſchedam, nulla amplius ſcheda eſt; ſed libelli integumentum & umbilici. Ei opponitur πρωτόκολλον: de qua utraque voce, ut & tota Vett. Re Chartaria, V. Salmaſium *ad Flav. Vopiſcum in Firmo*.

Eſcuderius, Scutifer, ex Gall. *Eſcuier*, ſed propriè famulus, apud Monachos, du Freſne in *Armiger*.

Eſculus, Græcè αἰγίλωψ, non πλατύφυλλος, ut nonnulli volunt, arbor Jovi olim ſacra. Virgilius *Georg. lib.* 2.

> *Pars autem poſito ſurgunt de ſemine, ut altæ*
> *Caſtaneæ, nemorumq; Jovi quæ maxima frondet*
> *Eſculus* ———

A' proceritate, firmitate & diuturnitate commendatur *ibid.*

> *Eſculus inprimis, quæ quantum vertice ad auras*
> *Æthereas, tantum radice in Tartara tendit.*
> *Ergo non hyemes illam, non flabra, neq; imbres*
> *Convellunt, immota manet multosq; per annos*
> *Multa virûm volvens durando ſecula vincit.*

Glande ſuâ, non minùs ac quercus cæteræ ſpecies, primos homines pavit, nondum inventis frugibus, unde ab *eſca* nomen accepit, juxta nonnullos, ſicut *fagus*, à Gr. φάγω. V. infrà in voce *Fagus*. *Hinc Samnitium bello civica (corona) iligna primò fuit; poſtea magis placuit ex eſculo Jovi ſacra. Variatumque & cum quercu eſt; ut data ubique quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis*, Plin. *lib.* 16. *cap.* 4. Tanti illa apud Vett. habita eſt. Sed & coronam Pythicam fuiſſe primitus ex *eſculo* nexam, nondum repertâ lauru, docet Ovidius *Metamorph. lib.* I.

> *Hic juvenum quicunq; manu, pedibusve, rotave*
> *Viceras,*

Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem,
Nondum laurus erat ——

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 6. cap.* 24. & *lib. 7. cap.* 11. plura verò de hac arbore, apud Plinium *lib. 12. cap. 1. lib. 16. cap.* 3. 6. *lib.* 17. *cap.* 20. &c.

Eſgardium, in *Statutis* Equitum Melitenſium, Tribunal Appellationis in rebus criminalibus notat, apud Dominicum Macrum *in Hierolexico*. V. quoque C. du Freſne *Gloſſar.* in hac voce.

Eſiciatæ, recentioribus pro *iſiciatæ*, dicta inſicia & minuta lia exoarne, quibus vulgò farciebantur avium ventriculi, ut anſerum & gallinarum. Vetus *Epigr.* cujus lemma, *Eſiciata*,

Amiſit proprias vacuato corpore carnes,
Accepitq; novas, dedit ac uſulis, & gratis lucrum
Perdendo acquirit, damnum bene crevit in illa.

Item aliud, de anſere farto,

Eminet impletus pullorum carnibus anſer,
Et varias menſæ torridus ambit opes
Inguinibus nam perſtat olus, ventriſq; ſoluti
Truditur è medio eſiciata *nitens.*

Apud Apicium *eſiciata vulvulæ & cirellorum iſiciatorum*, mentio eſt: Græci [illegible] vocant, V. infrà in *Iſicia*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Lamprid. in Heliogabalo.*

Eſophorium, Græcè Ἐσωφόριον, apud Anaſtaſium in *Vita* Joannis Eleemoſynarii, *Ille ergo putans, quòd egenus eſſet, exſpoliavit ſe Eſophoriũ ſuum, quod illius melius erat & dat ei.* Mox *hypocamiſum* dicitur eidem, *Et dicebat ſemper, quòd poſſet intentione dandi pauperibus expoliare divites, & ipſum etiam hypocamiſum ab eis venerolè auferre.* Ὑποκάμισα enim Græci recentiores, item [illegible], vocarunt, h. e. ad verbum, *Interulas.* Uti enim Græci ſub χιτῶσι habebant χιτωνίσκους, ſic Latini ſub tunicis interulas, quæ immediatè corpori & ἐπὶ χρωτὶ inſidentes, lineæ erant & noſtris camiſiis reſpondebant. *Subuculas* quoque appellavere, & *lineas* ſimpliciter V. Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio cap.* 5.

Eſpinæa, Gall. *Eſpinay*, Familia Galliæ illuſtris: in qua *Dominorum de Eſpinay* mentio jam ſeculo duodecimo reperitur. Primarius eorum ramus, quibus demum Marchionum *d'Eſpinay* ac Com. *de Durtal*, titulus acceſſit, exaruit in Franciſca, quæ Henrico Schombergio marito hæreditatem attulit. Ejus verò Patrui magni Lodovicus Marchiones *de Vancouleur* atque Antonius Dominos *de Broon* ac Barones *de Molay* dederunt. Ex eadem ſtirpe rami Dominorum *de Duiſſe*, *Boiſguerroults* (qui dein Marchionum hujus nominis ac Com. *de Roſembat* titulis ornati ſunt) & *de S. Luc* (inter quos primogenitus nomen C. *de Eſtelan* geſtat.) Ut ad Franciſcam redeam, Henricus Dom. *d'Eſpinay*, qui obiit A. C. 1506. pater fuit Guidonis II. extincti A. C. 1522. avus Guidonis III. defuncti A. C. 1551. quo & Luiſâ *de Goulaine*, natus Johannes Marchio *Eſpinæus*, obiit A. C. 1591. pater ex Margaretha *de Scepeaux* Claudii, qui defunctus A. C. 1578. ex Franciſca Rupifulcaudia, reliquit Carolum March. *de Eſpinay*, Com. *de Durtal*, qui improlis deceſſit A. C. 1609. maritus Margaretæ Rohaneæ *Guimenay*, & Franciſcam hæredem, nuptam Henrico Schombergio Com *de Nanteuil*, Domino *d'Eſpinay*. Spenerus ubi ſuprà, *Part. II. pag.* 71.

Eſpinoia, Familia Principatus titulo inſignis, V. infrà *Melunia.*

Eſquilina Tribus, ſecunda ex quatuor urbanis, ab *Eſquiliis* dicta eſt: Ejus meminere Dionyſius, Livius, Varro, Plinius ac Feſtus.

Eſquilinus Mons ſeu *Eſquiliæ*, adde: A' Tullo Rege ſexto urbi additus & pomerio incluſus, nomen accepit, ut pleriſque videtur, ab excubiis, quas Romulus in illo habuit, cùm Tito Tatio parum fideret; quaſi *Excubinus.* Alii à quiſquiliis dictum eum *Eſquilias* arbitrantur, quòd aucupes ibi quiſquiliis ſparſis avibus illuderent. Alii verò, quòd excultæ Eſquiliæ à Rege Tatio in illo monte fuerint, ſic appellarunt. V. Varronem *de L. L. lib.* 4. Colles in eo fuere tres, Ciſpius, Oppius & Septimius: Habuit ab Ortu Urbis muros, verſus aggerem & caſtrum Prætorium: à Mer. viam Lavicanam: ab Occ. vallem inter Cœlium & Palatinum longè latèque patentem: à Sept. Viminalem. Quomodo excultus olim & quibus ædificiis ornatus hic mons fuerit, V. in voce *Regiones*, in deſcriptione Regionis quintæ, quæ quia maxima parte hunc monte conſtabat, *Eſquilina* dicta, Vicos inter alia habuit quindecim, cum Vico Africo in Eſquiliis antiquo: Lucos octo: Ædes ſeu Templa duodecim: Ædiculas ſedecim: Sacella tria, Amphitheatrum, Circum, Forum, Baſilicam, Regiam Servii Tullii, Hortos varios, Vivarium, Thermas duas: Balineum Novati, & privata 75. Nymphæum Alexandri: Lavacrum Agrippinæ: Lacus Promethei duos & ſine nomine 179. Caſtellum aquarum Marciæ, Juliæ & Tepulæ: Arcum Gallieni: Macellum Livianum, Horrea 23. Piſtrina 22. Domos 180. &c. de quibus prolixè agentem adi Onuphrium Panvinium *de deſcr. XIV. Regionum urbis Romæ.* Jam vero mons hic cum reliquis rariſſime habitatur, maximâ ex parte hortis & diſperſis hinc inde templis, aut clauſtris religioſis occupatus: aut veterum ædificiorum ruderibus obrutus: Vetuſtiſſimis temporibus fageam ſylvam habuit &c. V. Joh. Roſinum *Antiquitatum Rom. lib. 1. cap.* 8. 9. & 13.

Eſſedum, apud Martialem *lib. 1. Epigramm.* 105.

Turpes eſſeda quòd trahunt biſontes;

currus Britannicus eſt, petoritum. In quo etiam domi geſtari vehique ſolebant Romani. Idem *lib. 12. cap.* 57.

Et rus in urbe eſt, vinitorq; Romanus,
Nec in Falerno colle major Auctumnus,
Intraq; limen latus eſſedo curſus.

Ad quem locum V. Fr. Modium *Novantiq. Lection. cap.* 109. In *Gloſſ.* exponitur ἅρμα Γαλλικόν, *vehiculum Gallicum*, de quo V. Livium quoque, inprimis *lib. 1. cap.* 28. ubi *eſſedis carriſque ſuperſtantem armatum Gallum, Romanos in fugam vertiſſe*, ait: & plura, apud Jo. Laurentium JC. *de Re vehicularia.* Hinc *Eſſedarii*, milites Galli, apud Jun. Philargyrum *lib. 3. Georg. Latini Poetæ*, & gladiatorum genus, apud Suetonium *Caligula.*

Eſſeni, qui & *Eſſæi*, aliis *Oſſeni*, *Heſſæi*, vel etiam aliquando *Haſidæi*, ſecta Judæorum magni nominis, qui quòd altius & ſublimius omnia ſpecularentur, ſoli Philoſophorum in iſta gente titulum mereri videbantur; Rationalem Philoſophiæ partem, velut non neceſſariam, Naturalem ut altiorem, illam Sophiſtis, hanc otioſis hominibus relinquebant, de Deo, creatione ac virtutibus diſputantes. Euſeb. *lib. 8. præpar. cap.* 4. apud Georgium Hornium *Hiſt. Phil. lib. 4. cap.* 2. Nomen eis à Syriaco אסא *aſa*, quod θεραπείαν, *curam, ſanationem* deſignat. Unde toties viri hujus ſectæ Θεραπευταὶ, fœminæ verò Θεραπευτρίδες, nuncupati ſunt, quia præter ſtudium Biblicum, cui præcipuè vacabant, Medicinam quoque diligenter excoluere. Cum Stoicis quædam, cum Pythagoreis plurima, habuere communia: 1. *Bona communia.* 2. *Abſtinentiam à voluptatibus.* 3. *Veſtitum candidum.* 4. *Juramenti fugam.* 5. *Venerationem natu majorum tantam, ut, cùm in 4. ordines dividerentur, ſi quis ex ſuperiori aliquem ex inferiori ordine tetigiſſet, pollutus haberetur.* 6. *Aquæ in potu uſum* 7. *Θυσίας ἀψύχους, ſacrificia inanima.* 8. *Fatum.* 9. *Silentium, quod in menſa rigorosè exigebant.* Unde decem ſimul ſedentibus, nemo loquebatur invitis novem. Drus. *de trib. ſect. lib.* 4. *Initiationis item ritum Pythagoricæ non diſſimilem. Neminem enim in conſortium, niſi per 4. annos continuos probè exploratum, admiſere: quorum primo ipſi Dolabellum, Perizoma & Veſtem albam conceſſerunt: Secundo, in ſacris illum inſtruere cœperunt: Tertio & quarto meliùs ſubactos, tandem ſub Juramenti fide, in Ordinem ſuum recepere.* Porrò 10. *Ortum verſùs adorabant.* 11. *Peculiari cultu Angelos proſequebantur.* 12. *Sabbathum præ aliis rigidè obſervabant, ſicut etiam* Ἑβδομάδας ἑβδομάδων, *id eſt, ſeptimam quamque hebdomadem religioſè celebrarunt.* 13. *Cœlibem agebant vitam:* quod tamen non de omnibus intelligendum &c. Horum plus quam quatuor millia, relictis urbibus agros colentes, nec hic certa incolebant loca, ſed hinc illinc facilè migrabant: Interim Scholas habebant, ad hortos Balſami & Palmarum, circa Hierichuntem: quod tamen Theoreticos ſolùm in ſecta hac ſpectabat, qui totos ſe ſpeculationibus dedere. Practici verò, alterum *Eſſenorum* genus, qui manuariâ operâ vitam ſuſtentabant, in urbibus verſabantur: de die bis edebant, cùm alteri non niſi cœnam caperent: aquâ & pane victitabant, cùm alteri pane & ſale, vel etiam hyſſopo veſcerentur. De Practicis Philo *in lib. Quòd omnis vir probus.* De Theoreticis, *lib. ſeq. cui titulus de Vita Contemplativa*, prolixè agit. Originem Sectæ hujus quidam à Rechabitis, imò altiùs à Kenitis, quorum mentio Judic. *cap. 1. verſu* 16. arceſſunt. Sed Kenitæ, non ſectæ, verùm gentis familiæque nomen erat: & Rechabitæ non domos, ſed tentoria inhabitantes, neque agrum colebant, neque vineam plantabant, quæ omnia ab *Eſſenis* factitata ſunt. Cum Nazaræis illos quidam confundunt, ſed malè: Non acceſſus enim ullus ad templum *Eſſenis* patebat, at Nazaræi, voto defuncti, ibi ſe Jehovæ ſiſtere tenebantur, Numer. *cap.* 6. Unde in obſcuro ſectæ hujus initia latent. Primus, *Eſſeni* nomine notus, Judas quidam fuit, qui ſub Ariſtobulo filio Johannis Hyrcani, adeoque centum ante C. N. annis, floruit: ſed jam antè hanc ſectam viguiſſe, ex Joſepho *lib. 13. Antiqq. Jud. cap.* 9. patet, ubi Phariſæos, Sadducæos & Eſſenos memorat, circa tempora Jonathæ, fratris Judæ Maccabæi, qui quinquaginta annis Ariſtobulo antiquior fuit. Hoc certum eſt, duraviſſe ſectam hanc ad tempora Servatoris noſtri, & ulterius quoque, ut ex Joſepho & Philone dilucet. Interim expreſſa eorum mentio in N. T. nullibi fit, tum quia pauci admodum tum temporis, tum quia tranquilli & quieti, non ita contradicebant ac refragabantur Chriſto, quemadmodum Phariſæi ac Sadducæi ſolebant. Interim in Epiſtolis Paulinis paſſim dogmata illorum refutata legimus. In genere dogmata eorum rejicit Apoſtolus Coloſſ. *cap. 2. verſu* 20. cùm ait: τί δογματίζεσθε; *Eſſenos* autem conſtitutiones rituſq; ſuos Δογμάτων nomine inſigniviſſe notum. In ſpecie dein illorum quædam recenſet *verſu* 9. *Ne ederis, neque guſtaris, neque attigeris:* Quos ritus cùm obſervarent, διὰ πόθον σοφίας, ut ait Philo, *ob amorem Sapientiæ*, pergens Apoſtolus *rationem* tantùm, i. *ſpeciem Sapientiæ* habere dicit, *verſu* 23. Sic cùm 1. Tim. *cap. 5. verſu* 23. idem diſcipulum ſuum Timotheum, *vino pauculo uti* jubet: cùm 1. Tim. *cap.* 4. v. 3.

doctrinam

doctrinam rejicit, *Prohibentium contrahere matrimonium, jubentium abſtinere à cibis*, ad *Eſſenorum* dogmata reſpicere videtur, Thom. Godvvyno *de ritibus Hebræorum lib. 1. cap. 12.* V. quoque in voce *Eſſæi*. Addo hoc unum, quòd nomen ἀπὸ τῆς ὁσιότητος, *à ſanctitate*, nonnulli deducunt: Salmaſio verò Ἐσσηνοὶ gentili nomine dicti videntur, ſicut Γεϱϱηνοὶ &c. à loco, ubi degebant. Quamvis enim Joſephus oppidum nullum eos ſeorſim habuiſſe ſcribat, ſed in ſingulis urbibus μετοικεῖν fuiſſe & corpus aliquod feciſſe ſive Collegium, Τάγμα ipſi dictum: Veriſimile tamen eſſe ait in interioribus Judææ, tractu aliquo frequentiorem eorum turbam extitiſſe, ibique oppidum quoddam hoc nomine aliquando incoluiſſe, à quo Ἐσσαῖοι & Ἐσσηνοὶ ii dicti fuerint: ipſi verò oppido nomen hæſiſſe à *ſilentio & quietæ vitæ tranquillitate*. Hinc *interiora Judææ, quæ Occidentem tuentur*, Eſſenos *tenere*, ſcribit Solinus *cap. 35.* ad quem V. Salmaſium *p. 610. & ſeqq.* ubi plura de inſtitutis eorum, locique, in quo habitaverint, ſitu, cultu inprimis Solis, quem iis nonnulli attribuunt.

Eſt, Dei nomen, etiam apud Gentiles. Quò pertinet Fani Minervæ, quod Saï in Ægypto erat, inſcriptio, à Plutarcho *de Iſid. & Oſir. pag. 354.* relata, Ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν καὶ ἐσόμενον, *Ego ſum, quod Extitit*, EST, *Erit*. Atque alia τὸ Εἶ Templi Delphici, in cujus ſenſum idem Plutarchus inquirens *tr. pec.* poſtquam neque numerum, ut quidam vocem iſtam expoſuerant; neque ordinem, neque copulam, neque aliud quid tale eo ſignificari monſtraſſet, tandem ſuam explicationem ſubjiciens, Ἀλλ' ἔστιν, inquit, αὐτοτελὴς ἡ τοῦ θεοῦ προσαγόρευσις καὶ προσφώνησις, ἅμα τῷ ῥήματι τὸν φθεγγόμενον εἰς ἔννοιαν καθιστᾶσα τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἕκαστον ἡμῶν ἐνταῦθα προσιόντα οἷον ἀσπαζόμενος προσαγορεύει τὸ Γνῶθι σαυτόν. Ὃ τοῦ χαῖρε δὴ οὐδὲν μεῖόν ἐστιν. ἡμεῖς δὲ πάλιν ἀμειβόμενοι τὸν θεὸν, Εἶ φαμεν, ὡς ἀληθῆ καὶ ἀψευδῆ, καὶ μόνην μόνῳ προσήκουσαν τὴν τοῦ Εἶναι προσαγόρευσιν ἀποδιδόντες. Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδέν. *Sed eſt ex ſeſe perfecta compellatio Dei ſimul cum verbo enuntiantis animo objiciens vim Dei. Deus enim unumquemque noſtrum huc accedentem, veluti ſalutatos compellat, Noſce teipſum inquiens—Nos viciſſim reſpondentes Deo, Εἶ, id eſt, ES, dicimus, veram, certam, ſolam, ſolique convenientem ei appellationem, quá Eſſe dicitur, tribuentes. Revera enim eſſentiæ nos nequaquam participes ſumus.* Quod poſterius cùm pluribus, atque in homine nihil fere præſens, ſed omnia fluxa, & in præteritum futurumque diviſa eſſe, oſtendiſſet, Ἀλλ' ἔστι, pergit, ὁ θεὸς, χρὴ φάναι, καὶ ἔστι κατ' οὐδένα χρόνον ἀλλὰ κατὰ τὸν αἰῶνα &c. *Deus autem, ſi ita dicendum ſit*, EST, *& eſt nullá ratione temporis, ſed æternitatis* &c. V. Platonem *in Timæo*, Juſtinum Mart. *Orat. ad Gent.* Auguſtinum *de Civit. Dei lib. 8. cap. 9.* Plotinum *Ennead. III. lib. 7. cap. 2. 3. 5.* & *IV. lib. 4. cap. 10.* Appulejum *in Herm. Triſm.* Alios, laudatos Pfannero *Syſtem. Theol. Gent. cap. 2. §. 30.*

Eſterlingus ſeu *Sterlingus*, voces Anglis & inde cœteris nationibus familiares, in re monetaria: Significant autem modò monetarium pondus, ut in *Aſſiſia* Davidis I. Scot. R. *de Ponder. & Menſ. Inprimis ſterlingus debet ponderare 32. grana boni & rotundi frumenti*: modò monetæ qualitatem, apud Joann. Saresberienſem *Ep. 31. Centum marchas—ſterlingorum tradidit*: modò denique certam monetæ ſpeciem; quam *denarium ſterlingum* vocabant. De vocis etymo variant Eruditi, quorum ſententias prolixè exponit Car. du Freſne *in Gloſſar.* ſuam denique ſubnectens, quæ talis eſt: Normanni Galliæ, ut primùm in Anglia ſedem fixerunt, Wilhelmo Notho Duce, veteres regionis incolas, Saxonas origine, nullâ aliâ denominatione donarunt, quàm eâ, quæ apud Francos in uſu paſſim habebatur, *Eſterlingorum* nempe, qua appellatione ii Germaniæ populi, qui in Daniæ confiniis habitabant, vulgò innotuerant. Unde cùm Anglo-Saxonum monetam denotare vellent, quæ Normannicâ & Francicâ probatior erat, *monetam Eſterlingorum*, h. e. Regum Saxonum, dicebant, eam ſc. quæ ante Normannorum adventum in commerciis ibi obtinebat. Primus enim nominis hujus monetæ Order. Vitalis meminit circa A. C. 1066. nec ante Normannos Anglicos, apud ullum Scriptorem, occurrit. Jam verò Saxones Germanos, à quibus originem duxere Angli, *Oſterlingorum* ſeu *Eſterlingorum* appellatione innotuiſſe, probant plus ſatis *Annales* vett. Francorum, qui ita dictos obſervant, quòd ad Auſtrùm ſeu ad Orientem habitarent, aliorum Saxonum reſpectu, qui magis ad Sept. & Occid. vergebant. Unde Witikindus *Geſtor. Saxon. lib. 1.* Saxones tripartitò diviſos fuiſſe ait, *in Orientales, Angarios atque Weſtvalos*. E quibus Oſterlingos haud procul ab Obacro ſtatuit Poeta Saxo A. C. 775.

Inde movens Carolus regiones venit ad illas,
Quas Oſterlingi retinent, ſediq́; locatis
Ad fluvium caſtris, qui nunc Oracra vocatur &c.

Hactenus du Freſne. Gronovius ſic de moneta hac: *Francorum priſcorum denarius fuit: duodecimus in ſolido argenteo, viceſimus in uncia, 240. in libra argenti. Nam ad ſimilitudinem aurei ſolidi, qui ſub Conſtantini M. ſucceſſoribus fuit & duodecim milliarenſibus vertebatur, percuſſere Franci & hæ nationes argenteum, quem duodecim æſtimabant denariis ſive* ſterlingis. *Quemadmodum igitur argenteus ille Francorum, Galliæ potitorum, ſolidus ad vetuſtiorem pecuniam exactus erat* τετραδράχμου, *eoque quindecim ſcriptulorum, nonaginta quaſi ſiliquarum: ita denarius, qui &* Eſterlingus *vel* Sterlingus, *ſcriptulum ſiliquam cum dimidiata habebat, vel ſeptem ſiliquas & dimidium ſiliquæ. Unde Budæus lib. 2. de Aſſe, drachmam Atticam facit Sterlinos duos & dimidiatum. Nomen quod attinet, quidam Sterlingum, quaſi Stellatum, à ſigno illi impreſſo: alii potius Eſterlingum, à populis Orientalibus, qui Britannis, apud quos frequentiſſimo in uſu moneta, Eaſterlings, Belgis Ooſterlingen dicuntur, denominatum volunt*, V. Joh. Frid. Gronovium *de Pec. Vet. lib. 3. cap. 6.* & in voce *Sterlingus*.

E T.

ET. In notis Antiquorum, *Etiam*. ET NC. *Et nunc* ſignificat.

Etariarcha, Græcè Ἑταιρειάρχης, qui agmen ſeu cohortem, ἑταιρείαν dictam, ducebat: quibus qui præerat, Μέγας Ἑταιρειάρχης vocatus eſt, cujus dignitatis meminit Guil. Tyrius *de Bello Sacro lib. 21. cap. 16.*

Etanna, locus Galliæ, Tabulæ Theodoſianæ notus, vulgò *Venne*, ad Rhodanum: inter Petræ Caſtellum & Antoniacum, *Anton.* Hadr. Valeſius in voce *Rhodanus*.

Eteſiæ, quaſi *Anniverſarii* venti, ſunt Boreales, deſcribentibus Græcis, à medio Julio usque in finem Auguſti, eoque toto dierum Canicularium tempore flantes. Plin. *l. 2. c. 47. Hujus* (Caniculæ) *exortum diebus octo fermè Aquilones antecedunt, quos* Prodromos *appellant: Poſt biduum autem exortus iidem Aquilones conſtantius perflant diebus quadraginta, quos* Eteſias *vocant*. Nonnunquam in Zephyros, Ariſtotele teſte, mutantur: quò reſpexiſſe videtur A. Gellius *lib. 2. cap. 22.* cùm illos *ex alia atque alia parte cæli ſpirare*, etſi dubitanter, dicit. Spirant autem interdiu tantùm, noctu verò deſinunt: nec ubivis ſentiuntur, verùm in iis tantùm Regionibus, quibus Carpathii montes versùs Boream obtenduntur, id eſt, Græciâ, Macedoniâ, Serviâ, Boſniâ, Thraciâ, Aſia minori ac Ægypto. Cujus cauſa vaporum è diſſolutâ nive, quâ montes illi abundant, ortorum copia: qui cùm circa meridiem potiſſimùm rareſiant, noctu autem condenſentur; hinc fit, ut venti hi interdiu quidem ſpirent, nocturno autem tempore conſileſcant. Eodem, quo hi flant tempore, in Regionibus cis Carpathum, id eſt, Poloniæ parte ac Ruſſia, etiam flatos ventos, ſed Auſtrales ſpirare, obſervatum Mart. Cramero *in Rebus Pol.* & Sigism. Baroni Herberſtenio, *in Rebus Moſcoviticis*: quod argumento fortiori eſt, non aliam, quàm à Carpathiis montibus, *Eteſiis* originem eſſe. Annumerari iisdem poſſunt venti Boreales, qui in litore Indico Guzaratæ à Martio usque ad Septembrem, continuò perflant; quia nives in Caucaſi montibus diſſolutæ ingentem vaporum ſubminiſtrant vim, qui Solis æſtivi radiis versùs Auſtrum diffunduntur, Auctor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. 2. Hiſtor. Ventorum*. V. quoque Ariſtotelem *Meteorol. lib. 2.* Columellam *lib. 2. cap. 27.* Aldum Manutium *Quæſitis per Epiſt.* Caſaubonum *ad lib. 3. Strabonis*, Wouvver. *de Polymat. cap. 11.* & Salmaſium *ad Solinum pag. 421. & ſeqq.* inprimis *pag. 427.* ubi hos ventos Nili incrementorum efficientem cauſam eſſe, contendit pluribus.

Eteſius Lapis, inter Porphyritas lapides, memoratur, in *Lexico* Chymico, Πορφυρίτης ἐστὶ λίθος ἐτήσιος καὶ ἀνδροδάμας. In lapidibus ad mortaria medicinalia aptis, Plinio *lib. 32. cap. 22. Eteſiumque lapidem in his prætulere cæteri, mox & Thebaicum*. De quo multa miranda Chymici Scriptores, è quibus nonnulli factitium eum eſſe exiſtimant. V. Salmaſium *ad Solinum p. 1103.*

Ethe, inter opera Ariſtidis Theb. apud Plinium *lib. 35. cap. 10. Is omnium primus animum pinxit & ſenſus omnes expreſſit, quos vocant Græci* Ethe: *item perturbationes*; ex Græco ἤθη. De qua voce ſic Scaliger *Poetic. lib. 3. cap. 1.* Ἦθος *qualiscunque affectio eſt, à qua* ἔθος, *i. mos pendet. eſt enim* Ἦθος *iracundia, conſuetudo autem iraſcendi* ἔθος, *quare neque inanima, neque arbores, tametſi ſunt animantes, habent* ἦθος, *ſed* πάθος — *differt autem* ἦθος *&* πάθος *non ſolùm gradibus — ita ut* πάθος *ſit* ἦθος *vehemens, ſed quia* ἦθος *eſt principium agendi,* πάθος *autem patiendi. Itaque qui perturbatur, pathos habet, ut invidus: qui perturbat,* ἦθος, *ut iracundus* &c. Fuit autem Ariſtidis *pictura, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque ſentire mater, & timere, ne emortuo lacte ſanguinem infans lambat*, Plin. *ibid.* Sic amorem, iram aliosque affectus, alii Artifices expreſſerunt, operibus æternitati commendatis, apud eund.

Ethnarcha, Græcè Ἐθνάρχης, V. ſuprà, ubi de *Æchmalotarchia*. Sed & cùm Herodis M. teſtamento Archelao dignitas regia, cum Judæa, Samaria & Idumæa obtigiſſet, Ἐθνάρχην tamen eum, non *Regem*, appellatum dicit Joſephus, priusquam regium nomen illi confirmatum eſſet ab Auguſto: fratres autem ejus *Tetrarchas* ſolùm nominatos; qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p. 575.*

Ethnophrones, Græcè Ἐθνόφρονες, Hæretici, quòd mores ritusque *Gentilium* imitarentur, dicti, apud Damaſcenum *Catal. Hæres.* & Nicetam *Theſ. Orthod. Fid. lib. 4. Hær. 42.*

Etruſcæ Antiquitates, ex monte Vulterrano haud pridem erutæ, V. Georg. Hornium *Orb. Polit. pag. 434.* De *Etruſco* verò ſeu *Hetruſco*, cujus *Lachrymas* facundè proſequutus eſt Papinius

Statius

Statius *lib. 3. ſylv. 3.* ut & *Etruſcâ* uxore ejus, V. *Animadverſiones* Caſp. Barthii *pag.* 307. & *ſeqq. Part. I.*

Etymandri, pop. in Aria, memorati Ptolomæo, à fluv. cognomine nomen nacti ſunt, quem cum *Erymandro* Plinii, & *Erumando* Solini, eundem vult eſſe, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1175. V. ſuprà *Eriimandus.*

E U.

E U. in *Notis* antiq. *Ejus* &c.

Evagon, Græcè Εὐάγων, Pariorum legatus, apud Plin. *lib.* 28. *cap.* 3. *Quorum è genere ſunt Pſylli Marſique & qui Ophiogenes vocantur in inſula Paro: ex quâ familia legatus* Evagon *nomine, à Conſulibus Romæ in dolium ſerpentum conjectus experimenti cauſâ, circummulcentibus linguis miraculum præbuit*, uti locum reſtituit Salmaſius, quem vide *ad Solinum pag.* 348.

Evan, adde: Imò ipſum hoc Protomatris noſtræ nomen eſſe, adeoque in ſacris his, veſtigia quædam primorum Parentum lapſus latuiſſe, docet Clemens Alexandr. *Protrept. pag.* 7. ubi Bacchi orgia celebrant, ἀνεστεμμένοι, inquit, τοῖς ὄφεσιν, ἐπολολύζοντες Εὐάν. Εὔαν ἐκείνην, δι' ἣν ἡ πλάνη παρηκολούθησε· καὶ σημεῖον ὀργίων βακχικῶν ὄφις ἐστὶ τετελεσμένος. Αὐτίκα γοῦν κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῶν Ἑβραίων φωνήν, τὸ ὄνομα τὸ Εὐία δασυνόμενον ἑρμηνεύεται) ὄφις ἡ θήλεια, *Coronati ſerpentibus, ululantes* Evan: *illam per quam error eſt conſecutus; & ſignum Bacchicorum Orgiorum eſt ſerpens conſecratus. Jam verò ſi accuratè vox ſpectetur Hebraica, nomen Hevia aſpiratum exponitur ſerpens fœmina*, apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. purioris cap.* 7. §. 10.

Evangeliarium, item *Evangeliſtarium*, quemadmodum Græcis citerioribus Εὐαγγελιστάριον, liber dicitur in Eccleſia Lat. in quo continentur *Evangelia*, ſingulis Miſſis legi aut cantari ſolita; compoſitus à D. Hieronymo, uti quidem tradit Honorius Auguſtodunenſis *lib.* 1. *cap.*88. qua de re diximus alibi. Ab eadem origine *Evangeliſmus*, Græcè Εὐαγγελισμὸς, apud Nicon. *de Religione Armenorum, Quinto menſis Januarii veſpere feſtum* Evangeliſmi *celebrant*; Dominico Macro eſt Feſtum Annuntiationis Virginis Deiparæ, quod illos anticipare dicit, utpote in Quadrageſima nullum Feſtum celebrantes. At Balſamoni Palmarum Feſtum eſt ſeu Dominica Palmarum, V. Macros Fratres *in Hierolexico.* Iidem, quibus *Evangelium* ceremoniis in Miſſa, apud Latinos, recitari ſoleat, fusè exponunt. Illud nudato enſe in Vigilia Natalis Domini, in Matutinis, Moguntiæ legiſſe Carolum IV. Imp. habetur in *M. Chron. Belg. pag.* 286. & apud Continuatorem Nangii *A. C.* 1378. Græcos Epiſcopos pallium deponere, Maronitas caput detegere, dum illud in Sacris prælegitur, iidem habent Macri: *De divinatione per Evangelii inſpectionem, de purgatione per S. Evangelium, de ritu Evangelium dorſo portandi*, V. Car du Freſne *in Gloſſario.* At *Evangelium æternum*, nomen libelli, memorati Odorico Raynaldo ad *A. C.* 1256. *num.* 20.

Evangelus, Branchi ſucceſſor. Fuit autem Branchus Oraculi apud Mileſios, *Branchidarum* ab eo dicti, quod omnium certiſſimum poſt Delphicum habitum eſt, primus Præſes, Smieri, ſive, ut apud Lutatium ſeu Lactantium Statii Interpretem 8. *Thebaidos verſu* 198. legas, *Smiri* filius. Cui cùm Evangelus in hoc munere ſucceſſiſſet, Oraculum *Evangelidarum* quoque dici cœpit. V. quæ Photius in Μυριοβίβλῳ *Cod.* 186. refert, ex Cononis ad Archelaum Philopatorem narrationibus, *ſect.* 33. & 44. Voſſius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 12.

Eubocara, al. *Abubecher*, Mahometis ſucceſſor & ſocer, regnavit annos duos. Ei ſucceſſit Omar. Jo. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* 4. *cap.* 17. §. 1.

Eubuleus, in Eleuſiniis olim Myſteriis, memoratur Clementi 7. *Strom.* de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 750.

Eucærus, Græcè Εὔκαιρος, cognom. Demetrii Syriæ R. Antiochi Gryphi filio, quem cum amica Myrina totius Imperii auctoritatem communicaſſe refert Athenæus *lib.* 13. *cap.* 23. V. quoque Joſephum *lib.* 13. *cap.* 21. Ejus memoriam ſervat nummus, in quo legitur, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, apud Seb. Feſchium JC. quem V. *Epiſt. de Nummo Pylæmenis Evergetæ Regis Paphlagoniæ.*

Euchanius Montacunes, unus ex Magiſtris Armeniorum ſectæ, qui cum Jacobo Zanzalo paria docuit, de quo infrà, V. Nicephorum Call. *lib.* 18. *cap.* 53.

Euchariſtia, pro Feſto S. Sacramenti, in Eccleſia Rom. non ſemel occurrit, *in Ordinario MS.* Eccleſiæ Rothomagenſis, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Quid autem propriè notet, V. ſuprà, ubi *de Cœna Domini.*

per *Euchariſtiam*, purgatio inter eas, quas *vulgares* vocant, locum olim non ignobilem obtinuit, ipſis Pontificibus ac Epiſcopis inita, & Conciliis quibusdam approbata; in quibus purgatio ejusmodi Sacerdotibus potiſſimùm imponitur, à quibus juramentum exigere nefas ducebant, V. Concilium Tribur. *can.* 21. Concilium Wormatienſe *cap.* 10. & Binii *Not. ad illud*, ut & *Capitulare* Aquisgran. *de Vita & Converſ. Monachorum cap.* 64. *LL.* Kanuti R. *cap.* 5. &c. Ita apud Ditmarum *lib.* 2. cùm Abrahamus Epiſcopus Friſingenſ. quòd à Julitta Henrici D. Bavar. uxore ac tum vidua, impenſiùs dilectus fuiſſet, ab aliquot invidis infamaretur; eâ extinctâ, in die ejus depoſitionis, ille Miſſam cantans ſic ſe purgavit: *Ante communionem, verſus ad populum — hoc, inquiens, delictum, quo diffamata fuit, ſi hæc usquam commiſit, faciat Omnipotens Pater Filii ſuimet Corporis & Sanguinis ſalutare remedium mihi provenire ad judicium — Ac tum cum mentis ac corporis innocentiâ ſumſit — Credidit que populus* &c. Eodem modo ſuſpicionem adulterii, Sibico Spir. Epiſcop. conſpirationis in Imperatorem Fridericus Archiepiſcopus; Simoniæ, Gregorius VII. Pontifex Rom. cædis Adalgarii Epiſcopi Heduenſis, Gyrfredus Mon. Flaviniacenſis: matricidii, Eulalius Avernenſis Com. Alii aliorum criminum à ſe amoliti ſunt, V. Adamum Bremenſem *cap.* 147. & ex eo Albertum Stadenſem *A. C.* 1051. Reginonem *A. C.* 941. Lambertum Schafnab. *A. C.* 1077. Chiffletium *in Hiſtor. Trenorchienſi pag.* 142. & Gregorium Turon. *lib.* 10. *cap.* 8. Meminit præterea Helgaudus in *Vita* Roberti R. Franc. ejusmodi examinis, formulamq; indicat, cùm ait: *Præſuli cuidam de Domino non bene ſentienti & quærenti pro quibusdam cauſis probationem in Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indignè tulit Rex. & ſcripſit ei his verbis: — Miror, quâ ratione quæſieris pro tuis iniquiſſimis imperiis & pro infiſtato odio, quod erga Dei ſervos habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini, & cùm hoc ſit. quod à Sacerdote dante dicitur, Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, cur tu temerario ore & polluto dicas, ſi dignus es, accipe, cùm ſit nullus, qui habeatur dignus, cur divinitati attribuis ærumnas corporis & infernum doloris humani divinæ connectis naturæ?* Priusquam autem quis admitteretur ad purgationem talem, tenebatur ſacramento ad S. Evangelia præſtito priùs ſe culpâ exuere, du Freſne ex *MS.* de Leone Pontif. & ex *Judiciis* Withredi Regis Cantuariorum *cap.* 23. V. cum omnino hac de re pluribus diſſerentem *in Gloſſar.*

Eucherius, Epiſcopus, adde: Baronius eum vixiſſe exiſtimat, ultra A. C. 463. Bellarminus etiam ad annum 499. perveniſſe contendit. Labbæo obiit A. C. 454. Valentiniano & Martiano Principibus. Opera ejus, inter quæ *Quæſtiones in V. T. difficiliores, nominumque Hebraicorum ac aliorum in SS. Literis occurrentium interpretatio*: prodierunt *fol.* Baſileæ A. C. 1531. Pariſiis A. C. 1563. 1618. Romæ 1564. *Explanationes in Geneſin* & *in Libros Regum*, quæ ibidem; an verò *Eucherii* ſint, dubitat Bellarminus. Angloque potiùs cuidam adſcribendas eſſe, opinatur. V. Guil. Crovvæum *Elencho Scriptorum in S. Scripturam.*

Euchetæ, V. *Euchitæ.*

Euchologium, Græcis Εὐχολόγιον: Sic vocant Rituale ſuum, præter orationes & preces, in Sacramentorum adminiſtratione adhiberi ſolitas, alias etiam functiones ſacras continens, Macer *in Hierolexico.* Goarus ad illud *Notas* ſcripſit &c.

Eucnemos, ex Græco Εὔκνημος, Amazonis ex ære à Silanione factæ cognomen. Plinius *lib.* 34. *cap.* 2. *Idem fecit — Strongylion Amazonem, quam ab excellentia crurum* Eucnemon *appellant, ob id in comitatu Neronis Principis circumlatam.*

Eucontheus, Græcè Εὐκόνθευς, populus Atticæ, cujus memoriam ſervat hæc *Inſcr.* ſtelæ cujusdam ſepulchralis, Salamine.

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΜΙΛΗΣΙΑ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΕΥΚΟΝΘΕΩΣ
ΓΥΝΗ.

Apud J. Sponium *Itinerar. Part.* 3.

Euctemon, adde: De ejusdem ſententia *ſuper occaſu Pleiadum, & Vergiliarum*, item *de Æquinoctiis & Solſtitiis*, V. Salmaſium *ad Solinum pag* 735. & *ſeqq.*

Eucteria, Græcè Εὐκτήρια, loca ſeu œci, in quibus *orabant* vett. Chriſtiani, hinc nomen adepti, Lat. *Oratoria.* Item libri, in quibus orationes actaque provinciarum continebantur, Alciatus *in l. immunis. Cod. de agric. & cenſ. lib.* 11. apud Jo. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Eudæmones, apud Jul. Capitolinum *in Opilio Macrino* & Flav. Vopiſcum *in Aureliano*, Arabes ſunt, Felicis Arabiæ, quæ Εὐδαίμων Ἀραβία Græcis, incolæ. V. ibi. Sed & Εὐδαίμων Ἀραβία, item Ἀραβία ſimpliciter, nomen fuit emporio vel vico maritimo, in Arabia Fel. Auctori *Peripli*, qui ſub Charibaëlis Homeritarum & Sabaitarum Regis imperio fuiſſe, tradit. V. de illo Salmaſium *ad Solinum pag.* 496.

Evectiones, Recentioribus, item *Tractoriæ* & *Combinæ*; quæ *Diplomata* Vett. literæ ſunt, quæ dabantur à Principe, ad *combinanda* publica animalia & curſum uſurpandum, Salmaſius *ad Capitolinum in Pertinace.* Præfectorum Prætorio muneris fuiſſe, *evectiones* dare, innuit Senator *lib.* 6. *Epiſt* 3. mentioque paſſim in *Cod.* Theodoſ. & Juſtin. *tit. de Curſu publ. De Mutatriis, De Commeatu, alibique.* Neſtorius Patr. CP. c. *Pelag.* apud Marium Merc. *Evectionem regiam non habentes, curſu regali iter quo pacto perficient*, &c. Inde pro ipſis *equis* ſeu *equitaturis*, ubi de viſitationibus Epiſcoporum & Archidiaconorum, &c. apud Stepha-

num Tornac. *Epiſt.* 130. in *Statutis* Hugonis V. Cluniac. *alibi.* Sic in *Concil. Tolet. VII. can.* 4. taxatur numerus equorum, *pro Epiſcopi evectione* &c. du Freſne, Macer *Hierolex.*

Eventus Bonus, pro Deo, ab antiquis cultus eſt; cujus ſimulachrum, ut Plinius *lib.* 35. ſcribit, ab Euphranore ita factum erat, ut dextrâ pateram, ſiniſtrâ ſpicam atque papaver teneret. *Boni Eventus* meminit Varro *de Re Ruſt. lib.* 1. inter colentes Divos Agricolarum. Idem Plinius modò laudatus, Praxitelem ejus ſimulachrum in Capitolio feciſſe, adnotavit. Templi ejus quædam veſtigia hodieque extare, inter Minervam & S. Euſtochium, à pleriſque creditum, teſtis Lilius Gyraldus. Quibus verò pigmentis *rerum Eventum* ornare Poëta debeat, exponit pluribus Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.* 11. ubi de *Eventu.*

Comites Naſſoviæ priſci.

Everardus I. ex filiis Friderici & Roſinæ Blancæ, Lopo Agabiæ Duce genitæ; frater Friderici, qui Comitum Sienæ auctor extitit: ductâ Margaretâ Com. Knechbergiâ, pater fuit *Everardi* & Julianæ, Ennoni Com. Bavariæ & Altorfii nuptæ.

Everardus II. Com. Naſſoviæ, prioris filius, ex Helfenſtenii domina, ſuſcepit Arnoldum, Fridericum, Philippum, Joannem, Annam Arnoldi Com. Lucenburgii uxorem & Ameliam (Henrico Com. Lu.elſtenio nuptam.)

Everardus III. fil. Diederici ex Margaretha Com. Arnſpurgenſis filiâ, junxit ſibi Mariam Joanne D. Iſenburgico genitam, pater ex ea Magdalenæ, Joanni Sen. Comiti Mompelgardiæ; Mariæ, Sigismundo Lichtenbergii Toparchæ; Margarethæ, Alſomondo Domino Kopperſtenii & Modinæ, nuptarum: & Henrici in primo ætatis flore extincti. Cyr. Lentulus *in Genealog. Comitum ac Principum Naſſoviæ MS.*

Evergetæ, adde: Arachotis vicini & Drangis; ut à quorum regione in Drangianam tranſiit Alexander, quum Bactra peteret. Ab Ariis autem ad *Evergetas* pervenerat. Ἀγριάσπας priùs dictos, tradit Arrianus *de Expedit. Alex.* Meliùs fortè Ἀριάσπας, ab urbe cognomine, in confinio Drangianæ & Arachoſiæ ſitâ. Per eos Ἐτυμάνδρος amnis fluit, de quo ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1175.

Evergetes, adde: Sed & aliis quoque Principibus, ob inſigne quoddam beneficium in Deos aut homines collatum, id tributum cognomen paſſim apud Vett. legimus. Certè in marmoribus Oxonienſibus laudatur Dionyſius quidam, ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΘΕΟΙΣ ΠΑΤΡΙΟΙΣ, & Clenodemus ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΟΥ ΤΕ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΑΙΩΝ. Jam, ſi Joſepho credimus *Antiqq. Judaic. lib.* 11. *cap.* 6. Artaxerxes Perſarum R. Mardochæum Judæum, ob detectam Eunuchorum in ſe conſpirationem, Εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα ſuum publico edicto vocavit. Sed ſolebant hoc laudis maximè Regibus ſuis impertire priſci, præcipuè Græci, ad omne genus aſſentandi conviti andique, pro innata genti levitate, compoſiti. Ita Philippum Macedonem R. inter alia Εὐεργέτην quoque à Græcis dictum eſſe, Demoſthenes auctor eſt *de Coron.* Verùm potiori jure alter Macedoniæ Rex Antigonus qui *Tutor* & Δώσων dictus eſt, communi Græciæ conſenſu id cognomen eſt adeptus, ob clementiam ſc. in Spartanos exercitam, Polyb. *lib.* 5. *cap.* 9. Sed jam ante Antigonum Athenienſes Demetrium Poliorcetem eodem elogio honoraverunt, Plut. *in Demetrio*, ut & Antiochum Epiphanem, Samaritani, Joſ. *Antiqq lib.* 12. *cap.* 7. Quin etiam Nilum, & Oſirim, ſic appellatum eſſe, dicas ex Juliano *Orat.* 3. & Plut. *Iſ. & Oſir.* Inprimis verò hoc cognomine à patre avoque diſtingui ſe voluit Ptolomæus Philadelphi fil. Ægypti Rex, ob cauſam Hieronymo indigitatam *in Danielem cap.* 2. Cujus exemplo nepos ejus, VII hujus nominis, ob ſaginam ventris Φύσκων nominatus, *Evergetes* II. ab adulatoribus cognominari amavit, ab Alexandrinis Κακεργέτης potiùs, ob ſummam crudelitatem, dictus, Athenæus. *lib.* 12 *cap.* 27. Et quidem hujus eſt nummus iſte apud Goltzium, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΥΣΚΩΝΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Nec Ægypti ſolum, ſed etiam Syriæ Reges præclari hujus cognomenti gloriam affectaſſe, liquet ex nummis Alexandri Eupatoris, Demetrii Philometoris Callinici, Philippi Philadelphi, Antiochi Euſebis. Imò & Mithridatem. Ponti Regem, magni Mithridatis Patrem, eodem cognomine uſum fuiſſe, præter Strabonem *lib.* 10. & Appianum *in Mithrid.* docent nummi, in quibus ſcriptum, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Quorum exemplum poſtmodum æmulati Reges Regum Arſacidæ, uti ſimiliter numiſmata illorum docent, ut alios omittam. Tandem, cùm Orbis imperio Cæſares potiti eſſent, ad illos hunc adulandi morem à Regibus ſuis Græci tranſtulere. Hinc Philo Judæus Auguſtum & Cajum, Athenienſes Hadrianum, hoc cognomine decoraſſe leguntur, *in Flacc.* in *l. ad Cajum*, & nummo eximio, quem tamen ob nimiam inſcriptionis inſolentiam ſuſpectum nonnulli non immeritò habent. V. plura hanc in rem, apud Seb. Feſchium JC. *Epiſt. ad Tob. Hollanderum*, quâ nummum Pylæmenis Evergetæ Regis Paphlagoniæ eruditè exponit.

Evex, in *verſibus* ſcriptis in Codice Evangeliorum, in *Chron. Novalic. cap.* 19 *Hiſt. Franc. Tom. II. pag.* 227.

Frodonius qui pridem Paſtor & inclytus Evex,

Nam per decies quater ſtabuli cuſtos oviumq́; eſt:

apud Car. du Freſne *Gloſſar.* An idem cum Gallico *Eveſque*, h. e. Epiſcopus?

Eugeria, Dea olim Romanorum, cui, ut & Fluoniæ, prægnantes, partu inſtante, ſacrificabant: illi quidem, ut conceptum alvo facilè egererent; huic, ut ſanguinis fluor, tam, in partu, quàm in geſtatione, cohiberetur. V. Sext. Pompon. Feſtum *de Verbor. ſignif.* Arnobium *adv. Gentiles lib.* 3. & Thom. Bartholinum *lib. de Puerperio Veterum.*

Evigilans-Canem, cognom. Herberti Senioris Com. Cenomanenſis, apud Order. Vitalem *lib.* 3. & 4. quòd, ulturus patrem Hugonem, à Fulcone Sen. vehementer infeſtatum, nocturnis expeditionibus Andegavenſes cives, *caneſque* crebrò terreret & *vigilare* cogeret. At *Evigilans Stultum*, apud Monachos, campana dicebatur, ad Matutinos pulſari ſolita, in vet. *Charta* A. C. 1183. apud Car. du Freſne: quòd, tepeſcente eo ævo pietate, *Stultos* eos, qui è lecto exſurgerent, ut in Eccleſiam ſe conferrent, ad concinendos hymnos matutinos, vulgus exiſtimaret.

Evigilare maturiùs ſoliti Veteres, *vel officii, vel ſacri cauſâ*, ut habet Suetonius *in Auguſto cap.* 78. Et quidem celeberrimi officii cauſæ erant, Toga pura Sponſalia, Nominalia; item Magiſtratuum, Candidatorum & Funeris deductio, Salutationes, Recitationes, aliæ, memoratæ Tertulliano *lib. de Idolol.* Quæ officia cùm pleraque noctu vel primâ luce celebrarentur, adeoq; maturiùs evigilandum eſſet: *otia ſomnumque ſibi magnam Romam negaſſe*, queritur alicubi Martialis. Sed & *ſacra publica*, ante lucem, peragebantur, ut videre eſt apud Plautum *Fœnulo.* Unde Cenſorinus, *Romani à media nocte ad mediam noctem diem eſſe exiſtimaverunt: indicio ſunt ſacra publica & auſpicia etiam Magiſtratuum: quorum — ſi quid poſt mediam noctem & ante lucem factum eſt. eo die geſtum dicitur* &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* nec non *cap.* 53. ut & ſuprà, ubi de *Die*, apud Veteres in negotia & quietem diviſo.

Evirati, apud Suetonium *in Tito cap.* 7 *Denique, ut ſuſtuit pondus Regium, Berenicen — regredi domum & eviratorum greges abire præcepit.* Iidem cum *Eunuchis*, *Exoletis*, *Spadonibus*, quos vide.

Eulæus, adde: Suſa præterfluit, & cum Choaſpe ac Tigri in eandem paludem confluit, qui omnes junctim in ſinum Perſicum deferuntur, teſte Strabone. Salmaſio verò *Eulæus* idem cum Choaſpe eſt, *ex quo tantùm Reges Parthorum bibere*, Plin. ſcribit *lib.* 31. *cap.* 3. Nempe fluvius hic in Media oritur, dein abſconditur, poſtea in Suſiana emergit; ſicque alio nomine, ubi primùm oritur, alio, ubi denuo exoritur, appellatus eſt. V. præfatum Auctorem *ad Solinum pag.* 699. & *ſeqq.*

Eulogia, Græcè Εὐλογία, inter ſacra Euchariſtiæ nomina. 1. ad Corinth. *cap.* 10. *verſu* 16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, *Calix benedictionis, cui benedicimus.* Propter Chriſtum nempe Εὐλογήσαντα, dum ſacra iſta ſigna tractaret, Matth. *cap* 26. *verſ.* 26. & Marci *cap.* 14 *verſu* 22. Poſtea ad ſacrati panis particulas, quæ abſentibus, aliiſque, Chriſtianæ communionis teſtandæ cauſâ miſſitabantur, vox adhibita eſt. Non enim participantibus ſolùm ſacrum hunc panem diſtribuere cœperunt, tempore primitivam Eccleſiam; proximè inſecuto, ſed ad abſentes, imò & ad infirmos, eum deferebant; quin & vino intinctum morituris in os ingerebant, *commeatum* hinc eum & *viaticum* dicentes. Domum etiam perſæpe ſecum adferebant, fervente præſertim perſecutione, quò quotidiè Chriſtum guſtare atque ad certamen ſeſe præparare poſſent. Quem morem hodieque, ſed alio fine, imitantur ex Chriſtianis nonnulli, dum conſecratam hoſtiam, ut vocant, in ornata ciſtula, in Templo proponunt, *non guſtandam, ſed adorandam.* Sed & alium præterea panem habebant Vett. ſacrum quidem, non verò ſacramentalem, quem, communis fidei teſtandæ cauſâ, Epiſcopi ad diœceſeos Coëpiſcopos mittebant: quas micas itidem *Eulogias* vocabant. Qui tamen, ut & alii nonnulli ritus, Conciliorum auctoritate ſubinde repreſſi, ac nimia illa ſignorum veneratio ſæpe caſtigata eſt: quo eventu, ſequentia ſecula ſatis ſuperque condocefaciunt. Franc. Burmannus *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. II. lib.* 7. *cap.* 10. *§.* 3. & 4. Et quidem *Eulogias* priores, quarum inſtitutionem primam Synodo Antiochenæ, ſub Conſtantio Imp. celebratæ, Balſamon adſcribit *ad Can.* 2. & iis ſolitas fuiſſe diſtribui, qui ob impedimentum quodpiam diebus feſtis, ac Dominicis *communicare non erant parati*, etiam ipſis Catechumenis, qui jus ſumendæ Euchariſtiæ non habebant (hinc ἀντίδωρα dictas, quòd vicem Δώρου, h. e. *Euchariſtiæ*, præſtarent) atque adeò cunctis præſentibus, poſt Euchariſtiam peractam, docet du Freſne. Recipiebantur autem magnâ devotione à manu Miniſtri, oris oſculo priùs ſalutatæ, ut Cabaſilas habet, idque à jejunis, quemadmodum ipſa Euchariſtia: unde ſi quis jejunus haud eſſet, *Eulogiam* vicino porrigebat, quod etiamnum obſervari in Eccleſia Græca, tradit Allatius *de Eccl. Occid. & Orient. conſ. l.* 3. *c.* 9. *§.* 1. &c. *Eulogias* verò poſteriores, ſeu privatas Epiſcoporum ac Presbyterorum, quod attinet, ſive panes fuerint, ſive cibi alii, in menſa ab Epiſcopis Presbyteriſque conſecrabantur, ac poſtea diſtribuebantur: Mittebantur etiam cum literis ſalutatoriis, quarum formulam exhibet Marculfus *lib.* 2. *Form.* 42. 43. 44. apud eundem C. du

Freſne

Freſne in *Gloſſar*, & ſuprà ubi de *Benedicto Pane.* Poſteà verò, quævis munera, & primò quidem, quæ ſponte; inde tandem, etiam quæ ex debito offerebantur adeoque quævis præſtationes, *Eulogiæ* dictæ ſunt, ut pluribus probat idem *ubi ſuprà.*

Eulogimenopolis, h. e. *Benedicti Civitas*, dicta eſt urbs, ad radices Montis Caſinenſis, à Bertario Abbate ædificata, quæ poſtmodum, S. Germani corpore eò translato, ab hoc nomen accepit. Auctor *Chronici Caſin. lib.* 1. *cap.* 33.

Eumarides, ut & *Diabathra*, calceamenta erant viris mulieribusque communia, quemadmodum & *Pedila*: quibus tamen hoc ſingulare, quòd elegantia eſſent, atque ad delicias & oſtentationem comparata, utpote variis picta coloribus, B. Balduinus *de Calceo antiquo cap.* 20.

Eumelus, Corinthius, adde: Amphilyti filius, Bacchiadarum generis, inter præcipuos & vetuſtiſſimos Cycli Poëtas habetur. Poëta autem Hiſtoricus fuit, & tam proſâ, quàm verſu, claruit, teſte Pauſaniâ. Inter opera ejus recenſentur, *Bugonia* & *Europa.* Item Νόϛ@ Ἑλλήνων, quæ fortaſſe pars fuerit *Corinthiacorum* illius: *Titanomachia* porro aliaque. Sed nihil in Poetica ejus γνήσιον dici poſſe, præter προσῴδιον carmen in Delum, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 858. & *ſeqq.*

Eumenici Porticus, Athenis, juxta Bacchi theatrum, ambulationi & commercio Eruditorum conſecrata olim, jam in ruinis, memoratur Jac. Sponio *Itinerar. Pars.* 2. *pag.* 165.

Eumenides, adde: Has primus Oreſtes veneratione proſequutus eſt, cùm ab Areopagitis ob matricidium in paternæ necis ultionem commiſſum, fuiſſet abſolutus. Aliàs *Erinnyes* quoque dictæ: iſtis libamina, ſed ſine vino, mediâ nocte offerri ſolebant, quod his Deabus peculiare planè erat, teſte Æſchylo *in Eumen.* niſi quòd Bacchi quoque, hinc *Nyctelii* cognominati, ſacra nocturna erant, ſed hæc in mediam præciſe noctem non incidebant. Sacrificium autem ita peragebatur: Manus abluebant primò, puraſque reddebant earum cultores, dein è fonte repletis tribus vaſis, addito aquæ melle, unde Νηφάλια μελίγματα, ora aureſque lanâ agninâ ſtipata habentes, Ortum versùs ſe convertebant, & è duobus horum poculorum aliquid effundentes, tertium deplebant totum. Tum utraque manu ter novem oleæ ramos humi, ubi χοὰς ſuas effundebant, defigentes, precibus ſuis defungebantur. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 2. *cap.* 4. Harum ſacelli aditu interdicebatur, redeuntibus ab hoſtibus poſtliminio, ex Lege: Τοῖς Δευτεροπότμοις μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν τ Σεμνῶν θεῶν, *Redeuntibus poſtliminio ab hoſtibus non licere ſacellum Eumenidum adire.* Fuit autem ὁ Δευτερόποτμ@ is, cui, tanquam in bello mortuo, juſta funera facta ſunt: Talem reducem, per ſinum laxæ ſtolæ, mulier demittebat, tanquam renaſci videretur, teſte Heſychio. Quem Athenienſium morem imitati ex parte Romani ſunt, ut illuſtris Heros ad Feſtum obſervavit. Nam eum qui poſtliminiò ab hoſtibus revertebatur, nolebant Romani limen inſiſtere, quia eo funeſtari putabant, tam limen utrumque & ſuperum & inferum, ſi à mortuo calcaretur, quàm hominem ipſum: Idcirco tecto perforato in ædes admittebatur, ne ominoſum illi eſſet per januam ingredi, per quam tanquam elatus erat. Ii autem, quibus abſentibus tanquam mortuis funus factum fuerat, duûm erant generum: aut enim peregre fuerant hiſtoriæ vel negotiorum ergo, aut militatum abierant: quorum poſterioribus Lex hæc dicta erat, ut Heſychius obſervavit. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 1. *tit.* 1. *pag.* 15. & 16. Nec omittendum, quòd *Eumenidum* ſtatuas illiſo flum. mergendi & abluendi ritus indigitatur Statio *Thebaidos lib.* 4. *verſu* 54.

Sævus honos fluvio: Stygias luſtrare ſeveris
Eumenidas *perhibetur aquis* &c.

Eumolpus, in Eleuſiniis ſacris, memoratur Clementi 7. *Strom.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 750.

Euntis veneratio, magnæ devotionis indicium. Sic abblanditur eunti Dominæ Sperchios fluv. apud Papinium *Achilleid. lib.* 1. *verſu* 103.

—— lateq; Deæ Sperchios abundat
Obvius & dulci veſtigia circuit undâ.

Et in Phœnice, Claudianus de cæteris volucribus,

Innumeræ comitantur aves, ſtipatq; volantem
Alituum ſuſpenſa cohors
Nec quiſquam tantis è millibus obvius audet
Ire Duci; ſed Regis iter flagrantis adorant.

V. de hoc ritu Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & hic paſſim, ubi de *Anteambulonibus*, *Circumpedibus*, *Pediſſequis* &c.

Eunuchi, vel naſcuntur, vel fiunt: quorum illi propriè *Spadones*, hi *Caſtrati* dicuntur, V. ibi. Gloſſæ vett. Εὐνοῦχ@ ἀπὸ φύσεως, *Spado*: Εὐνοῦχ@ ὁ ἐκτομίας, *Caſtratus.* Naſcuntur vitio aut debilitate parentum. Fiunt arte, caſu, inſidiis, ſponte. Arnobius, Catullus *de Aty*, Plinius *lib.* 11. *cap.* 48. De ſpontanea exectione Lucianus *Syriâ Deâ*: Varro *Lege Mænia*: *Si qui Patriam majorem parentem extinguit, in eo culpa: quod facit pro ſua parte is qui ſe eunuchat, aut aliqua liberos producit.* Quales fuere, inter Gentiles, Galli Cybeles ſacerdotes: inter Chriſtianos Hæretici *Eunuchi* propterea dicti. Longè alia ratio illorum, de quibus Chriſtus loquitur, Matthæi *cap.* 19. *verſu* 12. ubi *per Eunuchos qui ſeipſos caſtrarunt propter regnum cælorum*, non alii intelligendi veniunt, quàm ii, qui ex peculiari dono divinitus conceſſo à conjugio abſtinent, ut Deo liberiùs inſerviant. Sæpenumero tamen cogebantur à Principibus Medici facere *Eunuchos*: adeoq; ars ipſa, cujus erat præcipua cura, conſervare naturalem corporis ſtatum habitumque, aut læſum reparare, ac redintegrare, in maximum naturæ totius armata eſt detrimentum, ut queritur Paulus Ægineta. Mos hic à Perſis originem habuiſſe creditur, unde à Spada Perſidis vico, ubi primùm virilitas exciſa eſt, *Spadones* nuncupati Stephano videntur. Eos poſtea aliæ quoque gentes, Romani inprimis, imitati ſunt. Unde Petron. *Satyr.*

Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Surripuere viros.

Sicque pueri puellæ facti ſunt, quos in mundo muliebri reponit Phædrus *lib.* 4. *fab.* 5. Illi enim, ut alios uſus omittam, virginibus mulieribuſque cuſtodes, ac comites additi ſunt, quaſi poſſint Εὐνὴν ἔχειν καὶ φυλάσσειν, *lectum cuſtodire*, unde etiam iis nomen: quamvis alii παρὰ τὸ εὖ τὸν νοῦν ἔχειν καὶ ἀπηλλάχθαι τῶν ἀφροδισίων, *quòd à Venere alieni, optimo mentis ſtatu fruerentur*, illos dictos volunt. Hinc Imperatores, *Eunuchum ſacri cubiculi miniſteriis adhæſurum*, dixere *lib.* 4. *C. de præpoſ. ſacr. Cubiculi Lib.* 12. Caſtratis enim cubiculariis etiam Principes utebantur: è quibus Eutropius eminuit, qui eò potentiæ aſcendit, ut Conſulatum quoque impetraret omniaque ſub Arcadio Imp. pro lubitu aliquandiu ageret; donec rerum novarum deprehenſus, extractus vigore legis à ſe latæ ex ipſo templo, capite pœnas dedit, A. C. 396. Idem hodieque apud Turcarum Imperatores eorum uſus eſt. Itali, ut Muſicæ aptiores reddantur, *Eunuchos* faciunt. Sed tam improbam luxuriam jam olim Romani Imperatores legibus coërcuere. D. Hadrianus, ne Spadones fierent, pœnâ legis Corneliæ de Sicariis irrogatâ, reſcripto cavit. *leg.* 4. *ff. ad leg. Corn. de Sicar.* Conſtantinus viros exſecantes capitaliter puniri voluit, *leg.* 1. *Codicis de Eunuch.* Juſtinianus talionis lege agere permiſit, *Novel.* 142. quam pœnam jam apud Herodotum *Uraniâ*, veluti civilem ac legitimam, Hermotimus in Pannonium, à quo fuerat exciſus, ſtatuiſſe legitur: Namque Pannonium in poteſtatem ſuam redactum proprios liberos emaſculare: ipſoſque dein patri virilitatem eripere coëgit. Unde Ovidius *Eleg.* 3. *Amor.* 2.

Qui primus pueris genitalia membra recidit,
Vulnera quæ fecit, debuit ipſe pati.

Nempe ut cædem cæde penſaret. Homicidium enim Eunuchiſmo committi *Apoſtolici Canones* ſanciunt, Balſamon & Photii *Nomocan. tit.* 1. *cap.* 3. Quam ob cauſam manifeſtarios Mœchos, ejus conditionis, ut jure occidi potuiſſent, contumeliâ afficere permittebatur, purà raphanis & mugilibus forare: item viro ſpoliare, quò referri poteſt illud Phædri *fabul. ſuprà laudatâ*,

Id demum eſt homini turpe, quod meruit, pati.

Quod factum, illo per ludibrium de collo ſuſpenſo, Plaut. *Mil. Glor. ſc. ult.*

Quin jamdudum geſtio mœcho hoc abdomen adimere,
Ut faciam quaſi puero in collo pendeant crepundia &c.

Nec fœminis parcitum primumque illas *Eunuchas* feciſſe legitur Lydorum Rex Andramytes, apud Cœl. Rhodigin. *lib.* 20. *cap.* 14. & Alexand. ab Al. *Genialium dier. lib.* 2. Duas autem hujus Eunuchiſmi rationes proponunt Eruditi: Unam νυμφοτομίαν, cùm in locis muliebribus protuberante ultra modum νύμφῃ à ſectione remedium petitur, Æginet. *lib.* 6. *cap.* 80 Alteram μαστοτομίαν. Sic Amazones viriles videbantur, & apud Arnobium ut Atys ſe viro, ſic ejus amica mammarum honeſtate ſeſe privavit: uterque ſcilicet inguina ſibi demeſſuit. Nam papillæ inguen apud Lucilium habes:

Inguen ne exiſtat papulæ, tamen ne boa noxit.

Suetonius *Tiberio cap.* 44. *Nondum lacte depulſos inguini, ceu papillæ, admoveret.* Unde inguina papillarum extantia habere, ὑπερμαζᾶν, τοὺς μεγάλους μαστοὺς ἔχειν: velaque & faſciæ, quibus extumidæ comprimuntur papillæ, σπαδονισμοὶ τῶν μαστῶν, *Spadonatus mammarum* dictæ, Rigaltius *in Phædrum fab.* 11 *lib.* 3. Addam hoc unum, *Eunuchos*, occurſibus olim infames fuiſſe, quemadmodum Æthiopes, pumilos atque diſtortos & hujuſmodi generis alios. L. Sen. *Sacerdos non integri corporis, quaſi mali ominis res, vitanda eſt.* Lege divinâ quoque à communione ſacrorum civiliumque munerum prohibiti ſunt. Deuteron. *cap.* 23. *verſu* 1. *Nec vulneratus teſte neque exſectus virilitate, venito in congregatione Jehovæ*; tanquam viz. munus aliquod obiturus. Aliàs enim in congregationem venire, ut ſacris ibi intereſſent, illis licebat Exodi *cap.* 12. *verſu* 18. Levit. *cap.* 22. *verſu* 18. Num. *cap.* 9. *verſu* 14. &c. Burmannus *in Deut. cap.* 23. *verſu* 1. Candacis Æthiopum Reginæ *Eunuchi* hiſtoriam habes, Actorum Apoſtol. *cap.* 8.

Eunuchus Palatinus, apud Iſidorum Peluſiotam, idem cum *Eunucho Regio*, apud Ambroſium *Epiſt.* 27. *ad Valentin.* II. dignitas fuit in Palatiis Impp. cui Cubiculi Auguſtalis erat cura commiſſa,

miſſa, Cubicularius. Leo. *Nov.* 98. Καὶ τῆς εὐνῆς δεσποτικῆς φύλακας εἶναι, τοῦτο γὰρ ἡ κλῆσις ἐγγυᾷ). Evagrius *lib.* 4. Οἱ τοῖς Βασιλικοῖς ἐξυπηρετάμενοι κοιτῶσιν, ὡς Εὐνούχους ἡ συνήθεια καλεῖ κλ. Quibus qui præerat, Ἀρχιευνοῦχος dicitur, in *Chron.* Alexandrino ann. 5. Valentin. Julianus Imp. antequam Imperium iniret, *Eunuchum* fuiſſe nomen honoris, ſuo verò tempore contumeliæ, ſcribit *Miſopogone*. V. hic ſuprà, ut & in voce *Cantor*.

Evocandi Manes ratio, horrendis ceremoniis peragi ſolita; qualis fuerit apud Gentiles, accuratè deſcribitur prolixeque, Statio *Thebaid. lib.* 4. ad quem V. eruditas *Animadverſiones* Caſp. Barthii: ut & hic paſſim, ubi de *Aboris*, *Divinatione*, *Manibus*, *Necyomantia* &c. Addam hic ſaltem, hujusmodi *Evocatores* ipſis Diis indignabundos minitari conſueviſſe. Unde Tireſias, apud Statium *d. l. verſu* 501.

Teſtor ait, Divi, quibus hunc ſaturavimus ignem &c.

Et ille Deorum ſuorum coactor, apud Lucanum *lib. 6.*

—— —— tibi, peſſime Mundi
Arbiter, immittam ruptis Titana catenis &c.

Quò facit inſignis locus Porphyrii, Πολλῷ δὲ τούτων ἀλογώτερον, τὸ μὲν δαίμονα, εἰ τύχοι ἢ ψυχὴ τεθνηκότος, αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ Ἡλίῳ ἢ ἄλλῳ τῶν κατ᾽ οὐρανὸν ἄνθρωπον τῷ τυχόντι ὑποχείριον ἀπειλὰς προσφέροντα ἐκφοβεῖν, ψευδόμενον, ἵν᾽ ἐκεῖνοι ἀληθεύωσι κτλ. apud Euſebium *Præpar. lib.* 5. *cap.* 10. ad quem *l.* V. Franc. Vigerum.

Evocati, Dioni Ἀνάκλητοι, poſteriori ævo dicti ſunt, qui prius *Volones* dicebantur ſeu *Voluntarii* Livio; qui cùm vel propter ætatem, vel quòd legitima ſtipendia confeciſſent, cogi non poſſent, ſponte militabant, Caſaubonus *ad Capitolinum in Marco*. Salmaſius eos facit eosdem cum *Principibus*, qui primi ordines ſeu primorum Ordinum ductores (unde tandem *Ordinarii* dicti) in prima acie pugnam capeſſebant. Veteres hi erant & exercitati milites, qui cùm è militia jam exiiſſent, ad eam ſponte *revocabantur*, ordinum & præmiorum ſpe; hinc Ταξίαρχοι in *Gloſſis* dicti, qui Centuriones quidem non erant, ſed cùm præliandum eſſet & ad manus veniendum, cùm acies ordinabatur, ordines ducendos accipiebant. Unde à Centurionibus paſſim ſeparantur. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Bonoſo*. Idem cùm duæ ſtatorum centuriæ in ſingulis caſtris eſſent, iis *Evocatos* præfuiſſe indeque *Evocatos Statorum* in antiquo ſaxo memorari, docet *ad Vulcatium Gallicanum in Avidio Caſſio*. V. quoque infrà ubi de *Ordinariis*. Alii erant *Evocati Auguſti*, quorum ſæpe mentio in antiquis Inſcr. EVOK. AUG. De iis Suetonius *Galbâ cap.* 11. *Delegit & Equeſtris ordinis juvenes, qui manente annulorum aureorum uſu*, Evocati *appellarentur, excubiasque circa cubiculum ſuum, vice militum, agerent*. Ad quem l. Caſaubonum vide.

Evocatoriæ Epiſtolæ dicebantur; quibus abſentes ad Comitatum *evocabantur* à Principe, aut quibus iis, qui Principis aſpectum ambiebant, veniendi concedebatur facultas. Nam ſine *Evocatoria* ad Comitatum venire omnibus non licebat, *leg.* 3. *Codicis Theodoſiani & Juſtinian. de Decur. & Silent.* Utriusque generis formulam exhibet Senator *lib.* 7. *Epiſt.* 34. & 35. V. Juretum *ad Symm. lib.* 4. *Epiſt.* 5. At *Hymni Evocatorii*, Κλητικοὶ dicebantur Græcis, quibus Deos vel invocabant, vel *evocabant*. Non uti priſci Romani, cùm eorum oppidorum, urbiumve, quas obſiderent, Numina *evocabant*; ſed quomodo Orpheus in Hippan, Liberi patris nutricem; ubi initio Deos ſuos invocat, loca enarrans, quibus præſiderent, dein ad ſacra ſua venirent, precatur. Cujusmodi omnes Procli hymni, in quorum principio, κικλήσκω, κλῦθι, ἐπικέκλομαι, κλήζω, in fine petit; παρεῖναι τελεταῖς ὁσίαις. Iis reſpondebant Ἀποπεμπτικοὶ ὕμνοι; quibus Deos è ſedibus ſuis *evocatos*, poſtremo feſtorum die, quibus interea illos interfuiſſe credebant, quaſi abeuntes, non ſine gratiis ac deſiderii ſignificatione dimittebant ac proſequebantur. V. de utrisque Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.* 3. *cap.* 113. & 114.

Evoe, Græcè Εὐοῖ, vox Bacchantium, ex nomine Dei tetragrammato, detorta. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 36. & ſuprà in voce *Jehova*.

Euonymus, Græcè Εὐώνυμος, pop. Atticæ. ſub Erechtheide tribu, ab Heroë *Euonymo*, Cephiſſi fil. nomen adeptus, cujus memoriam ſervant variæ *Inſcr.* Salamine, Athenis, Venetiis, hodieque ſuperſtites. E quibus una Salamine habet:

ΘΡΑΣΥΜΗΔΗΣ
ΘΡΑΣΥΛΛΟΥ
ΕΥΩΝΥΜΕΥΣ

apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *ubi de* 174. *populis Atticæ*.

Eupator, adde: Græcè Εὐπάτωρ, cognomen fuit variorum vet. ævi Regum. Inter Syriæ Reges, Alexandri id cognomen fuiſſe, diſcimus ex nummo ejus, cui inſcriptum, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Mithridatem, Ponti Regem illum famigeratiſſimum, Εὐπάτορα & Διόνυσον appellatum eſſe, docet Strabo *lib.* 10. & Appianus *in Mithridat.* &c. Fuit autem Alexander is, qui ὁ Βάλας Joſepho cognominatur *Antiqq. lib.* 13. *verſu* 8. Hic enim à Ptolomæo Philometore Ægypti, Attalo Aſiæ & Ariarathe Cappadociæ Regg. ſubornatus & copiis adjutus, victo cæſoque Demetrio Syriam invaſit, ſeque Antiocho Epiphane genitum, credi voluit. Cui fabulæ, ut fides conſtaret, ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, ob *paterni generis gloriam*, Antiochi Regis, quem fratrem ſuum mentitus eſt, exemplo, ut & Εὐεργέτης cognomentum aſſumſit, Seb. Feſchius JC. *Epiſt. ad Hollanderum, quâ Pylæmenis Paphlag. R. inſignem nummum exponit.* Ab altero verò, Mithridate *Eupatore*, Amiſus urbs ampliata, & pars, quam illi addidit, *Eupatoria* appellata eſt, Strab. *lib.* 12. Idem aliam *Eupatoriam* condidit, ad confluentes Lyci & Iris, quam imperfectam ab illo relictam, Pompejus, eo devicto, agro & civibus additis, *Magnopolim*, h. e. Pompejopolim, nominavit. Quod Plinius ad priorem Eupatoriam tranſtulit, viciniâ locorum deceptus. Salmaſius *ad Solinum pag.* 889.

Eupatridæ, apud Athenienſes olim erant civium nobiliores, qui regio prognati ſanguine, dignitate cœteris antiſtabant. Primitus enim duo in Rep. civium, *quibus inter gradus dignitatis fortunæque aliquid interlucebat*, ordines erant, Εὐπατρίδαι nempe & Ἄγροικοι, Dion. Halicarn. *lib.* 2. quemadmodum apud Francos Nobiles & Ruſtici: apud Venetos, Patricii ac Plebeji: apud Romanos ſimiliter, Patres & Plebs, nomina erant, quibus à ſe diſcernebantur cives. Poſtea in tres claſſes Theſeus civitatem diſtribuit Εὐπατριδῶν, Γεωμόρων καὶ Δημιουργῶν: quorum illi cœteris dignitate, iſti utilitate, hi numero prævalebant, dicebanturque Εὐπατρίδαι, qui Regibus Heroibusque in Græcorum hiſtoriis celebribus erant editi. Auctor Etymol. Εὐπατρίδαι ἐκαλοῦντο οἱ αὐτὸ τὸ ἄστυ οἰκοῦντες καὶ μετέχοντες βασιλικοῦ γένους, τὴν τῶν ἱερῶν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι: vel etiam Aborigines & indigenæ, ſecundùm Heſychium. Hi ipſa in Urbe ſedes ſuas cum Demiurgis, qui opifices erant, poſuere: Reliqui verò, *Geomori* dicti, ruri habitabant, agrosque colebant. His omnibus idem jus eſſe voluit Theſeus, latâ Lege: Τοῖς πολίταις τὸ ἴσον εἶναι, *Omnibus civibus jus idem eſto*. Hac tamen exceptione, ut ſolis ingenuis Nobilibus ſeu *Eupatridis* Sacerdotia, Magiſtratus & Legum rerumque ſanctarum atque divinarum interpretatio concederetur, ex Lege: Τοὺς Εὐπατρίδας γινώσκειν τὰ θεῖα καὶ παρέχειν ἄρχοντας καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι, καὶ ὁσίων, καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς; *Patricii Sacerdotia atque Magiſtratus obeunto, Legum rerumque ſanctarum atque divinarum interpretes ſunto.* Poſt Theſeum verò Solon, cenſu civium acto, Athenienſes univerſos in quatuor diſtinxit ordines, τιμήματα ſeu τέλη dictos, Pentacoſiomedimnos nempe, Equites, Zygitas & Proletarios &c. Familiæ *Eupatridarum* celebriores erant: *Praxiergidæ, Eteobutadæ, Alcmæonidæ, Cynidæ, Ceryces* & V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 2. *tit.* 3. & Fr. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 1. *cap.* 4.

Euphrades Genius, cujus ſimulachro menſas olim decorabant Gentiles. Heſychius, Εὐφράδης πατρικὸς ἐπιτραπέζιος. Sic εὐφρασία, *epulatio*, in Gloſſ. utrumq; ab ea verbi εὐφραίνεσθαι notione, quâ ſemper utitur D. Lucas Evang. ut, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Et, φάγοντες εὐφρανθῶμεν. Et, εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς. Nec non Athenæus *initio lib.* 5. & Curopalates, ubi agens de coronatione Impp. verbum compoſitum συνευφραίνεσθαι adhibet, eodem ſenſu. V. Caſaubonum *ad Julium Suetonii cap.* 38.

Euphrates, adde: Cum Tigride, magni hic fluvius nominis eſt: Utriusque ortus in Armenia maj. egreſſus quoque idem in Sinum Perſicum. Ambo etiam miſcentur in loco, ubi Seleucus Nicanor Seleuciam condidit. In progreſſu, dum *Euphrates* Syriam & Babyloniam à dextro latere, Meſopotamiam à ſiniſtro: Tigris verò Meſopotamiam à dextro & Aſſyriam à ſiniſtro latere habet, Meſopotamiæ, utpote utroque fluvio interceptæ, tanquam *Interamnis*, nomen eſt ortum. Rigavit olim *Euphrates* veterem Babyloniam, quemadmodum novam nunc, ſeu *Bagdaded* Tigris, ſed longè major utriusque gloria olim, cùm primis creati mundi temporibus Paradiſum perluerent: *Phrat* enim ſeu *Frat*, qui omnium conſenſu *Euphrates* eſt, inter 4. Paradiſi fluvios numeratur, Geneſeos *cap.* 2. *verſu* 14. Auctor Anonymus *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civ.* Plura de eo, *diverſis* inprimis *nominibus, origine, curſu*, ἐκτροπαῖς, ſeu *diverticulis*; & πλημμύρᾳ celebris hujus fluvii, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 620. & *ſeqq.*

Eupyridæ, adde: Meminit hujus demi vetus in vet. ſaxo *Epigramma*, ubi de Hadrianeis, Ludorum genere in Hadriani Imp. honorem inſtituto:

ΚΟϹΜΗΤΕΥΟΝΤΟϹ: ΠΛΟΥ-
ΤΑΡΧΟΥ. ΑΧΑΡΝΕΩϹ.
Στῆσεν Ἀχαίαρχος στήλην μεγακύδεος ἀγῶνος
Πατρὸς τοὔνομ᾽ ἔχων δήμοθεν Εὐπυρίδης.
Ἐκπρεπίως ἄθλοισιν ἐπαινήσας καὶ ἐφήβοις,
Καὶ στεφάνου κῦδος μῦθος ἀσύγκριτος.
ΑΓΩΝΟΘΕΤΗϹΑϹ. ΑΔΡΙΑΝΕΙΩΝ.

apud Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*.

Euripides, ludi nomen, illi maximè ſimilis, quem Angli vocant *one and thirty*, i. *triginta unum*. *Continebat*, ut Cœl. Rhodiginus refert *lib.* 20. *cap.* 17. *numerum quadragenarium, quoniam videtur unus fuiſſe* Euripides *præfectorum quadraginta, poſt triginta Tyrannos Athenis exactos*. V. Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. lib.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 13. *de Teſſeris, Talis & Latrunculis*.

Euripus, adde: In Circo veteri Romano ſic appellata eſt aqua ingenti

ingenti foſsâ per tria latera Circi circumfuſa; unde *Euripos* potiùs, quàm *Euripum*, in Circo dixere, quòd non unus, ſed tres eorum eſſent, totidem viz. quot latera eſſent Circi, quibus aqua admitteretur. Et quidem Julium Cæſarem, elephantorum ſpectaculum editurum, Circi arenam Euripis circumdediſſe, quum antea clathris ferreis cingeretur, ſcribit Plinius. Eos dein ſuſtulit Nero, & loca Equiti addidit, eodem Auctore: à quo tempore nulli in Circo Euripi. Frontinus *de aquæduct. Quantoperè curæ eſſet, ne quis violaret ductus, aquamve non conceſſam derivare auderet: cùm ex multis apparere poteſt, tum ex hoc quòd Circus Maximus ne diebus quidem ludorum Circenſium niſi Ædilium aut Cenſorum permiſſu irrigabatur.* Manſit tamen appellatio, & ſequentibus temporibus in Circo tum Rom. tum C.Politano *Euripi* nomine inſignitum eſt intermetium; h. e. ſpatium totum ab infimo Circo porrectum usque ad ultimum inter utrasque metas, inſtar crepidinis, è ligno ſeptum munitumque, *κρηπὶς* hinc & *Ἱπποδρόμου* Græcis dictum, circa quod curricula ſua Agitatores obibant, cùm primitus intra *Euripos* currerent. Unde vet. *Epigramma.*

Namq. axes gemini ortum obitumq. docent.
Atq. his Euripus *quaſi magnum interjacet æquor* &c.

Quæ fabrica ex ligno, per longitudinem medii Circi porrecta, quia non tantùm longam, ſed etiàm latam aliquantum fuiſſe neceſſe eſt, videtur quoque *Spina* fuiſſe dicta, metaphorâ à *ſpina* animalium, per medium dorſum porrectâ ac eminente, deſumtâ: quemadmodum eadem *Euripi* appellationem, à ſeptuplici quadrigarum circuitu retinuit. V. hujus *Euripi* ſeu *Spinæ*, in cujus medio obeliſcus Solis erectus erat, infrà tres aræ, totidem ſuprà, imaginem ex veteri nummo, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 913. & plura hanc in rem hic paſſim, inprimis ſuprà in voce *Delphines*, ut & ubi *de Falis* ac *Ovis Circi*, nec non in voce *Spina.* Quod verò *Euripum Euboicum* attinet, ejus curſum ſingulis menſibus 18. vel 19. dies regularem, nempe à Novilunio per dies octo, item à die quæ plenilunium præcedit, per dies 7. nec non ante novilunium alterum per dies tres, atque his diebus Oceani Marisque Adriatici fluxum ac refluxum, intra 24. vel 25. horas geminum, imitari: reliquis verò diebus irregularem eſſe, & intra totidem horas duodecies, tredecies, & quatuordecies quoque variari, niſi violentia venti impediat, docet Jac. Sponius *uiré-s ...*; qui hoc modo Vett. diverſas ſententias conciliat, & plura egregia de celebri hoc *Euripo* curioſo Lectori exhibet, *Epiſt. ad Abbatem Pecoil*, quam *Itinerario ſuo* inſeruit *Part.* 2. *pag.* 328. & *ſeqq.*

Euronotus, adde: *Phœnicium*, Græcè *Φοινικίαν*, priùs dictum eſſe, docet Salmaſius *ad Solinum* 1251. & *ſeqq.* ubi de illo, ut & *Eurocæcia*, varia habes.

Europa, filia Agenoris, adde: Poſt raptam eam à Jove Cretenſi, ut generali nomine appellant, quem Lycophron *Ἀστέρα*, Diodorus *lib.* 5. *Ἀστέριον*, Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 18. *cap.* 12. vocat *Xanthum*, in patris ſolatium, Aſtarte, quatenus Numen animale, altera ejus filia, an illa ipſa Europa, inter Deos relata cultusque ejus inſtitutus eſt, teſte Luciano *in Dea Syr.* Dicitur verò *Europa* tauro vecta, quia in littore choreas agens navi rapta, cujus *ἐπίσημον* taurus, unde & navi nomen. Niſi cum Palæphato malis raptam à viro Cnoſſio, cui nomen Taurus. Hiſtoriam Euſebius priùs refert ad extrema Joſuæ tempora: mox, alios ſequutus Auctores, ad quintum decimum Othonielis annum; V. Gerh. Joh. Voſſium de *Idolol. lib.* 1. *cap.* 22. *ſub fin.* Unde patet raptum hunc non habuiſſe Autorem Jovem Cretenſem illum antiquiſſimum, qui Cres erat, à quo & Creta nomen accepit, Iſaaco vel Jacobo Patriarchæ coævus; ſed Jovem longè juniorem, cujus in Creta ſepulchrum fuit, teſte Euhemero & Cicerone, apud Lactantium *de falſa Relig. lib.* 1. *cap.* 11. Fuit autem is Rex Cretenſis variis nominibus ab Hiſtoricis, ut vidimus, appellatus, cui famulus erat Marnas, à Gazæis poſtea cultus. Hic itaque Jupiter, ex rapta *Europâ*, quod 200. circiter ante Helenæ raptum annis contigiſſe oſtendit Voſſius, genuit Minoëm I. qui Patri in Regno ſucceſſit, Rhadamanthum & Sarpedonem Lyciorum Reges, de quibus, ut & plura de raptu hoc, V. apud præfatum Voſſium *lib. cit. cap.* 14.

Europa, adde: Longitudinem maximam obtinet inter Promontorium S. Vincentii & Tahaim; Latitudinem, inter Prom. Rutubas ſeu *Nortcaep* in Finmarchia, & Prom. Tænarum ſeu *C. Metapan* ad Moream; quarum hæc 36. illa 74. graduum eſt.

Europa, prov. Thraciæ, adde: Mentio ejus in vet. *Inſcr.*

PRÆSIDI. PROVINCIÆ. BYZACENÆ.
CONSULARI. PROVINCIÆ. EUROPÆ.
ET. THRACIÆ.

& apud Feſtum Rufum: *Ita ditioni Reip. ſex Thraciarum provinciæ ſunt acquiſitæ, Thracia, Æmimontus, Mæſia inferior, Scythia, Rhodopa,* Europa, *in qua nunc ſecundæ arces Romani Orbis ſunt conſtitutæ* V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Europa, Græcè *Εὐρώπη*, item *Εὐρωπεία*, nomen Pöematis ſeu operis epici Clementi memorati, qui ex *Εὐρωπείας* verſus citat, auctore non nominato. Hieronymus, unà cum *Βοιωτίᾳ*, id Eumelo tribuit. Sed & hac inſcriptione Nicandri poëma fuit. Et quidem Eumelus hiſtoriam *Europæ* Agenoris filiæ, Nicander deſcriptionem & *περιήγησιν* Europæ, complexus eſt. Stephanus hunc laudat *ἐν πέμπτῳ τῆς Εὐρωπείας*, Athenæus *lib.* 7. *ἐν τρίτῳ*, Scholiaſtes Apollonii *ad* 4. *Ἀργον.* eundem nominat *ἐν δευτέρῳ Εὐρώπης.* Sunt tamen qui idem ſcriptum à nonnullis Eumelo, ab aliis Nicandro, adtributum velint. Imò & Hecatæus ſæpe citatur à Grammaticis *ἐν Εὐρώπῃ.* V. Salmaſium ad Solinum & ſuprà, ubi de *Cyclo Epico.*

Europus, inter Herculis poſteros, Soſi fil. Prytanim genuit, quo Lycurgus natus eſt, Spartanorum Legislator. Salmaſius *ibid. pag.* 16.

Eurus, adde: in octagona Andronici Cyrrheſti turre (quâ octo ventos olim expreſſerat, qui tum ſolùm fuere noti) hodieque Athenis extante, primus hic ſe viſendum præbet, juvenili ſpecie, & in Oceano *Sud-eſt*, in Mediterraneo verò Mari *Sirocus* vulgò appellatur. V. de eo pluribus agentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1245. & *ſeqq.* ubi inter alia eundem cum cum Volturno, & Græcis quidem *Εὖρον*, Romanis verò Volturnum appellatum eſſe, docet.

Eurytus, adde: in Oechalia olim cultus eſt. Voſſius *de Idolol. Part.* I. *cap.* 13.

Euſebius, cognom. *Pamphili*, adde: Arianiſmum cùm jam tandem depoſuiſſet, juſſu Patrum Concilii Nicæni, quorum ſententiam ſequutus fuerat, Symbolum *Nicænum* dictum compoſuit, quo in hodiernum usque diem Eccleſia uſa eſt, Trithemius. *Vir longè clariſſimus & in omni Hiſtoriarum genere exercitatiſſimus*, Caſaubono. Scaliger verò *ut nullum Scholaſticorum veterum illo plus ad hiſtoriam Chriſtianiſmi contuliſſe ſic nullum plura errata in ſcriptis ſuis reliquiſſe, nullius plures hallucinationes extare*, docet; Ejus *de Præp. & Dem. Evangelica* libri, extant Gr. Lat. cum Notis 2. Vol. fol. Pariſiis A.C. 1628. 3. Vol. ibidem A.C. 1629. fol. Genevæ 1622. Gr. tantum fol. Lutetiæ A. C. 1544. & Baſileæ A. C. 1579. *Commentaria in Pſalmos omnes*, quæ Latina fecit Caſſiodorus teſte Bolduano, prodierunt fol. Baſileæ A. C 1491. &c.

Euſebius Emiſſenus, adde: Cognomento *Philoſophus*, ex generoſis Edeſſæ in Meſopotamia parentibus natus eſt; Sixt. Senenſis. Extant *Homiliæ* ejus Lat. 8. Pariſiis, A. C. 1554. Opera omnia itidem Lat. 8. ibidem, A. C. 1575. Vixit tempore Conſtantii Imp. ſub quo mortuus, & Antiochiæ ſepultus eſt; ideoque ſaltem ante annum 361. vivere deſiit, Labbæus. *Epiſcopus elegantis & Rhetorici ingenii*, Hieronymo. De eodem Chamierus: *Euſebius Emiſſenus*, inquit, *ſeu quicunque Auctor eſt earum homiliarum, Vir certè antiquus eſt & eruditus.*

Euſtathius, Præſul Antiochenus, adde: Genere Pamphilus, Beriæ Syriæ primò, dein Antiochiæ Epiſcopus fuit. Ejus *in Hexaëmeron Comm.* Gr Lat. cum Notis extat 4. Lugduni Batavorum A. C. 1629. Claruit A. C. 330. ut Trithemio, vel 340. ut Sixto Senenſi viſum eſt. Guil. CrovVæus *El. Scr.*

Euſtathius, Sebaſtenorum Epiſcopus, temporibus Conſtantini M. aſceticæ & monaſticæ vitæ, apud Armenios, auctor, librum *Ἀσκητικόν*, quem Baſilio M. quidam tribuunt, compoſuit. Epiſcopos Presbyteroſque ad antiquam *ἄσκησιν* reducturus civili habitu veſteque communi in Sacerdotibus condemnatâ eos ad Philoſophicum pallium revocabat, ipſe palliatus incedens: quem proin Synodus Gangrenſis damnavit *can.* 12. Cùm pallium, quod Tertullianus *ſuper omnes titulos & apices Sacerdotalem habitum* vocat; Conſtantini ævo *ἀπρεπὴς ... τῆς ἱερωσύνης στολὴ* haberetur, h. e. *indecora Sacerdotio veſtis.* Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio.*

Euthalius, incertæ Eccleſiæ Diaconus, natione Græcus, ſcripſit *in Epiſtolas S. Pauli Collectanea Gr. S. Patrum*, edit. Veron. A. C. 1532. Londini; A. C. 1635. Beiodoerus autem ipſum tantùm collocat inter Commentatores *in ad Romanos & Corinthios*, ut & Bolduanus. *Euthalius* & Sophronius (qui obiit A.C. 634.) *de Vita & Peregrinatione D. Pauli* impr. ad calcem *Explicationis Actorum Apoſtol.* Chriſt. Pelargi tractatus, teſte Bolduano, valde utilis eſt, ad intelligentiam Actorum Apoſtolicorum. V. Guil. Crovvæum *Elencho Scriptorum in SS. Scripturam.*

Euthymenes, Salaminius quidam, de cujus filio ſic Solinus *cap.* 1. *Non omiſerim Salamine* Euthymenis *filium creviſſe in triennio tria cubita ſublimitatis, ſed inceſſu tardum, ſenſu hebetem, robuſtâ voce, pubertate feſtinâ, ſtatimque obſeſſum morbis plurimis — compenſaſſe præcipitem incrementi celeritatem.* Ad quem *l.* V. Salmaſium *pag.* 44.

Euthymius ſeu *Euthymus*, eximius Olympiæ victor ſeu Pycta Locrenſis, teſte Plinio *lib.* 7. *cap.* 47. *conſecratus eſt vivus ſentiensque ejuſdem Oraculi juſſu, & Jovis Deorum ſummi adſtipulatu*, V. quoque Ælianum *Var. lib.* 7. *cap.* 47. Cujus proin memoriam revocavit Nero, in medallione ſuo, quo alterâ facie ipſe apparet, cum litt. IMP. NERO. CÆSAR. AUG. P. M. in alterâ, vir inſigni habitu, triumphantis nempe ſpecie, laureâ caput cinctus, dextrâ flagellum, ſiniſtrâ palmam tenens, curru quadrijugo vectus, cum hoc nomine, EYTYMUS: Hoc enim modo Hieronicæ coronati per medium ſtadium deduci ſolebant. Neronis poſtea medallionem hunc revocavit ſeu recudit Trajanus Imp. in cujus altero latere ipſe expreſſus eſt, cum Inſcr. TRAIA-

NUS.

NUS. P. F. AUG. in altero, ſimili habitu Euthymius, niſi levi diſcrimine, addito nomine EYTHYMIUS. Utrumque poſteriori ævo denuo renovavit Honorius Imp. cum Inſcr. EUTIMI NICA: quæ quidem eadem ferme ſunt, quæ Præcones efferre ſolebant, cùm quis in certaminibus viciſſet; ut apud Laërtium *in Diogen.* Νικᾷ Διώξιππος, & apud Xiphilinum *in Nerone*, Νέρων Καῖσαρ νικᾷ τὸν δὲ τὸν ἀγῶνα, &c. Car. du Freſne *de Inſer. ævi Numiſm. num.* 64. V. quoque ſuprà in *Contorniati Nummi*, & in voce *Eythymus*.

Euthyni, Græcè Εὔθυνοι, in Athenienſium Rep. Magiſtratus erant, quos cum Logiſtis, (apud quos rationes geſti ſui Magiſtratus referebant οἱ ἐν ἀρχῇ, intra 30. ab abdicato Magiſtratu dies) eosdem facit Auctor Etymologici; ſed aliud docet Philoſophus *Politic. lib. 6. cap. ult.* è quo tamen colligas, munus illorum à Logiſtarum munere non multùm diverſum fuiſſe. Numero decem erant, ſicut & Logiſtæ; Harpocration, Εὔθυνοι ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίοις, δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀνδρες ἦσαν παρ' οἷς ἐδίδοσαν οἱ πρεσβεύσαντες ἢ ἄρξαντες ἢ διοικήσαντές τι τῶν δημοσίων τὰς εὐθύνας. Erantque non κληρωτοὶ, i. *ſorte capti*, ſicut Logiſtæ; ſed eligebantur ex optimis quibusque. Et quemadmodum Logiſtæ fuere, velut novem Archontes, ſic *Euthyni*, tanquam Paredri Archontum, qui Logiſtis aſſidentes, ubi judicatum eſt, Magiſtratus poteſtate decedentes aliquid publico debere, id ab illis exigere ſoliti ſunt. Referebant itaque Magiſtratus ὑπεύθυνοι rationes apud Logiſtas, qui cum *Euthynis* judicabant. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib. 3. tit.* 2. & infrà in voce *Logiſtæ*.

Eutropius, nobiliſſimus gentis Dardanæ vir, ex Claudia Criſpi filia, genuit Conſtantinum Chlorum, patrem Conſtantini Magni, Treb. Pollio *in Divo Claudio*.

Eutycheum, in *l. 1. Cod. Theodoſ. de Alexandrinæ plebis Primat.* cujus ſubſcriptio ita concipitur: *PP.* (i. propoſita) *Alexandriæ Eutycheo*; videtur eſſe Prætorium Præfecti Auguſtalis Alexandriæ. Vox efficta ex Græco Εὐτυχεῖον, fortè quòd ab Alexandria Romam & CPolim advenirent *Felices Embolæ*, atque adeò in Prætorio Præfecti Auguſtalis eæ pararentur. V. Jac. Cujacium *Obſervation. lib. 23. cap.* 3. & Jac. Gothofredum *ad h. l.* laudatos Car. du Freſne *Gloſſario*.

E W.

Evvrii, in *Decretis* Stephani R. Hung. *lib. 2. cap. 17.* & *lib. 3. cap. 1.* ſunt finium apud Hungaros cuſtodes, viarumque obſervatores, in centurias decuriasque diviſi. Car. du Freſne *Gloſſar.*

E X.

EX. in notis antiquis, denotat, *ejus*, vel *exigitur*. EX. A. D. *ex ante diem.* EX. B. *ejus bona*. EX. B. S. *ex bonis ſuis.* EX. C. *ex conſuetudine, concione* vel *conditione* &c.

Exacium ſeu *Exagium*, cujus crebra mentiò apud Anonymum *de Ponder.* Nicandro ſubjectum, ubi σάγιον ſcribitur, voce contractâ ex ς, quæ ἕξ ſignificat, i. *ſex* & ἄγιον, licèt non ab ἕξ deducatur: *certæ ponderationis genus* eſt, inquit Cujacius. Unde in *Gloſſis* Græco Latinis pro quavis penſatione ſumitur, & in vet. Inſcr. SUB EXAGIO PECORA VENDERE. Cujusmodi *Exagium* Solidi, inter Honorii Aug. nummorum typos in ſuo *de Stemmat. Byzantinis opere* delineari curavit du Freſne, ejusdem Auguſti nomine & *Exagii* appellatione inſcriptum Quò pertinet *Novella* Theodoſii Jun. & Valentiniani de pretio Solidi: *De ponderibus quoque ut fraus penitus amputetur, à nobis aguntur* Exagia, *quæ ſub interminatione* — *ſine fraude debeant cuſtodiri* &c. Atque inde poſtmodum invaluit, ut id vocabuli pro ipſo Solidi pondere uſurpatum fuerit, quia ſolidus ſexta pars unciæ fuerit: ut apud Zonaram, ſcribentem Nicephorum Phocam Imp. monetam imminuiſſe, cùm hactenus quodvis numiſma, i. ſolidus aureus, *exagium* penderet, μέχρι τότε, παντὸς νομίσματος ἑξάγιον σταθμὸν ἕλκοντος. Sic *Exagium* uſurpatum pro Solido, ſeu Solidi pondere: ex quo Saladinus *lib. de Ponder.* Solidum ſolo nomine differre ab *Exagio* ait, ut & poëta inferioris ævi *MS.*

Exagium ſolido differt à nomine ſolo,
Si ſolidum quæris, tres dragmas dimidiabis.

Qui proin notione paſſim occurrit, apud Conſtantinum Africanum Medicum, qui ſub Alexio Comneno vixit. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & *Diſſertat. de Inſer. ævi Numiſm. num.* 77.

Exactor, publicanus, Τελώνης, Auguſtin. *de Civ. Dei lib. 2. cap.* 19. Ἐξάκτωρ quoque Tzetzi *Chil. 5. cap. 17. verſu* 610. & Joanni Euchaitarum Epiſcopo,

Μυριοχάφος χθὲς ἐυγενὴς πατὴρ,
Καὶ σήμερον πάρεστιν ἐξάκτωρ νέος.

In vet. *Inſcr. Exactor tribut. civis Gall.* &c. V. Car. du Freſne. Sed & *Exactor*, in antiquo *Elogio*, quod Romæ extabat olim in Muſæo Carpenſi,

SEX. POMPEIVS FAVSTVS
SEX. POMPEI. EXACTOR.

ſervi apud Romanos nomen, cujus officium deſcribit Scævola *l. 41. ff. de Fideicomm.* Apud Cæſares peculiaris fuit *Exactor hæreditatum, legatorum, peculiorum*, ut videre eſt ex vett. *Inſcr.* Ad hæc, *Exactor auri, argenti, æris*, in officina monetæ: *Exactor* item *ſtipendiorum Dominicorum.* Verùm qui ratiocinium non didiciſſet, excludebatur hoc officio, uti docet Pignorius *Comm. de Servis.* V. quoque Popmam *de Operis Servorum.*

Exafoci, apud Anaſtaſium *in Benedicto III. Obtulit caniſtra exafoci ex argento puriſſimo*: pro *exafota*, ex Gr. ἑξάφωτα, i. *caniſtra ſex luminibus, lucernis vel candelis inſtructa*, &c. V. ſuprà in voce *Enafoti*.

Exagium, trutina & certæ ponderationis genus, Cujac. Item ponderis nota, quæ pani imprimebatur, σταθμὸς Caſaubono *ad Sueton.* & nummis, V. ſuprà in voce *Dimicare*, item *Exacium*.

Exaluminatus Color, in margaritis maximè laudatus: *Et in candore ipſo*, verba ſunt Plinii, *magna differentia. Clarior in Rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimulat— Summa laus coloris eſt exaluminatos vocari.* Nempe a liquidi aluminis colore, cujus probatio in Plinio eſt, *Ut ſit limpidum, lacteum, ſine offenſis fricantium, cum quodam igniculo caloris.* Quæ ſumta ſunt ex his Dioſcoridis *lib.* 5. Τῆς δὲ ὑγρᾶς τὴν μάλιστα διαφανῆ προκριτέον καὶ γαλακτώδη ὁμαλήν τε καὶ δι' ὅλης χυλώδη, ἔτι δὲ ἄλιθον καὶ πυρῶδές τι ἀποπνέουσαν. Quæ ultima verba ſic reddit Arabs, *Et exhalat ex eo odor igneus*, apud Bochartum *Hierozoici Part. II. p.* 690. Quæ nempe limpidi & liquidi candoris, ſic dictæ ſunt, quas *claras* alibi Plinius idem vocat. At *exaluminatæ pelles*, quæ & *alutæ*, quòd verè exaluminarentur, ut candorem clarum acciperent. Cujusmodi uſui alumen inſervire legas apud eundem: Servius, *unde & aluta pellis alba per naturam.* Imo, *per alumen*, nam *alutam* etiam *alumen* Latini dixere. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 1166.

Examinator, nomen dignitatis apud Longobardos in *Charta* Siconis Principis, apud du Freſne.

Exarchus, adde: Delineavit idem nummos aliquot æreos Ravennenſes, quos Ravennæ *Exarchorum* eſſe vel certè ab iis cuſos exiſtimat ac proin Mauricianis ſubjecit, quo imperante *Exarchi* illi maximè floruere. In eorum plerisque imago pectoralis effingitur fœminæ, caput coronâ murali exornatæ, cum inſcr. FELIX RAVENNA. In poſtica, ejusdem Urbis monogramma deſcribitur R. ſc. cui A. implexum eſt & E: in aliis Aquila cum alis expanſis conſpicitur Imperii Rom. inſigne. V. C. du Freſne *Diſſert. de Inſer. Ævi Numiſmat. num.* 74. Aliàs, in genere Ἔξαρχος, *Princeps*; Ἔξαρχοι, *Proceres.* Ἔξαρχοι τῶν φατριῶν, *Duces factionum*, apud Cedrenum: *Exarchus Africæ*, de Gennadio, apud Gregorium M. *Epiſt. 59.* & *72. lib.* 1. Nec ſemel *Exarchi* dicuntur Pipinus & Carolus Martellus Majores Domus, in Chron. Fontanellenſi *capp. 2. 3. 9.* Idem nomen dignitatis militaris fuiſſe videtur in *vet. Inſcr.* apud Gruterum 528. 7. &c. In Eccleſia *Exarchus Diœceſeos*, cujus meminit Nicolaus I. Pontif. Rom. *Epiſt. 8. ad Michaëlem Imp.* dignitas fuit Metropolitanâ minor: cujusmodi *Exarchi* tres numerabantur ſub Patriarcha CP. viz. *Epheſinus, Cæſarcenſis* & *Heracleus*, pro Aſia nempe min. Ponto & Thracia. Sed & *Exarchus* dicebatur, miniſter Patriarchæ ejusdem, qui decimas aliosque Eccleſiæ CPolitanæ proventus exigebat atque in Conciliis poſt Patriarcham & ante Metropolitanos ſubſcribebat, V. Codinum *de Offic. cap. 1. num.* 41. In *Novella* Juſtiniani *Exarchi Monaſteriorum* occurrunt: *Exarchum Regni Burgundiæ & ſummum Principem Conſilii ſui & in omnibus faciendis agendisque ſuis præcipuum*, Heraclium Archiep. Lugdun. inſtituit Fridericus Imp. *Bulla* ſuâ aur. A. C. 1157. &c. V. du Freſne *Gloſſar.* & Macros *Hierolex.*

Catalogus Exarchorum Ravennenſium.

Longinus, præfuit ann. 16.	Iſaacus Patricius.
Smaragdus, miſſus à Mauritio Imp. ann. C. 583.	Theodorus Calliopa.
	Olympius.
Romanus, ab eodem A. C. 588.	Theodorus Calliopa iterum.
Callinicus, ſimiliter A. C. 598. quo ab Imperatore revocato, Smaragdus iterum eam dignitatem tenuit, ab A. C 602.	Theodorus.
	Joannes Platon.
	Theophylactus.
	Joannes Tizocop.
	Scholaſticus.
Joannes Lemigius, à Phoca, illi ſuffectus eſt, A. C. 610.	Paulus Patricius.
Eleutherius, ab Heraclio miſſus eſt, A. C. 615. Poſt quem præfuere,	Eutychius Patricius, ab Aiſtulpho Longobard. R. pulſus A. C. 752. V. Sabellicum *Ennead.* 8. Calviſium *Chronolog.* Alios.

Excæcandi olim hodieq; mos, frequens fuit. Et quidem de ea *excæcandi* ratione, quæ fiebat per ῥάβδον ſeu *ferrum candens*, affatim diximus, in voce *Abacinare*: ſed & aliæ occurrunt non paucæ. Apud S. Auguſtinum *lib. 3. c. Creſconium cap.* 42. Circumcelliones Donatiſtæ, *novo & inaudito ſceleris genere, oculis calcem aceto permixto infundentes & infercientes*, eorum lumen extinguebant. Quemadmodum reos olim Perſæ infuſo oculis aceto fervido, viſu privaſſe leguntur, apud Procopium *Perſic. lib. 1. cap.* 6. & de Græcis Byzantinis idem habet Laonicus *lib. 1. p.* 23. Interdum chordâ ad frontem circumductâ oculi eruebantur. Anonymus Valeſianus, de Conſtantino M. *Qui acceptâ chordâ in* *fronte*

fronte diutiſſimè torſus, ita ut oculi ejus creparent. Unde *crever les yeux*, Gallis loquendi familiaris formula. V. iterum Procopium *Hiſtor. arcan. cap. 6. extr. Chronicon.* CP. laudatum ab Alemanno & Meurſium in Κέρδη. Denique Pachymeres ait erutos oculos λοῖς πασσάλοις κατασύλλοις, *paxillis obviis, lib. 5. cap.* 30. & ſcalpello percuſſos oculos, habet *Chronicon* Sublacenſe, *ſub A. C.* 1003. Jam verò receptam inter pœnas in reos decretas, *Excæcationem* fuiſſe, Vett. & Recentiores teſtantur. In Oriente Principes inprimis hoc ſupplicii genere in conſanguineos proximosque ſuſpectos ſæviunt &c.

Excaldationes, apud Capitolinum, *Lavacra muliebria* ſunt, apud Lampridium *in Alexandro; aqua muliebris*, apud Vopiſcum, *in Carino*: quibus rarò utebantur Viri, à luxuria alieni, interdum tamen. Lampridius de Alexandro, *Unctus lavabatur, ita ut vel nunquam caldariis, vel rarò. piſcinâ ſemper uteretur.* Atque hæc ſunt balnea, quæ *Cod. lib.* 1. vetantur ab hoſpitibus ſuis exigere, vel præcipui bel li Duces, nedum caligati milites. Chryſoſtomus *in* 1. *ad Tim.* Στρατιώτῃ: λουτροῖς καὶ ἐκτεροις [illegible] καὶ [illegible], [illegible] τις λουτροῖς χρῆσθαι). Ubi vox λουτρὰ non de quibusvis lavacris, ſed *de excaldationibus*, accipienda. V. Caſaubonum *ad Vulcatium Gallicanum in Avidio Caſſio.*

Excellentia, titulus Principum, atque adeò Impp. apud Anaſtaſium *in Hadriano* &c.

Excelſa, in quibus Iſraëlitæ idolis ſuis ſacra fecere, hanc habuere originem. Antiquitus Gentiles non ſolùm nulla habuere templa, in quibus ſacra peragerent, ſed nec extruere illa licitum eſſe credebant: Quod enim Soli, quem pro Deorum ſummum habuere, capiendo ſufficiens eſſet domicilium? Unde dicere ſoliti: *Mundus universus eſt Templum Solis*, Alex. ab Alexandro *lib. 2. cap* 12. Poſtea, cùm templorum increbuit uſus, non pauca tamen illorum intecta manſere, ὕπαιθρα Græcis dicta, qualia Terminus aliique miſerorum hominum Dii habebant. Unde non alius ſacris iis viſus ſemper eſt convenientior locus, quàm colles montesque, quos Numinibus ſuis conſecratum ivere; anguſtiis enim Templorum fanorumque Divinitatem conſtringi non poſſe vel ipſi viderant. Hinc itaq; Mercurius *Cyllenius*, Venus *Erycina*, Jupiter *Capitolinus*, alii aliter, ab excelſis hiſce locis cognominari cœpere. Hæc dein lucis cuique Deorum dicatâ arbore refertis, exornari ſunt conati. Virgilius *Eclogâ* 7.

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Jaccho,
Formoſæ myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo &c.

A' Gentibus tranſiit conſuetudo ad Iſraëlitas, qui ſub Othniele & Ehude Judicibus, à vero Deo ad Idola primùm ſe converterunt, Judic. *cap* 3. *verſu* 7. *Quum itaq; facerent filii Iſraëlis quod malum* videtur *in oculis Jehovæ, obliti Jehovæ Dei ſui, colerentq; Bahalimos & idola lucorum.* Quæ idololatria ſequentibus temporibus tantum cepit incrementi, ut peculiare inſtitueretur collegium Sacerdotum, qui *Prophetæ luci* dicti ſunt, 1. Regum *cap.* 18. *verſu* 19. ubi quadringenti eorum fuiſſe leguntur: Et peculiaria haberent Idola lucorum, ut patet ex 2. Chron. *cap.* 15. *verſu* 10. ubi Maacha, avia Aſæ R. *cum luco horrendam ſtatuam feciſſe* memoratur. Dum, quemadmodum Chriſtianorum quidam Sanctis ſua Templa dedicant, Petro, Paulo, Andreæ &c. cuique Numini peculiarem conſecrarunt lucum. Unde apud Romanos quoq; Diana modò *Nemorenſis*, modò *Arduenna*, modò *Albunea* appellata eſt, ab *Excelſis*, ubi luci ei ſacri fuere. Imò non nomina ſolùm ab his accepere, ſed etiam aliquando Luci appellati ipſi leguntur. Sic Joſias Rex: *Exportaſſe lucem è domo Jehovæ* dicitur, 2. Regum *cap.* 23. *verſu* 6. id eſt, Idolum, cui luci fortè figura inſculpta erat: quemadmodum argentea ſimulachra templi Dianæ, à Demetrio fabricata, *templa Dianæ* appellantur, Actorum *cap.* 19. *verſ.* 24. Duravit autem Idololatria hæc, usque ad tempora præfati Joſiæ: Quamvis enim Hiskia R. *amovit Excelſa, fregit ſtatuas & excidit lucum*, 2. Regum *cap.* 18. *verſu* 4. hæc omnia tamen *rurſus ædificavit* Manaſſes filius ejus, *ejuſdem libri cap.* 21. *verſ.* 3. *fecitq; lucum, quemadmodum fecerat Achab.* Donec ejus ex filio Ammone nepos Joſias *Excelſa polluit, & confractis ſtatuis ac ſucciſis lucis eorum, implevit loca eorum oſſibus hominum, cap.* 23. *verſ.* 5, 6, 8, 13, 14, 15. circa A. Mundi 3322 ante C. N. 626. poſtquam duraſſent an. circiter 802. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib.* 2. *cap.* 4. Helvicum *Chronolog* &c.

Exceptor, in vet. *Inſcr. Exceptor Præſidis Provinciæ*, Notarius eſt, Amanuenſis, qui acta Judiciorum deſcribit Judicisq; *excipit* ſententiam. Hinc *Primicerius Exceptorum*, primus Exceptorum, cujus dignitatis formulam exhibet Senator *l.* 11. *for.* 25. Collegium eorum *Schola Exceptorum* dicebatur. Apud Julianum Anteceſſorem, *Publicorum vectigalium Exceptores*, Ἐκλήπτορες ſunt Græcis. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *Hierolexico*. Memoria eorum & in alia vet. *Inſcr.* Romæ ſervatur, factâ in honorem Quinti Herennii Etruſci Cæſaris Conſulis & Principis Juventutis, filii Trajani Decii Imp. ab *Argentariis & Exceptoribus itemq; Negotiantibus vini Supernatis & Ariminenſis*, apud Jac. Sponium *Itiner. Parte* 3. *pag.* 38. ubi eos exponit *Nummularios* ſeu *Trapezitas*.

Excionita, V. infrà *Stylita*.

Exciſio, Hebr. כרת ſive *Gehenna*, pœnæ genus eſt in Sacris memoratum, quod non à Deo per homines, ſed immediatè, gravioribus quibusdam peccatoribus olim irrogabatur. Enumerant autem Hebræi è Sermone ſacro delicta XXXVI. quorum ſcienter & ultro commiſſorum, nullum eſſe dicunt, quod non *Exciſione* puniendum ſit: hancque faciunt triplicem, *quâ* vix. *Corpus tantùm, quâ Anima tantùm, & quâ utrumq; excidatur*: è quibus mediam cum Platonicis ſtatuunt, in quorum Philoſophia memorantur ψυχαὶ κολαζόμεναι, *Animæ ſublatæ* ſeu *extinctæ*: Proclus *in Theolog. Platonic. lib.* 6. *cap.* 10. poſtremam cum Valentinianis, in quorum dogmatis dicitur, [illegible] *ordinem hominum materialem*, ἀπόλλυσθαι ἅμα σὺν ψυχῇ καὶ σώματι, *ſimul cum anima & corpore perire.* Et quidem primi generis ajunt pœnam eſſe præmaturæ mortis, de qua Pſalm. 55. *verſ. ult.* eamque volunt deſignari in S. Literis, ubi dicitur, *Excidetur homo ille è medio populi ſui*: quæ phraſis ſexies occurrit in lege, totidem peccatis pœnam interminans, ut infrà videbitur. Generis ſecundi *Exciſionis* pœnam vigeſies ſepties, ad ſcelerum quibus diſertè præſcribitur, numerum, haberi in Lege obſervant. Tertium verò genus ter memorari, dicunt, pro ternario peccatorum, quibus illa pœna infligenda, numero, & exprimi verbis hiſce, *Excidendo excidetur anima illa, iniquitas ejus ſuper eam*, Numer. 15. *verſ.* 31. ſicut ſecundi generis pœnam, *Et excidentur animæ ſic facientes de medio populi ſui*, Levitici *cap.* 18. *verſ.* 29. Adeò ut ex ſecundo genere, ipſam planè velint eſſe deſinere, Animam, corpore ante tempus ſuum moriendi aliàs naturale, minimè ſublato; ex genere verò tertio, tam vitam ante tempus aliàs naturalem cœlitus præripi, quàm Animam ampliùs non omnino eſſe: atque inde, pro juſtitiæ ſeu iniquitatis modo, ſive immortalem, ſive mortalem animam pronunciant: de qua ſententia quid ſtatuendum, notum. V. Joann. Seldenum *de Jure Nat. ac Gent. juxtà diſcipl. Ebræor. Lib.* 7. *cap.* 9. & 10.

Delicta XXXVI. quibus Exciſio in ſacris literis infligenda traditur.

I. Qui conſuluerit Ob & Jiddeoni, Levit. *cap.* 20 *verſ.* 6.
II. Qui mactaverit extra, Levit. *cap.* 17. *verſ.* 4.
III. Qui obtulerit extra, *Ibid. verſ.* 9.
IV. Qui oleum confecerit, contra legem, Exodi 30. 33.
V. Qui confecerit ſuffimentum contra L. *Ibid. verſ.* 38.
VI. Qui oleum unctionis effuderit, E. L. *Ibid. verſ.* 33.
Sequuntur XV. concubitus inceſti, de quibus V. Levitici *cap.* 1. & 10.
XXII. Qui profanat Sabbatum, Exodi *cap.* 31. *verſ.* 4.
XXIII. Immundus, qui ſanctum comederit, Levit. *cap.* 7. *verſ.* 20.
XXIV. Qui in Templum ingreditur immundus, Numer. *cap.* 19. *verſu* 13.
XXV. Qui comedit adipem, Levit. *cap.* 7 *verſ.* 25.
XXVI. Qui comedit ſanguinem, *Ibid. verſu* 27.
XXVII. Qui comederit ſacrificii reſiduum die tertio, *Ibid. cap.* 19. *verſ.* 8.
XXVIII. Qui comederit reſiduum ſacrificii, extra locum ſuum, *Ibid. v.* 7.
XXIX. Qui comederit fermentum in Paſchate.
XXX. Qui comederit quid in die Expiationum, Levitici *cap.* 23. *verſ.* 29.
XXXI. Qui opus aliquod fecerit die Expiationum, *Ibid. verſ.* 30.
XXXII. Qui Paſcha non obſervaverit, Num. *cap.* 19. *verſu* 13.
XXXIII. Maſculus, qui minimè fuerit circumciſus, Geneſeos *cap.* 17. *verſ* 14.
XXXIV. Blaſphemus, Numer. *cap.* 15. *verſu* 30. & 31.
XXXV. Cultûs extranei ſeu idololatriæ reus, *Ibid*
XXXVI. Qui ex ſemine ſuo dederit Molocho, Levit. *cap* 18. *verſ.* 21. & *cap.* 20. *verſu* 5.

In quibus, 36. criminibus quos gradus *Exciſionis* faciant Hebræi, ſuprà vidimus.

Exciſum, adde: Vulgò *Eixſe*, vel *Eiſſe*, in Nitiobrigibus eſt, inter quod & Fines ponitur Aginnum, in *Itinerario* Æthici. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in vóce *Nitiobriges*.

Excitare, propriè *ex ſede ſua citare* ac movere eſt. Martialis de illo, qui ab Equeſtribus ſurgere juſſus eſt, *lib.* 5. *Epigramm.* 14.

Bis excitatus *ter ve tranſtulit caſtra.*

Hinc *excitare leporem*, in re Venatoria, canes dicuntur, quem de cubili ſuo ac fruticeto exire faciunt. Quod idem & *ſuſcitare*, apud Martialem alibi,

Dum ſuſcitanti Lectio reluctatur.

Inde oppida, muri, *excitari* dicti, & quidquid è ſolo in altum ædificatur & attollitur. Glebæ etiam, quæ aratro proſciſſæ levantur &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 984. Apud Iſiacos Myſtas *Excitatio*, vox ſacra, idem quod ſalutatio fuit. Hi enim bis in die Iſidi laudes dicere ſoliti; primâ horâ, quâ Templum aperiebant (unde *Apertio* hic ritus) Deam ſuam ſalutabant, quod *Salutationem*, item *Excitationem*, dixere. Pòſt totum diem ſtipe emendicatâ, inde ad octavam reduces, Deam componebant, eodemque defuncti ritu, ædem claudebant. Raderus *ad Martialem lib.* 10. *Epigr.* 48.

Excitatus Color, idem cum *vegeto, vivido, claro, acuto*, quem Græci ὀξὺν vocant, & *aſtricto, preſſo, nigricanti, ſaturo*, [illegible], opponitur: qui tamen colores, licet in gradu colorum invicem opponantur, in eodem tamen ſimul poſſunt eſſe, ſed diverſo reſpectu. Tyria enim purpura nigrior & adſtrictior adſpicientibus, appare-

apparebat; ſuſpicientibus autem *excitatiſſimum* nitorem ac lumen affulgebat. At *excitatus* & dilutus, ut nec adſtrictus & dilutus, ſimul eſſe nequeunt, nec in uno morari: unde conchylium neutrum horum habebat. Imò & Latini *preſſum ſaturumq;* de clariſſimis & excitatiſſimis coloribus nonnunquam uſurparunt, intenſiſſimum quemque in ſua ſpecie colorem, & qui diluto pallidoque maximè contrarius eſſet, ita vocantes. V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. ubi etiam, antiquos preſſiores & fuſciores purpuras magis probaſſe; at recentioribus claras & *excitatas* potiùs placuiſſe addit.

Excommunicatio, in Eccleſia Iſraëlitica, tribus olim conſtabat gradibus. Quorum primus in Nov. Teſt. dictus eſt, *Ejectio è Synagoga*, Joh. *cap.* 9. *verſu* 22. Judæis *Nidduï*, i. *ſeparatio*, vel *ejectio*, aut *elongatio*: Taliter enim excommunicatus ab omni commercio hominum ſpatio quatuor cubitorum elongare ſe tenebatur, neque edendo aut bibendo, dormiendo, lavando aut alia iſtiusmodi agendo propiùs ad ullum mortalium accedere, per triginta dies: niſi interea egiſſet pœnitentiam. Interim poterat intereſſe ſacris, docere alios vel diſcere ab aliis: licebat ipſi quoque ſervos conducere, aliisq; miniſtrare. Quòd ſi in impœnitentia perſeveraſſet, numerus dierum ſeparationis duplicatus vel triplicatus, aliquando ad mortem usque extenſus eſt: neque maſculi ejus ad Circumciſionem admiſſi ſunt priùs, quàm reſipiſcentiæ edidiſſet ſigna. Quòd ſi ex hac vitâ diſceſſiſſet impœnitens, feretro lapis appendi ſolebat, ut indicaretur, lapidatione hunc hominem dignum fuiſſe, proin neque ſolenni ritu defunctum lugebant, aut exequias comitabantur; imò ne quidem majorum tumulis illatus is eſt, ſed proprio in loco recondebatur. Alter gradus, vocatur in Nov. Teſt. *Traditio Satanæ*, 1. *Cor. cap.* 5. *verſu* 5. Judæis חרם *Cherem* eſt appellatus: non eo ſenſu, quo vox hæc in Vet. Teſtamento variis in locis venit. Ibi enim modò res, modò perſonas devotas Deo, & ſic à communi uſu ſeparatas denotare, patet ex Levitico *cap.* 27. *verſ.* 29. Joſuæ *cap.* 7. &c. quarum illæ *ἀναθήματα*, hæ *ἀναθέματα*, Græcis dicebantur: Aliud verò Apoſtolorum tempore ſignificabat. Iſtiusmodi *Excommunicationis* ſpecies vel gradus, priori gravior, publicè exercebatur, in facie totius Eccleſiæ, addebanturque diræ ex lege Moſis: quæ dum publicè recitabantur, ardebant candelæ: iis autem finitis, extinguebantur: quo ſignificatum, hominem illum cœleſti ſic luce privatum eſſe. Fulmen hoc evibratum deprehendimus, in eum qui inceſtum commiſerat in Eccleſia Corinthiaca, 1. Cor. *cap.* 5. *verſ.* 5. item in Hymenæum & Alexandrum, qui naufragium fidei fecere, 1. Tim. *cap.* 1. *verſu* 20. Tertius & graviſſimus gradus, in Nov. Teſt. Syriaca dialecto *Maranatha*, 1. Cor. *cap.* 16. *verſu* 22. id eſt, *Dominus venit*: Judæis שמתא *Schammatha*, dictus eſt: quæ vox quibusdam idem denotat, quòd *Μαραν ἀθὰ* ſeu *Maranatha*: aliis ſignificat, *Hic eſt mors*; unde hic Excommunicationis gradus, *Excommunicatio ad mortem* dicatur; & fortè hinc origo phraſi, quâ Johannes utitur, 1. *epiſt. cap.* 5. *verſ.* 16. cùm ait: *Eſt peccatum ad mortem*, id eſt, dignum anathemate ſeu ultimo & graviſſimo *Excommunicationis* gradu. Cujus auctorem Enochum quidam faciunt, occaſione verborum Judæ Ap. *verſu* 11. Aliud quoddam *Excommunicationis* genus, quod omnes tres prædictos gradus complexum fuiſſe videtur, inter Sadducæos in uſu erat, dictum: *Excommunicatio in ſecreto nominis Tetragrammati*; quo fulmine ipſi Samaritanos ferire ſunt ſoliti, hoc modo: *Congregatis in Templo omnibus, trecenti Sacerdotes cum totidem tubis, libris legis ac pueris; praſtò adſtantes, tubas inflabant: tum Levitæ cantando omnibus tribus Excommunicationis generibus execrabantur Samaritanos, in myſterio nominis Jehovæ & in Decalogo; nec non maledictionibus ſuperioris atq; inferioris domus Judicii illos devovebant, ut neq; panem cum illis viri Iſraëlitæ edere, neque ulli Samaritano proſelyto eſſe liceret, neque ullam in reſurrectione quisquam eorum haberet partem.* Quam formulam Rabbi Gerſom etiam adhiberi voluit, erga eos, qui literas, inſciis invitisque ad quos pertinebant, reſignaſſent. V. Druſium *de* 3. *ſect. lib* 3. *cap.* 11. *ex Ilmedenu*, Buxtorfium *Epiſt. Hebr. pag.* 59 &c. In Græca Eccleſia, quatuor cenſuræ iſtiusmodi gradus erant. Primus *Σύστασις*, cùm à S. Cœnæ participatione peccatores remoti, in cæteris æquâ cum reliquis libertate fruebantur, ingrediendo templa, audiendo verbum Dei, etiam ſpectantes fideles ad ſacram *σύναξιν* accedentes: & hi *Stantes* propterea, ab adſtando & ſpectando dicebantur. Secundus *Ὑπόπτωσις*: cùm hâc cenſurâ notatus aditu quidem Templi non prohibitus, ſed ponè ſuggeſtum conſiſtens, cum Catechumenis tenebatur egredi. (Erant autem Catechumeni, pagani ad Chriſtianiſmum perducti, ſed baptiſmo adhuc carentes, adeoque nondum in Eccleſiæ ſinum plenè recepti: His locus peculiaris in Templo, poſt Chorum, aſſignatus erat, qui & ipſe *Catechumenum* dictus eſt, teſte Hoſpiniano *de Templis pag.* 88.) Hi itaque neq; ipſi ſacræ Cœnæ participes fiebant, neq; aliis participantibus adſtare illis licebat, ſed auditis verbis: *Ite, Miſſa eſt*; cum Catechumenis exire cogebantur: Et quamvis non prohibebantur *ὑποπίπτειν*, *in genua procidere*, ſicq; precibus ſuis defungi, tamen non in ipſo cœtu, ſed in loco illo Catechumenis deſtinato, id facere oportebat; *Succumbentes* à geſtu hoc dicti. Tertius *Ἀκρόασις*: cùm ipſum Templum ingredi fas non erat, ſed is, in quem cenſura ſtricta erat, in veſtibulo ſolùm, eminus Dei verbum audire jubebatur: à communione precum & S. Cœnæ excluſus. Et hi *Audientes* nuncupati ſunt. Quartus & poſtremus *Πρόσκλαυσις* dicebatur: cùm peccatores foris, extra Templum, conſtituti, ingredientes cum lachrymis precabantur, ut pro ſe Deum rogare non ceſſarent, *Plorantes* hinc nominati. Talis Ecebolius Philoſophus Apoſtata fuiſſe legitur, qui ad portas Templi projectus clamavit: *Calcate me ſal inſipidum*, circa A. C. 367. apud Socratem *Hiſt. Eccl. lib.* 3. *cap.* 11. Hos ritus Eccleſia poſtea Latina à Græca mutuata eſt, ſed utriusque origo ab Hebræorum conſuetudine meritò arceſſitur. Et triplicis illius apud Iſraëlitas *Excommunicationis* occaſio fortè non malè deſumitur, à tribus impuritatis gradibus: quorum primus excludens ſolùm à Caſtris Dei, reſpondebat gradui Excommunicationis *Nidduï* dicto: Secundus à Caſtris Dei ſimul & Levitarum, gradui *Cherem* appellato: Tertius verò cùm e. g. ob lepram quis à Caſtris Dei, Levitarum & Iſraëlitarum, faceſſere jubebatur, referebat gradum Excomunicationis ultimum, *Schammatha* dictum. V. P. Fagium *in Num. cap.* 5. *verſ.* 2. Thom. Godvvyn. *de ritibus Hebr. lib.* 5. *cap.* 2. &c. Adde Franc. Burmannum *Synopſi Relig. Chriſt. Part. poſter. lib.* VIII *cap.* 5. §. 13 ubi paulo aliter de *Excommunicatione* apud Hebræos, ejusque gradibus diſſerit; ut & quæ hic habemus paſſim, in vocibus *Anathema*, *Maranatha* &c. Recentiori ævo *Excommunicati*, tenebantur intra annum abſolutionem ab Epiſcopis impetrare & Eccleſiæ ſatisfacere, quod ni facerent, à Judicibus ſecularibus ad id adigebantur, uti docet du Freſne ex *Edicto* S. Ludovici A. C. 1228. Interdum etiam ad abſolutionem petendam à Judicibus Regiis ſub carceris pœna cogebantur, ut idem oſtendit *Not. ad Joinvillam*. In Anglia ad id tenebantur intra 40. dies, quibus elapſis Ordinarius Cancellarium Regni de ea re certum faciebat, qui continuò ad Vicecomitem mittebat *breve*, quod *de Excommunicando capiendo* dicebatur, vi cujus excommunicatum in vincula compingebat. Quòd ſi ſic Eccleſiæ ſatisfeciſſet, tunc aliud breve ad Vicecomitem mittebatur, quod *de Excommunicato deliberando* vocabatur. Si verò poſt dictos dies Barones vel alii contumaces manſiſſent, eorum ſubditi ab illorum fidelitate abſolvebantur & terra eorum Interdicto ſupponebatur, feudaque in manus ſuperioris Domini tranſibant, quousq; injuriam paſſis & Eccleſiæ ab iisdem fuiſſet factum ſatis, uti pluribus docet idem du Freſne *Gloſſar.* In *Excommunicatione* autem mortuorum corpora in plateis aut agris inſepulta relinquebantur; at, ne fœdore nares aut ſpectaculi horrore mentes hominũ offenderet, illa ut plurimum humo injectâ aut tumultuariâ lapidum congerie operiebantur, quod *imblocare* dicebant Gallo-Belgæ, quibus *bloc* eſt tumulus quidam altior, uti habet Lambertus Ardenſis, de Arnoldo Ardeæ Dom. *pag.* 173. V. quoque Rudolfum Mon. in *Vita* S. Liobæ Abbatiſſæ *capp.* 3 & 4. aliosque laudatos Carolo du Freſne in voce *Imblocatus*. Quin & ea invaluit opinio, *Excommunicatorum* cadavera in cineres non abire, neque reſolvi poſſe, ſed in horrendum poſteris exemplum indiſſolubili membrorum compage integra in omnia ſecula perdurare: apud Græcos præſertim, uti refert Goarus *ad Euchologi Græc.* Leo Allatius *Epiſt.* ad Paulum Zacchiam, Chriſtoph. Angelus *de Hodierno Græcorum ſtatu cap.* 25. & Franc. Richardus *de Inſula S. Erini cap.* 15. *extremo* &c.

Excoriatio Victimarum, inter ritus ſacrificales, memoratur Levitici *cap.* 1. *verſu* 6. *Et nudabit pelle holocauſtum*: poſt jugulationem nempe. Ut *Il. α.*

— καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,

Et jugularunt & excoriarunt.

V. quoque Apollonium *Argonaut. lib.* 1. & Dionyſium Halicarn. *lib.* 7. Quod tamen in holocauſtis non ſemper eſt obſervatum, apud Gentiles, uti de tauro Bubroſti Deæ oblato docet Plutarchus, V. quoque Lucianum *de Sacrificiis*. Sed & apud Hebræos, in ſacrificiis pro peccato, pellis unà cùm carne cremabatur, extra caſtra, Exodi *cap.* 29 *verſ.* 14. ut & pellis vaccæ rufæ, Numer. *cap.* 19. *verſu* 5. At holocauſti pellem ſervari Deus voluit & Sacerdoti dari, Levitici *cap.* 7. *verſu* 8. Erat autem victimas *excoriare* Sacerdotum munus; ita tamen, ut Levitæ iis adeſſent, ſi res exigeret, 2. Paralip. *cap.* 29. *verſ.* 34. & *cap.* 35. *v.* 11. &c. V. Sam. Pochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 33. atque infrà, ubi *de Sacrificiis*. Inde ad cruciatus hominum translatus ritus, à Tyrannorum immaniſſimis; qui vel totos quandoque pelle nudabant, quod hodieque apud Turcas in uſu, vel partem corporis detrahentes, partem cutitam relinquebant. Sic caput Tharaci *excoriari* juſſit Numerius Max. in *Paſſione* ejus; alii aliquando manus miſerorum, nonnunquam terga, interdum faciei partem inter frontem & barbam, excoriabant, uti diſcimus ex Theodoreto *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 38. Antiquitatem ſupplicii loquitur fabula de Marſya, de quo ſuo loco. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 5. *verſu* 597.

Excreare, in Templis aut mungere, olim nefas. Arrianus *in Epicteto lib.* 4. *cap.* 11. ἂν ἔξω πτύσω, ἵνα σοι χαίρωσιν οἱ συνόντες, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερὸν ἡμῖν συνίεχε ποιῶν, ὅπου οὐ πτύσαι οὐδ' ἀπομύξασθαι, ὅλως ἂν πλήρης ᾖς μύξης; Quod cùm imitarentur Hiſtriones, eandem Theatro, tanquam Templo, reverentiam præſtantes, hinc de Nerone Suetonius, *in certando*, inquit, *ita legi obediebat, ut*

nunquam

nunquam excreare *auſus, ſudorem quoque frontis brachio detergeret,* *cap.* 24. V. Caſaubonum *ad l.*

Excrementa Quadrupedum, licèt ſpurca illa, imò ipſius ſuis, humano generi, divinâ benignitate, non nihil utilitatis præbent. Quippe, licèt ipſa ciborum ſint retrimenta, agriculturæ tamen beneficio, proſunt nobis ad novum alimentum, ſine quo durare vita nequit. Tum verò hoc non exiguum divinæ ſapientiæ ac bonitatis erga nos argumentum eſt, quòd, etſi vix aliud excrementis fœdius ac fœtidius eſſe ſoleat, quibusdam tamen gratiſſimum indiderit odorem, quo cerebrum ac ſpiritus animales recrearent. Ita moſchum redolent excrementa animalis ex muſtelarum genere, quod *marem* vocant, & in Sarmatia inprimis frequens eſt. Optimumque odoramentum eſt ex ſudore (qui & inter excrementa) cati Zibethici, quod ex Guinea adfertur. Gerhard. Joh. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib. III. cap.* 72. Sed & lapidem *Bezoar*, in excrementis animalis cujusdam Indici, è caprarum genere, reperiri tradit Jo. Bapt. Tavernier *tr. de Commercio Ind. Oriental.* Illud verò undiquaque fœdum, quòd idem in Regno *Boutan*, tantam erga Regem ſubditorum venerationem eſſe refert, ut etiam, quæ is quotidie excernit, illi ſolicitè colligant, exſiccent, in pulverem comminuant, atq; vaſculis pretioſis incluſum ſecum circumferant, ut eo, quoties lubet, velut tabaci pulvere, per nares hauſto, cerebri pituitam expurgent, aut etiam cibos condiant, V. eum *Itiner. Indiæ*, ubi *de Regno hoc*, & infrà in phraſi *Tegere pedes.*

Excubiæ, antiquitus inſtitutæ erant incendiis arcendis: Unde Paulus JC. *L.* 1. *ff. de offic. Præfecti vigil. Apud vetuſtiores*, inquit, *incendiis arcendis Triumviri præerant, qui ab eo, quòd excubias agebant*, Nocturni *dicti ſunt.* Item civitati ab inſidiis tutandæ. Virgilius *Æneidos lib.* 9.

—— Vigilum excubiis obſidere portas.

cujus rei imago extat, apud Suetonium *Auguſt. cap.* 23. *Hac, nempe, Variana clade, nuntiatâ, Excubias per urbem indixit, ne quis tumultus exiſteret.* V. quoque Artemidorum *Onirocritic. lib.* 3. *cap.* 62. & ſuprà, ubi de *Circuitionibus Equitum*, alibique paſſim. Poſtea, quod bono civitatis fovendo antiquitus inſtitutum fuerat, in uſum ſuum verterunt mali Principes, & ſatellites ſuos ſeu ſtipatores, quorum miniſterio tyrannidem ſtabilitum ibant, nomine hoc inſignire cœperunt. Idq; non modò in Occidente aut Romano Imperio; verùm etiam in Oriente ſeu Byzantino Imperio. Unde Ἡμεροβίγλιον, *diurnæ vigiliæ*, apud Curopalatem *lib. de Offic. Conſtantinop. pag.* 171. & rectè: Nam *vigiliæ nocturnæ, excubiæ diurnæ.* Iſidor. Hiſpalenſis *Etymol. lib.* 3. *cap.* 3. Sic Aurelio Caſſiodoro *lib.* 11. *epiſt.* 19. *Tyrannorum excubiæ.* Claudius *de* 4. *Honor. Conſul.*

Non ſic excubiæ, nec circumſtantia pila,
Quàm tutatur amor.

Apud Græcos quoque idem factitatum eſſe, perſpicuum eſt ex Xenophonte *Pæd. lib.* 4. qui idem *lib.* 7. *Expedit.* Cyri νυκτοφυλάκων meminit: Ubi Leunclavius *nocturnas Excubias*, meliùs Dempſterus *vigilias* vertit &c. Pulſabant autem noctu *Excubitores* iſti nolam, cui reſpondere neceſſe erat, annotante Hadr. Junio: Sorteque ducebantur, Val. Flaccus *Argon.*

Excubiis ſortita manus.

Utque privatorum foribus janitores, ſervi oſtiarii aut canes appoſiti, ita Principum veſtibula vigiles *Excubitoresq;* inſidebant. Propertius ad privatam matronarum cuſtodiam ritum deduxit. *lib.* 4. *Eleg.* 1. Denique in ſacris Bonæ Deæ *Excubiæ* erant, quod Græcorum inſtitutum fuiſſe notum, auctore rei Anacharſide, apud Herodotum *Melpomene.* Ab hac mente Valerius M. *lib.* 1. *cap.* 2. *tit.* 1. *in Jovis O. M. templo*, inquit, *eximiâ facie puerum hiſtrionem ad excubias tenendas poſuiſſet.* Val. Flaccus ſuprà laudatus,

Linquit & undantes menſas, inſectaq; pernox
Sacra Medon.

Cacozeliâ, ut in aliis plurimis, Iſraëlitarum, apud quos & ſui Templo *Excubitores* erant, quibus præerat Cuſtodiarum Præfectus, Hebr. ראש המשמר dictus, unus ex præcipuis Sacerdotibus, uti docet Fr Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. Parte prior. lib. IV. cap.* 8. §. 49. Quemadmodum *Excubiis* ſtationariorum & legionariorum militum, qui palatium tuebantur, præerat vir ſummæ apud Imperatorem auctoritatis, præſertim tranſlato Conſtantinopolim Imperio, *Cura palatii* primò, poſtea *Curopalates* appellatus: cui apud antiquos Francos *Major Domus* reſpondiſſe videtur, juxta Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 4. & 8. Nicephorus *Comitem Excubitorum* ſignanter vocat in *Heraclio.* Ipſum verò locum Palatii, in quo milites *Excubitores* excubabant, *Excubitorium* appellatum eſſe, docemur ab Anaſtaſio in *Collectaneis.* Cæterùm *Excubiarum* Deſertorem graviſſimè punivit Opilius Macrinus, qui *Tribunum, qui excubias deſeri paſſus eſt, carpento rotali ſubter adnexum per totum iter vivum atq; exanimem traxit*, apud Jul. Capitolinum. Nec omittendum arcanum *Excubiarum* ſymbolum Libertinorum, de quo ſic Calvinus *Inſtruct. adv. Libertinos cap.* 3. *ſub fin. Nec priùs arcanum excubiarum ſymbolum, ut ajunt, ipſis, quos ad ſectam ſuam adducere volunt, revelant; quàm perſpiciant ita à ſe faſcinatos, ut facilè, quidquid voluerint, perſuadeant.* V. de ſimili more Valentinianorum, apud Tertullianum *c. eos cap.* 1. Arianorum, apud Hilarium Pictav. *ad Conſtantinum Aug. lib.* 1. Aliorum, apud Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theol. lib. I. cap.* 37. §. 11. &c.

Exculſores Fontium, V. infrà *Faculorum accenſores.*

Excuneati, apud Appulejum, *Extimus quisque* excuneati *quæruntur*: dicuntur, qui in cuneis Theatri locum ac ſedem non habebant, ſed in via ſtabant. Tertullianus *de Spectac. apud ſpectacula & in via ſtatur.* Græcè ἀφεὶς τὴν κερκίδα; quo modo Hoſpites Athenis, qui ſedem intra cuneos non habebant, appellabantur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 919. & ſuprà ubi de Theatrorum *Cuneis.*

Excuſati, apud Recentiores, potiſſimùm dicebantur Servi aut Liberti dimitti, qui, cùm pro qualibet culpa ad Eccleſiam veniæ impetrandæ causâ confugiſſent, dominis reddebantur de omni pœnarum genere ſecuri & ad ſervitium conſuetum redibant, datis priùs à Dominis ad Evangelia ſacramentis, de conceſſa venia, & quòd nullam iis pœnam pro ea culpa, à qua *excuſati*, h. e. abſoluti eſſent, irrogarent. Quod ſacramentum ſi domini violaſſent, tanquam perjuri mulctabantur, uti paſſim legitur in *Concil.* Aurelianenſi I. *can.* 1. & 3 III. *can.* 13. IV. *can.* 24. V. *can.* 22. apud Gregorium Turon. *Hiſtor. lib.* 5. *capp.* 3. 4. 49. &c. In Monaſteriis, *Excuſati* videntur ii dici, qui ad Ædes ſacras vel Monaſteria confugiebant, & majoris ſecuritatis gratiâ illis ſe quodammodo in ſervos dabant, apud du Freſne *Gloſſar.* qui de hac voce plura.

Execeſtus, adde: Ità autem hic, Ἐξήκεστος ὁ Φωκίων Τύραννος δύο δακτυλίους φορῶν γεγοητευμένους, τῷ ψόφῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους διῃσθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων. Ἀπέθανε δὲ ὅμως δολοφονηθεὶς καί τοι προσημανθέντος τοῦ ψόφου, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων πολιτείᾳ, *Execeſtus Phocenſium tyrannus, duos geſtans incantatos annulos, qui inter ſe invicem ab iis ciebatur, ſonitu ſciebat tempus rerum agendarum: mortuus tamen eſt dolo interfectus, etiamſi id ei priùs ſignificaſſet ſonitus, ut dicit Ariſtoteles in opere de Rep. Phocenſium.* V. Kirchmannum de *Annulis cap.* 21. Plura de iſtiusmodi annulis diximus ſuprà, ubi *de Annulis*, item ubi de *Eleazaro Jud.*

Execratio, inter publicas olim pœnas: qualem Athenienſium erga Philippum R. hoc modo deſcribit Livius *lib.* 31. *cap.* 44. *Rogationem exemplo tulerunt, plebsq; ſcivit, ut Philippi ſtatuæ, imagines omnes, nominaq; earum, item Majorum ejus virilis ac muliebris ſexus omnium tollerentur, delerenturq;: dies feſti, ſacra, Sacerdotes, quæ ipſius Majorumve ejus honoris causâ inſtituta eſſent, omnia profanarentur. Loca quoque, in quibus poſitum aliquid inſcriptumve honoris ejus causâ fuiſſet, deteſtabilia eſſe, neque in iis quicquam poſtea poni dedicariq; placere eorum, quæ in loco puro poni dedicariq; fas eſſet. Sacerdotes publicos, quotiescunq; pro populo Athenienſi, ſociisq;, & exercitibus, & claſſibus eorum precarentur: toties deteſtari atque* execrari *Philippum, liberos ejus, Regnumq;, terreſtres navalesq; copias, Macedonum genus omne nomenq;.* Corn. Nepos *devotionem* vocat, in *Alcibiade*, quam in rem V. hîc paſſim, ubi de *Anathemate, Diis, Excommunicatione*, alibi, nec non ubi *de Reſecrandi ritu.* In Eccleſia Rom. *execrari dicitur menſa altaris, ſi ſuperior tabula, in qua principaliter fit conſecratio, mota, vel in ſui forma mutata, vel enormiter, putà ultra mediocritatem fracta ſit: tunc enim iterum conſecrari debet*, C. du Freſne *Gloſſar.*

Executio Sententiæ capitalis, apud Hebræos, hoc modo fiebat. Sententiâ condemnationis lata, Synedri in locum procul à Synedrio duci faciebant reum, ubi pœnam ſubiret. Levit. *cap.* 24. *verſu* 14. *Educ blaſphemum extra caſtra.* Maimonides diſtantiam loci fuiſſe ait aut eſſe debuiſſe, circa milliaria ſex. Quod tamen in Idololatriæ pœna ſic temperabatur, ut is lapidaretur aut ad portam civitatis, ubi reus erat, aut ad oſtium Synedrii. Neque differenda erat *executio*: ita tamen, ut dum ſic ad ſupplicium ducebatur reus, ſi innocentiam ejus, utcunque in Foro damnati, ſatis quis aſſerere potuiſſet, liberandus eſſet Quam in rem Præco etiam anteibat clamitans, *Homo iſte N. filius N. prodit pœnâ afficiendus, ob culpam talem, & talis & talis fuere rei teſtes. Si quis eum inſontem docere poteſt, accedat & rationes ſuas explicet.* Tum ſi adeſſet, qui id facere poſſet, redux in Synedrium reus novum ſubibat judicium, idq; tertiâ quoque vice. Sin minùs, cùm 10. cubitis à pœnæ loco reus abeſſet, Deo confeſſionem edere jubebatur: quâ peractâ præbebatur granum thuris in poculo vini, *ut turbaretur mens ejus*, inquit Miſna, isque vel ſacrificabat ipſe, vel alius illius nomine. Teſtes dein illum neci dabant, quod ſi non facerent, præſentes id homines præſtare mos erat. Eo autem die Synedris quidquam comedere fas non erat. Propinqui verò morte plexi (cujus nomine nec luctus ullus publicus) & Synedros & teſtes amicè ſalutare tenebantur, ut ſententiam juxta veritatem latam ſic agnoſcerent &c. V. Jo. Seldenum *de Synedriis vet. Ebræorum Lib. II. cap.* 13. §. 3. quænam autem pœnæ in Foro Judaico capitales fuerint, videbimus infrà.

Executores, inter alia Judices dicti ſunt, vel alii à Principe delegati, qui Conciliorum Statuta *executioni* curarent mandari: Ἐκτελεσταί, *in Cod. Can. Eccleſ. Afric. cap.* 96. & Ἐκβιβασταί. Ἤρεσε αὐτοῖς ἵνα, ὅτι Ἐκβιβαστὰς ἐν πᾶσι δεῖ τῆς Ἐκκλησίας χειμάζειν

πάλιν ἐπιλεγῆναι αὐτὰ, ὅπως οὐ ταῖς διαφόροις ἐπιμελῶσιν) ἐπαρχίαις &c. V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Exegetæ, Gr. Ἐξηγηταὶ, dicti ſunt in Rep. Athenienſium, Legum periti, qui in cauſa homicidii à Judicibus conſuli ſolebant, ut exponerent, anne σὺν δίκῃ *jure*, cædes facta eſſet. Poſtquam enim Actor ad cæſa porrecta Suovetaurilii jusjurandum concepiſſet, ſi ſciens falleret, ſibi ſuisque & toti genti mala omnia imprecatus; inſuper juramento affirmaſſet, ſe eſſe è cognatis occiſi; Reusque eodem ritu viciſſim juraſſet: Inſidebant ambo duobus argenteis ſcabellis, quorum illud, cui Actor inſidebat, Ὕβρεως, i. *Contumeliæ*; alterum cui Reus, Ἀναιδείας ſeu *Innocentiæ* dicebatur. Tum Actor tria quærebat ex Reo: Εἰ *κατέκτεινας, an occidiſti?* Ὅπως *κατέκτεινας, quo pacto occidiſti?* Τίνος *βουλεύματι, cujus inſtinctu & conſilio?* Ad quæ cùm Reus reſponderet: Occidiſſe ſe, ſed jure; Tunc *Exegetæ*, cauſis cædis illatæ ventilatis, pronuntiabant jure factam eſſe: id eſt, cauſas reum habuiſſe legitimas. Sic Draco Legislator, impunè licere occidere mœchum ſtatuit, ſi quis in uxore, vel in matre, vel in ſorore, vel in filia, vel in pellice, vel in nuru eum deprehendiſſet: Sic, ſi vis illata vi repelleretur, juſtæ cædis cauſa habita eſt &c. V. Franciſc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 3. *cap.* 3. *ſect.* 2. Sam. Petitum *Comm. in Leg. Attic. lib.* 7. *tit.* 1. *de Sicariis* &c.

Exemplum, Gr. ἀντίγραφον, ſicut *Exemplar*, ἀντίγραφον. V. Salmaſium *de Modo Uſurar. cap.* 1. Item, argumentum, figura. Unde *marmora in exemplis*, apud Anaſtaſium, *in Leone III.* h. e. *exemplata*, figurata viz. & imaginata: cujusmodi *exempla* fiebant opere teſſellato, in quo diverſæ figuræ exprimebantur. Sic *pavimentum exemplis ſtratum*, *Ibid.* Atque hinc ἐξομπλωτὸν Græci recentiores dixerunt, quidquid eſſet pictum ad alicujus rei inſtar exprimendum: Unde veſtes variis *Exemplis* & figuris ornatæ, ἐξομπλωτὰ Euſtathio *ad Odyſſ.* β. Tapetes exemplati & figurati, ἐξομπλωτὰ πευκία, apud Nicetam *in Cod. Græco-Barb.* pro quo in Græco eſt ἀλλεργὰ πέπλα, V. Nicol. Alemannum *Diſſertat. de Lateran. Pariet.* 3. & Salmaſium *ad Spartianum in Peſcennio Nigro* & *Flavium Vopiſcum in Car. Imp.*

Exemti, apud Solinum *cap.* 10. de Thracibus, *Recentem natum parens fletu excipit. Læta ſunt funera adeò, ut* exemtos *gaudio proſequantur*: Mortui ſunt. Cavet nimirum malè ominatam mortis vocem. Sic idem *præc. cap.* 9. *Alexandro* exempto *Perdiccæ primùm data copia ampliſſimæ poteſtatis.* Pòſt de eodem, *Morbo vinolentiæ, apud Babylonem, humiliore, quàm vixerat, fortunâ exemtus.* De qua locutione V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Theb. lib.* 12. *verſu* 44.

Exenteratio, pœnæ ſpecies, in læſæ Majeſtatis reos, apud Anglos, uſitata, apud quos eorum interanea ſeu viſcera extrahuntur ac comburuntur, Walſinghamus *in Richardo II.*

Exequiarum Ritus. Apud Romanos, ubi animam ægrotus exhalare cœpiſſet, qui proximiores erant, ſi domi moriebatur, ſpiritum ejus ore excipiebant, ut deſiderium diſcedentis è vita amici teſtarentur, morientisque oculos claudebant (qui poſtea in rogo rurſus aperti) quod Quiritium magno ritu ſacrum fuiſſe, Plinius ſcribit *lib.* 11. *cap.* 37. Hinc apud Virgilium Anna Didoni *Æn. lib.* 4.

—— *Extremus ſi quis ſuper halitus errat*
Ore legam.

Mœnia tamen lege poſthac cautum fuiſſe, *Ne filii parentibus charos oculos ſugillarent*, id eſt, occluderent, auctor eſt Varro apud Nonium Marcellum. Dein defuncti corpus per intervalla, ſpatio 7. dierum, calidâ aquâ abluebatur, & unguentis quandoq; inungebatur, an fortè ſpiritus in deliquio jacentis (ut credi poterat) hac ratione revocari poſſet. Virgilius *eodem*,

—— —— —— *Date vulnera lymphis,*
Abluam.

Et *Æneid. lib.* 6.

Per calidos latices, & ahena undantia flammis
Expediunt, corpusq; lavant frigentis & ungunt.

Quæ dum fiebant, defunctus ab affinibus & propinquis conclamabatur, ut ſi ſomno forſan ſopitus eſſet, hoc ſtrepitu excitaretur: Poſt ultimam conclamationem, *Exequiæ parari* cœperunt, hoc modo. Pollinctores ablutum unctumque corpus, candidâ veſte induebant: *Cadavera enim in honeſtiſſima veſte efferri mos erat, quæ in vulgo civium & in tacito funere Toga vulgata fuit, in Magiſtratibus Toga prætexta, in Cenſoribus purpurea tota*, Lipſ. Polybius *lib* 6. Livius *lib.* 34. &c. Inde in veſtibulo ædium collocabatur ad januam ipſam, hoc ſitu, ut foràs ſpectaret, & facie pedibusque eſſet, in publicum verſis. Interim cupreſſis, ſequioribus temporibus, ædium aditus munitus, eaque quæ ad funus pertinebant, in templo Libitinæ, comparata ſunt. Sic die octavo ab obitu, ne fraudarentur ſolenni honore ſupremi dies, utq; eò promtius homines ad *Exequias* convenirent, evocabatur populus ad funus per præconem his verbis: *Exequias. L. Titio. L. Filio. Quibus. eſt. commodum. ire. jam. tempus. eſt. ollus. ex. ædibus. effertur.* Qui poſtquam conveniſſet, lecto conſtrato purpurâ, aut linteis ſplendentibus & in eo defuncti corpore collocato, tibicine præcedente, Funus procedere ſequentibus hominibus, (unde ritui nomen) cœpit. Et ditiores quidem lectis efferebantur, unde de L. Cornelio proditum eſt, quòd ſex millia lectorum in funere habuerit: At tenuis fortunæ homines capulis ſive feretris: Rurſus ad tubam majores natu, annotante Servio, minores ad tibias; & ditioris ac dignioris Fortunæ homines à propinquis virilis ſexus, cæteri à Veſpillonibus portabantur. Reliqua V. ſuprà ubi de *Cadaverum curâ*, *Cremandi ritu*, *Defunctis*; ubi quoque de Græcorum *Exequiis* actum, & infrà in voce, *Sepeliendi ritus.* Apud Hebræos, oculos morienti ſimili modo claudi ſolitos fuiſſe: ex Geneſ. *c.* 46. *v.* 4. *Et Joſeph imponet manum ſuam oculis ſuis.* Iidem abluerunt quoque corpus, ut in funere Tabithæ factum, Actor. 9. 37. Notandum hìc tamen iſtiusmodi Baptiſmum vel ablutionem triplicem fuiſſe: Βαπτισμὸν ἀπὸ νεκρῶν, cùm quis, quòd cadaver attigiſſet, legalem hanc impuritatem aquâ abſtergebat: Βαπτισμὸν τῶν νεκρῶν, cùm ipſum defuncti corpus ritu Græcis quoque Romanisque, ut dictum, communi lavabatur: & Βαπτισμὸν ὑπὲρ νεκρῶν, cujus mentio fit 1. Cor. *cap.* 15. *verſ.* 9. cùm quis, vice mortui, ſine Baptiſmi ſacramento defuncti, Baptiſmum ſuſcipiebat, ſperans, quæ ſuperſtitio tum inter Corinthios regebat, id aliquâ ratione mortuo profuturum. Quemadmodum locum hunc explicat Ambroſius, & *Vicarium* iſtiusmodi *Baptiſma*, ut Tertullianus vocat *c. reſur. carnis*, inter Marcionitas quoq; ac Cerinthianos in uſu fuiſſe, docent Epiphanius *hær.* 28. ac Chryſoſtomus, *in* 1. *Cor.* 15. Porro ritè ablutum cadaver aromatibus condiebant, quod primus inter Hebræos fecilſe legitur Joſephus Geneſ. *cap.* 50. *v.* 2. ab Ægyptiis ſine dubio edoctus, qui quo pacto mortuos condierint, exponit pluribus Herodotus *Euterpe.* Vocarunt hunc ritum Græci Ταριχεύειν, quemadmodum alterum conditúræ genus, quo ſine exemptione viſcerum aromata extrinſecus tantùm cadaveri apponebantur, Ἐνταφιασμὸν: cujus mentio Joh *cap.* 19. *verſu* 40. *Acceperunt ergo corpus Jeſu, & obvinxerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis funerare.* Aliquando cadavera iidem combuſſerunt, oſſibus in urnam collectis ac reconditis ut docet Amos *cap.* 6. *verſ.* 10. communiter tamen illa tota humare ſoliti ſunt, in ſepulchris gentilitiis, quæ illis *Cucim* dicta: Erant autem hæc, cellæ quædam ſeu receptacula in loco ſepulturæ, quem modò קבר *Keber*, modò מערה *Magnara* appellarunt. Quoties defunctorum meminere, uti ſunt verbis, Prov. *cap.* 10. *verſ.* 7. *Memoria ejus ſit in benedictione.* Unde & Rabbini, quoties in teſtimonium advocant verba celebris alicujus Viri, qui jam è vivis exceſſit, addere ſolent: *Benedictæ memoriæ*; qui mos ad Chriſtianos quoq; tranſiit. Epitaphio quoque eos honorarunt, cujus vulgatiſſima formula: *Sit anima ejus ligata in horto Eden, vel in faſciculo viventium, Amen, Amen, Amen, Selai.* Nec convivium omittebatur, quo lugentium animi erigerentur & vires diuturno mœrore confectas illi reſumerent, quod *Panis virorum*, Ezechielis *cap.* 24. *verſu* 17. & alibi *Poculum ſolatii*, appellatur. Quemadmodum & apud Romanos, peractis ad ſepulchrum juſtis, convivia domi apparabantur, ad quæ amici atque cognati invitabantur: Præter quæ ſenibus quoque cœnam funebrem, quod *Silicernium* dicebatur: imò & populo interdum epulum iidem dabant, aut crudam ad minimum carnem diſtribuebant, quod *Viſceratio* vocabatur. Teſtabantur autem in *Exequiis* luctum Hebræi 1. Incidendo ſe, id eſt, partem aliquam corporis, certo quodam inſtrumenti genere: quem, utpote à Gentibus deſumptum, ritum, damnatum legimus Deuteronom. *cap.* 14. *verſu* 1. In quæ verba ſic commentatur P. Fagius: *Gentes quædam corporis partes acu vulnerabant vel aliàs incidebant, atramentumq; ſuperponebant, quod in cultum Dæmonum fiebat: Præcipitur ergo, ne ullo pacto ſicut gentes ferirent carnes ſuas, quemadmodum Sacerdotes Cybeles & Diæ Sororum.* Moris hujus meminit quoque Virgilius *Æneid. lib.* 4.

Unguibus ora ſoror fœdans & pectora pugnis.

2. Caput depilando: cùm vel radebant, vel manibus laniabant crines, vel emplaſtra capiti decalvando imponebant. Aliquando genas, vel palpebras quoque deglabrabant: quæ conſuetudo cùm itidem ab Ethnicis mutuata eſſet; Namque

—— *Sectos fratri impoſuere capillos.*

Ovid. *Metam.* 3. eá & Iſraelitis ſeverè interdictum legimus, Deuteronomii *capite præfato.* 3. Nudum gerendo caput, ut pulvere cinereque illud conſpergerent, quâ ceremoniâ, humo quam calcarent, indignos ſe eſſe ſignificabant. 4. Pedibus quoq; nudis incedendo. 5. Myſtacem obvelando & labia cooperiendo, quod partem veſtimenti in faciem ſubducendo fiebat: Hujus ritus mentio Ezech. *cap.* 24. *verſu* 17. V. quoque Davidem Kimchi, Abenesram & P. Fagium *in Levitic. cap.* 14. *verſu* 45. 6. Veſtem ſcindendo, quod etiam apud Gentiles in uſu fuiſſe, docet Juvenalis *Sat.* 10.

—— —— *Sciſſaq; Polyxena pallâ.*

Tandem, cilicium ſumendo: qui duo poſtremi ritus memorantur Deuteronomii *cap.* 37. *verſ.* 34. *Laceransq; Jacob veſtimenta ſua, impoſuit cilicium lumbis ſuis, luxitq; propter filium ſuum diebus multis.* Sed hæc mœroris ſigna etiam in aliis calamitatibus edebantur. Maximè autem *Exequiis* propria erant inſtrumenta Muſica, & mulieres lamentatrices, quas Romani *Præficas* dixere: quorum illis ſpectatorum animi ad luctum permovebantur; hæ, præter hoc, etiam virtutes & res geſtas defuncti laudibus proſequebantur. In Nobilium virorumque illuſtrium

ſtrium, ac ætate grandiorum tubæ: in vulgi verò infantiumque *Exequiis* tibiæ adhibitæ leguntur. Inſtrumentorum mentio Matthæi *cap. 9. verſu* 23. Præficarum Jerem. *cap. 9. verſu* 17. &c. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib. 6. cap. 5.* & hic paſſim, inprimis, in vocibus *Deſignator, Ferculum, Feretrum* &c.

Exercipedes, in Gloſſ. Ταχυδρόμοι, δρομεῖς καὶ κύρσορες. In omnibus nempe magnis familiis ſervi olim curſores; quos ad celeritatem *exerceri* ſolitos à Magiſtro, in porticibus ædium, ex Petronio diſcimus: *Notavi etiam in porticu gregem curſorum cum Magiſtro ſe exercentem.* Atque hinc iis id nomen. V. ſuprà ubi de *Curſoribus.*

Exercitamenta Veterum, quibus illi ad ſeria ſeſe præparabant, tanti ſudoris fuere, ut ſæpe æquarint, aut etiam ſuperarint bellicos ipſos labores. Unde hominibus iſtiusmodi exercitationum requiem bellum eſſe, eleganter dixit Plut. in *Lycurgo*; & coronæ quæ iis dabantur, non minoris æſtimationis, quàm illæ, quæ militaris virtutis ac felicitatis præmia, fuere; Idem περὶ τῆς ἀκ. Quid inde utilitatis in Remp. redundet, Solon exponens apud Lucianum *de Gymn. Hunc pugilem eſſe*, inquit, *alium pancratio decertare docemus, ut & labores ſufferre addiſcant, & ſimul cedere plagis, ne vulnera averſentur.* Hinc ex Reſp. in quibus pollebat ſeveritas morum, & militaris diſciplina, vix unquam ſuam rem militi comiſerunt, non talibus exercitiis prætentato. Indidem & corpori robur & animo alacritas & conſtantia accedebat. Sic de exercitio Cn. Pompeji Salluſtius, *Cum alacribus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte certabat*, apud Vegetium *de Re Milit. lib. 1. cap. 9.* Præerat iis *Veteranus quiſpiam, cui eſſet decus muralis aut civicæ*, Plin. *Panegyr.* V. ubi de *Campidoctoribus, Pædotriba* &c. Exercebantur autem Vett. *curſu, lucta, pugilatu, palæſtra, cæſtu, pancratio, regendis & incitandis quadrigis, ſaltu*, aliisque modis, tum in *Gymnaſiis* privatim, tum publicè in *Certaminibus Ludisque*, qui in celebritate totius alicujus gentis peragebantur, de quibus omnibus hic paſſim, plura autem aud C. Paſchalium *Coronarum lib. 6. toto*, Hieronymum Mercurialem, P. Fabrum, Alios, qui *Gymnaſtica* & *Agoniſtica* ſcripſerunt.

Exercitatores Monachi, in *Vitis* Patrum, fortè qui aliàs *Circatores*, V. ſuprà in *Circa.*

Exercitium Armorum, apud Vegetium, propriè dicebatur, quod enſe & gladio fiebat, cujus ars erat in feriendo adverſario & ſe protegendo, uti pluribus docet Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano.* Sed & ad alia armorum genera extendi poteſt, quibus olim exercebant milites. Nam *ad omne genus armorum* dicuntur *exerceri*, eidem Vegetio, dum ſc. haſtile contorquent, ſudem vibrant, jacula ſagittasque mittunt, ad palũ battuunt. Aliudquid erat, *Armatura*, ſeu *Armaturæ exercitium*, quippe quo nomine veniebat proluſio & meditatio campeſtris, quæ in armis & ſub ſignis fiebat, non ſecus ac ſi cum hoſte confligendum eſſet; In qua proluſione diſcebat tyro & ordines ſervare & vexillum ſuum comitari, ad haſtam, ad clypeum declinare & reliquos armaturæ numeros atque geſtus, apud Vegetium *lib. 1. cap. 4.* V. iterum Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Sever.*

Exercitus, militum multitudo eſt, quæ palàm fines hoſticos auſit invadere. Quod enim furto fit aut latrocinantium more, & quod *juſto* fit *exercitu*, paſſim opponunt Hiſtorici. Quare pro viribus hoſtium æſtimandum, quæ copiæ exercitum faciant. Et quidem Cicero exercitum vocat, *ſex Legiones & Auxilia*: Polybius, Romanum exercitum plerunque ait conſtitiſſe *ſexdecim millibus Romanorum, viginti ſociorum.* At minor quoque numerus implere poteſt ejus nominis menſuram. Namque Ulpianus exercitui præeſſe cum ait, *qui vel uni Legioni cum Auxiliis præeſt*, in *l. 2. D. de his qui not. inf.* id eſt, ut Vegetius exponit, *decem millibus peditum, duodecim millibus equitum.* Et Livius in *octo millibus* ſpeciem juſti exercitus ponit *lib. 3. cap. 1.* Quo modo etiam de Claſſe æſtimandum, Hug. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 16. §. 3.* Diſpoſito autem ordine *Exercitu* rem gerere, quidam Palàmedis inventum faciunt; alii Neſtori contra Centauros pugnanti ejus gloriam attribuunt. Cèrtè jam in Thebano bello Ordines militares obſervatos, Æſchylus, Seneca, Statius, alii Poëtæ obſervant. Imò ad Patriarchæ Abrahami ætatem aſcendenti, Strategica jam & Tactica Ars ſeſe offeret, qua de re latius infrà dicemus ſuo loco. V. quoque paſſim alibi, ubi de *Bello, Cohortibus, Legionibus, Militibus, Turmis* &c. De ritu *Exercitus luſtrandi*, diximus quædam in voce *Canis.* Addam hic ſaltem nonnulla de *Exercitus coronandi* priſcò more. Solebat id fieri non ſolùm in triumpho, uti de Liberi Patris & Alexandri M. *exercitu* leginus, qui hederatus uterque ex India rediiſſe legitur. Quamvis laureæ coronæ principem Liberum, ex Indiis triumphantem, faciat Tertullianus *de Coron. Mil.* Sed & ſtatim poſt pugnam, & quidem eo adhuc armato, quod de Marii exercitu, poſt Teutones Ambroneſque cæſos, tradit Plutarchus in *Mario*, & de Ageſilai, partâ de Thebanis victoriâ, Xenophon *Hellenic. lib. 4.* Quin & Lacedæmonii, proprio inſtituto, quoque pugnabant coronati, uti refert Stobæus περὶ νόμ. καὶ ἐθ. &c. V. C. Paſchalium *Coronarum lib. 1. cap. 18.* & *lib. 8. cap. 4.*

Exhibere, vox Amphitheatralis, Martialis *de Spectac. Epigr. 9.* cujus lemma, *De Rhinocerote*:

> *Præſtitit exhibitus totâ tibi, Cæſar, arenâ,*
> *Quæ non promiſit prælia, rhinoceros.*

Ad quem locum V. Raderi *Notas.*

Exibilandi Hiſtriones, qui exciderant, aut ineptè egerant, aut perperam pronunciabant, conſuetudo, non expectatâ Judicum ſententiâ, indigitatur Demoſtheni ubi de Æſchine: cùm benè agentibus manuum plauſu faveretur. Et quidem olim, quum eſſet ligneum Theatrum, calcibus pluteos tundebat populus, à qua pedum ſupploſione noſtrum *explodere*, Græcorum πτερνοκοπεῖν, aliter κλώζειν. At συρίττειν *ſibilum* notat: uti alterum verbum à graculorum voce deſumtum eſt. Porro, qui rectè agebant, δοκιμάζεσθαι, qui malè, μισεῖσθαι, appellabantur, J. C. Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 21.*

Exiguus, cognom. Dionyſii, qui natione Scytha, inſtituto Monachus, dignitate Abbas, ſub Theodorico R. & Succeſſoribus claruit. Scripſit *Cyclum Paſchalem*, ab A. C. 525. in quo, omiſsâ profanâ annorum Æræ Diocletianæ computatione, annos numerare cœpit, à Nativitate D. N. Vertit ex Græco *Codicem Canonum* accuratiùs, quàm antea fuerat translatus, addiditque *Canones*, qui vocantur, *Apoſtolorum*, Sardicenſe Concilium & Africana quædam. Primus *Decretales* collegit, à Siricio orſus, easque volumine ſingulari complexus eſt; quibus poſtea inter Canones locum dedit Creſconius &c. V. Gerh. von Maſtricht JC. *Hiſtor. Jur. Eccl. paſſim*, inprimis *num.* 72. 73. 74. & 154.

Exilium, pœna antiquiſſima, utpote primo jam homini mox poſt peccatum inflicta. Hic enim, poſtquam in Paradiſo de fructu vetito ediſſet, ab ipſo ſtatim Deo extra fortunata iſta arva relegatus & in alium veluti orbem ac potiùs perpetuum *exilium*, expulſus eſt: ubi longas inter calamitates dum vitam traheret, triſtem ſuum ac univerſi generis caſum deplorare ac plangere, & Dei gratiam in promiſſo ſemine apprehendere ſolùm curæ habere debuit. Quò ipſum omnia impellebant, dum extra ſe creaturas omnes, ſuum ob crimen, priſtino decore ſpoliatas, ac Mundi fata immutata; intra ſeſe autem carnis tumultum, intellectus tenebras, voluntatis faſtigio ac regno ſuo evolutæ turpiſſimam ſervitutem ac languorem quotidie intueretur: quodque Deus *exilii* ſolatium adhuc dederat, in generis humani multiplicatione, illud verò in ſobole ſua & ſequenti nepotum ſerie, ad impietatem & ſcelera omnia prolabentium, corrumpi & amaroris pleniſſimum eſſe ſentiret. V. Geneſ. *cap. 3. verſ. 23.* & 24. Eadem dein fratricidii Caino pœna, *cap. ſeq. verſ. 11.* & *ſeqq.* &c. In quibus tamen cùm Eccleſiaſtica magis fuerit, de illa V. hic paſſim, inprimis ubi de *Excommunicatione.* Apud Romanos (ubi pœnam hanc capitalem fuiſſe, docet Livius *lib. 26. cap. 3.*) *Exilium* intellectum eſt, cùm aquâ & igni interdixerunt. Siquidem conſuetudo loquendi obtinuit, ut omnes, quibus his elementis interdictum eſſet, quoniam ſolum vertere cogebantur, *Exſules* appellarentur, ut eſt *in Rhetoricis* ad Herennium. Interim *Exilium* in irrogatione pœnæ non nominabatur, ſed *aquæ & ignis interdictio*, quam neceſſariò illud ſequebatur, V. Cic. *pro Cæcina.* Ex illo autem cives jure Civitatis nudabantur, uti videre eſt, apud Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 9. cap. 17.* Sed nec in *Exſules* ullum jus civitati manebat. Unde Alcibiadis filius, in Iſocratea oratione, agens de temporibus ejecti Patris: ὅτ' οὐδὲν αὐτῷ τῆς πόλεως προσῆκεν, inquit, *Cùm nihil ad illum civitas noſtra pertineret.* Et Heraclidæ Argis ejecti ab Euryſtheo, per tutorem ſuum Jolaum, apud Euripidem,

> *Quo jure jam nos ad Micenæos trahat,*
> *Eadem agentes urbe quos urbe expulit?*
> *Nunc ergo cives non ſumus* ——

uti ex Græco vertit Grotius *de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 5. §. 25.* In Imperio hodiè frequens eadem pœna eſt, German. *Landsverweiſung*, de qua inprimis diſſerentem V. P. Martyrem *ad lib. 1. Regum circa fin.* ubi multis ac prægnantibus rationibus illam improbat, adde Theod. Reinkinck *lib. 2. claſſ. 1. cap. 8. num. 8.* & *ſeqq.* nec non quæ hic paſſim dicimus, ubi de *Abannatione, in Inſulas deportatione, Oſtraciſmo, Relegatione* &c. Apud Hebræos quoque interdum (in facinoribus nec capitaliter, nec virgis puniris) irrogabatur *Exilium*, in Aſyla ſc. aliterve, ſive ex Lege ſacra, Numer. *cap 35. verſ. 15.* ſive ex jure ſuperinducto, præſcriptum. Sic Lictorem, ſi flagello, quo quis verberandus erat, adjeciſſet lorum unicum, ultra quàm præſtitutum erat, & flagellatus interiiſſet, relegandum fuiſſe, legas in *Miſna tit. Maccoth. cap. 3. §. 14.* &c.

Eximietas, titulus honorarius, occurrit non ſemel apud Auguſtinum *in Epiſtolis.* Ab *eximius*, quo nomine Latinis primitus appellata ſunt pecora, quæ à reliquo grege *eximebantur*, ut Deo alicui ſacrarentur, aut ad ſacrificium ſervarentur. Eadem & *egregia*, h. e. *è grege* ſelecta & ex omni numero ſeparata, Græcis ἀφωρισμένα, Salmaſius *ad Solinum p.* 1090.

Exocatacæli, Gr. Ἐξωκατάκοιλοι, dicebantur in Eccleſia CPolit. ſex hi Officiales, Magnus Oeconomus, Magnus Sacellarius, Magnus Scevophylax, Magnus Chartophylax, Præpoſitus parvo Sacello & Protecdicus; eo quòd extra Patriarchium pernoctarent. Erant hæ dignitates maximæ auctoritatis, ita ut in publicis con-

ſeſſibus Epiſcopos præcederent ; & in Patriarchatu Diaconorum officium exercerent : *CPolitani Cardinales* dicti, in *Epiſt.* Joannis IX. ad Auguſtum Baſilicum Leonem. Mentio eorum in *Actis* Concilii Florentini, *Patriarcha Papam ſtantem oſculatus eſt in gena : nos verò cum* Exocatacœlis *ſedentis dextram & genam oſculati ſumus*, apud Macros Fratres *in Hierolexico*.

Exocionitæ, in *Hiſtor. Eccl.* Anaſtaſii Biblioth: Ariani dicti ſunt Carolo du Freſne, quòd CPoli in loco *Exocionio* dicto conventus ſuos agerent, V. ejus *CPolim Chriſtianam*.

Exodiarius, apud Romanos dictus eſt, qui in fine dramatis *Exodia* canebat. De eo ſic vetus Schol. Juvenalis *ad verſum* 175. *Sat.* 3. *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quòd ridiculus foret, ut quidquid lachrymarum atque triſtitiæ coegiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detergeret.* Erat autem Ἐξόδιον carmen, quod in ludorum fine decantabatur : Quemadmodum, quod ab initio, Εἴσοδος, h. e. *Introitus*, & quod in medio cani ſolebat, Ἔμβολον q. *Inſertum* dictum eſt. Juvenalis *loco modò laudato*,

— *Tandemq; redit ad pulpita notum*
Exodium.

Et alibi,

Urbicus Exodio riſum movet Atellanæ
Geſtibus Autonoës.

Id in principio conciliandis auribus, revocandis animis, & tædio liberandis audiebatur, ſed procedente tempore, *in vitium libertas excidit*, ut loquitur Horatius: qui *ſalis nigri* meminit *lib.* 2. *epiſt.* 2. quemadmodum Manilius *ſalis mordacis*, eodem reſpiciens *Aſtronomic. lib.* 5. Verùm ad Pſalterium viros præcipuâ auctoritate hoc modo lacerandi ritus, ſeveris Principum poſteriorum edictis coërcitus eſt, teſte Paulo JC. *lib.* 5. *Recept. ſent. tit.* 4. *Pſalterium, quod vulgò dicitur* Canticum, *in alterius infamiam compoſitum & publicè recitatum : tam in eos qui cantaverint, quàm in eos qui compoſuerint, extra ordinem vindicatur.* Tandem cœtum dimittebant. Horatius *in Arte Poet.*

Si plauſoris eges aulæa moventis ; & usque
Seſſuri, donec Cantor, vos plaudite, dicat.

Vox poſtea, ad cujusvis rei finem tranſlata eſt. Varro ταφῆς Μενίππου,

— *Quod cœperas modò in via*
Narrare, ut ad exodium adducas &c.

Thom. Dempſterus Paralipom. *in Joh. Roſini Antiqq. lib.* 5. *cap.* 9. Petitus verò *Exodia* Atellanarum, non jactitata fuiſſe in fine fabularum, ſed ſparſim fabulis conſerta contendit, aliaque proin ratione ſic dicta eſſe, è Livio docet, qui *lib.* 7. inquit : *Poſtquam lege hac fabularum ab riſu aut ſoluto joco res avocabatur, & paulatim ludus in artem verterat, juventus hiſtrionibus fabularum actu relicto, ipſa inter ſe more antiquo ridicula intexta verſibus jactitare cœpit, quæ inde* Exodia *poſtea appellata, conſertaq; fabulis potiſſimùm Atellanis ſunt.* Vult ergo *Exodia* appellata, quòd ἐξοδικῶς, id eſt, obiter & præter argumentum fabulæ jactarentur. Idem ait, primùm inconditis verſibus hæc jocularia fundi cœpiſſe : Poſtea non ſicut antè Feſcennino verſu fuiſſe alternis jactata, ſed impletas modis Satyras deſcripto jam ad tibicinem cantu, motuque congruenti peractas eſſe : Demum, ubi Livius poſt aliquot annos à Satyris auſus eſt primus argumento fabulam ſerere, atque ita fabularum res à riſu & ſoluto joco avocata eſt, ex ludis in artem vertit, juventutem hiſtrionibus fabularum actu relicto, ipſam inter ſe more antiquo ridicula verſibus intexta jactitare cœpiſſe, quæ exinde *Exodia* appellata ſint. Hæc vera *Exodiorum* principia, verumq; eorum argumentum, jocularia nempe & ridicula verſibus intexta, ſed antiquâ ſimplicitate, teſte Donato. Unde Ἀρχαιολόγοι dicti : Gloſſæ, *Atellani*, σκηνικοὶ, ἀρχαιολόγοι, βιολόγοι, quæ ultima appellatio iis hæſit, non quòd in *Exodiis* ſententias βιωφελεῖς, *ad vitam utiles*, jacerent, ſed quia repræſentabant & ludebant τὰ γελοῖα & opprobria hominum malorum. Quare olim cum Satyrâ eadem fuere : & exemplum apud Sueton. *in Tiberio* habemus ; *de quo nota vox in* Atellanico Exodio, *proximis ludis aſſenſu maximo excepta, percrebuit : Hircum vetulum capris naturam ligurire.* Proin idem Schol. Juvenalis ſuprà laudatum Atellanas fabulas, quæ in fine ludorum docebantur, cum *Exodiis* confundere aſſerit. V. illum *Commentar. in Leges Atticas lib.* 1. *tit.* 1. *pag.* 75. *& ſeqq.* Salmaſio *Exodiarius*, olim propriè Atellanus, poſtea pro Mimo ſeu Mimico ſcurra, accipi cœpit, V. Ammianum Marcellinum *lib.* 28. & præfatum Salmaſium *ad Aurelianum Flav. Vopiſc.* At Græcis recentioribus Ἐξόδιον, *exequias*, & Ἐξόδια μικρὰ, *ultimas morientium preces*, ſonare, obſervat Meurſius ex *Gloſſario Græco-Latino. Exodus* autem Tragœdiæ pars eſt, poſt quam nullus deinceps eſt Chori cantus, uti habet Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 11. &c.

Exoleti, V. ſuprà ubi de *Eunuchis* : de iis auferendis legem tulit Alexander Severus, apud Lampridium.

Exomis, Gr. Ἐξωμίς, tunica ſine manicis, ſeu veſtis ſtricta & anguſta, ex qua humeri exerebantur nudique conſpiciebantur. Veteres Critici *Exomides*, ἱμάτια δουλικὰ καὶ ἑτερομάσχαλα, *veſtes ſerviles ex altera parte manulcatas*, interpretantur : & habebat omnino *Exomis* alam quandam ſeu manicam latiorem, quæ more pallii injici ac circumponi poſſet ; Unde Heſychius eam partim tunicam, partim pallium facit, addens Ἑτερομάσχαλον appellari, *quòd alteram tantùm alam adſutam haberet.* Polluci *Exomis* dicitur, *veſtis Comica, tunica ſcilicet alba, ſine ornamentis, in ſiniſtro latere ſuturam non habens.* Subjicit huic adjectum fuiſſe palliolum album, quod Ἐγκόμβωμα dicebatur. Veriſimilius tamen eſt, alam, quæ ad inſtar pallioli, potiùs in ſiniſtra parte fuiſſe, quò dextra liberior atque operi expeditior eſſet. Non fuiſſe tamen ſolùm ſervorum *Exomides*, declarat Ariſtophanes *Lyſiſtratâ*, ubi cives ſenes ajunt :

Ἀλλὰ τὴν ἐξωμίδ᾽ ἐκδυώμεθα ὡς τὸν ἄνδρα δεῖ,
Sed Exomidem exuamus, ut virum decet.

Et Ælianus *Variæ lib.* 9. *cap.* 34. *Diogenes, cùm veniſſet Olympiam & Rhodios quoſdam adoleſcentes videret pretioſis veſtibus amictos, ridens inquit : Hic eſt faſtus. Deinde, cùm incidiſſet in Lacedæmonios, ἐν ἐξωμίσι φαύλαις καὶ ῥυπώσαις, in vili ac ſordida Exomide : Hic, inquit, alius eſt faſtus.* Quare Suidas interpretatur, *tunicam ingenuorum, quæ brachia non tegeret, eſſet tamen vile indumentum.* Gellius præterea *lib.* 7. *cap.* 12. eas antiquiſſimo tempore à Romanis geſtatas tradit. Porro tam Feſtus, quàm Pollux, ut viſum, Comicum veſtimentum *Exomidem* fuiſſe ajunt : ſc. ſervorum. Poſtquam enim ea veſtis in deſuetudinem abiit, antiquus ſervorum habitus in ſcena retentus eſt. Et quia hoc ejus proprium erat, ut humeri extarent, hinc Cynici, qui dextrum humerum exertum gerebant, inde Ἐξωμίαι & illorum Tribonium Ἐξωμὶς dicta eſt. Ad tolerantiam quoque Catonis ſpectabat, quòd pro tunica *Exomide* utebatur, prorſus ad exemplum ſervorum ſuorum, apud Plut. *in Catone* &c. A Colobio verò *Exomidem* ſic diſtingue, ut Colobium dicas tunicam, quæ manicas quidem haberet, ſed ad cubitum tantùm pertinentes : Exomides verò iis omninò carebant, ſic ut tota brachia renudarentur. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria paſſim, inprimis parte* 2. *lib.* 4. *cap.* 22. In Scena autem ſervis *interdum albæ datæ exomides, pictæ florenti adoleſcentiæ, atræ ſenibus, interdum puniceæ genus quoddam, quam καμπύλην vocabant à flexu. Priſcis ſenibus candidæ, de more antiquitatis*, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *c.* 13.

Exomitæ, pop. memorati Vopiſco *in Aureliano* : ubi alii *Axomitæ* legunt.

Exomologeſis, Græcè Ἐξομολόγησις, vox Eccleſiæ, de qua ſic Tertullianus, de pœnitentia loquens, poſt Baptiſmum peragi ſolita, *de Pœnit. cap.* 9. *Is actus, qui magis Græco vocabulo exprimitur et frequentatur,* Exomologeſis *eſt, quâ delictum Domino noſtro confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio confeſſione diſponitur ; confeſſione pœnitentia naſcitur, pœnitentiâ Deus mitigatur. Itaq;* Exomologeſis *proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem. De ipſo quoque habitu atque victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, illa, quæ peccavit, triſti tractatione mutare : cæterùm paſtum & potum pura noſſe, non ventris ſcilicet, ſed animæ causâ : plerunq; verò jejuniis preces alere, ingemiſcere, lachrymari & mugire dies noctesq; ad Dominum Deum tuum, & Presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere. Hæc omnia Exomologeſis* &c. Vocem ſtrictiùs Cyprianus ſumit, de ea ſc. externæ pœnitentiæ parte, quæ in *Confeſſione oris* conſiſtit, quâ peccatum ſuum lapſus ſimpliciter confitetur. Sic enim ordinem diſciplinæ publicæ deſcribit *lib.* 3. *Epiſt.* 14. *Agunt pœnitentiam juſto tempore, & ſecundùm diſciplinæ ordinem ad* Exomologeſin *veniunt, & per manus impoſitionem Epiſcopi & Cleri jus communionis accipiunt.* V. eundem *lib.* 1. *Epiſt.* 3. Non ſolùm autem notoria crimina olim confitebantur, ſed etiam internam *de abnegatione* e. g. cogitationem ; quam *Exomologeſin conſcientiæ* idem vocat, idque apud Sacerdotes alioſque fratres, ad obtinendum conſcientiæ levamen, ſicque publicâ peractâ pœnitentiâ palàm abſolvebantur. Ne verò petulantibus deriſorum linguis temerè exponerentur Fratres, viſum eſt permittere Sacerdotis judicio, an ea culpa publicari deberet, ad accipiendam publicam medelam & cœterorum ædificationem. Quâ ratione inſtitutioni Pœnitentiarii Presbyteri via ſtrata eſt, de quo infrà, plura verò hanc in rem V. apud Jo. Forbeſium *Inſtitutionum Hiſtor. Theol. lib.* 11. *cap.* 5. §. 18. 19. 20.

Exorciſta, adde: in Eccleſia Rom. tertius Eccleſiaſtici Ordinis gradus eſt, *qui cùm ordinantur, accipiunt de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt Exorciſmi, accipientes poteſtatem manus imponendi ſuper Energumenos* &c. in *Ord.* Rom. *Exorcizant* autem tum Energumenos, tum Catechumenos, quod olim binis vicibus fiebat, nempe primò vicеſimo, dein iterum tertio ante Baptiſmum die. Imò & *Exorciſmum* uſurpant in rebus inanimatis, quibus ſc. benedicunt, cum adjuratione, quâ ab iis repelli Dæmones ajunt : Ita *Exorciſmum florum, olei, chriſmatis olei, olei Catechumenorum* &c. habet *Ordo* prædictus, & *aqua exorciſata* dicitur quibusdam, quæ vulgò *benedicta* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *Hierolexico.* Cæterùm in Antiquorum lectione obſervatur, ſæpiùs *Exorciſtas* dici, qui aliàs *Catechiſtæ* vocantur, quique è Catechumenis ſibi commiſſis Diabolum ejiciebant : non quòd propriè Dæmoniaci eſſent, ſed quòd Chriſtum ignorantes ſub Diaboli poteſtate viverent. Quo ſenſu vox occurrit, apud Theod. Balſamonem in *Can.* 26. Laod. & Scholiaſten Græc. Harmenopuli *in Epit.*

Can.

Can. Sect. I. *tit.* 9. V. quoque Gregorium Naz. *Orat. de Baptiſmo*, Cyrillum *Hieroſolym. Præfat. in Catecheſes*, Alios. Propriè verò, expulſio Dæmonum, in nomine Chriſti, donum fuit extraordinarium, Apoſtolis, Epiſcopis, Presbyteris & Laicis nonnullis conceſſum, initio Chriſtianiſmi, aliquotque pòſt ſeculis, ad veritatis confirmationem & nominis Chriſti inter Judæos ac gentes amplificationem. Sic Chriſtianos quoſdam milites, Diabolos *per exorciſmos* fugandi dono præditos fuiſſe, tradit Tertull. *de Cor. mil. cap.* 1. V. quoque eum *de Idolol. cap.* 6. Apud Cyprianum etiam, qui virtute divina Diabolos torquebant vexabantque, occurrunt non uno in loco. At *Exorciſtæ* Judæi, quorum meminit Joſephus *Antiqq. Judaic. lib.* 8. *cap.* 2. & Lucas in Actis *cap.* 19. *verſu* 13. & 14. meri præſtigiatores erant, & lucrum *exorciſmis* ſuis ſectabantur. Hinc Juſtinus Martyr Tryphoni Judæo objiciebat, *quod Judæorum* Exorciſtæ *arte quadam, veluti gentes, in adjurationibus uterentur & thymiamata ac vincula adhiberent*, *c. Tryph. pag.* 243. *edit. Commel.* Unde, niſi ipſi Dæmones per colluſionem cum hiſce hominibus aſſenſiſſent, conatus effectu caruit, imò & in contrarium vertit, uti in Actis legimus *d. l.*

Exormiſtones, Græcè ἐξορμισμῖνις, recentioribus dictæ ſunt murænæ, quas antiqui Græci πλωτάς, Latini *flutas*, vocabant; quòd ſole torrefactæ in ſummo æquore natarent nec mergi poſſent, verùm ob virium imbecillitatem cùm peſſum redire amplius non poſſent, in ſummo æquore, velut exanimes, ferrentur. Mentio earum apud Caſſiodorum, qui pluribus eas deſcribit, & *Siculas* vocat ac in Rhegino littore capi ait. Hinc Martialis de muræna flu*t*a,

Quæ natat in Siculo pinguis muræna profundo,
Non valet exuſtam mergere Sole cutem.

Θαυμαςὸν ἴδεσμα, vocat Archeſtratus; *regium cibum*, idem Caſſiodorus: cujusmodi murænas Romani Proceres in vivariis ſuis habebant; inter quos nota ſævitia Vedii Pollionis, qui edentulis iſtiusmodi murænis, nam tales *exormiſtones* ſeu flutæ erant, damnata mancipia objicere ſolebat, uti Plinius refert *lib.* 9. *cap.* 23. V. Salmaſium *ad Pallium Tertulliani cap.* 5. ut & infrà in voce *Myrus*.

Exoſtra, Græcè ἐξώστρα, in Theatro machina dicebatur, ſeu ſedes ſublicis ſtrata, ſtrata longuriis, ſuper quibus ſella. Deſtinabatur autem ad ea recitanda, quæ ſecretò patrata eſſent in ædibus, qualia in *Oedipode* Sophoclis, Plauti *Amphitruone* & *Caſina* & aliis. Ἐγκύκλημα eundem locum dictum eſſe, ait Scaliger *Poet. lib.* I. *cap.* 21. ut qua voce infrà dicemus, in vocabulo *Tranſtatum*.

Expeditare canem, vox Foreſtariis familiaris. *LL.* enim Foreſtarum cautum erat, ut accolarum atque adeò ipſorummet Foreſtariorum canes *expeditarentur*, ne cervos aut lepores regios venarentur, ſed ad inſequendas feras minùs pernices idoneique eſſent. Fiebat autem id vel abſciſſione trium ortellorum, ſeu unguium pedis anterioris, putà juxta ipſam cutem, vel exciſione montis pedis, quem *pelloTam* vocant: Atque ita *expeditator* habere moloſſos & majores omnes canes, qui in foreſtis degunt, tenentur, ſub pœna 3. ſolid. 4. den. Regi pendendorum, renovandaque *expeditatio* quovis triennio, juxta *L.* Joannis R. Angl. p. 180. & Edvv. *l. de Foreſtis*, quæ extat apud Matth. Pariſium A.C. 1215. Quàm antiqua hæc conſuetudo ſit, patet ex *LL.* Canuti R. *de Foreſta capp.* 31. & 32. ubi *genuiſciſſio* appellatur, Angl. verò *hering*; ut & ex *LL.* Henrici I. *de Foreſta c.* 17. ubi *miſera canum expeditatio* dicitur. Sed & de eodem Henrico ſic Ordericus Vitalis *lib.* 11. *Omnem ferarum venationem totius Angliæ ſibi peculiarem vindicavit. Pedes etiam canum, qui in vicinia ſilvarum morabantur, ex parte præcidi fecit* &c. Iſtiusmodi porro *expeditatis* canibus, qui integros pedes habent, opponuntur in *Monaſtico* Anglic. *Tom. II. pag.* 165. apud du Freſne.

Expeditio, vocabatur olim, quocunque iret Imperator. Spartianus *in Pio*, *Expeditiones rarò ſuſcepit, niſi quòd in Campaniam ad agros ſuos profectus eſt.* Ut & *Caſtra*: unde *Caſtrenſes* & *Caſtrenſiani* dicti omnes Palatini Miniſtri, quod ſemper adeſſent Principi, nec tantùm in aula vel in Urbe, ſed in caſtris etiam obſequium illi & miniſterium exhiberent, ac in omnibus *expeditionibus* eum ſequerentur. Iidem *Miniſteriales* & *Miniſteriani* vocati, item *Caſtrenſes* & *Expeditionales* ſervi, in *LL.* Burgundionum, *Si quis ſervum natione barbarum occiderit lectum, miniſterialem, ſive expeditionalem* 55. *ſol. inferat.* Vulgò *Vaſſos* & *Vaſſallos* & *Fideles*, dicebant, qui dominos ſuos ad bellum euntes ſequi tenebantur iisque præſtò ſemper adeſſe &c. V. Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Sev.*

Expellenta, apud Julianum Antec. *Conſtitut.* 124. §. 6. qui in *Nov. Juſtiniani* 128. §. 6. ἐξπελλάτωρ dicitur: *Impulſor*, qui Canonicariis canonem publicum ſolvere renuentes ad id compellebat, aliàs *Compulſor* quoque, V. du Freſne *Gloſſar.*

Expiationis Feſtum, apud Iſraëlitas, incidens in diem decimum menſis Tiſri, qui noſtro Septembri reſpondet, Levitici c. 23. toto exponi ur. Nomen habebat ab *expiando*: Sacerdos enim Summus, hoc in Feſto inprimis, CHRISTI typum gerens, ſua populique peccata confeſſus, certis ritibus ceremoniisque adhibitis, *Expiationem* faciebat pro Iſraëlitis, ad mundandum eos ab omnibus peccatis eorum, coram Jehova, *verſu* 30. Concernebant autem ritus iſti vel Sacerdotem ſummum conjunctim cum populo, *ceſſatio* viz. *requiesque, quâ affligebant animas ſuas*, per jejunium nempe, *verſu* 31. Unde *dies jejunii* feſtum hoc vocatur Jeremiæ *cap.* 36. *verſu* 6. quò reſpiciens Apoſtolus Paulus, *quum jam eſſet periculoſa navigatio, quòd jam etiam jejunium prætériiſſet* (nempe *Expiationis*, quæ in ſeptimum incidebat menſem adeoque hyems immineret) *admonebat eos* &c. Actor. *cap.* 27. *verſu* 9. vel ipſum Pontificem: Nempe ingreſſus in Sanctum Sanctorum, *verſu* 3. quod non niſi hoc die quotannis fiebat, & ſacrificium *pro ſe & familia ſua* ab illo offerri priùs ſolitum, *verſu* 6. Itaque tunicâ lineâ ſacrâ is indutus & femoralia linea ſuper carnem ſuam habens, baltheoque lineo accinctus, & cidari lineâ tectus; quas veſtes quum indueret, aquâ carnem ſuam lavare tenebatur: ſumebat juvencum ſubrumum in peccatum, & arietem in holocauſtum. A cœtu verò filiorum Iſraelis accipiebat duos hircos in peccatum, & arietem in holocauſtum. Tum accipiens duos illos hircos, ſiſtebat illos coram Jehova, ad portam tentorii conventus & imponebat iis ſortes, ſortem unam Jehovæ, alteram verò Hazazelis (quem Gr. Ἀποτροπαῖον, *Malorum depulſorē* ſeu *averruncum* vocarunt) Quo facto eum, cui obvenerat ſors pro Jehova, mactabat, alterum, cui obvenerat ſors Hazazelis, ſiſtebat vivum coram Jehova ad faciendum expiationem ſuper eum, ut dimitteret illum in deſertum. Juvencum verò pro ſe & pro familia ſua offerebat, *verſibus* 3. *& ſeqq.* Peracto dein ſacrificio utroque, cujus ceremoniæ exactè deſcribuntur, *verſu* 11. & *ſeqq.* nitens Sacerdos ſummus ambabus manibus ſuis ſuper caput illius hirci, qui vivus erat, confitebatur ſuper ipſum omnes iniquitates filiorum Iſrael, & poſtquam illas capiti hirci impoſuit, emittebat eum per hominem commodum in deſertum, *verſu* 21. ſicque populum de ablatione peccatorum ejus & reconciliatione cum Jehova, reddebat ſecurum. Formulam Confeſſionis Hebræi hanc fuiſſe tradunt: *O Domine, populus tuus domus Iſraëlis, peccavit, commiſit iniquitatem, tranſgreſſus eſt coram facie tua, Quare te nunc humilimè precor, ô Domine, remitte peccata, iniquitates ac tranſgreſſiones, quas populus tuus domus Iſraël, peccavit, iniquè fecit & tranſgreſſus eſt coram te; ſicuti ſcriptum eſt in lege Moſis ſervi tui: ut hoc die faciat expiationem pro vobis ad mundandum vos, & ad mundos vos reddendos ab omnibus peccatis veſtris coram Jehova.* V. P. Fagium *in Levit cap.* 16. Et hæc erat *Expiatio anniverſaria*, illuſtris illius Sacrificii Meſſiæ in cruce ſuo tempore offerendi, typus: cujus cum antitypo ſuo collationem V. Hebr. *cap.* 10. Hodierni Judæi, cùm ſacrificium, utpote Templo deſtructo, offerre non poſſint, Gallum gallinaceum victimæ loco ſubſtituunt hoc modo: Ab anni principio ad decimum usque diem, quo feſtum *Expiationis* celebratur, appellare ſolent *Aſéres jeme teſchuvah*, i. *decem pænitentiæ dies*; quibus durantibus jejunio ſe ſtrenuè macerant, multum orant, confeſſionem inprimis peccatorum ſuorum quotidie manè ter recitant & magnam pietatis ſpeciem præ ſe ferunt, abſtinentes interea à *pane Chriſtianorum*, & quæ alia ſunt, quæ ad ſingularem munditiem ac puritatem facere videntur. Nono die manè ante lucem ſurgunt, ſcholamque ingreſſi canunt ac precantur prolixè. Inde domum reverſi, mares ſinguli gallum in manus ſumunt, fœminæ gallinam, gravidæ utrumque: tum Paterfamilias, cum gallo præ manibus in medium prodit, & recitatis *verſibus* aliquot, inprimis 10, 14 17. ex Pſalmo 107. & *verſu* 33. Jobi, *cap.* 23. expiationem aggreditur, & capiti ſuo gallum ter allidens, ſingulos ritus his vocibus proſequitur: *Hic gallus ſit permutatio pro me, hic in locum meum ſuccedat, hic ſit expiatio pro me, huic gallo mors affereturu, mihi verò & toti Iſraëli vita fortunata, Amen.* Quod ille ter ex ordine facit, pro ſe ſe, pro filiis ſuis & pro peregrinis, qui apud eum ſunt: Gallo dein imponens manus, ut in ſacrificiis olim, eum certis ritibus adhibitis mactat & aſſat, inteſtinis ejus ſupra domus tectum projectis, ut corvi adveniant & cum ſuis peccatis in deſertum avolent, ad inſtar hirci Hazazelis. Cauſa, quare gallo potiùs, quàm alio animante utuntur, hæc eſt, quia Vir Ebraicè גבר *Gebher* appellatur. Jam ſi *Gebher* peccaverit, *Gebher* etiam pœnam ſuſtinere debet; quæ quum gravior eſſet, quàm ut illam ſubire poſſent Judæi, gallum gallinaceum, Talmudicâ ſeu Babylonicâ dialecto *Gebher* appellatum, in locum ſuum ſubſtituunt, quo ſic juſtitiæ divinæ ſatisfiat. Factâ ita expiatione, ad ſepulchretum ſuum pergunt, ibique orant, & eleemoſynas diſtribuunt; tantum nempe pecuniæ, quanti gallus æſtimatur: ſicque oblationem à Deo ſuo pecuniâ redemtam in ollam conjiciunt vel veru transfigunt & ſuaviter poſtea epulantur. Plura ſi voles conſule Buxtorfium Fil. *Synag. Judaic. auctâ & locupletatâ cap.* 25. & 26. Ab hoc *Expiationis* feſto Iſraëlitarum occaſionem ſumpſere Græci quotannis, ſolemni ritu, urbes ſuas luſtrandi ac expiandi. Produxerunt nempe aliquot homines mortis reos, quos in morem victimarum ſertis floribusque coronatos, è rupe vel alio quodam loco excelſo, in mare præcipitarunt, Neptuno offerendos, additis verbis hiſce: Περίψημα ἡμῶν γένου, *Sis pro nobis peripſema*, id eſt, expiatio vel reconciliatio pro nobis. Similiter, quoties peſte affligebantur vel aliâ quadam contage, Diis ſuis certum aliquem hominem, in cujus caput

malum

malum devolveretur, obtulerunt, quem κάθαρμα vocare ſunt ſoliti: quæ ambo vocabula cùm adhibeantur ab Apoſtolo 1. Cor. *cap.* 4. *verſ.* 13. ad duas has *Expiationis* apud Gentiles uſitatæ ſpecies, reſpicere videtur Budæo *Annot. reliq. in Pand. de pœnis.* V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib.* 3. *cap.* 8. Fr. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt.* & ſuprà in voce *Azazel.*

Sacerdotis ſummi, Feſtum hoc obeuntis, & SERVATORIS noſtri parallelismus.

1. Sacerdos S. ingrediebatur Sanctum Sanctorum, Levit. 16. 3.
2. Semel in anno, Exodi *cap.* 3. *verſu* 10.
2. Idque cum ſanguine hircorum & vitulorum, Hebr. 9. 12.
4. Et quidem ſolus, *ibid.*
5. Sacerdotalibus amictus veſtibus, Levit. *cap.* 16. *verſu* 4.
6. Sumens duos hircos, Levitici *cap.* 16 *verſu* 7.
7. Hircus portabat iniquitates populi.

1. Chriſtus, noſter Pontifex M. ingreſſus eſt cœleſte ſacrarium, Hebr. 9. 12.
2. Idque ſemel tantùm, ut *in eodem loco* habetur.
3. Per proprium ſuum ſanguinem, *Ibid.*
4. Torcular calcavit ſolus, Eſai. 53. 3.
5. Ad id officii à Patre ordinatus & unctus ab æterno.
6. Humanam aſſumſit naturam, ut duabus nunc Perſona ejus naturis conſtet; è quibus divina per hircum Hazazel utcunq; adumbrabatur: humanæ paſſione ac morte per hircum alterum, qui immolabatur, ſignificatâ, Theod. *Quæſt.* 12. *in Leviticum.*
7. Ecce agnus, qui portat peccata mundi. Joh. 1. 29. V. quoque 2. Cor. 5. 22.

Ab Hebræis tranſiit *Expiationis ritus* ad Gentiles utcunque, quorum nota κακοζηλία eſt. V. de illorum *Expiationibus ab aqua viva & aqua marina*, multis agentem Andr. Tiraquellum *de Nobilit. cap.* 31. præterea Dilherum *de Cacozelia Gentil.* Alios.

Explicit, vox in fine librorum olim addi ſolita. Hieronymus *ad Marcellam*, *Scire debemus, apud Hebræos in fine librorum unum è tribus ſolere ſubnecti: ut aut Amen ſcribant, aut Sela aut Salom, quod exprimit pacem —— ut ſolemus nos completis opuſculis, ad diſtinctionem rei alterius ſequentis, medium interponere*, Explicit, *aut Feliciter, aut aliquid ejusmodi.* Sic apud eundem, Teſtamentum Corocottæ Porcelli ita clauditur: *Explicit Teſtamentum Porcelli ſub die KL. Lucerninas, Clibanato & Piperato Conſulibus feliciter.* Eſt autem *Explicit*, idem quod finitur, ſeu abſolvitur, eique opponitur *Incipit.* Cujus loco apud purioris ævi Scriptores *explicitum* habes, i. ex plicis ſolutum. Sic *Explicitum tractatum* legas apud Ulpianum. Et Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 1. *verſu ult.*

Verſibus explicitum *eſt omne duobus opus.*

Explodere, verbum Scenæ, de quo V. ſuprà ubi de *Exibilandi ritu.*

Exploratores Caſtrorum, quorum meminit Plinius *lib.* 36. *cap.* 19. iidem erant cum Frumentariis, quos *ad explorandum & annuntiandum*, ſi qui motus exiſterent, conſtitutos tradit Aur. Victor. Περὶ δὲ διαπτύειν καὶ διαγγέλλειν: quod officium commune videntur habuiſſe cum Speculatoribus, quos Plutarchus vocat Διοπτῆρας καὶ Διαγγέλους, i. *Exploratores & Annuntiatores*; Dio Διοπτῆρας Ἐρευνητὰς, *Exploratores & Scrutatores.* Interim cum iis non confundendi: Namque *Speculatorum Legionis*, & *Exploratorum Legionis*, diſtincta mentio in antiquis monumentis; ut & *Speculatorum & Frumentariorum*, quorum hi honeſtiore gradu militarunt, uti ex Dione docet Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano.* V. infrà, ubi *de Frumentariis & Speculatoribus.* Sed & in bello *Exploratores* priſci jam moris fuere, ut ex hiſtoria ſacra Moſis liquet: quos, licèt mitti jure Gentium poſſint, deprehenſos peſſimè tractari notum. Appianus, Ἔθος τοὺς κατασκόπους κτείνειν, *mos eſt exploratores interficere.* V. quæ infrà *de Manuum abſciſſione.* Juſtè interdum ab his, qui manifeſtè juſtam habent bellandi cauſam: ab aliis verò licentiâ illâ, quam dat belli jus. H. Grotius *de jure B. & P. lib.* 3 §. 18. Alia notio *Coronarum Exploratoriarum* apud Suetonium *Caligulâ*, quibus Imperator hic donavit comites ſuos & participes victoriæ, quorum virtutem habebat *exploratam* & ſatis ſuperque teſtatam. Erant illæ diſtinctæ Solis ac Lunæ, Siderumque ſpecie, quorum fulgore cùm *explorentur* omnia, hinc quoque talium dotes ſibi *exploratas* eſſe, videtur voluiſſe indigitare Caligula. V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 9. *cap.* 10. Erant verò & *Exploratores viarum*, indigitati Suetonio *in Tiberio cap.* 60. quo miniſteriorum genere utebantur Proceres Rom. non ſolùm in viis agrorum, ſed etiam in urbe, putà cùm ad balnea, aut cœnatum aliquò irent, ut ab iis per vias de lapidibus monerentur, aut alio quoquam, quod offendere poſſet: uti diſcimus ex Appulejo *lib.* 2. & Luciano *in Nigrino.*

Expomonogeron, tit. libri, ab Ordonio Mon. ſcripti, teſte Ambroſio Morales, de quo V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Exponendi infantes mos, antiquiſſimus fuit. Namque de Moyſe, nota hiſtoria in ſacris: Unde Ezechiel Tragicus, Clementi Alexandrino & Euſebio laudatus,

Ἐνταῦθα μήτηρ ἥ μ' ἔτικτεν ἔκρυπτέ με
Τρεῖς μῆνας, ὡς ἔφασκεν, οὐ λαθοῦσα δὲ
Ὑπεξέθηκε.
Ibi mater quæ me peperit, abſcondit me
Tres menſes, ut dixit, cùm autem latere non poſſet,
Clam expoſuit.

Sed Pharaonis iræ potiùs ſubductus, quàm *expoſitus* Moyſes eſt. Apud Romanos, natos nepotes Amulius *exponi* curavit, Florus *Hiſtor. Rom. lib.* 1. Græcos idem factitaſſe, Oedipi exemplum docet, apud Diodorum Sic. *lib.* 5. *cap.* 6. & Senecam Trag. *Oedipo.* Et quidem apud alios, in arbitrio id Parentum erat: apud Spartanos verò non priùs id licebat, quàm à viris ad id publicâ auctoritate conſtitutis exploratus eſſet infans, an εὐεκτικὸς καὶ ἐμμελὴς, *ſanus robuſtusque*, an ſecus eſſet. Quos Romani ſequuti, lege latâ exponi partus vetuerunt, Livius *Dec.* 1. *lib.* 1. & Theodoſ. *lib.* 5. *tit.* 7. niſi fortè monſtroſi forent. Dionyſ. Halicarn. *lib.* 2. Nunquam enim ſine commiſeratione Deorum putabant iſtiusmodi fætus naſci, quos abjicere aut necare Reip. intereſſe credebatur. At morem hunc Thebani, velut impium & ab omni humanitate alienum, ſuſtulerunt meritò, lege latâ: Ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἀνδρὶ Θηβαίῳ ἐκθεῖναι παιδίον, *Ne cui Thebano viro liceat exponere infantem*: & Valentinianus ac Valens Augg. *lib.* 1. *Cod. de infant. expoſit.* idemque habitum eſt *exponere*, quod *necare*, Paul. IC. *leg.* 4. *ff. de agnoſc. lib.* Locus erat vel mare, vel fluvii. Juſtinus *lib.* 44. *Gargoris Rex nepotem ſuum Habidem in mare projici juſſit.* Ad Nilum Moyſes Ex. 3. 4. ad Tiberim Romulus Remusque expoſiti leguntur, Strabo *lib.* 5. *Geogr. Hos ad Tiberim expoſuit ſecundùm morem quendam patrium.* Alii in deſerto & aviis abjiciebantur: Unde Seneca de Oedipo, & in *alta nemora pabulum miſit feris aviis.* Vel in puteos demergebantur, ut in Taygeto Lacedæmonii fecere: Vel denique ad cloacas deferebantur; ut colligere eſt ex illis Juvenalis verbis *Sat.* 6.

Tranſeo ſuppoſitos, & gaudia, votaq; ſæpe
Ad turpes decepta lacus.

Exponebantur autem, *in vaſculo de papyro facto ac bitumine illito*, ut ait Freculphus *Tom.* 1. *Chron. lib.* 2. *cap.* 8. quod *fiſcellam* vocat Interpres Glycæ *Annal. parte* 2. *pag.* 206. quorum hic Romanam, ille Hebraicam hanc conſuetudinem fuiſſe docet. Vel etiam in vaſe fictili, quod ὄστρακον appellat Ariſtophanes in *Ranis*, faſciis involutum infantem poſuere: quò quidam trahunt verba Terentii *Andriâ*, *Actu* 4. *ſcen.* 4.

—— *Verum, vidi Cantharum*
Suffarcinatum.

Ubi Eugraphius vetus Grammat. *Cantharum*, inquit, *ſuffarcinatum dixit, quaſi corbem ſupponendo puero repletum.* Alii *Suffaſciatum* legunt, ad faſcias infantis reſpicere Comicum rati. Χύτρα porro tale vas Græcis appellatum, unde χυτρίζειν pro *Exponere* dixere. Quid rei fuerit ἀντίπηξ, in qua Creuſa furto conceptam prolem in Acropoli expoſuit, in incerto eſt. Euripides ἄγγος vocat, ſeu *vas*, memoratque infantem illum, Jonem nomine, corio involutum, ei impoſitum fuiſſe,

—— —— ἀναπτύξας σκύτος
Εἱλικτὸν ἀντίπηγος

E quibus verbis colligit Roſſæus, *arcam* ſeu *ciſtam* optimè reddi: Namque σκύτος εἱλικτὸν, *corium quod convolvi poteſt*, quo nomine *Riſcus* fortè veniat, vocatur: & ab una parte obſeratum fuit, unde ἀντίπηξ, ab ἀντὶ & πήγνυμι, quemadmodum noſtræ *hippoperæ* eſſe ſolent, & tandem rotundum erat & volvi aptiſſimum.

—— —— Κἀκτίθησιν ὡς θανουμένην
Κοίλης ἐν ἀντίπηγος εὐτρόχῳ κύκλῳ,
—— *Exponitq; ut moriturum*
Cavæ in ciſtæ volubili orbe.

Sed quamvis miſeri hi durique parentes Fortunæ ludibrio fœtus ſuos expoſuere; operam tamen dederunt omnem, ut, quàm optimè poſſent, ornamentis illos ac neceſſariis vitæ ſubſidiis inſtruerent. Hinc unà cum iis pretioſiſſima quæque expoſita, aurum, gemmæ, annuli, monilia, aliaque quæ, ſi in vita conſervarentur, iis alendis: ſin morerentur, tumulandis honeſtè eſſent ſatis. Terentius *Heautont. Act.* 3. *ſc.* 1.

— *Cùm exponendam do illi, digito annulum*
Detraho, & eum ut unà cum puella exponeret,
Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis,

Heliodorus *Æthiop. lib.* 4. Ὥστε ὥρα σοι πάντως ἐπιδεικνύναι μοι τὴν ταινίαν ἣν ἐν τῇ παιδὶ συνεκτεθεῖσαν ὑποδεδέχθαι μετὰ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων ἔλεγες, *Quamobrem tempus eſt omnino, ut mihi faſciam oſtendas, quam cum filia expoſitam te cum cæteris indiciis recepiſſe dicebas*: cui monili utriusque parentis nomen inſculptum fuiſſe idem paulò pòſt refert. Ubi Γνωρίσματα ſeu *Indicia* iſta dicta fuiſſe legimus, quæ aliàs Παίγνια i. *Crepundia*: & quia plerumque collo infantis circumligabantur, Περιδέραια appellata ſunt. Unde ſuprà laudatus Ezechiel Tragicus de Moyſe,

Ὑπεξέθηκε κόσμον ἀμφιθεῖσά μοι,
Παρ' ὄχθην κτλ.
Clam expoſuit, ornatum circumdans mihi,
Juxta littus &c.

Verùm accuratioribus Γνωρίσματα in eo à Παιγνίοις diſtinguuntur, quòd illa non propriè ornatùs aut alimoniæ causâ infantibus addita

addita fuerint, ſed ut tum ipſi eò facilius invenirentur, tum à parentibus ſuo tempore, ſi uſus eſſet, agnoſci poſſent. Erant enim plerumque notæ ac crepitacula, quorum ſtrepitu, quoties ſe movebat infans, prætereuntes monerentur aliquem fœtum hic expoſitum latere: vel etiam monilia aut faſciæ, quibus Parentum nomina, ut modò ex Heliodoro vidimus, eſſent inſculpta: Non enim ſemper ad necem miſelli expoſiti ſunt. Simile quiddam cum hoc *Expoſitionis* ritu habet conſuetudo gentium, apud quas Matres proprios ſuos fœtus lactare dedignatæ, Nutricibus eos non ſine maximo ſæpiſſimè tenellorum infantum damno, exponere non verentur: quod de Anglis ſuis conqueritur Franc. Roſſæus *Archæol. Atticæ lib.* 5. *cap.* 8. de aliis alii. Etiam Oreſtis in Phocidem delatio, ut ab Ægyſthi inſidiis tutus eſſet, affinis *Expoſitioni* fuit: Unde, quia ibi clam educatus erat, Sophocles juventutem illius κρυπτὴν ἥβην, ipſumque Lycophron ἐν δισφῷ τιθεμμένον vocat. V. eundem *ibid.* & Thom. Dempſterum in Jo. Roſini *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 1. *Paralipomenis*, nec non infrà ubi de *Parentibus*. Sed & *exponere*, vox ſignata, locum habens in iis, quas vocant Græci ἐπιδείξεις: quum pretioſiſſimæ quæque res foràs proferuntur, & *exponuntur* oculis ſpectantium. Caſaubonus *ad Julium Suetonii cap.* 10.

Expreſſa Imago, apud Plautum,

> *Ei commiſſa miles hic reliquit ſymbolum*
> *Expreſſam in cera ex annulo ſuam imaginem:*

Græcè ἔκτυπος, extans, eminens eſt. Gemmæ nempe ad ſignandum ſcalptæ, ipſæ impreſſas habent figuras & in cavo inciſas; ἐντύπωμα. Græci vocant τὸ γλύμμα τῆς σφραγῖδος. At cùm ceram ſignant, imaginem in ea exprimunt, quod ἐκτύπωμα iiſdem dicitur. Salmaſius *in Plinianis Exercit. pag.* 1105. V. quoque ſuprà ubi de imaginibus *Ectypis*.

Expuere, V. infrà ubi de *Exſufflatione, Saliva & Sputo*.

Expungi, quid? infrà ubi de *Matricula*.

Exſequiæ, V. ſuprà *Exequiæ*.

Exſerere brachia, humerosque. Venatorum eſt. De Diana Papinius *lib.* 1. *Achilleid. lib.* 1. *verſu* 347.

> *Sic ubi Virgineis Hecate laſſata pharetris*
> *Ad patrem fratremq́ue redit, comes hæret eunti*
> *Mater & ipſa humeros exſertaq́ue brachia velat.*

De Nævia, Juvenalis *Sat.* 1.

> —— *Nævia Thuſcum*
> *Figat aprum & nudâ teneat venabula mammâ* &c.

Bellatorum item. Frontinus *Strateg. lib.* 2. *cap.* 1. *Metellus Pius quodam tempore, cùm Sertorianos milites advertiſſet, magno impetu inſtinctos, depoſcentes pugnam, humerosque exerentes & lanceas vibrantes, recepit exercitum.* De Camilla Virgilius *lib.* 11.

> *medias inter cædes exſultat Amazon*
> *Unum exſerta latus pugnæ, pharetrata Camilla.*

V. eundem de Penthesilea *Æn. lib.* 1. Statium *Thebaid. lib.* 1. & quæ de *exſertis Cethegis* diximus ſuprà, in voce *Cinctum*. Et talis geſtus erat Achillis ægrè latentis, inter Virgines, præſentibus Græcorum Legatis, apud eundem *Achilleid. lib.* 2.

> *Quòd niſi præcipitem blando complexa maneres*
> *Deidamia ſinu, nudataq́ue pectora ſemper*
> *Exſertasq́ue manus, humerosq́ue in veſte teneres* &c.

Eodem modo Mortis imago, utpote ad feriendum ſemper paratæ, figurabatur. Val. Flaccus *lib.* 2.

> *Et Dolus, & Rabies, & Lethi major Imago*
> *Viſa truces exſerta manus* ——

Unde *exſertus*, implacabilis, ſtrictus. Proſper Aquitanus *in Epigrammatis*,

> *Cùm Deus exſerta peccantes verberat irâ,*
> *Ut norint homines, quid mereantur, agit.*

Et *exertè*, rigidè, pugnaciter. Tertullianus *c. Valentin. lib.* 3. *qui talia neque facilè producunt, neque exſertè defendunt.* Appulejus *lib.* 1. *Janitor introrupit, exſertè clamitans, ubi es tu* &c. V. C. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 1. *verſu* 413 alibique paſſim.

Exſufflatio, vel *Inſufflatio*, in ritibus Baptiſmi uſurpata, occurrit apud Dionyſium *Hierarch. cap.* 2. ubi Catechumenus jubetur à Pontifice converſus ad Occidentem Satanam ter ἐμφυσῆσαι, *inſufflare*: qua inter renuntiandum *exſufflatione* trinâ ſignificatum Baptiſmi Candidatum dæmonem omnibus modis execrari & abominari. Cui ceremoniæ proximè accedunt Moſci, apud quos Suſceptores ac Fidejuſſores, baptizandi nomine ter interrogati, *num Diabolo renuntient*, toties reſpondentes in terram expuunt. Sed & in Communione Rom. Sacerdos in Baptiſmo ter in faciem baptizandi ſufflat, ſignum exprimens crucis capitis motu oriſque, ut eſt in *Libro Sacramentor.* Gregorii M. &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Mos nempe priſcus erat, hoc modo faſtidium & contemtum ſuum indicare. Sic *Martyrolog. vet. in Januario, in Actis S. Satyri martyris, qui tranſiens ante quoddam idolum exſufflavit in illud.* Suetonius *deſtare* id vocat, in *Caligula cap.* 38. κατὰ τὸ φυσᾶν Epiphanius *contra Marcos. lib.* 1. Sophocles πτύσας τε προσώπῳ &c. V. Caſaubonum *ad l. Suetonii.*

Exſultatio, ferox & nimium gaudium eſt. Catullus,

> *Otium, Catulle, tibi moleſtum eſt,*

> *Otio exſultas nimiumq́ue gaudes.*

Tripudiatio & tumultus, more Sacerdotum Cybeles, qui ſic ſervatum fingebant Jovem. Callimachus *Hymno Jovis verſu* 52.

> Οὖλα δὲ Κούρητές σε περὶ πρύλιν ὠρχήσαντο,
> Τεύχεα πεπλήγοντες, ἵνα Κρόνος οὔασιν ἠχὴν
> Ἀσπίδος εἰσαΐοι καὶ μή σεο κουρίζοντος.

Tralatum ab aqua fervente, quæ ſubtus impulſa exultat. Virg. *Æneid.* 7.

> —— *magno veluti cùm flamma ſonore*
> *Virgea ſuggeritur coſtis undantis aheni,*
> Exſultantq; *æſtu latices* &c.

V. C. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 4. *verſu* 64. & 783.

Exta, V. infrà *Extiſpices*. Dico hic ſaltem, *exta replicata* ſive *duplicia*, lætiſſima ſemper habita, ſive omnino eſſent replicata, ſive tantùm ex parte: Sic jecur duplex, apud Val. Max. *lib.* 1. fel item geminum, apud Plin. *lib.* 11. læta portendebat. Proſecabantur autem cocta ut plurimum: interim fuiſſe Gentilium Deos tam bono ſtomacho, ut nonnunquam & ſemicruda, imò aliquando planè cruda, admitterent æqui, diſcimus ex Arnobio *lib.* 2. & 7. De more *exta cruda in mare porriciendi*, V. Livium *lib.* 24. *cap.* 16. &c.

Extelarius Cervus ſeu *Domeſticus*, in *L. Sal. tit.* 36. §. 3. *edit. Heroldi*: *Si quis cervum domeſticum, ſignum habentem, furaverit, qui ad venationem faciendam manſuetus factus eſt, &* extelarium *potuerit approbare, quod extelarius fuiſſet &c.* dicitur cervus, quem manſuefactum Venatores in ſilvam præmittunt, quò cervi alii hinnulique, nihil metuentes periculi, illius ſocii facti, faciliùs in caſſes eorum aut tela incidant, cervo domeſtico habente collare, aliudque fortè ſignum, ne venator in mittendo telo aberret: Unde quòd extra teli periculum habendus ſit, *Extelarii* nomen ei datum. De cujusmodi cervis domeſticis agunt Juſtinianus *de Rerum diviſ.* & *L. Longob. lib.* 1. *tit.* 19. §. 13. 14. Car. du Freſne. Simile officium columbas ad id aſſuefactas, Aucupibus præſtare, diximus ſuprà in voce *Columba Allectatrix*.

Extemplo, vox Auguralis, V. infrà *Templum*.

Extiſpices, ab *extis inſpiciendis* dicti ſunt olim Auſpices, qui è victimarum in aris occiſarum viſceribus, ex artis ſuæ, quæ *Extiſpicina* dicta eſt, diſciplina conſideratis, futura prædicebant; de qua Cic. *Extis*, inquit, *omnes fere utimur*. Hæc viguit inprimis Elide olim, in Græcia, ubi duæ familiæ erant, Jamidarum ac Clytidarum, ei ex profeſſo addictæ; nec non Telmeſſæ in Caria. In Italia primùm *Extiſpices* omnes Hetruſci fuere, in quorum regione ars hæc maximè floruit: Romæ à primo Rege Romulo inſtituti ſunt, teſte Dionyſio *lib.* 2. Et quidem apud Græcos totum victimæ offerendæ negotium ἱεροσκοπία: ars ritè mactandi θυτικὴ: *extorum* inſpectio, per Synecd. Ἡπατοσκοπία dicta eſt. Secandi actionem ipſam ἐντομοθετεῖν vocarunt, ſigna obſervari ſolita Σημεῖα & *Extiſpices* Σημειωτικοὺς, dixere. Mali autem ominis erat, ſi victima ductorem non ſpontè ſequeretur, ſed vi pertrahenda eſſet; vel ſi ex ducentium manibus ſeſe proripuiſſet; ſi profugiſſet; ſi elapſa ictum fefelliſſet, vel percuſſa aut exſiliiſſet altiùs, aut horridiùs exclamaſſet, aut non ſtatim & quidem placidè concidiſſet: vel ſi ſemianimis provoluta in terram, eandem pedibus calcitraſſet importuniùs: difficulter expiraſſet, vel jugulata non copioſo diffluxiſſet ſanguine, vel inter jugulandum triſte aliquid infauſtumque oculis auribusve occurriſſet. Hæc enim offenſi Numinis pœnasque minitantis ſigna habebantur. Ita de ſacrificio Ægyſthi Tragicus,

> —— —— Πᾶν δὲ σῶμ' ἄνω κάτω
> Ἤσπαιρεν ἠλάλαζε δ' ὀλλυμένος φόνῳ.
> —— —— *Totum verò corpus ſurſum deorſum*
> *Palpitavit vociferatusq́ue eſt moriens cæde*, &c.

Quibus contraria ſigna læta omnia portendebant. Ex diſſectis dein victimis, quod *Fiſſiculationem* vocabant, quodque propriè *Extiſpicum* erat, è ſignis ſalubribus noxiisque, ex habitu coloreque *extorum* & fibrarum, defectu aliquarum particularum in præcipuis organis aut præter naturam adnatis collectisque ex humorum affluxu abſceſſibus, ſumebant conjecturas de eventuum conditione, in quam partem Numen, cui adornabatur ſacrificium, propenderet. *Exta* autem dicebantur, quòd ea Diis proſecrarentur & maximè *extarent* eminerentque: Qualia erant *jecur, pulmo, lien, cor, præcordia, renes, lingua* &c. in quibus *Jecori* principatus deferebatur: Unde Philoſtratus, Ἐν ἥπατι, inquit, φασὶ τὸν αὐτῶν μαντικῆς εἶναι τρίποδα οἱ δεινοὶ ταῦτα, *in Hepate tripodem artis ſuæ conſtituunt ejus periti*. Ab hoc igitur contemplationem *Extorum* ordiebantur: quod ſi grata & nativa purpurâ ruberet, nullaque eſſet contaminatum labe: vel ſi caput ejus auctum duplicatumve, aut geminum jecur reperiretur: vel ſi extremæ fibræ versùs interiora replicatæ ac convolutæ viſerentur: hæc eximiæ felicitatis argumenta certiſſima dare, & magnas acceſſiones, potentiæ amplificationem, prolationem finium, triumphos, ſumma dignitatum faſtigia, deſignare augurabantur. Conſtitutis etiam in jecore geminis capitibus, unum hoſti, alterum illi, in cujus gratiam divinatio inſtituebatur, deſtinabant: Heſychius partem convexam jecoris hoſti, concavam verò, illi qui extra ri- mabatur,

Digitized by Google

mabatur, attributam fuiſſe refert. Et hæc quidem Græcis Ἑστία i. *familiaris*: illa verò iisdem Ἐπίσσιος ac Ἀλλότριος, Latinis *Hoſtilis* appellata eſt. Unde Manto apud Senecam *Oedipo Actu 2. ſcenâ 2.*

Hoſtile valido robore inſurgit latus.

Ubi per *Hoſtile*, jecoris partem Hoſtilem denotat. Hic ergo, ſi alterutrum eorum corrugatum emarcuiſſet, quod Catoni Conſuli exta immolanti anno U. C. 636. contigiſſe legitur; vel colorem habitumque ſuum quovis modo mutaſſet, aut planè evanuiſſet, quod eidem evenit &c. adverſa omnia minitari: Si verò velut inflatum atque diſtentum intumuiſſet & floridò enituiſſet colore, motuque alacri & continuo micaſſet, victoriam certam ſpondere videbatur. Cajo Principi & M. Marcello ſubitò extabuiſſe annotatum eſt: quare prælio periiſſe eſt exiſtimatus. Sedem illius, quam inprimis obſervari moris erat, Græci δοχὴν: ſpatium in medio, inter utramque partem, πυλαῖον & ἰσοχωρίαν; Heſychius ὁδὸς & ἀναπνοὰς, Euripides πυλὰς &c. vocarunt. A' jecinore cor inſpiciebant, quod Græcis iterum Καρδιοῦχ vel Καρδιουλκεῖν dictum. Id ſi palpitaret, aut exiliret aut flacceſceret, aut minus juſtè appareret, aut omni deſtitueretur pinguedine, aut coiviſſet in rugas, aut inter exta omnino non viſeretur, exitii diræque & averſæ fortunæ omina præbebat. Nam & Julio Cæſari, quo die purpureâ veſte proceſſit & à conjuratis interfectus eſt, cor bis in optimis bobus defecit, & Cajo Mario Uticæ immolanti: Pertinaci quoque Cæſari, utriusque viſceris, hepatis ac cordis defectus in ea, quam ante mortem mactari juſſit, victima, interitum prænuntiavit. Si verò aut ſolito grandius, aut ſpiſſum, glabrumque & humectum, nec flaccidum, nec ex ariditate in plicas aut rugas contractum inveniretur, aut ſi ſumma in baſi largiore pinguedine veſtitum foret, aut ab aquila abriperetur, propitios hæc Deos & cœptis annuentes flatusque ſecundos aſpiraturos, affirmabant. Corde explorato ad fellis, lienis, pulmonum & membranarum viſcera ambientium conſiderationem Extiſpices ſe vertebant; ubi ſimiliter certa quædam ſigna notabantur, quæ omnia recenſere longum nimis foret. Hoc ſaltem adjicio, ex hac Extorum inſpectione, Sacrificia diviſa fuiſſe in *Muta*, in quibus nulla inerant ſigna: *Argute*, quæ conſpicuas & illuſtres notas exhibebant, & *Regalia*, quæ ridentis Fortunæ vultum ac felicitatem pollicebantur. Adeps ubique boni ominis erat, unde Æſchylus: Κνίσῃ τε κῶλα συγκαλυπτὰ καὶ μακρὰν ὀσφῦν; & σπλάγχνων πέλιδνα Euripidi memoratæ. Poſt inſpecta præfato modo viſcera, flammæ quoque, fumi, pix ex tædis collecta, thus incenſum aliaque attentè conſiderabantur, de quibus alibi. A' Gentilibus fœda hæc ſuperſtitio ad Iſraëlitas quoque tranſiit, dictusque illis eſt Extiſpex ראה בכבד *Roè baccabed*, id eſt, *Inſpector jecoris*. Cujus ſpecimen exhibetur apud Ezechielem *cap. 21. verſu 26. Nam ſtabit Rex Babyloniæ in bivio, in capite duarum viarum, ad divinandum divinationem: terget cultros, conſulet imagines, inſpiciet jecur* &c. V. Johann. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 11.* Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib. 7. cap. 1.* Godvvynum *de ritibus Hebr. lib. 4. cap. 10.* & ſuprà in voce *Exta*. Inſuper Salmaſium *ad Solinum pag. 129.* Caſp. Barthium *ad Statii verſum 178. Theb. 8.*

—— *cæſis ſaliat quod Numen in extis,*

ut & hic paſſim, inprimis in voce *Magmentum*, item *Proficiæ*, & ubi de ſacrificali verbo, *Reddere*. Addam ſaltem quæ apud Heſychium *Extiſpicinæ* vel *Haruſpicinæ* vocabula vel ſigna occurrunt: ut ΓΑΩΣΣΑΙ, quam vocem interpretatur, σημεῖα ἐπὶ τοῦ ἥπατος. Sic alibi ΔΙΨΑΣ interpretatur idem, σημεῖον ἐν θύσει, ἐπὶ τοῦ ἥπατος: item ΔΟΛΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑ, ἐπὶ ἥπατος σημεῖον. & alio loco, ΕΣΤΙΑΣ ΧΩΦΟΣ, μέρος τοῦ ἥπατος ἐν θύσει; eſt etiam ΔΙΟΠΤΡΑ eidem σημεῖον hujusmodi, item ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ. ΕΓΓΥΗ. ΕΠΙΘΕΟΣ. ΚΩΛΥΤΗΡ. ΠΟΤΑΜΟΣ. ΤΑΦΟΣ. ΠΥΛΑΙ. quæ & ſimilia his nomina erant ſignorum, quæ in mactatis victimis obſervabantur, & ex quibus reſponſa dabant conſultantibus. ΛΟΒΟΣ quoque, etſi σημεῖον non erat, proprium tamen ejus Artis verbum fuiſſe obſervant vett. Critici. In Hepate autem tripodem Vaticinatricis Artis collocaſſe *Extiſpices*, docet quoque Philoſtratus *lib. 8.* &c. V. Caſaubonum *ad Capitolinum in Pertinace*, ad verba *Caput extorum non deprehendit.*

Extorres, apud Cyprianum *Epiſt. 19.* & 20 dicuntur, qui, ne Chriſtum negare cogerentur, dimiſſis omnibus, ſe ſubtrahebant, &, ut Chriſti fidem ſalvam cuſtodirent, bona ſua Fiſco poſſidenda dimittebant, in exteras regiones demigrantes. Adnumerabantur & hi Confeſſoribus; quòd ſi non voce liberâ coram Judice, ſaltem facto ipſo Chriſtum confiterentur. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macer *in Hierolex.*

Extra, in Alani, Vincentii, aliorumque Canoniſtarum allegationibus Capitulorum Gratiani, Decretales notat; ſignificabant enim illi hac voce; Capitulum eſſe *extra* Decretum Gratiani, V. Albert. Gentilem *de libr. jur. Canon. cap. 1.* & Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Jur. Eccl. num. 327.*

Extractio, Hebr. משך. Hiob. *cap. 28. verſ. 18.* Græcè ἀνάσπασμα, technicè dicitur piſcatio magaritarum. Et quidem cùm duplici modo eas venarentur Veteres *urinando* & *per retia*, de utroque vox adhibita legitur. Manilius certè de margaritarum urinatore agens *Aſtronomic. lib. 5.* ait,

Cumq; ſuis domibus conchas, valloq; latentes
Protrahit immerſas ——

Vi enim *extrahenda* concha eſt, Alkazuin. *Attractum* vocat Hector Boëthius, ubi de margaritarum expiſcatione in Scotia: *Piſcantes id maximè obſervant, ut primo attractu teſtas conjunctas arctiſſimè detineant, protinus illis alioquin unionem evomituris.* Sed & concham è mari retibus traxiſſe non ſufficit, niſi margarita quoque è conchis extrahatur. Itaque hic etiam *extrahendi* verbum adhibetur. Monachi *in Meſven*, *Cùm è conchis extrahuntur margaritæ, integræ ſunt.* Sylvius apud Geſnerum *pag. 625. Uniones minimos ex mytilorum conchis extraxi* &c. Quò pertinet Plinii locus; *Craſſeſcunt etiam in ſenecta, conchisque adhæreſcunt, nec iis avelli queunt, niſi limâ.* Hinc facilis ſenſus verborum Hiobi *d. l. Extractio ſapientiæ præ margaritis, ſc. quærenda.* Nempe opera, quæ in ſapientiæ comparatione inſumitur, *attractio* ſeu *extractio* appellatur, alluſione ad concharum ſeu margaritarum extractionem; quia res eſt operoſi laboris, ſed quæ cùm ſemel ex voto ſucceſſit, laborem largiter rependit inſumtum. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. V. cap. 5.* Plura de *Margaritarum* piſcatione, ipſisque *Margaritis* infrà.

Extraordinarii, militum genus apud Romanos, qui pedaturam accipiebant tendebantq; ad Decumanam portam ſeu tergum caſtrorum, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag. 671.* V. infrà ubi de *Militibus*.

Extravagantes, adde: Sic dicuntur in jure Canonico Pontificum Rom. Conſtitutiones, quæ *Extra* Corpus Canonicum Gratiani ſive *Extra* Decretorum libros vagantur. Harum viginti à Joanne XXII. privatâ auctoritate collectæ ſunt, circa A. C. 1340. quas Guil. Occam, qui tum floruit, à multis reprehendi, pro hæreticis & falſis haberi adſerit, errores ex libris & ſermonibus Joannis varios recitans. *Joanninas*, ab Autore, illas nominat Cujacius *in c. ad audientiam 4. de ſponſ. & matr.* Seculo deinde XV. decreſcente, alia collectio *Extravagantium* prodiit, quæ *Communes* vocantur, quia non unius Papæ. Quæ collectio itidem privatâ induſtriâ facta neque ab ullo Pontifice approbata legitur. Sunt in ea *Extravagantes* quæ jam Eugenii IV. Calixti III. Pauli II. Sixtique IV. qui, cùm ad Pontificatum pervenerit A. C. 1471. & manſerit in eo usque ad A. C. 1484. hoc tempore factam vulgatamque eſſe collectionem iſtam, eſt neceſſe. Quia itaque & hæc à privato facta eſt, cujus nomen latet, ideò nec ipſa olim magnæ auctoritatis fuit: jam verò, & hæc, & anterior Joannis Papæ præfati, poſtquam in Corpus Canonicum recepta eſt, magni apud Canoniſtas eſt ponderis. Extant harum quædam cum *Gloſſis* Joannis Monachi Picardi Cardin. Aliæ cum *Comment.* Gillermi de Monte Laduno & Jo. Fr. de Panviniis, Idem Maſtricht *num. 372.* & 383. qui etiam *Extravagantes* in Corpore Juris Canon. reſpondere Novellis in Corpore Juris Civ. addit *num. 384.*

Extrema Lineâ, apud Terentium *Eunucho*,

—— *Quid nihil? ſi non tangendi copia eſt,*
Eo ne videndi quidem erit? Si illud non licet,
Saltem hoc licebit? certè extremâ lineâ
Amare haud nihil eſt ——

Vox eſt è Stadio deſumta, in quo *extremâ lineâ*, Græcè ἄκρᾳ γραμμῇ, dicebatur, quæ longinqua ac maximè remota; ſicut *prima* contrà, quæ propior erat ac interior. Euripides, ἐπ' ἄκρων ἤχθην γραμμῶν. Nempe longinquas & ultimas lineas ſibi admovebat qui propiores eas faciebat currendo: at qui primæ lineæ inſiſtebat curſor, dum parabat ſe ad curſum, non longiùs ab ea aberat, ſed eam premebat, calcabatque. Hinc *extremâ lineâ amare* Comico eſt, de longinquo tantùm videre, nec prope habere aut tangere: cui contrario ſenſu *primâ lineâ amare* diceretur eleganter, cui propius ſuos amores noſſe ac contingere daretur. Salmaſius *ad Solinum pag. 922.* & 923.

Extrema Unctio, in Eccleſiâ Rom. morientium ſacramentum ſive viaticum eſt, quo Sacerdos, oleo ab Epiſcopo conceptis verbis conſecrato inſtructus, illos certis ritibus inungit ſicque executi animæ commeatum præbet, uti videre eſt apud Eccleſiæ hujus Scriptores. V. quoque infrà ubi de *Oleo* & *Unctione*.

Extremitas, titulus animi ſubmiſſionis, quo utebantur olim Prælati Eccleſiaſtici, Jonas Aurelianenſis Epiſc. *in Epiſt.* ad Pipinum Aquitaniæ R. & *Epiſt. ad Matfredum*, Landericus Pariſ. Epiſc. *in Privilegio* pro Monaſterio S. Dionyſii, Agobardus Lugdun. *de Judaic. Superſtit. lib. 1.* &c. apud Car. du Freſne *Gloſſario*.

Extricatæ Margaritæ, apud JC. dicuntur quæ in linea fuerunt, *Defilatas* Galli vocant. Nam & *filum* margaritarum & *linum*, pro linea, cui intricatæ ac inſertæ ſunt margaritæ, ut infrà videbimus. Salmaſius *ad Solinum pag. 1124.*

Exucontiani, Græcè Ἐξουκόντιοι, item Ἀνόμοιοι, dicti ſunt ex Arianis, qui, factâ eorum poſt Concilium Nicænum in varias ſectas diviſione, Filium Dei ἐξ οὐκ ὄντων, è non exiſtentibus, factum eſſe, cum Ario dicebant, & addebant, Filium eſſe κατὰ πάντα ἀνόμοιον τῷ Πατρὶ, per omnia diſſimilem Patri. Quales Acaciani, Aëtiani, Eunomiani &c. de quibus V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. l. 1. c. 2. §. 7.* V. quoq; *Exucontii*.

Exuvvra.

Everræ, Februi quoddam apud Romanos genus, ſeu purgatio funeſtæ domus, è qua mortuus ad ſepulturam ferebatur, per Everriatorem, certo ſcoparum genere, peragi ſolita; ab *extra verrendo*: Feſtus, qui & hæc habet, *Everriatorem* vocatum, quem acceptâ jure hæreditate juſta facere defuncto oportuerit; quæ ſi non feciſſet, aut quid ea in re turbaſſet, capite luiſſe. V. Joann. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap.* 39. Atque hæ fiebant ſemel tantùm, cùm homo moriebatur; At *Denicales*, quas cum iis nonnulli malè confundunt, quotannis repetebantur. Voſſius *de Idolol. lib. I. cap.* 13.

Exules, Poëtarum lege faſcis veſtibus & ſubviridibus & cœruleis induti prodibant. Hinc, cùm Rhapſodi, qui Iliadem profitebantur, ſcipiones rubros haberent, quod ſignum cædium & furoris: ii qui Ulyſſeam profitebantur, croceis nitebantur ſcipionibus, quòd ejusmodi colore *Exules* deſignarentur. Aliquando tamen & albati producebantur &c. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 16. & *lib.* 3. *cap.* 41. V. plura ſuprà ubi de *Exilio*.

Exultet jam, initium benedictionis Cerei Paſchalis, in Eccl. Rom. quâ in nocte Sabbathi Sancti benedicebatur, V. Durandum *Ration. lib. 6. cap.* 80. & ſuprà in voce *Exſultatio*.

Exundationes fluminum, pro infelicibus ſignis ſemper habitæ. Papin. Statius *Theb. lib.* 9. *verſ.* 226.

—— ſolito tunc plenior alveo,
Signa mali, magna ſe mole Iſmenos agebat.

De Tiberi, multis exemplis res nota. Plenus Julii Obſequentis *Commentariolus*, V. ad Petronii *Specimen Belli Civ. inchoati*, Horàtium *lib.* 1. *Carm.* 2. Claudianum *in Eutrop. lib.* 1. *Commentaria*. Atque tum Gentiles in Chriſtianos ſæviendi occaſionem rapuerunt uti alibi vidimus.

Exuperator omnium Gentium, in Nummo Conſtantis Imp. ab *exuperando*, h. e. ſuperando & ſubjugando Latinis. Hinc Commodus *Exuperatorius* dici amavit, ὑπερτεραῖος, apud Dionem, & Decembrem eodem nomine inſignivit: utpote hoc epitheto unicè gaudens, ut idem teſtatur, V. Salmaſium *ad Lampridium in Commodo*. Apulejus *Exuperantiſſimus* dixit, pro ἐξοχώτατος, in Hermetis *Aſclepio*: quod in Nummo Commodi, Jovi attribuitur epitheton, ita enim inſcriptionem ejus I. O. M. EXSUP. exponit Car. Patinus, Jovi OPTIMO MAXIMO EXSUPERANTISSIMO, *Relat. Hiſt.* 3. ubi de horto Grævii Profeſſoris Ultrajectini, in quo ſaxo inciſam hanc interpretationem addit.

Exuſta, apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 29. *A promuntorio Indorum, quod vocatur Lepte Acra, recto curſu præter* Exuſta *ad Malichu inſulam quindecies paſſuum eſſe*: Græcè apud Jubam ἡ Κατακεκαυμένη, Plinio regio Æthiopiæ eſt, quæ & Διακεκαυμένη appellata. At Juba hoc nomine intellexit Inſulam, in Arabico Sinu ſitam, quam præternavigabant, qui à Lepte Acra ad Inſulam Malichu tendebant, itinere per medium ſinum directo. V. Salmaſium *ad Solin.* p. 1240. & *num ſeqq.* nec non ſuprà in voce *Catacecaumene*.

Exuviæ, propriè ſerpentum ſuperficies. Solinus de ſcytale ſerpente *cap.* 17. *In hoc tamen ſquamarum nitore hyemales* exuvias *prima ponit*. Græcis τὸ γῆρας & σῦφαρ, ut apud Heſychium videre eſt. Unde & γῆρας χελωνῶν, *exuviæ teſtudinum*, & Latinis vett. *ſuber*, quod pellem & exteriorem corticem deſignat. A Græco ἐκδύεσθαι, quod abſolutè de ſerpentibus, ſed & de lacertis ac teſtudinibus, uſurpat Philoſophus, quum corium exuunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 340. Inde ad quadrupedia & feras, vox traducta: quarum in venatu captarum, ſi nobiliores eſſent, *exuviæ* memoriæ ergò Diis ſuſpendebantur. De leone, Statius *Thebaid. lib.* 9. *verſu* 195.

———— ſeu jam ſub culmine fixus
Excubat, antiquo ſeu pendet gloria luco.

De apris, idem *ibid. verſ.* 589.

—— Hic arcus & feſſa reponere tela
Armaq; curva ſuum, & vacuorum terga leonum,
Figere, & ingentes æquantia cornua ſylvas,
Vix ramis locus: agreſtes adeò omnia cingunt
Exuviæ &c.

Quæ tholis lapſæ, inter infeliciſſima habebantur prodigia. Statius iterum *lib.* 4. *v.* 333.

Mirabar cur templa mihi tremuiſſe Dianæ
Nuper, & inferior vultu Dea viſa, ſacriſq;
Exuviæ *cecidere tholis* ——

Aliquando vice clypeorum adhibebantur, uti de Cadmo leonis tergo ſerpentem illum immanem ſuſtinente, apud Ovidium: de alio, aprugna pelle contra quadraginta ſex hominum tela & gladios ſe tuente, apud eundem Statium *Theb. lib.* 2. *verſ.* 583. &c. legimus, qua de re V. *Animadverſionem* Barthii *ad l.* Eædem porro victoribus præmia dabantur, in iis hoſpites honoratiſſimi excipiebantur, à Regibus Heroibusque indutui habebantur, tantâ hujus geſtaminis olim æſtimatione, ut Ætolos & Acarnanes de *exuviis* apri Calydonii, Theſtiades item & Oeneum Meleagrum de ſpoliis ſuis bello quoque decertaſſe legamus. V. plura in hanc rem apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 9. *cap.* 25. ut & infrà in voce *Spolia*. Alia notio vocis eſt, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *Pallium ſuper omnes exuvias & peplos augusta veſtis, ſuperque omnes apices & titulos*: ubi ἐνδυμάτων illâ denotatur. *Auguſtum*, de Diis; *Exuviæ* & pepli Deorum ornamenta, & *Pepli* quidem Dearum: ut *peplus Minervæ*, *peplus Junonis Deæ Cæleſtis*, apud Trebellium; *Exuviæ* Deorum Dearumque communes. Feſtus, *Tenſa, vehiculum argenteum, quo* Exuviæ *Deorum ludicris Circenſibus in Circum ad pulvinar vehebantur*. Apulejus, *Jovis exuvias, Mileſiar.* 11. &c. Salmaſius *ad Tertullianum d. l.*

F.

F & Φ. nota fuit apud Romanos Græcosque, fugitivorum fronti imprimi ſolita; crimen illorum, *fugam* viz. indigitans: idque primitus. Poſtmodum herorum iracundia ulterius proceſſit; unde Eumolpum impleviſſe frontes Encolpii & Gytonis ingentibus literis; quas appellat *notum fugitivorum Epigramma*, refert Petronius. V. infrà, ubi *de Fugitivis*.

F A.

Faba, inter legumina maximi habita, multiplici ſeſe utilitate commendat; de qua ſic Plinius *lib.* 18. *cap.* 12. *Inter legumina maximus honos faba: quippe ex qua tentatus ſit etiam panis—Ejus multiplex uſus omnium quadrupedum generi, præcipuè homini. Frumento etiam miſcetur apud pleraſque gentes—Quin & priſco ritu fabacia ſuæ religionis Diis in ſacro eſt, prævalens pulmentari cibo & hebetare ſenſus exiſtimata, inſomnia quoque facere. Ob hæc Pythagoricâ ſententiâ damnata: ut alii tradidere, quoniam mortuorum animæ ſint in ea. Qua de cauſâ parentando utique aſſumitur. Varro & ob hæc Flaminem eâ non veſci tradit, & quoniam in flore ejus lugubres literæ reperiantur; In eadem peculiaris religio. Namque fabam utique è frugibus referre mos eſt, auſpicii causâ, quæ ideo refriva vocantur* &c. Nempe, quod leguminis hujus in vita communi uſum attinet, in cibo fuit hominibus, ſed tenuioribus. Unde *faba fabrorum* Martiali *lib.* 10. *Epigr.* 48. ubi fercula convivii à ſe inſtituti enarrat:

Et quæ non egeant ferro ſtructoris Ofellæ;
Et faba fabrorum *prototomiq; rudes.*

Atque hinc Philoſophis, frugalitatem & *αὐτάρκειαν* profeſſis, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 460. Earundem in Senatu Athenienſi uſus fuit calculorum vice. Primitus enim *fabis* uſi fuere; eiſque modò albis & nigris; modò perforatis & integris. Hinc Suidas, *κυαμεύεσθαι, κυάμῳ ψηφοφορεῖσθαι, ὃ ἐχρῶντο οἱ Βουλευταί*. Donec Xenotimo fraudem feciſſe deprehenſo, folia adhiberi ſunt cœpta, uti legimus apud Auctorem *Etymologici*. Etiam Populus, in eadem Rep. qui in concionem convenerat, ante teſtulas inventas, *fabis* uſus eſt, eodem Suidâ teſte: qua de re V. plura apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 3. *cap.* 1. In medicamentis quoque faciei *σμηκτικοῖς* locum habuiſſe, Martialis idem docet *lib.* 6. *Epigramm.* 93. de Thaide,

Pſilothro viret, aut acidâ latet oblita cretâ:
Aut tegitur pingui terq; quaterq; fabâ &c.

Sacrum quod *fabæ* uſum concernit, Carnæ Deæ, in Cœlio monte, fabariâ pulte & lardo (quoniam iis rebus vis corporis maximè conſervatur) à Pop. Rom. Kalendis Juniis, quas hinc *Fabarias* vocabant, ſacrificari conſueviſſe, inſtitutore Bruto; poſt Tarquinios pulſos, diſcimus ex Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 12. In ſacro quoque porcæ præcidaneæ far, triticum, hordeum, *fabam* & ſemen rapicium adhibebant iidem; & in Vinalibus pollucebant ſuffimenta ex eadem, unà cum milio molito & mulſo conſperſo, Cato *cap.* 134. In Lemuribus porro, quæ Majo per trinoctium fiebant, *fabam nigram* lotis manibus pedibusque nudis, per ora verſantes, ære tinniente, poſt terga rejiciebant, Lemures domo ſe ejicere clamantes, & ut abirent innoxii, orantes; ex piari ſic Manes arbitrati. In Parentalibus eodem leguminis genere veſcebantur &c. Quam in rem V. plura apud Alexandrum ab Alexandro *lib.* 2 c. 22. Cœl. Rhodiginum *lib.* 9. *cap.* 8. Hadrianum Turnebum *Adverſariorum lib.* 13. *cap.* 25. Scaligerum *ad Feſtum*, Jo. Dalechampium *Notis ad Plin.* Alios. Addo ſaltem, quæ de ſimili uſu hodieque in Italia & apud Melitenſes refert Car. Macer *in Hierolexico*, ubi, *In Melita*, inquit, *à defunctorum hæredibus ac conſanguineis etiam pauperibus, pro anima defuncti, præter panis quantitatem, diſtribui ſolent fabæ coctæ, quas* Beghillam *vocant, ex Turcico vocabulo Begala, id eſt, fabâ, quod in multis Italiæ locis pro animabus defunctorum erogari vidi* &c. A *fabis* tamen, qui divinare ex ſomniis cuperent, abſtinere juſſos eſſe, quòd moleſta gignant ſomnia, animamque perturbent, refert Plutarchus, *Sympoſiac. lib.* 8. *quæſt.* 10. Etiam Flamini Diali *fabam*, non edere ſolùm, ſed & tangere, fuit nefas, ex cauſa Plinio dicta. Quod Romani ab Ægyptiis accepiſſe videntur, apud quos ne aſpicere quidem Sacerdotibus *fabas* licuiſſe, ait Herodotus *lib.* 2. An à Pythagora magis, qui *fabam velut parentem coluerat, nam colorem ejus dicebat velut humano ſanguine infectum*, ut tradit Acro Schol. *ad Horatium lib.* 2. *Sat.* 6. hincque *par eſſe ſcelus comedere fabas & capita parentum*, inquit apud Lucianum: unde celebre ejus effatum,

—— *κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεσθαι*,

apud Clementem 3. *Strom.* ubi tamen more Pythagoræ opertè ac ſymbolicè teſticulos intelligi nonnulli volunt, qui *κύαμοι* appellati, quia ſint *αἰτίαι τοῦ κυεῖν δοκοῦσι καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν*, A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 11. Ob quam cauſam, ne nominari quidem *fabas*, in Eleuſiniis ſacris, permiſſum fuiſſe, teſtatur Pauſanias. V. ſuprà in voce *Cyamita*. Alii tamen, inter quos Plutarchus, *de Educ. lib.* Pythagoricum illud ſic interpretabantur, ut Magiſtratus fugerent, quos olim ſuffragiis per *fabas* latis creatos eſſe, innuimus, V. Antonium Thyſium JC. *Not. ad Gellium loc. cit.* & plura de hoc legumine apud Plinium ubi ſuprà, alibique paſſim. Tranſiit vox ad arbores, quæ nullam fabam ferunt, *Fabam* ſcilicet *Græcam*, ſeu Loton: item *Fabam Ægyptiam*, quæ loti ſpecies eſt & nonnullis cum colocaſia eadem videtur. Cui nomen fortè inditum, quòd nucleis ſeu bulbis, luto macerato contectis & in flumen dejectis, ſeri ſoleret ac propagari, qui *κύαμοι*, eodem cum fabis nomine, *ἀπὸ τοῦ κυεῖν*, à *gignendo*, Græcis in Ægypto videntur appellati, ait Salmaſius *ad Solinum*, ubi de arboribus hiſce pluribus agit, *pag.* 979. & *ſeqq.* V. quoque infrà *Fabilla*.

Fabariæ Kalendæ, dictæ ſunt apud Romanos Kalendæ Juniæ, quòd eo die *fabis* (quæ tum temporis adultæ) Deæ Carnæ, Jani uxori, quæ humanis vitalibus præeſſe credebatur, in Cœlio monte, ſacrum fieret, Vide Nonium in verbo *Macto*, & hic ſuprà.

Fabatar ſeu *Fabatarium*; vas ampliſſimum, in quo *fabatia*, de qua Apicius; vel puls fabata ſolebat apponi, apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*, *Barbas ſanè mullorum tantas jubebat exhiberi, ut pro naſturciis, apiaſtris & faſelaribus, & fænogræco exhiberet plenis* Fabatariis *& diſcis*, V. Salmaſium *ad l.* A *fabis*: quemadmodum & Cantores olim, *Fabarios* dictos eſſe, quòd *pridie, quàm cantandum erat, cibis abſtinerent, pſallentes tamen legumine vocis causâ quotidie uterentur*, adnotavit Iſidorus *de Divin. Offic. lib.* 2. *cap.* 12.

Fabatus, Hegeſippo *lib.* 1. *cap.* 44. *moderator Rei Romanæ & intimus Cæſaris*; nimis ſuperbis titulis, qui potiùs Mæcenati aut Agrippæ conveniſſent: Procurator fuit vel Diſpenſator, *Διοικητὴς* & *Δοῦλος Καίσαρος*, uti noſcas ex Joſepho, peculioſus fortè & olim libertus, certè cum omnibus ornamentis Herodi venalis. Joh. Fred. Gronovius *Obſervat. in Eccl. cap.* 16.

Feminæ illuſtres.

Fabia, Veri Imp. ſoror, *emiſſa eſt, ut Fauſtinâ mortuâ in ejus* (Marci Imperatoris) *matrimonium coiret, ſed ille concubinam ſibi aſcivit procuratoris uxoris ſuæ filiam, ne tot liberis ſuperduceret novercam*, apud Jul. Capitolinum in *Vita* Marci Antonini Philoſ. ubi tamen alii *Fadia* malunt, Gruterus *ad l.*

Fabia Oreſtilla, proneptis Antonini; ex Gordiano Sene, mater fuit Gordiani Jun. apud Bund.

Fabia Lex, de numero ſectatorum promulgata, ſed à populo repudiata eſt; Unde Cicero *pro Murenâ*, *Tenuiores legi Fabiæ de numero ſectatorum reſtiterunt*, inquit. *Fabia* Tribus, nomen obtinuit à clariſſima gente Fabia, quæ in eam fuit relata. Mentio eius extat apud Suetonium *in Auguſto*, cùm ait: *Fabianis & Scaptienſibus, tribulibus ſuis, die Comitiorum ſingula millia nummum à ſe dividebat.* Item apud Horatium *lib.* 1. Epiſtol. ad Numicium,

—— *Hic multum in Fabia valet, ille Velinâ.*

Fabiani, quidam ex Lupercis apud Romanos dicti ſunt, ſicut alii *Quintiliani*, à præpoſitis ſuis Fabio & Quinctilio ſic appellati: quorum *Fabiani* Romuli, Quinctiliani Remi partium fuere, Feſto & Ovidio teſtibus. His dein tertia ſodalitas acceſſit, eorum qui *Juliani* dicti ſunt, quòd in Cæſaris honorem inſtituti eſſent, Suetonius *in Julio*. Johann. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 2. Sed cùm locum hunc à Roſino laudatum apud Suetonium fruſtra quæras, in *Auguſto* ejus hoc ſaltem deprehendit annotatum Godvvynus, quòd ſacra hæc, aliquandiu neglecta, renovaverit, *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 1. At Dio Julianorum inſtitutorum meminit *lib.* 44. *ἱερομνήμονάς τε ἐς τοῦ Πανὸς γυμνοπαιδίας τρίτην ἑταιρείαν τὴν Ἰουλίαν ὀνομάσαντες.* Itaque tria Romæ Lupercorum collegia erant, quæ ſacra quotannis ritè facerent. Hæc aliquantum remiſſa Auguſti ævo, eodemmet reſtituta ſunt. V. Ovid. Faſtorum *lib.* 2. *Notis ad verſum* 267.

Tertia poſt Idus nudos Aurora Lupercos &c.

Fabilla, apud incertum Poëtam in *Catalectis vett. Poëtarum*,

Auguſtum penitùs torret Phœbæus ardor,

Quem

Quem recreat feſſum, gillo, fabilla, *melo,*
diminut. eſt à *fabula*: *parva* nempe *faba* ſeu *fabilla* dicebatur, quæ aliàs *Græca faba*, arbor quam Græci *loton* appellabant, cujusque fructum ſuaviſſimum eſſe, refert Plinius. Hujus baccis videntur Vett. uſi ad ſedandam ſitim, in maximis ardoribus, ut & ceraſis: horum enim naturam penè habere fructum illum, idem Plinius tradit. Sed longè magis, propter umbram & opacitatem ramorum in æſtivis caloribus expetebatur. Plinius iterum *lib.* 16. *cap.* 30. *Præcipueque domibus expetitur, ramorum petulantiâ brevi codice latiſſimè ex ſpatiantium umbrâ & in vicinas domos tranſilientium. Nulli opacitas brevior, nec aufert ſolem hyeme decidentibus foliis, nulli rami longiores validioresque aut plures, ut dixiſſe totidem arbores liceat.* Unde non mirum, ſi per ferventiſſimos Auguſti menſis æſtus ejus arboris umbram gratam eſſe feſſis, eosque recreare, dixit ill. Poëta, Salmaſius *ad Lampridium in Heliogabalo.*

Viri illuſtres.

Fabius Ambuſtus, prænom. *Marcus*, Q. Capitolini primùm, iterum M. Popilii, tandem ejusdem Capitolini in Conſulatu collega; cognomen id nactus eſt, quòd fulmine ictus eſſet in natibus, *Jovis puſtus* appellatus indidem, Arnobio *lib.* 4. Unde toti poſtea familiæ cognomen, apud Livium frequens. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 840. qui de Conſulatu ejus pluribus agit *ibid. pag.* 812. & *ſeqq.*

Fabius Dorſennus, adde: *Doſſenum* vel *Doſſenium* vocare libros, & rectum eſſe *Doſſennum*, docet Salmaſius, *Achariſtionem* ejus Fabulam fuiſſe, vult Plinius, quam Nonius Plauto tribuit. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 710.

Fabius Paulinus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, occiſos, juſſu Severi Imp. apud Spartianum.

Fabius Pomponianus, dux limitis Libyci, quo auctore, unà cum Vibio Paſſieno Proconſule Africæ, Afri Celſum Imperatorem contra Gallienum appellaverunt, peplo Deæ Cæleſtis ornatum, uti teſtatur Trebellius Pollio in *XXX. Tyrannis.*

Fabius Repentinus, alter ex duobus Prætorio Præfectis, quos in Tatii Maximi demortui locum ſubſtituit Antoninus Pius Imper: per concubinam Principis eò dignitatis perveniſſe infamatus, apud Jul. Capitolinum in *Vita* Pii.

Fabius Soſianus, memoratur Vopiſco inter eos, qui contra M. Fontejum, Firmum & purpurâ uſum & percuſsâ monetâ Auguſtum vocitatum eſſe, contenderunt. V. Vopiſcum in *Firmo.*

Fabrica Ferraria, Cyclopum inventum: uti Materiaria Dædali, aliorum aliæ, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. Romanis rerum longè lateque potitis, ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum Palatii, ſeptem in Gallia *Fabricas*, Argentorati ſc. *Armorum omnium*, Matiſcone *Sagittariam*, Auguſtoduni *Loricariam*, Sueſſionis *Scutariam*, *Balliſtariam* & *Clibanariam*, Ambianis *ſpathariam* & *Scutariam*: Præterea tres Procuratores *Monetæ*, ſex Procuratores *Gynæceorum*, Procuratorem *linificii* Viennenſis, duos Procuratores *baphii*, tres denique Præpoſitos *Barbaricariorum* ſive *Argentariorum*, memorat ex *Not. Imp.* Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*, in voce *Lugdunenſis Gallia*, de quibus omnibus V. ſuo loco. Hinc *Fabricenſes*, qui in ſacris his Fabricis arma cudebant & fabricabant, de quibus titulus eſt in *Cod.* Theodoſ. & Juſtin. Eorum præpoſiti *Primicerii Fabricæ* appellati ſunt, qui militabant ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum Palatii, uti viſum &c.

Fabrilis Ars, apud Gentiles præſidem Vulcanum habuit; qui proin cum malleo pingebatur, quod Arnobio traditum *lib.* 6. quemadmodum idem in L. Cælii nummo cum forcipe ſpectatur. Eidem Athenis ſacra erant, Χάλκεια, id eſt, *Æraria*, dicta: quæ etſi, & ab Opificum aliis, celebrarentur, unde hoc feſtum Πάνδημον vocabatur, i. *totius populi*, præcipuè tamen id à *Fabris* fiebat. Et quidem primitus hæc Minervæ fuiſſe, dictum ſuprà in voce *Ergana.* Utrius verò potiùs Numinis artificium hoc fuerit, ſi quæratur, reſpondet Voſſius, Minervæ, ſi per eam intelligas ſapientiam divinam; Vulcani, ſi hoc capiatur juxta hiſtoriam veterem, ut ſit Tubalcainus, *Fabrilis* artis inventor; velut ex Moſe præfatus Auctor oſtendit, de *Idolol. lib.* 2. *c.* 66. ſed ſi φυσικῶς, pergit Idem, malis conſiderare, ſic quoque ratio ſe offert, cur Numen maſculum, quale Vulcanus, huic præficeretur Arti. Nam Vulcanus propriè fuit ignis fabrilis, & quæ ſequuntur. V. eum quoque *de Idolol. lib.* 2. *cap* 66. & de Commiſſionibus *Fabrorum*, aliorumque Artificum, Athenis, quolibet anno, publicè inſtitui ſolitis, infrà ubi de *Manuariis Artibus*: de *Fabrorum* verò apud Romanos generibus variis, apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & Tit. Popmam *de Operis Servor.* de victu ſuprà in voce *Faba.* Adde betas, ex eodem Poëta *lib.* 13 *Epigr.* 13.

Ut ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ:

Et frictum cicer, ex us, quæ ſuprà de *Cicere* diximus. At de *Fabrûm Centuriis*, in prima apud Rom. Claſſe, Livium *lib.* 1. *cap.* 43. & ſuprà.

Fabula, Græcè Μῦθος, à *fando* dicta, narratio rei cujuscunque eſt, etiam veræ. Sic Terentius *in Hecyra Actu.* 4. *ſc.* 3. *Jam nos fabulæ ſumus, Pamphile.* Cicero etiam alicubi; & *Fabula Trojæ*, pro hiſtoria & rebus geſtis ejus. Similiter Suetonius *in Domitiano cap.* 15. *Evenit*, inquit, *ut id ei cœnanti, inter cæteras diei fabulas, referretur*: ubi *Fabulæ diei*, ſunt narrationes rerum variarum, quæ de die acciderunt. Similem locutionem habet, *Auguſto cap.* 70. Sulpitia,

Fabellam permitte mihi detexere paucis.

Ubi hiſtoriam innuit de pravo ſtatu Reip. ſub Domitiano. Sic apud Græcos quoque Μῦθος aliquando vera narratio eſt. Unde apud Iſocratem μῦθοι, pro ſermonibus aut libris religioſis ac Muſicis ſumuntur: & apud Homerum, nec non Callimachum eadem vox pro *vero ſermone* ſumitur. Proin ad veræ narrationis differentiam, quæ falſum recitat, *ficta Fabula* dicitur Ciceroni *de Finibus lib.* 4. *Quid? cùm fictas Fabulas, è quibus utilitas nulla duci poteſt, cum voluptate legimus.* Laurentius JC. *in Phædrum lib.* 1. *Prolog.* Obtinuit nihilominus uſus, ut pro ficta falſaque narratione communiter vox adhibeatur. Et quidem *Fabulis* multùm priſci Sapientes uſi ſunt, ad utilia de virtutibus præcepta Juventuti inſtillanda: quod Phædrus indigitat *lib.* 4. *fab.* 1. ubi inter alia,

Sed diligenter intuere has nænias,
Quantam ſub illis utilitatem reperies.

Syneſius item, Διὰ πάντων ὁ μῦθος ἤλεγξεν ἀεὶ δὲ τ' χρήσιμον κοινωνήματος. Atque hinc eſt, quòd Georgius Decanus, *Poëtarum fabulas*, dicit, *ad vitam utilia præcepta per allegorias inſtituendam conficta.* Unde iterum Phædrus ait *lib.* 2. *Prologo,*

Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium,
Acuatque ſeſe diligens induſtria.

Quia enim nuda docendi præcipiendique ratio moleſtiam hominibus ac ſatietatem afferebat, ad perſuadendos ducendosque animos fabulæ dulcedo adhibita eſt: Quod Philoſophandi genus, in Oriente imprimis uſitatum, antiquiſſimum fuit & ne ſacris quidem Scriptoribus intactum. Maximè autem in iis Æſopus excelluit, quæ cauſa eſt, ut fabulæ poſtea collectæ, quarum primus auctor Heſiodus videtur, uni Æſopo adſcribi cœperint, teſte Quintiliano *lib.* 5. *cap.* 11. Præter hanc Mythicæ Philoſophiæ ſpeciem, alia quoque fuit. Nam poſtquam priſci Heroes, jam fundatis Rebuspublicis ac Imperiis, verum ſic Sapientiæ uſum monſtraſſent, inde paulatim ex Foro & Aulis Principum ad Scholas translata eſt. Tum viros quidem doctos, ſed otio abundantes nacta, intra virilem illum & ſalutarem uſum minimè ſe continuit: ſed ad varias & miras dilapſa ſpeculationes, vera falſis obſcuriſſimo dicendi genere miſcere cœpit; nec de hominibus & rebus naturalibus agere ſat habens, in ipſum cœlum impetu facto, novam quaſi Politiam ibi adornavit: Hinc *Theologia* alio nomine dicta, Lactant. *de ira Dei cap.* 2. de qua plura V. apud Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.* 3. *cap.* 7. Ex Scholis tranſiit in Scenam, & commune nomen Tragœdiæ, Comœdiæ aliisque *Fabula* fuit, quam inter Romanos primus Andronicus, Græcorum more, dediſſe legitur. V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 5. *cap.* 8. Jul. Cæſ. Scaligerum *de Poët. paſſim.* &c. Propriè tamen Mimus differt à *Fabula* ſive Dramate. Fabula enim comprehenſio eſt rei geſtæ, cum quadam œconomia narrationis, explicatis quæ implicata ſunt, ad certum exitum tendens, lætiorem, ut Comœdia; triſtiorem, ut Tragœdia. At Mimus nec λύσιν habet plerunque, nec exitum. Cic. *pro Cælio*, *Mimi ergo eſt jam exitus, non fabulæ: in quo cùm clauſula non invenitur, fugit aliquis è manibus, dein ſcabella concrepant, aulæum tollitur.* Etiam in cetero *Fabularum* genere, certus erat modus imitandi & honeſti decorique habebatur ratio, at Mimus, ſeu Planipes, quodcunque & quomodocunque imitaretur, partes ſuas agebat. Sed & antiquitus, cùm variæ ſpecies agerentur fabularum, diverſæ perſonæ in ſingulis locum habebant, ut in togatis Romanæ, in palliatis Græcæ quidem, ſed honeſtæ: In Mimo verò abjectæ tantùm & viles &c. Unde *Planipedes* & *Fabulones*, h. e. Mimos & Fabularum actores, diſtinguit eruditè Macrobius *lib.* 2. quem locum V. infrà, in voce *Fabulones*, plura verò hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 109.

Variæ Fabularum ſpecies & appellationes.

Amatoriæ ab argumento dictæ ſunt, quòd de amoribus agerent, ut Andria.

Atellanæ, ab Atella Oſcorum oppido, omnium maximè jocoſæ & dicaces. Docebantur in fine ludorum: easque qui agebant hiſtriones, *Juvenes* dicti, inter omnes ludiones honeſtiſſimi, nec proin, uti cœteri, infames erant.

Calumniatoriæ, iterum ab argumento, ut Ariſtophanis Nubes & Ranæ.

Civilis fortunæ & morum, ut Theſaurus, Captivi, Aulularia Plauti.

Conviviales ac hilares, ut Bacchides.

Fallaces, ut Miles, Pſeudolus.

Motoriæ, dictæ ſunt, turbulentæ illæ ac negotioſæ, qualis Terentii Adelphi.

Palliatæ, Græcæ appellatæ ſunt, à veſtis genere genti illi uſitata. Ut enim toga Romanorum, ſic pallium Græcorum fuit geſtamen.

Prætextatæ, in quibus Magiſtrat⁹ introducti, qui in prætextis: fortaſſe etiam pueri ac puellæ prætextatæ, vel potius ſic appellatæ ſunt, ab argumenti gravitate, atque honeſtate: quòd nulla in iis jocorum licentia, atque obſcœnitas, quæ Magiſtratuum & pueritiæ ſanctitatem dedeceret.

Statariæ, nuncupatæ ſunt fabulæ ſedatiores, in quibus non ita, ac in Motoriis, diſcurrebatur. Qualis Hecyra & Aſinaria.

Tabernariæ, quod genus capiebat humilem fortunam negotiorum popularium, cum tunicis tantùm. Dictæ ab habitaculis, quòd cum tabernis ſcenæ diſponebantur. Vel potius, quòd opifices, inſtitores ac ſellularii, qui in tabernis degere ſoliti, inducebantur.

Togatæ, Latinæ dictæ ſunt omnes, à veſte Romanis peculiari: in ſpecie, illæ, in quibus viliores perſonæ inductæ, oppoſitè ad prætextatas.

Trabeatæ, novum genus togatarum, Prætextatis affines; auctore Meliſſo, quem Auguſtus præfecerat Bibliothecæ in porticu Octaviæ: à trabea, veſte Regibus olim, dein Equitibus, cùm transvehebantur; triumphantibus item, uſitatâ. V. quoque Octav. Ferrarium, *de re Veſt. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2.

Fabulones, iidem cum Sannionibus & Apinariis, qui ridiculis quà dictis, quà geſtibus, in ſcena riſum movebant. Macrobius *lib.* 2. *Hæc nobis ſit literata lætitia & docta cavillatio vicem planipedis &* fabulonis *impudica & prætextata verba jacientis, ad pudorem ac modeſtiam verſus imitata.* De cujusmodi Scenicis & Attellanis ita Varro:

Et orthophallicà attulit pſalteria,
Quibus ſonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia:
Ut Comici, Cinædici, Scenatici.

Inde igitur *Fabulones*, à *fabulis*: quas omnis generis, *prætextatas, togatas, tabernarias, Attellanas*, quas antiqui Poëtæ in ſcena dictabant, quæque omnes poſteriorum Impp. ævo agi deſierunt & in deſuetudinem abierunt, in ſcenam revocaſſe & more antiquo in theatro exhibuiſſe legitur Hadrianus Imp. apud Ælium Spartianum in *Vita* ejus. V. quoque ſuprà.

Facere, ſacrificale verbum, ſicut Græcum ἔρδω & ῥέζω. In *Epigramm.* Homeri imagini, à Varrone appoſito, apud A. Gellium *lib.* 3. *cap.* 11.

Capella Homeri candida hæc tumulum indicat,
Quòd hac Jetæ mortuo faciant ſacra.

Virgilius *Ecl.* 3.

Cùm faciam vitulâ &c.

Propriè verò de oleo, Latini vett. verbum uſurparunt, unde *Factus*, oleum uno tempore factum, quem alii 160. modiorum, alii 120. faciebant, teſte Varrone *de R. R. lib.* 1. *cap.* 24. Similiter ῥέζειν ἀλοιφαῖον λίπος, Lycophron dixit *in Caſſandra*, quod Scaliger reddit *facere nitores unguinum*, i. oleum. V. Jo. Meurſium *Commentar. in l.* ut alia omittam.

Faces, in ſacris in bello, in nuptiis, in funeribus, olim adhibitæ. V. infrà in voce *Fax*.

Fachreddinus, aliis vulgò *Emir Saidæ*, vel *Princeps Sidonis*, omnium ſub Ottomanico Imperio Principum potentiâ & auctoritate primus habetur: cujus familia longo ordine per Phœniciam & Galilæam dominationem exercuit. Ditio ejus complectebatur, præter regiones modò dictas, oppida Berytum, *Saida, Sur*, S. Johannis Acram ſeu *Ptolemaidem* &c. V. *le Voyage de Levant à Paris* 1632. laudatum Hornio *Orb. Polit. p.* 271.

Facialis ſeu *Facile*, in *Martyrologio* vet. in *S. Timotheo*, orarium eſt, h. e. linteum tenue, quo *facies* extergitur, φακιόλιον Græcis recentior. V. *Nomocanonem* editum à Joann. Baptiſta Cotelerio *cap.* 50. & quæ ibi obſervat Vir doctus. *Facitergium* quoque dicitur, in *Regulis* S. Cæſariæ Virg. ubi acu pingi illa conſueviſſe, innuitur, apud Dominic. Macrum *in Hierolex*.

Faciens, & *Patiens*, duo rerum principia, ſecundùm Stoicos, apud Diogenem Laertium *in Zen.* qui, cùm *Patiens* de Materia explicaſſet, *Facientis* ſive τοῦ ποιοῦντος nomine Verbum Dei ὑποστατικὸν apertis fere verbis ſignificat, Τὸ δὲ ποιοῦν, inquiens, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον τὸν θεόν. Τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστα, *Quod autem faciat* (h. e. principium *Faciens*) *Verbum Deum eſſe* (Stoici nim. docuerunt) *quòd in ipſa materia, nempe Patiente ſit. Hunc enim quippe ſempiternum, per ipſam omnem ſingula creare.* Quæ ſuffurati dici poſſent, ex Pſalmo 33. *verſu* 6. *Verbo Domini Cœli firmati ſunt*, Tob. Pfannerus *Theol. Gentil. pur. cap.* 5. §. 4.

Facies, ſoli animalium eſt homini, cujus loco cœteris os & roſtra, Plin. *lib.* 11. *cap.* 31. De ea ſic Paſchalius, *Ecquis non ſtupeat in illa altera* (capitis parte) *quæ eſt attributa vultui, qui vultus eſt imago ingenii? Nam quia frons eſt ſummum limen hominis, nimirum ibi ſedent gravitas & majeſtas. Tectus in animo pudor manat per oculos, quos natura fecit inſignes lenitate, acritate, flagrantia. In naſo latet ſagacitas; in genis nobilis illa ruboris purpura effloreſcit. Ab ore manat ſal ſapientiæ. Denique in toto vultu eſt non ſolùm* Ἀττικὸν βλέμμα, *Atticus aſpectus, ſed &* θεῖον, *divinus. Certè hoc eſt in homine facies, quod prora in navi, quod Zodiacus in cœlo, quod character in annulo. Ibi agnoſcitur viva & expreſſa ſimilitudo Dei, hoc eſt, totus homo*, *Coronar. lib.* 5. *cap.* 3. Hinc, inter alia hominis membra, *faciem* quoque coronatam, legimus, à ſequiori inprimis ſexu, tegendo ſc. velandoque pudori, apud Plut. *Pelop.* cujusmodi coronæ Plauto *dapſiles* dictæ, uti vidimus. Idem ſexus in ea contra Solis æſtum defendenda, gratiaque illius conſervanda; ac cute emendanda multam omni tempore operam poſuit, qua de re V. Plinium *lib.* 20. *cap.* 2. *lib.* 21. *cap.* 10. *lib.* 29. *cap.* 3. & quædam infrà, in voce *Oblinere*. Turpius illi, qui pingere conſuevere: de quo more idem *lib.* 22. *cap.* 1. *Illinunt certè aliis* (herbis) *aliæ in populis Barbarorum fœminæ, maresque etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt — glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum conjuges nurusque toto corpore oblitæ*, &c. V. Alex. ab Alexandro *lib.* 1. *cap.* 20. Quod ad ſimulachra quoque Deorum translatum. Plinius iterum *lib.* 33. *cap.* 7. *Enumerat auctores Verrius — Jovis ipſius ſimulachri* faciem *feſtis diebus minio illini ſolitam, triumphantiumque corpora ſic Camillum triumphaſſe.* Indidem huic inprimis parti in bello cavebatur: unde nota vox Cæſaris, *Miles faciem feri*. Quò igitur tuta eſſet, clauſis galeis uſi Vett. uti de Thebanis fratribus Papinius docet, *Thebaid. lib.* 11. *verſu* 526.

Per galeas odia & vultus rimantur acerbo
Lumine ——

V. quoque infrà, in voce *Nares*. Contrà, extremum contumeliæ genus, in *faciem* alterius ſputum conjeciſſe, vel illam percuſſiſſe, uti ex hiſtoria Mariæ, Moſis ſororis, Numeror. *cap.* 12. *verſu* 14. & paſſionis Domini noſtri, Matth. *cap.* 26. *verſ.* 67. liquet. Quam in rem varia egregia congeſſit inſignis Orator Gallus le Maiſtre in lib. cui *Plaidoyez* titulum fecit &c. Aliàs *Facies*, pro colore, pro tota figura, paſſim uſurpatur, apud Solinum inprimis, ad quem V. *Exercitationes Plinian.* Salmaſii *pag.* 235. 239. 251. 703. & 1012. Ad inanimata etiam translata, pro conſtitutione, ut *facies pugnæ*, apud Statium *Thebaid. lib.* 11. *v.* 524. ubi V. Barthium. Judæi פני, *facies* vel vultus quoque Decanos ſeu Deos Horoſcopos vocarunt uti ſuprà diximus in hac voce &c. V. quoque infrà in voce *Perſona* & *Vultus*.

Faciferi, in bello olim, adhibiti, V. infrà in voce *Fax*.

Facinoroſi, ſepulturâ non arcendi. Certè Lex divina Hebræis data, ut omnis virtutis, ita & humanitatis Magiſtra, illos ipſos qui ſuſpenſi patibulo erant (quod valde ignominioſum cenſebatur) eodem die ſepeliri jubet. Unde Joſephus tantam ait Judæis eſſe ſepulturæ curam, ut eos etiam, quorum corpora ad publicum ſupplicium damnata ſunt, ante Solis occaſum tollant & humo mandent: adduntque Hebræorum Interpretes, exhibitam hanc reverentiam divinæ imagini, ad quam homo ſit conditus. Sic Ægyſthum, qui adulterium cæde Regis cumulaverat, ab interfecti Regis filio Oreſte humo mandatum, Homerus memorat *Odyſſ.* γ. Sed & apud Romanos, *obnoxios criminum digno ſupplicio affectos ſepulturæ tradi*, permiſerunt Diocletianus ac Maximinianus Impp. *l.* 2. *C. de relig.* Legimus quidem exempla eorum, qui inſepulti abjecti, ſed frequentiora civilibus, quàm externis bellis: & hodie videmus quorundam damnatorum corpora diu in publico conſpectu relinqui, quem tamen morem plerique improbant. Contrà laudatos videmus, qui ſepeliri juſſerunt corpora eorum, qui idipſum aliis non permiſerant, ut Pauſaniam, Theſeum, Alios. Exceperunt tamen Hebræi eos qui ſibi ipſi mortem conſcivere, quod Joſephus docet *de Bello Jud. lib.* 3. *cap.* 25. nec mirum, cùm in hos aliud ſupplicium conſtitui non poſſit, qui mortem pro ſupplicio non habent. Græci verò ſacrilegos, Diodorus *l.* 16. item proditores, Plut. *Antiphonte*. V. H. Grotium *de Jure Belli & Pacis l.* 2. *c.* 19. §. 4. & ſuprà in voce *Cadaver*.

Facitergium, Ital. *Fazzoletto*, linteum *faciei* tergendæ. Theodulfus *lib.* 1. *Carm.*

Quo facies humore levi palmasque ſolemus
Tergere, quis dandum textile munus habet?

V. ſuprà *Facialis*. Item ſacra veſtis, in *Chron.* Fontanellenſi *cap.* 16. alibique; pro quavis mappa, etiam Altaris; uſurpatur Helgaudo *in Roberto Francor. R.* Car. du Freſne *Gloſſar.*

Factiones, aliter *Partes*, dicebantur in ludis Circenſibus, aurigarum pro palma certantium diviſi cœtus, quos colores diſtinguebant à ſe invicem, &, pompâ procedente, favorem, ſtudia ac ſponſiones ſpectantium, prout quisque in hanc vel illam *Factionem* erat propenſius, excitabant. Sidonius Apollinaris *Car.* 23.

Pars adverſa micat.

Harum quatuor erant, de quibus ita Tertullianus: *Ab initio duo ſoli fuerunt colores, albus & ruſſus. Albus hyemi ob nives candidas; ruſſus æſtati, ob Solis ruborem, voti erant. Sed poſtea tam voluptate, quàm ſuperſtitione provectâ, ruſſum alii Marti, alii album Zephyris conſecrarunt: Praſinum verò terræ M.. vel Autumno* &c. Dicebantur autem à coloribus viridis, cœrulei, coccini, albique panni, quo donabantur, *Praſina, Veneta, Ruſſata* & *Albata*: quibus Domitianus Imp. *duas gregum factiones aurati purpureique panni addidit*, Suetonius *in eo cap.* 7. Harum, ad reprehenſionem usque, ſtudioſi quidam Principes fuere. Praſinam amplexus eſt Caligula: Venetæ factioni Vitellius ita erat addictus,

addictus, ut ei ſemper faveret, Suetonius *in eo cap.* 14. Tum à gitatores ipſos habuere in pretio, Caligula Incitatum, Nero Praſinum, Domitianus Paſſerinum & Tigrim: Nerva Scorpium &c. quorum victorias carmine extulit Martialis. Meminit Boculi cujuſdam Aſconius: M. Aurelii Dioclis C. Apuleji Dioclis, C. Pompeji Euſceni & Fuſci vetera Epigrammata. Martialis tres *Factiones* conjungit:

Si Veneto, Praſinove faves, qui coccina ſumis;
Ne fias iſta tranſfuga veſte, cave.

De Praſina ſeparatim Juvenalis *Sat.* 2.

Totam hodie Romam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni &c.

In ſignum committendarum *Factionum* Prætor, qui plerumque hos ludos edebat, mappam candidam è ſella ſuſpendit, vel in aurigantes miſit: qui mos fluxiſſe à Nerone legitur; Ille enim populo miſſus flagitante, mappam per feneſtram juſſit abiici, Caſſiodorus *lib.* 3. *Variar.* Exhibebantur autem olim, ut Varro docet *de Pop. Rom.* viginti quinque miſſus, quorum ultimus *Ærarius* dictus eſt, eò quòd de collatione populi exhibebatur, quæ deſiit eſſe, poſtquam conferendæ pecuniæ conſuetudo ſublatâ eſt, Servius *in Georg. lib.* 3. Domitianum verò centum miſſus, ſed quinis tantùm ſpatiis, exhibuiſſe, Suetonius narrat *in vita ejus.* Numerus victoriarum, ut ex marmoribus antiquis patet, tumulorum cippis aut ſtatuarum elogiis, unà cum *Factionis* mentione, addito genere genteque agitatoris, inſcribi conſuevit. Ità inter alia fragmentum veteris Inſcriptionis: *Cl. Aurelio. Polyphemo. Domino. & Agitatori. Factionis. Ruſſatæ. Togeni. Cæſareo. Sui. temporis. Primo. & Solo. Factionario ob gloriam.* Ex iiſdem patet, in *Factionibus* ſingulis fuiſſe, quos *Procuratores* appellabant, item Medicos &c. Durarunt hæc certamina, usque ad tempora Juſtiniani, ſub quo, cùm ex Praſinæ & Venetæ contentione ſeditio exorta, & quadragintà fere hominum millia trucidata eſſent, *Factionum* nomina abolita ſunt, V. Joh Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 5. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempſteri, Salmaſium *ad Solinum pag.* 901. & *ſeqq.* ubi totam Rem Circenſem eruditè exponit, & *de Factionis* inprimis *Circi, in quatuor colores & greges diviſæ, origine ac inſtituto primo,* differentium ſententias expendit, nec non ſuprà in voce *Aurigatio* &c. Ab his Circi *Factionibus*, ac coloribus, morem per varios colores excolendi ſervitia, quas *Livreas* vulgò appellant, fluxiſſe, arbitratur Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. lib.* 3. *cap.* 4. V in ea voce. Ab iiſdem *Factionarii* dicti, in *Inſcr.* modò memorata & *l.* 1. *Cod. Theodos. de Equis Cur.* qui Circorum factionibus præerant: Δήμαρχοι Byzantinis Scriptoribus; *Factionum domini* Lampridio. V. Bulingerum *de Circo cap.* 47. Aliud quid *Factor* eſt, quam vocem iniquè Oleariorum cancellis circumſcriptam eſſe à Veteribus, queritur Scaliger, tùm eà potiùs Poëtis conveniret. Erant nempe *Factores* Romanis dicti, qui oleum *facerent*, uti docet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Sed & *Factores* appellatos eſſe, qui pilâ trigonali luderent, adnotavit Cœl. Rhodiginus *lib.* 20. *c.* 18.

Factum, nomen eſt *Conſtitutionis* cujuſdam Honorii & Theodoſii Augg. ad Agricolam Præf. Pr. Gall. in *Cod.* Autiſiodor. quæ *Edictum* Hincmaro, Sirmondus *Not. ad Sidonium Epithal. Polemii.* V. quoque Salmaſium *ad Capitolin.* ubi *Factum* idem eſſe, quod Πραγματικὸν Græcis ſeu *Pragmatica Conſtitutio*, arguteè docet. Solitæ autem ſunt Pragmaticæ iſtiusmodi ſanctiones, non niſi in publicis cauſis fieri, ad preces civitatum aut provinciarum & ad ſuggeſtionem plerunque Judicum & Præſidum provinciarum: ſicque dictæ ſunt, quòd longo tractatu & conſilio habito ſolenniter ea multâ verborum diſſertatione formarentur; quâ ratione quidquid fit, Græcis Πραγματικὸν dicitur. Sic *Conſtitutionis* Fl. Conſtantini Tyranni, quâ ſanxit, ut VII. provinciarum Galliæ conventus Arelati, Imperii tum ſede, agerentur, quamque primus in Auſonianis Lectionibus vulgavit Scaliger, Inſcriptionem in ſcripta ſcheda hanc fuiſſe, teſtatur *ad Symmachum* Juretus: FACTUM FL. CONSTANTINI AD AGRICOLAM PRÆFECTUM PRÆT. GALLIARUM. Plura V. apud præfatum Salmaſium *Not. ad Vitam Gordiani*, & infrà in voce *Pragmatica Sanctio.* Apud Anglos hoc nomine deſignari Scriptum ſolenne, quo firmetur donum, conceſſio, pactum, contractus, & hujusmodi: quodque aliàs *Charta* dicatur, docet Spelmannus, laudatus Car. du Freſne *in Gloſſar.* De voce verò *Factus*, V. ſuprà in *Facere.*

Facularum Accenſores, dicebantur inter Chriſtianos, qui Gentilium ſuperſtitionibus inhærentes, lucernas ad fontes, quos Ethnici velut Numina venerabantur, accendebant: quæ conſuetudo variis Conciliis damnata eſt. Arelatenſe II. *Concil. can.* 23. *Si in alicujus Epiſcopi territorio — aut faculas accenderint aut arbores, fontes vel ſaxa venerentur* &c. In Concilio Nannet. *Candelam deferre* eſt, ut & apud Burcardum *lib.* 8. *cap.* 94. *Vel ſi aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides faciat, vel ibi candelam ſeu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam Numen ſit.* V. quoque *Capitular.* Caroli M. *lib.* 7. *cap.* 136. &c. *Excultores Fontium*, iidem vocabantur, Dominico Macro *in Hierolexico.*

Facundiæ Corona, memoratur Tacito *Annal. lib.* 16. *Senatus* (Neroni) *aufert victoriam cantus, adjicit* facundiæ coronam, *quâ ludicra deformitas velaretur.* Quâ ipſa Dea Pitho Venerem donaſſe è mari emergentem legitur, apud Pauſaniam *Eliac. lib.* 1. Nempe *eſt facundus amor.* Unde Theſeus, populo Athenienſi *facundiâ* ſuâ ex agris in urbem compulſo, Veneris cultum mox introduxit, teſte eodem in *Attic.* Sed & præter coronas alia præmia ob *facundiam* collata, uti docet C. Paſchalius *Coronar. lib.* 5. *cap.* 12. & *cap.* 13. V. quoque infrà ubi de *Oratoribus, Poëtis, Rhethoribus* &c.

Fadia, V. ſuprà *Fabia.*

Fadilla, filia Marci Imp. ex Fauſtina, apud Vulcatium Gallicanum *in Avidio Caſſio.* Ejus memoriam ſervat *Inſcr.* hodieque Epheſo haud procul ſuperſtes, in baſi quadrata, quæ ſtatuam ejus honori erectam ſuſtinuerat:

ΦΑΔΙΛΛΑΝ ΘΥΓΑΤΕΡΑ
Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ.

Qua de V. Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 139. de ipſa verò *Fadilla* plura, apud Herodianum *in Commodo*, ubi de Cleandri conjuratione, ab illa, Imperatori detecta &c.

Fadus & *Fada*, Gallis *Fait* vel *Fée*, dæmonis ſpecies: *Fadas* & *Hadas* vocant Hiſpanici Fabularum concinnatores V. ſuprà in voce *Drujades*, & infrà in *Fex.*

Fæmina, V. infrà *Fœmina.*

Fæx, vini purgamentum eſt: de qua Plin. *lib.* 14. *cap.* 21. *Fæx vini ſiccata recipit ignes, ac ſine alimento per ſe flagrat. Cinis ejus nitri naturam habet eaſdemque vires hoc ampliùs, quòd pinguior ſentitur.* Græcè τρύξ, uti τρύγημα, *vindemia* eſt. Unde Tragœdiam q. τρυγῳδίαν, quæ vox integra apud Ariſtophanem habetur *Acharnan.* dictam eſſe, Grammatici voluerunt. Primùm certè agi vindemiarum tempore cœptam, ſcriptum eſt; primusque Theſpis, qui illam nitidiorem reddidit, penſiles ſcenas in plauſtris circumegit addiditque nudis oribus *fæcem*, pro perſona. An verò hæc vini, an olei fuerit, quam amurcam Latini dicunt, inter ſe non conſentiunt iidem: aliamque vocis originem magis probat Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 7.

Fagus, arboris genus glandiferæ, ſicut robur, quercus & æſculus, cum qua poſtrema eandem illam eſſe ſciſcunt Grammatici, quòd *fagum* ἀπὸ τοῦ φαγεῖν dictam autumant, ut æſculum ſive eſculum ab *eſca*, quòd harum glande primi mortales victitarint: cùm tum ex re, tum ex nomine conſtet, æſculum eſſe, quæ Græcis αἰγίλωψ, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 507. & 508. Eadem, licèt diſtinguatur à quercu inter quercus tamen genera reponitur Theophraſto, & cùm quercus coronamentis olim victorum adhibita fuerit, φηγῷ ἐστεμμένην, *fago coronatam*, Deianiram, poſt Acheloum ab Hercule ſuperatum, legimus, apud Philoſtratum in *Imagin.* Etiam, uti quercus Dodonææ notiſſimæ, ſic apud Sophoclem reſponſa à duabus columbis redduntur, ex antiqua *fago*, in *Trachin.* V. C. Paſchalium *Coronar. l.* 7. *c.* 13. Cœterùm poſt *fagum* quercus τῆς ἡμέρου, quam Macedones εὐμάδρυν, Latini *quercum* ſimpliciter appellabant, lignum fortiſſimum: at longè etiam robuſtius roboris, h. e. τῆς ἀγρίας. Glans ejuſdem dulciſſima. Plin. *l.* 16. *c.* 6. Cortex, ut & tiliæ, abietis ac piceæ, *in magno uſu agreſtium. Vaſa corbesque ac patentiora quædam meſſibus convehendis vindemiisque faciunt, atque prætexta tuguriorum. Scribis in recenti ad duces explorator, inciſas literas tegente ſucco. Nec non in quodam uſu ſacrorum religioſus eſt,* Idem *lib. eod. cap.* 9. Alios arboris hujus uſus idem enarrat *cap.* 43. *Facilis & fagus — eadem ſectilibus laminis in tenuia flexilis, capſisque ac ſcriniis ſola utilis.* Item *cap.* 10 *Scandulæ è robore aptiſſimæ, mox è glandiferis aliis, fagoque.* Et *cap.* 18. *Fagis pectines trans verſi in pulpa. Apud antiquos inde & vaſis honos. Marius Curius juravit, ſe ex præda nihil attigiſſe, præter guttum* faginum, *quo ſacrificaret.* De poculis verò *faginis*, dicemus infrà.

Fagutal, adde: Etiam Viminalis mons *Fagutalis* dictus legitur, a ſylva *fagea*, quæ in ipſo fuerat. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 9. Sacelli *Fagutalis* meminit quoque Plinius *lib.* 16. *cap.* 10. ubi addit, non procul ab eo & lucum fageum fuiſſe; ſed quis illud condiderit, ignoratur: Collocatur autem in regione decima, Idem *lib.* 2. *cap.* 5. *ubi de Jove ei ſermo eſt.*

Faja, in vet. *Membrana* Sanctuarii Capuani, *In vigilia Revelationis S. Stephani. infraſcriptæ Eccleſiæ venire debent cum fajis ad Eccleſiam Capuanam*: Michaëli Monacho eſt, *machina hujusmodi formæ: pertica alta & gracilis ſeu arundo intra* 3. *circulos æquè diſtantes immittitur: baculis & circuli adornantur: eminet ſignum crucis in vertice, & à pede crucis, bracteæ ſeu vittæ papyraceæ tres vel* 4. *coloribus & inciſuris pulchræ deorſum pendent, circulis alligatæ, ne moveantur. Quare fajus ſeu faja rotundæ metæ, ſeu turris formam repræſentat.* Detortè ex *pharus*, ut idem vult. Car. du Freſne verò *bajis* legendum conjicit, i. *palmarum ramis*: Notum enim, Stephanum Protomartyrem cum palma in manu vulgò depingi, in ſignum Martyrii. Fortè fagorum rami, quos *Fajas* Longobardi appellabant, hic intelliguntur &c. Id.

Fairfaxius Thomas, famoſus partium Dux ſub Carolo I. Magnæ Britanniæ Rege, de quo V. Georgium Hornium *Orb. Imp.*

Falacer Flamen, dicebatur teſte Varrone, qui Divo Patri *Falacri* inſtitutus erat: Quis autem iſte Deus fuerit, à nemine

Veterum traditur. Adr. Turnebus *Comment. in Varronem* ſuſpicatur, *Falacrem* fortaſſe eum fuiſſe Deum, qui præfuerit Circi falis, de quibus modò dictum. De *Falacrino Vico*, in viâ Salariâ, qua itur Amiternum, memorato Suetonio in *Veſpaſiano cap.* 2. V. Theod. Marcilium.

Falæ, apud Juvenalem,

Quæ nullis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante Falas *delphinorumq́ columnas*:

Græcis φάλαι, teſte Vitruvio, turres ſunt rotundæ & in faſtigio ovi referentes imaginem. ὠοειδῆ δημιουργήματα Dioni hinc dicta: quæ Agrippa primus fabricanda curaſſe dicitur, ad oſtendendum curriculorum in Circo numerum. Conſtruebantur autem ad tempus, Ludorum nempe die, quibus peractis iterum removebantur. Servius *in* 9. *Æn. de Phalarica*: *Unde & in Circo* Falæ *dicuntur diviſiones inter Euripum & metas, quòd ibi conſtructis ad tempus turribus, his telis pugna edi ſolebat.* Plura V. infrà ubi de Circi *Ovis*: de Delphinis verò, quos iis Juvenalis ac Dio jungunt, retro.

Falangus, apud Giraldum *in Topogr. Hiberniæ*, ſagum eſt ſeu lacerna villoſa: cujusmodi veſtium deſcriptionem pluribus refert Gratianus Lucius *in Cambrenſi everſo cap.* 13.

Falcatus Currus, V. ſuprà *Currus*.

Falcatus Enſis, V. infra *Harpe*.

Falcidia Lex, lata eſt à P. Falcidio Tribuno Pl. Cn. Domitio Calvino II. C. Aſinio Pollione Coſſ. anno U. C. 713 Cujus hæc capita à Juriſconſultis memorantur: *Qui cives Romani ſunt, qui eorum poſt hanc legem rogatam teſtamentum facere volet, jus poteſtasq́ eſto, ut hac lege licebit. Quicunq́ civis Rom. poſt hanc legem rogatam teſtamentum faciet, is quantam cuiq́ civi Romano pecuniam jure publico dare, legare volet, jus poteſtasq́ eſto, dum ita detur, ut ne minus, quàm quartam partem hæreditatis ex eo teſtamento hæredes capiant. Eis quibus ita datum legatum erit eam pecuniam ſine fraude ſua capere liceto: isq́ hæres qui eam pecuniam dare juſſus damnatusve erit, eam pecuniam debeto dare, qua damnatus eſt. Si quis aliter, quàm hac lege liceat, pecuniam dederit, legaverit, hæredi quartam partem ejus pecuniæ, quæ data legata erit, ex eo teſtamento retinere liceto*, Paulus *l.* 1. *ff. ad leg. Falcid.* Euſebius *in Chronicis*, qui tamen latam fuiſſe ſcribit, ut quarta pars tum demum hæredibus ſupereſſet, ſi quatuor aut minus eſſent: quod in Juriſconſult. libris nusquam reperias: Tum & hujus verba refert Dio *lib.* 48. *Ut hæres quartam partem bonorum ſibi relictorum, ſi graviter oneratus ſit legatis, accipiat: cætera legatariis relinquat.* V. Joh Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 18.

Falckenſtenia, Familia Germaniæ Comitivæ axiomate illuſtris. Aliàs illa etiam *à Dhun* cognominatur: ex ea autem primus Wirichius feudum *Falckenſtenium*, à Lotharingiæ Duce, per ſubinfeudationem, obtinuiſſe legitur; cujus nepos cognominis è tribus filiis tres lineas ſevit. Ex his enim Johannes *Falckenſteniam*, & Sebaſtianus *Oberſteniam* orſi ſunt, quæ tamen utraque noſtro ſeculo maſculorum defectu ceſſavit: Johannis in illâ, filiâ Sidonia Axelio Levvenhauptio Sueco nuptâ, in hanc familiam ſuum jus inferente. Tertia linea in *Bruch* ſeu *Broich*, à Philippo orta eſt: cujus pronepos Wilhelmus Wirichius eſt, qui nunc ultimus marium eſt ſuperſtes, filiumque turbato ordine naturæ ſepelire coactus eſt. Filius is fuit Johannis Adolphi *Com. de Falckenſtein, In Broich*, ex Anna Maria Naſſavia: ductaq; uxore Eliſabetha Wal deccia genuit Carolum Alexandrum, qui obiit A. C. 1659. Annam Eliſabetham (ux. Georgii Wilhelmi Comitis Leiningenſis) & N. N. (ux Emiconis Chriſtiani itidem Comitis Leiningenſis.) Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag.* 71. 161. *& In Ind.* Rami Oberſtenii probationem habes apud Eund. *Part III. pag.* 12. Ibid. *pag.* 37. quomodo *Falckenſtenius*, in ſpecie ita dictus, Levvenhauptiis accreverit, invenies.

Falco Coſ. per ſervi ſui operam Pertinaci inſidias ſtruxiſſe ſuſpectus, impunitatem impetravit, & in rebus ſuis ſecurè cùm vixiſſet, hærede filio periit: *quamvis multi* Falconem *neſciſſe dixerint, Imperium ſibi parari. Alii etiam à ſervis, qui rationes interverterant, falſis teſtimoniis appetitum eum eſſe, dixerunt*, Jul. Capitolinus *in Pertinace*.

Falcò, ſeu *Accipiter*, futuri maximi boni ſpem certam, in auguriis olim faciebat: Unde Darius, paulò ante quàm Perſico potiretur regno, accipitrum duo paria vulturem vellicantium conſpectu, ſpem futuræ magnitudinis animo concepiſſe legitur. Venatio quæ *Falcone*, qui inter accipitres primas obtinet, fieri ſolet, ignota Græcis non minùs, quàm veteribus Romanis erat. Itaq; Ariſtoteles, quòd vulgò ferebatur, Thracum pueros, ſocietate cum accipitribus initâ, ſolitos aucupari, id portentoſum cenſet, atque incredibile: etſi ſimilia Cteſias de aquilis Indicis prodidiſſet. Demum circa Conſtantini & Theodoſii tempora inter Romanos cœpit; & primi quidem Julius Firmicus & Sidonius Apollinaris *Falconum*, aſturum & accipitrum prœlia memorant. Itaque his temporibus Protohieracarius eſſe incepit, ſub quo alii in Curopalatæ matricula notabantur. Mox etiam ars ea libris conſignata eſt: cujus antiquiſſimus ſcriptor fertur Demetrius Conſtantinopolitanus, quem vertit Latinè Petrus Gillius, vir utriusque linguæ & naturalis Hiſtoriæ ſcientiſſimus. Qui & alterum tranſtulit ejus argumenti opus, ſed recentioris ſcriptoris ac durioris ſtyli, quod inſcribitur: Ὀρνεοσόφιον ἀγροικότερον, ut incerti videatur Auctoris. Imò & prius, quod aliàs περὶ τῆς τῶν ἱεράκων ἀνατροφῆς τε καὶ ἐπιμελείας, in Mediceo codice ſimpliciter ſcribitur, Βιβλίον ἱερακοσοφικόν. Quæ ambo Lutetiæ ex Medicea prodiere Bibliotheca, curâ Nicolai Rigaltii: qui addidit quoque excerpta ex libro incerti Scriptoris de Natura Rerum; ubi agitur de diverſis *Falconum* ſive accipitrum generibus, eorumque morbis ac medicina. E junioribus tres de re Accipitraria libros elegantiſſimo ſcripſit carmine Jacobus Aug. Thuanus. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Philoſ. cap.* 7. & ſuprà in voce *Accipiter*. Hinc *Falconarius*, præpoſitus falconibus, apud Hincmarum Rem. *de Ord. Palatii cap.* 24. dignitas Palatii eſt, Gall. *Fauconier*, Ital. *Falconiere*: quibus qui præerat, Græcis Byzantinis Πρωτοϊερακάριος dicitur uti vidimus, cujus officii, præter Codinum, meminit Pachymeres *lib.* 1. *cap.* 8. & *lib.* 10. *cap.* 25. V. quoque infrà in *Protohieracarius*. In Francia, *Magnus Franciæ Falconarius*, appellatur, in *Compoto* hoſpitii Regis 1. Jan. ann. 1312. apud C. du Freſne, ubi de juribus ejus & prærogativis, in Aula, illius complura habes, in *Gloſſar.* è quo etiam de *Falconibus* iſta hic ſubnectere placuit: Capiuntur falcones, aut in nido & *Nidularii* dicuntur, vulgò Gall. *Niais*; aut jam adulti, & *Ramales*, Friderico II. *lib. de Arte ven. Ramagii*, Gallis vulgò *Branchus*; adultiores, tamen antequam primùm deplumentur, *Horni* ſeu *Hornotini* ſunt, vulgò Gallis *Sores*; poſtquam jam annum egerunt, & plumas exuerunt, hos anniculos & deplumatos, *Mutatos* ſeu *Muez* appellant. V. eundem du Freſne in vocibus *Gentilis*, *Giroſalcus*, *Lainerius*, *Mutatus*, *Nidaſius*, *Sacrus*, *Smerilionus*, *Sorus* &c. ut & hic infrà, in voce *Sabinus*. Salmaſius ex *Orneoſophio* Græcorum præfato, ἐξωπάστους, *qui foris capiuntur* & extra nidum, *Paſſagers* Gallis; παλαιοτρόφους verò, *qui in nido*, Græcis vocatos, illosque meliores iſtis ac præſtantiores habitos, adnotat *ad Solinum pag.* 773.

Falculæ, apud Solinum *cap.* 27. ubi de Leonibus, *Gradientes mucrones unguium vaginis corporum claudunt, ne acumina attritu retundantur. Hoc adeò cuſtodiunt, ut non niſi averſis* falculis *currant.* Et Plinium *lib.* 8. *cap.* 15. *Mirum pardos, pantheras, leones, & ſimilia, condito in corporis vaginas unguium mucrone, ne refringatur hebeteturve, ingredi: averſisq́* falculis *currere, nec niſi adpetendo protendere*; ungues leonum aliarumque ferarum ſunt, à *falcis* ſimilitudine. Has avertunt, cùm earum acumina intra corpus recipiunt &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 327.

Faldiſtorium, apud Jacobum Cardin. *de Coronatione Bonifacii VIII. lib.* 2. *cap.* 2.

Cùmq́ genu flexo ſedi proſtratus & auro
Procubuiſſet herus, ſimul omnis & infula circùm
Pontificum ſupplex in faldiſtoria *pectus*
Funderet:

apud Durandum item *Ration. lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 1. alibique, ſella plicatilis eſt, uti nuncupatur, ab Aimoini Continuatore *lib.* 5. *c.* 33. Italis *Faldiſtoro*; An à Germ. *falten*, quod *plicare* eſt, ita ut iis accenſeatur ſellis, quas Græci ὀκλαδίας vocant, Athenæus *lib.* 12. Syneſius *de Regno*, Heſychius, alii. An à Saxon. *Falda*, quod *ſeptum clauſtrumq́*; unde *Faldao*, quod ſedem ſeu *ſellam brachiis concluſam*, denotat? V. du Freſne *in Gloſſar.* Dominico & Carolo Macris, propriè Epiſcopi ſeu Abbatis mitrati ſedes humilis eſt, in qua ſolenniter celebrant Epiſcopi, ubi juriſdictione carent, vel in propriis quidem diœceſibus, ſed cùm adeſt aliquis majore dignitate Eccl. præfulgens; ſeu cùm in collatione ordinum ſedent, ante Altare ſeu in memoriam Paſſionis Domini *Feria* 6. &c. in *Hierolex*.

Falerina, adde: Eodem anno, quo Ouſentina ſeu Uſentina, addita reliquis eſt & ab agro Falerno in Campania, quemadmodum Sigonius & Onuphrius conjiciunt, (nam eâ parte etiam Uſentina fuit) nomen accepit. Meminit ejus præter Livium, Joſephus *Antiqq. Judaic. lib.* 13. *cap.* 16. *his verbis*: *C. Sempronius C. F. Falerina.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 19.

Faliſci, adde: Ab *Haleſo* Argivo auctore ſuo, primò *Faleſii*, inde *Falerii*, urbs eorum, Liv. *lib.* 7. ab eodem *Faleſii*, & ὑποκοριστικῶς *Faleſiſci*, ac contractè *Faliſci*, ipſimet appellati ſunt; qui *Etruſcorum* cognomento notanter inſigniuntur, apud Plin. *lib.* 3. *cap.* 5. ut diſtinguantur ab *Æquis Faliſcis*, quos duos populos malè nonnulli confundunt. *Æquorum* certè *Faliſcæ*, meminit Strabo *lib.* 5. Οἱ δὲ Αἴκουοι Φαλίσκοι λέγουσιν ἐπὶ τῇ Φλαμινίᾳ ὁδῷ κείμενον, μεταξὺ Ὀκρικλῶν καὶ Ῥώμης. *Alii verò Æquorum Faliſcam ajunt in Flaminia via poſitam, inter Ocriculum & Romam.* Ut & Diodorus, apud quem, Φαλίσκος πόλις ἀπὸ τῶν Αἴκουων ἐθνῶν, pro ἀπὸ τῶν Φαλαίκων ἐθνῶν, legit Salmaſius, quem V. *ad Solinum pag.* 60. Nempe prope Soractem montem hi habitabant, ad quem Herpi, in *Faliſcorum* agro poſiti, annuum ſacrificium Apollini faciebant: *idq́ operantes geſticulationibus religioſis, impunè inſultabant ardentibus lignorum ſtruibus*, Solin. *cap.* 2. At *Faliſca Hetruſcorum*, Junonem impendio colebat, unde *Colonia Junonia* dicta eſt Frontino. Idem *ibid. pag.* 85.

Faliſcus, & Cincius, primi perſonati egere Comœdiam. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 13.

Falquerii, Religioſi inter Turcas, V. Waddingum A. C. 1314. 9.

Falſarius, apud Albericum *in Chron.* MS. laudatum Carolo du Freſne

Freſne in *Gloſſar. ad A. C.* 1214. ubi de pugna Bovinenſi, *Ante oculos ipſius Regis occiditur Stephanus de Longo Campo, in capite perculſus longo gracili trialemello, quem* Falſarium *nominant*: ſica eſt, pugionis vel cultelli ſpecies. *Falſador*, ut videtur eidem du Freſne, apud Sanutum *lib. 2. part. 4. cap. 8.*

Falx, apud Pap. Statium *Achilleid. lib. 2. verſu* 419.

—— arcumq; Getes falcemq; Gelonus:

& Claudianum *de Laud. Stilic. lib.* 1.

—— —— non falce *Gelonus,*
Non arcu pepulere Getæ, non Sarmata conto:

falcatum enſem notat, *qualem recentiores ſibynam, ſive acinacem vocant*, ait Barthius *ad Statium d. l.* De iisdem Sidonius *Panegyrico Aviti*,

—— —— junctus tibi vincitur illic
Curſu Herulus, jaculis Chunus, Francusq; natatu,
Sauromata clypeo, Salius pede, falce *Gelonus.*

Quam in rem V. plura apud Lipſium, *Analectis ad Militiam Rom. lib. 3. cap. 3.* & infrà in voce *Harpe*. Propriè verò *falx*, notum agriculturæ inſtrumentum, & hinc pacis ſymbolum eſt. Martialis *lib. 14. Epigr.* 34. cujus lemma, *Falx ex enſe*:

Pax me certa ducis placidos curvavit in uſus:
Agricolæ nunc ſum, militis antè fui;

quaſi totidem verbis expreſſum ex Eſaia *cap. 2. verſu* 4. V. de *falcibus* hiſce, Plinium *lib. 18. cap. 28.* & in ſpecie, *de Falcibus arborariis, lumariis, ruſtariis, ſilvaticis, ſirpariis, ſirpiculis* & *vineaticis*, Salmaſium *ad Solinum pag.* 586. Habita autem *Falx* Saturni inventum eſt; an quòd tempus omnia metit, an quòd ipſe repertor agriculturæ fuit, inde *Falcifer* Poëtis cognominatus. Heſiodus à matre datam Saturno, ut patri Cœlo genitalia illâ abſcinderet, fabulatur: quæ cùm poſtea in Siciliam decidiſſet, inde promontorium *Drepanum* ab ea dictum, volunt nonnulli. Alii ita vocatum malunt à *falce*, quam Ceres à Vulcano raptam donavit Titanibus: Timæus ab altera, quâ Jupiter Saturnum caſtravit. Sed & Saturni falcem non ei à matre datam, verùm à Telchine, qui è Creta Rhodum delatus per Cyprum, inde ferrum & æs attulerit ex eoq; falcem illam fabricaverit, tradit Strabo *Geogr. lib.* 14. Quorum quidquid ſit, frumenti in ea Inſula, rerumque victui neceſſariarum, copiam hoc pacto adumbrare voluere Poëtæ: quibus occaſionem inſuper præbuit, quòd crebræ maris undæ illuc cum impetu irruentes ita terram corroſerunt, ut in formam *falcis* inſulam excavaverint, uti habet Interpres Apollonii. Plura de *Saturni falce*, V. apud præfatum Heſiodum *Theogoniæ verſu* 161. & *ſeqq.* ac Lamb. Barlæum *Notis ad eum doctiſſ.* ulterius verò de *Falcium* in bello uſu, apud Vett. ſuprà, ubi de *Curribus falcatis*, apud recentiores, ubi de *Elephantis*.

Fama, adde: Ducem Marti eam aſſignat Statius *Thebaid. lib. 3. verſu* 427.

—— —— —— At vigil omni
Fama ſono varios rerum ſuccincta tumultus
Ante volat currum, flatuq; impulſa gementum
Alipedum, trepidas denſo cum murmure plumas
Excutit ——

Optimâ ratione. Conſtant enim eâ fere bella & metu atque timore, nec non terrore, atque audacibus dictis factisve, præcipua eorum momenta vertuntur. Cujusmodi bellicarum rerum tumultuantem & omnia percellentem *Famam*, nemo acutiùs, graviùs, meliùs, coloratiùs deſcripſerit Lucano *Pharſaliæ lib.* 1. V. hanc in rem Caſp. Barthium *Animadverſ. ad locum Statii.* Celeritatem inprimis idem Statius graphicè deſcribit *Thebaid. lib. 5. verſu* 691.

—— volucrem equitum præverterat alas
Fama recens, geminos alis amplexa tumultus &c.

Quæ etiam tanta, ut ſæpe quoque, antequam res contingeret, Famam de ea vulgatam eſſe conſtet. Sic, antequam Maximus Tyrannus occiſus eſſet in Gallia, Romæ in Circo Maximo populus, incertum ratione quadam percitus, an præſagio, *Sylvanus devictus eſt*, magnis vocibus exclamavit, apud Ammianum Marc. *Hiſtor. lib.* 15. Hiſpaniæ Regis Philippi II. mors in Gallia nuntiata, menſe Aug. A. C. 1598. demum Septembri menſe inſecuta eſt. Et Elizabetha Angliæ Regina, quo primùm die decubuit, in Gallia mortua dicta fuit, Petrus Matth. *Hiſtor. lib. 6.* &c. Sed datam è morbo aliisque indiciis *Famæ* occaſionem in hiſce quis dixerit: at Bredam à Mauritio Principe A. C. 1590. expugnatam octiduo antè ex Anglia nuntiatum eſſe, quàm ſtratagemate nemini præviſo urbem aggrederetur Princeps, id verò admirandum prorſus, & in id valiturum, ut dicamus, Geniorum, modò bonorum, modò malorum, miniſterium in talibus nuntiis, tam celeriter, cùm res facta eſt, vel antequam in nervum erupit, perferendis, agnoſcendum omnino eſſe, qua de re pulchrè diſſerit Chriſtoph. Forſtnerus *ad Tacitum Notis Polit.* Plura de *Fama*, apud præfatum Barthium, ubi ſuprà, & Car. Paſchalium, ubi de *corona Famæ* quædam habet, *Coronarum lib 5. cap.* 1.

Fame necare, jurisdictionis ſpecies, apud Aragonenſes. *Fori Oſcæ A. C.* 1247. ſub Jacobo I. Aragon. R. *Si homo infantionis occiderit hominem infantionis, talem homicidam poteſt dominus ejus in captione, fame, ſiti aut frigore necare.* Sic in *Obſervantiis* Regni Aragon *lib. 6. tit. de Privil. Militum* §. 9. *Si vaſſallus Domini non habentis merum aut mixtum imperium, in loco, occiderit vaſſallum, dominus loci poteſt eum occidere* fame, *frigore & ſiti in ſuo loco, licèt nullam aliam jurisdictionem criminalem habeat* &c. apud C. du Freſne *Gloſſar.* Sed & veteri ævo *fame* vel *ſpontanea*, vel *imperatâ*, mortem accerſitam ſæpe, legimus: apud Corn. Nepotem duo illuſtria exempla extant, Atticus & Eumenes. Hodieque principes fœminas in Regno Tunquinenſi, in proſtituti pudoris pœnam, *fame enecari*, docet Jo. Bapt. Tavernier *Deſcr. illius.* Cæterùm *Famem*, etiam extra pœnæ Judicialis rationem, nonnunquam obtingere homini tantam, ut non ſolùm ad abſurda alia, ſed &, quod horrendum, ad humanam carnem ipſam manum extendat, pluribus notatum eſt Guil. Fornerio *ad Caſſiodorum lib. 12. Epiſt.* 27. Quod portentum irâ Cereris obvenire, creditum antiquis, uti patet ex Oraculo antiquo, apud Pauſaniam *lib.* 8. cujus ſententia eſt;

Ipſa Ceres flavam ſegetem ſubtraxit, & ipſa
Fœcundam invidit miſeris paſtoribus herbam.
Præmiaq; eripiens & priſci commoda honoris,
Liba iterum donata Deis abſumere adegit.
Coget ea & natos & mandere membra viciſſim
Ni feſto populus placet libamine divam.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib. 8. verſu* 759. &c. Tam diro itaque malo ut maturè occurreretur, optimorum ſemper Principum cura, imò & inter præcipua Imperii arcana habitum fuit. Nulla enim alia de cauſa citiùs tum alibi, tum Romæ inprimis olim, ſeditiones odiaque populi in Principem exarſere. In Claudium hinc *fragmina panis*, apud Suetonium *cap.* 18. In Veſpaſianum *rapa*, apud eundem *cap.* 4. in Antoninum quoque Pium *lapides*, apud Aur Victorem, à famelico populo jacta: & Michael Ducas eandem ob cauſam *Parapinacii* convitio affectus legitur; apud Zonaram *lib.* 3. Quæ cauſa, quòd tam ſolicitè huic rei providerit Auguſtus, apud eundem *cap.* 42. Tiberius, apud Tacitum *Annali* 5. Claudius ubi ſuprà, Severus apud Spartianum, Theophilus apud Cedrenum, Alii. E qua proviſione ortus *Canon Frumentarius* Urbis Romæ, conceſſa Alexandrinæ claſſi privilegia, aliaque munificentiæ Imperatoriæ in populum ſpecimina edita, de quibus hîc paſſim. At Veterum *ἄλιμα*, i. *pharmaca, famem eximentia*, ex malva potiſſimùm & aſphodelo conſtitere; uti colligitur ex illo Heſiodi,

Οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ.

Ubi vide Proclum, Tzetzem, Plutarchum *in Sympoſ.* & Athenæum *lib. 2. cap.* 8. adde Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 16. De facultate liberos oppignorandi vendendique, Parentibus urgente fame indultâ, apud politiores quoque gentes, dicemus infrà, ubi de *Paupertate*.

Familia, teſte Feſto, *antea in ingenuis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur Pater & Mater familiæ, poſtea hoc nomine etiam famuli appellari cœperunt.* Sen. *lib. 6. Epiſt.* 67. *Ne illud quidem videtis, quàm omnem invidiam Majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerint, dominum Patremfamiliàs, ſervos familiares appellarunt.* Et certè Juriſconſultos vett. *Familiæ* nomine non hæreditatem univerſam intellexiſſe, ſed eam tantùm, quæ in numero ſervorum conſiſteret, ex Ulpiani hiſce diſcimus *Familiæ appellatione omnes, qui in ſervitio ſunt, continentur, etiam liberi homines, qui ei bonâ fide ſerviunt.* Hinc Hirtius *de Bello Hiſpan. Familiam & libertos convocavit.* Sæpeque occurrit apud Auctores *familia* & *pecunia* junctim poſitâ, ad deſignandas hominis divitias, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1263. ubi de actione *Familiæ erciſcundæ* ex *Lege* XII. *Tabb.* Cæterùm poſtmodum & liberi & uxor & omnes qui ſub unius poteſtate, in eadem domo, *Familiæ* nomine comprehendi cœperunt: Inde ſe extendit ad totam cognationem ſanguinis, imò etiam res hæreditarias, Jac. Oiſelius *in A. Gellium lib. 1. cap.* 9. Sic in variis olim urbibus, notiſſimas familias ab auctoribus ſuis nomina perpetuaſſe, *Homeridas* in Chio, *Eumolpidas* Athenis, *Alevadas* & *Scopadas*, in Theſſalia, *Bacchiadas* Corinthi, *Nebridas* in Coo Inſ. alibi alias, docet Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 864. Tranſlata dein vox eſt, ad gregem tyronum, à Laniſtis in ſcenicas voluptates emptorum: Emebant enim hi ſervos è cataſtâ, quos omni crudelitatis genere exercerent & privatim inſtituerent, ut illi artem gladiatoriam edocti, munera edituris, elocarentur. Tantam autem in hac licitatione adhibuere curam, ne manca aut mutila haberent corpora adoleſcentes hi, ut Medicum quoq; adhiberent, qui vitium, ſi quod lateret, detegeret. De hac *Familia* Sen. *lib. 6. de Benef.* inquit *cap.* 12. *Laniſta familiam ſuam ſumma cum cura adminiſtrat.* Sueton. *in Auguſto c.* 42. *Venalitias & Laniſtarum familias urbe expuliſſet*: & *in Caligula cap.* 26. *Viliſſimos ſenio confectos, gladiatores quoq; pegmares, Patresfamiliarum* (ita enim Laniſtæ dicebantur) *notos, ſed inſignes aliqua debilitate corporis, rabidis feris ſubjiciebat.* Idem *in Domitiano cap.* 10. pro Laniſta *Patremfamilias* uſurpavit. Sectis quoque Philoſophorum *Familiæ* nomen tributum eſſe, docet Cicero 1. *de Legg. valde a Platonis familia diſcreparent.* Hinc Apulejus *lib. 1. de Philoſ.* Heraclitum, Pythagoram, Socratem, *Principes ſuarum familiarum* vocat. Quam vocem primitus Pythagoræis tributam, qui κοινόβιοι habebant in familia Pythagoræ, annotavit Georg. Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib. 7. cap.* 1. Ad quorum imitatio-

nem

nem hodieque *Familiæ amoris* nomine ſeipſos inſignire hæreticos quoſdam, nequiſſimorum & ſpurciſſimorum, Gnoſticorum vett. ac Priſcillianiſtarum, ſectatores, refert Joannes Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XIV. cap.* 2. §. 1. &c. Hinc *Familiares*, quos laureatos olim in publicum exiiſſe, ineunte anno Kalendis viz. Januarii, citeriori ævo, & Martii, priſco, docet C. Paſchalius *Coronarum lib.* 8. *cap.* 8. Indidem *Familiaris pars*, in victimis, item *Familiare fiſſum*, de quo V. ſuprà in voce *Exiſpices*, item ubi de *Jecinore*. Et Veſtimenta *familiaria*, quæ ad veſtiendam familiam parata ſunt; ut ſaga, tunicæ, penulæ, lintea, veſtimenta, ſtragula & ſimilia. Hæc coloribus diſtinguebantur. Unde Seneca *Epiſt.* 95. *Agmina exoletorum per colores nationesq́ diſtincta*: & apud Petronium, *in aditu ipſo ſtabat Oſtiarius praſinatus ceraſino ſuccinctus cingulo*; qui color Trimalcioni in pretio fuit. Imò Lecticarios etiam, Curſores & id genus homines pænularum *familiari* colore, quem hodie *Livream* dicunt, fuiſſe inſignes, docet Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar.* Nec hos ſolùm, verùm etiam, cùm ad captandam ingenii famam ſtulti divites omne genus doctorum familiæ aggregarent, Poëtas, Rhetores, Geometras; fortaſſe etiam Philoſophos ipſos, ne fuſco pulloque tribonio heri oculos læderent, ac veluti *familiam* funeſtarent, coactos eſſe, pallio eos colores adſciſcere, quibus reliquus ſervientium grex eniteſceret, colligitur ex Lucano, qui hoc hominum genus, ut ſolet, falsè ridet, apud eundem *Parte* 2. *lib.* 4. *cap* 18. Addam ſaltem, *Familiares*, apud Recentiores, præcipuè dici, quos Reges ac Principes in familiam ſuam peculiariter aſciſcebant. Sic occurrit, apud Guil. Tyrium *lib.* 21. *cap.* 16. *Georgius Sinaites Imperialis aulæ familiaris*: apud Rob. Hovedenum *Robertus de Turnham familiaris Regis*: extatque *Diploma* Joannæ Reginæ Neapol. A. C. 1344. quâ Petrum de Aquila Minoritam in ſuum Capellanum & *Familiarem* aſſumit. Sed & *Formula* iſtiuſmodi promotionis habetur, in *Monumentis Neapolit. Tom.* III. Waddingi *Hiſtor. Minor. ſubjectis p.* 3. &c. Idem nomen illis eſſe, qui ex familiis Monachorum habebantur, licèt nec ex Monachis, nec ex Converſis eſſent, in *LL.* Alfonſi IX. Regis Caſtell. in *Statutis* Cluniacenſibus S. Petri Venerab. *cap.* 48. alibi, cujuſmodi *Familiarium* crebra mentio, in *Monaſtico* Ciſtercienſi, V. infrà ubi de *Oblatis*. Apud Hug. Falcandum, *Familiares Curiæ* appellantur præcipui Regis Conſiliarii, quibuscum res majoris momenti diſceptabat & dijudicabat: quæ dignitas *Familiaritas* vocatur eidem; item in *Actis* Innocentii III. apud Gobelinum Perſonam in *Coſmodromio æt.* 6. *cap.* 17. &c. apud Car. du Freſne *in Gloſſario*.

Famoſus, apud Jul. Capitolinum *in Pio*, *Sed Repentinus famoſo percuſſus eſt, quòd per concubinam Principis ad præfecturam veniſſet*: abſolutè pro *famoſo libello*, in Repentinum compoſito. Sic Græcis Latina voce Φάμωσον. Incertus Auctor apud Suidam in voce Φάμωσον· Ἀντιοχεῖς δὲ αὐτὸν ᾠδαῖς καὶ ἀναπαίστοις καὶ τοῖς λεγομένοις φαμώσοις: ubi ᾠδὰς vocat cantica in alterius infamiam compoſita, quæ *Pſalteria* dicuntur Paulo JC. *Sent. lib.* 5. *cap.* 4. Gloſſæ Legales: Φάμωσον περὶ ἀτιμώσεως βιβλίον τῶν δηλούντων φλυαρίας &c. Salmaſius *ad Jul. Capitolinum l. c.*

Fanatici, apud Lampridium *in Heliogabalo*, ſunt Galli Cybeles: apud Fredegarium *in Hiſt. Epit. cap.* 65. Gentiles; *Fani* enim voce propriè de Gentilium templis uſos eſſe Chriſtianos, diſcimus ex Ambroſio *Epiſt.* 29. apud Prudentium, Fanorum Sacerdotes, ut interpretatur Iſo Mag. *in Gloſſis*. V. Galfridum Monumeth. *lib.* 2. *cap.* 1. laudatum Car. du Freſne *in Gloſſar.* ut & hic infrà, in voce *Fanum*.

Fandalutes, Saraceni milites cismarini, in *Epiſt.* Arnoldi Arch. Narbon apud Ughellum.

Faneſii, apud Solinum *cap.* 19. *Eſſe & Faneſiorum, quorum aures adeò in effuſam magnitudinem dilatentur, ut viſcerum reliqua illis contegant*, ſub. *inſulæ*: corruptum eſt pro *Panotii*, judice Salmaſio, quem V. *ad eum pag.* 219.

Fania Silva adde: Proxima eſt ſilvæ Teoraciæ, nomenq́; dedit pago cognomini. Utriusq; meminit Alexander III. Pont. in *Literis ſuis*, quarum apud Valeſium mentio: *Quidquid terræ cultæ & incultæ inter duas ſylvas* Faniam *& Teoraciam habetur*; & Ratherii interpolator, quem, ex codice Laubienſi erutum, Andreas Cheſnius ex parte publicavit, *per Urſmarum, in partibus Galliæ, in Fania ſc. & Teoracia, multos converſos fuiſſe, & conſtructas, quæ adhuc ſuperſunt, Eccleſias, memoriæ tradens.* V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Teoracia*.

Fano, ex Germanico *Fahnen*, ſindon vel mappa eſt; item velum ex haſta dependens, in *L.* Alemann. *tit.* 56 § 6. In Communione Rom. idem cum Corporali eſt, uti docent Petrus Abelardus, Auctor *Antiqq. Fuldenſ. lib.* 1. *trad* 39. alii: item candidum linteum, cum quo oblata ſeu hoſtia, uti vocant, à Primo Cantorum offertur, ut eſt apud Durandum *Ration. lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 27. C. du Freſne *Gloſſar.* Dominico Macro, ſubtiliſſimum eſt ſericum velum variegatum, quo utitur Papa, cùm Pontificaliter celebrat, quodq; poſt albam induitur, & circa collum ligatur, ad modum caputii ac ſuprà caput ejus imponitur, uſq; quò planeta induitur, ſuprà quam deinde ad modum mozettæ adaptatur, pallio ſuperpoſito: Itaque pars *Fanonis* inferior infra planetam conditur. Colores autem, quibus variegatur, quatuor eſſe, & quidem eosdem, qui in *Ephod* V. T. erant, addit, V. omnino, ſi viſum eſt, eum, ut & Carolum Fratrem ejus *in Hierolexico*.

Fanum, aliquando cum Templo, Ædeque ſacra idem denotat, & à *fando* dictum eſt. Non quidem, *quòd Pontifices in ſacrando fati ſint finem*, ut Varro vult: ſed quia ibi populus cum Deo, Deusque cum populo *fari* ſoleat. Quidam tamen à *Fauno*, quòd is primus *Fana* condiderit, vocis originem arceſſunt. Hinc *ſiſtere Fana*, vel *effari Templa*, dicebantur, qui, cùm ea voviſſent, & id, propter quod vota erant ſuſcepta, ex animi ſententia ſucceſſiſſet, loca in oppidis futurorum *Fanorum* definierunt, ac conſtituerunt: quod per Augures fieri ſolitum, idem Varro docet. Propriè tamen *Fanum*, ſepulchretum ſeu cœmeterium, vel potiùs aream ſolumque Templi; *Templum* autem, ipſam ædem ſignificaſſe, auctor eſt Hadr. Turnebus *Adverſar. lib.* 3. *cap.* 9. V. quoque Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 1. & ſuprà, *Fanatici*.

Far, Frumenti genus vulgatiſſimum, cum ſiligine & tritico: *Primus antiquis Latio cibus, magno argumento in adoreæ donis*. Plin. *lib.* 18. *cap.* 8. Inter dona enim ampliſſima Imperatorum ac fortium civium fuere antiquitus, *quartarii farris*, (quod *adoreum* dixere Vett.) *aut heminæ, conferente populo*, Id. *lib. eod. cap.* 3. Imò *gloriam ipſam à farris honore adoream appellabant*, *Ibid.* *Far* autem, ut & hordeum, Veteres priùs torrebant, deinde molebant, demum coquebant, unde *far bis toſtum*, apud Ovidium *in Faſtis*, *panis eſt*, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 318. & infrà, ubi de Veterum *Molis*. Sed & *Far*, in Nuptiis, adhibitum eſt, apud Hebræos: Romanos, apud quos inde *Confarreatio*, ſanctiſſimum Nuptiarum genus, nomen accepit; alios. Et licèt ſacra quæ fuere in Confarreatione Paganica, utpote Chriſtianiſmo planè adverſantia, ſub ejusdem initia, etiam apud Paganos, jam à Tiberii Imp. ævo, evanuere, nihilominus *Farris* ipſius uſus aliquis ſolennis, in libis conficiendis, diffringendis, communicandis locis ſaltem in nonnullis ſemper obtinuit. Certè frequentiſſimus apud Anglos eſt & antiquiſſimus fuit liborum admodum grandium in Nuptiis uſus, quæ *Bride-cakes*, i. *Liba Sponſalitia* ſeu *Nuptialia* appellitant, & tum à Sponſis ipſis confecta, tum à propinquis amicisq; ſolenniter muneri nuptiali data ſunt. Similiter in agro Alexandrino, in vico Villæ Fori Nuptias per confarreationem, *libo inter nubentes, & affines atq; cognatos partito*, fieri, refert Lancellotus Gallia in *Conſuet. Alex.* Certè & in Græcorum ritibus, compotatio eſt in Eccleſia Nuptialis, quæ confarreationis vicem ſimiliter præſtare videtur &c. V. Joann. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 25. Porro *farre* coronatos Lares, inter alia, ac tenui ſerto, ſive corollâ, habes apud Juvenalem *Sat.* 9.

O parvi, noſtriq́; Lares, quos thure minuto
Aut farre *& tenui ſoleo exornare coronâ.*

Quo de coronamenti genere, V. C. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 3. & infrà ubi de *Spicea corona*. Plura verò de *Farre*, hic ubi de *Frumento* & *Tritico*, nec non apud Plinium paſſim, è quo locum hunc adnectere volui, ex *lib.* 18. *cap.* 2. *Numa inſtituit Deos fruge colere & molâ ſalsâ ſupplicare, atque — far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. Id uno modo conſecutum, ſtatuendo non eſſe purum ad rem divinam, niſi toſtum. Is & Fornacalia inſtituit farris torrendi ferias, & æquè religioſas terminis agrorum. Hos enim Deos tunc maximè noverant* &c.

Faramanni, in *L.* Burgundionum, *tit.* 54. §. 2. & 3. ubi opponuntur *Romanis*, i. veteribus terræ incolis: quædam videtur fuiſſe inter Burgundos hominum conditio; ſed cujusmodi fuerit, incertum. V. C. du Freſne *Gloſſario*.

Farina, far molitum eſt, Græcè Ἄλευρον; propriè enim *de farre* dicitur. At farina hordeacea, Græcè Ἄλφιτον, Latinis *polenta* appellatur, qua de voce infrà. Heſychius, Ἄλευρα κυρίως τὰ σίτου, ἄλφιτα δὲ τὰ τῆς κριθῆς. V. de illa Plinium *lib.* 18. *cap.* 9. uti de uſu ejus in ſacris, infrà in voce *Mola*; in divinationibus item, quod genus Ἀλευρομαντείαν, & Ἀλφιτομαντείαν dixere Græci, apud Jamblichum. *Mola* certè hinc dicta eruditis, quòd *farre molito* aſpergerentur victimæ. Sed & ex ſimila conſtabant in V. Teſt. ſacrificia ex frugibus, מנחה dicta, cui affundebatur oleum, addebanturque thuris odores, Levitici *cap.* 2. *verſu* 1, 2, 3, qua de re V. Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Parte priore lib. IV. cap.* 11. *num.* 21. & infrà, ubi de *Sacrificiis*. Sed & ex *farina* vel polenta, quæ in vinum addebantur, commixtum fiebat celebre illud potionis genus, quod inter Eleuſiniorum ſacrorum ſymbola Arnobius recenſet, & κυκεὼν Græcis dictum eſt, *adoris potio* Latinis. V. ſuprà in hac voce &c.

Farius Equus, apud Raymundum *de Agilers pag.* 162. *Aſſumtis omnibus pecuniis ſuis Caſaream & Camelam adibant, ut ibi equos* Farios *mercarentur*: Arabicus eſt, generoſus, Arab. *Faras*; unde φάρας apud Achmetem *in Onirocriticis cap.* 233. Ἵππος ὁ φάρας ὁ εὐγενὴς, & *cap.* 152. Φάρας Ἀραβικὸς, apud Nicetam *in Iſaacio lib.* 1. *num.* 2. quâ voce Saracenorum equos venire, Leo ait Imp. *in Tactic. cap.* 18. §. 137. Iidem *Alpharæi* dicti ſunt, cum proſtheſi Arabibus familiari, in *Epiſtola* Joannis IX. Pontif. Rom. ad Adelfonſum R. Gallæciæ, apud Sampirum: item *Maurifci*, in *Epiſt.* Leonis III. Pontif. Rom. *Numidæ & Ægyptii*, apud Gratium in *Cyneget. verſ.* 518. &c. Cujusmodi equos in pretio fuiſſe, diximus ſuprà. A' voce φάρας, Galli equos generoſos, *Auferans* & *Ferrandos*

voca-

vocarunt, ut infrà videbitur: atque hinc emendat C. du Freſne Procopium *Gothic. lib. 1. cap. 18.* ubi Beliſarium exhibet equo generoſiſſimo inſidentem, qui toto fuſcus corpore anteriorem capitis partem ad nares eximio candore inſignem habebat, addens: Οὗτον Ἕλληνες μὲν Φαλιὸν. Βάρβαροι δὲ Φάλαν καλοῦσι, cùm priùs legeretur, Βαλαν. V. eum *in Gloſſario*, ut & *Notis ad Alexiadem pag.* 408. & 409.

Farneſius Alexander, adde: Auctor gentis Paulus III. Papa, ſatis conceſſit A. C. 1549. Pater Petri Aloyſii, qui patris beneficio primùm Camertini, dein Parmæ & Placentiæ Dux, defunctus A. C. 1547. ex Hieronyma Urſina, genuit Octavium, qui obiit A. C. 1586. Hoc & Margaretâ Auſtriacâ (filiâ Caroli V. Imp. ex Margareta Vangeſthia nobili Flandra) genitus Alexander, de quo dictum, ex Maria Infant. Portugalliæ (filiâ Edoardi Inf. Emanuele R. geniti) ſuſcepit Rainutium I. defunctum A. C. 1622. Cui ſucceſſit, ex Margareta Aldobrandina, filius Edoardus, qui obiit A. C. 1646. Pater, ex Margareta Medicea (filiâ Coſmi II. Medicei, M. Ducis) Rainutii II. qui Iſabellam Eſteniem, filiam Franciſci Mutinæ Ducis, A. C. 1656. extincti, duxit. Spenerus ubi ſuprà *Part III. p.* 19.

Farrago, Hebr. בליל, Jobi c. 6. *verſ.* 5. *An mugiet bos ad farraginem ſuam?* Et Eſaiæ *cap* 10. *verſ.* 24. *Et boves & aſelli colentes terram*, farraginem *ſubacidam comedent, quæ ventilata fuerit vanno & ventilabro.* A' בלל, quod in genere *miſcere* eſt, & in ſpecie *miſcere diverſas fruges, aut fœnum & paleam cum frugibus*, in pecorum aut jumentorum pabulum. Sic Judic. *cap.* 19. *verſu* 21. *Et miſcuit aſinis ejus*, ſupple *farraginem in pabulum.* Ad quæ verba notat Kimchi, בליל ſic appellari, *quia miſcent ad bruti pabulum hordeum cum ſpina vulpis* (id eſt, avenâ) *aut unum eorum cum palea.* Sed & Græci habent in Eſaia, Φάγονται ἄχυρα ἀναπεποιημένα ἐν κριθῇ λελικμημένῃ, *Comedent paleas commixtas hordeo ventilato.* Atque hoc *Farrago* eſt. Eam verò *ſubacidam* vocat Eſaias, quâ viz. jumentorum faſtidienti ſtomacho ſubvenitur: cui *dulce pabulum* opponunt Arabes, hoc camelo, *tanquam panem ejus, illud verò pro bellariis* eſſe, dicentes, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 7. V. quoque eum *lib. eod. cap.* 31. ubi de *Boum pabulo & ſaginatione.* Plinium verò in tritici genere *farraginem* ponentem, V. *lib.* 18. *cap.* 5. & Dalechampium *Not. ad l.*

Farrata, apud Æl. Spartianum *in Antonino Geta*, genus edulii eſt, fortè placenta ex *farre* vel *farre*, conſperſa: quo modo & *Farreum*, libi genus eſt ex farre, apud Feſtum. Sed & *pultis farratæ* alicubi mentio eſt. Apud Juvenalem,

Ponebant igitur Tuſco farrata *catino*
Omnia tunc, quibus invideas, ſi lividulus ſis:

veteri Inter reti eſt, ex *farre* cibus, qui primus antiquorum fuit. Salmaſius *ad Spartianum.*

Fartores, Feſto dicuntur, qui aliàs *Nomenclatores* dicti, ſalutatorum nomina Candidatis ſeu Petitoribus in aurem clam infarciebant. Cùm enim his inprimis elaborandum eſſet, ut ſingulos cives noſſent, eorumq; nomina tenerent, hoc autem in tanta populi multitudine & tantis vitæ occupationibus fieri vix poſſet, Miniſtrum inſtituerunt, qui Candidatis nomina omnium civium ut quisq; occurrebat, ſuggereret, eumq; *Nomenclatorem* vocarunt. Cicero *pro Muræna*, *Monitorem*, Feſtus verò, ut dictum *Fartorem* dixit. V. Jo. Roſin. *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 9. Ab eodem themate *Fartum*, ſive *Ferctum*, genus libi erat, quod multis variisque rebus intus farciebatur. Nam Veteres, ut Cato ſcribit, ſtruem farris, tritici, hordei, fabæ, ſeminis rapicii, thure ac vino additis, ante meſſem parabant in porcæ præcidaneæ immolatione, Janoque & Jovi ac Junoni ſacrificabant. Verrio *Fertum*, à *ferendo*, quòd ad ſacrum ferretur. Ita Turneb. *Adverſ. lib.* 14. *c.* 18 *Ferctum* & *Firctum* Salmaſio *bonum* dicitur, ab eodemq; fonte ait ita libum appellari, quòd bonum eſſet, Χρηστόν. Hinc πάγχρηστα quoq; illa dicta. Ejus meminit A. Gellius *lib.* 10. *c.* 15. *Neq; apud ejus* (Flaminis Dialis) *fulcrum capſulam eſſe cum ſtrue atq; ferto oportet.* In antiq. inſcriptione legitur, *Porcam & agnam ſtruibus & fertis.* Qui liba hæc ad ſacra ferebant, quia id non fiebat ſine ſtrue, altero libi genere, compoſitâ voce *Struferctarii* nuncupati ſunt. Unde verba illa Gellii *cap. ſupra laudato*: *Dialis cotidie feſtatus eſt*, H. Stephanus *fertatus*, id eſt, fertis inſtructus: Jac. Oiſelius verò *Fertarius*, tanquam ferta ferens, legit.

Fas ſit mihi, apud Papinium Statium *lib.* 3. *Sylv.* 1. *verſ.* 15.

Dicere quæ magni fas ſit mihi ſidera *ponti*:

formula eſt, ſeu præfatio, quâ Veteres excipiebant invidiam. V. In pari re Rutilium *Itiner. lib.* 1. & Ovidium, atq; ad illum Caſp. Barthium *lib.* 1. *verſ.* 175. plura verò de more *Invidiam deprecandi* Vett. Infrà paſſim.

Faſces, apud Romanos, majorum Magiſtratuum erant inſignia, quæ ipſis curuli ſellâ vectis, à lictoribus præferebantur, Freinshemius *in Flor lib.* 1. *c.* 5 Erant autem faſciculi virgarum: quibus erat obligata ſecuris, ita ut ferrum in ſummo extaret Cujus rei cauſas Plut. *in Problem.* oſtendit, inquiens: *Vel indicium id fuiſſe, iram Magiſtratus non debere eſſe in proclivi & ſolutam: vel propterea ſic inſtitutum, ut ſolutio faſcium, quæ paulatim fit, moram aliquam iræ injiceret & cunctationem fuiſſeq; nonnunquam, ut ſententia de ſupplicio exigendo mutaretur. Virgas verò & ſecures ſimul ipſis eſſe prælatas, ut cùm vitiorum alia ſanabilia ſint, alia inſanabilia, virgis corrigerentur, quæ emendari poſſent: ſecuribus immedicabilia amputarentur* &c. Horum originem ad Tarquinium Priſcum refert Florus *loco prædicto*, cùm ait: *Duodecim namq; Tuſciæ populos frequentibus armis ſubegit. Inde* Faſces, *trabeæ, curules, annuli, phaleræ, paludamenta, prætexta* &c. A' quo tempore lictoribus 12. cum totidem faſcibus per reliquam vitam uſus eſt; teſte Dionyſio *lib.* 3. *cap.* 84. Quò & Silius alludit *lib.* 4. *verſu* 84.

Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces.

Alii Romulum *Faſcium* auctorem apud Rom. primum, ab Hetruſcis hoc dignitatis inſigne mutuatum eſſe, & numerum eorum lictorumq; vel è numero avium, quæ ipſi augurio regnum portenderant, vel à duodecim Hetruriæ populis, quorum ſinguli communibus ſuffragiis creato Regi ſingulos lictores dederint, ſumtiſſe contendunt. Certè eorum inventum Vetuloniæ Hetruriæ urbi adſcribit Silius, unde Romam traducti ſunt. Fuiſſe autem bacillos ex ulmo, teſtis eſt Plautus. Plinius tamen betulam *arborem terribilem* ait *Magiſtratuum virgis.* Hos ante Magiſtratum in humeris ferebant lictores: ſed & præter eos manu virgam geſtabant, & ad ſubmovendum, & ad januam tangendam, quoties Magiſtratus ſuam aut alienam domum intraturus erat. In triumpho laurus in *Faſcibus*; ac laureæ virgæ in manibus militum & triumphantis: poſterioribus tamen temporibus lauro perpetuâ *Faſces* donatos eſſe ſcribit Lipſius. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap* 3. Regibus exactis poteſtateque ſuprema duobus commiſsâ Conſulibus, itaq; ad anni ſolùm ſpatium, inſignia hæc dignitatis penès illos manſere. Unde *alterum è Conſulibus* (Tarquinium nempe Collatinum) *faſcibus abrogatis urbe dimiſſum eſſe*, memorat Florus ſuprà memoratus *lib* 1. *c.* 9. Cui ſubſtitutus Valerius Publicola *faſces populo pro concione ſubmiſit*, apud Eund. *paulo pòſt*, & apud Plut. ubi ait, αὐτὰς δὲ τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριὼν, ὑφῆκε τῷ δήμῳ καὶ κατέκλινε. *Faſces ipſos in concionem progreſſus populo ſubmiſit inclinavitq;*: profeſſus hâc ceremoniâ, ſeſe populi Majeſtatem agnoſcere honoresq; ſuos in ejus arbitrio eſſe. Secures etiam idem, ut omnem populo metum terroremq; adimeret, à faſcibus ſuſtulit teſte eodem Plut. De Prætorum, quibus duo lictores, ſecundùm Cenſorinum *de Die natal.*: ſex verò ſecundùm Polybium & Plutarchum erant conceſſi, faſcibus, iterum Florus agit *lib.* 3. *cap.* 20 *Capta*, inquiens, *de Prætoribus inſignia & faſces ad Ducem* (Spartacum) *detulere.* Poſtquam Decemviri legibus ſcribendis Conſulari poteſtate creati ſunt, penès unum illorum *Faſces* itidem erant & reliqua Conſularis poteſtatis inſignia; reliquis, quibus ſinguli accenſi apparebant, non multùm à privatis differentibus: Donec ad tyrannidem aſpirantes, ſinguli cum ſingulis inſignibus regiis prodiere, prælatis cuique duodecim *Faſcibus* ac ſecuribus, quod antea antiquatum fuerat, ſicque effecere, ut poteſtas, tertio anno poſtquam primùm in Remp. fuiſſet introducta, funditus tolleretur, accedente cæde Siccii & judicio Virginiæ. V. præfatum Roſinum *lib.* 7. *cap.* 19. Hinc vulgatæ phraſes, *Faſces abrogare*, *Faſces ſubmittere* &c. Conſul. quoque, plura ſi voles, Cœl. Rhodiginum *lib.* 12. *cap.* 7. Thom. Godwynum *Anthologiæ Rom. lib.* 3. *Sect.* 2. *cap.* 2. & Car. Paſchalium *in Coronarum libris*, ubi de lauro, Alios.

Faſcia, ex Græco Βάσκια, ut videre eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 183. non modò in veſtitu, ſed etiam in ornatu numeratur, Martiano Capellæ *lib.* 2 *de Nupt. At cingulum, quo pectus annecteret, ſibi prudens mater exolvit, & ne Philologia ipſius Phroneſis careret ornatibus, ejus pectori, quo veriùs cometetur, apponit.* Antiquitas vel ex Sacris patet, nam Hierem: *c.* 2. *verſu* 32. (licèt Caſtalio non *faſcias* ibi, ſed *lemniſcos* verterit) legitur, & Eſaiæ *cap.* 3. *verſu* 25. exponitur ab Aquila, *cingulum*: minus rectè, cùm cingulum ilia lateravé ſuccingeret. *Faſcia* verò, vel caput vel papillas, vel crura, vel denique pedes obvinxerit: vel totum quoque corpus involverit. *Faſcia* fronti applicata ſeu Diadema, ſupremi in humanis rebus faſtigii inſigne, apud Perſas tiaram cumulavit, ut ex Xenoph. *lib* 8. *Cyropæd.* patet, ubi Cyrum deſcribit in publicum prodeuntem, *habentemq; diadema circa tiaram*: quod ipſum tradit Dio Pruſæus *Orat.* 14 Conſtabat autem illa ex cœruleo & albo interſtinctis, teſte Curtio *lib.* 3. quo diademate ſimiliter Reginas uſas fuiſſe, monſtrat Bayfius *de re Veſtiar. cap.* 20. & Plut. *in Lucullo*, ubi de Monima: Multiplicabatur ea pro numero regnorum, 2. Maccab. *cap.* 2. ſicque tiaræ apud eosdem apponebatur. Inter alias verò gentes *Faſcia* hæc regalis, nudum caput cingebat, & pro *inſigni regio* uſurpabatur, ut loquitur Tacitus *Annal. lib.* 2. & Virgilius *Æn. lib.* 11. agens de rege Tyrrheno; ac Silius *lib.* 16. ubi de Syphace, qui diadema Africanis Regibus album fuiſſe docet: quale Julio quoque tribuit Suetonius *cap.* 79: unde *alba faſcia* vocatur à Luciano *in Navigio.* Hodiernum quoque capitis tegmen, quod *Turbantem* appellant Turcæ, Græci recentiores Φασκιώλιον, quaſi *Faſciam complicatam*, vocant: coloris id albi Turcis, viridis Tartaris, rubri Perſis; quamvis & hodie Tartari *circa biretum ſuum pretioſæ pellis faſciam ad duorum aut trium digitorum latitudinem gerant; quantum verò bireti ſupra faſciam eminet, tantundem rubra byſſus undiq; ſparſa tegat*, Mart. Martinius *de bello Tartar.* Pectus Puellarum atq; matronarum *Faſciis* tegi, ex Scriptura S. dilucet: *Numquid oblviſcetur virgo ornamenti ſui, & ſponſa faſciæ pectoralis?* nec Iſidorus id ignoravit *Orig. lib.* 20. *cap.* 32. ſic enim, quò graciliores eſſent, ſuccingebantur. Terentius *in Eunucho Act.* 3. *Sect.* 3:

Demiſſis humeris eſſe, vincto pectore, ut
Graciles ſient.

Quæ faſcia Græcis στρόφιον dicta eſt, teſte Jul. Polluce. Turpilius *in Philopatre, Me miſeram, quòd inter vias epiſtola excidit mihi infelix inter tuniculam & ſtrophium collocata.* In cruribus antiquitus nullæ erant, ſtante enim florenteq; Rep. iis nudis incedebant, quippe quæ non niſi togâ demiſsâ tegerentur. Et Quintilianus, ſuâ quoq; ætate, *Faſcias crurales* non conſueviſſe deferri, niſi propter morbi neceſſitatem, teſtatur *lib.* 11. *c.* 3. Multi quoq; Romanorum ac Græcorum diſcalceati incedebant. Quibus Hebræi præiverunt, unde vetuſtiſſimæ picturæ Apoſtolos nudis cruribus exhibent. Ut de aliis gentibus taceam. Verùm obtinuit uſus paulatim, ut omnes faſciis crura integerent, fœminæ inprimis: quod Cicero verbis his, quæ à Nonio Marcello referuntur, Clodium ut mulierarium inſectatus, docet: *Tu*, ait, *cùm vincirentur pedes faſciis, cùm calanticam capiti accommodares*: Erant autem illæ purpureæ. Sed & viris illæ in uſu: Pompejo, tibiales ferenti *Faſcias* (quas ex panno fuiſſe indicat Val. Max. *lib.* 6. *c.* 2. præter morem aliorum civium) id vitio datum inprimis, quòd eas candidas geſtaret. Unde ad illum Favonius, *Non refert*, inquit, *quâ parte corporis ſit diadema*: vocans ſic eum in ſuſpicionem affectati regni. Nempe in Pompejo inſolentiam rei color augebat: quia *Faſcias cretatas* gerebat, ut Cicero loquitur, hoc eſt, candidâ cretâ dealbatas, qui color in faſciis regius erat. Sic de Alexandro Severo apud Æl. Lampridium, *faſciis ſemper uſum fuiſſe* legimus. Imò *leg.* 25. §. 4. *ff. de aur. vel arg. leg.* inter neceſſaria indumenta crurales faſcias numerari, videmus. In pedibus quoque *Faſcias* geſtatas fuiſſe, docet Plin. *lib.* 8. *cap.* 57. cùm mures Carboni *Faſcias, quibus in calceis utebatur*, arroſiſſe narrat. Et hæ erant *Pedules faſciæ*, quarum mentio *l.* 27. *in fin. ff. de aur. vel arg. leg.* Pedum tegmina, quæ tamen uſum calceamentorum non præſtabant. Unde veſti cedere eas, quòd partem corporis veſtiant, adſerit Ulpian. in *d. l.* 25. §. 4. *ff. de aur. vel arg. leg.* V. Balduinum *de Calceo.* Uti porrò pedes & crura, ſic & tibias ac femora Vett. faſciis involvebant, Græci Romaniq;, Hebræi quoq;, quod iſtis braccarum vicem, quibus barbaræ gentes tum uſæ, præbuit, uti ſuprà diximus, ubi de *Cruralibus Faſciis*. Non enim priùs braccis aſſueſcere Romani cœpere, quàm poſt Auguſti tempora, cùm illi bella gererent cum Germanis, aliisq; Septentrionalibus populis, aut limites Imperii in illis oris tuerentur: Sed neq; tum vulgo notus illarum uſus. Unde quòd Alienus Cæcina legatus Germaniæ ſuper. *braccas tegmen barbarum indutus, togatos alloqueretur*, ſuperbiæ datum eſt, apud Tacitum *Hiſtor. lib.* 2. Poſtquam verò frequentari cœperunt, femoralium tibialiumq; notio immutata eſt, tranſiitq; à veteri *faſciarum* ad eam, quæ hodieque obtinet. V. Caſaubonum ad *Auguſtum Suetonii c.* 82. Totum tandem corpus involvebant, hominis tum primùm nati, tum iterum denati. Poſtquam enim lotus infans & cunis imponendus erat, inter alia involucra, *Faſcias* habebat, ſæpius laneas varii coloris, (Magnates albas vel purpureas ſibi ſelegerunt) quibus totus circumducebatur. Earum mentio Lucæ *c.* 2. *verſ.* 7. ubi de Maria, matre Servatoris: Ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, *Faſciis involvit eum*: & apud Terentium *in Andria*,

—— —— *Verùm vidi Cantharum*
Suffarcinatum.

Ubi quidam *Suffaſciatum* legunt: eò quòd Matres expoſituræ infantes, illos τοῖς σπαργάνοις, *faſciis*, circumvolutos in fictili vaſe, quod *Cantharum* Poëtæ vocant, recondidere. Earundem in defunctis poſtea iterum uſus fuit: Linteo enim involvi cadaver, illudq; *Faſciis ſepulchralibus*, à capite ad calcem, circumligari ſolebat, ſudario, quo caput tegebatur, ad collum colligato, ut figuram rei exhibet Solerius *tr. de Pileo.* Hinc Lazarus, à Chriſto excitatus è mortuis, *prodiiſſe dicitur* δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, *pedes & manus vinctus faſciis*, Joh. c. 11. v. 44. Et Apulejus *Metam. lib.* 10. *Feralibus*, inquit, *amiculis obſtrictus.* His color apud Græcos albus, ater apud Latinos fuiſſe videtur &c. V. Bartholin. *de Puerperio vett.* Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 5. *c.* 21. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. Laurentium JC. *Notis in Phædrum lib.* 5. *fab.* 7. *in verſ.*

Princeps ligato crure, niveâ faſciâ &c.

de *Faſciis* inprimis *Regalibus*, h. e. diadematis, quæ latæ; & *Sacerdotalibus*, quæ tortiles hincque Græcis στρόφια propriè dicebantur, Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 371. Nec omittendum, quòd *faſciæ* etiam dictæ inſtitæ purpuræ vel conchylii, quæ aſſui veſtibus è panno ſolebant. Quo ſenſu capit locum Suetonii *Caligulâ cap.* 17. *Poſteriore epulo, forenſia — viris, pueris ac fœminis* faſcias *purpuræ ac conchylii diſtribuit*, Caſaubonus, quem vide. Plura verò hanc in rem hic paſſim: de *Faſciis* autem capitis, quarum in vett. Chirurgorum libris mentio, infrà voce *Thais*. Hinc *Faſciola* diminutiv. quod vide, ut & infrà in vocibus *Inſtita, Tænia* &c. Medio ævo, *Faſcia*, in Impp. aut Cæſarum nummis Conſularibus, in quibus viz. Conſulari habitu effinguntur, quique iis Coſſ. cuſi ſunt, ut & Diptychis, occurrit. Nempe latior collum ambiens tunicis palmatis & togis pictis ſuperfunditur, cujus pars dextera ſtrictior, à dextro humero rectà circa pectus ultra genua deſcendit ipſumque humerum ac brachium dextrum circumvolvens, ſiniſtrum humerum amplectitur, explicans, ſeſe, latiorque ſenſim effecta ac circa dorſum delapſa, rurſum à dextero latere per umbilicum tranſverſim agitur & imam ſiniſtri brachii partem, quâ manui illud conjungitur, involvit, reliquâ ſui parte retro pendulâ: Atque ita quidem in *Diptychis*, Leodienſi & Bituric. Alexandro Wilthemio deſcriptis; quæ in Compendienſi, apud Sirmondum *ad Sidonium*, & in numiſmatibus, decuſſata tantùm ad pectus cernitur, fortè quòd reliqua & inferior corporis pars deſit. Eam latum clavum eſſe Vett. nonnulli cenſent, qui trabeis aliiſque veſtibus attexebatur: & certè *Faſcia* iſtiusmodi *Conſularis*, quæ, ad collum convoluta, à cervice ad pectus deſcendebat, colobii referens ſpeciem, graphicè deſcribitur Acroni *ad illud Horat. Prætextam & latum clavum*: cùm ait: *latum clavum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur Senatorum. Græci τὸ κολόβιον vocant. Uſum ejus hodie retinent Principes, injicientes veſti à cervice ad pectus indumentum ex purpura vel pellibus pretioſis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum.* Ubi κολόβιον vocat, non quòd *faſcia* ejusmodi eſſet tunica contexta abſque manicis, uti Diaconorum fuit: ſed quòd clavus olim veſti adtextus, deinde ab ea avulſus, ita ad collum & humeros, circumvolveretur, & ad pectus deflueret, ut colobii revera ſpeciem præberet &c. Dubitat tamen du Freſne, annon hæc *Faſcia* ſit potiùs illud in habitu Conſulari, quod Scriptoribus inferioris ævi *Subarmalis* nomine inſignitur: item, quod *Lorum Conſulare* dicebant? V. eum *Diſſertat. de inferioris ævi Numiſm. num.* 4. & *ſeqq.*

Faſciculus Hyſſopi, Hebr. אגדת אזוב, quâ aſpergantur ædium poſtes & ſuperliminaria, in Agni ſanguine tingi jubetur, Exod. *cap.* 12. *verſ.* 22. Sic Levitici *cap.* 14. *verſu* 6, 9. ex cedro, coccino & hyſſopo *faſciculus* ſeu aſpergillum fieri mandatur, quo in aquam & immolati paſſeris ſanguinem immerſo leproſi aſpergendi erant ſepties, & domus etiam leprâ infecta purganda. Neque aliter aſpergebantur aquis ſeparationis homines, tentoria, vaſa & quidquid aliud cadaveris contactu fuerat pollutum, Numer. *cap.* 19. *verſu* 6, 18. Cujusmodi *faſciculum* ſic deſcribit Maimonides *de Vaccâ rufa*, *cap.* 2. *ſect.* 1. *Sumit vir mundus tres hyſſopi caules, quos in* faſciculum *unum compingit, & ſinguli rami ſpicas habent, quarum apicem immergit in aquam ſeparationis, quæ eſt in vaſe.* V. infrà ubi de *Hyſſopo* & *Majorana*. Myrrhæ *faſciculus*, principibus fœminis in Oriente olim, inter ubera, deferri ſolitus, occurrit Cantici *cap.* 1. *verſu* 13. *Eſt amicus meus mihi, ut faſciculus myrrhinus, inter ubera mea pernoctans.* De aliis rebus in *faſciculum* colligi colligarique ſolitis, V. hic, in voce *Decas, Decimæ, Synthesis* &c. Addam ſaltem *Epigramma* 38. *lib.* 14. Martialis, cujus lemma, *Faſces calamorum*,

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus,
Texantur reliquâ tecta palude tibi.

ad quod V. Screvelium *Not.*

Faſcinus, adde: Hujus idolum ſub curru, eo loco, cui Imperator triumphans inſidebat, ſuſpenſum fuiſſe, indicat Plinius *lib.* 28. *cap.* 4. *Deus Faſcinus Imperatorum quoque, non ſolùm infantium cuſtos, currus triumphantium, ſub his pendens, defendit, Medicus invidiæ, jubetq; eosdem reſpicere.* Quò reſpicere videtur Tertullianus *in Apologet. Hominem ſe eſſe etiam triumphans Imperator in illo ſublimiſſimo curru admonetur. Suggeritur enim à tergo: Reſpice poſt te, hominem memento te.* Certè enim *Faſcino* vires quasdam ineſſe credebant, ad magna quæque turbanda, Heliodor. *Æthiop. lib.* 3. hancque vim vel oculis vel verbis attribuebant. Unde Plutarch. ὀφθαλμὸν βάσκανον, *oculum faſcinantem* vocat: & de lingua Virg. *Eclogâ* 3.

Aut ſi ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Quod de infantibus ait Plin. *loco præfato*, exequitur prolixè Thomas Bartholinus *lib. de Puerperio veterum*, ubi pueris ſive ante luſtrationem ſive pòſt Caprimulgum inſidiari & Lilith, item ſagas & ſtriges variis faſcinis, docet, quæ vel allio vel alyſſo vel re turpi in collo ex annulo appenſa ſuperſtitioſum vulgus abigi credat. Res illa turpis Priapus fuit, ita enim Varro *lib.* 6. *Faſcinus erat res turpicula è collo pueris appenſa*: proin ut aſpectum effaſcinantium ab oculis puerorum abducerent, ſuſpendebant ipſis è collo Mutinum Deum. Sic enim Cario ad mœchum, cui ſe virilia exſecturum minitatur, apud Plautum *Mil. Act.* 3. *Sc.* 1.

Quaſi puero in collo pendeant crepundia.

Ejus figuram ex ære, è Muſæo Parentis, exhibet Caſpar. Bartholinus *Comment. in libr. præfat. de Puerp.* ut & alias hujus amuleti ſpecies, ex lapide Lazuli, corallio & cryſtallo, quæ apud Pignorium in *Menſa Iſiaca*. Nec omittendum, quòd *Faſcinum Deum inter ſacra Romana à Veſtalibus cultum*, Plinius narrat *loco ſuprà laudato*: Unde turpitudo illorum ſacrorum facilè intelligitur. Plura V. apud Hadr. Turnebum *Adverſariorum lib.* 9. *cap.* 28. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 10. & Heraldum *ad Martialem lib.* 6. *Epigr.* 29.

Faſciola, crebrò occurrit in *Regulis* Monaſticis, cùm agunt de Monachorum veſtibus, ubi maximè itinerantium fuiſſe, obſervat du Freſne. Hinc Lanfrancus *in Decretis* pro Ord. S. Benedicti *cap.* 7. ait, ad Camerarium pertinere, ut procuret *fratribus in iter profecturis cappas*, faſciolas, *calcaria*. Et *cap.* 14. Monachum *faſciolatum aut cinctum, ſive cum cappa*, in clauſtrum introire vetat, cùm

hæc

hæc itinerantium ſint. *Regula* Magiſtri *cap.* 81. ſtatuit, ut Monachi habeant in hieme, *pallium ſtamineum, braccas laneas & faſciolas, aut pedules*: vultque, ut *faſciolæ laneæ* non ſint, ſed *lineæ, ut aliquid diſtet à Clerico Monachus.* Porro Conventus Aquiſgran. A. C. 817. *c.* 22. *faſciolas* duas Monachis concedit & duas alias, *quibus neceſſe eſt itineris causâ.* Tandem iis interdictæ ſunt in Conc. Cloveshovenſi A. C. 747. *c.* 38. *Nec imitentur ſeculares in veſtitu crurium per faſciolas* &c. E' quibus ultimis verbis, quod genus veſtis fuerint hæ *Faſciolæ*, liquet. Nempe & Ciceroni *lib. de Aruſpic. reſp. Faſciolæ* ſunt, quæ Ulpiano *L. Argum. ſunt, D. de auro & arg. leg. faſciæ crurales*, Gallis *Jarretieres* dicuntur. Eginhardus *in Carolo M Faſciolis crura & pedes calceamentis conſtringebat.* Monachus Sangall. *lib.* 1. *cap.* 36. *Faſciolæ crurales vermiculatæ* &c. Atque hinc nota Gallorum vox *Feſſe*, ſeu, ut vulgò dicunt, *Face* vel *Faſce*, in armorum inſignibus, Car. du Freſne *Gloſſar.* At *Faſciolum*, apud Odoricum de Forojulio *in Peregrin. ſua num.* 4. *Portant autem* (Chaldææ incolæ) *ſuper capita ſua* faſciola *aurea de perlis pretioſis*: operimentum capitis eſt, φακιόλιον Ducæ *cap.* 37. ubi de Turcis, qui iſtiusmodi tegmina nunc *Tulipantos* ſeu *Turbantes* vocant. Hinc Leunclavius teſtatur *in Pandectis Turc. num.* 240. Græcos etiamnum ſic appellare Turcicos *Tulipantes*, quòd ex faſciis ſeu *faſciolis* convolutis & complicatis conficiantur, quod etiam Achmes innuit, *c.* 226. Φακιόλια v. Saracenis etiam tribuit auctor *Vitæ S* Nili Jun. *p.* 56. Quo modo Iſmaelitarum *capita vittata* dixit Hieronymus in *Vita* Malchi: qui *faſciolas* quoque idem veſtis genus videtur appellaſſe *Epiſt.* 2. *de Vita Cleric.* Aliter vocem φακιόλιον explicant *Gloſſæ* Baſilic. & *Lexicon* Gr. MS. apud du Freſne, nempe ζωνάριον ſeu *Semicinctium*; item *crumenam* ſeu *marſupium*, V. eum in *Gloſſario*, & ſupra ubi de *Faſciis*.

Faſelares, apud Æl. Lampridium *in Antonino Heliogabalo, Barbas ſane mullorum tantas jubebat exhiberi, ut pro abſentiis, apiaſtris & faſelaribus & fænograco exhiberet plenis ſabatariis & diſcis*: ſunt *faſeli*, & ſubint. *ſiliquæ*; ſeu *faſelaria*, ſubint. *grana*. Sumebantur ea cum garo aut aceto, ut & fœnum Græcum. Galenus *lib.* 1. περὶ τροφ. δυνάμ. Περὶ φασήλων καὶ ὤχρων. καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα, καθάπερ καὶ τὸν πίσον ὕδατι προδιαβρέχοντες οἱ ἄνθρωποι μέχρι τοῦ φύσαι ῥίζαν ἐσθίουσι πρὸ τῆς ἄλλης τροφῆς ὑπαγωγῆς ἕνεκα γαστρὸς, ἐναποβάπτοντες γάρῳ. Et paulo pòſt: Καὶ ἕνα νεανίσκον οἶδα κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰατρικὴν τέχνην ἐξασκοῦντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅ ἔφη χρώμενον ἔτεσι τέτταρσι μόνοις τούτοις, ἄλλοις λέγω καὶ φασήλοις καὶ ὤχροις καὶ θέρμοις. V. Salmaſium *ad Lampridium l. cit.*

Faſiana Avis, rara in conviviis vett. Impp. Alexander Severus, *Calendis Januariis & Hilariis Matris Deûm, & Ludis Apollinaribus & Jovis epulo & Saturnalibus & hujusmodi feſtis diebus* ſolùm *faſianum*: *aliquando duos, additis gallinaceis duobus*, poſuiſſe legitur apud Lamprid. Tacitus Imp. *non niſi ſuo & ſuorum natali & diebus feſtiviſſimis*, apud Vopiſcum. Pertinax Imp. *nunquam privato convivio comedit, aut miſit alicui*, apud Capitolin. Ita ſobriis Principibus ultimus finis *faſianus* erat. Julianus planè abſtinuit, qui, teſte Marcellino, *phaſianum & vulvam & ſumen exigi vetuit & inferri munificiis.* Contrà Heliogabalus, *habuit conſuetudinem, ut unâ die non niſi de* faſianis *tantùm ederet, omnesq; miſſus ſolâ faſianorum carne ſterneret.* Imò *pſittacis atq;* faſianis *icones pavis & alia animalia*, apud Æl. Lampridium &c. V. infrà *Phaſianus*.

Faſti Dies, quaſi φασὶ, à φάσκω, quod à φάω, *dico*, appellati, dicebantur Romanis, in quibus jus fari licebat; quibus proin *Nefaſti* oppoſiti. Ovidius,

Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur,
Faſtus erit, per quem lege licebit agi.

Verba ſunt: *Do* actionem, *Dico* jus, *Addico* aliquid. Eorum tria facit genera Paulus Manutius: Primum eorum; quibus fari ſemper & licebat & ſolebat. Atque hi propriè erant *Faſti* & toti propriè, quòd per eos, niſi cùm aliquis caſus extra ordinem interveniret, nunquam Prætor jus non dicebat: toti, quòd fari omnibus horis licebat; talium erant in anno dies 38. Alterum eorum, qui & ipſi propriè *Faſti* erant, ſed non toti: hoc eſt, quibus quidem fari licebat, ſed non omnibus horis: quales ſunt, qui in Kalendario Rom. notantur his literis, EN. N.P. F P.Q. REX. C.Q. S T. D. ubi EN. *Endoterciſos* vel *intercifos* denotat. N. P. Nefaſtos primò, i. quibus quidem horis matutinis jus dicere non licebat, poſtmeridianis autem conceſſum erat: His contrarii erant F. P. *Faſti primò*. Q. REX. C. ſignificat, *Quando Rex Comitiavit.* Q. ST. D. *Quando ſtercus deſertur*, Hi autem erant omnes 65. Tertium genus Comitiales fuere, qui caſu tantùm, non autem propriè *Faſti* erant: quia cùm Comitia non haberentur, tum fari ſolùm Prætor ſolebat. Hi modò toti erant Faſti, cùm nulla ſcilicet Comitia haberentur, modò ex parte, cùm haberentur illa quidem, ſed minimè per totum diem. Atque hi numero erant 184. qui reliquis duobus generibus additi 287. numerum efficiunt. Reliqui, præter hos omnes, Nefaſti erant. Primum autem *Faſtorum* genus, notatur in Kal. lit F. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 3. Sed & *Faſti* ſunt libri, in quibus τὰ φαῦλα notabantur. *Faſtorum libri, in quibus totius anni ſit deſcriptio*, Feſtus: ſeu, in quibus Reges vel Conſules ſcribuntur. Hos à *Faſcibus* dici, vult Iſidorus. Feſtus autem modò memoratus à diebus feſtis vult nominatos; non quia *feſti*, id eſt, Diis ſint dicati, ſed cùm dies faſtos nefaſtosque contineant, decuit à candidioribus & melioribus diebus nominari; unde à Feſto *faſti* dicuntur, nefaſtorum comparatione, Fungerus. V. Joſ. Scaliger. *Caſtig in Feſtum.* Eſt & nomen libri, à Naſone compoſiti: qui cùm duodecuplex eſſet, ut ipſe Faſtographus Poëta ait *in Triſtibus*.

Sex ego Faſtorum ſcripſi, totidemq; libellos.

Dimidia eorum pars periit. Argumentum operis ipſe his verſibus enarrat: *ad Aug.*

Sacra recognoſces Annalibus eruta priſcis,
Et quo ſit merito quæq; notata dies.
Invenies illic & feſta domeſtica vobis,
Sæpe tibi pater eſt, ſæpe legendus avus.
Quæq; ferunt illi pictos ſignantia faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.

In quibus per *Annales priſcos*, illos indigitat, qui dicebantur & *Pontificalium libri* & *Indigitamenta* & *Commentaria Pontificum.* His enim eam curam impoſitam eſſe, ut res geſtas in tabulas referrent, docet Cicero *de Oratore*: *Erat initio Hiſtoria nihil aliud, quàm Annalium confectio: cujus rei memoriæq; publicæ retinendæ causâ ab initio rerum Rom. usque ad P. Mucium Pontificem M. res omnes ſingulorum annorum mandabat literis Pontifex Max. referebatq; in album* &c. Hos bene cùm *Faſtis* miſcet: in illis enim libris quidquid erat, in his viſebatur etiam exaratum. Sed præter hos duæ erant apud Veteres tabulæ, quibus *Faſtorum* nomen erat inditum: Una, in qua varia dierum jura inciſa; ſolemnia Deorum ſacra, ludi & feriæ in eorundem honorem; res & victoriæ aliquot inſignes. V. Valerium Max. *lib.* 11. *cap.* 5. Alia erat, in qua nomina fere omnium Magiſtratuum continebantur: cujus frequens apud Scriptores mentio. V. *Notas* in Ovidii *Faſtorum lib.* 1.

Faſtidiacio, ſuperſtitionis ſpecies, memorata in *Capitulari* Gregorii II. Pontif. pro Bavaris §. 8. *Ut incantationes & faſtidiaciones, ſive diverſæ obſervationes dierum Kalendarum, quas error tradidit paganorum, prohibeantur, ſicut maleficia & malorum præſtigia* &c. An ex *Faſti dies*? du Freſne *Gloſſar.*

Faſtigium, in Gloſſis ἀέτωμα, Gallis *Feſte*, unde *Feſtigium* &c. Omnia enim ædificiorum tecta, apud Vett. aut erant plana, aut *faſtigata*: & quidem in Græcia, Aſia & toto penè Oriente, ædium privatarum tecta plana fiebant; ædes verò ſacræ culmen & *faſtigium* habebant. Cujusmodi faſtigia quia erant proclinata, quemadmodum aquila alas demittit & extendit, hinc *faſtigiis*, ἀέτωμα, πτερύγιον & πτερὸν, nomen. Vett. Romani *pectinata tecta* appellabant, quæ in duas partes eſſent devexa, Græci τὸ εἰς ὕψος ἀνάστεγον; unde ἀνατάσεις, *faſtigia* Galeno, qui totam hanc tectorum differentiam optimè explicat in *Comment.* περὶ ἄρθρων. Sic itaque *Faſtigium* vulgari notione nihil aliud erat, quàm tectum in utramque partem proclinatum, ad ſtillicidia deducenda, quod & *trichoron* dictum. Statius Papinius,

— *partitis diſtantia tecta trichoris.*

Nam pluribus *faſtigiis*, i. *trichoris*, tecta plerunque fiebant, ut in *Epiſtolis* Ciceronis *ad Atticum* videre eſt: *Abſolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod ſupra conclavia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum.* Hinc *tecta diſtantia partitis trichoris*, Statio. At *faſtigium*, quo Cæſaris domus ornata eſt, cùm illi aræ, templa, pulvinaria, decernerentur, ut Deo, faſtigii tantùm ornamentum fuit & *faſtigium* dictum eſt, quod erat quodammodo *faſtigii faſtigium*. Cicero *in Philipp. Quem is majorem honorem conſecutus erat, quàm ut haberet, pulvinar, ſimulachrum*, faſtigium, *flaminem.* Nempe, quemadmodum faſtigiis Templorum quædam addebantur ornamenta, quibus privatorum ædificiorum culmina carebant, ut ſtatuæ, victoriæ & alia Deorum ſimulachra: Sic cùm multa Cæſari decreta eſſent, ut Deo, ejus quoque ædium faſtigium eodem modo ornaverunt, quo ſolebant ornari Deorum Templa. Ideò Plutarchus, cùm de hac re verba facit, non ἀετὸν vocat ſeu ἀέτωμα culmen iſtud, ſed ἀκρωτήριον, quòd *faſtigio* domus ſuperpoſitum eſſet: de quibus acroteriis & faſtigiorum ornamentis V. Vitruvium & Heſychium, è quibus diſces, ſigna fictilia & ærea inaurata faſtigiis Templorum, ornamenti vicem impoſita, ἀκρωτήρια dicta eſſe. Plinius *lib.* 35. *cap.* 12. *Fictiles in faſtigio Templis ejus quadrigæ, de quibus ſæpe diximus.* Pauſanias *Corinthiac.* Τάδε ἐν ταῖς αὐλαῖς Ἡρακλῆς καὶ Νίκαι πρὸς τοῖς πέρασίν εἰσιν. Livius *lib.* 26. *In æde Concordiæ, Victoria, quæ in culmine erat, fulmine icta decuſſaq; ad Victorias, quæ in antefixis erant, hæſit, neque inde procidit* &c. Ejusmodi proin Victorias & ſigna, Cæſaris olim domûs faſtigio addita ad ornamentum, *Faſtigium* vocarunt Latini Scriptores, cùm illo genere tantùm Deorum Templa decorari ſolerent. Salmaſius *ad Spartianum in Peſcennio Nigro*, & *Solinum pag* 1213. V. quoque infrà in *Trichorum*. Inferioris ætatis Scriptoribus aliud quoddam, in Ædibus ſacris, ornamentum hac voce indigitatum videtur, apud Anaſtaſium Bibl. *in Sylveſtro Pontif. Fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornavit: Baſilicam Conſtantinianam, ubi poſuit iſta dona*, faſtigium *argenteum battutile, quod habet in fronte Salvatorem ſedentem in ſella — faſtigium ipſum, ubi ſtant Angeli — farum ex auro puriſſimo, quod pendet ſub faſtigio — faſtigium argenteum in Baſilica Conſtantiniana, quod à Barbaris ſublatum fuerat, quod penſabat* &c. Et in *S. Hilaro. In medio cancellis æreis & columnis, cum faſtigiis & Epiſtyliis undique ornatum ex muſivo* &c.

Fata alicujus produci poſſe, ſi ejus vicem ſubeat alter, velut hoſtia quædam ſuccidanea, Vett. perſuaſio fuit; Cujusmodi ſuperſtitionis, falſiſſimæ quidem, ſed ex vero manantis, exempla non in Græcorum & Romanorum ſolùm hiſtoriis: ſed & multarum aliarum gentium Barbararum, ut vel ex iis perſpicere eſt, quæ de Canariarum Inſularum incolis narrat Aloyſius Cadamuſtus *cap.* 8. Neq; tantùm pro capitibus Principum hujusmodi permutatio fieri conſuevit: verùm etiam pro quovis aliorum. De Antinoo, pro Hadriano devoto, nota hiſtoria ex Æl. Spartiano in *Vita* hujus. Ariſtides, Hadriani æqualis, in *Sacrarum quinta*, narrat, ſe, cùm periculosè ægrotaret, Philumenæ (erat hæc filia Callitychæ, nutricis quondam Ariſtidis) obitu obtimuiſſe, ut convaleſceret. Sed & jam antè Hermeas, Philumenæ frater, pro eodem mortem viſus eſt obiiſſe, ut Idem narrat. Oportebat autem, ut qui pro aliquo moriebatur, & alieni fati vicarius fiebat, ſuâ ſponte mortem obiret; quod & in victimis aræ admovendis ſcimus ſervatum: Græcisq; Ἀντίψυχοι dicti ſunt, qui ſic animam pro anima reddebant. Ut de Alceſtide Euripides,

Ἐγώ σε πρεσβεύουσα κἀντὶ τῆς ἐμῆς
Ψυχῆς καταστήσασα φῶς τόδ' εἰσορᾶν
Θνήσκω, παρόν μοι μὴ θανεῖν —

Dictys Cretenſis, *Affuit & Eumelus Pheræus, cujus pater Admetus quondam vicaria morte conjugis propria* fata *protulerat.* Hinc *ἀντίψυχοι* appellatæ aves Diomedeæ, quæ quotannis ſanguine ſuo Manibus Diomedis parentabant. Lucianus *ἀντάνδρους* vocat, in *Tyranno* &c. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano Cæſare.* Plura verò, de voce *Fati*, item de phraſi *Fato perire*, apud eundem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1119. ut & ſuprà, in voce *Abori.* Hinc *Fatidicus*, *Μοιρολόγος μάντις*, qui themate poſito & geneſi inſpectâ, quidquid homini in vita eventurū eſt, prænuntiare ſe poſſe jactat. *Gloſſæ*, *Fatidicus*, *μοιρολόγος μάντις, ὁ τὴν τύχην λέγει καὶ τὴν μοῖραν.* Duplex enim Fatum Veteribus fuit, *Univerſale*, fatum ſc. Stoicorum, Græcè *Εἱμαρμένη*, concatenata rerum ſeries ſuo tempore neceſſariò accidentium; & *Particulare*, *Μοῖρα* Græcis, quidquid nempe eventurum eſt cuiq; boni malique, usque ad ultimum vitæ finem, ipſum quoque exitum, qualis ſit futurus, & quando, ſingulis, determinans. Unde *μοῖραν*, pro *bona* aut *mala fortuna cuiq; attributa*, ſumſere: etiam Parcas hoc nomine deſignarunt, quarum ſubſtemine diſpenſari hominibus vitam, dixere fabulæ, quasque *Fata* quoque appellaſſe Latinos, ex A. Gellio diſcimus *lib.* 3. *cap.* 16. Atque hinc *Μοιρολόγος*, pro eo, quem diximus &c. De *Fatalibus* verò Libris Romanorum, quorum tam frequens apud Livium mentio, V. ubi de *Quindecimviris, Sibyllinis Libris* &c.

Fatui, inter alia Naturæ ludibria, ſequioris ævi Romanis in delitiis fuere. Seneca *Epiſt.* 2. *Harpaſten uxoris meæ* fatuam *ſcis hæreditarium onus in domo meo remanſiſſe.* Cujusmodi & Denderis ille fuit, de quo Cedrenus refert, *in Rebus Theophili Imp.* Sic *Cubiti, Diſtorti, Moriones, Nani*, alii, de quibus hîc paſſim, & Chryſoſtomus *in ad* 1. *Tim.* omnia hæc paucis complexus, *οἱ μὲν*, ait, *πόρνας φιλοῦσιν, οἱ δὲ παρασίτοις, οἱ δὲ κόλαξιν, οἱ δὲ γελωτοποιοῖς, οἱ δὲ μωροῖς, καὶ νάνοις, καὶ γὰρ ἐπὶ φύσεως ἀμαρτήματα ταῦτα φέρουσιν εἰς τέρψιν.*

Fauces obligandi mos, memoratur Martiali *lib.* 6. *Epigr.* 41. *in raucum Poëtam*,

Qui recitat lanâ fauces *& colla revinctus,*
Hic ſe poſſe loqui, poſſe tacere negat.

Nempe ravi laborans Poëta hic, focale ad fauces & guttur ſervandum adhibebat; quod factum ejus abſurdum à contrariis hoc modo notat: *Tu, quia* fauces *obligas, oſtendis te raucum eſſe, nec poſſe loqui; idem tamen, quum aſcendis & recitas, negas te poſſe tacere. Nec tacere ergo, nec loqui noſti.* V. de *Focalium* apud Vett. uſu, infrà.

Favere, apud Jul. Capitolinum *in Vero*, *Multas à Venetianis* (factione Circi) *paſſus eſt injurias, quòd — contra eos faveret*: apud Lampridium *in Commodo*, *Cùm ſæpe pugnanti, ut Deo, populus faviſſet*: apud Spartianum *in Peſcennio Nigro*, *Huic — ita Romæ fautum eſt à Senatoribus* &c. ut & *Favor*, voces fuere Circi ac Theatrorum propriæ: quæ non ſignificant tacitam benevolentiam, ſed quæ voce geſtuque exprimeretur. Corippus de Ludis Juſtini *Cæſ. lib.* 4.

Omnia roboribus ſternunt loca plana politis,
Conjungunt tabulas & ferri nexibus aptant:
Quæ pondus ſtrepitumq; virûm motusq; faventis
Ferre queant populi.

Et ſtatim,

Diſpoſuere gradus, quis ſtaret in ordine longo
Diviſum in turmas, atq; in ſua corpora vulgus
Poſſet & exertas ad munera tendere palmas,
Liberiùs ſpectare oculis manibusq; favere.

Dabant autem ſignum *favoris* olim jactatâ togâ, ut videre eſt apud Ovidium *Amor. lib.* 3. ubi univerſum *favendi* modum pulcherrimè expreſſum, & acclamandi ritum ipſarumque adclamationum exempla & togæ jactationem, habes. Quod cùm non ſine aliquo incommodo fieret, auctore Aureliano Imp. id mutatum eſt, cœperuntque loco togæ oraria jactari, h.e. loco laciniæ veſtis, quam faventes motitabant in ludis Romanis, inſtitas illis vel faſcias, quas manu tenerent & ad favorem moverent, dedit hic Imp. apud Vopiſcum: V. *ad eum* Salmaſii *Notas*, ubi *Aurarios* ab *auris*, i. *favoribus*, qui *favebant*, appellatos eſſe, addit. Contrà ſannas in eos adjiciebant, quibus non faverent &c Caſaubonus *ad Jul. Capitolinum in Vero.* V. quoque infrà in voce *Fautor.*

Favete Linguis, apud Papinium Statium *lib.* 2. *Sylv.* 7. *v.* 17.

Lucanum canimus, favete linguis,
Veſtra eſt iſta dies, favete *Muſæ*:

formula eſt ſolita acclamationis, in ſacris præcipuè Vett. uſurpata. Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. ubi de vi verborum & incantamentis carminum: *Victimas cædi ſine precatione, non videtur referre, nec ritè Deos conſuli — Vidimus certis precationibus obſecraſſe ſummos Magiſtratus. Et ne quid verborum prætereatur, aut præpoſterum dicatur, deſcripto præire aliquem, rurſusq; alium cuſtodem dari, qui attendat, alium verò præponi, qui* favere linguis *jubeat: tibicinem canere, ne quid aliud exaudiatur* &c. Attius *in Oenomao*, apud Nonium,

Per urbem, ut omnes qui arcana aſtuumq; accolunt
Cives, omnibus fauſtis auguſtam adhibeant
Faventiam, ore obſcœna dicta ſegregent.

V. quoque Ciceronem *de Divinat. lib.* 2. Apud Græcos verba illa fuerunt, *εὐφημεῖτε, σιγᾶτε.* Euripides *in Jone.* Homerus *Il.* *α.* Alii. Ipſum *favere* Feſto *bona fari* eſt. Unde Ovidius,

Poſtera lux oritur, linguis animisq; favete,
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

Favere verò *linguâ*, etiam *paſcere linguam* dicebatur &c. Qua de formula V. plura apud B. Briſſonium *lib* 1. *pag.* 8. cujus cæteri, qui ejus meminere, nil niſi Analectæ ſunt. Barthius *ad Statium d. l.*

Favilla, quaſi *fovilla*, quòd ignem tectum foveat, hinc *vivens* dicta Statio *lib.* 2. *Sylv.* 1. *verſu* 2.

Quod tibi prærepti, Melior, ſolamen alumni,
Improbus ante rogos, & adhuc vivente favilla,
Ordiar?

Ubi de Glaucia defuncto, ejusque cadavere in pyra cremato. Solebant autem has *favillas* vino exſtinguere Veteres, uti nos alibi diximus, & confirmat C. Barthius *Animadverſ ad d. l.* V. quoq; ſuprà in voce *Cinis.*

Faviſſa, apud A. Gellium *lib.* 2 *cap* 11. *Catulus — voluiſſe ſe aream Capitolinam deprimere — ſed facere id non quiſſe, quoniam* faviſſæ *impediſſent*: Græcè *θησαυρὸς*, quaſi *Flaviſſa*, dicta eſt Q. Val. Sorano, quòd in eas non rude æs argentumque, ſed *flata* ſignataque pecunia conderetur. Meliùs quaſi *Foviſſa*, à *fovea.* Sequitur enim, apud Gellium, *eſſe cellas quasdam & ciſternas, quæ in area ſub terra eſſent: ubi reponi ſolerent ſigna vetera, quæ ex eo templo collapſa eſſent, & alia quædam religioſa è donis conſecratis.* Nempe *Faviſſa* locus fuit ſubterraneus, in area templi, ſtructurâ & fornice factus & operculo ſaxi clauſus, quomodo & monumenta hypogæa. Cujusmodi monumentum *Orchivum theſaurum* eleganter dixit Nævius, apud eundem Gellium *lib.* 10. *cap.* 24.

Itaq; poſtquam Orchivo traditus eſt theſauro.

Θησαυρὸς namque Græcis conditorium qualecunque ſub terra, ut infrà videbimus, *faviſſa* vett Latinis. Plut. *in Philopœmene*, *Οἱ μὲν ἀλλὰ χωμάτισαν αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον θησαυρὸν, οἴκημα κατάγειον, οὔτε φῶς ἔξωθεν οὔτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιαγομένῳ καταλειόμενον, ἐνταῦθα κατέθεντο.* Quæ verba ita expreſſit Livius *lib.* 39. *Admonens deinde quidam, eſſe theſaurum publicum ſub terra, ſaxo quadrato ſeptum, eò vinctus demittitur, & ſaxum ingens, quo operitur machina, ſuperimpoſitum eſt.* Varro ſimiliter *theſaurum* pro *faviſſa* poſuit, *de L. L. lib.* 6. *Sed quod Delphis in æde foramen ad latus eſt quoddam, theſauri ſpecie, ὀμφαλὸν dixerunt.* Quòd verò *ciſternam* Feſtus *faviſſam* vocat, hinc eſt, quòd ad earum inſtar fieri ſolerent faviſſæ. Sed &, cùm Græci *θησαυρὸν* quoque vocaverint locum circa templa, in quo erat aqua incluſa, quâ ſeſe luſtrarent ingreſſuri Templa, *Σπονδεῖον* aliter, item *Περιρραντήριον*, & hoc ſenſu quoque *Faviſſa* Latinè exponi poſſet &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1210. & 1211. V. etiam Scaligerum *ad Feſtum*, Anton. Thyſium *ad Gellium d. l.* Alios.

Faunalia, adde: Celebrabatur hoc feſtum in pratis ac ſylvis, fiebatque eâ die *Fauno* res ſacra hædo & vino, teſte Horatio *lib.* 3. *Carm. Od.* 18. ubi & reliqua ejus ſolennia ſic explicat:

Si tener pleno cadit hædus anno:
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cùm tibi Nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum bove pagus.
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agreſtes tibi ſylva frondes,
Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

Fauni Ficarii, apud Hieronymum in verſione Jeremiæ *cap.* 50. *verſ.* 39. ubi in Hebræo eſt [illegible]אִיִּים, occurrunt: item apud eundem *in Eſai. cap.* 13. ac Iſidorum *Origin. lib.* 8. *in fine*, & rurſus *lib.* 11. *cap.* 3. Sic apud Paulum Diaconum, Filmer Gothorum R. ſagas quasdam, *Alrunnas* vernaculo ſermone dictas, ex caſtris ſuis proſcriptas

ſcriptas relegavit in Scytharum ſolitudines; ubi ex earum concubitu homines ſylveſtres, quos nonnulli *Faunos ficarios* vocant, Hunnos procreaſſe crediti ſunt. Nempe, quia *Fauno* terrores Panicos, & φάσματα quæcunque terrorem videntibus incutientia, vett. Romani tribuerunt, Hieronymus ex Hebr. אים, quod *terribile*, & אימה, quod *terrorem* ſonat, vocem אימים fieri eâque ſpectra quævis terribilia denotari, putavit. Iidem autem *Ficarii* dicti ſunt, non tam à *ficubus*, ut quidam volunt, quàm à *ficis*; de quibus paſſim Martialis, ut *libro* 1. *Epigr.* 66. *lib.* 4. *Epigramm.* 52. &c. Unde *ficoſus*, *lib.* 7. *Epigramm.* 70.

Ficoſa eſt uxor, ficoſus & ipſe maritus,
Filia ficoſa eſt, & gener atq; ſocer.

Definit autem *ficos*, Galenus ex Hippocrate, ἐπαναστάσεις σαρκώδεις ἐν τοῖς τῶν βλεφάρων λέξεσι γινομένας, *carnoſas eminentias in palpebrarum locis oborias*. Quos tamen alii reliquis etiam corporis partibus, ſed iis maximè, quæ piloſæ ſunt, adgnaſci ſcribunt. Ab hoc itaque morbo, quo facies deformatur maximè, Fauni, Satyrorum genus, dici videntur; cùm Græcos videamus morbis non abſimilibus à Satyris deſumta nomina indidiſſe, utpote quibus perſuaſum, Satyros habere vultum quibusdam tuberculis tumoribusq; inæquale: Hinc σατυριασμὸς apud Hippocratem, de glandulosis eminentiis circa tempora & aures; item de elephantiaſi, cùm incipit efflorescere: σατυρία, apud Philoſophum *de Gener. Animal. lib.* 4. *cap* 3. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. VI. cap.* 6. & quæ ſuprà diximus, in *Druias*, *Dryas*, *Fata* &c.

De *Faunis* verò *fatidicis*, carminis genere, Feſto memorato, apud Scaligerum *Poëtic. lib.* 2. *verſu* 24. Addam ſaltem, (de quo jam aliquid dictum) *Semideos Faunos*, poſt longiſſima tempora etiam morti obnoxios, fuiſſe creditum. Nota certè hiſtoria magni Panis mortui apud Plut. cujus de interitu talium Geniorum V. Commentarium *de Def. Orac.* Ipſumq; Faunorum hoc genus patrem non ultra annos 120. vixiſſe, evincit Arnobius. Imò & conditionem eorum Nymphis deteriorem manifeſtò facit Papinius *Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 96. ubi eorum greges interiiſſe durante Nemeæâ ſylvâ dicit; cùm Nymphæ non niſi arboribus commori crederentur. *Faunos* autem *Nymphis* jungit, quòd & illi arboribus cognati: Claudianus *Rapt. Proſerp. lib.* 3. *de cupreſſis*,

——— ——— *pariter traxere ruinam*
Et pariter poſuere comam, campoq; recumbunt
Faunorum *Dryadumq;* dolor &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion ad Statium d. l.* & de *Faunorum* ludibriis, quibus puerperæ vexatæ, infrà.

Faunus, adde: Duos fuiſſe *Faunos*, Aborigenum Reges, priſcum & juniorem, teſtantur, Manetho Ægyptius, Dionyſius Halicarn. & alii: quorum ille vixit circa A. M. 2520. ſecundùm Functium, regnante apud Aſſyrios Amyntâ: hic anno 3724. regnare cœpit, Pici fil. qui & cives ſuos, ritu ferarum viventes, mitiorem vitam docuit, & primus loca certis Numinibus & ædificia quædam ac lucos ſacravit: à quo & *Fana* ſunt dicta. Vir nempe ſapiens erat, cujus Philoſophiam rudibus ac ruſticis carminibus, de morum & Reip. conſtitutione, traditam fuiſſe, innuit Virgilius, cùm ait:

Carmina quæ antiqui Fauni *Satyriq; canebant.*

Notanter, *canebant*: Unde & Pici uxor *Canens* dicta eſt, quòd collapſum illud Philoſophiæ Muſicæ ſtudium in Italia reſtauraſſent, Ovid. *Metam. lib.* 14. Eo regnante Evander cum mediocri Arcadum globo in Latium venit, & *Fauni* liberalitate agros ac montem, quem poſtea *Palatinum* nominavit, accepit, Juſtinus *lib.* 43. Poſt mortem, à Romanis, tanquam unus Indigetum ſacris carminibusque honoratus eſt: ad quem illi Panicos terrores referre ſolebant. Sed Cotta, vir emunctioris naris, negat apud Ciceronem *Faunos* eſſe, aut eorum voces unquam fuiſſe auditas: unde quidquid horum ſylveſtrium Deorum, veræ *de Fauno* hiſtoriæ, ſuperſtitio attexuit, facilè collabitur. Habuit *Faunus* Romæ poſt Romulum templum, in monte Cœlio, circulari formâ, multis in ambitu columnis adornatum: & ædem in Inſ. Tiberina, quam Domitius Ahenobarbus & Scribonius Ædiles ex multatitia pecunia condiderunt, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 17. Plura vero de *Fauno*, quem Græci Πᾶνα dixere & aucupii venationisque leg[…]orum præſidem habuere; de *Faunis* item, horumq; à Satyris ac Sylvanis diverſitate, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 413. & *ſeqq.*

Favonius, ventus, adde: Aliter *Zephyrus*, V. ibi; item *Hippalus*, viri nomine Indis, uti docet Plinius *lib.* 6. *cap.* 23. quod gloriæ ejus datum. Primus nempe hoc nomine gubernator navigationem ex Arabia in Indiam alto mari pleniſque velis ingreſſus eſt, quum antea parvis tantùm navigiis ſinus circumvenirentur, teſte Auctore *Peripli*: ubi tamen Λιβόνοτον ventum ab eo ſic nominatum fuiſſe addit, & Λίβα intelligit, i. Africum, qui ad latus dextrum *Favonii*, quod ad Meridiem inclinat: qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1185. & 1244. Sed & *Favonium* apud Romanos, qui alias *Spurius* iisdem, Σκότιος Græcis, appellatum fuiſſe, docet Jo. Meurſius *Commentar. ad Lycophronem pag.* 207. ubi *de* 4. *generationis ſpeciebus* &c.

Favor, adde: Cujus verba, *Sed & in funere Favo Archimimus, perſonam ejus ferens, imitanſq;, ut mos eſt, facta ac dicta vivi, interrogatis palàm procuratoribus, quanti funus & pompa conſtaret, ut audiiſ HS. centies, exclamavit; centum ſibi ſeſtertia darent ac ſe vel in Tiberim projicerent, cap.* 19. Ubi Gronovius cum Turnebo & melioribus ſcriptis nomen Archimimi putat eſſe *Favor*, non *Favo*: ſive ex omine popularis ſtudii, ſive ex eventu id Hiſtrio ille aſciverit. Et certè, quod refertur, ingenium ac elegantiam mimicam ſapit. Sic *Amor* nomen eſt proprium viri, in marmore Romano:

Conditus hic Amor eſt dictus de nomine patris,
Heu miſeri patris conditus hic amor eſt.

In alia inſcriptione idem fœminæ nomen eſt Sed & *Favor* vocabulum quoque hominis eſt, in quarta fol. CCCCLXXIX. *Appio. Nigrino. Favori. Hermina. Helpidi. Calæ. Jucundæ. Jucundinæ. Libertis. Suis.* Imò à neutris finxere maſculina: ut *Auxilius* Grammaticus apud Auſonium: *Obſidius* apud Florum: Sic *Corculus, Deſiderius, Tympanus*; *Præſidius* apud Procopium. J. Fred. Gronovius *de Pec. Vett. lib.* 4. *cap.* 6.

Fauſtina, fil. Antonini Pii, adde: *Junioris* cognomine ab avia diſtinguitur. Memoriam ejus ſervat nummus, in cujus altera parte Templum Delphicum Apollinis, quinque columnis nixum conſpicitur, cum lemmate, ΔΕΛΦΩΝ: apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 3. *pag.* 172 & 183.

Fauſtinæ, puellæ, adde: Meliùs *Fauſtinianæ*, de quibus ſic Jul. Capitolinus *in Marco*, *Novas puellas* Fauſtinianas *inſtituit, in honorem uxoris mortuæ.* V. ſuprà ubi de *Alimentariis puellis*.

Fauſtinianus, Coſ cum Gallieno memoratur Trebellio *in Gallienis*. & in *Faſtis* Siculis.

Fauſtinus Menſis, apud Capitolinum *in Antonino Pio*, *Menſes Septembrem ac Octobrem Antoninum &* Fauſtinum *appellandos, decrevit Senatus, ſed id Antoninus reſpuit.* V. Salmaſium *ad l.*

Fauſtitas, Dea Romanorum, cui fœtura & proventus pecoris curæ erat, cujus etiam gratiâ Priapus invocatur, apud Virgilium *Ecl.* 2. Meminit Horatius *Carm. lib.* 4. *Od.* 5.

Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres almaq; Fauſtitas

Alibi verò rara vox. Chabotius *ad l.* V. & infrà *Felicia Tempora.*

Fauſtus Quintillus, Conſularis Augur, ſub Didio Juliano, apud Spartianum.

Fautores, in Olympicis Ludis certantium, memorantur paſſim. Ut enim ingenia hominum ſunt, in hujusmodi ſpectaculis, *Curſus* præcipuè, huic ille, alteri alter Fautor hortatorque aderat, οἱ τοῖς θέουσι διακελευόμενοι, ut ait Plato in *Phædro*. Quæ ſtudia, in hunc illumque prona, non ſolùm eminebant in loco certaminis, ſed & antequam illò eſſet perventum, ut diſcimus ex Apollonio apud Philoſtratum, ubi morem hunc elegantiſſimis verbis deſcribit *lib* 5. quorum hic ſenſus eſt: *Si quis athletam conſpicatus animoſum, ingentem, membrorum proportione compactum, ad Olympiam per Arcadiam vadentem, propiùs ad illum accedat, eiq; animos addat, horteturq; ut fortiter rem gerat; cùm is è certamine victor redierit, tum demum vetet eum præconis voce victorem proclamari, nec redimire caput oleaſtro, delirare hercle videatur & alienis laboribus illudere:* Ità &c. In ipſo dein certamine, currentes læto celeuſmate excitabant, idque eò alacriùs, quò propiores metæ eſſent, uti docet Iſocrates *Orat. de Evagora*: Καὶ γὰρ ἐκείνοις παρακελεύονται ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι, τῶν δρομέων δ᾽ οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀγωνιζομένοις, *Namq; illi acclamant, in gymnicis ludis, curſoribus non ignaviſſimis, ſed victoriæ proximis* &c. V. quoque ſuprà, *Favere.*

Fax, an à *faciendo* lucem, an à Græco φάος, *lux*? tenebris primùm pellendis reperta, ad varios poſtmodum uſus adhibita eſt. Et quidem *Facibus* adhibitis pleraq; Græciæ myſteria peragebantur, ut quæ noctu ut plurimum, & ſi interdiu, in templis ab obſcuritate venerationem conciliantibus Idolis ſuis, quippe quibus nullum plerumque, niſi ab ingreſſu, lumen, fierent. Unde celebres in Eleuſiniis Sacris Δᾳδοῦχοι, *Faciferi*, de quibus ſuo loco, nec non infrà ubi de *Metragyrtis*. Indidem *Actææ faces*, pro ſacris Minervæ, quibus illa Athenis culta, apud Statium *Thebaid. lib.* 2.

Centum ibi virgineis votæ Calydonides aris
Actæas tibi ritè faces, & ab arbore caſta
Nectens purpureas niveo diſcrimine vittas &c.

Etiam *Face ſublata* bellum publicatum, quam πυρσὸν dixere Græci, unde Πυρφόροι, qui, tubis nondum repertis, in medium utrinque procedentes, *facibus projectis* prælii ſignum dabant. Uti diſcimus ex Euripide *Phœniſſis verſ.* 1387. ad quem locum V. Scholiaſten veterem. Unde Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 5.

Prima manu rutilam de vertice Lariſſæo
Oſtendit Bellona facem &c.

Quo de more plura, apud Jo. Paſſeratium, Jo. Meurſium *ad Lycophronem*, Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & ſuprà, ubi de *Bello*. Sed & poſtmodum *faces* in bello retentæ, exurendis obſeſſorum turribus: quarum proin mentio apud eundem Statium *Theb. lib.* 10. *verſ.* 523.

——— ——— *pars ad faſtigia miſſas*
Exultant baſiſſe faces: *pars ima laceſſunt*
Scrutanturq; cavas cæcâ teſtudine turres.

Ubi *faces*, *ignes fixiles* exponit V. S. Eas deſcripſerunt & depinxerunt, qui Militiam veterem illuſtrarunt, Lipſius inprimis *Poliorcet. lib.* 5. plurimaque id genus obſervare licet in *Geſtis Francorum*

rum in Paleſtinâ, opere imperfecto à Jac. Bongarſio curato. Etiam ad ſtratagemata. Sic *facibus ardentibus anguibusq; prælatis Sacerdotes Tarquinienſium aciem Rom. turbavere*, apud Liv. *lib.* 7. *cap.* 17. V. quoque *facibus armatam multitudinem*, *lib.* 44. *cap.* 33. Illuſtrius longè exemplum habes in Gideonis hiſtoria ſacra, Judic. *cap.* 7. *verſ.* 16. & *ſeqq.* In nuptiis porrò, *faces* præferre Sponſæ, antiquiſſimi moris fuit, ut videre eſt apud Euripidem *in Medea.* Et quidem matrum id munus apud Græcos, uti docet Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 138. & *Adverſar. lib.* 35. *cap.* 8. Ædilium apud Romanos, qui ex igne, in limine cum aqua poſito, faces quinque accendebant, *cereorum* nomine appellatas, & ex ſpina arbore deſumtas; cùm aliæ gentes ex picea pineave tæda illas cæderent. V. Jul. Cæſ Scaligerum *Poetices lib.* 3. *cap.* 101. & infrà, ubi de *Nuptiis.* Addo hic ſaltem ſingularem morem illas *concutiendi*, Barthio obſervatum *ad Statium lib.* 1. *Sylv.* 2. *verſ.* 4.

Demigrant Helicone Deæ, quatiuntq; novena
Lampade ſolennem thalamis coeuntibus ignem.

V. quoque Val. Flaccum *lib.* 8. Ovidium *Epiſt. Phyllidis*, Catullum &c. Item nomen hujusmodi facem gerentis, ex Petronio: qui de Pſyches agens nuptiis, *Embaſicœten* vocat, Græco nomine: *Jam Pſychæ puellæ caput involveras flammeolo, jam* Embaſicœtas *præferebat facem* &c. Nec funeribus ſuæ defuere, in quibus *faces*, quibus pyræ incenderentur, aliunde, & nominatim ex rogo quopiam, rapi mos erat. Statius iterum *Theb. lib.* 4. *verſ.* 468.

—— *nec raptas cunctatur frondibus atris*
Subjectare faces ——

Etiam *faces* in exequiis prælatæ, quas ſimiliter concuti ſolitas, diſcimus ex Ovidio ubi ſuprà.

Affuit Alecto brevibus torquata colubris,
Suntq; ſepulchrali lumina mota face &c.

Qua de re V. hic, ubi de *Cadaverum cura*, *Defunctis*, *Funere*, *Mortuis*, alibique paſſim: plura vero de *Facibus*, in vocibus *Lampas*, *Tæda*, item ubi de *Cereis.* De vulgari uſu, ut verbum adjiciam, *Adverſitores* apud Romanos dicti ſunt ſervi, qui domino foris cœnanti, cum *facibus*, adverſùm ibant officii & tutelæ gratiâ: quibus non diſſimiles, qui præcincti lumbos & lychnos ferentes, dominum à cœnâ revertentem domi præſtolabantur, indigitati Lucæ *cap.* 12. *verſ.* 35. Sic Duilium *ad funalem cereum*, domum reverti ſolitum, refert Val. Max. *lib.* 3 *cap.* 6. Idem *laternam prælatam* M. Antonio, habet *lib.* 6. *cap.* 8. Et Juvenalis de hoc ritu *Satyra* 3. *verſu* 282.

—— *Sed quamvis improbus annis*,
Atq; mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum præterea flammarum & ahenea lampas.

V. Pignorium *de Servis.* Nec omittendus mos *inſpicandi Faces*, Virgilio memoratus *Georgic. lib.* 1.

—— *ferroq;* faces *inſpicat acuto:*

quod *incidere* idem vocat *Ecl.* 8.

Mopſe novas incide faces: tibi ducitur uxor.

Nempe in multas ariſtas concidebantur inſtar ſpicæ, habebantque lignum minutatim in tenues longasque aſtulas conciſum, ut faciliùs ignem conciperent: *ſpicatæ faces* hinc Gratio,

Spicatasq; faces ferre ad nemora alta Dianæ:

quem verſum explicat Salmaſius *ad Solinum pag.* 1063. &c.

Faxo, Comica locutio: à Marone Heroicæ Poëſi illata, *Æn.* 9.

Haud ſibi cum Danais rem faxo, *aut pube Pelasgâ*
Eſſe putet, decimum quos diſtulit Hector in annum.

Et ejus imitatione à Val. Flacco *lib.* 7.

—— —— —— *jam fœdera* faxo
Æſonii petat ipſa viri, metuatq; morari.

Papinio item *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 658

—— —— faxo *omnis fabula Lemni*
Et patet, & tumidæ generis mendacia ſacri
Exciderint ——

Servius, *faciam*, *confirmabo*, *& eſt ἀρχαϊσμός.* Promiſſivum modum in eo verbo agnoſcit Phocas Gramm. *Faxo faxis*, Donatus & Cledonius. Caſp. Barthius *Animadverſ. ad Statium d. l.*

F E.

FE. in notis antiquorum, *Fundaverunt*, vel *Fortem*, vel *Familia*, F.E. *Filius ejus.* FEA. *fœmina.* FEB. *Februarius*, ſignificat &c. Gouldm.

Feæ, Germanis *Albæ*, *Alvinnen*, Belgis *Witte Vrowen*, ſpectra erant formâ & habitu fœminarum apparentia, ad arborem, quæ hinc *Fearum arbor* dicta eſt, & fontem, prope vicum *Dompre*, in Lotharingia. Cum hiſce commercii ac familiaritatis olim accuſata Johanna Darcia, *Puellæ Aurelianenſis* nomine in Gallia celebris, reſpondit S. Catharinam & Margaretam, quas ſæpe vidiſſet & tetigiſſet, dum fuiſſet in carcere, eſſe cum quibus fuiſſet loquuta: & quòd terram ſeu pavimentum deoſculata fuiſſet, per quod illæ tranſiiſſent & quòd conſilium ab illis acciperet ſuper omnib[9] reſponſis ſuis. Quòd ad arborem *Fearum* & apud fontem prope vicum prædictum, locuta fuiſſet cum his Sanctabus, non cum *Feis*: & quòd jam ab anno ætatis 13. cum iis cœpiſſet loqui. Addebat, ſibi quidem ſæpe imputatum fuiſſe in Lotharingia, quòd loqueretur cum *Feis*: negabat tamen unquam factum, aut illas unquam ſibi viſas, quod ſciret. Interim fatebatur, fœminam quandam ſuſceptricem ſuam jactare ſolitam, *Feas* ſibi viſas ad *Fearum* (ſc. arborem) ita dictam, in vico paterno, in Lotharingia. V. Paſchaſium *Disquiſit. Gallic.* ſeu *Recherches de la France l.* 6. *c.* 5. *pag.* 461. & ſuprà in voce *Fadus.*

Febris, adde: *Febrim ad minùs nocendum templis colebant, quorum unum adhuc in Palatio, alterum in arce Marianorum, tertium in ſumma parte vici Longi, in eaq; remedia, quæ corporibus ægrotorum innexa fuerant, deferebantur.*

Februarius, menſis à Numa additus, cùm Romulus eum præteriiſſet, à *Februo* luſtrationum potente, cui à Numa dicatus eſt, nomen accepit. Luſtrari autem eo menſe civitatem mos erat, & juſta Diis Manibus ſolvi, Macrob. *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 13. De eo ſic Feſtus: *Februarius menſis dictus; quòd tum, id eſt, extremo menſe anni populus februaretur, id eſt, luſtraretur: vel à Junone februata, quòd ipſi eo menſe ſacra fiebant, ejusq; ſacra erant Lupercalia, quo die mulieres februabantur à Lupercis amiculo Junonis, id eſt, pelle caprinâ, quam ob cauſam is quoque dies februatus appellabatur.* Cui aſſentiuntur Cenſorinus, Plutarchus & Ovidius, quorum hic etiam docet, apud priſcos hunc menſem fuiſſe ultimum & præceſſiſſe Januarium: à Decemviris autem legum ſcribendarum primùm inſtitutum, ut poſt menſem Januarium collocaretur. Ita enim ille *Faſtor. lib.* 2. *verſ.* 47.

Sed tamen (antiqui ne neſcius ordinis erres)
Primus, ut eſt, Jani menſis & ante fuit.
Qui ſequitur Janum, veteris fuit ultimus anni
Tu quoque ſacrorum Termine finis eras.
Primus enim Jani menſis, quia janua prima eſt,
Qui ſacer eſt imis Manibus, imus erat.
Poſtmodò creduntur ſpatio diſtantia longa
Tempora bis quini continuaſſe viri.

Dies habet ab ultima Numæ conſtitutione viginti octo; quod Numam eo feciſſe Macrobius docet, ut cùm reliqui menſes imparem haberent dierum numerum, huic menſi pari dierum numero tributo, univerſa putatio totius anni impar fieret, tum, quòd Deo infero, cui hic menſis ſacer erat, diminutio & par numerus (qui impare ignobilior) conveniret. Proin nec Jul Cæſar, cùm annum aliter ordinaret, aliquotque diebus adjectis augeret, ullum huic menſi diem addidiſſe legitur. Idem menſis intercalationi deſtinatus erat, ut docet Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 1. totusque attributus fuit Legationibus exterarum gentium audiendis. Athenienſibus dictus eſt *Anthesterion*, Hebræis *Chebeth* & *Adar.* V. Roſinum præfatum *Libr. ejusdem cap.* 6. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Att. lib.* 2. *cap.* 10. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.* 3. *cap.* 1. &c.

Feſti apud Rom. dies menſis Februarii.

Kalendæ ejus, ut & omnium menſium, in tutela Junonis fuere. Iis feſtum erat dedicationis templi Junonis Soſpitæ; Item luci Aſyli: Eodem die rem divinam faciebant in æde Veſtæ, & æde Jovis Tonantis.

V. dies, ſeu Nonæ, in Auguſti, qui *Pater-Patriæ* hoc die appellatus eſt, memoriam celebris erat.

Idibus, turſum ovis Idulis, uti in Januario, mactabatur. Iisdem feriæ quoq; Fauni erant. Idem dies ater ſive religioſus erat, ob cædem Fabiorum.

XV. Febr. ſeu XV. Kal Martii, Lupercalia celebrabantur.

XVII. die, ſeu XIII. Kal. Martii. Quirinalia erant: Item Feriæ Stultorum, ac Fornacalia.

XXI. die ſeu IX. Kal. Martii

Martii Feralia vigebant, quibus Deæ Mutæ ſacrificare mos erat. Eodem die, nubere, aut Diis Superis ſacrum facere religioſum erat.

XXII. die ſeu VIII. Kal. Martii, Terminalia celebrabantur; quam ob cauſam, V. Varronem.

XXIV. die ſeu VI. Kal. Martii, Regifugium erat, i. ſacrum in Tarquinii Româ fugientis memoriam inſtitutum. Cujus meminit Auſonius in *Ecl. de feriis Romanis.*

XXVII. die, qui eſt III. Kal. Martii, Equiria habebantur, ab equorum curſu, teſte Varrone, dicta.

Pridie Kalendis Martii, qui eſt XXIIX. ſeu ultimus *Februarii* Tarquinios tyrannos prælio ſuperatos à Romanis eſſe, tradunt nonnulli.

Apud Athenienſes, hujus menſis die XII. incipiebant Ἀνθεστήρια, in Bacchi honorem, quæ feſtivitas triduum duravit: eodem menſe Dionyſia in Limnis, μεγάλα, & ἀρχαιότερα dicta, vigebant. Die XIII. Ludi agebantur, qui tertio anno Olympiadis 93. Calliâ Archonte initium ſumſere. V. Donatum *in Terentium p.* 289. & Ulpianum *in Demoſthenem p.* 184. In Romana Eccleſia eodem Menſe Feſtum Purificationis, *Candelaria* dictum, celebratur, in quo in honorem B. Virginis fieri, quod ab Ethnicis in honorem Deæ Februæ, docet Gerſon *de Direct. cordis Part.* 3. *Conſid.* 21. Unde & Baronius, *abolitis Lupercalibus Romæ, hanc ſolennitatem introductam eſſe*, cenſet *Martyrol. ad* 2. *Februar.* V. ſuprà.

Fel, Neptuno dicatum olim & Junonis potentiæ, ut habet *MS.* codex Plinii, cùm impreſſi habeant, *& humoris potentiæ, lib.* 11. *cap.* 37.

cap. 37. ubi multis de eo agit. In Extiſpicina diligenter attendebatur, &. ſi magnum eſſet, fortunata omnia feliciaque promittebat: uti &, ſi geminum, *quod divo Auguſto, quo die apud Actium vicit,* contigiſſe, legas *ibidem.* Sic idem Arato ſacrificanti cùm accidiſſet, Aruſpex, reconciliatum iri civium diſſenſiones, vaticinatus, veriſſimo eventu legitur, qua de re V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 5. *cap.* 25. At *fel* nuptialis hoſtiæ, circùm aram projici ſolitum eſt, cùm cæteræ partes adolerentur: quod in omen futuræ inter conjuges tranquillitatis factum eſſe, docet Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.* 101. &c.

Felices Arbores, Feſto fructiferæ, ſicut infrugiferæ *infelices*, dictæ ſunt, ex Catone. In ſpecie *felices* Macrobio *eſſe putantur, quercus, æſculus, ilex, ſuber, fagus, corylus, ſorbus, ficus alba, pyrus, malus, vitis, prunus, cornus, lotus, Saturnal. lib.* 3. *cap.* 20. Horatius *Epod.* II.

Inutilesq; falce ramoſos amputans
Feliciores inſerit.

Statius *Sylv. lib.* 3. *in Propemptic. Metii Celeris,*

—— —— *ubi germine primùm*
Candida felices *ſudans opobalſama virgæ* &c.

Ad hujusmodi arbores, ungulum Dialis & capilli ſegmenta operiebantur, apud Romanos. Flaminica quoque Dialis in rica *ſurculum de arbore felici* habebat. A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 15. Ex iiſdem deſumebantur faces Nuptiales, & Caduceatorum ſupplicia. V. de iis infrà, ubi de *Spina alba:* de hiſce ſic Feſtus, *Supplicia ſunt, quæ caduceatores portant; ea ſumebantur ex verbena felicis arboris, nec enim ex alia — fas erat:* & plura hanc in rem, apud Jo. Meurſium *Comm. in Lycophronem pag.* 295. De *infelicibus* verò dicemus infrà. Uti autem arbores *felices*, quæ fœcundæ, ſic *hydram felicibus vulneribus renaſcentem,* dixit Minutius *Octavio* &c.

Felicia Tempora, in nummis quibusdam Latinorum, ΕΥΤΥΧΕΙϹ ΚΑΙΡΟΙ Græcè, in nummo Commodi Imp. à Laodicenſibus cuſo; in cujus altera parte quatuor juvenes, totidem anni tempora ſymbolo quisque ſuo denotantes, cum verbis præfatis infrà, & in circuitu hiſce, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, adſcriptis. Quo emblemate felicitatem ſuam, ſub imperio Commodi, (de quo V. ſuo loco) adulatoriè ſignificare voluerunt Laodicenſes, Quemadmodum in alio nummo Nicæenſes idem teſtati ſunt, in cujus poſtica parte *Inſcr.* hæc, corona incluſa, legitur: ΒΑϹΙΛΕΥΟΝΤΟϹ ΚΟΜΟΔΟΥ ΚΟϹΜΟϹ ΕΥΤΥΧΕΙ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Geſtat autem præfatorum juvenum unus calathum floribus, utraque manu ſupra caput elatum; alter elatâ dextrâ falcem meſſoriam oſtentat; tertius ſiniſtrâ manu itidem elatâ calathum ſuſtinet frugibus plenum, dexterâ verò aſſilienti cani blanditur: atque hi tres nudi ſunt. Quartus, veſtitus eſt, & leporem venatione captum ſiniſtrâ ſuſpendit &c. ut videre eſt apud Jac. Sponium *Itinerar. Tom.* 3. *pag.* 186. Græci aliter unâ voce Εὐετηρίαν dixere; de qua V. ſuprà ubi de *Annona Dea*: Latini *Fauſtitatem*, item *Felicitatem* de cujus corona V. C. Paſchalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 7.

Feliciter, ſolennis fuit apud Romanos acclamationis formula, quâ maximè quidem ad Duces & Imperatores, ſed tamen nonnunquam ad alios quosvis, quibus bene vellent, utebantur. Suetonius *Domitiano cap.* 13. *Acclamari etiam in Amphitheatro epulari die libenter audivit. Domino & Dominæ feliciter.* Guntherus de Romanis, Fridericum Ænobarbum excipientibus *lib.* 4. *Ligur.*

Omnibus egregiè lætis totâq; catervâ
Acclamante viro fauſtum, Feliciter, *omen.*

Similiter de Demetrio Phalereo, qui Athenas occupaverat, Phædrus *lib.* 5. *fab.* 1.

Ut mos eſt vulgi, paſſim & certatim ruunt,
Feliciter *ſubclamant ipſi Principes.*

In nuptiarum ſolennitate inprimis uſitata. Unde Juvenalis,

—— —— *Dictum* Feliciter *ingeris,*
Cœna ſedet.

Et quod de Domitiano ſuprà diximus, in reducta poſt divortium uxore, acclamatum fuit. Thom. tamen Dempſterus, vocem hanc non in nuptiis, ſed in ſponſalibus fuiſſe ſolennem contendit, probatque ex modò laudato Juvenali,

Signatæ tabulæ, dictum Feliciter ——

Ubi ait, rectè *Feliciter*: Talis enim erat acclamatio fauſtior, quâ bona quæque, auſpicatiorem inprimis contractus initi eventum, precabantur, *Paralipom. in Joh. Roſini Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Eandem vocem ſoliti ſunt Veteres in fine librorum adſcribere; ſignificare volentes, ad finem perventum eſſe. Hieronymus ad Marcellam, *Solemus completis opuſculis, ad diſtinctionem rei alterius ſequentis, medium interponere,* Explicit, *aut* Feliciter, *aut aliquid ejusmodi.* Completo ſc. libro, vocem hanc ſubjiciebant Vett. ac ſtatim ſcriptionem continuabant; quo modo ſæpe antiquis in membranis invenias diverſos libros, interdum etiam Auctorum diverſorum opera, ſine ullo ſpatio continuata, iſtiusmodi ſaltem dictione interpoſitâ. Librarii verò vocem illam modò appingere conſuetere, fini prioris libri, modò ſequentis initio. Sic apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores, *Divus Claudius. Feliciter. Antoninus Pius. Feliciter* &c. V. Claud. Salmaſium *ad Trebellium Pollionem in Claudio: Lampridium.* item *in Commodo. l.* 6. §. 4. *Cod. Theodoſ. de Collat. Donat.* & ſuprà in voce *Explicit.*

Felis, Ægyptiis inter Numina fuit, ut refert Herodotus *Euterpe*, qui addit, mortuam domi ſaliri conſueviſſe, atq; ita Bubaſtim deferri, ut ſacra in Urbe ſepeliretur. De cultura quoque teſtis Cicero *de LL. lib.* 1. & *de Nat. Deor. lib.* 1. ac 5. *Tuſcul. Quæſt.* Sed hac de re plura diximus jam ſuprà, in voce *Ælurus*, hoc enim Græcum *feli* nomen eſt, item ubi de *Aurea fele.* Cæterùm, in Sinis, prov. Pekinga *feles* habet omnino albas, longioribus pilis, protenſisque auriculis, quæ canum Melitenſium habentur loco, matronarumque ſunt delitiæ: at mures minimè capiunt, fortè quia delicatè nimis nutriuntur. Haud tamen deſunt aliæ, murium egregiæ venatrices, licèt minùs lautè habitæ, eoq; fortè meliores, Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap.* 40. At *feles generoſi,* ait Scaliger, *ſi famelici ſint, languent atq; ad prædam ſunt ignaviores: nitidiores, animi gratiâ venantur. Uti canes leporarii nobiles dominis, non ſibi, capiunt feras, Poëtices lib.* 3. *cap.* 51. Idem *Exercit.* 217. *ſect.* 9. in Malabarica regione, *Feles* eſſe agreſtes, in arboribus agentes, tantæ velocitatis, ut potiùs ſaltu valeant, qui & volatus habeat ſpeciem: nam pedes cruraque, non attingentes terram, agitare in aëre, ut per eum currere videantur, refert. Plura de hoc animali, V. apud Plinium *lib.* 11. *c.* 37. alibique paſſim, Ger. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 63. Alios: de *Felibus* inprimis *ſylveſtribus*, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 14 de *Fele domeſtica* Alexandri VII. Pontif. Philomathi *Muſæ Juven.* de *felineis oculis*, Salmaſium *ad Solinum pag.* 190. nec non hic in voce *Catus*, item *Mechlempe.*

Viri illuſtres.

Felix, cognom. Sullæ. Plinius *lib.* 10. *cap.* 74. *Unus hominum ad hoc ævi* Felicis *ſibi cognomen aſſeruit L. Sulla, civili nempe ſanguine ac patriæ oppugnatione adoptatum: ſed quibus felicitatis inductus argumentis? quòd proſcribere tot millia civium, ac trucidare potuiſſet.* Græcè Ἐπαφρόδιτος; ita enim in literis, quas ad Græcos dabat, pro illo cognomine Latino, ſeſe inſcribebat Sulla, uti diximus ſuprà in voce *Epaphroditus.*

Felix; Prætorianis cohortibus præfectus, apud Capitolinum *in Gordianis*: ubi *Felicio* mavult Salmaſius; quod nomen non infrequens eſt in vett. monumentorum Inſcriptionibus.

Felix, cognomen Opilii Macrini, qui, *quùm Senatus eum Pium ac Felicem nuncupaſſet,* Felicis *nomen recepit, Pii habere noluit. Unde in eum Epigramma illatum Græci cujusdam Poëtæ videtur extare; quod Latinè hac ſententia continetur,*

Hiſtrio jam ſenior turpis, gravis, Aſper, iniquus,
Impius & felix ſic ſimul eſſe cupit.
Ut nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus;
Quod natura negat, nec recipit ratio.
Nam pius & felix *poterat dici atq; videri,*
Cui imperium infelix eſt, erit ille ſibi.

Apud Jul. Capitolinum *in Vita* Macrini, ubi & verſus habes; quibus huic Epigrammati reſpondit.

Feltrum, V. infrà *Filtrum.*

Femina, V. infrà *Fœmina.*

Feminalia, Suetonio dicuntur *femorum* indumenta: quæ Vulgatus Bibliorum Interpres *Femoralia*; idem, ut & S. Benedictus aliique Scriptores Eccleſiaſtici *Succinctoria* & *Campeſtria*, M. Tullius *Subligacula* appellat. Quanquam hæc poſteriora vocabula propriè ſumta, breviora verendorum tegmina ſignificant: ut obſervavit poſt alios Jac. Pontanus *in Ovidium lib.* 5. *Triſt. eleg.* 11. Horum uſus non fuit in electo Dei populo, niſi in Sacerdotibus tempore miniſterii. Unde ad Moſem divina vox, Exodi *cap.* 28. *verſu* 42 & 43. *Fac quoque*, inquit, *eis* (Aharoni & filiis illius) *femoralia linea ad tegendum carnem nudam, à lumbis usque ad* Ima *femina ſunto. Hæc erunt ſuper Aharonem & ſuper filios ejus, cùm ingrediuntur tentorium conventus, aut quum accedent ipſum altare* &c. Hæc poſt miniſterium depoſita & in gazophylacium recondita fuiſſe, patet ex Ezechielis *cap.* 44. *verſu* 19. ubi Sacerdotes ea *in cellas ſanctitatis* reponere jubentur. Sed nec Romanis, neq; Orientalibus gentibus, per illa tempora *Feminalia* cognita fuere. Romanos enim togatos (nam armati, quòd togæ operimento carerent, *feminalibus* tecti, tibialibus verò nudati fuere, ut oſtendit columna Trajani) iis caruiſſe, probatur ex Suetonio *in Julio c.* 82. ubi de ipſo ſic ait: *Ut animadvertit undique ſe ſtrictis pugionibus peti, togâ caput obvolvit; ſimul ſiniſtrâ manu ſinum ad ima crura deduxit, quò honeſtius caderet, etiam inferiore corporis parte velatâ.* Hinc & Saturninus Tyrannus, *Convivio diſcumbere milites, ne inferiora nudarentur, cum ſagis juſſit,* apud Trebellium. Imò & ſine *feminalibus* ſacrificaſſe eosdem, docet Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 24. ubi de Aruſpice quodam Tuſco ei ſermo eſt. Eorundem uſus aliis quoque nationibus, etiam Chriſtianis, antiquitus defuit. Unde Bulgari recens ad fidem converſi, inter alia Nicolaum I. Pontif. conſulentes, etiam hoc ſciſcitati leguntur: *Utrum femoralia induere deberent, nec ne?* Et Benedictus *in Regula cap.* 55. femoralia tantùm iter acturis concedit: quam regulæ particulam non admodum probans Joh. Cardinalis de Turrecremata *tr.* 121. *in illud cap.* affirmat, temporibus S. Benedicti, rarum fuiſſe bracharum uſum. Ciſtercienſes quoq; Monachos, ſub eadem militantes regula, non uſos fuiſſe femoralibus, niſi inter equitandum, atque ideo Cluniacenſibus Monachis *Feminalium* domeſticum uſum, tanquam peccatum

Digitized by Google

catum contra regulam communis Patris, fuiſſe objectum; tradit Jac. à Vitriaco Cardin. *Hiſt. Occid. cap.* 14. & P. Cluniacenſis *lib.* 1. aliàs *lib.* 3. *epiſt.* 28. *ad Bernardum object* 3. Plura V. apud Jul. Nigronium *tr. de Caliga cap.* 2. Salmaſius *Feminalia* ſeu *feminales faſcias* à braccis diſtinguens, *feminalibus* uſos Romanos etiam ſub Auguſto & Auguſtum ipſum uſum, frigoris præcipuè causâ atque faſciis hujusmodi *femina* involvere ſolitū; braccarum verò uſum penitùs tum incognitum fuiſſe; voces interim ubique confundi Græcis Romanisque Scriptoribus, pluribus docet *ad Lampridium, in Alexandro Severo.* Sed & *feminales faſcias* non minùs, ac crurales, jam Perſis in uſu fuiſſe, antiquiſſimis temporibus, contendit idem ex Juſtino *lib.* 1. ubi de Semiramide &c. V. quoque ſuprà, ubi de *Bracis*, & Caſaubonum *ad Auguſtum Suetonii cap.* 82.

Femur, ſeu *Femen*, quaſi *ferimen*, quòd hac maximè parte ſuſtineatur homo & *feratur*, an à *femina*, quòd in ea parte ab illa viri ſexus diſcrepet, Græcis unâ voce μηρὸς dicitur. Latini nonnunquam ſubtiliùs diſtinguentes, *Femora* exteriores partes, *Femina* interiores vocant. In hâc parte Veteres olim ſcriptitaſſe, docet Galenus *De uſu partium lib.* 3. ubi non ſuper menſis vel pluteis, ut nos hodie, ſed *ſuper femore collocatâ charta*, atque ut ejus verbis dicam, ἐπιθεντας κατὰ τοῦ μηροῦ τὸ βιβλίον, ſcripſiſſe ait. Unde, quoties ſcriptioni operam darent, in Lectulos ſeſe lucubratorios recipiebant, in quibus reclinati jacebant magis, quàm ſedebant, uti infrà dicemus, in voce *Lecticula Lucubratoria.* Eandem partem in luctu feriri ſolitam, legimus paſſim. Seleucidas ibi anchoram habuiſſe, *notam generis naturalem*, ſcribit Juſtinus *lib.* 15. *cap.* 4. &c. V. quoque infrà *Phænomerides*, uti de tegmine eorum, hic ſuprà. Atque hæc prima vocis ſignificatio: Decorè dein ad partes generationi deſtinatas denotandas translata eſt. Quo ſenſu occurrit Geneſ *cap.* 24. *verſu* 2. ubi *de ritu jurantis manum ſub femore ponendi*, alibi non obvio: quo inter alia obſequium inferioris erga ſuperiorem, velut quodam homagii ſigno, ſignificatum fuiſſe, ait Rivetus; qui recentiori ævo ſimile quid in ſolennibus Fidelitatis juramentis præſtitum fuiſſe, unde phraſis Gallorum *embraſſer la cuiſſe*, h. e. femur amplecti, pro *exhibere ſummam reverentiam*, orta, addit *ad l. cit.* Cæterùm de *femoribus* victimarum Numini oblatis, *de more ſuper femur gladium accingendi*, aliisque huc ſpectantibus, hic paſſim.

Feneſtra, ex Græco φανερὰ, quod à verbo φαίνω; antiquis *Feſtra* & *Feſtra*, ex Græco φαιστὰ itidem, quod à φαιστὸς, *perſpicuus, lucidus*: illuminandæ domui inſervit. Quo fine decorabantur olim ex ſpeculari lapide, aut vitro in tenues laminas fuſo, quæ ὕαλα Græcis, obducebantur *Vitria* Latini appellabant, uti patet ex lemmate *Ænigmatis* Sympoſiani, in vetuſtiſſimo libro Salmaſii, quod ſic habet:

Perſpicior penitùs, nec luminis arceo viſus.

Quæ laminæ vitreæ, ſive eſſent teſſeræ, ſive orbes, invicem gypſo committebantur, ſicut hodie plumbo, per ἐμπλαστικὴν λέξιν, uti eam vocat Philoponus *in 2 poſt Anal. ad illa verba*, διὰ τὸ διιέναι λαμπτῆρος τὸ φῶς; ubi Philoſophus per λαμπτῆρα intelligit aut laternam ex pelle pellucida factam, aut ſpecular, ſive vitreum, quod ad lucem excipiendam *feneſtris* ſolet obduci. Feneſtræ dein vitro verſicolori ornari cœpere, uti memorat Anaſtaſius *in Leone* III &c. Iisque affigebantur, hortuli, frutices, alia. Martialis *lib.* 11. *Epigramm.* 18.

Donaſti, Lupe, rus ſub urbe nobis:
Sed rus eſt mihi majus in feneſtrâ.

Quod hodieque in Hiſpania & Italia Monachi faciunt, in *feneſtris* arbuſculas, mala citrea, hortos penſiles &c. oſtendentes. Porro in publicis ſolennitatibus, uti tabernæ, & fores, ita quoque *feneſtræ*, lauro, fronde, floribus, lucernis appenſis inſtruebantur, atq; ex iis fœminæ ſpectabant. Idem *lib.* 10. *Epigramm.* 6. ubi *de adventu Trajani*,

Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis
Lucebit Latiâ culta feneſtra *nuru?*

Recentiori ævo, armorum inſignia iis aptabant, qui haſtiludiis erant decertaturi, ut mox dicemus. Sed & cancellis muniebantur olim *Feneſtræ* ſeu reticulis objectis, cujusmodi feneſtram *reticulatam* vocat Varro *de Re Ruſt. lib.* 3. *cap.* 7. Græci διδικτυωμένην, 3. Regum. Apud Procopium Gazæum φωταγωγοὶ δικτυωτοὶ καὶ διαυγέσι λίθοις κεκαλυμμέναι, occurrunt: ad quarum imitationem, apud Trebellium Pollionem, Gallienus *campagos reticulos* appellaſſe legitur: erat autem Campagus, calceamentum regium. Itaque cùm *reticulorum* nomen ei auctor jungit, ornatus campagorum innui videtur: quorum obſtragula crebris & aptè diſtinctis inciſuris, retium ad inſtar, aliquando fuere *feneſtrata.* Nec alia Tzangæ figura fuiſſe videtur: utriusque imaginem ex ære repræſentat Balduinus *de Calceo cap.* 18. Similiter in Cephiſidori Comici *Trophonio*, apud Victorium *Variar. lib.* 14. *cap.* 15. λεπτοσχιδῶν nomine calcei intelliguntur, tenuibus inciſuris ad ornatum & elegantiam inſigniti, qui aliàs *perforati*, ac *feneſtrati*, Gallicè *decoupez, & dechiquetez* dicuntur, teſte eodem *cap.* 12. Quale genus calceorum cernere eſt in ſtatua iconica Eumenio Rhetori, in illuſtri Clivorum oppido ad portam mediaſtinam, poſita, quod apud eundem Auctorem expreſſum habes *pag.* 117. Sed & in auribus *Feneſtram* memorat Juvenalis *Satyrâ* 1.

— — *Molles quod in aure feneſtræ.*

Certum quoddam Inaurium genus indigitans, dum foratis auribus inſerebant tum gemmas, tum alia id genus. Unde Tertullianus *de Pallio*: *Aurem*, inquit, *foratu effœminamus*: alludens ad ritum illum Inaures geſtandi, quæ ex perforatarum aurium cicatricibus & cavernis dependebant, unde & nominis etymon ac origo. V. Caſparum Bartholinum *de Inauribus veterum Syntagm. c.* 1. Cùm ergo in auribus pedibusque *Feneſtras* videamus, quid mirum, quòd Momus olim in pectore illas deſideraverit. Ita enim per eas, quid intus lateret, perſpici poſſet, & ſinuoſi cordis receſſus non tot fraudes, tot technas abſconderent. Quam querelam Vitruvius *in præfatione libri tertii*, Socrati tribuit. V. quoque Lucianum *de Conc. Deorum.* In Monaſteriis Monialium *Feneſtra*, & *Feneſtra verſatilis*, *per quam danda & recipienda* tranſmittuntur, quæque Gallis *la Tour* vulgò, occurrit ſæpius *in ſtatutis* Ordinis Sempringham. Cujus rei cura cui incumbit, *Feneſtrarius* ſeu *Feneſtraria* appellatur ibidem, Gall. *Touriere.* In *Charta* verò Friderici II. Imp. A. C. 1226. pro Eccl Aſculana, ubi legitur, *tenere feneſtram apertam*, *Feneſtra* eſt, ubi levioris momenti merces venum exponuntur. Sic *tenere feneſtram panis*, in *Tabular.* Monaſterii S. Bertini: *tenere feneſtras, vendentes allia*, in *Tabulario* Epiſc. Autiſſiodor. *Ponere panem in ſua feneſtra*, in *LL.* Burgorum Scotic. *cap.* 67. &c. apud Car. du Freſne. Unde *Feneſtragium*, jus iſtud exponendi panem vel alias merces in feneſtris, in *Charta A. C.* 1294. apud eund. Sed & hac voce appellabant Galli, cùm in haſtiludiis, qui decertaturi erant, antequam in arenam deſcenderent, armorum ſuorum inſignia ædium ſuarum *feneſtris* aptabant, quò cunctis, ut dimicaturi, innoteſcerent, V. omnino Auctorem hunc *in Gloſſario ſuo.* Plura verò de *Feneſtris* Vett. tum *communibus*, tum *opere reticulato factis*, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 921. 1095. & *ſeqq.* De *Feneſtris* verò Lecticarum, infrà.

Fera, ab Æolico φὴρ, pro θὴρ, per excellentiam leo eſt, apud Scriptores Arabes, Græcosque, uti docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte priore lib. III. cap.* 1. At apud Septentrionales, *Fera*, item *Fera Regalis*, ut in *LL.* Foreſtarum Canuti Regis, vulgò *Staggon*, cervus eſt, cujus venatio *regalis* dicitur: Unde narrat Luitprandus *lib.* 3. *cap.* 4. Lanthbertum Mediolan. Archiepiſcopum, Burchardo Suevorum Duci, *quaſi hoc eſſet privilegium amoris, conceſſiſſe cervum, quem is ſuo in brolio venaretur, quod nulli unquam niſi chariſſimis magnisq; conceſſerat amicis.* Imò Nonius quoque notat, cervum κατ' ἐξοχὴν *ferum* appellari, à Virgilio *Æneid. lib.* 8.

Pellebatq; ferum puroq; in fonte lavabat.

Quod de apro etiam obſervavit Salmaſius *Not. ad Capitolin.* cujus feminam, *feræ* nomine indigitari in *Charta* Fundat. Abbatiæ S. Mariæ Santon. A. C. 1047. apud Sammarthanos, adnotat du Freſne. Uti autem cervus *Fera regalis*, ſic aper *Fera foreſtæ* dicitur, in iisdem *LL.* ubi non ſemel ſibi invicem contradiſtinguuntur: non verò *capreoli, lepores* & *cuniculi*: quippe, ut eſt apud Hyginum *in Aſtronom lib.* 2. nobiles Venatores circa lepores non occupantur; carpiturque proin Callimachus, quòd Dianam eorum ſanguine ſatiari dixerit. At aprorum venationem Regibus quoq; propriam fuiſſe innuit Theganus *de Geſtis Ludovici Pii cap.* 20. *In menſe Auguſto, quando cervi pinguiſſimi ſunt, venationi vacabat, usq; dum aprorum tempus advenerat* &c. V. C. du Freſne *Gloſſar.* Apud Jul. Capitolinum *in Gordianis* aliosque, *Feræ Libycæ* ſeu *Africanæ*, Dioni λιβυκὰ θηρία paſſim, leones ſunt pardique, ut interpretatur Servius. Conveniebant enim in Africæ certis locis variæ & ἑτερογενεῖς feræ quas venatores captas Romam mittebant Unde Capitolinus *l. c. feras*, inquit, *Libycas unâ die centum exhibuit; urſos mille*, Caſaubonus &c. Sunt autem *Feræ* venatoribus hoſtium loco. Gratius *Cyneget.*

Tunc ipſum medio caſſem qui naſcitur ore
Per ſenos circum usq; ſinus laqueabis, ut omnem
Concipiat tergo, ſi quisquam eſt, pluribus hoſtem.

Unde Venatio ipſa, Nemeſiano,

— — *ſecuri prælia ruris.*

Hincque, velut in tropæum, ſuſpendendi ferarum capita, Diis Dianæque præcipuè, mos vetus. Virgilius *Ecl.* 7.

Setoſi caput hoc apri tibi, Delia, parvus
Et ramoſa Mycon vivacis cornua cervi &c.

V. infrà ubi de *Venatione*, item ubi de *Exuviis.* Contrà *à feris devorari*, ignominioſiſſimum mortis genus habitum, ut ex procemio *Iliadis* diſcimus, *verſ.* 4.

— αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι —

Quo qui periiſſent, *non poſſe apud Inferos quiete frui*, perſuaſum fuiſſe Veteribus, vetus ait Scholiaſtes Statii *Thebaid. lib.* 12. *verſ.* 98. E ſylvis poſtmodum in urbes translatæ ſunt, vivariis extructis, in quibus ſervarentur delectationi magis ſecuræ, quod primus quis Romæ fecerit, Plinius docet *lib.* 8 *cap.* 52. *Vivaria horum* (aprorum) *cæterorumq; ſylveſtrium, primus togati generis invenit Fulvius Lippinus* (an Hirpinus) *qui in Tarquinienſi feras paſcere inſtituit. Nec diu imitatores defuere L. Lucullus & Q. Hortenſius.* Etiam cicurandi inventa ratio, unde *Manſuetarii* magiſtri & cuſtodes, apud Romanos, ſervorum genus, in ſpecie *Urſarii* &c. de quibus ſuo loco: plura verò hanc in rem, apud Plinium præfatum

1085

tuo libro 8. uti *de ferarum pellibus ſe veſtiendi more*, apud varias gentes frequentato, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1006. de *more* verò *feris homines objiciendi*, infrà. Hic verò non omittendum, quòd *ferino vultu* ipſa Gentilium Numina interdum voluere aſpici: inter quæ Juno in Lyco *feræ* omnino formam habuit Athenis, Saturnus alibi &c. uti videre eſt apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 10. *cap.* 17. Sed & Minerva non *ferox* tantùm & *torva*, verùm etiam *fera* dicitur Val. Flacco *lib.* 3. quam in rem pluſcula habes apud Barthium *ad Statium Theb. lib.* 2. *verſ.* 715.

Feralis, apud Statium *Theb lib.* 6. *verſ.* 32.

—— ſedes ipſe exutus honore
Vittarum nexu genitor, ſqualentiaq́ ora
Sparſus & incultam ferali *pulvere barbam*:

vet. Scholiaſti eſt *deſignans mortem pueri cum damno familiæ*. Nempe *Feralis*, νεκρικὸς, Auctori *Onomaſtici*. Etiam quidquid extremè contrarium, ut *Feralia dicta*, apud Scriptorem *Gloſſarii Minut.* Βαρεῖα ὥρα. *Feralia Vota*, apud Statium iterum *Thebaid. lib.* 11. *verſu* 344. diræ, quibus devovit filios ſuos Oedipus. Sed & *ferales*, pediculorum infeſtiorum genus, apud Cœl. Aurelianum *lib.* 3. *Tard. cap.* 2. *de phthiriaſi*. *Ferales coronæ*, geſtantibus perniciosæ, qualis illa Cleopatræ, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 3. *Apud Græcos de coronis Mneſtheus atq; Callimachus ſcripſere, quæ nocerent capiti: quoniam & in hoc eſt aliqua valetudinis portio, in potu atq; hilaritate præcipuè odorum vi ſurrepente fallaciter. ſceleratâ Cleopatræ ſolertia. Namq; — extremis coronæ floribus veneno illitis, ipſaq́ capiti impoſitâ, mox procedente hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberent — Ergo concerptâ in ſcyphum, incipienti haurire oppoſitâ manu* &c. V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 1. *cap.* 15. A' *Feralibus*, Manium ſacro, de quo ſuo loco.

Ferctum, genus libi, à *farciendo* nonnullis, quaſi *fartum* dictum, quòd multis variisque rebus farciretur. Nam Vett. ut ſcribit Cato, *ſtruem farris, tritici, hordei, fabæ, ſeminis rapicii, thure ac vino additis*, ante meſſem parabant, in porcæ præcedaneæ immolatione, Janoque ac Jovi & Junoni ſacrificabant. Salmaſius *Ferctum*, quòd *bonum* eſſet, τὸ Χρηςὸν, appellatum mavult; indeque compoſitum genus libi *Strueferctum*, quaſi *ſtruem bonam*: ab antiquiſſima voce *forctum*, pro bono. *Fertum* alii vocant, & *Struefertum*: in vet. *Inſcr. Porcam & agnam ſtruibus & fertis*. Inde *fertilis* &c. V. eum *ad Solinum pag.* 1263. nec non Jac. Oiſelium JC. *Not. ad A. Gellium lib.* 10. *cap.* 15.

Ferculum, propriè πόμπευμα, cujus forma nota ex nummis & hiſtoria: Hinc *Fercula triumphalia*, quæ in triumphis *præferebantur*, uti vidimus, ubi *de Triumpho*. Item *funebria*, de quibus Statius *Theb. lib.* 6. *verſ.* 126.

Portant inferias, arſuraq́ fercula *primi*
Graiorum, titulisq́ pios teſtantur honores.

Nempe eadem hæc. vel affinia ſaltem, triumphalibus, qualia in funere Ducum fortiumque virorum præferri mos. Sic arma truncis ſuffixa in tropæa nim. erigendis, portant Duces, in funere Pallantis, apud Virgilium *Æneid. lib.* 11. Sic infenſiſſimi hoſtis ſui cadaver avehendum, in alia quidem re, portat tamen ipſe, & ſuis manibus vehiculo Hectoris imponit Achilles *Il.* ω. & Jaſon ipſemet fert ad rogum Cyzicum, apud Val. Flaccum *lib.* 3. &c. Erant his, ut & triumphalibus, tituli aſcripti quorum eſſent, honoris ergò, uti ex *MS.* optimi gloſſa docet Barthius *ad Statii locum*. Imò & inimicorum, ex Virgilio *lib. cit.*

—— inimicaq́ nomina figi.

Alia omnino *funebria fercula* Suetonio *Caligulâ cap.* 15. *Ad transferendos matris fratrisq́ cineres feſtinavis — nec minore ſcenâ Oſtiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi ſubvectos, per ſplendidiſſimum quemq́ equeſtris ordinis, medio ac frequenti die, duobus* ferculis, *Mauſolæo intulit*. Ubi Caſaubonus, *Sic appellat*, inquit, *pompaticus inſtrumentum, in quo cineres erant, cùm inferrentur in Mauſoleum, ob ſimilitudinem aliquam* ferculorum *triumphalium: utraq; enim ſic erant compoſita, ut elata geſtari omnibusq́ oſtendi poſſent*. Alia item apud Plinium *lib.* 10. *cap.* 10. *Notatum in his* (milvis) *rapaciſſimam & famelicam ſemper alitem nihil eſculenti rapere unquam ex funerum* ferculis: Hic enim cœna ſepulchralis indigitatur, quæ in funeribus olim ſatis lauta parabatur, delataque ad rogum cum defuncto cremabatur, ex Apulejo *Floridor. lib.* 4. Dalechampius *Not. ad Plin.* Nec multo aliter vocem *tropæum* uſurpat Suetonius, in funere Julii. Nempe *Ferculum* etiam τρόπαιον, *menſa una*, ob ſimilitudinem cum tropæis. Non enim lances menſis imponebant elegantiores: ſed machinulis quibusdam venuſto artificio elaboratis partim imponebant, partim appendebant. Sic in *Satyrico* Petronii cœna lautiſſima deſcribitur, cujus guſtatio ſive promulſis menſæ, ita fuerat exhibita: *In promulſidari* (menſa ſc. h. e. *guſtatoria*) *aſellus erat Corinthius, cum biſſaccio poſitus, qui habebat olivas* &c. Deinde remotâ guſtatoriâ ſequitur *Ferculum*, quod ita exhibetur, *Repoſitorium rotundum, duodecim habebat ſigna in orbem diſpoſita: ſuper quæ proprium convenientemq́ materiæ ſtructor impoſuerat cibum: ſuper Arietem cicer arietinum* &c. Similia apud Græcos legas. Quo ſenſu Suetonius de Auguſto, *Cœnam*, ait, *tribus* ferculis, *aut cùm abundantiſſimè, ſenis præbebat, cap.* 74. Inde pro ipſis cibis, qui inferebantur. Coronari ea in conviviis moris fuiſſe, Athenæus docet, in iis Ludis, quos apud Daphnem Antiochus edidit, anſeres, lepores, damas cum aureis coronis, convivio illatas, memorans *lib.* 5. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 3. Plura v. hanc in rem, inprimis *de Ferculis triumphalibus*, V. apud J. C. Bulengerum *de Triumpho cap.* 25. de *Funebribus*, apud Caſpar. Barthium *ad Statium loc. cit.* &c. Medio ævo, *Fercula*, quæ pro nuptiis celebratis Curioni ſeu Sacerdoti ex jure præſtabantur, occurrunt paſſim, apud Scriptores Eccl. Rom. De *Ferculis fictitiis*, quibus paraſitos ſuos luſit Heliogabalus, V. apud Lampridium in *Vita* ejus. *Ferculi Generalis* mentio eſt in *Charta* Joannis Theſaurarii S. Quintini A. C. 1094. apud C. du Freſne: *Ordinavit etiam caritas eorum, ut in die S. Trinitatis, quæ ante Domini adventum quibusdam in locis celebratur, die ſcilicet meæ nativitatis, quandiu viverem, & in anniverſaria mei tranſitus commemoratione, refectio eorum uno quolibet generali* ferculo *communiter & indeſinenter ampliaretur* &c.

Ferdinandus, nomen Arabicum eſt Carolo Macro, *à Ferh dinhandin*, i. *Gaudium fidei habet ipſe*, ſive *Gaudium fidei apud eum*: quo primum appellatum fuiſſe S. Ferdinandum, Hiſpaniæ Regem, eo quòd hoc Regnum à Saracenorum tyrannide liberaverit. refert in *Hierolexico*. A' quo tempore auſpicatum hoc nomen Hiſpanis habitum, ut dicemus infrà.

Ferdoni, monetæ ſpecies. quartam unius marcæ partem valens, memorata Gunthero *in Hiſtor. CPolitana*, apud Caniſium *Antiqq. Lectionum Tom. V.*

Feretrum, à *ferendo*, Gr. Φερῆτρον, capulus erat, in quo defuncti cadaver. ad ſepulturam efferri mos. Quod munus propinquioribus virilis ſexus apud Romanos incumbebat, Servius. Itaque filii interdum parentes, & fratres ſorores interdum elatas funere deferebant: nonnunquam ſervi libertate donati, plerunq; Senatorii, Prætorii & Conſulares, quique ampliſſimis functi erant honoribus, Imperatorum ac Conſularium virorum *Feretrum* detulere. Quare Pauli Æmilii, qui de Macedonia triumphavit, legati Macedonum. & Sullæ Dictatoris loculum Senatores ac Virgines ſacræ extulerunt: Metello verò filii tres Conſulares, duo Triumphales, unus Cenſorius, & alter Prætor lectum ſubiere: Ita enim propriè vocabatur, in quo ditiores, tubis præcinentibus, efferebantur. Quòd ſi defunctus tenuioris eſſet Fortunæ, à Veſpis ſeu Veſpillonibus, ad tibiæ cantum, portabantur &c. V. Joh. Roſinum *Antiquitatum Romanarum lib.* 5. *cap.* 39. Apud Athenienſes, poſtridie collocationis, ὡς ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς, *quamprimum apparuit roſeos digitos habens Aurora*, ut Homerus ait, defuncti cadaver in *feretro*, à certis hominibus, quos Euripides *in Alceſt. verſ.* 607. προπόλους vocat, cùm ait:

—— —— —— —— Πρόσπολοι
Φέρουσιν ἄρδην πρὸς τάφον τε καὶ πυράν,

efferri ſolebat. Quemadmodum idem alibi de Rheſo, ab Ulyſſe interfecto, voce Φορεῖον utitur. Hæc de adultis. Infantes quod attinet, eos ante dentes natos nec uſſere, teſte Plinio *Natur. Hiſtor. lib.* 7. *cap.* 16. nec integros in loculis repoſuere. Hinc locus, ubi ſepeliebantur, *Suggrundarium* dictus, caput ſolum cum gemino oſſe ut plurimum in urnula continebat; cujus formam Joh. Baptiſta Suarezius *in Antiqq. Galitanis* ex ære exhibet. Grandiores natu ſarcophago ſeu feretro integris corporibus, in loco communi vel ante aras, poſtquam illi ante Auroram, quaſi à die rapti, cum facib' funeralibus & ad tibias elati eſſent, condebantur. Unde apud Gruterum *Inſcript. pag.* 689. L. Juli Marcelli, qui vixiſſe dicitur Ann. V. Diebus XXXI. *Corpus. integrum. conditum. ſarcophago.* legimus. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio veterum*, & hîc paſſim, ubi de *Arcis & Capulis ſepulchralibus*, item ubi de ritu *in Lectis efferendi mortuos*: nec non in voce *Loculus* & *Sarcophagus*. plura verò hanc in rem apud Georg. Fabricium *in ſua Roma cap.* 21. ubi inter alia: *Faciendorum*, inquit, *loculorum & urnarum condendarum, non admodum diverſa ratio fuit, cùm in Urbe. tum in reliqua Italia, atq; etiam Græcia. Marlianus ſcribit, antea concamerata foſſionibus eſſe aperta, in campo Eſquilino quædam unius teſtudinis, quædam duplicis concamerationis, ita ut ex ſuperiore in inferiorem deſcenderetur. Pavimenta interdum vermiculata: in parietibus circumcirca loculos extitiſſe, ſingulos cum binis urnis. Alia quoq; fuiſſe antea plurium parietum modico intervallo diſtantium, in quibus totidem urnas fuiſſe contiguas & exiguo ſpatio rurſus alias, hisq; alias impoſitas: has pauperum, illas divitum fuiſſe opinatus.* Et paulo pòſt, *Inter Puteolos & Atellam, pulcherrimum monumentum eſt, quod Arcum cellæ nominant. Parietes ejus tetragoni, cum laqueari vermiculato: in cujus medio Centauri imago puerum vehentis. Loculi ultra ſexaginta, medii ampli, fortaſſe Patronorum: Laterales contracti, libertorum libertarumq́* &c. Adde Jo. Kirchmannum *de Funeribus*. Apud Eccleſiæ Rom. Scriptores, *Feretra, reliquias Sanctorum continentia*, ad corrigendas eleemoſynas, in reædificationem ædium ſacrarum, aut in alias neceſſitates, *cum proceſſionibus circumlata*, non ſemel legere eſt. Quas *proceſſiones ad offerendum* vocat Ægidius Aureæ Vallis in *Hiſtoria* Epiſc. Leod. *cap.* 55. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* A' *Feretri* ſimilitudine, Hebr. עיש *ajis* vel עש *as*, Arab. *naas*, dicitur ſidus Urſæ majoris & minoris, *Feretrum majus & minus*. E' ſeptem enim ſtellis, è quibus conſtant ſingulæ,

quatuor in quadrum digeſtæ q. feretrum conſtituunt, & tres ſequentes, quæ nobis ſunt *cauda urſæ*, Arabes *feretri filios* aut *filias* appellant, qui comitantur funus. Unde apertus jam ſenſus loci eſt, qui hactenus crucem Interpretibus fixerat, Jobi *cap.* 38. *verſ.* 32. *An* עיש ſeu *feretrum deduces cum filiis ſuis?* Ubi inter alios Paraphraſtes Chaldæus, *Et gallinam cum pullis ſuis deduces?* quam Græci *Pleiades*, Latini *Vergilias*, Galli *Pullicinariam*, vocant. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. I. cap.* 16.

Feria, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris, in qua jam. ſub Henrico II. Johanne I. & Henrico III. Regibus celebris fuit Laurentius Suarezius *de Figueroa*, Dn. *de Zafra* & *Feria*, Magiſter Ordinis S. Jacobi, poſt egregia facta extinctus A. C. 1409. Hujus ex Maria *de Orozco* filius Gomeſius, pater fuit Laurentii atq; Petri; quorum ille primus *Comitis Feriæ* elogium meruit, genuitq; Gomeſium, patrem Laurentii & Garſiæ, à matre cognom. *de Toledo* nacti. Laurentio, ex uxore March. *de Priego*, genitus Petrus Fernandus *de Corduba Figueroa*, fratres habuit Gomeſium Ducem primum *Feriæ* & reliquorum ſatorem, atque Alfonſum Fernandezium *de Corduba* & *Aguilar*, neptis maritum, & Marchionum *de Priego*, continuatorem. Gomezius modò dictus, ex Johanna Dormeria, cujus proavus Anglus erat, pater fuit Laurentii, qui extinctus A. C. 1607. ex Iſabella Mendozia, qui obiit A. C. 1593. reliquit Gomeſium II Ducem *de Feria*, March. *de Villalva*, (cui uxor obtigit Franciſca fil. Antonii *Folch de Cardona ac Corduba Duc. de Seſa*) ac Inicum Lopezium *de Mendoza*, utrumq; nominis *Suarez de Figueroa*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p.* 112. Alphonſus verò præfatus ex Catharina Fernandina *de Corduba*, pater fuit Petri Fernandini Cordubenſis *de Figueroa*, March. *de Priego*, quo & Johanna Henricia de Ribera, geniti ſunt Alphonſus Fernandinus *de Corduba* March. *de Priego*, Dux itidem *de Feria*, (cui ex Johanna Henricia *de Ribera* natus eſt Ludovicus Ignatius Ferdinandus *de Corduba Figueroa Aguilar*, March. *de Priego*, Dux *de Feria*, March. *de Montalvan* & *Villalva*, maritus Mariæ Annæ *de Corduba* & *Aragon*) Ludovicus Ferdinandus *de Corduba*, Catharina Fernandina (ux. Henrici *de Corduba* & *Aragonia* D. *de Cardona* & *Segorbia*) ac Johanna Henricia *de Corduba* (cui maritus obtigit Petrus Andreas March. *del Algava* & *Ardales*) V. Eund. *ibid. pag.* 74. & *Part. III. pag.* 87.

Feriæ, adde: nomen eis *à feriendis victimis*, Feſto; à *fando* Iſidoro, quòd in eis nobis ſit tempus dictionis, i. in divino vel humano officio fandi: antiquis *Feſtæ* (Voſſius legit *Feſiæ*) quamvis quædam erant ſine feſto, dies vocabantur, quibus ab omni opere ceſſabatur, Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 16. Feſtos dies, in ſacrificia, epulas, ludos & *Ferias* diſtinguit. Harum aliæ erant *Publicæ*, quæ iterum vel *Stativæ*, vel *Conceptivæ*, vel *Imperativæ* vel *Nundinæ* fuerunt: aliæ *Privatæ*, quæ iterum vel propriæ erant familiarum, ut Claudiæ familiæ, Æmiliæ, Juliæ, Corneliæ &c. de quibus XII. Tabb. *Sacra privata perpetua manento*; vel ſingulorum, ut natalium fulgurumque ſuſceptiones, aut funerum, aut expiationum, Feſtus. Apud Veteres quoque quicunque nominaſſet Semonam, Sejam, Segetiam, Tutilinam, *ferias* obſervavit, teſte Macrobio: Flaminica item, quoties tonitrua audierat, feriata erat, donec Deos placaſſet. Cæterùm *Feriæ* publicæ indicebantur & proclamabantur ſingulis menſib' à Rege ſacrorum & à Prætore: ab hoc quidem, ut eſſet vacatio à forenſibus negotiis, ab illo autem ſacrorum ritè peragendorum gratiâ, Varro *de L. L. lib.* 5. idque in hunc modum, ut Arnobius *adv. Gentes lib.* 2. ſcribit: *Lavatio Deûm matris eſt hodie: Jovis epulum cras eſt: Æſculapii geritur, celebraturq; vindemia: Lectiſternium Cereris erit Idibus proximis: Telluris natalis eſt* &c. Prætorem quoque *Ferias*, quæ *Compitalia* dicebantur, more Majorum, verbis olim ſolennibus concepiſſe, auctores ſunt A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 24. Macrobius *Saturn. lib.* 1. *cap.* 4. &c. Imò nec Compitalitias ſolùm, ſed etiam omnes Conceptivas ac Imperativas, patet ex Suetonio *in Claudio*: *Obſervavitq; ſedulò, ut quoties terra in urbe moviſſet, Ferias advocatâ concione Prætor in urbe indiceret.* V. plura apud Jac. Rævardum *Varior. lib.* 5. *cap.* 19. Quid porrò *Feriis* fieri deberet, Cicero *de LL. lib.* 2. docet: *Feriis jurgia amovento, eaſq; in familiis operibus patratis habento: itaq; ut ita cadat in annuis anfractibus, deſcriptum eſto: certaſq; fruges, certaſq; baccas Sacerdotes publicè libanto: hoc certis ſacrificiis ac diebus. Itemq; alios ad dies ubertatem lactis fœtuſq; ſervanto: idq; ne committi poſſit, ad eam rem & rationem, curſus annuos Sacerdotes finiunto, quæq; cuiq; divo decoræ grataq; ſint hoſtiæ, provideanto.* Et paulo pòſt: *Feriarum feſtorumq; dierum rationem in liberis requietem habet litium & jurgiorum: in ſervis operum & laborum, quia compoſitio animi conferre debet, & ad perfectionem operum ruſticorum, & ad remiſſionem animorum: per quod tempus, ut ſacrificiorum libamenta ſerventur, fœtuſq; pecorum, quæ dicta in lege ſunt diligenter habenda ratio intercalando eſt.* Eas ſc. Sacerdotes affirmabant pollui, quoties iis indictis conceptiſque opus aliquod fieret: Præterea nec licebat Sacrorum Regem vel Flaminem videre *Feriis* opus fieri, atque ideo per præconem denuntiabatur, ne quid tale ageretur, & præcepti negligens mulctabatur. Imò, qui imprudens talibus diebus aliquod opus feciſſet, porco piaculum dabat; prudentem verò expiare non poſſe Scævola Pontifex aſſeveravit. Sed Varro negavit eum pollui, qui opus vel ad Deos pertinens, ſacrorumque causâ feciſſet, vel aliquid ad urgentem vitæ utilitatem reſpiciens, actitaſſet. Scævola denique conſultus, quid feriis agi liceret; reſpondit, id quod prætermiſſum noceret: Quapropter ſi bos in ſpecus decidiſſet, cumque paterfamiliâs, adhibitis operis liberaſſet, non eſt viſus ferias polluiſſe. Quod idem SERVATOR noſter de Hebræorum feriis, Sabbatho viz. divinitus inſtituto, pronuntiaſſe, legitur in Evangelio. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Roman. lib.* 4. *cap.* 3. Datā v. *Feriis* ſeu feriatis diebus vacationem ab omnibus forenſibus fuiſſe negotiis, Ulpianus docet *lib.* 7. *de Offic. Proconſulis*, cùm inquit: *Divus Trajanus Minicio Natali reſcripſit, ferias à forenſibus tantùm negotiis dare vacationem: ea autem, quæ ad diſciplinam militarem pertinent, etiam feriatis diebus eſſe peragenda: inter quæ cuſtodiarum quoque cognitionem eſſe. Leg.* 9. *D. de Feriis.* Honorius tamen poſtea & Theodoſius Impp. *in Conſtitut. ad Anthemium Præf. Prætorio*, quæſtionem haberi de latronibus, etiam per tormenta præceperunt, nullo, ne ſanctiſſimo quidem, die feſto excepto, *Leg.* 10. *C. de Feriis.* V. Sam. Petitum *Comm in Leges Attic. lib.* 1. *tit.* 1. Apud Athenienſes, honori Apollinis datum eſt, ne Deliorum dies ultimo damnatorum ſupplicio pollucrentur: unde Xenophon ac Plato obſervant, Socratem triginta dies (dum nempe Delum ibant redibantque Theori) in carcere & expectatione mortis exegiſſe poſt damnationem. Quod in aliis feſtis non obſervatum: Hinc cùm Phocion veneno ſublatus eſt, ex plebiſcito feſtum fuiſſe diem, annotat Plut. *in Phocione.* Neque certè pœnis convenit cum diei feſti ac læti religione: itaque Romani hac in parte religioſiores Græcis extitere, ut ex præcedentibus patet. V. Eundem *paulò ſuprà.* Apud Chriſtianos, hebdomadis ſingulos dies hoc nomine inſignitos, à ſeptimana Paſchatis, ait Car. du Freſne. Cùm enim lege Conſtantini M. hebdomades illæ duæ, ante & poſt Paſcha, ἄπρακτοι & *feriatæ* eſſe juberentur, factū eſt, ut quia poſterior (quæ ut ſola feriata eſſet, poſtmodum uſus obtinuit) prima anni erat Eccleſiaſtici hebdomas, omnes dies, etiam reliquarum per annum ſeptimanarum, *Feriæ* dicerentur. Primus igitur hebdomadis illius dies *Dominicus* dictus; qui ſequitur, *Feria ſecunda*, & ſic deinceps, V. eum *in Gloſſario*, ubi etiam de *Feriis Jovis*, ſuperſtitionis paganicæ ſpecie, Chriſtianis interdictâ, in Concilio Liptin. A. C. 743. & de *Feriis Meſſivis*, ſeu vacationibus Autumnalibus, quarum meminit Papinianus *lib. Reſp. tit.* 3. Adde Macros Fratres, ubi *de Feria II.* quæ dicebatur *prima Sabbathi*: de Feria IV. *Cinerum*: *de Feria V. in Cœna Domini*, in qua Sacerdotes omnes ac Clerus, ex decreto Soteris, communicant: *de Feria VI. Paraſceves*: *de Feriis Auguſti* & *de Feriis Legitimis*, ſc. ſecundâ, quartâ & ſextâ feriâ, qui dies pœnitentium jejunio deſtinati ſunt, in Eccl. Roman varia habent *in Hierolexico.* Hinc *Feriatica*, apud Iſidorum Mercatorem in Conc. Laod. *can.* 37. *Non oportet à Judæis vel Hæreticis* feriatica, *quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feſtos*: in Græca Edit. ἑορταστικὰ dicuntur & Fileſaco exponuntur, *quæ ad Feſti celebritatem apparata erant*, ſeu uſùs, ſeu ornatùs, ſeu voluptatis causâ, *Select. lib.* 1. *cap.* 7. *pag.* 84. ubi τὰ ἱερῶν τὰ ξένια vocari *in Canonibus*, ut vocantur, *Apoſtolicis can.* 70. addit, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Feriarum variæ ſpecies ac nomina.

Æſtivales, delaſſatis Muſis olim hodieque inſtitutæ. His durantibus Athenienſes in circumjacentes inſulas & æſtuaria, vel etiam villas amœniores ſeceſſère, A. Gellius *lib.* 1. *cap.* 2. Romani delitiis Campaniæ fruiti ſunt, Idem *lib.* 9 *cap.* 15.

Anniverſariæ, quæ ſingulis annis recurrebant: quibusdam etiam *Stativæ* dictæ.

Compitalitiæ, erant feriæ annales, quas Prætor hac formulâ verborum concipere ſolebat: *Die Noni poſt Kalendas Januarias Quiritibus Compitalia erunt.*

Conceptivæ dicebantur, quæ quotannis à Magiſtratibus vel Sacerdotibus concipiebantur, in dies vel certos vel etiam incertos: ut fuere, Latinæ, Paganalia, Sementalia, & Compitalia.

Denicales, per triduum colebantur, ut interea familia funere polluta quibusdam ceremoniis purgaretur. His ne mulos quidem jungere licuiſſe, docet Columella.

Imperativæ, quas Conſul vel Prætor pro arbitrio poteſtatis indicabat, vel imperabat. Eædem *Indictivæ* quoq; appellatæ ſunt, & à quibusdam ad Conceptivas, ratione incertitudinis diei referuntur.

Laribus dicatæ, V. *Compitalitiæ.*

Latinæ, erant *Feriæ* conceptivæ annales, à Latinis populis dictæ, & à Tarquinio Superbo inſtitutæ: quarū ut & ſacrificii participes erant tribus minus 50. populi. Sed de iis V. infrà.

Meſſis Feriæ, à die 8 Kal. Julii usque in Kal. Auguſti, concedebantur non Foro ſolùm, ſed Scholis quoque. V. *L.* 2. *C. de Feriis* & ſuprà quoq; in voce *Æſtivales.*

Paganales, ſeu Paganalia, erant feriæ conceptivæ annales, de quibus V. *ſuo loco.*

Præcidaneæ, Græcis [illegible], à *præcedendo* dictæ: Quarum mentio apud A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 6. & Scaligerum *in Feſtum.*

Privatæ, vel propriæ erant familiarum, quæ ferias obſervabant ex uſu domeſticæ celebra-

lebrationis: vel ſingulorum hominum, ut Natalitiæ, Exequiales ſeu Denicales, Expiatoriæ & Fulgurum ſuſceptiones.

Propriæ, eædem cum Privatis.

Publicæ nuncupabantur, quæ ad ſalutem publicam ſpectantes ab omnibus obſervabantur. Ut Stativæ, Conceptivæ, Imperativæ, ac Nundinæ.

Sementinæ, erant Feriæ conceptivæ annales. Incidebant in diem 8. Kal. Februarii, Ovidio, Varroni, Feſto, Macrobio memoratæ.

Stativæ, fuere univerſi populi communes feriæ, certis & conſtitutis diebus ac menſibus & in faſtis ſtatis obſervationibus annotatæ, in quibus præcipuè ſervabantur Agonalia Carmentalia ac Lupercalia. Plures Varro refert *de L. L. lib.* 5.

Studiorum *Feriæ* Saturnalibus erant tum enim non in Foro ſolùm vacatio, ſed & Scholæ clauſæ fuerunt, Plinius Jun. *lib.* 8. *ep.* 7. Martialis *lib.* 5. *Epigr. ult.* V. quoque ſuprà in *Æſtivales* & *Meſſis feriæ*, ac infrà in *Vindemiales*.

Stultorum *Feriæ* d. 13. Kal. Martii, quo Quirinalia celebrabantur, vigebant. Nomen iis, quòd cùm quisq; in ſua Curia Fornacalibus feriaretur & ſacra faceret, ſtulta populi pars, quæ ſua Curia eſſet ignorans, rem divinam Fornacalibus omiſſam Quirinalibus faciebat, Feſtus.

ob Succeſſionem Imperatoris ferias imperatas fuiſſe, memorat Roſinus *Antiqq. Rom. loco ſuprà laudato.*

Victoriæ feriatus dies in Auguſtum incidebat; Interim ob victoriam ab Imperatore partam ferias imperatas quoque eſſe, docet Idem.

Vindemiales, à decimo Kalend. Septembris usque in Idus Octobris, celebrabantur, definiente Theodoſio, V. *l.* 2. *C. de Feriis.* Non in Foro ſolùm iterum, ſed & in Scholis. Meminit Auguſtinus *lib.* 9. *cap.* 2. *Et opportunè tum pauciſſimi dies ſupererant ad Vindemiales ferias, & ſtatui tolerare illos, ut ſolenniter abſcederem.* Item Minutius Felix, *in Octavio: Sanè & ad vindemiam feriæ judiciariam curam relaxaverant.* Quod Cyprianus quoq; teſtatur *Epiſt. ad Donatum.* Eas ad æſtivales quidam referunt, ſed propriè per æſtivas ferias, Meſſivas intelligi debere, utpote quia illæ æſtati, Vindemiales autumno potiùs competebant, docet Jac. Oiſelius *Notis in A. Gell. lib.* 9. *cap.* 15. V. ſuprà in *Æſtivales.*

Vulcani *Feriæ* celebrabantur die 11. Kalendarum Junii &c.

Feriæ Latinæ, quæ etiam ſimpliciter *Latinæ*, apud vett. Romanos celeberrimæ, primùm uno ſolùm die conſtabant, inſtitutore Tarquinio: exactis inde Regibus, addiderunt alterum primi Conſules: fœdere poſtmodum cum Latinis populis icto, paulo poſt ſeceſſionem in Montem Sacrum (quam & cauſam Ædilium Pl. creatorum fuiſſe, indicat Dionyſius, ut Ludorum, qui *Feriis Latinis* fiebant, curam haberent) acceſſit tertius: deniq; poſt atrox certamen de Conſulatu cum Plebe communicando reductâ concordiâ, quartus adjectus eſt, teſtibus eodem Dionyſio Halicarn. *lib.* 6. Plutarcho *in Camillo*, & Livio *lib.* 6. *cap.* 42. Reliqua V. infrà, ubi *de Latinis Feriis.*

Feris, apud Romanos, in arena ſontes objecti primùm ſunt, Appio Claudio & M. Fulvio Coſſ. à quo horrore publico edicto matronæ ſunt ſummotæ. Meminit immanis ſpectaculi Tertullianus *lib. ſingulari*, ubi hoc modo defunctis parentatum fuiſſe graviter conqueritur. Objiciebantur autem illis homines, vel ſoluti, ut hiſtoria de Androdo, apud A. Gellium *lib.* 5. *cap.* 15. docet, vel vincti: Ita enim homines cruci affixi, in publicis ſpectaculis, frequenter à beſtiis lacerati ſunt. Unde de Laureolo Martialis *lib.* 1.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus,
Aſſiduam nimio pectore pavit avem.
Nuda Caledonio ſic pectora præbuit urſo,
Non falsâ pendens in cruce Laureolus.

Vopiſcus *in Aureliano: Sanè Mneſtheus poſtea, ſurrectus ad ſtipitem, beſtiis objectus eſt* &c. Quem morem infamis & infanda illa turpitudo Neronis expreſſit, quâ *Viros Fœminasq; ad ſtipitem deligatas, ipſe feræ pelle contectus, emiſſus è cavea*, medios invadebat, apud Suetonium *in eo, cap.* 49. Cujus mentio quoque apud Xiphilinum è Dione: Μειράκια τε καὶ κόρας γυμνὰς προσδήσας, θηρίου δέ τι δορὰν ἀναλαμβάνων καὶ προσπίπτων σφίσιν ἐσέλγαινε, ὥσπερ τι ἐσθίων. In Chriſtianos præcipuè hæc crudelitas poſtea exercita eſt. Hinc Paulus Ap. ſe Epheſi ἐθηριομαχηκέναι, *cum feris pugnaſſe*, memorat: & de Blandina martyre narrat Euſebius *lib.* 5. *cap.* 1. eam in ligno ſuſpenſam ac proſtitutam laniena incurrentium ferarum, ob continuam orationem, multam alacritatem injeciſſe certantibus, V. Juſtum Lipſium *de Cruce lib.* 3. *cap.* 11. Similiter Ignatium, Præſulem Antiochenum, Romam deductum eſſe, ut ibi beſtiis in Circo objiceretur, narrat ſuprà laudatus Euſebius *lib.* 3 *cap.* 32. & nota acclamatio: *Chriſtianos ad Leones.* Hodie in Imperio Magni Mogoris non alia certior ad honores & ſummas dignitates via eſt, quàm cum *Feris* certamen, quod ſolo acinace inſtructi ſuſcipere tenentur; graviſſimâ in eos pœnâ ſtatutâ, qui aliud quoddam armorum genus præter eum adhibuiſſent, teſtibus *Indicarum rer.* Scriptoribus. V. ſuprà in voce *Beſtiarii.*

Fermentacei, & *Fermentarii*, à Latinis per contumeliam Græci appellati ſunt, quòd *fermentato* pane, in S. Euchariſtia, uterentur; ſicut hi illos viciſſim *Azymitas* dixerunt. V. Rigordum A. C. 201.

Fermentum, apud Plautum *in Caſina*, de muliere, quæ irâ & indignatione exardeſcebat,

Nunc in fermento *tota eſt, ita turget mihi*:

quid ſit notum. *Ex ipſa farina fit, quæ ſubigitur priùs, quàm addatur ſal, ad pultis modum decoctâ, & relictâ, donec aceſcat*, Plin. *lib.* 18. *cap.* 11. Sicque mixtum farinæ, exiguâ quantitate, maſſam fervefacit & attollit, Lucæ *cap.* 13. *verſu* 21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον, *Simile eſt* (Regnum Dei) *fermento, quod acceptum mulier indidit in farinæ ſata tria, usq; quò fermentaretur tota.* Validiora nempe eſſe corpora, *quæ fermentato pane aluntur*, palàm eſt, Plin. *ibid.* Interim à Sacris illud maxima parte abeſſe, voluit Deus. Levitici *cap.* 2. *verſu* 11. *Nullum munus, quod offeretis Jehovæ, conficitor fermentatum: nam ex nullo* fermento *& ex nullo melle adolebitis.* Quod Judæi propter idololatras factum hariolantur, cumq; iſti rebus illis ad ſacrificia uterentur, Deum contrariis ritibus placari voluiſſe. Apoſtolus verò ad mores refert, 1. Cor. *cap.* 5. *verſ.* 7, 8. & Galat. *c.* 5. *verſ.* 9. Nempe in fermento, etſi alioqui ad vitam hanc utiſi, corruptionis tamen ſymbolum ipſi quoque Ethnici agnovere. Unde Plut. *Quæſt. Rom.* 109. ſcribit, non licuiſſe Flamini Diali fermentum tangere, quod & ipſum natum ex corruptione, & farinam, cui admiſcetur, corrumpat: qua de re plura apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 15. & Ant. Thyſium ac Jac. Oiſelium *Not. ad illum.* Inprimis vero in Paſchate uſus ejus prohibitus. Quamvis enim in oblationibus ex rebus inanimatis fieri ſolitis, quæ מנחה *minchah* Hebræis, maximè quæ fiebant ex ſimila, *fermentum* adhibere nefas eſſet: (de quib⁹ Levitici locus intelligendus) V. quoque Amos *cap.* 4. *verſ.* 5. in ſacrificiis tamen aliis, in quibus Hebræi agitabant convivia ex carnibus ſacrificiorum, poterant uti pane fermentato: quod contra Tacitum notandum *Hiſtor. lib.* 5. azymis ſemper uſos fuiſſe Judæos, tradentem. At Paſcha mactare non licebat, donec fermentum omne ex domibus expurgatum eſſet, idque per integrum ſeptiduum, ſub pœna non excluſionis ſolùm ex communione Eccleſiæ Iſraëlis, ſed etiam mortis transgreſſoribus irrogandæ, Exodi *cap.* 12. *verſ.* 15. *cap.* 23. *verſ.* 18. & Deuteron. *cap.* 16. *verſ.* 2. V. A. Rivetum *Commentar. in Exod. l. c.* & ſuprà ubi *de Azymorum Feſto.* Adde Jo. Buxtorfium *Synag. Judaic. cap.* 12. ubi de inepta ac ſuperſtitioſa hodiernorum Judæorum circa hanc legem ſcrupuloſitate varia habet. In oblatione tamen primitiarum, quæ fiebat feſto Pentecoſtes, duos panes fermentatos offerre licebat, ex lege Levitici *cap.* 23. *verſu* 17 V. quoq; *cap.* 2. *verſ.* 12. Quod factum idem docet Burmannus, ut hoc pacto reliquiæ veteris hominis in iis, qui in Chriſto ſanctificantur, adhuc in hac vita ſuperſtites, indigitarentur, *Meditat. in h. l.* &c. Plura *de Fermento*, inprimis *de variis Veterum illud conficiendi modis*, V. apud Plinium ubi ſuprà.

Fernandina, nomen Familiæ Ducalis in Hiſpania, quæ Toletanæ ramus eſt, cui initium dedit Petrus, ab Alfonſo VI. poſt Toletum urbem devictam, *Toletani* nomen meritus. In bujus enim poſteris Garſias Alvarus filios habuit duos, unum Patri cognominem; alterum Fernandum Alvarum: duorum ramorum auctores. Fernando Dno. *de Valdecorneja*, præter Gutierium Alvarum Archiep. Toletanum, geniti, Ferdinandus Alvarus *de Toledo* Du. *de Higares*, titulum hunc ad poſteros tranſmiſit; ac utroque major Garſias Alvarus, pater fuit Ferdinandi, qui primus *Comes Albæ*, ſive *de Alva de Tormes* nominatus eſt. Hujus filius Garſias Alvarus Com. *de Salvatierra*, March. *de Coria*, Ducatus Albæ axioma à Rege obtinuit. Inter cujus liberos Fernandus Dominos *de Villora*, Garſias *de Horcajada*, Petrus *de Mancera* dedit; ſed primogenitus Fridericus *Alvarez* Ducalem dignitatem propagavit: Pater Garſiæ Alvari, à quo reliqui Duces *de Alba* & *Hueſca* deſcendunt, & Petri Proregis Neapolitani, ex uxore Oſoria Pimentellia March. *de Villa Franca*, Marchionum reliquorum cum cognomine *de Toledo Oſorio* genitoris: quibus etiam titulus *Ducum de Fernandina* & Principum *de Montalvan* acceſſit, in Garſia I. Petri præfati & Mariæ Oſoriæ filio. Is enim March. *de Villa Franca*, Dux *de Fernandina*, ex Victoria Columnia, pater Petri fuit: quo & Elvirâ Mendoziâ genitus Garſias II. *de Toledo Oſorio* Dux *de Fernandina*, Mariam *de Mendoza* conjugem nactus, ex ea Familiam propagavit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europææ Part. II. pag.* 89.

Ferrandus, in *Chartâ* vet. apud du Freſne, *Et laxo Sancti Salvatoris & ſanctâ fide caballum meum ferrandum*; & apud Guil. Britonem *Philipp. lib.* 12. ubi de Ferrando Com. Flandriæ capto in prælio Bovinenſi:

At Ferrandus equis evectus fortè duobus,
Lecticâ duplici temone vehentibus ipſum,
Nomine quos illi color æqui vocabat, ut eſſet
Nomen idem Comitis & equorum, Pariſianis
Civibus offertur, Luparæ claudendus in arce!

Color in equis eſt, ſic appellatus; Fortè quem *Varium* olim vocabant, vulgò *Pommelé*, Gall. voce ortâ à colore equorum Arabi-

corum, quos *Faras* appellabant, uti diximus. V. Car. du Freſne *in Gloſſario* & *Notis ad Alexiadem Annæ Comnenæ pag.* 409.

Ferratum, in Necrolog. Eccl. Rejenſis, apud Sammarthanos A.C. 1316. vas fortè in Eccl. Rom. in quo aqua benedicta defertur, *Selles* in quibusdam Galliæ provinciis dictum, q. *Seillet*. Unde *Sellatum* conjicit legendum eſſe du Freſne. Propriè verò *ferratum* eſt τὸ ἐπισιδηρωμένον, *quod ferro inductum & munitum eſt*: ut *ferrati obices portarum*, apud Ammianum *lib.* 21. qui ἐπισιδηρωμένοι μοχλοὶ Græcis. Sic Germanicus *in Arateis*,

Qualis ferrato ſubjicit clavicula dentes,
Succutit & foribus præducti vincula clauſtri.

Repete ex ſeqq. *clauſtro*. Non enim *ferrati dentes* clavi rectè dicantur, qui toti *ferrei* ſunt, unde non bene vulgò *ferratos* legitur, quaſi ad *dentes* hoc epitheton pertineret. Salmaſius *ad Solinum pag.* 931.

Ferrebrachia, cognom. Guilielmi fratris Roberti Guiſcardi, ob præclaram in bellis fortitudinem, quâ hoſtes æquè facilè, ac ſi ferreo uteretur brachio, conterebat. Guilielmus Apul. *de Geſtis Normann.*

Is, quia fortis erat, eſt ferrea dictus habere
Brachia, nam validas vires animumq; gerebat.

Et *lib.* 2.

—— —— *Vir* ferrea *dictus habere*
Brachia *Guillelmus* &c.

Aliâ notione *Bras de Fer* Gallis dictus eſt Franc. Lanovius, Vir fortiſſimus; cujus vitam vernaculo ſermone conſcripſit Amyraldus Theologus Salmur. quem vide. Apud Suenonem *Hiſt. Dan. cap.* 7. Biornum quendam *Ferreum latus* dictum eſſe ob eximiæ nempe itidem *ſtrenuitatis dignitatem*, obſervavit Car. du Freſne *Gloſſario*.

Ferreira, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris, quæ Portugallicæ ſtirpis eſt ramus. Cùm enim è naturalibus liberis Regum tres præcipuæ lineæ deſcenderint, prima à Dionyſio Dn. *de Ciſuentes* & d inde *Alba de Tormes*; Petri R. ex Agnete *de Caſtro* filio: Media Bragantina fuit, cujus auctor erat Alfonſus D. Bragantiæ ac Com. *de Barcellos*. Johannis I. Regis nothus. Ejus cum major natu filius Ferdinandus I. poſt Patrem Ducatum obtinuit, genitor trium filiorum; quorum primus Ferdinandus II. Duces continuavit: Tertius fuit Alfonſus, à quo Comites *de Faro*, *Odemira*, atq; *Vimiero*, cogn. *de Faro* & *Norogna* orti ſunt: Medius Alvarus Dn. *de Ferreira*, numeroſam poſteritatem habuit, in qua alii cum nomine *de Mello*, Marchiones *de Ferreira* atq; Comites *de Tentugal*; alii Marchiones *de la Tour de Laguna*, alii Com. *de Gelves*, alii demum Duc. *de Veragua*, ac Marchiones *de Jamaica* appellati ſunt. Et quidem, quod Marchiones *de Ferreira* attinet, Alvari præfati, ex Philippa *de Mello*, filius Rodericus *de Mello*, March. *de Ferreira*, Com. *de Tentugal*, ex Leonora de Almeida, genuit Franciſcum I. quo & Eugeniâ Bragantinâ, natus Nunius Alvarus, ex Mariana *Moſcoſo*, ſuſcepit Franciſcum II. *de Mello* March. *de Ferreira*, Com. *de Tentugal* (qui maritus primò Mariæ filiæ Lupi Oſorii Com. de Altamira; dein Johannæ fuit, Antonio Pimentello March. *de Tabara* genitæ) Rodericum Archiep. Eborenſem (defunctum A. C. 1642.) Eleonoram (ux. Emanuelis *de Moura* March. de Caſtello Roderici) & Johannam N. Manricio *de Silva* March. *de Portalegrâ*, nuptam. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. II. pag.* 43. & *in Indice*: tertiam verò lineam è Portugalliæ nothis oriundam, *ſuo loco*.

Ferreta, adde: Hanc cum Suntgoia, aliiſque terris marito Alberto Contracto Archid. Auſtriæ, attulit Joanna, Ulrici poſtremi Pfirtenſium Comitum fil. eamque Carolo Audaci Burgundo centum aureorum millibus venditam Sigismundus Auſtrius, Friderici III. Imp. frater, victo iſto ab Helvetiis occiſoque, an redditis nummis, recepit. Tranſiit poſtmodum unà cum Alſatia aliiſque, pactione Monaſterienſi, ad Galliæ Reges, non ſine Epiſcoporum Baſilienſium querela, ad quos *directum*, ut appellant, *dominium* Comitatus hujus ſpectaverat, ſatisfieri ſibi ob adempta immeritis jura hiſce nuperisq; Imperii Comitis fruſtra precatos. V. Tob. Pfannerum *de præcip. Germ. Principum Gentibus cap.* 1.

Ferreum Lignum, in *Macao*, urbe Sinici Imperii, quæ haud pridem Luſitanis ſuberat, hiſce dicta eſt arbor indigena, quòd colore, pondere ac duritie *ferrum* duriſſimum æquet, imò nec aquis ſupernatet, ſed ſubſidat: unde inſtrumenta quæque ad perpetuitatem præbet. Ejusdem generis arbores ingentes viſuntur in *Chaoking*, prope *Teking*, in monte *Caoleang*. Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 34.

Ferreus Annulus, antiquiſſimo in uſu apud Romanos. Primus enim ejus Reip. temporibus, ne Senatori quidem jus erat aureum geſtare; ſed his tantùm, qui Legati ad exteras gentes ituri eſſent, annuli ex auro dabantur, *Credo*, dicente Plinio, *quoniam ita exteris honoratiſſimi intelligebantur*. Atque hi ipſi, Legatione perfuncti annulo publicè accepto non niſi in publico utebantur, intra domos *ferreis* contenti, teſte eodem *lib.* 32. *cap.* 1. Imò &, cùm non Senatores ſolùm, verùm etiam Equites aureos annulos paulatim uſurparent; fuiſſe tamen memoriâ Avorum etiam inter Senatores, qui *Praturâ quoq; functi in ferro conſenuerint*, tradit idem Plinius: qui quoque, Divo Auguſto decurias ordinante, *majorem partem Judicum in ferreo annulo fuiſſe*, auctor eſt. Sed & ipſi Triumphantes retinuerunt priſcæ ſimplicitatis veſtigia. Nam *ferreo* annulo uſos fuiſſe Imperatores Romanos, cùm curru aureo gemmisque magnificè ornato de hoſtibus victis triumphantes in Capitolium inveherentur, idem ſæpius jam laudatus Auctor refert *d. l.* Quod tamen fiebat, præter communem morem & ad retundendam Victoris arrogantiam: Aliàs enim Senatoribus primum; exin Equitibus, aurei annuli fuiſſe jus, notum eſt. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 15. Quorum uſu increbreſcente, *ferrum* inter ſervos hæſit: Quanquam fuere, qui novitio quodam invento aurum ferro ſuperinducerent, vel etiam merum purumq; aurum decolorarent & in ferri ſpeciem deformarent; ſic aurum geſtantes, ut geſtare ferrum crederentur. Ita enim rectè interpretatur Lipſius verba Plinii, ſervorum fraudem & occultam in annulis ſuperbiam perſtringentis: *Nec non & ſervitia jam ferrum auro cingunt; alii per ſeſe mero auro decolorant.* Annulum autem hunc ſervis ad uſum potiùs, nempe ad ſignandum, quàm ad ornatum, fuiſſe, refert Apulejus *lib.* 10. *Donec juſſu Magiſtratuum miniſteria publica contrectatis nequiſſimi ſervi manibus annulum ferreum deprehenſum cum ſigno ſacculi conferunt* &c.

Ferrugo, ut habet Servius *ad Æneid. lib.* 9. *coloris genus eſt, vicini purpuræ ſubnigræ*. Unde de hyacinthis, Virgil. *Georg. lib.* 4.

Et pinguem tiliam & ferrugineos *hyacinthos.*

h. e. purpureos aut ſubpurpureos; uti hanc vocem interpretatur Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib. V. cap.* 10. V. infrà ubi de *Hyacinthis*, item *Purpurâ*.

Ferrum, optimum peſſimumque vitæ inſtrumentum: *Siquidem hoc tellurem ſcindimus, ſerimus ambuſta, ponimus pomaria, vites ſquatore deciſo annis omnibus cogimus juveneſcere. Hoc extruimus tecta, cædimus ſaxa, omnesq; ad alios uſus ferro utimur. Sed eodem ad bella, cædes, latrocinia, non cominus ſolùm, ſed etiam miſſili volucriq;, nunc tormentis excuſſo, nunc lacertis, nunc verò pennato: quam ſceleratiſſimam humani ingenii fraudem arbitror. Siquidem, ut ocyùs mors perveniret ad hominem, alitem illam fecimus pennasq; ferro dedimus*, Plin. *lib.* 34. c. 14. Unde in fœdere, quod expulſis Regibus populo Romano dedit Porſena, nominatim comprehenſum eſt, *ne ferro, niſi in agricultura, uterentur*, *Ibid.* Indidem verò Deorum ſimulachra conflabantur: Namque Thebis olim *ferreus* Hercules fuit, quem fecit Alcon, laborum Dei patientiâ inductus. Scyphi item fiebant, quales Romæ dicatos in templo Martis Ultoris idem memorat. Scribendo porro inſerviebat, uti videre eſt, ubi de *Graphio* & *Stylo*. De annulis ex eodem metallo factis, diximus ſuprà. Sed & hodieque, *Ferrea Corona* Caroli M. quâ Aquisgrani olim Imperatores exornabantur, inter Imperii cimelia recenſetur, non vulgò ſolùm, ſed & paſſim in Eruditorum ſcriptis. Verùm ex puro puto auro fabrefactam eam, ſic tamen, ut in ea Veterum laudabilis parcitas ſatis eluceat, docet Hartm. Maur. *de Coronatione Caroli* V. apud Goldaſtum *in Polit. Imper. part.* 3. *diſcurſ. pag.* 271. V. quoque Marq. Freherum *Not. ad Petr. de Andlo l.* 2. *de Rom. Imp. cap.* 6. Quin & Mediolanenſem coronam, quâ eosdem in ſignum Lombardici ſeu Italici Regni inſigniri conſuetudo fuit, ex auro fuiſſe, circulo ſaltem inferiori ferreo intertextam, hincque *ferrea* nomine Scriptoribus nonnullis indigitatam, docet Auctor *Limnæi Enucleati lib.* 1. *cap.* 15. In Tabernaculo V. Teſtam. cùm ex auro, argento ac ære vaſa ſacra eſſent, ad excoriandas tamen victimas unci *ferrei* adhibebantur. Et quamvis Templum poſtmodum ſine mallei ictu aut ſerræ ſtrepitu perfectum eſſet, ex lapidibus exaſciatis, ad hos ipſos tamen præparandos ferro opus fuit. 1. Regum *cap.* 6. *verſ.* 9. &c. Ipſa ejus rubigo, quâ *Naturæ benignitatem exigere ab ipſa pœnas*, idem Plinius ait eleganter, Ariſtonidæ Artifici utilis fuit, in furore exprimendo Athamantis, Learcho filio præcipitato reſidentis, pœnitentiaq; ſimul indigitanda: *Ferrum* enim *& æs miſcuit, ut rubigine ejus per nitorem æris relucente, exprimeretur verecundiæ rubor*, *Ibid.* Inventum autem *Ferrum* in Creta eſt, à Dactylis Idæis, ſi eidem fides, *lib.* 7. *cap.* 56. ante argentum aurumque, *Ibid.* Fabricam ferrariam primi excogitarunt Cyclopes: fundendi modum Theodorus Samius; ferruminandi rationem, Glaucus Chius; Telchines primi ex ære & ferro varia opera fecerunt, teſtibus Pauſaniâ *in Phocicis*, Strabone *lib.* 20. Aliis; quam in rem V. plura apud Cœl. Rhodiginum *lib.* 15. *cap.* 14. 15. & *lib.* 18. *cap.* 5. Priùs nempe fundi neceſſe eſt, & cùm fragile ſit, poſtea in alias fornaces transferri, ut ductile fiat, quod στομῶσαι: hinc in regulas rotundas produci conſuevit, quod προσηλᾶν dicebant Græci, à voce ἧλος, *clavus*, qua & regulæ illæ indigitabantur, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum p.* 1076. & *ſeqq.* ubi *de variis ferri ad aciem faciendam temperaturis*. Ut de patria aliquid addam, *Ferri metalla ubiq; propemodum reperiuntur*, Plin. ubi ſuprà: quod divinitus haud dubiè factum, cùm nihil fere in humana œconomia ſine ferro perfici poſſit. De Inſula Ilva ſeu Elba, in mari Tuſco, ſigillatim memoratur, in ea tantam eſſe ferri minerarum copiam, ut tota Inſula non niſi *Ferrum* dici poſſit, quod etiam infimæ notæ non eſt, ſed nobiliſſimum & præſtantiſſimum omnium in Europa. At in Sinis ferrum, quod prov. Quantonia ſuppeditat, tale eſt, ut fiſtulæ ex eo fuſæ pro bombardis nunquam diſſiliant, ſed, ſi nimio in-

ſarciantur pulvere, vimque ignis ferre non poſſint, ad ſummum findantur aperianturque non rarò ſine adſtantium noxa. Fortè quòd ligneo carbone illic ferrum liqueſit, qui lentitudinem illi aliquam conciliet: non foſſili, qui illud nimium indurat conſtipatque. In eodem Imperio, in prov. Suchuena, circa urbem *Kienchang* mons eſt *Teexe*, è cujus lapidibus igne liquatis deſtillat *ferrum*, ad acinaces & gladios aptiſſimum, Auctor Anon. *Sinæ & Europ. cap.* 30. Unde & Plinius ſæpe laudatus, *Ex omnibus*, inquit, *generibus palma Serico ferro eſt. Seres hoc cum veſtibus ſuis pellibusq; mittunt, d. l.* V. quoque eum *cap. ſeq.* & præter Auctores jam dictos, Auctorem Anonymum *Hiſtor. Orbis Terr. cap. de Commerciis*: nec non infrà, ubi de *Fodinis*. De *Ferri onere*, pœnæ levioris ſpecie, apud Anglos, V. in *Fleta lib.* 1. *cap.* 26. §. 4.

Ferrum Candens, ſeu *Ferri candentis judicium*, purgationis genus medio ævo celebre, quo quis innocentiam ſuam tuebatur, nudâ manu *ferrum candens* deferendo, hac illæsâ, ritûs origine è veteri Ethnicorum ſuperſtitione, de qua Sophocles *in Antigona*, cùm ait:

> Ἡμᾶς δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρον αἴρειν χεροῖν,
> Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν κλ.
> *Nos etiam parati ſumus vel ferrum candens tollere manibus,*
> *Et per ignem ambulare, & per Deos jurare* &c.

Danis *Jern byrd* vel *Jarn-byrth*, ut eſt apud Iſaac. Pontanum *in Daniæ Deſcript. p.* 772. Spectavit autem eos, qui vel ob ætatem, vel ob ægritudinem aliquam duellum inire non poterant: præſertim verò liberos homines, ſicut *Aqua* ruſticos. Apud Aragonenſes tamen *villanos* quoque ſpectaſſe, videtur innuere *Charta* Sanctii Regis Aragon. apud du Freſne *Gloſſar.* Porro Monachis & Clericis id purgationis genus uſitatum fuiſſe, uti Duellum ſecularibus, ex vet. *Not.* apud Charlonium *Notis ad Hiſtor. Inculiſm. Comitat.*, idem docet. Pachymeres *Hiſtor. lib.* 1. *cap.* 12. eum, qui ad hoc Judicium ſe offerebat, triduano prius jejunio & oratione ſumptaque S. Euchariſtiâ, ſe parare conſueviſſe; cuſtoditum interim & manu velo obvolutâ, cui ſigillum adponebatur, ne quis eam unctionibus, adverſus ignis ſenſum roborantibus, muniret: tum productum in medium, arrepto nudâ manu ignito ferro, ter definitum ſpatium emenſum eſſe, tradit; id quod etiam firmant *LL.* Æthelſtani R. *Saxonic. cap.* 23. & Sueno ſuprà laudatus, qui tamen, non ante initum judicium, ſed poſt illud peractum, per triduum continuum, obſignatam manum fuiſſe ſervatam, docet. Addit præterea idem Pachymeres, μύδρον hunc ſeu ignitum iſtud ferrum ἅγιον, *ſanctum*, appellatum, quòd à Sacerdote benediceretur, ut colligitur ex Honorio Auguſtod. *lib.* 1. *cap.* 18. oratione, quam recitant Aventinus *Annal. Bojor. lib.* 4. Lambardus *in Gloſſ. ad LL. Saxonic.* voce *Ordalium*, & Goldaſtus *Rer. Alemannic. Tom. II.* Interdum verò chirothecæ formam habuiſſe *ferrum* hoc, auctor eſt Saxo Gramm. *Hiſtor. Danic lib.* 10. *pag.* 171. Aſſervatum autem eſſe, in iis Templis Monaſteriiſque, quæ ejusmodi judiciorum vulgarium jus habebant, habetur in *Charta* Fontanellenſi A. C. 1082. nuper editâ, inter Concilia Eccleſiæ Rotomag. Jam verò Ritus omnes ac Ceremonias, quibus iſtiusmodi Judicium peragebatur, ſuggerunt *LL.* Adelſtani R. apud Bromptonum *pag.* 856. Concilium Gratelea-num, A. C. 928. *can.* 7. Andr. Suenonis Archiep. Lundenſis *LL. Scanicar. lib.* 7. *cap.* 15. Alii, magno numero laudati Carolo du Freſne *in Gloſſar.* Prohibuere tandem purgationem hanc aliasq; conſimiles, Fridericus I. Imp. in *LL. Sic. lib.* 2. *tit.* 31. Jacobus I. Rex Aragoniæ, in *Foris* Oſcæ A. C. 1247. Alexander II. Rex Scotiæ, in *Statut. cap.* 7. §. 3. &c. ex Pontificibus, Stephanus, Alexander III. Innocentius III. Honorius III. Alii. In Dania, Suonem Ottonis, qui Rex Daniæ dictus eſt A. C. 981. poſtquam Chriſti fidem recepit, duello abrogato, decreviſſe, ut igniti ferri geſtatione poſtmodum ſe purgarent, tradunt Saxo Gramm. *lib.* 10. & Ericus Upſalienſis *Hiſtor. Suec. lib.* 1. *extr.* Quando verò ibidem *Ferri Judicium* abolitum ſit, pluribus expendit Olaus Wormius *in Monumentis Danicis lib.* 1. *cap.* 11. &c. V. quoque infrà, *Ordalium*.

Fert, vetus Comitum atque adeò Sabaudiæ Ducum, uti vocant, *diviſia* eſt, quam ante A. C. 1300. ſibi adſcripſiſſe, probat Guichenonus *Hiſtor. Sabaud. pag.* 140. & 141. Fortè ex *Fert*, quo modo unum ex auguriis per avium volatus, quæ nec fauſta, nec infauſta erant, appellatum olim fuiſſe, docet Mich. Scotus *Phyſionomiæ cap.* 56. *Sciendum eſt, quòd auguriorum quædam ſignificant bonum eventum, ut Confert & Emponenti: quædam malum eventum, ut Viarum & Harenari: & quædam medium inter utrunq;, ut Fert & Confert.* Nempe fieri poteſt, ut qui ex illuſtriſſimis illis Principibus lemma iſtud primus uſurpavit, in animo habuerit, æqualitate Fortunæ, quam cæteris prætulerit ſeu mediam vitæ rationem, quæ nec altum ſaperet, & proſperis rerum ſucceſſibus erigeretur, nec adverſis deprimeretur, hoc pacto denotare &c. V. Car. du Freſne *in Gloſſar*.

Ferta, Melitenſibus dicitur eleemoſyna, quæ tempore *Offertorii*, ut vocant, colligitur. Dom. Macer. *in Hierolex.* At *Fertum*, libi genus apud vett. Romanos, V. ſuprà *Ferctum*.

Ferthingus, apud Anglos, in numo argenteo, dicitur quarta pars denarii: Item numinus aureus quandoq; apud eosdem ſic vocatur, quartam *Nobilis* partem valens, h. e. 20. denarios vett. qui hodie 5. ſolidos excedunt. Anglis *Farthing*. V. du Freſne *Gloſſar.*

Ferula, adde: Græcè Νάρθηξ, poſterioribus Scriptoribus Latinis Byzantiniſque, idem, quod prioribus *Labarum* dictum eſt, Car. du Freſne; cui Imperatorum idem fuit geſtamen, etſi poſtmodum non eadem utriq; forma & figura fuerit. Labarum quippe fuit, quadratum ex panno aut ſerico confectum, Chriſtiq; inſignitum monogrammate. At Narthex *ferulæ* ſolidæ ſpeciem prætulit, quæ paulò longior quàm latior fuit: Unde Medicos quoſdam Νάρθηκας libros ſuos nuncupaſſe, monitum eidem *ad Alexiadem*, quod libri ſpeciem *Ferulæ* omnino referrent. Cujusmodi narthex præclarè effingitur, in Bulla plumbea Balduini II. Imp. CP. diplomati A. C. 1241. appenſâ: in qua ipſe Imperatorio habitu ſedens. dextrâ virgam tenet, in cujus parte ſuperiori neſcio quid quadratum longius eminet, fimbriâ circumdatum & ad extremos angulos globulis vel margaritis exornatum: ab inferioribus verò angulis pendent vittæ, margaritis pariter diſtinctæ: haſtæ extremum claudit globulus, ſeu margarita grandior, cui minor inſiſtit. Narthecem ipſum exteriorem exornat circulus ovali figurâ unionibus contextus. At in *ferulis*, quæ effinguntur in numis, apparent fere ſemper in quincuncem diſpoſitæ margaritæ: ita ut liquido evincatur, diu ſervatas eſſe Labari ſeu Chriſti Monogrammatis reliquias. Scribit certè Codinus, moris eſſe, ut quando Imperator geſtat ſtemma, dextrâ crucem, ſiniſtrâ Νάρθηκα teneat, *de Offic. c.* 17. *n.* 37. Simeon verò Theſſalon. *Ferulam* geſtari ab Impp. tradit, in poteſtatis iis indultæ ſubditos caſtigandi ſymbolum, verba Lat. ſic habent: *Inſuper etiam virgam aſſumit, non gravem quampiam & duram, ſed levem & mollem, ut nimirum cum manſuetudine caſtiget, non vero cum iracundia, aut quavis pernicie, neq; aut confringat aut perdat.* Ita Magiſtrorum aut Pædagogorum *ferulas* arbitrati ſunt ſequiores Græci, quæ revera Labara extitere. C. du Freſne *Diſſert. de Inf. ævi Numiſm. n.* 21. Tranſiit inſigne hoc poteſtatis, ab Imperatoribus ad dignitates Eccleſiaſticas, tum in Græca, tum in Latina Eccleſia, & alias *Baculus Paſtoralis*, & *cambutta*, & *pedum* dicitur, Honor. Auguſtodun. *lib.* 1. *c.* 216. Sic Νάρθηξ Patriarcharum occurrit apud Pachymerem *lib.* 11. *cap.* 1. *Ferula Abbatum* apud Leonem Oſtienſem *lib.* 3 *c.* 65. *Ferulæ Epiſcoporum* in *Annal* Francorum Bertin. *A. C.* 868. 869. *Ferula Papalis*, apud Baronium, A. C. 1100. ubi de electione Paſchalis II. &c. V. ſuprà in vocibus, *Baculus*, *Cambuta* &c. Sed & *Ferulæ*, cornua ſunt bimulis cervis naſcentia, quæ alias *Subulæ*, Græcis σπάθαι & πάσσαλοι, Gallis *dagues*, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum p.* 221. & *ſeqq.* Propriè vero *Ferula*, arboris genus, Baccho ſacræ, cujus corymbi coronis adhibebantur olim: de qua Plinius paſſim, *libro* imprimis 13. *c.* 17. iſta habet: *Ferula calidis naſcitur locis, atq; trans maria geniculatis nodata ſcapis. Duo ejus genera: Narthecia Græci vocant aſſurgentem in altitudinem; Narthecium verò ſemper humilem. A genibus exeuntia folia maxima, ut quæq; terræ proxima. Cætero natura eadem, quæ anetho, & fructu ſimilis. Nulli fruticum levitas major, ob id geſtatu facilior, baculorum uſum ſenectuti præbet.* Neq. verò ad geſtandum ſolum, ſed & ad *feriendum* ferulæ uſus eſt. Unde Martialis *Epigr.* 80. *lib.* 14. cujus lemma *Ferula* eſt,

> *Inviſæ nimium pueris, grataeq; Magiſtris*
> *Clara Promethæo munere ligna ſumus.*

Nempe eandem igni ſervando utilem (cava enim in ferula Prometheum Jovi ſurreptum ignem detuliſſe, canit Heſiodus) & pueris verberandis ait: qua de *Magiſtrorum ferula* alibi. Sed & *ferulâ percuti*, inter pœnas olim delinquentium Monachorum, recenſetur in *Vita* Wolſtani &c.

Feſcennia, adde: Nubentibus, prætextis depoſitis, à multitudine puerorum, qui ad eam celebritatem frequentes conveniebant, obſcœna olim acclamabantur, verſusq; *Feſcennini*, mollitie ac laſciviâ diffluentes, cujus moris plurima apud Veteres extant veſtigia. *Feſcenninorum* certè *Tripudiorum*, quæ admodū impudica erant, meminit Jul. Cæſ. Scaliger *Poët. lib.* 1. *c.* 18. qui *ejuſd. libri c.* 10. *quod Mimus eſt, ex Comœdia, hoc* Feſcennina *carmina, ex Atellana eſſe*, docet.

Feſchius Johannes Jacobus, Syndicus Baſilienſis celeberrimus, Filius Remigii Conſulis, poſt navatam in Academia Patria Literis elegantioribus ac Jurisprudentiæ inſignem operam, cum Jacobo & Bonifacio Zuingeris, Italiam perluſtravit, exacto biennio Baſileam redux. Exin Genevam profectus, mox Legato Baſilienſis Reip. Hornlochero ad Henricum IV. cogn. *Magnum*, Galliæ R. Interpretis loco Lugduni fuit. Inde poſt tempus aliquod, reverſus Spiram ſe contulit, Juſtitiæ quaſi officinam ac nobiliſſimorum Juriſconſultorum panegyrin. Patriæ dein redditus, Docturæ ſuſcepit axioma, & in Collegium Jurecoſſ. aſcitus, Samuele Grynæo J. U. D. & Pandect. Prof. ac Reip. Syndico è vivis ſublato, Inſtitutionum Cathedram meruit: donec Iſelio & Guthio Collegis ſimiliter defunctis, Codicis primò, dein Pandectarum electus eſt Profeſſor: additâ arduâ Syndicatus provinciâ. Quibus muneribus per quinquaginta annos eximiâ cum laude defunctus, hoc temporis ſpatio ducentos & triginta Juris Candidatos Docturæ Juridicæ; ac triginta quinq; alios, Licentiæ in U. J. ſummis honoribus inſignivit. Tandem poſt varia in Remp. ac Academiam merita præclara, ſenectutis ſarcinâ preſſus, vitæ ſatur, obiit A. C. 1652. æt. 81. V. A. Maur. Holtermannum *Orat. de Vit. & Mort. ejus*

Feſſonia, Dea apud Romanos, à *feſſis* invocari ſolita; militibus inprimis in prælio defatigatis ſubvenire credebatur, V. Auguſtinum *de Civ. Dei lib.* 4. & ſuprà in voce *Dii*.

Feſta, ſeu *Feſti dies*, à *feriando* dicti, an ex Græco 'Εστία, *Veſta*, quod ab Hebr. אשׁ & יה, quaſi dicas *ignem Domino ſacrum*, quòd *feſtis* diebus ſacrificia offerrentur, quæ ignis cœlitus delapſus accendebat. Hebræis חגים appellata ſunt à *tripudiis* lætitiaque publica, qua celebrabantur; erantque in Eccleſia V. Teſt. inſtituta, tum recolendis ſingularibus Dei beneficiis, tum beatis ſub Meſſia temporibus beneficiisque adumbrandis. Nec proin unius illa generis: Nam vel ſæpius in anno redibant, eaque vel hebdomadica, vel menſtrua, ut *Sabbatum* & *Neomeniæ*; vel anniverſaria erant, ut *Feſtum Paſchatis, Pentecoſtes, Scenopegiæ, Tubarum*, & *Dies expiationis*; vel denique certis annorum intervallis recurrebant; qualia erant *Annus Sabbaticus* & *Jubilæus*. Atque hæc divinæ inſtitutionis erant; quibus poſtmodum acceſſere & alia nonnulla, ab hominibus introducta: Ut *Jejuniorum* quidam *dies*, in memoriam exilii Babylonici, Zachar. *cap.* 7. *verſ.* 3, 5. & *cap.* 8. *verſ.* 19. Feſtum *Purim* ſeu ſortium, Eſtheræ *cap.* 9. Templi *Encænia*, in memoriam repurgationis à Juda Maccabæo peractæ, 1. Macc. *cap.* 4. *verſu* 59. & Joh. *cap.* 10. *verſ.* 22. ut Feſtum ξυλοφορίας, aliaque nonnulla, quæ Judæi hodie celebrant, omittam. Qui dies, cùm diem feſtum ac ſacrum inſtituere ac Eccleſiæ potiorum bonorum Sacramenta dare, ſolius Dei ſit; politici potiùs, quàm ſacri, habendi ſunt. Franc. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. Parte prior. lib. IV. cap.* 19. §. 11. Plura verò de *Feſtis* his, habes apud eund. *cap. eod.* ut & *duobus præcedd.* hic paſſim ſuo loco. nec non aliquid paulo infrà. Cacozeliâ Gentilium ſimile quid & extra Eccleſiam factum; apud quos in multis olim Rebuspub. ut Athenienſi, Tarentina, aliis, eveniſſe legimus, ut creſcente variis occaſionib⁹ *dierum feſtorum* numero, tandem plures voluptatibus dicati reperirentur, quàm negotioſi & juridici. Idẽ Romanis contigerat ante Auguſtum, quod non una Ciceronis *in Verrinis* querela declarat. Auguſtus primus malo medicinam fecit, & *ne quod maleficium negotiumvè impunitate vel mora elaberetur, XXX. ampliùs dies, qui honorariis Ludis occupabantur, actui rerum accommodavit*, Suet. *in eo* §. 32. Idem poſtea factum à Claudio, ut narrat Idem in *Vita* ejus. Marcus quoque Antoninus Philoſophus, quem Judiciariæ rei ſingularem diligentiam adhibuiſſe, faſtisq; diebus judiciarios addidiſſe, *ita ut ducentos triginta dies annuos rebus agendis litibusq; diſceptandis conſtitueret*, notavit Capitolinus; nec temerè, cùm vix ullo alio tempore, ſi antiquiſſima excipias, tot dies negotioſi in anno Romano fuerint, ut ex Kalendario vet. quod hodieque extat, & ex Hiſtoriis, clarum eſt. At ſequentibus temporibus dierum feriatorum numerus crevit iterum eousque, ut jam inde à temporibus Juſtiniani eorum in anno eſſent circiter centum ſexaginta, uti ex illius *Codice tit. de Feriis*, docet Caſaubonus *ad Sueton. in Auguſto* &c. Præter ſacra autem diebus his peragi ſolita, *feriabantur* ab omni opere, etiam Gentiles, uti ſuprà diximus, in voce *Ceſſatio*. Abſtinebant inſuper obſcœnis triſtibusque narrationibus. Vopiſcus *Aureliano*. *Hilaribus, quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus & dici*. Ovidius *Faſtorum lib.* 1.

Proſpera lux oritur —

Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

Claudianus *Bello Get.*

Mandemusq; Noti flabris quoscunq; timores

Perulimus, feſtæ *doleant ne triſtibus aures* &c

Unde apud Græcos, dum Sacra fiebant lætæ exſpectationis, βλασφημεῖν abominabile habebatur, ut patet ex Theophraſti *Charactere* περὶ δυσχερείας, V. quoque ſuprà in formula ſacrorum, *Favete linguis*, & Nonium, qui *Feſtum* ſolenniter lætum & feriatum, apud Romanos, ritè exponit. Porrò à ſuppliciis temperabant, Græci Latinique, ut diſcimus ex Philone *c. Flaccum*. Unde cùm dies reditus Auguſti in urbem ἱερὸς in perpetuum factus eſſet decreto Senatus, teſte Dione, *Obſervatum eſt*, inquit Suetonius *cap.* 57. *ne, quoties introiret urbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur*. Sed & diebus Feſtorum ſolennioribus vinctos ſolvi conſueviſſe, Livius refert *lib.* 5. ubi de Lectiſternio primùm in Urbe facto ann. U. C. 355. *Et cum inimicis quoq; benignè ac comiter ſermones habiti, jurgiis ac litibus temperatum, vinctis quoq; dempta in eos dies vincula*. V. etiam Ulpianum *ad Demoſthenis illud*, πομπὰς πεπομπευκότας ἐν τῷ διοικήσει διατρίψαι, ex *Timocratea* &c. Habitum quod attinet, de illo aliquid ſuprà, ubi de veſtibus *Albis Candidisq;*. Athenis in Panathenæis feſtis univerſos coronari conſueviſſe, refert Ariſtides in *Panath.* de cujusmodi *feſtis coronis*, V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 11. & ſuprà, ubi de *Coronis*: Sicut in ſpecie de *Feſtis diebus* Romanorum, in *Sacrificia, Epulas, Ludos* ac *Ferias*, diviſis, apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 16. Athenienſium item, aliarumque Gentium, hic paſſim ſuis locis; quorum nomina Menſis cujusque diebus adſcripta reperies. Ut pauca adjiciam de *Feſtis Eccleſiæ Rom.* ea magno numero habentur, *Dominica, Martyrum, Confeſſorum* & *Sanctorum*. Et quidem in honorem Martyrum tantùm *Feſta* primitus celebrari conſueviſſe; Dein ex decreto Concilii Moguntini honorem eum ad Confeſſores quoque extenſum A. C. 813 adeoque à Bonifacio IV. in honorem omnium illorum Sanctorum, quorum feſta in diurno Anni circulo celebrari nequeant, inſtitutum eſſe, ut illorum memoria Kal. Nov. recoleretur, tradunt Macri Fratres in *Hierolexico*. Horum verò præcipua habentur, *Nativitas Domini Paſcha, Pentecoſte* & *omnium Sanctorum*; quæ proin *Feſta Annalia*, ſeu *Annualia*, item *Feſtivitates Feſtivitatum* appellantur Brunoni Signienſi Epiſc. ad Petrum Diaconum *de Vir. illuſtr Caſin. cap.* 34. Quibus addit *Feſtum Summorum Apoſtolorum Petri & Pauli*, ut & *Aſſumtionem S. Mariæ*, Bernardus Mon. *Cluniac. Conſuetud. MSS.* apud du Freſne *cap* 52. Hæc Presbyteri & Diaconi, qui in villulis deſerviunt, cum Epiſcopis ſuis in civitatibus celebrare tenentur, juxta Concil. Arvern. *can.* 15. Miſſas quippe, ut in hiſce Feſtis majoribus, in Oratoriis facere prohibentur Presbyteri, in Concilio Agath. *can.* 21. ita Laici præcipui, *ſub præſentia Epiſcopi tenere* jubentur, in eod. Conc. Arven. *can. cit.* In ſpecie, qui *Natale Domini, Paſcha & Pentecoſten, non communicaverint*, pro Acatholicis habentur, Conc. Agathenſi *can.* 18. &c. Porrò, cùm duo Feſta concurrunt eodem die, *Feſtum Duplex* vocant, quo caſu dignioris Feſtum agitur, alterius ſequenti. Appellant autem *Feſta* quædam *in totum Duplicia*, quædam *ſimpliciter Duplicia*, quædam denique *Semiduplicia*. Dicuntur quædam *Duplicia*, in quibusdam Eccleſiis, quòd reſponſoria tam majora, quàm brevia, & verſus à duobus cantantur & quia omnia incipienda à duobus incipiuntur, & quia Antiphonæ in Matutinis & Veſpertinis duplicantur: dicuntur enim Completæ & ante Pſalmum & poſt; ſicut eſt, *Feſtum Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evang. Circumciſio Domini, Epiphaniæ, Purificationis, Annunciationis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, S. Joannis, B. Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Laurentii, Aſſumtionis B. Mariæ, Nativitatis ejusdem* & *Dedicatio Baſilicæ*. Atque hæc ſunt Majora Duplicia. *Minora* autem *Duplicia feſta* ſunt, 2. & 3 *Feria infra octavas Pentecoſtes, Commemoratio S. Pauli Ap. Octava Apoſtolorum Petri & Pauli*, & *Aſſumtionis*, quodvis itidem *Feſtum*, quod unaquæque Eccleſia duplex ordinaverit celebrari. *Semiduplicia* vocant, in quibus præmiſſa non obſervantur, ſed tantùm tertium, ſextum & ultimum reſponſoria cantantur, à duobus, nec incipiuntur à duobus, nec duplicantur antiphonæ, licèt verſus & brevia reſponſoria à duobus dicantur: Talia ſunt, *Feſta Andreæ, Nicolai, Luciæ* &c. V. *Ordinar.* Præmonſtrat. *cap.* 15. Beletum *cap.* 57. & Durandum *Ration. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 31. De *Feſtis* autem *triplicibus*, & *quadruplicibus*; Item *de Feſtis trium, ſex, novem capparum*; *trium, novem, duodecim Lectionum*, & in ſpecie de ſingulis *Feſtis* totius Anni, in eadem Communione, V. Baronium *Not. ad Martyrolog.* Car. du Freſne *in Gloſſario*, Macros Fratres *in Hierolexico*, & hic paſſim *ſuis locis*. Nec omittendum hic, *Feſti* nomine, Curiam generalem, quæ ut plurimùm in diebus feſtis ſolennioribus, cum conviviis publicis, celebrari ſolebat, hincque convivium ſolenne (unde Gall. *Feſtin*) non raro venire, ut obſervatum eidem du Freſne &c. *Feſtorum Hebraicorum*, quæ ſuprà indigitata, ſeries hæc,

Feſta Iſraelitarum.

Dedicationis feſtum, humanæ erat inſtitutionis, in Novo Teſt. 'Εγκαίνια dictum, V. Johannis *cap.* 10. *verſ.* 22. Auctorem habuit Judam Maccabæum, qui *cum patribus ſuis & tota Eccleſia Iſraëlis ſtatuit, ut agerentur dies inſtaurationis altaris temporibus ſuis quotannis, diebus octo, incipientibus à* 25. *menſis Cislev, cum lætitia & gaudio*, 1. Maccab. *cap.* 4. *verſu* 59.

Expiationis feſtum, V. ſuprà in voce *Expiationis F.* Ad illud alludere videtur Apoſtolus 1. Cor. *cap.* 4. *verſ.* 13.

Jubilæus annus, ultimum *Feſtorum* à Deo Iſraëlitis injunctorum, celebrabatur quinquageſimo quoque anno, ut patet ex Levitici *cap.* 25. *v.* 8. Hoc, inter alios uſus, populo in annorum computatione, inſerviebat. Quod enim Græcis Olympiades, Romanis luſtra, Chriſtianis Indictiones, id Hebræis Jubilæa erant.

Noviluniorum feſtum: Primus enim cujuslibet menſis dies feriatus erat, quo adire Prophetas moris erat, ut patet ex 2. Regum *cap.* 4. *verſ.* 23. vendere autem emereq; non licebat, Amos *cap.* 8. *verſ.* 4. & præter ordinaria ſacrificia, alia offerebantur. Horum autem præcipuum erat, quod primo die menſis ſeptimi, nomine *Tiſri*, qui juxta civilem computationem anni primus erat, celebrabatur. In hoc enim major erat ſacrificiorum apparatus. Numerorum *cap.* 29. *verſu* 1. & 6. ac buccinæ clangebant ab Ortu Solis usq; ad Occaſum, unde *Feſtum buccinarum* quoque appellatum eſt, quod in aliis Noviluniis non fiebat. V. de eo Pſalm. 81. *verſ.* 4.

Paſcha, inſtitutum eſt à Deo, paulo ante Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, Exodi *cap.* 12. *verſ.* 27. celebratumque quotannis die 14. menſis *Niſan*, aliàs *Abib* dicti, usque ad vigeſimum primum ejusdem menſis diem: de quo V infrà in voce *Paſcha*.

Pentecoſte, poſt Paſcha, die quinquageſimo, unde feſto nomen, celebrari ſolitum, inſtitutum divinitus legitur Levitici *cap.* 23. *verſu* 16. & *ſeqq.* Vocabatur etiam *Feſtum Septimanarum*, quia à Paſcha ad Pentecoſten ſeptem hebdomadæ numerabantur: quo ritè defunctis Iſraëlitis fruges maturas demetere demum licuit. V. infrà *ſuo loco*.

Purim, Gr. Κληρωτήρια, à Perſica voce *Pur*, ſortem denotante, inſtitutum eſt à Mar-

dochæo, in memoriam liberationis Judæorum, è manibus Hamanis, qui totam gentem internecioni deſtinaverat. Incidebat in diem 14. menſis *Adar* & durabat usq; ad finem diei 15. Eſtheræ *cap.9. verſ.21.* quo biduo, hiſtoria Eſtheræ in Synagogis prælegebatur, quotiesq; Hamanis fiebat mentio, pugnis malleisq; percutiebant ſcamna ac parietes, tanquam Hamani cerebrum eliſuri, V. Hoſpinianum *de Feſtis fol. 33. ex Antonio Margarita in lib. de Ceremoniis Judæorum.*

Sabbathicus annus, qui ſeptimo quoque anno recurrebat, ſolenni quoque feſtivitate celebratus eſt: Hoc anno durante nec agrum colebant, nec debitum ab iis, quibus crediderant, exigebant; unde ob priorem rationem *Sabbatum agri*, ob poſteriorem *Intermiſſio Domini*, hoc feſtum dictum eſt, V. Levit. *cap. 25. verſ.6.* & Deut. *cap. 15. verſ. 2.*

Tabernaculorum Feſtum, Gr. Σκηνοπηγία, celebrabatur à decimo quinto die menſis Tiſri, usq; ad 21. diem ejusdem menſis: quo tempore habitabant Iſraëlitæ, poſt proventus terræ collectos, in tabernaculis, *ex termitibus arborum ſpecioſarum, ſpathis palmarum, & ramis arborum denſarum cum ſalicibus torrentis*, Levit. *cap. 23. verſ.40.* confectis. V. infrà, & de his omnibus Thom. Godvvyn. *de ritibus Hebræorum Civ. & Eccl. libro tertio toto.*

Feſtina lentè, notum Auguſti Symbolum, cujus emblema delphinus anchoræ circumvolutus. In quem ſenſum nummi uncialis aurei Germaniæ cujusdam Principis meminit Barthius, in quo iſtud Epigramma:

DILATIO NOCET.
PRÆCIPITATIO NECAT.
LENTE ERGO PROPERA.

V. eum *Animadverſion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.14. verſu* 800.

Feſtus Peſcennius, Nobilis Romanus, inter eos, qui juſſu Severi Imp ſine cauſæ dictione occiſi ſunt, memoratur Spartiano, in *Vita* hujus.

Fetiales, aliis *Faciales*, vel *Feciales*, recentioribus *Heraldi*, Germ. *Herolden*, dicti ſunt, quòd fidei publicæ inter populos præerant. *Nam per hos fiebat, ut juſtum conciperetur bellum, & inde deſitum: Ex his mittebant, antequam conciperent, qui res repeterent: & per hos etiam nunc fit fœdus*, Varro. De eorum inſtitutione Plut. *in Numa* agit, & Dionyſius Halic. *lib. 2.* ſic loquitur: *Septima legum ſacrarum pars dicata erat collegio.* Fetialium, *quos Græci* Εἰρηνοδίκας *dicerent: ſunt ſelecti à præſtantiſſimis familiis, funguntur q; per omnem vitam eo ſacerdotio, primo Numa hujus ſacri Magiſtratus auctore.* Et paulo pòſt, eorum officia hæc eſſe ſcribit: *Dare operam, ne Romani ulli fœderata civitati injuſtum bellum inferant: quòd ſi qua prior contra fœderis conditiones aliquid commiſerit, Legatos agere, & verbis primò ſuum jus repetere: quod ſi dedignetur facere poſtulata, tum verò bellum indicere. Itidem, ſi qui illatam ſibi contra fœdus injuriam queruntur, cauſam eorum cognoſcere & comperto crimine ſontes comprehenſos læſis dedere: judicare item de Legatorum injuriis, & dare operam, ut ſerventur conditiones fœderum: pacem etiam conficere, aut ſi parum legitimè facta videatur, irritam reddere: præterea ſi quid Imperatores contra jusjurandum peccaverint, cognoſcere atq; expiare.* Illorum unus dicebatur *Paterpatratus*: erat autem is, cui pater & cui filii erant, & maximus habebatur, teſte Plutarcho, qui addit, etiam ſuo tempore *Fetiales* privilegium auctoritatemq; aliquam retinere: Prætores enim corpora, quæ ob formam & florem ætatis cuſtodiâ opus habuerint pudicâ, eorum fidei commendaſſe. De iisdem ſonat lex Ciceronis: *Fœderum, pacis, belli, induciarum Oratores Fetiales judices duo ſunto, bellaq; diſceptanto.* Obſoleviſſe autem hunc morem, per *Fetiales* res repetendi, & bellum indicendi, ſuo tempore M. Ter. Varro docet, ita enim verba illa, de quibus ſuprà, *Nam per hos fiebat, ut juſtum conciperetur bellum & inde deſitum*, Turnebus & Scaliger exponunt. Idem *lib. 12.* & *de vita Pop.* ad Nonium ſic ſcribit: Itaq; bella & tardè & nullâ licentiâ ſuſcipiebant, & quòd bellū nullum niſi pium putabant geri oportere, priusquam indicerent bellum, Fetiales legatos repetitum mittebant quatuor, *quos* Oratores *vocabant.* Et *lib. 3. Si cujus Legati violati eſſent, qui id feciſſent, quamvis Nobiles eſſent, ut dederentur civitati, ſtatuerunt, Fetialesq; viginti, qui de his rebus cognoſcerent, judicarent & ſtatuerent, conſtituerunt.* Quibus ritibus autem bellum indixerint, vel fœdus ferierint, V. ſuprà in voce *Bellum*, & infrà in voce *Fœdus*. Addam ſaltem quædam ibi intacta. Indicebant bellum, verbenâ coronati, ut docet Virgilius *Æneidos lib. 12.*

—— —— *Verbenâ tempora vincti.*

Et capite velato, ut obſervavit Jac. Schegkius *Præmet. lib. epiſt.10.* Intorquebant autem haſtam in fines hoſtium, quod non minus in conſuetudine Barbaris, quàm Romanis ac Græcis fuit. Ita Romanos Carthaginenſibus *miſſâ haſtâ* bellum indixiſſe, Feſtus *lib.8.* teſtatur. Diod. Siculus *lib. 7. cap. 2.* Alexandrum, cùm contra Darium pergeret, *è navi in litus haſtam jaculatum eſſe*, refert. De Grambate idem narrat Amm. Marcellinus *lib. 19. in limine.* Et quidem Romæ columella erat, *bellica* dicta, ante Bellonæ templum, unde ſolebat Ovidio teſte *Faſtorum lib. 6.*

—— *Haſta manu belli prænuntia mitti,*
In Regem & gentes cùm placet arma capi.

Eratque hæc haſta ſanguine infecta, quod de M. Antonio in Marcomannicum proficiſcente bellum, notavit ex Dione Adr. Turnebus *lib. 25. cap. 18.* & docet Amm. Marcellinus *loco modò laudato*, ubi de Grambate: *Haſtam*, inquit, *infectam ſanguine, ritu patrio noſtriq; conjecerat more Fetialis.* Ut non immeritò Bellonam haſtatam finxerit Pap. Statius *Theb. lib. 2. verſu* 721.

Nec minus ardentes Mavors, haſtataq; pugnæ
Impulerit Bellona tubas.

Imò ſic depingebatur locabaturque in urbe, in Italia, in provinciis, neque modò florente Reip. antiquæ ſtatu, ſed etiam poſterioribus declivis & jam lapſi Imperii temporibus. Unde Claudianus *de bello Gildonico*,

—— —— *Humeris vix ſuſtinet ægris*
Squallentem clypeum, laxâta caſſide prodit
Canitiem, plenamq; trahit rubiginis haſtam.

Et *lib. 2. de Laud. Stiliconis*,

—— —— *Cuſpis trabe ſurgit eburnâ* &c.

Uſi autem in hoc ritu haſtâ *Fetiales*, fortè *quòd telum bellis maximè idoneum fuerit*, maximique pretii & uſus, in qua veluti *vis quædam Imperii tacita* continebatur. Quare & *reliquorum Deorum ſtatuis haſtas addebant*, & Principes illis, antiquiſſimis temporibus, pro ſceptro uſi leguntur, apud Juſtinum &c. Hæc de priſca Romanorum ætate, ſed & apud antiquos Aborigines jam *Fetialium* uſus deprehenditur, quos illi Σπονδοφόρους, *libaminum latores* vocavere, à ritu fœdera pangendi, teſte Dionyſio Halic. *lib. 1.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 21. cum Paralipomenis* Thomæ Dempſteri. Verùm altiùs adhuc illorum originem arceſſendam eſſe, probant Eruditi: qua de re, ut & plura egregia ad hanc materiam ſpectantia, V. in voce *Heraldus*.

Fetum, adde: Incolas, duos eſſe Deos, bonum unum, alterum malum, credere; Reſurrectionem verò pro re impoſſibili non habere, memorat, qui illis Daniæ Regis auſpiciis Evangelium annuntiavit, Joann. Mullerus *Afric. Landſcaffi Fetu.*

Feudum, adde: Species quædam *Feudi* vel potiùs initia quædam ejus juris, quod poſtea variè introductum eſt, & *Feudorum* appellatione deſignatum, occurrunt apud Æl Lampridium *in Alexandro Severo, Sola, quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita ut eorum iſta eſſent, ſi hæredes illorum militarent.* Erat ſanè lex ſimilis feudorum conſtituendorum: ut qui prædium colendum acciperet, daret fidem & militiæ munus aut aliud ſervitium exhiberet. Simile eſt, quod Vopiſcus narrat *in Probo, Veteranis omnia illa, quæ anguſtè adeuntur, Iſauriæ loca, privatis donavit: addens, ut eorum filii ab anno octavodecimo mares duntaxat ad militiam mitterentur*, Caſaubonus *ad Lampridium.* Ipſum verò *Feudi* vocabulum, ſub Carolo Craſſo primò auditum, in ea ſc. *Conſtitutione*, quam edidit de Expeditione Rom. circa A.C. 884. à Frehero, Goldaſto, aliis, publicatâ: Leges autem *Feudorum* Lothario adſcribi, tradit du Freſne *in Gloſſario*, ubi varias *Feudorum* ſpecies, ordine literarum digeſtas, fuſè & eruditè exequitur: additque, *Feudatarium*, apud Anglos, Officialem eſſe à Magiſtro Curiæ Wardorum ſeu pupillorum, ſub ſigillo Curiæ illius, uni vel pluribus Comitatibus datum: qui in cognoſcendis rimandisq; *Feudis*, ad Regem pertinentib' & ad tenuras pro Rege manifeſtandas, operam navet; Eſcaëtori ideò adjunctus, ut omnibus nervis publicam utilitatem promoveat. Pupillorum porro terras luſtret, valorem annuum inveſtiget, prodat, indicat, cenſum recipiat & Curiæ receptori deferat, Viduis item tenentium Regis dotem aſſignet, ex Spelmanno.

Fezzanum Regnum, adde: Aliis *Feſſanum*. Olim, cum tota Africa, Romanis paruit: Inclinante dein Imperio, & Mauris, Vandalis ac Gepidis ſeſe in Gallias & Hiſpanias diffundentibus, ab illis poſtremò inſeſſum eſt. Donec ab Arabibus Muhammedanis Vandali expulſi, totaque Africâ exterminati ſunt, nomine Chriſtiano cum iis prorſus in his locis abolito. Sub Arabibus poſtea varia in hac Mundi parte Regna exorta, mutantibus ut fit Principum familiis pariter mutata ſunt: quo factum, ut propter tot rerum vices, nomina antiqua populorum, civitatum & oppidorum confuſa & fere obliterata ſint, novis ſubinde dominis nova imponentibus, donec magna pars eorum in poteſtatem Turcicam conceſſit, ſolorum Regnorum *Fezzæ* & Marocci, in Tingitana ſitorum, nomine ac ſplendore ad noſtra usque tempora propagatis. Et *Fezzam* quidem ipſam Saraceni *Aulam Occidentalem* appellare ſoliti ſunt, quòd Muhamedani Imperii quaſi altera ſedes eſſet. Ejus imperium condiderunt, circa A.C. 800. Ommiadæ. Cùm enim Ommiæ familia, per Abbacidas, Caliphatu Syriæ dejecta eſſet, partim in Africam, partim in Hiſpaniam, ſe recipientes, novos ibi Caliphatus conſtituerunt. E quibus oriundus *Idris*, urbem *Fezzam* ſtatuit. & eam Regni ſedem fecit, aſſumto *Caliphæ* titulo. Hujus familiam extinxere Zeneti, circa A.C. 950. pulſi à Lautuniis, A.C. 1052. quo Abul-Texifius, Almohavidarum ſive Lamptuniorum gentis Princeps, exterorum Imperium exoſus, adminiſtrationem rerum ſuſcepit. Sub his deſertâ *Fezzâ*, Imperii ſedes Maroccū eſſe cœpit, à Joſepho R. extructum. Lautunios Almoravidas expulere Almohadæ, circa A.C. 1139. de-

ſtructi

ſtructi à Merlnis circa A. C. 1210. è quorum proin interitu per Hiſpaniam & Africam varia regna, (quæ priùs uni ſuberant) nata ſunt, inter quæ *Fezzanum* & *Marocanum*, quod Merini obtinuerunt. His ſucceſſere *Oatuſſeni*, anno Ch. 1420. ſub quibus cùm Regnum *Fezzæ*, ex provinciarum defectione, vehementer debilitatum fuiſſet, circa A. C. 1500. Sceriphii rerum potiti ſunt; quos Portugallicum bellum ſec. præt. & rebellio Mahmedis Ben Abdallæ, A. C. 1612. graviter afflixit; Georg. Hornius *Orb. Imper.* qui Mauritaniam veterem hoc Regnum complecti, notat *Orb. Polit. Part. IV.* Nec omittendum, quum ſtudia in Africa. & Numidia præſertim hodieque inſigniter floreant, præcipuas ibi Academias, *Fezzanam* eſſe & Tunetanam; & Fezzæ quidem, poſt Grammaticam, totos eſſe in Alcorano & Doctoribus Scholaſticis, h. e. qui de Sacrorum ceremoniis & Theologia tractant: quemadmodum cæteræ omnes diſciplinæ Tuneti florent, teſte Clenardo. V. Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib. 5. cap. ult.* ubi & hoc addit, cùm multa ſint Fezzæ collegia, unum præ cæteris nobile eſſe, in quod HabuHenon quadringenta octoginta aureorum millia impenderit. Idem Doctores illorum *Alphakios* vocari refert, id eſt, Σοφὺς, ut vocem hanc interpretatur Clenardus *Epiſt. lib.* 1.

F F.

FF. Juriſconſultis libros Digeſtorum ſeu Pandectarum notat, quas literas nullam habere rationem eſſeque omnino ex Notariorum invento, h. e. qui notis ſcribebant, cenſet Cujacius *Obſerv. lib.* 12. *cap.* 40. V. ſuprà, ubi *de Digeſtis.* In *Teſtam.* S. Fulcranni Epiſc. Lutev. apud Bolandum 13. Febr. ut & *in Tabulario Eccl. Privat.* hæ literæ Sextarium aut Sextarios notant; ſed *SS.* apud Bolandum reſtituit Car. du Freſne ex Tabulario, ubi hæ literæ non ſunt *FF.* ſed SS. cum linea transverſa. V. Jac. de Partibus *Not. ad Alexandrum Jatroſ. cap. ult. lib.* 3. laudatum eidem.

F I.

F. I. In notis antiquis, *fieri juſſit.* FI. B. *fide bonâ.* FID. *fides.* FID. D. *fide dignus.* FIL. *filius.* FID. SER. *fidelis ſervus* &c. deſignat. Fr. Gouldmannus *Dict. Lat. Angl. Græc.*

Fiacarius, in Palatio Pontificis, miniſter eſt, cujus officium lucernis ellychnia adaptare, uti ex Cencio Camer. *Ceremoniali MS.* habes, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Fiber, animal ἀμφίβιον, idem cum *caſtore*, quam vocem V. ſuprà; *per univerſum Pontum plurimus — Lutris ſimilis eſt, animal morſu potentiſſimum, adeò ut cùm hominem invadit, conventum dentium non priùs laxet, quàm concrepuiſſe perſenſerit fracta oſſa. Teſticuli ejus appetuntur* &c. Solinus *cap.* 13 Nomen ab extremitatibus fluminum, in quibus verſatur, ſecundùm Grammaticos, quibus *fibrum* extremum eſt, unde *fibræ crinium*, *fibræ jecoris* &c. At Salmaſio φιβρὸς Græcum eſt, & ἁπαλὸν ac τρυφερὸν ſignificat, Æol. φιβρὸς, unde *Fiber*, à mollitie pili dictus, ut quem *plumâ molliorem* Plinius ait. Eadem illi origo *fibrarum* ac *fimbriarum* in veſtibus: quod enim extremis veſtibus aſſuebatur ornamenti gratiâ, φιβρὸν iidem Æoles, & ornamenta illa veſtium φιβρίας videntur appellaſſe. Namque φιβρὸς etiam καλὸς & φιλόκοσμος exponitur. Adde, quòd ornamenta illa veſtium extremitatibus aſſui ſolita, cirris ac filamentis tenuibus & mollibus conſtabant, κροσσοὺς Græci dicunt, unde *bicerres* & *cirratæ* veſtes, de quibus ſuprà. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 186.

Fibla, pro *Fibula*, in vet. *Inſcr.* PRÆPOSITUM. A. FIBLIS. PRÆPOSITUM. A. CRYSTALLINIS. Unde *Fiblatorium*, pro *Fibulatorium*, nonnullis ipſa *Fibula*: apud Anaſtaſium *in Gregorio III.* qui id inter miniſteria ſacra reponit, *Contulit dona diverſarum ſpecierum — annulas ſuperauratas paria 2. pendentes*, fibulatoria *numero* 5. Et certè *Fibulas aureas*, pro donariis oblatas Eccleſiis, habet etiam Anonymus *de Miraculis S. Remacli cap.* 11. & 24. apud Mabillonium. At Suidas φιβλατώριον, interpretatur περιπόρπημα Περσικόν: quod proin videtur etiam fuiſſe veſtimentum, quod ſubinde fibulis variis nectebatur. Cujusmodi fuit ſagum illud, cujus meminit Pollio *in Regilliano*; Illyricum viz. quam provinciam tunc is regebat. Non enim omnia ſaga fibulata fuiſſe, ex hoc ipſo loco diſces. ubi Claudius, cùm à Regilliano duo ſibi ſaga mitti peteret, *fibulatoria* ſe velle addidit. Sed & Gallica fuiſſe *fibulata*, Polyænus habet: Ἱμάτιον δὲ χρῶτος σάγον Γαλατικὸν καὶ πρῶτος ἐνεπερονήσατο σάγον μέλανα, *Et primus nigrum ſagum infibulatus eſt* &c. Salmaſius *ad Trebell. Pollionem.* At baltheum *fibulâ* milites ſtringebant communiter, unde baltheo junguntur ſæpè fibulæ, & apud Græcos ſimpliciter ζωστῆρος & περόνης junctim non rarò mentio. Et quidem Tribuni militares ex auro eas habebant; gregarii milites ex argento; usque ad Aureliani tempora, qui *fibularum aurearum uſum* his *primus conceſſit*, apud Vopiſcum. Imperatores plerunque gemmâ fibulæ vicem utebantur. Idem *in Carino*, *Niſi gemmâ fibula uſus non eſt.* Quemadmodum & fibulæ muliebres plerunque ex gemma erant. Claudianus,

— *Et fulvâ nodatur jaſpide pectus.*

Zenobia verò cochlidem, h. e. unionum concham, loco fibulæ, adhibuit, apud Trebellium &c. Nec omittendum, pallia, chlamydes & paludamenta Impp. ſagaque militum unicâ tantùm *fibulâ* ſtringi conſuevisse, unde *fibulæ* ſolùm mentio, apud Spartianum in *Hadriano*, Vopiſcum *l. cit.* alibi, & πόρπην Græci numero unitatis ſæpe dicunt, Agathias *lib.* 4. &c. Salmaſius *ad Spartianum aliosque Hiſtor. Aug. Scriptores citatos.* V. quoque infrà in voce *Fibula.*

Fibrarum Inſpectio, pars Extiſpicinæ; Græcis generali vocabulo Ἱεροσκοπία, & à fibris hepatis inprimis, Ἡπατοσκοπία dicta eſt. Dictæ enim ſunt *Fibræ*, jecoris extremitates, λοβοὶ, nomenque ex eo nactæ ſunt, quòd apud Gentiles in ſacris ad Phœbi aras ab Ariolis ferebantur, quibus oblatis accenſiſque, reſponſa acciperent. Earum meminit Virgilius *Æn. lib.* 10.

— *Ille hominum Divûmque interpres Aſylas,*
Cui pecudum Fibræ, *cœli cui ſidera parent,*
Et linguæ volucrum & præſagi fulminis ignes.

Et *Georgic. lib.* 4.

— *Impoſitis ardent altaria* Fibris.

In diſſectis itaque ab Aruſpice victimis extorum *Fibrarumque*, color ac ſitus notabatur, quæ ſi extremæ *Fibræ* versùs interiora replicatæ ac convolutæ viſerentur, certiſſimæ felicitatis ſigna habebantur. Quòd ſi contrarium deprehenderetur, ſi ἄλοβον eſſet jecur, infauſtum erat omen, ſecundùm illud Appiani *lib.* 2. Τὰ πρῶτα ἄλοβα εἰς κίνδυνον ἄγει θανάτου, τὰ δεύτερα δὲ εἰς θάνατον. V. ſuprà in voce *Extiſpices.*

Fibula, Gr. φίβλον, quòd ligat, Iſidor. aliis à *figendo*, quaſi *Figula*, πόρπη, ἐπιπορπὶς. Gloſſ. *Fibula*, πόρπη, φίβλιον. Mart. quòd *fibras*, i. extremitates veſtium conſtringat, aut quaſi *Figula*, quia figit ſeu configit, dicta videtur. Eas non tam *in veſtibus, quam ornatu* poſuit Ulpianus JC. *l.* 25. *ff. de auro & argento leg.* idque tum civibus, tum militibus in uſu: Præſertim tamen fœminarum adnumerabantur mundo, quod etiam iis principium fuiſſe creditur. Plin. *lib.* 33. *cap.* 1. *Fabricam etiam Deûm* fibulas *& alia muliebris cultus, ſicuti inaures, in principio factitaviſſe ſine mentione annulorum.* Materia iis aurum argentumve vel quælibet alia metalla inaurata aut bracteis obducta. Trebell. Pollio *in Claudio*, *Ut Claudio extra dona daret* Fibulas *argenteas inauratas duas &* Fibulam *auream*, præcepit ſc. Valerianus Princeps Zoſimo Syriæ Procuratori. Sic Virgilius de Didone *Æneid. lib.* 4.

Aurea purpuream ſubnectit Fibula *veſtem.*

Quod apud Romanos non niſi extremâ Rep. factum, ut Plinius *lib.* 33. *cap.* 3. conqueritur, auri nempe luxum adeò in militia quoque dura illa atque horrida adoleviſſe, *ut M. Bruti in Philippicis campis Epiſtolæ repertæ ſint, frementes* fibulas *Tribunitias ex auro geri.* Ita igitur cùm invaluiſſet hic mos per bella civilia, ab eo tempore Tribunitium inſigne eſſe cœpere. Aurelianus poſtea Imp. earum uſum manipularibus etiam indulſit. Ex gemmis quoque conſtitiſſe, docet iterum Virg. *Æn. lib.* 5.

— *Lato quem circumplectitur auro*
Balteus, & tereti ſubnectit Fibula *gemmâ* &c.

Figuras *Fibulæ*, veſtiariæ inprimis, varias expreſſit Joh. Rhodius *lib. de Acia*; ſed major earum pars ad inſtar arcus fuit, ut fibula oblonga fuerit & incurva, acus recta, nervum in arcu exprimens. Quare facile fuerit intelligere, cur apud Quintilianum *lib.* 6. *cap.* 3. Junius homo longus, niger, macerque ac pandus appellaretur *Fibula ferrea.* Nam, quòd pandus eſſet ſive incurvus, figuram fibulæ; quòd macer, tenuitatem; quòd niger, ferri colorem exprimebat. In antiquis monumentis ferè omnes orbiculari apparent figurâ, in medio ad inſtar bullarum protuberantes, ut ſcilicet in interiori parte duobus uncinulis utraque veſtis pars necteretur: Sive duo ſemjcirculi, aut virgulæ incurvæ veſtimentis hinc inde aptarentur, quæ commiſſæ injectâ acu jungerentur. Philoſtratus *in vita Apollonii lib.* 1. *Puellæ ambos oculos, marito alterum effodit, acubus ad id facinus uſa, quibus veſtimentorum* fibulas *nectebat.* Ita Oedipum ſibi *Fibulis* oculos cruentaſſe, ex Tragicis docti annotarunt. Illarum nullus in Toga uſus, quæ cùm communi uſu non cingeretur, nec fibulâ quoque nectebatur. Dionyſius ſolus *lib.* 2. fibulæ in Toga meminit, ubi de Saliis loquitur. Sed vel erravit is, Togam Saliis adſcribendo, cùm ſolas tunicas pictas in iis agnoverit Livius, vel non præſtitere fibulæ in trabeis Saliorum eundẽ uſum, quem in veſtimentis apertis ad partes diviſas connectendas, ſed potiùs adhibitæ ſunt ad ipſam Togam contrahendam atque attollendam, ne ſcilicet ad pedes fluens impediret ſaltantes. Imò nec in Pallio fibula: Cùm enim tota ejus conformatio in eo poſita eſſet, ut pars dextra ſiniſtro humero imponeretur & velato brachio dextra exereretur; ut ſi deflueret ea pars, reponeretur ac decenter infra genua caderet; ut à dextro in ſiniſtrum conjiceretur; ut non ſubduceretur altiùs aut fluens traheretur; nihil horum effici potuiſſet, ſi *Fibulâ* pallium fuiſſet nixum, h. e. ſi utraque pars ejus in humeris fibulæ morſu acquieviſſet. Quòd itaque Pallii fibulati meminit Tertullianus, non commune intelligit, ſed quod olim Carthaginenſes geſſerant, antequam Togam induiſſent. Et Vopiſcus *in Probo*, per *Pallia Gallica fibulata*, nihil aliud quàm Sagochlamydes intelligit: Suidas quoque, dum *de Perſico pallio fibulato* loquitur, hoc ipſo oſtendit, commune Græcorum fibulâ caruiſſe. Chlænæ igitur & Chlamydes fibulam habuerunt, ideoque Homerus in Chlæna, voce περονήτου uſus eſt. Sic Chla-

mys

mys, quia aperta erat, in humeris vel ad cervicem fibulâ claudebatur. Ovidius *Metam. lib.* 14.

Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem,
Fibula *quod fuerat, veſtemq; momorderat aurum,*
Pluma fit.

Sagum item veſtimentum apertum & infibulatum erat; Varro apud Nonium, *Quum neq; aptam mollibus humeris* fibulam *ſagus ferret.* Idq; apud Romanos, Hiſpanos, Illyricos, Germanos quoq;, *qui ſpina ſagulum infibulare* ſoliti ſunt, teſte Tacito: Verùm Gallicum ſagum, quod ad inſtar tunicæ & manicatum erat, ſine fibula fuiſſe videtur; interim & hujus in illo uſus eſſe potuit, cùm ad pectus apertum eſſet. Unde de Gallis Diodorus: Ἐμπεπόρπηνται σάγους ῥαβδωτούς. Quòd apud Trebell. Pollionem Zenobia dicitur *galeata ad conciones proceſſiſſe, mediâ in Cyclade fibulâ muliebri adſtricta*, id eodem modo intelligendum, ſicut de pallio ſuprà diximus. In Cyclade enim, quæ clauſa & rotunda, propriè nullus fibulæ locus, at ne longius flueret, ac pedes moromatronali perfunderet, fibulâ in pectore conſtricta revocabatur ac ſuſpendebatur. Quemadmodum de Pentheſilea ait Poëta,

Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ.

Sed & Lacernas fibulâ junctas credi par eſt, ut & reliqua amicula, quæ tunicæ injiciebantur, ne humeris defluerent. Imò Tunicas quoque ipſas, quas nempe χιτῶνας & χιτωνίσκους dixere, de quibus V. Pollucem *lib.* 8. in quibus *Fibulæ* loco ſuturæ erant. Trabeas tandem, licèt Togæ fuerint, fibulę jungebant, ſeu potiùs contrahebant, cùm Equites transveherentur: quemadmodum de Cyclade modò dictum: Ferrarius *de Re Veſtiar. paſſim, inprimis c.* 16. *&* 17. *Part.* 2. *lib.* 1. Porro *Fibulis* circulisque connexas armillas Petronius indicat *Satyr.* & quidem lunatâ formâ, fibularum veterem in morem, de qua V. Plautum *Epidico Act.* 5 *ſc.* 1. Cujusmodi *Fibula*, Latinis *Cloſula*, Gr. Βάλανος dicta, teſte Ariſtophane *Lyſiſtratâ*:

Ὀρχουμένης μου τῆς γυναικὸς ἑσπέρας,
Ἡ βάλανος ἐκπέπτωκεν ἐκ τοῦ τρήματος,
Dum noſtra ſero ſaltat uxor veſpere,
Elapſa pendens fibula *è foramine eſt.*

Ut exponit Thom. Bartholinus, quem vide *lib. de Armillis vett.* §. 4. In calceis etiam *Fibulæ*: Unde Tiraquellus *Annot. in Alexandrum Neap. Lunulæ*, inquit, *in Calceis* (nempe Senatorum Rom.) *erant* fibulæ *eburneæ, ad inſtar Lunæ corniculantis*. Nimirum Lunula hæc appoſita illi loco, ubi extremitates calceorum inter ſe coeunt, hoc præſtitit, ut transmitti per anſularum foramina, nec tamen excidere propter utrumq; acumen facilè poſſet. Balduinus *de Calceo c.* 9. ubi figuram iſtiusmodi fibularum exhibet: Græci ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς reddunt. V. quoque Alb. Rubenium *de Calceo Senatorio*, ubi ex veterum Grammaticorum mente, de voce hac ἐπισφύρια prolixè diſputat. Eobanus certè Heſſus, verſus illos Homeri *Iliad.* γ.

Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας.

Sic reddit: —— *Tum cruribus aptat*
Ære renidentes ocreas, quas Fibula *loris*
Arctabat niveis.

Deniq; non omittenda *Fibula theatralis* eſt, cujus uſus apud Veteres fuit, ut Cantores & quicunq; in Theatro voce placebant, à Venere arcerentur. Fuit autem annulus æreus vel argenteus, quo trajiciebatur cuticula, eam partem operiens, quam exerceri nolebant, Rhodio docente. Hic non totum, unde procreamur, membrum transfigebat, ſed tantùm cutem glandis velamen: quo modo & pueros cuſtoditos legimus, ne pubeſcens ætas in virilem præcipitaretur, apud Plinium *lib.* 33. Alii non annulum, ſed thecam & vaginam fuiſſe dixerunt, moti auctoritate Martialis, *lib.* 11. *Epigr.* 76. Verùm hæc non fibula ipſa, ſed ſubligaculum quoddam fuit, honeſtatis causâ adhibitum, præcipuè a Judæis, ad celandam circumciſionem. Ipſa autem *Fibula*, ut dictum, annulus fuit, qui ne facilè ſolvi poſſet, à fabro igne glutinabatur, & ab eodem cùm opus eſſet refibulabatur, ſive ſolvebatur, Octavius Ferrarius *de Re Veſtiar. Parte* 2. *lib.* 1. *c.* 18. Eundem hodieq; apud Indorum quasdã gentes morem vigere, narrant Itinerariorum Scriptores. Addam prædictis *Fibularum* in perforandis labiis uſum antiquiſſimum. Unde, cùm Jobus de Leviathan c. 40 *v.* 21. ait, *Numquid pones circulum in naribus ejus aut armillâ perforabis maxillam ejus*: Armillam *fibulam* interpretatur Bartholinus ſuprà laudatus, non abſimilem hamo aut ſpinæ, idq; eò audacius aſſeverat, quòd *Fibularum* annulorumque uſum in labiis perforandis non paucos profeſſos eſſe, docet Joh. Rhodius *Diſſert. de Acia* &c. V. quoque C. Barthium *Animadverſ. ad Statium Theb. lib.* 6. *v.* 570. *torto auro*, & *lib.* 7. *v.* 658. *raſilis auro*: Screvelium *ad Martialem lib.* 5. *Epigr.* 41. ubi de *Fibulis, in nobilitatis inſigne, Equitibus indultis*, Salmaſium *ad Solin. p.* 769. ubi de *Fibula Comœdorum* & *Tragœdorum* nec non ſuprà in voce *Fibla*.

Ficarii Fauni, V. ſuprà *Fauni Ficarii*.

Ficedula, Græcè συκαλὶς, inter aves, quæ maximè palato placent, ordinem ducit. Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 5.

Cerea quæ patulo lucet ficedula *lumbo*.

Unde Juvenalis *Sat.* 14.

—— —— *Qui radere tubera terræ,*
Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas *didicit nebulone parente.*

Ei hoc peculiare, quòd lurconibus tota placeat, non, ut reliquæ avitia, ſolis clunibus. A. Gellius *lib.* 15. *c.* 8. ex Phavorino: *Præfecti popinæ atq; luxuriæ — negant ullam avem, præter* ficedulam, *totam comeſſe oportere. Cæterarum avium — niſi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiori parte ſaturi fiant, convivium putant inopiâ ſordere* &c. Hinc Tiberius Cæſar, ut in *Vita* illius refert Suetonius, *Aſellio Sabino HS. ducenta donavit, pro dialogo; in quo boleti &* ficedulæ *& oſtreæ & turdi certamen induxerat.* Plura V. apud Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 92. adde Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib.* 1. *cap.* 16. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 238.

Fico, in *Vitis* SS. Hiberniæ, genus calceamenti Monachici, vel fortè ruſticorum. Certè Italis vox *ruſticum* denotat, C. du Freſne *Gloſſar.* E ligno fuiſſe, legas apud Macrum *in Hierolexico*.

Fictile, apud Juvenalem,

—— —— *condire guloſum*
Fictile:

abſolutè de vaſe fictili. Et quidem *Fictilia*, ex terra Samia, primùm omnium pocula fuere, neque in pauperiorum tantùm ædibus, ſed & in opulentiorum conviviis, adeoq; etiam Deorum funis ac ſacrificiis; Sen. *Epiſt.* 90. *Tubero paupertatem & ſe dignam & Capitolio judicavit, cùm* Fictilibus *in publica cœna uſus oſtendit, debere his hominem eſſe contentum, quibus Dii etiamnum uterentur.* Et *Epiſt.* 95. *in fine*: *Omnium illorum aurum argentumq; fractum eſt & millies conflatum, at omnibus ſeculis Tuberonis* Fictilia *durabunt.* Quod Græci moris fuiſſe docet Antiphanes, apud Jul. Pollucem *lib.* 10. *cap.* 19. ἐξ ὀξυβάφων κεραμίων ἐπίνομεν *ex acetabulis fictilibus bibebamus.* In templis *vaſa Samia* Tertullian. *Apologet. cap.* 25. habet: *Fictiles urnas* Cic. *Paradoxo* 1. Plinius quoq; *fictilium* in iis *ſympuviorum* meminit. Idem Templorum *fictiles parietes*, ſeu *fictilia faſtigia*, memorat *lib.* 36. *cap.* 2. Ipſa Numinum ſimulachra teſtacea ſeu fictilia fuiſſe, Seneca oſtendit *Conſol. ad Helviam c.* 10. inquiens, *Tum per fictiles Deos religioſè jurabatur*: Propertius item *lib.* 4. *Eleg.* 1.

Fictilibus crevere Diis hæc aurea templa:
Non fuit opprobrio facta ſine arte caſa.

Miro ludibrio, cùm ex eadem maſſa, è qua ipſi homines, & vaſa, quibus ad vitæ ſuſtentationem utebantur, conſtabant, Deos ſibi fingerent. Poſtea creſcente luxu ad ligna, ad metalla, itum, V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom lib.* 5. *c.* 30. Porro *defunctos ſeſe multi* fictilibus ſoliis *condi maluerunt*, Plin. *lib.* 35. *cap.* 12. Ubi *fictilia ſolia*, Græcè ὀστράκιναι πύελοι, ſunt arcæ fictiles, condendis mortuis, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1205. Etiam *fictilem cœnam* paraſitis exhibuit Heliogabalus, apud Æl. Lampridium. In vaſe itidem *fictili* expoſitos olim infantes, diximus ſuprà, ubi de *Exponendi ritu* &c. Hinc *Fictores*, qui ex argilla ſtatuas & ſigna faciebant, Græcè Πλάσται, *Figuli* quoque Plinio *lib.* 35. *cap.* 12. ubi de primordiis Artis ſic inter alia: *Fingere ex argilla ſimilitudines, Dibutades Sicyonius figulus primus invenit, Corinthi filiæ operâ: quæ capta amore juvenis, illo abeunte peregre, umbram ex facie ejus ad lucernam in pariete lineis circumſcripſit: quibus pater ejus impreſſâ argillâ typum fecit & cum cæteris fictilibus induratum igni propoſuit: eumq; ſervatum in* Nymphæo, *donec Corinthum Mummius everteret, tradunt.* Plura de hac re V. infrà in voce *Plaſtice*.

Fictio, Gallis dicitur, ea in armorum ludo armorum avocatio, quâ, qui conlato pede cum adverſario, ſi quam corporis partem armis tectam & munitam obſervat, non in eam ictum dirigit, ſed aliam ſe petere velle fingit; tunc adverſario ſe aperiente & illam partem nudante, ut in aliam, quam peti videt, arma transferat, hic advocatis adverſarii armis repentè, non eam partem, cui minabatur ictum, ſed eam, quam detexit adverſarius, ferit. Per cujusmodi ſimulationes etiam ceſtus avocari conſueviſſe, legimus apud Statium *lib.* 6.

—— —— *levat ecce diuq; minatur*
In latus atq; oculos, illi rigida arma caventi
Avocat & manibus nec opinum inſerit ictum
Callidus, & mediam deſignat vulnere frontem,

Idem in pyctarum certamine atque gladiatorum in uſu fuiſſe, diſcimus ex Quintiliano, ubi *manus* iſtiusmodi petitiones appellatas eſſe deprehendimus, V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*.

Fictor, qui ex argilla ſimilitudines fingit, Græcè Πλάστης, uti ſuprà diximus, in voce *Fictile*. Hinc *Fictores, dicti à fingendis libis*, Varroni *de L. L.* quorum ordo memoratur in vett. *Inſcr.* Ex farina namq; *fingebantur* opera dulciaria, quorum figuræ infinitæ erant, ut *placentæ, ſcriblitæ, cruſtula lucunculi, hami, lacertuli, ſpicæ, globuli, enchyta, circuli, liba aliaq; plurima* Martialis.

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Extruet ——

imitatione viz. Plaſtarum. Quare *fingere* de Piſtoribus paſſim occurrit. Apud Scribonium *fingere pillulas & paſtillos*; Petronium, *ova ex farina pingui figurata*; Suetonium *Auguſto cap.* 5. ubi quidam, ut Piſtoris ac Numularii nepotem, Auguſtum taxans, *Materna*, inquit, *tibi farina: ſiquidem ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius.* Et apud Plut. διαπλάσαι μελίπηκτα εἰς σχῆμα πόλεως, V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* Sed & *Fictor* Iſidoro, *qui fingit ſeu compo-*

nit aliquid, ficus quo capillos mulierum linit & pertractat, ungit & nitidat. Orig. *lib.* 10. *cap* 7. V. quæ de Vett. luxu *in Capillis fingendis ornandisq;* ſuprà diximus paſſim.

Ficus, arbor & fructus. Et quidem illa *ampliſſima eſt, quædamq; & pyris magnitudine æmula*, Plin. *lib.* 15 *cap.* 18. In India verò, *ipſa ſe ſemper ſerens, vaſtis diffunditur ramis: quorum imi adeò in terram curvantur, ut annuo ſpatio infigantur, novamq; ſibi propaginem faciant, circa parentem in orbem, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtivant paſtores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora ſpecie ſubterintuenti, proculve fornicato ambitu* &c. Idem *lib* 12. *cap.* 5. Sub cujusmodi arbore latuiſſe primos homines, & ex ejus foliis conſutis ſubligacula ſibi feciſſe, diſcimus ex Geneſ. *cap.* 3. *verſ.* 6. *coll. cum verſu* 7. ubi Scriptor ſacer, *Conſutis*, inquit, *foliis ficus, fecerunt ſibi chagoros*, h. e. præcinctoria. Cùm enim latiſſima ſint communi *ficui* folia, ut apud eundem Plinium legimus *lib.* 16. *c.* 24. foliorum inprimis Indicæ illius latitudo apta huic uſui fuit, utpote *peltæ effigiem Amazonicæ habens. Ibid. lib.* 12 *cap. cit.* &c. Cæterùm arboris hujus lignum fragile, & invalidum & ad omnia ferme inutile eſt, unde homines molles & nullius frugi, Theocrito & Ariſtophani, ἄνδρες σύκινοι, *viri ficulnei* dicuntur: & notus proverbio *ficulneus Bacchus*. Certè hic Deaſter è foliis ficulneis (quæ propter ſcabritiem in cyliſtiis videntur locum habuiſſe) coronamentum ſibi feciſſe ſicque curtui inſidens, quem leones trahebant, de Indis triumphaſſe; idem ramum ficulneum ſepulchro Proſymni, in obſcœnæ libidinis argumentum, impoſuiſſe, legitur, apud Auctorem *Etymologici* in θρίαμβος, & Clementem Alex. *exhort. ad Græc.* Cujus fortè imitatione, famulas Latinorum, Nonis Caprotinis convivantes, κλάδοις συκῆς σκιαζομένας, *ramis ficus inumbratas*, i. coronatas, tradit Plut. *Camillo*. Sed & Macrobius auctor eſt, *Cyrenenſes, cùm rem divinam Saturno faciunt, coronari ficis recentibus* conſueviſſe, *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 7. quam in rem V. Scholiaſtem Nicandri *Alexipharm.* voce θρῖον, quod folium ficus propriè & Bacchi ſymbolum habitum eſt, Ariſtophanem *Equit.* Plut. *de Iſide & Oſir.* & C. Paſchalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 13. & *lib.* 4. *cap.* 2. Aptam tamen materiam ſcutis inde ſumi, idem Plinius ait *lib.* 16. *c.* 28. ad quem l. V. Dalechampii *Notas*, plura verò de hac arbore tenerrima, foliis apprimè caducis prædità, at longè fertiliſſimâ, apud eundem paſſim, ut & apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1023. & *ſeqq.* qui etiam *de Ficu Ægyptia, pag.* 459. *de Cypria, pag.* 462. *de Indica, pag.* 1015. *de Ficu Romanorum ſacra duplici, Ruminali* viz. & *Navia pag* 1137. & *ſeqq.* varia habet. Tranſeo ad fructum hujus arboris, quem Afranius, Cicero *in Oeconomico*, Columella *in præfat.* à pomis diſtinguit, uti videre eſt apud eundem *p.* 596. Plinius tamen *pomum* vocat *lib.* 15. *cap.* 18. *Supra omnia quiddam eſt, quo nihil mirabilius, tantam illam urbem* (Carthaginem) — *unius pomi argumento everſam*, quam hiſtoriam V. ibi: Græci σῦκον, ad differentiam arboris, quam συκῆν appellant. Hoc non mateſcit, niſi caprifici miniſterio, *ſola enim ex omnium arborum fœtu maturitatis cauſâ medicatur ficus*, Plin. *in Ind.* V. hic ubi *de Caprifico & Culicibus*. At ſic ad maturitatem perductum, dulciſſimi ſaporis eſt. Hinc notæ Romanis *Caricæ, Chiæ, Cottana, Caunea*, quæ in maſſis conditæ in ſportulis junceis afferebantur & in capſis ſervabantur, uti diximus ſuprà. Atque hæ ſiccæ ſeu ſiccatæ erant. Sed & *cum recenti fico ſalis vice caſeo veſci* excogitatum eſſe, ſuo ævo, Plinius ſæpius laudatus ait *lib.* 15. *cap.* 18. quem locum explicat Salmaſius *ad Solinum pag.* 937. Hodie optimæ notæ ficus *Fracaſſanes* dici & contra nimium Æſtatis fervorem maximo emolumento aſſumi, notat J. Sponius, in deſcr. Corcyræ Inſ. *Itinerarii Part.* 1. *pag.* 126. &c. De Lege Solonis, Ἐλαίαν δὲ καὶ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας. *Oleam & ficum novem pedes longè ab alieno fundo ſerito; cæteras verò arbores pedes quinq;*: memoratâ Plut. in *Solone*, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* V. *tit.* 1. Nec omittendum, cùm arbor hæc plurimum det fumi, ad fontes fumo necandos ligna ejus adhiberi olim conſueviſſe. Lucianus *in Proteo*, Τὸ τέλος [illegible] καὶ τὸ κεφάλαιον χρὴ ξύλων καὶ πυρὰν συνθέντα κορμῶν συκίνων, ὡς ὅτι μάλιστα χλωρῶν, [illegible] τοῦ καπνοῦ. τὸ πῦρ γὰρ αὐτὸ οὐ μόνον Ἡρακλέους καὶ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱεροσύλους καὶ ἀνδροφόνους, οὓς ὁρᾶν ἐστιν ἐκ καταδίκης αὐτὸ πάσχοντας· ὥστε ἄμεινον τὸ διὰ τοῦ καπνοῦ. V. Caſaubonum *ad Lampridium in Alexandro*.

Fidei Flamines, dicti ſunt apud vett. Romanos Fæciales, à fœdere faciendo, quod antiquitus *Fides* dicebatur, teſte Ennio & Pighio *Septim. lib.* 1. V. ſuprà in voce *Fetiales*.

Fidejuſſor, V. infrà *Sponſor*.

Fideles, adde: De diſcrimine Sacramenti *Fidelitatis* & *Homagii* pluribus agit Car. du Freſne *in Gloſſar.* ubi inter alia, Homagium à vaſallo, genibus flexis, manibus in domini manus immiſſis: Sacramentum verò Fidelitatis, à vaſallo ſtante & tactis ſanctis Evangeliis fieri, conſueviſſe, docet.

Fides; quâ creditur, ex Græco πίστις, Æl. πίστις; at quæ tenditur, chorda viz. ex σφὶς, σφίδες & φὶς, φίδες Latinis formata eſt. Et quidem, cùm in lyra lineas chordas ſeu fides intendiſſet Mercurius, quas ex byſſo fuiſſe, docet Chabotius *ad Horatium lib.* 1. *Od.* 1. Apollo poſtmodum lineis exemptis, nerveas ei adaptavit: ἐκ χορδῶν ἐντερικῶν, *ex inteſtinis intortis & aridis*, uti dicitur in *præf. Pythiorum* &c. V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 48. Didiciſſe autem *fidibus* Veteres, & cum cithara ad mare ambulantes, ceciniſſe Deorum laudes, ac fortium virorum geſta, Callimachus docet, & Cic. *de Senect* Inde in convivia mos translatus, hacque fini poſt cœnam lyra circumlata eſt: *cujus cùm imperitum ſe Themiſtocles diceret, habitus eſt indoctior*, ut Tullii utar verbis. Certè antiquitus, ſi qui fidibus docti, pari cum Philoſophis in honore fuiſſe, apud Didymum legimus *Odyſſ.* γ. Athenæum *lib.* 1. Quintilianum *lib.* 1. *cap.* 20. Alios, V. quoque ſuprà in voce *Cantor*. At poſtquam refrixit Virtutis amor, vergente in luxuriem ſeculo, voluptatis unius cauſâ *Fidicines* frequentes conviviis adhibiti ſunt, teſte A. Gellio *lib.* 1. *cap.* [illegible]. *Fiſtulatores*, Fidicines, *tibicines, laſcivientium delitiæ conviviorum.* Unde Æl Lampridius *in Vero*, *Adduxerat ſecum & Fidicinas, & tibicines & hiſtriones & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate.* Quos proin, *ut & Pſaltrias & hujusmodi chorum Diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturbaret ex ædibus ſuis*, Furiam graviter Hieronymus *in Epiſt.* hortatus eſt. Et certè ipſis Gentilium ſenioribus impensè laudati ſunt, qui è modeſtis ſuis conviviis hujusmodi portenta ejecerunt. Quo nomine Theodoſium Sen. præprimis laudat Aur. Victor, & Trajanum Aug. Plinius Junior. Quapropter meritò *morem luxumq; barbaricum*, in Halyatte Lydorum R. reprehendit *loco laudato* A. Gellius, qui bellum Mileſiis faciens, *continentes fiſtulatores & Fidicines atq; fœminas etiam tibicinas, in exercitu atque in procinctu habuit*, ex Herodoto *Muſâ primâ*. Fuit autem ille Halyattes Crœſi parens. V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiquit. Roman. lib.* 5. *cap.* 29. Pignorium *de Servis*, Alios; & hic paſſim ubi de variis inſtrumentorum Muſicorum, quibus *fides* intenduntur, ſpeciebus. Addam ſaltem, ſublime poëma *fidibus* magis intentis cani ſolitum. Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſu* 37.

> *Calliope, quas ille manus, quæ moverit arma*
> *Gradivus, quantas populis ſolaverit urbes,*
> *Sublata molire lyra.* ——

Remiſſis autem minùs altum. Claudianus,

> *Hactenus armatæ laudes, nunc qualibus orbem*
> *Moribus, & quanto frenet metuendus amore*
> *Mitior, incipiat* fidibus *jam Muſa remiſſis.*

Qua de re V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Fidiculæ, tormenti genus ex fidibus ſeu funibus, Κύφωνες quibusdam: dictæ, quia iis rei in Eculeo torquentur, ut *fides* inveniatur, Iſidor. Vel quòd ſontes funibus, veluti *fidibus*, diſtenduntur, Fr. Gouldmannus *Lexico Lat. Angl.* Turnebo laſciviâ quadam joci videntur nomen inveniſſe, *quòd, ut in fidibus nervi, ita hinc & inde multis funibus miſeri diſtendebantur, Adverſ. lib.* 4. *cap.* 3 Græcorum Σχοινισμὸν illis non diſſimilem, rètur Thom. Godvvynus *Anthol. Rom lib.* 3. *ſect.* 3. *cap.* 7. Earum meminit Valentis Imp. reſcriptum *lib.* 4. *C. ad leg. Jul. Maj. Nullus omnino, cui inconſultis ac neſcientibus nobis* Fidicularum *tormenta inferuntur, militiæ ac generis, vel dignitatis defenſione uti prohibeatur*: & Valerius M. *Rupit verbera*, Fidiculas *laxavit, ſolvit eculeum.* Idem eſſe cum ungulis, quòd effodiant, idem Iſidorus *Etymol. lib.* 5. *cap.* 27. aſſerit, de quibus Prudentius lib. περὶ στεφ. in Romano Martyre.

> *Non ungularum tanta vis fodit latus.*

Cum Equuleo idem planè tormenti genus *Fidiculas* facit Hier. Magius, quæ cauſa, cur quædam de Eculeo ſuperiùs omiſſa hic adnectere viſum ſit. Ei nomen, quòd parvi equi ſeu pulli equini effigiem repræſentaret: poterat & condignè *ſcamnum* appellari, exemplo Hippocratis Medici, qui non diverſum admodum ab Equuleo organum à ſe excogitatum *Scamnum* vocavit. Græci Τυμπανον vocant, machinæ hujus non minùs, ac reliquarum fere omnium, auctores: unde Pauli illud ad Hebr. *c.* 11. *v* 5. ἐτυμπανίσθησαν, *tympanizati* ſeu *diſtenti ſunt*, de Equulei cruciatu interpretatur Thom. Aquinas. Tympana enim, auctoribus Vitruvio, Oribaſio & aliis, vocant Mechanici, axes, quorum capita foramina habent, quibus induntur vectes quò faciliùs verſari poſſint, iisq; funes advolvantur, quibus pondera vel protrahuntur, vel ſuſtolluntur, ut ergatas non ad perpendiculum, ut ſit, conſiſtentes eſſe dicas, ſed jacentes potiùs. Fuit autem Equuleus ligneum ſcamnum, ſeu lignea arca, pedibus quatuor ligneis conſiſtens, fundoq; carens quæ utrinq; capiebat tympana & funes, quibus manus pedesque ſontium & torquendorum obligarentur & protraherentur, non ſine exquiſito totius corporis dolore. Hinc Sen. *in Epiſt. in Equuleo*, inquit, *longior factus eſt.* In hoc pendere ſolebant, quia ſuſpenſi in aere vacuo, corpore eo pacto extenſo, & *divaricatis cruribus*, ut Prudentius *in Martyr. Romani & Vincentii* ait, conſiſtebant. Hodie antiquum ſervatur inſtrumentum apud Hiſpanos & Gallos: quorum hi *Gennam*, illi *Pulliedro*, meliori voce appellant. Neapoli quoque hujusmodi tormentum viſitur, in arcem ab Hiſpanis invectum, quo in inquiſitione criminis læſæ Maj. ſolùm utuntur. Fuit hæc olim pœna ſervilis, nec nobiliores & ingenui eâ poterant torqueri; poſtea in Martyriis illo nihil frequentius: Nec diſtendebantur ſolùm in ea, ſed etiam flagris cædebantur, laminis ignitis cruciabantur, imò ungulis quandoq; ferreis laniabantur, Juſtinian. *de Mathem. in C.* Hactenus præfatus Magius *lib. de Equuleo.*

Equuleo. Thomas Seghetus, in arce Mirandulanâ, tormenti genus ex aſſeribus compacti, in morem adamantis acuminati, effigiatum, ſe ſpectaſſe refert. Huc tanquam in equum conjiciebantur rei nudi, ita ut acumen premeret partem illam, quæ honeſtè nominari nequit, diſtentis per pondera manibus pedibusq;, quò graviores inſiderent: quod *Equuleum*, ſeu *Cavalleium* incolis dici ait. Jungermann⁹ v. *Notis in prædictum Magii libellum*, nec tympana, idem tormenti genus, nec *Fidiculas* cenſet. Auctor enim Schol. Ariſtophanis *in Pluto*, tympanum, lignum fuiſſe ait, quo verberabantur ſontes: cui adſtipulatur Sigonius *de Rep. Athen. lib.* 3. c. 1. & ipſa vocis Etymologia, παρὰ τὸ τύπτειν enim, *à verberando*, nomen invenit: Unde illud Pauli ἐτυμπανίσθησαν quidam, *fuſtibus cæſi ſunt*, reddunt. *Fidiculas* autem alii id pœnæ genus eſſe volunt, quod hodie Italis *Funis*, Græcis σχοινὶς, Germanis *Folterſeil, Zwick, Treibſchnur, mit der man foltert*, Belgis *Piinbanck*, Gallis *Gebenne* dicitur. Nebriſſenſis interpretatur id ſupplicium, quod Italiæ familiare, *Tratto di corda*, Hiſpanis *Tratto de Cuerda* vocatur: quo reus rejectis in tergum manibus fune ſuſpenſus in præceps demittitur. Multis tamen Iſidori ſuprà laudati placet ſententia, qui *Fidiculas* ungulas ferreas, quibus damnatorum latera finderentur, vel fodicarentur, unde *Fidiculæ*, vel *Fodiculæ*, fuiſſe ait. Quibus aſſentitur Prudentius *in hymno S. Romani Martyris*, cùm ait, de Aſclepiade Judice loquens:

—— Vertat ictum carnifex
In os loquentis, inq; maxillas manum
Sulcosq; acutos, & Fidiculas *transferat,*
Verbeſtiatis ut rumpatur locus.

Per *Fidiculas* enim ibi ungulas intelligi, ſequentia oſtendunt:

Implet jubentis dicta lictor improbus,
Charaxat ambas ungulis ſcribentibus
Genas, cruentis & ſecat faciem notis &c.

An aliud tormenti genus fuerit, cujus meminit Suetonius *in Tiberio*, cùm ait: *Excogitaverat inter cætera cruciatus genera etiam, ut longâ meri potione per fallaciam oneratos, repentè veretris deligatis*, Fidicularum *ſimul urinaq; tormento diſtenderet*, docti viderint. Gallonius id ab eo, quod in Martyrum rebus geſtis aliiſque Auctoribus, per *Fidiculas* indigitatur, diverſum: nonnulli idem cum illo faciunt, V. præfatum Magii *libellum, cum Annotat. in fine ſubnexis.*

S. Fidis vicus, vulgò *S. Foy*, locus eſt Galliæ, ad fluv. Duranium, à Fide Virgine & Martyre nomen nactus. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Sancti Gaudentii caſtrum.*

Fiernaldus, V. infrà *Filius Arnaldus.*

Figere, apud Propertium *lib.* 2. *Eleg.* 13.

Hæc igitur mihi ſint lepores audacia molles,
Excipere & ſtructo figere *avem calamo:*

eſt devincire ac ligare, & imobilem præſtare, Græcè πῆξαι; quod quo modo factum ſit, diximus ſuprà, ubi de eo Aucupii genere, quod *Arundinem creſcentem*, item *Calamum ſtructum*, vocavere Vett. Inde ad res Magicas translatum id verbum, uti *defigere, devincire, ligare*, ſignificare cœpit, vel ſimplicium herbarum, vel verborum poteſtate, vel alio aliquo modo, à naturali functione aliquem impedire ac devovere, uti inter alia videre eſt infrà, ubi de Nodo *Veneris*. At *columbam figere*, apud Poëtam; *damas figere & tigres*, apud alium; *piſces cuſpide vel tridente figere*, apud Firmicum, jaculo eſt ac ſagittâ trajicere & transfigere. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1087. Alia notio ejus, apud Statium *lib* 3. *Sylv* 1. *v.* 96.

Tot virides lucos, tot ſaxa imitantia vultus,
Æraq;, tot ſcripto viventes lumine ceras
Fixiſti?

ubi idē, quod *dedicare & conſecrare* eſt. V. Servium *ad Æn. lib.* 12. &c.

Figiacum, vulgò *Figeac*, opp Galliæ in Cadurcis, Monaſterio veteri clarum, ad fluv. Sellam *Sele*: ad quem etiam Marcelliacum *Marſiliac*, Monaſterio cognomine illuſtre, V. Hadr. Valeſium in hac voce.

Figlinum Opus, apud Vitruvium *lib.* 5. *cap.* 10. *Concamerationes verò ſi ex ſtructura factæ fuerint, erunt utiliores; ſin autem contignationes fuerint*, figlinum *opus ſubjiciatur*; lege *ſigninum*, quod ex *figlinarum fractis teſtis*, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. ſeu *ex teſta tuſa cum calce*, Salmaſius *ad Solinum p.* 1214. fiebat, V. infrà ubi de opere *Signino*: de *Figlinis* verò, diximus jam aliquid in voce *Fictile* & plura dicemus, ubi *de Plaſtice*. Et quidem primum *Figlinam officinam* aperuiſſe Corœbum Athenienſem, habes apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. Romæ verò *Numa Rex ſeptimum collegium* Figulorum *inſtituit* Idem *lib.* 35. *cap.* 12. De *Figulis*, è corpore ſervorum, ſic Pignorius ubi *de Familia ruſtica, Cretam effoſſam tractabant* Figuli — *in uſum viz. fundi vaſa parantes, quibus exportarentur fructus, velut amphoras & dolia; & in villæ ædificationem, tegulas; mercis etiam gratiâ, ut vaſa venirent.* Figlinas *autem in agro quo modo exerceri oporteret, Hoſtilii Saſernæ pater & filius liberis editis monſtraverunt, ut teſtatur Varro* &c.

Figura, V. hic in vocibus *Fictor* & *Schema.*

in *Fila* aurum deduci, vetuit Aurelianus apud Vopiſcum: *filis* enim aureis & ſubtemine ſerico veſtes claræ & pretioſæ texebantur. Spartianus *in Pertinace, Veſtis ſubtemine ſerico, filis aureis.* Poſtea verò inventum etiam, ut argentum in *fila* deduceretur, & filis argenteis veſtes contexerentur: quod ſub ultimis Impp. apud Græcos multùm in uſu fuit. Dicta autem iſtiusmodi texta συρμάτινα ſunt à *ſyrmate*, h. e. *filo argenteo*, ſic enim vocabant: unde quoties apud Codinum συρμάτινον legitur, argenteis intelligendum eſt textum filis ſeu argentatum. V. Salmaſium *ad l.* & infrà in voce *Syrmatinum.*

Filaciorum Cuſtodes, Anglis *Filazer*, XIV. numero in *Banco communi* ſunt, teſte Spelmanno. Eſt autem *Filacium*, filum craſſius, quo in Curiis Judiciariis brevia & reſcripta trajecta, invicem conſtringuntur, ne pereant, Gallis *Filace.* Guilielmus Thorn. *Iſtud breve eſt in* Filaciis *Mareſcalli*, apud C. du Freſne

Filia, unicum Matris votum, in Amazonum gente. Apud Romanos, ſupplicationes & vota Veneri, uti Τελεσπάτορι, ſeu Θεοῖς γενεθλίοις, apud Athenienſes, Pacique, magis pro filiis, quàm *filiabus*, concepta: interim ſine ullo ſexus diſcrimine & Puerpera *edere*, & Pater *ſuſcipere* dictus eſt. Quæ prima nata, primogenituræ quoque jure aliquo gaudere conſuevit. Namque è *ſolis femellis nunquam exponuntur primitivæ*, Th. Bartholinus *de Puerperio Vett.* Olim verò, ſi ſexus eſſet ſequioris, partum tollere nolebant patres. Ovidius *Metam lib.* 9.

Edita fortè tuo fuerit ſi fœmina partu;
(Invitus mando: pietas, ignoſce) necetur.

Luſtrico die, quo nomen adepturæ erant *filiæ*, luſtrabantur, eratq; is octavus à nativitate, ſicut maribus nonus, uti Feſtus docet, cauſam ſuggerente Cenſorino, ex Plutarcho *in Quæſt. Rom.* Simul autem luſtrabatur mater, longiori morâ. Et quidem apud Hebræos, quæ *filiam* eſſet enixa, octoginta dies in purificatione explevit, 40. ſaltem, quæ maſculum. Tot enim diebus cenſebantur impuræ, quanquam ſeptem tantùm diebus ſumma fuerit impuritas, reliquis à ſacro contactu arcerentur. Eodem luſtrationis die Ægyptii Arabesq; fœminæ clitoridem hodieq; incidunt, more diu inveterato. Apud Hebræos initio menſis nomen impoſitum, apud Græcos ſeptimo à nativitate die Cumq; varia maribus apud Romanos eſſent, fœminæ & ſervi ſolis fere gaudebant nominibus, quæ variè ad diſtinctionem inflectebantur, nonnunquam prænominibus &c. Qua de re V. infrà, in voce *Infans*, item *Puerpera*, alibique paſſim: uti de *Filiarum* educatione, in voce *Occuria*, item *Parthenon.* Cùm nuptiis jam maturuiſſet *Filia*, ex gremio Matris eam à Sponſo rapi mos erat apud Romanos, quem ritum eleganter expreſſit Appulejus *lib.* 4. cauſam Feſtus, *Rapi ſimulatur virgo ex gremio matris, aut, ſi ea non eſt, ex proxima neceſſitudine, cùm ad virum trahitur, quòd videlicet ea res feliciter Romulo ceſſit.* Facem poſtmodum præferebat, in ipſa Nuptiali feſtivitate, mater, uſu vetuſtiſſimo. Unde amiſsâ filiâ Mater, apud Claudian. *de Raptu lib.* 3.

—— —— laniato pectore longas
Inchoat illa vias, & ſic ingreſſa profatur:
Non tales geſtare tibi, Proſerpina, tædas,
Sperabam, ſed vota mihi communia matrum &c.

E' quibus verbis etiam, quid in funere *Filiorum* à Matribus factitatum, diſcas, V. quoque Euripidem *Medeâ*, & hanc in rem plura apud Caſp. Barthium *Adverſar. lib.* 35. c. 8. ut & hic inſuper, variis locis, inprimis, in vocibus *Puella, Virgo* &c. Tranſiit vox ad alia, ſimilitudine invitante; unde phraſi ſacrâ minores urbes majorum, & majores, ipſius Metropolis Hieroſolymæ, *Filiæ*, toties appellantur. Sic, apud Monaſticæ quoque Rei Scriptores, Monaſteria, quæ ab aliis majoribus peculiari quadam familiaritate dependent. *Filias* dici, notat C. du Freſne *Gloſſar.*

Filia in Jeſu Chriſto, tit. quo Papa utitur in literis ad Galliæ Reginam, Richelietus *Diction. Gall.*

Filicata Patera, quæ ad *filicis* herbæ ſpeciem erat cælata, memoratur Salmaſio *ad Pollionem in Claudio*, & *ad Solinum p.* 1047. Dicta autem *filix*, antiquitus *felix*, ex Græco πτίλις, ſeu πτέρις, quòd folia habeat ἐσχισμένα καὶ ἀναπεπταμένα ὡς πτέρυξ, *inciſa & expanſa, ut pinna*, Idem *ad Solinum pag.* 538. Ex ejus exuſtæ cineribus admixta, quam *ſoldam* vocant, vitrum hodie vilius conflatur, *filicarios calices* appellant Galli: ſicut ex cineribus herbæ *Kali*, cum quodam ſilicum genere mixtis, nitidiſſima ſua cryſtallina Veneti conficiunt, *Ibid pag.* 1096. V. plura de hac herba, apud Plinium *lib.* 27. *cap.* 9. &c.

Filicon, in *l.* 32. *Cod. Th. de Navicular.* Græcè φιλικὸν, penſitatio eſt, quæ ex benevolentia amicè & ultro præbetur: quomodo *donum, munum* &c. recentiores uſurparunt. Ita exactiones ſuas etiam Veteres ſpecioſo nomine palliarunt. C. du Freſne *Gloſſar.*

Filii Thalami, apud Hebræos, quinam dicti ſint, V. infrà ubi de *Nuptiali Thalamo.* De vulgato illo in *Talmudibus* R. Simeonis כל ישראל בני מלכים הם, *univerſi Iſraelitæ ſunt filii Regum*: & dicto in hanc rem *Miſnæ, cui dolent lumbi ei nec infundere licet* (Sabbato) *vinum aut acetum, aut verò oleum licet. Modò nempe minimè oleum illud ſit roſaceum Filii ſeu liberi Regum in vulneribus ſuis infundunt etiam oleum roſaceum* (in Sabbato) *quoniam ſimiliter ſe oleo illo* (delitiarum ſeu voluptatis causâ) *diebus profeſtis imbuere ſolent. At verò reſpondit R. Simeon, Univerſos Iſraëlitas eſſe filios Regum*, V. Jo. Seldenum *de Jure Natur. ac Gentium juxta Diſciplinam Ebræor. lib.* 6 *cap* 18.

Filiolitas, titulus honorarius, quo Pontifices utuntur cùm ad Principes ſuæ Communionis ſcribunt. V. *Reſcriptum* Epiſcoporum Synodi Duziac. *ad Epiſt.* 27. Hadriani, Joannem X. *Epiſt. ad*

Carolum III. R. alios. At *Filiolagium* & *Filiolatio*, donum dicitur, quod *filiolo*, qui de ſacro fonte ſuſcipiebatur à Suſceptore, in adoptionis ſpiritualis teſſeram, ſolebat conferri, in *Chron.* Ademari Caban. A. C. 826. apud Lambertum Ardenſem, alibi. Fere ſemper enim à Suſceptoribus collata fuiſſe poſt Baptiſmum filiis luſtricis munera, in ſignum adoptionis, hujusq; vi bonorum ſuorum partem aliquam iis deberi exiſtimaſſe priſcos, conſtat. Sic Regem Wlfere, *duas provincias* profilio ſuo Ædilwacho Regi; alterum, *Regi Sudſexiæ Adelwoldo, inſulam With*; Philippum VI. Franc. R. Philippo Alenconio, profilio ſuo & è Carolo fratre nepoti 6000. *libratas* terræ; donaſſe. docet du Freſne, ex Beda *Hiſtor. lib.* 4. c 13. Henrico Huntindon. *Hiſtor. lib.* 2. *pag.* 318. & *Diplomate* Philippi præfati.

Filius, non unius generis. Homeri Interpres *Il.* δ. quatuor generationis ſpecies recenſens, γνησίους vocat, qui *legitimi* Romanis dicebantur; νόθους, *qui è pellice*; σκοτίους *ſpurios*, quorum pater in incerto eſt; & παρθενίους, *qui è matre, quæ virgo adhuc credita eſt*, nati: de quibus omnibus V. Meurſium *ad Lycophronem pag.* 207. ut & reliqua huc pertinentia hîc paſſim, inprimis in vocibus *Infans, Liberi, Parentes, Puerpera* &c. Et quidem apud Vett. Regum Principumque filii nothi pari cum legitimis in honore habebantur, uti docet præter Euſtathium, Scholiaſtes incertus *Il.* θ. & Servius *ad Æneid. lib.* 3. Privatorum verò hominum, acceptis mille drachmis, quæ pecunia νοθεῖα dicebatur, contenti eſſe juſſi ſunt, Harpocration & Ariſtophanes *in Avib.* V. quoque infrà ubi de *Nothis.* Ardua illa quæſtio, *Filius natus Patre jam Regenum præferendus antè nato?* Certè priùs natum anteferendum eſſe. varia ſunt quæ ſuadeant; obtinuitque hæc ſententia in Perſide, inter Cyrum & Arſicam (cui nomen factum *Artaxerxi Mnemoni*) in Judæa, inter Antipatrum Herodis M. filium & ejus fratres; in Hungaria, cùm Geiſſa Regnum adiit; & in Germania, non ſine armis tamen, inter Ottonem I. & Henricum. Similiter in Regno Turcico, cum Bajazethes & Gemes, ille major natu hic natus imperanti, inter ſe contenderent, prævaluit Bajazethes. Et priùs in Imperio Græco Conſtantinus Ducas Imperium filiis reliquit, quorum duo privato geniti, tertius Πορφυρογέννητος erat. Quod Spartæ aliter factum, ex lege propria fuit ejus populi, quæ ob educationem magis accuratam natos in Regno præferebat. Idem accidere poteſt ex peculiari lege veſtituræ primævæ, ſi Imperium detur in feudum vaſallo & ex eo naſcituris: quo argumento nixus videtur fuiſſe Ludovicus adversùs Galeatium fratrem, in controverſia Ducatus Mediolanenſis. Nam in Perſide Xerxes, qui contra fratrem Artabazanem obtinuit Regnum, ut Herodotus notat, potentiâ Atoſſæ matris magis, quàm Jure, valuit &c. Quam in rem V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 28 & *ſeqq.* Quis vero recentioris ævi Scriptoribus *Filius Arnaldi*, quis item in *Foris* Aragon. *Filius Dalgo*, Hiſpan. *Fidalgo*, dicatur? V. infrà, *Filius Hernaudi*, item *Hidalgus.*

Filius Georgii, cognom. Alberti Flandrenſis, quo à Turcis Arabibusque eum appellatum eſſe legitur in *Geſtis Francorum expugnant. Hieruſalem ſub fin.* & apud Gualterum Tervvan. in *Vita* S. Caroli Flandr. *cap.* 3. Non quòd à S. Georgio genus duxiſſe, ſed quòd ipſum eſſe S. Georgium Militem inclytum & apud Græcos eo nomine celeberrimum, exiſtimarent. V. quæ de S. Georgio obſervat Joannes Seldenus *in Titulis Honorar.* & du Freſne *ad Joinvillam.*

Filius Hernaudi, & junctim *Fiernaldus*, dicitur in Ordine Melitenſi Eques novitius, apud Macros in *Hierolex.* Cujus appellationis origo aperitur in *Statutis* Ordinis Hieroſol. *tit.* 19. *de Verbor. ſignif.* §. 33. *Per* Filios Arnaldos *intelliguntur hi, qui noviſſimè poſt alios Ordinem noſtrum ſunt profeſſi, quaſi tyrones. Quod quidem vocabulum, quod & ipſum Gallicum eſt, in Terra ſancta frequens & commune fuit. Nam qui illic ex patribus Chriſtianis nati erant, Polani dicebantur: qui verò in partibus cismarinis nati eò veniebant, ab eis* (per contumeliam) *Filii Arnaldi dicebantur*: tanquam *ſtulti* & *idiotæ*, ut qui relictâ ultro patriâ ad Terræ S. tuitionem properabant, Jac. de Vitriaco *Hiſtor. Hieroſolym. lib.* 1. *cap.* 72. apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Filius Ἰχθύς, Hieronymo *ad Chromatium*, dicitur Bonoſus, qui in inſulam ſe abdiderat, à continenti ſeductam, aquis circumfuſam, ut Chriſto (voce Ἰχθὺς Vett. intellecto) eò liberiùs vacaret. Jocus nempe ex eo petitus, quòd ΙΧΘΥΣ illis ſignificabat Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ; quâ alluſione Tertullianum quoque, Optatum Afrum, Auguſtinum, Paulinum, alios, uti notum. Gronovius *Obſerv. in Eccl. cap.* 19.

Filius Petri, cognomen Imperatorum quorundam ac Principum, qui Sedi Pontificiæ venerationem quandam peculiarem impenderunt, uti obſervavit Nic. Alemannus *Diſſertat. de Lateranenſibus Parietinis cap.* 11. Sic *Filia Petri*, dicta eſt Mathildis Comes, Bonifacii Ducis vidua, Gregorio VII. *lib.* 1. *Epiſt.* 11. *lib.* 2. *Epiſt* 9. & Domnizoni non ſemel. Uti de eadem, Rangerius Epiſc. Luc.

Filiolæ Petri violæ poſt lilia dentur &c.

ob præclara nempe ejus in Pontifices ſedemq; Rom. merita. V. in voce *Mathildis.*

Filius Tonitrui, V. *Boanerges*, & *Notas* Car. du Freſne *ad Alexiadem.*

Filtrei Capelli, in *Statutis* Hugonis V. Abbatis Cluniac. *Caltei filtrati*, in *Statutis* Adalardi Abb. Corbej. *lib.* 1. *cap.* 3. &c. à *filtro* nomen habent. Eſt autem *Feltrum* ſeu *Filtrum* lana coacta, quam infuſo aceto ferro reſiſtere, auctor eſt Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. cujusmodi *gambeſonem*, quem etiam *Feltri* nomine auctores quidam agnoſcunt, deſcribit Nicetas *in Iſacio lib.* 1. *num.* 8. Unde *Loricæ ex filtris*, apud Ekkehardum Jun. *de Caſibus S. Galli cap.* 5. & Guil. Apul. *Norm. Rer. lib.* 3.

Proq; repellendis ſaxorum vel jaculorum
Ictibus, objectis rubicundis undique philtris
Ad pugnam veniunt &c.

Tentoriorum Filtreorum, meminit Thvvroczius *in Chron. Hungar.* ubi de Tartaris; quos *idola* quoque *de filtro, ad imaginem hominis*, confecta adoraſſe, tradunt Vincentius Belvac. *lib.* 30. *cap.* 7. & Odoricus Forojul. *in ſua Peregrinat num.* 21. &c. V. C. du Freſne in voce *Feltrum* & ſuprà, ubi *de Coactilibus* & *Coactiliariis.* Galli hodieque *Feutres* vocant, pileos ex filtris & coactis iſtiusmodi lanis factos: & nota Italorum vox *Feltro*, ab eadem origine, Belgarum *Vilt* &c. Origo vocis ex Græco πίλημα ſeu πιλωτόν: quo modo dicuntur τὰ ἐκ τριχῶν συνθλιβόμενα, Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 70. ubi de coactilibus hujusmodi quamplurima.

Filum, quaſi *pilus*, Fungero; quaſi *hilum*, i. minimum in veſte, aliis: in orbem nectendis floribus, foliis, herbis, ramuſis, ut ſic capiti redimiendo fierent idonei, adhibebatur. Tertullianus *de Coron. mil. Et inſerti & innexi & in filo & in ſcirpo, quod liberi, quod ſoluti.* Ubi *ſcirpi* nomine *philyram* intelligit Paſchalius *Coronar. lib.* 2. *cap.* 12. ubi *de nectendi coronas artificio*, V. quoque ſuprà ubi de *Coronis.* Imò & ex *filo*, cui hæreret folium olivæ, in quo nomen τῆς Ἀθηνᾶς, *Minervæ*, ſcriptum, corona fiebat, uti diſcimus ex Conſtantino Cæſ. *lib.* 7. *cap* 31. inter eas, quæ capitis dolores ſedarent, recenſita eidem Paſchalio *lib.* 1. *cap.* 15. ut alia omittam. In Tabernaculo V. Teſtam. præter aurum. argentum, æs aliaque, ſerici quoque ac lanarum *fila*, hyacinthina & purpura coccoque tincta, locum habuere. Inprimis Altare holocauſtorum, quod in Templo Salomonico ex ſolido ære confectum erat, medium cingebat *filum coccineum*, ad ſanguines diſcernendos, ut videre eſt apud Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Parte prior. lib. IV. cap.* 15. §. 11. Apud Romanos, cùm nudo capite in publicum prodire Flamini nefas eſſet, *ſolo filo*, urgente æſtu, *caput cingebat*, diebus feſtis exceptis, unde ei nomen, Varro *de L. L. lib.* 1. *Filamen* certè vocatur in vet. *Inſcr.* DIVÆ AUGUSTÆ ALBINUS ALB. F. FILAMEN DIVÆ AUG. PROVINCIÆ LUSITA. quod *filum lanæ* fuiſſe, docet Feſtus, & Livius *lib.* 1. V. Anton. Thyſium JC. *Not. ad Gellium lib.* 1. *cap.* 12. Sed & in Magicis *filorum* uſus: hinc *tria fila diſcoloria nodis necti* totidem jubet, ad ligandum inamoribus Daphnidem, Venefica Virgiliana *Ecl.* 8. Nec omittendus, *Filum de pallio projiciendi, in argumentum remiſſæ injuriæ*, ritus, indigitatus Eigilo in *Vita* S. Sturmii Abbatis Fuld. *cap.* 18. de Pipino R. *Tollensq; manu ſuâ de pallio ſuo filum*, projecit in terram, & dixit: *Ecce in teſtimonium perfectæ remiſſionis* filum *de pallio meo projicio in terram, ut cunctis pateat, quòd priſtina deinceps annulletur inimicitia*, apud du Freſne *Gloſſar.* Ut de *filo* auro argentoque intorto aliquid addam: Armillæ vett. non ſolido ſemper, verùm & textili nonnunquam, & per *fila* intorto auro conſtabant, uti colligere eſt ex Plinio *lib.* 9. *cap.* 15. Unde פְּתִיל *filum*, Geneſ. *cap.* 38. *verſ.* 18, 25. ubi agitur de iis, quæ à Juda Thamar arrhabonis loco poſcebat, per *armillam* Vulgatus exponit. Quod ſciens Spondanus ἕλικας γναμπτὰς apud Homerum *Il.* σ. *tortiles armillas* reddidit. Tortiles enim ſunt à filo auro intexto, cujusmodi filo ad vinciendos alioquin dentes feliciter uſos eſſe Veteres, diſcimus ex *L. XII Tabb.* Hippocrate *de Arte*, & Celſo *lib.* 7. *cap.* 12. hodieque edentulos imitari notum. Atque talem armillam apud Lucretiam Borgiam Ferrariæ D. ſerpentis effigie formatam, hiſce decantat P. Bembus *in Carm.*

Dipſas eram: ſum facta, Tago dum perluor, aurum
Tortile, Nympharum manibus decus ——

V. Thom. Bartholinum *de Armillis Vett.* Sed & *filis aureis argenteisq;* & ſubtemine ſerico, veſtes olim texebantur claræ ac pretioſæ, ut vidimus &c. Porro etiam *Fila*, extrema circulorum, lineæ. Manilius de Horizonte,

—— —— —— *varioſq; notabis*
Fini cum viſu pariter ſua fila *moventem.*

De Æquinoctiali,

— *lucem, qui circulus æquat, & umbras*
Lanigeri & Libræ ſigno ſua fila *ſecantem* &c.

Hincque extremæ lineæ, quibus circumſcribuntur corpora, Arnobius *circumcæſuram* dixit: atque inde pro lineamentis, *habitu filoq; virginali.* Plautus, *ſcitum* filum *mulieris.* A. Gellius *lib.* 1. *cap.* 9. ubi verbum φυσιογνωμονεῖν exponit, *mores naturasq; hominum, conjectatione quadam de oris & vultus ingenio, deq; totius corporis* filo *atq; habitu, ſciſcitari*: ad quem l. V. eundem Thyſium. *Fila* pro nervis inſtrumentorum Muſicorum, V. ſuprà in voce *Fides*: uti de *Filis multis in nodum ſtrictis, cum cirris extantibus*, veſtium apud Vett. ornamento, ubi *de Cirris* &c. de *Filo margaritarum*, infrà in voce *Linea dives.*

Fimbria, ex *Fibrum*, quod Antiqui dicebant extremum, Varr. ex *fine*, ora veſtimentorum; eſt *extremitas veſtium* Nonio: Hinc Iſidorus, *Fimbriæ vocatæ ſunt oræ veſtimentorum, h. e. fines*. Græcis eſt πέζα, κράσπεδον, θύσανος, κροσσὸς: è quibus tamen πέζα & κράσπεδον omnem veſtium extremitatem ſignificat, limbum ſc. oram, laciniam & inſtitam. Theocritus *Idyllio* 2.

Τῶ ἀπὸ τᾶς χλαίνας τὸ κράσπεδον ὤλεσε Δέλφις.

Θύσανος verò & κροσσὸς propriè *Fimbriam*, qualiter Homerus αἰγίδα θυσσανόεσσαν, & Plutarchus Luculli κροσσωτὴν ἐφεστρίδα appellat. Agnoſcit diſcrimen hoc Pollux *lib.* 7. cùm κράσπεδα dici ait τὰς τελευταίας ὄχθας τῶ ἱματίω: θυσάνους verò τοὺς λεγομένους κροσσούς. Heſychius item, cùm κροσσοὺς vocat, τὰ κάτω τῶν ἱματίων τὰ ἐκκρεμάμενα, *villos ſc. ſive floccos & fimbrias*. Ita Suidæ κροσσὸς eſt μαλλός. Proin Marci *cap.* 6. *verſ. ult.* καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται, vocem κράσπεδον quidam malunt interpretari, *limbum & laciniam pallii*, quàm *fimbriam*. Ita enim & apud Plutarchum *in Graccho* de Scipione Naſica dicitur, τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, *Laciniam togæ capiti imponens*. Non ergò *Fimbriæ* ſunt omnes veſtium extremitates, aliàs ineptum eſſet, diſtinctionis causâ aliquod veſtimentum *fimbriatum* appellare, ſed *Fimbriarum*, tanquam ornamentorum, Scriptores meminere. Marcellinus *lib.* 14. *Ut longiores fimbriæ tunicæ perſpicua luceant varietate liciorum, effigiatæ in ſpecies animalium multiformes* Suetonius *in Cæſare*, *Et cultu notabilem ferunt; uſum enim lato clavo ad manus fimbriato*. Ad quem locum Beroaldus & Sabellicus, quid eſſent *Fimbriæ*, ex Plinio docuerunt, qui *fimbriata urticæ folia* eſſe tradit: & alibi, *fimbriatam avellanæ nucis barbam*, multifariam ſe in oram reciſam. Unde patet, *Fimbrias* in extrema veſtimentorum parte fila fuiſſe floccosque dependentes, quas Itali *Frangias* appellant: it. ipſam veſtium extremitatem, minutim conciſſam, capitibus in acutum deſinentibus, ad inſtar pinnarum, quæ iisdem *Merli* dicuntur, Hinc Cic. *in Piſonem*, *Madentes*, inquit, *cincinnorum fimbriæ*: Capilli enim ferro vibrati & in cincinnos torti, in extremitate, cùm ſolvuntur, fimbrias referunt. Quod autem attinet Cæſaris latum clavum, ad manus *fimbriatum*, in eo duplicem notat Auctor luxum, quòd manuleatam & chiridotam tunicam laticlaviam geſtaret, quodque eæ manicæ *fimbriatæ* eſſent: quale ornamentum minimè viros deceret. Nec veſtibus verò ſolùm, ſed & ſtragulis mappisque fimbriæ addebantur, ut ex Plinio ac Petronio patet: quorum ille inter ſigna lethalia recenſet *Fimbriarum curam & ſtraguli veſtis plicaturas*; hic Trimalcionem diſcumbere commodùm incipientem deſcribens, *Pallio coccineo*, inquit, *adraſum incluſerat caput, circaq́ue oneroſas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam: fimbriis hinc atq́ue illinc pendentibus*. Nec diſſimile linteum fuit, quo Atrienſem accinctum deſcribit Phædrus *in fabulis, lib.* 2. *fab.* 5.

Ex alte cinctis, unus Atrienſibus,
Cui tunica ab humeris linteo Peluſio
Erat deſtricta cirris dependentibus.

Ubi per *Cirros* quidem Laurentius JC. *Notis in locum*, capillos contortos & criſpatos: Vir doctus tunicam ipſam: Ferrarius verò *fimbrias* intelligit, illasque ad linteum Peluſium refert, quo tunica deſtricta. Fuit enim linteum illud ſindon, ſive mappa, quâ miniſtri conviviorum accingebantur, quæ ad inſtar Petronianæ erat *fimbriata*. Quare idem *cirratas militares* apud Capitolinum *fimbriatas* itidem interpretari mavult, quàm hirtas aut villoſas. V. Oct. Ferrarium *de Re Veſtiaria Part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 19. Salmaſius verò à *fimbriis* ſic *cirros* diſtinguit, ut illarum nomine intelligat rectos villos ac diſcriminatos, circa extimas veſtium oras, nullo modo conſtrictas; horum autem, fimbrias in nodum coactas & contortas, cum extantibus & dependentibus villis. Sic *fimbriæ* fuerint *frangiæ* Gallorum, at cirri veſtium, *houpes*. V. eum *ad Solinum pag.* 762. & de *fimbriatis Veterum tunicis ſubuculisq́ue*, quibus honeſtiores utebantur, Caſaubonum *ad Suetonium lib.* 1. *cap.* 46. Apud Gregorium Turon. *lib.* 7. *cap.* 32. *Illud inter jurgia exprobrant, quòd velint eum à S. Antiſtitis fimbriis ſeparare: fimbriæ* pallæ ſunt *Gloſſarii* ſæpiùs laudato Auctori, quibus Sanctorum ſepulchra tegebantur &c.

Fimo, contumeliæ causâ, perfundendi Duces Principesque viros, conſuetudo, memoratur *l.* 1, §. 11. *ff. de extr. crim.* Pauli *Sent. tit.* 4. *lib.* 5. ſuggeritque exemplum Bibuli Conſulis, Plut. *in Pompejo*. V. infrà in verbo *Jacere*. Aliàs *fimus* animaliumque excrementa, non in Medicina modò, ſed etiam in Agricultura, non parùm poſſunt. *Ipſa res antiqua. Jam apud Homerum regius ſenex agrum ita ſuis manibus lætificans reperitur. Augeas Rex in Græcia excogitaſſe traditur, divulgaſſe verò Hercules in Italia, quæ Regi ſuo Stercutio, Fauni filio, ob hoc inventum, immortalitatem tribuit*, Plin. *lib.* 17. *cap.* 9. Et quidem, quadrupedum Columellæ *optimum exiſtimatur ſtercus, quod aſinus facit — Deterrimum ſuillum. lib.* 2. *cap.* 4. At Theophraſtus poſt humana retrimenta, proximam facit bonitatem κοπρώσεως τῆς ὑείας, *ſtercorationis ſuillæ*, *Hiſtor. Plant. lib.* 2. *cap.* 8. Quem ſequitur Plinius, ſimul rationem addens *lib.* 28. *cap.* 9. ubi, cùm laudaſſet adipem ſuillum, ſubjungit: *Neq́ue eſt occulta virium cauſa, quoniam id animal herbarum radicibus veſcitur. Itaque etiam fimo innumeri uſus.* Quam in rem V. plura apud Gerh. Jo. Voſſium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 71. Inter aves, turdorum *fimum* inprimis lætas ſegetes facere, proximamque vim columbino, inde gallinario eſſe, auctor eſt Columella præfatus *lib.* 2. *cap.* 15. Nec mirum, ſi veteres Romani agros ſtercorarent turdorum aviumque fimo: ut quibus tanta fuere aviaria ſeu Ornithones, ut majora ſæpiùs tecta haberent, quàm totæ antiquitus fuiſſent villæ, qua de re alibi diximus. Bubulus verò fimus etiam igni alendo, ligni inſtar, apud quasdam gentes adhiberi conſuevit, uti videre hîc eſt, ubi de *Focatio*, ſeu *Subcinericio Pane*. Sed & Dardanios ſub fimo ſpeluncas defoſſas incoluiſſe, teſtis eſt Strabo *lib.* 7. &c. Plura hîc paſſim, ubi de vocibus ſynonymis.

extra *Fines* projiciendi cadavera proditorum mos, V. infrà ubi de *Tractione*: de voce v. *Fines*, hîc paſſim, in vocibus *Banleuca*, *Territorium*, *Torres* &c.

Fines Aquenſes, & *Fines Arelatenſes*, inſcriptum rupi S. Victoriæ, vulgò *Sainte Venture*, in Caſtro S. Antonini 3. mill. procul aquis Sextiis, hoc modo,

FIN. AQ.	ab altera parte	FIN. AREL.

Collimitium utriusque urbis indigitat. Lapidibus enim regionum prædiorumque privatorum terminos diſtingui conſuevisse, dicemus infrà ubi de *Lapidibus Terminalibus*. Sic in Iſthmo Corinthiaco columnam olim ſtatutam, Ioniæ ac Peloponneſi terminum, notat Jac. Sponius *Itiner. part.* 3. *pag.* 31.

Fingere, de cera, pigmentis, argilla. Hinc *componere*, quà lubet. Papinius Statius *lib.* 5. *Sylv.* 3. *verſu* 191. de formatione juventæ,

Non tibi certaſſet juvenilia fingere Neſtor
Corda —

Idem *Theb. lib.* 5. *verſ.* 228. de coma,

Aſpiciens floremq́ue genæ, & quas finxerat *auro*
Ipſa comas &c.

In quem ſenſum Iſidorus *Orig. lib.* 10. *cap.* 7. *Fictor appellatus à fingendo & componendo aliquid, ſicut quo capillos mulierum linit & pertractat, ungit & nitidat.* V. quoque ſuprà in verbo *Colligere*, & de prima vocis notione plura, in *Fictile*, item *Fictor*.

Finlandia, Magnus Ducatus Sueciæ, teſtamento Guſtavi I. tributus Joanni filio, Erico Regis fratri: propugnaculum eſt Regni, contra excurſiones Ruſſorum firmiſſimum; in cujus limitibus arces validiſſimæ, *Wiborg*, *Kexholm*, aliæ. V. in voce *Finnonia*,

Fionia, adde: Ad eam 90. parvæ Inſulæ pertinent, quarum præcipuæ Lalandia, Falſtria, Femera, Georg. Hornius *Orb. Polit. part. IV.*

Firmatarius, Officium Monaſticum, cui fortè incumbit reparationum ſeu ſartatectorum Monaſterii cura, illiusque *firmandi*: aut cui *Firmariæ* ſeu *Firmariorum* cura incumbit, du Freſne *Gloſſar.*

Firmum V. *Firmium*.

Firmus Imp. adde: In vet nummo ΦΙΡΜΙΟϹ dicitur, apud Hub. Goltzium, ΑΥΤ. Κ. Μ. ΦΙΡΜΙΟϹ ΕΥϹ. ΕΥΤ. ϹΕΒ. ΕΤΟΥϹ. ΠΡΩΤΟΥ. libri tamen omnes, *Firmus* habent, non *Firmius* &c.

Fiſcalia Vina, apud Vopiſcum *in Aureliano*, quem vinum etiam in animo habuiſſe gratis dare, imò aliqua ex parte feciſſe, colligit hic Autor, *quòd in porticibus templi Solis vina fiſcalia ponuntur*: vina ſunt, quæ Fiſcus dabat Populo, non gratis, ſed pretio. Sic *Fiſcalis panis*, qui Populo dividebatur, gratis ille quidem; quem & *civilem* & *gradilem* & *diſpenſatorium* dictum eſſe notum. V. Salmaſium *ad Vopiſcum*. De *Fiſcali Curſu* ſeu *Rheda*, quâ Fiſcales transvehebantur res; ut aurum argentumque ſacrarum Largitionum, cùm ad Comitatum Principis deſtinabantur, veſtes aliæque ſpecies, quæ dicebantur *Fiſcales*, egimus ſuprà ubi de *Curſu publico*. Nomen à *Fiſco*. Sic recentiori ævo *Fiſcalini*, Germ. *Leibeigene*, dicti, quorum corpora & bona *fiſco* Regio debita. Nempe cùm Clodoveus Francorum R. Alemannis ad Tolbiacum ſuperatis, Germaniam penè totam ſibi ſubjeciſſet, ne cum libertate animos recipere poſſent, jugo ſervitutis hujus graviſſimo eos preſſit, quæ tum primùm cœpit, & ex hoc fonte paſſim in Germaniam derivata, etiamnum durat. Principes namque Clodoveum inſecuti hanc ipſam ſervitutem ratam habuere: & porrò etiam feudatariis ſuis, non tantùm poſſeſſiones, ſed & corpora ſubditorum elocavere. Qui Eccleſiaſticis donabantur, *Servi Eccleſiaſtici* appellati ſunt &c. Stumpſ. *Chron. Helvet. de Gallia lib.* 3. *cap.* 57. V. quoque infrà, voce *Fiſcus*.

Fiſcella, exilis *fiſcina*, è junco contexta, apud Tibullum *lib.* 2. *Eleg.* 3.

Tunc fiſcella levi detexta eſt vimine junci,
Raraq́ue per nexus eſt via facta ſero.

Græcè τάλαρος eſt. E cujusmodi *fiſcellis*, quas *formellas* recentiores dixere, caſei olim exprimebantur: quod & Gregorius Naz. *Carm.* 4. docet,

Τοῖς μὲν ἰχὼν ἁπαλὴν πλάσθην φρένα καὶ πόπανον
Οἷα τυρὸς, ταλάρῳ λάμβανον αὐτὰ τυχεῖ.

V. Heſychium in vocibus *ταρροὶ, ταρρὸς* & *ταρσῶσαι*. Unde *Fiſcellus*, caſei mollioris appetitor, quòd ex ipſa *fiſcella* caſeum recentem appetat. Sed & in *fiſcellis*, infantes nonnunquam expoſiti. Sic inſtrumentum, quo Moſes expoſitus, in vulgatis Bibliis *fiſcella ſcirpea* nominatur Exodi *cap. 2 verſ. 3.* cujus formam ex gemma Peireſcii exhibet Thom. Bartholinus *de Puerperio Vet.* V. quoque ſuprà, ubi de *Expoſitionis ritu* &c.

Fiſcus, adde: Heſychius & Suidas *δημόσιον ταμεῖον*, Auguſtinus *in Pſalmum 146. Saccum publicum* reddunt. Hic ſub avaris Principibus benè lieni comparatus eſt à Trajano Auguſto, quòd *eo creſcente artus reliqui tabeſcerent*, ut Aur. Victor ait in *Juliano*. Unde Andr. Alciatus *Emblem.* 146. & Claud. Minos,

Humani quod ſplen eſt corporis, in populi re
Hoc Cæſar fiſcum dixerit eſſe ſuum.
Fiſco aucto, reliqui tabeſcunt corporis artus,
Fiſco aucto arguitur civica pauperies.

Quòd fit, cùm ut Tacitus ait *lib. 5. bona ablata ærario in* Fiſcum *coguntur*. Creſcere autem credebatur fiſcus Imperatorius, ex addictione bonorum proſcriptorum, Caſſiodor. *lib. 4. Epiſt.* 32. Hadrianus tamen *damnatorum bona in fiſcum privatum redigi vetuit, omni ſumma ærario publico recepta*. Item ex naufragis: Unde Juvenalis *Sat.* 4. de Domitiano,

Quicquid conſpicuum, pulchrumq; ex æquore toto,
Res Fiſci *eſt, ubicunq; natat.*

V. in voce *Wreccum*.. Ex theſauris inventis; ex cauſa inteſtati, cùm quis ſine hærede deceſſiſſet; ex teſtamento &c. Quibus omnibus de cauſis ad *Fiſcum* opes deferebantur, certis Delatori conſtitutis præmiis: quo factum, ut horum avaritiâ innocentiſſimi ſæpè opibus ſuis Principis ærarium augere cogerentur. Unde Gronovius *de Pec. vet. lib. 4. cap. 3. Erat*, inquit *genus hominum ſpecie commodorum ærarii vel* Fiſci *ſua commoda comparantium (quippe & præmiis invitatorum, quaſi eſſent legum cuſtodes ærario augendo inventarum, ut de Papia Poppæa loquitur Tacitus) qui Præfectis ſubjiciebant obnoxios mulctis aut debitores vel veteres vel latentes. Alii* Delatores & Quadruplatores: *qui mollius aut ipſi ſe* Cognitores *appellabant: quorum nonnulli, quia damnatorum ſubhaſtatorumq; etiam bona coemebant, iidem &* Sectores *erant & dicebantur. Ex quâ nota Pætus fuit*, exercendis apud ærarium ſection. famoſus (Tacit.) *& veterum debitorum perſequutor*. Porro ex tributis, collectis ac vectigalibus augeri *Fiſcus* ſolitus, ſed nec iſta boni Principis rigidè nimis exigebant. Proin Provinciis bello attritis non raro tributa remiſſa, onerumque fiſcalium indulgentia conceſſa legitur: quo nomine Conſtantinus inprimis M. celebris eſt, qui Æduæ civitati graviſſimè afflictæ remiſit, quod è quinquennio reliquum fuerat, teſte ac Panegyrîdâ Eumenio Rhetore *in Orat. de Schol. reſtaur.* Theodoricus quoque Rex, quem *provinciæ Alpium Cottiarum, quòd per illam exercitus tranſierat tertiæ indictionis tributa laxaviſſe*, memorat Aur. Caſſiodorus *lib. 4. Epiſt.* 36. Imò interdum pauperes è *Fiſco* iidem alebant, & poſteriores Imperatores, convocatis generalibus Conciliis, Epiſcopis eò profecturis ex eodem fonte viaticum ſuppeditabant; Sev. Sulpitius *Hiſtor. ſacr. lib. 2. Ita miſſis per Illyricum, Italiam, Africam, Hiſpanias, Galliasq; Magiſtris officialibus, acciti numeratiq; quadringenti & aliquanto amplius Occidentales Epiſcopi, Ariminum convenere, quibus omnibus annonas & cellaria dare Imperator præceperat, ſed id noſtris, id eſt, Aquitanis, Gallis ac Britannis indecens viſum, qui, repudiatis fiſcalibus, propriis vivere maluerunt. Tres tantùm ex Britanniâ, inopiâ proprii, publico uſi ſunt; cùm oblatam à cæteris collationem reſpuiſſent. ſanctius putantes* Fiſcum *gravare, quàm ſingulos* &c. Hoc pacto non lienem *Fiſcus*, ſed ventrem refert, per quem verbis Corippi *lib. 2. n. 7.*

— — *Omnia membra cibantur.*
Venter alit corpus.

Hinc idem *alibi*,

Omnibus ſufficiunt ſacrati commoda Fiſci,
Ex quibus eſt commune bonum, commune levamen,
Tutetur Fiſcus *juſtorum nemine læſo,*
Quæ ſua ſunt, capias.

Hujus qui curam gerebat eique patrocinabatur, *Fiſci patronus* & *Advocatus* dictus eſt, à Marco Antonino Philoſopho primùm inſtitutus, teſte Jul. Capitolino *in eo*: quemadmodum *Ærarii Præfectus* univerſi Populi cenſum curabat. Erat & *Fiſcus* in exercitu, alendo indubiè militi, teſte lapide Mathelico in Italia, apud Wolfgangum Lazium *Reip. Rom. lib. 6. cap. 1. C. Arrio. C. F. Cor. Clementi. Militi. IX. Coh. præ. Equiti. Coh. ejuſdem. donis. donato. ab. Imperatore. Trajano. torquibus. armillis. phaleris. ob. bellum. Dacicum. ſingulari. Præfector. Pr. Teſſerario. Optioni. Fiſci. Curatori. Cornicul. Trib. evocato. Aug. coh. 1. Vigil. Statinorum. Coh. XIIII. urb. Coh. VII. Pr. tercenario.* Plura de *Fiſco*, V. apud Marcellum Donatum Ponzanum *Dilucidat pag.* 137. & *ſeqq.* Brederodium & Barnabam Briſſonium *in Repertor. Jur. ac Lexico*: Thomam item Demſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 7. c. 36.* de Servis *Fiſci* publicis, quos Labeo *publica miniſteria* vocat, Pignorium *lib. de Servis pag. 64. edit. Amſtelodami A. C.* 1674. &c. Alia notio vocis, apud Scriptores Feudales, præſertim vetuſtiores, quibus *Feudum*. ſeu *Beneficium* ea quoq; notat: quia in primæva feudorum inſtitutione Principes *terras fiſcales*, ſeu patrimoniales, *Fidelibus* ſuis ſeu ſubditis concedebant in beneficium & feudum, idque ad vitam. Unde *Fiſci* nomen retinebant, quia non omninò alienatæ erant, ſed cenſebantur ſemper eſſe de dominio Donatoris ac Feofatoris: imò non deſunt, qui vocem *Feudi*, ex *Fiſcus*, confectam putent; ita ut, cùm Franci *fieſc* pro fiſco dicerent, vocem *fieſc* poſtmodum in *fief* verterint, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Fiſſiculatio, Veteribus dicta eſt apertio viſcerum & extiſpicina, quæ *exta findendo* fiebat. Appuleius, *ſomniis confirmandis, extis fiſſiculandis*. Propriè verò de jecore *fiſſum* dicebatur, quod Græci *πύλας* vocabant. *Exta* enim jecur *κατ' ἐξοχὴν* appellabant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 129. V. ſuprà in voce *Extiſpices*.

Fiſtula, inſtrumentum Muſicum paſtorale, multo olim in uſu. Fiebat autem ex pluribus cicutis ſive cannis cerâ junctis. Martialis *lib. 14. Epigramm. 63.*

Quid me compactum ceris & arundine rides?
Quæ primùm extructa eſt Fiſtula, *talis erat.*

Nempe Martialis ævo jam diu hæc componendæ ejus ratio obſoleverat: ac ſi quis revocare vellet, ridebatur. Ideò Ovidius cautè ait, quondam iſtam formam obtinuiſſe *Metamorph. lib. 7.* ubi Dædali alas cum fiſtula graphicè confert. Junxiſſe autem *Fiſtulas* ſeptem, docet Maro *Eclog.*

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula.

Vel etiam novem: quandoquidem Theocritus *Ecl.* 8. ſæpius *ἐννεάφωνον*, i. *novem vocum*, appellet. At Ovidius *Metamorph. lib.* 13. non veretur Polyphemo ſuo affingere quandam centum cannarum:

Sumptaq; arundinibus compacta eſt Fiſtula *centum.*

Nempe ei, qui mole corporis tantopere excedebat, convenire etiam tam vaſta fiſtula viſa eſt. Quis vero artificium jungendi repererit, diſſentiunt Veteres. Sed plures eam Panos putant gloriam, Virgilius *Ecl.* 2. & 8. Ovidius *Metam.* 1. Plinius *lib. 7. cap.* 56. qui *Fiſtulam*, inquit, & *monaulon reperit Pan Mercurii*. Iſidorus verò *Origin. lib. 3. cap.* 20. tradit, quoſdam hanc laudem Mercurio, alios Fauno, nonnullos Idi, paſtori Siculo tribuere. Quæ ſententia tamen cum priore facilè conciliari poteſt. De Mercurio namque non longè abit à Plinio, qui hujus filio Pani adſignat: Nec Faunus Latinorum alius eſt à Pane Græcorum. Pro *Idi* verò *Daphnidi* reponit Voſſius; quando is paſtor Siculus fuit & carmen reperit Bucolicum, ac eo, & *Fiſtula* alios oblectavit, ut de ſingulis iſtorum teſtis eſt Diod. Siculus *Biblioth. lib. 4. penè extremo.* V. Voſſium *de Idolol. lib. 4. cap.* 92. Salmaſio Panos inventum eſt *πολυκάλαμος* illa, de qua dictum hucusque, quam *κηρόδετον σύριγγα*, & ſimpliciter *σύριγγα* Græci vocaverunt. Sic Virgilius,

Pan primus cerâ calamos conjungere plures
Inſtituit ———

Nempe lino hæc ligabatur, ceraque jungebatur, ut ex prædictis quoque videre eſt. Euphorion tamen Marſyæ id tribuit, & ante eum *μονοκάλαμον σύριγγα, ſingularem fiſtulam*, eamque longiorem, quali hodieque utimur, inflatam ait: Poſtmodum ſenſim creſcente induſtria, ex multis calamis ſive cannis compactam, eo modo quo diximus, tandem ex multis tibiis conjunctis, & diſparibus operoſiore curâ fieri cœpiſſe &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 832. At *Fiſtularum* quarum in Berecynthiæ Sacris uſus, Phryges inventores feruntur. Meminit earum Claudianus *Raptu lib.* 1.

Non buxus, non æra ſonant ———

Et Statius *Thebaid. lib. 8. verſu* 221.

Et moderata ſonum vario ſpiramine buxus.

Ex buxo enim fuere, *Fortè quòd immortalitas Deorum Majeſtati conveniret, & hæc arbor cariem nunquam pateretur*, ut habet vetus Auctor. Hinc & Attis, Matris Deûm amaſius, *Fiſtulâ* quoq; & virgâ olim ornatus eſt. Quod ſic exponit Macrobius, ut virgam dicat fuiſſe regiæ poteſtatis ſymbolum, quam Sol (Attinis ſchemate repræſentatus) obtinet, omnium rerum moderatori *fiſtulâ* verò ſignificatum velit ventum ſive aerem, qui terram ambit, imò etiam vehit ac ſuſtinet. V. iterum Voſſium ubi ſuprà *lib. 2. cap. 54. ſub fin.* Sed & in ſacris Liberi Patris fiſtulam hujuſmodi adhiberi cœpiſſe, diſcimus ex Papin. Statio *Theb. lib. 9. verſu* 480.

Fœmineis experte choris, cùm Bacchica mugit
Buxus &c.

Porrò *fiſtulis* aves olim capi ſive decipi ſolitas; legitur apud Veteres. In aucupio etiam creſcentis arundinis, *fiſtulæ* habebant locum. Nam dum in manu aucupis calamus ad calamum junctus tacitè creſcebat, donec ad alitem perveniret, alius interim *fiſtula* canebat. De quo genere intelligit Martialis,

Non ſolùm calamis, ſed cantu tollitur ales,
Callida dum tacita creſcit arundo manu.

V. ſuprà ubi *de Calamo aucupatorio*, ut & infrà, ubi de *Sibilo*. Alia

Fiſtulæ

Fiſtula eſt, cuius operâ Vinum Euchariſticum in S. Cœna, à communicantibus olim hauriebatur, tenente illam Diacono intra calicem, & fidelium ſingulis porrigente, ut quisque admoto ore ſugeret de calice, ex alio fiſtulæ capite, quemadmodum habet *Ordo* Rom. *Αυβὶς* dicitur Cantacuzeno *lib.1.cap.* 41. Cujus uſum in Monaſterio Sandionyſiano, Sacrorum Miniſtros, more antiquo ſub utraque communicantes, hodieque retinere adnotat Car. du Freſne *in Gloſſar.* Nempe poculum Euchariſticum accipiebant primùm ipſi Fideles in S. Communione; poſtmodum à Sacerdote fidelium ori admoveri, & ſacrum vinum illi infundi cœpit. Progreſſu temporis, *fiſtulæ argenteæ* adhibitæ ſunt, ne quid calicem inter ſupremaque labra de Chriſti ſanguine periret, quo de ritu V. Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Part. prior. lib. VII. cap.* 10 §.27. De *Caſia* verò *fiſtula*; quæ & ſimpliciter *Fiſtula* Lat. & Σύριγξ Græcis, ſuprà &c. Hinc *Fiſtulator*, cujusmodi hominum in conviviis Vett. meminit A. Gellius *lib.* 1. *cap.*11. Cicero verò *de Orat. lib.* 3. Graccho concionanti *Fiſtulatorem* amanuenſem eburneam fiſtulam inflaſſe, ad quam ille vocem ac greſſum componeret, refert. Prioris ordinis puella ex Hebræis fuiſſe videtur, in regio convivio calamos inflans, apud Abdiam *Hiſtor. Apoſt. lib.* 9. è domeſticorum viz. grege. Sed & fiſtulatoribus in bello uſi, Halyattes Lydorum R. apud Plut. *de Muſica*, aliique, V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dierum lib.* 3. *cap.* 2. & Laur. Pignorium *lib. de Servis*, ubi, inter reliqua Muſicæ inſtrumenta, *Fiſtulæ* quoque veteris figuram ex ære exhibet. Hi Συριγκταὶ Græcis, at, qui *fiſtula* ex harundinibus compactâ canere neſcientes, ſtipulâ ludebant, quales utplurimum indocti bubulci erant, Ῥαπαύλαι vulgò dicebantur, uti ſuprà vidimus, ubi de *Calamis.* Verbo addendum diſcrimen, inter *fiſtulam & panduram*, quâ voce Recentiores τὴν πολυκάλαμον σύριγγα ſæpiſſimè appellant, illa enim ἔμπνευστον, hæc ἔντατον inſtrumentum fuit: nec non inter *fiſtulam*, & *tibiam*, quarum hæc, licet è cicutis quoque, calamis & buxo; tamen inſuper ex ære, cornu, oſſe, aliis, quoq; conſtabat: ſed in forma major diverſitas, uti ex loco Martialis ſuprà citato liquet, V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 832. & infrà ubi de *Tibiis.*

Fitilla Puls, in ſacris Vett. Plin. *lib.* 18. *cap.* 8. *Et hodie ſacra priſca atque natalium* pulte fitillâ *conficiuntur, videturq; tam puls ignota Græciæ fuiſſe, quàm Italiæ polenta.* Aliis *frutilla* eſt, quod vide.

FL.

FL. in notis antiquis, vel *Flamen* vel *Flavius.*

Flabelliferæ, quarum meminit Plautus *Trinummo*, inter ancillas conſpicuæ apud Romanos fuere. Domi autem *Flabellum* Eunuchorum fuit, ut indicat nobis Eunuchum mentitus Terentianus Chærea, & Eutropius Claudiani. Unde Laurentius JC. *notis in Phædri fab. lib.* 4. *fabul.* 5. *verſibus*,

Seponit mœchæ veſtem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, Eunuchos glabros,

inquit, *Notandum Eunuchos fuiſſe in mundo muliebri, ſed cui bono mœchæ Eunuchi dati! Puta ut delicias dicerent, flabello ventulum facerent* &c. Aliquando tamen etiam mulierculæ alicujus, velut illius apud Martialem, quæ æſtuanti Zoilo *praſino flabello tenue ventilabat frigus, lib.* 3. *Epigr.* 40. V. Laur. Pignorium *de Servis pag.* 422. Nempe, quia lecti Veterum non erant vulgò, ut noſtri pannis oppanſis clauſi, ideo moris fuit ditioribus, ut quando meridianum ſomnum maxime captarent, aſtans aliquis ventulum faceret: ſimul refrigerandi causâ, & muſcarum ac culicum abigendorum. Et quidem elegantiorum *Flabella* ſeu muſcaria pavonina erant. Propertius,

Et modò pavonis caudæ flabella ſuperbæ.

Tenuioribus illorum loco caudæ erant bubulæ, ut ex Æliano conſtat *lib.* 15. *c.* 14. Interdum agitatio manus eorum vicem ſupplevit, Greg. Naz. *de largiendo Mendicis.* Sed & corollam myrteam aut ſimile quid flabelli uſum Athenis præſtitiſſe, ex Ariſtophanis *Equitibus* poteſt colligi. Utplurimum verò è pennis fiebant inter ſe in unum faſciculum colligatis, quem εὐπαγῆ κύκλον πτέρινον, *circulum plumeum benè compactum*, appellat Euripides, & morem hunc Barbaricum eſſe, atque è Phrygia ad Græcos allatum, notat in *Oreſte.* Poſteà vero quàm lecti velis tegi cœpere, ventilationis mos deſiit. Porrò, qui molliores erant, præſertim autem Virgines delicatæ, etiam cùm per urbem incederent, ſervos cum *flabellis* ſimul umbellisque ſecum circumducebant, uti docet Dionyſius Halicarn. *lib.* 7. Cujus τρυφῆς antiquitatem ex eodem Tragico colligere eſt. Unde Plutarchus *lib.* εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτ. Herculem malè à quibusdam pingi ait, Lydis ancillulis permittentem ſe ῥιπίζειν καὶ παραψήχειν, *ventilandum comendumque* &c. Caſaubonus *ad Suetonium lib.* 2. *cap.* 82. Hodie apud *Indos* in proceſſionibus, idolis eorum idem fieri, legas apud P. de Valle *Itiner. Tomo IV.*

Flabellum, inter miniſteria ſacra Eccl. Rom. habetur, apud Hariulfum *lib.* 3. *cap.* 3. Efficitur id è pavonum pennis, illoque Diaconus utitur, vel potiùs duo Diaconi, ut habetur *lib.* 8. *Conſtit. Apoſt. c.* 19. ex utraque parte altaris, ut, dum ſacra peraguntur, muſcas abigant, Græcis ῥιπίδιον; cui in ejus medio Seraphim depingunt: volunt enim hujus inſtrumenti uſu alludi ad Seraphicos Spiritus, ante Divinam Majeſtatem cum timore ac tremore adſtantes. Maronitæ orbicularis iis utuntur, ex argenteis ſeu cupreis laminis, ac circumcirca tintinnabula addunt, quæ a duobus Clericis utrinque poſt Sacerdotem tremulo motu agitantur; imò & ipſe Sacerdos, pronuntiando verba illa *Sanctus* &c. tremorem beatorum Spirituum manibus exprimit, qui in nonnullis Ædibus quoque Organorum pulſu repræſentatur. Eadem *Flabella* adhibere dicuntur, Prior Conventualis Equitum Melitenſium & Archiepiſcopus Meſſanenſis: Epiſcopus item Tropæ in Apulia, in proceſſione Feſti Corporis Chriſti &c. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* Macros Fratres *in Hierolexico*; & Auctores utrobique laudatos.

Flaccula, apud Trebellium Pollionem *in Gallienis*, *Pugiles flacculis, non veritate, pugilantes*: videntur Salmaſio pilæ vel pugilli, qui in morem pilæ laxæ & flaccidæ circumponebantur pugilantium brachiis, ut mollem & innoxiam plagam infligerent, V. eum *ad locum.*

Flagellare ſe invicem, & ſibi nares præcidere, jubentur conſpirationis complices, in *Capitulari* 2. & 4. Caroli M. A.C. 805. *cap.* 10. Sic *Flagellari nudus ad palum coram populo* legitur in Concilio Francofurt. A.C. 794. *can.* 5. adeò inter pœnas etiam recentioris ævi, *Flagellatio* frequens eſt. Hoc tamen diſcrimine, quòd viris etiam liberis & ingenuis ſequiori ævo irrogabatur, quibus nullam infamiæ inurebat notam, Concil. Toletan. XIII. *can.*2. olim verò, *flagella, virgæ, lora*, ſerviles caſtigationes fuere; At *fuſtes* liberis, ſed tenuioris conditionis hominibus ingerebantur, *l. Capital. D. de pœn.* Accipiebant autem *flagella*, *ſuper ſcamnum tenſi*, in *L.* Sal. *tit.* 42. §. 1. ſententiâ Judicis numerum verberum deſignante *L. ead. tit.* 13. & V. du Freſne *Gloſſar.* & Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Severo.* Nec non ſuprà ubi de *Cruce*, & infrà ubi de *Verberibus*: adde etiam, quæ dicemus paulò pòſt.

Flagellum, lemma *Epigrammatis* 55. *lib.* 14. Martialis,

Proficies nihil, hoc cædas licet uſq; flagello,
Si tibi purpureo de grege currit equus.

Ubi de equis purpureæ factionis in Circenſibus. Nempe *flagellum* aurigarum eſt. Unde Lunæ auriganti id adſcriptum, ab Homero, *Hymn.* & Papin. Statio *Thebaid. lib.* 8. *verſ.* 274. quorum hic ſimiliter de Aurora eleganter, *lib.* 5. *Sylv.* 4.

— *toties noſtros Tithonia queſtus*
Præterit, & gelido ſpargit miſerata flagello.

Idem Somno virgam alibi tribuit &c. Eo autem populum venerabantur olim Aurigæ, in Circenſibus, ejus plauſum captantes. Cùm enim Vett. dextram manum in adorando ad os referrent; aurigæ, qui dextrâ *flagellum* tenebant, flagellum ipſum oſculabantur ſicque adorabant. Dio *in Caracallo*, de ejus aurigationibus loquens, προσεκύνει καὶ αὐτὸς, inquit, κάτωθεν τῇ μάστιγι καὶ χρυσοῦς, ὥσπερ εἷς τῶν ταπεινοτάτων, ᾔτει, i. *Ab ... o ... flagello venerabatur*: hoc nempe eſt, προσκυνεῖν τῇ χειρὶ, *manu venerari.* Idem *in Avito*, Ἐθεᾶτο δὲ αὐτὸν ἁρματηλατοῦντα καὶ χρυσοῦς — αἰτοῦντα, τοὺς δὲ ἀγωνοθέτας καὶ σφαιριστὰς προσκυνοῦντα &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Probo.* Porrò *flagellis* grana exteri mos jam vetus, de quo V. infrà, ubi de variis modis Vett. excutiendi *Grana.* Indi verò & in bello *flagella* quatiebant olim tubæ loco, Suid. iisque aërem & tympana verberantes, in hoſtes irruebant. V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 2. De eorum in ſuppliciis uſu V. dicta dicendave &c. Diminut. eſt à *flagrum*, Gr. βλαυτὸς, quia *flatu* agitatur, de quo mox. Hinc *Flagellatores*, de qua voce V. C. du Freſne *d. l.* & infrà, voce *Tritæ.*

Flagra, apud Martialem *lib.* 14. titulus eſt *Epigr.* 79.

Ludite laſcivi, ſed tantùm ludite ſervi,
Hæc ſignata mihi quinq; diebus erunt.

Saturnalibus enim, quæ quinquiduum durabant, feriabantur ſervi & à *flagris* heri abſtinentes, illa clauſa interea ac annulo ſignata habebant &c. Et quidem multus eorum in pœnis ſervilibus uſus, apud Vett. certe *Flagra* ſeu *Flagella*, ante crucem olim adhibita, in quam raro niſi ſic purpurati acti ſunt. Hinc Alexander apud Curtium *lib.* 8. eos, qui Petram obſtinate defenderant, *verberibus affectos*, *ſub ipſis radicibus Petræ, crucibus juſſit affigi.* Judæi apud Joſephum *lib* 5. *Excid. cap.*32. μαστιγούμενοι καὶ προβασανιζόμενοι τοῦ θανάτου πᾶσαν αἰκίαν, ἀνεσταυροῦντο, *Flagellati & præcruciati ante mortem omne genus verberibus, crucifigebantur.* Apud Romanos teſte Livio *lib.* 34. ubi de ſervis conjuratis loquitur, *Multi occiſi, multi capti, alii verberati crucibus affixi.* Et hic ſolemnis mos, imò lex: ac horrendum carmen diſertè canebat, *Verbera intra aut extra pomœrium*: & tum denique ſuccinebat: *Arbori infelici ſuſpendito.* Fuere autem virgis magis vilia & magis acerba, unde inhoneſtiſſimo huic ſupplicio attributa ſunt: & quidem propriè ſervorum erant, teſte Terentio *Adelphis*,

— *Ad necem operiere loris? Loris liber?*

A' qua proin nota ſervilem conditionem Menæ Horatius opprobrat *Epod. ode* 4.

Sectus

Sectus flagellis hic Triumviralibus
Præconis ad faſtidium.

Fures enim ac ſervos nequam, apud Triumviros capitales, puniri ad columnam Mæniam fuiſſe ſolitos, monet Aſconius *Comm. ad primam in Verrem.* Quare ſignificat Poëta, à Triumviris, quibus imperium & animadverſio in ſervos, cæſum illum publicè *flagris*, idque ſub præconis voce. Hinc ut novum & ſeverum in Licinio Pontifice narrat Valerius *lib.* 1. *cap.* 1. quod ei Virgo Veſtalis, *quia parùm diligens ignis æterni cuſtos fuiſſet, digna viſa eſt, quæ flagro admoveretur.* Eorum lora è porcinis pilis fuiſſe, docet Joh. Roſinus *Antiqq. Rom.* aliis aliter confecta fuere. Quàm aſpera fuerint, docet Ulpianus, *L.* 8. *de pœnis*, *ubi miniſtrorum immanitate multos ſub iis interiiſſe* notat. Et *horribile* id agnominare Horatio viſum *lib.* 1. *ſerm.* 3.

Nec ſcutica dignum, horribili ſectere flagello.

Quod magis fuit, cùm ea infitis talis aut oſſiculis exaſperabant, ut Romæ alibique factum, quæ *Flagra* Græcis ἀστραγαλωτὰ, Latinis *Talaria* vel *Taxillata*, item *Scorpiones*, fuere dicta. His in Parthis, Optimates quoque & Satrapas, ubi viſum Regi, cædi fuiſſe ſolitos, teſtatur Athenæus *lib.* 4. Apuleius *Flagrum pecuinis oſſibus catenatum* ſcitè vocat, *Metam. lib.* 8. qui idem flagrorum genus Gallis Matris Deûm adſcribit: quod Plutarchus quoque facit *l. c. Colot.* Eodem ſanctiſſimum SERVATOREM noſtrum cæſum quoque eſſe, ſunt qui ſibi imaginentur aut pingant. Sed illud Evangeliſtæ non habent, dicunt ſimpliciter, ut inter alios Matthæus. Τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ. *Jeſum cùm flagellaſſet, tradidit ut crucifigeretur, cap.* 27. *v.* 26. Ἱμάσθλην i. *Loreum flagellum*, appellat Nonnus:

Ῥιγεδανῇ Χριστοῖο δέμας φοινίξεν ἱμάσθλῃ,
Horribili Chriſti corpus rubefecit habena.

V. Juſt. Lipſium *de Cruce lib.* 4. *cap.* 2. & 3 Pignorium *de Servis* &c. In Equuleo *flagrorum* meminit Quintilianus, apud Magium *tr. de Equuleo.* A *Flagris* dicti ſunt Feſto *Flagratores*, hominum genus, qui mercede flagris cædebantur: qualis Paraſitus ille Perſarum Regis, apud Euſt. *in Hom. Flagriones*, ſervi appellati, quòd huic pœnæ generi ſubjecti ſint, Non. *Flagritribæ* Plauto. Fr. Gouldmannus *Lexico Lat. Angl.*

Flama, antiquis dicta eſt ſacra inſula, quam Flamines in capite geſtabant: unde etiam iis nomen ſecundùm quoſdam. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom.* 3. *cap.* 15.

Flameum. V. *Flammeum.*

Flamines, Sacerdotes apud Romanos, quorum ſinguli ab eo Deo, cui ſacra faciebant, cognominabantur. Horum tres Numa inſtituit, Jovi unum, quem inſigni veſte & curuli regiâ ſellâ adornavit: dein Marti alterum, tertium Quirino. Unde *Flamen Dialis, Martialis & Quirinalis.* Liv. *lib.* 1. & Dionyſius Halic. *lib.* 1. Quibus proceſſu temporis 12. alii additi, & ſic ad 15. numerum *Flamines* aucti ſunt: hoc tamen diſcrimine, ut tres priores ex Patriciis crearentur, & majoris eſſent dignationis, hinc *Flamines majores* dicti: reliquis, qui *minores* appellabantur, ex plebeiis legi ſolitis, teſte Feſto. Inter omnes autem maxima erat dignitas *Flaminis Dialis*, cujus ſolius pileus dicebatur *Albogalerus*, fiebatque ex hoſtia alba Jovi cæſa; quæ *Idulis* nomen habebat, Scalig. *Conjectaneis in Varron.* Minimi habebatur Pomonalis. Atq; hi *Flamines* omnes, nomine licèt convenirent, collegæ tamen non erant, neque eorum quoddam Collegium vocabatur. Siquidem Flamen unius Dei ſacerdos erat, habebatque ſua quisque ſacra, quæ per ſe quisque curaret quæque ad alios nihil omnino pertinebant, ut Cicero docet *de Legg. lib.* 2. ubi, de majoribus potiſſimum loquens, tametſi non eſſent Pontifices, ita tamen in collegium Pontificum eos inſcriptos eſſe ait, ut ſi quando de re aliqua apud Pontifices ageretur, ipſi unà Judices ſederent. V. quoque eum *Orat. pro domo.* Creabantur autem à populo Comitiis Curiatis, A. Gellius *lib.* 15. *cap.* 27. Inaugurabantur dein a Pontifice M. quod cùm fieret, capti ducebantur à Patribus, velut ab hoſtibus, ideoque *Flamines capti* dicebantur, eodem teſte *lib.* 1. *cap.* 12. Erant autem Pontifici omnes ſubjecti, qua de re memorabilem hiſtoriam narrat Livius *lib.* 37. Quare Flamini Diali antiquitus nec Magiſtratum petere nec capere permiſſum erat. Erat vero *Flaminum* ſacerdotium ita perpetuum, ut tamen ob certas quasdam cauſas etiam ſacerdotio poſſent privari, dicebanturque tum Flaminio abire. Sic P. Clœlius Siculus, M. Corn. Cethegus & C. Clodius, propter exta parum curioſè aris admota, Sacerdotium deponere coacti ſunt: Sulpitio quoque inter ſacrificandum apex à capite prolapſus, eidem Sacerdotium abſtulit. Eorum pileus, vel potiùs velamentum, inquit Joſ. Scaliger *loco præfato*, vocabatur *Flammeum*, unde illis nomen. Porrò deſinebat in conum, qui *Apex* dictus: Erat autem apex pileus ſubtilis è pellibus ovillis denſus, Athenæo teſte, id eſt non corium nudum, verùm cum ſua lanâ, aliàs *Galerum* quoque appellatus, docente Apulejo in *Apolog.* Sed Sacerdotum commune hoc capitis tegmen, ut ex C. Julii Cæſaris, Cn. Domitii, & aliorum nummis apparet, cujus ſummum faſtigium Feſtus *Tutulum* nominavit. De pileo verò Flaminis Varro tradit, propriè *Albogalerum* appellatum, quod tamen ſoli Flamini Diali alii aſcribunt. Præterea *Flaminum pileo*, verba ſunt Feſti, *adfigebatur apex virgula oleagina.* Sed & diſcrimen erat in ipſa geſtatione: *Flamen* enim, referente Appiano *Civil. lib.* 1. *ſolus apicem ſemper fert, cùm reliqui Sacerdotes tantùm in ipſis ſacris*: quod tamen ipſum Diali ſolùm Flamini quoque vindicant, ex lege: SINE. APICE. SUB. DEIVO. ESSE. NEC. FAS. ESTO. IN. TECTO. UTEI. LUBET. LICETO. Morituro tamen neceſſarium fuit illum deponere, ne inſigne Sacerdotii inter feralia eſſet, obſervante præfato Appiano. Eum itaque pileum *Flamines* amentis, qui *offendices* dicebantur, ſub mentum adductis, religabant: cùm ne excideret capite, tum ut ponè pendere pro libitu poſſet, ac regeri. Hunc cum per æſtum ferre nimis moleſtum eſſet, filo tantùm capita religare cœperunt laneo: nudis enim penitùs capitibus illos incedere religio erat. Interim feſtis diebus filo depoſito, pileum reſumſere. Vocavere autem filum hoc *Apiculum*: quemadmodum virgula ex felici arbore addita, (quâ aves terreri, ne exta abriperent, ait ſæpè jam memoratus Feſtus) in Flaminibus *Stroppus* dicebatur, *Inarculum* in Flaminicis, de quibus *infrà.* Plura de *Flaminibus* V. apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 15. Scaligerum *Annot. in Feſtum*, Jac. Oiſelium *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 12 &c. de *Flamine Diali* in ſpecie ſuprà, in voce *Dialis.* De pileo horum Sacerdotum, apud Phil. Rubenium *Elector. lib.* 2. *cap.* 25. & Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 11. De læna, *Flaminum* veſte, à Flaminica texi ſolitâ, apud Octav. Ferrar. *de Re Veſtiar. lib.* 2. *cap.* 13.

XV. Flaminum nomina.

Carmentalis, qui Carmentæ ſacra curabat; minor fuit & plebejus. Ejus meminit Cic. in *Bruto.*

Dialis, qui Jovi ſacra faciebat, ex majoribus fuit, reliquorum omnium nobiliſſimus.

Falacer, Divo Patri Falacri inſtitutus eſt, teſte Varrone.

Floralis, Deæ Floræ ſacris præerat.

Furinalis, Deæ Furinæ ſacerdos fuit.

Lavinalis, & Lucullaris, in quibusdam Epigrammatibus, apud Onuphrium Panvinium memorantur.

Laurentialis, Accæ Laurentiæ curavit ſacra.

Martialis, Diali dignitate proximus, major fuit & ex Patriciis creatus, Marti ſacra fecit.

Palatualis, ei Deæ, in cujus tutela Palatium erat, inſtitutus fuit.

Pomonalis, Pomonæ ſacra fecit, omniumque viliſſimus habitus eſt.

Quirinalis, Flamen major & Patricii generis, à Numa in Romuli honorem eſt inſtitutus.

Virbialis, qui Deo Virbio, id eſt, Hippolyto, conſecratus fuit.

Volcanalis, Volcano inſtitutus eſt.

Volturnalis, Volturno vel Deo vel Flamini dicatus eſt. Præter hos, aliorum *Flaminum* in Scriptoribus & lapidum Epigrammatis vetuſtioribus mentio fit, qui viz. Imperatoribus Auguſtis vitâ defunctis, & inter Divos relatis fuere inſtituti, iisque ſacra peregerunt: quorum tot fuerunt quot Imperatores à Romanis conſecrati ſunt. Horum nomina, & quæ ad illos ſpectant, ſummo ſtudio ac diligentiâ perſecutum videſis Onuphr. Panvinium *Comm. Reip. Rom. lib.* 2.

Flaminia Porticus, memorata Trebellio Pollioni, *in Gallienis, Porticum Flaminiam usq; ad pontem Milvium & ipſe paraverat ducere, ut tetraſtichæ fierent* &c.

Flaminica, dicta fuit *Flaminis* uxor: cui divortium facere non licebat: Ejus ornamentum capitis *Tutulus* fuit, quem vittam purpuream innexam crinibus & extructam in altitudine quidam, alii pileum lanatum formâ tali figuratum, quali Flamines Pontificesque utebantur, fuiſſe aiunt: cui virgula oleagina addita *Inarculum* nuncupabatur. Hanc *Flaminica Dialis*, in omni ſacrificatione: Regina ſacrorum verò in certis tantùm ſacrificiis gerere tenebatur, teſte Servio *in Æneid. lib.* 4. Et has inprimis univiras eſſe oportebat, ac virginitatis intactæ, ut obſervavit Tertullianus *Exhort. ad caſtitat.* Easdem hæ cum maritis ceremonias obſervabant, ſed & ſeorſum illis incumbebant varia, de quibus ita Fabius Pictor apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 15. *Flaminica Dialis* hoc habet peculiare, quòd *venenato* (ita pallium ejus, quòd flammeo colore venenatum ſeu tinctum eſſet) *operitur. & quòd in rica* (i. cingulo capitis, quo loco vittæ redimiebatur) *ſurculum de arbore felici habet: & quòd ſcalas, niſi quæ Græcæ appellantur, eas aſcendere ei plus tribus gradibus religioſum eſt: atq; etiam quum it ad Argeos, quòd neq; caput comit, neque capillum depectit.* Eodem tempore *Flaminicæ Diali* vetitus concubitus, ungues ferro ſecare, crinem depectere; ſicuti etiam menſe Junio, cùm ædes Veſtæ purgabatur. Ovidius *Faſtorum lib.* 6.

Donec ab Iliaca placidus purgamina Veſta
Detulerit flavis in mare Tibris aquis:
Non mihi detonſo crinem depectere buxo,
Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet.
Non tetigiſſe virum, quamvis Jovis ille Sacerdos,
Quamvis perpetua ſit mihi lege datus.

Porrò nec licitum fuit *Flaminicis* ſandalia ex morticino corio geſtare;

geſtare. Feſtus, *Mortuæ pecudis corio calceos aut ſoleas fieri Flaminicis nefas habetur; ſeù & occiſæ aliòqui, aut immolatæ, quoniam ſua morte extincta omnia tunc ſunt.* Pallium *Flaminicæ*, de quo aliquid ſuprà, deſcribit Servius *ad Æneid. lib. 4. verſ. 36.*

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

V. Joh. Roſin. *Antiqq. Rom. l. 3. c. 15.* Gellium *lib. 10. c. 15.* cum *Not.* &c. *Flaminum* verò miniſtri *Flaminii*: miniſtræ *Flaminiæ*: ædes *Flaminia*: ipſum munus *Flaminium* dictum, teſtibus iiſdem.

Flaminius Obeliſcus, princeps Obeliſcorum, qui Romæ viſuntur, à proxima porta, vulgo *Porta del Popolo*, dictus, primò in Ægypto exciſus ac Heliopoli erectus à Senneferte Ægypti Rege, avulſus inde a Cæſare Auguſto & Romam translatus, in Circo Max. ab eo erectus eſt. Quem deinde, ob temporis vitia, ruinis ſepultum, Sixtus V. denuò in lucem erectum, in ampliſſimæ areæ medio, ubi hodie viſitur, conſtituit A. C. 1589. De quo V. Georg. de Sepibus *in Colleg. Rom. S. J. Muſæo pag. 11.*

Flamma, propriè fornacis eſt, quod *flatu* follium exciatur; Salmaſio mel. à φλέγμα, Æol. φλέμμα, hincq; φλάμμα, dicta. Ejus inſpectio, Gr. πυρομαντεία, pars Haruſpicinæ fuit non ignobilis; dicebanturque tum Haruſpices δι' ἐμπύρων μαντεύεσθαι. Et quidem Delphis peculiares erant Πυρκαεῖς, ad id muneris deſtinati. Hi victimæ partes Diis debitas incenſuri, utebantur igne, è certo lignorum genere, ad radios Solis excitato, & in ſacro loco ſolicitè cuſtodiri ſolito. Sic apud Ægyptios *Seraphim*, & apud Perſas nomine *Orimasdæ*, quem pro Deo habebant, celebris ignis. Athenis in templo Minervæ Poliadis perpetua lampas ardebat, quæ à Virginibus cuſtodiebatur, non aliter, quàm Delphis, ac Romæ à Veſtalibus fieri in uſu erat. Cùm itaque accenſa flagrabat victima, *Flammæ* inprimis obſervabantur: teſte Helena apud Eur.

Οὐδ' ἦ ἄρ' ὑγιὲς οὐδὲν ἐμπύρου φλογός,

Nihil erat ſani in ardente flamma.

In quem locum Scholiaſtes: *ἃ δὲ ἱερὰ ἄπυρα ᾖ καὶ οὐ ταφῇ, γινώσκομεν εἰς πῦρ βλέποντες*, quod interpretari videtur Silius Ital.

—— —— Divinarumq; ſagaces

Flammarum.

Fiebat autem hoc modo: Si admota *flamma* victimas ſtatim corriperet, & diffuſa repentè totas occuparet ac conſumeret: Si tranquilla, pura, perſpicua ac nitida, nullis infecta coloribus alienis, ut nigro rutilove aut pallido: nec permixta vel ſordibus, vel caligine, fumis que, ſineque ſtrepitu ac ſine egeſtione atque ejaculatione favillarum turbulenta & crepitante, recto ductu turbinatæ pyramidis inſtar attolleretur ac ſurgeret: ſique nonniſi victimâ depaſtâ atque exuſta moreretur, placidè Numen hoſtiam acceptare ac complecti, annuereque quæ requirebantur, conjiciebant. Si contrà multo vix flatu excitari poſſet; & cùm exarſiſſet, non coiret, ſed finderetur atque in hiatum dehiſceret, nec in totam ſubitò ſpargeretur ac penetraret victimam, ſed viciniora ſenſim velut ſerpens lamberet atque uſtularet, neque rectà niteretur ſurſum, ſed in vertigines gyroſque convoluta, atram ſecum & denſam eveheret caliginem, aut reperet deorſum; aut dilaberetur ad latera aut alienà naſceretur ſpecie: Sique aut ventis diſploderetur, aut reſtingueretur pluviis, aut inſolitum crepitaret, & circumquaque multum eructaret ardentium favillarum, aut ſi palleret plus nimio vel nigricaret, aut evaneſceret ſponte, priusquam tota conflagraſſet victima: aut ſi intactæ aliquæ partes remanerent & integræ, læſi infeſtique Numinis & ſacrificium reſpuentis omen eſſe ſuſpicabantur, Joh. Roſinus *Antiquit. Rom. lib. 3. cap. 11.* Quare uſi materia, quæ facillimè ignem conciperet, aridis nempe virgultis ſeu φρυγάνοις, ut ex Ariſtophane *in Pace* diſcimus: *Οὐκ ἂν δοκεῖ σοι μᾶλλον τὰ φρύγανα τίθεσθαι.*

De *Flamma* cœlitùs delapſa, ſeu *à conſpectu Jehovæ exeunte*, quæ in Altari holocauſtum conſumſit, quæque ſolicitè poſtmodum à Sacerdotibus fovenda erat, ne ſi peregrino igne accenderetur victima, quod Nadab & Abihu fecerunt, graviſſimè Deus offenderetur, V. Levitici *cap. 9. verſu 24.* & *10. verſu 1.* Similiter de *Flamma* Jehovæ decidente, & conſumente Eliæ Prophetæ holocauſtum, & ligna & lapides & pulverem ipſum: etiam aquam, quæ erat copioſa in aquæ ductu, delingente, adi *1. Reg. cap. 18. verſ. 38.* Sed & *Flammarum eruptiones*, inter prodigia maniſeſtaria habebantur Gentilibus. Jul. Obſequens *cap. 51.* *Ænariæ terra hiatu flamma exorta in cœlum emicuit.* *Cap. 41* *In agro Vulſinienſi flamma è terra orta, cœlumq; viſa contingere.* Statius *Thebaid. l. 5. v. 87.* —— *quater antra Dei fumantis anhelos*

Exeruere apices &c.

Flamma item *ſuper caput* alicujus viſa: qualis in Achillis vertice, apud Homerum *Il. σ.* in Aſcanii, apud Virgilium *Æn. lib. 2.* in Servii Tulli Rom. Regis apud Livium *lib. 1.* in Maſiniſſæ dormientis, apud Silium Ital. *lib. 16.* in Auguſti, apud Velle. Paterc. *lib. 2.* in Neronis, apud Xiphilinum &c. effulſit, de quo auſpicatiſſimi ominis genere, V. Paſchalium *Coronarum lib. 1. cap. 8.* & infrà ubi de *Radiata corona*. De more verò *flammam tranſiliendi*, innocentiæ teſtandæ ergò, jam Sophocli *Antigone* indigitato, diximus ubi de *Purgatione vulgari* alibiq; paſſim. V. & infrà *Ignis*.

Flammea, nomen floris, Gall. *La Penſée*, cujus hanc deſcriptionem exhibet Fr. Pomey, *Haud dubium, quin* Flammea *ſit ſoror violæ germana. Sunt certè quidem ſpecie ac forma usque adeò ſimiles, ut internoſcere haud proclive fuerit, niſi utriusq; parens Natura utramque inæquali affeciſſet dote. Odorem nempe legavit violæ.* Flammeæ *denegavit. Verùm, hanc viciſſim locupletiore inſtruxit florum ornatu. Præter quàm quòd enim eam decoravit purpura, quæ una violam exornat, aurum inſuper adjecit, argentumq;, opere velut pictum Phrygionico. Atq; hæc omnia tam ſcitè diſtincta, tam venuſtè compoſita, nihil ut concinnius fingi poſſit*: in *Deſcr. div.*

Flammetta, nomen libri Hetruſci à Joh. Boccatio compoſiti, quem niſi firmiſſimo animo hominibus inſuper habendum lectione judicat C. Barthius *Animadverſ. ad Statium lib. 5. Sylv. 1. verſu 200.* *Triſtitiam enim*, inquit, *facere in aliis poſſit non facilè excutiendam, quod cuidam in Italia uſu veniſſe ſcimus.*

Flammeum, vel *us*, auctore Nonio, *veſtis fuit vel tegmen, quo capita matronæ tegebant.* Ferrario. *velum fuit amiciendo capiti, quod perpetuò à Flaminica geſtatum, boni ominis causâ ad nuptias translatum eſt*: Flaminis enim uxori divortium non licuiſſe facere, ſuprà vidimus. Idem *Palliolum* mox vocat. Unde Tacitus *Annal. 15.* propudioſas Neronis cum Pythagora pocillatore, ut viro, nuptias referens, inter alia, *Imperatori impoſitum flammeum*, ait. Et Quintilianus *Declam. 306.* vetulam nubentem alloquens: *Operis*, inquit, *flammeo canos.* Nomen ei, non tam à Flaminica, quàm quòd primùm *flammei*, id eſt, lutei coloris eſſet, Plin. *lib. 21. cap. 8.* Hinc Luc. *Pharſal. lib. 2.*

Lutea demiſſos velarunt Flammea *vultus.*

Sicut luteos nubentis ſoccos, Seneca exhibet in *Medea*. Idque ut pudorem exprimeret. Unde Joh. Meurſius *Comm. in Lycophronem, in verſum ὁ πρὸς καλύπτρας* &c. inquit: *Heſione Podarcem fratrem, ab Hercule in captivitatem redigendum, dempto de capite* Flammeo *aureo redemit.* Et paulo poſt: Interpres vetus Juvenalis *Sat. 2.* *Flammeum. Veſtis pudori ſimilis, quam & propter pudorem accipiebant. Hinc videre eſt*, addit, *fuiſſe rubri coloris, talis enim vultus pudore ſuffuſorum.* Poſtea color mutatus eſt: Nam album fuiſſe Feſtus docet: quemadmodum purpureum modò laudatus Interpres *ad Juvenal. Sat. 6.* Utrumque nectit Iſidorus, alborem referens ad vitæ munditiem: purpuram verò ad ſanguinis poſteritatem, vel etiam, de quo modo, ad pudoris cuſtodiam. Ad nuptialis hujus velaminis imitationem, velum conſecratum, quo piæ Virgines Chriſto nubebant, *Flammeum* quoque dictum, refert Hieronymus *Epiſt. 8* & *48.* In *C. fœminæ 30. quæſt. 5.* *Fœminas, cùm maritantur, ideo* Flammeo *velari*, additur, *ut ſe noverint ſemper maritis ſuis ſubditas eſſe.* Et certè antiquiſſimum fuiſſe hunc ritum, ut Sponſarum capita velo operirentur, diſcimus ex Geneſeos *cap. 20. verſ. 16.* V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect. 6.* in quam has notas adjecit Andreas Friſius: *Poſt dictam dotem, ſignatas tabulas, exhibita repotia, prælatas faces, aſperſam aquam, ſequebantur*

Flammea, ſollicitum prævelatura pudorem.

Capitis hoc tegumentum erat, lutei vel ſi mavis flavi, ut reliquæ veſtes nuptiales, coloris: quo ſimul pudori ſequioris ſexus & zelotypiæ virorum conſulebatur. Scilicet ut unius aſpectui pateret, quæ uni deſtinabatur: Et ſuberat aliqua etiam ominis religio; ac ſi perpetuum futurum eſſet illud conſortium, quod ſub velamento Flaminicæ, cui divortium facere non licebat, contraheretur. Flammeolum alii vocant. Conſociationis illius & velandi ritum, Aurelii nummus exhibet (inſcriptus: *Vota publica*) *ubi Imperator publico omnium voto & auſpice Concordiâ, Fauſtinam ſibi matrimonio jungit, ſiniſtrâ nuptiales tabulas, dextrâ dextram ſponſæ prehendens: cui Fauſtina junctis manus fidem, Flammeolo pudicitiam, digito ori admoto obſequium & taciturnitatem pollicetur.* Eundem uſum, & ſimul perſonam, quæ vultus ſponſæ crocea ſeu potiùs lutea hac faſciâ vinxerit, docet Capella,

Flammea, virgineum quæ obnubere ſueta pudorem,

Regina deme pronuba —

Plura de *Flammeo*, Flaminicæ pallio, & de *Flammeo nuptiali*, item de *colore flammeo* ſeu luteo, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag. 268.* & *1155.* ut & infrà in voce *Luteus*, nec non ubi de *Nuptiis*. Inde *Flammearii*, hujusmodi veſtium opifices, Plauto *in Aulul.*

Flammearii, Violarii, Carinarii &c.

Flammulum, vox recentioris ævi Scriptoribus, Byzantinis præſertim, nota, quibus φλάμουλον & φλάμμουρον dicitur: vexillumque notat in *flammæ* ſpeciem deſinens, cujusmodi illud eſt, quod Carolo M. porrigit S. Petrus, *in Lateran. Parietinis*, apud Nicolaum Alemannum. Salmaſius à colore igneo & rubro, quem *flammeum* & *flammulum* dici ait, vocabuli etymon arceſſit, *Not. ad Spartianum in Peſcennio Nigro.* V. Car. du Freſne *Diſſert. de Auriflamma, ad Joinvill.* & paſſim hîc in vocibus *Bandum, Draco, Vexillum.* &c.

Flaſcilones, veſtis ſpecies, nobilioribus in uſu, apud Monachum Sangall. *de Carolo M. lib. 2. cap. 41.*

Flatus, ſeu obſcœni ventris crepitus in Microcoſmo, Macrocoſmi ventos referunt, ut Andr. Laurentius ait *Anatomic. lib. 1. cap. 2.* Uti enim fulgura referunt excandeſcentium oculi coruſcantes; tonitru, ructus & inteſtinorum murmura, quæ Græci βορβορυγμοὺς & βορβορισμοὺς appellant; pluviam, humores è ce-

rebro in nares, laryngem, pulmones, deſtillantes; rorem, lachrymæ; ita ventos cruditatum exhalationes, auriumq; ſibili ac tinnitus; terræ motum palpitatio cordis, membrorumq; convulſio. Ad ventos autem etiam *Flatus* prædicti, ut & ad tonitrua, referri poſſunt: quos judicio ſtolidarum nationum, præ aliis, quæ modò memoravimus, in Deorum numerum referri meruiſſe, indigitat Plinius *lib. 2 cap. 7. Gentes quædam animalia & aliqua obſcœna pro Diis habent, ac multa dictis magis pudenda, per fœtidos cibos & alia multa jurantes.* Sed expreſſiùs Clemens Romanus *Recognit. lib. 5.* ubi de Ægyptiorum Diis agens: *Crepitus*, inquit, *ventris pro Numinibus habendos eſſe docuere.* Item Minucius Felix *Octavio*, *Iidem Ægyptii cum pleriſq; vobiſcum non magis Iſidem, quàm ceparum acrimonias, metuunt; nec Serapidem magis, quàm ſtrepitus per pudenda corporis expreſſos, extremiſcunt.* De Ægyptiis tamen mavult credere Voſſius, iſtos *Flatus* hujusmodi non Deos propriè putaſſe, ſed (quia tota fere eorum Theologia ſymbolica fuit) pro ſignis potiùs habuiſſe potentiæ divinæ. Nempe, quia & ſervandi, & ſi retineantur, perdendi hominis habent poteſtatem. Unde & Græcus Poëta Nicarchus, Regibus ipſis par habere Imperium, nugatur *Antholog. lib. 2.* Quæ tetricus aliquis, non tam ſimilis, quàm ſimia Catonis, indigna chartis dixerit: Sed enim faciunt Minucio & aliis veterum Theologorum intelligendis. Ac quanto perſpectior nobis fiet Gentilium pietas, tanto ſanè gratiores erimus ſummo Deo, qui nos è tenebris iſtis eduxit, menteſque noſtras illuſtravit, Verbi & Spiritus ſui face. V. Gerh. Johannem Voſſium *de Orig. & prog. Theologiæ Gentil. lib. 3. cap. 5.*

Flava Moneta, apud Martialem *lib. 12. Epigr. 65.*

Hos niſi de flava *loculos implere moneta*
Non decet: argentum vilia ligna ferant.

Aurea eſt: *flavum* enim eleganter aurum appellat, etiam Trebellius Pollio *in Gallienis*. Idem Poëta *flavos* abſolutè dixit nummos aureos:

Et de moneta Cæſaris decem flavos.

Quemadmodum recentiores ὑπέρπυρον aurum appellarunt, unde ὑπέρπυρα vel ὑπέρπυρος, ſolidi aurei &c. Salmaſius *ad Pollionem.* At

Flavi, in aliquot Græcorum Oraculis, Franci indigitati ſunt, ob capillorum colorem. Sic Rogerus Hovedenus CPoli in Porta Aurea, ſcripta eſſe hæc verba refert, *pag. 650. Quando veniet Rex* Flavus *Occidentalis, tunc ego per meipſum aperiar & tunc Latini imperabunt & dominabuntur in civitate CPoli:* quando viz. Franci urbem cepere A. C. 1204. De quibus etiam, ut & de eadem expeditione intelligendus Leo Imp. *in Orac. de Reſtit. CP. à Leonclavio edito:*

Ἀλλά σε πυρίσταβο καὶ ξανθὸν γένος,
Πᾶσαν τιφρώσει, καὶ τὸ σὸν λύσει κράτος.

Sic ξανθοὶ iidem dicuntur Anonymo *in Paraphr. Orat.* ejusdem Leonis, τὸ ξανθὸν γένος Pachymeri *Hiſtor. lib. 1 cap. 18.* ut *flavi*, Claudiano *in Ruffinum lib. 2.* quo epitetho etiam Britones, Auctor *libri de diſciplin. Scholar. cap. 2* & Getas vocat Hieronymus *Epiſt. 7. ad Læt.* ſicut contrà furvam gentem Indos appellavit Juvenalis *Sat. 2.* Eodem comæ colore nullus non Heros apud Vett. commendatur, ut in Homero, Theocrito, Heſiodo, & nemine non videre eſt. Par ratio in ſexu ſequiore, cujus formam rarò albis aut nigris, ſæpius *flavis capillis* Poëtæ commendant. Hinc medicamenta eam in rem adhibita, quorum Medici meminerunt in præceptis τῆς Κομμωτικῆς, & Plut. in Ἐρωτικῷ extremo. Aurearum item bractearum intertextura quædam mirifica, indigitata Chryſoſtomo, ubi de Barbaris Regibus, *ad Coloſſ. cap. 3.* Aliam χρυσίωσιν capillorum indicat Val. Flaccus *lib. 6.* de qua V. ſuprà, ubi de *Deaurandi more.* Sed hoc rarius: inſperſio verò nitelæ aureæ in frequentiore uſu poſita jam vetuſto ævo, ſi Joſepho de ſatellitibus Salomonis loquenti *lib. 8. Antiqq.* fides adhibenda &c. V. hanc in rem Caſaubonum *ad Capitolini in Vero verba hæc: Dicitur ſanè tantam habuiſſe curam* flaventium *capillorum, ut capiti auri ramenta reſpergeret, quò magis coma illuminata flaveſceret;* & ſuprà, ubi de *Auri Scobe.* Adde Barthium *in Adverſariis*, & *Paſicompſam* Petri Laurenbergii.

Flavii, adde: Prænomen hoc Claudius II. Imp. poſtea ſibi vindicavit, atque ex eo Conſtantinus Chlorus & Conſtantinus M. quique deinceps eos excepere CPolitani Auguſti. Imò nec ipſi ſolùm Impp. ſed Proceres quoque fere omnes, Conſules, Præfecti, Præſides, & Viri clariſſimi ac Patricii illud ſibi adſcripſere, ut ex *Inſcr.* Gruterianis paſſim liquet. Apud Longobardos verò, primus Autharit Rex, *ob dignitatem,* Flavius *à ſuis appellatus eſt, quo prænomine omnes, qui poſtea fuerunt, Longobardorum Reges feliciter uſi ſunt,* inquit Warnefridus *de Geſtis Longobard. lib. 3. cap. 16.* Sed & ad Gothicos Hiſpaniæ Reges id cognominis perinde tranſiit, quorum primus Recaredus illud aſſumpſit, in Concilio Tolet. III. V. Bivarium *ad Pſeudochronicon Maximi p. 73.* & Chiffletium *in Vindiciis Hiſpan. p. 350.* Unde *Flavia*, Gothorum Imperium appellatum, in vet. *Scheda*, laudatâ Gariello *in Epiſc. Magalon. p. 3.* &c. V. C. du Freſne in *Gloſſar.* in *Stemmatibus Byzantinis* & *Diſſertat. de Inferioris ævi nummiſm.* De *Flaviæ* verò *gentis* Templo, à Domitiano extructo, Suetonium in *eo c. 1. 5. 17.* & Martialem *lib. 9. Epigr. 2.* & 4. uti de *Coronis Flavialium*, in quibus Domitiani, ut rerum domini, imago efficta, V. Carolum Paſchalium *Coronarum lib. 9. cap. 11.*

Flaviopolis, adde: Pro *Zelia* apud Plinium *Cæna* legi vult Salmaſius, à qua *Cænica* & *Cæni* pop. V. eum *Exercitat. ad Solinum pag. 166.*

Fleckenſtenia, Familia Germaniæ illuſtris, ad Henricum, qui A. C. 942. in torneamentis Rotenburgicis Societatis Rhenanæ caput electus perhibetur, originem ſuam refert. Sub finem fere ſeculi decimi tertii poſtea, in duas lineas abiit, quarum altera à Rudolpho orta, axioma Baronum *de Dachſtul*, A. C. 1389. titulo conjugii obtinuiſſe dicitur, & quoad maſculos in Georgio hoc ſeculo; quoad fœmellas, in Anna Sibylla A. C. 1661. extinctis, defecit. Altera ab Henrico Rudolfi fratre ſata, in Equeſtri ſtatu permanſit; ſed agnatis nuper ſucceſſit & non minùs in conſortium Procerum Imperii admiſſa, nunc quoque ſupereſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. II. in Ind.*

Fleta, dictus autor libri, qui *Fleta* inſcribitur, quòd ab aliquot è Juſtitiariis, qui ob crimen repetundarum in carcerem hujus nominis conjecti ſunt, in eo, ſub Eduardo I. exaratus ſit. Sic autem vocatur carcer Londonienſis; *the Fleet* Anglis, à prælabente torrente ſeu fluviolo id nominis adeptus, uti docet Jo. Seldenus

Fletio, vicus Belgii, in Tab. Theodoſiana memoratus: *Rhenus, Lugduno* XI. Prætorium Agrippinæ II. Matilone V. Albanianis XI. Nigropullo V. Lauri XII. Fletione XVI. Leveſano VIII. Carvone XII. Caſtra Herculis VIII. Noviomagi X. &c. ubi *Fletio*, ex mente Cluverii eſt *Fleeten* vel *Vvleden*, inter Trajectum vicus & Nigrumpullum, ſive *Voerden*. V. Henr. Valeſium ubi ſuprà, in voce *Lauri*.

Fletus, à *flendo* eſt. Eſt autem *flere*, quaſi *lachrymis fluere*, h. e. ubertim flere; ſicut *plorare*, cum voce; *lugere*, cum aliquibus dictis miſerabilibus flere; *mærere* verò, cum ſilentio dolere: quæ tamen haud rarò miſcentur. Eſt autem *Fletus* prima naſcentium vox. Unde apud Georgium Palamum *Orat. 1.* eleganter Anima accuſat corpus & ſe eo contineri & ſtringi in ipſo matris utero queritur, nec liberari, dum in lucem prodit, ſed oriri hinc ejulatus natalitiis cantibus ex adverſo reſpondentes, & undique devincientes faſcias, & cunabulorum vincula, ſepulchralibus ligamentis cognata. Ἐνθένδε, inquiens, καὶ κλαυθμυρισμοὶ τῶν γενεθλίων ἀσμάτων ἀντίφθογγοι καὶ σφιγγούσαι ταινίαι καὶ κοιτῶν σπαργάνων συγγενῆ. Quem locum de cantibus ἀντιφθόγγοις optimè, ex nummo Antonini Pii, cujus averſa in parte Fauſtinæ partus videtur, ſub ſpecie matris Ideæ, cum Tympaniſtis & Tibicinibus, explicat Gibertus Cuperus *Obſervationum lib. 2. cap. 9.* Imò uti nato infante, parentum aliorumque lætitia apud pleraſque gentes, ita ploratus apud nonnullas naſcentium *fletui* ſociatur, ob triſtia illa miſeræ vitæ exordia. Unde non naſci optimum judicavit multorum conſenſus. Thraces certè natales hominum *flebant*, nec ſine ceremoniis. Recèns namque natum circumſedentes fletu atque lachrymis proſequebantur, commemorantes, quot & quantæ illi, hanc vitam ingreſſuro, clades atque calamitates eſſent ſubeundæ, uti teſtis eſt Herodotus *lib. 3.* V. quoque Solinum *cap. 10.* & Valer. Maximum *lib. 2 cap. 1.* Contrà hominem defunctum cantu & tripudiis efferebant, Cauſianorum ritu, à quibus tibiarum ritus in funeribus fluxit: cùm reliqui mortales ſuos hinc diſcedentes *fletu* conſueverint comitari. Inprimis poſtquam humata cadavera: quod *ultimum officium*, vocat vetus Scholiaſtes Statii *Thebaid. lib. 12. verſ. 454.* ubi de Polynicis exequiis. Unde & Virgilius,

— *inhumata, infletaq; turba.*

Quo cùm parentes proximique, ut æquum eſt, neque ſine planctu, & pectoris laceratione, tum inſuper præficæ huic fini olim adhibitæ, defungebantur, tam prodigæ lachrymarum, ut vaſa quoque, hinc *lachrymatoria* dicta, ſalſo hoc latice replerentur &c. V. hic paſſim, ubi de rebus ad *Cadaverum curam* & *Funus* pertinentibus. De *fletu* verò mulierum in ſacris Adonidis, nec non in *Theſmophoriis*, V. ſuo loco: at plura hanc in rem apud Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. lib. 3. cap. 47.*

Flevum Caſtellum, vel *Flenium*, vulgo *Delft*, opidum elegantiſſimum, impoſitum Foſſæ Flietenſi, *de Vliet*, ſive *Fliet* dictæ, ante 500. annos factæ, ut ait Grotius adverſùs Cluverium, qui Foſſam Corbulonis eam eſſe exiſtimabat. Mentio ejus in Tabula, cui à Theodoſio nomen, ubi Batavia ſic deſcribitur: *Foro Hadriani* XII. *Flenio XVIII. Tables XII. Caſpingio XVIII. Grinnibus VI. Addduodecimum XVIII.* V. Hadr. Valeſium in voce *Batavia* ſeu *Inſula Batavorum.*

Flexus ad pectinem capillus, apud Æl. Spartianum *in Hadriano*, eſt capillus arte flexus calamiſtroque criſpatus, Græcè ἴουλος vel ἀλωδὰς; quem *in annulum poſitum* Quintilianus dixit, V. ſuprà.

Flexutes, à *flectendis* in equum gyris poſtea dicti ſunt, qui priùs *Celeres* vocabantur. Plinius *lib. 33. cap. 2. Celeres ſub Romulo Regibusq; appellati ſunt, deinde* Flexutes, *poſtea Troſſuli.* V. Salmaſium *Not. ad Lampridium in Commodo*, & ſuprà in voce *Celeres.*

Flictus, cymbalorum pulſus eſt. Auſonius *Epiſt.* 25.

Cymbala dant flictu *ſonitum* ——

Quem proin non lenem fuiſſe, neque qualem noſtra cymbala hodie habent, utpote *tinnitum* potiùs edentia. inde colligit Barthius *Animadverſ. ad locum Statii Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 78.

Æraq́ꝫ taurinos ſonitu vincentia pulſus.

Eſt autem *flictus*, à *fligo*, quod ab Æolico φλίζω, pro θλίβω, *premo*, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 64.

Flocus, ſeu *Floccus*, vulgò *Froc.* Gall. Monachorum veſtis, amplas habens manicas: an quòd eſſet *floccoſa*, i. τριχώδης, uti vocem interpretatur vetus Moſchionis Scholiaſtes, an quòd *flocci* inſtar, cùm ampla ſit, huc & illuc levi flatu impellatur, V. C. du Freſne *Gloſſar* & Macrum *Hierol.*

Flomeſta, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris, quæ Benavidiæ ramus eſt. Dialius enim Sanctius *de Benavides* (de quorum origine diximus ſuprà) Dn. *de Santiſtevan del Puerto*, per duos filios totidem linearum auctor fuit. Primus enim Mendus Rodericus, generavit Dialium Sanctium Benavidium primum Comitem *Santiſtevan del Puerto* & reliquorum conditorem: Alter Manuel Benavidius Dominus *de Jabalquinto*, & ex hæreditate alterius fratris Gomeſii I. *de Flomeſta*, extitit. Hunc patrem habuere Gomeſius Dn. *de Flomeſta*, Johannes Dn. *de Jabalquinto* (cujus poſteri *Marchionum* titulo exornati ſunt) & Sanctius Dn *de Canena* & *Almunnan* in provincia Guadicenſi; reliquorum qui hoc titulo gaviſi ſunt ſator. Et quidem Gomeſius II. ultimò dictus, pater fuit Franciſci, Mareſcalli Caſtellæ; quo & Leonorâ *de Velaſco* genitus Gomeſius III. itidem Caſtellæ Mareſcallus, ex Maria Manricia ſuſcepit Ludovicum, eadem cum avo proavoque dignitate Mareſcalciæ gaviſum: Cujus ex Aldoncia *de Bazan* filius Hieronymus *Marchionis de Flomeſta* axioma obtinuit A. C. 1559. pater ex Anna Maria *de Zuniga* & *Bazan*. Ludovici: quo, & Angelâ Corteſiâ, nati ſunt, Hieronymus, Ludovicus (cui uxor obtigit Anna, fil. Ludovici *Carrillo de Toledo*, March. *de Caracena*) & Maria Monialis. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p.* 32. Dicitur etiam *Fromeſta*, ut habet Idem *l. c.*

Flora, adde: Catone tamen ſpectante, populus, ut nudarentur mimæ, poſtulare erubuit, Val. Maximus *lib.* 2. *cap.* 5. Introducebantur etiam hiſce ludis ſunambuli elephantes &c. ut ex Suetonio *in Galba* & ex Fl. Vopiſco *in Carino* apparet. Inſtituerunt illos Romani 4. Kal Maj. anno U. C. 596. ex Oraculis Sibyllæ, ut omnia bene deflorèſcerent, teſte Plinio *lib.* 18. *cap.* 29. Ovidius *lib.* 5. *Faſtorum* L. Poſthumio Albino, M. Popilio Lænate Coſſ. anno U. C 580. illos initium ſumpſiſſe docet: cumque primùm menſe Aprili celebrarentur, poſtea in Majum translata eſſe idem ait. In vico Patricio aut proximo, noctuque accenſis facibus, habitos fuiſſe, diſcimus ex Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 6. *cap.* 18. Dio ſcribit *lib.* 58. L. Sejanum Prætorem *Floralibus* ad ridendum Tiberium, qui calvus erat, omnia calvorum miniſterio ad noctem usque peregiſſe: lumen quoque diſcedentibus à theatro per puerorum raſis capitibus quinque millia præbuiſſe. Plura V. apud Ovidium *loco ſuprà laudato*, ubi turpem hanc feſtivitatem prolixè perſequitur. In colle Hortulorum, Circum fuiſſe *Floralibus* deſtinatum, ait Bart. Lat. *in Verrin. Or.* 7. Convocabantur autem meretrices, hiſce ludis nudæ per vias diſcurrere ſolitæ, tubâ, quam *Floralem* Juvenalis vocat:

—— —— *Digniſſima prorſus*
Florali matrona tubâ.

V. quoque Joh. Roſinum *Antiqq. Rom.* Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 3. Hoſpinianum *de Orig. Feſtorum* &c. Ut & hoc addam: Templi idolo huic ſacri meminit Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 27.

Bis vicine nepos (nam tu quoq́ꝫ proxima Floræ
Incolis, & veteres tu quoq́ꝫ Ficelias)

Erat id nempe è regione domus Martialis, Romæ. Idem *lib.* 5. *Epigr.* 22.

Sed Tiburtinæ ſum proximus accola pilæ;
Quà videt antiquum ruſtica Flora *Jovem.*

V. quoque Ovidium *Faſtorum lib.* 5. Inter opera Praxitelis è marmore, *Floram* memorat Plinius *lib.* 36 *cap.* 5. &c. Plura de *Flora* Dea, quam à Sabinis acceptam, non à Romanis primitus inſtitutam, in honorem meretricis, quæ ſua legarit Populo Rom. *de Floræ ſacris*, diu ante Florales Ludos Romæ celebratis: *de Ludis Floralibus*, quando inprimis inceperint & quomodo annui facti ſint, apud Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 12.

Florea Corona, in capite convivarum. Eſurie nempe ſedatâ, ſiti excitatâ, poculisq; ingeſtis ac epotis, hujusmodi coronæ ſingulis convivarum exhiberi ſolitæ ſunt: quas *ſerta* quoque, item *genialia ſerta*, paſſim vocant Poëtæ. Iisdem pocula inſuper, & miniſtri coronabantur, uti videre eſt ſuprà, ubi de *Convivialibus Coronis*: pluribus verò apud C. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 2. Nempe *Floreæ Coronæ* plerunque ſignificant meros jocos, meram feſtivitatem, meros amores. Unde & impoſitæ Virginum capitibus indices erant atq; adeò auguria inſtantium nuptiarum. Claudianus de Proſerpina, *Raptûs lib.* 2.

Nunc ſocias flores, ſeſeq́ꝫ ignara coronat,
Augurium fatale thori ——

Quod inde factum, quia priſco ævo coma ſoluta & libera virginitatis erat ſignum, ut ex vett. monumentis apparet; itaque coacta & coronata præſentis jam aut ſaltem imminentis lætitiæ conjugalis indicium habebatur. Scindebantur autem ab amantibus, ac detrahebantur, niſi ſponte defluerent, inprimis apud eos, qui luxuriem ſectabantur. Unde Horatius, Tyndaridem invitans ad convivium, *Carmin. lib.* 1. jubet illam ſecuram eſſe, nec Cyrum metuere, ne

—— *Scindat hærentem coronam*
Crinibus ——

Imò & ſuas ipſorummet coronas nonnunquam minutatim diſcerpebant amantes, cùm aut jam facti eſſent votorum compotes, aut in eo, ut amoribus potirentur, ut diſcimus ex Theocrito *Idyllio* 3. Qua de re Tullius *Tuſcul. Quæſt. lib.* 5. *Jam ipſæ defluebant coronæ.* Id eſt, ventum erat ad eam partem convivii, quâ in liberiores iri ſolebat jocos: qui plerunque incipiebant à defluxu coronarum. Quippe hæ eo artificio nectebantur, unguentisque inſuper irrorabantur, ut facilè folia floresque defluerent. Quod ſi non fluerent, tunc ſcindebantur, ut dictum. Atque hinc factum, ut *floreas coronas* viris gravibus ac philoſophis indignas cenſeat Plutarchus *in Sympoſ.* Interim & Ducibus illas convenire, Ovidius innuit *de Ponto lib.* 3. & Diis Deabusque excipiendis flores adhibitos, docet Athenæus *lib.* 15. Sed & urnas mortuorum, ſepulchraque & rogos, iis coronari conſueviſſe, dicemus infrà, ubi de *Mortuis*. Plura verò hanc in rem V. apud præfatum Paſchalium paſſim. in *Coronarum libris*.

Floreni, monetæ aureæ Florentinorum, apud quos cudi primùm cœpere A.C. 1252. titulo 24. ceratiorum, quorum 8. unciam conficiebant: In horum una parte ſculptus fuit *flos* lilii, unde nomen, in altera effictus erat S. Joannes Baptiſta. Hinc ad cæterarum quoque gentium nummos tracta appellatio. Tradit enim Villaneus, *lib.* 9. *cap.* 170. Joannem XXII. Pontif. Rom aureos cudiſſe *Florenos*, circa A. C. 1322. ſimiles pondere, lege & formâ Florentinis; niſi quòd, quâ parte effictus erat S. Joannes Bapt. in circulo illius nomen deſcriptum legebatur, ad latus verò S. Joannis, efficta erat mitra Papalis: in partis verò, ubi liliū erat, circulo deſcriptæ erant hæ voces, *S. Petrus*, *S. Paulus*. À quo tempore, cùm Marchio Montferratenſis, Spinolæ Genuenſes, aliique aliquot Principes Italici, ſimiles *Florenos* cudere eſſent aggreſſi, ſub anathematis pœna id vetuit idem Pontifex, A.C. 1324. Floreni verò iſti Pontificii, *Floreni auri de Camera*, apud Hemereum *in Auguſta Viromand. Novelli Ducati Papales* ſeu *de Camera*, apud Rob. Cenalem *lib. de Ponder. & Menſur.* dicti occurrunt. Sed præſertim id nominis attributum monetæ aureæ Regum Franc. quam vulgò *Denarii* nomine inſigniebant; additâ notarum quarundam, quibus à ſe invicem diſtinguerentur hi nummi, nomenclaturâ. Hinc, quos *denarios ad Agnum*, ſeu *ad Mutonem*, *ad Maſſam*, *ad Cathedram* & *ad Scutum* vocant *Statuta* Regum præfatorum, *Floreni ad Agnum* &c. in vett. *Chartis* dicuntur. Nuperi Græci φλωρία dixere, Meurſius. V. C. du Freſne *in Gloſſar.* in hac voce, è quo addimus Epitaphium hoc vel Rhythmos potiùs in obitum Henrici VII. Imp.

Paulinum quendam variis
Corrumpis cum denariis
Quampluribus Florenis.
Ut Principem piiſſimum,
Monarcham invictiſſimum
Inficias venenis.
Te cæcum cæci muneris
Præcipitant Floreni &c.

Idem in voce *Moneta* nummorum aliquot præfatorum Francicorum typos Lectori harum rerum curioſo exhibet, Florenorum ſc. cum cathedra, Gall. *Florins d'or à la Chaire*; *Florenorum cum Maſſa*; item *Florenorum magnorum & parvorum*, Gall. *Florins d'or grands & petits*, ſub Philippo IV. Reg. cuſorum.

Florentia, adde: Familiam Magnorum Ducum, quibus nunc ſubeſt, V. infrà ubi de *Mediceis*, & plura de ſtatu Reſp. hujus, apud Georg. Hornium *Orb. Imper. & Polit.* Cimeliarchium Magni Ducis, exactè deſcribit Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. pag.* 60. & *ſeqq.*

Flores in auribus geſtandi mos, indigitatur Joſepho Laurentio *Polymathiæ lib.* 2. *Diſſert.* 36. & confirmatur ex Athenæo *lib.* 12. *Molle ſiſymbrium, aut roſa, aut lilium auri inſidebant.* Quò forſan reſpiciens Calphurnius *Ecl.* 6. ait,

—— *ramoſaq́ꝫ tempora molles*
Implicuere roſæ ——

Niſi de coronis id intelligi malis. Aliàs certè roſas implicitas, tum ex aliis paſſim, tum ex *Medea* Euripidis notum. Nec ſolæ illæ ornatui capillorum adhibitæ: nam præter laurum, myrtum, hederam, apium, vitem &c. capillis lilia circumdata habes apud Ovidium *Metam. lib.* 12. hyacinthum, à virginib⁹ Spartanis, apud Theocritum *Idyllio* 18. & anemonem, apud Nonnum *Dionyſiac. lib.* 11. V. Bartholin. *de Inauribus Vett.* c. 3. & plura de floribus infrà, voce *Flos*.

S. Flori, vulgò *S. Flour*, oppidum Galliæ, apud Iadiciacum, Plano monti impoſitum, in Alvernia ſuperiore ſeu Cebennica, quem *Superiorem pagum* vocitant, *le Haut Pays*. Guilielmus de Podio Laurentii *cap.* 34. *S. Florum caſtrum Arverniæ*, nuncupat à

S. Floro Vellavorum Epiſcopo. Cum tit. Epiſcopatus : Sic enim Notitia Epiſcopatuum Galliæ, poſt A.C. 1322. compoſita, in Aquitanica I. ſeu in prov. Bituricenſi tres ex veteribus Monaſteriis novos Epiſcopatus collocat, *S. Flori*, Vabienſem & Tutellenſem; primum ab urbe Arvernis; alterum à Rutenis; ultimum à Lemovicis, avulſos. Hadr. Valeſius in voce *Tutela*.

Floriani, Hæretici, à *Floriano* quodam, Deum mala creaſſe blaſphemante, dicti. Macer *in Hierolexico.* V. quoq; ubi de *Harpocratianis* & *Militibus*, item infra in voce *Florinus.*

P. *Florianus*, Tribunus, unà cum Vectio Apro itidem Tribuno, Didium Julianum Imperium recuſantem, vi in caſtra duxerunt, apud Spartianum in *Vita* Juliani.

Floridi Lacus, in Sinenſi Imperio frequentes, non ſylveſtribus minimeque frugiferis, ſed manibus hominum ſatis, domeſticisque floribus, quorum cultura ſingulis annis renovatur, ſemine intra ipſas aquas projecto. Quin imò in hortis ac viridariis, & in ipſis palatiorum atriis, inter vaſa teſtacea ingentia, limo & aquâ repleta, excolunt eos ac educant Magnates, illorum pulchritudine ac amœnitate illecti. Flores hi *Lien* dicuntur, croceique coloris ſunt: *Fula de Golfo* Luſitanis, quorum folia maxima & plerunque figuræ rotundioris, aquæ ſuperficiei incubant atque ſupernatant, uti nymphææ per Europam ſolent. Eadem, ubi exiccata fuerint, olitoribus, ſcrutariis, aliis minutiorum mercium propolis, loco papyracei involucri, aut cuculli ſunt, quibus eas venditas infarciunt. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 33. V. quoque Petrum de Valle *Itinerar. Part. IV.* ubi de Goa, Indiæ, quæ Luſitanis ſubjecta, metropoli.

Floridus Color, Græcè ὀξὺς, item εὐανθὴς, auſtero opponitur, apud Plinium *lib. 35. cap. 6. Sunt autem colores auſteri & floridi, utrumq; aut naturâ aut miſturâ evenit.* Floridi *ſunt, quos dominus pingenti præſtat, nimirum, Armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicum, purpuriſſum: cæteri auſteri.* Erant nempe illi cariſſimi & ideò, quòd pretioſi eſſent, legibus excipiebantur, ut à domino, non à redemptore, repræſentarentur, ut alicubi Vitruvius. An verò eorum omnes *floridi*, diſquirit Salmaſius *ad Solinum pag.* 199. Aliàs *floridus*, Gr. ἀνθινὸς, idem cum colorio eſt, ſeu verſicolore. Quo ſenſu vox ſumitur, in lege Attica, Τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν, *Meretrices* floridas *veſtes induta ſunto*, memoratâ Artemidoro *lib. 2. cap. 3.* & Clementi Alex. *Pædagogi lib. 3. cap. 2.* Item in Lege Locrenſibus latâ à Zaleuco, apud Diodorum Sic. & Syracuſanis, apud Athenæum *lib.* 12. qua de re V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 6. tit. 5. ſub fin.* & Salmaſium eundem *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Florinus, adde: Hinc *Floriniani*, quos *Florianos* Philaſtrius vocat *de Hæreſ. Part. 3. cap.* 10. minùs rectè, cùm à *Florino* dicti adeoque prior appellatio potior ſit. Eidem *Milites*, Irenæo *Gnoſtici*, Epiphanio *Phibionitæ*, Theodoreto *Borboriani*, à ſceleratiſſima ſua vita, i. cœnoſi, appellantur. *Eorum enim myſteria quis eſt adeò infelix, ut vel linguâ proferat? Hæretic. Fabul. lib.* 1. V. de iis Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. 1. cap. 37. §.* 4.

Flos, an ex Græco φλὸξ, quòd *flammæ* inſtar emicet. Martialis *lib. 4. Epigramm.* 44.

Perpetuo ſic flore *mices* ——

Certè, quod in cœlo ſtellæ, id in terra flores: hinc in tot uſus mortalibus expetiti, & integris quoque urbibus nomina aut cognomina inde quæſita. Sic enim Tibur πολυστέφανον; urbs Lydiæ Trallis apud Stephanum, & alia in Aſia Straboni memorata, Ἄνθεια; Ptolemais Ῥοδοφόρος &c. dicta, qua de re V Paſchalium *Coronar. lib. 2. cap.* 13. Adhibentur autem illi vel conſerti, vel ſoluti. Et quidem qui flores foliaque proceriore ſurculo ſunt, nectebantur invicem; quæ verò minùs brevem habent, ſuniculis inter ſe juncta ſuebantur, addebantur unguenta &c. uti hic paſſim videre eſt, ubi de *Coronis* & illas *Nectendi artificio*: nec non paulò ſuprà, ubi *de Floreis Coronis.* Soluti quoque multiplicem omni ævo habuere uſum, fragrantiâ naribus, formoſitate oculis, varietate animo mirificè blandientes. Unde præcipuè in conviviis, lætitiæ centro, uſurpati leguntur. Non enim coronatis epulari ſufficiebat, ſed & conviviali quadam laſcivia in ipſum poculum *flores* indebantur: id quod *coronas bibere* dixere Vett. Plinius *lib. 21. cap. 3. Apparatu belli Actiaci gratificationem ipſius Reginæ* (Cleopatræ) *Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumente, fertur pavori ejus illuſiſſe, extremis coronæ* floribus *veneno illitis, ipſaque capiti impoſitâ; mox procedente hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberent. Quis ita timeret inſidias? Ergo concerptâ in ſcyphum, incipienti haurire oppoſitâ manu: En ego ſum, inquit illa* &c. Et ab amantibus, qui vel offerebant eos virginibus, vel, ſi earum copia non daretur, januis affigebant, quo de ritu Paſchalius iterum ubi ſuprà pluribus agit, *lib. 2. cap.* 5. Iisdem menſæ, lecti, ſolum, viæ, & quid non, lætitiâ invitante, conſperſa ſunt, ut hic videre paſſim eſt. Tertullianus *de Coron. mil. Jam verò & in ſinum conde ſi tanta munditia*, nempe florum. *In lectulum ſparge, ſi tanta mollitia eſt; In poculum inde ſi tanta innocentia.* Jaciebantur porro in ædes ſacras, ſtatuas Numinum, inque Athletas victores, uti diximus ſuprà ubi de *Conjectu florum*: idque divinâ nonnunquam manu. M. Lucullum enim ejusque milites aura ſuavis è proximo prato ſponte conſperſit tantâ *florum* multitudine, ut ſcuta & galeæ iis coopertæ eam ſpeciem hoſtibus præbuerint, quæ Luculli exercitum coronatum demonſtraret, auctore Plutarcho *in Sullâ.* Numina ipſa Gentilium, Bacchum inprimis, *floribus* coronata, iisque apprime delectata eſſe, habent paſſim Scriptores priſci, Athenæus præ aliis *lib.* 15. Longus *lib.* 2. Alii. Unde & Inachus fluv. in quo Pallas lavare amabat, undas ſuas auro floribusque permiſcet, apud Callimachum. Et *flores* aris frequenter imponebantur, uti patet ex ararum picturis *in Inſcriptionum Collectaneis*, præcipuè illâ, quam Liviæ Auguſtæ monumentum cenſet Editor Thomas Hubertus Leodius *Annalium Friderici II. El. Palatini lib.* 1. Statio item *Theb. lib. 8. verſ.* 297.

—— *geminas ergo ilices aras*
Arboribus vivis, & adulto ceſpite texi
Imperat, innumerosq; Deæ ſua munera flores
Addit, & intacto ſpargens altaria lacte,
Incipit: ò hominum &c.

Sed & in funeribus *flores* ſparſi. Virgilius,

Purpureos ſpargam flores ——

de quo ritu V. Lutatium *ad Statium Thebaid. lib. 6. verſu* 199. Iique modò ſerti, modò ſoluti, uti docent Deſider. Heraldus *ad Martialem*, Lipſius *ad Tacitum Annal. lib.* 14. Barthius *ad Claudianum*, Alii, & hic paſſim videre eſt. Illi verò *flores* verè ferales, quibus, honoris ſpecie, Heliogabalus paraſitos ita oppreſſit, ut animam efflarent, apud Lampridium. In ſacris V. Teſtam. ut & hoc addam, non *florum*, ſed *frugum fructuumq;* habita ratio. At recentiori ævo *Flores diverſi coloris*, in Feſto Pentecoſtes deſuper immiſſi, ad varietatem chariſmatum Spiritus S. denotandam, occurrunt apud Joannem Epiſc. Abrincenſem *de Offic. Eccl.* &c. Plura de *Floribus*, V. apud Plinium, Dioſcoridem, Theophraſtum, Alios; de *Floribus* inprimis *Coronariis*, Paſchalium *Opere cit.* ut de *Floribus Sinicis cum Europæis collatis*, Auctorem Anonymum *Sinæ & Europ. cap.* 33. & de unoquoque ſigillatim, hic ſuis locis. De *Flore* autem *æris, auri, purpuræ*, quæ impropria vocis notio eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1076. 1080. V. & ſuprà in voce *Flores.*

Fluctus, in crinibus, idem quod *ordo, ſtatio, gradus, annulus*; concinna nempe crinium per annulos inflexio & per gradus digeſtio *fluctuum* modò extantium, modò ſubſidentium, & invicem ſe propellentium undulatos intortosque motus planè referens. Martialis *libro* 5.

Illis cura ſui vultus frontisq; decoræ
Semper erit: tortos in fluctum *ponere crines,*
Aut vinclis revocare comas, aut vertice denſo
Fingere.

Ubi tortos *crines in fluctum ponere*, idem eſt, quod Quintiliano, *in annulos ponere*, V. ſuprà, ubi de *Annulis crinium.*

Flumen & *Fluvius*, ſynonyma, niſi quòd *Flumen* propriè ipſa aqua. *Fluvius*, decurſus aquæ. Sunt autem *Fluvii*, venæ quaſi minoris Geocoſmi, fibris ſimiles per folia plantarum excurrentibus, quibus unà cum lacubus aliisque partibus Oceani minoribus, è Mari origo, in quod etiam redeunt. Adeò nempe totus Geocoſmus innumeris abundat cavernis, hydrophylaciis, ſiphonibus & hydragogis ductibus, in quos non poteſt non Oceanus incumbens graviſſimo molis ſuæ pondere ingentem aquæ copiam effundere, & ad ſuperiora terræ protrudere, haud ſecus ac antliâ preſſas aquas in altum ejaculamur & diffundimus. Athanaſ. Kircherus *M. S. lib. 5. ſect. 1. Diſquiſit.* 1. A' Gentibus pro Diis culti, quorum filiæ *Nymphæ* habebantur, ut inductione *fluviorum*, apud Poetas inprimis celebrium, liquet. Ex Hiſtoricis unum ſatis ſit adduxiſſe Rubiconem, cui equorum greges conſecravit Cæſar, apud Suetonium *§.* 81. Hinc omnia animalibus à natura data iis aſcripta ſunt: caput, brachia, pedes, alia. Et quidem, caput quod attinet, ταυρόμορφοι, *tauriformes*, fingebantur, occaſione illius Homerici *Il.* Φ.

Τὼς ἐκόωνε βέβρυχε μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος.

Ubi mugitus iis taurinus tribuitur à Poëta: ſicut viri cornuti formâ Cephiſſum ab Athenienſibus cultum eſſe, auctor eſt Ælianus *Variarum lib. 2. cap.* 33. ubi, quæ gentes Græciæ quâ formâ coluerint *Flumina*, notat. Utrumque jungit de Iſmeno loquens, Statius *Thebaid. lib. 9. verſ.* 420.

Cornua concutiens, ſic turbidus ore profundo
Incipit ——

Brachia, ἐκτροπαὶ illorum dicuntur, quæ & *cornua* nonnunquam; pedes, oſtia ſunt. Prætérea affectus humanos, domicilia item iis aſſignata legas; qua de re V. Barthium *ad Statium lib. 5. ſylv. 4. v.* 5. & *Theb. lib. 4. v.* 832. &c. Integram deſcriptionem ſpectri hujusmodi hanc Claudianus exhibet *Pan. Prob.* de Tiberi,

—— —— —— *Ilicet herbis*
Pallentes thalamos, & ſtructa cubilia muſco
Deſerit, atq; domum Nymphis commendat herilem.
Illi glauca nitent hirſuto lumina vultu,
Cæruleisq; infecta notis, reddentia patrem
Oceanum: criſpo denſantur gramine colla.
Vertice luxurias toto crinalis arundo.
Quam neq; fas Zephyris frangi, nec ſole peruſtam

Æſtivo

Æſtivo candere mori; ſed vivida frondet,
Æquævum complexa caput. Taurina levantur
Cornua temporibus, raucos ſudantia rivos,
Deſtillant per pectus aquæ. Frons hiſpida manat
Imbribus, in liquidos fontes ſe barba repectis.

Quo modo etiam pingebantur, ſic tamen, ut proni in lævam, quum quieſcerent: Statio docente *Theb. lib.* 2. *verſ.* 218.

—— pater ipſe bicornis
In lævum pronâ nixus ſedet Inachus urnâ.

Itaque quicunque fluvium tranſituri, cum adorabant & manus lavabant, ex præcepto Heſiodi,

Μηδέ ποτ᾽ ἀενάων ποταμῶν καλλίῤῥοον ὕδωρ
Ποσὶ περᾶν, πρίν γ᾽ εὔξῃ, ἰδὼν ἐς καλὰ ῥέεθρα,
Χεῖρας νιψάμενος πολυηράτῳ ὕδατι λευκῷ.

Quod ſecuti Romani Petroniam amnem in Tiberim defluentem inauſpicatò nunquam tranſibant, quod *perenne auſpicari* dixere, teſte Feſto in *Petronio.* Militares inſuper copiæ in trajectu ſacrificabant, quod θύειν τὰ διαβατήρια Græcis indigitatum. Taceo coronas ex myrica aut arundine, capillorum primitias, virginitatem, equos tauroſque, alia, iis conſecrata, vota ſuſcepta, & ſoluta; cœteraque quibus ſuperſtitio Idola ſua antiquitus coluit, in recentius quoque ævum, imò præſentem ætatem, apud Idololatras Indos, valitura. V. etiam ſuprà ubi de *Aqua*, & *Diis Gentilium*, Cœterùm ſanguineo colore viſi, vel etiam tempore non ſuo exundantes, inter prodigia ſemper numerati ſunt, plenus Livius, Obſequens, Veterum alii, quibus adde C. Barthium *Animadverſ. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 375. & *lib.* 7. *verſ.* 405. Nec omittendus ritus Vett. *fluminibus gelidis* lavandi pueros, futuros Heroas. Ita enim Claudianus de Marte,

Flumina *laverunt puerum Rhodopeïa Martem.*

Virgilius de Rutulis *lib.* 9.

Durum à ſtirpe genus, natos ad flumina *primùm*
Deferimus, ſævoq; gelu duramus & undis &c.

V. eundem Barthium *ibid. Theb. lib.* 9. *verſ.* 797. &c. Nec cadavera reorum vel hoſtium in fluvios projiciendi, V. infrà ubi de *Tractione.* Sed & ſuorum defunctorum corpora in eos dejicere ſolitos Æthiopas alioſque, diſcimus ex Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 3. *cap.* 2. &c. Plura de *Fluviis*, origine inprimis & maximorum ab Septentrione versùs Auſtrum fluxu, apud G. J. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 73. & *ſeqq.*

Fluvii totius Geocoſmi notiores, ex Auctore Anonymo Hiſt. Orbis Terr. juxta alphabeti ordinem.

I. Europæ.

α. *Fluvii Ruſſiæ.* Dvvina, quæ vox Ruſſis *binarium* denotat; quòd fluvios Jugam & Wuymam recipiat. Egreditur in mare Album, ad Emporia S. Michaelis & S. Nicolai. Juga, Furnerio *Jug*, ſimiliter. Moſcua, urbem Moſcuam præterlapſus, in Occam majorem fluv. ſe exonerat. Obius, pro termino Europæ communiter habitus, à lacu Aſiæ Kithaisko ortus, in Oceanum tandem glacialem è regione Novæ Zemblæ exit. Occa, magnus fluvius, Moſcuam recipit, & in Volgam defertur. Onega 90. mill. Ruſſica ab Emporio S. Michaelis verſus Occid. diſtans, in Mare Album defluit. Petzora, in Oceanum Glacialis Fretum Vaygatium exoneratur, poſt Obium. Tobol, fluvius ingens, in Siberia provincia, Obio recipitur. Volga, circa lacum Wolga ortus, in mare Caſpium abit, ad urbem Aſtracanum. Wuyma, Furnerio *Suchama*, Dvvinâ recipitur. β. *Fluvii Lappiæ & Norvegiæ.* Cola, in extrema Lappia: præter quem Furnerius commemorat amnes ſalmonum feraciſſimos, *Jochenam*, *Orlogones*, *Piſſing*, *Ponoy*, & *Tiriberi*. Tenus, nautis *Tenoby*, in Norvegiæ Præf. Wardhuſienſi. Trolheta, ſeu *Golan*, juxta Nidroſiam perlabens, ad Bahuſium in mare tendit; quem unicum Lacus Wenerus, ex 24. quos abſorbet, reddit. γ. *Fluvii Germaniæ ſuper.* Albis *die Elbe*, ortus in valle montis Gigantæi, ad Cherſoneſi Cimbricæ partem Ditmarſiam, in Oceanum Germ. egreditur. Amiſius *die Ems*, haud procul Paderborna exoriens, ad Emdam eodem mergitur Oceano. Danubius *die Donau*, ſcaturiens in humo plana, è fonte perenni, in vico *Don-Eſchingen*, in Duc. Wirtenbergenſi, Ortum petit, & in Pontum Euxinum 6. oſtiis evolvitur. Omnium in Orbe veteri poſt Nilum maximus. Drava, poſt Lubecam, quam alluit, in mare Balticum egreditur. Egra, Albim auget. Fulda, Viſurgi recipitur, tunc demum hoc nomen merito. Havela, poſtquam Spreæ ſe junxit, Albim auget. Iſera, Danubio recipitur. Milda & Molda Albim quoque augent. Mœnus & Nicer. Oenus Bavariæ fluv. Danubio miſcetur. Rheni ortus in Alpibus; oſtia tria, Vahalis *die Wahl*, qui Moſæ jungitur: Leccus *die Leche*, qui mare ingreditur & Iſala, qui in Sinum Belgicum *de Zuyder-See* influit. Sala, in Albim abit. Viadrus *die Oder*, è Moraviæ & Sileſiæ finibus manans, infra Stettinum, in lacum *das groſſe Haff* ſe demergit, indeque per tria oſtia mare Balthicum ingreditur, receptis Bobero, Neiſſâ & juxta Cuſtrinum Wartâ. Ex hoc in Spream foſſa haud pridem deducta eſt, &c. δ. *Fluvii Belgii.* Agnio, vulgò *Aa*, ortus in Comit. Rentiaco, per Sluſam tandem ad littus Seelandicum ejicitur. Moſa, in Gallia, proximè Abbatiam *Voyge*, in vico *Meuſe*, ex lacu ſcaturiens; exit in mare, quà Vahali ſecundò jungitur. Scaldis fontem habet in Veromanduis: egreſſus infra Antverpiam in duo abit cornua, quorum alterum *die Honte* inter Walachriam & Sluſas Oceano committitur: alterum ad urbem Bergam Somam accipit, iterumque in duo brachia diviſum, Selandiæ inſulas interluit &c. ε. *Fluvii Magnæ Britanniæ.* Avona, fluv. Angl. Briſtoliam alluens, infra eam mari ſe committit. Birgus, fluv. Hiberniæ, cujus ſorores Neorus & Suirus. Bovinda, vulgò *Boyn*, *ſ. Banney*, fluv. ejusdem regni. Daurona ſimiliter. Dina & Donus, fluv. Scotiæ ad Aberdoniam. Garienis fluv. poſt Tameſin, effluit ad portum *Jarmouth*, in Anglia. Humbrum, Angliæ æſtuarium, conſtituunt Trenta & Urus: Eodem etiam Hulla influit, unde caſtello adjacenti nomen. Letha, amnis Scotiæ exiguus, prope Edenburgum. Liffius, fluv. Hiberniæ, alluit Kildariam Epiſc. ſedem & Dublinum. Logia, ejusdem regni fluvius. Loxa, fluv. Scotiæ, cujus aqua ſemper tepet. Monmoy, fluvius Hibern. Neorus ſimiliter, Suiri & Birgi ſoror. Neſſus, Scotiæ fl. ſemper tepens. Sabrina *the Severen*, fluv. Angl. qui è monte *Plinlimon*, in Comit. Montgomerio ortus, Oceanum, ad caſtrum *Darcley* munitum valdè ingreditur. Senneus vulgò *Shennin*, fl. Hibern. Suirus, ſimiliter, Neori & Birgi ſoror. Tameſis, fluv. Angliæ celeberrimus, nomen ad Oxoniam, à confluxu Tamæ & Iſis, meritus, ad inſ. Scheppey, in mare effluit. Taus, totius Scotiæ maximus, illam in Auſtralem ſeu *cis Taum* & Borealem ſeu *trans Taum* dividit. Tvvedus, Angliæ extremus ad Scotiam & limitaneus fluv. infrà *Werke*, Greyorum caſtellum, *Tilli* auctus, in oſtii ripa ultimum Angliæ & munitiſſimum oppidum Barvicum habet. Vaga, ex eodem cum Sabrinâ monte natus, in idem æſtuarium quoque ſe recipit &c. De Remnio, Tivio, Tobio, VVithama, qui Lincolniam præterlabitur, V. Camdenum *deſcr. Angl. in primis Walliæ.* ζ. *Galliæ fluvii.* Aiſia *Oyſe*, Sequanâ recipitur. Araris, in Rhodanum exit. Atax, ante Rhodanum in mare Medit. devolvitur: hunc cum Garumna conjungere ſtatuit Sereniſſ. Galliæ Rex, vulgo *l'Aude.* Axona *Aine*, Sequanam auget. Carus *Cher*, Ligeri recipitur. Crauſia *la Creuſe*, ſimiliter. Duranius, *la Dordoigne*, ad oppidum Burgum in Garumnam ſeſe exonerat. Durcius Rhodanum auget. Elaver *Allier*, Ligeri accedit. Garumna, *la Garonne*, in montibus Auræ, non procul ab urbe *Gadalup*, ortus, in mare evolvitur oſtio ingenti, inter Solacium & Sojanum, in litore Santonico. Unus eſt è 3. maximis Gall. fluviis. Inger *l'Indre*, Ligeri recipitur. Iſarus, accedit Rhodano. Ligeris *la Loire*, apud Velaunos in D. Eulaliæ parœcia ortus, in Oceanum evolvitur, juxta emporium Nannetes: auctus Elavere, Caro, Crauſiâ, Ingere, Meduanâ, Vigennâ &c. Lotius *le Lot*, aliis *Olindus* ſeu *Oldus*, ante Duranium, Garumnam ingreditur, ad Aiguillonium. Matrona *Marne*, Sequanam auget. Meduana, *Majenne*, Ligeri excipitur. Rhodanus *le Roſne*, unus ex tribus maximis Galliæ fluviis, ortus in jugo Sempronio *Monſampron*, Penninarum Alpium celſiſſimo, haud procul à fontibus Arolæ, Rheni & Ticini, ad pagum *Neuville*, miſcetur Lacui Lemano, & Galliam ſummâ vi interluens, tribus oſtiis in mare ſe demittit. Sequana *la Seine*, prope oppidulum *Chanceaux*, in ſilva Belſaya in Burgundiæ Duc. diœceſi Heduenſi ſcaturiens, egreditur in mare Britannicum, alveo 10. m. p. patente, inter Harflutum & Honflutum. Recipit Matronam, Axonam, Aiſiam &c. Ampliſſimus eſt fluvius. Vigenna *la Vienne*, Ligerim auget &c. η. *Fluvii Hiſpaniæ.* Anas *Rio Guadiana*, ortum trahens in agro Laminitano, ad Palatium regium *Palacio del Rey* terrâ ſe condit, & poſt 20. minuta ad Metallinam *Metelin* iterum erumpit. Arago, Jaccam præterluens, Iberum auget. Aragus Pompejopolim alluit & ſimiliter Ibero excipitur. Avia, in Minium fluens, partem limitum regni Portugalliæ conſtituit. Bætis *Guadalquivir*, ex monte Oroſpeda ortus, in Oceanum evolvitur ad *S. Lucar*, recepto Singuli infra Cordubam. Durius *Duero*, oritur in Pelendonibus ex monte Idubeda, & ad portum in mare demittitur *Port à Port.* Iberus *Ebro*, ortus apud Cantabros prope *Aquilar del Campo*, in mare Medit. deſcendit duobus oſtiis, quæ inſulam Alphaciam formant. Minius *Rio Minho*, è Vidunis Aſturiæ jugis delabens, fluvio Aviâ recepto, limitum regni Portugalliæ partem explet. Salo, Ibero accedit. Sicoris, Leridam præterlabens, ſimiliter Ibero excipitur. Singulis *Xenil*, infra Cordubam Bætin auget. Tagus *Rio* Tejo, in altiſſimis Oroſpedæ jugis ortus, infra Lisbonam, inter Prom. Magnum & Barbarum, egreditur: Recipit fluvios *Henares*, prope Complutum & *Manzanares*, qui Madritum alluit &c. θ. *Italiæ majores fluvii.* Arnus, non longè à Tiberi ortus, Florentiâ Piſiſque viſis, in mare abit. Atheſis *Adeſe*, poſt Padum totius Italiæ maximus, ortus ex Alpibus, Garciæ poſtea jungitur, & Veronæ primùm navigari cœptus, in mare effluit ad P. *Foſſon.* Padus *Po*, in finibus Marchion. Salutiarum ortus, infra Ferrariam Mare Adriaticum ingreditur, in alveos ductus: Flumina & lacus ultra 30. recipit, eſtque totius Italiæ maximus. Tiberis fluv. *Tevere*, naſcitur in Apenninis finibus Aretinorum, prope fontes Arni: junctuſque Palliæ ac reſtagnantibus aquis Cluſinæ paludis ſeu Glanii amnis Arno committitur: Romam feſtinans 42. amniculos

culos in decurſu recipit, in Hetruſcum mare duobus oſtiis, prope Oſtiam, ſeſe exonerans, &c. 1. *Hungariæ fluvii.* Arabo *Rab*, urbem cogn. alluens, unà cum Danubio inſ. *Schutt* conſtituit. Danubius, Presburgum, Comorram, Budam &c. alluit, V. ſuprà. Dravus, ex Alpibus Noricis manans, ad locum accolis *Toblium* dictum, in Raſciâ Danubio miſcetur. Granus *Gran*, cui adjacet urbs *Neuſol*, ad oſtium ſuum in oppoſito littore Danubii Strigonium urbem habet, *Gran* quoque dictam. Savus, ex Alpibus Carnicis oritur, ad Belgradum Danubio jungendus. Tibiſcus *Tyſſa*, in Carpathiis natus jugis, haud procul à Savi oſtio, Danubio ſimiliter accedit. Vaga *die Wage*, ad Guttam in Danubium evolvitur &c. Quibus adde Alutam & Mariſcum *Maros*, Tranſylvaniæ fluvios, qui ambo in Carpathiis montibus orti, hic in Tibiſco ad Segedinum: ille in Danubio ſupra Nicopolim deſinit. 2. *Sarmatiæ fluvii.* Boryſthenes, è lacubus Ruſſiæ natus, recepto ſupra Kioviam Pripeto, in Pontum ſe exonerat Euxinum. Melle & lacte fluere vulgò dicitur. Cronius, Lithuanis *Niemien*, Germ. *Memel*, in Ducatu Sluskenſi ortus, mare Balthicum ingreditur, per lacum Curionenſem. Tanais, Ruſſis *Don*, ortus è lacu Ruſſiæ *Juvanovo Jeziero*, egreditur in paludem Mæotidem duobus oſtiis, ad quæ Tana nobile emporium. Eum cum Volga conjungere fruſtra tentavit Chamus Tartarorum, perfecit tandem Sachainbe erus Camouz, à quo *Foſſæ Camouz* nomen habet. Viſtula *VVeixel*, oritur in montibus, qui Hungariam à Polonia dividunt, & per Poloniam progreſſus, in Pruſſia, prope Dantiſcum, Emporium nobiliſſimum, per ſinum Aquæ Dulcis *das friſche Haff*, labitur in mare Balticum &c. Helvetiæ fluvios Rhætiæque V. in vocibus *Arola, Lacus, Limagus, Rhenus, Ruſa* &c.

II. Aſiæ.

Agradatus, fl. Perſiæ, hodie *Jesdri*. Anames, fl. Perſiæ, nunc *Tiſindo*. Andanes, ejusdem regni fluvius, qui hodie *Baſiri* nuncupatur. Araxes, Perſiæ item fl. nunc *Bendimir*. Croceus, è maximis Sinici regni fluviis, à turbido colore luteo nomen habet. Cyrus, Perſiæ fl. hodie *Tat*. Dirideces, ejusdem regni fl. *Tiriti* nunc. Euleus ſimiliter, hodie *Siri*. Euphrates, in Armenia maj. ortus, Tigri ad Seleuciam miſcetur: qui ambo dein diviſi Meſopotamiam velut mediam comprehendunt, & in ſinum Perſicum evolvuntur. Unus ex 4. Paradiſi fluviis fuit, *Phrat* ſeu *Frat*, in lingua Orig. dictus. Ganges, unus è maximis terræ fluviis, Indiam diſtinguit in duas partes, & in ſinum regni Bengalæ, qui olim *Sinus Gangetici* nomen tulit, ſe demittit. Fluvios navigabiles recipit magno numero, & ab accolis ſanctus habetur. Hydaſpes, fluv. Indiæ in regno M. Mogolis, ad Nyſam urbem Indo recipitur. Hypaſis, ejusdem regni fluv. olim terminus expeditionis Alexandri M. Hydaſpi jungitur. Jaxartes, in mare Caſpium defluit. Jeniſcea, fluvius ingens, mari Glaciali accedit, ſimilis cum Nilo naturæ. Indus, fluvius Indiæ, unde huic nomen, olim *Sindo*, nunc *Pang-ab* Perſis atque Mogolenſibus, 5. alveis in mare Indicum devolvitur. Fluvios recipit, præter alios Hydaſpim & Hypaſin. Jordanes, fluv. nobilis Palæſtinæ, ortus in loco primùm *Dan*, dein *Panium* dicto, in quo & Cæſarea Philippi poſtmodum condita fuit: Per lacum Samochonitidem & mare Tiberiadis fluens, in lacum Aſpalthiten egreditur. Kiangus ſeu Yangiukiangus, h. e. *Filius maris*, Sinicum regnum dividit in partem Auſtralem & Septentrionalem. Naharmalca hodiè dicitur, qui in Sacris *Piſhon*, unus ex quatuor Paradiſi fluviis, Chavilam, ad Sinum Perſicum ſitam, hodieque *Chelſa* dictam, rigat. Similiter *Naharſares* hodie, Arabiam alluens, *Gichon* videtur fuiſſe, ex iisdem fluv. unus: ſtatuitque V. D. ambos hos fluv. Euphratis ac Tigridis alveos eſſe, in quos, antequam Oceanum ſubeunt, ſcindantur. Oxus, in Caſpium mare effunditur. Sabbatius ſeu Sabbaticus, fluv. Syriæ, qui ſex diebus fluit, ſeptimo quieſcit, teſte Joſepho *de bello Jud. lib. 7. cap.* 24. confer Plinium *lib. 31. cap.* 2. Idem confirmat Athan. Kircherus, ocularis teſtis Dominici Magrii fide *Mund. Subterr. lib. 5. ſect. 4. cap.* 4. ubi in vicinis huic fluvio locis ſubterraneis tantum aquæ cogi poſſe, quæ fluvio in ſex dies ſufficiat, ſeptimo autem deficiens eâdem & fluvium privet, opinatur. Tigris, Aſiæ ingens fluvius, in Armenia majori, ſicut & Euphrates ortus, huic ad Seleuciam jungitur: qui ambo dein in diverſum abeuntes Meſopotamiam intercipiunt, & in ſinum Perſicum exeunt. Videtur *Chidekel* eſſe, in Sacris literis, inter 4. Paradiſi fluvios, memoratus. Namque & Aſſyriam alluit, & accolis ante hac Arabibusque hodienum *Diglito* ſeu *Diglath* dicitur, quod nomen ad *Chidekel* prope accedit &c.

III. Africæ.

Cuama, fluv. Africæ, cum Zeila verſùs Orientem manat. Niger, fluvius Nilo non minor, ſimilis cum eo naturæ eſt, eodemque quo Nilus tempore, adjacentes regiones inundat. Regiones Guangaram, Zanſaram, Caſſenam, Tombutum, Mellum &c. perluens, ad Prom. Viride egreditur. Nilus, Æthiopibus hodiè *Abavi*, celeberrimus Orbis fluvius, in prov. *Agaos*, regno Gojam vicina, in terra *Sagela*, è duobus fontibus, in apice montis, ſcaturiens, poſtquam Æthiopiam & Ægyptum interluit, ſeptem oſtiis in mare abit Mediterraneum. Sunt autem illa: *Canopicum* ſeu Heracleoticum & Agathodæmon fl. *Bolbiticum* & Taly fl. *Sebeniticum* & Pharmutiacus fl. *Mendeſium, Patmeticum* & Buſiriticus fl. *Taniticum*, & *Peluſiacum*. Quibus accuratiores Tabb. addunt oſtium Penepſimum, tanquam Pſeudoſtoma, & Diolcos Pſeudoſtoma. Zairus, vulgò *Zaire*, verſùs Occidentem manat, fluvius ingens. Zeſla, in Orientem, ſicut & Cuama, tendit.

IV. America.

Amazonum fl. *Rio de las Amazonas*, ex Andibus ortus, oſtio 70. mill. inter Gujanam & Braſiliam, in Mare *del Nort*, ſe exonerat. Januarius *Rio de la Plata*, ex iisdem montibus cum priore ortus, in idem mare, ſupra Braſiliam, evolvitur. Maranonius fl. *Maragnon*, ſimiliter ex Andibus ortum trahens, in Braſilia, in idem cum prioribus mare egreditur. S. Marthæ fl. ex eadem Americæ parte, in ſinum Mexicanum ſe effundit. His addi poſſent & alii minores, quales *de Suyd-Revier, de groote Eſopus, de kleine Eſopus*, Rodenbergs *Revier, de Verſche Revier* in novo Belgio &c. à Belgis ſic appellati. Sed quoniam eorum cognitio in Europa minoris eſt uſûs, recenſendis iis Auctor ſuperſedere voluit. Reliquorum verò hic memoratorum totius Geocoſmi fluviorum pleniorem Hiſtoriam qui deſiderat, adeat ipſum *Lexic. univ.* & præfatum, è quo hæc fluviorum ſeries depromta eſt, Auctorem, *cap. 3. de Hydrographia.*

Fluſtra, pro *fluctibus*, vox nota ex Feſto & Tertulliano. Eadem ſæpius utitur Aldhelmus Occident. Anglo-Saxonum Epiſcopus *lib. de virgin. cap.*14. *Nec non etiam ferventia fluſtra* & *ſpumantis cataclyſmi ſociæ, cœruleæ maris undæ, cùm proprios egrederentur terminos.* Et *cap.* 17. Siquidem ligatis lacertis & connexis ſurarum artubus in profunda pelagi fluſtra demerſos, ſed Angelico fultos ſuffragio, efferа fluctuum ferocitas contingere non audens, illæſos littoribus reſtituit. Idem in *Carm.*

Tunc omnes pariter glomerantes ordine denſo
Contra fluſtra *ſenem ſiſtebant turgida ſanctum.*

Alibi,

Merſerat in pontum fretos virtute Tonantis,
Algida ſed vitreis miteſcunt æquora fluſtris &c.

V. Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio* & Joh. Frid. Gronovium *Obſerv. ad Script. Eccleſ. cap.*4.

Fluta, V. ſuprà in voce *Exormiſtones.*

Fluvius, V. ſuprà *Flumen.*

FO.

FO. in notis antiqq. *Forum.* FOR. *fortè*, vel *fortis*, vel *foràs* vel *Fortuna*, notat &c.

Focale, lemma *Epigrammatis* 42. *lib.* 14. Martialis,

Si recitaturus dedero tibi fortè libellum,
Hoc focale *tuas aſſerat auriculas.*

A *faucibus* dictum, quarum involucrum eſt adverſùs cœli inclementiam. Eodem utebantur olim Poëtæ recitaturi, ne rauceſcerent. Idem Poëta *lib. 4. Epigr.* 40. in malè recitantem,

Quid recitaturus circundas vellera collo?
Conveniunt noſtris auribus illa magis.

In quo utroque *Epigrammate*, aures potiùs lectoris & auditorum obſtruendas eſſe *focalibus* jocatur Poëta, ne peſſimos verſus audiant, quàm collum ac fauces eorum, qui recitent. Origo ab ægris, qui hinc *Focaliti*, ut & *palliolati*, Senecæ dicti, palliolo, i. pileo caput, & *focali* fauces tectas involutasque habebant, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1289. Quod propriè *focillare* dictum eſt, ægras viz. fauces lanâ appoſitâ fovere, Caſaubonus *ad Suetonium Aug. cap.* 17. vel *focalibus* è faſciis laneis munire, uti habet Screvelius *ad Martialem d. l.* Hodie elegantiores *focalia* habent è ſubtiliore tela in denſas plicas corrugata, quorum imago fuit in ſubuculis vel interioribus Vett. tunicis, circa collum fimbriatis, uti idem Caſaubonus docet, ex Lycophrone, ubi indumentum illud, quo uſa eſt Clytemneſtra in tollendo Agamemnone, deſcribens, κροσσωτὰς ἰκφὰς in eo memorat, i. *ſuturas cirratas.* Cirros verò fuiſſe, fimbrias in nodum coactas & contortas, cum extantibus ac dependentibus villis, diximus ſuprà.

Focaris Lapis, vox infimæ Latinitatis, eſt πυρίτης, πυρίκβολος λίθος, lapis igniarius, *pyrites* Plinio *lib. 36. cap.* 19. *Pyritarum etiamnum aliqui genus unum faciunt, plurimum habens ignis, quos vivos apppellamus. Hi exploratoribus caſtrorum maximè neceſſarii, qui clavo vel altero lapide percuſſi, ignem edunt, quæ exceptæ ſulphuratis aut fungis aridis vel foliis dicto citiùs ignem præbent.* Iſidoro *pyrites vulgaris*, quem vulgò *focarem* dici addit. *Igniferum ſaxum* Apuleio &c. Sed alium propriè eſſe πυρίκβολον λίθον, alium πυρίτην, Galenus monet, quum deſit pyrites, πυρίκβολον ſubſtituendum præcipiens: ἀντὶ λίθυ πυρίτυ, λίθον πυρίκβολον. Pyrites namque eſt, qui vulgò *marcaſſita* dicitur, & venam æris habet, aliquando etiam argenti, admixtam. At πυρίκβολος lapis *ignifer*, vel igniarius, quo ad ferrum attrito vulgò utimur ad ignem excutiendum, è ſilicum eſt genere. Incertus Auctor *de Lapidibus final. Lapis albus ſilicineus, ſi peralbus fuerit, Gallienſis nuncupatur: ſi mixtam venam habuerit, ignifer nomen habet.* Et notum illud,

Et ſilicis venis abſtruſum extunderet ignem &c.

V. Salma-

V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 717. 1143. & infrà ubi de *re Igniaria.*

Focatius Panis Iſidoro, qui Hieronymo *Subcinericius*, Græcis ἐγκρυφίας & ἐσχαρίτης, Hebr. עוגה *ugga*, vel עגה, *ouga*, & mutatâ formâ מעגה *maog*, panis eſt, in calido cinere coctus, inter panem vulgarem & placentam medius, quem Rhodi in uſu fuiſſe, diſcimus ex Polluce, Ὁ δὲ ἐσχαρίτης Ῥοδιακὸς, μεθόριος ἄρτου καὶ πλακοῦντος. Quò referendum, quòd in Onkelo Exodi *cap.* 16. *verſ.* 31. manna ſapuiſſe legitur, *ut* ἐσχαρίται *in melle.* Nam ἐσχαρίτην melle conditum fuiſſe, refert Lynceus Samius, apud Athenæum, *lib.* 3. & tantæ ſuavitatis, ut eo veſcentes vix ſatiarentur & inter edendum ſemper eſurirent, ut inter bibendum ebrii ſemper ſitiunt. Ita cocti panis meminit Scriptura paſſim, Geneſ. *cap.* 18. *verſ.* 6. Exodi *cap.* 12. *verſ.* 39. inprimis 1. Regum *cap.* 19. *verſu* 6. ubi de pane à corvo Eliæ allato; Oſeæ *cap.* 7. *v.* 8. ubi Ephraimitæ (qui gentibus ita ſe commiſcuerant, ut Judaicam religionem, quam in ſpecie profitebantur, profanis Gentilium ſuperſtitionibus polluerent) cum ejuſmodi pane, *qui inter coquendum non fuit verſus*, conferuntur, & Ezech. *cap.* 4. *v.* 12. quo Deus jubet, ut Propheta panem, pro carbonibus, humano ſtercore coctum comedat, quo miſeros quandoque homines, ligni loco, uti notum; ut Eraſmus in Prov. *Bolitis pænam* de bubulo ſtercore in Friſia ad eundem uſum adhiberi ſolito, teſtatur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib.* II. *cap.* 33.

Focus, Servio à *fovendo* dictus eſt *quidquid fovet ignem, ſive ara ſit, ſive quidquid aliud, in quo ignis fovetur.* Peculiariter vox ſumitur pro ara Diis domeſticis, quos *Penates Lareſque* olim dixerunt, ſacra. Unde Plautus *Aulul. Act.* 2. *Sc.* 5.

Hæc imponentur in Focum *noſtro Lari,*
Ut fortunatas faciat gnatæ nuptias.

Arnobio *Genius Focorum* Lar dicitur, *lib.* 4. *adv. Gent.* Ideoque *Lares nigros* vocavit Prudentius *lib.* 1. *c. Symm.* & in veteri denario gentis Cæſiæ, Laribus Vulcanus ſuperponitur. Servius etiam Tullius apud Dionyſium Halicarn. *lib.* 4. Laris familiaris filius creditus, quòd ejus mater conceperit in *Foco*: in cujus rei memoriam Compitalia Laribus & ludos idem inſtituit. His, venerationis gratiâ, ignis accendebatur, annotante Capitolino *in Pertinace: Et cùm apud Lares ſacrificaret, carbones vivaciſſimi extincti ſunt, cùm inflammari ſoleant.* Hinc apud Italos vernacula vox *Focolare*, q. *Focus Laris.* & Sedulius *lib.* 1. *Carm.*

Hic laticem colit, ille Larem: ſed jungere ſacris
Non audent inimica ſuis, ne lite propinquâ
Aut rogus extinguat non magnas fortior undas,
Aut validis tenues moriantur fontibus ignes.

Foci quoque coronari dicti, quum Lares coronabantur, quòd horum ſedes apud Focum eſſent. Tibullus *lib.* 1. *Eleg.* 2.

Num feror inceſtus ſedes adiiſſe Deorum,
Sertaq; de ſanctis diripuiſſe focis.

Sic Ovidius celebrans diem natalem uxoris, *coronâ* dicitur *velare focos, Triſt. libro* 5. Imò diſertim in foco Lares collocat Euclio ille Plautinus in *Aulularia*, ut vidimus: V. quoque Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 4. *c.* 3. *Focus* verò ex laterculis crudis antiquitus conſtabat: unde ejus Genius *Laterani* quoque nomine adauctus eſt, teſte Arnobio ſuprà laudato: eratque in atrio, non procul à janua, in quo ignem ardentem ſervare Janitorum erat. Quare apud Petronium Lares argentei Trimalcionis, in ædicula, inter januam & atrium, locari leguntur. Arnobius in Coquinis fuiſſe indicat *adverſ. Gentes lib.* 4. *Et quid quaſo, ut faciat præſidatum, Focorum iſte Deus fortitus eſt? Per humani generis coquinas currit, inſpiciens & explorans, quibuſdam lignorum generibus ardor in foculis excitetur.* Eum luculentum, pro officio habebant Vett. Statius *Achilleid. lib.* 1. *verſ.* 120.

—— *properatq; dapes, largoq; ſerenat*
Igne domum ——

Unde *focus pervigil*, inter pauperiorum quoque præcipua vota, Idem *lib.* 4. *Sylv.* 5. *v.* 13.

Nos parca tellus, pervigil & focus,
Culmenq; multo lumine ſordidum
Solantur &c.

Porro corona in *Focum* addebatur, teſte Catone *de R.R. cap.* 43. quæ ex lana fuit. Ovidius *Faſtorum lib.* 3.

Decidit ante ſacros lanea vitta focos.

Et Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 6.

Coſtum molle date, & blandi mihi thuris honores,
Terq; Focum *circa laneus orbis eat.*

Qui ambo hanc coronam indigitantes, oſtendere voluerunt, lanam, ut ex Plinio notum, familiare maximè indumentum ſubminiſtrare, & ob id Laribus eam convenire maximè. Uſus ejus in expiatoriis & Magicis ſacris inprimis, ut ex *Pharmaceutria* Virgilii palàm eſt:

Affer aquam & molli cinge hæc altaria vitta &c.

Et circa eum pueri circumferebantur per obſtetrices vel miniſtras currentes, quinto à nativitate die, quod feſtum Ἀμφιδρόμια hinc & per metatheſin Δρομιαμφιον, appellavere Græci, V. Suidam in voce Ἀμφιδρόμια: ad quem tamen locum, *focum* illum nil, niſi aras Deorum hoſtiis calentes, fuiſſe, notat Thom. Bartholin. *de Puerperio Vett.* Græcis Ἑστία, de qua voce V. in *Veſta*, nam & hanc eſſe inter Deos Penates, ab Ænea in Italiam delatos, creditum olim. Ut & hoc addam, hodie *focis* ſubſternimus lapides, quos Græci πυρομάχους & πυρίτας, dixere, quòd in igne non diſſiliant, neque frangantur nec crepitent, Lat. *Molares*, de quibus V. infra, ut & Salmaſium *ad Solinum pag.* 717. A' *Foco*, dicti *Focarii* ſervi, quorum meminit Ulpianus *l.* 1. §. 5 *ff. Naut. Caup. Stabul.* ubi eos Atriariis jungit: & *Focariæ*, mulieres culinæ adſcriptæ, quarum mentio apud eundem *l.* 12. §. *eod.* Pomponium item & Paulum. Sunt tamen, qui *Focarias* concubinas interpretentur, occaſione loci Varronis *de R.R lib.* 2. *cap.* 10. cùm ait, *Sed eas eſſe mulieres oportet firmas, non turpes, quæ in opere, ut in multis regionibus, non cedant viris: ut in Illyrico paſſim videre licet, quòd vel paſcere pecus, vel ad* focum *afferre ligna ac cibum coquere vel ad caſas inſtrumentum ſervare poſſunt.* V. Pignorium *de Servis.* A' *Foco*, quoque nota phraſis, *pro aris & focis pugnare*, orta eſt: in quæ verba milites Romanos jurare ſolitos fuiſſe, docet Turnebus *Adverſ. lib.* 10. *cap.* 7. Angli dicunt, *for God and our Country.* Apud Recentiores indidem *Foagium* ſeu *Focagium*, cenſus eſt, qui exigitur à domino feudali pro ſingulis *focis* ſeu domibus ſubditorum ac tenentium ſuorum: καπνικόν, Scriptoribus Byzantinis, Theophani, Cedreno & Scylitzæ, Zonaræ, aliis; Gall. *Fouage*, V. C. du Freſne *Gloſſario*, ubi, cùm in Normanniæ Ducatu inprimis obtinuerit, ſingulisque trienniis à populo exſolvi ſolitum fuerit, pluribus & accuratè de hoc tributi genere agit. Sed & *Focos* appellatas eſſe aras, Inferis Numinibus conſecratas, Servius ait, *ad Ecl.* 5. *Varro Diis Superis altaria, terreſtribus aras, Inferis focos dicari affirmat.* Unde Statius *Thebaid. lib.* 4. *v.* 457.

Tres Hecatæ, totidemq; ſatis Acheronte nefaſto
Virginibus jubet eſſe focos ——

Idem tamen aliter *ad Æn.* 3. *Focorum commemoratione inſtantium ſacrificiorum mentio injicitur, quòd ita eſſe multis locis docetur. Quidam aras, ſuperorum Deorum volunt eſſe; Medioximorum, id eſt, Marinorum, focos; Inferorum verò tumulos*; ad quæ verba V. Caſp. Barthium *Animadv. ad Papinium Statium d. l.*

Foderatus, recentioris ævi Scriptoribus, de veſtibus dicitur, quæ pellibus onerantur ac ſuffulciuntur, Gall. *fourré*, an à Suecogermanico *foder*, ut vult Loccenius: an à *fodero* ſeu *fodro*; quòd qui ad *fodrum* ſeu pabulationem proficiſcebantur, inde redibant rebus omnibus abundè inſtructi ac onerati, beneque *foderati* eſſe dicebantur? Eſt autem *Fodrum*, citimæ ætatis vox, notatq; annonam militarem, ut habetur in *Vita* Ludovici Pii A.C. 796. ſeu, quæ præbebantur ad victum militum vel equorum, ut ſtramentum & palea, cui inde apud Gallos *Feurre* appellatio manſit: ex Germ. *futter*, h. e. pabulum equorum &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Unde *Foderarii*, Gallis *Fourriers*, qui ad *fodrum* exigendum vel tollendum pergunt. Idem Salmaſius *Foderarios*, eoſdem facit cum Hoſpitiorum Mareſchallis, Vett.que menſoribus, quorum officium ac munus fuit, Principi ac Comitibus ejus & militibus hoſpitia præparare ac metari & ſingulis quibusque domos deputare & manu propriâ enotare, poſtibusque hoſpitaturi nomen adſcribere, *Not. ad Lampridium in Alexandro Severo.*

Fodere oculos digitis, extrema defenſio, ut patet ex non uno Plauti loco. Suetonius *Domitiano* §. 17. *Puer, qui interfuit cædi, hoc ampliùs narrabat, deducto ad terram Stephano colluctatum diu, modo ferrum extorquere, modò quanquam laniatis digitis oculos fodere conatum.* Sed & *oculum digito eruere*, in rixa, ira, jurgiis, frequentiſſimum fuiſſe ſuo ævo, docet Martialis paſſim. Idem injuſtis Judicibus feciſſe Alexandrum Severum, apud Lampridium legas, V. infrà ubi de *Oculis.* A' verbo *fodere* dictæ

Fodinæ, ſunt ex partibus Continentis, à Natura ipſa formatis, ut è gremio ſuo metalla, mineralia, aliaque in humani generis uſum, quotidianâ fœtificatione effundant. Auctor Anonymus *Hiſt. Orb. Terr. Geogr. cap.* 7. Cujuſmodi *Fodinæ* omnium metallorum, cùm innumeræ ſint in Imperio Sinico, eæque oppidò divites & copioſæ, aurum tamen & argentum ne eruatur, lege patriâ cautum eſt, eò quòd noxiis exiſtiment terræ exhalantibus vaporibus in mineris paſſim interire homines, quorum vitam pluris, quàm metalla hæc (propter quæ Europæi & terrarum viſcera ſcrutamur evacuamuſque, & terræ ſuperficiem hominibus) à Principibus æſtimari, par eſt, Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 30. Certè, cuſtodes illi *fodinarum*, dæmonia crebrò laborantium oculis obverſantia, quod divitis venæ indicium foſſores habent, quid aliud quàm emiſſarii ſunt principis inferorum, qui *ſacram* hanc *auri famem* mortalium dum ſiſtere ſe velle ſimulant, immenſùm augent, hominibusque vel tantillum pietati aſſuetis meritò ſcrupulum injiciunt, terræ matris viſcera Neroniano planè auſu pertentandi. Eorum gratiâ quòd execrationibus & fiſtulâ ſit abſtinendum, nil movet, cùm nota ſint illius ludibria, qui *ſeriam maximè rem*, hominem viz. uti eum vocare ſolitus eſt Zoroaſter, ludos facere pro lege habet, V. ſuprà ubi de his *Dæmonibus.* De terminis verò Artis hujus technicis, dicemus aliquid infrà ubi de *Metallis.*

Indicem

Indicem Fodinarum Varenius hunc exhibet,

Æris, inter alia, fodina inſignis eſſe ſcribitur in Inſula Sumatra.

Argenti celeberrimæ ſunt in Angola fodinæ: Item in China, Chili, Cuba, Germania, Hiſpaniola, Japania; Java, Monomotapa, in Perſiæ montanis, Peruvia, Philippinis Inſul. Succia &c. quibus etiam addere potes montes Siamenſes, ut & Sumatram inſ.

Auri ferax eſt Angola, Arabia, Guinea, littus Belgis *de Goud-kuſte*, Hiſpaniola, Java, Monomotapa, Peruvia inprimis & Caſtella aurea, ut & Philippinæ inſ. Circa Quito urbem Peruviæ fodinæ plus auri quàm terræ largiri dicũtur: Similiter montes Siamenſes ac inſ. Sumatra aurifodinas largas poſſident.

Cupri multum in Cuba, Hiſpaniola & Java reperitur: Nullibi autem feracior cuprifodina hactenus innotuit; quam quâ Succia celebris eſt; in vaſto monte unius circiter milliaris, quem *den Kopperberg* incolæ vocant. Nec Germania hujus metalli parca eſt mater.

Ferrifodinas reperias in Cuba, Hiſpaniola, Java, Madagaſcaria inprimis: Item in Philippinis, Succia, Sumatra &c.

Gemmeæ fodinæ illuſtrant Ceilanum inſulam, Congi regnum, ut & Golcondæ, ubi plurimi adamantes: Gujanam, inſ. S. Mariæ, &c. circa *Portovejo* ſmaragdinæ ſunt, in Peruvia &c. quibus adde regionem Chili. V. *infrà*.

Marmorea fodina ingens, in regno eſt Congi, imò tota illa terra ſubtus creditur eſſe marmorea.

Plumbi ferax Germania eſt.

Salisfodinæ nobiles, in Africa, ubi ex ſpecuum ſalinis, velut marmor candidi, rubei & cinericii coloris effoditur: in Aſia min. ad mare Caſpium, non procul à Volga fl. ubi inſ. Koſtovvata; Hinc Ruſſi illud per totam Ruſſiam devehunt: in Cuba mons ſalſus eſt: in Hiſpania in regno Muſſilipatano Indiæ Coromandeliæ, ad urbem Baganaga: Ormuſia inſ. tota nil niſi ſal eſt: in Perſiæ monte *Kiliſſim*: in Peruvia, 18. mill. ab urbe Lima: in Polonia, ad Pochniam 4. mill. à Cracovia: in Tirolenſi Comit. Germaniç, in Tranſſylvania &c. Quibus adjice nobilia Burgundiæ Comitatenſis ſalis promptuaria.

Stanni fodinæ in inſ. Madagaſcaria non incelebres ſunt: Sic in montibus Siamenſibus, præter aurum & argentum, non parum ſtanni provenire dicitur. Ut taceam antimonii, vitrioli aliorumque mineralium fodinas, quibus Germania, Pedemontium &c. ſcatent. Argenti fodinas in inſ. Chili incolæ demoliti ſunt, ut & auri atque gemmarum. Nec Arabia auri tam ferax ac olim; & in regno quoq; Golconda gemmifera fodina in uſu non amplius eſſe perhibetur.

Fœciales, à *fœdere faciendo* dicti, aliàs *Fidei Flamines*, cùm fœdus *fides* antiquis appellatum ſit, ut ex Ennio & Pighio *Septim. l.* 1. dicimus, Sacerdotes erant apud Romanos, qui bellum denuntiabant, pacemque proclamabant, à Numa Pompilio primitus inſtituti, Pomp. Lætus *de Sacerd.* Horum officium erat Romanis injuſtum omne bellum diſſuadere; quibus ſi illata eſſet aliunde injuria, ad illam gentem Legati ibant, petitum, ut Romanis ſatisfieret. Quòd ſi verò illi triginta dies obſtinati manſiſſent, emiſſa in hoſticum ſagittâ bellum denuntiabant clarâ voce, unde *Clarigatio* dicta. Alii illos ariete in hoſtilem terram dimiſſo idem ſignificaſſe aiunt, unde Prov. *Arietem dimiſit.* Denotabat autem hic aries, agrum, quem hoſtes nunc poſſiderent, brevi Romanorum gregibus armentisque in paſcua ceſſurum. Tum Imperatore exercitus Rom. deſignato jurante, ſe officio fortiter fideliterque functurum, illi ſacrificio Diis oblato, horum ab ejus capite iram avertere conabantur. Præcipuus illorum *Pater-patratus* dicebatur, id eſt, perfectus Pater, ut qui non ſolùm ipſe jam Pater eſſet ſuæ prolis, ſed adhuc ſuum in vivis patrem haberet. V. Dionyſ. Halicarn. *lib.* 2. Servium *Æneid. lib.* 2. Eraſmum *Adag.* &c. ut & ſuprà in voce *Feciales*.

Fœcunditas, inter Numina Romanorum, teſte Tacito *Annal. lib.* 15. ubi ob natam Neroni filiam templum *Fœcunditati* decretum memorat. Eidem nummos cuſos, docet Bartholinus *de Puerperio vet.* Simile quid ara fuit, in Treveris, cui inſcriptum:

OB AGRIPPINÆ
PVERPERIVM.

indigitata Suetonio *Caligulâ cap.* 8. V. ſuprà ubi de Gentil. *Diis*.

Fœderatæ Civitates, vocabantur olim, quæ neque Coloniæ, neque Municipia, neque Præfecturæ eſſent, interim ex fœdere Populo Rom. aliquid deberent. Hæ in cœteris liberæ ſuam Remp. ſuas leges & ſuos Magiſtratus habebant. Itaq; Senatus Populique in iis oppidis, ut in liberis civitatibus, memoriam uſurpari videmus. Caruere autem jure civitatis Romanæ, unde ex *Fœderatis* civitatibus multos nominatim civitate donatos legimus. Cœterùm harum aliquanto uberior, quàm aliorum oppidorum, in Imperio Romano, numerus extitit: ſiquidem omnia Italiæ oppida præter prædicta, in hunc cenſum venere, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 22. At

Fœderati, in *Novella* Valentiniani *de Reddito jure arm. Magiſter militum Sigisvultus tam militum, quàm* fœderatorum, *militem urbibus ac littoribus non deſinet ordinare*: Barbari ſunt, qui Romanis merebant, & Militibus, qui propriè Romani erant, contradiſtinguebantur; quorum meminere etiam Julianus Anteceſſor *c.* 387. Procopius *Vandalic. lib.* 1. *cap.* 11. & 19. & *Goth. lib.* 3. *cap.* 31. & 33. Harmenopulus *lib.* 4. *tit.* 12. Alii. Inprimis verò Gothi, qui à Conſtantino M. primùm conducti, id nominis ſortiti ſunt. Jornandes *de Rebus Get. de iis pag.* 102. *Qui fœdere inito cum Imperatore* 40. *ſuorum millia in ſolatia contra varias gentes obtulere, quorum & numerus & militia usq; in præſens in Republica nominantur, id eſt, Fœderati.* V. Suidam in voce φοιδερᾶτοι, Sidonium *lib.* 1. *Ep.* 8. Olympiodorum apud Photium *pag.* 179. &c. His qui præerat, *Comes Fœderatorum* dictus eſt, de qua dignitate V. ſuo loco, ut & Car. du Freſne *Gloſſar.*

Fœdus, vel *à fide*, quòd in fœdere interponatur fides, Feſt. vel, quòd in eo *fœta* porca *fœdè* & crudeliter feriretur; vel à *Fœcialibus*, i. Sacerdotibus, per quos olim *Fœdera* fiebant, Gr. σπονδὴ, à libando, item συνθήκη, συνωμοσία, appellatum, obligatio mutua eſt inter diverſas Reſpublicas, ad ferenda invicem certis conditionibus auxilia, Wendel. *Doctr. Pol. lib.* 2. *cap.* 27. Percuſſerunt v. *Fœdus* Romani, teſte Livio, in hiſtoria Tulli Hoſtilii, *lib.* 1. hoc modo: *Fetialis Regem Tullum rogavit, Jubesne me Rex cum Patre patrato Populi Albani fœdus ferire? Jubente Rege: Sagmina, inquit, te Rex poſco. Rex ait, pura tollito: Fetialis ex arce graminis herbam puram attulit, poſtea Regem ita rogavit: Rex facisne me tu Regium nuntium Populi Rom. Quiritum? vaſa comitesq; meos? Rex reſpondit: Quod ſine fraude mea Populiq; Romani Quiritium fiat, facio. Fetialis erat M. Valerius, is Patrempatratum Sp. Furium fecit, verbenâ caput capillosq; tangens (Paterpatratus ad jusjurandum patrandum, id eſt, ſanciendum fit) fœdus, multisq; id verbis, quæ longo effata carmine, non operæ eſt referre, peragit. Legibus deinde recitatis, audi, inquit, Jupiter, audi, audi Paterpatrate populi Albani, audi tu Populus Albanus, ut illa palàm prima poſtrema ex illis tabulis cerave recitata ſunt, ſine dolo malo: utiq; ea hic hodie rectiſſimè intellecta ſunt illis legibus, populus Romanus prior non deficiet: ſi prior defecit publico conſilio, dolo malo, tu ille Dieſpiter Populum Rom. ſic ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoq; magis ferito, quanto magis potes pollesq;. Ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percuſſit.* Hæc vetuſtiſſimi apud Romanos *Fœderis* memoria eſt. Polybius, de *Fœdere*, inter Carthaginienſes & Romanos ſancito, loquens, Romanos ait in fœderibus faciendis, juraſſe Jovem lapidem, ac per Martem & Enyalium, hoc modo: *Fetialis ſumto in manus lapide, poſtquam de fœdere inter patres convenerat, hæc verba dixit: Si rectè ac ſine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc jusjurandum facio, Dii mihi cuncta felicia præſtent: Sin aliter aut ago, aut cogito, cæteris omnibus ſalvis in propriis patriis, in propriis legibus, in propriis Laribus, in propriis templis, in propriis ſepulchris, ſolus ego peream, ut hic lapis è manibus meis decidet. Nec plura locutus, manu lapidem dejiciebat.* Feſtus verba hoc modo refert: *Si ſciens fallo, tunc me Dieſpiter ſalva urbe arceq; bonis ejiciat, ut ego hunc lapidem.* Solebant autem *Fœdera* ſua Romani, ut & reliqua acta publica, in mappis linteisque libris, exarare. Unde Liv. *lib.* 4. *Prætermiſſa nomina Conſulum horum. Licin. Macer auctor eſt, & in fœdere Ardeatino & in linteis libris ad Monetæ inventos.* Similiter apud Græcos uſitatiſſimus fuit in *Fœderibus* ſanciendis ſacrificii ritus mactabaturque pleruinque porca fœta, ut ſuprà de Romanis viſum. Unde phraſis nata, *Ferire, icere, percutere fœdus.* Imò antiquiſſimum hunc ſacrificandi morem eſſe, ex Sacris dilucet, ubi *diſſectis per medium victimis, & dimidiata cujusq; parte è regione ſuæ alterius poſitâ*, partes, fœdus contrahentes, ſic pertranſiiſſe illas, innuitur Geneſ. *c.* 15. *v.* 10. Hinc Deus apud Jerem. *c.* 34. violatores fœderis ſecum initi ſic alloquitur: *verſu* 18. *Tradam homines iſtos qui non præſtiterunt verba fœderis, quod pepigeram coram me, quum tranſiverunt inter dimidiatas partes ejus vituli, quem diſſecuerant in duo &c. verſu* 20. *in manus inimicorum ipſorum.* Significabatur enim hac ceremoniâ, illos qui *Fœdus* hoc pacto feriiſſent, illo violato dignos eſſe, qui, quemadmodum victimæ hæ, ita & ipſi in partes diſſecarentur. Scythæ, Armenii & veteres Germani mutui ſanguinis hauſtu inierunt firmaruntque fœdera: Et Armenii quidem dextris manibus ſanguinem miſſum invicem ſorbuerunt; Germani verò veteres ſanguinem è ſectis frontibus manantem in poculis miſcentes biberunt. E brachio acinace ſanguinem elicuiſſe, eoque hauſto fidem Henrico Andio R. ſuo, Polonum quendam nobilem, teſtatum eſſe, præterito demum ſeculo, memorat *in Hiſt.* Thuanus. Frequentiora apud Vett. *Fœderis* ſymbola fuerunt ſal & panis, quorum uſu eſuq; ſignificarunt, non minùs neceſſaria eſſe vitæ humanæ fœdera, quàm ſalis panisq; eſum. Hodie dextrarum porrectio & juramentum in fœderibus ſanciendis in uſu eſt, &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim.*

Fœmina, an à mollitie *fœminis* vel femoris, ut Scal. vult *L. L. cap.* 79. an à *fœtu*, quem ſc. concipit, parit, educat; aut pleniùs à *fœtu minando*, id eſt, ducendo dicta, non minùs, ac melior ſexus, Deum auctorem habet, è coſta formata viri: adeoq; unà cum illo, ut imaginis divinæ, ſic futuræ gloriæ, particeps eſt: *Servabitur enim*, teſte

teſte Apoſtolo 1.Tim. *cap. 2. verſ. ult. liberos gignendo, ſi permanſeris in ſide ac charitate, & ſanctificatione cum modeſtia.* Ubi primarium ejus in natura & converſatione humana officium indigitatur, prolem nempe concipere & conceptam fovere, de quo V. infrà in voce *Puerperium.* Cœterùm, poſt lapſum, illi *natura eſt infida, ſuſpicax, inconſtans, inſidioſa, ſimulatrix, ſuperſtitioſa, cui ſi potentia adjuncta eſt, fit intolerabilis*, J.C. Scaliger *Poetices lib.3.cap.14.* De natalibus ejus, aliiſque huc pertinentibus, diximus quædam ſuprà in voce *Filia*: reliqua habes in vocibus *Puella, Pacta, Sponſa, Uxor, Puerpera* &c. Hic operimenta ejus à capite ad calcem ex Antiquitate, utcunque eruemus: quibus ſexui huic omnino opus, poſtquam nudatâ per lapſum juſtitiâ originali animâ, corpus nudum eſſe & pudor & externæ prohibuere injuriæ. Et quidem, caput *Fœmineum* quod attinet, ei tegmen quo operiatur congruere, Apoſtolus diſertè tradit 1 Cor. *cap 11. verſu 6. Si non operitur mulier, etiam tondeatur: quòd ſi turpe mulieri tonderi aut radi, veletur.* Proin Tertullianus *l. de cor. mil. c.14. humilitatis fœmineæ ſarcinam*: Concilium Gangr. *ſubjectionis memoriam*: Chryſoſtomus in 1. Cor. 11. *ſignum muliebris ſubjectionis*, hoc tegmen vocànt. Et ſemper id tulit gentium benè moratarum uſus. Apud Hebræos enim, jam à gentis origine, velari aut contegi *Fœminarum* capita, ex uſu fuiſſe, patet ex Geneſeos *cap.20. v.16.* qui deinceps quoque tenuit. Unde iterum Tertull. *de cor. mil. cap.4. Apud Judæos tam ſolenne eſt fœminis velamen capitis, ut inde dignoſcantur.* Idem apud alias quoque gentes in more poſitum fuit. Apulejus Græcæ mulieris caput mitella textili opertum repræſentat *Metam. lib. 7.* Romanas *Fœminas* velato capite proceſſiſſe, ſicut mares nudo ac aperto, teſtis eſt Plutarchus *cap.14. Rom.* Idque adſtruunt exempla Liviæ, Marciæ, Fauſtinæ, quas nummi antiqui capite obducto repræſentant, addito lemmate: PUDICITIA. Poppæam quoque Sabinam, Neronis conjugem, nonniſi velatam, in publicum prodiiſſe, tradit Tacitus *Annal. lib.13.* Imò C. Sulpitii Galli uxorem à marito rejectam, quòd capite aperto foris verſatam cognoviſſet, refert Valer. Maxim. *lib.6.c.3.* Inſuper barbaris mulieribus perpetuum fuiſſe, capita tegere, Tertullianus auctor eſt *de vel. Virg. cap. 17.* & Arabicas mulieres, non caput modò habuiſſe tectum, ſed & faciem ſuo quoque tempore, teſtatur Hieronymus *in Eſ. cap. 4.* Hinc apud Chriſtianos, hujuſmodi velamentum nubentibus eſſe jam olim adhibitum, diſcimus ex Ambroſio *de Virgin. lib.3.* &c. Velamentum autem capitis, *Fœminæ* vel commune cum viris habebant; ut erat capitis tegmen, quod Neophyti in Baptiſmo acceptum per octiduum olim geſtabant: vel peculiare, quod vel Natura ipſa ſuppeditavit, vel ars conficere docuit. Prius *coma* eſt ipſa, *quam mulieri pro velamine datam eſſe*, Apoſtolus *cap. ſuprà laudato verſ. 15.* ait. Poſterioris generis fuere varia, de quibus hic.

Operimenta Fœminei capitis varia.

Calantica, Lyrano *Cuſſia*, Gallis *une Coiffe*, eadem cum *Mitra* fuiſſe eruditis videtur: de qua mox.

Caliendrum, in ſupellectile Dearum recenſitum, ab Arnobio Regillum & Calyptra Dearum exponitur Adr. Turnebo *Adverſ. lib.13.c.27.*

Calyptra, propriè erat Reginarum tegmen: unde agri in Perſide, cui nomen *Reginæ calyptra*, eo quòd illius proventus Reginæ in calyptræ ſumt' attributi fuerant, meminit Plato *in Alcib. I.* Idem cum Regillo eſſe videtur.

Flammeum tegmen fuit, quo Matronæ nubentes capita operiebant, teſte Nonio & Tacito *Ann. lib.15.* V. ſuprà in voce *Flammeum.*

Mavorte ſeu Mavortium, idem cum Ricinio, ſecundùm Nonium; Suidas cum Cridemnone idem eſſe ait. Tegmen erat latius, quàm ut caput ſolùm operiret. V. infra in voce *Mavorte.*

Mitella, quaſi parva *Mitra*, quòd mitra matronarum eſſet anguſtior, Virginum ſacrarum apud Afros, olim integumentum erat; cui aurum intexebatur, ut colligere eſt ex Optato *l.6.* qui purpurâ illud tinctum fuiſſe ait.

Mitra aliquando ſonat capitis redimiculum, è quo pendebant faſciolæ, *Phylla* dictæ, propriè tamen integrum muliebris capitis tegmen notat: quod cum Calantica idem facit Lyranus *Judith.10*

Pallium quoque fœmineum, quia prælongum & laxum erat, caput quandoque operiebat. Ut de Rebecca legimus Geneſ. *cap.24. v.65.* ubi tamen alii *Peplum* reddunt: Θέριστρον alii.

Peplum, Hebræis mulieribus à capite ad calcem geſtari ſolitũ, faciem totumq; Virginum corpus cooperuit. *Peplum æſtivum* Pollux Θέριστρον Græcis dictum vocat.

Regillum, capitis Reginarum tegmen, cum Calyptra idem eſſe ſuprà diximus. V. quoq; *Caliendrum.*

Ricinus vel Ricinium, ab eo quòd poſt tergum rejicitur, teſte Servio in *Æneid. lib.1.* idem cum Mavorte.

Stola, caput quoque muliebre velavit, teſte Iſidoro *l.29. c.25.* ſimulq́ue ſcapulam cooperuit, a dextro latere in lævum humerum miſſa. Eadẽ *Ricinium* & *Mavorte* dicta.

Theriſtrum Gr. Θέριστρον, Polluci *Peplum æſtivum*, fuit nuptialis amictus, unà cum capite faciem Virginum abſcondens. Pudicitiæ id ſignũ fuiſſe & humeros texiſſe, docet Hieron. *Ep. de ſuſpect. contubernio*: Imò totũ corpus cooperuiſſe, ex Gen. *c.38. v.14.*

Velum, in ſpecie, dicebatur ſacrarum Virginum operimentum; quod paulo diverſum erat a velamine, quo viduæ Deo conſecratæ, integebantur: fiebatque non de ſerico, ſed de tincto aliquo linteo panno, ut docet P. Abelardus *Epiſt. 8.*

Vittæ, ſive Matronales multiplices, ſive Virginales ſimplices, ornamenta potiùs capitis quàm tegmina erant, famoſis mulieribus penitùs interdictæ &c. Addi poſſet κρήδεμνον velum, ad humeros uſq; demiſſum, quod ne à ventis decuteretur, capiti obligaculo quodam obſtringebatur. V. Solerium *de Pileo.*

Reliquum corpus, ad pedes uſque, pelliceâ primùm tunicâ, ab ipſo Deo, in horto Edenis, ſtatim poſt lapſum, confectâ Geneſ. *cap.3. verſ.21.* obvelatum fuit. Apud Romanos, primis Urbis temporibus tam viros, quàm *Fœminas* in toga inceſſiſſe, docet nos apud Nonium Varro *de vita Popul. Rom.* & quidem honeſtiores tum matronæ togâ utebantur *clavo aureo prætexta*, auctore Feſto. Poſtmodum probroſis tantùm fœminis ceſſit remanſitque apud *Fœminas* honeſtas ingenuaſque tunica; quam & *Stolam* dixerunt, ad talos uſque demiſſà, cujus imam partem inſtita ambiit ſeu ſegmenta aut limbi aurei: hæc manicata ſive manuleata quoque fuit & multis rugis ac plicis conſtricta, totum corpus, ſolâ facie exceptâ, operuit. Ei injiciebant *Pallium* ſive *Pallam ſignis auroq; rigentem*, Virgil. quæ propriè veſtis muliebris erat, deducta uſque ad veſtigia, Servius *ad Virgil.* rugiſque vibrantibus ſinuata. Id. Præter hanc amiculum quoque gerebant, pallâ quidem brevius, ſic tamen, ut, ſi pars ejus lævo brachio aut humero non ſuſtineretur, fluere & trahi neceſſe haberet, Plaut. *Pænulo Act.1. Sc. 2.* Ut de Ricinio, Cyclade aliiſque id genus nihil addam. Eouſque enim tractu temporis muliebris proceſſit luxus, ut nec veſtibus, nec artificibus, circa illas conficiendas occupatis nec miniſtris miniſtrabuſque numerus moduſque maneret, V. paulò infra. Prius tamen paucis monebo, ex lana linoque poſt pelles ſuprà memoratas, contextis veſtibus muliebrem aliquamdiu acquieviſſe modeſtiam, donec holoſericæ, byſſinæ, bombycinæ, pellucidæ, ſuadente maleſana ambitione, iis ſucceſſere: In quas ita invehitur Seneca *de Benef. l.7. cap.9. Video ſericas veſtes, ſi veſtes vocandæ ſunt, in quibus nihil eſt, quo defendi aut corpus aut deniq; pudor poſſit, quibus ſumtis mulier parum liquidò nudam ſe non eſſe jurabit* &c. Quantus fuerit Romæ olim muliebris ille in veſtibus luxus, etiam nondum ſubactâ Aſiâ, nondum orbis ſpoliis ac peregrinis delitiis bellicoſa Martis gente emollitâ, docet Senex ille Plautinus *in Epidico Act. 2. Sc.2.* quem vide, & Oct. Ferrarium, *ad l.* In ipſum Dei populum quanta circa hæc inſania irrepſerit, accuratè annotavit Eſaias *c.3. v.17.* & *ſeqq.* Ad pedes deſcendo, quos ut ſpinæ tribuliq; peccati vindices, lancinare cœperunt, de calceis cogitatum eſt. Hos è cæſorum animalium pellibus primò omnium conſarcinatos fuiſſe, ex Gen. *c.3. ſupr. laud.* haud obſcurè liquet. Unde & Martialis Romanorum calceum *lunarem pellem* vocat, *l.2. Epigr.49.* Et quidem crudæ primùm pelles adhibitæ fuere, poſtmodum concinnari tingiq; cœpere: è papyro dein, ſparto, junco, ligno, ferro, ære, aliaq; materia confecta ſunt hæc contra veprium aculeos remedia. ut de auro, argento, gemmis, linteo, ſerico &c. nihil addam. Apud Romanos eodem primò cum viris modo calceabantur *Fœminæ*, niſi quòd illi colore nigro, hæ albo priùs; poſtea purpureo illi uterentur, Imperatores imprimis, hæ & cereo & hederaceo & mulleo & rubeo &c. Imò quantùm curioſum hoc genus, cùm luxuriæ agitatur genio, experiri omnia velit, ex eo non minus olim patuit, quòd in calceorum genera virili ſexui propria ac peculiaria, *Perones* etiam, quod mirere, manus quoq; injecerit: quo factum, ut Tertullianus eos *effœminatorum* epitheto inſigniat, eorumq; *ſutrinam Veneream* appellitet, cùm aliàs ruſticorum præcipuè aut peregrinorum eſſent, ex crudo corio ſine ulla arte, ad nivem pluviamq; arcendam comparati, V. Balduin. *de Calceo*, nec non infrà ubi de *Subere.*

Calceorum Fœmineorum varia genera ex Polluce & Balduino.

Acroſphyria, V. Poll. *in Onom.* Ambracides, Amphiſphyra, Aphracta, ibidem.

Baucides, croceo colore pretioſoq; cultu inſignes, Ionicis mulieribus in uſu erant.

Baxeæ, purpurâ tingi ſolitæ: eædem cum Crepidis.

Blautæ, ſeu *Blandes*, ſ. *Blaudiæ*, idem quod crepidæ ſ. ſoleæ.

Canabia. V. Pollucem *in Onom.*

Cothurni Tragœdorum etiam fœminis ceſſere, quibus hodieq; in Gallia paſſim Hiſp. & Italia nobiliores fœminæ utũtur. Gall. *Patins.* Unde de maritis dicterium: *Eos dimidium ſolùm uxorum ſuarum in lectis genialibus amplecti, altero dimidio cum calceis ſepoſito.*

Crepidæ, craſſiores paulo ſoleæ, pedibus calceandis ita inſerviebant, ut ſuperiorem illorum partem nudam relinquerent. Græcis propriè in uſu. Conſtitere illæ duplici triplicique corio ſimul compacto, ũde *argutæ* dictæ.

Diabathra, viris mulieribuſq; communia erant.

Endromides, Dianæ venatrici & curſoribus ſingularem præbuere calceatum. (nes.

Eumarides, utriq; ſexui comu-

Gallicæ, ſoleas e ligno habuere, crepidis non diſſimiles, Gallis uſitatæ.

Meloperſicæ, Pollux *in Onom.*

Mullei, à rubro colore dicti, etiam fœminis uſurpati ſunt: ut patet ex illo Perſii: *Solea puer objurgabere rubra.*

Noſides, Nudipedia, Nyctipedes, } V.Poll. *in Onom.*

Nymphides, ſponſalia erant calceamenta.

Opiſthocrepidæ, V.Poll. *in On.*

Pedila, communia utriq; ſexui variis eximiiſque coloribus erant picturata.

Peribarides, proprium ancillis calceamenti genus.

Perones, ruſticum ac peregrinum calceamenti genus, fœminarum quoque ceſſere libidini, ſed eorum aſpera ruſticitate in molliorem elegantiam immutatâ.

Phittacides, V.Polluc. *in Onom.*

Rhadiæ, ſandalii ſpecies; quòd facile inducerentur, vel præ tenuitate convolverētur, aut inverterentur, ſic appellatæ.

Sandalia, muliebre calceamenti genus pulchrum & elaboratum. Colore enim infici, auro induci, tenuibus inciſuris diſpungi, gemmis etiam aliiſque id genus ornamentis inſtrui ſunt ſolita.

Seleucides, V. Poll. *in Onom.*

Soleæ, plantarum calces, aut ſi mavis, pedum plantas tantùm infrà tegebant, cœteriſq; propè nudis, teretibus habenis jungebantur, ut ait A.Gellius *l.13. c 2·.* Similes crepidis, niſi quòd ſimpliciores eſſent, cùm crepidæ duas vel tres ſoleas ſimul compactas haberent. Earum uſus pro civili uſu *Fœminis* inprimis familiaris fuit: tegmen habebant nullum, pedibusq; habenarum corrigiarumque beneficio aptè adſtringebantur. Per convivia tamen publicaq; ſpectacula etiam viri apud Romanos fuere ſoleati.

Sicyonia, calcei erant delicatioris cultus & amatorii: quos à candore & tenuitate deſcribit Apulejus: quibus adde, diſpunctionibus inciſuriſque variè ac artificiosè fuiſſe diſtinctos. Unde *multiformis* hic calceus Tertulliano dictus eſt *L. de vel. virg. cap.12.* & plano ac uniformi, quo modeſtiores uti ſolebant, oppoſitus.

Tyrrhenica, quæ & Sandalia, loris inauratis variegatiſq; fuere inſignia, quibus Minervā ſuam Phidias induit.

Uncinati calcei, Romanorum antiquiſſimi, ab unco, cujus propter acumen reflexum ſimilitudinem referebant, appellati: utriq; ſexui erant in uſu. Unde Junonis Soſpitæ ſimulachrum non aliis unquam ornatum fuiſſe, docet Cicer. *l.1. de Nat. Deor.* &c.

Hæc de veſtitu *Fœmineo*, quem *immundum muliebrem* dici vult Tertullianus *lib. de Hab Mul.* poſtquam auro, argento & gemmis luxuriare cœpit: Quanta de ornatu addi poſſent, qui in cura capilli & cutis & earum partium corporis, quæ oculos trahunt, occupatur. Quanta de mundo hujus ſexus, quem à cultu & ornatu quidam diſtinguunt, *ex l.25. ff. de aur. & argent. leg.* quoque contineri volunt ſpecula, matulas, unguenta, vaſa unguentaria, & ſi quæ ſimilia dici, poſſunt, veluti lavatio riſcus &c. Sed de his aliàs. Non poſſum tamen non addere tum artificum, quorum induſtriam muliebris delaſſavit luxuries, tum miniſtrorum, quarum patientiâ domi, illarum abuſa eſt ambitio, ſuccinctam ſeriem. De prioribus V. Plautum in *Aulular. Act. 3. Sc. 5.* quæ omnia explicata dat Octavius Ferrarius *de Re Veſtiaria lib.3. cap.21.* Poſteriores ſuggerit Pignorius *de Servis*, ubi mollem hanc & delicatam legionem prolixè luſtrat. Jam enim apud Tacitum *Annal. lib.3.* Severum Cæcinnam conqueſtum legimus, *Ineſſe mulierum comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus convertant.* Et ſane mater Juliani martyris, apud Surium *tom. 1. in publicum prodit cum innumerabili familia utriusq; ſexus.* Nec hyperbolicè quidem locutus eſt Cæcinna, ſi Ammianum Marcellinum *lib.14.* audimus, qui Matronarum comites recenſet, Textrices, Coquos, Spadones & univerſum promiſcuè ſervitium. Et huc reſpexit Juvenalis *Sat. 6. v.417.*

—— Gravis occurſu, teterrima vultu,
Balnea nocte ſubit, conchas & caſtra moveri
Nocte jubet.

ubi *Caſtra* appellat imodicum agmen, matronæ circumfuſum.

Varia Fœminei ſervitii officia ac nomina.

A. Admiſſionales dicti ſunt, qui ad interioris domus cubicula aditum faciebant. De quibus Horatius *l.1. Sat.9. Haud mihi deero: muneribus ſervos corrumpam.* Adſtetrix, de qua Ovidius *Met. l. 9. aderat, faciendis ſtrenua juſſis.* Alumna, ad nutricum agmen pertinebat; cujus mentio apud Paulum JC. *leg. 38. ff. de fidei comm. libert.* Amicæ, quarum greges conduxère, ut divitias & opulentiam jactarent. De his Juvenalis *Sat.6. v. 349. Conducit Comites, Sellam, Cervical, Amicas.* Ancillulæ ex Æthiopia, quemadmodum Mauros & Æthiopes ſervulos viri habuerunt. Imò & his uſas eſſe *Fœminas*, docet Tibullus *l.5. eleg.6.* Anteambulatrices, ex officio præibant. Aquarii & Aquarioli, ex Eunuchorum numero, aderant lavanti dominæ, & quæ ad lympham, curabant. In hujus interioris tutelæ gratiam *Cuſtodes* dicti. Ab Argento potorio miniſtram habuit Livia, quæ illi vinum miſcuit & ad cyathum ſtetit. Atrienſes, Atrium tuebantur, perpetuò cirrati, ut patet ex Phædro *Fabul l. 2. c 5.* Auriculæ ornatrix: cujus meminit inſcriptio Romæ, *Juliæ Liviæ Augu. auriculæ ornatrix.* B Baccariones, ex Eunuchis erant, dominæque miniſtranti lavabant. C. à Catellæ cura dicebantur, quæ nobiles Matronarum catulos curabant. Unde marmor, *Oſſa. Aurel. Liviæ. Aug. Ser. à. cur. Catellæ* &c. Cathedralicii pueri, à Cathedris *Fœminarum* appellati ſunt. De his Martialis *l. 10. Epigr.13. Cùm cathedralitios portet tibi Rhedа miniſtros* &c. Cinerarii miniſtri, erant à cincinnorum ſtudio. Hi calamiſtros in cinere calefactos miniſtrabant: Iidem *Ciniflones* dicti. Comites, qui in publicum prodeuntem ſtipabant. Horum meminit Macrobius *lib.2. Saturn. cap.5. Averterant in ſe populum Livia & Julia comitatus diſſimilitudine: quippe cingentibus Liviam gravibus viris* &c. Coqui, cum reliqua familia culinari gulæ ſerviebant. Coſmetæ & Ornatrices, muliebrem ornatum tractabant. Earum meminere Juvenalis *Sat.6. verſ.476.* & Ulpianus. Martialis quoque *l.9. Epigr.37.* ubi integram illarum officinam, *Comas, Pyxidem, Supercilia*, exponit. Cubicularii, cubiculi curam gerebant: Hi apud privatas *Fœminas* Admiſſionalium vicem frequentiùs functi ſunt. Cunaria, infantes in cunis obſervabat. Vetus lapis: *D. M. Teja. Threpte. Soror. Piiſſimæ. Cunariæ. Ruſſinæ. V. V.* &c. Cuſtodes & Excubiæ in veſtibulis fuere. Etiam Eunuchi lavantis Dominæ miniſtri, ob interiorem hanc tutelam ſic dicti ſunt. Diætarii ſeu Zetarii cœnationem, & locum, ubi gaudium ac hilaritas debacchabantur, curæ ſuæ commiſſum habuere. E. Educator, ab educando nomen habuit. Ejus meminere Juſtinianus *lib.1. Inſtit tit.6.* & Apulejus *Metam l.2.* Eunuchi, in familia Palatina, *præfecti gemmis veſtiq; dabantur Cuſtodes, ſacroq; adhibere ſilentia ſomno*, Claudian. *in Eutropium.* Iidem mulierum pudicitiam tuebantur, dominæ lavanti aderant, flabello ventulum faciebant &c. præcipua pars mundi muliebris. Laurentius *in Phædrum lib. 3. fab 5.* De his V. quoque ſupra, in *Aquarii. Baccariones* &c. F. Flabelliferæ inter ancillas conſpicuæ erant. Licèt enim domi flabellum Eunuchorum fuit, tamen etiam muliercula alicujus nonnunquam. Unde, inter ancillarum officia, *flabellum tenere*, enumerat Hieronymus *in Epith. Paulæ.* Fontani, pocillatorum turbæ annumerandi: quorum mentionem facit Martialis *l.7 Epigr.50.* quod incipit: *Fons Dominæ* &c. G. Gerula, aliquando eadem cum Nutrice, aliquando diverſa fuit. Ejus meminit Hieronymus *l. 1. adv. Jovinianum* & *ad Lætam*, ubi ait, *Habeas modeſtam gerulam.* I. Janitrices, & Janitores, fores obſervabant, quia ſordidum videbatur appenſo ut olim marculo eas pulſare. V. infrà *Oſtiarii.* Internuncii, ut & Salutigeruli; apud parùm pudicas *Fœminas*, portio comitatus earum fuere. De quibus V. Juvenalem *Sat. 14. v.28.* & Apulejum *de Deo Socr.* qui illos Græco nomine *Δαίμονας* vocat. L. Lanipendiæ, inter Lanificas penſa partiebantur, quando ea munera ſordere dominabus viſa ſunt. De iis Pomponius *Leg.32. ff. de donat. inter vir. & ux* Lecticarii, ſuccollabant ſuppoſitis cervicibus & dominam incedere nolentem geſtabant. Eorum meminit Seneca *Epiſt. 110.* M. Muliones quoq; inter Matronarum miniſtros, quæ vehiculo carpentario, quod à junctis mulabus trahebatur, uti ſolebant. Id quale eſſet, indicant nummi nomine ac imaginibus Juliæ ac Agrippinæ Augg. ſignati. N. Nutrices re & nomine fuerunt, quæ natos infantes procurabant, de quarum officio V. Plautum *Prolog. Pœnuli.* Nomine tantùm, quæ diligentiam infantibus & munditiem adhibebant, ut loquitur vetus Gloſſ. ad illud Juvenalis *Sat.14. Hoc monſtrant vetulæ pueris repentibus.* Pertinent huc, Bajuli, Geruli, Gerulæ, Nutricii & Nutritores. O. Obſtetrices, opem parientibus ferebant, vetus Inſcr. *Salluſtia. Q. L. Imeria. Obſtetrix.* Ornatrices, ornatum tractabant: quod artificium ut probè addiſcerent, Magiſtris tradi conſuevere. *Illis* autem *cura ſui vultus frontiſq; decoræ Semper erat, tortoſq; in flexum ponere crines, Aut nodis revocare* &c. Manilius *lib.5.* Auriculæ Ornatricis, Galeæ Ornatricis, à Tutulo Ornatricis vett. Inſcriptiones meminerunt. Oſtiarius, ad oſtium excubabat: Fuit autem is catenatus, & repellebat vel admittebat quos viſum erat. P. Pediſſequæ, in publico incedentem ſequebantur, ſicut Anteambulatrices præcedebant. Mart. Capella *l.2. Periergia verò aliis comitata Pediſſequis* &c. Hæ pueros quoque prodeuntes cum comitibus ſtipabant. Q. Quaſillariæ à quaſillo ſeu calatho dictæ. Petronius, *Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes Quaſillarias, familiæq; ſordidiſſimam partem ac me conſpui jubet.* S. Salutigeruli V. ſupr. *Internuncii.* Sandaligerulæ, & i. ſandalium Dominæ pedi vel addebant, vel demebant: etiam aliquando præferebant. Non raro enim aurea erant hæc calceamenta & margaritis internitebant. Talis erat, è cujus manu lavantis Dominæ calceum corripuit aquila, ut demitteret Memphi in gremium Pſammetychi R. Item Vitellius, qui *pro maximo munere à Meſſalinâ petiit, ut ſibi pedes præberet excalceandos*, apud Suetonium *in eo cap. 2.* Sarcinatricum mentionem facit Cajus JC. *Lege 27. ff. de peculio.* Silentiarii, ex Eunuchorum numero, non in Palatio ſolùm, ſed & in familia privata fuere, teſte Salviano *lib.4. de Gub* Hos *quietis miniſtros* dixit Procopius *de bello Perſ. lib.2.* ad Somnum dicti miniſtri, prioribus affines fuerunt. Eorum meminit Curtius *l. 6.* T. Textricum mentionem facit Amm. Marcellin. *lib.1·.* & Caj. JC. *leg.27. ff. de pec.* Topiarii hortos exornabant, hederâ, myrto, lauru, chamædaphne, buxo, adiantho, acantho & ejusmodi generis aliis. Eorum meminit Plinius *lib.16. cap.33.* Inſcr. vetus: *Lucrio. Aug. Topiario. ex Hortis* &c. à Tutulo, dicebatur Ornatrix, quæ hujus tegminis ſeu ſuggeſtus criniumcuram gerebat. Romæ olim in Muſæo Carpenſi: *Aponiæ. Succeſſæ. à. Tutul. Or-*

natr.C. Batonius. Epigonus. Atrienſis. V.plura infrà in voce *Tutulus.* V.Vehicularii, in varia diviſi erant genera. Ex iis enim fuere. *Baſternarii*: Poſtquam enim carpento Magiſtratus uti cœpere, inde factum eſt, ut Matronæ ad Baſternas ſeſe reciperent. *Carrucarii*, dicebantur Burdones, qui carrucam Matronarum dormitoriam geſtabant: *Muliones Carrucarii* quoque appellati, apud Capitolin. *in Max. Jun. Ciſiarii*, à ciſio, quod vehiculi biroti genus fuit, nomen habuere, *L.13.ff. loc. Junctores* jungebant rhedam equis vel mulis: Eorum meminit Alfenus apud Curopalatem. *Lecticarii*, V. *ſuprà. Muliones*, ſimiliter. *Rhedarii*, rhedas curabant: De quibus Cicer. V. *in Miloniana.* Velarii, à velis accepere nomen, quæ in palatio fuere frequentia: Inſcr. Romæ, *Ti.Cl.Tha nt.Præpoſitus. Velariorum. Domus. Auguſtæ.* Eadem in privatis ædibus, tum ut viſum arcerent, tum ut venerationem conciliarent Martialis *lib.1.Epigr.34. At meretrix abigit teſtem veloq; ſeraq;.* Veſtiplicæ, quid muneris obierint, ex ipſa voce dignoſcitur. Earum meminit Fabius major *Declam.363.* Alii *Veſtiſpicas* illas dictas eſſe, à veſte ſpicienda, ex Plauti *Trinummo Act. 2. Sc. 1.* contendunt. Quibus ex veteribus monumentis non malè *Veſtificos* & *Veſtificas* annumeres. Roſimunda Alboini *Veſtiariam* habuit, teſte Diacono *de Geſt. Longobard. lib.2.cap.28.* Umbelliferæ, tenebant *diſtenta ſuis umbracula virgis*, ut Ovidius loquitur. Quod inſolens & ignominioſum in Athenienſibus notat Ælianus *lib.6. cap* 1. quòd nempe inquilinorum puellas adigerent σκιαδοφορεῖν ἐν ταῖς πομπαῖς &c. Præter has omnes, ancillas negotiationi à dominabus fuiſſe præpoſitas teſtantur JCti, *L.7. & 8. ff.de inſtit act. L.5.§.2.ff.de tribut.act.* &c.

Apud priſcos porrò *Feminæ* formâ præſtantes, ſuper coronam, victoribus in præmium cedebant. Ita enim Hercules, velut ſingulare quiddam, prædicat, ubi præmia ſibi donata recenſet, —— γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετο.

Mulier verò ſuper ipſis ſequebatur;

apud Euripidem *Alceſt. act* 5. Et cùm Trojâ captâ ſuis ducibus præmia diſtribueret, Telamoni Heſionem dedit idem, teſte Xenophonte *de Venat.* Ipſæ tamen Olympiis intereſſe vetitæ, qua de re V. notata ex Pauſania Bernartio & Barclajo, *ad Stat. Theb. l. 1. v.424.* — *Expectant præmia matres.*

Adde Val.Maximum *lib.7.c.16.* & Ælianum *Var. lib.10.c.1.* Interim ex ejuſdem Pauſaniæ *Laconicis*, equeſtri aut curuli certamine, non ſolùm admiſſas ad Ludos *feminas*, ſed etiam Olympionicas, fuiſſe, notat C.Barthius *Animadverſ. ad d. Statii locum.* Et per Auguſtum eidem ſexui ſuperiora loca ſunt aſſignata, omnibus in Ludis atque Spectaculis, præter Athletica certamina, teſte Scaligero *Poetices lib.1.c.21.* cùm anteà viris mixtæ ſpectarent. Quemadmodum apud eoſdem Rom. eodem modo antiquitus lavabant, uti diximus ſupra, ubi de *Balneis mixtis*; more tandem *Novellâ* Juſtiniani 117. ægrè coërcito. Plura de illis, earum viz. *coronis*, V. apud Car. Paſchalium *in Coronarum libris paſſim*; *luxu*, præter dicta, apud Plinium *lib.33.c.12. ornatu*, eundem *lib.32.c.4. oſculo* illis figi ſolito, iterum *lib.7.cap.13. radendi malas more*, in funere, *lib.11. cap.37. ſtatuis, lib.34.cap.6. ſucceſſione in Regnis*, Hug.Grotium *de Iure B.& P lib.2.cap.7 .§.12.* aliiſque huc pertinentibus, apud alios innumeros (ut quorum de hoc Sexu agentium, in ſola Bibl. olim Mazariniana, numerum ad 400. aſcendiſſe accepimus) nec non hic paſſim; uti de illarum *Communione* jamjam.

Fœminarum Communio, etiam Gentilium modeſtioribus damnata, ab Hæreticorum non paucis ex orco revocata eſt, Gnoſticis præſertim, quos convenientiore vocabulo Βορβοριανοὺς Orthodoxi vocarunt, h.e. *cœnoſos*, propter fœdiſſimam turpitudinem, quam in ſuis myſteriis exercebant, uti refert Epiphanius *Hær. 26.* & Auguſtinus *Hær. 6.* Simonianis item, quos hunc in finem etiam incantationibus, & amatoriis & agogimis uſos fuiſſe, diſcimus ex Irenæo *adv. Hær. lib.1. c.20.* & Theodoret. *Hær. Fab. lib.1.* Carpocratianis porrò, qui promiſcuum fœminarum uſum κοινωνίαν μυστικήν, *communionem myſticam*, profanè appellare teſte Clem.Alex. *3.Strom.* quique hac fini *artes Magicas operari, & incantationes, philtra quoq; & chariteſia & paredros, & oniropompos, & reliquas malignationes*, ut habet Irenæus ubi ſuprà *cap.24.* nulli erubuerunt. Ἀδελφόν...[illegible] inſuper, Canis, Montaniſtis, Manichæis, Priſcillianiſtis, Aliis, de quibus V.Clementem *l.cit.* Theodoretum *Hær. Fab. lib. itidem cit. cap. de Antitactis*, Irenæum *adv. Hær. lib.1.cap. ult.* Auguſtinum *Hæreſi 36.* & 46. Alios Quorum ſub *Chriſtiano* nomine latentium, abominabili impuritate, pro ingenio ſuo, Satanas abuſus, ipſum *Chriſti* ſanctiſſimum nomen fidemque puriſſimam, apud ejus hoſtes calumniari nunquam deſtitit. Unde illa de promiſcua & inceſta Venere, de infanticidio ac Thyeſtæis epulis, Jacta in Chriſtianos a Paganis opprobria, quæ commemorat Juſtinus Martyr *Dial. cum Tryphon. Jud.* Athenagoras *Apolog. pro Chriſtian.* Minutius Felix *Octavio*, Tertullianus *Apologet.cap.7.* & Euſebius *Hiſt. Eccl. lib.4 cap.7.* Monente & Irenæo, *abuſi quidem Hæretici nomine Chriſti, ſeipſos Chriſtianos falsò appellantes — blaſphemari autem veros Chriſtianos* (quibus talia objectabantur) *licet in nullo cum Hæreticis communicantes, neq; in doctrina, neq; in moribus, neq; in quotidiana converſatione adv. Hær. l.1.cap. 24.* &c. V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.IV. cap.8.§.2.* ut & infrà, ubi de Hæreticorum *Nocturnis coitibus.*

Fœnei Imperatores, apud Spartianum *in Peſcennio Nigro, Amavit de Principibus Auguſtum, Veſpaſianum, Titum - reliquos fœneos vel venenatos vocans*: ſunt οἱ οὐδένες καὶ οὐτιδανοί; homines *fœnei*, nullius pretii, nec pluris æſtimandi, quàm *fœneæ* illæ imagines vel pilæ, quibus proritabantur tauri olim ad pugnandum. Cicero *in Corneliana, Poſtulatur apud me Prætorem primum de pecuniis repetundis. Proſpectas videlicet cominus quid agatur: videlicet homines* fœneos *in medium ad tentandum periculum objectos.* Quo alludens Martialis *Epigramm.* quodam in luſorem, qui, cùm florente ætate primus eſſet in arte pilæ, poſtquam deſiit per ſenectutem ludere, factus eſt prima pila, ait:

Sed qui primus erat luſor, dum floruit ætas,
Nunc poſtquam deſit ludere, prima pila eſt.

i. *contemtui habetur*, ut illa pila, quæ prima objicitur tauris iratis, quam diſcerpunt &c. Salmaſius *ad l.*

Fœniculum, inter σύμφυλλα, i. *olera quotidiani uſus*, memoratur Cœl.Rhodigino *lib.6. cap.12.* multiſque deſcribitur Dioſcoridi, Theophraſto, & ex his Plinio paſſim, qui inter alia *lib. 20.c.23. Fœniculum*, inquit, *nobilitavere ſerpentes guſtatu ſenectam exuendo, oculorumq; aciem ſucco ejus reficiendo, unde quoq; intellectum eſt, hominum quoq; caliginem præcipuè eo levari. — Laudatiſſimum in Iberia* &c. Ad quem locum narrat Dalechampius, in Iberia caulem medium, dum floret, à ruſticis demeti & igni admoveri; ſicq; calfactum, ſuccum lacteum exudare gummi ſimilem, altero ſucco ad oxydercica & ocularia medicamenta efficaciorem. Et *lib.19.c.9, Reliqua ferulacei generis, ceu* fœniculum, *anguibus gratiſſimum, ad condienda plurima, cùm inaruit.* Græcè μάραθρον, unde ἱππομάραθρον, q. *majus fœniculum*, quòd ipſum condimentis prope omnibus inſeri, oxyporis etiam aptiſſimè, quin & panis cruſtis ſubjici conſueviſſe, ait idem ubi ſuprà &c.

Fœnum, boum pabulum, Job. c.4. v. 10. ubi de Behemoth, ſeu hippopotamo, ut Bocharto viſum, dicitur; *Fœnum quaſi bos comedet*, ut Hebræa Hieronymus vertit. Unde eſt, quòd apud Sirachidem arator invigilat, εἰς χορτάσματα δαμάλεων, Eccl. *cap.38. v.28.* Et Heſiodus *in Operibus lib.* 2 ubi de hyeme apperente,

Δὴ τότε χορτάζειν ἕλικας βοῦς ἔνδον ἐόντας.
Flexipedem in ſtabulis fœno *tum paſcito vaccam.*

ut & *lib.1. verſu* 604. ubi paleas addit,

Χόρτον δ' ἐσκομίσαι καὶ συρφετόν, ὄφρα τοι εἴη
Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν ἐπηετανόν —
Fœnum congerito, paleamq;, ut pabula bobus
Annua ſufficiant mulisq; —

Quod proin quando quave ratione ſecandum, Plinius exponit, *lib.18.c.28.* Sed & τοῖς κυρίττουσι τῶν βοῶν χόρτον περιελίσσειν τὸ κέρας, *bobus cornupetis cornu fœno circumligare ſolebant* Romani, ut obvii ſibi caverent, Plut. *in Craſſo*, cujus moris rationem idem exquirit *Quæſt.Rom.71.* Et eò alludens Horatius *Sat.4.*

Fœnum habet in cornu, longè fuge —

V. ſuprà, ubi de *Bove cornupeta.* Iidem in bello, cùm acies educenda & manus cum hoſtibus conſerenda eſſet, primitus *fœni* manipulis, ſigni militaris loco, fuere uſi, quos haſtis alligatos ſigniferi deferebant, uti teſtatur Plut. *in Romulo*, ubi de acie hujus contra Amulium inſtructa; unde *Manipularium* nomenclatio orta: donec aucto Imperio propagatiſque finibus quinq; ſigna ex ærario depromi & præire milites cœpere, *aquilæ viz. lupi, minotauri, equi & apri ſimulachra*, Plin. *l.10.c.4.* Indidem *Fœnicularium.* apud Cicer. *ad Atticum 12. In fœnicularium cogites.* i. in aciem, ad exercitum, ut nonnulli exponunt, aliter Turnebo ſentiente, qui vocem à *fœnore* deducit. De *fœneis imaginibus*, quibus olim in arena tauri irritabatur, diximus ſuprà &c. Qui verò *fœnum* ſecabant, *Fœniſectores* & *Fœniſecæ* dicti ſunt, pars familiæ ruſticanæ apud Romanos, qui, quandiu Creticæ tantùm tranſmarinæque cotes notæ erant, nonniſi oleo falcis aciem excitabant, hincq; *cornu propter oleum ad crus ligato incidebant*, Plin. ubi ſupra. Eorum inſigne, è *fœno*, uti decebat, corona. Ovid. *Metam. l.14.*

Tempora ſæpe gerens fœno *religata recenti,*
Deſectum poteras gramen verſare videri.

Et Propertius *lib. 4. Eleg. 2.*

Da falcem, & torto frontem mihi comprime fœno:
Jurabis noſtrâ gramina ſecta manu.

Locus, quò congerebant deſectum, *Fœnile* fuit; quæ unà cum palearibus, apothecis & horreis Vitruv. extra villam conſultò rejicit, ut ab ignis periculo tuta eſſent, quod & legibus locationum conſueverat aliquando exprimi, V. & Pignorium *Comm. de Servis.*

Fœnum Græcum, Gr. τῆλις, unde *telinum oleum*, de quo V.Salmaſ. *ad Solin.pag.466.* aliter & κερατῖτις & βούκερως, à ſeminis curvatura, Lat. *ſilicula* vel *ſilicia*, deſcribitur Plinio *l.18.cap.16. Et ſilicia - ſcarificatione ſeritur, non altiore 4. digitorum ſulco: quantoq; pejus tractatur, tanto provenit melius. Rarum dictu, eſſe aliquid, cui proſit negligentia.* V.quoq; eum *l.24.c.19.* Id ut & abſentum (*abſinthium*) apiaſtra, facelaria, quorum meminit Lampridius in *Vita* Heliogabali, ubi ait, loco illorum, *barbas mullorum plenis fabatariis & ditis* eum juſſiſſe exhiberi: in primis menſis olim apponebatur inter ea, quæ aſſumebantur fami irritandæ, V. Galenum *de Fa-*

*cult. Alim. lib.*2. & Apitium, ubi habes quomodo pararetur, Caſaub. *ad Lamprid.* De *Fano* verò, quod *Sanctum* Gallis, V. infrà, ubi *de Herba Medica.*

Fænus, ex *fætu*, i. partu pecuniæ, ut Gr. τόκος ἀπὸ τοῦ τίκτειν, Varro. Alii a *fundo*, quia fructus fundit: vel à *fœtendo*, quòd ejuſmodi lucrum fœteat in Rep. primitus appellabatur naturalis terræ fœtus, poſtea per translationem, nummorum fœtum denotare cœpit, Feſtus. Hanc inter pecuniæ quærendæ rationes ſecundam, in *Politicis* Philoſophus recenſet, ac ſimul improbat, ut quæ maximè à natura abhorreat. Quemadmodum jam ante ipſum Plato omne *Fænus* Rep. ſuâ arcuit. Sic ille, rogatus *quid fœnerari? quòd hominem occidere*, reſpondit, & fœneratores furibus pejores à Maioribus æſtimatos tradidit. Sic alius ad Cæſarem, *quare tollendus fœnerator in poſterum*: Sic Romæ vetita aliquando uſura fuit: & notum, pro δανείζειν ſubſtitutum πονηρεύεσθαι, pro *fœnerari* nimirum *improbè agere*. Interim maxima apud pleraſque gentes fœnerandi invaluit licentia: Unde quantas eorum in egenos & obæratos crudelitas in Republica Rom. dederit turbas, ex Hiſtoricis affatim patet. Hinc enim ingens ſeditio an. U.C. 259. A. Virginio Tricoſto Cælimontano, T. Vetuſio vel Veturio Gemino Cicurino Coſſ. & ex ſeditione ſeceſſus in montem Urbi vicinum, poſtea *Sacrum* dictum; cui non aliud inventum remedium eſt, quàm ut Patres per legatos plebi debitorum levationem & nexorum ſolutionem offerrent, eique inſuper Tribunatum Pl. cujus conſtituendi tunc primùm facta eſt mentio, atque Ædiles porro Pl. permitterent. Poſtea, cùm iterum horum hominum improbitas lacertos moviſſet, anno 301. Valerio Poplicola, C. Martio Rutilio Coſſ. de re fœnebri levanda actum, & alieni æris ſolutio in publicam curam verſa eſt, Quinqueviris Menſariis creatis, quos *Menſarios* à diſpenſatione pecuniæ appellarunt: Fuere illi C. Duellius, P. Decius Mus, M. Papirius, Q. Publius & T. Æmilius, Liv. *lib.*23. Qui idem alibi tradit, & an. 537. tempore ſecundi belli Punici Triumviros Menſarios creatos fuiſſe, quorum nomina: L. Æmilius, qui Conſul Cenſorque fuerat, M. Atrilius Regulus & L. Scribonius Libo, qui tum Tribunus erat Pl. Nec defuere leges licentiæ *fœnebri* coërcendæ, Licinia, Genutia, Duillia, Mœnia, Sempronia, Valeria, Sulpitia, Gabinia, Julia & Claudia: quarum ultimam, quæ *Creditores in mortem parentum filiisfamilias pecuniam fœnori dare* prohibuit, ab Athenienſibus deſumtam eſſe, ex Terentii *Phormione* diſcimus: His adde Pætiliam Papiriam, de qua Liv. *lib.* 8. Habebant autem Collybiſtæ pecunias *fœnori* exponendas in foro Kalendis ſingulis: Unde Horatius *Epodon Ode* 2.

Omnem relegit Idibus pecuniam,
Quærens Kalendis ponere.

Et quidem ante Jani templum. Cæterùm *Fœnus*, rectè ex menſtrua ratione definitur: unde *Centeſimas* dixere id uſuræ genus, quo ſingulis menſibus de centum e. g. denariis unus, adeoque toto anno duodeni pendebantur. Hinc uſuræ *ſextantes, quadrantes, trientes, quincunces, ſemiſſes, ſeptunces, beſſes, dodrantes, dextantes*, ex *Fœnore* menſtruo nomen accepere. Et *ſextantes* quidem dictæ ſunt, ubi ſextantes centeſimæ pendebantur in menſem. *Quadrantes* tres annuos denarios centenis addebant *Trientes* quatuor in centum ſolvebant, & ſic conſequenter, V. Joh. Fred. Gronovium *de Pecunia Vet. paſſim. Unciarium* autem *fœnus* dictum eſt, quod menſtruam unciam, annuas duodecim uncias centeſimæ partis, & ſic unam centeſimam ſortis partem annuam refecit: quod conſtitutum legimus Duilliâ Mœniâ lege an. U.C. 396. ſeu potiùs repetitum, cùm idem jam XII. Tabb. Leges ſauxiſſent. Quemadmodum Centeſimam Licinia antè permiſerat, poſtea verò Valeria quadrantem ſolvi juſſum legimus, V. Joh. Roſin. *Antiqq. Rom. paſſim.* Athenis antiquitus ingens fœnerandi licentia erat, approbata veteri Solonis lege: τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσῳ ἂν βούληται ὁ δανείζων, *uſurarum modus eſto, quem ſtipulatus fuerit fœnerator.* Fuitque vetuſtiſſima in illa gente uſura ἐφεκτὸς τόκος *ſextantalis*, cùm obolus menſtruus in drachmam dabatur, quod vocabant δανείζειν ἐπὶ ὀβολῷ τῇ δραχμῇ: Uſitatiſſimus verò fœnerandi modus Centeſima erat, quæ τόκος ἐπὶ δραχμῇ vocabatur. Præter quæ erat *Fœnus* trientale τόκος ἐπίτριτος, cùm duo oboli menſtrui in drachmam pendebantur: Item τόκος ἐπόγδοος, cùm tres oboli pro tetradrachma dabantur; quo pacto una mina vertente anno ſeſquiminam commodi lucrata eſt, & pro una in ſortem elocata duæ cum ſemiſſe fœneratori reſtitutæ ſunt. Imò exigebant & magis horrendum fœnus, ſi vellent, Ἡμεροδανεισταὶ toculliones, quibus drachma obolum ſemis quotidie pariebat; uſura autem, quæ non ſolveretur, ſorti accedebat atque deinceps fœnus ſuperfœtabat, quod ἀνατοκισμὸν nuncupavere: Sed modus huic avaritiæ impoſitus eſt lege, Μὴ λαμβάνειν πολλοὺς τόκους. *Pecuniam ingenti fœnore ne occupato.* Nec omittendum, Daniſtas pecuniam ſuam temerè mutuò non dediſſe, niſi ἐπὶ συγγραφῇ, vel coram teſtibus vel ſcriptis etiam tabulis, ut conſtat ex Demoſth. πρὸς Τιμόθεον: in cujus πρὸς τὴν Λακρίτου παραγραφὴν, Syngraphæ exemplum reperire eſt; quemadmodum aliam, apud Romanos uſitatam, nec multùm ab Athenienſium more abeuntem, exhibet Scævola *lib.* 28. *ff.* & inde in Pandectas retulit Trebonianus *leg.* 122. *§.* 1. *d. de verborum oblig.* A fœnore urbano, quod menſtruum erat, nauticum diverſum fuit, quòd diarium eſſet: Secundùm cujus leges mille drachmæ in ſingulos dies pariebant drachmas centum viginti quinque, &c. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 5. *tit.* 4. & infrà in voce *Uſura.* Apud Iſraëlitas, prohibuit Deus, ne pauperi fratri pecuniam fœnori darent, Exodi *cap.* 22. *v.* 25. Extraneo autem ad uſuram conceſſit, Deuteronomii *cap.* 23. *v.* 19. Nec omne etiam moderatum fœnus Chriſtus ſuſtulit, Lucæ *cap.* 6. *verſ.* 35. Sed is oſtendit ſolùm, etiam iis mutuum dandum eſſe, à quibus nihil ſperamus reddi poſſe; non verò indiſtinctè omnibus etiam divitibus, mutuò dari vult, abſq; omni ſpe reſtitutionis ſortis lucrique inſuper honeſti: quod gratitudinis loco pro conceſſo tantiſper noſtræ pecuniæ uſu, ſolvi ipſa æquitas jubet. V. hanc in rem planè egregia apud A. Rivetum *Explicat. in Decalogum, Exod.* 20. *verſu* 15. *pag.* 1422. *& ſeqq.* Hinc *Fœneralia*, indigitata Livio *lib.* 35. tempus, quo *fœnus* ceſſabat & finiebatur, reddebaturque pecunia: *Ita libero verò fœnore obruebantur debitores, cujus coercendi cùm ratio quæreretur; diem finiri placuit*, fœneralia, *quæ proxima fuiſſent, ut qui poſt eam diem ſociis civibus Romanis credidiſſent pecunias, profiterentur, & ex ea die pecuniæ creditæ, quibus debitor vellet legibus, creditori jus redderetur.* De *Fœneratoribus* recentioris ævi, V. ſuprà in voce *Caorcini.*

Fœnoris multifariæ ſpecies ac nomina.

Beſſes uſuræ, denariis centenis addunt quotannis 8. denarios: Singulis menſibus enim conficiunt decem aſſes duos trientes.

Centeſimæ, 12. in 100. quotannis: in ſingulos menſes unum, conficiunt.

Deunces, ſingulis annis, undecim denariis ſortem augent.

Dextantes, quolibet menſe tredecim aſſes trientem conficientes, decem annuos faciunt denarios.

Dodrantes uſuræ, novem in centum quotannis conficiunt: ſingulis menſibus duodecim aſſes.

Quadrantes, tres annuos denarios centenis acquirunt.

Quincunces, in ſingulis menſes 6. aſſes duos trientes: quotannis quinque denarios faciunt.

Semiſſes uſuræ, quotannis centum denariis generant ſex denarios: ſingulis menſibus octo aſſes.

Septunces uſuræ, in menſem novem aſſes trientem, in annum ſeptem denarios ſorti adjiciunt.

Sextantes, ubi ſextantes centeſimæ in menſem, nempe aſſes duos duoſque trientes pendi neceſſe; conficiunt in annum denarios duos.

Trientes, quatuor in centum annuos denarios conficiunt.

Unciarium fœnus, in ſingulos menſes centeſimæ partis unciam promittit: ut toto anno exiſtat una pars integra centeſima. Semunciarium proin fœnus in centenos dimidiatum aſciſcit annuum. V. Gronovium *libro præfato.*

Fœtæ, Latinis non ſolùm fœminæ prægnantes ſunt, ſed &, quæ onere levatæ parvulos lactant, uti Hebræis עָלוֹת, Gen. *cap.* 33. *verſ.* 13. Plinius de panthera, *lib.* 8. *cap.* 17. *Fœta erat, catulis procul in caveam delapſis.* Varro apud Nonnum, *veniebant ad fœtam, amicæ gratulatum*, id eſt, ad puerperam. Virgilius *Georg. l.* 3.

—— —— *nec tibi fœtæ*
More patrum niveæ implebunt mulctralia vaccæ,
Sed tota in dulces conſument ubera natos &c.

Sic *primùm fœta mater* Statio *Thebaid. lib.* 9. eſt, quæ primùm peperit, ad quem locum V. *Animadverſiones* C. Barthii, & plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib.* II. *cap.* 30. Inde *fœtus*, de animalibus propriè, cujus primitias Deo ſacras lex vetus voluit: ſic quidem, ut de mundis pecudibus ea, quæ nobilioris ſexus erant, ad templum deduci & immolari, Exodi *cap.* 13. *verſu* 2. immundæ autem, ove aut hœdo permutari, aut præciſâ cervice intra 30. diem necari neceſſe haberent. V. infrà ubi de *Primitiis.* Voce dein ad arbores, vineas &c. translatâ, ut videre eſt apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 175. & 259. *Fœtum* humanum *recentem* comeſum, non ſine horrore legas apud Guil. Brittonem *lib.* 7. *verſ.* 540.

Contigit ut pareret ibi quædam fœmina, cujus
Fœtus *adhuc à matre rubens calidoq; cruore,*
Unguibus infixis multas tranſmiſſus in alvos.

Dirâ viz. fame urgente, cujus exempla congerit varia C. Barthius *ad Statium Theb. lib* 8. *verſ.* 759. Plura de *fœtura hominum* infrà dicemus, in voce *Prægnans*, it. *Puerpera.*

per *Fœtidos* cibos jurandi conſuetudo, quibuſdam olim gentibus in uſu, memoratur Plinio *lib.* 2. *cap.* 7. *Gentes verò quædam animalia etiam aliqua obſcœna pro Diis habent, ac multa dictu magis pudenda, per fœtidos cibos & alia ſimilia jurantes.* Ubi ad Ægyptiorū allia, porrum, cepas, reſpicere videtur Dalechampio, V. in his vocibus, & plura hanc in rem, apud Alex. ab Alexandr. *Genial. Dier. l.* 5. *c.* 10. ut & ſuprà ubi de Gentilium *Diis.*

Foliatæ, in *Conſuetud. Cluniac. MSS.* Bernhardi Monachi *cap.* 8. *de Granatario, Omni dominica fratribus debet per conſuetudinem* Foliatas, *quæ alio nomine Similæ vocantur, ac in omnibus diebus Quadrageſimæ, ſed iſtæ calidæ debent eſſe* &c. videntur eſſe ex placentulæ, quas *Gaſteaux feuilletez* dicunt Galli, Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Foliatum

Foliatum Unguentum, memoratum Plinio *lib.* 13. *cap.* 1. unà cum ſpicato ſeu crocino, multo in uſu Romanis olim fuit, unde & nomen Latinum Græci retinuere. Dioſcorides. Φυλλῖνον εἶδος μύρου ἐςὶν, ὅπερ παρὰ Ῥωμαίοις καλούμενον χρῶν) δὲ λέγω παρ' αὐτοῖς αἱ πλέσιαι τῶν γυναικῶν. *Foliatum, ſpecies unguenti, ſic Romanis dictum. Utuntur autem eo mulieres opulentæ.* Hinc de amica, nimium petente, queritur Martialis *lib.* 11. *Epigramm.* 27.

At mea me libram foliati *poſcit amica,*
Aut virides gemmas, ſardonychasque, pares.

Sed & à viris adhibitum in potu eſt. Idem *lib.* 14. *Epigr.* 110.

Hac licet in gemma, quæ ſervat nomina Coſmi,
Luxurioſe bibas, ſi foliata *ſitis.*

Eousque enim luxuria invaluit, ut unguenta quoque biberentur &c. Idem autem cum nardino fuiſſe, vult Plinius, errore cum plerisque Vett. communi, qui aroma illud, quod abſolutè *folium* dicebatur Romanis (unde unguento nomen) nardi folium eſſe imbiberant: quæ opinio usque ad infima Græciæ tempora perduravit. Malabathrum ſeu malabathri folium ſic Latinis ἰδίως appellatum eſt, unde unguentum malabathrinum *Foliatum*, Græcis Φύλλινον μύρον, ἤτοι μαλαβάθρινον. Errandi occaſionem ſimilitudo odoris natalitiumque præbuit; Nardi enim ſpica, & Folium ſive malabathrum, inter alia mirificâ ſuavitate olentia, quæ mittunt Indi, præcipuam ac primam auctoritatem obtinuere ſemper. Hodie *Betre*, item *Tembul* dicitur id folium, cum quo cave confundas alterum *Folii* genus, inter aromata, Veteribus (ſed poſt folium malabathri demum) cognitum, quod hodie Indis *Tamalabathra* appellatur, affinitate quidem nominis ad malabathrum Vett. accedens, ut & facie penè ſimili ac pari facultate præditum, diverſæ tamen ab illo ſpeciei, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1054. & *ſeqq.* V. quoque ſuprà in voce *Betre.* Addam hic ſaltem. *Folium* abſolutè dictum, complicatum & in pilulam convolutum; *Folium* vero alterum, *Indici* cognomine Scriptoribus inſignitum, in faſciculos collectum colligatumque advehi ſolitum. Sed & Juriſconſultus ea planè diſtinxit, *l.* 16. *D. de Public. & Vectig. Species pertinentes ad vectigal, putà Cinnamomum, piper longum, piper album, folium cataſſphærum, folium Barbaricum, coſtum.* Ubi *Folium cataſſphærum*, eſt folium malabathri, quòd inde σφαίραι, *i. pilulæ* conficerentur: *Folium* verò *Barbaricum* id, quod *Indicum* Græci recentiores nominarunt, quòd ex India deferretur in Ægyptum, per Barbaricum Sinum &c.

Folium, ex Græco Φύλλον, florum arborumque velut coma eſt: de quorum natura, differentiis, mirabilibus, V. Plinium *lib.* 16. *capp.* 10. 21. 22. 23. & 24. Hic quædam de multiplici uſu, quem hominibus præſtant. Primos certè homines *conſutis foliis ficus feciſſe ſibi præcinctoria*, legimus Geneſ. *cap.* 3. *verſu* 6. & 7. & diximus ſuprà, ubi de *Ficu.* Ex iisdem ſtrata ſibi fecere antiquiſſimi mortalium, cujus rei exemplo Ulyſſes naufragus eſt, qui in littus Phæacum ejectus, ut corpori ſuo frigore & laſſitudine tantum non confecto conſuleret, cubile ſibi ex foliis, quorum magnam ibi copiam offenderat, paravit,

Ἐν δ' ἄρα μέσσῃ λέκτο, χύσιν δ' ἐπεχεύατο φύλλων.
In medio autem cubuit, copiam verò ſuperingeſſit foliorum.

Apud Homerum *Od.* ε. Eadem poſtea culcitris infarta. Sic mulieres Θεσμοφοριάζουσαι, apud Athenienſes, per omnes ſacrorum dies, quibus à maritis ſecubabant, habebant ſtramenta iis herbis ac *foliis* farta, quæ caſtitati conducere credebantur, uti diximus ubi de *Caduceo.* At exceſſus luxuriæ fuit, quòd *lectum foliis roſæ, quibus demum eſſet album, repleviſſe* Ælius Verus legitur, apud Spartianum. Porro capiti inumbrando inſerviebant, contra Solis ardorem, cùm pileorum uſus nondum eſſet, quò faciunt antiquiſſimæ ex foliis coronæ Sylvani, Panis, Satyrorum, aliorumque: Et poſtmodum, cùm neceſſitas deſiit, retenta, in oblectamentum convivantium, præmium victorum &c. de qua re ſuprà diximus ubi de *Coronis*, item ubi de *Floribus*, V. & de *Nectendi ſuendique folia modo.* Addam ſaltem, *Foliaceâ coronâ* nihil apud Græcos præſtantius habitum, hincque ſacros Agones Φυλλίνας & Φυλλοφόρους, h. e. *foliaceos* dictos, ac τοῖς ἀργυρίταις, *pecuniariis*, fuiſſe contradiſtinctos, quòd in his argenti vel vilis lucri causâ, in illis non niſi virtutis gloriæque gratiâ certaretur, quippe quorum brabeum non aliud eſſet, quàm *folia*, materia non multæ rei, & brevi emarceſcens. Sed & in ſcena herbarum *folia* grandiora ob faciem obtenta priùs, antequam fæcibus ora Theſpis perungeret: unde à nobis *perſonata*, quia à Græcis προσωπεῖον & προσωπίς, J. C. Scaliger *Poetices lib.* 1. *c.* 13. Imò inter Hylophagorum alimenta fuiſſe, apud Diodorum invenias, *lib.* 3. *cap.* 3. Quò verò alter cum altero etiam abſente ſenſa communicare, aut memoriæ ergò exarare poſſet, ex arboribus huic rei primùm *folia*, dein demum libri ſive interior corticis tunica, poſtremò & tabulæ inſervierunt. De *foliis* certè indicio ſunt, quæ de Sibylla tradit Maro *Æneid. lib.* 6. fueruntque illa præcipuè palmarum & malvarum, uti teſtis eſt Iſidorus *lib.* 6. *cap* 12. quorum illa aſperiora quidem, ſed calami magis patientia: hæc molliora, ſed quæ vix mucronem ejus ſuſtinerent, adeoque glutine & aliis firmari opus habebant, Gerh. Jo. Voſſius *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 36. Apud Athenienſes quoque, poſt fraudem Xenotimi in fabis deprehenſam, qui Senatu movebantur, *foliis* inſcribi cœpere, uti in ὀστράκοις ſeu *teſtulis* eorum nomina ſignabat populus, quos vellet urbe excedere: unde ἐκφυλλοφορίσεως, & ὀστρακισμοῦ appellationes notiſſimæ. Quin & in aliis de rebus ferendis ſententiis *foliorum* in eadem Rep. uſus fuit, ut ex Polluce diſcimus *lib.* 8. *cap.* 5. quam in rem V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 3. *tit.* 1. Simile quid erat πεταλισμὸς Syracuſanorum, qui *folio oleagino* nomen ejus, qui ob potentiam ſuſpectior eſſet, inſcribentes, quinquennii exilio afficiebant, cujus nomen ſæpiſſime omnium in foliis legeretur, Diod. Siculus *lib.* 10. Paſſimque hic mos in Græcia obtinuit, antequam Ægyptus ab Alexandro M. in poteſtatem eſſet redacta, à quo tempore charta frequentari cœpit, manente interea *foliorum* nomine paginis librorum, ſive illi è ligno, ſive è papyro, ſive ex membrana &c. conſtarent. In Sinis folia floris lacuſtris, *Fula de Golfo* Luſitanis dicti, quæ ampliſſima ſunt, Olitoribus, Scrutariisque loco papyracei involucri, ad merces infarciendas inſervire, ſuprà diximus in voce *Floridus Lacus.* Ut aliquid de luſibus Vett. adjiciam, ſolebant illi *folium olivæ* in hydriam conjicere, quod *Mercurium* vocabant & in ejus Dei honorem primùm eximebant, vocabaturque illud Κλῆρος Ἑρμοῦ, *Sors Mercurii*, Suid. Etiam Græci *foliis* papaveris & anemones herbæ (quæ τηλέφιλα dicebantur) periclitati leguntur, nunquid amaſiis ſuis grati forent. Siquidem pollici imponentes ea ac indici mox collidebant: quæ ſi perecrepuiſſent (quod πλαταγεῖν vocabant) aut ruborem concepiſſent, (unde ῥόδα dicta) amari ſe augurabantur; ſin minùs, ut fruſtrati ingemiſcebant, uti diſcimus ex Theocrito, & latiùs ex Cœl. Rhodigino *Antiqq. Lect. lib.* 19. *cap.* 4. Eosdem inſcriptis *folio* his vocibus, ὁ δεῖνα καλή, *N. formoſa*, amorem ſolitos fuiſſe teſtari, docet ex Eraſmo Zuingerus *Theatri Vitæ Hum. Volum. III. lib.* 9. *pag. m.* 993. &c. De *Folio* verò κατ' ἐξοχὴν ſic dicto; item *Folio Indico*, V. ſuprà in voce *Foliatum.*

Follanebrajum, vulgò *Follenbray*, locus Galliæ, ſeu villa Regia Franciſci I. ac Henrici II. in pago Laudunenſi, inter Calnacum & Codiciacum. Ejus meminit Hincmarus Laudunenſis Episc. *Epiſt. ad Hincmarum Archiep. Remenſem.* Nomen habet ab antiqua Gallica voce *Brajum*, quæ *lutum* ſignificat: unde nominibus locorum, quibus paluſtris ac lutoſus ſitus eſt, ſæpiſſimè additum reperitur. Sic *Tenerchebrajum, Wibrajum* &c. V. Hadr. Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Brajum.*

Follati Calcei, apud Iſidorum *lib.* 19. *cap. ult.* laxiores calcei ſunt, qui cùm pes premitur, & terræ inſiſtit, inflantur & tumeſcunt; quum levatur, detumeſcunt: id quod propriè *follare* & *folliculare* dicebatur. Salmaſius *ad Pallium Tertulliani cap.* 3.

Folleralis, ſeu *Follaris*, follis æreus, monetæ ſpecies, apud Marcellinum Com. ubi *Teruncianum* Romanis dici ait. Item apud Falconem Benev. ubi de Rogerio Siciliæ R. & Scriptores Byzantinos, qui *Follis* nomine plerunque *Folleralem*, ſeu follem æreum, intelligunt. Fuit id genus pecuniæ omnium minimæ; nam apud Calculones follis idem erat, quod apud Arithmeticos μονάς: eorum 24. unum denarium argenteum, qui *Miliarenſis* dicebatur, efficiebant: duodecim autem miliarenſes unum aureum, ſicque 288. follés inerant in uno numiſmate, Salmaſius *ad Heliogabalum Lampridii.* Car. du Freſne obſervat, 500. folles æreos conficere libram argenti, ex *l.* 3. *Cod. Theodoſ. de Piſtor.* quæ definit, primam Præturam expendere 25000. follium, & 50. libras argenti; ſecundam 25000. follium, & 40. libras arg. tertiam denique 15000. follium, & 30. libras arg. Quos verò *ſenos folles*, quibus libra porcinæ carnis æſtimabatur, vocat *l.* 3. *eod Cod. de Suariis*, ἑξάφολοι appellat Auctor *Rationalis* Peræquatorum, quo loco addit, ita nuncupatam additionem factam decerato, à Leone Iſauro &c. Atque hæc *de Follibus*, ſub & poſt Juſtinianum: Sub Conſtantino verò & ante eum, *folles* dicebantur ſeſtertii, unde Heſychius *quadrantem* eſſet dixit τὸ τέταρτον τοῦ φόλλεως. *Follis* tamen non ſemper pro æreo nummo uſurpatus eſt, ſed etiam ſummam aliquam vel auri, vel argenti, vel ærææ pecuniæ deſignabat; ſicque ut *ſaccus auri, ſporta auri*, ita *follis auri*, certa auri quantitas vocabatur. *Follis* enim & *ſaccus* & *marſupium* idem, Salmaſius ubi ſuprà, V. quoq; C. du Freſne *Diſſertatione de Infer. ævi Numiſm. num.* 90. & 91. ubi apud Hiſpanos hodieque monetam quandam minutam, quæ valeat *cornado*, ſitque tertia pars blancæ, *Foluz* vocari, ex Covarruvia, addit. V. quoque paulo infrà.

Folliculi Luſus, Suetonio memoratus *in Auguſto*, qualis fuerit, V. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 3. *cap.* 21. & hîc infrà.

Follis, an à Græco φόλλις, an à *flatu*, quia ſpiritu impletur; an quòd Vett. *follem* pellem dicebant: quidquid enim ex corio factum eſt, ut impleatur, *Follis* dictum. Specialiter Φῦσα, φυσητήρ, πνευματικὸς φύσις, cujus flatu fovent ignem Fabri. Cuiusmodi ignis exſuſcitatores *folles*, inter alia Anacharſis Scythæ inventa refert Ephorus, apud Strabonem *lib.* 7. At illis ad paraſitos deludendos abuſus Heliogabalus legitur, apud Lampridium: *qui cum vilioribus amicis* folles *pro accubitis ſtraviſſe, eosque refluſſe, prandentibus illis, ita ut plerique ſub menſis repentè invenirentur prandentes*, ſcribit, in *Vita* ejus. Alia vocis ſignificata hic infrà.

Follis, unum ex quatuor pilæ apud Vett. generibus, quæ omnia ſub nomine Italicæ ſphæræ Cœl. Aurelianum Medicum nonnulli complexum eſſe credunt. Erat autem pila magna ex aluta confecta, ſoloque vento repleta: quæ, ſi major erat, brachiis impelle-

pellebatur & ſimpliciter interdum *Pila* nuncupabatur, ut apud Nonium ex Varrone videre eſt. Sic Propertius *lib.* 3. *El.* 12.

Cùm pila veloces fallit per brachia jactus.

Intérdum quoq; *pila velox*, ut apud Horatium *Sermon. lib.* 2. *Sat.* 2. &c. Cujuſmodi pilæ exercitationem licet videre in Gordiani III. Imp. nummis, quos Mercurialis in ſuo *de Arte Gymn. lib.* 2. *c.* 5. depictos exhibet; unde conjicere eſt, unumquemque luſorum propriam habuiſſe pilam, eumque ludum, in ſacrificiis Pythiis apud Apolloniatas, eſſe adhibitum, ut tum ex voce ΠΥΘΙΑ, tum ex palma, atque vaſis ſacrificio deſtinatis, colligitur. Cùm verò minor erat, pugnis ejiciebatur, atque *Follis pugillaris*, ſeu *pugillatorius*, Plaut. *Rudente Actu* 3. *Scen.* 4. vocabatur. Sed & eandem hanc pilam nonnunquam *folliculum* quoq; dictam, legimus apud Suetonium *Auguſto*, quem hoc pilæ ludo valde delectatum memorat. Quomodo verò Martialis dixerit *lib.* 4. ubi *de Endrom.*

Plumea, ſeu laxis partiris pondera Follis.

cùm ex corio vento repleto pila hæc conſueretur & non plumâ, ut omnes fere Latini Auctores uno ore fatentur, in abdito eſt: dici tamen poteſt, ob levitatem fortè *plumea pondera* vocitaſſe; cujus levitatis gratiâ neque pueri neque ſenes, alioqui imbecilles, inter ludendum, nimiùm defatigabantur. Quare Idem *lib.* 14. *Epigramm.* 45.

Ite procul Juvenes, mitis mihi convenit ætas,
Folle *decet pueros ludere*, folle *ſenes.*

Hinc & luſui huic dicatus locus nullis lapidibus aut lateribus ſternebatur, ne laberentur pedibus ludentes, & ſi fortè lapſi eſſent, ex caſu non paterentur damnum. Et propterea ex continuo terræ attritu pulvis excitabatur: quanquam etiam fieri poteſt, ut pavimento luderent, ſed pulvere humili & exiguo illud aſpergeretur, ita ut reſiliens non impediretur pila, & ludentium magis firmarentur pedes. In pulverulento namque ſolo hanc exercitationem fieri conſueviſſe, innuit Martialis *lib.* 12. *Epigramm.* 82. quod vide. An verò ludus hic unus ex Græcorum fuerit ludis, dubium. Nonnulli pilam magnam Græcorum cum *Folle* Latinorum faciunt eandem: Alii corycum Græcorum, Latinorum *Follem* fuiſſe dicunt: Aliqui *Follem*, pilam inanem, ſuperiùs deſcriptam, efficiunt, de quibus omnibus V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 2. *cap.* 5. & *lib.* 5. *c.* 4.

Follis, antiquitus ſacculus ad cuſtodiendam pecuniam. Plautus in *Aulul.*

Quin, cùm it dormitum, follem obſtringit ob gulam.

Juvenalis,

—— *Veterem cum tota ærugine* follem.

Et quidem grandiuſculus: unde plus Plauto *follitim* ductitare, quàm *peratim*. Inde pro ipſa pecunia cœpit accipi: ut theſaurus & pro loco, qui capit, & pro eo, quod capit pretioſum Et ad æs, ad argentum, ad aurum ſignificandum adhibebatur: æs quidem in ſingulis nummis, argenti nummorum ὀβολιαῖον μέτρον, auri & materias ipſas ſeu libras. In ære & ſingulis numiſmatibus ſucceſſit in locum veteris & dupondii & ſeſtertii, poſtquam hic ex argento fieri deſiit Dupondius unciâ conſtans æris, aſſes ſemiunciales valebat duos; Seſtertius argenteus ejuſdem generis quatruſſis. Crevit interim pretium æris, aſſe ad quadrantem redacto. Sic æs, quod prius dupondii fuerat, quatuor aſſibus ſuffecit, & prodiit *Follis* ære dupondii, pretio ſeſtertii: Non tamen, ut quatuor ſeſtertii, ſic quatuor *Folles*, ſed quinque faciebant denarium. Nam libra argenti centum denariis, quadringentis ſeſtertiis æſtimata, quingentis æquiparatur *Follibus* &c. Et tunc argentum ad æs fuit, ut 1. ad 41. Libra auri ad argentum decupla, ut quatuor millia ſeſtertium, mille denarium, ita quinq; millia efficiebat *Follium* ſive aſſium viginti millia, quæ libræ æris 416. cum excurrentibus octo follibus. Et ſic erat aurum ad æs ut 1. ad 416. Itaque aureus Romanus, ut 25. denarios, centum ſeſtertios, ita 125. habebat *Folles*; quod valuit ante Conſtantinum, & ſub eo, usque ad Conſulatum Anicii Paullini & Cejonii Juliani. Sexto ſuo Conſulatu, id eſt, ante quinquennium, veteranis ad inſtrumentum ruſticum emendum dari 25. *m. Follium* conſtituerat, ut eſt in *l.* 3. *Cod. Theod. de Veteranis*: quæ ſunt 50. libræ argenti, æris librarum 2083 Eadem veteris argenti ſunt vicena millia ſeſtertium, quinque millia denarium; illa ipſa ſumma, quam pro emerito Auguſtus Prætorianis poſt ſedecim annorum ſtipendia decreverat, teſte Dione: quum legionariis poſt 20. annorum militiam tantùm tria millia denarium ſeu duodena millia nummum adſignaſſet. Sed id diſcrimen ſuſtulit Conſtantinus &c. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 4. *cap.* 16. Erat & *Follis* modus auri oblaticii, quod Senatores Principibus, ex inſtituto Conſtantini M. uti Zoſimus habet, pendebant ex cenſu, locupletiores auri libras octo, mediocres quatuor, tenuiores duas. Si qui præbitiones eorum implere non valerent, velut tenuiſſimos Senatorum, obligabat ſeptem ſolidorum præſtatio, ut loquuntur *leges* 4. & 12. *Cod. Theod. lib.* 6. *tit.* 2. & *l.* 12. *Cod. eodem de proximis comit. diſpoſ.* & *l.* 2. *Cod. Juſtin. de Prætoribus.* Heic ingemiſcit Gronovius, *Heu me! magne Regum Senatus quò recidiſtis? Parum erat eripi vobis imperium, ærarium, provincias; niſi & tributarii fieretis illis, quibus olim imperabatis, quorum provincias ornari veſtrum erat beneficium, qui ſuâ confeſſione ſervire vobis debebant, & univerſis civibus ſæpe & plerumq; etiam ſingulis: niſi è viſceribus veſtris ſaginaretur comitatus magna parte barbaris, barbarus miles, consq; donec & vos & ipſos, qui ſervitutem veſtram quotidie vos paſcere cogebant, & omnia ſuſtulit.* Hunc exitum habuit ſiniſtra pietas civitatem cum toto orbe Romano communicantium, ut non provinciales civium honorem, ſed cives & ipſe Senatus ſtipendiorum vilitatem ſubirent. Demere tamen & injuriam illis & ſibi pudorem voluere Arcadius & Honorius *dicta l.* 2. Sed ſerò, & poſtquam, quod Patribus relinquebatur, non ipſis, ſed Alarico & Odoacro & horum pellitis ſatellitib⁹, condonabatur. Idem *ſub finem capitis.* Tandem Epiphanius *Follem* κατ' ἀναλογισμὸν deſcribens, inquit: φόλλις, ὃ καὶ βαλλάντιον· διπλοῦν δὲ ἐστιν ὑπὸ δύο ἀργυρῶν καὶ ἡμίσυ συγκείμενον, οἳ γίνονται ν᾽ δηνάρια, i. *Follis qui & ſacculus, à duplicatione nominatur: duo namq; ſunt ac ſemis argentei, qui faciunt minutos denarios* 250. Unde colligere eſt, diverſa *Follium* fuiſſe genera. V. eundem Gronovium *Op. laudato, lib.* 2. *cap.* 6. & ſuprà.

Fomes, apud Macrobium *lib.* 3. *cap.* 8. *Æſtimavit* fomitem *eſſe quendam & ignitabulum ingenii virtutisq; ſi mens & corpus hominis vino flagret*: propriè materia eſt levis & arida, quo excipitur & fovetur ignis excuſſus & excuſus ab ignitabulo. Et quidem Feſtus ſic aſſulas vocat, quæ ex arboribus excutiuntur inter cædendum; Opilius verò non niſi eas jam excuſſas id nominis mereri ait, apud eundem. Certè *fomites* dicta eſſe τὰ πελεκισμένα, *aſſulas ſecuribus excuſſas*, hinc firmatur, quòd *fomo*, vetus verbum, πελεκίζω eſt, & *dolo*. Gloſſæ, πελεκῶ, *dolo, fomo.* Et alibi, ἀποπελεκίζω, *defomo, dedolo.* Unde *confomare*, in illo Catulli,

Ruſtica confomata ſecuri.

At Servius ex Clodii *Commentar lib.* 4. *Fomites aſſulæ ambuſtæ, ligna excavata, à fungis nomine accepto.* Quod ideo dicit, quia fungi pro *fomitibus* priùs erant & *eſcæ* dicebantur, unde recentioribus Medicis Græcis ἴσκαι fungi ſunt arboribus innaſcentes. Dicta autem ligna hujusmodi arida, ſeu aſſulæ ambuſtæ, φρύγια Græcis, item Φρύγανα. Heſychius, φρύγιον, ξύλον ξηρόν. Gloſſæ, *fomites.* Φρύγανα. Latinè *cremia* quoque, unde *cremiales arbores.* Cujusmodi aſſulis certo modo diſpoſitis incenſisque, οἱ πυρομάντεις *igniſpices*, olim ad vaticinia uſi fuere, uti videre eſt apud Scholiaſtem Ariſtophanis *in Pace, verſu*

Οὐκ ἂν δοκῶ σοι μαντικῶς τὸ Φρύγανον τιθέναι.

Nonne videor tibi ex Vatum diſciplina fomitem *ponere?*

Sed & folia hac fini adhibita. Plin *lib.* 16. *cap.* 40. *Teritur lignum ligno, ignemq; concipit attritu, excipiente materiâ aridi* fomitis, *fungi vel foliorum.* Sulphurata poſtmodum, *ibid.* ut & apud Iſidorum. Unde Dalechampius *Notis ad d. locum. Eam* (materiam aridam) *olim lucubrum vocaverunt. Paratur fere ex ſulphuratis, fungis arborum inſolatis & arefactis, acie ſive acu nimirum carpto carminatoq; lino, vel ſtupa — Λυχνάψιον Gloſſarium vetus appellat, Canapuram Scaliger.* V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 180. & 181. De *Fomite* verò *accenſo*, quem Olgerdus M. Lithuaniæ D. Demetrii Ivanovicii M. Moſcoviæ D. minis irritatus, huic miſit, antequam ille extingueretur, ſe Moſcuæ futurum & arci illius haſtam ſuam illiſurum profeſſus, Guagninum *Deſcript. Lithuaniæ.* Apud Marc. Capellam *de Nuptiis Mercurii & Philologiæ lib.* 6. ubi de Pallade,

Virgo armata, decens, Rerum Sapientia, Pallas,
Æthereus Fomes, *Mens & Solertia Fati* &c.

Vox ignem vivificum, calorem omnia vegetantem, æthereum vitalemque ſpiritum, in calore omnia vivificantem & foventem notat, Barthio: qui de Jove ipſo multis *initio Arati ſui* Avienum eundem in modum loqui addit, quemadmodum de Sole ejusdem Capellæ hoc,

Ignoti vis celſa Patris, vel prima propago,
Fomes *ſenſificus, mentis* Fons, *lucis origo.*

V. eum *Animadverſ. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 242.

Fonoliadum, vel *Fenolletum*, vulgò *Fenoullet*, locus Galliæ, in Aquitania, ſedes Archidiaconi, unius ex IV. Eccleſiæ Narbonenſis, quorum reliqui ſunt, Archidiaconus major Narbonenſis, Archidiaconus Corbarienſis, & Arch. Redenſis. Hadr. Valeſius in voce *Narbo*. Hinc ager *Fonoliadenſis*, vulgò *Fenolhedes*. Hieronymo Zuritæ memoratus Erâ 1216. Caſtellania eſt in Diœceſi Electenſi, quadraginta duos continens vicos. V. eundem in voce, *Minerva Caſtrum.*

Fons, à *fundendo*, quòd aquam fundat, dictus, ſcaturigo aquarum perennis, atque hinc inter rudis illius Antiquitatis Numina fuit. Martialis *lib.* 4. *Epigrammate* 56. *verſu* 7. ubi de *Fonte Bajano*,

Ergo ſacri fontes *& littora grata valete*
Nympharum pariter, Nereidumq; domus.

Ubi *ſacros* vocat, ob divinitatis opinionem, quemadmodum ἱερὰς πηγὰς Græci, διὰ τὸ ἀέναον, inquit Euſtathius *ad Odyſſ.* λ. propter *perennem fluxum.* Certè Perſæ ab horum cultu ὑδρολάτραι dicti ſunt, non minùs ac ab ignis veneratione πυρολάτραι: quos proin eousque coluerunt, ut nec faciem aquâ eorum lavarent, neque aliter attingerent, quàm potus gratiâ & ob plantarum curam, Heraldus *ad Martial.* Atque hinc Κρηνίδες Nymphæ (κρήνη namque *fons* eſt) communi aliorum dæmonum cultu, aris, antris, templis honoratæ. Indidem oracula petita, quò πηγομαντεία (nam πηγὴ itidem *fontem* notat) Gentilium multiplex ſpectat,

ſtat, quos ſortes in profundum aliquem *Fontem*, divinandi gratiâ, jactaſſe legimus, apud Suetonium *Tiberio cap.* 14. ubi ait: *Cùm juxta Patavium adiiſſet Geryonis oraculum, ſorte tractâ, qua moneba tur, ut de conſultationibus in Aponi fontem talos aureos jaceret, evenit, ut ſummum numerum jacti ab eo oſtenderent, hodieq́; ſub aqua viſuntur hi tali.* Quod Iſaacus Caſaubonus in Græcorum conſuetudine moribusque fuiſſe, oſtendit ex Sozomeno *Hiſtor. Eccl. lib.* 5. *c.* 19. allato etiam exemplo *Inus fontis*, ex Pauſania *in Laconicis*. Et alluſit Claudianus *de* 6. *Honorii Conſulatu*,

—— - —— Cùmq́; omnibus una
Sit natura vadis, ſimiles ut corporis umbras
Oſtendant: hæc ſola novam jactantia ſortem,
Humanos properans imitari flumina mores.

Roſſæus Artis hujus quinque diſtinctas ſpecies recenſet: 1. Cùm hauſtu *fontium* vates ſe fieri credebant, εἰ τῆ ἀποῤῥοίας ὕδατος τινὸς ἐκ μαντικῆς γινόμενοι, Ariſtides *Orat. de Puteo*. Quo nomine Caſtalius fons, in Bœotia, olim celebris fuit. Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 38.

—— —— nec enim altior ulli
Mens hauſto de fonte *venit ——*

2. Cùm in eos aliquid conjiciebant, attendentes an ſideret id, an ſupernataret. Quo fine in fontem Inûs modò dictum placentas projicere moris fuiſſe, legas apud Pauſaniam ubi ſuprà. 3. Cùm imagines earum rerum, quas ſcire deſiderabant, in fontibus quærebant, uti de fonte Apollinis Phryxæi, in Achaja legimus. 4. Cùm immiſſis in fontes phialis vitreis de morbi eventu inde auguria captabant, illas extractas iterum inſpiciendo. 5. Cùm tres lapillos in fontes projicientes obſervabant, quales in deſcendendo gyros facerent. Quam in rem V. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib.* 7. *cap.* 2. Proin dona quædam in *Fontes*, ceu accepti beneficii præmia, conjiciebant, perceptâ ſorte diſceſſuri, non minùs ac illi, qui Oracula conſulebant, donaria votiva templorum ſeu tholis ſeu parietibus affigebant. C. Plinius *lib.* 8. *Epiſt.* 8. *Hunc ſubter fons exit & exprimitur pluribus venis, ſed imparibus, eluctatusq́; facit gurgitem, qui lato gremio pateſcit, purus & vitreus, ut numerare jactas ſtipes & relucentes calculos poſſis.* Ubi ſtipes in fundum conjectas apparet, ſed & alia donaria juxtà affigebantur. Unde iterum Claudianus de Apono,

Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi.
Tunc veteres haſtæ, regia dona, micant.

Ita nihil tam purum liquidumque, quod non ſordibus ſuis ſuper ſtitio conſpurcare fuerit auſa. V. Th. Demſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 7. Laudabantur enim hanc in rem ii præcipuè, qui vitrea perſpicuitate viſum ad imum usque fundum admitterent. Unde Poeta, de fonte,

—— —— vitreus pellucidus undis.

Et alius,

ô fons Blanduſiæ ſplendidior vitro.

Et quia cuilibet Numini ſuum εἴδωλον, ſuam *effigiem* dabant Gentiles, Ægyptii canales ſalientesque ſacrorum fontium λεοντοπρόσωπους, *leoninâ facie* fabricabant, uti ex Oro docet Salmaſius *ad Solinum p.* 431. &c. Duravit ſuperſtitio recentius quoq; in ævum. *Fontibus* enim & lignis ſacrificaſſe olim Cattos ſive Heſſos, antequam à S. Winfrido, cognom. *Bonifacio*, primo Epiſcopo Moguntino, converterentur, docet Willibaldus, primus Epiſcopus Eiſtetenſis, cujus librum edidit Caniſius *Antiqq. Lection. part.* 2. & Serrarius, unà cum Bonifacii *Epiſtolis*. Eundem Bohemos cultum quoque *Fontibus* præſtitiſſe, legimus apud Joh. Dubravium *Hiſtor. Bohem. lib.* 1. Qui & huic rei firmandæ de Nympharum ab hac genre cultu & id genus Numinum, verba adducit è Procopii *Hiſtor. Goth.* Idem *Hiſtor. lib.* 9 ſic ſcribit: *Cætera in Bojemia tranquilla erant, niſi quòd ad vomitum ſuperſtitioſi rurſus revertebantur, Lares & Lemures colentes, victimasq́; tum ad fontes, tum ad lucos & compita mactantes.* Sed & Peruani, Novi Orbis incolæ, non ſolùm Mare pro Deo habuere, *Mammacocha* illud appellantes; ſed & flumina *Fontesq́;*, divinis honoribus affecere, antequam illo Regno potirentur Hiſpani, teſte Joh. à Coſta *lib.* 5. *cap.* 2. *&* 4. V. Voſſium *de Idolol lib.* 2. *c.* 82. Sanctior eorum uſus, quòd philoſophandi loca antiquiſſimis temporibus *Fontes* fuiſſe legimus. Unde juxta *Fontes Beerſaba*, lucos ſibi & amœna vireta plantaſſe Abrahamus Patr. legitur Geneſ. *cap.* 21. *v.* 19. & Chriſtus, ad *Fontem* Jacobi conſidens, ad Samaritanam primò, dein ad diſcipulos ſuos, de rebus ad Regnum cœlorum ſpectantibus, diſſeruit, Joh. *cap.* 4. *verſ.* 6. & *ſeqq.* Neinpe prima hæc urbium origo fuit. Ad *Fontem* conveniebant pauci aliqui primitus, ac prope eum caſam erigebant, hac commoditate è propinquo uſuri. Mox pluribus ibidem caſis ejusmodi extructis vicus ortus eſt, à Gr. πηγή, *pagus* appellatus: plures poſtmodum pagi in unum corpus coëuntes oppidum effecerunt; oppidorumq; ſemper inſigne decus habitum fontes ſalubri aquâ perpetuò manantes. A' *Fonte*, dicti *Fontani*, qui fontium apud Romanos curam geſſere, memorati Martiali *lib.* 7. *Epigr.* 15. ubi de fonte in ædibus Stellæ agit Hos non magis Aquariorum, quàm Pocillatorum turbæ, annumerari vult Pignorius *lib. de Servis*: ubi ex Iuriſcoſſ. vaſa hæc recenſet ſalientibus aquis accommodata: *Plumbeum caſtellum, ſiſtulas ſub terra miſſas, alveum lateribus circumſtructum, fiſtulas ſiſtiles, epiſtomia, canales, automata, cantharos, perſonas, crateres, vaſa ænea.* Idem expreſſiones aquarum *Silenos* dictos, earumque modulos aut ad unciarum, aut ad digitorum rationem, inſtitutas eſſe, ait. Unde factum, ut apud Paulum JC. in Epiſtola neſcio cujus legamus, ὕδατος τῆ ῥεῦμα δάκτυλον, *aquæ fluentis digitum*: appoſitè ad veterem *Inſcr.* Sueſſānam, in qua ordo Decurionum Coloniæ Sueſſæ C. Titio cuidam Chreſimo permittit, *Ut. aquæ. digitus. in. domo. ejus. flueret.* &c. Plura de *Fontibus*, iis inprimis, qui præ cæteris aliquâ re notabiles, V. præter Plinium *lib.* 2. *c.* 89. alibique, apud Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *capp.* 63. 70. 73. &c. Auctorem *Sinæ & Eur cap.* 28. Auctorem Anon. *Orbis Terr. Geogr.* & *Civ. cap.* 3. *§.* 21. Alios. Apud Eccleſiaſticos Scriptores, *Fons*, vas eſt in Baptiſterio, in quod baptizandi deſcendebant: κολυμβήθρα & δεξαμενή Græcis, uti pluribus oſtendit du Freſne *Deſcript. S. Sophiæ num.* 83. Unde *Deſcenſus ad fontem*, tit. Carminis à Caniſio editi *Antiqq. Lection. Tom. V. pag.* 745. quo deſcribitur Litania, quæ canebatur, dum baptizandi *ad Fontes* deducebantur:

Mitte ſanctum nunc amborum
Spiritum paraclitum,
In hanc plebem, quam recentem
Fons Baptiſmi parturit.

Influebant autem in Baptiſteriorum fontes aquæ vivæ, per fiſtulas, canales & aquæductus, ut colligere eſt ex Ennodio *Carm.* 149. Anaſtaſio Bibl. *in Hadriano*, Alios: Atque interdum per columnas in medio fontium perforatas effluebant, ut idem Anaſtaſius refert *in Hilaro*, ubi de Baptiſterio Baſilicæ Conſtantinianæ. Interdum per figuras animalium, v. g. cervorum, *Ibid* agnorum, apud eundem *in Sylveſtro* &c. Aliud quid ſonat, *Fons aureus, cum gemmis*, in vet. Scheda apud Brovverum *Annal. Trevir. lib.* 8. *num.* 114. ubi vas notat, in quo aqua, ad Miſſæ ſacrificium, ut vocant, in communione Rom reponitur. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Fons Calcarius, vel *Forum Calcarium*, vulgò *Forcalquier*, locus Galliæ, in Provincia, Auctori incerto, cujus Chronicon deſinit in anno C. 1290. à Catello editum, memoratus: quum in anno 1265. *Carolum Regem, Ducem Apuliæ, Principem Capuæ, Comitem Andigaviæ, Provinciæ, Fontis Calcariæ* (potiùs Calcarii) nuncupat. Olim enim, qui in Provincia dominabantur, modò *Comites Provinciæ* & *Foricalcarii*, vel *Forcalquerii*: modò à capite regionis, *Comites Arelatenſes*, aut *Arelatenſium*, dicti ſunt. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Provincia.*

Fons Vennæ, vulgò *Fouvent*, caſtrum Galliæ, in Lingonibus, Hadr. Valeſius *in hac voce* &c. Acidulas & *Fontes vinoſos*, in Germania, videre eſt ad oppidum *Swalbach*; in Gallia ad opp. S. Baldomani, in agro Lugdunenſi, quibus nomen *le Fontaineſort*, quaſi dicas, *Fons fortis*. Alios in Aquitania, prope urbem Beſſam; in Hiſpania, prope Valentiolas, in Rhætia prope S. Mauritii vicum &c. Nec omittendus *Fons* juxta Paderbornam *Methorn* vulgò, cujus unus rivus aquâ clarâ, ſubcœruleâ, tepidâ & ebullienti fluit; Alter frigidâ, turbidâ, albicanti & ſapore fortiori præditâ; Tertius mediæ inter utrumque naturæ, aquâ ſubviridi, clarâ, acidiq; nec injucundi ſaporis: E quorum medio quæ bibunt aves, mox tremere incipiunt, & convulſionibus correptæ moriuntur, compertumque eſt ſectarum pulmones & inteſtina quaſi contracta apparuiſſe. In Xanſia regni Sinenſis provincia magno numero videre eſt *Fontes Igneos*, quibus etiam ad coctionem incolæ utuntur, Neuhoſius *Itiner. Chin. pag.* 12. In Herefordienſi Com. Angliæ, prope Caſtellum Richardi *Richards Caſtle* fons eſt *Fons Oſſium*, vulgò *the Bonevvell*, communiter dictus, quòd oſſiculis fluat, iis, quæ in ranis ſunt, non diſſimilibus; quæ licèt omnia eximantur, poſtridiè eadem tamen copia ſcatet. Plura talia Fontium miracula V. apud Varenium *Geogr. lib.* 1. *cap.* 7. *Prop* 17.

M. *Fontejus*, amator hiſtoriarum, memoratur Fl. Vopiſco in *Firmo*.

Fontenæa, vulgò *Fontenay*, illuſtris in Gallia Familia, Rohaneæ ramus. Carolus enim Johannis II. filius minor, pater fuit Ludovici (quo genitus Ludovicus cognom. *Magnus*, Dominos, vel, uti nunc vocantur, Principes *Guimené*, Duces *de Monbazon*, & Comites *Rupeſortios* ſevit) & Petri Dni *de Gié*, Mareſcalli Franciæ: cujus filius fuit Carolus Dn. *de Gié* & *du Verger*, (cujus poſteritas in nepotibus defecit) & Petrus Dn. *de Fontenay*, maritus Annæ, quæ hæres primarii Rohanei rami fuerat: Unde in hujus poſteris iterum *Vicecomitum de Rohan* Princ. *de Leon* & Dn. *de Soubize*, titulus continuatus eſt, ac demum Ducalis corona acceſſit. Donec ultimus maſculus ex ea vitam clauſit, ſeu Henricus Dux A. C. 1638. ex vulnere in prælio Reinfeldenſi accepto, ſeu filius [illegible] (de cujus natalibus magnâ contentione agitatum eſt [illegible] in Pariſienſibus motibus extinctus, ſucceſſione, per Margaritam Henrici filiam, in domum Chaboriam illatâ, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Part. I. in Ind.*

Fontinalia, erant Fontium ſacra, apud Romanos, d. 3. Idus Octobr. celebrari ſolita. *A' fonte*, inquit Varro *de L.L. lib.* 5. *quòd is dies feriæ ejus: ab eo autem tum & in fontes coronas jaciunt & puteos coronant*, Feſtus. Joſ. Scaliger *Conject. in Varronem d. l.* notat, *Fontinalia* ſacra fuiſſe, & ferias ejus fontis, cujus delubrum fuerit, juxta portam Capenam, unde & ipſa *Fontinalis* dicta ſit.

Foramen, in Oſtiis Veterum duplex fuit. Alterum, per quod immiſſa

immiſſa ab his, qui foris erant, clave, adducebatur ac reducebatur aliquod ferratum veruculum ſeu peſſulum, quo oſtium intus retinebatur vinctum & poſti junctum, ut hodieque fit. Alterum, & quidem vetuſtioris uſus, in foribus, quæ ſeram habebant, ubi non reducebatur βάλανος, ſed ab imo ſurſum trahebatur & clavim immiſſam ſequebatur, ut ſuprà diximus, ubi de *Balanagra* & *Balano*. Hæ ut reſerari poſſent ab iis, qui foris adſtabant, ſatis grande *foramen* ſupra locum ſeræ relinquebatur in oſtio, per quod manus transmitti quiret, & βάλανος in βαλανοδόκην demitti claudendæ januæ & rurſus eidem aperiendæ βαλανάγρα in βάλανον immitti. Apulejus *lib. 4. Tunc itaq; — Lamachus — quà clavi immittendæ* foramen *ſenſim immiſſâ manu clauſtrũ evellere geſtiebat.* Quod latiùs patet ex *Tacticis* Æneæ, in quibus memoratæ fraudes, ab exteris admiſſæ, circa βάλανον eruendam ac dolo evellendam, absque ope βαλανάγρας, in plerisque urbium portis, non potuere admitti, niſi per *foramen* dictum. Per hoc enim immiſſo brachio ſi quis modulum balani cepiſſet, ad eum modulum clave factâ, etiam urbe excluſus vel ædibus, falsâ clave per foramen immiſſa, fores reſerare in proclivi habuit. Quò pertinet lepida hiſtoria de Philoſopho Lacyde apud Diog. Laërtium, qui, ubi quid ex penu prompſiſſet, ſignaculo (quo promtuaria & cellæ muniri ſolebant) rurſus appoſito, annulum quo ſignaverat, ſolebat per foramen oſtii intro jacere: at ſervi, eo viſo, per idem foramen manu immiſſâ annulum retrahebant & penu reſignato rurſumque ſigno impreſſo, quæcunq; vellent, indeprehenſi ex promtuario amovebant. Cùm itaque nec ſera ſatis ſecura & in ſignaculis quoque fraus facilis eſſet, ad illum modum poſtea itum eſt, quem primò memoravimus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 926. & *ſeqq.*

Forceps, inventum Cinyræ, Agriopâ geniti, Plin. *lib. 7. cap.* 56. an Vulcani, qui proin cum *forcipe* ſpectatur, in nummo L. Cæſii, de quo ſuprà: cùm in uſum innocentem diu valuiſſet, poſtmodum ſævitiæ inſtrumentum eſſe cœpit, & reis cruciandis, Martyribus inprimis, adhiberi. Et quidem *Forceps*, cujus olim in Martyrum carnificinis uſus, triplicis erat ſpeciei, ut Baronius docet *Not. ad Martyrolog. 26. Junii*, è quibus unam hodieque aſſervari, in Bibliotheca Vaticana, legas apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.* Græci *forcipes* ex auro adhibebant, ad tangendam reverentiæ cauſa S. Euchariſtiam, λαβίδας illis dictas: quod vocabulum ab iisdem poſtea translatum eſt ad cochleare, quo Euchariſtiam ſecularibus, ut ajunt, conferunt. Id. Sed & *Forcipes*, quorum gemino dente componitur ignis in lychnis, inter vaſa ac miniſteria ſacra Eccleſ. Roman. reponuntur, à Durando *Ration. lib. 1. cap. 3. num.* 29. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* in vocibus *Forcipes*, & *Forfex*, ut & ſuprà, ubi *de Ellychnio.* Imò & *Forcipes* jocis adhibitæ: Sic apud Suetonium Auguſtus *cap* 75. *Saturnalibus, & ſi quando aliàs libuiſſet, modò munera dividebat, veſtem & aurum & argentum: modò nummos omnis notæ — interdum nihil præter cilicia & ſpongias & rutabula &* forcipes, *atq; alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* Putà, ſuper *forcipe* ſcriptum erat, *Edentulo detur*: quia *forceps* eſt ὀδοντάγρα, eique utilis, cui vitioſi dentes ſunt: ſuper ſpongia, *Lippo detur* &c. V. Caſaubonum *ad l.*

Forctum vel *Fortum*, ab antiquo *Foro*, i. *Fero*, pro bonis & hæreditate. Unde *Forctunus*, i. bonus, & *Forctuna* i. bona, quo ſenſu *Fortuna* recentioribus abſolutè ſumitur; & *fortunæ*, pro bonis. *Forctis* quoque bonus & frugi, pro quo ſequens Latii ætas *fortem* dixit. Aliter *Horctum* antiquis, ſequenti ævo *Herctum* & *Hertum*, inde *Erctum* & *Ertum*, V. infrà *Herctum.*

Forculus, Deus, apud Romanos, qui *foribus* præerat, Auguſtinus *de C. D. l. 4. cap.* 8.

Fordicidia, adde: A' *fordis* bubus nomen habuere; quòd ea die publicè imolarentur boves prægnantes. *Forda* enim bos gravida, à *ferendo.* Ovidius *Faſtorum lib.* 4.

Forda ferens bos eſt, fœcundaq; dicta ferendo.

Mactabantur autem ſingulæ in ſingulis Curiis, quarum numero 30. erant, teſte Livio & Dionyſio: idque Terræ Matri. Quod ſacrificium à Numa inſtitutum, in agrorum pecorumque ſterilitate, latè proſequitur Ovidius *d. l. verſu* 630 & *ſeqq.* Salmaſius ab Accus. Græco φορβάδα vocis originem arceſſit, & *Hordam* quoq; ἀρχαϊκῶς dictam fuiſſe, docet, *ad Solinum pag.* 1013. & 1262.

Fores, à *Foro*, an quia *forâs* aperiebantur, Serv. Priſcorum enim ædes *Fores* habuerunt, quæ exteriùs atque in viam explicarentur: proin, non extrorſum ſolùm annulum ferreum vel æneum habuerunt, *Corvum* ſive *Cornicem* Julio Polluci dictum, ut ex Plauto diſcimus; Sed & introrſus, quò pulſatis interius, antequam aperirentur, foribus, qui ante ædes in via conſtitiſſent, aut illac pertranſirent, ſibi caverent. Inde apud Terentium non ſemel legas, egrediente aliquo ex ædibus, *Fores obſtrepuiſſe*, V. Ant. Muretum *Var. lib* 1. *cap.* 17. Quanquam & cardinibus æneis, qui aperiendis foribus ſtridebant, juxta illud Poëtæ,

—— —— *Cardo ſtridebat ahenus*,

ſtrepitus ille ab aliis aſcribitur. Conſuevere autem hujusmodi annuli ſeu marculi introrſus appendi eorum civium foribus, quibus privatâ lege conceſſum erat, ut *Fores* oſtiis aperiendis ſic in viam panderentur: qua de re V. Plutarchum *in Publicola*, & Ariſtotelem *in magnis Oeconomicis.* Poſtea, quia ſordidum videbatur appenſo ut olim marculo eas pulſare exterius, Janitores, Janitrices ac Oſtiarii adhibiti ſunt: hodie verò hac religione ſoluti, marculos rurſus in uſum recepimus, præclarè nobiſcum actum cenſentes, ſi Oſtiarium alere non ſit neceſſe. Introrſum quoque ædium *Foribus* tintinnabula appenduntur, quæ idem, quod marculi olim, monent &c. Hier. Magius *lib. de Tintinnabulis cap.* 19. V. ſuprà in phraſi, *Aperiri foris*; uti de *Foribus* ædium, interiorumque conclavium muniendi ſeris peſſulisque, ſignaculis inſuper firmandi, ratione apud Vett. uſitata, hic paſſim, in vocibus *Balanagra, Balanus, Clavis, Clauſtrum, Claxendix, Foramen, Obex, Peſſulum, Sera,* &c. de *Foribus* item *Cancellatis*, ſeu *Reticulatis, Duplicibus*, quas Διχλίδας dixere Græci, *Quadruplicibus*, quas Διθύρους, *Valvatis* &c. ſuo loco. Addam hic ſaltem, Gynæceorum inprimis apud Græcos ſigillo & peſſulo à maritis obfirmari conſueviſſe, uti queritur illa apud Ariſtoph. *Theſmophor.*

Εἶτα διὰ τοῦτο ταῖς γυναικωνίτισιν
Σφραγῖδας ἐπιβάλλουσιν ἤδη καὶ μοχλούς,
Τηροῦντες ἡμᾶς, καὶ προσέτι Μολοττικοὺς
Τρέφουσι μορμολυκεῖα τοῖς μοιχοῖς κύνας.

De quo more etiam Menander, apud Stobæum, irridens eos, qui tam arctè uxores obſervent:

Ὅστις δὲ μοχλοῖς καὶ διὰ σφραγισμάτων
Σώζει δάμαρτα, καὶ δοκεῖ τι δρᾶν σοφόν,
Μάταιός ἐστι, καὶ φρονῶν οὐδὲν φρονεῖ &c.

V. Joh. Kirchmannum, *de Annulis cap.* 10. & ſuprà in hac voce. Conſtat a. apud Gentiles præfuiſſe iis varios Deos, Forculum, V. ſuprà: Limentinum, qui limini præerat: Cardeã, ſeu Carneã, cui cardinis cura erat commiſſa: Janum, qui omnibus domus januis præfectus erat. Cui cùm ante focos aras Græci, haud procul à foribus, ſtatuerent, Macrobio auctore, hinc in antiquis monumentis homines recenſentur, *à Jano primo Palatino, à Jano medio, à Jano ab atrio*, & in genere *à Jano* dicti, qui à Janitoribus proximi miniſtri fuere. Sed de his V. infrà in voce *Janua, Janus, Oſtiarius* &c. Nec curæ Deûm *Fores* commiſiſſe contenti, *Fores* valvasque Numinum religioſè venerabantur, falsè notati B. Auguſtino *de Civ. Dei lib. 4. cap.* 8. Unde ſucceſſu temporis nata ſuperſtitio, Fores fanorum, nominibus Divorum aſcriptis, velut conſecrandi; de qua Jamblichum videre eſt, *Pythag. lib. 1. cap.* 2. ubi, inter alia, Mneſarchum è Syria in inſ. Samum reducem ibi Templum Apollini erexiſſe, cum *Inſcr.* ΠΥΘΙΟΥ, memorat: more ad Chriſtianos inde delato, quos januas Templorum picturis ornaſſe, diſcimus ex facto Epiphanii, id improbantis, relato à B. Hieronymo *Epiſt* 60. Hinc *Foribus ædium ſacrarum caput illidendi*, magna in calamitate, mos, notatus Caſaubono *ad Suetonium*, ubi hic de Auguſto, poſt acceptum de clade Variana nuncium. *Adeò*, inquit, *conſternatum ferunt, ut per continuos menſes barbâ capilloq; ſummiſſo, caput interdum foribus illideret* &c. Aliquid enim religionis facto huic infuiſſe judicat, & ad fores ædium ſacrarum transfert. Quemadmodum apud Tibullum legimus,

Non ego tellurem genibus prorepere ſupplex,
Et miſerum ſancto tundere poſſe caput:
Non ego ſi merui, dubitem procumbere Templis,
Et dare ſacratis oſcula liminibus.

Nempe putabant miſeri, hac ſui injuria leniri Deûm iram, uti Cicero docet 3. *Tuſculan.* ex qua opinione multa fluxerunt in veteres ritus. Sed Suetonii verba & Florus & Oropius ſimpliciter acceperunt, & *parietem* pro *foribus* ambo poſuerunt. Occurrunt autem ſæpe iſtiusmodi *deteſtabilia genera lugendi*, ut idem Cicero *ibid.* vocat, qua de re infrà. Interim non omnibus Deorum Fanis ſuæ *fores*, uti nec parietes omnibus, erant. Meminit namq; Pauſanias *in Atticis* Junonis Templi οὐ θύρας ἔχοντος, *foribus carentis*, in via à Phalero Athenas deducente. Cujusmodi templorum latera aut circuitus nullibi clauſus, ſed columnarum interſtitiis ita tantùm diſtincta erant, ut oſtii loco intercolumnium circumquaque quodlibet pariter haberetur; maximè in ſyſtolis & diaſtolis. V. Jo. Seldenum *de Synedriis lib. III. cap* 16. §. 2. Quibus verò erant, iis porro plerunque non niſi à *Foribus* lumen, unde magna illis obſcuritas, venerationi conciliandæ utilis credita. Nec celebriores apud priſcos *Fores* fuere foribus templi Jani, quas

—— —— *Sanguinei magna oſtia belli*,

Val. Flaccus vocat *Argonaut. lib.* 5. Duæ autem fuere, Virgilius *Æneid. lib* 7. quibus reſeratis, bello omnia fervere: clauſis, quod tribus tantùm ab U. C vicibus contigit, pax alma mundo allucere ſolita eſt, Thom. Dempſterus *Paralipom. in Jo. Roſini Antiqq. Rom. lib. 2. cap.* 3. Sed de iis plura infrà, in voce *Janus.* Uti autem *Fores* ſuas Numinibus, & Numinum ipſorum nec, ſacras habuere Gentiles, ſic celebritate aliquâ jubente, aut aliâ quadam ratione invitante ſuas alienasque floribus, corollis, luminibus, exornare ſunt ſoliti. Unde Tertullianum habemus declamantem adversùs Chriſtianorum illos, qui Gentilium more laureis poſtes ſuos exornabant, *de Idolis cap.* 16. ubi exemplum judicii divini in quendam recitat, cujus, ipſo abſente atque inſcio, ſervi poſtes coronaverant, additque: *At luceant opera veſtra; ſed nunc lucent tabernæ & januæ noſtræ: plures jam invenies Ethnicorum fores ſine lucernis & laureis, quàm Chriſtianorum.* Nuptiarum die *Fores* myrto, exequiarum cupreſſo, iidem coronavere, de quo ritu alibi. Sed & clientes

clientes patronorum, & amantes amicarum, & tenuiores potentiorum, *Fores* ſertis redimire conſueverunt, uti pluribus docet Car. Paſchalius *Coronarum lib. 2. cap. 5.* Etiam Triumphalium virorum fores laureatas fuiſſe, diſcimus ex Seneca *ad Polyb. cap. 35.* Oratorum item, qui adverſarios ſæpe ſuperaſſent: horum enim januas palmâ coronatas, ait Lucianus *Rhetor. Præc.* &c. V. plura hanc in rem hîc paſſim, inprimis ubi *Coronis*, *Floribus*, *Mazuzis*, *Poſtibus*, alibique.

Foreſte Dominicum, in *L.* Longobard. *lib. 1. tit. 22. §. 7.* & apud Eginhardum *Epiſt. 7.* Silva Regia eſt; cujuſmodi ſylvas, majores ſc. Principes ſibi ſolis reſervabant, quò in illis, certis anni tempeſtatibus, venarentur, aliis earum uſu prorſus prohibitis. Unde Guntrannus R. Chundonem Cubicularium Regium, qui venando bubulum in Voſago occiderat, morte mulctaſſe legitur, apud Gregorium Turon. *lib. 10. cap. 10.* Sed & ipſis Regum filiis in iis venari nefas fuiſſe, diſertè habetur in *Capitulis* Caroli C. *tit. 43. cap. 32. In quibus ex noſtris palatiis filius noſter, ſi neceſſitas non fuerit, morari, vel in quibus foreſtibus venationem exercere non debeat. Cariſiacus* (prope locum, qui hodie *Kierſi ſur Oyſe*, in pago Sueſſionenſi) *penitùs cum foreſtibus excipitur. Silvacus* (hodie *Silve* locus dicitur, haud procul Farâ opp. in pago Laudunenſi) *cum toto Laudunenſi ſimiliter. Compendium cum Cauſia* (quæ & *Cotia*, hodie *Foreſt de Compiegne*) *ſimiliter. Saumontiacus ſimiliter. in Odreja villa* (inter Ambianos & Atrebates. hodie *Aire*, cui adjacet *Vaſllan*, ſilva ingens) *porcos non accipiat: & non ibi caciet, niſi in tranſeundo. In Attiniaco parùm caciet. In Verno porcos accipiat tantùm. Arduenna penitùs excipitur, niſi in tranſeundo, & villæ ad ſervitium noſtrum ſimiliter. In Ligurio porcos & feramina accipiat. Ariſtallum* (ſeu *Herlſtallum*) *cum foreſte penitùs excipitur. In Lens* (oppidul. etiamnum in Atrebatibus) *& Wara & Aſtenido* (*Stenay* fortè in Lotharingia) *& feramina & porcos capere poteſt. In Rugiuſit, in Scadebolt & in Launiſ, tantummodo in tranſitu & ſicut minùs poteſt. In Criſiaco* (ſeu *Criſciaco*, hodie *Creſci*, in Comit. Pontivi) *ſimiliter. In Liſgo porcos tantùm accipiat Ut Adelelmus de foreſtibus diligenter ſciat, quot porci & feramina in unaquaq; à filio noſtro caciata fuerint.* Præter quas *Foreſtas Dominicas*, etiam *Aquiſgranenſis* meminit *Charta* Caroli M. pro Eccleſ. Oſnabrug. A. C. 804. & *Vogaſi*, Gregor. Turonenſis *lib. 10. cap. 10.* aliiq; paſſim. Fiebant autem iſtæ venationes, à Principibus, cum tota Palatii Comitiva: unde *Venationes publicæ* vocantur ipſæ Foreſtæ Regiæ in *Chron.* Montis Ser. idque ſub Autumnum ut plurimùm, unde *Venationes autumnales* dicuntur Eginhardo *A. C.* 817. 819. 820. Quibus qui præerant, *Foreſtarii Regii* ſeu *Cuſtodes Regiorum Saltuum* nominantur, apud Flodoardum *Hiſtor. Rem. lib. 1. cap. 20.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & infrà in voce *Protoforeſtarius.* Addam hîc ſaltem, Francorum Reges priſcos ſubjugatâ Galliâ, præcipuis Ducibus ſuis, partem Flandriæ, cum tit. *Foreſtarii*, poſſidendam tradidiſſe. Quæ dignitas poſtquam duraſſet ad Caroli M. ſeu, ut alii volunt, ad Caroli Calvi principatum usque, ſub hoc mutato Flandriæ regimine, illa in *Comitatus* dignitatem evecta, & *Foreſtarii* nomen in *Comitis* converſum eſt. Temple Eques Anglus *l' Eſtat des provinces unies.*

Foreſticella, locus Galliæ, in ſylva Criſciacenſi, dictus à ſylva proxima atque cœnobio, quò Richarius ſeceſſit ibiq; obiit. Vulgò *Foreſmouſtier*, id eſt, *Foreſtis monaſterium.* Abeſt à Centulo vico pagi Pontivi 10. m. p. ibiq; Richarius in honorem B. Mariæ Monaſterium inchoavit, referente Hariulfo. A' capite autem pagi Pontivi in Ambianis Abbatisvilla, 2. leuc. ad Ortum versùs Centulum opp. & Mon. diſtat, poſitum ad Scarduonem amniculum, *la riviere aux Cardons*, qui in Suminam devolvitur, con-tra Abbatisvillam. Hadr. Valeſius in voce *Centulum.*

Forfices, acies *forficum* inſtar inſtructa, apud A. Gellium *lib. 10. cap. 9.* V. quoque ſuprà in *Forceps.*

Fori, V. infrà *Forus.*

Foricarii, memorati Paulo *l. 17. §. fiſcus Dig. de Uſur.* Κοπρῶνες B. Chryſoſtomo *in 1. ad Cor.* dicebantur illi, qui, ut Juvenalis,

Conducunt foricas, *& cur non omnia?*

Nempe ſimile exercebant vectigal illi, quod Veſpaſianus inſtituit, exigendo ſtipem ab iis, qui per diem veſicam exonerare vellent, in amphoris, quæ per angiportus erant collocatæ, uti infrà dicemus. Eorum ἐπιτήδευμα ἐλεεινὸν καὶ ἐπονείδιστον, *miſerum & probroſum*, dicitur *Ibid.* Cui etiam aliud ſimile vectigal ab eodem Imp. excogitatum, & fimo equino impoſitum, narratur Tzetzi *Chil.* 1. incertum quâ fide, quo Auctore. Tandem verò & urina & fimus & omnes ſordes factæ in Imperio Rom. vectigales, Iſ. Caſaubonus *ad Suetonium in Veſpaſiano cap. 23.* V. quoq; Cedrenum *in Anaſtaſio*, tributum Chryſargyrum deſcribentem.

Forienſis Curia, una ex 30. Curiis Rom. V. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 3.*

Foris cœnare, apud Romanos olim frequens. Quo fine illis Adverſitores ſervi fuere, qui dominis *advorſum* ibant, officii & tutelæ gratiâ, teſte Donato in *Adelphis*: quique per vias de lapidibus, ad quos offendere poſſent, monerent, Apulejus *Metamorph lib. 11.* Accerſitores item, qui adventum Dominorum præmittebantur nuntiaturi, de quibus Plinius *lib. 1. Epiſt. 5.* & Juvencus *lib. 4.* videndi. Porrò Lampadophori & Tædigeri, qui, præcincti lumbos & lychnos ferentes, Dominos domi præſtolabantur, à cœna revertentem, aut eorum erant comites. Tibicines quoque nonnunquam ac Fidicines. Val. Max. *lib. 3. cap. 6. Cajus autem Duillius, qui primus navalem triumphum ex Pœnis retulit, quotieſcunq; epulaturus erat, ad funalem cereum, præeunte tibicine & fidicine, à cœna domum reverti ſolitus eſt.* Et verò ſine his dominus bene potus qui domum ſe contuliſſet? Propertius *lib. 2. Eleg. 22.*

Heſternâ mea lux cùm potus nocte vagarer,
Nec me ſervorum duceret ulla manus;
Obvia neſcio quos pueri mihi turba minuta
Venerat ——

V. Pignorium *Comm. de Servis*, & Tit. Popmam *de Operis Serv.* Apud Scriptores Eccl. *Foris eſſe* dicuntur Gentiles, Excommunicati, Hæretici. At *Foris — habitans*, in *LL.* Burgorum Scotic. *cap. 3.* Gallis *Forain* eſt, extraneus &c.

Forismaritagium, appellatum Forenſibus Gallis eſt ea præſtatio, quæ à ſervis ſeu adſcriptis glebæ, exſolvebatur, pro facultate conjugis ſibi adſciſcendi ex libera conditione ac ingenua: vel ex ſervis alterius dominii. Servus enim ancillam alienam, niſi Domini aſſenſu, accipere non poterat, *l.* Sal. *tit. 27. §. 6.* Sed & nec conſervam ſuam, Eginhard. *Epiſt. 16.* nec liberam, ut eſt in *Epiſt. 15.* Quod etiam ſtante Romanorum Rep. quadantenus obtinuiſſe, teſtatur Tertullianus *lib. 2. ad Uxor. Non ne quiq; domini & diſciplinæ tenaciſſimi, ſervis ſuis foràs nubere, interdicunt? Scilicet ne in laſciviam excedant, officia deſerant, dominica extraneis promant* &c. Itaq; ſi qui conſenſu Domini non impetrato cum extranea vel extraneo nuptias iniiſſent, in illius *foris factò* erant, ut & eorum bona, h. e. in caducum veniebant: cujus quidem moris memorabile exemplum habes apud Joann. Hocſemium *in Hiſtoria Epiſc. Leod. lib 5. cap. 23. ſub A. C.* 1296. Quia verò dominis interdû tot adſcriptitii ſervi non ſupererant, ut inter ſe nuptias inire poſſent, cogebantur illi cum alterius conditionis vel dominii viris fœminisq; matrimonia contrahendi facultatem iis impertiri, modicâ præſtatione illis perſolutâ: hacque conditione, ut liberi, qui ex iis naſcerentur, inter dominos dividerentur, ut eſt apud Glanvillam *lib. 5. cap. 6.* Interdum etiam, in hoc caſu, ſervorum ſeu adſcriptitiorum inter dominos permutationes fiebant: ita ut ſi quæpiam adſcriptitia alterius domini adſcriptitio nupſiſſet, cùm illa legem mariti ſequeretur & proin in alterius tranſiret dominium, viciſſim mariti dominus alteram conjugis aſcriptitii domino ejuſdem probitatis ac notæ reſtituere teneretur &c. E' quibus ſatis patet, *Forismaritagium* præcipuum fuiſſe ſervitutis glebalis argumentum: unde in ejuſmodi ſervorum manumiſſionibus, *manus mortua* & *forismaritagium*, in libertatis indultæ notam, remitti à dominis conſuevere. V. hanc in rem plura, apud Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Forma, apud Trebellium Poll. *in Victoria, Cuſi ſunt ejus nummi — quorum hodieq;* forma *extat apud Treviros*: τύπος eſt ſeu ſignaculum archetypum, quo nummi formantur; Βουλλωτήριον recentiores Græci dixere. Alibi, eſt nummi χαρακτὴρ, Latinis quoque *Figura*: Lampridius *in Alexandro Sev. nummos electrinos & aureos vultu Alexandri Magni figuravit.* Apud eundem *in ſeqq* ipſe nummus *formatus*, h. e. figurâ ſeu Principis charactere donatus: *Formas binarias, ternarias — uſq; ad bilibres quoque & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit*; h. e. nummos aureos, binos, ternos &c. aureos pendentes &c. V. Salmaſium *ad Hiſtor. Aug. paſſim*, præſertim *ad Lampridium l. cit.* Item Τύπος ſeu Epiſtola, litera *formata*, cui impreſſa eſt *forma*, ſeu imago ſcribentis, in ſigillo ſc. *Formæ* nomine paſſim venit. Unde Θεῖοι τύποι, *ſacræ formæ*, quæ *Sacræ* nudè poſtmodum appellatæ ſunt, apud Ulpianum, Capitolinum *in Antonino*, alios: quâ voce Conſtitutiones Principum dictas eſſe, obſervat Caſaubonus *ad Lamprid.* V. infrà. In Eccl. Rom. *Forma* etiam ſella eſt ſeu ſolium canentium in Choro, duplici conſtans parte, anticâ & poſticâ: in quarum iſta ſedilia ſunt plicatilia, cùm canentibus ſtare incumbit. Sic verò dictæ ſedes ejuſmodi videntur, quòd *formæ* ſeu imagines opere ſculptorio vel penicillo adumbratæ in ſingularum *dorſalibus* effingerentur: vel potiùs, quòd ſupernè in modum formarum aquæductuum arcuatæ ſint. Pars autem illa plicatilis erecta, præbens quandam ſediculam, *Miſericordia* vocitatur, V. in hac voce. At antica pars podii vicem præbet, ad quod procumbunt & curvantur, cùm venia petenda eſt &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* De *formæ* verò amplitudine, quomodo eam, utpote vulgo gratam, apud Græcos Romanosque Principes viri, fœminæ inprimis, juvare ſolitæ ſint, infrà ubi de *Subere.*

Formales Epiſtolæ Lat. quæ Græcis Ἐγκύκλιοι, V. ſuprâ.

Formarius, dignitas in Monaſteriis, qui *in bonis ſit forma*, ut loquitur Ferreolus *in Regula cap. 17.* unde nomen, i. qui cæteris Monachis vitæ ſanctitate præluceat, ſeu potiùs, qui Monachorum *ſpiritualitati* invigilet, in *Regula* S. Bened *cap. 58.* Gall. *Pere ſpirituel.* Hinc *Formaria*, ſimile in Monaſteriis fœminarum munus. *Regula* Cæſarii *ad Virgines cap. 37. Si quis verò germanam ſuam, vel filiam — videre voluerit, præſente* Formariâ *vel qualibet ſeniore ei conloqui non negent.* Idem. V. quoq; Macrum *Hierolexico.*

Formata, in eadem Communione S. Euchariſtia dicitur; à *forma* ſeu figura crucis ſive Chriſti, ei imprimi ſolitâ. Durandus

Digitized by Google

lib 4. *cap* 41. Σφραγὶς, *figura*, in *Liturgia* vet. V. infrà, in voce *Oblata.* At *Formatæ* Eccleſiaſticis Scriptoribus appellantur Epiſtolæ, quæ Græcis Κανονικαὶ, quòd Canonibus & Conciliorum Statutis introductæ fuerint. Maximè verò veniunt hoc nomine Epiſtolæ: *Commendatitiæ*, *Pacificæ*, *Dimiſſoriæ*, *Communicatoriæ*, aliæque hujusmodi, quas ad hoc invenere ſancti Patres Concilii Nicæni, ut ait Atticus Patr. CP. *ne aliqua fraus falſitatis temerè præſumeretur.* Dabant enim *Formatas* Epiſcopi Clericis, in alias diœceſes profecturis, ſeu *commendationis* ſeu *dimiſſionis* ſeu *communionis* gratiâ. A *formis* ſeu literis, quæ in earum fine ſolitæ apponi; nam *formas literarum* dixit Quintilianus *lib.* 1. *cap.* 1. ſeu potiùs à ſigilli *forma*, quâ muniebantur. *Formatam* certè *ſigillatam* interpretantur *Gloſſæ* Vaticanæ, *ἐντυπωμένην* vertit Græcus Interpres Concilii Carthagin. ſigillumque iis adpoſitum, teſtatur Concilium II. Cabillon. *can.* 41. & Ratbodus Trevir. *in Formata ſua* apud Ivonem. Eſt autem *forma* hoc loco idem quod imago, ſeu typus, quòd in Epiſcopi, à quo exarabantur & dabantur iſtiusmodi literæ, ſigillis, illius, vel Eccleſiæ patroni, figuræ exprimerentur: id quod teſtantur paſſim vetuſtiſſima Epiſcoporum vel Eccleſiarum ſigilla. Quemadmodum dici videtur *Lex formata*, *in l.* 4. *Cod. Th. de Privil. cor. qui in ſacro Pal. mil.* lex ſacro Principis typo vel ſigillo munita, quæ Græcis iſtius ævi Τύπος paſſim appellatur. Sic *Sigillum* poſterior ætas dixit Epiſtolam, ſigillo munitam, uti docet Car. du Freſne in *Gloſſar.* in vocibus *Formatæ* & *Sigillum.* Formulas *Epiſtolarum Formatarum* complures dedit Sirmondus *ad calcem Tomi II. Concill. Gall.* item Papias in voce *Formata.*

Formellæ caſei, apud Vulgatum Interpretem 1. Sam. *cap.* 17. *verſu* 18. ſunt *caſei ex formellis* ſeu *fiſcellis*, *expreſſi*; minùs propriè: nam *formellæ* ſeu ταλαροι ſeu *fiſcellæ*, ex quibus caſeus exprimitur, aliud ſunt ab ipſo caſeo. Hinc barbaris ſeculis, *formatica* & *formagines* caſei dicti ſunt. Itaque in Ariſtotele, pro Græca voce τυροφαλίδας, *formagines* dixit Gaza *Hiſtor. Animal. lib.* 3. *cap.* 20. Pertinent autem ad caſei *formas* ſeu fiſcellas, hæc Gregorii Naz. *Carm.* 4.

Τοῖς μὲν ἐγὼν ἁπαλὴν πλάσθην φρένα καὶ νεόπηκτος
Οἷα τυρὸς, ταλάροις λάμψατο αἶψα τύπον.
Per hæc mens tenera mihi effecta eſt, & ut caſeus nuper coagulatus,
Fiſcellæ formam protinùs ſumſi.

Et *Carm.* 49.

Ὡς τυρὸν πλεχθεῖσιν ἰνδάλμενον ταλάροισιν.
Ut caſeum flexis fiſcellis ſimilem.

V. Heſychium in ταῤῥοὶ, ταῤῥὸς & ταρσῶσαι, & Bochartum *Hierozoici Part. prior. pag* 316.

Formica, cognitionis & ſolertiæ ſymbolum, apud Arabes & Ægyptios; quorum hi γνῶσιν γράφοντες, μύρμηκα ζωγραφοῦσι, *Cognitionem exprimere volentes*, formicam *pingunt.* Horus Apollo *lib.* 1. *cap* 49. Illi in pueri naſcentis manu *formicam* ponere ſoliti, addunt precem, *Exeat is ingenioſus & ſolers*, Alcam. Sed & apud Græcos vetuſtiſſimos id animalculum ἴδρις vocabatur, i. *docta & perita*, ut apud Heſiodum videre eſt: cujus rei rationem pluribus exponit Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. IV. cap.* 22. Unde Plato *in Phædone* ſtatuit, hominum πολιτικὸν καὶ ἥμερον γένος, *civile & mite genus*, poſt mortem in apes aut formicas migrare, & viciſſim ἄνδρας μετρίους, *homines modeſtos*, ex illis progenerari &c. Idem animal pro modulo ſtaturæ, plus robore valet & graviora fert onera, quàm ullum aliud. Unde Ovidius *Metamorph. lib.* 7.

Grande onus exiguo formicas *ore gerentes.*

Et Plinius, *Si quis comparet onera corporibus, earum fateatur nullis portione vires eſſe majores.* Ex Arabibus quoque Damir, *Narratur non nemo cuidam Regi dixiſſe, Formicæ vires tibi indidit Deus. Quod cùm Regi diſplicuiſſet: at*, inquit, *ò Rex, nullum eſt animal præter* formicam, *quod pondera ferre poſſit ſe graviora. Et gentium una eſt, nomine Gerham, quam per* formicas *perdidit Deus.* Fortaſſe in India, ubi omnes cibos & veſtes conficerent, niſi promtuaria & ciſtæ procul à parietibus, quatuor columnis ſuſpenderentur, pelvibus aquâ plenis ad columnarum pedes appoſitis, ut formicis inacceſſæ ſint. Quamvis ne ſic quidem omnes arceantur: Glumas enim & minutas paleas pro cymbis adhibentes navigant, quocunque volunt. V. Benedum Curtium *lib.* 14. *cap.* 5. *de Hortis.* Quò pertinet Philippi *Epigramm.* de Ruſtico, qui mellis urceum ut à formicis defenderet, in mediis poſuerat aquis, *Anthologiæ lib.* 1. *cap.* 33.

Οἱ δὲ νέας κούφας ἀχυρίδας αὐτοφόροι
Αὐτοκυβερνητῷ πρὸς λάχος ἰτρέχοσαν.
Illæ autem novas paleolas recentes per ſe ferentes,
Suo ipſarum remigio celeriter accurrebant &c.

V. de cultu divino *Formicæ*, à Theſſalis exhibito, Tob. Pfannerum *Syſtematis Theol. Gentil. pur. cap.* 1. §. 2. Plura verò de ſolertiſſimo hoc animalculo, apud Ariſtotelem, Ælianum, Plinium *lib.* 11. *cap.* 31. alibique paſſim, inprimis Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 73 Bochartum ubi ſuprà & Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 38. Addo ſaltem, quòd *palpebris nigrorem conciliare, ova formicarum cum muſcis trita*, ex vet. luxuriæ diſciplina, tradit Plinius *lib.* 30. *cap.* 15. Quia verò *Formica* puſillum eſt animal, hinc *Formicæ Scoticæ*, per ignominiam & contemptum, ut puſilli, olim ab Anglis Borealibus vicini Scoti, quos animitus oderant, ſunt cognominati, *Oſthe Scotch tikes.* Matthæus Pariſ. A. C. 1174. De formicis Scoticis *tot interfectæ referuntur, quòd numerum omnem excedere dicebantur*, apud C. du Freſne *Gloſſar.* De *Formica ſuccino incluſa*, ſic Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 15.

Dum Phaëthontea formica *vagatur in umbra,*
Implicuit tenuem ſuccina gutta feram:
Sic modò quæ fuerat vitâ contemta manente
Funeribus facta eſt nunc pretioſa ſuis.

Formido, peculiare Gentium Idolum. Hyginus *Fabb. cap.* 145. *Io. Hanc Jupiter dilectam compreſſit & in vaccæ figuram convertit — Id Juno cùm reſciret, Argum, cui undique oculi refulgebant, cuſtodem ei miſit. Hunc Mercurius Jovis juſſu interfecit. At Juno* Formidinem *ei immiſit, cujus timore exagitatam coegit, ut ſe in mare præcipitaret.* In miniſterio Furiarum. Varro *Eumeniſin*,

Sed nos ſimul ac ſummam in ſpeculam pervenimus,
Videmus populum, Furiis inſtinctum tribus
Diverſum ferri, exterritum Formidine.

Quò alludit Auſonius *Protreptico*,

— *Nec te clamor, plagæque ſonantes,*
Nec matutinis agitet Formido *ſub Horis.*

Terrenis enim pueris barbaras facies pingebant, ſicut de *Batavo vultu* teſtatur Martialis *Apophoret.* 176. *Terriculaque* hujusmodi idola dicebant Vett. Lucilius apud Lactantium *lib.* 1 *cap.* 21.

Terriculas, Lamias, Fauni quas, Pompiliique
Inſtituere Numæ —

V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 5. *verſ.* 68. Hinc ad feras translatus *Formidinis* uſus, ſicque Venatoribus dicta eſt linea pennis diſtincta, quâ viſa illæ territæ in inſidias agebantur, cervi potiſſimùm. Virgilius *Georgic. lib.* 3.

Hos non immiſſis canibus, non caſſibus ullis,
Puniceæve agitant pavidos formidine *pennæ.*

V. quoque eum *Æn. lib.* 12. Ovidium *Metamorph. lib.* 15. *Fab.* 43. Lucanum *lib.* 3. *verſu* 437. Oppianum *Halieut. lib.* 4. Auſonium *Epiſtol* 4. Nemeſianum *Cynegetic. ſub fin.* prætereà, Senecam *de Clem. lib.* 1. *cap.* 12. alterum *in Hippolyto*, Arrianum *in Epictetum lib.* 2. *cap.* 1. Hieronymum *in Orthodoxi & Lucifer. Dialog. cap.* 3. Auguſtinum *de Nupt. & Concup. lib.* 1. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 26. & infrà ubi de *Pennis.* Unicum addam hîc Senecæ locum *de Ira lib.* 2. *cap.* 12. *Cùm maximos ferarum greges linea pennis diſtincta contineat & in inſidias agat, ab ipſo effectu dicta formido* &c.

Fornacalia, feſta erant apud Romanos, non ſtata illa quidem, ſed indictiva, quæ fiebant Deæ Fornaci, Feſtus. Indicebantur autem die 17. Febr. à Curione Maximo: Auctor eorum Numa Pompilius, qui teſte Plinio *lib.* 18. *cap.* 2. *inſtituit Deos fruge colere & molâ ſalsâ ſupplicare, atque far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. Id uno modo conſecutum, ſtatuendo, non eſſe purum ad rem divinam niſi toſtum. Is* — Fornacalia *inſtituit farris torrendi ferias & æquè religioſas terminis agrorum. Hos enim Deos tum maximè noverant.* Tum itaque ad Fornacem, quæ in piſtrinis erat, fiebat ſacrificium, Joh. Roſinus *Antiquit. Romanar. lib.* 4. *cap.* 6. in quod *Paralipomenis ſuis* notat Thom. Dempſterus: *Diu Romanos ſolâ pulte victitaſſe, incognito panis uſu.* V. plura apud Plutarch. *Problem. Rom. cap.* 89. Lactantium *Divin. Inſtit. cap.* 20. &c. ut & infrà in voce *Mola.* Eadem *Fornicalia* quoque dicta, V. ibi.

Fornax, Dea à Romanis habita eſt, quoniam, ante triticum & ejus uſum, far *fornacibus* torrebatur. Unde Virgilius *Georgic. lib.* 1. *verſu* 267.

Nunc torrete igni fruges.

Et *Æneid. lib.* 1. *verſu* 184.

Et torrere parant flammis.

Ejus meminerunt Feſtus, Lactantius & Ovidius *in Faſtis.* V. ſuprà. Meminit *Fornacis* quoque Cato, ut & ſervi *Fornacarii*, Ulpianus, ille *tit.* 38. hic *l.* 27. §. 9. *ff. ad L. Aquil.* Qui fornacem balnei caminumque ſuccendit, *Fornacator* dictus eſt, *l.* 14. *ff. de inſtr. vel inſtrum. legat.* eundem Ulpianus *Fornacarium* nominat, *lege modò laudatâ*, cujus hæc ſunt verba: *Si Fornacarius ſervus coloni ad fornacem obdormiſſet, & villa fuerit exuſta, Neratius ſcribit ex locato conventum præſtare debere, ſi negligens in eligendis miniſtris fuerit.* Sunt tamen etiam qui *Fornacarium* intelligunt piſtrinarium ac piſtorem quoque. V. Pignorium *de Servis* & Tit. Popmam *de operis Servor.* Sed inter loca, quæ non intra balneas eſſent, verùm ipſis tantùm inſervirent, primò Hypocauſtum erat, quod, ſecundùm Vitruvium, erat *fornax* ſeu caminata ſtructura ſubterranea, Calidario, Calidæ Lavationi atque Vaſario (partibus Balnearum) ſuppoſita, in qua ad calefaciendum tum aquam, tum loca prædicta, ignis ſuccendebatur; qui ne extingueretur, à ſervis, *Fornacatoribus* ob id, in Pandectis à Papiniano vocatis, frequenter cum pilis & glomis pice illitis excitabatur; lignis quoque, uti meminit Plutarchus *Sympoſ. lib.* 3. *probl.* 10. ubi ait, Ædiles caviſſe, ne *ignis balnearum ex olea ſuccenderetur, neque in eum conjiceretur lolium*; quòd horum nidores gravedinem capitis & vertigines lavanti-

lavantibus invehant &c. Hieron. Mercurialis *de Arte Gymnaſt. lib.* 1. *cap.* 10. V. & infrà, ubi *de Hypocauſto.*

Fornix, cameræ ſpecies, inſtar hemicycli. Hinc de arcu triumphali, non rarò apud Auctores: quoniam prima illorum forma ſemicircularis fuit. Poſtea verò quadrati eſſe cœpere, ita ut in medio ampla eſſet porta *fornicata*, & ex ejus utroque latere aliæ minores additæ: Intra mediæ autem portæ *Fornicem* Victoriæ alatæ pependerunt, quæ demiſſæ Victori tranſeunti coronam imponerent. Sicut in ſuperiore ejus parte ſpatia erant, in quibus aliquot homines, vel qui tubâ canerent, vel qui tropæa maximè inſignia oſtentarent: quæ magnificentia Auguſti temporibus, vel paulo antè, cœpit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Roman. lib.* 10. *cap.* 30. Quia verò in *Fornicibus* meretrices habitare conſueverunt, hinc pro lupanari ſeu meretricia ſella, vox porro ſumi cœpit. Unde *Fornicatores*, *οἱ πόρνοι*, quibus apud vett. Chriſtianos ſeptem pœnitentiæ annos injunctos legimus, ut viz. duobus primis annis à precibus expellerentur & ſe deflerent ad fores Eccleſiæ; duobus aliis audirent; duobus ſequentibus proſtrati manerent, uno conſiſterent, ſicque octavo demum ad communionem admitterentur, apud Baſilium M. *Epiſt. Canon. ad Amphiloch.* V. Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XII. cap.* 6. §. 7. De *Fornicum* verò inventione, Plinium *lib.* 7. *cap.* 56.

Forovibienſis Ager, memoratus Solino *cap.* 2. V. in voce *Forum Vibii.*

Fors, Fortunæ epitheton, i. *bona*, pro quo recentiores *Fortuna* abſolutè dixere. V. de voce antiqua *Forctis* & *Forctum* multis differentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 1262. De *Forte Fortuna* verò, infrà in voce *Fortuna.*

Fortenſes, dicti milites legionis X. de quibus V. Henr. Valeſium *ad Ammianum lib.* 18. *ſub fin.*

Fortuna, adde: Quaſi *Vortuna*, à volubilitate. Nam quæ priùs à *verto* dicta eſt *Vortuna*, poſtea mutato V. in digamma F. affinem literam, *Fortuna* appellari cœpit. Hæc in Selectorum quidem Deorum numero non fuit, interim potentiſſima habita eſt, & pluribus nominibus ornata, de quibus paulò pòſt. Hinc ſervus ille Pſeudolus, apud Plautum:

Centum doctûm hominum conſilia hæc devincit Dea
Fortuna, atq; hoc verum eſt perinde ut quisq; Fortunâ utitur,
Ita præcellet, atq; exinde ſapere eum omnes dicimus.

Imò quidquid ductu alicujus Imperatoris feliciter geſtum eſſet, id omne *Fortunæ* dabatur. Quam *bellicum caſum* exponit Servius *ad Æn.* 9. *verſu* 41. Alii *Fatum*: Nonnulli *auſpicia* appellant: atque adeò, etiam abſente Duce, proſperè geſta ejus *Fortunæ* imputabantur. Nota Timothei Athenienſis felicitas, quamdiu cœco huic Numini rerum ſuarum curſum aſcriptum ivit: qui quamprimum ſuæ prudentiæ quidquam attribuere cœpit, aut fortitudini minùs proſper fuit: Et Sulla Romanus *felix*, quàm *fortis*, dici maluit. Quomodo effigiaretur ejus icon, notum, & exprimit illud Pacuvius, ut refert auctor *lib.* 1. *Rhetor. ad Herennium.*

Fortunam inſanam eſſe & cæcam & brutam perhibent Philoſophi,
Saxoq; illam globoſo inſtare prædicant volubilem &c.

Apud Lactantium *div. Inſtit. lib* 2. *cap.* 29 *Simulachrum ejus cum copia & gubernaculo fingitur.* Qualem pro *Virgine* in aſtra nonnulli retulerunt; non viz. quæ cœca & ſine capite fingebatur; ſed quæ felicitatis & abundantiæ habebat ſignificationem, quæque eadem cum Iſide ac Cerere, ut videre eſt apud Hyginum & Avienum. Atque hoc modo *Fortuna Principis* & *Fortuna Regia* & *Auguſta*, in nummis & ſaxis veteribus exſculpta viſitur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1236. Alii alas quoque ei tribuunt: Horat. *lib.* 3. *Od.* 29.

——— ——— *ſi celeres quatit*
Pennas, reſigno quæ dedit ———

Primus ei Romæ templum dedicavit Ancus Martius, ſorore Numæ natus, *Virilemq;* cognominavit, teſte Plutarch. *de Fortuna Rom.* Meminit templi P. Victor *in deſcript.* XVI. *urbis reg.* Poſt Ancum plurima eidem templa poſuit Servius Tullius, *Primigeniæ* nempe, *Conſequentis*, *Privatæ* & *Viſcoſæ*: alii dein eum ſequuti aliis nominibus eam conſecrarunt, ut infrà dicetur. Sed & *Fortunam auream*, velut pignus Majeſtatis, in cubiculis ſuis Romani Principes habuere, quam morituri ad eum tranſmittebant, qui illis eſſet ſucceſſurus. Jul. Capitolinus *in Antonino Pio*, *Fortunam auream, quæ in cubiculo Principum poni ſolebat, transferri ad eum juſſit.* V. eundem *in Marco* & Spartianum *in Severo.* Ad quem morem alluſit Marcellinus, cùm recenſens ea, quæ Valentiniani obitum præceſſerunt, inter alia uxorem ei per quietem viſam capillis paſſis amictuque ſqualenti horridam, *fortunam ejus eſſe cum tetro habitu jam diſceſſuram*, æſtimatum fuiſſe, ait. Non verò is antiquior ignis prælatione fuit, cujus mentio in eorundem Principum hiſtoriis demum: nam Domitianus Minervæ ſimulachrum in cubiculo habuit, Caſaubonus *ad Julium Suetonii cap.* 5. Nec omittendum, quòd, uti Genios, ita & *Fortunas* ſuas, variis locis adſcripſerint Vett. qua de re pluribus agit C. Barthius *Commentario Superſtitionum, Animadverſ. Rutilianis lib.* 1. *cap.* 126. & *ad Statium Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 327.

Seu Fors illa via, ſeu prævia ducit Erinnys &c.

Quanto meliùs prædictus Pſeudolus,

——— ——— Fortunam *negas*
Eſſe ullam ———

cujus ne nomen quidem Homeri tempore Græci habuere. Cùm ſapientiſſimo Dei O. M. conſilio omnia in hoc rerum humanarum Theatro, maxima, medioxuma, minima, potenter gubernentur. V. Joh. Roſini *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 16. *cum Paralipomenis* Thom. Dempſteri: plura v. de *Fortuna*, ut *quomodo à Chaldæis & Philoſophis, tum ad Æthera, tum ad Solem Lunamq;, redacta: quomodo vulgò concepta, ubi præcipuè culta: cur cæca, & Dea*; quo loco à Stoicis, Platonicis, Ariſtotelicis habita, V. apud Voſſium *de Idolol. lib. II. cap.* 43.

Fortunæ cognomina ac epitheta varia.

Bona *Fortuna*, Gr. Ἀγαθὴ Τύχη, Fidei fuit comes: fuit item hæc formula auguralis.

Dubiæ, vicus in Aventino fuit, in reg. Urbis 13. ut P. Victor tradit.

Equeſtris ædem habuit magnificentiſſimam à Q. Fulvio Flacco Prætore locatam; qui Junonis Laciniæ proin in Brutiis ædem ad partem dimidiam detexit, ut ædem ſuam tegulis ejus marmoreis ornaret, V. Lipſium *Comm. ad lib.* 3. *Annal. Taciti.*

Fors *Fortuna* à Servio Tullio conſecrata eſt, qui ei primus ædem fecit, extra urbem in ripa Tiberis: auxit dein vel reſtituit Carvilius, item Cl. Tiberius Imp. Hanc qui ſine arte aliqua vivebant, venerati ſunt.

Fortis, cujus meminit Ovid. *lib.* 6. *Quàm citò venerunt Fortunæ fortis honores.*

Genitalis, de qua V. Thom. Bartholinum *de Puerperio veterum.*

Hera ſeu Domina, Q. Ennius apud Cicer. *de Officiis lib.* 1. *Vos ne velit an me regnare Hera.*

Malæ templum ſeu ara conſecrata fuit, in Eſquilinis, Liv.

Mammoſæ ædes fuit, in capite viæ Novæ, à qua etiam vico nomen.

Maſcula, ædem habuit prope templum Veneris, Plut. *de Fort. Roman.* dedicatam à Servio: qui & in Regia ſua templum ei condidit.

Muliebris templum meruit, in memoriam liberatæ Urbis ab obſidione Coriolani, interceſſione Veturiæ & Volumniæ, apud Dionyſium Halicarn. *lib.* 8. Sæpe locuta eſt.

Natalis Primigenia, fortuita puerorum regere credita eſt: ſicut neceſſaria illorum Fatum. Ei in Principis nativitate publicæ in Capitolio poſitæ fuere effigies.

Obſequens dicta eſt, quaſi indigens vel clemens. Hujus ædes fuit in regione octava, de qua V. P. Victorem.

Parva, dicta à Servio, quòd matre natus captivâ, ejus beneficio, Rex factus ſit.

Plebejæ templum fuit ab eodem Servio, eandem ob cauſam, extructum. Ovid. *Faſt.* 6.

Præneſtina, celebris admodum fuit, à loco, in quo colebatur, ſic appellata. Cum Hercule ſimul culta eſt.

Primigenia templum in Capitolio habuit: Eidem aliam vovit ædem P. Sempronius Conſul cum M. Cornelio Cethego an U.C. 549. quam ipſe Cenſor poſtea locavit, in colle Quirinali: dedicavit 10. annis pòſt Q. Marcius Ralla Duumvir, Liv. *lib.* 26. & 34.

Privatæ *Fortunæ* ſive propriæ delubrum in Palatio, à Servio fuit excitatum. Plut.

Proſpera ſeu ſecunda, apud Ælian. *Var. Hiſt. lib.* 13. *c.* 43. eadem fuit cum Bona.

Publica, in Valle Quirini, quæ inter Eſquilias & Quirinalem collem culta eſt; Ovidius *Faſt. lib.* 4. Hanc cum Regia eandem facit Dempſterus.

Reduci templum Domitianus condidit, Martialis *lib.* 8. Eidem ara conſecrata eſt Romæ, ob reditum Auguſti, Dio *lib* 54. Ejus quoque meminit Claudianus *de* 6. *Hon. Conſ.*

Regia, in interiori Principum cubiculo colebatur, eratque aurea. De illa V. Tacitum *Annal. lib.* 15. Jul. Capitolinum *in Antonino Pio*, & *Antonino Phil.* Fortè eadem eſt cum *Publica*, apud Sen. *de Ira l.* 1. *c.* 11. ubi ait: *Habuit in conſilio Fortunam publicam.*

Salutaris, in marmoribus vetuſtis, vocata eſt illa, cui res in bello proſperè geſtæ attribui ſolitæ ſunt.

Sejæ ædem extruxit Nero, ex lapide Phengite: (quare etiam foribus opertis claritas ibi erat, haud alio quàm ſpecularium modo luce incluſâ, Plinius *lib.* 37. *c.* 22.) à Servio R. ſacratam aureâ domo complexus.

Τύχη, apud Græcos ejus nomen, quod tamen apud Homerum non extare, annotavit Auguſtinus.

Viſcoſa dicta eſt, quòd eminùs nos captet & rebus adhibeat. Plut *in quæſt. Rom.* & *de Fort. Rom.* De ejus æde V. P. Victorem. Fuerunt & *Fortunæ* averruncæ, bene ſperantis, blandæ, bonæ ſpei, convertentis & Virginis, à Servio Tullio extructæ ac conſecratæ ædes. Plut. *in quæſt. Rom. q.* 74. Q. Catulus *Fortunam* hujus diei conſecravit, apud Plut. *in Mario* Ad cujus ædem ſigna ſeminuda fuiſſe à Pythagora Samio pictore facta, refert Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. ubi perperam nonnulli legunt. *Fortuna hujus Dea.* V. Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 12. *cap.* 12. Meminit Fortunæ hujus diei, Cic. *de LL. lib.* 2. &c.

Fortunatæ, adde: Ab Hiſpanis mercatoribus primùm repertæ ſunt Hornio, circa A. C. 1370. quo tempore quælibet earum ſuam linguam ſuosque Reges habuit: at igne & ferro carebant; duabus ad v·am humanam maximè neceſſariis rebus Præcipua illarum fuit magna Canaria, in qua circa A. C. 1439. regnabant duo Reges, unus quidem Theldæ, nomine *Doramas*; alter Galderæ, nomine *Guarartema*. Inſ. Teneriffa Duces habebat novem, liberâ electione ſuccedentes. Sub Henrico Galliæ R. Robinus Bracamontius Franciæ Archithalaſſus has Inſulas pro filio ſuo Joanne Betacourtio regio titulo impetravit; qui expeditione contra Barbaros ſuſceptâ *Regem Canariæ, Lanzarottæ, Fortaventuræ, Gomeræ, Ferro*, ſe appellavit; cui ordine ſucceſſerunt Menardus, Petrus, Barba, Ferdinandus, Beraza & Didacus de Herrera; qui omne jus ſuum transtulit ad Ferdinandum, Aragoniæ R. à quo tempore Inſulæ Hiſpanici juris iſtæ fuerunt. Georg. Hornius *Orb. Imp pag.* 479. Incolas, uxores ſuas aliorum uſui permittere, idq; cum Scythis habere commune, narrat Grotius *Hiſtor. Belg. lib.* 8. At de Veterum *Fortunatis Inſulis*, quas hodiernis Canariis longè magis Meridionales, utpote 10. m ſtadiûm à continente Libyæ remotas, quarumque duas tantùm, *Planaſiam* viz. ſeu *Planariam* & *Soliam*, nonnullis, aliis ſex, nempe *Ombrion, duas Junonias, Caprariam, Nivariam, & Canariam*, docet agnitas, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1297.

Fortunatianus, prænom. *Curius*, Hiſtoricus, memoratur Jul. Capitolino *in Maximino & Balbino*, ubi eum omnem hiſtoriam perſcripſiſſe, ait, V. Caſaubonum *ad l.*

Fortunatus, nomen balneatoris, apud Martialem, *lib.* 2. *Epigr.* 14. ad Paulinum,

> *Nec* Fortunati *ſpernit, nec balnea Fauſti,*
> *Nec Grylli tenebras, Æoliamq; Lupi.*

Ubi *Fortunatus, Fauſtus, Gryllus, Lupus*, nomina ſunt 4. balnearum & balneatorum mercenariorum, de quibus V. Raderum *ad l.*

Foruli Librorum, ſeu *Capſæ*. V. infrà in voce *Nidus*; ſic enim quoq; ii appellati. Et quidem in primis eorum vel ſummis optimos, in imis ſeu ultimis, minimæ æſtimationis libros, recondi conſueviſſe, diſcas ex Martiali *lib.* 1. *Epigr.* 118. ut ibi pluribus dicemus.

Forum, an à *ferendo*, quòd eò controverſias ſuas & quæ vendere vellent, conferrent, ut voluit Varro: an à voce *foràs*, quòd ſc. foràs & ſub dio ſit, ut alii: an à *fando*, ut Iſidorus ſentit, dictum, varias habet ſignificationes: quibus omiſſis, de iis tantùm dicam, quò res conferri ſolebant. Horum duo apud Romanos fuere genera: alia nempe ad Urbis ſplendorem facta, in quibus hominum fiebant conventus, vel negotiorum civilium vel delectationis causâ: alia ad communes Populi uſus parata, negotiantibus patebant. Prioris generis erant, *Forum* Romanum, Cæſaris & Auguſti: quibus Domitianus Imp. quartum additurus, morte præventus eſt: fundamenta tamen jecit; Nerva verò exædificavit & exornavit, *Tranſitorium* appellatum: quòd inde in tria *Fora* tranſitus pateret. Quintum & celeberrimum adjecit Trajanus, in quo columna 140. cubitorum altitudine fuit, res ab eo geſtas exactiſſimè referens. Poſterioris generis, plurima fuere, de quibus infrà aliquid ſubjungetur: poſtquam de *Foro Romano* hic paulo latiùs diſſeruero. Fuit hoc antiquiſſimum & propterea *Vetus* appellatum, teſte Herodiano; incipiebat à Capitolii radicibus, ubi nunc Septimii arcus eſt, & ſecundùm longitudinem ad S. Mariam novam, ubi Titi arcus, protendebatur: ſecundùm lat. à Palatini radicibus, ad viam ſacram & Saturni ædem pertingebat. Nonnunquam ſimpliciter *Forum* dictum eſt, aliquando *Latinum* ſeu *Latium*: non raró *Palladium*, ab æde Palladis, plerunque *Romanum*, à dignitate Urbis, quòd præ cæteris eſſet ornatiſſimum, propter ædificia, & frequentiſſimum, propter judicia. Propertius *lib.* 4.

> *Atq; ubi nunc terris dicuntur jura ſubactis,*
> *Stabam* Romano *pila Sabina* Foro.

Eleganter id deſcribit Plautus *in Milite*. Habuit in circuitu undequaque tabernas, per pilas diſtinctas, quibus nomen aut ab opificibus, aut à ſitu, aut à numero. Ædificia, quibus inſigne fuit, enumerat Onuphrius Panvinius *lib. de Urbis regionibus*; nec non Bernardus Gamuccius *Antiqq. Rom. Italicè ſcriptis*. Mentionem hic ſaltem Roſtrorum faciam, quæ ibidem fuere, & ſtatuæ Marſyæ coronati, ad quam litigantes convenire ſolebant. Horatius *Lib.* 1. *Serm.*

> *Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quòd cras*
> *Surgendum ſit manè, obeundus Marſyæ.*

E regione Marſyæ Libonis fuit tribunal, ubi fœneratores conveniebant inter porticum Juliam & arcum Fabianum, ut vetus Interpres Perſii ſcribit &c. Reliqua apud præfatos Auctores reperies, quibus adde Georg Fabricium *in ſua Roma*. Hinc phraſes *Forum agere, indicere, ponere*: quarum poſtremâ utitur Manilius,

> —— —— *Nec non laſcivit amores*
> *In varios, ponitq;* Forum.

Ubi Scaliger, *abiicit curam Fori*; cui Barthius adſtipulatur, *ponere* pro *ſeponere* ſumens. Salmaſius, *pro cognitore ſcenicus exiſtit & Foro renunciat*. Gronovius verò, *ponit Forum*, i. *in menſa ſtatuit alveum ſive tabulam luſoriam*: ex Suetonio, qui *Forum aleatorium calefacere* ait, *in Auguſto*. Habuere & Athenienſes ſua *Fora*, juxta Legem: Πάντας Ἀθηναίους λαχεῖν εἰς τὰ Δικαστήρια, *Athenienſes in ſua quiſq; fora ſorte diſtribuuntor*, ſed de his V. ſuprà in voce *Dicaſteria*: & plura de *Foris Rom.* apud Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *cap.* 7. è quo ſaltem pauca hæc addam: Comitium partem fuiſſe Fori Romani, in quo Roſtra erant, & præter quinque ſuprà memorata, in quibus jus dicebatur, fuiſſe quoque Salluſtii *Forum*, in monte Quirinali, quod poſt Africanam Præturam Salluſtius emit, unà cum hortis, qui & nunc *Salluſtiani* appellantur. In eo loco hodie S. Suſannæ ædes eſt.

Fora urbis Romæ, quæ negotiantibus inſerviebant.

Argentarii *Fori* meminit Vitruvius: ut Archimonii Victor.	Ruſticorum ſive Suburanum.
Aurelii mentionē facit Cicero.	Suarium: quibus adde Agonium &c. Alexander ab Alex.
Boarium.	*Gen. dier. lib.* 2. *cap.* 12. tredecim recenſet *Fora*: P. Victor
Ceditium, de quo V. Feſtum,	*lib. de Urbis regionibus*, ſeptendecim enumerat: De-
Cupedinarium.	cem *Fororum* mentionem fa-
Eſquilini meminit Appianus.	cit S Ruffus. Onuphrius Pan-
Jugarii. recentiores.	vinius novendecim recenſet,
Olitorium.	*in ſua Regionum deſcriptione.*
Pecuarium.	
Piſtorium.	

Ut de *Foro rerum venalium*, in civ. Athenienſi, aliquid addam, ibi *Agoranomi*, Græc. Ἀγορανόμοι, Magiſtratus erat, Veteribus paſſim memoratus, ob l. Ἀψωνεῖν κατὰ τὴν ἀγοράν. Harpocration, Ἀγορανόμοι οἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὤνια διοικοῦντες ἄρχοντες. Proin illis curæ erat, ne imponerent &. fraudem facerent, ſive venditores ſive emptores: ſæpius enim Athenis uſu veniſſe ſcribit Lyſias, ut Sitonæ, quò impunitiùs annonam flagellarent, falſa quædam cominiſcerentur & ſpargerent in vulgus. Imò adeò ſanctè legem hanc obſervatam voluere Athenienſes, ut Ariſtonici Lege cautum ſit, ne Piſcarii piſces minoris, quàm indicaſſent, venderent: ſi ſecus feciſſent, in carcerem raperentur. V. infrà, ubi de *Piſcibus*: quamvis hæc cura Opſonomis in ſpecie incumberet. In univerſum verò rerum venalium in Foro cura penès *Agoranomos* erat, qui eos, qui in Forum convenerant, ſi quid committerent in leges, flagris cædebant, Interpr. Comici *Acharn.* Iis vectigal pendebant, qui Athenas aliunde adportaſſent in Forum quidquam mercimonii. Unde Dicæopolis apud Ariſtophanem *dramate cit.* anguillam à Bœoto ſibi dare petit ἀγορᾶς τέλος, *Fori tributum*. Ita enim is,

> Ἀγορᾶς τέλος ταύταν γὰ τοι δώσεις ἐμοί.

Scholiaſtes: ἔθος ἦν τὸ παλαιὸν τοῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ πραγματευομένοις τέλος διδόναι τοῖς λογισταῖς, ubi per λογιστὰς intelligit Ἀγορανόμους, *Mos erat antiquus à vendentibus vectigal ſolvi Logiſtis*, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 5. *tit.* 5. Alii ab Agoranomis Sitophylaces erant, de quibus *infrà*. V. quoque ubi de *Pantopolis*: de *Fori* verò apud Romanos ornandi ab Ædilibus more, inſtituto circa annum U. C. 443. poſt partam de Samnitibus victoriam, Caſaubonum *ad Suetonium Julio cap.* 10. uti de *Fori ſubſelliis*, ad tempus ſolùm extrui ſolitis, horumque mancipibus, eundem *Nerone cap.* 19.

Forum Aleatorium, occurrit apud Suetonium iterum *Auguſto cap.* 71. *Luſimus enim per omnes dies*, Forumque *aleatorium calfecimus*. Nempe in plerisque urbibus inter loca Ædilem metuentia fuit is, quò convenire ſoliti Aleatores: quem Cicero *ludum talarium*, Quintilianus *ludum talarem*, Auguſtus *Forum Aleatorium* vocat. *Forum* enim dicitur locus omnis, concurſu negotiantium celebris: ubicunque proin conveniebatur aleæ causâ, ibi *Forum Aleatorium* erat, non in foro tantùm; etſi ibi quoque alea exerceri ſolita, ſed non niſi ab hominibus perditis & profligatis, qui omnem exiſtimationis ſuæ curam poſuiſſent. Cicer. *Philippicâ* 2. *Hominem omnium nequiſſimum, qui non dubitaret vel in Foro aleâ ludere, lege quæ eſt de aleâ condemnatum, qui in integrum reſtituit, is non apertiſſimè ſtudium ſuum ipſe profitetur?* E quibus apparet, grave flagitium Romæ cenſitum fuiſſe *aleâ in Foro ludere* Unde Auguſti verba non ſic accipienda, quaſi ille in Foro luſiſſet, ſed ita locutus videtur, ad declarandum ſuum in ludendo ſtudium & eorum, qui non parvo numero feſti celebrandi gratiâ ad illum convenerant. Quare addit, *forum calefecimus*, venuſtiſſimâ translatione &c. Iſ. Caſaubonus *ad l.* V. quoque ſuprà, ubi de *Alea*.

Forum Claudii, adde: Centronum fuit caput, qui apud Claud. Ptolomæum in Grajis Alpibus inq; Italia locantur. Nomen inde, quòd ibi Claudius regionis præfectus primus jus dixiſſet, & quòd hic juridicus conventus eſſet. Poſtea urbs, incertum quam ob cauſam, dicta eſt. *Darantaſia*, recentioribus *Tarantaſia*: quod nomen non Urbi modò, ſed etiam toti tractui Alpino Centronum eſt attributum. Quippe & urbs ipſa in quibusdam tabb. *Tarantaiſe* vocatur, & regio Centronum *la Tarantaiſe*. Eginhardo *in Vita Caroli M.* inter Metropoliticas civitates *Darantaſia* recenſetur, quod ſincerum & incorruptum ejus nomen eſt. Sedes Metropolis hæc ſub ſe duas habet, Sedunenſem & Auguſtanam, ac plerisque à veteri aliquo Monaſterio *Monaſterium* vocatur, ſicut Mimigarnaforda, urbs Weſtfalorum, Epiſcopatùs ſedes. Vulgò *Moûtier* incolis: quædam tamen tabb. *Monſtier en Tarentaiſe*; nonnullæ *Monſtiers* exhibent, tanquam non *Monaſterium*, ſed *Monaſteria*, urbs appellanda

landa

Digitized by Google

landa ſit. Si qua Moneto Sabaudo fides, *Darantaſiam* ſive *Monaſterium* hoc Iſara dividit interfluitque. Antequam Metropolitæ ſuit ſedes, Placidi Valentiniani Principatu, ut & poſtea regnante in Italia Theodorico Oſtrogothorum R. una fuit de civitatibus provinciæ Viennenſis ac Viennæ ſubjecta: In ea proin Alcimus Avitus Viennenſium Archiep. Baſilicam S. Petri condidiſſe, ibique concionem ad populum habuiſſe legitur. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall.* in voce *Centrones.*

Forum Hadriani, in Tab. Theodoſiana memoratum, locus Hollandiæ eſt, nunc *Voorburg*, quaſi *Foorburg*, Hadr. Valeſius, in voce *[illegible]uavia.*

For..n Trajani,, apud Spartianum *in Hadriano*, memoratur, ubi infinitâ pecuniâ, quæ Fiſco debebatur, privatis debitoribus in urbe atque Italiâ, remiſſâ, ſyngraphas cum in *Foro Divi Trajani incendiſſe*, refert. Ejusdem meminit Capitolinus in *Marco*, quem *auctionem rerum aulicarum in eo feciſſe*, ait. Et Lampridius, qui in *Vita* Severi ſcribit, hunc Imp. *ſtatuas ſummorum virorum in Foro Traiani collocaviſſe, undiq; translatas* &c.

Forum Tranſitorium, item *Pervium*, dictum eſt Forum Divi Nervæ, in quo *ſtatuas coloſſeas vel pedeſtres nudas vel equeſtres, divis Imperatoribus locaviſſe omnibu , um titulis & columnis æreis, quæ geſtorum ordinem continerent, exemplo Auguſti*, legitur Alexander Sev. apud Æl. Lampridium. V. quoque Aurelium Victorem *in Nerva.*

Forum Ulpium, apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *Multi nobiles bello Germanico ſive Marcomannico — interierunt, quibus omnibus ſtatuas* in Foro Ulpio *collocavit*: Idem eſt cum Foro D. Trajani. De *Foro* Caſtrorum, quod haud longè à Prætorio; de *Foro* item *Coloniarum*, in medio oppidi ſic poni ſolito, ut inde quatuor portæ Coloniæ conſpici poſſent, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 670. & 671.

Forus, in navibus τὸ καλάστρωμα, frequentiùs in plur. *Fori*, τὰ ἴκρια quoque Græcis, i. *tabulata* Poëta,

Impleſſemq; focos *flammis* — —

At de navibus Taprobaniticis Plinius, *magnitudo alterna ilium ad forum.* Ubi dicere vult, plana fuiſſe illarum latera, ſicut *forum*, & ejusdem quoque cum foro magnitudinis; uti locum explicat Salmaſius *ad Solinum p.* 1117. Hinc vox ad Circum translata; in quo *Fori* Livio dicuntur, ἴκρια ὀρθὰ ξυλίνοις σκέλεσιν ἐπικείμενα, *furcis vel ſuſtentaculis ligneis impoſita ſpectacula*, in quibus ſtans promiſcuè populus cùm ſpectaret antiquitus, Tarquinius Priſcus Patribus Equitibusque diſtincta loca attribuit, in quibus ſibi quisque ejusmodi *Foros* extrueret. Superbus poſtmodum publicâ impensâ Foros manſuros faciendos curavit, genere & formâ à prioribus non diverſos (niſi quòd iſti opere fortuito & ſine arte magis properati ac furcis ſimplicibus impoſiti eſſent) hincque *publicos* appellatos Livio *lib.* 45. qui manſerunt usque ad extrema Reip. tempora, donec per ambitum Circi porticus ædificavit Cæſar, de quibus ſuo loco dicemus, V. quoque infrà in voce *Spectaculum.* Apud recentioris ævi, *Rerum* inprimis *Aragonicarum Scriptores*, *Forus* ſeu *Fori*, Hiſpanis *Fuero*, Lex vel conſuetudo Municipalis. *Gloſſ. MSS. Fori, Edicta Regalia.* Marca *Hiſtor. Benebarn. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 12. *Foros* appellari putat, non tàm Conſuetudines municipales, quàm Jus ipſum publicum & privilegia, quibus utuntur Civitatum incolæ, cùm ea, quæ contractus, ſucceſſiones, teſtamenta & formulas judiciarias ſpectant, *Uſaticorum* & *Morum* appellatione videantur donari in vett. *Chartis.* At unum idemq; has voces ſonare, cenſet du Freſne: qui proin *Foros* Gothicè appellatos potius vult Conſuetudines municipales, quòd jura contineant, quibus in *Foris* ſeu Judiciis uti liceat. Michael del Molino *in Repertorio Foror. Aragon. Fori Aragonum*, inquit, *dicuntur Leges, quia Legum diſpoſitionem Fororum vocabulum comprehendit.* Infrà, *Fori Aragonum dicuntur Statuta* &c. Hinc *Foriſta*, apud eundem, pro *Legiſta*, *Decretiſta*, qui *Foros* diligenter legit vel commentatus eſt. Ita autem vocat is *Dom. Ximininum Petri de Salanova Juſtitiam Aragonum*; quem non ſemel laudat Hieron. Blanca, ut & Vitalem Epiſcopum Oſcenſem, de quo idem Molinus *pag.* 72. & 159. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Foſſa, apud Statium *lib.* 5. *Sylv.* 3.

Illic Oebalio non finderet aëra diſco
Grajorum vis ulla virûm: non arva rigaret
Sudor equûm, aut putri ſonitum daret ungula foſſæ:

Locus eſt, ad equorum curſum effoſſus & comparatus, de quo V. Barthium *Animadv. ad l.* Apud Skenæum *ad Regiam Majeſt. lib.* 1. *cap.* 4. §. 2. ubi quædam placita criminalia pertinere dicuntur maximè ad eos, *qui habent & tenent curias ſuas cum ſocco & ſacca, furca & foſſa* &c. eſt caverna ſeu locus in terra defoſſus, aquisque repletus, ubi fœminæ furti damnatæ immerguntur. Scribit enim Spelmannus, apud Scotos in uſu fuiſſe, delinquentes maſculos furcâ ſuſpendere, fœminas puteo vel foſſæ immergere, idque privilegii habere intra dominia ſua Barones, quod *Foſſæ & putei* vocent. Aliter vox ſumitur, apud Gervaſium Dorobern. *A. C.* 1195. *Menſe Decembri Juſtitiæ, qui vocantur Errantes, miſſi per Angliam ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, fuerant apud Cantuariam, ibiq; per Miniſtros Regis, judicio aquæ mandati ſunt, vel perierunt criminoſi, qui ad regiam pertinebant coronam. Qui verò ad Archiepiſcopum pertinebant, in foſſa Archiepiſcopi apud* [illegible] *eſtgate ſalvati ſunt. Similiter qui ad Priorem & Conventum* &c. Hic enim *Judicium aquæ frigidæ* omnino indigitari videtur. Pertinet ad *foſſæ* ſupplicium, quod ſcribit Tacitus *de Mor. Germ. Proditores transfugas arboribus ſuſpendunt, ignavos & imbelles & corpore infames, cœno ac palude, injectâ inſuper crate, mergunt*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà in voce *Puteus.* A *Foſſa*, orta eſt vox *Foſſatum*, apud citerioris ævi Scriptores, pro loco caſtrorum ipſisque caſtris, quòd caſtra vallo & *foſſa* circumcingerentur, quemadmodum vox Græca χάραξ, quæ *foſſam* ſignificat, ſimiliter ad caſtra ſignificanda, hincque ad urbes, ubi caſtra olim poſita, denotanda adhibita eſt, ut vidimus. Nempe ſicut urbes, ita & caſtra *foſſis* muniri ſolita. Sed & Circum veterem Romanum *foſſâ* per tria latera ductâ ingenti aquam admiſiſſe, diximus ſuprà ubi de *Euripis.* Agri quoque *foſſis* ſulcisque à ſe invicem diſtinguebantur, unde limites agrorum hoc nomine paſſim veniunt, apud *Agrimenſoriæ rei* Scriptores. Etiam unus ex tribus alveis ſeu canalibus, quibus mari Alexandriâ adibatur, τάφρος i. *foſſa*, dictus eſt, Plinio, Solino, Straboni; quo nomine hodieque multis in locis maritimi portus indigitantur, *foſſitii* præſertim, Græcè ὀρυκτοί, quibus χυτοὶ λιμένες oppoſiti, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 480. qui etiam de *Foſſione vineæ* Veterum *triplici* ſeu pulveratione pluribus agit *pag.* 512. & *ſeqq.* &c.

Foſſæ, locus Galliæ, in Gallia Narbonenſi olim, hodie in Provincia, vulgò *Fos*, à Foſſis Marianis proximis nomen accepiſſe videtur. Certè *Geſta* Dagoberti circa A. C. 950. compoſita in capitulo 18. quum *Maſſiliam, Foſſas, Valentiam Lugdunumq;* juncti in commemorant, *Foſſarum* nomine vicum iſtum *Fos*, haud dubiè deſignant. Ab eo dictus eſt, ager *Foſſenſis*, vulgò *terroir de Fos*, proximus Maritimæ, quam vulgò *Martigiam* vocant. Hadr. Valeſius *Not. Galliæ*, in voce *Maritima Avaticorum.* Idem nomen fuit loco ac Monaſterio, inter Caſtellum *Chaſtelet* & Namurcum ſito, in diœceſi Leodicenſi, ad fluviolum Gervernam, non procul à fluvio Sabi: qui *Foſſ* vulgò nuncupatur, aliàs *Foſſe*, cùm meliùs *Foſſes* diceretur. Nomen à ſitu habet, & *Voſſuenſe* Monaſterium olim appellatus eſt. V. *Voſſuenſe Mon.*

Foſſores, infimum Servorum genus, quos compeditos fuiſſe docet Juven. *Sat.* 11.

Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula, quæ nunc
Squallidus in magna faſtidit compede Foſſor.

Eorum domicilium Ergaſtulum fuit, quod quindecim vincti conſtituebant, ſi Appulejo *Apol.* credimus. Juvenalis *Sat.* 14. *verſu* 23.

Quid ſuadet juveni lætus ſtridore catenæ,
Quem mirè afficiunt inſcripta Ergaſtula, carcer
Ruſticus?

His præerat *Ergaſtulus*, ut appellat Nonius, vel *Ergaſtularius*, ut vocat Columella. Eunus ſanè Dux ille nobilis fugitivorum in Sicilia, Ergaſtularius ſervus fuit, teſte Ammiano *lib.* 14. *in f.* Eorum opus *fodere* fuit, unde nomen: ideoque *inviſam terram Foſſori* canit Horatius *lib.* 3. *Carm. Ode* 18. Ex numero illorum Eutyches, Victorinus & Maro martyres: Nerei & Achillei conſervi, quos Aurelianus à Nerva Cæſare, ſibi donatos, tanquam ſervos ſuos, per ſua prædia diviſit, *juſſitque eos tota die terram fodere. & cantabrum edere ad veſperam*, id eſt, furfuraceum panem, ac canino more, nedum ſervili, tractari præcepit. Quò reſpexit Juvenalis *Sat.* 5. *verſu* 10.

— *Cùm poſſit honeſtius illic*
Et tremere & ſordes farris mordere canini?

Et Suetonius forſan *Nerone cap.* 48. *Panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt*, dicens. *Foſſoris* imago cernitur in antiqua ærea icuncula, cujus exemplar habes apud Laur. Pignorium *lib. de Servis*: Caput cœtera glabrum, niſi quà à vertice in occiput capilli, in geminum nodum conſtricti dependere videntur. Jam verò, cuculli ſagati forma, quæ in ea cernitur, habitum indicat operariorum ruſticorum, qui alioqui tunicâ induebantur, Cato *Tit.* 59. Et hi quidem ſemiraſi fuerunt, velut etiam Uſtores & Piſtrinarii. At fugitivi omnino raſi. Et quia reditus agrorum non raro lapidicinis, cretiſodinis, arenariis, auri, argenti, ſulphuris venis conſtabat; ideò adhibebantur huic operæ homines vincti, qui cæderent, *foderent*, emerent. Et quidem Athenæus narrat, Niciam Nicerati mille ſervos locaſſe ad fodinas argentarias, *lib.* 6. Cæſares certè, ad quos vectigalia & portoria lapidicinarum pertinebant, peculiares miniſtros, qui hæc procurarent, conſtituiſſe, ex elogiis aliquot ſepulchralibus patet. Sub Impp. Ethnicis piorum habitacula plerumq; hæc loca fuere, reperitque Clemens Pontifex Cherſoneſum deportatus 2000. Chriſtianorum ibi ad ſecanda marmora damnatorum: Fuit autem pœnæ appendix ferri candentis inuſtio, vel in pede vel in facie, vel in alia aliqua corporis parte. Quoniam verò plerumque Ergaſtulorum domini liberos & ſervos promiſcuè ſupprimebant, ideo conſueverunt Principes Ergaſtula *recognoſcere*, ut fecit Auguſtus Sueton. *cap.* 32. *repurgare*, ut Tiberius apud eund. *cap.* 8. *tollere*, ut Hadrianus, apud Spartianum.

V. Pignorium *Opere ſuprà laudato.* At *Foſſores*, in *Actis* Proconſularibus, quæ recitat Auguſtinus *contra Creſconium lib. 3. cap. 29.* & *Epiſt* 241. dicuntur, qui alias *Foſſarii* appellati, humandis corporibus operam navabant, ultimique collocantur in Ordine Eccleſiaſtico, in *Notis* Tyronis *pag.* 99. Κοπιαταὶ & Κοπιῶντες Græcis, in *Epiſt.* Ignatio adſcriptâ ad Antiochenos &c. V. in voce *Copiatæ*, item *Foſſa.*

Foveis maxime Leones capi, Plinius docet *lib.* 8. *cap.* 16. quò reſpicit Ezechiel *cap.* 19. *verſ.* 2. ubi Joſiæ filios & ſucceſſores Joachazum & Joachimum, Propheta eleganti allegoriâ confert cum leunculis, qui cùm prædari & rapto vivere jam inciperent, in venatorum *foveas* & calles inciderunt. Modum capiendi ſic deſcribit Xenophon, Ezechiele duobus ad ſummum ſeculis poſterior, *lib. de Venat.* Ἔστι δὲ οἷς αὐτῶν καὶ ὀρύγματα ποιοῦσι, περιφερῆ, μεγάλα, βαθέα ἐν μέσῳ λείποντες κίονα τῆς γῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦτον εἰς νύκτα ἐπιθέντες δήσαντες αἶγα καὶ ἔφραξαν κύκλῳ τὸ ὄρυγμα ὕλῃ, ὥστε μὴ προορᾶν, εἴσοδον οὐ λείποντες. Τὰ δὲ, ἀκούοντα τῆς φωνῆς ἐν τῇ νυκτί, κύκλῳ τὸν φραγμὸν περιθεῖ καὶ ἐπειδὰν μὴ εὑρίσκῃ δίοδον, ὑπερπηδᾷ καὶ ἁλίσκεται. *Sunt etiam* (ē feris) *quibus* foveas *magnas in orbem ducunt, profundam in medio relinquentes terræ columnam, cui capram ſub noctem religatam imponunt & foveam ramis circumſepiunt, ne videatur, nullo aditu relicto. Illæ autem, audita per noctem voce, ſepem obambulant, &, ubi tranſitum non inveniunt, tranſiliunt & capiuntur.* Quod idem venationis genus Arabibus hodie huc notiſſimum eſt, qui *foveam* talem *Zubia*, ſeu *Zubiathon* & hædum ad columnam appenſum, *Tljaaro* appellant. Meminit hujusmodi *foveæ*, Statius quoque *lib. Sylvar.* 2. de manſueto leone Domitiani,

Non formidato ſupra venabula ſaltu
Incitus, aut cæco foveæ *deceptus hiatu.*

Claudianus, *foveæ* & *hædi*, in Stilichonem *Panegyr.* 2. de Dianæ leonibus, *Non illos tædæ ardentes, non ſtrata ſupernè*
Lapſuro virgulta ſolo, non vocibus hædi
Pendentis ſimulata fames, non foſſa feſellit.
Ultro ſe voluere capi, gaudentq́ue videri
Tantæ præda Deæ.

Sed nemo pluribus eam deſcribit Oppiano *Cynegetic. lib.* 4. quem vide, ut & plura hanc in rem apud Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib. III. cap.* 4. qui de *Foveis* quoque Vulpium quædam obſervatu digna adnotavit, *Lib. eod. cap.* 13.

Foxia ſeu *de Foix*, nomen illuſtriſſimæ in Gallia Familiæ, ex Carcaſſoniæ Comitibus ortæ: in quibus Bernardus Com. *de Conſerans* & *de Foix* celebratur A. C. 1062. Hæreditatem Vicecomitatus Benearnenſis attulit marito Rogerio Bernardo Margareta, Gaſtonis Vicecomitis filia. Ultimus verò maſculus legitimus (nam a fratre ejus naturali Bernardo, familia Cerdana Ducum *de Medina Celi* oriunda, adhuc ſupereſt, V. ſuprà *la Cerda*) fuit Gaſto Phœbus Princ. Benearnenſis, ſeu potius ejus Pater Gaſto Phœbus mortuus, A.C. 1390. Inde nova familia in nomen *Foxium* ſucceſſit, Dominorum *de Greilley* in agro Gexenſi & *de Rolle.* Nam cùm Erchenbaldus Captalis *de Buch* duxiſſet Iſabellam, fil. Rogerii Bernardi *Foxii*, Vice-Com. *de Caſtelbon*, ſucceſſionis illius jus domui illatum eſt. Hujus duo inprimis filii fuere Johannes *Com. de Foix* Vicecom. Benearnenſis & Gaſto Captalis *de Buch*: quorum prior Gaſtonem & Petrum genuit; illum reliquorum *Foxenſium*, Comitum & Vicecomitum Benearnenſium, qui tandem regio Navarræ axiomate ornati ſunt, & in Gaſtone ac Germana (de quibus paulo pòſt) defecerunt, auctorem, hunc Vicecomitum *de Lautrec*, Dominorum *de l' Eſcun*, & *d' Eſparre*, patrem. Poſterior novam lineam orſus eſt, genitis inter alios Gaſtone Com. Candaliæ (Candaliorum cæterorum. quorum poſteritas dein transmiſſa eſt ad Eſpernonios Valettanos, ſatore) atque Johanne: à quo hodierni Comites *de Gurſon*, *de Meille*, *de Fiaix*, March. *de Trans* oriuntur. Præter hos, qui ex familiâ Deveſia (Johannis XXII. Papæ) orti, *Carmanium* nomen aſſumpſere, *Foxium* etiam cognomen, ex pacto matrimonii Johannis Vicecomitis *de Carmain* atque Iſabellæ Foxiæ aſciverunt. Redeo ad Gaſtonem & Germanum præfatos; horum progenitores quod attinet, Johannes Dn. *de Greilly* Vicecom. *de Benauges*, ex Blanca, filia Gaſtonis Com. *de Foix* Vicecom. *de Bearn*, genuit Petrum; cujus ex Reſſenburgi *de Perigord* filius Arcibaldus Dn. *de Greilly*, obiit A.C. 1413. Pater ex Iſabella *de Foix*, filia Rogerii Bernardi Vicecom. *de Caſtelbon*, Johannis Com. *de Foix* Princ. *de Bearn*; qui defunctus A.C. 1436. ex Joanna Albretana, reliquit Gaſtonem Com. *de Foix* & *Bigorre* Princ. Benearni: quo & Leonorâ Navarræ Reginâ (fil. Johannis R. Aragoniæ & Navarræ) genitus Johannes Com. *de Foix* Vicecom. Narbonenſis obiit A. C. 1493. Pater, ex Maria Aurelianenſi Com. Stampenſi, Gaſtonis *de Foix* Duc. Nemoroſii (qui prælio ad Ravennam victor obiit A.C. 1512.) & Germanæ (ux. Ferdinandi Catholici Aragoniæ & Hiſpaniæ Regis primò; exinde Johannis Marchionis Brandeburgici; tandem Ferdinandi Aragonici Ducis Calabriæ) &c. Iidem *de Fuxo* quoque appellati ſunt; imò & *Finſſanum* familia dicta reperitur. V. Phil Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. Part.* II. *pag* 10. *& in Ind.* ut & in voce *Foxium.*

FR.

FR. in notis antiqq. *frontes* vel *fratres*, vel *forum* ſignificat. F.R. *Forum Romanum* vel *finium regundorum* &c.

Fractilata Veſtis, apud Joannem Buſchium in *Chron. VVindeſem. lib.* 2. *capp.* 47. & 49. dicitur conciſa, latiſſimis rimis & hiantibus, cujusmodi æſtivo tempore hodieque nonnulli thoraces geſtant, adeò feneſtratos & hiantes, ut ſeminudi ferè appareant, vel certe, ut Chryſologus loquitur, *artificioſa nuditate veſtiti.* Cujusmodi fiſſuras enormes, in Clericis præſertim, acriter perſtringit Bernardus *de Conſid. lib.* 3. *cap.* 5. proſcriptas quoque à Wilhelmo Epiſc. Colon. A. C. 1360. du Freſne *Gloſſar.*

Frænum, V. infrà *Freni.*

Fraga, unedoni congenera, memorantur Plinio *lib.* 15 *c.* 24. *Aliud corpus terreſtribus* fragis, *aliud congeneri eorum unedoni: quod ſolum pomum ſimile frutici terræq́ue gignitur.* Fruticum ſc. & arborum fructus in alto, non humi gignuntur, ut herbarum, quarum fructus in terra fuſi, ideo terræ & frutici ſimile pomum gigni dicit, fraga & unedones. Sic ἐπιγείους καρποὺς ἀπὸ τῶν δενδριτῶν Græci ſeparant, unde *fraga terreſtria.* Hinc fraga & unedonem eodem nomine appellant iidem, μιμαίκυλα ea vocitantes, quod *fragis* tamen peculiariter competit. Unde propter ſimilitudinem id communicatum poſtea & fructui arboris, quam Græci κόμαρον vocant, uti videre eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 511. Cœterùm Melchiorem D. Brunſuic. fratrem Othonis Neapolitani Regis. *fragorum* nimio uſu interiiſſe, habes apud Crantzium *Vandaliæ lib.* 9 *cap.* 9.

Fragmen, apud Virgilium *Æn. lib.* 12.

— — *mucro*
Diſſiliit, fulva reſplendent fragmina *arena*:

idem cum fragmento. Cujusmodi *ſaxorum fragmina* inter Vett. arma eidem memorantur *lib.* 10.

— *Latagum ſaxo atq́ue ingenti* fragmine *montis*
Occupat os faciemq́ue adverſam —

Statio item *Thebaid. lib.* 7.

— *magno cum* fragmine *ripæ*
Cunctantem dejecit equum &c.

V. infrà ubi de *Molaribus.* Sed & *fragmentis ſaxorum* excruciatos Martyres, qui illis nudi incumbere cogebantur, quorumque vulnera iis refricabantur, dicemus infrà, voce *Teſta.* In Claudium Imp. *fragmina panis*, contumeliæ causâ conjecta legimus *in eo*, apud Suetonium.

Fragor, apud eundem Poëtam *Theb. lib.* 6. *verſ.* 41. ubi de funere Archemori, matrisque ac famularum ejus luctu,

Sic alium ex alio, quanquam laſſata fragorem
Pectora congeminans, integratoq́ue reſultans
Accenſæ clamore fores —

ſonus eſt planctus & verberatorum corporum, vet. Scholiaſti: quem in funere charorum lacertis pectora pertundentes Matres edebant. Uti de luctu pariter Virgilius *Æn. lib.* 11.

Jam verò in tectis prædivitis urbe Latini
Præcipuus fragor *& magni pars maxima luctus.*
Hic matres miſeræq́ue nurus, hic chara ſororum
Pectora mœrentum, puerique parentibus orbi
Dirum execrantur bellum —

Quo de ritu infrà dicemus latiùs. Hinc ſonus armorum concrepantium *fragor æreus* eidem Statio *Theb. lib.* 8. *verſu* 343.

— *jam ſævos fragor æreus excitat enſes.*

Quo pugnandi cupiditatem & ardorem milites teſtatum facere conſuevere; more Helvetiis inprimis ſolenni, ut ex Thuano diſcimus, ubi Caroli IX. hiſtoriam exſequitur, Meldis diſceſſum Lutetiam parantis &c.

Framea, quibusdam à *premo*, quaſi *pramea*: aliis à *foro*, quaſi *foramea*, nonnullis à *fremo*, tanquam *fremea*, rectiùs à πείρω, *trajicio*, unde πεῖραμα *trajectus*; teli genus erat apud Gallos olim Germanosque uſitatum. Tac. *de moribus Germ. Haſtas, vel ipſorum vocabulo*, Frameas *gerunt, anguſto & brevi ferro, ſed ita acri & ad uſum habili, ut eodem telo, prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus pugnent.* Et paulò poſt, *Tum in ipſo concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus, ſcuto frameaq́ue juvenem ornant.* Juvenalis *Sat.* 27.

Et Martis frameam, & Cyrrhæi ſpicula vatis.

Iſidorus verò non haſtam, ſed gladium ex utraque parte acutum fuiſſe ait: quod eruditis conciliandum relinquit Dempſterus *Antiquit. Rom. lib* 10. *Rufini Paralipom. ad c* 10. Reliquiæ nominis manent in Germanica Belgicaque lingua, quando inſtrumentum acutum, etſi in alium uſum *Friem* & *Priem* vocant. Jac. Oiſelius *Notis in A. Gellium lib.* 10, *cap.* 25.

Francavilla, nomen illuſtris in Hiſpania Familiæ, quæ Mendoziæ ſtirpis ramus eſt. Inicus enim Lopezius *de Mendoza*, qui A.C. 1445. primus *Comes del Real de Manzannares* & *March. de Santillana* creatus eſt, cùm ſeptem habuiſſet filios, quintus eorum Petrus Gonſalus de Mendoza Cardin. & Archiep. Toletanæ Eccleſiæ præfuit. Sed ex liberis ipſius Rodericus Marchio *del Cenete* creatus dignitatem per filiam, ad primarium truncum Ducum *de Infantadgo* transmiſit; alter Didacus Hurtadus Com. *de Meliso* factus, poſteros habuit Principes de Meliro ac Duces

Francavillæ (qui tituli cum Mendozio epitheto deinceps in familia *de Sylvâ* Ducibus Paſtranæ accreverunt, ut mox videbimus) & cum agnomine *de la Cerda* additoComites *de Galve*. V. eundem Spenerum *Ibid. in Indic.* Præſatus verò Didacus, Hurtadus Princ. de Melito *Dux Francavillæ*, cùm ex Catharina *de Silva* Annam *de Mendoza* & *de la Cerda* genuiſſet, illa exRuis Gomeſio *de Sylva* D. *de Paſtrana* Princ. *Eboli*, Rodericum genuit Gomeſium *de Silva & Mendoza Duc. de Paſtrana & Francavilla* Pr. *de Melito*: quo & Anna *de Portugallia & Borgia* natusRuis Gomeſius, præter paternos titulos, March. *de Algezilla*, ex Leonora Mauricia *de Sotomajor*, ſuſcepit Mariam, Rodericum & Annam Mariam. Idem *p.* 52.

Franci, adde: De gentis hujus priſcæ conſuetudinis nummaria libra, aureo argenteoque ſolido, denario item, ſeu Eſterlingo, origine nummi, quo & ipſi & vicinæ gentes in hunc diem utuntur, V. egregiè diſputantem Jo. Frid. Gronovium *lib. de Pecun. vet.* Eoſdem olim omnes præter Regem circumtonſos fuiſſe, diſcimus ex Agathia. Quod tonſuræ genus, περίτροχον, vel περιτρόχαλον Græcis dictum & alias pleraſque gentes, quæ Imperium Rom laccrarunt, uſurpaſſe veriſimile eſt. Sanè in exercitu Guilielmi Siculi, qui tempore Andronici Comneni in Theſſalonicenſes acriter ſæviit, pleroſque ἀποθεῖχθαι περιτρόχαλα, Nicetas auctor eſt. Olim verò pueros delicatos, Dio Chryſoſt. *de Regno Orat.* 2. item meretrices, He ychius, ſic tonderi ſolitas, docent; Lege Dei prohibitâ re olim Judæis, uti diſcimus ex Levit. *cap.* 19. *verſ.* 27. Caſaubonus *ad Suetonium Octavio cap.* 45. V. quoque ſuprà in voce *Circumtonſi*.

Francia, adde: Primus hâc appellatione Galliam dônaſſe dicitur Gregorius M. *lib.* 4. *Epiſt.* 31. ad Mauricium Imp. & *lib.* 6. *Epiſt.* 33. quam prioribusFrancorum (à quibus Galliæ Romanis ereptæ id nomen) ſedibus tribuit præ cœteris nummus Conſtantini Imp. in cujus parte FRANCIA legitur. At poſterioribus ſeculis, & potiſſimum ſub prima ſecundaque Regum ſtirpe, cùm *Francorum* Imperium & dominatio in exteras regiones atque adeò longinquas ſeſe protendiſſet, *Franciæ* nomine intellectæ ſunt eæ omnes, quæ Francis parebant, aut paruerant, Quod inde manavit, quoniam Reges harum provinciarum à Francis orti & è Francia digreſſi, ſeſe indidem *Francorum*, non autem regionum, quibus imperabant, Reges inſcribebant, uti obſervatum ab Ottone Friſing. *lib.* 6. *cap.* 17. & Sirmondo *ad Capitul. Caroli C. tit.* 1. &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & *Diſſertat. de inferioris ævi Numism.*

Francicus, nomen olim aureæ apud Francos monetæ. Sub Joanne enim R. *Francici auri puri*, Gall. *Francs d'or fin*, cuſi leguntur, in quibus Rex dextrâ gladium vibratum tenens, ſago liliato & armis militaribus inſtructus, equo veſtito ac liliato inſidet: In averſa parte cruce floridâ conſpicuâ. pond. 3. d. 1. gr. pretii 20. ſ. pond. 63. ad marcam Par. Quem imitatus Carolus V. eadem figura & pondere illos recudi curavit. At *Francici argentei*, Gall. *Francs d'argent*, cum Regis capite laureato, & *H.* coronato in crucis centro in lilia & flores deſinente, ſolitaque inſcr. SIT NOMEN &c. prodierunt ſub Henrico III. hodieque in uſu ſunt. V. de utriſque C. du Freſne in voce *Moneta pag.* 624. 626. & 646.

Franciſca, genus ſecuris, quas ab uſu Francorum ab Hiſpanis *Franciſcas* appellatas, tradit Iſidorus. Sic *Franciſci* apud Æthicum *in Coſmogr.* alibiq; paſſim, pro *Francis*: uti *Spaniſcum argentum*, pro *Hiſpanico*, apud Anaſtaſium in *Vitis Pontific. Rom.* &c. Cujusmodi terminationem mutuatæ videntur reliquæ gentes, à Longobardis aut Sclavis, qui gentilitia & appellativa nomina plerunque in *iſc* efferebant, quod potiſſimùm ſolemne eſt etiamnum Dalmatis. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis.* At *Franciſci*, in *Conſtit.* Friderici Imp. *contra Patarenos*, Hæretici quidam Waddingo, ad *A. C.* 1254. *num.* 16.

Principes Viri.

Franciſcus, Dux Lunæburgicus, filius Henrici cognom. *Junioris*, mortui A. C. 1532. ex Margareta Saxonica; frater Ottonis, qui Harburgicos ſevit & Erneſti, (à cujus filiis Dannenbergiæ & Cellenſis lineæ ortæ ſunt) Giſhornæ habitavit; cum Erneſto fratre Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcripſit, defunctus A. C. 1549. Princeps inſigniter pius. Ei ex Clara filia Magni Ducis Saxoniæ infer. A. C. 1547. ductâ non niſi filiæ natæ ſunt, Catharina & Clara, quarum illa Henrico Rutheno Burggravio Miſniæ A. C. 1564. hæc Bernhardo Principi Anhaltino; iterum A. C. 1572. Bogislao Duci Pomeraniæ nupſit. Spenerus *Syllage Geneal. in Fam. Brunſvic.* Idem nomen medio fuit filiorum Henrici, Dannenbergiæ lineæ auctoris, Erneſto præfato geniti: qui natus ex Urſula Saxon. Lauenburgica A. C. 1579. Canonicus Argentinenſis & Colonienſis, non procul Argentorato, torrente Renchâ hauſtus, A. C. 1601. in Urbis hujus ſummo Templo ſepultus eſt Idem paulo *poſt*.

Franciſcus, Dux PomeraniæOccid. filius ſecundo-genitus Bogislai XIII. ex Clara prædicta, natus eſt A. C. 1577. Epiſcopusque poſt Patruum Caminenſis, comitatis elogio fuit inclytus. Maritus Sophiæ fil. Chriſtiani I. Electoris Saxon. obiit A. C. 1620. ſucceſſione fratri Bogislao XIV. Epiſc. itidem Caminenſi, relictâ. Idem *in Fam. Vandal.*

Franciſcus I. Dux Saxon. Lauenburgicus, filius Magni II. qui primus titulo Electoris Saxoniæ, quoMajores ejus gaviſi erant, abſtinuiſſe dicitur, ex Catharina Brunſuicenſi: in Monaſterienſibus Anabaptiſtis compeſcendis nomen adeptus olim, demum A. C. 1578. ob ſenium, filio cognomini regimen tradidit; & biennio pòſt, cùm de Principatu filiorum contentiones mœſtus vidiſſet, mortuus eſt. Pater ex Sibylla Saxonica, filia Henrici Ducis A. C. 1540. ducta, præter *Franciſcum*, infrà memorandum, plurium utriusque ſexus liberorum. Filiæ Sidonia Catharina Wenceslao D. Teſchinenſi, A. C. 1567. & Emerico Forgatſchio A. C. 1586. Dorothea Wolffgango Brunſuicenſi D. A. C. 1570. & Urſula Henrico itidem D. Brunſv. nupſere. Ex filiis Magnus III. in Sueciâ, A. C. 1560. ducta Sophia Guſtavi R. filia plerumque ætatem egit, inde tandem ejectus: Henricus Archiepiſc. Bremenſis, Epiſc. Oſnabrugenſis & Adminiſtr. Paderbornenſis fuit; etiam Monaſterienſi Epiſcopatui, ni Papa obſtitiſſet, admovendus; ac licèt Evangelicus, cælebs tamen manſit: Mauricius in Belgio, Johanni Caſimiro Palatino militavit: & Fridericus Præpoſitus Brem. & Canonicus Colonienſis, multa contra Gebhardum Truchſeſſium Archiepiſc. egit, ſpe Electoratus adipiſcendi, qui tamen excidit, Thuan. *lib.* 78.

Franciſcus II. filius prioris; olim in Belgio Alexandro Farneſio operam militarem addixerat A. C. 1579. unde ejus ope poſtea Mauritius frater, ab Hiſpanis in anguſtias redactus, ſervatus eſt. Deceſſit A. C. 1619. ex primo matrimonio Margaretæ Pomeranæ, fil. Philippi D. A. C. 1574. ductæ, Pater Mariæ, Philippi, qui patrem morte ſuâ præceſſit A. C. 1605. & ante hunc Auguſti, ad quem morte Patris regimen devolutum eſt. Ex altero Mariæ fil. Julii D. Brunſu. 1584. *Franciſci* Julii, A. C. 1586. Julii Henrici, 1587. Erneſti Ludovici 1589. Julianæ. 1594. *Franciſci* Caroli 1596. Rudolfi Maximiliani. 1597. Hedvigis Mariæ. 1598. *Franciſci* Alberti, 1601. Sophiæ Hedvigis, & 1604. *Franciſci* Henrici. E quibus *Franciſcus* Julius, obiit A. C. 1634. ex fœcundo thalamo Agnetis fil. Friderici D. Wirtenbergici, pater quatuor filiorum & trium alterius ſexus, qui tamen omnes in infantia extincti ſunt. *Franciſcus* Carolus, aliquandiu Electori Saxoniæ militavit; cùmque pro Suecis delectus ageret A. C. 1630. Ratzenburgo, à fratre Auguſto excluſus, ac à Pappenhemio captus eſt. Inde ad Pontificios tranſiit, Italiam frequenter inviſit, ac tandem Neuhuſii, nulla ex tribus uxoribus relicta ſobole, obiit A. C. 1660. Porro *Franciſcus* Albertus, cùm relicto Cæſare ſe Suecis applicuiſſet, in prælio Lutzenſi Regi præſtò fuit, cumque deinde VVallenſtenii conſiliis participaret, à Cæſarianis captus Egram, inde Viennam ductus; donec Kœnigsmarckio fugato A. C. 1642. in Dorſtenſohnium ad Suidniciam incidens, ſuperatusque & captus, ex vulnere, deceſſit, ex Chriſtina Margareta Megapolitana, fil. Johannis Alberti Duc. nullis liberis relictis. *Franciſcus* tandem Henricus, Frantzhagæ habitavit, Suecicis auſpiciis legionem duxit & ex Maria Juliana Naſſovia genuit utriusque ſexus liberos, ſed moriens A. C. 1658. tantùm filias duas habuit ſuperſtites, Erdmutam Sophiam A. C. 1644. & Eleonoram Carolam A. C. 1646. natas, quarum illa nupſitGuſtavo Rudolfo D Megapolitano. Solus omnium ſtemma propagavit Julius Henricus: qui Religionem Pontificiam amplexus, ex ſecunda uxore Eliſabetha Sophia Brandeburgica Joh. Georgii El. filia, Jani Razivilii viduâ, A. C. 1628. ducta & ſeq. extincta, genuit *Franciſcum* Erdmannum, in Evangelica Religione educatum, Suecorum aliquandiu militem in Polonia, atque Sibyllæ Hedvigis patruelis maritum; qui Patri ſucceſſit, ſed mox ejus fata ſecutus eſt, A. C 1666. Eidem Henrico Julio, ex tertia conjuge Anna Magdalena Poppelia, præter filiam Mariam Benignam *Franciſcam*, natam A. C 1635. & dein Octavio Piccolomineo D. Amalfitano nuptam, natus eſt Julius *Franciſcus* A. C. 1640. qui ſolus ſuæ gentis ſpes, ex conjuge Hedvige Auguſta, Fil. Chriſtiani Auguſti Com. Palatini Rheni, ſobolem maſculam expectat. Re[illegible]tâ Ma[illegible]orum prætenſione, deinceps cum Electore Saxoni[illegible]anne Georgio II. tranſegit, & mutuæ ſucceſſionis pactum [illegible]er utramque domum, inivit & obtinuit, A. C. 1671. Nu[illegible] militia Imperii, inter ſupremos Duces, V. eundem Spen[illegible]um *in Fam. Aſcanio-Anhaltina.*

Franciſcus Philippus, Dux Holſatiæ, filius Philippi, Glucksburgiæ lineæ Auctoris ex Sophia Hedvige Saxo-Angrivaria, Ligeri merſus interiit A. C. 1650.

Viri celebres.

Franciſcus Puccius Fedelinus, ignorationem & incredulitatem Evangelii, vel defectum Baptiſmi, ad ſalutem nulli obeſſe, modò ſtudeat vitæ inculpatæ, quoad externos mores, nec præfractè quidquam neget; ineſſe n. omnibus naturâ hanc facultatem, ut poſſint & velint ſalvi fieri, etiam abſque ſcrutinio quæſtionum Theologicarum, aſſeruit: Romæ poſtea combuſtus. Oſiander *Centur.* 16. *lib.* 4. *cap.* 46. & Joann. Ludov. Hartmannus *Hiſtor. Concil. Tom.* 4. *Period.* 6. *Peric* 16. *Exercit.* 67. apud Tob. Pfannerum *Syſtematis Theologiæ Gentilis purioris cap.* 22. §. 4.

Franciſcus Turrianus, V. infrà *Turrianus*.

Frangere

Frangere, apud Statium *Thebaid. lib.* 11. *verſu* 28.

Armenii reges magno leo fregit hiatu,

comminuere eſt, *à magno hiatu proprium leonum*, Barthius *ad l.* Unde frequens de leonibus hæc locutio, apud Poëtas, eundem *Theb. lib.* 5. Horatium *lib.* 2. *Od* 23. Senecam *Troade*, & jam Homerum *Il.* λ.

Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ῥηϊδίως ξυνέαξε ——

In Sacris quoque uſitata. 1. Regum *cap.* 13. *v.*26. *Tradidit eum Dominus leoni, & fregit eum.* Et *verſ.*28. *non fregit aſinum*, i. oſſa ejus non comminuit neque contrivit. V. quoque Eſ. *cap.*38. *v.* 13. & Dan. *cap.* 6. *verſ.* 24. Indeque Arabibus *confractor* dicitur leo, uti docet Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.*2. Uti autem carnem & membra ferarum unguibus diſcerpit ac dilacerat, quod Hebræis eſt, פרק, ſic oſſa illarum *frangit* dentibus quod iiſdem שבר. Quo fine cataphractum ei os, ut ait Phile, propter ſeptum dentium, quorum tanta firmitas & durities, ut ex iis colliſis ignis, tanquam de ſilice, eliciatur. Quapropter leones his maximè valere, canit Anacreon Ode 2.

Φύσις κέρατα ταύροις,
Ὁπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις,
Ποδωκίην λαγωοῖς
Λέουσι χάσμ' ὀδόντων. κτλ.

V. quoque ſuprà in voce *Dens*: & de aliis verbi hujus notionibus, Iſaac. Caſaubonum *Not. ad illud Perſii Sat.* 5.

Saturnumq; gravem noſtro Jove frangimus *una.*

Apud quem eundem *Sat.* 7. ubi de Thebaide Statii publicè exhibita, verba *fregit ſubſellia verſu*, quæ in notam vitii Papinii trahit Scaliger, idem Vir eruditus, de ſigno victoriæ ejus explicat, quaſi plauſu & κρότῳ, *euge* & *ſophos* acclamantium, ſubſellia fracta indigitare voluerit Satyricus, V. confirmantem ejus ſententiam Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid lib.* 2. *verſu* 214. ut & quæ ſuo loco de hoc Poeta dicta. Sic Gronovio *frangi* proprium verbum de inſeſſis toris atque incumbendo depreſſis. Auſonius *Epiſt.* 2.

Gramineos nunc frango *toros* ——

Claudianus *in laude Serenæ*,

—— *Si placido ceſſiſſent lumina ſomno,*
Purpura fulgebat violæ fractura *cubile*
Gramineum ——

i. præbitura ſe ad *frangendum*, in cubilis vicem, parata frangi, ut cubile. Statius de coma Glauciæ,

—— —— *crinemq; decorum*
Fregiſſet *roſeâ laſciva Thalia coronâ.*

Ubi *frangi* vult crinem exſtructum, cùm ſuperimpoſitâ coronâ deprimitur & ſic q. deſtruitur &c. Hinc *frangere clivum*, pro ſuperare inque eum invadere, apud Senecam: *frangere mammas*, Ezech. *cap.* 23. alia: Item *fragilis culcita*, apud Martialem *in Apophor. Epigr.* 160. V. Jo. Frid. Gronovium *Obſervationum lib.* 4. *c.* 22. Ut de ritu *frangendi* ſacro aliquid aſpergam, in prima S. Cœnæ inſtitutione, DOMINUS noſter panem benedictum *fregit*, Matth. *cap.* 26. *verſ.* 26. more à cœnis Judaicis deſumpto, ubi Paterfamiliâs, peractâ benedictione, panes frangebat & diſtribuebat. Chriſtumque ſecuti Apoſtoli *panem fregiſſe* leguntur, unde & κλάσις τοῦ ἄρτου S. Cæna dicta Actor. *cap.*2. *verſ.*42. Quod & in Eccleſia vet. per plura ſecula obſervatum eſt, uti docet Franc. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. Part. poſter. lib. VII. cap.* 10. §. 19. ubi ritus hujus myſterium explicat. At in celebratione Paſchatis, *nullum os agni Paſchali frangi* Deus voluit, Exodi *cap.* 12. *verſ.* 46. Quod de minuſculis quidem oſſibus non intelligunt Judæi; ſed ad generalem Dei legem quis excipiat quicquam? Quin ad agni oſſa videtur alludi verbis Davidis Pſalm. 34. *v.* 20. *Omnia oſſa ejus ſervat* Deus, *ne unum quidem frangitur.* Et ipſe Maimonides ſcribit, *idem eſſe, ſi quis durum os, aut tenerum confringat, Pach. cap.*10. *ſect.*3. Et quidem videri poterat ea Lex ad id pertinuiſſe, quòd raptim Iſraëlitæ edere juſſi fuerant Neque enim, qui properant, in emedullandis oſſibus tempus terunt, qua fere de cauſa franguntur. Sed & in ea lege latebat myſterium, de quo V. Joannem *cap.* 19. *v.* 36. plura verò hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 50. &c.

Frangia, V. ſuprà *Fimbria.*

Fraſcatæ Ædes, oratorium eſt in Vaticana Baſilica. Anaſtaſius Biblioth. *in Benedicto III. Quidam de Anglorum gente Romam venerunt, qui in Oratorio B. Gregorii Papæ & Confeſſoris Chriſti, in Principis Apoſtolorum æde* Fraſcatæ *conſtructa, unam tabulam argenteam poſuerunt.* Macer *Hierolex.*

Frater, titulus quo ſe mutuò Chriſtiani olim compellabant, *quòd unius Dei parentis homines, quòd conſortes ejuſdem fidei & ſpei cohæredes*, ut ait Minutius, fraterno inter ſe more viverent: quòd *& unum patrem Deum agnoſcerent*, ut Tertullianus *in Apologet.* quòd eſſent *cum omnibus, quos Sol videt, germanitatis neceſſitudine copulati*, ut Arnobius *adverſ. Gentes lib.* 4. quòd denique *omnes homines pro fratribus diligerent*, ut Lactantius ait *lib.* 5. *cap.*10. Proin Gentiles *Fratrum* appellatione donare Chriſtianis ampliùs non licuit, V. *Nomocanonem* editum, à Joanne Bapt. Cotelerio *cap.* 452. Item, quo ſeſe invicem appellabant Reges, V. du Freſne, *Not. ad Alexiadem.* Porro, quo Provinciarum Rectores & Comites compellabantur ab Imperatoribus, Senator *lib.* 6. *in Formula Rectoris prov.* Epiſcopi quoque à Pontificibus Rom. hique viciſſim ab illis, quod obtinuiſſe etiam poſt annum 1400. obſervat Joann. Launoius *in Hiſtor. Regii Navarr. Collegii Pariſ. pag.* 540. Eodem porro nomine dicti in Eccleſia Rom. Monachi univerſi, quod eos mutuatos eſſe à primis Chriſtianis, docet du Freſne *ad Cinnamum pag.* 433. Etiam Militares Ordines: Unde *Fratres de Palmis*, occurrunt apud Ordericum Vitalem *lib.* 13. de quibus V. Marcam *Hiſtor. Benearn. l.*9. *c.*21. *Fratres S. Sepulchri, Spicilegii Tom. VIII.* &c. V. quoq; infrà in *Fraternitas* & *Fratres*, & plura hanc in rem, apud du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.*

Fraternitas, titulus honorarius, quo utebantur Reges cùm ad alios Reges ſcribebant. Luithprandus *in Legat. Sed & optimam amicitiæ arrabonam fraternitati tuæ nunc Dominus contulit.* Ἀδελφότης, apud Menandrum Protector. Sed & Epiſcopi ac cœteri è Clero eodem titulo ſæpe ſe mutuò compellaſſe leguntur. Aliquando verò *Fraternitas* ipſa Eccleſia dicta, vel certè ipſi Fideles, apud Tertullianum, Cyprianum, Ambroſium, Hieronymum, Alios. Porro, ſic vocatus occurrit, *Fratrum* ſeu Monachorum cœtus, apud Liberatum Diac. *cap.* 11. Græcè Ἀδελφικὸν, apud Palladium *in Hiſtor. Lauſiaca*, & Ἀδελφότης quoque, apud Theod. Studitam in *Vita* S. Platonis *num.* 32. Etiam *Fraternitas* dicitur, Societas inita inter Monachos variorum Monaſteriorum, quâ ſua ſibi invicem bona ita communicabant, ut tanquam fratres alterius Monaſterii haberentur, in illud reciperentur, epularentur in Refectorio, precationum, ſeu, uti vocant, omnium *Beneficiorum* eſſent participes; pro iis, cùm è vita migraſſent, preces, perinde ac pro Monachis indigenis, pro more, funderentur &c. Cujusmodi *Fraternitatum* & Societatum Monaſticarum *Chartas* & exempla proferunt, *Hiſtoria* Abbatiæ Condom. Roverius *in Reomao*, Marlotus *Hiſtor. Rem. lib.* 3. *cap.* 14. Alii laudati Carolo du Freſne in *Gloſſario*, ubi *Chartam* antiquam ac ſingularem, ad ejusmodi ſocietatum formulam percipiendam, adſcripſit ex *Tabulario* Flaviniacenſi. Atque hinc *Fraternitates* dicebantur, præſtationes, quæ fiebant Monaſteriis ab iis, qui fraternitatem illorum ſuſceperant, apud Anaſtaſium IV. Pontif. Rom. *Epiſt.* 12. *ad Fratres S. Joannis Hieroſolymit.* Sed & *Fraternitas*, in eadem Communione, de Laicis, ut vocant, dicitur, qui in participationem orationum, ſuffragiorum & *beneficiorum* à Monachis admiſſi, in *Fratres* vel *in Fratres & Monachos recipi*, dicuntur apud Ekkehardum Junior. *de Caſibus* S. Galli *cap.* 1. Cujusmodi admiſſionis formulam, idem du Freſne exhibet ex *Chartul.* Campan. Bibl. Thuan. *fol.* 299. ubi de Comitiſſæ Campaniæ *in Sororem ordinis Cluniacenſis receptione*, ſermo eſt. Tandem *Fraternitatis* nomine ſeu *Fratriagii*, venire partem hæreditatis, quæ ad primogeniti fratres pervenit, docet pluribus id. du Freſne, *ubi ſuprà.*

Fratres Arvales, V. ſuprà *Arvales.*

Fratres Conjurati, apud Dunelmenſem *pag.* 190. & 203. dicuntur qui Sacramento ſibi invicem dato *fraternitatem* inibant, V. du Freſne *Diſſert.* 21. *ad Joinvillam.* Aliter accipiendi in *LL.* VVilhelmi Nothi *cap.* 59. *Præcipimus, ut omnes liberi homines totius Regni ſint* Fratres conjurati, *ad Monarchiam noſtram & Regnum noſtrum contra inimicos pro poſſe ſuo defendendum* &c. Hic enim intelliguntur, ad Reip. tuitionem ſacramento mutuo adſtricti alicujus Regis ſubditi: quo modo *Jurati* nudè vocabantur oppidani, qui unâ eademque lege vivebant. V. quoque *LL.* Edvvardi *cap.* 35. In quam ſententiam præclarè Simplicius *in Epictetum p.* 65. Εἰ γὰρ κοινὴ μήτηρ ἡ πόλις, μητρὸς ἴσα καὶ πατρὸς, δῆλον ὅτι κατὰ τοῦτο ἀδελφοί πως εἰσὶν οἱ πολῖται. *Si enim communis mater civitas eſt .. patet* Fratres *inter ſe quodammodo eſſe cives*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Fratres Conſcripti, apud Scriptores Eccleſiæ Rom. dicuntur Laici, atque adeò alii, in album Fratrum ſeu Monachorum relati, ſeu potiùs eorum *fraternitate* donati: uti olim *Milites conſcripti* dicti ſunt, *qui in tabellas conferebantur ab iis, qui eos ducturi erant*, Iſidor. *lib.* 9. *cap.* 3. vel ut Senatores, *Patres conſcripti* appellati, *quòd eorum nomina in tabulas aureas contuliſſet* Romulus, ut idem Iſidorus ait *cap. ſeq.* Iidem quoque *Fratres Spirituales*, appellati occurrunt in *Tradit.* Fuldenſ. *lib.* 3. *cap.*40. Πνευματικοὶ nudè, in *Nomocanone* edito à Johanne Bapt. Cotelerio *cap.* 79. Quamvis aliàs *Fratres Spirituales*, dicantur Monachi vel ætate provectiores, vel morum probitate cœteris præcellentes; qui & *Fratres Maturi*, apud Adalardum in *Statutis* antiquis Monaſterii Corbeienſis *lib.* 1. *cap.*3. Apud Græcos verò potiſſimùm ſic vocati ſunt, qui ſeſe invicem *in Fratres* adoptantes fraternitatem ſacramento, in Eccleſia coram Sacerdote, ſumtâ interdum diviſaque Euchariſtiâ, firmabant: Ἀδελφοὶ πνευματικοὶ itidem, apud Gregorium in *Vita* Baſilii Jun. *num.* 28. de cujusmodi *Fraternitatibus* copioſè du Freſne *Diſſertat. ad Joinvillam* 21. V. quoque ſuprà. An iidem cum *Fratribus exterioribus*, quorum mentio in *Actis* Murenſis Monaſter. quosque Eccleſia Græcanica Μοναχοὺς vel Ἀδελφοὺς ἐξωμονίτας vocat, ad diſcrimen

crimen ἐκπροσώπων, de quibus *Nov.* Alexii Comneni, apud Balſamonem *ad VII. Syn. cap.* 19. & Johannes Antiochenus Patr. *opuſc. de Chariſticar. num.* 14. V. eundem C. du Freſne in *Gloſſar.*

Fratres Gaudentes, appellantur in Italia Fratres ordinis Militiæ S. Mariæ Virg. quorum Ordo inſtitutus primùm fuit, ab aliquot Nobilibus Bononienſibus ſub *A. C.* 1261. quibusque Regulam præſcripſit Urbanus IV. Pontifex Romanus a Cherubino Ghirardacco deſcriptam *in Indice Tom. I. Hiſtor. Bonon.* qui plura de iis etiam habet, *libro* 7. ad eundem annum: ubi præterea obſervat, ſic illos appellatos eſſe, quòd unà cum uxoribus & filiis ſinguli ferè in ædibus ſuis privatim manerent. Eorundem meminit quoque Ammiratus *Hiſtor. Florentinæ lib.* 2. *ſub A. C.* 1266. ut & Landinus & Velutellus *ad Dantem in Inferno cant.* 23. Neque alii ſunt, de quibus Marſilius Patav. *in Defenſore Pacis part.* 2. *cap.* 8. *Neq; adhuc his clauſi limitibus, Laicos quoſdam quos in Italia* Fratres Gaudentes, *alibi verò Beginos appellant* &c. V. quoque Nicol. Uptonum *de Militari Offic. lib.* 1. *cap.* 3. Sed & ſic ex Minoritis, qui juſto licentiùs vivebant, nominatos fuiſſe, docet du Freſne *in Gloſſar.* ex VVigulco Hondio *in Metropoli Salisburg. Tom. II. pag.* 348.

Fratria, V. infrà *Levir.*

Fratricelli, qui & *Fratres de paupere vita, Bizochi* & *Beguini* interdum dicuntur, Minoritarum ſecta, auctore Henrico Ceva exorta, qui pura & candida Franciſci Inſtituta ſectari ſe jactantes, à Cæleſtino V. Pontifice Romano auctoramentum ſectæ ſe accepiſſe dicebant: damnati aliquoties, à Bonifacio VIII. & Johanne XXII. V. ſupra *Bizochi*, & plura apud C. du Freſne *in Gloſſar.*

Fraxinus, arbor procera ac teres, *multum Homeri præconio & Achillis haſtâ nobilitata. Materies eſt ad plurima utilis. Ea quidem, quæ fit in Ida Troadis, in tantum cedro ſimilis, ut ementes fallat*, Plin. *lib.* 16. *cap.* 13. Ubi quod de *haſta Achillis* habet, hinc eſt, quòd præcipuus ad haſtas uſus ſit hujus arboris. Unde, ut *claſſica*, ſic *fraxinum*, pro perpetuo belli inſtrumento uſurpavit Claudianus *in Rufinum lib.* 1.

Hæc ſi nota forent, frueremur ſimplice cultu,
Claſſica non fremerent, non ſtridula fraxinus *iret;*
Non quæreret puppes ventus, non machina muros.

Et *fraxineum robur*, pro haſta, Statius *Thebaid. lib.* 7. *verſu* 716. Rationem addit Plinius *lib.* 16. *cap.* 43. *Obedientiſſima quocunq; in opere* fraxinus *eademq; haſtis corylo melior, cornu levior, ſorbo lentior. Gallica verò etiam ad currus flexibilis.* Cæterum tanta inter eam ac ſerpentes inimicitia eſt, *ut ne matutinas quidem occidentesq; umbras quàm ſunt longiſſimæ, ſerpens attingat — & ſi fronde ea gyroq; claudatur ignis & ſerpens, in ignem potiùs, quàm in fraxinum fugiat ſerpens*, Idem ubi ſuprà. Quod de taxo prodidit Theophr. *Hiſtor. l.* 3. *cap.* 10. Plura de operibus, ad quæ *fraxinus* utilis, V. apud Vitruvium *lib.* 2. *cap.* 9.

Frea, Saxonum Dea, uxor Vodani, qui & ab iis pro Deo cultus eſt, de qua Paulus VVarnefridus *de Geſtis Longobardorum lib.* 1. *cap.* 8. Matth. VVeſtmonaſterienſis, VVilhelmus Malmesbur. Saxo Grammaticus *lib.* 1. & 5. Ordericus Vitalis *lib.* 4. Godefridus Viterb. Galfridus Monumeth. *lib.* 3 *cap.* 1. VVormius *in Faſtis Danicis lib.* 1. *cap.* 15. *in Monum. Danic. lib.* 1. *cap.* 4. & Cluverius *German. antiq. lib.* 1. *cap.* 27. laudati Carolo du Freſne *in Gloſſario*, & Dominico Macro *in Hierolexico.* Ab ea nomen feriæ ſextæ hebdomadis inditum, *Freytag*, apud Germanos, hodieque perdurat. Fuit autem *Vodan* vel *VVodan*, teſte Paulo Diacono *de Geſtis Longobard. lib.* 1. *cap.* 9. & Godefr. Viterbienſi præfato *Chronici part.* 17. à Romanis *Mercurius* ſuî linguâ redditus: an bene, quæritur. Certè *Wodan*, nec literaturæ, vel facundiæ, nec negotiationi Germanorum præfuit. Nec Deorum nuntius, eoque multo inferior, non Jove ſolùm, ſed cunctis Saturni liberis: verùm ſummus Deus, univerſi præſes iis habitus eſt. Iis enim *Wodan* ſive *Woden* idem fuit, ac *Guodan* ſeu *Guode*, pro quo *Gode* vel *God* nunc dicimus. Quòd ſi itaque *Deorum maximè Mercurium* Germanis *cultum* eſſe, ſcribit Tacitus *de Moribus German.* alius ſaltem is fuerit à Mercurio Romanorum. V. proin quomodo cum Θεῦθ Græcorum, ſeu *Thoyth* Ægyptiorum, illum faciat eundem, Gerh. Jo. Voſſius *de or. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 37. ubi & feriæ quartæ hebdomadis nomen ab eo impoſitum, ac *Woensdag*, quaſi *Wodansdag*, illam hodieque Belgis dici, addit. Sunt tamen, qui Martem fuiſſe hoc nomine indigitatum contendant, quo pacto *Frea* Venus fuerit, unde *Frau* hodieque mulier, matrona, Germanis &c. V. infrà.

Freda, apud Monachum Altiſiodor. *A. C.* 840. ornamentum eſt vel umbraculum, quod feretris & capſis SS. ſuperponebatur.

Frediani, cum Dendrophoris aliisque, qui gentilitiæ ſuperſtitioni operam dabant, recenſentur in *l.* 20. Cod. Theodoſ. *de Paganis.* Vide Jacobi Gothofredi Juriſconſulti conjecturas.

Fremitus, leoni proprius. Plinius *lib.* 8. *cap.* 16. *Ubi ſævit in viros, priusquam in fœminas, fremit.* Virgilius Æn. *lib.* 9. & 12.

— *fremit ore cruento.*

Lucanus *lib.* 1.

— *vaſto & grave murmur hiatu*
Infremuit.

Seneca in *Oedipo*,

Ceſſat irati fremitus leonis.

Statius *Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 599. &c. Hebr. נהם *fremere* eſt, quod Chaldæi ſimiliter Arabesque cuivis leoni tribuunt: quemadmodum Græcis quoque leonum epitheta, ἐριβρύχας & ἐρίβρομος, ſunt. At Scriptores ſacri, de adultis verbum שאג *rugire*, de leunculis verò τὸ נהם i. *fremere*, uſurpant, ut videre eſt Proverb. *cap.* 19. *verſu* 12. & *cap.* 20. *verſu* 2. Jerem. *cap.* 5. *verſ.* 22. alibique paſſim. Vide Samuelem Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* III. *cap.* 2. Hinc ad alia vox translata. Ad milites. Statius *Theb. l.* 6. *v.* 618.

Arcades arma fremunt —

Ad Deos. Virgilius Æn. *lib.* 10.

Talibus orabat Juno, cunctiq; fremebant
Cœlicolæ aſſenſu vario &c.

ſervato ſimilitudinis decoro. Vide Barthium *ad Claudianum de Raptu lib.* 2.

Fræni equorum, Pelethronii inventum. Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. *Equo vehi Bellerophon, frænos & ſtrata equorum Pelethronius invenit.* At Virgilio *Georgic. lib.* 3.

Fræna Pelethronii Lapithæ, gyrosq; dedere
Impoſiti dorſo —

A Pelethronio ſc. Theſſaliæ monte dicti, ubi primùm domiti equi dicuntur; qua de re Vide Hadrianum Turnebum *Adverſ. lib.* 21. *cap.* 9. Hi primùm pro neceſſitate rudes ſimplicesque, pro luxu, è ditiſſima materia confieri cœperunt. Ebore ornarunt Britanni, Strabo *lib.* 4. bracteis aureis crepantes, habes apud Prudentium *Pſychomachia Luxur.*

Dum currum, variâ gemmarum luce micantem,
Mirantur, dum bracteolis crepitantia lora.

Unde *fræna ſonantia*, apud Statium *Thebaid. lib.* 9. *verſ.* 818. gemmis inſigniri conſueviſſe, docet idem *Thebaid. lib.* 3. *verſu* 268.

Spumantem proni mandunt adamanta jugales &c.

V. quæ hanc in rem notat Auſ. Popma *Comment. de Inſtrum. Fundi ſub fin.* & Adr. Behotius *Apophoret. lib.* 1. *cap.* 4. *Fræno* autem Principum virorum equos à viro aliquo Magnate jam olim duci conſueviſſe, colligitur ex hiſtoria Eſtheræ *cap.* 6. *v.* 7. *& ſeqq. Tum dixit Haman Regi; viro cujus Rex delectatur honore, Adferant indumentum regium — & equo cui inſidet — Tradentes indumentum & equum in manum alicujus è principibus Regis — trans vehunto cum equo illo per plateam civitatis* &c. Quem honorem recentiori ævo equitantibus Pontificibus, Archiepiſcopis & Epiſcopis, ab Impp. Regibus, Principibus, exhiberi conſueviſſe, docet, pluribus Auctorum locis adductis, *Not. ad Cinnamum, pag.* 470. Car. du Freſne. Sic Continuator Nangii ſub A. C. 1305. de Philippo Pulchro Franc. R. *Papa Clemente — apud Lugdunum — conſecrato, dum ſuam ad domum rediens, geſtans, ut moris eſt, ſuæ coronationis inſignia, per* frænum *equi, cui inſidebat, à Rege Franciæ, qui ob hoc præ humilitate ſe ipſum pedeſtrem poſuerat — deductus maximo cum honore fuiſſet* &c. V. quæ idem habet de Joanne XXII. *ad A. C.* 1316. & Gobelinus Perſona de Carolo Ungariæ R. & Urbano VI. *Coſmodr. æt.* 6. *cap.* 77. *ad A. C.* 1383.

Frepatæ Veſtes, apud Gaufridum Voſienſem *part.* 1. *cap.* 74. *Repertæ ſunt pretioſæ ac variæ veſtes — quas quidam in ſphærulis & lingulis minutiſſimè frepantes, picti Diaboli formam aſſumunt*: Gallis ſunt, *Habits troucz, decouppez, frippez*, unde vocabulum *Trepatas veſtes* habet Jacobus I. Aragon. R. *in Conſtitutionibus Cataloniæ MSS.* fortè q. *terebratas* ſeu perforatas.

Frerius, ex voce *Frater*, apud Græcos nomen eſt Religioſis eorum attribui ſolitum, uti diſcimus ex Georg. Pachymere *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 8. unde Equites Hieroſolymitanos, hodie Melitenſes, *Frerios* appellat Cantacuzenus, quos *Fraires* Hiſpani, *Freres* Galli dicunt: Macer.

Fricandi mos, ante cœnam, Romanis uſitatus, indigitatur Plauto *Pſeudolo Act.* 4. *Sc.* 7.

Uncti hi ſunt ſenes, fricari *ſeſe ex antiquo volunt.*

Veteres nempe ante cœnam plerunque balneas adibant, dein ungebantur, tum *fricabantur*, inde ad tonſorem ibant, demum accumbebant. Idem *Pœnulo*, de ornatu muliebri agens,

Lavari, aut fricari, *aut tergeri, aut ornari,*
Poliri, expoliri, pingi, fingi —

Quo in genere Lucilianum illud, *Scabor, ſupellor, deſquamor, pumicor, ornor, expilor, pingor.* V. Tit. Popmam *de Operis Serv.* In palæſtra ſimiliter à ſervis gymnaſticis atque reunctoribus vocatis athletæ *fricabantur*, ut unctio magis penetraret; qui proin ſervi univerſum eorum corpus modò leniter, modò ſecus prementes, perungebant, &, pro temporis ratione, modò tepidum, modò calidum, modò frigidum linimentum, applicabant, idq; ut plurimum in Alipterio. Cyprianus meminit eorum qui nitro & aphronitro ſeſe *fricabant, Ep.* 7. *l.* 4. Ad numerum fauces cœteraque membra, Veſpaſianum ſibimet, in Sphæriſterio, defricare ſolitum, ex Suetonio in *Vita* ejus diſcimus &c. Ungi namque & fricari cum ratione, ſanitatem juvat. Plinius

lib. 18. cap. 4. His remediis præſentiſſimis adnumeratur exercitatio, intentio vocis, ungi, fricari cum ratione. Vehemens enim fricatio ſpiſſat, lenis mollit: multa adimit corpus, auget modica. Unde hodieque apud Indos magna ejus, in balneis, ratio habita, quam qua ratione peragere ſoleant, V. apud Mandelſlovium *Itiner. Orient.* Hinc

Frico, in Monaſteriis, dicitur, cui *fricandi* aut tergendi quidpiam cura incumbit. Bernardus Mon. *in Conſuetudd. Cluniac. MSS. cap. 12. de Hoſpitario*, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Principes Viri.

Ex Familia Auſtriaca.

Fridericus, cognomine *Pulcher*, filius natu maximus Alberti I. Imp. V. *Fridericus II. Imp.*

Fridericus, cognomine *Senior*, filius Leopoldi cognom. *Probi*, frater Leopoldi cognom. *Craſſi* ſeu *Superbi*, VVilhelmi cognomine *Ambitioſi*, qui ambo improles deceſſere, & Erneſti, qui Styriam lineam orſus eſt, lineam Tirolenſem à Patre inchoatam, continuavit: fugatus ab Helvetiis, cùm Abbati S. Galli auxilium ferret. Poſtea, cùm Johannem XXIII. Pontificem in Concilio Conſtantienſi depoſitum abduxiſſet, Cæſar Sigismundus eum citatum, nec comparentem, Principum judicio proſcripſit: executione Helvetiis mandatâ A. C. 1415. qui, poſtquam aliquandiu eſſent tergiverſati, demum, cùm à Concilio urgerentur, Badenam & magnam partem ditionum illius occuparunt, & ſtipendii loco, donec ſumtus refunderentur, retinuerunt: Tandem reconciliatus Cæſari *Fridericus* vita exceſſit A. C. 1439. Pater Sigismundi, cognom. *Simplicis*: qui primus, poſt varia contra Helvetios infeliciter geſta, fœdus illud memorabile cum iis iniit quod *Erbeinigung* vocatur, A. C. 1474. idemque renovavit A. C. 1477. ſine prole extinctus, 1496. ſucceſſore Maximiliano I. Imperatore Friderici III. Imperatoris filio.

Fridericus, filius Erneſti præfati, ex Cimburgi Mazovia, V. *Fridericus* III. Imp.

Ex Familia Oldenburgo-Danica.

Fridericus, Comes Oldenburgicus, filius Hunnonis cognomine *Glorioſi*, pro Patre ſene, (qui ab Henrico IV. Imperatore, ut cum leone pugnaret Goslariæ, damnatus erat) certamen ſubiit, & leonem, cui aſtu fictitium virum pinguedine carnis illitum prius objecerat, in hunc irruentem ſtravit. Henrici Craſſi Ducis Saxoniæ auxilio, in Friſios, cum quibus Majoribus ſuis res fuerat, feliciter pugnavit, demum cœnobium Raſtedenſe, à Patre extructum, cœlebs ingreſſus, obiit. Hærede amitino Elimaro I.

Fridericus, filius minor natu Chriſtiani I. Daniæ Regis, V. *Fridericus I. Daniæ Rex.* Ex priore conjuge Anna Brandeburgica, genuit Chriſtianum III. Regem & Dorotheam natam A. C. 1504. Alberto Brandeburgico Duci Boruſſiæ nuptam, & extinctam A. C. 1547. Ex poſteriore verò Sophia Pomerana, præter Eliſabetham Magno & Ulrico Ducibus Megapolitanis; atque Dorotheam, Chriſtophoro ejusdem gentis, nuptas: filios ſuſcepit tres, Johannem, Adolphum & *Fridericum*, quorum hic natus A. C. 1529. Hildeshemium & Slesvicenſem Epiſcopatus tenuit, ac Coadjutor Bremenſis fuit, defunctus Chilonii, A. Chriſti 1556. Ille verò Holſatiam Gottorpinam lineam orſus eſt.

Fridericus filius Chriſtiani III. Daniæ Regis, natus eſt A. C. 1534. ex Dorothea Lauenburgica, Patri mortuo in Regno ſuffectus eſt, V. *Fridericus II. Dan. R.*

Fridericus, filius ſecundò genitus Chriſtiani IV. V. *Fridericus III. R.*

Fridericus, filius primò-genitus Chriſtiani V. Danorum Regis, ex Carola Haſſiaca, natus eſt A. C. 1671. frater Chriſtiani VVilhelmi anno ſeq. geniti.

Fridericus, Dux Holſatiæ, lineæ Sonderburgicæ, filius Alexandri, ex altera ejus conjuge Anna Margaretha Haſſiaca, natus eſt A. C. 1651. Chiliarcha Cæſareus, Carolam D. Lignicîam duxit, & à Patre VViſenburgum emit, A. C. 1654. Item filius ſecundò-genitus Johannis cognomine *Junioris*, natus A. C. 1581 Nordburgiam lineam incepit, obiit A. C. 1658. Ei, ex priore conjuge Juliana Saxo-Angrivaria, ducta A. C. 1627. & mortuâ 1630. Johan. Bogislaus, qui Nordburgi privatus vixit: è poſteriore, Eleonora Anhaltina, geniti ſunt, Chriſtianus Auguſtus, Rudolphus *Fridericus*, Eliſabetha Juliana, nata 1634. Antonii Ulrici Ducis Brunſvicenſis; Dorothea Hedvigis, n. A. C. 1636. Johannis Friderici Com. Hohenloici & Luiſa Amœna, nata A. C. 1642. Johannis Adolphi patruelis, conſortes. Item filius Adolphi Ducis, defuncti A. C. 1586. ex Chriſtina Haſſiaca, qui Epiſcopus fuit Slesvicenſis, cujus Capituli Canonicos in ſervitutem redegiſſe Pater ferebatur. Obiit A. C. 1587. eruditione ac pietate celebris. Frater inter alios etiam Johannis *Friderici*, Archiepiſc. Bremenſis & Epiſcopi Lubecenſis, qui in bello Dano-Cæſareo vexatus, nomen Lipſienſi fœderi dedit Anno Chriſti 1631. & ſequenti anno in Cæſareanos irruens, Verdam ac alia, ſuis recuperatis, occupavit. Eorum, ex fratre Johanne Adolfo, & Auguſta Danica, nepos, fratrum maximus natu,

Fridericus, Patri extincto A. C. 1620. in Ducatu ſucceſſit: Ab Arminianis Belgis, Synodo Dordracenâ damnatis, in loco *Sebul* priùs nominato, ad Eidoram, *Fridericoſtadium* condi paſſus eſt, in vicennium libertate Religionis promiſſâ, quæ dein & in aliud prorogata: unde eadem venia Romani quoque & Mennonitæ ibi loci utuntur. Privilegia civitati conceſſa, A. C. 1632 aucta ſunt, 1650. autem etiam Evangelicorum uſibus templum conditum eſt. Involutus A. C. 1627. Cæſarei belli turbis, cum Rege avunculo non idem ſenſit, ſed pacis cauſa ad filium profectus, non aliud obtinuit, quàm ut promiſſo à Rege receſſu tolerabilius ſuis eſſet; ſuſcepto in arcem Gottorpinam dimidia ex parte præſidio, ex milite Cæſareano. Nordſtrandiam Inſulam, quòd, ſeditionem in ea ortam ſedaturus, cum vitæ periculo inde ſe recipere coactus eſſet, devovit, imprecatus rebellibus, ut quantum cum Inſula ſua undis jam eminerent, tantum illis mergerentur; quod factum A. C. 1634. quo majori Inſulæ parte fluctibus ſepultâ, 6123. homines, 15000. jumenta periere. Gottorpii à Rege obſeſſus A. C. 1629. nuncio pacis Lubecæ concluſæ liberatus eſt. Domui ſuæ, ad exemplum Electoralium familiarum, jus majoritatis & alia privilegia ab Imperatore obtinuit. Itinere poſtea Perſico ab A. C. 1635. (usque ad A. C. 1539) nobilitatus, quod ſuaſore Ottone Bruckmanno, qui eidem cum Philippo Cruſio præfuit, auſpiciis ſuis voluit ſuſcipi. Sed Bruckmannus inde redux capite luit in Legatione admiſſa: Adamus verò Olearius iter totum luculento ſcripto deſignavit, quod jam in alias linguas verſum. Viciſſim dein ad Ducem miſſa A. C. 1639. à Perſa legatio: quæ omnia non levibus ſumtibus gravavere, neque ullo operæ pretio, provinciam. Ultimo Schauenburgiorum extincto, A. C. 1640. ei pars Pinnebergici Comitatus in Holſatia obtigit, quam, indignante fratre Chriſtiano, vendidit Ranzovio. Tonningam munivit A. C. 1644. In Suecico bello, neutras fere partes ſecutus, & in pace Roſchildienſi ſuperioritatem Ducatus Slesvicenſis, qui quidem Daniæ feudum, & capitulum Suaveſtedium obtinuit. Obiit A. C. 1659. Princeps varia eruditione Theologicâ, Politica, Chymica & inprimis Mathematicâ cultiſſimus, duos globos artificioſiſſimos ſuo ex ingenio confici curavit, qui in technotamicio Gottorpino hodieque aſſervantur. Pater ex Maria Eliſabetha Saxonica, ductâ A. C. 1630. liberorum ſedecim; è quibus *Fridericus* natus A. C. 1634. Lutetiæ obiit, A. C. 1654. Johannes Georgius natus A. 1638. Epiſcopus Lubecenſis, in regno Neapolitano, fatis raptus eſt, A. C. 1655. ſupervixere Patri Chriſtianus Albertus & Auguſtus *Fridericus*: quorum is, natus A. C. 1641. intellectâ Parentis morte, *Friderichsburgo*, ubi cum ſorore Regina morabatur, domum rediit; ductaque Friderica Amelia Danicâ A. C. 16·6. ex ea *Fridericum*, inter alios, ſuſcepit A. C. 1671. Hic verò, natus A. C. 1646. Epiſcopus Lubecenſis, Suecorum auſpiciis vigiliarum Præfectus fuit, Chriſtinæ Saxon. maritus. In eadem familia Oldenburgo-Danica, habemus *Fridericum* Ulricum *de Guldenlowen*, filium naturalem Friderici III. Reg. Com. & Proregem Norvegiæ, nunc bello in Suecos occupatum: Georgium *Fridericum*, unum ex Filiis Alexandri Ducis Holſatiæ, lineæ Sonderburgicæ, &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtor.*

Ex Familia Palatino-Bavarica.

Fridericus, Comes Palatinus, lineæ Bipontinæ, filius Johannis II. ex poſteriore ejus conjuge Luiſa Juliana Palatina, ductâ A. C. 1612. extinctâ A. C. 1640. in ademta Patri (in quibus quarta pars vectigalium VVillzbachiorum & Cœnobium Hornbacenſe) reſtitutus eſt A. C. 1648. per pacem Monaſterienſem. Obiit A. C. 1661. relictis ex Anna Juliana Naſſovia Saræpontana, ducta A. C. 1640. non niſi tribus filiabus, è quibus Eliſabetha nata A. C. 1642. Victori Amadeo Principi Anhaltino nupſit: Sophia Amalia vitales auras hauſit A. C. 1646. & Carola *Friderica*, nata A. C. 1653. dein VVilhelmo Ludovico agnato elocata eſt.

Fridericus Caſimirus, frater minor natu Johannis II. filius Johannis I. ex Magdalena Clivia ſeu Juliacenſi, natus A. C. 1585. Landſpergenſis lineæ, (quæ jam Bipontinæ ſucceſſit) ſator: habitavit in Burgundia: ab uxore Amalia Naſſovia Arauſionenſi, ductâ A. C. 1616. in ea Montfortiam ditionem aſſecutus. Deceſſit A. C. 1645. Pater *Friderici* Ludovici, qui natus A. C. 1619. Electore ad Comitia Electiva profecto, A. C. 1658. Vicariatum geſſit. Anno Chriſti 1661. Bipontino patrueli ſucceſſit, ortâ circa debita difficultate, cùm a Johanne II. patruo contracta ſuſcipere nollet. Vendidit Neoburgico prætenſionem ſuam Juliacenſem, conjugem duxit Anno Chriſti 1645. Julianam Magdalenam patruelem: eaque extincta aliam ignobilem. Ex illa verò, inter alios utriusque ſexus liberos, inprimis ſuſcepit Carolum, natum A. C. 1659. mortuum A. C. 1673. & VVilhelmum Ludovic. natum A. C. 1648. & ſucceſſioni paternæ deſtinatum. Sed turbato mortalitatis ordine & hunc & ex eo, ac Carola *Friderica* agnata, nepotem Carolum Ludovicum, atque ita totam ſpem ſucceſſionis, extingui vidit ac luxit.

xit. Sed & Bipontum à Gallis occupari ac horrendum in modum vaſtari, aliaque belli mala in ditione ſuâ expertus eſt.

Fridericus, ſecundo-genitus filius Caroli Bircofeldiæ ſeu Spanhemiæ lineæ auctoris, ex Dorothea Brunſuico-Lunæburgica, natus A. C. 1594. vitam ſectatus eſt militarem, & deceſſit cœlebs, A. C. 1626.

Fridericus Henricus, filius primogenitus Friderici V. Elect. Palat. ex Eliſabetha Britannica, natus A.C. 1614. a Bohemis in regno ſucceſſor Patris deſignatus A. C. 1620 poſtea, cum eo exul, in trajectu fluvii Teyæ prope Amſterodamum extinctus eſt, A. 1629. die 7. januar. Ejus ſymbolum erat: *Mediis tranquillus in undis.*

Johannes *Fridericus*, filius natu tertius Phil. Ludovici, Neoburgicæ lineæ conditoris, ex Anna Juliacenſi, genitus A. C. 1587. a fratre VVolffgango VVilhelmo, qui Neoburgicam lineam continuavit, Hiltpoltſtenium A. C. 1615. item *Haydeck*, *Allenſperg*, & Gizzinum, accepit: gravia cum fratre Auguſto, ob Religionem, paſſus, demum A. C 1644. nulla ex Sophia Agnete Haſſiaca, ducta A. C. 1624. & multoties matre, relictâ prole deceſſit. Idem nomen fuit filio majori natu Georgii Guſtavi, lineæ Veldentiæ, ex Maria Eliſabetha Bipontina, qui Dux Suecicæ Legionis Equeſtris, Auguſtæ extinctus eſt A. C. 1632. &c.

Ex Fam. Saxonica.

Fridericus, minor natu Filius Dietgremi, ex Boſſena Pleiſſenſi, cecidit adversùs Normannos A. C. 876. Marchionum Brandeburgicorum primorum, (ex quibus Sigfridus ab Henrico Aucupe illi ditioni præfectus creditur) aliquorum Miſniæ & Oſtlandiæ Marchionum (inter quos Eduardus, poſt Ottonis III. mortem infeliciter Regnum Romanorum affectavit, à Sigfrido Com. Northemio cæſus, A. C. 1002.) & Mersburgiorum Comitum Sator. Ab ejus fratre Diethmaro ortus Theodoricus pater fuit Dedonis II. Chriſtianus verò Com. Reveningenſis & poſtea March. Luſatiæ, reliquos Marchiones ſevit. Inter filios Dedonis præfati, ex Thetburga Brandeburgica,

Fridericus, Comites Palatinos Saxoniæ ſevit (qui quatuor adhuc, poſt primum, continua ſucceſſione *Friderici* nomen & dignitatem illam geſſere: *Friderici* autem V. filia Sophia hæreditatem ad Hermannum, Thuringiæ Landgravium, attulit.) Frater Theodorici, quo inter alios natus Otto cognom. *Dives*, de quo ſ. l.

Fridericus I. cognom. *Admorſus*, Marchio Miſniæ, fil. Alberti cognom. *Degeneris*, ex Margareta filia Friderici II. Imper. ob bella ſtrenue adverſus Patrem, qui eum toto anno captivum tenuit, Principes Anhaltinos, Johannem & Woldemarum Brandeburgicos, duosque Imperatores Adolphum & Albertum (ubi celebris clades Suevorum ad *Luckau* A. C. 1307.) geſta, *Fortis* (Germ. *der Freudige*) dici meruit. Poſtea, Patre, intra Erfordiam concluſo, ditiones feliciter rexit: In compenſationem damnorum expenſarumque, Urbes Imperiales Aldenburgum, Cygneam & Chemnitium A. C. 1308. ſubegit. Tabe extinctus obiit, A. C. 1326. Ex priore conjuge Agnete Carinthiæ Duc. pater *Friderici* Claudi, qui ſagitta confoſſus eſt, A. C. 1315. ex altera verò Eliſabetha Arnshagia, *Friderici*, de quo hic infra.

Fridericus II. cognom. *Severus*, vel *Gravis*, vel *Macer*, filius prioris, delatam adverſus Carolum IV. dignitatem Imperialem, A. C. 1347. acceptis 10000. argenti marcis ceſſit. Orlamundenſem autem Comitatum, Comite Hermanno ob faſtum pulſo, ſibi addictum, illi ad dies vitæ iterum conceſſit; dimidiam etiam partem Salzenſis ditionis emit; latrociniis inſervientes arces diruit: cum Suartzenburgicis & Erfordicis bellum geſſit, obiit A.C. 1349. Eo, ex Mechtilde Ludovici Bavari Imp. filia, ſunt geniti, Ludovicus Archiepiſcopus Moguntinenſis & Magdeburgenſis atque Epiſcopus Halberſtadienſis & Bambergenſis, qui cum choreas duceret in Bacchanalibus A.C. 1381. Calbæ, deceſſit corruente conclavi oppreſſus: Sigismundus Adminiſtrator Mersburgenſis: Balthaſar, Landgravius Thuringiæ, bellicâ fortitudine clarus, & Eduardi III. Angl. Regis adverſus Gallos miles, (qui ex uxore Margaretha, ſeu Catharina Norimbergenſi, *Fridericum* cognomine *Pacificum* genuit) VVilhelmus cognomine *Cocles*, inprimis verò *Fridericus* III. de quo paulo poſt.

Fridericus III. cognomine *Strenuus*, Catharinæ Hennebergicæ fil. Henrici, ſuæ uxori Coburgenſem principatum debuit, familiæ illatum, quem ipſa à matre Gutha, filia Hermanni, March. Brandeburgici obtinuerat. Carolo IV. in oppugnandis Ruthenis adfuit: nec minùs adverſùs Adolfum Naſſovium Archiepiſcopum Moguntinum, fratris adverſarium; ac Erfordiam, quæ ejus ſequebatur partes, arma geſſit; urbe obſeſſâ, donec Imperator auctoritatem interponeret ſuam. Latrocinia idem compeſcuit, receptaculis prædonum arcibus everſis. Genuit Wilhelmum cognomine *Divitem*, Georgium, & *Fridericum* IV, de quo infrà.

Fridericus IV. filius prioris cognomine *Bellicoſus*, acta in caſtris pueritiâ dein etiam plurima fortiter geſſit: in Franconia, contra factionem conjuratorum qui ſe *Stellatos* nominabant: in Boruſſia pro Conrado, Ordinis Teutonici Magiſtro; in Thuringia, cùm Comites quosdam licentia inſolentes compeſceret: in Miſnia, cùm Vice-Dominum Gribenſtein. ejiceret: quibus effecit, ut, poſtquam Saxoniæ Ducatus extra Witikindeam ſtirpem hucusque hæſiſſet, in Dilingiis, Supplinburgiis, Guelfis, Aſcaniis, tandem Alberto hujus poſtremæ gentis ultimo, ſine prole extincto, A. C. 1422. ab Imperatore Sigismundo, præteritis Saxon. inter. Principibus agnatis, fruſtraque eandem dignitatem ambientibus Ludovico El. Pal. & Friderico Electore Brandeburgico, Ducatum Electoratu auctum nactus; eum VVitikindeæ ſtirpi denuo intulerit, A. C. 1425. Idem Lipſienſem Academiam A. C. 1409. cùm Pragâ Studioſi affluerent, inſtituit. Obiit A. C. 1428. Pater, ex Catharina Brunsvicenſi, præter filias, Annam, Ludovici cognomine *Pacifici*, Landgravii Haſſiæ, & Catharinam Friderici II. Electoris Brandeburgici conjuges, trium inprimis filiorum: Sigismundi, Epiſcopi Herbipolitani & Adminiſtratoris Mersburgenſis, qui in exilio deceſſit, A. C. 1457. *Friderici* II. Succeſſoris, & VVilhelmi, Landgravii Thuringiæ, nati A. C. 1425. quorum hic abſque prole maſcula deceſſit, Anno C. 1428.

Fridericus II. Elector, fil. prioris, natus A. C. 1412. cognom. *Placidus*, in Bohemos pro Alberto bellum geſſit, eosque ad Satium, dein Sebritiam, fudit, nec non copias Polonicas diſſipavit. Bellum illaturus *Friderico* Comiti Beichlingio, Archiepiſc. Magdeburg. cùm hunc audiviſſet neutiquam ad bellum ſe parare, ſed Deo cauſam commiſiſſe; conſilium omiſit. Deceſſit A.C. 1416. Ei, ex Margaretha Auſtriaca, Friderici III. Imp. ſorore, ductâ A. C. 1431. geniti ſunt, præter eos, qui mature deceſſere, Erneſtus & Albertus, duarum linearum ſatores: quos Conr. Kauffungus, olim Electoralis Aulæ Magiſter & Belli Dux, concepto in herum, qui lytron, quod Bohemis, auſpiciis ejus pugnans, captus, ſolverat, reddere nollet, odio, ex arce Aldenburgenſi noctu abduxerat; mox inſequentibus, quos fugienti Elector immiſit, captus, & Principibus receptis, meritâ pœnâ affectus. Præter filios autem, *Friderici* filiæ fuere, Æmilia, Ludovico Duci Bavariæ nupta. Anna Alberto Electori Brandeburgico ſociata, & Hedvigis, Abbatiſſa Quedlinburgenſis.

Fridericus III. Elector, cognomine *Sapiens*, filius præfati Erneſti, ex Eliſabetha Alberti Bavariæ Ducis filia, VVittebergenſem arcem condidit: cum fratre Johanne VVittebergenſem Academiam erexit, A. C. 1501. Philippum Palatinum Maximiliano Imperatori reconciliavit, Erfordiæ plebem contra Senatum tumultuantem ſedavit, Lutheri opus Reformationis (de quo Electori pridem in ſomnio viſio oblata) in Saxonia orſi, defenſionem ſuſcepit A. C. 1518. ex Wormatienſibus Comitiis, in quibus *Fridericum de Thun*, Conſiliarium ſuum, ne opprimeretur, ei præſtò eſſe juſſerat, redeuntem Wartpurgi aſſervavit; Imperium ſibi, poſt Maximiliani mortem, delatum, ſuffragio ſuo ad Carolum V. transferre maluit, à quo, cùm magna vis pecuniæ offerretur, nec recepit ipſe, & à ſuis ne teruncium quidem accipi voluit. Demum, tumultu ruſtico jam orto A. C. 1525. Princeps pius, cœlebs, diuturnis calculi doloribus excruciatus, accepto in utraque ſpecie Sacramento, obiit, cum ad 30. Comitia Elector inviſiſſet, ſucceſſore fratre Johanne: cujus filius Johannes *Fridericus* I. Patri in Electoratu ſucceſſit, (de quo V. in voce *Johannes*) pater, inter alios, Johannis *Friderici* II. de quo videlis ibidem.

Fridericus, filius Johannis Friderici modò dicti, ex Eliſabetha Palatina, puer deceſſit, A. C. 1563. Item unus ex filiis *Friderici* VVilhelmi, de quo hic infrà, & Annæ Mariæ Palatinæ, natus A. C. 1599. venationi apud Johannem Georgium I. Saxoniæ Electorem Præpoſitus, in obſidione Budiſſinæ legionem duxit: hinc Hiſpanicis auſpiciis delectus inſtituturus, à re pecuniaria, in qua Hiſpani eum fruſtrati, laboravit; itaque Chriſtiano Brunſuicenſi ſe cum addixiſſet, prælio Statlöenſi captus, ſed in gratiam Electoris dimiſſus, jam Daniæ Regis miles, ad Nienburgum cecidit, A. C. 1625. frater Johannis Philippi, Johannis Wilhelmi & Friderici VVilhelmi. Item filius Johannis, Vinarienſis lineæ conditoris, ex Dorothea Maria Anhaltina, natus A. 1596. ad Floriacum, ubi Mansfeldius, cui militabat, & Brunſuicenſis cum Cordubenſi conflixere, cecidit, A.C. 1622. frater inter alios, Johannis *Friderici*, & *Friderici* VVilhelmi. Item unus ex filiis Erneſti Ducis ejusdem lineæ, natus A. C. 1648. qui cùm Argentinæ primò ſtudiis dediſſet operam, inde Gallias & Italiam peragraſſet, aliquot menſibus ante Patris obitum Regimen, Patris nomine adminiſtrandum, accepit; inde cum fratribus ei ſucceſſit: è conjuge Magdalena Sibylla agnata ducta A. C. 1669. Annæ Sophiæ A. C. 1670. Magdalenæ Sibyllæ A. C. 1671. (quæ obiit A. C. 1673.) Dorotheæ Mariæ, A. C. 1674. & *Friderici* A. C. 1675. Pater.

Fridericus D. Saxon. lineæ Albertinæ, fil. Alberti minimus

natu, ex Sidonia Bohemica, natus A.C. 1474. Senis ſtudia excoluit; Magiſter dein Ordinis Teutonici in Pruſſia factus, primus, poſt transactionem cum Rege Caſimiro A. C. 1446. factam, fidem dare Regi recuſavit, uſus auxiliis ac conſiliis Maximiliani I. Imp. cùm vero parùm proficeret, ad fratrem natu maximum Georgium ſe recipere, quàm Regi extraneo ſe obſtringi, maluit. Deceſſit Rochlicii A. C. 1510. Item filius Georgii præfati, ex Barbara Caſimiri Regis Poloniæ filia, minor natu, ob ſimplicitatem vix aptus regimini, ex Eliſabetha Mansfeldica, ducta A. C. 1525. obiit improlis, A. C. 1539 ut & frater ejus Johannes; ſucceſſore Patruo Henrico, patre Mauritii & Auguſti Electorum.

Fridericus VVilhelmus I. filius major natu Joh. VVilhelmi Vinarienſis lineæ conditoris, ex Dorothea Suſanna Palatina, natus A. C. 1562. in diviſione, Altenburgicam ditionem nactus eſt. Dein, cum Johanne Georgio Brandeburgico, admotus tutelæ Chriſtiani II. A. C. 1591. Electoratum adminiſtravit; ac initio mox, celebrato Torgæ Ordinum conventù, in ditionibus Lutheranam Religionem, cujus loco Chriſtianus Elector Reformatæ faverat, reduxit, Ægidii Hunnii ad id negotii operà uſus. Deceſſit A. C. 1602. Theologorum fautor, & Lutheri ſcriptorum aſſiduus lector: Pater ex ſecunda conjuge Anna Maria Palatina præter filias, Johannis Philippi, *Friderici* ſuprà memorati, & *Friderici* VVilhelmi.

Fridericus VVilhelmus II. filius prioris minimus natu, fratrum ſuorum, & poſtea Joh. Erneſti patruelis, lineæ Gothanæ hæres, auſpiciis agnati Electoris in Luſatia exercitum duxit A. C. 1634. inde ditionibus regendis incubuit: ex tomis Lutheri Germanis Jenenſibus, VVittenbergenſibus, Islebienſibus unum opus concinnari curavit, operà Johannis Chriſtfridi Sagittarii quod Altenburgi typis excuſum eſt, A. C. 1664. extinctus A. C. 1669. Ei ex Magdalena Sibylla agnata præter alios, natus *Fridericus* VVilhelmus, A. C. 1657. qui Parenti ſucceſſit, ſed perbrevi regimine, utpote qui morte ſua lineam hanc clauſit, A. 1672. ſucceſſione delatâ ad Erneſtum D. lineæ Vinarienſis, fratribus tamen Vinarienſibus, præfecturis, quas occupaverant, conceſſis: erant autem hi Erneſti præfati, ex Fratre Johanne Erneſto, nepotes. Spenerus *in Fam. Saxon.*

Ex Fam. Zollerio-Brandeburgica.

Fridericus I. filius VVolphgangi ex poſteris Danckonis. qui Zolleranam arcem tenuiſſe dicitur A. C. 829. ſecundùm Zimmersheuſerum, filius Conradi I. Burggravii Norimbergenſis, circa A. C. 1168. nepotem habuit ex filio Conrado I. *Fridericum* II. quamvis alii hunc ejus filium faciant.

Fridericus II. Com Zolleranus, filius an Conradi II. an *Friderici* I. V. *ſuprà.*

Fridericus III. prioris, ex Eliſabetha Merania, filius: pater fuit Burcardi, qui cæſus ex parte Rudolfi Anticæſaris, cujus ſororem Anaſtaſiam in matrimonio habebat, ad Mersburgum A. C. 1080. Hoc genitus,

Fridericus IV. cognomine *Maute*: quo nati Rudolfus II. & *Fridericus* V. cui filius datur,

Fridericus VI. cui, cùm duo eſſent filii,

Fridericus VII. & Eitelfridericus: hic, Rudolfi I. Imp. ex ſorore Eliſabetha affinis, per filium minorem natu Eitelfridericum, Zollerenſes, qui, in Principum gradum evecti hodie, in Hechingenſem & Sigmaringenſem lineam diſpeſcuntur, ſevit; Major verò ejus filius

Fridericus I. aliis etiam *Eitelfridericus* dictus, avunculo adhuc Habſpurgi Comiti, in bello adverſùs Henricum Epiſc. Baſil. & jam Cæſari in bello Bohemico operam navavit: eidem primus Imperatorii axiomatis nuntius. Quam ob cauſam, Eberhardo, ex Vohburgiis ultimo, Norimbergæ Burggravio extincto, Burgraviatum ſeu Franconiæ Ducatum Imperator nepoti contulit. Alia, ut Berytum & Cadesburga, ab uxore Eliſabetha Merania, ultimi Meraniæ Duc. & Iſtriæ Marchionis Othonis filia, ei obtigere, nec non jus in Burgundiæ Comitatum, quod poſtea Hugoni Cabillonenſi A. C. 1256. & 1269. vendidit, retentâ ſola Advocatiâ Veſontinâ, quæ deinceps ſeparatim vendita. Obiit A. C. 1290. Pater Conradi & *Friderici*, de quo mox.

Fridericus II. filius prioris, in bello Ludovici Bav. Imperatoris contra *Fridericum* Pulchrum, illius partes ſequutus, hunc per miniſtrum Albertum *de Mosbach* cepit, ob id feudis aliquot donatus, tandem pacis pararius. Ab Oetingenſibus, Caſtellanis, Hohenloicis & Heideccanis plurima emit; inprimis ab Oetingenſibus Onolsbacum: tum Johannem Lucenburgicum, in Regno Bohemico obtinendo, juvit. Obiit A. 1330. Pater ex Margaretha fil. Alberti Duc Carinthiæ, Bertholdi Epiſcopi Aichſtättenſis ac Cancellarii Ludovici V. & dein Caroli IV. Impp. *Friderici* Epiſcopi Ratisbonenſis, Alberti, & qui ſtemma propagavit, Johannis: quo extincto A.C. 1357. ex Eliſabetha Hennebergica, natus *Fridericus* IV. apud Carolum IV. Imper. cui hoſtem Ludovicum Romanum conciliavit, non parum fuit gratioſus. Deceſſit A. C. 1394. bis maritus Eliſabethæ, *Friderici* March. Miſniæ filiæ & Ingelburgis, Ludovico Romano Brandeburgico natæ: Pater verò, præter alios liberos, *Friderici* mox dicendi.

Fridericus, ex Burggraviis V. ſed inter Electores I. prioris fuit filius. Hic, cùm Sigismundo Imp. in bellis Hungaricis ac Bohemicis militaſſet. poſt mortem Jodoci, March. Moraviæ, Marchiæ Vicarius, ab eo Imperatoris Budæ: dein, conſenſu reliquorum Electorum, Elector & Marchio, ab eodem, *ob merita, ſumtus factos, & Marchiæ tranquillitatem*, Conſtantiæ creatus eſt Anno C. 1415. inveſtiturâ ſolemniter peractâ Conſtantiæ in Concil. menſ. Apr. an. 1417. Condidit poſtea arcem Coloniæ ad Suevum, A. C. 1427. Pomeranis Angermundam A. C. 1420. & Primislaviam, Ukkariæ Metropolim, eripuit: Norimbergenſibus, cum Burggraviatu, arcem vendidit, ſervatis aliquibus juribus, feudis quibusdam Eccleſiaſticis ac ſecularibus, judicio Burggraviatus provinciali, venationibus, conductu contra urbem, & aliis; illi verò arcem dirutam in domum frumentariam converterunt. Inde Huſſitarum bello cùm implicaretur, Dux Comitiis Norimbergenſibus adverſus eos declaratus, illis irritatis, Marchiam ab iis vaſtari & Francoſurtum etiam obſideri vidit: Bernardum Duc. Saxoniæ Lauenburg. qui Prigniciam irruperat, vicit, Erdenoburgo deſtructo. Obiit A. C. 1440. Princeps auctoritate, magnanimitate & prudentiâ conſpicuus. Pater, ex Eliſabetha *Friderici* D. Bavariæ filia, plurium liberorum, inter quos ſecundo-genitus fuit *Fridericus* II. cognom. *Ferreus*, natus A.C. 1413. qui in Polonia educatus diſcendæ linguæ & moribus gentis, Vladislai V. ex filia Hedvige gener, & ex conſenſu Ordinum, in regno Succeſſor deſtinatus, ſpe illà excidit, Hedvige maturiùs extinctâ. Dein Vladislao mortuo A. C. 1446. oblatum Regnum, quòd Caſimirus frater eſſet ſuperſtes, accipere recuſavit; pro merito ob id ab Æneâ Sylvio laudatus: nec non Georgii Reg. Bohemiæ coronam à Pontifice ſibi oblatam A.C. 1468. Baſilienſis Concilii protector fuit, A. C. 1434. à Patre moriente, quòd bellicoſior videretur, in Electoratu fratri majori Johanni prælatus, fratre minori *Friderico* cognom. *Craſſo*, in communionem dignitatis ei additò, quo tamen hic jure ceſſit, defunctus A. C. 1463. litem inter Berolinenſes ac Colonienſes compoſuit, Marchiam novam, ante annos 57. à Jodoco Marchione Teutonico Ordini oppignoratam, redemit A. C. 1455. Polonos & Lithuanos Francoſurtum obſidentes depulit, A C. 1450. Fœdus hæreditarium cum Saxonibus pepigit, A. C. 1451. cui Haſſi acceſſere A. C. 1457. Bellum habuit contra Georgium R. præfatum, ob Luſatiam infer. ab Vladislao R. pridem conceſſam, quod ita compoſitum, ut Cotbyſio, & oppidis aliquibus retentis reliqua ad Regem redirent. Graviſſimum illud fuit, cùm Ottone D. Stettini mortuo, ex antiquo pacto ſibi Ducatum aſſereret. A. C. 1464. ab Imperatore accepto feudo & inſignibus, agnati autem Ericus & VVratislaus eum occuparent: ſed & illud tandem in pacem deſiit, Caſimiri Pol. R. interventu. Haud longè ante obitum in Palæſtinam profectus, deceſſit A.C. 1471. cùm priori anno ad fratrem Albertum, conſenſu Imperatoris & Electorum, Electoralem dignitatem tranſtuliſſet, utpote maribus deſtitutus, & nonniſi filiarum, ex Catharina *Friderici I.* Saxoniæ El. filia, pater, Margaretæ & Dorotheæ, quarum illa Bogislao D. Pomeraniæ A. C. 1476. hæc Johanni D. Saxoniæ inferioris nupſit.

Fridericus, ex filiis Joachimi II. El. Coadjutor Magdeburgenſis fuit, A. C. 1547. Inde Epiſcopus Havelbergenſis, demum Archiepiſcopus Magdeburgenſis A. C. 1551. & Epiſcopus Halberſtadienſis A. C. 1552. factus. Ob eum, in admiſſione Concilii Tridentini, Pater promtiorem ſe præbuiſſe dicitur. Obiit Anno Chriſti 1552. veneno, ut creditur, extinctus: nondum redempto pallio, quod tum 30000. aureorum vendebatur. Item filius Johannis Georgii Electoris, ex tertia ejus conjuge, Eliſabetha fil. Joachimi Erneſti Princ. Anhaltini, natus A.C. 1588. cùm in Collegio Illuſtri Tubingæ vixiſſet, inde Ordinis S. Johannis, per Marchiam, Saxoniam, Pomeraniam & Vandaliam Magiſter creatus, an. 1610. an. ſeq. obiit. Item unus ex filiis *Friderici* VVilhelmi hodierni Electoris, ex prima ejus uxore Luiſa Henrica Naſſovia, genitus A. C. 1657.

Fridericus, filius minor natu *Friderici* II. Electoris ſuprà memorati, Franconicam lineam orſus eſt, ſicut frater ejus Johannes Elector, Electoralis auctor fuit: idem poſt mortem alterius fratris Sigismundi, Voitlandiam nactus eſt. Cum Norimbergenſibus litem habuit: Bello Bavarico ex partibus Cæſaris, prope Ratisbonam, copias Bohemicas cæcidit. Obiit A. C. 1536. Pater ex Sophia, fil. Caſimiri Poloniæ Regis, numeroſæ prolis, filiorum inprimis trium, à quibus totidem lineæ, Caſimiri nempe, qui Culmbacenſem; Georgii, qui Anſpacenſem vel Jägerdorffiam; & Alberti, qui Boruſſiacam lineam orſi ſunt. Idem etiam *Fridericum* habuit, natum A. C. 1497. Canonicum Moguntinum & Præpoſitum Herbipolitanum, qui bello ſtipendia fecit, contra Franciſcum Galliæ Regem, auſpiciis Caroli V. Imperatoris, defunctus Genevæ A. C. 1536.

Fridericus VVilhelmus, hodiernus Elector, V. in voce *Wilhelmus.*

Albertus

Albertus *Fridericus*, filius Johannis *Friderici*, March. Onoldsbacenſis, ex Johanna Eliſabetha, *Frideric* March. Badenſis filia, natus eſt A. C. 1674. Item filius Alberti, Boruſſiacæ lineæ conditoris, ex Anna Maria Erici D. Brunſuicenſis filia, natus A. C. 1553. à Polonis tutores accepit, ac dein Lublini, cùm major declararetur, ſimili ac Pater ceremoniâ, à Rege, feudum Boruſſiæ accepit: promiſſo etiam addito à Rege, ſuo & Succeſſorum nomine, quo Auguſtanæ Confeſſioni cavebatur; nec non alio, quo nullam à Boruſſiaca Nobilitate appellationem recipere velle, niſi manifeſtâ injuriâ à Principe læſus aut juſtitia denegata ſit, pollicebatur. Poſtea verò, ipſo nuptiarum cum Maria Clivenſi apparatu A. C. 1573. in mentis ægritudinem incidit, unde Georgius *Fridericus* patruelis Curator conſtitutus: quo mortuo curatela Joachimo *Friderico* Elect. conceſſa eſt, qui à Boruſſis homagium accepit, A. C. 1605. Eodem poſt Patrem munere provinciæ præfuit Joh. Sigismundus Elect. donec Dux deceſſit A. C. 1618. ſucceſſore Georgio Wilhelmo Elect. Pater fuit ex præfata Maria Eleonora Annæ, quæ nata A. C. 1576. Johanni Sigismundo Electori Brandeb. prætenſiones attulit Juliaco Clivenſes: Mariæ, quæ Chriſtiano agnato; Sophiæ, quæ Wilhelmo Curlandiæ D. Eleonoræ, quæ Ioachimo Friderico El & Magdalenæ Sibyllæ, quæ Johanni Georgio I. Elect. Saxoniæ, nuptæ, obierunt annis 1649. 1610. 1607. & 1609. cùm natæ eſſent annis 1579. 1582. 1583. & 1587.

Georgius *Fridericus*, filius Georgii, Anſpacenſis vel Jägerndorfſiæ lineæ conditoris, ex tertia ejus conjuge Æmilia, fil. Henrici Duc. Saxoniæ, natus A. C. 1539. tutore uſus eſt Alberto patrueli, donec is proſcriberetur: tum enim tutela quoque ademta, & Jegerndorfium Ducatum, donec is adoleviſſet, Ferdinandus I. Rom. R. ſibi addixit, reddiditq; A. C. 1558. In Saganenſem Ducatum & dominium Biberſtenium, quod pignori ab eodem Ferdinando aliquandiu tenuerat, Religionem Evangelicam introduxit, ſed debito ſoluto, reſtituit. Patruelis Alberti *Friderici* tutelam hincq; Boruſſiæ adminiſtrationem à Rege Poloniæ obtinuit, A. C. 1574. Heilsbronnæ natali ſuo, Gymnaſium aperuit, in quo 100. alumni ſuſtentarentur, & cum ſtipendio 50. aureorum mitterentur in Academias, A. C. 1582. Demum Princeps candidus, conſtans, & in omni fortuna ſibi ſimilis, arcibus provinciæ pluribus reſtauratis atque excultis, fato ſuo functus eſt A. C. 1603. nullâ ex duabus conjugibus, Eliſabethâ Johannis agnati fil. & Sophia fil. Wilhelmi D. Brunſuicenſis, prole ſuſceptâ. Duxerat autem illam A. C. 1558. quâ extinctâ A. C 1578. alteram ſibi ſociarat A. C. 1579.

Joachimus *Fridericus*. V. *Joachimus*,

Johannes *Fridericus*, filius Alberti March. Onoldsbacenſis, ex priori conjuge Margaretha Sophia, filia Joachimi Erneſti Com. Oetingenſis, natus A. C. 1654. Patri A C. 1667 defuncto, in regimine, ſucceſſit: maritus Johannæ Eliſabethæ March. Badenſis *Friderici* filiæ, quam in thorum aſcivit A. C. 1672. ex ea pater Alberti *Friderici*, geniti A. C. 1674 &c. Spenerus *in Fam. Zolleriana*.

Ex Familia Guelfica.

Fridericus, Dux Brunſuicenſis, filius maximus natu Magni cognom. *Junioris* ſeu *Torquati*, ex Catharina, Woldemari Elect. Brandeburgici filiâ, ex transactione cum fratribus (qui Lunæburgum tenuere) A. C. 1374. initio ſolus Ducatus Brunſuicenſis Adminiſtrator fuit: Brunſuicenſium ope Ottonem Malum agnatum Wolfferbyto ejecit: Nobiles, qui fratem Bernardum captivum detinebant, prælio vicit. Demum ab aliquot Electoribus, ob virtutis famam, loco Wenceslai depoſiti, ad Imperiale faſtigium electus, at in itinere, cùm Francofurto rediret, ad Fritzlariam, ab Henr. Com. Waldeccio, vel potiùs *Friderico* ab *Hartingshauſen* & Cuntzmanno à *Falckenberg* cæſus A. C. 1400. filium nullum reliquit: Pater ſolùm duarum filiarum, Annæ, quæ *Friderico* Auſtriaco, & Catharinæ, quæ Henrico Comiti Schvvartzenburgio nupſere. Eo extincto, fratres Bernhardus Lunæburgicæ, & Henricus Brunſuicenſis, linearum auctores, priori transactione, de Ducatu in ſolum primogenitum ſemper transferendo, abolitâ, pari poteſtate ditiones regere inceperunt, de quibus vide ſuo loco.

Fridericus, cognom. *Religioſus*, filius minor natu Bernhardi præfati, ex Margaretha Saxo-Angrivaria, frater Ottonis, qui ſine prole obiit A. C. 1445. cum fratre Hachemolam arcem Com. Spiegelbergii, ob prædandi licentiam, expugnavit, A C. 1434. Cùm dein Monaſterienſibus, adversùs Archiep. Colonienſem opem ferret, ab hoc captus & Coloniam deductus eſt A. C. 1454. Reverſus Cellis Cænobium Franciſcanorum extruxit, illudque ingreſſus, filiis, quos ad pietatem, juſtitiam & humanitatem, hortatus erat, regimen tradidit: ſed eorum morte præmatura ad clavum retractus, ſeptennio adhuc ditionibus præfuit, extinctus A. C. 1478. Ex Magdalena Brandeburgica, ductâ A. C. 1430. ſtemma propagavit: genitis Margaretâ, Ulrici D. Megapolitani *in Stargard* poſtea uxore, Bernardo & Ottone: qui cùm ambo ante Patrem, uti dictum, deceſſiſſent, hic tamen, ex Anna, filiâ Johannis Com. Naſſoviæ, lineæ Dilleburgicæ, reliquit filium Henricum cognom. *Juniorem*, vel *Medium*: in cujus poſteris quoque *Fridericus* fuit, Erneſti Ducis filius, prælio Sivershuſano extinctus A. C. 1532. frater Henrici, qui Dannebergiam lineam, & Wilhelmi, qui Cellenſem, orſi ſunt. Item, unus ex Wilhelmi modò dicti filiis, Præpoſitus Bremenſis, qui poſt fratrem Auguſtum Principatum Grubenhagium cum Cellenſi adminiſtravit; obiit A. C. 1648. Ita enim inter fratres, quorum 7. erant, convenerat, ut uno ſolùm, qui Georgius erat, uxorem ducente, reliqui cœlibem degerent vitam, & regimini per vices præeſſent.

Fridericus Ulricus, primogenitus filius Henrici Julii Duc. Brunſuicenſis, lineæ Guelferbytanæ, ex poſteriore ejus uxore Eliſabetha ſorore Chriſtiani IV. Dan. R. natus A. C. 1591. urbem Brunſuicum obſedit A. C. 1615. cui cùm *Fridericus* Com. Solmenſis, Hanſeaticæ Reip. nomine, ſubſidium intuliſſet, miſſus etiam eidem fini à Batavis Henr. Fridericus Naſſovius eſſet, interpoſitione Daniæ R. plurimorum Electorum, Principum ac Civitatum, pax concluſa; ſeq. anno ſervatis privilegiis, à civibus Duci homagium præſtitum, & proſcriptio, quam ab Imperatore Dux obtinuerat, abolita eſt A. C. 1617. In cauſa autem Grubenhagia, poſſeſſionem illius Principatus Lunæburgicis, cum fructibus & ſumtibus reſtituere juſſus eſt, A. C. eod. Translationem Electoratus in Bavarum palàm improbavit, A. C. 1623. Bello Danico, Regis avunculi partes ſequutus, cùm Wallenſtenium ingreſſu in Principatum arcere fruſtra conatus eſſet, A. C. 1626. Rex, eo deſtituto, Ducatum Chriſtiano fratri commiſit; unde *Fridericus* Ulricus, poſt prælium ad Lutteram, ad Cæſarem rediit; Guelferbytum Okkari inundatione domuit: ad Lipſienſem Conventum, ubi Evangelici convenerant, A. C. 1631. Legatos ſuos miſit. Obiit A. C. 1634. ſui rami ultimus, nullis ex Anna Sophia, fil Johannis Sigismundi Elect. Brandeb. cum qua ei ob graves ſuſpiciones non bene convenit, liberis relictis, habuitque hæredes agnatos Lunæburgicos, ſucceſſore Auguſto, filio minimo natu Henrici, Dannebergicæ, nunc Wolffenbüttelanæ lineæ Auctoris.

Auguſtus *Fridericus*, filius natu maximus Antonii Ulrici, (præfato Auguſto geniti) ex Eliſabetha Juliana fil. Friderici Holſatiæ D. natus A. C. 1657. Argentinæ aliquandiu vixit, inde, peragratis exteris oris, autoritate Cæſaris legionem duxit Colonellus.

Johannes *Fridericus*, unus ex filiis Georgii Duc. lineæ Cellenſis, & Annæ Eleonoræ, fil. Ludovici Landgravii Haſſiaci, natus A. C. 1625. in diviſione, Calenbergium Princ. obtinuit. Religioni Pontificiæ acceſſit, A. C. 1651. Fratre Chriſtiano Ludovico mortuo, Cellenſem Principatum prætendit, Hannoveræque habitat. Princeps eſt judicii cætera inſignis ac in legendis libris induſtrius. In præſentibus motibus, Gallicis & Suecicis partibus favit, atque, ut pax maturaretur, fœdere junctus fuit; à quo abductus, neuter agit, copiis inſtructus non contemnendis. Uxorem habet, ab A. C. 1668. Benedictam Henricam Philippam, fil. Edoardi Com. Palatini Rheni, in Gallia natam ac educatam; pater ex ea filiarum.

Ex Familia Wirtenbergica.

Fridericus, filius Georgii Duc. Wirtenberg. lineæ Montipelicardenſis, auctoris, ex Barbara Haſſiaca, Philippi Landgravii fil. initio Richovillæ, apud matrem, quæ dein Danieli Com. Waldeccio nupſit; dein vocatus Stutgardiam A. C. 1568. cum Ludovico ſobrino propiori educatus eſt. Ejus autem nomine antea Chriſtophorus agnatus Tutor, Claudium Franc. Louvianum *de Rye*, qui, ob prætenſiones Novocaſtrenſes, durante juris diſceptatione, Hericuriam & dominium *Chaſtelot* vi occupaverat, armatâ manu dejecerat Hericuriâ. Tum adultior Germaniam, Daniam & Hungariam, *Fridericus* peragravit: Formulæ Concordiæ ſubſcripſit A. C. 1581. Regimine ſuſcepto Mompelicardum habitavit, & plurimum ornavit. Principum Germanorum Legatus, cum Wolffgango Com. Iſenburgio, in Gallias inteſtinis bellis afflictas miſſus, A. C. 1586. antea colloquium Montpelicardi inſtituit, inter Bezam & Andreæ: dein etiam Badenſi Colloquio interfuit, A. C. 1589. In Angliam, periculoſo propter tempeſtatem itinere, profectus eſt A. C. 1592. Inde cùm ſucceſſiſſet agnato Ludovico, A. C. 1593. ſine prole maſcula extincto, in Ducatu, agrerum Auſtriacis cœpit, ut ab ipſorum jurisdictione eximeretur, ob quod, A. C. 1597. à fœdere Gallico ſe excuſavit. Tandem, Imp. Rudolfus II. conſentientibus Auſtriacis cæteris, bonâ pecuniæ ſummâ acceptâ, inveſtituram Ducatuum duorum, ad primam & imediatam formam, abolitâ feudali obligatione, quâ ab aliquo tempore Auſtriacis obſtricti fuerant, reduxit; quæ etiam ab illo tempore hucusque ſemper obſervata: reſervatâ tamen Auſtriacis ſucceſſione, in caſum deficientis maſculæ ſobolis, ubi tantùm Religioni cautum, d. 24. Januar. A. C. 1599. Ad Jubilæum Rom. itinere occulto, profectus eſt, A. C. 1600. Cæterùm Eques fuit regiorum Gallici & Anglici Ordinum, & oppignorata ſibi Ducatum Alenſonium, in Gallia & Oberkircham, ab Epiſc. Argentinenſi, poſſedit: Multa quoque Principatui loca adjecit; Templum & Collegium Montpelicardi condidit, ut & oppidum Freudenſtadium, recipiendis è Styria exulibus, extructum. Obiit A. C. 1608. Princeps Heroici animi & acris judicii, ex Sibylla fil. Joachimi Erneſti Principis Anhaltini, liberorum 15. è quibus Sibylla Eliſabetha nata, A. C. 1584. maritum habuit Joh. Georgium Saxonem, poſtea Electorem: Eva Chriſtiana, genita A. C. 1590. Joh. Georgium March Brandeburgicum: Agnes, nata A. C. 1592. Franc. Julium D. Saxoniæ infer. Barbara, nata A. C. 1593. Fridericum

March, Bad. & Anna, quæ lucem hauſit A. C. 1597. Inter filios,

Fridericus Achilles, natus A. C. 1591. virtute & literis probè excultus, *Conſultatione de principatu provinciarum Europæ*, habitâ & vulgatâ innotuit; cumque per corporis molem ad Exteros ire non liceret, Geographicis & Hiſtoricis ſtudiis aliisque Artibus ingenium excoluit. Habitandum per fraterna pacta nactus Neoſtadium ad Cocharum. Obiit A. C. 1631. cœlebs, ut & Magnus frater ejus: cui Neoburgum adſignatum fuerat. Reliqui tres *Friderici* præfati filii, Johannes *Fridericus*, Stutgardianam: Ludovicus *Fridericus* Montpelicardenſem & Julius *Fridericus*, Julianam ſeu Brentianam, lineas orſi ſunt.

Johannes *Fridericus*, filius natu maximus Friderici ſuprà memorati, natus A. C. 1582. Italiam, Germaniam, Galliam, Daniam, Bohemiam, Ungariam, Belgium luſtravit. Patris ſucceſſor, Unioni nomen dedit: Unde in bello Alſatico, unà cum ſociis, contra Leopoldinos egit, atque Udenhemium deſtruxit. Tractatibus dein, quibus Unio diſſoluta, ſubſcripſit, A. C. 1626. Unà cum Lotharingiæ D. apud Cæſarem ſe, in cauſa Palatina, Mediatorem interpoſuit, ſed ſine fructu: Circulum Suevicum, cujus Dux erat, totâ fere Germaniâ bello ardente, tranquillum prudenter ſervavit Obiit A. C. 1628. candoris & conſtantiæ inprimis elogio inſignis. Ei, ex Barbara Sophia, fil. Joachimi Friderici El. Brand præter filias complures, filii fuere Eberhardus, qui Patri ſucceſſit: (inter cujus liberos Johann. quoque *Fridericus*, Londini obiit A. C. 1659. & *Fridericus* Carolus, natus A. C. 1652 nec non Chriſtina *Friderica* fuit, Alberti Erneſti Com. Oetingenſis uxor, extincta A. C. 1674.) *Fridericus*, de quo infrà & Ulricus.

Fridericus, filius ſecundo-genitus Joh. Friderici modò dicti, natus A. C. 1615. Franciam ter, Italiam (ubi, cum prædones exules numero ſuperiores eum aggreſſi mortem intentarent, intrepidi animi documentum edidit) Angliam, Hollandiam, Daniam ſemel viſit; hujusq; Regis conſilio Electorem Saxoniæ, inde Imperatorem convenit: à quo ipſi Ducatus, ſi Religionem Pontificiam amplecteretur, oblatus eſt; quem ille cum Dei offenſione & fratris injuria accipere renuens, pro ejus potius reſtitutione intercesſit. Eluſus, ad Bernardum Vinarienſem in Burgundiam profectus, eoque mortuo in eodem exercitu volo diu commoratus eſt, donec duas legiones regendas accepit A. C. 1640. Ex quo, aliquot præliis contra Cæſarem, ad Guelferbytum inprimis; ac in Kerpenſium agro Antoniano, A. C. 1642. fortiter rem geſſit. Poſtea, ubi in Gallia aliquandiu egit variis promiſſis diu fruſtra habitus, Landgraviæ Haſſo-Caſſellanæ auſpiciis, novam militiam, conſtitutus Generalis vigiliarum Præfectus, ſuſcepit; interq; alia geſta, cùm ad Grevenbrugam Haſſiacos in fugam Lambojus conjeciſſet, Wirtenbergica legio, Ducem imitata, ſola rem reſtituit, tormenta priùs deſerta & ab hoſte neglecta occupavit, victoriamque ſic hoſti extorſit. Pace Imperio redditâ, à fratre Neoſtadium (ubi ſedes ſumta) Weinsbergam & Mekmulam accepit, & hactenus poſt labores, otium exercitiis, curis & ſtudiis Principe dignis, inter quæ Hoplotheca, Bibliotheca & Cimeliotamium inſtructiſſima Neoſtadii condidit. Coronationi Leopoldi I. Imp. interfuit: ab Imperio generalem peditatus & rei tormentariæ curam, A. C. 1672. accepit: Pater e Clara Auguſta, fil. Auguſti Duc. Brunſuicenſis. ductâ A. C. 1653. inter alios, *Friderici* Auguſti, nati A. C 1654. Alberti A. C. 1657. Sophiæ Dorotheæ A. C. 1658. Ferdinandi Wilhelmi A. C. 1659. Antonii Ulrici A. C. 1661. & Caroli Rudolphi, A. C. 1667. è quibus *Fridericus* Auguſtus & Ferdinandus VVilhelmus, in prælio, quo Crequius Galliarum copiarum Dux ad Trevirim profligatus eſt A. C. 1675. egregia fortitudinis ſpecimina edidere.

Ludovicus *Fridericus*, filius ſecundo-genitus *Friderici*, Georgio Montpelicardenſis lineæ auctore geniti, frater Joh. Friderici præfati, natus A. C. 1586. poſt ſtudia Argentorati ac Tubingæ exculta, Angliamque, Scotiam, Belgium, Italiam, Galliam & Germaniam peragratas, Mompelicardum pacto inter Fratres nactus eſt, A. C. 1617. cujus ditionis reditus aliquot fodinis & fabricis ferri inſtitutis non parum auxit. Poſtea, mortuo fratre, regimen Ducatus VVirtenbergici tutorio nomine accepit. Obiit A. C. 1631 ex prima conjuge Eliſabetha Magdalena Haſſiaca. fil. Ludovici, pater Henricæ Luiſæ, quæ nata A. C. 1623. Alberto March. Brandeburgico nupſit, extincta A. C. 1650. & Leopoldi *Friderici*, qui genitus A. C. 1624. ſub Tutoribus fuit Eberhardo adgnato & Georgio Haſſiæ Landgr. qui Montpelicardum Galliæ R. tuendum commiſere; donec, pace Monaſterienſi, omnes ditiones, extraneo præſidio deducto, ipſe Princeps recepit. Singulis fere annis magno ſumtu itinera in varia loca ſuſcepit, deceſſit A. C. 1662. nullâ ex Sibylla patrueli prole ſuſceptâ: Ei ſucceſſit frater Georgius; qui inter alios, ex Anna Colinia, Ottonem quoque *Fridericum* habuit. ſed immaturo fato abreptum.

Julius *Fridericus*, V. *Julius*.

Sylvius *Fridericus*, nepos Julii Friderici, ex filio Sylvio Nimrodo. natus eſt A. C. 1651. &c. V. Spenerum ſæpius laudatum *Syll. in Fam. Wirtenb.*

Ex Familia Badenſi.

Fridericus I. fil. Hermanni II. cognom. *Senioris*, Com. Teccenſis, frater fuit Lucelmanni & Hermanni III. quo genitus Albertus IV Rudolfum I. Imp. cum Eberhardo VVirtenbergico reconciliavit.

Fridericus II. filius minor natu Ludovici II.

Fridericus III filius Hermanni IV. obiit improlis.

Fridericus IV. fil. Hermanni VI. quo geniti ſunt Hermannus VII.

Fridericus V. & Lucelmannus II.

Fridericus VI. Conrado IV. quem in ædibus ſuis Monachii occidit Suicardus Dominus Gundelfingæ, genitus, fratres habuit Conradum V. Lucelmannum III. Ludovicum VII. Ulricum III. atque his clariorem *Fridericum*, de quo mox.

Fridericus VII. frater prioris, bellis exercitatus, atque apud Carolum IV. contra quem tamen Eberhardo VVirtenbergico adſtiterat, A. C. 1360. gratioſus fuit. Factus enim Advocatus provincialis Sueviæ & Alſatiæ: Mundelhemium à familia Hochſchlitzia ſuæ genti aſſeruit, ac vi defendit; Eo natus,

Fridericus VIII. ex Anna Helfenſtenia, Sigismundi Imp. in Italia miles fuit.

Fridericus IX. ultimus Teccenſium Dux, ex Hedvige Ateſtina filius Conradi VI. qui Friderici VIII. frater fuit, obiit A. C 1439. unicâ ex Urslingæ Duciſſa relictâ filiâ & herede Beatrice ſeu Judithâ, à qua Ducatus marito Eberhardo Com. VVirtenbergico obtigit: Mundelhemio dominio, à Jutha & Irmgardi *Friderici* VII. filiabus, VVerthemiæ & Rechbergiæ ſtirpi illato.

Fridericus, fil. minimus natu Henrici II. Henrico I. Hochbergiæ lineæ conditore geniti. Item filius Hermanni V. lineæ Badenſis, ex Gertrude, filiâ Henrici Metlingenſis, hærede Auſtriæ, unde Dux Auſtriæ, Neapoli Caroli Andini juſſu, cum Conradino Sueviæ hærede, quem, ad occupandum regnum ſibi debitum profectum, contra matris voluntatem, comitatus erat, ætatis anno 28. decollatus eſt. Frater Agnetis, quæ nupta Ulrico ex Ortenburgiis Duci Carinthiæ, & poſt cum Meinhardo Com. Tirolis, mater fuit Eliſabethæ Tirolenſis, Alberto Imp. primo inter Habſpurgios Duci Auſtriæ in matrimonium elocatæ.

Fridericus II. fil. Hermanni VI. ex Agnete Com. Vaihingenſi, natu maximus, vetus Eberſtenium caſtrum (ſicut frater ejus Rudolfus V. Pfortshemium) tenuit, novi rami auctor. in quo ipſe Maulbronnenſibus initiò gravis, dein ademta reſtituit: & mortuus eſt A. C. 1333. Pater, ex Adelheide, Com. Beuchlingenſi, mortuâ A. C. 1348. Hermanni, de quo V. *ſuo loco*.

Fridericus III. filius Rudolfi præfati, ex poſteriore ejus uxore Maria Oetingenſi, frater Rudolfi VVeckeri, obiit A. C. 1353. ſuſcepto ex uxore ſecunda, (prior enim Margaretha Com. Pfirrenſis ſine prole deceſſerat A. C. 1348.) Urſula Teccenſi, filia Conradi Ducis, filio Rudolfo, à ſtatura *Magno* dicto. Idem nomen ſecundò genito Caroli, ex Catharina Auſtriaca fil. Erneſti Ducis, nato A. C. 1458. qui Epiſcopatu Ultrajectino 22. annos geſto, variis tumultibus, factionibus & bellis defatigatus, ſenioque confectus, ſe A. C. 1516. abdicavit, in gratiam Philippi Burgundi, extinctus anno ſeq. &c.

Fridericus I. filius natu maximus Georgii *Friderici*, rami Durlacenſis ex Juliana Urſula Ringravia, in lucem editus A. C. 1594. à Patre vivo Principatum ſuſcepit, ſed paulo pòſt, in lite cum agnatis Edoardinis causâ cecidit & ad reſtitutionem condemnatus eſt A. C. 1622. unde ad Imperatorem ſuſceptum iter; donec Eslingæ transactum, A. C. 1629. Bello Suecico variam fortunam expertus, in pacificatione Pragenſi, ab amneſtia excluſus, tandem verò pace Monaſter. in ſua reſtitutus eſt, eique, cùm linearum alternatio ſancita eſſet, primus ſervatus locus. Obiit A. C. 1659. Uxores habuit quinque, Barbaram fil. Friderici D. VVirtenb. Eleonoram, fil. Alberti Ottonis Com Solmenſis, Mariam Eliſabetham VValdecciam, fil. Volradi, Annam Mariam fil. Jacobi ultimi Com. Geroldsſecciæ, & Eliſabetham filiam Vratislai Com. Furſtenbergici, quæ marito ſuperſuit. Ex primo matrimonio natus eſt *Fridericus*, de quo mox; Carolus item Magnus: ex ſecundo Guſtavus Adolfus, de quibus *ſuo loco*: ut filias omittam.

Fridericus II. Patris, de quo modò, ſucceſſor, poſt iter Gallicum, primò Bernardo Vinarienſi comitem ſe junxit, A. C. 1637. prælio ad Rhinfeldam A. C. 1638. ſtrenuè pugnavit, inde Legatus legioni præfectus, mox Chiliarcha factus: à Bannerio ad Franciæ Regem miſſus, cum Card. Richelio de rebus graviſſimis egit, *A. C.* 1640. Inde conflictibus ad Merſeburgum & VVolffenbüttelum interfuit. Dehinc in Sueciam profectus, Chriſtinam Magdalenam, filiam Johan. Caſimiri Com. Palatini Rheni duxit, *A. C.* 1642. Tractatus pacis in VVeſtphalia, ſuæ domus bono, *A. C.* 1647. & diætam executionis causâ Norimbergæ inſtitutam *A. C.* 1659. inviſit. Inde Poloniâ luſtratâ, Comitia Ratisbonenſia viſitavit *A. C.* 1653. ac Imperatori innotuit: affini Sueciæ R. bello Polonico operam navavit *A. C.* 1655. equitatus curæ generali præfectus. Caſtrorum poſtea ad Dantiſcum cura cum Steinbockio & Gardiano ei commendatâ; exin hoſti in Mazovia cladem intulit. A Patre revocatus domum rediit. Orto inde bello Turcico, cum Epiſcopo Monaſt. ſupremum Imperialis Exercitus directo-

tium

rium nactus, eo munere pro dignitate functus eſt; Archiſtrategus tandem bello præſenti Exercitus Germanici Philippoburgum, poſt acrem obſidionem, expugnavit, paulo pòſt Argentinæ extinctus. Genuit ex uxore præfata, præter filias, Chriſtinam natam *A. C.* 1645. & Alberto March. Brandeb. nuptam *A. C.* 1665. Catharinam Barbaram, in lucem editam, *A. C.* 1650. Johannam Eliſabetham *A. C.* 1651. Joh. Friderici March. Brandeburgici uxorem, ductam *A. C.* 1672. filios duos, *Fridericum* cognom. *Magnum* & Carolum Guſtavum; quorum is, natus *A. C.* 1647. uxorem duxit Auguſtam Mariam, fil. Friderici Holſatiæ Ducis, è qua aliquot jam liberos ſuſcepit, inter quos filius patri cognominis eodem anno 1672. natus & extinctus eſt.

Carolus *Fridericus*, filius Caroli M. præfati, ex Maria Juliana, filia Georgii *Friderici* Com. Hohenloici, V. ſuprà *Carolus*.

Erneſtus *Fridericus*, filius Caroli (Erneſto Durlacenſis rami conditore geniti) ex ſecunda ejus conjuge Anna Palatina fil. Ruperti, cum Hochberga Rœteliam nactus, fratris Jacobi filio Erneſto Jacobo in infantia extincto ſucceſſit; Evangelicam religionem, faceſſere juſſis Romanis, quos frater introduxerat, reſtituit: pro Joh. Georgio Brandeb. Epiſcopo Argentinenſi, in caſtra venit *A. C.* 1592. Edoardi ditiones, ob debita, ne Fuggeri involarent, occupavit: Illuſtre Gymnaſium Durlacenſe inſtituit, & alendis 10. alumnis reditus addixit: Demum, qui olim Formulæ Concordiæ ſubſcripſerat, ad Reformatos animum applicuit, Baſileâ Doctoribus evocatis: Obiit *A. C.* 1604. nullâ ex Anna, fil. Edoardi Com. Oſtfriſii, prole relictâ. Succeſſit frater minimus natu,

Georgius *Fridericus*, ferventiſſimo in Auguſtanam Confeſſ. zelo, & Religionis Controverſiarum apprimè etiam peritus: præterea heroico animo & multâ prudentiâ inclytus, unde multis Magnatibus, Rudolfo inprimis II. Imp. admirationi fuit. Copias ſuo ære conductas adversùs Turcas duxit, *A. C.* 1600. ad Caniſiam fortitudinis ſpeciminibus editis: Unioni nomen dedit & *A. C.* 1622. cauſam Palatinam tuendam ſuſcepit, translatâ in filium provinciarum adminiſtratione ſcriptoque exercitu. Sed infelix cum Tillio & Cordubenſi ad VVimpenam prælium conatus irritos reddidit. Obiit *A. C.* 1638. Ex priori conjuge Jul. Urſula Ringravia, fil. Friderici. Pater, præter filias, Catharinam Urſulam, Ottonis Landgravii Haſſiæ; Annam Ameliam, VVilhelmi Com. Naſſov. Saræpontani; Sibyllam Magdalenam, Johannis Com. Naſſoviæ, uxores, Sophiamque Dorotheam, & Erneſtinam Sophiam, virgines: trium filiorum, *Friderici*, de quo ſuprà; Caroli & Chriſtophori. Ex poſteriore, Agatha fil. Com. Erpacenſis, Annæ & Eliſabethæ, quarum illa mortalitatem exuit Anno Chriſti 1672.

Ex Familia Haſſiaca.

Fridericus, filius Mauritii Landgr. Haſſo Caſſellani ex ſecunda ejus conjuge, fil. Johannis Com. Naſſovii, Juliana, natus *A. C.* 1617. Eſchvvegam tenuit, in Polonia, cùm ex Suecorum parte ſtipendia feciſſet, ab hoſte trucidatus *A. C.* 1655. Ei ex Eleonora Catharina, Caroli Guſtavi Sueciæ Regis ſorore, filiæ tantùm natæ ſunt: è quibus major natu Chriſtina, in lucem edita *A. C.* 1648. Ferdinando Alberto D. Brunſuicenſi; minor Carola, Auguſto Saxoniæ Duci, nupſere; media Juliana in Suecia degit.

Fridericus, fil. minimus natu, Georgii, lineæ Darmſtattinæ auctoris, ex conjuge ejus priore Magdalena fil. Bernardi Com. Lippienſis, natus *A. C.* 1585. lineam Homburgicam ſede Homburgi ſibi electâ; ſicut Frater ejus major natu Darmſtadienſem continuavit, orſus eſt. Deceſſit verò *A. C.* 1638. Pater, ex Margaretha Eliſabetha, fil. Chriſtophori Com. Leiningenſis VVelterburgii, ductâ *A. C.* 1622. Ludovici Philippi, VVilhelmi Chriſtophori, Georgii Chriſtiani, Annæ Margarethæ (quæ Philippo Ludovico D. Holſatiæ nupſit *A. C.* 1650.) & *Friderici*. E quibus, primus obiit *A. C.* 1643. ſecundus Bingenheimum inhabitat, tertius ad Pontificios tranſiit: Quartus

Fridericus, Suecis bello ſervivit Danico, ubi in Hafnienſi obſidione ei globus tormentarius pedem comminuit; à quo moderno Electori Brandeburgico operam addixit. Unde in hujus exercitu Generalis Locumtenens, in Alſatica expeditione, dextrum cornu tenuit: in prælio dein ad Fehrbellinum in Pomerania fortiſſimè pugnans, victoriæ magna pars fuit; in Rugiâ Inſ. recuperanda *A. C.* 1678. non minùs celebrem operam navavit, poſtea in Stralſundæ obſidione occupatus. In Brandeburgica Marchia bona quædam emit, & VVevelingæ ſibi ſedem elegit: cæterùm Reformatorum religioni ſe applicuit. Uxorem habuit primò Margaretam fil. Abrahami Brahei Com. Wiſingburgii Bened. Oxenſtiernæ viduam, extinctam *A. C.* 1669. nunc Ludovicam Eliſabetham fil. Jacobi Ducis Curlandiæ, ex ea pater duorum filiorum, quorum prior ...... *A. C.* 1672. alter Carolus Chriſtianus *A. C.* 1674. lucem aſpexere. Nec omittendus *Fridericus* fil. minimus natu Ludovici præfati (qui lineam Darmſtattinam continuavit) ex Magdalenâ Brandeburgica, filiâ Johannis Georgii Elect. genitus *A. C.* 1616. Hic in itinere Italico, ad Religionem Pontificiam transgreſſus *A. C.* 1636. Melitenſi ordini operam addixit, & in aliquot expeditionibus rem fortiter egit; ob quod ejus Ordinis per utramque Germaniam Prior conſtitutus, Heitershemium incoluit, Cardinalitium galerum nactus *A. C.* 1655. Inde, poſt mortem Card. Columnii, protector Nationis Germanicæ ab Imperatore factus, hinc cum aliis Coronarum Legatis, graves cum Cardin. Altierio, Pontificis nepote, lites habuit. Eidem collatus Epiſcopatus Vratislavienſis, & nunc præfectura Ducatuum in Sileſia ad Imperatorem devolutorum, ad quæ capeſſenda in Italiam rediit.

Ex Fam. Wandalico - Megapolitana.

Fridericus, filius Adolfi Friderici Duc. Megapolitani, Suerinenſis lineæ conditoris, ex ſecunda ejus conjuge Maria Catharina, filiâ Julii Erneſti D. Brunſuicenſis, natus *A. C.* 1638. in Ungaria contra Turcas militavit, inde ſub Electore Brandeburgico Colonellus ſtipendia meruit: nunc in *Graban* habitat, maritus Chriſtinæ Wilhelminæ, filiæ Chriſtophori Haſſiæ Landgravii, è qua filium ſuſcepit.

Adolphus *Fridericus*; Dux Megapolit. Suerinenſis lineæ auctor, ſicut Johannes Albertus, frater ejus minor, Guſtrovianæ; natus *A. C.* 1589. Patre Johanne, & matre Sophiâ Holſaticâ, filia Adolphi D. obiit *A. C.* 1658. Pater, ex Anna Maria fil. Ennonis Com. Oſtfriſiæ, extinctâ *A. C.* 1634. præter filias, Sophiam Agnetem, (natam *A. C.* 1625. Erdmanni Auguſti March. Brandeburgici, ſed ante nuptias extincti, ſponſam) & Annam Mariam (natam *A. C.* 1627. Auguſto D. Saxoniæ nuptam, *A. C.* 646. defunctam *A. C.* 1669.) Chriſtiani, (qui natus *A. C.* 1623. ad Pontificios deflexit *A. C.* 1663. & *Chriſtiani Ludovici* nomine aſſumto, conjugi adhuc vivæ ſuperinduxit Iſabellam Angelicam fil. Franc. Montmorencii Com. Butevillii, viduam Caſparis Colinii, Duc. Caſtilionei) Caroli, Johannis Georgii & Guſtavi Rudolphi. (quorum is natus eſt *A. C.* 1629. hic *A. C.* 1631.) Ex Maria verò Cathar. Brunſv. Julianæ Sibyllæ, natæ *A. C.* 1638. *Friderici*, de quo ſuprà, Chriſtinæ, n. *A. C.* 1639. Mariæ Eliſabethæ 1646. Annæ Sophiæ 1647. Philippi Ludovici 1652. Henrici Wilhelmi 1653. & poſthumi, qui Patri cognominis Adolfi quoque *Friderici* nomen habet.

Ex Fam. Vandalico - Pomerana.

Johannes *Fridericus*, filius Philippi Ducis Pomeraniæ Occid. ex Maria Saxonica, fil. Johannis Electoris, natus *A. C.* 1542. inter fratres maximus, Camini Epiſcopus electus *A. C.* 1556. Patri defuncto *A. C.* 1560. ſucceſſit Stetini, & in bello Hungarico Vexillum Imperii geſſit *A. C.* 1566. Quadriennio pòſt conventui Pacificatorio, qui Stetini celebratus, præſes, Cæſaris nomine, præfuit. Thuan. *Hiſtor. lib.* 47. *p.* 859. Eidem Maximilianus II. Imp. diploma confirmatorium novæ Marchiæ conceſſit, eumq; commendat, quòd turbas in Lithuania ac Livonia, *A. C.* 1557. ſuâ dexteritate ſedaverit. Cùm de ſubſcribenda Formula Concordiæ ageretur, illâ, quòd Auguſtana Confeſſio & corpus doctrinæ Pomeranum Eccleſiis ſufficeret, omiſsâ, ad Reformatos inclinare viſus eſt, unde Sal. Geſnerus pulſus, inde Stralſundiam & hinc VVittebergam conceſſit. Tandem verò Dux in alia verſus, Synodo convocatâ *A. C.* 1593. Geſneri adverſarium Stichium condemnaſſe, Formulamque Concordiæ approbaſſe dicitur. Obiit anno ſeculari, ex Erdmuthi Brandeburgica, filiâ Joh. Georgii Electoris, *A. C.* 1577. ductâ, quæ vidua ad *A. C.* 1628. ſuperfuit, nullâ prole ſuſceptâ. Spenerus *Syll. Geneal. in hac Fam.*

Ex Fam. Aſcanio - Anhaltina.

Fridericus, filius minor natu Chriſtiani, Principis Anhaltini, qui ex Joachimi Erneſti filiis Bernburgium ramum cœperat, frater Chriſtiani II. cognom. *Junioris*, qui eum continuavit, Harskerodam accepit habitandam, inprimis Chymiæ ſtudio ac peregrinationibus delectatus. Obiit *A. C.* 1670. Uxores habuit Johannam Eliſabetham fil. Johannis Ludovici Principis Naſſovii, quam extinctam *A. C.* 1647. acerbiùs luxit; poſt eam autem, Mariam Eliſabetham fil. Simonis Com. Lippiæ, quæ mortua eſt *A. C.* 1659. eiq; peperit Carolam Eliſabetham *A. C.* 1647. uxorem VVilhelmi primò Ludovici agnati & dein Auguſti Holſatiæ Ducis; ac VVilhelmum *A. C.* 1653. Patris ſucceſſorem, in cujus thalamo vivit Eliſabetha Albertina fil. Alberti Ottonis Com. Laubacenſis.

Ex Fam. Piaſtea Sileſia

Fridericus I. filius Johannis Lignicii Ducis, ex Hedvige Lignicia (Patrui magni filiâ) natus *A. C.* 1446. in aula Onoldsbacenſi, inde Brandeburgica Electorali, demũ Regia Bohemica educatus eſt. A civitate Lignicia, quæ Patri Avoque diu rebellis, cum Matre, ſolenni ceremoniâ, intromiſſus *A. C.* 1454. Conſulem Ambroſium Bitſchinium, motuum auctorem, capite multavit: quo pacto domino ſuo Principatus reſtitutus eſt, in eo plenè recuperando Alberto Brandeburgico adjumentum inſigne ei adferente. Cùm poſtea Georgius Bohemiæ R. quòd Huſſitis acceſſiſſet, *A. C.* 1462. à Papa proſcriptus, & Sileſia ab ejus obſequio ſoluta eſſet, *Fridericus*, ob ejus ſtudium, unà cum Olſnenſi, eodem fulmine percuſſus eſt *A. C.* 1468. ſed tandem, per Albertum præfatum, Pontificii Legati Rudolfi Epiſcopi Lavatini impulſu, adversùs Georgium electo Regi reconciliatus, Georgium, cujus dein filiam Ludimillam duxit *A. C.* 1475. itidem huic reconciliavit. De cætero, fideli Matthiæ præſtitâ operâ, contra Bohemos & Polonos Capitaneus Sileſiæ & Luſatiæ ſuper. creari meruit. Mundo valedixit *A. C.* 1488. Princeps, diligenti rei familiaris adminiſtratione (unde Briegam *A. C.* 1481. & alia Oppolienſibus agnatis oppignorata redemit)

redemit) & publici curâ optimè de Principatu meritus; relictis ſub tutela viduæ, quæ deceſsit *A. C.* 1503. filio cognomine, de quo mox, Johanne item & Georgio, de quibus *ſ. l.*

Fridericus II. filius prioris, fratrum reliquorum, qui improles deceſſere, non minùs, ac Patris, ſucceſſor, natus A. C. 1480. in aula Uladislai Hungariæ R. aliquandiu vixit, Matre ditiones adminiſtrante. Tum in Palæſtinam profectus, ibique eques creatus, rediit A. C. 1511. Vratislavienſes bello perſecutus eſt, Capitaneusque infer. Sileſiæ factus, A. C. 1519. inde, publicè facti ratione redditâ, Evangelio nomen dedit, A. C. 1523. illudque in utrumq; Principatum introduxit: quo fine Goldbergenſem ſcholam non parùm excoluit, ſtipendia quoque Studioſis inſtituit, Anabaptiſtis verò & Schvvenckfeldianis maſculè ſe oppoſuit. *Pitſchen* & *Creutsburg*, urbes oppignoratas, redemit A. C. 1530. triennio quoque, ab A. C. 1540. Glogovium Principatum oppignoratum tenuit, Ligniciam ædificiis ornavit. Cùm prior uxor Eliſabetha Polonica fil. Caſimiri R. A. C. 1511. ducta, biennio pòſt mortua ſine liberis eſſet; ex altera, Sophiâ, fil. Friderici March. Brandeburgici, in thorum aſcita A. C. 1519. defunctâ A. C. 1537. præter Sophiam, Joh. Georgio Electori Brandeburgico nuptam A. C. 1545. & ſeq. in partu extinctam, filios duarum linearum conditores, *Fridericum* III. Lignicienſis & Georgium Brigenſis, reliquit; quorum ille natus eſt A. C. 1520. iſte A. C. 1524.

Fridericus III. modò dictus, eloquentiâ & linguarum cognitione clarus, cùm debitis gravatus eſſet, & aliàs quoque Regis Ferdinandi offenſam incurriſſet, in Galliam militatum profectus eſt A. C. 1551. Ducatu curatelæ fratris comiſſo. Iterum reducem Cæſarei Commiſſarii Vratislaviæ ſtiterunt, filioq; in arce Lignicia ad mortem usque, quæ ſecuta eſt A. C. 1570. cuſtodiendum tradiderunt. Fuit autem is Henricus, ex Catharina fil. Henrici Duc. Megapolitani (quæ ducta A. C. 1538. mortua eſt A. C. 1581.) genitus. Cujus frater, iisdem editus parentibus, natu minor,

Fridericus IV. cognom. *Clemens*, natus A. C. 1552. Ducatus curam à Cæſare nactus, eum juſtitiæ diligenti obſervatione adminiſtravit; interim ſub eo debita crevere, Samoſcium in Sileſiam irrumpentem ſuis ad arma vocatis, à tranſitu Viadri prohibuit: Obiit, Ligniciæ lineæ ultimus, A. C. 1596. cùm ex triplici conjugio, Sidoniæ Mariæ fil. Wenceslai Adami D. Teſchinenſis ductæ & extinctæ A. C. 1587. Dorotheæ fil. Johannis D. Holſatiæ, ductæ A. C. 1589. mortuæ A. C. 1593. & Annæ Mariæ Wirtenbergicæ fil. Chriſtophori Ducis, in thorum aſcitæ A. C. 1594. quæ ad A. C. 1617. ſuperfuit, prolem non haberet. Fuere autem Henrici & *Friderici* hujus ſorores, Catharina, quæ Friderico Caſimiro D. Teſchinenſi nupſit A. C. 1563. & Helena, conjux Sigismundi Curtsbachii Bar. *de Militſch.*

Fridericus, fil. minor natu Caſimiri IV. Duc. Teſchinenſis, utriusq; Sileſiæ Capitanei, ex Johanna Monſteibergica fil. Victorini Ducis, Epiſcopatui Vratislavienſi deſtinatus, cùm Bononiæ ſtudiis cum fratre Wenceslao incumberet, obiit ante Patrem, A. C. 1501. Wenceslai verò ex filio Wenceslao Adamo nepos *Frid.* Caſimirus fuit, ex Maria Bernſtenia, ante Patrem A. C. 1571. unicâ filiolâ Catharinâ, quæ obiit A. C. 1581. ex Catharina, fil. *Henrici* Ducis Lignicii præfati, relictâ, extinctus: unde ſolus ſuperfuit Adamus Wenceslaus quo *Fridericus* Wilhelmus, ex Eliſabetha Curlandica fil. Gothardi Ducis A. C. 159.. ductâ natus, primò quidem in Evangelica Religione educatus eſt, poſtea, ut à Jeſuitis inſtrueretur, Monachium miſſus. Hic noſtrâ memoriâ totam Micislai. Super. Sileſiæ Ducum conditoris, lineam terminavit: Frater Eliſabethæ Lucretiæ, quæ Gundaccaro Principi Lichtenſteinio nupſit.

Joachimus *Fridericus*, filius minor Georgii Brigenſis lineæ auctoris, ex Barbara Brandeburgica fil. Joachimi II. Electoris ductâ 1545. extinctâ A. C. 1595. genitus A. C. 1550. ſtudiis tinctus, in aula Brandeburgica, 7. annis vixit, & Electoris ad coronationem Poloniæ Regis legatus fuit, A. C. 1574. In Religionis negotio, diſſidia publico interdicto vetuit & paulatim ad Reformatos deflexit. Olaviæ & poſt matrem Briegæ habitavit, tum Præpoſitus Magdeburgicus atque in re militari Sileſiæ Generalis fuit. Ad eundem, morte agnati *Friderici* IV. de quo ſuprà, rediit Lignicius Principatus, quem per Wenceslaum Zedlizium Capitaneum adminiſtravit: Utrumque tandem Ducatum, morte ſuâ, quæ contigit A. C. 1602. ad filios, Annâ Mariâ Anhaltinâ fil. Joachimi Erneſti Principis, ductâ A. C. 1577. extinctâ A. C. 1605. matre natos (qui ſorores habuere Barbaram Agnetem Joh. Ulrici B. Schafgotſchii conjugem & Mariam Sophiam virginem) Georgium Rudolſum & Joh. Chriſtianum tranſmiſit &c. V. Phil. Jac. Spener. *in hac Fam.*

Ex Fam. Naſſovica.

Fridericus Henricus, filius Guilielmi Principis Arauſion. Belgicæ libertatis Statoris ac Vindicis, ex Ludovica Colignia, famoſi illius Galliæ Admiralli, qui in Laniena Pariſienſi inter principes cecidit, A. C. 1572. filiâ, natus A. C. 1584. Mauricio Fratri, juvenis adhuc, adfuit in prælio Flandriæ celebri ad Neoportum: poſtmodum defuncto, in adminiſtratione Belgii Fœderati ſucceſſit, prudentiâ, fortitudine, rerum geſtarum gloriâ, inclytus. Obiit A. C. 1647. ætatis 63. Pater ex Amalia Somenſi Braunfelſia (fil. Joannis Comitis) quam duxerat jam ætate provectior, Guilielmi, qui Patris ſucceſſor fuit; Ludovicæ, Friderico Wilhelmo Elect. Brandeburg. primis nuptiis junctæ; Albertinæ Agnetis, Guilielmo Friderico Com. Naſſoviæ & Diezæ, Præfecto Groningenſi, elocatæ; Henricæ Catharinæ, quam Enno Chaucorum Satrapa uxorem habuit & Mariæ Principi Simmerio, ſtirpis Palatinæ, lineæ ſuo ultimo, haud pridem extincto, nuptæ. V. etiam in voce *Henricus.*

Friedbergia Familia, ramus familiæ illuſtris Dapiferorum ſeu Truchſeſſiorum, in Germania, de quibus ſuprà, in voce *Dapiferi* diximus. Cùm enim in Johannis, qui deceſſit A. C. 1403. filiis tres lineæ inciperent, ultima *Scheerenſis* in Jacobo cœpit: quæ nunc in duas denuo ſecatur, quarum priorem Comites Trauchburgenſes *in Scheer* conſtituunt, alteram Comites *de Friedberg* & *Trauchburg.* Et quidem horum progenitores ita ſe habent. Jacobi præfati filius Johannes, Wilhelmum I. genuit, defunctum A. C. 1517. ex Sibylla Sonnenbergia, patrem Wilhelmi II. qui extinctus A. C. 1566. ex Johanna Furſtenbergia, Chriſtophorum reliquit Dn. *de Waldburg in Scheer*: quo (obiit is A. C. 1612.) ex Anna Maria Furſtenbergia, editus Wilhelmus Henricus Truchſeſſius *Com. de Fridberg* & *Scheer*, maritus fuit Julianæ Sulzenſis, è qua ei natus A. C. 1615. filius Otto, uxorem nactus eſt Mariam Sidoniam Schlickiam &c. Idem Spenerus *Theatr. Nobil. Part. III.*

Frigida Lavatio, ſive λουτρὸν, locus erat Balneorum apud Vett. in quo frigidæ aquæ lavacra, & præſertim piſcina, aliàs *Baptiſterium* à Plinio jun. vocata, pro nationis uſu ab Auctoribus citata, poſita erant: tum ob eos, qui omni tempore illam proſequebantur, ſive ob valetudinem, ſive ob delitias: qualis Alexander Severus, quem *rariſſimè in Calidariis, ferè ſemper in piſcinis laviſſe,* ſcribit Lampridius; tum ob æſtatem, qua ſimilis lavatio grata eſt. De ejus uſu plura apud Oribaſium *Collect. lib.* 10. Idem, quem modò laudavimus, Lampridius Heliogabalum *nunquam in piſcinis ſe lavari paſſum eſſe, niſi illæ croco aliisve pretioſis unguentis fuiſſent infectæ*, memorat. Ab ea aberat *Frigidarium*, locus alter eorum in gratiam fabricatus, qui ſtatim, poſt egreſſum Tepidarii aut Calidarii, frigido aëre frui avebant: neque enim aquæ ibi vaſa reperiebantur (quemadmodum in *Frigida* Lavatione) ut eò plures æſtâte ibi convenire poſſent. Quamvis & in hac parte fieri poteſt, ut loturi quoque exuerentur, tum quia Apodyterium communis pro exercitatoribus ſpoliandis locus non parùm inde diſtabat, adeò ut denudatis ibi per Ephebeum, *Frigidam* Lavationem & reliqua loca tranſire neceſſe eſſet; tum, quia probabile eſt, in Ephebeo homines ſæpius convenire conſueſſe, à quibus loturos haud quaquam nudos conſpici honeſtum erat. Ad quæ evitanda in *Frigidario* ſe exuere potuerunt, eo magis, quòd Varro Pliniusque teſtantur, tam in urbibus, quàm ruri Apodyterium quoque balnei partem fuiſſe. Referri eodem poteſt Ciceronis illud, Ἀποδυτηρίῳ *nihil alſius*, ſed de hoc V. plura ſuprà. Etiam ſudores in *Frigidario* detergi conſueviſſe, diſcimus ex Galeno *Methodi lib.* 10. Erat autem *Frigidario* adnexum Tepidarium, uti docet Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* I. *cap.* 10. In Palæſtris verò *Frigidarium* prope Elæotheſium fuit, ab eoque iter in propnigeum, in verſura porticus: proximeque introrſus, è regione *Frigidarii* concamerata ſudatio longitudine majori quàm latitudine &c. Idem *cap.* 6.

Frigidæ, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano Jun. Pomorum & olerum avidiſſimus fuit — adeò ut ſemper pomorum aliquid recentium devoraret*: frigidarum *percupidus: nec faciliè per æſtatem niſi* frigidas *edit*; ſubint. *menſæ*, dicebantur omnia edulia id genus, quæ cruda eduntur, ut poma, olera, oſtrea & ſimilia. Idem tamen *in Maximino*, olera à *frigidis* diſtinguit & diverſa facit. Neque enim omnia olera cruda edebantur, ſed quædam etiam cocta, quæ proin ſola non inter *frigidas* recenſeri debent. Ἄπυρος τροφὴ, Græci vocant; unde ἄρτον ἄπυρον Catonis, apud Plutarchum. Peculiariter verò vox uſurpata occurrit de oſtreis, echinis aliisq; ejusmodi, quæ in antecœna ſumebantur. Macrobius *lib.* 3. *Antecœna echinos, oſtreas crudas — peloridas, ſphondylos* &c. Lactuca tamen etiam in *Frigidis* erat. Unde Martialis noti verſiculi,

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum,
Dic mihi, cur noſtras inchoas illa dapes?

Idem alio loco,

— — adſertur protinus ingens,
Inter lactucas oxygarumq;, liber.

Ubi antecœnam intelligit. Plutarchus porro ψυχρὰς illas τραπέζας ex crudis quoque oleribus facit conſtare, & per ἄπυρα λάχανα lactucas intelligit. Sed & alia complura ſub hoc *Frigidarum* veniebant nomen, eam ob rationem, quòd incocta apponerentur & eſitarentur, faſcoli, lupini, fœnum Græcum, olivæ & alia hujuscemodi multa, quæ in Antiquorum antecœniis locum habebant: Oſtreæ tamen primum in iis obtinuere. V. Salmaſium *ad Capitolinum loc. cit.*

Frigus, an à *rigor*, appoſitione τοῦ F; an à Gr. φρίκη & φρίσσω, quæ de *mari* & de *horrore* dicuntur? ſub utroq; Polo fontem ſuum habet, quibus proin plagæ ſubjectæ calore Solis ita non temperantur, ut habitabiles ſint, quod de Septentrionali parte ſatis edocti ſunt Argonautæ Batavi ſub finem ſec. præt. Nempe oportuit, Sole caloris fonte, inter duos Tropicos, in medio, exiſtente, ſub Polo utroque *frigoris* fontem eſſe, qui toto Orbe, ad æſtum Solis tempe-

temperandum ſe diffunderet: uti experientia docet evenire poſt magnum Solis æſtum ſpirante Borea. Absque quo *frigore* foret, brevi abſumeretur aqueus humor; quo non minùs, quàm calore, ad rei generationem ac conſervationem opus eſt. Gerh. Jo. Voſſius *de Idolol. lib. 2. cap. 2.* Per tralationem, *Frigus* gratiæ ſive amicitiæ tepor eſt, & favori opponitur. Quo ſenſu Fabius ait, *Ruſticitas & rigor, & deformitas adferunt interim frigus.* Plin. *lib. 8. Epiſt* 14. *Interim Paulo aliena deliratio aliquid* frigoris *attulit.* Et Horatius Serm. *lib. 2. Sat. 1.*

—— *Majorum ne quis amicis*
Frigore *te feriat.*

Quod novè *refrigerare* dixit Paterculus, ubi de Planco *ab Antonio refrigerato, lib. 2. cap. 83.* ſicut *frigidam ſuffundere* Plautus. Ad quorum mentem Seneca *Epiſt.* 123. *Votienus Montanus & amicitiâ Tiberii notus & frigore*: quem ſc. Tiberius & ardenter amavit & ſubitò faſtidivit. Certè amor ardor cùm ſit, faſtidium *frigus* cum ratione dicitur. V. Lipſium *Not. ad Paterc. d. l.* & Caſaubonum *Animadverſ. ad Suetonium Tiberio cap.* 41. Adde eundem *in Auguſto c.* 66. ubi de ejusmodi *frigoribus* ſeu *friguſculis* amicorum amantiumque, quæ ψυγμοὺς quoque Græci, & παραγκωνισμοὺς eleganter Ptolemæus dixit, varia affert.

Fringilla ſeu *Fringillus*, Græcis σπίζα, Italis *fringuello*, Gallis *pinçon*, Feſto nomen habet, quòd *frigore* ſolus ex avibus cantet. Eundem namque cum cum regaliolo facit, quem mortis omen Julio Cæſari feciſſe, apud Suetonium habes *cap.* 82. Sed *fringillus* æſtivis tantùm menſibus canit, hyeme ſilet: & quidem æſtate in calidiſſimis locis eum degere, hyemem agere, in maximè rigentibus, auctor eſt Ariſtoteles. Unde potiùs vocis etymon ex Græco φρυγίλος arceſſit Salmaſius, qui multis de hac avicula agit *ad Solinum pag.* 444. & 445. Cum turdis eam vulgò venum exponebant in Græcia aucupes, unde Comici fere ſemper κίχλας & σπίνους conjungunt. Eubulus apud Athenæum,

Τίθεσο δὲ φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις.

Ariſtophanes *Pace*,

Κᾆξ ἀγορᾶς δ' εἰσηνέχθη τις ἦν κίχλη καὶ τὼ σπίνω.

Pollux etiam, ubi aves enumerat menſis commendatas, κίχλαι, inquit, κόσσυφοι, σπινίδια, ἀλεκτρυόνες, πέρδικες &c. Σπίνον autem & σπίζαν Græci pro eodem genere avis acceperunt. Hinc Aratus τὸν σπίνον ait σπίζειν, quum vocem emittit, in *Prognoſt.*

Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζει.

Quod Avienus,

Et matutino fringilla *reſultat ab ore.*

Quanquam σπίνον etiam minimum paſſerculi genus indigitaſſe, infrà dicemus. Per heptadas verò *Fringilli* vendi ſoliti, quarum quælibet comparari potuit obolo unico, apud Ariſtophanem, *in Avibus*, ubi hæ conqueruntur, de quodam Philocrate, qui

Συνείρων τοὺς σπίνους, πωλεῖ καθ' ἑπτὰ τοὐβολοῦ.
Fringillos connectens, ſeptem vendit uno obolo.

h. e. duobus aſſariis, ſive aſſibus, quo pretio quinque paſſeres vænire, dicit Chriſtus in Evangelio. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. I. cap.* 23. &c.

Friſia, adde: In *Friſiæ* Orientalis ſeu Oſtfriſiæ ſeu Emdæ Comitum Familia, antiquiſſima memoria eſt Edzardi Capitanei in *Grezis*, qui Ennonis Ulrici A. C. 1373. extincti pater fuit. Ex ejus poſteris Edzardum Friſii Rectorem & Judicem perpetuum elegerunt; fratrem autem hujus Ulricum Fridericus III. Imp. Comitem creavit A. C. 1453. Cui dignitati in Ennone Ludovico & Georgio Chriſtiano nuper titulus *Principum*, beneficio Imperatoris, acceſſit. In Edzardi autem I. filiis divergium linearum primum factum eſt, cùm in Belgio Johannes Falcoburgiam lineam orſus eſſet; quæ tamen intra tertium gradum extincta defecit. Altera linea in *Friſia* ſubſtitit, ubi Johannis frater Enno Edzardum genuit, duarum linearum, quæ nunc ſunt, conditorem. Inter has altera ipſa *Friſia* eſt, propagatore Ennone III. cujus ἀπόγονοι ſic habent. Ulricus Com. & Dom. Friſiæ Orient. obiit A. C. 1466. pater ex Theda, fil. Ucconis Lerani Dn. de *Aurick*, Edſardi I. qui extinctus A. C. 1528. ex Eliſabetha Rietbergica, fil. Johannis Com. Ennonem II. genuit, defunctum A. C. 1540. quo & Annâ Oldenburgicâ natus Edzardus II. obiit A. C. 1599. Pater ex Catharina Suecica, fil. Guſtavi R. Ennonis III. extincti A. C. 1625. cui ex Anna Holſata, fil. Adolfi D. Sleſv. & Holſat. genitus Ulricus II. (qui deceſſit A. C. 1648.) ex Juliana Haſſiaca ſuſcepit Ennonem Ludovicum, Georgium Chriſtianum & Edzardum Ferdinandum: Quorum primus natus A. C. 1632. obiit A. C. 1660. ex Juſtina Sophia Barbienſi, filia Alb. Friderici, pater Julianæ (n. 1657.) & Sophiæ Wilhelminæ, (n. A. C. 1659.) Principum Oſtfriſiæ *in Norden*; alter (n. A. C. 1634. mortuus A. C. 1665.) ex Chriſtina Carola Wirtenbergica fil. Eberhardi D. genuit Chriſtianum Eberhardum, cum ſororibus, Principem Oſtfriſiæ ſ. Emdæ &c. ultimus (n. 1636. ex Anna Dorothea Criechingenſi, fil. Com. Alberti Ludovici, duos reliquit filios, quorum poſterior natus eſt A. C. 1667. die 31. Dec. pridie quàm Pater extingueretur. Phil. Jac. Spenerus. *Theatr Nobil. Europ. Part. I. pag.* 78. *& in Ind.* Altera verò linea. *Rietbergica* dicta, auctorem habet Johannem. fratrem minorem natu præfati Ennonis III. quo & Sabina Catharinâ cognatâ. genitus Johannes Annam Catharinam Com. Salmæ & Reiferſchidii duxit, pater ex illa Mariæ Leopoldinæ Catharinæ (Canonicæ) Friderici Wilhelmi, Franciſci Adolfi Wilhelmi (Canonici Colonienſis, Argentinenſis, Paderborn. & Oſnab.) Ferdinandi Maximiliani (n. A. C. 1613. Canon. Colonienſ. & Argentinenſis) ac Bernardinæ Sophiæ (Canonicæ) Sed & ipſe Johannes fratres ſororesq; habuit. V. Eundem *Part. III. pag.* 87.

Friſii Panni, in *Statutis* Petri Venerab. pro Cluniac. prohibiti, an quod criſpati lanei eſſent. Gall. *Draps frizez*: an quod è *Friſia* advehrenetur? dicti ſunt, du Freſne *Gloſſar.*

Frithſtoll, vox Saxonica, aſylum, ſanctuarium, refugium notat: In *Chartis* Imunitatum Eccleſiæ S. Petri Eborac. confirmatis anno 5. Henrici VII. *cathedra quietudinis vel pacis*, exponitur, ut & apud Ricardum Hagulſtadenſem *de Statu Eccl. Hagulſtad. cap.* 14. *Quòd ſi aliquis veſano ſpiritu agitatus, diabolico auſu quenquam capere præſumſerit in cathedra lapidea juxta Altare, quam Angli vocant* Friſtoll, *id eſt, Cathedram quietudinis vel pacis, vel etiam ad feretrum ſanctarum reliquiarum, quod eſt poſt Altare, hujus tam flagitioſi ſacrilegii emendatio ſub nullo judicio erit* &c. V. quoque Prynneum *in Libert. Angl. Tom. III. p.* 1102. & *Monaſticum Angl. Tom. III. p.* 1102. Hujusmodi cathedræ complures erant in Anglia, præter Eboracenſem iſtam & Hagulſtadenſem: Beverlaci autem celeberrima, quæ priſcorum Regum benignitate, aſyli nacta privilegium, tali honeſtabatur Inſcriptione; *Hæc ſedes lapidea* Freedſtoll *dicitur, i. pacis cathedra, ad quam reus fugiendo perveniens, omnimodam habet ſecuritatem.* Atque hinc, quòd Palatia Regia aſyli gaudeant jure, voce hac palatium nonnunquam indigitatur; etiam in verſione Pſalmi 18. *refugium* eadem exprimitur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Fritilla Avis, quæ aſſiduè caudam quatit, Gr. ἴυγξ, *Gloſſ.* Græco-Lat. eadem proin cum motacilla, à verbo *fritinnire*, quod movere & ſubſilire eſt. Unde *fritillum*, in re teſſeraria, pyxis, quâ teſſeræ concutiebantur, priusquam in pyrgum mitterentur. Gr. ψηφόβολος: de quo paulo infrà. V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 70. At *Fritilla puls*, qua ſacra priſca atq; natalium apud Romanos confici conſuevere, à *frigendo* Scaligero dicta eſt, quod è farina *fricta* pararetur. Apud Fabium certè Pictorem *olla fritilis*, in qua ſal torrebatur, ut ex Nonio docet Dalechampius *ad Plinium lib.* 18. *cap.* 8. ubi ſacri hujus mentio Alii tamen *Fitilla* ibi legunt, ut vidimus.

Fritillus, aliter *fimus, pyrgus, turricula* &c. erat pyxis cornea, docente Juvenalis Scholiaſte *ad Satyr.* 14. *v.* 5. ſeu buxea, Screvelius ad Martialem *lib. 4. Epigr.* 14. in quam antiqui teſſeras mittebant: à *fritinniendo*, quia in hoc vaſculo teſſeræ fritiniebant, id eſt, juxta Nonium, cum ſono ſubſiliebant concuſſæq; agitabantur, dicta. Cum pyrgo idem fuiſſe Horatius *lib. 2. Sat. 7.* videtur indigitare,

Mitteret in pyrgum talos.

Vocem Romanam poſuit Martialis *Epigr. lib.* 14. cujus lema eſt, *Turricula*, in quo docet evitandæ fraudis tollendiq; doli ratione hujusmodi turriculam inventam fuiſſe, quod hodieque, variis in locis, aulis inprimis, obtinet.

Quæris compoſitos manus improba mittere talos,
Si per me miſit, nil niſi vota facit.

Orcam vocarunt, Perſius *Satyrâ* 3.

—— *Anguſtæ collo non fallier orcæ.*

Et Pomponius Bononienſis Conſularis ac Poëta,

Ecce dum orcam contemplor, taxillos perdidi.

Habuiſſe gradus, oſtendit Sidonius Apoll. *lib. 8. Epiſt.* 12. *Hic te ædificatus culcitris thorus, hic tabula calculis ſtrata bicoloribus hic teſſera frequens eboratis reſultatura pyrgorum gradibus expectat.* Et Auſonius,

Fundunt excelſi per cava buxa gradus.

Effuſæ itaque ex anguſto *Fritilli* collo in tabulam teſſeræ (olim ternæ, poſtea binæ, tandem iterum ternæ, monente Salmaſio) ingentem concitabant ſtrepitum. Idem paulo antè laudatus Sidonius *lib. 2. Epiſt. 9. Inter aleatoriarum vocum competitiones, frequens crepitantium* Fritillorum, *teſſerarumq; ſtrepitus audiebatur:* & *Carm.* 23.

Hic promens teretes pilas trochosq;,
Hic talos crepitantibus Fritillis &c.

Anton. Thyſius JC. *ad Aulum Gellium lib. I. cap.* 21. V. quoque Thom. Dempſterum *Paralipom. ad Jo. Roſinum Antiqq Rom.* & infrà in voce *Pyxis*. Salmaſius verò *fritillum* à pyxide diſtinguit, uti vidimus ſuprà, & dicemus pluribus in voce *Pſephobolus*.

Froccus, Gall. *Floccus*, V. ſuprà *Floccus*.

Frondea Corona apud Plinium *lib.* 22. *c.* 6. ubi, poſtquam dixiſſet, Romulum hujusmodi coronâ Hoſtum hoſtilium coronaſſe, quòd Fidenam primus irrupiſſet, addit, *P. Decium patrem Tribunum militum* frondea *donavit exercitus ab eo ſervatus Imperatore Cornelio Coſſo Coſ.* Cum Obſidionali malè confunditur, judicio C. Paſchalii. Quippe *frondes* in arboribus tantùm ſunt & arbuſtis, è quibus in ſacris Agonibus coronæ plexæ, unde *frondes Ambraciæ*. apud Statium *lib. 2. Sylv. 2. verſ.* 8. pro Actiacis Ludis, in quibus ob *frondeam coronam* certabatur. Iisdem ſimulachra Deorum cingebantur. Unde idem de Minervæ ſtatua, *Achilleidos lib. 1. verſu* 289.

Exierant, dare veris opes, divæq; ſeveras
Fronde *ligare comas* ——

Alii item, ut videre eſt ſuprà ubi de *Coronis*. At obſidionalis è gramine fuit, uti in hac voce dicemus. & pluribus docet præfatus Paſchalius

ſchalius *Coronarum lib. 7. cap.* 16. Uti verò *frondes*, capiti evinciendo inſervierunt, ſic, apud Hebræos olim, Feſtum Tabernaculorum in teguriolis & umbraculis, ex *frondibus*, in ædium fere tectis, extructis, agitabatur: quem in uſum deligebantur arbores maximè frondoſæ & comatæ, ac vivacioris ſucci, uti dicemus ex Levit. *cap.* 23. *verſu* 40. & Nehem. *cap.* 8. *verſ.* 16. V. quoq; infrà in voce *Oſanna*. Sed & antiquitus *frondes* atq; flores ad ſepulchrum ferre moris fuiſſe, poſtea lanam additam, notat Jo. Meurſius *Com. ad Lycophronem p.* 175. &c. Sunt autem propriè *frondes* rami & brachia arborũ, unde *frondator*, qui ramos amputat, apud Virgil. *Ecl.* 1.

Hinc alta ſub rupe canet frondator *ad auras:*

Indidem *Fronditius* miles is dictus, *qui præclara facinora Vulturnum tranatans*, fronde *capiti impoſitâ, adversùs Annibalem edidit*, apud Plinium *lib.* 17. *cap.* 1. Aliàs & folia ſic vocantur, qua de re Salmaſius *ad Solinum pag.* 386.

Frons, Genio olim ſacra, teſte Servio, qui addit, *unde quoties Deum veneramur*, frontem *tangimus*: Plinio ſic deſcribitur *lib.* 11. *cap.* 37. *Frons & aliis* (animantibus) *ſed homini tantùm triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis index. In aſcenſu ejus ſupercilia homini* &c. Exporrigimus enim, cùm lætamur aut favemus; contrahimus illam, corrugamusque, cùm dolemus aut iraſcimur, quod ὀφρύων νέφος Euripides *in Hippolyto*, Latini *nubem frontis* appellant. Horatius,

Deme ſupercilio nubem ——

Τὸ ἐπισκύνιον, in Icone Homerus *Il.* ρ. *verſu* 135. inde ad Achillem translatum à Philoſtrato *in Heroum imag.* Ἐπισκύνιον δὲ, καὶ θυμοειδὲς φρόνημα ἐπὶ μὲν ἤδη τῷ παιδὶ, *Epiſcyniumq́;*, *& iracunda ferocia puero jam ineſt*, V. ſuprà in hac voce. Omiſit Plinius pudorem, qui ſimiliter in *fronde* ſedet, unde μέτωπον τρίψαι; *os* ſeu *frontem perfricuiſſe* dicuntur, qui, verecundiæ nuntio miſſo, gnaviter impudentes ſunt, qua de re V. Victorium *cap.* 6. 8. Ita *Frons* tabula eſt in ſublimi polita, in qua ſatis conſpicuis characteribus animi ſenſa exarata cernimus. Unde ejus magna apud omnes ratio ſemper habita. Et Gentiles quidem Genio eam conſecrarunt, ut vidimus: Simili indicio gratiæ (ſed veræ) divinæ, in Baptiſmate Chriſtianis jam olim *Frons* ſignabatur. Victor Utic. *lib.* 3. *Paſſ.* 7. *frater ſub Hunerico R. Nobis nullus de poſtibus* frontium *valebit evellere, quod in uno Baptiſmate artifex Trinitatis dignatus eſt titulare*. Æthiopes verò infantes ipſo natali die inurunt, de quo more V. Bartholinum *Exercitat. Miſcell.* Occaſione ſacri ritus deſumptâ, ex Ezech. *cap.* 9. ubi Jehova inclamans virum lineis indutum edixit, *Tranſi per medium — Jeruſchalaimorum & inſignito ſigno* frontes *illorum hominum, qui ſuſpirant & qui exclamant propter omnes abominationes iſtas, quæ fiunt in medio illius*. Sed & Pontificis Summi, totiusque populi Iſraëlitici, *frontem* peculiari ratione munitam ſacramque ſibi voluit Deus, uti infrà dicemus, in voce *Frontale*. Inde porro ornandi coronandique *frontem* mos priſcus, uti docet ille apud Athenæum, ἐστεφανωμένοι δὲ καὶ τὸ μέτωπον, *Coronatam autem & frontem gerebant*.

Στεφάνους δ' οἵους πυκάζω
Τὰ μέτωπα μου 'πὶ καιτι,
Quales plico coronas
Cùm frons *mihi renidet*.

V. ejusdem *Oden* à Caſaubono è *MSS.* editam. Quòd ſi & caput redimiebant, ſic tamen id fiebat, ut foliis coronarum plerumque *frons* inumbraretur. Quò inprimis pertinet, quòd à mulieribus ut plurimum eas coronas, quæ frontem faciemque inſuper tegerent, uſurpatas fuiſſe, pudori ſc. velando, obſervat Plut. *Pelop.* &c. Sed hæc modeſtæ caſtigatæq́ *Frontis* decus eſt. At, quorum impudentia effrons omnes honeſtatis characteres funditus delevit, opera data eſt, ut novâ arte ii *frontem literatam* haberent. Hinc notis inuſtas fugitivorum *frontes* apud Romanos, literisq́ue inſcriptas uncialibus legimus. Et Lucianus quidem typo vulpis aut ſimiæ, in ea parte vultus, inurendos eſſe neſcio quos Philoſophos judicat *Reviviſc.* Val. verò Maximus ſervum quendam reſtionis inexpiabili literarum notâ, per ſummam oris contumeliam inuſtum refert, quod ad literam Φ. vel F. Eruditi referunt, uti infrà latiùs videbimus. Quo more usque ad Conſtantinum M. ſervato, hic denum *in noxiorum facie ſcribi* vetuit, *quòd dedeceret faciem maculari, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis eſſet figurata, lib.* 11. *Cod. Theod. de pœnis*. A' quo tempore frontis ea contumelia in collaria tranſiit, uti pluribus docet Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, & nos infrà videbimus, ubi de *Literatis, Spleniis, Stigmatibus*. Hodieque tamen in graviorum criminum reos, cùm è finibus ejiciuntur, notâ *fronti* inuſtâ, animadverti ſolenne eſt &c. Quo pacto Romanorum pueri delicati *frontem* ornaverint, ſuprà diximus, ubi de *Coma*. De *Fronte* Thracum punctis notata, de *Frontis* vena, in Fœderibus ſciſſâ, de Arte è *Fronte* vaticinandi, Gr. Μετωποσκοπίας, alibi. De *Fronte librorum* pumicata apud Vett. V. Screvelium *ad Martialem Lib.* 1. *Epigr.* 67. *verſ.* 10. &c.

Frontale, Hebr. ציץ inter quatuor veſtes, ad Pontificis ſolius cultum ſpectantes, memoratur Exodi *cap.* 28. *verſ.* 36. & *ſeqq. Item facies bracteam ex auro puro, & inſculpes ei ſculpturis ſigilli*, SANCTITAS JEHOVÆ. *Quam appones cum vitta hyacinthina, ita ut ſit ſuper ipſam cidarim: è regione anterioris partis ipſius cidaris eſto. Sic erit ſuper* frontem *Aaronis, ut auferat Aaron iniquitatem rerum ſacrarum, quas conſecraverunt filii Iſraëlis, omnium donorum rerum conſecratarum ab illis: erit inquam ſuper* frontem *illius jugiter, ut ſit benevolentia erga illos coram Jehova*. Ad quem l. V. *Exercitationes* A. Riveti & *Meditationes* Franc. Burmanni. Sed & ſuum erat *Frontale* cuilibet Iſraëlitæ, in quod digitus intenditur Exodi *cap.* 13. *verſ.* 9. *Ut ſit tibi ſignum ad manum tuam & in monimentum inter oculos tuos, ut ſit doctrina Jehovæ in ore tuo*: de quo pluribus agemus infrà, ubi de *Phylacteriis*. Hodieque certè Galli *Fronteau* vocant laminam illam, aliquot ſacræ Scripturæ dictis inſcriptam, qua Synagogam Judæi ingreſſuri frontem circumligare in more habent poſitum. Porro in ſacris paſſim *Frontium* ornamenta occurrunt communiter uſitata, tum in aliis gentibus, tum in Iſraëlitica, ut videre eſt inter alia Eſaiæ 3. ubi ſequioris ſexus luxum perſtringit Propheta. V. quoque Judicum *cap.* 8. *verſ.* 24. alibique paſſim, ubi in Hebr. vox *Neſem* eſt, quam Græci ubique tranſtulerunt ἐνώτιον, *inaurem*, præterquam Jobi *c.* 42. *verſ.* 11. ubi Symmachus reddidit ἐπιῤῥίνιον, *ornamentum naſi*; Vulgatus Eſaiæ *d. l. gemmas in* fronte *pendentes*, Prov. *cap.* 11. *verſ.* 12. *circulum aureum* &c. Quas varias expoſitiones ſic conciliat Thom. Bartholinus, ut dicat gemmas in vitta *frontem* circumdante & ab ea pendulas naribus imminuiſſe, ad faciem ornandam. De quali ornatu ſic Hieronymus Ezech *cap.* 16. *Verbum Hebraicum Neſem, excepto Symmacho — omnes inaurem tranſtulerunt, non quòd inaures ponantur in naribus — ſed quòd circulus in ſimilitudinem factus inaurium, eodem vocabulo nuncupetur. Et usq; hodie inter cætera ornamenta mulierum, ſolent aurei circuli in os ex* fronte *pendere & imminere naribus*. V. præfatum Bartholinum *Miſcellan. Medic. de Morbis Biblicis cap.* 19. ubi *de Annulis Narium*: uti de *frontalibus* ac criſtis elephantorum, quibus ſpecies illorum augebantur, Liv. *lib.* 37. *cap.* 40. &c. In Eccleſia Rom. *Frontale*, & ii. eſt *apparatus pendens in fronte altaris, qui apparatus aliàs dicitur palla*, Lindvvod. & memoratur paſſim, apud medii & citimi ævi Scriptores. *Chronic.* Gemblacenſe, *pag.* 528. *Fecit tabulam argenteam* — frontale *quoq; ad Altare S. Exuperii Martyris. Viſitatio* Theſaurariæ S. Pauli Londin. *A. C.* 1295. *Unum* frontale *de nigro ſameto, cum barris & vineis de aurifrigio bono, ad majus Altare. Item aliud* Frontale *ſtrictum, cum pluribus diverſis ſcutis: & in medio breudantur imagines Crucifixi, Mariæ & Joannis — ad idem altare*, &c. *Frons altaris* dicitur, Durando *Ration. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 32. Plura apud Car. du Freſne, ubi *ſuprà*.

Frontoniani, dicti ſunt à *Frontone* Cornelio Oratore, qui ejus ſectæ erant. Non enim Philoſophorum ſolùm, ſed & Oratorum ac dicendi Magiſtrorum fuere ſectæ ac ſucceſſiones: ut vivente Tatiano, ſeu, ut alii malunt, Titiano (quo Oratore uſus eſt Maximinus Junior) *Frontoniani* hi; qui cùm ex æmulatione Titiano gloriam ſuam inviderent, verbis non parcebant, quin de illo detraherent, eumq́ue *ſui temporis ſimiam* dicebant, apud Capitolinum *in Maximino Jun.* V. Caſaubonum *ibi*.

Fructeſca, Dea *fructuum* apud Rom. qui, licèt & aliis Diis agreſtibus, tamen huic inprimis curæ eſſe crediti, Auguſtinus, *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 21.

Fructuarius, in *Ordinat.* Hoſpitii Ludovici IX. Fr. R. A. C. 1261. officium eſt in Domibus Regiis, Gall. vulgò *le Fruitier*: cui *fructus*, atque adeò candelarum & ceræ cura incumbit, du Freſne *Gloſſar.* A' voce *fructus*, quo nomine Solino propriè veniunt, οἱ σῖτοι, unde *Ceres* illi *magiſtra ſationis fructuariæ* dicitur *cap.* 5. & Ammiano Marcellino, qui *fructuarios* & *arboreos fœtus*, τοὺς σιτηροὺς καὶ τοὺς δενδρίτας καρποὺς opponit *lib.* 23. quos plerunque Recentiores ſecuti, & *fructus* & *fruges*, de frumentis accipiunt. Sed Plinio *fructus* conſtabat apud Romanos *pomis & baccis & frugibus*; Arabibus *radice, ſurculo, frutice, cortice, lachrymâ, ligno, flore, folio* & *pomo*: ex arboribus ſcilicet & plantis odoriferis. V. eum *lib.* 12. *cap.* 11. & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 294. & 1064. Illis plenus calathus Autumni ſymbolum eſt, uti patet ex nummo Commodi, cujus ſuprà mentionem fecimus, in voce *Felicia*. De primitiis eorum in ſacros uſus converſis, dicemus infrà. At *Fructuarii Servi* apud Jurecoſſ. ſunt, in quibus uſumfructum quis habet, proprietate penès alterum remanente, V. Tit. Popmam *de Operis Serv.* uti de *Villa Fructuaria* Vett. pluribus agentem Laur. Pignorium *Comm. de Servis*.

Fruges, propriè frumenta & legumina dicta ſunt Vett. σῖτοι Græcis & σιτηροὶ καρποί. Accius *in Troadibus*,

Nocturna ſaxo fruges *frendes torridas*.

Virgilius,

—— —— *frugesq́; receptas*
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo:

de quo torrendi illas more diximus aliquid ſuprà, ubi de *Farre*. Sunt tamen, qui ne frumenta quidem hoc nomine cenſeri volebant, ſed ſola legumina, ſicque *frumenta* à *frugibus* diſcernebant. Nonnullis *fruges*, quæ ariſtas habent, reliqua *frumenta*, dicuntur. *Minutas fruges* Ammianus Marcellinus *lib.* 23. & ante eum Cicero, dixere frumenta & legumina, de quibus propriè vocem ſumi diximus, ad diſcretionem majorum frugum, ut ſunt arboreæ. Nam *arboreas fruges* Cornificius vocavit arborarios fru

ctus &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 214. Earum uſus poſt glandes, hominibus, Cereris beneficio, innotuiſſe dicitur. Arcades enim non alios, quàm glandes, cibos habuiſſe, hinc patet, quòd in notam antiquitatis ſuæ appellari voluerunt *Βαλανηφάγοι, glandivori*. Idem apud Romanos obtinuiſſe, diſcimus ex tabb. XViralibus, quibus cautum: Ut *glandem in alienum fundum procidentem colligere liceret.* Poſtea *frugibus & pane* reperto, lætus in nuptiis puer apud Athenienſes caniſtrum panibus plenum ferens, exclamavit, Ἔφυγον κακὸν εὗρον ἄμεινον, *Effugi malum, inveni bonum.* Itaque Cereris munus fruges inventæ, ſed Triptolemi operâ earum ſatio gentibus cognita: Mart. Capella *lib.* 2. *de Nupt. Merc. & Philolog. Qui primi mortalibus uſum rerum majoraq; commoda præſtiterunt, ut vitem Dionyſius apud Thebas, Oſyris apud Ægyptios hauſtum vini, uſumq; comperiens,* Frumentum *Iſis in Ægypto, Triptolemus apud Atticos docuere, eademq; Iſis lini uſum ſementemq; monſtravit.* Et Hubertus Velleius ac Fr. Laziardus *in Epit. Hiſt. Univ. cap.* 21. *Triptolemus agriculturam ampliaſſe, & quadrigas junxiſſe dicitur. Ceres etiam, præter inſtrumenta arandi, menſuras invenit, cùm prius per acervos triticum numeraretur.* Hincq; Theſmophoria, in honorem Cereris, & Eleuſinia, in honorem Triptolemi, cui Eleuſius pater, Athenis inſtituta & tanta cum religione celebrata, de quibus V. *ſuo loco.* Sed hoc inventum potiùs Ægyptiis, quàm Athenienſibus, Cretenſibus aut Siculis attribuendum, ut pluribus oſtendit Voſſius. Namque de Athenienſibus id apertè negat Diodorus *lib* 5. fruges aliunde eò importatas docens; è Sicilia fortè. *Conſtat* enim, uti Cicero ait *Verr.* 6. *ex antiquiſſimis Græcorum literis atq; monumentis, inſulam Siciliam totam eſſe Cereri & Libero conſecratam.* Communis etiam opinio eſt, in Sicilia raptam eſſe Proſerpinam, qua de re V. Eundem *ibid.* Unde adhuc minùs audiendi Cretenſes, qui Cererem tradunt apud ſe natam, inde in Atticam, hinc in Siciliam, demum in Ægyptum profectam eſſe. In quo bis minimùm peccant: primùm, quòd Siculos putant, poſt Athenienſes, accepiſſe *fruges*: deinde, ac inprimis, quòd Ægyptios etiam hiſce poſtponant. Nec enim Athenienſes ipſi diffitentur, ſummùm ſub Cranao R. Cererem in Atticam veniſſe. At eo prior Cecrops R. Moſi fuit æqualis: quanto autem priùs frumento Ægyptiis ſit uſa, conſtare poteſt ex Joſephi hiſtoria. Imò & antea in *Frugum* penuria è Cananæa eò profugit Abrahamus Patr. ut eſt Geneſ. *cap.* 12. *verſ* 10. &c. V. Autorem ipſum *de orig. ac progr. Idolol. lib. I. cap.* 17. qui etiam de innumeris Gentilium Diis, quibus *Frugum* cura, prolixè agit *lib.* 2. *cap.* 61. Atque hinc eſt, quòd *fruge Deos colere*, apud Romanos Numa inſtituit, Plin. *lib.* 18. *cap.* 2. præclariſſimi muneris primitias iis libando. Quemadmodum Triptolemi apud Græcos ſimile inſtitutum, poſtquam temporis injuriâ collapſum eſſet, reſtituit Draco, hac lege: Θεοὺς τιμᾶν ἐν κοινῷ ἑπομένους νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν πελάνοις ἐπετείοις, *Venerandos eſſe Deos — publicè ſecundùm patrias ſanctiones. privatim verò bonis verbis, frugumq; primitiis, libis annuis, pro facultatum modulo.* uti legimus apud Porphyrium περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων. *lib.* 4. Habuit autem Triptolemi lex, Θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν, *Venerandos eſſe frugibus Deos, Ibid.* Quæ tamen ſimplex & pauco parabilis colendi Deos ratio, non diu poſt Draconem obtinuit: cùm jam ante Solonem victimas Diis mactatas eſſe conſtet, ex Legibus ejus, quibus pretium illarum æſtimavit, ut Plutarchus *in eo* teſtatur. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. & ſuprà in voce *Far.* Sed & *Frugibus* tumuli obſiti, apud Athenienſes. Cùm namque par propemodum parentibus amicisque ſuo fato functis honos, qui Diis immortalibus, haberetur, religioneque conſecrarentur eorum tumuli & monumenta, ad illa quoque ſerebantur & ſuperimponebantur oleæ, quas huic uſui licebat ex agris evellere, itemque *fruges* obſerebantur. M. Tullius *de LL.* 2. *Nam & Athenis jam ille mos à Cecrope, ut ajunt, permanſit, hoc jus terrâ humandi: quam cùm proximi injecerant, obductaq; terra erat, frugibus obſerebatur, ut ſinus & gremium quaſi matris mortuo tribueretur, ſolum autem frugibus expiatum ut vivis redderetur.* V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas lib.* 5. *tit.* 1. *ſub fin.* Nec omittendum hic graviſſimum pœnæ genus in eos ſtatutum, apud Romanos, qui *fruges* ſurripuiſſent, de quo ſic Plinius iterum *lib.* 18. *cap.* 3. *Frugem quidem aratro quæſitam furtim noctu paviſſe ac ſeciſſe, puberi XII. tabulis capitale erat ſuſpenſumq; Cereri necari jubebant graviùs, quàm in homicidio, convictum: impubem Prætoris arbitratu verberari, noxamve duplionem decerni*: ad quem l. V. Dalechampiii *Notas*, & plura hanc in rem, apud eundem Plinium paſſim, ut & hic infrà.

Viri illuſtres.

Frugi, cognomen Piſonis, qui à Macriano ad interficiendum Valentem miſſus, ubi eum providum futurorum imperare cognovit, conceſſit in Theſſaliam, atque illic, paucis ſibi conſentientibus, ſumſit Imperium. Treb. Pollio *in Eo.*

Frugi Craſſus, ex Hadriani conſtitutione exul, in Inſulam relegatus, cùm eâ egreſſus eſſet, quaſi res novas moliretur, juſſu ejus, occiſus eſt. Æl. Spartianus *in Hadriano.*

Frugifer, cognomen Mithræ ſeu Solis, facie leonina cum tiara à Perſis olim culti. Arnobius, *Inter Deos videmus leonis torviſſimam faciem mero oblitam minio & nomine* Frugiferi *nuncupari.* Græcè Καρποφόρος ſeu Καρποτόκος, uti dicitur in *Hymno*, in quo omnia ejus attributa κατὰ στοιχεῖον recenſentur:

Κοσμοπλόκον, Κλεινόν, Κοσμοκράτορα, Καρποτόκον.

Certè *Frugiferum* & Papinianus vocat *Theb. lib.* 1. *verſ.* 718.

> — *ſeu te roſeum Titana vocari*
> *Gentis Achæmeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirim*
> Frugiferum, *ſeu, Perſei ſub rupibus antri,*
> *Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.*

Et Attinem, quem eundem cum Sole eſſe volebant, vetus *Epigr.* ὠμερόντες παιδὶ φύσει, quod idem. V. Salmaſium *ad Aurelianum Vopiſci.*

Frumentarii, apud Spartianum *in Hadriano*, *Erat curioſus non ſolùm domus ſuæ, ſed etiam amicorum, ita ut per* Frumentarios *occulta omnia exploraret: nec adverterent amici, ſciri ab Imperatore ſuam vitam, priusquam ipſe hoc Imperator oſtenderet*; nomen & officium fuit ſub Impp. natum, & tunc primùm cognitum in ordinaria militia. Nam antea vox hæc de *Frumentariis negotiatoribus*, aut menſoribus tantùm uſurpabatur. Illi autem, quorum hic mentio, milites erant & ſingulis quidem legionibus certo numero adſcripti. Unde in vet. *Inſcr. Frumentarius legionis illius & illius*, occurrit non rarò. Videntur hi originem habuiſſe à prima curſus inſtitutione, quam ad hoc introduxit Auguſtus, ut omnia minima, maxima, quæ in provinciis gererentur, ſibi maturè ac celeriter annuntiari poſſent, juvenibus primò diſpoſitis per militares vias, mox etiam vehiculis: quibus hoc muneris injunctum, ut res novas explorarent & Cæſari nuntiarent, vehiculisq; publicis & per intervalla mutatis iter accelerarent. Græcis Ἀγγελιαφόροι, & Γραμματηφόροι, atque etiam Πτεροφόροι, Latinis *Frumentarii*; quòd, cùm rei vehiculariæ præeſſent, *frumentum* militare, vel annonam militarem transvehendam à provinciis curarent, & in horrea militaria comportandam, vel etiam ex horreis in caſtra deferendam, ut publici curſus proſequutores, uti vocantur *Cod. Theod. de curſu publ. l.* 47. & 48. Adde, quòd annonæ tributisq; exigendis præeſſent, & provinciales ad ſolvendum compellerent cenſusque agerent curam: nam eorum præfecti, iidem & cenſus erant Magiſtri; unde Ulpium Julianum, quem Dio in *Fragm.* apud Fulv. Urſinum ex *Vita* Macrini. *Frumentariorum Curioſorumque præfectum* ſub Caracallo fuiſſe dicit; idem Dio in vita Caracalli *Cenſuum Magiſtrum* vocat. Sic Agentes in Rebus, qui in locum *Frumentariorum* ſucceſſerunt; Curioſi quoque, qui olim cum *Frumentariis* iidem erant; Sagones item ac Veredarii, quibus nominibus tempore Caſſiodori appellati ſunt, qui priùs *Frumentarii*; ſimiliter utroque officio defungebantur. Porro *Frumentarii* quoque reis olim perſequendis, exhibendis & in carcerem compingendis criminibusque nuntiandis operam dabant, uti diſcimus ex Euſebio *lib.* 7. & Cypriano *Epiſt ult.* Curioſi enim hoc munus obibant, ex *l.* 1. *Cod de Curioſis*: Curioſi autem & *Frumentarii* iidem. Sed *Frumentariis*, à Diocletiano remotis & penitùs ſublatis, Curioſi ex corpore agentium in rebus per ſingulas provincias mittebantur, ad curas agendas & idem munus obeundum, quod olim Frumentarii: quos *ad explorandum annuntiandumq; ſi qui fortè motus exiſterent*, inſtitutos eſſe, ſcribit Victor; *ad explorandum nuntiandumq;* πρὸς τὸ διοπτεύειν καὶ διαγγέλλειν, quod officiū commune videntur habuiſſe, cum Speculatoribus, cum quibus tamen minimè confundendi ſunt: uti qui honeſtiori gradu militarunt. Unde apud Dionem legimus de Advento, cum, cùm priùs διόπτης καὶ ἐρευνητὴς, i. *ſpeculator*, eſſet, per promotionem in ordinem τῶν Γραμματοφόρων ſeu *Frumentariorum* fuiſſe tranſlatum: & in *Inſcr. vet.* Schola Speculatorum refecta dicitur curante Frumentario; *Scholæ Speculatorum legionum primæ & ſecundæ adjutricum piarum fidelium Severianarum, refectæ per eosdem, quorum infrà nomina ſcripta ſunt; dedicante F. Æliano legato, Auguſti proprætore, curante Aurelio Pertinace Frumentario* &c. V. Salmaſium *ad Spartianum* & infrà *paſſim.* Quare autem Diocletianus *Frumentarios* removerit, exponit Victor Schotti *in Diocletiano, Ac remoto peſtilenti* Frumentariorum *genere, quorum nunc Agentes rerum ſimillimi ſunt, qui cùm ad explorandum annuntiandumq;, ſi qui fortè in provinciis motus exiſterent, inſtituti viderentur, compoſitis nefariè criminationibus, injecto paſſim metu, præcipuè remotiſſimo cuiq;, cuncta fœdè diripiebant.* V. de his Baronium quoq; *ad A. C.* 261. *num.* 17. & 18.

Frumentum, à *fruendo*, ſicut *fructus* & *fruges*. quæ vocabula licèt non rarò confundantur, Eruditis tamen non idem planè denotant, ut dictum. De inventione ejus uſuque ſacro quoque jam vidimus. Ut verò hominum victui inſerviret, comminuebatur in pila, ante molarum uſum inventum: Erantque pilæ illæ vaſa concava, in quæ antiqui ſiccata frumenta immiſſa pinſebant. Unde *Piſtores* dicti; qui far hoc modo pinſebant, id eſt, *tundebant pilis*, vel molis poſtea truſatilibus frangebant. Servius *Æn. lib.* 1. *Quia apud Majores noſtros molarum uſus non erat, frumenta torrebant & ea in pilas miſſa pinſebant.* De Molis V. *ſuo loco.* Publicè v. Romæ *Frumentum* lege Gracchi populo diviſum, ſenis æris trientibus in ſingulos modios, P. dein Clodii rogatione gratis datum eſt. Oct. Auguſtus, ubi Imperium adeptus eſt, ut hac liberalitate benevolentiam populi conciliaret, frequenter frumentum ei diſtribui curavit, ſæpe leviſſimo, interdum nullo pretio, Sueton. *in eo c.* 40. & Dio *lib.* 54. huncque in finem Præfectum frumenti dividendi

inſtituit, teſſeris *Frumentariis* datis; quas qui exhiberent, frumentum à Principe accipiebant. Erant illæ, ut Hadr. Turnebus exiſtimat *Adverſar. lib.* 19. *cap.* 26. fruſtilla lignea quadrata, certâ inſignita & notata forma, Græcis proin ξύλα dicta: quanquam & rotunda etiam fuere, quæ propterea σφαίρια Dioni i. globuli appellantur. Idem Præfectus *Minutiæ Curator* alio nomine dictus eſt Caſaubono, ex vet. lapide, ubi ſculptum, CVRATOR. AQVARVM. ET. MINVTIÆ. CVR. ALBEI. TIBERIS. ET. CLOACARVM. VRBIS. V. eum *ad Suetonium Auguſto cap.* 35. Et quidem XII. in anno *frumentationes*, i. frumenti largitiones, factas eſſe, docet idem ex *Monumento* Ancyrano, in quo Auguſtum toto anno privatis ſumptibus aluiſſe turbam frumentantium indigitatur. Fuit autem illa 320. millium ante Julii Cæſaris recenſum & ordinationem, qui ad centum & quinquaginta millia eam redegit, teſte Suetonio *lib.* 1. *cap.* 46. Auguſto poſtmodum alia quinquaginta millia addente, uti habet Dio. Donec ad ſexcenta millia numerus excrevit, ſub Severo, uti idem Caſaubonus *Not. ad Spartianum* docet: qui etiam de præclari hujus inſtituti non levibus incommodis eruditè diſſerit, *ad Suetonium* ubi ſuprà *fine cap.* 43. V. quoq; retro, ubi de *Congiario*. Loco *Frumenti* dein panes erogari cœperunt, Aureliano auctore, uti dicemus, ubi de *Pane gradili*, alibiq; paſſim. Aliàs annonæ cura in urbe penes Ædiles erat, qui ob id *Annonæ Præfecti* nuncupati ſunt. Suppeditabant autem primitus Urbi frumentationem Sicilia & Sardinia: poſtea auctâ Rep. prolatoque Imperio ſub Coſſ. domitâ jam Carthagine, ex Africâ; ſub primis Impp. ex Ægypto; deniq; declivi jam Principatu, è Gallia fruges peti cœpere: Alexandrinæ tamen frumentationes præ cæteris celebres fuerunt. Unde, cùm, quæ ex Africa navigia ſub Auguſto in Italiam commeabant, Capreas inſ. tranſitura velo ſolo contenta eſſe juberentur, Alexandrinis etiam ſuppara addere permiſſum fuit. Navibus dein aut claſſibus advectum *Frumentum* imponebatur caudicariis navigiis, ut per Tiberim in Urbem perferretur. Claudianus *lib.* 2. *de laudibus Stilichonis*,

In vectæ Rhodani Tiberina per oſtia claſſes,
Cyniphiiſq; ferax Araris ſucceſſit ariſtis.

Et quidem minores ſcaphæ, *Candicariæ*, majores *Annonariæ* dictæ ſunt; quarum illis qui præerant, *Caudicarios* vel *Codicarios* paſſim appellatos deprehendimus. Aderant tum Menſores, qui in horrea publica, quæ quamplurima in Urbe fuerunt, frumentum intulere: unde depromebatur, cùm populo dividendum erat, ut ſuprà dictum. Extitere autem *Frumenti*, quod ex provinciis extrahebatur, tria genera: *Decumanum*, decumæ nempe, quod quisque arator ſine pretio dare cogebatur: *Emptum*, quod aratores vendere, accepto ex Senatusconſulto pretio, neceſſe habebant, ut Romam ad alendum populum mitteretur, & *Æſtimatum*, quod ſumma erat frumenti, quam æſtimabat Magiſtratus in cellam ſuam, inq; uſum familiæ ſuæ, pro qua pecuniam non raro accipiebat. His adde *Frumentum imperatum*, quod empti altera ſpecies erat, cùm præter duas decumas, æqualiter omnibus civitatibus, pretio perſoluto, imperabatur. Imò & fuiſſe quoddam, quod *honorarium* diceretur, ex Cicerone *in Piſone* diſcimus. Nec defuere *Frumento* ſui Dii, præter Jovem Patrem, Tellurem matrem, Solem, Lunam, Cererem Liberumque, Pallas, Flora, Vertumnus, Seja & Segetia, Tullina & Tutanus, Robigus, Bonus eventus, Populonia & Fulgor, Pilumnus & Picumnus, Sterentius, Rucina &c. nec ſuæ leges: Clodia, Hieronica, Sempronia & Caſſia, de quibus *ſuo loco*: & plura in hanc rem, apud Joh. Roſinum *in Antiqq. Rom. paſſim cum Paralipom. Dempſteri*, ut & ſuprà, ubi de *Alimentariis* & *Alimentorum Cura Annona, Auguſteone, Gradibus* &c. de *Frumenti* verò ſive *ferendi* ſive *ſpargendi*, in Nuptiis Hebræorum *ritu*, apud Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 15. ut & aliquid infrà ubi de *Hordeo*. Addam ſaltem, licèt *Frumenti* proventus fere ubique ſit, eſſe tamen gentes, quæ eo non utantur. Americani enim in ſuo *Maiz* acquieſcunt, & Lappones loco panis exſiccatis utuntur piſcibus. Aſiaticorum quoq; magna pars oryzam in cibis ſuis ejus vice aſſumunt. Nec omittendum, regiones quasdam *frumentum* quidem ferre, ſed non quantum ſatis eſt; nonnullas ſibi quidem ſufficere, non verò in tantum frumenti feraces eſſe, ut inde exportari queat: alias verò tam diviti ejus proventu beatas eſſe, ut cum aliis quoque communicare queant. Sic Ægyptus hodie Imperio Turcico; Ruſſia, Belgis & Anglis, qui frumentum in emporio Archangeli coëmunt; Polonia iisdem Belgis, magna illud copiâ ſuppeditat, qui Dantiſci id coëmptum non tantùm propriis ſuis provinciis, ſed inſuper Hiſpaniæ & Italiæ impertiuntur, quanquam hæc etiam è Sicilia aliquid accipiat. Germania per Albim Hamburgum & Oderam Stetinum transfert frumentum ſuum. Genuenſes Bonâ & Veneti Tuni ex Barbaria ſibi proſpiciunt &c. V. Auctorem Anon. *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. de Commerciis*: de Deorum v. qui *Frumento* apud Romanos præfuere, turba, Voſſium quoque *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 61.

Frutis, cognom. Veneris, apud Solinum *cap.* 2. ubi Æneam ex Sicilia advenientem *in agro Laurenti, ſimulacrum, quod ſecum advexerat, dedicaſſe Veneri matri, quæ* Frutis *dicitur*, ait. Et Auguſtinum *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 21. *Diis agreſtibus ſupplicant, ut uberrimos fructus capiant, & ipſi maximè Fruti Sejæ.* Unde *Frutinal*, templum illius, apud Abbreviatorem Feſti. Nomen detortum vult ex Græco Ἀφροδίτη Scaliger. Salmaſio verò hæc omnia ſuſpecta, qui Veneris Erycinæ templum & ædem Romæ fuiſſe, *Erucinamq;* vocatam atque aliquando dimidiatè ERVC. ut in vet. nummo Conſidi Noniani, hincq; apud Solinum *Frutis*, pro *Erucis*, i. Ἐρυκίς, & apud Feſtum *Frutinal* pro *Erucinal*, irrepſiſſe; apud Auguſtinum verò, *ipſi maximè Divæ frugis, Sejæ*, legendum eſſe, contendit, *ad Solinum pag.* 69. & 70.

F U.

FU. C. in notis antiqq. *fraudis ve causâ*. FUNC. *functus*, denotat &c. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Fuci, alicubi in cibis, Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib.* I. *c.* 8. ubi eos ab equis, ſicut crabrones à mulis & veſpas ab aſinis, deducere Servium ad *Georgic. lib.* 4. notat. Sunt autem *Fuci ſine aculeo, velut imperfectæ apes, noviſſimæq; à feſſis & jam emeritis inchoatæ, ſerotinus fœtus, & quaſi ſervitia verarum apum. Quamobrem imperant iis, primosq; in opere expellunt, tardantes ſine clementia puniunt. Neq; in opere tantùm, ſed in fœtu quoq; adjuvant eas, multùm ad calorem conferente turbâ — Cùm mella cœperunt matureſcere, abigunt eos, multæq; ſingulos aggreſſæ* (majores enim fuci) *trucidant. Nec id genus, niſi vere conſpicitur. Fucus ademptis alis in alveum rejectus, ipſe cæteris adimit* &c. Plinius *lib.* 11. *cap.* 11. V. quoque Senecam *de Clementia lib.* 1. *cap* 19. & ſuprà, ubi de *Apibus*: plura verò de hoc inſecto apud Geth. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *capp.* 67. 72. & 74.

Fucus, in *Mimiambis* C. Mattii apud A. Gellium *lib.* 20. *cap.* 9.

Jam tonſiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpurâ imbuens venenavit.

Et Horatium *lib* 3. *Od.* 5.

—— Neq; amiſſos colores
Lana refert medicata fuco.

ex Græco φῦκος, nomen herbæ marinæ, maximè humilis, utpote caule carentis, ſolisque foliis capillaceis & lanuginis inſtar ſubrectis naſcentibus, quam *algam maris* vocat Plinius *lib.* 32. *cap.* 6. & *Phycos thalaſſium*, *lib.* 25. *cap* 10. Ei non ultimus olim inter herbas tinctorias locus, quippe cujus colore tænias & lanas veſtimentaque tingi pulchriore, quam purpuræ, quamdiu recens eſt, docet Theophraſtus, ubi de *Fuco Cretico*, qui ποντικὸς Græcis, item θαλάσσιον φῦκος & φυκίον, propterea dictus eſt: ſolus enim hic tingendo aptus. Itaque *conchyliis cum marinis ſubſterni*, h. e. conchyliatæ veſtis colorem eo colore præparari, habes apud eundem Plinium *lib.* 26. *cap.* 10. qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1144. & *ſeqq.* Hinc *Fucus*, pro tinctura, & *fucare*, pro inficere vel tingere, proprie quidem rubeo & quadantenus puniceo; abuſive vero quocunque alio colore. Uti autem hoc herbæ genere veſtes tingebantur, ſic mulieres ruborem genis conciliabant radicula Syriacâ, quæ & ipſa *Fuci* nomen accepit, uti diſcimus ex Dioſcoride, ubi reprehendit eos, qui algâ maris præfata ad fucum genis inducendum uſas eſſe exiſtimarunt mulieres. Eadem anchuſæ radicem, quæ & ipſa ſanguineo colore inficit, ubi radicula illa in promtu non erat, eundem in finem adhibebant: Uti ſtibii nigro pulvere circumducebant ſupercilia & in arcum formabant. Quæ duo proin jungit Tertullianus *de Cultu Fœmin. In illum enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt* &c. V. infrà in voce *Phucarium*, item *Radicula*. Præterea verò, crocodili ſtercore, uti ſolitas pro *fuco* olim delicatas mulieres, Antiphanes Comicus docet apud Clem. Alexand. *Pædag. lib.* 3. ubi inter alia de iis ait, κεχρισμένας ἀσπαλάθῳ ... ἀφρῷ ... V. plura apud Victorium *Var. Lect. lib.* 11. *cap.* 4. & Cœlium *Antiqq Lect. lib.* 29. *cap.* 7. Tranſiit labes ad fortiorem quoque ſexum; Namque Aſtyagem jam Cyri avum ſubpicturatione oculorum & coloris inficatione & appoſititiis comis, Medorum more, ornatum nobis exhibet Xenophon 1. *Pæd.* Et Lyſicrates quidam in vulgi fabulam abiit, quòd capillos jam canos nigro tingeret, quò juvenis etiam dum videretur. Apud Martialem etiam ridetur Ollus, comam tingens, cùm barbam non poſſet, ut alia omittam. Quod virilis inprimis ſexus dehoneſtamentum etiam Gentilium ſaniores graviter tulerunt. Unde Philippus Macedo, cùm quendam, quem in Judicum album retulerat, barbam ſenſit & capillum inficere, expunxit eum, *Inſido*, fatus, *in crinibus nil putare ſe fidendum in negotiis*, apud Plutarch. in *Apophth.* Sed & Pythia, Ariſtotelis filia interrogata, quinam color maximè deceret puellam, *eum quem verecundia efficeret*, reſpondiſſe legitur. Nota certè in ſacris hiſtoria Izebelis Iſraelitarum Reginæ, quæ cùm *fuco appoſito oculis ſuis*, victoriâ retumque ſucceſſu ferocem Jehu, delinire inque calles ſuos pertrahere vellet, juſſu ejus è ſublimi deturbata, canibus tandem in prædam ceſſit, 2. Regum *cap.* 9. *verſu* 30. &c.

Fufidius JC. cujus auctoritate Paulus aliquoties utitur: forſitan is eſt, quem Cicero *in Bruto*, in aliquo Patronorum numero fuiſſe, ſcribit, & ad quem M. Scaurus tres libros *de Vita ſua* ſcripſit, uti Plinius teſtatur *lib.* 33. *cap.* 1. V. Jac. Cujacium *Obſerv. lib.* 2. *cap.* 9.

Fuga

Fuga Empedoclis, atque *error* à Deo, de quo Plotinus *Ennead.* IV. 8. 1. & 5. lapſus Adami veſtigium aliquod videtur Tob. Pſannero, quem V. hanc in rem, *Syſtem. Theol. Gentilis pur. cap.* 7. §.10.

Fuggerorum Familia, in Germania illuſtris. Auctor ejus Joh. GeggingenſisAuguſtæ civis factus eſt & textoriam exercuit:ſed poſteri virtute,meritis, opibus in faſtigium hoc,quod nunc tenent, aſcendere. Fundamentum jecit filius Johannis Jacobus, qui ex Mercatore factus eſt Conſiliarius Maximiliani I. Imp. hujus verò filii, Ulricus atque Georgius ab Imper. Barones ac Domini *in Kirchberg* & *Weiſſenhorn* dicti ſunt. Et quidem Georgius, qui obiit A. C. 1506. ex Regina *im Hoff*, genuit Raimundum atque Antonium. Quorum is (extinctus A.C. 1535.) ex Catharina Thurzonia, Johannem Jacobum atque Georgium ſuſcepit, quorum hic *Comitis Kirchbergii* titulo inſignis (defunctus A. C. 1569.) ex Urſula LichtenſteniaPhilippiEduardi Pater fuit, (extincti A.C 1618.)quo & Mariâ Magdalenâ Königseccia genitus Hugo, Mariam Julianam *Vohlin* ſibi junxit ex eaque Albertum ſuſcepit, ex Maria Franciſca agnata, genitorem Paridis Georgii (n. A. C. 1651.) Hugonis Ottonis (nat. & denat. 1652.) Ferdinandi Franciſci(n.1654.den.1655.) Joh.Edoardi (n.& den.1655.)Ferdin.Euſtachii (n. & den. 1656.) IthæMariæ Eleonoræ Leopoldinæ (n.1657.)&c. ComitumKirchbergæ & VVeiſſenhornæ &c. Phil. Jac. Spenerus *Theat. Nobil. Europ. part.*II. 2.*pag.* 45. Antonius autem præfatus, è filiis Marco, Johanne & Jacobo, quos ei peperit Anna Rechlingeria, tres præcipuè lineas ab his ſuis capitibus nunc quoque dictas, produxit. Ex Johannis poſteritate (*Hans Fuggeriſche Lini*) deſcendunt liberi Johannis Euſebii Fuggeri Com. Kirchbergæ, Mariæ Eleonoræ Dorotheæ Furſtenbergiæ mariti, Maria Franciſca Euſebia (n.A.C.1649.) Franciſcus Leopoldus (n.1650. den.1657.) & Maria Eleonora (n.ac den.A.C.1653.)Comites *in Kirchberg* & *Weiſſenhorn* &c. Ex Marci progenie (*Marx Fuggeriſche*)Nicolaus eſt, qui ex Juliana Liechtenſtenia, progenuit Johannem Franciſcum (n.A.C.1637.)Joh. Carolum (n. ac den. A.C. 1638.) Maximilianam (n. A. C.1639. uxorem Comitis *de Schaumburg*) Julianam (n.1640.) Georg. Hartmannum (n. ac den. 1642.) Annam Eliſabetham (n,1644.) & Franc. Caſimirum (n. ac den. 1647.) &c. V. Eundem *ibid.pag.* 92. Ut & *Part.* III.*pag.*65. ubi Ottonis Henrici, qui obiit A. C. 1644. ex Maria Eliſabetha Truchſeſſia liberos enumerat octodecim. Fuit autem & is ex Johannis poſteris &c.

Fugia, Dea lætitiæ, de *fugatis* hoſtibus, Lud. Vivi *ad Auguſtinum de Civ. Dei lib.* 2. *cap.*6.

Fugitivi Servi, è fuga retracti, ſtigmatibus apud Romanos notati ſunt, aut pedicis ferreis coërciti. Auſonius *Epigr.* 15.

Aut inſcribe iſtam, quæ non vult ſcribere, dextram,
Aut profugos ferri pondere necte pedes.

Et quidem prius quod attinet, locus inuſtionis fuit frons, cui aliquando unica litera *F.* ſeu Φ. *fugæ*, ſeu φυγῆς index, aliquando integræ voces inſcriptæ ſunt. Certè apud Martialem ille ſpleniis pluribus opus habuit, ut frontem numeroſis literis inſcriptam tegeret, *lib.*2. *Epigr.* 29. Poſtquam verò in noxiorum facie ſcribi vetuit Conſtantinus M. collaria hac fini adhibita ſunt: quæ *fugitivis* apta fuiſſe, teſtatur & Lucilius apud Nonium, *Cum Manicis, Catulo, Collariq́; ut* fugitivum
Deportem - -

Cujusmodi collare cum hac *Inſcr.* TENE ME, QVIA FUGI,ET REVOCA ME DOMINO MEO BONIFATIO LINARIO A ☧ΩX, ut & alia quædam memorat, typumque æneæ laminæ, unâ tantùm parte; & alterius, utrinque inſcriptæ, exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Sed & non rarò dati ad pugnam beſtiarum fugitivi & in Ludum conjecti, & cruci affixi ſunt, ut idem pluribus docet. Recentiori verò ævo, aurium abſciſſione multatos, habes apud Gregorium *Turon. lib.* 5. *cap.* 48. At non ſemper retrahi potuere fugaces, quanquam *Veſtales nondum egreſſa urbe mancipia retinere in loco precatione* crederentur, Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. quosdam enim pernicitas ignominiæ pœnæque eripuit; alii ſocios nacti fugæ in eum aliquando numerum excrevere, ut majori vi reprimendi eſſent: quales illi apud Plinium *lib.* 19. *cap.*29. *Hæc poſtea* (myrtea viz.)*ovantium fuit corona, excepto M. Craſſo, qui de* Fugitivis *& Spartaco laureâ coronatus inceſſit* &c. V. plura hic paſſim, ubi de *Cruce, Fronte, Inſcriptis, Servis.*

Fuis, pro *Ivis*, in vet. Inſcr. *Sex. Truttedio. Sex. f. pel. Maximiano. fuis. ad ſuperos menſes* 7. &c. Uti hodie Galli dicunt, *Il a eſté*, pro *il eſt allé*, du Freſne *Gloſſar.*

Fulcarius, in *Mirac.* Thomæ Aquin. idem qui *Falconarius*, Aucupii & falconum præfectus. Macer *in Hierolexico*: V. ſuprà.

Fulcrum, interdum *pluteus*, dictum Romanis unum ex 4. lectorum ἐνηλάτοις, cui caput incumbit, Græcis ἀνακλιντήριον, vel ἀνάκλιντρον, LXX. Interpp. Geneſeos, κεφαλὴ κλίνης. Cujusmodi ἀνακλιντήρια, lectorum quoddam apud Vett. genus erat, qui duo habebant, ἀμφικέφαλοι, quaſi *utrinq́; capitati*, dicti, Caſaubonus *ad Spartianum in Vero*, V. ſuprà, ubi de *Anaclinteriis.*

Fulcus, in *Chartis* A.C. 1301. 1450. &c. urbs Galliæ, quæ vulgò *Monſtier où fault Yonne*, dicitur *Monſtrolium in fulco Yonæ*, ubi ſc. Icauna fluv. biſurcus fit,& in duos canales dividitur:du Freſne *Gloſſar.* V. in voce *Monſtrolium.*

Fulda, adde: Abbas *Fuldenſis* Cancellarius Imperatricis eſt, eoque titulo Epiſcopum Hildeshemium præcedere ac proximum à Moguntino Præſule locum occupare contendit:unde lis orta A. C. 1063. Henrico IV. Imp. Curiam Goslariæ celebrante, eq́; lite tanta hominum cædes, ut ſanguis interfectorum è Templi foribus efflueret. Quare *Fuldenſis* cædis damnatus, & magnâ bonorum parte tunc multatus eſt. Idem præ Colonienſi El. ſedem, ad ſiniſtrum viz. latus Imperatoris, cùm ſibi deberi aſſeruiſſet, A. C.1184. Friderico I. Coloniæ verſante, Imperator pro Colonienſi ſententiam tulit, ſalvo tamen alterius jure. Primatem ſe fert omnium Abbatum, non Germaniæ ſolùm, ſed & Galliæ, ac in Comitiis ad pedes Imperatricis, cujus Cancellarius eſt, locum habet. Hornius *Orbe Polit.*

Fulgentius Ferrandus, Eccleſiæ Carthagin. Diaconus, floruit Juſtini & Juſtiniani Impp. ævo, diſcipulus Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis, ſcriptis editis celebris. Memorantur enim, ejus *Paræneticum ad Regnum Com.* qui *in Biblioth. Patrum* extat; *Epiſtola* ampla, ad Anatolium Diaconum Urbis Romæ: aliæ *duæ*, ad Fulgentium Epiſc. Ruſp. & *alia*, ad Eugypium Abbatem, quæ primùm Romæ publicatæ, poſtea inſertæ ſunt *Tomo VI. Bibl. Patr.* Sunt quoque qui eum cenſent eſſe Auctorem *Vitæ* S. Fulgentii Ruſp Porrò ſcripſit *Breviationem Canonum*, quam primò edidit cum Creſconii Breviario Petr. Pithœus ex *Cod.* MS. Eccleſiæ Trecenſis, Lutetiæ A.C 1588. poſtea cum Codice Canon. Eccl. Rom. Pariſiis A.C. 1610. prodiit: Chiffletius verò Auguſtoriti Pictonum eam vulgavit A. C. 1630. & Altaſerranus Divione A. C. 1649. tandem *in Biblioth. Jur. Can.* retulerunt Voëllus & Juſtellus fil. Obiit circa A.C.550. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 157. *& ſeqq.*

Fulgetrum quid, Plinius docet *lib.* 2. *cap.* 43. *Si in nube luctetur flatus aut vapor, tonitrua edi: ſi erumpat ardens, fulmina: ſi longiore tractu nitatur, fulgetra. His findi nubem, illis perrumpi*, ajens. Idem nempe cum coruſcatione, ſeu fulgure, unde quia coruſcatio ſæpe cum tonitru, *fulgetrum & tonitru* pro uno accepit Solinus *cap.* 54. Virgilius illud ſic deſcribit, *Æneid. lib.* 8.

Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.

Nomen à *fulgo* antiquo, pro *fulgeo*, inde *fulgero*, ἀστράπτω, & *fulguro*, quod ei ſynonymum Plinius facit, alii ſic diſtinguunt, ut *fulgero* ſit id, quod diximus, *fulguro* autem κεραυνόω, medium enim Latinitatis ævum, imò etiam antiquius, *fulguris* voce fulmina appellavit paſſim, ut videbimus infrà, ubi de *Fulguritis.* Cœterùm, *Fulgetras poppyſmis adorare, conſenſus gentium eſt*, idem Plinius inquit *lib.* 28. *cap.* 2. Hoc eſt tenuibus ſibilis ore emiſſis, vel leviter comploſis manibus cavis, ad deliniendum Jovem iratum, qua de re V. Alexandrum ab Alex. *lib.* 5. *c.* 13. & Hadr. Turnebum *Adverſ. lib.* 4. *cap.* 25. Nempe *Fulgur* Romanis Numen videri poſſit; ſed idem ac Jupiter. Ita enim Feſtus, *Prorſum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu ſit factum. Itaq́; Jovi* Fulguri *& Summano fit* &c. Quo modo non tantùm eſt in editis, ſed etiam in MS. Farneſiano: ac Lilius quoque Gyraldus *Fulgur* inter cognomenta Jovis reponit. Veriſimilius tamen Voſſius judicat, ut Græci Jovem dixere Κεραύνιον & Βροντᾶον, quæ Appuleius *Fulminatorem* & *Tonitrualem* vertit: ita hic quoque non *Jovi Fulguri* legendum, ſed *Fulgenti*; verbo Augurum, qui *Fulgere* dixere pro *Fulgurare*, Cic. *de N. D. lib.*2. *Hinc etiam Augures noſtri, cùm dicunt*: JOVE FULGENTE TONANTE. An potiùs *Fulgurio*, ſiquidem Templi Jovi *Fulgurio* ſacri, meminit Vitruvius. Scripſit autem de arte *Fulgurali* Bygois Nympha, apud Tuſcos, teſte Servio *Æn. lib.* 6. ac Cicero *Divin. lib.*1. auctor eſt, egiſſe de ea *Etruſcorum & haruſpicinos & fulgurales, & rituales libros Romanos etiam Augurales*, V. obſervationes ejuscemodi, apud eundem Tullium *Divin. lib.* 2. Etiam præter Plinium *lib* 2. *cap.* 52. adi Senecam *Natural. Quæſt. lib.* 2. *cap.* 47. ac ſeqq. tribus, & inprimis Ἐφήμερον βροντοσκοπίαν ἐκ τῶν τοῦ Τάγητος, *Conſiderationem fulgurum ac tonitruum, & eorum ſignificationem per ſingulos anni dies, petitam ex libris* Tagetis, quam Romanæ Urbis propriam Nigidius Figulus arbitrabatur: quamque primus divulgavit Jan. Rutgerſius *Var. Lect. lib.* 3. *cap.* 16. Gerh. Joh. Voſſius *de Idol lib.* 3. *cap.* 8. V. & hic infrà *Fulmen.* Addam hic ſaltem, primum Apellem *Fulgetra* pinxiſſe, ex Plinio ſæpius laudato *lib.* 35. *cap.* 10. *Pinxit & quæ pingi non poſſunt, tonitrua,* fulgetra, *fulguraq́; Brontem, Aſtrapen, Ceraunobolon appellant.* In quibus verbis & ipſe inter *fulgetra* & *fulgura* diſcrimen ſuprà notatum confirmat, poſteriorem vocem de *fulminibus* accipiens.

Fulgor, cum Populonia, à Romanis cultus, ne populationes & *fulgura* fierent, memorantur Auguſtino *de Civ. Dei lib.*6. *cap.* 10. & Senecæ *lib. de Superſt.* Idem cum *fulgure* aliàs, Plinio, nempe cùm *fulgor* ἀστραπὴ Græcis, at cùm iisdem σέλας dicitur, longè aliud quid ſonat, πυρὸς viz. ἀθρόου ἔξαψιν ἐν ἀέρι, *ignis conferti inflammationem in aere.* Cujusmodi σελάων alia ἀκοντίζεται, *velut jaculatione in terras decidunt*, alia στηρίζεται, *ſtativa ſunt.* E quibus illa *fulminum noxas edunt*, ut ait Seneca, & proin cum

fulminibus junguntur Plinio *lib.* 2. *cap.* 20. quia cadunt ut fulmina, & plerunque non ſine noxa: unde σιλαιτλχα tecta Græcis, quæ iis feriuntur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1136. De *fulgore* colorum gemmarumque, ſuprà voce *Color.*

Fulgur Cœli, cognomen Bajazethis I. quem vide, ut & ubi de *Turcis eorumq́; Imperio.*

Fulguritum, Feſto id *quod fulmine tactum. Qui locus ſtatim fieri putabatur religioſus, quòd eum Deus ſibi dicaſſe videretur.* A' *fulgurire*, hocque à *fulgure* dictum, qui voce fulmina paſſim appellavit media Latinitatis ætas, imò etiam antiquior, inprimis in cærimonia condendorum fulgurum. Sic dixit Satyricus,

— qui publica fulgura condit,

i. fulmina. Plin. *lib.* 16. *cap* 13. *Colitur ficus arbor in Foro ipſo ac Comitio Romæ nata, ſacra fulguribus ibi conditis.* Quò *Fulgurales libros*, Ciceroni *de Divin. lib.* 1. memoratos, refert Salmaſius, ſic ipſi dictos, quòd ſcientia fulminum obſervandorum iis traderetur &c. Itaque quamprimum locus aliquis de cœlo tactus eſſet, religioſus manebat, ſic ut nec calcare licitum cum eſſet, uti diſcimus ex Artemidoro *lib.* 2. *cap.* 8. & Ammiano *lib.* 24. nec intueri, ut hic idem auctor eſt, *hoc modo*, inquiens, *contacta loca nec intueri nec calcari debere, Fulgurales pronuntiant libri.* Mox ſacer fiebat, arâ ibidem extructâ & ſacrificio facto, ex bidentibus ovibus. Unde & *Bidental* Romani vocarunt iſtiuſmodi locum ovibus talibus expiatum conſecratumque. Quo verò ingreſſus minùs pateret, muro eum ſepiebant. Pollux, περιεσχοινισμένα δὲ ὀνομάζεται ἄψαυστα αἱ οἶκεις; ubi περιεσχοινισμένα, *muro conſepta*, vocat, quæ Latini *Bidentalia* dixere. Apud Græcos porrò iiſdem locis urnam imponi ſolitam, cum operculo, Pauſanias auctor eſt. *Eliac. lib.* 1. quod Romani etiam imitati: Nempe in loco, qui de cœlo ictus fuerat, ſi quid eſſet, quod ab igne cœleſti ambuſtum aut denigratum, aut omninò tactum appareret, ſive id lapis foret, ſive terra, ſive aliud quodcunque, in urnam condebatur, operculo impoſito. Reliquiæ dein fulguris ſic in urna poſitæ ſub aram, foramen habentem ſupernè, defodiebantur, quæ ad ſacrum faciendum & expiandum locum ibidem conſtituebatur, intra ſeptum, & *Puteal* Romanis dicebatur. Addebatur nonnunquam Inſcriptio, ut neminem lateret, fulgur ſub illa conditum eſſe. Atque hoc eſt, quod *fulgura condere* vocabant. Lucanus,

—— tacito cum murmure condit
Datq́; locis nomen ——

Ubi per *tacitum murmur* quid intelligat, docet vetus Interpres Juvenalis *ad verba cit. Condi fulgura dicuntur, quotieſcunq́; Pontifex diſperſos ignes* (i. res fulmine ambuſtas aut ſciſſas aut alio aliquo modo violatas) *in unum redigit quadam tacita ignorataque prece & locum aggeſtione conſecratum it.* Idem & *procurare fulgura* dicebant. At quam rationem condendi fulguris Scholiaſtes Perſii proponit, *In uſu*, inquiens, *fuit, ut Augures vel Aruſpices adducti de Hetruria, certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram abſconderent, cujus impetrationi rei oves immolabantur*, ad fulminum evocandorum morem pertinet, de quo Plinius agit *lib* 2. *cap.* 53. Et hæc *publica fulgura*, alia privata erant, de quibus eundem vide *lib. eod. cap. præc.* Apud eoſdem porrò Romanos hominum *fulguritorum* corpora, non cremabantur, ſed terrâ itidem condebantur, nec magis locum, ubi jacebant, tangere licebat. Unde ſimilitudine ab iis deſumptâ, qui eum hujuſmodi locum fortè tetigiſſent, Amphionis reſilientis horrorem exaggerat Papinius Statius *Thebaid. lib.* 10. *v.* 464.

Qui tremor illicita cœli de lampade tactos,
Hic fixit juvenem, pariterq́; horrore ſub uno
Vox, acies, ſanguisq́; perit.

De arboribus verò *fulguritis*, V. aliquid ſuprà in verbo *Coinquere*: at plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1135. & *ſeqq.* Joſ. Scaligerum *Conjectaneis ad Varr.* ubi loca ſic tacta *Obſtita* quoque appellari conſueviſſe, notat, Caſpar. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.* Alios; inter quos Jo. Bapt. Tavernier de Tartaricæ cujuſdam hordæ, circa domos *fulguritas*, ſuperſtitione ſimilia refert, *Itinerar. Part.* 2.

Fulgurius, cognom. Jovis apud Romanos, cujus templum Vitruvius memorat, uti diximus ſuprà in voce *Fulgetrum.*

Fulica, apud Virgilium *Georgic. lib.* 1. ubi de ſignis imminentis tempeſtatis,

—— cumq́; marinæ
In ſicco ludunt fulicæ ——

Gr. αἴθυια eſt nonnullis, quo tamen nomine potiùs mergus venire ſolet. Plinio eſt ἐρωδιὸς, h. e. *ardea*, *lib.* 18. *cap. ult.* ubi de avibus tempeſtatum prænuntiis. Sed diſtinguit has aves Virgilius, cùm pergit,

— notasq́; paludes
Deſerit, atq́; altam ſupra volat ardea nubem.

Aliis λάρος, quam *gaviam* Latini appellant, ex Græco καύηξ ſeu καύης. Ambroſio φήνη, qui, de ejus erga oſſifragam affectu, mira tradit *Hexaemer. lib.* 5. *cap.* 18 &c. Aliter *fulix*, ex Græco φαλὶς, quam harpæ inimicam quamvis ἐρωδιὸν, adeoque avem marinam eſſe, ait Ariſtoteles *eod. cap.* περὶ ἐρωδιῶν καὶ φήνης tractans: Suidæ quoque αἴθυια & Lucano mergus, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 92. & 93. qui tam diverſas vocis interpretationes non niſi ex etymi ignorantia ortas eſſe, conjicit V. quoque Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib.* II. *cap.* 28.

Fuligine oculos illinendi mos, memoratur Tertulliano *de cultu Fœm. In illum enim delinquunt, quæ — genas rubore maculant, oculos* fuligine *porrigunt*: de quo V. infrà, in voce *Stibium.*

Fullo, à Græco βύειν, *addenſator*, nomen ſervorum apud Romanos, qui purganda poliendave veſtimenta accepere. Eorum meminit Ulpianus *l.* 12. *ff. de furtis*, *l.* 13. §. 6. *ff. locati*, *l.* 12. §. 6. *ff. de inſtr. vel inſtrum. leg.* & *lib.* 32. *ad Edictum*, *l.* 2. *ff. de condict. ſine cauſa.* Lavabant hi veſtimenta cretâ, ſed quo modo, quove ordine, præſcripſit Lex Metella *de Fullonibus* dicta; & Plin. *Nat. Hiſt. lib.* 35. *cap.* 17. adeò hæc res priſcis curæ fuit. Quò alluſit Tiberius, dicens: *Terra hæc nova eſt, quam tu ſolitus pedibus argutarier, dum compeſcis cretam, veſtimentaq́; eluis.* Plautus *Aulularia* ejuſdem opificii mentionem facit,

Stat Fullo, *phrygio, aurifex, lanarius.*

Et quidem à lavandi hoc officio Græcis Πλύνται dicti ſunt, ſicut à denſando Στιβεῖς, Κνάπται, & à poliendo propriè Κναφεῖς. Tria enim eorum in poliendis veſtibus munera obſervantur Eruditis, quorum primum τὸ πλύνειν, *lavare* ſeu tergere nitro, creta, cimoliâ & ſimilibus, de quo diximus: alterum τὸ συμπατεῖν, *conculcare*, ſeu denſare, conciliare & cogere veſtimenta, quod & πατεῖν: tertium tandem τὸ κνάπτειν, aliter καταξαίνειν, *polire* ſeu *pectere*; ad quod κνάφος ſeu inſtrumentum politorium adhibebant, ex ſpinis factum, nonnunquam erinacei cutem, antiquitus acervo ſpinarum contorto, quem κνάφον vocabant Græci, eam in rem uſi. Nec verò ſolùm vetera veſtimenta interpolabat *Fullo*, ſed etiam novi panni à textore ad eum deferebantur, ut polirentur & pecterentur, unde *pexæ* veſtes, de quibus infrà videbimus. Atque de his propriè dixerunt *polire*, *interpolire* verò de veteribus, unde *interpolis veſtis*, ἡ παλιγκναφὴς, iterum polita, & inde verbum *interpolare.* Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum p.* 391. & *ſeqq.* ubi de *Fullonüs Cortinis* & *ſpinis eiusq́;* inprimis varia habet. Officinæ eorum *Fullonicæ* dictæ. Ulpianus *l.* 3. *ff. de aq. pluv. arc. Apud Trebatium relatum eſt, eum, in cujus fundo aqua oritur*, Fullonicas *circa fontem inſtituiſſe, & ex his aquam vicini in fundum vici immittere cæpiſſe: ait ergo, eum non teneri aquæ pluviæ arcendæ actione.* Sed & apud Judæos *Fullonum* fuiſſe uſum, diſcimus, ex Marco *cap.* 9. *verſ.* 3. ubi de transfiguratione Domini noſtri loquens, *Et veſtimenta ejus*, inquit, *facta ſunt coruſcantia, candida valde ut nix, qualia non poteſt* fullo *in terra dealbare.* Addam id ſaltem, cùm *Fullones* plurimùm urinâ uti ſolitos, teſtentur multi veterum loci, inter quos Athenæus præcipuè videri poterit *lib.* 11. cenſet Beroaldus *urinæ vectigal*, quod commentum Veſpaſianum ait Suetonius *in eo cap.* 23. à *Fullonibus* exactum fuiſſe, de qua ſententia V. judicium Caſauboni *Animadverſ. ad h. l.* Artem verò à Nicia inventam, habet Plin. *lib.* 7. *c.* 56.

Fullo, ſcarabæi genus, Soli apud Ægyptios ſacer, propter quem ſcarabæos omnes in Deorum numerum eos retuliſſe, Plinius docet *lib.* 30. *cap.* 11. Græcè βολβοθήρ, à βόλβιτον ſeu βόλιτον, pedibus enim fimum *ſubigit*, & in pilas cogit, quas pedibus itidem volutat, ſicque *fullonum* artificium imitatur. Idem erat inter notas bovis Apidis, quem *cantharum ſub linguâ* habere, Plinius refert *lib.* 8. *cap. de Api bove*, ſcarabæum illum hoc nomine intelligens, V. ſuprà in voce *Cantharus.*

Fulloniani, Hæretici, qui & *Theopaſchitæ*, dicti ſunt ſectatores Petri Γναφέως, i. *Fullonis*, qui Chalcedonenſi Synodo rejectâ, in omnes eos, qui Deum crucifixum & paſſum eſſe non agnoſcerent, nempe, *ſecundùm ipſam Deitatem*, adeoque, qui in Servatore naturam impaſſibilem divinam ab humana paſſibili diſtinguerent, anathematis fulmen vibravit, ſuosq; aſſeclas coëgit Hymno τρισαγίῳ addere, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, *qui crucifixus eſt propter nos*, ut hoc modo paſſibiliter prædicarent in Chriſto Deitatem & Hymnum ter ſanctum ei ſoli dicerent. Johannes Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 16. §. 9. V. quoque ubi de *Petro Fullone.*

Fulmen, in Theologia Poëtica, ut & Tonitru, deſignatur *Geryonis* fabula, cui à γηρύειν, i. φωνεῖν, Lat. *ſonando*, nomen. Unde quòd is triceps, quòd boves ei tributi, quorum in Inſ. Erythia ſedes; quòd idem ex Chryſaore & Callirrhoe natus fingitur, eruditè de *Fulminis* natura explicat Voſſius. Et quidem apud Romanos hoc Græcosque non quidem Deus, ſacrum tamen quid ac divinum habebatur, Ariſtot. *Problem. ſect.* 23. *quæſt.* 27. Perſius *Sat.* 2. Ammianus *lib.* 23. &c. Refertque Plinius *lib* 2 *cap.* 52. ſecundùm Tagetis diſciplinam, undecim eſſe Deos, qui fulmina jaculentur: ſed præcipuè à Romanis adſignari tribus ſideribus ſupremis, Saturno, Jovi, Marti. Qui ſubtiliùs hæc conſectati, eos Saturno ait tribuere Fulmina rectos habentia ictus, quæ *infera* appellata; Marti autem cremantia: cumque Hetruſci trina Jovis credebant fulmina, Romanos duo ex illis ſervare, diurnum Jovi tribuentes, nocturnum Summano, &c. Barbaræ verò gentes, ac Romanis ignotæ, *Fulmen* venerati ſunt, non ut partem, vel partum Dei, vivi fatidicam à toto, ſive à

Parente, participantem: ſed longè illuſtriùs, ut verum plerunque Numen. Quò jam ab aliis relatum illud Bernardi *Serm.* 10. *Dom. I. Quadr. art.* 2. *Sed etiam hodie extant in Barbaria degentibus Aquilonis, qui Tonitru pro Deo adorant.* Honore eodignati *Fulmen* dicuntur Novogrodienſes, quibus *Perun* dicebatur; unde & vicinum eſt Monaſterium *Perunski*. Inque ejus honorem perpetuus ex quercu ignis exſtruebatur; qui ſi negligentiâ extingueretur, capite Sacerdos luebat. Ajunt, cùm idolum *Perun* projiceretur in flumen, nataſſe illud flumine adverſo, vocemque hanc auditam, *Hæc vobis, Novogrodienſes, in mei memoriam*: imò & fuſtem in pontem conjectum, hodieque certis anni diebus exaudiri vocem *Perun*, ac tum ab accolis concurri fuſtibus infeſtis; ſic ut difficulter à Præfecto ſedetur tumultus, auctoribus Sigism. L. B. Herberſtenio *Reb. Moſcov.* & Al. Gaguino *Sarm. Eur.* quorum prior etiam narrat de VVolodomiro R. ut in Chiovia ad Boryſthenem idolum *Peruni* ſtatuerit: ubi & Deorum meminit, *Uslad, Corſa, Daſvva, Striba, Simaergla* & *Maroſchy*, apud alterum hæc quoque de Lithuanis verba legas: *Fulmen quoq;, quod Perunum Slavonica linguâ vocant, pro Deo colebant.* Affinia ſunt, quæ de tonitru ab Ingis Peruviæ Dominis, pro Numine habito, dicemus infrà in voce *Tonitru*. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 9. Cæterùm *Fulminis* in divinationibus Vett. Romanorum inprimis præcipua ratio ſemper habita eſt, unde celebres apud hos *Fulgurales libri*, totam hanc ſcientiam latè complexi, de quibus aliquid diximus ſuprà, in voce *Bygois*, item *Fulguritum*, ubi etiam de more *Fulminis procurandi* pluribus egimus. Addo hic inſignem Artemidori locum ibi citatum, totam rei ſummam continentem hisce: Ὥσπερ οὖν ὁ κεραυνὸς τὰ μὲν ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας, τά τε πολυτελῆ χωρία ἔρημα καὶ ἄβατα ποιεῖ, οὐδεὶς γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν ἔτι θέλει. οὕτως ὁ ὄνειρος κτλ. *Quemadmodum enim fulmen ignobilia loca celebria reddit, ob aras ibi extrui & victimas mactari ſolitas, fertiliaq; ac magni pretii arva inacceſſa facit ac deſerta, quippe in quibus nemo amplius morari cupit. Ita ſomnium* &c. Nec omittendum, quod in Etruſca diſciplina *de Jactibus fulminum* (quas *manubias* dictas & Jovi, Vulcano ac Minervæ poſſeſſas, Servius auctor eſt *ad Æn.* 1.) *Fulmen regale* appellatum eſt, de quo ſic Seneca ex Cæcinna, *Natural. lib.* 2. *cap.* 49. *Regalia fulmina ſunt, quorum vi tangitur vel Comitium, vel principalia urbis liberæ loca: quorum ſignificatio regnum civitati minatur.* Exemplum habes in Suetonii *Auguſto cap.* 94. Sed nec illud, quòd *Fulminum coruſcationes* auſpicia Nuptialia multis faciunt Heroum connubiis, apud Poëtas. Claudianus *de Raptu Proſerp.*

—— niſi Jupiter æthere ſummo
Pacificas rubri torſiſſet fulminis alas,
Confeſſus generum: Nimbis Hymenæus hiulcis
Intonat, & teſtes firmant connubia flammæ.

Et ante eum Virgilius *Æn. lib* 4.

—— fulſere æther & conſcius ignis
Connubii ——

Ita nempe Junonem amplecti Jupiter credebatur &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*. præſertim *Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 257. & *ſeqq.* ubi inter alia nullum ſine *Junone* fulmen, quia non ſine, qui ipſa eſt, aëre, apud Poëtas fieri, & proin illud ἀργικέραυνος Orpheo appellari, obſervat, ut & ſuprà ubi de *Fulguritis*.

Fulmentum, in vet. Proverbio apud Varronem, *Fulmenta lectum ſcandunt*: fulcrum lecti eſt, non gradus ad ſcandendum in lectum, ut opinatus eſt nonnemo. Ab eadem enim origine utrumque, *fulcrum* & *fulmentum*. Lucillius apud Nonium,

Subjicit huic fulcrum, fulmentas quatuor addit.

Idem, in alio verſu,

Fulmentas ſeriis ac tinis ſubducere,

quæ nomina ſunt vaſorum vinariorum. Sed & *ſoccorum fulmenta*, apud Plautum pro καττύματι iis ſuppingi ſolito. Eodem ſenſu & *fulmen* Veteres, pro *fulcimine* ſc. dixere. Unde *ſubfulmen* & *ſuffulmen*, ὑπέρεισμα, propriè quo rotæ ſuffulciuntur, & verbum *ſuffulminare*, pro quo corruptum eſt, *ſufflamen* & *ſufflaminare* &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 133.

Fulvia Lex, cujus auctor M. Fulvius Flaccus Conſ. cum M. Plautio Hypſæo, anno U. C 628. de civitate Italis danda lata, indignante atque averſante Senatu, ac miſſo & propè amandato in provinciam M. Fulvio, mox iterùm ſublata eſt. V. Appianum *Belli Civ lib.* 1. Val. Maximum *lib.* 9. *cap.* 5. &c. Triennio tamen pòſt C. Gracchus Trib. Pl. legem retulit: *ut Sociis Latinis jus ſuffragii ferendi, perinde ac civibus Romanis, eſſet*, Plut. *in Gracchis*.

Viri illuſtres.

Fulvius Bojus, Dux Rhætici limitis, ſub Valeriano Aug. cujus meminit Vopiſcus *in Aureliano*.

Fulvius Pius, *avus paternus* Severi Imp. apud Spartianum, l. *materni*, fuit enim pater Fulviæ Piæ, qua genitus Severus, Caſaub. *ad l.*

Fulvius Sabinus, Prætor urbanus, ſub Aureliano, apud Vopiſcum *in vita hujus*.

Fumus, an ex *furvo*, quod nigrum, an ex Gr. θῦμα, θύημα, *ſuffimentum*, an ex Hebr. פוח *afflavit*? flammæ index eſt, è quo non minùs futurorum ſcientiam ſibi Vett. fingere ſtudebant, ac ex ipſa flamma; *Clarus enim & cœlum petens felicitatem, denſus & terram repercutiens infortunia portendebat*, MS. Exegetes Statii *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 412. Et ad eundem *lib. verſ.* 468. Lutatius. *Ars aruſpicinæ hæc habet; Ut & thuris motus & crepitus &* fumi *motus & flexus aruſpex inde colligat.* Cujusmodi augurium diſertiſſimè deſcribit Ovidius *Triſtium lib.* 5. *Eleg.* 5. De eadem divinationis ſpecie Martianus Capella *lib.* 2.

Nam Sabæorum rapidis
Quid vapor edat aris.
Fumida quid thuricremis
Aura paret favillis.
Omina vel certa ferant
Vocibus auguratis.
Intrepidis, nec dubitans,
Vocibus antevertis.

Quam in rem V. plura apud Statii Commentatorem doctiſſimum Barthium *d. l.* & ſuprà aliquid in voce *Capnomantes*. item *Extiſpicina*. Sed & in pœnam *Fumus* adhibitus eſt. Certè *Fumi cruciatus* memoratur Vulcatio Gallicano in *Vita* Caſſii, *Primus id ſupplicii genus invenit, ut ſtipitem grandem poneret pedum octoginta & centum, & à ſummo usq; ad imum damnatos ligaret: & ab imo focum apponeret, incenſisq; aliis alios* fumi *cruciatu, timore etiam alios, necaret.* Sic Alexander Severus Turinum quendam, *in foro Tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, &* fumo *appoſito, quem ex ſtipulis atq; humidis lignis fieri juſſerat, necavit, præcone dicente, Fumo punitur, qui vendidit fumum*, apud Lamprid. Ejusdem crudelitatis exemplum habes apud *Martyrologiorum* Scriptores, in paſſione Felicis Presbyteri, & aliorum B. Martyrum, qui Valentiæ Cavarum ἐτελειώθησαν, alibique in *Hiſtoriis* paſſim. Fiebat autem *fumus* ille præcipue ex lignis viridibus, quæ humoris plurimum habere certum eſt & proin plurimum ex ſe dant fumi; quo in genere ficum excellere, ideoque ad fontes hoc modo necandos ſæpius ejus ligna adhiberi conſueviſſe, diximus ſuprà. V. Caſaubonum *ad Vulcatium Gallic.* & Salmaſium *ad Lamprid.* Contrà pretioſorum odorum *fumis* delectari Deos ſuos credebant Gentiles, uti poſt multos alios docent Arnobius & Lucianus. Notum illud ex Homero *Il.* α.

Μηροὺς δ' ἐξέταμον κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν.

Et Statio *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 55.

—— aggeſtis vigilant fumis.

Ad quem locum V. Barthium ſuprà laudatum.

Funales Equi, qui hodie in curru quadrijugo præcedunt, ſubſequentibus jugalibus, olim ſic diſponebantur, ut in medio duo jugales irent & ad latera duo funales utrinque eſſent loro adnexi, ſicque equi quatuor æquatâ fronte procederent, Euripid. *Iphigen. in Aulide*, ubi de Eumeli quadriga: in qua medii λευκοστίκτῳ τριχὶ βαλιοὺς, *pilo albis maculis diſtincto varii*, funales verò πυρσότριχας, *rufis pilis inſignes*, erant. At Cleoſthenis, qui vicit Olympia Olymp. 66. *funalium* unus erat phœniceus, alter niger, & jugalium unus varius, ut ex Pauſania diſcimus; quartus non à colore, ſed à patria *Samius* ei vocatur. Primus autem, qui tantùm medios jugavit iisque ſingulos ex utraque parte ſimplici vinculo applicuit, quos Græci σειραφόρους, Latini *funarios* vocant, Cliſthenes fuit Sicyonius, ut Iſidorus habet *Origin. lib.* 18. *cap.* 35. cùm priùs omnes jugarii eſſent &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 8. Erant verò præcipui in quadriga equi funales, σειραῖοι Græcis & σειραφόροι, Chryſoſtomo quoque ἀορτῆρες dicti: & quidem in bellicis & aliis ſi fortè curribus, dextri potiſſimi fuere, utpote qui ducatum cæteris præberent. Unde Heſychius ubi σειραφόρον, i. *funale*, ἀντὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ, pro *imperatorio*, Græcis poni docet. addit: μετῆκται δὲ ἀπὸ τῶν δεξιοσειρῶν ἵππων, *translatum eſt à dextris funalibus equis.* At in Agoniſticis & Circenſibus ſecus obtinuit. Quia enim ad ſiniſtram meta erat circumflectenda, in eoque poſita victoria, maximum ad palmam adipiſcendam momentum attulerunt ſiniſteriores funales, quo fine præſtantiſſimus quadrigæ equus & adprimè flecti facilis frænoq; docilis ad funem ſiniſter locabatur. Atque hinc eſt, quòd talis, utpote reliquis honoratior & primus numerandus, toti quadrigæ daret nomen & victoriæ titulum ſolus ferret, uti videre eſt in vett. *Inſcr.* & pluribus docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 898. & *ſeqq.* V. quoque hic paſſim, inprimis infrà in voce *Siniſter*.

Funalia, teſte Servio *in Virgilii Æn. lib.* 1. *verſ.* 731. dicta ſunt, quia *ante uſum papyri, antiquitus funes cerâ circumdabant*: quod iisdem verbis expreſſit Iſidorus *Etym. lib.* 20. *cap.* 10. Eorum figuram præferunt Angeli inſculpti in vetere monumento è marmore Synnadico, in quo Patavii oſſa Lucæ Evangeliſtæ, in templo D. Juſtinæ, jacere dicuntur. Et hoc procul dubio etymon habet vox Eccleſiaſtica *Intortitia*, Ital. *Torcie* & *Torchii*: imò & Hiſpanica *Antorcha*. *Funalia* enim funes intortos referebant. Addatur etiam, fomitem goſſypinum, quem hodie cera superinducimus, ab Italis appellari *Pavero*, corrupta papyri, cujus modò Servium meminiſſe vidimus, nomenclatura. Hos qui ferebant,

rebant, *ad Lychnum, ad Funale, ad Laternam, Lampadophori* & *Tædigeri* appellati ſunt. Hi præcincti lumbos & lychnos ferentes, dominum domi præſtolabantur, à cœna revertentem, quorum aliqui Dominorum quoque comites erant. Val. Maximus *lib.* 3. *cap.* 6. *Cajus autem Duillius, qui primus navalem triumphum ex Pœnis retulit, quotiescunque epulaturus erat, ad* Funalem *cereum, præeunte tibicine & fidicine, à cœna domum reverti ſolitus eſt.* Eorundem meminit Juvenalis *Sat.* 3. *v.* 282.

> —— —— *Sed quamvis improbus annis*
> *Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna*
> *Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo:*
> *Multum præterea flammarum & ahenea lampas.*

Et verò ſine his dominus benè potus, qui domum ſe contuliſſet? Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 12.

> *Heſterna mea lux cùm potus nocte vagarer,*
> *Nec me ſervorum duceret ulla manus;*
> *Obvia neſcio quot pueri mihi turba minuta*
> *Venerat* &c.

V. Laur. Pignorium *de Servis.*

Funambuli, apud Vett. jam olim, inter mirantis popelli ſpectacula: quæ, ut & aliæ exercitationes, licèt ubique locorum agerentur, præcipuè tamen in Gymnaſiis effici conſuevere. Eæ verò ſunt τὸ διὰ σχοινίου ἀναρριχᾶσθαι, τὸ ἀκροχειρίζεσθαι, τὸ ἐκπλεθρίζειν, τὸ πιτυλίζειν, apud Galen. *per funem aſcendere, manibus colluctari, plethriſſare, pytilliſſare.* Quomodo autẽ per *funes* aſcendẽdo ſeſe exercerent, oſtendit ad oculum icon hujus rei, ex antiquis gemis expreſſa, apud Mercurialem. Meminit quoq; *Funambulorum* ſeu Schœnobatarum, voce Græca, Juvenalis *Sat.* 3. imò & jam diu ante ipſum Terentius *Hecyr. Prolog. primo,*

> *Ita populus ſtudio ſtupidus in* Funambulo
> *Animum occuparat.*

De iisd. M. Cœlius *l.* 8. *Ep.* 1. *Ego qui ſcirem Q. Pompejum Baulis ſchænobaticam facere, & usque eo, ut ego miſererer ejus eſuriei, non ſum commotus* Ubi *Schænobaticam* eleganter dixit *facere* Pompejum, quòd iis premeretur anguſtiis rei familiaris, ut illi pedes, quod *Funambuli* ſolent, diducere non liceret: Sunt tamen, qui pro, *Schænobaticam*, legi velint, *Empneticam*, qua de voce diximus retro. Magis tamen mirere elephantem *Funambulum*, apud Senecam in *Epiſt.* Hodie nulla gens Perſis, in hoc genere ludi, exercitatior eſt, teſte Joanne Tavernier *Itiner. Perſ.* Non admodum diſſimilis fuit is ludus, qui apud Heſychium & Pollucem, Σκαπέρδα dictus reperitur, de quo alibi. Cùm verò non, ſine capitis periculo, artem ſuam id hominum genus exerceat: adeoque puer funambulus lapſus eſſet, & , ut credi par eſt, collum fregiſſet, principatu Marci Antonini Imp. hic quâ erat moderatione & pietate, ne id denuò accideret, *funambulis culcitras ſubjici* juſſit, apud Capitolinum; nempe per totum ſpatium, quà funis tendebatur. Sed & rete aliquando Schœnobatis, eodem fine, ſubtenſum fuiſſe, docet Caſaubonus *ad l.* V. ibidem Salmaſium. Alia notio vocis eſt, apud Ordericum Vital. *lib.* 9. *Funibus per murum dimiſſi ſunt, unde ad ſuam diuturnam ignominiam furtivi* Funambuli *vocati ſunt.* Hic enim ironicè ſic appellantur ignavi quidam, qui ex obſeſſa urbe funibus è mœnibus demiſſi, fugæ ſe dederunt &c. Quomodo verò à *Neurobatis* diſtinguerentur *Funambuli*, dicemus *infrà.* Manilius *Funambulum* elegantiſſimis his verſibus deſcribit,

> —— *aut tenues auſus ſine limite greſſus,*
> *Certa per extenſos ponit veſtigia funes,*
> *Et cæli meditatus iter, veſtigia perdit,*
> *Per vacuum & pendens populum ſuſpendit ab ipſo.*

De eodem hoc αὐλητικῷ γυμνασμῷ in antiquo *Cod. MS.* reperit Salmaſius: *Vidi hominem pendere cum via, cui latior erat planta, quàm ſemita*; quod idem in hoc diſtichon Græcum coëgit,

> Εἶδον ἐγὼ, μέγα θάμβος, ἐν ἠέρι πεζὸν ὁδίτην,
> Μειοτέρας ἴχνεσιν ἴχνος ἀτραπιτοῦ.

Not. ad Vopiſcum in Carino. V. etiam infrà, ubi *de Schœnobatis.*

Functio, apud Aur. Victorem *in Maximiano Herculeo, Parti Italiæ invectum tributorum ingens malum; nam cùm omnis eadem* functione, *moderatèque ageret, quò exercitus atque Imperator, qui ſemper aut maximâ parte aderant, ali poſſent, penſionis inducta Lex nova, quæ ſanè illorum temporum modeſtia tolerabilis in perniciem proceſſit* annonariam denotat; quemadmodum *penſio* tributum. Sic in *l.* 4. Cod. Theod. penſio legalis ab annonaria *functione* diſtinguitur, *tit. de indulg. debit.* &c. V. Salmaſium *ad Treb. Pollionem in Tetrico Sen.* In *Gloſſ. Functio*, ἡ συντέλεια. *Tributariæ functiones*, apud Salvianum *de Provid. lib.* 5. *pag.* 30. 1. *Edit.* quæ *Publicæ functiones* Senatori *lib.* 5. *Ep.* 39. Λειτουργίαι, in *Gloſſ. Curialia munera & onera* paſſim, in *Cod. Theodoſ. & Juſtin.* &c. V. du Freſne *Gloſſar.*

Funda, Phœnicum inventum, teſte Plinio *lib.* 7. *cap.* 56. Meminit ejus Plato *de Legg. lib.* 8. ubi de mulierum propriis exercitationibus ſcribens, καὶ λίθοις, ait, ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναις ἁμιλλωμένων, unde colligit Mercurialis, inter exercitationes Vett. gymnaſticas, ad fortitudinem militarem comparandam excogitatas, etiam hanc fuiſſe, quâ *lapidibus* cùm manibus, tum *fundis* emiſſis, inter ſeſe certarent. Idemque putat, nomine *lapidis manibus emiſſi* Platonem halterem intellexiſſe, qua de voce V. *infrà.* Ab halteribus verò *funda* diverſa fuit, funiculus nempe quidam, qui duobus capitibus manu ſumebatur, altero cum anſula, ne exiret, altero ſine, ut dimitti poſſet, atque in medio latior erat, ut ibi lapis contineretur; quem circumacto validè funiculo & ab uno capite dimiſſo, vehementer projiciebant *Funditores*: Quam projectionis formam, à Phœnicibus, ut dictum, duabus de cauſis repertam eſſe, veroſimile eſt: Nempe tum, ut minus manibus ex lapidum aſperorum attrectatione accederet nocumentum; tum ut longinquiùs, & majore impetu lapides evibrarentur. Unde Davidem, ad proſternendum Goliathum *fundâ* uti voluiſſe propterea apparet, quòd adverſùs robuſtiſſimum hominem maximo armorum impetu opus eſſe cognoverat. Et hoc genus certaminis, apud Balearium olim Inſularum populos usque adeò celebratum fuit, auctore Vegetio *de Re milit. lib.* 1. *cap.* 6. ut matres filios ſuos aliis avibus veſci non paterentur, niſi quas *funda* ſuas feciſſent. Quam ob cauſam Virgilius *Fundam* cognomine *Balearem* inſignivit, *Georgic. lib.* 1.

> *Stuppea torquentem* Balearis *verbera* fundæ.

Et Statius *lib.* 1.

> *Roboraque & gravidas* fundæ Balearis *habenas.*

Sic Ovidius *Metamorphoſ. lib.* 2.

> *Non ſecus exarſit, quàm cùm Balearica plumbum*
> *Funda jacit, volat illud & excandeſcit eundo.*

Bis autem vel ter circa caput rotabant *fundam*, antequam ejacularentur lapidem. Virgilius,

> *Stridentem* fundam *poſitis Mezentius armis*
> *Ipſe ter adductâ circùm caput egit habenâ.*

Quem tamen morem nihili eſſe & dediſcendum proin, docet Vegetius *lib.* 2. *cap.* 23. *Aſſueſcendum eſt etiam, ut ſemel tantùm funda circa caput rotetur, cùm ex eâ emittitur ſaxum.* Notavit & J. Lipſius *Poliorcet. lib.* 4. *cap.* 2. & antè Stevvechius *ad Vegetium Comment.* 3. *cap.* 14. Plura V. apud eundem Vegetium *lib.* 4. *cap.* 22. & Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib* 2. *cap.* 12. Uti de ſeptingentis illis in Benjaminitarum exercitu, *qui præcludentes manum dexteram ſuam, funda mittebant lapidem ad capillum ſine erratione*, Judic. 20. *verſu* 16. de Hiſpanis capite *fundas junceas tres* (quas Philetas vocat *junceum ornamentum*) geſtare ſolitis, Strabonem *lib.* 3. De ſupplicio, quod à *funda* Græco vocabulo nomen habet, ſuprà in *Diaſphendone* &c.

Funda, in Circo Rom. dicebatur ultima meta, vel pars ejus, in qua ultimæ metæ, fortè quòd ibi Circus in anguſtias cogeretur ad inſtar *fundæ*, quæ in medio latior eſt, utrinque ſtrictior: quemadmodum terrarum orbem, qui ad Ortum & Occaſum in arctum ſtringitur, σφενδόνῃ ἐοικέναι Dionyſius eſſe dixit, in quæ verba pulchrè commentatur Salmaſius *ad Solinum pag.* 663. Sed Circum *claudi utrinque in teretem orbem*, dixit Corippus, quo pacto & prima pars illius, ubi primæ metæ, æquè *fundæ* nomen meruerit. An potiùs ſic ultima meta appellata eſt, à baſis forma, quæ inſtar alæ annuli haberet: namque & palam annuli, de qua infrà, Græci σφενδόνην vocant. Ovatæ ſiquidem formæ erat; cui ſimilis in vett. nummis metarum baſis conſpicitur, quæ tres obeliſcos ſuſtinet? Græci certè in ſuo Circo deſcribendo, nec primarum quidem, nec ultimarum metarum mentionem faciunt, θύρας tamen, h. e. *oſtia* ſeu *carceres* Circi opponunt τῇ σφενδόνῃ, i. *fundæ* ejus, ubi σφενδόνη neceſſariò ultimam partem Circi notat. V. eundem ubi ſuprà *pag.* 907. Sed &

Funda, apud medii ævi Scriptores burſa, crumena eſt; aliàs *ventralis*, κοιλόδεσμος, h. e. ſacculus pecuniæ, ad uſum quotidianum neceſſariæ geſtandæ accommodatus, & ſub ventrem appenſus, V. infrà in voce *Ventralis.* Hinc Recentiores ſic appellarunt locum publicum, in quo Mercatores de rebus ſuis & commerciis invicem acturi conveniunt, quòd in eo deponatur communis eorum theſaurus vel pecunia ad eadem commercia, atque adeò merces ipſæ. Cujusmodi ſunt *Burſæ* Antverpienſis, Amſtelodamenſis, Londonienſis &c. *Fundæ Tyri*, fit mentio in *Pactis* inter Venetos & Principes ſeu Barones Regni Hieroſol. *A.C.* 1123. apud Guil. Tyrium *lib.* 12. *cap.* 29. Galli *Fonde*, Itali *Fundaco*, dicunt. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Fundabulum, & *Fundibla*, machina oppugnatoria, quâ jactantur lapides, apud Monſtreletum.

Fundatus, in *Chronico* Fontanellenſi, *cap.* 16. *pallia fundata ſex.* Infrà, *De veſtimentis verò Eccleſiaſticis, largitus eſt pallia, quæ dicuntur* Fundata *tria*: apud Anaſtaſium *in Vitis PP. pag.* 109. *de palliis Tyriis atque* fundatis *fecit vela numero* 65. &c. Bulengero eſt auro textus, acu pictus: qui idem eſſe opinatur, quod Itali *Drappo di fundo d'oro*, Galli *Etoffe à fond d'or*, vocant Sed cum vox eadem tribuatur quoque vaſis argenteis & aureis, ut *calix fundatus argenteus*, apud eundem Anaſtaſium *p. ead. Calix major fundatus pag.* 126. 131. *Gabata aurea fundata, pag.* 122. &c. de acu pictili ſumi non poteſt. V. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolex.*

Funditores, Græcis Γυμνῆτες, ut & cœteræ leves armaturæ, quos ψιλοὺς vocant. Heſych. Γυμνῆτες, οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα, οἱ δέ τινες σφενδονητὰς, οἱ δὲ τοὺς γυμνοὺς μαχομένους. Unde iisdem

Γυμνη.

Γυμνησίαι dictæ Inſulæ, quæ ab eadem ratione Latinis *Baleares* vel *Baliares*, viz. a Gr. *βάλλειν*, *jacio*: quòd inſularum harum incolæ inſignes eſſent funditores. Stephanus certe *Baleares* & *Funditores* pro ſynonymis habet, cùm ait: *Ἐκλήθησαν δὲ Βαλιαρίδες, ἀφ' οὗ Βαλιαρεῖς τὸ ἐθνικὸν, ὅ ἐστι σφενδονῆται.* V. Salmaſium *ad Solinum p.* 280. ſuprà in voce *Funda*, ut & ubi de his Inſulis agimus.

Funebre Officium, V. infrà in voce *Funus*.

Funebres Ludi, in honorem defunctorum olim exhiberi ſoliti, originem jactant longè vetuſtiſſimam: Namque Æneas ad Pallantis, & ante eum Achilles ad Patrocli rogum mactavit inferias cum ludis, unde etiam Gladiatorum mos, ſine dubio, ortus videtur. Nam quum primùm captos ex hoſtibus jugularent, vitantes fœdi ſpectaculi horrorem, captivos inter ſeſe commiſerunt, ut penes eosdem eſſet & facinus & ſupplicium, quibusque ſors & virtus dediſſet, ſupereſſent: reliqui placarent Manes puris Manibus parentantium. A' Græcis hic mos propagatus eſt ad Romanos, à quibus hi ludi *Munera* dicti ſunt. Sic Tertullianus *lib. de Spectac. Munus*, inquit, *dictum eſt, ab officio: quoniam officium etiam muneris nomen eſt. Officium autem mortuis hoc ſpectaculo facere ſe veteres arbitrabantur, poſteaquam illud humaniore atrocitate temperaverunt. Nam olim, quoniam animas defunctorum humano ſanguine propitiari creditum erat, captivos vel malo ingenio ſervos mercati in exequiis immolabant. Poſtea placuit pietatem voluptate adumbrare. Itaq; quos paraverant armis, quibus tunc & qualiter poterant eruditos, tantùm ut occidi diſcerent, mox edicto die inferiarum apud tumulos erogabant: ita mortem homicidiis conſolabantur. Hæc muneris origo: Sed paulatim provecti ad tantam gratiam, ad quantam & crudelitatem: Quia ferarum voluptati ſatis non fiebat, niſi & feris humana corpora diſſiparentur.* Primus autem Romanorum Junius Brutus, in defuncti Patris honorem, dediſſe Romæ Gladiatores dicitur; Aliis Appium Claudium & M. Fulvium Coſſ. hujus crudelitatis auctores facientibus. Tunc enim primùm fuere ſontes feris in arena objecti, immanitate tanta, ut ab eo horrore matronæ publico edicto ſummotæ ſint. Dabantur verò & à publicis Magiſtratibus & à privatis perſonis, & cum certaminibus & cum fabulis. In patrii funeris apparatu arenam inſperſiſſe tradunt C. Cæſarem, cùm Ædilis eſſet: qui poſtea Dictator fuit. Claudius Princeps ex arbitrariis hos ludos ſtatos fecit, quos Ædiles ederent: ex pecunia publica de Quæſtoribus, quos *Gladiatorios* appellavit. Verùm poſtea ipſe illo rum pertæſus, cruentas has exequias ſuſtulit: manſit tamen conſuetudinis jus privatis, ſi nempe quadringenta millia in cenſu haberent. Hos qui curabant ludos *Deſignatores* dicti videntur: quos ſuſtulit tandem penitus Theodoricus Gothorum R. V. Livium, Suetonium, Tacitum, Dionem, Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetic. lib.* 1. *cap.* 35. Alex. ab Alexandro *Genialium dier. lib.* 3. *cap.* 7. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 24. *cum Paralipomenis Th. Dempſteri*, qui de Deſultoribus in hisce ludis aliisque huc ſpectantibus prolixè agit &c. ut & infrà in voce *Gladiatores*.

Funeræ, quæ aliàs Latinis *Præficæ*, Judæis מקוננות, Græcis *ἀοιδοὶ* vel *θρήνων ἔξαρχοι*, item *πενθήτριαι* dictæ, triſti cantu lugentium mœſtitiam comitari ſolebant. Quod fiebat vel voce ſola, ut in funere Alceſtis, prohibente marito ejus Admeto, apud Eurip. *Alc.* 430.

> Αὐλῶν δὲ μὴ κατ' ἄστυ, μὴ λύρας κτύπος
> Ἔστω.

Vel voce inſtrumento alicui Muſico ſe jungentes: non quidem citharæ, utpote Apollini dicatæ, at tibiæ inprimis. Unde *Τυμβαῦλαι* Græcis iidem, qui Romanis *Siticines* fuere. Rationem ritus hujus Macrobius reddit, cùm ait: *Mortuos quoque ad ſepulturam proſequi oportere cum cantu, plurimarum gentium vel regionum inſtituta ſanxerunt, perſuaſione hac, quia poſt corpus anima ad originem dulcedinis Muſicæ, id eſt, ad cœlum redire credatur.* Fr. Roſſæus *Archæol. Atticæ lib.* 5. *cap.* 24.

Funerale Velum, quo feretra clarorum virorum condecorare medio ævo moris erat, occurrit *in Annalibus* Colmar. MSS. A. C. 1276. ubi *Baldachinum* vocatur: *Feretrum coopertum ſuis Baldachino, quod Eccleſiæ reliquerat.* Eadem conſuetudo viguit, in Civitatibus Italiæ, Bononiæ inprimis & Senis, uti Cherubinus Ghirardaccius refert *Hiſtor. Bonon. ad A. C.* 1260. apud Macros, in voce *Baldachinum*.

Funes, olim è viminibus, nondum cognito cannabis uſu. Lycophron *Caſſandrâ*,

> Σφραγῖς μένει θώϋκτος ἐν πλευραῖς ἔτι,
> Λύγοισι τετρανθεῖσα.
> *Vibix manet Thoantis in tergis adhuc*
> *Lentis bacillis ſculpta.*

Calpurnius *Ecl.* 3.

> *Quòd ſi dura times etiam nunc verbera Phyllis,*
> *Tradimus ecce manus, licèt illæ vimine torto*
> *Si libet & lenta poſt tergum vite domentur.*

V. quoque Theocritum *Idyll.* 1. &c. In Ægypto *funes* ex interiore cortice ſive libro papyri nectebantur, nec Ægypti Syriæque Reges aliis funibus diu uſi ſunt, in rebus navalibus, nondum ſparto communicato, quæ proin *armamenta Nili* Plinius vocat *lib.* 13. *cap.* 11. Poſtea itaque è cannabe & ſparto fieri cœperunt, de quibus V. ſuo loco. Imò & è ſerico, ut ex Candiſchii Nobilis Angli hiſtoria patet, qui ex America redux omnes navis ſuæ rudentes è ſerico albo habuiſſe legitur. Sed & *Funes*, è mulierum capillis, apud Jul. Capitolinum *in Maximino Jun.* ubi tantâ fide Aquilejenſes contra Maximinum fuerunt, *ut funes de mulierum capillis facerent, quum deeſſent nervi ad ſagittas emittendas, quod aliquando Romæ dicitur factum*: habes hanc hiſtoriam apud Vegetium *lib.* 4. Lactantium *lib.* 1. & Servium *ad* I. *Æneid.* Idem verò & aliàs ſæpe uſu venit in bellis. Cæſar *Belli Civ. lib.* 3. de iis, qui obſeſſi erant Salonis: *præſectis omnium mulierum crinibus tormenta effecerunt.* Ariſtides *in Rhodaica*, *Πάλαι μὲν τὰ ἐκ τῶν γυναικῶν τῶν ἀποκειρομένων μηχανήματα ἐδείκνυτε τοῖς ἐπιδημοῦσι. Olim quidem ex tonſis mulierum capillis machinamenta oſtendiſtis advenis.* Etiam Dio narrat *in Severo*, in obſeſſa Byzantio rudentes de crinibus fœminarum factos eſſe, Caſaubonus *ad Capitol.* Olim tota res menſoria *funibus* è junco plexis, quæ proin *σχοινία* Græcis, peragebatur. Nec Hero Geodætes aliud agnoſcit menſurandis terris organum, quàm *σχοινίον*, h. e. *funiculum*, eumque *δεκαόργυιον* quidem conſtituit metiendæ terræ arabili, pratorum verò menſuræ colligendæ, *δωδεκαόργυιον*. Antiquiores tamen, qui de limitibus ſcripſerunt, *pedum* tantùm meminiſſe, dein *funes*, tandem perticas adhibitas, monet Salmaſius, qui pluribus hac de re agit, *ad Solinum pag.* 68; & *ſeqq.* Olympiæ emittendi currus & equi lineâ prætentâ ſeu *funiculo* cohibebantur, ne ante ſignum datum exirent, utq; in æquo limite continerentur omnes, teſte Pauſaniâ: cujus loco carceres fuiſſe in Circo Romano, diſcimus ex Varrone, qua de re videndus idem Salmaſius ubi modò, *pag.* 915. Porro *fune* Bacchus pontem junxit, Euphratem tranſiturus, ex vitigineis & hederaceis contorto ſarmentis, quem, in urbe ejus loci *Zeugma*, aſſervatum, Pauſanias habet *in Phocicis*. Indi verò Anthropophagi, *funibus* quibusdam, nodis multis diverſiſſimis certo intervallo diſpoſitis, hiſtoriarum ſuarum perpetuitati conſulunt, quo de illorum more legi meretur Petrus Cieza *Hiſtor. Indor. Tom.* 2. Etiam *funem è manibus extorquere*, certaminis genus, apud Danos olim celebre, uti videre eſt apud Olaum *lib.* 5. *cap.* 24. &c. De *funiculo μεμιλτωμένῳ*, *rubricato*, quo in concionem compellebantur Athenienſes, diximus ſuprà, ubi de *Comitiis*: ſicut de *funium* uſu, in lampadibus, in voce *Funalis*. Hinc *Funarius*, cognomen militare Gratiani Imp. quòd ei adhuc privato funem venalitium portanti, quinque milites extorquere nequiviſſent, unde admiratio primùm, poſtmodum argumentum Imperii, apud Paul. Diaconum & Aurelium Victorem &c.

Fung-Ciang, urbs Sinici Imperii in prov. Xenſia, ſic dicta ab ave, quam incolæ maximæ felicitatis ſignum habent, & non niſi rariſſimè videri ajunt: *Fung* enim illis avem, *Ciang*, felicitatem notat. Pingunt illi avem hanc mirâ colorum varietate inſignem ſemperque ſolam eſſe prædicant, & rariſſimè quidem, optimo tamen totius Imperii omine, conſpici, ajunt. Phœnicem credas, aut certè ex aquilarum genere aliquam diverſicolorem atque ignotam ſpeciem; cujus figurâ Sinenſibus tapetes ſuos veſtesque pretioſiores exornare ſolenne eſt. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 37.

Fungi, in arboribus naſcentes, pro fomitibus olim erant & *eſcæ* dicebantur. Servius ex *libro Commentar. Clodii* 4. *Fomites aſſulæ ambuſtæ, ligna excavata, à fungis nomine excepta.* Unde apud recentiores Græcos Medicos *Ἴσκαι*, h. e. *eſcæ*, propriè appellantur *fungi* huiusmodi, quòd fomitum uſum antiquitus præberent, V. ſuprà in hac voce. Apud Sinenſes etiam in hominum cedunt *eſcam*: In *Chekiang* namque, ex monte *Tienno*, ad Quinſeum urbem, infinita vis *fungorum* per totum Imperium defertur, quos ſale conditos exſiccant, ac per totum annum ſervant, dein coquendos aliquandiu aquâ macerant, quo pacto quaſi recentes denuo evadunt, Auctor Anon. *Sinæ & Europæ pag.* 32. V. quæ de boletorum eſu, habet *ad Claudium Suetonii cap.* 45. Caſaubonus. At huic uſui non ſunt *Fungi impetriti*, h. e. in ſaxa duriſſima, priori ſervatâ formâ, converſi, quales in Muſæo Kircheriano aſſervari, tradit Georg. de Sepibus, *in Deſcript. ejus pag.* 33.

Funus, initio tenui impenſi, poſtea invaleſcente luxu, magnificè curari cœpit. Unde non ſepulchris modò, ſed & collocationi, elationi ac productioni *Funerum*, modum Solon poſuit. Fiebat autem collocatio pro arbitrio à cognatis, ut Patris à filio, filii à Patre, ſi ſuperſtitem haberet: aderantque ei promiſcuè viri & fœminæ è cognatis. De elatione verò præſcripſit, ut efferrentur ante Solis ortum, poſtridie collocationis: unde quia incenſi funes ſeu funalia mortuis præferebantur, hinc *Funeri* nomen. Mutaverat tamen hic mos, quem poſtea revocavit Demetrius Phalereus, ut refert Cicero *de LL. lib.* 2. *Sed ait rurſus idem Demetrius, increbuiſſe eam funerum ſepulchrorumq; magnificentiam, quæ nunc fere Romæ eſt. Quam conſuetudinem lege minuit ipſe: Ante lucem enim juſſit efferri.* Producebant apud Athenienſes funus propinqui: neque tamen

fœminæ ſexagenariis minores, quæ ſobrinis natæ non eſſent, funeſtam domū intrare aut exequias ire poterant. At v. poſtquam *Funus* elatum eſt, cuique id licuit. Verùm quia tandem magna hominum celebritas funeribus producendis intereſſet, ſublata illa eſt hac lege: *In funeribus celebritas virorum ac mulierum producendis ne intereſto.* Sumptum quoque idem Legiſlator ſuſtulit, nolens tribus plus veſtibus, *Riciniis* dixerunt Decemviri Rom. mortuum componi aut condi: *Μὴ συνθάπτειν πλέον ἱματίων τριῶν, Plus tribus riciniis mortem ne humato.* Neve lamentabilia eſſent, leſſum & lacerationem prohibuit, quam ita expreſſere XII. Tabb. *Mulieres genas ne radunto, neve leſſum funeris ergò habento.* Hippias dein tyrannus præcepit, ut in ſingulos mortuos Minervæ ſacerdoti, quæ eſt in arce, penderetur obolus, hordei duo ſextarii & frumenti totidem. Porrò cùm juſta mortuo fierent, ipſo nempe elationis die, & ab illa nono, item triceſimo anniverſario & illo quo Natalem ejus celebrabant, *ne bove parentaretur*, iterum Solon ſanxit. Immolabatur verò in effoſſa ſcrobe, atque hæc juſta parentibus perſolvere cogebantur lege liberi, aut ſi nulli liberi eſſent, hæredes. Inter cætera verò Silicernium exhibebant, Gr. *περίδειπνον*, *Circumpotationem* vertit Cicero (è cujus *libro de LL.* 2. conſtat, à Solone in ſervorum funere fuiſſe ſublatam: *Servilis unctura omnisq; Circumpotatio tollitor*) idque jam à Cecropis tempore: Exhibebantur autem à propinquis & iis, qui propiori cognatione defunctos contingerent, inque iis defuncti, ſiquidem laudanda feciſſent, celebrabantur; qui honos tantùm iis poſtea habitus eſt, qui in bello eſſent interfecti aut publicè ſepeliebantur: quod fiebat in Ceramico extra urbem, ubi erant ſepulti, idque ab iis ſolis, qui ad eam rem publicè erant conſtituti. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib. 6. tit.* 8. uti de *Funeribus Romanorum* aliorumque hic paſſim, inprimis ubi de *Cadaverum cura, Conſecratione, Defunctis, Exequiis* &c. Addam hic ſaltem, non hodie ſolùm, ſed olim quoque, æra campanasque *Funeri* adhibitas eſſe, ut pervetus Theocriti Scholiaſtes annotat, quòd is ſonus credebatur eſſe *καθαρὸς καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων*, h. e. *avertere ſpectra & dæmonum ludibria.* Codonophori item atrati illud præcedebant, Suidæ tum ut ad ſpectandum funebrem pompam homines accerſerentur, tum, ut Flaminem Dialem admonerent funeris, ne ille ex improviſo occurrens feralibus tibiis auditis pollueretur, V. Hier. Magium *lib. de Tintinnabulis capp.* 10. & 11. Nec omittendum hic, quamdiu apud Vett. Romanos lugere mortuos ſoliti ſint. Conſtat ex Veterum monumentis, menſes decem, tot enim Romuli habebat annus, viros ab uxoribus viduis lugeri conſuevisſe: ita quidem, ut ante legitimum luctus tempus nubere nemini poſſent, niſi veniâ à Magiſtratu aut Principe impetrata. Interim minuebatur nonnunquam luctus aut publicè; ædis dedicatione, luſtro à Cenſoribus condito, voti ſolutione: aut privatim cùm liberi naſcerentur, cùm honor familiam novus illuſtraret, cùm ab hoſte capti domum redirent, cùm puella deſponſaretur, cùm caſto Cereris conſtitiſſent &c. de quibus eruditè diſputat Jac. Rævardus *Var. lib.* 1. *cap.* 20. cui adde ſi placet Jac. Cujacium *Obſerv. lib.6. c.* 32. Cæl. Rhodiginum *Antiqq. lib.* 17. *capp.* 19. 20. 21. &c. Ut & de Chriſtianorum medii ævi ritibus aliquid aſpergam, conſiſtebat *Funebre officium* eorum, in eleemoſynis, oblationibus, ſacrificiis; Commemoratione item ad altare, gratiarum actione, precatione &c. Quo pacto teſtabantur fidem ſuam, de Immortalitate animarum, & de beato ſtatu defunctorum fidelium ac futura corporum reſurrectione: ſimulque ſpem ſuam de ſuo quoque felici exitu æternaque beatitudine ſuo tempore obtinenda fovebant, ſeſeque mutuo ad ſanctam defunctorum imitationem extimulabant. Quam in rem V. Joh. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologicarum lib. XIII. cap. 9. toto.* uti de *Funebri Laude*, infrà ubi de *Parentandi officio*; nec non retro in voce *Commemoratio*; de *Funebribus facibus*, ubi de *Scirpo*; de *Funebribus Ferculis*, ſuprà in hac voce; de *Coronarum* in hiſce uſu, ubi de *Coronis* &c.

Funerum apud Romanos variæ ſpecies.

Cenſorium, V. *Publicum.*

Familiare, cujus procuratio juſta erat abſentiæ à militia excuſatio, quando ſcilicet aliquis ex familia ejus, qui militiæ nomen dediſſet, fatis conceſſerat. De eo V. A. Gellium *l.* 16 *c.* 4.

Indictivum, cui adhibebantur non ludi modò, ſed etiam Deſultores, eaq; erant ampliſſima.

Publicum dicebatur, cùm ob alicujus obitum juſtitio indicto publicus luctus eſſet, ſumtusq; ex ærario fierent. Sic Piſo apud Tac. *Annal. l.* 6. Vitellius apud Suetonium *publico funere*, qui eximius erat honos, *elati* leguntur. Græci id *δημοσίᾳ θάπτειν* dixere, quam phraſin de Sphęro Cæſaris Pædagogo ac liberto, *lib.* 48. & de Piſone *l.* 8. Dio uſurpat.

Simpludiarium erat, cùm adhibebantur ludi duntaxat, corbitoresque. Quidam ea ſic vocarunt, quibus neutrum intereſſet genus ludorum, Feſtus: ad quem locum notat Scaliger, *Simpludiaria dicta, quia ſimplices ludii adhiberentur, h. e. ſaltatores vel cernuatores ſive cervitores, quos Feſtus Corbitores appellat.*

Translatitium, quum quis peregrè aut apud hoſtes obierat. Tum enim cadaveri domum relato poſtea ſolennia & exequialia officia peragebantur, quæ, quòd corpus transferretur, *Translatitia* dicta ſunt.

Verum, cùm quis domi obiiſſet: Hocque erat vel Indictivum, vel Cenſorium, vel Simpludiarium, de quibus ſuprà &c.

Furca ſupplicium, olim in creberrimo uſu, non in hiſtoriis ſolùm, ſed Comœdiis priſcis ſæpè memoratur. Fuit autem ea vel ignominioſa vel pœnalis. De priori Iſidorus *Orig. lib.* 5. *Furcifer dicebatur olim, qui ob leve delictum cogebatur à dominis, Furcam circa urbem ferre, prædicans peccatum ſuum, & monens cæteros, ne quid ſimile peccarent.* Qualis hæc *Furca* fuerit, deſcribit Plut. *in Coriolano*, cùm humanè admodum habitos ſervos à priſcis narrat: *Erat*, inquit, *magna caſtigatio delinquentis ſervi, ſi lignum currus, quo temonem ſuſtentant, ferens exiret circa viciniam. Id enim paſſus, & ſic conſpicuus non ultra fidem habebat & vocabatur* Furcifer. Unde Plautus *Amph.*

Ego pol te iſtis tuis pro dictis & malefactis, Furcifer
Accipiam.

Græcè *σταυροκόμος, δικρανοφόρος* &c. Poſterior, propriè ſupplicium fuit, ad quam ligati ſub ea vel ad mortem cædebantur vel cæſi per viam ducebantur; deinde collo in eam injecto traducebantur ad ſupplicium, eratque lignum *διπλῶν*, vel potiùs *δικρῶν*, quo media parte collo inſerto vinciebatur cervix rei. Sub ea, ad mortem cæſos eſſe, inquit Suetonius *Nerone cap.* 49. qui *pœnam more Majorum* interpretatur, *nudi hominis cervicem inſeri furcæ, corpus virgis ad necem cædi.* Hoc modo Livius inceſtum cum Veſtale punitum oſtendit, *lib.* 22. Dionyſius in culpa ſimili, & de iis qui Urbiniam ſtupraverant, *Antiq. lib.* 9. Quâ pœnâ propriè ſervi affecti: Sed & liberos interdum ſub *Furca* cæſos eſſe, indigitat Epitome Livii *lib.* 55. Habenâ autem cædi ſervos ſolitos eſſe, conſtat ex Ulpiano *lib.* 1. *§. Impub. ff. de S. C. Silaniano* & Horatio *lib.* 2. *Epiſt.*

In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.

Verùm etiam cum *Furca* in crucem non rarò tollebantur. Arnobius *lib. 7. adv. Gentes, Servum peſſimè meritum per Circi aream mediam traduxiſſe cæſum virgis, &, ex more, multaſſe poſt patibuli pœnâ.* Nempe alligari brachia manusque ad furcam ſolebant, atque ita circumduci, mox in ea attolli. Plautus *Moſtell. Diſpeſſis manibus patibulum habere.* & ex eo Nonius, *Patibulum afferre per urbem, deinde affigi cruci.* In ea appenſos eſſe, conſtat ex Feſto: *Furcillæ ſive Furcilla, quibus homines ſuſpendebant.* Plin. *Supplicia annua canes pendunt, inter ædes Juventutis & Summani, furcâ ſambuceâ, arbore fixi*, id eſt, in furca ad arborem fixi. Idem clariſſimè docet Firmicus *lib.6. Math. cap.* 31. *Severâ animadvertentis ſententia patibulo ſuffixus, in crucem crudeliter erigeretur.* Ubi primò patibulo, id eſt, furcæ, ſuffixus, dein ſublatus in crucem dicitur. Habuere *Furcæ extrema bacilla figuram literæ V.* teſte Varrone de *L.L. l.* 4. quemadmodum hodieque in curribus, quà temo cum axe coit, furca eſt ſuſtentando illi aut fulciendo. Quâ mente Sidonius de Baccho,

Vite capiſtratas cogebat ad eſſeda tigres,
Intrabas duplicem quà temo racemifer arcum.

Itaque ſive in ipſa *Furca* defixa in terram ſimpliciter; ſive cum ea in altiorem arborem aut lignum ſublati ſunt. Figuras exhibet Juſtus Lipſius *lib. 3. de Cruce cap.* 6. Inferioris ævi inventum eſt *Furca* illa, ſeu inſtrumentum è ligno triplici, formâ jugi veteris, cui appenſi homines laqueo ſtrangulantur: quod ſupplicii genus in pleraque Europa hodie uſitatum eſt. Cœpit id, cùm crux deſiit, à Græcis enim uſurpatum vix reperias, nec à Romanis quidem in publico: etſi ii in carcere, damnatis gulam (ſed non ut appenderent) laqueo frangebant. Iſidori quidem ævo nomen hoc & uſum habuit: *Patibulum vulgo*, inquit, *Furca dicitur* (quod hodieque in Hiſpania, ubi ille ſcripſit, obtinet) *quaſi ferens caput. Suſpenſum enim & ſtrangulatum hæc exanimat.* Atq; hac notione novitia ſatis frequens hoc nomen in libris Legum, quas Tribonianus atque ejus adjutæ collegerunt: quia, ſublato crucis ſupplicio, quidni etiam *Furcam* veterem ſublatam dicamus. Itaque ipſos Juriſconſultos uſurpaſſe, non habet fidem apud juris & moris antiqui peritos, qui verè notant, pro cruce id ſubſtitutum, quandoquidem lege lata Conſtantinus crucem ſuſtulerat. Adeoque ipſi quoque, qui leges collectum ibant, in ævi illius & ſequentis uſum. Exempla plura ſunt, & notata aliis: quædam etiam, ubi inconſpectio; ut in illo Calliſtrati de Pœnis, *l.* 29. *Famoſos latrones furcâ figendos placuit.* Ad *Furcam* enim novam non figuntur homines, ſed adſtringuntur. Sed fuerat *cruci figendos*: ubi moverunt alterum, altero retento, quod non debebat &c. Vide eundem Lipſium, *ibid. cap.* 7. cui adde Titum Popmam *de operis ſervorum.* A *Furcifero* autem priſcæ ſignificationis, *Trifurcifer* inſignis furcifer dicitur, Plauto *in Aulularia,*

— CON. tu trium litterarum homo
Vituperas me? AN. etiam fur trifurcifer.

Furfur,

Furfur, an ex Græco βέρβερος, an ex Lat. *fur*, per repetitionem? Varr. *Paſcuntur farre & furfuribus hordeaceis.* Etiam in hominum cibo, ſed infimæ conditionis, uti dicemus, ubi de *Foſſoribus*. V. quoque ſuprà, voce *Canabrum*, nec non ubi de *Pane*. Hinc vox tranſlata, ad *furfuracea* illa *corpuſcula*, quæ de corpore illoto ac ſquallido eunt, dum ſcalpitur, ac *ſquamæ* aliàs vocantur, uti videre eſt apud Salmaſium *ad Pallium Tertull. cap.5.* ubi nec ab hac impetigine eruditam manum abſtinet. An inde *Furfuraculum* quoque, Politorum inſtrumentum? V. infrà *Perforaculum*.

Furia Lex, de Teſtamentis, lata à C. Furio Trib. Pleb. *Ne cui, niſi manumiſſoris cognato, certisq́; aliis perſonis, ſupra mille aſſes, legare, mortisve cauſa donare liceret, quòd ſi quis majorem ſummam ſibi legatam accepiſſet, redderet*, Theophil. *Inſtit. de Leg.* Coercendæ legis XII. Tabb. cauſâ, quâ uti quisque legaſſet ſuæ rei, ita jus erat, ut ait Juſtinianus. Ejus meminit Cic. *pro Balbo & Verrina 3.* V. Joh Roſinum *Antiqq. Rom. lib 8. cap.18.* Fuit & *Furia Caninia*, cujus auctores P. Furius Camillus, C. Caninius Gallus Coſſ. an. 651. *Ut in teſtamento ex tribus ſervis non plures, quàm duos, manu mittere liceat, usq; ad decem dimidiam partem: à decimo usque ad triginta, tertiam partem, ut tamen adhuc quinq; manu mittere liceat, æquè ut ex priore numero: à triginta usq; ad centum quartam partem, æquè ut decem ex priori numero liberari poſſint: à centum usque ad quingentos, partem quintam ſimiliter, ut ex antecedenti numero 25. poſſint fieri liberi*: eademque præcepit, *ne plures omnino quàm centum ex cujusquam teſtamento liberi fiant.* Eadem lex cavit: *libertates ſervis teſtamento nominatim dari.* Ulpianus *Inſtitut. tit. 1.* Paulus *Sent. 4.* Caji *Inſtitut.* &c.

Furiæ, adde: Iis ſerpentes, pro comis primus induxit Æſchylus, qua de re V. in illo, ut & ubi de *Tragœdia*. Hinc, ad immittendos furores, crinibus uti fingebantur. Lucanus *lib.9. v.642.*

Eumenidum crines ſolos movere furores.

Eædem *ſemper-virgines* ferebantur. Sophocles, καλῶ δ' ἀεὶ-παρθένους Ἐριννύας. V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.4. verſu 457.* qui plura de *Furiis* egregio eodem Opere paſſim exhibet. V. quoque ubi de *Eumenidibus*.

Furina, adde: Eadem Flaminem ſuum habuit, *Furinalem* dictum. Incidebant autem *Furinalia*, in d. 12. Kal. Sextileis. Jo. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 11.*

Viri illuſtres.

Furius Celſus, præſes Mauritaniæ Tingitanæ, ſub Alexandro Sev. Æl. Lampridius, in *Vita* hujus, *Acta ſunt res feliciter & in Mauritania Tingitana, per* Furium *Celſum & in Illyrico* &c.

Furius Placidus Coſ. memoratur Vopiſco in *Aureliano*, *Vidimus proximè Conſulatum* Furii Placidi *tanto ambitu in Circo editum, ut non præmia dari aurigis, ſed patrimonia viderentur; quum darentur tunicæ ſubſericæ, lineæ paragaudæ, darentur etiam equi, ingemiſcentibus frugi hominibus. Factum eſt enim, ut jam divitiarum ſit, non hominum Conſulatus* &c. Quid ſit autem *Conſulatum edere* & ὑπατείαν δοῦναι, diximus ſuprà.

Furius Victorinus, Præfectus Prætorio, ſub Marco Imp. apud Capitolinum in *Vita* hujus.

Furnaria, apud Suetonium *Vitellio, cap.2. Plures auctorem generis libertinum prodiderunt — cujus filius ſectionibus & cognituris uberius compendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cujusdam* furnariam *exercentis filia, Equitem Romanum genuerit*: abſolutè poſitum eſt pro *Furnaria negotiatio*. In *Gloſſario* exponitur *Furnarius*, ἰπνοκαύστης, καμινοκαύστης, ſed ea interpretatio miniſtro potiùs *Furnarii*, quàm ipſi Furnario, conveniat, Caſaubonus *d. l.* De *Furni ſupplicio*, V. in Sacris hiſtoriam Danielis & Sociorum: Sed & eo, in *Furnarium* quendam, qui panem minori pondere, quàm conſtitutum erat, coctum vendidiſſet, uſum in Perſia Scha-Abam Regem, ſeverum Juſtitiæ vindicem, legas apud Jo. Bapt. Tavernier *Itinerar. Perſ.* V. quoq; infrà ubi de *Piſtoribus*.

Furſtenavia Familia, Germ. *Furſtenau*, ramus eſt Familiæ Erpacenſis: Et quidem Georgius, filius quartò-genitus Georgii Alberti Com. Erpachii (qui obiit A.C. 1647.) ex Eliſabethâ Dorotheâ Hohenloicâ (defuncta A.C. 1655.) uxorem ſibi junxit Ludovicam Annam, fil. Georgii Friderici Com. Waldeccii, ex eaque ſuſcepit Sophiam Carolam (n. A.C.1672. den. 1673.) ipſe natus A. C. 1646. & *Com. de Erpach in Furſtenau* titulo inſignis, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. III. pag. 1.* ut & *in Ind.* nec non *Arte Herald. Tom. II.*

Furſtembergica Familia Germaniæ illuſtris, cum Comit. dignitate: quorum vetuſta & inter Suevos celebris memoria, nuper ex parte Principali axiomate illuſtrior reddita eſt. Ejusdem familiæ partem credunt olim conſtituiſſe Comites Friburgenſes, qui in Johanne (à quo Hochbergiis & nunc Badenſibus *Badenweiler* contigit) defecerunt A. C. 1458. Quantum nunc ex hac ſtirpe supereſt, dividitur in ramum Heiligenbergo-Werdenbergium, à Joachimo Friderici A. C. 1559. defuncti filio, ortum, & à Joachimi fratre Chriſtophoro Blombergium. Hic in Meſskirchium & Stulingenſem iteratò dividitur. Et quidem ramum Heiligenbergo-Werdenbergium quod attinet, Fridericus præfatus ex Anna Werdenbergica, fil. Chriſtophori Com. Werdenbergæ & Heiligenbergæ, Joachimum genuit, extinctum A. C. 1598.) qui ex Anna *de Zimbern*, fil. Comitis Frobenii Chriſtophori, filium habuit Fridericum (defunctum A. C. 1617.) qui ex Eliſabetha Sultzia, fil. Alwici Comitis, Egonem progenuit, qui defunctus eſt A. C. 1635. Pater ex Anna Maria Zollerana, Ferdinandi Friderici Egonis (n. A.C.1623. den. .. mariti Franc. Eliſabethæ Com. *de Montrechier*) Leopoldi Ludovici (qui obiit A. C.1639.) Franciſci Egonis (n. A.C.1626. Epiſcopi Argentinenſis, qui nunc Pariſiis degit) Hermanni Egonis (n. A. C. 1627. mariti Mariæ Franciſcæ agnatæ) Johannis Egonis (A. C.1629. extincti) VVilhelmi Egonis, Epiſcopi Metenſis n.1629.) Erneſti Egonis (defuncti A.C.1652.) Eliſabethæ (quæ nupſit Ferdinando Com. *de Reckum*) Mariæ Franciſcæ (n. 1633. cui mariti obtigere VVolfgangus VVilhelmus Com. Pal. Rheni Neoburgicus, den. 1651. dein Leopoldus VVilhelmus Marchio Badenſis) & Annæ Mariæ (n.1634. & nuptæ Ferdinando Carolo Com. Leonſtenio) qui omnes Principes ſunt ac Comites *de Furſtenberg* &c. lineæ Heiligenbergenſis. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Part.* I *p.4.* Meſskirchium verò quod ſpectat ramum, Chriſtophorus filius alter Friderici Com. præfati, frater Joachimi; (defunctus A. C. 1559.) ex Barbara Montfortia, genuit Albertum, qui deceſſit A. C.1599. Pater ex Iſabella Bernſtenia fil. Vratislai *Dn. de Bernſtein*, Cancellarii Bohem. Chriſtophori II. (extincti A.C.1614.) quo & Dorotheâ *de Sternberg*, natus Uratislaus Com. *de Furſtenberg in Meſskirch*, junxit ſibi Mariam Helffenſteniam, è qua ſuſcepti, Maria Eleonora Dorothea (ux. Johan. Euſebii Fuggeri Com. *de Kirchberg*) Franciſcus Chriſtophorus (n. A.C 1625. maritus Mariæ Thereſiæ Princ. Arenbergæ) Frobenius Maria (n. 1627.) & Johannes Maximilianus Franciſcus (qui obiit ..) omnes *Com. de Furſtenberg lin. Blomberg. in Meſskirch.* E quibus Uratislao, ex Franciſca Carolina Com. Helfenſtenia, geniti ſunt Maria Franciſca (A.C.1638.) Joh. Martinus Ferdinandus (A.C. 1640) Rudolfus Maximilianus & Ferd. VVilhelmus, qui poſtremi ambo obiere. Idem *Part* III. *pag* 4. & 87. Stulingenſem tandem quod concernit, alter filius Chriſtophori II. & Dorotheæ de *Sternberg*, Fridericus Rudolfus Com. *de Furſtenberg in Stulingen*, obiit A. C.1655. ex Maximiliana Maria Pappenhemia (defunctâ A.C. 1635. fil. Maximiliani Com. Pappenhemii *in Stulingen*, qui obiit A. C. 1637) Pater Franciſci Maximiliani, qui matrimonio ſibi junxit Mariam Magdalenam de *Bernhauſen*, inſignis tit. *Com. de Fürſtenberg &c. in Stulingen, lineæ Blombergicæ*, V. eundem Spenerum *Part. I. pag. 133.* &c.

Furtum, contrectatio eſt rei alienæ, invito domino: Ei nomen an à *ferendo*, an à *furvo*, id eſt, atro, quòd nocte & velo gaudeant proximi bonis inſidiantes? Saturno regnante nullum fuiſſe dicitur: Apud Lacedæmonios, *ſobrios illos & acres viros*, verba ſunt A. Gellii *l. 11. c.18* permiſſum legitur, *pro exercitio diſciplinaq; rei bellicæ: quòd & furandi ſolertia & aſſuetudo acueret firmaretq; animos Adoleſcentium, & ad inſidiarum aſtus & ad vigilandi tolerantiam, & obrependi celeritatem.* Apud Ægyptios quoque *Furta* tolerabantur, ſed certâ conditione. Lege enim cautum, ut qui furtis operam dare cuperent, apud Principem furum nomen ſuum profiterentur, atque ad illum cuncta furto ſurrepta deferrent; Si quis autem furto quædam amiſiſſet, indicabat illi præpoſito, atque ſua facilè recuperabat, ita tamen ut quadrantem bonorum æſtimatorum perſolveret. Diod. Sicul. *Biblioth. l.1. c.80.* Romani verò graviſſimè ea punierunt. Et quidem *Furem, qui manifeſto Furto prehenſus eſſet, tum demum occidi permiſerunt Decemviri, ſi aut, cùm faceret, nox eſſet, aut interdiu ſe telo cùm prehenderetur, defenderet*, (conformiter legi, cujus mentio Exodi c. 22. v. 2.) *Ex ceteris autem manifeſtis furibus, liberos verberari, addiciq; juſſerunt ei cui furtum factum eſſet, ſi modò id luci feciſſent, neq; ſe telo defendiſſent. Servos item furti manifeſtos, verberibus affici & è ſaxo præcipitari: ſed pueros impuberes Prætoris arbitratu verberari voluerunt, noxamq; ab his factam, ſarciri.* Quod de ſervitute hic A. Gellius, è quo verba illa deſumta ſunt, id, ut Hebræo ſimiliter erat conveniens Exodi c.22. v.3. apud quos ſervitus hæc erat ſexennalis, niſi antea labore ſuo tantum Domino acquiſiviſſet, quantum res ipſa ſublata valuiſſet, propter multæ enim debitum in ſervitute retineri nequibat. Mulieres autem in ſervitutem non addicebantur, Joſ. *Antiq. Jud. l.16* Poſtea apud Romanos, à lege illa Decemvirali receſſum, & Prætores pœnam furti manifeſti in pecuniariam quadrupli mutarunt, dupli in fures non manifeſtos intactam relinquentes. Imò poſtmodum non tantùm civiliter, ſed etiam criminaliter atque extra ordinem, *Furti* agi cœptum fuit, & pœna arbitrio illius, qui jurisdictioni præerat, relinquebatur. Conſtitutum quoque, ne licitum eſſet furem nocturnum vel diurnum occidere, niſi ſe telo defenderet, parciq; ei ſine periculo non poſſet, ut habetur *l. 9. D. ad l. Corn. de Sicar.* quod aliter & cum diſtinctione leg. XII. Tabb. obtinebat. Noviſſima hinc conſtitutio lata à Juſtiniano *Nov. 134. c. ult.* quâ tamen pœnâ ipſa res non continetur, quam perſequi dominus poteſt §.14. *de Oblig. quæ ex del.* & §.18. *de Act.* Apud veteres Athenienſes ſevera admodum & acria de *Furtis* fuere judicia. Draconis enim lege omne *Furtum* capite luebatur. Solon poſteà pœnâ dupli ſanxit, ſi, quod furto perierat, recepiſſet dominus; decupli autem, ſi non recepiſſet: & tum ſi Eliaſti videbatur, in nervo Gr.

ποδοκάκκῃ dies quinq; totidemq́; noctes fur detinebatur. Imò, qui dupli quoq, condemnabantur, vinculis ſtringi ignominiæ cauſa fuiſſe ſolitos, patet ex Demoſthene: Si nempe furtiva res intra 50. drachmarum pretium eſſet; quòd ſi furtivæ rei æſtimatio eſſet ſupra hanc ſummam aut nox furtum factum eſſet, aut etiam interdiu in balineis, vel aliis publicis locis, capitis ſupplicio vindicabatur *Furtum*, ex lege Solonis, quam repræſentat modò laudatus Demoſthenes *ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους*. Neque tantùm in fures, ſed etiam in eos, quorum ope & conſilio furtum factum fuiſſet, lege animadvertebant: Judices autem harum cauſarum in illa Rep. Undecimviri fuere. Vide Sam. Petitum *Comm. in Leges Attic. lib. 7. tit. 5.* De furum pœna apud Iſraëlitas, V. Exodi *cap. ſuprà laudato.* Non tamen defuere ſui *Furtis* apud Gentiles Dii, Furina, Luna dux, Laverna, Mercurius &c. ſed potiores Diis fuere leges, qualis apud Rom. Hoſtilia, Tabb. XII. &c. apud Græcos Draconis Solonisque ſuprà memoratæ, apud Hebræos eæ, de quibus *in loco Exodi præfato.* Addam ſaltem, *Fures* & ſervos nequam, apud columnam Mæniam Romæ puniri olim fuiſſe ſolitos. Horatius, *Epod.* 4.

Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Præconis ad faſtidium.

Nempe Triumviri Capitales judicio præſidebant. V. Pignorium *de Servis.*

Furtorum variæ apud Vett. ſpecies.

Cingulorum inciſores *βαλλαντιοτόμοι* manifeſti, morte mulctabantur apud Athenienſes, ex lege: *Ἐάν τις φανερὸς γίνηται βαλλαντιοτομῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν*, *Manifeſti ſacculariì morte luunto.*

Conceptum per licium & lancem dicebatur furtum apud Romanos, qui morem hunc apud Athenienſes uſitatum ab iis mutuati ſunt, cùm qui res furtivas quærebant, nudi cincticulo amicti ædes ſuſpectas intrabãt: cùm priùs Deos eſſent conteſtati, ſe inveniẽdi ſpe quærere. Si invenisſent, is apud quem quærebant, mulctabatur. De iis lex: *Φωράσοντα γυμνὸν χιτωνίσκον ἔχοντα ἄζωστον εἰσιέναι εἰς τὴν οἰκίαν, ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι*, *Qui furtum it quærere in domo aliena, cincticulo amictus intrato.* Nudi autem ingrediebantur, ne quid fortè veſtibus conditum inferrent, dominoque ædium falſum crimen objectare poſſent. Lance verò ante oculos utebantur, ne gynæconitidem viderentur intrare corrumpendi fœminas potiùs causâ, quàm furti concipiendi.

Ficus qui furabantur Athenis, olim quidem capite luebant, ex lege: *In Hortos irrumpere ficosq́; deligere capital eſto.* Sed facilè mutavit, itaque poſtea multati tantùm ſunt, juxta legem: *Κλέπτοντα σῦκα κολάζεσθαι*, *Qui ficus clepſerit, multator.*

Fimi fures apud eosdem graviter puniti ſunt, ex lege: *Τοὺς βόλιτον ὑφελομένους κολάζεσθαι*, quo nomine ſtercus præcipuè bubulum indigitabatur.

Per lancem & licium, V. ſuprà *Conceptum.*

Manifeſtum dicitur, quod deprehenditur, dum fit: faciendi finis eſt, cùm perlatum eſt, quod ferri cœperat. De eo ſuprà.

Nec manifeſtum, quod poſtea quandocunq; deprehẽditur.

Non exhibitum, quando quis rem furtivam apud ſe quæſitam & inventam non exhibebat.

Oblatum, cùm res furtivà alicui a fure oblata eſt.

Plagium apud Athenienſes Sirempſe lege vindicabatur: *Ἐάν τις φανερὸς γίνηται ἀνδραποδιζόμενος, τούτῳ θάνατον εἶναι ζημίαν*, *Plagiarii manifeſti morte luunto.*

Privatum.

Prohibitum, quando quis furtum apud ſe teſtibus præſentibus inveſtigari prohibebat. V. Jac. Oiſelium *in A. Gellium lib.1.c.14.*

Publicum, de quo Cato: *Fures privatorum furtorum in nervo & compedibus ætatem agunt, fures publici in auro atq; in purpura*, apud eund.

Saccularii, V. ſuprà *Cingulorum inciſores.*

Scriptorum, de quo furti genere V. Salmaſ. *Prol. ad Solinum.*

Vecticularii ſeu manifeſti effractores & perfoſſores parietum, Athenis capite plectebantur, ex Lege: *Ἐάν τις φανερὸς γίνηται τοιχωρυχῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.*

Zonarii ſectores, V. *Saccularii.*

Fuſci, in Chron Novalic. *lib.6. Eodem tempore, quo* Fuſci *morabantur in caſtro Fraſcenedetto*, Mauri ſunt, Mauritaniæ incolæ, Gall. *les Noirs* vel *les Negres*, ſicut *Fraſcenedetto*, Fraxinetum, de quo ſuo loco. A *fuſco* colore, quem à *rutilo* ac *ruſo* multùm diſtare Salmaſius docet *ad Solinum pag.* 1143. *Fuſcinum* pro eo infima Latinitas dixit, unde *Fuſcina*, Gallis *fouine*, à *fuſco* pilo meles appellatur, felium agreſtium genus, in domibus tamen frequens, præcipuè villaticis, noctu ferè tantùm graſſari ſolitum & gallinis, leporibus, pipionibus ovisque maximè infeſtum. Unde *Incifugam melem* vocat Gratius, qui galeros quoque ex eâ fieri venatoribus tradit:

—— *Incifugáq́; ex mele galeros.*

Quod proin genus ſtudiosè Vett. venati ſunt, teſte Nemeſiano *in Cyneget.*

—— —— *felemq́; minacem*
Arboris in trunco longis præfigere telis,
Implicitumq́; ſinu ſpinoſi corporis erem &c.

V. eundem Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1009.

Fuſcina, tridens, piſcatorium inſtrumentum. Martialis *de Spectac. Epigr* 26.

Fuſcina dente minax, nexu ſuis anchora curvo &c.

V. infrà, ubi de *Tridente.* Hinc *Fuſcinula eſcaria*, quâ Europæi utimur; catum etiam ſuum porrectos cibos prehendere docuit Philomathus (poſtea Alexandri VII. nomine clarus) dignum proin habitum, cujus memoriam inſigni carmine poſteritati commendaret, quod videre eſt in *Muſis* ejus *Juvenil.* Fuit illa ex argento. At ſimili inſtrumento ex auro uſa, Dominici Sylvii Venetorum D. uxor, magno luxuriæ argumento, traditur Sabellico. Japonios verò, duos eburneos bacillos, quibus admodum dextrè cibos tractent, vice ejus adhibere, legimus apud *Itinerariorum Scriptores.*

Fuſia Lex, à P. Furio Philo Coſ. cum Sexto Atiliano Serrano an. U.C. 527. regata, *ut certis diebus, qui tamen faſti eſſent, agi cum populo non liceret*, voluit. Alia, lata à Q. Fuſio Caleno Prætore, C. Julio Cæſare, M. Calpurnio Bibulo Coſſ. anno 690. juſſit: *Ut ſingula genera ſuffragium ſeorſim ferrent, quò ſententiæ internoſci poſſent:* Antea enim in Tributis Comitiis omnium ſimul ſuffragia confundebantur. Ejus meminit Dio *Hiſt. lib.* 38. V. Johan. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 8. c. 3.*

Fuſtannum, ſeu *Fuſtaneum*, apud Ordericum Vitalem *lib.5. & Odelinæ conjugi ejus unum* Fuſtaneum *dedit.* Infrà, & *Odoni, filio ejus, unum fuſtaneum:* panni eſt ex goſſypio confecti ſpecies, Xylinum, Gallis *Fuſtaine*, Italis *Fuſtagno.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Macrum *in Hierolexico.* Vocis origo à *fuſte*, i. ligno, in quo hæc lana naſcitur. V. infrà ubi de *Goſſypio.*

Fuſtes, antiquiſſimorum mortalium arma. Certè primùm belligeraſſe *fuſtibus* inter ſe Ægyptios & Afros, poſtea Belum Neptuni fil. gladios invexiſſe, ſcribit Higinius, *cap.* 274. Unde *Etymologici* auctor, *τὸ παλαιὸν ξύλοις ἐμάχοντο τοὺς πολεμίους, ὕστερον δὲ τῷ ξίφει.* Et Horatius,

Unguibus & pugnis, dein fuſtibus, *atq; ita porro*
Pugnabant armis, quæ poſt fabricaverat uſus.

Cujusmodi veteris pugnæ ſimulachrum ciere in India luſus gratiâ homines, eo ſpectaculi genere delectatos, mox *fuſtibus* utrinque magno numero relictis diſcedere, & eminus ſimias (quarum gratiâ id inſtitui ſolet) ex arboribus delapſas, atque arreptis fuſtibus ſeriò inter ſe digladiantes, aciem non niſi truncis artubus aut morte dirimendâ, ſpectare non ſine ingenti riſu, refert Jo. Bapt. Tavernier. *Itiner. Ind.* Eodem porrò modo in ſontes animadverſum, quos *fuſtibus* interficiebant priſci aut lapidibus, cùm ferri uſus adhuc in abdito eſſet. Johan. Meurſius *ad Lycophron. pag.* 297. Alia *fuſtigationis*, recentiori ævo ratio eſſe cœpit: cùm jam gladius eſſet, qui mortem inferret merentibus. V. infrà in voce *Fuſtis.* Inde *Fuſterna*, ſuperior pars abietis, quia nodoſa, ut ſolent eſſe *fuſtes* vel baculi &c. V. quoque hîc in vocibus *Clava*, & *Sudes.*

Fuſtibalum, machinæ bellicæ ſpecies, apud Fulconem *Viæ Hieroſolym. lib.2. pag.* 893.

Aggeribus, plateis, onagris, fuſtibalisq́;
Aſſultus ineunt, cunctis utenſilibusq́;

Sed *fundibalisq́;* legi mavult du Freſne V. *ſuprà.*

Fuſtis, an quòd præfixi in *foſſis* ſtent, quos ruſtici *palos* vocant, Iſidor. an à *fundo*, Mart. an à voce *fuſus*, dictus, pœnæ genus eſt, à Romanis privatim olim ac in caſtris adhibitum. Metellum *fuſte* peremiſſe uxorem, quòd vinum bibiſſet, refert Valerius Max. *lib.6.* Scipio, apud Livium, diſciplinam militarem ad Numantiam corrigens, quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus: ſi extraneus, *Fuſtibus* cæcidit. Factum id autem hoc modo: Accepto fuſte Tribunus vix tantùm attingebat damnatum, quod ubi factum erat, omnes, qui in caſtris erant, cædentes fuſtibus pleroſque in ipſis caſtris conficiebant, ac ſi evaſiſſent, ne ſic quidem ſervari poterant. Quippe quibus neque in patriam redire liceret, neque à propinquis domum recipi poſſent. Infligebatur hæc pœna inprimis cuſtodibus, ſive vigilibus in militia, qui teſſeras non reddidiſſent, aut dormiviſſent, aut locum vigiliæ deſeruiſſent: item tergiductoribus & Præfectis alæ, qui negligenter vigilias curaſſent aut teſſeras non propagaſſent. *Fuſte* etiam cædebatur, qui furto ſuſtuliſſet quippiam è caſtris, nec non qui falſum teſtimonium dediſſet, & ſi quis flore ætatis abutens deprehenſus eſſet &c. V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. c. 25. Hinc *Fuſtuarium mereri*, apud Cic. *orat. Phil.* 3. Anglis eſt *a Club*, item *ſtaff or cudgel.* Græcis *τύμπανον*, Jungermanno *Not. in Hier. Magium de Equuleo:* cui proin *ἀποτυμπανίζειν* propriè eſt *fuſtibus* ſeu *rotundis iſtiusmodi bacillis necare.* Probat id ex vet. Scholiaſte Ariſtophanis *in Pluto*, ubi *τύμπανον* interpretatur lignum, quo verberabantur ſontes, idque dictum vult *παρὰ τὸ τύπτειν*, à verberando. Et ſuffragatur Heſychius, cùm ait: *Τυμπανίζεται, πλήσσεται, ἐκδέρεται, ἰσχυρῶς τύπτεται.* &c. Cl. verò Salmaſio aliter videtur, cui *Fuſtigatio*, Græcè *ξυλοκοπία* dicitur, & in pœnis publicis,

caſtiga-

caſtigatione virgarum levior fuit: unde varios pœnarum gradus recenſens Lampridius in *Alexandro Sev.* fuſtes, ut minùs graves, priùs poſuit: *Si quis de via in alicujus poſſeſſionem deflexiſſet, pro qualitate loci aut fuſtibus ſubjiciebatur, in conſpectu ejus, aut virgis aut condemnationi, aut, ſi hæc omnia tranſiret dignitas hominis, graviſſimis contumeliis* &c. Et quidem liberi, ſed tenuiores homines, *fuſtibus* cædebantur, *l. capitalium de pœnis*: cùm virgæ & lora ingererentur ſervis. V. Salmaſium *ad loc. cit.* Sed & in re Feudali *fuſtium* uſus fuit. Hinc *per fuſtem inveſtire* in vet. *Placito* ſub Ludovico Imp. apud Viennam, A.C. 912. *Cum ſcuto & fuſte ſe defendere*, in *L.* Longobard. *lib.1. tit.25.§.76.* & *lib.2. tit. 55.§.29.* de Campionibus, quorum hæc arma erant: *Fuſtes ad ſepulchra ponere*, ſuperſtitionis paganicæ ſpecies, memorata Conrado Urſpergenſi *A. C.* 1124. apud Car. du Freſne *In Gloſſario.* V: quoque ſuprà *Fuſtes*: At de *Fuſtigationis pœna*, apud Hebræos, Romanos, Græcos vett. Muhammedanos porrò, ac Sinenſes hodiernos, frequenti, varia egregia apud Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræor. l.2. c.13. num.5.* ut & infrà, ubi de *Verberibus*.

Fuſus, in re lanaria, Cloſterem inventorem habuit, *Plin. lib.7. cap.56.* fuit autem is filius Arachnes, de qua ſuo loco. Inter muliebris induſtriæ ſymbola, uti & colus, de quo ſuprà. Unde *Fuſus* argenteus, clararum mulierum ſepulchris olim appenſus eſt. Ditmarus *lib.21. pag.25.* de filia Ottonis M. Imp. Conradi Franconiæ D. uxore: *In Eccleſia Chriſti Martyris Albani in Moguntia flebiliter eſt ſepulta, cujus* fuſum *argenteum in ejus memoria ibidem eſt ſuſpenſum.* More fortè ex veteri Romanorum conſuetudine orto, apud quos Tanaquillæ, Tarquinii Priſci uxori, ſtatuam fuiſſe poſitam, lanam, *fuſum* & colum tenentem, in probitatis ac virtutis muliebris argumentum, legimus apud Plin. *lib.8. cap.48.* & Plutarchum *Problem.* 30. Quippe, ut ait Fulgentius *Mytholog. lib 2. laborem manuum & operationem libidin ſa mulier non diligit.* Sanè, cùm *fuſus* fœminarum *gladius* vel certè *ſcutum* dicatur, quo ſc. contra de[illegible]diam ſeſe tuentur, admodum vero ſimile eſt, inde profluxiſſe, ut earum inſignia in *fuſis* deſcribantur, vulgò *lozengiis* dictis; quòd, ut cenſet Scaliger *ad Varronem*, lauri foliorum ſpeciem referant, quaſi *laurengiis*: quorum figura eadem eſt, quæ fuſorum. Sed & fœminarum ſigilla cerea Diplomatibus appenſa ferè ſemper eâ formâ conſpiciuntur, in quibus effinguntur dextrâ aviculam vel lilium, aut quid ſimile tenentes, depictis ad lævam armorum inſignibus. Car. du Freſne *Gloſſar.* *Fuſos* tamen *torquere mulieres per itinera*, legibus Romanorum interdictum, habet Plinius *lib.28. cap.2* *Paganâ lege in pleriſq; Italiæ prædiis cavetur, ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant: quoniam adverſetur id omnium ſpei præcipueq; frugum.* Eousque Vett. ſuperſtitio proceſſit, quam latè hoc capite exponit Auctor, V. Dalechampium *Not. ad illud.*

Futile, Lutatio *ad Statium Thebaid. lib.7. verſ.297.* *vas fuit lato ore, quo utebantur in ſacris Deæ Veſtæ; quia aqua ad ſacra Veſtæ in terra non ponitur, quod ſi fiat, piaculum eſt, ideo excogitatum eſt vas, quod ſtare non poſſet, ſed ſi poſitum ſtatim funderetur, unde & homo, commiſſa non retinens,* futilis *dicitur, contrà non futilis, bonus conſiliis.* Quæ omnia ex Servio tranſcripta, *ad verba Maronis lib. 11.*

— *Conſiliis habitus non futilis auctor.*

Ubi Servius vas fuiſſe ait *lato ore, fundo anguſto*, & quæ ſequuntur. Scholiaſtes Horatii eadem ferè de illo tradit, *in Artem Poet.* ubi *Futil* vocat, & *genus vaſis ſacris aptum, præcipuè Cereris*, fuiſſe ſcribit. A' *fundendo*. Sic *Futum*, vas tricliniare ad affundendam aquam, habet Varro *de L. L. lib. 4.* Salmaſius ex Græco χυτὸς *futus* deducit, unde *Futilis*, *ad Solinum pag.* 1211. Plura de hac voce V. apud Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.*

Futura ſciendi Ars, tantopere mortalibus nec ſine ſacrilegio expetita, & Veterum inprimis pleriſque, variis modis quæſita, V. ſuprà ubi de *Divinatione.*

G.

G. adde : Multùm hâc literâ antiquitas παρελκόντως, i. ſupervacaneè, uſa eſt. Unde *Frugmentum*, *Gnatura*, *Gnævius* &c. dixere, pro *Frumentum*. *Natura*. *Nævius*, Tit. Probus *in evit. Val. Max.* In notis antiquis *gaudium*. *gentem*, *Genium Gellium*, *Gajum*, *gratiam* &c. notat. Novam literam appellat Diomedes *lib. 2. cap. de litera*, nec ſine ratione, cùm necdum inventa fuerit bello Punico primo, quandoquidem in baſi columnæ roſtratæ, quæ à Cajo Duillio poſita, ſemper *C.* pro *G.* ponitur. Primus autem diſtinxit Sp. Carvilius. quem G. propriâ figurâ donaſſe, docet Terentius Scaurus. V. Gerh. Jo. Voſſium *de Arte Grammatica lib.* 1. *cap* 15. adde Salmaſium *ad Solinum pag.* 891. ubi de ortu hujus literæ ex *Coppa* Græcorum varia habet.

G A.

Gabalus, Rom. Imp. adde : Convitii loco ſic vocatum eum eſſe, nonnullis videtur; quod convitii genus obtinebat illo tempore, in hominem cruce vel *gabalo* dignum. Ut in verſib' Macrini, apud Jul. Capitolinum,

Si talem Gajum retuliſſent fata Poëtam,
Qualis Latinis Gabalus *iſte fuit.*

Ubi *gabalus*, quod crucem notat apud Nonium, hominem cruce dignum indigitat, eodem modo, quo apud Lucilium *carcer* eum, qui propter ſcelera habitat in carcere. Sed ex Servio. *Gabalum* etiam vulgò fuiſſe vocatum Heliogabalum, docet Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Severo.* V. ſuprà in voce *Alagabalus*.

Gabarretum, vulgò *Gabarret*, locus Galliæ, in Novempopulana, caput agri Gabarretani, *le Gabardan*, inter Eluſam & Vaſates ſiti. Olim ſub Vicecomitibus, ut docet Gaufredus Burdigal. Archiep. *in Epiſt. ad Sugerium Abbatem S. Dionyſii, Noveritis nos apud Menuſanum, ubi Auſcitanus Archiep. & fere omnes Epiſcopi & Proceres totius Guaſconiæ convenerant, Gavarritanum Vicecomitem conveniſſe, ſuper infeſtatione terræ Domini Regis ab ipſo & à ſuis.* Aliud eſt *Cabaretum*, caſtrum Septimaniæ vel Gothiæ, quod vide ſuo loco.

Gabatæ, inter miniſteria ſacra Communionis Rom. paſſim occurrunt: *Gabatæ medianæ anaglea, Gabatæ liliatæ, Gabatæ columellatæ*, in Hiſtor Epiſcopor. Autiſiodor. *cap.* 20. *Gabatæ electrinæ*; *Gabatæ aureæ Suxiſcæ*, *Gabatæ interraſiles*. *Gabatæ aureæ fundatæ*, *Gabatæ aureæ puriſſimæ*, *interraſiles. filopares*, apud Anaſtaſium *in Vitis Pontificum* &c. Quibus in locis lances ſunt ſeu diſci in Eccleſiis, à laquearibus pendentes, cereis vel lampadibus inſtructi. Idem Anaſtaſius *p.* 128. *Nec non &* gabatas *fecit ex auro puriſſimo pendentes, in pergula, ante altare.* Guil. Bibliothecarius *in Stephano* VI. Gabatas *argenteas cum lampadibus obtulit & continuatim vigiliis ardere præcepit* &c. Vox nota Martiali *lib* 7 *Epigr.* 48.

Cùm menſas habeat fere ducentas,
Pro menſis habet Annius miniſtros,
Tranſcurrunt gabatæ, *volantq; lances.*

Et *lib.* 11. *Epigr.* 31.

Sic implet gabatas, *paropſidasq;*
Et leves ſcutulas, cavasq; lances.

Ubi *gabatæ*, ſunt lancæ eſcariæ. *Gavata* habet Prudentius *lib.* II. *Poem.* 9.

Carnea dona tumens argentea gavata *perfert* &c.

Formam *gabatæ* ſeu lychni penſilis, cujuſmodi duæ perpetuò ardent in ſacello Pontificio, quibus loco olei ceram infundi juſſit Paulus IV. exhibet in *Hierolexico*, Dominicus Macer ſeu Magrius, ut alii vocant: cujus frater Carolus patinas quoque, hoc nomine olim dictas, ex Rhodo Inſ. allatas, ad lagenæ figuram, refert *ibidem* ſe vidiſſe.

Gabba, adde: Græcè Γάββα & Γάββα, quam Arabes mercium gratiâ petebant. Plin. *lib.* 12. *cap.* 17. *His commerciis Carras oppidum aperuere* (Arabes) *quod eſt illis nundinarium. Inde* Gabbam *omnes petere ſolebant, & Palæſtinam Syriam.* Sed & Stephano *Gabba*, πόλις Γαλιλαίας, *urbs Galilææ*, eſt. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 495.

Gabbara, gigas novem pedum & totidem unciarum, memoratur Plinio *lib.* 7. *cap.* 16. *Proceriſſimum hominum ætas noſtra Divo Claudio Principe* Gabbaram *nomine ex Arabia advectum, IX. pedum & totidem unciarum vidit.* Cùm aliàs ſeptem pedum menſura longiſſimi haberetur hominis, ut quæ Herculi omnium Scriptorum conſenſu tribuitur. V. infrà *Septipedes*. At *Gabbaræ*, ſeu *Gabares*, vox Ægypriaca, qua condita mortuorum cadavera, quæ alii *Mumias* dicunt, gens iſta denotare conſuevit. Auguſtinus *de Divers. Serm.* 120. *cap.* 12. *Ægyptii ſoli credunt reſurrectionem, quia diligenter curant cadavera mortuorum: morem enim habent ſiccare corpora & quaſi ænea reddere*, Gabbaras *ea vocant.* V. Scaligerum *Epiſt.* 198. & infrà, in voce *Mumia*.

Gabe, adde: Una fuit ex urbibus, quas regionum inſtar ſingulas & in Regna contributas fuiſſe, ſub nomine *Tetrarchiarum*, ſcribit Plinius *lib.* 5. *cap.* 18. ubi *de urbibus Decapolitanæ Syriæ*.

Gabinia Lex, inter leges de Majeſtate poſt XII. Tabb. rogatas prima, *Ne quis coitiones clandeſtinas conflaret: qui feciſſet, capitali ſupplicio plecteretur*, ſanxit, Salluſtius *in Declam. Porcii Latronis*. Alia lata eſt ab A. Gabinio Trib. pl. anno U. C. 685. L. Cæcilio Metello, Q. Marcio Rege Coſſ. *Ut bellum adverſùs piratas Cn. Pompejo in triennium ita mandaretur, ut toto mari quod eſt intra columnas Herculis & in maritimis provinciis usq; ad* 400. *à mari ſtad. poteſtatem haberet imperandi Regibus, Præſidibus, Civitatibus, ut ſe rebus omnibus ad ejus belli adminiſtrationem neceſſariis juvarent.* Ejus meminit Vellejus *lib.* 2. Dio *lib.* 38. Plut. *in Pompejo*, Appianus *in Mithridat.* Cic. *de lege Manilia* &c. Alia eodem auctore, eodemq; anno rogata, voluit: *Ut ex Kalendis Februariis ad Kal. Martias quotidie Senatus cogeretur, & Legatis exterarum nationum daretur.* Cic. *lib. Epiſt. ad Quintum Fr.* Alia reperitur lata ab A Gabinio Tr. Pl. anno U. C. 614. Cn. Calpurnio Piſone, M. Poppilio Lænate Coſſ. *Ut Comitiis, quibus Magiſtratus crearentur, populus non voce, ſed per tabellam ſuffragium ferret.* Et quò id liberiùs fieret, cautum eſt, *ne quis inſpiceret tabellam, ne rogaret, ne appellaret & ita ab omni parte liberum ſuum judicium in Magiſtratibus creandis populus haberet.* V. Cic. *de LL. lib.* 3. *de Amicitia*, item *pro Plancio*.

Gabiniana Via, Salonâ Anderrium ducens, memoratur in vet. *Inſcr.* apud Jac. Sponium *Itinerar. Dalmatiæ p.* 108. & *Itiner. Part* 3, *pag.* 79. ubi ex marmore Spalatenſi hæc exhibet,

CVIVS VIÆ MILLIA
PASSVVM SVNT CXLVII MV
NIT PER VEXILLARIOS LEG.
VII. ET XI. ITEM VIAM GABI
NIANAM AB SALONIS ANDE
TRIVM APERVIT ET MVNIT
PER LEG VII.

Quod fragmentum ad *Inſcr.* Tib. Cæſari factam, cujus ibidem meminit, pertinere, manifeſtum eſt &c.

Gablum, apud medii ævi Scriptores cenſus, tributum, reditus, ex Hebr. *Gab*, quod idem ſonat, ſi Guichartum audimus: Unde *Gabella*, quæ vox olim ſimiliter quodvis vectigal ſeu tributum ſignificavit, ut videre eſt in *Charta* Rogerii Siciliæ R. A. C. 1129. apud Bonfilium Conſtantium *in Hiſt. Sicul. part. I. lib.* 4. ut & apud Scriptores Italicos, Joannem Villaneum *lib.* 6. *cap.* 60. *lib.* 8. *cap.* 9. *lib.* 9. *cap.* 16. *lib.* 10. *cap.* 19. Matth. Villaneum *lib.* 7. *cap.* 81. &c. Hodie ſalis tributo nude aſcribitur, de quo ſic du Freſne: Philippus R. ut hoſtibus ſuis faciliùs obſiſteret, ad levius ſubditorum gravamen, aliquot ſalinaria horrea intra Regni fines inſtituit, quorum Procuratores, Commiſſarii ac ſupremi Judices (*Souverains Commiſſaires, Conducteurs & Executeurs deſdits Greniers & Gabelles*) delecti fuere Mag. Guilielmus *Pinchon* Archidiac. Abrincenſis, Petrus *de Vitain* Archid Pariſ. Mag. Philippus *de Tire*, Theſaurarius Bajocenſis, Magiſter Requeſtar. Hoſpitii Mag. Rainaldus *Chavian*, Guido *Chevrieret*, Artus *de Provins* Milites, & Mag. Jacobus *de Boiden*. Poſtmodum verò, cùm vererentur Franciæ Ordines, ne ejuſmodi ſalarium vectigal fiſcale perpetuumque fieret, & Principis ærario in poſterum adſcriberetur, pollicitus eſt idem Rex *Edicto* 15. Febr. A. C. 1345. ſe, cùm primùm Regnum belli vacaret metu, illud ſublaturum. Extat præterea *Statutum* aliud Joannis R. 28. Dec. A. C. 1355. quo ex univerſorum Ordd. conſenſu, in bellorum impenſas, denuo *Gabella* exacta eſt. Qui cùm in Pictavenſi prælio ab Anglis captus eſſet, inter cætera tunc temporis ad illius redemtionem impoſita tributa, eadem à Pariſienſibus in annum permiſſa eſt Carolo Delphino, intra Vicecomitatus Pariſienſis limites, 11. Aug. A. C. 1358. moxque totius ſalis, quod Pariſiis tunc extitit, initâ recenſione, paulo pòſt ſalis modio 60. ſcutorum aureorum pretium impoſitum eſt; quorum 26. eſſent mercatoris, 34. Ducis & Ædilium urbis; ac Ducis quidem 26. Ædilium verò 8. Demum 26 Nov. ejuſdem anni, ſalis modio 100. ſcutorum pretium impoſitum eſt, quorum 26. eſſent mercatoris, 56. Regis, & 18. Urbis: quod dein iterum auctum anno ſeq. Inito denique ad Bretiniacum cum Anglis fœdere, quò Joannis lytrum penderetur, ab eodem Rege varia fuere indicta tributa A. .1360. in quibus ſalarium itidem vectigal, quod *Aide ſur le ſel*, appellatum fuit, ut & *Gabelle de ſel*, in *Chron.* Flan-

driæ extremo. A' quo tempore *Gabella*, ut cætera penè tributa, in fiſcalem & perpetuam penſitationem in Francia tranſiit, quæ pro arbitrio Principis ſeqq. temporibus in immenſum poſtea excrevit. Joann. Forteſcutus *de Laudibus LL. Angliæ, cap. 35. Præterea non patitur Rex* (Franciæ) *quenquam Regni ſui ſalem edere, quem non emat ab ipſo Rege — Et ſi inſalſum pauper quivis mavult edere, quàm ſalem exceſſivo pretio comparare, mox compelletur ille tantum de ſale Regis emere, quantum congruet tot perſonis, quot in domo ſua ſovet* &c. Sed & ab Andronico Seniore Imp. CP. exactum hoc vectigal, docet Pachymeres *lib.* 10. *cap.* 9, Philippo verò Burgundiæ D. & Com. Flandriæ, cùm *more Regum Franciæ petiiſſet à ſuis de Gandavo concedi ſibi* gabellam *ſalis*, denegatum id eſſe, tradit Ægid. de Roya, apud eundem du Freſne in *Gloſſario.* V. quoque in voce *Gabella.*

Gaditana Saltatio, omnium corruptiſſima. Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 78.

Nec de Gadibus *improbis puellæ*
Vibrabunt ſine fine prurientes
Laſcivos docili tremore lumbos.

Cujusmodi ſaltatriculas ex hac inſula, erant qui circumducebant ad quæſtum. Unde idem *lib.* 1. *Epigr.* 42.

Quod de Gadibus *improbus Magiſter.*

Inprimis poſtquam illarum ſaltatio & cantus perditis luxu Romanis in conviviis placuere. Juvenalis *Sat.* 11.

Forſitan expectes, ut Gaditana *canoro*
Incipiat prurire choro &c.

Quò facit querela Quintiliani *lib.* 1. *cap.* 2. *Omne convivium obſcœnis canticis ſtrepit, pudenda dictu ſpectantur.* Donec hæc omnia calentis in triclinio nequitiæ irritamenta ſuſtulit optimus Imperator Theodoſius, uti Chriſtianum decebat, teſte Paulo Diacono *de Geſt. Rom. lib.* 12. Erant autem modi hujus ſaltationis tres, *Chironomia*, à manuum agilitate; *Halma*, à ſaltu, & *Lactiſma*, à calcitratione, de quibus V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 18.

Gagæ, Græcè Γάγαι, urbs montana Lyciæ, quæ aliàs Παλαιὸν τεῖχος & Παλαιόπολις dicta, ad fluv. cognominem, ubi *Gagates* lapis reperitur, de quo mox. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 252. & 785. ut & in voce *Gage.*

Gagates, lapis *nomen habet loci & amnis Lyciæ. Ajunt & in Leucola expelli mari, atq; intra XII. ſtadia colligi. Niger eſt, planus, pumicoſus, non multùm à ligno differens, levis, fragilis, odore ſi teratur gravis. Fictilia ex eo inſcripta non delentur. Cùm uritur, odorem ſulphureum reddit. Mirumq; accenditur aquâ, oleo reſtinguitur — deprehendit ſonticum morbum & virginitatem ſuffitus — Hoc dicuntur uti Magi in ea, quam vocant, axinomantiam* &c. Plin. *lib.* 36. *cap.* 19. Quibus paria habet Solinus c 23. ubi *de Britannia inſ.* Sed ad Thracium lapidem, quòd *aquâ accendi, oleo reſtingui eum*, ajunt, referendum: uti ad *Gangitem* lapidem pertinet, quod idem Plinius *lib.* 10. *cap.* 3. habet, ubi nihil *igne deperdere* eum ſcribit. Non ſolùm enim *gagates* facilè accenditur, isque optimus, qui facilimè, ſed etiam igne conſumitur, eoque redigitur, ut in pulverem teri poſſit. Nec in axinomantia adhibitus eſt olim, ſed *cauſimomantia*, ut ſuprà diximus. Etiam, quòd Solinus *gagatem attritu calefactum applicita detinere, atq; ſuccinum*, addit, falſum prorſus eſſe, contendit Salmaſius *ad eam pag* 254. V. quoque ſuprà, ubi de *Electro.*

Gaggare, Anglis *Gaged*, h. e. *ſuffocare*, torturæ genus in Francia olim uſitatum, de quo ſic Joann. Forteſcutus *de laude LL. Angliæ cap.* 22. *Quidam verò in equuleis extenduntur, quo eorum rumpuntur nervi & venæ in ſanguinis fluenta prorumpunt: quorundam verò diverſorum ponderum pendulis diſſolvuntur compagines & juncturæ: & quorundam* gaggantur *ora usq; dum per illa tot aquarum infundantur fluenta, ut ipſorum venter montis tumeat more, quò tunc venter ille, foſſorio vel ſimili percuſſus inſtrumento, per os aquam illam evomat, ad inſtar balænæ, quæ cum halecibus & aliis piſciculis mare abſorbuit, aquam deſpumat ad altitudinem arboris pomi* &c. Hoc ſeculo in uſum revocatum, à Suecis, ut fertur, cùm, victricia per Germaniam circumferentes arma, hac omnino ratione è colonis extortum ibant, ſi quid bonorum hic ibi haberent abſconditum. German. *der Schwediſche Trunck*, h. e. *potio Suecica.* V. Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Gaicum Monaſterium, inter formulas veteres Marculſo ſubjunctas, formulâ 41. commemoratum, in pago Galliæ Waſtinenſi, ab eo *Monaſterium S. Mariæ* vocatur, & puellarum fuiſſe dicitur, hodie fortè *Gy les Nonnains*, h. e. Gaicum Nonnarum vel ſacrarum Virginum: Sedet ad fluv. Lupam 3. à Monte Argiſi leucis diſtantem. V. Hadr. Valeſium in voce *Waſtinenſis pagus.*

Galldorſia, Familia Germaniæ illuſtris, in Franconia, Limpurgicæ ſtirpis ramus eſt. Cujus origo à Conrado, quemadmodum altera capitalis linea hujus familiæ Speckfeldia vel Sonthemia, à Friderico, utroque Friderici defuncti A. C. 1414 filiis, deſcendit. Et quidem in linea *Gaildorſia* (quò etiam Schmidelfeldia referenda) Albertus Dn. & Pincerna *de Limpurg*, extinctus A. C. 1506. ex Eliſabetha Com. Oetingenſi, genuit Chriſtophorum I. (qui obiit A. C. 1515.) patrem ex Agnete Werdenbergica Wilhelmi, extincti A. C. 1552. Quo & Anna de Scala, genitus Chriſtophorus II. qui mortuus eſt A. C. 1574. ex Eva Agnata, reliquit Albertum, defunctum A. C. 1619. cui ex Æmilia Roggendorfia, natus Joachimus Godofredus, deceſſit A. C. 1651. pater ex Barbara Dorothea Oetingenſi, Wilhelmi Ludovici (n. 1624. den. 1657.) cui Eliſabetha Dorothea Agnata nupta erat: Sophiæ Dorotheæ (n. 1625. ɵ. 1627.) Friderici Cratonis (n. 1626. den. 1627.) Philippi Alberti (n. 1628. ɵ. 1632.) & Ottonis Henrici (n. 1629. ɵ. 1653.) qui omnes *Dn. & Pincernæ de Limpurg* &c. *lineæ Geildorfiâ-Schmidelfeldiæ.* In eadem linea, filius alter Alberti præfati & Æmiliæ, Johannes Wilhelmus (qui defunctus eſt A. C. 1655.) ex Maria Juliana Hohenloica, ſuſcepit Philippum Albertum (n. A. C. 1648.) Joh. Fridericum (n. & ɵ. 1651.) Wilhelmum Henricum (n. 1652.) Mariam Æmiliam (n. & ɵ. 1653.) Joh. Wilhelmum (n. 1654. ɵ. 1655.) & Sophiam Eleonoram (n. 1655.) ad quos etiam patruelis ſucceſſio delata eſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 55. 101. & in *Ind.*

Gaillardum, caſtrum Galliæ fortiſſimum, cujus mentio apud Rigordum in rebus anni 1202. à Philippo Auguſto menſibus amplius quinque oppugnatum ac tandem captum eſt: quam obſidionem fusè deſcribit Guil. Armoricus *de geſtis Philippi Aug.* qui & *lib.* 7. *Philippi Gaillardica mœnia*, & *Rupem Gaillardam* vocat. Hodie vicus eſt & *Chaſteau Gaillard* dicitur in inſula prope Andeliacum vel Andelejum. De eo ſic præfatus Armoricus: *Richardus*, inquit, *Rex firmavit in fluvio Sequanæ, in loco qui Portus Gaudii vocatur, munitiunculam, & in inſula juxta vicum Andeliacum aliam fortelitiam firmavit & ædificavit ibidem ſuper ripam Sequanæ villam amœniſſimam, in loco munitiſſimo. Imminebat villæ rupes excelſa, in qua ædificavit arcem & circumcinxit muro altiſſimo & foſſis profundiſſimis, totamq; munitionem illam vocavit* Gaillardum, *quod ſonat in Gallico* petulantiam. V. quoque in voce *Gallardum.*

Gajus Caſſius Longinus, natus ex filia Tuberonis, quæ fuit neptis Servii Sulpitii, Conſul fuit cum Quartino, temporibus Tiberii Imp. magnæque in Civitate auctoritatis, donec à Cæſare eâ pelleretur. Expulſus itaque in Sardiniam, ſed revocatus à Veſpaſiano, diem domi ſuum obiit, *l.* 2. *ff. de orig. Juris* Fuit & *Gajus* JC. Hadriani temporibus, ex *l.* 7. *ff. de reb. dub.* qui pervenit ad tempora Antonini Pii, ut colligitur ex *l.* 42. *ff. de don. inter vir. & ux.* Ex hujus Commentariis, tam Inſtitutionum, quàm Rerum Cottidianarum, Inſtitutiones compoſitas eſſe, profitetur ipſe Juſtinianus *Præfat. Inſtitut.* V. latè Briſſonium, laudatum Joanni Calvino in *Lex. Jur.*

Gala, aliis *Jala*, quibusdam *Gealus*, amniculus Galliæ, qui in Garumnam labitur, duabus leucis infra Burdigalam: quam ab hoc & altero fluviolo Burda nomen accepiſſe, opinantur nonnulli, inprimis Maſſonus. Sed Valeſius Burdam nusquam ſe reperire, qui Burdigalæ aut uſpiam alibi Garumnam augeat, refert, in voce *Bituriges Viviſci.* Vulgo *la Jalle.* In literis Philippi Pulchri datis A. C. 1295. memoratur *boca Jalæ, ubi Jala cadit in mare dictum Gerondæ*; & *Jalæ veteris* ac *Jalæ pontis* fit mentio.

Galactites, lapis *ex Nilo colore lactis eſt. Eandem dicunt leucogæam, & leucographidem & ſmectridem — Mittit eam & Acheloüs amnis*, Plin. *lib.* 37. *cap.* 10. Sed *leucogæa* & *ſmectris*, Græcè σμηκτρὶς γῆ, ſic dicta, quòd ea Veteres uterentur ad dealbanda ac pumicanda veſtimenta, *galaxia* & *morochthus* dicitur Dioſcoridi, & terra potiùs, quam Nilus dat, eſt, quàm lapis, cum *galactite* non confundendus. Huic autem nomen dedit non color, ſed ſuccus lacteus, quem tritus reddebat: ipſe namque cinerei coloris eſt. Eundem ἀναγχίτην & ἀδάμαντα ſcribit appellatum Orpheus, quòd Deorum mentem inflectere & pacatam hominibus, eorumq; ſacrificiis attentam, reddere crederetur;

Τὸν μὲν παλαιγενέες μὲν ἀναγχίτην ἀδάμαντα
Κλῄζον, ὅτι γνάμπτει κραδίην θεῶν, ὄφρα θυηλὰς
Ἀζόμενοι ἐθέλωσιν ἐπιχθονίους ἐλεαίρειν.

De quo lapidis hujus uſu Magico, ut & plura hanc in rem, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 157. & 1092.

Galata, ſeu *Pera*, adde: J. Sponius *pera*, hodiernis Græcis, idem valere quod Vett. *πέραν*, *trans*, Græcosque Conſtantinopoli Galatam profecturos, *Pao pera*, h. e. trans aquam ibo, dicere ſolere (quemadmodum & locus trajectûs *perama* illis eſt) atque inde oppido illi nomen hæſiſſe, docet, *Itiner. Part. I. pag.* 264.

Galatia, reg. adde: Sub Pontica olim diœceſi comprehenſa, à variis Gallorum gentibus primitus fuit poſſeſſa. Et quidem Solinus *cap.* 41. *Toliſtobogos, Veturos* & *Ambitutos* memorat, qui partem Phrygiæ occuparunt. Præter hos *Trocmi* Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem inſederunt, teſte Cicerone *de Divin. Tectoſages*, partem Cappadociæ uberrimam tenuerunt, quibus *Teutobodiacos* accenſet Plinius *lib.* 5. *cap.* 32. à quibus ſex gentibus *Galatiæ* ait nomen inditum. Alii auctores fere omnes, tres tantùm velut præcipuas gentes Gallorum nominant, quæ in Aſiam transmigrarint, *Toliſtobogos, Trocmos* & *Tectoſages*; quos & regionem omnem à ſe occupatam & communi gentis ſui nomine nuncupatam, in tres partes diviſiſſe, & unamquamque partem in 4. provincias, quæ ſingulæ inde *τετραρχίαι* appellatæ ſint, iterum diſtribuiſſe, referunt, V. Memnonem Hiſtoricum apud Photium & Strabonem *lib.* 12. Ipſe Plinius tres illas gentes Galatarum præcipuas deſignat his verbis *d. l. Oppida Tectoſagum, Ancyra: Trocmorum, Tavium: Toliſtobogorum, Peſſinus*: qua de re V. Salmaſium *ad Solinum*

pag

pag. 877. qui etiam de *Galatico cocco*, qui præſtantiſſimus, Gr. ὕσγη, varia habet *pag.* 273. Nominis originem quod attinet; γάλακτος propriè *album* ſignificare, à voce γάλα, *lac*, hincque proprium nomen Siculum Γάλατος, item Γαλάτεια, deduci: tandemque genti Gallorum, à *lacteo candore*, idem à Græcis inditum, qui contrà Μαύρους & Αἰθίοπας à *nigrore* ſic nominarint, monet idem *pag.* 65.

Galaxius Lapis, V. ſuprà *Galactites*.

Galbanum, in Syriæ monte *Amano naſcitur è ferula, quam ejuſdem nominis reſinæ modo ſtagonitim appellant. Quod maximè laudant, cartilaginoſum, purum ad ſimilitudinem Hammoniaci, minimeq́; lignoſum — adulteratur fabâ aut ſagapeno. Sincerum ſi uratur, fugat nidore ſerpentes.* Plin. *lib.* 12. *cap.* 26. Ejus ſuccum μετώπιον Græcis ſeu μετωπον vocatum legas apud Dioſcoridem, Χαλβάνη ὀπός ἐν νάρθηκι ἐν Συρίᾳ γεννωμένη, ὃν ἔνιοι μετώπιον καλοῦσι: unde & unguento amygdalino, quòd in eo conficiendo *galbanum* admiſceretur, Ægyptii μετώπιον indidere nomen, ut vidimus. Odoratum non eſt, ut calamus & juncus (quæ ſola inter res odoratas, in Syria naſci ſolitas, refert Theophraſtus *Hiſtor. plant. lib.* 9. *cap.* 7.) utpote βαρύοσμον καὶ φαρμακῶδες. Quare *oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demum* galbano *facibus ſuccendiſſe*, legitur, qui primus Sulpiciorum *Galbæ* nomen tulit, apud Suetonium *Galbâ cap.* 3. ad quem I. V. *Animadverſiones* Caſauboni, ut & de *galbani* uſu Medico Plinium *lib* 24. *cap.* 5.

Galbea, & *galbina* ſeu *galbula*, avis eſt viridis aut lutei coloris, Græcis χλωρὶς & χλωρίων; unde mutuatâ voce Latini etiam *chlorum* dixere. Gloſſa Græco-Lat. χλωρὸς ὀρνιθος, *chlorus*. Cujuſmodi avium luſibus delectatum eſſe Alexandrum Sev. Imp. narrat, in *Vita* ejus, Lampridius: *Summa illi oblectatio fuit, ut catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut aves* galbeæ *ſurſum & deorſum volitarent.* Martialis *galbinam* hanc avem vocat,

Galbina decipitur calamis & retibus albis &c.

At *galbeum* vel *calbeum*, à voce Græca κάλαμον, ornamentum fuit, vel armilla, quâ virtutis ergò donabantur milites. Sic Suetonius remedia vocat lanâ involuta & in brachio vicem armillæ geſtata, *galbea*. & ab iis Galbam Imp. nominatum eſſe, ait, quòd ejuſmodi remediis aſſiduè uteretur. De quo more armillas vel *galbea* geſtandi, quibus remedia quædam erant incluſa, adversùs varios morbos facientia, V. Caſaubonum *ad Suetonium*, plura verò de hac voce apud Salmaſium *ad Lampridium* & Vopiſcum *in Aureliano*: ubi colorem *galbinum* ſeu *galbineum*, aureum fuiſſe vel ad auri colorem proximè acceſſiſſe, docet ex Vegetio *lib.* 3. *cap.* 2. &c.

Galea, an Lacedæmoniorum, ut vult Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. an Ægyptiorum, ut Herodotus *lib.* 4. an Curetum, ut Diodorus *lib.* 5. *c.* 15. inventum: à *galero*, quo multi antiquorum uſi, dicta eſt, Varroni: aliis ex Græco γαλέη, ῆ, quòd ex *felina* pelle fiebant, V. Scaligerum *in Varr.* & Iſidorum; an à γαλός, i. *vas militare*; an à γωλεα, i. *latibulum*, luſtrum, ſpelæum? tegmen eſt capitis militare, *de corio, ſicut caſſis de lamina*, Iſidoro. Guilielmus *Hodæpor.*

Armo caput galeâ ——

Græcè κόρυς, περικεφαλαία, item voce antiquiſſima κυνέη: quæ denotat, ut jam indigitatum, κυνέης δορὰν, ἥγουν κυνὸς πολεμίου σκέπασμα τῆς κεφαλῆς ὑπὸ παλαιοῖς, *caninam pellem, canis viz. marini, quæ priſcis caput operuit.* Voſſio verò *Galea* & *Galerus* non aliunde nomen habent, quàm quia eſſent ex pelle γαλῆς: quod animal vel idem eſt ac ἰκτὶς, vel ſimile, vetuſtiſſimis enim temporibus fiebant *Galeæ* ex mutorum animalium pellibus: quod & aliæ appellationes indicant. Namque κυνέην dixere, ſi foret è pelle canina; λυκέην, ſi ex lupina: Imò, apud Homerum *Il.* κ. ἰκτιδέην κυνέην legas, pro *galeâ* ex pelle muſtelæ. ἰκτὶς enim muſtela ſylveſtris eſt, uti cognoſcimus ex Plinio *Hiſtor. lib.* 29. *cap.* 4. Et hinc Jovem Ammonem fingi conſueviſſe *cornutum*, ſtatuit Voſſius, quòd in bello pellem capitis bubuli, cum cornibus, pro galea habuerit, *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 27. Poſtquam verò pro pelliceis galeis introductæ ſunt æneæ ac ferreæ: figuram tamen muti animantis, aut capitis ſaltem, in ea expreſſerunt priſco nomine retento. Itaque *galea* nunc capite leonis erat inſignis, nunc integræ volucris figurâ, & ita in aliis: cujus rei ignorationem ſpiſſos in Hiſtoria peperiſſe errores, luculentum hoc exemplum eſt. Anno U. C. 405. L. Furio Camillo & Appio Claudio Coſſ. cùm Galli ex Albanis ſe montibus profudiſſent: miſſus eſt adversùs eos Luc. Fur. Camillus, vel fauſti ominis gratiâ; quia M. Camilli, qui ab iis Romam liberarat, erat filius. Caſtra is poſuit in agro Pomptino: Ibi M. Valerius cum Gallo pugnavit, & ſi Romanæ credimus hiſtoriæ, corvi auxilio eum vicit inde & *Corvi* cognomen jam olim accepiſſe creditus; non *Corvini*, ut vulgò putant. Poſteros verò *Corvinos* dictos, veriſimile fit; cùm conſtanter *Corvini* ubique, non *Corvi*, appellentur. V. Livium de pugna *lib.* 7. *cap.* 26. Val. Maximum *lib.* 3. *cap.* 2. Gellium *lib.* 9. *cap.* 11. Sext. Aurelium *de Viris Illuſtr. cap.* 29. Alios. In hac verò hiſtoria, quod de auxilio ſacræ additur alitis, & quidem inſpectante hinc Romano, inde Gallico exercitu, fabuloſum habet Voſſius; contendens, erroris originem inde eſſe, quòd Valerius *galeam* geſtarit, cui corvi eſſet ſuperadditum ſignum. Cum ejuſmodi enim galea cùm depingi & effingi ſoleret Valerius, pugnans cum Gallo: progreſſu temporis imperitum vulgus judicavit, corvum galeæ inſidentem imaginem eſſe veri corvi, cùm tantùm ſignum eſſet corvi ferrei, quo Valerii galea fuerat inſignis &c. V. quomodo hanc conjecturam pluribus firmet Voſſius *l. c.* Ex diverſis itaque poſtea materiis, ære inprimis, confici cœpere, quod aliquando ſic expolitum eſt, ut ſpeculi inſtar Solis radios excipiens intolerabilem hoſtium oculis fulgorem offunderet: ut de Diomede legimus, apud Homerum *Iliad.* ε.

Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,

Lucebat ei è Galea, *& ex ſcuto indefeſſus ignis.*

Sic de Ænea ſuo Virgilius,

Ardet apex capiti, criſtisq́; ac vertice flamma
Funditur.

Idem alibi de Turno. Criſtis dein eas, ut Poëta hic indigitat, ornabant Veteres, & quidem Græci primitus è pilis equinis conſtantibus, quarum toties apud Homerum mentio, qui modò λόφον ἱππιοχαίτην, modò ἵππουριν vocat, ſicut inde Dorienſes inprimis λοφοχαῖται ſunt appellati. Dein plumis, quas olores ſuppeditabant, ut docet Virgilius *Æneid. lib* 10. ubi de Cycno,

Cujus olorinæ ſurgunt de vertice pennæ.

Et Romani quidem, teſte Polybio, pinnas tres adhibuere prælongas, colore purpureo vel nigro: quod & Lamacho Ariſtophanes, & Tydeo Æſchylus tribuunt. Virgilius de Turno, *Æneid. lib.* 7.

Cui triplici crinita jubâ galea *alta chimæram*
Suſtinet ——

Πτερίνους φάλους vocat idem Polybius, quos in legione illa nova è Tranſalpinis, à Cæſare conſcripta, cui *alaudæ* nomen inde militari laſcivia inditum, inſignes fuiſſe, vel aliquid peculiare habuiſſe, oportet. V. Suetonium *in Cæſare cap.* 24. Quemadmodum Cares olim eandem ob cauſam *gallos gallinaceos* fuiſſe vocitatos, teſtis eſt Plut. *Artaxerxe* &c. Nempe pennæ illæ plerunque gallorum erant gallinaceorum, interdum pavonum, aliarumque avium adhibebantur; ſicut hodie ſtruthiocamelorum & ardearum frequentes ſunt in hoc uſu, hæc præcipue apud Turcas, de quibus V. Jo. Bapt. Tavernier *Deſcr. Seralii*. Quandoque non pennæ tantùm, ſed & integræ aves, ut jam indigitatum, galeis impoſitæ leguntur: αἱ ἀλκιμοι ſc. ὄρνιθες, *aves pugnaces*, ut ait Ariſtides *de Rhet. Orat.* 2. Cujuſmodi eſt picus, apud Strabonem *lib.* 5. phœnix, apud Solinum *cap.* 36. gallus, apud Pauſaniam *lib.* 6. corvus, de quo dictum &c. Inſuper cornua adhibita, taurorum, urorum, hircorum; quibus poſtremis Pyrrhi galeam inſignem fuiſſe, tradit in eo Plutarchus. Imò & capita ferarum integra, urſorum, apud Statium *Thebaid. lib.* 4. leonum, in παρεμ. arietum, apud Ammianum Marcell. *cap.* 19. ubi de Perſarum Rege; aprorum, itidem in παρεμ. quorum dentibus Ulyſſis galeam exornat Homerus *Il.* κ. ſphingum, apud Euripidem *Elect. act.* 2. tigridum, apud Val. Flaccum *lib.* 6. Sic in galea Turni chimæram collocat Virgilius *Æneid. d. l.* in Palladis, gorgonem Ariſtophanes *Equit.* &c. Quæ omnia non tam ornatui, quàm terrori incutiendo, & Majeſtati conciliandæ, inſerviebant: imitatione, ut Paſchalius cenſet, priſci moris, Ægyptiorum Regum, quos eadem lini modò ignem, modò arborem, modò redolentia ſuper caput unguenta geſtaſſe, auctor eſt Diodorus Sic. *lib.* 2. Ad ornatum magis faciebant gemmæ & aurum, quibus Vett. galeas non rarò conſpicuas fuiſſe legimus. Ita cerauniis apud Prudentium *Pſychom. Avaritiæ verſu* 470. hyacinthiſque renidentes galeas, apud Claudianum reperimus *Stilicon. lib.* 2. Pacis præſertim tempore, quo & oleâ idem Prudentius *c. Symm. lib.* 2. & lauro Statius *Thebaid. lib.* 7. eas inſignes deſcribunt: Hodie τὰ σίφα, ſive στρόφια, conum galeæ inſignibus ſuperpoſita cumulant, Paſchal. Additamenta nempe illa galearum plerunq; conus ſuſtinebat, ſuprema & eminentiſſima pars galeæ, aliàs *apex* quoque dictus. Sed non omnis *galea* hunc apicem habebat, ut gregariorum inprimis militum: uti multæ cum cono quidem & apice, ſed ſine criſtis & pennis, aliæ cum utroque fuerunt, uti ex Vett. monumentis docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 546. quarum ultimas has, graves omnino fuiſſe oportet, uti notat Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 9. *verſu* 262.

Unda vehit, galeaq́; vetant deſcendere criſtæ.

Porro clauſæ fuerunt Vett galeæ, usque adeò, ut ne videri quidem facies armatorum potuerint. Idem Papinius *Theb. lib.* 12.

Solve genas, liceat vultus fortaſſe ſupremùm
Cernere dilectos ——

Et nares quoque iis tectæ eſſent. Sidonius *Panegyr. Anthemii*,

Obtundis teneras circumdata faſcia nares,
Ut galeis *cedant* ——

V. quoque eundem Barthium *Theb. lib.* 11. *verſ.* 526. ubi caſſides Vett. apertas non fuiſſe, ſed ita clauſas, ut nihil vultus penitus videri potuerit, pluribus confirmat, contra Paſchalium contrarium aſſerentem *Coronar. lib.* 10. *cap.* 14. oculis nempe exceptis, ut liber eſſet in omnia proſpectus. Unde Cyrum aurigas curruum militarium totos ὡπλίσαι πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν, *armaſſe, oculis exceptis*, refert Xenophon *Pæd. lib.* 6. Sed neque caput ſolum faciemque, verùm & collum, ab ictibus defendebant, galeæ, ut à quibus catenæ deſcendebant, quæ collum tuerentur;

—— *miſſas in terga catenas*,

vocat idem Statius *Thebaid. lib.* 9. *verſ.* 697. V. ſuprà, ubi de *Collo*. Atque hactenus de primario Galeæ uſu. Sed & eadem, cùm ſitis urget,

urget, *poculum militis eſt*, teſte Luctat. Placid. *ad Statii Theb. lib.* 3. *verſum* 663. Ipſe Statius,

Hoſtilem Iſmenon galeis, Dircemq́ bibemus.

Pedo Albinovanus, ſive Incertus auctor Elegiæ de obitu Mæcenatis, *in principio:*

Bacche coloratos poſtquam devicimus Indos,
Potaſti galeâ dulce juvante merum.

Ejusdem ritus meminit Curtius *lib.* 5. *Siti maceratus acceſſit, ac dum galeâ hauſtam aquam ſorbet, tela conſpexit.* Seneca *de Benefic. lib.* 5. *cap.* 24. *Siti confectus, quia impeditus ire ad fontem proximum non poteram, repere manibus volebam, niſi commilito homo fortis ac ſtrenuus aquam mihi in galea ſua attuliſſet. Potes ergo*, inquit, *Imperator agnoſcere aut illum hominem, aut illam* galeam. V. quoque Jul. Frontinum *Stratagem. lib.* 1. *cap.* 7 &c. Etiam in *Galeam* ſortes injectæ. V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 10. Apud Suecos Gothosque ejusdem oſtenſione ac elevatione, ſignum colloquii, vel pacis & induciarum dari conſueviſſe, Olaus refert *lib.* 11. *cap.* 42. ut alia omittam. Plura hanc in rem V. apud *Rei Militaris* Scriptores; laudatos inſuper C. Paſchalium *Coronarum lib. cit. cap.* 13. & *ſeqq.* ubi totam *Galearum* hiſtoriam eruditè pertexit, & de earum hodierno in Principum inſignibus uſu inprimis varia præclara habet, Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium non uno in loco*, ut & hic paſſim, inprimis in vocibus, *Caſſis*, *Corvus*, *Criſta*, *Penna* &c. Inde vox translata ad *galeas capillorum*, de quibus V. infrà in voce *Galericulum*, item *Galerus*; & naves, de quibus mox.

Galea, nomen navis, quâ Ovidius in Pontum vectus: hæc enim Minervam pictam pro tutela gerebat, ejusdem verò *galeam*, in roſtro proræ, pro paraſemo. Verba ejus, *Triſt. lib.* 1. *Eleg.* 9.

Eſt mihi, ſitq́ precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & à picta caſſide nomen habet.

Sed & lignum carinæ ad proram eminens, Græcè τρόπις dictum, quod multis in navibus in varias animalium effigies & πρόσωπα ſculpebatur, cùm inſigne navis non habebat, formabatur ut plurium in galeam atque hinc περικεφαλαία quoque, i. *galea*, vocabatur. Unde & *Galeæ* paſſim recentiori ævo triremes omnes & Liburnæ appellatæ ſunt, quòd pars illa navi nomen imponere eſſet ſolita, Salmaſius *ad Solinum pag.* 571. & 572. Cujusmodi naves *longæ* vocantur Guil. Tyrio *lib.* 20. *cap.* 14. *roſtratæ* eidem *lib.* 10. *cap.* 28. *Liburnæ* Ottoni Friſing. *de Geſtis Friderici lib.* 1. *cap.* 33. &c. Γαλαίας appellant Græci citeriores, Galli *Galées.* Sunt tamen, qui à *galeo* piſce, *xiphias* aliter dicto, cujus formam omnino repræſentant; Item qui à γαλῆ, quæ vox Heſychio eſt ἰξίδεως ſpecies, vocem deducant. Diminut. ejus eſt *Galio* vel *Galeo*, Gallis *Galion*, in *Hiſtor.* Hieroſolym. *pag.* 1167. & in *Epiſtola* Joannis Epiſc. Acconenſis Tom. VIII. *Spicilegii* Acheriani *pag.* 377. apud Car. du Freſne in *Gloſſario*, qui etiam *Not. ad Alexiadem* hac de voce *p.* 316.

Galearii ſeu *Galiarii*, Recentioribus dicti ſunt, qui παλληκάριοι infimi ævi Scriptoribus, olim verò *Calones* appellabantur: qui prioribus ſanè temporibus & ſtante adhuc diſciplinâ rari in caſtris, nec niſi digniorum, Ducum Tribunorumque erant; poſtea verò labantibus moribus, numero penè milites ſuperabant, cùm ne gregarius quidem ullus ſine ſervo eſſet. De his Euſebius in *Chron.* Ῥωμαῖοι Γαλλῶν μυριάδας δ' πρὸς ταῖς τετρακοσίοις ἀνεῖλον· τοὺς δὲ αἰχμαλώτους αὐτῶν κατεδουλώσαντο γαλιαρίους καλοῦντες αὐτούς, *Romani Gallorum quadraginta millia quadringentos interemerunt: captivos autem in ſervitutem redegerunt & militibus ſervos eos aſſignarunt*, galiarios *vocantes:* à *galea*, quam iſtiusmodi militum ſervi geſtabant. Propertius.

Et feſſo galeâ *qui tibi portet aquam* &c.

An hinc *gavarii* Gallorum, *goujars*, quomodo militum appellant pueros? V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano Cæſ.* De iis ſic Pignorius: *Armigeris affines fuere Caculæ & Calones, ſic dicti, quòd fuſtibus claviſq́ ligneis armari ſolerent, ad tutelam dominorum — Hinc quod Evangeliſtarum Interpretes habent, miſſam fuiſſe cohortem ad vinciendum Jeſum cum gladiis & fuſtibus, ita vertit Juvencus,*

Pars ſtrictis gladiis, pars fidens pondere clavæ.

Et hi Clavatores dicti ſunt, & Galearii. *Lixas Acron Grammaticus perperam ſervos militum appellat, cùm certum ſit fuiſſe liberos homines — Lecticarios quoque ideo Calones appellavit Seneca (Lectica formoſis impoſita calonibus) quòd ligna ſeu aſſeres lecticæ portarent, κᾶλον enim lignum.* V. eum *Comm. de Servis pag.* 244. & 245. ubi de Servis Romanorum militaribus.

Galeotæ, Græcè Γαλεῶται, Stephano μάντεων εἶδος Σικελῶν, *Vates quidam in Sicilia:* portentorum Interpretes ſolertiſſimi: quibusdam dicti videntur ab animali cognomine, *Stellione* Latinis, *quo nullum fraudulentius invidere homini*, ait Plinius *lib.* 30. *cap.* 10. cujusque ſolertiam ipſe prædicat Salomo Proverb. *cap.* 30. *verſ.* 24 Sed quia Hebraicè גלה *gala*, eſt *revelare*, quod vatum maximè proprium, *Galeotarum* nomen Hebraicum eſſe, ſuſpicatur Bochartus, ut & alia magno numero, quæ, cum Phœnicum colonis, in Siciliam fuere translata, V. eum *Hierozoici Parte prior. lib. IV. cap.* 7. Apud recentiores verò, Falconem Beneventanum *pag.* 323. Romualdum *in Chronic. MS.* Joann. Bromptonum, Alios, *Galeotæ*, ſunt remiges *galearum* vel *galeotarum*, de quibus ſuprà.

Galeria, Tribus Romana, unde dicta ſit, ex vett. Scriptoribus non liquet. Car. Sigonius *de antiquo Jure Civ. Roman. lib.* 1. *cap.* 3. opinatur, eam etiam à loco aliquo nobis jam incognito hoc nominis accepiſſe, quemadmodum reliquæ Tribus omnes à Servio inſtitutæ. Onuphrius *Comment. Rei Rom. lib.* 2. addit, poſſe videri eam à flumine Thuſciæ Galeſo, cujus Virgilius mentionem facit, *Galeſiam* primò, dein *Galeriam* dictam. Ejus meminit Livius *lib* 27. Galeria *Juniorum, quæ forte prærogativa erat, Q. Fulvium & Q. Fabium Coſſ. dixerat.* V. quoque Plinium *lib.* 7. *cap.* 48.

Galeria Fauſtina Auguſta, amita Marci Antonini Philoſ. Imp. apud Capitolinum.

Galericulum, ſeu *us*, capillamentum aſcititium eſt, tegendæ calvitiei olim adhibitum: quo celatum Caligulam *cap.* 10. & Othonem Imp. *cap.* 12. refert Suetonius. Riſit de more facetè hunc ritum Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 45. in Phœbo,

Hædinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora, verticemq́ calvæ,
Feſtivè tibi Phœbe dixit ille,
Qui dixit, caput eſſe calceatum.

Quòd enim *Galericulus* hic ex pellibus & coriis pararetur, æque ac calcei, caput à calvo Phœbo calceari non illepidè jocatur Poëta. Apud Ruſſum Avienum *carm.* 10.

Calvus eques capiti ſolitus religare capillos,
Atq́ alias nitido vertice ferre comas:

ridiculum populo conſpiciente, caput exhibuit, adversùm flante Boreâ:

Nam mox detecto nituit frons nuda galero,
Diſcolor appoſita quæ fuit ante coma.

Ubi videmus *Galerum* quandoque pro *Galericulo* ſumi. Sed & in diſcurſationibus nocturnis atque ad diſſimulandam perſonam ſæpe ſumebatur. Unde Juvenalis de Meſſalina lupanar ſubeunte,

Sed nigrum flavo crinem abſcondente galero.

In quæ verba Ferrarius: *Meſſalinam*, inquit, *cùm nigris capillis eſſet, flavum galerum ſumſiſſe, ſive ne dignoſceretur, ſive ut formoſior amantibus videretur.* Hinc rotundum muliebre capitis tegumentum, in modum galeæ factum, quo meretrices uti ſolitæ, interpretatur hanc vocem vetus Scholiaſtes. Tertullianus *de cultu fœm. cap.* 7. *Affigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium capillamentorum; nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Et mox, *ſi non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti; ne exuvias alieni capitis, forſitan immundi, forſan nocentis & gehennæ deſtinati, ſancto & Chriſtiano capiti ſuppares.* V. quoque Adr. Junium *de Coma cap.* 7. Aliàs etiam ad capillos ab inquinatione, vel ut Plautus loquitur, *collutulatione* per unguenta, defendendos, adhibitum eſſe *Galericulum*, diſcimus ex Martiali *lib.* 12. *Epigr.* 50.

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hac poteris madidas condere pelle comas &c.

Hodiè *Perrouque* dicitur, ſciteque priſco illi Laconi definitur, *Mendacium in capite.* V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 20. & Anſelmum Solerium *de Pileo, ſect.* 3. De *galericulis* v. ſcenicarum perſonarum, albis nigrisque, J. C. Scaligerum *Poët. lib.* 1. *cap.* 13.

Galerus, & *um*, & *ium*, à galeæ ſimilitudine nomen habet, pileumque ſignificat, ex pelle cæſæ hoſtiæ factum, Iſidor. Vet. Diction. *Galerium pileus ex corio*; ita propriè eſſet γαλερὸν, ex pelle γαλέας, id eſt, felis. Gloſſ. Iſidor. *Galeria pileum paſtorale, quod de junco fit*, V. Martialem. E junco antiquitus materiam fuiſſe, tradit Auctor vet. *Gloſſarum*, quæ & *pileum paſtoralem* exponunt, nim. lato margine ob umbram, unde *Umbellam* quoque nonnulli dixerunt. Albricus *de Imagin. Deorum*, *Galerum quoque ſeu umbellam capite portabat.* Quomodo Hiſpanis hodie omne capitis latum tegumentum *Sombrero* dicitur. Venatoribus idem tegminis genus Gratius tribuit *Cyneget.* & quidem

—— *lucifugaq́ ex mæle galeros.*

Propritim autem viaticum hoc pileum Mercurio adſcriptum, apud Poëtas. Claudianus,

Somniferam quatiens virgam, tectusq́ galero.

quia ejus præcipuè inter omnes Deos munus, tranare aërem &c. Apud Romanos Sacerdotalis propriè pileus fuit: Servius Danielis, *Suetonius tria genera pileorum dixit, quibus Sacerdotes utuntur, Apicem, Tutulum*, Galerum. *Sed Apicem pileum ſutile, circa medium virgâ eminente: Tutulum pileum lanatum metæ figurâ:* Galerum *pileum ex pelle hoſtiæ cæſæ.* De quo tegminis genere intelligendus porro Athenæus, apud quem Larenſius inquit: Πίλους τε ταῖς κεφαλαῖς περιτιθέμεθα τῶν προβάτων δερμάτων δασεῖς, *Pileosq́ capitibus imponimus è pellibus ovillis denſos.* Ubi argumento hoc frugalitatis Romanæ Pontifex hic utitur, quòd etiam tunc inter ſacra pileis iſtis ovillis uterentur, priſco ritu. Lanatus autem hic *Galerus* fuit, id eſt, non corium nudum, ſed cum ſua lana, & ideo δασὺς, *denſus, craſſus* dicitur. Ejusdem meminit Appulejus in *Apologia*, *Diogeni*, inquiens, *pera & baculus, quod Regibus diadema,*

quod Imperatoribus paludamentum, quod Pontificibus galerum. Nomen à *galea*, quòd ejus formam imitaretur, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 556. unde & pro *galea* ſumi videtur, apud Virgilium *Æn. lib.* 7.

—— *fulvosq; lupi de pelle galeros*
Tegmen habet ——

Sed & pro *Galericulo* accipitur, ut viſum ſuprà. Plura V. apud Anſ. Solerium *de Pileo ſect.* 11. & Phil. Rubenium *Electorum lib.* 2. *cap.* 25. quibus adde Juſt. Lipſium de *Militia Rom. lib.* 3. *cap.* 1. Andr. Tiraquellum *Catalog. Muliebr. Ornamentorum*, inſerto *Commentariis ad l.* 3. *Connubialium*, Caſp. Barthium *Commentar. ad Calpurnium Ecl.* 1. & *Adverſarior. lib.* 128. *cap.* 17. Apud Recentiores inſigne *Ducalis poteſtatis galerum eſſe*; cæterùm de pileo Cardinalitio rubeo vocem propriè hodie uſurpari, diſcimus ex *Ceremoniali Rom. lib.* 1. *ſect.* 8. ubi de ritibus, quibus is novo Cardinali conſecratur. V. quoque *lib.* 2. & hic infrà.

Galeri variæ ſpecies.

Albogalerus, pileus erat apud Romanos ſolius Flaminis Dialis, *vel quòd maximus, vel quòd Jovi immolatâ hoſtia albâ fieri oportebat*, Varro.

Cardinalium *Galerus* ruber, ex Innocentii IV. Pontif. decreto iis conceſſus, in Conc. Lugdun. A.C. 1244. ſignificat, ſecundùm Martinum Polonum, pro Eccleſia occumbendum, & cervices gladio meſſori ſubjiciendas, ſi neceſſitas poſtulet. Secundùm alios, participium ſummæ & regiæ dignitatis, quā Pontifex ſibi in Eccleſiam vindicat, indigitare ſolet. Jam olim enim purpura regium indumentum fuit. Utuntur eo Cardinales, tum in equeſtribus pompis, tum in feſtivis proceſſionibus: & quidem in illis pro tegmine, in iſtis pro umbraculo. Antiquitus autem in Conſiſtorio quoque & in Conciliis eum adhibebant, V. Macros Fratres *in Hierolexico*, ut & Theophilum Rainaudum *de Pileo, ſect.* 13. Simili *Galero rubro*, inſuperque enſe, ab Innocentio III. donatum eſſe Regem Scotorum Wilhelmum, ſcribit Hector Boethus.

Epiſcopis peculiare capitis tegmen eſt, viridis *Galerus* & mitra. Sic notat Petrus Bellonius *lib.* 3. *Obſerv. cap.* 24. Turcis quoq; in Religionis inſigne viridem tiaram placere.

de Theſſalicis *Galeris*, arcendo Soli accommodatis, multa habet Hadrianus Junius *Animadverſ. lib.* 2. *cap.* 6. Erant illi marginati, ac iidem cum Petaſo; quales ſunt galeri noſtrates: Aliàs enim pilei communes marginati non erant, verùm illis ſimiles, quibus in lecto uti ſolemus &c. Figuras, V. apud laudatum Solerium.

Galeus, Græcè *γαλεὸς*, piſcis genus in varias ſpecies diviſum, è quibus *galeum alopeciam*, qui Rhodi optimus, pro acipenſere accepit Archeſtratus apud Athenæum *lib.* 7. *pinguem canem* cum Syracuſanis dici, addens:

Ἐν δὲ Ῥόδῳ γαλεὸν τὸν ἀλώπεκα, κἂν ἀποθνήσκειν
Μέλλῃς, ἂν μή σοι πωλεῖν θέλῃ, ἅρπασον αὐτόν,
Ὃν καλέουσι Συρακόσιοι κύνα πίονα ——

Sanè Latini *catellos* eos piſces, Græci quoque *σκύλακας*, *σκυλλία* & *σκυλάκια* vocarunt. Sed acipenſer minor galeis, ac porrectiore roſtro eſt, uti habes apud Athenæum *d. l.* V. plura de *galeis* apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 1316. & de acipenſere, ſuprà. At *γαλεὸς ἀστερίας*, *aſcalabotes* eſt, *notis compunctis* ſeu ſtellio, de quo V. ſuo loco.

Gali, herba in Guzaratæ Regno vocatur, è qua Veterum Ἰνδικὸν, quod nonnulli jam ajunt inexploratæ inventionis eſſe, parari ſolitum fuiſſe, ait Salmaſius. Hodie certè ejus ad tincturam *σκευασία* ibi plurimùm celebratur. V. eum *ad Solinum pag.* 1332. & infrà, ubi de *Indico*.

Galilæa, Syriæ reg. adde: Poſtquam Palæſtina à Saracenis erepta eſt à Chriſtianis, *Galilæa* & Tiberias, in eo Regno, Dominis propriis ſubeſſe cœpit, cum tit. *Principatus*: qua de re V. aliquid infrà, in voce *Princeps*. Porrò *Galilæa*, Græcis dicta eſt feria tertia Paſchatis. Leo Gramm. in *Conſtantino Porphyrog.* Καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ τῆς Γαλιλαίας εὐλογεῖται καὶ στεφανοῦται, *Et tertiâ feriâ Paſchatis, quæ* Galilæa *dicitur, benedictionem accipit ac coronatur.* Ubi Scylitzes nudè habet, Τῇ τρίτῃ τῆς Γαλιλαίας, *tertiâ Galilææ*; Zonaras verò, Τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα, *tertiâ Paſchatis*, du Freſne *Gloſſar.* At Fileſacus *lib. de Quadrag. cap. ult.* ait, hoc nomine intelligi tertiam à Paſchate hebdomadem, cui id nominis adſcripſerint Græci, quòd circa iſtud tempus ibi potiſſimùm poſt reſurrectionem Diſcipulis ſeſe conſpiciendum præbuerit Chriſtus. Dominicus Macer, totum tempus Paſchale usque ad Aſcenſionem, hoc vocabulo indigitari, contendit, *in Hierolexico.* Sed & *Galilæa* locum denotabat in Æde ſacra, ubi omnibus Dominicis per annum proceſſio terminabatur; præcedente Epiſcopo & ſequente Clero: ut innueretur, Chriſtum poſt reſurrectionem Diſcipulos ſuos in Galilæam præceſſiſſe, Id. V. & Auctores hanc in rem laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſar.* è quibus Rutpertus Tuitienſis *de Divin. Offic. lib.* 5. *cap.* 8. *Locus ille*, inquit, *quo proceſſionem ſupremâ ſtatione terminamus, rectè à nobis* Galilæa *nuncupatur.* Ubi tamen Hemereus *de Academ. Pariſ. lib.* 7. *Galilæam* porticum interpretatur, quam Franci *Galeriæ* vocant. Quâ notione videtur uſurpaſſe Hugo Flaviniacenſis in *Chron. Virdun. pag.* 168. *Et defunctus, in* Galilæa *tumulari meruit*, i. in clauſtri porticu &c. At *Galilæi*, per contemtum, Juliano Apoſtatæ Chriſtiani appellati ſunt, qui nec digniori nomine Dominum noſtrum honorare ſuſtinuit. De Paulo Lucianus, *Quando autem me* Galilæus *ille convenit recalvaſter, naſo aquilo, qui in tertium cœlum usq; per aërem ingreſſus eſt.* De Chriſtianis Theodoretus, *Hiſtor. Eccl. lib.* 3. *cap.* 7. *Ac primùm vetuit, ne* Galilæi (*ſic fidei Servatoris noſtri conſecratos nuncupabant*) *Poëticam, Rhetoricam aut Philoſophiam diſcerent.* Et Chryſoſtomus *Orat. c. Gentes*, Galilæos *nos in edictis ſuis pro Chriſtianis tum ipſe appellans, tum Principes, ut idem factitarent, exhortans* &c. V. Macrum *in Hierolexico.*

Galianthias, Præti filia, apud Thebanos culta eſt, quos ſacra ejus ante Herculis ſacra præmiſiſſe, docet Antonius Liberalis *cap.* 29. V. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Galla nigra, ad tingendas lanas alioſque uſus olim adhibita, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 274. & plura de *galla* in genere, apud Plin. *lib.* 16. *cap.* 7. *toto.*

Gallenſis ſeu *Vallenſis* Joannes, Volterris natus, duodecimo anno poſt primam Collectionem Decretalium (quod tempus incidit in Seculi XIII. initium) Pontificum, qui Bernardum Circam (primæ Collectionis Auctorem) ſequuti aliquas ediderant, Decretales & Reſcripta ex Gilberti & Alani collectionibus congeſſit: quibus etiam Cœleſtini III. addidit & Scholiis ſuis illuſtravit. His poſtea Hugo Epiſc. Ferrar. ab Innocentio III. ſæpe relatus & Bernardus Major Compoſtell. Archidiac. ſuas interpretationes addiderunt. Sed & Anton. Auguſtinus ſe inſuper Vincentii, Tancredi, Alani, Laurentii, aliorum, non pauca etiam ſine nomine Scholia, in ſecundam hanc compilationem, vidiſſe teſtatur, eaque ejusdem Joannis Gallenſis eſſe cenſet, *Præfat. Collect. antiq. decret.* Edita eſt quoque eadem Compilatio ab Anton. Auguſtino modò dicto, inter antiquas Decretalium collectiones, Gerhardus von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 348.

Galleti, apud Henr. Knyghtonum *A.C.* 1342. *in quarum prima* (acie) *fuit Dominus Galfridus Chamis cum multis* Galletis, *qui ſtatim victi ſunt ab Anglis*: ſunt *Gallenſes*, quos *Galois* vocat Froiſſardus *volum.* 1. *cap.* 121. & alibi paſſim, quique Gallis contra Anglos ſemper militarunt. Eorum virtutem bellicam extollit *Chronicon* Bertrandi Gueſclini MS. An quòd ita nuncupari ambirent viri nobiles, qui in Galliam, pro Gallenſibus militandi causâ expeditionem ſuſceperant? V. Duchenium *in Hiſtor. Monmorenciaca*, laudatum Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Galli, Sacerdotes: adde: Alii dictos eos volunt à *Gallo* quodam, qui primus Cybeles fuerit ſacerdos. Quare autem ſe ipſos caſtraverint, hæc cauſa perhibetur: Cùm Dea Cybele puerum Phrygem formoſiſſimum Atyn nomine, ſuis ſacris eâ lege præfeciſſet, ut perpetuò caſtitatem ſervaret, is haud diu pòſt Sangaritidem Nympham compreſſit: Quare ab irata Dea in furorem actus, cùm Dindyma veniſſet, manusque ſibi afferre conaretur, miſeratione Deæ, furore utcunque liberatus, à ſe interficiendo quidem abſtinuit, virilitatem tamen ſibi amputavit; à quo tempore caſtratis Sacerdotibus Dea gaviſa dicitur, qua de re prolixum extat Catulli carmen. De iis ita Apulejus *Mileſiar. lib.* 8. *Dein capite demiſſo cervices lubricis intorquentes motibus, crinesq; pendulos rotantes in circulum & nonnunquam ſuos incurſantes muſculos, ad poſtremum ancipiti ferro, quod gerebant, ſua quisq; brachia diſſecant.* Totum itaque *caput torquere, crinem rotare, corpusq; circumagere* ſolebant hi ſeu Curetes, ſeu Corybantes ſeu *Galli*. Turnebus *in Eumenid.*

—— *Tibi nunc ſemiviri teretem comam*
Volantes jactant Galli.

Unde *Gallantes*, Varroni dicuntur homines inſani ac furioſi, ab his matris Deûm *Gallis*. Æra porro illis tympana & buxus, ut videre eſt ſuprà in vocibus, *Corybantes*, *Curetes*, *Cybele* &c. Sil. Italic. *lib.* 17.

Circum arguta cavis tinnitibus æra, ſimulq;
Certabant rauco reſonantia tympana pulſu,
Semivirique chori.

Eosdem *Idæos Dactylos* quoque & *Lares* nominatos reperias, quibus qui præerat, *Archigalli* nomine inſignis, in omnes eos ſummum habebat imperium. Meminit ejus Tertullianus *Apologet. c. gent. cap.* 24. cùm ait: *Archigallus ille ſanctiſſimus, die* 9. *Kal. Apriles, quo ſanguinem impurum, lacertos quoq; caſtrando libabat, pro ſalute Imp. Marci jam interemti, ſolita æquè imperia mandavit.* Hic primus cymbala prælata in illis ſacris pulſabat. Juvenalis *Sat.* 9. *verſu* 62.

Cymbala pulſantis legatum fiet amici.

Ubi vetus Schol. *Archigallum* indigitari vult: ſicque videtur intelligendus Claudianus *in Eutrop. lib.* 1.

Cymbala ferre licet, pectusq; illidere pinu,
Inguinis & reliquum Phrygiis abſcindere cultris &c.

Veterum aliquot marmorum inſcriptiones, ubi *Archigalli* mentio, collegere Lilius Gyraldus *Syntagm.* 4. *Hiſt. Deorum* & Onuphrius Panvinius. De iisdem *Gallis* non omittendus Dionyſius *lib.* 2. ubi, *Romæ*, inquit, *nulla peregrina ſacra ſunt recepta publicè: ſed etiam ſi qua oraculorum juſſu aliunde introducta ſunt, ſuo*

mor-

more colantur à civibus, abdicatis fabularum miraculis, ſicut in matris Ideæ ſacris fit. Prætores enim quotannis Romano ritu victimas ei cædunt & ludos faciunt: ſacerdotio verò ejus funguntur Phryges, vir & mulier, eamq; vicatim circumferunt more ſuo circulatorio, pectora plangentes ad cantum tibiarum tympanorumq; ſonitum. Ingenuus autem Romanus nemo eſt mitriacus, nec oberrat ad Phrygios modulos indutus ſynthesin, neq; ex decreto Senatus initiatur magnæ Matris orgiis. Recepta verò fuiſſe Cybeleja in urbem ſacra, miſſosque Peſſinuntem, qui Deam arceſſerent, docet Livius *Dec.* 3 *lib.* 9. Sueton. *in Tiberio cap.* 2. Strabo *Geogr. lib* 10. &c. Addam & hoc, ſolis hiſce Sacerdotibus ſtipem colligere fuiſſe permiſſum, cùm cæteris id prohibitum eſſet. Unde Cicer. *de LL. lib.* 2. *Præter Ideæ matris famulos eosq; juſtis diebus, ne quis ſtipem petito.* Et paulo pòſt interpretans hanc legem: *Stipem*, inquit, *ſuſtulimus, niſi eam quam ad paucos dies propriam Ideæ matris excepimus. Implet enim ſuperſtitione animos.* Plura vide, præter Auctores ſuprà paſſim memoratos, apud Joh. Roſinum *Antiquit. Rom. lib.* 2. *cap.* 5. *lib.* 4. *cap.* 27. *alibi*, Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 14. &c. ut & infrà in voce *Metragyrta.* De ementito verò eorũ furore & ficta vaticinatione ac *gallandi* modo, V. inprimis *octavam* Appuleji *Mileſiam*, ut & aliquid infrà, ubi de *Halicaccabo.* Sed & Murmillones antea *Gallos* vocatos eſſe, quòd genere armaturæ Gallico uterentur, notat Feſtus: quemadmodum *Samnites* gladiatores ab eadem cauſa dicti ſunt, quòd Samnitum ornatu eſſent armati, Salmaſius *ad Solinum pag.* 39.

Gallica, auctore A. Gellio *lib.* 13. *cap.* 21. *verbum novum, non diu ante ætatem M. Ciceronis uſurpari cœptum*: genus quoddam calceamenti fuit, pedibus muniendis inſtitutum, viatorium potiùs, quàm urbanum. Unde ejus uſum intra urbem in Antonio damnavit Cicero, & in diſcipulis ſuis Caſtritius Rhetor, quos *Gallicis* calceatos per urbis vias incedere nequaquam decorum judicavit, apud præfatum Gellium. Niſi fortè in loco illo Gellii pro *Gallicis*, potiùs *Caligis* legendum. Gallorum fuiſſe proprium calceamentum, ipſa vox ſonat; atque inde in Latium & Italiam delatum. Quibusdam id calcei genus videtur, quod hodieque Galli vocant *Galloches*, & pedes à frigore atque humore defendit. Verùm ſi Veterum *Gallicæ* ſoleis & crepidis fuere ſimiles, ut ex Gellio diſcimus, multùm ſanè quoad formam abiere ab hodiernis *Gallicis*, quæ ſuperiorem etiam pedum partem operiunt, cùm illæ, ſolearum ac crepidarum inſtar, partem eam nudam apertamque relinquerent. Interim id inter *Gallicas* crepidasque diſcriminis ſtatuit Balduinus, quòd *Gallicarum* ſoleæ olim, ut & nunc, è ligno fuerunt, crepidarum verò duplici triplicique corio ſimul compacto conſtiterint: atque harum imaginem hodieque adhuc apparere, in Capucinorum ſoleis, illarum in Fullienſium ſandaliis exſtare, V. ipſius *Calceum Antiq. cap.* 14. Jul. Nigronius *Gallicam* cum caliga eandem facit, aut certè, Reipublicæ primorumque Imperatorum ævo, tam exiguum inter utrumque hoc calceamenti genus diſcrimen agnoſcit, quàm inter voces ipſas cernitur, quod fere nullum eſt: proinde alteram pro altera promiſcuè uſurpari, *lib. de Caliga* c. 2. ait. Cui aſſentiens Heribertus *in Onom. Neſcio*, inquit, *an promiſcuè* Gallica *pro caliga accipiendum.* Sed aliud quid fuiſſe *Gallicam*, ſaltem recentiori ævo, videtur colligi poſſe, ex Tertulliano *Carm. ad Senatorem cap.* 2.

—— —— *Caligaq; remota*
Gallica *ſit pedibus molli redimita papyro.*

Ubi indigitatur, Senatorem illum cum religione mutaſſe calceos, & caligâ ſpretâ, quâ hactenus uſus fuerat, *Gallicam* induiſſe. Diminut. *Gallicula*: unde ad verba Auctoris ad Herennium, *pedibus ſoleæ lineæ inductæ ſunt*, ait Dempſterus, Viros doctos obſervaſſe, *Gallicúlas* hoſce calceos propriè nominari. Gloſſ. vet. σανδάλιον, *Gallicula* &c.

Gallicanus ex Conſulibus, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano III. Poſt hæc veterani ad Curiam venerunt — Ex quibus duo ingreſſi Capitolium, quum illic Senatus ageretur, ante ipſam aram à* Gallicano *ex Conſulibus & Mæcenate ex Ducibus, interemti ſunt*: Græcè Ὑπατικὸς, h. e. *ex Conſule*, ſive *Vir Conſularis*; ſicut Mæcenas *ex Ducibus*, id eſt, *qui Dux fuerat.* Utrique hi à Populo occiſi ſunt poſtea, apud eundem *in Maximinis.*

Gallicinium, ἡ ἀλεκτοροφωνία, Marci *cap.* 13. *v.* 35. tempus eſt antelucanum, quo matutina avis, gallus, cantu ſuo ad laborem homines excitat: & quidem propriè medium inter μεσονύκτιον & manè, ut definit Evangeliſta: *Mediâ nocte*, gallicinio *aut manè.* Unde Cenſorinus, partes diei enumerans, *cap.* 19. *Gallicinium, inter mediam noctem, & conticinium*, medio loco enumerat. Neque aliter Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 3. Et *Gloſſæ* vett. *Conticinium*, ὁ μεταξὺ ἀλεκτρυοφωνίας χρόνος, *tempus, quod eſt inter gallicinia*: ubi plurali numero dicuntur, quia plura ſunt. Gallus enim à media nocte canere incipit. Deinde medio inter μεσονύκτιον & auroram ſpatio rurſus canit, quem proin cantum multi *ſecundum* vocant. Ariſtophanes Ἐκκλησιαζ.

Οὐδ' εἰ μὰ Δία τότ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο —— ——
*Neq; per Jovem, ſi tunc veniſſet, cùm ſecundò
Gallus canebat.*

Unde Adagium vetus, apud Parœmiographos, de quo multa Eraſmus. Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, *Prius quàm gallus ſecundò canat*, i. *ſummo manè.* V. quoque Syneſium *Epiſt.* 4. Melam *lib.* 1. *cap.* 10. Plinium *lib.* 10. *cap.* 22. &c. è quibus liquet. *ſecundum* illud *gallicinium* & quartam vigiliam, idem eſſe. Quamvis autem profundâ nocte bis galli canant, tamen cùm aliquid factum legitur *Gallicinii tempore*, absque numeri adjectione, ſemper poſterius intelligitur, quod ſic κατ' ἐξοχὴν vocatur, aut quia tunc galli acriùs & alacriùs canunt: aut quia poſterior ille cantus hominibus eſt utilior, cùm ad diurnos labores eos excitet: aut denique, quia prioris gallicinii tempus alio deſignatur nomine; vocatur enim μεσονύκτιον, *medinoctium.* Itaque non ſolùm Marcus Evangeliſta, ſed & Cenſorinus ac Macrobius *gallicinium*, inter mediam noctem & manè interponunt, ut vidimus: unde facilis conciliatio, inter Marcum & reliquos Evangeliſtas, circa deſignationem temporis, quo Chriſtum Petrus ter abnegaturus erat. Nam juxta Marcum Chriſtus Petro prædixit fore, ut ter abnegaret, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, *antequam Gallus bis cantaſſet*; & verò, cùm ceciniſſet poſt primam abnegationem, poſt tertiam, ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε, *rurſus cantavit gallus*, *cap.* 14. *verſ.* 30, 68, 69, 70, 71. At in aliis non cantat gallus, ante tertiam abnegationem, Matthæi *cap.* 26. *verſ.* 34. Lucæ *cap.* 22. *verſ.* 34. & Joannis *cap.* 13. *verſ.* 38. Quæ ſic conciliantur, ut Petrum primò negaſſe ſtatuamus circa mediam noctem, & tum gallum primò ceciniſſe; at tertiò negaſſe, circa quartam vigiliam, vel circa illud tempus, quod *Gallicinium* ſolet dici & gallum tum temporis iterum cantaſſe. Quo poſito, hæc Chriſti verba, *Non cantabit gallus*, aut *priùs quàm canet gallus*; idem erunt, ac ſi dixiſſet, *Ante tempus gallicinii*, vel *Non cantabit gallus ſolenni illo cantu, à quo tempus, quo canit*, ἀλεκτοροφωνία *dicitur, priùs quam ter me negaveris* &c. V. hac de re multis eruditè diſputantem Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* I. *cap.* 17.

Gallicus Rutilius, Præfectus Urbi, carmine Papinii Statii, quod inſcripſit, *Soteria pro Rutilio Gallico*, celebris eſt. V. Poëtam hunc *lib.* 1. *Sylv.* 4. *cum Animadverſionibus* Caſpari Barthii.

Galliena, conſobrina Gallieni Imp. memoratur Trebellio Pollioni *in Celſo, occupatis partibus Gallicanis, Orientalibus — Afri quoq; — Celſum Imperatorem appellarunt — Quare creatus per quandam mulierem*, Gallienam *nomine, conſobrinam Gallieni, ſeptimo Imperii die, interemtus eſt.*

Gallina, Græcè ὄρνις, quæ vox *avem* in genere ſignificabat, apud Græcos vetuſtiores, Homerum & Heſiodum; Platonis ævo uſurpari cœpit pro genere gallinaceo & per aliquot ſecula tam ad gallum, quàm ad gallinam, pertinuit: donec obtinuit uſus, ut *gallinæ* nomen maneret proprium. Unde factum, ut Levitici *cap.* 14. *verſ.* 4 ubi leproſus, qui mundatus eſt, Deo jubetur offerre δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρὰ, Origenes & alii *duas gallinas* intellexerint: non attendentes, illud καθαρὰ à Græcis additum, quod fruſtra fuiſſet, cùm omnis *gallina* ex lege eſſet munda. Arabibus *mater congregationis*, ut cui proprium eſt, quòd non ſolùm ovis incubat, ſed & pullos jam editos ſub alis congregat, ut materno calore foveantur & vegetentur: cujus φιλοστοργίας illuſtre exemplum ex Alpheo Mitylenæo habes *Antholog. lib.* I. *cap.* 87. Hinc apud Euripidem *Hercule furente*, Megara de liberis, quos ex Hercule habuerat, ſolicita, eos ſub alis ſervare ſe dictitat, ut pullos incubans gallina. Verba ſunt,

Οἱ δ' Ἡρακλέους παῖδες, οὓς ὑπὸ πτέρυξ
Σώζω νεοσσοὺς, ὄρνις ὡς ὑφειμένη.
*Et quos ſub alis ſervo natos Herculis,
Pullis ut incubare* gallina *aſſolet.*

Quæ ſimillima verbis Domini noſtri, quibus in Evangelio ſuam φιλανθρωπίαν, cum gallinæ, pullos ſuos ſummo ſtudio ad ſe allicientis, ut ab imminente milvo ſartos tectos ſub alis tueatur, φιλοστοργίᾳ confert, Matth. *cap.* 23. *verſu* 37. Cæterùm *Gallina*, inter avium, humano eſui aptarum, præcipua genera, memoratur Galeno, *de Aliment. facult. lib.* 3. *cap.* 19. unde etiam Romani ſolas *Gallinas* vel columbas in aviariis habuerunt; illas in plano, has in ſublimi, ut apud Varronem videre eſt, *de R. R. lib.* 3 *cap.* 3. Cibus namque parabilis ac facilis appetitu: ſolùm opus, quia durior recèns occiſæ caro, ut coquatur cum lapathi ſive rumicis herba, vel viva immergatur Falerno, uti Catius Epicureus Inſuber, Tullio ſemel iterum memoratus, apud Horatium præcipit *lib.* 2. *Sat.* 4.

*Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes,
Ne* Gallina *malùm reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam miſto merſare Falerno,
Hoc teneram facies* ——

Saginare verò illas Deliaci cœpere, ut Plinius ait *lib.* 10. *c.* 1. Erant verò hi Gallinarii Mercatores, de quibus ſuprà, in voce *Deliaci.* Quàm verò Romani vett. has delitias refugerint, docet idem Plinius, cùm *l. c.* ait; *Interdictum lege C. Fannii Coſ. XI. annis ante tertium Punicum bellum, nequid poneretur volucrum, præter unam gallinam, quæ non eſſet altilis: quod deinde caput per omnes leges ambulavit;*

vis: inventumq́; diverticulum, in fraudem earum, gallinaceos quoq; paſcendi lacte madidis cibis. Earum atq; caponum cerebella in delitiis fuere multis; lurconibus inprimis, qui omnia raritate ac ſapore æſtimant. Unde & in Vitellii patina, de qua *in vita ejus* Tranquill⁹, etiam phaſianorum ac pavonum, cerebella fuere. Et Heliogabalus, cerebellorum ergò, ſexcenta ſtruthiocamelorum capita convivis appoſuiſſe legitur. Criſtas *Gallinarum*, cum palmis anſerinorum pedum toſtis, condire, docuit Meſſallæ Oratoris filius, ut eſt apud Plinium *lib.* 10. *c.* 21. Pullos *Gallinaceos*, non ſanos modò, ſed etiam ægros mirè juvare, docet Simeon Sethi voce Ὄρνιθες. Item Ὀρνιθόπωλα, ubi quidem M. Fabius Calvus, ὀρνιθόπωλα putavit eſſe *trunculos, & pedes Gallinarum*: quo nomine à Lil. Gyraldo in Simeonis tralatione reprehendi meruit. Omnino enim ὀρνιθόπωλος eſt *pullus gallinaceus*, ὄρνιθες namq; per excellentiam, item ὄρνιθαι, *Gallinæ* Græcis dici meruerunt: quiq́, Latinis *pulli*, hi poſterioribus Græcis πῶλοι, ut Demetrio Conſtantinop. *Hieracoſophii lib.* 1. *c.* 42. qui & *lib.* 2. *c.* 27. ſic vocem uſurpat: non generatim pro *ave*, quod vir quidam doctus putabat. Itidem Conſtantino Aſynkio in *Viatico*, ubi ait, Καὶ ὀρνιθοπωλλίτζια καὶ πέρδικας, καὶ ὅμοια: interpretari oportet, *& gallinaceos pullos & perdices ſimiliaq́*; non & *avium pullos*, ut generatim nimis expoſuit idem longe doctiſſimus vir. V. Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *c.* 91. Britannis tamen olim nefas habitum leporem, *gallinam* aut anſerem guſtare, aluiſſe tamen voluptatis gratiâ, docet Sabellicus *lib.* 6. *Enneade* 6. De uſu *gallinarum* in ſacris, ſic Plin. *lib.* 10. *cap.* 56. *Ad rem divinam, luteo roſtro pedibusq́; puræ non videntur: ad opertanea ſacra, nigræ.* Ubi intellige ſacra, quæ Opi fiebant in abdito, ne prophanorum oculis pollucrentur, & *ſecluſa* quoque vocabantur, teſte Dalechampio. Quòd verò idem illis pietatem in Deos tribuit *lib. eod. c.* 42. *Gallinis & religio ineſt. Inhorreſcunt edito ovo, excutiuntq́; ſeſe, & circumactæ purificant, ac feſtucâ aliqua ſeſe & ova luſtrant*: refellitur à Voſſio *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 85. ubi ἀδεισιδαιμονίαν hujus, ut Plut. *Sympoſiac. lib.* 7. *Probl.* 2. appellat, phyſicam rationem eruditè exponit. Cæterùm *Gallinarum* tria genera Varroni *de R. R. lib.* 3. *Villaticæ, Ruſticæ & Africanæ*, quæ alias *Numidicæ*, vulgò *gallinæ Guineæ* Gallis, Græcis olim *Meleagrides* dicebantur, quòd aliud nomen non haberent. Præter quas, *Gallinæ Medicæ*, ex genere quidem communi, ſed generoſo & magnitudinis non vulgaris, ad feminium præcipuè expetitæ & *Melicæ* vett. Romanis dictæ, celebres fuere, de quibus omnibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 871. & *ſeqq.* ut & hic paſſim: Bochartum *Hieroz. Pars. poſter. lib.* 1. *cap.* 18 19. &c. de *Gallina* verò candida Liviæ, præter Suetonium, Plinium adi *lib.* 15. *cap. ult.* uti de *gallinarum* aliarumque avium Fartoribus ac Altiliariis plura, infra ubi de Vett. *Saginandi Arte*: de ratione verò eorundem ex *gallinarum pullis* divinandi, ubi de *Pullis*. At de *gallina*, ſideribus illatâ, ab Interprete Chaldæo Jobi *c.* 38 *verſ.* 32. diximus ſuprà, voce *Feretrum*, ψευδερμηνείᾳ loci ex Bocharto oſtensâ: quemadmodum inter idola populorum, quos ex Aſſyria in Judæam Salmanaſſer tranſtulit, *gallinam cum pullis* fuiſſe, voce *Succoth Benoth* indigitatam, 2. Regum *cap.* 17. *verſ.* 30. malè Talmudicos aſſerere, dicemus ſuo loco.

Gallinago, Hebr. קרא *Kore*, 1. Sam. *cap.* 26. *verſ.* 20. & Jerem. *cap.* 17. *verſ.* 11. à nomine *Kora*, quod *palum acutum* notat, è quo fiunt ſepes, Græcis σκολόπαξ, Plinio & Martiali *ruſticula & ruſtica perdix*, Germanis *ſneppa*, & Gallis *becaſſa*, à magnitudine roſtri, unde Hebræum & Græcum nomen eidem inditum: avis eſt columbâ minor, edulis; imò in delitiis, longo roſtro, vocem in gutture reciprocans, breves habens pedes, dorſum varium, pluviæ prænuntia, ac proin apud Arabes boni ominis eſſe credita, in Arabia, Ægyptoque inprimis frequens. In montanis degere amat, teſte Bellonio, qui in Alpibus & Pyrenæis, ac in celſiſſimis Helvetiæ, Sabaudiæ atque Arverniæ montibus, æſtate verſari ſcribit. Unde Saulem *ſe velut avem* Kore *in montibus perſequi*, queritur David *d. l.* &c. V Bochartum *Hieroz. Parte poſter. lib.* 1. *cap.* 12. & plura infrà, voce *Ruſticula*.

Gallonius Avitus, Legatus Thraciarum, ad quem Aureliani Aug *Epiſtolam* habes, apud Flavium Vopiſcum, in *Bonoſo*.

Gallus, παρὰ τὸ κάλλος, Iſidoro, aliis à caſtratione vocatus, quòd tales erant *Galli*, Cybeles Sacerdotes; vel, quòd criſtam habent in capite, *galeæ* ſimilem: notæ pugnacitatis avis domeſtica, è Perſide primùm in alias regiones pervenit, teſte Athenæo *Dipnoſophiſt. lib.* 4. *cap.* 29. nec magni ſolum uſus in auguriis fuit, de quo infrà, ut & in voce *Pullarii*: ſed etiam Marti ſacer, imò apud Syros olim divinos honores meruit, teſte Luciano *lib.* 16. *de Dea Syra*. Hinc eorum cantus inter optimi eventus ſigna numerata Auguribus: & in Onirocritice ſeditiones ac pugnas denotare crediti ſunt. Certè pugnax, ut dictum, animal eſt *regnumq́; in quacunq; eſt domo, exercet. Item in victoria canit triumphum, ſeq; ipſe principem teſtatur ſuperbo inceſſu, arduâ cervice, criſtis celſus, ac veluti radiatâ coronâ inſignis*, Plin. *lib.* 10. *cap.* 21. A qua tiara etiam ſeu criſta recta capitis, abſolutè dicebatur Græcis, Μῆδος, quamvis non eſſet Medici generis, & Περσικὸς ὄρνις, *Avis Perſica*, Salmaſius *ad Solinum pag.* 872. V. quoque infrà in voce *Tiara*. Hinc *gallum* antiquitas caſſidi Minervæ impoſuit, cujus proin conus propriè ἀλεκτρυὼν appellatus eſt, teſte Pauſaniâ *lib.* 6. Plutarchus quoque tradit, Cari illi, qui Cyrum vulneraverat, Artaxerxem inter alia facultatem & jus geſtandi *aurei galli* ſuper lancea, ante ordines, conceſſiſſe, in *Vita* ejus: additque, Perſas Caribus indidiſſe *gallorum* nomen, propter criſtas ex avis hujus pennis, quibus galearum ſummitates ornare ſunt ſoliti. Quemadmodum hodieque effigies ejus aſpicitur non rarò coronæ comes. C. Paſchalius *Coronar. lib.* 10. *cap.* 16. Ob eandem cauſam, ſequiori ævo in fines hoſticos, à bellum indicentibus, immitti ſolitum, obſervat C. Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 6 Quò facit porro, quòd culeo cum parricida ſequentibus temporibus *gallum* canemq; includi voluit Conſtantinus Imp. cùm antea jam ſimia, & ante ſimiam ſerpens ei comes additus eſſet, Conr. Ritterſhuſius apud Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. lib.* 8. *capp.* 24. 26. 29. & 34. Quodq́; Laertius *lib.* 2. gallinaceos tonſoris Midæ adverſis Calliæ pennis ac roſtro, ſpectante Socrate, pugnaſſe refert. Imo erat publicum Athenis certamen. ubi in theatro committebantur, ex lege: Ἀλεκτρυόνας ἀγωνίζεσθαι δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ μιᾶς ἡμέρας τοῦ ἔτους, *Galli gallinacei publicè committuntur in Theatro, uno quotannis die*. Meminit legis Ælianus *Var. lib.* 2. *cap.* 28. Convocabatur itaque populus, in his juvenes præcipuè, ad ſpectandum: at priùs Laniſtæ, quos avium vocat Columella, *Gallos* condocefaciebant ad pugnam, ut liquet ex Æſchine ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου; & Platone *de Legibus lib.* 7. Erantque hi ludi Laniſtarum in Sciro; nam fuiſſe ἐν τῷ Κυδαθηναίῳ teſtis eſt modò memoratus Æſchines: at verò τὸ Κυδαθήναιον in Sciro erat: ἐν τῷ Σκίρῳ διατρίβειν εἰώθασιν οἱ κυβευταὶ, inquiunt veteres Magiſtri. Pugna autem & commiſſio *Gallorum* fiebat in pegmate quadrangulari, victoremque victor ſequebatur. Hinc Ariſtophanes *Avibus*,

ΘΕ. Ὄρνις ἐγώγε δοῦλος. Ευ. ἡττήθης ὤιδὲ
Ἀλεκτρυόνος.

Ubi Græcus Interpres, Φυσικὸν, inquit, ἐστὶ ἐν ταῖς συμβολαῖς τῶν ἀλεκτρυόνων, τοὺς ἡττηθέντας ἕπεσθαι νενικηκόσι, *naturale hoc eſt in pugnis gallorum, ut victus victorem ſequatur.* Lata hæc lex poſt bellum Perſicum, teſte præfato Æliano, & cauſam præbuit gallinaceorum pugna, quæ Athenienſibus, cùm, Duce Themiſtocle, arma inferrent Barbaris, oblata eſt: Fuit quippe illis exemplo ac incitamento ad fortitudinem, quod imitari quoque poſteros voluere, ut fortiter agerent, fortiter paterentur: atque in hunc finem laudat & probat id Solon apud Lucianum περὶ Γυμνασίων. Sed & Pergamenis idem ſpectaculum quotannis publicè exhibitum docet Voſſius *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 80. Etiam Romanis in uſu hoc delectationis genus, ſi non publicè, privatim ſaltem, fuiſſe, conſtat ex Plutarcho *in Antonio*: Πολλάκις δὲ συμβαλόντων ἀλεκτρυόνων, πολλάκις δὲ μαχίμους ὄρτυγας, ἐνίκων οἱ Καίσαρος, *Sæpius autem commiſſis gallis, ſæpius pugnacibus coturnicibus, victores fuere Cæſaris.* Quo pacto Fr. Mendozam Ducem Hiſpanum celebrem, belli eventum inter Principem Mauritium & Archiducem Albertum fluctuantis auguratum fuiſſe, in Hiſtoria Belgica legimus: Is enim, prælio ad Nauportum, ſub initium hujus ſeculi, à Mauritio captus, ut tædium cuſtodiæ leniret, certamen duorum gallorum, quos Alberti ac Mauritii nominibus inſigniverat, inſtituit, cumque Mauritius prævaleret, utrumque incluſum & ſaginatum per dies aliquot, rurſus mutatis nominibus commiſit, ubi qui ſub Alberti nomine priùs victus fuerat, Mauritii nomine impoſito, victor evaſit. Reidanus *Annal. lib.* 18. In Anglia verò hodieq; publicâ ſolennitate, non minùs ac Athenis olim, ſponſionibus inſuper ingentibus, ac dignâ ſpectaculo coronâ, pugnacis hujus alitis prælia viſuntur. Qua de re noti hendecaſyllabi Joh. Barclaji *Poëm. lib.* 2. quibus titulus: *Pugna Gallorum gallinaceorum, cui Rex interfuit*; quod carmen, cùm prolixum ſatis, ea ſaltem quæ ad locum certaminis & apparatum athletarum horum ſpectant, adpono:

Eſt parvus locus editus columnis,
Ductus artifici manu in capacem
Et certaminis & cruoris orbem;
Sævis area bellicoſa Gallis.
Non illic bibulam ingerunt arenam,
Quæ tot vulnera, ſanguinemq́; celet.
Flava ſtramina textiliq; nodo
Arcta, huic apſide innitere campo,
Qui veſtigia nec profunda tardet,
Nec curſus malè fallat incitatos.
Circum (nam populi hic graves locantur)
Aſcendunt gradibus theatra curvis.
Quò poſtquam vario corona diſcors
Conſedit ſtudio, & Diis vocatis
Ritè quisq; ſuæ eſt avi precatus,
Galli *de gemina eruti latebra.*
Cum luce horridulum intuentur hoſtem.
Scires ex habitu diu cruditos
Athletas ſolito introire campo.
Nam criſtæ decus & genas rubentes,
Doctâ forcipe perdidere cauti;
Ne quà figere roſtra poſſit hoſtis,
Et prædam nimio obtinere morſu.
Falcatæ quoq; nulla pompa caudæ,
Ne certamine rupta ſub calenti
Sit fallax mora cruribus citatis &c.

Sic

Sic autem pugnaturis animos faciebant Veteres ab allii eſu: unde *ἰσχυροθυμότερος*, pro *forti* & *animoſo*, ipſique *σκόροδαλοι* inde dicti, quam vocem Petronius Latio intulit, pro *audaci*, uti diſcimus ex Salmaſio eodem *ad Solinum pag.* 1186. Plura de hac gallinacea palæſtra, V. apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. *pag.* 84. Atque hæc *galli* pugnacitas porro cauſa, cur Idomeneo pro inſigni placuerit, cujus ſtatuam cum ſcuto ſic Olympiæ ſpectatatam olim, Pauſanias *tradit lib.* 9. nec alia Marti victima gratior fuerit habita, apud Lacedæmonios, quos ſi Dux fortiter dimicaſſet, magnaque hoſtium clade viciſſet, hac victimâ litare victorem voluiſſe, re[?]t Alexander Neapol. *Genial. Dier lib.* 1. *cap.* 22. Cœterum ut frater amatus a Pythagora *gallus candidus*, teſte Plut. in *Numa*, a ſectatoribus ejus pro Numine quoque habitus eſt, ut idem habet *Sympoſ. lib.* 4 *quæſt.* 5. Ipſe apud alios Æſculapio, Solique ſacer: & Veteribus ad ſuperſtitionem non unam adhibitus. Inter quos *Alectryomantia*, h. e. *divinatione è gallis*, cùm Jamblichum ſcrutatum eſſe, de Imperatore futuro, Valens Cæſar reſciviſſit, foveam ipſi ante obitum paraſſe, & omnes conſcios aut ſuſpectos necaviſſe legitur, apud Socratem *Hiſtor. Eccl. lib.* 4. *cap.* 19. Sozomenum *lib.* 6. *c.* 35. Nicephorum, Zonaram, Alios. Imò ad infernalia ſacra Gentilium, quos animis Poëtarum Regumque evocandis *gallos* mactare conſueviſſe, docet Æn. Gazæus *Theophraſto*, V. quoque Barthium *Commentar. Superſtitionum*. De ſuperſtitione Judæorum in feſto Propitiationis *gallum* mactantium alibi. Apud Chriſtianos verò, *gallus gallinaceus*, in ſummis ædium faſtigiis & templorum obeliſcis ex ære imponitur, caudâ latiore, quam ventus, qui flat, verberans & impellens, roſtrum adversùs ſe conſiſtere cogit, Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 1246. tum ut flantem indicet ventum, tum præcipuè, ut imagine hac in Templorum apice excubante, moneantur Epiſcopi Chriſtiani gregis, vigilandum eſſe pro commiſſis ſibi ovibus: nota enim avis hujus vigilantia, de qua egregiè diſſerentem adi Ambroſium *Hexaemeri lib.* 5. plura verò de illa V. apud Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idol. lib.* 3. *cap.* 80. & 86. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib.* 1. *cap.* 16. ubi inter alia Hebræorum nonnullos à Cuthæis, de quibus 2. Regum c. 17. v. 30. nomine *Nergal*, gallum cultum eſſe, aſſerentes, eruditè refellit, Alios. Apud Romanos, qui gallos, capos, gallinas curaret ſervus, *Gallinarius* dictus eſt, de quo V. Varronem *de R.R. lib.* 3. *cap.* 9.

Gallus Antipater, *ancilla honorum & hiſtoricorum dehoneſtamentum*, Pollioni *in Claudio*

Galnabis vel *Galnape*, læna, ſtragulum villoſum, apud Smaragdum alioſque citimæ ætatis Scriptores: an à *galbanum*, an à *gauſape*, voce detortâ, C. du Freſne *Gloſſar.*

Galopus, Gallica vox, ex Græcorum *κάλπα*, quæ *curſum* denotat, orta: ut enim à voce *κάλπα* verbum *καλπάζειν* & *καλπᾶν*: quod eſt *currere*; ſic Latini *calpare* dixerunt, vel *calupare*, ab eadem. Atque deinde Gallorum *galopare*, pro *currere* de equis. Differebat tamen currendi modus ille, quem Græci *κάλπας* vocant, & quem Galli appellant *galopum*. Græcorum enim *κάλπα* curſus eſt, quem iidem *trotum* vulgò nuncupant, qui medius eſt inter *galopum* & *paſſum* ut loquuntur &c. Salmaſius *ad Capitolinum in Maximinis*. V. ſuprà in voce *Calpare*.

Galumna, apud Thietfridum Epternac. *in Floribus Epitaph. SS. lib.* 3. *cap.* 4. capitis operculum eſt, ex Græco *κάλυμμα*. Id.

Gamacha Gall. *Gamache*, pedulis lanei ſpecies, ſuperiorem etiam pedis partem tegens: Occitanis *garamacho*. An ex *campagus*? Idem. V. ubi de *Campago*.

Gamala, vel *Gamale*, adde: a *camelo* nomen habere, refert Joſephus *lib* 4. *de Bello*, ubi ait, *Gamalon* montem & urbem *εἰκάζεσθαι καμήλῳ τὸ σχῆμα, παρ' ὃ ὠνόμασται*, *Cameli ſpeciem habere, unde ei nomen*. Camelus enim Hebr גמל *gamal* dicitur, Bochartus.

Gamalielus Patriarcha, memoratus Marcello Empir. *cap.* 23. & Honorio *l.* 22 *Cod. Theod. de Judæis, Cœlicolis & Samarit. Quoniam* Gamalielus *exiſtimavit, ſe poſſe impunè delinquere, quòd magis eſt erectus faſtigio dignitatum* &c. honorariæ enim præfecturæ codicillos ab Imperatore obtinuerat; Judæorum fuit Patriarcha, ut videre eſt apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Saturnino*: non paganorum, ut contendit Caſaubonus *ad eund.*

Gambeſo, cento, centunculus, *Thoracomactus*, veſtimentum coactile, ex coactili lana confectum, ſeu. *veſtimentum, quod de coactili lana ad menſuram & tutelam corporis humani conficitur, de mollibus lanis, ut hoc inducta primum lorica vel clibanus, aut his ſimilia, fragilitatem corporis ponderis aſperitate non læderent*, ut ait Anonymus *de Rebus bell. Notitiæ Imp.* ſubjectus. *Subarmale* appellatum quidam volunt; nec fortè alia *Chlamys cannabina*, in *Epiſt.* Juliani Proptæfecti prov. Britanniæ, ad Sinnium Solennem, in vet. marmore, haud pridem detecto in Bajocaſſibus, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Apud Roger. Hovedenum *Wanbaſium* dicitur, an ex Saxon. *Wamb*, i. *venter*, quaſi *ventris pectorisq; tegmen*, quod Germani *VVambis* vocant. Id.

Gamelium, Græcè *Γαμήλιον*, carminis genus, idem cum Epithalamio, à voce *γάμος*, i. *nuptiæ*, vel à verbo *γαμεῖν*, i. *generare*. V. ſuprà ubi de *Epithalamio*. Sed &, cùm Veteribus ante nuptias ſacrificare mos fuerit, ſacrificium id *Γαμήλια*, aliter *προγάμεια* & *προτέλεια*, Lycophroni *γαμήλιοι θυηλαί*, dictum eſt; quod Junoni, Veneri & Gratiis fieri conſueviſſe, docet *Etymologici* Auctor, ubi tamen *Γαμηλίαν* *τὴν ἐν ταῖς φρατρίαις δίδοσθαι ἔγγραφήν*, *inſcriptionem in album τῶν φρατόρων*, exponit, feſtumq; hoc ab iis, qui jam nuptiis apti erant, *οἱ μέλλοντες γαμεῖν*, civibus ſuis exhibitum, docet. V. Jo. Meurſium *Commentar. in Lycophr.* & ſuprà, ubi de *Ephebis*.

Gamelum, inter machinas jaculatorias, memoratur Sanuto *lib* II. *part.* 4. *cap.* 22.

Gammadium, adde: Salmaſius *gammadiones* dictas eſſe veſtes *γαμμαδίους*, h. e. *gammis* literis diſtinctas, docet *ad Treb. Pollionem in Claudio*. Sic Dominico Macro, *Gammadia* eſt veſtis ſacra cum figuris in forma literæ Græcæ Γ. contexta, quâ Latinos olim uſos eſſe, ex muſivis & antiquis Romæ picturis: nunc in planetis uti Græcos Epiſcopos, tradit. V. ſuprà in voce *Caſula*. Du Freſne, quid *Gammadium* propriè fuerit, ex Scriptoribus ægrè percipi poſſe, cenſet. Sed & *gamma* Latinis, aliter *coxa*, *verſura, cubitus*, Græcis *ἐκτροπή*, dicitur in fluviis, ubi amnis à recto curſu, quem priùs inſtiterat, deflectitur ac curvatur, Salmaſius idem *ad Solinum pag.* 622. quòd viz. literæ hujus curvaturam imitetur iſtiusmodi aquarum flexus &c.

Gandavum, adde: Vicecomitatus Gandavenſis, Meluniæ ſeu Melodunenſi Familiæ illatus in illa aliquandiu hæſit. Cùm enim ſtirps hæc celebris in duos abiiſſet ramos, genitis ex Johanne Vicecomite *de Melun* & Johanna *de Tancarville* Johanne, & Iſabellâ *de Antoing*, Hugone: ab illo Comites *de Tancarville* & reliqui Vicecomites *de Melun*; ab hoc deſcenderunt Domini de *Antoing*, quibus Vicecomitatus *Gandavenſis* acceſſit & Principes Spinoji. Et quidem Vicecomites *de Gandavo* ſeu de *Gand* quod attinet, Johannes *de Melun* I. Hugonis I. Dn. *d' Antoing*, ductâ Johannâ *de Abbeville*, genuit Johannem II. patrem, ex Margareta *de Sa-bruck*, Hugonis Vicecom. *de Gand*: quo, & Johanni *de Horn.* filiâ Arnoldi Hermanni Dn. *de Gaesbeck*, genitus Johannes III. *de Melun Vicecomes Gandav.* ex Eliſabetha V Valdeccia, filiâ Philippi, defuncti A. C. 1539. ſuſcepit Maximilianum, rami hujus ultimum: obiit enim is, ex Anna *Raulin d' Emeries*, nullâ prole relictâ. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part.* II. *pag.* 94. & *in Ind.*

Ganeo. apud Eugraphium *in Terentium*, *Helluo eſt invaſor, & qui plurimum conſumit.* Ganeo *tabernis operam dans & conviviis turpioribus.* Vett. enim Lat. *ganea* appellabāt, quas recentiores *tabernas* dixere. Donat. *in Adelph. ad illud. In ganeum aliquo: Veteres*, inquit, *ganeum meritoriam tabernam dixere, ἀπὸ τῆς γᾶς τουτέστι τῆς γῆς, quòd ipſa ſit in terra, non in cœnaculo ſuperiùs.* In quo fallitur Donatus, cùm *ganeum* ſit pura puta vox Græca. Namque illi *γάνειον* dicunt ſeu *γάνος* locum voluptuarium, in quo lætæ vitæ homines ventri & libidini vacabant. *Γάνος* enim *lætitiam* & gaudium etiam dicebant, & *γάνυμαι gaudeo*, Heſych. Unde *γανῶται* homines luxurioſi ac luſtris dediti, nepotes & helluones, qui Latinis *ganeones*. Sic *γάνον* & *κωμάζοντα* eundem vocat Dio *in Fragm. apud Urſinum de Heliogab* Strabo eoſdem *καταγανῶντας* vocat, h. e. *genialiter ac voluptuosè viventes* &c. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, & ſuprà in voce *Copa*.

Gangavia, apud Solinum *cap.* 20. Ptolomæo *Σκάνδεια*, Melæ *Codanonia lib.* 3. *cap.* 6. Plinio *Scandinavia* eſt, V. ibi.

Gange, urbs, adde: ad oſtium *Gangis* fluv. de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 994.

Ganges fluv. adde: De *capivi Gangis triumpho*, pulchrè Sidonius *in Burgo Leontii*; uti *Gangeticam Bacchi victoriam ebriacis verſibus deſultavit Panopolitanus Pantomimus*, verba ſunt C. Barthii *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 12. *verſ.* 788. Hodieque ſacrum Indis hunc fluvium haberi, multis docent *Itinerariorum* Scriptores, P. de Valle inprimis *Itiner. tom. IV.* & Jo. Baptiſta Tavernier *Itiner. Ind.* Hinc *Gangites*, apud Plinium *lib* 10. *cap.* 3. *Tribus primis & quinto generi aquilarum in fætificatu additur nido lapis aetites, quem aliqui dixere* Gangitem, *ad multa remedia utilis, nihil igne deperdens*: Straboni *Γαγγῖτις λίθος*, lapis eſt, quòd in *Gangis* fluminis ripa inveniatur, ſic dictus; cum *gagate* minimè, quod faciunt nonnulli, confundendus, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 251 ut & ſuprà, in voce *Aetites*.

Gangra, adde: Habita fuit Synodus hæc provincialis, per Oſium, ex Hiſpania in Orientem evocatum, à Conſtantino Imperat. circa A.C. 319. extantque *Canones* ejus numero XX. in *Codice Canonum* antiquiſſimo *Eccleſiæ Cathol.* uti videre eſt, apud Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Jur. Eccl. num.* 25.

Ganymeda, nomen Deæ, quam, recentiori nomine *Hebe* dictam, Græcis in cupreſſeto Phlyaſiorum arcis cultam, memorat *Corinthiacis* Pauſanias. V. in voce *Hebe*.

Ganymedes, adde: Voſſio qui *Ganymeden* Jupiter rapuit, Tantalus fuit Phrygiæ ac Paphlagoniæ Rex, de quo ſic Euſebius, ad annum 42. Judicis Iſraelitici Aod ſive Ehud: *Ob raptum* Ganymedis *Troji, patri ejus & Tantalo bellum exortum eſt, ut ſcribit Phanocles Poeta.* Subjicit inde: *Fruſtra igitur Jovis fabula & raptrix aquila conjungitur.* Fuit itaque Jovis nomen generale, Regibus omnibus conveniens. Quòd verò aquila Ganymedem

rapuiſſe dicitur, id vel celeritatem raptus indicat, vel, quod Epiphanio viſum, aquila fuerit παράσημον navis, ut taurus ejus, quâ Europa avecta eſt. Quanto hic Jupiter Phrygius tempore vixerit ante bellum Trojanum, non operoſum eſt ex rapti & raptoris ſtirpe cognoſcere. Quippe raptus fuit frater Ili, qui Ilium condidit, filius Trois, unde *Troas* & *Troja* dicta, nepos Erichthonii, pronepos Dardani, qui interemto fratre Samothraciam fugerat, unde Cabirorum ſacris expiatus in Teucriam ſe contulit, ac filia Teucri Bateâ ductâ, in partem regni receptus eſt. Ilus autem Pater fuit Laomedontis, Avus Priami, Proavus Hectoris & Alexandri ſive Paridis, ut hi ab Ilo *Ganymedis* fratre, tertia diſtent generatione. Fuit & frater *Ganymedis* Aſſaracus, pater Capyos, avus Anchiſæ, Æneæ proavus, ubi itidem videmus, Æneam tertiâ ab Aſſaraco generatione eſſe diſſitum. Jam verò Tantalus pater fuit Pelopis, Atrei & Thyeſthæ genitoris: Atrei filius fuit Pliſthenes, hujus Agamemnon & Menelaus: ut hi quartâ diſtent generatione à Tantalo. Nempe Ganymedes cùm raperetur, adoleſcens admodum erat: raptor Tantalus generatione totâ, h. e 30. annis vel circiter provectior; ſicque Phrygius hic Jupiter 100. quaſi annis ante bellum Trojanum rapuerit Ganymedem. Quæ oſtendunt, memoriâ deceptum eſſe Ciceronem, cùm ſic ſcribit *Tuſculan. Quæſt. lib. I. Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait propter formam, ut Jovi pocula miniſtraret, non juſta cauſa, cur Laomedonti tanta fieret injuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat, divina mallem ad nos.* Neque enim filius fuit Laomedontis, Priami frater, ut Tullius putavit, ſed filius Trois, patruus Laomedontis, Priami patruus magnus, ut ex prædictis liquet. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 14. cui adde Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Papinium Statium Theb. lib.* 1. *verſ.* 548. ubi inter alia *Ganymedem*, opilionem, & è caulis raptum, Luciano *Coll. rapti cum Jove*; at raptum inter germani & amatoris manus exſpiraſſe, Mythologis & Herodiano *lib.* 1. referri, obſervat.

Gar Ottiſch, Germ. quaſi *Totus Ottonicus*, cogn. Premislai, Regis Bohemiæ, quòd ſe Ottonis IV. Saxon. D. Philippi Suevi æmuli, partibus totum addixiſſet: unde vocibus inverſis *Ottogarus I.* hujus nominis appellatus eſt; hocque cognomen ad filium & nepotem tranſmiſit. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 126. V. in voce *Ottocarus* vel *Ottogarus*.

Garama, oppidum Garamantum clariſſimum, apud Plin. *lib.* 5. *cap.* 3. a Lepti Magna 5400. ſtadium, ſeu 30. dierum intervallo diſtans, Ptolom. ex relatione Flacci & Materni. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 384. & 495.

Gararius, officium Monaſticum, apud Adalardum in *Statutis* antiquis Monaſterii Corbejenſis *lib.* 1. *c.* 1. Cuſtos fortè, à *garir* vel *garer*, quod olim *cuſtodire* Gallis.

Garderoba, apud Matth. Pariſ. A. C. 1245. veſtiarium eſt ſeu locus, in quo aſſervantur veſtes & *robæ*. In Aula Anglicana, ſic dicitur locus Clericis tantùm aſſignatus, qui in Francia *Camera Clericorum* appellatur: ubi Chartæ regiæ aſſervantur ipſeque Theſaurus Regius, Car. du Freſne *Gloſſar.*. V. infrà in voce *Roba*. Hinc *Theſaurarius Garderobæ* in Anglia nomen eſt, cui cura expenſarum Regis & familiæ ejus commiſſa eſt. Is pecuniam, jocalia & xenia Regi facta recipit, recepta Regis ſecreta cuſtodit & de receptis expenſas facit rationabiles &c. V. Fletam *lib.* 2. *cap* 17. §. 1.

Gardingus, dignitas magnæ exiſtimationis in Hiſpania, Viſigothorum Règum ævo. Concilium Tolet. *De accuſatis Sacerdotibus, ſeu etiam* Optimatibus *Palatii atq; Gardingis*. Voſſius Palatii Cuſtodem fuiſſe vult, quem Itali *Guardiano* vocant At Garzias Loaiſa Archiepiſcop. Toletanus *in Collect. Concilior. Hiſpan.* majorem quampiam dignitatem hoc nomine indigitatam olim ait: Namque in Viſigothorum *LL. lib.* 2. *tit.* 1. *l.* 1. interveniebat in condendis Statutis ſimul cum Sacerdotibus; & poſt Duces Comitesque in iisdem *lib.* 9. *tit.* 1. *l. ult.* mox collocatur: *Si majoris loci perſona fuerit, id eſt, Dux, Comes, ſive etiam Garuingus*: paſſimque inter hujusmodi digniores Palatii Triumviros memoratur. V. Dominicum Macrum *in Hierolex.*

Garganus Sinus, à prom. cogn. dictus, *Japyx* appellatur Virgilio *Æn. lib.* 11.

— Gargani condebat Japygis arvis:

Sed Japygiæ ſinum à Gargano diſtinguit Plin. *lib.* 3. *cap.* 11. Nempe ſic dicitur, in quo Ἰαπυγία ἄκρα. *Japygia prominentia*, è cujus ore ventus Argeſtes rectâ in Calabriam ferebatur, atque hinc à Calabris *Japyx* nominatus eſt. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 1257.

Gargarius Locus, in vet. *Inſcr.* quæ incipit,

PAGANI PAGI LVCRETI QVI
SVNT
FINIBVS ARELATENSIVM LO-
CO GARGARIO
Q. COR. MARCELLI LIB. ZOSI-
MO IIIIII VIR.
AVG. COL. IVL. PATERNA A-
RELATE OB
HONOREM EIVS QVI NOTVM
FECIT
INIVRIAM NOSTRAM OM-
NIVM SAECVLORVM
SACRATISSIMO PRINCIPI T.
ÆLIO ANTONINO &c.

apud Jac. Sponium *Itiner. part.* 3. Gall. *Garguiez*, vel *S. Jean de Garguiez*, quæ ædicula S. Johanni ſacra, locus eſt Galliæ in provincia, haud procul Arelate, in radice montis, qui à Monaſterio S. Balmæ nomen habet, ſitus: ubi præter ædem dictam, unicum diverſorium, idque non ſatis commodum. V. quoque ſuprà in voce *ad Balnea*.

Gargileſſa, vulgò *Gargileeſſ*, locus Galliæ in Biturigibus Cubis; memoratus in *Literis* Roberti R. quæ Hubaldi Virſionenſis, Arnulfi Dunenſis & Giraldi *de Gargileſſa* mentionem faciunt, apud Hadr. Valeſium in voce, *Virſio caſtrum*.

Gargilius Martialis, adde; Inter ſecundæ notæ Hiſtoricos memoratur Vopiſco *in Probo*. An idem cum *Gargilio* Martiali, qui de Re Hortenſi libros ediderat, memorato Servio *in Virgilium* & Palladio? Caſaubonus *ad Lamprid. in Alex. Severo*.

Gargittius, canis Geryonis, boves ejus cuſtodiens, Cerberi frater, à pecoris abactore Hercule cæſus eſt, Pollux *in Fabulis*. V. Albricum *in Deorum imaginibus, cap. de Hercule*, ut & in voce *Gargettus*.

Garnachia, apud Gaufredum Voſienſem, *Part.* 1. *pag.* 74. veſtis ampla, ſine manicis; Ital. *Guarnaccia*. V. C. du Freſne *Gloſſ.*

Garrhara, apud Petrum Antioch. *Epiſt. ad Cerular. corona eſt clericalis Epiſcoporum*: an corruptè ex Arabico *Korac*, quod *ſphæram* notat; an ex Græco, κουρά? Dominic. & Carolus Macri *in Hierolexico*.

Reges Suprarbiæ.

Garſias Ximenius ſeu *Innicus* I. Rex primus Suprarbiæ & Ripagorzæ, ſecundum Chriſtianorum in Hiſpania Regnum, pulſis Mauris, conſtituit, circa A.C. 724. poſtquam Pelagius, in montibus Aſturiæ, Gallæciæ & Cantabriæ primum conſtituiſſet, A.C. 716. Sedem Regni Inſam opp. elegit: Pro inſignibus arborem viridem habuit; & ſuper eam crucem rubram, in croceo campo, in memoriam iſtiusmodi apparitionis vel viſionis, quam ante prælium cum Mauris habuiſſe dicitur: unde & nominis *Suprarbiæ* appellatio, Rittershuſius *Exeg. Gen. fol.* 66.

Garſias Innicus II. Pompejopolim cepit ſeu Pampelonam; quò ſede Regiâ translatâ, Regnum exuto priori nomine *Regnum Navarræ*, item *Pampelonæ*, dictum eſt. V. Georg. Hornium *Orb. Imp. edit.* 1677. *pag.* 270. & 271.

Garum Sociorum, memoratur Plinio *lib.* 9. *cap.* 17. *M. Apicius, ad omne luxus ingenium mirus, in* ſociorum garo *(nam ea quoque res cognomen invenit) necare eos* (mullos) *præcellens putavit, atq; ex jecore eorum excogitare provocavit halecem.* Item Senecæ *Nat. Quæſtion lib.* 3. *cap.* 17. *Alios necant in garo & condiunt vivos.* Ut rectè in Hippolyto Salviano culpet Lud. Nonius *de Re Cibar. lib.* 3. *cap.* 27. quòd in Plinio *l. c.* pro *necare* legere mallet *ſiccare*. Inventi verò ejus ſi quæ eſt gloria, ea non penes Apicium, ſed Græcos fuit. Eſt enim Platonis Comici, apud Athenæum *lib.* 2. *ubi de garo*: ἐν σαπρῷ γάρῳ βάπτοντες ἀποπνίξουσί με, *in putrido garo ſubmergentes ſuffocabunt me.* Nec ſatis erat ſic necare, niſi vitreamini incluſus mullus moriens ſpectaretur: unde Seneca *loco mem. In cubili natant piſces, & ſub ipſa menſa capitur, qui ſtatim transferatur in menſam. Parum videtur recens mullus, niſi qui in convivæ manu moritur. Vitreis ollis incluſi offeruntur, & obſervatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante ſpiritu vertit* &c. Fiebat hoc *garum*, & quidem laudatiſſimum, ex eliquata ſanie putreſcentium ſcombrorum, teſte Plinio *lib.* 31. *cap.* 7. Unde Martialis *Xen.*

Exſpirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo
Accipe faſtorum munera cara garum.

Dixere verò *Sociorum*, quia à ſociis Popul. Rom. apportaretur, quales Hiſpani, unde idem Martialis *in iisdem Ep.* 40.

Heſperius ſcombri temperet ova liquor.

Nimirum Carthagine novâ ſive Spartariâ fiebat: atque id tanti pretii, ut nullus, præter unguenta, liquor cariùs divenderetur, teſte Plinio *lib.* 31. *cap.* 7. Odoris tamen fuiſſe ingrati, indicat hoc Poetæ antea memorati, *lib.* 7. *Epigr.* 93.

Unguentum fueras, quod onyx modo parva ferebat,
Olfecit poſtquam Papilus, ecce, garum *eſt.*

Uſum ejus hodieque eſſe Conſtantinopoli, traditum eſt Bellonio. Quod verò Johann. Langius *in Epiſt. Med. lib.* 1 *Epiſt.* 59. putat, Plinium vocaſſe *l.* 9. *c.* 17. *garum aſſociorum*; atq; hoc valere *aſotorum*, id locum habere minimè poteſt. Namq; *Sociorum* etiam appellavit Seneca *Ep.* 95. *Quid illud* ſociorum garum *malorum piſcium ſaniem, non credis urere ſalſâ tabe præcordia?* Habes & apud Martialem *in Xeniis lemmate, Epigr.* 99 ubi veram lectionem retinuit Aldina: Item Auſonium *Epiſt* 21. *ad Paulinum.* Imò apud Galenum *de Compoſ. Medicam. lib.* 3. Γάρου μέλανος Ῥωμαῖοι λεγομένου Σοκιόρουμ, *Gari nigri, quod Romani Sociorum dicunt.* Sic enim reſcribit Voſſius: ubi perperam in Aldina ἀκιτόρου; in Baſilienſi, ἀκιτόρου. Atque hac multiplici auctoritate etiam eſt refellere

lere, qui *Soſiorum* reſcribunt: quaſi id nomen impoſitum ſit à Soſiorum apud Romanos familia, memorata Tullio non ſemel & Horatio. Sed ut non dubitandum, quin recta ſit ſociorum appellatio: ita haud æquè apertum, an non veriùs *Sociorum* dicatur, quaſi ſodalium ſive cœtus ſocialis, qui gulæ causâ convenisset. Sed magis placet, quod priori loco dictum. Variam *garorum* confectionem docent Geoponica Conſtantino tributa *l.* 20. *cap. ult.* ubi legas, garum *αἱμάτιον*, i. *ſanguineum*, eſſe præſtantius: quod idem, ac *ſociorum*, eſſe videtur, Galeno in verbis allatis *μέλαν*, *nigrum*, dictum; quo modo & Aëtius vocat *l.* 3. *cap.* 82. *Πρωτεῖον*, *primarium*, nominat Paulus Ægineta. Eo autem *nigrum* & *ſanguineum* dicebatur, quoniam conficeret ex piſcium cruore, qui nigroris illius cauſa erat. V. Gerh. Johannem Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *c.* 26. Idem hepar & caput, in mullis maximè expetita docens, hepar non ſolùm per ſe edi conſueviſſe ait, ſed etiam impoſitum oleo & *garo* cum vini paulo, inque his eousque comminui, donec ex iis ſuccus fieret unicus, *halec* dictus, in quo mulli carnes, cùm edere volebant, ſoliti ſint tingere, *cap. præc.* &c.

Garumna, adde: Nomen ipſi à rapiditate, namque antiquis Gallis & nunc etiam Britonibus *Garun* rapidum ſonat. Oritur Beemanno in montibus Auræ, non procul ab urbe *Guadalup* in lat. 42. evolvitur in mare in lat. 45. oſtio ingenti, quodque difficile propter Syrtes: Unde ad Rojanum plerumque nautæ quæruntur, qui ſuo periculo naves deducant. Burdegalam usque admittit magnæ molis navigia: haudque procul ab oſtio admittit Duranium, ad opp. Burgum, cujus influxus in magna pericula navigantes adducit. Cum hoc fluvio Atacem conjungendo Galliam ex Mari Mediterraneo in Oceanum Occ. perviam facere ſtuduit Chriſtianiſſimus Rex hodie feliciter imperans. Atque ſimiliter Sequanam poſſe conjungi cum Rhodano eoque Mari Medit. mediis Armancione & *Ouche*, ductoque alveo 3. non ampliùs leuc. monet Furnerius *lib.* 6. *cap.* 15. qui alveum etiam mediante Lupia *Loin*, inter Ligerim & Sequanam ductum eſſe, refert *ibid. cap.* 16.

Garzonaſtaſium, vox barbaro-græca, ex voce medii ævi *Garſio* ſeu *Garzo*, h. e. *puer* ephebus, & *στάσις*, *ſtatio*: locum notat in ædis ſacræ medio, pueris deſtinatum. Macer *Hier.*

Gaſindus, in *L.* Longobard. *lib.* 1. *tit.* 9. §. 21. dicitur, qui ex familia alicujus eſt vel domo, famulus honoratior: Sic etiamnum Germanos *Geſinde* & *Hoffgeſinde* vocare Aulicos, Curiales, Palatinos, obſervat Freherus *ad conſtitutionem Adolfi Imp. de Inſulis Rheni*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Gaſmulica gens, tempore Balduini Imper. CP. inter Græcos Latinosque neutram ſe gerens, memoratur Nicephoro *lib.* 4. apud Car. Macrum *in Hierol.*

Gaſtaldus, adde: Carolo du Freſne munus hoc officiumque varium fuit & diverſum, pro temporum Principumque ratione. Nam apud Longobardos, qui officio iſti nomen indiderunt, *Gaſtaldi* primò dicti videntur, qui quaſi cuſtodes, actores ſive procuratores prædiis aut villis regiis imponebantur, velut *Oeconomi* Villicique. Præcipuè vero ita appellati ſunt, Regionum & urbium Præfecti: Unde *Gaſtaldus Tuſcanenſis*, memoratur Anaſtaſio in *Vitis Pontif. pag.* 76. *Gaſtaldus Beneventanus*, & *Capuanus*, Leoni Oſtienſi *lib.* 1. *capp.* 21. & 26. &c. Eratque officium eorum ſubjectis populis jura reddere, judiciisque præeſſe, ut patet ex *Conſtitutione* Pipini R. in *L.* Longobard. *lib.* 2. *tit.* 52. §. 19. Quam tamen juriſdictionem non absque unius ſeu plurium Juriſperitorum conſilio exercebant. Porrigebatur autem illa in plebem ſolum & viliora capita: non verò in nobiles aut vaſſos dominicos, qui Ducibus aut ſupremis duntaxat provinciarum Præfectis erant ſubjecti. Unde ſortè eſt, quòd Albertinus Muſſatus *Gaſtaldiones* interpretatur *Tribunos Pl. de Henrici VII. Imp. Geſtis lib.* 7. Intererant porrò Placitis cum Comitibus aliisque Judicibus; &, ſi bellum eſſet, ſubditos in exercitum conducebant. Namque & horum quoque militare munus fuiſſe, docet præter *L.* Longobard *lib.* 1. *tit.* 15. Anaſtaſius *in Gregorio II.* tradens, *Longobardos penè trecentos cum eorum Gaſtaldione interfectos*, à Neapolitano Duce, in Cumani Caſtri recuperatione. V. Erchempertum *in Hiſtor. Longobardic. num.* 15. & 62. Licet autem id munus, *feudi* nomine donetur à Feudiſtis, tamen non fuiſſe perpetuum id, patet ex Paulo Diacono *Hiſt. Longobard. lib.* 5. *c.* 11. ubi ſcribit, *juſſu Grimoaldi Longobardorum Regis in Italia certas poſſeſſiones datas Alzeconi Duci Bulgarorum, ita tamen ut non Dux, ſed* Gaſtaldus *vocaretur*. Sed & Avaribus, ſive Hungaris ſuos fuiſſe *Gaſtaldos*, auctor eſt Theophanes *pag.* 296. qui eos primariis viris accenſet, Ὅτι Χάγανος, inquit, τῶν Ἀβάρων καὶ οἱ ἐπίλοιποι Ῥῆγες, ἔξαρχοί τε καὶ Κασάλδοι καὶ οἱ ἐξοχώτατοι. De Anglis, V. Vitalem *lib.* 10. *pag.* 773. de Francis Meurſſium *p.* 379. & plura hanc in rem apud Macrum in *Hierol.* & C. du Freſne *in Gloſſario*.

Gaſtra & *Gaſtrum*, vas æneum eſt, cum fundo anguſto. In Petronii *Satyrico* hoc nomine intelligit Caſaubonus amphoras, per angiportus Romæ collocari ſolitas, in quibus qui per diem veſicam exonerare vellent, ſtipem pendere cogebantur, à Veſpaſiano inſtitutam, ex Tit. vet. Scriptoris loco apud Macrobium *lib.* 3. *cap.* 17. V. eum ad *Suetonium in Veſpaſiano cap.* 23. ut & ſuprà ubi de *Foricariis* & *Fullonibus*. A Græco γαστὴρ, *venter*: unde γαστρολογία inter opera Terpſionis, quem primum editis regulis, quid edendum, a quo abſtinendum, docuiſſe, diſcimus ex Athenæo *lib.* 2.

Gaſtus, vett. Francis *Dominus*, ut auguratur Wendelinus, ex *Prologo L.* Sal. ubi quatuor Legiſlatores hanc condidiſſe dicuntur, *VViſogaſt*, *Bodogaſt*, *Salegaſt* & *VVindegaſt*: qui quidem Francorum Rectores fuerunt, in locis *Bodoheim*, *Saleheim* &c. à ſuis, ut apparet, ſua ſingula nomina ſortiti; ut proin Bodogaſt obtinuerit locum *Bodoheim*, Salegaſt *Saleheim*, VVindegaſt, *VVindeheim* &c. Henricus Meibomius *Notis ad VVitekindum*, ait *Gaſt* vocabulum Germ. non ut hodie hoſpitem, ſed quemvis hominem ad omnia promtum agilemque olim ſignificaſſe. At Camerarius, *Gaſtos*, Germanico nomine, à ſapientia & ſcientia rerum, atque ingenii perſpicacitate, dictos exiſtimat, *Horarum Succiſiv. tom. III. cap.* 63. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque ubi *de Salica Lege*.

Gata & *Gattus*, genus navis, *in Chron.* Anonymi Barenſis A. C. 1071. & apud Laurentium Veron. *Bello Balear.* Item machina oppugnatoria, apud Monachum Florentin. *de Expugnat. Accon. Gattos & arietes fieri juſſit*, Vide ſuprà, in *Cattus*.

Gavarretus, in Aula Regum Siciliæ Officium, ſub Normannis Principibus, cui non ſolùm cura & cuſtodia Palatii erat commiſſa; *ſed & illius erat eos, qui per diverſos Palatii carceres erant incluſi, frequenter inſpicere, eorumque ſtatum mitiùs aſperiusque, prout ei viſum erat, commutare & prout vellet, cuſtodes ſingulis deſignare carceribus*, Falcandus *in Hiſtor. de Siciliæ calamitat.* Cui ſimile fuit in Aula CPolitana Magni *Papiæ* officium, ut *in Notis ad Cinnamum* docet C. du Freſne. Ejusdem nominis habentur Vicecomites in Beneharnis, *Vicecomites de Gavarreto* dicti, de quibus V. Marcam *Hiſtor. Beneharn. lib.* 5. *cap.* 28.

Gaudentes Fratres, V. ſuprà *Fratres*.

Gaudentii Caſtrum, in Vaſconia prov. Galliæ, memoratum Petro Monacho *in Hiſtor. Albig.* his verbis: *Monuerunt Comitem, ut maximam reciperet Vaſconiæ partem. Properans igitur Comes, pervenit ad Caſtrum, quod dicebatur* S. Gaudentius, *& fuerat Comitis Convenarum*: vulgò dicitur *S. Gaudens*, oppidumque eſt Galliæ, in Comit. olim Convenarum, poſtea Dominio Benearnenſi, non procul ab oppido S. Gerontii *St Girons*, & ab oppido S. Licerii *S. Lezer*, alias *S. Leger*. Hadr. Valeſius *Not. Gall.* in voce *Sancti Gaudentii*.

Gaudere, Gr. χαίρειν, ſerò epiſtolis additum eſſe nonnulli cenſent, cùm priùs alter alteri ſimpliciter ſcriberet, ut *Amaſis Polycrati*. Primum Cleonem ait Eubulus Comicus ſic ſcripſiſſe Athenienſibus è Sphacteria. Sed & Vett. ea voce uſi, non ſolum in primo congreſſu, verùm & in diſceſſu, & *gaudere*, pro valere ac ſanum eſſe, uſurparunt, Suid. V. ſuprà ubi de *Epiſtolis*.

Gaudiacus Vicus, locus Galliæ in Carnutibus, vulgò *Iony*. Valeſius voce *Ignoranaus*.

Gaudianus, memoratur Capitolino *in Gordiano III.*

Gaudioſus, inter Duces, qui è diſciplina Probi prodiere, apud Vopiſcum *in Probo*.

Gaudium, inter Numina Romanorum memoratur Clementi Alex. *Protrept. pag.* 12. Aliàs *Gaudinum*, ex homine nato ingens. Quamvis enim non naſci optimum judicavit gentium conſenſus, Thraces quoque hominum natales fleverunt, Perſæ item ante quartum vel quintum vel ſeptimum annum natos non aſpexerunt, finito nempe primo ſatorum circulo, quod & vett. Gallis placuit: veriſſimè tamen Dominus noſter, *Mulier*, inquit, *poſtquam peperit puerulum, jam non meminit afflictionis, propter* gaudium, *quòd homo ſit natus in mundum*. Et rident matres, poſt ſeptimum diem, quando vitalem ſperant natum. Meliorum etiam morum gentes de feliciter tranſacto puerperio lætabantur. *Gaudium* & ſalutatio inter amicos & clientes, *Hodie nate ſalve*; ab Oriente ad Romanos delato more: poſtes puerperæ tertia die coronati, munera natalitia puero oblata, polypi, ſepiæ, coronæ, gemmæ; puerperæ, umbellæ, armillæ &c. ſervis alia: porrò epulæ, ſpectacula, ſtatuæ exhibitæ. Quæ lætitia eo major apud Romanos fuit, quò majori prolis deſiderio Reipublicæ augendæ causâ, connubiique retinendi & ob jus trium liberorum, ardebant matres. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* & hic non uno loco. Inde *natorum gaudia*, apud Papinium *Thebaid. l.* 10. *v.* 420. pro liberis, *qui tori ex amore & gaudiis conſtant*, ut *ad l.* ait vetus Scholiaſtes &c. Sed & non minus Olympionicarum olim *gaudium* fuit, utpote victorum in certamine, quo in humanis rebus nihil habebatur præſtantius: ut alia omittam. Verùm & hic modus tenendus: *Gaudio* enim nimio extinctos habemus non paucos: duas fœminas apud Liv. *lib.* 7. à pugna Thraſymena: & præter Chilonem, Sophoclem ac Dionyſium I. Siciliæ Tyrannum, utrumque Tragicæ victoriæ nuntio accepto, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 53. Alios. Nec mirum, cùm vehemens *gaudium*, velut paria cum dolore faciens, non rarò lachrymas quoque excutiat. Claudianus *Bello Gildon.*

Quem ſimul ut vidit natus

— *mixto tremuerunt* gaudia *fletu*.

Quam

cap.8. Lipſius porrò notat, qui in Gymnaſiis exercebantur, itemque balneis, eos fere lodiculâ, aut *gauſapina* leviter obvolutos fuiſſe, & circa verendas maximè partes, ut Petronianus Trimalcio coccineâ *Gauſapâ* involutus: ſed Ferrarius his in locis, totum corpus villoſæ ac craſſæ illiusmodi veſti involutum fuiſſe, frigori arcendo, contendit: quem non modò de lodicibus, ſtragulis & mappis, ſed & de omnibus veſtimentis villoſis, quæ *Gauſapa* dictæ, lænis, chlænis, tunicis, lacernis & pænulis, prolixè differentem, V. *lib. præfat. cap. 9. & ſeqq.*

Gazella, Arabicè *gazal*, capreæ hinnulus, nomen ab amore habet. Nam *gazala*, aliquem *amatorio ſermone demulcere*, ſignificat; & *algazlo*, eſt *de amore ſermo* vel *carmen*: & *agzalo*, qui *hujusmodi ſermones apprimè callet*, V. Anton. Thyſium *in Miſcellan.* Interim licèt è caprearum genere *gazellæ* ſint, noſtris tamen longè ſunt proceriores, & in illis locis, cervi, magnitudine vel pares vel ſuppares: Inprimis ὁ *rim* inter illas, ut pinguedine, ſic ſtaturâ, eminet. Unde Balaamus de Iſraele, *Illi populo ſunt elationes τῦ reem, i. quales ſunt elationes τῦ reem.* Quaſi prædixiſſet fore, ut tam emineret populus ille inter reliquos populos, quam eminet *reem* inter reliqua caprarum genera. Niſi quis id referre malit ad id, quod Arabes obſervant, huic animali peculiare eſſe, ut caput & aures multùm erigat, & propriâ voce id appellari *elationem* aut *eminentiam τῦ rim*, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. paſſim, inprimis Lib. III. cap. 27.* Apud Albertum Aq. *lib. 7. c. 66.* *Gazela* vel *Gazella*, equus eſt Saracenicus, curſu prævalens. Sic apud Order. Vitalem *lib.* 10. de Balduino R. Hieroſol. legimus, *Inde Rex cum ſuo commilitone* gazellam *ſuam aſcendit*: quam *celerem equam fortiſſimamq́*, ſuprà dixerat. De quo ſignificatu vocis quid ſentiendum, ex prædictis facile eſt videre.

Gazetum, apud Greg. Turon. *de Gloria Confeſſ. cap. 65.* vinum eſt è Gaza Palæſtinæ, magno olim in pretio. Commendant enim vinum *Gazeticum*, Sidonius *Carm. 17. ad Ommat.* Corippus *l. 3. n. 3.* Senator *l. 12. epiſt. 12.* Fortunatus *de vita S. Martin. lib. 4.* & Iſidorus *lib. 20. cap. 3.* Ab eadem urbe *Gazzatum*, linum vel ſericum ſubtiliſſimum, cujus mentio in Concilio Budenſi A. C. 1279. *can.* 61. ubi ejus uſu Monachis interdicitur, nomen videtur habere. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Gazophylaces, apud Perſas dicti ſunt pecuniæ regiæ cuſtodes, ſeu ærario regio Præpoſiti, à voce *Gaza*, celebri theſauris regiis recondendis oppido, de quo V. *ſuo loco.* Namque & apud Perſas moris fuiſſe, ut publica pecunia magnatibus aſſervanda committeretur, docet Briſſonius. Unde Curtius *l. 5. Tiridatem pecuniæ*, quæ ex una provincia cogeretur, *cuſtodem* memorat: & Begophanem arcis Babylonicæ & *regiæ pecuniæ* ejusdem provinciæ *cuſtodem, eod. l.* Apud Joſephum quoque *Antiquit. Judaic. lib. 11. cap. 4.* βασιλικῦ γαζοφυλακίυ, *Regii ærarii*, mentio fit: ut & edicti Artaxerxis ad omnes, qui theſauris ſuis trans flumen præpoſiti erant, ut quidquid ab eis Esdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cœli, poſtulaſſet illico præſtaretur, Eſræ *cap. 7.* V. quoque Strabonem *lib.* 15. ubi de *Suza*, Arrianum *lib.* 3. ubi de *Paſagardis*, Diod. Siculum *lib.* 17. Corn. Nepotem *in Datame* &c. Hæc gaza quàm immenſa fuerit ac prodigioſa, licet videre ex variis Scriptoribus à præfato Briſſonio adductis. Aſſervabatur ea plerunque in templis, quòd loca ea ſacra ac inviolata cenſerent: Abbas Urſpergenſis *Chronici pag. 41. Audita templi Hieroſolymitani opulentia, quam Pompejus intactam reliquerat, in Palæſtinam divertit; Hieroſolymam adit, templum pervadit, opes diripit,* &c. Plura V. ſuprà in voce *Ærarium.* Cœterùm גנזא *gaza*, Perſis eſſe *theſaurum*, ut Syris גנזה, notat Suicerus. Quòd verò inde Palæſtinæ urbem *Gaza*, de qua diximus, quoque appellatam vult Pomponius Mela *lib.* 1. errare illum oſtendit, cum in Hebræo nomen hujus civitatis non incipiat à ג, ſed à ע. Dicta itaque ei Gaza ab Hebræa voce עזז, quaſi dicas *valida*, quia urbs erat *ingens & munita admodum*, ut ait idem Pomponius. Et Diodorus ſcribit *lib.* 17. *munitiſſimam fuiſſe, ut Alexander bimeſtri obſidione obſeſſam ægrè ceperit.* V. Cl. Suicerum *Theſaur. Eccleſ.* voce Γάζα.

GE.

GENS. in notis antiquis *Gentes*. G. F. *gula filiorum*, *Germanus frater*, *Geminæ fidelis*. GG. vel GS. *geſſerunt.* GEN. CORN. *gente Corneliorum* &c. GER. *Germanicus.*

Geada, ſive *Geda*, ex hominibus in Deorum numerum à vett. relatus Britannis, teſte Cœl. Sedulio, qui ſub Theodoſio Jun. vixit: Ita autem hic Op. *Paſchali ad Macedonium Abbatem*, *B. Hieronymi coætaneum*,

Cùm ſua Gentiles ſtudeant figmenta Poetæ
Grandiſonis pompare modis, tragicoq́ boatu,
Ridiculove Getæ, *ſeu qualibet arte canendi,*
Sæva nefandarum renovent contagia rerum,
Et ſcelerum monumenta canant, rituq́ magiſtro
Plurima Niliacis tradant mendacia biblis.
Cur ego Davidicis adjuetus cantibus, odas
Chordarum reſonare decem, ſanctoque verenter
Stare choro, & placidis cæleſtia pſallere verbis,
Clara ſalutiferi taceam miracula Chriſti!

Eosdem verſus adducit Johannes Aſſerus Epiſc. in Anglia Screburnenſis, ſive, ut poſtea dixere, Saresburienſis; qui annum circa nóningenteſimum vitam ſcripſit Aelfredi, Anglo-Saxonum Regis: cujus genus, initio operis ſui, ab hoc Geada ſive Geta deducit. Nam Aelfredus ei vigeſimus eſt à Frithuvvulfo. Poſt quem ſubjungit, *Qui fuit Fingodvvulf, qui fuit* Geada; *quem Getam jamdudum pagani pro Deo venerabantur.* Poſtea verò hunc *Geada* decimum à Noe fuiſſe, perſuadere nobis conatur. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib. 1. cap. 36.*

Gebellina, vel *Gibellina* pellis, V. in τῷ *Zibellinæ.*

Gebhardus, fil. Bertholdi I. Zeringiæ Ducis, Epiſcopus Conſtantienſis, A. C. 1085. fratris Bertholdi II. operâ creatus, Pontificiam factionem pro virili promovit. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Badenſi.*

Gedroſia, adde: Una fuit ex IV. Satrapiis Parthorum, memoratis Plinio *lib. 7. c. 23.* de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 794. 982. 1176. *& ſeqq.*

Gehenna, adde: Hodieque ſupplicii genus apud Gallos *Gehenne* dicitur; quod Hieron. Magius cum Equuleo Veterum, Hiſpanorumque *Pullicdro* idem eſſe vult. H. Junius *Nomenclatore ſuo*, ubi carceris ſuppliciique propria vocabula recenſet, *Fidiculas* eſſe contendit, & ab Equuleo diſtinguit, dum ait: *Fidiculæ Suet. Machina multis intenta funibus, quibus ceu fidibus diſtendebantur facinoroſi, ad exquirendam facti fidem*, κολαςήριον, πιεςήριον, ἀρθρεμβόλον, τροχὸς *Ariſtoph.* ξύλον βασανιςήριον *Sozomeno. Aleman. Folterſeil, Zvvick, Treibſchnur mit der man foltert. Belg. Pijnbanck. Gall.* Gehenne. *Nebriſſenſis interpretatur illud tormenti genus, quod Italiæ familiare, tratto di corda: Hiſpanis tratto de cuerda vocatur: quo reus rejectis in tergum manibus fune ſuſpenſus in præceps dejicitur.* V. Gothofr. Jungermannum *Notis in H. Magium de Equuleo.*

Gelaſinus, Deus riſus, apud Martialem *lib. 7. Epigr. 25. in malum Poëtam*:

Nec cibus ipſe juvat morſu fraudatus aceti,
Nec grata eſt facies, cui Gelaſinus *abeſt* &c.

À verbo γελάω, *rideo*, V. infrà, ubi de *Riſu.*

Gelati, nomen Academiæ Bononiæ, in Italia, inſtitutæ, cujus meminit Jac. Sponius *Itiner. Part. I. pag. 70.*

Geldum, ſive *Gildum*, vox Saxonica, ſolutio, præſtatio, vectigal, tributum. Item mulcta judiciaria, compenſatio delicti & pretium rei. *Capitulare 3. ann. 813. cap. 13. Quicquid involavit, novem* geldos *componere faciat* &c. Unde *Wergeldum*, quaſi valor ſeu pretium viri; *Orfgild*, pecoris pretium; *Angild*, ſimplex rei valor; *Tvvigild*, duplex, *Trigild*, triplex &c. Suntque voces complures, quibus in fine additum *geldum* ſpecies quasdam penſitationum deſignat: v. g. *Danegeldum*, *Hornegeldum*, *Penigeldum*, & aliæ id genus. In Anglia *Geldum Regis*, tributum dicebatur ſeu vectigal, quod exſolvebatur Regi; an idem cum *Danegeldo*, de quo ſuprà? V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Gelidæ Miniſter, indigitatus Juvenali *Sat. 5.* quis apud vett. Romanos dictus fuerit, V. infrà, ubi de *Nive.*

Gellia Cornelia Lex, à L. *Gellio* Poplicola, Cn. *Cornelio* Lentulo Coſſ. ann. U. C. 681. lata eſt: *Ut cives Romani eſſent ii, quos Cn. Pompejus de conſilii ſententia ſingulatim civitate donaſſet*, Cic. *pro Balbo.*

Gellianus, Hiſtoricus Plinio memoratus, *lib. 3. c. 12. Gellianus auctor eſt, lacu Fucino hauſtum Marſorum oppidum Archippen, conditum à Marſya duce Lydorum*: perperam in *Ind.* ejusdem Auctoris *ad l. cit. C. Ælianus* vocatur, ubi vetus codex *Cellianus* ſcribit, Salmaſius *ad Solinum pag.* 58.

Gellius Fuſcus, adde: Apud Ciceronem *lib. de Legg.* Atticus ita de *Gellio* familiari loquitur, *Quia*, inquit, *me Athenis ex Phædro meo audire memini*, Gellium *familiarem tuum, cùm proConſule in Græciam veniſſet, Athenis Philoſophos qui tum erant, in locum unum convocaſſe, ipſisq́ magnopere auctorem fuiſſe, ut aliquando controverſiarum aliquem facerent modum. Quòd ſi eſſent eo animo, ut nollent ætatem in litibus conterere, poſſe rem convenire, & ſimul operam ſuam illis eſſe pollicitum, ſi poſſet inter eos aliquid convenire.* Cui Cicero reſpondens, *joculare iſtud Pomponi*, inquit, *& à multis ſæpe deriſum: ſed ego planè vellem me arbitrum inter antiquam Academiam & Zenonem datum.* Ita *Gellius* hic inter tot litigantes Philoſophorum ſectas concordiam molitus, uti lites, ita controverſias illorum, honorariâ arbitri operâ diſceptari & componi poſſe credidit. Georgius Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib. 6. cap. 13.*

Gelnacus Vicus, Gall. *Jaunay*, villa Galliæ, in Pictonibus, ad Clennum fluv. ab urbe Pictavis octo circiter mill. ped. diſtans; ad quam Anſoaldum Pictavorum Epiſcopum cum Clericis & populo veniſſe, dicit Auctor vetus, qui librum *de vita & virtutibus* B. Leodegarii Auguſtodun. Epiſc. ad Ermenarium ejus ſucceſſorem, ante annos fere mille, compoſuit, apud Hadr. Valeſium *Not. Gall.*

Gelon, Dinomenis filius, Hieronis frater, obiit Olymp. 76. relicto fratri regno. Sub eo, ex Arcadia in Siciliam migravit Phormis cujus equa ænea Olympiæ dedicata, ob hippomanes magico veneficio ei inditum, adeò famoſa fuit. Pauſan. *Arcadicis.*

Gelon, fons Siciliæ, à quo *Gelonium* ſtagnum, quod vide. At *Gelontem*, fontem non procul à Celænarum oppido, Plinius memorat *lib.31. cap. 2.* Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 126.

Gelonis, urbs apud Budinos, quos cum *Gelonis* eosdem habebant Græci, V. eundem *ibid. pag.*189.

Gelotiana, cujus mentio apud Suetonium *Caligulâ cap.* 18. *Commiſit & ſubitos*(Ludos) *cùm è* Gelotiana *apparatum Circi proſpicientem pauci ex proximis mænianis poſtulaſſent*, vel domus, vel Inſula fuit illis temporibus in Urbe nota, ad Circum, ut videtur, Maximum; in qua partem ſervitii Cæſariani habitaſſe, colligit Caſaubonus ex vet. Lapide, in quo ſcriptum,

SYMPHORO
TESSERARIO
SER. CÆSARIS
DE. DOMO. GELO
TIANA. FECIT.
PHILODESPOTVS
SER. CÆSARIS
EX. HERMÆO
FRATRI. B. M.

V. eum *Animadverſ. ad d. l.* & infrà in voce *Hermæum*, ubi ſimiliter pars familiæ Cæſarum habitaſſe videtur.

Gelria, adde: Ducatum hunc olim rexit Arnoldus *de Egmond* fil. Johannis Egmondani, defuncti Anno C. 1451. & Mariæ Arculeæ: frater VVilhelmi minoris natû Dn. Iſelſtenii, à quo Comites Egmondani & Buræ deſcendere. Ipſe Arnoldus, obiit 1473. ex Catharina Clivia, fil. Adolfi Duc. Clivii pater Adolfi *de Egmond*, Duc. Geldriæ & Juliaci; cui, extincto 1477. ex Catharina Borbonia, ſuperſuit Carolus Dux, (maritus Eliſabethæ Brunſuicenſis fil. Henrici) in quo linea hæc *Geldriæ* Ducum extincta eſt, A. C. 1538. Vide Spenerum *Theatr. Part. II. pag.* 113. Priſcis verò temporibus Adelheidâ, VVichardi Gelriæ præfecti filia ductâ, Otho VValravii Comitis Naſſoviæ fil. Othonis magni nepos, primus *Gelriæ Comes*, ab Henrico Aucupe, pronuntiatus eſt, circa A. C. 1020. adjecta & Zutphaniæ provinciâ, quæ ab eo tempore *Gelriæ* manſit annexa. Sic auctor is ſtemmatis fuit *Gelro-Zutphanienſis*, quod poſt annos demùm 336. in Rinaldo III. & Eduardo fratre ejus, Gelriæ & Zutphaniæ Ducibus, exſpiravit. Quo facto *Geldri* Juliacenſibus acceſſerunt; donec haud longè poſt in Egmondanorum poteſtatem venere. Cyriacus Lentulus *in Geneal. Principum & Com. Naſſov. MS.*

Gemara. V. infra *Miſna.*

Gemelli Dii, Græci Θεοὶ διδυμάονες, memorantur Clem. Alexandrino *Protrept.* ubi ædem quidem utrique Numini ſuam, ſed *gemellas* eas, & proximo intervallo diſſitas, fuiſſe, docet: quales Virtuti & Honori Romæ extructas, habes apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 10. Cœterùm *gemelli* ſunt, eodem partu editi, pro quibus Τετρωπάθεσι Diis Pacique, ab Athenienſibus vota fieri ſolita, diſcimus ex *Etymologici* Auctore. De eorum primogenitura diſceptant Juriſconſulti, maſculis ferè faventes, ut fortioribus, quod in Hiſpaniam vett. Gothos primùm induxiſſe, legimus apud Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* Nobile iſtiusmodi *Gemellorum* in Sacris par, memoratur Geneſ. *cap.*25. aliud *ibid. cap.* 38. In ovibus, quæ geminos parerent, *Ambegnas* vocatas Junonique ſacrificatas, refert Fulgentius *de priſco Serm. ad Chalcidium lib.6. Bebius Macer, qui Faſtos dies ſcripſit, ait Junoni eas, quæ geminos parerent, oves ſacrificari, cum duobus agnis altrinſecus alligatis; quas oves ambegnas vocari, quaſi ex utraque parte agnos habentes.* Quam ovium fœcunditatem Græci ad Apollinem Nomium referebant. Unde Callimachus *Hymno in eum* petit, ut illius beneficio

Ἡ δέ κε μουνοτόκος διδυμοτόκος αἶψα γένοιτο.

Quæ unipara erat, gemellipara *repentè fiat* &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 46. ut & infrà in voce *Gemini.*

Gemiæ, Nonio *galoſi*, comedones: à Græco γέμω, unde γέμος & γεμίας, pro *comedone*, qui celocem ſaburrat. Eandem vocem in Lucilio legimus &c. Salmaſius *ad Vopiſcum.*

Gemina, apud Adhalardum *Statut.* Corbeſ. Monaſter. *lib.*2.*c.*3. portio eſt cibaria Monaſtica duplicata, Gall *Double pitance*, C. du Freſne *Gloſſar.* At *geminâ ſecuris*, apud Papinium *Thebaid. lib.*2. *verſu* 609.

—— *geminâ minitantem bella ſecuri*,

una eſt utrinque vulnerans, bipennis, quam vocem V. ſuprà. De geminis tibiis, quas *pares* dictas vult Scaliger, V. ubi de *Tibiis.*

Geminas, inter Libertos, qui multum potuere, ſub Marco & Vero Impp. memoratur Julio Capitolino *in Marco Antonino Philoſ. & Vero.* Pro *Gemino*; uti *Trophimas*, pro *Trophimo*, apud JC. Salmaſium *ad Pollionem in Gallienis.*

Gemini, unum ex XII. Zodiaci ſignis, Græcis Δίδυμοι, receptiori Aſtrologorum opinione ſunt Tyndaridæ ſive Ledæi Juvenes, Caſtor & Pollux, quos, ut Hyginus ait *Poet. Aſtronom. cap. de Geminis, Jupiter inter notiſſima ſidera conſtituiſſe exiſtimatur; Neptunus autem pari conſilio numeraſſe: nam equos his, quibus utuntur, donavit; & dedit poteſtatem naufragis ſalutis eſſe.* Unde *fratres Helenæ*, Horatio *lib.*1 *od.* 3. & *pueri Ledæ* eidem Od. 12. ſalutare ſidus nautis habentur. Cauſam *Comment. in Aratea Germanici* Cæſius ſive Calpurnius Baſſus hanc reddit: *Caſtorem & Pollucem Geminorum honore decoratos, quòd principes pacationis dicantur: quòd mare totum prædonibus maleficisque pacatum reddidiſſent* &c. At alii, eodem Hygino teſte, Herculem & Apollinem; nonnulli Triptolemum & Jaſona, à Cerere dilectos, *Geminorum* nomine intellexerunt: priorum opinionem Arabibus ſequutis, qui eum, qui cancro vicinus, *Abrachaleum*, alterum *Avellar*, corruptè vocitarunt. Imo alii, inquit memoratus Arati Interpres, *volunt Zethum & Amphionem eſſe: ideo unus zonam, alter lyram habet. Nigidius Deos Samothraces dixit*, ducem viz. ſequutus eum, cujus ſub *Orphei* nomine hymni vel *Initia* potiùs extant. Nam *Carmine*, quod Κουρήτων θυμίαμα inſcribitur, ſic is de iis:

Κουρῆτες Κορύβαντες, ἀνάκτορες εὐδύνατοί τε
Ἐν Σαμοθρᾴκῃ ἄνακτες ——

Et mox:

Οἱ τε καὶ οὐράνιοι Δίδυμοι κλήζεσθ' ἐν Ὀλύμπῳ.

Et qui cæleſtes Gemini *vocitamini Olympo* &c.

V. Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap.* 36. uti de ſigni hujus figura, Salmaſium *ad Solinum pag.* 1237. Cœterùm *Gemini*, iidem cum *Gemellis*; quorum ſibi per omnia ſimilium exemplum, Daucia & Tymber, Rutuli, Lari

—— —— *ſimillima proles*,
Indiſcreta ſuis, gratusque parentibus error,

apud Virgilium *Æneid. lib.* 10. V. quoque Statium *Thebaid. lib.9. v.* 295. & *ſeqq.* Lucanum *lib.* 3. Claudianum ubi de Caſtoribus, Alios. Quanto magis mira ſimilitudo non unâ provinciâ natorum, apud Plinium, quos Toranius Mango Antonio Triumviro, ut *geminos* vendidit, cùm alter in Aſiâ, alter trans Alpes genitus eſſet: detectâ fraude, quum à furente eſſet increpitus, magnitudinem pretii inter alia conquerente, argutè reſpondens, *ob id ipſum ſe tanti vendidiſſe, quoniam non eſſet mira ſimilitudo in ullis, eodem utero editis. Diverſarum quidem gentium natales tam concordi figura reperiri, ſuper omnem eſſe taxationem; adeoque tempeſtivam admirationem intulit, ut ille proſcriptor animus, modò & contumeliâ furens, non aliud in cenſu magis ex fortuna ſua duceret*, *lib.* 8. *cap.*21. Recens exemplum nobile, in Sebaſtiano Portugalliæ R. aliiſque nonnullis, de quibus infrà ubi de *Pſeudonymis.*

Geminus, Comœdus, inter Præceptores Marci Imper. apud Capitolinum.

Gemitus, ingens ſonus eſt è profundo. Virgilius de Ætna,

— *ignefactaque ſaxa ſubauras*
Cum gemitu *glomerant* ——

Cùm nempe plenum mœrore pectus in ſonitum erumpit, unde jumenta ſub onere *gemunt*, h.e. edunt *ſonum gravem & non clarum*, uti vocem explicat vetus Scholiaſtes Papinii Statii *ad Thebaid. lib.* 12. *verſ.* 656. Poëtæ inde ad omnia lamenta vocem extendunt, uti docet Barthius ad eundem *lib.* 3. *Sylv.* 3. *verſ.* 31. Propriè verò columbis tribuitur. Virgilius *Ecl.*1.

Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes,
Nec gemere *aëria ceſſabit turtur ab ulmo.*

Hinc Gregorius *in Jobum lib.* 32. *cap.* 4. *Scimus, quia columbarum pulli, vel turtures pro cantu* gemitum *habent.* Quod ipſum etiam Græcis: unde ἔστενε τρυγών: *gemebat turtur*, apud Theocritum *Idyl.* 7. *v.* 141. Alii turtures τρύζειν dicunt, & columbas γογγύζειν, ut videre eſt apud Pollucem *l.*5. *cap.*13. §. 2. cui tit. ὀρνίθων φωναί. Eſt autem γογγύζειν, *murmurare*: unde *murmura* pro columbarum gemitu, in *Epithalamio*, cujus Gallienus auctor apud Trebellium. Et certè murmur *ſonus gravis, non clarus* eſt, ut de gemitu dixit ſuprà Statii Scholiaſtes. L X X. Interpretes μελετᾶν reddunt; unde περιστεραὶ μελετῶσαι dicuntur Theodoreto *Columbæ gementes*, in Ezech. *cap.* 7. *v.* 16. Hebræis הגה, quod ad luctum ubique refertur. Unde pro *luctuoſo gemitu* ſumitur *vox columbæ*, Nahum *c.*2.*v.*7. ubi Reginam Nineves, cùm in captivitatem abducitur, comitantur ancillæ gementes, *tanquam voce columbarum, & pectora ſua tundentes.* Nempe uti lachrymis, ſic *gemitu* dolor egeri minuique videtur. Quod proin ſolatii genus in charorum funeribus quoque à Tyrannis vetitum occurrit, apud Statium *Thebaid. lib.*12. *verſu* 393. Sic *interdictum, ne capite damnatos propinqui lugerent*, ſub Tiberio, legimus, apud Suetonium *in eo* &c. Sed & de luporum voce *gemitum* uſurpari invenias, hyænarum, item, de quibus ſuo loco. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. I. cap.* 2.

Gemma, Æolicè quicquid ad ornatum induitur, ab ἕιμα, Æol. ἕιμμα, & addito digamma γέιμμα. Unde Latini videri queant feciſſe vocem *gemma*, de lapillo pretioſo ac pellucido, qui auribus collo & digitis induitur ad ornatum. At major cœteris,

qui

qui ad ornatum deſtinantur, *cautes* dicitur. Ut enim lapis aliquis *gemma* ſit, non ſolùm τὸ λεῖον, τὸ πυκνὸν, τὸ ϛιλπνὸν, τὸ διαφανὲς καὶ τὸ σπάνιον, *lævor, durities, ſplendor, dilucidit as* & *raritas*, ſed etiam τὸ μικρὸν, *parvitas*, facit. Quamvis & è gemmis cavatis pocula olim facta, certum eſt: nam & ampliſſimæ quædam reperiuntur, ut achates, lychnitæ, carbunculi, charcedonii & ſimiles. Sed hujuſmodi parvi & rari lapilli, qui propriè *gemmæ* ſunt, ad annulos præcipuè ſculpebantur; ſuitque hic primus ac vetuſtiſſimus eorum apud Græcos uſus, ut ſic ſculpti auro includerentur, digitoque geſtarentur, ad ſignandum. Proinde *gemma* propriè σφραγὶς eſt. Plinius de Obſidiano lapide, *Multi & gemmas ex eo faciunt*; i. σφραγῖδας ſeu σφραγίδια, *annulos ſignatorios*. In quem uſum eligebantur, quibus nec minima forma, nec grandior, conveniebat. Hinc quoddam genus Sardæ gemmæ, quæ paulo amplior eſſet, δίσωμον dixere, quaſi duplicis σφραγῖδος magnitudinem haberet. Cædebanturque non in longitudinem, ſed ovali plerunque figura erant &c. Etiam verò *gemma* in annulo Græcis ψῆφος. Ita enim Suidas, ψῆφον καλοῦμεν λίθον τὸν ἐν τῷ δακτυλίῳ καὶ τὸν χρημάτων ἀριθμόν, *Lapillum vocamus, tum lapidem in annulo, tum pecuniarum numerum.* Unde annuli ἄψηφοι Artemidoro ſunt annuli gemmis carentes, *lib.* 2. c. 5. qui aliis ἄπειροι, V. Ariſtotelem *l.* 3. *Phyſ. Auſc. cap.* 9. item ἄλιθοι. Annulorum enim apud Vett. quidam *gemma* carebant, quidam habebant, eamque vel figura aliqua inſignem, vel nullā. Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. *Multis hoc modis, ut cetera omnia, luxuria variavit*, gemmas *addendo exquiſiti fulgoris, cenſuq; opimo digitos onerando: mox & effigies varias cælando, ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putavit. ac ne quis ſignandi cauſam in annulis eſſe intelligeret, ſolidas induit.* Quid quòd duas gemas (fortè & plures) in annulo inſertas fuiſſe, videre eſt ex Epiſtola Valeriani Imperatoris, ubi *Annuli bigemmei uncialis* fit mentio, apud Trebellium Pollionem *in Claudio.* Notat autem hic Æl. Everh. Vorſtius *Comm. de Annul. orig.* nullum fuiſſe lapidis pretioſi genus, modò aut ſcalpro aut cælo corrumpi poſſet, quod antiquis illis luxuriæ Magiſtris intactum fuerit relictum: ſolo adamante, ob inſolitam, uti tum credebatur, duritiem, excepto; ſed & hic quomodo vitiaretur, noſtrâ ætate reperiſſe Mediolanenſem quendam Jacobum Treſciam, qui Philippi Hiſpaniarum R. gentilitia inſignia adamanti ſummâ arte inſculpſerit. Interim, licèt omnes ferè gemmæ ad uſum ſigillorum inciderentur aut cælarentur, tres tamen maximè omnium ad hunc uſum aptabantur, achates, onyx & ſarda, eò quòd ceram non traherent, pulcherrimeque ac ſine labe effigiem exprimerent. Vitreas *gemmas* in annulis vulgus uſurpaſſe, tradit Plinius ſuprà laudatus *l.* 35. *c.* 6. Cæterùm imagines, quæ *gemmis* incidebantur, aliæ erant cavæ, quæ ſcalpro fiebant: aliæ extuberantes prominentesque, quæ cælo; unde & quæ ejuſmodi imaginem exhibebant, *Ectypæ* dicebantur, ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς ἔχειν τὸν τύπον. Seneca *de Benefic. lib.* 4. *cap.* 26. *Paulus Prætorius in convivio quodam Tiberii Cæſaris habens imaginem ectypa & prominente gemma.* Talis itaque annulus, qui *gemmam* habet, tribus conſtat partibus, orbiculo, qui ipſa eſt ejus περιφέρεια; palâ Græc. πυελὶς ſeu σφενδόνη, cui gemma inſeritur & gemmâ. Sed &, ſicut è ſuccino & ebore, ita ex integris gemmis annulos factos legimus. Ita ex ſarda integra annulum cum pala aurea & circulo argenteo, exhibet Gorlæus *Dactylioth. ſua num.* 101. Nec omittendum, quid ſibi apud Juvenalem *Sat.* 1. velit *Gemma uda.* Nempe, cùm obſignarent olim literas tabulaſque, lino, quo illæ conſtringebantur ac obligabantur, ceram vel cretam imponebant, in quam ſigillum imprimerent, ſed prius ſalivâ madefactum, ne cera illi adhæreret. Unde Scholiaſtes Juvenalis *ad l. cit. udam gemmam* interpretatur *ſalivâ tactam, propter ſignaculi impreſſionem.* Et Ovidius *Triſt. l.* 5. *Eleg.* 4.

Flens quoq; me ſcripſit: nec quâ ſignabar, ad os eſt
Antè, ſed ad madidas Gemma *relata genas*, &c.

V. Joh. Kirchmannum *de Annulis capp.* 3. & 7. ut & infrà ubi de *Signandi ritu.* Quæ verò minores eſſent, quàm ut annulis inſervirent *gemmæ*, ad pocula transferebantur, uti de uxoribus Regum Magnatumque virorum ſcribit Epiphanius: artificio viz. τῆς λιθοκολλητικῆς, quo gemmæ poculis aureis includebantur, uti hic videre eſt, ubi de *Auro gemmato* & *Poculis gemmatis.* Inde ad hominem ornandum uſus translatus, & quidem corporis partes, quæ *gemmis* margaritiſque ornari ſolerent, Manilius expreſſit hoc verſu,

Perq; caput ducti lapides, per colla, manusq;

Nec adhuc Plinii ætate tunicis veſtibuſque illatæ ſunt. Poſtmodum verò veſtium gemmis ac margaritis conſertarum luxus invaluit, uti ex *Hiſt. Aug.* Scriptoribus liquet. Quod à fœminis primùm uſurpatum, inde ad meliorem ſexum tranſiit. V. de inepta oſtentatione Impp. Græcorum in *gemmis* veſtitui infixis, Nicetam Choniatem, Luithprandum Ticin. & ejus Imperii *Annales.* Nullus tamen prodigioſior luxus, quàm qui *Gemmas* ad pedes ambitioſè abjecit & calcari docuit. Non enim Carinus Imp. in calceis *fibula gemmea* ſolùm uſus eſt apud Vopiſcum: ſed & Diocletianus, auctore Eutropio *l.* 9. *adorari ſe juſſit, eamq; ob rem ornamenta gemmarum veſtibus calceamentiſq; addidit*: cùm prius Imperii inſigne in chlamyde purpurea tantùm eſſet. Imò idem non minori luxu priùs jam uſitatum ab Heliogabalo, teſtatur Lampridius, his verbis: *Habuit in calceamentis gemmas & quidem ſculptas, quaſi poſſent ſculpturæ nobilium artificum videri in gemmis, quæ pedibus adhærebant.* Idem de Alexandro Severo eadem refert. Et ſanè ſequioris ævi Imperatores idem factitaſſe dubium non eſt; cùm de Carolo M. Eginhardus teſtetur, *Hadriani & Leonis Pontificum hortatu calceos auro gemmiſq; diſtinctos induiſſe.* Atque hactenus tolerabilis ambitio forte fuit; cum ſummorum Principum ſplendorem hæc cimelia auxere, ſed quòd inferioris notæ homines, fœminæ inprimis, eodem luxus procedere auſi ſunt, id verò ſtuporem omnem ſuperat. De iis certè agens Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. *Gemmas*, inquit, *non tantùm crepidarum obſtragulis, ſed & totis ſocculis addunt. Neque enim* Gemmas *jam geſtare ſatis eſt, niſi margaritas calcent, ac per uniones etiam ambulent.* Unde Lampridius *in Heliogabalo: Facta ſunt*, inquit, *Senatusconſulta ridicula, de Legibus Matronalibus: quæ quo veſtitu incederent, & quæ aurum vel gemmas in calceamentis haberent.* Quibus accinens Tertullianus *lib. de cultu fœminarum cap.* 7. *Et in peronibus*, ait, *uniones emergere de luto cupiunt.* Ut hinc diſcas; non tantùm ſocculis elegantioribus, quorum uſus nitidum ſolum petit, addita fuiſſe gemmarum unionumque ornamenta, ſed etiam craſſioribus altioribuſque calceamentis, quæ ſiccum præbent adverſus limum lutumque pedibus integumentum. Vide B. Balduinum de *Calceo antiquo cap.* 6. Nec nudæ *gemmæ* ſuffecere luxui ſculptas, eas & quidem in calceamentis quoque eſſe oportuit. Iterum Lampridius *Heliogabalo, Habuit & in calceamentis* gemmas, *& quidem* ſculptas: *quod riſum omnibus movit, quaſi poſſent ſculpturæ nobilium artificum videri in gemmis*, & quæ ſeqq. V. ſupra. Ut de *gemmatis enſium capulis, galeis, lectis, matellis, vehiculis, totaq; adeo ſupellectile*, nihil addam. Originem quod attinet, de illa ſic Plinius *Proœm. lib.* 38. *Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus initiis in tantum admiratio hæc exarſerit, diximus — in mentione auri annulorumq;.* Dixerat autem *cap. de auro & annulis, Major vitæ ratio circa hoc inſtrumentum eſſe cœpit, incertum à quo tempore. Videmur tamen poſſe in externis auctoritatem ejus intelligere circa Polycratem Sami tyrannum, cui dilectus ille annulus in mare abjectus.* Ubi plurimam apud Græcos, Polycratis ejus tempore, jam fuiſſe auctoritatem gemmarum innuit. Idem *lib.* 37. *c.* 1. victoriam Ponticam Pompeji M. primùm ad margaritas gemmaſque mores Urbis inclinaſſe, tradit. At antiquior longè illarum in Sacris uſus, uti ex Hiſtoria Moſaica patet, ubi de Pectorali Sacro juris Sacerdotis Summi, cui XII. *gemmas* inſeri juſſit Deus, Exodi *cap.* 28. V. infrà in hac voce. Porrò *gemmæ*, non cælari, ſed *ſcalpi* & *cavari* propriè dicebantur, ut quæ ad ſignandum impreſſas haberent figuras, quas in cera exprimerent, Vide ſuprà ubi de *Cabiariis* & *Cavatoribus.* Nonnullæ & perforabantur, ut filo ad monilia inſeri poſſent, & collo ſuſpendi. Poliendis autem & limandis ſcalpendiſque Cypriæ & Armeniæ cotes accommodatæ erant. Idem fiebat adamantis fragmentis auro incluſis, hodie adamante in minutiſſimum pulverem contrito. Interim & *Ectypæ gemmæ* meminit Seneca *d. l.* quæ non inciſa erat depreſſis figuris, ſed eminentem habebat & expreſſam imaginem, id quod *cælare* vocavere: verùm illa ſignando non erat. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1046. De colore fulgoreque earum diximus aliquid ſuprà, in voce *Color.* Ut de adulterio verbum adjiciam, *gemmas adulterare tingendo cryſtallo primi Indi repererunt*, teſte Plinio *cap. de Smaragdis*, ubi vitrum *cryſtalli* voce eum intelligere idem Salmaſius docet. Inde *vitreæ gemmæ*, pro falſis, in *Hiſtor. Aug.* & *vitreum* abſolutè, de falſo lapide apud Tertullianum, *Tanti vitreum, quanti margaritum*: uti viciſſim *gemma*, pro vitro, non uno Martialis loco. Nempe vitrum intellige κρυσταλλοφανὲς, h. e. *in tranſlucente candidum*, cui inter vitri genera ac colores maximus honos ac pretium fuit. Hinc *gemmeus miles*, in ludo latrunculorum, apud Martialem *lib.* 14. *Epigram.* 20. &c. *Compoſitores gemmarum* occurrunt apud Plinium *lib.* 37. *c.* 6. de *gemmato auro* jam dictum. Plura de *Gemmis*, V. præter Plinium ſæpè laudatum, apud Salmaſium *ad Solin. paſſim*, inprimis *pag.* 89. & 380. ubi *de diſtinctione gemmarum & lapillorum* apud Latinos (Græci enim λίθοι de *gemma* quoque dicunt) *pag.* 132. & 564. ubi *de ſexu gemmarum*, è quibus mares colore auſteriore ac nigriore fulgent, fœminæ dilutioris coloris ſunt, alibique: Anſelmum Boëthium inſuper *de Gemmarum & Lapidum Hiſtor.* Jo. Latium & Franc. Ruæum *de Gemmis*, Baccium item, & ad eum *Gobelchoverum*, A. Rivetum *in Exodum cap.* 28. ubi *de Rationali* aut *Pectorali* Pontificis, Alios; ut & hic de illarum unaquaque ſuo loco.

Gena, pas illa vultus eſt, in qua nobilis ruboris purpura efflorescit, C. Paſchalius *Coronar. lib.* 5. *cap.* 4. De illis Plinius *lib.* 11. *cap.* 37. *Infra oculos malæ homini tantùm quas priſci* genas *vocabant, XII. tabularum interdicto radi eas vetantes, Pudoris hæc ſedes. Ibi maximè oſtenditur rubor. Infra eas hilaritatem riſumq; indicantes buccæ.* Hinc pulchritudinis ibi aſylum. Statius *lib.* 1. *Sylv.* 2. *verſu* 12. ubi in Violantilla Sponſa laborat, inter alia eam vocat,

Lumina demiſſam & dulci probitate rubentem.

Et *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 274.

Dulce rubens, viridiq; genas *ſpectabilis ævo.*

Quas proin purpuriſſare ſtudebant, & fuco inficere, quibus vel naturâ, vel intemperantiâ vel morbo eæ minùs florebant, ut videre eſt ubi de *Fuco*. Eas contrà in luctu unguibus lacerabant cruentabantque Romanæ matronæ antiquitus, donec à Decemviris lata lex, *Mulieres genas ne radunto, neve leſſum funeris ergò habento*; imitatione Solonis, qui ἀμυχὰς κοπτομένων ἀφεῖλεν, *lacerationes plangentium ſuſtulit*, teſte Plutarcho in eo. Manſit tamen & ſequenti ævo. Ovidius *Triſtium l. I. cap.* 30.

Parce tamen lacerare genas, *nec ſcinde capillos*,

Tibullus *lib.*1. *Eleg.* 1.

Tu manes ne læde meos, ſed parce ſolutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.

V. quoque Artemidorum *Onirocrit lib.* 1. *c.* 30. Unde παρειοκοπτικῶς Ovidius idem reliquas aves invitat, *ad genas lacerandas*, in morte pſittaci ſui, *Amorum lib.* 2. *Eleg.* 6.

Ite, piæ volucres, & plangite pectora pennis,
Et rigido teneras ungue notate genas.

In pœnam verò *genis* alapæ colaphique infligi ſoliti, V. ibi. Porro Perſarum mos erat, ut, qui pares eſſent, oſculo ſe ſalutarent, inferiores autem ſalutando potentiorum *genas* manu tangerent, uti docet Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib* 2. *cap.* 19. Ut aliquid de ornatu addam, indigitatur is Sacri Cantici *cap.* II *v.* 10. *Ornatæ ſunt genæ tuæ* (gemmarum) *ordinibus, collum tuum torquibus*. Quo modo autem ornari queant gemmarum ordinibus, obſcurum non eſt. *Nempe ſi ex auribus pendeant, aut ſi inſpergantur mitrarum redimiculis, i. latis faſciis, quæ per malas productæ mento ſubligabantur. Nam in Syria mitra fuit muliebre capitis integumentum*, Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib. I. cap.* 9. Cœterùm *gena* propriè Becmanno *membranula eſt, quæ circumcirca oculos tegit aut munit, ab* עַיִן *oculus, item* גָּנַן *texit, circumdedit — poſtmodum ſignificatio ad partem genæ inferiori contiguam eſt dilatata, in* Orig. *L.L.* V. quoque infrà in voce *Maxilla*. Paulo laxiùs vocem accipit Plinius *in præced.* ut & Statius paſſim, ubi *barbam, fauces, oculos, palpebras, totum vultum*, ea voce indigitare, notat Caſpar. Barthius *Animadverſ. in eum.*

Genealogici Hymni, fabuloſorum ſeu hiſtoricorum partes, aut originem aut cauſam cujusque poteſtatis, olim enarrabant. Sic *Bacchi ortus. Jovis filius, qui Jupiter æther eſt. Semele arſit. Utrumque vim igneam vini oſtendit. Præterea immaturum fœtum, niſi ſucco abundet. Uritur enim vitis ſine humore. Ictiro exemptum, in coxa inſutum, perficit Jupiter* &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poetices lib.* 3. *cap.* 115. Cujusmodi γενεαλογίας Deorum omnium carmine tradidit Heſiodus, ad quem V. Lamberti Barlæi *Notas*. Poſtmodum Euhemerus Meſſenius, depromtâ ex titulis & inſcriptionibus ſacris, quæ in antiquiſſimis Templis habebantur, maximeque in Fano Jovis Triphylii (ubi aureâ columnâ a ſe poſitâ geſta ſua ipſe Jupiter inſcripſiſſe perhibebatur) hiſtoriâ, natales, patrias, ſepulchra illorum, exequutus eſt, ἄθεος equidem infamiam operis præmium adeptus, ut Cicero refert *de Nat. Deor. lib.* 1. Idem Apollodorum feciſſe libro, quem *de Diis* compoſuerit, Athenagoras auctor eſt. Meminitque Leontis Sacerdotis cujusdam Ægyptii Auguſtinus, qui Alexandro Macedoni illorum Deorum originem, quamvis a Græcorum opinione diverſam, ita tamen tradiderit, ut homines fuiſſe declararet, *Tom. IV. de conſenſu Evangeliſt. l.* 1. *c.* 3. & *de Civ. Dei lib.* 6. *c.* 7. & *l.* 7. *c.* 26. V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theolog. Gentil. pur. cap.* 1. §. 18. At his longè antiquiores ſunt Sanctorum catalogi, quos divini Scriptores, Moſes inprimis, & Evangeliſtæ Matthæus & Lucas ex vett. ſcriptis, pertexunt: eò exactiori hujus rei in Vet. Teſtamento cura, ut tanto certior eſſet fides de Meſſiæ ortu, ex ſtirpe Davidis, tribu Juda, & Patriarcharum illo Triumviratu incluto, fidelibus promiſſo. Sed &, quia Sacerdotes natalium jure ſibi ſuccedebant, & hæreditates a majoribus relictas non confundere licebat, *Genealogiæ* diligentior ratio tum habita, ut ex libro Eſræ inprimis elucet. In quo tamen ſtudio quis modus tenendus, præſcribit Timotheo ſuo Paulus *prior. Epiſt. cap.* 1. *verſ.* 4. jubens, μὴ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον, ἢ οἰκοδομίαν Θεοῦ ἐν πίστει, *ne attendat fabulis & genealogiis infinitis, quæ potiùs quæſtiones præbent, quàm ædificationem Dei, quæ eſt per fidem.* Nempe non negligendæ ſunt, quas Verbum Dei nobis tradidit, ita tamen, ut hic minimè hæreamus, ac conſideremus Spiritus S. in illis recenſendis ſcopum potius, quàm in hoc veluti campo nos fatigemus: quod illorum inprimis temporum Judæi fecerunt. Quemadmodum & de Tiberio Suetonius, *Maximè*, inquit, *curavit notitiam hiſtoriæ fabularis, usq; ad ineptias ac deriſum. Nam & Grammaticos — ejusmodi ferè quæſtionibus experiebatur, Quæ mater Hecubæ* &c. Uti autem ſeriem generationis noſtræ ſanctificare dignatus eſt Servator noſter, dum ſecundùm carnem ſanctiſſimam ex Patribus naſci ſicque illorum poſteritati interſeri voluit, ita ſecundùm Deitatem idem ἀγενεαλόγητος, *ſine generis ſerie*, dicitur in illuſtri typo ſuo Melchiſedeco, Hebræorum *c.* 7. *v.* 3. ad quem l. V. Comentatores ſacros & *de Genealogiis ſimiliarum Judaicarum* ab Herode, antiquitatem generis iis invidente, de qua ipſe gloriari non poterat, aliisq; de cauſis, concrematis, Euſebium. Aliam verò vocis notionem paulò infrà.

Gener, tanquam *generis propagator* Becmanno *de Origin. L. L. p.* 500. cum Socero, moribus Rom. nec lavare, nec præſente eo ſedere poterat. Capitolin. *in Gordiano Sen. Socero ſuo Annio Severo tantum detulit, ut in familiam ejus quaſi filium migraſſe ſe crederet, ut nunquam cum eo lavarit, nunquam illo præſente ſederit, ante Præturam.* V. quoque Plut. *in Marco Catone*. Apud eoſdem a *Genero*, & à Socero, donum accipere non licuit: & quidem ab illo, ne per patrem videatur ad uxorem pervenire donum, ab hoc, quòd viſum æquum eſt, ut is, qui non dat, etiam non accipiat. Idem *in Quæſt. Rom.* &c.

Generale, apud Monachos eſt, *quod ſingulis in ſingulis datur ſcutellis. Pitancia, quod in una ſcutella duobus, verbi gratia: aliquando pro pitancia unum crudi caſei fruſtum, vel quatuor ova: pro generali ova quinq; & caſeus nunquam niſi coctus. Sed ſi quid eſt* generale, *à noviſſimo incipit adminiſtrari & ad hoc ſcilla, ſicut ad olera, pulſatur. Pitanciis verò à Priore & de hac hebdomadarii coquinæ nihil omnino ſe ex debito intromittunt; ſed Cellerarius, quibus ad hoc innuerit, cum his eam adminiſtrant; quidquid eſt* generale, *hoc apportant, & niſi piſces ſint, quos Cellerarius ipſe ſingulis eis ſuggerentibus apponit: Si eſt alius generalis, adhuc unus eorum ſcillam ſonat, ſcutellas colligit, eas ſolas in quibus fabæ oleraq; ſunt adminiſtrata* &c. Udalricus *Conſuet. Cluniac. lib.* 2. *cap.* 35. V. quoque librum *Uſuum* Ciſterc. Ord. *c.* 48. ubi de melle nunquam *generale* fieri debere injungitur &c. Apud eundem Udalricum alibi, *Generale piſcium* dicitur, cùm in ſingulis ſcutellis ſingulis Monachis piſcis apponitur. *Generalis* verò *refectio*, in *Charta* Caroli C. apud Doubletum *in Hiſtor. Sandionyſ. pag.* 806. eſt, quæ omnibus Monachis ex cibo aliquo præbetur &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Generales, Præfecti Regionum, Γενεράλιοι Conſtantino Porphyrog. *de Themat. lib.* 1. *c.* 1. ubi, provinciis Orientis ab Impp. ſubactis, eas ſcribit diviſas εἰς Ἐπαρχίας καὶ Ἡγεμονίας καὶ Δουκᾶτα καὶ τοὺς καλουμένους Κομιλιανέας: additque Ἦσαν δὲ καί τινες αὐτῶν Πρίγκιπες —— ἀλλὰ μὴν καὶ Γενεράλιοι, uti legit du Freſne, *Erant autem etiam quidam illorum Principes — ut & Generales.* Qua voce exercituum Præfectos ac Duces hodie vocant Galli. Sed & Superiores Ordinum Religioſorum in Eccleſia Rom. ſimili appellatione inſigniuntur; *Pantocratoreni* Balſamoni *tit. de Fide ad can.* 20. *Photii.* V. du Freſne *Gloſſar.* & Dominicum Macrum *in Hierolex.*

Generatio, apud Canoniſtas, dicitur gradus cognationis & affinitatis, intra quem matrimonia contrahi vetant Canones & agnatio computatur. Ac ſacris quidem literis, de paucis, iisque proximis, cautum fuit, in Levit. nec longiùs fere proceſſit interdictum, quàm ne fratris ſororisque filia duceretur: quod in Republica Rom. quoque obtinuiſſe, innuit Gregorius M. *lib.* 12. *Epiſt.* 31. *ad Auguſtin.* Imperatores poſtea Chriſtiani etiam, conſobrinas jungi vetuerunt, ut Theodoſius, *tantum*, verba ſunt Sexti Victoris, *pudori tribuens, ut conſobrinarum nuptias vetuerit tanquam ſororum.* Quas divinas Imperatoriasque *LL.* diu obtinuiſſe, colligere eſt ex Synodo Agathenſi *can.* 61. Epaonenſi *can.* 30. Aurelianenſi *III. can.* 10. Turonenſi II. *can.* 21. & ex Ennodio *lib.* 5. *Epiſt.* 34. Primus Gregorius M. introduxit, ut cognationis gradus vetiti ad ſeptimum usque extenderentur, uti videre eſt *lib.* 12. *Epiſt.* 32 *ad Felicem*. Quem tamen rigorem temperavit Innocentius III. in Concilio Lateran. A.C. 1215. *can.* 50. in quo prohibitionem copulæ conjugalis intra quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum prohibuit, &c. Apud Wiſigothos intra ſextum gradum nuptias prohibitas fuiſſe, ex *lib.* 3. *tit.* 5. §. 1. apud Græcos item, ex Georgio Pachymere *Hiſtor. lib.* 6. & *lib.* 9. *c.* 4. diſcimus. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Generoſi, Raph. Regio dicuntur, qui à Nobilibus genus ducunt. V. C. Nepotem *in Cimone*.

Geneſia, Græcè Γενέσια, dies dictus eſt, quo quis eſt fato functus, ſicut *Genethlia*, quo in lucem prodiit, Ammonius. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib.* 17. *cap.* 21. & infrà, ubi de *Genethliaco Feſto*, nec non voce *Natalis*.

Geneſis, nomen doctrinæ reconditioris, apud Ægyptios, ad cujus ἀκρόασιν nemo niſi circumciſus admiſſus. Origenes *Epiſt. ad Rom. cap.* 2. *lib.* 2. *Apud Ægyptios — nullus aut Geometriæ ſtudebat, aut Aſtronomiæ, quæ apud illos præcipua ducitur, nullius certè Aſtrologiæ &* Geneſeos, *quâ nihil divinius putant, ſecreta rimabatur, niſi circumciſione ſuſceptâ.*

Geneſius Marcianus, Syrus, Mammææ, Mæsâ Juliâ Aug. ſorore genitæ, maritus, ex ea Alexandrum Sev. Imp. genuit, Dio: quem tamen Varii filium vocat Lampridius. V. Caſaubonum *ad hunc Auctorem.*

Genethliaci, dicti ſunt qui ex natali conſtellatione omina captabant. A. Gellius *lib.* 14. *cap* 1. Auguſtino *Planetarii*, *Confeſſ. l.* 4. Iſidoro *Mathematici*, *Orig. l.* 8 *c.* 9 Perſio *Horoſcopi*, *Sat.* 6. Ipſi ſeſe *Chaldæos* appellabant, de qua voce Cic. *de Divin. lib.* 2. *Chaldæi non ex artis*, inquit, *ſed ex generis vocabulo nominati, diuturnâ obſervatione ſiderum, ſcientiam putantur effeciſſe, ut prædici poſſet, quid cuiq; eventurum & quo quisq; fato natus eſſet:* & *Mathematicos*, quò ſpecioſo hoc nomine faciliùs imponerent. Unde Sextus Empiricus

ricus *adv. Mathem.lib.* 5. ait, ſe iſto libro non ſcripturum adverſus Aſtronomiam, *ἀλλὰ πρὸς γενεαλογίαν, ἣν σεμνοτέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι, Μαθηματικοὺς καὶ Ἀστρολόγους σφᾶς αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν, Sed adverſus genealogiam, quam Chaldæi magnificis ornantes nominibus, ſe ipſos Mathematicos appellant ac Aſtrologos.* Hinc etiam in Cod. Theod. & Juſtin. *Tit. de Maleficis & Mathematicis* & Impp. *in l.* 5. ad omnem ambiguitatem vitandam *Chaldæos* & *Mathematicos* conjungunt, ac omnem divinandi curioſitatem perpetuâ lege ſilere jubent. Vocantur etiam *Babylonii* Julio Firmico *lib.2. Aſtron.c.3.* unde & *numeri Babylonii*, apud Horatium *lib.1.Od.2.*

—— —— *Nec Babylonios*
Tentaris numeros.

Ab inventoribus hujus ſcientiæ Babyloniis, à quibus eam in Græciam Beroſus attulit, Salmaſius *ad Solinum pag.* 647. Cœterùm etſi *Chaldæorum* nomen plerunque malè audiit, utpote quo homines divinandi ex aſtris artem profitentes deſignarentur, tamen inter ipſos etiam Chaldæos fuiſſe, qui artem hanc minimè probantes eam ut vanam & ſuſpectam haberent, luculenter teſtatur Strabo *Geogr.lib.*16. ubi docet, Chaldæos ab ultima antiquitate Philoſophiæ rerumque naturalium contemplationi deditos, ſingularem ac præcipuam curam Aſtronomiæ ſeu corporum motuumque cœleſtium obſervationi impendiſſe: inter quos cùm aliqui in Aſtrologicis prædictionibus totum ſtudium ponerent, à cœteris improbatos eſſe. Scripſit contra eosdem ex Veteribus Cic. *de Divin. lib.* 2. Sextus Empiricus *lib. 5. adverſus Mathem.* Simplicius *in Epictetum c.*1. Inprimis egregia atque illuſtris Favorini contra illos diſputatio eſt apud A. Gellium *lib.*14. *cap.* 1. cui in tota antiquitate vix ſimilem reperias: ubi ſuccinctè ac nervosè futiliſſimæ Artis fundamenta penitùs ſubvertit. Inter recentiores præ cœteris eminent Hieron. Savanarola *in lib. adv. divinatricem Aſtrologiam*, J. Picus Mirandulanus *lib.* 12. *Diſput. in Aſtrologiam*, Alex. de Angelis *l.*5. *adv. Aſtrologos*, Sixtinus ab Hemminga *in Aſtrologia refutata*, Georg. Ragulejus *de Divin. lib.* 1. & Gaſſendus *in Phyſ. lib.6 Sect.* 2. *ubi de Siderum effectibus agit.*

Genethliacum Feſtum, quotannis olim redibat, ſicque dicebatur, quo memoria *nati natalisque* alicujus recolebatur. Plautus *in Perſa*, *natalem diem* vocat,

—— *hoc age accumbe,*
Nunc diem ſuavem meum natalem inter nos agitemus amœnum.

Natalitia Cic. *Philippic. lib.* 2. Erat illud primò Principum progenici proprium, mox aliis, etiam Philoſophis, non viventibus ſolùm, ſed & fato functis, exhiberi cœpit. Unde natum inter Γενέσια & Γενέθλια diſcrimen, de quo V. Suidam: & inter ſacra publica ac privata. Cunctis religio inerat maxima: conſtitutæque, ne in demortuis omitteretur, uſuræ, ad ſolvenda convivia, uti liquet ex illuſtri planè *Inſcr.* marmoreæ tabellæ Bergomi, in Æde Benedicti, deſcriptâ, Grutero *p.* DCCLIII. Eadem feſtivitate munera ab amicis miſſa, pro cujusque arbitrio: Imperatoribus nonnullis ſtatutum pretium placuit. Exhibiti Ludi Theatrales, áliaque facta, de quibus latiùs dicemus infrà, ubi de *Natali Die*, V. quoque ſuprà in verbo *Commendare*. De *Genethliaco* verò carminis genere, V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetic. l.*3. *c.* 102. & plura huc pertinentia, ubi de *Nativitate* & *Natalitiis Ritibus*, nec non in voce *Puerperium*.

Genetyllis, adde: Huic, ut & Hecatæ, pro naſcentibus vota olim fiebant, canisque immolabatur, non ob pariendi facilitatem, neque ob animalis ſinceritatem, ſed propter vigilantiæ, audaciæ ac fœcunditatis omen. Eidem feſtum à mulieribus, pro gravidarum partu, celebratum fuiſſe, refert Heſychius. V. Ariſtophanis Scholiaſten, Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum* &c.

Geneva, adde: Plura de celebri hac urbe. V. apud Jac. Sponium *Hiſtor. Genevæ*. Idem nomen illuſtris Familiæ, tit. Comitum inſignis, ſibi vindicavit: quæ ramus Thoireæ, non incelebris olim. In Thoireis primus reperitur Hugo Dn. *de Thoire*, circa A.C. 1080. Acceſſit dein titulus *de Villars*, & in penultimo ſtirpis Humberto *Comitum Genevæ*: quemadmodum in ſecundo-genitis nomina *de Beauvoir* & *de Montelier* inveniuntur. Et quidem Rudolfus Comes *Genevæ*, extinctus A.C. 1269. ex Maria Dna *de Varey*, fil. Hugonis Dn. *de Coligny*, Amedæum II. genuit, qui defunctus A. C. 1380. ex Agnete Cabillonenſi, reliquit Guilielmum, patrem, ex Agnete de Sabaudia, nepte Thomæ de Sabaudia Com. Mauriennæ Princ. Pedemontii, Amedæi III. Com. qui obiit A. C. 1367. pater ex Mathilde Com. Arverniæ & Boloniæ, Mariæ Comitiſſæ *Genevæ*, quæ nupta Humberto VII. Dno *de Thoire & Villars*, filio Humberti VI. nepoti Humberti V. pronepoti Humberti IV. abnepote Humberti III. extincto A.C. 1423. ex eo ſuſcepit Humbertum VIII. Dn. *de Roſſilion* & *Annonay* Com. *Genevæ*, poſt avunculum Clementem VII. Papam; qui obiit ante Patrem A. C. 1406. & Luiſam uxorem Guilielmi Viennenſis Dn. *de S. George Seurre* &c. V. Phil. Jacob. Spenerum *Theatr. Nobil. Europææ Part. II. p.* 64. Sed *Comites Gebennenſii* hi dicti occurrunt in vett. monumentis, non *Genevenſes* aut *Gebennenſes*, adeoque à *Gebennenſi* agro, non ab urbe *Geneva* ſeu *Gebenna*, uti rudioribus ſeculis urbs appellata eſt, nomen habuere. Cumque proceſſu temporis aliquot ex illis id nominis ſibi aſſertum irent, Petrus inprimis, qui floruit circa A.C.1370. atque in nummis à ſe cuſis *Comitis Gebennenſis* titulo inſigniri voluit, oppoſuere ſe acriter Epiſcopi Gebennenſes, interque eos Joannes Ludovicus de Sabaudia inprimis, uti præfatus Cl. Sponius pluribus docet ubi ſuprà *Tom.* 1. *lib.2. pag.* 47 & 48.

Genialia, ſunt omnia, quæ ad conjugum res pertinent, & *Genius* præſes nuptiarum & thalami. Quorum hic præcipuè, ſine adjectione ulla, *Genialis* dicitur. Juvenalis *Sat.*10.

—— *Thorusque palàm Genialis in hortis*
Sternitur.

Id eſt, thorus nuptialis, de quo V. infrà ubi de *Lecto Geniali*. Hinc & *Genialia Jura Deûm*, apud Statium *Thebaid. l.*3. *v.*689. Ad quem l. Lutatius, *Conjugialia*, inquit. *Et bene uxor ſuper conjugis juravit partes. Viri enim Genialia conveniunt mulieribus. Hoc eſt, mulieres fas eſt omnia in conjugio maritis accidentia participare. Genialia fœdera*, apud eundem *Achilleid. l.*2. *v.*54. conjugium &c. Inde vox ad quamcunque lætitiam extenſa: unde *Geniales Dii*, Ceres & Bacchus eidem, *Thebaid. lib.* 12. *verſu* 618. &c. Id verò obſervabant vetuſtiſſimi mortales, ne aliquid *geniale* facerent, à ſepulchralibus ſtatim officiis reverſi. Heſiodus Ἔργων *lib.*2.

Μήτ' ἀπὸ δυσφήμοιο τάφου ἀπονοστήσαντα
Σπερμαίνειν γενεήν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός.

Sic mortuos abominabantur, & obvia funera declinabant; quod cùm præſentiret Sophiſta Jamblichus, apud Eunapium, puriſſimi ſpiritus Diisque amiciſſimus habebatur. Unde Ovidius de infeliciſſimis nuptiis Terei & Progues *Metamorphoſ. lib.* 6.

Non Hymenæus adeſt illi, non gratia, lecto,
Eumenides tenuere faces de funere raptas,
Eumenides ſtravere thorum ——

Interim poſt uſum Veneris non minùs purificabant corpora, ac poſt tactum defunctorum, quod polluti etiam faciebant lege divina pariter Hebræi. Heſychius, *ἁγνεύειν, καθαρεύειν, ἀπό τε Ἀφροδισίων καὶ ἀπὸ νεκροῦ.* V. C. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.*1. *verſ.*112

Geniatus, apud Jul. Capitolinum *in Vero*, *Fuit decorus corpore, vultu* geniatus, *barba propè barbaricè demiſſa* &c. Salmaſio Gr. *ἀγαῖος*, qui facie eſt venuſtâ & *geniali* & plurimùm gratâ, atque amabili. *Genius* enim, inquit, venuſtas eſt & gratia, differtque à forma, ut venuſtas a pulchritudine. Uti proin ſunt pulchri quidam, qui venuſti non ſunt: Sic aliqui vultu formoſi, qui minimè tamen *geniati* ſunt. *Geniatum* igitur in vultu eſt *τὸ χαρίεν*. Sidon. Apollin. *Epithal. Ruricii*

Quamvis honos geniusque genis ——

Sed & Vopiſcus *in Carino* genium *ἄντικρυς* uſurpavit, pro eo quod Græci *ἄγαν σώματος* dicunt &c. V. plura hac de voce apud eum *Not. in Capitolinum d. l.* Majorem emphaſin in voce Barthius quærit, *ad Statium lib.*1. *Sylv.*1. *v.*1. ubi Equum Max. Domitiani Imper. *molem geniatam* vocat Poëta, quaſi Numen ſeu *Genium Principis* in illa machina agnoſceret. Unde idem infrà *verſu* 56.

—— *inſeſſaque pondere tanto*
Subter anhelat humus: nec ferro aut ære laborat,
Sed Genio ——

V. de pondere Numinum eundem Barthium *ad Claudian.* Adr. Behotium *Apophoret. lib.*1. *cap.* 9. & infrà in hac voce. Intelligit autem Numen Domitiano peculiariter addictum & familiare, quo aulam quoque ejus impleri, eoque juvari ipſum, dicit in *Epulo lib.*4. *Sylv.* 2. Eundem memorat *in Abaſc. Carm.* 5. *v.*73.

—— *cunctis ſupplex advolveris aris,*
Et mitem Genium *domini præſentis adoras.*

Certè *Genii Principum*, inque Fanis & ſimulachris eorum; apud multos Scriptores occurrunt. Sic Templo *inferre Genium* jubet Herculem, idem Papinius *lib.*3. *Sylv. carm. I.*

Huc ades & Genium *templis naſcentibus infer.*

Et *Genio Auguſti* ſpeciatim dedicatum Templum, refert Suetonius *in eo cap.* 60. &c. V. præfatum Barthium *Animadverſ. ad Statium d. l.* nec non hic paulo infrà.

Geniſta, flore albo, juſtâ proceritate arboreſcit, lignoſas & arboreas radices agit, cinericio caudice aſſurgit, numeroſos implexosque ramos viridi pallore tingit; ex iisdem virgulas more paſſi diſſipatique capillamenti demittit denſiſſimas, prætenues, ferè cubitales, ramuloſas, lentas, inſtar viminis obſequibiles, ocellisque diſtinctas creberrimis; unde rubi foliolis minutiora folia, floſculique imo tantùm nodulo rubentes cœtera candidi exiſtunt, pulchrè pendulis floridis virgulis, tanquam lineis margaritarum. Vere toto vernat &c. Auctor Anon. *Sin. & Enr. cap* 33. Græcis *σπάρτιον* dicitur, non quòd ex genere ſparti ſit, quod nomen Latini de ſolo Hiſpanico vel Africano ſparto uſurpavere, ſed quòd torquendis reſtibus & funibus idonea, cujusmodi herbam omnem *σπαρτὸν* Græcos appellaſſe notum. Unde Græci vett. ut *geniſtam a ſparto* diſtinguerent, ferè addere

conſuevere, *σπαρτίοις ἢ τὰς ἀμπέλους διερμένους*. Ligandis enim vitibus ſervire, ex Galeno, Paulo, Plinio diſcimus: Sicut inde fructus ſuſpenſos, habet Martialis *lib.* 1. *Epigram.* 44.

Non pyra, quæ lentâ pendent religata geniſtâ &c.

Quam in rem V. plura apud Salmaſium *ad Solinum p* 263. & *ſeqq.* ubi inter alia *τὰ σπάρτα νεῶν* apud Homerum, quibus naves ſuebantur antiquitus, non de *geniſta*, ſed de lino vult accipi, & Plinium inſuper, *ex geniſta in Aſia fieri lina ad retia præcipua, in piſcando durantia*, docentem *lib.* 19. *cap.* 2. refellit. Idem Plinius *tingendis veſtibus aptas geniſtas*, habet *lib.* 16. *cap.* 18. & flores ad coronamenta quoque adhibitos, *libro* 21. *cap.* 9. Sed & nodulum, decerptum virgineis digitis, acetoque & ſale conditum, vel ſale tantùm, ſi in vaſe firmo, aut linteo pondus accipiat, ne putreſcat aut mucorem trahat ex aëre, delitias præbere palato, quin & renes purgare, olivis Italicis longè efficaciùs, ſcribit idem Anonymus Auctor *d. l.* ubi de *geniſtæ* genere, inter Rhenum & Moſellam naſcente agit; è cujus trunco lignoſo naſci prætenues virgulas teretes, minutis foliis veſtitas, quæ hiſce demptis ſcoparum faginarum, imò & ſetacearum, ſuppleant vices, addit.

Geniſtæ, apud Papiam, *Heretici ſunt Judæorum, quòd è genere Abrahami ſe eſſe gloriarentur*. ſic dicti.

Genita Mana, qualis olim Genius fuerit, docet Plutarchus *in Quæſt. Rom. q.* 52. *Διὰ τί*, inquit, *τῇ καλουμένῃ Γενείτῃ Μάνῃ κύνα θύουσι, καὶ κατεύχονται μηδένα χρηστὸν ἀποβῆναι τῶν οἰκογενῶν. ἢ ὅτι δαίμων ἐστὶν ἡ Γενείτη περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς λοχείας τῶν φθαρτῶν*, *Cur* Genitæ, *ut vocant, Manæ canem immolant, votaq́ faciunt, ne domi quis bonus naſcatur, niſi quia genius eſt Genita, ortui & puerperio rerum corruptibilium præpoſitus?* Et paulo pòſt, ut Romanos *Genitæ*, ita Græcos Hecatæ canem, pro naſcentibus ſacrificare dicit. Votum autem id, *Ne domi quis bonus naſcatur*, explicat Bartholinus, *ne quis imbellis, lib. de Puerperio veterum.* Nempe Dea genendi, *Genita* dicta eſt, ut *Moneta*, Dea monendi, & *Pota*, Dea potus. *Mana* autem cognominata eſt, h. e. *bona*, non à *manando*, ut Plutarchus interpretatur, quaſi præſes ſit *τῆς γενέσεως καὶ λοχείας τῶν φθαρτῶν*. Itaque *Genita Mana*, idem eſt quod *Genita bona*, ut *Cerus Manus*, in carmine Saliari, *Creator bonus*. Salmaſius *ad Solinum pag.* 412. V. quoque de hac generationis Dea Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 56.

Genitales Dii, qui geniture humanæ præeſſe olim crediti ſunt, fuere vel majorum gentium, ad nativitatis providentiam electi, diverſi à Genialibus, propriè *Indigetes*, vel *Tutelares*, quibuſcum conſilium de rebus Achivis iniit Jupiter: *Γενέθλιοι* Græcis, quibus placidis vel iratis, prout quiſque natus, ita felix vel infelix cenſebatur. De quibus intelligendus locus Ovidii *lib.* 1. *ex Ponto Epiſt.* 8.

At tibi naſcenti, quod toto pectore lætor,
Nerunt fatales, fortia fila Deæ.

Ubi de hiſce Diis placidis loquitur, ſicut de iiſdem iratis Plautus *Ciſtell. Act.* 3. *Sc.* 1.

Scelestus natus Diis inimicis omnibus.

Quorum in numero *Neptunus*, humore ſuo nativitatem promovens; cujus ædes Natalitiæ Lacedæmone &c. Vel minorum, ut *Parcæ*, *Partula* aliique complures, de quibus V. iterum Thom. Bartholinum *de Puerperio veterum pag.* 51. & *ſeqq.*

Genitales Notæ, apud Ammianum *lib* 22. *Eſt enim Apis bos diverſis* genitalium notarum *figuris expreſſis, maximaq́ omnium corniculantis lunæ ſpecie dextro latere inſignis*; Græcis ſunt *τὰ ἔμφυλα σημεῖα*, quas *ingenitas* & *ingenuas notas* vocat Solinus *cap.* 32. *genitivas* Suetonius *in Auguſto cap.* 80. *Corpore traditur maculoſo, diſperſis per pectus atq́ alvum genitivis notis, in modum & ordinem ac numerum ſtellarum cæleſtis Urſæ. Notam generis naturalem*, Juſtinus *lib.* 15. *cap.* 4. ubi de Seleuco: *Originis ejus argumentum etiam in poſteris manſit: Siquidem filii nepoteſq́ ejus, anchoram in femore* (quæ nata cum Seleuco parvulo fuerat) *veluti notam generis naturalem habuere. Ingenitum ſignum*, de eodem agens Auſonius; ubi de Antiochia:

——— ——— ——— *illa Seleucum*
Nuncupat ingenuum, cujus fuit anchora ſignum:
Qualis inuſta ſolet generis nota certa per omnem
Nam ſubolis ſeriem nativa cucurrit imago &c.

De cujuſmodi *Notis* haud protrita obſervavit Mich. Piccartus *Dec.* 1. *cap.* 7.

Genitalitii Ludi, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, quibus nativitatis memoria recolebatur. V. Caſaubonum *ad Spartianum in Hadriano*, & Salmaſium *ad Capitolin.* nec non infrà, ubi de *Natali Die*.

Genius, adde: Colebatur *Genius* olim cujuſque votis, nummis, ſtatuis, & adhuc illuſtris apud Gruterum *pag.* 109. inſcriptio, ex templo Herculis in Capitolio, ubi *Genio* pro ſalute Imperatoris ædes reparata: *Pro. Salute. D. D. Imp. Pii. Fel. Aug. et. matris. Aug. N. et. Kaſtror. ædem. Genio. cœli. Adiunti. manipuli. ejus. ſuâ. pecunia. refecerunt.* Per eum ſoli fere viri jurabant, ſicut per Junonem plerunque fœminæ. Unde Seneca *Epiſt.* 12. *Villicus jurat per Genium meum ſe omnia feciſſe*: nec minori religione per *Genium* Principis, quod maximum apud Veteres juramentum fuiſſe, demonſtrat Tertullianus *Apolog. cap.* 28. *Citiùs deniq́ apud vos per omnes Deos, quàm per unicum Genium Cæſaris pejeratur.* Viſebatur verò *Genius* variâ formâ, ater ſubinde & pelle amictus &c. V. plura apud Thom. Bartholinum *de Puerperio veterum*, Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 14. *cum Paralipomenis* Th. Dempſteri &c. Ut de *Geniis* Regionum, Civitatum, Locorumque aliquid adjiciam, Græci illos *ἐγχωρίους θεοὺς*, *Δαίμονας*, *Ἥρωας* dixere, *locorum ſanctos incolas*, Gratius. Illorum enim unicuique *Genium* ſuum præeſſe credebant Veteres. De Regionibus Petronius, *Noſtra regio tam præſentibus plena eſt Numinibus, ut faciliùs poſſis Deum, quam hominem, invenire.* De civitatibus Arnobius *lib.* 1. *Prudentiſſimi vobis videntur — qui Faunos, qui Fatuas, civitatum* Genios, *qui Pauſos reverentur atq́ Bellonas.* De locis quibuslibet Servius *Georgic. lib.* 1. Genium *dicebant antiqui naturalem Deum uniuscujusq́ loci.* Vetus *Inſcr.*

I. O. M. - I - G-NO LOCI
HVIVS. Q. CÆCILI
VS. SECVNDVS
LEG. C. SERENI
PRocos. GALLIÆ
TRANSALPINÆ
V. S. L. M.

Sic *Genius Centuriæ*, *Genius Coloniæ*, *Genius Conventus*, *Genius Fontis*, *Genius Horreorum*, *Genius Lavacrorum*, *Genius Municipii*, *Genius Patriæ*, *Genius Theatri*, *Genius Venaliciorum* &c. memorantur paſſim in Lapidibus. De Menſis, Heſychius, in voce *Εὐφράδης*: ſic enim vocabatur, cujus ſimulachro menſæ decorabantur. De navibus Herodotus, qui *Παταϊκοὺς* vocat, quorum ſimulachra in navibus ſculpebantur aut cælabantur. De portis quoque, ac ſtabulis, Prudentius *adv. Symmachum lib.* 2.

Quanquam cur Genium Romæ mihi fingitis unum?
Cùm portis, domibus, thermis, ſtabulis ſoleatis
Adſignare ſuos Genios — —

Qua de re V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 317. ubi, ſicut *Fortunas*, ita *Genios*, cuique loco adſcripſiſſe priſcos docet: Nec non ejuſdem *Commentaria Superſtitionum*, & *Animadverſiones Rutilianas lib.* 1. *verſ.* 126. Iſtiusmodi itaque *Genium* propitium ſibi mutuò Veteres apprecabantur, Tertull. *de Idolol. cap.* 22. Et cùm ingrederentur primùm aliquam regionem aut poſtliminiò in eam redirent, ſolebant eam religioſè ſalutare, in *Genii*, quem ei præeſſe credebant, honorem. Idem *Apologet. cap.* 21. Eidem ſacrificabant, Heliodorus *Æthiop. lib.* 10. multoque coronarum conjectu honorabant, Tibullus *lib.* 2. *Eleg.* 2. Etiam diſceſſuri aliò, poſt ſacra itidem peracta, quod *θεοῖς τὰ ἀποβατήρια* dixere Græci, ei *vale* dicebant. Ovidius *Metamorph. lib.* 13.

Troja, vale, rapimur, clamant, dant oſcula terræ
Troades ——

De quibus ritibus multa apud Meurſium *ad Lycophronem ſub ſin.* de *Genii* verò vocabulo *πολυωνύμῳ* Romanis, de *Geniis* item *magnis*, urbium regionumque præſidibus, V. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 18. & 2. *cap.* 62. &c. A *Genio* cœna, quæ à novo marito dabatur Sponſæ, die nuptiali, ut & comitibus ejus, Claudiano *Geniales epulæ*, dicta eſt: in quam aliquando majores ſumptus, quàm in alia convivia, facere legibus Liciniâ & Juliâ permiſſum erat. Lectulus dein nuptialis componebatur, quem proprio nomine *Genialem* appellatum, Servius oſtendit *in Æn. lib.* 6. togâ verò ſterni & maritorum *Genios* advocari conſueviſſe, docet Arnobius *adv. Gentes lib.* 3. Et hinc fortaſſe *ſacri Genium lecti* Juvenalis dixit. Eundem poſtea pro puerperis quoque ſtratum eſſe, ſuadet Prudentius *lib.* 1. *contra Symmachum*, uti infrà pluribus dicemus de *Lecto Geniali*. V. quoque ſuprà quædam in vocibus, *Genialia*, item *Geniatus*: ut & Schol. Martialis *lib.* 7. *Epigramm.* 12. ubi *Genium* cujuſcunque rei gratiam, Venerem, leporem, dictum eſſe addit &c.

Genneſara, Lacus Galilææ, *Tiberiadis* aliàs, quòd Tiberias opp. ab Occid. ejus ſitum, item *Tarichææ lacus*, quòd à Merid. *Taricheam* haberet, ubi plurimæ *ταριχεῖαι*, i. *ſalſuræ*; nomen accepit à reg. cognomine, de qua ut & lacu V. Salmaſium *ad Solin. p.* 578. & *ſeqq.* nec non in voce *Geneſareth*.

Gens, apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 8. ubi de Cappadocia. *Dextera verò omnes in Aſia dictas* gentes, *plurimis ſuperfuſa populis*; à *populo* diſtinguitur, ſic, ut una *gens*, in complures *populos* dicatur diviſa. Et ſanè multi populi in una *gente*, imò, quot in unaquaque civitates, tot populi ſunt. Sic idem in Galatia *ſex gentes* numerat, populos verò 195. ut vidimus ſuprà. Et de India, *gentium in ea novem millia fuiſſe, populorum autem innumeram multitudinem*, ſcribit: ad quem locum, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 991. V. quoque ſuprà in voce *Demus*. Addo id ſolùm, non ſolùm ſingularum perſonarum, ſed populorum quoque, imò & *Gentium* ſtatuas olim & ſimulachra facta eſſe: ut populi Romani apud Rhodios & alibi. *Simulachra gentium*, inter ornamenta Theatri Pompejani, memorantur Suetonio *Nerone cap.* 46. De quibus Plinius, *à Coponio XIV. nationes, quæ ſunt circa Pompeji, factas*, Varronem tradere, ſcribit *lib.* 36. *cap.* 5. Et Martinus Polonus *in Chron. Erat Romæ conſecratio omnium ſtatuarum, quæ ſtatuæ ſcripta nomina gentis in pectore, cujus imaginem tenebant, gerebant.* Pompeji exem-

plum

plum imitatus eſt Auguſtus, ſi quidem ex fide ſcribit hæc Servius: *Porticum Auguſtus fecerat, in qua ſimulachra omnium gentium conlocaverat; quæ porticus appellatur, Ad nationes.* Cujusmodi imagines, à qualibet gente miſſas, in funebri pompa Principum quoque productas, diſcimus ex Dione, ubi de exſequiis Auguſti, item ubi de funere Pertinacis. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.*

Gentiana Caſtra, in VII. reg. ponuntur à P. Victore; *Vicus* verò *Gentianus* dicitur Sexto Ruſo: in quo quæ fiebant pocula, *Gentiana* vocabantur. Martialis,

Nec deſunt tibi vera Gentiana.

V. Salmaſium *ad Trebell. Pollionem in Gallienis*, & *ad Martialem lib. 4. Epigr. 38.* De radice verò *Gentiana*, cui à *Gentio*, de quo ſuo loco, Illyriorum Rege, nomen inditum, Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap 31. ſub fin.*

Gentilis, apud Ciceronem 1. *Tuſcul. Quæſt. Pherecydes Syrus primus dixit, animos hominum eſſe ſempiternos; Antiquus ſanè: Fuit enim meo regnante* Gentili: eſt cujusdam familiæ ac ſtirpis. Tullium enim Regem indigitat, ad quem genus Ciceronis etiam Scriptores nonnullos retuliſſe, Plutarchus quoq; teſtatur, etſi non de Romano illo ſermocinetur. Sic cùm de malè ſano homine dicimus, *ad Gentiles* deducendum, ejusdem familiæ homines intelligimus. Varro *de Re Ruſt. lib. 1. cap. 2. Duo ſpectanda in colendo, quorum ſi alterutrum decollas, & nihilominus vult colere, mente eſt captus, atq; ad agnatos &* Gentiles *deducendus.* Nempe *Gentiles* ſunt cognati, ſanguine juncti, communem proſapiam conteſtantes, ut inter alia ex *Decreto* vet. Orientalium apud Sardicam Epiſcoporum, ex Parte Ariana, cum *Fragmentis Hiſtoricis* Hilarii edito, docet Barthius. Sed & Philoxeno *Gentilis* συγγενὴς eſt. In vetuſtiſſimo tamen *Jure Græco-Romano XII. Tabb.* ſeparantur *Gentiles* ab agnatis, uti clarum eſt ex verbis relatis Cornificio *ad Herenn. lib. 1.* Meliùs igitur Cicero *Topicis, Gentiles ſunt, qui inter ſe eodem nomine ſunt. Non eſt ſatis. Qui ab ingenuis oriundi ſunt. Ne id quidem ſatis eſt. Quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit. Abeſt etiam nunc: Qui capite non ſunt diminuti. Hoc fortaſſe ſatis eſt. Nihil enim video Scævolam Pontificem ad hanc deſcriptionem addidiſſe.* Ut ſic uſus hodiernorum idiotiſmorum, Hiſpani, Italici, Gallici, Anglicique, quibus *Gentilis*, pro nobili homine eſt, ex ipſo veteris Eloquentiæ Romanæ profundo petitus videatur. Acceſſit, quòd multis *Gentilibus* inſtructi homines, ingruentibus Barbaris, majori æſtimatione culti ſint & ſic in factionem quandam elati, ut res honoris iverit in generis prælationem. Sed & in *Commentariis Antiquis* Statii *Theb. lib. 4. verſ. 155. Gentiles dicuntur, qui gentis ſuæ nobilitatem ſequuntur & oſtendunt*, Caſp. Barthius *Animadverſion. ad h. l.* Plura hanc in rem V. apud Budæum *ad Pandectas*, Andr. Tiraquellum *de Nobilitate cap. 2.* Andr. Alciatum & Jo. Brechæum *ad cap. 53. de Verbor. ſignif.* Anton. Goveanum *Variarum Lect. lib. 2. cap. 19.* cum primis autem Marcum Velſerum *Rer. Auguſtan. lib. 8. princ.* At *Gentiles*, in *Cod.* Theodoſiano *de Nuptiis Gentil.* alibique, apud Ammianum, Auſonium, ac in *Not.* Imperii, ubi *Schola Gentilium*, *Schola Gentilium Senior.* dicebantur Romanis, qui, iisdem aliàs *Barbari* appellati, illis militabant, eorum Fœderati, vel qui in Leges Romanas, ultro vel deditione, tranſibant. Militabant autem ſub Diſpoſitione Magiſtri Officiorum, de quibus plura in prædicta *Not.* & apud Ammianum *libb. 15. 16. 20. 25.* V. quoque Car. du Freſne *Gloſſar.* &c. Hinc *Gentilia* Sacra, dicebantur apud Romanos, quæ, *gentis* alicujus propria, certis ritibus & ceremoniis colebantur. Cùm enim Sacrorum alia publica, alia privata eſſent, illa publico ſumtu pro populo fiebant; item pro montibus, pagis, curiis, ſacellis: Iſta verò pro ſingulis hominibus, familiis, *Gentibusq;* peragebantur. Erantque propria hæc ſacra eorum Deorum, quos Penates, itemque Lares nominabant. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Roman. lib. 8.* Anglis vocatur *Chappel-ſervice.* Fr. Gouldmannus &c.

Genu, ex Græco γόνυ, roboris ſedes. Artemidorus *lib. 1. cap. 49.* Τὰ γόνατα ἀεὶ τὴν ἰσχὺν κ̓ εὐκινησίαν ἐσὶ δηλοῖ· κ̓ αὐτὸς κινεῖσθαι, κ̓ αὐτὸς πράξειν κτλ. Quibus proin debilitatis, totum corpus imbecillum eſt. Plautus,

Tenebræ oboriuntur, genua *ſuccidunt.*

Horatius,

Et corde & genibus *tremit.*

Quod ductum ex Homericis verſibus, de homine timido, *Il. ν.*

Ἀλλὰ μετοκλάζει, κ̓ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.

V. Caſp. Barthium *ad Claudianum lib. 3.* ubi de Cerere, poſtquam raptum filiæ reſcivit, dicitur,

Hæſerunt lachrymæ, nec vox, aut ſpiritus oris
Redditur, atq; imis vibrat tremor oſſa medullis,
Succidui titubant greſſus ——

Eadem Miſericordiæ conſignavit Antiquitas. Plin. *lib. 11. cap. 45. Hominis* genibus *quædam & religio ineſt, obſervatione gentium. Hæc ſupplices attingunt, ad hæc manus tendunt: hæc, ut aras, adorant, fortaſſis quia ineſt iis vitalitas. Namq; in ipſa genu utriusq; commiſſura dextra lævaq; à priore parte gemina quædam buccarum inanitas ineſt, quâ perfoſſâ, ceu jugulo, ſpiritus fugit.* Aliam rationem V. infrà. Solennem nempe apud Vett. ſupplicandi ritum, *genua tangere*, fuiſſe, diſcimus ex Homero paſſim: inter alia *Il. α.* ubi de Thetide Jovi ſupplicante,

—— Θέτις δ' ὡς ἥψατο γούνων,
Ὣς ἔχετ' ἐμπεφυυῖα —
—— *Thetis autem ut apprehendit* genua,
Ut tenebat inhærens ——

Primùm namque ſedere ſolebant ſupplices, ante eum, ad quem confugerant, auxilium exoraturi. Dein caput ejus, cui ſe ingerebant, tangere conabantur, neque totum tamen, ſed mentum modò, ut Homero videtur; vel barbæ meditullium, quod Euripides probat. Id verò διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, *quia pars ea in nobis præcipua*, utpote τῦ λογικῦ ſeu *rationalis potentiæ* ſedes eſt. Quòd ſi caput contingere non dabatur, dextram prehendebant, διὰ τὸ πρακτικὸν, *quoniam maxima ei ad agendum facultas*: Quam ſi quoque removeret is, cui ſupplicabatur, ut apud Eurip. factum legimus, ὁρῶ σε δεξιὰν χεῖρ' ἔσω κ̓ πρόσωπον ἔμπαλιν στρέφοντα, *Video te dextram occultantem & vultum avertentem*: ultima anchora *Genua* erant, quæ utraque manu amplexi, διὰ τὸ βαδιστικὸν, quòd progrediendi ad auxilium inſtrumenta eſſent, iis tenaciter inhærebant. Quo factum ut ſolo verbo γουνάζεσθαι totus aliquando ſupplicandi ritus denotetur. Apud eundem Poëtam Thetis paulo antè duo ſimul membra tetigiſſe, dextrâ mentum, ſiniſtrâ *genua* Jovis, memoratur: cùm inquit,

—— —— —— Καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα.
—— —— —— *Et prehendit* genua
Siniſtrâ manu, dexterâ autem ſub mento apprehendens.

Et hinc fortè factum, quòd Reges & Principes olim, præcipuè verò Tyranni, non manus ſolùm, ſed & *Genua* ſubditis exoſculanda præberent. Quem morem tangit Amm. Marcellinus *lib. 28. Ex his quidam, cùm ſalutari pectoribus oppoſitis cœperunt, oſculanda capita in modum taurorum minacium obliquantes, adulatoribus offerunt* genua *ſuavianda & manus.* V. Laurentium JC. *Notis in Phædrum Fab. 1. lib. 5.* Neque verò eorum ſolùm *genua* complexu impedimus, quibus ſupplicamus, ſed & *genu* tenus demiſsâ manu ſalutamus obvios, honoratiores præſertim, quod Ægyptiis jam olim in uſu fuiſſe, ſcribit Herodotus *lib. 2.* Imò ipſi *genua* flectimus, humilitatis noſtræ conteſtandæ ergò: de quo ritu antiquiſſimo precantiū adorantiumq; Deum ac Principes dici multa poſſent, alibi monenda. Etiam in S. Cœna, quam Veteres accubitu faciebant, Agapis conjunctam; dein ſtantes celebrabant: poſtmodū *de genibus* ſacra myſteria ſumi cœperunt. V. Franc. Burmannum ubi *de S. Cœnæ nominibus, perſonis, ſymbolis, Syn. Theol. Chriſt. Part. poſt. lib. VII. cap. 10. §. 46.* In *Kal.* Maronitarum, apud Allatium *in Symmictis pag. 103. Genuum poſitio* appellantur pœnitentiæ causâ ducentæ, trecentæ aut plures factæ *genuflexiones* publicæ, ita ut *flexis genibus* & exoſculati terrâ illico reſurgant, teſte Gabriele Sionita, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* De *genuflexione*, in ſacris Eccleſiæ Rom. V. Macros Fratres *Hierolexico*, ut & infrà ubi de *Metanœa*, item in voce *Venia.* Porro memorabilis & ad victoriam efficax ſtatus fuit Chabriæ Ducis Athenienſium, in prælio contra Ageſilaum ſummum Ducem, cùm is fugatis jam conductitiis catervis, *reliquam phalangem loco vetuit cedere, obnixoq;* genu *ſcuto, projectaq; haſtâ impetum excipere hoſtium docuit. Quod usq; eo in Græcia fama celebratum eſt, ut illo ſtatu Chabrias ſibi ſtatuam fieri voluerit, quæ publicè ei ab Athenienſibus in Foro conſtituta eſt. Ex quo factum, ut poſtea Athletæ, cæteriq; Artifices his ſtatibus in ſtatuis ponendis uterentur, in quibus victoriam eſſent adepti*, apud Corn. Nepotem *in eo.* At poplite in alterum *genu* impoſito digitisq; pectinatim implexis, aſſidere parturientibus, ſuperſtitio priſca vetabat, cujus originem à facto Lucinæ arceſſit Ovidius, quæ impeditura Junonis juſſu partum Alcumenæ, ante januam ejus ſedit,

—— —— *dextroq; à poplite lævum*
Preſſa genu, *digitis inter ſe pectine junctis*
Suſtinuit partus ——

Metamorph. lib. 9. Qua de re V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* & plura huc facientia, infrà ubi de *Poplitibus.* Addam ſaltem, *genibus* nixos Deos Nixios pingi fingique conſueviſſe. Feſtus, *Nixii Dii appellantur tria ſigna in Capitolio, ante cellam Minervæ*, genibus *nixa, velut præſidentes parientium nixibus.* Quo eodem geſtu ſtatuam ſibi erigi voluiſſe Ludovicum XI. Galliæ R. Chaſſanæus memorat, *de Gloria Mundi.*

Genua, adde: Cives initio libertatis ſuæ, ab anno Chr. 1100. Præfectos habuere; dein inſtituti Conſules vario numero à binis ad denos & 24. Senatores. Prætor iis additus eſt, juſſu Friderici I. A. C. 1194. Poſtea acceſſerunt Præfecti populi, ſinguli aut bini & aliquando omiſſi mirâ fluctuatione. Tandem compeſcendis factionibus, quæ inter Nobiles Plebemque frequentes erant, Dux creatus A. C. 1327. quod inſtitutum ſemel tantùm per triennium omiſſum, duravit usque ad A. C. 1390. Creatus autem Dux eſt, ex Nobilitate vel Plebe, in biennium. Anno verò modò dicto, ob Guelforum & Gibellinorum, Spinolarum & Auriorum, Fliſcorum & Grimoaldorum factiones, in fidem ſeſe dedere Carolo VI. Gall. R. exin in Vicecomitum Mediolan. poteſtatem conceſſere, à quorum jugo liberati ſunt A. C. 1444 virtute Simonis Buccanigri, Thuanus *lib. 61.* Ludovicus dein XII & Franciſcus I. Galliæ Reges *Genuam* recuperarunt; ſed vindicatâ eâ per Carolum V. à Gallorum imperio, nova Reip. forma ab Andr. Auria, qui propterea

pterea *Patris Patriæ* elogium tulit, inſtituta eſt, A.C. 1528. Creati nempe Duces, quorum electió ſorti commiſſa, poteſtas biennio definita eſt: Duci additi Gubernatores VIII. totidem Procuratores, V. Syndici. Quæ forma Reip. perſtitit ad A. C. 1574. quo diſſenſiones inter Populum denuo Nobileſque extitere, quas Maximilianus II. Imp Philippus II. Rex Rom. & qui tum Romæ ſedebat Pontifex, ſuſtulere, Idem: Plura hanc in rem V. apud Georgium Hornium *Orb. Polit Part.* 2. *pag.* 247. & *ſeqq.*

Genutia Lex, quam tulit L. Genutius Tribunus Pl. C. Marcio Rutilio IV. Q. Servilio Halâ Coſſ. anno U. C. 411. fuit: *Ut liceret ambos Conſules ex plebe creari*, V. Livium *lib.* 7. Alia ab eodem auctore, eodemque anno rogata, voluit: *Ne quis eundem Magiſtratum intra decem annos caperet neu duos Magiſtratus uno anno gereret*, Idem *ibidem.* Alia eodem anno, eodemque auctore lata, fuit: *Ne fœnerare liceret* Eius meminit ſimiliter Livius *libro præfato.* Fuit & *Genutia Æmilia* lex, quam tulere ex SC. Cn. Genutius Aventinenſis, L. Æmilius Mamercinus Coſſ. anno 390. *Ut, qui Prætor maximus eſſet, Idibus Septembris clavum pangeret.* Liv. iterum *lib.* 7. ubi addit: Legem ætate ſuâ fuiſſe priſcis literis verbisque ſcriptam, clavumque, quia raræ per illa tempora literæ erant, notam numeri annorum, eoq; Minervæ templo dicatam legem, quia numerus à Minerva inventus ſit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Roman paſſim.*

Geographia, eſt terræ univerſæ, quatenus nobis cognita eſt, deſcriptio, ſicut *Coſmographia* totum Mundum, tam elementarem, quàm æthereum; *Chorographia*, regionem, & *Topographia* locum aliquem peculiarem, agrum ſeu territorium, oppidum, pagum, exſequitur. *Terræ* autem ſeu τῆς γῆς nomine intelligitur hic Globus Terr aqueus, partibus ſuis ſolidis ac liquidis conſtans, h. e. ipſa Terra, Aqua & Aër, cujus ambitum *Atmoſphæram* vocant. In quo Globo quid ſigillatim conſiderandum ſibi hæc Ars ſumat, pete ex Cluverio, Varenio, Aliis. Primus autem, qui *Geographiam* ſcripſerit, Scylax habetur, quem Latinè reddidit & *Notis* illuſtravit Iſ. Voſſius. Reliquorum qui proximè ab illo idem conati ſunt, vix aliud ſupereſt, quàm mera nomina, quales Pytheas Maſſilienſis, Timoſthenes Rhodius, qui Ptolomæi II. Archithalaſſus fuit & libros 10. *de Portubus* edidit, Eratoſthenes, qui ſub Ptolomæo IV. vixit, & Timoſthenem ſequutus dicitur. Hodie, quos ex antiquis frequentiùs uſurpamus, ſunt: è Græcis, Strabo, qui *Geogr. lib.* 17. Cl. Ptolomæus, qui *Geogr. Libros* 8. Stephanus, qui τὰ Ἐθνικὰ; è Latinis, Pomponius Mela, qui *de Situ Orbis lib.* 3. ſcripſere. Plinius item & Solinus paſſim *Geographica* miſcent, quorum illum fabuloſarum narrationum communiter accuſatum in multis excuſat Auctor Belgicus, *den Anleitenaer over Plinius*, editus A. C. 1650 ad hunc, *Exercitationes* Salmaſii non uno in loco perſtringit Iſac. Voſſius *ad Melam.* Porro extat etiam *Itinerarium Antonini*, nec non *Tabula Peutingeriana*, à Velſero edita: quam utramq; reperire eſt in *Theatro Geogr. Vet.* Bertii. Qui noſtra ætate *Geographiam* veterem illuſtrarunt, ſunt: Abraham. Ortelius, qui *Theſaurum Geographicum* & *Parergon Geographiæ Vet.* Petr. Bertius, qui *Theatrum* modò citatum; & Jo. Janſſonius, qui accuratam *Orbis Antiqui Delineationem*, præmiſſâ Georgii Hornii *Introductione ad Geographiam vet.* & *Atlantem*, edidere. Recentem Geographiam excoluerunt, Gerh. Mercator & Jod. Hondius, qui in fine præt. ſeculi primi Atlantem modò dictum meditati ſunt, à Jo. poſtmodum. ac Wilh Blaeviis & Joh. Janſonio, ad 8. usque Tomos tandem adauctum. Circa idem fere tempus, Ortelius quoque *Theatrum Orbis Terr.* in lucem emiſit. Poſtea Nic. Sanſon Abbævillanus Tabulas Generales totius mundi 98. evulgavit. Quibus adde Viſcherum, Fred. de Witt, Alios. Utramque *Geographiam* conjunxere Jo. Maginus, cujus extant *Geographiæ Vet. & Nov. Volumina* II. Phil. Brictius, cujus *Parallela* &c. Inter Compendiorum Scriptores, commendantur, Georg. Fournerius, qui *Geographicam Notitiam per littora Maris & fluviorum*, Eberh. Schultzius, Phil. Cluverius, qui *Introductionem ad Geographiam* Jo. Bunonis *Commentario* illuſtratam; Henr. Schævius, qui *Sceleton Geographicum* ſcripſere, Alii. De ſola *Geographia Generali* prodiit liber doctiſſimus Bern. Varenii: cui ſimilis eſt *Geographia & Hydrographia Reformata* Jo. Bapt. Riccioli *libb* 12. Bononiæ A.C. 1661. Inter *Onomaſtica Geographica* excellit antè memoratus *Theſaurus* Ortelii & *liber undecimus Geogr.* Riccioli. Ex iis, qui præter locorum deſignationem & denominationem in Deſcriptione Orbis Hiſtoriam Civilem & Sacram adjecerunt, eminet Jo. Boterus Italus; in Gallia extant Petrus *d'Avity, Theatre du Monde* &c. In Germania Sebaſtianus Munſterus *Coſmographiam* edidit, quem Jo. Rau imitari conatus eſt; Lucas de Linda *Deſcriptionem Orbis & omnium Rerump.* Jo. Frid. Köpping *Orbem Illuſtratum* edidere; ut *Archontologiam Coſmicam*, *Collectionem Rerumpublicarum*, *Hornii Orbem Politicum*, alia, omittam, petenda ex Riccioli ſuprà laudati *Geograph. Reform. lib. I.* & *initio lib. II.* V. quoq; Auctorem Anon. *Hiſt. Orb. Terr. Geogr. & Civ. cap.* 1. quod eſt *de Præcognitis Geographicis*: de Hydrographiæ verò in ſpecie Scriptoribus, aliquid infrà dicemus.

Geomantia, ſpecies divinationis, quâ dextra manu temerè lineæ ex punctis conſtantes in *terra* fiunt, & pro ratione figuræ, quam hujusmodi puncta exprimunt, judicium fertur de quæſtionibus, quæ proponi ſolent. Græcè Γεωμαντεία. Eadem & circulos in arena deſcribit. V. ſuprà, ubi de *Divinatione*, & plura hanc in rem, apud Bodinum *Dæmonom. lib.* 1. *cap.* 6.

Geometria, an Mercurii inventum, an Ægyptiorum, apud quos celebres inprimis Petoſiris & Necepſon, *quorum prudentiam ad ipſa ſecreta divinitatis acceſſiſſe*, ait Julius Firmicus, *Geometriæ*, Aſtrologiæ ac Aſtronomiæ inventum ſibi tribuere, teſte Diog. Laërtio *lib.* 1. Cùm enim Nilus ſubinde exundans agrorum limites confunderet, illi ſagaci ingenio *Geometriæ* rationes invenerunt, quarum indicio ſua cuique portio bona fide reſtitueretur: inde ars in immenſum crevit, Mart. Capella *lib. de Geogr.* Eam ſequentibus temporibus in Sicilia excoluit Archimedes, *Vir in omni Geometria multùm ante alios admirabili ſubtilitate*, Apulejo *in Apol.* Qui inventis Mathematicis obſidionem Syracuſarum unus in longum protraxit, Quintilian. *Inſtitut. lib.* 1. *cap.* 17. tandem his expugnatis, dum pulveri intentus eſſet, à milite Marcelli, occiſus. Plut. *in Marcello*, Plin. *lib.* 2. *cap* 107. Val. Max. *lib.* 8 *cap.* 7. &c. Poſt hunc circa A. Chriſti 1059. Conſtantinopoli Michael Pſellus, hac inprimis in Arte ſupra omnes alios floruit, plurimis in *Geometria*, Arithmetica, Muſica & Logica, accuratè elaboratis. V. Georg. Hornium *Hiſtoriæ Philoſophicæ lib.* 5. *cap.* 8. Gerh. Jo. Voſſium inprimis *lib. de Mathem.* & Salmaſium *ad Solinum pag.* 632. ubi duas res Geographiæ maximè inſervire, τὸ Γεωμετρικὸν nempe καὶ τὸ Μετεωρολογικόν, docet. *Geometria Practica combinata*, in uſum Principum elaborata eſt, Auctore Athanaſio Kirchero.

S. *Georgii*, quem Græci μεγαλομάρτυρα vocant, imago, in nummis aliquot Joannis & Manuelis Comnenorum æris efficta cernitur, nudatum enſem vel ſpiculum dextrâ, clypeum ſiniſtrâ tenentis: caput margaritarum lineâ ſeu unionibus diſtincto diademate, Imperatoris inſtar, cingitur. In Manuelis nummo adſcribuntur hi characteres O. in quo A. minutulum includitur, quo ἅγιος vulgò contrahunt Græci ΓΕ^P_O-ΓΙΟC, id eſt, ἅγιος γεώργιος, *Sanctus Georgius.* Nec multum diſpar eſt ejusdem figura, quam habet Conſtantini cujusdam πρωτονωβελισσίμου ſigillum, apud Octav. Stradam, in quo ſtans habitu militari conſpicitur, dextrâ ſpiculum tenens, ſiniſtrâ clypeo Cruce inſignito ac humi defixo innixus, cum hiſce literis, O ΑΓΙΟC ΓΕ. Aliàs Græci, à quibus impensè cultus eſt, ἱππότην, *equitem*, fere ſemper hunc ſuum Sanctum depingebant, quòd eo habitu non ſemel, ut ajunt, in præliis adſtitiſſe Græcis ac pro iis dimicaſſe conſpectus ſit. Ita certè à CPolitanis depictum eſſe, Auctores ſunt Nicetas, Nicephorus Gregoras, Codinus, alii. Stricto porro enſe conſpicuum eum fingebant, quemadmodum in nummo Iſaaci Comneni exprimitur &c. V. Car. du Freſne *Diſſertatione de poſter. Ævi Numiſm.* & plura hanc in rem, apud Auctorem Anonymum *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. Part.* 2. *cap.* 4. quod eſt *de Regno Angliæ*, §. 25. ubi Patronum illum Angliæ ac Portugalliæ, ſeorſim etiam Regii Ordinis Equitum Periſcelidis, inter alia, refert; addito Catalogo Scriptorum, qui hiſtoriam ejus in utramque partem literis prodidere. V. quoque infrà, *Georgius Cappadox.*

Principes ex Familia Palatina.

Georgius, filius Johannis II. Principis Palatini Simmerenſis lineæ, A. C. 1557. extincti, ſacris priùs deſtinatus, poſtea in conjugio vixit, nomine Evangelio dato. Militavit autem aliquandiu Philippo II. Hiſp. R. Frater Friderici III. cognom. *Pii*, Electoris, & Richardi, qui Simmerenſem Principatum tenuit.

Georgius Wilhelmus, filius Caroli, cui in diviſione paternæ hæreditatis, Wolphgangi Ducis Bipontini, Bircofeldiæ ditio A. C. 1586. contigit, natus A. C. 1591. poſt varia itinera exacta, adminiſtrationem, defuncto Patre A. C. 1600. tutoribus commiſſam, tandem ipſe ſuſcepit, mortuus haud pridem. Primum ejus matrimonium cum Dorothea Solmenſi felix ac fœcundum fuit. Alterum cum Juliana Ringravia, repudio diremtum: Tertium cum Anna Eliſabetha Oetingenſi ſterile. Filii ejus Carolus Otto, natus A. C. 1625. Fridericus & Chriſtianus.

Georgius Guſtavus, filius Georgii Johannis, de quo infrà, Principis Veldentiæ, ſtirpis Palatinæ, ex Anna Maria Suecica Guſtavi R. filiâ, natus A.C. 1564. Veldentiæ, quamdiu ob turbas licuit, habitavit, atque vitâ exceſſit A. C. 1634. Ex priori cum Eliſabetha Wirtenbergica A. C. 1586. ad annum 1592. matrimonio nullâ prole ſuſceptâ, ex altero autem, cum Maria Eliſabetha Bipontina, ductâ A. C. 1601. defunctâ A. C. 1631. pater, præter eos, qui brevis ævi, Annæ Magdalenæ, natæ A. C. 1602. elocatæ Henrico Wenceslao D. Monſterbergio A. C. 1617. mortuæ A. C. 1630. Mariæ Eliſabethæ, quæ nata A. C. 1616. Magdalenæ Sophiæ, quæ 1622. Johannis Friderici, qui dux Suecicæ legionis equeſtris Auguſtæ A. C. 1632. Caroli Ludovici, qui iisdem militans, ad Wolmerſtadium duobus globulis trajectus, tertio pòſt die extinctus eſt A. C. 1631. & Leopoldi Ludovici, nati A. C. 1625. Frater fuit *Georgii* Johannis Jun. de quo infrà.

Georgius Johannes, cognom. *Ingenioſus*, filius Ruperti, Veldentiæ Lineæ conditoris, ex Urſula Rhingravia, natus A. C. 1543. ſeſſionis ac ſuffragii in Imperio jus acquiſivit, Luzelſteniam auxit, Pfaltzburgum condidit, quod tamen deinde in Lotharingi pervenit manus. Exceſſit A. C. 1592. Ex liberis ejus, & Annæ Mariæ

Suecicæ

Succicæ Guſtavo R. natæ,nuptæ A.C. 1563. Urſula nata A.C. 1573. Ludovico D. Wirtenbergico deſponſata A. C. 1585. & defuncta A.C. 1636. Anna Margaretha, n. 1571. Richardi agnati uxor: Johannes Auguſtus n. 1575. extinctus, ſine prole ex Anna Eliſabetha agnata, 1611. Ludovicus Philippus n. 1577. in Haſtiludio Heidelbergæ extinctus A. C. 1601. &,qui duas ſevere lineas, *Georgius* Guſtavus, de quo ſuprà,& *Georgius* Johannes, ille Veldentiæ, hic Lucelſteniæ familiæ, auctores.

Georgius Johannes cognom. *Junior*, prioris filius, natus A. C. 1586. poſt fratrem Johannem Auguſtum,Lucelſtenium obtinuerat, ex Suſanna Palatina (quam ipſe duxit A. C. 1613. & cùm ab illo ſeceſſiſſet, Dux Wirtembergicus ſuſcepit) pater, præter alios, *Georgii* Ottonis, qui extinctus eſt Tubingæ A. C. 1635. Ipſe pater deceſſit A. C. 1654. ſucceſſore Agnato Leopoldo Ludovico, de quo infrà: V. Philipp. Jacobum Spenerum *Syll. Genealogico-Hiſt in Fam. Palatina.*

Carolus *Georgius*, filius modò memorati Leopoldi Ludovici, ex Agatha Chriſtina Hanovica,ducta A.C. 1648. n. A.C. 1660.

Georgius, cogn. *Dives*, filius Ludovici Bavariæ Ducis, Landshutenſis rami, Ingolſtadienſem Academiam condidit, & lineam maſculam Landshutanorum Principum finivit, A. C. 1503. Cùm autem hæredem filiam Eliſabetham Ruperto Virtuoſo, Philippi cogn. *Ingenui*, Electoris Palatini, filio nuptam ſcripſiſſet, bellum Bavaricum ortum, Palatinis damnoſum, Bavaris autem, qui ſucceſſionem impetravere, non parum proficuum. Poſtquam enim Rupertus oblatos ab Imperatore duos trientes ditionum *Georgii* nomine tum dotis, tum prætenſionum,quas ab antiquo adverſus Bavaros habebant Palatini,reſpuiſſet,fiduciâ Bohemorum & Galliæ Regis,mox à Maximiliano ipſe cum Patre proſcriptus,ab amicis deſertus, acri prælio ad Ratisbonam victus, & ditionibus ſuis ſpoliatus eſt; Filiis tandem ejus, parte aliquâ avitæ hæreditatis inter Nabum & Danubium, qui *Neoburgenſis Principatus*, aliis *Palatinatus junior*, dicitur,conceſsâ.

Ex Fam. Saxonica.

Georgius, filius Friderici cogn. *Strenui*, Thuringiæ Landgr. ex Catharina Hennebergica,quæ Coburgenſem Principatum, à matre Gutha filia Hermanni M. Brandeb. obtentum, familiæ mariti intulit,cum fratre Guilielmo cognom. *Divite*, Königsbergam à Schvvartzenburgico Comite: dein à Jodoco M. Moraviæ Marchiam Brandeburgicam A. C. 1410. quæ redemta biennio pòſt ab Imp. Sigismundo,emit. Horum frater Fridericus cogn. *Bellicoſus*, novum poſtea axioma domui intulit, Ducatu Saxoniæ cum Electorali dignitate,poſt Alberti Aſcanii A.C. 1422. extincti obitum, à Sigismundo Imp. auctus.

Johan.*Georgius*, filius Wilhelmi Vinariæ Ducis tertio-genitus, ex Eleonora Dorothea Anhaltina, Brandeburgica auſpicia in Pruſſia ſecut⁹ olim,poſtea Cæſaris in Hungaria miles,dein exercitui Imperatorio in Alſatia,contra Gallos,præfuit,magna cum pietatis ac fortitudinis famâ. Marcſulam autem primò incoluit, mox Iſenacum ſortitus eſt,quemadmodum Johanni Erneſto majori Vinaria,& Bernardo minori natu fratribus,Jena obtigit;Rhenum,paulo infra Baſileam, A. C. 1677. eximio ponte junxit, Briſaco,ut fama erat, imminens.

Georgius, fil. natu maximus Alberti cogn. *Animoſi*, Albertinæ lineæ, è qua hodierni Electores,conditoris, poſt Patrem avitas tenuit ditiones: Friſiam toties rebellem,quam Patri ejus ob virtutis præmium & ſumtus in Auſtriacorum gratiam factos, Fridericus III. & Maximilianus I. Augg. conceſſerant, acceptis 200000. aureis Carolo V. permiſit. In Reformationis negotio acerrimus Lutheri hoſtis extitit. Suis auſpiciis A. C. 1519. colloquio inter Doctorem hunc & Eccium de poteſtate Pontificis Lipſiæ inſtituto, cùm videret parùm proſperè rem Eccio ſuccedere, exclamavit: *Sive ſit jure divino, ſive humano Papa,ipſe eſt Papa,* Abr. Scultetus *in Annal. Eccl.* Pactum, quod cum agnatis alterius lineæ,ne quis ulli clientum vel ſubditorum ob religionem moleſtiam faceſſeret, inierat, non ſervavit, & inprimis Johanne El. mortuo, A. C. 1533. acerbiùs domi in Lutheranos inquirere cœpit,juſſo ut omnes Paſchate proximo ſymbola & confeſſionis teſſeras exhiberent; quo tempore Lutherus Evangelicam complexos fidem ad conſtantiam hortatus: poſtea exules ſcripto ſolatus eſt. Joh. dein Friderico El. apud ſocios de perſequutione conqueſto, fœderi ſacro A. C. 1538. nomen dedit: Tandem,cùm paulo antea defuncto Hugone,ultimò Com.Leiſnicenſi,ditiones Miſniæ accreviſſent,amiſſis filiis, Johanne,& Friderico,moriens A. C. 1539. fratri Henrico, hæreditatem reliquit: eâ quidem conditione,ne quid in religione mutaretur,ſin,ut ad Cæſarem Carolum & Ferdinandum fratrem ejus,ditiones devolverentur. Sed cùm nobilitas & populus conditionem juramento confirmare negaviſſent,propoſitum manſit irritum.

Ex Familia Brandeburgica.

Georgius Fridericus, fil. Georgii cogn. *Pii*, Anſpacenſis ſeu Jegerndorffiæ lineæ auctoris, tutore uſus Alberto patrueli, donec is proſcriberetur: Tum tutela quoq; ademta eſt, & Jegerndorffium Ducatum, donec is adoleviſſet, Ferdinandus R. Rom. ſibi addixit,& A. C. 1558. reddidit. Ejus patruelis ſui ditiones ipſe quoque poſtea adivit, Saganenſem Ducatum & dominium *Biberſtein* à Rege Ferdinando aliquandiu pignori tenuit,debitoq; ſoluto reſtituit. A. C. 1574. patruelis Alberti Friderici tutelam,ac ita Boruſſiæ adminiſtrationem a Rege Poloniæ obtinuit. A.C. 1582. natali ſuo die Heilsbronnæ gymnaſium aperuit, in quo 100. alumni ſuſtentarentur,& cum ſtipendio 50. aureorum in Academias mitterentur: Deceſſit improlis A. C. 1603. Princeps candidus,conſtans & in omni fortuna ſibi ſimilis; arcibus inſuper plurimis partim reſtauratis, partim conditis, de Principatu inſigniter meritus. Ex eadem familia fuit *Georgius* Albertus, fil. minor natu Chriſtiani, Culmbacenſis ſeu Berwhinæ lineæ conditoris,natus A. C. 1619.

Ex Familia Brunſuicenſi.

Georgius, fil. Wilhelmi D. Brunſuicenſis,cui Cellenſis obtigerat Principatus,pacto cum ſex ſuis fratribus inito,ut uno ſolùm uxorem ducente, reliqui cœlibem degerent vitam, ipſe conjugii conditionem ſortitus eſt. Et initio quidem,in Belgio, Hiſpanis operam erat addicturus, A.C. 1607. niſi induciæ ſuperveniſſent. Inde exteras regiones peragravit. A.C. 1611. ſub Daniæ R. adversùs Succos prima ſtipendia fecit. A. C. 1616. à fratribus miſſus, Pragæ apud Imperatorem difficultates cauſæ Grubenhagicæ urſit, quæ paulo pòſt expeditæ. In diæta circulari A.C. 1619. inferioris Saxoniæ Dux conſtitutus eſt militaris, ſed titulo anno 1624. abdicato, ſeq. anno Cæſareas partes amplexus eſt, duarum primò, demum 17. legionum ductor. Paulo pòſt ad Succiæ R. partes apertè acceſſit,hocq; defuncto,tertiam exercitus partem duxit,rebus in Weſtfalia & ad Viſurgim præclarè geſtis. Pace poſt hæc Pragenſi A. C. 1635. Cæſari reconciliatus: Gallaſſio A. C. 1637. Succos in Pomeraniam rejicienti adſtitit, & per otium recuperavit ſua. Sed iterum Succica dein ſequutus eſt auſpicia: ita tamen, ut quæ ejus ſubſidio gererentur, alienæ gloriæ cederent. Ad extremum,cum Guelferbyto expugnando eſſet intentus, jam ab aliquot annis viribus fractus defecit; relictis ex Anna Eleonora Haſſiaca, præter filiam Sophiam Amaliam Daniæ R. filiis Chriſtiano Ludovico, cui Cellenſis Principatus: *Georgio* Wilhelmo, cui Hannoverana ſeu Calenbergia portio,obtigere: Joh. Friderico,qui Pontificia religione aſſumtâ, coadjutor factus eſt Oſnabrugæ, & Erneſto Auguſto, Epiſcopo Oſnabrugenſi, qui ex Sophia Palatina familiam propagavit,nuper exercitus fœderatorum Principum,contra Galliæ R. pars magna.

Georgius, fil. Henrici cogn. *Senioris*,vel *Mali*,qui Guelferbytanam lineam condidit, Caroli V. miles in bello Smalcaldico, & dein Epiſcopus Mindenſis, poſt fratrem Chriſtophorum tandem Archiepiſcopus Bremenſis factus,Evangelio nomen dedit,in religione tamen publicè nihil mutavit: Frater ejus maximus natu Henricus cognom *Junior*, Patri ſucceſſit, V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Geneal. Hiſtor.*

Ex Familia Wirtenbergica.

Georgius, fil. minor natu Henrici Ducis Wirtenbergici, frater Ulrici, ab hoc Richovillanam ditionem obtinuerat, ſed Chriſtophorus dein Ulrici fil. totum Principatum Mompelicardenſem & fructus Præfecturæ *Neuburg* adjecit. In priori, cùm ob vicos *Longe,& Chagey* controverſiam haberet cum Com. Ortenburgico,hunc coram judice Veſulienſi convenit, cùm Burgundia neſciat Pares Curiæ. In bello Smalcaldico inter Proteſtantes meruit: unde cùm reconcillaretur Ulricus Cæſari, *Georgius* excluſus, & bona,ut quorundam aliorum,proſcripta ſunt. Sed dein A.C. 1552. cum aliis in gratiam receptus, triennio poſtea monitu nepotis præfati, conjugem duxit,atq; poſt alterum triennium A.C. 1558. deceſſit. Ei ſucceſſit filius Fridericus, quo nati Joh. Fridericus Stutgardianam, Lud. Fridericus Monpelicardenſem & Jul. Fridericus Julianam ſeu Brentianam,aliàs quoq; *Apennagiatam*, lineas orſi ſunt.

Georgius, frater Leopoldi Friderici, Ludov. Friderico præfato, matre verò Annâ Eleonorâ Naſſoviâ A.C. 1626. natus, ſucceſſit fratri defuncto A. C. 1662. Hic fratre vivo Harburgi habitaverat, ab uxore Aña filia Caſparis Colinii Mareſcalli multis bonis dotis nomine obtentis: Ex quibus Caſtellionem ad Lupam vendidit; literarum gloriâ inclytus. V. plura de eo in voce *Montisbelicardum.* Ex eadem familia eſt *Georgius* Fridericus, fil. Eberhardi Wirtenb. Ducis penultimi, ex Maria Dorothea Sophia Oetingenſi.

Ex Fam. Badenſi.

Georgius, fil. Jacobi March. Badenſis, Epiſcopus Metenſis fuit.

Georgius Fridericus, fil. major natu Caroli, extincti A.C. 1577. ex ſecunda conjuge Anna Palatina, fratribus Erneſto Friderico & Jacobo ſuperſtes,ac ſolus tandem hæres,in Aug. Confeſſ. ferventiſſimus,ipſe Religionis controverſiarum apprimè peritus fuit. Unioni nomine dato, cauſam Palatinam A. C. 1622. tuendam ſuſcepit, translatâ in filium provinciarum adminiſtratione & exercitu ſcripto. Sed infelix cum Tillio & Cordubenſi ad Wimpenam commiſſum prælium irritos conatus reddidit: Poſt quæ variis locis hinc inde commoratus, vivendi finem fecit, Anno C. 1638. Pater ex priori conjuge Juliana Urſula Ringravia (ſecunda enim Agatha Erpacenſis nil niſi filias genuit) Friderici, Caroli & Chriſtophori.

Ex Familia Haſſiaca.

Georgius I. filius minimus natu Philippi cognom. *Magnanimi*, Haſſiæ Landgravii, lineam Darmſtattinam inchoavit: Ei à Patre ſuperior Catimelibocenſis Comit. pars aſſignata fuerat, ſicut

Philippo inferior; qui cùm Reinfelsâ habitatâ, ſterile contraxiſſet matrimonium, ille ex conjuge prima Magdalena Lippienſi, Ludovicum, ſuum in Principatu Darmſtattino ſucceſſorem, Philippum A. C. 1643. in balneo, ſine prole, extinctum, & Fridericum Homburgicæ lineæ auctorem, genuit. Quorum ultimo, inter alios, *Georgius* Chriſtianus natus eſt, Hiſpanorum primò, dein Gallorum auſpicia, ſecutus, ac ad Romanam Eccl transgreſſus. Idem ex fratre maximo natu Wilhelmo Chriſtophoro nepotem habuit Leopoldum *Georgium*.

Georgius II. filius natu maximus Ludovici præfati, ex Magdalena Brandeburgica, Patri ſucceſſit A. C. 1625. ab Imperatore privilegium, ut 18. ætatis anno adminiſtrationis capax eſſet, nactus. De cauſa Marpurgenſi, cum agnatis A. C. 1627. transegit: ſed poſtea cum Wilhelmi cognom. *Conſtantis* vidua ob eandem ei bellum ortum, quod Caſſellanæ parti utilius. Ad extremum, repentinâ morte A. C. 1661. oppreſſus, filios, ex Sophia Eleonora Saxonica Ludovicum habuit, ſucceſſorem, quo nati *Georgius* & Ludovicus; ac *Georgium* juniorem, qui Suecorum auſpiciis in bello Danico militavit, dein Dorotheâ Auguſtâ Holſatâ ductâ, à Patre Itteram habitandam obtinuit.

Ex Familia Vandalica.

Georgius, filius Alberti cognom. *Formoſi* Ducis Megapolitani A. C. 1547. extincti, ex Anna Brandeburgica, in bello Smalcaldico, Cæſari militavit: tunc Henrico Brunſuicenſi adversùs urbem Brunſuicum: à quo copiis acceptis, Magdeburgum obſedit. Sed, cùm jam Electores Saxo & Brandeburgicus superveniſſent, ei abrogatum imperium, & ipſe ab obſeſſis captus atque in urbem deductus eſt. Poſtea vi pactorum A. C. 1552. à Magdeburgicis dimiſſus, in Fœderatorum exercitu, tormento in obſidione Francofurti ictus, obiit. Ex eadem familia Adolphus Fridericus, Suerinenſis lineæ conditor, præter alios Joh. *Georgium* genuit ex Anna Maria Friſia, ipſe extinctus A. C. 1658.

Georgius, fil. major natu Bogislai X. cognom. *Magni*, totius Pomeraniæ Principis, Wolgaſtenſem Ducatum nactus eſt, ſicut frater ejus Barnimus X. cognom. *Pius*, Stettinenſem Principatum accepit. Unà cum Eraſmo Manteufelio Epiſc Caminenſi, omni operâ Evangelicæ doctrinæ reſtitit: cum Polonis perpetuum fœdus, Butovia & Lauenburgo acceptis, pactus eſt, & cum Brandeburgicis A. C. 1528. transegit, ut Pomerani à Cæſare inveſtirentur, ſed Marchionibus ſimultanea inveſtitura, &, quoties homagium Ducibus præſtandum, juramento in caſum futurum ſucceſſio firmaretur. Idem Dantiſci ortos ſedavit tumultus: Eo extincto A. C. 1531. frater Barnimus, Evangelium in ditiones introduxit, cum nepote Philippo, quem *Georgius* ex Æmilia Palatina ſuſceperat. Idem nomen fuit uni ex filiis Bogislai XIII. extincto A. C. 1617. cujus frater Bogislaus XIV. ultimus familiæ fuit.

Ex Familia Aſcania.

Georgius, cognom. *Senior*, filius Sigismundi Principis Anhaltini, obiit A. C. 1474. Pater *Georgii* cognom. *Robuſti*, qui A. C. 1509. Sigismundi, fortiſſimi militis, qui A. C. 1306. & Rudolphi, qui Veronæ A. C. 1513. obiere orbi: & præter hos Waldemari ac Erneſti, qui ſolus familiam propagavit: Waldemaro enim genitus Wolffgangus cælebs fatis conceſſit A. C. 1566.

Georgius, Erneſti præfati filius ſecundo-genitus, Hatzkerodanam ditionem nactus, eam dextrè rexit, Smalcaldico fœderi adſcriptus; ſed ſimul Magdeburgenſis & Miſnenſis Præpoſitus, atque Mersburgenſis Epiſcopatus, cùm Auguſtus Saxo eum adminiſtraret, Coadjutor fuit. Cùm verò omnia Eccleſiaſtica munia, concionando, ægrotos conſolando & Eccleſiam gubernando, ipſe obiret, nunc quoque ejus *Theologica ſcripta*, & *Homiliæ ſacræ* typis excuſæ extant. Deceſſit cœlebs A. C. 1553. Frater Johannis & Joachimi.

Joh. *Georgius* I. filius maximus natu Joachimi Erneſti, (Joachimo præfato geniti) ex Agnete Barbienſi, Deſſavienſem orſus ramum, litem cum Saxonibus habuit, de qua V. Thuanum *Hiſtor. lib.* 130. Pater ex Dorothea Palatina, Johannis Caſimiri & *Georgii* Ariberti, qui Woerbitii habitans, ex Johanna Croſeccia, dominorum *de Radegaſt* auctor eſt. Prior verò uxor Dorothea Mansfeldia filias tantùm peperit.

Joh. *Georgius* II. filius Joh. Caſimiri modò memorati, ex Agnete Haſſiaca, natus A. C. 1627. Brandeburgico Electori gratus eſt, ejusque Vicarius Henricam Catharinam Arauſionenſem conjugem habet. Idem etiam nomen fuit uni ex filiis Franciſci II. D. Lavvenburgici, extincti A. C. 1619.

Ex Fam. Piaſtea.

Georgius I. filius tertius natu Friderici I. Principis Lignicii, Briegam nactus, A. C. 1521. deceſſit, nullâ prole ex Anna Pomerana relictâ.

Georgius II. prioris ex fratre Friderico II. nepos, Briegenſem Principatum obtinuit, cùm frater ejus major Fridericus III. Lignicenſem eſſet nactus: ſed hoc A. C. 1570. defuncto, Lignicium quoque Principatum rexit, curator nepotis. Briegam autem ſuam ſcholâ & ædificiis exornavit, & A. C. 1566. in expeditione Turcica Cæſari operam navavit: de cætero ſingularis Daniæ & Poloniæ Regum amicus. Morienti A. C. 1586. ex Barbara Brandeburgica ſuperfuere filii, Joh. *Georgius*, qui vitam non niſi ad A. C. 1592 produxit, Annæ Mariæ Wirtenbergicæ maritus, & Joach. Fridericus.

Georgius Rudolfus, filius major natu, ex Anna Maria Anhaltina, Joachimi Friderici præfati, in aula Olſnenſi educatus, varia obivit itinera, Principatum Lignicium, qui ei obtigerat, adminiſtrante Zedlizio. Inde ipſe A. C. 1613. regimen ſ. ſcepit, & inter varias rerum viciſſitudines, Vicarius quoque Capitaneatus utriusque Sileſiæ, usque ad A. C. 1653. geſſit, quo mortuus eſt, nullâ ex Sophia Eliſabetha Anhaltina & Eliſabetha Magdalena Monſterbergica prole relictâ. Ipſe verò cùm Auguſtanam Confeſſionem ſequeretur, Reformatis adhæſit frater Chriſtianus, illius ſucceſſor.

Georgius, filius natu maximus Chriſtiani modò memorati, cum fratribus Ludovico & Chriſtiano, poſt exacta ſtudia & obita itinera, A. C. 1653. ſingulari concordiâ, paternam hæreditatem diviſit. Ipſe Briegam obtinuit, & Capitaneus utriusque Sileſiæ ab Imperatore conſtitutus eſt. Obiit A C. 1664 filiâ ſolùm ex Catharina Sophia Monſterbergica relictâ, Dorotheâ Eliſabethâ, quæ Henrico Principi Naſſovio nupta, poſſeſſionem Principatus ad vitæ dies à Cæſare obtinuit.

Georgius Wilhelmus, prioris ex fratre Chriſtiano nepos, haud pridem in flore juventæ, è vivis exceſſit, ultimus è Piaſteis. V. in voce *Wilhelmus*, & plura de his Spenerum *Sylloge*.

Principes Comitesq; Naſſovii.

Georgius, fil. Joannis, ex Oda Hannoniæ Com. Haſſiæ fuit Præfectus: quo ſine hærede mortuo Naſſoviæ Comitatus ad Walravium Lauribergii, Toparcham devolutus eſt ſec. VIII.

Georgius, fil. Joannis ex Sibylla (fil. Ludovici Saxonici Palatini) pater fuit ex Joanna (Philippo Com. Bannerae genitâ) Philippi, Præpoſiti Baurenſis, Adolfi & Joannæ, Jacobo Sabaudiæ Com. nuptæ.

Georgius, fil. Joannis cognom. *Senioris* (qui frater erat Guilielmi Auriaci, Belgicæ Libertatis inſtauratoris) ex Eliſabetha Leuchtenbergica, natus eſt Dillenburgi A. C. 1562. hæreditate inter Fratres diviſâ, præter Weſtervvaldiam & adjacentes Quatuor-pagos, Beilſtenii dominium ſortitò occupavit; adjuncto Dridorffio, quod oppidum cum territorio adjacente à Patre jam antè emerat. Sedem Beilſtenii fixit: ab Anna Amalia Saræpontana, locupletiſſimâ dote auctus. E qua ei geniti, Joannes Philippus, Johannes *Georgius*, ambo celeri Fato functi; Joannes Philippus, anno æt. 17. Lutetiæ Pariſiorum extinctus; *Georgius*, poſt iter Gallicum, Italicum, Belgicum, Andegavi mortuus anno æt. 25. Maria Juliana, Georgio Com. Witgenſtenio elocata; Ludovica; Ludovicus Henricus, Catharinæ witgenſteniæ maritus; Philippus Wolffgangus, intra trimeſtre mortuus; Albertus, bello Belgico, globi ictu peremtus A. C. 1626. æt 30. Amalia, Eliſabetha, brevi extinctæ, Henrica, Anna Eliſabetha & Mauritius Ludovicus, qui intra annum mortuus eſt. Illâ dein fato defunctâ, Amaliam Witgenſteniam ſibi junxit, ex ea pater Margarethæ, A. C. 1606. quæ Othoni Comiti Lippiaco nupſit A. C. 1626. obiit . . . Cyr. Lentulus Geneal. *Comitum ac Principum Naſſov. MS.*

Georgius Fridericus, filius Joannis Com. Naſſov. ex Margaretha (Joannis Holſatiæ D. filiâ) genitus Dilleburgi A. C. 1605. Rhenobereæ ab Ordd. Fœderati Belgii præfectus, uxorem duxit . . . ex Luſitanorum regia ſtirpe. Id.

Georgius Ludovicus, fil. primogenitus Ludovici Henrici, ex Catharina (Ludovici Com. Siena-VVitgenſtenii fil.) uxorem duxit Annam Auguſtam (Auguſti D. Brunſuici & Lunæburgi filiam) ex ea, inter alios, pater Henrici, qui noho ætatis ſuæ anno Scholæ Herbornenſis gubernaculum moderatus eſt &c.

Georgius Cappadox, Trib. mil. adde: Patronus Portugalliæ eſt, etiam Angliæ fuit, & præſertim Equitum Periſcelidis, cujus acta peculiariter deſcripſit Paſicrates ſervus ipſius & Sim. Metaphraſtes in Lipomanno & Surio *tom.* 2. Encomium S. Georgii μεγαλομάρτυρος (ita enim in Gr. titulus habet) ab Andrea Cretenſi ſcriptum, habetur inter opera ejus *pag.* 175. quod idem eſt cum Actis à Metaphraſte recenſitis. Etiam templa ipſi olim frequenter conſecrata eſſe, diſcimus inter alia ex Procopio *de Ædif. Juſtin.* 3. *Καὶ ἱερὸν Γεωργίῳ τῷ μάρτυρι ἐν Βυζαντίῳ ἱδρύσατο*, *Et templum Georgio Martyri condidit.* Liturgiæ quoque ipſi aſſignatæ, & feſta inſtituta ſunt; unde Seldenus colligit, *Georgium* hunc & verè fuiſſe, & malè cum *Georgio* Ariano, qui circa A. C. 360. vixit, neque Cappadox, ſed Cilix, è Cappadocia verò miſſus fuit, ut ex Ammiano Marcell. *lib.* 28. & Athanaſii ſcriptis liquet, confundi. Interim in pictura *S. Georgii*, quâ effingitur Eques armatus, haſtæ cuſpide Draconem conficiens, juxta poſita Virgine, quæ manibus extenſis ejus auxilium imploret, plerique conſentiunt, Symboli potius quàm Hiſtoriæ imaginem eſſe: agnoſcitque Baronius, nihil in Actis antiquis ejus hac de re legi, ſed à Jacobo à Voragine hæc absque aliqua priſcorum auctoritate ad hiſtoriam relata fuiſſe, quod & Seldenus ſuum facit, V. Baronium *Martyrolog. ad* 23. *April.* Seldenum *Titl. of Honour p.* 2. *c.* 4. Auctorem Anonymum *Hiſt. Orb. Terr. Geog. & Civ. c.* 4. *de Angliæ regno §.* 25. &c.

Gephyra,

Gephyra, inter urbes Seleucidis ſeu Seleucenæ, memoratur Straboni & Ptolomæo, de qua V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 618. & 631. At *Gephyri*, nomen Familiæ, Euſtathii tempore adhuc florentis, de qua ille hæc habet. Narrat is paulo ante memoriam ſuam factum, ut illuſtris cujusdam Viri uxor uno partu pueros novem ederet: quorum ſeptem cùm mater ſubmergendos miſiſſet, eos pater, caſu interveniens, ſervavit jam penè fluitantes; hincque *Gephyros* dictos addit, à loco, ubi fuerant, niſi Deus adfuiſſet è machina, perituri. V. Caſaubonum *ad Capitolinum in Antonino Pio.* An à ponte, unde præcipitandi erant, Græcis enim *γέφυρα* *pons* eſt, uti pluribus diximus ſuprà, in voce *Aſcogephri.*

Ger, Græcè Γὴρ, fluv. maximus Libyæ, apud Ptolemæum, & Plin. *lib.* 5. *cap.* 4. qui *Niger* eſt Solino *cap.* 24. ubi V. Salmaſium.

Gera, nomen illuſtris in Germania Familiæ, quæ ſtirpis Ruthenicæ ſeu *Reuſſen de Plavia* ramus eſt: Hi enim jam à pluribus ſeculis *Advocati S. Romani Imperii*, nec non *de Weida*, *de Plawen*, de Gera, *de Græz*, *de Gleisberg*, appellati ſunt. Defecere autem ſuperiori ſeculo tres nobiles rami, nempe præter Advocatorum *de Weida*, & ramum Burggraviorum Miſniæ, qui titulus, cum Principali axiomate, familiæ collatus, à Sigismundo Imper. A. C. 1421. etiam *de Gera* ſtirps. Sed, cùm hodie duæ ſuperſint lineæ, Senior & Junior, ad hanc decem filii Henrici, extincti A. C. 1635. ex Margaretha Schvvartzenburgica (quibus in *Gera*, *Salburg*, *Schlez*, *Lobenſtein*, ſedes) ſpectant. E quibus Henricus II. (omnibus enim in Ruthenica familia *Henrici* nomen) id eſt, filius præfati Henrici ſecundò-genitus, natus A. C. 1602. *in Gera* ſedem nactus, familiam *Geranam*, ex Catharina Eliſabetha Com. Schvvartzenburgica, propagare cœpit: Pater quippe præter Magdalenam Sibyllam (n. ac den. A. C. 1645.) Henrici II. (n. A. C. 1648.) Henrici IV. (n. 1650.) & Henrici VI. (n. 1651. den. 1652.) Sed & iisdem Parentibus editæ, Juliana Dorothea (n 1649) & Chriſtina Sibylla (n. 1653.) qui fratres & ſorores Germani *Rutheni* ſeu *Reuſſen Domini de Plauen lineæ jun. in Gera*, appellari ſolent. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europeæ Part. I. p.* 15. & *Part. III. p.* 88.

Geranion, à roſtro *gruis* per Europam notum, inter decora hortorum numeratur, maximè ſi quà ſpecies peregre infertur: quarum vel tredecim præſtat, tametſi olim ad duas cogeretur tantùm. Radicem habet tenuem, longam, ſine multis fibris, quaſi villoſam & rubeſcentem: folium eſt anemones, caulis rotundus, fuſco rufus, villoſus, nodoſus inſtar calami ſtraminei, ramulis adnaſcentibus cubiti longitudine. Menſe Aprili excludit florem purpureum quinq; foliorum, penè universâ æſtate ſpectandum; cadenti ſuccedit folliculus in roſtrum acuminatus, cum quinq; granis dulcibus. Eſt & flos cœruleo purpureus, etiam in fuſcum declinans: tum albus, tum cœruleus; tum minutior, ſed hyacinthinus, tum ſangineus, medio albente. Auctor Anon. *Sina & Eur.* c. 33. Addit odorem jucundum Plin. *lib.* 26. c. 11. ſed cum myrrhide ibi *geranion* confundere, ait Salmaſius *ad Solin. p.* 707. Per Germaniam ſuper. *Ruperti Herba* & *Dei gratia* quòd vocatur, inſignem ejus olim in illa regione uſum fuiſſe, colligitur. Ab eadem origine ſaltationis quoddam genus, in quo *gruum* volatum imitabantur, *γέρανος* dictum habet Jul. Cæſ. Scaliger *Poet. lib.* 1. *cap.* 18. Machinam item ſcenicam Idem *lib. eod. cap.* 21. *Eſt præterea machinæ genus gruinum, qua rapiebantur perſonæ, γέρανος dicitur. Hoc in fabulis Aurora Memnonem rapuit: Boreas Orithyiam* &c. De *Geranite* lapide, à *gruis* colore dicto, V. Salmaſium *ad Solinum p.* 712. & 713.

Viri illuſtres.

Gerardus ſeu *Gerhardus*, filius Hugonis Comitis, qui communis trium familiarum ex Alſatica procedentium, Lotharingicæ, Dagsburgicæ & Habſpurgicæ pater fuit, Metenſium fuit Comes, cujus poſteri, alii quidem Metenſem Comitatum retinuere: Albertus autem & *Gerhardus* fratres, Duces Lotharingiæ ſuper. facti, & ex his *Gerhardus*, ampliſſimæ ſtirpis auctor, Lotharingiæ Duces, qui nunc quoque ſuperſunt, & plures ramos in Gallia produxere, tum aliquos Flandriæ & Egeshemios Comites ſimiliter proſevit. Quemadmodum fratres ejus, Hugo Dagsburgiorum, & minimus natu Guntramus cognom. Dives, Habspurgiorum ſatores fuere, Vignierius apud Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſt. in Fam. Auſtriac.*

Gerardus, filius Conradi Comitis Oldenburgici, cum Patre à Burjadis cæſus eſt, A. C. 1368. Item filius minimus natu Theodorici cognom. *Fortunati*, ex eadem familia, cognomen *Bellicoſi* tulit, & Oldenburgios continuavit, quemadmodum frater ejus maximus natu Chriſtianus I. Daniæ R. electus *Dano-Holſaticæ* familiæ auctor fuit, & alter Mauritius Delmenhorſtanum ramum condidit, qui in liberis ejus defecit. Hic itaq; *Gerardus* A. C. 1462. fratrem Mauritium, inſtinctu Bremenſium & Com. Hojenſis ſibi bellum inferentem, auxilio fratris Chriſtiani & Wilhelmi D. Brunſuicenſis ad Siburgum devicit; inde adversùs Chriſtianum, à quo tamen A. C. 1467. ut Holſatia cederet, 43000. flor. acceperat, arma vertit. Verùm, cùm aliquoties è Marſia pulſus, non deſineret vexare vicinos, Epiſcopi Monaſterienſis & Bremenſis, cum proximis civitatibus inito fœdere, bellum ei intulerunt, & Delmenhorſto A. C. 1482. expugnato, illum in poteſtatem redegerunt. Liberis parcitum, ipſe verò abdicatâ adminiſtratione Monaſticam profiteri juſſus eſt: Deceſſit in Gallia A. C. 1500. Ex filiis ejus, Otto Canonic. Bremenſis & Colonienſis, cum fratre Adolpho bello Dietmarſico periit A. C. eodem; Johannes, Patre pulſo, adminiſtrationi admotus, ſtemma propagavit. Fuit quoque *Gerardus* Holſatus, D. Sleſvici, familiæ Schavvenburgicæ, cujus filiâ Hedvige uxore ductâ Theodoricus Fortunatus, de quo ſuprà, jus ſucceſſionis, in Sleſvicenſem Principatum & Holſatiam, liberis reliquit. Phil. Jacobus Spenerus *in Familia Oldenburgo-Danica.*

Geras Carthaginenſis, Vitruvio *Geras Carchedonius*, ex Græco Athenæi, Γήρας Καρχηδόνιος, ut & Pephaſmenus Tyrius, ad arietis machinæ inventionem, Carthagine factam, aliquid poſtea addiderunt. Vitruvius apud Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 1.

Gerlacus, Com. Naſſovius, lineæ Wisbadenſis & Idſteniæ, filius Adolphi Imper. (ex Imagina *Gerlaci* Com. Limburgi filiâ) Patri in Comitatu ſucceſſit A. C. 1298. Cæſaris Ludovici Legatus ad Pontificem ivit, A. C. 1331. obiit A. C. 1361. Ei geniti ſunt, ex Agnete Conradi Haſſiæ Landgravii fil. *Gerlacus*, ſupremi Moguntiacorum Collegii Archidiaconus, Carolo IV. in adipiſcendo Imperii diademate adjutor; Adolfus, hæreditate cum fratre diviſâ, patris in Wisbadenſi & Idſtenia ditione ſucceſſor: ac Joannes, qui, Weilburgiam nactus, primus ejus Comes & Weilburgenſis lineæ auctor extitit. Cyr. Lentulus *Geneal. Princ. & Com. Naſſov.*

Germalus, vel *Cermalus*, locus, ubi expoſiti Remus ac Romulus, Palatio conjunctus & ficu Ruminali celebris fuit. Varro *de L. L. lib.* 4. Germalum *à Germanis Romulo ac Remo, quòd ad Ficum Ruminalem & hi inventi, quò aqua hiberna Tiberis eos detulerat expoſitos.* V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1137.

S. *Germani* Civ. in radice Caſini Montis, V. ſuprà *Eulogimenopolis.*

Germania, adde: Catalogum Auctorum, qui de ſingulis Germaniæ Circulis ſeu, ut Grotius vocat, *Pagis*, quos Helvetiorum Cantonibus & Polonorum Waivvodiis ſimiles dicas, exhibet Auctor Anonymus *Hiſt. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 6. §. 1. Regionem comendat frumenti copia, quâ vicinis Regionibus proſpicit: & memorabile eſt, quod narrat Lanſius, cùm A. C. 1591. Italiam, & in ea Romam graviſſima fames premeret, & ex Holſatia, civitatibus Vandalicis atq; Belgio mercatores multis navibus eò iviſſent, Pontificem curſori, qui adventantium *Germanorum* nuntium primus attulerat, mille ducatos donaſſe, *Orat. pro Germania.* Vini bonitatem loquuntur Vinum Rhenanum, Neccaricum, Moſellenſe, Franconicum & Auſtriacum: In Bavaria & Borealibus tractibus, ubi id auſterius eſt, melioris notæ cereviſiâ, qualis eſt Serveſtana, Brunſuicenſis, Roſtochienſis, Torgavienſis &c. compenſatur. Equorum proventu celebris eſt Comitatus Oldenburgicus, ſuibus Weſtphalia & Bavaria, piſcibus Marchia, ſale Luneburgum, Hala Saxonum, Hala Suevorum &c. ut nihil dicam de metallis ac mineralibus, de quibus V. G. Agricolam *lib. de natura Foſſilium & de re Metallica*, & Lazarum Erckerum *Beſchreibung aller mineraliſchen Erz und Bergwercken.* De lingua *Germanica*, ejusque propaginibus ac dialectis præcipuis, V. in voce *Teutoni*: De Philoſophis verò *Germanorum*, Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ.* &c.

Germaniciani, apud Suetonium *Tiberio cap.* 25. *Flagitabant ambo exercitus — ut æquarentur ſtipendio prætorianis.* Germaniciani *quidam etiam detrectabant Principem*; milites dicuntur Exercitus Germanici, Græcis οἱ ἐν τῷ ϛρατοπέδῳ τῷ ἐν τῇ Γερμανίᾳ. Sed & ipſe exercitus *Germanicianus* dicitur eidem *Veſpaſiano cap.* 6. ad quem locum V. Caſauboni *Animadverſiones.*

Germanicus, inter titulos Domitiani Imp. apud Statium *lib.* 4 *verſu* 2.

Læta bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignesq; aperit Germanicus *annum.*

Titulus Carminis eſt, *Conſulatus Imp. Aug. Germanici.* Sic ſequens inſcribitur, *Eucharisticon ad Imp. Aug. Germanicum Domitianum*: Hodie id nomen in Faſtis Domitiano ſubjectum legitur. V. infrà ubi de *Rheni* ſimulachro, & plura hanc in rem apud Barthium *ad d. l.* ut & in voce *Domitianus.*

Germanitas, tit. honorarius, in Epiſtolis Epiſcoporum ſibi invicem ſcribentium, apud Auguſtinum *in Epiſt.* 19. 97. 106. V. ſuprà *Fraternitas.*

Gerocomium, ex Græco Γηροκομεῖον, locus ubi *ſenes* aluntur, in *Vita* Euphroſynæ *Virg. num.* 8. aliter *Gerontocomium*, Gr. Γεροντοκομεῖον, apud Julianum Antecess. *Conſtit.* 7. *Diverſorium Senum*, in Monaſteriis agnoſcit Petrus Diaconus *de Mirac. S. Benedicti Caſini patratis num.* 29. Inter quod Γηροκομεῖον & Γηροτροφεῖον id diſcriminis ponunt Grammatici, quòd iſtud ampla, hoc minor ædes ſit, in qua aluntur ſenes. *Lexicon* Gr. MS. Γηροκομεῖον μέγα, Γηροτροφεῖον μικρὸν, *Gerocomium magnum*, *Gerotrophium parvum*, apud Carol. du Freſne *in Gloſſar.* qui de *Gerontocomiis* & *Gerotrophiis CPolis.* agit in *CPoli Chriſt.* Cæterùm *Gerontocomia* primùm inſtituiſſe Hyrcanum Judæorum Principem, refert Egeſippus. Quem imitatus inter Chriſtianos Impp. Mauritius, domum, in qua ſenes morboſi alerentur, nomine *vivarii ſumptuoſi*, extruxiſſe magnificis impenſis, legitur apud Cedrenum &c.

Geroldſeccia, Germ. *Geroldſeck* vel *Hohen-Geroldſeck*, Familiæ nomen in Germania illuſtris: cujus auctorem *Geroldum* Bavariæ Ducem, Hildebrandi D. Sueviæ filium & Hildegardis, Carolo Magno nuptæ, fratrem, conſtituunt; cùm alterum quidem ejus filium Bertholdum, Ducatui Sueviæ admotum, alterum *Geroldum*, caſtro *Geroldſeccio* à Patre donatum, perhibent. Certè gens inter illuſtriores ſemper numerari meruit, & conjugiis dignis decora avita conſervavit. Demum in Anna Maria, Friderici Com. Solmenſis, & deinceps Friderici Marchionis Badenſis, uxore, de cujus progenitoribus paulo pòſt, tota defecit. Et quidem de ejus in Baronatum prætenſione, in Inſtr. Pac. §. 4. cautum eſt: de cætero Cronenbergio Comiti titulus iſte acceſſit, & ob illum, inter Proceres Imperii, locus. Alia Familia fuit Dominorum *Geroldſeccia ad Vogaſum*, in Alſatiæ oris, quæ cùm dudum defecerit, ejus nominis memoriam Rappolſtenii Comites ſervarunt. Redeo ad Annam Mariam præfatam, cujus progenitores ita habent: Waltherus Dn. *de Hohengeroldſeck*, ex Eliſabetha Liechtenbergica fil. Simonis, Theobaldum genuit, extinctum A. C. 1461. Quo & Dorotheá *de Thengen* fil. Eberhardi Comitis, natus Gangolphus, ex Cunigunda Montfortia (quæ obiit A.C. 1515.) ſuſcepit filium cognominem: cui Anna Rupinenſis fil. Johannis *Com. de Lindau & Rupin*, genuit Quirinum Gangolphum, qui exceſſit A. C. 1569. Pater ex Maria Com. Honſtenia Jacobi, inter maſculos ſuæ gentis extremi. Obiit enim is A. C. 1634. non niſi duabus filiabus ex Barbara Rappolſtenia genitis: quarum una Maria Magdalena n. 1585. obiit A. C. 1587. altera Anna Maria, Friderico primùm Com. Solmenſi *in Laubach*: inde Friderico M. Bad. *in Durlach*, nupta, uti dictum. deceſſit A. C. 1649. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilis. Part. II. & in Indic.*

Geronticon, in *Charta* Sisnandi Epiſc. Irienſis æræ 952. apud Antonium Yepezium *Chronici Ordinis S. Benedicti Tom.* IV. *Libros, unum Ordinarium & unum Sacerdotalem, & unum* Geronticum, *tertium cum Officio Paſsionis & Miſſæ ipſius Martyris* &c. liber eſt continens Vitas Patrum ſeu *Seniorum*, de quo ita Joannes Antiochenus nuper editus à Jo. Bapt. Cotelerio *cap.* 5. Ἡ πρώτως ἐν Αἰγύπτῳ συντεθεῖσα μεγίστη βίβλος τῶν ἁγίων γερόντων τῆς Σκήτεως, Θηβαΐδος, Λιβύης, τὰς ἱερὰς πολιτείας καὶ ἀποφθέγματα τούτων κατὰ στοιχεῖον ἐμπεριέχουσα. *Primùm in Ægypto concinnatus ingens Liber ſanctorum Senum, in Scethi, Thebaide & Lybia, ſanctam eorum converſationem & apophthegmata, juxta ordinem literarum, complexus.* Cujus, Latinè editi à Roſvveido, Græcum exemplar nactus idem publicavit *in Monumentorum Eccl. Græcæ Tomo I.* V. quoque *Notas* ejus *pag.* 795. & Car. du Freſne *in Gloſſar.*

S. *Gerontii* oppidum, S *Girons*, in provincia Galliæ Benearnenſi, haud procul abeſt, à Caſtro S. Gaudentii, *S. Gaudens*, V. Hadr. Valeſium in *Sancti Gaudentii caſtrum.*

Gerontocomium, V. ſuprà *Gerocomium.*

Gerræ, crates vimineæ, Græcè γέῤῥαι quoque; quas cùm Athenienſes, Syracuſas obſidentes, crebrò poſcerent, irridentes eos Siculi *gerras* clamitabant; unde factum, ut *gerræ*, pro nugis & contemtu, dicantur, Feſt. Hinc itaq; *Gerræ Siculæ*, proverb. Alii tamen ſcuta Perſica ἐκ λύγων καὶ οἰσύων, *gerras* dictas eſſe volunt, ut apud Suidam & Euſtathium videre eſt. Sed & faſcini ſic dicti ſunt in Naxo, Veneris inſula, Nonio teſte &c. At *Gerres*, apud Martialem *lib.* 3. *Epigramm.* 77.

Teq́ juvant gerres, *& pelle melandrya canâ:*

minuta ſalſamenta ſunt è locuſtarum genere, de quibus V. Plinium *lib.* 32. *cap. ult.* & Hadrian. Turnebum *Adverſar. lib.* 24. *cap.* 46.

Gerula, apud Iſidorum. *Uri agreſtes boves ſunt in Germania, habentes cornua in tantum protenſa, ut regiis menſis inſigni capacitate ex iis* gerulæ *fiant*: vas vini eſt aut cujuslibet humoris capax, unde *Gerlas* hodie Burgundi vocant vaſa ampla lactis aut aquæ gerula, ex ligno facta. Aliàs *Gerula*, apud Romanos, miniſterii domeſtici nomen erat, à *gerendo* infantes. Hanc à Nutrice diſtinguit Hieronymus *ad Lætam*, *Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciva, non garrula, habeat modeſtam* Gerulam, *nutricium gravem.* Neq; verò hæc opera diſcreta ſemper, ſed Nutricem aliquando *Gerulam* quoque fuiſſe, diſcimus ex Plauti *Prologo Pœnuli*,

Nutrices pueros infantis minutulos
Domi ut procurent, neu quæ ſpectatum afferant:
Ne & ipſæ ſitiant & pueri pereant fame.

Etiam *Geruli* fuere ſervi, qui id officii ſub Nutricibus præſtarent, à Scholiaſte Sophoclis *in Ajace flagellifero* Βάϊλοι, *Bajuli* dicti, quòd bajulent geſtentq; ulnis pueros: Unde in Aula Conſtantinopolitana olim *Magnus Bajulus*, apud Georg. Codinum. *Geruli* ſportularum, ſimiliter è miniſterio fuere: de quibus Juvenalis *Sat.* 3. *v.* 249.

Nonne vides, quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivæ, ſequitur ſua quemq́ culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, & curſu ventilat ignem.

Et hæc focorum migratio erat ab ædibus divitum ad tenuiorum & pauperum domus, qui ſportulam officio diurno commeruiſſent: Illæ autem à culina in triclinium beatorum & divitum & in ipſo triclinio fuerunt, quarum meminit Seneca *epiſt.* 78. & Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 48.

Cùm menſas habeat fere ducentas,
Pro menſis habet Annius miniſtros:
Tranſcurrunt Gabatæ, volantq́ Lances &c.

Hujus agminis portio fuit, ille apud Evangelii Scriptores Marcum & Lucam, lagenam ſeu amphoram aquæ bajulans: item illi apud Sidonium *lib.* 9. *Epiſt.* 13.

Geruli *caput plicantes*
Anaglyptico metallo,
Epulas ſuperbiores
Humeris ferant onuſtis &c.

V. Laur. Pignor. *lib. de Servis.* Apud Suetonium *Caligula cap.* 40. *Vectigalia nova atq́ inaudita — exercuit — Ex* Gerulorum *diurnis quæſtibus pars octavâ* &c. *Geruli* ſunt οἱ μισθοῦ φέροντες Græcis, ἀχθοφόρους & φορτηγοὺς Attici dixere; Latini etiam *bajulos & gerones*, ut Cic. *Epiſt. ad Atticum.* V. Caſaubonum *ad l.* nec non Salmaſium *ad Solin. p.* 230. &c.

Gerulphi, apud Gervaſium Tilleber. *In Otiis Imperial. part.* 1. appellati Gallis dicuntur, qui Græcis λυκάνθρωποι, Gallis *Lou-garous*, quaſi *Lupi-homines*, hodie, V. ſuprà *Guaratores.*

Geruſia, ex Græco γερουσία, Sparta ſeu Lacedæmone olim, quod Romæ Senatus, fuit, ipſa quoq; à *Senibus* dicta, qui Græcis Γέροντες dicuntur, *in gl. l. Archigerontes, C. de Epiſc. aud.* Eodem nomine X. κόσμους apud Cretenſes inſignivit Ariſtoteles, V. Poſtellum *de Magiſtr. Athen. c.* 30. Inde & loco nomen, ubi Senatus habebatur. Plin. *lib.* 35. *c.* 14. *Sic ſtruxere murum Athenis — ſic Patris ædes Jovis & Herculis — domum Trallibus regiam Attali: item Sardibus Crœſi, quam* Geruſiam *fecere* &c.

Geſminus, Gall. *Jaſmin*, floris nomen eximii, de quo ſic Fr. Pomey, *An cerni flos poteſt iſto tenuior? Vix vincit mole violam. An candidiorem reperias ullum? Nivem & lac adæquat candore. Ecquis autem ſuaviorem olfaciat? Nequaquam ambaris & moſchi æquè ſuavis odor eſt. Quis demum vel cogitatione ſpecioſiorem effingat? Stellæ cœlo delapſæ ſpeciem præbet ac fulgorem. Adeò ut tam verè dici poſſit, quàm ſcitè, virentem cameram* geſminis *intertextam, inumbratamq́, terreſtre quoddam eſſe cœlum, quot pictum floſculis, odoriferis tot ſtellulis micans. Hujus floſculi parens planta — ita ductilis & ſequax eſt, ut flecti ſe patiatur in omnem partem; fœcunditatis uſq́ adeò felicis, ut floribus fundendis foliisq́, ad certamen uſq́ luxuriet; generoſitatis porrò tam miræ, ut in ſublime ſeſe efferat diffundatq́: proceræ inſtar arboris. Adminiculis eget quidem, ut fulciatur, ut nitatur ſurſum; at ſuo non minori ornamento ſit, quàm ſui cultoris commodo atq́ voluptate, quòd adminicula requirat. Si enim nixa fulcris, & illigata pergulis, hortorum conveſtit parietes, & teſtudines obtegit, & umbracula contexit, viriditate longè amœniſſimâ, frondiumq́ texturâ ita eleganti, ut nihil ad aſpectum præclarius, nihil ſit, quod oculis arrideat magis. Quid autem de Iberici ſoli* geſmino *dicam? Annon hortenſium vaſorum decus & ornamentum eſt? Minùs illud quidem ferax — at multo ſanè ſpecie venuſtius: non ita ſe promittit, verum eſt, at odorem longè quàm ſuaviorem emittit.* V. eum *Diverſ. Deſcript.*

Geſſaces, mons Illyrici, per quem Scythæ, factâ carragine, fugere conati ſunt, ſub Gallieno Imp. apud Trebellium Pollionem *in Gallienis.*

Geſta, pro Actis publicis, paſſim apud Recentiores. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Geſtamen, apud Solinum *cap.* 2. ubi de cor[illegible] ramulis, *Excuduntur ex illis multa* geſtamina. *Habet enim — materia hæc quandam poteſtatem, ac propterea, quidquid inde fi[illegible]ucitur inter ſalutaria.* Et Plin. de eodem, *Aruſpices eorum vateſq́ in primis religioſum id* geſtamen *amoliendis periculis arbitrantur*; dicitur. quidquid geſtatur ad ornatum aut uſum medicum magicumque, qualia *Periapta*, de quibus infrà. Sed & quidquid ad indutum; hoc enim nomine veſtes etiam veniunt apud Latinos, ut Φορήματα apud Græcos: quorum recentiores Φορεσίας vocant quælibet veſtimenta. Salmaſius *ad Solinum pag.* 90. Neq; verò, ea quæ geſtantur ſolùm *geſtamina*, ſed & vehicula, quæ *geſtant*, quoque voce eâ indigitari conſuevere, Græcis φορεῖα, qua de ejus notione V. ſuprà in voce *Baſterna.* Sic *Geſtatoria* dicuntur medii ævi Scriptoribus, Alberto Aq *Hiſt. Palæſtinæ lib.* 3. *c.* 4. *lib.* 7. *c.* 20. *libro* 9. *c.* 22. Cæſario Heiſterbac. *Mirac. lib.* 2. *c.* 32. Aliis. *Geſtatoriæ* Sidonio *lib.* 8 *c.* 8. *Geſtoria*, vet. Scholiaſtæ Statii *Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 512. lecticæ, quibus geſtantur afflicti vulneribus aut caſu aliquo alio, V. Caſp. Barthium *ad h. l.* & hic infrà.

Geſtationes, loca fuere apud Romanos, in quibus domini vel voluptatis vel morbi levandi gratiâ, à ſervis geſtabantur. Plinius Jun. *lib.* 2. *Ep.* 17. Geſtatio *buxo, aut rore marino, ubi deficit buxus, ambitur.* Ulpianus *l.* 13. *ff. de uſufr. Etſi fortè voluptarium fuit prædium, viridaria vel* Geſtationes, *vel deambulationes arboribus infructuoſis opacas, atq́ amœnas habens.* Neq; verò ſub dio tantùm *geſtabantur*, ſed & ſub tecto porticus alicujus. Juvenalis *Sat.* 7. *verſ.* 178.

Balnea ſexcentis & pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit, anne ſerenum
Expectet, ſpargatq́ luto jumenta recenti.

V. eundem *Sat.* 4. *v.* 5. In *geſtando* quoque certus paſſuum numerus obſervatus eſt, ut in deambulando Ciceronem adhibuiſſe teſtatur

ſtatur Plutarchus, *in eo:* & patet ex antiqua inſcriptione: *In. hoc. pomario. geſtationis. per. circuitum. itum. &. reditum. quinquiens. efficit. paſſus. mille.* Geſtabantur autem *navi, lectica, ſcamno, vehiculo*, docente Celſo *lib. 2. cap. 15.* item *cathedrâ* & *ſellâ*; Unde *Cathedrarii ſervi* Sidonio *lib. 1. Epiſt. 11.* & *ſella geſtatoria*, apud Suetonium *in Nerone ac Vitellio:* quam *portatoriam* vocat Cœlius Aurelianus *lib. 1. cap. 1.* qui idem quoque *ſertoriæ* & *geſtatoriæ* meminit: Hanc duo homines geſtabant, &c. V. Laur. Pignor. *de Servis.* De *Geſtationum* vero *in univerſum viribus*; de earum quæ *Vehiculis, Lectica* atque *Sellis*, viribus particularibus; de *Lecti penſilis* item, *Cunarum* ac *Navis geſtationum* facultatibus, aliisque huc pertinentibus, diſſerit prolixe Hieron. Mercurialis *de Arte Gymnaſt. lib. 6. capp. 9. 10. 11.* Nec omittendum, ut & de *geſtatione* activa aliquid aſpergamus, Romanos, apud quos priùs fas non erat rerum imagines annulis inſculpi, poſtea tamen hunc morem migraſſe, & cùm aliorum, tum Ægyptiorum Numinum formas in annulis *geſtaſſe.* Quam conſuetudinem perſtringens Plinius *lib. 2. c. 7. Aliis*, inquit, *nullus eſt Deorum reſpectus, alius pudendus. Externis famulantur ſacris ac digitis Deos geſtant.* Et *lib. 33. cap. 3. Jam verò etiam Harpocratem ſtatuasq; Ægyptiorum Numinum in digitis viri quoq; portare incipiunt.* Quod tum de annulis Magicâ arte formatis exponi poteſt, tum imprimis de ſuperſtitione illorum, qui ſimulachrum alicujus Numinis, à quo ſe juvari putarent, quotidie circumferebant. Sic Veneris Armatæ effigiem *geſtabat* C. Julius Cæſar, apud Dionem *lib. 43.* Deæ cœleſtis imaginem, Aſclepiades Philoſophus, apud Amm. Marcellinum *lib. 22.* & apud Appulejum *Apolog.* legimus: *Nam morem mihi habeo; quoquo eam, ſimulachrum alicujus Dei* (ſudario linteo involutum) *inter libellos conditum geſtare.* Imò nec Dei ſolum ſimulachrum; ſed & hominis pro Deo habiti, vel Herois interdum, ferebant: ut Alexandri M. imaginem familia Macrianorum; quam viros in auro & argento, mulieres in reticulis, & dextrocheriis & annulis, tunicis quoque & limbis & penulis *geſtitaſſe*, teſtis eſt Trebellius Pollio ubi *de Quieto, uno ex XXX. tyrannis.* De iisdem Alexandri M. nummis, in calceis quoque *geſtatis*, diximus ſuprà. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap. 11.* Etiam *geſtatio* Infantum circa focum, per obſtetrices vel miniſtros facta, antiquo ritu, non prætereunda penitùs. De qua ſic Thom. Bartholinus *de Puerper. Vett. Maribus* (luſtricus dies, quo nomen adipiſcebantur) *nonus, fœmellis octavus, ultima hebdomadis aliis, qui etiam intra quintum diem ſubſtiterunt. Præerat Nundina Dea feſto, quod Suovetaurilibus peractum &c. circuitione. Circumferebantur pueri circa focum, unde* Ἀμφιδρόμια, *ſeu* Δρομιάμφια *per methatheſin. Focus ille, nil niſi ara Deorum hoſtiis calentes. Expiabantur deinde aquæ aſperſione per aniculas luſtrali, ex ſputo & pulvere, ex balneis plerunq; ſumto. Hinc eodem die vario ferculorum luxu, convivium agitatum* &c. De eodem ſic Suidas: Ἀμφιδρόμια, ἣν ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν· ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως καὶ τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχουσαι, *Quintus à natu infantibus dies, quem Græci ſolemniter celebrant. Hoc die manus purgant illæ, quæ Obſtetricis munere perfunctæ ſunt. Infantes autem circa focum* geſtant *currentes.* &c.

Geſtatorium, apud mediæ ætatis Scriptores, lectica eſt, qua afflicti vulneribus aut alio aliquo caſu, geſtantur, uti ſuprà diximus in voce *Geſtamen.* Item feretrum, in quo Sanctorum reliquiæ, C. du Freſne *Gloſſar.*

Geſtus, V. hic paſſim, ubi de *Chironomia, Pantomimis, Saltatione* &c. item in voce *Schema.*

Geſum, apud Statium *Theb. l. 4. v. 64.*

– – pars geſa manu, pars robora flammis
Indurata diu ——

Servio *ad Æneid. octav. haſta virilis eſt. Nam & fortes*, inquit, *viros Galli geſos vocant* Ubi virilis, *robuſta* exponitur Barthio. Ὁλοσίδηροι vocat Pollux, *ex ſolido ferro.* Unde gravia omnia eo nomine cenſeri Poetis, multis docet Lipſius *Poliorceticon lib. 4. c. 4.* Cum lanceis *geſa* junguntur, apud A. Gellium *lib. 10. cap. 25.* &c. Hinc *Geſſatæ*, milites mercenarii. Polybius *lib. 2.* Διεπέμποντο πρὸς τοὺς κατὰ τὰς Ἄλπεις καὶ τὸν Ῥοδανὸν ποταμὸν κατοικοῦντας Γαλάτας, προσαγορευομένους δὲ διὰ τὸ μισθοῦ στρατεύειν, Γαισάτας. ἡ γὰρ λέξις αὕτη τοῦτο σημαίνει κυρίως. *Mittebantur ad Gallos, qui circa Alpes Rhodanumq; fluvium habitant, quòd mercede militent, Geſſatas dictos. Hoc enim propriè vox notat.* V. in voce *Geſſatæ.*

Geta, Cæſar; adde: Ejus nummi, in cujus altera parte Cupido, inverſam tenens facem, cum voce ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ, quòd Sicyone cuſus; Alteriusque, in cujus averſa facie Æſculapius & filia ejus Hygieia, manu ſerpentem gerens, cum literis ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, quòd Pergami, ubi ædem habuit Æſculapius, meminit Jac. Sponius *Itiner. Parte 3. pag. 183.* & *185.*

Geta, V. ſuprà *Geada*, ut & in voce *Daæ.*

Geticus Maximus, per Satyram dictus eſt Antoninus Caracallus, ob *Getam* fratrem occiſum, apud Æl. Spartianum.

G H.

Gheth, vox Hebræa, quâ utebantur Judæi ad *repudium* denotandum, in damnatione mulierum. Hodie verò ſignificat locum ſeparatum ac ſeptum, in urbibus Chriſtianorum, ubi à fidelibus ſecluſa ſeparataque hæc natio habitat. Ital. etiam *Ghetto*; quod vocabulum ſecundùm Kabbalæ regulas numerum duodenarium deſignans, XII. Tribuum repudium appoſitè notat. Car. Macer in *Hierol.*

GI.

Giaſiri, à Mahumetanis Chriſtiani per convitium cognominantur, de quo V. Joann. Leunclavium *Hiſtor. Muſulman. l. 18.* ut & ſuprà, in voce *Gauri.*

Gibber, ex Hebr. גבן, quod cognationem habet cum Hebr. גבב & גבע, unde Gr. κῦφος & ὕβος, quid propriè, ex vet. dicto liquet,

In dorſo gibbus, *in pectore* gibber ——

Unde *gibber*, iſtiusmodi pectoris tumore deformis. Cujusmodi *gibberi fictile ſignum*, inter Saturnalitia munera, Martialis memorat, *lib. 14. lemmate Epigr.* 182. quod ſic habet:

Ebrius hæc fecit terris puto monſtra Prometheus,
Saturnalitio luſit & ille luto.

Origo ſigilli, ex hiſtoria de Gegania prædivite fœmina, quam, cùm candelabrum Corinthium, cum appendice Cleſippi fullonis, *gibbo* fœdi, emiſſet, huic tamen monſtro poſtea nupſiſſe, cumque hæredem ex aſſe ſcripſiſſe, ex Plinio diximus ſuprà, ubi *de Cleſippea ἀποθεώσει.* De *gibbo* v. Cameli, V. in hac voce.

Gibelini, ſeu *Gibellini*, adde: Hornius de factionum harum origine ſic: Contendebant, inquit, de Imperio duæ potentiſſimæ familiæ, Henricus Superbus Bavariæ & Saxonum, ac Conradus III. Sueviæ, Duces, inter quos ad oppidum VVinsbergam prælio fervente A. C. 1140. Bavari inclamare ſuum Guelphum (Henrici Ducis fratrem) Suevi ſuum *Weiblingen*, quod opp. hodiè Ducatus Wirtenbergici eſt & in quo natus ac educatus Conradus fuerat: unde *Guelphorum* & *Gibellinorum* (ex *Weiblingen* Italis vocem detorquentibus) nomina. Sed cùm paulò longiùs petita videatur hæc origo, aliam ſuggerit Joannes Kraus Canonicus Argentinenſis in *Vitis* Impp è domo Brunſuic. *Clamor*, inquit, *adhortationis ad reſiſtendum ac fortiter dimicandum, in exercitu Welfonis fuit iſte:* Hic Welff; *unde Fridericus ad confuſionem Welffonis, præcepit clamare in ſuo exercitu*, Hic Gybeling, *quia in illa villa nutrix illum infantulum lactaverat. Itali autem, & Galli & Longobardi, non intelligentes, quid eſſet:* Hic Welff & Hic Gybeling, *fecerunt ſibi exponi; quibus declaratum fuit, quòd Papales ſignificarentur per* Welff, *& Imperio adhærentes per* Gybeling: à quo *Gibellini*, apud L. Joachimum Fellerum *Animadv. ad Georg. Hornii Orbem Imp. pag. 34.* Sunt tamen, qui priorem ſententiam præferant, & ex *Weiblingen, Gibellingos* primùm, inde *Gibellinos* factum contendant. Conradus certè III. prælatus *de Weiblingen* cognomen habuit, uti ex *Chronico* Laurishamenſi *pag. 73.* perſpicere eſt &c. V. quoque Felicem Oſium, *ad Hiſtoriam Muſſati*, Hieronymum *della Corte Hiſtor. Veron. lib. 5.* Alios, e quibus welphonem VI. Henrici II. Bavariæ Ducis fratrem, à Conrado Imp. Ducatu, in Leopoldum Auſtrium tranſlato, privatum, bellum Conrado, opibus Rogerii Siculi ſubnixum, moviſſe, quo primùm factionum hæc nomina audita, inſuper diſcimus.

Gidgad, Numeror. *c. 33. v. 32.* locus eſt, in quo caſtra metati Iſraëlitæ: à verbo גדד, quod *exercitum contrahere* ſignificat, unde גדוד *exercitus.* Hinc Paſagardas, quaſi *Paſi-gedud*, i. Per arum exercitum, dictas vult Salmaſius *ad Solinum p. 1202.* Quemadmodum & apud Græcos nomen χάραξ, quod *vallum* ſignificat, quo exercitus includitur, multis urbibus locisque hæſit, in quibus aliquando exercitus caſtra metati eſſent, uti diximus ſuprà in voce *Charax.*

Gigantes, adde: Hodieque Patagones, gentem Americæ Merid. communiter proceritate 6. & amplius cubitorum eſſe, adeoque ordinariam hominum reliquorum ſtaturam excedere, memorant *Itinerariorum* Scriptores. An verò unquam natura tam vaſtam molem protulerit, qua prædita ſcribuntur inventa aliquot in locis cadavera 30. 40. 60. 100. 200. cubitorum, meritò dubitat Athan. Kircherus: cùm natura certum omnibus animalibus terminum præfixerit, quem, dum actiones ſuas ritè obire debent, egredi nequeunt. An Majores noſtri communiter hodierna ſtaturâ noſtrâ proceriores fuerint, ab Eruditis quoque quæritur. Et Juvenalis illud nemini ignotum,

Terra malos homines nunc educat atq; puſillos.

Sed ſi olim à magnitudine ſua receſſerunt homines, cur decrementa hæc tandem fuere inhibita, cum per tot ſecula idem ſtaturæ modus manſerit. Namque & Davidis tempore Goliathi ſtatura 6. cubitorum pro gigantea habita fuit, quæ tamen ne hodie quidem magnitudinis conſuetæ adeò ingens exceſſus eſt. V. Hier. Magium *de Gigantibus*, Chaſſagnonum *de iisdem*, Ant. Terillum *de Termino magnitudinis & virium in animalibus*, Kircherum prætatum *Mund. Subterr. lib. 8. ſect. 2. c. 4.* Voetium *Volum. I. Diſput. de Creatione part. 8. pag. 704.* Auctorem Anonymum *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. c. 9. ſect. 2. §. 10.* cui titulus *de Gigantibus.*

Gigantomachia, Græcè Γιγαντομαχία, nomen carminis, quo *gigantum dimicatio*, ut Plinius vocat, deſcripta, pars fuit Cycli Epici, de quo ſuprà. Inter opera ex marmore Phidiæ memoratur huic Auctori *l. 36. c. 5. In ſcuto* (Minervæ) *Amazonum prælium*

lium cælavit intumeſcente ambitu parmæ, ejuſdem concava parte Deorum & gigantum *dimicationem, in ſoleis verò Lapitharum & Centaurorum* &c. Cœterùm quid de hac pugna & in Deos armis *gigantum* credendum, V. apud Philoſtratum *Apollonio lib* 4. Ea verò fabulà malorum Spirituum, ex affectatis ſedibus cœleſtibus, depulſionem adumbratam fuiſſe, jam olim monitum, C. Barthius *ad Statium Thebaid. l.*10. *verſ.* 916.

Gigliati, nummi, ut quidam volunt, argentei, in quibus *lilium* inſigne Gallorum, quod Italis *giglio* inſculptum erat; quorum ſex *Florenum Rhodi* conſtituebant. Aliis, à Fratre Roberto *de Julii* (Ordinis Hieroſolymit.) appellationem hæc moneta ſumſit; dicunt enim ab eo inſtitutum eſſe, ut ſinguli *Gigliati* ſingulis fratribus ſecundâ Quinquageſimæ feriâ diſtribuantur, quod tamen minimè conſtat. Borghinus *Diſſert. de Monet. Florent.* exiſtimat, *Gigliatos* appellatos eſſe nummos Regum Neapolitanorum ex gente Francica, quòd in iis ſcutum liliatum eſſet effictum: Certè Caroli I. Regis Siciliæ aureum in Gazophylacio Regio, ſe vidiſſe teſtatur du Freſne, in cujus antica ſedet Rex ipſe, dextrâ ſceptrum liliatum, ſiniſtrâ globum crucigerum, tenens, cum hac Inſcr. KAROLVS DEI GRATIA SICILIÆ REX. In poſtica ſcutum liliatum, cum *Labello* effingitur, cum Inſcr. DUCATUS APULIÆ PRINCIPATUS CAPUÆ. Sed & in poſteriorum ex eadem gente Regum monetis expreſſa fuiſſe horum liliata inſignia, conſtat ex Antonio Rufio *in Comit. Provinc.* laudato Car. du Freſne *in Gloſſar.* Alii verò & quidem longè minoris pretii fuiſſe videntur *Gillati*, qui *Guilloss* dicuntur in *Regeſto* Parlamenti Pariſ. 12. Julii A.C. 1378. Iidem verò fortè *Gillati* illi, quorum mentio in *Charta* A. C. 1338. Dominorum Canneti in Provincia, & in *Charta* pro matrimonio Ferrandi Majoricani, cum Iſabella fil. Guilielmi Principis Achajæ, ſcriptâ Meſſanæ, A.C. 1313. apud eundem.

Gilbertus, ſecundæ Compilationis Decretalium, unà cum Alano Epiſc. Autiſiodor. auctor: qui ambo, Bernardum Circam imitati, collegerunt Decretales eorum Pontificum, qui poſt Circam vixerunt Sed iis nomen & gloriam facilè præripuit Joannes Gallenſis ſeu Vallenſis, de quo ſuprà.

Gillo, apud Caſſianum Mon. & in vetuſtiſſimo *libro Epigr.*

—— *gillo, fabilla, melo*;

idem quod *bauca* ſeu *baucalis*, vas vinarium vitreum, Salmaſ. *ad Pollionem in Claudio*: fictile, in *Gloſſ.* Camberonenſi MS. apud du Freſne. Unde *Gillonarius*, officium Palatinum, apud VViſigothos, *l. Wiſigoth. lib.*2. *tit.* 4. §. 4. idem cum *Buticulario*, apud Francos. De vocis γυλλὸς, apud Græcos recentiores, notione V. Cotelerium *Monum. Eccl. Gr. Tom. I. p.* 744.

Gilvus Color, Græcè κιῤῥὸς, flavo dilutior eſt. Unde Hippocrates *de victu in Morb. acut. Com.* 3. vinum album, cùm veteraſcit, ſemper fieri κιῤῥότερον, *gilvius*, & tandem etiam ξανθὸν, *flavum*, tradit. Eundem colorem in equis ſæpè memorant Vett. Varro apud Nonium, in *Badius.*

Equi colore diſpares ita dati,
Hic badius, iſte gilvus, *ille murinus.*

Virgilius,

—— —— *color deterrimus albis*
Et gilvo.

Ubi Servius, *Gilvus eſt melinus color, quem vulgò fulvum vocant*: imo *flavum.* Iſidorus, *Gilvus autem melinus color ſubalbidus. Melinus* dici videtur ἀπὸ τῶν μήλων, *à colore malorum*: Germ. *falb*, Gall. *fauve*, quia ad flavum maximè accedit. Cujus coloris ajunt fuiſſe Niſæos in Media equos, apud Perſas, tanti olim nominis, Phavorin. Sed, ut in vino, ita in equis, *gilvus* à flavo differt; quia in *gilvo*, color aliquantum dilutior eſt. Itaque Apocalypſ. *cap* 6. *v.*18. ἵππος χλωρὸς, videtur eſſe *gilvus equus*: ibi enim χλωρὸς, ut paſſim, pro ὠχρὸς, ſumitur. Porrò ὠχρὸν χρῶμα conſtatur, λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου, *cùm flavo miſcetur album*, ut in *Timæo* docet Plato. Syrus interpres reddit *equum pallidum*: ita equus ille equiti ſuo, id eſt, morti concolor, quæ *pallida* eſt. Unde colligere eſt, *pallidum* & *gilvum* colores vicinos eſſe. Apud Zachariam *c.*6. *v.*2. *ſerukim* equi, Bocharto *gilvi* exponuntur: ſic in Eſaia *cap.* 16. *v.* 8. vites dicuntur *ſerukim* & *cap.* 19. *v.*9. lina Ægyptia *lina Serikoth*: cruda viz. quæ omnino nativi coloris, h. e. *flavi* vel *ſubflavi*, ſunt &c. V. eum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 7.

Gingiber, V. infrà *Zinziber.*

Gingras, ſive *Gingris*, etiam *Gingros*, tibia, à Phœnicibus excogitata, Phrygiæ ſimilis, quâ & Cares uſos prodidere, inprimis apta funeribus. Nam Phœnices Adonim *Gingram* vocabant, in cujus luctu illam ad cantum accommodabant: ſicut affini voce apud affines Ægyptios *gingtarus* habita eſt puſilla tibiola, ſono acuto, ad monodias. Jul. Cæſ. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.*20. Græcè γίγγρας quoque & γιγγρῖνος αὐλός. *Gingrina* Solino quoque *c.*5. *Sive* gingrinas, *quæ breviores licet, ſubtilioribus tamen modis, inſonant: aut milvinas* &c. Ad quem locum notat Salmaſius, ab imitatione ſoni, quem anſeres faciunt, nonnullos vocem arceſſere. Certè Heſychius, γίγγρα, ait, ἐπιφώνημά τι τῶν χηνῶν λεγόμενον: unde γιγγράζειν & γιγγρίζειν, Latinis *gingrire*, quod anſerum proprium. Sic viciſſim de tibicinibus γιγγραζειν, Græci, ut ex Athenæo diſcimus, unde *gingritor* tibicen, apud Feſtum *pag.* 119.

Ginnus, Heſychio, ὁ πατὴρ ἵππος, ἡ δὲ μήτηρ ὄνος, *cujus pater eſt equus & mater aſina.* Hinc pro mulo pumilo uſurpatur vox. Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 77.

Non aliter monſtratur Atlas cum compare ginno.

Ubi antea legebatur, *mulo*, item *gibbo.* Nempe Poeta ſcripſerat *ginno* & gloſſator aliquis, *mulo* in margine, quam vocem alii ſubſtituerunt vocabulo ignoto; alii dein pro *ginno*, *gibbo* ſcripſerunt. Atlas autem Nani nomen eſt, de quo Juvenalis *Sat.* 8.

—— *Nanum cujusdam Atlanta vocamus.*

Itaque in Martiali.

—— *Atlas cum compare ginno*,

nanus eſt ſeu pumilio mulo inſidens æquè pumilo. Pro *ginno* verò vel *hinno burdonem* ſequior ætas dixit. *Epigramma* vetus *de ambigenis*,

Hæ ſunt ambigenæ, quæ nuptu diſpare conſtant,
Burdonem ſonipes generat commixtus aſellæ
Mulus ab Arcadicis & equinâ matre creatus.

Sæpè tamen *burdo* & *mulus* promiſcuè ſumuntur &c. Bochartus *ubi ſuprà cap.*20.

Ginsberca, locus Germaniæ, in Naſſoviæ Comitatu, conſilio de adjuvandis Belgis ſeculo præt. habito, memorabilis: horâ diſtat Hilchenbaco. Cyr. Lentulus *Geneal. Naſſov. MS.*

Ginſeng, celebratiſſima toto Imperio Sinico radix, nomen à figura habet, hominis viz. crura divaricantis, unde mandragoram noſtratem credas, niſi quòd ea multò minor ſit: Japonenſibus *Niſi* vocatur. Siccata flaveſcit, fibras ſeu capillos, quibus alimentum ſugat, vix habet, nigricantibus venulis circumſperſa. Cùm manditur, dulcedine ingrata eſt, nonnullâ amaritudine, ſed tenui admiſta. Auget plurimùm vitales ſpiritus ſuavemque corporis calorem excitat; balneo Mariæ, ut vocant, cocta adhibetur, atque fragrantem, aromatum inſtar, exhalat odorem. Ejus libra triplo argenti pondere appenſo emitur; naſcitur autem in Pekingia prov. nec non in Xanſia, ubi civitatem *Leao* valde nobilitat &c. Auctor Anon. *Sinæ & Europ. cap.* 31. ubi plura de mira nobilis hujus radicis virtute.

Gioſtra, in *Hiſtor. Cortuſior. l.*5. *c.*7. monomachia ludicra: vox Ital. Gallis *Jouſte*, Nicephoro Gregoræ *l.*10. & Cantacuzeno τζουστρία. V. C. du Freſne *Diſſert. ad Joinv.* 6.

Gipedæ & *Gipedes*, apud Treb. Pollionem *in D. Claudio. Deniq; Scytharum diverſi populi, Peucini, Trutungi, Auſtrogothi*— Gipedes, *Celtæ etiam &c.* Gepidæ ſunt Jornandi aliiſque; ſed Græcis ſcriptoribus ſæpe Γήπιδες vel Γήπαιδες. In antiquis ſchedis hæc verba, οἱ Οὔγγροι τὸ παλαιὸν ἐλέγοντο Γήπαιδες, *Ungari olim dicebantur Gipedes*, ſe offendiſſe, refert Caſaubonus *ad locum.* Corippus,

—— —— *Gypedæq; feroces.*

At Græci, ut dictum, Γήπαιδας eos vocant. Ita enim ſolent barbarica nomina & fera, ad Græcum ſonum, formationemq; Græcæ propiorem inflectere. Hinc Γήπαιδας eorum Grammatici ἐτυμολογοῦσι, quaſi Γετῶν παῖδας, *Getarum filios*: quidam quaſi Γῆς παῖδας, *Terræ filios.* Quemadmodum Erulos Ἔλουρους appellant, ἀπὸ τῶν ἑλῶν, *à paludibus*, in quibus habitabant, nominis originem arceſſentes. V. Salmaſium *ad Vopiſc. in Probo.*

Girbitana Purpura, apud Treb. Pollionem *in D. Claudio, Albam ſubſericam unam, cum purpura Girbitana*; dicta eſt ab Inſula *Girba*, quæ *Meninx* eſt Vett. in Oceano Merid. hodie *Gerbi.* In qua nobiliſſimum baphium; cujus mentio in *Not.* Imp. ubi *Girbitanum baphium* non ſemel memoratur; unde proin *Girbitana* hæc purpura, apud Pollionem; cùm priùs nullo ſenſu legeretur *Succubitana*, Salmaſius *ad eum.*

Giris, in Tab. Peutingeriana, aliter *Diris* vel *Siris*, Ptolomæo Γεὶρ, ingens Africæ fluvius, per Garamantas Æthiopas fluit, & ſub terram abſconditus, Nubam paludem efficit: de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 420. & 421.

Girona Familia in Hiſpania illuſtris, cujus origo Guttiero adſcribitur, qui ex Vaſconia, cum Henrico Burgundo Luſitaniæ Regum ſatore, venerit, & Bragam acceperit dono. Filio cognomen datum eſt, *de Cunnas*, unde *Acunniorum* ſeu *Acugnorum* gentile nomen. Ex qua gente ſeculo decimo quarto vixit Martinus Vaſquezius de Acunna, qui ex ſecundo quidem matrimonio, cum Maria Luſitana, Comitum Valentiæ auctor fuit; in primo autem conjugio ex Tereſia *Girona* Alfonſum *Tellez Gironum* genuerat. Fuerat autem hæc Tereſia, ex antiqua & celeberrima *Gironum* (è quibus Rodericus Conſalvi memoratur vixiſſe A. C. 991.) ſtirpe oriunda, nominiſque hæres, unde Alfonſus Martini filius, a Matre *Gironis* nomen adſumpſit. Huic uxor deſponſata Maria fil. Johannis Fernandi Pachecì Dn. de Bello Monte: quæ ſuum item nomen in hanc gentem intulit. Et quidem primo filio Johanni *Pacheci* nomen impoſitum, alteri Petro *Gironis*; à quo deſcendunt Comites de *Urenna*, è quibus dein Duces de *Oſſuna* & March. de *Pennafiel* orti. Petrus enim *Giron* M. Mag. Ord. Çalatravæ, defunctus A. C. 1466. ex Iſabella *de las Caſas* Johannis I. *Telles Gironis* Com. *de Urenna* pater fuit:

fuit: quo & Leonora *de la Vega Velaſco*, natus Johannes II. ex Maria *de la Cueva* ſuſcepit Petrum Gironem D. de Oſſuna: cui Leonora Anna Guzmann (extinctaA.C.1573) genuit Joannem III. March. *de Pennafiel* Duc. Oſſunæ: cujus ex Anna Maria de *Velaſco* filius Petrus *Giron* Dux Oſſunæ, in matrimonio Catharinæ Henriciæ de Ribera, filium habuit Johannem Tellez IV. Duc. Oſſunæ. March. *de Pennafiel*, caput nominis *Giron*, cui nupſit Iſabella fil. Chriſtophori Gomezii *de Sandoval & Roxas* D. de Uzeda atque Mariæ Manriciæ *Padilla*, ſoror Franciſci &c. Obiit autem præfatus Johannes Tellez IV. A. C. 1656. relicto filio Caſparo Tellez *Girone* D. Oſſunæ & Uzedæ March. *de Pennafiel* Com. de Urenna. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag. 70. & Part. III. pag.* 87. In Johannis verò (filii primi Alfonſi ſuprà dicti) *Pacheci* cognominati March. *de Villena* & *Duc. de Eſcalona* filiis cognominum itidem diverſitas eſt. Primogenitus namque *Pacheci* ſervavit nomen, & auctor eſt Ducum *de Eſcalona*, de quibus ſuprà dictum. Alter filius Petrus, à matre *Portocarreri* nomine accepto, ex ſe Marchiones Villanovæ dedit: in ejus tamen poſteris, præter *Portocarreri* commune nomen, aliarum etiam familiarum à matribus appellationes reperias. Tertius, Alfonſius *Tellez* ad *Gironum* nomen rediit, & ab illo Domini *de la Puebla in Montalvan*, qui poſtea Comitum dignitate ornati ſunt, & ſubinde *Pacchorum* nomen renovarunt, derivantur. V. eundem Spenerum *in Ind. Part. I.* in voce *Giron* & *Pacheco*.

Giſarma, in *Statutis* VVilhelmi Scotiæ R. c. 23. §. 4. Saxonicè *Hand-ax*, ſecuris bellicæ ſpecies fuit. V. Henr. Spelmannum in *Gloſſar.* & Skenæum *de Verb ſignif.* in voce *Gyſarum*.

Giſilbertus, Comes Manſuariæ ex partibus Caroli Calvi ſtetit, atque ex Ermengarda, Lotharii Imp. filia, quam rapuerat, Raginerum I. & Ricuinum I. genuit; E quibus iſte Ardennæ Comes, ex filiis Ottone & Ricuino II. aliquos primorum Lotharingiæ ſup. Ducum, totamque familiam Limburgiam & Lucenburgiam, cujus rami in Belgium & Germaniam protenſi ſunt, ac noſtro demum ſeculo exaruere, proſevit: Ille autem Hasbaniæ & Hainaci Dux, pater fuit *Giſilberti*, celebris Lotharingiæ Ducis, quem cùm Carolus Simplex pepuliſſet, reſtituit ſocer, Henricus Auceps Imper. Sed poſtea rebellem affinis Otto I. prælio occidit A.C. 939. Plura V. infrà in voce *Raginerus*.

Giſta & *Giſtum* apud Recentiores, hoſpitum ſuſceptio, Gall. *Giſte*: Jus eſt, quod dominis feudalibus competebat, in vaſſallorum ſuorum prædiis, qui ſtatis ac conductis vicibus eos in domibus ſuis hoſpitio & conviviis excipere tenebantur. Quod quidem jus *Manſionaticum*, ſub prima & ſecunda Galliæ Regum ſtirpe; ſub tertia verò, *Giſtum*, *Procuratio*, *Cœnaticum*, *Comeſtio*, *Paſtus*, *Prandium* dictum eſt: Ad hoc inventum, ut dominus per terras vaſſallorum iter faciens, in publica diverſoria non cogeretur divertere. Cujusmodi tamen exceptionibus ne nimium gravarentur vaſſalli, earum in anno numerus, ut plurimùm, in feudationum legibus definitus erat, quod paſſim aſtruunt vett. *Chartæ*. Interdum & famulorum comitatum, obſequiumque, cum quo dominus in domum vaſſalli divertere poſſet, circumſcriptum legimus; ſed & ipſæ *procurationum* expenſæ definitæ nonnunquam: quæ poſtea in nudam præſtationem abiere. Ab iſtiusmodi verò procurationibus nec ipſæ Eccleſiæ erant immunes. Quippe cùm Principes aut Magnates Monaſteria extruebant, ab illis ea ferè ſemper conditione dotabantur, ut ſtatis in anno vicibus in iisdem hoſpitari & convivio gratis excipi illis liceret. Quod jus potiſſimum Regibus ipſis, non in Monaſteriis duntaxat, ſed & in Eccleſiis Cathedralibus, quarum prædia & *dotes Regalia* dicuntur, competiiſſe legimus: adeò ut in earum collatione id privilegii ſibi reſervaſſe videantur. Hinc teſtatur Monachus S. Galli *lib.* 1. c. 15. 16. 17. Karolum M. in itinere non ſemel in Epiſcoporum domos divertiſſe & ab iis convivio exceptum. Cujus quidem juris adeò fuere ſtudioſi, ut, etſi expeditionem & exercitum, pietatis gratiâ, indulſiſſe legantur, raro tamen *Giſtum* aut *Procurationem* dimiſerint, quod in *Hiſtoria Comit. Ambianenſ.* pluribus obſervat du Freſne. Idem tamen docet, ex *Regeſto* quodam S. Ludovici, Matthæum Epiſc. Carnotenſem, cum eodem Rege compoſuiſſe, ſuper *giſtis* & procurationibus, quas apud Carnotum & Freſneium villam Epiſcopi petebat, & pro *quitatione* ejusmodi *giſtorum* eidem conceſſiſſe 500. Turon. annui reditus in perpetuum, A. C. 1259. &c. Ad hoc porro in Eccleſiis & Monaſteriis id ſibi juris reſervabant Principes, ut, ubi *regiæ* ac *publicæ* deeſſent villæ, in quas diverterent, in Eccleſiarum domos, ex ipſo *regaliorum* jure, ſecederent. Quin etiam nuntiis ac miſſis Regiis idem juris fuiſſe, ex Raderico patet *l.* 14. *c.* 34. ubi de Friderico I Imp. &c. V. omnino præfatum Car. du Freſne *in Gloſſar.* ubi & Catalogum Eccleſiarum ac locorum, in quibus Franciæ Reges *jus Giſti* habebant, ex *vet. Regeſt.* & *Rotulo pergamen.* Cameræ Computor. Pariſient. exhibet. Adde *Notas* ejus *ad Joinvillam pag.* 101. 102. & Chopinum *de Doman. lib.* 3. *art.* 13 *tit.* 20.

Giuma, hoc eſt, *σύναξις, ἐκκλησία, ὁμιλία*, dicitur Mahumedanis ſexta hebdomadis feria, quæ eâ reverentiâ illis eſt, quâ Judæis Sabbatum, Chriſtianis dies Solis. V. Joſ. Scaligerum *de Emendat. Temp. lib.* 2. & Joann. Seldenum *de Jure N. & G. juxta Diſciplinam Hebræorum l.* 3. *c.* 29. nec non ſuprà ubi de *Veneris die*.

GL.

Glacies, in fruſta diſſecta, aut nix frigore concreta, jam olim, vino diluendo adhibita eſt, ardentiſſimis æſtatis caloribus, teſte Plinio *lib.* 9. *c.* 4. *Hi nives, illi Glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt: Servatur algor æſtibus, excogitaturque, ut alienis menſibus nix algeat*: ubi in MS. codice *ſervatur rigor æſtibus* magis appoſitè, quòd nivem hanc aut glaciem ex Alpibus Liguriæ vicinis Romam transferrent. In eundem luxum facundè invehitur Lat. Pacatus *in Paneg. Theodoſ. Nam delicati illi ac fluentes, ac quales ſæpè Reſp. tulit, parùm ſe lautos putabant, niſi luxuria vertiſſet annum, niſi hibernæ poculis roſæ innataſſent, niſi æſtivam in gemmis capacibus* Glaciem *Falerna fregiſſent*. Increpat & morem, tanquam ſanitati noxium, A. Gellius *lib.* 19. *cap.* 4. ex Ariſtotelis auctoritate. Nemo tamen in ea exagitanda frequentior Seneca, V. eum *Epiſt.* 78. & 96. *Nat. quæſt. lib.* 4. *de Provid. cap.* 3. *de Ira lib.* 2. *cap.* 25. Plautus ejusdem meminit *Curculione ſc. date viam*,

PH. Viden' ut expalluit? da tin' iſti ſellam, ut aſſidat citò,
Et aqualem cum aqua? properatin' ocyus. CV. animo malè eſt.
PH. Vin' aquam? CV. Si fruſtulenta eſt, da obſecro hercle, obſorbeam.

Et Martialis *lib.* 9. *Epigr.* 23.

Nec labris niſi magna meis cryſtalla terantur,
Et faciant nigras noſtra Falerna nives, &c.

Hanc verò miniſtravit *Gelidæ miniſter* dictus. V. Laur. Pignorium *de Servis*, Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. l.* 5. *c.* 30. &c. Alio fine *glaciem* per hyemem collectam totâ æſtate ſervant Sinenſes, ut viz. eâ in navibus deſtinatis quaſi ſepultos piſces, *Xiyu* illis, *Savel* Luſitanis dictos, ad Imperatorem Pekinum usque mittant, cui functioni unus ex præcipuis Eunuchorum præeſt. Auctor Anon. *Sinæ & Europ. cap.* 42. *de Piſcibus*.

Gladiatorii Ludi, inter eos, qui *Honorarii* dicebantur, apud Romanos olim maximè frequentes, *Muneris* nomine non raro apud Auctores veniunt, quique eos edere ſoliti, *Munerarii* appellantur. Origo illis à ludis funebribus, in quibus homines mactati defunctis Inferiæ fuere, ut de Ænea Pallantis & Achille Patrocli exequias celebrante legimus. Et primò quidem captivi ex hoſtibus jugulati ſunt, dein ipſi inter ſe committi cœperunt, ut penes eosdem eſſet & facinus & ſupplicium. Poſtea ſervos mercati eodem modo immolavere: tandem, placuit impietatem voluptate adumbrare & ſervi empti ſunt, quos Laniſtæ omni crudelitatis genere exercebant, & artis ſuæ præceptis imbuebant ſatis diu, ut poſſent Munerariis, cùm occaſio poſceret, edoctos artem *Gladiatoriam* elocare: & hi propriè, qui in funere depugnabant, *Buſtuarii*, nominati ſunt, de qua voce V. *ſuprà*. Hos primus in defuncti Patris honorem Romæ dedit Junius Brutus: conceſſusque hic mos non Magiſtratibus ſolùm, ſed & privatis hominibus, ſi nempe quadringenta millia in cenſu haberent, quod demum Tiberius, cùm multi eâ profuſione ad inopiam redacti eſſent, conſtituit. A ſepulchris ad Circum & Amphitheatra tranſlati poſtea extitere admodum frequentes, & à Claudio Principe ex arbitrariis ſtati facti ſunt, qui tamen mox immanitatis pertæſus ritum ſuſtulit, privatis nihilominus manente conſuetudine. Poſtremò, quod animus meminiſſe horret, in convivium à quibusdam recepti ſunt, adeò familiariter, ut non poſſim non mirari præpoſterum Maximi Tyrii Philoſ. hominis conſilium, qui non has Tragicas cœnas, ſed Ænianum in convivio improbavit ludicram pugnam. Silius Campanis tribuit *lib.* 11.

Quin etiam exhilarare viros convivia cæde
Mos olim & miſcere epulis ſpectacula dira,
Certatum ferro ſæpe & ſuper ipſa cadentum
Pocula reſperſis non parco ſanguine menſis.

De eadem conſuetudine egregiè Petrus Chryſologus *Serm.* 137. *In arenam vertitur domus, menſa migrat in caveam, fiunt de pranſoribus ſpectatores, furore mutatur convivium, fit cædes cibus, vinum tranſit in ſanguinem.* Primi ſc. ut dictum, in his ludis exhibiti captivi erant, his dein ſervi fugitivi ſucceſſere, porro è caterva ſervi à Laniſtis emti ab iis erudiebantur, dicti *Tirones*, item *Familia*, ſicut Laniſtæ *Patresfamiliâs*; quorum paria propoſita Editori Magiſter indicabat, jugulatorum pretia non accipiebat. Poſtea liberi quoque homines ſe ad emendam hanc voluptatem auctorari patiebantur inde *Auctorati* dicti. Imò, ludibrium humanæ infelicitatis! Nero Imp. 400. Senatores, 600. Equites ad eam operam exhibuit: alterum quoque Orbis monſtrum Domitianus fœminarum pugnas noctu edidit. Obſtringebant autem ſe tales juramento ſolemni, ad necem usque ſe pugnaturos, aut igni, virgis, ferro, corpus excruciandum oblaturos. Horat. *Serm.* 27.

Quid refert, uri virgis, ferroque necari!
Auctoratus eas, aut turpi clauſus in arca.

Cùm inſtaret Solennitas, Editor, ſeu Munerarius, publico ſcripto

pto Populum de nominibus *Gladiatorum* notiſque (quivis enim ex his inſigni aliquâ notâ conſpicuus erat, pinnis inprimis pavonum in galea ornatus, Schol. Juvenalis *ad Sat.* 3. *v.* 158.) dierumque, quot durare ludi deberent & parium numero, aliiſque certiorem reddidit. Unde Suetonius *in Julio*, *Munus populo pronuntiavit, in filiæ memoriam.* Imò in picta ſæpe tabella, non loci ſolùm, ſed & *Gladiatorum* ad pugnam compoſitorum, icones repræſentabant:

— — *veluti ſi*
Revera pugnent, feriant vitentq; nocentes
Arma viri. Horatius *Sat.* 7. *lib.* 2.

Ut dein dies illuxit, arma prolata ſunt, quæ duûm generum, *Luſoria* ſeu *Exercitoria* & *Decretoria* fuere, quia *hæc velut decreto Prætoris, ſive Editoris, dabantur*, ſic dicta. *Poſtquam enim inter ſe rudibus batuiſſent, ferro nudi transfigebant*, Cæſ. Scaliger *Poet. lib.* 1. *c.* 35. Unde phraſes ortæ, *Ventilare* ſeu *Præludere* : &, *Dimicare ad certum*, ſeu *Verſis* i. *transmutatis armis pugnare.* Quò alludere videtur Apoſtolus 1. Cor. *cap.* 9. *v.* 26, 27. Οὕτω πυκ- τεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, *Ita pugilem ago, ut non aerem cædens, ſed contundo corpus meum.* Dimicaturi juxta artis regulas corpus geſtusque componebant, tum ut tutiùs expectarent hoſtem, tum ut eum certiùs ferirent: quod *Status* ſeu *Gradus* dicebatur. Unde *cedere de gradu*, *demigrare de gradu*; & metaph. *De mentis ſtatu dejicere*, ſeu *deturbare*. In conflictu, nefas erat cum gemitu vulnus excipere, juſſos ferrum jugulo non recipere, eodemque vultu proprium ſanguinem, quo hoſtilem, inſpectare tenebantur. Quòd ſi quis læſus vulneratusque arma ſubmitteret, nullum tamen jus adverſario liberandi erat, cùm id unicè à Principe vel Populo penderet: quod *Miſſionem* dixere. Itaque *Gladiatores* imminentem ſibi certam necem omni molimine avertere nitebantur, quia miſſio incerta erat: imò nonnunquam ſine miſſione atq; ad certam mortem dabantur, quam crudelitatem Auguſtus ſuſtulit, apud Suetonium *c.* 49. eousque enim tum illa proceſſerat, ut nonſolùm in certam mortem Munerarii omnes darent, ſed & percuſſos jacentesque repeti, imò cadavera ictibus diſſipari juberent, ne ſimulati eluderent morte, Lipſ. *de Gladiator.* Præmium victoris nonnunquam pecunia, nonnunquam ſertum lentiſcis complexum, ſeu palma lentiſcata, ut eam vocavit Fr. Sylvius *in Orat pro Sexto Roſcio*: hinc Prov. *plurium palmarum homo.* Aliquando rude donabatur, & immunitatem ab iſtiusmodi pugnis conſequebatur: Etiam pileum aliquando, plenamque libertatem & jus civis Romani impetrabat. Quò alludens Tertullianus *de Spect. cap.* 21. *Qui inſigniori cuiq;*, inquit, *homicidæ leonem poſcit, idem gladiatori atroci petat rudem, & pileum præmium conferat.* Cùm a. miſſionem dabat populus, factum id eſt, premendo pollicem, ſicut eundem convertendo, pugnam continuari jubebat. Juvenalis *Sat.* 3.

— — *Et verſo pollice vulgi*
Quemlibet occidunt populariter.

Seſe autem ipſi *Gladiatores* minimo provocabant digito, quò reſpexit Horatius *Lib.* 1. *Serm. Sat.* 4.

Criſpinus minimo me provocat, accipe ſi vis,
Accipe jam tabulas.

In ipſa verò pugna, digitum exerendo, ſe victos fatebantur. Perſius *Sat.* 5.

— — *Digitum exere, peccas*, &c.

Durarunt hi ludi immanes, usque ad Theodoricum laudatiſſimum Gothorum Regem, qui eorum uſum funditus ſuſtulit; *Quid enim immanius, quàm vitam dare hominibus, ut eam ipſi mutuis cædibus ab ſeſe auferant.* V. Alex ab Alexandro *Genial. dierum lib.* 3. *cap.* 7. & *lib.* 4. *cap.* 26. & *l.* 6. *cap.* 22. Lipſium *Saturnal. lib* 1. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 5. *c.* 24. cum *Paralipomenis* Th. Dempſteri, Thom. Godvvynum. *Anthol. Rom. lib.* 2. *cap.* 1. &c. Spectacula hæc ad vivum exhibet Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 4.

Gladiatorum varia ſpecies.

Andabatæ, quaſi ἀναβάται, *aſcenſores*, in equis vel curribus, clauſis oculis digladiabantur. Unde Prov. *Andabatarum more pugnare.*

Cubiculares.

Dimachærii, aliàs *Orbilæ* dicti, geminâ inſtructi machærâ pugnabant.

Eſſedarii, ab eſſedo, vehiculi genere, in quo depugnabant, nomen accepere.

Fiſcales, v. Caſaub. *ad Hiſt. Aug.*

Hoplomachi, qui armati digladiabantur, *Samnites* dicti ſunt, usque ad Auguſti tempora. Erant autem illorum arma, galea criſtata, gladius cum clypeo, & crus ſiniſtrum ocreatum habebãt. His plerumque opponebantur Provocatores, de quibus paulo infrà.

Laquearii, inſtructi erant glãdio & laqueo; quo, veluti Retiarii retibus ſuis, adverſarii vel collo vel brachio injecto, illum enſe dein ſuo certiùs feriebant.

Myrmillones ſeu *Mirmillones* dicebantur graviter armati quòd inſtar μύρμηκος formicæ, ſub armorum onere, non incedere ſed repere viderentur. Alii verò eos appellatos volunt, à *mirmillo*, armaturæ Gallicæ nomine, ex piſce indito, cujus imago in galea fingebatur. Aliter quoque *Galli* vocati ſunt. Eorum arma fuere, gladius, ſcutum & galea, in cujus criſta piſcis icon, ut dictum, eminebat.

Poſtulatitii, V. Caſaubonum *ad Hiſt. Aug.*

Provocatores, nonnunquam *Probactores* dicti, cum Hoplomachis plerunque certabant: Inſtructi enſe, clypeo & galeâ, habebant utrumq; crus ocreatum. Erant autem ocreæ ex ferro, Lipſ. *de mil. lib.* 3. *dial* 7.

Retiarii, à reti jaculo ſic nominati, eo contra Secutores pugnabant: Rete nempe gerebant ſub ſcuto, quo adverſarium ſuum involverent. Feſt. hoc capite Secutoris injecto, illum tridenti, quem altera manu tenebant, percutere ſunt ſoliti, Juv. *Movet ecce tridentem.* Pugnabãt in ſolis tunicis, unde *Retiarii Tunicati*, erantque ſpongiis inſtructi, ad ſanguinem detergendum, & vulnera obturãda Retiario pugnanti adversùs Mirmillonem, cantatum: *Non te peto, piſcem peto, quid me fugis Galle!* Gr. Δικτυοβόλοι.

Secutores dicti ſunt illi, qui cum Retiariis pugnabant, ab inſequendo eos appellati. Eorum arma fuere ſcutum, quo rete adverſarii declinarent, enſis & galea. Alii Mirmillones cum Secutoribus eosdem faciunt.

Spectatores dicebantur Gladiatores rude donati: quos ab Editore aliquando conduci ſolitos non pugnandi, ſed ſpectandi causâ, legimus: unde in teſſeris notæ frequentes SP. vel SPECT. id eſt, *Spectavit.* Pignorius *de Servis.*

Thraçes, à Thracia armatura nomen habuere. Utebantur enim hi parmâ, ſcuti genere Thracibus primùm uſitato, & ſicâ, ſeu gladii genere in extremitate incurvi. Iidem *Parmularii* dicti ſunt, quemadmodum & qui huic *Gladiatorum* generi favebant, &c.

Gladiolus, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 11. *Poſt hanc* gladiolus *comitatus hyacinthis*: flos eſt, quem ξιφίον ſeu φασγάνιον vocat Theophraſtus, Latinique Scriptores retentâ voce Græcâ *Xiphium* vocant. Aliàs *Gladiolus* Romanis idem, qui ξίφας & ξιφὶς Græcis, lilio quoad formam ſimilis, ſed purpuræ nigræ colorem habens, ſimulque ad ruborem vergens, ac lineis diſcurrentibus varius, qualem *hyacinthum* fabulæ deſcribunt. Nomen inde, quòd utrinque folium in aciem attenuatum habeat: quam ob cauſam Ἶρις ἀγρία quoque Græcis dicebatur, quippe quæ & ipſa ob foliorum acumen *gladioli* nomine Latinis nonnunquam dicta eſt. Latini *Vaccinium* quoque appellavere, de quo purpuræ elegantis colorem apud Vett. confieri ſolitum eſſe, Vitruvius alicubi docet. Eodem Chymicos autores ad tingendas vitreas gemmas hyacinthino colore & ad hyacinthos faciendas uti conſueviſſe, Zoſim. ut Plin in Gallia ad ſervitiorum veſtes adhiberi, refert, *l.* 16. *c.* 18. ubi & mancipiorum tardandæ pubertati à mangonibus uſurpatum addit, qua de re V. infrà, ubi de *Venalitiis* &c. Peculiari hinc ritu effodi ξιφίδια conſueviſſe, habes apud eundem *lib.* 21. *cap.* 7. *Effoſſuri tribus ante menſibus multâ aqua circumfuſâ, hoc veluti placamento terræ blandiuntur, circumſcriptum mucrone gladii, orbe triplici, & cùm legerunt, eam protinus in cœlum attollunt.* Ex Theophraſto *lib.* 9. *c.* 9. Ubi Salmaſius, placentas ex trimeſtri frumento factas, quaſi mercedis vice eo loco, unde *gladiolum* effodiſſent, infodi ſolitas, adeoque verba Theophraſti à Plinio perperam fuiſſe accepta, docet *ad Solinum pag.* 1223. & *ſeqq.* ubi plura hanc in rem.

Gladius, inſigne apud Romanos Magiſtratus, publicum judicium exercentis, quemadmodum *haſta* Prætoris, privatim judicium obeuntis. fuit: Merum enim imperium eſt, habere *Gladii* poteſtatem, ad animadvertendum in homines facinoroſos. Jo. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 9. *c.* 18. Apud Germanos veteres *Gladii* jus concedebatur Juvenibus, cùm ipſos ad rem militarem primùm proveherent, *Arma enim ſumere non ante cuiquam moris, quàm ſuffecturum civitas probaverit. Tum in ipſo concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus, ſcuto frameaq; juvenem ornabant. Hæc apud illos toga.* Tac. *de moribus Germ.* indigitans, hanc arma concedendi conſuetudinem Romanorum illi reſpondiſſe, qui poſt expletum ætatis annum decimum quartum ingenui adoleſcentes, depoſitâ prætextâ, virilem togam ſumebant, & in forum deducti in viros transcribebantur. Hodieq; Nobilibus Germanis, jus *Gladii* conferendi manet, in quo quaſi emancipationis ritu alapa etiam intervenire ſolet, quemadmodum veterem Romanorum manumittendi rationem, per rhapismata & alapas factum legimus, *L. ult. C. de emancip. lib.* & *Novell.* 81. Iſidor. *lib.* 9. *cap.* 4. *ſub fin.* &c. Vocant hoc Germani *Wirlhaffi machen.* Sed ex eodem inſtituto mos ille Germanorum mediæ ætatis *Equites creandi*, ſumſit originem: quem tangit P. Diaconus in *Longobardicis l.* 1. *c.* 15. *Scitis non eſſe apud nos conſuetudinem, ut Regis filius cum patre prandeat, niſi priùs à Rege gentis externæ arma ſuſceperit.* Indidem *gladio* accingendi Comites, in Anglia, cùm inaugurabantur, ritus, tanquam juriſdictionis ſuæ ſymbolo, occurrit apud Matthæum Paris A. C. 1188. ubi de Hugone *du Puiſet*, Dunelmenſi Epiſc. Northumbriæ Com. creato, *Qui*, inquit, *à Rege gladio Comitatus accinctus, nomen ſibi*

Comitis

Comitiſu ſurpavit. Sic Hubertus Angliæ Juſtitiarius *gladio Comitatus Cantiæ à Rege accinctus*, dicitur apud Matthæum VVeſtmonaſter. *A.C.1127. gladio Comitatus de Striguil, & gladio Comitatus de Eſſex, Wilhelmus Mareſchallus, & Gaufridus fil. Petri à Rege Joanne*, apud Roger. Hovedenū *p.793.* &c. Hugo quoq; de *Abrincis*, Comitatum Ceſtrenſem *adeò liberum ad gladium, ſicut ipſe Rex totam tenebat Angliam, poſſediſſe* legitur in vet. *Charta* &c. Nempe *gladius* jus gladii ſeu merum Imperium, ut dicunt, denotat. Lampridius *in Alex. Sev. Honores juris* gladii *nunquam vendi paſſus eſt, dicens, Neceſſe eſt, ut qui emit, vendat*, apud du Freſne. Uti enim hodie, ſic & olim, nemo ſuâ, ſed Principis aut militaris alicujus Præfecti, auctoritate *gladium cinxit* unquam, uti peculiari *Tract.* docet Caſp. Barthius, V. etiam hic paſſim, inprimis infrà in voce *Miles*. In bello præcipuè utile armorū genus *Gladius* eſt, unde Romanos pila vel ob viam, vel ob feſtinationem ſæpe abjeciſſe, & unicè *Gladiis* dimicaſſe, longeq; clariora ſpathis, quam aliis armis, geſſiſſe, docet Vegetius *lib.1. c.15.* Hinc Virginio Conſule jubente, exercitus fixis humi pilis, *Gladios* arripuit, apud Livium *lib.2.* Idem in prælio cum Samnitibus, Duce Conſ. Publio Philone: & contra Etruſcos, in Conſulatu Fabii Rutilii, factum eſſe refert *lib. 9.* Attilæ quoque apud Jornandem *de rebus Goth. cap. 35. confidentiam addebat Gladius Martis.* Sic Ludovicus IX. Gall. R. in conflictu cum Saracenis acerrimo in Ægypto, *Gladio Alemannico* ſtrenuè rem geſſit, Janvillæus Seneſchallus *in ejus Hiſt.* & notiſſimus Georgii Caſtrioti Epirotarum Principis *Gladius*, quo ſæpe cum equis equites cataphractos in duas partes diviſiſſe memoratur. Nec ſine cauſa Turcicus miles gladium ſuum leviter incurvum, qui illis *Kiliſch* dicitur, tanti facit, ut maximo pretio eum comparare, diligentiſſimeque aſſervare ſoleat, neque facilè permittat ad exteros venalem exportari, ut auctor eſt Phil. Camerarius *Hor. Subciſ. Cent. 1. c.76.* Gerebant autem *gladium* Veteres, procul à manu dextra ad ſiniſtrum latus ex humero ſuſpenſum, uti diximus ex Statio *Theb. l.2 v.534.*

— & incluſum capulo tenus admovet enſem.

Et viz. eum paratum haberet. Et Sidonio *Panegyr. Anthemii*,

— bullis hoſtilibus aſper
Applicat à læva ſurgentem baltheus enſem.

Quæ ratio eum geſtandi ex profundiſſimæ antiquitatis more, commodè in noſtri ævi uſum rediit: medio enim variavit, ut alibi diximus, V. Juſtum Lipſium *ad Tac. Annal. lib. 1.* & Jo. Meurſium *ad Lycophronis iſta*,

Καὶ φασγάνου ζωστῆρα —
Et enſis balthenm —

ubi circùm humeros baltheum, à quo *gladius* pendebat, Herobus geſtatum eſſe, pluribus docet. Habebant verò emblematis variis ornatos illos, in capulis inprimis. Unde de Polynicis armatura agens Statius *Theb. l.4. v. 87.*

Aſpera vulnifica ſubter latus enſe riget Sphinx &c.

V. ſuprà in voce *Capulus*. Sed ad ignominiam pertinebat, quòd *gladiis* militum Cn. Pompejus, cum in Sicilia bellum gereret, audiretque milites flagitioſè vivere, ſigillum impreſſiſſe; eiq; qui amoviſſet, pœnam inflixiſſe, legitur; Ἀκούων δὲ τοὺς στρατιώτας τοῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, σφραγῖδα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλλεν, ἣν ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο, Plut. *in Vita Pompeji.* V. Johan. Kirchmannum *de Annulis cap,* 10 In ſuppliciis porro exigendis, *Gladii* uſus in Republica nullus fuit, cùm ſecuri capita inciderentur. Lucanus *lib. 8. v.774.*

Tunc nervos, venasq; ſecat, nodoſaq; frangit
Oſſa diu, nondum artis erat caput enſe rotare.

Demum ſub Imperatoribus adhibitus eſt, & tum ignominioſior ſecuris, honoratior *Gladii* pœna fuit. Unde ridicula illa reprehenſio Baſſiani Caracallæ, interfecto Papiniano, ut retulit *in eo* Æl. Spartianus: *Atqui oportuit gladio exequi mandatum meum.* Maximus tandem *Gladio* honor habitus eſt, cùm recèns creato Imperatori in manum daretur, tanquam ſummum jus, eximiaque potestas ſignificanda per illum foret, Corippus *lib. 2. num. 4.* Atque adeò creati Præfecti prætorio *Gladio* coram Senatu & quidem ſtricto donabantur eadem de cauſa, ut poteſtas nempe in ſacinoroſos animadvertendi ſignificaretur, Hadr. Turnebus *Adverſ. lib. 12. cap. 6.* Hinc Guntherus *lib. 1.*

Huc ſacri celebresq; viri, quas laude ſerenâ
Inſula, vel Gladius *mundo facit eſſe verendos,*
Ex omni regione fluunt.

Unde mos profluxiſſe videtur, ut Principibus etiamnum *Gladius* præferatur, præſertim celebrioribus Comitiis aut feſtis: Idem *lib. eod.*

— — Poſito diademate Petrus
Regali dextrâ tulit alti Principis enſem, &c.

V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 10. cum Paralipomenis* Thomæ Dempſteri, Matth. Berneggerum *Quaſt. in Taciti Germaniam* &c. Nec omittendus mos *conſecrandi gladios*, inſigni alicui facinori deſtinatos, aut per quos aliquid memorabile patratum eſſet, indigitatus Suetonio *Caligulâ cap. 25. Tres gladios, in necem ſuam præparatos, Marti Ultori, addito elogio, conſecravit.* Et *Vitellio cap. 10. Pugionem quo ſe Otho occiderat — Marti dedicavit.* V. quoque Lucianum in *Tyrannicida*. Etiam myrto coronandi, quod de gladiis Harmodii & Ariſtogitonis, qui Hipparchum tyrannum occiderant, tradit Ariſtides. De nominibus *gladiorum* aliquot inſignium diximus alibi, inprimis ſuprà in voce *Curtana*. De more Vett. ex gladiorum acie divinandi, dicemus infrà ubi de *Telis*. Varias *gladiorum* ſpecies recenſet Aulus Gellius *lib. 10. cap. 25.* Unius hîc mentionem ſuperaddam, quem *Gladium Hiſpanicum* ſeu *Hiſpanienſem* idem vocat *lib.9 cap 13.* ubi de T. Manlii cum Gallo pugna loquitur; quem ita deſcribit, de Haſtatorum armatura agens, Polybius *lib. 6. Unà cum ſcuto enſis pendet ad dextrum femur, Hiſpanienſem vocant, anceps eſt, mucrone eximio: defertur violenter, eò quòd obeliſcus ejus firmus ſtabiliſq; exiſtit.* Hiſce punctim & cæſim feriebant, tantâ eorum firmitate, ut & galeas dividerent, teſte Senecâ *de Benef. lib. 5.* V. Lipſium *de Milit. Rom. lib. 3. Dial. 3.* & plura hanc in rem apud Plinium *lib 7. cap. 56.* ubi Lacedæmoniorum inventum *gladium* inter alia facit, & hîc paſſim, in vocibus, *Enſis, Pugio* &c. uti de *Gladio piſce* ſeu Xiphia, apud eundem Plinium *lib. 9. cap. 25. lib.32. cap. 11.* Auctorem Anon. *Sinæ & Europæ cap. de Piſcibus*, Alios; de *Gladio ſtuere*, itidem apud Plinium *lib. 18. cap. 27.* &c.

Glælaria, V. *Gleſſaria.*

Glanis, Græcè γλάνις, Æliano φιλοτεκνότατος ἰχθύων, *ex piſcibus ſuæ prolis amantiſſimus*, ſiluro forma ſimilis eſt. Quæ res impoſuit Plinio, ut, quod de *glanide* ſcripſerat Ariſtoteles *Hiſtor. Animal. lib. 6. cap.14* ipſe tribuerit ſiluro. Sic autem ille *lib. 9. cap. 33. Silurus mas ſolus omnium cuſtodit ova, ſæpe & quinquagenis diebus, ne abſumantur ab aliis.* Ubi & in altero fallitur, cùm ait, à ſolo hoc cuſtodiri ova, cùm idem faciat cyprinus. *Fœtus* igitur, non *ova* dicere oportuerat. Atque hæc hallucinatio Plinii Theod. quoque Gazam alioſque in errorem impulit, ut qui propterea γλάνιδα ſemper cum Siluro eundem fecerint Cœterùm fluviatilis hic piſcis, ubi iterum Plinius impingit, & in delitiis fuit olim, ut oſtendit Matron parodus, qui eum in Attica ſua cœna recenſet, apud Athenæum *lib. 4.* Et Ephippus Mneſimachuſque apud eundem, qui τεμάχη γλάνιδος, *glanis tomacula* ſive *ſegmenta* celebrant. V. quoque *lib. 7.* ubi Archippus fabulâ, quam *Piſces* inſcripſerat, ejuſdem meminit, plura V. hanc in rem, apud Voſſium *de Idolol. lib. 4. capp. 16. & 30.*

Glans, ab Æol. γάλανος, pro βάλανος, antiquiſſimorum mortalium cibus fuit. Plinius *lib. 7. cap. 56. Ceres frumenta* (invenit) *cùm antea glande veſcerentur homines.* Lucretius *lib. 5.*

Sic odium cœpit glandis &c.

Et quidem primò cruda, dein ſub cinere aſſata: unde ex *cinere calidis glandes*, apud Arnobium *lib. 2.* Quas qui, mercede conducti, colligebant, βαλανιστὰς dictos eſſe, habemus ex Auctore *Proverbiorum*. Hinc *glandiferis arboribus honos apud Romanos perpetuus*, Plin. *lib. 16. cap. 3.* quarum quatuor idem recenſet, *quercum, robur, æſculum & fagum* ſeu *cerrum*, de quibus vide Salmaſium *ad Solinum pag. 334.* & 507. ut & hîc ſuo loco: inprimis ubi de *Civica corona*, omnium maximè in pretio habitâ. Poſt frumenti inde uſum repertum, Athenis puerum patrimum matrimum ſpinas cum *glandibus* & caniſtrum panibus ferentem, in nuptiis, clamare in more habuiſſe, ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον, *effugi malum. inveni melius*, monet Meurſius *ad Lycophronem pag. 214.* Interim etiam recentiori ævo, manſit earum primævus uſus, apud nonnullos. Plinius iterum *lib. 16. cap. 5. Glandes opus eſſe nunc quoque multarum gentium, etiam pace gaudentium conſtat. Nec non inopia frugum areſactis molitur farina ſpiſſaturq; in panis uſum. Quin & hodieq; per Hiſpanias, ſecundis menſis glans infertur. Dulcior eadem in cinere toſta* &c. Plura de *glandibus* varii generis, *ibid.* nec non *cap. ſeq.* de *glande* verò *myrepſica*, ſeu *unguentaria*, Ponticæ nuci ſimili, unde oleum balaninum exprimebatur, Vide Salmaſium *ad Solinum pag. 464.*

Glanum, adde: Aliàs quoque *Clanum*, quod unà cum Ernagino Ptolomæus Salyis attribuit. Mella (niſi tamen corrupta ſint ejus exemplaria, ut quibuſdam videtur) *Glanum* aliud nobis obtrudit, Olliam inter & Citthariſtam Promuntorium, Hadrianus Valeſius *Notit. Galliæ* in voce *Ernaginum.*

Glareâ, extra Urbem, ſubſternendas marginandaſque vias, quis primùm locaverit, apud Romanos, Vide infra, ubi de *Viis.*

Glaſtum, Gallis herbæ genus, quo Britanni corpora tingebant, teſte Plinio *lib. 22. cap. 1. Simile plantagini* glaſtum *in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges nurusq; toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.* *Guesdum* vel *Paſtellum* Galli appellant; cujus lanis inficiendis maximus eſt uſus. Vide Petrum Victorium *Var. Lect. lib. 19. cap. 3.* Salmaſius *ad Solinum pag. 254.* pro *glaſtum*, apud Plin. *gueſtum* reponi jubet, quam vocem V. infra.

porro *globulorum lignerum* Joannes Xiphilinus Epitomator Dionis, quos quidam ad teſſeras, Pignorius ad miſſilia refert. Et quidem ad Dionis ſeu Xiphilini mentem prope accedunt eburnea quædam circularia ſegmenta notis numeralibus inſcripta, quæ Romæ eruta A.C.1607. Auctor præfatus vidit, quæque expreſſa ex archetypis habes, in ejus erudito *d. Servis* opere: neque vero *globulos* illos ſeu ſphærulas è teſſerarum is numero penitùs eximit, cùm non rarò videamus tranſire in aliam figuram res, quæ ab arte ſunt, manentibus tamen primigeniis nominibus. De *globulis*, quos ſerico vel aureo filo contextos in calceis habent fœminæ nobiles, V. Balduinum *de Calce*. At *Globulorum* Luſus, in *Muſæo* Kircheriano inter perpetui motus tentamenta: Machina eſt ſeu Sphæriſterium Mechanicum tripartitum, globulos in orbem agitans, motûs principio adeò occulto, ut etiam peritiſſimos quoque Mathematicos in admirationem ſui rapiat. Occupat hæc machina integræ feneſtræ ſpatium, cujus ima pars in forma cubica tripalmare ſpatium complet; intus verò vacua pars rationem motus continuat: plana porro ejus frons eleganter in Optica porrectione ſylvas, flumina, montes, valles, colles, hortos & id genus ingenioſi penicilli argumenta refert. In ſummitatis medio vertice, quà limbum ſpectat, & oſtiolum, à quo continuatus trames extra verticale planum modice (ſc. ad *globulorum* diametrum) prominet ad imum usque plani, per oppoſitos hinc inde alternatim flexus, per declives excavatorum canalium ſemitas deſcendit, & alio inſequente prior reaſcendit & hoc, quamdiu pondere in motus agitantur. Machinæ hi verſus inſcripti ſunt,

Sic properat Mundus revolutus in orbe laborum,
Vivitur ingenio, cætera mortis erunt.

V. Georg. de Sepibus *in Coll. Rom. S. J. Muſæo p.* 59.

Globus, vox militaris, quales etiam, *frons*, *ſubſidia*, *cuneus*, *orbis*, *forfices*, *ferra*, *alæ*, *turres*, A. Gellius *lib.* 10. *c.* 9. juxta Vegetium *l.* 3. *c.* 19. *à ſua acie ſeparatus, vago ſuper venus incurſus inimicos*: figurâ *globoſâ* ac rotundâ fuiſſe videtur, Jac. Oiſelius *Notis in Gellium*. Aliter *Cohors*, item *Drungus*, quas voces vide; ut & plura hanc in rem apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statii illud Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 414.

Evolvere globum, *& ſpatio, quo quisq; valebat,*
Diducti.

Aliàs *globus*, idem cum ſphæra inter inſignia Imperatorum. Iſidorus *lib.* 18. *c.* 3. *Pilam in ſigno conſtituiſſe fertur Auguſtus, propter nationes ſibi in cuncto orbe ſubjectas, ut magis figuram orbis oſtenderet.* Quod ipſum præterea in nummis præſtitit, in quibus orbem ſeu *globum* deſcribi curavit: ex quo uſus deinceps invaluit, ut aliquot ex ſubſecutis Impp. in ſuis pariter monetis effingi ſe pariter voluerint cum *globo* in dextra: quo ſymbolo teretem terræ figuram adumbrare Vett. ſunt ſoliti. Unde Martianus Capella *lib.* 1. *duos globulos orbes, quorum unus auro, electro alius prænitebat, dextrâ porrectiore corripuiſſe* Jovem fingit eoque habitu in Deorum conſiſtorio conſediſſe, quibus cœli & terræ Imperium deſignaretur. Ita auctor eſt Codinus, ſtetiſſe CPoli Jovis ejusdem ſtatuam *globos* tres dextra tenentem, qui tria mundi climata illius dominatui ſubdita indicarent. Narratque Ammianus, *l.* 25. *Maximiani ſtatuam Cæſaris Antiochiæ, locatam in veſtibulo Regiæ, amiſiſſe repentè ſphæram æream, formatam in ſpeciem poli, quam geſtabat.* Imperatores verò *Mundi* ſe *Dominos* appellaſſe, ſatis declarant Caracallæ & Didii Juliani nummi, in quibus *globum* uterque geſtat, cum *Inſcr.* RECTOR ORBIS. Et Conſtantius in Obeliſci Romani *Inſcr.* DOMINUS MUNDI dicitur, ut de Juliano, de quo in vet. *Inſcr.* Valentiniano, apud eundem Ammian. *lib.* 29. aliis, nil dicam. Ejusmodi autem *globis*, uti in nummis effinguntur, interdum victoriolæ inſiſtunt, laureas coronas porrigentes Imperatori, interdum cruciculæ. Sed poſterioris iſtius uſus notam, ante Valentiniani tempora, in iisdem vix reperias, tametſi crucis figura variis in locis impreſſa poſt Conſtantinum obſervetur. Poſt ipſum verò, *crucigeros globos* in utriusque Theodoſii & aliorum numismatibus, conſpicimus: tranſeunte à Byzantinis & Orientalibus Auguſtis poſtmodum ad Occidentales more, de quo V. ſuprà in *Cruciger*: plura verò hanc in rem, apud Car. du Freſne *Diſſertat. de Inſcr. ævi Numiſmat. num.* 18. 19. & infrà in *Palla*, *Pomum* &c.

Glomma, *Glomna* vel *Glonna*, locus Galliæ, ad Ligerim, in Pictonum agro Madalgico, ubi Monaſterium S. Florentini vel S. Florentii, vulgò *S. Florent*, inter Caſtrum Celſum & Calonnam, Hadr. Valeſius voce *Salmuria*.

Glomus, apud Philoxenum *in Gloſſar.* ἀγαθὶς, i. convolutio filorum in globum. Continuator Bedæ *Hiſtor. Eccl. lib.* 2. *cap.* 15. *Neq;* glomos. *ingens portantes paxillum, in introitu fiximus. Globum* vocat Horatius *lib.* 1. *Epiſt.* 13

—— portes faſciculum librorum ——
Ut vinoſa globos *furti ex Pyrrhia lanæ.*

Ubi *glomera ſtaminum* exponit Non. ... quoque & κλῶσμα Philoxenus modò laudatus. Hinc per tralationem crustulum, in cybii figura, *glomus* Feſto, & *glomus Cygnorum*, apud Albium Ovidium Juventinum, Auctorem *Philomelæ*,

Grus gruit, inq; glomis cygni prope flumina drenſant.

de quo V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. l.* 2. *v.* 12. uti de verbo *glomerare* inde orto, *ibid. lib.* ·. *v.* 350. Apud Henr. Spelmannum, *Glomerarii* & *Glomerelli* occurrunt, in *Statutis* Academiæ Cantabrig. tertio hinc ſeculo editis, qui videntur fuiſſe quaſi Commiſſarii dati, ad lites inter ſcholares & miniſtros eorum audiendas, in *Gloſſar.*

Gloria, fama eſt alicujus cum laude, unde à γλῶσσα, *lingua*, nonnullis deducitur. Ejus limites quam ampli, dicat Plin. *l.* 2. *c.* 68. *Hæ tot portiones terræ, imò verò —— mundi punctus (neq; enim eſt aliud terra in univerſo) Hæc eſt materia* gloriæ *noſtræ, hæc ſedes; hic exercemus imperia, hic opes cupimus, hic tumultuatur genus humanum* &c. Idem tamen & æternam eam agnoſcens, hic iterum eleganter, *l. eod. c.* 7. *Deus eſt mortali juvare mortalem, & hæc ad æternam* gloriam *via! Hac proceres iere Romani*, & quæ ſequuntur. Imò non ſuam homini quærendam magis, quam Numinis, etiam cominus vidére Gentiles: *gloriæ* hominum *immodicæ*, ſeu, ut Tertull. loquitur, *enormiori*, Deos invidere dictitantes. Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 29.

Immodicis brevis eſt ætas ——

Et ſuccenſere, Statius *Theb lib.* 6. *v.* 691.

Atque illi exemplo, cui ſpes infringere dulce
Immodicas, Fortuna venit ——

peculiari huic rei Numine conſtituto, Fortunâ, ſeu Nemeſi, omnis arrogantiæ vindice: quod proin, ſi quæ *gloriatio* excidiſſet, confeſtim deprecabantur. Auſonius *Eidyll.* 14.

Abſiſtat Nemeſis, ferat & Fortuna jocantem;

Quemadmodum ad invidiam Deorum placandam in ædibus ſuis res turpiculas, *mutonia* appellat Gloſſographus, Græci προβασκάνια dixere, ſuſpendere ſolebant. Qua de re V. Heraldum *ad Martialem* & Barthium *ad Statium d. l.* nec non infrà, in voce *Nemeſis.* Apud Recentiores

Gloria, titulus eſt honorarius, conceſſus Regibus Magnatibusque. Anaſtaſius Bibl. in *Martino* de Exarcho: *Oportet* Gloriam *tuam, ut, ſicut nobis ſuggeſſit Paulus Patriarcha hujus à Deo conſervandæ urbis, peragere* &c. Unde *Glorioſi* dicti præcipui Magiſtratus. Idem *in Johanne PP. Quomodo nobis ſuggeſſit Platon* glorioſus *Patricius & Eupraxius glorioſus.* Reges etiam interdum ita compellatos, multis probat Bivarius *Commentar. ad Pſeudo-Maximum p.* 65. & *ſeqq.* ubi ejusmodi titulum VViſigothorum inprimis Reges affectaſſe obſervat. Triboniano verò JC. *Glorioſiſſimi* elogium tribuitur *l. ult. Cod. de lib. præt.* V. Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* & Car. du Freſne *in Gloſſar.* De Filio Dei autem, & Spiritu S. voce Δόξης, *Gloriæ*, indigitatis apud Scriptores Eccl. Joh. Caſp. Suicerum *Theſaur. Eccl.* in Δόξα.

Gloria in Excelſis Deo &c. Hymnus Angelicus, Δοξολογία Græcis Patribus, dictus eſt: qui ut in S. Euchariſtia caneretur, Teleſphorus Papa inſtituiſſe dicitur Baronio *ad A. C.* 154. *num.* 2. Symmachus poſtea Pontifex, ut Dominicis diebus tantùm, & Martyrum feſtivitatibus, cantaretur, ordinavit Baronius id. *ad A. C.* 514. *num* 12. Et quidem primitus ſolis Epiſcopis, temporibus modò dictis, hymnum hunc canere licuiſſe; Presbyteris verò non niſi Paſchatis die id conceſſum, habetur in *Sacramentar. Gregoriano.* Unde ex privilegio peculiari idem Caſinenſi Abbati indultum à Zacharia diſcimus ex *Bullario Caſin. Tomo II. conſtit.* 7. *num.* 6. Bonifacius dein ſanxit, ut feriâ quintâ Cœnæ Domini quoque decantaretur, ob ſignum lætitiæ, in publicorum pœnitentium reconciliatione, quæ hoc die celebratur, &c. Quam in rem plura qui ſcire deſiderat, adeat Macros Fratres *in Hierolexico.* qui inter alia in eadem Eccleſia, *Gloria, Laus & Honor*, ad proceſſionem, in Dominica Palmarum cani, addunt. V. quoque ſuprà ubi de *Doxologia*; & quæ de *Doxologia SS. Trin. de Doxologia* item Hymni Eccleſ. parte, eruditè congeſſit J. Caſp. Suicerus ubi ſuprà, voce Δοξολογία.

Gloſſæ & *Gloſſemata*, dicebatur Veteribus lingua ſecretior, ſeu verba & voces aut antiquæ, aut minùs uſitatæ atque à plebe ſummotæ; uti *Gloſſaria*, libelli, in quibus hujusmodi verborum interpretatio habebatur. Sequior ætas pro interpretatione, ſcholiis, commentariis dixit *Gloſſas*, & *gloſſare*, quod Latinè *interpretari*. Unde inter eruditos hodieque remanſit, ut *Gloſſemata* vocentur τὰ παρεμβεβλημένα, quæ à Lectoribus explicandi causâ margini primùm aut in puro adſcripta, librariorum deinde aut malorum correctorum error ipſis Auctorum ſcriptis inſeruit ac permiſcuit, Jo. Frid. Gronovius *Obſerv. in Eccl. c.* 24. Sic *Gloſſæ* extant Accurſii in Jus Civ. Joan. Semecæ & Barth. Brixienſis in Decretum, *Gloſſa ordin.* in Biblia. V. Iſaac. Caſaubonum *ad Athenæum l.* 3. *c.* 6. *in fin.* Cæl. Rhodiginum *l.* 7. *c.* 2 & *l.* 13. *c.* 4. P. J. Mauſſacum *Diſſert. crit. de Harpocratione, quam ſub unxit Harpocrationis Dictionario à ſe edito*, Joann. à VVoueren *de Polymathia c.* 9. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. num.* 33 &c. Ut aliquot celebriores *Gloſſographos* addam, ſcripſit Varronis tempore Ælius Stilo *explanationem Carminum Saliarium*; è qua vett. Grammatici quædam adducunt *gloſſemata*, ut appellat Varro, h. e. *voces minùs uſitatas*, ut interpretatur Quintilianus *l.* 1. *c.* 14. Sic prodierunt Ἀττικαὶ λέξεις Philemonis, Γλῶσσαι Κρητικαὶ Hermonis, Λακωνικαὶ Ariſtophanis. Sed & variarum gentium vocabula fuere interpretati, Nicander Colophonius, Pamphilus, Amerias Macedo, Seleucus, Philemon, Timachidas, Philetas, Alii. V. Gerh. Jo. Voſſium *Orat. Inſt. l.* 4. *c.* 1. *n.* 7. uti de *Gloſſographis*

recentioris ævi, Car. du Freſne *Gloſſographum* illuſtrem noſtri ævi in *Præfat. Gloſſar.* De vocis v. γλῶσσα, in Sacris, & apud Scriptores Eccl. uſu, apud J. Caſp. Suiceri in *Theſ. Eccl.*

Glottis, avis, *prælongam exerit linguam, unde ei nomen. Hanc initio blandità peregrinatione* (coturnices enim abeuntes proſequitur) *avidè profectam, pænitentia in volatu cum labore ſcilicet ſubit. Reverti incomitatam pigeat & ſequi: nec unquam plus uno die pergit: in proximo hoſpitio deſerit. Verùm invenitur alia, antecedente anno relicta: ſimili modo in ſingulos dies*, Plin. *l.* 10. *c.* 23. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 182.

Gluckſpurgia Familia, ramus eſt ſtirpis Holſato-Sonderburgicæ; alias etiam *Luckiburgia* dicitur, habetque nomen à caſtro, quod loco cœnobii *Rucloſter* in Anglis conditum. Auctor ei Philippus unus ex filiis Johannis cognomento *Junioris*, qui Sonderburgicam lineam condidit & Eliſabethæ Brunſuico-Grubenhagiæ, à prudentia Oeconomica ſingulariter commendatus & octuageſimo anno ætatis A. C. 1663. extinctus. Ei ex Sophia Hedvige Saxo-Angrivaria, ducta A. C. 1624. præter filias, Mariam Eliſabetham, Georgii Alberti M. Brandeburgici; Sophiam Hedvigem, Mauritii Ducis Saxoniæ; Auguſtam Erneſti Guntheri patruelis; Chriſtinam, Chriſtiani D. Saxoniæ; Dorotheam, Chriſtiani primùm Ludovici D. Lunæburgici; nunc, cujus religioni etiam acceſſit, Friderici VVilhelmi Elect. Brandeburg. conjuges atque Hedvvigem, natam A. C. 1640. geniti ſunt aliquot filii, è quibus Franciſcus Philippus, Ligeri merſus interiit A. C. 1650. ſolus ſupereſt Chriſtianus, qui *Glucksburgi* habitat, maritus Sibyllæ Urſulæ Brunſuicenſis primùm, dein patruelis ... ex Plænenſibus. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſt. in Fam. Oldenburgo-Danica*, & *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 46 nec non *Arte Herald. Part. II.*

Glutinum, in re chartaria magni uſus. Et quidem ratio chartæ ex papyro olim conficiendæ hæc erat: Papyrus ſolebat diſpeſci in tenues philuras, iis acu à ſe invicem ſeparatis, ita ut ſuo quæq; ordine detraherentur. Sic dein ſeparatæ, ad modum cratis ſternebantur ſuper tabulam, ſive aſſerem ligneum, madentem turbida Nili aquâ, quæ contexebat, ac *conglutinabat* plagulas. Id *contexere biblos* vocat Lucanus: quia nempe plagularum una ſtaminis, altera ſubſteminis inſtar ſe haberet. Hoc modo contextæ plagulæ imponebantur prælo, ut humor exprimeretur, quo facto exponebantur Soli, ut magis ſiccarentur; ſiccatæ tandem digerebantur in ſcapum, uti quoque ſuprà diximus, ubi de *Charta*. Sed turbida Nili aqua in uſu non manſit. Nam initio quidem ea fuit affuſa marginibus, ut jungerentur ſchedæ ſeu philuræ papyri; poſtea autem pro Nili liquore vero *glutino* uti cœpere. Conſtabat itaque ſic charta duabus rebus, *papyro & glutino*: unde duo hæc jungit Firmus apud Vopiſcum, dicens, *Exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino.* Nempe Ægyptius erat, ac tantas opes in utroque hoc poſſidebat, ut eas exercitui alendo ſufficere exiſtimaret. *Glutinum* verò illud, quia oris intergeritur, ut eas inter ſe jungat, à Plinio *Intergerinum* appellatur, *lib.* 13. *c.* 12. Atque ab hac *glutinandi* conſuetudine primam ſchedam πρωτόκολλον vocat Juſtiniani *Novella* 45. uti Martialis ultimam ſchedam ἐσχατοκόλλιον: origine vocis à κόλλα, *glutinum*; non à κῶλον, *membrum*, quamvis ſic Scaliger putabat, propterea πρωτόκωλον & ἐσχατοκώλιον ſcribendum contendens. Similiterque dicta μακρόκολλα, quibus modulus longior, V. Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib.* 1. *c.* 37. Qui verò ita *glutinabant* chartam, *Glutinatores* apud Romanos audierunt. Servi erant, Librariis miniſtrantes, quorum memoriam antiqua *Inſcr.* Neapoli ſervat:

MANLIO STICHIO
TIBERII CÆSARIS
GLUTINATORI.

In vet. Gloſſario *Glutinator* κολλητὴς eſt; meminit Cicero *ad Atticum, Etiam velim*, ſcribens, *mihi mittas de tuis Librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur* Glutinatoribus, *ad cætera adminiſtris.* Sed neque in chartis tantùm, verùm & in membranis, *Glutini* fuit uſus, ſi antiquo Perſii Gloſſatori *ad Satyr.* 3. credimus, qui *bicolorem membranam* ita interpretatur, quòd pars altera ſeu facies membranæ crocea eſſet, *glutinata* altera. Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Etiam malva, in qua antiqui ſcribebant, quia ob mollitiem folia calami mucronem vix ſuſtinerent, *glutine* aliisque firmari ſolebat, uti ex Voſſio diſcimus, *cap. præc.* &c. Neque verò *Glutini* hi ſolùm uſus; ſed & edule fuit apud Ægyptios. Plinius, *Mandunt quoq; crudum decoctumq;, ſuccum tantùm ejus devorantes.* Unde quòd Firmus, qui in Ægypto Imperium occupaverat, totamque Ægyptum tenebat, *exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino, publicè ſæpè dixit*, apud Vopiſcum: non de pretiis harum rerum, ſed de ſpeciebus ipſis accipiendum eſſe, contendit Salmaſius. Et quidem, cùm duæ eſſent ſpecies *glutini*, utramque edulem facit idem Plinius. Vulgare *glutinum* è pollinis flore temperabatur, fervente aquâ, minimo aceti aſperſu: optimum verò erat ad chartas, quod ex molli panis fermentati colata aqua fervente parabatur. Dicebat igitur hic Firmus, tantum ſe habuiſſe chartarũ, ut earum papyro, priusquam chartæ ex eo fierent & *glutino*, quod in eas perficiendas impendebatur, exercitum alere poſſet. V. omninò præfatum Salmaſium *l. c.* & Plinium ubi ſuprà, alibique paſſim.

Glycada, hodiernis Græcis locus Achajæ, prope Patras, dim. inde leucâ diſtans, à dulcedine & copia malorum citreorum (quæ nullibi totius orbis præſtantiora) aurantiorum & granatorum, nomen nactus: γλυκὺς enim *dulcis*, ut notum. V. ejus deſcriptionem, apud Jacobum Sponium *Itiner. Part.* 2. *pag.* 21.

Glycera, inventrix corollarum, memoratur Plinio *lib.* 35. *c.* 11. ubi de Pauſia pictore: *Amavit in juventa* Glyceram, *inventricem corollarum, certandoq; imitatione ejus, ad numeroſiſſimam florum varietatem perduxit artem illam.* Sed *vitricem* legi vult Salmaſius, à *viendo* ſeu plectendo, Στεφανοπλόκος enim fuit, V. infrà in voce *Stephanoplocos.*

Glycirrhiza, Græcè γλυκύῤῥιζα, h. e. *radix dulcis*, aliàs Σκυθικὴ ῥίζα, *Scythica radix*, uno nomine Σκύθιον, quòd in *Scythia*, circa Mæotim paludem plurima naſceretur; radix eſt tota lignea, coloris buxei planè & pallidi, cujus ligno ξανθίζουσι τὰς γυναῖκας καὶ βάπτειν τὰ ἔρια, *capillos ſuos mulieres, & lanas tingere* conſueviſſe Veteres, Heſychius ait. Hinc χρυσόξυλον, quaſi *aureum lignum*, appellatum ſuo tempore, in Græcia, notant Interpretes Ariſtophanis & Theocriti. Notus certe pallor auri. Catullus,

O *quàm ſæpe magis lurore expalluit auri*
Idem —— *inauratà pallidior ſtatuà* &c.

Porro ἄδιψον ea & ἄλιμον, Plin. *l.* 25. *cap.* 8. *Magna & ea commendatio, quòd in ore eam habentes ſitim famemq; non ſentiunt.* De eadem Auctor Anon. *Sinæ & Europ. Pectoris obſtructionibus idonea ſolvendis: per Franconiam Orientalem ſuccreſcit & colitur, tanquam ſalix, ſed humilior, non aſſurgit in truncum; & niſi tertio anno propagetur, evaneſcit: aliquando pollicis craſſitudinem æquat, ſed rariùs. Salicetum pullulans videtur ager, cap.* 32. V. plura apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 15. & Salmaſium *ad Solinum p.* 1164. qui etiam de Recentiorum Γλυκυκαλάμῳ, q. *Dulci arundine*, quo nomine caſiam fiſtulam vult intellectam, varia habet, *p.* 1301. *& ſeqq.*

G N.

Gnæus, Feſto *corporis inſigne & prænomen, à generando dicta eſſe, & ea ipſa ex Græco γίγνεσθαι apparet.* Nempe *gnævus* illi aut *gnæus*, genitiva nota eſt. Sed à κναίω verbo vocem deducit & κνῆθος ac φῦμα ſignificare docet Salmaſius *ad Solinum p.* 38. V. de *Gnæo* prænomine, in *Cneus*; & de *Genitalibus* ſeu *genitivis notis* ſuprà.

Gnidus, adde: Item civ. Illyrici, de qua V. Jac. Gronovium *in Epiſt. Livii Tomo II. ſubjectis.*

Gnoitæ, Hæretici, V. ſuprà *Agnoetæ.*

Gnome, Græcè Γνώμη, Lat. *Sententia*, Plutarcho ἀπόφανσις eſt καθολικὴ, περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον, λόγῳ συντόμῳ, *dictum generale & breve, de re ad vitam pertinente.* Quæ cùm perſonæ alicui accommodatur, Νόημα, cùm auctor additur, Χρεία dicitur. Illarum autem quædam oſtendunt, quid fiat; aliæ quid fieri debeat. Per quas poſteriores, quæ revera γνῶμαι, Ethicam olim tradidere Sapientes, ſententiis hujusmodi ad virtutem accenſuri, & à vitiis homines avocaturi: ut inter alia VII. Græciæ Sapientum exemplo conſtat. Ut verò numero quoque illæ acceptiores eſſent, verſibus plerunque hæ *gnomæ* comprehendi ſolitæ ſunt: quemadmodum eodem conſilio priſci Legislatores ſimiliter leges ſuas ſcripſere. Ut enim carmina ad memoriam faciunt plurimùm, ſic neſcio quem enthuſiasmum in ſe continere videntur. Hinc Γνωμολογία, quam ad Enthymema Ariſtoteles refert, quòd in hac argumentandi forma antecedens plerunque *gnome* occupet, qua de re V. Voſſium *Inſtitut. Orator. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 2. *lib.* 5 *c.* 8. *num.* 11. alibique. Reliquas vocis notiones apud H. Steph. vide. Apud Scriptores Eccl. eâ modò *mentem* & *ſententiam*, modò *voluntatem* ſeu προαίρεσιν, modò *conſilium*, modò *æquitatem*, τῇ ἀκριβοδικαίῳ oppoſitam, denotari, aliquando etiam τῇ ἀνάγκῃ opponi, docet Jo. Caſp. Suicerus *Theſ. Eccl.* in Γνώμη.

Gnomonica, Gr. Γνωμονικὴ, ars ex umbrarum momentis, indicio *gnomonis*, (ſtyli, qui in medio amuſio collocatur ad umbras indagandas, Σκιαθήρας Græcis) non ſolùm horas, verùm etiam climatum diverſitates & poli elevationes deprehendendi, memoratur A. Gellio *l.* 1. *c.* 9. Inventorem habuit Anaximandrum, vel juxta alios, Anaximenem Mileſium. V. Salmaſium *ad Solin. pag.* 632. & *ſeqq.* ubi inter alia, circa Olympiadem 50. *Gnomonicen* cum Aſtrologia à Babyloniis in Græciam veniſſe, oſtendit. Quando verò Horologia cum horis primùm Romæ in uſu fuerint, non ita proclive dictu eſt: Interim quadringentos ſeptem annos elapſos fuiſſe, cùm à Marco Valerio horologium in foro poſitum, Plinius commemorat. Apud Græcos non multò Alexandri M. ætatem eorum uſus anteceſſit. V. infrà in voce *Hora.* Athanaſ. Kircherus *Gnomonicam catoptricam*, ſive *Horologiographiam reflexam*, quâ per ſpecula totius primi Mobilis doctrina, horarumque ductus, in interioribus domuum parietibus delineati, radio reflexo demonſtrantur, edidit Avenione A. C. 1634. Sed & γνώμων *norma* eſt, quam vocem, V. infrà.

G O.

GOTH. in notis antiquis *Gothicos* denotat &c.

Gobelinus, apud Ordericum Vitalem *l.* 5. *p.* 556. *Dæmon enim, quem de Dianæ fano expulit, adhuc in eadem urbe degit & in variis*

frequenter

frequenter formis apparens neminem lædit. Hunc vulgus Gobelinum *appellat & per merita S. Taurini ab humana læſione coercitum usque hodie affirmat.* Ex eorum genere, qui vulgò *Fauni* dicuntur, Gallis *Gobelins*, *Demons Follaſtres*. De quibus ſic Caſſianus *Collat* 7. *cap.* 32. *Nonnullos eorum, quos etiam Faunos vulgus appellat, ita ſeductores & joculatores eſſe manifeſtum eſt, ut certa quæq; loca ſeu vias jugiter obſidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, ſed deriſu tantummodo & illuſione contenti, fatigare eos potiùs ſtudeant, quam nocere* &c. C. du Freſne.

Gobio, ſeu *Gobius*, piſcis genus, è quo ſaxatilis, ut &, qui in arenoſis vivit littoribus, Galeno commendatur *de Alim. lib.* ubi & de gobiorum aliis judicium promit. Apud Athenæum tamen, multum ſucci gignere, at non boni; ſed neque multum nutrire: interea ſapore eſſe gratos, facileque excerni. Hiceſius refert, ex Diocle & Mneſitheo. Honore certè non eo fuiſſe, quo mullos, aliosque pretii ingentis, diſcas ex Juvenali *Sat.* 11.

Nec mullum cupias, cùm ſis tibi gobio *tantùm*
In loculis —

Et Martiale *in Xeniis*,

In Veneris ſunt lauta licèt convivia terris,
Principium cœnæ gobius *eſſe ſoles.*

V. plura apud Gerh. Joh. Voſſium *de orig.* & *progr. Idol. lib.* 4. *c.* 24. Addo ſaltem, portento ſimile habitum, cùm ex *gobiorum* lactibus centena fercula (tot enim convivæ accubuerant) exhibuit Venetiis vir patricii ordinis, in famoſa illa cœna, quam deſcribere pluribus viſum eſt Egnatio *lib.* 9. *cap.* 1. & Sabellico *lib.* 8. *cap.* 7.

Gobionia Familia, Gall. *Goyon*, familia Galliæ illuſtris: in qua vixit Stephanus Dn. *de la Gouiniere*, & *de Chaſteaugoyon*, pater Alani & Johannis; cujus poſteritas non duravit, uti nec alterius Johannis, Alano I. geniti. Verùm Alani II. ejus fratris, filius Stephanus fuit, qui Bertrandum Dn. *de Matignon*. Ludovicum Dn. *de Launay* & Stephanum Dn. *de Launay Goyon* ſuſcepit. Medii ſucceſſio defecit: A' primo deſcendunt Comites *de Thorigny* Dni *de Matignon*; à tertio Marchiones *de la Mouſſaye* Comites *de Quintin* & *de Ploüer*. Et quidem priores quod attinet, Bertrandus præfatus, qui obiit A. C. 1480. ex Johanna *du Perier*, fil. Johannis Com. *de Quintin*, filium habuit Guidonem; defunctum A. C. 1498. quo & Pertina *de Jencourt*, natus Jacobus, obiit A. C. 1542. Pater ex Anna *de Solly* Jacobi Dn. *de Matignon*, (quem titulum à Majoribus accepit) Com. *de Thorigny*; qui, extinctus A. C. 1597. reliquit ex Franciſca *de Daillon* fil. Johannis *de Daillon* Com. *du Lude*, Carolum *Goyon* Dn. *de Matignon* Com. *de Thorigny*: cujus & Eleonoræ Aurelianæ (fil. Leonori Aureliani D. Longavillani, qui obiit A. C 1573.) liberi erant, Henricus Com. *de Thorigny* (cæſus duello à Buttevillio, ux. Henrica *de la Guiche*) Petrus Com. *de Thorigny* (maritus Mariæ ſ. Annæ *Malon de Bercy*, unde filius Franciſcus C. *de Thorigny*) Leonorus (Epiſc. *de Liſieux* ſeu Lexovienſis & *de Conſtances* ſeu Conſtantienſis) ac Catharina (quæ nupſit Franciſco *de Silly* D. *de la Rocheguyon*) Phil. Jacobus Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 39. Poſteriores quod concernit, Ludovicus *Goyon* Dn. *de Launay*, qui obiit A. C. 1538. è Stephano ſupra memorato oriundus, ex Ludovica *de Chaſteaubriant* ſuſcepit Almericum I. (*Amaury*) *Goyon* Bar. *de la Mouſſaye* Dn. *de Launay*: Patrem, ex Catharina *Madeuc*, Caroli *Goyon* Bar. *de la Mouſſaye* Com. *de Plouer*: quo & Claudia *du Chaſtel*, genitus Almericus II. March. *de Mouſſaye*, Catharinam *de Champagne* (fil. Ludovici *Champagne* Com. *de la Suſe*) ſibi junxit, genuitq; Almericum III. cujus ex Henrica Catharina Turria, filiâ Henrici Turrii Duc. Bullionæi Principis Sedanenſis, (qui obiit A. C. 1623.) varii ſuperſunt liberi, nominis ac familiæ *Goyon* ſeu *Gobio*. V. eundem Spenerum *Part. ead. pag.* 114. ut & *in Indice*.

Viri Principes.

Godefridus I. è familia Giſelberti Comitis Manſuariæ, de quo ſuprà: filius Henrici II. Dom. Lovanii (cujus avus Lambertus I. prælio ad Florinas, adverſùs Godefridum cognom. *Gibboſum*, A. C. 1015. cecidit, pater Henricus I. pro Ducatu Lotharingiæ bellum geſſit) ex Adela Thuringica, frater Henrici, qui primus *Brachbantiæ Patriæ Comitem* ſe dixit, cognom. *Senior* vel *Barbatus*, Ducatum Lotharingiæ inferioris, in familiam ſuam reduxit: quin & A. C. 1137. Marchionatum Antuerpiæ, quo A. C. 1126. à Waleramo D. Limburgi fuerat ſpoliatus. Ei ſucceſſit ex Ida Namurcenſi filius

Godefridus II. ſeu *Junior*, cui cum Henrico D. Limburgenſi acre bellum fuit. Ei cùm moreretur A. C. 1143. ſucceſſit ex Luidgardi Dagsburgia filius

Godefridus III. cognom. *in Cunis*, quòd in cunis prolatus in aciem, cùm prælium adverſùs factionem Grimbergiam committeretur, victor infans fuerit. Ab hujus ex ſecunda conjuge Imagina Loſſenſi filiis Wilhelmo & *Godefrido*, Domini Peruweyſii orti. Ex prima Margaretha Limburgica, præter Albertum Epiſc. Leodium, quem ad Rhemenſium urbem cæſum A. C. 1128. ſanctis annumerant, ſuſceptus eſt Henricus I. cognom. *Probus*, Brabantiæ Ducum & Landgraviorum Haſſiæ auctor: inter cujus filios *Godefridum* quoque nominant, à quo Dominis Gaesbeckiis & Heriſtaliis, cognom. *de Lovanio*, origo. Alter verò Henricus II. cognom. *Magnanimus*, Patris ſucceſſor fuit, Henrici III. cogn. *Manſueti*, Ducis Brabantiæ genitor.

Godefridus, Vierzonii & Archoti Dominus, fil. Henrici III. præfati, hæredibus filiabus, cum filio ad Curtracum cecidit A. C. 1301. frater Johannis I. Brabantiæ & Limburgi Ducis. Fuit idem nomen uni filiorum Johannis III. quo ſine maſculo hærede, (filii enim omnes præmortui) extincto, ſucceſſit, agnatis Haſſis prætеritis, ex Joanna gener WVenceslaus Lucenburgicus. Phil. Jac. Spenerus *in Fam. Haſſiaca*.

Godefridus Bullionæus, adde: Hinc non Rex, ſed Dux Hieroſolymorum, creatus eſt, unde ſepulchro ejus hæc tantum inſcripta: *Hic jacet inclytus Godefridus de Bouillon, qui totam iſtam terram acquiſivit cultui Chriſtiano. Anima ejus acquieſcit in pace. Primus* proin *Rex* meritò Balduinus, qui eum excepit, dicitur Guil. Tyrio *lib.* 11. *cap.* 15. *ſecundus*, Balduinus de Burgo *lib.* 12. *cap.* 1. *tertius*, Fulco, *tit.* 16. *cap.* 1. Hornius.

Godendac, armorum ſpecies, quam Flandris fuiſſe familiarem, innuit Guil. Gujartus ſub A. C. 1298. apud Car. du Freſne *in Gloſſar.* V. Joan. Villaneum *lib.* 8. *cap.* 55.

Godſcalcus, filius Udonis Herulorum Regis, ſummi Chriſtianorum oſoris, ante regnum converſus, patris ab aliquo Saxone transfuga occiſi necem in Saxonibus ultus eſt. Cæterùm, cùm apud ſuos fidem propagare vellet, ipſe ejus præco à ſubditis A. C. 1066. occiſus, duos reliquit filios Buthuen & Henricum: è quorum poſteris Megapolitani & Vandalici Principes orti ſunt. Idem *in Fam. Vandalica.*

Gœtinga, Germ. *Göttingen*, urbs non incelebris Germaniæ in Duc. Brunſuicenſi, haud procul à Witſenhuſa Haſſiæ oppido olim ſub proprio Principe fuit. Albertus enim cognom. *Pinguis*, Alberti cognom. *Magni* D. Brunſuicenſis fil. natu minor *Gœtingam*, & fratre Wilhelmo mortuo, Brunſuicum cum Guelferbyto tenuit, cùm frater ejus Albertus cognom. *Mirabilis*, Grubenhagiam lineam condidiſſet. Ejus filiorum medius Erneſtus Principatum *Gœtingenſem*, ſeu *an der Lein*, ad filium Ottonem cognom. *Armipotentem* vel *Malum*, & nepotem Ottonem cogn. *Cœlitem* transmiſit. Cujus tutor Wilhelmus cognom. *Senior*, Dux Guelferbytanus, ditiones initio 10000 aur. oppignoratas, inde eo ſine hærede extincto, ſucceſſione hæreditaria pro media parte obtinuit: alterâ Lunæburgicis agnatis ut cederet compelli non potuit: unde usque ad Mindenſem transactionem linearum controverſiæ. Hic cùm obiiſſet A. C. 1482. Wilhelmo *Gœtinga*, & Friderico filiis ejus Hannovera contigit: quorum illo geniti Henricus cognom. *Senior* vel *Malus*, Guelferbytani, & Ericus cognom. *Senior*, *Gœtingenſis* ſeu Calenbergii rami auctores fuere: ſed defecit hic in filio ejus Erico cognom. *Juniore* A. C. 1584. mortuo. Contigit transactio Mindenſis, cujus ſuprà mentio A. C. 1512. quo Henricus cognom. *Junior*, Dux Lunæburgicus, agnatis Henrico & Erico præfatis, partem dimidiam, quam Lunæburgici in *Gœtingenſi* Principatu habebant, ut & in civ. Hannovera, quibusdam ſervatis, conceſſit, alia viciſſim ab ipſis recipiens. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Gen. Hiſtor. in Fam. Guelfica*, & in voce *Gœtinga*.

Gogravius, Germ. *Gograve*, Comes, qui ſine cauſæ cognitione judicat; vel potiùs *Gograve* ſeu *Gaugraffe*, Præſes aut Comes pagi; *Gau* namque & *Gow*, apud Teutones, pro pago ſeu territorio ſumi, notum. *Speculum* Saxon. *lib.* 1. *art.* 2. §. 6. *Pagani proprium non habentes, ſuorum* Gograviorum *judicium expectent. Art.* 55. *Gogravius*, ab incolis trium villarum ſeu prædiorum eligi dicitur: ad tempus, *artic.* 58. § 2. quandoque ad hanc dignitatem infeudatur, *art.* 58. §. 1. *art.* 71. ubi tunc *Gogravius natus* dicitur. Ejus juriſdictionem ceſſare, cùm adeſt Comes, dicitur *artic. eodem* 58. §. 2. V. quoque *lib.* 2. *art.* 13. §. 1. &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Goilartus, monetæ Petricoricenſis, in Gallia, ſpecies: *Tabular.* Abbat. Deip. Santon. *Wilhelmus Comes, filius Guidonis Comitis, fecit fundere monetam ſuam, quæ dicebatur de* Goilart, *Ricardo cognomento de Santonis*; quæ *Goliardus* dicitur, in *Tabulario* Monaſterii *de Chantoin* in Arvernis, apud du Freſne *Gloſſar.*

Golias, apud Silveſtrum Giraldum *in Speculo Eccleſiæ lib.* 4. *c.* 18. *Paraſitus fuit, guloſitate pariter & dicacitate famoſiſſimus — literatus tamen affatim, ſed nec bene morigeratus, nec diſciplinis informatus, qui in Papam & Curiam Romanam carmina famoſa pluries & plurima, tam metrica, quàm rhythmica, non minùs impudenter quàm imprudenter, evomuit.* Unde *Goliardi* quibusdam videntur dicti Breviloquo, *bufones, joculatores*; de quibus Concilium Turon. ſeu Caſtelli Guntheri A. C. 1231. *can.* 21. *Statuimus, quòd Clerici Ribaldi, maximè qui* Goliardi *nuncupantur, per Epiſcopos & alios Eccleſiæ Prælatos præcipiantur tonderi vel radi, ita quòd non remaneat in eis tonſura Clericalis.* Certè *de familia Goliæ*, tales vocantur, in Concilio Senonenſi *A. C.* 923. ſub Gualtero Archiep. *can.* 13 & *verſus ridiculos compoſuiſſe*, dicuntur, apud Matth. Pariſ. *A. C.* 1229. Artem verò fuiſſe, innuitur *cap.* 1. *de Vita & Honeſt. Cleric. in Sexto*: *Clerici, qui Clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, ſe joculatores ſeu* goliardos *faciunt aut bufones, ſi per annum artem illam exercuerint*: quæ eadem habet Concil. Salzburgenſe A. C. 1310. *can.* 3. niſi quòd *Galiardi* legit &c. Hinc Itali *Gagliardo*, Galli *Gaillard*, ſuum hauſere. V. du Freſne *Gloſſar.* Macros Fratres *Hierolex.* Joannem Seldenum *ad Fletam p.* 524. Alios.

Gondia, vulgò *Gondy*, Familia Galliæ celebris. Origine Florentina eſt, & ab Antonio deſcendit, qui Magiſter Aulæ Delfini fuit; Ejus filius Albertus, Regi gratus, Ducis *de Rais* ſive *Rez* titulum obtinuit: auctor ex filiis Carolo Marck. *de Belliſle*, ac Philippo Emanuele Com. *de Joigny*, duarum linearum; ſed hujus filius illius nepte ac hærede ductâ dominia iterum junxit. Quatuor ex familia iſta Epiſcopi ac Archiepiſcopi Pariſiorum fuere. Majores *Gondiorum* autem ſic habent: N. *Gondi*, Nobilis Florentinus, ex N. N. filium habuit Antonium præfatum Com. *de S. Trivier*, qui ex Maria de Petra viva, genuit Albertum Duc. Ratenſem; cui ex Claudia Catharina *de Clermont*, natus Philippus Emanuel Com. *de Joigny*, in matrimonio Margaretæ *de Silly* (Antonii *de Silly* Com. *de Rochepot* filiæ) filium ſuſcepit Petrum *Gondium* Duc. *de Rais & de Beaupreau*, ex Franciſca ſeu Catharina cognatâ, aliquot liberorum Patrem. Spenerus *Theatr. Part. II. p.* 34.

Gondola, navigioli ſeu ſcaphulæ ſpecies, quâ æſtuaria Veneta pertranſeuntur; a Græcis recentioribus mutuata vox, quibus κοντὸ λάς, idem quod βάρκα, ſonat. Harmenopulus *lib.* 2. *cap* 11. §. 9. Non quòd *contis* regatur & ex iis navibus ſit, *quæ non antennâ, ſed conto reguntur*, ut eſt apud Hieronymum *in Vita Hilarionis*, uti volunt Covarruvias & Octav. Ferrarius; nam cymbæ Venetæ remis aguntur: ſed quòd κοντὸς Græcis nuperis *brevis* ſit, ἰλὰς verò *navis*; ſic enim *Gondola* eſt brevis navicula &c. du Freſne *Gloſſar.* Guil. Apulus *de Geſtis Norm. lib.* 4. ita de Venetis,

> *Non ignara quidem belli navalis & audax,*
> *Gens erat hæc: illam populoſa Venetia miſit,*
> *Imperii prece, dives opum diveſq; virorum,*
> *Qua ſinus Adriacis interlitus ultimus undis*
> *Subjacet Arcturo. Sunt hujus mœnia gentis*
> *Circumſepta mari, nec ab ædibus alter ad ædes*
> *Alterius tranſire poteſt, niſi lintre vehatur.*

V. quoq; Brodæum *ad Anthologiam lib.* 1. & Meurſium *in Gloſſario.*

Gonzaga, nomen Familiæ in Italia illuſtris, plurium Eruditorum Virorum ſtudio excultæ: Inprimis verò Antonius Poſſevinus junior integro volumine *Gonzagarum* hiſtoriam exequutus eſt. Præcipui ſtirpis hujus rami ſunt 1. *Mantuanus*, qui nunc cum Nivernenſi unus eſt. 2 *Sablonetenſis*, qui, primario palmite exciſo, in Principibus S. Martini & Bozoli viret. 3. *Caſtilionius.* 4. *Guaſtallius.* 5. *Novellarius* vel *Nuvolarius* &c. Et quidem primum quod ſpectat, Fridericus *Gonzaga* March. Mantuæ, (qui obiit A. C. 1484.) ex Margaretha Bavarica fil. Alberti Ducis, pater fuit Franciſci, extincti A. C 1519. quo & Iſabellâ Ateſtinâ genitus Fridericus Dux Mantuæ, obiit A. C. 1540. Pater, ex Margaretha Montferratenſi fil. Wilhelmi Ducis, Ludovici Gonzagæ, D. Nivernii, qui deceſſit A. C. 1595. Et ex Henrica Clivia fil. Franciſci Clivii D. Nivernii, genitus Carolus I. D. Mantuæ, obiit A. C. 1637. pater ex Catharina Lotharingica (fil. Caroli Lotharingi Duc. Meduanii) Caroli II. Duc Nivernii (extincti A. C. 1631. cujus ſorores, Aloyſia Maria ux. fuit Vladiſlai & Caſimiri fratrum, Regum Poloniæ, ac Anna ux. Edoardi Com. Palatini Rheni) quo & Mariâ *Gonzagâ* Mantuanâ (fil. Franciſci Duc. Mantuæ defuncti A. C. 1612.) genitus eſt Carolus *Gonzaga* III. Dux Mantuæ, maritus Iſabellæ Claræ Auſtriacæ, & frater Eleonoræ (viduæ Ferdinandi III. Imper.) obiit autem is A. C. 1665. ætat. 36. relicto filio. V. Spenerum *Theatr. Nobilit. Tom. I. p.* 39.

Gordiæa, adde: Partem Tauri eſſe *Gordyæos montes*, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 621. *Taurus — Sophenen & reliquam Armeniam majorem à Meſopotamia diſterminat. Et primo quidem vocatur Taurus. alii Gordyæos montes nominant. in his montibus eſt Maſius, Niſibi imminens. deinde magis magiſq; attollitur, atq; appellatur Niphates. ex cujus latere Meridionali oritur Tigris, ut ex Septentrionali Euphrates* &c.

Gordius, & Protogenes aurigæ, *primò in certamine Curuli ſocii Heliogabali: pòſt in omni vita & actu participes fuere*, Æl. Lampridius *in eo*: & quidem prior *Vigilum præfectus*, ab eodem factus dicitur, *in ſeqq.* Salmaſius *Cordius* vult legi. *Not. ad Lampridium.*

Gorgades, apud Solinum, *Inſulæ* ſunt *obverſæ promuntorio, quod vocamus Heſperuceras. Has incoluerunt Gorgones monſtra & ſanè usq; adhuc monſtroſa gens habitat. Diſtans à continente bidui navigatione. Prodidit deniq; Xenophon Lampſacenus Hannonem Pœnorum Regem in eas permeaviſſe, repertaſq; ibi fœminas aliti pernicitate, atq; ex omnibus, quæ apparuerant, duas captas tam hirto atq; aſpero corpore, ut ad argumentum ſpectandæ rei duarum cutes miraculi gratiâ, inter donaria Junonis, ſuſpenderit: quæ duravere usq; in tempora excidii Carthaginenſis. Ultra Gorgadas Heſperidum inſulæ* &c. *cap. ult.* Græcè αἱ Γοργάδες, item Γοργίδες; ſic dictæ à pernicitate fœminarum, quas *Gorgades* vocat Plinius, i. pernices, ſicut Græcis γοργάδες ἁλιάδες, *cita navigia* ſunt. An hæ *Gorgadum Inſulæ*, id eſt, pernicium fœminarum, eædem fuerint, quas à *Gorgonibus* olim habitatas finxit vetuſtas, non adeò liquet. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1296. V. etiam in voce *Gorgones.*

Gorgaſus, unà cum Nicomacho, ab Iſthmio, Glauci Meſſenii filio, templo extructo cultus eſt, Pheris ſeu Pharis Meſſeniacis, uti habet Pauſanias *Meſſeniacis.*

Gorge, apud Higinium *cap.* 174. *At ſorores Meleagri, præter Gorgen & Deianiram flendo, Deorum voluntate, in aves ſunt commutatæ.* Statium *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 207.

> — *Helimum temeraria* Gorge
> *Evinctum ramis* —

Γόργη Apollodoro *lib.* 1. de Oenei liberis, καὶ θυγατέρα Γόργην, ἣν Ἀνδραίμων ἔγημεν &c. Aliter *Gorgis*, eidem Higinio *cap.* 97. *Thoas Andremonis &* Gorgidis *filius Tyro venit, navibus XV.* Communiter Græcis monumentis literarum *Gorge* dicitur, à voce γοργός, *torvus*, item *pernix.* Heſychius, Γοργώνυφος, ταχέως ὑφαίνων. Unde fabula *Gorgonis* & *Gorgonum*, quam tamen Homero ignotam, ex eodem Heſychio notat Barthius *ad Statium Theb. lib.* 9. *verſ.* 741. V. & in voce *Gorgones.*

Gorgus, Græcè Γοργὸς, unus ex tribus amnibus, qui in Tigrim influunt, Ptolemæo memoratis, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 698.

Goritiæ Palatinatus, adde: Terram hanc clientelæ ſeu feudi jure a Rep. Veneta quondam habuiſſe Comites ejus, ſunt qui affirment, ex quibus Leonhardus, nullo relicto hærede, vitâ exceſſit A. C. 1501. unde Comitatus ille Auſtriacæ Domui obvenit, cui jam magna ex parte pignoris jure obſtrictus tenebatur. V. Fr. Sanſon *dell' Orig. delle caſe Illuſtri d' Ital. in Famil. Porcia pag.* 42. G. de Roo *lib.* 11. Tob. Pfannerum *de præc. Germaniæ Principum Gentibus cap.* 1. &c.

de *Gorrevod* Guido, floruit in Burgundia A. C. 1180. In cujus poſteris Johannes, ſeculo decimo quarto, genuit Johannem & Hugoninum: quorum hujus lineam terminavit, ſed rebus geſtis nobilitavit, Laurentius Comes *de Pontdevaux*, Carolo V. gratus. Ab illo autem, præter Dominos *de Corvon*, deſcenderunt Domini *de Salans*, qui demum Laurentii agnati ſucceſſores fuere. tit. Ducum *de Pontdevaux* & *Principum Imperii* cum tempore aucti. Et quidem Ludovic[9] Dn. *de Gorrevod* & *Fretechiſe*, filium habuit Johannem Dn. *de Cond*; qui ex Guicharda de Monte Regali, pater fuit Johannis *de Gorrevod* Com. *de Pontdevaux*: cujus, ex Claudia *de Semur*, filius Laurentius II. Dux *de Pontdevaux* March. *de Marnay*, obiit A. C. 1625. relictis ex Iſabella *de Burgundia* (fil. Hermanni *de Burgundia* Com. *de Falais*) Philippo Eugenio Duce *de Pont de Vaux* Com. *de Salins* Dn. *de Gorrevod*, Carolo March. *de Marnay* dein Archiepiſcopo Veſontionenſi & Magdalenâ. V. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. II. p.* 88.

Gortheni, Hæretici, apud Epiphanium *Hær.* 12.

Gortyn, adde: Amplitudinem hujus civitatis olim centum quinquaginta ſtadia impleviſſe, ſcribit Strabo *lib.* 10. ad quem locum V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 5. *verſu* 361. Conditam à *Gortye* heroë, atque *Elloticam* primò ab Europa Cretenſibus ſic dictâ, appellatam fuiſſe, legas apud Stephanum. Atymnum ibidem cultum eſſe, Solinus memorat *cap.* 11. ad quem V. Salmaſium *pag.* 172. V. quoque ſuprà ubi de *Atymno.*

Goſſipium, hiſce deſcribitur Plinio *lib.* 19. *cap.* 1. *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui* goſſipion *vocant. plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Parvus eſt ſimilemq; barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur. Nec ulla ſunt eis candore mollitiave præferenda. Veſtes inde Sacerdotibus Ægypti gratiſſimæ.* Ubi *nec ulla ſunt cum candore molliora & ſpiſſiora*, legi vult Salmaſius. Non enim ſolùm mollitie & candore præcipua eſt lana hæc xylina, Græcè ἐριόξυλον, quæ *lini* etiam nomine hinc veniebat, ſed etiam ſpiſſa eſt, & τὸ ναςὸν habet, quod lino non ineſt. Nucem ejus quod attinet, tripliciem illa habet διαζυγὴν ſeu *diviſionem*, & cùm matureſcit, dehiſcentibus diſſepimentis lana apparet, quæ inde extrahitur, uti de arboribus Tyli inſulæ laniferis ſimiliter ſcribit Theophraſtus. Quia verò *bombycem* vocavere Vett. non ſolùm quæ ex vermibus ſic dictis nebatur, ſed in ſimiliorem omnem lanæ liniqùe lanuginem; hinc recentiores *bombax* & *bambax*, de *goſſypio* propriè uſurparunt, ut vidimus. Hodie colitur hic frutex in Sicilia, Braſilia & nonnullibi in Oriente: optimum autem, quamvis minori numero, in Inſ. Melita *goſſipium* colligitur. Machinæ, quâ Turcæ in Aſia utuntur, ad faciendum illud, iconem habes apud Jac. Sponium *Itinerar. Part. I* ubi de VII. Eccleſiis. Apud Sinenſes, qui *goſſypii* ſemen ante annos plus minus octingentos accepere, tanta inde illi[9] copia eſt, ut, cùm in unica civ. *Xanghai*, ſub Nankinga, ducenta textorum millia numerentur, maxima ex iis pars *goſſipio texendo* operam navet, in quo opere cùm mulieres potiſſimum excellant, viri agris colendis reliquisq; negotiis obeundis interea occupantur. Unde minùs mirum, ſolam hanc civitatem ſolvere Imperatori, ex ſolo *goſſipio*, ducenta quinquaginta ducatorum millia. Et hoc optimum habetur, quod in Nankinga conficitur, adeoq; reliquis carius eſt. Cæterùm gallinæ genus in Quanſia prov. ejuſdem Imperii eſt, quod *goſſipinum* quoque evomit, ſeu fila longiora, qualia ex goſſipio confici ſolent; ſed eadem, niſi colligantur, reſorbet, aranearum inſtar &c. Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 37. Plura hanc in rem V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 296. & *ſeqq.* nec non 998. & ſuprà, in voce *Bombax.*

Gothardus Kettlerus, Magnus Magiſter Ordinis Livonici ultimus, nomine Evangelio dato, in præſentia Principis Nicolai Radzivilii, Palatini Vilnenſis & Commiſſarii Sigiſmundi Auguſti Poloniæ R. ſolenniter Ordini renuntiavit. Quo facto Regi jura & pri-

& privilegia Ordinis, cum urbe Ripa: *Gothardo* verò Ducatus Curlandiæ & Semigalliæ, ſub fide Regum Poloniæ, ceſſit, ſec. præt. Chriſtophorum, ex familia Megapolitanorum Ducum, Livoniæ Archiepiſcopum, quòd cum Erico Sueciæ R. transegiſſet, nomine Poloniæ Regis, in venatione cepit ac dejecit, totâ diœceſi regno addictâ. Obiit A. C. 1587.

Gothium, h. e. *Gothorum*, monetæ, mentio eſt, in *Additam.* 2. *Burgundion.* §. 6. *De monetis ſolidorum præcipimus cuſtodire, ut omne aurum quodcunq; penſaveris accipiatur, præter quatuor tantùm monetas. Valentiniani* (quos Gundebaldus *Præf. ad L. Burgund Romanos* vocat) *Genavenſis* (quæ moneta Regum Burgund. fuit, Genevæ cuſa) *& Gothium* (i. Gothorum) *qui à tempore Alarici Regis adærati ſunt, & Ardaricanos* (l. *Alaricanos*) *Quòd ſi quiscunq; præter iſtas quatuor monetas aurum penſatum non acceperis, quod vendere volebas, non accepto pretio perdat.* Plerique autem nummorum Regum *Gothicorum* Italiæ, Auguſtorum effigies & nomina præferunt in adverſa parte, in averſa verò Regum iſtorum nomina titulosque; quòd, Byzantinis Principibus quodammodo obnoxii, hac Italiam conditione poſſiderent, ut ipſos pro ſupremis dominis agnoſcerent monetamque eorum nomine cuderent, nominibus ſuis iisdem tantummodò inſcriptis. Cujusmodi ſunt, qui Anaſtaſii, Juſtini & Juſtiniani effigies ac nomina præferunt, cum horum Regum nominibus: atque adeò ærei complures, Juſtini ſolius imagine & nomine inſignes, qui in averſa parte monogrammata minuſcula RD. aut ſimilia habent: quod ex eo potiſſimùm colligere licet, quòd in nummi, qui Juſtini effigiem nomenque præfert, parte poſticâ, circa idem monogramma, deſcribatur hoc lemma, INVICTA ROMA, quòdq; qui eorum Regum nomina imaginesque repræſentant, ſimilem habeant inſcriptionem, cùm, iisdem Auguſtis imperantibus, Roma Gothicis Regibus pareret, jam ab ipſo Honorio, ſub quo in Alarici poteſtatem venit, à Beliſario tandem recuperata &c. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de Inſcr. ævi numiſm. n.* 73.

Gothi, adde: Horum Senatoribus Sidonius Apollinaris perones attribuit, *Carm.* 7. *verſu* 445.

—— —— —— *Nec tangere poſſunt*
Altatæ ſurum pelles, & poplite nudo
Peronem pauper nodus ſuſpendit equinum.

Ubi ſimul docet, quòd cùm Romani ſive calceis, ſive peronibus (nam hi ruſticorum & plebejorum apud Romanos fuere) tibiatim eſſent calceati; hi gentilitio more nudis cruribus, & ſuris nudoq; poplite inceſſerint. Unde idem *Epiſt.* 20. *lib.* 4. eorum *pedes*, inquit, *perone ſetoſo talos adusq; vinciebantur. Genua, crura, ſuræq; ſine tegmine.* V. B. Balduinum *de Calceo Antiq. cap.* 17.

G R.

GR. in notis antiquorum, *Genus regium* vel *rerum*; item *gerens* vel *geris*. GR. D. *gratis dedit*, vel *datum*. GR. E. *gratia ejus* &c. GS. *geſſerunt, genus*, vel *geſſit*. GT. *gentem*, vel *gentes*, denotat, Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Grabatus, apud Martialem *lib.* 6. *Epigr.* 39.

Sed in grabatis *tegetibusq; concepti.*

Et alibi,

Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabati.

Græcè κράβατος, lectus eſt penſilis, παρὰ τὸ κρεμᾶν τὰς βάσεις, *à ſuſpendendis pedibus*, dictus, ſervorum, pauperum & mendicantium; hincque Cynicorum ac cæterorum, qui luxui bellum indixerant, Philoſophorum: quòd, qui in hujusmodi lectis ſederent, vel recumberent, terram pedibus non attingerent. Apud Senecam certè *grabatus* & *pannus* extremæ paupertatis ſunt indicia, uti notat Caſaubonus *ad Suetonii Auguſtum cap.* 21. Inde vox translata ad lectulum, quo meridiari ſolemus, quo pacto *grabatum*, quaſi *carabatum*, quòd in eo capite recumbamus, ex κάρα, *caput* & βατὸν, *pervium*, videri poſſit appellatum. Inde *Grabbataris*, V. hic ubi de *Clinicis* & *Lecticariis*.

Gracilitas crurum, inter præcipua olim habita, quæ bonam formam corrumperent: fuitque hic habitus urbanorum dicteriis ſemper obnoxius. Seneca *In Sap. non cad. injur. lib.* 2. *In capitis mei lævitatem jocatus eſt, & in oculorum valetudinem & in crurum* gracilitatem *& in ſtaturam.* Sic in Ariſtotele notatum, quòd eſſet ἰσχνοσκελὴς, i. *perſilis*, ut Comici vocarunt. Gloſſarium, *Perſilis*, μακροσκελής. Plautus *todella cruſcula.* Eubulus Comicus ψωλίχου σκέλη, alii σφαιρόποδας. Uti contrà, quibus inferioris corporis partes erant craſſiores, κληματίδας Αἰγυπτίας vocarunt, quod de Zenone Stoico dictum eſt. Similiter Neroni apud Suetonium, inter alia vitia corporis, tribuuntur *gracilima crura*; V. & de Domitiano eundem *cap.* 18. Ideo hoc vitium Caligula vectatione diſcuſſit. Idem *Caligulâ cap.* 3. *Formæ minùs congruebat* gracilitas *crurum, ſed ea quoque paulatim repleta aſſiduâ equi vectatione poſt cibum.* Uti autem crurum, ſic etiam manus vel brachii, *gracilitas*, inter deformitas notatis. Chryſoſtomus *in ad Epheſ.* Οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἐν τῇ σαρκὶ πολλὰ ἔχομεν ἐλαττώματα, ὁ μὲν — ἔχει τοὺς πόδας, ἕτερος χεῖρα ξηράν. Quam proin vel partis, vel etiam totius corporis, *gracilitatem*, duobus præſertim modis, dropace & convenientibus exercitiis, curari docet Galenus Ὑγιειν. *lib.* 5. 6. alibique.

Contrà alii *gracilitatem* affectabant, Aſcetæ inprimis, aceti inter alia potu hanc in rem uſi, uti pluribus videre eſt, apud Jac. Balde *Encomio Macrorum.*

Graculus, avium loquaciſſimum genus & importunum, à *garrulitate* nomen accepit, Iſidor. *Orig. lib.* 12. *cap.* 7. A' *gerendo* tamen, quòd jacta ſegetum ſemina plurimùm *gerant*, vel quòd, ex olivetis cubitum ſe recipientes, duas pedibus baccas, tertiam ore *gerant*, Scaliger dictos vult, quaſi *geraculos*, *ad Feſtum.* Sed & à *gregatim* volando ſunt qui vocis etymon arceſſant: & certè hinc notum proverbium neminem latet. Verùm & garritus *graculi* Pindarico carmine traductus: quem Antonino Caracallæ omen fuiſſe interitus, habes apud Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 24. *cap.* 4. Imò &, in Jonia, Venetos ſub ſementis tempus ſolitos cum *graculis* fuiſſe paciſci, ut libis objectis cum maza, quæ illis forent ligmata, ſemina non refoderent omnino vel legerent, neque id ſine ſucceſſu, ex Apoſtolio idem refert *ibid.* Interim ex iisdem ſerenitatis & tempeſtatis ſigna ſumi, refert Ælianus *de Animal. lib.* 7. *cap.* 7. Etiam Lemniis, quòd adverſo volatu locuſtis occurrerent, quibus agri illorum devaſtabantur, in veneratione fuiſſe, diſcimus ex Plinio *lib.* 11. *cap* 29

Gradiles Panes, qui aliàs *Fiſcales*, item *Diſpenſatorii*, dicti ſunt panes è Fiſco olim erogari ſoliti, à *gradibus Amphitheatri*, in quibus uti olim congiaria Populo dividebantur, æra diſtribuebantur, miſſilia omne genus ſpargebantur & teſſeræ mittebantur, ita etiam panes hi erogabantur; quorum numerum ad 80000. mill. quotidie ſe extendiſſe, Metaphraſtes ait. De quibus *gradibus* accipienda vetus *Inſcr.*

COLLEGIO DENDROPHOR.
ROMANOR. QUIBUS. EX
S. C. COIRE. LICET. ARGEN
TI. P. X. ET. HS. X. MILIA. N.
REDDEDIT.
QUÆ. DIVISA. SUNT. POPULO. PER
GRADUS.
KAL. AUG. N. COLLEGI.

h. e. *amphitheatri* vel *theatri*, in quibus omnes diviſiones & *inditiones* fiebant. Hinc illæ locutiones, *de gradibus*, *in gradibus* & *gradibus* panem diſtribuere, pro hominibus, qui ſunt in gradibus, *l.* 3. *Cod. Theod. de annon. civis & pane grad.* & *l.* 5. *tit. eod.* ubi *propriè* hi *gradus* vocantur, i. *popularium gradus*, qui unicâ voce *Popularia* appellantur, & diſtincti erant, à gradibus militarium, Equeſtrium & Senatorum: è quorum uno in alterum panis *gradilis* translatio vetatur *l.* 2. *Cod. ejusd.* Atque hoc quidem Romæ obtinuit, à tempore Aureliani, qui primus, ut porcinam, ſic panem quoque, diſtribuit. Poſtea verò, cùm, ex Conſtantini inſtituto, annonæ civicæ Populo in Urbe CP. itidem, ut Romæ, erogarentur, non in Circo aut Amphitheatri gradibus, ſed in Foro, id fieri ſolitum eſt: ubi Populus per *gradus* diſtinctus & per turmas diviſus, cùm in ſuo quisque loco & gradu adſtaret, panes illos civiles accipiebat. Corippus,

Diſpoſuere gradus, *queis ſtaret in ordine longo*
Diviſum in turmas atque in ſua corpora vulgus.

Singularum enim urbis Regionum populares ſua ibi loca adſignata habebant & *gradus* ſuos diſtinctos: quod & de Foro Romano forſan dicendum, ubi ſimiles gradus conſtituti & erecti fuiſſe videntur, de quibus populo panes hi erogabantur. Suadent certè verba *l.* 5. *Cod. cit. de annon. civ. Popularibus enim, quibus non eſt aliunde ſolatium, quibus idem panis hodieq; diſtrahitur & eorum ſucceſſoribus, clementia noſtra deputavit, in quo nunc emitur loco, propriis gradibus erogandum.* Ubi autem panis emebatur, niſi in Foro? Sed & in eodem loco, ſparſiones Conſulum, quas Ὑπατείας vocabant, CP. factæ: Romæ etiam in Foro non minùs ac Theatro aut Amphitheatro, ſparſiones ejusmodi & miſſilia in Populum ab Impp. Conſulibusque, jaci conſuevere, Joſeph *Orig lib.* 19. *cap.* 1. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*, & hic paſſim in vocibus *Annonæ Civicæ*, *Arcus*, *Anguſteon*, *Civiles Panes*, &c. inprimis infrà in *Panis*.

Gradu pulſi, in pœnam, milites, qui alicujus eſſent in militia loci. Hinc illa *D. de re mil.* de militum pœnis: *Pro modo delicti aut caſtigatur, aut* gradu *militiæ dejicitur.* Quod *militiam mutare*, dicitur apud Rufum *de pœnis militar.* ſeu *militiâ moveri*, apud eund. Fuſtibus verò aut virgis ſubjiciebantur, qui in infimo *gradu* militabant. Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Severo.* In Lucta, *gradu dejici*, vel *moveri*; in Circo *gradus lævos opponere*, quid ſit, V. hic ubi de *Lucta*, & apud Salmaſium *ad Solinum p.* 905. Apud Suetonium *Claudio cap.* 4. *Quid eſt, quòd dubitemus; quin per eosdem articulos &* gradus *producendus ſit, per quos frater ejus productus fuit? Articuli* & *gradus* ſunt, quæ Cicero *puncta* vocat, cùm dicit, *omnibus punctis honorem colligere*, V. Caſaubonum *ad l.*

Graduale, ſeu *Gradale*, dicitur in Eccleſia Rom. Reſponſum ſeu Reſponſorium, vel Antiphona, quæ poſt Epiſtolam cantatur; à *gradibus*, non Altaris, ſed ambonis: quia, dum Diaconus ad petendam benedictionem Celebrantis, & ad canendum Evangelium, ambonis gradus aſcendit, ne totum illud tempus tacitum exigatur, in Choro *Graduale* cantatur. Bellarminus *lib.* 1. *cap.* 16. *de Miſſa.* Imò ſolet Romæ à Cantoribus celeriùs tardiùsque canendo

nendo, commenſurata, ad Diaconi functiones, Dominic. Macer *in Hierolexico* &c. A' Cœleſtino Pontif. primò *Gradualia* inſtituta tradit Anaſtaſius in *Vita* ejus, ex *Cod. MS. Conſtitut.* Graduale *poſt officium ad Miſſam cantari.* Honorius Auguſtod. *Gradualia & Alleluja* Ambroſium compoſuiſſe ſcribit, *lib.* 1. *cap.* 88. Galli *Greel* dicebant &c. du Freſne *Gloſſar.* Tempore Paſchali, exceptâ hebdomade primâ; ut & in Octava Pentecoſtes, *Graduale* non cani, obſervant Macri Fratres *in Hierolex.* Eodem nomine & liber venit, in quo *Gradualia* continentur. Amalarius *de Ord. Antiphonario in Prolego*, *Antiphonarium tria habet nomina — Quod dicimus* Graduale, *illi vocant Cantatorium, qui adhuc juxta morem antiquum apud illos, in aliquibus Eccleſiis, uno volumine continetur. Sequentem partem dividunt in nominibus. Pars quæ continet Reſponſoria, vocatur Reſponſoriale — quæ Antiphonas— Antiphonarius.* De *Gradualibus Pſalmis*, V. infrà.

Gradus, Græcè Βῆμα, cognominatus Eratoſthenes eſt, quòd in omni doctrinæ genere ſecundas à ſummis ferret, Suid. Apud Scriptores Eccl. Græc. Βῆμα, aliàs ἄδυτον, elatior eſt templi pars, ſeu chorus, nomen à *gradibus*, quibus eò aſcendebatur, habens. In eo duo Altaria, nonnunquam tria, extructa ſunt. Et quidem, ubi duo alterum in medio & majus, ἁγία τράπεζα· alterum minus & ad ſiniſtram ejus, πρόθεσις dictum eſt. Ubi tria, in eo, quod ad ſiniſtram, exeuntibus libri. veſtes, alia reponuntur. Eratq; tanta loci hujus veneratio, ut hinc ordinis Eccleſiaſtici homines οἱ ἀπὸ τοῦ Βήματος ſint appellati. Suicerus *Theſ. Eccl* voce Βῆμα, ex L. Allatio *de Templis*, Meurſio *Gloſſar* & de la Cerda *Adverſar. cap.* 148. *num.* 4. Sed & *Gradus; ambo, analogium, lectrum* *L.* Alemann. *tit.* 16. *§.* 2. *Clericus, qui in* gradu *in Eccleſia publicè Lectionem recitat; vel Gradale.* Recitabantur itaq; lectiones in *gradibus*: etiam ſermones inde habebantur ad Populum. Sidonius *Carm.* 16.

Seu te conſpicuis gradibus *venerabilis aræ*
Concionaturum plebs ſedula circumſiſtit.

Erant porro *Gradus* ante Altare, ſeu ante Altaris gradus, unde pars ea ædis ſacræ βῆμα Græcis dicta; vel ſanè, quòd ad eum lectionis locum per *gradus* veniretur, uti de ambone obſervavit du Freſne *in Deſcript. Ædis Sophianæ.* Sed & *graduum* in Eccleſiarum atriis ac propylæis, meminit Anaſtaſius Bibl. *in Symmacho PP.* At *Gradus Presbyterii*, ſeu qui jacent ante cancellos, *Solea* Græcis, ex Ital. *Soglia*, ad quos amandari ſolebant Monachi, pro levioribus culpis, memorantur in *Uſibus* Ordin. Ciſterc. *cap.* 75. Unde formulæ paſſim occurrentes, *Petat veniam ante* gradum, *Ante* gradum *Presbyterii ſatisfaciat* &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Gradus, in compoſitione capillorum, de quibus Maximianus, qui vixit tempore Boëtii, in libro *Elegiar.*

Grande erat inflexos gradibus *numerare capillos:*
Grande erat in niveo pulla colore coma:

unde *coma compta gradulatim*: ab annulis crinium differunt. Inflexio enim ipſa & criſpatio capillorum nexiles annulorum orbes imitabatur: Comæ tamen ſic annulatim criſpatæ, non etiam confuſæ ac turbatæ & indiſcriminatim temereque implexæ habebantur, ſed per *gradus*, quoſdam poſitæ & ordine digeſtæ; ita ut unaquæque angulorum ſeries ſtationem quaſi ſuam ſervaret & gradatim alveolatimque alia ſuper aliam ſcanderet. In quibus exprimendis Latini *ordinem, ſtationem, gradus* uſurpant. Euripides ἕδραν dixit. Quintilianus *gradus* & *annulos* conjunctim poſuit; Manilius, *crines in fluctum ponere* eleganter &c. V. Salmaſium *ad Capitolinum in Pertinace*, & paſſim ſuprà.

Gradus Academici, apud Europæos tres, tum ut eorum conſequendorum ſpe excitati, qui ſtudiis vacant, ad altiora ardentiùs aſpirent, tum ne illotis, quod ajunt, manibus, in ſublimiorum diſciplinarum ſacra irrumpant, ſapienter ſunt inſtituti. Poſtquam enim per Depoſitionis ritum (qui à conſuetudine Romanorum, apud quos poſt completum annum ætatis 15. juvenes prætextâ poſitâ virilem ſeu liberam togam ſumſere: vel Germanorum veterum, apud quos, teſte Tacito, adoleſcentibus jus frameæ ſcutique concedi ſolitum eſt, originem traxiſſe videtur) ſtudiis initiati ſunt, Propædiæ curriculum emetiendum proponitur, quo defuncti feliciter *Baccalaureatûs* honore & titulo inſigniuntur, qui ritus ſimiliter, è re militari ortum habet: quid enim ſerium Sapientiæ ſtudium, quàm militia eſt adversùs ignorantiam ac pravos mores, animæ noſtræ internecinos hoſtes? Sic admittuntur ad ſacrarium Realis Philoſophiæ; cui qui perlitarunt, ad *Magiſterii* evehuntur axioma. Poſtea ſuperioribus applicitì Facultatibus, *Doctoralem* expectant dignitatem, & jus publicè docendi exambiunt: V. in vocibus *Depoſitio, Baccalaureus, Magiſter, Doctor, Univerſitas* &c. Idem jam olim obtinuiſſe, neque ex diſcipulorum ſubſelliis quenquam, ſine auctoritate Magiſtri ſui, inter Philoſophos ſe contuliſſe, vero ſimile eſt: cùm & apud Sinenſes. Aliæ extremæ populos, literarum laude florentiſſimos, viguiſſe ante plurima ſecula eundem fere morem legamus. Apud eos enim ſeverè, priusquam *Gradus* conſueti conferantur, profectus Philomuſorum etiamnum explorari certum eſt: Imò, jam aliquâ dignitate potiti quotannis denuo examini ſubjiciuntur, cui ſi minùs ex officio reſponderint, etiam, quem jam nacti fuerant, *Gradûs* jacturam faciunt, V. Lombardum *Epiſt. de ſtatu regni Sinenſis.* Apud Hebræos non minùs varii erant *Gradus*, per quos ad ſupremum eruditionis apicem aſcenderent, & quidem circa tempora SERVATORIS noſtri, titulorum iſtiusmodi numerus in imenſum crevit, inprimis autem uſitati erant: *Rab, Ribi, Rabbi* & *Rabban*, quibus omnibus eadem origo, à verbo רבב *Rabab*, i. *multiplicatus fuit*, cui reſpondit Græcum Πολυμαθέστατος, Lat. *Magiſter* vel *Doctor*, multiplici eruditione inſtructus. Ex his *Rabbi* titulus erat ſublimior titulo *Rab*, *Rabban* plus erat quàm *Rabbi*, nudum tamen nomen, ut *Haggaus, Zacharias, Malachias*, reliquis omnibus excellentius quiddam ſonabat. Eâ ætate, ratio Academicæ methodi in illa gente hæc fuit. Studioſus dicebatur תלמיד *Talmid*, i. *Diſcipulus*: item קטן *Katan*, id eſt, *Junior*: etiam בחר *Bachur*, i. *electus* ſeu *cooptatus*, nempe in numerum Diſcipulorum. Poſtquam rudimenta poſuit, dignumque ſe *Gradu* primo præſtitit, חבר *Chaber*, ſeu ſocius Rabbi, manuum impoſitione, proclamatus eſt: cujus ceremoniæ auſpicia à Moſe, qui Joſuam eodem ritu ſuum Succeſſorem renunciaverat, arceſſebant, Num. *cap.* 27. *verſ.* 18. Vocarunt autem hunc ritum סמיכה vel סמיכות *Semicha* vel *Semichut*, quique manum promovendo impoſuit, hac uſus eſt verborum formula: *Ego tibi impono manum & manus tibi impoſita eſto*, V. Cunæum *de Rep. Hebr. lib.* 1. *c.* 21]. Poſtea cùm eò eruditionis pervenit, ut alios etiam docere poſſet, *Rabbi* renunciatus eſt. Et quidem, quandiu talis *Talmid* vel *Bachur* erat, Patris ſolùm nomine cenſebatur: cùm *Chaber* factus eſt, proprio nomine vocabatur: cùm *Rabbi*, tum titulus hic nomini ejus præfigebatur; hoc modo. Maimonides primùm dictus eſt *Ben Maimon*, i. filius Maimon: dein *Moſes ben Maimon*; tandem *Rambam*, id eſt, *Rabbi Moſes ben Maimon.* Sic Rabbi Levi fil. Gerſon, primò *ben Gerſon*, i. filius Gerſon: exinde *Levi ben Gerſon*, tandem *Ralbag*, id eſt, *Rabbi Levi ben Gerſon* appellatus eſt. Tres hoſce ordines conjunxit priſcus ille inter Hebræos Sapiens, cùm dixit: *Multa à Rabbinis ſeu Magiſtris meis didici, plura à Sociis meis, plurima à meis Diſcipulis*, V. P. Fagium *in Scholiis ſuis ad c.* 4. *Pirke Aboth*, Th. Godvvyn. *de ritib. Hebr. lib.* 1. *c.* 7. & infrà, voce *Rabbi.*

Græci, apud Suetonium *Tiberio, cap.* 46. *Comites peregrinationum — cibariis tantùm ſuſtentavit: una modò liberalitate ex indulgentia vitrici proſecutus, cùm tribus claſſibus factis pro dignitate cujusq; primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadringenta diſtribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, ſed* Græcorum *vocavit*; iidem ſunt, quos *palliatos* idem appellat *cap.* 48. *Julii*, *Convivatum aſſiduè per provincias duobus tricliniis: uno quo ſagati palliatiq;, altero quo togati — accumberent.* In comitatu nempe Principum virorum, ut ex duobus his locis diſcimus, ſemper fuere *Græci*, iique ut plurimùm literati & Philoſophi: ἐν γὰρ ἦν καὶ τοῦτο τῶν καλλωπιζομένων ἴδιον, ut Lucianus ait. De *Medicis Græcis*, in Aula Romana, alibi diximus. Interim contemptim habiti, unde *Græculi convictores* vocantur *cap* 56. ejusdem *Tiberii*, & nomen amicorum iis fuiſſe negatum, *loc. cit.* dicitur, quinetiam *Græcos* vel *Grajos* ἐυθελιμῶν χάριν fuiſſe nuncupatos. Sed & illuſtrioribus comitum opponuntur, dicto Suetonii in *Julio* loco. Fuiſſe autem morem Procerum Romanorum, ut ituri in provincias magnum ſecum comitum numerum Româ abducerent, eumq; à Scipione in Hiſpaniam eunte, inſtitutum, ex Appiano diſcas. V. Caſaubonum *ad Suetonium*, ubi ſuprà: uti *de Græco & Græca, Gallo & Galla, in Foro Boario ſub terra, in locum ſaxo conſeptum, jam antè hoſtiis humanis, minimè Romano ſacro imbutum*, apud Romanos, rebus creperis, *vivis demitti* ſolitis, Liv. *lib.* 25. *cap.* 40. De *Græcarum* verò *Artium opera mirandi initio, à Syracuſis per Marcellum captis facto*, eundem *Ibid.*

Græci Impoſtores, Γραικοὶ ἐπιθέται, per convitium ab Ethnicis Chriſtiani olim dicti ſunt, uti teſtatur Tertullianus; & quidem Philoſophi eorum, ſeu Viri aſcetici, qui pari cum Philoſophis Græcis amictu (qui τρίβων, ſeu τριβώνιον erat) malè quoq; propter illos audiebant, quòd plerique ex eorum numero Philoſophos habitu ementirentur & fingerent, cùm de cætero pura puta mendicabula eſſent & impoſtores meri, Quintilian. *lib.* 1. *cap.* 1. Sed nec pallio tantùm, verùm & ſordibus ac ſquallore inſignes erant tam Philoſophi, quàm Aſcetæ Chriſtiani: Unde illud Hieronymi, *Si tunica non canduerit, ſtatim illud è trivio*, Impoſtor *&* Græcus *eſt*: quod de Philoſophis & præcipuè Græcis accipi debet, qui non ſolùm ſordidiſſimi, ſed etiam ut plurimum impoſtores, V. Lucianum de Protheo Philoſ. & Philoſtratum de quodam, qui Philoſophiì habitum ejuraverat. Cujusmodi quoq; ſordes affectarunt olim Monachi, nā, quam ſemel induiſſent tunicam, nunquam exuebant, priusquam penitus tota uſu detrita & ſciſſa eſſet, ac de altera habitanda cogitandum foret, &c. Salmaſ. ad *Tertullian. de Pallio.* V. quoq; Hieronymum præfatum *Epiſt.* 10. *ad Furiam* & *Epiſt.* 23. *ad Marcellam.* Contrà Chriſtiani Ethnicos *Græcos* appellabant, idolorum cultum illis exprobraturi. *Gloſſæ* Gr. Lat. Ἕλλην ὁ ἐθνικός, *Paganus.*

Græcia, adde: Græcos aperto capite ſacrificaſſe, docet ex Varrone Gyraldus *Syntagm.* 17. *Hiſt. Deorum.* Etiam paſſim nudis incedebant capitibus, aliquando tamen ex iiſdem cauſis, ex quibus Romani aliæque gentes, pileos aſſumebant. Unde Ulyſſem pileatum plerunq; exhibent, & Hippocratis icon ſimili modo tecta viſitur. Caſtores item ſoliti pingi cum pileis, quia Lacones fuerant, quibus pileatis pugnare mos fuit, ut Feſtus ſcribit. Hinc Catullus,

A pileatis nona fratribus pila.

Nec incelebres ſunt cauſiæ Macedonicæ, galeri Theſſalici, Athenienſium

nenſium crobyli &c. de quibus V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect.* 8. Corpus pallio involutum habebant, quemadmodum Romani togati fuere, V. Octav. Ferrarium *de Re Veſt. part.* 2. *lib.* 4. In pedibus crepidas gerebant, ſine quibus pallium nunquam ſumebatur: quemadmodum contrà calcei Togæ proprii fuere: antequam tamen illas induerent, pedes plerunque inungebant, quem morem Romanos imitatos fuiſſe, innuit Lucretius, cùm ait *lib.* 4. hæc duo conjungens,

Unguenta & pulchra in pedibus Sicyonia rident &c.

V. Balduinum *de Calceo.* De inaurium in Græcia uſu, vide ſi placet Iſidorum *Origin. lib.* 19. *cap.* 31. & Apulejum *de Dogmat. Plat. lib.* 1. ubi nobilitatis id inſigne Athenis fuiſſe docet, cujus rei originem luculenter tradit Dio *Orat.* 32. & Caſparum Bartholinum *de Inauribus Veterum.* De Philoſophia illorum triplici, Heroica, Mythica & Philoſophica; hacque in plurimas ſciſſa ſectas, Academicam, Cynicam, Cyrenaicam, Eleaticam, Electivam ſeu Potamonicam, Eliacam ac Eretriacam, Epicuream, Jonicam, Italicam, Megaricam, Peripateticam, Platonicam, Pyrrhoniam ſive Scepticam & Stoicam, V. Georg. Hornium *Hiſt. Philoſoph. paſſim,* & Gerh. Joh. Voſſium *de Philoſoph. Sectis*: uti de ſepultura, item de ſtructura, illorum, Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 378. & *ſeqq.*

Græco-ſtadium, poſt incendium reſtitutum, inter opera Antonini Pii, Romæ extantia, memoratur Capitolino in *Vita* hujus: *Græcoſtaſis* aliis, Caſaub.

Græculus, per convitium dictus nonnullis Hadrianus Imp. quòd impenſiùs Græcis ſtudiis imbutus, ingenio ſuo ad ea ſic declinaret, ut non tantùm Declamationes ſermone Græco ſcriptas, ſed & Reſcripta & ad neceſſarios ac familiares Epiſtolas, reliquerit, ut ex Photio & Doſithei reliquiis diſcimus. V. Æl. Spartianum in *Vita* ejus.

Græcum Vinum, cujus mentio in *Ordine* Rom. *Deinde* (finitâ liturgiâ Pontificis) *deſcendunt Primates Eccleſiæ, ad Accubita invitante Notario Vicedomini, & bibunt ter, de* Græco *primùm, de Pactiſi ſecundò de Procovia tertiò*: hodieq; *Greco* Italis, in ea Italiæ parte naſcitur, quam Græci olim incoluere. Senator *lib.* 12. *Epiſt.* 4. *Nam licèt ingenioſa Græcia multifariâ ſe diligentiæ ſubtilitate commendet & vina ſua aut odoribus condiat, aut marinis permixtionibus inſaporet* &c. Virgilio *Aminæum* dicitur. Aliud eſt vinum *Græcanicum*, ſeu Aſiaticum, quod *Bibinir* dicitur, in *Gloſſa* S. Benedicti *cap. de Potionibus*, apud Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Graſio, adde: Sed ex omnibus penè Scriptoribus, qui *Graſionum* meminere, id nomen eos pro *Comitibus* uſurpaſſe conſtat. Nempe eâ tempeſtate Comites, licèt officio Judicis functi, vectigalia inſuper publica exegere; quod fecere etiam Ballivi qui iis poſtmodum in provinciis ſucceſſere: unde & *Judices fiſcales* dicti ſunt, quòd & Judices eſſent & vectigalium exactores. Vocis etymon quod attinet, Lipſius, Wendelinus, Jac. Eyndius *Chron. Zeland. lib.* 2. Alii, à verbo γράφειν, *Graſiones* dictos volunt: Cùm enim, inquit Eyndius, Præſides provinciarum commiſſas ſibi ditiones per Juriſperitos Scribas & per Quæſtores, alioſque è comitatu regerent, literarumq; legendarum & ſcribendarum, multo magis juris dicundi, in tanta tum barbarie, ſumma ignorantia eſſet; omnes, qui literas tractabant, in hoc munere *Graphios* tanq. *Graphiarios*, ἀπὸ τοῦ γράφειν, dixerunt. Beſoldus à Gr. γραῦς deducit, ita & *Graven* appellati ſint, tanquam *Seniores*: quâ poſtremâ appellatione donatos conſtat Viros Optimates ac Urbium provinciarumq; præcipuos. Heigius à Belg. *Graben*, i. *foſſâ*; quaſi limitibus præfecti Comites fuerint. Alii à Saxon. *Grave*, i. *Judex.* Scriekius in *Orig. Celtic. Graeff* dictum vult, quaſi *Gaer haeff*, h. e. tributorum exactorem, *Gravatorem* & *Gravaringum*, de quibus infrà. Nec abludit multùm Lambardi, Raſtalli & Spelmanni conjectura, qui à Saxon. *gerepen*, per ſync. *grepen*, h. e. *rapere*, originem ejus arceſſunt, hoc enim Exactorum proprium &. V. Car. du Freſne *in Gloſſario.*

Grallator, apud Plautum,

Cervum curſu vinceres & grallatorem *gradu*:

pro quo in antiquiſſimis omnibus libris ſic reperitur,

& clavatorem gradu.

Nempe antiqui alicujus Grammatici interpretamentum irrepſit, pro vero verbo Plautino: nam qui *grallatorem* clavatorem eſſe erat interpretatus, anſam narrationi huic dedit. *Clava*, ex Græco κλάπη, *ſolea* eſt vel *gallica*, ligneum ſc. ſandalium, quod in balneis geſtabant: Unde *grallæ* κλάπαι, quæ notiore vocabulo *colobathra* dicuntur, ab Auctoribus Græcis Latiniſq;. Hinc *colobathrarii* dicti Nonio *Grallatores*: κωλόβαθρα autem & κῶλα ξύλινα vocabant Græci, quibus innitebantur, quos γόνατας appellabant, Pollux *lib.* 4. *cap.* 14 &c. V. ſupra in *Clava*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 413. ubi de *Grallatoribus Pantomimis*, ſeu τὸ Πανικὸν φορῦσιν, à *grallis* ſeu cruribus ligneis, quas ſumebant ad effingenda Panum crura, ſic dictis, varia.

Gramalla, laicæ veſtis genus, quo in Hiſpania Barcinonenſes & Caſtellani utuntur: maximè Urbium Ædiles, C. du Freſne *Gloſſar.* Carolo Macro veſtis longa & lugubris eſt, ex laneo panno villoſo, Italicè *Baveta*, ſive *Saja à riverſo* appellata, & adhuc in Sicilia ac Melita in uſu, ubi hodieque *Grammaglia* dicatur, quaſi *Grandis Malla*, h. e. villoſa, ἀμφίμαλλος, in *Hierolexico.*

Gramen, inter herbas vulgatiſſimum, *geniculatis ſerpit internodiis crebroq; ab his & ex cacumine novas radices ſpargit. Folia ejus in reliquo orbe in exilitatem faſtigiantur In Parnaſſo tantum ederaceâ ſpecie denſiùs, quàm uſquam, fruticant, flore odorato candidoq;. Jumentis herba non alia gratior ſive viridis ſive in fœno ſiccata* &c. Plin. *lib.* 25. *cap.* 1. Ex eo corona conſtabat Obſidionalis. Livius *lib.* 7. *Secundùm Conſulis donationem, Legiones* gramineam *coronam obſidialem, clamore donum approbantes, Decio imponunt.* Quâ nullâ nobilior alia. Plin. *lib.* 22. *cap.* 3. *Gemmatæ, auratæ & vallares, murales, roſtratæ, civicæ, triumphales, poſt hanc fuere; ſumnaq; cunctæ magno intervallo, magnaq; differentiâ.* Nempe coronamentum id ipſius Martis fuit, uti victoris cui *gramen* porrigere, priſcus mos. Hinc P. Decius religione confeſſus eſt, quanta eſſet illius coronæ auctoritas. Siquidem eâ donatus *bovem album Marti immolavit & centum fulvos, qui ei virtutis causâ dati fuerant ſimul ab obſeſſis*, Plin. *ibid.* Sumpta eſt autem ea ex *gramine viridi*, & quidem *decerpto inde, ubi obſeſſos ſervaſſet aliquis*, Idem *cap. ſeq.* Unde idem *lib.* 22. *cap.* 6. *Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore, ſed quæcunq; fuerant in periculi ſede, quamvis ignobiles, ignotæq; honorem nobilem faciebant* &c. V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 7. *cap.* 17. & infrà, ubi de *Obſidionali Corona.*

Grammateus, Græcè Γραμματεύς, nomen officii, in Ægyptiacis Sacris, de quo ſic Apulejus *lib.* 11. *Tunc ex iſtis unus, quem cuncti* Grammatea *dicebant, pro foribus aſſiſtens, cœtu Paſtophororum, quod ſacroſancti collegii nomen eſt, velut in concionem vocato, indidem de ſublimi ſuggeſtu, de libro, de literis, fauſta vota præfatus.* Erant nempe hi Γραμματεῖς, veluti Curiones ſacrorum, quos Græci Ἱερομνήμονας, Ἱερογραμματεῖς, & Ἱερομνήμονας, Latini priſci *Præciæ*, dixere. Adeoq; ſacrificia in commentarios regerebant, quæ item à quocunq; facta eſſent & ordinem ritumq; faciendorum monebant ex jam factis; inſuper ſilentium in ſacris indicebant & favere linguis jubebant; ſed de ſuggeſtu ac libro hi Ægyptii, cùm Præcones, apud Græcos de plano, & memoriter, id facerent. Harpocration Ἱερομνήμονας, & Heſychius Ἱερογραμματεῖς, etiam ex ſingulis urbibus ad Amphictyonum conſeſſum mitti ſolitos memorat, quos *Scribas* & *Sacrorum Commentarienſes* exponit Salmaſius *Prolegom. ad Solinum.* In Novo Teſt. qui Γραμματεῖς dicuntur, Suicero iidem ſunt cum Νομικοῖς ſeu Διδασκάλοις, V. eum *Theſaur. Eccl.* voce hac, & plura hanc in rem apud Feſſelium *Adverſar. ſacr. lib.* 1. *cap.* 1. Jo. Vorſtium *Philologiæ ſacr. cap.* 3. nec non infrà, ubi de *Scribis*, ut & voce *Hierogrammatei.*

Grammatice, antiquiſſimis temporibus, ars erat legendi & ſcribendi: ita enim apud Diodorum Siculum *lib.* 12. in legibus Charondæ definitur: nec alia ejus Ariſtoteleo quoq; ævo facies fuit. Poſtquâ verò cœpta ſunt artis præcepta obſervari, origines indagari, proprietates vocum tradi auctores omnes à certo hominum genere explicari: *Grammaticæ* ſimul quoq; nomen ad variam adeò cognitionem extendi cœpit. Imò quod mirandum magis, huic ſoli eſt *Grammaticæ* nomen attributum: ac legendi & ſcribendi ratio, veteri nomine ſpoliata, fere vocabatur *Grammatiſtica*, magisq; πάρεργον, quàm pars artis eſſe putabatur. Sed neq; utriusq; vocabula hac poſtea in ſignificatione perſtiterunt: Poſtquam enim *Grammatiſtæ* in ludis ſuis variarum Artium elementa tradere Auctoresq; etiam pueris enarrare cœperunt: omnes illi *Grammatiſtæ* ac *Literatores* dicti ſunt, qui mediocriter eſſent eruditi, ac potiſſimum ſi iidem ludi eſſent Magiſtri. *Literiones* contemtim appellat Auguſtinus *l. c. adverſ. Legis. Grammatici* verò appellati ſunt, qui eſſent abſolutè docti, ac inprimis literarum Profeſſores. Sic Æl. Lamprid. *in Severo*, ſic Jul. Capitolin. *in Antonino Philoſ.* ſic alii olim diſtinxere. Et quidem *Grammatiſtice* inventum Promethei fuit: circa *Grammaticam* verò primum Platonem quædam moviſſe deprehendimus, *in Philebo* & *Cratylo.* Verùm rudia hæc fuere Artis initia, magisq; ad Exegeticem & vocum origines, quàm ad Methodicem, ſeu Artis præcepta, pertinent. Juſtiùs igitur Ariſtoteles ejus auctor cenſetur, qui primus voces diſtinxit in certas claſſes, prim⁹ quoq; generum doctrinam perſequutus eſt, aliaque nonnulla explicuit, ut inprimis ex lib. ejus de Poëtica dilucet. De methodo quoq; egit Theodectes: & fortaſſis uterq; horum aliquid Lampro & Ileo debuit; quemadmodum Ars poſt Ariſtotelem Epicuro, quem Γραμματοδιδάσκαλον fuiſſe, priusquam ad Philoſophiam ſe applicaret, ex Hermippo teſtatum facit Diogenes Laërtius Philoſophi certè ſequentes, Stoici inprimis, Ariſtotelicis ac Theodectiis inventis plurima accuderunt, ſicq; in juſtum ſyſtema Ars excrevit tandē, operâ inprimis Alexandrinorum, qui non minùs ob *Grammatices* peritiam ſe jactare ſolebant, quàm Thebani, quia tibiâ: Mitylenæi, quia citharâ optimè canerent, ut teſtis eſt Menander Rhetor *lib.* 1 *de genere Demonſtr. cap.* 16 Apud Romanos, in quorum urbem primus *Grammaticæ* ſtudium intulit Crates Mallotes, Attali legatus, quantus huic arti habitus ſit honos vel ex eo patet, quòd ſummę etiam dignitatis viri hoc ſtudium amplexi fuerint, ut patet ex Suetonio *de Illuſtr. Gramm.* Quin & beneficio imunitatis gaudebant, ut indicat Arcadius Chariſius *l. ult. D. de mun. & hon.* Mirum verò Hebræos, quorum lingua antiquiſſima eſt, ſerò adeo multoq; poſt ipſos Arabes de *Grammatica* Arte ſcribere cœpiſſe, Primus eorum fuit Rabbi Juda Davidis filius, cogn. *Chiug*, oriundus ex Fezza Africæ urbe, circa A. C. ∞ XL. Proximus ab illo

Rabbi Jonas Cordubenſis, tertius Aben-Eſra Hiſpanus, quartus R. David Kimchi: qui omnes vixere intra milleſimum à Chriſto annum, annumq; ſupra eum ducenteſimum. Ex recentioribus eminent R. Abraham de Balmis, & Elias Levita, de quibus V. Gerh. Jo. Voſſium *de Arte Gramm. lib.* 1. *capp.* 1.2.3.4. Hinc *Grammatici*, quos Corn. Nepos & Meſſala Corvinus *litteratos* & *litteratores* appellant. Quò videndum an reſpexerit idem Cornelius, cùm *in Vita Attici* ſcribit. *in ejusdem familia fuiſſe pueros litteratiſſimos*: Qualis Mœcenati C. Meliſſus fuiſſe legitur, apud Sueton. *de illuſtr. Gramm.* A' Protagoræ tempore, qui primus è Sophiſtis mercede docuit, teſte Philoſtrato, non defuere *Grammaticis* & Rhetoribus ampliſſima præmia. M. Antonius Gripho, quòd de mercede non paciſcebatur, eò plura ex liberalitate diſcentium impetrabat. Remius Palæmon ex ſchola quadragena annua capiebat: Tantidem docendum conduxit Calvinum Eſicium equitem Rom. L. Appulejus. Verrius Flaccus habitationem in palatio, & centena ſeſtertia in annum ab Auguſto meruit: taceo ſervos literatores immanibus pretiis emtos, dein manumiſſos. Julius Cæſar addidit honorem, omnes liberalium Artium Doctores civitate donando. Quemadmodum dein Veſpaſianus Rhetoribus primus ex fiſco annua centena conſtituit, ſic ab Trajano honor & dignatio tanta Sapientiæ Profeſſoribus ac dicendi Magiſtris, ut per eum ſpiritum & ſanguinem & patriam recepiſſe prædicent Plinius ac Juvenalis. Hadrianus in ſumma familiaritate tum *Grammaticos* & Rhetores, tum Philoſophos habuit: quibus omnibus Antoninus Pius, per omnes provincias, & honores & ſalaria detulit, conſtituitq; ut Metropoles gentium quinque tuerentur Rhetores, totidemq; *Grammaticos*, reliquæ minores civitates ternos haberent. Salaria, quæ è fiſco iis decreta, mille drachmas ſtatuunt Lucianus *in Eunucho*, & Philoſtratus in *Theodoto* ac *Chreſto*: h. e. Romanæ monetæ ſeſtertia quadraginta, aureos quadringentos; at noſtræ coronatos mille &c. V. Joh. Frideric. *Gronov. de Pecunia vetere lib.* 4. *cap.* 11. Sed & *Grammatice*, nomen tragœdiæ, quam Callias Atheniensis compoſuit, ſicque nominavit, *quòd è literis & ſonum ducebat & argumentum. Nam Chorus nihil aliud, quàm ſaltatio, fuit, ex nominibus & ſonis, & temporibus, & rhythmis elementorum*, uti ex Athenæo docet Scaliger *Poet. lib.* 1. *c.* 8.

Grammaticus, unus erat è tribus illis, quibus condiendi cadavera apud Ægyptios cura incumbebat. Primus enim *Grammaticus* poſito humi corpore circa ilia deſcribebat, quantum à ſiniſtra parte incidendum eſſet. Tum Sciſſor, Æthiopico lapide latus aperiebat, ſubitoq; aufugiebat, ob aſtantes, qui cum execratione lapides in eum conjiciebant. Sequebantur corporis Curatores, Ταριχευταὶ ſeu *Salitores* & *Pollinctores* dicti, exiſtimatione digni: quorum unus ſciſſuram per corporis interiora, præter renes & cor, ducebat: alter vino phœniceo odoriferis immixtis lavabat, dein cadaver lotum unguentis ex cedro & aliis rebus pretioſis per dies 30. ungebant: myrrhâ porro & cinnamomo liniebant, ut ſervari & odoriferum reddi poſſet, V. Herodotum *Euterpe*, Diodor. Sic. *lib.* 1. *c.* 5. Matthiolum *in lib.* 1. *Dioſcor. pag.* 114. &c. In *Hiſtoria* Concilii Florentini *ſect.* 5. *cap.* 14. *pag.* 132. memoratur Γραμματικὸς ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς κατάστασιν, & exponitur Cl. Suicero *ſacri Conſiſtorii Notarius publicus*, qui viz. ἐν τῷ Καθίσματι, i. *Conſiſtorio*, ubi Patriarcha Senatum ſuum celebrabat, quidquid hic ſuis dictaret aut mandaret, deſcribere tenebatur, V. eum *Theſauro Eccl.* voce Γραμματικός: ubi & Γραμματικὸς uti LXX. Interpp. reddunt vocem Hebr. ספר, Jeſ. 33. *verſ.* 18. *Notarium Caſtrenſem* ſeu *Militarem*, juxta optimos Interpretes, reddi, notat.

Grana, quatuor modis à Vett. excuſſa ac extrita. Primò enim *virgis* & *flagellis*, ea ex folliculis excutiebant, Columella *lib.* 2. *c.* 21. Quo modo non niſi debiliora ſemina Judæos excuſſiſſe, docet Hieronymus *in Eſai c.* 28. *verſ.* 27. nempe Prophetæ hujus ætate, quâ triticum rotâ plauſtri conterebatur. At olim *grana* quævis eosdem baculo excuſſiſſe, diſcimus ex Judic. *c.* 6. *v.* 11. Unde Græci, ῥαβδίζειν πυροὺς ἐν ληνῷ. Ita Deut. *c.* 24. *v.* 20. *Cùm excuſſeris olivam tuam*, baculo viz. arborem cædens, ut olivæ in terram cadant &c. II. Exterebantur quodam *tribuli* genere facto ex tabula lapidibus aut ferro aſperatâ, quæ impoſito aurigâ aut pondere grandi trahebatur jumentis junctis, Varro *de R R. lib.* 1. *cap.* 52. Quod tribuli genus, Columellis *traha*, Virgilio *trahea*, à *trahendo* (quia rotas non habebat) Hebr. מורג *morag* vocabatur. Eſaiæ *c.* 41. *v.* 15. & à bobus trahebatur, 2. Sam. *c.* 24. *v.* 22. III. *Plauſtro* rotis inſtructo ad triturandum utebantur: quod *Plaſtellum Panicum* vocat Varro, tanquam à Pœnis inventum, qui ex Chananæa venerant: & factum fuiſſe memorat ex aſſeribus dentatis cum orbiculis, i. rotulis; additq; in eo aliquem ſediſſe atque agitaſſe, quæ trahebant, jumenta & in Hiſpania citeriore aliisq; locis ita fieri. V. Hieron. *in Eſai. c.* 25. *v.* 10. & 28. *v.* 27. & 41. *v.* 15. IV. Ab ipſis bobus aut jumentis aliis *grana* obterebantur; qui triturandi mos, apud Hebræos, Syros, Arabesq; olim in uſu fuit. De Ægyptiis idem habet Cyrillus *in Eſa. lib.* 3. *tom.* 5. ubi de Ægyptiorum filiis, poſtquam ex agro in aream manipulos comportaverunt, ait, εἶτα βόες ἐπαφίεντες κύκλῳ καὶ ἐν κύκλῳ περιελαύνουσι, καὶ ἐγκυλινδοῦσι ταῖς χηλαῖς τοὺς ἀστάχυας, *His deinde boves immittunt, & circumagunt, ut ſpicas ungulis comminuant.* Sed & Græcorū vetuſtiſſimos non alio triturandi modo uſos fuiſſe, Homerus docet Il. υ. Callimachus item *Hymno in Cererem*, & accuratiùs utroq; Xenoph. *in Oecon.* Quem morem antiquitus, etiam Romanis fuiſſe non ignotum, docet vox *trionum* q. *terionum*, & Hieronymi illud, *Bos laſſus fortiùs figit pedem*, quod videtur ex Comicorum aliquo ſumtum, qui de bove triturante uſurpaverit. Hodie idem triturandi modus, in Aſia viget, teſte Druſio *in Michæam*; ut & apud Tartaros circa Volgæ oſtia degentes, uti id ipſe vidit Olearius, *Moſcov. & Perſ. Itin. lib.* 4. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 32. Sed & *Grana*, Græcè κόκκια, teſſeræ in ludo talorum, hodieq; apud Gallos. Jo. Antiochenſis apud Salmaſ. *Not. ad Vopiſc. in Proculo*, διὰ τῆς ψηφοβόλου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἑπτὰ κοκκίων τὰ ἑπτὰ ἄστρα τῶν πλανητῶν. διὰ δὲ τοῦ πύργου τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, *Per pſephobolum & quæ in eo ſeptem* grana, *aſtra ſeptem planetarum: per pyrgum verò, altitudo cœli.* Nempe tota res talaria ſeptem hujuſcemodi *granis* conſtabat, quatuor talis & tribus teſſeris: quæ in pſephobolo ſeu pyxide lignea movebantur atq; concutiebantur priusquàm ſuper tabulam funderentur &c. De *Granariis* ſeu Horreis, V. Plinium *lib.* 18. *cap.* 21. Columellam *lib.* 1. *c.* 6. Varronem *lib.* . *cap.* 57. Vitruvium *lib.* 6. *cap.* 9 &c.

Granadilla, flos Americanus, de quo ſic Jeſuita Pomey *in Deſcr. Diverſ. Granadillæ flos ab Orbe novo nuper acceſſitus, cruciatuum ab Chriſto Domino obitorum inſtrumenta ferme omnia, mirabili ſanè conformatione repræſentat. Extat medio in flore Columna & Columnæ imminet globoſum rudimentum Spongiæ. Et terni quoq; quaterni eminent capitalis è ſtaminibus Clavi. Eminet & Folium, in Lanceam excuetum. Porro foliorum candor, purpureis inaratus ſulcis, vibices verberum exhibet ſpectandos, quibus inaratum, conciſumq; fuit innocentiſſimi Jeſu corpus candidiſſimum.*

Granatarius, nomen Officii in Monaſteriis, de quo ſic Udalricus *Conſuet. Cluniac. lib.* 3. *c.* 18. *Secundus eſt, qui annonam recipit, quem &* Granatarium *vocamus. Huic quando meſſis tota eſt collecta, Prior innoteſcit, quanti modii de illa & de illa Obedientia ſunt venturi, & quod ſemel audit, usq; dum ſit redditum, in computo ſuo tenebit. Piſtores ſunt ſub ejus manu, qui cùm frumentum acceperint, duas ſpecies panis ſunt reddituri* &c. V. Fletam *lib.* 2. *cap.* 82. §. 1. & *c.* 84. apud C. du Freſne. At *Grangiarius*, itidem officium Monaſticum eſt, qui præeſt *grangiæ*, aut villæ vel prædio ruſtico. Fleta iterum *lib.* 2. *c.* 82. §. 1. *Nec ſuſtineatur, quòd Præpoſitus ſit* granatarius *& grangiarius ſimul.* In Delphinatu, Galliæ provincia, *Grangers, Fermiers, Metayers* ſunt dicti. Idem.

Granatum, V. infrà *Malogranatum*. Ejus flos *decus omne ab uno trahit puniceo colore, quo pulchrè ſplendeſcit, ſuaviſſimeq; radiat, ac velut accenditur. Et verò — igneam profectò ſphærulam cernere te putes citiùs, quàm florem — ſeu carbunculum potiùs præditum vita, innoxio fulgore amœniſſimè rutilantem — Structurâ conſtat quaſi duplici: infernè quidem, quà ſurculo adhæret, in corticem rigeſcit, tenerum illum quidem ſed æquè nihilominùs ſolidum, ac corium eſt ipſum, quo ejus obducitur pomum. Figura corallino haud abſimilis calici, ora ſuperâ denticulatim inciſâ ſenis ſeptenisve crenis. Supernè autem & ex eadem circùm orâ intima, quina plùs minùs foliola ſeſe tenuiſſimè protendunt, explicantq; temerè, exitium confertam vim ſtaminum ambientia, granulis eminulis, ſingulorum apicem, nodo vincientibus — Sed enim quid ſperas commodi ex avulſo flore? An neſcis, odoris illum eſſe prorſus expertem? Cave deniq; ne oculiarum ſub ramuſculis ſpinarum vim acerrimam ſentias* &c. Franc. Pomey ubi ſuprà. At *Granatus*, lapilli genus pretioſi, quales in diademate Regum Maurorum in Hiſpania Granatenſium fuiſſe, docet Paſchalius *Coronar. lib.* 10. *c.* 9. De *Granatis Bohemicis unà cum vena, Granati* item *Corſicenſis fruſtis, rubroq; granato*, in Muſæo Kircheriano aſſervari ſolitis, V. Georg. de Sepibus *in Deſcr. ejus p.* 42. Nomen utriq; à *granis granorumq;* ſimilitudine &c.

Grande Sophos, acclamatio uſitata olim, quâ Oratori vel Poëtæ ab Auditoribus applaudebatur: Σοφῶς, εὖγε, μεγάλως, *Pulchrè, benè, rectè! Euge, bellè! Facete, lautè, lepidè, nihil ſuprà.* Horatius *de Arte Poet.* —— *Clamabat enim, pulchrè, bene, rectè.* Sidonius Apollin. *lib.* 1. *ad ſoph. s meum* &c. Jungebatur ei nonnunquam baſiorum jactatio. Unde Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 4.

Audieris cùm Grande ſophos, *dum baſia captas* &c.

Hanc nonnulli ex Romanis Poetis magno mercabantur, ut viderentur eruditi; mercede proin conducebant auditores ac laudatores carminum ſuorum, qui illud *Grande ſophos* largè ingeminarent, Idem *lib.* 6.

Quòd tam Grande ſophos *clamat tibi turba togata,*
Non tu, Pomponi, cœna diſerta tua eſt.

Horatius,

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum & tritæ munere veſtis.

Hinc phraſis orta: *Frangere ſubſellia* de Poeta, cujus carmen tanto plauſu exceptum eſt, ut acclamationis violentiâ etiam ſubſellia rumperentur. Quemadmodum Sidonius Apollinaris *lib* 5. *Epiſt. ad Sapand.* ait: *Hunc olim perorantem & Rhetorica ſedilia plauſibili oratione frangentem, ſocer eloquens ultro in familiam patriciam aſcivit.* Simili Græcorum loquendi modo utitur Polybius *lib.* 1. κατερρήγνυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τῆς κραυγῆς &c.

Grando, Græcè χάλαζα, nix coagulata eſt, veteri Scholiaſtæ Papinii *Thebaid. lib.* 8. *verſ.* 408. ubi *ſolidam nivem* eam vocat: de cujus natura V. Ariſtotelem *Meteorologic. lib.* 1. *cap.* 12. Niceph. Blemmydam *Epitom. Phyſic. cap.* 14. Platonem & ejus Commentatores in

Timæo,

Timæo, Plutarchum *Placitis Philoſophor. lib.* 3. *cap.* 4. Plinium *lib.* 2. *cap.* 60. Alios. Eam carmine averti poſſe, credidit priſca ætas, teſte Plinio *lib.* 28. *cap.* 2. nec minor virtus *chalaziæ* lapidi tributa, uti ſuprà vidimus. Sed nullâ ratione Ægyptii Magi amoliri potuere *grandinem*, quæ inter X. Ægypti plagas ſeptima numero, *tantæ fuit magnitudinis, quanta antea nunquam — Et percuſſit in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerint in agris, ab homine uſq; ad jumentum, cunctamq; herbam agri — & omne lignum regionis confregit*, Exodi *cap.* 9. *verſ.* 24. & *ſeqq.* Nec Amalecitarum Sacerdotes, cùm in prælio contra Joſuam, illorum plures *morerentur lapidibus grandinis, quos dejecit in eos Jehova de cælo, quàm quos occiderunt filii Iſraëlis gladio*, Joſuæ *cap.* 10. *verſ.* 11. Ταλαντιαίαν iſtiusmodi grandinem vocat Scriptor Apocalypſeos *cap.* 16. *verſu* 21. h. e. *magnam, quaſi talenti pondo*, cujusmodi *grandinem*, non tam naturæ vi, quàm divino miraculo ſæpe emitti, & his exemplis, & aliis, quæ Hiſtoria ſuppeditat, liquet. Sic Valentis Imp. tempore, 6. Id. Jul. grandinem magnitudine inuſitatâ, lapidibus ſimilem, CPoli decidiſſe, & multis in ore fuiſſe, eam irato Deo delapſam fuiſſe, memorat Socrates *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 4. *c.* 10. Nicephorus admirandam magis grandinem narrat, cecidiſſe pluribus in locis, ſaxis manuariis majorem, &, quæ circiter octonarum librarum pondus traheret, quo tempore Alaricus obtinebat, *lib.* 13. *cap.* 36. Sigebertus, inter alia grandinis, quæ apud Auguſtodunum cecidit, fruſta, meminit unius, cujus longitudo fuerit pedum 16. latitudo 7. altitudo duorum, ad A. Chr. 824. Plura V. apud Sim. Majolum *Dierum Canicul. coll.* 1. Quousque autem, uti in aliis tempeſtatum generibus, ſic in *grandine* quoque cienda, Magorum, Veneficarum, Satanæque, qui per illos operatur, permittente Deo, poteſtas procedat, alibi dicemus. De alia notione vocis, V. ſuprà, ubi de *Chalazia*. Hinc χαλαζοκοπία, apud Theophraſtum *de Cauſis Pl. lib.* 5. *cap.* 9. Ἔνιαι πληγαὶ καὶ ἀπὸ τοῦ δαιμονίου συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζοκοπία, *Quædam plagæ etiam à Deo contingunt, ut ſi calami ſegetes* grandine *quaſſentur franganturq;*. Nempe & vehementem *calamitatem* (à *calamis* ſegetis *grandine* confractis primitus ſic dictam) crediderunt ipſi Gentiles ξυμφορὰν θεήλατον, ſive, ut Cicero ait, *irâ cœliſum invectum malum, Tuſc. Quæſt. lib.* 4. apud Voſſium *de Idololatria lib.* 3. *cap.* 12. ubi multa de *Grandine* egregia.

Grani & *Granones*, ea pars barbæ, quæ infra nares eſt, ſeu *myſtax* dicitur, apud Ernulfum Epiſc. *Spicilegii Acher. Tom. II.* & in *L.* Friſonum *tit.* 22. §. 17. *Gernobada*, Ugutioni: unde tradit Lambertus Ardenſis, Euſtachium Com, Bononiæ & Balduinum Groſſum Aloſti Toparcham, *Gernabadatos* cognominatos eſſe, propter barbæ prolixitatem; quam vocem *aux Guernons* vertit Ducheſnius *Hiſtor. Guin. lib.* 3. *cap.* 2. & *lib.* 4. *cap.* 4. Idem cognomen Ranulfo Ceſtrenſi Com. tribuit Joann. Bromtonus *pag.* 1013. & Wilhelmo de Percy vetus *Charta in Monaſtico Angl. Tom. I. pag.* 73. & 74. Vocis origo fortè ex *Grani* & *barba*, vel ex *Gena* & *barba*, du Freſne *Gloſſar.* Quorum utrum ſit, id certum, *granos*, dictos eſſe Gotthorum capillos, ſparſos ac diſcriminatos inque fine annellatos criſpatosque, ſeu *granorum* inſtar (unde iis nomen) in orbem flexos, quales in antiquis nummis Gotthicorum Regum videre eſt, Eorum mentio in Concilio Bracar. *Placuit, ut Lectores in Eccleſia, in habitu ſeculari ornati, non pſallant, neque granos gentili ritu demittant.* Et apud vet. Interpretem Bibliorum, qui verba Judithæ *cap.* 10. *Et diſcriminavit crinem capitis ſui*, interpretatur, *granam fecit*, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 763.

Granis, Græcè Γράνις Arriano, fluv. Aſiæ, V. *Granius*.

Grant, Dæmonis ſpecies, in Anglia, *ad inſtar pulli equini anniculi, tibiis erectum, oculis ſcintillantibus — comparet in plateis ſæpiſſime, in ipſius diei fervore, aut circa Solis occiduum & quotiens apparet, futurum in urbe illa vel vico portendit incendium. Cùm ergo ſequente die vel nocte inſtat periculum, in plateis, diſcurſu facto, canes provocat ad latrandum, & dum fugam ſimulat, ſequentes canes ad inſequendum — invitat: hujusmodi illuſio convicaneis de ignis cuſtodia cautelam facit, & ſic officioſum Dæmonum genus, dum aſpicientes terret, ſuo adventu munire ignorantes ſolet*, Gervaſius Tilleberienſis *MS. de Otiis Imperialibus lib.* 1. *cap.* 64. apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Granum, propriè ſemen, quod ſpargitur, ὁ σπόρος, ὁ σῖτος; unde *Granarium*, σιτοβολών; & *grania* vel *granea*, in Salica aliisq; *LL.* locus, ubi fruges in ſpicis reponuntur & excutiuntur. V. ſuprà in voce *Grana*. Idem primum ponderis rudimentum; fueruntq; 24. eorum in ſcriptulo. Sic decem ſcriptulorum margarita (quo pondere maximæ cognitæ ſunt Veteribus) 240 *granis* expendebatur, tempore Plinii. Hodie maximas, quæ ad Comorinum prom. capiantur, centum *grana* pendere, tradit Garcias ab Horto, earum pretium ſolere eſſe 1500. aureorum, addens. Idem vidiſſe quandam fatetur, quæ 160. grana tritici pendebat. In Perſico ſinu majores reperiuntur, quæ & cæteris omnibus candoris ac magnitudinis dote anteferuntur: inde Romanis adferebantur. Atque hæ ſunt, quas hodie *Orientales* vocant, laudatiſſimas omnium. Salmaſ. *ad Solin. p.* 1170. De *grano Gnidio*, ut Plin. vocat *lib.* 13. *cap.* 21. ſeu *grano Galatiæ rubente*, ut Tertullianus, V. eund. *ibd. pag.* 301. & ſuprà ubi de *Cocco*, ſeu grano quo infectores utuntur, Græcis per excellentiam κόκκος. i. *granum*, dicto.

Graphice, V. infra *Pingendi ars*.

Graphium, ſeu ſtylus, calami vice olim erat; cùm ſaxis & lateribus antiquiſſimi homines literas inſculpſere. Gr. Γλυφίον, Auſonio *cælum* & *cœlte*. Hiobus *cap.* 19. *Quis mihi det, ut exarentur in libro ſtylo ferreo, aut plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?* Etiam poſtquam ceratis tabellis eas exararunt: Unde Iſidorus *Orig lib.* 6. *cap.* 9 *Græci & Thuſci, primùm ferro in ceris ſcripſerant.* Poſtea, quia σιδηροφορεῖν non liceret, quo gladii & pugiones vetabantur, *Graphiis* ad vulnerandos alios abuti cœperunt: quin eo fine, ut alios vulnerarent. *Graphia* etiam acquirebant. Ita Antyllus quidã, teſte Plutarcho *in Gracchis*, γραφείοις μεγάλοις κεντούμενος, ἐπ' αὐτὸ πεποιῆσθαι λεγομένοις, *Magnis confoſſus* Graphiis, *quæ eum in finem comparaſſe ſibi dicebantur.* Propterea interdictus & *Graphii* ferrei uſus fuit, juſſiq; pro ferreo uti oſſeo. Unde T Quinctius Atta *in Satyra*:

Vertamus vomerem in ceram, mucroneq; aremus oſſeo.

At poſtea iterum rediit uſus ferrei ſtyli. Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 21. cujus lemma *Graphiarium*,

Hæc tibi erunt armata ſuo graphiaria ferro,
Si puero dones, non leve munus erit.

Sed rediit & tum periculum. Sic Caſcæ, ut apud Plut eſt & Appianum, ſive ut Suetonius ait, *in Julio cap.* 82 *Caſſii brachium arreptum graphio Cæſar trajecit.* Idem *in Cajo, cap.* 28. *Cùm diſcerpi Senatorem concupiſſet, ſubornavit qui ingrederentur Curiam, repentè hoſtem publicum appellantes invaderent*, Graphiisq; *confoſſum lacerandum cæteris traderent.* Seneca *de Clem. lib.* 1. *cap.* 14. *Erixonem, Equitem Rom. memoriâ noſtrâ, quia filium ſuum flagellis occiderat, populus in foro* Graphiis *occidit.* Idem Caſſiano, apud forum Sullæ, & Joh. Scoto à diſcipulis ſuis accidiſſe legimus. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 35. Communiter, ut dictum, ex ferro erat, vel ære: aureum enim, cujus meminit Marcellus Medicus, velut & cryſtallina & onychina pugillaria, extra ordinem fuere. Illius formam ſic deſcripſit Sympoſius *Ænigm.* 1.

De ſummo planus, ſed non ego planus in imo,
Verſor utrinq; manu, diverſo & munere fungor:
Altera pars revocat, quidquid pars altera fecit

Aptè ſanè: Acumen enim ejus, ſi in imo digitis complectamur, ut poſcit uſus, ejusdem planities ſeu latitudo erit in ſummo: quorum illis ſcribebant, iſtâ abradebant. D. Hieronymus, *Stultus ego, qui me putaverim hæc abſq; Philoſophis ſcire non poſſe, qui meliorem ſtili partem eam legerim quæ deleret, quàm quæ ſcriberet.* Recondebatur autem in thecam, quam *Graphiarium* vocat Martialis, ut innocens haberetur, & aſſerit præter Suetonium *Claudio cap.* 35 Gregorius Turonenſis *de Mirac. D. Martini lib.* 1. *cap.* 14. V. Laur. Pignorium *lib. de Servis*, ubi *Graphii* duplicis, minuſculi unius majoris alterius, effigiem ex ære exhibet, *pag.* 224. Sed & *Graphium*, in ſupellectile Monachica, recenſetur in *Regula* Benedict. de quo multa congeſſerunt Haëftenus *Diſquiſit. Monaſtic. lib.* 9. *tract.* 2. *diſquiſ.* 5. & Chiffletius *in Anaſtaſi Childer. cap.* 13. Item, ſpecies machinæ bellicæ, apud Cherubinum Ghirardaccum *Hiſtor. Bonon. lib* 17.

Graphometrum, inſtrumentum menſorium, Veterum grumæ quadantenus ſimile, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 685.

Graſſantes, apud Suetonium *Auguſto cap.* 67. *Pædagogum miniſtrosq; Caji — ſuperbè avareq; in provincia graſſantes oneratis gravi pondere cervicibus, præcipitavit in flumen*: ſunt qui rapinis provinciam exhauſerunt, Syriam an Lyciam, cujus incolis, pro cætera ſua lenitate, permiſit hoc Auguſtus, ut ſuis legibus atque moribus in eos animadverterent. Aliàs enim Romanis id ſupplicii genus parùm in uſu, Græcis fuiſſe non incognitum, teſtes Polybius, Diodorus, Plutarchus; de Syris, ex Evangelio & Hieronymo cuivis liquet. Caſaubonus *ad Suetonium*. At *Graſſatores* apud eund. *ibid. cap.* 32. *Nam &* graſſatorum *plurimi palàm ſe ferebant ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui causâ*: latrunculatores ſunt & itinerum ſubſeſſores, cui periculo Roma & circumjecta Italia perpetuò obnoxiæ fuere, nec hodie quidem eo carentes. Juvenalis de iis hæc querela eſt,

——— ——— *nam qui ſpoliette,*
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis ubiq;
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator *agit rem.*
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pomptina palus & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tanquam ad vivaria currunt.

V. Appianum Ἐμφυλ. *lib.* 5. alibique, ubi *graſſatorem* deſcribit, ἄνδρας λῃστεύειν τοὺς παροδεύοντας καὶ ἐπὶ ἔργῳ τολμηρῷ ὑφορώμενον; & plura de illis, eorumque inhibitione, apud Jac. Cujacium *lib.* 19. *cap.* 11. Prima verò & genuina vocis notio, ex Catone, hæc eſt, apud A. Gellium, *Poëticæ artis honos non erat, ſi qui in ea re ſtudebat, aut ſeſe ad convivia applicabat*, graſſator *vocabatur.* Nempe *graſſari* juxta Feſtum, *antiquis erat adulari.* Ideo nim. quòd paraſiti & adulatores *graſſentur* per plateas ad captandam alienam menſam: quam artem famelici quidam Poëtæ non negligentes, divinam ſcientiam proſtituebant. Jac. Oiſelius JC. *ad Gellium lib.* 11. *cap.* 2.

Grates, non minùs ac Preces, indices ſunt venerationis, quâ divinam bonitatem ſimul potentiamque proſequimur: niſi quòd *Grates* ſequuntur beneficium, Preces antecedunt, Hobbeſius *Elem.*

de Civ. 15. 15. Hinc in illis meliorem cultus divini partem eſſe, ipſi agnovere Ethnici, Appulejus in *Hermete Triſmeg.* Xenophon *Memorabil. lib.* 4. *p.* 800. & *ſeqq.* Alii: & proin non *quotidianæ* ſolùm *grates* Numini ab iis exhibitæ leguntur: ſed & ubi, *ſingulari in caſu*, præſentem illius opem experti eſſent, eodem officio functi reperiuntur Ægeus, ob filium Theſeum, à veneno ſervatum, apud Ovid. *Metam. lib.* 7. *Fab* 22. & 23. Ovidius, ob Conſulatum Sex. Pompejo delatum, *de Ponto lib.* 1. *Epiſt.* 4. Græcinum itidem Conſulem deſignatum, *Ibid.* &c. Nec privatæ ſolùm, ſed & *ſolennes grates publicæq́;* actæ, cùm inſigni aliquo beneficio, ad Remp. inprimis ſpectante, Numen præſens ſenſere. Sic ob victoriam de hoſtibus reportatam, Cyrus apud Xenoph. *Paed. lib.* 4 Ageſilaus apud eund. *Orat. de Ageſil.* Argolici Duces, apud Ovidium *Heroid. Epiſt.* Tit. Quinctius Dict. I. Scipio, Cicero, Romanorum alii quàm plurimi Duces, apud Livium paſſim *grates* Diis ſolennes egere. V. Briſſonium *de Formul lib.* 1. & 2. ubi etiam de gratibus privatim actis teſtimonia atq; exempla habes complura Omnium tamen ſpecimina ſuperat ſanctiſſima illa Hermeti Triſmegiſti, apud Appuleium, formula, quam ſubjungit *lib. cit. ſub finem*, Tob. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap.* 16. §. 26. — 31. In *Statutis* Ordinis Sempringham. *Gratiæ* dicuntur, preces pro agendis Deo gratiis ad quas ſolum, ut & Miſſis *Sanctimoniales Laicas in ſtallis ſuis ſtare* volunt, apud C. du Freſne *Gloſſar.* De coronis, hominibus bene de Rep. meritis *gratiarum actionis ergò* offerri olim ſolitis, V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 4. c. 15. & ſuprà ubi de *Benemeritis*; uti de *Gratitudinis* exemplis, in animantibus rationis expertibus, Plinium *lib.* 8. *c.* 16. &c. De voce verò Græca, *χάρις*, quæ *Gratia* Latinis, & inde deductâ *χαρισμα*, earumq; apud Scriptores Eccleſ. uſu, multa præclara apud Cl. Suicerum *Theſauro Eccl.*

Gratianus, adde: V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 394. & *ſeqq.*

Gratulatoriæ Coronæ, memorantur Livio *lib.* 3. *Inter hæc à Latinis & Hernicis legati* gratulatum, *de concordia patrum & plebis, Romam venerunt; donumq́; ob eam Jovi Opt. Max. coronam auream in Capitolium tulere parvi ponderis prout res haud opulentæ erant; celebratumq́; religiones piè magis, quam magnificè.* Sic re ab iisdem Romanis bene geſta adverſus Samnites, *Carthaginenſes Romam miſerunt, auream coronam* XXV. *pondo, quæ in Capitolio in Jovis cella poneretur*, apud eund. *lib.* 7. Multo ponderoſior fuit, utpote *pondo CCXLVI.* quam Legatos Regis Attali ibidem poſuiſſe, Idem habet *lib.* 27. Plura hanc in rem V. apud C. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 11. Atq; hic mos in vet. Rep. Romanâ viguit, ut ſc. coronæ tales à provinciis mitterentur in Capitolium, ut ibi Jovi ſacrarentur. Aliàs & ſtatuæ Principum domusq;, plateæ item, theatra & templa floreis ſertis conſpergebantur, honeſtabanturque, uti habes apud eund. *lib.* 2. *cap.* 11. Ipſa etiam *in publicis gratulationibus* multitudo coronata conſpiciebatur, velut circumplaudens illi, qui rem proſperè geſſiſſet, ac felicitatem ejus participare geſtiens. Sic *Vitellio*, inquit Tacitus *Hiſtor. lib.* 2 *plaudens Populus cum Lauru ac floribus, Galbæ imagines circùm templa tulit, congeſtis in modum tumuli coronis*, quam quisque ſcilicet capite tuliſſet. Ad quem *gratulandi* ritum alludi videtur Apocalypſeus *cap.* 4. *verſ.* 10. quo, quum tribuerent Animalia IV. gloriam & honorem & *gratiarum actionem* ei, qui throno inſidebat, procidiſſe XXIV. Seniores & adoraſſe illum viventem in ſecula ſeculorum, & *βαλεῖν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, abjeciſſe coronas ſuas ante thronum*, dicuntur &c. V. iterum Paſchalium, de more hoc coronas ante pedes Numinum, apud Gentiles, ponendi *lib.* 4 *cap.* 11. *cit.* ut & plura, de *gratulantium* ritibus hic paſſim, ubi de *Favore, Gaudio, Lætitia* &c.

Gratus, Dux Romanus, ſub Gallieno, cujus meminit Treb. Pollio *in Claudio.*

Gravaringi ſeu *Gravatores*, quorum meminit Ordericus Vitalis *lib.* 12. *p.* 876. *Eodem tempore Amalricus Ebroicenſis Comes — Præpoſitos atq;* Gravaringos *in terra ſua nimiùm furere videbat. Inſolitas enim exactiones imponebant, ac pro libitu ſua judicia pervertebant*: erant Præfecti ac Magiſtri Militum, in urbe quavis. *Warings* enim milites ſunt Anglis, potiùs verò miniſtri ſeu milites Comitum, qui eorum juſſa exequebantur, aut deniq; *Exactores* & Publicani, quomodo *Grafiones* dicuntur Sugerio *de Adminiſtr. ſua cap.* 23. V. ſuprà, in voce *Grafio*

Gravida, V. infrà *Prægnans.*

Gravis, propriè dicitur res, quæ tactum contundit & premit, Græcè *βαρὺ*: ſicut acutum ſeu *ὀξὺ* dicitur, quod cum pungit ac ſtimulat. Hinc vox tranſlata, ad odores, in quibus *grave* dicitur, non tam quod fœtet, quàm quod fortiter ac vehementer olet, cui blandus ac lenis odor opponitur. Græci *ἰσχυρὸν ὀσμὴν*, item *τὸ ἐμβριθὲς καὶ βρομῶδες, βαρὺ* quoque dixere, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 360. Ad ſonos item, quorum *ὀξὺς, acutus*, ille dicitur, qui auditum quaſi ſcindendo penetrat; *βαρὺς, gravis*, qui aures obtundit & velut exſurdat. Cujusmodi ſonum ad funerum res olim requiſitum eſſe, notat vet. Scholiaſtes Papinii *Thebaid. lib.* 6. *verſ.* 120. ubi Poëta,

> *Cum ſignum luctus cornu* grave *mugit adunco*
> *Tibia* ——

Ad colores tandem, in quibus *acutus* eſt, qui multo lumine radians oculos exhilarat, & tamen ſimul pungit ac exſtimulat, aliter *floridus & clarus*; *gravis* verò, triſtior & obtuſior, colore magis, quàm lumine ſatiatus, de quo diximus ſuprà, in voce *Auſterus* Viciſſim amarum, quod guſtus proprium eſt, ad tactum non nunquam transfertur, & pro *gravi* ponitur: unde *amara ſarcina*, pro gravi & premente, apud Valerium Maximum. Quam in rem V. plura apud præf. Salmaſium ubi ſuprà, *pag.* 200. Sed & ulteriùs tranſiit ad Animam vox, in qua *gravitas*, virtutem notat tantopere in Romanis olim celebratam, de qua Plin *lib.* 23. *cap.* 1. *Latium ſupercilium*, vocatur in Epigrammate *Priapeis* Variorum Poëtarum præfixo. Eam indigitat verſus Incerti Poëtæ,

> *Malim unum Catonem, quàm trecentos Socrates.*

Græcanica enim licentia, res notiſſima. V Barthium *ad Statium lib.* 3. *Sylv.* 5. *verſ.* 94. ubi utramque jungit Poëta,

> *Quid laudem riſus libertatemq́; Menandri*
> *Quam Romanus honos & Graja licentia miſcent* &c.

Hodie in Turcis *gravitatem* miratur, Jo. Bapt. Tavernier *Itiner. Turc.*

Grantungi, apud Vopiſcum *in Probo*, *Sed quum & ex aliis gentibus pleroſq; pariter tranſtuliſſet, id eſt, ex Gepidis*, Grautungis *& Vandalis*; *Grutungi* vocantur Ammiano *lib.* 27. ubi *bellicoſam gentem* vocat: *Γρόθιγγοι*, Zoſimo, & Claudiano.

> *Auſi Danubium quondam tranare* Grothingi
> *In lintris fregere nemus.*

Greothingi, Idatio Epiſc. in *Faſtis Coſſ.* &c. iidem cum *Trutungis* Æthici, V. infrà.

Gregorius VII. adde: Pontificiæ Monarchiæ Auctor præcipuus, *Dictatus* ſcripſit, quos vide *ſuprà.*

Gregorius IX. adde: Ejus juſſu & auctoritate ſexta Collectio Decretalium adornata eſt, à Raymundo de Pennaforti, illius Capellano A. C. 1230. V. infra *ſuo loco.*

Gregorius XIII. adde: *Decretum* Gratiani primus vulgavit, A. C. 1582. Pontificatûs 11. & *Decretales* reſtituit. V. *Præfationem* Operi præmiſſam. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. num.* 393. & 394.

Gregorius Presbyter, auctor fuit Collectionis Canonum, quam *Polycarpum* vocant, V. infrà.

Grigorius Strepius ſeu Griſca Utrepaja, V. infrà *Strepius.*

Greiffenſtenia Familia, in Germania illuſtris, ramus eſt ſtirpis Solmenſis. Cùm enim Otto Comes Solmenſis, qui omnium, quotquot nunc ſuperſunt in familia hac, communis parens eſt, deceſſiſſet A. C. 1409. reliquit filios, Bernardum, Brunfelſinæ lineæ auctorem & Johannem, à quo Lichenſis & Laubachia linea ortum trahunt. Brunfelſina iterum in tres ramos diviſa eſt, nempe *Brunfelſinum, Hungenſem & Greiffenſtenium*, de quo hic ſermo. Et quidem Bernardus I. præfatus Com. Solmenſis *in Braunfels* (qui obiit A. C. 1459.) filium ex Eliſabetha Iſenburgica, Johanne genitâ, habuit Ottonem, extinctum A. C 1504. Quo & Annâ Naſſoviâ genitus Bernardus II. obiit A. C. 1547. Pater ex Margaretha Hennebergica Philippi, qui deceſſit A. C. 1544. relicto, ex Anna Tecklenburgica (fil. Ottonis Com.) Conrado, defuncto A. C. 1592. Hujus (ex Eliſabetha Naſſovia) fil. Wilhelmus Com. Solmenſis *in Greiffenſtein*, ex Amalia Naſſovia, genuit Johannam Eliſabetham (n. 1602. den. . . .) Johannem Conradum (n. 1603. & . . . nullis ex Anna Margaretha Agnata liberis relictis) Julianam (n. 1605. den. 1629.) Sabinam (n. 1606. uxorem Georgii Hartmanni Baronis *de Zinzendorf*) Amaliam (n. 1607. den. 1608.) Wilhelmum (n. A. C. 1609. cui primò Johanna Sibylla Solmenſis, ex in Erneſtina Sophia Hohenloica, nupſere) Ludovicum (n. 1614. maritum . . .) Cunigundam (n. 1615. *&* 1635.) Annam Amaliam (n. 1617. uxorem Philippi Reinhardi Com. Solmenſis) & Erneſtum Caſimirum (n. 1620. *&* . . .) *Comites Solmenſes* &c. *Lineæ Brunfelſinæ in Greiffenſtein.* Spenerus *Theatr. Part. I. pag.* 158. V. quoque eum *Arte Heraldicâ Tom II.*

Gremium, an à *gerendo*, quaſi *geremium*, an ab *ingreſſu* difficili, nonnullis cum ſinu confunditur. Sed de *Gremii* & *Sinus* diſcrimine, ſic Marcilius *ad Sueton. Veſpaſiano cap.* 5. *Propriè ſinus, ait, ad pectus, gremium infra pectus. Hinc illud Albinovani Conſolationi Liviæ,*

> —— Gremiumque ſinusque.

Et Virgilianum Æneid. lib. 6.

> — *Pandentemq; ſinus, & totâ veſte vocantem*
> *Cæruleum in gremium* ——

Et paulo pòſt. De gremio eſt prov. vetus, Nec mulieri nec gremio *credendum — At ſinui non malè creditur, ut Cic. Epiſt.* 12 *lib.* 1. &c. Itaq; *Gremium* propriè pars ea eſt hominis, in fœmineo inprimis ſexu, quæ inter utrumq; femur intercipitur, uti patet ex tabula figulina, puerperarum votum continente, & Nemorenſi olim Dianæ ſacra, in qua obſtetrix puerum in lucem jam editum *gremio* fovet, & dexterâ mulierem puerperam ſuſtinet ferè nudam, habitu dimiſſo, apud Jac. Phil. Tomaſinum *de Donar.* Unde pudicè de locis genitalibus, apud Papinium *Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 234.

> *Scandere quin etiam thalamos hic impius hæres*
> *Patris & immeritæ* gremium *inceſtare parentis*
> *Appetiit* ——

Atque

Atque hinc de omni cura educationeque paterna ac materna. Claudianus IV. *Conſul. Honor.*

Uberibus ſanctis immortaliq; Deorum
Creſcis adoratus gremio ——

Venantius Fortunatus *lib.8. carm.4.*

Quamque ſuis genibus caram nutrivit alumnam &c.

Intimâ inde tutelâ. Statius *Thebaid. lib.10.*

Longævique Ducis gremio *commendas honorem*
Frontis ——

Et in Sacris ſæpius. Unde amiciſſimi in *gremiis* ſuorum recubantes, cibum olim cepere, apud Hebræos Romanosque, V. ſupra ubi de *Accumbendi ritu*: ut ibi tanquam firmiſſimo aſylo, ſecuri quieſcerent. Quò proin & in periculis confugi ſolitum. Certè in *gremio matris* Lyſimachus & Philippus fratres, à Ptolomæo Ceranno Vitrico, & Geta, à Baſſiano Imp. fratre confoſſi ſunt, V. ubi de iis: ſanctitatem loci profanante truculentiâ, omnis humanitatis experte; quam tamen & leones, quibus irruentibus gremium apertum, reveritos legimus &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & hic ubi de *Femore, Genibus, Sinu.* &c. Vox poſtmodum ad alia translata; unde *Gremium Baſilicæ*, apud Anaſtaſium *Sylveſtr*, *Canthara ex voſtrata in* gremio Baſilicæ *argentea* 50. media pars quibusdam ſeu Navis eſt, V. Joſ. Arndium *Lexic. Antiqq. Eccl. pag.* 1088. Sic *de Gremio mittere*, in Collegiis & Monaſteriis, Eccleſiis item conventualibus Commun. Rom. dicitur, cùm ſocietatis quispiam ſui ipſius & reliquorum nomine delegatur; cui opponitur *à Latere Legatus*, cùm quis ab uno mittitur. V. Spelmannum *Gloſſar.* & Macros Fratres *Hierolexico*. At *Gremiale*, in eadem Eccleſia, dicitur pannus ſericus, qui Epiſcopi ſacra facientis, cùm in cathedra ſeu faldiſtorio ſedet, *gremio* aptatur, in cujus medio crux, *ibid.*

Grepi, Sacerdotes Peguanorum, apud Ferdin. Mend. Pinto *Itin.* ubi unius ex illis, de ſtatu utroque primi hominis, memorabilem narrationem habes, relatam à Tob. Pfannero *Syſtem. Theol. Gentil. purior. cap.* 7. §. 10.

Grex, Latinis, quod *σύνοδος* Græcis: quorum utrumque de Scenicorum propriè familiâ, collegio, choro, tam Patrumfamilias, quàm Miniſteriorum. Petronius,

Grex agit in ſcena mimum: pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.

Cujusmodi *greges* peculiares, nobiles Hiſtriones, Romanis rebus florentibus, tam in domina gentium urbe, quàm aliis Italiæ civitatibus, habuiſſe, notum, ex *Inſcr.* veteri honori nobiliſſimi illius Pyladis, de quo infrà dicemus, dati, apud Mediolanum,

PYLADI.
PANTOMIMO. HONORATO
SPLENDIDISSIMIS CIVITATIBVS ITA-
LIÆ ORNAMENTIS DECVRI-
ALIBVS ORNATO
GREX
ROMANVS OB MERITA EIVS TI-
TVLVM MEMORIÆ
POSVIT.

Hinc de aliis. *Grex curſorum* occurrit apud eundem Petronium, *Notavi etiam in portico* gregem *curſorum cum Magiſtro ſe exercentem*: Ut &, *Grex Socraticus*. Sic *Grex Epicuri*, apud Horatium *lib.* 1. *Ode* 37. &c. V. Caſparum Barthium *Animadverſ. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 4. *v.* 685. & Salmaſium *ad Hadrianum Spartiani*, ut & quædam ſuprà in voce *Factio*. Adde Pignorium *de Servis, pag.* 42. ubi *de Gregibus ſervorum*, & *pag.* 536. ubi *de Gregibus equorum*, & qui illis præfecti erant, *ſervis Gregariis*.

Grietmanni, apud Friſones, Præfecti civitatum, in *LL.* Opſtalbomicis, apud J. à Sande *Deciſion. Friſic. cap.* 1. *defin.* 1.

Griffo, in Magno *Ricordo* Leodienſi, monetæ ſpecies, 20. flor. & totidem ſolidis æſtimata. At *Griffones*, apud Matthæum Pariſ. *an.* 1190. *Cepit caſtellum inter Calabriam & Meſſanam, quod Monaſterium* Griffonum *appellatur, ubi Griffones inſultum facientes, in Hugonem Brunum Comitem Marchiæ, à Rege Richardo repulſi ſunt*: Græci Byzantini Imperii ſunt, quos Franci ſic appellavere. Hinc Caſtellum *de Montegriſon*, in Peloponneſo ad *macandos*, h. e. vexandos Græcos, conſtructum, de quo V. C. du Freſne *in Hiſt. Gallo-Byzant.*

Grimaciæ, Gallis dicuntur ridiculæ aut etiam horribiles vultûs diſtortiones, quibus pueruli terrentur. Lat. *Sannæ*; unde *Sanniones*, qui facie magis, quam facetiis, ridiculi ſunt. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4,

Grimmus, filius minimus natu Miciſlai Herulorum Regis, Frater Miſlævonis & Mizdrachi, Rugiorum Principum conditor dicitur. Pater Critonis, qui Lubecam extruxit, ac Chriſtianorum crudelis perſecutor; Buthue Obotritorum Principe occiſo, regnum hoc uſurpavit. Sed ab illius fratre Henrico viciſſim interſectus ſucceſſorem habuit ſeu filium ſeu agnatum Razonem bellicoſum Principem & Razenburgi conditorem: poſt quem Rugiis filius Jaromarus I. Stralſundæ fundator, & Svanteviti idolo contemto, Chriſtianæ fidei interfuos auctor; nepos VVizlavus, expeditionibus in Livoniam propagandæ fidei inſtitutis notus, pronepos Jaromarus II. à quo Damgartum extructum: abnepos VVizlavus II. qui *ἄπαις* lineam finivit A.C. 1325. hæredibus Pomeraniæ Principibus, ex Miſlævone *Grimmi* fratre oriundis, reluctantibus Megapolitanis eadem ſtirpe proſatis & Danis, imperavere. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Gen. Hiſt. in Familia Vandalica.*

Griphus, Clearcho apud Athenæum, *γρῖφος ἐστι πρόβλημα παιστικὸν, προστακτικὸν, τοῦ διὰ ζητήσεως εὑρεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ προβληθὲν, τιμῆς ἢ ἐπιζημίου χάριν εἰρημένον*, *Problema eſt ludicrum, quo jubetur, ut veſtigatione mentis, quod propoſitum eſt, inveniatur, præmii aut mulctæ gratia in medium prolatum.* Cujusmodi apud Vett. convivis, ingenii exercendi causâ proponi conſueviſſe, idem Athenæus latè probat *lib.* 10. Meminit etiam Jul. Pollux *l.* 6. *cap.* 19. ubi compotorum ænigmata & *griphos* ita diſtinguit, ut illa ſtatuat ſemper fuiſſe jocoſa, hos quandoque ſerios. Verba ſunt, *τῶν μὲν συμποτικῶν αἴνιγμα καὶ γρῖφος· τὸ μὲν παιδιὰν εἶχεν, ὁ δὲ γρῖφος καὶ σπουδήν*. Sequitur, ſolventi datum fuiſſe carnium aliquod ferculum, *κρεῶν ἦν τι περιφορά*; ut *ἅλμης ποτήριον*, *muriæ poculum* dabatur ei ebibendum, qui ſolvere non potuiſſet. Sed & alia præmia, alias item pœnas apud Græcos in uſu receptas, legere eſt in Athenæo, ubi *ſuprà*. Athenis in Saturnalibus, tale quid agitatum eſſe, refert A. Gellius *l.* 18. *c.* 2. At moris antiquitatem nihil tam aſtruit, quàm quòd legitur Samſon triginta convivis ſuis ænigma ſolvendum intra 7. convivii dies propoſuiſſe, ea lege, ut, ſi ſolverent, pro præmio acciperent 30. ſindones & veſtes mutatorias totidem: ſin minùs, ipſi darent. Ænigma fuit, *De comedente exiit cibus, & de forti exiit dulce*. Judic. c. 14. v. 14. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poſter. l. IV. c.* 12. & Scaligerum *Poet. lib.* 1. *cap.* 57.

Griſei Monachi, apud Ciſtercienſes, Laici ſeu Converſi dicuntur, quod hoc coloris genere veſtiuntur. Olim verò omnes Ciſtercienſes *Albi* magis, quàm *Griſei*, dicebantur, ut ex Bernhardi & Petri Gluniac. *Epiſt.* liquet. V. Car. Macrum *Hierolex.* & infrà, ubi *de Ordinibus Monachorum*. Eſt autem *Griſeus* color, *λευκόφαιος* Græcis, *pſeudolactinus*, Joanni Diacono in *Vita Gregorii M. l.* 4 *c.* 83. quem *cinericium* interpretatur Fridericus II. Imp. *de Arte venandi l.* 1. *cap.* 46. At *pelles griſiæ*, in *Chron. Trudonenſi l.* 7. *p.* 428. ſunt pelles animalis cujusdam, quod vulgò *Vair* Galli appellant, in pretio ſemper habitæ: de quo animali attigit quædam C. du Freſne *ad Joinvillam Diſſert.* 1.

Grivelatæ, Gallis dicuntur pecuniæ per fraudem corraſæ, præcipuè quas Regii Rationales, in diſcutiendis ratiociniis & reddendis conſueverunt per fraudem avertere & convertere in ſinum ſuum: ad verbum ſunt *ſtellaturæ*; quidquid enim variegatum eſt & ſtellatum, *grivelatum* vocant Galli, à varietate turdi, quam *grivam* dicunt. Salmaſius *ad Spartianum in Peſcennio Nigro*, V. etiam infrà in *Stellatura*.

Groléa Familia, in Gallia inter illuſtres. Vixit autem Jacobus Dn. *de Grolée* Seneſcallus Lugdunenſis A. C. 1180. Cujus filius Joſſelinus Guidonem ac Andream genuit. A' quorum illo Domini *de Grolée, de Vaſſilieu, de Meſpieu, de Luys* (qui nunc Comites *de Grolée* dicuntur) de *Chaſteaufort*, *de Auteville*; ab iſto Domini *de Neyrieu*. qui nunc Marchiones *de Breſſieux* & Comites *de Ribiers, de Viriville*, qui dein Comites & Marchiones *de Viriville* dicti, ac *de Paſſin* & *Caſances* (quæ ſuperiori ſeculo defecit) diviſi deſcendunt. Lineam *de Meſpieu* quod concernit, Armatus *de Groiée* Dn. *de Luys* & *Meſpieu*, ex Catharina fil. Henrici Dn. *du Quart* & *Gergy*, pater fuit Arnoldi; quo & Franciſca de *Chandieu* genitus Petrus conjugem habuit Artaudam *d' Arces*; ex ea pater Benedicti, cui Sebaſtiana Agnata genuit Stephanum maritum Ludovicæ *de la Poype*, patrem Gabrielis *de Grolée*, Dn. *de Meſpieu*. V. ſæpius laudatum Spenerum *Th. Nob. Eur. Part. II. p.* 33.

Groma, ſeu *Gruma*, machina in caſtrorum metatione olim adhibita, eadem cum Chorobate, aut omninò ſimilis, quæ ex regulis ſeu normis compoſita ferramento ſuperponebatur (quod *interrantem ponere* dixerunt) ſicque ſuper ipſum quamcunque in partem movebatur percuſſa, ad dictandum rigorem & lineas dirigendas. Habuit autem ex corniculis omnibus perpendicula pendentia, h. e. fila ſive funiculos & pondera, ut librata poſſet collocari. Incertus Agrimenſor, *Et ferramento primo mutato, omnia indomita perpenſa dirigere, cujus ex omnibus corniculis expenſa ponderibus, & inter ſe comparata fila tenuere, vias ita perſpicere.* *Nerviæ* dicti ſunt funiculi illi, ex *nervis* conſtantes, è quibus rodus plumbi pendebat, ad perpendiculum faciendum. In capitibus verò extremis ancones erant, ad normam coagmentati: unde & *norma* dicta. Vetus Agrimenſor, *ubi ſ conſecuerit norma tua* &c. Locus ei in medio caſtrorum, prope Prætorium. Vide de ea pluribus diſſerentem Salmaſium *ad Solinum pag.* 679. *& ſeqq.* Hinc *Gromatica* Ars, *Gromatici* Libri &c.

Groſſus, monetæ aureæ ſpecies, Gall. *Gros*. Meminit ejus *Charta* Friderici II. Imp. A. C. 1232. apud Goldaſtum *Tom. I. Conſtitut. Imperial. pag.* 299 ut & *Decreta* Ludovici Hung. R. *art.* 3 V. quoque *Hiſtor. Cortuſior. l.* 1. *c.* 10. De *Groſſis Auguſtariis*, V. ſuprà. Item argenteæ. Hinc *Groſſi Turonenſes argentei*, Gall. *Gros Tournois d'argent*, in Gallia cuſi ſunt, ſub Ludovico IX. Philippo

Audace & Carolo IX. de quibus agit Car. du Freſne in voce *Moneta.*

Groſſus Ruſticus, Princeps quidam Saracenus, qui regiones regno Ægypti & tractui Saraceno adjacentes poſſidebat tum, cùm Chriſtiani primam expeditionem ſacram ſuſciperent, dictus eſt ab hiſce, *præ nimia pinguiq; corpulentia, viliq; perſona, in qua totus ruſticus eſſe videbatur*, ut ait Albertus Aquenſis *lib.* 7. *c.* 11. & *l.*10. *c.*5. apud Car du Freſne *Gloſſar.*

Gruarius, apud recentiores, Primus eſt cognitor, ſeu Judex cauſarum ad ſilvas & venationem attinentium & delictorum, quæ in iis committuntur; cujus appellatio ad Maiorem Foreſtarium devolvitur: *Gruyer* Gallis, apud quos idem, ſecundùm locorum diſcrimina, qui *Verdier, Foreſtier, Chaſtellain, Concierge, Maiſtre Sergent* &c. ut eſt in *Statuto* Henrici III. *de Foreſtiis A* C. 1583. *art.* 22. A' Germ. *Gruen* vel *Gran*, h. e. *viridis*, unde Gallis *Viridarius*: Pithœus tamen à *Gru* vocem deducit, quod quemvis ſilvarum fructum ſonat, ut ſunt glandes, caſtaneæ, poma ac pira ſylveſtria, quæ ad firmam dantur a Gruariis. Id autem muneris viros primos atque adeò Militari cingulo donatos obiiſſe, docet Santyonus *pag.* 83. laudatus Car. du Freſne *Gloſſ.*

Grues, Varroni *Sat.* περὶ ἐδεσμάτων *Melicæ*, à Românis, jam Auguſti ætate, in menſam recepti ſunt; ſed ſic, ut ciconias præferrent: quemadmodum ex Cornelio Nepote refert Plinius *l.*10. *c.*23. Addit verò, ſuâ contrà ætate ciconias fuiſſe diſpretas, ita ut nemo attingeret: *grues* verò expetitos inter alitum primas: Quomodo tam duræ carnis avem præpararint, ex parte indicat Horatius *lib.* 2. *Sat. ult.*

Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis *ſparſi ſale multo, non ſine farre.*

Et Plutarchus *de eſu carnium lib. ſeu orat. poſter.* Ἄλλοι γεράνων ὄμματα καὶ κύκνων ἀπορράψαντες καὶ ἀποκλείσαντες, ἐν σκότει πιαίνουσι, ἀλλοκότοις μίγμασι καὶ καρυκείαις τὴν αὐτῶν σάρκα ὀψοποιοῦντες, *Alii verò grues & olores, oculis priùs conſutis, tenebricoſo quodam loco incluſos, ſaginant, ac mirificas intritorum miſcellas & condimenta, carni earum, quæ obſonium futura, addunt.* Ad *Grues* etiam vipiones pertinent, de quibus Plinius *l.*10. *c.*49. ubi cùm dixiſſet, è Balearibus Inſulis porphyrionem mitti, ſubjungit: *Ibi & buteo accipitrum generis in honore menſarum eſt: item vipiones: ſic enim vocant minorem gruem.* Nomen à ſono, ut *pipio*, apud Lampr. *Alex. in gallinis.* V. Gerh. Johannem Voſſium *de orig. & progr. Idolol. l.*3. *c.* 92. qui de earundem avium ordine, quem ſervant, cùm abeunt, redeuntque, item prudentiâ, qua utuntur in ſe ſuisque, contra Aquilarum impetus, defendendis, pluribus agit *cap. præc.*82. Adde Sam. Bochartum, è quo pauca hæc ſubjungimus: Nec apud Romanos ſolùm, ſed etiam apud vett. Græcos non in cibis tantùm, verùm & in delitiis fuere, maximè circa Theſſaliam, ubi in villis opulentiores ſuas habuere γερανοβοσκεῖα, i. *gruum paſcua*, quorum meminit Pollux poſt Platonem *in Politico*, &c. Porro *grus* migratoria avis eſt, & fugâ frigoris in remotiſſima loca proficiſcitur. Unde Ariſtoteles *Hiſt. Animal. l.*8. *c.*12. Ἐκτοπίζουσιν, inquit, ἐκ τῶν ἐσχάτων εἰς τὰ ἔσχατα, *Ex ultimis in ultima migrans.* Id eſt, ut ipſe interpretatur, ἐκ τῶν Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου, ὅθεν ὁ Νεῖλος ῥεῖ, *Ex Scythicis oris ad paludes, quæ ſunt ſupra Ægyptum, unde fluit Nilus.* Quod idem refert Herodotus *l.*2. *c.*22. Ælianus *Hiſtor. Anim. l.*3. *cap.*13. Alii. Et quidem, cùm è Thracia, quæ *gruum* olim patria credita, diſcedunt, ad Hebrum amnem convenire dicuntur, ut inde Ægyptum petant, Tzetzes *Chiliad.*4. *Hiſt* 120. At Scythicis alio eſt iter, nempe per pontum, quem tranſvolant, inter duo promontoria Criumetopon & Carambin, quæ non niſi CLXX.M. p. intervallo diſtant, Plin. *lib.*4. *c.*12. In cujus freti trajectu, ut & in reliquo itinere, miram earum emicare induſtriam, tradunt Vett. Plinius idem, Pontum tranſvolaturas *ſtabiliri ſaburrâ* aſſerit, *& cùm medium tranſierint, abjicere lapillos è pedibus, cùm attigerint continentem, & è gutture arenam.* Concentus conſenſusque inter migrantes mirus eſt. Solinus, *Concors cura omnium pro fatigatis, adeò ut, ſi quæ defecerunt, congruam univerſæ, laſſatasq; ſuſtollant, usq; dum vires otio recuperentur.* In altum proin volant, ad omnes aëris mutationes intentæ, ne à tempeſtate obruantur, Ariſtoteles *Hiſtor. Anim. l* 9. *cap.* 10. ſed &, *ut de excelſiore ſpecula metentur, quas petunt, terras*, Iſidor. Agmen formam trianguli habet, qui baſi à ventis impulſus ſummâ parte aërem ſecat, Cic. *de Nat. Deorum l.*2. In primo agmine Duces habent, & οὐραγοὺς in extremo, ἐπιρροιζοῦντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ὥστε ἀκούεσθαι τὴν φωνήν, *inter poſtremos inſibilantes, ita ut vox audiri poſſit.* Philoſ. qui utrique è ſenioribus ſunt, & viarum peritis, Ælian. Inprimis memorabile illud, quomodo ſe inter volandum mutuò juvent. *In tergo prævolantium colla & capita reponunt. Quod quia ipſe dux facere non poteſt —— revolat, ut ipſe quoque quieſcat. In ejus locum ſuccedit ex iis, quæ acquieverant, proxima, eaque viciſſitudo in omni curſu ſervatur*, Cic. Eadem in vigiliis ſervatur viciſſitudo, cùm enim volatu feſſæ in terram deſcendunt, ut quieſcant & ſomnum captent, reliquis dormientibus, una aut altera, aut è toto numero paucæ per vices toti gregi invigilant, Ariſtoteles *l.c.* Vigiles autem lapidem pede ferunt, qui caſu ſuo dormiturientes excitet, Solin. &c. Tempus migrationis quod attinet, *grues* è Thracia diſcedere ſcribit Ariſt. *Hiſt. l.*8. *c* 12. τῷ Μαιμακτηριῶνι, *Mamacterione menſe*, quod Ælianus exponit *lib.*3. *c.*13. *Autumno.* Reditus tempus idem ſic definit, Ὅταν ὑπείδηται ἄρχεσθαι καὶ ἡμερώσεως τοῦ ἀέρος ὑπεκφαίνειν, ἐπανίασιν *Cùm incipit aëris ſerenitas & tranquillitas, poſtliminio revertuntur.* Nec omittendum, ab iis fortè ortum, quòd apud Syros & Perſas Ἄγγαροι, *Aggari*, vel *Angari* dicebantur curſores Regii. *Grus* enim עגור *agor*, Heb. unde *Angari*, qui cum gruibus certare videbantur curſus celeritate. Φασὶ ὅτι θᾶττον τῆ γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύτειν, *Quidam hoc iter gruum volatu celerius confici tradunt.* V. omnino præfatum Bochartum *Hierozoici Part. poſter. Lib. I. c.*11. Adde Salmaſium *ad Solinum pag.*164. & *ſeqq.* Nec omittendum, quod nemo Vett. præter Dionem in *Veſpaſ.* narrat, in Theatrum quoque grues ad pugnam productas. Sic a. is, Γέρανοί τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες κτλ. Ubi tamen Γερμανοὶ adjectâ literulâ legi, & commiſſiones gladiatorum intelligi vult Caſaubonus *ad Suetonium Veſpaſiano c* 8.

Gruma, Gr. γρῶμα Βασιλικὴ, V. ſuprà *Groma.*

Grumbachium, nomen loci in Germania, ſub proprio Comite ex Rheingraviorum Familia. Cùm enim Johannes Comes ex Johanna Sarvverdenſi duos reliquiſſet filios, eorum minor natu Philippus Daunium ramum emiſit, qui iterum tres palmites habet. Primus eſt Principum Salmenſium, ſeu *de Neuville*, alter eos complectitur, qui *Grumbachii* habitant, tertius Daunenſium eſt. Et quidem *Grumbachios* quod attinet, Philippus præfatus Com. Sylvarum & Rheni *in Daun*, extinctus A. C. 1521. inter alios ex Antonia *de Neufchaſtel* filios, Philippum habuit Franciſcum, qui obiit A.C. 1561. Pater ex Maria Ægyptiaca Oetingenſi Johan Chriſtophori Com. Sylv. & Rheni *in Grumbach*, defuncti A. C. 1585. quo & Dorothea Mansfeldica natus Johannes Com. deceſſit A. C. 1630. Ei verò Juliana Mansfeldica peperit, Emiconem (n. 1612. *ob.* 1629.) Dorotheam (n. 1613. *ob..*) Adolfum (n. 1614. Annæ Julianæ Rheingraviæ maritum) Joh. Erneſtum (n. 1615. *ob...*) Julianam (n. 1616. *ob...*) & Johannem extinctum, A.C 1629. omnes *Com. Sylvarum & Rheni* ſeu *Wild. & Rhingravios* &c. *in Grumbach.* Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.*13. E quibus Adolfo ex Anna Juliana præfata nati ſunt, Georgius Fridericus A. C. 1641. Leopoldus VVilhelmus 1642. Fridericus VVilhelmus 1644. Maria Magdalena An. C. 1645. (*ob.* 1646.) Eliſabetha 1646. (*ob.* eod. an.) Johannes Georgius A.C. 1647. Amelia Chriſtina (n. & den. 1648.) Juliana A.C. 1650. Dorothea Sophia (n. & den 1651.) Anna Amalia A.C. 1652. Anna Dorothea 1654. Eleonora Chriſtina 1656. Joannes Adolfus (n. & den. 1657.) & Eliſabetha, n... omnes *Com. Sylv. & Rheni lin. Grumbachiæ*; idem Spenerus *Part. III. pag.* 86.

Grunſtadium, vulgò *Grunſtatt*, locus Germaniæ ſuper. ſub Comite proprio, ex Familia Comitum Leiningenſium, domus VVeſterburgicæ. Cùm enim Emico, Catharinæ Naſſoviæ maritus, obiiſſet A. C. 1541. major ejus filius Joh. Philippus Hartenburgicam lineam orſus eſt; minor verò, Patri cognominis, Dagsburgio-Falckenburgii rami auctor fuit; cujus ſurculi ſunt Heideshemius & Falckenburgius ſeu Dagsburgius. Et hæc originaria ac antiquiſſima eſt Leiningenſium Com. Familia, cui plerumque *Dagsburgiæ* nomen ſuperadditur: Præter illam verò, altera eſt, quæ *Leiningenſi* quoque nomine utitur, *Weſterburgia* dicta, cui *Leiningenſium* titulum attulit Margareta Landgravii Leiningenſis filia, Reinhardo VVeſterburgico nupta. Hæc in duos nunc ramos quoque diſpeſcitur, VVeſterburgium & Leiningenſem: in quo ſurculo uno Oberbrunnenſi extincto, alter *Grunſtadenſis* ſupereſt. Et quidem hunc quod attinet, Cuno Com. *de Leiningen* & *Weſterburg*, ex Mechtilde Com. Virnenburgica, pater fuit Reinardi; cui Simburga Saynenſis Cunonem genuit Mariæ Stolbergiæ (extinctæ A.C. 1572) maritum: quo natus Philippus, ex Amalia Bipontina, Ludovicum ſuſcepit: qui ex Bernardina Lippienſi filium habuit Philippum; ex Agatha Catharina Limpurgica, genitorem Ludovici Eberhardi Comitis Leiningenſis & VVeſterburg. &c *in Alt & Neu Leiningen.* Hic Carolam Naſſoviam ſibi junxit, ex eaque ſuſcepit Phil. Ludovicum (n... ux... *M. de Ruzé*) Leopoldum Ludovicum, (n. A. C. 1656.) Ludovicam Carolam (1657.) Agatham Julianam, quæ obiit; VVilhelmumque Fridericum (n. A.C. 1659. den...) Comites Leiningenſes & VVeſterburg. lin. *in Grunſtat ſeu Alt & Neu-Leiningen.* Phil. Jac. Spenerus *Part III. p.* 84.

Grus, Gr. Γέρανος, genus ſaltationis obliquæ & in ſe redeuntis, quâ Athenienſium Virgines, quotannis in feſto ſuo *Delia* dicto, Delphis circa Apollinis altare, defungebantur, ut obliquos Labyrinthi, cui Minotaurus, quem Theſeus necaverat, incluſus erat, flexus exprimerent. Polluci *l.*4. choreæ ſeu ſaltationis genus dicitur, ubi numeroſa erat ſaltantium turba, quadam volantium gruum ſimilitudine, præeuntibus utrinque ductoribus Hanc ad imaginem egreſſionis de Labyrintho, Theſeum cum ſuis, circa aram Deliacam, ſaltaſſe idem tradit: qui mos poſtea quotannis ab Athenienſibus celebratus eſt. Saltantes autem altare percutere & oleæ ramum morſibus appetere, manibus poſt terga reductis ſolebant. Callimachus *Hymno in Del.*

Πελ

Πρὸν μέγαν ἠ. εἰς βωμὸν ὑπὸ πληγῇσιν ἐλίξῃ,
Ῥωσάμενοι καὶ κεῖμενοι ὑπὸ πτερύγεσσιν ἐλωίνης,
Χείρεσιν ἀποσρέψαντες &c.

V. Franc. Roſſæum *Archæologiæ Att. lib.7.c.1.*

Gruterus Lambertus, curavit editionem Operum Clementis Rom. factam Coloniæ, A.1570.

Gryllus, nomen Balneatoris, apud Martialem *lib.* 1. *Epigr.* 60. & *lib.* 2. *Epigr.* 14. Item genus picturæ, apud Plinium *lib.*35. c.10. *Antiphilus -- jocoſo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit. Unde hoc genus picturæ* grylli *vocantur.* Ubi tamen *Ægellam*, & *Ægelli*, in MS legi, monet Joan. Dalechampius. Propriè verò *Gryllus* inſectum eſt in ædibus ſtridulum, quod in balneis præſertim frequens, unde aptum balneatori nomen. Gr. γρύλλος quoque, à ſono, quem edit, uti cicada, parte alvi fiſtulata, non ut locuſtæ (cujus ſpeciem voluit eſſe Plinius) feminum attritu, uti nec alis, Scaliger *Exercit.* 273. Vide quoque Ulyſſem Aldrovandum *de Inſectis, l.4.c.2.* & Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.4.c.77.* Belgis *crekel* vel *nachtcrekel.* Valde enim eos ratio fugit, qui ſic cicadam interpretantur, quamvis cantu & formâ non multùm à cicada differat, alis exceptis. Cœterùm mederi faucium & gutturum morbis, calculoque & Americanis pro cibo eſſe, docet idem *capp.* 77. 83. & 89.

Grympa, Catanenſibus in Sicilia vocatur S. Agathæ velum, ſatis longum, coloris caſtanei, auro prætextum, quod mirâ veneratione incolæ colunt. A Græco γρυμπάνω, *involvo*, Dominico Macro *in Hierol.* Sed ſine idoneo teſte. γρυπαίνω apud Harpocrationem eſt, *palpito, incurvatus tremo &c. Ad haſtam nempe illud involutum*, pergit, *populo oſtenditur, ac involutum conſervatur. Ibid.* V. infrà *Guimpa.*

Gryphum pedes vel ungues poculis conficiendis inſervire, tradit Arabicus Scriptor Damir *cap. de aka* ſeu *anca* vel *gryphe.* Geſnerus *de gryphe, Joannes de Montevilla ſcribit, ungues tanquam cornua bovis eſſe, è quibus magni pretii pocula fiunt.* At paulo poſt, ſe vidiſſe apud Aurifabrum addit, *cornu nigrum læve & in ſummo aduncum, ferè ut in rupicapris, triplo fortè craſſius, cujus labris argentum inducturus erat, ut pro poculo menſis adhiberetur*: quod cùm is pro *gryphis* ungue venditaſſet, bovis alicujus peregrini, ut quem *Indicum* vocant, aut bubali fuerit cornu. Ejusdem proin commatis hoc Arabum commentum eſt, cujus omnia illa, quæ de *Gryphibus* nugaciſſimi Scriptores Cteſias & Ariſteas Proconneſius ſcribunt. V. Bochartum *Hierozoici Part. poſt. Lib. II. cap.* 9.6. *inprimis verò Lib. VI. cap.2.* ubi verba illa Græcorum Interpp. Levit. *cap.*11. *v.*13. & Deuteron. c. 14. v. 12. βδελύξεσθε τὸν γρῦπα, οὐ φάγεσθε τὸν γρῦπα, quæ Vulgatus reddit, *Ne comedatis gryphem*, de γρυπαίετῳ, *gryphaquila*, interpretatur: quo vocabulo, poſt Æſchylum, utitur Ariſtophanes *in Ranis*, pro majore aquila, quæ roſtrum maximè aduncum habet. Propriè enim γρυπότης eſt vel naſi vel roſtri inſignis quædam aduncitas, unde ad reliqua transfertur, &c.

GU.

GU. in notis antiquis, *Genus.* GX. *grex*, ſignificat &c.

Guacejum, ſeu *Vacejum*, vulgò *Gaſſey*, locus Galliæ ſeu caſtellum, in pago Oximenſi, memoratum Orderico Vitali *l.6* Had. Valeſius voce *Oximenſis pagus.*

Guarani, Guaranci & Guarangi, iidem qui *Varingi* & Βαράγγοι Græcis dicuntur, apud Leonem Oſtienſem *l.2.c.*58. & Anonymum Bar. *Chron.* ſub A.C. 1046. 1047. & 1066. V. Car. du Freſne *Notis ad Villharduinum*, & *Alexiadem Annæ Comnenæ.* Alias *guarare* Gallis, fugere eſt & ἀπαλλάττεσθαι, *fugiendo ſibi cavere*, i. varicare, crura pandere, varicatis cruribus aufugere. Unde iisdem lupi *guaratores*, qui, cœterorum luporum fugientes conſortium, ſoli incedunt, μονοπεῖραι Græcis. Salmaſius *ad Solinum p.* 946.

Guardia, nomen Familiæ Hiſpanicæ, in Gallæcia illuſtris. Cùm enim Conſalvus Mexia Carrillo Dn. *de Santteſimia* duxiſſet Agnetem filiam ac hæredem Roderici Mexiæ Dn. *de la Guardia*, duæ hæ lineæ coivere, atque inter poſteros, præcipua fuit Marchionum *de la Guardia*, reliquis Pontiorum *de Leon* & Guzmanniorum cognomina uſurpantibus. Primus autem March. *de la Guardia* titulum nactus eſt Gonſalvus Mexia Carrillo. filius ac nepos Roderici; quo & Ann: Manricia genitus Rödericus I. uxorem habuit Iſabellam de Mendoza: ex ea pater Conſalvi, cui uxor Maria de Cardenas genuit Rodericum II. (cui uxor obtigit Luiſa Antonia fil. Ludovici Antonii Portocarreri Com. de Palma) & Franciſcum, nominis *Mexia Carrillo March. de la Guardia.* Phil. Jac Spenerus *Theatro Nob. Part.II.pag.*118.

Guaſtum, apud Plinium *l.* 20 *c.* 7 *Tertium genus eſt, in ſylvis naſcens, Iſatin dicunt. hujus folia trita cum polenta vulneribus proſunt, quarto infectores lanarum utuntur, quod* guaſtum *vocant*: Uti legi jubet, pro *gallum*, Salmaſius. Herba eſt multis regionibus quæſtuoſa, cœruleo colore inficiens, qui vett. proin Britannos in bello, ut hoſtibus eſſent formidabiliores, uſos ſcribit Alex. ab Alexandro *Genial. dier. l.* 1. *c.*20. Sed & conjuges eorum eodem ſucco ſe pingebant. Plinius *lib.*22. c 1. *Simile plantagini* glaſtum *in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges nurusque, toto corpore oblitæ, quibusdam in ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.* Imò *omnes ſe Britanni vitro inficiebant, quod efficit cœruleum colorem.* Cæſ. Idem autem *vitrum* Latinorum, quod ἰσάτις Græcorum & Gallorum vett *guaſtum*, quod hodierni *guesdum* vocant: Iſatis nempe ſativa, qua Infectores lanarum uti conſueviſſe notum. Præparatur ſic: viridem herbam molis trulatilibus premunt, ut herbaceam ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computreſcere ſinunt, *Paſtellum* plerisque locis, ab effigie paſtillorum, in quam glomerantur, nominantes. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ & laneos pannos ac vellera demergunt, ut cæruleum ebibant colorem. Cœruleam verò illam ſpumam innatantem, quam igni conferveſcentes eructant cortinæ, *Indum* Galli vocant, hanc ad Pictorum ſiccantes uſum, C. du Freſne *Gloſſ.*

Gueſpia, vulgò *la Guepie*, caſtrum olim nobile Galliæ in territorio Albigenſi, cujus meminit Petrus *Hiſtor. Albig. c.* 54.

Guffieria Familia, inter illuſtres Galliæ, cujus originem aliqui à Guiffredo Duce Aquitaniæ, alii ab Hunaldo I. *Guifrii*, Equitis Borbonii filio arceſſunt. Claruit in ea inprimis Guilielmus, primus Cubicularius Caroli VII. cujus filius Guilielmus genuit Artum & Guilielmum; illum Dn. *de Boiſy*, ac Magnum Magiſtrum; hunc Dn. *de Bonnivet* & Admiralem Franciæ. In illius ramo nunc ſunt tituli Ducum *de Roannois*, Marchionum *de Boiſſy*, Com. *de Caravas* Ex hujus poſteritate ſunt March. *de Bonnivet* Domini *de Crevecœur.* Artus enim *Gouffier* Dn. *de Boiſy* Comes Stamparum, ex Helena *de Hangeſt*, *de Genlis*, pater fuit Claudii D. *de Roannois*: quo & Maria *de Broſſe*, *de Blois*, *de Bretagne*, genitus Gilbertus, Johannam f. Caroli m Coſſæam ſibi junxit; ex ea pater Ludovici, Claudiæ Lotharingæ, Elbeboviī rami mariti: quo è matrimonio prodiit Henricus *Gouffier*, March. *de Boiſy*, pater, ex Anna Hennequina Arti *Gouffier* Duc. *de Roannois*. i h. Jac. Spenerus *Theatr. Part.II pag.* 34. &c.

Gujana, adde: Incolas ejus æternam vitam, felicitatemque ac miſeriam poſt hanc vitam, bonis malisque expectandam, credere, refert Rich. VVaitborn *Deſcript. Nov. Angl. Part. I. cap.* 4.

Guidones, Clerici dicti ſunt, à Carolo M. Romæ inſtituti, ut Peregrinos ad viſitanda ſacra Urbis loca deducerent, eosque, ſi morerentur, ſepelirent; quod Clericorum Collegium *ſcholæ Guidonum* appellatum eſt, de quo infrà in voce *Porticani.* Inde *Guidonea porta*, una ex quinque Baſilicæ Vaticanæ portis, apud Torrigium *de Cryptis Vat.* quòd ibi *Guidones* morarentur, hodie *Porta ſancta* V. Macros Fratres *in Hierol.* in hac voce, nec non in voce *Bordinarii*, ubi ſic quoque XV. Eccleſiaſticos Ultramontanos, in Æde S. Salvatoris prope S. Petrum in Vaticano, ad id muneris inſtitutos à Carolo M. & *Guidones*, item (quæ vis vocis eſt) *Duces* vocatos eſſe, ac præter dicta Peregrinos, dum viverent Romæ, hoſpitio excepiſſe, addunt.

Guilelmina, nomen duarum campanarum ingentis magnitudinis, quas Epiſcopus quidam, *Guilelmus* nomine, Famaguſtæ Cypri metropoli faciundas curavit, & à nomine ſuo appellatas in D. Nicolai templo ſuſpendit. Meminit earum Hieron. Magius *lib. de Tintinnab. cap.* 14.

Guimpa, in *Regula* Roberti Arbriſelli *cap.* 6. peplum eſt ſeu velum mulicbre, quo etiamnum Monachæ utuntur, quod *Guimpe* Galli vocant. In ſpecie ſic Catanenſes appellant S. Agathæ velum, quod *Grympam* alii malè dicunt, V. C. du Freſne *Not. ad Stabilimenta S. Ludovici lib.* 1. *cap.*54. & ſuprà voce *Grympa.*

Guiſa, adde: hodie *Guiſiæ* titulo gaudet N. filius Joſephi Ludovici Ducis *de Guiſe, de Joyeuſe, d'Angouleſme.* Princ. *de Joinville* &c. (ex Ludovico Princ. Joinvillæ, Henrici II. fratre, & Franc. Maria Valeſia Duc. Engoliſmenſi) nati A. C. 1650. den. 1670. & Iſabellæ Aurelianenſis, quæ ſecundo genita fuit Johannis Baptiſtæ Gaſtonis Duc. Aurelianenſis ex ſecundo matrimonio Mariæ Lotharingicæ. Spenerus ubi ſuprà *Part. I. pag.* 147. & *Part. III. p.* 78. & 88.

Guiſcardus, cognomen Roberti Normanni Apuliæ Principis, V. in voce *Wiſcardi.*

Guitefleda, vel *Vitefleda*, fluvius Galliæ, in Caletis, Orderico Vitali *lib.*12. memoratus, vulgò *Viteflen* aut *Viteſleur*, Canejum *Cany*, Guitefledam *Viteflen*, Paludellum *Paluel*, Vellas *Veules* prçterlabitur, & ad Ciicadentes in Oceanum effluit. Nomen habet à *fleda*, ſeu ab æſtu acceſſuque maris: idem enim *fleda* eſt, quod *fleat* aut *flead* Bedæ & *fleet* Belgis Hadr. Valeſius in voce *Amſtelas.* Oritur autem apud Hericurtem ſeu vicum S. Malloni & currit leucas plus minus 4. Vocatur *Riparia de Witeflou*, in vett. tabb. Fiſcannenſibus: item *Pons de Witeflou*, in literis datis A.C. 1229. vicus autem ipſe ibidem dicitur *VViteflo ſuper mare, Witeflozum Witefloi villa.* Idem Valeſius in voce *Caleti.*

Guimundus, Lanfranci diſcipulus, ſcripſit *de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate, in Euchariſtia*, V. Jo. Forbeſium *Inſtruction. Hiſt. Theol. l. XI. c.*18. §.10. & *ſeqq.*

Gula, Cenſoriis legibus apud Romanos coercita. Plin. *lib.*36. *cap.*1. *Extant Cenſoriæ leges, glandia in cœnis, gliresque & alia dictu minora, apponi vetantes. Marmora invehi, & maria hujus rei cauſa tranſiri quæ vetaret, lex nulla lata eſt.* Sapientioribus inſuper

Ethnicorum

Ethnicorum ſæpius increpita, V. eundem *l.9.c.17.* & 35. *lib.* 10. *c.*15.22.23. & 51. *l.*12.*c.*7.*l.*15.*c* 26 *lib.*31.*cap.* 8 &c. & plura hanc in rem ſuprà, ubi de *Conviviis.* Quæ autem pars animalis ſic propriè dicatur, explicat idem *lib.*11.*c.*37. *Tonſillæ in homine —— Quod inter eas uvæ nomine ultimo dependet palato, homini tantùm eſt. Sub ea minor lingua, epiglosſis —— Operæ ejus gemina, duabus interpoſitæ fiſtulis. Interior —— arteria —— exterior appelletur ſanè gula, quâ cibus aut potus devoratur. Tendit hæc ad ſtomachum —— Ex cartilagine & carne arteria, gula nervo & carne conſtat.* Et infrà, *Summum gulæ fauces vocantur, extremum ſtomachus* &c. Apud Recentiores *Gula*, Gall. *Gueule*, vocabulum quo Feciales horum frequenter utuntur, ad deſignandum in inſignibus rubeum colorem. Eſt autem *Gula* pellis rubricata, auctore Bernardo *Epiſt.* 42. c.2. *Horreant & murium rubricatas pelliculas, quas* Gulas *vocant, manibus circumdare ſacratis.* Unde elicit du Freſne. *Gulas* fuiſſe pelles non nativi coloris, ſed rubrici intinctas, ad idque adhibitas Armenicas, h. e. murium Ponticorum: interdum etiam ipſas Martes Zebellinas, albas ſc. quales in Norvegia naſci, docet Adam Bremenſis c. 239. V. Car. du Freſne *in Gloſſ.*

Gummi, Græcis κόμμι. Sic Chymicis Auctoribus electrum vel ſuccinum, λευκὸν κόμμι. Unde Perſiæ lac illud, quod lactis more quidem manat primò, deinde concreſcit ut *gummi*, qualia ſunt lac Cyrenaicum & Hammoniacum. *Xir*, lac Mambu *tabaxir*, & mannæ aliquod genus *Xirqueſt*, appellant Gummium enim genera omnia primò liquida ex arbore manant, deinde ſiccantur & dureſcunt, nunc retundiore formâ, nunc longiore & cylindraceâ concreſcentia; ξηρὸν autem *ſiccum* Græcis aridumque eſt. *Gummi optimum eſſe ex Ægyptia ſpina convenit vermiculatum, colore glauco purum, ſine cortice, dentibus adhærens, pretium ejus in libras X.* iii. Plin. *l.* 13. *c.*11. Ex Ægyptia ſcilicet ſpina nigra, quod κόμμι ἀκάνθινον, hodie *Gummi Arabicum*, vocant. Et quidem Ægyptia ſpina (quæ & *acacia*) lachrymat gummi, tum inciſa, tum etiam ſponte ſua. Quod ſponte ſuâ manat, absque ulla arboris plaga, circa corticem adhæreſcit, ut in arboribus myrrhæ & thuris quoque videre eſt. Eam igitur ferro deradunt. At quæ ex inciſa & percuſſa fluit, eam ſuppoſito vaſe excipiunt. Atq; hæc optima habetur, utpote quę ſine cortice eſt. Quemadmodum & è lachrymis thuris eam optimam & puriſſimam habitam, quæ in tegetes ſubjectas deſluebat, ait Theophraſtus, qui & hujus ſpinæ lucum ingentem circa Thebaicam præfecturam fuiſſe memorat. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 533. & de reliquis quoque *Gummium* generibus, Plinium ubi ſuprà. De uſu vero *gummi*, in adulterandis ſucciss lachrymisque arborum, quæ concreſcunt, eundem Salmaſium *d.l.pag.*301.

Gundebodingi, appellati Burgundi, & generaliter, qui *lege Gundeboda* vivebant, eâ ſc. quam Gundebadus Burgundiæ Rex condidit, in *Capitular.* Aquisgr. an.789. *cap.* 62.

Gunna, ſeu *Guna*, veſtis pellicea, Gallis *Gonne*, Anglis *Gowne*, Græcis recentioribus γοῦνα, V. Conſtantinum *de Admir. Imp. cap.*32. & alios, quos laudat Meurſius in *Gloſſar.* Eandem vocem Italos pariter uſurpare, pro viliori veſte, obſervat Pergaminus ex Petrarcha *part. I. cant.* 1. 5. &c. apud du Freſne *Gloſſar.* Hinc diminut. *Gunella*, Gall. *Cotillon*, Ital. *Gonella*: unde *Griſagonella*, cognomen Goſfridi Comitis Andegav. quòd tunicam griſeam geſtaret: & *Tresgonellas*, cogn. Episc cujusdam Triſcani, quòd triplici tunicâ uti ſoleret, in vett. *Schedis* apud Auguſtin. *du Pas*, in *Stemm. Armoric. part. I. pag.*47. &c. Item *Gunarii*, pellium ejusmodi mercatores, à quibus dicta olim CPoli Baſilica τῶν γουναρίων, de qua V. *Chronicon* Alexandrinum *pag.*778 qui locus idem videtur cum eo, quem Leo Gramm. vocat τὰ γουνάρια τοῦ Φόρου *p.*505. Originem vocis à *Gaunaco* deducit Cluverius, *Germ. antiq. l.*1.*c.*15. quod Varro *majus ſagum* interpretatur, vocemque Græcam eſſe ait. Sunt autem Heſychio, Καυνάκαι στρώματα, ἢ ἐπιβόλαια ἑτερόμαλλα, *Stragula, alterâ parte villoſa*, V. eundem du Freſne & Octavium Ferrarium, *in Gonnâ.* Sed & *Gunna*, machinæ bellicæ ſeu miſſilis ſpecies, apud Th. VValſinghamum *p.* 226. *alibiq;*, inprimis *p.* 398. *Et illic figere vel locare* gunnas *ſuas, quas Cannes Galli vocant, quibus validiùs urbem infeſtare poſſent.* E quo loco patet, *gunnam* eandem fuiſſe machinam cum *Canone* Gallorum, & à *gunne* Anglorum: & fortè *canones*, quaſi *gunnones* dicti ſunt. Hinc *Magiſter Gunnarius*, confector gunnarum vel gunnis præfectus, *Maſter Gunner* Anglis. Vocem ex *Mango* vel *Mangona*, contractam eſſe, opinatur Somnerus, apud du Freſne *Gloſſ.*

Gunſano, apud Hariulſum *Chron. Centul. lib.* 3. *cap.* 3. *Item poma* gunſanonum *ſeptem argen. auroq; parata*: vexillum, flammulum eſt, ex *Fano*, de quo ſuprà. Item *Fano* ſeu *Flammulum*, quod haſtis appendebatur, recentioribus Græcis φλαμμουλίσκιον, cujusmodi inſularum ab haſtis ac lanceis pendentium, mentio eſt apud Frontinum *Stratagem. l.* 1.*c.*12. *num.* 5. quibus quæ carebant, *Haſtæ puræ* dicuntur, in vett. *Inſcr.* ubi donatos milites *Haſtâ purâ ſine vexillis* interdum, in virtutis militaris præmium, legere eſt, 414.8. 498.13. &c Hinc *Gunſanonarius*, uti vocatur Suppo, conſobrinus uxoris, Ludovici Pii, in *Syn.* VIII. CPolit. Vexillifer, Signifer: Ital. *Gonfaloniere*, quo nomine ſupremus olim apud Florentinos Magiſtratus indigitabatur. Sed & hodieq; regitur Senenſis urbs à tribus *Gonfanonariis*, quorum ſingulis tertia urbis pars regenda datur. Imò & Eccleſia Rom. ſuos habet *Gonfanonarios*, de quibus præ aliis agunt, Froiſſardus *vol.*2.*c.* 135. Joannes Villaneus *lib.*8. *c.*69. & Matth. Villaneus *l.* 9. *c.* 90. laudati Car. du Freſne.

Gurgiculus, nomen quo Mare Mediterr. appellare ſolebat Carolus M. apud Mon. Sangall. *l.*1.*c.*29.

Guſſa ſeu *Goza*, machina bellica, in *Uſaticis* Barcinon. *MSS c.* 83. alibique, quòd *canis* formam referret, dicta: Occitanis enim *Gouſſas* canis ſpecies eſt, du Freſne *Gloſſar.*

Guſtatio, Veteribus quid fuerit, docet Plinius Jun. *lib.* 3. *Ep. Poſt Solem plerumq; frigidâ lavabatur, deinde* guſtabat *dormiebatq; minimùm: mox quaſi alio die ſtudebat in cœnæ tempus.* Nempe poſtquam exierant è balineis, ante unctionem aliquid eſitabant, quod *guſtatio* dicebatur. Sic in balineo demum poſt horam primam noctis, priusquam incepiſſet ungi, duas bucceas ſe manducaſſe, refert Auguſtus, apud Suetonium *cap.* 76. ubi Caſaubonum vide, & quæ ſuprà diximus, de veterum *Edendi ratione.* Aliàs *guſtatio*, menſæ promulſis. Hinc *menſa guſtatoria*, eadem cum *promulſidari*, qualem in Trimalcionis epulo Petronius ſic deſcribit: *In promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſſaccio poſitus, qui habebat olivas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis —— Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papavere ſparſi: fuerunt & tomacula ſupra craticulam ferventia argenteam poſita: infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.* V. quoque infrà in voce *Promulſis.*

Viri Principes.

Guſtavus Adolphus, filius minimus Friderici Marchionis Durlacenſis, extincti A.C. 1659. literis probè excultus itinera varia obiit. Inde in Polonico bello easdem cum fratribus partes, Suecicas nempe tutatus, inprimis in Boruſſia res egit. Præfectus Morungæ, eam cùm fortiter defendiſſet, demum dedere coactus eſt. Poſt alterum iter Italicum, Romanæ ſe communioni addixit, A.C 1663. reſignato priùs Argentinenſi Canonicatu. Bello exin Hungarico A.C. 1665. in Imperiali exercitu adversùs Turcas, peditatui Præfectus, in conflictu ad Gothardi fanum inſignem fortitudinis laudem recuperavit. Caſſidem tandem mitrâ permutans, jam Abbas eſt Fuldenſis.

Guſtavus Adolphus, Dux Megapolitanus, rami Guſtroviani, filius Joh. Alberti, ex Eleonora Maria Anhaltina, à Parentibus in Reformata religione educatus, mox Patre A.C. 1636. extincto, à Tutore Patruo Adolpho Friderico D. Suerinenſi, matri invitæ ereptus ac Religioni Auguſtanæ Confeſſ. admotus eſt. Cùm Razenburgius adminiſtrator eſſet deſignatus, eo jure in pacis commodum ſeſe abdicavit, duobus in Capitulis Magdeburgico & Halberſtadienſi Canonicatibus acceptis: quibus Argentinenſis quoque acceſſit. Cùm Patruelis Roſtochium urbem homagio accipiendo ingreſſus eſſet, ipſe eodem ſe contulit: ſe citra motus majores peracta. Uxorem habet Mariam Sibyllam Holſatam: ipſe verò natus eſt A.C.1633. V. Phil Jac. Spenerum *Sylloge Geneal Hiſt.*

Guteli, Larium ſeu Dæmonum genus, apud Germanos, ſic dicti, à *bonitate*, quòd in domibus verſentur ſine noxa, curamque præſertim jumentorum habeant. A quibus non diverſi, quos *Trollas* nuncupant, qui utroque ſexu ementito apud Sueones maximè in famulatu feruntur fuiſſe. V. Jo. Vierum *de Præſtigiis Dæmonum l.*1.*c.*16. & de uno alterove eorum lepidam hiſtoriam apud Auctorem Anon. *Sinæ & Europ.*

Gutta, Gr σταγών. unde σταγονίας thus maſculum, quod σταγόσι i. *guttæ*, ſimile ſit, V. infrà: item σταλαγμὸς, unde vox, quam corvi edunt, quum aquæ ſtillantis ſonum imitantur, eodem nomine indigitata, apud Ariſtotelem, V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1318. In gemmis idem cum puncto eſt, Solinus *cap.* 5. *Dat Creta, quem Coraliachatem vocant, coralio ſimilem; ſed illitum* guttis *auro micantibus.* Cujusmodi aureis guttis ſparſum ſapphirum χρυσοστιγῆ vocat Epiphanius. V. de ejusmodi gemmarum maculis hic paſſim, ubi de *Oculis, Stellis* &c item in vocibus *Sparſus*, ac *Superſperſus.* Etiam in equis *guttæ*, V. infrà. At *Gutta* Sicula, apud Callimachum, dicitur humor ille, quem in poculo relictum, bibentes deſuper in manum converſam invergebant, ac ludentes in cottabeum conjiciebant. Magni enim ſtudii cottabus olim apud Siculos erat, apud quos & inventum fuiſſe, atque ita excultum, ut gradus etiam huic ludo conſtituerent, refert Dicæarchus *lib. de Alcmane.* Guttam autem hanc ex poculis *cottabum* appellaſſe Theſſalos ac Rhodios, ſcribit Clearchus *tr. de linguis*, de quo Græcorum luſu V. Athenæum *lib.* 15 *c.*1. & Caſaubonum *ad eum*, nec non Suidam, in voce κοτταβίζειν. A nomine *guttæ*, *Guttatus*, qui & *Scutulatus* equus, Romanis appellatus eſt, qui Gr. ψαρὸς vel κιτταρὸς: & quidem *Scutulatum* vocari dicit Iſidorus, *propter orbes, quos habet candidos inter purpureos*, ſcutularum ſcil. forma; *Guttatum* idem definit. *album equum nigris intervenientibus maculis*: mel niger ſic dicitur albis punctis reſperſus; quales ſunt gallinæ Numidicæ, de quibus Martialis,

Et picta Perdix, Numidicæq; guttatæ.

Ita

Ita *guttatus* planè exprimit Hebræum ברוד *barud* i. *grandinatus*, χαλαζώδης, maculis albis grandinis inſtar reſperſus, quæ vox occurrit, apud Zachar. c. 6. v. 4, 6. & Græcum λευκοστικτος, quod de Eumeli equis uſurpat Euripides *Iphigen. in Aulide* v. 221. λευκοστικτῳ τριχὶ βαλιὰς πώλους, *pilo albis maculis guttato varios*, cùm contra μελανοστικτοι ſint Admeti equæ, apud Statium *Theb. l. 6. v. 335.*

— — *noctemq; diemq;*

Aſſimulant, maculis internigrantibus albæ.

V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. prior. Lib. II c. 7.* Ut alia omittam. Inter aromata *Gutta gamba*, non minimum locum tenet, memorata Caſp. Barlæo in *Medicea, Erat ad hæc inter viſus obſonia Draconis ſanguis, concreto ſucco rubens* — *&* Gutta gamba, *flavo colore reliquis intermicans. Sabæorum thus & myrrha* &c.

Guttonarii Equi, apud Vegetium *l. 4. c. 6. Inter colatorios enim & eos, quos vulgus* guttonarios *appellat, ambulatura eorum media eſt:* iidem cum trepidariis ſeu trepidantibus ſunt. Idem *l. 1. c. 56. Sed ipſos equos, quos vulgò trepidarios, militari verbo* guttonarios *vocant.* Dict i à *gutto* vel *guttone*, qui propter oris anguſtiam minutim guttatimque evacuatur, quemadmodum *colatorii*, à ſacco vel *colo*, quod minutim ſimiliter vacuefieri conſuevit. Uti enim Græci σακκίζειν, προκοπτειν, & σακκισμὸν, προκοπὴν interpretantur, h. e. *minutam & per gradus promotionem progreſſionemq;*: Sic Latini *guttum* quoque & *gutturnium* in eadem ſignificatione acceperunt. Hinc *guttonarii* equi, gradatim & minutim ambulantes; nam & ipſi trepidiarii gradu minuto incedunt, etſi non tam minutim ſuccreto colatoque quàm aſturcones: Græcis propterea καλπάζοντες vel καλπαστικοὶ, à κάλπη, *guttus*; quod vas cùm liquorem ore anguſto minutim & guttatim funderet, minutum illum crebrumque in curſu gradum tolutariorum & trepidantium equorum, ſenſim minutimque feſtinantium & ſubſultantium, eadem voce indigitare voluerunt. Salmaſius ad Jul. Capitolinum *in Maximinis.*

Guttur, animæ canalis, Plin. Græcè λάρυγξ, βρόγχος, & τραχεῖα ἀρτηρία, canna pulmonis & aſpera arteria, ex Heb. גרגרת fortaſſe à *ſono glutientis. Homini tantùm & ſuibus intumeſcit, aquarum quæ potantur vitio*, idem Plin. Prætertim auctore Vitruvio, apud Æquicolas Italiæ & Medullos Alpinos, vulgò *Miollans & la Vallée de Tarentaiſe.* Juvenalis *Sat. 13.*

Quis tumidum guttur, *miratur in Alpibus?*

Non ineſt animalibus, quibus fauces non ſunt, uti nec ſtomachus, nec colla, quemadmodum piſcibus, in quibus *ora ventribus junguntur* &c. V. ſæpius laudatum Plinium *lib. 11. cap. 37.* & Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l. 2. c. 19.* ubi quid in ſingulis hominum partibus religioſum & venerabile, eruditè diſſeruit.

Guttus, apud Martial. l. 14 *Epigr. 52.* cujus lemma; *Guttus corneus*, *Geſtavit modò fronte me juvencus,*

Verùm rhinocerota me putabis:

à *guttis* dictus eſt, quòd propter colli anguſtiam humor inde guttatim efflueret. Fiebat è cornu, ut & inſtrumenta alia domeſtica. Horat. l. 2. *Sat. 2.*

— — *cornu ipſe bilibri*

Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.

Naſumque habebat ſeu roſtrum, unde *rhinocerota* vocat Poëta. Ut & Juven. *Sat. 7.* *magno cum rhinocerote lavari.*

Ubi Schol. *id eſt*, inquit, *magno gutto, quòd ſicut rhinoceros, ſit ingentis naſi.* Hoc enim in balneis utebantur lautiores ſuperfundendi. Et quidem luxum in talibus naſo extenſo corneis vaſis fuiſſe valde antiquum, docent Theophraſti *Characteres, c. 5.* περὶ Ἀρεσκείας, Ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι δεινὸς, καὶ τίτυρον κτήσασθαι, καὶ Σικελικὰς περιστερὰς, καὶ δορκαδείους ἀστραγάλους, καὶ θουριακὰς τῶν στρογγύλων ληκύθους. V. Barthium *ad Papinium Theb. l. 2. v. 144.* Figuram ejus habes, apud Pignorium *Com. de Servis p. 84* ubi de Aliptarum apud Vett. inſtrumentis.

Guzmannium nomen, plures in Hiſpania Stirpes illuſtres nobilitat, quarum communis radix nondum reperta eſt. Inter reliquas facile excellunt, in Bætica, Duces de Medina Sidonia, ab Alfonſo Perezio *de Guzman* Bono, Dn. *de S. Lucar de Barrameda* à Mauris cæſo A. C. 1347. derivati. Hujus nepos Johannes Alfonſus primus Comitis *de Niebla* titulum nactus eſt, & deinceps hujus major filius, (nam à minori Johanne poſtumo etiam Dni. *del Cadoſo* orti ſunt) Henricus Johannem Alfonſum primum Ducem de Medina Sidonia genuit: a cujus fratre Alfonſo Dni *de Torralva* & *de Ugena* oriuntur; ſed à filio Henrico (ut reliquorum mentionem, licet poſteritate abundarint, omittam) propagata eſt Ducalis dignitas, nunc quoque ſuperſtes. V. infra in voce *Medina Sidonia.* Eidem ſtirpi accenſendus eſt ramus Comitum *de Olivares*, à Petro Henrici, Alfonſi ac Johannis Alfonſi Ducum fratre protruſus, de quo infra itidem *ſuo loco.* Sed & *Guzmanniis* adnumerari volunt Comites *de Teba*, & March. *de Ardales*, quorum auctor Petrus Suarezius *de Toledo*, Dn. *de Bolanzos*, Mariæ Ramiræ *Guzmanniæ* maritus. Hæreditatem vero horum, alia non minus *Guzmannii* nominis à Ludovico *Gonſalez de Guzman*, M. Mag. Calatravæ, lata linea Domin. & deinceps March. *de Algava*, crevit; cum Ludovicus *de Guzman*, March. *de Algava*, avunculo Marchioni *de Ardales* ſuccederet. Idem nomen ferunt Comites priores *de Orgaz*, ab Alvaro Perezio *de Guzman*, Dn. *de Gibraton*, deſcendentes; qui ad Mendozios ſucceſſionem & nomen transmiſerunt. Hujus enim filia Maria, nupta Johanni Hurtado de Mendoza, Dn. de *Mendibil*, genuit ei Alvarum *de Mendoza & Guzman* Dn. *de Mendibil*; cujus ex Maria *de Roxas* Dn. *de Santacruz*, filius Ludovicus Hurtadus de Mendoza & *Guzman*, ex Agnete Toletana Johan. Hurtadum genuit Com. *de Orgaz*, maritum Leonoræ de Mendoza & Patrem Stephani: quo & Maria de Figueroa natus eſt Johannes Hurtadus de Mendoza & Guzman, frater Leonoræ, quam ſibi junxit Joh. Ludovicus de Silva & Ribera March. *de Montemajor.* Sed & in familia *de Sotomayor*, cognomen *Guzmannium* Antonius materno adjecit, cùm mater Tereſia de Zuniga, ſuccederet Patri in dominio *Ayamonte*, quod illius avia Tereſia *de Guzman*, dotis nomine à Patre Johanne Alfonſo *de Guzman*, D. de Medina Sidonia acceperat. Unde filius ex hoc matrimonio natus Antonius, modò dictus, cogn. *de Guzman & Zuniga March. de Ayamonte* tulit, pater ex Anna Cordubenſi Franciſci; qui, ex Anna Felicia *de Guzman & Zuniga* patruele ſua, genuit Antonium (maritum Briandæ, filiæ Franciſci Didaci, Lopezii de Zuniga D. *de Bejar*) Briandam *Sarmiento de la Cerda* (ux. Roderici March. *de Salter* primò, dein Inici Lopezii *de Mendoza*, Com. *de Tendilla*) & Annam Feliciam *de Guzman*, omnes nominis *de Guzman & Zuniga.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. part. II. pag. 64. 112.* &c. inprimis verò *in Indic. ubi Familiæ diſpoſitionem exhibet*: nec non *Artis Heraldicæ Part. II.*

GY.

Gyas, vir Thebanus, apud Statium *Thebaid. l. 2. v. 610.*

Dircæumq; Gyan, *& Echionium Lycophontem.*

Alius apud eund. *lib. 5. v. 222.*

— — *fortemq; timebam*,

Quem deſponſa, Gyan, *vidi lapſare cruentæ*

Vulnere Myrmidones —

Gyges, gigas, adde: Venti nomen in terra latentis, nam γηγενὴς σκοτεινὸς eſt, Heſychio; è quo gigantem fecit Heſiodus *Theogon.* cui addidit duos alios, Briareum & Cottum, qui tres vocabantur τριτοπάτορες, *tertio loco poſt Parentes*, viz. poſt Solem & Lunam; quibus apud Athenienſes ὑπὲρ γενέσεως παίδων, *pro nativitate filiorum*, vota fiebant, ſicut apud Romanos Veneri. V. Auctorem *Etymologici* & Gerh. Jo. Voſſium *de Idol. lib. 3. c. 1.* nec non ſuprà, ubi de Diis *Genethliis.*

Gyges alter, Maximinus à militibus cognominatus eſt, apud Capitolinum.

Gymnas, apud Papin. Statium *lib. 2. Sylv. 2. v. 8.*

Cùm ſtadio jam pigra quies, canusq; ſederet

Pulvis, ad Ambracias converſa gymnade *frondes.*

Et *l. 3. Sylv. 1. v. 43.*

— — *hic tibi feſta*

Gymnas, *& inſontes juvenum ſine cæſtibus iræ.*

Gymnicus agon eſt, lucta, palæſtra. Hinc *Therapnæa* gymnas, eidem *lib. 4. Sylv. 2. v. 48.* id eſt, Laconica palæſtra. Quæ *protervæ gymnades, Achilleid. l. 1. v. 358.*

— — *Tu frange regendo*

Indocilem, ſexumq; tene, dum nubilis ætas,

Solvendusque pudor neve exercere protervas

Gymnadas, *aut luſtris nemorum concede vagari.*

Ubi omnia virilia exercitia illuſtri puellæ, de qua ei ſermo, vitanda dicit, præcipue nudandorum corporum, quo more Gymnaſia Spartana inſaniebant: unde & nomen &c. V. quoque infra ubi de *Gymnicis* Ludis.

Gymnaſiarcha, V. infra ubi de *Gymnaſio* ſeu Ludo literario.

Gymnaſium, locus, in quo gymnaſticæ exercitationes fiebant, *publicus*, ut habet Galenus *de tuenda valetud. l. 2. c. 2. in ſeparata urbis regione extructus, ubi ungebantur, fricabantur, luctabantur, diſcum jactitabant, aut tale quidpiam faciebant.* Sic nuncupatus, quoniam exercitatores ibi ut plurimum *denudabantur*, à Gr. verbo γυμνάζεσθαι, i. *nudari.* Unde Martialis *lib. 3. Epigr. 68.*

Gymnaſium, *Thermæ, Stadium eſt hac parte, recede,*

Exuimur, nudos parce videre viros.

Et Bardeſanes, apud Euſebium *de Præpar. Evang. l. 6. c. 8.* Græcos ait, non potuiſſe ulli vi ſiderum prohiberi, quin in *Gymnaſiis* nudis exercerentur corporibus. An verò omnes & tali ſemper denudarentur, qui ſanitatis tantùm exercebantur causâ, non eſt usque adeò compertum; veriſimile eſt tamen, Luctatores, Pugiles atque alios quosdam potuiſſe denudari, quemadmodum Athletis in uſu erat, quos tantùm ſubligacula pro verendis tegendis, tam in publicis, quam in privatis certaminibus habuiſſe, etiam usque ad Homeri tempora, à quo τῶν ζωμάτων fit mentio, omnis ratio decori exigit. Namq; Orſippi hiſtoria ab Euſtathio *in Hom.* & Pauſ. *in Att.* relata, cui ſubligacula delapſa victoriā dēpſerunt, ut inde poſtmodu indulgeretur ea non geſtare, ita accipienda videtur, ut non magnis quidem & Athletā facile impedituris, parvis tamen inpoſterum utendi neceſſitas eſſet, quem morem ad ſua usque tempora perduraſſe Romæ, ſcribit Pauſanias. Primi autem qui *Gymnaſia* extruxere, Græci fuere, ſi fides adhibenda eſt Soloni apud Lucianum *in Anacharſi*, & M. Tullio qui *de Orat. lib. 2.* ſcribit, *Gymnaſia delectationis & exercitationis*

gratia ab ipſis primùm inſtituta eſſe. Et quidem inter Græcos primi extiterunt Lacedæmonii, ut Athenæus ex Hippaſi ſentententia, & Plato in *Theæt.* *de LL. lib.* 1. memoriæ prodiderunt; quos etiam illa omnium præſtantiſſima atq; ſpecioſiſſima conſtruxiſſe, ex Martiali *l.* 11. intelligere eſt, ubi hi habentur verſus:

Argivas generatus inter urbes,
Thebas carmine cantet aut Mycenas,
Aut claram Rhodon, aut libidinoſæ
Ledæas Lacedæmonis palæſtras.

Poſt Lacedæmonios ſua quoque Athenienſes erexerunt, in quorum urbe fuiſſe teſtantur Pauſanias ac Suidas; unum Ἀκαδημίαν vocatum, in quo Plato Philoſophiam ſuam profeſſus eſt: alterum Λύκειον, ubi Ariſtoteles docuit, quod Apollinis Lycii templum fuiſſe legitur, apud Lucianum *l. c.* tertium Κυνόσαργες, ubi nothi, ſpurii ac ignobiliores quivis exercebantur. Sed & præter hæc tria alterius quoque mentionem facit, quod *Campum* vocat, Philoſtratus *in vita Herodis Attici.* Cùm verò dictum eſt, *Gymnaſia* hæc in Urbe Athenienſium fuiſſe, ſic capiendum, quòd, licet extra urbem eſſent, illi tamen eſſent proxima, ut ſic in ea fuiſſe dici potuerint. In his etenim mortuos quoque ſepeliendi conſuetudinem Græcos habuiſſe, notat Cicero *Epiſt. fam.* 12. ubi Servius ſe Marcellum interfectum, in Academia Athenienſium, nobiliſſimo totius Orbis Gymnaſio, ſepeliviſſe refert. Quæ verò Ligorius inveniſſe ſcribit, in veſtigiis Hadriani Imp. Tiburtinæ villæ repræſentata, Athenæum, Hermæum, Panathenaicum; non tam *Gymnaſia*, ubi corpora exercerētur, quàm loca videntur fuiſſe, in quibus aut diſciplinarum artiumque ſtudiis opera dabatur; aut feſta aliqua celebrabantur. Corinthum quoque *Gymnaſium* habuiſſe, *Craneum* vocatum, auctor eſt Laertius *l.* 3. Imò nullum penè Græcorum oppidum fuiſſe, in quo *Gymnaſium* non eſſet, dicere ſolitus eſt Anacharſis. Ad æmulationem poſtea eorum Romani quoque Gymnaſia, *Palæſtras* vocata, ædificare cœperunt; quos tamen cœteros quoſcunque tum magnificentia operum, tum inæſtimabili pulchritudine in hoc genere anteceſſiſſe, ex illis Thermarum ruinis, quæ ad huncusq; diem, non ſine omnium ſtupore, perdurantes, conſpiciuntur, facilè convincitur. Martialis quoq; *l.* 7. *Ep.* 34. de Neronis *Gymnaſ.* ——*Quid*, quærit, *Nerone pejus?*

Quid Thermis melius Neronianis?

Verùm & ante Neronis tempora fuiſſe Romæ Gymnaſia, ex Plauti *Bacchid. Act.* 3. *ſc.* 3. patet. *Gymnaſia* enim tota aliquando *Thermas*, ob aquæ calidæ uſum ibi frequentem, nuncupari, apud Auctores Latinæ ling. frequens eſt; ſicut etiam interdum *Thermæ* ſignificant eam Gymnaſii partem, in qua lavabantur, ubi Propnigeum, Laconicum, Calida lavatio ſitæ erant, ut ex verbis Martialis retro allatis videmus. Quomodo verò *Gymnaſia* extruxerint Græci, prolixè exponit Vitruvius *l.* 15. *c.* 11. & ex eo Hier. Mercurialis *de Arte Gymnaſt. l.* 1. *c.* 6. Ubi & duplicem curioſo Lectori iconem exhibet, unam Palæſtræ cum periſtylio quadrato; alteram cum oblongo: quò proin Lectorem remittimus. In his porro locis tanta tamque varia hominum converſantium ſolebat eſſe multitudo, ut referente Galeno 10. *Meth.* non rarò contentiones inter ipſos exorirentur; atque hinc ingens ac diſſonus clamor: de quo conqueritur Seneca *Epiſt.* 56. & quem etiam in Thermis ſuo tempore Varro obſervavit, his apud Nonium verbis: *Ita, uti ſoliti Romæ eramus, in balneis plodere cœpimus & murmurari.* Primum autem hominum ibi convenire ſolitorum genus erant Philoſophi, Rhetores, reliquique qui ſtudiis delectabantur; Hi ibi legebant, colloquebantur, interque ſe diſputabant, ut Juvenalis *Sat.* 7. innuit. Unde tria literatarum exercitationum Romæ loca fuiſſe, non uno in loco, docet Galenus, Templum Pacis, *Gymnaſia publica* & Ἀθήναια, &c. Alterum genus erant Adoleſcentes, qui, ut exercitationum obſervationes atque modos addiſcerent, ad *Gymnaſia* accedebant; & hi liberi erant atque ingenui Terentius. *Eunucho Act.* 3. *Sc.* 2.

——*Fac periculum in literis,*
Fac in Palæſtra, in Muſicis, quæ liberum
Scire æquom eſt adoleſcentem, ſolertem dabo.

Tertium Athletæ, qui inibi ſe exercebant, ut in publicis Ludis ſacriſque certaminibus poſſent & Populum oblectare & victoriâ præmiiſque potiri: Unde Suetonius refert, Neronem *quandoq;* Gymnaſium *ingredi ſolitum, ut certantes Athletas ſpectaret.* Præterea eodem confluebant omnes illi ſive nobiles, ſive ignobiles, qui vel militaris diſciplinæ, & fortitudinis, vel tuendæ ſanitatis & boni habitus comparandi gratia, variis exercitationum generibus incumbebant, Caſſiodor. *l.* 9. *Ep.* 23. *Oſtentent juvenes noſtris bellis, quod in* Gymnaſio *didicere virtutis.* Scribitque Galenus *de Art. lib.* 1. ſe anno ætatis ſuæ trigeſimo quinto luxationem ſummi humeri in palæſtra paſſum eſſe. Nec pauci in *Gymnaſia* veniebant, ut ibi fricarentur; Licèt enim frictiones à multis fierent ante reliquas exercitationes, nihilominus & multi erant, qui ſine ulla exercitatione ſeorſim ab aliis, ut de Veſpaſiano tradit Suetonius, ſolùm fricabantur. Item, qui loturi erant: ubi divites atque Primates labra & colymbithras proprias in cellis alioqui communibus habebant, ubi ſoli lavarentur; quidam ſolia vel lignea vel argentea ſecum ferebant, ne pedes nudos collocarent, ubi viliſſimi quique ponebant, Plin. *l.* 33. *c.* 12. Hadrianum tamen Imp. lavari cum plebe ſolitum, referunt Auctores Idemque de Tito Cæſare Suetonius ſcribit. Tandem pluſima ſpectatorum hîc ſemper turba fuit, qui Athletarum certamina otioſi ſpectabant. Et quidem diebus feſtivis magis frequentata *Gymnaſia* fuere, quòd tum Artifices, aliique variis ſervitiis detenti alias, vacarent. An in Romanorum Thermis mulieres quoque verſarentur, non liquet: veriſimile tamen eſt, honeſtas Matronas ab iis abſtinuiſſe, V. quæ de Poppæa, Domitii Neronis uxore, Plinius refert *l.* 11. *c.* 41. Apud Spartanos vero mulieres unà cum viris in *Gymnaſiis* promiſcuè ſe exercuiſſe, præter alios, ſatis teſtatur Propertius *l.* 3. *Eleg.* 12. quæ incipit,

Multa tuæ, Sparte, miramur jura palæſtræ,
Sed mage Virginei tot bona Gymnaſii &c.

De partibus *Gymnaſiorum* dicemus infrà: eorum Miniſtros quod attinet, fuere illi: *Gymnaſiarchus*, cujus munus erat toti Gymnaſio præeſſe, & omnia moderari, tempus & horas præſcribere, in peccantes animadvertere &c. *Xyſtarcha*, qui ambobus Xyſtis, ſtadio & denique cunctis athletarum exercitationibus præerat, victores proclamabat, præmia decernebat &c. à quo diverſus fuiſſe videtur Ἐπιστάτης παλαισμάτων, *Præfectus Luctæ*, qui luctantium duntaxat Magiſter erat; Hippocrati Παλαιστροφύλαξ, *Palæſtræ Cuſtos* appellatus: & *Agoniſtarcha*, qui certaminum publicorum præfectus eſſet, in Amphitheatris & *Gymnaſiis*, ubi Athletæ, in publicos ludos prodituri, priùs exercebantur; munus ſuum obiens. *Gymnaſtes*, de quo infrà: *Pædotriba*, qui Gymnaſtæ præcepta faciebat & uſum, differentias ac modū exercitationum experientiâ quâdam callebat, ſed ob ignorantiam ſæpiſſimè aberrabat; militi proin & coquo à Galeno comparatus; quorum is Imperatoris, hic Medici mandata exequens, ipſe quæ ad bellicam ſcientiam, vel medendi artem pertinerent, ignoraret: *Sphæriſticus*, eorum qui pilâ ludebant Inſtitutor; *Servi* item fricandis, ad præſcriptum Gymnaſtæ aut Pædotribæ, corporibus deſtinati: ut & *Reunctores*, qui corpora jam exercitata ungerent reungerentque. *Mediaſtini*, qui pavimenta everrebant, aliaque obibant miniſteria. Aderant & *Servi balneares*, qui lotos cum ſpongiis, modò purpurâ tinctis, modò candefactis: deinde cum linteis exiccarent: aderant *Pilicrepi*, qui ſphęris pice oblitis curabant, ne ignis balneorum extingueretur: *Alipili*, qui ad vellēdos ab aliquibus corporis partib⁹ aliis pręſertim pilos adhibebantur. Etiam *Janitores* ſuos quodque Gymnaſium habuit; *Fornacatores* item: iiſdemque porro miniſtrabant variarum rerum *Venditores*, inter quos Seneca numerat *Epiſt.* 56. *Libarios, Botularios, Cruſtularios*: & quia inter exercendum ſæpè vulnera, contuſiones, contorſiones, luxationes, aliaque ejuſmodi contingere ſolebant, *Medici* quoque præſtò erant: unde *Medicos ludi matutini* & *Ludi magni* antiqua marmora habent, &c. Utrum autem temporibus luctus, *Gymnaſia* aperirentur Romæ, non adeò conſtat. Athenis notat Laërtius, in morte Socratis clauſa illa fuiſſe, quòd Athenienſes ejus occiſi pœnituiſſet. De *Gymnaſticæ* ſpeciebus variis ac exercitationum generibus, agit prolixè præfatus Mercurialis *tr. de Arte Gymn.* quem ſi placet adi. Dicam ſaltem de iis pauca quædam infrà, ubi de *Gymnaſtica*; nunc verò *Gymnaſiorum* partes ſtrictim enarrabo.

Gymnaſiorum apud Vett. partes variæ.

Primæ eorum partes fuere *Porticus*, exedris ſive cubilibus apertis plenæ, in quibus Philoſophi, aliorumque Diſciplinarum Profeſſores ac amatores diſputando, legendo, ac docendo ſe exercebant. Secunda fuit *Ephebeum*: ubi illi conveniebant, atque de pręmiis & exercendi genere pactiones inibant, qui ſimul volebant exerceri ac certare. Tertia *Coriceum*, qui locus pro denudandis hominibus, qui vel exerceri vel lavari cupiebant, extructus erat: aliàs *Apodyterium*, Galeno Γυμναστήριον. Quarta, *Elæotheſium*, Polluci Ἀλειπτήριον, Plinio *Unctuarium*, ubi luctaturi & alias exercitationes vel balnea adituri, ungebantur reungebanturq;. Quinta *Coniſterium*, in quo poſtquam Exercitatores uncti erant, pulvere conſpergebantur, ſicque inde in diverſas exercitationes diverſi prodibant. Et hæ quinq; partes etiam in Palæſtra Græcorum è Vitruvio deſcriptæ reperiuntur. Sequuntur cœteræ, partim ab aliis indicatæ, uti paſſim videre eſt; partim ab eodem quoque explicatæ. Erat itaq; pars Sexta, *Palæſtra*, ubi *curſu, luctando, haſta, diſco, pugilatu, pila, ſaliendo ſe exercebant, magis, quàm ſcorto & ſuaviis*, Plaut. *Bacch.* Galenus has ibi exercitationes obiri conſueviſſe tradit, *Luctam, pugilatum, appenſionem manibus ad funes, exercitationem quâ ſtabant pedibus & manibus in pugnum vinctis, eaſq; alteri aperiendas porrigebant, quâ pondera manibus attollebant, & ita perſiſtebant, quod genus* Halteres *vocatum eſt; ſciamachiam & armorum pugnam* &c. Septima *Sphæriſterium*, in quo variæ exercitationes, pilæ præſertim cuncta exercitia peragebantur. Diverſa hæc pars à Coriceo fuit, neque in publicis ſolùm, ſed & in privatis *Gymnaſiis*, locum habuit. Octava pars fuerunt *viæ* illæ, quæ inter porticus ac muros ſitæ erant, ab omnibus ædificiis nudæ, nec non tota periſtylii area; quæ & ad ſubminiſtrandam porticibus ac cellis lucem factæ erant, & ad obambulandum aliaſque exercitationes obeundas, quæ nec in alto pulvere, nec in Xyſtis, aliiſque locis fieri poſſent. Inprimis curſus in his tactus videtur, atque ad id tum diauli, tum dolichi, ibi conſtituti: ſaltus item ac diſci exercitationes. Nona erant *Xyſti* &

Xyſta: id eſt porticus tectæ, ubi Athletæ per hyemem & æſtatem, tempore luctationibus alieno exercebantur; ac ſubdiales ambulationes, ubi hyeme, tempeſtate leni, è portico prodeuntes & æſtate ferè ſemper exercebantur ac ambulabant, quas *περιδρομίδας* Græci appellarunt. Decima & ultima pars, *Balneum* fuit: de quo, ut & reliquis *Gymnaſiorum* partibus, vide, præter Mercurialem ſuprà laudatum, Gerh. Joh. Voſſium *tr. de 4. Artibus Popularibus* & in hoc opere paſſim *ſuis locis*.

Gymnaſium, voce à corporis exercitiis ad animum translatâ, poſtmodum pro Ludo Literario ſumi cœpit, quòd in eo exercéantur ingenia: occaſione à Lyco Pædagogo apud Plaut. *Bacch. Act. 3. Sc. 3* monſtratâ, cùm ait: *Inde de Hippodromo & Palæſtra ubi reveniſſes, cincticul. præcinctus in ſella apud Magiſtrum aſſideres* &c. Indigitat nempe, ex *Gymnaſiis* ſeu locis, in quibus palæſtritæ ſeſe exercebant, reverſos, in Scholas ſe contuliſſe. V. & Quintilianum *l. 12. c. 2.* Erant autem *Gymnaſiorum* hujusmodi ornamenta plurima. Hinc Athenæus *l. 13. c. 5.* inter alia docet, Vett. Amoris ſtatuam in omnibus Gymnaſiis, etiam Athenis, locaſſe: ut oſtenderent, amorem doctrinæ optimum eſſe diſcendi Magiſtrum. V. quoque Lactantium *l. 1. c. 20.* Apulejum *de Philoſ. l. 1.* &c. Et quidem ut de *Gymnaſiis* Athenienſium quædam aſpergam. Ludum literarium ſeu *Gymnaſium*, in Rep. hac, ad orientem Solem aperiri, ante Occaſum, claudi, lex voluit, ſicque pudicitiæ puerorum cavit, Æſchines *c. Timarchum*. Eadem ætatem puerilem ſupergreſſum in ludum ingredi, quamdiu pueri in illo erant: Mercurii præſertim feſtis diebus, ſub pœna mortis vetuit. Non admittebantur etiam, niſi qui conditionis ingenuæ ac liberæ eſſent. Ne vero quid contra legem committeretur, Magiſtratus conſtitutus eſt, *Κοσμητὴς* dictus, qui videbat, ne vel Ludimagiſtri vel *Gymnaſiarchæ*, provectiorem ullum accedere ſinerent, etiam diebus Muſarum feſtis, quæ agitabant pueri in Scholis, aut Mercurii, quæ celebrabant in palæſtris: quorum illa *Μουσεῖα*, hæc *Ἑρμαῖα* dicta, per commeſſationes celebrabantur. Sed & Ephebi ſua habebant *Gymnaſia*, & ſuum *Κοσμητὴν*: Verùm aliæ horum *μελέται* erant, jàm enim ſolertes in literis, palæſtra, in Muſicis, militaribus exercitiis inſtruebantur, & juniorum ora in ſeſe convertendo, è re bene geſta gloriolam utcunque captabant. Utrique habebant ſuos *Gymnaſiarchas*, qui licèt inter Magiſtratus locum non haberent, tamen cùm plurium puerorum ſeu Epheborũ cura illis eſſet commiſſa, nec inter idiotas cenſebantur. Servos à *Gymnaſiis* excluſos dictum antè, & fuit hac de re lex: *Δοῦλον μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοιφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις*, *Servi ſe in palæſtra neque exercento, neq; ungunto* Quin etiam pueris peregrinorum id conceſſum non fuiſſe, patet è populi ſcito, quo Coorum liberis id juris datum eſſe, in gratiam Hippocratis, legimus. Meminit etiam *Gymnaſiarchæ* Athenienſiũ ſervat vetus marmor, à Georgio Vhelero Nobili Anglo Athenis in patriam translatum, in quo Coſmetæ, Hypocoſmetæ *Gymnaſiarchæ*, ex Demo præſertim Azinia, occurrunt non ſemel. Quorum ultimorum functiones menſtruas fuiſſe, & curſum ſuum à Boedromione menſe incepiſſe, inde docet Jac. Sponius, qui totam *Inſcr.* exhibet *Itin. Part. 3.* ubi *de Populis* ... voce *Ἀζηνιά*.

Gymnaſtes, miniſter erat Gymnaſiorum apud Veteres, poſt Gymnaſiarcham ac Xyſtarcham, præcipuus: qui, quemadmodum Gymnaſiarcha loci princeps, Xyſtarchus Athletarum Magiſter; ita is omnibus exercitiis præfectus erat, non ignobilis, ut qui eorum facultates pro ſanitate, modum & tempus utendi aliaque dignoſceret, haberetque ſub ſe miniſtros reliquos inferiores, Pædotribam, exercitationis luctæ Præfectum, Sphæriſticum, Fricatorem, Reunctorem ac Mediaſtinos, Pilicrepos, Alicrepos, Janitores ac Fornacatores. Eum omnium exercitationum Magiſtrum extitiſſe, & Medico in multis parem, ut qui exactè calleret, quas à quibusvis exercitationes, quo modo, quamdiu obiri conveniret, tradit Galenus *de tuend. valetud. lib. 2. cap. 2.* Unde Plato *de LL. lib. 11.* ſi quis ſervum ægrum Medico aut *Gymnaſtæ* vendat, non eſſe redhibendum vult, quaſi uterque languentes à ſanis dignoſcére ſcire debeat. Imò Baſilius *Hexaem. Hom. 11.* de hominis natura æquè *Gymnaſten* ac Medicum ſpeculari & quærere conſueviſſe docet. Xenophon *Progymnaſten* appellavit: *Ἀλείπτην* Ariſtoteles *Ethic. lib. 2. cap. 6.* & Celſus, ubi dixit, *Sanum hominem nullis ſeſe legibus obligare debere, neque Medico, neque Alipta egere*: per *Aliptam* hic non alium quàm *Gymnaſtam* intelligens. V. quoque Ciceronem *Epiſt. 9. ad Lentulum.* Plato cum eodem Pædotribam confundit: Galenus verò eos valde diverſos fuiſſe docet; dum *Gymnaſtam* Medico & Imperatori: Pædotribam militi & coquo aſſimilat merumque nominat *Gymnaſtæ* miniſtrum. Sicut enim miles nihil eorum, quæ ad bellicam ſcientiam pertinent; & coquus eorum, quæ ad Medicinam, novit, ſed alter Imperatoris, alter Medici duntaxat mandata exequitur: pariter Pædotriba, exercitationum facultatem ipſe ignorans, *Gymnaſtæ* ſolùm juſſa exequebatur, niſi quòd & uſum & differentias & modum exercitationum experientia quadam calleret, interim ob ignorantiam toties aberraret, ut Galenus *de Puero Epil.* ſcribat, difficile fuiſſe prudentem Pædotribam invenire. Quam differentiam Ariſtoteles quoque cognoviſſe videtur, cùm *Politic. lib. 8.* concludit, adoleſcentes *Gymnaſticæ*, atque Pædotribicæ, tradendos eſſe: quarum altera qualem quendam faciat corporis habitum, altera operationes. Et *Polit. lib. 4. cap. 3.* *Μηδὲν*, ait, *ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστικοῦ παρασκευάσαι τι καὶ ταύτην ἐστὶ τὴν δύναμιν.* Ita *Gymnaſtes* Præfectus erat exercitationum; Pædotriba miniſter, & panifici, coquo ac ædificatori quodammodo reſpondens, facere panes, obſonia, ædes, ſcientibus quidem, minimè tamen, quid in ipſis ſit optimum, quid non optimum, intelligentibus & quam facultatem ipſorum unumquodque ad ſanitatem habeat, dignoſcentibus. Quod verò neutrum horum nominum apud Homerum extet, ratio eſt, quia ſemina duntaxat *Gymnaſticæ* artis, tum temporis apparebant, neque adhuc ars in regulas & formam redacta, adeoque nec Artifex, nec Miniſter tum erant. Hieronymus Mercurialis *de Arte Gymnaſtica lib. 1. cap. 12. ubi de Gymnaſiorum Miniſtris.* In Olympicis ſeu Gymnicis Ludis, *Gymnaſtes* diu præexercitatum Athletam, ad ſacrum deducebat, & poſtquam à Præcone victor eſſet renuntiatus, eadem ratione inde reducebat, uti pluribus docet Car. Paſchalius *Coronarum lib. 7. capp 10. & 11.*

Gymnaſtica, Græcè *Γυμναστικὴ*, Latin. *Ars exercitatoria*, finitore Galeno *lib. ad Thraſ.* *ἐπιστήμη ἐστὶ τῶν ἐν πᾶσι γυμνασίοις δυνάμεων*, *quæ omnium exercitationum facultates novit.* Mercuriali eſt *Facultas quædam omnium exercitationum facultates contemplans, earumq; varietates opere ipſo edocens, vel gratia bonæ valetudinis conſervandæ, vel gratia optimi corporis habitus acquirendi atque tuendi.* Quartam enim is Medicinæ ſpeciem illam facit, & ab aliis affinibus hoc pacto diſtinguit. Quamvis enim ludi omnes antiquorum, nec non tota Athletica ipſa atque exercitationes belli gratiâ factæ circa eadem fere, circa quæ *Gymnaſtica* Medicina, verſabantur, finibus tamen multum diſcrepabant. Ludorum ſiquidem finis religio erat, Antiquis opinantibus, rem gratam ſeſe Diis eorum exhibitione præſtare; vel populi voluptas, cui maximè & Reſp. & Reges atque Imperatores ſtudebant, quò homines hoc pacto demulſi in officio continerentur. Qui verò belli gratiâ exercitationes hujusmodi obibant, id non ob aliudquid agebant, quàm ut agilitatem ac peritiam compararent, quibus poſtea, cùm opus eſſet, hoſtes ſibi ſubjicerent. Et quidem priores tantópere honorati fuere, ut, ſcribente Plinio, *dum Ludos inirent, ſemper aſſurgi, etiam à Senatu in more eſſet, nec non ſedendi jus in proximo Senatui, atque vacatio munerum omnium ipſis, patribusq; & avis paternis*: Poſterioris autem diſciplinæ Doctores, duplicem habebant annonam, uti teſtis eſt Vegetius *de re Milit. lib. 1. cap 13.* At *Gymnaſticæ* ſuperiùs deſcriptæ, finis ſanitas fuit & bonus corporis habitus: ad quæ concilianda tantum ei facultatis eſt, ut Galenus, infinitos ſe propè imbecilles ad bonum habitum revocaſſe & innumeros item alios, ne in morbos laberentur, ſolà *Gymnaſtica* conſervaſſe glorietur. Unde nullo pacto mirandum, ſi Majores adeò corporis *γυμνασίαν* æſtimaverint, ut non tantùm publica, eaq; præclariſſima exercendis corporibus loca, qualia *Gymnaſia* & Romanæ Thermæ fuerunt, extru erint; verùm etiam in quibusvis ædibus privatis exercitationibus hujusmodi locus aliquis deſignaretur & quotidie in uſu eſſet. Semina Artis hujus jam Trojani belli ævo fuiſſe jacta, facilè ex Homeri libris colligitur, ubi animadvertimus, milites Græcos interdum diſco, luctâ, curſu, arcu & aliis hujuscemodi, quæ poſtea ad *Gymnaſticam* Artem tranſierunt, ſeſe exercuiſſe, ſicut 8. inprimis & 23. *Odyſſ. libb.* legitur. Sed quo modo, quove ordine ad hanc Artem deventum, non adeò liquet. Veriſimile eſt, ut ex Plutarcho *Symp. lib. 5. Problem. 3.* elicitur, certamina priùs ſimplicia fuiſſe, in quibus victoriam ſolummodò atque coronam pro fine habuerint; ab his poſtea ad ſacrificia rem fuiſſe translatam, quando Deo ſacra facturi Populumque ad feſta accedentem oblectaturi, certamina inſtituebant: quæ à ſacrificiis demum ad *Gymnaſia* traducta, poſtquam creſcente luxu ſanitas variis inſultibus quati, ejusque exactior proin cura haberi cœpit. Tum itaque, fortè paulo ante Hippocratis ætatem, Herodicus, cujus meminit Plato *de Rep. lib. 3.* *Gymnaſticam*, quæ priùs in ſacrificiis & ludis, nec non in bellicis ſolùm exercitationibus locum habuerat, Medicinæ adjunxit; quam ab eo inchoatam poſtea Hippocrates, Diocles, Praxagoras, Eraſiſtratus, in Artis formam redactam, certis quibusdam præceptis ac terminis concluſerunt, eamque ad umbilicum perductam *Γυμναστικὴν* vocarunt *ἀπὸ τοῦ γυμνάζεσθαι*, *ab exercendo*, quaſi nullus alius ejus finis eſſet, quàm ut exercendo habitus corporis bonus obtineretur. Et quidem hanc ſolam *Gymnaſticen*, ſolitus eſt *legitimam*, Athleticam verò *vitioſam Gymnaſticam*, Galenus appellare. Viguit autem apud Græcos ſolùm Ars illa, ut teſtatum reliquit M. Varro *de R. R. lib. 2. proœm. quamdiu rura colentes Romani & culturâ fœcundiſſimos agros habuerunt, & ipſi valetudine firmiores extiterunt.* Sed poſtquam creſcente deſidia in oppidis otiari, quàm ruri laborare, maluere, Græcorum urbana Gymnaſia ita frequentia extruxerunt, ut idem Varro conqueratur, ſuo tempore vix ſingula ſatis fuiſſe; quæ quidem, dum Roma ſub Imperatoribus floruit, omnium maxima

ac ſpecioſiſſima: at Romano poſtea Imperio declinante cœteriſque in pejus ruentibus, unà etiam deſtructa fuere. Quo pacto Ars ipſa non parvam paſſa eſt jacturam: quæ ante Plauti tempora in Artis normam redacta, ut ex illis *Moſtellariæ Act.* 1. *Sc.* 2. patet:

> *Cor dolet, cùm ſcio nunc ut ſum, atq; ut fui:*
> *Quo neque induſtrior de juventute eras*
> *Arte* Gymnaſtica, *diſco, haſtis, pilo,*
> *Curſu, armis, equo.*

usque ad Imperii inclinationem adeò in frequenti uſu erat, ut Plutarchus notet, *Sympoſ. lib.* 3. *Probl.* 6. *Omnes ſua ætate* Medicos *exercitationibus fuiſſe occupatos.* Ut meritò mirari liceat, cur Budæus, ſui ſeculi Phœnix, in ſuis *ad Pandectas Annot.* Romanos *Gymnaſiorum & palæſtræ exercitamentis minimè uſos fuiſſe*, tradat. De locis, ubi *Gymnaſtica* exercebatur, diximus ſuprà, ubi de *Gymnaſiis*. Species ejus, ut ex ſuperioribus patet, tres fuere, *Vera* ſeu *legitima*, (ut Galenus ait) *Bellica* & *Vitioſa* ſeu *Athletica*, quæ non tam ſanitati ſtudebat, quàm hominum robori, quò in certaminibus vincere, aut præmia ac coronas mereri poſſent; Græcis modò Ἀγωνιστικὴ, modò Ἀθλητικὴ, modò Γυμνικὴ dicta, & quinque inprimis exercitationum generibus, *Luctâ, Pugilatu, Curſu, Saltu, Diſco*, occupata, de qua V. ſuprà in voce *Athletica*. Primam verò quod attinet, nempe *Veram* ſeu *Medicam* (de *Bellica* enim plura hîc addere inſtituti ratio non permittit) Plato *de LL. lib.* 2. ejus duo rurſus membra facit Πάλην ſeu *Luctam* & Ὄρχησιν ſeu *Saltationem*: ideoque illa vel *Orcheſtica* fuerit vel *Palæſtrica*; quo poſteriori nomine intelligenda eſt univerſa illa exercitationum ſeries, quæ vel in palæſtra Gymnaſiorum vel in loco palæſtræ vicem gerente peragebantur. Et videtur huic ſententiæ favere Galenus, cùm Ὀρχηστικὰς καὶ Παλαιστικὰς *ſolos facilè crura flectere* ſcribit. Mercurialis tamen, non adæquatam eſſe hanc *Gymnaſticæ* partitionem deprehendens, eam hoc modo dividit: Duplicem nempe facit, alteram quæ motus hominum à ſeipſis factos ſolùm; alteram quæ motus ab aliis factos contempletur. Priorem in *Palæſtricam* & *Orcheſticam*, Platonem ſequutus, ſubdividit, quarum utraque varias exercitationes ſub ſe complectitur, ut videre eſt in utraque harum infrà *ſuis locis*. Poſteriorem ſimiliter, per omnes ejus ſpecies, diligenter perſequitur, ut videre eſt in erudito ejus *Opere de Arte Gymn.* in quo *exercitationum omnium vetuſtarum genera, loca, modos, facultates, & quidquid ad corporis humani exercitium pertinet, diligenter explicatum, figuriſq; authenticis repræſentatum* habes. Subjungam hic ſaltem ex eodem elenchum exercitationum illarum, quæ in Gymnaſiis olim uſitatæ, ut tum operis ejus argumentum habeas, tum in hoc noſtro quamvis illarū ſuccinctè explicatam *ſuis locis* faciliùs invenias, poſtquam addidero, ab hac corporali exercitatione, cui ſe totos conſecrabant veteris ævi homines, ad longè præſtantiorem γυμνασίαν, quæ in vera pietate conſiſtit, vocare nos Apoſtolum 1. Tim. c. 4. v. 8. ad quem l. V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Γυμνασία.

Exercitationum apud Vett. genera, per omnes Gymnaſticæ ſpecies.

Acrochiriſmus, Gr. Ἀκροχειρισμὸς, i. *manuum colluctatio*, fiebat ſummis tantùm manibus, ſic ut nulla reliqui corporis pars à digitis tangeretur. Quo in certamine Soſtratum, cognom. *Pancratiaſten*, maximam laudem conſequutum & Ἀκροχερσίτην quoque propterea per excellentiam dictum eſſe, legimus apud Pauſan. *Eliac. lib.* 6. Apud Celtas multùm floruiſſe id certaminis genus, tradit Pauſanias. V. Mercurialem *lib.* 3. *cap.* 5.

Aſulegian, apud Avicennam, genus exercitationis eſt, quod virgis retortis cum pila magna aut parva lignea efficiebatur: fortè *Pilamalleo* non abſimile. Idem *l.* 3. *c.* 8. *ſub fin.*

Ambulatio, usque adeò Vett. æſtimata eſt, ut inter cætera privatis exercitationibus deſtinata, & in Gymnaſiis & extra illa, nullius majorem rei curam habuerint, quàm ut accomodata omni tempore deambulationibus loca ædificarentur. *Lib.* 3. *cap.* 2.

Cæſtus, *lib.* 2. *cap.* 9. V. *ſuprà.*

Cricilaſia, Gr. Κρικηλασία, i. *Circuli impulſus, lib.* 3. *cap.* 8. V. *ſuprà.*

Cubiſtica, V. hic Ὄρχησις.

Curſus, cui locus in Gymnaſiis peculiaris aſſignatus quidē non erat, quod in viis ut plurimum communibus, aut etiam in loco, ubi altus pulvis ſtratus erat, perageretur: tanti interim Athletis æſtimatus eſt, ut lienem ſibi inurendūm non pauci illorum curarent, quò minus ille currendi celeritatem, ſicut ſolet, impediret *Idem lib.* 2. *cap.* 10.

Detractio, Galeno memorata, exercitatio erat, velut ſi cuipiam alter mandaſſet, ut ſe violenter detraheret inflecteretque, dum ipſe non manibus modò, verùm etiam cruribus ſpinaque conſtans & non flexus reſiſtebat. Sic Milo è diſco inuncto, ſuper quem erectus ſtabat, ab iis, quos provocaverat, nulla ratione dimoveri potuiſſe legitur. V. eundem Mercurialem *lib.* 3. *cap.* 5.

Dieleyſtinda, q. d. *Ludus diſtractorum*, plerunque ludebatur in palæſtris, interdum tamen etiam alibi. Duæ autem erant puerorum partes alii trahentes alios; eratque penès illos victoria, qui ad alteram partem transmigraſſent, teſte Jul. Polluce. Ejusdem exercitationis *in Theæteto* meminit Plato. V. Mercurialem *lib.* 3. *cap.* 5. *ſub fin.*

Diſci jactus, V. *ſuprà.*

Equitatio, V. itidem *ſuo loco.*

Exercitationem κατ' ἐξοχὴν agere dicebantur, ſi quis alterum, qui ipſum versùs ſe inclinabat, à latere aggreſſus, ilia manibus complexus, ceu onus aliquod ſublatum, invicem protenderet reduceretque, ac magis ſi dum geſtabat ipſe, nutu renutuque corporis uſus eſſet. Item illi, qui à cervicibus pendentes deorſum trahebant, aliique ab Avicenna relati, apud Mercur. *l. c.*

per Funes aſcenſus, Gr. τὸ διὰ σχοινίου ἀναρριχᾶσθαι, vehemens fuit exercitationis genus, ut ex icone è vett. gemmis expreſſà, apud præfatum Auctorem, eſt videre, *lib. & c. cit. ſub initium.* V. etiam hic infrà, ubi de *Scaparda* & *Schœnobatis*, ſed & ſuperiùs, ubi de *Funambulis*.

Geſtatio, fiebat vel in lecticâ & ſella; vel per lectos penſiles & per cunas. V. Mercurialem *lib.* 3. *c.* 11. *&* 12. & in hoc opere *paſſim*.

Gladiatoria, V. ſuo loco.

Halteres, diſco ſimile exercitationis genus, quod in palæſtra actitari ſolitum ſcribit Galenus. V. infrà.

Hoplomachia, h. e. armorum ficta conflictio, Aureliano dicta eſt, quæ aliàs Monomachia, de qua *ſuo loco*.

Jaculatio, in genere erat, quævis ῥίψις, i. *projectio*, ſeu lapidis, ſeu jaculi, ſeu alterius cujusdam miſſilis; duas verò ejus ſpecies præcipuas conſtituit Plato, Τοξικὴν i. *Sagittationem*, & Ἀκοντισμὸν *Jaculationem*; quarum illa fiebat tum ſolis amentis; tum arcubus, tum baliſtis: illa vero non modò ſine his efficiebatur, verùm etiam grandiores ſagittas, craſſioresque virgas & plerumque graves requirebat palos. Quinimo Sagittarii ſolis brachiis ſeſe movebant; Jaculatores autem in jactu brachia contorquebant extendebantque, & propterea dorſum femoraque pedibus immotis flectebant, uti infrà videbitur, ubi *de Jaculatione*.

Lucta, Gr. Πάλη, ſeu Καταβλητικὴ, i. *Dejectoria*, id certaminis fuit genus, quod Jacobo cum Angelo interceſſiſſe legimus Gen. *cap.* 32. Fiebat illa in loco Gymnaſii peculiari, nempe Palæſtrà, ſive Porticu tecta, quæ *Xyſtus* vocabatur, ubi Luctatores bini nudi, uncti oleo & pulvere aſperſi ſeſe brachiis complicabant invicemque concertabant, alter alterum dejicere humi contendentes: ut videre eſt ex icone vet. apud Mercurial. *l.* 2. *c.* 8. Ejus ſpecies, *Pancratium*, ex lucta & pugilatu compoſitū ſ. *Volutatoria lucta*, cùm humi proſtrati athletæ atque ibi invicem ſeque mutuò convolventes, alter alterūm ſibi ſubjicere nitebantur; quod Ἀνακλινοπάλην i. *Reflexionem*, videtur dixiſſe Martialis *lib.* 14. V. infrà, ubi de *Lucta*.

Macron ſparton, raptorium machinamentum, Cœl. Aureliano memoratum *Chron. lib.* 5. *cap. ult.* exercitationi quoque inſerviebat: quod vel ipſummet Petaurum, vel ei non diſſimile fuiſſe, contendit Mercurialis *lib.* 3. *cap.* 8.

Manus arcta compreſſio, Galeno & Æliano *Var. Hiſt. l.* 2. *cap.* 24. memoratur, ubi de Milone narrant, manu eum punicum malum adeò arctè tenere ſolitum, ut illud à nullo, præterquam ab amaſia ipſius, ei eripi poſſet; nempe quę ea in decertatione ſæpius cum ipſo ſeſe exercuiſſet. Idem *lib.* 3. *cap.* 5.

Manuum colluctatio ſummis manibus fiebat, reliqui corporis omni parte intactâ, perdurabatque donec adverſarius deficeret. Hac Athletæ perraro in publicis ſpectaculis contendebant, aliquando tamen ad uſum eam eſſe revocatam, patet ex hiſtoria Soſtrati τοῦ Ἀκροχερσίτου, apud Pauſan. *Eliac.* Aliter enim hæc exercitatio *Acrochiriſmus* dicebatur, V. hic *ſuprà*.

Manuum digitorumq; pectinatim junctorum certamen erat, cùm alterū quis mediū complexus, aut etiam ipſe medio comprehēſus, manibus digitisque pectinatim junctis; aut quem complectebatur, abſolvere ſeſe jubebat, aut ipſe ſe à complectente ſolvebat. V. iterum Mercurialem *l.* 3. *c.* 5. *ſub fin.*

Naumachia, V. *ſuo loco.*

Petaurum, ſimiliter.

Natatio, itidem.

Navigatio, quoque.

Ὄρχησις, in genere *Saltatio*, in ſpecie tertia erat Saltationis ſpecies, à Cubiſtica, quâ homines variis modis pedes ac manus contorquentes in caput ſaltabant; & Sphæriſtica, ſive pilæ ludo, qui ſaltando quoque peragitur, diſtincta: facultas nempe motibus ac geſtibus corporis, artificio quodam, numero & ratione factis, hominum mores, affectus & actiones imitandi, Ariſtot. *princip. Poetic.* V. Mercurialem *lib.* 2 *cap* 7. & infrà ubi de *Orcheſtica*.

Oſcillæ, V. *ſuo loco.*

Palæſtrica, itidem.

Palus, ſimiliter.

Pancratium, quoque.

Phonaſcia, vocis exercitatio. V. *ſuo loco.*

Pila,

Pila, ſimiliter.
Piſcatio, quoque.
Plethriſſatio, Gr. *τὸ ἐκπλεθρίζειν*, Galeno & Avicennæ fuit, cùm in plethro, i. e. in ſexta parte ſtadii quis prorſum retrorſumque viciſſim, idque ſæpè in utramque partem ſine flexu curſitans, unoquoque curſu breve quiddam de ſpatio demebat, quoad denique in unico greſſu conſtitiſſet. Idem *lib.3. cap.5.*
Pugilatus, V. *infrà.*
Pugna, in genere varias ſpecies ſub ſe comprehendit; peculiariter vero ſic dicebatur exercitatio illa, in qua duo ut plurimùm inter ſe dimicabant, vel ut ad bellicas pugnas ineundas fortitudinem ac peritiam ſibi compararent, vel ut in ludis, Amphitheatris atque aliis publicis certaminibus ſpectaculisque coronas victoriæ conſequerentur populumque oblectarent. V. infra ubi de *Monomachia* & *Pugna*.
Pilamalleus, V. *ſuo loco.*
Pytiliſſatio, *τὸ πυτιλίζειν*, idem fuit, quod *geſticulari*, & crebro motu manus ciere, Politiano *Miſcellan.* Ex Galeno verò & Avicenna colligitur, fuiſſe tale exercitationis genus, ſi quando ſummis pedibus quis ingrediens vel ſtans tenſas in ſublime manus hanc antrorſum, illam retrorſum celerrimè moviſſet: quâ exercitatione maximè ante parietes ſtantes uti ſolebant, quò, ſi fortè aberraſſent, facile, pariete apprehenſo, erigerentur. Hanc Lycurgus vetuiſſe legitur, apud Plut. *in eo.* V. Mercurialem *l. 3. c.5. pag.* 201.
Riſus, inter vocis fuit exercitationes, quemadmodum & gemitus, & ploratus &c. V. eundem *lib.3. c.7.*
Saltatoria, una ex Gymnaſticæ, hominum motus à ſe ipſis factos conſiderantis, ſpeciebus; triplex erat, *Cubiſtica*, *Sphæriſtica* & *Ὀρχηστικὴ* in ſpecie dicta, ſeu *Orcheſtica*, de quibus Mercurialis *l. 1. cap.3. & ſeqq.* ac nos *paſſim.*
Saltus, Gr. *Ἅλμα*, in Athletica facultate inſignem locum habuit: ut præter Pindaricos interpretes, qui, inter ludos in Pentathlo contentos, Saltum primùm hoc verſiculo fecerunt: *Ἅλμα, Δίσκος, Ἄκοντα, Δρόμος καὶ Πάλη·* *Saltus, Diſcus, Jaculum, Curſus* &, *Lucta*: teſtatur Ariſtoteles *l. de commun. animalium greſſu.* In Gymnaſtica bellica non multum in uſu fuit: in Medicina verò Gymnaſtica adhibitum fuiſſe Galenus, & apud Oribaſium Antyllus, pluribus docent. V. Mercurialem *lib. 2. cap.* 11. & infrà ubi de *Saltu.*
Scaparda, Gr. *Σκαπάρδα*, Heſychio & Polluci, genus ludi fuit Funambulis non admodum diſſimile; in eo trabs ſolo depacta erigebatur, in cujus ſummo foramen erat, per quod funis trajiciebatur, ex una parte funiculi, alter averſus circumligabatur, tum alter ab altera trahebat; ſique trahens ſocium usque ad ſummum traxiſſet, victor denunciabatur: ſin alter reſiſtens, minimè ſe trahi ſinebat, penes ipſum judicabatur victoria, Idem *l. 3. c.5.*
Schœnobatica, exercitatio vehemens, eadem cum aſcenſione per *Funem*, de qua hîc paulò ſuprà diximus. Namque Funambulos, Gr. *Σχοινοβάτας*, qui hoc tempore lu[...]s gratiâ per orbem vagantur, etiam Veteribus in oblectando populo fuiſſe adhibitos, ex icone, è Veterum ſculptis gemmis expreſſâ, apud Mercurialem *lib.3. c.5.* videre eſt. Sed & Terentius *Hecyrâ, Prolog.* confirmat. Ei aliquid ſimile habuiſſe Scapardam diximus modò.
Sciamachia, V infrà.
Sphæriſtica, altera ſaltationis ſpecies fuit, Pilæ nempe ludus, qui ſaltando peragitur. V. infrà ubi de *Pila*, item *Sphæriſtica.*
Spiritus cohibitio, inter exercitationes & præſertim apotherapeuticas, ab optimis Gymnaſticis, numerata legitur, apud Galenum *de tuenda valet. lib.3. circa fin.* V. infrà.
Stando, quoque ſe exercuiſſe Vett. dicemus infrà, *ſuo loco.* V. Mercur. *l.3. c.3.*
Trochus, V. *ſuo loco.*
Vectatio, una ex illis exercitationibus quæ motus hominis ab aliis factos conſiderat, *in curribus* inprimis, antiquiſſima fuit, & ab Erichthonio primùm inventa nonnullis traditur. V. eund. *l.3. c.10.*
Venatio, ex omnibus corporum exercitationibus utiliſſima, ſecundùm Galenum; bellica etiam fortitudini aſſequendæ maximum adjumentum præbere credebatur. Eam Plato *de LL. lib.* 7. in tres ſpecies, Aquatilium, Volatilium & Terreſtrium animalium diſtinxit. V Mercurial. *l.4. c.15.* & infra *ſuo loco.*
Vociferatio, exercitium fuit Hiſtrionibus olim in crebro uſu, quod docebant Magiſtri *Phonaſci* dicti, unde Ars *Phonaſcia* Theophraſto. V. Mercurialem *lib.3. c.7.* & infrà, ubi de *Voce* ac *Vociferatione.*
Volutatoria lucta fuit, cùm non recti manebant & quoad ſtantes complecterentur; ſed humi proſtrati ſeq; mutuò convolventes, alter alterum ſibi ſupponere nitebantur &c. V. in voce *Pancratium* &c.

Gymneſiæ, adde: Græcè *Γυμνήσιαι*. Dictæ ſic Baleares ſunt Græcis, non quòd populi illarum nudi eſſent, ſed quòd funditores eximii, quales, ut & cœteræ leves armaturæ, quos *ψιλοὺς* vocant, *Γυμνῆτες* dicebantur. Heſychius, *Γυμνῆτες, οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα, οἱ δὲ τοὺς σφενδονιστάς κτλ.* V. ſuprà ubi de *Funditoribus.*

Gymnetæ, ſervi Argivorum, ſicut *Helotæ* Spartanorum &c. de quibus V. Alexandrum Neapolit. *Genial. Dier lib.3. c.* 20.

Gymnici Ludi, dicti ſunt apud Græcos olim, in quibus ſe *nudi* atque uncti exercebant palæſtritæ, Gr. *Ἀγῶνες γυμνικοί*: idq; aliquo quinq; horum certaminum, *Saltu, curſu, jactu, diſco, lucta*, quæ Simonides verſu hoc expreſſit,

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Vel omnibus ſimul, quod *Quinquertium*, vel *Quinquatrium*, qu. *quinque artium luſus*, Gr. *πένταθλον* dicebatur: victorque *Pentathli* nomen tulit: Erant ludorum horum 4. celeberrimi: Olympia, Nemea, Pythia, Iſthmia, de quibus V. *ſuo loco.* Ad Circenſes Romanorum quoque appellatio tranſlata eſt; namque & in iis, ſi non omnino, ſaltem maxima ex parte corpora, veſtibus exutis, nudabant, quò expeditiores & agiliores ad certamen eſſent, Sed de his V. *ſuprà.* Quare autem Athletæ i[...]i, cùm tempore Homeri adhuc *περιζώματα* i. *ſubligacula* haberent, ſeqq. temporibus planè renudaverint corpus, ad Orſippum cauſam refert Euſtathius, qui circa Olympiadem 32. primùm id inſtituerit, poſtquam perizomate ſoluto victus eſſet. Sic à *nudis* dicti agones *Gymnici*, in quibus Athletæ, oleo uncti & pulvere aut arena conſperſi, certabant. Quam ob cauſam Auguſtus vetuit ejusmodi ſpectaculis fæminas intereſſe, V. quoque ſuprà in voce *Gymnas.* Antiquitus autem campeſtria fibulata Athletas habuiſſe, Thucydides auctor eſt: quam modeſtiam & à Barbaris ſuo tempore ſervatam, addit Jul. Cæſ. Scaliger *Poetic. lib.1. cap.* 22. Plura de his Ludis V. infrà in hac voce.

Gymnopædia, Græcè *Γυμνοπαιδία*, ſaltationis ſpecies, apud Lacedæmonios olim in uſu, qua in ſacris *pueri nudi* defungebantur (unde nomen) Apollini pæana canentes, auctore Terpandro. Poſt quem Sacadas Argivus in Choris, contraria qui canerent, inſtituit: quippe *ἐνδυμάτια*, non nudi, ſed induti. Jul. Cæſ. Scaliger *Poetices lib.1. cap.* 21. Fuit autem harmonia *Gymnopædica*, Emmeliæ propior, plùs habens ſpond[e]orum [...] & anapæſtorum, cum interpoſitis choriambis: qualis ode prima Horatii. Idem *ibid. c.* 48. ubi *de Lyricorum harmoniis.*

Gymnopodia, Gr. *Γυμνοπόδια*, apud Pollucem *l. 7. cap.*22. inter calceorum muliebrium ſpecies, quæ pedem oſtenderent. [...]ujusmodi calceis Græcas mulieres delectatas olim, notum. Certè principes Græcarum formâ Thebanas mulieres, ore tecto, pedibus per calceos penè nudis, ſaltem conſpicuis, inambulaſſe, refert Dicæarchus *Vitâ Græciæ*, in deſcriptione Bœotiæ: *Φοροῦσι δὲ — ὑπόδημα λιτόν, οὐ βαθύ, φοινικοῦν δὲ τῇ χροιᾷ καὶ ταπεινὸν ἀναπέλυτον δὲ ὥστε γυμνοὺς σχεδὸν ἐκφαίνεσθαι τοὺς πόδας*, uti legi vult Caſaubonus. V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 230.

Gynæceum, vel *Gynæconitis*, Gr. *Γυναικῶν*, dicebatur locus ſecretior in ædibus ubi ſolæ *mulieres* degebant: Erat autem *δίστεγος*; in ſuperiori ædium contignatione, ut eò difficilior ad eas aditus pateret. Ita enim Didymus, *Οἱ ἀρχαῖοι*, inquit, *ταῖς γυναιξὶν ὑπερῴους τοὺς θαλάμους κατεσκεύαζον ὑπὲρ τοῦ δυσεντεύκτους εἶναι*, *Veteres mulieribus in ſuperiori ædium parte thalamos ſeu cubicula extruxerunt, quò non ità facilè adiri poſſent.* Habebant ovalem figuram, Græcis *Ὠά*, vel *Ὤια*, unde fortè fabulæ de Helena ex ovo genita occaſio, cùm in iſtiusmodi thalamo genita ac educata eſſet. Eò qui aſcenſum fuerit, an per ſcalas penſiles, an per gradus & anabathra conſueta, in incerto eſt: Prius arridet Fr. Roſſæo, probatque ex Euripide *in Phæniſſis*, ubi Pædagogum Antigone in ſuperius cœnaculum, ut exercitum ſibi proſpiceret, ſe deducturum, ſic alloquitur:

Ὄρεγέ νυν, ὄρεγε γεραιὰν
Νέᾳ χεῖρ' ἀπὸ κλιμάκων
Ποδὸς ἴχνος ἐπαντέλλων.

Ejusdem *κλίμακος* apud Homerum mentio eſt, ubi de Penelope:

Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσατο οἷο δόμοιο,
De ſcala ſublimi deſcendit ſola domus.

V. præfatum Auctorem *Archæologiæ Atticæ lib.4. cap.*14. Ibidem fidioli, ut improbitate omni abſtinerent, educabantur, ut ex Heſiodo diſcimus, in *Ἔργ.* ubi pueros *δυωδεκαέτεας*, *duodecennes*, & *δυωδεκαμήνους*, *duodecimeſtres*, omnia communia cum matribus, *δίαιταν, τροφήν, οἶκον*, habuiſſe ait: Sed, & qui provectiores ætate erant, quoties locus in cœnaculo deeſſet, pranſum eò cœnatumque mittebantur, uti apud Lucianum legimus, ubi Eucrates filium ſuum *εἰς γυναικωνῖτιν* ablegat, *in Gallo.* Puellæ porro ad nuptias usque eodem loco cuſtodiebantur, niſi haberent *παρθενῶνα*, œcum peculiarem *Virginibus* deſtinatum; de quo infrà, ubi de *Oecuria* Athenienſium, plura V. apud Dan. Heinſium *Not. ad Heſiodum d. l. p.* 274. & 289. Eodem modo vocabatur interior locus in æde Bonæ Deæ, ubi ſacrificia peragebantur, quibus non niſi mulieribus intereſſe fas erat, V. Cicer. *Oratione de Aruſpicum reſp* Habebant autem *Gynæcea* ſuos Ephoros ac inſpectores, viros graves ac ſapientes, de quibus V. hîc paſſim, inprimis vocibus, *Cantor, Cuſtos, Monitor* &c. Donec

Mmmmmm 3 progreſſu

progreſſu temporis ſceleſtiſſimi Eunuchi matronarum œcos, virtutum olim ac egregiarum artium, quæ hunc ſexum decerent, officinas, invaſere, de qua labe ſuo loco. Alia fuere ſub Impp. poſterioris inprimis ævi *Gynæcea*, unde in Imperio Romano *Gynæceorum Procuratores* Magiſtratus erant, domibus, in quibus veſtes Imperatoriæ conficiebant, & lanificia huic fini ſervebant, præfecti, ſub Comite ſacrarum Largitionum, *Notitia* Imperii. Iis ſuberant *Gynæciarii*, in *l* 16. *Cod. Theodoſ. de Murilegulis & Gynæciar. Si quis ex corpore* Gynæciariorum *vel Linteariorum, vel Linyfiariorum: & Gynæciariæ*, paſſim. Dicebantur ſic opifices, qui veſtibus Imperialibus texendis, in publicis Textrinis, quæ *Gynæcea* dicebantur operam dabant, obnoxiæ cæteroquin conditionis &c. Cujusmodi *Gynæcia*, ſeu, uti vocabant, *Genicia*, etiam Franciæ Reges habuere, in quibus ancillæ Regiæ rei lanariæ vacabant, *Geniciariæ* hinc & *Penſiles* dictæ: Imò à ſingulis fœminis lanarium tum opus Principes exigebant, præſtationis vice, adeò ut ab eo præſtando Sanctimoniales ipſæ vix eximerentur. Quia autem cum ancillis hujusmodi domini ipſarum, corruptione creſcente, conſueſcere cœperunt, factū ut publica ac priva iſta *Gynæcea* peſſimè audirent, & vox paſſim de Lupanaribus ac meretriciū cœtibus acciperetur. Imò in pœnam eò amandatæ tanquam in Lupanaria publica, ſi quæ vel ſtuprum commiſiſſent, vel impari conjugio ſe implicuiſſent. Sic in *L.* Longob. *lib* 2 *tit* 9. §. 2. mulier libera vel puella, quæ ſervo nupſit, in *Curiam Regis* duci jubetur *& intra penſiles ancillas conſtitui*: ubi *Edictum* Rotharis R. *tit* 88. §. 11. *Piſile* habet, quod idem eſt cum *Penſili* ſeu *Gynæceo*, unde forte Gallorum vox *Poile*, de vaporario &c. V du Freſne *Gloſſar.* ut & ſuprà in voce *Domus*.

Gynæcocoſmi, Magiſtratus erant Athenis, qui de mulierum ornatu ſtatuebant, ne ulla ipſarum ſe quicquam indignum committeret, utq; ſingulæ pro ratione cenſus ac facultatum induerentur. Calvinus ex *Poſtello de Magiſtr. Athenienſium*. V. quoq; in voce *Gynæconomi*.

Gypedæ, V. ſuprà *Gipedæ*.

Gypſati Servi dicebantur, qui venum exponebantur olim. Non quòd calceos haberent, quibus nota cretacea eſſet impreſſa, ut Vir quidam eruditus ſcripſit, ſed quòd ipſi excalceati, cretatos ſeu *gypſatos* pedes haberent. Pro more enim nudis tales pedibus fuiſſe, indigitat de Cappadocibus & Bithynis Romam venum traductis loquens Juvenalis *Sat.* 7. *verſu* 16.

Altera quos nudo traducit Gallia talo.

Pedes autem cretâ ſeu gypſo notatos fuiſſe, docet Plin. *lib.* 35. *c.* 17. *Cretâ pedes venalium trans mare advectorum notare inſtituerunt Majores.* Idemq; rurſus *ibid. c.* 18. *Cl. Cæſaris libertos vidimus, cum laureatis faſcibus illò remiſſi, unde cretatis pedibus advenissent.* Hinc Juvenalis *Sat.* 1. *verſu* 111.

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

Ovidius *Eleg.* 8. *lib.* 1.

Nec tu ſi quis erit capitis mercede redemptus,
Deſpice gypſati *nomen inane pedis.*

Propertius item *Eleg.* 5. *lib.* 4

Aut quorum titulus per barbara colla pependit,
Cretati medio cùm ſaliere foro &c.

V. Pignorium *de Servis*, Balduinum *de Calceo*, Nigronium *de Caligis* &c. & hic infrà.

Gypſum, Gr. γύψος, quaſi γῆ ἑψηθεῖσα, *terra cocta*, cognata calci res eſt: *Plura ejus genera, nam & è lapide coquitur, ut in Syria ac Thuriis: & è terra foditur, ut in Cypro ac Perrhæbis: è ſumma tellure & Tymphaicum eſt. Qui coquitur lapis, non diſſimilis alabaſtritæ eſſe debet, aut marmoroſo. In Syria duriſſimos ad id eligunt, coquuntq; fimo bubulo, ut celeriùs urantur. Omnium autem optimum fieri compertum eſt è lapide ſpeculari*, Plin. *lib.* 36. *cap.* 24. Atque hinc *metallum gypſinum*, pro ſpeculari lapide: quo ornatas olim feneſtras, legere eſt apud Anaſtaſium in *Vitis* Pontificum, ubi *Cyprinum metallum* perperam repoſuere Correctores *Gypſeas feneſtras* illas vocat Iſidorus *lib.* 16. *cap.* 3. & *lib.* 19. *c.* 10 De quibus ſic Matthæus Sylvaticus *cap.* 47. *Lapis ſpecularis, lapis Lunæ, Afroſelinum — eſt lapis admodum vitri perſpicuus. Dicitur autem in Hiſpanorum urbe Segundia primitus inventus eſſe. Ego autem vidi illum abundantiùs inveniri, in diverſis partibus Theotoniæ: & vidi etiam in Gallia inveniri cum gypſo: quia eſt gypſi extremitas quædam. Effuſiùs autem ſcinditur in quaslibet partes tenues, & inde fiunt feneſtræ, ſicut de vitro: niſi quòd loco plumbi oportet ponere lignum*, apud C du Freſne *Gloſſar.* V. de *gypſo* metallo perfectè pellucido, Sam. Bochart. *Hieroz. Parte poſter. lib. V. cap.* 6. & de *Feneſtris* plura ſuprà. Repetam hic ſaltem, uti plumbo hodie, ſic *gypſo* olim laminas vitreas (poſtquam illæ in uſum venere) in feneſtris lanternisq; invicem, ſive teſſeræ eſſent, ſive orbes, committi conſuevisse, per artem, quam Γυψιμαντικὴν vocat Philoponus *in Poſter. Annal. lib.* 2. ad verba illa, Διὰ τὸ δίεναι λαμπτῆρος τὸ φῶς; Sed & *uſus* gypſi *in alboriis ſigillis ædificiorum & coronis gratiſſimus*, Plin. ubi ſuprà: coronis tamen admiſceri prohibet Vitruvius *lib.* 7. *cap.* 3. Porro eo uſi Veteres ad dealbanda arma, cùm noctu vellent hoſtes aggredi, ut ſuis ab adverſariis dignoſcerent, Herodotus *Uran.* & Pauſan. *lib.* 10. Etiam ad claudenda vini dolia operculaque continenda, uti diſcimus ex Petronio *Satyr.* Plinioq; iterum, qui *eo vina condere Africam* ſcribit *lib.* 14. *c.* 10. Præcipuè verò Plaſtis (qui hinc *Gypſochoi*, aliàs *Paradigmatitæ*, quòd à typo non diſcederent, dicti ſunt) inſerviit. Et quidem apud eundem *lib.* 35. *c.* 11. *hominis imaginem* gypſo *è facie ipſa primus omnium expreſſit, ceraq; in eam formam* gypſi *infuſa emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyonius, frater Lyſippi.* Alia V. *ibid.* At eo in perniciem ſuam abuſus eſt C. Proculejus, Auguſti Cæſaris familiaritate ſubnixus, qui *in maximo ſtomachi dolore mortem ſibi conſcivit*, gypſo *poto*, uti idem habet *lib.* 36. *cap cit.* In aliorum Dionyſius Tyran. qui ſi quos uſu oculorum privare vellet, *gypſo* eos excœcavit, Galenus *de Uſu part. lib.* 10. *cap.* 3. Et Emanuel Imp. Græc. qui Conradi III. Imp. exercitum *gypſo* farinæ mixto, magna ex parte ſuſtulit, Sabellic. *lib.* 4. *Ennead.* 9. V. quoq; ſuprà, in voce *Gypſati*.

Gyrovagi, propriè appellati Monachi, qui Monaſteriis ſuis relictis per diverſas cellas, neſcio qua pietatis ſpecie, vagabantur: de quibus ita *Regula* S. Benedicti *cap.* 1 *Quartum genus eſt Monachorum, quod nominatur* Gyrovagum: *quia totâ vitâ ſuâ per diverſorum cellas hoſpitantur, ſemper vagi & nunquam ſtabiles & propriis voluptatibus & gulæ illecebris ſervientes.* Et Paulinus *Poëm. ad Cytherium*,

Qualia vagari per mare & terras ſolent
Avara mendicabula,
Qui dejerando Monachos ſe vel naufragos
Nomen caſumq; venditant &c.

V. Car. du Freſne *Gloſſar.* De *Gyrophagis* verò Indorum, diximus alibi ex P. de Valle *Itinerar. Tom. IV.* & Joh. Bapt. Tavernier *Itiner. Ind.* Sed & *Gyrovagi* dicantur vett. Gentiles, qui in ſacris in *gyrum* circumagere corpus ſolebant, Magicis inprimis, ut hic paſſim videre eſt, præcipuè ubi de *Orandi Ritibus*, & in voce *Rhombus*. Sed & Thaumaturgorum genus, de quo V. ubi de *Orchiſtopalariis*. Hodieq; Turcæ, in Feſto, quod *Machia* vocant, vel propter vota populi, vel ad aſſequendam pluviam, ſerenitatem, victoriam, inſtitui ſolito, poſt epulum feſtivum, ordine, uno illorum tympanum pulſante, ludunt, regulatâ primùm totius corporis agitatione, motibusq; omnium membrorum valde decentibus, ad inſtrumenti præludentis modulos: Tum in modum vertiginis, quâdam velociſſima *circumgyratione* totius corporis (in qua vis ludi) ità celeriter revolvuntur, ut homo ne ſit, an ſtatua, qui ſic gyratur, haud facilè diſcernas, uti ex Cuſpiniano Cl. Zuingerus refert *Theatro V. T. Tom. II. lib.* 5. *pag.* 391. *b.* V. quoque P. de Valle *Itiner. Tom. I.* &c.

Gyrus, in vet *Epigrammate*,

Septem etiam gyris *claudunt certamina palmæ,*
Quòd cœlum ſtringunt ſingula ſorte pari:

καμπτὴρ eſt in Circo ſeu καμπτός, qui, *flexus* propriè *circa metam*, hic pro toto ſpatii decurſu ſumitur, ut vidimus ſuprà. Certè in re Equeſtri vox nota, unde ſimilitudo frequens apud Poetas Muſarum currus & equos agnoſcentes, inde deſumta. Columella *lib.* 10. *verſu* 226.

Sed quid ego infreno volitare per æthera curſu
Paſſus equos audax, effreni tramite raptor?
Iſta canat majore Deo —— -
Me mea Calliope, curâ leviore vagantem,
Jam revocat, parvoq; jubet decurrere gyro.

Sic *contrahere gyros* Muſam orat Statius *lib.* 4. *Sylv.* 7. *verſ.* 4. *pro Heroicis cantibus Lyram redigere ad mitiores & tenuiores ſonos*, vet. Schol. Primi autem,

Frena Pelethronii Lapithæ, gyrosq; *dedere*
Impoſiti dorſo —

uti ex Virgilio oſtendimus ſuprà, ubi de *Equitandi arte*. A voce *gyrus*, margarita *guroſa* dicitur, apud Valgium *Epigramm.* Chariſio laudato,

Sint guroſa *rotunda margarita.*

pro *gyroſa*, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1123. &c.

Gytheates, unus ex Peloponenſi ſinubus, memoratis Plinio *lib.* 4. *cap.* 5. de quo V. Salmaſium ubi modò, *p.* 140.

Gyzaceni, Græcè Γυζαντες, apud Stephanum dicti ſunt, qui priùs Βυζάντιοι, *Byzaceni*, V. ſuprà *Byzacium*.

HA | HA

H.

H. adde: in notis antiqq. *honeſtas*. vel *hic*, ſeu *hoc*, vel *hæredes*. vel *homo*, vel *habet*, vel *huic*, vel *hora*, vel *honor*, denotat. Etiam *Hadrianus* ſignificat, V. ubi de *Monogrammatis Antiquorum*. Eandem literam vocabulis propriis, non ſine myſterio, à Teutonibus præponi ſolitam, cenſent nonnulli: V. g. in *H Ludovicus*, *H Lotharius*, *H Rhabanus*, & ſimilibus; ajuntque *Herren*, i. *Dominum*, innuere, quemadmodum Latini *D.* plerunque uſurpant. *Herr* autem, ut auctor eſt Walafridus Strabo *de Rebus Eccl. cap.* 7. ab *Heros*, ſeu potiùs *herus*, deducitur. V. Olaum Wormium *in Monumentis Danicis lib.* 5. *H. coronatum*, in crucis centro in lilia & flores deſinente, cum *Inſcr.* SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM, conſpicitur in *Francicis argenteis*, Gall. *Francs d'argent*, monetæ genere, cuſo ſub Henrico III. Gall. R. Item in *parvis Liardis*, ſub eodem; ejusque nomen utrobiq; deſignat. V. Car. du Freſne voce *Moneta*, & infrà in voce *Henrici*, item *Monogramma*. HC. AM. N. *hunc amicum noſtrum*. HC. L. *hunc locum*. HC. V. *huic vitæ*. H. D. *hic dedicavit*, *dedicarunt*, vel *dedicaverunt*. H. D. D. *hoc dono datur* &c. in notis præfatis deſignat.

H A.

Hababa, mater ex Micea ſeu Micca, Maximini Imp. V. ſuprà *Ababa*.

|| *Habe*, pro *have* vel *ave*, in *Inſcr. LL.* in Cod. Theodoſ. *Habe Poſthumiane cariſſime nobis*: *Have Marcelline*. Sic apud Trebellium Pollionem *in Claudio*, acclamat Senator, *Claudi dux fortiſſime*, *habeas virtutibus tuis*, h. e. χαίρειs σὺ, ſeu χαῖρε, uti docuit pridem Jac. Cujacius *ad Paulum lib.* 3. *Sent. tit.* 4 & *Obſerv. lib.* 1. *cap.* 15. V. quoq; Juretum *ad Symm. lib.* 5. *Epiſt.* 38. Aliàs *Habe*, ab *habeo*, imperantis eſt cum plena conceſſione, velut in formula divortiorum, de quibus ſuprà. Virgilius *Æn. lib.* 10.

Arma, quibus lætatus, habe *tua* ——

Val. Flaccus *lib.* 8.

Vellus habe, *& noſtris ſi quid ſuper, accipe, Templis* &c.

Imperioſius eſt, *tibi habe*, quod frequentatum Martiali. V. Caſp. Barthium *ad Statium Theb. lib.* 2. *verſ.* 116.

Habenæ, A. Gellio ſunt lora, quibus ſandalia ſeu ſoleæ ad pedem religabantur, circa digitos primores, non enim illæ, calceorum inſtar, concavæ erant, ſed planæ, & ſolùm πίλημα ſive κοίλωμα habentes, iſtiusmodi *habenis* omnino opus habebant. Turpilius,

Sandalio innexa digitis minoribus.

Græcis propriè ἱμάντες. Pollux, Τυῤῥηνικὰ, τὸ κάττυμα ξύλινον τετραδάκτυλον. οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι. σανδάλιον γὰρ ἦν. Item ζυγοί. Idem, Καὶ ζυγὸς δὲ τὸ περὶ τοὺς ὄνυξι τῶν κοίλων ὑποδημάτων, καὶ τοῦ σανδαλίου τὸ τοὺς δακτύλους συνέχον. Heſychius, ζυγὸς ὁ παρακείμενος ἱμὰς τοῖς δακτύλοις ἐπὶ τοῦ σανδαλίου &c. Salmaſ. *ad Tertullian de Pallio c.* 5. Sed & *habena*, fræna equeſtria, apud Statium *Theb. lib.* 8. *verſu* 563.

—— *ruis primis immixtus & agmina Lernæ*
Nunc pedes enſe vago, prenſus nunc celſus habenis,
Ceu ſpectetur, agis ——

de quibus V. ſuprà in voce *Freni*

Habendum, adde: Ejus mentio fit *in MS. vita S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi*, *ad Chlodulfum ejus filium & ſucceſſorem*, *ante annos mille compoſitâ*, ubi priùs Arnulfus ſepultus erat, quàm Divodurum à Gœrico ex eremo Voſago transferretur. Fuit Monaſt. *Habendenſe*, in vertice montis olim poſitum duplex, Monachorum ac Virginum: Sed caſtello monaſterioque hoc funditus ab Hungaris diruto, poſt aliquot annos, adjutore Ludovico Arnulfi Auguſti filio, non in eodem loco, verùm ad radices montis trans Moſellam Monaſterium inſtauratum eſſe ajunt: quod unà cum oppido ſuo Latini ſcriptores, prioris conditoris nomine, *Romarici Montem*, Germ. *Rumersberg*, Galli *Remiremont* appellant, & nunc nobilium Virginum Canonicarum apud Lotharienſes illuſtre pridem Collegium eſt factum. H. Valeſius.

Habes, Gladiatorum verbum, de quo V. Senecam *Agamemnone verſu* 895. & Donatum *ad Andriæ iſtu*, *Certè captus eſt*, *Habet*. Ex arena id mutuatus eſt Martialis *lib.* 9. *Epigramm.* 87. ubi de Apolline, Severum Silium deflente,

Reſpexitq; ſuam, quæ ſtabat proxima fratri,
Calliopen, & ait; tu quoq; vulnus habes.

V. ſuprà ubi de *Gladiatoribus*, & *Gladiatura*.

Habitatio, apud Suetonium *Julio cap.* 38. *Annuam etiam habitationem Romæ usq; ad bina millia nummûm, in Italia non ultra quingenos ſeſtertios remiſit*: τὸ ἐνοίκιον eſt, penſio ſc. quæ habitationis causâ penditur. Juriſconſulti etiam *obventionem* vocant. Et quidem anno U. C. 706. lex iſta promulgata eſt à M. Cœlio Ruſo Prætore, in ſumma rerum omnium perturbatione, Romæ; propter Cæſaris abſentiam: à quo exemplo manavit hæc Julia lex, indigitata quoque Dioni in actis ann. 707. Eam renovavit Octavius, poſt prælium Philippenſe, teſte eodem, *lib.* 48. in actis anni 713. Diverſæ autem in ea penſionum ſummæ expreſſæ, quia caro in urbe *habitationes* conſtabant: fuitque Cæſaris & Octavii mens, ut non niſi ad tenuiores hoc beneficium pertineret: pauperes autem adæquè, qui in Italia quingentis ſeſtertiis habitarent, quiq; in urbe binis millibus. V. Plut. *initio Syllæ* & Cic. *pro M. Cœlio*, qui, etſi filiusfamiliâs, cùm à patre ſemigraſſet, XXX. millibus habitabat. Sed & ſolutæ à Principe *habitationis* exempla inſecutorum quoque Impp. ævo occurrunt. Namque Romanum Conſtantini filium ἀφῆκεν καὶ τὰ ἐνοίκια τῆς πόλεως, *ſolviſſe habitationem Urbis*; neque id cum aliqua diſtinctione civium, ſed promiſcuè omnium, ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου, *à ſummo ad imum*, auctor eſt Cedrenus. At advenæ & peregrini in ſacris publiciſque locis tendebant, ſi hoſpitem non haberent, ut infrà dicemus. Mendici item, inter quos vett. Philoſophorum multi, in porticibus templorum aliiſque locis publicis habitabant, uti de Diogene Dio Chryſoſtomus, de Stilpone Athenæus, docent Quòd ſi nimia eſſet eorum copia, *inter vicos aut inter vias tabernaculis poſitis manebant*, Sueton. ubi ſuprà *cap.* 39. Certè morari aliquantiſper prætervehentibus aut prætereuntibus, valetudinis, aut alia qua juſta de cauſa, licere debet. Itaq; Ilioneus, apud Virgilium, cùm Trojani in terra Africa conſiſtere vetarentur, Deos judices advocat, & probata Græcis querela Megarenſium, adversùs Athenienſes, qui eos portubus ſuis arcebant, παρὰ τὰ κοινὰ δίκαια, *contra jus commune*, ut Plut. loquitur *in Pericle*. Imò & perpetua *habitatio* his, qui, ſedibus ſuis expulſi, receptum quærunt, deneganda externis non eſt, qua de re V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 2. *§.* 15. 16. 17. Migrabant autem à conductis ædibus Romani Calendis Juliis, uti diſcimus ex Martiali *lib.* 12. *Epigr.* 32. Cæterùm antiquiſſimi mortalium in antris habitarunt, inde caſæ & tuguria, tandem domus extructæ, ut ſuprà viſum. Fiebant autem primæ *habitationes* rotundæ, unde *urbs*, ab *orbe* Latinis, πόλις ἀπὸ τοῦ πολεῖν Græcis, & דור *dur*, primò *rotundare*, inde *habitare* Hebræis eſt, uti docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib. V. cap.* 8. V. quoque hîc in voce *Cohors*, item *Urbs* &c.

Habitus, corporis tegumentum eſt, hoc autem duplex, aut cum ornatu, ut *ſpinther*, *armilla*, *annulus*, *mitella*, *ſtalagmus*, *ſtrophium*, *capitium*, *zona*, *baltheus*, *pinnulæ*, aut ſimplex, quales *bardocuculli*, *chlamydes*, *pallia*, *pilei* &c. V. J. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 13. ubi de *Comicis perſonis*. Sed & *Habitus*, geſtum formamq; notat in homine. Papinius *lib.* 1. *Sylv.* 1. *verſu* 46.

At ſonipes, habitus *animosq; imitatus equeſtres,*
Acriùs attollis vultus ——

Et *verſ.* 71.

Ac primùm ingentes habitus *lucemq; coruſcam*
Expavit majoris Equi &c.

Porro utitur frequenter ac mirè hac voce Valer. Maximus. apud quem legas, *Habitus animi*, *civitatis*, *corporis*, *crudelitatis fortunæ*, *gloriæ*, *magiſtratus*, *maris*, *mortalis & divinus habitus*, *mundi*, *patriæ*, *patrimoniorum*, *pulveris*, *roboris cœleſtis*, *ſtatus*, *terræ*, *tranquillitatis*, *vultus* &c. obſervante C. Barthio *in Gloſſar. ad eum*. V. eundem *ad Hiſtoriam Aug.* multis, *in Adverſariis*.

Habſpurgum, adde: Ergoviæ caſtrum fuit, quæ hodie in Bernenſium ditione eſt; antiquiſſima autem Comitum, à quibus Habſpurgum conditum, ſedes Altenburgum fuit, cujus rudera non procul Habſpurgo oſtenduntur. V. quoque Suicerum *Chron. lib.* 7. *cap.* 23. &c.

Haceldama, adde: Franc. Adrichomius vult eſſe ad latus Auſtrale Montis Sion, longitud. 72. latitud. 50. pedum, & à S. Helena muro circumdatum arcuatumque cum ſeptem ſpiraculis, per quæ Chriſtianorum cadavera ſepeliantur, addit, *Deſcript. Urbis Hieroſolym. num.* 216.

Hada, vel *Ada*, Babyloniorum Dea. Heſychius, Ἀδα· ἡδονή, πηγὴ καὶ ὑπὸ Βαβυλωνίων ἡ Ἥρα, Ada, *voluptas*, *fons*, *& Babyloniis Juno*. Junonis autem nomine Lunam vel Aërem à Gentibus olim cultum eſſe, notum. Apud eoſdem proin Sol vel potiùs Æther *Adod* dictus eſt, quem Βασιλέα θεῶν, *Regem Deorum*, Sanchoniathon apud Euſebium vocat, eumque cum Aſtarte & Jove Demaraonte, in Phœnice regnaſſe dicit. Apud Aſſyrios cultum, Macrobius habet *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 18. *Dea quem ſummum maxi-*

mumq;

mumq́ venerantur, Ada . *dederunt. Ejus nominis interpretatio ſonat, unus* &c. Sed d. V. ſuprà, ut & Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. 22.

Hadamaria, ſeu *Hademaria*, adde: Rivo *Albi* alluitur, vico quam oppido vicinior cùm eſſet, diligentiâ Joh. Ludovici Com. Naſſoviæ, in Urbis ſplendorem erecta eſt, qui ibidem arcem magnificam extruxit; cum Monaſterio duplici, Jeſuitarum & Franciſcanorum. Templum verò Cathedrale, trium quondam Dynaſtarum, Haſſiæ, Trevirorum & Naſſoviæ, qui *Hadamariam* diviſis partibus regebant, conjunctâ operâ & ſumtu eſt conditum. Fuit autem præfatus Joh. Ludovicus filius quintus Johannis ſenioris, natus A. C. 1590. & diviſione hæreditatis inter fratres factâ, *Hadamariam* cum Ellaria eſt ſortitus: uibus poſtea Megerskirchæ dominium, & alia quædam, acceſſe . t. Ipſe A. C. 1629. Viennæ ad Pontificiam Religionem tranſiit, inde in Conſilium Aulicum Imperatoris receptus A. C. 1636 aurei Velleris dignitatem obtinuit, A. C. 1647. tandem inter Imperii Principes à Ferdinando III Imp. aſſumtus, A. C. 1650. Quod ornamentum, ut Naſſoviæ nomen ſupra antiquam dignitatem extulit, ita *Hadamarienſem* lineam, ſingulari tum prærogativæ luce affudit. Cyr. Lentulus *Principum Naſſov. Geneal.* Obiit A. C. 1653. ex Urſula Lippienſi, quæ extincta eſt, Pater Mauritii Henrici, n. A. C. 1626 (cui uxor obtigit Erneſtina Naſſovia) Hermanni Ottonis (n. 1627. *ob.* 1661. Canonici Colonienſis & Argentinenſis) Philippi Ludovici (n. 1628. *ob.* 1629.) Johannis Erneſti (n. 1631. den. 1651. Canon. Colonienſ. & Argentin) Anſelmi Ferdinandi (n. 1637. ſed brevi mortui) Franc. Bernardi (n. 1637. Canonici Colonienſis &c.) ut Johannem Ludovicum (n. 1623. *ob.* 1624.) & Simonem Ludovicum (n. 1624. *ob.* 1628) prætercam: præter filias complures, Johannam inprimis Eliſabetham (quæ n. 1619. nupſit Friderico Princ. Anhaltino defuncto A. C. 1647.) & Sophiam Magdalenam (n. 1621. uxorem Ludovici Henrici Princ. Naſſoviæ, den. 1658.) qui omnes, *Principes & Comites Naſſoviæ* &c. *Lineæ Dillenburgicæ rami Hadamarenſis*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Part. I. p.* 59.

Hadrianæ, item *Æliæ Hadrianæ*, ſeu *Hadrianopoles*, multæ civitates ab Hadriano Imp. dictæ ſunt, *ipſa etiam Carthago & Athenarum pars*, Æl. Spartianus *in Hadriano*. Salmaſius novem hoc nomine Urbes dictas eſſe obſervat, quarum notiſſimæ duæ *Hadrianopoles*, quibus præter hoc aliud nomen non fuit: reliquæ enim ſub prioribus nominibus remanſerunt, quamvis eorum cives pro *Hadrianopolitis* ſe jactaverint & ita voluerint appellari. Harum una in Cyrenaica, quæ *Hadrianopolis* in vetuſta Peutingerorum *tabula* appellatur, hoc modo: *Bernicide XXVIII. Hadrianopolis XXV. Tauchira. Ptolemaide.* In *Itiner.* Anton. *Adriane* vocatur: *Beronice. M. P. XXX. Adriane. M. P. XXIX. Theucira. XVIII. Ptolemais. XXVI.* Altera in Thracia, viginti quatuor m. p. diſtans à Plotinopoli, de qua V. vetus *Itiner.* & *tabulam* Peutingerorum præfatam: plura autem hanc in rem in voce *Hadrianopolis*.

Hadrianus, Imp. adde: Primus Imperatorum barbam nutrivit. Joh. Xiphilinus in *Trajano*: cætera formâ comptus, flexo ad pectinem capillo, teſte Æl. Spartiano *in eo*: qui de ipſo quoque, *damnatorum bona in fiſcum privatum redigi vetuiſſe, omni ſummâ in ærario publico receptâ*, refert. Idem Imperator, ne ſpadones porro fierent, pœnâ legis Corneliæ de Sicariis rogatâ, reſcripto cavit, *l. 4. ff. ad leg. Corn. de Sic.* & ſervo inter duos Senatores ambulanti colaphum juſſit impingi, apud præfatum Spartianum.

Hadrianus, adde: Eidem Carolo miſit Collectionem Canonum & Epiſtolarum Decretalium, ad uſum Eccleſiæ Occid. quam olim Dionyſius Exiguus concinnaverat; quamque etiam tum in Germaniam, ſi non antea, tranſiiſſe probabile eſt, ubi obtinuit usque ad tempora Ricolfi Epiſc. Moguntini, qui Iſidori Mercatoris Collectionem ejus loco introduxit. Sed & ipſe *Hadrianus*, *Collectionem Canonum* aliquot, ex Græcis Latiniſque Canonibus, Synodis Romanis atque Decretis Præſulum Principumq; Rom. concinnavit, in gratiam Ingelrami Epiſc. Metenſis, A. C. 785. quæ complectitur Canones LXXII. quos Collectioni poſtea ſuæ inſeruit Iſidorus Mercator. *Conciliorum volumen* eam vocat Lud. Jacob à S. Carolo Cabillon. Burgundus Ordin. Carmelit. *Biblioth. Pontific. lib. 1. in Vita Hadriani* &c. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 191.

Hadrobolum, Græcè ἁδρόβωλον, apud Plin. *lib.* 12. *cap.* 9. *Gummi alii Brochon appellant, alii malacham, alii maldacon. Nigrum verò & in offas convolutum*, hadrobolum: inter nomina eſt à Mercatoribus Græcis bdellio impoſita, quòd in offas convolveretur, *craſſiore gleba*. Monet enim Menardus, *Anime orientale*, uti illud vocat, tam magnis glebis & adeò tranſlucentibus afferri, ut pleriq; ſpeciem eſſe *Charabe*, ſeu ſuccini liquidioris ſint ſuſpicati. *Brochon* v. ex Græco βρεχὸν, dicebatur, quod humectius & liquidius; *Malacha* ſeu *Maldacon*, quod molle eſſet, inſtar ceræ malaxatæ. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1151. V. quoque ſuprà ubi de *Bdellio*: & de *Hadroſphæro folio*, ubi de *Betre*, & *Malabathro*.

Hæc Dies, quam fecit Dominus &c. Verſus qui in Eccleſia Rom. recitatur in Officio Paſchali. Auctor *de Ordin. Antiphon. Verſus, qui ſolet animum noſtrum revocare ad aliquam introducendam orationem, aufertur in Paſchalibus diebus, & cantatur pro eo ad aliquot curſus diurnales: Hæc dies, quam fecit Dominus*, apud Macros Fratres *in Hierolex.* voce *Verſus*.

Hædi, V. infrà *Hadi*.

Hægera, Germ. *Häger*, locus Germaniæ, in Naſſoviæ Principum ditione, fertili & irriguo ſolo, à Dilleburgo horæ ſpatio verſùs Occidentem æſtivum diſſitus. Patria Johannis Textoris, qui *Genealogiam Naſſoviæ Comitum* texuit. V. Cyr. Lentulum ubi ſuprà, *Appendic. de oppidis agriſq; Naſſoviæ*.

Hæmachates, ſpecies achatis gemmæ, apud Plinium *lib.* 37. *c.* 10. ſic dictus, quòd *ſanguineo* colore rubeſcat; ſeu quòd totus ſit ſanguinei coloris: cùm cæteri rubentibus & albis maculis diſtincti ſint. De quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 134.

Hæmatites, itidem gemma, apud eundem *ibid. in Æthiopia quidem principalis, ſed & in Arabia & Africa invenitur, ſanguineo colore. non omittenda promiſſis, ad coarguendas Barbarorum inſidias. Zachalias Babylonius — humana gemmis attribuens fata, hanc non contentus oculorum & jecinorum medicinâ decoraſſe, à Rege etiam aliquid petituris dedit & litibus judiciiſq; interpoſuit.* Et *lib. præc. c.* 20. *Adulteratur ſchiſto*, hæmatiten *diſcernunt venæ rubentes, & friabilis eſt naturâ.* Ad quæ loca V. *Exercitationem ad Solinum* Salmaſii *pag.* 408. & *ſeqq.* qui etiam de *Hæmatite*, ex magnetum genere, qui ferrum rapit, & *Androdamas* quoque dictus eſt, *pag.* 1103. de acoliis item & collyriis ex *Hæmatite* fieri ſolitis, *pag.* 1332. *ibid.* agit.

Hæmimontum, adde: ab Hæmo monte nomen habet, qui aliàs *Æmus* quoque. Sed & *Hæmimontanas celſitudines* alicubi cum nominat Ammianus. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*.

Hæmorrhous, viperæ ſpecies, *colore arenoſo — per corpus verò notis nigris & albis variegata*, uti ait Aëtius; quæ morſu ſanguinem elicit, ita *ut quidquid animæ eſt, per cruorem evocetur*, Solinus c. 27. hinc nomen adepta, Ceraſtæ in multis ſimilis eſt, unde Geneſ. c. 49. *verſ.* 17. ubi Fata filiorum diſpenſans Jacobus de Dane ait, *Dan erit ſerpens ſuper viam,* שְׁפִיפֹן *ſephiphon ſuper ſemitam, qui mordet calces equi, & cadit ſeſſor ejus retrorſum*: vocem *Sephiphon* utrique communem eſſe vult Bochartus. Certè, ut alia omittam, *hæmorrhoos* & ceraſtas ſolos, ex omni ſerpentum genere, ob greſſum obliquum, χωλαίνειν & ἐπισκάζειν, i. *claudicare*, ait Nicander. Hebræis autem *ſaphah*, claudicare, & *ſephiphon*, ſerpens claudus eſt. V. Bochartum *Hierozoici Parte Poſter. lib. III. cap.* 12. & hic ubi de *Ceraſtis*, item in voce *Sephiphon*. De *Hæmorrhoiſſæ* verò, mulieris *ſanguinis profluvio* laborantis, & à Chriſto ſanatæ, Matth *cap.* 9. *verſ.* 20. ſtatua ſeu imagine, quam Paneade, urbe Palæſtinæ, in Chriſti honorem, erexiſſe legitur, apud Scriptores varios, Philoſtorgium inprimis, V. Gothofredum *Diſſertat. in Philoſtorgii librum 7. cap. 3.* & Suicerum *Theſauro Eccl.* voce Αἱμοῤῥοοῦσα.

Hæmus, victima apud Romanos dicta eſt, Jovi Fulminatori ſacrificata, Lutat. quæ qualis fuerit, deprehendimus apud Statium *Theb. lib.* 11. *verſ.* 223.

> *Vidimus urgentem nubes, latuq́ benignum*
> *Fulmen, & auditos proavis agnovimus ignes:*
> *Accipe nunc pecudes, & magni thuris acervos,*
> *Votivumq́ marem* ——

Ubi vetus Schol. *Integrum Taurum*, inquit, *non exſectum. Qui ſacrificabatur Jovi Fulminatori, propter exhibitam vim magnam fulminis.* Cur autem *Hæmum* talem victimam nuncupatam fuiſſe, notet *ad eundem l.* Lutatius, in *Superſtitionum Commentariis* exponit Caſp. Barthius, ſic tamen ut ſibi ipſi non ſatisfaciat.

Hærere lateri, dicebantur olim propriè Monitores atque Cuſtodes, viri inſignes, quos vett. Heroës filiis, in bellum primùm miſſis, adjungebant, ut comites eorum eſſent perpetui. Qualem Scipioni Majori Ennium Poëtam adſcribit Claudianus *præfat. 3. Stilicon*,

> Hærebat *doctus* lateri, *caſtriſq́ ſolebat*
> *Omnibus in medias Ennius ire tubas.*

Phœnicem Neoptolemo Papinius, *lib.* 5. *Sylv.* 2. Dorceum Parthenopæo idem *Thebaid. lib.* 9. *verſ.* 808.

> Hærebat *juveni devinctus amore pudico*
> *Mænalius Dorceus, cui bella, ſuumq́ timorem*
> *Mater, & audaces pueri mandaverat annos* &c.

V. ſuprà in vocibus *Cantor*, *Comes*, *Cuſtos*; alibique paſſim. Eſt autem *hærere alicui*, indefeſſum adeſſe: ut de gubernaculo ſuo Palinurus, *Æneid.* 6.

> *Cui datus* hærebam *cuſtos* ——

C. Barthius *ad Statium d. l.*

Hæres, an ex *hærendo* in hæreditate, an ex Hebr. ירש *poſſidere*, an ab *ære*, an ab *hero*, quòd herus fiat, dominio in ſe tranſlato ? dictus, ante Solonem, extra gentem & familiam Athenis non ſcribebatur, ex lege: Ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος δεῖν τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν, *Extra gentem familiamq́ hæredem ne ſcribito*, Plut. *in Solone*: cujus ratio, quia bona teſtantis non ſunt, ſed gentis & familiæ, Plato *lib.* 11. *de Legg.* Neque etiam omnibus fas fuit indiſcriminatim, è Solonis lege, ſua teſtamento dare legare: Fœminis namq; & pueris dare hoc pacto non licebat, quod excederet pretium medimni hordei. Cæteris, qui poterant teſtamentum facere, conceſſit Solon neceſſitudini generis amicitiam præferre, & quem vellent *Hæredem* ſcribere, nullis ſuperſtitibus liberis maſculis:

ſculis : quod tamen de aboriginibus & indigenis civibus ſolùm intelligendum ; adſcitis enim, & plebiſcito donatis, qui orti eſſent, eadem libertas negata fuit, bonis eorum in Ærarium relatis. Qui autem *Hæredes* ſcribebantur, etiam adſumebantur in filios, ut liquet ex Iſæi *Orat.* unde, cùm peregrini filiorum loco eſſe non poſſent, nec *Hæredes* ſcribi poterant, niſi adoptione in familiam eſſent aſciti. In conſcribendis autem Teſtamenti tabulis Magiſtratus advocabatur, qui præſentiâ ſuâ illas vel confirmaret, vel ſtabiliret, vel ſolveret vel infringeret : Nominatim *Aſtynomus* aderat. Interdum etiam nullæ ſcribebantur tabulæ, quemadmodum Romæ Comitiis calatis, ſed teſtator voluntatem ſuam pro concione declarabat & voce nuncupabat, quod fiebat itidem *ἐν ταῖς κυρίαις ἐκκλησίαις*. Quòd ſi Pater teſtamentum ſcripſiſſet, & liberis maſculis hæredes ſubſtituiſſet; ratum id erat, ſi ante annum 20. ætatis liberi deceſſiſſent : ab anno autem viceſimo filius ſui erat juris, neque ampliùs quidquam juris in ejus bona habebat alter, & proin ſubſtitutioni locus amplius non fuit. Superſtite nihilominus fœminâ prole, licebat teſtamento ſua dare legare alteri, ſub conditione, ut ſuperſtitem filiam in matrimonium duceret. Adoptatis verò non licebat hæredem ſcribere : aut enim filios habebant ſuperſtites, aut ab inteſtato hæreditatem ejus adibant Patris adoptantis propinqui. Itaque nec Pater *τῇ φύσει* cernere poterat hæreditatem filii, in alienam familiam adoptati. Filii porro inter ſe hæreditatem paternam ex æquo dividebant, ſecus ac apud Hebræos, ubi primogenito dupla portio obtigit. Nothi verò hæreditatem paternam, vel unicâ filiâ legitimâ extante, herciſcere non poterant ; imò ne quidem, Patre abſque legitima prole defuncto, in ejus bona ullo modo aut jure veniebant, cognatis *ἀγχιστείας* jure ad hæreditatem vocatis. Accipiebant ſaltem *τῶν νοθείων* nomine ad quinque minas ; vel, ut Solon poſtea mutavit, ad decem. Qui autem hæreditatem ſibi vindicabat, faciebat id coram Prætore, toto vertente anno, excepto menſe Scirrhophorione : quia affecto jam anno referendis potiùs rationibus, quàm juri dicundo, vacabatur. Petenda autem hæreditas erat intra 5. annos, à morte illius, qui hæreditatem adierat &c. V. Sam. Petitum *Comm. in leges Att. lib. 6. cap. 6.* De more verò *hæreditatem adeundi*, apud Romanos recepto, Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 8. part. 3. Legg. XII. Tabb. ubi de Jure privato*, ut & infrà in voce *Teſtamentum.* Recentiori ævo *Hæredes*, nudè, interdum feudi paterni appellatione, dicebantur apud Francos, Nobilium filii ac *hæredes*, qui parentum hæreditatem quoad feuda adire non poterant, donec 21. annorum attigiſſent ætatem ; cùm interim eorum Tutores ac Cuſtodes prædiis pupillorum feudalibus fruerentur & eo nomine militaribus obſequiis ac ſervitiis obnoxii hominia dominis præſtarent. Quod potiſſimùm introductum eſt in favorem dominorũ Feudalium, quorum intererat vaſſallos habere, qui feudalia omnia ſervitia poſſent adimplere. Idq; jus eſt tutelæ Nobilis, quæ in Gallia adhuc obſervatur & in Anglia ac Normannia Regi defertur, cenſeturq; inter jura Regalia. Pupilli verò, minores ætate, quibus nullum fere jus erat in bonis paternis, quorumq; uſusfructus erat penès tutores, qui eos alere & educare pro conditione ac dignitate tenebantur, eorundem bonorum tantùm *Hæredes* nuncupabantur, tanquam ſolum iis aliquando fruendi jus competeret, eorumq; adipiſcendorum, hæreditatis adeundæ inſtar, ſpe alerentur : quò etiam ſibi iis in bonis, quorum *Dominos* ſeſe inſcribebant Tutores, jus eſſe indicarent, licèt poſſeſſionem nondum adiiſſent. Sic in vet. *Charta*, apud C. du Freſne, Bernardus *Hæres*, Robertus verò de Bova, *Baillivus terræ de Morolio*, inſcribuntur : Nempe Robertus tutorio jure Morolium tenebat, Bernardo adhuc in pupillari ætate conſtituto &c. Imò & ſervatus hic mos in ipſis Regnorum Imperiorumq; ſucceſſionibus occurrit. Obſervant enim nonnulli, Francicum Regnum delatum Pipino eſſe, quò illud regeret tutorio jure, Childerico III. adhuc impubere. Nec in alium finem data Odoni Aquitaniæ Duci Regia dignitas : tutelâ quippe Caroli Simplicis à Francis donatus, ut majori auctoritate gubernaret Regnum, in *Regem* coronatus eſt, Continuator Aimoini *lib. 5. cap.* 42. Albertus A. C. 994. Ordericus Vitalis *lib.* 7. Alii. Balduino quoque II. adhuc in puerili ætate conſtituto, Galli, qui CPoli & in toto Imperio Orientali ſedem fixerant, conſilio habito eligendum Principem cenſuerunt, qui Imperium, quoad Balduinus adoleviſſet, adminiſtraret & contra hoſtes tueretur. Quam in rem delectus Joannes Briennenſis Exrex Hieroſolymit. qui & filiam Balduino paciſceretur & Imperium tutoris vice adminiſtraret, conceſſo inſuper *Imperatoris* titulo, eoque, ut mos eſt Impp. ſolenniter coronato ; hac conditione, *ut quando Balduinus ſuæ tutelæ factus eſſet, Imperio cederet, illudq; genero reſignaret.* Simili jure Philippus V. & Carolus Pulcher *Reges* ſeſe inſcripſerunt *Navarræ*, quæ erat Joannæ, eorundem ex fratre Philippo IV. R. Franciæ & Nav. neptis, cujus adhuc impuberis tutelam ſuſcepere, uſurpato titulo Regio, quò iis majus in Regni negotiis adminiſtrandis accederet pondus. Quod Francorum ſecutus exemplum Arſenius Patr. Conſtantinop. coronâ donavit Michaëlem Palæologum, Joannis Laſcaris Imp. Tutorem à patre relictum : additâ pariter conditione, *quoad Joannes ſuæ tutelæ factus eſſet*, uti narrat Nicephorus Gregoras *lib.* 4. Verùm ea fidei integritas, quam in Francis mirè prædicat Nicetas Choniates, à Græcis minimè ſervata eſt &c. V. hanc in rem plura apud du Freſne præfatum *in Gloſſar.* ut & hic infrà. Hinc *Hæreditaria Charta*, Epiſtola eſt, quâ ſc. quis filiam ſuam naturalem, quam ex ancilla ſuſcepit, ingenuamq; ac *Denarialem* factam (h. e. *manumiſſam per denarium*) ante Regem, ad hæreditatem ſuam vocat, dicta eſt. Cujusmodi Epiſtolarum formulæ extant apud Bignonium *in Formulis vett capp.* 46. & 49.

Hæredum variæ ſpecies, ex Joh. Roſino, Gronovio &c.
Sit Hæreditas 18. *m. nummum, e. g.*

ex Aſſe toto *Hæres* dicebatur, qui Legatarius non erat, licèt cohæredes haberet. In aſſem verò totum inſtitutus dicebatur, qui ſolus hæres erat, Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 1. *cap.* 1.

ex Beſſe, qui octo uncias hæreditatis, adeoq; ex prænotata ſumma 12000. auferebat : ex Beſſe ſemuncia ſextula ſcriptus, 13000. honeſtabatur.

ex Deunce, undecim partes nanciſcebatur : ſicut ex Deunce binis ſextulis, habebat 17000

ex Dextante, 15000. capiebat : ex Dextante ſemuncia ſextula 16000.

ex Dodrante, 13500. ex Dodrante binis ſextulis 14000. lucrabatur.

Extraneus dicebatur, qui nec neceſſarius, nec ſuus; & proin teſtatoris juri ſubjectus non erat.

Fiduciarius & Imaginarius.

in Ima cera ſcriptus *Hæres* idem cum ſecundo & legatario hærede fuiſſe videtur.

Legatarius, ſeu in ima cera dicebatur, cui donum aliquod in teſtamento relictum eſt.

ex Libella, dictus eſt Hæres omnium bonorum : Libellæ enim nomine As ſeu tota hæreditas ſignificata olim fuit.

Neceſſarius vocabatur, qui ſive vellet ſive nollet teſtator, *Hæres* erat : tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento, ſecundùm LL. XII. Tabb.

Primæ ceræ, ſeu primæ tabulæ ſeu in primo gradu *Hæres*, appellabatur is, quem ex toto Aſſe hæredem vocat Alexander & Legatario contradiſtinguit.

ex Quadrante, 4. uncias ſumebat, nempe 4500. nummos.

ex Quincunce, 7500. ex Quincunce binis ſextulis ſcriptus 8000. conſequebatur.

Secundi hæredes iidem cum Legatariis inque ima cera ſcriptis.

ex Semiſſe, 9000. ex Semiſſe ſemuncia ſextula, 10000. capiebat.

ex Semuncia ſeu tribus ſextulis, capiebat dimidiam totius aſſis unciam, adeoque 750. nummos.

ex Semuncia & ſextula 1000.

ex Septunce, 10500. ex Septunce binis ſextulis, 11000. capiebat.

ex Sextante ſcriptus habebat 3000. ex Sextante ſemuncia ſextula 4000. ex Sextante uncia binis ſextulis 5000.

Sextulâ aſpergi dicebatur, qui ſextam unciæ partem adeoq; ſeptuageſimã ſecundã portionem totius hæreditatis conſequebatur, ſc 250.

Suus & neceſſarius Hæres dicebatur filius, filia, nepos, neptisque ex filio & deinceps cæteri liberi, qui in poteſtate morientis fuere.

ex Teruncio ſcriptus, erat ex uncia & quinq. ſcripulis.

ex Triente, tertiam partem, nempe 6000. habebat : ex Triente ſemuncia ſextula ſcriptus 7000 lucrabatur.

ex Uncia, duodecimam habebat hæreditatis partem, nempe 1500. ex Uncia & duabus ſextulis 2000 &c. Ita dividebant olim hæreditatẽ 18000. numum, velut denarium, in partes Aſſis, diſtributam. V. Gronov. *de Pec. vet. lib.* 3 c. 11.

Nec omittendum, motas de hæreditate controverſias coram Centumviris Romæ ventilatas fuiſſe ; Unde querela inofficioſi Teſtamenti, item actio petitionis hæreditatis *Centumvirale judicium* appellatur, Cic. *in Bruto*, Plin *lib. 6. Epiſt.* 4. &c.

Hæres Norvvegiæ, inter titulos Daniæ Regum & qui ab iis originem trahunt, Holſatiæ Principum, à tempore Joannis Regis. Poſtquam enim Chriſtianus I. Theodorici Fortunati Oldenburgii Com. filius, ad Daniæ Regnum evectus, unà Norvegiam accepiſſet ; hoc natus Joannes R. Norvegos, rebellionem, ut ſæpe antea, auſos, miſſo idoneis cum viribus Chriſtierno filio, pulſis Suecis, quorum inſtinctu, fiduciaque obſequium exuerant, in ordinem redactos, in defectionis libertatisque malè uſurpatæ pœnam, potiſſimâ ejus parte mulctavit : unde *Hæredes Norvegiæ*, Daniæ Reges Holſatique Principes, tanquam novo belli jure domitæ poſſeſſores, ſe dixere. Pfannerus *de præc. Germ. Princ. Gent. c.* 11.

Hæreſis, Græcè *αἵρεσις*, ab *eligendo*, nomen habet. Vocarunt autem ſic illi Philoſophorum ſectas, quòd unusquisque ſibi aliquod genus diſciplinæ ac ſectæ proprium elegit eiq; ſeſe addixit, tanquam ſuo judicio maximè probabili commodoque. Uſitatiſſimè ſanè tunc variæ Philoſophorum factiones, *Hæreſes* Græcis, *Sectæ* Latinis, citraque omnem contumeliam nominabantur. V. Cic. *in Paradox.* Quinetiam in S. Literis pro indifferenti vox accipitur, Actor. *cap.* 15. *verſ.* 5. *Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων. Cap.* 26. *verſ.* 5. *Ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος.* & *Cap. ult. verſ.* 22. *Περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.* Poſtea vox in malam partem ſumi cœpit, de iis, qui, Dei voluntate ac verbo ejus non contenti, proprio arbitrio, rationem Dei cognoſcendi colendiq; eligunt, jam Apoſtolo notati, Tit. 3. *verſ.* 10. Et quidem Patribus tales habentur inprimis, *Qui SS.*

Trinitatem non confitentur, adeoque *Catholicis* opponuntur, *Chriſtianorum* nomine indigni. Dein, *Qui fidem Nicænam*, vel *IV. Conciliorum ſtatuta non recipiunt*. Tandem, *Qui in quocunq; capite Religionis Chriſtianæ contraria Orthodoxæ fidei ſentiunt*, Zonar. *ad can. 6. Conc. præfati*. Qui omnes, non quidem ſupplicio afficiebantur, exceptis Manichæis, de quibus V. *Conſtitutionem* Anaſtaſii aut Juſtiniani, *Cod. lib. 1. tit. 5. l. 11.* excommunicabantur tamen, & docere vetabantur, nec eorum contra Orthodoxos teſtimonia audiebantur. Porro libri eorum exurebantur, pœnâ, in ſcribentes manus amputatione, *Nov.* 42. Juſtin. in legentes, ultimo ſupplicio, ſancitâ, Photius *in Nomocan. tit. 12. cap. 3.* in *Bibl. Juris Can. pag.* 1(5. omnixque opera dabatur, ne virus ſuum latiùs ſpargere poſſent. Sed nec eorum cœmeteria, aut Martyres adire; nec cum iis orare, aut matrimonium contrahere; nec denique ulla communione illis jungi, licebat, quæ omnia fusè exequitur Cl. Suicerus *Theſauro Eccl.* in vocibus Αἱρεσις, & Αἱρετικός. Quòd ſi vero ad meliorem illi mentem redirent, illorum aliqui recipiebantur in Eccleſiæ gremium, prævia libellorum, quos converſionis & fidei ſuæ teſtes dabant, exhibitione, ut inter alia de Valente & Urſacio legimus, apud Sozomenum *lib. 3. cap.* 21. qui ſic accedente manuum impoſitione, χειροθετούμενοι, ad Eccleſiam redibant, uti de Catharis habet *can.* 8. Concilii Nicæni. Alii etiam baptizabantur, ut de Paulianiſtis ſeu Samoſatenianis idem Concilium ſtatuit; eò quòd non baptizati eſſent in nomine SS. Trinitatis, quippe quam negabant, Auguſtin. *Hær.* 44. de Phrygibus ſeu Montaniſtis, Concil. Laodicenum: de Sabellianis inſuper ſimilibusque Conc. CPolitanum I. *can.* 7 &c. Nonnulli, non baptizabantur quidem, ungebantur tamen, ut de Novatianis, Photinianis & Quartadecimanis ſanxit *can.* 7. Concil. Laodicen. quibus Arianos, Macedonianos & Apollinariſtas addit Theod. Studites *Epiſt. ad Naucratium*, apud Balſamonem laudatum. Sicut baptizandis Marcioniſtæ, Taſcodrugi, Manichæi, alii: iis vero, qui libello exhibito hæreſin ſolùm ejurabant, Meletiani, Neſtoriani, Eutychianiſtæ, ſimilesque jungi poſſunt. Quam de receptione *Hæreticorum* materiam accuratè tractat, præter Virum Cl. ſuprà laudatum, Voſſius *Diſputat.* 19. & 20. quarum illa, *de Catholicis promiſcuè tingentibus quoscunq; ab Hæreticis ſeu Schiſmaticis baptizatos*, iſta *de Catholicis diſcrimen facientibus in Hæreticis*, juxta dicta, agit. *Hæreticorum* autem examen ingens, ut videre eſt apud Auguſtinum, Epiphanium, Philaſtrium, Alios, qui de *Hæreſibus Hæreticisq;* ſcripſere. De quibus id ſaltem addo, non paucos illorum, atque in his Priſcillianiſtas inprimis ac Donatiſtas, per ſectæ ſuæ principem jurare, atque in ejus memoriis controverſias ſuas dirimere conſueviſſe, uti adnotat *ad Julium Suetonii cap.* 86. Caſaubonus. V. de unoquoque illorum ſuo loco, in ſpecie de iis, qui circa SS. Trinitatem, Perſonam item Filii ac Spiritus S. hallucinati ſunt, in vocibus *Antitrinitarii*, *Chriſtomachi* & *Pneumatomachi*. In *Concilio* Biterr. A.C. 1246. *Hæretici Veſtiti*, convicti ſunt & hæreſin palàm profeſſi: quibus opponuntur *Crediti*, qui tales creduntur quidem, ſed hæreſin publicè non profitentur. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Haſitantes, dicti ſunt Eutychiani Hæretici. V. Leontium *de Sectis Act.* 6. & 7. & ſuprà, ubi de *Acephalis*. Græcè Διακρινόμενοι: quòd ſc. à Synodi Chalcedonenſis Communione *haſitabundi* abſtinerent. Quibus proin ei Συνοδῖται. *Synoditæ*, h. eſt, Synodo illi addicti, oppoſiti ſunt, *Ibid.* V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. III. cap.* 14. §. 4. & Cl. Suicerum *Theſaur. Eccl.* voce Διακρινόμενοι, item Συνοδῖται.

Hafnia, adde: Hujus Academiæ reditus 60000. Imperialibus auxit Fridericus II. Dan. Rex, Phil. Jac. Spenerus in *Familia Oldenburgo-Danica*.

Haga, ſeu *Hegin*, dictus apud vett. Germanos eſt aliquot provincialium diſtrictus, certo pagorum ac vicorum numero conſtans, quem & *Circulum* vocabant: quæ vox hodieq; eadem notione obtinet, V. quæ de *Circulis* X. Germanici Imp. (German. *Kraiß*) Politici habent. Appellationis rationem hanc adfert Monachus Sangall. *de Rebus Caroli M. lib. 2. cap. 2. Terra Hunnorum novem circulis cingebatur. Et cùm ego alios circulos, niſi vimineos, cogitare neſcius, interrogarem, quid aliud miraculi fuit Domine? novem* hegin *muniebatur. Cumq; & illos ulteriùs eſſe generis neſcirem, niſi quales ſegetibus ſolent prætendi, inquiſitus etiam de hoc dixit: Tam latus fuit unus circulus — quantum eſt ſpatium de Caſtro Turonico ad Conſtantiam. Ita ſtipitibus quercinis, faginis & abiegnis extructus, ut de margine ad marginem* 20. *pedes tenderentur in latum & totidem erigerentur in altum. Civitas autem univerſa aut duriſſimis lapidibus, aut cretà tenaciſſimâ replebatur. Inter quorum confinia plantabantur arbuſculæ, quæ, ut cernere ſolemus, abſciſſæ atq; projectæ comas caudicum foliorumq; proſternunt. Inter hos itaq; aggeres ita vici & villæ erant locatæ, ut de aliis ad alias vox humana poſſet audiri. Contra eadem quoq; ædificia, inter inexpugnabiles illos muros, portæ non ſatis latæ erant conſtitutæ, per quas latrocinandi gratiâ non ſolùm exteriores exire ſolebant. Item de ſecundo circulo, qui ſimiliter ut primus erat extructus,* 20. *milliaria Teutonica, quæ ſunt* 46. *Italica, ad tertium usq; tendebatur: ſimiliter usq; ad nonum. Quamvis ipſi circuli alius alio multo contractiores fuerunt. De circulo quoque ad circulum ſic erant poſſeſſiones & habitacula undique verſum ordinata, ut clangor tubarum intra ſingula poſſet cujusq; rei ſignificativus adverti*, apud Car. du Freſne *in Gloſſar.* V. quoque quæ diximus, in *Haga Turonica*. Aliàs vox *Haga*, communiter Germanis notat, ſepem ſeu ſepimentum ex virgultis confectum &c.

Haga Paganelli, *la Haye Paynel*, vel *Hepenell*, locus eſt Galliæ, inter quem & Abrincatas ponit Sabiniacum, Vicum in confinio Normanniæ & min. Britanniæ, Robertus de Monte S. Michaëlis in *Chron.* apud Hadr. Valeſium in voce *Savinnejum*.

Hagiographa, Hebr. כתובים *Cetubim*, dicuntur Judæis libri vet. Canonis XI. *Verba dierum*, ſeu *Chronica*, *Eſther*, *Ezra*, *Nehemia*, *Pſalmi*, *Proverbia*, *Eccleſiaſtes*, *Canticum Cantic. Liber Job*, *Daniel* (quem malè Prophetarum choro eximunt, aut reliquis ſaltem inferiorem habent, contra Matth. *cap.* 24. *verſ.* 15. ubi Daniel titulo *Prophetæ* ab ipſo Chriſto inſignitur) & *Threni*. Dividunt enim totum Vetus Teſtam. in *Thora*, i. Legem, *Nebiim*, i. Prophetas, & *Cetuphim*, i. Hagiographa: quæ ultima Chriſtus ſub *Pſalmis*, ut præcipua eorum parte, comprehendere viſus eſt, Lucæ *cap.* 24. *verſu* 44. Quamvis aliàs in N. T. libri illi ſimpliciter in *Legem* & *Prophetas* dividantur, Matth. *cap.* 5. *verſu* 17. Lucæ *cap.* 16. *verſu* 29. & Actor. *cap.* 28. *v.* 23. Sed & *Hagiographa* dicebantur ſcripta omnia, in quibus ſacra tractabantur, aut ex Canonicis libris petita, aut ad eorum exemplum compoſita, ex quibus ſententiæ aut hiſtoriæ quædam in Eccleſia recitabantur, ad populi ædificationem. Sic *Gloſſa ordin. Præf. ad lib. Tob. Largè*, inquit, *accepit* Hagiographa, *hoc eſt*, *ſanctorum ſcripta. Et* Driedo *de Catal. S. Script. lib. 1. cap.* 4. *pag.* 21. *Dicemus duplicia eſſe apud Ebræos* Hagiographa, — *hoc eſt*, *ſanctorum ſcripta* — *quædam*, *quorum auctoritas idonea eſt ad corroboranda ea*, *quæ ſunt fidei*. *Hujus generis ſunt* Hagiographa, *in Canone Bibliæ*. *Alia verò ſunt* Hagiographa — *quorum auctoritas ad aſſertiones fidei corroborandas non eſt idonea*, *quamvis habeantur vera & ſancta*. V. de quovis illorum ſuo loco. A' voce Ἅγιος, *ſanctus*, & γράφω, *ſcribo*, quaſi *Sancta ſcripta*, uti vocantur Epiphanio de *Ponder. & Menſ.* De quarum priore voce ut pauca addam; Ἅγια non rarò apud Scriptores Eccleſ. Græcæ, Sacra Cœna appellatur, ut & Ἅγια ἁγίων, uti videre eſt apud Cl. Suicerum *Obſervat. cap.* 4. quo nomine pars olim Tabernaculi ſanctiſſima, quæ ſoli ſummo Sacerdoti patebat, indigitata eſt, ut notum. Quemadmodum & Græci recentiores, Ἅγια locum in Templo vocant, quò ſolis Clericis ordinariò venire permiſſum: Ἅγια ἁγίων v. Altare majus, *in quo corpus & ſanguis Domini conſecratur*, ut ait Gentianus Hervetus *in ſine Liturgiar.* Sed & vox Ἅγιος apud eosdem, Imperatoribus, cùm coronabantur, acclamari conſuevit, uti Meurſius docet *Gloſſar.* V. quoque infrà *Sanctus*. Inde autem derivata, Ἁγιασμὸς, inter alia, de S. Cœna itidem, ut & interdum de aqua benedicta: & Ἁγιασμὸς, de eodem Myſterio, ac de parte Liturgiæ, in qua celebratur nomen Domini hac formulâ, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, κύριος Σαβαώθ, occurrit, apud eosdem Græcæ Eccl. Scriptores: uti pluribus videre eſt, apud Cl. Suicerum *Theſaur. Eccl.* in his vocibus.

Hagioſiderum, Gr. Ἁγιοσίδηρον, q. *ſacrum ferrum*, unum eſt ex illis tintinnabulorum generibus, quæ Græci hodierni campanarum loco habent. Poſtquam enim conſtructis Monachorum Sacerdotumq; cœnobiis, Ethnicisq; Principibus Græciæ imperium obtinentibus, æreis tintinnabulis, quòd eorum ſonus & nimiæ ſecuritatis & auctoritatis indicium eſſet, abſtinuere, Symandri & *Hagioſideri* uſum excogitaſſe videntur: quem ſuccedentia Chriſtianorum Principum tempora adeò non excuſſerunt, ut etiam campanis in multa Græcorum templa invectis (viz. quæ in Chriſtiano orbe ſunt, reliqua enim campanis carere Turcæ jubent) Symandris tamen & *Hagioſideris* locus ſit. Eſt autem *Hagioſiderum*, vel, ut hodierni Græco Barbari vocant, *Agioſydirum*, ferrea lamina 4. digitorum latitudine, 16. verò longitudine, funiculo in medio librata. Hæc ferreo malleolo ternis interpolatis vicibus ab homine pulſari ſolet, qui Sacerdotem Euchariſtiam ad ægrotos lectoque decumbentes deferentem ſolet præcedere, ut inter transeundum quisque rei admoneatur. Ejus figuram exhibet Hier. Magius *lib. de Tintinnabulis cap.* 15.

Hagira, ſeu *Hegira*, æra Muhammedana, ab Arab. *hagar*, i. *fugit*, exordium cœpit à fuga Pſeudoprophetæ ex urbe Mecca in civ. *Medina Alnabi* factâ, A.C. 622. die 19. Jul. veſpere illo, quod inter quintam & ſextam feriam intercedit: in cujus temporis memoriam ſacram ſuam ſolennitatem Muhammedani quot ſeptimanis celebrant feriâ 6. ſive die Veneris, uti pluribus docet Jo. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. IV. cap.* 1. qui *de annis Hagiræ & menſibus Hagarenis ac diebus* ſimiliter accuratè agit *cap. ſeq.* V. quoque in vocibus *Egira* & *Hegira*.

Haiti Inſ. hodie *Hiſpaniola*, Georg. Hornius. Orb. *Imp. p.* 488. V. ibi.

Hakon, commune Tartariæ Regum nomen, unde *Chaganos* ſuos deduxerunt Latini Græcique, quo nomine appellant omnes Reges Scytharum, Hungarorum, Avarum & Turcarum: Idem. V. ſuprà, in voce *Chaganus* & *Chanus*.

Halabarches, ſeu *Alabarches*, apud Ruffinum, Alexandriæ Magiſtratus fuit Judæorum. Ita enim Joſephus *Antiqq. lib.* 20. *c.* 3. *Fado autem*, inquit, *ſucceſſit Tiberius Alexander, ejus Alexandri filius*,

lius, qui Alabarchiæ magiſtratum geſſit. Hinc Equitem Rom. ſed natione Ægyptium, appellat Tacitus *lib.* 15 & 17. Idem Joſephus *ead. lib. cap.* 5. *Eodemque tempore etiam Marianna, dedignata Archelaum, migravit in thalamum Demetrii, primi inter Alexandrinos Judæos, tam opibus, quam genere, & tum* Alabarchiæ *Magiſtratum gerentis, è quo filium Agrippinum genuit* &c. V. ſuprà in *Alabarches.*

Halala, vicus in radicibus montis Tauri, ubi Fauſtina, uxor M. Antonini Philoſ. ſubito morbo exanimata obiit, Jul. Capitolinus in *Vita* Marci, ubi *Halalæ vicus* dicitur. Hinc ædes ibi Fauſtinæ poſita à Marco: in quo loco poſtea *filius Baſſiani Heliogabalus Antoninus ſibi vel Jovi Syrio vel Soli* (incertum enim id eſt) *templum fecit*, Spartianus *in Caracallo ſub fin.* Ἄλαλις fortè, in Ptolomæi libris, ad Euphratem in Palmyrena. V. ſuprà *Alala* & in voce *Halale.*

Halcyon, marina avis, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, *ex eo, quòd in mari concipit & parit*, dicta, à cantus dulcedine commendatur. *Eâ enim nullam avem ſuaviùs canere*, ait Oppianus, & Tymnæus, ut avem à cantûs gratia maximè laudet, *Antholog. lib.* 3. *cap.* 24. dicit, eam alcyonum cantum exæquare:

> Ὄρνεον ὦ χαίρεσιν μεμελημένον, ὃ παράμοιον
> Ἀλκυόνι λίην σὴν φθόγγον ἱεμένη:

Quæ cauſa, quod, cùm Sirenes apud Poëtas figuram avium ex parte habeant, & ſtationem ad maris littus & miram cantus ſuavitatem, Scripturæ Interpretes *Sirenum* nomine *alcyones* intelligere, vult Cyrillus, *in Mich. cap.* 1. *verſ.* 8. ubi pro ἀηδόνας, *luſcinias*, quæ cum mari & fluctibus nihil commune habent, ἀλκυόνας reſcribi jubet Bochartus: quæ duæ voces, licèt ſcripturâ diſſimiles ſatis, tamen non raro à librariis confunduntur. Addit Cyrillus, *alcyones* in maris ſinibus ovis incubare & propter nidum à fluctibus abreptum lugubre melos fundere: ut Val. Flaccus *Argonautic. lib.* 4.

> *Fluctus ab undiſoni ceu fortè crepidine ſaxi*
> *Cùm rapit* alcyonis *miſeræ fœtumq; laremq;,*
> *It ſuper ægra parens, queriturq; tumentibus undis.*

Imò velut omnium avium maximè θρηνητικὴν, i. *lugubrem*, eam Poëtæ deſcribunt, ut videre eſt, apud Homerum *Iliad.* ι. *verſ.* 559. Eurip. *Iphig. in Tauris verſ.* 1089. Moſchum *in Epitaph. Bionis*, Propertium *lib.* 3. *Eleg. de natali amicæ*, alios. Nec omittendum, avem hanc Plutarcho autore, vincere, τὰς φιλοτέκνους χελιδόνας, *prolis amore hirundines*, & τὰς φιλάνδρους πελειάδας, *amore conjugis columbas*: hinc cerylos, maritos ſuos, ætate graves, dicuntur ἀνα... ἐπ' αὐτῶν τῶν πτερύγων μεσοπτερυγίαν, interſcapilus ſuis ſublatos circumferre. Quò pertinent Almanis verſu, apud Antigonum *Hiſtor.* 27.

> — βάλε δὴ, βάλε κηρύλος εἴην,
> Ὅς τ' ἐπὶ κύματος ἄνθος ἅμ' ἀλκυόνεσσι ποτῆται.
> — *Utinam cerylus eſſem* (alcyonum mares ſic vocant)
> *Qui maris ſuperficiem ſupervolat cum alcyonibus* &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. II. c.* 14. de nidis v. earum, qui admirationem habent, *pilæ figura, nec ferro intercidi queunt*, ut ait Plin. infrà in voce *Nidus*: & plura de hac ave apud eundem *lib.* 10. *cap.* 32. alibiq; paſſim, Cœlium Rhodiginum *lib.* 14. *cap.* 11. Alios: nec non in voce *Alcyone.*

Haldegaſtes, Dux barbarus, memoratus Valeriano *Epiſt. ad Aurelianum*, apud Vopiſcum.

Halec, piſcium genus, qui argenteo quodam ſquamarum fulgore, noctu præſertim, lucentes, vix dodrante majores ſunt & thriſſarum generi accenſentur, à Rondeletio, rei piſcariæ graviſſimo Judice. *Leucomenidas* Franc. Maſſarius vocat & cum gerribus Plinii confundit. *Aleces* alii vocant: at ſi Cæſaris judicio ſtandum & cum multis loquendum, *haleces* dicantur, cum Priſciano & Soſipatro, qui *alecem* pro piſce muriâ condito accipiunt. Sunt autem ex iis, quos ἀγελαίους, *gregales*, Ariſtoteles vocat, quòd agminatim per Oceanum ferantur palabundi, tantâ interdum multitudine, ut oppoſitis retibus ſiſti nequeat impetus, quin illa rapiantur ac liquidi æquoris faciem obfuſcent. Quæ cauſa eſt, cur tam copioſa ſit illorum in retia infuſorum captura. Nam poſtquam ex Arctoi maris latebris diſcedentes, præcipiti vere, velut commutatis natalibus in æſtiva contendunt: tum verò claſſes variæ, Hollandica, Seelandica, Friſica, Flandrica, Gallica, Britannica & Scotica, quaſi ex condicto, ad evitandas ſimultates ac contentiones, partitæ inter ſe certas ac definitas ſtationes, ſub Britannia, Scotiæ ora & Orcadibus, ſingulæ pro viribus, iſti piſcium generi inſidiantur, navigiis rotundis, alvo pandâ, obtuſâ prorâ, quas *buſſas* vocant, ut ſuprà vidimus. Hi piſces vivi, quoad ejus fieri poteſt (nam ſimul cum deſerto ſalo vitam quoque protinus expirant) per jugulatorem eundem & eviſceratorem, cui præ cæteris omnibus liberaliſſima merces datur, aperto priùs jugulo exenterantur, dein per ſalitorem condiuntur, feſtinatis operis; inde conduntur ſalſamentariis cadis, quos Latini *orcas* dicunt; poſtea venditi per alecarios cupariosque, de integro ſtipantur, inani turbâ, quæ lactibus & ovis caret, numero ſubmotâ, ac novâ muriâ obruuntur. Poſtremò per delectos, juratosque arbitros bonitatis exploratur fides, ſigilloque addito obſtringitur, non abſimili vetere religione, quâ Dianæ ſacerdos Lemniam rubricam, probatæ notæ ſigillo impreſſo, inſigniebat. Atque id quidem primum genus *halecum* conditaneum eſt, ſeu muriaticum, ut Plautus vocat: alterum eſt, quod leviter ſalſum in fumario duratur, ubi auri, vel æris potiùs colorem ducit, unde *foretum* voce Gothicâ, Galli id genus nuncupant, quòd ſubruffus, ad atrum accedens, color eâ linguâ *forus* vocitetur. Quantam verò piſcatio hæc vel ſoli Hollandiæ utilitatem afferat, dici vix poteſt, cùm in pluribus ejus civitatibus, plebs urbana pariter ac ruſtica inde victum quærat, æs alienum diſſolvat, familias ſuſtentet, opes conquirat, ac partas tueatur. Certè Oudevvatenum, Wordam, Roterodamum, Sciedamum, Brielam, ut de aliis taceam, præcipuas hinc fortunas traxiſſe, plebemq; omnem propemodum, in texendis tragulis, everriculis, ſagenis, reliquoq; inſtrumento omni reticulato, quo piſcatio inſtituitur, item in torquendis reſtibus, unde retia plectuntur, toto anno occupatam habere, conſtat. Ex quo facilè perſpicitur, quantum momenti ad omnia poſitum ſit in hujus piſcationis ſucceſſu. Cum ea enim ſecunda decreſcit rerum omnium ferme edulium pretium, adversâ intenditur: doloris ſenſu celeriter ad alias quoq; regiones tranſeunte, cùm in magnam Europæ partem diffundatur ea merx, utcunq; res ceciderint, vendibilis & expetita. Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 42. V. quoq; infrà, ubi *de Harengarum piſcatione*: de *halece* verò ſucco, in quo mulli carnes olim tingebantur, Voſſium *de Idol. lib.* 4. *cap.* 25. de ſuperſtitione autem eorum, qui *halece* aut apuâ guſtatis Deæ Syriæ iram verebantur, Plut. *de Superſtit.*

Haleſus, Argivus, Faliſcæ conditor, memoratur Solino *lib.* 2. Faliſcæ viz. non Æquorum, de qua Strabo *lib.* 5. ſed Hetruſcorum. Et quidem ab *Haleſo*, priùs *Faleſii*, & ὑποκοριστικῶς, ut nomina gentium apud Vett. plerunq; concipi ſolebant, *Faleſiſci*, inde contractè *Faliſci*, appellati; quorum urbs & *Falerii* indidem, pro *Faleſii*, dicta eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 60.

Haleſus, apud Plinium *lib.* 5. *cap.* 29. fluv. eſt Colophonem alluens, prope lucum, unde oracula olim petebantur: Ἄλης Pauſaniæ. De quo V. eundem Salmaſium *ibid. pag.* 860.

Halfkineg, ſeu *Healfkoning*, dicitur Æthelſtanus Dux Orientalium Anglorum, i. Norfolciæ, *in Lib. Rames. ſect.* 14. apud Spelmannum, quaſi *Semi-Rex*, quòd apud Æthelſtanum R. quàm maximè gratia & auctoritate valeret: quemadmodum de Carolo Martello obſervavit Car. du Freſne. Vox Saxonica eſt.

Haliætus, aquilæ ſpecies ſexto loco numerata Plinio *lib.* 10. *cap.* 3. *clariſſima oculorum acie, librans ex alto ſeſe: viſoq; in mari piſce, præceps in eum ruens & diſcuſſis pectore aquis rapiens*; Inde nomen accepit. Idem *tantùm implumes etiamnum pullos ſuos percutiens, ſubinde cogit adverſos intueri Solis radios, & ſi conniventem nictatemq; animadvertit, præcipitat è nido, velut adulterinum atq; degenerem* &c. *Ibid.* In eam avem Pandareus, item Niſus, Megarenſium Rex mutati finguntur Poëtis: de quo poſteriori Ovidius *Metam. lib.* 8.

> *Et modò factus avis fulvis* haliæetus *alis.*

de utroque V. ſuo loco. Tam verò ſimilis illi, inter accipitrum ſeu falconum ſpeces, lanius ſeu lanarius, ut

> — — — *ſæpe periti*
> *Ambiguo peccent decepti lumina vultu:*
> *Et niſi diverſo paſtu gauderet uterq;,*
> *Sæpe repertores artis turpiſſimus error*
> *Argueret* —

ut canit Thuanus *de Re Accipitrar. lib.* 1. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib. II. cap.* 19. &c.

Halicacabus, è ſtrychnorum genere, frutex eſt, cujus radicem vaticinaturi olim adhibebant. Plin. *lib.* 21. *cap.* 31. Halicaccabi *radicem bibunt, qui vaticinari Gallantesq; furere, ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe volunt.* Nempe qui volebant aſpici furere & vaticinari, quaſi ab alicujus Numinis inſpiratione immiſſo furore, quia id pertinebat, ad confirmandas religiones, radicem hanc bibere ſolebant, ut ἐνθουσιασμὸν inde conciperent & Numine repleti viderentur. De quo ementito furore Gallorum Cybeles, & ficta vaticinatione, Gallandique modo, V. Appulejum *Metam. lib.* 8. uti de Strychnorum effectibus, plurà infrà. *Bellonariam* & *Vesicam* herbam eam, quam ſumebant ad hoc, ut entheato ſpiritu pleni apparerent, appellatam quoq; eſſe, ex *Herbario* alterius Appuleji, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 1087. V. etiam ſuprà, ubi de *Corybantiaſmo.*

Halicarnaſſus, adde: Ruderum urbis hujus magna pars viſitur hodieque, in loco quodam inculto, è regione inſulæ Co, cui *Bondron* nomen eſt. Sed & nummi, fœderis inter eam & civ. Pergamum, ſub Caracalla Imp. initi, memoriam ſervantis, in cujus antica parte, Caracallæ & Getæ, ſe mutuò reſpicientium, facies; in poſtica, Apollinis imago & Æſculapii, cum Inſcr. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΚΑΙ ..... ΣΕΞΤ. ΦΛΑΟΥ .. ſculptæ, meminit Jac. Sponius *Itiner. Part.* 3. *pag.* 180. V. quoque eum *Part.* 1. *p.* 365.

Halieuticum Boletar, librarum XX apud Treb. Pollion. *in Claudio*, inter dona Gallieni ad Claudium miſſa: expreſſum cœlo habebat piſcatoris vel piſcaturæ ſpeciem, unde nomen. Quàm variis enim argumentis, in cælandis vaſis, Vett. luxuria luſerit, notum. Sic planè apud Theocritum in poculo piſcator expreſſius habetur & effigiatus:

Τοῖς δὲ μέζω, χειπτὸς δὲ γέρων, πίτρα δὲ ἴτυκτος
Λιπαρὴ, ἐφ' ᾧ ὁ ἀστυδετ, μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει
Ὁ πρέσβυς, κάματον δὲ καρτερὸν ἀνδρὶ ἐοικώς.

Et in boletari picta Galatea, in veteri *Epigrammate* incerti Auctoris,

Ludere ſueta vadis privato nympha natatu
Exornas menſas, membra venuſta movens.
Comptas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar,
Quod places, aſpiciam &c.

apud Salmaſium *Not. ad Pollionem.* Quid verò *boletar* ſit, V. *ſuprà.*

Halimum, apud Plin. *lib.* 17. *cap* 24. *Necant invicem inter ſeſe* (plantæ) *umbrâ vel denſitate, atq; alimenti rapinâ. necat & edera vinciens, nec viſcum prodeſt, & cytiſus; necat viro, quod* Halimon *Græci vocant*: quid ſit, et am olim diſceptatum, eodem teſte *lib.* 22 *cap.* 22. Salmaſio eſt *frutex Chali*, uti Arabes vocant, in Ægypto & Syria frequens, ex cujus cineribus, cum quodam ſilicum genere mixtis, pretioſa ac nitidiſſima cryſtallina conficiunt Veneti vitrarii. Creſcit etiam in Narbonenſi prov. ubi inde *Vitraria* dicitur: ſicut cineres ejus in lapidem ferruminatos *ſoldam* vocant iidem. Latini *Ampullaciam* dixere, ob eandem cauſſam, quòd viz. ampullæ vitreæ fierent ex ea vel quòd ampullæ fractæ ſolidarentur eâ & malliharentur. Græcis Auctoribus κόυρεσις & κόυρεῶν eſt, qui de ea mira prædicant: unde & Ἑρμοῦ βάσιν, & Ἡλίου στέφανον, item ἱερὸν κλάδον, *Mercurii baſin, Solis coronam, Sacrum ramum*, illam paſſim nuncupant Scriptores Chymici. *Salis* enim *Chali*, ſeu *aluminis Catinæ*, quod idem cum ſolda Narbonenſium, frequens illis uſus eſt, præcipuè, in quibus ἡ πῆξις requiritur: eo Mercurium ſuum figunt, & ad argentum in aurum commutandum (qui *Sol* ipſis) utuntur &c. Certè herba Chali ſapore ſalſo eſt, unde & *Salſolam* eam Pandectarius vocat: ἅλιμος autem idem Græcè ſonat: quam & ἁλμυρίδα proin vocavit Menander *Trophonio.* Chali frutex eſt, in maritimis & juxta ripas aquarum ſalſarum naſcens, cui folium pingue, ſpiſſum, læve, oblongum. Abſtergentem vim habere, pannoſque eo lavari, ſaponemque etiam præbere optimum, quinetiam mulieres eo uti, ad fucandam faciem & nitorem corpori conciliandum, Neoterici tradunt &c. Quæ omnia *halimo* Veterum conveniunt, inter cujus virtutes & hanc recenſet Plinius: *præterea nitorem corpori fieri, dentibusq; candorem, ſi fricentur radice ejus.* Ut alia omittam, quæ Salmaſius præfatus pluribus exequitur *ad Solinum pag.* 174. & 1096.

Halitæa, fons Epheſi, memoratur Plinio *lib.* 5. *cap.* 29. *Fons in urbe* Halitæa, *& templum Dianæ, complexi è diverſis regionibus duo Selinuntes*: ubi vulgò *Callipia* legitur. Sed Ἁλιταίαν habet Pauſanias. Ὑπὸ λαίαν quoque dictum, ex Creophylo diſcas, quòd ſub illa oliva flueret, quæ ibi oſtendebatur, ſub qua pauſaverat primùm enixa Latona. V. Salmaſium ubi ſuprà, *pag.* 810. & 811.

Halitus, cujus reciprocatione cor animalis nativo igne æſtuans refocillatur, inter præcipua Dei beneficia meritò reponitur Apoſtolo Actor. *cap* 17. *verſ.* 25. *Deus dat omnibus vitam &* halitum *& omnia.* Hominis inprimis, cui peculiari ratione *inſufflaviſſe* Creator *in nares halitum vitæ*, dicitur Geneſ. *cap.* 2. *verſ.* 7. metonymiâ etiam profanis Scriptoribus frequenti. Unde idololatricus planè is cultus, quo Ruſſi Magnum ſuum Ducem venerantes, inter alia, quæ ei in acceptis ferunt, *halitum* quoque numerant, ut vidimus. Cùm verò à dignitate ſuâ ſponte deſciviſſet homo, inter alia factum, ut *ejus tantùm* halitum *infici natura voluerit pluribus modis, & ciborum ac dentium vitiis, ſed maximè ſenio*, uti Plinius obſervat *lib.* 10. *cap.* 53. agnoſcens, quod miſeris, *hujus quoq; repertam pœnam eſſe, ut neq; id ipſum, quo vivitur, in vita juvaret.* Hinc remedia undecunque huic quoque malo quæſita, *Parthorumque* (quibus id vitii à juventa, propter indiſcretos cibos, familiare eſt) *Proceres medentur grano Aſſyrii mali — in eſculenta addito, Ibid.* Quemadmodum hodieque Indi ſuavitatem halitus malabathrum, ſeu *betre* ſuum continuè maſticando ſibi conciliant. Sed & jejunis ſua graveolentia eſt, quæ ſumto cibo emendatur. Significat eam Cæcilius Comicus apud Nonium, introducens maritum, uxoris parùm acceptæ odioſam comitatem & blanditias dedignantem,

——— *Quis mihi*, inquit, *ubi*
Domum adveni, aſſedi, extemplo ſuavium
Das jejuna anima ———

Vinoſis præſertim, poſtridie crapulæ: cui proin pellendæ Feſcennia cùm trochiſcos, ex aromatibus & pulviſculis odoratis confectos, jejuna ſumſiſſet, neque verò remiſiſſet fœtor, lepidè in eam jocatur Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 88. ubi inter alia, rationem à contrario adducit,

Quid quòd olet graviùs miſtum diapaſmate virus
Atq; duplex animæ longiùs exit odor?

V. plura apud Plinium paſſim. Ut de cæteris animantibus unum hoc addam, *Animæ leonis virus grave, urſi peſtilens, contacta* halitu ejus *nulla fera attingit — Elephantorum anima ſerpentes extrahit, cervorum item* &c. verbis ejuſdem Plinii *loc. cit.* De *halitu* morientium ore chariſſimorum legi ſolito, V. ubi de rebus ad hominis extrema pertinentibus; nec non infrà, *de Oſculo*: de *halitu* verò in vocem formato, ſuo loco.

Halla, apud Recentiores, domus, domicilium, aula; ſed propriè locus contectus *hallis*, i. ramalibus ſiccis (id enim vox *hallus* notat in *L. Sal. tit.* 43 *§.* 3.) Maximè verò Franciciis Scriptoribus ſic dictæ ſunt aulæ majores & publicæ, in quibus *Communiæ* congregantur, pro communibus negotiis, ubi etiam venum merces ſuas Mercatores exponunt. Rigordus *in Philippo Aug* A. C. 1183. *Duas magnas domos, quas vulgò* Halas *vocant, ædificari fecit, in quibus tempore pluviali omnes Mercatores mundiſſimè merces venderent, & in nocte, ab incurſu latronum, tutè cuſtodirent.* Nangius *eod. anno* &c. apud C. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque in voce *Hallæ.*

Halla Saxonum, adde: Sedem ibi habet Auguſtus Joh. Georgii Elect. fratrum natu maximus Coadjutor Magdeburgicus, qui Archiepiſcopus creatus à Canonicis, A. C. 1628. & introductus A. C. 1638. cum Leopoldo Wilhelmo Auſtriaco propterea litem habuit: cæterùm pace Pragenſi A. C. 1635. & Oſnabrugenſi A. C. 1648. dignitas ei ad dies vitæ confirmata eſt. Unde inter Evangelicos Principes Primas, de Evangeliorum communi cauſa hactenus bene mereri ſtuduit. Idem Comitatum Barbienſem, ultimo Comite A. C. 1659. defuncto adivit, tituloq; adjecit. Heldrungam munivit: Gymnaſium Auguſtum Weiſenfelſæ inſtituit & ibidem arcem pulcherrimam extruxit: Pater ex Anna Maria Megapolitana, ductâ A. C. 1647. & defuncta A. C. 1669. Johannis Adolfi (qui n. A. C. 1649. maritus eſt Johannæ Magdalenæ agnatæ, ex Altenburgicis) Auguſti (n. 1650. qui Præpoſitus Magdeburgicus & Suecorum Chiliarcha, mortuus A. C 1671. viduam reliquit Carolam Haſſiacam) Chriſtiani (qui n. 1651. Dux bellicus jam Imperio inſervit) Henrici (n. 1657. qui Præpoſitus Magdeburgicus poſt fratrem factus eſt) Alberti (n. 1659.) præter filias Magdalenam Sibyllam (quæ n. 1648. Friderico agnato ex Gothanis nupſit) Annam Mariam (n. 1653.) Sophiam (n. 1654.) Catharinam (n. 1655. † 1663.) Chriſtinam (n. 1656.) Eliſabetham (n. 1660. † 1663) & Dorotheam (n. 1662. † 1663.) qui omnes *Duces Saxoniæ in Hall* &c. Phil. Jac. Spener. *Syll. Geneal. Hiſt.* & *Theatr. Part. I. p.* 162. Obiit autē Auguſtus præfatus Coadjutor Magdeburg. A. C. 1680. quo pacto, ad Sereniſſimum Electorem Brandeburgicum, vi Pacificationis Monaſterio-Oſnabrugenſis, Hallæ aliorumque eſt delata ſucceſſio. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Saxonica* & *Brandeburg*, nec non hic infrà, in voce *Magdeburgum.*

Hallenſes, monetæ minutioris genus, Germ. *Häller.* V. *Halla Sueviæ.*

Halma, una ex tribus Gaditanæ ſaltationis ſpeciebus, cui à *ſaltu* nomen datum: hoc enim ἅλμα Græcis notat. J. C. Scaliger *Poet. lib.* 1. *cap.* 18.

Halsberga in *Teſtam.* Everhardi Ducis Forojul. apud Miræum *Cod. Donat. piar. cap.* 21. *Et helmum cum Halsberga*: *Halbergeum* in *Statutis* Wilhelmi R. Scotiæ *cap.* 23. *§.* 2. Lorica eſt maculis contexta, Gallis *Cotte de mailles*, German. *Halsbergh*, id eſt, munimen colli, ex *hals*, collum; & *berghen*, tueri, cuſtodire, Kilian. Sic λωρίκια μέχρι ἀστραγάλων ἀνασυρόμενα διὰ λωρίων καὶ κρικελλίων, fuiſſe docet Leo in *Tactic. cap.* 5. §. 4. At Beslius etymon accerſit, ab *al*, omnis & *berghen*, cooperire, ut *halsberga* fuerit armatura integra. V. du Freſne *Gloſſar.* Similiter & *Halsfang*, vox Saxon. occurrit in *LL.* Henrici I. R. Angl. *cap.* 11. in *LL.* Canuti §. 57. 67. & Edmundi *§.* 1. idemque notat, quod *Colliſtrigium* Latinis, vulgò *Pilorium.* Supplicii nempe machina eſt, quæ rei collum ex pegmate ſublati, inter duas tabulas, comprehendit, populiſque ad ignominiam exponit. Aliquando verò & ipſa mulcta pecuniaria, in comutationem pœnæ hujuſmodi Regi vel Domino exſolvi ſolita, ſic dicitur, Id.

Halter, apud Martialem *lib.* 7. *Epigr.* 67.

——— *graveſq; draucis*
Halteras *facili rotat lacerto.*

Et *lib.* 14. *Epigr.* 49. cujus lemma *Halteres.*

Quid pereunt ſtulto fortes haltere *lacerti?*
Exercet meliùs vinea foſſa viros.

Maſſa è plumbo eſt, ferro vel lapide, quibus in *ſaltu* ſeſe olim librabant, in Gymnaſiis Balneiſque, ad ſudorem excitandum. V. hic infrà.

Halteriſtæ dicti, qui *Halteribus* ludebant. Erant autem Ἀλτῆρες diſco ſimile exercitationis genus, quod in palæſtra actitari ſolitum ſcribit Galenus. Nam quòd duplex ſaltationis genus, ſeu exilitionis fuiſſe legimus; unum, quando ſaltantes vacuis manibus ſeipſos in ſublime agebant: alterum, quando manibus ponduſcula capiebant, ut illis firmati vehementius ſaltarent; quæ Ariſtoteles & Theophraſtus ἁλτῆρας quoque nuncupavit: hi tamen multùm à prioribus erant diverſi, ut legere eſt apud Oribaſium *Cap.* περὶ ἁλτηροβολίας ſeu *Halteris jaculatione*, ubi inter alia docet, *Halteres* ſolitos fuiſſe projici, aut manibus extenſis & viciſſim inflexis: aut in manuum protenſione, quæ quieſcebant & ut plurimùm brevi motu movebantur, ſolùm contineri; ipſos verò, qui exercebantur, non ſecus ac pugiles introire & concutere, vel ſecundùm dorſi aſſensū manibus viciſſim ſe flectere, conſueviſſe. Hinc etiam videmus, pondera iſtiuſmodi, variis modis fuiſſe emiſſa: perinde ac noſtrâ ætate apud multos in uſu habetur; qui ſeſe exer-

exercent, aut lapidem vel ferreum vel plumbeum manibus ac brachiis extenſis & circumactis in altum mittentes. Cujusmodi exercitationis formam exactè videre eſt, in imaginibus *Halteriſtarum*, quas ex gemmis veteribus ſculptis acceptas Ligorium ad ſe miſiſſe, ſcribit Hieron Mercurialis *de Arte Gymn. l.2. c.13. ubi Icones expreſſæ.* Quales vero fuerint hi *Halteres*, Pauſanias exponit *Eliac. l.5.* *Οἱ δὲ ἁλτῆρες οὗτοι παρέχονται σχῆμα τοῦ δὲ κύκλου παραμηκεστέρου, καὶ οὐκ ἐς τὸ ἀκριβέστατον περιφεροῦς οὐδὲ ἥμισυ, πεποίηνται δὲ ὡς καὶ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν διϊέναι, καθάπερ δι' ὀχάνου ἀσπίδος. Hi autem* Halteres *circuli oblongioris figuram habent, neque dimidio ad exactiſſimam rotunditatem perveniunt. Ita vero facta earum eſt figura, ut manuum digiti tanquam per clypei anſam immittantur.* A quo paulo diverſus Cœl. Aurelianus *Chro. l.4. c.2 Halteres* fuiſſe docet maſſulas quasdam, ſive manipulos ex variis materiis modò levioribus modò gravioribus confectos, eâ magnitudine, ut manu quilibet caperetur: qui, Mercurialis ſententia, non tantùm ſolis manibus, verùm etiam funiculis halteribus ipſis circumfuſis, deinde inter projiciendum explicatis emittebatur; perinde ac faciunt hisce temporibus multi qui ſic aut rotulas ferreas, aut caſeos, aut quid aliud ſimile projiciendo certant. An verò Ἁλτῆρες à Platone, inter cæteras ad fortitudinem militarem comparandam excogitatas exercitationes nominentur, explicatum non habetur. Videtur tamen *de LL. lib. 8.* ubi de mulierum propriis exercitationibus ſcribit; verbis hisce, *καὶ λίθοις ἐκ χειρός τε καὶ σφενδόναις ἁμιλλωμένην*, id voluiſſe. ut cum lapidibus à manibus, tum à fundis emiſſis inter ſe certarent. Nam & *ἁλτῆρες* aliquando lapides erant, quos è manibus exercitatores ejicere conſuevere: ut adeò diſſimile veri non ſit, ſub nomine lapidis manibus emiſſi *ἁλτῆρα* intellexiſſe Platonem. Veluti certum eſt, fundam ab *Halteribus* diverſam, funiculum quendam fuiſſe, qui duobus capitibus manu capiebatur, altero cum anſula, ne exiret; altero ſine, ut dimitti poſſet, atque in medio latior erat, ut ibi lapis contineretur, quem, circumacto validè funiculo, & ab uno capite dimiſſo, vehementer Funditores evibrabant &c. V. Hieron. Mercurial. *de Arte Gymn. l.2. c.12.* & ſuprà *ſuo loco.*

Hama, veterum Saxonum Numen, de quo Fabricius *in Saxonia ſua*, ipſum Solem fuiſſe tradit. Fortè ab Hebr. חמה *chama*, i. *Sol*: unde *Ammonis* quoque vox orta videtur. V. Johan. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 11.*

Hama, Gr. *ἄμη*, *l. 3. de Officio Præf. Vigil.* alibique *in Pandectis*, recenſetur inter inſtrumenta, quibus utebantur in reſtinguendis incendiis: quod etiam docet Juvenalis *Sat. 14.* V. ſuprà in voce *Ama.*

Hamartigenia, nomen libri, quem compoſuit Prudentius, apologiæ loco, contra Marcionem; cujus ſectatores, quum Auctorem ſuum ſequuti, duos Deos, bonum bonorum & malum malorum architectum aſſererent: Prudentius ſententiam hanc refellens, veram mali originem hoc libro ubi propoſuit exponere, quem proin *ἁμαρτιγένειαν*, h. e. *peccati generationem*, inſcripſit. Macer *Hierolex.*

Hamberga, Comitatus Germaniæ, ſub propriis olim Comitibus, quibus originem dedit Arnoldus, quintus & minimus natu filius VValravii Naſſoviæ Comitis, ex Barbara Muntzenbergii Toparchæ filia ſenim ducta in uxorem Demhildà. Toparchæ Arenbergii filia, à feudo ſive dote ſponſali nomen poſteris tradidit. Filius ejus Ludovicus arcem *Hambergenſem* ſtruxit, unde Comitum Hambergenſium VVeſtriciorum origo: qui ſurculus jam arbori Naſſoviæ agnatus eſt. Cyr. Lentulus, *Geneal. Princ. Naſſov. MS.*

Hamed Ben Abdalla, contendentibus inter ſe de Africæ Imperio Sceriphiis, ſimulato Spiritu Prophetico, ſe à Deo miſſum actabat, pro liberanda ab eorum tyrannide Africa & Religionem Muhammedis tuendam: ſicque rebellione contra illos excitatâ, regnis Fezzæ & Maroci non contentus, *totius Africæ, omniumq; ad Chinam usq; regionum* ſeſe appellavit *Regem*. Contra quem Mulei Sidan Maroci R. ducto exercitu arte Magicâ & incantationibus ab eo victus eſt, ſed fraude intellectâ, receptis ſecum aliis Magis, iisdem artibus novum hunc Saracenorum Imperatorem ſuperavit ac fluctuantem Sceriphiorum familiam, extincto æmulo, reſtituit, circa A. C 1612. Georgius Hornius *Orb. Imp. pag.* 478. ubi eum *Mulei Hamed Ben Abdalla* vocat.

Hamilcar, patre Carthaginenſis, matre Syracuſana, ob virtutem factus Carthaginenſium Rex, h.e. Dux, poſt cladem ſuorum in Sicilia nusquam comparuit, etſi Gelo Syracuſanus eum ſedulò juſſerit inquiri. Quare hinc factum, ut à ſuis in Deos referretur, Athenagoras *Legat. pro Chriſtian.* V. quoque Herodotum *Muſa 7.*

Hammanienſes, pop. Africæ, de quorum ſitu ita Plinius *lib. 5. cap. 5. Poſt Naſamones Aſbytæ & Macæ vivunt, ultra eos* Hammanientes *undecim dierum itin. à Syrtibus majoribus ad Occidentem.* Solino *Amantes* dicuntur, *cap. 28.* ad quem V. Salmaſium *p.* 378. & 381. Vulgò *Hammanienſes*, ut vidimus.

Hammochryſos Lapis, apud Solinum eundem *cap. 37.* ubi de lapidibus Perſiæ, *arenis auro intermixtis, nunc bractearum, nunc pulveris habet quadrulas* i. parvas teſſellas ſeu quadratos *...*: ab *arenæ* mixto *auro* dictus. Plin. *l.37. cap.11. Similitudo eſt in hammochryſo, velut auro arenis mixto.* Sed quod de *quadrulis* habet Solinus, auctoritate deſtituitur, uti in Perſide hanc reperiri gemmam, præter illum, nemo ſcribit. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 712.

Hammodytes, ſerpentis genus *arenæ* concolor, unde ei nomen. Lucanus,

> *Concolor exuſtis, atque indiſcretus arenis*
> *Hammodytes* —

Quamvis enim, *quod ad ſerpentes attinet, vulgatum eſt colorem ejus pleraſque terræ habere, in qua occultentur.* ut ait Plinius *lib.8. cap. 23.* maximè tamen id de *hammodyte* verum; quem cum *cenchria* vel *cenchrine* eundem facit Salmaſius *ad Solinum p.* 340. Sed de *ceraſte* idem Diodorus habet *lib.3.* ubi eum *χρόαν ἄμμῳ παραπλησίαν ἔχειν*, *arenam colore referre*, & proin ab imprudentibus calcari illosque remordere, quo pacto Æthiopiæ partem Ægypto ſubjectam prorſus olim id genus deſolaverit, ſcribit. V. ſuprà ubi de *Ceraſte*.

Hammolant vel *Hammelant*, nomen Comitatus memorati Nithardo *l.1.* & in *Annalibus* Bertinianis *ad A. C. 837.* ut & in iisdem *ad A. C. 839.* inter Ducatum Friſiæ & Comitatum Batavorum locati, quem poſtea Hollandiam dictum eſſe putat Hadr. Valeſius. Nomen Germanicum eſt, compoſitum e *ham*, quod vicum ſignificat, & *lant*, vel *land*, i. terra vel regio. V. cum *Not. Gall.* in voce *Molla*.

Hamon, adde: Ejus effigiem poſt extinctam Cyrenis Battiadarum familiam, in Cyrenenſium nummis, unà cum ſilphii caule ſculpi cœpiſſe, diximus ſupr., in voce *Battus*. V. quoq; *Arietina Cornua*. Sed & *Hammonis cornu* gemma dicta, cujus Solinus meminit *cap. 37.* ubi de Africa & Cyrenaica reg. *Illic & lapis legitur.* Hammonis *vocant* cornu: *nam ita tortuoſus eſt & inflexus, ut effigiem reddat cornu arietini. Fulgore aureo eſt. Prædivina ſomnia repræſentare dicitur, ſubjectus capiti incubantium.* Ad quem locum V. Salmaſium *p.* 350. & *ſeqq.* ubi etiam de arbore *Hammoniacum* ſtillante varia.

Hamus, an ab *ἅμμα*, *ligamentum*, an ab *ἁρπάζω*, *rapio*, an potiùs ab Hebr. חח, ut cenſet Becmannus in *Originib. L. L.* notum piſcibus capiendis inſtrumentum eſt: quo quòd non niſi ex auro uteretur Nero, inter argumenta luxus ejus jure reponitur. V. in ra, ubi de Re *Piſcatoria*. Imò & vulpes luposque *hamo* ſeu unco capi, dicemus ubi de *Vulpibus*. Sed & *hamus* in ſmaragdina Paſchalini armilla, ab altero capitulo eminens, cujus iconem Bartholinus exhibet, idem prædicit, quod in aliis fibulæ, circulive, aut clavi, ſeu clauſulæ, de qua re V. Thom. Bartholinum *Sched. de Armillis Vett. p.* 59. & 60. de *hamulis* Loricarum verò infrà.

Hanaperium, apud VVilh. Thorn in *Chron. H. 4. bacini in uno hanaperio*: vas amplum eſt, ſive locus hanapis (quâ voce *vas, patera, calix, crater*, in *Gloſſar.* Ælfrici, apud Hariulfum *lib. 3. cap. 10.* alibi, venit) recondendis aptus. Præſertim verò apud Anglos ſic dicitur Fiſcus, vel ſporta grandior, in Cancellaria Regis, cui inferuntur pecuniæ, è ſigillatione diplomatum, brevium, chartarum regiarum &c. provenientes, cui qui præeſt, *Clericus hanaperii* dicitur. Fortè, quia in Fiſco olim hoc recondebantur *hanapi & ſcutræ*, cœteraque vaſa, quæ in cenſum ac tributum perſolvi ſolebant. Guibertus de *Vita* ſua *lib. 3. c. 4. Magnus ille cenſus monetæ Anglicæ, hanaporum & ſcutrarum, qui male coaluerat, brevi dilapidatus eſt.* Vel etiam, quia, quæ in pecunia numerata Principibus quotannis exſolvebantur munera, in *hanapis* ſeu pateris præſtabantur, uti monet du Freſne *ad Joinvillam pag.* 86. De quo more Symmachus *lib. 10. Epiſt. 28.* ubi de ſtrenis annuis Imperatori oblatis: *Meritò vobis ſolemnes pateras cum quinis ſolidis, ut Numinibus integritatis, offerimus* &c. apud eundem du Freſne *Gloſſar.*

Hannibal Grimaldus, Com. Bobienſis, quòd ſe in clientelam Galliæ Regis dediſſet, à Duce Sabaudiæ capite plexus, Comitatusque ejus in fiſcum redactus eſt, A. C. 1617. Hornius *Orb. Polit. pag.* 242.

Hanok, clamor militaris, apud Anglos olim in uſu, cujus mentio apud Nic. Uptonum *de Milit. offic. lib. 4.* ubi Statutum Henrici V. tempore guerræ exhibet, inter alia habens: *Item ſi quis clamorem vocatum* Hanok *aliquo modo ſine noſtra licentia inceperit, morte punietur.* V. quoque ſuprà, *Clamor*.

Hanovia, adde: Memoria ſtirpis hujus à pluribus jam ſeculis inter VVetteravicos Comites floruit; neque conjugia alia ſumta ſunt, quàm dignitati propriæ paria. Plurium præterea deficientium inſitione crevit; Unde Muntzenbergicus, Rheinececius, Ziegenhainenſis, (qui iterum è domo exiit) Liechtenbergius, Bipontinus, tituli. A. C. 1451. Reinhardus obiit, pater Reinhardi ac Philippi: quorum ille *Hanovium* ramum propagavit, donec extremos ejus palmites, *Hanovicum* Philippus Ludovicus A. C. 1641. *Schvvartzenfelſium* Johannes Erneſtus A. C. 1642. terminarent. Hic ab uxore Liechtenbergicum domi-

nium accepit, novæ lineæ auctor; cui ex Bipontina familia Bitſchenſis & Ochſenſtenia (non ſine controverſia cum Leiningenſibus VVeſterburgicis) hæreditas acceſſit, atque demum ipſa Agnatorum ſucceſſio. Præcipua poſteritatis ſpes ſupereſt in ſobole Joh. Reinhardi *in Biſchoffsheim*, cujus Majores ita habent. Philippus Comes *Hanoviæ in Liechtenberg*, extinctus A. C. 1538. ex Sibylla fil. Chriſtophori March. Badenſis, pater fuit Philippi cognom. *Senioris*: qui defunctus A. C. 1590. ex Eleonora Furſtenbergia, reliquit Philippum cognom. *Juniorem*, qui obiit A. C. 1599. Hoc & Margareta Bipontina natus Johannes Reinhardus I, deceſſit A. C. 1627. ſucceſſore filio, ex Maria Eliſabetha Hohenloica. Philippo VVolffgango: qui (extinctus A.C. 1641.) ex Johanna Oetingenſi ſuſcepit Fridericum Caſimirum, Johannem Philippum & Johannem Reinhardum II. quorum hic ex Anna Magdalena Palatina ſuſcepit Johannem Magdalenam, A. C. 1660. Luiſam Sophiam A.C. 1662. Franciſcam Albertinam A. C. 1663. Philippum Reinhardum A. C. 1664 & Joh. Reinhardum A. C. 1665. omnes *Comites Hanoviæ* &c. *lineæ Liechtenbergicæ in Biſchoffsheim*: defunctus A.C. 1666. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilis. Europ. p* 156. *Parte I.* Idem ex illuſtriſſima familia lineæ Schvvartzenſelſiæ, quam ramus Muntzenbergicus ex ſe dedit, mentionem facit *Part. II. p.* 116. & eorum, qui Muntzenbergici rami ultimi fuere, Majores notat, *Part. III. pag.* 56.

Hansgravius, in *Privilegiis* Ratisbonæ datis à Friderico II. A. C. 1230. *Cives poteſtatem habeb. ant eligendi* Hansgravium, *qui diſponat & ordinet extra civitatem & non intra, ea tantùm quæ reſpiciunt negotia nundinarum*: Comes eſt ſeu præfectus ſocietatis vel confraternitatis, ex Germ. *Hanſe*, ſocietas & *Grave*, Comes, præfectus. V. Carol. du Freſne *in Gloſſario*, ut & in voce *Hanſa*.

Hapala Ova, apud Marcellum Empiricum, *ſtatim dare debes lentem & betam coctam vel alicam, vel ova* hapala, *vel ungellam discoctam*: item Apicium, ut obſervavit Turnebus. Unde *hapalar & apalar*, V. ſuprà

Haphe, V. infrà ubi de *Lucta*.

Hapiola, cognom Balduini Com. Flandriæ, filii Roberti II. in *Chronico* Andrenſi *pag.* 409 qui Mejero & aliis *Securis* dicitur. Bellocampius proin *hapiolam* interpretatur vernaculè *hapiette*, ſeu *ſecuriculam*, Gallicè *Hachette, petite Hache, in Hiſtor. Merovingicæ*, apud du Freſne

Hapſus, in 7. *libro* Celſi, *inducitur* hapſus *lanæ mollis, tepido oleo repletus*, inter Vett. periapta. Remedia enim, ſive quæ Medici imperabant, ſive quæ ſuperſtitio ſuadebat, vel ars Magica, perſæpè lanæ involuta affectæ parti admovebant. Et quidem ſuccum remedio futurum vel adhibebant *collectum flocco*, ut Plinius ait: vel *lanæ hapſo* utebantur &c. Caſaubonus *ad Suetonium Galbâ cap.* 3.

Haracium, apud Vinc. Belvacenſem *l.* 31. *c.* 143. 10. *millia equorum —— præter illos qui erant in paſcuis & haraciis*, & *l.* 1. *Cod. Theod. de Grege Dominic. Greges dominici, haracia dominica*: grex equorum eſt, ἱπποφόρβιον Procopio *Vandalic. lib.* 1. *c.* 12. & *Goth. l.* 4. *c.* 7. Gallis vulgo *Haras*. An ex Lat. *Hara*, ſtabulo vel grege porcorum. an ex Ital. *la Razza*, ſeu Gallico *la Race*, quòd in ejusmodi *Haraciis* equi, ſecundùm ortus, generationis ac nationis ſpeciem diſtinguantur. Nemeſianus *in Cynegetico*,

> --- --- *Delectus equorum*
> *Quos Phrygiæ matres Argæaque gramina paſtæ*
> *Semine Cappadocum ſacris præſepibus edunt.*

V. omnino Jac. Gothofredum, de gregibus dominicis Impp. *ad dict. tit.* Sed & Francici Reges ſua habuiſſe *haracia* leguntur, in *Capitulari de Villis*, quod Carolo M. adſcribitur: V. quoque Gregorium Turon. *lib.* 8 *cap.* 40 ubi *jumentorum fiſcalium* meminit Etiam Impp. CPolitani citerioris ævi, quibus præerat Magiſtratus, Λογοθέτης τῶν ἀγελῶν dictus, cujus, præter Codinum, meminit Pachymeres *lib.* 9. *cap.* 5. &c. Aliud longè eſt *Haraſſe*, in *Aſſiſis* Hieroſolym. *MSS. cap.* 94. ubi de armis agitur Militis, duello pedes decertantis, pro cauſa *murdri*: nempe ſcutum ingentis magnitudinis & ponderis; unde *haraſſer* Gallis hodie pro *fatigare*; quemadmodum *targer*, eadem fere notione, à *targia*, ſcuto itidem prægrandi, effictum eſt. Ingentium ejusmodi ſcutorum meminit Rigordus *A.C.* 1214. *Quidam de obſidione conſueverat venire ad foſſas, parma præeunte; quam quidam famulus ante ipſum portabat, non manuali quidem parma, ſed immenſa, quales in obſidionibus deferri ſolent*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Haraldus I. Rex Norveg. adde: *Harfagerus* ſeu *Comatus* cognominatus eſt, conditor regiæ *Harfagerorum* familiæ, quæ per 6. ſecula continuâ ſucceſſione in Norvegia regnavit, donec extingueretur in Olao A. C. 1385. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 357.

Hardeccia, Comitatus Germaniæ; qui titulus ſeculo decimo tertio in Mansfeldia familia, unà cum altero Burggraviorum Magdeburgenſium, reperitur; quâ verò ratione ex illa migraverit, minùs compertum eſt. Poſt hæc tabulæ *Hardeccianæ* hodiernam familiam ex Dominis Prueſchenckiis *de Stettenberg*, quorum ſator Ulricus Annam Burggraviam Magdeburgicam atque Comitem *Hardecciæ* uxorem principio ſec. 14. habuerit, deſcendere teſtantur: in quibus Henrico Comitatus in Comitiis VVormatienſibus conceſſus eſt, A. C. 1494. unde deinceps nomen eorum in ſubſcriptionibus Comitialium actorum reperitur & aſſignatus contributionis ad Imperii neceſſitates modus eſt, donec ab Auſtriacis eximerentur. Qui nunc ſuperant, patrueles ſunt, Julio & Philippo geniti: Philippus duas uxores habuit, & ex poſteriore Eva Maria Sinzendorfia, ſuſcepit Auguſtum (qui n. 1644. obiit Argentinæ 1665.) & . . Sororem ejus: quorum progenitores ſic habent. Stephanus *Prueſchenck* Dn. in *Stettenberg*, ex Margaretha *de Reichenecke*, genuit Henricum Com. ab *Hardeck*, qui Eliſabethæ *de Roſenberg* maritus, filium habuit Julium, defunctum A. C. 1557. Hoc & Gertrude Eberſtenia, genitus Henricus, uxorem habuit Annam Mariam de Turri, ex ea pater Georgii Friderici: qui ex Sidonia *de Herberſtein* Philippum præfatum ſuſcepit. V. Phil. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p.* 137.

Harderus Jo. Jacobus, Baſil. Phil. & Med. D. Natus A. C. 1656. Patre Viro Ampliſſimo Jo. Conrado Hardero Archigrammateo & Scholarchâ, poſt multijugæ eruditionis, Medicæ præprimìs, fundamentâ domi forisque jacta, ad Profeſſionem Rhetoricæ in Academia Patria vocatus A.C. 1678. edidit anno ſeq. tractatus binos: *Prodromum* viz. *Phyſiologicum, de humoribus nutritioni & generationi dicatis*; cum *Examine Anatom. cochleæ terreſtris Domiportæ*: Anno dehinc 1682. *Pæonis & Pythagoræ Exercitationes Anatomico-Medicas*, S. R. I. Academiæ *Naturæ Curioſor.* (à cujus illuſtri Præſide anno præc. Collega ſolenniter fuerat renuntiatus, & *Pæonis* agnomine inſignitus) conſecratas publici juris fecit: quas brevi, σὺν Θεῷ, ſequentur *Obſervationes Anatom. & Med. Curioſ. Admiranda* item *Cochleæ terr. Domiportæ* cum *Limacologia*. Cœterùm cum Medicis celebratiſſimis Galliæ, Italiæ, Belgii, Germaniæ Helvetiæque literarium fovet commercium & haud pridem *Sereniſſ. Principi Badenâ-Durlacenſi* dignus viſus eſt, cui ſanitatis curam concrederet &c.

> *Pæona dum magni dixit me Cæſaris Argo,*
> *Non quis ſim, potiùs quem velit eſſe, docet.*

Hardes, in *Charta* Gaufridi D. de Baucignies, fratris Ducis Brabantiæ, apud C. du Freſne, tortiles ſunt ex virgultis laquei, Gallis *Hards* & *Harcelles*, dicti: à qua voce indita reſti ac laqueo, quo furciferi ſuſpenduntur, appellatio, fortè quòd ejusmodi tortilibus virgultis, ad majorem ignominiam eorum colla innecterentur iisque furcæ appenderentur: quod teſtatur VVippo de *Vita* Conradi Salici *pag.* 433. ubi de Romanis, qui ſeditionem commoverant, & jam ante *pag.* 432. ubi de Ravennatibus &c. Sic Joanni Com. Hannoniæ, qui à fide defecerat, injunctum eſſe legimus, à Philippo Pulchro Gall. R. cujus vaſſallus, propter Comit. Auſtrevanti fuerat, ut in Curiam veniret, *pour amender à ſa volonté; ayant un fil de ſoje entour ſon col, en guiſe de hars*, h. e. *filum ſericum circa collum habens, laquei inſtar*, V. infrà in *Retorta*.

Harenam, ſeu *Herenam* Michaëli Scoto de *Phyſionom.* unum eſt è XII. auguriis, de quibus in verbo *Venta*: *quando homo vel avis à dextro latere tui vadit in ſiniſtrum, tranſiens poſt tergum tui & eam vides alicubi repanſare: tunc eſt tibi malum ſignum ſuper negotio.*

Harenarum Remedium, apud Suetonium *Auguſto cap.* 80. *Coxendice & femore & crure ſiniſtro non perinde valebat, ut ſæpe etiam inde claudicaret; ſed* remedio harenarum *atque harundinum confirmabatur*; vel de fomentis calidis affectæ parti admotis, inter quæ *harenam* quoque Celſus numerat *lib.* 2. vel de ambulatione in arena alta, capi poteſt, quam poſteriorem ſententiam plerique amplectuntur. Sed & de volutatione in *harena calida*, aut etiam littorali ac fluviali, locus intelligi poteſt. Sev. Sammonicus *cap. de Hydrope*,

> *Nec non & tepidis convolves corpus arenis.*

Symmachus contra podagram eo remedio uſus eſt, *l.* 8. *Epiſt.* 45. Multaque apud Græcos Medicos, Aetium, Aeginetam, alios, legas περὶ ψαμμισμοῦ & ψαμμοχωσίας. Palęſtrico inprimis pulveri talem aliquam vim ineſſe credidit Lucanus, cùm de fabuloſo Antæo, ad hoc remedii genus alludens, canit *lib.* 4.

> *Auxilium membris calidas infudit harenas.*

Imò etiam extra morbi neceſſitatem, Veteres, in exercendo corpore, volutaſſe ſe ſuper *candente harena*, ut corpus ferendo calori aſſuefacerent, obſervant Eruditi; ex Laërtio, ubi de *Diogene Cane*. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* De *harena* verò *palæſtrica* Plin. *l.* 36. *cap.* 23. uti *de harena, quâ marmora ſecantur, lib. eod. cap.* 6. Sed & ab *harena*, nomen gemmæ, ſerpenti, oraculo, uti vidimus in vocibus *Hammochryſos, Hammodytes, Hamon* &c. V quoque ſuprà *Arena*.

Harengarum piſcatio & commercium, quod præcipuè Hollandorum eſt, ita ſe habet. Initio Junii mille & ampliùs naves majores emittunt, quas *Buyſas* vel *Buſſas* vocant, quarumve plurimæ 120. aliæ 100. 60. 50. &c. tonnarum, ut ajunt, ſunt; impoſitis ſingulis 24 18. 16. hominibus, quibus olim 30. vel 40. naves bellicas defenſionis ergò adjungebant, contra Oſtendanos & Duynkerckanos: pacis vero tempore non niſi 4. vel 6.

iſtiusmodi

ſtiusmodi naves illos comitantur, ob metum piratarum. Sic inſtructæ hæ naves Hitlandiam verſus pergunt, & usque ad d. 14. Junii ibi ſubſiſtunt: Statuti enim loco inter piſcatores obſervatur, ne ante diem iſtam retia projiciantur, quòd *Harengas* ſalituræ citiùs haud aptas eſſe autument. Hinc porro piſcationem ordiuntur, ac è regione Scotiæ ac Angliæ Yarmutham usque; hoc eſt, totis 200. milliaribus progrediuntur, quò circa Feſtum S. Bartholomæanum perveniunt & interjecto tempore bis vel ter etiam *Harengis* replentur, quas aliæ naves ipſis obviam venientes excipiunt atque ilico in deſtinatas regiones deferunt. Quas dein poſt feſtum præfatum in regione Yarmouthenſi capiunt, cum non amplius ad ſaliendum idoneas judicent vel domum avehunt, vel Anglis Yarmutham venientibus divendunt, unde *Harengæ* infumatæ fiunt. Lucrum, quod inde trahitur, ingens eſt, & ſingulæ harum navium una vice repletæ 250). Imperiales lucrari creduntur, quod ſi bis aut ter fiat; tanto majorem efficiet ſummam. Unde non ſolùm Reipublicæ de neceſſariis proſpicitur, ſed & illi, qui Tutorum officio funguntur, orphanorum pecuniam, tanquam optime collocandam, in Buſſas ejusmodi impendunt. De aliorum generum navibus minoribus, Pinckis, Galiottis & ſimilibus, quarum 3000. & amplius eodem fine emitti ſolent, ut & aliis ad hoc commercium ſpectantibus V. Conſilium Anonymi ad Ser. Regem Angliæ, *de incrementis Regni per capturam Harengarum, in Diario Europ. Continuat.* 6. *pag.* 388. ac Joh. Keymonii *Obſervationes de Piſcatura Belgarum in Appendice ad Continuat.* 16. *Diarii Eur.* Quod enim Anglos attinet, illi itidem naves quidem emittunt, ſed vix ultrà quadringentas, quæ non niſi 7. hebdomadibus huic negotio vacant, ex menſe quidem Octobri ac Novembri, optimæ piſcaturæ tempore jam elapſo; Neque illi alto ſe committunt, ſed littora legentes, cùm tempeſtas ingruit, in portus ſe recipiunt: cùm è contrario Belgæ totis 26. hebdomadibus & usque in finem Novembris ferè piſcationi immorentur, nec adverſæ tempeſtatis aut ullius alius periculi metu à propoſito ſeſe dimoveri patiantur. Proin ab Anglis res hæc non ſcriptis ſolùm, ſed & ferro aliquoties ventilata, & ad promovendum piſcationis ſucceſſum ſingularia privilegia indulta ſunt, d. 22. Aug. A. C. 1661. Imò jam Cromvelli tempore Belgæ intra decimum ab Anglia milliare piſcari ſunt prohibiti. Auctor Anonymus *Hiſtor. orbis Terr. Geogr. & Civil. cap.* 10. *de Commerciis.* De eodem piſce, ſic Voſſius, *Harengus noſter, piſcis ut videtur Veteribus ignotus; ut quibus exigua maris Septentrionalis fuerit notitia —— quandoque tantum continet ovorum, ut pondus æquet piſcem ipſum —— Vulgò halecem nuncupant. Sed alius is piſcis. Uti & μαινίς, quæ Perſis mæna, uti & Plinio* &c. de Orig. & Progreſſ. Idol. l. 4. c. 2. Idem de nomine ejus ita, *Harengi noſtri tot bona quis ſatis prædicet? Vox ipſa eſt nova; ſed fortaſſe ex Græco* Τάριχος, *quia ſale conditur, unde* pekelharing *vocatur, quaſi muricatum harengum diceris. Solum injicit ſcrupulum, quòd piſcis iſte nec recens nec ſalitus, Romanis aut Græcis fuiſſe cognitus videtur, lib. eod. c.* 27. V. & ſuprà in voce *Buſſæ.*

Harimundus, apud Vopiſcum, in *Epiſtola* Valeriani ad Aurelianum, in *Vita* hujus, idem cum *Fanimundo* vel *Faramundo* eſt, Salmaſio *Not. ad l.*

Harlæus Chriſtophorus, Præſes Parlamenti Pariſienſis, ſeculo præt. celeberrimus. Inter Dominos *de Harlay* primus legitur Stephanus, A. C. 1250. cujus pronepoti Philiberto illam avitam Baroniam in Burgundia ademit Johannes Dux Burgundiæ, quòd Regi Franciæ adſtitiſſet. Quare poſteri, Domini *de Granvilliers, Nogent, Sancy* & *Céſy* dicti ſunt: inter quos Ludovicus: ſuperioris ſeculi principio, inter plures, filios tres habuit, totidem linearum auctores. A' Chriſtophoro enim præfato, deſcendunt Comites *de Beaumont*: à Roberto. Domini *de Sancy* & Barones *de Monglat*; à Ludovico, Domini *de Chanvalon*, qui poſtea *Marchiones de Breval*, appellari meruerunt Et quidem Bellimontios Comites quod attinet, Chriſtophorus aliquoties dictus *Dn. de Beaumont* (qui obiit 1572.) ex Catharina *du Val*, pater fuit Achillis *de Harlay*, *Com. de Beaumont*, cui ex Cathar. *de Thou* fil. Thuani Domini *de Bonneil*, natus Chriſtophorus, deceſſit A. C. 1615. relicto, ex Anna *de Rabot d' Illins*, filio Achille, quo & Maria *de Bellievre* nati ſunt Achilles & Magdalena *de Harlay*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Pars. II. pag.* 104.

Harmenopulus Conſtantinus, Πανσίβαστος σεβαστὸς, νομοφύλαξ καὶ κριτὴς Θεσσαλονίκης, ut vocatur in titulo, qui præfigitur ejus *Epitomæ divin. Canonum*, h. e. *Sebaſtus, Nomophylax & Judex Theſſalonicenſis*, in utroque Jure verſatiſſimus; floruit Seculo XII. Scripſit in Jure Civili Πρόχειρον νόμων, *Promptuarium Juris vel Legum*, quod A. C. 1556. edidit & Latinè vertit, Joannes Mercerus, poſtea Græcè & Latinè edidit, Dion. Gothofredus, cum paratitlis ad ſingulos titulos, variis lectionibus & nomenclatore Græcarum dictionum, A. C. 1577. Item Ἐπιτομὴν τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν κανόνων, *Epitomen divinorum & ſacrorum Canonum*, quam collegit ex Codice Canonum Eccleſiæ Orient. ſeu Synodorum Oecumenic. & Provincialium, item Patrum Græcorum Canonibus; in Tomum I. verò Juris Græco-Romani inſeruit Joannes Leunclavius, publicatum Francofurti A. C. 1596. cum ejusdem Auctoris tr. de Sectis & veræ Fidei Confeſſoribus Græcè & Latinè, à Marquardo Frehero edito. V. Gerh. van Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 283. & *ſeqq.*

Harmiſcara ſeu *Armiſcara*, in *Capit.* VVormatienſi *A. C.* 829. *cap.* 1. alibique paſſim, gravior mulcta eſt, quæ à Principibus viris præſertim militaribus, atque adeò Magnatibus irrogari ſolebat; *ſellæ* viz. vel *canis*, ſupra dorſum, per definitum ſpatium, *geſtatio*, ut patet ex *Capitular.* Ludovici III. edito à Camillo Peregrino. Sic refert Innocentius III. *lib.* 13. *Epiſt.* 135. nobilem quendam Germanum, qui Subdiaconum quendam malè acceperat, ad hujusmodi compoſitionem cum eo deveniſſe, *ut —— cum ducentis militibus, à loco, in quo præfatum Subdiaconum captivaverat, usque ad civitatem Magdeburgenſem & per omnes conventuales Eccleſias portaret opprobrium, quod* Harmiſcare *vulgariter appellatur.* Cujusmodi Harmiſcaræ, in Charta A. C. 1246. apud du Freſne, *Hachées* Gallicè, item *Proceſſiones* vocantur; quòd ſolenni indicta proceſſione Eccleſiaſtica à reis peragerentur: cujus moris exemplum idem du Freſne hoc profert, ex *Charta* A. C. 1296. *in Hiſtor. MS. Remenſi* Joannis Rogerii, ubi de Præpoſito Remenſi, qui Canonicum Rem. malè tractaverat: *Item dictus Petrus —— chorum Remenſem euntem proceſſionaliter ſequatur in camiſia & brachis, capite, pedibus & tibiis denudatis, Ronis, in duabus proceſſionibus ſolennibus* &c. Ad vocis etymon pertinet; quod habet Brovverus *Annal. Trevir. lib.* 8. ubi ait, *ſcaram facere*, eſt *domino honeſta jubenti ſervire & nuntium ejus, mandatum ſeu literas perferre.* Sic ergo vox compoſita fuerit, ex Germ. *arm*, i. *brachium* & *ſhara*, h. e. *deferre*, V. omnino Car. du Freſne. Aliter Amerbachius *Not. ad Cap. Car. M.*

Harmoge, Græcè ἁρμογὴ, commiſſura & tranſitus colorum, in Pictura. Plin. *lib.* 35. *cap.* 5. *Quibus coloribus ſingulis primi pinxiſſent —— diximus —— Tandem ſe ars ipſa diſtinxit & invenit lumen atque umbras, differentiâ colorum alternâ vice ſeſe excitante. Deinde adjectus eſt ſplendor, alius hic quàm lumen: quem quia inter hoc & umbram eſſet, appellaverunt tonon: commiſſuras verò colorum & tranſitus, harmogen.*

Harmonia, Empedocli principium boni eſt, diciturque aliter *Amor* ſeu *Amicitia*; Plut. *de Iſide & Oſir.* Vide quoque infrà *Muſica.*

Harmoſtæ, Magiſtratus apud Lacedæmonios, qui extruendis arcibus & reficiendis urbibus præerant, Græcè Ἁρμοσταί, *Aptatores* ſeu *Concinnatores*. V. Jo. Calvinum *Lexic. Jurid.* in hac voce; ut & voce *Epiſcopi*, item *Harmoſtes.*

Harmozon, prom. Carmaniæ, ad ipſas anguſtias Sinus Perſici, Gr. Ἁρμόζον, q. *conveniens* & *commodum*. Unde *Harmozei* pop. ſeu *Armozei*, Plin. *lib.* 6. *cap.* 25. *Promontorio Carmaniæ junguntur Armozei. Ibi portus Macedonum & aræ Alexandri in promontorio.* Item *Harmozuſa* urbs, apud Ptolom. quam hodie volunt eſſe *Hormus* vel *Ormus*, manifeſto nominis indicio. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1178. ut & in vocibus *Armozum, Armuzia* &c.

Haro, nomen illuſtris in Hiſpania Familiæ, quæ ex Dominis priſcis Biſcaiæ deduci amat. Claruit inprimis ſub Johanne II. Rege, Didacus Lopezius *de Haro* VIIII. hujus nominis, Domin. de Buſto, cujus filius Johannes Alfonſus, nepos autem fuit Didacus Lopezius, Dn. *de Sorbas* & *Lobrin*. Huic ab uxore Beatrice *de Sotomayor* dominium *de Carpio*: hujusque nomine *Marchionis* titulus, ex filio Ludovico Mendezio, nepoti Didaco Lopezio *de Haro & Sotomayor* obtigit. A' quo reliqui Marchiones deſcendunt; & quamvis aliquoties ſucceſſio in filias inciderit, retenta tamen eſt vel retracta Agnatorum matrimoniis. Ludovici Mendezii *de Haro* & *Guzman* March. *del Carpio*, &c. nati A. C. 1618. progenitores ſic habent. Didacus Lopezius *de Haro* Dn. *de Sorbas*, ex Beatrice fil. Ludov. Mendezii *de Sotomayor* Dn. *del Carpio*, filium habuit cognominem: quo; & Anna Guzmania, natus itidem Didacus Lopezius *de Haro* & *Sotomayor*, Mariam ſibi junxit *de Guzman*; ex ea Pater Ludovici: qui ducta Beatrice *de Haro & Sotomayor* March. *del Carpio* agnata, ſuſcepit Didacum Lopezium March *del Carpio*: cujus ex Franciſca de *Guzman*, filius fuit præfatus Ludovicus Mendezius *de Haro* & *Guzman*, Marchio *del Carpio*. V. Phil. Jac. Spenerum ubi ſuprà *Part. II. p.* 96. Hic celebris eſt ille εἰρηνοποιὸς & Miniſter Status in Regno Hiſpaniæ, cui Philippus IV. ob pacem A. C. 1660. feliciter ad Pyrenæos montes concluſam, cognomentum *della Paz*, ad poſteros transmittendum, conceſſit: unde tituli ejus hi, *Ludovicus Mendez de Haro, Sotomayor, Guzman de la Paz, Marchio & dein Dux de Carpio, Comes Dux d' Olivarez, primus Miniſter Status*; qui cùm haud diu paci à ſe factæ ſuperſtes fuiſſet, reliquit ex Catharina Ferdinandina *de Corduba d' Aragon*, fil. Henrici D. de Cardona & Segorbia March. *de Comares*, filium Caſparum *de Haro Guzman Aragon de la Paz, Duc. de Carpio March. de Liche Com. Duc. d' Olivarez & S. Lucar*; cui uxor obtigit Antonia *de la Cerda de Medina Celi*, fil. Joh. Ludovici Ducis de *Medina Celi*. Idem *Parte III. pag.* 79. & *utrobique in Indic. ubi fam. diſpoſitio.*

Haro, ſeu *Harou*, item *Clamor de Haro*, in Normannia potiſſimum obtinet, & inclamari ſolet, dum crimen aliquod capitale, *furtum, incendium,*

incendium, cædes &c. perpetratur. Tum enim ii, qui vocem audiunt, ad reum perſequendum foras exire tenentur eumque detinere, ſi pote eſt, ac Judicibus tradere: quod qui negligit, Principi aut Domino ſeudali, qui jus gladii habet, in cujus territorio crimen commiſſum eſt, *emendam* præſtat. Unde jus habere dicitur clamoris *de Harou*, qui *altâ*, ut Galli ajunt, *juſtitiâ gaudet.* Sed & interdum uſurpatur pro quovis clamore, in tumultibus excitari ſolitò, apud Froiſſardum alibique. Origo ejus Rolloni, primo Neuſtriæ Duci, aſcribitur, qui hoc primùm inſtituiſſe dicitur, ut nomen ſuum *Ha Rou*, inclamaretur ab iis primò, quibus vis illata erat, aut ab eorum affinibus ac cognatis, tanquam auxilium Ducis præſens implorantibus: poſtmodum etiam ab aliis, qui crimen aliquod capitale perpetrari vidiſſent &c. Vide Car. du Freſne in *Gloſſar.*

Harpa ſeu *Arpa*, inſtrumentum Muſicum, cujus figura & forma *Delta* Græcorum efficit, ſequioribus ſeculis notum, Germ. *Harpffe*, Gallis *Harpe.* Hanc à lyra diſtinguit Fortunatus *lib.* 7. *Carm.* 8.

Romanusq́; lyrâ, plaudet tibi Barbarus harpâ,
Græcus Achilliacâ, Crotta Britanna canat.

Voſſius verò *lib. de Poematum cantu & viribus Rythmi p.* 118. illud fuiſſe inſtrumentum exiſtimat, quo Bardi Gallorum olim uterentur Sacerdotes, quod lyræ non abſimile fuiſſe, teſtatur Diod. Siculus. Sed & *Harpa* nomen avis, in quam Cleinidis Babylonii uxorem *Harpam* mutatam eſſe, unà cum *Harpalo* filio, in avem itidem cognominem, legas apud Ant. Liberalem, ex *Ornithogonia* Boei & Simmia Rhodio.

Harpago, in navibus, Anacharſidis inventum. Plinius *lib.* 7. *cap.* 56. *Roſtra addidit Piſæus — Tyrrheni anchoram — Anacharſis* harpagonas: *& manus Pericles Athenienſis, adminicula gubernandi Typhis.* Cujusmodi *harpagones*, i. aſſeres ferreo unco præfixos, ex Punicis navibus in Romanas injectos, magno ſucceſſu, habes apud Livium *l.*30. *c.* 10. V. & ſuprà *Hama.*

Harpaſtum, Gr. Ἁρπαστὸν, ex ἁρπάζω, *rapio*, quòd plures projectum conentur arripere extraque ludi limites ejicere: Pilæ genus grande ac durum, ut Folle aliquanto minus, ſic Paganicâ majus; ex corio vel etiam ligno, intus lanâ, pilis, aut lino ſtipatum. Hanc non in ſublime, ut diſcum, ſed in terram rotabant incredibili volubilitate, & ſolo repercuſſam *at the rebound*, ut Angli dicunt, raptam revocabant, unde illi nomen, ut diximus. Martialis *lib.*4. *Epigr.*19.

Seu lentum ceroma teris trepidumve trigona,
Sive Harpaſta *manu pulverulenta rapis.*

Quo ludi genere qui ſe exercebant, inſtar reliquorum Athletarum ſubligacula induebant: teſte eodem *Epigram.* 66. *lib.* 7.

Harpaſto quoque ſubligata ludit.

Quod de ceromate dictum, de unguento gymnaſtico intelligendum eſt, non in *Harpaſti* modò exercitatione, ſed in omnibus aliis, adhiberi ſolito. Seneca *de brev. vit. c.* 12. *Qui in ceromate (nam proh facinus, ne Romanis quidem vitiis laboramus) ſpectator puerorum rixantium ſedet.* Plin. *lib.* 35. *c.*12. *Plura de hac parte non ſum dicturus, non Hercules magis, quàm de terræ uſu in ceromatis, quibus exercendo juventus noſtra corpora vires animorum perdidit.* Juven. *Sat.* 6.

Endromidas Tyrias & fœmineum ceroma
Quis neſcit?

V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.*5. *c.*1.

Harpe, enſis, adde: Eâdem Saturnus patrem Cœlum caſtraſſe legitur, apud Heſiodum *in Theog.* Saturnum dein fil. Jupiter, idque in Inſula Corcyra, quæ ideò *Harpe* quoque dicta. Sed & Nemeſi *Harpen* tribuit Lycophron, reis infeſtam. Unde eſt, quòd Nonni *lib.*48. Diana Auræ irata, Nemeſin in illam ſic invocat,

Ἠ μιν ὀιστρήσειε τεὴ χαλκήλατος ἅρπη.

Eam poſtea, unà cum Perſeo, in cœlum inſeruerunt Aſtronomi. Itaque apud Proclum, in Perſei aſteriſmo, quædam ſtellæ dicuntur καθεστηρίχθαι ὡς ἅρπην, i. *ita diſponi, ut harpes formam imitentur.* Non tamen tota in cœlum translata eſt. Argivis enim Mycenis ex ea nomen inditum, ut in *Alexipharmacis* tradit Nicander,

— — μύκης ὅτι κάππεσεν ἅρπης
Ἀκρον ὑπὲρ κρανίου Μελανθίδος.
capulus quòd decidit harpes
Super ſummum verticem Melanthidis:

unde à μύκης *Mycenæ*, Etymolog. &c. Ξιφοδρέπανον autem *harpen* vocat Heſychius; λογχοδρέπανον Suidas; *hamatum ferrum*, Lucanus *l.* 9. cujus inventum Thracibus tribuit Clemens 1. *Strom.* potiùs à Phœnicibus Thraces accepere. Romani *ſicam* dicebant: Fortaſſe κόπις & συγάρις, apud Xenophontem *Cyropæd. lib.*2. ubi de Perſarum armatura, idipſum fuit; neque diverſa Laconum ξυήλη, cujus Heſychius meminit &c. Bochartus *Hierozoici Part. poſteri re. l.* V. *c.*15. An inde *Harpigeri*, apud Albertinum Muſſatum *de Geſtis Italicorum poſt Henricum VII. rubr.* 1. *Per latera diſtinctis* harpigeris, *lancearii, fundibulariis* &c.

Harpocration, adde: Horum Ælius, an Valerius, inter Præceptores Veri Imp. memoratur Capitolino.

Harpones, in vet. *Charta*, apud du Freſne, ſpicula ſunt ferrea, 6. pedes longa, quibus balænæ configuntur: cujusmodi *harpones*, Gall. *harpons*, deſcribuntur Cleiraco *ad LL. maris Oleron.* Hinc *Harponeurs* iisdem balænarum piſcatores. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Harpyiæ, adde: Fabulam iſtam nulli avium generi magis convenire ſentit Voſſius, quàm veſpertilionibus Dariénæ in America; qui non modò gallos gallinasque, ſed & canes felesque morſu interimunt, homines etiam infeſtant, ſanguinemq́; iis exugendo in maximum vitæ periculum conjiciunt, quando & nonnulli hinc tabe emortui; uti teſtis eſt Petrus Martyr *Ocean. lib.*6. *Decad.* 3. Sed hoc genus avium Veteribus ignotum fuit, qui φυσικῶς per *Harpyjas* intellexere ventos: ἱστορικῶς, pellices Phinei Reges, quas aulâ expulere Calais & Zetes, Boreæ, h.e. Septentrionalis Reguli, ex Orythia apud Iliſſum rapta, filii, quorum ſororem Cleopatram Phineus uxorem duxerat. *Cleopatram* autem vocant, Apollonius *Argonaut. lib.* 2. Apollodorus *de Diis lib.* 3. & Valerius Flaccus *Argonaut. lib.* 4. Sed *Cleobulam* appellant, Servius *ad Æneid. lib.*3. & Tzetzes *ad Lycophronem.* V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. l.*3. *c.*99. *Sphinges*, cùm pennæ iis adduntur, *Harpyjas* eſſe & exire, notat Petrus Bellonius *Obſervationum lib.* 2. *c.*46. V. Caſpar. Barthium *Animadverſ. ad Statium Theb. l.* 2. *v.* 522. & hic ubi de *Sphingibus* ac *Spinturniciis.*

Harrach, nomen illuſtris in Germania Familiæ; è qua primus ex Bohemia Auſtriæ immigraſſe legitur, ſeculo decimo tertio Pribislaus. Cujus pronepos Bernhardus, Leonhardum & Johannem genuit, duarum linearum auctores: ſed quæ à Johanne in *Goggitſch* deſcendebat, pridem defecit. Altera adhuc durat, Comitum axiomate illuſtris. Leonhardus enim Dn. *ab Harrach*, extinctus A. C. 1536. filium habuit ex Barbara *de Gleiniz*, Leonhardum I. Bar. *ab Harrach*, qui obiit A. C. 1590. Pater ex Barbara *de Windiſch-Græz* Leonhardi II. qui ex Maria Jacobe Zollerana, filiâ Caroli Com. *de Hohen Zollern*, Carolum ſuſcepit Com. *ab Harrach*: quo, & Mariâ Eliſabethâ *de Schrattenbach*, natus Carolus Leonhardus, fratrem habuit Erneſtum Adelbertum, *Cardinalis ab Harrach* nomine celebrem, & ex Maria Franciſca *ab Eggenberg*, filiâ Johannis Ulrici Principis, genuit Leonardum Ulricum, Leonoram (uxor. Nicolai Com. Palfi) & Tereſiam. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Eur. Part. II. p.* 119.

Hart, nemus Germaniæ in Saxonia, de quo ſic Henr. Roſâ *in Herlingsberga*,

Saxoniæ nemus eſt viginti millibus & ſex
Porrectum, dicit quod Teutona lingua vocans Hart,
Eſſe poteſt majus, ſed non præſtantius ullum
Silvis, ſive feris: hoc autem dives habetur,
Quòd municipiis & pagis pullulet. Hart eſt
Hinc ideo dictum, quia durius omne, quod illud
Educat, eſt aliis.

Nempe Germanis vox *durum aſperumq́;* notat. Idem verò aliis quoque ſylvis, in agro Raurico, Suntgoja &c. nomen, V. in voce *Juraſſus.*

Hartenburgum, locus Germaniæ ſup. ſub proprio Comite, ex Familia Comitum Leiningenſium. Emico enim Catharinæ Naſſoviæ (à qua Sarvverdenſis illi prætenſio obtigit) maritus, qui obiit A. C. 1541. cùm varios haberet filios, eorum maximus natu Jo. Philippus I. *Hartenburgicam* lineam orſus eſt, minor verò Emico *Dagsburgio-Falckenburgii* rami auctor fuit. Obiit autem prior A. C. 1562. ex Anna Mansfeldia, pater Emiconis, qui deceſſit A. C. 1607. relicto ex Maria Eliſabetha Palatina, Johanne Philippo II. extincto A. C. 1643. Quo & Eliſabetha agnata, filiâ Emiconis demortui A. C. 1593. nati ſunt Fridericus Emico *in Hartenburg* (n. A. C. 1621. maritus Sibyllæ VValdecciæ) & Joannes Philippus *in Bockenheim* ſeu *Emichsburg* (A. C. 1622. *t.* 1666. poſtquam primis nuptiis Agnetem VValdecciam; alteris Eliſabetham Carolam Solmenſem ſibi junxiſſet.) E quibus Fridericus Emico, genuit Mariam Eliſabetham A. C. 1648. Emiconem A. C. 1649. Chriſtianam Magdalenam A. C. 1650. & Dorotheam Sibyllam A. C. 1652. *Comites Leiningenſes & Dagsburgios &c. in Hartenburg*: Johannes verò Philippus, ex poſteriore uxore, Mariam Magdalenam ſuſcepit, A. C. 1659. Vide Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. p.*36. *&* 164. *item in Ind.*

Harsomundus, apud Vopiſcum in *Aureliano*, ubi alii legunt *Harimundus*, quod vide.

Hartpenny, vox Saxon. ex *heard*, focus, & *penning* denarius, dictus eſt Denarius S. Petri, *in LL.* Edgari R. *c.* 4. quòd ſingulis focis, h. e. domibus imponeretur. V. *Romeſcot.*

Harundo, coronamentum apud Poetas fluviorum: Hos enim ii jacentes, nudos, canâ barbâ, multumque promiſsâ, μυρίκῃ ἢ καλάμῳ ἐστεφανωμένους, *myricâ aut harundine coronatos*, fingebant, teſte Dione Chryſoſtomo. Quâ ipsâ proin coronâ Tybrim donat Virgilius *Æn. lib.* X.

— cum tenuis glauco velabat amictu
Carbaſus, & crines umbroſa tegebat arundo.

Item Mincium, *Æn lib.*10. uti Calydonium amnem, Ovidius *Metam. l.9.* Peucona, Val. Flaccus *Argonaut. lib.6.* alios alii. Sed & homines ſæpe ſic coronati. Et quidem Soſibius Lacedæmonios, feſtis Promachiorum diebus, *arundine vernaculâ* redimiri ſolitos, tradit, apud Athenæum *libro* 15. Quo exemplo, Hiſpanos quosdam capite geſtare ſundas junceas tres, memorat Strabo *lib.*3. Arundine quoque juventutem Atticam, quæ Academiam frequentabat, cingi conſuevisse, utpote coronamento tenui, nec exquiſito, diſcas ex Ariſtophanis *in Nub.* hiſce,

Ἀλλ' εἰς Ἀκαδήμειαν κατιὼν, ὑπὸ ταῖς μορίαις ἀποθρέξεις
Στεφανωσάμενος καλάμῳ λευκῷ μετὰ σώφρονος ἡλικιώτου.

Inter NuminaGentilium, Dioſcurorum hujusmodi corona propria credita eſt, etſi & Apollini gratam, propter arundines paluſtres lyris aptas, tradat idem Comicus *Ran.* V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.4. cap.* 1. De *Harundinum* verò variis generibus earumque uſibus aliis bello paciꝗue, inprimis *in aucupiis, in domibus tegendis, in luxu, in navigando, in ſcribendo, in tibiis Veterum* &c. V. Plin. *lib.*16. c. 37. & 36. Salmaſium *ad Solinum*, & ſuprà paſſim, in vocibus *Arundo, Calamus, Canna.* Addam ſaltem verbum, de *Harundinum remedio*, ab Auguſto in coxendicis ac cruris ſiniſtri ægritudine adhibito, apud Suetonium, loco ſuprà cit. ubi de *Harenarum remedio.* Quod quale fuerit, ne Medicis quidem præſtantiſſimis notum; Caſaubonus ſuſpicatur, non aliud id fuiſſe, quàm cujus Cato meminit *cap.*160. & ex illo Plinius *l.*17. *cap.*18. ubi ait: *Cùm averti carmine grandines credant plerique: cujus verba inſerere non equidem ſeriò auſim, quanquam à Catone prodita, contra luxata membra jungenda* harundinum *fiſſuræ* &c.

Haruſpices, quibusdam *ab aris inſpiciendis*, quaſi *Aruſpices*, dicti; aliis hoc nomen habuere, quòd *exta* hoſtiarum *inſpicerent.* Ab *harviga* nempe appellati, quæ erat propriè hoſtia, quâ aries mactabatur: Ἀῤῥαχὰ enim *arietem* appellarunt Græci, juxta Heſychium, unde & *aries* nomen accepit. Ab *harviga* itaque vel *haruga* dicti ſunt *Haruſpices*: illi enim, ut meminit Vitruvius, immolatis pecoribus inſpiciebant exta, qualia ſunt jecur, pulmo, ren, cor, præcordia, renes, an integra eſſent, nec ne. vel ulla contaminata labe. Habuit vana diſciplina hæc Hetruſcos auctores, ut pluribus docet Peucerus *de Divinat.* V. quoque ſuprà in voce *Aruſpex.*

Haſpatici, uti legit du Freſne in *Miraculis* Euſebiæ Abbatiſſæ Hamatic. dicti ſunt, qui *haſpas* ſeu oſtia effringebant, iidemque proin cum iis, quos *Directarios* Latini dixere. Vulgò habetur *Haſpalici*; cujus loco mallet *Raſpalici* Henſchenius; hoc enim vocabulo fæcem hominum undique collectorum vocant Flandri. V. du Freſne *Gloſſ.* & ſuprà ubi de *Directariis.*

Haſſia, adde: Antiquiſſimis temporibus una cum Thuringia, cujus pars tunc cenſebatur, *Occidentalis Thuringia* dicta, *Reges* habuit, in Hermenfrido; *Duces* inde, in Burcardo; poſtea Henrico II. Imp. *Comites*, qui Aurelianenſibus orti (è quibus Ludovici Barbati nepos *Landgravii* titulo, à ſocero Lothario Saxone Imp. ornatus) in Henrico Raſpone, quem in Friderici II. odium Proceres Pontifici addicti Imperatorem renuntiaverant, extinctos A. C. 1247. Hinc natu inter Henricum Illuſtrem, Miſniæ Marchionem, Juttæ (Henrici Raſponis ſoror erat) ex Theodorico filium & Sophiam Ludovico Henrici fratre prognatam Henrici Magnanimi Brabantiæ Ducis conjugem controverſiâ, bellum aliquot annorum ortum, quod in hanc tandem pacem deſiit, ut Brabantinis *Haſſia*, Thuringia Miſnienſibus obveniret, easque ambas aliquando haberent, qui deficienti alterius ſtirpi manſiſſent ſuperſtites: adjectis de mutua defenſione pactis, & receptis in ſucceſſionem fœderisque communionem Brandeburgicis, qua de re V. plura infrà, in voce *Thuringia.* Titulus horum Principum hic eſt: *Landgravius Haſſiæ, Princeps Hirſfeldiæ, Comes Catimeliboci, Diezæ, Ziegenhaini, Niddæ, Schauenburgi, Iſenburgi & Budingæ*, V. ſuis locis, & in hanc rem plura, apud Tob. Pfannerum, *de præcipuis Germ. Principp. gentibus.*

Haſta, adde: Lucinæ, quæ Græcis Ilithyia & Ζυγία, Latinis Juno quoque & Opigena, vota non ſolùm nuncupabant olim puerperæ, ſed & *Haſtas* conſecrabant, publico vaccas nomine immolaturæ, quod in nummis ejus honori cuſis apparet, ubi ſæpe hæc Dea haſtæ ſubnixa conſpicitur. Idque olim voluit Plutarchus, *in Quæſt. Roman.* Ἥρας, inquiens, ἱερὸν τὸ δόρυ νομίζεται, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῆς δόρατι στηρίζεται τὰ πλεῖστα, καὶ Κυρῖτις ἡ θεὸς ἐπωνόμασται, *Junoni ſacra habetur haſta, & pleraꝗ; ejus ſtatuæ haſtâ nituntur, ipſaꝗ; dicitur, Dea Quiritis.* Veteribus enim haſta *Quiris* dicta eſt. Unde etiam Juno paſſim *Quiris* ipſa appellatur, ut inter alia in inſcriptione apud Gruterum *p.* 308. Et Mars *Quirinus*, cui haſta ſacra fuit apud Romanos Sabinosque olim, Clem. Alexandrino ex Varrone teſte. De hiſce haſtis A. Gellius *l.4. c.* 6. Ut terram moviſſe, *nuntiari ſolet, eaque res procuratur: ita in veteribus memoriis ſcriptum legimus, nunciatum eſſe Senatui, in Sacrario, in Regia,* haſtas Martias *moviſſe. Ejus rei cauſa Senatusconſultum factum eſt M. Antonio A. Poſthumio Coſſ.* &c.

In Nuptiis, *Haſtæ* cuſpide Sponſæ comam diſcriminatam fuiſſe, docet Plut. *in Qu. Rom.* Nimirum Celibaris haſta gladiatoris dicta eſt, quæ in capite mortui ſteterit, quâ olim nova nupta ſiſymbrio priùs coronata caput comere frontemque diſcriminare ſolebat, quod inde fortes ſe viros genituram ominaretur, aut quòd Sponſi diſciplinæ ſe obnoxiam fateretur. Ovidius,

Nec tibi quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas haſta recurva comas.

V. Caſparum Bartholinum *de Inauribus veterum.* In Foro defixa *Haſta*, Centumviralis judicii nota erat, unde ipſum hoc aliquando *Centumviralis haſta*, item *Prætoria*, ac *Decemviralis*, dictum eſt. In Bello *Haſtæ* in agrum hoſtilem conjectæ ritus, belli erat denuntiatio. Quò reſpexit Virgilius *lib.9.*

En, ait, & jaculum intorquens immittit in auras,
Principium pugnæ.

Hanc *ſanguineam* vocavit Livius, vel quòd è ſanguineo frutice & ex arbore ſanguinea, vel quòd cruenti coloris eſſet. Turnebus *Adverſ. lib.9. cap.* 17. putat, eam, cujuscunq; demum ligni haſtile haberet, ſanguine fuiſſe cruentatam, ut cruentum atroxque bellum minaretur. Quò faciunt illa Ammiani Marcellini; de Perſis Amidam obſidentibus *lib.* 19. *Vix ubi Grumbates haſtam infectam ſanguine patrio noſtrique more conjecerat fecialis, armis exercitus concrepans involat in muros.* Servabatur autem illa in Templo Bellonæ Romæ & ab ipſis Imperatoribus in hoſticum ſolebat ejici, poſtquam miſſa eſſet ante fanū Bellonæ. Feſtus, *Bellona dicebatur Dea bellorum; ante cujus templum erat columella, quæ Bellica dicebatur, ſupra quam haſtam jaciebant, cùm bellum indicebatur.* V. quoque Xiphilinum *ex lib.* 71. Dionis Caſſii de M. Antonio. Concluſo dein bello ſuo loco reponebatur, Ovid. *Faſtor. lib.6.* V. Rob Valturium *de Militiâ Rom. lib.1. c.* 11. Blondum Flavium *Romanarum Antiqq* primum ferè vindicem ante hæc duo ferè ſecula, Caſp. Barthium ad Statium *Thebaid. l.6. v.6.* &c. Antiquiſſimis namque temporibus *haſtis* præcipuè pugnatum eſſe, ex Homero habemus; quem in finem binas Heroes geſtaſſe notat idem Barthius, *ad illud Statii Theb. l.4. v.86.* — *gemino incent haſtilia ferro.*
Easque ingentes. Val. Flaccus *lib.6. v.* 435.

— ingentem campis hoſtilibus umbram
Fert abies obnixa genu —

V. de Theſei haſta, Papinium rurſus *lib.* 12. *verſ.* 732. Hinc iisdem innitebantur, Duce perorante. Claudianus *de Bell. Gildon.*

— ſtat circumfuſa juventus,
Nixa haſtis, *pronasꝗ; ferox accommodat aures.*

De quo ſtatu militari, iterum Barthius pulchrè *ad Theb. lib.* 5. *v.* 19. Erigebant verò, in ſignum deditionis: quod apud Macedones in uſu fuiſſe, ſicut ſcuta capiti impoſuere Romani, alii vittas, & ramos olivarum, præbuere, idem petituri, docet H. Grotius *de Jure Belli & Pacis l.3.c.24.* Inter præmia proin militaria *haſtas* fuiſſe, legimus apud Tacitum *Annal. lib.* 3. ubi de Rufo Helvio, ab Apronio, *torquibus & haſtis donato*: Et imperii militaris indices, *ad haſtam*, ſicut *ad habenam, ad ſcutum*, & ſimilia; apud Ælianum. Sed & *Haſtæ laureatæ*, aut Tabellæ laureatæ adhibebantur apud Romanos, à victoriarum & rerum ſecundarum nuntiis; pinnis verò ſignatas lanceas præferebant, cùm adverſa haberent nuntianda. V. infrà in voce *Pinnæ*, & Salmaſium *ad Æl. Lampridium in Alexandro Severo.* Ut nihil in præſens dicam de *Haſtæ*, in auctionibus, quarum ſignum erat, publicè defixæ, uſu, unde non ſolùm pro ipſa auctione vox ſæpiſſimè ſumta reperitur. ſed & hinc phraſes ortum traxere, *ad haſtam locare, ſub haſta ſubire, emere ab haſta*: neque de vallo, ex *haſtis* objectis, fieri ſolito, de quo Liv. *lib.*36.c.18. &c. Cæterùm *haſtis* optima fraxinus: *Procera hæc ac teres, pennata & ipſa folio; multumque Homeri præconio & Achillis* haſta *nobilitata*, Plin. *l.*16.c.13. Sed & ex corio hippopotami fiebant ξυστὰ ἀκόντια, ut Herodotus vocat, h.e. *raſiles* vel *tornatiles haſtæ*: Ariſtoteles δόρατα ſimpliciter habet. Plinius *haſtas*: *Hippopotami corii craſſitudo talis, ut inde tornentur haſtæ.* Nam torno terebantur ac radebantur, quod qui faciebant, Δορυξόοι dicebantur, Salmaſius *ad Solinum*, *pag.* 456. V. ubi de *Hippopotamo.* De inventione earum idem Plin. *lib.7. cap.* 57. *Galeam, gladium*, haſtam *Lacedæmonii invenerunt — Haſtas velitares Tyrrhenus* &c. De *haſtis* verò Bacchi corymbis hederaque redimita, dicemus infra in voce *Thyrſus.*

Haſta, veſtis Monachica, V. infrà *Superpellicium.*

Haſtator, officium in Franciæ Regum coquina, cujus memoria ſervatur in *Ordinat.* Hoſpitii S. Ludovici R. A.C.1261. vulgò *Haſteur*, qui veru ad focum verſat. Froiſſardus *Vol.1.c.182.*

Haſtati, dicebantur in exercitu Romano, primi ordinis milites, qui armaturam Romanam ferebant. Erat autem illa primùm ſcutum, dein cum ſcuto enſis pendens ad dextrum femur, *Hiſpanienſis* dictus, anceps, mucrone eximio: ad hæc veruta duo galeaque ænea & crurum tegmen ocrea, cum *Haſta*, unde illis nomen. Iidem *Anteſignani* dicti ſunt, quòd ante ſigna; & quaſi in eorum conſpectu, pugnarent: quemadmodum Principes *Subſignani* & Triarii *Poſtſignani* dicti ſunt. V. Lipſium *milit. Rom. l.* 2. *dial.* 3. Ordo incedendi hic erat: primùm Pilani ſeu Velites ibant, ex iis qui minimi ætate ac cenſu, eligi ſoliti. His adultiores

dultiores ſuccedebant *Haſtati*: quos ætate ac robore præſtantiores excepere Principes; quibus tandem natu maximi & experientia cani ſucceſſere Triarii, ſic appellati, quòd in acie tertio ordine extremo ſubſidio deponebantur, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 10. *c.* 9.

Haſtingi, in *Charta* Guidonis Epiſc. Belvac. A. C. 1075. apud Loitellum, *Sed poſtmodum barbarorum incurſione & impiorum, id eſt*, Haſtingorum, *pervaſione cuncta perdiderat*: Sunt Normanni Danique ab Haſtingo Duce ſuo primario, quem natione Gallum ac in pago Tricaſſino ex infimo ruſticorum genere ortum aſſerit Glaber Rodolfus *lib.*1.*c.*5. ſic dicti. Simeon Dunelmenſis, *Heaſtingenſes* vocat, ad A. C. 1049. apud du Freſne *Gloſſar.*

Havana, adde: Portus hic *Americæ clavis*, & unicum potentiæ Hiſpanicæ in novo Orbe fundamentum eſt, inde tot arcibus & propugnaculis munitus, ut omnium judicio inexpugnabilis cenſeatur. Quidquid auri & argenti America mittit, illud omne portu hoc receptum, inde in Hiſpaniam defertur. Quæ cauſa, quòd qui claſſibus auriferis Hiſpanorum inſidiantur, non niſi circa *Havanam* excubias agant, ut inter alia ab Hollandis factum, anno inprimis 1629. quo totam Hiſpanicam claſſem, portu hoc egreſſam, cum omnibus theſauris, quibus mirè ſaburrata erat, absque cæde & ſanguine, momento quaſi interceperunt Georg. Hornius *Orb. Polit. part. I. cum Animadverſ. Menckenii, pag.* 61. Inde autem, poſtquam ibi Hiſpanorum convenere naves, menſe dein Septembri in Hiſpaniam ſolvunt, Autor Anonymus *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ.*

Haud, id eſt, *lignum*, Arabibus abſolute dicitur aroma, quod ξυλόχοι vel ξυλοχία Græcis. cum agallocho ſeu xylaloe minimè confundendum: de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1054. & 1055.

Have, ſalutationis formula, crebra in *Conſtitutionibus* Impp. de qua V. Briſſonium *de Formulis lib.*3 & ſuprà in voce *Ave*, item *Habe.*

Haveri, Officiales, in Civ. Bononienſi Italiæ. *Bullarium* Caſin. *Tom. II. Conſtit.* 320. & 330.

Havila, Arabiæ pars margaritifera circa Catipham & Baharain, quam *Piſon* alluit, h. e. ille Euphratis ramus, quem locorum αὐτόπτης Petrus Texeira, in ſinum Perſicum ferri ait, *en Catipha junto à Barhen*, id eſt, ad Catipham, prope Barhen, vel Baharain versùs, in quibus locis celebris illa margaritarum piſcatio eſt, *Itinerar. ab India in Italiam p.* 73. V. Sam. Bochartum *Hieroz. parte poſter. lib.V. cap.*5.

Hauſtra, in *verſu* Lucretiano:

Ut fluvios verſare rotas atque hauſtra *videmus*:

modioli ſunt, rotis aquam haurientibus & in ſummum referentibus, affixi. Nempe *hauſtoriæ machinæ*, apud Vett. vel rotis ac tympanis verſabantur, hominibus calcantibus: atque hoc modo aqua è puteis extrahebatur, aut ſalinis affundenda, aut rigandis hortis aut ad alios quoscunque uſus. Vel, citra hominum operam, ipſius fluminis impulſu, affixas circa earum frontes pinnas percutientis, circumagebantur ad eosdem uſus. Atque has intelligit Lucretius: de quibus latiùs Vitruvius, *Circa earum frontes*, inquit, *affiguntur pinnæ, quæ cùm percutiuntur ab impetu fluminis, cogunt progredientes verſari rotas, & ita modiolis aquam haurientes, & in ſummum referentes, ſine operarum calcatura, ipſius fluminis impetu verſatæ, præſtant quod opus eſt ad uſum.* Ab his modiolis ſeu *hauſtris* diſtinguenda ἀντλία Græcorum, ſeu *cadi*, qui proprie ſituli ſunt, tollenonibus ſuſpendi, aut trochleis per funes e puteo tolli ſoliti *antlæ* Latinis, V. infrà in voce *Tolleno*, item ubi de *Trochleis*. Alia machina fuit, quâ Ægyptii aquam è Nilo *hauriebant*, agris rigandis: Κοχλίαν Græci, *Cochleam* Romani appellavere, cujus deſcriptionem ex eodem Vitruvio pete. Iisdem uſibus inſerviit Cteſibiaca machina, eidem memorata, & ad aquam altiſſimè extollendam accommodata. *Pneumatica organa* vocat Plinius *lib.* 19. *cap.* 4. *Hortos —— riguos maximè habendos, ſi contingat profluo amne, ſi minus, è puteo pertica, organisque pneumaticis, vel tollenonum hauſtu.* Ad exhauriendam in navibus ſentinam *Celones* adhibiti, V. ſuprà &c. Cùm verò ſic irrigabantur horti, aquâ è puteis *hauſta* & manibus infuſa, βροχὴ propriè Græcis dicebatur, ſicut ἄρδεια, quæ fiebat rivo inducto. V. Salmaſium *ad Solin. p.*588. & 589.

Hanteguerquii Comites, vide infrà ubi de Familia *Hornana.*

Haydeccia, ſeu *Heideccia* Familia, in Norico, Germaniæ provincia, illuſtris: ex qua memoratur vixiſſe Bernhardus A.C.1292. VVilhelmus item & Georgius fratres *A. C.* 1360. quorum ille Herbrandum genuit, Friderici Patrem, cui uxor fuit Beatrix Dux Terciæ. Ultimus maſculorum Spenero videtur Johannes, qui bello Smalcaldico VVirtenbergenſium copiarum Dux fuit, V. Sleidanum *lib.*17. & Thuanum *lib.* 2. Hunc dein, licèt proſcriptus eſſet à Cæſare, Mauritius Saxo Elector inter ſuos allegit; unde expeditionis in Cæſarem hic auctor habitus eſt, V. Thuanum *lib.*6. Filiam habuit is Mariam Dn. *de Heydeck*, quæ nupta Hieronymo Lib. Baroni *de Marſperg* & *Befort*, obiit A. C. 1626. Ejus Majores ſic habent. Fridericus præfatus L. B. *ab Heydeck*, ex Beatrice Duce, extinctâ A.C. 1410. reliquit Joannem, Annæ Hennebergicæ maritum & ex ea patrem Georgii: quo, & Anna Truchſeſſiâ, natus Johannes ſuprà memoratus, obiit A. C.1553. ex Eliſabetha Rappolſtenia, pater Mariæ ultimæ ſuæ gentis. Ditiones hodie in Palatinæ Familiæ, aliquæ in Lobcovitiorum, ſunt poteſtate. Idem *Part. III. p.* 48. V. quoque eum *Arte Herald. Tom.II.*

Hazfeldia, Equeſtris in Germania Familia, inprimis à fratribus Franciſco Herbipolitano & Bambergenſi Epiſcopo, Melchiore Conſiliario atque Campi Mareſchallo & Hermanno, propagatore gentis, ad ſublimiora evecta eſt, cùm Gleichenſi titulo atque ita Comitum dignitate mactarentur. Progenitores eorum quod attinet. Godfridus *ab Hazfeld*, ex Maria ſeu Juta *Wyſſin à Peurbach*, pater fuit Georgii: quo, & Anna Steinbachia, genitus Godfridus, uxor. habuit Margaretham *à Schlitz*, exque ea ſuſcepit VVilhelmum, maritum Catharinæ *de Selbach in Crotdorff* & Patrem Sebaſtiani; cui Lucia *de Sickingen*, filia, neptis, proneptis Franciſci, genuit Hermannum præfatum (cum fratribus) Comitem *in Hazfeld* & *Gleichen*, patrem ex Maria Catharina *de Daalburg*, Franciſci, Melchioris, Henrici, Sebaſtiani, Luciæ (Chriſtiano Com. *de Hohenloe* nuptæ) Mariæ (cui maritus Ludovicus Guſtavus ex eadem Familia *de Hohenloe* obtigit) Catharinæ, Eliſabethæ & Annæ. Ex quibus Henricus, junctâ ſibi Catharinâ Eliſabethâ *de Schænborn*, ſobolem ſuſcepit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro præf. Part.II pag.*60. & *Part. III. p.*88. *ut & utrobique in Ind.* Plura V. hanc in rem, apud eundem *Arte Herald. Tom.II.*

HC.

HC. pro K. non ſemel occurit, præſertim in *Chartis* Longobardicis. *HCarolus* prò *Karolus*, apud Leonem Oſtienſem, editum ab Angelo de Nuce; *HCalendæ*, pro *Kalendæ*, in *Epitaphio* Aligerni Abbatis Caſin. apud du Freſne,

Conditur his ſeptis ter ternis ritè HCalendis &c.

Sed in priori voce aliam rationem τοῦ H. reddunt alii, quam vide ſuprà. H. F. in notis antiquorum, ſignificat, *Hic fundavit*, vel *honeſta fœmina*, vel *fortuna* &c.

HE.

Hebdoma, Gr. Ἑβδόμη, feſtum erat publicum Athenis, ſeptimo quoque die Lunæ celebrari ſolitum, in honorem Apollinis, cui dies ille ſacer. Suidas, Ἡμέρας τινὰς ἐνομίζονθ' Ἀθήνησι θεοῖς τισιν, οἷον νουμηνία καὶ Ἑβδόμη Ἀπόλλωνος, *Dies quosdam dicabant Athenis Diis nonnullis, ut Novilunium & Hebdoma Apollinis.* Factum id autem propterea volunt, quòd hic dies Apollinis haberetur natalis, ex Heſiodo Ἡμέραις,

—— —— καὶ ἑβδόμη, ἱερὸν ἦμαρ,
Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ.
—— — *Et Septima ſacra dies eſt,*
Hac etenim Phœbum peperit Latona nitentem.

V. quoque Euſtathium *ad Odyſſ.* ψ. Celebrabatur hoc feſtum ab Athenienſibus lauru cinctis caniſtrumque coronantibus, ac hymnum Deo canentibus, teſte Proclo *in Heſiodi Dies*: Et tunc temporis convivia à juvenibus agitari fuiſſe ſolenne, colligere eſt ex A. Gellio *lib.* 15. *cap.* 2. cùm ait: *Is in conviviis juvenum, quæ agitare Athenis hebdomadibus Lunæ ſolemne nobis fuit.* &c.

Hebdomadarius, dicitur in Communione Rom. Monachus, qui ſuas in miniſteriis monaſticis vices per hebdomadem exſequitur: cujusmodi *Hebdomadarii* tot erant, quot officia in Monaſteriis, ut colligitur ex Molano *de Canon. lib.* 2. *cap.* 15. ubi Theſaurarium in Eccleſia S. Petri Lovanii, eundem & Hebdomadarium, à trecentis annis & ampliùs fuiſſe, cui incumbat quotidie ſummum ſacrum canere ſeu omnium horarum officium inchoare, licèt nomen ipſum indicet, hoc onus per hebdomadas ſolitum fuiſſe dividi, ait. V. *infrà*. Quibus omnibus qui præerat, ut ſinguli ſua officia ritè exequerentur, *Archihebdomadarius* dictus eſt, Græcè Ἀρχιεβδομάριος, in Concilio CP. ſub Menna *act.* 5. Cœterùm, ut ſuper *Hebdomadarios*, priusquam ſeptimanas ſuas ordirentur, ita &, cùm eas abſolverant, orationes fundebantur, quarum Formulas habes inter *Opera* Alcuini *p.* 1194. Sed & *Hebdomadarii* vocabantur, qui per vices ſeptimanatim ad cubiculum Imperatoris excubabant, V. Codinum *de Orig. CP. p.* 20. & Meurſium in Ἑβδομάριοι, laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſar.* nec non Cl. Suicerum *Theſaur. Eccl.* voce Ἑβδομαδάριοι, ubi *Coquum Monaſterii* primitùs ſic dictum; item Ἑβδομάριος, ubi Juvenes *hebdomadatim* cubiculum Imperatoris cuſtodientes ita appellatos, hisque majores τοὺς Κοιτωνάριους ſive Κουβικλαρίους, ac ſupra hos τὸν Πριμικήριον τοῦ Κοιτῶνος, qui ſuberat τῷ Παρακοιμωμένῳ τοῦ Κοιτῶνος, fuiſſe, ex Meurſio docet.

Hebdomadariorum in Eccl. Rom. genera varia.

Hebdomadarius Cantor, apud Udalricum *Conſuet. Cluniac. lib.*2. *c.* 29.

Hebdomadarius Chori, cujus eſt *totâ hebdomade in Choro adminiſtrare officium*, apud Belet. *cap.*24.

Hebdomadar. Coquinæ, cujus eſt *coquinas purgare--ſcutellas lavare & ad coquorum neceſſaria*

via curſu pervolare, in *Vita* Adelbetti Epiſc. Prag *cap.* 13.

Hebdomadarius Defunctorum, qui horum curat officia, in *Statutis* Ord. Sempringham. *pag.* 737.

Hebdomadarius Invitatorii, cui invitatorium præcinendi munus commiſſum, apud Udalricum *loc. cit.*

Hebdomadarius Lector ad menſas, in *Regula* Magiſtri *c.* 24.

Hebdomadarius majoris Miſſæ, apud Lanfrancum *cap.* 13.

Hebdomadarius Pſalterii, in *Statut.* Ord. Sempringh. *p* 764

Hebdomadarius ſacri Altaris, in *Vita* Joan. Gorziæ Abbatis, &c. V. du Freſne *in Gloſſ*

Hebdomas, Græcè Ἑβδομὰς, propriè ſeptimus dies. Joſephus de Eſſenis, Καὶ ταῖς ἑβδομάσιν ἔργων ἐφάπτεσθαι διαφορώτατα Ἰουδαίων· οὐ μόνον γὰρ τροφὰς ἑαυτοῖς πρὸ ἡμέρας μιᾶς παρασκευάζουσιν, ὡς μηδὲ πῦρ ἐναύοιεν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κτλ. *Et ſingulis ſabbathis ab opere abſtinens religioſius reliquis Judæis: non enim ſolùm præcedente die cibos ſibi præparant, ne ignem accendere cogantur eo die* &c. Sic τετράς, *quarta dies*, menſis, ἐννάς, *nona*, & ſic de reliquis. Poſtmodum recentiores de ſeptenario dierum numero, quo ſeptimana conſtat, vocem uſurparunt, Salmaſius *ad Solin. p.* 612. Fuit autem *Hebdomadum* obſervatio, qualis hodie obtinet, vix ante Theodoſii tempora vulgò recepta: interim tale aliquid multo antè Græcos præſertim & Aſiaticos, in functionibus vitæ quotidianæ, obſervaſſe conſtat. Quod quia imitatione Judæorum, qui jam tum per orbem ſparſi erant, inſtitutum eſt, etiam *Sabbathi* nomen retinuere multi. Certè Diogenes Grammaticus *diſputare ſabbatis Rhodi* conſuevisſe, legitur apud Suetonium *Tiberio c.* 32. Septimo quoque die ferias pueris concedi in ſcholis ſolitas, tradit Lucianus *Pſeudolog. Convivia juvenum hebdomadibus Lunæ Athenis agitari ſolenne fuiſſe*. Aul. Gellius *l.* 15. *cap.* 2. *Sic exercitium ſeptimi diei fuit omnium militum, ita ut ſagittas mitterent & armis luderent*, apud Vulc. Gallicanum *in Avidio Caſsio*. Alexander Sev. *ſeptimo die Capitolium aſcendit, Templa frequentavit*, apud Lampridium &c. Imò jam ſuâ ætate adeo increbuiſſe ſeptimi diei obſervationem, ex Judaico ritu; ut urbs nulla aut Græcorum aut Barbarorum fuerit, quæ ceſſationem ab opere diei ſeptimi in ſuos mores non recepiſſet, ſcribit Joſeph. *c. Appion. l.* 2. Sed & ab intima antiquitate petendum *Hebdomadis* uſum, & καθ' ἑβδομάδας *per hebdomades*, veteres Patres diſtinxiſſe temporum ſpatia, priùſquam ratio computandi per menſes & annos ab Aſtrologis fuiſſet inventa, (ut ait Georg. Syncellus *Chronol. MS. in Bibl. R. Gall.*) Scriptores ſuperiorum ſeculorum exiſtimaſſe videmus, Joann. Philoponum, qui floruit ſub annum Chriſti 600. *de Mundi creatione lib.* 7. *c.* 14. Theoph. Patr. Antiochenum, qui ſeculo, Joſepho *Antiqq. Judai.* Scriptori proximo, ſcripſit, *lib.* 2 *ad Autolyc.* Alios: quibus adde Auctores, qui Planetarum VII. nominum diebus *Hebdomadis* adjectionem ejusque obſervationem, ex intima itidem antiquitate petunt, qua de re V. ſuprà in voce *Dies*. Dierum autem *Hebdomadis* ordo paſſim apud Vett. ejusmodi eſt, ut primus Soli tribuatur, poſtremus Saturno, cæteris intervenientibus, non aliter atque juxta morem hodiernum; ſeu, ut Auſonio,

> *Cuncta ſupergrediens Saturni ſeptima lux eſt,*
> *Octavum inſtaurat revolubilis orbita Solem.*

Ubi Solis diem *octavum, ſupremum & primum* pariter vocat; in octoade ſc. ex repetitione factâ, eſt is tam ſupremus, quàm primus: uti etiam ex iis liquet, quæ ex Vettio Valente aliisque depromit Joan. Seldenus infrà laudandus. Nec obſtat, quòd Nicolaus de Cuſa Cardin. *in Reparat. Calendar. Septem*, inquit, *dierum numero apud omnes nomina revolvuntur, licèt de primo ſeptimanæ die ac dierum nomine diverſitas ſit. Chriſtianorum ſeptimanæ initium eſt, à die Dominico, Græcorum & Alexandri à die Lunæ, Jesnargis* (Jesdegird) *à die Martis, Nabugodonoſor à die Mercurii, Ethnicorum à die Jovis, Elhigera à die Veneris, Hebræorum à die Sabbati*: Dies enim, quos habet ille alios, velut pro variis ſeptimanæ initiis, ſunt dies Epocharum Chronologicarum, ſeu dies, alii atque alii in ſeptimana i. feriæ aliæ atque aliæ, à quibus anni ſolùm putantur, neque ad *orbis Hebdomadici* initium ſpectant, E. g. ubi ait, Septimanæ *Jesdegird*, id eſt, Perſicæ initium eſſe à die Martis, id non aliter verum eſt, niſi intelligas, characterem annorum Perſicorum à Regno Jesdegird, eſſe diem ſeptimanæ tertium, interim ſeptimanæ initio, etiam apud Perſas in die Solis, non Martis, collocato, &c. V. præclara hanc in rem plurima, apud Seldenum præfatum, *de Jure N. & Gent. juxta Diſcipl. Ebræor. l.* 3. *c.* 11. *& ſeqq.* Præterea Caſaubon. *ad Suetonium d. l.* & infrà ubi de *Planetaria dierum ratione, Sabbatho, Septimo die* &c. Erat vero apud Hebræos olim *Hebdomas* vel *ordinaria*, dierum ſeptem, Levit. *cap* 23. *v.* 15. & Dan. *c.* 10. *v.* 3. vel *extraordinaria*, annorum ſeptem, Levit. *c.* 25. *v* 8. & Dan. *c.* 9. *v.* 24 Apud eosdem *Hebdomadum feſtum* Pentecoſte dicta eſt, Exod. *c.* 34. *v.* 22. eo quòd ſeptem *hebdomades* à Paſchate numerandæ eſſent: de quo V. infrà ſuo loco. Addam hic ſaltem ſtrictim varias *Hebdomadum* appellationes, in Eccl. Rom. uſitatas, ex C. du Freſne *in Gloſſar.* & Macris fratribus *in Hierol.* fuſiùs de iis agentibus.

Hebdomadum in Eccl. Rom. appellationes variæ.

Hebdomada in Albis, quæ hebdomadem Paſchalem & Dominicam in Albis ſubſequitur: incipit à Sabbato in Albis & terminatur Sabbato ſeq.

Hebdomada authentica, in *Charta* A. C. 1075. apud Puricellum, *in Monum. Ambroſianæ Baſil.* V. *Hebdomada Major.*

Hebdomada Crucis, Germanis, quæ aliàs *Rogationum Hebdomas*, V. Macros.

Hebdomada de Excepto, dicitur in Ritu Ambroſiano, ultima hebdomas Adventus Macri *in Hierol.*

Hebdomada Expectationis, tertia ſeptimana poſt Paſcha, quæ ſc. eſt poſt Aſcenſionē, quoniam repræſentat illud tempus, quo Apoſtoli expectaverunt adventum Spiritus S. apud Beletum *c.* 130.

Hebdomada Indulgentiæ, dicitur *Hebdomas major*, quia *in ea pœnitentes abſolvuntur*, Honorius Auguſtodun *l.* 3. *c.* 72.

Hebdomada Major, aliàs *Authentica, Indulgentiæ, Pœnoſa, Sancta, ultima hebdomas*, Gr. Ἑβδομὰς μεγάλη, V. *Hebdomas major.* Colitur hæc maximè ab Orientalibus Chriſtianis, & Æthiopibus; apud quos præcipuè Nobiles tota hac hebdomade pullis induti veſtibus, parùm loquuntur ac rarò domo exeunt, Godign. *lib.* 1. *c.* 19.

Hebdomada Mediana, Quadrageſimæ eſt quarta, in *Epiſt.* Pelagii Pontif.

Hebdomada Media jejuniorum Paſchalium, apud Marcellin. Com. μέση Ἑβδομὰς, in Concil. Chalcedon. *act.* 11. μεσονήσιμος Joanni Chryſoſtomo, aliisque Græcis Scriptoribus eſt tertia Quadrageſimæ hebdomas, juxta Latinos, quarta juxta Græcos, Allati *de Dominicis & Hebd. Græcor.*

Hebdomada Paſchalis, Gr. Διακαινήσιμος, quæ feſtum Paſchatis ſubſequitur & protenditur usque ad Sabbatum in Albis excluſivè, apud Durandum *l.* 6 *c.* 81. *n.* 16.

Hebdomada Paſſionis, quæ Dominicam Palmarum præcedit, du Freſne *ad Vi. harduin.*

Hebdomada Pentecoſtes, Græcis τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ἑβδομὰς, ut eſt apud Morinum.

Hebdomada Pœnalis, Gallis *la Semaine peneuſe*, quòd jejuniis & laboribus transigatur, illa eſt, qua Chriſtus crucem ſubiit: eadem *Sancta* & *Ultima*, ſc. *Quadrageſimæ* V. ſuprà.

Hebdomas, apud Auſonium in *Moſella*, ubi inſignes aliquot Architectos & Artifices recenſet,

> *Forſan & inſignes hominumq; operumq; labores,*
> *Heic habuit decimo celebrata volumine Marci*
> *Hebdomas* ——

nomen eſt operis celeberrimi, quod *Hebdomadum* libros inſcripſit M. Varro: qui in illis imagines illuſtrium in quocunq; genere Artis virorum, ſubdito elogio verſibus ſcripto, conſignaverat. Salmaſius *ad Solin. p.* 818.

Hebdomas Major, adde: Gr. Ἑβδομὰς μεγάλη, vocatur hebdomas Paſſionis, in *Conſtitut.* quæ *Apoſtolicæ* dicuntur *l.* 1. *c.* 33. de qua V. inprimis Chryſoſt. *Tom. V. Homil.* 58. quæ eſt εἰς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, ubi appellationis cauſas fuſè indicat. Τῶν ἁγίων παθῶν Ἑβδομὰς, *ſanctarum Paſſionum hebdomas*, vocatur in *Reſp.* Timothei Alexandr. Σωτηρίων παθῶν Ἑβδομὰς, *ſalutiferæ paſſionis hebdomas* Alexandro, qui dicit, Conſtantinum M. lege ſancivisſe, ut ἄπρακτος, i. *feriata*, eſſet. Dies ejus σταυρωσίμους ἡμέρας, *crucifixioni adſcriptos dies*, nuncupat Pſellus *de operat Dæmonum.* &c. apud Cl. Suicerum *Theſaur. Eccl.* voce Ἑβδομάς: ubi & *Hebdomadas apud Græcos à ſubſequente, non à præcedente* (quod apud Latinos fit) *Dominica nomen ſortiri*, addit ex L. Allatio *de Dominicis & Hebdom. Græcor. num.* 5 Idem de *Hebdomade*, Διακαινησίμῳ Græcis dictâ, quæ Feſtum Paſchatis proximè ſequitur, quamque feriatam idem Imperator eſſe voluit, varia egregia habet, voce Διακαινήσιμος, ut & Γενεθλίων. V. quoque infra, ubi de Vett. in Sacris *Ingeniculatione*.

Hebenus, V. ſuprà *Ebenus*.

Hebion, V. *Ebion*.

Hebræi, adde: Nudis communiter incedebant capitibus niſi quòd tæniis quibusdam ſeu vittis fluentem cæſariem, extra luctus tempus, coercebant ac religabant. Erant autem illæ admodum anguſtæ, putà minimi digiti latitudine, & in modum coronæ capita cingebant, ad capillos circum tempora coercendos. Unde quia tempore luctus vel tondebatur coma, vel fluere ſinebatur, dicebatur deponi corona. In mœrore verò, item ob defectum pluviæ diuturnum, operuiſſe capita leguntur, Jeremiæ *c.* 14. *v.* 3. *Etiam magnifici eorum emiſerunt minimos ſuos ad aquas: venientes ad foſſas non invenient aquas, reverſi ſunt vaſis vacuis, erubeſcunt & pudore ſuffuſi operiunt caput ſuum.* Idque arctè & validè appreſſo tegmine, quod non aliud erat, quam pallium ad cervicem adhærens, quod condendo tum capiti adduxere. Obſervant tamen eruditi, illos cum alibi, tum maximè in templo orationi vacantes, velaſſe capita & caputiis fuiſſe tectos; imitatione Moſis, qui non audens aſpicere contra Deum, ad rubi conſpectum faciem ſuam abſcondit, Exod *c.* 3. *v.* 6. Proin Abulenſis de variis capitis integumentis, quibus Sacerdotes olim uſos fuiſſe conjicit, ex Exod. *c.* 28. & 29. prolixè diſputat. De cidari Pontificis, ſeu pileo, quo ſummus gentis Sacerdos tegi ſolebat V. Joſeph. *Antiqq Judaic. l.* 3. *c.* 8. Reliqua veſtis pallium erat cum tunica, unde CHRISTUM noſtrum Dominum, cum ſectatoribus ſuis, palliatum fuiſſe more gentis docet Octav. Ferrarius,

contra illos,qui eos Tribonophoros fuiſſe contendunt. *Quòd ſi enim*, inquit, *Chriſtus in tribonio inceſſiſſet, fruſtra milites ſuper pannucea, ut centurionis quidem boni dignâ, ſortem miſiſſent*, V. eum *de re veſt part.* 2. *l.* 4. *c.* 18. Interius veſtimẽti genus tunica & interula fuit, unde de Tunica Chriſti inconſutili nota Hiſtoria Evangelica. Porro & nudis cruribus ac tibiis gens inceſſit, nec femoralium illis uſus fuit, quod ex hiſtoria Noahi Geneſ. *c.* 9. patet: ſoli ea induere jubebantur Sacerdotes, cùm per gradus aſcenderent ad altare, Exodi *c.* 20. *v. ult.* & Ezech. *c.* 44. *v.* 17. Calceatos verò fuiſſe patet ex ſuprà laudato Exodi *cap.* 3. *verſu ult.* ubi Deus ad Moſem æquo propiùs accedentem, *Extrahe*, inquit, *calceamenta tua, à pedibus tuis*. Plura de *Hebræorum* ritibus V. apud Th. Godvvyn. *libro, cui hic titulus, quem modò dixi*, ut & in hoc Opere *paſſim*. De Lingua eorum V. ſuprà in voce *Ebræi*: uti de Jejuniis ſuo loco.

Hebræum Caſtrum, unum ex duobus caſtris urbis Corinthi, arci Acrocorintho contiguis, quod ſub Chriſtianis Imperatoribus extructum, à Judæis, quibus ibi tum morari licuit, nomen nactum eſt. Vulgò *Ebræo-Caſtro*. Jam ſub Turcarum poteſtate, cum tota regione, qui Corintho Judæos pepulerunt. V. Jac. Sponium *Itiner. Part.* 2 *p.* 301. Idem nomen hodie ruderibus veteris urbis Rhamnuntis eſt, in Attica, quam modò *Tauro-Caſtro*, modò *Ebræo Caſtro*. hodierni Græci appellant *ib. p.* 315.

Hecaerge, adde: Eadem cum Hecate, Voſſio. Sicut enim Apollo Ἑκάεργος quaſi ὁ τὰ ἕκαθεν εἰργαζόμενος, h. e. *vim ſuam in longè diſſita exercens*, ut eſt apud Heraclidem Ponticum, ſic Luna Ἑκαέργη, dicta eſt, quòd & illa in longè diſſita operetur. Et ſanè Ἑκαέργην, utcunque virgo dicatur Hyperborea, non aliam primò, quàm Dianam ſive Lunam, aliterque Λοξὼ vocitatam; innuit etiam Callimachus ejus Scholiaſtes *in Hymn. Dianæ*, *v.* 204. ubi hic: Οὖπις, inquit, ἐπίθετον Ἀρτέμιδος. ἢ παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας. ἢ παρὰ τὴν θρέψασαν αὐτὴν Οὖπιν. ἢ διὰ τὰς Ὑπερβορέας κόρας, Οὖπιν, Ἑκαέργην, Λοξὼ, ἃς ἐτίμησεν Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις· καὶ ἀπὸ μιᾶς μὲν Οὖπις ἡ Ἄρτεμις. Λοξίας δὲ καὶ Ἑκάεργος ἐκ τῶν λοιπῶν ὁ Ἀπόλλων. *Opis epitheton eſt Dianæ; ſive quia curam habeat parturientium: ſive quòd Opis eam educaverit, ſive propter virgines Hyperboreas, Opin*, Hecäergen *& Loxonem; quas honorarunt Apollo ac Diana, ac ab una quidem Diana aſſumſit nomen* Opidis; *ab aliis autem Apollo vocatur Loxias & Hecaergos.* Ubi Voſſius mallet diviſſet, ut Triviæ ſive Dianæ cuſtos dicta *Opis*; imò ipſa etiam Diana ſic eſt cognominata; quod aperte Servius *Æneid.* 11. ut item à Loxone Apollo nuncupatus eſt *Loxias*: ita ab *Hecaerga* & Dianam *Hecaergam* & Apollinem vocatum *Hecaergum*. Sed de *Hecaerga* præteriit, quia vix ea pro Hecate obtineret appellatio: at contra *Hecaergi* pro Apolline nomen Poetis frequens. Sic igitur colligit *Hecaergen* & Hecaten non ſolùm origine vocis convenire, namque & Hecate ab ἑκὰς: ſed eandem planè divam eſſe. Quod ipſum aliter etiam ſic aſtruit. Siquidem Deliæ Virgines, quando nupturæ eſſent, dicabant comam deſectam Opidi & *Hecaergæ*; ut eſt apud Pauſaniam *in Atticis*, imò & Herodotum *in Melpomene*. Nam apud eum pro Ἄργην Ἑκαέργην legi debere, obſervatum jam diu doctiſſimo Leopardo *Emendat lib.* 10. *c.* 25. At cui convenientiùs, quàm Dianæ, Virginitatis præſidi, valedicturæ virginitati ſuæ hunc honorem habitum iviſſent? Et Athenis quoque pridie nuptiarum (προτέλεια dicere) virgines in honorem Dianæ, ad Deam placandam, caniſtra tuliſſe, ſimiliter docet Theocriti Scholiaſtes *ad Idyll.* 2. Quare neutiquam dubitandum, quin Opis, *Hecaerga* & Loxo, diverſa ſint nomina uni eidemque Hecatæ ſive Dianæ impoſita, pro diverſo effectu: ac *Opis* ſit dicta, à cura puerperii: *Hecaerga*, quòd è longinquo operetur: *Loxo*, quòd λοξῶς, i. *obliquè* per cœlum moveatur &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. & progr. Idol. lib.* 2. *c.* 29

Hecatæus Hiſtoricus, adde: Γενεαλογίας inter alia compoſuit, teſte Stephano, apud quem citatur paſſim, ἐν πρώτῳ, ἐν τετάρτῳ γενεαλογιῶν. Hiſtoriam verò ſuam hoc modo exorſus eſt, Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται· τάδε γράφω, ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι. οἱ γὰρ Ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσί. apud Demetrium Phaler. *lib.* περὶ Ἑρμηνείας: quâ oratione nihil ſimplicius ac ſolutius: ita cola colis coacervata & temerè veluti ſparſa jacent, nihilque habent, quo invicem aptè cohæreant & ad unguem juncta conniveant. V. de hoc genere ſcribendi antiquiſſimorum Scriptorum, Salmaſium *ad Solinum pag.* 846. & *ſeqq.* ubi *Hecatæum* Protagorâ & Pherecyde Athenienſi antiquiorem, Eumelo verò recentiorem fuiſſe, inter alia, contendit.

Hecatæus, inter nobiles Toreutas, memoratur Plin. *lib.* 33. *c.* 12.

Hecate, adde: Huic, & Genetylli (quod Veneris cognomen) pro naſcentibus olim vota ſiebant, & canis immolabatur, non ob pariendi facilitatem, neque ob animalis ſinceritatem, ſed propter vigilantiæ omen, audaciæ inſuper ac fœcunditatis, Th. Bartholin. *de Puerp. Vet.* Eidem periclitantes ſacrificabant. Unde narrat Scholiaſtes Ariſtophanis *Pace*, Zerinthum antrum Thraciæ fuiſſe, quò confugere ſoliti, qui in magnis periculis verſarentur, mox ubi *Hecatæ* & Corybantibus ſacrificaſſent, fuerint liberati. Sed & nocturnis ſpectris & terriculamentis præeſſe credebatur, uti docet *ad Lycophronem* Jo. Meurſius *p.* 301. Porro eam Τρίμορφον, quoque à Græcis Poëtis, & Τρίγληνον dictam eſſe, docet ex Athenæo *l.* 8. prioris filius Gaſpar *l. de Inauribus vet.* ubi τρίγληνον aſſerit commodè exponi *Tribacciam*, vel *Tribacam*; itaenim apud Petronium Arbitrum legit:

> *Quo margarita cara, Tribaca, Indica?*
> *An ut matrona ornata phaleris pelagii*
> *Tollat pedes?*

Significat autem vox illi margaritam, quæ tribus bacis unionibusque inauri inſertis conſtabat: quippe binos ternosque elenchos aurea bracteâ conjunctos auribusque ſuſpenſos, idem *eod. lib.* notat. Et quidem *Hecates*, cognomento τριμόρφου, ſtatua, ab Alcamene facta, Athenis erat, propè ſimulachrum Victoriæ alis privatæ, teſte Jo. Meurſio ubi ſuprà. Alterius meminit Plin. *lib.* 36. *cap.* 5. Epheſi. in templo Dianæ, poſt ædem, *in cujus contemplatione*, ait, *admonent æditui parcere oculis, tanta marmoris radiatio eſt.* Hodieque conſpicitur Epheſi, in muro arcis ex lapide *caput* ſculptum, ad cujus latus ſerpens, ad alterum arcus eſt, quo *Hecatem triformem*, & quidem *capite* Lunam, *ſerpente* Proſerpinam, *arcuque* Dianam, indigitari, judicat Jac. Sponius *Itiner. VII. Eccl.* in deſcr. Epheſi. Non eſſe tamen ſemper idem Numen cum Diana & Proſerpina, oſtendit Th. Dempſterus, ex Heſiodo *in Theog.* interdum enim *Hecate* tantùm animarum præſes fuit. Luct. Placid. *ad verſ.* 481. *lib.* 4. *Theb. Hecate*, inquit, *& Mercurius pias animas ducunt, nocentes Tiſiphone.* Illi divites olim ſingulis menſibus epulas parabant magnificas, quibus pauperes veſcerentur, ut patet ex Schol. Ariſtophanis in *Pluto*, V. Franc. Roſſæo *in Archæol. Attica* &c. Græcorum enim hæc Dea fuit, annotante Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 19. Ut de Fanis ejus coronamentique genere, quo cingi idolum hoc ſolebat, verbum addam; in antris ſecretisque locis fana ejus erant, ut ex prædictis liquet. Sic in Colcho, ubi *ſecreta antra* Papinius, *Thebaid. lib.* 6 *verſ.* 739. magnas ſolitudines, Plinius *lib.* 6. *cap.* 10. memorant, celebre Fanum, ſeu Aræ Hecatæ fuerunt. Ovidius *Metamorph. lib.* 7.

> *Ibat ad antiquas* Hecates *Perſeidos aras,*
> *Quas nemus umbroſum ſecretaque ſylva tegebat.*

Quia verò Numen ſubterraneum fuit, eam antiquitas, præter draconem, coronavit ramo quercino, inquit Scholiaſtes Apollonii Rhodii *lib.* 3. At Sophocles ἐν Ῥιζοτόμοις id tribuit *Hecatæ ἐνοδίᾳ, compitali*, cujus ſtatua τριπρόσωπος in triviis locabatur, quæque proin terreſtris & ſenſibilis erat, juxta diviſionem Deorum Artemidoro traditam *l.* 2. *c.* 35. Sed & χθονίᾳ *Hecatæ*, quam furiis ac dæmonibus aggregabant, idem ornatus fuit: in quo quercuum umbras ſeu tenebras, in quibus degeret, ſignaſſe, docet Car. Paſchalius *Coronarum lib.* 7. *c.* 12. &c. Hinc *Hecateiæ Idus*, apud Statium *l.* 3. *Sylv.* 1. quòd hic dies Dianæ ſacer adeoque à venationibus feriatus eſſet, uti obſervavit Hadr. Turnebus *Adverſ. l.* 7. *c.* 26. *Hecateia ſacra*, apud Cor. Gallum in *Ceiri*, quæ *Lebæa* eidem Statio *Theb.* 4. *v.* 414. aliis *Magica*, mortuis excitandis inſtituta: Ἑκάτης ἀγάλματα, apud Heſychium, canes; de quo epitheto, ut & plura de hoc cæcæ Gentilitatis ſpectro, V. apud Jo. Meurſium *ad Lycophronis illud κυνοσφαγοῦς θεᾶς, pag.* 216. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, inprimis *Superſtitionum Commentario*, Voſſium *de Idolol. lib. I. c.* 39. ubi, inter alia, pluſcula de trigla ſeu mullo ei ſacro, Alios innumeros Μυθολογικῶν Auctores.

Hecatombæus, adde: Ei feſta ſacra *Hecatombæa*, Kal. Jun. Athenis celebrari ſolita, memorantur Beuthero apud Theod. Zuingerum *Theatro V. Hum. pag.* 4031. *a.*

Hecatombe, adde: At, *ſi Imperatorium ſacrificium eſſet, centum leones, centum aquilæ, & cætera hujusmodi animalia feriebantur*, Jul. Capitolin. *in Maximo & Balbino*. Sed & *Hecatombe* dicta, ſacrificium octoginta unius boum, quos Neſtor immolavit, cùm Telemachum hoſpitio excepiſſet, *Odyſſ.* γ. quòd hic numerus ſatis ingens & à centenario prope abeſſet, Euſtath. *ad l.* ubi & de ſimili ſacrificio Cononis, poſtquam circa Cnidum navalem victoriam reportaſſet. Idem *Chiliombæ*, quæ mille victimis conſtabat, ab Athenienſibus, victore Miltiade, menſe Thargelione, ſacrificatæ meminit *Ibid.* Plura de ratione *Hecatombarum*, ex Scholiaſtis Græcis aliisque, etiam Chriſtianis Scriptoribus V. apud Caſp. Barthium in *Commentariis Superſtitionum.* Ad convivia è Sacris illarum uſum tranſtulit Paphlagoniæ quidam Rex luxu inſignis, qui, ad imitationem ſacrificii hujusmodi, Diis, ob ingentia beneficia, offerri ſuperſtitione veteris ævi ſoliti, omnibus centenis in convivio apponi juſſis, à bobus, unde ſacrificio nomen, incipiendo, ſuo ventri non ſimplicem hecatombam ſacrificaſſe legitur, apud eund. Euſtath. *ad Odyſſ.* α.

Hecatompedon, apud Harpocrationem & Suidam, dictum eſt templum Minervæ in arce Athenarum, quæ ἀκρόπολις appellata, non tam à pulchritudine ac ſymmetria, ut Scriptores hi volunt, quàm à *centum pedum longitudine*, ut docet Jac. Sponius, qui illud pluribus deſcribit *Itiner. Parte* 2. *pag.* 142. & *ſeqq.* ubi & iconiſmum ejus exhibet. *Parthenona* appellat Pauſanias, utpote ædem Semper-virgini dicatam: qualem Minervam ſuam finxiſſe Gentiles, notum.

Hecatompylos, urbs in Parthia, adde: Caput Parthiæ, Plin. *lib.* 6. *cap.*

6. *cap.* 15. à quo ad Caſpias Portas ſtadia mille nongenta & ſexaginta, ad Alexandriam vero ἐν Ἀρίοις, quatuor millia quingenta triginta, numerat, *Ibid.* V. Salmaſium *ad Solinum p.* 971.

Hecatontarchus, Græcè Ἑκατόνταρχος, h. e. *Centurio*; qua voce uſus eſt Balſamon in *Can.* 6. *in Trull.* ad denotandos Senes quosdam, qui in Diabolicis artibus alios inſtruebant, quosque *Primiterios* quoque & *Pſeudotheos*, h. e. *Deos mendaces*, appellat, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Hechingum, adde: Vulgò *Hechingen.* Idem Illuſtri Familiæ nomen, quæ Zollerenſis ſtirpis ramus eſt. Inter filios enim Caroli Com. *de Zolleren* ſeu *Hohenzollern*, qui communis omnium, quotquot hodie in iſta familia vivunt, ſator, obiit A. C. 1576. Eitelfridericus major natu, *Hechingenſem*, in qua primus Principale axioma obtinuit ipſius filius Johannes Georgius: Carolus verò ſecundogenitus *Sigmarigenſem* ramum ex ſe dedit; qui nunc eadem dignitate gaudet. Et quidem *Hechingenſis* lineæ quod attinet γενεαλογίαν, Eitelfridericus Com. *de Hohenzollern*, extinctus A. C. 1512. filium habuit, ex Magdalena Brandeburgica (Friderici fil.) Eitelfridericum; qui deceſſit A. C. 1525. Pater ex Johanna *de Borſel* (fil. Henrici *de Borſel* Com. *de Puchen & Grandpré*) Caroli ſenioris, defuncti A. C. 1576. Hoc & Anna Badenſi (filia Erneſti March. Badenſis *in Pforzheim*) genitus Eitelfridericus, obiit A. C. 1604. ſuperſtite filio, ex conjugio Sibyllæ Zimmerenſis, Johanne Georgio, qui Principali axiomate primus in ſua familia decoratus eſt. Huic genuit Franciſca Rheingravia (fil. Friderici Com. Sylvarum & Rheni) Eitelfridericum (qui, maritus Mariæ fil. Henrici Com. *de Berg*, obiit A. C. 1661.) Georgium Fridericum (defunctum . . . .) Leopoldum Fridericum († . . .) Philippum (cui nupſit Maria Sidonia Marchio Badenſis) Sibyllam (uxorem Erneſti Com. *de Marck*,) Annam Mariam (uxorem Egonis Com. Furſtenbergici) Catharinam Urſulam (nuptam Wilhelmo March. Badenſi) Franciſcam (uxor. Jacobi Annib. Com. *ab Emps*) Mariam Renatam (uxor. Hugonis Com. Königsecc*i*) Maximilianam (cui Joh. Fridericus Com. Trautſon maritus obtigit) & Mariam Annam (uxor. Com. Iſenburgici) *Principes omnes & Comites de Hohenzollern* &c. *in Hechingen.* Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 154. V. quoque ubi de Fam. *Zollerana.*

Hector, Priami fil. adde: Ilienſibus cultum olim eſſe, unà cum Helena, Athenagoras ait *Legat. pro Chriſt.* Οἱ μὲν Ἰλιεῖς θεὸν Ἕκτορα λέγουσι καὶ τὴν Ἑλένην Ἀδράστειαν ἐπιγινώσκοντες προσκυνοῦσι, *Ilienſes Deum Hectorem prædicant & Helenam, velut Adraſtiam, ſcientes adorant.* Atque idem de *Hectore* tradit Clemens Rom *Recognition. lib.* 10. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 21. Sed & Hectoris lucum in agro Thebano, memorat Strabo *lib.* 13. in loco, qui Διὸς γονή dicebatur, quòd ibi natus a quibusdam crederetur Jupiter. Huc enim ex oraculo oſſa *Hectoris* è Phrygia transportata eſſe, in remedium variarum calamitatum, Thebanis (qui ſoli Bœotorū ad Ilium non militaverant, teſte Artemidoro *lib.* 4. *cap.* 65.) incumbentium, tradit Scholiaſtes Homeri *ad Il. ι.* Cæterùm quæ de duobus his Heroibus Dio Chryſoſtomus in *Troica* narrat, veriſimiliora Homericis figmentis habent Eruditi. Fuerunt autem ii inter ſe ſimiles admodum, fato & virtute, ut & proſapiâ; qua de re feſtivam narrationem reperies, apud Aphthonium Sophiſtam V. Caſp. Barthium *Animadverſion ad Statium Tom. III. pag.* 1680. De *Hectorea* verò *tonſura*, memoratâ Anaxilao, apud Pollucem verſu,

Τὰς ἐκθέσεις ἔτ' ἔσχισεν κόμην,

V. Euſtathium *Il.* ψ. Heſychium, Meurſium *ad Lycophronem* &c.

Hedera, an ab *hærendo*, miræ enim tenacitatis eſt, an quòd *edita* petat, an quòd *exedat* parietes, dicta? celebre olim Bacchi coronamentum fuit. Plin. *lib.* 16. *cap.* 34. *Dicitur — Alexandrum ob raritatem ita coronato exercitu, victorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi patris: cujus Dei & nunc adornat thyrſos, galeasq; etiam & ſcuta, in Thraciæ populis in ſolennibus ſacris.* Nempe is vino oppoſuit *hederam*, & ex ea coronam plectere docuit, Plut. *Sympoſ.* 3. Unde in convivia idem coronæ genus tranſiit, & pocula inde ſumta, de quibus ſuprà aliquid diximus, in voce *Ciſſybium.* Alii tamen Baccho placuiſſe *hederam* volunt, quòd illa vini vice fungitur, & abſq; vino inebriat, ὅλως ἄοινον ἐπάγει μέθην, ut idem Plut. ait κεφαλ. πρῶτ. ὑπ. Certè *hedera* & *vitis* ſociatæ ſæpiſſime in ejusdem Idoli coronamento. ob arctam utriusque cognationem: namq; & altera alteri implicita mirè pulchreſcit, Virgilius *Ecl.* 5. & vitem fore feraciorem, ſi putator ejus *hederâ* eſſet redimitus, exiſtimatum eſt, Conſtantinus Cæſ. *lib.* 5. *cap.* 24. Quò facit fabula de adoleſcente, è Bacchi ſaltatoribus uno, cui Κισσὸς nomen, in *hederam* verſo, eidem indigitata *lib.* 11. *cap.* 31. Inſuper haſta Bacchi, uti in ſummo corymbis, ſic in medio & imo, *hederâ* implecti ſolita eſt, teſte Nonno *lib.* 9. Ejusdem aræ *hederas* imponi conſueviſſe, Scaliger docet *Poetices lib.* 1. *cap.* 21. Omnes etiam, in ſacris ejus, eodem modo fuere redimiti, V. Barthium *ad Statium lib.* 2. *Sylv.* 7. *verſ.* 11. &c. Sociabatur verò etiam violis, elichryſo, & in militibus quoque lauro, ut videre eſt apud Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 1. *cap.* 17. & *lib.* 3. *cap.* 1. Præter Bacchum, Silenus quoque *hederâ* cingebatur, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1041. de quo Sileno V. ſuo loco. Priapus item, & Satyri, Athen. *lib.* 5. Apollo porrò: Namque *Hedera* Libero quondam ſacra, i. Soli, quemadmodum & laurus eidem, ſub nomine Apollinis ob eandem cauſam. Hinc apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 18. inter alia legas, quòd Lacones feſto illo Apollinari, quod in Hyacinthi memoriam triduo ſolebant celebrare, *hederâ*, Bacchico ritu, conſueverint coronari. At Æſchylus quoq; dicit, ὁ κισσεὺς Ἀπόλλων, *Hederâ gaudens Apollo.* Euripides item eundem ſic affatur, Deorum Δέσποτα, Φιλόδαφνε, Βάκχε, Παιάν, Ἄπολλον, Εὔλυρε, *Domine, laurus amans, Bacche, Pæan, Apollo, lyrâ canore.* V. iterum Voſſium *lib.* 2. *cap.* 14. Muſæ tandem. Ita enim Calliopen, Muſarum nobiliſſimam, redimit Ovidius *Faſtor. lib.* 5.

Tunc ſic neglectos hederâ redimita capillos
Prima ſui cœpit Calliopeia chori.

Qua de re V. iterum Paſchalium ubi ſuprà, *lib.* 1. *cap. ult.* A Diis ad homines idem *hederæ* uſus tranſiit, Principes, uti de Alexandro vidimus; Milites, in ejusdem exercitu; Luxurioſos & laſciviæ deditos, de quibus Athen. *lib.* 14. Mulieres quoque, quæ eadem capillitium religabant, uti de Thebanis habes, apud Euripidem. Sed & Poëtarum ſacrum genus, *hedera* coronabantur. Fert namq; hæc victricem ſe vetuſtatis atque eò comitem immortalitatis ejus, quam ſibi præclariſſimi Scriptores ut præmium proponunt, Poëtæ inprimis, quorum proin celeberrimus quisque ac cæterorum victor hac fronde caput evinxit. Hinc illa victrix Horatio *lib.* 1. *Epiſt.*

—— ſeu condis amabile carmen
Prima feres, hederæ victricis præmia ——

Hoc autem Poëticum, ut ſic dicam, hederæ genus Plinius ſic deſcribit *lib.* 16. *cap.* 34. *Alicui & ſemen nigrum, alii coronarum, cujus coronis Poëtæ utuntur, foliis minùs nigris; quam quidam Dionyſiam, alii Bacchicam vocant, maximè inter nigras corymbis.* Ab hominibus ad alia, aras, thyrſos, ut dictum: Poëtarum imagines. Unde Ovidius in Pontum relegatus, ſuæ imagini *hederam* demi vult, velut omnem jucunditatem, eamque, quæ nomini ſuo adhærebat, æternitatem, abdicans, *Triſt. lib* 1.

Si quis habes noſtris ſimiles in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica ſerta, comas.

Pocula inſuper, quibus in conviviis libabant Sic σκύφος κίσσινον, *poculum hederaceū*, Hercules ſumit apud Admetū, Eurip. *Alceſt Act* 4. Cyclops, apud eund. *Cyclop act.* 3. Ipſa convivia, quæ κισσοφόρους θοίνας, *hederata convivia*, appellat Idem *Bacch.* &c. Etiam pro diademate fuit Antigono Macedoniæ R. apud Alex. Neapolitanum *Genial. Dier. lib.* 1. *c.* 28. Et ad ſimulachra Deorum Cilicia adhibita eſt, teſte Pauſania *in Arcadicis* &c. Quam in rem V. præfatum Paſchalium pluribus differentem ubi ſuprà, adde Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, Auctorem Anonymum *Sinæ & Eur cap.* 34. Alios. De *Hederæ* verò *natura, corymbis, maximis ſeu acinis, genere triplici, nigra, candida & quæ helix dicta, nigraq; ſpeciebus duabus, erythrano, & chryſocarpo*, V. præter Theophraſtum, Dioſcoridem, Plinium, Alios; Salmaſium *ad Solinum pag* 364. & *ſeqq* Addo ſaltem, Flamini Diali, apud Romanos, illam adeò expetitam aliis, *hederam* ne tangere quidem licuiſſe, an quòd, licèt formoſa virensque, ſterilis tamen eſſet, & inutilis hominibus, imbecillaque, ac ea de cauſa aliis, quibus innitatur, opus habeat: an quòd eam mulieres Bacchicis furoribus deditæ rectam ferrent, & manibus diſcerperent ac devorarent; ideoque exiſtimaretur, ineſſe illi ſpiritum, qui de ſtatu rationis hominem deturbet aliamque prorſus ebrietatem, ab ea, quam vinum gignit, diverſam inducat? Debebat autem Jovis Sacerdos Bacchi orgia vitare. Jo. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 16. Sed nec hoc omittendum, aliquem *Hederæ* uſum & in Eccleſiæ Rom. ritibus occurrere; de ea enim *in Paſcha, in Libro adminiſtranda*, quædam habet Hemereus *in Auguſta Viromand.* Car. du Freſne laudatus &c. Hinc *Hederata patina argentea librarum* XXX. & III. inter munera a Gallieno Imp. miſſa Claudio Tribuno, apud Pollionem. quæ *hederæ* folia cælo expreſſa habebat. Variis enim argumentis, in cælandis vaſis, luſiſſe Vett. induſtriam ſuprà diximus. At quæ corymbos, h. e. uvas hederæ habebat. *corymbiata* dicebatur: Sed & inter *hederæ* ſpecies χρυσόκαρπος κιττός recenſetur Theophraſto &c. De *Hederaceis* verò *poculis*, V. præter Plinium, & quæ ſuprà diximus, Dempſterum *in Jo. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 30.

Hedinus, apud Hiſpanos, dicitur *Juſtitiarius Judæorum, qui exercet compulſiones & mandat ſententias executioni, & cognoſcit de minoribus cauſis* &c. Vitalis Epiſc. apud Blancam *in Commentar. Rerum Aragonicarum pag.* 784. laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſario.*

Hedyſma, apud Plinium *lib.* 13. *cap.* 1. *Ratio faciendi* (unguenta) *duplex: ſuccus & corpus. Ille olei generibus ferè conſtat, hoc odorum. Hæc ſtymmata vocant, illa hedyſmata*: ex Græco ἥδυσμα. Cornario eſt omne id, quo ſtillatum oleum ſuavi odore imbuebatur & perfundebatur; qualia recenſentur Dioſcoridi amomum, nardum, myrrha, balſamum, carpobalſamum, coſtum, amaracum. At Salmaſio odores στύμματα ſunt, oleum verò ἥδυσμα, condimentum viz. liquidum, quo veluti condiantur odores, qui corpus ſint & in oleum addantur, ut ſerventur quaſi quadam conditurâ. Ex liquidis autem ἡδύσματα præcipua facit, oleum & acetum, ex Polluce, ἡδύσματα, ἔλαιον καὶ ὄξος. Certè ἥδυσμα Græcis eſt, quid

quid

quid ad ſaporem & guſtum ſuaviorem conciliandum pertinet, proprieque τὸ ἡδὺ ad guſtum refertur; inde ad odoratum translatum eſt. Quo factum, ut, cùm odorum alii ſpiſſando oleo tantum adm ſcerentur in unguentis, alii ad conciliandam odoris ſuavitatem adhiberentur, hos poſteriores quoque ἡδύσματα vocet Dioſcorides. Adſpergebantur verò hi ſolùm, & immergebantur, ut in oleo jam decocto maderent, quod ἀποβρέχειν & ἐμβρέχειν eſt eidem: cum reliqui odores ſimul cum oleo decoqui moris eſſet. Sed propriè *hedyſma*, quod diximus. Heſychius ἄρτυμα exponit, alii βάμμα quoque & ἐμβάμματα appellavere. V. Salmaſium *ad Solinum, pag.* 465. & 466.

Hegeſias, Archon Athenis *Olymp.* 114. quâ Alexander M. obiit. Joſephus *c. Appionem lib.* 1. Alius, *Cypriorum* auctor nonnullis, Athen. *lib.* 15.

Hegeſippus Hiſtoricus, adde: V. de illo inprimis Joann. Frideric. Gronovium *Obſervat. in Eccleſ. Scriptores, paſſim*, præſertim *cap.* 1.

Hegira, adde: Nempe, ut in multis Chriſtianorum ſimia Muhammedes fuit, ita principium æræ ſuæ eadem appellatione donavit, quâ Chriſtiani à Diocletiano ſuam. Quemadmodum enim æra Diocletiani dicta eſt *æra Martyrii*, ita etiam Pſeudoprophetæ hujus dicta eſt *Hegira*, h. e. διωγμὸς ὑπὲρ τῆς θρησκείας, *Perſecutio Religionis ergò*, ut interpretatur Joan. Heſronita poſt Geographiam Nubienſem c. 8. Numerant autem Muhammedici menſes hujus epochæ, à phaſi Novilunii ad phaſin ſequentis Novilunii; quod intervallū nunquam 30. dies excedit, neq; minus eſt 29. ita ut 4. menſes alternatim conſequentes 30. dierum ſint & tres 29. ſine ullo utrinque exceſſu &c. De *Veneris* hinc die, non minori apud Muhammedanos veneratione coli ſolito, quam apud Hebræos *Sabbatum* eſt, apud Chriſtianos *Dies Dominica*, V. ſuprà in voce *Giuma* & *Hegira*.

Hegumeni, Græcè Ἡγούμενοι, dicuntur Abbates apud Græcos, Anaſtaſius *in Leone III.* alibique paſſim: unde *Egumenarchium*, apud eundem *in Hadriano I.* fortè idem cum eo, quod Ἡγουμενεῖον vocat Alexii Comneni *Novella*, Monaſterium viz. vel potiùs domicilium *Hegumeni* &c.

Heidecia, V. infra *Heydeckia*.

Heidelberga, adde: Hinc nomen Familiæ *Heidelbergenſis* Electoralis Palatinæ, cujus auctor fuit Fridericus, filius Stephani Com. Palatini Rheni, extincti A. C. 1445. & communis omnium, quotquot in parte Palatina ſuperſunt, genitoris: frater Ludovici, à quo reliquæ lineæ, *Bipontina* inprimis ac *Lucelſtenia* ſ. *Lautereccia* ſeu *Veldentia*. Et quidem nactus is *Simmerenſem Principatum*, pater fuit ex Margareta Egmondana, Arnoldi D. Geldriæ filiâ, Johannis I. qui extinctus A. C. 1509. ex Johanna Saræpontana, fil. Johannis Com. Naſſovii, reliquit Johannem II. Comit. Palatinum Rheni *in Simmeren*, extinctum A. C. 1557. quo & Beatrice Badenſi, natus Fridericus III. Elector obiit A. C. 1576. genuitque ex Maria Brandenburgica, fil. Caſimiri Marchionis, Ludovicum Electorem qui deceſſit A. C. 1583. Hoc & Eliſabethâ Haſſiacâ (fil. Wilhelmo geniti Philippi Landgravii) genitus Fridericus IV. Elector, deceſſit A. C. 1610. ex Luiſa Juliana Naſſovia, fil. Wilhelmi Naſſovii Principis Arauſionenſis, relicto Friderico V. Electore & Bohemiæ R. defuncto A. C. 1632. Huic Eliſabetha Anglica (fil. Jacobi M. Britanniæ Regis, extincta A. C. 1662.) genuit Henricum Fridericum (A. C. 1614. † 1629.) Carolum Ludovicum (A. C. 1617. maritum Carolæ Haſſiacæ) Eliſabetham (A. C. 1618.) Robertum (A. C. 1619.) Mauritium (n. 1621. † . . . .) Luiſam Hollandinam Monialem (A. C. 1622.) Ludovicum (1623. † 1625.) Edoardum (1624. maritum Annæ Gonzageæ Niverniæ, defunctum 166 . .) Henricam (A. C. 1626. nuptam Sigiſmundo Rakozio Tranſylv. Principi, def. 1651.) Philippum (1627. † 1650. Carolam (1628. † 1631.) Sophiam (1630. ux. Ern. Auguſti D. Brunſuic. & Lunæb.) & Guſtavum (qui n. 1632. deceſſit 1646.) *Omnes Comites Palatinos ad Rhenum* &c. *Lineæ Electoralis ſive Heidelbergenſis*. E quibus Carolus Ludovicus Elector, ex uxore, Pater eſt Caroli, n. A. C. 1651. & Eliſabethæ Carolæ, n. 1652. quorum ille uxorem habet Wilhelminam Erneſtinam Chriſtiani V. hodierni Daniæ Regis ſororem; iſta Philippo D. Aurelianenſi, Ludovici XIII. Gall. R. fratri unico nupſit. V. Phil. Jac. Spener. *Theatr. Nobil. Eur. Part. I. p.* 142. & 162.

Heidenhemium, Dynaſtia in Ducatu Wirtembergico. Hæc ad Helenſtenios & *Heidenhemios* Barones quondam pertinuit; quorum familiâ in Degenhardo Præſule Auguſtano, A. C. 1307. extinctâ, ad Helfenſtenios pignoris jure; inde ad Bavaros, migravit. Eam poſtea emit Ulricus Adamatus Wirtembergius, A. C. 1350. At iſte, ab Imperatore proſcriptus, atque hujus in gratiam hoſtilia ab Ulrico paſſus armis eam rurſus occupavit. Recepit quidem illius nepos, cui Ulrici itidem nomen, ab Alberto Bavaro, ob præſtitam adversùs Palatinos egregiam operam: ſed rediit ad Bavaros, poſt cladem à Winarienſibus & Suecis ad Nordlingam acceptam, non niſi Pacis Weſtphalicæ beneficio, ad Wirtenbergicos Principes reverſa, Tob. Pfannerus *de præc. German. Pr. gent. Cap.* 7.

Heidenti, factio quædam in urbe Leodienſi, de qua Magnum Chron. Belg. A. C. 1403. *Ceperunt certi cives Leodienſes, qui ſeipſos nominabant* Heideotos (*quod interpretantur multi de Gallico in Latinum, Oſores Juſtitiæ*) *rebellare D. Joanni de Bavaria Electo Leodienſi.* Suffridus Petri *in eodem Joanne cap.* 4. *Hedrotios* appellat, ubi illos ſic vocatos addit, *ob effrænem linguæ petulantiam, quâ ſine pudore legitimis Magiſtratibus, ad captandam auram popularem, obtrudebant*, apud du Freſne *in Gloſſar.*

Heideshemia Familia, in Germania illuſtris, ramus eſt Leiningenſium Comitum ſtirpis. Mortuo enim Emicone, Catharinæ Naſſoviæ marito, A. C. 1541. qui omnium, quotquot hodie in Fam. Leiningenſi Dagsburgica ſuperſunt, pater extitit: major ejus natu filius Job Philippus Hartenburgicam lineam, minor Emico *Dagsburgio Falckenburgiam*, orſi ſunt; cujus poſterioris ſurculi ſunt *Heideshemius*, & *Falckenburgius* ſeu *Dagsburgius*. Et quidem priorem quod attinet, Emico modò memoratus, cogn. *Senior*, Com. *in Leiningen & Dagsburg*, extinctus A. C. 1593. ex Urſula Fleckenſtenia, filium Joh. Ludovicum Com. Leining. & Dagsburg *in Heydesheim* reliquit, qui obiit A. C. 1625. Eo, & Mariâ Catharinâ Com. Sultzenſi, genitus Emico, defunctus A. C. 1658. ex Chriſtina Solmenſi (fil. Alberti Ottonis Com.) ſuſcepit Fridericum Emiconem (n. & † 1634.) & Georgium Wilhelmum (n. A. C. 1638. maritum Annæ Eliſabethæ Falckenſteniæ) Ex altera verò conjuge, Dorothea Waldeccia, ſorore Philippi Comitis, nati ei ſunt Emico Chriſtianus 1642. qui Luiſam Chriſtinam Com. Falckenſteniam ſibi junxit: Johannes Ludovicus. A. C. 1643. Beatrix Eliſabetha (n. & † 1644.) Alexandra Juliana (n. 1521. uxor Georgii Haſſiæ Landgravii) & Anna Eleonora poſthuma, quæ deceſſit A. C. 1661. omnes *Comites Leiningenſes* & *Dagsburg. lineæ Heideshemiæ*. V. Spenerum *Theatr. P. I. p.* 102. & *P. II. p.* 84.

Heiligenberga, vulgò *Heiligenberg*, locus Germaniæ ſuper. ſub Comite proprio, ex Familia Furſtenbergica: cujus quantum nunc supereſt, dividitur in ramum *Heiligenbergo-Werdenbergium* & *Blombergium*, qui iterum in *Meſſkirchium* & *Stulingenſem* diſpeſcitur. Et quidem priorem quod concernit, auctor ejus eſt Joachimus Comes, filius Friderici, extincti A. C. 1559. ex Anna Werdenbergica (filiâ Chriſtophori, Com. *Werdenbergici* & *Heiligenberg.*) frater Chriſtophori, qui Blombergium ramum inchoavit. Habuit Joachimus is in matrimonio Annam *de Zimberen* (Frobenii Chriſtophori Com. filiam) & extinctus A. C. 1598. reliquit filium Fridericum, ex Eliſabetha Sultzia, patrem Egonis: quo, & Annâ Mariâ Zolleranâ, complures liberi orti ſunt, ut videre eſt ſuprâ, ubi de Fam. *Furſtenbergia*. V. Phil. Jac. Spenerum *ibid. Part. I. pag.* 4.

Hel, vel *Bel*, commune omnium fere olim Orientalium gentium Numen, *Sol*: in unaquaque autem urbe peculiare cognomen habebat; ut Emiſſenorum *Elagabalus*. Palmyrenorum *Malachbelus* & *Aglibolus*, Perſarum *Mithres*, Babyloniorum *Belus* &c. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*.

Helbeſus, nomen fontis & fluvii, in Sicilia. Solinus *cap.* 5. *Apud Segeſtanos* Helbeſus *in medio flumine ſubitâ exæſtuatione fervet.* Ubi de aquis calidis Segeſtanis loqui videtur, quæ Αἰγεστιαῖα ὕδατα Straboni, Ἐγεσταῖα Diodoro & Philoni apud Stephanum, dicuntur. *Helbeſi* verò, præter Solinum, in Segeſtano agro, nemo meminit, Salmaſius *ad eum pag.* 111.

Helceſaitæ, Hæretici, à Magiſtro ſuo *Elxai*, qui Trajani principatu extitit, hanc acceperunt traditionem, ut tempore perſecutionis idola adorarent, fidemque ſuam ore negarent; hoc enim peccatum non eſſe, dummodo ex animo id non facerent. Iidem, inter alia, in aquarum cultu Ægyptios imitabantur &c. V. Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 31. Epiphanium *Hæreſi* 19. Auguſtinum *Hær.* 10. ut & in voce *Elceſaitæ*.

Helciarii, apud Martialem *lib.* 4. *Epigr.* 63.

> *Quem* (ſomnum) *nec rumpere nauticum celeuſma,*
> *Nec clamor valet* Helciariorum.

Sunt qui navē adverſo flumine, vel qui navis anchoram ſeu grave aliud pondus, uno connixu & mutuo hortatu, moliuntur. Ab ἕλκω, *traho*; unde *Helcium*, apud Appulejum *Metamorph. lib.* 9. funis, quo equi currus oneraque trahunt, atque hinc *helciarii equi* quoque. Gerh. Jo. Voſſius *Etymologic.* V. quoque de *Helciariis Servis* Tit. Popmam *de Operis Serv.*

Helena, filia Jovis adde: Cum Polluce ex ovis prognata dicitur, quia uterque educatus in ſuperiore ædium parte, quæ Lacedæmoniis, uti teſtatur Euſtathius *Odyſſ.* α. vocabatur ὤϊον; unde in uſu ὑπερῷον. Ab Ilienſibus pro Dea habita eſt, unà cum Hectore, ut ex Athenagora diſcimus *Legat. pro Chriſtian.* Ὁ μὲν Ἰλιεὺς θεὸν Ἕκτορα λέγει, καὶ τὴν Ἑλένην Ἀδράστειαν ἐπιστάμενος προσκυνεῖ, quæ verba jam ſuprà adduximus, in voce *Hector*. Alia fuit *Helena*, Epidauriis culta, de qua ſic Ptolemæus Hephæſtion *nov. Hiſtor. lib.* 4. apud Photium *Cod.* 90. Ἡ διακονήσασα Ἀφροδίτῃ ἐν τῇ πρὸς Ἄδωνιν ὁμιλίᾳ, ἡ Ἐπιδάμνου θυγάτηρ, ἣν Ἐπιδαύριοι ἐν Ἀφροδίτης σχήματι τιμῶσι, χρήματα λιπαροῦσιν ἐπιδίδωσιν, *Illa miniſtra Veneris in congreſſu cum Adonide Epidamnii filia, & ab Epidamniis Veneris figurâ culta, divitias inhiantibus largitur.* Ubi dubitari poſſe ait Voſſius, an non vel priori loco Ἐπιδαύρου, vel poſteriori Ἐπιδάμνιοι, legi debeat. Namq; veriſimile eſt, hanc Helenam filiam fuiſſe ejus, qui urbem ſive Epidamni ſive Epidauri, condidiſſet. V. eum *de Idol. lib.* I. c. 39. quæ hanc in rem adnotavit Caſpar. Barthius

thius *ad Æneam Gazeum*, nec non Jo. Meurſium *ad Lycophronis* illud,

Πόθῳ δὲ φάσματος πτηνὸν εἰς αἰθέρα φυγόν.

Amore ſpectri pervagantis æthera.

Picta porro à variis *Helena* eſt iisque excellentiſſimis Artificibus. Plin. *lib.* 35. *cap.* 3. *Lanuvii Atalanta & Helena cominus pictæ ſunt nudæ ab eodem artifice, utraq; excellentiſſimâ formâ, ſed altera ut virgo, ne ruinis quidem Templi concuſſæ. Pontius legatus Caji Principis eas tollere conatus eſt, libidine accenſus, ſi tectorii natura permiſiſſet.* A Zeuxide inprimis, cujus *Helena ἑταίρα*, *meretrix*, propterea dicta eſt, quòd ex illa pictura ingens feciſſet lucrum. Ælianus *Variar. lib.* 4. &c. Ab eadem nomen ſideri nautis infauſto, habeturque pro ſigno naufragii, aut tempeſtatis ſaltem ærumnoſæ certiſſimo, cùm flamma illa apparet: ubi contrà ſalutaria ſidera, quæ *Pollucis* & *Caſtoris* dicunt. Statius *Thebaid. lib.* 7. *verſ.* 792.

Scit peritura ratis, cùm jam damnata ſororis

Igne, Therapnæi fugerunt carbaſa fratres.

Cui rei illuſtrandæ V. quæ produxerunt Hermolaus Barbarus *ad Plinium lib.* 2. *cap.* 37. M. Anton. Muretus *Var. Lect. lib.* 6. *cap.* 11. Alii. At Euripides, *Helenæ* ſidus non minùs ſalutiferum agnoſcit in *Oreſte verſu.* 1637. ubi de Helena à ſe ſervata & aſtris illata ſermocinatus Apollo dicit,

Κάστορί τε Πολυδεύκει τ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς

Σύνθακος ἔσται ναυτίλοις σωτήριος.

Quem cum reliquis omnibus, in contrarium euntibus, quomodo conciliare conetur Barthius, V. hunc *Animadverſ. ad Statium d. l.* uti de *Helenæ cratere*, inter Veterum celebria, numerato Appulejo *Apolog.* Jo. Meurſium *Commentar. in Lycophronem pag.* 264. & 265.

Helena, Adjabenorum Regina, adde: Eam grandiori natu filio Monobazo annulum Patris ſignatorium dediſſe, commiſſâ ipſi Reipublicæ adminiſtratione, donec adveniret frater Izates, quem Pater Regni hæredem deſtinaverat, auctor eſt Joſephus *Antiqq. lib.* 20. *cap.* 2. Ἡρόδοτον ἴσθμος, dicens, ἡ Ἑλένη καὶ ἀποδείκνυσι τὸν πρεσβύτερον παῖδα Μονόβαζον βασιλέα, περιθεῖσα τὸ διάδημα καὶ δοῦσα τὸν σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τήν τε σαμψηρὰν παρ' αὐτοῖς ὀνομαζομένην, διοικεῖν τε ἐκέλευσε τὴν βασιλείαν παρῄνεσε, μέχρι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ παρουσίας, *Parentis his Helena & Proregem conſtituit grandiorem filium Monobazum, impoſito ei diademate & dato Patris annulo ſignatorio, ſimulq; ſampſenâ, ut ipſi vocant: juſſitq; eum adminiſtrare Remp. donec frater veniat.* Plerunque enim dominii ac poteſtatis ſymbolum annulum fuiſſe ſignatorium, ſeu ſigillum, notum eſt. Unde & Philippum Macedonem, cùm in Byzantinos moveret, Alexandro filio, decimum ſextum ætatis annum agenti, Macedoniæ & ſigilli cum libera poteſtate curam demandaſſe, refert Plut. *in Alex.* Et Q. Catulum, cùm nocte quadam poſt dedicatum Capitolium ſomniaſſet, *Jovem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum ſeceviſſe, atq; in ejus ſinum ſignum Reip. quod manu geſtaret, repoſuiſſe*, refert Suetonius *in Auguſto c.* 24. unde conjectura facta, in Auguſti poteſtate fore aliquando Rempublicam. Rectè enim ibi *ſignum Reip.* Iſaacus Caſaubonus interpretatur δημοσίαν σφραγῖδα, quâ obſignari ſolita diplomata & quæcunque alia Reip. nomine ſignabantur. Idem de Hadriano memorat Spartianus, *à Trajano Imp. extra ordinem gemmâ donatum & quidem eâ, quæ jam ſemel omen imperii fuerat*, narrans. Ut de Johanne Comneno, patri Alexio jamjam morituro annulum eo ſine, ut Imperium ſibi firmaret, demenenti, apud *Nicetam*, aliisq; nihil addam. V. Joh Kirchmannum Lubecenſem *de Annulis lib. ſingul. cap.* 22.

Heleniani Nummi, quorum in Eruditorum gazophylaciis complures, in Franciæ Regis cimeliarchio octo ærei ſervantur, non unius omnino figuræ ac ornatus inſcriptionisque, cui debeant aſcribi, dubitant hujus rei curioſi; Matrine Conſtantini M. vel Juliani Parabatæ, vel etiam Criſpi, ſi quæpiam fuit, conjugi. Matrem certè Helenam *Auguſtam* renunciatam ejusque effigie cuſos à Conſtantino aureos nummos, teſtantur Euſebius *de V. Conſt lib.* 3. *cap.* 46. Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 11. Nicephorus *lib.* 8. *cap.* 31. & Theophanes *anno* 20. *Conſtant.* qui monetam εἰς Βασιλίδι attribuiſſe ajunt. Ejusmodi autem nummos aureos Romæ repertos A. C. 1398. auctor eſt Thom. Walſinghamus; ſed ii æreis rariores, quorum perinde inſcriptiones atque etiam capitis ornatus, diverſitatem quandam arguunt. Ac binorum quidem, qui hoſce characteres præferunt, FL. HELENA AUGUSTA; in averſa verò facie, SECURITAS REIPUBLICÆ: prior nitidiſſimus, *Helenæ* caput exhibet tectum calypträ deſuper reticulatâ & in caſſidis modum protensâ, quæ aures ipſas & capillos, prætérquam quà fronti ſuperfunduntur, abſcondit. Alter eam exprimit duplici unionum lineâ caput cinctam, crinibus ad aurem contractis & collectis, criſpatis aliis fronti imminentibus, uti ferme omnes alii, ita tamen, ut ſuperior capitis pars perinde tecta videatur; Utrumque V. apud du Freſne *in Diſſertat. de Numiſm. infer. ævi*, ut & alios quoſdam, quos ibidem eruditè interpretatur &c. Utcunque verò ſit de nummis hiſce, id conſtat, ex iis inditam à vulgo *Sanctarum Helenarum* appellationem omnibus ferme numiſmatis Auguſtorum CP. ævi inferioris, maximeque iis, quos ejusmodi rerum ſtudioſi, propter formatos malè characteres aut vultus ipſos, vel quòd nihil exquiſitum contineant, ſolent aſpernari. Fortè, quòd non *Helenæ* duntaxat, ut Divis aſcriptæ, imagines, ſed & crucigeros omnes nummos, ſacri phylacterii aut encolpii vice ad collum quilibet appenderet; unde nummi hujusmodi plerunque videntur perforati: quod quidem etiam ante Conſtantinum obtinuiſſe obſervavit *in Anaſtaſi* Chiffletius; tametſi id potiſſimum tum primùm profluxiſſe cenſendum eſt, ex nummis *Helenæ*, Romæ in ejus theſauro inventis, V. *ſuprà*; quæ fortaſſis Pontifex diſtribuerit, ut fœminæ de Eccleſia benemeritæ. Sed ex pecunia illa reperta, Pontificem *Capitolium reædificari & Caſtellum S. Angeli*, curaviſſe, refert Walſinghamus *p.* 356. Quòd autem harum *S. Helenæ* monetarum vim miriè commendat Boſius, atque præſens eſſe adversùs Comitialem morbum remedium, ait, ipſi relinquimus. V. præfatum du Freſne *num.* 69.

Helepolis, vox Græca, παρὰ τὸ ἑλεῖν τὰς πόλεις, i. *à capiendo urbes*, machinam militarem ingentis molis ſignificat, quâ loco arietum jam crebritate ſuâ deſpectorum, Demetrius Antigoni filius feliciter uſus, Rhodo aliisque urbibus ejus operâ expugnatis, *Poliorcetes* appellatus eſt, i. *Urbium expugnator.* Extructa erat hoc modo: Teſtudo compaginabatur immanis, axibus roborata longiſſimis, ferreisque clavis aptata & contegebatur coriis bubulis, virgarumque recenti textura, atque limo ejus ſuprema adſpergebantur, ut flammeos detrectaret & miſſiles caſus. Conſerebantur autem ejus frontalibus triſulcæ cuſpides præacutæ ponderibus ferreis graves, qualia nobis Pictores oſtendunt fulmina vel Fictores, ut, quidquid petiiſſet, aculeis exertis abrumperet. Hanc ita validam molem, rotis & funibus regens numeroſus intrinſecus miles, languidiori murorum parti viribus admovebat concitis: & niſi deſuper propugnantium valebant vires, colliſis parietibus aditus pateſaciebat ingentes, Amm. Marcell. *lib.* 23. *cap.* 3. In Argivæ urbis oppugnatione, cùm Demetrii milites, ob immenſam ponderis gravitatem, muris eam applicare non poſſent, accerſitus Herodorus Megarenſis, qui tubis ſimul duabus adeò violenter uti ſolebat, ut quàm latiſſimè exaudiretur, ſono illarum torpentes excitavit, ut velut adjuti, præter omnem ſpem, machinam, quam priùs nullâ ratione admovere poterant, urbi facilè admoverint, eamq; expugnaverint. V. Leon. Tho. *lib.* 3 *cap.* 2.

Helfenſtenium, vulgò *Helffenſtenium*, caſtrum Germaniæ, in Suevia, ſub proprio olim Comite: quorum familia, inter Suevicæ Comites, antiquitate & ſplendore ſemper ex præcipuis fuit. Primum eorum titulum volunt nonnulli fuiſſe, Com. *von der Fels*. Originem eorum aliqui adſcribunt veteri Guelforum ſanguini, & nominatim Eticoni Iſenbrandi Com. Altorfii fratri, ac XII. celeberrimorum Guelforum patruo. Alii propinquiorem ortum oſtendiſſe contenti, eos ex Dilingenſibus Comitibus derivant. In his enim Ulricus Epiſc. Auguſtanus fratrem habuit ex Hugobaldo Patre Burchardum, caſtri præfati, atque ita hujus domus, cui inde *Helfenſteniæ* nomen, conditorem: à quo dein reliqui Comites hujus nominis ſunt orti. Qui, quamvis, Comitatus aliquot partibus venditis, ipſi diminuere gentis ſplendorem viſi ſunt, non tamen minùs inter illuſtriſſimas ſtirps perrexit cenſeri; & dein Gundelfingenſis hæreditas acceſſit. Superiori ſeculo, in Ulrici & Catharinæ Sonnenbergiæ filiis Georgio atque Ulrico duo rami *Meſſkirchius* & *Wieſenſteigius* in diverſum ire cœpere. Sed intra anni ſpatium utriusque maſculi deſecere, A. C. 1626. Habuit verò Georgius præfatus *Com. de Helfenſtein & Meſſkirch* conjugem Apolloniam *de Zimberen*, fil. Frobenii Chriſtophori Com. & extinctus A. C. 1573. filium reliquit Georgium Frobenium, defunctum A. C. 1622. Quo & Mariâ *Helfenſtenia* lineæ *Wieſenſtieg*, fil. Rudolfi Com. nati ſunt Georgius Wilhelmus (qui obiit 1626. mar. Sibyllæ fil. Johannis Com *de Hohenzollern*) & Johanna (uxor Vratislai Com. Furſtenbergici, extincta A. C. 1629.) *Comites Helfenſtenii* &c. ultimi *lineæ Meſſkirchiæ.* At Ulricus, Georgii frater, Catharinâ ſibi Montfortiâ (fil. Hugonis Comitis) junctâ. Rudolfum I. genuit, Annæ Mariæ Lib. Baron. *de Stauffen*, maritum & patrem Rudolf. II. ultimi è totius ſtirpis maſculis, A. C. 1626. demortui. Liberi enim ejus, ex Eleonora Furſtenbergia (fil. Joachimi Comitis, quæ vitam produxit usq; ad annum 1650) Henricus Fridericus (n. 1605. den. 1606.) Julius (n. 1606. *d.* 1607.) Henricus (nat. 1607. den. 1626.) Maria Magdalena (n. 1609. den. 1618.) Anna Catharina (n. & den. 1611.) Maria Johanna (n. 1612. uxor primò Maximiliani Adami Landgr. Leuchtenbergici: exin Chriſtophori Com. Palatini Rheni *in Birckenfeld*, den. 1665.) Iſabella Eleonora (n. 1613. nupta Martino Franciſco Com. Oetingenſi *in Wallerſtein*) Anna Victoria (n. 1614. *d.* 1618.) & Franciſca Carlotta (n. 1618. ux. Vratislai Com. *de Furſtenberg d.* 1641.) ante Patrem, exceptis filiabus aliquot, uti viſum, præpoſtero Fatorum ordine deceſſere. In bona quædam ſucceſſere Bavari: alia (inprimis Meskirchium) occuparunt Furſtenbergii, quibus lis ab *Helfenſteniis* filiabus earumque hæredibus movetur, quæ necdum deciſa. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 9. & 20. *ut & in Ind.*

Helia, nomen familiæ Romanæ, ab *Ælia* diverſæ, de qua V. Salmaſium ad *Æl. Spartianum in Hadriano.*

Heliaca Sacra, ab *Helios*, ex Græco Ἥλιος, ſicut *Perſica*, à *Perſes*, apud Salmaſ. *ad Lampridium in Commodo.*

Heliaſtæ

Heliaſtæ, Judices erant numero 500. apud Athenienſes. Pollux, ἡ Ἡλιαία δὲ πεντακοσίων, dicti ab *Heliæa*, Foro primo ac celeberrimo ex ſex illis, ἐν οἷς ἐδίκαζον περὶ δημοσίων πραγμάτων, *in quibus cauſas diſceptabant civiles*, V. ſuprà in voce *Dicaſterium*. Idem Forum ſeu Tribunal maximum horum erat, non quidem Judicum numero, nam par ille fuiſſe videtur ſaltem in duobus aliis: (Cùm enim fieret aliquando, ut duorum Tribunalium Judices coirent ad jus dicendum, fiebant mille Judices, Demoſth. *in Timocratea*: imò cùm tria convenirent, mille quingenti fuere, Dinarch. ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους) ſed quia longè plures gravioresq; lites & cauſæ in eo dijudicabantur: itaq; nemo non optabat ſorte ad hoc Tribunal legi. Poſtquam autem hoc modo *Heliaſtæ* lecti ſunt, Juſjurandum ſolenne præſtiterunt, cujus Latinè formula ſic habet: *Sententiam feram ſecundùm Leges & Populi Athenienſis ſcita & Quingentorum Senatusconſulta. Tyrannum aut paucorum dominatum meo calculo non approbabo: Neq; ſi quis popularem Athenienſium ſtatum evertere conetur, aut dicat aut decernat adverſùs hæc, aſſenſum præbebo, neq; novas tabulas fieri, aut agrum domosq; populi Athenienſis dividi patiar. Exules non reſtituam, neq; capitis damnatos: neq; eos, qui urbem incolunt, eâ pellam, adverſùs Leges receptas & populi Athenienſis ſcita Senatusq; conſulta, neq; quenquam alium id aggredi ſinam. Neminem Magiſtratum gerere ſinam, qui rationes alterius à ſe geſti Magiſtratus non retulerit, ſive ſit è Novemviris, ſive Hieromnemon, ſive quis alius eorum, qui eodem cum Novemviris die Magiſtratus ſortiuntur, ſive Præco, ſive Legatus, ſive Aſſeſſor: neq; eundem bis in eodem Magiſtratu eſſe, aut duos Magiſtratus gerere eodem anno. Munera non accipiam propterea quòd judex in Heliæa ſedeo, non ego ipſe, neq; alter mihi, neq; ullus me conſcio, nullâ arte, nullâ fraude. Non ſum minor annis triginta. Utramq; partem audiam ex æquo. Sententiam feram de ea re, de qua inſtituta erit actio. Jovem, Neptunum, Cererem vindices teſtor, imprecorque exitium ipſe mihi & familiæ meæ, ſi quid horum non obſervavero: ſi fidem contrà datam libero, omnia proſpera atque fauſta*, V. Demoſthenem *in Timocratea*. Cæterorum Judicum, qui in aliis Tribunalibus jus erant dicturi, paulo diverſum juramentum erat, quanquam certum eſt, multa fuiſſe omnibus Judicibus communia, in quæ jurabant omnes: In his inprimis Kaput iſtud, quod poſt exactos triginta Tyrannos adſcriptum fuit habeturque apud Andocidem ἐν τῷ περὶ τῶν Μυστηρίων, his verbis: Καὶ οὐ μνησικακήσω οὐδὲ ἄλλῳ πείσομαι, ψηφιοῦμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, *Neque præteritorum in malum meminero, neque alteri meminenti aſſenſum præbebo: ſed ſententiam feram ſecundùm receptas Leges.* Fuerunt tamen *Heliaſtarum* quædam propria, ut quæ de Magiſtratibus dicuntur: Namque Magiſtratus à Judicibus approbabantur & non niſi probati Magiſtratum gerebant, fiebatque eorum ἀνάκρισις, antequam munus ſuum adirent, in *Heliæa*. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib. 4. tit.* 1.

Helicæ duæ ſpirales, tortuoſis voluminibus ſerpentum gyros ſcitiſſimè mentientes: Organum automato tympano animatum, omnis generis avium concentum edens & ſphæricum globulum in medio aëre continuo venti impulſu vacillantem ſuſtinens, *in Muſæo* Kircheriano Romæ. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jeſu Muſæo pag.* 2. *Helicum* autem inventorem Perſeum, Dæmonas propterea propitiaſſe, habes apud Laertium.

Helices, Feſto *ſulci aquarii ſunt, per quos aqua collecta educitur è liris*; Vitruvio ſpiramina, Græcis ἀναπνοαί; aliter *Elices*, V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Probo*, & infrà in voce, *Nares canalis*. Sed & *helix*, hederæ genus, V. ubi de *Hedera*.

Helichryſus, memoratus Plinio *lib. 21. cap. 8. In nomine & Cyani color: item* helichryſo: *omnes autem hi flores non fuere in uſu, Alexandri Magni ætate*; in Dioſcoridis antiquiſſimo exemplari, & apud Heſychium ἑλίχρυσος, flos fuit in coronis celeberrimus, uti ex Alcmane, Ibyco & Cratino laudatis Athenæo *lib.* 16. palàm eſt. Unde halucinatum Plinium, qui Alexandri ætate nondum in uſu fuiſſe, affirmat, docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 966. V. ſuprà in voce *Elichryſos*, item ubi de *Chryſanthemo*, namque & ſic flos ille ob colorem dictus.

Helicon, inſtrumentum Muſicum apud Vett. à Muſarum monte nomen, & à numero earum chordarum numerum, ducens, uti ſcriptum reliquit Ptol. *lib. de Muſica*. V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetices lib. 1. cap* 48.

Heliodorus, Avidii Caſſii, cui *Heliodorus* quoque pater fuit, filius, juſſu Marci Imp deportatus eſt, apud Jul. Capitolinum in *Vita Marci Antonini Philoſophi*.

Heliogabalus, adde: *Habuit in calceamentis gemmas & quidem ſculptas, quod riſum movit omnibus, quaſi poſſent ſculpturæ nobilium artificum videri in gemmis, quæ pedibus adhærebant*, Lampridius *in eo*. Quem ſequutum poſtea Alexandrum Severum idem, & Carolum M. Eginhardus prodidere. In murrhinis quoque & onychinis minxiſſe, idem Lampridius tradit. Idem gemmatum quoque Diadema, inter Imperatores, primus uſurpavit, uti diximus ſuprà, ubi de *Diademate*. Porro calceamentum nunquam iteraſſe, neque annulos bis induiſſe, narratur eidem Lampridio; à quo luxu annulorum inprimis V. graviter dehortantem Baſilium M. *Orat.* πρὸς τοὺς πλουτοῦντας. Joh. Kirchmannus *de Annulis cap.* 17.

Heliopolis, civ. Ægypti, adde: Quòd in collimitio Arabiæ condita eſſet, & quidem ab Arabibus, ut Plinius ſcribit, hinc factum eſt, ut alii Arabiæ, alii Ægypto eam adjudicaverint. *Urbem Solis* Latinâ voce eam vocat Solinus *cap.* 33. ubi de phoenice, *Rogos ſuos ſtruit cinnamis, quos prope Panchaiam concinnat, in Solis urbem ſtrue altaris ſuperpoſitâ*. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 549.

Heliotropium, flos, terrâ editus parelius videtur: *Minimè certè quidem ambigas, Naturam, illud dum moliretur, direxiſſe manum & opus exegiſſe ad exemplum Regis aſtrorum; & floribus dare dum voluit Regem, ſuum ſtellis florentibus florentem dediſſe Solem, cùm hunc florem in lucem edidit. Ita eſt profectò, vel ex aſpectu ipſo & appellatione, non adumbratum, ſed expreſſum in flore Solem dicas* Heliotropium; *utq; Solare nomen gerit, ſic Solis ſpeciem ipſam præferre, ac formæ præſtantiam. Et verò, nonne item, ut Sol, radiis caput habet redimitum aureis? Annon ad Solem nunquam non converſus hic flos, ut ipſius indicat nomen, eandem, quam ille, metitur viam, inſiſtit ſemitam? Quid multis? Ut Sol planetas reliquas & ſtellas ſplendore obſcurat, magnitudine ſuperat; Ita* Heliotropium *cæteros ſtaturæ proceritate facilè flores ſupereminet, totius habitus elegantiâ & ſingularum partium conformatione longè multumq; antecellit*, Pomey *Deſcript. div.* Ex ἥλιος, *Sol*, & τρέπω, *verto*. V. plura de hoc flore, apud Plin. *lib. 19. cap* 6.

Heliotropium, gemma. Plin. *lib. 37. cap.* 10. Heliotropium *naſcitur in Æthiopia, Africa, Cypro, porracei coloris, ſanguineis venis diſtincta. Cauſa nominis, quoniam dejecta in vas aquæ fulgorem Solis accedentem percuſſu ſanguineo mutat, maximè Æthiopica. Eadem extra aquam ſpeculi modo Solem accipit, deprehenditq; defectus, ſubeuntem Lunam oſtendens. Magorum impudentiæ vel manifeſtiſſimum in hac quoq; exemplum eſt, quoniam admiſtâ herba* heliotropio, *quibusdam quoque additis precationibus, gerentem conſpici negant.* Ubi quod *porraceum* vocat, πράσινον Græcis eſt, & *viridem colorem acutiſſimum* notat. Cætera ſic habent; in aquam miſſa hæc gemma fulgorem Solis accendebat, & augebat radios repercuſſu, contrà extra aquam, inſtar ſpeculi, Solem accipiebat, & deprehendebat ejus defectus, ſubeuntem lunam oſtendens. Quod vice verſa quodammodo fiebat & contra naturam Solis, unde quòd naturam *Solis* quaſi *inverteret* & mutaret, nomen accepit. Sol enim in aqua, tanquam in ſpeculo videtur, non obſtantibus radiis, nec lumini officientibus; unde, qui Solis defectus contemplari volunt, aquâ in vas fuſâ, deficientem eum Lunamque ſubeuntem otioſè ac ſecurè intuentur, quod oculis in ipſum Solem intentis facere non poſſent, fulgore ejus nimio oculorum aciem præſtinguente: at contrà accidit in heliotropio gemma, quæ fulgorem Solis accendit in aqua, cum verò ſine fulgore extra aquam oſtendit. Quod additur de uſu Magico, Solinus *præcantationibus legitimis conſecratam*, id præſtare ait *cap.* 27. proprio verbo uſus, de quo, V. ſuprà & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 344. & *ſeqq.*

Heliotropium, machina denotandis τοῦ ἡλίου τροπαῖς, *Solſtitiis*, à Veteribus excogitata, ex polo (unde πόλος quoque dicta) & gnomone conſtans, ad cujus inſtar poſtmodum Horologia facta ſunt. Ipſa verò hæc inſtrumenta, non horis monſtrandis, quæ tum nondum inventæ erant, ſed ſolſtitiis ſolùm & æquinoctiis, inſerviebant, unde & *Horologia æquinoctialia* vocare poſſis. Nam & gnomonem erectum habebant, ad umbrarum incrementa & decrementa notanda; lineas item duodecim in hæmiſpherio vel polo ſignatas, ex numero partium diei æquinoctialis, per quas umbra decurreret. Interim ſolis Mathematicis & Aſtronomis uſui erant; nec populo, niſi quatenus populus ex iis diſcebat, quando futuri erant Solſtitiorum & Æquinoctiorum dies, quod in rebus inprimis Ruſticis procurandis non parvi momenti eſt. Ideo publicis locis urbium ponebantur ab Aſtrologis hujusmodi ἡλιοτρόπια machinæ, quemadmodum in Achradine Syracuſarum Archimedes, Athenis in Pnyce Meton, in Syro Inſ. Pherecydes, alibi Alii fecere. Sic enim populus ex iis diſcebat, quo die Solſtitia & Æquinoctia eſſent obſervanda, quot dies adhuc ſupereſſent ad illud & illud Æquinoctium ſive Solſtitium, quot dies præteriiſſent. Ut ille apud Ariſtophanem in Γηρυτάδῃ dici ſibi poſtulabat, ex *Heliotropio* Metonis, πόστην ἥλιος τέτραπται, quota dies eſſet numeranda à Solſtitio confecto? Quam in rem Vide plura apud Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 645. & *ſeqq.* ut & retro in voce *Æquinoctia*.

Helium, adde: Sec. Voſſium Batavis *Hiel*; unde vicus *Wiidhiel*, ubi latiùs *Helus*, ſeu *Hilus* fluit: item *Bree-hiel*, à quo contractum *Briel*; oppidum Brilæ, ad Helium oſtium, quaſi dicas *latum Helum*, ſive, *Hilum*, V. in voce *Briela*. Sic quem Romani *Heſum*, quo nomine Martem Germani dixere, extulerunt, is Germanis, abſque Romana terminatione, fuit *Hees*, vel *Hies*, vocali variata &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap* 33.

Helius, gladiator nobilis, apud Martialem *lib. 5. Epigrammate* 24.

Hermes, quem timet Helius, *ſed unum* &c.

Helleborum, ſeu *Elleborum*, non unius generis; inter quæ unum à Melampode, cujus fama divinationis artibus nota eſt.

Melam-

Melampodii accepit nomen, quod *paſtorem eodem nomine inveniſſe tradunt, capras purgari paſto illo animadvertentem, datoq; lacte earum ſanaſſe Prœtidas furentes*; Eodem *domos ſuffiebant purgabantque ſpargentes & pecora, cum precatione ſolemni*; quod proin & religioſiùs colligebatur, uti Plinis, è quo hæc depromta, exponit *lib.* 25. *cap.* 5. *Primùm enim*, inquiens, *gladio circumſcribitur. Dein qui ſucciſurus eſt, Ortum ſpectat: & precatur, ut id liceat ſibi concedentibus Diis facere, obſervatq; aquilæ volatus: fere enim ſecantibus intereſt, & ſi prope advolavit, moriturum illo anno, qui ſuccidit, augurium eſt.* Cæterùm *elleborum* candidum, ſtudiorum gratiâ, ad pervidenda acriùs, quæ commentabantur, ſæpius Veteres ſumpticaverunt, uti de Carneade, Zenonis libris reſponſuro, *ibid.* legimus. Galli verò ſagittas in venatu *elleboro* tingebant, circumciſo vulnere teneriorem ſentiri carnem affirmantes: Idem *ſub fin. cap. cit.* Eodem aquæ mixto, Amphictyones, ex conſilio Eurylochi, hoſtes Cirrhenſes vicerunt, apud Polyænum *lib.* 4. quod inventum Soloni tribuit Suidas. V. quoq; Pauſaniam *Arcadicis.* Optimum in Anticyra, quam vocem proin pro ipſo *Helleboro* Perſius ſumpſit,

—— *Anticyras melior ſorbere meracas.*

V. Salmaſium *ad Solinum pag* 1093. ut & ubi de hac Inſula: plura verò de *Helleboro*, apud Herbariæ Rei Scriptores.

Hellen, fil. Deucalionis, adde: Ἑλλάδα, urbem Theſſaliæ, condidit; unde *Helladis* nomen maximè propriè Theſſaliæ convenire, Dicæarchus ait. Qua de re V. Salmaſium ubi ſuprà *cap.* 142.

Helleniſmus, altera ſpecies Idololatriæ, quæ Sabaiſmo ſucceſſit. Cùm enim cœlum, Solem & ſtellas, mox à diſperſione Babylonica, colere incepiſſent Sabæi; huic cultui hominum defunctorum & dæmonum venerationem addidere Græci, qui tantam Numinum turbam invexerunt, *ut major fere Cælitum inveniretur populus, quàm hominum*, Plin. Inde *Helleniſmi* nomen. Cùm enim homo eſſet creaturarum excellentiſſima & anima immortali præditus, inde pronum fuit hominibus eximiis & magna meritis divinitatem ac divinos honores, præcipuè poſt mortem, aſcribere. Quam Idololatriæ Græcanicæ originem & hominum δεισιδαιμονίαν, ex vero tradit Auctor libri Sapientiæ, *cap.* 14. *verſ.* 15, 16, 17. V. quoque Plinium *lib.* 2. *cap.* 6. & plura hanc in rem, apud Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Part. prior. lib. III. cap.* 8. *§.* 25. & *ſeqq.* Voſſium, Alios.

Helleniſtæ, nonnullis dicti ſunt Judæi, per Græciam diſperſi. Cùm enim Hebræi partim in Palæſtina degerent, & Hebræo textu uterentur: partim extra Palæſtinam variis in locis, Græcia inprimis, morarentur, & Septuaginta Interpretum verſionem Græcam adhiberent, illi *Hebræi* ſeu *Judæi*, hi verò *Helleniſtæ* dicti ſunt. Meminit utrorumque Lucas *in Actis Apoſt. cap.* 6. *verſ.* 1. Ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, *Ortum eſt murmur* Helleniſtarum *adverſùs Hebræos*, ubi malè quidam exponunt, *Græcorum.* Hos enim Paulus pro Gentibus generaliter accipit, & Hebræis in genere, ſub quibus Hebræi Palæſtinam incolentes & per Helladem diſperſi, comprehenduntur, non uno in loco opponit. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 1. *cap.* 3. Patribus *Græcienſes* nonnunquam &c. Atque hanc ſententiam multis tuetur Heinſius *Ariſtarcho.* Cl. Suicero verò hi Ἑλληνισταὶ, qui Eccleſiam Chriſti naſcentem compoſuerunt cum Hebræis, gente extranei, religione Judæi adeoque proſelyti fuere è Græcis. Sic autem ei dicti ſunt à ſermone, quo utebantur, inprimis quia non veri Græci erant, utpote in Syria nati, unde non tam Ἕλληνες, quàm Ἑλληνισταὶ appellati ſunt. Certè inter VII. Diaconos *Helleniſtas*, & ex Helleniſtarum corpore electos, unus *Proſelytus Antiochenus*, nomine Nicolaus, vocatur, Actor. *cap.* 6. *verſ.* 5. V. cum *Theſauro Eccl.* in hac voce; & plura hanc in rem, apud Salmaſium *de Helleniſtica*, Balduinum Walæum *ad Act. cap. cit. verſ.* 1. inprimis Crojum *Obſervat. in N. Teſtam. capp.* 30. 31. & 32. Nominis origo à verbo ἑλληνίζω, quod, præter vulgare ſignificatum, modò *more Græcorum*, ſeu *Græcatim*, ut ait Tertullianus *de Pallio cap.* 4. *vivere*: modò *Græcorum* ſeu *Gentilium impietatem amplecti & profiteri*, vel *docere*: modò *optimè Græcè loqui & ſcribere*, etiam ſignificat, apud Scriptores Eccl. qua de re V. eundem Suicerum vocibus Ἑλληνίζω, & Ἑλληνισμός.

Helleſpontus, adde: Cum Cycladibus & Aſia propriè dicta, Proconſularem olim provinciam conſtituebat, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 806.

Helluones, flumine merſi, apud Scotos. H. Boëthius *in Scotia.*

Helpis, in *Inſcr. vett.* CII. 2. GENIO. GENIALIS. SPEI. HELPIDIS. ex Græco Ἐλπὶς, *Spes* eſt, quam Genialem coluiſſe Veteres, cùm ſpe carere non poſſent, hinc patet. Sed & *Elpiſtici* Philoſophorum genus, omnia Spei tribuentes, de quibus V. Plut. *Sympoſ.* & plura hanc in rem, apud Barthium *Animadverſ. Papin. ad Theb. lib.* 1. *verſ.* 323.

Helſingia, adde: Olim Regni nomen, cujus quanta fuerit amplitudo, exinde patet, quòd ad Sundam Daniæ fretum hodieque Helſenburgum & Helſenora veteres potentis hujus per Norvegiam Sueciamque *Helſingici* Regni reliquiæ extent, ut à Scania in Potniam, Lappiam ac Scritofinniam usque fuerint extenſæ. Tandem verò à Sueciæ Regibus ita deſtructum eſt, ut nulla præterea ejus ſuperſit memoria. Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Notis Felleri pag.* 362.

Helviani Sodales, dicti ſunt poſt mortem *Helvii* Pertinacis Imp. qui *Marciani* fuerant, uti loquitur Jul. Capitolinus *in Pertinace*; quaſi Marcianorum tum fuiſſet nomen ſublatum. Meminit tamen amborum lapis vetus Romæ, ubi hæc inter cætera: SODALI. MARCIANO. AURELIANO. COMMODIANO. HELVIANO. SEVERIANO. Caſaubonus *ad Capitolinum.*

Helvicus Chriſtophorus, Germanus, Gieſſæ Theologiæ Profeſſor. Ejus varia extant, *Chronologicum* inprimis *opus, æqualibus Denariorum, Quinquagenariorum & Centenariorum intervallis; cum aſſignatione Imperiorum, Regnorum, Dynaſtiarum, Regum, Electorum, Principum, Pontificum Romanorum, nec non & Turcicorum Impp. aliorumq; Virorum illuſtrium, celebrium, Prophetarum, Theologorum, Jureconſultorum, Medicorum, Philoſophorum, Oratorum, Hiſtoricorum, Poetarum, Hæreticorum, Rabbinorum, Conciliorum, Synodorum, Academiarum* &c. *itemq; uſitatarum Epocharum, digeſtum.* Quod de novo recognovit, auxit & continuavit Joh. Juſtus Winckelmannus Conſiliarius & Hiſtoriographus Haſſiaco-Oldenburgicus. De eo Neander *in Georg. Vir*, inquit, *præſtans pietate, doctrinâ, cognitione rerum ſacrarum & Hiſtoriarum ætatum, temporum atq; Gentium omnium.* Obiit A. C. 1617. Schuppio teſte.

Viri illuſtres.

Helvius Cinna, C. Cæſaris juſſu, paratam habuit legem, quam abſente iſto ferret, ut uxores, quas & quot quisque vellet, ducendi haberet poteſtatem; Sed ne promulgata quidem, nedum perlata eſt. Suetonius *in Cæſare cap.* 52.

Helvius Pertinax, Imp. Rom. V. *Pertinax.*

Helvius Succeſſus, libertinus, pater *Helvii* Pertinacis Imp. filiò nomen, ex continuatione lignariæ negotiationis, quod *pertinaciter* eam rem gereret, impoſuiſſe fertur, Capitolinus in *Vita* hujus. Nempe coctiliciam in Liguria tabernam exercens pater cùm mediocres opes conſequutus eſſet, filium literas curavit docendum, ὅσον ἀπολαῦσαι ἀπ' αὐτῶν, ut ait Dio: Filius verò, contra Patris voluntatem, maluit paternam negotiationem continuare, neque ab iſta ſententia diu potuit dimoveri, *Pertinacis* hinc nomen adeptus. Caſaubonus *ad l.*

Helvolæ, uvæ varii coloris, è quibus dubii coloris vinum conficitur, *vin paillet* Gallis dictum. Plinius *lib.* 14. *cap.* 2. *Inſignes jam colore inter purpureas nigrasq; medio* Helvolæ, *ſæpius variantes & ob id* Varianæ *à quibusdam appellatæ.* Et Columella *lib.* 4. *c.* 2. *Sunt &* Helvolæ, *quas nonnulli* varias *appellant, neq; purpureæ, neq; nigræ, ab helvo — colore vocitatæ.* V. Bochartum *Hierozoici Part. I. lib.* 2. *cap.* 7.

Hemerocallis, flos eſt, *primo poſt violam loco, ineunte vere, ſpectabilis: officioſus adeò & liberalis, ut, quò maturiùs ſuâ nos præſentiâ recreet, gratiſſimoq; odore reficiat, vix expectet, dum hiems abeat, dum defluant nives. Emergit binis ternisve ſtipatus à radice foliis prælongis ac latis, culmo erectus tereti, unguinoſo ac vacuo, ad inſtar tubuli; circùm enaſcens à lateribus, non tantùm ab apice; & in plurimos hinc inde emicans oblongos, molliculosq; calyces, coloris modò candidi, modò cyanei, aliàs ſubrubri; effigie fiſtulæ, extremâ orâ ſerratim inciſâ, reflexaq; per ambitum*, Franc. Pomey *Deſcript. diverſ.*

Hemerodromi, curſorum genus, apud Græcos, Corn. Nepos *in Miltiade.* Ad quorum imitationem Auguſtus, *quò celeriùs ac ſub manum annuntiari cognoſcique poſſet, quid in provincia quaq; gereretur, juvenes primò modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula, diſpoſuit.* apud Suetonium in *Eo*, *cap.* 49. V. ſuprà, voce *Curſores*, item infrà, ubi de *Speculatoribus.* Livius certè *Hemerodromos* Græcis dici, qui *Speculatores* Latinis, ait *lib.* 31. *cap.* 24.

Hemerouſios, nomen inſignis tabellæ, à Pauſia pictæ. Plinius *lib.* 35. *cap.* 11. *Parvas pingebat tabellas, maximeq; pueros. Hoc æmuli eum interpretabantur facere, quoniam tarda picturæ ratio eſſet. Quamobrem arti daturus & celeritatis famam, abſolvit uno die tabellam, quæ vocata eſt* hemerouſios *puero facto.* Ex Græco ἡμερούσιος, *diurnus.*

Hemicyclium, Græcè ἡμικύκλιον, *ſemirotundus ſuggeſtus* Appulejo, *ſigma* Latinis, de quo V. infrà. Dico hìc paucis, ſtibadium vel accubitum fuiſſe, formâ lunatâ vel ſemicirculari, Salmaſius *ad Æl. Lampridium in Antonino Heliogabalo.* De *Hemicyclio*, in Ædibus ſacris Communionis Rom. V. infrà in voce *Tribuna.* Sed & inter machinas Theatrales *hemicyclium*, quo agebantur è mari enantes, memoratur Jul. Cæſ. Scaligero *Poëtices lib.* 4. *cap.* 21.

Hemina Monachorum, in *Regula* S. Benedicti, eſt certa vini menſura, quam iis ſufficere per diem exiſtimavit; de cujus quantitate cùm multa habeant *Regulæ* Interpretes, collegit ea omnia Haeftenus *Diſquiſit. Monaſtic. lib.* 10. *tract.* 4 *diſq.* 2. ac præſertim nuperus Scriptor, *in Diſſertat. Gallica, de Vini hemina & libra panis, in Reg. S. Benedicti, editâ A. C.* 1667. De ἡμίνα Βασιλικῇ, *Heminâ Regiâ*, ſeu *Imperatoria*, quæ eadem cum *Capitolina, Italica, Urbana*, majorque eâ, qua vulgò utebantur etiam Romæ, nedum in provinciis, V. Salmaſium *ad Capitolinum in Maximinis*, ubi docet, moris fuiſſe, ut publicæ menſuræ, & pondera in Capitolio

ſervarentur, & *Heminam Romanam*, h. e. ſextarii dimidium, conſuetum modum fuiſſe modicorum potorum, addit.

Hemiſphærium, Græce ἡμισφαίριον, Architectis dicitur genus ædificii, quod inſtar habet illius hemiſphærii, quod ſupra nos eſt, & à teſtudine ſic diſtinguitur, quòd hæc ex duobus arcubus conſtet, in medio centro invicem ſeſe ſecantibus, *hemiſphærium* verò in convexo totum ſit ſphæricum. Aſtronomis genus antiquiſſimi horologii, quod πόλος quoque vocatum æquinoctia oſtendebat, & in extuberanti facie gnomone erecto, horas monſtrabat, auctore Beroſo Chaldæo. Poſt quem ſcaphen ſeu ſcaphiū, vas rotundum itidem, ſed cavum, in cujus medio fundo, ſtylus erigebatur, ad horas monſtrandas, repertum eſt, ab Ariſtarcho Samio: cujusmodi horologia, hemiſphærio inverſo. h e. ſcaphæ, ſimilia Vitruvius quoque *hemiſphæria* vocat. Sed *hemiſphærium* id propriè eſt, quod diximus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 639. & *ſeqq.* nec non infrà, in voce *Polus*, item *Scaphium*.

Hemodes, inter Tauri montis nomina. Mela, *Ubi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & Taurus, ut dictum eſt, dicitur, quà ſpectat Orientem, Imaus. Deinde* Hemodes, *Caucaſus & Paropamiſus* &c. Aliàs *Hemodus*, quod vide.

Henkini, in *Vita* Caroli IV. Imp. *Si Pater noſter arripuerit iſtas pecunias, diſperget eas inter Rinenſes* Henkinos, *& ſic decepti manebimus*: per contumeliam dicuntur Rheni accolæ, *die Hencker*, carnifices, furciferi, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Hennebergenſis Comit. adde: Chronicon familiæ hujus edidit Cyriacus Spangenbergius. Originem aliqui per errorem adſcribere Columniis Romanis volunt. Cæterùm auctor modò laudatus primam memoriam alicujus Comitis *Hennebergici* invenit, qui Mareſcalli Herbipolenſis munere functus ſit A. C. 753. quod dein officium in familia hæreditarium manſit. Godvvaldus Com. Henrici cogn. *Aucupis* Imper. gener, dicitur tres filios genuiſſe; inter quos duo poſteriores, Hermannus & Bertholdus, ille Dominos Durlacenſes, hic Marchiones Suinfurtenſes ſeverit, poſteritate tamen non in multos gradus protensâ. Primus verò Gebhardus ſtemma propagavit. Deinceps ex Popponis XIII. filiis, Hermannus Coburgum, quod habebat, per filiam Gutham ſeu Brigittam in Brandeburgo-Aſcaniam familiam transmiſit, paulo pòſt alterius conjugii occaſione in avitam domum reverſurum. Præcipua diviſio in Henrici VIII. qui prædictorum Popponis filius & Hermanni frater erat, filiis incepit: in qua Henricus XII. Coburgum à conjuge recepit, ſed per filiam ad Miſnicam ſtirpem transtulit, à qua nunc etiam tenetur. Fuit autem illa Catharina, quæ à matre Gutha, fil. Hermanni Marchionis Brandeburgici, obtentum, dotis loco marito Friderico cogn. *Strenuo* March. Miſniæ attulit: Unde ſuprà memoratus Spangenbergius *lib.* 5. *cap.* 11. memorat, Fridericum III. Electorem, quoties Avos & Avias pingi curaret, adjeciſſe: *Lieber mahlet mir die Henne nur luſtig und wacker, denn ſie iſt eine gute Henne gewesen.* In ejus Epitaphio:

Oderat hæc luxum, nec pulchra monilia geſſit,
Indelibutæ ſimplicitatis amans.

Ipſa verò linea, Principibus adſcripta A. C. 1310. Bertholdo ab Henrico VII. Imp. id axioma primùm nacto, duravit usque ad annum 1583. quo Georgius Erneſtus memoratus totam domum clauſit. Medius ramus auctorem Henricum habuit, qui *Hartenberg, Schvvartza & Rombild* obtinuit; ac tertius in *Aſcha* Hermannum: è quibus prioris poſteritas in filiis & nepotibus defecit; poſterioris ſtirps diutiùs floruit, ſed tandem accepto priùs titulo Principali A. C. 1486. exaruit in Alberto A. C. 1549. cujus Progenitores ita habent. Henricus II. Com. *Hennebergæ* lineæ Aſchenſis, extinctus A. C. 1341. ex Sophia (fil. Guntheri Com. Schvvarzenburgici) Hermannum V. reliquit, maritum Agnetis Schvvartzenburgicæ & Patrem Friderici I. qui obiit A. C. 1422. Huic Eliſabetha *Hennebergica* (fil. Henrici XIII. & neptis Johannis Principis Henneberg. lineæ Schleuſingenſis, qui deceſſit A. C. 1359.) genuit Georgium, quo (obiit is A. C. 1465.) & Johannâ Naſſoviâ (fil. Philippi Comitis) natus eſt Fridericus Princeps *Hennebergæ*, extinctus A. C. 1488. cujus ex Eliſabetha Wirtenbergica (fil. Ulrici Adami Com. Wirtenbergiæ) filius Hermannus, defunctus eſt A. C. 1535. Pater, ex Eliſabetha Brandeburgica (fil. Alberti Elect.) Bertholdi XIX. qui Annâ fil. Erneſti Com. Mansfeldii ductâ, obiit A. C. 1549. Alberti, qui maritus Catharinæ fil. Botonis Com. Stolbergæ, ultimus ſuæ lineæ deceſſit A. C. 1549 Ottonis VI. Canonici Argentinenſis, defuncti A. C. 1547. Georgii III. Canonici itidem Argentin. qui obiit 1521. Friderici III. defuncti A. C. 1501. Apolloniæ (cui maritus obtigit Gothofridus Wernerus Com. *de Zimberen*) Eliſabethæ, Annæ & Margaretæ Monialium, qui omnes *Principes ac Comites Hennebergæ* &c. *ultimi lineæ de Aſcha* fuere. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Parte I. pag.* 132. & *in Ind ubi Familiæ diſpoſitionem exhibet.* Qui ramum Schleuſingenſem gentis præcipuum terminarunt, hos habuere Majores. Johannes Princeps & Comes *Hennebergæ*, qui obiit A. C. 1359. ex Eliſabetha Leuchtenbergica fil. Friderici Landgravii, Henricum genuit, Mechtildis Badenſis Rudolfo M. Marchione genitæ maritum & Patrem Wilhelmi, qui defunctus eſt A. C. 1426. Hoc & Annâ Brunſuicenſi (filiâ Erneſti Ducis) genitus Wilhelmus, obiit A. C. 1444. Pater ex Catharina Hanovica (fil. Reinhardi Comitis) Wilhelmi, extincti A.C. 1480. Huic Margareta Brunſuicenſis (fil. Henrici D. Brunſuico Luneb.) genuit Wilhelmum, qui deceſſit A. C. 1559. præmiſſis partim, partim relictis ex Anaſtaſia Brandeb. fil. Alberti Elect. Wilhelmo, qui n. A.C. 1500. deceſſit A.C. 1503. Annâ, quæ n. & den. 1502. Johanne Abbate Fuldenſi, qui obiit A. C. 1541. æt. 38. Wolfgango n. 1507. & den. 1537. Margaretâ n. 1508. den. 1543. poſtquam Johannis Com. *de Sayn* & *Witgenſtein* uxor fuiſſet; Catharina, uxore Henrici Com. Schvvartzenburgici, quæ n. A.C. 1509 obiit A.C. 1567. Chriſtophoro n. 1510. †. 1548. Georgio Erneſto, qui natus A.C. 1511. maritus fuit primò Eliſabethæ (fil. Erici D. Brunſuicenſis) dein Eliſabethæ Wirtenbergicæ (fil. Chriſtophori D.) & defunctus eſt A. C. 1583. Dorotheâ n. A. C. 1512. Poppone n. 1513. marito Eliſabethæ primùm Brandeburgicæ (fil. Joachimi Electoris) ſubinde Sophiæ Brunſuicenſis (fil. Erneſti D) mortuo 1574. Caſparo n. 1515. den. 1517. Walpurgi, quæ nupta Wolfgango Com. *de Hohenloe*, obiit A.C. 1570. æt. 54. & Eliſabethâ n. 1517. uxore Johannis Comitis Solmenſis & Reiferſcheidii, extinctâ 1577. qui omnes *Principes de Hennenberg* &c. *ex linea Schleuſingenſi*, ultimi fuere familiæ ſuæ. V. eundem Spenerum *Part. II. Theatr. laudati, pag.* 50. Nec omittendum Joannis Friderici, Joan. Guilielmi & Joan. Friderici junioris, fratrum Ducum Saxoniæ, cum Guilielmo ejusque filio Georgio Erneſto & Poppone Principibus *Hennebergæ*, adſentientibus reliquis Saxonibus atque Haſſis, pari jam vinculo adſtrictis, de futura ſucceſſione pactum, eas in leges, ut, ſi Saxonum familiam deficere contingeret, Coburgia ditio Hennebergiis (quorum jam fuerat vetuſtis temporibus, à Carinthia Henrici Hennebergii filiâ, mariti Friderici Landgravii Thuringiæ domui illata, uti dictum) ſi Hennebergici, Saxoniæ Ducibus Principatus iſtorum obveniret, eo nomine ad 673040. fl. exſolvenda obligatis; cujus vi Saxonibus hæc acceſſio facta. Tob. Pfanner. *de præc. Germ. Principp. gens. c.* 2.

Henoticon, adde: Integrum id extat, apud Evagrium *Hiſtor. Eccl. lib.* 3. *cap.* 14. & apud Nicephorum *Hiſt. Eccl. lib.* 16. *cap.* 12. De eodem libellus agit Synodicus, ſub Synodo Cl. Alexandr. Petri Mongi ad A. C. 480. ubi inter alia, Zenonem Impium Mongum dato ei ſuo *Henotico*, Alexandriam remiſiſſe dicitur: Ὃς αὐτῷ ... σύνοδον, ἵνα ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν ... σύνοδον. Vox Græca à verbo ἑνόω, unde & ἕνωσις, quod apud Scriptores Eccleſ. in genere *unionem* ſeu *unitionem*, in ſpecie eam *unionem*, quà temporibus Conſtantini Porphyrogeniti & Romani, ſchiſma ortum ſub Leone Philoſ. ob *de trigamia* quæſtionem, ſopitum eſt, denotat: Quam Ἕνωσιν quotannis menſe Julio è ſuggeſtu prælegi ſolitam, docet Jo. Meurſius *in Gloſſario*. V. quoque Suicerum *Theſaur. Eccl.* in hac voce, ut & in voce Ἑνωτικόν.

Henrici, dicti ſunt in Gallia denarii aurei, ab Henrico II. Rege cuſi, in quibus ejus laureati & armis inſtructi effigies protome & in averſa parte crux, ex literis H coronatis compacta, pond. 2. den. 20. gran. pretii 50. ſolid. Turon. Gallicè *Deniers d'or, dits Henris.* Aliter *Ducati* quoq; appellantur; & duplices etiam cuſi ſunt. Sed & utrique *Henrici*, paris ponderis; cum figurâ muliebri galeata, ſuper trophæo ſedente, Victoriolamque lauream porrigentem dextrâ præferente, cum *Inſcr.* GALLIA OPTIMO PRINCIPI, ſub eodem Rege, prodierunt. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi de *Moneta*.

Henriciani, dicti ſunt per convitium à Pontificiis ii, qui adhærebant Henrico IV. & V. Impp. quorum inter errores hunc præcipuum cenſet Car. Macer, quòd, quando dixerat Chriſtus Petro, *Paſce oves meas*, nullam his verbis Papæ in Imperatores poteſtatem collatam eſſe, aſſeruerint, V. eum in *Hierolexico*. C. du Freſne *Henricianam* hæreſin Simoniam fuiſſe, quam præfati Impp. in Epiſcopatuum & Eccleſiarum inveſtituris exercuerint, ait, ex Guilielmo Apulienſi *de Geſtis Normann. lib.* 3.

—— —— Quia Rex Henricus ab illo
Damnatus fuerat, propter commiſſa nefandis
Accumulata modis: nec enim venundare ſanctas
Eccleſias veritus, per verſum dogma colebat
Simonis, & nullum donabat Pontificali
Culmine, præter eos, qui maxima dona tuliſſent &c.

V. omnino *Henricum* IV. Quanto autem *Henricianos* hoſce odio proſequuti ſint Pontifices, diſcimus ex *Vita* S. Anſelmi Lucenſis Epiſc. à Luca Waddingo editâ *cum Notis*, ubi inter alia hæc habentur §. 38. *Henricianos verò penitùs penitusq; niſi poſt magnam demum converſionem & pœnitentiam, reprobavit.*

Comites Principesq; Viri, ex Fam. Naſſovia.

Henricus, filius Diederici, ex poſteriore ejus conjuge Eliſabetha, Toparchæ Breuburgi filiâ, Patri in Comitatu ſucceſſit: Ductâ Irmingardâ, Com. Sponhemii filiâ, pater Johannis, qui ex Sibylla Com. Lucelburgica filium quoque *Henricum*, equi lapſu mortuum; &, ex filio VValravio primogenito, nepotem habuit ejusdem nominis, religionis voto, cum VVaremundo & Johanne fratribus, obſtrictum.

Henricus, primogenitus Ottonis Com. Naſſoviæ, Toparchæ Lopperæ, Laureburgi & Sonnebergii, capitis omnium quotquot hodie ſuperſunt linearum, ex Magdalena Walravii Comitis Sponhemii filia, Canonicorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ eſt Moguntiæ, numero adſcriptus eſt. Hujus fratre Walravio mortuo, prima

ſtemma-

ſtemmatis diviſio facta eſt, altero ejus filiorum in provincia Naſſoviæ Patri ſuffecto, altero Geldriæ adepto Principatum: donec altera diremptio facta eſt octavo ab Ottone præfato gradu, cùm ex liberis Henrici cogn. *Divitis*, Othoni Dilleburgum cederet, Walravio Weisbadenſis obtingeret Principatus. V. infrà.

Henricus, filius major natu Walravii (qui egregiam Conrado Imp. navavit operam) *Principis* nomine aliquoties in priſcis Annalibus venit: ſive quòd Comitis amplitudinem videretur egreſſus, ſive quòd communi *Principum* nomine etiam Comites tum comprehenderentur. Pater fuit, ex Agnete fil. Burggravii Strombergenſis, *Henrici*, qui primâ adoleſcentiâ in Imperatoris comitatu exceſſit, Othonis & Walravii: è quibus Otho, præter Naſſovicam ditionem & prædia Noribergæ ruſtica ac urbana à Majoribus hæreditate tradita, etiam Suabachiam & Cadelbergiam poſſedit. Ei, è Comitiſſa Varneburgenſi, natus eſt filius *Henricus*, de quo jam. Obiit verò *Henricus* præfatus, A. C. 1199. Cyriac. Lentulus *Geneal. Naſſov.*

Henricus, cognom. *Dives*, filius prædicti Ottonis, opum magnitudine & territorio ultra Majorum fines dilatato fuit inclytus: captus à Gallorum R. 100000. coronatorum ei perſolvit lytrum; hodieq; Bruxellis pictura conſpicitur, urbis ex humeris ejus dependentis. Obiit 1254. Ex Machtilde, Diederici Geldriæ & Zutphaniæ Com. filia, liberi ei nati ſunt plures; è quibus Walravius, primus Weisbadæ, Weilburgi & Idſtenii Comes: Otho, Dillenburgici Comitatus primus auctor, hæreditate Patris diviſâ, fuere.

Henricus, Othonis modò dicti filius primo-genitus, ex Agnete Solmenſi, arcem Dillenburgenſem incendio collapſam, ampliorem quàm erat antea ſpecioſioremq; reddidit. Memoria ejus ſervatur aulæis intexta, his verbis: *Henricus Comes de Naſſovv, à Leyden, de Aſten, Solms, habens conjugem, præter cæteras quibus abundabat virtutes, in requoq; militari non infimam nactus eſt gloriam, ſed ſtrenuum, vigilantem & integrum præbuit ſe ſemper Ducem, quæ res ſanè & civibus & ſubditis univerſis plurimum peperit admirationis pariter & amoris.* Deceſſit A. C. 1323. Ei ex Adelheida Com. Arembergii filiâ, nati ſunt Otho & *Henricus*, qui, factâ cum fratre hæreditatis partitione, Beylſtenii dominium ſortitus eſt, V. hic infrà.

Henricus I. modò dict⁹, Beylſtenii rami conditor, ductâ uxore, ex Weſterburgicorum Comitum familia, filium reliquit nominis ſui ac ditionum hæredem.

Henricus II. fil. prioris, maritus fuit Comitis Loniæ: è qua ipſi natus eſt

Henricus III. qui ex Maria Randerodia uxore Johannem I. ſuſcepit; cujus filius,

Henricus IV. uxorem duxit Evam, Comitis Senæi filiam; ex ea pater Johannis II. & Bernardi: quorum is *Henricum* genuit ex Maria Solmenſi, Ordinis Hieroſolym. Equitem, prælio ad Papiam occiſum, & Johannem III in quo Beilſtenius ramus exaruit, Dillenburgicis ſucceſſoribus.

Henricus, ex poſteris Othonis præfati (cujus minorem natu fratrem *Henricum I.* Beylſtenium ramum dediſſe diximus) filius natu maximus Johannis (qui Cattimelibocenſi Comitatu & reducto Dietzenſi, Naſſoviæ fines auxit, defunctus A. C. 1516.) ex Eliſabetha Henrici Haſſiæ Landgr. & Annæ Cattimelibocenſis fil. hæreditatem cum Guilielmo fratre ita crevit, ut conceſſis ei Germanicarum ditionum poſſeſſionibus, ipſe Belgicarum ditionum ac præfecturarum commoda ſortiretur, ſicque in bona ab Engelberto patruo poſſeſſa ſuccederet. Princeps fuit belli pacisq; artibus eximius, gratiâ apud Carolum V. cui à cubiculo & conſiliis intimis fuerat, florentiſſimus: ut cui Imperator coronam Imperialem captumq; Galliarum Regem Franciſcum I. ſe inprimis debere confeſſus eſt. Hinc Brabantiæ, provinciarumque annexarum adminiſtratio ei commiſſa: nec minor apud Cæſaris ſororem Mariam gratiæ gradus, quâ jubente exercitum, Cæſaris nomine contra Regem Galliæ conſcriptum, duxit; nominis Famâ per totam Europam longè lateq; diſperſâ Obiit A. C. 1538. æt. 55. Bredæ ſepultus. Ei ex Franciſca, Jacobi Sabaudi, Comitis Romandii & Valiſenſis, filia, uxore prima: Mencia item Mendozâ Marchionis Genettæ & Calabriæ Ducis fil. conjuge tertiâ, nulli nati ſunt liberi. Media verò, Claudia Auriaca, Johannis Cabillonenſis filia, Philiberti Auriaci ſoror, in conſpectu Annæ Galliæ Reg. educata & ab ipſo Franciſco I. elocata, Renatum Cabillonenſem, *René de Chalon*, ei peperit, qui defunctus A. C. 1544. Guilielmum, Guilielmi Patrui Naſſoviæ Com. natu maximum filium, hæredem ſcripſit, à quo hodierni Principes Arauſionenſes deſcendunt, V. infrà. *ſuo loco.*

Henricus, filius minimus natu Guilielmi præfati (cujus filium maximum Guilielmum à patrueli Renato hæredem ſcriptum eſſe diximus) per eadem cum fratribus Ludovico & Adolſo literarum veſtigia, ad res gerendas præparatus, eandem cum iis in Gallia & Belgio ſortem, adverſis & ſecundis belli eventibus, expertus eſt. Tandem, pro derelictis Religionis & Libertatis in Belgio reb⁹ fortiter pugnans, unà cum Ludovico & Adolſo fratribus in deſerto Moccano, occubuit A. æt. 24. ſeculo præt. Fuit & *Henricus* fil. Johannis, ex Margaretâ Holſata (Johannis Duc. filiâ) frater Johannis Mauritii, qui Americanâ expeditione celebris hodieq; ſuperſtes eſt, Hulſtæ præfectus, diem ibi obiit extremum, A. C. 1652.

Henricus, filius Georgii Ludovici (Ludovico Henrico, cui Dillenburgi ſedes, geniti, A. C. 1618. *ô.* 1656.) ex Anna Auguſta, Auguſti Ducis Brunſuico-Lunæburgici filia, nono ætatis anno Scholæ Herbornenſis gubernaculum rexit: panegyrico carmine, à Cyriaco Lentulo laudatus; cujus ultimum diſtichon ita habet;

Henricum *timeant hoſtes, vereantur amici,*
Dum rapidas Rhenus volvet & Iſter aquas.

Henricus, filius primò-genitus Erneſti Caſimiri (inter Johannis Senioris filios quarto loco geniti) ex Sophia Hedvige Duci Brunſuicenſi & Lunæburgenſi, natus A. C. 1612. Arnhemii; Lugduni ac Groningæ literarum depoſito tyrocinio, militiam anno æt. 17. ſectari cœpit: Sylvæ Ducis obſidioni interfuit, hoſtium in Velaviam conatus coercuit, rebusque aliis præclarè geſtis, Patri (cui ſuprema caſtrorum ac provinciarum poſt Mauritium Principem cura, Ultrajecti inſuper Præfectura, commiſſa erat) A. C. 1632. ad Ruremundam ſclopeti ictu occiſo, ſucceſſit: novâ Tencterorum adminiſtratione auctus. Omnium dein Auraico periculorum ac triumphorum ſocius, anno C. 1640. æt. 28. præeunte (quod rarum in Batavia) terræ motu, ſtrenuè pugnando obiit.

Henricus, major natu filius Gerhardi, lineæ Geldricæ & Zutphanienſis (cui Otto, Valravio Com. Naſſoviæ natus, originem dedit) ex Hedvige, Florentii Craſſi, Hollandiæ & Seelandiæ Comitis filiâ, Friderico Barbaroſſæ Imp. bello in Inſubribus geſto adſuit: inde reverſus Cœnobium opulentiſſimis reditibus inſtructum erexit, prope Dotecomum; pietatem ac munificentiam Friderici, qui, pœnitentiâ incenſi apud Mediolanenſes templi adductus, Trajecti ad Rhenum idem fecerat, æmulatus. Obiit A, C. 1162. ex Maria, Godofredi II. Hieroſolym. Regis filia, quæ ipſi magnam Velaviæ partem dotis loco attulit, pater Gerhardi II. Othonis II. (qui fratri ſucceſſit) Mariæ (Comiti Lonæ nuptum datæ) & Margaretæ (cui Engelbertus Marcæ & Montium Comes maritus obtigit.) Idem nomen fuit Othonis II. modò dicti filio primò-genito, qui, ob vitæ ſanctimoniam, Divorum numero adſcriptus eſt: item, ejusdem ex filio Gerhardo III. nepoti, qui Leodii fuit Epiſcopus, bello, quàm ſacris, aptior. Impoſuit is Guilielmo Hollandiæ Comiti coronam Imperatoriam Aquisgrani, frementeque Pontifice ac Epiſcopis; diœceſin 26. per annos armis tutatus, in armis tandem periit. V. Cyr. Lentulum *Geneal. Naſſov. Princ.*

Fridericus *Henricus*, fil. Wilhelmi Principis Arauſionenſis, Belgicæ libertatis ſtatoris, ex quarta ejus conjuge Ludovica, Caſpari Colinii Galliæ Admiralii filiâ: frater Mauritii Principis, rerum geſtarum gloriâ celeberrimi, natus eſt A. C. 1584. Inter armorum ſtrepitus educatus, quantum otii ſuffurari potuit, literis & literatorum converſationi dedit: Ephebos vix egreſſus caſtris Mauritii ſe adjunxit, omnium ejus periculorum ac victoriarum ſocius, re in diſcrimen ſummum ad Neoportum Flandriæ deductâ fratrem deſerere, obſecratus licèt, ut ſe meliori temporum articulo ſervaret, noluit. Induciarum tempore, Procerum decreto, liberando obſidione Brunſuico copias, & inſequenti tempore, majores in Palatinatum Principi auxiliares ipſe duxit. Mauritiô extincto ſummæ rerum admotus, anno rerum mutationibus inſigni 1629. Sylvam-Ducis expugnavit, Veſaliam cepit, Velaviam purgavit; Bredam porro, Trajectum ad Moſam, Schenckianam arcem, partim occupavit, partim recepit &c. mari non minus victoriis, auſpiciis ſuis, obtentis, glorioſus. Obiit vitæ felicitatisq; ſatur, niſi quòd Antverpiæ recipiendæ facultatem à ſuis civibus commodatam non eſſe ingemuit, A. C. 1647. æt. 63 ex Amalia Solmenſi Braunfelſia, Joannis Alberti, Guilielmi, qui Patris ſucceſſor ei non diu ſuperfuit; Ludovicæ, quæ Friderico Wilhelmo Electori Brandeburgico nupſit; Albertinæ Agnetis, cui maritus obtigit Guilielmus Fridericus Com. Naſſoviæ & Dietziæ; Præfectus Groningenſis; Henriettæ Catharinæ; quam Enno Chaucorum Satrapa ſibi junxit, & Mariæ, quæ Ducis Simmerenſis, haud pridem ſine prole extincti (unde ditiones illæ ad Electorem Palat. revolutæ) uxor fuit, Pater. E quibus Guilielmus, ex Maria Britannica, filia Caroli I. M. Britanniæ Regis, filium habuit poſthumum Guilielmum *Henricum* Principem Arauſion. qui matrimonio ſibi junxit Annam, Jacobi Eboracenſis Ducis, Caroli II. M. Brit. R. fratris, filiam 1677.

Ludovicus *Henricus*, filius Georgii, Johanne Seniore tertiò geniti, Saræ-ponte natus A. C. 1594. literis, peregrinationibus, militiâ exercitus, primogenitorum locum & præcipuam Comitum Naſſoviæ ſedem Dillenburgum; cum oppidis territoriisque eò pertinentibus, obtinuit. Difficilimis temporibus Remp. ſapienter rexit; Hanoviam à Cæſareanis occupatam, uno die neque illo integro cepit, captam ſuæ libertati & juſto Rectori reſtituit; pace per Germaniam reſtitutâ, concordiæ inter ſuos & finitimos conſervandæ incubuit; Lyceum Herbornenſe, bellorum injuriâ ferè collapſum, reſtauravit, Profeſſoribus longinquis è locis, ubi illos eruditionis famâ florere audierat, accitis, citeriorem Rheni ripam recrudeſcenti latrocinio liberavit. Uxorem duxit A. æt. 21. Catharinam, Ludovici Com. Sayno-Witgenſtenii filiam, extinctam A. C. 1651. è qua ei nati ſunt Georgius Ludovicus, Johannes Albertus, Henricus Guilielmus, Adolphus, Philippus,

Anna Amalia, Eliſabetha, Juliana, Catharina, Ludovica & Magdalena; non ordinis naſcendi, ſed ſexus hic ratione habitâ. Horum è numero Anna Amalia (n. 1616.) uxor primò fuit Ludovici Com. VViedani; exin Chriſtiani Com. Sayn. Georgius Ludovicus, (n. 1618. den. 1656.) uxorem habuit Annam Auguſtam Brunſuicenſem, ex ea pater *Henrici* ſuprà memorati: Ludovica (n. 1623. den. 1666.) nupta fuit Johanni Ludovico Com. Iſenburgico: Adolfus (n. 1629.) Eliſabetham Carolam Holtzapfeliam ſibi junxit. Ipſe verò horum omnium Pater primus lineæ ſuæ Principale axioma intulit. V. Cyriac. Lentulum ſæpius memoratum *Geneal. Hiſtor. Principum Naſſov.* & Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. paſſim, inprimis part. I. p. 82.* V. quoque infrà *Ludovicus.*

Viri alii Illuſtres.

Henricus, nomen commune omnium Ruthenorum ſ. *Reuſſen de Plavia*, quæ illuſtris in Germania Familia eſt, de qua infrà, in voce *Rutheni*. Unde lineas ſtirpis cognoſcere à ſe invicem difficile eſt. Et quidem defecere ſuperiori ſeculo tres nobiles rami, hodieque qui ſuperſunt, in duas lineas *ſeniorem & juniorem* diſpeſcuntur; quarum illi annumerantur, qui in Graiziæ utraque domo & Burckii habitant: ad illam decem filii *Henrici* ex Magdalena Schvvartzenburgica (quibus in *Gera*, *Salburg*, *Schletz* & *Lobenſtein* ſedes) ſpectant. Et quidem hos quod attinet, *Henricus* cognom. *Jun.* ex Dorothea de Gera, pater fuit *Henrici* Dn. *in Plavv*, extincti A.C. 1461. quo & Irmgardi Kirchbergiâ genitus *Henricus*, obiit A. C. 1498 pater ex Magdalena Schvvartzenbergia (fil. Erckingi Baronis) *Henrici*: qui junctâ ſibi Æm. Annâ Mansfeldia, (fil. Erneſti Com.) ſuſcepit *Henricum* defunctum A. C. 1572. Huic Dorothea Solmenſis (fil. Friderici Magni Com.) peperit *Henricum*, extinctum A. C. 1635. cui ex Magdalena Schvvarzenburgica (fil. Alberti Com. Schvvartzenburgi *in Rudelſtat*) præter filias, Julianam Mariam (n. 1598. ux. Davidis Com. Mansfeldii) Agnetem (n. 16. o. ux. Erneſti Ludovici Com. Mansfeldii) Eliſabetham Magdalenam (n. 1601. den. . .) Sophiam Hedvvigem; Dorotheam Sibyllam (n. 1609. uxorem Chriſtiani Pincernæ *de Tautenberg*) Annam Catharinam (n. 1615.) & Erneſtam (n. 1618. uxorem Ottonis Alberti Domini *de Schonburg*) geniti ſunt filii decem ſequentes;

Henricus I. natus & denatus, A. 1599.

Henricus II. in *Gera*, natus A. 1602. duxit Catharinam Eliſabetam Schvvartzenburgicam.

Henricus III. in Salburg, natus A. C. 1603. obiit A. C. 1640. pater ex Juliana Eliſabetha Rhingravia, defunctâ A. C. 1653. *Henrici* I. (qui natus A. C. 1639. uxorem ſibi junxit ex Comitum Hardeccenſium ſtirpe) ac Magdalenæ Julianæ (nat. 1641. †. 1649.)

Henricus IV. natus A.C. 1604. extinctus Anno Chriſti 1628. æt. 24.

Henricus V. & VI. nati & denati A. C. 1606.

Henricus VII. natus A. C. 1610. den. 1611.

Henricus VIII. natus & den. 1613.

Henricus IX. in *Schleitz*, natus 1616. den. 1666.

Henricus X. in Lobenſtein, natus A. C. 1621. uxorem duxit Mariam Sibyllam Ruthenam. Omnes nominis *Rutheni*, *Dn. de Plavven* &c. *Lineæ junioris*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Eur. Part. I. p. 15.* & 48. ut & *in Ind.*

Henriquezia, Familia Hiſpaniæ illuſtris: orta ab Alfonſo *Henriquez*, Friderici M. Magiſtri Ord. S. Jacobi (qui frater gemellus Henrici Caſtiliæ R. occiſus eſt A. C. 1358.) filio, & primo ex ſua familia Caſtellæ Thalaſſiarcha ſeu Admiralio. Hic duos cùm genuiſſet filios, eorum minor Henricus Comites *de Alba de Aliſte* ſive *de Liſte* ſevit. Primogenitus Fridericus patris in Admiralis officio ſucceſſor, Comitis *de Melgar* & *Rueda* titulum acquiſivit. In ejus filiis iterum duæ incepere lineæ: nam Alfonſus ad poſteros Thalaſſiarchæ munus transmiſit: qui inſuper nomen *Ducum Medinæ de Rio ſecco* obtinuerunt. Ex Maria enim (fil. Petri Fernand. *de Velaſco* Com. *de Haro*) pater fuit Ferdinandi Henricii Adm. Caſtiliæ *D. de Medina de Rio ſecco*, qui ex Maria Girona genuit Ludovicum Henricium ſeu *Henriquez*, maritum Annæ *de Cabrera & Moncada*, ac ex hac patrem Ludovici II. qui præter dignitates tituloſque avitos, à matre nomen *de Cabrera* inſuper aſſumſit. Eo & Annâ Mendoziâ genitus Ludovicus III. pater fuit ex Victoria Columna (fil. M. Antonii Columnæ D. *de Paliano* Princ. *de Tagliacozzo*) Johannis Alfonſi *Henriques de Cabrera* Admiral. Caſtiliæ Duc. *de Medina de Rio ſecco*, cui juncta Luiſa *de Sandoval* (fil. Chriſtophori Ducis *de Uzeda*) liberos ei complures peperit nominis *Henriquezii de Cabrera*, Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. p. 134.* Alter verò Friderici præfati filius Petrus, ab uxoribus Beatrice & Catharina (quæ germanæ & filiæ Peraſani *de Ribera* Com. *de los Molares* erant) ſucceſſionem nomenque *de Ribera* ſuæ domui, cum officio ſupremi Judicis Andaluziæ, intulit. Unde Comites *de los Molares* & Marchiones de *Tariſa* deſcendunt, quibus axioma Ducale *Alcalæ* titulo acceſſit. Habuit Petrus is, ex Catharina, filium Ferdinandum I. *Henriquez de Ribera* Com. *de los Molares*, qui ex Agnete Portocarrera, genuit Ferdinandum II. *Henriquez de Ribera* Duc. *Alcalæ*: cui Johanna Corteſia (fil. Ferdinandi extincti A. C. 1547.) Ferdinandum II. March. Tariſæ peperit; quo & Annâ Gironâ (fil. Petri Gironi D. Oſſunæ) nati ſunt, Ferdinandus *Henriquez de Ribera* D. *Alcalæ*, maritus Beatricis (fil. Chriſtophori *de Mora* March. *de Caſtel Rodrigo*) Petrus Gironus (cui nupſit Antonia Portocarrera M. *de Alcala de la Lameda*) & Johanna Henriquezia de Ribera (ux. Alfonſi Fernand. *de Corduba Figueroa* M. *de Priego*) nominis *Henriquez de Ribera*. Idem *pag.* 98. Sed &, præter Duces Alcalæ ac Marchiones Tariſæ, in altero hoc familiæ ramo, clarent etiam Marchiones *de Villa nova del Rio*, à Friderico *Henriquez*, Ferdinandi I. præfati Ducis Alcalæ, fratre derivati: Hic enim Marchio *de Villa nueva del Rio*, ex eadem Catharina prædicta genitus, Mariam de Corduba uxorem habuit: pater ex ea Ferdinandi; qui ex Maria Manricia (fil. Garſiæ Fernandezii Manricii Com. *de Oſſorno*) genuit Antonium *Henriquez de Ribera* Marc. *de Villa nueva del Rio*, qui obiit, nullâ ex Anna fil. Antonii *Alvari de Toledo* Duc. *de Alva*, prole ſuſceptâ, & Antoniam hæredem, cui maritus obtigit Ferdinandus Alvarus *de Toledo* Dux Albanus (*de Alva & Hueſca*) V. eundem *part. II. p. 56.*

Hepar, in Extiſpicina Vett. inprimis ſpectabatur: unde *Extorum* nomine κατ' ἐξοχὴν denotatum, licèt pulmonem quoque & cor cœteraque inſpicerent. Virgilius *Georg. l.* 1.

Triſtibus *aut extis fibræ apparere minaces.*

Ubi *fibræ*, jecoris extremitates ſunt, λοβοὶ τοῦ ἥπατος. Et Appulejus, *ſomniis conformandis, extis fiſſiculandis.* Ubi *exta* iterum de jecore, cujus propriè *fiſſum* dicebatur, ut vidimus ſuprà. Et quidem ſummam & altiſſimam *Hepatis* fibram inprimis conſiderabant, quam proin *Caput extorum* ſolebant nuncupare. Id geminum, vel impenſè auctum, vel fibra introrſum replicatum contractumque felicia promittebat; triſtia verò luridum, ſanioſum, puſtuloſum, cocturâ tabeſcens, quovis modo vitioſum. Qua de re V. Alexandrum ab Alex. *l.* 5. *c.* 25. Sic ritè exploratum & probatum *Hepar* in ara ponebatur, Hyginus, *Ipſe Prometheus immolat tauros duos, priùs verò eorum jecinora cùm in ara poſuiſſet, reliquam carnem ex utroque tauro in unum compoſitam corio bubulo texit.* Neque verò ſolum, ſed quod ex immmolata quoque hoſtia deſectum, quaſi auctarii vice, ſimul imponebatur, *augmenti* nomine. Aliquando & *magmentum* ſuperaddebatur: quas voces V. ut & infra in voce *Proſiciæ*. Atque hæc pars extorum proſecata Diis adolebatur: reliquâ inter eos, qui ſacro intererant, ad comedendum, diſtributa. Salmaſius *ad Solinum pag.* 129. V. quoq; infra in voce *Jecur*, ut & ubi de variis *Divinationis* ſpeciebus. Hinc *Hepatites* gemma, memorata Plinio *lib.* 37. *c.* 11. & *Hepatizon* genus æris, *ſuo colore pretioſum, ad jecinoris imaginem vergens*, apud eundem *lib. prac. c.* 2. &c.

Hephæſtion, Alexandri M. amicus, adde: Eundem in Divos extulit Alexander, per quem ſomnia immitti, curationes fieri & oracula reddi, creditum eſſe, refert Lucianus. Ut enim aliqua divinitatis auctoritate iſtiusmodi Deorum Paredri (quo nomine dicebantur, qui beneficio Principis, aut propriæ virtutis merito, in conſortium Deorum erant recepti) cenſerentur, talia illis vulgò adſcribi ſolebant. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, Voſſium *de Idolol. l.* 1. *cap.* 25. & infra ubi de *Paredris*.

Hephæſtion, Gramm. adde: Inter Græcos Grammaticos, quos Verus Imperator audivit, memoratur Julio Capitolino; extatque ejus etiamnum de *Re Metrica* elegans libellus. Salmaſius *ad l.*

Hephæſtion, ſeu *Hephæſtium*, Græcè Ἡφαίστιον, quaſi τὸ ἱερὸν Ἡφαίστου, *templum Vulcani*, uti hanc urbem vocat Scylax in *Periplo*, urbs Lyciæ prope Chimæram, eſt Plinio *lib.* 6. *cap.* 27. *Mons Chimæra noctibus flagrans*, Hephæſtium *civitas*, & *ipſa ſæpe flagrantibus jugis*. Et Solino *cap.* 39. *Et quoniam natura ſubeſt ignea, Vulcano urbem proximam Lycii dicarunt, quaſi de vocabulo nominis ſui* Hephæſtiam *vocant*. Sed ultra Tauri promontorium, quod eſt contra Chelidonias, in parte Pamphyliæ, longè utique à Chimæra, illud *Hephæſtion* alii ponunt: & quidem in *Hephæſtiis* montibus, de quibus V. ſuo loco, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum p.* 801.

Heptamyxos Lucerna, apud Hegeſippum *lib.* 5. *c.* 10. *Lucerna, quæ ſuper candelabrum ponitur, antè ſub modio erat, id eſt ſub legis menſura, nunc eſt ſub gratiæ plenitudine*, heptamyxo *frequens lumen effundens*; ut δίμυξος, τρίμυξος, eſt lucerna ſeptem *myxos* ſeu *nares*, ut alii vocant, habens. Candelabra enim antiquitus fiebant, ut plurimis loculis inſertas candelas capere poſſent. V. Gronovium *Obſerv. in Scriptores Eccleſ. cap.* 22.

Heptas, Græcè ἑπτάς, *ſeptenarius*, quòd nihil gignit, par virgini perhibetur, usque adeò ut & *Pallas* dicatur. Unde coronam Virginitatis ſeu diadema virginale conſtare ex *heptade* radiorum, *ac maximè, in medialis gemmæ lumine prænitere*, ait Martian. Capella *lib.* 1. 2. & 7. V. quoque Macrobium *in Somn. lib.* 1. *c.* 6. Hieronymum *Epiſt. lib.* 2. *Epiſt.* 19. Car. Paſchal. *Coronar lib.* 1. *c.* 6. & plura de hoc numero hic paſſim, in vocibus *Hebdomas*, *Septem*, *Septimana*.

Heptaticus, in Ord. Rom. *In ſeptuageſima Paſcha ponunt* heptaticum,

ticum, *usque in quintum decimum diem, ante Paſcha*: & *Eptaticus*, in *Poem.* Alcuini præfixo *Bibliothecæ* ſeu *Libris ſacris*, edito *lib.* 2. *Commentar. Bibl. Cæſ. pag.* 406.

Eptaticus enim librum decurrit in iſtum,
Quem Ruth conſequitur fœmina clara ſatis;

corruptè pro *Heptateucho*, ſeu tomo S. Bibliorum, continente Pentateuchum Moyſis & ſequentes duos libros Joſuæ & Judic. In hunc commentatus eſt Gregorius M. quem tractatum à Succeſſore ejus Stephano II. Cantorum Scholæ donatum fuiſſe, tradit Guilielmus Bibl. apud Torrigium *de Cryptis Vaticanis*, laudatum Dominico Macro *in Hierolexico.* V. in voce *Heptateuchus.*

Her, ex Græco χὴρ, apud Calpurnium,

— *ſpinoſi corporis herem:*

idem cum echino ſeu erinacio eſt, quas voces vide.

Hera, V. ſuprà *Æra*, & *Era.* Sed & in Bibliotheca Thuanæa habetur vetus Canonum Codex, qui in ſectiones vel capita dividitur, quæ *Heræ* appellantur: ubi interdum HR per contractionem ſcribitur. Similiter in veteri forma celebrandi Concilii provinc. apud Mabillonium, Conciliorum Canones per *Heras* laudantur, *p.* 458. 459. Fauſtus Rejenſis *Epiſt.* 6. *per crucis enim ſignum & per ſacrum Jeſu nomen apud Græcos*, Hera *utriusque ſupputationis imprimitur. Capitula ad L. Alem. c.* 27. *Si litus fuerit in Eccleſia & in* heris *generationis dimiſſus fuerit*, 13. *ſol.* — *componat.* Ubi *Hera Generationis* videtur appellari ſeries ipſa generationis, ut tam ipſe, quàm filii, & nepotes libertatem conſecuti fuerint, &c. V. Car. du Freſne in voce *Æra.*

Hera Diana, apud Johann. Satisberienſem *l.* 2. *c.* 17. Luna dicitur ſeu *Noctiluca.*

Heraclammon, duorum Numinum, *Herculis* & *Ammonis*, appellatio in unum conflata; ſicut *Beſſantinous*, *Hermammon*, *Hermathena*, *Hermeraclas* &c. Salmaſius *ad Spartian. in Hadriano.*

Heraclas Presbyter, ἀνυπόδητος, per complures annos nudipes inceſſit, à vino aliisque ad vitam neceſſariis in tantum abſtinens, ut in vitæ diſcrimen incideret: pallium quoque Philoſophicum, quo, qui puriore & exactiore normâ Chriſti fidem colebant, tum utebantur, geſtavit &c. Euſebius *Hiſtor. Eccl. l.* 6. *c.* 3. & 20. V. Salmaſium *Not. ad Tertullianum de Pallio cap.* 1.

Heraclea, Thraciæ urbs, adde: Nomen *Perinthi* hodieque lapidi inſculptum, in Eccleſia CathedraliGræcorum hujus urbis, cernitur; Sed jam iterum antiquum *Heracleæ* nomen, quod ſub poſterioribus Impp. reſumſit, ſervat. Fuit autem *Inſcr.* modò indigitata facta in honorem Severi Imp. qui urbem Byzantium hujus urbis imperio ſubdiderat, in pœnam partium Peſcennii Nigri pertinaciter nimis defenſarum. Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. p.* 217. & *ſeqq.*

Heraclea, apud vet. Interpretem Alexandri Jatroſophiſtæ *Paſſion. l.* 2. ubi de ligaturis & characteribus, *Aliud de Lapide medicamentum: ſculpens in eo* Heracleam *rectam ſuffocantem leonem, includens in annulo aureo & dabis ad utendum in digito & ſanus erit*, ſtatua Herculis eſt. Cujusmodi fortè gemma eſt, quam ſervat Gazophylacium Canonicorum Regular. S. Genovefæ Pariſ. in qua ſculptus *Hercules leonem ſuffocans*, cum hisce characteribus ſat malè formatis, CΚΥΛΘΡΟΝ; quam propediem cum aliis rarioribus ejusdem gazophylacii monumentis publicabit *C. de Moulines*, Ordinis Procurator Gener. uti habet Car. du Freſne *Gloſſar.*

Heracleo, pro *Heracleopolis*, quod vide, & de ejusmodi urbium appellationibus, apud Recentiores paſſim occurrentibus, Salmaſium *ad Æl. Spartianum in Hadriano.*

Heracleotica Nux, eadem cum Ponticâ, ab urbe Ponti *Heraclea* de qua ſuo loco, V. Theophraſtum *Hiſtor. lib.* 3. *c.* 2. ubi τῶν ἡρακλεωτικῶν ſolidum ac denſum putamen eſſe dicit, alibique paſſim. Διὸς βάλανος Græcis dicta eſt, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solinum p.* 602. V. infrà in voce *Nux.* De *Heracleotico* verò Nili oſtio, eundem Salmaſium *p.* 477. & *ſeqq.* ubi principalem Nili alveum circa oſtia *Canopicum* & *Heracleoticum* vocatum eſſe, probat.

Heraclianus, Dux Gallieni, poſt interemptum Odenatum, ad feram nimis vindictam contra Perſas miſſus, à Palmyrenis victus eſt. Treb. Pollio *in Gallienis.*

Heraclidarum Deſcenſus, ſeu Reditus, notâ celebris & character temporum eſt in antiquis Chronicis, à quo initium plerique faciunt hiſtoriæ veræ. Unde Ephorum Cumanum, cùm res publicè geſtas ſcribere inſtituiſſet, veteribus fabulis omiſſis, τὰ ἀπὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου πεπραγμένα συνταξάμενον ταύτην ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας, *illa, quæ ab* Heraclidarum reditu *facta, collegiſſe, hocque initium feciſſe hiſtoriæ ſuæ*, legimus apud Diodorum *l.* 4. ubi Calliſthenem & Theopompum ejus exemplo pariter abſtinuiſſe à priſcis fabulis, addit. Sed in diverſa tempora conjicitur ab Hiſtoricis hæc epocha: fortè quia τῆς καθόδου conatus etiam irriti id nomen à nonnullis tulerunt, uti conjicit Scaliger *in Euſebianis*, qui 4. nobilia intervalla, inter cladem Ilii & primam Olympiadem, notans, quibus tanquam metis deſignari tempus à vett. Chronologis, Herodoto, aliis, obſervavit, primam locat Ἡρακλειδῶν κάθοδον, à Troja capta LXXX. ann. Certè *Heraclidæ*, mortuo Euryſtheo, à quo Peloponneſo pulſi fuerant, cùm primò reditum conantes cæde Hylli auſis excidiſſent; poſtea rurſum fruſtrà eundem conatum reſumſiſſent; tertia demum vice, Tiſameno in Peloponneſo imperante, deſtinata perfecerunt. De quo ultimo & vero reditu ſic Vellejus *l.* I. *c.* 1. & 2. *Poſt Oreſtis interitum, filii ejus Penthilus & Tiſamenus regnavere triennio. Tum ferè anno octogeſimo poſt Trojam captam, centeſimo & vigeſimo, quàm Hercules ad Deos exceſſerat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore, pulſis* Heraclidis, *Peloponneſi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi Imperii fuere, Temenus, Cresphontes, Ariſtodemus; quorum atavus fuerat. Eodem ferè tempore Athenæ ſub Regibus eſſe deſierunt.* E quibus Temeno (cui utpote maximo natu & expeditionis principi ab aliis tota hæc res tribuitur) Argi ceſſere; Creſphonti per ſortem Meſſene. Ariſtodemus ipſe jam fulmine perierat: igitur filii ejus gemini Procles & Euryſthenes Spartâ potiti ſunt, à quibus familiæ duæ Regiæ Spartan. ſunt ortæ, V. Pauſan *Laconic.* & C. Nepotem *Ageſilao.* Conſentiunt in tempore reditus Vellejo Thucydides, Plutarchus, Tatianus. Quos inter recentiores ſecuti ſunt Scaliger, Calviſius, Alii: quam in rem V. plura apud Anton. Thyſium JC. *Not. ad Vellej. Paterculum d. l.*

Heraclitæ, Hæretici, qui, *Heraclium* auctorem ſequuti, conjugium damnabant, & infantes Regnum Dei conſequi inficiabantur, 24. *quæſt.* 3. *can.* 39. apud C. Macrum *in Hierol.*

Heraclitus, miſſus à Severo Imp. *ad obtinendas Britannias*, memoratur Spartiano in *Severo*: in *Vita* Peſcennii tamen idem Auctor *Bithyniam* habet, Caſaub.

Heraclius, Imp. adde: De nummo adulterino Heraclii, medallione videlicet inſigni aureo, adeptæ ab eo crucis, à Perſis, atque in urbem Regiam relatæ, hiſtoriam referente: de nummis item Conſtantini & Conſtant. ex familia *Heracliana*: porrò de nummis ejusdem familiæ Τρικέφαλοις ſeu *tricipitinis*, V. C. du Freſne *Diſſert. de infer. ævi Numism. num* 65. & 72. ubi etiam de *Heraclio* Parente, *Heraclio* Juniore, qui, & *Conſtantinus* nuncupatus, diebus tantum 103. poſt patris exceſſum imperavit, pater Conſtantis; quo genitus Conſtantinus Pogonatus, *Heraclius* & Tiberius II. varia, V. quoque infrà, ubi de nummis *Tricipitinis.*

Heraclius Lapis, Græcè Ἡράκλειος λίθος, apud Ptolomæum, lapis eſt, qui ferrum trahit, quemque poſteriores Græci μαγνῆτιν λίθον, *Magnetem*, appellarunt; contra vetuſtiorum conſuetudinem, qui eum lapidem, qui ferrum trahit, Ἡράκλειον λίθον, *Heraclium lapidem*, perpetuò appellantes, à Magnete eum ſepararunt: hoc nomine intelligentes lapidem argentei nitoris, qui in vaſcula tornabatur, uti diſcimus ex Theophraſto *Comment. de Lapp.* & Heſychio, quorum hic, Μαγνῆτις, inquit, λίθος, αὕτη καλεῖται τὴν ὄψιν ἀργυρῷ ἐμφερὴς οὖσα, ἡ δὲ Ἡρακλεῶτις τὸν σίδηρον ἐπισπᾶται. Interim & *Heraclius lapis*, Μαγνῆτις & Μάγνης dici potuit. Uti enim ab *Heraclea* Lydiæ urbe, *Heraclius*, ita à Magneſia, ejusdem regionis urbe, Μάγνης vocitatus eſt: Sed & naſcebatur quoque in Magneſia Europæa Macedoniæ contermina. Unde factum, ut, cùm primùm Μάγνης λίθος propriè *Magneſiarum lapidem*, denotaret; poſtea eo nomine cenſeri cœperit omnis lapis hujus generis, etiamſi patriam non haberet Magneſiam. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1102. & *ſeqq.* & infrà ubi de *Magnete.*

Heræi Ludi, Argis olim in laudem τῆς Ἥρας *Junonis*, celebrari ſoliti, memorantur Livio *l.* 27. *cap.* 30. ubi de curatione eorum ad Philippum delatâ.

Heraldus, adde: Nicolaum item Uptonum *de Militari officio lib.* 1. *cap.* 12. Auctorem libri Gall. *Herand de la Guerre*, editi Pariſiis A. C. 1610. Columberium, &, qui primo loco dicendus erat, Phil. Jac. Spenerum Opere illuſtri *de Arte Heraldica I. II. Vol. in fol.* Francofurti impreſſo.

Heras, Medici nomen, apud Martialem *lib.* 6. *Epigramm.* 78.

Herba, antiquis *Ferba*, à φέρβη Æolico, pro φορβῇ, Hebr. עשב boum enim pabulum eſt. Dan. *cap* 4. *v* 29. *herbâ, ut boves, te cibabunt.* Et *v.* 30. *Herbam, boum inſtar comedebat.* V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte prior. Lib. II. c.* 31. Sed & priſcis Ægyptiis *herbas* ac paluſtres caules radicesque, quas guſtu experti comprobaſſent, in eſum placuiſſe, ac proin, in priſci victus memoriam, eâ herbâ, quam *gramen* dicunt, manibus decerptâ, Deos orare ad ſuam usque ætatem ſolitos, refert Diodorus *lib* 1. *c.* 4. Hinc in coronas quoque adhibita, quibus victi victores donabant, Pindarus *Pythior. od.* 4. Accius in *Meleagro, Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent; pro ſe quisque cum corona clarum connectit caput* &c. Erat nempe hæc *herbæ* traditio confeſſio ejus, qui victus eſſet in loco herbido. Ipſam Obſidionalem Romanorum, non ex gramine ſolùm, ſed ex omni *herbæ* genere, necti conſueviſſe, colligitur ex Plinio *lib.* 22. *c.* 6. *Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore, ſed quæcunque fuerant in periculi ſede, quamvis ignobiles ignotæque, honorem nobilem faciebant.* Unde mos, in inveſtituris prædiorum terrarumque, medio ævo, *herbam* uſurpandi tradendique, fluxiſſe videtur. uti diximus ſuprà, in voce *Ceſpes.* Nominatim certè inveſtituræ *per herbam & terram*, qui ceſpes eſt, mentio occurrit in *Formulis* incerti Auctoris

*cap.*20. Et in *Conſuet.*Hanovienſi,cùm apparitor feudum Vaſſalli pignori capit,*herbam & vvaſonem* de terra eruit, apud C. du Freſne ubi de *Inveſtitura*. Aliud eſt *herbas dare*, in *L.* Salica *tit.* 21.§.1.*Si quis*herbas *alli dederit bibere & mortuus fuerit.* Hic n. veneficio ſeu veneficis potionibus alicui vitam vel mentem auferre,phraſis notat. Venenorum enim plura ſunt genera,*aliud ex radicibus herbarum contrahitur* &c. Quintil. *Declam.*350. Claudianus *in Ruſinum lib.*1.

> — *Nec me latuere fluentes*
> *Arboribus ſucci, funeſtarumq́ue poteſtas*
> *Herbarum* —

Cujusmodi proin *herbas ſuper ſe habere*, vetantur campiones, *in L. Longob. l.*2. *tit.*55. §.11. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Tranſiit ad luxum *herbarum* uſus, ſequiori ævo, & *formæ gratiâ — in corporibus ſuis aliquas exterarum gentium uſos herbis, advertit animum*, Plinius *l.*22.*c.*1. qui herbis quoque *infici veſtes* conſueviſſe, notat *cap.ſeq.* ut de uſu Magico nil dicam,de quo præter id,quod dictum, multa habet idem Plinius *l.*11.*c.*17. *toto* &c. Hinc *Herbaria* Ars, quam à Chirone inventam, apud eundem legas *l.*7.*c.*56 & *Herbarii*, Scriptores qui περὶ τῶν βοτανῶν, *de Herbis*,aliquid memoriæ prodidere; quales complures jam olim inter Græcos Latinosque fuere, eidem memorati *l.*25.*c.*2. Poſtea *Herbarii* dicti ſunt οἱ ῥιζοτόμοι ſeu βοτανολόγοι, qui Medicas herbas legebant vendebantque, ut ex Firmico diſcimus, V. Salmaſium *ad Solin. p.*1051. Primi verò pinxere *Herbarum effigies atque ita ſubſcripſere effectus*, Cratevas, Dionyſius & Metrodorus.teſte Plinio,ubi ſuprà &c. Plura hanc in rem vide apud eundem *toto hoc libro*, præterea Theophraſtum & Dioſcoridem, ex medii & recentioris ævi Scriptoribus, Conſtantinum Imp. περὶ Γεωργίας, Matthiolum, Tabernæmontanum, Salmaſium *ad Solinum*, Alios: ut & hîc paſſim

Herba Medica,Gallis *Sainfoin*: Chaldæo Interpreti apud Hiobum *c.*6. *v.*5. *An mugiet bos ad farraginem ſuam*, אספסתא *Iſap'ſatha*: Arabicè *Ratba*, cùm eſt recens, & *Coth*, cùm eſt arida, Plinio ſic deſcribitur *l.* 18. *c.* 16. *Medica, externa etiam Græciæ, ut à Medis advecta per bella Perſarum, quæ Darius intulit:ſed vel in primis dicenda. Tanta dos ejus eſt, cùm uno ſatu ampliùs, quàm tricenis annis, duret. Similis eſt trifolio, caule foliisq́ue geniculata: quidquid in caule aſſurgit, folia contrahuntur. Unum de ea & cytiſo volumen Amphilochus fecit confuſum. Solum, in quo ſeratur, elapidatum purgatumq́ue, ſubigitur Autumno: mox aratum & occatum integitur crate iterum & tertium— Ita præparato ſeritur menſe Majo — Secatur incipiens florere & quoties refloruit. Id ſexies evenit per annos, cùm minimùm, quater. In ſemen matureſcere prohibenda eſt, quia pabulum utilius eſt, usque ad trimatum Dari non ad ſatietatem debet. Et viridis utilior eſt.* V quoque Theophraſtum *Hiſt.l.*8.*c.*8. Columellam *l.*2.*c.*12. Dioſcoridem, Alios: e quibus Dioſcorides, Μηδικὴ, inquit, ὅταν μὲν ἄρτι φυομένη τελφυόμενος τῷ ἐν χορτοκοπίοις, προϊοῦσα δὲ στενοφυλλοτέρα γίγνεται *Medica, cùm recens prodit, ſimilis eſt trifolio pratenſi: at cùm aſſurgit, foliis fit anguſtioribus.* Ariſtoteli ſi credimus *Hiſt l.*3. *c.*21. Medica herba ſi vaccis detur,& reliquis animalibus, quæ ruminant, copiam lactis extinguet. Contrà Sotion *in Geoponicis lib.* 17. hac herba nutritas boves lactantes plus lactis habere, affirmat. Certè apud Ælianum *Hiſt. l.*12. *c.*11. bos Onuphis in Ægypto σιτεῖται ποας Μηδικῆς, *herbâ Medicâ paſcitur*; quaſi ſacro bovi ſaginando nulla aptior crederetur. Sam. Bochartus *Hieroz. Part prior.l.*II.*c.*31 De *Herba Paradiſi*, V. in voce *Folium*, item *Malabathrum*; de *Herba Sabina*, infrà in hac voce.

Herbatica Animalia, apud Vopiſcum *in Probo*. *Venationem in Circo ampliſſimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale: Arbores validæ per milites radicitus vulſæ connexis longe lateq́ue trabibus affixæ ſunt terra deinde ſuperjecta, totusq́ue Circus ad ſylvæ conſitus ſpeciem, gratiâ novi viroris effronduit. Immiſſi deinde per omnes aditus Struthiones mille, mille cervi, mille apri, mille damæ, ibices, oves feræ & cetera* herbatica animalia, *quanta vel ali potuerunt, vel inveniri. Immiſſi deinde populares, rapuit quisq́ue quod voluit* &c.ſunt, quæ Græcis χορτοφάγα dicuntur. Cujusmodi animalia populo diripienda primus legitur exhibuiſſe Heliogabalus, *boves, camelos, aſinos & cervos, Imperatorium id eſſe* dictitans, apud Lampridium; cùm ante ipſum, qui Conſulatum inibant, miſerint in populum nummos aureos argenteosque, veſtem, gemmas, margaritas, tabulas pictas; *mancipia* etiam, *jumenta atque manſuetas feras*, ut Nero apud Suetonium: Sed ſic, ut teſſeræ harum rerum animaliumque nominibus inſcriptæ raperentur à popularibus, dein ſingulis daretur in manum, quod teſſera cuique rapta adſignabat, ſive illud animal eſſet, ſive mancipium, ſive veſtis, ſive aliud quid. Ut autem nemo ante Alagabalum boves ipſos & aſinos & mulos cæteraque id genus *Animalia herbatica* populo objecit diripienda: ſic venationis hoc genus, quod *Sylva* dicebatur, item *Direptionis venatio*, ſub Impp. recentioribus exolevit, neque a Conſtantino M. usque ad Juſtinianum aliosque ſequentes, alia in uſu fuere miſſilia ac ſparſiones Conſulares, quàm aureorum, argenteorum & æreorum numiſmatum. V. Salmaſium *ad Vopiſcum l.c.* & infrà in voce *Sylva*, quam cum *Pantarpo* malè nonnulli confundunt.

Herbertus Eduardus Baro *de Cherburg*, Anglus, peculiari libro probare conatus eſt, omnes Religionis ad ſalutem neceſſariæ partes abſolvi quinque his articulis: *I. Eſſe Deum. II. Illum debere coli. III. Virtutem cum pietate conjunctam præcipuam partem eſſe cultus divini. IV. Horrore ſcelerum adeoq́ue pœnitentia. V. deniq́ue fore poſt hanc vitam præmia ac pœnas.* V. librum ejus de *Religion. Gentil.*

Herbidæ Veſtes, memoratæ Cypriano *Lib. de diſc. & hab. Virg.* cùm ait, *Neque enim Deus coccineas aut purpureas oves fecit, aut* herbarum *ſuccis, id eſt, virides, ſeu earinas & conchyliis tingere & colorare lanas docuit*: à colore haud dubiè nomen habuere An eædem cum Earinis, veſtibus viridis coloris & verno tempori convenientiſſimis? V. *ibi.* Fuere autem in Græco uſu, ut Conſtitutio Syracuſanorum docet, quæ floridas veſtes penitùs prohibuit, apud Phylarchum *Hiſt. l.*24. Neque minùs lex Athenienſium, quâ ſcorta jubebantur ἄνθινα φορεῖν, *veſtes floridas ferre.* Non enim mollitiei ſuſpicione hic veſtitus caruit: quare Liber Pater iis indutus introducitur apud Diodorum Siculum *Bibl. l.*5. Et delicatiores Romæ plerunque eo indumento velabantur. Papinius Statius *l.*2. *Sylv.*1. *v.*137.

> — *Modò puniceo velabas amictu,*
> *Nunc* herbas *imitante ſinu, nunc dulcè rubenti*
> *Murice, nunc vivis digitos accendere gemmis*
> *Gaudebas.*

Martialis *l.*5. *Epigr.* 24.

> Herbarum *fueras indutus, Baſſe, colores*, &c.

Interim & Reges Perſarum ſic indutos fuiſſe, docet Athenæus; hodieque in Anglia, ubi hyems frigora ſua remiſit, & lætiori facie terra aperitur, Rex totusque Procerum ordo venatum proficiſcens hoc indumenti genere utitur. neque minùs, quam ſaltus ipſi ac campi, vireſcit aula. Fluvii quinetiam penè ſic ornabantur olim; Unde Auſonius *Idyllio* 3 *ſive Moſellâ, v.* 270.

> *Cæruleos nunc Rhene ſinus, hyaloq́ue virentem*
> *Pande peplum.*

In calceis quoque *Herbidum* hunc colorem quibusdam arriſiſſe, diſcimus ex Martiano Capella, *de Nupt. Mercurii & Philologiæ lib.*1. *Calceos autem ſmaragdineæ fluctu viriditatis herboſos, veſtigiis ejus annexuit*, &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.*31. Barthium *ad Statium d.l.* & *lib.*2. *Sylv.* 2. *v* 90. ubi *herbidum* colorem, à *viridi*, diſtingui, ex Martiano Capella *l.c.* & non ſolùm hunc, ſed varium quandoque colorem, ad viridem tamen magis ſpectantem, eâ voce denotari, ex Sidonio, Prudentio, Aliis, docet &c.

Herborna, adde: Horæ ſpatio expedito viro Meridiem versùs, à Dilleburgo diſtat, inter Dillam ad Orientem & aſſurgentes ad Occidentem colles porrecta, nomen accepit an à fonte (*born* enim Germanis *fontem* notat) quo Dynaſtæ olim delectati, an à ſalubri & peculiari Dei munere conceſſâ aqua. Namque & his temporibus, circa A. C. 1650. Inter aridos ad Solem occiduum colles, ſcaturigo multiplici venâ erupit, multorum ex periculoſis morbis & à cæcitate ad ſanitatem reverſorum experimento comprobata; quam egregio carmine proſequutus eſt Cyr. Lentulus. Emporium eſt non incelebre, mercatu ſeptendiali; præterea ternis in biduum nundinis, vernis, autumnalibus & hyemalibus, ſtridens: Sed Gymnaſio, in quo Theologiæ inprimis hactenus ſtudium viguit, clarius. Cum Sigena, Beylſtenio & aliis ultra Lanum locis, ſortitò obtigit Othoni, primo Comiti Dillenburgico, qui ſedem in hac arce fixit A. C. 1250. filius minor natu Henrici cognom. *Divitis*, frater VValravii, cui VVeisbada, VVeilburgum & Idſtenium obtigere. Sed in nepotibus Othonis Beylſtenium à Dilleburgo avulſum eſt. Sequentibus temporibus, Johannis cognom. *Senioris* (qui, frater minor natu Guilielmi Auriaci, patri Guilielmo in ditionibus Germanicis ſucceſſit) hæreditas ita inter filios ejus diviſa eſt, ut maximo natu Guilielmo Ludovico, Friſiæ, Groningæ, Tencterorum & Tubantum Præfecto, Dillenburgum, adjectis *Herbornâ*, Dringenſtenio, Ebersbachio & Hægerâ; Johanni Sigena; Georgio VVeſtervvaldia; Erneſto Caſimiro Dietza & Naſſovia; Johanni tandem Ludovico Hadamaria obvenirent, ſicque Dillenburgenſis Comitum Naſſoviæ linea in quinque ramos diſpeſceretur, A. C. 1606. Quorum primo ſine liberis defuncto, cùm ſucceſſioni ejus Johannis Sigenenſis liberi deſtinarentur; factum tamen vel morientis teſtamento, vel ſuperſtitum fratrum conventione, ut, ne patrimonium ampliſſ. & Schola *Herbornenſis* in illorum manus veniret, qui Religionis Reformatæ jacta in illis locis fundamenta labefactare poſſent, Georgii filius Ludovicus Henricus (hac tamen conditione, ut VVeſtervvaldiâ & Beylſtenio, quod itidem pater acceperat, cederet) primogeniti locum, Guilielmi Ludovici ex aſſe hæres, occuparet, V. de eo ſuprà. Theologi, qui in illuſtri hoc Lyceo floruere, ab A. C. 1584. fuere, Doctor Caſpar Olevianus, Trevirenſis; Mag. Joh. Piſcator Argentinenſis; M. Jodocus Nahumius Palatinus; Matthias Martinius VValdeccenſis, quem poſtea Schola Bremenſis Rectorem nacta eſt; Johannes Heidfeldius VValtorffenſis, Sphinge editâ celebris; Guilielmus Zepperus *Herbornenſis*; Johannes Biſterfeldius Lunæburgenſis; D. Hermannus

mannus Ravenſpergerus; Groningâ Friſiorum huc vocatus; Georgius Pa'or, Ellariâ Hadamarienſis, Groningam viciſſim ad docendum hinc evocatus; Joh. Jacobus Hermannus, Argentinenſis; Erneſtus Nolde nobilis Livonus aliique editis ſcriptis & pietate clariſſimi. Etiam Jurisconſulti non incelebres Gymnaſium hoc illuſtrarunt, præter alios Johannes Gœddæus J.U.D. VVeſtphalus, in Academiam dein Marpurgenſem vocatus; Doct. Joh. Althuſius, VVitgenſtenius, Juridicis & Politicis ſcriptis clarus, Emdæ poſtea Syndicus; Doct. Antonius Matthæus Marpurgenſis, in Patriam inde revocatus; Phil. Henricus Hoenonius J.U.D quem ſcripta, & Cæſaris, Nobilium ordini eum inſerentis, favor, celebrem fecere; ut alios omittam. Nec Medicinæ illuſtrandæ defuere, Johannes Pincierus Haſſus, Poëta inſignis, Marpurgum *Herbornâ* invitatus; Joh. Matthæus Marpurgenſis, alii. Philoſophiam tandem ibidem non ſine laude docuerunt, Hieron. Treutlerus Sileſius, Marpurgi exin Profeſſor & Rodolfo II. Imp. à conſiliis: Doct. Otho Melander Matthiæ Imp. itidem à conſiliis; Mag. Henricus Gutberlethus Hersfeldenſis, Hammenſis poſtea Scholæ in VVeſtfalia Rector; Joh. Henricus Alſtedius Balletsbacenſis ex *Herbornenſi* diſtrictu eruditione & ſcriptis, Encyclopædiâ inprimis ſuâ, celeberrimus; Mag. Philippus Lud. Piſcator; &, qui extra ordinem docendi hic munus ſubierunt M. Gilbertus Jacchæus Aberdonenſis Scotus, quem Lugduno-Batavi pretio ſuperiores ſibi vindicarunt; ac Mag. Haloinus Gothofredus Ultrajectinus. Hodie docendi munere funguntur: in Theologia, Doct. Joh. Heinius Gutenbergâ Haſſus, operi in Feurbornium intentus, & Conradus Poſthius *Herbornenſis*. In Jure Philippus Daumius, Dillenburgenſis, in locum Cunonis, Heidelbergam evocati, ſuffectus; & D. Jacobus Burckhardus Baſilienſis, Principi a Conſiliis ac in Patria Academiâ Inſtitutionum Profeſſor deſignatus. Medicinam feliciter facit Lud. Chriſtianus Cnopius, aliàs *Blanckenpos*, Herbornenſis. Philoſophiam cum laude docent Cyr. Lentulus Politices Profeſſ. & *Principum Naſſov. Genealogiæ proximè edendæ* (unde iſta hauſimus) Auctor; Joh. Philippus Schmid. VVetteravus, Ethicam & Metaphyſicam prælegit, Godofridus Heidfeldius Naſſovio-Tridorffianus Hiſtorias & Græcam Linguam profitetur, Juſti Henrici, Naſſovicæ Domus Conſiliarii, frater. Quibus extra ordinem acceſſit haud pridem Joh. Jacob. Gantenſuilerus, Baſilienſis, L. A. tum Mag. & Logicæ Profeſſor: poſtea Hanoviam, & anno proximè elapſo, in Academiam Duysburgenſem, à Sereniſſimo Electore Brandeburgico ad Theologiam docendam, vocatus &c.

Hercia, apud Bernardum Mon. *in Conſuet. Clun. MS. cap.* 77. *Pallia ſuper altare non ponuntur, &* hercia *non illuminatur*: candelabrum eſt, in modum orcæ ſeu trigoni, Gall. *herce*, confectum. Sic apud VVilhelm. *Thorn. p.* 2152. *Hercia*, candelabrum eſt luminibus inſtructum variis, quod ad Cenotaphii caput erigi ſolebat. V. du Freſne *Gloſſar.*

Hercitæ, ſervorum genus, qui in agris verſabantur, apud Vett. V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l.* 3. *c.*25.

Herctum, vox antiqua, hæreditatem, patrimonium, bona, denotans; ab *hercto*. quod & *forctum* & *horctum*, & *erctum*, pro bono. Unde formula, *Hercto non cito*, apud vett. Jurecoſſ. de cohæredibus, qui hæreditatem inter ſe non ciebant, h. e. hæreditatem & bona defuncti non dividebant. In cujusmodi ſocietate inſeparabili vixiſſe omnes olim, qui a Pythagora in cohortem diſcipulorum ſuorum aſſumebantur, ait Gellius *l.* 1. *c.*5. Et actio XII. Tabb. quæ dabatur *Hercto ciundo*, i. hæreditati dividundæ, his verbis concepta, *Familiæ, hercti, ciundæ.* Ubi *Familiæ* appellatione nobiliſſimam partem familiæ, quæ in ſervis conſiſtebat; *hercti* verò, reliqua bona, contineri, docet Salmaſius, Tribonianum, quòd loquendi hoc genus non caperet, id mutaſſe in *Familiæ herciſcundæ*, qui titulus in *Digeſtis* occurrit & familiæ id eſſe dividendæ putaviſſe, addens, *ad Solin. pag.* 1262. & 1263. V. quoque ſuprà in voce *Conſortium.*

Herculaneæ Machæræ, apud Jul. Capitolinum in *Pertinace Imp.* ubi de auctione rerum Commodi, *Et toga armaq; gladiatoria —— & machæras* Herculaneas, *& torques* &c. enſes ſunt iis ſimiles, quos Pictores & Poetæ Herculi tribuunt; nam & Commodus *alter Hercules* haberi voluit. Alioquin *Herculaneus gladius* magnus eſt, ut Ἡρακλεία νόσος, i. μεγάλη, interprete Galeno. Sic *Lanceæ Herculaneæ* in *Claudio II.* apud Trebellium Pollionem. V. Caſaubonum *Not. ad Capitolinum.*

Herculeæ Idus, Idus Octobres à Commodo Imp. dictæ, qui cùm nova nomina cuique menſium impoſuiſſet, Octobrem *Herculem* vocaſſe legitur, apud Lamprid. *Commodo*, V. Salmaſ. *ib.*

Hercules, adde: A ceto devoratum, in ejus ventre aliquandiu delituiſſe, Lycophron ait, - ὃν κατὰ γνάθοις

Τρίτωνος ἡμάλαψε κάρχαρος κύων κτλ.

—— *ori quem quondam ſuo*

Conſi voravit campa manduces canis &c.

Triduum habet Theophylactus *Commentar. in Jonam*, ubi hiſtoriam hanc ad Servatorem noſtrum detorquet. Aliter Flaccus *Argonaut. l.*2. aliique. Certè ex ſacra Jonæ hiſtoria occaſionem fabulæ huic inter Græcos datam, docet Voſſius *de Idol.* V. quoque quæ ſuprà diximus, ubi de *Cane Carcharia* &c Ejus ſimulachrum ex ferro, Alconis opus, memoratur Plinio *l.* 34. *c.*14. ut &, Antæum ſuſtinentis, ex ære; Idem *Herculem fictilem*, *l.* 35. *c.* 12. marmoreum, Meneſtrati, alium Dipœni ac Scillidis opus, *lib.*36. *cap.* 5. item triſtis inſaniæ pœnitentia pictam effigiem, *lib.* 35. *cap.* 11. &c. habet. Communiter ſubſtrato pallio in cubitum nixum conſueviſſe fingi, obſervat Barthius ex *Lapithis* Luciani, Εἰ δὲ κἀκεῖνον ἐπιμελεῖσθε, χαμαὶ καὶ τὴν τρίβωνα ὑποβαλλόμενος, κείσομαι ἐπ' ἀγκῶνος, οἷον τὸν Ἡρακλέα γράφουσι. Quò alludit Statius *lib.* 3. *Sylv.* 1. cujus tit. *Hercules Surrentinus Pollii Fel.*

Hic tibi Sidonio celſum pulvinar acantho

Texitur, & ſignis creſcit torus aſper eburnis.

Ad quem locum V. præfatum Barthium, qui ad eundem Poetam de *Hercule* plurima egregia paſſim aſpergit. Inde *Herculaneus nodus*; ſeu *Herculeus*, memoratus Plinio *l.*28. *c.* 6. *Vulnera nodo Herculeo præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atq; etiam quotidiani cinctus tali nodo vim quandam habere utilem dicuntur: quippe cùm Hercules eum prodiderit.* Græcè Ἡρακλεωτικὸν ἅμμα, ſeu Ἡράκλειον, quod Athenagoras in *Apol.* & Oribaſius deſcribunt. Eo cingulum inprimis Sponſarum Romanarum, ex ovilla contextum lana, necti ſolitum, quòd Heros ille fœcundiſſimus ab omnibus creditus eſſet, diſcas ex Alex. ab Alexand. *Gen. Dier. l.*2. *c* 5. & Jul. Cæſ. Scaligero *Poetices l.*3 *c.*101. &c. Plura v. *de Hercule*, V. apud Gerh. Jo. Voſſium *de Idol. lib. I.* & *II.* paſſim, uti de *Herculis ſtella*, quæ eadem ac *Martis*, *lib.*2. *c.*33.

Herculis varia cognomina.

Ægyptius, *Gignon* vel *Gigon* vocatus: qui duplex, unus Oſiridi æqualis, alter Joſua ſeu Hercules Cananæus. V. Voſſium *d. op. l.*1. *c.*27.

Ἀλεξίκακος.

Ἀπόμυιος, à Romanis cultus.

Cananæus, idem cum Joſua.

Caranus, & *Recaranus*, ſub Aventino Inventori patri dedicavit aram, quam *Maximam* appellavit, Auctor incertus *de Orig. urb. Rom.* ex Caſſio. V. Voſſium ubi ſuprà *l.*2. *c.*15.

Cubans, cujus ſimulachrum in urbis regione XIV. fuit.

Defenſor, templum habuit Romæ in eadem regione; in quo, ut Jovis Propugnatoris, milites honeſta miſſione donati, & gladiatores emeriti, arma clypeosque ſuſpendebant.

Magnus, ædem habuit, in regione IX. quam L. Corn. Sylla ex carmine Sibyllino ædificaſſe dicitur. P. Victor. *Ædes Herculis Magni Cuſtodis Circi Flaminii*: idque pridiè Non. Junias.

Marguſanus, V. Voſſium *de Idolol. l.*1. *c.*35.

Melicarthus, idem cum Tyrio; qui & Sidone cultus, idem *ibid. c.*22.

Muſagetes, cum novem Muſis repræſentatur in nummo Q. Pomponii Muſæ, quem habet in ſuis *Emblematis* Johannes Sambucus.

Muſarum Herculi, ædem condidit M. Fulvius Nobilior Cenſor anno U.C. 566. triennio poſtquam de Ætolis triumphavit, in qua Muſarum ſigna, quæ captâ Ambracia Romam transmiſerat, poſuit, Liv. *lib.*38. Vetuſtate dein collapſam reſtituit Marcius Philippus, Vitricus Auguſti, Suetonius *in Auguſto.*

Muſcarius, à Romanis cultus eſt, ſicut ab Elidis incolis Jupiter ἀπόμυιος, & à Philiſtæis 2. Reg. 1. 2. *Beelzebub.*

Ogmius, Gallis eloquentiæ ſymbolum fuit, Voſſius *l.* 1. *c.*35. & *l.*2. *c.*15.

Olivarius & Pacifer, V. Hub. Goltzii *Theſaur.*

Pollens, in *Inſcr.* Interamnæ Nahartium in Umbria. V. Voſſium *l.*1. *c.* 22.

Prodicius, ſignum adoleſcentis in lubrico conſtituti, V. eundem *lib.* 2. *c.* 15.

Saxanus, vocatur, in marmore Tiburtino, V. infrà *Saxanus.*

Silvanus, ſeu Ruſticus in *Inſcr.* antiquis, idem cum Marte Sylvano: utrumque enim apud Pontifices eundem habitum, notat Macrobius. V. & infrà.

Somnialis ſeu Ὀνειροπομπὸς, V. infrà in voce *Somnialis.*

Thebanus, V. Voſſium *l.*1. *c.*13. 26. & 27. & 32.

Trinoctigena, V. Caſp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 5. *v.* 179.

Triumphalis, ſimulachrum habuit in Foro Boario; Cui nomen, quòd iis diebus, quibus Romæ triumphus agebatur, triumphali indueretur habitu.

Tyrius, V. Voſſium *l.*1. *c.*34.

Victor dictus eſt, quòd omne genus animalium vicerit: Ejus Romæ duæ fuere ædes, una ad portâ Trigeminam, altera in Foro Boario. Hæc ad maximam aram extructa fuit rotunda, in quam nec ſervi nec mulieres admittebantur. Eandem neq; canes neque muſcæ intrabant, Plin. *l* 10. *c.* 25. In illa quoque nullum lectiſternium factum fuiſſe, Macrobius in *Corn. Balbo* & Servius docent. Alteram verò M. Octavius Herennius extruxit, qui primò tibicen, dein Mercator, à prædonibus circumventus fortiſſimè pugnavit, & victor evaſit, Macrob. Plura alia Herculis cognomina vide apud Hub. Goltzium in *Theſ.* Salmaſius ædem *Herculis Victoris* in Foro Boario, cum æde Herculis *Triumphalis*, eandem facit *ad Solinum pag.* 10. ad quem Autorem, de hoc Gentium idolo idem plura paſſim.

Hercules,

Hercules Alter, inter cognomina Maximini Imp. à militibus ei tributa, apud Capitolinum.

Hercules Romanus, Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς, inter titulos Commodi Imperatoris, quoties ad Senatum ſcribebat, apud Lampridium.

Hercules Ruſticus, apud Æl. Lampridium in *Vita* ejusdem, *Habuit & hominem —— quem Onon appellabat, ſibi chariſſimum, quem & ditavit & Sacerdotio Herculis Ruſtici præpoſuit* : is dicebatur, qui jungebatur cum Sylvano, quem & *Sylvanum Herculem* dicebant. *Hercules* autem & *Silvanus* ſæpè conjunguntur in antiquis *Inſcr.* ut HERCVLI ET SILVANO; SILVANO ET HERCVLI. Salmaſius *ad l.*

Hercyna, adde : Ἕρκυνα Pauſaniæ, Trophonii fil. Lebadiæ culta eſt. V. Livium *lib.* 45. *cap* 27. & Pauſaniam *lib.* 9.

Hereberga, ſeu *Alberga*, apud medii ævi Scriptores, jus *Giſti* eſt, quam vocem V. ſuprà.

Heregravius, vel *Hergravius*, apud eosdem, Comes militaris ſeu exercitus Dux, ut inter alia in *Chronico* Alſatiæ non ſemel *Heretochius*, Scriptoribus Anglicis, Saxon. Quod officium qui gerebant, gradu inferiores Vicecomitibus, *ordinabant acies denſiſſimas in prœliis & alias conſtituebant* ..... *eligebantur verò per commune Concilium per provincias & patrias univerſas & per ſingulos Comitatus* &c. V. *LL.* Eduardi Confeſſ. *cap.* 35. *de Heretochiis*, apud Spelmannum *in Gloſſar.*

Herenachus, Dignitas Eccl. apud Hibernos hæreditaria, eadem cum Vicedomini vel Oeconomi functione. V. Henr. Spelmannum in *Gloſſario*, ut & in voce *Corba*.

Herennianus, inter Duces, qui è Probi diſciplina prodierunt, memoratur Vopiſco *in Probo*.

Herennius Nepos, inter Nobiles Rom. à Severo, ſine cauſæ dictione, occiſos, apud Spartianum.

Heretum, apud Solinum *cap.* 2. ubi de oppidis in Italia, à Græcis extructis, *Heretum à Græcis in honorem Heræ; ſic enim Junonem Græci vocant* : Ἥρητος Stephano eſt. Vide in voce *Eretum*.

Heribannum, adde: At non exigebatur mulcta, niſi præceſſiſſet juſſio dominica: & tum pars tertia ejus ad Comitem ſpectabat: quam tamen ipſi exigere non licebat, ſed Miſſo dominico, à quo is ſuam tertiam recipiebat. Perſolvebatur autem non in terris vel mancipiis, ſed in auro & argento, armis, palliis & animalibus, ſive talibus ſpeciebus, quæ ad utilitatem pertinent. Donec tandem graviſſimis Normannorum ingruentibus bellis & incurſionibus, indicta in Francia à Carolo Calvo ad exſolvendum, de quo convenerat, iis tributum, vectigalia & collectæ, à quibus ne ipſi quidem eximebantur Presbyteri: *Et Herbanni ab omnibus Francis accipiuntur*, in *Annal. Francorum Bertin. A.C.* 866. idque pro modo prædiorum, ita ut pro manſo ingenuili ſeu ſervili denarius perſolveretur. Unde percipitur, cur in Impp. aliquot privilegiis, pro Eccleſia Mindenſi, *Bannum* ſive *Heribannum* ab illius poſſeſſionibus & agris exigere prohibeantur Judices publici &c. V. du Freſne *Gloſſar.*

Hericius, ſeu *Herinaceus*, in cibis, apud Damirem, Scriptorem Arab. *cap. de Reptil.* Tum autem carnem ejus jucundam eſſe, ſi capite percuſſo uno ictu interficiatur, priusquam in ſe urinam reddat, tradit Plin. *l.*30. *c.* 8. qui idem prolixè animal hoc deſcribit *lib.* 8 *c.*3 V. ſuprà, in voce *Erinaceus*.

Heriles Principum ſeu Dominorum filii, q. *minores Heri*; quos ſequior ætas *Domicellos* dixit. V. Terentium in *Andria*, Prudentium περὶ στεφάν. *in Fructuoſo*. Alios: Δεσπόσυνοι, Xenophonti, Theophilo, Harmenopulo &c. Eodem modo *Regum Fratres* vocat Jonas Aurelianenſis *Præf. ad Opuſc. de Inſtit. reg. ad Pipinum R. Aquit.* V. ſuprà in *Deſpoſyni*.

Herimanni ſeu *Arimanni*, certum hominum apud Longobardos genus, quos immediatè ſubditos fuiſſe Comitibus ipſis, Judicibus, Sculdaſiis &c. legimus in *LL.* Longobard. ſub quibus in oppidis & caſtris militabant, invigilabantque eorum tuitioni: quaſi *viri exercituum*, ex Germ. *here*, exercitus & *mann*, vir; Galli dicerent *Hommes de guerre, Hommes d' armée*: adeoque milites, beneficia ac prædia ab Imperatore conceſſa poſſidentes, vaſſalli minores, Goldaſt. Vel certè fuere ipſi villarum incolæ ſeu ſubditi, prorſus diverſi à ſervis, cùm nulli oneri ſubiacerent, præterquam *hoſtis & placiti*, ex *here* dominus & *man* homo, quaſi *Homines Domini*, id eſt, vaſſalli. Liberæ enim conditionis homines fuiſſe, certum eſt. Obligatio eorum eundi in exercitum, *Arimannia* ſeu *Arimandia*, *Feudor. l.* 5. quæ meritò inter jura Regalia ibi recenſetur &c. Vide Car. du Freſne *Gloſſar.*

Heriperretus, apud Brovverum *Annal. Trevir. p.*473. equus militaris, quem tres manſi collato ſumtu Seniori, Curiam Imp. vel Longobardicam aliamve meditanti expeditionem, cogebantur ſubminiſtrare, addito mancipio quod equum curaret. Vox Germ. eſt, Lat. *Domini equus*, vel *Exercitus, i. militaris equus.*

Herlinini Milites, apud Petr. Bleſenſem *Ep.* 14. per contemtum vocantur Aulici, quòd poculis potiùs, quàm gladiis, dimicent. An ab *Herlino*, Anglo, exercitus in Saracenos ductore, ſed militiæ prorſus imperito? V. Car. Macrum *in Hierol.*

Hermæ, apud Corn. Nepotem *Alcibiade cap.* 3. *Accidit, ut una nocte omnes* Hermæ, *qui in oppido erant Athenis, dejicerentur, præter unum, qui ante januam Andocidis erat, Andocidisque Hermes dictus eſt.* Græcis Ἑρμαῖ, ſunt τετράγωνοι κίονες, *quadratæ ſtatuæ*, æneæ aut marmoreæ, ſine manibus, caput humanum oſtendentes, reliquo corpore rudi relicto, Mercuriumque referentes, unde nomen, quas ante januas religionis ergò poſitas habuerunt Athenienſes. Apud eosdem ſingulæ Tribus in viis publicis ſimiles ſtatuas erectas habuiſſe videntur: Ut & viri de Rep. bene meriti. Ponebantur etiam in biviis, triviis & quadriviis, & in fronte ſcriptum habebant, quà via duceret. qua de re V. Voſſium *de Orig. & progr. Idolol. l.*2.*c.*32. Quod primum feciſſe Hipparchum, inſcriptis Ethicis præceptis ſaluberrimis, tradit *in eo* Plutarchus. Sed & *Hermæ* προπύλαιοι ante portas ſtatuebantur, quorum unum Anagniæ ictum cœlitus, refert Liv. *lib.* 27. *cap.* 5. &c. V. Hildebrandum *ad Nep.* Apud Philoxen. Ἑρμαῖ ἀπὸ ἱπποδρόμου, repagulum eſt in Stadio, quod ab *Hermulis*, (parvis hujusmodi ſtatuis) laxabatur, inventum Tlepolemi Myrenſis. Ita enim is,

> Τληπόλεμος ὁ Μυρεὺς Ἑρμαῖ ἀφετήριον ἱππῶν
> Ἱπποδρόμοις θῆκεν παῖς ὁ Πολυκρίτου κλ.

Quod inde in Circum traductum, teſte Caſſiodoro. Nempe transverſarium lignum, inter duo arrectaria & extantia poſitum, quod ὕσπληγξ dicebatur, ſigno dato funibus laxabatur, & in lineam cavatam (quæ βαλβὶς) decidens, limini januæ complanato ſimile exiſtebat, quo pacto poteſtas dabatur currendi. Duo v. illa ligna arrectaria, quæ ἑκατέρωθεν ἐπανίσταται τῆς βαλβῖδος Heſychio, in modum *Hermarum* efformata fuere, qui fune demiſſo utrinque repagulum ſolvebant. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 924. ut & ſuprà in voce *Balbis*. Adde quæ dicemus, in voce *Mercurius*. &c.

Hermæa, Gr. Ἑρμαῖα, feſtum erat apud Cretenſes, in quo Domini ſervis epulantibus miniſtrabant. Cariſtius *in Hiſt. Comm.* apud Athenæum *lib.*14. *c.* 17. Idem mos apud Athenienſes obtinuit, & Babylonios, apud quos durante feſto *Saceas*, per 5. integros dies, ſervi imperabant ſuis dominis, & unus ex illis ſtolam regiam induebat. Cteſias *Annal. Perſic. lib.* 2. & Beroſus *Rerum Babylon. lib.* 1. Simile omnino jus in feſto *Peloria* dicto, apud Theſſalos; Et cui ignota Saturnalia Romanorum? V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Roſini Antiqq. l.*4. Sed & in urbe Pellene Θεοξένια, vel Ἑρμαῖα, Ludos, quibus ἆθλον erat lana, memorat Salmaſius *ad Solinum pag.* 849. At apud Suetonium Tranq *in Claudio Cæſ. cap.* 10. *Hermæum* diætæ nomen eſt, ſeu domûs, quæ à parte familiæ Cæſareæ inhabitata videtur Caſaubono, ſicut de *Gelotiana Domo* retro videmus. V. quoque ſuprà, ubi de *Gymnaſiis*.

Hermammon, duorum Numinum *Mercurii* & *Ammonis* in unum conflatum nomen, V. ſuprà *Heraclammon*.

Hermannus Grun, Conſul Colonienſis, à duobus Canonicis leoni objectus, feram feliciter confecit, circa A. C. 1260. quo Epiſcopus Urbem ſibi ſubjicere omni niſu conatus eſt. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part.* 2. *cum Animadverſ. Menckenii.*

Hermas, Rom. *c.*16. *v.* 14. inter eos, qui à Paulo Apoſt. ſalutantur; quis fuerit, acriter inter Bellarminum & Baronium Purpuratos Rom. Eccl. Patres controvertitur. V. C. Macrum *Hierol.* & voce *Hermes*. In Bibliotheca Patrum habentur libri tres *Hermæ* huic inſcripti, qui à Patribus Ποιμένος, *Paſtoris*, nomine inſigniuntur, ut videre eſt apud Tertull. *de Orat. cap.*12. Origenem *Philocal. capp.* 1. & 8. *Clem.* 1. *Strom.* Alios. De cujus libri auctoritate quid ſtatuendum ſit, docent Rob. Cocus *Cenſur. quorundam vett. Scriptor.* & Andreas Rivetus *Critico Sacr. lib.* 1. *c.* 12.

Hermathena, adde: Collocabatur ſimulachrum hoc miro artificio implicatum in omnibus olim Bibliothecis, Gymnaſiis & Scholis, quo Philoſophiam cum Eloquentia jungendam eſſe ſignificatum eſt. Et talem certè fuiſſe Philoſophiam Græcorum, docet Cicero *de Orat. lib.* 3. ubi *iidem erant*, inquit, *& ſapienter ſentiendi & ornatè dicendi Auctores.* Nec Numinum iſtiusmodi mixtio infrequens erat: Sic Mercurius Herculi miſcebatur; de quo V. infrà in voce *Hermeracla*. Sic Phœbus Baccho. Lucanus *lib.* 4. *de Parnaſſo*,

> *Mons Phœbo Bromioque ſacer, cui Numine mixto*
> *Delphica Thebanæ referunt Trieterica Bacchæ.*

V. Georgium Hornium *Hiſt. Phil. lib.* 7. *cap.* 7.

Hermeas, frater Philumenæ, pro Ariſtide Hadriani Imp. fermè æquali, graviſſimè ægrotante, mortem obiit, ut ipſe Ariſtides narrat, *Sacrar. quinta*, V. ſuprà ubi *de Fatis producendis*.

Hermellina, apud Thvvroczium *in Salomone R. Hungar. cap.*52. *Cumque tetigiſſet veprem lancea, quædam* Hermellina *albiſſima mirum in modum lanceæ ejus inſedit, & ſuper ipſam diſcurrendo, in ſinum ejus usque devenit:* mus Ponticus eſt, Gallis *Hermine*, ab *Armenia* dictus, quòd inde ejusmodi murium pelles in Europam adveherentur; *Hermeniam* enim pro *Armenia* dixere recentioris ævi Scriptores. Car. du Freſne *Gloſſar.* & *Diſſertat.* I. *ad Joinvillam.*

Hermendatum, Hiſpanis & Navarrenis maximè, juriſdictio-

nis

in fures & facinoroſos certa quædam & memoratu digna ſpecies eſt. Cùm enim inter bella tam externa, quam civilia, Magiſtratuum ſolicitudo latrociniis compeſcendis non ſufficeret, ſæpe plebeji, quorum præcipuè res agebatur, ſocietates (Hiſpan. *Hermendadas*) inter ſe contrahere, conſtitutumque eſt, ut, quoties hujusmodi aliquod ſcelus à facinoroſis committeretur, univerſi facto ad æris campani ſonum concurſu (*ab ære & repici de campanas*, *in Coarta A. C.* 1452.) in illos impetum facerent, pœnas ab ipſis debitas ſumturi: quæ quidem Societatum harum juriſdictio poſtea Regia auctoritate confirmata eſt. V. Oyhenartum *in Notis Vaſcon. l.* 1. *c.* 6. & infrà, *Huesium*, it. *Junctas*.

Hermeraclas, ex Ἑρμῆς, *Mercurius*, & Ἡρακλῆς, *Hercules*, ſimulachrum erat Mercurium ſimul ac Herculem referens, quemadmodum *Hermathena* cum Mercurio τὴν Ἀθηνᾶν *Minervam* expreſſit. Indigitavit autem id commentum, cum Fortitudine facile Eloquentiam conciliari. Hinc is, qui Hercules Gallicus appellatus eſt, inſignis Philoſophus & Orator fuiſſe dicitur, quem proin ita effigiabant: Clavâ Leonis exuviis armatus, linguam tenebat exertam, cujus è mucrone innumerabiles aureæ catenulæ prodeuntes, innumeram hominum ponè ſequentium turbam trahebant, Lucianus *in Hercule Gallico*. Eundem cum Mercurio ſive Hermete Ægyptio plurimi commiſcent, namque hic inter alia nomina, *Hercules* quoque legitur appellatus: unde nota Ἑρμαϊκὴ σειρά, V. Georg. Hornium *Hiſt. Philoſ. lib.* 2. *c.* 12. *ſub finem*, & ſuprà in voce *Heraclammon*.

Hermes, gladiator nobilis, apud Martialem *lib.* 5. *Epigramm.* 24. quod, ejus laudibus dicatum, ſic finit, alludens ad Hermetem Triſmegiſtum, cujus ſumma in Philoſophia ſcientia erat,

Hermes, gloria Martis univerſi;
Hermes, omnia ſolus & ter unus.

Hermochemia, Gr. Ἑρμοχήμιος (ita enim apud Steph. Byzantium in Αἴγυπτος legit Voſſius) Ægyptus dicta eſt, quaſi *Chemia* ſeu *Ægyptus Hermæ*. Ægyptum enim à Chamo, *Chemiam* ſeu *Chamiam* dictam eſſe, notum: *Hermes* autem ſive Mercurius, maximo apud Oſiridem in pretio fuit, & gentem multò accuratiùs loqui, variarum etiam rerum nova nomina, ſcribendi item legendique artificium, ſiderum porrò ſcientiam ac ſacrificia tandem ſacroſque ritus docuit, à quo proin terra appellata eſt primitus. Heſychius, Ἑρμοχύμιος γῆ ἡ Αἴγυπτος τὸ πρότερον οὕτως ἐκαλεῖτο, *Hermochumia* (ſcribi jubet præfatus Voſſius) *terra Ægyptus primò ſic vocabatur*. Et quidem Mercurii ſepulchrum Hermupoli oſtenſum, refert Clemens Romanus *Recognition. pag.* 110. *edit. Sonniana A. C* 1568. V. Voſſ. *de Idol. l.* 1. *c.* 27.

Hermogenes JC. inter Conſiliarios Alexandri Sev. Imp. apud Lampridium *Hermogenianus* eſt, Papiniani diſcipulus: qui ſcripſit *Epitomen Juris libb.* 6. *Fideicommiſſorum libros* &c. Jacobus Cujacius *Obſervationum lib.* 2. *c.* 27. apud Jo. Calvin. *Lex. Jur.*

Hermotimus, Clazomeniis olim cultus. Tertullian. *de Anima*, *ut Hermotimum, cui Clazomenii mortuo templum contulerunt.* Nam *Hermippum*, hic perperam legi ſolere, monitum jam diu Paulo Leopardo *Emendat. lib.* 8. *c.* 3. Sana lectio retenta à Tertulliano ejusd. *lib. c.* 44. *Cæterùm de Hermotimo, animâ, ut ajunt, in ſomno carebat, quaſi per occaſionem vagaturi hominis, proficiſcente de corpore. Uxor hoc prodidit: Inimici dormientem nacti, pro defuncto cremaverunt. Cives* Hermotimum *Templo conſolantur.* Ubi repone *vacaturi*. V. eundem Voſſium *c.* 21. *l. cit.*

Hermunduri, adde: Eorum meminit Capitolinus in *Marco Imp. Gentes omnes ab Illyrici limite usque ad Galliam conſpiraverant, ut Marcomanni, Nariſci*, Hermunduri *& Quadi*, quos 4. populos Tacitus etiam jungit. Caſaub. *ad l.*

Hermunii, al. *Hermanii*, ſpecies apud Aragonios *Infancionum*, quorum alii *Barones* vel *Rici homines*: alii *Meſnadarii*, alii ſimpliciter *Milites*, alii ſimpliciter *Infanciones* nominantur, uti habet Vitalis Epiſc. Oſcenſis. V. infrà *Infanciones*.

Hermus, adde: Hodie vero ejusmodi auri ramenta, nec in *Hermo*, nec in Pactolo, ampliùs obſervari, notat Jac. Sponius *Itiner. Part.* I. *p.* 301. Qui idem in egregio nummo, fluvium hunc, pro more reclinatum, innixumque urnæ aquam effundenti, cum fronde in manu & voce ΦΩΚΑΙΕΩΝ infra (utpote qui à Phocæa urbe non procul diſtabat) & *Inſcr.* in circuitu, ΕΠ. CTP. ΑΥΡ. ΕΥΤΥΧΟΥC. ΤΟ. Β. hoc eſt, *ſub Strategia* ſeu *Præfectura Aurelii Eutychis, qui ſecundâ vice fungebatur*, memorat *Part.* 3. *pag.* 191.

Hero, adde: In vet. nummo, ab Abydenis cuſo, *Hero & Leander* conſpiciuntur, quorum hic fretum trajicit, illa in turre excelſa facem oſtentat, cum *Inſcr.* ΗΡΩ ΛΗΑΝΔΡΟΣ ΑΒΥΔΗΝΩΝ. In alio Severi Imp. latus alterum eandem hiſtoriam repræſentat, niſi quòd non *Hero*, ſed loco ejus Cupido, facem effert. Memorantur ambo Jac. Sponio *Itiner. Part.* 3. *p.* 172. ubi prioris typum curioſo Lectori exhibet.

Herodes, inter XXX. Romanorum Tyrannos, Odenati, ex priore uxore, filius, cum Patre accepit Imperium, homo omnium delicatiſſimus, cui erant ſigillata tentoria & aurati papiliones & omnia Perſica &c. Cui quantum Pater indulſerit, quantum quam infe... à noverca Zenobia fuerit, V. apud Pollionem.

Herodes Atticus, adde: Marathone oriundus, patre Attico, qui Nervæ principatu, reperto theſauro, immenſas opes conceſſu Imperatoris ſibi paraverat; avo Hipparcho, ſeu, ut Suidas vocat, Plutarcho, qui ob avarè & crudeliter adminiſtratam provinciam, bonis fuerat exutus, floruit ſub Trajano, Hadriano, Antonino Pio & Marco Aurelio. Extructis in Græcia pluribus ædificiis ſacris profaniſque, & legatis cuique Athenienſium denis thaleris, de patria optimè meritus eſt. In ſtudiis egregiè verſatus, eloquentiâ inprimis inclytus (cujus tyrocinia ſub celebri illo Rhetore Phavorino poſuerat) opera quædam reliquit, Philoſtrato indigitata, ſed quæ temporum injuriâ periere. Etiam Conſulatu functus eſt, collega Torquati, ann. C. 143. & ductâ matronâ inſigni Romanâ, cui *Regillæ* nomen, in ejus memoriam Odeum Athenis extruxit, illaque defunctâ domum ſuam marmore nigro ex Paro inſ. luctus indice, undique ornavit, templo quoque illi in ſuburbano ſuo *Triopæa* dicto, Romæ haud procul, conſecrato. Obiit æt. anno 76. duorum liberorum pater, Marathone genitali ſolo ex ultima ſua voluntate ſepeliendus: ſed Athenienſes grati erga eum animi teſtandi causâ, in ipſa Urbe, inque Stadio Panathenaico, quod ejus magnificentiâ in priſtinum ſplendorem reparatum fuerat, proſequente funus toto Populo, ſplendidè tumularunt. Nomen ejus integrum fuit, *Tiberius Claudius Atticus Herodes*, uti ex vet. *Inſcr.* Athenis hodieque ſuperſtite, in qua *Pontifex Imperatorum* inter alia vocatur, docet Jac. Sponius *Itiner. Part.* 2. *p.* 213.

Heroes, adde: in Theatro eadem machina, quæ demiſſa Deos oſtendebat ex improviſo, per aerem quoque *Heroas* vehebat, veluti Tlepolemum, Medeam, Perſeum, Bellerophontem. Jul. Cæſar Scaliger *Poetices lib.* 1. *c. de Theatro*. Plura de *Heroibus*, V. apud Car. Paſchalium, *in Coronarum libris*, Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium*, & hic paſſim, inprimis in voce, *Anima*, item *Dii*.

Heroicum Carmen, V. ſuprà *Epicum Carmen*.

Herones, apud Plinium *l.* 36. *c.* 14. ubi de Dianæ Templo, *Summa miracula, epiſtylia tantæ molis attolli potuiſſe, id conſecutus eſt* heronibus *harenâ plenis, molli pulvino ſuper capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens ab imo* &c. Turnebo ſunt texta quædam ſtorearum & tegetum more, in quibus interdum pauperes dormiebant, & fruges reponebantur; ſed & vaſa ſic viminea vocabantur, tegetibus ſimilia & cophinis, φορμοὶ Græcis, Macri Fratres *in Hierol.* V. ſuprà *Ærones*.

Heſiodus, adde: Eum cum cithara pingi, carminaque illius epica à Rhapſodis quoque, ἐπὶ ῥάβδῳ, pronuntiari conſueviſſe, docet Salmaſ. *ad Solin. p.* 867. & 868. qui & *Heſiodi Aſtrologiæ*, quę Ἀστρικὴ βίβλος inſcripta, ex Plin. & Callimacho meminit *p.* 7 7.

Heſione, adde: Inter opera Antiphili pictoris ſua ætate clariſſimi, memoratur Plinio *l.* 35. *c.* 10. ubi de eo, *Heſionam nobilem pinxit & Alexandrum ac Philippum cum Minerva, qui ſunt in Schola in Octaviæ porticibus*, V. infrà in vocibus *Schola* & *Porticus*.

Heſperica vel *Heſperidum* Mala, inter initia Dionyſii myſteriorum olim, recenſentur Orpheo, verſibus his apud Clementem,

Κῶνος καὶ ῥόμβος καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων.

Dicta ab *Heſperidum* Nympharum hortis, unde ab Hercule primitus in Græciam illata ſunt. Ἑσπερίδας quoque Timachidas vocat & Ariſtocrates, qui apud Laconas hæc mala Diis apponi conſueviſſe, in *Laconicis* tradunt. Eadem ſunt cum aurantiis noſtris, de quibus ſuprà diximus. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 955. & *ſeqq.* Fuit autem hortus is ad Oceanum Atlanticum, minimè confundendus cum horto *Heſperidum*, ab urbe Libyæ *Heſperidibus* (quæ poſtea *Berenice* dicta) cui vicinus erat, nomen adepto, uti docet idem *ibid. p.* 373. & 374. Cœterùm *Heſperidum fabulam* φυσικῶς interpretatur ita Voſſius: *Quòd Hercules rapuiſſe fertur mala Heſperidum, eo ſignatur, Solem exortum luce ſua præſtringere lumen ſtellarum; quæ generali nomine per* Heſperidas *intelliguntur* — *Per hortum Heſperidum intelligitur cœlum ſtellatum* — *mala aurea ſunt ſtellæ* — *Draco, qui cuſtodit, vel Zodiacus eſt, vel Horizon* &c. V. eum *de Orig. & Progr. Idol. l.* 2. *c.* 15.

Heſperus, adde: ſicut Sol exoriens, quadrigis vectus, annuli Amphitruonis, apud Plautum, apoſphragiſma fuit, ſic in publico ſigillo Locrorum Heſperiorum, qui & *Ozoli* dicti, *Heſperum* fuiſſe, refert Plato *l.* 10. Ἔχουσι τε ἐπὶ τῇ δημοσίᾳ σφραγῖδι τὸν Ἕσπερον ἀστέρα ἐγκεχαραγμένον. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis c.* 13. *ubi varia animalia, hiſtorias item & fabulas, res inanimatas, literas Hieroglyphicas, & alia annulis inſculpi conſueviſſe, docet.* Deſultorii autem illi equi ſacri erant, uti diximus ſuo loco. Cœterùm idem hoc cum Lucifero ſidus eſſe, primus Pythagoras oſtendit, V. infrà, voce *Lucifer*, item *Phoſphorus*.

Heſus, adde: Hunc enim Galli, ut eſt apud Cæſarem *de bello Gallico l.* 6. *bella regere arbitrabantur.* Unde & illi, ut ibidem legere eſt, *cùm prælio dimicare conſtituerunt, ea, quæ bello cepiſſent, plerumq; devovebant.* Victima homo fuit: Procopius *Gothic. rer. l.* 2. ubi de Thules ſive Scandinaviæ (ſic enim cepit) incolis, Τῶν ἱερείων σφίσι τὸ κάλλιστον ἄνθρωπός ἐστιν, ὅνπερ ἂν δοριάλωτον ποιήσαιντο πρῶτον. τοῦτον γὰρ τῷ Ἄρει θύουσιν, ἐπεὶ θεὸν αὐτὸν νομίζουσι μέγιστον, *Hoſtiarum illis pulcherrima eſt homo, quem bello primum ceperint. Hunc verò ſacrificant Marti, quoniam illum Deorum cenſent maximum.* Quem verò Romani *Heſum* extulere, is Germanis abſque terminatione Romana, fuit *Hies*, vel *Hies*, vocali variata

ut Rhehi oſtium, quod Romanis *Helium*, id Batavis *Hiel*, uti ſuprà vidimus. Hinc *Hiſes-dag*, & contractè *Hiisdag*, qui Romanâ linguâ *Martis dies*. Vulgò uſitatius, *t*. vel *d*, ut in aliis multis præmiſſo, Germanis inferioribus *Thiis dag*, vel *diis-dag*, Niſi malis fuiſſe priùs *Chiiſ-dag*, à *Cheſus* ſeu *Chiſus*. Nam olim *H.* & *CH.* variabant, haud ſecus ac *S.* & *J.* unde iidem, pro diverſa dialecto, *Catti*, *Chatti*, *Heſſi*. Idem autem dies nonnullis Germanorum *Erich dag* dicitur, cujus vocabuli pars prior magnam habet convenientiam cum Græco Ἄρης, *Mars*, vel Ἔρις, *contentio*. Interim Germani, non,ut Romani, *Martis* nomine ſidus Martis, ſed,ut videtur, Jovem vel Apollinem, intellexere, h. e. *Solem* ac *Cœlum*. V. Voſſium *de Idol.l.2.capp.*13.32 33.

Heſychaſtæ, in *Nov.* Juſtin. 5.*tit.*3. Monachi ſunt, à communi vita ſegregati & ab aliorum conſortio ſeparati, ut cœleſtium rerum contemplationi meliùs vacent, ab ἡσυχάζω, *quieſco*, Mac

Heſychia, Clazomeniis Palladis Sacerdos Alex.Neapol.*l.2.c.*8.

Hetæriarchæ, Gr. Ἑταιρειάρχαι, dicti ſunt, qui cohortibus conflatis ex Romanorum ſociis præerant de qua dignitate multa dixit du Freſne *Notis ad Alexiadem p.*227 Horum præfectus *Megaetæriarcha* appellatus eſt, Guil. Tyrio *Hiſt. Sacr. l.*21.*c.*16.

Hetruſcæ Coronæ, quæ binæ Magiſtratibus apud Romanos præferri ſolebant olim, memorantur Tertulliano *de Cor. Milit. Præferuntur etiam illis* Hetruſcæ. *Hoc vocabulum eſt coronarum, quas,gemmis & foliis ex auro quercinis ob Jovem inſignes, ad deducendas thenſas cum palmatis togis ſumunt.* Earundem meminit Plin. *l.*33.*c.*1. ubi de triumphantibus: *Neque aliis, uti mos fuit, quàm qui —— vulgò triumphabant. Et cùm corona ex auro* Hetruſca *ſuſtineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat, æquè triumphantis & ſervi fortaſſe coronam ſuſtinentis.* In quibus verbis tamen *Hetruſcam* videtur is nominare, non tam, quæ exemplo Magiſtratuum triumphantibus præferebatur, quam eam, quam ſervus eodem curru cum triumphante vectus, ſuſtinebat, quamque *Inſignem* Paſchalius vocat, ut infrà videbimus. Cæterum aurei illarum lemniſci fuere, ut ex eodem diſcimus *l* 21.*c.*3. *Acceſſerunt* (coronis) *& lemniſci, quos adjici ipſorum coronarum honos erat, propter* Hetruſcas, *quibus jungi niſi aurei non debebant.* Hinc Tertullianus iterum, *Triumphi laurea foliis ſtruitur, hæc adumbratur lemniſcis & inauratis laminulis, unguentis delibuitur* &c. Nempe harum coronarum altera civica querna, altera victrix laurea;utraque aureis lemniſcis & gemmis inſuper ornata erat. V. Car. Paſchalium *Coronar. l.*8. *c.*6. &c.

Hexaclinon, apud Martialem *lib.*9. *Epigr.* 60.

Et teſtudineum menſus quater hexaclinon,
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo:

ſtibadium eſt ſeu accubitum ſex lectis inſtructum. Poſtquam enim triclinia,quæ tribus lectis conſtantia omnibus menſis poterant convenire, ab uſu receſſerunt,ſigmata & ſtibadia iis ſucceſſere, quæ, cùm eſſent unus perpetuus lectus ſemirotundus, ſecundùm menſarum magitudinem varianda erant,atque hinc à numero convivarum. modò *Hexaclina*,ut hic cùm ſex,modò *Octoclina*, cum octo caperent &c. dicta ſunt. Salmaſius *ad l.* V. quoque hic in vocibus, *Sigma*, *Stibadium*, *Triclinium*.

Hexaemeros, Ἑξαήμερος Gr. h.e. *ſex dierum opus*, nomen libri operisque inſignis, à Baſilio, Gregor. Nyſſ. ut & Ambroſio editi:in quo Hiſtoriam Creationis VI.dierum eruditè exponunt.

Hexamita Veſtimenta tapetiaque, quorum apud Vett.occurrit non rara mentio,ad polymitum opus referuntur Salmaſio; ut quæ eodem modo in tela de liciis variantibus texebantur: cùm τὰ κεντητὰ & ποικίλα, *plumata* ſeu *acu picta opera*, acu defigerentur & variarentur. Nicetæ βλαττία ἑξάμιτα, item τζουκία ἑξάμιτα; τζουκία enim & ἱστία in recentioribus Græcis *tapetia* ſunt. Fluxit autem ex illa voce ἑξάμιτον *ſamitum* infimæ Latinitatis, de quodam panni ſericei genere. V. infrà ubi *de Polymitis*, & plura *de Hexamitis*, item *Dimitis* & *Trimitis*,à liciorum numero ſic dictis,apud Vopiſcum *in Carino Imp.*

Hexaphyllum,ſex folles,Salmaſius *ad Tertull. Pall.* V. ſuprà.

Hexaphoron, apud Martialem *l.*2. *Epigr.*81.

Laxior hexaphoris *tua ſit lectica licebit*,&c.

genus lecticæ, à *ſex* ſervis, unde nomen, *geſtatæ*, quibus divites & nobiliores Romani circumferebantur, ſicut *Octophorum* ab *octo*, V. infrà. Erat id laxius, ad modulum opum & luxus, itaque delicatiorum proprium: cùm modeſti & frugi homines quatuor tantùm bajulos adhiberent,ut de Philologia in cœlum eunte docet Martianus Capella *lib* 2. Uti verò vivi in *Hexaphoris* delitiabantur, ſic mortui in iiſdem efferebantur. Idem *Epigr.*77.*l* 6. *Invidioſa tibi quàm ſit lectica, requiris?*
Non debes ferri mortuus hexaphoro.

V.Laur. Pignorium *Commentar.de Servis*,& infrà ubi de *Lectica*.

Hexapla, V. in voce *Biblia*.

Hexapſalmus,Gr. Ἑξάψαλμος,ſ. Ἑξάψαλμον,ſenioPſalmorum in Matutinis cantari ſolitus, in Eccl. Græcan.ut & in Apodipnis ſeu Completorio, memoratur *Typico* Sabæ *capp.*1.& 5.nec non *Menæo*.Ut plurimùm verò in Matutinis canebatur, erantq; III. XXXVII.LXII.LXXXVII. CII. & CXLII.CI.Suicerus *Theſ.Eccl.* in hac voce, V. & Jo. Meurſium *Gloſſar.*

Hexecontalithos, Gr. ἑξηκοντάλιθος, gemmæ nomen, apud Solin. *c.*31. ubi de Troglodytis, *Lapide uno gloriantur, quem* Hexecontalithon *nominamus, tam diverſis notis ſparſum, ut ſexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendatur.* Ἑξήκοντα autem *ſexaginta* Græcis eſt. Sed cùm non tot ſint colores principales, rectiùs Plinius ait, *Hexecontalithos in parva magnitudine multicolor hoc ſibi nomen adoptavit, l.*37.*c.*10 quòd multos colores illa gēma oſtenderet, non quòd exactè & rotundè 60.gēmatum præferret colores,ſic dictam eſſe,ſignificans.V.Salm.*ad Sol.p.*411.

HI.

H.I. in notis antiquorum: *hæreditatis jure*, vel *herclè juravit*, vel *hic invenies*. H.L *honeſto loco*, vel *hic locus*. HIC. LOC. H. R. NON.SEQ. *hic locus hæredes non ſequitur*. H.L N *honeſto loco natus*. H.M.*honeſta mulier*, vel *hora mala*, vel *hora mortis*. &c.

Hiberi, apud Fl. Vopiſcum in *Aureliano*, ubi de ſeditione intramurana, à monetariis excitatâ, *Hi compreſſi ſunt, ſeptem millibus* Hiberorum, *Riparienſium & Caſtrianorum & Daciſcorum interemptis*; fuere, qui in Prætorianis legionibus vel aliis aut inter auxiliares merebant. V. *Iberia*.

Hibernacula, primùm militibus apud Romanos ædificata, tabernacula viz. pellibus contecta,memorantur Liv.*l.*5.*c.*2. ubi de obſidione Vejorum. In oppidis autem illa extruere vetiti ſunt, apud eund.*l.*26.*c.*1. V. infrà ubi de *Pellibus* &c.

Hiceteria, V. *Eireſione*.

Hida & *Hyda*, vox Saxon.terræ portio, quantum ſufficit ad arandum uni aratro per annum; aliis *Carrucata*.Order Vital.*l.*8. *p.*678. *Omnes carrucatas, quas Angli* Hidas *vocant, funiculo menſus eſt & deſcripſit*.Hanc 100. acris conſtare ,ait Gervaſ. Tilleber. 4. virgatis,*Codex MS.* apud Spelmannum;8. harum, alius *in Monaſt. Angl.* Omnium autem *Hidarum* in qualibet Angliæ provincia, miſſis per unamquamque *ſcyram* Juſtitiariis ſuis, numerum iniit Guilielmus Rex, apud Robertum de Monte A C.1083.quem ex vet. ſcheda maxima ex parte exhibet Spelmannus *Gloſſar.*

Hidalgus, Nobilis apud Hiſpanos, qui aliàs *Infancio*, apud Hier Blancam *Comm. Rer. Aragon.p.*734. de cujus vocis etymo V. Covarruv. *var.Reſol.Tom.*2.*c.*1.*n.*11.& Seb. Cobarruv. *Theſ. linguæ Caſtel.* in voce *Fidalgo*.Illos *Hijos dalgo*,vocat Blanca & Militibus ſeu *Cavalleris* opponit *l.c.* *Filii dalgo* dicuntur in *Foris* Aragon.*L.* 1 *tit.de Officio Juſtitiæ Aragon.*apud du Freſne *Gloſſ.*

Hiems, ex Æolico χειμας, ut habet Salmaſius *ad Solin. p.* 310. in tres partes ab antiquiſſimis Græcis diviſa eſt, quarum mediam Brumæ aſſignabant.Galenus,de anni partitione, ſecundùm Hippocratem, *Epidemic. princ.* Οἱ δ᾽ αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῇ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον. Hæc aliter *adulta hyems*; ſicut pars prima, *nova*, & ultima, *præceps*. At Romani initium *Hiemis* ducebant à Bruma, ſive Solſtitio hiberno, ut tempus æſtivum à Solſtitio æſtivo auſpicabantur. Sicque Attici initia hiemis & æſtatis menſe uno & dimidiato altero ante Solſtitia numerabant, & totidem diebus poſt utrumque Solſtitium, tam hiemem, quam æſtatem, finiebant. Appulejus *in Medicinal. Incipit tempus æſtivum VIII.Kalendas Martias* &c. Quod non obſervatum multis eruditis fraudi fuit, in conſtituendis hibernis & æſtivis Atticorum menſibus,nec non in conciliandis variis Græcorum ac Romanorum Scriptorum locis,quibus hiberni menſes diverſimodè conſtituti occurrunt, uti pluribus docet idem Salmaſius ubi ſuprà *p.*314. & *ſeqq.* Erat autem non December ſolùm pluribus apud Romanos Dæmoniorum feſtis, *Agonalibus*, *Conſualibus*, *Divalibus*, *Divi Julii feſto*, *Laurentialibus*, *Saturnalibus*, occupatus; ſed & tota *Hiems* Liberæ ſacra erat, quam Liberi ſeu Bacchi ſororem ſanctè cultam, docet Cicero *de N.D.lib.*2. Id quod videre eſt in argenteo toreumate vetere, cui IV. anni tempora in culpta, à Stephano Pighio *Commentar.* inſigni illuſtrato. Pingebantur porro *Tempora Hiemalia* variis modis. Ventus aperto hiatu frigora exſpirans, eorum emblema frequens. Quò alludit Martialis *lib.*7. *Epigr.* 36. *Turpis ab inviſo pendebat ſtiria naſo,*
Cùm flaret madidâ fauce December atrox.

V. Caſp. Barthium *Animadv. ad Papinium Statium lib.*2 *Sylv.*7. *v.* 215. In vet. nummo Laodicenſium Neocororum, cui inſcriptum, ΕΥΤΥΧΕΙϹ ΚΑΙΡΟΙ, *Hiems*, exprimitur imagine hominis veſtiti, ſiniſtrâ leporem tenentis. Tum enim, ut Virgilius,

Auritosq; ſequi lepores, tum figere damas &c.
Cùm nix alta jacet, glaciem cùm flumina trudunt.

V. ſuprà *Felicia Tempora*. Nonnunquam oleo cæterisque dotibus coronari conſueviſſe, habes apud Paſchalium *Coron. l.*4.*cap.* 2. &c. Velis autem ac ſpecularibus cœnationes ſuas hoc tempore muniebant,& igne multo *hiemem* domabant priſci,ut ſcribit Seneca *Natur.* 4. igne ἀνθρακιᾶς nempe ſeu prunarum, quas in foculis vel batillis inferebant cœnationibus.At carbonum loco thus, cinnamomum, caſiam, coſtum & alia odorata adhibuit Heliogabalus, de quo Lampridius proin, *Odores*, inquit, *Indicos ſine carbonibus ad vaporandas zetas jubebat incendi*, ad quem locum Caſaubonum vide. Hinc *Hiemantes*, Pœnitentium Ordo in vet. Eccl. V. infrà *Hyemantes*.

Hiera Sycamina, opp. Ægypti, ad orientem Nili, memoratum in *Tab.*Peutingeriana,de quo V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 448.

Hieracites, gemmæ nomen, apud Plinium *lib.* 37. *c.* 10. *Hieracites alternatis milvinis nigriſq; velati plumis*: ex Græco ἱερακίτης quod à ἱέραξ, *accipiter, milvus*; hujus enim colorem refert. Acti-

λιθ, Ἱεροκλέους λίθος ὑπὲρ λαμπρὸς μέν ἐστι, καὶ πρὸς τὸ μέλαν ἐπιτεταγμένος γράμμασιν ἱεροῖς ἐστι ποικίλον εἶδος &c.

Hierapolis, Syriæ urbs, adde: Derceto ibi culta olim, quæ *Atargatis*, Straboni & Plinio. Salmaſius verò *Syriam Deam* κατ' ἐξοχὴν ſic dictam. Numen fuiſſe peculiare Hierapolitanorum, idque totum fœmineum, Lucian. Ἡ δὲ ἐν τῇ ἱερῇ πόλει πᾶσα γυνή ἐστι; cùm Atargatis ſeu Derceto piſcis imagine, vel figurâ ex piſce & fœmina mixta coleretur: docet ubi ſuprà *p.*574. Quanquam nomina hæc non raro confundantur, ut diximus, in voce *Atargatis*, item *Derceto*.

Hierapolis, Phrygiæ urbs, adde: Hodie penitus deſerta, Turcis *Bambouk-kalé*, h. e. turris bombacina, ob rupium vicinarum albedinem, dicitur, viſunturque rudera ejus e regione Laodiceæ, inter quas ambas urbes Lycus interfluit, ſed propior Hierapoli. Templorum ibi ruinæ quamplurimæ, ingensque copia fontium mineralium, ut neutiquam mirum ſit, ἱερὰν πόλιν, *ſanctam urbem*, fuiſſe olim appellatam. Inprimis, pulcherrimum ex candido marmore balneum, ubi *Inſcr.* a Tinctorum corpore facta, & magnifici Theatri ſuperbæ reliquiæ, in cujus introitu *Inſ.* ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΑΡΧΗΓΗΤΕΙ dicata, etiamnum ibidem conſpiciuntur. Jac. Sponius *Itiner. Part.* 1. *p.*357. & 358. V. eundem *Part.*3. *p.* 150. 151. & de *aquis Hierapolitanis*, Strabonem *Geogr. l.* 13. uti de *Hierapolitico marmore*, Salmaſium *ad Solin. p.* 574.

Hierarcha, Græcè Ἱεράρχης, Pachymeri Sacrorum moderator eſt & curator ac proviſor: cujus officium καθαίρειν, φωτίζειν, τελειοῦν, *purgare, illuſtrare, & perficere*, ut habet S. Maximus *de cœleſti Hierarch.* c. 3. qui primo quidem Chriſtum ipſum, dein S. Paulum ac cæteros Apoſtolos, & poſt hos Epiſcopos, hoc elogio inſignit, τελεταρχας quoque, Τελετάρχας & Τελειωτὰς illos appellans. Hinc Ἱεραρχία, *ſacrum regimen*: de qua utraque voce V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* Sed & *Hierarchia* nomen libri, quem Dionyſio Areopagitæ vulgò aſcribunt, de Angelorum variis ordinibus gradibusque tractantis, Macer *Hierolex.* De quo quid ſentiendum, V. in voce *Dionyſius Areopagita*.

Hierei, in *l.*4. *Cod. Theod. de Jud. cæl. & Sam.* dicuntur Presbyteri Judæorum, ex Gr. Ἱερεὺς, Salmaſius: De cujus vocis apud Scriptores Eccl. uſu, V. quæ eruditè congeſſit Cl. Suicerus ubi ſupra.

Hierocles, Heliogabali amaſius, apud Lampridium.

Hieroglyphica. adde: Etiam literas *Hieroglyphicas* Vett. annulis inſculptas fuiſſe, ex Heliodoro planum eſt *l.* 8. apud quem memoratur Charicleæ annulus, lapidem, qui *Pantarbe* vocatur, in pala inſertum habens, & literis quibusdam pictus: Δακτύλιος — λίθῳ τῇ καλουμένῃ παντάρβῃ τὴν σφενδόνην διαλιτος. γράμμασι δὲ ἱεροῖς ἦν ἀνάγεγραπτο. Nempe quod cuique in mentem veniebat, hoc vel illo apoſphragiſmate utebatur: plerunque tamen, ut Meurſius notavit, eas annulis ſignaturas inſculpſerunt, quæ ſibi convenirent, vel ob eventum quempiam, vel artem quam factitarent, vel munus quod gererent &c. Kirchmannus *l. c.* Cæterùm *Ars veterum Ægyptiorum Hieroglyphica*, quâ Sacerdotum priſcorum in Obeliſcorum, ſtatuarum, aliorumque monumentorum, hieroglyphicis ſymbolis diſponendis, ordinandis & ſingula cum ſingulis combinandis, ratio, modus & methodus, genuinè exponitur & *Hieroglyphica Sapientia tandem Reſtituta* jure dici poteſt, auctore Athan. Kirchero, prælum expectat. V. etiam infra ubi de *Obeliſci*.

Hierologia Nuptialis, ſeu Benedictio, quæ Sacrorum genus, ab Hebræis & Chriſtianis, uti varia Sacra à Paganis, Nuptiis adhiberi ſolita eſt, magna cum religione. Et quidem, præter ſolennem Sponſalium benedictionem, Deductioni in Thalamum ſeu ipſis Nuptiis, alia Benedictio ſolennis, apud Hebræos, præmitti conſuevit: dicta ברכת חתנים *Benedictio Sponſorum* ſeu ברכת נישואין *Benedictio Nuptiarum* ſeu *Deductionis*, quæ ritè adhibebatur, tam in domo, ubi epularis lætitia celebrabatur, & ubi Thalamus erat, quam in alio quovis loco ex more præſtituto. Cùm verò unica in domo Sponſalia ſequebatur Deductio in thalamum, utraque benedictio eadem in domo fiebat. Formula verò hæc erat: *Benedictus ſis Domine Deus noſter, Rex mundi, qui univerſa creavit in gloriam ſuam. Benedictus ſis Domine Deus noſter, Rex mundi, creator hominis. Benedictus ſis Domine Deus noſter, qui creavit hominem ad ſimilitudinem ſuam & ad ſimilitudinem imaginis Archetypi ſui, & præparavit ei ex ipſo Artificium* (i. e. fœminam) *usq; in ſeculum. Benedictus ſis Domine Deus noſter, Creator hominis, Gaudendo gaudebit & exultabit ſterilis, colligendo liberos ſuos in ſinum ſuum in lætitia. Benedictus ſis Domine Deus noſter, qui lætari facis Sion in liberis ſuis. Lætando lætari fac par hoc amatum, juxta lætitiam à te donatam creaturæ tuæ in horto Eden ab antiquo. Benedictus ſis Domine Deus noſter, qui lætari facis Sponſum & Sponſam. Benedictus ſis Domine Deus noſter, Rex Mundi, qui creavit gaudium & lætitiam Sponſo & Sponſæ, exultationem, cantum, hilaritatem, jubilationem, amorem, fraternitatem, pacem & amicitiam. Confeſtim Domine Deus noſter audiatur in urbibus Judææ, & in plateis Jeruſalem vox gaudii & lætitiæ, vox Sponſi & Sponſæ, vox affectus mutui Sponſorum ex thalamo ſuo & pueri è choro modulationis ſuæ. Benedictus ſis Domine Deus noſter, qui lætari facis Sponſum cum Sponſa.* Eadem in *Ritualibus* Judæorum hodiernis habetur, nec ſine præeunte vini poculo ejusque benedictione, ut in Sponſalium benedictione. Adjicitur in *Ritualibus*, *Benedictus ſis Domine, qui lætificas Sponſum & Sponſam, quiq; conſortunas. Confitemini Domino, quoniam bonus eſt, quoniam in ſeculum miſericordia ejus durat. Multiplicentur gaudia in Iſraele & fugiant ſuſpiria.* Cujusmodi formulas aliasque Eſræ acceptas ferunt. Quin ut decem minimùm eique majores ætate, atque ingenui adeſſent huic benedictioni, ex more exigebatur: cujus numeri anſam ex hiſtoria Ruthæ ſumunt Magiſtri, ubi hujus & Boazi nuptiis adfuiſſe decem Seniores, legimus *c.*4 *v.* 2 & 11 Horum qui maximus natu aut digniſſimus, Benedictionem præibat; quæ integra, poſt ſolennem menſæ benedictionem, toties iteranda erat, quoties, durante Virginis convivio ſeptiduano, convivæ alii aderant, quàm qui Benedictionem audierant Deductionis; at quamdiu iidem tantùm, qui Benedictioni deductionis adfuerant, convivæ manebant, poſtrema ejusdem pars duntaxat menſæ Benedictionem, in Virginis convivio nuptiali, quotidie ſequebatur. Quod itidem dicendum, ubi cœlebs Viduam duxerat, at ubi Viduus Viduam, poſt Deductionis diem non erat iteranda. Si verò, contra morem Majorum, Benedictionem deductio fortè antevertebat, adhibenda ea erat tempore aliquo opportuno inſequenti. Habent autem Benedictionis hujusmodi exemplum, ut ante Legem datam, in eo quod de Rebecca legitur, Geneſ. *c.*24. *v.*60. ita poſt, Ruthæ & Boazi nuptiis, Ruth. *c.*4. *v.*11. Etiam inter formulas, actusque primarios Legis Studioſo ediſcendos, Benedictionis, quam exhibuimus, formulam, non omnino ignorandam fuiſſe, aiunt nonnulli. Utrum verò hanc, aliamve Sponſalitiam, an utramq; intellexerit Joſephus *l.*4 *c.*8. ubi τὰς ἐπὶ τοῖς γάμοις θυσίας, ſeu *Sacra Nuptialia* memorat, viderint alii, Seldenus *l.*2. *Ux. Ebr. cap.*12. Septem Benedictionum meminit auctor libri Tobiæ *c.* 7. & 8. ubi de nuptiis Raguelis & Saræ prolixè agens, inter alia addit: *Statim etiam dictis ſeptem Benedictionibus, epulari cœperunt*; quo de numero conſule Maimonidem, Joſ. Caro, aliosque præfato Seldeno citatos *c.*6. Apud Paganos loco Benedictionis Sacræ, varia erant Nuptialia Sacra, de quibus alibi actum. Sed & benedictio planè Conjugalis habetur in illo Juvenal. *Sat.* 2. ſuprà laudato, ut & Græcorum formulâ, cuivis actui ſolenni præmitti ſolitâ, Ἀγαθῇ τύχῃ; Latinorum item, *Quod fauſtum felixq; ſit* &c. V. Libanium *Declam.*35. Apud Chriſtianos Sacra itidem Nuptialia, ipſaque veluti contractus Conſecratio ac Benedictiones Nuptiis paſſim conſuevere adhiberi atque à Sacrorum Miniſtro peragi, nec ſine Euchariſtiæ ſæpius communione, ut in Occidentis moribus, a qua in Oriente arcentur Digami Trigamique per biennium trienniumque. Quin & à nonnullis ſancitum legimus, Nuptias non celebrandas omnino die, quo habetur Cœna Domini, *Ordinat.* Eccl. Genevenſ. 134. Quanquam etiam dotis aſſignatio, arrarum uſus, ritusque vett. velut non neceſſarii, aut ſæpius prætermiſſi, aut pro arbitrio aboliti ſunt, nihilominus tum in Occidente paſſim (idque non magis inter Pontificios, quàm Reformatos) Benedictionis ſacræ ac celebrationis Nuptialis à Miniſtro ſacro peragendæ uſus obtinet, ac per plura ſecula obtinuit; tum in Oriente, ubi ſacra hæc nomine τῆς γαμικῆς Ἱερολογίας & Ἱεροτελεστίας, id eſt, *Benedictionis Nuptialis*, continentur. Hinc Tertullianus ad Uxor. *l.*2. *c. poſtr.* de Chriſtianorum ſui temporis, circa annum nempe Chriſti 200. matrimoniis, *Unde*, inquit, *ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat Oblatio & obſignat Benedictio, Angeli renuntiant* &c. Ubi oblationem pro Euchariſtia ſumit Baronius etiam, & Angelos pro Miniſtris, contractum rite initum renuntiantibus. Eique coævus Clemens Alexandr. *Pædagog. l* 3. *c.* 1. ubi in uxorum ex alienis capillis ornatum invehitur, Τίνι γὰρ, inquit, ὁ Πρεσβύτερος ἐπιτίθησι χεῖρα; τίνα δὲ εὐλογήσει; *Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedicet?* Et quidem Alfonſus Ciacconius, in *Evariſto* (qui obiit circa A.C 120.) inquit, *Ut connubia publicè ac legitimè fierent, juſſit; & ne vir & uxor antea unà dormirent, quàm à Sacerdote benedicerentur.* Platina verò id Soteri Papæ tribuit, circa A. C. 175. à quo decretum eſſe ſcribit, *Ne legitima haberetur uxor, niſi cui Sacerdos ex inſtituto benedixiſſet* &c. *Epiſtolâ* item Decretali Calliſti I. qui floruit Anno C. 220. pro non legitimè, conjunctis habentur, *abſque dotali titulo ac benedictione Sacerdotis copulati*; & de Sylveſtro, qui Papa fuit ſub A. C.320. legitur, conſtituiſſe eum, ut Epiſcopus fieret, qui unius uxoris fuerat, *uxore à Sacerdote benedictâ*, apud Damaſum *in eo* Ut de Siricio & Hormisda, quorum ille circa A. C. 390. iſte circa A.C. 520. vixere, nil addam: Apud quorum, ut & recentiorum ſeculorum, Scriptores ſatis obvia eſt Benedictionis Nuptialis ſeu Ἱερολογίας τῆς γαμικῆς mentio. In Synodo quoq; Carthag. IV ſub A.C. 398. Canon habetur, *Sponſus & Sponſa, cùm benedicendi ſunt à Sacerdote, à Parentibus ſuis, vel à Paranymphis offerantur, qui cùm Benedictionem acceperit, eadem nocte, pro reverentia ipſius benedictionis, in virginitate permaneant.* Hincmarus it. Arch. Remenſ. an. 860. invectus in eos, qui ex raptu fieri arbitrabantur conjugium & ex iniquo contubernio legitimum matrimonium, & divinam memorans primi Conjugii Benedictionem, *Ejus rei*, ait, *imitatione etiam ſancta Eccleſia antiquitus ſolenniter*

& venerabiliter cuſtodivit eos, qui in illa, velut in Paradiſo Dei, conjugio copulandi eſſent divina benedictione & miſſarum celebratione conjungent. Quæ viz. honeſta & religioſa conjunctio, Deo auctore cœpta, & ejus benedictione firmata, etiam inter Gentes, quæ nullam legem acceperunt, nullam Dei habuerunt notitiam, legitimo ordine & naturali lege ſervata eſt. Sic ille; ſeu potiùs Epiſcopi omnes, per Gallias & Germaniam *in Epiſt.* ad Cæſarem pro cultu & ſanctimonia Domus Domini, edita ad calcem Opuſculorum Petri Bleſenſis. A' quo tempore per totum Chriſtianum inolevit orbem, ut Nuptiæ non ſolùm à Miniſtro Sacro benedicerentur, ſed & ejusdem interventu contraherentur, aut contractus, ante à Sponſis initus, denuò ipſo præeunte celebraretur: ut eò facilius legitimæ Nuptiæ à clandeſtinis, aut illicitis contuberniis, diſterminarentur. Interim Seldenus contendit, non pro recepto undique jure obtinuiſſe, ut Benedictio ſacra, & quidem à ſacro Miniſtro peragenda, Nuptiis eſſet neceſſaria, ante Leonem Imp. ſeu A. C 900 aut circiter, Imò ex *Novell.* 74. *cap.* 4. probare conatur, nondum Juſtiniani tempore apud Chriſtianos Orbis Rom. inoleviſſe, ut Matrimonia Benedictione ſacra ſacrove aliquo Miniſtro, ex jure recepto neceſſariove firmarentur: quidquid in adverſum ſive Pontifices decreverint, ſive Patres ſcripſerint. Leo itaque illo docente, ſanctionem primus edidit, *περὶ τοῦ τὰ συνοικέσια ἄνευ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας μὴ ἐῤῥῶσθαι, Ne matrimonia citra ſacram Benedictionem firma habeantur.* Quam in rem ejusdem memorat conſtitutionem Harmenopulus *Prochir lib.* 4. *tit.* 4. ut & aliam Alexii Comneni 200. poſtea annis Orientis Auguſti. Atque Leonina hæc vim juris poſtea obtinuit, ſicque hinc jus in matrimoniis celebrandis Sacerdotale, quatenus jus intuemur Cæſareum, ortum habuit, cùm antea, etiam ſine Sacris, rata ſatis in Oriente haberentur conjugia. Quod ad Occidentem ex verbis Epiſtolæ Evariſti Papæ, ſaltem Evariſto tributis, in Capitula Caroli & Ludovici Cæſarum relatis, ibique vim Legis obtinentibus, videtur ſanè non ſolùm Benedictionis ſacræ uſus, adeoque ipſa contrahendi formula, in cœtu ſacro, præeunte Sacro Miniſtro inoleviſſe, ſed & Matrimonium ipſum inde tantùm pro legitimo habitum eſſe: quod evenit ſub A. C. 820. Alibi autem iidem Impp. ut publicæ fierent Nuptiæ ſtatuere, ubi nihil de Benedictione ſacrâ. Etiam in LL. VViſigothorum hisce antiquioribus *l.* 3. *c.* 14. &c. expreſſa in connubiis mentio permiſſus Comitis, Dotis conſtitutionis, Tabularumque Dotalium, ut quæ teſtimonii publici vicem obtinerent, nulla verò Benedictionis ſacræ aut Miniſtri ſacri. Quod & de aliis LL. Veterum dicendum, quæ in Re Nuptiali, ſub illud ævum, adeò diverſæ, ut Francus v. g. qui Saxonicam jure Saxonico duxiſſet, eam non legitimam uxorem cenſeret, quia non ducta jure ſeu ritu Francico, renitente interim Concilio Tiburienſi. Poſtea verò, quod de Benedictione Sacra ſic in Imp. Occidentale receptum eſt, in alia Regna Chriſtiana, quæ vicina fuere, aliter atque aliter ſenſim diffuſum eſt, &c. De ritu Benedictionis in Eccl. Roman. ex *Ordine* Romano, cui tit. *Ordo ad benedicendam Sponſam*, alibique dicemus quædam infrà, ubi *de Nuptialibus Ritibus ac Formulis.* Addo hic ſaltem, eſſe præter Benedictionem communem, apud Pontificios, Benedictionem aliam, *Sacramentalem* dictam, quæ ſecundis Nuptiis jure Eccl. Rom. Canonico negatur, idque tametſi pars altera tantùm antea conjugium iniviſſet nullum. Unde in Ordine præfato, ſub finem, SI BENEDICENDÆ SINT NUPTIÆ, habetur, *Parochus Miſſam pro Sponſo & Sponſa, ut in Miſſali Romano, celebret, ſervatis omnibus, quæ ibi præſcribuntur.* In Miſſali autem habetur hæc Miſſa, cujus initium: *Deus Iſrael conjungat vos, & ipſe ſit vobiscum, qui miſertus eſt duobus, unicis, & nunc Domine fac eos plenius benedicere te.* Et ſequitur Pſalmus 128. aliaque ex Epiſtolis & Evangeliis, Epheſ. *c.* 5. & Matth. *c.* 19. Nuptiis propria, præter communionem atque de invicem fide ſervanda commonitionem. Quo facto aſpergi ſolent aquâ benedictâ, dicitque Sacerdos: *Placeat ſibi Sancta Trinitas*, & det BENEDICTIONEM, legitque ut ſolitum eſt, Evangelium S. Johannis, *In principio erat Verbum* &c. uti ſuprà meminimus. In eadem Eccleſia præterea Annulus (alicubi & arræ) coronaque Nuptialis benedicuntur, V. infrà. In Anglia ſequuntur inſuper Benedictiones ſingulares Cubiculi Sponſalitii ac Lecti, ipſorumque in lecto Sponſorum, nocte ſequente peragendæ. Ibidem, finitis ſolemnibus atque orationibus, quæ dicebantur ſuper Sponſos proſtratos ad altaris gradum & introductis illis in Presbyterium, ſcilicet inter Chorum & Altare, ex parte Eccleſiæ Auſtrali & ſtatutâ muliere à dextris Viri, viz. inter ipſum & altare, incipiebat olim officium Miſſæ, & proſternebat ſe Sponſus & Sponſa, in oratione ad gradum Altaris, extenſo ſuper eos pallio, quod tenebatur à quatuor Clericis per 4. cornua, in ſuperpelliceis, niſi alter eorum priùs fuiſſet deſponſatus & benedictus: tunc enim non habebatur pallium ſuper eos, nec dicebatur Sacramentalis Benedictio; id eſt, Benedictio aliqua, cujus verba myſterium Sponſaliorum inter Chriſtum & Eccleſiam ſuam deſignent. Hæc enim, ut monitum, ſecundis nuptiis negata, *Quia caro benedicta trahit ad ſe* (ut habet Rituale Sarisburienſe) *carnem non benedictam.* Verum olim ſub Eduardo III. A. C. 1321. quamplurimi Sacerdotes etiam ſecundis Nuptiis iſtiusmodi Benedictionem adhibebant, inde Romam convolare coacti, ut ſuſpenſionis, quæ hinc contracta, relaxationem à Johanne XXII. impetrarent. *Poſt Miſſam* (pergit idem Rituale) *benedicatur panis & vinum vel aliud quid potabile, in vaſculo & guſtent in nomine Domini, Sacerdote dicente, Dominus vobiſcum. Oremus: Benedic Domine panem iſtum & hunc potum & hoc vaſculum, ſicut benedixiſti quinque panes in deſerto & ſex hydrias in Chanaan Galileæ, ut ſint ſani & ſobrii atque immaculati omnes guſtantes ex eis; Salvator Mundi, qui vivis & regnas cum Deo Patre, in unitate Spiritus Sancti Deus.* Et ſequuntur Benedictiones Cubiculi atque Lecti &c. uti diximus. In qua formula quid immutatum ſub Eduardo VI. A. C. 1549. quid biennio pòſt, pluraque alia hanc in rem V. apud Seldenum laudato *lib. II. c.* 24. & *ſeqq.* ut & hic infrà, ubi de *Velandi more.*

Hieromnemon, Græcè Ἱερομνήμων, Diaconale officium erat in Eccleſia CPolitana magnæ exiſtimationis; cui incumbebat, Patriarcham *Pontificaliter* induere, preces in libro indicare, in throno locum electis ac conſecratis adſignare, & *contacium* ordinationis conſuetum intonare: uti Ceremoniarum Magiſtri in Aula Pontificia ſolent, V. Macrum *in Hierolexico.* Faciebat autem id una cum Canſtriſio, ut viz. ſacrâ ſtolâ indueret Patriarcham; quòd ſi Sacerdos eſſet *Hieromnemon, κενῷ ὀνόματι, nudo nomine,* officio ſuo defungebatur, neque, in miniſterio indumentorum Patriarchalium, Diaconi vicem agebat, ut auctor eſt Joannes Epiſc. Citri *Reſp. ad Conſtant. Cabaſilam.* V. plura apud Codinum *de Officiis* Aulæ CP. De *contacio* verò, Græcè κοντάκιον, quod in genere *tomum* ſeu *volumen*. in ſpecie librum denotat Vitam factaque alicujus Sancti continentem, V. Jo. Meurſium *Gloſſar.* Habuere autem & Gentiles Ἱερομνήμονας ſuos, imò ab illis vox retenta in Eccleſia, de quibus diximus aliquid retro voce *Grammateus.*

Hieromonachi, Græcè Ἱερομόναχοι, Græcis dicuntur, qui non ſimpl. Monachi, ſed Sacerdotes ſunt. *Hiſtoria* Concilii Florent. *ſect.* 3. *c.* 15. Ἱερομόναχος ὁ Κύριος Παχώμιος κτλ. *Monachus conſecratus D. Pachomius* &c. Aliter Ἱερωμένοι Μοναχοί & Ἱερεῖς Μοναχοί. V. Meurſium *Gloſſar.* in voce Ἱερομόναχος, & Suicerum *Theſaur. Eccl.* in eadem: quorum hic etiam de vocibus Ἱερομύστης & Ἱερoτελεστή, Apoſtolis *κατ' ἐξοχὴν* tributis apud Scriptores Eccleſ. quædam addit.

Hieronicæ, V. infrà ubi *de Ludis Sacris, Olympionicis* &c.

Hieronymus Magius, eruditione multiplici, machinarum inprimis peritiâ præter. ſecul. inclaruit. Natus apud Inſubres Anglariæ, in ditione Mediolanenſi, quæ Petrum quoque Martyrem, Hiſpanicarum rerum ac novi Orbis per decades Scriptorem, & Angelum Caninium eruditis linguis ad miraculum inſtructum dedit: ſub Franciſco Robortello Utinenſi Bononiæ, Eloquentiæ atque Hiſtoriæ, literis vacavit. Ad Jurisprudentiam dein ſe, Græcis etiam literis probè inſtructus, contulit, Inde Judex cauſarum militaris à Venetis in Cyprum miſſus, jus ibidem dixit. Obſeſſa poſtea à Turcico exercitu Famaguſtâ A. C. 1571. ac vertente anno captâ, vivus in hoſtium manus perveniens & in Aſiam abductus, ibi duro ſervitutis onere preſſus eſt. E' qua ut liberaretur, ſcripſit è vinculis *de Tintinnabulis Commentarium,* ad Carolum Rymium Maximiliani II. Imp. & alterum *de Equuleo,* ad Franciſcum de Noailles Epiſc. Aquenſem Caroli VII. Gall. Regis Legatos, qui cùm nihilominus miſerum negligerent, à Mahomete Baſſa domino ſuo die 27. Martii A. C. 1572. nocte ſtrangulatus & inter ejus mancipia ſepultus eſt. Edidit ſuperſtes hæc fere: *Annotationes in Æmil. Probum, de Mundi exuſtione & die Judicii, Variarum lectionum ſeu Miſcellaneorum libb.* &c. Edere verò promiſit *in Bucolica Virgilii, de Antiquorum prandiis & cœnis, Annotationes in A. Gellium, Hortorum libros, de Machinis, de Urbium expugnatione & propugnatione Ital. de Urbium Architectura, Necrotaphiologiam ſeu de ſepulchris & ſepeliendi ritu lib.* 10. *Μυσταγωγείας libb.* 5. Porro, *Lexicon Juris, Annotationes in Inſtitutiones Juris, ad L. Juliam de adult. L. Cùm vir nubit, Apophyades ad Budæi Annotationes in* Pandectas &c.

Hieronymus Presbyter, Æthicum Hiſtriæ Sophiſtam Græcum compilavit, de quo vide Salmaſium ubi ſuprà *p.* 826.

Hierophanta, Græcè Ἱεροφάντης, Sacerdotis nomen apud Athenienſes, quos cicutæ hauſtu Veneris ardorem reſtinguere conſueviſſe; imò ſe ipſos eviraſſe, tradit Hieronymus *c. Jovinian.* & *Epiſt.* 11. Propriè verò ſic dicebatur in ſacris Hecates: quemadmodum in ſacris Mithriacis *Pater ſacrorum*, in ſacris Matris Deûm, *Tauroboliatus.* Vetus *Inſcr.* Romæ: VETTIO. AGORIO. PRÆTEXTATO. VIRO. C. PONTIFICI. VESTÆ. PONTIFICI. SOLIS. QVINDECIMVIRO. AUGURI. TAVROBOLIATO. CURIALI. NEOCORO. HIEROPHANTÆ. PATRI. SACRORUM. Eum ἠχεῖον, i. e. *tintinnabulum* ſive nolam pulſare Athenis conſueviſſe, refert Apollodorus *lib. de Diis.* V. Franc. Svvertii *Notas in Hieronymum Magium lib. de Tintinnabulis c.* 10. ubi & inter Symbola Eleuſiniorum *Hierophanta* fuit, Salmaſius *ad Solinum p.* 750. & 752. Hinc Fœm. *Hierophantria*, uti de ejusdem Vettii uxore legimus, in alia Inſcr. FABIÆ. AGORIÆ. PAULINÆ. &c. SACRATÆ. APUD. ELEUSINAM. DEO. JACCHO. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ.

APUD

APUD. ÆGINAM. DEABUS. TAUROBOLIATÆ. ISIACÆ. HIEROPHANTRIÆ. DEÆ. HECATÆ &c. apud eundem *ad Lampridium in Heliogabalo.* Sic porrò Sacri Doctores ſive ſacrarum rerum conſulti dicti ſunt, quales Romanorum fuere Pontifices, de quibus ita Dionyſius *lib.* 2. *Pontifices*, inquit, *de omnibus cauſis ad ſacra pertinentibus judicant, tam inter Magiſtratus ſacrificos, quàm inter privatos homines: novasq; leges de ſacris arbitratu ſuo condunt, ſicubi deſtituuntur ſcriptis legibus: & magiſtratus, penes quos ceremoniæ ſunt, ac ſacrificia Sacerdotesq; omnes, examinant: Miniſtros quoque ſacrorum in officio continent, ne quid præter ſolennes ritus faciant, à profano etiam & imperito vulgo conſuluntur de cultu Deorum ac Geniorum, aliisq; Religionibus, quòd ſi quem animadvertant præſcripta ſua contemnere, eum mulctant pro delicti magnitudine. Ipſi nullius poteſtati ſunt obnoxii, nec tenentur ad reddendam rationem vel Senatui vel Populo.* Eadem ferè Cicero habet in *Orat. pro Domo, pro Lentulo* &c.

Hierophilus Chalcedonius, Phalaridis ἐύχειρος, eum graviſſimo morbo laborantem ſanavit, Anatomicâ inprimis ſcientiâ illuſtris, ut quam facinoroſorum à Rege ſibi miſſorum diſſectione magnopere auxit. Unde Tertullianus *de Anima c.* 10. *Hierophilus ille Medicus, aut lanius, qui ſeptingentos* (vivos nempe) *exſecuit, ut naturam ſcrutaretur* &c. V. Voſſium *de Philoſ. cap.* 11. §. 2.

Hierophylax, Græca itidem vox, *ſacrarum rerum cuſtos*, nomen Officii in Eccl. Gr. *Sacriſta* Latinis. V. Dominicum Macrum in *Hierolex.* & in vocibus *Æditu* ac *Sacriſta*. At *Hieroſiarchus*, Princeps ſacrorum, quod Pontificis Max. proprium; pro *Hierophylace* legit *in L. annua* 20. §. 1. *de ann. leg.* Alex. ab Alexand. *Genial. Dier. lib.*5.*c.*17.

Hieroſolymitani Equites, V. *Melitenſes Equites.*

Higra, Anglis dicitur quidam *quotidianus aquarum* Sabrinæ fluv. *furor, quem vel voraginem vel vertiginem undarum dicam, neſcio*, ait Guilielmus Malmesbur. *lib. de Pontif. qui fundo ab imo verrens arenas & conglobans in cumulum cum impetu venit, nec ultrà quàm ad pontem pertendit, nonnunquam etiam ripas tranſcendit & magnâ parte circuitâ terræ victor egreditur. Infelix navis, ſi quam à latere attigerit: nautæ gnari cùm vident illam* higram — *venire, navem obvertunt & per medium ſecantes violentiam ejus eludunt*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Hikenild, nomen unius ex 4. Angliæ viis celebrioribus, V. ſuprà *Erminſtract.*

Hilaria, adde: Græci, à quibus Romani accepere, hunc diem vocabant ΑΝΑΒΑΣΙΝ (ſicut præcedentem, planctu & lamentatione perſonantem, ΚΑΤΑΒΑΣΙΝ) ſicque finitâ catabaſi & luctus ſimulatione peractâ hoc die τὴν ἀνάβασιν & lætitiæ exordium celebrabant. Poſtea verò & ipſi τῶν Ἱλαρίων aſſumpſere nomen, ut Photius docet *in Excerptis ex Iſidori vita*, Dionyſius *Epiſt. ad Demophilum* & Maximus Scholiaſtes, V. Caſaubonum *ad Lampridium in Alex. Severo* & Salmaſium *ad Flav. Vopiſcum in Aureliano.* Cæterùm *Hilaritatis* ſedes frons eſt Plinio *lib.* 11. *c.* 37. *Frons & aliis, ſed homini tantùm triſtitiæ*, hilaritatis, *clementiæ, ſeveritatis index.* Oculi Plauto, *Rudente*,

Proh Dii immortales, Veneris hæc quidem effigia eſt,
Ut in ocellis hilaritudo *eſt.*

Et neſcio cui in nudo corpore prædicata *hilaritas membrorum*? Barthius *Animadverſion. ad Papinium Statium Achilleidos l.*1.*v.*167. In coloribus *Hilare* idem, quod *vegetum, floridum, acutum, clarum, excitatum*, Græcis ὀξὺ, ἀνθηρὸν, λαμπρὸν, quum ſcilicet color lumine intenſiore & clariore excitatur. Ei *plenum, ſaturum, preſſum*, Græcè βαθὺ, βαρὺ, κατακορὲς, &c. cùm viz. plus coloris, quàm luminis adeſt, opponitur, ut hic paſſim videre eſt, ubi de his vocibus. V. quoque Salmaſium *ad Solinum p.* 345.

Hilarodi, Græcè Ἱλαρῳδοὶ, Poëtarum genus, Ionicis minùs fœdi. Inter quos Simus cùm fuiſſet præſtantiſſimus, *Simodi* ſunt poſtea cognominati. Prodibant in veſte candida, virili, auro coronati, calceisque primùm, dein crepidis uſi ſunt. Similes his Aulodi, Magodi, Lyſiodi. Eratque Aulodus *Hilarodo* per omnia ſimilis & par: Sed *Hilarodus* puero puellave pſallente canebat, Aulodus tibicine modos faciente. Aulodo & Hilarodo præmium corona, tibicini & pſaltæ nulla &c. Poſtea, uti Mimi & Satyri, ita & hæc introducta quoque inter fabulas, & *Hilarodus* quidem à Tragœdo, Magodus à Comico. Jul. Cæſ. Scaliger *Poët. lib.* 1.*c.*52. V. quoque Salmaſium *ad Solinum*, ubi de variis Mimilogiæ ſpeciebus agens Ἱλαρῳδίαν, cum Ἱλαροτραγῳδίᾳ, quæ & Φλυακογραφία, & Rhintonica fabula, eandem facit, *pag.* 109.

Hilda Abbatiſſa, *poſt multa, quæ fecit in terris, opera cœleſtis, ad percipienda præmia vitæ cœleſtis, de terris ablata tranſivit, A.C.* 680. Beda *Hiſt. Eccl. gentis Anglor. lib.* 4. *cap.* 23. Monaſterium, cui præfuit, *Streaneshalh* dictum eſt, Joh. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theolog. lib. XIII. cap.* 9. §. *ult.*

Hildemundus, Dux barbarorum, apud Vopiſcum *in Aurel.*

Hindeni Homines, in *LL.* Adelſtani Regis *cap* 3 & 7 ex Saxon. *hyndene*, h. e. *ſocietas*, ſunt homines ejusdem ſocietatis ac contubernii, contubernales. Saxonibus enim in more erat, ut omnem hominem olim æſtimarent ac pro natalis ſui ratione capite cenſerent; præterea ſecundùm cujusque valorem in claſſem (vel collegium) parium ſuorum, quam *hyndene* nuncuparunt, referrent: trium ſc. harum unam, *infimam, mediam, ſummam.* Infimæ claſſis erant, qui valerent 200. ſol. dicti *Twyhindeman*: Mediæ, qui 600. ſol. *Syxhindam*; Summæ, quorum ſinguli valerent 1200. ſol *Twelfhindi.* Pariterque uxores eorum *Cyrliſcam* i. *Twyhyndam, Syxhyndam* & *Twelfhyndam* nominarunt, Somnerus apud C. du Freſne *in Gloſſar.* V. eandem hominum partitionem, è quibus *Twelfhindi*, aliter *Thani*, perfectè nobiles habebantur, præſertim in *LL.* Alvredi Regis *capp.* 12.30.31.32. &c. apud Bromptonum & Henricum I. *cap.*76.& 87.

Hinderling, in *LL.* Edwardi Confeſſ. *c.*35. vocabulum contumeliæ eſt, Occidentalibus olim Saxonibus familiare: quaſi *poſthabitus & remotus*, ex voce *hinder*, remotus, & *ling*, imago. Sicut contrà *Adeling*, iisdem erat *nobilis imago.* V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Hinnuleus, Græcè νεβρὸς, cervus anniculus eſt, qui nihil adhuc cornuum habet, niſi ὥσπερ σημεῖα χέρατ, ἀρχὴν ἔτι, *velut indicii ergò, initium quoddam*, ut habet Philoſophus: *tuber* vocant Venatores, Salmaſius *ad Solinum pag.* 221. Ἑλλὸς quoque Græcis cervi *hinnulus* eſt, tanquam ἐν ἕλει τὰς διατριβὰς ἔχων, *in paludoſis locis degens.* Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. III. c.*17. Namque & ad caprearum, damarum, leporum, ſimiliumque *hinnuli* vox quoque extenditur, ab *hinni* ſimilitudine ducta. Et quidem hinnulis cervorum nihil pernicius, teſte Xenoph. *Cynegetic.* unde Sponſi celeritas, in ſuppetiis Sponſæ ferendis, *hinnulorum celeritati* confertur, Cant. *c.*2.*v.*9. *Similis eſt dilectus meus capreæ, aut hinnulo cervorum*, V. quoque *v.*17. & Cantic. *c.*8.*v.*14 Nempe ut venatorum adventu, tanquam re inaſſuetâ, magis percelluntur, quàm cervi jam adulti, ita majore niſu fugiunt & alas pedibus addit timor Sed ille impetus non diu durat: quò enim acriori fugâ auferuntur, eò faciliùs fatiſcunt, uti ex eodem Xenophonte Pollux habet *l.*5.*c.*12. Pellis illorum νεβρὶς, ab Hiſtrionibus, qui Satyros ſimulabant, adhibita; inprimis in Bacchicis olim Sacris magni fuit uſus, uti dicemus infrà, in voce *Nebris.* Plura verò hanc in rem vide apud Bochartum ubi ſuprà, *cap.*24.

Hinnus, dicitur ex equo & aſina genitus, Varroni *lib.* 2. *cap.* 8. ſicut *mulus*, qui procreatur ex aſino & equa. Græcis ἴννος, ὕννος & γίννος, V. ſuprà, *Ginnus.*

Hippace, Plinio *lib.* 25. *cap.* 8. ubi de Scythica herba, ſeu glycyrrhiza, herbæ genus eſt. Ita enim is, *In ore eam habentes ſitim famemq; non ſentiunt, idem præſtat apud eos* Hippace *dicta, quòd in equis quoq; eundem effectum habeat. Traduntq; his duabus herbis Scythas in duodenos dies durare in fame ſitiq;.* Salmaſius verò lac equinum concretum hac voce denotari, docet ex Theopompo, quem Heſychius laudat in Ἱππάκη. Quò alluditur verſu illo,

Et lac concretum cum ſanguine potat equino.

Nempe duabus his rebus, radice Scythicâ ſeu glycyrrhizâ, & *Hippace* ſeu lacte equino concreto ſitim tolerabant, vel in duodecimum usque diem Scythæ vett. quod & hodierni faciunt, uti vidimus de *Tartaris.* V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1 5.

Hippalus, Gubernator primus navigationem ex Arabia in Indiam alto mari plenisque velis ingreſſus eſt, quum antea parvis navigiis ſinus circumveherentur, Auctor *Peripli.* In cujus proin honorem Indi Favonio vento, cujus beneficio navigatio illa feliciter ſuccedit, *Hippali* indidere nomen, uti docet Plinius *lib* 6. *cap.* 23. *Indos autem petentibus utiliſſimum eſt ab Oceli egredi. Inde vento* Hippalo *navigant diebus quadraginta, ad primum emporium Indiæ Muzirim.* Λιβόνοτος verò ſic Indis vocitatum, ſcribit *Peripli* Auctor præfatus. V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 1185 ut & hic ubi de *Libonoto.*

Hippicum, in *L.* Solonis, apud Plut. Ὅσοις μὲν ἐστὶ φρέαρ ἐντὸς ἱππικοῦ, χρῆσθαι δημοσίῳ, ὅσοις δὲ πλεῖον ἀπέχει, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον. *Publico puteo, qui intra* Hippicum *ſit, utuntor: ſi majus ſit intervallum, privatum ſibi quisq; effodiunto*: eidem Auctori ſtadiorum quatuor intervallum eſt. Heſychius verò unius tantùm ſtadii facit, Ἱππικὸν, τὸ ςάδιον: quod Petitus præfert notatione nominis; nam videtur eſſe illud intervallum, quod ſine ulla intermiſſione equus conficit & decurrit. V. eum *Commentar. in LL. Atticas lib.* 5. *tit.* 1. nec non infrà in voce *Puteus.*

Hippius, cognom. Neptuni, Lat. *Equeſter*, qui primus equos domuiſſe, artemque equitandi tradidiſſe fertur, Diodorus *lib.*6. *cap.* 15. V. quoque Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 13.

Hippo Regius, adde: Ad hujus diſcrimen *Hipponem* alterum Græci διάρρυτον dixere, *propter aquarum ſigna*, ut ait Plinius *d. l.* ubi Græcâ voce retentâ *Diarrutum* vocat, uti pro *Dilutum* legi vult Salmaſius. Certè & Solinus *Diarrhyton* habet, *cap.* 27. ubi tamen in eo recedit à Plinio, quòd à freto interfluente ſic dictum vult. Sed nullum ibi fretum, & uterque Hippo mari adpoſitus; quorum hic διάῤῥυτος dictus eſt non ob aliam cauſam, quàm quòd aquarum riguis abundaret. V. Salmaſium *ad Solin. p.* 321.

Hippobotes, adde: Seu *Hippobotum*, V. infrà, ubi de *Niſæis Equis.*

Hippocentauri, adde: Bocharto Centaurus vel Hippocentaurus idem eſt, qui κέντωρ vel ἱπποκέντωρ, i. qui pungit equum. Unde apud Poëtam *Il.* δ.

—— —— *Καδμεῖοι κίνυρες ἵππων.*

Ex κίνυρος dein factum Κινύρεϱ, ut κινύρϱ ex Phœnicio כנור *tor* &c. Idem conjectat Ælianus de Italico illo Mare, quem biformem fuiſſe volunt: *Hippocentaurum* vero, quem Antonio apparuiſſe dicit Hieronymus, ſpectrum fuiſſe diabolicum, facile ex verbis ejus colligas, qui monſtro huic ſermonem & humani ſermonis intellectum tribuit, quæ in brutum animal neutiquam quadrant. V. Samuel. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib. V. cap* 10.

Hippodromus & Periſtylum, loca erant Alexandriæ, quorum hoc ingens intercolumnium, è quo Hermon elephantos, ad tempus agitatos, in *Hippodromum* ſuburbanum, ubi Judæi horam mortis ſuæ deſtinatam expectabant, deduxiſſe, Maccabeor. *lib.* 3. legitur. Ille, conditus eſt à Lagi fil. Ptolomæo, qui primus in Ægypto regnavit & de patris nomine locum hunc *Lagium* quoque nominavit, V. Strabonem *lib.* 17. Plutarchum *in Antonio* & Epiphanium *lib. de Ponder. & Menſur.* laudatos Bocharto *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap* 26. Apud Latinos pro Circo vox accepta. Martialis *lib.* 12. *Epigramm.* 5.

Pulvereumq; fugax Hippodromon *ungula plaudit:*

quòd ibi equi de pernicitate certabant. Nempe ἱπποδρομία, item ἀγὼν ἱπποδρομίας, Græcis dictum eſt equeſtre curſus certamen, cujus coronam primus Jolaus equos ab Hercule mutuatus, accepit. Ejus ſpatium Ἱππικὸν διαστῆμα, appellatum eſt, item Ἱππόδρομος, à voce ἵππος, *equus*, & δρόμος, *curſus*. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 15. & ſuprà ubi de *Circo*, *Curſu*, *Equis* &c. Addo ſaltem, *Hippodromum* CPolitanum, qui 550. paſſus longus, 120. latus eſt, hodieque *Atmeydan* Turcis appellatur, accuratè deſcribi à Jac Sponio *Itinerar. Part. I. pag.* 231. & *ſeqq.* ubi, inter alia, typum ejus ex ære exhibet, cum hac *Inſc.* Græca, in baſi obeliſci, à Theodoſio, poſtquam collapſus eſſet, denuo erecti:

ΚΙΟΝΑ ΤΕΤΡΑΠΛΕΥΡΟΝ ΑΕΙ ΧΘΟΝΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΧΘΟΣ
ΜΟΥΝΟΣ ΑΝΑΣΤΗΣΑΙ ΘΕΥΔΟΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΤΟΛΜΗΣΑΣ ΠΡΟΚΛΟΣ ΕΠΕΚΕΚΛΕΤΟ ΚΑΙ ΤΟΣΟΣ ΕΣΤΗ
ΚΙΩΝ ΗΕΛΙΟΙΣ ΕΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΔΥΩ.

Eſt autem hic obeliſcus, ex quinque columnis una, quibus *Hippodromus* ille inſignis erat, cùm olim in Stadio non niſi tres columnæ extarent, uti infrà dicemus.

Hippomanes, herba Theocrito in Arcadia naſcens,

Ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ᾽ Ἀρκάσι, τῷ δ᾽ ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν᾽ ὤρεα καὶ θοαὶ ἵπποι·

ſic ei dicta, quòd ejus inſano deſiderio equi teneantur: ſed aliis omnibus Auctoribus indicta inauditaque. Ἱππομανὲς nempe virus eſt, quod effluit ab inguine equarum, quando in Venerem incitantur. Inde tuberculum, quod caricæ magnitudine innatum fronti pulli equini de ventre afferunt & à matribus ſtatim præroditur. Quod utrumque ad veneficia & amatoria facere creditum eſſe olim, ex Ariſtotele *Hiſt. Anim. lib.* 8. *cap.* 24 notum eſt. Sed præcipuè ad philtra quærebatur caruncula illa in fronte pullorum naſcentium reperta. Satyricus,

Et totum tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit ——

Dulcedinem hinnientium vocat Lælius *in Apologia* Appuleji, ubi pleraque philtra deſcribit; *Matri præreptum amorem* Virgilius,

Quæritur & naſcentis equi de fronte revulſus,
Et matri præreptus amor ——

Namque *id ſtatim edito partu devorat fœta, aut partum ad ubera non admittit. Si quis præreptum habeat, olfactu in rabiem id genus agitur*, Plin. *lib* 8. *cap.* 42. Sed & prius *Hippomanes tantas in veneficiis vires habet, ut, affuſum æris miſturæ in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus egerit*, Idem *lib.* 28. *cap.* 11. Ubi indigitat equam ære fuſam Olympiæ dedicatam à Phormide Arcade, cui magicâ arte, in effigie ejus fundenda, æris mixturæ virus illud affuſum erat, V. infrà in voce *Phormis*. Et hujus meminiſſe videtur Theocritus, illudque non Ἱππομανὲς φυτὸν, *Hippomanem herbam*, ſed Ἱππομανὲς χυτὸν, *Hippomanes fuſile*, aptè vocaſſe. Quo pacto & ille liberatur à culpa, & ſenſus prodit facilis: *Quemadmodum equi furore perciti per montes decurrunt ad* Hippomanes χυτὸν, *quod eſt apud Arcades: ita Delphis amore præditus relictâ palæſtrâ huc ſtatim accurrat.* Præter hæc verò, tertium quoque *Hippomanes* occurrit apud Ariſtotelem, quod equæ tum ejiciant, ubi ſemel ſalitæ, ſed non ad ſatietatem, fuerint; quodq; præcipuè venenariis & φαρμακοῖς expetitum tradit, *Hiſt. Animal. lib.* 6 *cap* 18. de quo, ut & plura hanc in rem, V. apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 939. & *ſeqq.*

Hipponium, ad le: Græcè Ἱππώνιον, urbs Bruttiorum, Latinis *Vibi Valentia*, colonia deducta, memoratur Solino *cap.* 2. *A Zanclenſibus Metaurum locatum, à Locrenſibus* Hipponium, *quod nunc Vibi dicitur*: Uti veram lectionem reponit Salmaſius. Marcianus,

Ἱππώνιον καὶ Μέδμαν ᾤκισαν Λοκροί.

Græcis Ἵππων quoque, unde Latinum *Vibo*. Eò Proſerpinam ad legendos flores profectam eſſe, Strabo ait, διὰ τὸ εὐλείμονα εἶναι τὰ περικείμενα χωρία, *quòd pulchris pratis abundarent circumjecta loca*, *lib.* 6. Unde apud matronas uſus obtinuit, ut ſibi quælibet coronas neceſſ, quas ipſa ſibi legiſſet, vitioque daretur, ſi quæ diebus feſtis emptitias geſtaret, C. Paſchalius *Coronar. lib.* 3. *cap.* 18. Inde *Vibonenſis Sinus*, quem Ἱππωνιάτης Græci Scriptores vocant. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 67.

Hippophaes & *Hippophæos*, phei vel ſtœbes genus, à magnitudine ſic dictum, ſpiniſque ingeniculatum, ante Plinii ætatem, fullonibus in uſu fuit ad veſtes poliendas, hinc & κναφος appellatum. Nempe Fullones antiquitus acervo ſpinarum accumulato & contorto veſtes pumicabant vellicabantque, eum σωρὸν vocantes & κνάφον: quem ex ipſa hac planta contorta, ut in unum ſpinæ contraherentur, facere ſolebant, unde & ipſam στοιβὴν inſuper & σωρὸν nuncupabant. Eundem uſum & *Hippophæſton* præbuit, de quo utroque V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 295. & *ſeqq.* Poſtmodum aliæ res ad eundem finem à Fullonibus adhiberi cœperunt, erinaceorum cutis, ſpinæ aliæ, aliterque diſpoſitæ, ut quas *inias* vocat idem Plinius, quod inſtrumentum erat ſpinis refertum ex hippophæſto &c. V. ſuprà, ubi de hac Arte.

Hippopotami, cum tigribus, exhibiti occurrunt, apud Capitolinum *in Antonino Pio. Edita munera, in quibus elephantos & crocutas, & ſtrepſicerotas & crocodilos etiam atq;* hippopotamos — *cum tigribus exhibuit.* Etiam *Hippopotamo ſediſſe*, legitur Firmus apud Vopiſcum. Eſt autem *Hippopotamus* bellua aquatica, Nili incola, uti crocodilus; magnitudine & corporis mole paucis animalium ſuppar: hinc θηρίον Græcis, Latinis *Bellua* κατ᾽ ἐξοχὴν, Hebræis *Behemoth*; Quam vocem, apud Hiobum *cap.* 40. *verſ.* 10. de *Hippopotamo*, exponit Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poſter. lib. V. c* 15. idque eo fidentiùs, quòd *Hippopotamus* animal eſt amphibium, tam terreſtre, quàm fluviatile; neque ullum aquatilium ad terreſtrium formam tam propè accedit. Licèt enim in fundo plerumque Nili degat, bovis tamen inſtar (quem etiam mole corporis & formâ capitis pedumque refert, Italis hinc *bomarin*, h. e. *bos marinus* dictus) ad pabulum prodit, è fluvio,

Χιλοῖς ὅτε χλοάουσι νέοι δ᾽ ἀποχεύεται ποίη.
Pabula cùm incipiunt herbâ florere recenti:

ut Nicander ait *Theriac. verſ.* 569. In eo, præter vaſtam corporis molem, admirationem excitant, robur immane, tergus impenetrabile, ſtupendus oris hiatus, & portentoſa voracitas, candor dentium & firmitas; mari, terræ & amni vita communis & in tanta corii duritie, inter omnia animalia, bruta ingenium ſagaciſſimum, ut eſt in Ammiano *lib.* 22. Ob quæ, apud Papremitanos, ſacrum fuiſſe animal. ſcribunt Herodotus & Plutarchus, quamvis in reliqua Ægypto, tanquam Typhonis ſymbolum, execrationi fuerit. Oſſium inprimis firmitatem quod attinet, major ea in hippopotamo, quam in elephante eſt; qui cùm nihil habeat dente firmius, tamen hippopotami dens, non candore ſolùm, ſed & duritie antecedit, Odoard. Barboſa *in Cephalæ deſcript.* quod & confirmant Dieppenſes, artifices in ea arte peritiſſimi, qui belluæ hujus dentem ebore difficiliùs ſcalpi aſſerunt. Nec ignotus dentium ejus apud Vett. uſus, è quibus Pauſanias, in matris magnæ ſtatua Proconneſi, cætera ſcribit ex auro conſtitiſſe, ſed faciem ex hoc dente, quo pro ebore uſi ſint, Καὶ αὐτῷ τὸ πρόσωπον ἀντὶ ἐλέφαντος ἵππων τῶν ποταμίων ὀδόντες εἰσὶν εἰργασμένοι, *in Arcad.* Sed & tantæ ſoliditatis ac ſpiſſitudinis corium ejus eſt, ut torneatur in haſtas & miſſilia. Δόρατα vocat Philoſ. *Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 7. Ξυστὰ ἀκόντια, *raſilia tela*, h. e. torno, aut radulâ ſeu dolabra expolita, Herodotus *in Euterpe.* Poeta,

—— —— *raſæ haſtilia virgæ.*

Captura ejus operoſa admodum & difficilis eſt, nec aliter quàm dolo capitur. Nempe circa cubile illius foſſâ excavata cannis obtegitur & arena aggeſtâ, in qua latet arca, in quam ex improviſo bellua decidens includitur, Achilles Statius *lib.* 4. quod non aliter fieri, quàm πολυχειρίᾳ τῶν κυνηγετῶν σιδηροῖς ἐμβόλοις, *multa manu & molimine cædentium retibus ferreis*, congregatis in eam rem undiquaq; navigiis, ubicunq; apparuerit, refert Diodorus Sic. Primus a. *Hippopotamum* Romæ oſtendit, in temporario Euripo, Scaurus Ædilis, pater illius quem defendit Tullius: à quo tempore in amphitheatris ſæpe viſi ſunt, ut dictum. Unde apud Calpurnium *Ecl.* 7. Corydon Romæ in Spectaculis, inter cætera, ſe vidiſſe narrat,

—— —— *Equorum nomine dignum.*
Sed deforme pecus, quod in illo naſcitur amne,
Qui ſata riparum venientibus irrigat undis.

Sed ætate Juliani Apoſtatæ in Ægypto jam defecerant, Themiſtius *Orat.* 10. *infeſtantis multitudinis tædio ad Blemmyas migrare compulſi*, ut ait Marcellinus *lib. cit.* ubi hodieque *Hippopotamus* reperitur & *Bichuh* vocatur & *Gomar*, quòd in *profundis demerſum* hoc animal ea veluti *ſcrutetur*. V. omnino Bochartum ubi *ſuprà*, cui adde Salmaſium *ad Solinum pag.* 442. & *ſeqq.* nec non Voſſium *de orig & progr. Idolol. lib* 3. *cap.* 56. ubi *de tergoris ejus duritie*; *cap.* 62. ubi *de ejus libidine & impietate in patrem*; *cap.* 85. ubi *de hieroglyphico vett. Ægyptiorum, quo imis Regum ſceptrum hippopotamum ſubjiciebant*, alibique paſſim.

Hippos, opp. Siciliæ, Steph. de quo, ut & oppido Palæſtinæ cognomine, in Reg. Decapolitana, V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 617.

Hippoſelinum, Nemeonicis olim, cum præfatione virtutum, præmii loco datum eſt. V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 5. *cap.* 8.

Hippo-

Hippothoontis, una ex duodecim Tribubus Athenienſium, ab Hippothoonte Heroë indigena nomen accepit. V. Pauſaniam *in Atticis*, *p.* 4. & 5. Franc. Roſſæum *Archæol. Attica lib.* 1. *cap.* 5. ut & ſuprà, voce *Demarchi*.

Δῆμοι ſeu Populi Tribus Hippothoontidis.

Achardus.	Corydallus.
Amaxantea.	Decelia.
Anazæa.	Elexus.
Aræadæ.	Eleuſis.
Azania.	Oeum Decelicum.
Cæriada.	Oeum ad Eleutheras.

Sphendale. &c.

Hippuros, portus Taprobanes, apud Solinum *cap.* 53. quem *Hippurus* vocat Plinius *lib.* 6. *cap.* 22. unde Ἵππουροι nomen ejus fuiſſe, colligit Salmaſ. *ad Solin. p.* 1117. Aliàs *Hippurus*, Gr. ἵππουρος, inter pelagicos piſces refertur Ovidio & Oppiano, ſic dictus: quia pinnarum longitudine *caudam* referat *equinam*; vel potiùs quia inſtar *equi* ὀρούει, *i. ruit*, ſive concito fertur gradu. Quem Caryſtium inprimis laudabat Archeſtratus, apud Athenæum *lib.* 7. ut ſuavem, commendabat Epicharmus *in Hebes nuptiis* & Matron parodus, *ibid.* Rondeletio hodie *lampugo* eſt Hiſpanorum, qui carne eſt pingui ac ſuavi, ſed duriori, ut glauci thunnique. V. eum de *Piſc. mar. lib.* 8. *cap.* 19. & Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *c.* 27. At ἱππουρις, apud Homerum, galea eſt, ex cauda equina ſeu ſetis conum habens, V. ſuprà.

Hircia Lex, ab A. Hircio, qui poſtea in pugna ad Mutinam cecidit, lata eſt: *Ut Pompejani ad dignitates non admitterentur*. Cic. *Philipp.* 13. *in Anton. Epiſt.* Etiam *Hirtia* nonnulli ſcribunt. V. in voce *Hirtius*. Aliàs *Hircia*, genus farciminis hircino ſanguine inculcatum, quo in ſacrificiis olim utebantur. Arnobius *lib.* 7. *Sed ſi magnificum videtur atq; amplum, jugulare Diis tauros, ſi illibata, ſi ſolida concremari animantium viſcera, quid ſibi reliqua hæc volunt — apexaones*, hirciæ, *ſilicernia*, *longavi*? Feſto *Irceus* dicitur &c. Salmaſius ubi ſuprà *pag.* 128.

Hircipili, apud Feſtum ſunt *denſorum pilorum homines*, ab *hirco*, animali maximè hirſuto, dicti. Hinc שעירים *Hirci*, idola vel dæmones dicti ſunt, Levitici *cap.* 17. *verſ.* 7. & 2. Chronic. *cap.* 11. *verſ.* 5. fortè proper Ægyptios, qui non modò *Hircum* in Deos retulerunt, ſed & in ejus cultum tanto furore ferebantur, ut oporteret Sacerdotes, paterna Sacerdotia per Ægyptum ſuſcepturos, huic Deo primùm initiari, Diodor. *Bibl. lib.* 1. Accedit, quòd complures Dii gentium, ut Pan Mendeſius, Faunorumque & Satyrorum omne genus, aut hircinâ ſpecie aut hirco proximâ culti ſunt. Et in Majemonide *More Nev. lib.* 3. *c.* 46. Ethnici, apud Arabes & Chaldæos, Dæmones exiſtimabant *Hircipilos* eſſe. Nempe Diabolus *hirci* ſpecie potiſſimùm ſe conſpiciendum præbet, uti legimus in Jamblichi *Babylonicis*, & apud Philoſtratum *Vit. Apollon. lib.* 6. *cap.* 13. Idem judicium de Silvanis & Faunis & Gallorum Duſiis, de quib. s Auguſtinus *de Civ. Dei lib* 15. *c.* 23. Neq; id Hebræos latuit, qui proin Eſaiæ *c.* 13. *verſ.* 21. & *c.* 34. *verſ.* 14. pro voce *hirci*, quæ in textu eſt, ponunt dæmonia vel *piloſos*, Græcis reddentibus δαιμονίοις & ὀνοκενταύροις &c. V. Bochartum *Hierozoici Parte poſterior. lib.* VI. *c* 7.

Hircus, inter animalia, quæ magnificè incedunt, memoratur Proverb. *c.* 30. *verſ.* 31. quod priſci Interpretes intelligunt de hirco, qui præcedit gregem. Hic enim cum non minùs barbæ & ſexus fiduciâ, quàm leo & equus, de quibus *ibid.* cum quadam pompa ac faſtu fertur, tanquam capris ſuis ſe venditans, quod Ælianum non latuit *lib.* 7. *c.* 26. nec Pollucem *lib.* 1. *c.* 12. *ſect.* 19. *Hircos* autem ſingulos ad denas capras parat Varro *de R. R. lib.* 2. *c.* 3. quâ proportione ſervatâ etiam inter oves & arietes, Jacob Eſavo fratri obtulit cum ducentis capris viginti hircos, & cum ovibus ducentis arietes viginti, Geneſ. *c.* 32. *verſu* 14. Deducit autem capras *Hircus* ad paſcua ſummo manè, unde inter alia nomina, quæ Hebræi illi tribuunt, צפיר *tſaphir* quoque, i. *matutinus*, dicitur Dan. *c.* 8. *verſ.* 5. & 21. Quod cùm & aliis pecoribus commune ſit, id tamen peculiare huic generi, quòd certo anni tempore (nempe tum cùm Canicula oritur cum Sole) eò converſi Ortum reſpiciunt, Plut. *utra Animal.* &c. Porro *Hirci* ad ſacrificia, ad lanienam, ad commercia, ad Venerem, aliaque, non minùs ac ad præcedendem gregem, parati ſunt & idonei, ut videre eſt Pſalm. 66. *c.* 15. Ezech. *c.* 27. *verſu* 21. Prov. *c.* 27. *verſ.* 26. Geneſ. *c.* 31. *verſ.* 10. & Jer. *c.* 50. *verſ.* 8. In quibus proin locis omnibus עתודים i. *parati*, dicuntur, unde Phrygium *Attidis* vel *Athydis*, qui Cybeli in deliciis fuit, nomen deducit Cl. Bochartus. Certè hircinum eſſe nomen Atydis & ab hirco ſumptum, apertè docet Arnobius *lib* 5. De uſu eorum in V. T. Sacris, V. inprimis ſuprà in voce *Azazel*. Quem cacozeliâ ſuâ imitati Gentiles, eandem victimam Baccho immolarunt, quòd vites rodat. Martialis *lib.* 3. *Epigr* 24.

Vite nocens roſâ ſtabat moriturus ad aras
Hircus, *Bacche, tuis victima grata ſacris.*

Sed & Athenienſes, ingruente bello, in campis Marathoniis, voviſſe totidem Dianæ *hircos*, quot peremiſſent hoſtes, notat Cæl. Rhodiginus *Antiqq. Lection. lib.* 23 *cap.* 26. Contrà *Hirci* à Mendeſiis culti, apud quos fœminæ quædam, quod relatu horrendum æque non de plebe, ſe iis fœdè ſubmittebant, tanquam religione addictæ, idq; ἀναφανδὸν aliquando, ut ait Herodotus, propalàm:

Tantum relligio potuit ſuadere malorum:

V. Ælianum *Hiſtor. lib.* 7. *c.* 19. ut & in voce *Mendes*. 'A' qua tamen fœditate abominanda animal aliàs ſalaciſſimum & à mulieribus formoſiſſimis provocatum nonnunquam abhorruiſſe, teſtatur Plutarchus *lib. quòd bruta ratione utantur*. Nempe ſola in brutis natura ſæpe plus poteſt, quàm in homine ratio ſibi relicta. Atque hinc Moſes, Levit. *c.* 17. *verſ.* 7. ubi Iſraëlitas ex Ægyptiaca ſervitute liberatos offerre vetat ampliùs ſacrificia ſua *piloſis, cum quibus fornicati erant*; ſic illos à cultu hircorum dehortatur, ut videatur ſimul alludere ad impuriſſimas has Ægyptiorum libidines, eidem Bocharto: ut taceam templa ab iiſdem animali huic erecta, feſtoſque dies conſecratos, de quibus V. Eliam Cretenſem *in Naz. Orat.* 4. Niſi malis Panem in hirci forma iis cultum, hincque id animalis pro ſacro habitum, qua de re V. quæ ſuprà diximus. Alia quædam ut adjiciam, *Hircum* Tragicis Poëtis præmium fuiſſe, docet Scaliger *Poëtices lib.* 1. *c.* 44. & innuit id ipſum *Tragœdiæ* nomen. Sed & *Hircos*, in Circenſibus, pueri olim equitabant phaleratos atque capiſtratos. Anyte *Antholog. lib.* 4. *c.* 33. *Epigr.* 28.

Ἡνία δή τοι παῖδες ἐνὶ, τράγε, φοινικόεντα
Θέντες, καὶ λασίῳ φιμὰ περὶ στόματι,
Ἵππια παιδεύουσι θεοῦ περὶ ναὸν ἄεθλα,
Ὄφρ' αὐτοὺς φορέῃς ἥσυχα τερπομένους.
Purpureas tibi pueri, ò hirce, *habenas*
Imponentes & capiſtrum circa hirſutum os:
Equeſtria ludunt Dei circa templum certamina,
Ut ipſos portes blandè exhilaratos.

V. ſuprà quoque in voce *Capella*. Inſuper *hircinæ barbæ* ſuffitû Arabes morbis ſuis occurriſſe; eoſdem in *hircinis pellibus* ſtyracem urere conſueviſſe, ad ſanandum odorum ſuorum faſtidium, tradit Plinius, ubi de *Styrace*, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 541. Sed & *hircorum*, aut hinnulorum pellibus, qui Satyrorum in Theatris perſonam ſuſtinebant, indui ſolitos, Pollux habet. Pyrrhi galeam *cornibus hircinis* fuiſſe inſignem, refert Plutarchus in *Vita ejus*: & cui ignota *cilicia*, à *Ciliciis hircis*, quorum ſetæ productæ & hirſutæ illis texendis erant optimæ, ut & Cinyphiorum, nomen nactæ? V. ſuprà in ea voce &c. Cæterùm in Arabia inprimis ingens hujus pecoris proventus eſt. Unde *Arabes* Joſaphato Regi pro tributo ſolviſſe leguntur arietum ſeptingentos ultra ſeptem millia totidemque hircorum, 2. Paralipom. *c.* 17. *verſu* 11. notaque, quæ de Arabum Nabathæorumque hircis, in hiſtoria ladani, habent Herodotus *lib.* 3. *c.* 112. & Plin *lib.* 12. *c.* 17. Tranſlata vox ad Principes, qui, uti *Arietes*, ſic & *Hirci*, quandoque appellantur, occurrit Eſai. *c.* 14. *verſ.* 9. & Dan. *c.* 8. *verſu* 5. in quo poſteriori loco Alexander *Hircus caprarum* vocatur, V. Commentatores *ad eum*, & plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prim. lib.* II. *c.* 53. & 54. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *capp.* 62. 69. & 71. alios.

Hirdſtraa, appellatum eſt *vetus Jus Aulicum Norvegicum*, cum Jani Delmeri Dani *Lat. verſione & Notis* editum; à voce Saxon. *Hired.* i. conventus, familia, ſeu Dan. *Hird*, Aula, domus, & *ſtraa*, Leges ſcripto comprehenſæ. C. du Freſne *Gloſſar.*

Hiremanni, apud Anglo-Saxones, videntur iidem Spelmanno fuiſſe, qui *Arimanni* apud Longobardos: Somnero verò iidem fuere cum *Hirdemannis*, h. e. *Aulici*, in *Jure Aulico Norveg.* ſic ſæpiùs appellatis, V. hic ſuprà.

Hirmologium, liber Eccleſ. apud Græcos, Εἱρμολόγιον dictus, quòd *εἱρμοὺς contineat omnes Octoechi beritium & Deiparæ ſolennitatum ac totius anni*. Eſt autem iis *Hirmus* ſeu Εἱρμὸς hymnus ſeu troparium, à quo reliquorum tropariorum, quæ in ea ode canerentur, conſequentia & ſpecies ducebatur, uti docet Allatius *Diſſertat.* 1. *de libris Eccl. Græcor.* ex Simeone Theſſalon. Archiep. *lib. de Templo, Sacerdote & Myſtagogia*, & Zonara *Commentar. in Can. Anaſtaſimos Damaſceni in Proœm.* In Eccleſia Latina *Tractum* appellari vult Meurſius, ſed *tractum* à trahendo dictum, eò quòd *tractim* cantetur, nec, quæ ſubſequuntur, ad illius Muſices normam concinantur: *Hirmum* verò eſſe canonem & regulam modulationis ſubſequentium tropariorum, ait idem; qui & *Hirmos* Muſicalibus notis à Joſaph. Cucuzele digeſtos aſſervari in Bibliotheca Barberina, adnotat. Cæterùm Εἱρμῶν frequentiſſimam mentionem fieri in *Euchologio*, *Menologio*, *Paracletico* & reliquis Græcorum *Ritualibus*, docet Cl. Suicerus *Theſauro Eccleſ.* voce Εἱρμός.

Hirpex, à Græco ἅρπαξ; Ἁρπάγη Euripidi,

Σαίρειν σιδηρᾷ τῇδε μ' ἁρπάγῃ δόμους.

Συρὶς Heſychio: Feſto *genus eſt raſtrorum ferreorum, quod plures habet dentes ad extirpandas herbas in agris*: hincque quòd *rapiat* & verrat quæ in terra ſerpant inutilia, & ſic agrum purget ac mundet, nomen accepit. A' cujus inſtrumenti ſimilitudine occatorias quoque crates ſeu raſtra dentata, quibus occabatur ager ad glebas comminuendas, & exæquandas, Ruſticos *irpices* vocaſſe, docet Servius *ad illud Poëtæ*,

Vimineasq; trahit crates —

Quam

Quam vocem hodieque retinentes Galli crates hujuſmodi dentatas, quibus ſemina, poſtquam jacta ſint, operiunt, *Herſas* vocant. Utuntur autem ut plurimum hujuſmodi *hirpicibus* in iis agris, qui nec depreſſos habent ſulcos, nec porcas extantes. Quales agri non ſolent inarari jactis ſeminibus, ſed arantur, priusquam ſerantur, dein tractis illis cratibus dentatis operiuntur terrâ ſemina: quem ſerendi modum Gallis vindicat Plinius *lib.* 18. *cap.* 24. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 729.

Hirſfeldia, Abbatia Germaniæ, cum tit. Principatus: cujus Præſules cùm ab aliquot jam ſeculis, ad depellendas vicinorum Nobilium injurias, quas à Buchenaviis, Goeziis, aliisque varias pertulere, alienâ ope indigerent; Friderico Miſniæ Marchioni à Ludovico V. Imp. A. C. 1327. poſtea Gunthero Trevirorum Archiep. atque Falckenſteniis Comitibus A. C. 1398. tuendi traditi ſunt. Tandem Albertus Abbas, perpetuo patrocinio Eccleſiæ ſuæ conſulturus, à Ludovico Haſſiæ Landgravio illis legibus illud obtinuit A. C. 1432. *Ne unquam à Landgraviis Abbatia avelleretur, quorum fidei ſpontaneâ clientelâ ſe ſubmiſerit; ut arcibus atq; urbibus, præſidiis Haſſicis, quando Landgraviis lubeat, firmandis viriſq; contra quoſcunq; hos jurare obſtricta eſſet*: translatâ in eosdem facultate redimendi bona, aliis ab Abbatibus obligata &c. In quam formulam utrinq; repetitis pactionibus conſenſum eſt A. C. 1458. & 1490. Poſtea Philippus, metu amittendorum jurium ex Abbatia illa à Majoribus paratorum, quem Volperti Antiſtitis tentata in Abbatiam Fuldenſem *incorporatio* intenderat, ad novas conditiones Cratonem Abbatem adegit A. C. 1517. *Ne viz. unquam* Hirsfeldia *alienæ Eccleſiæ acceſſio fieret, neve ad Præſulatum ejus alia quàm Electionis aut Poſtulationis via, neq; iis pateret, qui ſacri Principatus dignitate jam ornati aut Haſſiæ Landgraviis exoſi eſſent.* Bello dein Ruſtico, quo ſubditi quoque Abbatis correpti, *Hirſfeldiam* velut belli jure ingreſſus, Urbem immunitatibus, Abbates atque Capitulares libertate exuit, atque per totam illam ditionem publicæ Religionis cultum mutavit. A' quo tempore cum ſubditis ſuis in ordinem redacti *Hirsfeldiæ* Principes propiùs ſervitio, quàm imperio, abfuere, donec Haſſi melius rati, ſi Abbatum jure nomineque ipſi regnarent, non multo labore, quod voluere, indepti ſunt; Ottone Mauritii filio primùm Joachimo Abbati & iſti fratre Guilielmo, qui morituris ſuccederent, ſubrogato. Quod cùm Rudolfus II. & Matthias Impp. propoſito edicto, nemine tamen nominato, improbarent A. C. 1617. non tamen ceſſère Catti, quin potiùs Pace Weſtphalicâ id tandem impetrarunt, ut ſatisfactionis loco, ob accepta a Pontificio milite damna, flagitatæ, terram iſtam *ſecularis Principatus* nomine ſibi retinerent. Tob. Pfannerus *de præc. Germ. Principp. Gentib. c.* 8.

Hirudo, apud vetuſtiores Latinos, quaſi *biludo*, ex Græco ἰλὺς, *palus*, quòd in paludoſis locis degat. Græcis βδέλλα, à verbo βδάλλειν, quod *exſugere* notat. Hebr. עלקה *alaka*, dicitur, à *pendendo* & adhærendo. Non enim eſt

— *miſſura cutem, niſi plena cruoris* —

Quò reſpiciens Plautus *Epidico Actu* 2.

— *jam ego me vertam in* hirudinem,
Atque eorum exſugebo ſanguinem.

Atque hinc in Medicina ad eliciendum ſanguinem *hirudines* adhibentur; ſed ſi aliquando affixæ capita relinquant, inſanabile inde vulnus, & certa pernicies. Uti de Meſſalino è Conſularibus patriciis, cùm ad genua admiſiſſet, apud Plinium legimus *lib.* 32. c. 10. Sed & aliquando corpus ſubingrediuntur. Et tum, *ſi in ventriculo aut inteſtinis hæreant, per ſeceſſum, muriæ exhibitione, pelluntur: Si in faucibus; æger in ſolio calido ad mentum usque demerſus, frigidam ore copioſam continet, cujus illecebrâ* hirudo *allecta, calorem fugiens, egrediatur*, Ægineta *lib.* 5. c. 36. & Aëtius *Tetrab. lib.* 4. *Serm.* 1. c. 56. Plinii ævo *Sanguiſugæ* vox in uſum venit, in qua infra plura.

Hirundo, avis migratoria eſt. Anacreon *Ode* 33.

Σὺ μὲν φίλη χελιδὼν
Ἐτησίη μολοῦσα,
Θέρει πλέκεις καλιήν,
Χειμῶνι δ' εἰς ἄφαντος &c.

Abit autem hibernis menſibus, & ſub veris initium redit. Unde apud Theognim *lib.* 3. de Rhodiorum ſacrificiis, ita incipit cantilena, quam oſtiatim canebant οἱ χελιδονίζοντες, i. *Agyrtæ, qui* hirundinem *veniſſe nuntiabant*, Ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκά, κἀπὶ νῶτα μέλαινα, *Venis, venis* hirundo, *pulchra tempora adducens & pulchros annos, albo ventre & nigro dorſo.* Et, uti Theon ad Aratum ſcribit, piſcem Borealem Vett. cum *hirundinis* capite pingebant, & ἰχθὺν χελιδονίαν vocabant, quæ veris præludium ortu ſuo ſignificabat. Mora earum 6. menſium; uti enim initio veris veniunt, ſic recedunt in fine æſtatis. At quò migrent, non compertum eſt. Iſidorus in genere, *Maria*, inquit, *trans volat ibiq; hieme commoratur* hirundo. Herodotus, de Æthiopia ſub Ægypto *lib.* 2. *cap.* 22. milvos & *hirundines* toto anni tempore ibi eſſe, nec per hyemem diſcedere, ait. Anacreon *ubi ſuprà*,

Χειμῶνι δ' εἰς ἄφαντος,
Ἢ Νεῖλον, ἢ 'πὶ Μέμφιν.

Hyeme autem non conſpiceris,
Sive Nilum, ſive Memphim petas &c.

Utut ſit, diſcedens agmen deſerere apud eas grave crimen, ſi fides Martiali *lib.* 5. *Epigr.* 68.

Hibernos peterent ſolito cùm more receſſus,
Atthides in nidis una remanſit avis.
Deprendêre nefas ad tempora verna reverſæ,
Et profugam volucres diripuere ſuæ.

Sed & à frigore manentibus non leve periculum. Plinius *lib.* 2. *cap.* 37. *Signum orientis ſideris* (Arcturi) *ſervetur* hirundinum *abitu, namq; deprehenſæ intereunt.* Tamen in apricis locis quasdam manere certum eſt, quæ non moriuntur omnes, ſed mutantur & deplumantur, Ariſtot. *Hiſt. Animal. lib.* 8. c. 16. & Plin. *lib.* 10. c. 24. Cujusmodi *hirundini* Eutropii Eunuchi jam effœti depile caput & tineâ exeſum confert Claudianus *in Eutropium lib.* 1. &c. Cæterùm, *Hirundines Thebarum tecta ſubire negantur, quoniam urbs illa ſæpe capta ſit: nec Biziæ in Thracia, propter ſcelera Terei*, Plin. *lib.* 10. *cap.* 24. Qua de re V. ubi de *Philomela, Progne, Tereo.* Cujus tamen facinus in Daulide Phocidis ponit Pauſanias, & inde eſſe ait, quòd in illa regione *hirundines* non nidulentur, neq; ova excludant. Eidem volucrum *ſoli flexuoſi volatus, velox celeritas: quibus ex cauſis neque rapinæ cæterarum avium obnoxia eſt. Eadem demum ſola avium non niſi in volatu paſcitur*, Plin. ubi modò. Nempe, cùm multæ aliæ ſint aves, quæ & flexuosè volent & celeritate præſtent, nullæ tamen ſunt, quæ volatum flexuoſum tantâ velocitate expediant. Hinc ab hominibus aliquando ad varia celeriter annuntianda adhibitæ. Plinius *ibid. Cecina Volaterranus equeſtris ordinis quadrigarum dominus, comprehenſas in urbem ſecum auferens, victoriæ nuntias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor — cùm obſideretur præſidium Romanum à Liguſtinis*, hirundinem *à pullis ad ſe allatam: ut lino ad pedem ejus alligato nodis ſignificaret, quoto die adveniente auxilio eruptio fieri deberet* &c. A' fuſco earum colore *Chelidoniæ aſpides*, & *Chelidoniæ gemmæ*, nomen accepere, de quibus V. aliquid ſuprà. Sed & in *Hirundinis* nido lapis *Icterias*, h. e. quo ſanantur Icterici, reperiri dicitur, docetque Bochartus, ejus pullos croco tingi ab Arabibus, quo viſo pater, eos ictero laborare ſuſpicatus, lapidem illum ex India in nidum afferat & pullis ſupponat, *Hierozoici Part. poſter. lib.* 1. c. 10. ubi plura alia de hac ave. Adde Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *capp.* 15. 73. 78. 82. 84. 85. 97. ubi de eadem: & *lib.* 4. c. 19. ubi de *Hirundine*, piſce volucri &c.

Hirundo, machinæ bellicæ ſpecies. Henricus Roſla *in Herlingsberga*, apud du Freſne *Gloſſar.*

Non hic unigena fabricatur machina: nomen
Hæc Librilla, quaſi ſaxea pondera librans:
Obtinet illa Suis, ſed Hirundinis *hæc: ſtat Aſelli*
Illa vocata notâ &c.

Hirundo Marina, piſcis eſt volans, Hiſp. *Voladore*, cujus ala plusquam palmaris, aſſervatur in *Muſæo* Kircheriano Romæ. Ibidem *Hirundo Marina* pendula, ventos ſpirantes extra Muſæum monſtrat. Piſciculus nempe in Muſæi laqueari intra nauticæ pyxidis ventorum ſchemata & differentias ad mundi plagas collocata referentia, pendulus eſt; qui ſe continuo motu agitando nunquam quieſcit, niſi ſupra venti ejus rhombo, qui extra Muſæum ſpirat. Itaque ad flantium ventorum varietatem, in loco ventis impervio, roſtro ſuo ad rhombum ſpirantis venti ſe perpetuò convertit. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 23.

Hiſpania, adde: De ea ſic M. Cato apud A. Gellium *lib.* 2. c. 22. *Sunt in his regionibus*, inquit, *ferrariæ, argenti fodinæ pulcherrimæ, mons ex ſale mero magnus: quantum demas, tantum accreſcit.* Hinc maximam argenti fodinam ad novam Carthaginem fuiſſe, quæ continuo labore 40000. hominum ſingulis diebus 20000. drachmarum Populo Rom tribuerit, teſtatur Strabo *lib.* 3. & vicena millia pondo argenti annis ſingulis Aſturiam, Galliciam ac Luſitaniam exhibuiſſe, aliorum fide commemorat Plinius. Erat & χρυσίτης ἄμμος, *aureum ſabulum*, quod *baluca* vel *balluca* incolis dicebatur, teſte Plinio modò laudato *lib.* 33. c. 4. Ejus mentio in Jure quoque Civili *l.* 1. *Cod. de Metall.* & *l.* 3. & *ſeqq. Cod. Theodoſ. eod. tit.* De arena illa autem ſeu ſabulo ita Plinius: *Apud nos tribus modis* (aurum invenitur) *fluminum ramentis, ut in Tago Hiſpaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Aſiæ, Gange Indiæ: nec ullum abſolutius aurum eſt, curſu ipſo trituq; perpolitum. Alio modo puteorum ſcrobibus effoditur.* De puteis quoque Strabo: & inter hæc ramenta nonnunquam grandiores deprehendi maſſas, annotant Scriptores neoterici, Petrus Martyr inprimis &c. Nec præclaros ſolùm viros dedit hæc regio variis temporibus, verùm etiam Arabicæ Philoſophiæ ſatis diu ſedes fuit, à quo tempore Mauri in *Hiſpaniam* fuere poſt Rodericum transgreſſi. Cordubæ inprimis, qua de re V. Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.* 5. c. 10. Victi à Romanis Hiſpani, in eorum habitum tranſierunt & togati incedere cœperunt: calceos verò antiquitus è ſparto, (quod *Hiſpanica herba* & *Hiſpanicus juncus* Vett. dictum, V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 264 & infrà ubi de *Sparto*) ſicut è papyro Ægyptii habuere. Quare Plinius de ſparto, quod in Hiſpania frequens,

frequens,cùm loquitur,ait: *Hinc ſtrata ruſticis, hinc calceamina, & paſtorum veſtis*: Quod hodieq; obtinere,docet B. Balduinus,qui ſe eos in Gallia ſæpe in ſparteis ejusmodi calceis incedere vidiſſe,teſtatur Iſtiusmodi calcei iconem habes, in Auctoris hujus *edit. ult. Amſtelodami A.C.1667.p.23.* In bello,lanceæ illis & clypei ſeu ſcuti, quã *Cetram* vocavere,olim uſus. Liv. *Dec.4. lib.1. Hiſpani ſine ulla mole in utres veſtimentis conjectis ipſi cetris ſuppoſitis incumbentes, flumen tranſvere.* Jul. Cæſar *de bello Civ. lib. 1. Erant legiones Afranii tres, Petreji duæ, præterea ſcutatæ citerioris Hiſpaniæ, & cetratæ ulterioris Hiſpaniæ cohortes circiter octoginta* &c. Hinc *Hiſpanus* & *Hiſpanienſis*,quæ Veteres ſic diſtinxere,ut *Hiſpanus* diceretur,qui origine & patria talis eſſet; *Hiſpanienſis*,qui alibi ortus ibi moraretur. Ut *Hiſpanienſem exercitum* vocat Suetonius *Veſpaſiano c. 6.* qui in illa provincia erat collocatus,nec tamẽ ex illa provincia eſſet. Omnes enim legionarii cives Romani erant. At illud diſcrimen poſterioribus neglectum. Unde apud Vopiſcum Bonoſus *domo Hiſpanienſis* dicitur, qui origine Hiſpanus erat &c. Solinus *res Hiſpanienſes*,de rebus Hiſpanicis dixit, & Hiſpaniæ quidem nativus. Salmaſius *ad eum p. 840.* V. quoq; eum *p 260.* ubi de *Hiſpaniæ, poſt Conſtantinum M. in VI. provincias facta diviſione.* At *Hiſpanus*, apud Thvvroczium *in Chron. Hungar. I. part. c.15.* ubi de Attila & prælio Catalaunico, nomen dignitatis militaris eſt. A' cujusmodi *Hiſpanis* Capitaneis ortum nomen apud Hungaros *Iſpan* quidam cenſent,quibus idem eſt ac *Comitatus*, Judicium provinciale, cui ſc. *Hiſpanus* Capitaneus præerat, C. du Freſne *Gloſſar.*

Hiſpanus Petrus, V. infrà *Petrus Hiſpanus.*

Hiſter, Tuſcis ludio vocabatur,hoc eſt ſaltator: unde Romani rem pariter cum nomine accepere. Salmaſius *Not. ad Flavium Vopiſcum Carino Imp.* V. quoq; in voce *Hiſtrio.*

Hiſtoria,quæ ad memoriam refertur,ſicut Poëſis ad phantaſiam & Philoſophia ad rationem, Cadmi inventum perhibetur Plinio *lib.6. c.56.* eſtq; vel *Naturalis*, vel *Civilis*. Illa naturæ res geſtas & facinora commemorans, pro triplici ejus ſtatu, prout nempe illa vel libera eſt & curſu conſueto ſe explicans; vel a pravitatibus & inſolentiis materiæ contumacis,& ab impedimentorẽ violentia, de ſtatu ſuo detruditur; vel deniq; ab arte & opera humanâ conſtringitur fingiturque: ſubdividitur, *in Hiſtoriam Generationum, Prætergenerationum* & *Artium* ſeu Mechanicam & Experimentalem; quarum prima libertatem Naturæ, altera errores,tertia vincula pertractat. Illa, nempe *Civilis*, in tres quoq; ſpecies diſpeſcitur, *Sacram* ſive *Eccleſiaſticam*, *Civilem* in ſpecie dictam, & *Literarum ac Artium.* Quarum hæc ultima ex omni memoria repetit, quæ Doctrinæ & Artes, quibus mundi ætatibus & regionibus floruerint; Illa exempla Majorum, viciſſitudines rerum, fundamenta prudentiæ civilis,hominumq, nomen & famam,ſuæ curæ comiſſa habet, & in *Memorias*, *Antiquitates* ac *Hiſtoriam juſtam* (hæcq; iterum in *Chronica*, *Vitas* & *Relationes*,& Chronica in *Hiſtoriam Univerſalem* ac *Particularẽ* item in *Annales* & *Acta Diurna*) ſubdiſtinguitur: Illa, ſc. Sacra ſeu Eccleſiaſtica, res ad Eccleſiam ſpectantes perſequitur,& tres iterum partes habet *Hiſtoriam Eccl.* in ſpecie ſic appellatã, *Hiſtoriam ad Prophetiam* & *Hiſtoriam Nemeſeos* ſeu *Providentiæ.* Quarum illa Eccleſiæ militantis tempora & ſtatum diverſum memorat,ſive illa fluctuet,ut Arca in diluvio, ſive itineretur, ut Arca in eremo ſive conſiſtat,ut Arca in templo. Secunda ſingulis è Scriptura prophetiis eventuum veritatem jungit. Tertia, vindictas Dei ſeras & inopinas, ſalutes ſubitò affulgentes & inſperatas,conſilia divina per ambages rerum tortuoſas & ſtupendas ſpiras, tandem ſe manifeſtò expedientia & ſimilia pertractat. Appendices *Hiſtoriæ*,quæ circa *verba* hominum (quemadmodum Hiſtoria ipſa circa *facta*) verſantur tres conſtitui poſſunt, *Orationes*, *Epiſtolæ* & *Apophthegmata.* De quibus omnibus V. accuratiſſimè diſſerentem, Franc. Bac. de Verulamio de *Augment. Scientiar. lib. 2. capp. 12. prior.* Methodum verò *Hiſtoriam*, Civilem inprimis, legendi, egregiam, præſcribit Juſt. Lipſius *Chil. Epiſt. p. 463.* ipſos autem *Hiſtoricos* omnis ævi, paucis enarrat & de quovis eorum judicium fert, Gerh. Jo. Voſſius *de Hiſtoricis Gr. & Lat.* Ut de *Hiſtorico tempore* aliquid adjiciam, Varro Mythicum tempus usque ad primam Olympiadem deducit, & inde Hiſtoricum tempus facit incipere. Alii ab Heraclidarum Reditu illud ordiuntur. Et quidem Scaliger *in Euſebianis*,quatuor nobilia intervalla,inter cladem Ilii & primam Olympiadem notat, quibus tanquam metis deſignaverint tempus illud vett. Chronologi, Herodotus,aliique Primum eſt, Ἡρακλειδῶν κάθοδος, *Heraclidarum Reditus*, à Troja capta, LXXX. an. Secundum, Οἰκισμὸς Λέσβου κατὰ πόλεις, *Habitatio Lesbi per urbes ſingulas*, poſt cladem Ilii CXX Tertium, Ἰωνικὴ ἀποικία, καὶ κτίσις Κύμης Φρικωνίδος, *Jonica tranſmigratio & Cumæ Phricotis diſtructio*, poſt Trojam CXL. Ultimum Κύμης ὑπὸ Σμυρναίων, *Cumæ à Smyrnæis conditæ initia*, CLVIII poſt Trojam. De quo tum primo V. ſuprà, *Heraclidarum Deſcenſus.*

Hiſtoriæ,dicuntur Eccleſiæ Rom Scriptoribus, Lectiones, deſumtæ ex libris Hiſtoricis Vet. Teſtam. & aliis, quæ in Eccleſia ſtatis diebus recitantur, V. C. du Freſne *Gloſſar.* ubi verſus, *Hiſtorias* per circulum anni continentes.

Hiſtoriographus, Pictor hiſtoriarum, apud Ugutionem. Ἱστοριογράφος [illegible], in *Inſcr.* quæ viſitur in æde Deiparæ Betleemitana, legiturq, apud du Freſne *ad Joinvillam Diſſertat. 27.* Ἱστορεῖν n. & ἀνιστορεῖν Græcis recentioribus pingere eſt, Joann. Damaſcen. *in Synodica ad Theophilum Imp.* Unde Italorum *hiſtoriare* &c. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Hiſtria, adde: de *Hiſtriæ* vel *Hiſtricæ civ. excidio* V. Capitolinum *in Maximino & Balbino.*

Hiſtriones,adde: De his lex Solonis, Μὴ εἰσελθεῖν ἐπὶ σκηνὴν, μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονώς, *Hiſtrio fabulam ne agito annorum triginta minor.* Athenis enim *Hiſtriones* omni notâ vacui erant & Poetæ ipſi cives Attici in ſcenam prodibant,quod de Sophocle, Ariſtophane, aliis, obſervatum eſt veteribus. Romæ verò notabantur infamiâ. Unde Laberii querela,quem aſperæ libertatis Equitem Romanum Cæſar invitavit quingentis millibus,ut prodiret in ſcenam & ipſe Mimos ageret, quos ſcriptitabat:

> *Ergo bis tricenis annis actis ſine nota*
> *Eques Romanus, Lare egreſſus meo,*
> *Domum revertor Mimus. Nimirum hoc die*
> *Uno plus vixi, mihi quàm vivendum fuit.*

Scilicet: *Ait Prætor: qui in Scenam prodieris, infamis eſt.* Unde factum,ut Scenici ſpectaculorum deberentur obſequiis eaq; Scenicis nati non poſſent detrectare, ſed vel inviti ad ea præſtanda adigerentur. Nec niſi dubiis in rebus Reip. ad arma vocabantur: & primus Valentinianus Imp. A. C. Dionyſiano 371. conſtituit, licere Scenicos, in extremo vitæ periculo conſtitutos, baptizare, &. ſi fortè evaſiſſent, noluit ad ſcenam revocari. Mulieres verò Scenicis prognatas, antequam poſſent ſcenica præſtare officia, ſacro tingere lavacro licebat *l. 1. Cod. Theod. de Scenicis.* Imò & mulier Scenica, quæ,in Eccleſiam Chriſti admitti & baptiſmate tingi deſiderans, poſtulabat eo nomine vacationem officiorum ſcenicorum, impetrabat eam *l. 8. Cod. Theod.* Si verò, poſtquam religionis obtentu hanc veniam nacta erat, quæſtum corpore feciſſet, in Scenam revocabatur,& *miniſteriis ludicris* pœnæ ergò deputabatur, id eſt, repræſentabant tales non niſi [illegible] ſeu ridiculas anus, donec ipſæ revera ſenectute fierent deformes: Sed nec tunc quoq; abſolvebantur, quanquam non poſſent non pudicè, quod ævi reliquum ſupererat, agere propter ſervitutem ac deformitatem. Inter *Hiſtriones* tamen infames non cenſebantur, qui agebant Attellanas. Has enim & iis ſparſim conſerta Exodia tenuit olim Romana juventus nec *ab Hiſtrionibus pollui paſſa eſt*, Liv. *lib 7.* Poſtea tamen fabulas illas cùm *Hiſtriones* quoq; agere cœpiſſent, illi inter cæteros ludiones honeſtiſſimi. & cum cæteri infamia notarentur, neq; pro civibus haberentur, Attellanarum actores neq; tribubus movebantur, neq; à militaribus ſtipendiis repellebantur. Val. Maxim. *lib.2. c.1.* Dicti autem hi ſunt *Juvenes*, quorum ludos meminerunt veteres Inſcript. & Calliſtratus *lib. 6. de Cognitionibus*, apud Jurecoſſ. *l. 28. §. 3. D. de Pœnis.* V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.1. tit.1 p.75. & ſeqq* E' ſcena in convivium Comœdos,& *Hiſtriones* & Archimimos & Pantomimos familiares frequenter, jam inde à devicta Aſia, inductos, conqueritur Livius *lib. 39. Luxuriæ enim peregrinæ origo eſt ab exercitu Aſiatico invecta in urbem. Ii primùm lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas & alia textilia, & quæ tũ magnificæ ſupellectilis habebantur, monopodia & abacos Romam advexerunt. Tum Pſaltriæ Sambuciſtriæq;, & convivalia ludionum oblectamenta addita epulis.* Et notat de luxu Metelli Salluſtius *Hiſtor. lib.2. Ad cœnam invitato exornatas fuiſſe ædes per aulæa & ſigna, ſcenasq;, ad oſtentationem* Hiſtrionum *fabricatas.* Hinc apud eundem *in Jugurtha* Marius, *Sordidum me*, inquit, *& incultis moribus, ajunt, quia parum ſcitè convivium exorno, neq;* Hiſtrionem *ullum, neq; pluris pretii coquum, quàm villicum, habeo.* V. Pignorium *lib. de Serv.* & Tit. Popmam *de Operis Servor.* Addam paucis, *Hiſtriones* ſcenam ingreſſos, populum ſalutaſſe. In vet. *Epigr.* de Pantomimo,

> *Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat:*

Unde Neronis in ſcenam prodeuntis vox, Κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε, Dioni notata. Baculum autem in manu habebant, eumque pro argumento fabulæ, formâ ac materiâ varium, (cujus loco ſceptrum erat, cùm Regem ſaltarent) uti de eodem Nerone docet Philoſtratus, *lib. 5.* Dein, prooemium recitabant, quo ſpectatorum ſuo gregi benevolentiam conciliarent, idque coronati, more Oratorum, fauſti ominis ergò, Dionyſ. Halicarnaſſ. *Antiqq. lib. 3.* V. ſuprà ubi de *Coronario ære.* Iidem è Scena diſcedentes plauſum petebant, eaque erat extrema fabulæ clauſula. Erat illa,

> *Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.*

Quibus verbis vitæ ſuæ mimum quoque Auguſtum clauſiſſe legitur, apud Suetonium *cap. 99.* Quòd ſi quid commiſiſſent, *virgis* in eos animadvertebatur, hisque per trina Theatra cæſi traducebantur; quod jus, Magiſtratibus ademptum, Auguſtus ipſe ſeveriſſimè exercuit, ut de Stephanione docet Suetonius, *cap. 45.* Nec omittendum, *Hiſtrionibus* in Scena, velut in Templo, neque excreare, neque mungere licuiſſe, uti ad eundem Auctorem notat Caſaubonus *Nerone cap. 24* &c.

Hiſtrix, adde: Idem Ordo *Camalli* dictus eſt, juxta Carol du Freſne, inſtitutus à Carolo Aureliani & Vadenſi Duce; à *camallo*, quod conſpicitur in torque, in cujus ima parte pendet *hiſtrix*, ſurrectis echinis horrida, virenti humo inſiſtens & collum camallo tecta: *hiſtrici* verò impendet corona Ducalis, ut in Caſulis & Dalmaticis, olim ab eodem Duce Cæleſtinis Pariſienſibus

donatis. Meminere præterea hujus Ordinis Monſtrelletus Volum. 1. 682. Joannes à S. Gelaſio in *Vita* Ludovici XII. Petrus Sanjulianus *in Miſcellan. Hiſtor pag.* 734. &c. Porro *Hiſtrix*, in Gallicis quibusdam monetis viſitur. Et quidem ſub Ludovico XII. prodierunt *Scuta cum Hiſtrice*, Gall. *Eſcus au Porc eſpic*, in quibus binæ hiſtrices ſcuti latera ambiunt: in averſa parte crux conſpicitur in muris Pontici vellus deſinens, inter binas hiſtrices & bina *L.* pond. 2. den. 17. gran. pretii 36. ſol. 3. d. Turon. Similia Franciſcus I. ſucceſſor ejus cudi curavit. Idem Ludovicus *Magnos Albos cum Hiſtrice*, Gall. *Grans Blans au Porc-Eſpic*, dictos *Ludovicos*, ſignavit, pond. 2. den. l. 4. den. 12. gr. cum cruce inter 4. lilia & Inſcr. SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM: in averſa parte, cum ſcuto & 3. liliis coronato & ab hiſtrice ſuſtentato, ac Inſcr. LUDOVICUS FRANCOR. REX. C. du Freſne in voce *Moneta*. De ipſo verò animali V. infrà in voce *Hyſtrix*.

H O.

HO. in Notis antiquorum, *Homo* vel *honeſtus*. HO. Nº. *Homo honeſtus*. HOM. itidem *Homo*. H. HON. *Homo honeſtus*. HOR. *hora*. H. P. *honeſta perſona*. H. R. I. P. *hic requieſcit in pace*, denotat, Fr. Gouldmannus.

Hoang, fluvius Sinici Imperii celeberrimus, Latinè *Croceus*, ſeu luteus, à colore, quo imbutus. Ortus è montibus *Quenlun* (quos Amaſæos omnino eſſe exiſtimat Preyelius) è quibus & Ganges, & Meſon, & Hiſtor, aliique, primitùs videri poſſet palus, niſi incredibilis illi eſſet velocitas, quâ naves adverſas ſubire non patitur, niſi in duplum, quàm alibi ſoleat, major remulco trahentium numerus, pertinaciam ejus evincat. Dimidii miliaris latitudinem modò æquat, modò exuperat: longitudo tanta, ut ad 800. & ampliùs milliaria pertingat. Fluit autem primùm Boream versùs, nonnihil in Ortum deflectens: mox Xenſiam prov. præterlabitur, rectaq; ad Ortum pergit, Murum illum magnum alludens radensque. Dein deſertam ſolitudinem ſeu campos arenoſos, quà in Ortum, quà in Boream, celerrimo curſu prætervectus, ad bis mille plus minùs ſtadiorum longitudinem, ad Auſtrum vertit iter, & per *Se*. Muri magni portam, illapſus, limites ſtatuit inter Xenſiam & Xanſiam provincias. Inde Honaniam adit, tum Xantoniam, perque *Kiagnan* prov. magnam itineris partem conficit, donec ad *Hoaigan* urbem in mare, turbidus adhuc & violentus, ſeſe immergat. Olim *Peking* quoque & *Xantung* provv. percurrere ſolebat; ſed Sinarum induſtria alveum illius procul avertit: rivo ſaltem relicto, qui antiquam fluvii ſemitam hodieque commonſtrat. Çæterùm aqua limo obſita luteum habet colorem, quam ne mille quidem annorum ſpatio limpidam evadere poſſe, ajunt Sinæ, unde apud eos diverbio locus, *Quando Croceus clareſcet*, de re admodum difficili, aut prorſus impoſſibili. Auctor *Sinæ & Eur. cap.* 27. V. & ſuprà *Croceus*.

Hoaſcer, ſeu *Hoaſer*, arbor Indica, unde ſaccharum *Hoaſcer* ſive *Haſer*, apud Avicennam; eadem eſt cum planta *Albuſar* ſeu *Albaſer*, de qua dictum. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1212.

Hobellarii & *Hoberarii*, Anglis dicti ſunt milites levis armaturæ & mediocri equo ac *curſorio* merentes, quem Angli *an hoby* vocant. *Hobin* Phil. Cominæus *lib. 6. cap.* 7. quos Jac. Waræus in *Antiquitatibus Hibern. cap.* 7. ait eſſe ex Hibernia equos, ſic appellatos ob mollem inceſſum & magno in pretio habitos: unde & *Hobiners* Gallis interdum *Hobellarii* iſti appellati ſunt; quam quidem vocem *Hobin* ab Hebr. *hubras* arceſſit Steph. Guichartus. Meminit *Hobellariorum* hujuſmodi Wilhelmus Thorn *A. C.* 1364. ubi *ſagittarios* eosdem fuiſſe, indigitat. Idem confirmat *Charta* Henrici V. in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. pag.* 976. Duravitque id vocabuli, usque ad ætatem Henrici VIII. ut ait Spelmannus. V. quoque Dugdalum *in Antiqq. Warwic.* & Iſaac. Caſaubonum *de Lingua Angl. vet. pag.* 192. *col.* 1. laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario*.

Hoc age, apud Romanos, cùm Conſul auſpicaretur, ac immolaret, clara voce à Præcone acclamabatur, ut adſtantes officii admonerentur, teſte Plut. *in Numa*. Quam proin Caſſius Chærea, conjuratorum in Cajum Cæſ. princeps, ſuis teſſeram dedit, quaſi victimam Diis gratam imolaturis, uti diſcimus ex Suetonio. Joſephus tamen *de bello Jud. lib.* 19. *cap.* 1. teſſeram fuiſſe, *Repete*, memoriæ prodidit.

Hocday, adde: Perpetrata cædes illa ab Æthelredo A. C. 1002. in feſto S. Bricii, in diem Veneris incidente: cujus memoriam celebrari hoc die, qui Quindenam Paſchæ expletam proximè excipit, docet Matth. Pariſ. *A. C.* 1255. *Circa idem tempus*, *ſc. in Quindena Paſchæ, quæ vulgariter* Hokeday *appellatur*, *convenerunt Londini omnes nobiles Angliæ*. Addunt Spelmannus & Watſius, adhuc in eo die mulieres ſolere jocosè vias oppidorum funibus impedire, & tranſeuntes ad ſe attrahere, ut ab eis munuſculum aliquod extorqueant, in pios uſus erogandum; ſed & domi easdem magiſterium obtinere, quòd hæc Danorum cædes ab ipſis etiam mulieribus ſit patrata: quod tamen non habent vett. Hiſtorici, Car. du Freſne *Gloſſar*.

Hodegitria, Græca vox, h. e. *viæ dux*, appellata eſt imago B. Mariæ Virg. quam D Lucam depinxiſſe dicunt, eo quòd, cùm expulſis Latinis Michaël Palæologus Urbem triumphans ingrederetur, imaginem hanc ſibi prælatam pedes ſequutus fuerit. Gregoras *lib.* 4. *Poſt dies complures Imperator Conſtantinopolim intrat? non priùs tamen, quàm ſacroſanctæ Deiparæ, quam quaſi viæ monſtratricem* Hodegitriam *nuncupant, imago per portam, quæ Aurea dicitur, ingreſſa eſt* &c. Hodie in Sicilia, & Meſſanæ præcipuè, ſub eodem nomine Deipara colitur, quam corruptè *Itria* vocant, Romæq; hæc gens ædem habet cognominem, quam vulgò *CPolitanam* appellant. Solet autem depingi ſupra arcam, à duobus Caloceris ſuper humeros delata, eodem modo quo qualibet feriâ tertiâ per urbem CP. deferebatur, Nicephorus *lib.* 15. apud Car. Macrum *in Hierolexico*; ubi in ejus honorem, magnificum templum Pulcheriam extruxiſſe; eandem imaginem in triumpho CPolim delatam, Joanne Comneno Imp. pedibus præcedente, hodieque à Dominicanis in Conventu ſuo, quem Peræ habeant, ſub titulo S. Petri, aſſervari: Siculos etiam qualibet feriâ tertiâ, ob devotionem ejus, jejunare, addit. Scripſit peculiarem de imagine hac tractatum Michaël Juſtinianus, impreſſum Romæ A. C. 1656.

Hodie nate ſalve, formula gratulandi in Puerperio, Vett. uſitata. Meliorum enim gentium mos erat, de feliciter tranſacto hoc diſcrimine lætari, gaudiumque & ſalutario inter amicos & clientes, verbis præfatis, ab Oriente ad Romanos conſuetudine delatâ, fieri ſolebat. Unde A. Gellius *Noct. Attic. lib.* 12. *c.* 1. *Eamus & puerperium viſum & Patri gratulatum*. V. Thom. Bartholin. *de Puerp.* ubi Plauti locum adfert.

Hœdi, apud Hebræos olim maximè in delitiis, ut apparet ex hiſtoria Iſaaci, Gen. *c.* 27. *v.* 9, 14, 17. Gedeonis, Judic. *c.* 6. *v.* 19. Manoæ, Judic. *c.* 13. *v.* 15. Iſai, 1. Sam. *c.* 16. *v.* 20. ut de Juda taceam, qui pro concubitus mercede *hœdum* Thamari obtulit, Geneſ. *c.* 38. *v.* 17. & de Samſone, qui Dalilæ idem munus deſtinavit, Judic. *c.* 15. *v.* 1. Ut, qui dicit apud Poetam,

> *Præterea duo nec tutâ mihi valle reperti*
> *Capreoli, ſparſis etiam nunc pellibus albo,*
> *Bina die ſiccant ovis ubera, quos tibi ſervo* &c.

Et verò, antequam tot gulæ mangonia reperta eſſent, quibus harum artium Magiſtri id tandem obtinuere, ut ad communes dapes palatum obbruteſceret, magni fiebat *hœdina* caro, & in conviviis apud Vett. ſæpe laudatur, inter præcipuos cibos, V. Athenæum *lib.* 9. *c.* 14. Ariſtophanem *in Ciconiis*, Xenophanem Colophonium *in Elegis*, Alios. Juvenalis quoq; Perſico, ad cœnam invitato, *hœdum* pollicetur, *Sat.* 11.

> *De Tiburtino veniet pinguiſſimus agro*
> Hœdulus *& toto grege mollior, inſcius herbæ,*
> *Nec dum auſus virgas humilis mordere ſalicti,*
> *Qui plus lactis habet, quàm ſanguinis* ——

Nec minoris à Medicis hæc caro fit, ut quæ illis ſaluberrima habetur, V. Galenum περὶ Εὐχυμ. c. 4. Sim. Sethi *cap. de cibarior. facult.* Platinam *de Hon. volupt. & valet.* &c. Et hactenus permiſſa voluptas; ſed quis crudelem eorum gulam probet, qui gravidæ matris uterum & mammas calcibus ideo impetebant, ut fœtus per abortum ex utero excidens eſſet palato gratior, quod Plutarchus alicubi tradit, apud Sam. Bochart. *Hierozoici Part. prior. lib. II. c.* 52. ubi plura hanc in rem; è quibus unicum illud addam, quod Abarbanel de hoc animali refert, conſueviſſe Idololatras, hœdos in lacte coquere, quo tempore legebant fruges, ut ſic magis propitios haberent Deos ſuos, *ad Exod. c.* 23 *v.* 19. ubi de Lege, *Hœdum non coques in lacte matris ſuæ*, quæ repetitur *cap.* 34. *v.* 26. & Deuter. *c.* 14. *v.* 21. Adjicit Karaita Scriptor anonymus, factum id fuiſſe magica ratione, veteresq; Idololatras, poſt collectionem frugum, hoc lacte arbores, agros, hortos & paradiſos ideò aſperſiſſe, ut in ſequentem annum eſſent feraciores &c.

Hohengeroldsteccia, Familia Germaniæ illuſtris. V. ſuprà *Geroldsteccia*.

Hohenloe, Familia ejusdem regionis, in Franconia provincia, inter illuſtriores: in qua gente Cratonem, Germ. *Craft*, quod dein familiare admodum poſteris fuit, primum nominant & Luitgardis Helfenſteniæ A. C. 897 maritum conſtituunt. Ejus poſteritatem ferunt, Sigfrido cum Henrico IV. in Italiam profecto, hîc aliquandiu ſubſtitiſſe, & Comites *de Alta Flamma* (quod Germanis *Hohen Lohe* eſt) & Romandiolæ atque Marchiones Italiæ dictos eſſe, donec rediret ſub Friderico I. Gothofredus, Pontificum odio pulſus. Gothofredi filius, patri cognominis, inter alios, genuit Gothofredum & Conradum; à quorum iſto peculiaris linea in *Brauneck* ſata, ſub finem ſeculi XIV. defecit. Iſtius verò pronepos Crato, Ludovici Imper. Mareſcallus, denuo ex filiis Cratone, *Uffenhemiam* & *Speckfeldiam*, terminatam A.C. 1412. ex Ulrico hodie adhuc ſuperſtitem lineam dedit. Ut alias partitiones prætercam: Præcipua hodie diviſio eſt in *Langenburgicum* & *Waldenburgicum* ramum; quorum ille à Ludovico Caſimiro, iſte ab Eberhardo, utroque Georgii extincti A. C. 1551. filiis, orti ſunt. Et quidem in illo Wolffgangus tres filios habuit ſucceſſores; Georgium Fridericum in *Weickersheim*, cujus (ex Maria Magdalena Oetingenſi, extinctâ A.C. 1636) filia Eleonora Magdalena (defuncta A.C. 1657.) nupta agnato Henrico Friderico Com. Philippo Erneſto, Georgii Friderici fratre genito; peperit Sophiam Magdalenam (n. & den. 1653.) Philippum Albertum, Fridericum (n. & den. 1654.) Mariam Magdalenam (n. & den. 1655.) & Erneſtum Eberhardum Fridericum A. C. 1656. omnes *Comites de Hohenlohe*

henlohe &c. lineæ Langenburgicæ. Cratonem porro *in Neuenſtein* & Phil. Erneſtum modo memoratum. E quibus Georgius Fridericus, quos filios habuit, totidem novos familia palmites emiſit, *Pfedelbachium*, per filium, ex Dorothea Ruthena (quæ obiit A.C. 1655.) Ludovicum Eberhardum, extinctum A.C. 1650. *Waldenburgicum*, per filium ex eadem uxore ſuſceptum Philippum Henricum, qui obiit A.C. 1644. & *Schillingsfurſtium*, per filium ex eadem Georgium Fridericum, defunctum, A.C. 1635. E quibus, Ludovicus Eberhardus præfatus, ex Dorothea Erpachia (quæ obiit 1643.) pater fuit Dorotheæ Mariæ (quæ n. A. C. 1618. nupſit Ludovico Caſimiro Dn. *de Limpurg*) Georgii Erneſti (n. 1619. d. 1620.) Sophiæ Julianæ (ux. Wolfgangi Georgii Com. *à Caſtell*) Friderici Cratonis (n. 1623. cui uxor obtigit Floriana Erneſta Wirtenbergica) Agathæ Erneſtæ (n. 1625. den. 1647.) Praxedis (n. 1627. nuptæ Georgio Friderico Com. Solmenſi) Eliſabethæ (n. 1629. den. 1655.) & Hiskiæ (qui n. 1631. uxorem habet Dorotheam Eliſabetham agnatam) omnium *Comit. de Hohenlohe* &c. *in Pfedelbach.* Philippus verò Henricus ex Dorothea Walpurgi agnata, genuit Wolfgangum Fridericum (1617. den. . . maritum Evæ Chriſtinæ agnatæ) Philippum Godofredum (qui n. 1618. uxorem habet Annam Chriſtinam Limpurgiam) Magdalenam Julianam (n. 1619. den. . . . uxorem Maxim. Wilibaldi Truchſeſſii Com. Wolfecci) Sophiam Eliſabetham (n. 1620. den. . . .) Evam Dorotheam (n. 1624. Joh. Ludovico Com. Sylvarum & Rheni nuptam) Johannem Chriſtianum (n. 1625. den. . . .) Walpurgim Dorotheam (A.C. 1626. den. . . .) Maximil. Henricum (n. 1627. den. . . .) Praxedin Martham (n. 1630. den. . . .) & Eleonoram Annam Euſebiam (n. 1633. den. . . .) omnes *Com. de Hohenlohe* &c. *in Waldenburg.* A Georgio tandem Friderico, Dorotheæ Sophiæ Solmenſis (quæ obiit A C. 1660.) marito, prognati ſunt, Eliſabetha Dorothea (A.C. 1617 uxor Georgii Alberti Com. Erpachi def. . . .) Erneſtina Sophia (1618. uxor Wilhelmi Com. Solmenſis) Philippa Sabina (n. 1620. ux. Friderici Com. Wiedæ) Mauritius Fridericus (n. 1621. den. 1646.) Maria Juliana (n. 1622. ux. Caroli M. March. Badenſis Durlacenſis, defuncta 1676.) Guſtavus Adolfus (n. 1623. den. 1656.) Wilhelmus Henricus (n 1624. den. 1656.) Carola Chriſtina (n. 1625. nupta Georgio Erneſto Com. Erpachio) Crato (n. 1626. den. 1644.) Chriſtianus (n. 1627. maritus Luciæ Hazfeldiæ, fil. Hermanni Com. *Hazfeld & Gleichen*) Joachimus Albertus (n. 1628. den. . . .) Ludovica (n. 1629.) Erneſtus Otto (n. 1631. d. 1664.) Ludovicus Axelius (n. & den. 1633.) Lud. Guſtavus (n. 1634. maritus Mariæ filiæ alterius Hermanni Com. præfati) & Georgius Fridericus (n. & den. 1636) omnes *Com. de Hohenlohe* &c. *in Schillingsfurſt.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I.* pag. 53. 136. 160. & 164. Medius verò filius Wolfgangi Crato, defunctus 1641. ex Sophia Palatina (fil. Caroli Com. Palatini *in Birckenfeld*, mortui A C 1600.) ſobolem itidem numeroſam habuit: ei enim nati Sophia Magdalena (n. 1616. den. 1627) Johann. Fridericus (n. 1617.) Crato M. (1618.) Sigfridus (1619.) Anna Dorothea (n. 1621. uxor Joachimi Erneſti Com. Oettingenſis, def. 1646.) Wolfgangus Julius (1622.) Clara Diana (1623. den. 1632.) Johannes Ludovicus (1626.) Margaretha Hedwigis (1625. uxor Caroli Ottonis Com. Palatini Rheni, defuncta A.C. 1658.) Carola Suſanna Maria (n. 1626. ux. Ludovici Com. Lœvenhauptii) Sophia Magdalena (1628.) Eva Cratolina (1629. d. n. . . .) Philippus Maximilianus Johannes (1630. † 1658.) & Eleonora Clara (quæ n. 1632. nupſit Guſtavo Adolfo Com. Naſſovio, A.C. 1662.) omnes *Comites de Hohenlohe in Langenburg* &c. *lineæ Neuenſteiniæ.* Ultimus è Wolfgangi filiis Philippus Erneſtus, extinctus eſt A.C. 1628. de cujus liberis infrà, voce *Langenburgum.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. citat.* paſſim, ut & *Arte Herald. Tom. II.*

Hohenſolmius Ramus, illuſtris Comitum Solmenſium in Germania familiæ. Cùm enim omnes, qui nunc in illa ſuperſunt, communem Patrem agnoſcant, Ottonem, qui deceſſit A.C. 1409. à majori ejus filio Bernardo *Braunfelſina* linea orta eſt: quæ iterum in tres ramos, *Braunfelſinum*, *Hungenſem* & *Greiffenſteinium*, ſubdiviſa. Alter Othonis filius *Lichenſem* & *Laubachium* lineam ex ſe dedit: quarum illa denuo in *Lichenſem* & *Hohenſolmiam* diverſa abiit, in abnepotibus Johannis Com. qui extinctus eſt A. C. 1457. Hic enim, præfato Othone genitus, ex Eliſabetha Catharina Cronbergia, Cunonem genuit, denatum A.C. 1477. Cujus ex Walpurgi Rhingravia filius Philippus (qui obiit A. C. 1514.) Adrianæ Hanovicæ maritus & Reinhardi pater fuit: quo (deceſſit is A. C. 1562.) & Mariâ Seynenſi geniti Erneſtus & Hermannus Adolfus, ille Lichenſem lineam continuavit, iſte *Hohenſolmenſem* auſus eſt, & ſuſcepto Philippo Reinhardo ex Annâ Sophiâ Mansfeldia (fil. Johannis Com.) obiit A. C. 1601 Philippus is Reinhardus, fato functus A. C. 1635. reliquit ex Eliſabetha Wiedenſi (fil. Johannis Comitis) Philippum Reinhardum (qui natus 1625. Annam Amaliam agnatam ſibi junxit) Eleonoram Mariam (ux. Erneſti Landgr. Haſſiæ) & Johannam Sibyllam (nuptam Wilhelmo Com. Solmenſi) è quibus Philippus Reinhardus filios ſuſcepit, Johannem Henr. Chriſtianum, (qui obiit A. C. 1668.) Ludovicum &c. *Comites Solmenſes* &c. *lineæ in Hohenſolms.* V. Spenerum *Part. II. pag.* 46. & *Part. III. p.* 86.

Hohenzolleria Familia, V. infrà in *Zolleria.*

Hokeday, V. ſuprà *Hocday*, & apud Steph. Skinnerum *Etymologic. Anglic.* in *Hok-tide.*

Holdes, in *LL.* Æthelſtani *de Wergildis*, Spelmanno ſunt militiæ Præfecti; Carolo du Freſne civitatum & provinciarum cuſtodes, quales apud Francos, *in Gloſſario.*

Holmus, vulgò *Oumoy*, vicus Galliæ, aliquot paſſuum millibus ab Olina fluvio diſtans, unde *Holmeria* regio, vel potiùs *Ulmetia Olmetiaque* nomen accepit, niſi fortè ab Olina vel Olna fluv. circa cujus ripas jacet, dictam velis: Aliàs quoque *Ulmetum* vel *Olmetum.* V. Hadr. Valeſium in voce *Guntheri Caſtellum*, Item in *Holmetia.* Aliàs *Holmus* ſeu *Hulmus*, Anglis & Danis *Holm* vel *Holme*, Germanis, clivus, monticulus, collis eſt. Lelandus *Commentar. in Cygn. Cantion. Holm eminentis loci, interdum & ſilvoſi & aquis circumſepti, verticem aut eminentiam exprimit.* Addunt Camdenus in *Inſulis Britann.* & Spelmannus, ſic interdum dici depreſſiores & herbidas planities, plurimis rivulis & aquarum divortiis circumfuſas. Adjungitur vox nominibus Urbium Inſularumque non paucis, *Bornholm*, *Stockholm* &c.

Holocauſtum, Græcè ὁλόκαυςον, dicebatur ſacrificium, quod totum igne conſumebatur; quale fuit Sacrificium juge, Hebr. תמיד, Græcis ἐνδελεχισμὸς, de quo infrà: ut & alia nonnulla, de quibus poſtea. Ejus duo nomina, apud Hebræos, כליל & עולה, quæ juncta ſignificant, *id totum in fumum ſurſum aſcendere.* Unum enim ab *integritate*, alterum ab *aſcenſione*, ſumtum. Factum autem id, ut offerens hoc pacto ſe ſuaque omnia Deo debere profiteretur. Et quidem, ut de victimarum præcipua dicam, ſicut *Holocauſtum* ſacrificiorum præcipuum erat, ad *Holocauſtum* bos mas & integer ſelectus, ad oſtium Tabernaculi conventus adducebatur & ab offerente manus capiti ejus imponebantur. Tum Levita illum jugulabat. Et, poſtquam alius ſanguinem vaſe exceptum altari inſperſerat, hoſtiam excoriatam idem Levita in fruſta concidebat, quæ igni impoſita Sacerdos adolebat, in holocauſtum grati odoris Domino, Levit. *cap.* 1. *verſu* 1. & *ſeqq.* Nempe ſine pelle, hæc enim Sacerdoti cedebat, *Ibid.* Cùm in Sacrificiis pro peccato juvenci pellis cremaretur unà cum carne, ſed extra caſtra, ſolus adeps, renes & lobus jecoris in Altari adolerentur, Exodi *cap.* 29 *verſu* 14. V. ubi de ritu *Excoriandi victimas.* Affundebatur porro libamen *Holocauſtis* ex vino, uti & ſacrificio votivo, & ſpontaneæ oblationis, & feſtis, quibus & munus dapale adjungebatur, Exodi *cap.* 29. *verſu* 40. Altare iis deſtinatum æneum fuit, *Altare Holocauſtorum* inde dictum, in quo dum victima ardebat, Levitæ Muſico concentu Deum celebrabant, utque propitius ſacrificium acciperet, precabantur: conſumtæ tandem cineres æratâ medio Altaris ſpatio laminâ, foraminibus plenâ, egerebantur: Uti pluribus videre eſt Levit. *cap. cit.* ubi de triplici *Holocauſtorum* genere, *bove*, *ove* aut *capra*, & *volucri*, Legiſlator voluntatem ſuam populo aperuit. Offerebantur verò in *Holocauſtum* ſingulis diebus agni duo, ut dictum, qui numerus die Sabbathi duplicabatur. Neomeniis dein juvenci duo, aries unus & agni ſeptem, Numer. *cap.* 28. *verſu* 11. Quod itidem factum feſto Paſchatis per ſingulos dies, *verſu* 19. & die Pentecoſtes, *verſu* 27 Die tubarum juvencus unus, aries unus, ſeptem agni & hircus unus, Numer. *cap* 29. *verſu* 25. quod idem præſtitum die propitiationum, *verſ.* 8, 11. Eodem die Sacerdos in Sacrarium ingreſſurus, uti juvencum pro peccato, ſic arietem in *Holocauſtum* offerebat, & hircum unum, Levit. *cap* 16 Diebus tandem ſeptem Tabernaculorum ſeptuaginta boves offerebantur &c. ut videre eſt Numer *cap.* 29. *verſu* 13. Sed & Levitæ, antequam ad munus ſacrum admitterentur, juvencum unum pro peccato, alterum *in Holocauſtum* offerebant, Numer *cap.* 8. *verſ.* 8, 12. ut de Principibus XII Tribuum Iſraelis, poſt actum cenſum, Deo ſacrificantibus, Numer. *cap.* 7. nil addam: nil quoque de votivis & extraordinariis ſacrificiis, in conſecratione Altaris, dedicatione Templi, aliiſque occaſionibus, oblatis de quibus omnibus V Sam Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 33. Æmulati Iſraelitas & hic pro cacozelia ſua Gentiles, *Holocauſta* Diis ſuis paſſim etiam obtuliſſe leguntur V de Cyro & Perſis Xenophontem *Cyrop. lib.* 8. de Euclide Phliaſio vate *lib. prac.* de Gallis Strabonem *lib.* 4. de Smyrnæis, Plutarchum *Sympoſ. lib.* 2. *Problem.* 8 de aliis alios. Imò primitus omnium hoſtiarum tota & illibata viſcera igne conſumebant, donec Prometheus partem hoſtiæ in ignem conjicere, partem ad ſuum victum abuti, ſui ævi homines docuit, uti videbimus infrà, in voce *Proficiæ.* Magi vero, qui Numen immolatæ hoſtiæ animâ contentum eſſe credebant, nihil omnino profecabant, multo minus holocauſtum faciebant unquam &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 128. & 129.

Holochryſus, V. ſuprà *Elichryſus.*

Holoſerica Veſtis, primo Romanorum Heliogabalo in uſu fuit. Unde Spartianus de illo ait, *Primum Rom ſericam veſtem*, id eſt holoſericam, *cùm antea ſubſerica in uſu eſſet*, in qua ſtamen ex lino, ſubtemen ſericum erat, *induiſſe.* De eadem Vopiſcus *in Aureliano: Veſtem holoſericam neq; ipſe in veſtiario habuit, neq; alteri utendam dedit. Et cùm ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blatteo ſerico*

interetur, ille reſpondit: Abſit ut auro fila penſentur. Libra enim auri tunc libra ſerici fuit. Jam Cæſarem tamen Dio *lib.* 43. ludis theatrum velis ſericis texiſſe ſive *Holoſericis* ſcribit, cùm ait: Τοῦ δὲ ὑφάσμα χλιδῆς βαρβάρου ἰδὼν ἔργον, ἐς παρ' ἐκείνω ἐς αὐτὸ ἡμῶν ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναικῶν ἀφίξεσθαι ἐπιφθείσεσθαι, Sericum quo Theatrum Cæſar velavit, fuit *textura barbaricæ luxuriæ, ad ſupervacuum luxum Romanarum mulierum advecta.* Idem poſtea *lib.* 59. de Caligula, ἐς ἐπ' αὐτοῦ, inquit, χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ ἐπεδύσατο, *Et ſuper ipſam, Chlamydem ſericam purpurei coloris induit.* Et paulo *infrà*, Ἄλλως δὲ δὴ ἐν τῇ σηρικῇ ἐς ἐν τῇ ἐπινικίῳ αὐτῷ ἐπὶ πολλοῖς ἐδημηγόρει, *Ut plurimum in ſerico veſtitu, aut triumphali ornatu, in publico verſabatur* &c. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib. I. cap.* 20. Apud Græcos rarus ſerici uſus, Id. *Pars II. lib.* 4. *cap.* 11. V. quoque *infrà*.

Holoſphyratos, ſtatuæ genus, apud Plinium *lib.* 23. *cap.* 4. *Aurea ſtatua prima omnium nulla inanitate & antequàm ex ære aliqua illo modo fieret, quam vocant* holoſphyraton, *in templo Anaitidis poſita dicitur.* Ex Græco ὅλος, *ſolidus*, & σφῦρα, *malleolus*, fabrile inſtrumentum, quaſi ὁλοσφυρήλατον, *ſolidum, nonconflatum, ſed malleo ductum.* Sic in Templo Hieroſolym. δοκὸς ὁλοσφυρήλατος χρυσοῦ, trabem ſolidam ex auro, Craſſum dedicaſſe, ait Joſephus in *Antiqq. Jud.* &c.

Holovera Veſtis, Hadr Turnebo *Adverſarior. lib* I. *cap.* 13. bis nis fuit totus ſericus & totus conchyliatus. Nec diſſentiunt Juriſcoſſ. *ad Tit.* 8. *lib* 11. *Cod. de veſtibus Holoberis*, qui nil eas aliud eſſe contendunt, quàm togas ſericas, Zonaræ & Balſamonis interpretatione inducti. Et in eo quidem, quòd hæ veſtes totæ purpureæ eſſent, rectè cenſuit Turnebus: quòd verò totæ ſericæ, ſeu holoſericæ, falſam notationem oſtendit Salmaſius *ad Trebellium Pollionem*, idque valido argumento: Nam ſi *Holovera* tota ex ſerico texta veſtimenta fuiſſent, nullum inter ea ac holoſerica diſcrimen fuiſſet: Cùm tamen, promiſcuus eo tempore uſus eſſet holoſericæ veſtis, ſolis *Holoveris* privatis interdictum, quæ Principi ejuſque domui dedicabantur. Origo vocis Græca eſt; contracta enim, mox & corrupta videtur ex Ὁλοπόρφυρος, id eſt, tota purpurea. Quia vere talia erant, quorum utraque pars texturæ, ſtamen ſcilicet & trama, purpurâ tincta eſſet. Ut minùs placeat, Viri magni modò laudati notatio, qui hæc veſtimenta ſic dicta contendit, voce hybridâ, ſive Græco-Latinâ, quaſi *Tota vera*, id eſt, ex *vero* colore, quòd nempe purpureum colorem, per quandam excellentiam, *verum* appellabant: Unde *Chlamydes veri luminis* Trebellio, & Græci ἀληθινὸν χρῶμα de purpura dixere. Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. lib.* 2. *cap.* 10. V. quoque Salmaſium *ad Solinum pag.* 899. ubi *Holoveri* libram quadruplo auro repenſam eſſe notat.

Holſatia, adde: Johannes verò, Friderici II. pater, qui Sondersburgici rami auctor eſt, è duabus conjugibus Eliſabetha Brunſuico-Grubenhagia & Agnete Hedvige Anhaltina, numeroſam ſuſcepit prolem, ſi ios inprimis complures; è quibus Chriſtianus (n. 1570.) Arram inſulam habitavit improlis: Erneſtus (n.1572.) & Auguſtus (n.1574.) prœlio contra Turcas, ad Agriam, cecidere A. C. 1596. Johannes Adolphus (n. 1576.) ante fratrem Fridericum, Nordburgum inhabitavit, defunctus 1624. alii etiam vitam clauſere cœlibes: quatuor exceptis, à quibus totidem lineæ, *Sonderburgica*, quam continuavit Alexander, n. 1573. *Nordburgia*, quam Fridericus (n 1581.) inchoavit: *Gluckſburgia* ſeu *Luckſburgia*, quæ Philippum (n. 1584.) auctorem habet, & *Arnſpekia* ſeu *Plœnenſis*, cui originem dedit Joachimus Erneſtus (n. 1595.) quas omnes V. *ſuis locis*. Quod verò *Schavvenburgo-Holſaticam* Familiam attinet deſcendit illa ab Adolfo Brunonis Epiſcopi Mindenſis fratre, qui *Schavvenburgicum* Comitatum à Conrado II. Imper. obtinuit, A.C.1030. Ejus nepos à Lothario I. *Holſatiam* adeptus eſt. Poſtea ſeculo decimo tertio in duos ramos ſtirps abiit, *Kielenſem* ſeu *Chilonienſem*, vel *Wagrium*, qui defecit in Adolfo. A. C. 1390. atque *Rensburgenſem*: qui iterum in *Rensburgenſem* & *Pinnebergenſem* ſeu *Schavvenburgicum* ſubdiviſus eſt. Priori dignitas acceſſit Ducalis, cùm Gerhardo Sleſvicum concederetur, ſed in ejuſdem filio linea defecit. Poſterior rurſus in duas lineas abiit, quarum una in Erneſto, Principali axiomate inſignito, defecit, A C. 1612. altera, & ſic tota familia, in Ottone terminata eſt, A. C. 1640. V. infrà ubi de Fam. *Schavvenburgica*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. I. in Indic.* & *Parte II. pag.* 16. Antiquiora ejus tempora quod attinet, Carolo M. Cæſare, *Holſatis*, Stormaris atq; Ditmarſis Albion præfuit. Poſt hunc à Carolo Otto ſeu Udo rector impoſitus: Inde Saxonum Witikindeæ & poſtea per annos 120. Billingianæ familiæ Principes habuere; quorum auſpiciis Comites plerunque ejuſdem ſæpe cum iſtis proſapiæ, regioni moderati ſunt. Ex his Godefredus, à Magno, Billingianorum poſtremo, Holſatis Comes datus, Vandalorum, dum prædas in Stormaria agitantes incautiùs perſequitur, inſidiis circumventus, Adolfum, Adolfi I. Schauenburgii Com. nepotem pronepotemve, incertum, ſucceſſorem habuit, Lotharii ſponte præfectum, qui tum, poſt Billingianorum ſtirpem extinctam, Saxonum Ducem agebat. Cujus familiæ Principes variâ ſorte egere, donec multis caſibus jactati, Oldenburgiis, Danici regni opibus ſuffultis, tandem concederent. Ex iis enim Adolfus III. ab Alberto Aſcanio exturbatus, juſſu Conradi III. Cæſ. amiſſa recepit, ope Lotharii Imp. viduæ & generi ejus Henrici Catuli, D. Saxon. ob quos pulſus fuerat. Eadem Adolfo IV. rerum viciſſitudo, cui bis ereptam ab Henrico Leone terram, primùm Fridericus Imp. iterum Bernardus Saxo, & Otto Brandeburgicus, fratres Aſcanii, reſtituerunt. Atrociùs adversùs Canutum Daniæ R. hujusq; poſtea ſucceſſorem Woldemarum certamen fuit, multis Adolfi in iſtos injuriis contractum: quas hic primò certâ pecuniæ ſummâ, dein cùm offenſas iteraret, ditione multatus, eâ à victore recipiendæ libertatis lege impoſitâ captivo, ut ſimul cum poſſeſſione etiam repetendi animum ſolenni ſacramento datiſque obſidibus abdicaret. Sic provinciæ impoſitus eſt Albertus Orlamundanus Comes, eadem quâ Adolphus matre genitus, Regis nomine præeſſe juſſus. Sed Præfectorum auſteritate & Danorum ſuperbiâ irritati Holſati, ad domeſtica imperia reſpicere cœperunt. Quorum in Danos odio animadverſo, nobilis quædam matrona (*von Deeſt*) Adolfum Schavvenburgi tum agentem adiit expoſitoque rerum ſtatu perpulit, ut filium natu minimum Adolfum in Holſatiam ducendum permitteret, popularibus oſtentandum, quando proviſis, quæ tempus moneret, certior proſperi exitus fiducia foret. Qui dum Kellingsdorfii apud feminâ aliquandiu latet, Nobilium promtiſſimi Segebergæ Præfectum adorti eum obtruncant, auctiſque popularium affluxu, Patris præterea, atque Gerhardi Pontificis Brem. & Henricorum Suerini ac Werlæ Comitum, opibus, jugum excutiunt; quo pacto Adolfus non multo labore provinciam recuperavit: adeò mutata in contrarium fortunâ, ut Woldemarus, quem Henricus Suerini Com. egregio facinore jam duobus abhinc annis regiâ domo abreptum captivum abſtraxerat, ſupra 45000. marc. arg. etiam ejuratâ Holſatiâ libertatem redimere cogeretur. Qui cùm fidei immemor, totâ mole Regni, vim ultum iret, inſigni ad Bornhovvedam ſtrage perjurium luit. Tantis verò caſibus ſuperſtitem Schauenburgicam gentem Oldenburgii Comites pervertere. V. omnino Tobiam Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap.* 11. Duces præter *Holſatiam*, in titulis ſuis, *Hæredes Norvegiæ, Duces Sleſvici, Stormariæ, Ditmarſiæ, Comites Oldenburgi & Delmenhorſti*, cluent, de quibus omnibus V. *ſuis locis*.

Homajon, filius Baburi, qui Regno Mavvaranalhariæ pulſus Imperium Magni Mogolis condidit A. C. 1526. ſucceſſit patri 1530. Sed totâ Indiâ pulſus à *Tzeer Khan*, ex India ultra Gangem, quæ hodie *Bengala* & *Potana*, adveniente, in Perſiam fugit & Regis Scha-Thamaſi armis primò in Regum Candahariæ & *Kabul* A. C. 1550. ac quinquennio pòſt in ipſum Indoſtanum, pulſis Potanenſibus, reſtitutus eſt. At ſexto regni menſe, cùm fractis cervicibus repentè expiraſſet, ſucceſſorem habuit Acbarem filium, qui Regum Indiæ potentiſſimus evaſit. Hornius *Orb. Imp.*;

Homar, affinis Mahumetis, pro legis ab hoc propoſitæ integritate ac recepta interpretatione, contra Alim, fratrem Mahometis patruelem & generum, qui illam ſuis interpretationibus adeò interpolaverat, ut planè alia videretur; acriter contendit. Unde Superſtitio in duas ſectas diviſa, quod hodieque obtinet: Arabibus *Homaris* ſectatoribus, Perſas Ali addictos, non ſecus ac exleges & deſertores legiſque patriæ corruptores, averſantibus; nec Perſis mitiùs agentibus in Arabes *Homari* addictos. Cùm autem non exiguo tempore pars *Homaris* prævaluiſſet, exortus eſt circa A. C. 1370. qui ſe ex Ali prognatum diceret, *Sofi* & acerrimus vindex ſectæ illius haberi vellet. Is; ut ſuos ab *Homaritis* diſtingueret, pro lineo albo turbante, quo *Homaritæ* utebantur, in memoriam 12. filiorum Hocemi Alis filii, turbantem inſtituit, è cujus medio pileolus acuminatus, è lana conſtipata colore rubro confectus & ſenis utrinque gradibus diſtinctus, accommodate ad contractionem vel diffuſionem, emicaret. Quam ob cauſam etiamnum Perſæ à Turcis, quaſi defectionem a Muhamede exprobrantibus, per ignominiam appellantur *Kiſulbaſſi*, id eſt, *Capita rubra*. Anſelm. Solerius *de Pileo ſect.* 8

Homburgum, Haſſiæ oppidum, adde: Fuit nempe Fridericus, lineæ auctor, filius Georgii Landgravii Haſſiæ *in Darmſtatt* (extincti A. C. 1596.) ex Magdalena Lippienſi, & deceſſit A. C. 1638. Pater ex Margaretha Eliſabetha (fil. Chriſtophori Com. Leiningenſis-Weſterburgii) Ludovici Philippi, qui n. 1623 obiit 1643. Georgii (n. 1624, den. 1625.) Wilhelmi Chriſtophori, qui n. 1625. Bingenhemium inhabitat, & ex Sophia Eleonora agnata Chriſtianam Wilhelminam, Friderici Duc. Megapolitani conjugem A. C. 1653. & Leopoldum Georgium, A: C. 1654. genuit, quorum hic ſponſus filiæ Friderici Com. Ahlefeldiæ, morte oppreſſus Patris ſpem deſtituit. Idem uxore defunctâ, aliam ſibi junxit A. C.1665. Annam Eliſabetham, Auguſti Duc. Saxoniæ infer. filiam, quæ nunc Philippiceciam habitandam accepit. Porro Friderici filius tertius Georgius Chriſtianus fuit, qui genitus A. C. 1626. Hiſpanicis, dein Gallicis auſpiciis militavit, & ad Pontificiam religionem tranſiit; maritus . . . Comitis Ranzoviæ, qui tamen unà non vivunt. Poſt hunc nata eſt Friderico Anna Margaretha, A. C. 1629. nupta Philippo Ludovico Holſatiæ Duci A. C. 1650. & Fridericus A. C. 1633. qui Suecis ſerviens, in Haf nienſi obſidione, globi tormentarii ictu pedem amiſit, exin Brandeburgico Electori operam addixit, in occupanda Pomerania, anno 1678. ſtrenuâ

ſtrenuâ opera navatâ. Emit is bona quædam in Marchia Brandeburgica & Wevelingæ habitat: cæterùm Reformatæ religioni ſe applicuit. Uxorem habuit primò Margaretham Braheam (fil. Abrahami Brahei Com. Wiſingburgii, Benedicti Oxenſtiernæ viduam) quâ defunctâ A. C. 1669. inde Ludovicam Eliſabetham (fil. Jacobi Duc. Curlandiæ) in thorum aſcivit, aliquot ex ea filiorum pater, quorum prior - : - A. C. 1673. alter Carolus Chriſtianus 1674. lucem aſpexere. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag 25. ubi de Landgraviis Haſſiæ in Homburg & Bingenheim ei ſermo eſt.* Sed &, in illuſtri Saynenſium & Witgenſteinenſium Comitum familia, *Homburgicus* ramus viget. Ludovico enim cognom. *Seniore*, qui obiit ineunte hoc ſeculo & omnium, quotquot in hac ſtirpe hodie vivunt, communis pater eſt, natus Georgius è primo ejus matrimonio *Berlenbergiam* lineam orſus eſt; Wilhelmus & Ludovicus, è ſecundo conjugio orti, ille filium Erneſtum genuit, duarum filiarum Patrem: iſte tertiæ lineæ caput, qui Johannes fuit πολύχεις, locum tenens Elector is Brandeburgici. E quibus Georgius ex Eliſabetha Naſſovica (defuncta A.C. 1606.) pater fuit Erneſti Com. Saynæ & VVitgenſt. qui defunctus A. C. 1649 ex Eliſabetha agnata; filiâ Ludovici patrui reliquit, præter Georgium Ludovicum, (qui natus A. C. 1637. deceſſit A.C. 1661. complures, utriusque ſexûs liberos, Catharinam inprimis Eliſabetham (ux. Ludovici Erneſti Com. Lævvenſtenii & VVerthemii) omnes *Comites Saynæ & Wittgenſteinæ &c. Lineæ Bernleburgicæ, al. in Homburg.* Eodem porro Erneſto, ex Chriſtiana V Valdeccia, altera conjuge, nati ſunt, Chriſtianâ Eliſabethâ (ux. Friderici Com. Naſſoviæ) Philippus Erneſtus, Chriſtianus, Joſias (den. 1647.) & Carolus Otto. V. Spenerum *Theatro ſæpius laudato Part. I. pag. 72. & Part. III. p. 85.*

Homeridæ, Gr. Ὁμηρίδαι, memorantur Pindaro, & ex eo Straboni *lib. 13.* Ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ Ὁμήρου Χῖοι μαρτύριον καὶ τοὺς Ὁμηρίδας καλουμένους, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐκείνου γένους προχειριζόμενοι, ὧν καὶ Πίνδαρος μέμνηται. Ubi inter alia teſtimonia & argumenta, quibus Homerum Chii vindicabant, id non minimum fuiſſe, tradit, quòd *Homeridas* haberent, familiam ſc. hoc nomine veluti ab *Homero* deſcendentium. Quamvis enim duplices *Homeridas* faciant vett. Grammatici, atque inter eos Pindari Scholiaſtes, primò nempe eos, qui ab Homero genus arceſſerent; deinde Ῥαψῳδοὺς; qui carmina ejus publicè recitabant, quamvis ad Homeri genus nihil attinerent; hos tamen potiùs Ὁμηριστὰς vocari conſueviſſe, Ariſtocles apud Athenæum docet. *Homeridæ* itaque propriè Homeri ἐκγόνοι, ſeu *poſteri*, quos & ipſos Homeri carmina per ſucceſſionem tradita, ἐκ διαδοχῆς ᾄδειν, notum. Sanè Cynæthus ille Chius, qui primus ea publicis conventibus recitaſſe fertur, Ὁμηρίδης etiam fuit, vel ſaltem ab Homero genus ſuum jactavit &c. Salmaſius *ad Solin. p. 864. & 865.* V. quoque Jul. Cæſ. Scaligerum *Poetices l. 1. c. 41.* & infrà, ubi de *Rhapſodis.*

Homeritæ, adde: Circumciſos eos, tradit Epiphanius *Hær. 30. prope fin.* Cùm *Homeritis* Æthiopibus, qui Chriſtianis erant ὁμόδοξοι, voluiſſe Juſtinianum Imp. pactum inire, ut ab Indis ipſi metaxam mercarentur Romaniſque venderent, ne tam caram ſpeciem & luxui adeò neceſſariam ab hoſtibus emere Romani ſui cogerentur, narrat Procopius *Perſicῶν lib. 1.* Quod conſilium maximè agitanti commodè ſeſe obtulerunt duo Monachi ex India revertentes, omnemque ſerici faciendi rationem Imperatorem docuere. V. Salmaſium Not. *ad Tertullianum de Pallio c. 3.* Charibaelis, Regis illorum, ſimul & Sabæorum, meminit contemporaneus Scriptor Arrianus, ubi de *Dioſcoridis Inſula* à gentis, *Azaniam* vocat mare, juxta quod hi Populi degebant; quod alii *Erythræum* propriè dixerunt, inter Arabicum Sinum & Indicum mare V. Salmaſ. *ad Solin. p. 449.*

Homerus, adde: Huic Smyrna, quæ præ cœteris ejus natales ſibi depoſcebat, templum extruxit, inque eo ſimulachrum illius collocavit, teſte Strabone *l. 14.* Jetæ quoque ſeu Jus inſ. quæ Cycladum una eſt, propè Theram, incolæ divinis cum honoribus excoluere; ut Varroni relatum *de Imagin. l. 1.* ubi Aul. Gellio teſte *lib. 3. cap. 11. Homeri* imagini hoc Epigramma appoſuit:

> *Capella Homeri candida hoc tumulum indicat;*
> *Quòd arâ Jetæ mortuo faciunt ſacra*

Ἰήτης enim gentile ab Ἴος, ut Stephanus indicat in hac voce: ubi & matrem Homeri ex hac inſula fuiſſe, ſuggerit: Unde videmus ſententiam Varronis eſſe, non aliunde meliùs intelligi, quæ patria ſit *Homeri*, quàm quod Ietæ ſive Jenſes ſacra ei faciunt. Atq; addit, id candida eos feciſſe capellâ, nempe ut Apollinari viro. Nam Apollini ſolere capros albos ſacrificari, etiam Livius indicat *l. 25.* Ion autem patriam eſſe Homeri, etiam Ariſtoteli proditum, ibique ſepultum fuiſſe, traditum Dionyſio Halicarnaſſenſi, Straboni, Plutarcho, Suidæ. V. Hieron. Magium *Miſcellan. l. 3. c. 1.* Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. Gentil. l. 1. c. 13. ſub finem*, Salmaſium *Exerc. Plin. ad Solinum paſſim*; alios. Addam ſaltem, nummi antiqui, ex genere eorum, quos *Contorniatos* vocant, Smyrnæ reperti, in cujus una parte *Homeri* effigies, cum *Inſcr.* ΟΜΗΡΟC & palma ad latus; in altera aliquis equum manu tenens, qui fortè in publicis Ludis ejus Urbis victoriam conſecutus erat, hocque rei monumentum extare voluit, meminiſſe, ejusque typum exhibere Jac. Sponium *Itiner. Part. III. p. 193.*

Homicidii Cauſa, Athenis in Areopago diſceptari olim ſolita eſt, ex lege, Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς, *Senatus Areopagiticus jus dicito de cæde, aut vulnere, non caſu, ſed voluntate, inflicto. De incendio item & malo veneno hominis necandi cauſa dato.* Sedebant autem hi Judices ternis diebus in menſes ſingulos, nempe quinto, quarto & tertio Kal. cujusque menſis, idque ſubdiali in loco. & quidem noctu ac in tenebris, ne viz. ad dicentes reſpicere poſſent, ſed ad ea quæ dicebantur, Lucian. *Hermotimo.* Coram hoc judicio, ad cæſa porrecta ſuovetaurilia, jurabat Actor, ſi ſciens falleret, ſibi ſuisque & toti genti mala omnia imprecatus. Hoc præterea juramento affirmabat, ſe eſſe è cognatis occiſi, quibus ſolis ad ſobrinos usque jus erat cædis aliquem accuſare, Pollux *l. 8. c. 10.* Quòd ſi pejeraſſet, pœna non infligebatur ſed divino judicio relinquebatur plectendus, *Deorum enim injuriæ Diis curæ ſunt*, Tiberius apud Tacitum. At ſi ſuffragiorum quintam non tuliſſet partem, mille multabatur drachmis, Pollux iterum *l. 8. c. 6.* Contrà Reus jurabat, ἦ μὴν μὴ ἀδικεῖν: quorum prior actus προωμοσία, alter ἀντωμοσία, uterque διωμοσία dictus eſt. Sequebatur ita ſecunda pars Judicii, Λόγος dicta; & duobus argenteis ſcabellis, ad dexteram quidem *ſcabello innocentiæ* Reus, ad ſiniſtram *ſcabello contumeliæ* Actor, inſidentes, dicebant, ſed ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, in quam legem qui peccaſſent, ſilere ſunt juſſi. Orabant autem alternis ac reſpondebant, Lucian. *in Anacharſide.* Sed Reus, poſtquam primas dicendi partes executus eſſet, poterat illinc rectà in exilium ire, neque Accuſatoris, neque Areopagitarum, neque ullius cujusquam erat revocare abeuntem vel impedire: etiamſi conſultò & prudens necaſſet. Suprema pars Κρίσις appellata eſt. Judicabant itaque tacentes Areopagitæ, teſte Macrobio *Saturn. l. 7.* peractis ſacris & deſumtis ab ipſa ara, quibus ſententiam ferrent, calculis, Demoſth. ἐν τῷ περὶ στεφάνου: neque poterant multam ullam irrogare, quæ legibus non eſſet definita. Secundùm Leges itaq; Reum multabant, neq; poterat Actori Reus addici, ut ejus arbitrio plecteretur: videbat ille tantum eum pœnas dabat. Quòd ſi capitis periculo Reus liberatus erat, Plutoni, Mercurio ac Telluri, quorum ſtatuæ ibi erant conſecratæ, ſacra faciebant. Dica autem cædis apud Regem ſcribebatur, qui poſt delatum *Homicidæ* nomen, per tres menſes apud ſe diſceptandi τοῖς ἀντιδίκοις dabat poteſtatem, antequam ad Judices de cædis controverſia referret; quarta demum a ſcriptâ dicâ menſe ad Judices referebat, ac ſimul cum illis judicium reddebat: quod omnibus fieri poterat menſibus, Thargelione & Scirrophorione exceptis. Pœna mors erat, ex Lege: Τὸν ἐκ προνοίας ἀποκτείναντα, θανάτῳ ζημιοῦσθαι, *Si quis hominem ſciens morti duit, capital eſto.* Hæc ut Reo infligeretur, Thesmothetarum erat curare; ex lege: Τοὺς Θεσμοθέτας τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας θανάτῳ ζημιοῦν, *Thesmothetæ in homicidas animadvertunto.* Plectebatur autem *Homicida* in patria occiſi terra: Reliquos autem, qui vel cùm primam apud Areopagitas Judices habuerant orationem, ſive ſuâ ſponte conſcii ſibi cædis humanæ, ultroneum amplectebantur exilium, occidere non licebat, dummodo Foro, Urbis territorio, ſacris certaminibusque publicis abſtinerent. Excidebant enim *Homicidæ* omnibus civitatis juribus, ſacris pariter ac publicis, ab eo ipſo die, quo apud Regem deferebantur, at quæ invidia aliena conſiſtere terrâ? Qui proin talem occidiſſent, rei cædis erant, perinde ac ſi civem Athenienſem ſcientes morti dediſſent: atque hujus rei cognitio Ephetis committebatur. Eorum verò, qui caſu occiderant pœna erat ἀπενιαυτισμός; oportebat enim illos excedere anum integrum Patriæ finibus, juxta legem: Τὸν ἀκουσίως φόνον φεύγειν ὅλον ἐνιαυτὸν μὴ ἐπιβαίνοντα τῆς πατρίδος; *Qui alium caſu fortuito necaſſit, annum extra Patriæ fines exulato*: intra quod tempus oportebat *Homicidam* placaſſe eos, quorum jus erat illum cædis poſtulare, deinde redibat peractis ſacris, quibus à cæde luſtrabatur. Quòd ſi ante judicium adverſarios placaſſet, aut eum ipſum, quem morti dabat, annuo hoc exilio non multabatur. V. ſuprà in voce *Abannatio.* Quin etiam Dominus, ſi quem ſervum ſuum occidiſſet, quamvis nemo pœnas ab illo repeteret, tenebatur volens ἀπέχεσθαι ὁσίων καὶ ἱερῶν καὶ καθαίρεσθαι, *abſtinere à ſacris & luſtrari*, V. *ibid.* Judicabantque de hiſce cædibus Ephetæ in illo foro, cui à Pallade erat nomen, eodem prorſus ordine, quo Areopagitæ; ab iis tamen ad Regem dabatur appellatio. Nolebant autem Athenienſes ullas dare pœnas eum, qui imprudens in certaminibus alterum necaſſet, aut inſidiantem aut ignotum in prælio, aut in uxore, vel matre, vel ſorore, vel filia vel concubina, vel ea quam in ſuis liberis habebat, deprehenſum: etiam ſi quis alium injuſtè vim inferentem in continenti occidiſſet, jure cæſum eſſe pronuntiavere. Cujus legis primus auctor Rhadamanthus fuiſſe dicitur Apollodoro *Biblioth. l. 2.* cautiones deinde addidit Draco: & tales, qui jure occidiſſe fatebantur, cauſam in Foro τῷ ἐπὶ Δελφινίῳ dicebant, atq; ſignificarent jure ſe id feciſſe, Soli gladium oſtendebant. Erat quoque Tribunal

φονικὸν, quod ἐν Φρεαττοῖ dicebatur, in quo illi qui tempore exſilii alium ſcientes occidiſſe accuſabantur, de navi cauſam dicebant, Judicibus in terra ſedentibus: qui iterum Ephetæ erant. Quòd ſi is, qui cædem fecerat, ſive ſciens, ſive imprudens, protenus ſe fugæ daret, pedemque ſtrueret, aut omnino ignotus eſſet, judicabatur in tribunali, quod ἐπὶ Πρυτανείῳ dicebatur. Qui ſibi ipſi manus intuliſſet, manus ei præcidebatur, eodem tumulo non condenda, ex Lege: Ἐάν τις αὑτὸν διαχειρίσηται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν ἀποκόπτειν, καὶ χωρὶς τοῦ σώματος θάπτειν, *Qui ſibi manus intulerit, ei manus præciditor, nec eodem tumulo condito*, Æſchines *c. Cteſiph.* Tandem inanimata quoque, quorum caſu cædes erat perpetrata, finibus ejici juſſit Draco, hac lege: Τὰ ἄψυχα, ἐάν τινα ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζειν, *Inanimata, quorum caſu cædes aliqua ſit facta, finibus ejiciunto*: Præerat verò huic judicio Rex, cui οἱ φυλοβασιλεῖς aſſidebant. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib 7 tit. 1. de Sicar.* Apud Iſraelitas, quorum Politiam ipſe Deus ſanctiſſimis legibus inſtruxit, *Homicidium* voluntarium morte luebatur, ex lege: *Qui ſanguinem hominis fuderit, ejus ſanguis viciſſim per homines funditor.* Geneſ. *cap. 9. v. 6.* Fortuitum verò qui commiſiſſet, in aliqua Civitatum refugii à vindice ſanguinis tutus manſit donec Sacerdote ſummo, qui tunc vivebat, è vivis excedente, tali jus domum redeundi fieret, de quo V. ſuprà in voce *Aſylum.* In vet. Eccl. Chriſtiana, ὁ ἀκουσίως φονεύσας, *qui invitus homicidium commiſiſſet*, decem annis à Sacramentorum communione excludebatur; quorum duo primi προσκλαύσει, tres ſequentes ἀκροάσει, quatuor ſuccedentes ὑποπτώσει, annus ultimus συστάσει, inſumebatur, *canon. 57. Epiſtol. Canonicar.* Baſilii Magni ad Amphilochium. At qui ἑκουσίως, *ſponte*, interfeciſſet, & poſtea pœnitentiâ ductus eſſet, altero tanto mulctabatur; *can. præc.* V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico Theolog. lib. XII. cap. 6. §. 4. &c.* & plura hanc in rem hic paſſim.

Homiliæ, dictæ ſunt familiares collationes, quæ à Præſulibus habebantur in ædibus ſacris, in quibus & interrogabant populum & interrogabantur à populo: ita enim Ὁμιλίας à Λόγῳ ſeu *oratione* diſtinguit Photius *in Biblioth. Cod.* 172. unde *Tractatus populares* dicuntur Auguſtino *Epiſt. 2. ad Quod vult Deum libro de Hæreſ. præfixa*, & Victori Vitenſi *de Perſecut. Vandalor lib. 1.* ubi de eodem Auguſtino ſermo eſt. A qua voce *Tractatores* quoque appellati, qui *populos dulciſſimo ſermone* hujuſmodi deliniebant, uti loquitur Senator *de Divin. Lect. cap. 17.* &c. Hinc *Homiliare* S. Auguſtini, continens Sermones 147. in *Chron.* Fontanell *cap. 16.* & *Homiliarius*, quo nomine in Eccleſia Rom. appellatur liber, continens Sanctorum homilias, quæ legi ſolent in Dominicis, in Natali, & in Feſtis Sanctorum propria Evangelia habentium, ut & in Paſchate ac Pentecoſte, cum ferialibus eorum. V. Auctores hanc in rem laudatos Car. du Freſne *in Gloſſar.* adde Suicerum *Theſ. Eccl.*

Hominicolæ, Græcè Ἀνθρωπολάτραι, dicti ab Apollinariſtis Fideles ſunt, quòd Deum Hominem ſe adorare dicerent. V. Facundum Hermian. *lib. 19. cap. 3.* & Athanaſium *de Incarn.*

Hominium, V. in voce *Homagium*, & plura in eam rem, apud du Freſne *Gloſſ.*

Homo, adde: Apud Gentiles *Homines* olim à morte culti, memoriæ & ſolatii cauſâ: unde Deorum illa caterva. Namque ſacra eorum non naturæ ſolùm myſteriis, ſed & hiſtoriæ veteri innixa fuiſſe, docet Arnobius *lib. 5.* & Origenes *lib. 8.* Liber certè Sapientiæ, Salomoni à multis etiam Vett. attributus, cum ſine dubio alterius ſit, &, ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & *Moſes tuiciſſani* dictus eſt, ſed longè vetuſtioris, qui, ſub Onia Sacerdote, annis ante C. N. 160. tot pulchras ſententias vel ſcripſerit vel congeſſerit, originem hujus Idololatriæ clariſſimè oſtendit, cultumque hunc, *ſolatii & memoriæ causâ*, primitùs *introductum* fuiſſe, docet c. 14. Idem confirmat Min. Felix *in Octavio: Dum Reges ſuos colunt religiosè, dum geſtiunt eorum memorias in ſtatuis detinere, ſacra facta ſunt, quæ fuerant adhibita ſolatia.* Sed & judicatum, facere ad virtutem in viventibus magis excitandam, quam rationem affert Tullius *de Nat. Deor. lib. 3* Ex ſolatiis verò & memoriis tum facta ſunt ſacra, quando additus eſt dies feſtus, populoque perſuaſum, animam defuncti ſacris intereſſe: ſed hoc arcanum erat Sacerdotum & Sapientum, quod detegere vulgò nefarium fuiſſet. Unde Cyprian. *tr. quòd Idola Dii non ſunt*, ſcribit: *Hoc ita eſſe Alexander M. inſigni volumine ad matrem ſuam ſcribit, metu ſuæ poteſtatis proditum ſibi de iis hominibus à Sacerdote ſecretum, quòd Majorum & Regum memoria ſervata ſit: inde colendi & ſacrificandi ritus inoleverit.* Nempe hujuſmodi Sacrorum originem diſſimulabant Sacerdotes callidè apud vulgus. Hinc Varro *Rer. Rom. libris*, apud Auguſtinum *de Civ. Dei lib. 18. cap. 5.* *Quoniam verò*, ait, *in omnibus templis*, ubi colebatur Iſis & Serapis, erat etiam ſimulachrum, quod digito labiis impreſſo admonere videbatur, ut ſilentium fierent, *hoc ſignificare, ut homines eos fuiſſe taceretur.* Et profectò priùs *Homines* fuiſſe clarè *in Comment. ſuo de Diis*, evicit Euhemerus Meſſenius; quem quidem, ut impoſtorem ſugillat Plutarchus *de I. & Oſir.* ſed longè benigniùs hac parte de eo ſenſit B. Auguſtinus *de Civ. Dei lib. 6. cap. 7.* cum ait: *Omnes Deos non fabuloſâ garrulitate, ſed hiſtoricâ diligentia, homines fuiſſe mortalesq; deſcripſit.* Ac prorſus ſubſcribit in hoc Varro: ut docent iſta ejusdem B. Auguſtini *Ejuſd. operis lib. 8. cap. 26. Non attendunt, in omnibus literis paganorum, aut non inveniri, aut vix inveniri Deos, qui non* Homines *fuerint: omnibus tamen honores ſtudent exhibere divinos, quaſi nihil unquam humanitatis habuerint. Omitto, quod Varro dicit, omnes ab his mortuos exiſtimari Manes Deos & probat per ea ſacra, quæ omnibus fere exhibentur mortuis, ubi & ludos commemorat funebres, tanquam hoc ſit maximum divinitatis indicium, quòd non ſoleant Ludi, niſi Numinibus, celebrari.* Quibus dein ſimilia ſubjungit, ex Hermete Triſmegiſto. Et quidem, duum generum hic defunctorum cultus fuit: namque animarum aliæ privatâ colebantur auctoritate, ut Lares; alias princeps poteſtas cœlo locavit, ſive, quia nobili reperto profuiſſent generi humano; ſive, quoniam gentis vel urbis forent conditores, ſive quia bello rem præclare geſſiſſent, uti docent Lactantius *de Falſ. Relig. lib. 1. c. 5.* & Auguſtinus *de Civ. Dei l. 8. c. 5.* Imò nec Gentiles diffitentur. Cicero *de Nat. Deor. lib. 1.* Quid, qui aut fortes, aut claros *aut potentes viros, tradunt poſt mortem ad Deos perveniſſe, eosq; ipſos, quos nos colere, precari venerariq; ſoleamus.* Subjungit deinde de Euhemero antea memorato: Quæ rati maximè tractata ab Euhemero eſt, quem noſter & interpretatus, & ſecutus eſt, præter cæteros, Ennius. Ab Euhemero autem & mortes & ſepulturæ demonſtrantur *Deorum.* Cujuſmodi ἀνθρωποδαίμονες Latinis dicebantur *Dii Indigetes*, ab honore eo, quòd publicè invocarentur, unde & Feſtus ſive Paulus, *indigitanto* exponit *imprecanto.* V. infrà in voce *Indigetes*, & de cultu hoc *Hominum* defunctorum quoque ſuprà in voce *Anima.* Locum ſaltem addam Ciceronis, apprimè huc facientem, Ita enim is *Tuſcul. Quæſt. 1. Cœlo*, inquit, *noſtrorum opinione* receptus Romulus, cum Diis agit ævum; *ut Famæ aſſentiens dixit Ennius, & apud Græcos, indeq; perlapſus ad nos & usque ad Oceanum Hercules, tantus & tam præſens habetur Deus. Hinc Liber Semele natus —— Quid? Totum prope Cœlum, ne plures perſequar, nonne humano genere completum eſt? Si verò ſcrutari vetera, & ex his ea, quæ Scriptores Græciæ prodiderunt, eruere coner? Ipſi illi Majorum Gentium Dii qui habentur, hinc à nobis in cælum profecti reperientur* &c. Nec hic ſuperſtitio ſubſtitit, ſed, procedente tempore, *Homines* quoque vivi, Reges Principesque, Diis inferri voluerunt, vel à ſubditis illati ſunt; reliquiis moris hodieque, in Oriente inprimis, ſuperſtitibus, ubi major humano cultus Regibus exhiberi pluribus in locis ſolet, ut alibi latiùs videmus. Neque verò ob prædicta ſolum, ſed & ob ipſam *Hominis* dignitatem, eò ſuperſtitio delapſa eſt: Tanta enim illa, ut velut *viſibilem in Terris Deum*, veri Numinis ignari, facilè habuerint. Quam cum varii variis expreſſerint, nulli tamen magnificentiùs de *Homine* ſenſiſſe videntur, quam qui *parvum* eum dixere *Mundum.* Unde Manilius *lib 4*

> —— *Quid mirum, noſcere Mundum*
> *Si poſſunt homines, quibus eſt & Mundus in ipſis,*
> *Exemplumq; Dei quisque eſt in imagine parva*

Ubi per *Deum* capiendus eſt *Mundus*, qui Gentilibus cenſebatur Deus: quam mentem Manilii eſſe, indicat Julius Firmicus *Mathel. l. 3.* V. quoque Chalcidium *in Timæum Plat.* ubi utriusque Mundi ſimilitudinem in eo conſtituit; quòd, ſeu corpus ſeu animam attendas, & corpus utriusque quatuor conſtet elementis, & Anima utrique ejusdem ſit naturæ; ſicut & Platonicorum illi cenſent, quibus Anima noſtra eſt particula Animæ mundanæ, eoque divinæ. Accuratiùs ſimilitudinem exequitur Andr. Laurentius *Anatom. lib. 1. cap. 2.* hoc loco ſaltem conſiderabimus, quatenus meteoris ſimilis eſt. Quomodo fulgura referunt excandeſcentium oculi coruſcantes; tonitru, ructus & inteſtinorum murmura, quæ Græci βορβορυγμοὺς & βορβορισμοὺς appellant; pluviam, humores è cerebro in nares, laryngem, pulmonem, deſtillantes; rorem, lachrymæ, ventos, cruditatum exhalationes auriumque ſibili ac tinnitus; terræ motum palpitatio cordis, membrorumque convulſio &c Gerhard. Joh. Voſſius *de Idolol. l. 3. c. 5.* De *Hominis* ſtatura, & pondere uſitato, ut aliquid addam: Statura, pedum fere ſex eſt, unde *ſeptipedes Burgundiones*, apud Sidonium, pro proceriſſimis, quam Herculis fuiſſe ſtaturam Vett. tradunt. V. infrà in voce *Septipedes.* Pondus librarum Romanarum centum plus minus. Plautus *Aſinar. Nudus vinctus centum pondo eſt.* Qua proportione homo bipedalis alterum fere tantum pendere debuit. At in Trojæ ludo exhibuit Auguſtus adoleſcentulum Lucium, *qui bipedali minor librarum ſeptendecim, ac vocis immenſæ erat*, apud Suetonium *in eo cap. 43. ad quem l.* V. *Animadv.* Caſauboni.

Homœoptota, homœoteleuta, iſocola, pariſa, & id genus alia Gorgiæ Leontini inventum cui propterea apud Delphos aurea dicata ſtatua eſt. Sed, quòd hiſce præter modum uteretur, diſcipulus ejus Polus, Agrigentinus ſophiſta, ſeque jactaret inſolentiùs, Plato hominis arrogantiam tum nominis ambiguitate, tum ὁμοιοπτώτῳ lufit illi, egregiè retudit, Ὦ πῶλε, dicens, ἵνα προσείπω σε κατὰ σέ, *O Pole*, (ſeu ô pulle equine) *ut te tuo alloquar modo*, apud Laërtium *lib. 3.* V. Cælium Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib. 11, cap. 25.*

Homo.

Homogrammi, in publicis olim Ludis ſecum invicem committebantur. Sic enim Lucianus, Athletarum & Pancratiaſtarum ſortitionem deſcribens: *In argenteam*, inquit, *calpin*, i. urnam, *conjiciebantur minutulæ ſortes, fabâ non ampliores: eo ſemper ordine ſervato, ut binis eadem inſcriberetur elementi nota, pro athletarum numero, ſortibus item auctoribus. Quum itaq; impenderet certandi tempus, prodibant ex Athletis ſinguli ſortem educturi: nec inſpectandi productam jus erat, quando id prohiberet aſſiſtens Maſtigophorus. Peracto autem orbe, circumiens Alytarches inſpectabat ſortes, atq; ita diſpenſabat, ut qui alpha eſſet ſortitus, cum eo componeretur, qui eandem eduxiſſet literam, atque ita deinceps* Homogrammi *certaturi prodibant.* Fieri verò ſic moris erat, ſi certaturi pares fuiſſent: quòd ſi impar eſſet eorum numerus, conjiciebatur in urnam, ſolitaria litera, quæ antigramma non haberet. Quam qui eduxiſſet, reſidebat exſpectans, quamdiu certarent alii, congreſſurus poſtmodum cum fatigatis, vigens ipſe atque viribus integer: quod ſanè feliciſſimum cenſebatur. Vocabatur autem hic Ἔφεδρος, quæ proin vox apud Sophoclem *Maſtigophoro* deſignat *noviſſimum*. Cœl. Rhodiginus *Antiquarum Lect.lib.* 22. *cap.* 18.

Homologare, Gallis eſt, Regia Edicta aut Statuta in Acta Parlamenti referre: quod quidem tunc primum cœpit, cùm Johanne R. capto & in Angliam abducto, Carolus fil. Regni Vicarius & *Regens* dictus eſt. Literis enim regiis, quibus ea dignitas Carolo attributa, adſcripta hæc verba memorat du Freſne in *Regeſto* Parlam. ſignato *C. & D. Lecta & præſentata in Camera Parlamenti* 3. *Maji A.* 1356. cùm ante hæc tempora vix Regias literas inter Acta Parlamentaria videre ſit. Certè olim Principum edicta, à Senatu confirmari conſueviſſe, docet Julianus *Apolog.* 2. ubi de Edicto Imperatoris pro Chriſtianis: Ταῦτα δὲ καὶ τῷ συγκλήτου δόγματι κυρωθῆναι βούλομαι, *Hæc autem & Senatus ſententia confirmari volo.* Quam in rem Marcianus Capella *lib.*1. *Auguſtinus fieri Joviale decretum, cùm cætu Deorum atteſtante depromitur*, dixit, V. Cujacium *Obſervat. lib.* 1. *c.*19. laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſ.* At *Homologi* Coloni, *in l.*6. *Cod. Theodoſ. de patrocin. vicor.* Græcè ὁμόλογοι, ſunt glebæ adſcripti, dedititii, conditionales; more gentium ejusmodi ſervituti, ex pacto & conditione, obnoxii. Nam ὁμολογία, *confeſſio, profeſſio* eſt. Id.

Homoloiaes, apud Papinium *Thebaid. lib.* 7. *verſ.*252.

—— quàm celſus aenâ
Sphinge per ingentes Homoloidas *exeas Hæmon*:

una eſt ex ſeptem Thebarum portis, quam ob ſonum hîc præ reliquis nominaſſe Poëta videtur. Meminit earundem Euripides *Phœniſſ.*

Ὁμολωΐσι δὲ τέξιν εἶχε πρὸς πύλαις
Τυδεὺς, λέοντος δέρος ἔχων ἐπ' ἀσπίδος.

Nomen an ab *Homolo* monte, urbi vicino; an ab heroe cognomine, Amphionis filio; an ab *Homoloide*, Niobes filiarum una: quorum illud Pauſanias, iſtud Euripidis, hoc Æſchyli Scholiaſtæ cenſent? V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* nec non *l* 8. *v.*356.

Homouſiani, apud Victorem Vit. *de Perſecut. Vandalic. lib.* 4. *Rex Hunericus Vandalorum & Alanorum, univerſis Epiſcopis homouſianis*; Aliis *Homouſiones* & *Homouſioniſtæ*, apud Auguſtinum *Epiſt.* 177. ab Arrianis Orthodoxi appellati ſunt: quòd SS. Triadis Perſonas ὁμοουσίους ſeu *conſubſtantiales* aſſererent; id quod in Filio Arrius, in Spiritu S. Macedonius, negabant: non ſaniora docentibus Neſtorio & Eutyche. Quorum proin ille Nicenâ, iſte CPolitanâ, hi Epheſinâ & Chalcedonicâ Synodo, condemnati ſunt. A' quo tempore vox *Homouſios* inter Sanctiſſimæ Trinitatis epitheta frequenter à Fidelibus adhiberi cœpit. *Ego Berengarius —— jurans per Sanctam &* Homouſion *Trinitatem & per hæc Sacroſancta Chriſti Evangelia, de Conſecr. diſt.* 1. *Can. Ego Berengarius* &c. Hinc Anaſtaſius de Pſeudoſynodis loquens, *Quæ contra* Homouſion *factæ ſunt, juſſiones Imperatorum firmant & non pia fides, In Diſput. Maximi Martyris, in ejus Collectan. à Jac. Sirmondo in* 8. *edit. pag.* 161. &c. apud Macros fratres *in Hierolexico*, V. quoque ubi *de Arrianis* & *Semiarrianis, alibiq; paſſim.* Vocis autem ὁμοουσία incunabula ſunt qui Nicænæ Synodo adſcribant, ſed jam antè in uſu fuiſſe, liquet ex Origene, Dionyſio Epiſc. Alex. Athanaſio, Aliis. Interim minùs tum is frequens, at poſt Synodum hancce adeò increbuit, ut non tantùm *Homouſianorum* ſeu *Homouſiaſtarum* nomen Catholicis probroſè objectarent Ariani, ſed & ipſi Catholici, poſt Conſtantini M. tempora, ex hoc vocabulo potiſſimùm ab Hæreticis diſtinguerentur: οἱ τὸ ὁμοούσιον πιστεύοντες inde appellari ſoliti, item οἱ τοῦ ὁμοουσίου πρεσβευταί. Cùm Hæretici modo ἑτερούσιον, modò ἀνόμοιον, modò ὁμοιούσιον, modò ἀπαράλλακτον, modò κατ' οὐσίαν ὅμοιον. modò tandem ſimpliciter, ὅμοιον, Patri filium dicerent, uti pluribus oſtendit Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce Ὁμοούσιος: de Spiritu S. ſimiliter delirantes. V. quoque hîc aliquid, ubi de *Antitrinitariis, Chriſtomachis* & *Pneumatomachis*.

Homullus, apud Ælium Lampridium *in Alexandro Severo: Et id quidem ab* Homullo *ipſi Trajano dictum eſt, quum illi diceret, Domitianum peſſimum fuiſſe, amicos autem bonos habuiſſe, atque ideo Claudium magis odio fuiſſe in Republica temporis ſui, quàm illè, quia melius eſt unum malum pati, quàm multos*, ad quem locum vide Salmaſium.

Homuncionates, dicuntur ab Arianis Orthodoxi, *qui dicunt duas naturas eſſe in Chriſto duasq; ſubſtantias*, apud Arnobium Jun. *in Conflictu cum Serap. initio l.*1. quos alii *Homoouſianos* vocant, ut Victor Vitenſis.

Honor, apud Eccl. Rom. Scriptores, potiſſimùm notat majores & excellentiores in Eccleſia dignitates, ut ſunt Epiſcopatus, Presbyteratus, Diaconatus: unde *Honorabiles* dicti, hiſce functionibus eminentes, in *Capitular.* Caroli M. *lib.* 5. *cap.* 8. & *Honorati, in Charta Diviſ. Imp.* Franc. Caorli ejusdem *cap.*2. Poſtmodum in eadem Commun. generatim ſic dicta ſunt majora in Eccleſiis Cathedralibus beneficia, ſeu, uti vocantur, *Dignitates*, atque adeò *Canoniæ* ipſæ. Præterea id nominis accepere Beneficia ſeu prædia; quæ ad vitam variis Nobilibus aſſignabantur, ad militare ſervitium, à quibus dein Feuda profluxere, nomine *Honoris* ſæpiſſimè obvia. Abbo Mon. *lib.*2.

Perdidit ergo ſuos illic VVilhelmus honores,
Hugoni regnante datos, qui Bituricenſis
Extiterat Conſul &c.

Sic apud Anglos *Honor*. Feudum quoque ſignificat vel manerium, ſed nobilius, quod Regalibus exornatur & multa inferiora ſibi ſervitutem debentia habet, Covvellus *Inſtitut.lib.* 2. *tit.*2. §.7. Apud Hiſpanos verò, ſic differt à Feudo & Terra, ut *terra* dicatur, quam Dominus annuatim dat in pecunia vaſſallo; *Feudum*, quod alicui datur, ut certum ſervitium faciat; *Honor* a. quem Dominus ſibi dat ſine conditione, ut reditus alicujus villæ; qui honor non aufertur ei in vita ſine cauſa. Interdum tamen *Honores* latiùs dicuntur, quævis poſſeſſiones, in *Capit. Car. M. lib.* 5. *cap.*5. &c. V. hanc in rem pluribus diſſerentem Car. du Freſne *in Gloſſ.* Ad priſcum vocis ſignificatum ut redeam; verbo moneo, ἀτίμους εἶναι, *honoribus prohibitos eſſe*, Antiphanis, ut proditoris, poſteros, apud Plut. quemadmodum Romæ liberos à Sulla proſcriptorum. Sic in Arcadii Lege, *Ad nullos honores, ad nulla ſacramenta perveniant*, in perduellium liberos edicitur: qua de re V. Hug. Grotium *de Jur. Belli & Pacis lib.*2. *cap.* 21 §.16. Cur autem voce hac tantopere delectatus Virgilius ſit, rationem Scaliger reddit *Poetices lib.* 4. *cap.* 16. *Illud animadvertentes voce hac*, honorem, *frequenter uſum eſſe, ad augendam dictionis majeſtatem. Sic, aut* ſimplex aris imponat honorem. *Et*, Divum templis inducit honorem. *Et in menſa*, laticum libavit honorem, *eſt enim σεμνὸν, quod proprium in ſacrificiis, in quibus bene ominatis verbis utebantur*, &c. De *Honoribus Heroicis*, à Senatu bene meritis de Rep. decretis, apud Romanos olim, V. Caſaubonum ad *Suetonium Julio c.* 88. uti de *Honorum* apud Romanos diſtinctis gradibus, Livium *lib.*1. *c.*31 *l.*10 *c.*6. & *l.* 22. *c.*26. de eoſdem auſpicandi more, eundem Caſaub. *ibid. Nerone cap.* 7. de eorundem *nundinatione*. apud eoſdem, quæ eo usque proceſſit, ut Candidati palàm in Comitiis nummarias menſas ponerent, & Populi ſuffragia redimerent, Plut. in *Cæſare*, & Lucan. *l.*1. ubi hic inter alia,

Hinc rapti faſces pretio, ſectorque favoris
Ipſe ſui populus, letaliq; ambitus Urbi,
Annua venali referens certamina campo &c.

Honorabiles, in *l.un. Cod. Theod de Comit. vacantib.* ſunt *Honoribus perfuncti*, qui proin titulus vulgò in Galliæ Civitatibus iis conceſſus eſt, qui civilia munera obierant, dicti *Honorables perſonnes*: tametſi hodie ejusmodi appellatio in gente hac viluit, quòd nobilitati, quam omnes ambiunt, quodammodo opponatur. Interdum verò etiam ſic dicti occurrunt, qui in dignitate conſtituti ſunt, ut in *Capitul.* Caroli M. *l.*5. § 8. V. quoque ſuprà in voce *Honor*. Hinc *Honorabilitas*, titulus Epiſcoporum, apud Facundum Hermian. *l.*4. *c.*2. V. du Freſne *Gloſſar.*

Honorarii, in *Novell.* Valentiniani *de Honor.* ubi quinque enumerantur Illuſtrium dignitatum gradus, quorum primus eſt eorum, qui verè illuſtrem dignitatem geſſerunt; Secundus vacantium præſentium; Tertius vacantium abſentium, Quartus *Honorariorum præſentium*; Quintus *Honorariorum abſentium*: à vacantibus in eo diverſi ſunt, quòd *Illuſtratus* ſub cingulo vacantibus; ſine cingulo verò *Honorariis* delatus, hincque illi ζωστοί, hi ἄζωστοι, dicti ſunt; ut qui nullo merito antegeſtæ adminiſtrationis, ſed ſolo codicillorum principalium beneficio, hunc honorem conſequi ſolebant. Cujus generis Pontifices etiam & Augures & XVViros ſacris faciundis Severum feciſſe, memoriæ proditum eſt. Præterea vacantibus datas añonas eſſe, Lampridius ſcribit, quas *Honorarium* nullum conſtat habuiſſe: unde colligitur Vacantes *Honorariis* optimo jure præferri. Non tamen omnibus: His namque, qui ſimili dignitate ornati ſunt, procul dubio præferuntur, veluti Præfectorius vacans Præfectorio honorario, Quæſtorius vacans Quæſtorio honorario; His verò, qui ampliori dignitate præditi, non præferuntur, veluti Quæſtorius vacans non præfertur Prætorio honorario, Comes vacans non præfertur Quæſtorio vel Exmagiſtro honorario: adeoque Vacantes omnibus Honorariis non præferuntur; At Adminiſtratores omnibus Vacantibus & Honorariis &c. V.

&c. V. Jac. Cujacium *l.* 1 *de Primicerio & Secundicerio & Notar. C. lib.* 10. laudatum Jo. Calvino *Lex. Jur.*

Honorarii Ludi, apud Suetonium *Auguſto c.* 32. *Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel mora elaberetur, XXX. ampliùs dies, qui* Honorariis Ludis *occupabantur, actui rerum accommodavit:* Feſto *Liberalia* ſunt, Caſaubono Ludi, qui *ad honorem* edentium pertinerent. Cùm enim triplex olim Ludorum & Agonum exhibendorum cauſa eſſet, Deorum religio, mortuorum *ὁσία* & edentium honos: ultimi hi ſequiori ævo tam frequentes facti ſunt, ut temporibus Auguſti nemo aliquem honeſtiorem in Rep. locum ſortiretur, quin magnam patrimonii partem, in editione Spectaculorum, impenderet aut impendiſſet, ſicque ab honoribus Deorum & mortuorum ad honores viventium, Quæſturas ſc. Magiſtratus, & Flaminia ac Sacerdotia, Ludi ii tranſierunt, Tertull. *de Spect.* Sed &, quia Auguſti principatu plurimi Magiſtratus Prætores erant, à majori parte *Honorarii Ludi*, quaſi Prætorii, ita potuerunt dici, ut *Jus honorarium, κατ' ἐξοχὴν* appellatum eſt jus Prætorium, & ipſi Prætores *honoratus Magiſtratus*, Ovidio *Faſtorum lib.* 1.

Verbaq; honoratus *libera Prætor habet.*

Etſi, ut dictum, non de ſolis Prætorum ludis Suetonius accipiendus ſit. Eodem referas *Ludos privatos*, eidem in *Nerone* dictos, qui à Magiſtratibus aut Sacerdotibus propriâ pecuniâ honoris ſui gratiâ edi ſolebant. Item, quos extra ordinem, in honorem Principis, ex ambitioſo aliquo decreto Senatus edi conſueviſſe, legimus paſſim V. Caſaubonum *ad l.*

Honorarium, eſt, quod Magiſtratibus aut eorum Miniſtris ſolvitur, honoris potiùs, quam neceſſitatis causâ, unde etiam nomen habet, nec exigi debet aut peti, ſed accipi, ſi offeratur, Connanus *l.* 14. *c.* 15. *num.* 7. Etiam ſic dicebatur, quod olim Conſulibus, in provincias advenientibus, honoris loco dabatur, non tanquam debitum. Cic. *in Piſonem*, *Qui modus tibi fuit frumenti æſtimandi? qui Honorarii? ſiquidem poteſt vi & metu extortum* Honorarium *nominari.* Porro, quod à Decurionibus pro Curiæ introitu dari ſolebat. Plin. *l.* 10. *Epiſt.* 16. *Supereſt ergo ut ipſe diſpicias, an in omnibus Civitatibus certum aliquid omnes, qui deinde Buleutæ leguntur, debeant pro introitu dare.* Ad quam Epiſtolam reſcribens Trajanus: *Honorarium*, inquit, *Decurionatus omnes, qui in quaque Civitate fiunt, inferre debeant nec ne, in univerſum à me non poteſt ſtatui.* Tandem merces ita vocata eſt, quæ Advocatis, Jurecoſſ. Liberalium Artium Profeſſoribus, Menſoribus & cœteris, qui operam beneficii loco præſtabant, dabatur: *l.* 1. *ff. ſi menſ. falſ. mod. l.* 1. *de extraord. cog. l.* 38. *ff. loc. l.* 3. *C. de poſt. l.* 2. *de leg.* 13. *Cod. de Jud.* &c. Briſſonius apud Calvinum *in Lex. Jur.* V. quoque infrà, in voce *Profeſſores.*

Honorati, in *Gloſſ. Lat. MS. Satrapæ, Judices, Honorati vel Principes*; dicti ſunt, qui in honoribus aut dignitatibus conſtituti; vel qui dignitates geſſere, ſeu in urbe, ſeu in provinciis. Ἀξιωματικοὶ in vet. *Gloſſ.* οἱ ἐν ἀρχαῖς γεγενημένοι, Libanio: οἱ ἐπ' ἀξίας, Gregor. Nazianz. *Stilitent. l. Honoribus uſi*, in aliquot *Inſc.* maximè enim *Honorati* dicebantur, poſt geſtos honores. V. ſuprà in voce *Honorarii*, & quæ congeſſit Jac. Gothofredus *ad L.* 1. *Cod. Theodoſ. de Offic. Jud. Civ.*

Honorificentia, titulus honorarius Pontificum, in *Epiſt.* Iſidori Epiſc. Hiſpal. ad Maſonam Emerit. Epiſc. de cujus fide viri docti dubitant. V. quoque Joannem VIII. Pont. *Epiſt.* 169. laudatum Car. du Freſne.

Honſtenius, vulgò *Honſtein*, Familia Germaniæ illuſtris, ab arce nomen adepta; quam Conradus Ludovici Barbati Thuringi, ex filio Berengario, nepos, condidiſſe dicitur A. C. 1061. Idem dein, cùm prole careret, hæreditatem tranſcripſiſſe amitino Berengario Ludovici Com. Linderbecani filio, à quo propagata familia eſt. In Theodorici IV. liberis duæ lineæ, *Viradienſis & Clettenbergia*, cœpere: quarum tamen utraque ſuperiori ſeculo exituro, maſculorum defectu, terminata eſt; ditionibus eorum à Saxonibus, Brunſuicenſibus & Halberſtadienſibus, non tamen citra aliorum contradictionem occupatis. Ultimus totius familiæ fuit Erneſtus VII. Com. Honſtenius, cujus progenitores ſic habent. Erneſtus IV. Com. *Honſtenii*, ex Anna (fil. Botonis Com. Stolbergæ, defuncta An. C. 1430.) genuit Henricum, Margaretæ VValdecciæ (fil. Henrici Com.) maritum & ex ea patrem Erneſti V. quo & Felicitate Beichlingenſi (fil. Johannis Comitis) natus Erneſtus VI. obiit A. C. 1552. ex Anna Benthemia (fil. Ebervvini Comitis) genitor VVolmari VVolfgangi, defuncti A. C. 1580. Huic Margareta *de Barby* (fil. VVolfgangi Comitis) genuit Erneſtum VII. præfatum ultimum maſculum rami Clettenbergii totiusque adeò familiæ *Honſteniæ.* Ejus enim filius, ex Juliana Barbienſi, (fil. Alberti Comitis) natus A. C. 1583. Vollmarus VVolfgangus, obiit A. C. 1586. ex filiabus Maria Magdalena (n. 1584. deceſſit A. C. 1590.) Erdmutha Juliana (n. 1587. uxor fuit Johannis Ludovici Com. Gleichenſis. defuncta 1606.) Eliſabetha (n. & den. 1588.) & Dorothea Eliſabetha n. 1589. obiit ... ipſe verò Pater fato ſuo defunctus eſt, A. C 1593 Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.* 31.

Hoplitæ, inter opera Paraſii, apud Plin. *l.* 35. *cap.* 10. *Sunt & duæ picturæ ejus nobiliſſimæ, Hoplitæ* (alii habent *Hoplitides*) *alter in certamine ita decurrens, ut ſudare videatur; alter arma deponens, ut anhelare ſentiatur.* Sic dicti ſunt, qui armati currebant in Olympicis, aliiſque ſacris certaminibus, de quo peditum gravioris armaturæ curſu, bellicisque excurſionibus ſimillima exercitatione. V. Car. Paſchalium *Coron. l.* 6. *c.* 14. Ὁπλίτην δρόμον vocat Scaliger *Poet. l.* 1. *cap.* 22. unde compoſitâ voce Ὁπλιτοδρομεῖν iidem &c. At *Hoplomachus* apud Martialem *l.* 8. *Epigr.* 74. gladiator armatus eſt, V. Lipſium *Saturnal.* & hîc paſſim.

Hora, duodecima pars diei, Romæ trecentis annis ignorata fuit, teſte Plinio *l.* 7. *c.* 60. ut & Cenſorino *l. de Die natali c.* 19. unde in Legibus XII. *Tabb.* Ortus tantùm & Occaſus nominantur, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. l.* 8. Sic autem ſonant verba Cenſorini; *Horarum nomen non minùs annos CCC. Romæ ignoratum eſſe credibile eſt. Nam duodecim tabulis nusquam nominatas Horas invenias, ut in aliis poſtea Legg. ſed* ANTE MERIDIEM. Plinii verò *l.* 7. *Duodecim Tabb. Ortus tantum & Occaſus nominantur, poſt aliquot annos adjectus & Meridies, accenſo Coſſ. id pronunciante.* Imò annis plusquam 450. cùm eo demum tempore *Horologium* primum viſum Romæ, ut infrà dicemus, neque priùs *Horæ* à Romanis obſervatæ & appellatæ ſint. Unde apud Cenſorinum legendum Salmaſius judicat, *non minus annos CCCCL. Romæ ignoratum eſſe* &c. Poſt reperta dein Solaria, de quibus V. paulo infrà in voce *Horologium*, & *Horæ*, more reliquarum gentium, à Romanis obſervari cœperunt: in cujus rei auctorem ita facundè invehitur Paraſitus Plautinus apud Aulum Gellium *lib.* 3. *cap.* 4.

Ut illum Dî perdant, primus qui Horas *repperit,*
Quiq; adeo primus ſtatuit hic Solarium.
Qui mihi comminuit miſero articulatim diem,
Nam me puero uterus erat Solarium, &c.

Quomodo verò illi *Horas* ſuas diviſerint, hoc *Epigr.* Martialis explicat, quod octavum eſt *lib.* 4.

Prima *ſalutantes, atq;* altera *continet hora.*
Exercet raucos tertia *Cauſidicos.*
In quintam *varios extendit Roma labores,*
Sexta *quies laſſis*, ſeptima *finis erit.*
Sufficit in nonam *nitidis* octava *palæſtris*;
Imperat extructos frangere nona *thoros.*
Hora libellorum decima *eſt* &c.

Saturis nempe & mero incaleſcentibus, poſt cœnam nonâ ſumtam, lectitare carmina jocoſa mos erat. V. Rameſium *ad L.* Ad Græciam quod attinet, certum eſt, *Horarum* apud illos uſum non multo anteceſſiſſe Alexandri M. ætatem, adeoque plusquam 200. annis ab Anaximandri morte, nec vulgò tamen ab omnibus Græciæ populis niſi ſerò receptam fuiſſe, Salmaſius *ad Solin. p.* 651. Utrisque *Horas* priùs non niſi ex umbra corporis humani pedibus dimenſa colligentibus, ut videbimus infrà ubi de *Umbra.* Muniviſſe autem viam rei reperiundæ videtur antiqua diei æquinoctialis partitio, in XII. *μέρεα*, quam Babylonii primi vel Ægyptii Aſtrologi inſtituerunt, occaſione indigitatâ, in voce *Cynocephalus*; quaque adeò Græci vett. uſi ſunt in explorandis multis Aſtricæ ſcientiæ arcanis, quæ ex gnomonica ratione & umbris deprehendi datur: in dierum augmentis & detrimentis per menſes judicandis, Horoſcopo inveniendo &c. Qua ratione & apud Herodotum, jam in XII. partes diem diviſum legas. At poſterius hoc horarum inventum diem omnem in XII. horas diviſit, æquinoctialem, brumalem, ſolſtitialem & Horologia fecit Gnomonica, horis illis XII. in dies notandis, per omnia anni tempora. Quæ ratio inſtituta eſt, non ut Mathematicis uſibus ac demonſtrationibus ſerviret, ſed ut civilem & negotioſam vitam, quam πρακτικὴν vocabant, his intervallis diſtingueret. Quod quando primùm cœperit, ex *Horologiorum* hiſtoria petendum eſt. Ad *Horas* autem, poſtquam illæ inventæ, nuntiandas, pueros habebant Romani proceres. Poeta,

—— *Puer qui nuntiet horas.*

Et alibi,

Numiat octavam Phariæ ſua turba juvencæ.

Quod & in Græcia obtinuit, ubi dominæ ancillas, quæ hoc munus ſibi fungerentur, habebant, κιρκαρίας dictas Heſychio. Longius enim inviſere Horologium in publico loco poſitum: nondum frequentato illorum multiplicatoque uſu. Quam ob cauſam, in veteri more, umbris dimetiendi tempus, diu perſtitere de plebe homines, & αὐτοδιάκονοι, etiam poſt ea excogitata, uti pluribus docet Salmaſius *ad Solin. d. l.* Apud Hebræos duplicis generis erant *Horæ*, viz. *minores*, quarum 12. diem, totidemque noctem conſtituebant, & *majores*, quarum quatuor utrobique erant, quaque tres minores complectente. Noctis *Horæ* majores *vigiliæ* appellabantur, quarum prima *Caput Vigiliarum* dicta, Lament. *c.* 2. *v.* 19. à 6. veſpertina incipiebat: Secunda *Media*, Judic. *c.* 7. *v.* 29. ad mediam noctem pertingebat: Tertia horâ 3. Quarta, ſextâ nocturnâ, ſeu matutinâ potiùs finiebatur. Nominantur Marci *c.* 13. *v.* 35. Ὀψὲ, Μεσονύκτιον, Ἀλεκτοροφωνία, Πρωΐ. Similiter in quatuor partes diem apud ipſos diviſum fuiſſe, ex Matth. *c.* 20. colligitur: Quarum prima à 6. matutina incepit & duravit, usque ad nonam, vocaturque

verſu 3. *Tertia hora*: Secunda duodecimâ finiebatur, quam *verſu* 5. *Sextam* vocat: Tertia usque ad tertiam pomeridianam pertingens *Nona* appellatur, *eodem verſu*. Ultima tandem, quam ſexta veſpertina finiebat. *Undecima* dicitur *verſu* 6. quæ quidem *Duodecima* fuiſſet appellanda, cùm ſemper à finiente hora minore major diceretur, ſed maluit Chriſtus eam undecimam appellare, ut oſtenderet, licèt aliquando usque ad undecimam diei *Horam* Dominus vineæ expectet, operarios conducendo, tamen raro duodecimâ ad hoc ipſum venire, cùm hæc hora potiùs dimiſſioni & quieti, quàm conductioni & labori, deſtinata ſit. Hac diſtinctione *Horarum* præſuppoſitâ, facilis eſt conciliatio, inter Marcum Evangel. qui *cap.* 15. *verſu* 25. ait, *Erat autem hora tertia, quando crucifixerunt eum*: & Johannem, qui *cap.* 19. *verſu* 14. ubi de examine SERVATORIS coram Pilato loquitur, *Erat autem Paraſceve*, inquit *hora verò quaſi ſexta*. Non enim Marcus de crucifixione ſeu ſuſpenſione aut affixione ipſa ad crucem loquitur, quæ demum facta eſt horâ ſextâ, Lucæ *cap.* 23. *verſu* 44. neque de expiratione ejus, quæ contigit circa horam nonam, Marci *cap.* 15. *verſu* 34. ſed de tempore eo, quo Chriſtus coram Pilato examini ſubjectus eſt & populus *Crucifige, Crucifige*, inclamavit: Cumque hora tertia, & ſexta, ſeu ſecunda & tertia major, immediatè ſe ſequerentur, facilè pro ſe mutuò ſumi poterant. Porro minores illæ horæ, *Horæ diei* dici ſolitæ ſunt, Joh. *cap.* 11. *verſu* 9. majores verò *Horæ templi* vel *precationis* ſunt appellatæ: unde Petrus & Johannes in templum aſcendiſſe dicuntur *ſub horam precationis*, nempe *nonam*, Actor. *cap.* 3. *verſu* 1. in quem tamen locum notat Druſius, *Non fuiſſe ultra tres horas precationis in die, apud Judæos, clarè teſtatur David Kimchi*: Nimirum tertiam, inſtitutam ab Abrahamo, quâ etiam Spiritus S. in Apoſtolos effuſus eſt, Actor. *cap.* 2. *verſu* 15. Sextam, ab Iſaco, quâ Petrus *aſcendit in ſolarium, ut oraret*, Actor. *cap.* 10. *verſu* 9. & Nonam, ab Jacobo inſtitutam, quâ Petrum & Johannem in templum aſcendiſſe, paulò antè dictũ. Ab iſtiusmodi majoribus Hebræorum *Horis* accepere originem *Horæ Canonicæ* in Eccleſia Latina, quarum octo dies civilis conjunct, nox quaternas totidemque dies. Harum prima, incipiens horâ 6. veſpertinâ, *Hora veſpertina*, vel *Veſpertinum* ſubint. Officium vocatur. Secunda, quam nona inchoat, *Completorium* dicitur. Tertia, cui à media nocte initium, *Nocturnum*, & quarta, quam ſexta finit, *Matutinum* appellatur, Germ. *die Meſſe*, Diei verò *Horæ, prima, tertia, ſexta, nona* nuncupantur. Quem *Horarum* uſum (*Curſum* Galli vocant) Eleutherium Papam inſtituiſſe, Polydorus Virgilius ait. V. Macros Fratres in *Hierol.* & Car. du Freſne *in Gloſſ.* quorum hic in quibusdam Monaſteriis, *Horas de Sancta Maria*, una cum *Horis Regularibus* ſeu *Canonicis*, ſimul cantari, addit, ex libro *Ordinis* S. Victoris Pariſienſis *MS. cap.* 50. Inde *Horarium*, liber *Horas* continens, apud Gillebertum Lunic. Epiſc. *de uſu Eccl.* Qui verò illas perſolvendas curat, & ſtipendia Canonicis, qui iis interſunt, perſolvit, *Horoſcopus* in *vet. Charta* & *Horarum Receptor* in *Necrologio* Eccleſiæ Pariſienſis dicitur, apud eundem du Freſne. Plura hanc in rem, *de Horis Hebræorum* inprimis, apud Thomam Godvvynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 3. *cap.* 1. & hîc paſſim.

Horarius Cupido, in *Muſæo* Kircher. theatrum eſt Catoptricum parvum, tribus planis ſpeculis inſtructum, quæ ad angulos rectos ſibi invicem connexa ſunt: cujus medio *Cupido* pendulo ſuprà ſtantis horologii alligatus continuò volitat; ſpeciebus ejus, quæ à ſpeculis reflectuntur, jucundum ludentium puerulorum agmen oſtentantibus. G. de Sepibus *Coll. R. S. J. Muſæo p.* 37.

Horatia lex, quam tulit M. Horatius, fuit: *Ut Cajæ Tarratiæ virgini Veſtali certi honores tribuerentur, in his ut teſtabilis eſſet; Ut ſi* 40. *annos nata Sacerdotio abire ac nubere voluiſſet, jus ei poteſtasque exaugurandi atque nubendi eſſet: munificentiæ & beneficii gratiâ, quod campum Tiberinum ſive Martium Populo Rom. condonaſſet*, A. Gellius *l.* 6. *c.* 7. Plut. *in Publicola* eam vocat *Tarquiniam*. Alia lata à M. Horatio Barbato Coſ. cum Valerio Poplicola, *Ut qui Tribunus Pl. Ædilibus, Judicibus nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet, familia ad ædem Cereris, Liberi Liberæque, venum iret*, Livius *l.* 3. Dionyſ. *l.* 11. &c. Fuit & *Horatia Valeria* lex, ab iisdem rogata, anno U. C. 304. *Ut quod tributim plebs juſſiſſet, populus teneret*, Liv. *lib.* 1. 3. Dionyſ. *l.* 2. &c.

Horatia Tribus, quo nomine antiquitus dicta fuerit, ignoratur: Poſtea appellata fuit *Horatia*, à gente cognomine, nobili admodum ac clarâ. Mentio ejus fit in antiquis inſcriptionibus novies, ut Paulus Manutius annotavit; Inter primas illas a Servio inſtitutas, refertur à Sigon. & Onuphrio. V. Roſin. *Ant. R. l.* 6. *c.* 15.

Horcus, apud Lampridium *in Heliogabalo, Cui* (Deo Heliogabalo) *templum Romæ in eo loco conſtituit, in quo priùs ædes Horci fuit*: idem cum *Orco* eſt ſeu *Plutone*. V. *ibi.*

Hordeum, inter Iſidis inventa, priſcis mortalibus cibi loco. Plin. *lib.* 18. *cap.* 7. *Antiquiſſimum in cibis hordeum, ſicut Athenienſium ritu Menandro auctore apparet, & gladiatorum cognomine, qui Hordearii vocabantur.* Nempe poſtquam frugibus victitari cœptum eſt. Hinc in proventu ejus opulentia Vett. ipſumque πλοῦτος ſacrâ voce dictum, ἐν τοῖς Ἀττικοῖς, ubi Daduchus geſtans facem, clamabat ΚΑΛΕΙΤΕ ΘΕΟΝ, reſpondentibus reliquis ΣΕΜΕΛΗΙ' ΙΑΚΧΕ ΠΛΟΥΤΟΔΟΤΑ. Qui πλοῦτον id dicebant, quod in cornucopiæ continebatur, & τὸ κανοῦν, i. *caniſtrum*, in quo *ſacra hordea* erant, ἰνχλυτοι vocabant. Et quidem *Hordeum* torrebant priùs Vett. deinde molebant, unde *toſta polenta*, V. infrà in hac voce. Cùm dein triticum inventum eſſet, *Panem ex hordeo antiquis uſitatum vita damnavit, quadrupedumque tradidit refectibus*, Plinius ubi ſuprà. Et proin Romani, qui avenam non ſerebant, *hordeum* equis dabant. Unde apud Comicum, *demam tibi de hordeo, ſi tolutim badiſſas*: & *hordearius miſſus*, quòd quadrigis pro præmio hordeum dabatur. Idem & Græci faciebant, qui κριθῶντας πώλους inde vocitarunt. Manſere tamen *hordeacei panes*, in uſu pauperum & frugaliorum, Senecâ *Epiſt.* 18. Aſcetarum item, uti de Monachis quibusdam Orientalibus ſcribit Sulpitius Severus *Dial.* 1. & videre eſt ſuprà in voce *Crithophagus*. Cœtera ſordidus habitus Romæ is panis, & quibusdam in pœnam ad edendum datus. Suetonius *Auguſto cap.* 24. *Cohortes, ſi quæ ceſſiſſent loco, decimatas hordeo pavit.* Certè triticeo minùs laudabilis, & parata ex hordeo alimenta Φυσώδη dicta Dioſcoridi. Unde *Ordearium Rhetorem*, ut inflatum ac levem & ſordidum, Lucium Plotium Gallum vocat M. Cœlius, apud Suetonium *de claris Rhetor. num.* 2. quem M. Tullius *Oratorem gracilem & ſtrigoſum* appellat ad M. Titinnium. Vide Caſaubonum *ad l.* De *Hordeacei panis*, in purgatione Veterum vulgari uſu, uti & de *grani hordeacei*, in ponderibus, loco, alibi. Ad Veterum κριθοφαγίαν reſpicit Lucanus *Panegyr. ad Piſon.*

— *nam quid memorare neceſſe eſt*
Ut domus à Calpo nomen Calpurnia ducat,
Claraque Piſonis tulerit cognomina prima,
Humida calloſa cùm pinſeret hordea *dextrâ* &c.

Neque verò panis ſolùm, ſed & potus ex *hordeo* fieri conſuevit, auctore Oſiride, vino non multò minoris efficaciæ, uti docet Diodor. Siculus *lib.* 1. *cap.* 2. &c. Citiùs autem, quàm aliæ fruges, provenit *Hordeum*. Unde inter alios ritus nuptiales, *ponebant terram in vaſis ſaligneis* Hebræi, *ibique ſerebant hordeum ante dies Deductionis in thalamum; Afferebant autem, cùm germinabat, coram Sponſo & Sponſa, dicentes illis, Creſcite & multiplicamini, ut hordeum hoc*, quemadmodum in *Talmud* legitur apud Johann. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 15. Plura de *Hordeo*, V. apud Plinium *lib.* 18. *cap.* 7. & *ſeqq.* Salmaſium *ad Solinum paſſim*, Alios.

Hormeſta Mundi, vel *Ormeſta*, in *MSS. Codd.* inſcribitur Pauli Oroſii Hiſtoria: quam de *Miſeria hominum*, in quodam antiquo Codice, inſcribi monet Joſias Arndius in *Lexico Antiqq. Eccl.* In *Codice* verò alio apud C. du Freſne, titulus ita concipitur, *Pauli Oroſii Presbyteri Liber de Ormeſta ſeu Miſeria Mundi*: ex quo ille titulus, *Hormeſta Mundi*, irrepſit, &c. V. Bongarſium *Præfatione ad Geſta Dei per Francos ſub finem* laudatum Carolo du Freſne *Gloſſar.* & infrà in voce *Ormeſta*.

Hormium, ſicut *Orthium*, carminis apud Vett. genus, quo militum animi ad pugnam inflammabantur, à Gr. ὁρμᾶν, de quo V. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 4. *c.* 2.

Horna, oppidum Gelriæ, adde: Comitum horum ſtirps in duos ramos capitales diviſa eſt, cùm Guilielmus V. Dn. *de Horn* & *Perweis*, præter Arnoldum Epiſcopum Ultraiectinum, genuiſſet Guilielmum & Theodoricum; à quorum illo reliqui Domini & Comites *de Horn*, atque Domini *de Montigny* deſcenderunt, ſed tandem defecere, hæredibus Montmorenciis. Ab hoc Domini *de Bauſſignies, de Montcornet, de Heeze* derivantur: ita tamen, ut in Theodorici abnepotibus, Philippi *de Hauteqerke* filiis, Arnoldo atque Johanne, denuo novæ in diverſum ierint lineæ. Cùm enim huic Domini & dein Comites *de Bauſſignies*, Domini *de Loquern, de Keſſel*; illi ortum debent Comites *de Hautequerque*, Viceomites *de Furnes*, quorum poſtremorum progenitores ſic habent. Arnoldus *de Horn*, Com. *de Hautekerke*, ex Margaretha Montmorencia (fil. Johannis *de Montmorency* Dn. *de Nivelle*) pater fuit Maximiliani: cui Barbarâ *de Montfort* (fil. Johannis Comitis) genuit Martinum, maritum Annæ Croviacæ Viecom. *de Furnes* (fil. Antonii *de Crouy* Dn. *de S. Piat* & Aſiæ *von der Gaeſt*) & ex eâ patrem Georgii: quo & Eleonorâ Egmondanâ (fil. Lamoralli Com. Egmondani Princ. Gaveræ, decollati A. C. 1568.) genitus Lamorallus Julianam Merodiam (fil. Johannis *de Merode* Bar. *de Peterſem*) ſibi junxit, atque ex ea genuit Philippum, cui Dorothea Arenbergia (fil. Caroli Principis Arenbergæ, qui obiit A. C. 1616.) genuit utriusque ſexus liberos, *Comites de Hautekerke Fam. de Horne* è quibus Anna Franciſca Eugenia *Hornana* uxor eſt Lamoralli Claudii Franciſci Comit. Turriani *de Taxis*. V. Spenerum ubi ſuprà *pag.* 91. & *in Indic.*

Horologium, antiquitus venter fuit, ut Paraſitus ille Plautinus apud A. Gellium *lib.* 3. *cap.* 4. ait:

Nam me puero uterus erat ſolarium
Multò omnium iſtorum optimum & veriſſimum,
Ubi ubi iſte monebat eſſe, niſi cùm nihil erat.
Nunc etiam quod eſt, non eſt, niſi Soli lubet.
Itaque adeò jam oppletum eſt oppidum ſolariis,
Major pars populi aridi reptant fame.

Adeoque tum nec *horarum* uſus erat, ſed Accenſi, quoniam diei tempus eſſet, clamabant. Varro *de L. L. lib.* 5. *Hoc idem Ceſſemius in Actionibus ſcribit: Prætorem accenſum ſolitum tum eſſe jubere, ubi ad*

bi ei videbatur eſſe horam tertiam (id eſt, tempus illud, quod poſtmodum horâ tertiâ metiebantur) *inclamare*, *horam eſſe tertiam*, *item meridiem & horam nonam* Duo autem diei temporâ primitus, nempe Ortum & Occaſum: quibus poſt annos aliquot tertium, nempe Meridies, adjectum; habuere Romani, teſte Plin. *l.*7. Apud Græcos in 12. partes jam Herodoti ætate dies dividebatur, verùm Æquinoctialis, horæque pro dierum ratione creſcebant ac decreſcebant. Ad partes has diei duodenario numero æqualiter dividendas, Babylonii Græcique omnes Aſtrologi veteres ac Gnomonici rationes ſuas accommodarunt: quod factum, nondum publicato horarum nomine ac uſu. Poſt quas repertas & *Horologia* inventa, cùm horæ ipſæ, ut dictum, variarent. Aſtronomi tamen Aſtrologique omnes & Gnomonici, inſuper habita Horarum civili obſervatione, Æquinoctiales ſolas ad uſum ac rationes ſuas obſervabant. Etenim cùm horologia omnia tum ad curſum Solis facta, horas exhiberent omnium anni menſium, ex umbrarum momentis creſcentes ac decreſcentes, ſolius gnomonis Æquinoctialis umbras reſpiciebant Gnomonici, & rationes omnes Mathematicas, ad eum dirigebant. Etiam diverſi regionum ſitus, quos varia facit inclinatio cœli, quique ex umbrarum incrementis ac mutationibus deprehenduntur, non aliter colligi ſolebant, niſi per umbræ Æquinoctialis gnomonem, ut Vitruvius oſtendit *l.9.c.8.* Quibuscunque igitur in locis *Horologia* deſcriberentur, eò loci ſumebant Æquinoctialem umbram, Salmaſ. *ad Solin.p.*641. Quando *Horologia* Romæ primùm cœperint, non ita proclive dictu, verùm 477. annos elapſos fuiſſe, cùm à M. Valerio *Horologium* in Foro poſitum, commemorat Plinius. De primo Solario Romæ ita Cenſorinus: *Quorum antiquiſſimum quod fuerit, inventu difficile eſt. Alii enim apud ædem Quirini primùm ſtatutum dicunt* (nimirum à L. Papyrio Curſore, Plin. *l.7. c.60.*) *alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino. Illud ſatis conſtat, nullum in Foro prius fuiſſe, quàm id quod M. Valerius Meſſala Catanâ captâ, ex Sicilia advectum, ad Roſtra in columna poſuit. Quod quum ad clima Siciliæ deſcriptum ad horas Romæ non conveniret, Philippus Cenſor juxtà conſtituit.* Qua de re V. eundem Salmaſium *ibid. p.*650. & *ſeqq.* Atque hæc (namque horologium aliud à Siculo & diligentius ornatum à M. Philippo hoc poſitum, idem docet) & quæ deinceps ibi uſurpata ſunt, non brumalia tantùm, aut æſtiva, vel æquinoctialia fuere, ſed etiam menſtrua planè ac diurna. Unde vetus Diſtichon,

Ὡρονόμον ὁ χωρῶσα σοφὰ λίθος, ὁ δ' ἐμ τυτθῷ
Γνώμονος ἠελίῳ παντὶ μεθαρμόζομαι.

Quàm parvus cælum capit hic lapis, atque puſillo
Gnomone, ſe Solis vertit ad omnis iter.

Quia verò diebus tantùm, non noctibus, uſui fuere horologia illa Solaria, ideo *aquaria* etiam *Horologia* hàbuere, quæ horas noctium æquè ac dierum dividerent, cum ejusmodi horarum incrementi ac decrementi notis & indiciis, ut in Solaribus: idque beneficio Scipionis Naſicæ Cenſoris, *qui primus aquâ diviſit horas æquè noctium ac dierum*, teſte Plinio ubi ſuprà. Cujusmodi horologia, quia & nubilo & ſereno æquè utilia, nec diei tantùm, ſed etiam noctis horas notabant, paſſim poſtea uſurpata ſunt. Ab his paulo diverſum fuit horologium Athenæi Mechanici hydraulicis rationibus compoſitum, in vet. Antiphili Epigrammate memoratum, ut quod diurnum tantùm, ſole nubibus condito, adhibebatur, aere, qui aquæ violentiâ ſtricto canali exprimebatur, ſonitum ter edente, quo horæ indicabantur. At ex aqua Horologia, quæ æque noctium ac dierum horas dividerent, primus apud Græcos Cteſibius reperit, Plinius *lib.7.c.*37. & Vitruvius *lib 9.cap.*9. vixit autem Ptolomæorum temporibus, iam repertis Solariis horologiis, & diei in horas XII. diviſione ac obſervatione: Atque ex ejus inventis fluxit illud, quo primùm uſos Romanos diximus. Solaria verò in eadem gente non longo tempore præceſſere ætatem Alexandri M. primusque eorum meminit Baton unus ex Novæ Comœdiæ Auctoribus,

— ὥστε περιφέρων
Ὡρολόγιον δ' ἄξει τις, οὐχὶ λήκυθον.

E quibus tamen verbis fruſtra Vir doctus conjicit, jam tum vulgata fuiſſe *Horologia viatoria & penſilia*, quorum meminit Vitruvius, quæque recentioris eſſe inventi, conſtat. Inventorem autem Solarium idem nominat, primum velut antiquiſſimum, Beroſum Chaldæum; poſtea Ariſtarchi Samii meminit, qui ſcaphen ſive hæmiſphærium reperit; ſequuntur alii, ut Eudoxius, Apollonius & Scopas Syracuſius: qua de re V. Salmaſium *d. l. pag.* 647. Ad Anaximandrum, vel Anaximenem ejus diſcipulum non aſſurgit, cùm ab hoc in Græcia primò horarum obſervationem proditam tradiderit Plinius *lib. 7.cap.* 60. Nempe *τὸν γνώμονα ἐπὶ σκιοθήρων, organum gnomonicum & ſciothericum*, quod primus Anaximander, vel juxta alios Anaximenes, Lacedæmone conſtituit, ad Solſtitia & Æquinoctia deprehendẽda, pro *Horologio* hic perperam accepit; quod & alii non pauci fecerunt. Quemadmodum & Andronici octogonum, quæ machina erat explorandis noſcendisque ſolùm ventis facta Athenis, *Horologium* abuſivè dictum eſt Varroni, cùm *aurologium* potiùs dicendum eſſet, ut ſcripſit idem *p.* 1247. apud quem V. plura hanc in rem, nec non de *Vaſis Horologiorum horumq; ab Analemmatis diſcrimine*, ut & hic paſſim, in vocibus *Analemma*, *Hora*, *Scaphe* &c. Apud Hebræos, diei partes non lineis, ſed gradibus diſtinguebantur ſcalæque ſpeciem Solarium habebat: qualibet ſemihorâ ad novum gradum ſe promovente umbrâ. Unde, *in gradibus Solaribus Achazi*, *reverſus* dicitur *Sol decem gradibus, iiſdem gradibus, quibus deſcenderat*, Eſaiæ *c.38.v.8.* V. ſuprà. Cœterùm *Horologii*, per aquam & ſonitum horas diſtinguentis, cujusmodi Lucianus meminit, deſcriptionem ac iconem exhibet Hieron. Magius *de Tintinnabulis c* 6. Medio ævo, *Horologium nocturnum*, ut ex Panvinio refert Ughellus in *Ital. ſacr. Tom. V.* Pacifici Archidiaconi Veronenſis, qui vixit ſub Lothario Ludovici Pii fil. inventum eſt: quod fortè idem fuit cum eo, cujus hodie frequens uſus eſt; æreum ſc. aut ferreum, quod rotis, ponderibus, libraminibus ac campanulis conſtat. Tradunt tamen *Annales* Francorum A.C.807. Aaronis, Perſarum Regis, Legatos, inter cœtera munera Carolo M. attuliſſe *horologium ex aurichalco arte mechanica confectum, in quo* 12. *horarum curſus ad clepſidram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum tinnire faciebant, additis in eodem ejusdem numeri equitibus, qui per* 12. *feneſtras completis horis exibant & impulſu egreſſionis ſuæ, totidem feneſtras, quæ priùs erant apertæ, claudebant*, apud du Freſne. Ex hodiernis *Horologiis* eminet Argentoratenſe, quod in locum veteris, ſingulari arte ac induſtriâ, à Conrado Daſypodio, Academiæ Prof. Mathem. Ann. C. 1571. menſe Junio, cœptum, triennio pòſt, anno C. 1574. eodem menſe ad Feſtum Johannis Baptiſtæ, abſolutum fuit. Ejus deſcriptionem exhibet Adam Preyelius *Sinâ & Europâ cap.* 43. *pag.* 1286. *& ſeqq.* In *Muſæo* Kircheriano *Horologium mirificum* aſſervatur. Conſpicitur ibi mons aquis incubans, qui 24. horarum ſpatia exactè deſcribit, hoc modo. Mediis in undis, multis anfractibus, abſceſſibus & cavernis horrens mons, & inſtar montis ex Oceano turgentis inſula innatat; ita ut verticalis linea, quæ à montis apice in centrum baſis, ſeu vaſis umbilicum, quod aquam continet, obtineat. In circuli limbo hominum imagines ſceptris inſtructæ viſuntur, juxta 24. horarum ſpatia ita diſpoſitæ, ut unaquæque habitum referat provinciæ & nationis, cujus horam indicat. In limbo verò vaſis ſpharico, totidemque intervallis diviſo & horarum numeris diſtincto, magneticus circulus per ſceptra imaginum, clandeſtino motu, omnium regionum per totum Mundum currentem horam, quamque ſuæ nationi propriam, incredibili artificio, demonſtrat. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 19. Ibidem & alia quædam viſuntur, quorum indiculum ſubjungemus. Vide quoque ſuprà, voce *Gnomonica*, item ubi de *Chryſtallinis ſphæris*.

Horologia in Muſæo Kircheriano.

Anacamptica.	Mirifica.
Aquatica.	Pendulo horas indicantia.
Aſtronomica.	Rotalia, Muſicam ſonantia.
Hydraulica.	Sciatherica ſeu Solaria.
Mechanica.	Sympathetica.

V. eundem de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. J. Muſæo*, ubi hæc omnia accuratè deſcribuntur.

Horologium, liber Eccleſiaſticus apud Græcos, ita vocatus, quòd *Horas* diurnas & Officia contineat. Præter Horas & Meſoria, & alia, quæ ſingulis Officiis neceſſariò dicuntur, ut Troparia, Pſalmos, preces varias, habetur *Canon compunctivus, Canones Paracletici in B. Virginem, & Angelum cuſtodem, & deprecatorius in omnes Angelos & Sanctos, officium ſatis amplum ſanctiſſimæ Communionis & alia minutiora.* Demum annectuntur Cyrilli Alex. *Oratio de exitu animæ, & de ſecundo adventu*, Chriſtophori Patricii Mitylenæi Troparia *Proſomia* dicta, totum Menologium complectentia, Paſchalium annorum 54. Jonæ Gialoni *Selenodromium perpetuum*, Niceph. Paſchalei *de Jejun. Græc. tract.* linguâ vulgari. Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce Ὡρολόγιον.

Horomasdes, à vett. Ægyptiis, h. e. Jupiter, Nilus inundatione ſuâ fertilem Ægyptum reddens, dictus eſt, ſi Laërtio fides: ſed Perſicum id eſſe nomen, quo Kalendæ deſignentur, ait Jo. Meurſius *ad Lycophronem, pag.*130. Principium verò boni Zoroaſtri habitum, ſicut Arimanium mali, refert Gerhard. Jo. Voſſius *de Idololatr. lib. I. cap.*5. Vide quoque *Oromasdes*.

Horoſcopa Vaſa, apud Plinium *lib.* 2. *cap.* 76. *Quæ de cauſa ad Oceanum navigantes, quamvis breviſſimo die vincunt ſpatia nocturnæ navigationis, ut Solem ipſum comitantes, vaſaque Horoſcopa non ubique eadem ſunt uſui in trecentis ſtadiis, aut ut longiſſimè, in quingentis, mutantibus ſemet Solis umbris*: ſunt τὰ ὡροσκόπια, horologia viz: gnomonica, in quibus *inſpiciuntur horæ*; quæ *vaſa* vocat, quia erant ad inſtar vaſis concava, utpote σκάφαις ſ. *ſcaphiis*, ſimilia. Unde Tertullianus, qui Plinium diligenter lectitârat, *araneorum Horoſcopa* eleganter vocat telas araneorum, multis lineis ac filis a centro ductis ad circumferentiam diſtinctas, quòd ad hanc formam lineis plurifariam ductis, à medio, ubi eſt gnomon, *Horoſcopa vaſa* ſolerent deſcribi. At propriè Græci ſic appellarunt ea inſtrumenta, quibus *horoſcopus* deprehenditur, qualiacunq; illa aut cujuscunq; generis ſint. Sextus Empir. *c. Aſtrolog. l.*

log. l. 5. Δεύτερον δὲ τὸ διαγραμματικὸν ταύτην ὡροσκόπιον ἀπλανὴς ὑπάρχον. Sic Hephæſtion *l. 2. c.* περὶ μοίρας ὡροσκοπούσης, aſtrolabium vocat ὡροσκόπιον, quo horoſcopum ſpeculabantur, præter quod reliqua omnia, ἡλιακὰ, ὑδρεγγύγια &c. rejicit. Quo ſenſu vox ὥρα, non *horam* ſignificat, ſed τὸν χρόνον τῆς ἀποτέξεως, *nativitatis tempus*, & quidem τὸ λεπτὸν τῆς ὥρας *momentum ipſum*, ac τὴν τοῦ χρόνου στιγμὴν, *temporis punctum*, quo quis in lucem exit. Atque hujusmodi *Horoſcopiorum* inventorem Anaximandrum Laertius facit. Cùm autem τὸν Ὡροσκόπον genere maſculino ſemper enuntient, non tam ἀστήρ, *aſtrum*, nec τόπος, *locus*, primus ſc. è XII. quorum poteſtates deſcribunt Mathematici; quam Θεὸς, aut Δεκανὸς, ſubintelligendus videtur Salmaſio, qui multa hanc in rem congeſſit, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 651. & *ſeqq.* V. quoque ſuprà, in voce *Decanus*. In Eccleſia verò Romana *Horoſcopus*, officii Eccl. genus eſt, de quo diximus aliquid, in *Hora*.

Horrea, quorum in *Pandectis*, ut & *Horreariorum*, creberrima mentio, erant jam olim in urbe, ut *Sulpicia*, &, quas vocat Dio in *Commodo*, ἀποθήκας τάς τε Αἰγυπτίων καὶ τὰς Ἀρραβίων φορτίων: ſed in ſingulis urbis regionibus certa *Horrea publica* primus inſtituit Alexander Sev. ad quæ bona conferrent, qui privatas cuſtodias non habebant, ſiquidem Lampridio fides. Conſtat tamen, ſub Antonino jam ejusmodi loca publica in Urbe fuiſſe, in quibus homines pretioſiſſima quæque ſua reconderent, Paulus *de Offic. præf. Vigil.* Argentarios inprimis inſtrumenta ibi ſua habuiſſe repoſita, diſcimus ex *l. 6. D. de ed.* &c. Salmaſius *ad Lampridium in Alex. Severo.* Habuere v. & Principes ſua *Horrea* & conditoria; in quibus res raræ & inuſitatæ reponebantur. Solinus *cap.* 1. *Deprehenſum tamen eſt Romanis temporibus, ſub D. Auguſto, Puſionem & Secundillam denos pedes & amplius habuiſſe proceritatis, quorum reliquiæ adhuc in conditorio Salluſtianorum videntur.* Sic ἐν τοῖς ὡρείοις τοῦ αὐτοκράτορος, *in horreis Imperatoris*, conditum aromatibus hippocentaurum aſſervari, ſcribit Phlegon Trallianus *de Mirabil.* Vox Græca omnino. Οὖρος enim & ὦρος Græcis φύλακα, i. *cuſtodem*, deſignat, unde ὥρειον & ὅρειον τὸ φυλακεῖον & φυλακτήριον, idem Salmaſius *ad Spartianum in Hadriano*; ubi complura de *Horreis Caſtrenſibus* ſeu *Fiſcalibus*, de quibus etiam habes ſuprà quædam in voce *Condita*. Apud Euſebium in *Epitome Temp.* duo *Horrea* in honorem filiarum Anaſtaſiæ & Caroſæ, Ἀναστασιανὰς & Καρωσιανὰς vocata, erexiſſe Valens Imperator legitur, CPoli, ubi Δημόσια appellat Auctor, de qua voce vide Suicerum *Theſauro Eccleſiaſtico.* De *Horreis* autem vulgaribus ſeu Granariis, in quibus frumenta conduntur, multa Plinius *lib.* 18. *cap.* 30. Addam ſaltem, de Theodorici Oſtrogothorum Regis, in Italia, *Horreis*, fuiſſe trium milliarium Italicorum in longitudine & amplitudine unius milliaris continuatà menſurà, adnotare Procopium, apud Theod. Zvvingerum *Theat. Vitæ Hum. pag.* 2411. qui etiam in *Horreis* igni conſumtorum exempla ſuggerit *p.* 478. Uti verò fœnilia & palearia, ſic apothecas & horrea, extra villam Vitruvius rejicit, ut ab ignis periculo tuta eſſent, quod & legibus locationum exprimi aliquando conſueviſſe, diſcimus ex *L.* 11. *in fine ff. Locati & Cond.* qua de re V. Pignorium *Comm. de Servis.*

Hortator, Græcè Κελευστὴς, officium nauticum dicebatur, qui perticâ ſignum dabat remigandi. Salmaſius *ad Solinum pag.* 734. V. hîc ubi de *Celeuſmate*, item in voce *Portiſculus*: de *Hortationibus* verò eorum, qui in Ludis Sacris decertabant, ſuo loco.

Horteſpanum, V. *Orteſpanum*.

Hortulanus, Officium Monaſticum, cui horti incumbit cura: apud Udalricum *in Conſuetud. Cluniac. lib.* 3. *cap.* 20. Eum Cellerario ſubjectum eſſe, ex *lib. Ordinis S. Victoris MS.* docet C. du Freſne. Apud Romanos *Olitor* dictus eſt &c. V. infrà.

Hortus, ex Græco χόρτος, villa Veteribus dicebatur. Plin. *lib.* 19. *cap.* 4. *in XII. tabulis — nusquam nominatur villa, ſemper in ſignificatione ea* hortus, *in* horti *verò hæredium: quam rem comitata eſt & religio quadam, hortoq; & foro tantùm contra invidentium effaſcinationes dicari videmus in remedio Satyrica ſigna, quanquam hortos tutelæ Veneris aſſignante Plauto.* Nempe cùm Veteres tam in Urbe, quàm ruri, munire ſe vellent aliquo remedio adverſus invidiæ faſcinum, in *foro tantùm*, hoc eſt, in urbe, publicè ea ſigna conſecrabant, & privatim ruri quisque apud ſe *in horto*, i. in villa. Qui mos poſtea, cùm notio vocis mutata eſſet, retentus tamen, & in *Horto* Satyrica illa ſigna dicari perrexerunt, quę qualia fuerint, infrà dicemus. Eorum apud Romanos cura admodum vetus fuit, cùm & Regibus illa cordi, Plinius: iique ut plurimum in ſuburbiis erant, quod præcipit Varro *de R. R. lib.* 1. *cap.* 16. & Cato, *in Villa*, inquiens, *vinea primum locum*, Hortus *ſecundum obtinet, de R. R. cap.* 1. Hinc Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 48.

— Suburbani munuſcula mittimus horti.

Aut prope Tiberim, ut de hortis Cæſaris & Antonii, in rebus Octaviani, teſtis eſt Dio *lib.* 47. Poſtea in Urbem tranſiere. Idem Plinius *ibid. Jam quidem Hortorum nomine, in ipſa urbe, delitias, agros, villasq; poſſident. Primus hoc inſtituit Athenis Epicurus, otii Magiſter. Usque ad eum moris non fuerat in oppidis habitari rura.* E ſolo aſcendere in feneſtras. *Ibidem, Jam in feneſtris ſuis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant, antequam præfigi proſpectus omnis coegit multitudinis innumeræ ſæva latrocinatio.* Directarii enim malis artibus in aliena cœnacula ſe dirigentes, feneſtras uncinis & hamis aperiebant, ut Dalechampius *ad l.* notat. Imò ſupra tecta tandem ſe extulerunt. Adeo enim hortis nemoribusque capiebantur elegantiores, ut etiam in urbanis ædibus, ſi alio loco nequirent, in tectis ſaltem haberent, Caſaubonus *ad Suetonium Auguſto cap.* 72. Cœterùm palatiis Principum vicinos eſſe debere, in ſacris docetur Eſtheræ *cap.* 7. aut domibus privatorum, apud Palladium *lib.* 1. *cap.* 34. Legari *Hortos* ſuetum fuiſſe, ex *Inſcr.* vetuſta Julii Carnici extante, cujus Lazius meminit *lib.* 12. *cap.* 1 patet. Inter commoda familiaria ponit Phædrus *Fab.* 63. Maximâ autem curâ providebatur, ne ſiccitate laborarent, ideoque aqua canalibus inducebatur, vel fiſtulis aquariis, ut vocat Jul. Capitolinus *in Maximo & Balbino Augg.* quibus materia plumbum, ubi ditiorum horti erant, vel lignum, ubi tenuiorum. His qui Romæ præpoſitus erat, *ab Hortis cultura* dictus eſt: Qualis genero Vandalorum Regis in Africa fuiſſe legitur Paulinus Epiſcopus, vir ſanctiſſimus, qui ſeipſum pro redimendo viduæ filio in ſervitutem dedit. At in familia Cæſarum Villici ſeu *Procuratores Hortorum* fuerunt tam urbanorum, quàm ſuburbanorum, pro dignitate, ne dicam ſuperbia, divinæ domus: ad quod hortenſe Cæſarum patrimonium reſpexit Plinius jun. *Panegyr. Circumfertur ſub nomine Cæſaris tabula ingens rerum venalium, quòd ſit deteſtanda avaritia illius, qui tam multa concupiſcebat, cùm haberet ſupervacua tam multa. Tunc exitialis erat apud Principem huic laxior domus, illi amœnior villa. Nunc Princeps in has eadem dominos quævis, ipſe inducit ipſos. Illos magni aliquando Imperatoris hortos, illud nunquam niſi Cæſaris ſuburbanum licemur, emimus, implemus.* V. Pignorium *de Servis.* Olim verò, matrum familiâs hæc cura erat. Inde *primum agricolæ æſtimabantur priſci & ſic ſtatim faciebant judicium, nequam eſſe in domo matremfamiliâs (etenim hæc cura fœminæ dicabatur) ubi indiligens eſſet hortus*, iterum Plinius. Sed nec uſui, aut delitiis ſolùm, verùm & habitationi, inſervicre *Horti*. Sic Thraſeam in hortis egiſſe, cùm adveſperaſcente jam die Conſulis Quæſtor ad eum miſſus eſſet, notat Tacitus *lib.* 16. & Claudius, abjectâ ſpe dignitatis, ad otium conceſſit in Hortis & ſuburbano, in Campaniæ ſeceſſu deliteſcens, apud Suetonium. Quo fine ædificia in iis extruebant, quæ *diætas* Romani, *zetas* Græci vocavere, uti ex Lampridii *Heliogabalo* conſtat. V. B. Briſſonium *lib.* 13. *cap.* 3. ut & hîc in vocibus hisce. In iisdem Philoſophantibus locus fuit. Sic Epicurus non minùs in *Horto*, ac in Academia Plato, in Lyceo Ariſtoteles, in porticu Zeno, docuit: unde Papinius,

— Cultoque ſenex Gargettius horto:

quem 80. minis ab eo emtum, tradit Apollodorus apud Laërtium. Hunc dein teſtamento Epicurus huic rei legavit, cujus proin ſectatores ibidem diſputare conſueverunt. Unde ſæpe *Hortus* pro *Schola Epicuri*: Cicero, *Sed tamen tantam Epicuri hortus habuit licentiam.* Virgilius *in Ciri*,

Et ſi me vario jactatum laudis amore,
Irritaq; expertum fallacis præmia vulgi,
Cecropius ſuaves exſpirans Hortulus *auras,*
Florentis Sophiæ viridi complectitur umbra &c.

Nec ſine ratione *Hortus* Academicis hisce meletemaſi ſelectus, cùm multum ad ingenii acumen ſalubritatem loci conferre tradant Medicorum filii. Georg. Hornius *Hiſt. Philoſ. l.* 7. *c.* 3. Tandem & funeribus in *Hortis* locus fuit, apud Judæos inprimis, unde & SERVATOR noſter in tali ſepultus eſt, Johannis *cap.* 19. *verſu* 41. *In eo autem loco, ubi fuerat crucifixus, erat hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam poſitus fuerat.* Etiam Zungchinius Imperator Sinarum ultimus, poſtquam ab hoſtibus regiam urbem occupatam audiviſſet, in pomarium digreſſus, ex vitta laqueum feciſſe & ſemet ex pruno ſuſpendiſſe legitur; neque alium finem ſibi Regina, & fidiſſimi Eunuchorum elegere. Sic loca delitiarum funeſtata ſunt, & fructus tulerunt arbores neſandos, Adamus Preyelius *Sinæ & Europæ cap.* 50. V. quoque ſuprà in voce *Cepotaphium*. Fuere autem inter nobiliores Veterum hortos, *Horti penſiles* Semiramidis apud Strabonem *lib.* 16. & Plinium *lib.* 19. *cap.* 4. qui ait, *Antiquitas nihil prius* (Hortorum causâ) *mirata eſt, unde Heſperidum horti, ac Regum Adonis & Alcinoi, itemq; penſiles, ſive illos Semiramis ſive Aſſyriæ Rex Cyrus fecit.* Lyſander apud Xenoph. *lib.* 5. *Memor.* narrat, Hortum Sardibus viſum, quem Cyrus Rex ſua manu confeciſſet: & domibus Regum Perſarum juncti ſemper erant *Horti*, Plut. in *Artaxerxe*, quos *Paradiſos* vocabant, Jul. Pollux *lib.* 9. *cap.* 2. At verò de Alcinoi & Heſperidum hortis, quis poſt Homerum, Alios, præfatum inprimis Plinium, plura dicat? V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 11. Alios, olim hodieque celebres ſic perſequitur, Auctor *Sinæ & Eur. cap.* 23. *Hortos memorat Antiquitas illos balſami, juxta urbem Engaddi in Palæſtina, à Cleopatra in Ægyptum translatos, inter Heliopolim & Babylonem. Alii in monte Thabor, tum in monte Oliveti, Regii, Herodis, Memphitici, & juxta Cairum Matarei — In Colchorum regione, intra Pontum, horti oſtendebantur Jaſonis: in Creta Labyrinthus Dædali. In Italia ſuperbiunt Venetiæ hortis Muranis & Patavinis. Ferraria oſtentat*

ſuum Belvedere, *Bononia Pœtarum hortum & Cœnobium S. Michaelis in ſylva: Mantua penſiles Palatinos & villam Marmiolanam: Parma Nymphæum, Florentia Pratolinum & Caſtellum novum; & intra pomœria Pittorum ac Alexandri Medicæi Cardinalis hortos: Farneſinus Caprarolæ, Roma Vaticani, Matthæorum, Bellæi, Cardin. Carpenſis, Salluſtianos, Etruſcos, Farneſianos,* Pontificios *in monte Cavallo, S. Mariæ novæ, Suffalorum, Julii II. Neapolis ſeſe offert horto Palatino, Toletano, ſuburbano, Pogio regali. Tiburtinus, Piſanus, Genuenſis & Salernitanus non immeritò his ſubjunguntur. Neque Germania hac parte gloriæ fruſtranda: Sunt horti Monacenſes, Salisburgenſes, Eyſtettenſes, Oenipontani, Landishutani, Auguſtani, Dreſdenſes, Vinarienſes, Chonhoviani, Bardani, Egrani, Pragenſes, Baſilienſes, Heidelbergenſes. Sunt Ingelheimenſes, Neoſtadenſes, Francofurtenſes, ubi in uno ramulo novem mala auraica glycypicra vidimus heri menſæ illata. De Gallia & Hiſpan ſuperſedemus quidquam dicere, propter ubertatem materiæ. Repetimus verò ex Faventino horto hanc Inſcriptionem: Satis dives. qui non indiget pane; Satis potens, qui non cogitat ſervire. Civiles curæ procul hinc abite. Sabbas Caſt. Solitarius ſe ipſo contentus, hos ſecurus incolit hortulos; pauper, an dives, ſi cordatus es, cogita.* Hactenus ille.

Horus, adde: Ab Ægyptiis Apollinem ſive Solem ſic dictum eſſe, teſtatur Macrobius *l.1 Saturn.c.21.* Unde compoſita vox *Horapollo*. Origo autem nomini ex Hebræo חרס, quod Judic. *c.8.* LXX. Interpretes Ἄρες vertunt: ἀπὸ ἀναβάσεως Ἄρεος. Inde pro Sole & Marte ſumitur. Georg. Hornius *Hiſt. Phil. l.1.c.6.* V. infrà *Orus*. Cœterùm Græcam vocem Ὅρος quod attinet, apud Scriptores Eccl. eâ decreta Conciliorum περὶ τῆς ἐντάξεως, ſicut voce Ὑποτύπωσις, decreta περὶ τῆς πίστεως, indigitari, & Νόμους quoque nonnunquam appellari, quamvis diſcrimen hoc non perpetuò obſervetur, docet pluribus Cl Suicerus *Theſ. Eccl.* in Ὅρος.

Hoſæ, dictæ olim bracæ, crurum tegumenta vel pedum, ſuper quæ tubrucos accipiebant, qui nobis *ocreæ*, Gall. *bottes*. Paulus *de geſtis Longobard. Calcei verò eis erant usque ad ſummum pollicem pæne aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti. Poſtea verò cœperunt* hoſis *uti, ſuper quas equitantes tubrucos birreos mittebant. Sed hoc de Romanorum conſuetudine traxerunt.* V. Salmaſium *ad Lampridium in Alex. Sev.* & infrà in voce *Oſa*.

Hoſanna, quid Hebræis notaverit, dicemus infrà in *Oſanna*. Remanſit acclamatio in Eccleſia tam Græca, quàm Latina, ubi bis in Miſſa dicitur, ſemel nempe Angelorum vice, atque iterum hominum nomine. Dominic. Macer *in Hierolex.*

Hoſpes, nomen venerandum olim ac Majeſtate plenum. Statius *Achilleid. lib.2. v.148.*

Nec minùs egreſſæ thalamis Scyreides ibant
Oſtentare choros, promiſſaque ſacra verendis
Hoſpitibus ——

Et *Hoſpitii* neceſſitudo magna: Unde A. Gellius *l.4.c.13. Conveniebat autem facilè, ex moribus Populi Rom. primum juxta parentes locum pupillos tenere debere, fidei tutelæque noſtræ creditos; ſecundùm eos proximum locum clientes habere, qui ſeſe itidem in fidem & patrocinium noſtrum dediderunt: tum in tertio loco eſſe* Hoſpites: *poſtea eſſe cognatos affinesque*. Apud eundem paulò infrà, etiam clienti anteponit *Hoſpitem* Maſſurius Sabinus, cujus rei firmum ac clarum teſtimoniũ perhibet auctoritas C. Cæſaris qui *Orat. pro Bithynis*, hoc principio uſus eſt: *Vel pro hoſpitio Regis Nicomedis, vel pro horum neceſſitate, quorum res agitur, defugere hoc munus M. V. non potui. Namque neque hominum memoria deleri morte debet, quin à proximis retineatur: neque clientes ſine ſumma infamia deſeri poſſunt.* Erat a. hæc neceſſitas non modò inter privatos, ſed etiam inter populos, vel ſingulos & civitates: Ita inter Eumenem Regem & Populum Romanum publicum *Hoſpitium* fuiſſe, ſcribit Livius *l. 7.* cujus nota erat teſſera hoſpitalis, & Jupiter hoſpitalis, Græcè Ξένιος, vindex illius neceſſitatis violatæ. Ovidius *Metam.*

—— *Ante ædes ſtabat Jovis Hoſpitis ara.*

Græci inprimis circa *Hoſpitii* jus admodum religioſi fuere, neque *Hoſpitem* ullum, ſine ceremoniarum plurimarum pompa, excepere. Dexteram illi porrigebant, πιστεως δηλωτικόν, Euſtathius in *Iliad.* Θ. juxta illud Virgilii:

—— —— *En dextra fidesque.*

Sale aſpergebant luſtrabantque, quod etiam primo loco in conviviis proponebant, unde hoc inviolabilis amicitiæ ſignum: ποῦ ἅλες; *ubi ſal*, h. e. ubi amicitiæ fides? Præſervandi n. vim ſal habet. & ex variis granis conſtat. Ita etiam ex variis gentibus hoſpites coaleſcunt & mutuam fovent memoriam nunquam intermorituram. Inſuper Jovi Xenio ſacrificabant, inter ſacrificandum hac verborum formulâ uſi: Εἰς Δία Ξένιον ἁμαρτῶν, εἰ ἀμελήσω ξένων, *in Jovem Xenium peccavero; ſi neglexero hoſpites*, Tandem aſtragalo in duo fruſta diffracto, alterum *Hoſpiti* dabant in patriam redituro, alterum ſibi ſervabant: poſtea, cùm iterum convenire occaſio vel neceſſitas cogeret, ἐπαγόμενοι δ' ἥμισυ ἀστραγάλου ἀνενεοῦντο τὴν ξενίαν, *Referentes dimidium fruſtum, renovabant amicitiam.* Vocabatur id *Symbolum*, Gr. Σύμβολον: quæ aliquando familiaribus mittere ſunt ſoliti, in aliorum gratiam, quemadmodum Jaſo apud Euripidem Medeæ promittit, πέμπειν τε ξένοις σύμβολ' οἳ δράσουσί σ' εὖ, *mittere hoſpitibus ſymbola, ut illi benefacerent.* Similiter Germanorum veterum in *Hoſpites* fidem, præter Tacitum *de moribus Germ.* commendat Cæſar *de bello Gall. lib.9. cap.23. Hoſpites violare nefas putant: qui quaque de cauſa ad eos venerunt, ab injuria prohibent, ſanctisque habent: iis omnibus domus patent, victusque communicatur.* Epulum inprimis olim hodieque in hac re frequens. Ovidius *Metamorph. lib.11.*

Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies.

V. quoque Homerum paſſim, Statiũ *Achill l.2. v.100.* Priſcum Rhetorem, Attilæ illius Magni Regium epulum deſcribentem, Alios. Unde coronæ, inter *Hoſpitalia dona*; his enim cinctis convivia olim agitata, ſuprà diximus. Sic Apollonius ab Rege Indorum εἰς τὸ συσσίτιον, *ad locum convivii*, coronatus deductus eſt, apud Philoſtratum, in *Vita* ejus. Nec tantùm præſentibus dabantur; ſed, ſi quando *hoſpes* magnus tecto excipi non poterat, ei mittebantur. Tacitus *Annal. lib.14. Nec multò poſt legati à Tigranocerta miſſi, patere mœnia afferunt, intentos populares ad juſſa. Simul hoſpitale donum coronam auream tradebant.* V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.2. cap.3.* De Suecis V. *ſuo loco.* Quantò verò humanius hi, quàm vel Spartani, qui teſte Alex. ab Alexandro *l.4.c.10.* ξενηλάται inde dicti ſunt, quòd hoſpites ab urbe repellerent: vel Moſchi, qui neminem facilè peregrinum admittunt, ut ſcribit Sigism. Baro Herberſtenius *in Hiſt. Moſc.* vel Chinenſes, quos idem factitare docet Maffejus *Hiſt. Ind. l.6.* Sed nec Tartarorum *Hoſpitalitas* probanda, in quorum provincia *Camul*, incolæ peregrinos quoscunque vel invitos ſuſcipiunt: domo cedit hoſpiti paterfamiliâs, uxorem commendans, nec ante diſceſſum hoſpitis redit. Idem de Lapponibus, Ruſſiæ gente, Alex. Guaguinus, de Lydis Strabo refert *l.11. in fine*, de aliis alii. Nec omittendum, non raro, ſub ſacra *Hoſpitum* perſona, proditores occultatos graviſſimè nocuiſſe. Nota exempla Zopyri, Sinonis, Demarati Spartiatæ, Amilcaris Carthaginenſis, aliorum. Imò Ariſtoteles *Polit. l.5.c.3.* novem civitatum adducit exempla, ubi peregrini in civium perniciem conjurarunt. Denique *Hoſpitii* jus tamdiu ſervandum, quamdiu *hoſpes* non in *hoſtem* mutatur. Qua de causâ duobus ab hinc ſeculis paſſim in Germania graviter in Judæos animadverſum eſt, quòd veneficiis & uſuris jus hoſpitii violaſſent. Matth. Berneggerus *in Tacit. German. am Quæſt.125.* V. quoque in voce *Xenia*, item ubi de *Peregrinis*.

Hoſpes, in *LL.* Burgundionum paſſim, potiſſimùm verò *tit. 54. §.1.* & *tit. ſeq. §. 1.* id eſt, Romanus. Burgundi enim, pervaſis Galliarum finibus, cum veteribus incolis, quos *Romanos* vocabant, agros, terras ac prædia & mancipia ita partiti ſunt, ut Burgundis duæ terrarum partes, mancipiorum tertia, reliquæ cederent Romanis; quos ex eo *Hoſpites* appellabant, quòd ab iis Burgundi, atque adeò Barbari, veluti advenæ hoſpitio excepti & in rerum poſſeſſionis partem aſciti, rebus iiſdem *Hoſpitalitatis jure* gaudere ac frui dicerentur. Unde fortè *Hoſpites* Gallis dici cœpere, villarum ſeu vicorum incolæ, quos alii *Manſionarios* vocant, qui ſc. domos incolunt ſub cenſu annuo, qui *Hoſtiſia* nuncupatur, &, à ſervis ſeu adſcriptitiis diſtincti, colonis accenſentur, in *Charta* Ludovici VII. A.C. 1179. apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Hoſpitalarius, ſeu *Hoſpitalis*, Græcis Ἡγουμενιάρχης, dictus eſt, ὁ εἰς ὑποδοχὴν τεταγμένος τῶν εἰς τὸ ἡγουμενεῖον καταλυόντων ξένων, cui cura Monachici hoſpitii commiſſa. Aimoinus *de Miracul. S. Benedicti c.3. Leutherius —— Monachus habitu, ſuſcipiendorum hoſpitum tunc delegatus miniſterio*; de cujusmodi *Hoſpitalariis* Monaſteriorum agit *Regula* S. Pachomii *c. 51.* aliique Auctores, laudati Carolo du Freſne *in Gloſſar.* Ab *Hoſpitali*, h. e. loco ſeu æde in Monaſteriis, ubi hoſpites & advenæ excipiebantur, quæ *Domus Hoſpitum* dicitur Hugoni de S. Victore *l. 3. de Clauſtro animæ*: cujusmodi loca in Monaſteriis varia fuiſſe, *Nobilium* nempe & *Peregrinorum* quorumvis, diſcimus ex *Charta* Anni 871. pro Monaſterio S. Medardi Sueſſ. *in Hiſt. S. Mariæ Sueſſ.* apud eund. Sed & *Hoſpitalarii*, appellati ſunt Milites Ordinis S. Joannis Hieroſolym. quòd primitus Hieroſolymis in Hoſpitali S. Joannis Eleemonis ſedes ſuas fixiſſent, peregrinorum obſequiis addicti: Σπιταλιῶται Cantacuzeno *l.2. c.12.29.* Præter quos occurrunt *Hoſpitalarii Teutonici* ſeu *ſanctæ Mariæ Teutonicorum in Hieruſalem*: Ordo inſtitutus ſub Regula S. Auguſtini, de quo pluribus diximus alibi. Iis alborum palliorum, quæ Militum Templariorum erant, uſu interdixit Innocentius III. *lib.13. Ep. 125. 126.* Etiam *Hoſpitalariorum S. Spiritus* Ordinem in Gallia inſtituiſſe ajunt Guidonem quendam Comitem, apud Montempeſſulanum, quem poſtea confirmaverit Innocentius modò laudatus. Tandem *Hoſpitalarii* utriusque ſexus, qui in Hoſpitalibus, ægrorum ac pauperum obſequiis addicti, Regulam eandem Auguſtini profitentur, occurrunt apud Jac. de Vitriaco *in Hiſt. Occid. c.29.* V. Car. du Freſne *in Gloſſ.* & qui de *Ordini Equeſt.* ſcripſerunt, Franc. Mennenium, Belloium, Favynum, alios. De *Hoſpitalibus* verò Theatri, Scaligerum *Poetic. lib. 1. cap. 21.*

Hoſpitia Studiorum, in Anglia, vocantur Juris Collegia in Univerſitatibus ſeu Academiis, in quibus, qui Juri addiſcendo operam

operam collocant, morantur. Joannes Forteſcutus de *Laudibus LL. Angliæ cap.* 49. ait in quolibet *Studio eſſe decem hoſpitia minora, quandoq; verò plura, quæ nominantur* Hoſpitia Cancellariæ, *ad quorum quodlibet pertinent centum Studentes ad minus, & ad aliqua eorum major in multo numerus, licèt non omnes ſemper in iis conveniant: Studentes etenim iſti, pro eorum parte majori, juvenes ſunt, originalia & quaſi legis elementa addiſcentes, qui in illis proficientes, ut ipſi matureſcunt, ad majora Hoſpitia Studii illius, quæ* Hoſpitia Curiæ *appellantur, aſſumuntur. Quorum majorum quatuor ſunt* — in quibus *nequaquam poteſt ſtudens aliquis ſuſtentari minoribus expenſis in anno, quàm* 80. *ſcutorum — Hinc Nobilium filii tantùm in Hoſpitiis illis leges addiſcunt — In his* verò *Hoſpitiis majoribus & minoribus, ultra ſtudia Legum, eſt quaſi gymnaſium omnium morum, qui Nobiles decent. Ibi cantare ipſi addiſcunt — Ibi tripudiare ac jocos ſingulos Nobilibus convenientes, qualiter in domo Regia exercere ſolent enutriti: in ferialibus diebus eorum pars major legalis diſciplinæ ſtudio, & in feſtivalibus ſacræ Scripturæ & Chronicorum lectioni, poſt divina obſequia, ſe confert* &c.

Hoſſæi, qui & *Heſſæi*, pars Eſſenorum, ſeu Heſſenorum, in Moabitide & Ituræa, trans Mare Mortuum, locantur Epiphanio *Hær.* 19. de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 613.

Hoſtia, ab *Hoſtibus*. Ovidius,

Hoſtibus à domitis Hoſtia *nomen habet.*

Immolabatur enim animal aut pro victoria impetrata, aut impetranda contra hoſtes; Feſto ab *hoſtire*, id eſt, ferire: Aliis à Gr. voce *θυσία*, literis tranſpoſitis, & θ. in T. verſo. Aliquando cum victima confunditur, propriè tamen ſacrificium, quod Laribus immolabant, ſic dictum volunt, quòd ab illis hoſtes arceri putabant. Fronto & Iſidorus victimas majora eſſe ſacrificia, quàm *Hoſtias*, dixere. Ita maxima victima, taurus: maxima *Hoſtia* ovis. *Hoſtiæ* autem mactatio hoc modo apud Rom. peragebatur. Cùm Sacerdos eam ad aram adduxiſſet, ſtans manum prehendebat, & preces fundebat: initio à Jano & Veſta facto, ac Jove: patre O. M. omnibusq; Diis cæteris patribus advocatis. Ne quid verò verborum præteriretur aut præpoſterè recitaretur, de ſcripto præire aliquem ruſuſque cuſtodem dari, qui attenderet ſedulò: alium qui favere linguis juberet & tibicinem canere, ne quid infauſtum exaudiretur, oportebat. Quibus peractis ſacrum ab immolatione Sacerdos inchoabat, fruges aut molam ſalſam in caput victimæ deponendo, addito thure maſculo, qui ritus *Immolatio* dictus eſt. Deinde vinum aſpergebat, poſtquam id ſimpuvio ligneo vel fictili admodum parvo & ipſe leviter libaſſet, & aſtantibus pariter guſtandum detuliſſet; quod *Libatio* erat. Porro ſetas inter cornua victimæ manu evulſas, tanquam prima libamina, projiciebat in ignem, converſusque ad Ortum, obliquum cultrum à fronte victimæ ad caudam ducebat, tandemque eam Diis exhibitam & dedicatam jubebat jugulare miniſtros: quæ poſtquam perpurgata eſſet, mox Aruſpex, Flamen aut Sacerdos cultro ferreo viſcera rimabatur, attenteq; explorabat, an perlitatum foret: Non autem manu ea contrectare licebat, ne quà offenſa pollutis ſacris intercideret. Inſpectis tandem & exquiſitis ſingulis, ex omni viſcere & membro Miniſtri partes deciſas certas, farinâ farris involvebant & in calathis ſacrificanti offerebant, quas Sacerdos aris impoſitas foculo incenſo comburebat, quod *reddere* vocabatur ac *litare*. Eum ignem ex olea, lauro aut quercu corticis craſſioris, aut cujus caudex cavus fungoſusque eſſet, accendere, vel Numinibus adolere nefas erat: ubi verò, quod Diis tributum erat, conflagraſſet, ad epulas ipſi & convivia vertebantur. Inter veſcendum Diis laudes canebant, pedibusque circum aras complodentes ad numeros pſallebant & pulſatis cymbalis agebant choreas, cujus rei cauſam vide apud Servium *in Virgilii Eclogam* 5. Eundem ritum imitantes olim Iſraëlitas idololatras, reprehendit Apoſtolus 1. *Cor. cap.* 10. *verſu* 7. *Sedit populus ad edendum ac bibendum & ſurrexerunt ad ludendum.* V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 33. *cum Paralipom. Thomæ Dempſteri.* Quando autem *hoſtiarum* partes deſectæ Diis cœperint offerri & adoleri, parte ad veſcendum ſervatâ, diximus ſuprà ubi de *Holocauſto*. V. plura hanc in rem, apud Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statiam paſſim*, ubi is, inter alia, *de more nigras hoſtias Diis inferis, & quidem fœminas Proſerpinæ, mares Diti: hoſtias ſolùm virgines Minervæ, offerendi; deq; hoſtiæ non placidè ſtantis malo omine*: Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 4. *cap.* 17. *ubi de ritu hoſtias coronandi*, ut & hîc nos uno loco, inprimis in vocibus *Sacrificium*, & *Victima*, ubi de ritibus, circa *Hoſtias* divinitus in V. T. injunctis, ſuccinctè agemus. Manſit vox apud Scriptores Eccl. N. T. ſed alia notione. Qui enim in Scripturis *panis Domini* dicitur, is Scriptoribus hiſce *hoſtia* etiam, & *oblata*. Ac illud quidem inde, quòd panis benedictus ſit Dominici corporis figura, quod Servator noſter, pro peccatis noſtris, *hoſtiam* obtulit in ara crucis. Iſtud verò, quòd populus olim faunam vel panem offerret, in S. Euchariſtiæ uſum, uti infrà dicemus. Atque hinc tenuiſſimæ illæ & leviſſimæ formulæ, quibus Eccleſia Rom. loco Dominici panis utitur, *hoſtiæ* etiamnum appellantur; de quarum uſu V. Cl. Suicerum *Theſauro Eccl.* voce Σύναξις.

Hoſtiarum variæ ſpecies ac appellationes.

Ambarvalis dicta eſt, quæ pro arvis à 12. Fratribus ſacrificabatur: ducebatur rei divinæ causâ, circum arva, ab iis qui pro frugibus faciebant.

Ambegni bos aut vervex appellabantur, cùm ad eorum utraque latera agni in ſacrificium ducebantur, Feſt.

Ambignæ vel Ambegnæ vel Ambiguæ oves in ſacris dicebantur, quas circum aliæ hoſtiæ conſtituebantur.

Amburbales, circùm terminos Urbis Romæ ducebantur.

Animalis vocata eſt, cùm ſola anima Deo ſacrabatur. Talis inter alia Bonæ Deæ oblata legitur. Unde Trebatius apud Macrobium *Saturn. lib.* 3. *c.* 5. duo inprimis *Hoſtiarum* genera facit: Alterum, in quo voluntas Dei per exta diſquirebatur; alterum, quo ſola anima Deo ſacrabatur.

Bidentes dicebantur, quæ corrigeræ eſſent & duos dentes eminulos haberent.

Caviares, cùm Caviæ, i. pars *Hoſtiæ*, caudâ tenus duceretur & poneretur in ſacrificio pro Collegio Pontificum, quinto quoque anno.

Eximiæ, quæ ad ſacrificium deſtinatæ eximebantur è grege: vel quòd eximiâ ſpecie offerendæ Diis eligerentur.

Furvæ, Diis inferis oblatæ, Meurſius *ad Lycophr.*

Harviga, vel, ut Joſ. Scaliger legit, *Aringa* dicebatur, cujus adhærentia inſpiciebantur exta.

Humana, V. infrà.

Injuges, quæ nunquam domitæ, ac jugo nulli ſubditæ fuerunt.

Majores, eædem cum eximiis.

Præcidaneæ dicebantur, quæ ante ſolenne ſacrificium pridie mactabâtur, ad imitationem *προθυμάτων* Græcorum: *Præcidariam* vocat Marius Victorinus.

Prodigiæ vocatæ ſunt, quæ conſumebantur.

Succidaneæ, quaſi *ſuccædaneæ*, appellatæ ſunt, quæ, ſi primis hoſtiis litatum non erat, poſt eandem ductæ cædebantur. Alii tamen potiùs à *ſuccedendo* dictas volunt. Succidanea autem dabatur fœmina, ſi per marem litari non poſſet: quòd ſi per fœminam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat, teſte Servio *ad Æn. lib.* 8. V. præter Roſinum præfatum, A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 6. *cum notis Jac. Oiſelii JC.*

Hoſtia Humana, ex lege perpetua & expreſſa, minimè permiſſa: ex præcepto verò Numinis ſingulari atq; extraordinario, ſive quale de immolando filio accepit Abraham, ſive ejuſmodi alio, cædem humanam licitam fuiſſe, utpote ab eo, cui tota rerum Natura ſimpliciter ac omni modo ſubeſt, imperatam, neutiquam dubitandum. At quis probet Afrorum olim, maximè Carthaginienſium, etiam variis in locis Europæorum, barbarum morem, qui non vero Deo, neque ex illius juſſu, ſed Idolis ſuis, cæde humanâ voluerunt litatum? qua de re V. ubi *de Diana Taurica alibiq;*. Addam hic ſaltem, non quosvis tamen illos immolare conſueviſſe, ſed filios ſolùm, ſervos, aliosque qui in poteſtate eorum erant. Niſi quòd apud Triballos etiam Patrem immolare honeſtum erat, teſte Ariſtotele *in Topicis lib.* 2. *cap. ult.* V. Joann. Seldenum *de Jure Nat. ac Gent. juxta Diſciplin. vett. Hebræorum lib.* 4. *cap.* 6.

Hoſtilia Curia, nomen habuit ab Hoſtilio R. conditore, in qua Senatus plerunque congregabatur. Fuit autem primitus Tulli hujus Hoſtilii regia, eratque in monte Cœlio: poſtmodum, cùm Senatum niſi in loco per Augures conſtituto, quod templum dicebatur, haberi non licuiſſet, *Hoſtilia* hæc Curia, ut & ſeqq. temporibus Pompeja & Julia, quia profana priùs loca erant, templa fuere per Augures conſtituta, ut in iis Senatusconſulta, more Majorum, juſta fieri poſſent. Jo. Roſinus *Antiquitatum Rom. lib.* 7. *c.* 6. Sæpe vox hæc ſolius *Curiæ* nomine apud Scriptores effertur, quoniam *Hoſtilia Curia* reliquas longo intervallo anteiret: Hic enim nemini, niſi qui Senator eſſet, ſedendi jus fuit, cùm in Pompeja Curia alii quoque Magiſtratus civici Senatoribus miſcerentur, in Julia verò de negotiis tantùm exoticis ageretur. Idem *eod. lib. cap.* 5.

Hoſtilia Lex, cujus auctor Aulus Hoſtilius Mancinus Conſ. cum Aulo Attilio Serrano, anno U. C. 583. fuit: *Ut furti agere liceret eorum nomine, qui apud hoſtes eſſent, aut Reipublicæ causâ abeſſent, quive in eorum cujus tutela eſſent.* Hinc illæ *Hoſtilianæ* actiones, id eſt, formulæ apud Ciceronem *libro de* Orat. 1. ubi de militis Teſtamento agitur. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 19.

Hoſtilianus Perpenna Aug. poſt Vibium Voluſianum, delatum à Senatu Imperium accepit, uti docet Victor uterque, non multò pòſt peſtilentiâ conſumptus. V. Auctorem *Hiſtoriæ Miſc.* Eum excepit C. Julius Æmilianus Aug. à Mœſiacis legionibus creatus. V. Caſaubonum *ad Hiſtoriam Aug.*

Hoſtilii Lares, memorantur Feſto ſive Paulo, cùm ait: *Hoſtiliis Laribus immolatum, quòd ab his hoſtes arceri putarent.* Unde colligimus, præter cultum Larium domeſticum in foro, & compitalitium in compitis, unde *Viales* quoque & *Compitales* dicti, etiam hunc viguiſſe, niſi eosdem *Hoſtilios* cum Vialibus facias; qui, cùm ſingulis ſuis familiis cuſtodes eſſent, jure exiſtimatum, junctim urbi præſidere, atque adeò & hoſtes à mœnibus depellere. Quod clarè illis tribuit Ovidius *Faſt.* 5. & Propertius *lib.* 3. *Eleg.* 2. ubi eos Hannibalem ab urbe fugaſſe ait. V. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 11. *ſub fin.*

Hoſtis, vett. Latinis peregrinus & hoſpes eſt. D. Ambroſius *Offic. lib.* 1. *cap.* 29. *Deniq; etiam adverſarios molli Veteres appellatione nominabant, ut peregrinos vocarent. Hoſtes enim antiquo ritu pere-*

grini dicebantur. Quemadmodum βάρβαρος Spartianis ξένος, Herodot. *Uran.* V, hac de re Hug. Grotium *de Jure Belli & Pac. lib.* 2. *cap.* 15 §. 5. Poſtea mutata vocis notio, & apud Romanos Juriſconſ. *Hoſtes* dicti ſunt, *qui nobis aut quibus nos publicè bellum decernimus, l. Hoſtes de verb. ſign.* Ciceroni ſignantius, *ille* Hoſtis *eſt, qui habet Rempublicam, Curiam, Ærarium, conſenſum & concordiam civilem, & rationem aliquam, ſi res ita tulerit, pacis & fœderis, Philipp.* 4. cæteris omnibus in latrunculorum prædonumque numero deputatis. V. eundem Grotium ibid. *lib.* 3. *cap.* 2. §. 1. Qua ratione huc pertinet, quæ de *Bello Clarigatione, Fecialibus, Induciis, Pace, Præda* &c. hic paſſim occurrunt. Monebo hic ſaltem, etiam *Hoſtibus publicis* ſepulturam deberi, omnium conſenſu: Quod belli jus νόμον ἐν τοῖς πολέμοις vocat Appianus, *belli commercia* Philo. Unde Hercules ſuos hoſtes, Alexander ad Iſſum victos, Hannibal C. Flaminium, P. Æmilium, Tib. Gracchum, Marcellum Romanos, quæſiviſſe ad ſepulturam, leguntur. Idem Hannoni à Romanis præſtitum, Mithridati à Pompejo, à Demetrio multis, Archelao Regi ab Antonio. Imò in Græcorum adverſus Perſas militantium juramento erat: *Socios omnes ſepeliam; bello victor etiam barbaros.* Et paſſim in Hiſtoriis legas impetratam νεκρῶν ἀναίρεσιν, *facultatem tollendi mortuos.* V. Dionem Chryſoſtomum *Orat. de Lege*, Ælianum *Var. lib.* 12. Diodorum *lib.* 17. Pauſaniam *in Atticis*, Philonem *in Flaccum*, Plutarchum *Theſeo* & *Marcello*, Alios. Apud Recentiores vox, pro *exercitu* paſſim. Gall. *Hoſt* & *Oſt*, Hiſp. *Hueſte.* Inde poſtmodum propriè ſic dictum eſt Francis ſervitium militare, quod dominis ſuis feudalibus debebant vaſſalli ac tenentes: ita ut ad bellicam *ſubmonitionem* ſeu citationem, militaribus armis inſtructi, cum iis in exercitum pergere tenerentur. Id nempe vocabant *Hoſtem* vel *Exercitum*, quibus vocabulis adjungitur fere ſemper, *Cavalcata, Equitatus* ſeu *Expeditio*; ita ut una eademque videatur fuiſſe obligatio, cui vaſſalli eſſent obnoxii; niſi quòd per *Hoſtem* intellexiſſe videntur eam expeditionem, quæ pro patria tuenda intra domini fines peragitur: per *Cavalcatam* verò, quæ pro bellis domini, etiam extra dominii ejus limites, ſuſcipitur. Spectabat verò hæc obligatio, non *tenentes* modò & *manſionarios*, ſed & viros *nobiles* ſeu *vaſſallos*, cùm nemini eorum immunitas concederetur, ac ne ipſis quidem *Epiſcopis, Abbatibus* aut *Sacerdotibus*, quos paſſim legere eſt, obnoxios fuiſſe *Hoſti* & *Cavalcatæ*, ratione Regalium aut poſſeſſionum Eccleſiaſticarum. Non omnes tamen *hoſtes* vel *hoſtem facere* tenebantur, ut loquuntur *LL. Longobard.* Immunes enim erant *Mulieres, Viri qui annum* 60. *attigerant, pueri infra* 16. *æt. annum, Urbium Jurati vel Ædiles, Gubernatores, Notarii, Phyſici, Juriſperiti, Furnarii ac Molitores, Ægri & Pauperes.* Præterea, *qui uxorem acceperat*, primo anno ab *hoſte*, omnibusque neceſſitatibus publicis immunis erat: ii tandem, qui *ſpeciali privilegio* à Principibus *exempti* fuere. Ita tamen, ut interdum expenſarum partem alii, qui in hoſtem non pergebant, iis exſolverent, qui expeditionem ſuſcipiebant. Sed & nec illi immunes omnes à bellicis oneribus erant: nam, ut eſt *in Capitulis* Caroli Calvi *tit.* 31. *cap.* 27. *illi, qui in hoſtem pergere non poterant, juxta antiquam & aliarum gentium conſuetudinem, ad civitates novas & pontes ac tranſitus paludium operabantur & in civitate atq; marcha wactas faciebant*, ita ut *ad defenſionem patriæ omnes ſine ulla excuſatione venire* tenerentur. Verùm *in Hoſtem* eundi oneris non una eademque ratio fuit; ſed ſecundùm locorum libertates ac immunitates prorſus extitit diverſa. Siquidem quorundam locorum incolæ non tenebantur ire extra territorii ſui fines: alii *in hoſtem* ita pergebant, ut domum redire eadem die poſſent: quidam duos, nonnulli tres dies *hoſtem* debebant: ultra quos ſi à domino detinerentur in exercitu vaſſalli, ac tenentes, dominus eis *vadia* dare tenebatur. In Francia tamen, regia expeditio 60. dierum fuit, niſi infeudationum tabulis numerus reſtrictius eſſet. Sed & fuere, qui *Hoſti* non obnoxii erant, niſi pro defendenda patria & ſi domini caſtra aut dominia ab inimicis impeterentur; non verò pro fœderatis ferendo auxilio. Denique erant, qui ad quasvis dominorum expeditiones, etiam extra dominii fines, ire tenebantur: De quibus omnibus V. eruditè diſſerentem Car. du Freſne *in Gloſſar.* ubi ultimum hoc bellum *indictum & nominatum* fuiſſe appellatum, ait, additque, de jure communi vaſſallos *hoſtem* debuiſſe & *equitationem* propriis impenſis, interdum tamen *vadia* illis data eorumque damna; in expeditione perpeſſa, à dominis reſarcita fuiſſe. *Ibidem* habes elegantem Diſſertationem *de Hoſte & exercitu Epiſcoporum.* Hinc *Hoſtenditium* ſeu *Hoſtenducia*, Germ. *Hoſtendienſt.* ſervitium bellicum, quod vaſſallus domino præſtare tenetur: vel potiùs ea præſtatio, quæ à vaſſallis domino fit pro *Hoſte* &c.

Hovetmanni, Judices Groningani dicebantur, quos circa A. C. 1400. colligendo tributo per agros præfuiſſe, quemadmodum per Urbem Conſules, docet Ubbo Emius *in Groninga*, ubi & *Cameræ Hovetmannorum* meminit, *pag.* 78. 82. 173.

H R.

Hringus, ſeu *Ringus*, in *Annalibus* Francorum A. C. 796. alibique paſſim, Avarum ſeu Hungarorum caſtra dicuntur, quòd in circuli modum circumducta eſſent, à voce Saxon. *Hring* & Germ. *ringh*, h. e. *circulus*, orbis, annulus: ſeu quòd revera *hringus* fuerit is circulus, quem & *Hagin* vocabant, ut dictum ſuprà &c. à qua voce deductam inveſtiturarum formulam Gall. *Par rain & baſton*, cenſet Cujacius *ad Feud. lib.* 2. *tit.* 2. h. e. *per annulum & virgam.* Meminit quoque *Ringi*, Eginhardus *in Annal.* Spoliata Hunorum regia, quæ *Ringus* vocabatur: & Poëta Saxonicus *lib.* 3.

> *Nam ſpoliata fuit Hunorum regia*, Hringum
> *Quam vocitant* &c.

V. C. du Freſne *Gloſſar.*

H U.

HU. in notis antiquis, *Hujus.* H. V. *honeſta vita.* H. V. B. P *Herus verus bonorum poſſeſſor*, denotat, Fr. Gouldmannus.

Hueſium ſeu *Huteſium*, in Vita Ludovici Pii, *Quibus id agentibus — converſâ acie in ſiniſtram partem — dixit bis*, Hutz, Hutz, *quod ſignificat Foràs, Foràs. Unde patet, quia malignum ſpiritum vidit* &c. clamor eſt militaris inconditus & confuſus. Item clamor multitudinis, quo utplurimum quempiam, latronem inprimis aut capitalis criminis reum, ſeu in ipſo crimine deprehenſum, ſeu fugientem ac latitantem, pagani inſectantur aut proſequuntur: ex Gallico *Hus*, formato ex ipſo ſibilo, quo quis aliquem explodit; *Huer* unde hodie ac *Huée.* Obtinuit autem apud Francos à primæva Regni origine, ut iſtiusmodi clamore reum inſequerentur omnes, donec comprehenderetur & in Judicis manus traderetur; quod qui omiſiſſet, mulctæ ſubjaceret, ut videre eſt in *LL. Canuti Regis Saxonicis* §. 26. Idem mos in Anglia & Scotia; Hiſpaniâ quoque, in Navarra maximè, apud quos ineuntur ſocietates, quas *Hermandatas*, quaſi *Fraternitates* Navarri: *Junctas*, q. *Uniones*, Aragonii vocant; quibus qui adſcripti ſunt, quoties gravius quoddam delictum committitur, facto ad ſonitum campanæ concurſu, de compacto in reos impetum facere & eos Judicibus ſiſtere tenentur, V. ſuprà, & plura hanc in rem apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Hugo, Comes, nepos ex Eberhardo Ethici ſeu Athici cognom. *Adelrici* Alſatiæ Ducis, communis trium Familiarum ex Alſatica hac procedentium, Lotharingicæ, Dagsburgicæ & Habſpurgicæ auctor fuit. Ejus enim filius natu maximus Gerhardus Metenſium Comes, Lotharingiæ Duces ſevit: Alter *Hugo* Comes Dagsburgicus illorum Comitum, è quibus Leo IX. Pontifex, auctor fuit: Minimus natu Guntramus cognom. *Dives*, Landaloi Archiepiſcopi & Vindoniſſæ Comitis ſorore ſibi junctâ, Habeſpurgiorum fuit progenitor. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Auſtriaca.*

Hugo Catalaunus, auctor *Pannomiæ.* V. infrà *Ivo Carnut.* & *Pannomia.*

Hugutio, vel, ut alii, *Hugo* Vercellis, quæ ejus Patria fuit, poſtea Ferrariæ Epiſc. inter primos Decreti Gloſſatores. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. num.* 334.

Humana Caro comeſta, V. ſupra *Caro humana*: Addo hic ſaltem, quòd humanis corporibus milites veſci Hannibalem docuiſſe, legimus apud Liv. *lib.* 23. *cap.* 4. Apud Vett. qui *Humanorum Virtutum* modum videbantur ſupergreſſi, horum nomina, poſt ipſorum obitum, in Rituales libros referebantur, & anno vertente memoria illorum celebrabatur; animas eorum in Beatorum inſulas receptas eſſe, omni poſt futuro judicio liberas, ſibi perſuadentibus: quem ritum V. pluribus deſcriptum Cedreno, ubi de antiquis Aſſyriis: adde Caſaubonum *ad Athenæum lib.* 6. *cap.* 14. & quæ ſuprà diximus, de more *in Deorum numerum referendi*; ab illis enim principiis huc tandem deventum eſt &c.

Humatus, à ſepulto qui differat, Plinius exponit *lib.* 7. *cap* 54. *Sepultus intelligitur quoquo modo conditus*: humatus *verò humo contectus.* Ad quem l. Dalechampius, *In uſtrina*, inquit, *mortui comburebantur: humabantur, cùm uſta perſoluta fuiſſent, poſt Denicale ſacrum, ſepulchro in vecti: Siti vocabantur, impoſito ſepulchri titulo.* Idem non *ſepelivi* eum, qui urebatur, ſed *humari*, dictum eſſe, docet ex lege XII. Tabb. *In urbe ne ſepelito, ne urito.* Meurſius verò, hominem mortuum ante glebæ in os injectionem, *humilem*; poſt illam verò, *humatum* vocari conſueviſſe, docet ex Varrone *de Vita Populi Rom. lib.* 3. *Quid* humatus *non ſit, hæredi porca præcidanea ſuccidenda Telluri & Cereri, aliter familia pura non eſt.* V. eum *Commentar. ad Lycophronem pag.* 187. & ſuprà ubi de *Gleba ſepulchrali.* Plura verò de iis, quæ ad funerandi ſepeliendique cadavera leges pertinent, inprimis de antiquiſſimo cremandi ritu, ſub Antoninorum tandem imperio, antiquato, apud Alexandrum ab Alex. *lib.* 3. *cap.* 2. cui adde Vetranium *in Varron. de LL. lib.* 4. Jo. Kirchmannum *de Funeribus*, & quæ hic paſſim congeſta.

Humerale, pars veſtis Pontificalis in V. T. Exodi *cap.* 27. ubi de Amiculo ſeu Ephod, *Primùm facturi ſunt amiculum — Duo humeralia conjungentia ſunto illi in duabus extremitatibus, quibus conjungatur, verſ.* 6. & 7. *Scapulare* aliis: ſunt autem ſcapulæ propriè humeri ſummitas & junctura. Vult nempe Legiſlator, jungendas eſſe duas partes Ephod ſeu Superhumeralis, anteriorem & poſteriorem, ſcapulariis ſibi mutuò reſpondentibus, ſuper utramque humeri partem. His verò *Humeralibus* imponi voluit duos lapides ſardonychas, quibus nomina filiorum Iſraëlis inſculpta,

ut portaret Aharon nomina eorum coram Jehova ſuper duos humeros ſuos in monimentum, verſ. 12. atque his gemmis fibularum vice epomidem connexam fuiſſe, ait Joſephus. Quibus quid fuerit ſignificatum, V. apud A. Riverum, Burmannum, Alios, *Commentar. in l.* Nempe typus fuit Pontifex ejus, *cujus humero adeſt Principatus ipſe,* Eſai. *cap.* 9. *verſ.* 6. ad cujus promiſſionem τὸ Δωδεκάφυλον, *duodecim tribus, nocte & die aſſiduè* (Deum) *colentes, ſperans ſe deventuras.* Actor. *cap.* 26. *v.* 7. Porro *Humeralibus* Amiculi, versùs anteriorem partem ejus, Pectorale ſacrum duobus annulis aureis connectebatur; qua de re V. infrà, ubi de *Pectorali.* Sed & inter Eccleſiæ Romanæ veſtes ſacras occurrit *Humerale*, apud Alcuinum *de div. Offic. ex lino puriſſimo*: idemq; quod *Amictus* vel *Superhumerale*, veſtis Clericalis eſt, Gall. *Eſpauliere* &c. Hildebertus Cenoman. *de Officio Miſſæ,*

—— *Scapulas* humerale *tegebat*
Præſulis intrantis interiora ſacri.

apud C. du Freſne *Gloſſar.* Idem in Græca Ὠμοφόριον, de quo ſic Cl. Suicerus, Ὠμοφόριον, *Humerale. Veſtis Patriarcharum & Epiſcoporum — referebat figuram agni — aliudq; erat Patriarchale, aliud Epiſcopale. Priori deſignabatur ſtola Aaronis, poſteriori ovis perdita; habebatq; etiam cruces intertextas, quæ ita imitandum eſſe Chriſtum innuerent — Latini etiam Pallium vocant.* V. & infrà *Omophorium.*

Humeri, an ἀπὸ τῶ ὤμων, quæ vox Græcis idem notat; an ab *armis,* qui idem in quadrupedibus, quod *Humeri* in homine; an ab *humo*, quòd ſicut *humus*, ita & *Humeri*, oneri ferendo facti ſint? Certè hac inprimis parte onera optimè ſedent. Unde *Humero Meſſiæ principatus* adeſſe dicitur, Eſajæ *d. l.* & perditam ovem repertam *humeris* ad gregem reportat in Evangelio Paſtor fidus; & ex incendio Trojæ patrem in *humeros* ſublatum eripuit Æneas; & ſequiori ævo *humeris* militum impoſiti novi Principes; & *humeris* proximorum defunctos efferri, mos priſcus &c. *Lati* proin Heroibus tributi, apud Poëtas paſſim. Homerus *Il.* ψ.

Ποιῇ τ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, εὐρέε τ' ὤμω
Θέρμετ'

Virgilius *Æn. lib.* 2.

—— *latos* humeros *ſubjectaq; colla*
Veſte ſuper, fulviq; inſternor pelle leonis.

Et *lib.* 11.

Cui pellis latos humeros *erepta juvenco*
Pugnatori operit.

Eoſdem *ingentes* in Amyco fingit Val. Flaccus *lib.* 6. *ferreos* commendat Antipater *Epigr. εἰς ἀγῶνας*: in his enim præcipuum hominis robur. Unde *Humeri* pro extremo conatu & contentione ſumma. Virgilius *lib.* 9. *de Pandaro,*

Portam vi multa converſo cardine torquet
Obnixus latis humeris ——

Claudianus *Bello Gildon.*

Aſt ego, quæ terras humeris pontumq; ſubegi &c.

Exerebant dextrum veteres Romani, unà cùm brachio, ut ex ſtatuis nummiſque liquet, iis præcipuè in quibus Adlocutiones, Congiaria, Reſtitutiones provinciarum, quæ plurimæ in Hadriani numiſmatis, repræſentantur. Et quidem, in quibusdam iisque paucioribus ſuperior tantùm humeri pars intecta viſitur, reliqui omnes totum cum brachio humerum & bonam ſcapularum partem exertam oſtendunt. Quo modo pars Togæ delapſa, & brachio ſubjecta, cadensque in pectus *ſinum* efficiebat. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib. I. cap.* 29. ut & in voce *Toga.* Similiter Græci Philoſophi, Cynici inprimis, pallium ſic geſtabant, ut dextro brachio ſubjectum in lævum humerum rejiceretur, exerto humero dextro & plerunque nudo, utpote tunicæ damnato uſu. Quare S. Cyprianus Cynicorum notat *exerti ac ſeminudi pectoris inverecundam jactantiam.* Sed & ſervi, quò dextra liberior atque expeditior eſſet, exomidem geſtarunt ἑτερομάσχαλον, h. e. veſtem ſtrictam & anguſtam, ex qua *humeri* exererentur & nudi conſpicerentur, ut vidimus ſuprà, in voce *Exomis.* Porro apud Juvenalem *Sat.* 6. *verſ.* 488. dominæ

Diſponit crinem laceratis ipſa capillis
Nuda humero *Pſecas infelix* ——

Nempe ut ad pœnam parata eſſet, ſi qua in parte peccaſſet iſta capillorum ornatrix, qua de re hic paſſim, ubi de *Capillis, Coma,* ut & in voce *Ornatrix.* Nec enim ulla olim, hodieq; pars humani corporis frequentiùs ſubjecta plagis ſuppliciiſque, ut inter alia videre eſt in verbo *Catomidiari*, item ubi de *Scapulis, Tergo* &c. Eodem habitu, ad amaræ aquæ hauſtum condemnatam mulierem adulterii ſuſpectam, coram Judicibus comparere ſolitam, infrà dicemus. Ut alia quædam addam, ad ſplendoris & dignitatis oſtentationem faciebat, famulantium *humeris* inniti. De Nerone Suetonius *cap.* 44. *Cùm poſt epulas triclinio egrederetur, nixus* humeris *famulantium.* De fœmina illuſtri *Hieronymus Epiſt.* 22. *Vocem ex induſtria, quaſi confectam jejuniis ne tenues, & deficientis imitata greſſum* humeris *ne innitaris alterius.* Eoſdem, velut in quibus non minima pars pulchritudinis ac majeſtatis humanæ, juxta illud Poëtæ,

Os humeroſque *Deo ſimilis* ——

oſculo quoque dignos habitos legimus. Sic enim Gemes Othomannus ad Alexandrum VI. Pontif. Rom. miſſus à Rhodienſium militum Magiſtro, non pedes iſtius pro more, ſed *humerum* oſculatus eſt, apud Zuingerum *Theatro Vitæ Hum. p.* 252. De ritu comam in *humeros* ſpargendi, V. ſuprà in voce *Apochyma*; de more ex illis enſes ſuſpendendi, in illis fibulâ veſtes apertas nectendi, aliiſque huc pertinentibus, ſuo loco.

Humi cubare, apud Suetonium *Julio cap.* 72. *Amicos tantâ — — indulgentiâ tractavit, ut C. Oppio — in diverſorio loco, quod unum erat, ceſſerit: ac ipſe* humi *ac ſub divo cubuerit*: erat ἐπὶ στιβάδος, vel culcitra viatoria humi ſtratâ, cubare. Sic Græcis χαμεῦναι, qui in ſtramentis vel culcitis ſuper humo conſtratis ſomnum capiunt; quod in Theſmophoriis olim matronis uſitatum, Aſcetis item Græcis Chriſtianiſque in frequenti uſu fuit, de quibus V. aliquid ſuprà in voce *Camæ.* At in pœnam ſternebantur *humi*, qui vel ſecuri percutiendi vel fuſte puniendi ac verberibus multandi erant. Suetonius *Tiberio c.* 60. *exploratorem viæ primarum cohortium Centurionem proſtratum* humi *pæne ad necem verberavit.* Tacitus *Annal. lib.* 1. *proſtratos verberibus multant* &c. Sed & aliàs lugentium, reorum, pœnitentium hic ſitus, de quibus V. hic paſſim. In pancratio verò, αἱ χαμαὶ πτώσεις, ſeu συμπλοκαὶ, *nexus* humi *explicandi & implicandi,* etiam artis erant. Uti enim in Lucta, quæ à ſtantibus & erectis peragebatur, viciſſe erat adverſarium ſolo dejeciſſe & contrà victi ignominia, cecidiſſe: Sic in pancratio, ſuccubuiſſe erat artis, & dejectus ac humi proſtratus pancratiaſtes pugnabat tamen, ac quà mordendo, quà depilando, quà fauces ſtringendo, pedis digitos defringendo, ſæpe antagoniſtam jam victorem adigebat, victum ſe confiteri. Quo in certamine ὀκλασμοὶ quoque & ἀνακλινοπάλη, apud Græcos, item ἅμματα; apud Latinos *nexus* & *nodi,* appellati, V. infrà, ubi de *Pancratio,* & *Volutatoria Lucta.* Porro *humi* defixis oculis Cupidinem pingi conſueviſſe, diximus ſuprà.

Humiliati, adde: In eorum, ut & Pauperum de Lugduno, quorum Ordo pariter damnatus eſt, ſurrogati poſtmodum locum ſunt Ordines Fratrum Minor. & Prædicatorum. V. quoque Jac. à Vitriaco *in Hiſtor. Occid. cap.* 28 & Hier. *dalla Corte*, Hiſtor. *Veron. lib.* 10. At *Humilitatis ſarcina,* dicitur in Communione Rom. Velum Monialis, Macer *in Hierolexico.* Qui verò *Humiles* olim Romanis dicti, V. ſuprà. In Eccleſia Græca, Patriarchas & Epiſcopos, in ſubſcriptionibus ſeipſos vocare Ταπεινοὺς, *Humiles*, & frequentiùs Ἐλαχίστους, *Minimos,* docet Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce Ταπεινὸς, ad imitationem ſc. Pauli Apoſt. qui ἐλαχιστότερον ſe, extremæ *humilitatis* teſtificandæ ergò, vocat alicubi in Epiſtolis, ut notum.

Humor, in Igniſpicio Veterum, flammæ contrarius, obſervatur Euripidi *Phœniſſis, verſ.* 1262.

Μάντεις δὲ μῆλ' ἔσφαζον, ἐμπύρους τ' ἀκμὰς,
Ῥήξεις τ' ἐνώμων, ὑγρότητ' ἐναντίαν,
Ἄκραν τε λαμπάδ', ἣ δυοῖν ὅρους ἔχει.

Inde enim fumus oritur, qui ignem obſervantibus adverſus erat. Qua de re V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.* 4. *verſu* 412. de *Humore* verò inter Numina olim relato, hic paſſim, inprimis ubi de *Amphitrite, Aqua, Diis, Neptuno, Nereidibus, Thetide* &c.

Hungenius, Ramus illuſtris Comitum Solmenſium, in Germania, Familiæ, ab arce cognomine dictus eſt. Cùm enim Otto, communis omnium, qui hodie ſuperſunt, Comitum Solmenſium, pater deceſſiſſet, A. C. 1409. major ejus filius Bernardus *Braunfelſinam* lineam orſus eſt, fratre Johanne *Lichenſis* & *Laubachiæ* lineæ auctore. Prior, *Braunfelſina* nempe, iterum in tres ramos diviſa eſt, *Braunfelſinum, Hungenſem* & *Greiffenſtenium*, è quibus medius ſic habet. Bernardus Com. *de Solms in Braunfels*, qui obiit A. C. 1459. ex Eliſabetha Iſenburgica, (fil. Johannis Comitis) Ottonem genuit, defunctum A. C. 1504. cui ex Anna Naſſovia (fil. Johannis Com. Naſſoviæ *in Wiſbad.*) genitus Bernardus deceſſit A. C. 1547. ſuſcepto ex Margareta Hennebergica (fil. Wilhelmi Principis, extinctâ A. C. 1510.) fil. Philippo, defuncto A. C. 1544. quo & Annâ Falckenburgiâ (fil. Ottonis Comitis) natus Conradus, deceſſit A. C. 1592. pater ex Eliſabetha Naſſovia Reinhardi, qui defunctus A. C. 1630. ex Eliſabetha Rhingravia (fil. Adolfi Henrici Com. Sylv. & Rheni *in Daun*) reliquit filium Mauritium *Com. Solmenſem* &c. *Lineæ Braunfelſinæ in Hungen,* cui uxor obtigit Florentina fil. Johannis Wolfardi *Dn. de Brederode.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Parte I. pag.* 151. ut & *in Ind.*

Hunila, Gotha, nuptum Bonoſo data eſt ab Aureliano Imp. de quibus nuptiis, ut & donis, quæ Sponſo Imperator dari nuptiarum causâ juſſit, V. *Epiſtolam* hujus ad Legatum Thraciarum, apud Vopiſcum *in Bonoſo.*

Hunniſcum, in *Epiſt.* Caroli M. ad Offam Merciorum R. apud Auctorem *Vitarum* Abbatum S. Albani: *Veſtræ quoq; dilectioni unum baltheum & unum gladium*, hunniſcum, *& duo pallia ſerica duximus deſtinanda*; Waſio eſt adjectivum gladii: Carolo verò du Freſne aulæum ſic dictum, quòd apud *Hunnos* texeretur, idemque cum eo, quod ἀμφίθυρον Οὐννικὸν dicitur, in *Epiſtola Choſrois,* apud Theophylactum Simocattam *lib.* 5. *cap.* 14. Evagrium *lib.* 6. *cap.* 20. & Nicephorum Calliſti. Sunt autem ἀμφίθυρα vela, quibus januæ cancellatæ obducebantur, quaſi ἀμφὶ θυρῶν, uti innuit

niem

idem du Freſne *Deſcript. Ædis Sophianæ num.* 72. Neq; allud eſt *Coopertorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegebatur*, apud Gregorium Turon. *de Vita Patrum c.* 8. Id. *in Gloſſario.* Neque verò id ſolùm *Huniſcum*, quod ab *Hunnis*, ſed & ipſi Hunni *Hunniſci* dicti ſunt, uti Daci *Daciſci*, Faleſii *Faleſiſci* & contractè *Faliſci* &c. παραγωγικῶς, uti nomina gentium apud Vett. plerunque concipi ſolebant. Salmaſius *ad Solinum pag.* 60.

Hano, cognom. *Glorioſus*, fil. Joannis Com. Oldenburgenſis, cùm Friſios, qui ab ipſo ad Albertum Archiep. Bremenſem defecerant, ſummis viribus in ordinem redigere tentaret, apud Henricum IV. Imp. accuſatus, cumq; ſe non ſiſteret, Majeſtatis reus declaratus & demum, ubi acceſſerat, ut cum Leone pugnaret, Goslariæ, damnatus eſt: quod certamen pro Patre ſene filius Fridericus ſubiit & leonem aſtu devicit. Poſtea cùm filius hic ejus Cœnobium Raſtedenſe cœlebs ingreſſus eſſet, Elimarus I. Rixæ *Hunonis* ſororis, ex Hajone Dynaſta, Friſio, filius, ditione potitus eſt; à quo continua ſerie reliqui Comites Oldenburgici deſcendére, V. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor in Familia Oldenburgo Danica.*

Hurdicum ſeu *Hurdicia*, apud Guilielmum Britonem *Philippidos lib.* 1.

> *Ictibus aſſiduis* Hurdicia *fracta recedunt* &c.

cratis eſt lignea, quá mœnia obducebantur, ne ab arietibus vel miſſilibus lapidibus læderentur: vel pali in foſſatorum marginibus infixi, ne ſtatim ad ipſa mœnia acceſſus pateret, C. du Freſne *Gloſſar.*

Hurſta, vox Saxon. *ſylvam* denotans, nomen fuit caſtelli, quod in tutelam portus Avonienſis extructum eſt, à ſylveſtri ſitu ſic dicti. De eo ſic Lelandus, apud Eund.

> *Non tulit hanc labem magni mens Principis alta,*
> *Qui* Hurſtam *ſtatuit vindicis illa loco.*

Huſcarlæ, vox Saxon. quaſi *Domeſtici famuli*, aulici dicuntur & Regum domeſtici, apud Hovedenum, Sim. Dunelmenſem, Florentium Wigorn. Alios. *De Huſcarlorum Danicorum* dignitate ſic *Jus Aul. Norvvegicum vetus cap.* 26. ex verſione Joann. Delmeri: *Omnes viri, qui fidem ſervitii, ex veteri conſuetudine, Regi adjuraverant, ſive manus datæ, ſive apprehenſi gladii confirmatione, vocabulo* Huskarla *appellabantur, quamvis illi poſtmodum multo excellentiore & eminentiore titulo. pro ſua quisq; conditione, ſint honorati. Omnes verò in Regia aula ſervientes Hirdmen vernaculè nominantur, Regem obſervaturi ac ituri* &c. Idem tradit *alibi*, Præfectis provinciarum conceſſum à Rege, ut 40. non verò plures, ſervos domeſticos nomine *Huſcarlarum* in ſervitio ſuo haberent: Scribitq; Sueno *in LL. Caſtrenſ. cap.* 8. *Colloquium*, ſeu Curiam Aulicam, in qua de rebus ad *Huſcarlas* pertinentibus judicia fiebant, *Huskarleſteffne* appellatam. Addit Steph. Stephanius, *Huſcarle* dictos eſſe Officiales aulicos ſive officia Palatina, milites prætorianos & quotcunque in aula Regis ac Principis alicujus verſantes. Sed & etiamnum *Huſcarl* Danicè domeſticos, operarios & vernas appellari: antiquiores item Danos aulam Regiam linguâ ſuâ *Huus* appellaſſe, tradit Reſenius apud Car. du Freſne *Gloſſar.* Significat autem hodieque *Haus* Germanicis domum, ſicut *carl*, maſculum &c.

Huſſitæ, adde: Poſt mortem Ziſcæ, in duas illis factiones diviſis, quarum una ducem ſibi creavit Procopium Magnum; cæteri, nullum inveniri poſſe dictitantes, qui jure Ziſcæ ſuccederet, ſe *Orphanos* appellavere: multum ex his diſſidiis detrimenti cauſa ipſorum cepit. Georg. Hornius *Orb. Imper.* Penitùs tamen extingui non potuere, usque ad A. C. 1630. quo toto Regno pulſi *Huſſitæ* in vicinis regionibus latebras petiere. V. quoque in vocibus *Calixtini, Fratres* &c.

Hutinus, cognom. Ludovici X. Franc. R. quòd, ut quidam ajunt, dum adhuc puer eſſet, rixas & contentiones cum coætaneis crebras excitaret: Nam hodieque de pueris Galli dicunt, *Il aime le hutin*, h. e. *le tintamarre, les querelles*, ſtrepitum rixasque amat. Vox, ut videtur, ejusdem originis, cujus *Huſium* eſt: quòd, qui *huz* clamare ſolent, id potiſſimùm ſeditionis ac contentionis excitandæ cauſæ faciant. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & ſuprà, in voce *Huſium* ſeu *Huteſium.*

HY.

Hy, Inſ. Scotiæ, monaſterio S. Columbani olim celeberrimâ, memoratur Bedæ *Hiſtor. Eccl. gentis Anglor. lib.* 3. *cap.* 3. &c. inde hodieque *Ycolmkill*, q. *Columbani cella*, V. infrà.

Hyacinthia, Feſtum Apollinis ſive Bacchi: Liberum enim eundem cum Sole eſſe, Ariſtoteles ſcripſit, in deperditis Theologumenis, Macrobio teſte *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 18. & Ulpianus Rhetor *ad Orat. Demoſth. c. Midiam* ait, Εἰωθε τὸν Διόνυσον καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Ἥλιον καλεῖν, *Quia Bacchum & Apollinem & Solem vocant.* Maronem quoque idem ſenſiſſe, oſtendit illud, in aurei operis *libro decimo*,

> *Inde Lycam ferit exemptum jam matre peremtâ,*
> *Et tibi, Phœbe, ſacrum.*

Ubi *Phœbum* pro *Libero* dixit: huic enim ſacrabantur è matre exſecti, idque quia ſimilis horum origo ſit ortui Διονύσου ſeu Liberi, ut qui ſecto patris femore prodierit in lucem, V. plura hanc in rem apud Macrobium *l. c.* Sic itaque Lacones, in feſto illo Apollinari, quod in *Hyacinthi* memoriam triduo celebrare ſolebant, hederâ, Bacchico ritu, coronabantur, V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 14. & infrà in *Hyacinthus.*

Hyacinthides, adde: Erechthei fuere filiæ, qui Pandionem, in Athenienſium regno, excepit; ſic dictæ Demoſtheni *Or. Fun.* quia in *Hyacintho* pago immolatæ, ut ait Suidas. Eædem per excellentiam Παρθένοι, *Virgines*, vocitatæ ſunt, eodem auctore. Unde Græcorum exemplo Tullius *pro S. Roſcio*, *Mortes etiam Virgines Athenis, Regis, opinor, Erechthei filiæ pro Patria contemſiſſe dicuntur.* Hæ unà cum Parente in Deorum propterea numerum relatæ ſunt; Et pater quidem, quia paruiſſet Oraculo, dicenti, ſuperiorem fore bello contra Eumolpum, Thracum Regem, ſi filiarum unam immolaret: filiæ autem, quia & illa, quam Parens ſacrificio deſtinarat, lubenti animo ſeſe ad hoc obtulit; & ſoror, imò univerſæ, ut alii ajunt, ſorores, ſeſe pro ſalute Patriæ, interemiſſent. V. Gerh. Joh. Voſſium *Op. cit. lib.* 1. *cap.* 13.

Hyacinthina, in Amyclæo celebrari ſolita, ludi ſacri, memorantur Straboni, in conſpiratione Eilotarum *lib.* 6. Vocata ſunt & *Hyacinthia*, quæ auctoribus Xenophonte *Hellenic. lib.* 4. & Plutarcho *in Ageſilao*, Lacedæmone agebantur. Ibi canebatur Pæan, ad quem Amyclæi conveniebant. Car. Paſchalius *Coronar. lib.* 6. *cap.* 30. V. quoque ſuprà *Hyacinthia.*

Hyacinthinus Color, eximius olim habitus. Hinc Panthea marito offert, cum aurea caſſide & armillis, Χιτῶνα πορφυροῦν ποδήρη — καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ, *tunicam purpuream talarem — & conum* hyacinthini *coloris*, apud Xenoph. *Cyrop. lib.* 6. Circa Cyri ejusdem ſepulchrum, apud Paſargades, ἀναξυρίδες Μηδικαὶ καὶ στολαὶ ὑακινθινοβαφεῖς ἔκειντο κτλ. *braccæ Medicæ & ſtolæ* hyacinthinæ *jacebant* &c. Apud Perſium *Sat.* 1.

> *Hic aliquis, cui circum humeros* hyacinthina *læna eſt,*

i. tricliniaris veſtis mollior & coloris exquiſitiſſimi. Quod ad ætatis ſuæ mulieres ſolito comtiores referens Hieronymus *Epiſt.* 10. *ad Fur. Hic aliqua*, inquit, *cui circum humeros* hyacinthina *læna eſt* &c. Sed qualis propriè fuerit, ambigunt eruditi. Cum *rubro purpureo* plerique eundem faciunt, aut illi ſimillimum, ſive ab *hyacintho* flore aut ab *hyacintho* lapide nomen habeat. Certè Virgilius de flore *Ecl.* 3. ait,

> *Munera ſunt lauri & ſuave rubens* hyacinthus.

Et *Georg.* 4.

> *Et pinguem tiliam & ferrugineos* hyacinthos.

h. e. purpureos aut ſubpurpureos; Nam *ferrugo, color* eſt *vicinus purpuræ ſubnigræ*, Serv. Lapis quoque *hyacinthus*, vel violaceus deſcribitur, vel purpureus, ſed dilutior, Plin. *lib.* 37. *cap.* 9. Quin rubinus noſter ab Arabibus & Perſis hodieque *hyacinthus* nominatur, quaſi *hyacinthini* ſit coloris: ut alia omittam. Tamen *cæruleum* potiùs hoc nomine colorem indigitari, contendit Cl. Bochartus. Namque & flori hujus nominis cœruleum colorem tribuunt idonei Scriptores: Columella in Horto,

> *Nec non & niveos & cæruleos* hyacinthos.

Quomodo Græci quoque Poëtæ κυανέους ὑακίνθους, ut obſervatum Salmaſio *in Solinum pag.* 997. Et lapis cognominis cœruleus ac cœlo congener à multis deſcribitur, Solino, Martiano Capellæ *lib.* 1. Ambroſio *in Apocalypſin cap.* 21. *verſ.* 20. Andr. Cæſarienſi, Hieronymo *ad Demetriad. Epiſt.* 7. Iſidoro *Origin. lib.* 16. *cap.* 9. Epiphanio *de XII. gemmis*, Aliis, apud quos *hyacinthum* & *hyacinthinum* colorem cum cœlo & aëre ſexcentis locis videas conferri. Sic quia tabernaculi velum ex byſſo, purpura, hyacintho & cocco fuit, Exodi *cap.* 26. *verſ.* 31. in iis quatuor quærunt Veteres imaginem quatuor elementorum, terræ in byſſo, quæ ex terra; aquæ in purpura, quæ ex mari; aëris in *hyacintho* & ignis in cocco, propter coloris ſimilitudinem, V. Joſephum *Antiqq. lib.* 3. *cap.* 8. Origenem *in Exodum Homil.* 13. Theodoretum *in Exodum Quæſt.* 6. Gregorium Nyſſ. *lib. de V. Moſis*, Hieronymum *in Jerem. cap.* 18. *verſu* 9. & *in Ezech cap.* 16. *verſu* 10. ut & *cap.* 27. *verſu* 24. &c. Diverſus igitur à purpureo colore *hyacinthinus* fuit, non verò ab omni: Purpuræ enim marinæ duo ſunt genera, quorum illud cœruleum, ex conchylii; hoc propriè purpureum fuit, ex purpuræ propriè dictæ ſanie factum: qua de re V. pluribus agentem Bochartum præfatum *Hierozoici Part. poſter. Lib. V. capp.* 11. & 12.

Hyacinthus, adde: Inter Laconum Heroas, cujus ſacra in Apollinari feſto celebrabantur. Unde illud Apollini & *Hyacintho* peragi ait Pauſanias *in Laconicis.* At ſolum Apollinem (quippe Deum, non Heroëm) nominat Macrobius, ubi ſuprà: fortaſſe enim Spartani ejus quidem memoriam feſto Apollinari colebant, ſoli interim Apollini ſacrificabant. Quod ſi eſt, non ad Heroicos hoc, ſed divinos pertineat honores. Quomodo & iis, in honorem Timomachi (quo Duce Ægidæ Lacedæmoniis opem tulerant, adversùs Amyclæos) eodem in feſto ſolebat χάλκεος θώραξ προτίθεσθαι, *area proponi lorica*, ut eſt apud Scholiaſtem Pindari *Iſthm. Od.* 7. V. ſuprà, in voce *Hyacinthia.* Inter opera Niciæ Athenienſis, celebris *Hyacinthi* hujus tabula, *quam Cæſar Auguſtus delectatus eâ ſecum deportavit Alexandriâ captâ: & ob id Tiberius Cæſar in templo ejus dicavit*, memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 11.

Hyacinthus Flos, lugubres notas foliis præfert, & ex duplici fabula ſumus oſtentat: alterâ, quæ ſanguine Ajacis florem aſſerit editum, cujus & nomen foliis inſcriptum præfert, venis, quæ per illum di currunt, linearum ductu literas illas *αἰ αἰ* eſſicientibus; alterâ, quæ notas eſſe luctus narrat, ob *Hyacinthi*, dilecti Apollini pueri, de quo ſuprà, interitum. Unde inter *inſcriptos flores* recenſetur, de quibus V. Car. Paſchalium *Coron. l. 3. cap.* 10. Sed quis ille flos, plerique ignorant: nec mirum, apud Maronem à paſtore paſtori hanc quæſtionem pro inexplicabili propoſitam, notis illis verſibus,

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Naſcantur flores inſcripti nomina Regum.

Ubi Poeta ad florem hunc & Ajacem alludit, de induſtria mentem, dicendo *Reges* & *quibus in terris*, obſcurans. Si quis enim putat, eum eſſe *Hyacinthum*, qui vulgò ſic vocatur, quique ſub hoc nomine à Dioſcoride deſcribitur, tota viâ errat. Nec enim in illo diſcurrentes illæ venæ, nec lilii inſtar, nec ruber ſeu niger color, qui atræ ſaturatæque purpuræ eſt, quæ omnia Poetæ ſuo *Hyacintho* tribuunt, reperiuntur: ſed ut plurimum coloris ex cœruleo pallidi, vel ex cineraceo purpuraſcentis eſt, ad lilii formam neutiquam accedens. Potiùs itaque aliis cosmoſandalum, *Hyacinthus* ille fabularis vetuſtiſſimorum Græcorum; Salmaſio Romanorum gladiolus eſt, ſeu vaccinium, ξυφίον nomine Dioſcoridi deſcriptum, quo Chymici ad tingendas vitreas gemmas, Galli ad hysginum inficiendum, Romani mangones ad tardandam ac coercendam venalium pubertatem utebantur, uti pluribus rem hanc perſequitur *ad Solinum p.* 1222 & *ſeqq.* Certe & ex *ὑακίνθιον*, *vacindium* primò, inde *vacinium* eſſe factum videtur, Idem *p.* 292. Fuit autem flos hic præcipuæ inter coronarios olim nobilitatis, cujus laudes Bion carmine & Nicander integro libro, ſed qui periere ambo, deſcripſiſſe leguntur. Et licèt in luctu natus, ob hilarem tamen ſpeciem, qui provenit (*ſuave rubens* hinc proprio epitheto Poetis cognominatus) hilaritatis eſt & animi ſoluti index in corollam plexus, apud Anacreontem. Sic hyacintho florente redimitæ virgines choreas inſtituunt, apud Theocritum *Idyll.* III. Eodem Muſas veneratur Virgilius *Cir.* & præſidem earum Apollinem *Ecl.* 3. Homerus, inter lectiſſimos & odoratiſſimos flores, quos Jovi & Iunoni tellus ſubſtravit *Iliad.* ξ. etiam huncce recenſet: In Cereris quoque Sacris, coronas hujusmodi, Chthoniis diebus Feſtis adhibitas, docet Pauſan. ut alia omittam. Viciſſim verò, quia luctus indices notas præfert, hinc fortaſſe mos manavit *hyacinthis* ſepulchra ſpargendi, indigitatus Propertio *l.* 4.

Hoc etiam grave erat, nulla mercede hyacinthos
Injicere & fracto buſta piare cado &c.

Miſcebatur omnibus floribus vernis: violæ, ſerpyllo, croco, roſæ, apud Theocritum *Idyll.* 18 loto & croco, apud Homerum, *d. l.* amarantho, apud Ovidium *Faſt. l.* 4. narciſſo, croco. aci, myrrhæ, *l.* 5. &c. V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 10. & ſuprà paſſim. Alius eſt *Hyacinthus* flos, quem ſic deſcribit Franc. Pomey, *Hyacinthus, Tuberoſæ perſimilis, flores effert è tubulatis anguſtiis, in calathi formam repandos, lilii diviſura per oram reflexos, à medio plerunque, nonnunquam etiam ab imo caule, ad ſummum, nunc per ambitum, modò denſata. modò rara ſerie, digeſtos omnium ferè colorum, Deſcript. diverſ.* Hinc *Hyacinthinus*, primò quod ex *Hyacintho* flore, inde quidquid ſpecioſum ac pulchrum eſt. Sic capillitium formoſum, *ὑακινθίνας πλόκαμος*, *hyacinthinos capillos*, vocat Lucianus *de Imag.* aliique paſſim, ut videre eſt ſuprà, ubi *de Coma Hyacinthina.* Et Catullus formam Juliæ hyacinthinæ pulchritudini aſſimilat, *Epithal. Jul. & Man.* Quo factum, ut originem vocis nonnulli ex *ἰὸς*, *ſolus*, & Attico *ἄνθος*, *flos*, quaſi *ſolus flos*, vel ex *ἴον* & *Κύνθιος*, quaſi *viola Apollinis*, arceſſant &c. De colore ſuprà dictum.

Hyacinthus Gemma, inter ardentes, quas India mittit, Straboni memoratur, *καυστικῶν λίθων* nomine illas comprehendenti, de quibus diximus aliquid ſuprà in voce *Anthrax.* Ejus genera Epiphanius quinque facit, quorum primum *θαλασσίζοντα* vocat, proximum *ῥόδινον*, unde *rubinum* feciſſe infimam Latinitatem, ait Salmaſius, cui rubinus noſter Veterum hyacinthus eſt, Perſis Arabibusque etiamnum *jacut*, inde detortâ voce: quartum *οἰνωπόν* & *χρυσίζοντα*, quintum *ἀερίζοντα*, quòd circumferentiam habeat albicantem. Idem *ἀτριβεῖ*, i. *nativum* hyacinthi tertium genus vocat, manu & arte non elaboratum, vel à *nativo* colore, utpote qui inter roſeum & dilutiorem, qualis propriè eſt paſtelli rubri ſeu *φοινικοειδής*, quod *natiſ* inde Arabibus dicitur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1332. Plin. *l.* 37. *c.* 9. ubi de Jaſpidum generibus, ita de hac gemma, *Multum ab ea* (amethyſto) *diſtat hyacinthos, tamen è vicino deſcendens. Differentia hæc, quòd ille emicans in amethyſto fulgor violaceus, dilutus eſt in* hyacintho. *Primoque quoque aſpectu gratus evaneſcit, antequam ſatiet, adeòque non implet oculos, ut penè non attingat, marceſcens celeriùs nominis ſui flore. Hyacinthos Æthiopia mittit, —— præferuntur Indicæ — Optimæ ſunt, quæ in collatione aurum albicare quadam argentei facie cogunt. Funda includuntur perſpicuæ.* Hinc *hyacinthizontes* gemmæ, quæ ad *hyacinthum* propiùs accedunt, ut *beryllii hyacinthizontes*, de quibus Salmaſius ubi ſuprà. *p.* 1107. &c.

Hyæna, Græcè *ὕαινα*, ex *ὗς*, *porcus*, quòd dorſum ejus ſetis quaſi *ſuillis* rigeat: aliter *γλάνος*, apud Ariſtot. *Zeſef* Turcis & Afris. *Dabuh* Arabibus, hiſce deſcribitur Plinio *lib.* 8. *cap.* 30. *Collum & juba continuitate ſpinæ porrigitur, flectique, niſi circumactu totius corporis, nequit. Multa præterea mira traduntur. Sed maximè ſermonem humanum, inter paſtorum ſtabula, aſſimulare, nomenque alicujus addiſcere, quem evocatum foràs laceret. Item vomitionem hominis imitari, ad ſollicitandos canes, quos invadat. Ab uno animali ſepulchra erui, inquiſitione corporum. Fœminam rarò capi. Oculis mille eſſe varietates, colorumque mutationes. Et quibusdam magicis artibus omne animal, quod ter luſtraverit, in veſtigio hærere — plurimæ gignuntur in Africa* &c. Ubi quod de magica poteſtate huic animali à Vett. tributa habet, exequitur pluribus Salmaſius *ad Solinum pag.* 1087. & *ſeqq.* V. quoque infrà in voce *Nodus hyænæ.* Cæterùm *Hyæna*, in *Gloſſis* vett. *ζῶον*, *bellua*. & apud Arnobium *lib.* 7. *Cur non & canes & urſos & vulpes & camelos & beluas & leones:* unde apud Jul. Capitolinum *in Gordiano* III. pro, *Belbi, item Hyænæ X.* reponit, *Belbi*, id eſt, *hyænæ X.* & *Belbus*, pro *beluus*, hocque pro *bellua*, h. e. *hyæna*, poſitum eſſe, docet, deſcribens hoc animal pluribus Sam. Bochartus *Hierozoïci Parte prior lib. III. cap.* 11 è quo unum hoc de modo capiendi illud adſpergo. Busbequius *Epiſt. I. de Leg. Turc. Ajunt*, inquit, *hyænam, quam ipſi Zirtlan vocant, ſermonem intelligere humanum; proptereaque à venatoribus hunc in modum capi. Accedunt ad ejus cavernam, quam ex oſſium cumulo deprehendi facile eſt. Subit unus cum fune, cujus partem extremam foris ſociis tenendam relinquit: ipſe identidem pronuntians*, Joctur, Joctur, icela, *illam ſe non reperire, illam non adeſſe, introrepit.* Quod paulo aliter narrans Abrah. Ecchelenſis Maronita *Not. ad Abdarachmanum De propriet. Animal. cap.* 24. *Hujus*, ait, *animalis venatio omnium lepidiſſima & ſingularis eſt. Nam muſico concentu adeò mulcetur & manſueſcit, ut frequenter hoc venationis genere capiatur, quod ita fit. Ubi de antro ſeu latibulo conſtiterit, ad ejus oſtium ſua pulſant venatores inſtrumenta & cantiones quaſdam occinunt. Unusque eorum ſemper dicit, Dabaha eſt hic, alter verò reſpondet negando, Dabaha non eſt hic. His per aliquod temporis ſpatium cantatis, egreditur animal illud cicuratum ac totum manſuetum, omni feritate depoſitâ, & hoſpitibus blanditur, & ipſi hoſpites, ſed adblandiendo camum imponunt ori & fune collum adſtringunt & ducunt captivum* &c. Porro coitu *Hyænæ* leænam Æthiopicam crocottam parere, Plinius docet ubi ſuprà; nec obſtat, quòd idem alibi id animalis ex cane & lupo conceptum facit; *hyæna* enim lupo, leo cani ſimilis. V. ſuprà in voce *Crocotta.* Hinc *Hyænetta*, diminut. unde factum *ginetta* vel *genetta*, animal in Hiſpania frequens, & nomine ac maculis aliisq; nonnullis Vett. *hyænam* referens. Indidem Sacra quædam *Hyænica*, quòd in iis mulieres *hyænæ*, ſicut viri *leones*, vocarentur, olim dicta fuiſſe, monet Salmaſius *Not. ad Commodum Lampridii.* V. præter Auctores laudatos, eundem Salmaſium *ad Solinum*, ubi multa quoq; hanc in rem, inſuper de *hyænia gemma*, in oculis hyænæ inventa, & de piſce *ὕαινα*, varia habet, *pag* 135. & *ſeqq.* Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3 *cap.* 7. ubi de ſententia Palladii & Plutarchi, *Hyænam non tangi fulmine*; *cap* 54. ubi, *an quotannis ſexum immutet*, diſquirit; *cap.* 59. ubi *de ejus ſolertiâ*, & *imitatione humani ſermonis fabuloſè ei tributâ*; *cap.* 60. ubi *de inimicitia illius cum pardali & canibus*. & *cap.* 70. ubi de Ægyptiorum commento. *Hyænæ pelle indutum vulnerari non poſſe:* Alios.

Hyagnis, Phryx. Marſyæ pater, an filius, variant enim Auctores, primus duas tibias uno ſpiritu animavit, *lævaque & dextræ acuto tinnitu, gravi bombo concentum Muſicum miſcuit*, Appulejus *in Floridis.* Quod tamen alii Marſyæ tribuunt. Poëta Græcus hinc *in Epigramm.* Ἀυλοὶ τῶ Φρυγὸς ἔργον Ὑάγνιδος, ſub finem addit de Marſya.

Ἦ δὶ Κελαινίτης ποιμὴν πέλεν, εἴ ποτ' ἀοιδὰς
Ἔργαξε, Φοίβου παιδὸς ἰσαχέας ἴσας.

Sed nomi ejus Phrygii, & Lydii tantùm, reliquis poſtea demum accedentibus. Eundem obliquæ ſeu curvæ tibiæ inventorem fuiſſe, & in ſacris Deûm matris primum tibiâ ceciniſſe, Dioſcorides *in Epigramm. Græc* tradit, quod Sitiræ Libyco alii aſcribunt: qua de re V. Salmaſium ubi ſuprà *pag* 120. & *ſeqq.*

Hybrida, apud Martialem *lib.* 6 *Epigramm.* 39.

Jamque hybridarum *grex tibi foret plenus,*
Si ſpado Coreſus, Dindymusque non eſſet:

Ingenuâ matre & ſervo patre natus eſt; quales idem Poëta *equites vernas* appellat, *lib.* 1. *Epigramm.* 85. Propriè enim *hybrida* fœtus ex imparibus parentibus: uti porcus ex fero & manſueta natus: qualem à Gallico ſibi appoſitum idem habet *lib.* 8. *Epigr.* 23.

Invitas ad aprum; ponis mihi, Gallice, porcum,
Hybrida *ſum: ſi das, Gallice, verba mihi* &c.

Sic apud Suetonium *Claudio cap.* 20. *Conjurationes — Aſinii Epicadi ex gente Parthyna hybridæ:* Et Hirtium *de bello Afric. Præterea ex fuga prælioque Pompejano, quos ſecum à Bruttio inſtio tranſportaverat, equites Germanos Gallosque, ibique poſtea ex* hybridis *libertinis ſervisque conſcripſerat*; vox notat Numidarum abjectiſſimum quemque, è libertinis ſervisque prognatum. V. Caſaubonum *ad Suetonium.* E Græco *ὕβρις*, *probrum, contumelia.*

Hyctanis, Carmaniæ flumen, apud Solinum *c.* 54. *Ex India revertentes ab* Hyctani *Carmaniæ flumine ſeptentriones primùm videm.* Ἄναμις dicitur Arriano *in Indicis*, Ἄδδανις Marciano, Ἄνδανις, Ptolomæo, *Azanius* vett. Codicibus, quam proin vocem reponit Salmaſius *d. l.*

Hydrargyro-ſtaticum Experimentum, quo plures Philoſophi in Phyſicis, vacuum admitti poſſe, contendunt, ſic habet: Eſto vas vitreum ſeu tubus oblongus, qui in ſupremitate globum habeat, ex quo foramen canalis paulatim & ſenſim diminuendo excurrat. Repleto Mercurio globulo, alteri vaſi inverſo ore indatur, in quo etiam argentum vivum inſit ſenſimque amoto digito orificium tubi in inverſione claudendo, videbis ergaſtuli vitrei impatientem Mercurium tumultuari, ſubſidere, rurſum attolli, donec vibrationibus continuatis laſſus ad quietem ſe componat, ita tamen, ut magnam tubi partem inanem relinquat, quod *vacuum* eſſe dicunt. Verùm naturâ accuratiùs conſideratâ, licèt peregrinus aër ſuccedere non poſſit, tamen cum tenuiſſima quædam corpuſcula aerea omni mixto inſint, Mercurius tamdiu continuatâ vibratione agitatur, donec ei inſita corpuſcula ſeparata metuentis vacui naturæ vi, in ſuperiorem partem tubi ſe recipiant ſicque in aëre ſuſpenſum teneant Mercurium. Georg. de Sepibus *in Muſæo Kircheriano pag.* 47. ubi tubi hujus iconem exhibet. Quid autem *Hydrargyrum* propriè ſit, V. apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 8. pigmenti vix genus, *quod vita invenit, in vicem argenti vivi, paulo antè dilutum.* Quod quo modo fiat, ibi pluribus exponit; *eo argentum inaurari* addens. Nomen ex ὕδωρ, *aqua*, & ἄργυρος, *argentum*, quaſi dicas *argentum aqueum.* Fit enim *argenti colore* & *aquæ liquore.* Unde nota ex Matthiolo hiſtoria ejus, qui delirio oberrans, cum in pharmacopolio *hydrargyrum* aquæ vice bibiſſet, paucis poſt horis congelatus interiit, *in Dioſcor. lib.* 6.

Hydraula, in *l. Hydraulæ, de excuſat. mun. r. lib* 10. C. Accurſio eſt, qui aquam deferebat in Palatium Principis, vel qui cuſtodiebat aquæductum aulæ Imperialis: Melius aliis, Præfectus machinæ hydraulicæ, nobiliſſimi inſtrumenti Muſici, cujus Cteſibius Alexandrinus repertor fuiſſe traditur: quodque accuratiſſimè deſcribit Vitruvius, item Porphyrius *in Panegyr.* & Guil. Malmesburienſis *in Rebus Angl.* V. Salmaſium *ad Lampridium in Heliogab.* & infrà. Sed & *Hydraulæ* & Organarii dicebantur olim, qui organa aquâ animata pulſare docti erant: imò & follibus quoque *Hydraulica* ipſa non caruerunt. De iis ita Porphyrius *in Panegyr. dicto Conſtantino Aug.*

Hæc erit in varios ſpecies aptiſſima cantus,
Perq; modos gradibus ſurget fæcunda ſonoris,
Ære cavo & tereti, calamis creſcentibus aucta.
Quis bene ſuppoſitis quadratis ordine plectris,
Artificis manus in numeros clauditq; aperitq;.
Spiramenta probans placidis bene conſona rhythmis,
Sub quibus unda latens properantibus incita ventis,
Quos vicibus crebris juvenum labor haud ſibi diſcors,
Hinc atq; hinc animæq; agitant.

Aquâ ergo impellente edi hunc concentum patet, quod & ipſa nominis ratio indigitat. Hinc iterum Aur. Caſſiodor. *lib* 1. *Epiſt.* 45. *Facit aquas ex imo ſurgentes præcipites cadere, ignem ponderibus currere, organa extraneis vocibus inſonare, & peregrinis flatibus calamos complet, ut Muſicâ poſſint arte cantare.* Idem *lib.* 3. *Epiſt.* 53 Huic *tamen mechanicus omnino adjungendus eſt, ut undas, quas iſte reperit, ille levet, & arte ſubire faciat, quod aſcendere non prævalet per naturam.* Unde & Servius *ad lib. Æn.* 7. *in limine, eo verſu,*

Neptunus ventis implevit vela ſecundis.

Phyſicè, inquit, *locutus eſt: motu enim aquæ ventus creatur, ut videmus in bombis Organorum.* Rationem ea pulſandi indigitat Claudianus *in Conſ. Manlii Theodori ad finem:*

Et qui magna levi detrudens murmura tactu,
Innumeras voces ſegetis moderator ahenæ
Intonat erranti digito, pedibusq; trabali
Vecte, laborantes in carmina concitat undas.

Pulſabantur namque pedum manuumque agili miniſterio; quod artificium abunde perſequutus eſt M. Vitruvius *lib.* 10. Inveniſſe hanc Muſices partem, ut reliquas, Euterpem, contendit Martianus Capella *lib.* 9. ſed magis ad hiſtoricam veritatem Tertullianus *lib. de Anima, portentoſiſſimum Archimedis* eam *inventum* vocat. Secundùm Vitruvium verò *Architecton. lib.* 9. *cap. ult.* Cteſibius, *cùm animadvertiſſet ex cæli tactu & expreſſionibus ſpiritus vocesq; naſci, his principiis uſus* Hydraulicas *machinas primus inſtituit.* Quod ipſum docuit Alcides apud Athenæum *lib.* 4. *cap.* 24. addens Cteſibium hunc & Alexandrinum & Tonſorem fuiſſe. V. quoque Plinium *Natur. Hiſtor. lib.* 7. *cap.* 37. Erat horum organorum frequentiſſimus olim in conviviis uſus: Quamvis enim dum ſtructores ſuis fungebantur muneribus, organa, tibiæ, citharæ, variaque alia inſonarent inſtrumenta, præcipua tamen *Hydraulica* fuere. Petron. Sat. *cantante* Hydraule *Darium pugnare.* Sueton. *in Nerone cap.* 41. *At ne tunc quidem aut Senatu aut populo coram appellato, quoſdam è primoribus Urbis domum evocavit, transactaq; raptim conſultatione, reliquum diei partem, per organa* Hydraulica *novi & ignoti generis circumduxit* &c. Quare laus illa non vulgaris Theodorici Gothorum Regis, quòd, dum epularetur, *Organa Hydraulica non ſonarent*, ut loquitur Sidonius Apoll. *lib.* 1. *Epiſt.* 2. Ipſe Ammianus Marcellinus in hunc luxum acriter invectus eſt, *lib.* 14. *Pro Philoſopho cantor, & in locum Oratoris, artium Doctor ludicrarum accitur, & Bibliothecis ſepulchrorum ritu clauſis in perpetuum, organa fabricantur* Hydraulica, *& lyræ ad ſpeciem carpentorum ingentes, tibiæque & hiſtrionici geſtus inſtrumenta non levia* &c. V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. lib.* 5. *cap.* 29. Sed quia aquaticorum horum organorum non eſſet facilis ratio, ſpiritalia dein noſtra & pneumatica prævaluere. Hinc incertus quidam Auctor in Annales Gallicos retulit, an. 826. Georgium quendam Presbyterum de Venetia organum *Hydraulicum* Aquisgrani feciſſe: quod argumento ſit, aut deſiiſſe prorſus jam tum, aut minùs fuiſſe in uſu, Pignorius *de Servis*: ubi Romæ in Quirinali, in hortis Pontificiis, hujus generis organum ſe vidiſſe, audiviſſeque non ſine comitum admiratione, cùm Muſicos modos variaret, nemine plectra manu tangente, refert *pag.* 177. De *Hydraulo* Cteſibii, V. plura apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 637. ubi & de *Hydraulicis Veterum Horologiis.* Ut & recentiora quædam addam: *Hydraulica Machina*, perpetui motus ſimia, recenter ab Auctore inventa clepſydra eſt, quæ, ubi effluxit, inverſa, iterum fluit obverſa, cœlum aquarum aſpergine irrorans, *in Muſæo* Kircheriano, memoraturq; Georgio de Sepibus *pag.* 3. *Ibidem* machina viſitur *Hydraulica*, primum Mobile ſcitiſſimè exprimens, & æreum colubrum deſuper aquæ incumbentem violento rore in ſpiras & volumina impellens. Porro aquivoma machina *Hydraulica*, in cujus coronide ſtat figura varios liquores hoſpitibus propinando eructans. Horologium quinetiam *Hydraulicum*, intra cryſtallinos tubos, quinque palmorum altitudinis globos aut genios ſusque deque urgendo aut deferendo, horas interdiſtinctas indicans. Item machina *Hydraulica*, cui innititur ſcyphus cryſtallinus, cui ab uno latere ſitibunda innititur volucris aquam ebibens, quam ex altero latere incumbens hiante ore coluber revomit. Machina quoque *Hydroelectonica*, perennibus guttis hinc armatos equites, inde remeantium turbam verſans &c. De quibus omnibus V. Georg. de Sepibus *in Muſæo Kircheriano pag.* 2. & 3. V. & ſuprà ubi de *Magnete.*]

Hydreum, Græcè Ὑδρεῖον, loci nomen apud Solinum *cap.* 54. *Dicendum hoc loco, quatenus ab Alexandria Ægypti pergatur in usq; Indiam. Nilo vehente Copton usq; eteſiis flatibus curſus eſt, deinde terreſtre iter* Hydreum *tenus* &c. Propriè locus aquationis eſt. Ita enim Plinius, *à Copto camelis itur, aquationum ratione manſionibus diſpoſitis, prima appellatur* Hydreum. Agatharchides χαί-πας vocat. At ὑδρεία, ipſa *aquatio.* Sic memorat Cicero *Aquationes, Offic. lib.* 3. *Hoc loco eſt Syracuſis, quidquid eſt piſcium. Hic aquatio. Hac villa iſti carere non poſſunt.* Ὕδρευμα verò ipſe *aquandi actus*: quam tamen vocem Græci poſteriores etiam pro aquationis loco acceperunt, ut videre eſt apud Auctorem *Peripli maris Erythr.* Unde & manſio prope Berenicem, ubi aquabantur, quam Plinius *novum Hydreum* appellat, alii καινὸν ὕδρευμα vocitarunt: Mox *ad novum Hydreum à Copto* CCXXXV. Ad differentiam ſc. *veteris Hydrei*, quod in diverticulo erat duûm millium & *Troglodyticum* dicebatur, ubi & præſidium excubabat, *lib.* 6. *cap.* 23. In *Itinerario* Antonini *Canon Hydreuma* vocatur &c. qua de re re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1184. & infrà in voce *Manſio.*

Hydria, vas aquarium, ut ipſa vox innuit, idem cum *ſitula* Plauto, cum *modiolo* Vitruvio, culeum plus minus cepit, Piſcat. Multi uſus, etiam in conviviis Vett. ut ex Hiſtoria Evangel. patet, ubi *lapideas hydrias ſex poſitas ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulas amphoras binas aut ternas*, miraculoſe vino repleviſſe Dominus noſter legitur Joh. *cap.* 2. *verſ.* 6. & *ſeqq* Sed & cùm peplus Panathenæis maxima pompa inferretur Athenis, Inquilini in ea ligones, eorumque filiæ ὑδρεῖα & σκιάδια, *hydrias & umbellas*, ferre tenebantur, ex lege memorata Harpocrationi. de qua V. Petitum *Comm. ad LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1. In eadem gente, in cœlibum monumentis, imponi Λουτροφόροι, *pueri hydriam habentis effigiem*, conſueviſſe, diſcimus ex Demoſthene *in Leochar.* de quo more V. eundem *ibid. lib.* 6. *cap.* 8. De *hydriis*, quibus faces impoſitæ à Gideone Duce Iſraëlitarum, in bello contra Midianitas, adhibitis, V. Judic. *cap.* 7. *verſ.* 16. & *ſeqq.* ut & alia quædam hanc in rem ſuprà, voce *Aqua*, item *Canopus.*

Hydrogarum, Romanorum Ducum primus exhibuit, publicè Heliogabalus, *cùm antea militaris* (parca & caſtrenſibus tantùm cibis inſtructa) *menſa eſſet, quam poſtea ſtatim Alexander reddidit*, Lampridius in *Vita* ejus. V. Caſaubonum *ad l.*

Hydrographia, ſeu *Deſcriptio Aquæ*, altera pars Geographiæ, Mare, freta, flumina, inſulas, ſinus, littora, portus, fontes &c. conſiderat. Et quidem, qui digni quidpiam hîc præſtitere, ſunt in *Hydrographia veteri*, Claud. Barthol. Moriſotus *in Gener. Hiſtor. Orbis Maritimi, ſeu rerum in Mari & Littoribus geſtarum*, ed. Divione *in fol. A. C.* 1643. Thomas Rivius *Hiſtoriæ Navalis Antiquæ libb.* 4. Londini 1633. *in* 8. Jo. Schefferus *Tract. de varietate Navium.* Item *de Militia Navali Vett.* edit. Upſaliæ *A. C.* 1654. *in* 4. Etiam extat Lilii Gregorii Giraldi *de Re Nautica libellus* &c. In *nova ac hodierna* habentur: Georg. Furnerii *Hydrographia. Arcano del Mare* Roberti Dudlei Ducis Northumbriæ: conſtat

ſtat libris 6. tom. 2. edit. Florentiæ A. C. 1661. *fol. maj.* quorum ſexto libro continentur *Tabulæ Hydrographicæ.* Porro *Zee-Atlas* Arnoldi Colomii Amſtelodami *fol. maj.* Henrici Donckeri *Zee Atlas*, ibidem A. C. 1660. *fol.* Tomus V. *Atlantis* Janſonii edit. 1650. titulo *Hydrographiæ*, German. *die Waſſer-welt.* Riccioli *Geographiæ Gener. lib. X.* quem *Hydrographicum* vocat. Athanaſii Kircheri *Mundi Subterr. Partis primæ liber tertius.* Marini Merſenni *Hiſtiodromia*: ut & Petri Herigonii, in tomo quarto *Opp. Mathem.* Willibrodi Snellii *Tiphys Batavus*, Barthol. Creſcentii *Nautica Mediterr. Edit.* 1602. Indici Maris *Nauticam* exhibet *Hiſtoriæ Navigat. Indic. Tom. II. in Append.* Jo. Twiſtii *Deſcriptio Regni Decam p.* 84. & *ſeqq.* &c. V. Auctorem Anonym. *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. ac Civ. Part. I. cap.* 3 *toto*, quod *Hydrographiam* exhibet.

Hydromantia, Græcè ὑδρομαντεία, ars divinandi ex *aqua*, Veteribus, hujusmodi ſuperſtitionibus addictis, multo in uſu fuit. Et quidem aquâ implebatur cyathus, annulusque filo ſuſpenſus ex digito librabatur in aquam, atq; ſic conceptis verbis poſtulabatur rei quæſitæ declaratio, vel confirmatio. Tunc ſi, quod proponebatur, verum erat, annulus ſuo nutu cyathū feriebat conſtitutis ictibus, Vierus *lib.* 2. *cap.* 12. Aliud *Hydromantiæ* genus memoratur Iſidoro, cum aquis inſpectis φαντασμάτων ſeu imagines Dæmonum apparebant: a quibus Numa ſciſcitatus legitur, quid in Sacris conſtituere deberet. Quod genus à Perſis allatum, etiam Pythagoræ poſtmodum placuiſſe, Varro tradit, V. Auguſtinum *de Civitate Dei lib.* 7. *cap.* 35. Sic puerum, in aqua ſimulachrum Mercurii contemplantem, Trallibus de eventu Mithridatici belli ſollicitis, 160. verſibus futura cecinisſe, L. Vives memorat, *ad h. l.* V. quoque quæ de Setho Mago, de ſucceſſore interrogato, ab Andronico Comneno Imper. ſcribit Nicetas *lib.* 2. Aliud iterum, uti de Aqua Inûs, (paludis id nomen) in Laconia legimus, cùm panificia feſto Inûs die ſolenni in eam porricientes, ſi demergerentur, ſecunda ei qui porriciebat, promitti autumabant: contrà adverſa, quoties illa aqua rejeciſſet &c. Quia verò *Hydromantiæ* nulla ſpecies frequentior uſitatiorq; Πηγομαντείας, V. quæ diximus ſuprà, ubi de *Fontibus*: & adde, quæ infrà dicemus, ubi de divinatione per *Specula.*

Hydromeli, Græcè Ὑδρόμελι, aqua mulſa, cùm vetus aqua miſcetur melli, ſicut μελίκρατον, cùm recens, Dioſcor. *lib.* 5. *cap.* 15. V. quoque *Geoponica* Conſtantino dicata *lib.* 8. *cap.* 24. Celtiberorum olim, Taulantiorumque, imo & Græcorum potus, antequam vinum noſſent. *Mellinam* dixit Plautus *Pſeudolo actu* 2. *ſc.* ubi jungit

Murrhinam, paſſum, defrutum, mellinam ——

Damnavit Themiſon, apud Plinium *lib.* 25. *cap.* 8. &c. V. quoq; infrà, voce *Mulſum.*

Hydromylæ, Vitruvio memoratæ, circa Ciceronis ævum receptæ fuere, uti docet elegantiſſimo *Epigrammate* Antipater, apud Salmaſium *Not. ad Lamprid. in Heliogabalo.* V. infra ubi *de Rotis Aquariis*, ſed & in voce *Mola.*

Hydromyſta, Gr. Ὑδρομύστης, apud Syneſium *Epiſt.* 121. dictus eſt Macro, qui curam in Eccleſia conficiendi aquam benedictam habebat. *in Hierolexico.*

Hydroparaſtia, adde: corr. pro *Hydroparaſtatæ*; Tatianum Hæreticum ſectati ſunt, qui inter alia a vini uſu abhorrere à Saturnino & Marcione eſt edoctus. Contra eos ſcripſit Clemens Alexandrinus *Pædagogi lib.* 2. *c.* 2. Auguſtinus, qui *Aquarios* vocat, *Hær.* 64. Cyprianus *lib.* 2. *Epiſt.* 3. Theodoretus, Alii. V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XI. c.* 10. §. 13. & 17. & Cl. Suicerum *Theſauro Eccl.* voce Σύναξις, item Ὑδροπαραστάται.

Hydroſtatico-Magnetica Machina, horas, Zodiacum, planetas & totam cœli fabricam repræſentans, ſimpliciſſimoq; motu horas verticaliter, ſub aſcendentis & deſcendentis alternatim Solis & Lunæ ſimulachris, perq; aerem vero volitantis aviculæ motu diviſa horarum ſpatia ſympathetico motu deſcribens, in Muſæo Kircheriano memoratur Georgio de Sepibus *pag.* 2. Apud quem *Hydrotechna p.* 5.

Hydrus, Hebr. שרף *ſaraph*, ſerpentis genus conſideratione digniſſimum, cùm & Chriſti typus fuerit, Num. *c.* 21. *v.* 9. & Joh. *c.* 3. *v.* 14. Angelorumq; nobiliſſimos habeat cognomines, Eſai. *c.* 6. *verſ.* 2. Accedit, quòd ſerpentum ſolus volare legitur, Eſaiæ *c.* 14. *verſ.* 29. Alitur potiſſimùm in Arabia deſerta & Ægypto, nomenque ab *uſtione* habet: ſeu propter colorem igneum, quem expreſſerit æneus ſerpens, ſecundùm Vatablum: vel, quia flatu & morſu adurit. Aliter *Cherſydrus* dicitur: Qui enim *hydrus* hyeme fuerat, dum aqua erat in lacunis, poſtquàm ea defecit æſtu, in ſicco degere cogitur, atque ita fit *Cherſydrus*, h. e. *hydrus* ἐν χέρσῳ, *in ſicco degens*: quo tempore, infeſtante ſiti, in calidis regionibus virus multò nocentius habet & acrius. Virgilius *Georgic. lib.* 3.

Poſtquam exuſta palus, terræq; ardore dehiſcunt,
Exſilit in ſiccum & flammantia lumina torquens,
Sævit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.

Itaque tum morſu ſuo adurit, quidquid attingit: unde hoc igne conſumtum fuiſſe Herculem Poëtæ fingunt, cum veſtem induiſſet Hydræ Lerneæ veneno tinctam, Ovidius *Metamorph. lib* 9. *Fab.* 3. Seneca *in Hercule Oetæo*, *verſ.* 1816. Sophocles *in Trachiniis*, Alii. Verius, ab hoc ſerpentum genere Iſraëlitas in deſerto morſos fuiſſe, Numer. *cap.* 21. *verſ.* 6. *Miſit Dominus in populum ſerpentes* SERAPHIM: qua de plaga, aliaque huc pertinentia, V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. Lib. III c.* 13.

Hydruſa, Inſ. adde: Hodie *Tine*, ultima eſt earum, quas in Oriente Veneti adhuc poſſident. Frumenti, ficuum, vinium ferax eſt, unde uvam in numiſmate antiquo hujus inſulæ expreſſam videas: ſicut in alio Neptunus conſpicitur tridentifer, qui celebre olim hic templum habebat. Marmoris ibi multum, vici circiter 24. quorum incolæ, ſerico nendo intenti, licet Græcè loquantur, Latinos tamen plerunq; ſequuntur ritus. Oppidum inſulæ, plagæ S. Nicolai (non enim portus ibi ullus) proximum, in ruinis jacet, vix tribus quatuorq; caſis ſuperſtitibus, *Polis* nihilominus etiamnum dicitur. Jac. Sponius *Itiner. Part. I. pag.* 168.

Hyemantes, in Eccleſia veteri Chriſtiana dicti ſunt, qui propter enormia delicta, non in Ædis ſacræ porticum admittebantur cum aliis pœnitentib᷒, ſed foris, ſub dio, omnibus aëris injuriis expoſiti, ſtare cogebantur, cilicio induti & veniam ab intrantibus in Eccleſiam rogantes. Concil. Ancyr. *can.* 17. apud Balſamonem, *Eos, qui ratione expertia animantia inierunt, & qui leproſi ſunt, vel fuerunt, juſſit ſancta Synodus inter* Hyemantes *orare*: & Tertullianus *de Ludis*: *Reliquas autem libidinum furias — non ſolùm limine, verum omni Eccleſiæ tecto ſubmovemus, quia non ſunt delicta, ſed monſtra.* Fuiſſe autem quinq; tum pœnitentium gradus in Eccleſia, notum, de quibus ſic Gregorius Thaumaturgus ſuccinctè: *Fletus ſeu Luctus* (Hyemantes enim *Flentes* aliter, ac *Lugentes* dicti ſunt) *eſt extra portam Oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe precentur. Auditio eſt juxta portam in porticu, ubi oportet eum, qui peccavit, ſtare, uſq; ad Catechumenos & illinc egredi — Subjectio autem ſeu Subſtratio eſt, ut intra Templi portam, ſtans cum Catechumenis egrediatur. Congregatio ſeu conſiſtentia eſt, ut cum fidelibus conſiſtat & cum Catechumenis non egrediatur. Poſtremò eſt participatio Sacramentorum.* E quibus ultimi, peractâ jam pœnitentiâ, Euchariſtiæ quidem fiebant participes, ſed, nondum inter reliquos Fideles recepti, adhuc ſedebant in humiliore loco, & quibusdam Chriſtianorum cæterorum privilegiis carebant. V. Macros Fratres *in Hierolex.* inprimis verò Clar. Suicerum *Theſ. Eccleſ.* voce Χειμαζόμενοι, ubi circa τοὺς χειμαζομένους, in Concil. Ancyrano memoratos, h. e. *Hyemantes*, varia eruditè congeſſit.

Hyems, inter Numina Gentilium, cui nigram pecudem immolatam diſcimus ex Virgilio *Æn. lib.* 3.

Nigram Hyemi *pecudem.*

Nigricat enim cœlum hybernum, ob nubes imbres & ventos: ac, ut a pluvia Latinis dicitur *Hyems*, nempe ab ὕω, *pluo*; ſic Germanis & Belgis, *Winter* à *Wint*, h. e. ventus, Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 99. V. quoque ſuprà, *Hiems.*

Hygeia, adde: Simulachrum ejus ex ære, Micerati opus, unà cum Æſculapii, in Concordiæ templo, Romæ, aſſervatum, memoratur Plinio *lib.* 34. *c.* 8. Idem, inter Socratis pictoris viſenda, Æſculapii, & filiarum ejus *Hygiæ*, Ægles & Panaceæ, meminit *lib* 35. *c* 11.

Hylas, Pyladis Pantomimi illius celebris, qui juxta Bathyllum ſub Auguſto floruit, diſcipulus, cùm canticum quoddam ſaltaret, cujus clauſula erat, τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, *ſublimem ingentemq;* ſe faciebat, ut verba illa exprimeret. Non tulit hoc Pylades, atq; ut errorem ejus caſtigaret, exclamavit è cavea, Σὺ μακρὸν, οὐ μέγαν ποιεῖς, *Tu longum, non magnum, facis.* Quare à populo coactus idem canticum ſaltare, cùm ad eum locum, quem reprehenderat, perveniſſet, expreſſit Agamemnonem *cogitantem*; nihil enim magis convenit magno Duci, quàm *pro omnibus cogitare.* Quæ Ducis cogitantis imitatio multum *πίθους*, ſed & multum moræ, habuit. Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino.*

Hymenæus, adde: Canebatur ante domum nuptialem. Statius *lib.* 2. *Sylv.* 7. *verſ.* 87. *cit.*

Et veſtros Hymenæon *ante poſtes*
Feſtis cantibus ipſa perſonabo.

Quam pompam dicit Claudianus *in Nuptiis Honorii*,

Ante fores jam pompa ſonat, pilentaq; ſacram
Præradiant ductura nurum ——

Eundem ritum tangens Plautus *Caſinâ*, ait,

Age, tibicen, dum illam educunt huc novam nuptam forâs,
Suavi cantu concelebra omnem hanc plateam hymenæo.

Ordiebatur autem pronuba, vocem poſtea cuiq; pro arbitrio addente. Et opus omnino hoc ſono ad nuptias eſſe credebant, uti obſervat *ad eundem Statium* Barthius *lib.* 3. *Sylv.* 1. *v.* 75. qui plura de hac perſuaſione Vett. alibi ex Nonno, aliisque. Fiebat verò hæc acclamatio carmine intercalari, & ſæpenumero eo ſolo conſtabat nomine: tametſi alia quoque interponebantur, cujuſmodi illæ: *Concubinæ nuces da.* Et, *Currite ducentes ſubtemina, currite fuſi.* Et quidem duo illius genera, alterum purius, alterum cum Feſcennina licentia. Duos habes apud Catullum: alterum ſenariis dactylicis ſtatariis; alterum pentaſtrophis choriambicis: tanta ſuavitate & puritate, ut quantum alliciat ad legendum, tantum deterreat ab imitando. Totidem apud Claudianum, æquè diverſo genere carminum. Auſonius pulcherrimum atq; operoſiſſimum exhibet, ex portiunculis Virgilianis &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 50.

Hymettus, adde: Duplicem fuiſſe in Attica hujus nominis montem, unum *μέγαν*, alterum *ἄνυδρον*, dictum, docet ex Theophraſto *lib. de Signis pluviar. ac tempeſt.* Salmaſius *ad Solinum pag.* 862. Sponius apiaria hujus montis, inprimis quod eſt in Monaſterio Cyriani, in parte ejus Boreali ſito, (Turcis *Cosbachi*, à capite arietino, quod ibi fontem fundit, unde montis hujus mel optimum *Cosbachi* iisdem) accuratè deſcribit, & mel illud *ἀκάπνιστον*, q. *ſine fumo factum*, Græcis appellari ait. In eodem monte, præter monaſterium hoc, recenſentur eidem, *Agios Joannis o Carios*, *Agios Georgios o Coutelas*, *Aſteri*, *Agios Joannis o Kynegos* & *Agios Joannis o Theologos.* In latere Occiduo, vix leucâ Athenis, Albanenſis eſt vicus *Caramames*; in Auſtrino alius nomine *Lambrica*, priùs *Lampra*, à quo huic montis lateri nomen *Lamprovouni* vulgò datum, uti reliquum *Telovouni* appellant. Franci verò *Monte Imatto*, corr. ex voce *Hymettus*, montem vocitant. Ex plantis porro, mandragoram copioſè fert, tithymalum ſpinoſum, ſcorzoneræ ſpeciem noſtris oris incognitam, quam *galochorton* accolæ vocant, utpote lacte turgentem & lactis mulieribus cauſam &c. V. prælatum Sponium *Itin. Part.* 2. *pag.* 222. & *ſeqq.* de *Hymettio* verò marmore, è quo 4. columnas, in atrio ſuæ domus, primus ſtatuit Craſſus, Plin. *lib.* 17. *c.* 1. &c.

Hymnus, Græcè ὕμνος, Latinis quoque *celebratio*, carmen propriè in Numinis laudes compoſitum eſt. Cujus majeſtatem cùm in plures ſpargerent Gentilium Theologi, Orpheus, Linus, Muſæus, pro iis officiis, quæ unum in uno ſunt à nobis cognita; mirum nemini eſſe debet, ſi *Hymnorum* naturam varia in genera ſunt partiti, in κλητικοὺς, ἀποπεμπτικοὺς, φυσικοὺς, μυθικοὺς, γενεαλογικοὺς, πεπλασμένους, εὐκτικοὺς, ἀπευκτικοὺς, μικτούς. *Ad quæ genera ſi παιᾶνας & προσόδια reducuntur, diverſarum rationum ſpecies cum illis connumerabuntur. Didymus enim auctor eſt, hymnos cum cithara, προσόδια cum tibia, ad aras, ab Athenienſibus cani ſolitos*, Jul. Cæſ. Scaliger *Poetices lib.* 3. *cap.* 12. Idem de pæanum & hymnorum diſcrimine *lib.* 1. *cap.* 44. *Pæanes, quibus gratulabantur Diis — pro victoria in præliis —* Hymni, *qui ad aras Diis dicebantur.* Interim illis hos ſimillimos eſſe agnoſcit, quamvis & alio carminis genere (ſolis Jambis exceptis) confici conſueverint, primumque *Hymnorum* conditorem Anthem Anthedonium creditum, addit *cap. ſeq.* Sed & inter epulas *Hymnos* antiquitus cantatos eſſe, docet Caſpar. Barthius *Animadverſion. ad Statium Theb lib.* 1. *v.* 709. & diximus de ea re aliquid ſuprà, ubi de Vett. *Cibi capiendi ratione.* Ad viros fortes poſtea, utpote divinitatis æmulos, vox translata. Unde Pindarus ὕμνον, ἄποιν' ἀρετᾶς βασιλεῦσιν, *præmia virtutis Regibus*, eleganter vocat *Pythicor. Ode* 2. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 5. *cap.* 8. Quanto potiori jure Deo noſtro *Hymnos* canimus quotidie, qui unus eſt in omnibus omnia? Unde, ad veterem vocis notionem reſpicienti Ruffino *in tit. Pſalmi* 72. *Hymni ſunt Cantus continentes laudem Dei:* Cujusmodi *Hymnos* in Eccleſia Græca dicitur primus compoſuiſſe Hierotheus, apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib.* 7. *cap.* 19. in Latina, Hilarius Epiſc. Pictav. quem ſequutus Ambroſius eſt Mediolan. Epiſc. cuius Hymnos ab Eccleſia receptos eſſe, legitur in Concil. Turon. II. *can.* 23. & Toletano IV. *can.* 13. *Ambroſianumq;* nudè, pro *Ambroſiano Hymno* nonnunquam occurrere, ait Car. du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà, voce *Doxologia*, & plura hanc in rem, apud Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* paſſim in vocibus Ἁγιασμὸς, Ἀντίφωνον, Τρισάγιον, inprimis voce Ὕμνος ἀλλόφωνος, & Ὕμνος χερουβικὸς, qui iidem cum modò dictis; inſuper Ὕμνος ἑωθινὸς, *Hymni matutini*, ac χαριστήριον, *gratiarum actorii* meminit. In Eccleſia Rom. quinam hodie adhibeantur, mox dicemus: qui quando & quibus ceremoniis decantentur, explicant Macri Fratres *Hierolexico.* Hinc *Hymnarium* vel *Hymnarius*, liber iis dicitur, Hymnos continens, apud Leon. Oſtienſem *lib.* 2. *cap.* 52. *Duo etiam Hymnaria in Choro habenda.* Pro quo corruptè *Immarium* legitur, in lapide Rom. in S. Maria ad Scholam Græc. &c. V. quoque infrà *Muſica.*

Hymni, in Eccleſia Rom. cantari ſoliti.

Hymni Ambroſiani, V. hîc *ſuprà.*

Hymnus Angelicus dicitur, qui in Miſſa, ante ſacrificium, ut vocant, canitur, *Gloria in Excelſis Deo*; quòd initium ejus ex hymno in Domini Natalitio ab Angelis decantato, deſumptum ſit. Ejus Auctor Teleſphorus Epiſc. Rom. dicitur fuiſſe. Addidit dein Symmachus Pontif. ut omni quoq; die Dominico vel Natalitiis Martyrum diceretur, Anaſtaſ. in *Vit.* Ad Matutinas decantatum fuiſſe, conjiciunt quidã inde, quòd in *MSS.* antiquis *Hymnus in Die Dominico ad Matutinas* inſcribatur. Sed & *Angelici Hymni* appellatione interdum *Triſagium* donatum eſſe, auctor eſt Micrologus, apud C. du Freſne *in Gloſſar.*

Hymnus Evangelicus, ſeu *de Evangelio*, apud Beletum *c.* 36. idem cum *Angelico.*

Hymni Feriales, apud Joannem Epiſc. Abrinc. *de Officiis Eccl.* qui in feriis canuntur.

Hymnus S. Mariæ, *Magnificat*, apud Eund.

Hymnus S. Trinitatis, Græcis Τρισάγιον, in utraque Eccleſia canitur in die Paraſceves Græcè & Lat. *Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere nobis*, Ἅγιος ὁ θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Cui cùm addidiſſet Petrus Gnaphæus, σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, additio hæc velut hæretica damnata eſt, Concil. Rom. I. A. C. 483. V. Meurſium *in Gloſſar.* Sirmondum *Not. ad Avitum Vienn. Epiſt.* 3. Alios.

Hymnus Te Deum laudamus, vulgò tribuitur Ambroſio & Auguſtino: *in Breviario* verò Caſinenſi, *Hymnus Siſebuti Monachi*; & in *Pſalterio* Gallico-Lat. veteri, *Hymnus S. Niceti* dicitur, V. Uſſerium Archiepiſc. Armachanum *de Symbolo*, alioſque laudatos Carolo du Freſne ubi ſuprà.

Hypæthra, Græcè Ὕπαιθρα, loca ſunt aperta, quaſi *ſub æthere* conſtituta, in quibus Numina olim colebantur. Primitus enim Gentiles templa nulla habuerunt, divinâ Majeſtate indignum rati loco aliquo circumcludi. Unde de Sole, quem præcipuo honore coluere, dicere ſoliti ſunt: *Mundus univerſus eſt templum Solis*, apud Alexandrum ab Alexandro *lib.* 2. *cap.* 22. Proin etiam tum, cùm templorum uſus invaluit, Deus Terminus tamen, ut & alii quidam, in templis tecto carentibus, quæ propterea *Hypæthra* ſeu *Subdialia* appellata ſunt, coli ſunt ſoliti. Quæ cauſa fortè, quòd non alia ſacro cultui loca convenientiora eſſe crederent, quàm colles monteſque, uno nomine in Scriptura *Excelſa* dictos. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib.* 2. *cap.* 4.

Hypanagnoſta, Græcè Ὑπαναγνώστης, apud Gregorium Nazianzen. ubi Julianum in Eccleſia Ὑπαναγνώστην fuiſſe, ait *Orat.* 3. idem cum Anagnoſta eſt Cl. Suicero. Dicebantur autem ſic in Eccleſia Græca *Lectores, qui lectiones pronuntiabant, & ea, quæ Prophetæ annuntiaverunt, populis prædicabant*, Iſidor. Hiſpal. *de Eccl. Offic. lib.* 2. *c.* 12. V. ſuprà voce *Anagnoſtes*, & infrà, *Lector.*

Hypanis, Indiæ fluvius nobiliſſimus, ultra quem in Indiam non progreſſus eſt Alexander M. Strabo *lib* 15. ὕστατος Ὕπανις, προσελθεῖν γὰρ περαιτέρω (Ἀλέξανδρος) ἐκωλύθη. Plinius *Hypaſin* vocat, Arrianus & Ὕφασιν. Ad eum, Gandaridas pop. metantur omnes ii, qui hunc fluvium Alexandri itinerum terminum faciunt; aliis, qui ad Gangem usque illum penetraſſe volunt, eos ulteriùs rejicientibus. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 992. & *ſeqq.* infrà, in voce *Hyphaſis*, ut & in *Hypaſis.*

Hypante, corruptè pro *Hypapante*, Gr. Ὑπαπαντὴ, i. *humilis occurſus*, dicitur Græcis feſtum Purificationis B. Mariæ Virg. ab *occurſu* tunc facto, à Simeone ſene & Anna vidua; unde & *Feſtum S. Simeonis* aliquando appellari, monet Menardus. *Præſentatio Domini* dicitur, apud Joann. Epiſcopum Abrinc. ubi *ſuprà.* Inſtitutum hoc feſtum apud Latinos, ab Innocentio III. in locum antiquorum *Amburbialium* ſeu *Ambarvalium*, adeoque incidere in menſem Februarium & cum cereis accenſis celebrari; apud Græcos verò, Juſtiniani principatu primùm peragi cœpiſſe, legas apud Macros *in Hierolexico.* Apud Græcos inſtitutum id Feſti ſub Juſtiniano Pelagio Pontifice, circa A. C. 542. ſecundùm nonnullos; ſecundùm alios, anno 9. Juſtini, quem Juſtinianus excepit, & celebrari conſueviſſe poſtr. Kal. Febr. docet Cl. Suicerus *Theſ. Ecc.* voce Ὑπαντή. V. quoq; Jo. Meurſium *Gloſſar.* & Hoſpinianum *de Feſtis Chriſtianor.*

Hypate, Græcè Ὑπάτη, locus τῆς Αἰνιακῆς χώρας, apud Ariſtotelem *in Admirandis cap.* 130. de quo V. Salmaſ. *ad Solin. p.* 286. ubi Camertem, ex *Hypate* Inſ. Herculem Geryonis boves abduxiſſe contendentem, paucis refellit. *Hypæa* verò, una Stœchadum eſt, de quibus V. ſuo loco.

Hypatus, apud Anaſtaſium *in Agathone, Poſt hæc Patricii, Ypati, omnesq; Inclyti, introierunt*, & apud Leonem Oſtienſ. *lib.* 2. *c.* 37. *Joannes Imperialis Patricius Cajetanus filius Docibilis Hypati*: dignitas fuit in Aula CPoli. Sed & *Hypati Civitatum*, apud eundem Leonem. Unde *Hypatiſſa*, uxor Hypati, in Bulla plumbea, quæ aſſervatur in Gazophylacio Canonicorum Regul. S. Genovefæ Pariſ. ΕΥΦΥΜΙΑC ΥΠΑΤΙCCΗC. V. Caniſium *Tomo I. Antiqq. Lection. p.* 120. & quæ de *Hypato Philoſophorum* obſervavit C. du Freſne *ad Alexiad. p.* 304. quibus adde Lambecium *de Biblioth. Cæſ. p.* 148. & *lib.* 7. *p.* 232. Ὕπατος Græcis anterioribus *Conſul* fuit, ut notum.

Hyperis, adde: *lib.* 5. *c.* 23. *Flumen* Hyperis, *in medio ſinu Perſico, onerariarum navium capax.* Ubi *Superis* alios habere, monet Salmaſius *ad Solin. p.* 1181.

Hyperius Andreas Gerhardus, natione Flander, oppido *Hyperi* natus, Theologus inſignis, imò *inter Belgas clariſſimus*, Verheiden. Scripſit plurima, in maximam S. Scripturæ partem, quæ omnia 3. *Vol. fol.* prodierunt Tiguri A. C. 1584. obiit Marpurgi, ubi & ſepultus eſt, A. C. 1564. æt. 53. De illo Calvinus *Epiſt. Chr. Thretio, Præter raram pietatem, quæ in ejus ſcriptis relucet, ajunt hominem eſſe manſueto judicio, magnâ ſinceritate*, ſcribit.

Hypermneſtra, adde: Inde pro Numine, unà cum Lynceo, culta, Higin. *c.* 148. *Sola* Hypermneſtra *Lynceum ſervavit. Ob id cæteræ dicuntur apud Inferos in dolium pertuſum aquam ingerere.* Hypermneſtræ *& Lynceo fanum factum eſt.* Plura de ejus rebus Pauſanias.

Hyperpyrum, corruptè *Perperum*, *Perperi* &c. moneta fuit Impp. Byzant. aurea, quòd ex auro eximiè rutilo & recocto confecta eſſet, ſic dicta, quaſi *ſupra modũ igni excalefacta.* Valuit 20. ſolidis denariorũ, & notá ii. deſignatur, apud Harmenopuli Scholiaſten, ut notavit Scaliger *de Re num. p* 63. A Francis, ad Sacrum bellũ profecturis,

ſtituris, cùm CPolin adirent, vel in Syria cum Græcis agerent, primùm nomen auditum &c. Hinc *Perpyrarii* dicti quidam liberæ conditionis homines in Regno Cypri Luſinianorum, quòd Regi *Hyperpyra* 15. quotannis penderent, apud Loredanum *Hiſt. Cypr. l.* 1. & 7. Verùm addit Porcacchius *de Inſ.* ejusmodi *Hyperpyra* valoris fuiſſe Marcelli argentei Veneti: quod ſi eſt, non aurea, ſed argentea Cypria illa *hyperpyra* fuiſſe oportet. V. du Freſne *Diſſertat. de Infer. ævi Numiſm. num.* 80. Meurſium *in Gloſſar.* Reineſium *Var.* 50. *lib.* 3. *c.* 1. & Gronovium *Obſerv. in Eccl. Script. cap.* 25.

Hyphaſis ſeu *Hypaſis*, fluv. Indiæ, ad quem, utpote itinerum ſuorum terminum, aræ conſtitutæ ab Alexandro. V. Salmaſium de illo *ad Solinum pag.* 790. & 791. nec non ſuprà in voce *Hypanis.*

Hypicli & *Hypoſchismata*, calcei fuere viriles; hi quidem vulgares, illi verò pretioſi, apud Græcos. Balduinus *de Calceo*, ex Polluce.

Hypnale, Græcè ὑπνάλη, epitheton aſpidis, cujus rationem habes apud *Solinum cap.* 27. *Hypnale, quòd ſomno necat, teſte Cleopatrâ, emitur ad mortem.* Quòd viz. nullo ſenſu doloris, quaſi *ſomno* ſolutos extinguat, quos pupugit. Unde Cinna,

Somniculoſam ut Pœnus aſpidem Pſyllus.

Hæc in ſacris Iſidis, cum tumido collo, caput arduum attollens, circumferebatur: Ovidius *Metamorph. lib.* 9. ubi de Iſidis myſteriis,

Siſtraq; erant, nunquamq; ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaq; ſomniferis ſerpens peregrina venenis &c.

V. ſuprà ubi de *Aſpide*, item in voce *Chelidonia.*

Hypnos, pueri nomen, apud Martialem *l.* 11. *cap.* 36.

Hypne, *quid exſpectas piger ?*

Hypocamiſium, apud Anaſtaſium in *Vita* S. Joannis Eleemoſ. *num.* 35. Græcè ὑποκάμισον, Codino *in Orig.* CP. veſtimentum eſt, quod ſubtus *camiſiam* induitur, V. Macrum in *Hierolexico* & C. du Freſne *Gloſſar.*

Hypocauſtum, inter loca, quæ non eſſent intra balneas, ſed iis tantùm inſerviebant, Vitruvio infrà laudando fuit fornax ſeu caminata ſtructura ſubterranea, Calidario, Calidæ lavationi, atque Vaſario (Balnearum partibus) ſubpoſita, in qua ad calefaciendum tum aquam, tum prædicta loca, ignis ſuccendebatur, & ne extingueretur, à ſervis, *Fornacatoribus* ob id in Pandectis, à Papiniano vocatis, frequenter injectis pilis & glomis pice illitis excitabatur. De lignis eundem in uſum adhibitis, narrat Plutarchus *Sympoſ. lib.* 3. *Problem.* 10. Ædiles caviſſe, *Ne ignis balnearum ex olea ſuccenderetur, neque in eum conjiceretur lolium*, quòd horum nidores gravedinem capitis & vertiginem lavantibus invehant. Prædictarum pilarum Vitruvius meminit, *lib.* 5. *c.* 10. ubi docet, ſolum Caldariorum ita eſſe ſternendum, *inclinatum ad hypocauſtum, uti pila cùm mittatur non poſſit intro reſiſtere, ſed rurſus redire ad præfurnium, atque ſic faciliùs flamma pervagari, ſub ſuſpenſione.* De iisdem habemus loquentem Statium *in deſcript. Baln. Etruſci lib.* 1. *Sylvarum*,

—— —— Crepantes
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Ædibus, & tenuem volvunt Hypocauſta *vaporem.*

E quibus facile eſt colligere, errare illos, qui *Hypocauſtum* & Laconicum idem eſſe crediderunt. Auctor Seneca eſt *Natur. Quæſtion. l.* 3. *cap.* 24. nec non *Epiſt.* 90. tempeſtate ſuâ inventos eſſe parietibus impreſſos tubos, per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul & ſumma foveret æqualiter; illum verò calorem immitti conſueviſſe ex *Hypocauſto.* A Juriſconſultis quoque memoriæ mandatum, & ab Auſonio *Moſell.* ſic expreſſum eſt,

Quid quæ ſulphureâ ſubſtructa crepidine fumant
Balnea, ferventi cùm Mulciber hauſtus operto
Volvit anhelatas tectoria per cava flammas,
Incluſum glomerans æſtu expirante vaporem?

Quorum tuborum veſtigia hodieque quamplurima Romæ conſpiciuntur, in Diocletiani atque Caracallæ Gymnaſiis. Ante *Hypocauſtum* autem via quædam erat *Propnigeum*, quaſi dixeris *Præfurnium*, à Vitruvio vocata, &c. ut de Aquario & Vaſario nil addam, de quo Auctor præfatus ita *l. c. Ahenea vaſa ſupra* Hypocauſtum *tria compoſita fuere, unum Caldarium, alterum Tepidarium, tertium Frigidarium, & ita collocata, ut ex Tepidario in Caldarium, quantum aquæ calidæ exiſſet, influeret; de Frigidario in Tepidarium ad eundem modum.* V. Hieronymum Mercurialem *de Arte Gymnaſt. l.* 1. *c.* 10. Lycophron πυελατήριον ſimile ſeu ὑπόκαυστον, *in Caſſandra*, indigitat his verbis, ubi de Agamemnone in balneo interemto,

θερμὴν δ' ὑπαὶ λουτρῶνος ἀρτῦων ἐγώ:

ad quæ verba notat Meurſius, intraſſe illuc à laboribus vacantes & otioſos, qualis erat Agamemnon à bello Trojano reverſus, aut à morbo ſe recolligentes, ex Artemidoro, ubi ἢ γὰρ, inquit, ἀναλαμβάνοντες ἢ ἀσχολοῦντες εἰς θερμὰ πορεύονται. Aliud quid ſonat *Hypocauſti* vox, apud Germanos, quibus *Stuben* vocatur; Sed nec eadem huic quoque vocabulo ubique ſignificatio eſt. V. de Anglorum *Stubis*, in hac voce.

Hypochartoſis, in Gloſſ. *tectorium*, cujusmodi opere cameræ olim inducebantur, & picturis tectorio ſuperinductis decorabantur. In *Epiſtolis* Pontif. *Camaratum* dicitur, V. ibi, & *Epiſt.* inprimis 61. ubi ὑποχάρτωσις videtur dici *coronarium opus*, *quod cameris ſubjiciebatur*; à *chartæ* tenuitate & ſubtilitate, idemque eſſe, quod ὑποπλάκωσις· niſi quis ὑποχάρτωσιν dictam malit quòd uſus *chartarum* fuerit in cameris intexendis & diſponendis vel etiam decorandis. Sed prius mavult Salmaſius *Not. ad Vopiſcum in Aureliano.*

Hypocrita, Gr. Ὑποκριτὴς, antiquis Poeta dictus eſt. Ulpianus JC. *in Demoſth. pag.* 40. *Veteres*, inquit, *Poetas vocaverunt* Hypocritas, *Actores, quos novâ voce nunc appellamus Tragœdos, ut ſunt Euripides, Ariſtophanes* &c. E quibus verbis colligit Franc. Roſſæus, primos & antiquiſſimos Poetàrum, non alienas, ſed ſuas actitaſſe fabulas: Sequentibus demum temporibus, alienas in uſum veniſſe, *Archæol. Att. lib.* 2. *cap.* 11. Idque inprimis feſtis diebus, ſiquidem inter præcipua eorum oblectamenta, numerandæ veniunt commiſſiones Tragœdiarum, quibus tum delectare, tum prodeſſe volebant, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνοντες τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν, ut loquitur Ariſtoteles *de Poetic.* Sed honorem haberi voluit Lycurgus Rhetor Poetis Tragicis, Æſchylo, Sophocli & Euripidi, Lege latâ: Τὰς τραγῳδίας τῶν ποιητῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, τὸν γραμματέα τῆς πόλεως παραναγινώσκειν, τοῖς ὑποκρινομένοις οὐκ ἐξεῖναι αὐτὰς ὑποκρίνεσθαι. *Æſchyli, Sophoclis & Euripidis tragœdias Urbis Scriba publicè prælegito: Hiſtriones eas ne agunto.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1. Apud Suetonium *Nerone c.* 24. *Atque in quodam Tragico actu —— non aliter confirmatus eſt, quàm adjurante* Hypocrita *non animadverſum id* &c. idem quod *Hiſtrio* ſeu *Pantomimus* eſt, cui ſaltanti *ad manum canebat* Nero, Tragœdi vicem agens, h. e. geſticulationi ejus, quæ ſaltando fiebat & loquaci manu, cantando reſpondebat, & pronuntiabat modulatè, quæ is agebat, uti phraſin Livianam exponit Joh. Frider. Gronovius *ad Liv. l.* 7. *c.* 2. ubi inter alia, *Tragœdus*, inquit, *canebat*, Hypocrita *ſaltabat & geſticulabatur: & præter hos aderat tibicen.* V. quoque infrà ubi de *Pantomimis*, nec non ubi de *Rhapſodis.*

Hypodiaconiſſa, quæ vox præponitur Hymno, in Eccleſia Romana in Natali S. Stephani cantari ſolito, videtur fuiſſe certus Muſicus tonus ac modus, quo hic Hymnus decantandus. C. du Freſne in *Prigdoræ.*

Hypodiaconus, apud Cyprianum in *Epiſtolis*, Subdiaconus eſt, qui aliàs Ὑπουργὸς· cujusmodi Miniſtrorum LXX. in Eccleſia fuiſſe CPolitana, diſcimus ex *Nov.* Heraclii. Conjugio illis interdictum eſt *Decreto* 34. Leonis Pontificis. Officium fuit, portis Eccleſiæ adſidere, & introeuntibus ac exeuntibus, nec non in Narthece ſtantibus, modum imponere, diſſidia ſedare, voces comprimere, &, ne quid tum temporis tumultûs oriretur, ſedulò curare: quo fine, à portis abſcedere, niſi Sacris peractis illis non licebat, Syn. Laodicenæ *can.* 22. & 43. V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* vocibus Ὑπουργὸς, & Ὑποδιάκονος, nec non infrà, ubi de *Kalendis* & *Subdiaconis.*

Hypodromus, apud Ordericum Vitalem *lib.* 2. Hypodromum *& per gyrum arcus deambulatorios*: longior porticus eſt, Gall. *Galerie.* V. Sirmondum *ad Sidonium l.* 2. *epiſt.* 2.

Hypogææ Deambulationes, V. ſuprà *Cryptæ*, & plura apud Salmaſium *ad Spartian. in Hadriano.*

Hypoglottis, Græcè ὑπογλωττὶς, nomen coronæ, ſic dictæ, quòd ea ſit frænum quaſi loquacitati, inter pocula plerunque oriri ſolitæ: de qua V. Athenæum *lib.* 15. Pollucem *lib.* 4. *c.* 25. Caſaubonum *ad Athenæum*, & Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 4. de *Hypogloſſo* herba verò, Salmaſium *ad Solinum pag.* 402.

Hypogonation, idem cum *Epigonatio*, pulvinar Græcis dictum eſt, quod genibus ſubſternebant, preces facturi. Græcè Ἐπιγονάτιον, & Ὑπογονάτιον, item Γονυκλινὶς· quas voces vide apud Suicerum *Theſ. Eccl.*

Hypogypones, Græcè Ὑπογύπωνες, dicti ſunt ſaltatores cum ſcipionibus; de quibus ſic Scaliger *Poetic. lib.* 1. *cap.* 18. ubi de Morphaſmi ſpeciebus: *Species alia σκώψ —— Avis hæc eſt, quem aſionem Latini: ridicula & mirabunda circumactu capitis & colli flexu. Imitabantur autem in hac etiam ætates. itaque ſenes exprimebant cum ſcipionibus, ii tum ſaltatores ὑπογύπωνες dicebantur. Siquidem γύπωνες ſignificarunt ligna teretia, quo nomine dicebantur ii, qui in grallatoriis phallis ſaltabant amicti pellucidâ Tarentinâ veſte.* V. quoque ſuprà ubi de *Grallatoribus.*

Hypomimniſcon, Græcè Ὑπομιμνήσκων, in *Epiſt.* Concilii Lugdun. ad Gregorium X. dictus eſt, cui incumbebat *ſuggerere & rememorare.* Lat. à *Memoria*; Hodie *Ceremoniarum Magiſter.* Car. Macer *Hierolex.*

Hypomnemata, Græcè Ὑπομνήματα, item Ὑπομνηματισμοὶ, Latinis *Regeſta.* V. *ibi*, & plura de hac voce apud Budæum *Poſterior. Comment. ad ff.* Hinc *Hypomnematographus*, Ὑπομνηματογράφος, Miniſter erat in Eccleſia CPolitana, qui *Epiſcoporum conſecrationes regiſtrabat*, Macer *ib.* Suicero ſuffragia Epiſcoporum notabat, ſcribebatq; quicquid illi præcepiſſet Antiſtes, vel, ut Meurſius, perſcribendis Comentariis vacabat. Erat a. duplex, *Palatinus* unus, alter *Eccleſiaſticus* quorum hic ſecundum poſt

Exocatacœlos locum primitus tenebat, poſtea in quintum rejectus &c. Vide Meurſium in *Gloſſar.* & Suicerum *Theſ. Eccl.* voce hac.

Hypomneſticum, h. e. *ſcolion*, compendium; titulus quo Compendium ſuum inſignivit Anaſtaſius *in Collectaneis*, per Sirmondum edit. in 8. ab eadem origine, cum præcedente.

Hypopſalma, apud Auguſtinum *Retract. lib.* 1. *c.* 20. eſt, *quod ad ſingulas Pſalmi partes ſuccinitur & reſpondetur.* Gallis *Refrains*, C. du Freſne *Gloſſar.*

Hyporchema, Græcè Ὑπόρχημα, poëmatis genus laxum ac remiſſum, geſtuoſum tamen & affectuum plenum: quale Pratinæ Poetæ Philiaſii, pyrrhichiis refertum, ob celeritatem, exhibet Scaliger *Poetices lib.* 1. c. 47. cujus initium:

> Τίς ὁ θόρυβος ὅδε;
> τίνα τάδε τὰ χορεύ-
> ματα; τίς ὕβρις ἔμολεν
> ἐπὶ Διονυσιάδα
> πολυπάταγα θυμέλαν;
> ἐμὸς ἐμὸς ὁ Βρόμιος. ἐμὲ δεῖ
> κελαδεῖν.
> ἐμὲ δεῖ
> παταγεῖν κτλ.

Cujuſmodi cantiones non ſine thyrſo ac face ſaltatæ videntur. Harmonia inde *Hyporchematica* appellata, ex Pyrrhichica & Gymnopædica miſta: quam Cretenſium propriam, plenam luſus, idem facit, ubi de Cordacis ſpeciebus *lib. eod. cap.* 18. Imò canticum omne, quod cum ſaltatione peragebatur, ὑπόρχημα. Sic cantica, quæ in comœdiis Latinis ad manum ab hiſtrionibus ſaltabantur, vera ὑπορχήματα fuere, uti & Eunapius *in Ædeſio* teſtatur, ubi Ariſtophani id primùm in ſcena factum ait Satyrica item: quæ utraque ad tibiam cantabantur ac ſaltabantur; ſicut ad lyram ea, quæ Pindarus ſcripſit. Atque is, qui ſub cantu tibiæ aut lyræ aut alterius cujuslibet organi ſaltabat, propriè dicebatur ὑπορχηματιστής. Sic accipiendum apud Plut. *Sympoſ. lib.* 7. *cap.* 11. ὑπόρχημα Πανὸς & Σατύρου, de Panis & Satyri ſaltatione ſub tibicine. Cujuſmodi ὑπορχήματα, Bathyllus, Pantomimus ille celebris ſub Auguſto, in ſua ſaltatione exhibebat, quæ revera fuit ὑπορχηστική. Uniformis enim ac ſimplex erat & nihil aliud ferme quàm ſaltabat: nullam quippe moram, nullum πάθος admittebat, ſed concitatiſſimo ferebatur motu; cujuſmodi φορητικὰ σχήματα Baccho & Veneri adſignat Lucianus περὶ ὀρχήσ. Cùm contrà Pyladæa ſaltatio ὀγκώδης, tragica & cothurnata eſſet. V. de utraque Salmaſium *ad Vopiſcum Carino*, & hic ubi de *Bathyllo* ac *Pylade.* Primum autem Thaletem in Creta compoſuiſſe τὰ ὑπορχήματα in Pyrrhichen, quæ ſaltatio Κρητικὴ dicebatur, hincque omne genus Ὑπορχημάτων, Κρητικὰ, *Cretica* dicenda, tradit Soſibius apud Pindari Scholiaſten. V. Salmaſium eundem *ad Solinum pag.* 171.

Hypoſcenium, Græcè ὑποσκήνιον, in magnificis olim Theatris, ſub proſcenio erat, eo aliquanto depreſſius, in quod per gradus deſcendebatur. *Sic Græci*, verba ſunt Scaligeri, *noſtri verò podium inter pulpitum & proſcenium, depreſſius proſcenio, altius pulpito, Poeti . l. I. cap.* 21.

Hypoſophroniſta, Græcè Ὑποσωφρονιστὴς, dicebatur Athenis olim, qui τὸν Σωφρονιστὴν, h. e. *Cenſorem* vel *Correctorem Juventutis Gymnaſticæ*, in munere ſuo ſublevabat, eique ſuberat: memoratur in vet. *Inſcript.* apud Cl. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 3. ubi *de* 1. 4. *or Attica*, voce Μαραθ·, in qua & *Hypogymnaſiarum* aliorumque officiorum ad Gymnaſium Athenienſe pertinentium mentio fit.

Hypoſtaſis, Græcè Ὑπόστασις, vox in Eccleſia Dei frequens: In Symbolo Athanaſii occurrit, de *Perſona*, præeunte Scriptura, Hebræor. *cap.* 1. *verſ.* 3. Ubi Chriſtus dicitur χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, *Character ſubſiſtentiæ* (i. perſonæ) *Patris*, q. d. imago ſic Patrem exprimens quemadmodum id, quod in cera eſt, exprimit formam, quæ eſt in ſigillo. Ut moroſè nimis diu olim Latini Patres vocem refugerint, tres *Hypoſtaſes* in divinis admittere renuentes; eo quòd exiſtimarent, ut Auguſtinus ait *de Trinit. lib.* 7. *cap* 8. & 9. quòd hoc *ſubſtantiam* ſignificaret vocabulum, fides autem unam tantùm in Deo ſubſtantiam eſſe doceret. De qua Latinorum hæſitatione *ad Euſeb. Epiſt.* 10. ſic Baſilius: *Quale nobis auxilium ab Occidentalium ſupercilio & faſtu aderit, qui veritatem neque norunt, neque dicere ſuſtinent.* Donec tractu temporis meliùs edocti vocem admiſerunt, V. Dominicum Macrum *in Hierolexico.* Sed & hodie Mennonitæ aliique illam averſantur; verùm longè deteriori conſilio: cùm ipſam SS. Trinitatem hoc prætextu laceſſere non vereantur &c. Franc. Burmannus *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. I. Lib.* 1. *Loc.* 3. *cap* 30. Vide quoque Cl. Suicerum, in voce Ὑπόστασις.

Hypothymis, ſeu *Hypothymias*, corona dicta eſt, quæ collo appenſa deſcendebat ad pectus, pulchritudine florum & odorum ſuavitate, unde nomen (διὰ τὴν ἀποφορὰν ſc. καὶ ἀναθυμίασιν, ut ait Plut. *Sympoſ.* 3.) commendabilis: στέφανον ὑποτραχήλιον, *Coronam ſubcollarem*, vocat Heſychius. Meminit earum etiam Alcæus apud Athenæum *lib.* 15.

> Ἀλλ' ἀνήτω μὲν περὶ ταῖς δέραις περ-
> θέτω πλεκτὰς ὑποθυμιάδας τίς.
> *At Anethi quidem cervici ap —*
> *ponat plicatiles* hypothymiadas *aliquis.*

Et Anacreon,

> Πλεκτὰς δ' ὑποθυμιάδας περὶ στήθεσι λωτίνας ἔθεντο,
> *Plicatiles* hypothymiadas *è loto circa pectus ſtatuerunt.*

Eaſdem indigitat Ovidius *Faſtor. lib.* 2. his verbis,

> *Ecce nurum Regis fuſis per colla coronis,*
> *Inveniunt poſito pervigilare mero.*

V. plura de illis, apud Paſchalium *Coronar. lib.* 2. *cap.* 3. & ſuprà in voce *Collum.*

Hypſiſtarii, adde: Græcè Ὑψιστάριοι, quòd Ὕψιστον, i. *Supremum*, adorarent, patrem tamen eum eſſe inficiati. Iis non multum diſſimiles Euphemitæ ſeu Maſſaliani, apud Epiphanium *Hær.* 80. Vide Cl. Suicerum *Theſauro Eccleſiaſtico*, in voce Ὕψιστος.

Hyrcane, Græcè Ὑρκάνη, urbs Lydiæ, ab *Hyrcanis*, quos ibi collocaverant Perſæ, nomen nacta, cujus memoriam ſervat vetus numiſma, in cujus antica parte caput turrigerum cum *Inſcr.* ΥΡΚΑΝΗ. in poſticâ, Fortuna, dextrâ manu clavum, alterâ cornu copiæ tenens, cum voce ΥΡΚΑΝΩΝ, apud Jacobum Sponium *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 188. Stephanus & Strabo πεδίον ſolùm, *planitiem, agrum*, vocant: ſed urbem fuiſſe, hinc clarum eſt &c.

Hyria, Græcè Ὑρία, Seleucia Trachea in Cilicia dicta eſt, apud Steph. Ὑρία, ἡ νῦν Τραχεῖα Σελεύκεια: uti legi vult Salmaſius *ad Solinum pag.* 620. V. ubi de *Seleucia Trachea.*

Hyruli, in *Chorographia MS.* corr. pro *Eruli*, apud eundem Salmaſium *Not. ad Claudium Pollionis.*

Hyſginus, Græcè ὕσγινος, Hebr. תחש *thachas*, Chald *Sasgona*, coloris genus, quo pelles, quibus Tabernaculum operiebatur, Exodi *cap.* 25. *v.* 5. & *c.* 35. *verſ.* 23. erant ſpectabiles. Sic Numerorum *cap.* 4. *verſ.* 8, 10, 11, 13, 14. ſuper arcam & menſam & candelabrum, & altare aureum & omnia vaſa ejus expandi jubetur operimentum è pelle *thachas.* Et *verſu* 25. Gerſonitæ jubentur ferre aulæa tabernaculi & tentorium conventus ejus, & operimentum *thachas, quod eſt ſuper illud.* Denique Ezech. *cap.* 16. *verſu* 10. Deus varia dona in Iſraelitas à ſe collata proponens, ſub figura Sponſæ, quæ ad nuptias ornatur, inter cætera hæc habet, *Veſtivi te verſicoloribus, & calceavi te thachas.* Ubi *thachas*, quod pro animali alii ſumunt, coloris genus eſſe, eruditè probat Bochartus. Græci Interpretes certè ὑακίνθινον aut ἰάνθινον, & Hieronymus *janthinum*, reddunt: quibus proximus eſt *hyſginus* color. Unde Plinius *lib.* 20. *cap.* 26. *Hyacinthus in Gallia optimè provenit: hoc ibi pro cocco* hyſginum *tingitur.* Ad quem locum Turnebus *in Adverſar lib.* 19. *cap.* 25. *Hæc Plinii*, inquit, *verba indicant, hyſgen hyacinthum eſſe, unde factitius color vocabatur, quem hyſginum vocabant.* In Heſychio, *byſſus* eſt color αὐτὶ τῆς ὕσγης παραλαμβανόμενος. *qui hyſges loco aſſumitur.* Eidem porro *byſſinum* eſt πορφυροῦν, purpureum. In Dioſcoride *lib.* 3. ariſtolochia florem habet purpureum. At in Nicandri *Theriac. verſu* 511. ejusdem flores *hysgino* rubeſcunt,

> πέταλα δ' ὑσγίνῳ ἐναλίγκια.

Cujus Scholiaſtes, Τὸ δὲ ὕσγινον φυτόν ἐστι ξανθὸν τῷ χρώματι, ἢ μᾶλλον ἰοβαφὲς ἐπιτήδειον. ὑσγινοβαφῆ δὲ λέγεται τὰ ὕσγῳ βεβαμμένα, *Hyſginum planta eſt lutei coloris, aut potiùs ad tingendum violaceo colore idonea, quæ quæ tinguntur* Hyſginobapha *appellantur.* Dicitque Pauſanias, Galatas coccum voce vernaculâ *hyſgen* vocare *in Phocicis.* Tamen alii diſtinguunt: Hinc Plinius *lib.* 9. *cap.* 41. *Coccoque tinctum Tyrio tingere, ut fieret hyſginum.* Vitruvius verò *lib.* 7. *cap.* 14. *purpureos colores* fieri tradit, *infectâ cretâ rubiæ radice & hyſgino.* De quo argumento vide plura, apud Salmaſium *in Solinum pag.* 272. & 273 ubi *hyacinthinum* & *hyſginum* (quem *Zinzolin* vulgò dici, & inter coccum & purpuram medium ait eſſe, ſic tamen, ut ad purpuram Tyriam magis accedat,) ita differre multis probat, ut tamen ſint affines tincturæ & utrumque pro purpureo uſurpetur: Adde Samuel. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 13.

Hyſpiratis, Armeniæ reg. apud Strabonem, in qua ſandyx metallica. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1152.

Hyſſopi faſciculus, quo aſpergantur ædium poſtes & ſuperliminaria, in agni ſanguine tingi jubentur Exodi *cap.* 12. Ita Levit. *cap.* 14. *verſu* 6, 7. ex cedro, coccino & *hyſſopo* fit aſpergillum, quo in aquam, & immolati paſſeris ſanguinem immerſo, leproſus aſpergitur ſepties, ut à lepra ſua mundetur: quâ eadem ratione purgabatur domus leprâ infecta, *v.* 49.— 52. Neque aliter aſpergebantur aquis נדה *ſeparationis*, homines, tentoria, vaſa & quidquid aliud cadaveris contactu erat pollutum, Numeror. *cap.* 19. *verſu* 6, 18. Quò alludens David, a peccatis ſuis purgari petit *hyſſopo*, ut ſit mundus, Pſalm. 51. *verſ.* 9. Et ob id ipſum ὕσσωπος Heſychio eſt βοτάνη σμήχουσα, *herba abſtergens* ſeu *purgans*, nempe in Lege Moſis. Quomodo autem iſtiusmodi aſpergillum fieret, ſic docet Maimonides *de vacca rufa, cap.* 11. *ſect.* 1. *Sumit vir mundus tres* hyſſopi *caules, quos in faſciculum unum compingit & ſinguli rami ſpicas habent, quarum apices*

pites immergit, in aquam ſeparationis, quæ eſt in vaſe &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 50. Atque hinc eſt, quòd *Hyſſopus* inter vaſa ſacra numeretur, in *Hiſtoria* Abbatiæ Condom. apud Car. du Freſne, *Duas canetas & unum urceum, pro aqua benedicta portanda, cum* hyſſopo *de argento.* Plura de *Hyſſopo* V. apud Theophraſtum, Dioſcoridem, Plinium *lib.* 20. *c.* 6. & *l.* 14. *c.* 6. ubi de *Hyſſopite vino*, alioſque Herbariæ Rei Scriptores; Cl. inſuper Suicerum *Theſ. Eccl* voce Ὕσσωπος; ubi de ejus præſertim in Sacris uſu, nec non infrà in voce *Murum*. Addo ſaltem, pauca de *Hyſſopo* in crucifixione Chriſti adhibito. Sic enim Johannes *cap.* 19. *v.* 29. *Illi autem, cùm ſpongiam aceto implevisſent,* καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, *& hyſſopo circumdediſſent, ori ejus admoverunt.* At Matthæus *cap.* 27. *verſ.* 48. & Marcus *cap.* 15. *v.* 36. habent, καλάμῳ, *calamo.* Quæ cùm videantur ſecum conſiſtere non poſſe, cùm hyſſopi rami non ſolùm exiles ſint, ſed & humi jaceant, adeoque calamorum vicem, qui firmi ac rigidi, præſtare non poſſint: exiſtimat Bochartus caſu mutato, pro ὑσσώπῳ, ὕσσωπον ſcribendum ut non ſpongia hyſſopum, ſed hyſſopus ſpongiam circumdederit, quò aceti acore cum hyſſopi amaritudine mixto feret ſitienti Chriſto potus ingratior. Amaram enim in Judæa eſſe hyſſopum, ex Iſaaco Ben-Omran idem probat. Et ſic perfectè adimpletum eſt Davidis vaticinium, quo ſub perſona Chriſti loquens, Pſalmo 69. *v.* 22. *Fel*, inquit, *in cibum mihi dederunt, & aceto me potaverunt in ſiti mea.* Ubi *fel* redditur, quod in Hebræo ראש, propriè herbæ amaræ genus in ſegetibus naſcens, Hoſ. *c.* 10. *v.* 4. quæ cum abſinthio ſæpè jungitur, ut æquè amara, Deuteron. *cap.* 29. *v.* 18. Jerem. *c.* 9. *v.* 15. Thren. *c.* 3. *v.* 19. & Amoſi *c.* 6. *v.* 12. Atque hoc pacto reliqui duo Evangeliſtæ de aceti ſpongia agunt, & quomodo calamo alligata Chriſti ori fuerit admota: Joannes quod ab ipſis præteritum eſt, ſupplens, ſpongiam illam fuiſſe *hyſſopo* circumdatam addit, ut non ſolùm acerbus, ſed & amarus Chriſti potus eſſet, juxta vaticinium præfatum &c. V. Bochartum, ut & Suicerum, ubi ſuprà.

Hyſtrix, in cibis, apud Damirem *cap. de Reptil.* laudatum Bocharto ubi ſuprà, *lib. I. cap* 4. De quo animali ſic Plin. *lib.* 8. *cap.* 35. Hyſtrices *generat India & Africa ſpina contectas, ac herinaceorum genere: ſed hyſtrici longiores aculei, &, cùm intendit cutem, miſſiles. Ora urgentium figit canum & paulò longius jaculatur. hybernis autem ſe menſibus condit* &c. ad quæ verba V. *Exercitationes* Salmaſii *ad Solin. pag.* 390. ubi, inter alia, Heſychium cum echino marino *hyſtricem* confundere, notat. *Mures Africanos* Plauto hyſtrices dici in *Pœnulo*, verbis,

Non audis? mures Africanos prædicat
In pompam ludis dare ſe velle ædilibus.

habet Dalechampius *ad Plin. loc. eund.* In Quanſia prov. Regni Sinenſis dari, quarum ſpinæ ad cubiti ſæpe erigantur altitudinem, in obvios corpore concuſſo evibrandæ, non ſine noxa, tradit Auctor Anonymus *Sina & Europæ c.* 40. Unde jaculandi artem excogitandi hominibus occaſio &c. V. quoque Voſſium de *Idolol. lib.* 3. *c.* 56. nec non ſuprà in voce *Hiſtrix.* Inde *Hyſtriculus*, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *Feras ſi in puero matris ſolicitudinem patiens, certè jam* hyſtriculus, *jam virum alicujus clanculo functus, ſuſtinet ſtolam fundere, comam ſtruere* &c. Ubi de Achille loquitur: eſt, quem Græci δασύθριξον vocarunt: nota enim *hyſtricis* pilorum denſitas & aſperitas. Sic & *ericium*, pro hiſpido & hirſuto Varro dixit apud Nonium. V. Salmaſium *ad l. d.*

JA

I.

I. Adde: In notis antiqq. *in, inter.* Interdum *intra, unum, Junius, Julius*: I. AGL. *in angulo.* I. D. T. S. P. *in diem tertium ſive perendinum.* JA. D. *jam dudum.* JA. RI. *jam reſponſi.* J. U. *Juris utriusq;* &c. deſignat; Franc. Gouldmannus. Cùm Imperativus eſt verbi *Eo*, impetum & indignationem jubentis præfert. Apud Statium *Thebaid. lib. 8. verſ. 65.*

Sed quid ego hæc? I, Tartareas ulciſcere ſedes.

Virgilium *Æn. lib. 4.*

I, ſequere Italiam ventis &c.

V. Guil. Canterum *Novar. Lect. lib. 2. cap. 8.* & Barthium *ad Statium d. l.*

JA.

Jabal, frater Jubalis, apud Moſen Geneſ. *cap. 4. verſ. 20. Pater fuit habitantis in tabernaculo & pecoris*: id eſt, *primus auctor habitantium in tabernaculis cum pecore*; non enim *pater* fuit *pecoris*, i. *auctor regendi pecoris*, quod jam Abel occupaverat, idem inſtitutum haud dubiè Patrum plurimis ſequentibus. Sed arti, jam antè inventæ, *Jabal* aliquid inſigne addidit: nempe, ut ne cogerentur greges ſemper iiſdem hærere paſcuis, tanquam uni glebæ addicti, ſed è loco in locum migrarent, pro ratione paſcuorum & ubicunque nox aut frigus illis eſſet moleſta, ſub tentoriis ſecederent, tanquam in caulis αὐτοσχεδίοις ac tumultuariâ operâ factis fabricatisque: Quam vivendi rationem ſequuti in Arabia Scenitæ; in Africa, Nomades. Ex eo Gentiles poſtea *Palem*, paſtorum Deum, ut Varro habet, apud Servium *Georgic. lib. 3.* (Deam aliis plerisque facientibus) feciſſe videntur Bocharto, quem vide *Hierozoici Part. prior. Lib. I. c. 45.*

Jabi, in Dei nominibus, Epiphanio *Hær. 40.* ubi Ἰάω, ſummum Deum & Ἰαβὲ vocari ait. Nempe, ut Theodoretus refert *in Exod. Quæſt. 15.* Καλοῦσι δὲ αὐτὸν Σαμαρεῖται μὲν Ἰαβὲ, Ἰουδαῖοι δὲ Ἰάω, *Vocant autem illum Samaritæ quidem* Jabé; *Judæi verò Jao.* Ubi tamen vulgò Ἰα editur; ſed hic non fuerit tetragrammaton, quale eſſe id nomen ibidem addit Theodoretus. Verùm cogitandum, Jones non habuiſſe *vau* literam; ſed ſolos è Græcis Æoles, qui dixiſſent Ἰάϝω, ut Latini *Javo.* Solent verò Græci pro litera *vau*, ſive *V.* conſono, ponere *B.* vel diphthongum OY. uti pro *Virgilius* ſcripſere Βιργίλιος & Οὐεργίλιος; eò quòd *vau* inter β & υ haberet medium quendam ſonum, qua de re V. Voſſium *de Arte Gramm. lib. 1.* In *B.* itaque convertitur, cùm effertur Ἰαβὲ, de quo hic; in OY. verò ab iis, qui ſcripſere Ἰαουέ, de quo ſic Clemens Alex. in fragmentis nondum editis; unde hæc adducuntur à Joh. Croio *Sacr. & Hiſtor. Obſervat. Part. I. cap. 12.* Καὶ τὸ τετραγράμματον ὄνομα τὸ μυστικὸν, ὃ περιέκειντο, οἷς μόνοις τὸ ἄδυτον βάσιμον ἦν, λέγεται Ἰαουέ. ὃ ἑρμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ἐσόμενος. *Et quatuor literarum ſacrum ac occultum nomen, quo redimiti erant ii, quibus ſolis adytum intrare licebat, effertur* JAVE: *quod exponitur,* QUI EST, ET ERIT. Cum hoc nomine, quod alii quoque *Juabo* & *Jabo* extulerunt, magnam convenientiam habet nomen *Juba*, quorundam Mauritaniæ Regum; unde ſuſpicatur Voſſius, ejus qui primus ſic vocatus eſt, id non proprium nomen, ſed cognomen fuiſſe: ut Nimrodi *Bel*, h. e. *Dominus.* Certè Mauris non ſolùm pro Numine ſuos Reges, ut Tertullianus *Apolog. cap. 24.* Cyprianus *de Vanit. Gent.* & Lactantius *lib. 1. c. 15.* docent: ſed præcipuè Regem *Jubam* cultum fuiſſe, teſtatur Min. Felix *in Octav. Niſi fortè poſt mortem Deos fingitis, & pejerante Proculo Deus Romulus & Juba Mauris volentibus Deus eſt*: cui aſſentientem V. Iſidorum *Origin. lib. 8. cap. 11.* & plura in hanc rem, apud Voſſium *de Idolol. lib. 1. cap. 32.*

Jabne, Hebr. יבנה urbs olim Palæſtinæ celebris, memoratur Paralip. *lib. 2. cap. 26. verſ. 6.* ubi Græci codices nunc habent Ἰαβνὴρ, nunc Ἰαβνῆ, nunc Ἰαβνὴ, & Vulgata *Jabnia.* In Maccabaicis paſſim, ut & Straboni *lib. 16.* Joſepho *Haloſ. lib. 2. cap. 9.* Stephano *de Urbibus*, Aliis, nuncupatur Ἰαμνία & Ἰάμνεια, unde Incolæ Ἰαμνῖται: celebris, ut dictum, Urbs, in maritimis Daniticis, quam, ut Joppæ vicinam, finitimis præfuiſſe, ſcripſit Joſephus *Haloſ. lib. 3. c. 4.* ab Hieroſolymis ſtadiis 240. diſſita. ſi nempe portus Jamnitarum, à Juda Maccabæo ſucceniſus, pro urbis illius portu, ut nonnulli faciunt, ſumendus ſit, 2. Maccab. 12. 9. Cæterùm Ptolomæo Ἰαμνιτῶν λιμὴν, *Jamnitarum portus*, (in MS. Ἰαμνητῶν dictus) collocatur in long. gr. 65. lat. 32. ipſa autem *Jamnia* long. 65. 40. lat. 32. adeò ut portus hic ab urbe haud parùm diſtat. Κώμην, *vicum*, vocat Strabo; πολίχνιον, *urbeculam* Palæſtinæ, Stephanus. Sed *Jamnes* duas memorat Plinius *Hiſtor. Nat. lib. 5. cap. 13.* quarum *alteram vicum* appellat, in editionibus vetuſtioribus, pro quo in nuperis ſubſtituitur, *altera intus.* Et de יבנאל *Jabneel*, in Joſua, Andreas Maſius *cap. 15. verſ. 11.* *quin ſit duarum Jamniarum altera, nihil dubito. Nam ſolent Græci literam Beth in ſuum Mi ſæpius convertere. Sitæ enim erant ambæ Jamnes ſive Jamniæ, inter Dioſpolim & Azotum* &c. *Sed noſtram Jabneel eam fuiſſe Jamniam apparet, quæ maritima erat, non autem, quæ intus, ut Plinius loquitur, exſtabat.* Alibi autem Jamniam memorat idem, *ad Joſ. cap. 11. quam Veneti hodie Zaniam vocant & Caſtrum Beroaldi.* Eſt etiam Jamnia, inter ſuperioris Galilææ vicos, à Joſepho, dum illic præfectus erat, munitos: de qua expreſsè is *in vita ſua.* In utram harum migraverit Synedrium magnum, poſtquam Tabernas reliquit, non adeò certum eſt. Poſtquam enim è *Liſhath hagazith* (qui locus conſuetus ac antiquitus conſtitutus erat) i. *conclavi ſaxeo*, Synedrium hoc migraſſet, in *Hanoth* ſeu *Chanoth* (id eſt, *Tabernas* in monte Templi poſitas) ſe contulit: inde in Hieroſolymæ alia quædam loca; ab Hieroſolymis in *Jabnen*, à *Jabne* in Usham, ab Usha in Sepharajim, à Sepharajim in Bethshairim, inde in Zepphori, atque demum Tiberiadem, V. *Sepher Juchaſin fol. 21. 1* & 2. & 23. 1. Joh. Cochium *ad Gemar. Sanhedr. pag. 160.* Joh Buxtorfium *Comm. Maſor. cap. 5.* &c. Et quidem migrationis è conclavi præfato in Tabernas, ſeu primæ, tempus collocant ſub annum ante excidium Templi ſecundi quadrageſimum; à Chriſto nato 30. In Tabernis autem alibique Hieroſolymæ ſedes habuit usq; ad Templi excidium. cùm in *Jabniam* Urbem, Principe Jochanan Ben Zacai, migravit. Poſtmodum verò in Usham, Principe Rabban Gamaliele I. & demum in urbes cæteras, temporibus Principum, qui usque ad ejusdem finem ſequuti ſunt. *Jabnen* hanc fuiſſe veriſimile judicat Seldenus illam Galilææ ſuperioris, utpote à reliquis migrationis urbibus haud ita diſſitam; adeoque interiorem, quem hac de re pluribus agentem V. *Tr. de Synedriis Veterum Ebr. lib. 2. cap. 15. §. 9.* V. quoque in voce *Jamnia.*

Jabolenus JC. apud Capitolinum *in Antonino Pio, Multa de jure ſanxit, uſusq; eſt Juris peritis, Vinidio Vero, Salvio Valente, Voluſio Metiano, Ulpio Marcello &* Jaboleno: Salmaſio eſt pro *Zaboleno*, ut *jugum*, ζυγὸν & *Jonarius* pro *Zonario*, apud Nonium. Utrumque autem pro *Diaboleno*, quomodo ſe ſcriptum hoc loco reperiſſe ait, in optimo Cod. Palatino, V. eum *Nic. ad d. l.*

Jaca, nomen fructus, totius Orbis maximi vulgò habiti, in Imperio Sinenſi, de quo ſic Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap. 36.* *In Quangtung creſcunt ubiq; nuces Indicæ majores & minores: fructusq; ille, vulgò habitus totius Orbis maximus, Indis* Jaca *dictus, qui ob eximiam magnitudinem non in arborum ramis, quamvis illi quoq; ingentes ſint, ſed ipſi trunco adnaſcitur, quaſi ex metu, ne tantum onus rami ferre detrectent, quantumvis firmi aut robuſti fuerint. Fructûs cortex adeo durus eſt craſſusq;, ut ſecuri aperiendus ſit: Innumeræ intus domunculæ ſeu folliculi, in quibus pulpa eſt flavi coloris, quæ nucem velut caſtaneam ambit. Illa, ubi maturuit, ſuaviſſima eſt, & caſtaneas Europæ igne toſtas refert.*

Jacchæ, pop. Africæ ferociſſimus, vicini Congenſibus, ſub Alvaro I. Congi R. Regnum hoc aggreſſi, A. C. 1560. illud ingenti cæde exhauſtum occuparunt, pulſo Alvaro, in exiguam inſulam fluminis *Zaire*: ubi is tamdiu delituit, donec Sebaſtianus Portugalliæ R. cujus imploraverat auxilium, miſſo cum copiis Franc. de Govia, *Jacchas* iterum exturbavit, Alvaro reſtituto. V. ſuprà *Agages.*

Jacchus, adde: Sunt qui Cereris eum filium faciant, qui à matre ductus ad filiam inveſtigandam, in ædibus anus Eleuſiniæ Baubûs, quæ Cererem hoſpitio excepit, matrem ad riſum compulit, fecitque, ut cyceonem mœrore paululum remiſſo ebiberit: hinc in Eleuſiniis ſacris unà cum Cerere ac Proſerpina cultus. Certè in Sacris illis ſemper juncti leguntur, Δημήτηρ καὶ Κόρη καὶ Ἴακχος. Alii tamen, non ipſius Cereris puerum, licèt ejus lacte nutritum, unde *mammoſa Ceres ab Jaccho* Lucretio dicitur; ſed indigenam Attici ſoli heroëm, & Baubûs modò dictæ filium fuiſſe, ajunt, eundemque cum Cyamite Heroë, de quo ſuprà. Alii aliter, ut videre eſt apud Salmaſium *ad Solinum pag. 750.*

Jacere oſculum & *Jactare baſia*, inter ritus adorantium. Adorantes enim non manū porrigebant eam poſtea ad os referentes, quod voluit Lipſius *in Electis*: ſed manum oſculabantur, deinde eam versùs illum quem adorabant, ſolebant protendere, quod *jacere oſculum* dicebatur. Tacitus *Hiſtor. lib. 1. Nec deerat Otho, protendens manus, adorare vulgum, jacere oſcula & omnia ſerviliter pro dominatione.* Sic apud Phædrum,

— *Jactas baſia tibicen*,

i. populum adorat. Manum nempe tales oſculabantur, dein eam ad eos porrigebant, quorum honori ac venerationi dabant illud oſculum: ſicque protenſione manus, quam prius erant oſculati, quodammodo oſculum ipſum porrigere & *jactare* ad eos videbantur, quibus honorem illum deferebant. Hinc Juvenalis,

A facie jactare manus, laudare paratus
Si bene ructavit.

Quod qui facit, is utiq; manu priùs faciem tangit, quàm eam jactet. *Manu venerari* & *manu ſalutare* idem dicebant. Tacitus de Nerone cantante, *Poſtremò genu flexus & cœtum illum manu veneratus eſt.* Hiſtrionem ille verum agebat: at hiſtrionum, pantomimorum & cantorum hic mos erat, ut populum ſcenam ingreſſi adorarent. Vetus *Epigr.*

Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat.

Sic Aurigæ *flagello* populum venerabantur, uti diximus ſuprà. Plura hanc in rem vide, apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Probo*, & infrà in voce *Labrautum*. Sed & *bellaria* ac *lemniſcos jaciendi* mos, indigitatur Suetonio *in Nerone cap.* 25. *Incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco ingeſtæq; aves ac lemniſci & bellaria* Flores, alibi paſſim: quarum ſimiliumq; rerum injectione Hieronicæ, item Numinum ſtatuæ, honorari ſolebant, ut pluribus docet Caſaubonus *ad l.* & nos hic aliquid, ubi de *Conjectu florum*. Porrò miſſilia *jaciebantur* in populum Spectaculis intentum, idq; è Baſilica ſive Regia, quæ Foro imminebat: quod κατὰ κορυφὴν ῥίπτειν, *de ſuperiori loco in caput inferiorum jacere*, vocat Dio *lib.* 49. V. eundem Caſaubonum *ad Claudium cap.* 21. Contumeliæ verò cauſâ in Imperatores exoſos, fragmina panis, lapides, lutum, pulverem, rapa, alia *jaci* conſueviſſe, dicimus hic paſſim, V. quoque Theod. Marcilium *ad eundem Auctorem Veſpaſiano cap.* 4. ut & infrà verbo *Spargere*.

Jacke, ſeu *Jaque*, ſagum militare, quod loricæ ſuperinducebatur, apud Thomam Walſingh. *ann.* 1379. Froiſſardum *Vol.* 4. *c.*114. *ſub ann.* 1199. & *in Chron. MS.* Bertrandi Gueſclini, apud du Freſne *in Gloſſar.* An à *Jacobis* factioſis quibusdam in agro Galliæ Bellovacenſi, quibus dux eorum, quem *Jaque Bonhomme* vocabant, nomen dedit, ſub annum 1358. de quibus copioſè idem Froiſſardus *Volum.*1. *capp.*187 188. & 189. Matth. Villaneus *lib.*8 *c.*67. Continuator Nangii Gall. MS. Alii, qui factionem ipſam *Jaqueriam* nuncupant. De iiſdem *Regeſtum* 3. Memorialium Cameræ Computor. Pariſ. *Sigillum Capitanei Ruſticorum vocatorum Jacoborum decapitati, apud Claromontem in Belvacino, fuit traditum Cameræ per Thomam Brochardi* — 1358. apud Car. du Freſne *Gloſſar. præf.* Hodieq; Occitani *Jaquetus* vocant, quod cæteri Galli *Pourpoinct*.

Jacobini, nomen religioſorum in Communione Rom. quorum inſtitutum Dominicum, à Gregorio IX. inter Sanctos relatum, auctorem habet; unde & *Dominicani* appellantur, aliter *Fratres Prædicatores*. Veſtis eorum ex panno raſo denſeque texto albi coloris, cui ſimile ſcapulare gerunt, cum capucio nigro. Etiam *Jacobinæ*, ab eodem inſtitutæ religioſæ ſunt, quæ *filiæ S. Dominici* quoque nonnullis appellantur. Richel. V. ubi de *Dominico* Guſmanno. At *Jacobita*, in eadem Eccl. Rom. qui peregrinationem religionis ergò inſtituit, ad *S. Jacobum* Compoſtellanum, Gall. *Pelerin de S. Jaques*. Ibidem ſic vocantur Dominicani iidem, quòd eis *Hoſpitale Peregrinorum S. Jacobi* Pariſiis, ad manſionem aſſignatum primitus fuerit, à celebri quodam Anglo, Magiſtro Joanne, *Phyſico præcipuo & Regis curam agente*, uti refert Matth. Paris *ad A.C.* 1198. quam donationem anno 1218. à Magiſtro Johanne Decano S. Quintini, factam ait Brolius *Antiqq. Pariſ. lib.*2. Et quidem hoc *Jacobitarum* vocabulo nuncupantur, apud Thierricū Valliſcolor. *in Urbano IV.* & Joannem Hocſemium *cap.* 32. *Prædicatores S. Jacobi* vocantur, in *Chronico* Andrenſi *A. C.* 1222. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* In Ægypto verò ac in Judæa, *Jacobitæ* vel *Jacobini* dicuntur, Chriſtiani quidam, ob varios errores olim à Patriarcha CP. excommunicati: quibus nomen dedit *Jacobus* quidam, Severi Patr. Antiocheni diſcipulus, qui annuente & præcipiente Timotheo Patr. Alexandr. Chriſtianos ad ſectam Dioſcori Alexandrini ibidem Patr. revocabat: cujus hæreſin amplexus Anaſtaſius Imp. non ſemel *Jacobita* dicitur, in *Chronico Oriens.* ab Abrahamo Echellenſi edito, *pag.* 59. 60. &c. V. de eorum hæreſibus, Jacobum de Vitriaco *Hiſt. Hieroſolym. c.*75. Aithonum *capp.* 13. & 14. Willebrandum ab Oldenborg *Itiner. T. S.* &c. de eorum Patriarcha Godefridum Mon. S. Pantal. *A.C.* 1237. de eorum auctore, in vocibus *Jacobitæ* & *Monophyſitæ*. Conſule inſuper Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 40. Addam ſaltem, de Jejuniis ſeu Quadrageſimis illorum verbum, ex eodem Car. du Freſne voce *Quadrageſima*: *Quatuor Græcorum Quadrageſimis quintam addiderunt* Jacobitæ *ſeu Suriani, Quadrageſimam ſc. Ninives. Primam obſervant ante Paſcha, ut Græci: ſecundam Apoſtolorum à* 1. *die poſt feſtum Pentecoſtes auſpicantur: Tertiam à* 14. *die ante Aſſumtionem: Quartam à* 25. *die ante Nativitatem Chriſti: Quinta Ninives vel Jonæ eſt trium dierum, quam celebrant in hebdomade ante Septuageſimam, feriâ* 2. 3. *& quartâ, in memoriam pœnitentiæ Ninivitarum. In Majori Quadrageſima jejunant, ut Græci: in ſecunda, bis in die & piſces comedunt. Ita in tertia & quarta. Quintam Ninives obſervant, ut Majorem.* Sic nempe, ut à carne abſtineant, lacticiniis & ovis veſcantur, bibantque vinum. V. quoque Fileſacum *de Quadrageſima* &c. ut & ubi de *Armenis*.

Jacobus, Gall. *Jaques*, minutior moneta, cujus mentio in *Foris* Beneharn *Rubr. de Peages art.* 12. & in *Conſuet.* Solenſi *tit.*7 *art.*4. *Jakes* moneta, incertum an Anglica: occurrit etiam ſub Henrico IV. apud Wilhelmum Stanford. *de Placitis Coronæ lib.* 2. *cap.* 30. C. du Freſne *Gloſſar.* Richelieto nomen quoque monetæ eſt aureæ Anglicæ 14. libris Gall. 10. ſol æſtimatæ &c.

Jactantes, in Cloacinæ ſacro quærendi, apud Plautum *in Curculione*,

Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in Comitium,
Qui mendacem glorioſum, apud Cloacinæ ſacrum.

Nempe cùm nihil odioſius aut putidius ſit hominis glorioſi ac ſemetipſum *jactantis* oratione, neq; ullum ἄκουσμα auribus æquè accidat ingratum, meritò *putidi* ac *ſtercorei* ejuſmodi homines vocati ſunt. Idem *in Milite Glorioſo*,

Qui hinc ad Forum abit, glorioſus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurii &c.

Hinc Græcis κομπεία, μύξα, βλέννα, κόρυζα, pro *jactantia*: Κομπολάκυθοι, Κόμπασαι, κορύζης μεστοὶ, κορυζῶντες & ἀλαζόνες, pro *jactantibus*; & proin Empedoclis, Philoſophi ſupra modum jactabundi, ſorores *Cloacinas* non illepidè vocat Tertullianus *de Pallio cap.* 4. ubi vide Salmaſium, hanc in rem plura afferentem, ut & hic paſſim. Certè *jactantiam* tantopere Diis diſplicere, credidere Gentiles, ut non alio vitio acrius imminere Nemeſin fuerint perſuaſi. Unde, quoties aliquid excidiſſet jactabundi, Numen hoc deprecari ſoliti ſunt. Auſonius *Idyll.* 4.

Abſiſtat Nemeſis, ferat & Fortuna jocantem.

Idyll. 9. — *mitibus audi*
Auribus hoc Nemeſis &c.

V. aliquid hac de re ſuprà, ubi de *Fortuna*, item in voce *Nemeſis*.

Jactare Baſia, V. ſuprà *Jacere oſculum*.

Jactare Manus ad cava buxa, apud Propertium, ubi de Nano choraule,

Nanus & ipſe ſuos breviter contractus in artus
Jactabat *truncas ad cava buxa manus.*

Idem eſt ac *ſaltare* καὶ χειρονομεῖν ad tibiam, V. ſuprà in voce *Choraules*.

Jactatio Penſilis, V. infrà in *Oſcillum*.

Jactatorium, apud Galbertum in *Vita* Caroli Com. Flandr. *num.* 96. *Arietes, ſues*, jactatoria, *ſcalæ & conſimilia, quibus muros & lapideas compoſitiones deſtruere ſolent*: machina bellica eſt, quæ tela complura ſimul, vel certè lapides, emittebat, *Petraria*. Gr. Λιθοβόλον, du Freſne.

Jacti vel *Jactones*, Gallis ſunt calculi, quibus in putandis rationibus utuntur, *jettons*, voce è Tabulæ ludo mutuatâ. Nempe cùm *jactus* propriè vocari debuiſſet teſſera, quòd *jaceretur*. Ovidius,

Tu malè jactato, tu malè jacta *dato.*

Uti enim calculi *dari*, ſic teſſeræ *jaci* dicebantur, hincq; Græci βόλους, non tantùm teſſerarum jactus, ſed etiam teſſeras ipſas nuncuparunt: vice versâ *datos* vel *dados* vocant Galli teſſeras, *jactus* v. calculos. V. Salmaſium *ab Vopiſcum in Proculo*, ubi de jactu teſſerarum complura. Apud Suetonium *de Claris Rhetor. bolus* Græcâ voce retentâ *jactus* dicitur, de piſcium captura, uno retis *jactu* factâ; ex βάλλω, *jacio*: *Æſtivo tempore adoleſcentes urbani cùm Oſtiam veniſſent, littus ingreſſi piſcatores trahentes rete adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent.* Ubi *bolum emere*, eſt Græcè βόλον πρίασθαι, Lat. *jactum emere*. V. Caſaubonum *Animadverſ. ad l.* &c. Apud Cencium Camerarium *in Ceremon. Rom. Jactus*, non ſemel ἀκόντιον dicitur ſeu *miſſile*, ut annotat Baronius A. C. 1191. Falconariæ Artis Magiſtris *jacti*, laquei ſunt de corio facti, qui pedibus falconum imponi ſolent, *ut cum eis retineantur, & jactentur ad prædandum*, uti habet Fridericus II. Imper. *de Arte Venandi lib.* 2. *cap.* 38. apud Car. du Freſne *in Gloſſario*. Nec verò *jacti* ſolùm, ſed & *Jacula*, vett. Latinis teſſeræ appellabantur, à *jaciendo*, Iſidor. ſicut Græcis βόλοι & βόλιμα, unde παίζειν εἰς τὰ βόλιμα, in vet. *Inſcr.* Tabulæ luſoriæ: Item βολίδες, *Epigr.* Gr. εἰς τάβλαν.

Μήτε δὲ νικήσας μεγαλίζεο, μήτ᾽ ἀπολειφθεὶς
Ἄχνυσο, τὴν ὀλίγην μεμφόμενος βολίδα.
Neq; autem ſi viceris, gloriare; neq; ſi fruſtratus fueris,
Contriſtare, exilem incuſans teſſeram:

apud Salmaſium, ubi *ſuprà*.

Jaculum, Græcè ἀκόντιον, inter 5. certaminum genera, in Ludis olim Gymnicis obita, quæ hoc μονόστιχον complectitur,

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Ubi diſcum mox ſequitur, cujus exercitationi *jaculum* adnexum videtur. Certè Horatius de his ita junctim loquitur, *Carm. lib.* 3. *Od.* 8.

— — *ſæpe diſco*,
Sæpe trans finem jaculo *nobilis expedito.*

Fueruntque ambo rudimenta & exercitamenta duritiæ & laborum militarium; quibus non tam coronæ propoſitæ fuerunt, quàm alia quædam præmia, ταινίαι, ἐπιχείρια, γέρα, ἀθλήματα, ἆθλα & ἔπαθλα, dicta, de quibus V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 24. Scaliger ubi de ordine certaminum, ſic de *Jaculo*,

Pedum, inquit, *initio jactum arbitror, mox lapidem craſſum & gravem. Qui modus fit quaſi introrſum. Contrarius autem huic jactus extrorſum, quem in diſco jaciendo exercebant. Nam ad jaculi aut pili miſſionem brachium pandimus, mox prorſum impellimus. Contrà fit in diſco, manu ad pectus adductâ, atq; extrorſum diſcluſâ, Poëtic. lib. 1. cap. 22.* Laboris militaris exercitamentum id fuiſſe, dixi: nempe *Jaculum* propriè armorum genus, quod, unà cum amento, Ætoli Marte geniti inventum Plinius facit *lib. 7. cap. 56.* Ejus jaciendi uſum veterem indigitat Papin. Statius *Theb. lib. 6. v. 354.*

Quale quater jaculo *ſpatium, ter arundine vincas.*

Ubi cùm trium ſagittarum ſpatium quatuor jaculorum longitudinem habuiſſe innuit, h. e. quatuor jaculorum ictus æquaſſe trium ſagittarum ſpatium, diſcimus hinc longè aliam rationem *ſagittandi & jaculis jaciendi* priſcis fuiſſe. Hodie enim res ſecus habet, uniusq; ſagittæ expulſio decem ampliùs *jaculorum* ſpatium conficit, eoque amplius. *Sed verum eſt, ſagittarum nos tenere veterem uſum, etſi habili rem longè redditum, jaculorum ſere omnem amiſiſſe*, verba ſunt Caſp. Barthii *ad h. l.* V. quoque Servium *ad Æn. 1. verſum illum,*

Jamq; intra jactum *teli progreſſus uterq;*
Conſtiterat —

Juſt. Lipſium *de Militia Rom. lib. 5. c. 20.* & hic paſſim in vocibus *Haſta, Pilum, Sibyna* &c. Novum *Jaculi* genus excogitavit C. Marius, qui primus bello, an contra Cimbros, an adversùs Santones, telis uſus eſt ſeu *Jaculis pilatis*, quæ in hoſtem intorta frangebantur, ita ut vel in ſcuto, vel in corpore pars altera figeretur, altera remaneret pendula, maximo impedimento repugnaturis, vel exitio, vel certè, ut nulli eſſent poſtea hoſti uſui, V. Plut. *in Mario.* Ad ea reſpicit Horatius *lib. 2. Sat. 1.*

--- *neq; enim quivis horrentia pilis*
Agmina, nec fractâ pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi &c.

Jaculandi verò artem ab hyſtrice nos accepiſſe, conjectat Claudianus, qui de *Hyſtrice* poëmation ſic claudit:

Quòd ſi omnis noſtræ paulatim induſtria vitæ
Fluxit ab exemplis: quidquid procul appetit hoſtem,
Hinc reor inventum, morem hinc traxiſſe Cydonas
Bellandi, Parthosq; retro didiciſſe ferire
Prima ſagittiferæ pecudis documenta ſecutos.

Jaculus, Hebr. *Kippoz*, Eſa. c. 34. v. 15. aliter *acontias*, ſerpentis genus eſt, cujus morſum ἀνίατον vel ἀνήκεστον, h. e. *inſanabilem eſſe*, ſcribunt Agatharchides, Diodorus & Strabo: inter omnes Africæ peſtes deterrima. Neq; vitabile eſt hoc telum, cùm ex inſidiis erumpat tanto impetu, ut omnem prævertat fugam. *Miſſili volare tormento*, dicit Plinius. Et Ælianus, Ἀλλόμενος δὲ προσφύεται εὐθὺ, *Inſiliens ſtatim adhæret.* Quæ tam præceps rapiditas ſic deſcribitur Lucano *lib. 9. verſ. 822.*

Ecce! procul ſævus ſterilis ſe robore trunci
Torſit & immiſit (jaculum *vocat Africa*) *ſerpens,*
Perq; caput Pauli transactaq; tempora fugit.
Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere Fatum:
Deprenſum eſt, quæ funda rotat, quam lenta volarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aer.

Etiam viginti cubitos tranſilire, in Æliano legimus: unde patet, vaſta omnia & inculta oportere eſſe loca, quæ tali peſte fœcunda ſunt. Reperitur autem, extra Africam; etiam in Idumæa, ex *loco cit.* Ægypto, Marcellin. *lib. 22.* in Sabæis, Strab. & Arabiâ, Lucanus idē *lib. 6. v. 677.* *Non Arabum volucer ſerpens.*
Et *lib. 9. v. 720.* *Et natrix violator aquæ*, jaculiq; *volucres* &c.
V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. Lib. III. cap. 11.*

Jadera, adde: Colonia fuit Romana, ut ex *Inſcr.* hac patet:

IMP. CÆSAR. DIVI. F. AUG.
PARENS COLONIÆ MVRVM
ET TVRRIS DEDIT
TI. IVLIVS OPTATVS TVRRES
VETVSTATE CONSVMPTAS
IMPENSA SVA RESTITVIT.

Longè amplior olim, ut ex reliquiis Arcus antiqui, quibus porta S. Chryſogoni hodie ornata eſt, illuc è loco quadrantis horæ ſpatio diſtante delatis, patet, quibus hæc inſcripta:

MELIA ANNIANA IN MEMORIAM Q. LÆPICI Q. F.
SERG. BASSI MARITI SVI
EMPORIVM STERNI ET ARCVM FIERI ET STATVAS
SVPERPONI TEST. IVSSIT EX HS. DC DXX. P. R.

cùm hodie murorum ambitus duo milliaria Italica ægrè impleat, nec incolarum numerus ultra 5. aut ſex hominum millia aſſurgat. Prope Templum Græcorum, quod S. *Eliæ* vocant, rudera viſuntur Templi Junonis cognom. *Auguſtæ*, uti *Inſcr.* in vicinia docet. Ibidem Amphitheatrum fuerat, cujus hodie nihil ſupereſt: Aquæductus vero à Trajano Imp. conſtructi, cujus ope aqua à decem milliaribus urbi illata, veſtigia nonnulla conſpiciuntur etiam num. Cæterùm urbem, qualis hodie eſt, Marinus Sanutus Venetus refeciſſe legitur, ante aliquot ſecula, in ſeq. diſticho, quod *Inſcriptioni* ſupra dictæ ſubjectum ita ſonat,

Urbe hac præfectus Sanutus ex prole Marinus,
Hæc ſtruxit tandem Veneto dominante Senatu.

V. Jac. Sponium *Itiner. Part. I. pag. 86.* & *ſeqq.* ubi inter alia, iconiſmum reliquiarum Arcus præfati, & indiculum operum excellentiſſimorum Pictorum, qui in Ædibus ſacris ibi viſuntur; & *Part. 3. p. 73.* & *ſeqq.* ubi præter Inſcriptiones jam indigitatas, reliquas quoque, quæ Jaderæ ſuperſunt, inter quas una *Iſidi Serapidi Libero Liberæ* ſacra, exhibet. Idem cives *Jadeſtinos*, non *Jadertinos*, in antiquis monumentis frequenter appellari obſervat *ibid.*

Jagara, aut *Jagra*, Indis ſaccharum dicitur, uti quidem viſum Scaligero *Exercit. 164.* Sed ſaccharum in genere illos *ſacar*, ſolùm verò ſpeciem ſacchari ejus, quod ex liquore Tengæ conficitur, *Jagara* vel *Jagra* appellare, docet Salmaſius *ad Solinum pag. 1313.* V. infrà, ubi de *Saccharo.*

Jamaica, adde: Hinc nomen familiæ in Hiſpania illuſtri, Marchionum *de Jamaica*, quæ ramus eſt ſtirpis Portugallenſis. Inter Familiæ enim, quæ ex naturalibus Luſitaniæ Regum filiis ortæ, cùm tres præcipuæ ſint, harum ſecunda, *Bragantina*, ab Alfonſo D. Bragantiæ ac Com. *de Barcellos*, Johannis I. Regis notho deſcendit: Ex cujus liberis Ferdinandus I. poſt Patrem Dux, ex tribus filiis totidem linearum fuit ſator. Et maximus quidem natu Ferdinandus II. Ducalem domum continuavit, ex qua nunc Reges, nec non Marchiones *de Flechilla* & *Xarandilla* atq; Comites *de Oropeſa* oriundi ſunt. Ejuſdem rami palmites ſunt Comites *de Lemos* Duces Tauriſani cogn. *de Caſtro*, atq; ex hiſce iterum Comites *de Gelves* Duces *de Veragua*, in quorum domum ſucceſſio familiæ Columbiæ, cum dignitate March. *de Jamaica* delapſa eſt. Georgius enim *de Portugal* Com. *de Gelves*, fil. Alvari & Philippæ (fil. Roderici *de Melo* Com. *de Olivenza*) junxerat ſibi Iſabellam *Colombo* (quæ ex Didaco Columbo Duc. *de Veragua* neptis fuit Chriſtophori, famoſi illius Argonautæ & Americæ repertoris) è quo matrimonio natus Alvarus I. *de Portugal* Com. *de Gelves*, ex Leonora *de Corduba*, genuit Nunium *de Portugal* Columbum Duc. *de Veragua*: quo, & Aldoncia Portocarrerâ, natus Alvarus II. maritus fuit Catharinæ *de Portugal* Com. *de Gelves* (fil. Ferdinandi de Caſtro Com. *de Gelves*) & ex ea ſuſcepit Petrum Nunium I. Columbum *de Portugal* Duc. *de Veragua* & *de la Vega*; cui Iſabella Ferdinandina *de la Cueva* (fil. Ferdinandi Franciſci Duc. Albuquerquii) genuit Petrum Nunium II. Columbum *de Portugal* March. *de Jamaica.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. III. Europ. pag. 72.*

Jamnea, Græcè Ἰάμνεια, opp. Phœnices, ab Joppe 12. m. p. diſtans, in *Tab.* Peutingeriana, *Aſcalone XII. Azoto X. Jamnia XII. Joppe.* Ubi *Jamniam* vocat, namq; & Ἰαμνία dicebatur. Portum habuit ad mare, cumq; paulo longiùs remotum, quæ cauſa, quòd duas *Jamnias* ponit Plinius, *alteram intus: lib. 5. c. 13.* Conſtat id ex Ptolomæo, cui in ora recenſentur, Ἰόππη, Ἰαμνιτῶν λιμήν, Ἄζωτος; deinde in mediterraneis urbibus τὴν Ἰάμνειαν numerat. In diviſione Regni Herodis Magni teſtamento factâ, quâ Archelao dignitas Regia cum Judæa, Samaria & Idumæa obtigit, fratribus ejus Tetrarchis conſtitutis, tres urbes Salomæ ſorori aſſignatæ ſunt, inter quas *Jamnea* quoque, ut apud Joſephum videre eſt. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 569. 576.* ut & in voce *Jabne, Jamna*, item *Jamnia.*

Jana, adde: Sanè Lunam dictam eſſe *Janam*, indicat Varro de *R. R. lib. 1. c. 37.* *Jana creſcens & ſeneſcens.* Et hinc *Diva Jana*; per ſyncopen, *Diana*: Ut in carmine Saliari, apud eundem *de L. L. lib. 6. Divos Janos*, i. Sol. Sed & *Jana novella, ibid. lib. 5.* quod idem ac *Neomenia, Novilunium* &c. Voſſius *de Idolol. lib. 2. cap. 16.* & 25.

Janitores, moribus Romanis catenis vincti aditus domorum ſervabant: viliſſimaq; mancipia fuere habiti. Jul. Firmicus *libro 6. Egeſtatem & onus miſeræ paupertatis indicant: & hos eosdem* Janitores *faciunt, ad hoc obſequium mendicitatis neceſſitate compulſos.* Unde & in perſonis Eccleſiæ ſervientibus *Janitores* olim ultimi, ut nunc etiam, qui *Cuſtodes* vulgò perhibentur. Eginhartus *in Carolo M. Veſtimentorum Sacerdotalium tantam copiam procuravit, ut in ſacrificiis celebrandis ne* Janitoribus *quidem, qui ultimi Eccleſiaſtici Ordinis ſunt, privato habitu miniſtrare neceſſe fuerit.* Interim adeò neceſſaria hæc ſervitia habebantur, adeoq; recepta, ut pro valde re mira fuerit, Ciceronis domicilium aliquando ſine Janitore fuiſſe: id quod notat Plut. *in eo, Ipſe*, inquiens, *probos & doctos viros quotidie convivas habuit, non ſumptuosè, ſed liberaliter, habitos. Domus ejus carebat* Janitore. *Decumbentem conſpexit nemo* &c. V. de iis notata Jo. Brodæo *Miſcellan. lib. 4. c. 3.* Parrhaſio *ad Claudian. de Raptu lib. 3.* ſ. Rævardo *Varior. lib. 5. c. 20.* Caſp. Barthio *Animadverſ. ad Statium lib. 1. Sylv. 2. v. 35.* & quæ infrà dicemus, in voce *Janua*, item *Oſtiarii.*

Janizzeri, ſolicitatores expeditionum, in Curia Rom. Carolo du Freſne *Gloſſar.* ſeu Officiales Cancellariæ Rom. qui ſupplicationes beneficiorum ſubſcriptione ſuâ firmant, Car. Macro *in Hierolexico.* V. Octav. Veſtrium *de Judic. Aulæ Rom. lib. 1.* & 2.

Jannes, adde: De illo, & ſocio ejus, locum inſignem Numenii, apud Euſebium *Præparat. Evangel. lib. 9. pag. 241.* eruditè illuſtrat Sam. Bochartus *Hierozoici Parte Prior. lib. II. cap. 53.* V. quoque ſuprà in voce *Cepotaphium*, & plura apud Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* vocibus Ἰαννῆς & Ἰαμβρῆς.

Jannei, in *Statutis* Ordinis S. Joannis Hieroſolym. *tit. 19. §. 33.* nummi argentei ſunt, à *Jano* Cypri R. cuſi. C. du Freſne *Gloſſar.*

Janthina, apud Martialem *lib. 2. Epigr. 39.*

Coccina famoſæ donas, & janthina *mœchæ* &c.

Veſtes dicuntur violacei coloris. Plin. *lib. 21. cap. 6. Violis honos proxi.*

proximus. Harum plura genera — Ex iis verò, quæ ſponte apricis & macris locis proveniunt, purpureæ latiore folio ſtatim ab radice carnoſa exeunt, ſolæq; Græco nomine Ia, ut ab his Janthina *veſtis.* Nempe veſtibus quoque *eas flores, qui colore commendantur, Veterum proxavis luxuria*, Idem *ibid. cap.* 8. Dictum igitur *ἰάνθινον*, pro *ἰανθῆς*, quòd *colorem violæ* præferret: ſicut *χαλκηδόνιον*, pro *χαλκηδονῆς*, quòd colorem haberet *ϰάλχης*, id eſt, cœruleæ purpuræ. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1159. ex hiſce Heſychii, *Ἰάνθινον, ἄνθος καὶ χρῶμά τι πορφυροειδές*.

Janua, à Jano nomen habet, qui foribus præeſſe olim creditus eſt. Tullius *de N. D. lib.* 1. *Principem in ſacrificando Janum eſſe voluerunt, quod ab eundo nomen eſt ductum, ex quo tranſitiones perviæ Jani, foresq; in liminibus profanarum ædium* januæ *nominantur*: quæ quales olim fuerint, V. ſuprà in voce *Fores*. His cuſtodiam appoſuit non tam ſecuritas, quàm conſcientia. Unde *Pueri ab Janua* meminit Corn. Nepos *Hannibale*, qui aditum obſidebat, ut admitteret nimirum vel dimitteret, qui dominum conveniebant: *Janitoris* Cicero *pro Plancio*, cùm ait: *Neminem à congreſſu meo neq;* Janitor *meus, neq; ſomnus abſterruit*: & Martialis *lib.* 5. *Epigr.* 22.

Illud adhuc gravius, quòd te poſt mille labores,
Paule, negat laſſo Janitor *eſſe domi.*

Oſtiarii alii: nam hæ voces ſynonymæ ſunt. Fuit hic catenatus. Columella *in præf. lib.* 1. *An putem fortunatius à catenato repulſum* Janitore, *ſæpe nocte ſerâ foribus ingratis adjacere?* Et hæc ſunt Oſtiarii impedimenta apud Afraniū. Suetonius *de claris Rhetor. L. Votacilius Pilitus ſerviſſe dicitur, atq; etiam Oſtiarius veteri more in catena fuiſſe.* Unde colligitur, non ita amplius Suetonii æſtate factum eſſe. Et ſanè longo poſt ipſum intervallo legimus, apud Corippum *lib.* 1. catenas à *Janitore* in *Januam* translatas eſſe:

Et jam crebra manus veloci concita pulſu,
Limina quaſſabat, ductis munita catenis
Ad ſtrepitum cuſtos, cura eſt cui clauſtra tueri,
Sic ait indignans

Janitoris comes plerunque fuit canis. Plautus *Moſtellariâ*,

——— — *Tranio, age canem*
Iſtam à foribus face abducas.

Suetonius de Vitellio Imp. latebras quærente, *cap.* 16. *Confugitq; in cellulam* Janitoris, *religato pro foribus cane.* Et hic erat mutus, vel potiùs vocalis cuſtos, qui Excubitore dormiente vigilaret: Erant autem & qui ponè *Januam* canem pictum haberent, ut apud Petronium Trimalcio. Porro *Janitorum* erat ignem ſervare, Larium nempe familiarium, qui in Atrio fuit non procul à janua. Ovidius *Faſtorum lib.* 1.

Omnis habet geminas hinc atq; hinc Janua *frontes,*
E quibus hæc populum ſpectat, at illa Larem.

Confirmat Petronius, qui Lares argenteos apud Trimalcionem, in ædicula, inter *Januam* & Atrium videtur locare, in armario, ut Plinius explicat. Aliud *Janitoris* officium idem Petronius tangit: *In aditu ipſo ſtabat Oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atq; in lance argentea piſum purgabat*: vile nimirum & ſordidum opus, quo & Venus Pſychen exercuit. Ideo autem *Janitores* fores obſervabant, quia ſordidum videbatur appenſo ut olim marculo eas pulſare. Sed & *Janitrices* invenimus apud Plautum in *Curculione*,

Anus hic recubare ſolet cuſtos Janitrix.

Apud Petronium, *Anus præcipuè lippa, ſordidiſſimo præcincta linteo, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catenâ trahit, inſtigatq; in Eumolpum.* Apud ipſum Homerum *Janitrices cœli* Horas Pauſanias notat *lib.* 5. A quo more ſunt ancilla oſtiaria in Evangelio, & Rhode puella in Actis Apoſtolorum, quæ pulſante oſtium Petro proceſſit ad audiendum. Hæc in privatorum ædibus. Excubiæ, quas tangit D. Bernardus *Meditat. cap.* 5. Cæſarum & Regum fuere. Statius *Thebaid. lib.* 1.

Non impacatis Regum advigilantia ſomnis
Pila, nec alterna ferri ſtatione gementes
Excubiæ.

Idq; in veſtibulis. Unde Virgilius Buten *fidum ad limina cuſtodem* appellat: & *Æn.* 6. *verſu* 575. ait,

——— ——— *Cernis, Cuſtodia qualis*
Veſtibulo ſedeat?

Sed harum Excubiarum Palatinarum imaginem nemo meliùs Corippo *lib.* 3. expreſſit. Neque verò privati non habuerunt & ipſi ſuas excubias, ut ad Tacitum adnotavit Lipſius *in Lib.* 14. *Annal.* Alius à *Janitore* fuit miniſter, qui à *Jano* dictus eſt: Jano enim, à quo *Janua*, ut dictum, aras Græci ante fores ſtatuebant, Macrobio Auctore *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 9. Latinique videntur intus, & non uno in loco domûs coluiſſe, ut qui apud ipſos omnibus *Januis* præeſſet. Ideoque homines recenſentur in antiquis monumentis, *à Jano primo Palatino, à Jano medio, à Jano ab Atrio.* V. Laurentium Pignorium *Tr. de Servis.* Addam ſaltem *Janitores* villarum, qui *januas* ad tranſmittendum populum per villas obſervabant, ut notat Siculus Flaccus: non enim unus tantùm in tota villa fuit. Item *Janitores* ſepulchrorum, qui, ad familiam Libitinariorum pertinentes, claudendis & aperiendis ſepulchris erant deſtinati. De his Jul. Firmicus *lib.* 3. *cap.* 2. *In tertio loco Mercurius cum Saturno ab horoſcopo pariter conſtitutus, pollinctores faciet, ac funerarios mortuorum cadaverum cuſtodes aut ſepulchrorum* Janitores. Tit. Popma *de operis Servorum.* Nec omittendum, Romæ in viarum capitibus, portas ingentes extrui olim fuiſſe ſolitas, unicâ tantùm *januâ* aditum præbentes easque *Janos*, quaſi *Januas*, dictas. V. *infrà* & Jac. Oiſelium *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 16. In quibusdam ſepulchris exſculpta eſſe ædificia, partim *januis* apertis, quibus animæ immortalitas ſignificetur, cujusmodi ſit in palatio Capitolino Triumvirûm: partim clauſis, quibus interitus ejus unà cum corpore denotetur: quale in domo civis cujusdam Tranſtiberinæ regionis, è regione pontis Fabricii, refert Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 39. Plura hanc in rem, inprimis *de Januas aperiendi & claudendi, easdem coronis floribusq; exornandi ratione*; porro de *Janitorum cellulis*, quarum apud vett. Scriptores, Vitruvium, Petronium, Suetonium *in Vitellio*, frequens mentio, aliisque, V. apud Caſaubonum *ad Sueton. in Calig. c.* 55. & *Vitellio c.* 17. ubi in *cellulam Janitoris confugiſſe* hic dicitur, inde ad necem extractus, C. Paſchalium *Coron. lib.* 2. *c.* 5. & hic paſſim, ubi de *Aperiendi ratione*, item in vocibus *Balanagra, Clavis, Cliens, Fores, Oſtium, Peſſulus, Poſtis, Sera, Valvæ* &c. de *Janua* verò *Conſulum*, ſeu oſtio medio Circi, ſenos carceres fornicatos utrinq; habente, ubi Conſules olim ludos ſpectabant, in vocibus *Circus*, item *Oſtia*. At Æthiopes, inque his Macrobii præcipuè, *januas* in ædibus nullas habebant, apud Herodotum *lib.* 2. quemadmodum & Romani, inter alias ceremonias, quibus peſtilentiæ tempore Deos ſuos ibant propitiatum, januas ædium omnium quibuslibet adire volentibus patefecerunt, *promiſcuo uſu rerum omnium in propatulo poſito*, apud Livium *lib.* 5. *cap.* 13. Sic apud antiquiſſimos mortalium, utpote innocentiâ ſuâ tutos,

——— ——— *per vium cunctis iter*
Communis uſus omnium rerum fuit,

teſte Senecâ *in Octav.* &c.

Janual, genus libi, *Jano* olim offerri ſolitum, Feſt.

Januarius, adde: Menſis hic, unà cum Februario, reliquis menſibus quorum Romulus fuit auctor, à Numa Pompilio adjectus eſt, nomenq; à *Jano* accepit, quòd is, hujus inſtar, reſpiciat & finem tranſacti anni & principiū futuri. V. Voſſium *de or. & progr. Idolol. lib.* 2. *c.* 17. Ei primas aſſignavit Numa, vel quia pacis ſtudioſus *Jano*, utpote civilis vitæ & terræ colendæ auctori, plus quàm Marti detulit: vel quòd, cùm poſt brumam Sol ad nos curſum reflectens quaſi de novo curſum ſuum incipiat, optimum judicaverit, idem anni, quod Solis, eſſe principium: Juxta Ovidium,

Bruma novi prima eſt, veterisq; noviſſima Solis,
Principium capiunt Phœbus & annus idem.

In tutela Junonis erat, habuitq; ex conſtitutione Numæ dies 29. ex ordinatione autem C. Julii Cæſaris 31. quorum qui feſti fuerint, V. *infrà*. Apud Athenienſes menſis hic *Γαμηλιὼν* dictus itidemq; Junoni Pronubæ ſeu Conjugali ſacer fuit: à voce *γάμος*, *nuptiæ*, quæ eo menſe celebrari ſolebant. Apud Hebræos ei menſis Tebeth reſpondit. V. Jo. Roſin. *Antiqq. Rom. lib.* 4. *c.* 5. Fr. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 2. *c.* 10. Godvvynum *de Rit. Hebr. lib.* 3. *cap.* 1. &c.

Feſta menſe Januario apud Romanos olim celebrari ſolita.

Kalendæ omnes in Junonis tutela erant, ſed Januarii præter cæteras fuere celebres: Namque iis omne genus operis in ſua quisque arte inchoabant: deſignati Conſules Conſulatum inibant, ab anno U. C. 601. Amici porrò lætis precationibus fauſtum ſibi invicem ominabantur, muneraque mittebant. Eodem die feſtum erat Jani: item feſtum dedicationis templorum Æſculapii & Jovis, in inſ. Tiberina.

IX. die, qui erat V. Iduum, celebrabantur Agonia ſeu Agonalia: quibus Rex ſacrorum arietem immolabat.

XI. dies, Carmentalibus erat ſacer. Eodem die Juturnæ ædes dicata eſt, in campo Martio.

XIII. ſeu Idus Jovi ſacra fuit, ut Idus omnes, ideoque ovis mactabatur *Idulis* dicta. Eadem Octavius Imp. *Auguſtus* dictus, & provinciæ in formam redactæ ſunt, Ovid. Tibicines item habitu muliebri urbem luſtrarunt, quod alii ad Idus Junii referunt.

XV. die ſeu XIIX. Kal. Febr. Carmentalia iterabantur. Poſt quæ nullæ ampliùs menſis hujus feriæ in Kalendario annotatæ ſunt, ſed dies omnes, usque ad IV. Kal. Februarii Comitiales fuiſſe dicuntur. Ovidius tamē adhuc aliquot celebritatum meminit, quas hic ſubjungere viſum eſt.

XVI. die ſeu XVII. Kalend. Februar. feſtum erat dedicationis templi Concordiæ, quod à Camillo poſitum fuiſſe, Plutarchus docet: A Livia, Ovidius.

XXIV. die, qui eſt IX. Kal. Februar. Sementinæ feriæ celebrabantur, quæ tamen non ſtatæ, verùm conceptivæ, erant. His durantibus ſacra in æde Telluris Cereri & Telluri fiebant.

XXVII. die ſeu IV. Kal. Febr. feſtum fuit dedicationis templi Caſtoris & Pollucis.

XXX. die, qui eſt III. Kalend. Febr. feſtum Pacis erat. Lilius Gregorius Giraldus *in ſuo Kalendario Rom.* XXIX. diem hujus menſis Equiriis aſſignat, quæ ad prid. Idus Martii Roſinus refert. Diis Penatibus quoque menſe hoc ſacrum fuiſſe factum, clarum eſt ex Kalend. veteri ruſtico, quod Hub. Goltzius edidit.

Januarum Poteſtates, apud Tertullianum *Janitores* ſunt, quibus *Cancellorum Poteſtates*, h. e. *Cancellarios* jungit, quorum illi *οἱ ἐπὶ θυρῶν*, iſti *οἱ ἐπὶ κιγκλίδων*, Græcis dicti ſunt. Apud Vett. enim ſolidis foribus, præcipuè in prima janua, præponebantur cancellatæ ac reticulatæ, uti docet Scholiaſtes Ariſtophanis *ad illud*, *Κλεὶς πηκτὴ διαμερίτων. Πρὸς τὰς ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν ἱσταμένας κιγκλίδας, πηκτὰς τὰς θύρας εἶπε διὰ τὸ δι' ὅλου ἀσφαλίζειν καὶ ἀποκλείειν τὰς ὄψεις.* Hinc diverſa illa miniſteria &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 927. & hìc paſſim, ubi de *Cancellis*, *Janua*, *Tranſenna* &c.

Janus, Italiæ Rex, adde: Fuit primus ex Selectis Diis, quorum octo duodecim Diis Conſentibus ſeu præcipuis addidere Romani, primo etiam loco in omnibus ſacrificiis nominatus eſt. Idem primus docuit Italos vinum & far ad ſacrificia & religionem magis: quàm ad potum & eſum, producta eſſe. Primus aras & pomœria & ſacra docuit: ad pudorem & ſanctimoniam domorum primus valvas, ſeras & claves excogitavit, unde ab eo *Januæ* dictæ, quibus etiam præeſſe credebatur. Olympo Regi Hetruriæ fano ſacrato, duodenis colonis totidem pomœria araſq; ſacravit & ad continendum recentes tum colonias in officio, virgas faſceſque ſingulis ſingulos dedit: unde ipſe in manu virgam & clavem, ſub pedibus verò bis ſenas aras, habebat, Q. Fab. Pictor, Macrob. *Saturn. lib.* 1. *cap.* 9. &c. Simulacrum ejus, quod in Capitolio fuit, ita fuiſſe formatum, ut in manu dextra trecentorum, in ſiniſtra ſexaginta quinque numerum teneret, ad demonſtrandam anni dimenſionem, idem Macrobius, cum Plinio, memoriæ prodidit, V. quoq; Lil. Giraldum *Syntagm. Deorum.* Addi poſſunt retro memoratis ejus inventis coronæ, navigia, tumultuarii pontes &c. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 3. ubi triplicis templi, primi à Romulo conditi, quod tempore pacis claudi ſolebat: alterius, Jani Quadrifrontis, ampliſſimi quatuor portarum in foro Rom. ab Auguſto dedicati: tertii ad Forum Olitorium à Duillio conditi: item ædis Jani Curiatii, meminit. In Foro habitaſſe *Janus* Senecæ dictus eſt, quod ad ſtatuas ei in Foro Rom. erectas, refert P. Victor *in octava Urbis Regione.* V. quoque Thom. Dempſterum *Paralipom. in locum Roſini ſuprà laudatum.* De more claudendi aperiendiq; *Jani Quirini* Fanum, ut aliquid addam, non ter ſolùm, ſed pluries illud factum eſſe, adnotavit Caſaubonus. Primò quidem ſub Numa, inſtituti auctore, cujus temporibus per annos quadraginta tres Jani portæ clauſæ fuerunt. Anno dein ab U. C. 519. Coſſ. T. Manlio Torquato, C. Attilio Balbo II. iterum Janum clauſum, eodemq; anno rurſum apertum eſſe, referunt multi. Tertiùm clauſit Auguſtus an. U. C. 725. Coſſ. ſe V. & Sexto Apulejo, poſt victum Antonium. Quartùm idem Princeps, Coſſ. ipſo IX. & M. Junio Silano, quum ex bello Cantabrico Romam rediiſſet, ann. U. C. 729. Quintùm rurſus clauſit idem Imperator, circa tempora nati Regis & Pontificis Summi SERVATORIS noſtri: manſitque ſic obſeratus fere per duodecim annos, ad Varianam usque cladem. Tum apertæ ejus fores ad Neronis usque tempora patuerunt. Sextùm clauſit Nero, ſe III. & Valerio Meſſalâ Coſſ. ann. U. C. 811. Septimùm (Tacitus & Oroſius dicunt *ſextùm*, quia Nero ſine cauſa clauſerat) Veſpaſianus ann. U.C. 824. ſe III. & Nervâ Coſſ. à quo tempore ſuper *Jani portis* altum ſilentium eſt, usque ad Gordianum Jun. quem, *Jano aperto*, contra Perſas eſſe profectum, anno U. C. 995. Prætextato & Attico Coſſ. teſtatur *in eo* Capitolinus. Sed & Chriſtianis Impp. ſervatum aliquandiu vetus hoc inſtitutum, diſcimus ex Ammiano *lib.* 16. ubi, poſt victum Magnentium, Conſtantium, ſublatis omnibus Tyrannis jam unum Orbis Dominum, *Janum clauſiſſe*, memorat, anno U. C. 1105. V. Caſaubonum *ad Auguſtum Suetonii cap.* 22. ubi *Inſcriptionis*, quæ Emeritæ in Hiſpania extat, initium hanc in rem iſtud quoque exhibet: IMP. CÆS. DIVI. F. AUGUSTUS. PONT. MAX. COS. XI. TRIBUNIC. POT. X. IMP. VIIII. ORBE. MARI. ET. TERRA. PACATO. TEMPLO. JANO. CLAUSO. &c. Plura de *Jano*, præter Auctores præfatos, V. apud Caſp. Barthium *Commentar. Superſtitionum*, & Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 12. ubi *inter Reges Aborigenes, eorumq; Deos Indigetes eum falsò referri: cap.* 18. *ubi Noe, vel potiùs Javan illum*, patrem Jonum: *lib.* 2. *capp.* 15. & 16. ubi *Solem* per eum cultum fuiſſe, docet, & de variis epithetis ejus, *Sceptro* inſuper & *clave*, cum quibus pingebatur, aliiſque huc pertinentibus, accuratè agit.

Varia Jani cognomina.

Bifrons dictus eſt, vel quòd genere Græcus, ſede Italus fuerit: vel quòd Italos à fero vitæ genere ad civiliorem vitam traduxerit: vel quòd vir prudentiſſimus fuerit: vel quòd Janus ſit mundus geminâ facie, hac Ortum ſpectante, illâ Occaſum.

Cluſius appellatus eſt, quia valvæ ejus pace claudebantur.

Conſivus, à conſerendo nomen habuit, id eſt, à propagatione generis humani.

Curiatius, ædem habuit ab Horatio extructam, in memoriam Curiatii à ſe interfecti, in nobili illa Tergeminorum pugnâ.

Deus Deorum, in Saliorum carmine appellatus eſt.

Geminus ſive Quadrifrons fictus & vocatus fuit, quòd univerſa climata Majeſtate ſuâ complecteretur.

Junonius, nomen habuit ex eo, quòd non ſolùm menſis Januarii, ſed omniũ menſium, ingreſſus teneat. Unde 12. ei aras pro totidem menſib⁹ dedicatas ſcribit Varro, *libro* 5. *Rerum Rom.*

Pater dictus eſt, quia omnium Deorum primus fuit. V. infrà *Pater.*

Patulcius, quia belli tempore valvæ ejus patebant. Ovid. *Faſtorum lib.* 1. *Nomina ridebis, modò namq; Patulcius idẽ Et modò ſacrifico Cluſius ore vocor.*

Quadrifrons, V. ſuprà *Geminus.* Habebat templum ampliſſimum 4. portarum in Foro Rom. quod ei Auguſtus dedicavit: Janus ipſe, qui in eo colebatur, Faliſcis Thuſciæ civitate captis, in Forum tranſitoriũ Romam translatus erat. Templi iconem è veteri lapide exhibet Joh. Roſinus *loco* præfato.

Quirinus appellatus eſt, quaſi bellorum potens; ab haſta, quam Sabini Curim vocabant.

Septimianus, non Dei, ſed ædificii pervii, à Septimio Severo fortaſſe extructi, nomen fuiſſe videtur. *Janos* enim talia ædificia quadriformia ac pervia appellata fuiſſe, infrà videbimus.

Janus, locus Romæ, adde: *Jani medii* meminit inter alios A. Gellius, qui eum *in clientela L. Antonii* fuiſſe ait. Hic cur id nomen tulerit, quærunt Eruditi. In Regione Fori Romani duo *Jani* erant, ad aream Fabianam, ut ait Victor, incruſtati & adornati ſignis, *ſuperior* & *inferior*, celebris mercatorum locus & fœneratorum, apparetque, ſpatium inter utrumque *Janum medium* fuiſſe dictum, Hadr. Turnebus *Adverſar. lib.* 26. *cap.* 26. Ita Cornutus ad Palæmonem, *Jani templum biforis*, inquit, *in clivo Capitolino vetuſtiſſimum, cruſtatis marmoreis, vel è Pariis columnis vidimus: quia in medio ejus clivi ſummitas, Janus ſummus: & imus, in extremo clivo appellatur. Locus ſub templo, medius etiam Janus dicitur, ubi puteal & fœneratores incolerent.* Hier. Magius *Miſcell. lib.* 2 *cap.* 12. ideo *Janum medium* dici exiſtimat, quòd inter duo fora ſacratus ſtaret, ad quem tanquam celebriorem ac ratione loci commodiorem & fœneratores & mercatores convenire ſolerent. Marcell. Donatus *ad illud Suetonii in Domitiano, cap.* 13. *Janos arcusq; cum quadrijugis extruxit*, annótat: Nos arbitramur, per *Janos* intelligendas eſſe portas illas magnas, quæ in viarum capitibus extrui ſolebant ab antiquis Romanis, unicâ tantûm januâ, aditum præbentes, vulgò *Portoni.* Oiſelius *in A. Gellium lib.* 1. *c.* 16. ſuſpicatur quoque, *Janum medium* dictum eſſe ſpatium, quod erat inter *Janum ſummum & imum*: De quo Horatius *lib.* 1. *Epiſt.* 1.

—— —— *Hæc Janus ſummus ad imum.*

& Cic. *lib.* 2. *Offic. à quibusdam viris optimis ad medium Jani ſedentibus.* Non deſunt, qui tres *Janos* fuiſſe ſcribant: inter quos Livius *lib.* 41. de Fulvio Flacco Cenſore, *In his & cloacam circumducendam & forum porticibus tabernisq; claudendum, & Janos tres faciendos.* Verùm & plures in Urbe *Janos* eſſe, dixit Ovidius, per quos intelligendæ tranſitiones vel fornicata opera, & arcus marmorei, ut ex Suetonio patet. Sic Jo. Roſino *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 3. in plurali numero *Jani*, dicta ſunt ædificia quadriformia & pervia, ſive ſtata illa & lapidea, ſive ex materia pro tempore excitata, cujusmodi multi in Urbe fuerunt, teſte P. Victore, cùm ait: *Jani Quadrifrontes per omnes regiones marmoribus incruſtati & adornati inſignibus militaribus & ſignis, duo præcipuè ad arcum Fabianum* (in aliquibus eſt, *ad arcam Fabianam*) *ſuperior inferiorq; ubi Argentarii & Numularii artem ſuam exercebant.* V. quoque Acronem & Porphyrionem in *Horatium*, nec non Johannem Brodæum *Miſcellaneorum lib.* 2. *cap.* 19. Fuiſſe autem *Janos* hujusmodi, ſeu *tranſitiones pervias*, ut Tullius interpretatur, non minùs ac Fora, magnâ hominum frequentiâ celebrari ſolitos, Amm. Marcellinus docet *lib.* 38. *potiores auctoritate longævâ, per janos & fora clamitans ſæpe, Rempub. ſtare non poſſe.* Sed & ex urbe in colonias tranſiiſſe, teſtis eſt Livius *lib. cit. Fulvius Flaccus locavit forum porticibus tabernisq; claudendum &* Janos *tres faciendos.* V. Caſaubonum *ad Suetonii Auguſtum cap.* 31. ubi hic, *Pompeji*, ait, *ſtatuam marmoreo* Jano *ſuppoſuit* &c. V. quoque Salmaſium *ad Spartianum in Severo*, ubi de *Jano Septimiano.*

Jao, V. ſuprà *Jabé.*

Japon, Solino *cap.* 27. qui aliis *Hiarbas*, ſeu *Jarbas*, V. ibi.

Japonia, adde: Incolæ ante 8. circiter ſecula à Sinenſibus originem traxiſſe dicuntur, ſubfueruntque uni Monarchæ, quem *Dairum* appellabant, & velut Numen quoddam venerabantur; donec, decreſcente indies ob inteſtina diſſidia *Dairorum* potentiâ ab A. C. 1500. Reges provinciarum paſſim rebellare ac ſuo arbitrio vivere cœperunt, circa A. C. 1600. E' quibus præcipuus Nubananga R. Voaris, urbe Meaco captâ, totius *Japoniæ* Rex potentiſſimus evaſit, A. C. 1570. ita tamen, ut auctoritatem *Dairi* adhuc agnoſceret. Ei ſucceſſit Taxiba Quaba Condonus, A. C. 1586. quem excepit Taikoſamma, *Imperator Japoniæ*, ab ipſo Dairo, ſponte ſe abdicante, declaratus, novæque ſic Monarchiæ conditor, de cujus factis, potentia ac magnificentia, ſtupenda referuntur. Illi ſucceſſit filius Fidery-Samma A. C. 1607. ſub tutela Ongoſchionis; qui, pupillo nefariè obtruncato, ipſe Imperium arripuit, A. C. 1616. intra vertentem annum extinctus. Poſt hunc Komboſamma præfuit, cui Chiongon ſucceſſit A. C. 1630. Hornius *Orb. Imper. p.* 455. Cæterùm de *Dæmonum cultu*, qui in hac gente viget; de ridicula eorundem opinione, *de Manibus ſuorum*;

de

de ſua inprimis Bonzio Combadaxe, quem anniverſariâ die colunt ac invocant, Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *capp.* 8. & 25.

Japyx, , ventus, adde: non peculiaris hic illi regioni ventus eſt, ſed qui generali nomine Græcis Ἀργέστης, Romanis *Chaurus* dictus eſt, apud Calabros, qui ex *Japygia* flatum ejus accipiebant, peculiari & locali appellatione, *Japyx* eſt nominatus. Quemadmodum eundem ventum Athenienſes, quòd ex Scironiis ſaxis eum ſentirent, nomine *Scironis*, Atticæ regioni peculiari, neque alibi noto, inſignierunt. Tranſiit dein peculiaris hæc appellatio in nomen generale; unde *Japyga*, pro Argeſte, dixit Virgil.

Fecerat ignipotens flammis & Japyge *ferri* &c.

V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1257.

Jaqueria, factio *Jacoborum*, in Gallia olim, V. ſuprà *Jacke*.

Jarbas, adde: *Japon* Solino dictus, ut vidimus, Mauruſiorum Rex Virgilio, Maxitanorum Juſtino fuit. Sunt autem hi, qui Græcis Μάξυες, ſeu Μάζυες, Latinis quoque *Maxuces & Mazices*, appellantur, de quibus dicemus infrà ſuo loco.

Jarchas, adde: Ejus ſeptem annuli, quos Apollonio Thyanęo dono dedit, celebres ſunt; quorum beneficio illum juventæ nitorem prætuliſſe, quamvis jam centeſimum annum exceſſiſſet, auctor eſt Philoſtratus *l.* 3. Cujuſmodi annulus Magicus Gygi fuit, quo circumacto habentem nemo cernebat, ſi vera ſunt, quæ de illo ſcribit Plato *de Republica l.* 2. & eum ſequutus Cicero *Officior. lib.* 3. ſicque eandem habuit poteſtatem, cum Orci galea, Ἄϊδος κυνῆ, quâ qui indutus erat, omnes quidem videbat, ipſe verò à nemine conſpiciebatur, ut habet Zenobius *Proverb.* Quam ob cauſam & duo hæc conjunguntur à Platone *de Republ. lib.* 10. & poſt eum à Gregor. Naz. 1. *in Jul.* De annulis Exceſti, Phocenſium Tyranni, ſuprà vidimus, ut & de eo, quem Eleazarus habuit Judæus, qui ejus ope, coram Veſpaſiano Imper. multos à malo genio obſeſſos liberaſſe traditur Joſepho *Antiqq. Judaic. lib.* 8. *cap.* 2. ut de iſtiusmodi annulis, qui malis geniis pellendis efficaces creduntur fuiſſe, ex Luciano *in Philopſeude*; deque iis, quos apud eundem *in Navig.* vel *Votis*, Timolaus ſibi optavit, nil addam. Pertinet in eundem cenſum annulus ille fatidicus, quo de ſucceſſore Valentis Imp. quæſitum, apud *Amm.* Marcellinum *libro* 29. ubi totus ordo infandæ illius decantationis prolixè deſcriptus extat. De annulis, in morbos valentibus, multa diſſerit Marcellus Empiricus *c.* 29. Alex. item Trallianus *l.* 10. *de Colico aff.* cujus generis fuiſſe videtur is, quo S. Eduardus Angliæ Rex Comitiali morbo laborantibus auxiliatus eſt, apud Carionem *Chronic. lib.* 3. Atque hunc in uſum apprimè facere inter gemmas dicuntur Achates & Jaſpis viridis, ut de illo videre eſt apud Servium P. Danielis *in Paralipom. ad Virgil. lib. I.* de iſto, apud Paulum Æginetam, *de Re Medica l.* 7. *ſub lit.* A. & Aetium *Tetrabibli I. Serm.* 2. *c.* 36. In recentiori hiſtoria, memorabilis eſt annulus, in ore cujusdam mulierculæ mortuæ inventus, cujus inſano amore Carolum Magnum Imper. olim captum fuiſſe memorant: cujus hiſtoriæ, quæ à fabula non multùm abludit, meminit Stephan. Paſchaſius *des Recherches de la France lib.* 5. *c.* 31. teſtem laudans Franc. Petrarcham, cujus verba *l.* 1. *Epiſt.* 3. hæc ſunt: *Vidi Aquenſem Caroli ſedem & in templo marmoreo verendum barbaris gentibus illius Principis ſepulchrum: ubi fabellam audivi non inamœnam cognitu, à quibusdam Templi ſacerdotibus, quam ſcriptam mihi oſtenderunt, & poſtea apud modernos ſcriptores accuratiùs etiam tractatam legi* &c. Et paulò poſt: *Carolum Regem, quem* Magni *cognomine æquare Pompejo & Alexandro audent, mulierculam quandam perditè ac efflictim amaſſe, memorant: Ejus blanditiis enervatum, neglectâ famâ, cui plurimùm inſervire conſueverat, & poſthabitis regni curis aliarum rerum omnium & poſtremò ſui ipſius oblitum: diu nulla prorſus in re, niſi in illius amplexibus acquieviſſe, ſumma cum indignatione ſuorum ac dolore. Tandem, cùm jam ſpei nihil ſupereſſet, fœminam ipſam malorum cauſam inſperata mors abſtulit: cujus rei ingens primùm in regia, ſed latens gaudium fuit. Deinde dolor tantum priore gravior, quantum fœdiore morbo correptum Regis animum videbant: cujus nec morte lenitus furor, ſed in ipſum obſcœnum cadaver & exangue translatus eſt; quod balſamo & odoribus conditum, onuſtum gemmis & velatum purpurâ, diebus ac noctibus, tam miſerabili, quàm cupido fovebat amplexu — Itaque cùm certatim ad eum, pro ſummis Regni negotiis, Legationes gentium, Præfectique & Provinciarum Præſides convenirent, is in lectulo ſuo miſer, omnibus excluſis, ac obſeratis foribus, amato corpuſculo cohærebat; amicam ſuam crebrò velut ſpirantem reſponſuramque compellans — Erat ea tempeſtate in aula Colonienſis Antiſtes, vir (ut memorant) ſanctitate & ſcientiâ clarus, nec non comitatus & conſilii Regii prima vox, qui Domini ſui ſtatum miſeratus, ubi animadvertit humanis remediis nihil agi, ad Deum converſus illum aſſiduè precari, in illo ſpem reponere, ab eo finem mali poſcere, multo cum gemitu. Quod cùm diu feciſſet, nec deſiturus videretur, die quodam illuſtri miraculo recreatus eſt. Siquidem ex more ſacrificanti &, poſt devotiſſimas preces, pectus & aram lacrymis implenti, de cœlo vox inſonuit, ſub extinctæ mulieris lingua furoris regii cauſam latere. Quo lætior, mox ad locum, ubi corpus erat, ſe proripuit, & jure nobiliſſimæ familiaritatis regiæ introgreſſus, os digito clam ſcrutatus gemmam perexiguo annulo incluſam, ſub gelida rigentique lingua, repertam feſtinabundus avexit. Nec multo pòſt rediens Carolus, & ex conſuetudine, ad mortuam properans, repentè aridi cadaveris ſpectaculo percuſſus, ob rigens exhorruitque, contactum: auferri eam quanto ocyus ac ſepeliri jubens. Inde totus in Antiſtitem converſus, illum amare, illum indies arctiùs amplecti: denique nihil niſi ex ſententia illius agere, ab illo nec diebus nec noctibus avelli. Quod ubi ſenſit vir juſtus ac prudens, optabilem fortè multis, ſed oneroſam ſibi ſarcinam abjicere ſtatuit: veritusque, ne ſi vel ad alterius manus perveniret, vel flammis conſumeretur, domino ſuo aliquid periculi adferret, annulum in vicinæ paludis præaltam voraginem demerſit. Aquis fortè tum Rex cum Proceribus habitabat: ex eoque tempore cunctis civitatibus ſedes illa prælata eſt* &c. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis c.* 21.

Jareb, apud Oſeam *c.* 5. *v.* 13. & *c.* 10. *v.* 6. vocatur Aſſyriæ Rex, מלך ירב *Rex Jareb*, quæ vox *vindicem* denotat; eo quòd Aſſyriæ Rex, cum univerſa gente, Iſraelitarum quoque Deos in captivitatem abduxit. Si enim Judæis credimus in *Seder Olam maj.* anno 20. Phace R. Iſrael, Teglath Phalaſſar Rex Aſſur, abſtulit è Dane vitulum aureum; & 12. Regis Achazi, i. octavo pòſt anno, etiam alterum è Bethele Salmanaſſer abduxit. In quo morem agnoſcere eſt vett. Ducum, qui non ſolùm de victis gentibus, ſed & de Diis, triumphabant. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſterior. lib. II. c.* 34.

Jarnacum, adde: Idem nomen illuſtris eſt in Gallia Familiæ, quæ Cabotiæ ſeu Chabotiæ ſtirpis eſt ramus. In Theobaldi namque filiis, ſub principium ſeculi XIII. cùm tres lineæ cepiſſent, nempe in Theobaldo IV. Gerhardo, & Sebrano; ab illo Domini *de Rochecervière*, ſed non niſi ad duos gradus: ab iſto Domini *de la Motte Achard & de Raiz*, exeunte ſeculo XIV. extincti; ab hoc, præter Dominos *de Chantemerle*, linea Dominorum *de la Greve* orta eſt. Ex quibus directa primogenitorum ſucceſſio defecit, in Ludovico mortuo A. C. 1472. ſucceſſione, per ſorores ejus, ad Caſtillonios & Comineum devoluta. Ludovici patruus fuit Renaldus de *Jarnac*, cujus filius Jacobus duarum linearum extitit auctor. Nam ex minore ejus filio Philippo Dn. *de Brion*, & Com *de Buzançois*, ac deinde *de Charny*, Admiralli Franciæ, proveniunt reliqui illuſtres Comites de *Buzançois* &c. Ex majori autem Carolo, reliqui Barones & Comites *de Jarnac* deſcendunt, inter quos Henricus inprimis celebris eſt, qui hærede Ducali Rohaneâ ductâ, illam ſucceſſionem domui ſuæ intulit. Ejus progenitores hi: Jacobus Chabotius Dn. *de Jarnac* & *Brion*, ex Magdalenâ (fil. Theobaldi *de Luxembourg*, Dn. *de Fiennes*) genuit Carolum Bar. *de Jarnac*, maritum Johannæ de S. Gelaſio (fil. Johannis de S. Gelaſio, Bar. *de Montlieu en Bordelois*) & ex ea patrem Guidonis Baronis *de Jarnac*: quo & Luiſa *de Piſſeleu* (fil Guilielmi *de Piſſeleu* Dn. *de Heilly*) genitus Leonorus Baro *de Jarnac*, obiit A. C. 1605. Huic Margareta *de Durfort* (fil. Symphoriani *de Durfort*, Bar. *de Duras*) peperit Carolum Chabotium de S. Gelaſio, Dn. *de Mucidan & S. Aulaye*; cujus ex Henrica *de Lur* (fil. Michaelis *de Lur* Dn. *de Longa, Barriere & Mucidan*) filius Henricus præfatus, Margaretham (fil. Henrici Ducis *de Rohan*, Princ. *de Leon*) ſibi junxit; uti ſuperiùs vidimus, ubi de Familia *Chabotia*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Eur. Part. I. p.* 97.

Jaſpis, gemma, *viret & ſæpe tranſlucet. etiamſi victa à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens* —— *Optima, quæ purpuræ quicquam habet: ſecunda quæ roſæ: tertia, quæ ſmaragdi. Singulis autem Græci nomina ex argumento dedere. Quarta apud eos vocatur Borea, cœlo autumnali matutino ſimilis: & hæc erit illa, quæ vocatur aerizuſa. Similis eſt & ſardæ, imitata & violas. Non minùs multæ ſpecies reliquæ, ſed omnes in vitio cæruleæ aut cryſtallo ſimiles* —— *Quamobrem præſtantiores fundâ clauduntur, ſed patentes, nec præterquam margines auro amplectente.* &c. Ubi quam *aerizuſam* ex Græco vocat, ἀερίζουσα appellatur Dionyſio, hoc eſt, cœlini coloris, quem & *aerinum* dicebant, ut ſuprà vidimus; Hodie Perſis *Firuſa* vel *Feruſa*, quod corruptum ex contracto ἀεροῦσα; eadem cum noſtra Turcheſia, ſeu Turcica gemma, Gall. *Turquoiſe*. Hanc ad cuſtodiam & tutelam proficere olim creditum, unde pro amuleto geſtatam, præcipuè adverſus phaſmata, teſtis eſt modò laudatus Auctor, verbis hisce,

—— ἰδ' ἠερόεσσαν ἴασπιν
Ἔχθρην ἠπιάλοισι καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι.

Epiphanius item, cui illa ἄκος φαντασιῶν propterea appellatur. Concionantibus etiam utilem eſſe, Magi affirmabant & ad gratiam valere. Sed omnem *Jaſpidem* amuletum fuiſſe, tradit Dioſcorides, λέγονται δὲ πάντες εἶναι φυλακτήρια περίαπτα. Et Plinius *cap. ſeq. Totus verò Oriens pro amuleto eam traditur geſtare*: quâ de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 131. & 1130. Porro uſus *Jaſpidum*, ad ſignandum. Plinius ubi ſuprà, *Nec diverſæ, quas ſphragidas vocant, publico gemmarum dominio iis tantùm dato, quoniam optimè ſignent, cap.* 8. Ad enſes ſtellandos. Virgilius *Æneid. lib.* 4.

— *atque illi ſtellatus* jaſpide *fulvâ*
Enſis erat ——

Ubi gemmatum jaſpidibus enſis capulum, in quo jaſpides plures, velut ſtellæ, fulgebant, exponit Salmaſius. Ad pectus puellarum coronandum coarctandumque; Claudian. *Conjul. VI. Hon.*

— *viridique angustat* jaſpide *pectus* &c.
Imò & digna gemma hæc viſa, quæ ſacro Pectorali Pontificis Hebræorum Summi inſereretur. *In ſecundo enim ordine carbunculus, ſapphirus & jaſpis*, ut vulgò redditur, recenſentur Exodi c.28. v.18. ubi in Hebr. eſt vox, יהלם. Sed cùm in quarto ordine ultimo loco v. 20. occurrat vox ישפה, *jaſchpeh*, quæ *jaſpidem* referre videtur, malunt alii hoc potiùs loco jaſpidem intelligi, quibus ſuffragatur Rabbi David, lapidem, qui Arabicè *Eliaſph* vocatur, hic indigitari docens. V. Andr. Rivetum *Commentar. in h. l.* In Novo Teſt. disertè gemma hæc binis locis memoratur, in Apocalypſi, *cap.* viz. 4. *v.*3. ubi is, qui inſidebat throno, aſpectu ſimilis dicitur *lapidi jaſpidi & ſardio*; quorum illo gratiam, iſto juſtitiam Dei, denotari volunt. Item *cap.* 21. *v.* 19. ubi inter XII. fundamenta novæ Hieroſolymæ, *Jaſpis*, principe loco ponitur &c. Ut de magnitudine aliquid addam, *Magnitudinem Jaſpidis*, inquit Plinius *cap.* 9. *cit. undecim unciarum* (ubi XV. habet codex MS.) *vidimus, formatamque inde effigiem Neronis thoracatam*. Plura de *Jaſpide*, ejusque variis generibus. V. apud eundem *capp.* 8. & 9 *cit.* Auctoreſque, qui ex profeſſo *de Gemmis* ſcripſerunt, laudatos ſupra in voce *Gemma*. *Jaſpidem Petri Raſchaſii*, Bacchum racemis uviferis coronatum referentem, edidit Caſaubonus in libellis *de Satyra*: de *Jaſpide* inprimis καπνίας, *Chalcedonia*, καπνίας, *à fumido colore* ſic dictâ, V. Salmaſium 202. 346. & 561. Voces compoſitæ ex hac: *Jaſpachates*, apud Orpheum de achate, Jaſpidi ſimili; *Jaſponyx*, jaſpis onychem referens, apud Plin. Et *Jaſpopallius*, apud Epiphanium *de XII. gemmis*, jaſpis opallio, vel contrà, ſimilis. Salmaſius ubi ſuprà, *p.* 130.

Jaſſus, urbs. adde: Rudera eius hodie Turcis appellari *Askemkaleſi*, ſeu *Caſtrum de Askem*, docet Jac. Sponius, ex vet. marmore ibi reperto, in quo Lyſimachus quidam monumentum id ſibi, filio ſuo, filiæque, & liberis ex illis vel jam natis, vel demum naſcituris, ſocero item ſuo, generoque Leoni, filio Artemiſii, qui civis Mileſius, ſed ΦΥΣΕΙ ΙΑΣΕΥΣ, *oriundo Jaſſius* eſſet, erigi curaſſe, ſignificat: partem Inſcriptionis exhibet idem *Itiner. Part.* 3. *p.* 161. In Inſula fuiſſe hanc urbem, Continenti proxima, ibidem reliquiàs mœnium & theatri è marmore conſtructi, ubi vetus *Inſcr.* Græca, quæ Zopatrum quendam, Epicrate genitum, Baccho illud dedicaſſe, teſtetur, etiamnum conſpici, aliaque huc pertinentia, legas apud eundem *Itinerar. Part. I. p.* 360. Addo ſaltem, apud urbem hanc, Babylonem puerum à delphino olim adamatum, & ob id ab Alexandro M. qui ibi tum fortè agebat, Neptuni ſacerdotio ibidem præfectum fuiſſe, tradere Solinum *cap.* 12. ad quem l. V. egregiam *Exercitationem* Salmaſii *p.* 185.

Jaſus, Argi filius, qui Phoroneo, in Regno Argivorum, ſucceſſit, de quo V. Apollodorum *l.* 2. Hinc *Jaſides*, epitheton Adraſti, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 6. *verſu* 911. Sed & *Jaſon* I. eius, cujus interfecti canem inedia obiiſſe, refert Solinus *cap.* 15. *Jaſus*, in *MSS.* dicitur teſte Salmaſio *ad l.*

Jatraleptice, Græcè Ἰατραλειπτικὴ, pars Medicinæ memoratur Plinio *l.*29. *c.*1 ubi poſtquam Clinicen ab Hippocrate inſtitutam dixiſſet, pergit: *Nec fuit poſtea quæſtus modus, quoniam Prodicus — diſcipulus ejus, inſtituens, quam vocant* jatralepticen, *reunctoribus quoque Medicorum atque mediaſtinis vectigal invenit. Horum placita Chryſippus ingenti garrulitate mutavit* &c, Unguentariam dicas, quæ frictionibus, ac oleorum illitu, morbos curat & ſanitatem tuetur. *Athleticam* cum Medicinæ addidiſſe, ait Plutarchus. V. ſuprà in voce *Aliptice*.

Javan, adde: De illo Joſephus *Antiqq. l.* 1. *c.* 7. ἀπὸ δὲ Ἰαυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. *à Javane Ionia & omnes Græci orti ſunt.* Proin in S. Scriptura, non uno in loco, *Javan* pro Græcis ponitur; inter alia Dan. c.10. *v.*20. & c. 11. *v.*2. Etiam Strabo Iones Ἰάονας vocat, extruſa vocali *v.* quod non rarò contingit: & Æſchylus *in Perſis*,

> Ἰαόνων γῆν οἴχεται πέρσων θέλων,
> *Jaonum terram vadis vaſtaturus.*

In quæ verba Schol. Ἰστέον δὲ, inquit, ὅτι Ἰάονες οἱ Ἀθηναῖοι λέγονται ἐκ τοῦ Ἴωνος βασιλεύοντος αὐτῶν. Namque & Attica priùs *Jas* & *Jonia* dicta eſt. V. Roſſæum *Archæol. Attic. l.*1. *c.*1. & Voſſium *Idolol. l.*1. *c.*36.

Jaxartes, fluv. adde: Ei Tanais, qui in Mæotidem paludem influit, à Macedonibus nomen impoſitum, & prope illum fuiſſe Alexandri aram, ut & Herculis Liberi patris, Semiramidis & Cyri, Græcè τὰ Κυρίχατα, docet Salmaſ. *ad Solin. p.* 790.

le Jay, nomen illuſtris in Gallia Familiæ, è qua memoratur Stephanus Eques circa A.C. 10 0. In ejus deſcendentibus ſervatus ſere eſt titulus Domin. *de Floigny*. Acceſſit dein, cùm Oudardo *le Jay* Dn. *de Bontebac*, nupſiſſet Nicolaa *Muſnier* (dicta ab Avia paterna *du Pré*) novum hoc nomen, quod nunc quoque cum priori ſervatur. Probatio modernorum hæc eſt: Bernardus *le Jay*, Dn. *de Bontebac*, ex Genoveſa (fil. Petri Dn. *de Quignon*) pater fuit Petri *le Jay*, Dn. *de Bontebac*, Equitis; cui Franciſca *de Frangeon*, genuit Oudardum, de quo antè: Huic Nicolaa, ibidem prædicta, genuit Claudium *du Pré* (ex conditione materni conjugii) *S. at. D. de mayan pré Kaerdaniel*; quo & Suſanna *Lairné* Dn. *de Kaerrodierne*, Dn. *de Kaerr* (fil. Petri *Lairné* Dn. *de Kaerrodierne, Kaerdaniel* &c.) genitus Johannes *du Pré*, Dn. *de Kaerral, Kaerdaniel, Kaermerien*, junctâ ſibi Eliſabethâ Ferræâ *de la Garraye* (fil. Caroli *Ferré de la Garraye* Equ. Dn. *de la Villes-blancs la Verrie*) ſuſcepit Gedeonem *du Pré le Jay*, Dn. *de Kaerdaniel* Vicecòm. *de la Belliere en Londeac*; cui ex Sara Barbier (fil. Petri *Barbier* Dn. *de Vauelles & de Pillaut*) nati ſunt Petrus Gedeon Dom. *de Floigny*, Johannes Philippus Dn. *de Brinmouetz*, Gedeon Dn. *de Botpierre*, Eſthera Olympia *Mademoiſelle de Kaerdaniel*, Carola *Mademoiſelle de la Belliere*, & Juditha Eliſabetha *Mademoiſelle du Pré*, omnes nominis *du Pré le Jay*. Spenerus *Theatro Nob. Part III. p.* 66. & *Indic.*

Jazeran, in *Chron.* Bertrandi Gueſclini *MS.* veſtis militaris ſpecies, *Giazerino* apud Jo. Villaneum *l.* 8. *c.* 78. laudatum Car. du Freſne *Gloſſar.*

IB.

Iberia, adde: *Iberos* purpureis veſtibus in pugna amictos, patrio more, fuiſſe hoſtibus terribiles, prodit Polybius *lib.* 3. Cœterùm de *Iberis Aſiæ* monet Salmaſius, eos, cum Colchis & Albanis, *Scythiæ* nomine à Poetis comprehendi, *ad Solinum pag.* 890.

Iberus, nobilis agitator apud Silium Ital. *l.*16. ubi de Ludis à Scipione in Africa celebratis,

> *Cinyphio rector cocco radiabat* Iberus.

Quadriga ejus *Panchaeis* equi nomine inſignis fuit, de quo infrà.

Ibices CC. inter alia animalia herbatica, quæ die muneris rapienda populo conceſſit Gordianus. apud Jul. Capitolinum in *Vita* eius. Eſt autem *Ibex*, Hebr. יעל *jaal*, quod nomen ab *aſcenſu* accepit, eo quòd in ſummis montibus degit. Pſalm 104. *v.*18. Cornua habet vaſtiſſima, quæ à capite usque ad clunes protenduntur; memoratque Scaliger vetulorum cornu pependiſſe pondo duodeviginti, & in quibusdam nodos 24. numerari totidem annorum conjecturam. Ea inter pretioſas merces recenſentur Ezech. *c.*27. *v.* 15. idque propter multiplicem eorum uſum. In Libya enim ingentium poculorum vicem præſtare, & ſi peritè excaventur, tricongiorum, refert Ælianus *l.*14. *c.*16. Ex iiſdem arcus in Creta fieri, apud Bellonium extat. Unde non dubitat Bochartus, quin Homeri ἴξαλος, *Il. δ. v.* 105. ſit *Ibex*, cùm & agreſtis capra & in rupibus deprehenſa dicatur & habuiſſe κέρατα ἑκκαιδεκάδωρα, *cornua palmarum ſedecim*, ex quibus Pandaro arcus fabricatus, V. *infrà*. In hæc *cornua*, ait Plinius, *ſe librant Ibices, ut tormento aliquo rotati in petras, potiſſimùm è monte aliquo in alium tranſilire quærentes, atque recuſſis perniciùs, quò libuerit, exultant.* Quò pertinent illa Virgilii,

> *Ecce feræ ſaxi dejectæ vertice capræ*
> *Decurrere jugis.*

Quòd ſi earum aliqua in præceps cadat, tali membrorum ſunt robore, ut maneant illæſæ, cùm ſimilem habeant petris duritiem, in cornibus maximè; quæ à capite usque ad nates pertingentia ita eas tutantur, ut ne à petris quidquam timeant, Ælianus, Iſidorus, Alii. Porrò in cornibus duo eſſe foramina, per quæ reſpirent, quibusque obturatis pereant ilico, ſcribit Damir; idemque refert de ægagro, qui cum *Ibice* idem, Oppianus *lib.* 2.

> *Εἰ δέ τις αἰγάγρου κεράων κηρὸν περιχεύοι,*
> *Ζωῆς ἐξέκλεισεν ὁδοὺς, πνοιῆς τε διαύλους.*
> *Quòd ſi quis ægagri cornibus ceram circumfuderit,*
> *Vitæ is intercluſerit vias, reſpirationisque meatus* &c.

Plura de hoc Animali, στοργῆ inprimis earum tum in catulos, cùm capti abducuntur, tum in parentes ſenio confectos: de fabella item Judæorum, Jonam ab *ibice* lactatum, dicentium, V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap.* 23. de partu illarum difficili, apud Voſſium de *Idolol. l.* 3. *c.* 49.

Ibis, quòd ſerpentes, Nilo exundante, devoraret, pro Numine Ægyptiis fuit. V. Ciceronem *de Nat. Deor. lib.* 1. *c.* 36. & *Conſol. ſub fin.* Lucianum *Iov. Trag. Tom* 3. *pag.* 469. Unde iis ante exercitum poſitis cùm parcerent Ægyptii, Peluſium expugnavit, ſicque in Ægyptum pervenit Cambyſes, apud Polyænum *l.* 7. &c. De ea ſic Solinus *c.* 32. *Circum easdem ripas* (Nili viz.) *ales eſt* ibis. *Ea ſerpentium populatur ova, gratiſſimamque ex his eſcam nidis ſuis defert — Nec tamen aves iſtæ tantùm intra fines Ægyptios proſunt; nam quacunque Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina — in procinctum eunt univerſæ, & priusquam terminos proprios externum malum vaſtet, in aere occurſant catervis peſtilentibus, ibi agmen devorant univerſum: quo merito ſacræ ſunt & illæſæ. Ore pariunt. Nigras ſolum Peluſium mittit. reliqua pars candidas.* Ubi quòd *ore* hanc Ægypto peculiarem avem *parere* tradit, refellitur à Salmaſio, *ore* tantùm *coire* eas, uti corvos, vulgò creditum docente pluribus *ad eum p.* 418. Porrò clyſterem inventum earum Plinius facit *l.* 8. *c.* 27. & in Alexandria plateas omnes iis ciruribus ac domeſticis refertas eſſe, apud Strabonem legas &c. Quòd verò avis hæc, cùm collum & caput ſub plumis abdiderit, cordis figuram exprimit, teſte Æliano *de Animal l.* 10. *c.* 39. quodque, ad evitandas feles, in palmis nidificat, ut idem alibi refert,

refert, inter Hieroglyphica cordis Deo grati, & mentis generoſæ ac in celſa virtute quieſcentis, recenſetur: V. Nic. Cauſinum *Hieroglyph.* In eam Idmonem Poetam converſum, apud Ovidium habes: ut plura hanc in rem, apud G. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol l.2.capp.*74. 78. 82. & 96.

Ibycus, Lyr. Poeta, adde: primus variantia quinque Planetarum nomina digeſſit, & inſtrumentum Muſicum, jambis canendis idoneum, excogitavit, quo Romanos Galloſque olim in bello uſos, legimus. *Sambycam* ſeu *Jambycam*, vocavere &c. V. Voſſium *de Idolol. l.2. c.33.*

I C.

JC. in notis antiqq. *Juriſconſultus*, *Julius Cæſar.* IC. E. V. *juſta cauſa eſſe videtur*, ſignificat, Fr. Gouldmannus. IC XP NI KA. *Inſcriptio* in inferioris ævi num[illegible]bus Impp. Græcorum frequens, V. ſuprà in *Chriſti Monogramma*, & hanc in rem plura, apud Car. du Freſne *Diſſertat. de Numiſmat. infer. ævi, num.* 25.

Icades, Græcè Ἐικάδες, feriæ in honorem Epicuri inſtitutæ. Plin. *lib.* 35. *c.*2. *Iidem palæſtras athletarum imaginibus & ceromata ſua exornant, & vultus Epicuri per cubicula geſtant ac circumferunt ſecum. Natali ejus viceſima Lunâ ſacrificant, feriasq; omni menſe cuſtodiunt, quas* Icadas *vocant.* V. in voce *Icadiſtæ.*

Ichneumon, Heracleopolitis olim cultus, Clem. Alexandr. *Protrept. pag.*19. Græcè ἰχνεύμων, item ἰχνευτής: quòd roſtro ſuo prælongo quærat & *inveſtiget*; recentioribus ὕδρος, & Latinè *Sullus*, ut in verſu Dracontii,

Præcedit ſullus vim cujuscunque veneni,

quòd more *ſuis* roſtrum ſemper in terra habeat: animal fluviale, vel potiùs ἀμφίβιον Straboni & Vitruvio, Salmaſio terreſtre ſolùm. *notum hac gloria maximè* (internecini cum aſpide belli) *in eadem natum Ægypto. Mergit ſe limo ſæpius, ſiccatque Sole. Mox ubi pluribus eodem modo ſe loricavit coriis, in dimicationem pergit. In ea caudam attollens ictus irritos averſus excipit, donec obliquo capite ſpeculatus invadat in fauces. Nec hoc contentus, aliud haud mitius debellat animal.* Crocodilum ſc. cujus dentes primò, mox intus fauces, dum trochilus avis repurgat, *in hac voluptate ſomno preſſum conſpicatus* ichneumon, *per eaſdem fauces, ut telum aliquod, immiſſus, erodit alvum. Similis crocodilo, ſed minor ichneumone, in eodem Nilo ſcincos eſt* &c. Plin. *lib.*8. *capp.*24 & 25. Ubi quod de ejus cum aſpide bello habet, illuſtratur hisce Nicandri in *Theriacis*,

— ἠὲ ὅσης
Ἄγραυξ βρυχετῶ ἴσα πολεμοῖο κύλιστοι.

Nempe cùm parvum os habeat *ichneumon*, & minimè ad morſus dehiſcens, adeò ut manum hominis, cùm clauſum eſt in pugnum, morſu appetere nequeat, ubi videt, ſe non poſſe aliter conficere hoſtem ſuum, luto Sole ſiccato loricatus ad flumen eum trahit & ſubmergit: merè terreſtrem enim ſerpentem eſſe aſpidem notum. Neque hoc ſolùm in utrumque hoſtem modo pugnat, ſed & ova eorum diligenter inveſtigat, illaque, cùm reperit, diſſipat & frangit. Atque hinc *perniciosſus* vocatur Martiali *l.*7. *Epigramm.* 87.

Delectat Marium, ſi perniciosſus ichneumon,
Pica ſalutatrix ſi tibi, Lauſe, placet.

Cœterùm ſimiliter parit, & iisdem veſcitur, quibus canes & feles, teſte Philoſopho, caniqúe parvo ſimilis Diodoro, inter feles (quas & caudâ refert, & murium capturâ, quo fine catulos ejus Alexandriæ divendunt ruſtici) recenſetur Plinio *lib.*10. *cap. de generatione terreſtrium. Murem Pharaonis* hodie appellari ferunt: nonnulli & *murem Indicum*, apud Oppianum, ſed perperam. V. de illo plura, apud Ælianum *lib.*8. *cap.* 25. Athenæum *lib.* 9. *cap.* 10. Salmaſium *ad Solinum pag.* 446. & *ſeqq.* Voſſium *de orig. & progr. Idolol. l.*3. *capp.* 73. & 74. Alios.

Ichnographia, Græcè Ἰχνογραφία, modulus diſpoſitionis eſt futuræ ſtructuræ. quæ in plano priùs deformabatur in charta aliqua aut membrana; unde poſtmodum formarum in ſolo areæ deſcriptio capta, quam ὑπογραφὴν τοῦ κτίσματος vocabant. Succedebat Ὀρθογραφία, quæ operis futuri rectam faciem modicè depictam oſtendebat: & Σκηνογραφία, quæ non frontis ſolùm, ſed & totius corporis ædificii imaginem, cum laterum abſcedentium adumbratione formatam, præferebat. Salmaſius *ad Solinum p.*821. Galli *planum* vocant. In linea tela id plerunque factitatum eſſe, innuit Papin. Statius *l.*3. *Sylv.*1. *v.*117.

Nec mora, conſcripta formatur imagine tela:
Innumeræ coiere manus, his cædere ſylvas,
Et lævare trabes: illis immergere curæ
Fundamenta ſolo

Ad quem l. V. Barthium, & plura de Vett. *Ichnographia*, apud Vitruvium *l.*1. *c.*2.

Ichthyocolla, inter tentipellia Vett. faciei cutem erugantia ac extendentia. Plinius *l.* 32. *cap.*7. *Ichthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium: idemque nomen glutino ejus* — *quod quidam ex ventre, non è corio fieri dicunt, ut glutinum taurinum. Laudatur Pontica, candicans & carens venis ſquamiſque, & quæ celerrimè liqueſcit* — *Utilem eam in capitis doloribus affirmant, & tetanthris,* Inventum, inter alia, Dædali, apud eundem *l.*7. *c.*56. ubi tamen *lithocollam* ſunt qui legant. *Exos* Rondeletio hic piſcis eſt, *de Piſc. fluviatil. c.*8. Germani, ad quos è Danubio etiam 600. advehitur librarum, dixere *hauſſen*: quia magnitudine domum exiguam refert; indeque glutinum ejus (quod non minùs è corio, quàm ventre, paratur) vocatur *hausleim*, i. huſonis glutinum; ac generali vocabulo *fiſchleim*, h. e. piſcium glutinum; item *mundleim*, i. orale glutinum: quia *ore* madefit, ut faciliùs conglutinet. Sic fabris lignariis, aliisque Artificum, in emplaſtris, inſtrumentis Muſicis, chartis, inſuper eximiè hic piſcis ſervit. Voſſius *de Idolol. l.*4. *c.* 48.

Ichthyophagi, adde: non unos eos fuiſſe, ſed quosdam Arabici ſinus oram, in parte Troglodytarum, habuiſſe, Agatharchides teſtis eſt. Quin etiam Diodorus Siculus *Ichthyophagos* ab ora Carmaniæ ac Gedroſiæ, usque ad intima ſinus Arabici tenuiſſe prodit, qui ſinus ab uno latere Troglodytas prætentos habet, ab altero, Felicis Arabiæ populos. Quod ſi verum eſt, quosdam eorum etiam in illa parte fuiſſe cenſendum eſt, quà Indus fl. in Mare evolvitur. Unde erroris anſa Melæ, qui Inſulam Solis, quæ in Ichthyophagorum Carmaniæ vicinorum ſinu jacet, contra Indi oſtia metatur. Plinio item, qui Pomponii verbis deceptus, illam in eo trajectu ponit, qui Taprobanem & latus Indiæ Meridionale interfluit &c. qua de re V. pluribus diſſerentem Salmaſium *ad Solinum p.* 1178. & *ſeqq.* ubi verba hæc explicat: *Poſt Indos* — *regiones* Ichthyophagi *tenent, quos ſubactos Alexander Magnus in reliquum juſſit abſtinere à piſcibus: nam antea ſic alebantur*: Plinius verò de iis agit, *l.*6. *capp.*23. & 29.

Ichthys, Græcè Ἰχθύς, acroſtichis eſt, quam ex carminibus Sibyllæ Erythrææ, de Iudicio extremo, Euſebius *de V. Conſt. lib.* 5. ſive *Orat. ad Cæt. Sanct. cap.* 18. & Auguſtinus *de C. D. lib.* 18. *cap.* 23. afferunt: ubi ex primis verſus cujusque vocabulis hæc verba componuntur, Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱὸς, Σωτὴρ, ut Chriſtophorſonus, Euſebii Interpres, felicior iſto, cujus interpretatione Auguſtinus uſus eſt, congruarum literarum vocibus verſum quemque inchoans, reddidit, *Ieſus Chriſtus, Dei Filius, Servator*; Ex quorum verborum initialibus literis vox Ἰχθὺς, i. *Piſcis*, colligitur: quo nomine myſticè Chriſtum intelligi, Auguſtinus *d. l.* monet, eò quòd in hujus mortalitatis abyſſo, velut in aquarum profunditate, ſine peccato eſſe potuerit. V. Tobiam Pfannerum *Theol. Gentil. pur. l.* 1. *c.*4.

Icidii Dii, apud Solinum *c.*2. *Præneſte* — *à Cæculo* (conditum) *quem juxta ignes fortuitos invenerunt, ut fama eſt*, Igidiorum *ſorores.* Ubi *Igidii*, pro *Icidii*, ex Gr. Οἰκίδιοι; Lares familiares ſunt, qui in Gloſſis θεοὶ κατοικίδιοι, alibi οἰκίδιοι, appellantur. *Divos Fratres* vocat Servius, ubi de Cæculo eodem & Præneſtina urbe: Arnobius, agens de Laribus, qui Ocriſiam in foco gravidam fecerunt, unde natus Rex Servius, ſimili fabula, *Conſerentes Deos*, V. ſuprà in voce *Conſerentes*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solin. p.* 64.

Icilia Lex, V. *Icilius.*

Iconicum Simulachrum, apud Suetonium *Caligulâ c.* 22. *Templum etiam Numini ſuo proprium* — *inſtituit. In Templo ſimulacrum ſtabat aureum iconicum*: ex Græco εἰκονικὸν, quid propriè ſit, ex Plinio diſcimus *l.*34. *c.* 4. *Effigies hominum non ſolebant exprimi, niſi aliqua illuſtri cauſa perpetuitatem merentium, primò ſacrorum certaminum victoriâ, maximeque Olympiæ: ubi omnium, qui viciſſent, ſtatuas dicari mos erat. Eorum verò, qui ter ibi ſuperaviſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſâ, quas* Iconicas *vocant.* Statua viz. ex membris alicujus ſimilitudine expreſſa. Cujusmodi proin ſtatuæ ut exactiſſimè fierent, ad magnitudinem corporis τοῦ τετρολυμπιονίκου, Hellanodicæ curabant. Plerunque verò æneæ erant, ut palàm eſt ex hisce Ariſtidis κατὰ τῆς ἐξοχῆς. εἶεν τὸν Διαγόραν τὸν Ῥόδιον, καὶ Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, καὶ Μίλωνα δὴ καὶ Πολυδάμαντα, καὶ πάντας ὧν εἰκόνες χαλκαῖ, ubi per illos omnes, *quorum icones æneæ*, intelligit, quotquot inter athletas fuere celeberrimi &c. V. in hanc rem plura, apud Car. Paſchalium *Coronarum l.* 6. *c.*8. ubi *de Hieronicis Olympiis, & ſtatuis illorum.*

Iconium, adde: de Regno verò *Sultanorum Iconienſium*, quod à conditore Sultano Aladine, ex Tangrolipicis familia oriundo, *Aladinium* quoque dictum, ipſorumque ſucceſſione, ac rebus, contra Conſtantinopolitanos inprimis Cæſares, admirando ſucceſſu geſtis, V. Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologicarum lib. IV. cap.* 22. *num.* 2. & *ſeqq.*

Icoſaproti, Viginti-primi, & *Icoſaprotia*, Viginti-primatus not. *l. fin. v. miſt. ff. de muner. & honor.* apud Jo. Calvinum *Lexic Iur.* Ex Græco Εἰκοσάπρωτοι, de qua dignitate V. Budæum *in Adnotat.*

Icrium, cenotaphii gnoriſma, apud Athenienſes olim, ſignumque fuit patrium ac legitimum, ubi quis patriâ excidens inibi haud foret ſepultus. *Icrium* verò, ex Græco Ἴκριον, ſurrectum eſt lignum, V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. l.*10. *cap.* 5. & *lib.* 17. *c.*19.

Icterus, Græcè ἴκτερος, avicula flavi coloris. *quæ ſi ſpectetur, ſanari id malum* (icterum, ſeu morbum regium) *tradunt & avem mori. Hanc puto Latinè vocari galgulum*, Plin. *l.*30. *c.*11. Hinc ei nomen à morbo, cui medetur; morbo autem ab oculis muſtelæ,

ſtelæ, ſeu viverræ auricoloribus, quam *ἰκτίδα* vocant Græci. Idem verò *regius*, quoniam mulſo rebusque pretioſis & exhilarantibus curatur: Celſo *arquatus* etiam, ſeu *arcuatus*, à colore arcus cœleſtis, Scribonio *aurigo* dicitur. Indidem *Icterias* gemma, *aliti luridoſimilis, ideoq; exiſtimata ſalubris contra regios morbos*, idem Plin. *lib.* 37. *cap.* 10. ubi quatuor ejus genera recenſet.

Iuncula Puellaris, in Magico Veterum inſtrumento, occurrit apud Suetonium *Nerone c.* 56. *Icunculam puellarem, cùm quaſi remedium inſidiarum à plebejo quodam & ignoto muneri accepiſſet, detectâ confeſtim conjuratione, pro ſummo Numine triniſq; in die ſacrificiis colere perſeveravit: volebatque credi monitione ejus futura prænoſcere.* Moris nempe fuit hominibus præſtigiatoribus & planis remedia adverſus omnes morbos caſusque vendere, quæ ſemper circumferri facilia eſſent. Cujusmodi quoque annuli illi erant *Φαρμακι*) ſeu *Φυσικοὶ*, quorum mentio apud Ariſtophanem aliosque, ut & ſuprà, in voce *Eleaſarus*. Item laminæ, Arnobio memoratæ *l.* 2. &c. V. infrà ubi de *Periaptis*, & plura hanc in rem apud Caſaubonum *ad l. c.*

ID.

ID. in notis antiqq. *Judex*; interdum *Idus*, item *in ligatum*. J.D. *Inferis Diis*, vel *in dimidio*. J.D.C. *juris dicendi cauſa*. ID. E. *idem eſt*. IDQ. *Idemque* &c. ſignificat, Fr. Gouldmannus ubi ſuprà.

Ida, mons Cretæ: Hinc inter *Albos montes* hujus Inſulæ, quos Græci quoque *λευκὰ ὄρη* propterea, quòd juga eorum nunquam nix deſerat, appellant, recenſetur Plinio *l.* 16. *c.* 33. ex Theophraſto *Hiſt. Plantar. l.* 4 *c.* 1. V. ſupra in voce *Albi Montes*, item *Dicte*.

Idæi Dactyli, adde: *Lapis quoque* Idæus Dactylus *dicitur, Inſulæ iſti familiaris, coloris ferrei, humano pollici ſimilis*, Solin. *c.* 11. V. etiam ſuprà in voce *Digiti*, item ubi de *Samothracibus Diis*.

Idas, è principibus Minyarum, inter Argonautarum præcipuos, memoratur Papinio Statio *Thebaid. lib.* 5. *verſu* 405.

> *Nunc magnum Oenidem, nunc ille hortatibus* Idam,
> *Et Talaum &* ——
> *Tyndariden iterans* ——

Val. item Flacco *lib.* 1.

> —— *neque enim Telamon, aut Canthus &* Idas,
> *Tyndareusve puer mihi vellere dignior Helles.*

Deorum interim contemtor & ore procax. Higinius *cap.* 14. *Idem Idas, acer & ferox*. V. eum, velut alterum Mezentium, objurgantem Jaſonem, apud Apollonium *l.* 1. *v.* 464. & *ſeqq.*

Idiota, Juriſconſultis Anglis, dicitur à naturâ ſtultus, qui numerare non poteſt 20. denarios, & patris matriſque nomina ignorat, vel quam ætatem habeat, & ſimilia: ejuſmodi enim homines rebus ſuis supereſſe non poſſunt. Verùm ſi non adeò ingenio privatus ſit, ut Magiſtro adjuvante literas addiſcere poſſit, vel ulnam panni menſurare, vel aliud quid agere, è quo erui poſſit, ingenio non omninò deſtitutum eſſe, pro *Idiota* non habetur, Raſtall. Aliàs in genere illiteratus & imperitus quivis, *Idiota* dicitur, recentioris ævi Scriptoribus, *Gloſſæ* Gr. Lat. *Ἰδιώτης ὁ μὴ νοῶν*. In Eccleſia Rom. *Idiotæ* appellantur Monachi, qui vulgò *Converſi* dicuntur, & nullo Ordine Eccleſiaſtico ſunt donati, Allatius *de Narthece vet. Eccl. p* 15. Sed & *Idiota*, humilitatis agnomen eſt, ab Auctore uſurpatum libelli illius, quem ex Lugdunenſi Cod. MS. reſtituit Theophilus Raynaldus, ac Lugduni edidit A. C. 1632. ſub tit. *Idiota Sapiens*: ubi in calce libri Raymundum Jordanum Auctorem dictum fuiſſe, variis conjecturis probat. V. Car. du Freſne *Gloſſ.* & Dominicum Macrum *Hierol.* uti de *Idiotis*, qui apud Pontificios aliàs dicuntur *Coadjutores*, Bonaventuram quoque in *Vita* Franciſci *c.* 3. & Lud. de la Cerda *cap.* 67. *num.* 4. Antiquioribus temporibus in Eccleſia *Ἰδιῶται* dicti, quibus *οἱ μεμυημένοι mysteriis initiati* ſeu Eccleſiaſtici oppoſiti; *Laicos* poſtmodum vocavere. Propriè verò *Ἰδιώτης*, eſt *homo privatus*, qui non negotia publica, ſed tantùm res ſuas, tractat, atque adeò homo plebejus eſt & è medio vulgo &c. Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* in hac voce.

Idololatriæ incunabula: quæ cùm duplex, nam vel verus Deus in imagine qualicunque, vel vagus Deus, colitur: de utraque, hac præſertim, paucis. Infinita Dei Majeſtas licèt omnium creaturarum captum longè tranſcendat, tamen homines, vel ex ipſo Naturæ libro ejus veſtigia odorantur, ita quidem ut nec Athei ipſi illius notitiam, quantumcunque velint, penitùs queant excutere. At tantùm corrupta abeſt natura, ut norit quis ſit verus ille Deus, ut potiùs creaturam pro Creatore adoret, & licèt Numen multiplicet ad modum ſtellarum cœli & reptilium terræ, adhuc tamen in ambiguo hæreat, an in verum inciderit, an id adhuc ſibi maneat incognitum. Quæ cauſa eſt, quòd nautæ in navi, quâ Jonas vehebatur, poſtquam inclamaſſent quisque Deum ſuum, tandem etiam Jonam, *ut inclamaret Deum ſuum*, hortati ſunt Jonæ *cap.* 1. *v.* 5. & 6. velut dubitantes, an à ſe verus Deus invocatus fuerit. Ex eodem fonte formula, precibus ſingulis Gentilium adjici ſolita, *Dii Deæque omnes*, apud Servium *in Georg. lib.* 1. orta eſt. Arabes quoque ſuæ *Πολυθεΐας* minimè fiſi, *Ignoto Deo*, aras ſuas inſcripſerunt, teſte Lilio Gyraldo *Syntagm.* 17. cui ſimilem titulum in ara quadam Athenis reperit Paulus, Actor. *c.* 17. *v.* 23. Unde in vicinis huic urbi regionibus, ſolemnem jurandi formulam fuiſſe, *Νὴ τὸν Ἀθήναις ἄγνωστον, Per Ignotum Athenienſium*, refert Lucianus *in Philopatride*. Imò, quia incertum iis erat, quis Deus ille eſſet, id quod ſummè unum eſt, in plurima diſcerpentes, in plurativo quoque numero leguntur Altaria habuiſſe inſcripta: *Θεῶν Ἀγνώστων, Deorum ignotorum*, teſte Pauſaniâ in *Atticis*. Nec deſunt qui dicant, Altaris, quod Apoſtolus vidit Athenis, plenam inſcriptionem fuiſſe, *Θεοῖς Ἀσίας κ᾽ Εὐρώπης κ᾽ Λιβύης Θεῷ ἀγνώστῳ κ᾽ ξένῳ, Diis Aſiæ & Europæ, & Libyæ, Deo ignoto & peregrino*. Theophyl. *in Acta Ap. c.* 17. *v.* 22. Hieronymus *in Tit. c.* 1. *v.* 12. &c. ut ita epigraphe hæc cum formula memorata *Dii Deæque omnes*, coincidat. Et hæc incertitudo præcipua videtur fuiſſe inſcriptionis Atticæ cauſa: accedere potuit alia, quòd Numen hoc, cui ara illa poſita erat, fortè fuerit Urbi Tutelare. Notum autem om[illegible] Gentiles Tutelaris ſui Divi nomen in abdito tenuiſſe, ne, ſi id evulgaretur publiceq; innoteſceret, Numen ab hoſtibus magico carmine evocatum priſtinum locum relinqueret ſuosque deſereret cultores. Qua in re cautiores cæteris videri voluere Tyrii, Lacedæmonii, alii, qui Idolis ſuis compedes injecerunt, ne eos unquam loci ſui deſerendi vel libido ſubiret, vel facultas eſſet, Macrob. *Saturn. l.* 3. *c.* 9 Sed & fieri id potuit, ad imitationem Judæorum, qui circa SERVATORIS noſtri tempora nomen Dei eſſentiale *Jehovah*, pronuntiari illicitum rati, ejus loco *Adonai* dici legique voluere. Cujus rei prima origo hæc fuiſſe videtur, ne ſanctiſſimum hoc nomen indignè uſurparetur ab Ethnicis, qui inde jam aliquot *Idolis* ſuis nomina, *Jovis*, *Ἰαὼ*, *Jaoth*, *Ἰαώθ* &c. mutuati ſunt, V. Macrobium *Saturnal. l.* 1. *c.* 18. Irenæum *l.* 2. *c. ult.* Origenem *contra Celſum lib.* 6. &c Quemadmodum itaque modò memorata nomina Idololatrica nihil aliud fuerunt, quam depravationes nominis Dei proprii *Jehovah*, ita origo tot *Idololatriæ* ſpeciebus ſeſe mutuò ſequutis, ex depravato & detorto S. Scripturæ ſenſu, maximam partem arceſſenda videtur. Quia enim Sidera, Solem & Lunam inprimis, *ad præfecturam diei ac noctis*, collocata eſſe, per traditionem homines, veri jam Numinis obliti, acceperunt, admirari primùm illa, plus quàm decebat, deinde divinis etiam honoribus proſequi cœpere. Ingraveſcente poſtmodum torrente ſuperſtitionis, Apotheoſis ſeu Deificandi ritus ad ea quoque extenſus eſt, quæ ſub Luna ſunt: quæ partim ut ſymbola cœleſtium luminum, partim ut ipſimet Dii, cultum humano majorem meruiſſe viſa ſunt. Prioris generis erat, divinus cultus Igni à Chaldæis exhibitus, quem illi אור *Ur* appellarunt, à quo civitati nomen, Geneſ. *c.* 11. *v.* 28. Nec alius videtur fuiſſe *Deus Nachoris*, de quo V. Geneſ. *c.* 31. *v.* 53. Poſterioris generis fuit, quo res has inferiores, ob beneficia ab illis accepta, ſunt proſequuti. Hinc Mare, Venti, Aer, Tellus, Fruges; Viri porrò bene-meriti; etiam Crocodili, Angues, Sorices, Cati, Canes. Allium & Cepæ inter Deos relati. Imò tandem & Virtutes & Vitia, hominumque Affectus, & Morbos ac Peſtes in genera deſcripſerunt, templisque ac aris cœci mortales coluerunt: ita ut univerſa Natura deificata fuerit, nec vero Deo in iſto regno ſuo quicquam relictum. Ac primò quidem iſte cultus citra *Idola* ſeu imagines peragebatur; mox, ut Numen quisque ſuum ſibi haberet præſentius, *εἰδωλικῶν* eorum effingi ac publice privatimque erigi cœperunt, turpiſſima halucinatione. Cùm non alia ratione à Deo longius recedatur, quàm hac ipſa, qui illud ſibi propiùs admoveri, *ψυχικὰ φρονοῦντες* Idololatræentur. V. Eſaj. *cap.* 40. *v.* 18. & *ſeqq.* Primam autem *Idololatriæ* mentionem invenimus in cognatione Abrahami. Geneſ. *c.* 31. *v.* 19. *Furata eſt Rahel imagines, quas habebat Pater ejus.* Et Joſuæ *c.* 24. *v.* 2 *Ultra flumen habitabant majores veſtri olim, Therah pater Abrahami & pater Nachoris: coluntque Deos alienos.* Quanquam ea jam ante illius tempora invaluiſſe videatur, Franc. Burmannus *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. prior. lib. III. c.* 8. §. 24. & *ſeqq.* ubi *Idololatriæ hiſtoriam* ſuccinctè exhibet. Sic primi *idolorum* effigiatores fuerint Chaldæi, præeunte Nilo Beli filio, qui, contemporaneus Tharæ, fieri curaſſe imaginem Patri ſuo eamque ſubditis adorandam propoſuiſſe fertur. Proximi Ægyptii, ut quorum terra jam plena idolis erat, Moſis tempore, Exodi *c.* 12. *v.* 12. Hos Græci ſequuti aliæq; gentes; porrò Romani, poſtquam ultra annos 170. ſine ſimulachro Deos coluiſſent, uti Varro docet, apud Auguſtinum *de Civ. Dei l.* 4. *c.* 31. &c. In populo Dei prima *Idololatriæ* veſtigia comparent, in Exodo, ubi de *Μοσχολατρείᾳ* dein in Judicum libris, ubi de Michæ amiculo *c.* 17. acceſſerunt ſequenti tempore ſub Regibus Vituli Hieroboami: quibus omnibus verus Deus ab Idololatris colebatur. At poſterioris generis *Idololatria* demum poſtmodum occurrit, in Eccleſia veteri, ut ex Hiſtoria Regum poſteriorum liquet. Quæ utraque in Eccl. N. Teſt. iterum lacertos movere cœpit, circa tempora Conſtantini M. uti pluribus docet Jo. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico-Theol. lib VII. c.* 6. & *ſeqq.* Et quidem primitus inſignia erigebantur ligna & columnæ ex lapidibus ponebantur. Sic in Icaro imago Dianæ lignum erat non elaboratum, & Cithæroniæ Junonis, apud Theſpios, truncus exciſus. Mox radi expolirique iſta hinc *ξόανα* dicta: uti Samiæ Junonis *idolum*, cùm priùs rudis aſſer eſſet, Archonte Procleo, *ἀνδριαντοειδὲς ἐγένετο*, *effigiatum*

effigiata imago facta eſt. Tandem in hominis effigiem formari cœperunt, atque tunc *βρέτη ἀπὸ τῶν βροτῶν, ab hominibus*, dicta ſunt: hæcque iterum vel *Iconica*, vel *Coloſſea* facta: *poſtquam ars floruit, aucto errore*, ut ait Clemens Alex. *Protreptico*, &c. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 4. *cap.* 1. Caſp. Barthium *Commentar. Superſtitionum*, Gerh. Jo. Voſſium inprimis *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 3. ubi *de Idololatria propriè accepta* duplici, *planâ*, quâ pro Deo falſum Numen colitur; & *ex parte*, cùm adversùs Dei mandatum in ſimulachro colitur verus Deus: *cap.* 4. ubi *de Idololatria*, quâ cultus à Deo ad opificium transfertur, causâ & origine: *cap.* 5. ubi de *Idololatrici cultus*, in *proprium & ſymbolicum*, diviſione, horumque variis ſubdiviſionibus: *cap.* 11. ubi de duplici fundamento *Idololatrici* cultus, *veteri geſtorum hiſtoria, & hiſtoria naturæ*: *cap.* 22. ubi *de Idololatria* à Phœnicibus & Ægyptiis migratione, accuratè agit: nec non *lib.* 2. *cap.* 1. & hîc paſſim, ubi de *Diis*; *Helleniſmo* & *Sabaiſmo*, *Idololatriæ* ſpeciebus &c.

Idolothyta, Græcè εἰδωλόθυτα, ſunt quæ *Idolis immolantur*; circa quorum eſum vel abſtinentiam quid obſervandum ſit, extat conſtitutio Apoſtolica 1. Corinth. *cap.* 8. Quid autem de victimarum carne in eſum uſumque ſacrificantium, apud Gentiles, ceſſerit, videre hîc paſſim eſt, ubi de *Carne Victimarum*, & *Holocauſto*, item in voce *Proſicia*. Quia verò Sacerdotes & ſacrificantes, ut & quicunque alii Diis quicquam conſecrantes ac dedicantes, geſtabant coronas Numinibus ſuis convenientes; hederaceam, qui Baccho; lauream, qui Apollini; querceam vel oleaginam, qui Jovi &c. immolarent: uti de Hercule, cùm Olympicos Ludos Jovi dedicaret, legimus apud Statium *Thebaid. lib.* 6.

> —— *Primus Piſæa per arva*
> *Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem,*
> *Pulvereumq; ferâ crinem detorſit olivâ.*

Hinc *corona Idolothytorum* meminit Tertullianus *de Cor. Mil. Ita,* inquiens, *& corona idolothytorum efficitur. Hoc enim ritu & habitu & apparatu idolis immolatur.* Quam & in conviviis ſacris à convivarum quolibet ſimiliter geſtari conſueviſſe, docet Car. Paſchalius *Coronarum lib.* 4. *cap.* 15. Præter eſum autem religioſum *Idolothytorum*, qui fiebat ex religione falſa in ſacrificiis idolorum & ſacris atque euchariſticis epulis, de quibus 1. Cor. *cap.* 10. *verſ.* 20, 21. alius erat communis, in conviviis communibus; cùm, quæ idolis erant immolata, in macello venderentur, communis uſûs gratiâ, aut, quæ idolis eſſent immolata, in uſum privatum ac communem à Gentilibus converterentur: Quorum ille per ſe illicitus, rejicitur Actor. *cap.* 15. & in Nicolaitis damnatur, Apocal. *cap.* 2. *verſ.* 15. & 16. Iſte per ſe licitus, per accidens tamen, conſcientiæ imbecillis fratris præſentis ac monentis, illicitus fiebat, atque propriè is erat, de quo 1. Cor. *cap.* 8. *cit.* agitur. Gomarus *Explicat. in Apocal. cap.* 2.

Idolum, Græcè εἴδωλον, ἀπὸ τοῦ εἴδους, quòd Numinis forma illo oculis *viſenda* repræſentetur, cui qui exhibetur cultus *Idololatria* dicitur. Atque hac ratione vox Latinis Patribus ſatis trita eſt, V. inprimis Tertullianum *de Idolol. libro cap.* 3. & 4. Appellatur autem *Idolum* in Sacris, non ſolùm imago fictitio alicui Numini dicata, ſed etiam vero Iſraëlis Deo fabricata, ut erat vitulus in eremo, qui εἴδωλον vocatur Actor. *cap.* 7. *verſ.* 41. & ſculptilia *Præc.* 2. prohibita, quæ εἴδωλα ſimiliter appellantur LXX. Interpretibus. Unde Tertullianus iterum, *omnes Idolorum artifices corpora Dæmonibus conficere*, ait *cap.* 7. & Deus in ſuo cultu πᾶσαν εἰκόνα, *omnem imaginem*, fieri prohibet, Deuteron. *cap.* 4. *verſ.* 16. & abominatur omnes τύπους, οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. *figuras, quas feciſtis, ut adoraretis eas*, Amos *cap.* 5. *verſ.* 26. coll. cum Actor. *cap.* 7. *verſu* 43. Quam in rem V. plura apud Jo. Forbeſium ubi ſuprà *cap. VI. toto.* Ita Græcis hoc vocabulum idem eſt, quod Latinis *ſimulachrum*, *effigies* viz. qua nobis repræſentetur forma alicujus rei fictæ vel veræ. Translatitiè poſtea accommodari cœpit ad formas ac ſpecies rerum in animo conceptas: quo ſenſu ab εἶδος, *ſpecies*, origo ejus arceſſi poſſet, ſicque ſumitur apud Dionyſium, ubi jaſpidem ἀργύεσσαν ait eſſe,

> Ἐχθρῶν ἠμπύργοις καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι,

per εἴδωλα hîc intelligens, quæ φαντάσματα Æſchylus *Perſ. conſpicuas imagines* Plinius vocat, ſpecies viz. vanas, quæ Corybantiaſmo laborantibus obverſari conſuevere, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1086. & hîc, ubi de *Corybantiaſmo* & *Strychno*, nec non in voce *Phantaſia*. Tandem ad mortuorum ſpectra, quæ Latini *Umbras* & *Manes*, Virgilius quoque *Simulachra* nuncupat, vox extenſa. Unde toties εἴδωλα καμόντων, apud Poëtas. Sic in ſcena, *Idola ſeu forma defunctorum pro ipſis corporibus introducta ſunt, ab Euripide Polydori, ab Æſchylo Darii*, inquit Scaliger *Poëtices lib.* 1. *c.* 13. cujuſmodi Idola an alia ſint ab animabus, videre in Græcis nugis & apud Luciani *Diogenem* & *in Platonis Phædone*, jubet *ibid.*

Idomeneus, Rex Cretenſium, adde: Immortalibus honoribus à Cretenſibus cultum eſſe, Diodorus narrat *lib.* 5. ubi & ſacrificatum illi, & opem ejus in bellis imploratam, ait.

Idonei Auctores, dicuntur ii, quibus vetuſtas hoc meritum arrogavit, *Neotericis* oppoſiti, de quibus utriſque V. Salmaſium *Prolegom. in Solinum*.

Idſtenium, vulgò *Itzſtein*, locus Germaniæ ſup. in Comitatu Saræpontano, ſub proprio Comite, ex Familia Naſſovia: unde

Idſtenia, aliàs *Weisbadenſis* familia, cujus primus conditor fuit Walravius, filius ſecundo-genitus Henrici cognom. *Divitis*, frater Othonis majoris, qui Dillenburgenſem lineam orſus eſt: & prioris quidem, nempe Walravii, linea defecit in Johanne Ludovico, cui Johannis Com. Dillenburgici filia nupſerat, hujus verò adhuc durat. Cœpit autem Comitatus hic *Weisbadenſis* ſeu *Idſtenius*, unà cum Dillenburgico, circa A. C. 1292. Johannis poſtea Com. Weilburgi & *Idſtenii*, Adolfi Imper. nepos, filia unica, Comit. Saræpontanum, cujus lineæ parens auctor extiterat, nacta eſt: in Philippo Joh. Ludovici filio ſtirpe extinctâ, ſucceſſore Alberto Com. Weilburgi, A. C. 1559. Hodie totus hic Naſſoviæ arboris truncus, *Saræpontanus* nempe, cùm in tribus ramis ſubſiſtat, qui in communi Patre Ludovico, extincto A. C. 1627. coierunt: ex hujus filiis Wilhelmus Ludovicus *Saræpontanum* ſeu *Sarbrücken* continuavit; Johanni Wisbada, cum *Idſtenio*, obtigit, Erneſtus verò Caſimirus *Weilburgum* nactus eſt. E quibus Johannes, Com. Naſſoviæ, *in Wisbaden* ſeu *Itzſtein*, ex Sibylla Magdalena Badenſi (fil. Georgii Friderici March. Durlacenſis, extinctâ An. Ch. 1644.) ſuſcepit liberos complures, inter quos Anna Ottilia (n. An. Ch. 1630. obiit An. Ch. 1642) Guſtavus Adolfus (n. 1632. defunctus eſt 1664.) Ludovicus Fridericus (n. 1633. deceſſit 1656.) Bernardina Sophia (n. 1634. den. 1642.) Joannes (n. 1638. d. 1658.) & Sabina Juliana (n. ac den. 1639.) Eidem ex ſecundo conjugio Annæ Com. Leiningenſis itidem numeroſa fuit proles: Carolus (n. 1649. den. 1651.) Chriſtina Eliſabetha (n. 1651.) Eleonora Luiſa (n. 1653.) Erneſta (n. 1654. obiit 1655.) Georgius Wilhelmus (n. 1656. den. 1657.) Johanna (n. 1657.) Sibylla Carola (n. 1658. den. 1660.) Dorothea Amalia (n. 1661.) Philippus Ludovicus (n. 1662. den. 1664.) & Georgius Auguſtus Samuel (n. 1665.) omnes Comites Naſſoviæ &c. lin. Wisbadenſis ſeu *Idſtenia*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Part. I. Ind. & Part. III. pag.* 28. & 85.

Idus, nomen 8. dierum in quolibet menſe: decimi quinti inprimis in Martio, Majo, Junio & Octobri: vel decimi tertii in reliquis menſibus. Dictæ vocabulo Thuſco, apud quos idem dies *Itis* vocabatur, quod ſignificat *Jovis fiduciam*. Cùm enim Jupiter ſit auctor lucis, unde etiam *Lucetius* & *Dieſpiter* dicitur: hujus autem diei lux, non cum Solis occaſu finiatur, ſed ſplendorem diei ac noctis continuet Lunâ colluſtrante, quod ſemper in plenilunio, id eſt, medio menſe fieri ſoleat, ideò jure *Jovis fiduciam* eum vocari putaverunt. Alii malunt ſic vocatas, quaſi *Vidus*, à videndo, vel ἀπὸ τοῦ εἰδεῖν, quòd eo die plenam ſpeciem Luna demonſtret. Alii ab ove iduli, quæ *Idibus* omnibus immolabatur Jovi, cui *Idus* ſacræ erant. Alii iterum credunt, Hetruſcam fuiſſe vocem, apud quos *iduare* dividere ſignificabat: ideoque hanc diem *Idus* nominatam, propterea quòd menſem iduet, id eſt, dividat, cùm plerumque in medium menſem incidant. Ab illis dies reliqui omnes referuntur ad Kalendas ſequentis menſis: ipſæ Nonas ſequuntur. Dies poſtridie *Iduum*, quemadmodum & Kalendarum ac Nonarum, atri vel infauſti habiti ſunt, in quibus nec rem divinam facere, nec rem quampiam novam exordiri licebat, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 4. Majæ *Idus* Mercurio ſacræ fuere, quòd illis natus haberetur: vel quòd tunc ædes ei vota. Iisdem Mercatorum dies feſtus erat, & fœneratorum. Unde Poëta, colligere hos *Idibus* pecuniam, quam Calendis ponere ſatagant, ait. Martiæ, quòd Julii Cæſaris cæde eſſent funeſtatæ, *Parricidii* nomine inſignitæ ſunt. Suetonius *in Julio cap.* 88. *Curiam, in qua occiſus eſt, obſtrui placuit: Idusq; Martias parricidium nominari, ac ne unquam eo die Senatus ageretur.* Quare Auguſtus, nominis familiæque hæres, captivos bello Peruſino eodem die trucidari voluit, apud eundem *in Aug. cap.* 15. *hoſtiarum more, ad aram Divo Julio extructam*, &c. Ad nuptias aptiſſimum habebatur tempus, quod *Idus* Junias ſequitur. Ovidius *Faſtorum lib.* 6.

> *Hanc ego cùm vellem genero dare, tempora tædis*
> *Apta requirebam, quæq; cavenda forent.*
> *Tunc mihi poſt ſacras monſtratur Junius Idus,*
> *Utilis & nuptis, utilis eſſe viris.*

Auguſti *Idus* Dianæ erant ſacræ: Unde Martialis *Epigr.* 68. *libri* 12.

> *Maja Mercurium creaſtis Idus*
> *Auguſtis redit Idibus Diana*, &c.

Eædem à ſervis celebrabantur, qua de re Vid. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 3. *cap.* 18. Septembres ſolennes erant auſpicio Magiſtratus, Liv. *lib.* 4. *cap.* 37. ſicut Majæ olim Magiſtratibus ineundis, Idem *lib.* 5. *cap.* 36. poſtmodum Martiæ, *lib.* 23. *cap.* 30. & Quintiles, transvectionibus Equitum, *lib.* 9. *cap.* 46. &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim.*

Idyllium, Græcè Εἰδύλλιον ſeu Ἰδύλλιον, carmen paſtorale, voce diminut. ex εἶδος ſeu ἰδέα, *ſpecies* ſive *imago*, quòd poëmata rerum eſſent ſpecies quædam, & in hoc genere novum ſemper argumentum tractaretur. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 4. *Propterea verò quòd imitatione aliquid repræſentabant* (Bucolici Poëtæ) *à ſpecie, id eſt, imagine*, Ἰδύλλια, *παρὰ τὰ εἴδη καὶ τὰς ἰδέας, dixere diminutivo flexu, vel propter brevitatem, vel ob modeſtiam, ac rei humilitatem. Poſtea cùm quædam etiam ſuis auctoribus diſplicuiſſent, ex incondita turba — ſelecta quædam — ἐκλογὰς appellare placuit.* V. Scholiaſtem Theocriti in hoc genere Poëtæ eximii &c.

JE.

JE. in notis antiqq. *intereſt, in eum*, vel *Judex eſto*, vel *in are* &c. deſignat. Apud Græcos ἰὴ, ſeu ἰὴ παιάν, acclamatio erat Pæanibus peculiaris, ἐπίφθεγμα & ἐπίῤῥημα vulgò dicta, quâ ſolâ pæanes à ſcoliis differebant: quamvis & hoc quoque poſtea deſitum, uti ex pæane Ariphronis Sicyonii, quem fecit in honorem bonæ valetudinis, & altero Ariſtotelis, in Hermiam Atarnenſem, docet Scaliger *Poëtic. l.1.c.44.* Origo acclamationis inde; quòd Latona, cùm ex Eubœæ Chalcide Apollinem Dianamque reportans Delphos, à Pythone ex improviſo penè oppreſſa eſſet, puello animos addiderit, ut ſagittis, quas habebat, peſtem illam occuparet, acclamando ἰὴ παῖ, ἰὴ παῖ, unde nomen ei poſtea factum certis ſyllabis additis, παιὰν, παιών, παιήων. Idem *lib. eod. c.13.*

Jecur, extorum nomine omn intellectum, quòd in Extiſpicina illius potiſſimùm ratio haberetur. Plin. *lib.11.cap.37. Jecur in dextra parte eſt. In eo, quod caput extorum vocant, magna varietas. M. Marcello, circa mortem — defuit in extis. Sequenti deinde die geminum repertum eſt. Defuit & C. Mario, cùm immolaret Uticæ — Divo Auguſto Spoleti ſacrificanti primo poteſtatis ſuæ die ſex victimarum ecinora replicata intrinſecus ab ima fibra reperta ſunt, reſponſumq; duplicaturum intra annum Imperium. Caput extorum triſtis oſtenti caſum* (victimarii cultro tactum aut vulneratum) *quoq; eſt, præterquam in ſolicitudine ac metu, tum enim perimit curas* &c. ad quem locum V. *Notas* Dalechampii, ut & quæ ſuprà diximus, in voce *Hepar*, item ubi de *Extiſpicina* & *Fiſſiculatione*. Plura verò de *Jecoris pecuini* lobis, maximo inprimis eorum, Arabibus *Zaida*, i. κατ' ἐξοχὴν *augmentum* ſeu *exuberantia*, Hebr. eodem ſenſu יותרת Græcis τράπεζα, i. *menſa*, quod inſtar menſæ latus ſit, dicto, quam partem *jecoris* Deus olim in Altare ſuum adoleri juſſit, Exod. *cap. 29. verſ 13,22.* & paſſim in Levitico, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 45.* &c. Hinc *Inſpector jecinoris*, Hebr. ראה בכבר *Roë baccabed*, Ezech. *cap.21. verſ.21.* pro Haruſpice, V. ſuprà, ubi de IX. Divinationis generibus, quorum in Sacris mentio, in voce *Divinatio*. Sed & in menſariis Veterum deliciis anſeris aut porculi *jecur* fuit, mulſo, lacte, ficu & caricâ fartum. Athenæus *lib. 9. cap. 8.* Χηνὸς ἧπαρ περισπούδαστον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, Juvenalis *Sat. 5. verſu* 113.

Anſeris ante ipſum magni jecur —

Unde jocus Martialis *lib.13. Epigramm.58.*

Adſpice quàm tumeat magno jecur *anſere majus!*
Miratus dices; hoc, rogo, crevit ubi?

Et à ficis infartis ἧπατα συκωτὰ, apud Pollucem, aliis συκωτὰ, jecinora talia. Quâ voce recentiores Græci quodlibet *jecur* appellarunt, ut eos imitati Latini *ficatum*: quod hodieque Galli in lingua ſua retinent. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1055. V. quoque Voſſium *de Idolol. orig. & progr. lib. 3. cap. 93.* ubi & in ſuibus vivis hepar præparari ficorum paſtu, ex Galeno, addit, ut & ſuprà voce *Anſer*. Aliter vox ſumitur, in Eupolidis illo, apud Athenæum *lib. 9.*

Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις.
Ni vel jecur, *vel animus eſt tibi anſeris.*

Hic enim *Sapientiam* notat: ut in iſto *vet. Epigramm. in Catonem Gramm.* apud Suetonium,

En cor Zenodoti, en jecur *Cratetis.* Idem *ibid.*

Jehova, adde: Utiautem ſanctiſſimum hoc & incommunicabile Dei nomen ad Idola ſua nefariè traduxerunt Gentiles, ut ex nominibus eorum *Jao, Javo, Jovis*, (qui antiquis nominativus fuit) Ἴακχος & Ἰόβακχος, quæ Bacchi nomina, *Jani* item & *Dianæ*, perſpicuum eſt: ſic Hæreticorum peſſimi Baſilidiani Gnoſticique, nominis hujus tetragrammati literis value immutatis, nefando auſu ad turpiſſima ſua myſteria involvenda abſcondendaque, abuſi ſunt, uti inter alia videre eſt, apud Jac. Sponium *Itin. part.3.p.152.* & *ſeqq.* ubi *Inſcr.* Græcam Mileti repertam & *Taliſmanis* ſpeciem referentē exhibet, & amethyſtum inſignem Thuanæam, in qua Michael Archangelus ſculptus, ab Hæreticis hiſce, ſingula membra characteribus variis inſcripta, in altera verò parte ſeptem vocales Græcas ΑΕΗΙΟΥΩ, quibus illi nomen *Jehova* exprimebant, ſepties variatas, habet, eruditè exponit.

Jehoud, vel *Jeoud*, à Saturno immolatus dicitur Porphyrio, ab Euſebio adducto *Præpar. Evang. lib.* 1. Κρόνος τοίνυν, ὃν οἱ Φοίνικες Ἴσραὴλ προσαγορεύουσι, βασιλεύων τῆς χώρας (Φοινίκης) καὶ ὕστερον μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν εἰς τὸν τοῦ Κρόνου ἀστέρα καθιερωθεὶς, ἐξ ἐπιχωρίας Νύμφης Ἀνωβρὲτ λεγομένης υἱὸν ἔχων μονογενῆ· ὃν διὰ τοῦτο Ἰεοὺδ ἐκάλουν, τοῦ μονογενοῦς οὕτως ἔτι καὶ νῦν καλουμένου παρὰ τοῖς Φοίνιξι· κινδύνων ἐκ πολέμου μεγίστων κατειληφότων τὴν χώραν βασιλικῷ κοσμήσας σχήματι τὸν υἱὸν, βωμὸν τε κατασκευασάμενος κ.λ. *Saturnus igitur, quem Phœnices Iſraëlem nominant, quemq; poſt obitum in aſtrum ejuſdem nominis conſecrarunt; cùm iis in locis regnaret, ac filium unigenitum ex Nympha quadam indigenæ nomine Anobret haberet, quem propterea* Jeoud *dixere, vocabulo hodieq; unigenitum notante linguâ Phœniciâ, eumq; in graviſſimum belli periculum Regio incidiſſet, illum ipſum regio ornatum habitu, in ara ad hoc extructa, immolavit.* Ubi tria hæc dici videmus, *Iſraël* eſſe Phœniciæ Regem vetuſtiſſimum, eundem ac Saturnum: fuiſſe ei filium unigenitum, unde *Jeoud* dictus ſit Phœnicibus: illumq; eſſe à Patre immolatum. Quæ inde originem duxere, quòd Abrahamum avum (quem etiam in Saturno Gentilibus cultum eſſe, hinc videmus) cum Iſraële nepote confuderint; huic enim mandatum, ut ſacrificaret Deo filium μονογενῆ Geneſ. *cap. 22. verſu* 1. *Accipe filium tuum, unicum tuum.* Ubi *unicum* Hebr. dicit יחיד *Jehid*, quod valdè convenit cum Phœnicio *Jehoud*: nempe hæ linguæ ſolâ differebant dialecto. Et ſanè in *Orphaicis* etiam ſeu *Onomacriticis*, Abrahamus vocatur μονογενής; ubi confunduntur Abrahamus & Iſaacus, quod in aliis quoque frequentiſſimè factum, &c. V. Gerh. Johannem Voſſium *de orig. & progr. Idololatriæ lib. 1. cap* 18.

Jejunium adde: Apud Iſraelitas, dies expiationis Magnæ, *Kippurim* dictus, qui inter Judæos longe ſacratiſſimus erat, non ſacro clangore ſolùm, peculiari item ſacrificio & quiete, ſed & *Jejunio*, celebrabatur, Levitici *cap. 23. verſ.27. & 28.* Atque hoc *Jejunium* indigitari Actorum *cap. 27. v. 9.* ubi τῆς νηστείας nomine tempus ſacer Scriptor, ex Judaici Populi more, deſignat, monent eruditi. Alii fuerunt *Jejuniorum dies*, in memoriam exilii Babylonici, humano inſtituto, apud eoſdem celebrati, quorum fit mentio Zachar. *cap. 7. verſ. 3, 5.* & *cap. 8. verſ. 19.* V. Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. Part. prior. lib. IV. capp* 18. & 19. ubi de *Feſtis Judæorum*. Tranſiit *jejunandi* ritus à populo Dei, ad Gentiles, quibus in ſacris ſuis crebrò jejunatum. Unde inter Eleuſiniorum ſymbola Arnobio etiam illud recenſetur, *jejunavi atq; ebibi cyceonem*: ex Clemente, τὸ σύνθημα Ἐλευσινίων μυστηρίων, ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα κ.λ. qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.*150. & Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *c.* 32. *ubi de Cereaalibus Ludis*: De *Jejuniis* verò vett. Chriſtianorum, Cl. *Suicerum Theſ. Eccl.* voce Νηστεία; uti de variis in Eccleſia Romana *Jejuniis*, C. du Freſne in *Gloſſar.* & Macros fratres in *Hierolexico*. Græcorum hodiernorum *Jejunia* accuratè perſequitur Jac. Sponius *Itiner. Part. 2. pag. 351.* & *ſeqq.* De *Jejunio* Armeniorum *Arziburi* dicto; *Jejuniis* item *Muhammedanis*, agit Joh. Forbeſius *Inſtructionum Hiſtorico Theologic. Lib. III. cap. 17. §. 7.* & *Lib. IV. cap. 9. §* 2. ac *cap* 11. §. 8. de iiſdem aliiſque hic paſſim, V. quoque in voce *Quadrageſima*.

Per *Jejunium* purgatio, occurrit in *LL.* Kanuti R. c 7. apud Bromptonum, *Cum ſociis ſe purget, vel jejunium ineat. ſi opus eſt, & applicetur ad Corſned, & fiat voluntas Dei.* Sic Gregorius VII. *Jejunium* Cardinalibus indixiſſe, ut Deus oſtenderet, quis rectius ſentiret de Corpore Domini, Romana Eccleſia, an Berengarius, legitur apud Bennonem Card. *de vita Hildebrandi*, &c.

Jemima, Hebr. ימימה maxima natu filiarum Hiobi, quæ ipſi poſt afflictionem in priſtinum ſtatum reſtituto natæ ſunt, Jobi *cap. 42. verſ.* 14. ſic dicta quaſi *diurna*, vel *diei* inſtar, eo quòd formoſa erat inſtar diei: vel quod nata *diurno* tempore, patre emerſo velut ex profunda miſeriarum nocte & tenebris calamitatis, Jobi *cap. 19. v.* 8. cuique jam *dies* gratior illuxiſſet, H. Grotius *Annotat. ad h. l.* Ab ea nomen videtur accepiſſe terra *Jemama*, vel *Jamama*, ſita in Arabiæ Felicis parte Septentrionali, quà Deſertam ſpectat, hinc Arabum excurſionibus maximè expoſita, ut obſervat Geographus Arabs: qui addit, patere viam per deſerta à Jamama ad Boſtram in extrema Idumæa. Niſi malis, aliam hoc nomine deinceps inter Arabes inclyto, quo ad iſtius exemplum illuſtres fœminæ appellari ſunt ſolitæ, nomen regioni impoſuiſſe. Certè idem Auctor Geographiæ Nubienſis *Clim. 2. Part. 6.* dictam omninò vult terram *Jemama*, ab antiquiſſima Regina, cui nomen *Jemama* fuerit ſolemne iſtis temporibus, illiſque in locis imperaſſe fœminas, ut de Æthiopibus, Sabæis, Saracenis obſervant eruditi, refert. Etiam multum affinitatis cum quadam ex Gentilium Dianis habuit hæc *Jemima*, fœmina & paternâ virtute & formæ venuſtate & amplisſimâ hæreditate, in Oriente, haud dubiè percelebris. Namque & nomen utrobique idem, cùm & Diana Græcis Ἡμέρα dicta ſit: nec ſedes aliena, cùm & Dianam Perſicam finxerint, & quæ vagaretur circum Euphratem, id eſt, verius Arabica, quam Perſica. Agreſtem quoque fecerunt, montium, & nemorum cuſtodem, id eſt, quæ in Arabia Deſerta, quam incultam crediderunt, ſedem habuerit ſuam. Formæ etiam idem utrique decus, &c, V. Frider. Spanhemium *Hiſtoriâ Jobi cap.* 12.

Jena, adde: Hodie ſedem ibi habet, Bernhardus Dux Saxoniæ lineæ Vinarienſis, natus A. C. 1638. Duxi Mariam Tremolliam Principem, Henrici Ducis Thoarſii filiam, quæ præter præmortuos filios duos Wilhelmus (n. 1664. den. 1666) & Bernardum (n. 1667. den. 1668.) ac filiam Carolam Mariam (n. 1669.) recentiùs filiolo maritum beavit. *Duces Saxoniæ lineæ Vinar. in Jena*. V. Phil. Jac. Spenerum, *Sylloge Geneal. Hiſt. in Fam. Saxonica* & *Theſauro, Nobil. Parte III. pag.* 183.

Jentaculum, à *jejunio*, quòd jejuni eo uterentur, dictum, cibus erat matutinus, qui ſumi ſolebat, antequam homines opus aggrederentur. Antiqui *Silatum* vocabant, auctore Feſto, quia jejuni vinum ſili conditum ante Meridiem abſorbebant. Plutarchus *in Sympoſiacis lib. 8 quæſt. 6.* priſcos, cum & laboribus dediti & temperantes eſſent, manè panem ediſſe, mero intinctum, aliud nihil, refert: unde etiam *Jentaculum* vel prandium (hæc enim

enim antiquitus pro iiſdem accipiebant) *ἀκρατίσματα* dixerint, quod *ἄκρατον* ſit merum. Poſtea verò diſtingui *Jentaculum* & aliquantò ante prandium ſumi cœpit. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 27. Sed primitus non niſi à pueris, ægris aut luxurioſis, uti Raderus notat, *ad illud Martialis lib.* 1. *Epigramm.* 88.

Iſta linunt dentes, Jentacula ——

De paſtillis ſeu trochiſcis ex aromatibus & pulviſculis odoratis confectis loquens, quos Coſmus, ne gravis pridiano mero fragraret, in jentaculo devorabat. Poſtmodum & alii uſurparunt. Unde *manè ſingulos* (milites) *jamne jentaſſent ſciſcitatum, ſeq; feciſſe ructu quoque oſtendere ſolitum* Vitellium, refert *in eo* Suetonius *c.* 7. Tempus Martialis quoque indigitat *lib.* 14. *Epigramm. ult.*

Surgite, jam vendit pueris Jentacula *piſtor,*
Criſtataq; ſonant undique lucis aves.

Et ſpeciatim horam, *lib.* 8. *Epigramm.* 67.

Manè veni potiùs. Nam cur te quinta moretur,
Ut jentes, ſerò, Cæciliane, venis:

tertiam vel quartam indigitans; niſi eum voce hac prandium intelligere dicas, Vett. more. Nunquam verò *Jentaculum* ſine pane, imò panis caput ejus erat, aliquando ſiccus & ſolus, uti de Antonino Pio Spartianus, *Senex etiam*, ait, *antequam ſalutatores venirent, panem ſiccum comedit, ad ſuſtentandas vires.* Interdum cum aliis rebus, palmulis, uvis paſſis, nucleis, melle Attico, crudo aut cocto, aut aliquo melliti operisve dulciarii. Hinc *panem comedere* & *panem guſtare*, Latini pro *jentare*; & *βουκκίζειν, jentaculum,* Græci appellavere, à voce Latina *bucca* ſeu *buccea*, quæ fruſtum panis vel panem denotat &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Tacito*, & Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 76. quibus adde Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 5.

Jephthe, adde: Filiam ejus verè immolatam, docet inter alios Fr. Burmannus *Medit. ad Judicum capp. citata*; indeque occaſionem fabellæ, de mactata ab Agamemnone filia Iphigenia, ſeu Iphianaſſa, præbitam, Voſſius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 23. V. & infrà, *Syria.*

Jeſſe, nomen candelabri, apud Wilh. Thorn *A. C.* 1097. *Candelabrum etiam magnum in Choro, æreum, quod* Jeſſe *vocatur, in partibus emit transmarinis.* Cujusmodi ſunt candelabra & polycandela etiamnum, in aliquot Eccleſiæ Rom. ædibus ſacris, ab humo altius educta & in latum expanſa, *Arboris Jeſſe* (unde nomen) ſpeciem referentia. *Stirpem Jeſſe* illorum unum vocat Sugerius *de Adminiſtratione ſua pag.* 348. apud Car. du Freſne *Gloſſ.*

Jeſto, urbs Scyri inſ. apud Scylacem Caryandenum, *Καὶ Ἑ..., Σκῦρος, καὶ πόλις Ἴησσο, αὕτη Δίπολις.* Cujus cùm mentio alibi non occurrat, mendoſa eſſe hæc verba cenſet Barthius ſicque ſcribendum, *Σκῦρος καὶ πόλις, αὕτη δίπολις. Ἴκος.* Nam Inſulam hoc nomine Scyro vicinam memorat Strabo *lib.* 9. in Scyro duas urbes fuiſſe addens, quarum altera nomen inſulæ habuerit. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium Achilleid. lib.* 2. *verſ.* 18.

Jethro, adde: Hic, cùm apud Hebræos Moſes, poſt migrationem ex Ægypto, aliquandiu judiciis præfuiſſet unicus, adeoque jurisdictionem, tam circa ſacra, quàm profana exercuiſſet ſolus, conſilium genero ſuggeſſit, de minoribus præfecturis inſtituendis, uti legimus Exodi *cap.* 18. *Factumq; eſt in craſtino, ut ſederet Moſes ad judicandum populum; ſtabatq; populus juxta Moſen à manè usq; ad veſperam. Et videns ſocer Moſis, omnia quæ ille faciebat populo, ait, quænam hæc res, quam tu facis populo? Et reſpondit Moſes ſocero ſuo, quoniam venit populus, populus ad me, ad quærendum Deum* (Græc. *ἐκζητῆσαι κρίσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ.*) *Cùm fuerit illis cauſa aliqua, venit ad me & ego judicium decerno inter virum & proximum ſuum atq; oſtendo ſtatuta Dei & Leges ejus. Et ait ſocer Moſis ad illum. Non eſt bona res, quam tu facis — ego conſilium tibi dabo & Deus erit tecum. Adeſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent: docebisq; eis ſtatuta & leges & oſtendes illis viam, in qua ambulent, atq; opus quod faciant. Providebis igitur ex omni populo potentes, & timentes Deum, viros veraces, odio habentes avaritiam poneſq; ſuper illos Principes mille, Principes centum, Principes quinquaginta & Principes decem* (Græca verſio habet, *Chiliarchos, Hecatontarchos, Pentecontarchos & Decarchos*) *Et judicent illi populum omni tempore & omnem rem magnam ad te referent. Ipſi verò judicabunt rem omnimodam levioris momenti* (Gr. *τὰ βραχέα τῶν κριμάτων*) *& ſic levius erit tibi portabuntq; illi tecum. — Obedivit itaq; Moſes — & elegit viros potentes ex omni Iſraël & poſuit eos capita* ſeu *Principes ſuper populum* &c. Et quidem veſtigia minorum harum ſeu *Jethronearum* præfecturarum obſcura non ſunt, in crebra *Seniorum* ac *Judicum* mentione, poſt Legem datam, quò expreſſiùs ſpectant ea de Judicibus, quibus Moſes præcepit, ut morte punirent initiatos Beelphegori. Quin & in illo Joſuæ *cap.* 8. *verſu* 33. *Et omnis Iſraël & Presbyteri* ſeu *Seniores ejus, & Præfecti ſeu Miniſtri publici & Judices ſtabant hinc & hinc circa arcam*, in hiſtoria ſc. ſacra de publicis illis Benedictionibus & Maledictionibus, ſub Joſua, nomine Judicum, Præfecturas illas etiam tunc denotari volunt Viri docti. Quod verò ad inſtitutionis tempus attinet, res non adeò in liquido eſt. Videtur tamen hiſtoriola hæc tota de *Jethrone*, per anticipationem in *cap.* hoc collocata, reverà ad tempora Legis in Sinaï dationem inſequentia ſpectare, adeoque non ad ſtationem ab exitu undecimam, quæ in *Raphidim* erat ſeu proximam ante eam, quæ in Sinai; ſed ad tempus, quo ſtatio in hoc monte erat, adeoque poſt Legis illic divinitùs acceptionem. Et certe, ipſe Moſes, verba faciens de *Horeb* monte, Deuter. *cap.* 1. *verſ.* 6, 9. &c. (qui pro jugo montis Sinai accipitur) & de Iſraëlitarum inde tranſitu, *& dixi*, inquit, *vobis in tempore illo, non poſſum ſolus ferre vos &c. date ex vobis viros ſapientes & prudentes* &c. reliqua dein narrans, quæ ad inſtitutionem Præfecturarum *Jethronearum* ſpectant. Alia itidem in Numeris *cap.* 10. *verſu* 29. idem probant: Scilicet, poſt ſtationem, in *Raphidim* Exod. *cap.* 19. *verſu.* 2. adeoque in Sinai tranſitum, ubi Lex data, rem fuiſſe factam. Quid quòd etiam in ipſa narratione libri Exodi, *cap.* 18. *verſu* 5. diſertè dicitur, *Jethronem* veniſſe ad Moſem, ubi caſtrametatus eſt, *in Monte Domini*, quo nomine *Horeb* & *Sinai* denominari ſoliti, Exodi *cap.* 3. *verſu* 1. & *cap.* 4. *verſu* 27. Sic ex loco tempus ediſcitur, quod Legis dationem ita ſequitur manifeſtè. Et quidem, cùm ex Lege data, tam multiplicibus capitibus conſtante, quæſtiones, quæ in Foro antè pauciores multo erant, numeroſiſſimæ ut orirentur, neceſſe eſſet, tempeſtivum erat atque è re nata Soceri ejus, hanc circa rem, conſilium, quod ſic ſequutus eſt. Quo verò menſe, quove menſis die id contigerit, ſimiliter controverſiâ non caret. Maximè inter Hebræos ea obtinuit ſententia, quæ generatim Præfecturarum inſtitutionem adeoque *Jethronis* adventum illum Legis in Sinaï dationem inſecutum eſſe aſſerit, nec locum in Exodo, ante menſem ab exitu tertium, in quo Lex data, aliter atque per prolepſin habuiſſe. Alii etiam dein in annum exitus primum, alii in ſecundum rejiciunt. Atque inolevit quidem antiquitus inter eos opinio, ipſum diem, quo conſilium *Jethroneum* datum eſt, fuiſſe undecimum menſis *Tisri* ſeu ſeptimi, i. à datione Legis prima menſibus ampliùs tribus ſeu ſimulac Moſes ſecundas tabulas acceperat. Quod etiam legitur in ſacra hiſtoria, Exod. *cap.* 18. *verſ.* 14. poſt Moſis, Aaronis, Seniorum ſimul & *Jethronis* ſacra epulasque, *Et evenit, ut die craſtino ſederet Moſes ad judicandum* (unde conſilii occaſio) acceptum eſt, quaſi dies ille fuiſſet craſtinus Feſto Expiationum, quod ad decimum menſis *Turi* attinet. Sic *Sepher Mechilta*, ſic paraphraſis Jonathani tributa, ſic Alii. Ita planè juxta receptiorem, rationique magis conſonam Hebræorum ſententiam, admittitur ab Eruditis, poſt Legem datam Moſen & *Jethronem* conveniſſe adeoque Juridicas illas Præfecturas initium cœpiſſe. Data enim Lex eſt ſub menſis *Sivan* ſeu tertii, initia, Exodi *cap.* 19. *verſu* 1. anno nempe ab exitu primo, id eſt, ſub initia æſtatis; tempus autem hic aſſignatum ad Autumnum inſequentem pertinet, &c. Plura hanc in rem V. apud Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum Lib. II. cap.* 2.

Jevera, adde: Dynaſtiam hanc Maria Edonis VVimmekenii *Jevera* Domini filia, Gerardi Com. Oldenburgici ex filia neptis, poſtquam ultra 40. annos ipſa gubernaſſet, duobus, antequam mortem obiret, annis, Joanni Gerardi pronepoti obtulit. Ita fœminæ beneficio ad Oldenburgios delatam, Joannes Serveſtanæ Fam. Princeps, matris Magdalenæ jure, ex avunculi hæreditate ſortitus eſt. Tob. Pfannerus *de præc. Germaniæ Principum gentibus cap.* 10.

Jexæus, & Elxaï, fratres, Trajano imperante, adjunxiſſe ſe Oſſenis, & non pauca in ea ſecta innovaſſe, ac ab inſtituto deflexiſſe, leguntur apud Epiphanium, ubi de *Oſſenis*, Salmaſium *ad Solinum pag* 610. & ſuprà, ubi de *Elxai* ac *Elceſaitis*.

Jezdegirdes, Rex Perſarum, ab Othman filio Ophan Scenitarum Arabum Amirano victus ac interfectus eſt. Græcis Scriptoribus nonnullis vocatur *Ἰαζδιγέρδης Σαρὶν Μαρὶ βασιλεὺς Περσῶν*: Georg. Chryſococco Medico *Comm. de anno Perſ.* *Ἰαζδιγέρδης Σαρίας*, i. *Sirois filius*: Georgio Mon. *Ἀδίσης*, voce mirum quantum corrupta. Obiit A. C. 632. Hunc quidam faciunt ultimum ex Artaxerxis, qui Regnum hoc inſtituit A. C. 226. ſucceſſoribus: idem verò modò dictus Georgius Hormiſdam ultimum fuiſſe ſcribit &c. V. Caſaubonum *ad Lampridium in Alex. Sev.* & ſuprà in voce *Hebdomas*.

Jezidæi, h. e. Hæretici, dicuntur Muhammedanis, qui inter illos pro heterodoxis habentur. Cùm nempe omnes Muhammedicæ ſuperſtitioni addicti, cujuſcunque nationis ac ſectæ ſint, *Muſulmanni* dici ament, uti omnes Chriſtiani *Catholici ac Orthodoxi*: illi inter ſe variè diſſidentes, *Jezidæorum* nomine ac notâ eos inurunt, qui eadem ſecum non ſentiunt. Appellationis originem Leunclavius hanc tradit, fuiſſe ſc. quendam nomine *Jezidem*, qui Agarenicus Emir ſive Princeps fuerit; cumque filios Ali Haſanem & Huſeinem, Muhammedis ex filia nepotes interfeciſſet, ac multas contumelias Pſeudoprophetæ poſteris intuliſſet, ab Agarenis propterea, pro latrone, parricida ac hæretico, habitum, indeque hæreticos quoſcunque *Jezidæos* fuiſſe appellatos, V. eum *Hiſtoria Muſulman. lib.* 1.

I G.

Ignavi, veſtibus nudati ab Ageſilao, & ſic per caſtra ignominioſe traducti, bello Peloponneſiaco, qua de re V. Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib.* 2. *cap.* 13.

Igniarium, minùs vulgo nota vox, expoſita occurrit in *Onomaſtico*

maſtico probiſſimæ notæ, quod *Gloſſarum Servii* nomine à doctiſſimis viris citatur, aliter *Ignitabulum*, Græcis πυρεῖον dicitur: proprieque notat lignum, quod altero ligno tam diu terebrabatur, donec ignem conciperet. V. Scholiaſten Apollonii *ad illud*,

—τοὶ δ' ἀμφὶ πυρεῖα δινεύοντες.

Et quidem lignum, quod ſubiternebatur, quodque levius & rarius, ἐσχάρα; alterum, quo perforaculi vice utebantur, quodque durius ac fortius, τρύπανον dictum: Sed & ἐσχάραν Theophraſtus vocat, quod alii στορέα appellabant, *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 10. Sic nempe *ignem* Veteres eliciebant, ut lignum ligno tererent & inter ſe verterent: unde πυρεστρόφιον quoque *ignitabulum* eſt vet. Gloſſarum Auctori; ἀγάλλετας τρύπανα hujuſmodi ligna Sophocles dixit. Quo fine quænam ligna adhibita, cujusque id inventum, Plinius docet *lib.* 16. *cap.* 40. *Calida & morus, laurus, edera, & omnes, à quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc uſus in caſtris, paſtorumq́; reperit, quoniam ad excudendum ignem non ſemper lapidis occaſio eſt. Teritur ergo lignum ligno, ignemq́; concipit attritu, excipiente materiâ aridi fomitis, fungi vel foliorum; facillimè conceptus & nihil ederâ praſtantius qua teratur, lauro qua teras &c.* Ubi ignem hoc modò eliciendi inventionem paſtoribus ac exploratoribus caſtrorum aſſerit. At ferreâ terebrâ uti, Mercurius docuit primus, apud Homerum in *Hymno* ejus,

Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν ἐπέλεψε σιδήρῳ,
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ, ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή.

Quam rationem Veſtales ſervarunt, ignem æternum, ſi quâ defecerat, reparantes materiâ ligni felicis, ſeu tabulâ quadratâ, quam ferro terebrabant, Feſto teſte, V. ubi *de Veſtalibus*. Poſtmodum *ignem è ſilice Pyrodes Cilix* excogitavit, *eundem aſſervare in ferula, Prometheus*, Plin. *lib.* 11 *cap.* 56. quod tamen Phoroneo attribuit Pauſanias. Locum, ubi id factum, idem Plinius *Pyrpolen* vocat, *lib* 4. *cap.* 12. & Solinus *cap.* 11. quorum hic, *Delon — eadem eſt Ortygia — Pyrpole etiam, quoniam & ignitabula ibi & ignis inventa ſunt:* nomine inde impoſito. πυρπολεῖν enim *ignem accendere* eſt &c. Apud Macrobium vero *lib* 3 *cap.* 8 *æſtimavit fomitem eſſe quendam & ignitabulum ingenii virtutisq́, ſi mens & corpus hominis vino flagret: ignitabulum* eſt ὑπέκκαυμα, *fomes*, materia viz. levis & arida, quo ignis ab ignitabulo excuſſus excipitur. V. ſuprà in voce *Fomes*, & plura hanc in rem apud Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib* 15. *capp.* 14. 15. & Salmaſium *ad Solinum pag.* 179. & 180. nec non infrà, ubi de *Pyrite*.

Igniculandi Pocula artificium, V. infrà, ubi de *Poculis Gemmatis*.

Ignis, adde: Imò jam antiquiſſimis temporibus à Chaldæis cultus eſt, qui eum אור *Ur* vocavere: unde etiam metropoli ſuæ hoc nomen indiderunt, Geneſ. *cap.* 11. Nec alius videtur fuiſſe *Deus Nahoris*, Geneſ. *cap.* 31. *verſ.* 53. Proin ex Oriente, ut alia, etiam hæc Idololatriæ ſpecies ad Perſas, Græcos, Romanos, aliaſque gentes dimanavit, qui eum partim nomine ſuo, partim ſub Veſtæ Vulcanique nominibus venerati ſunt. Apud Romanos imprimis in pretio fuit, qui perpetuum æternumque *Ignem* in templo Veſtæ, tanquam Imperii certiſſimum pignus, ſolicite aſſervabant. Valerius Max. *lib.* 5. *cap.* 4. *tit.* 6. *Ignes* — *Veſtæ* — *vetuſtiſſimi foci, veniamq́; æterni date ignes, ſi à veſtro ſacratiſſimo templo, ad neceſſarium magiſq́; ſpecioſum urbis locum contextus operis noſtri progreſſus fuerit.* Virg. *Æn.* 2.

—— *Manibus vittas, Veſtamq́; potentem*
Æternumq́; adytis effert penetralibus ignem.

Aſſervabatur autem *Ignis* non in focis aut altaribus, ſed ſuſpenſus in vaſculis quibuſdam fictilibus, ut innuit Val. Maximus ſuprà laudatus *lib.* 4. *cap.* 4. *ſub fin. Namq́; per Romuli caſam perq́; veteris Capitolii humilia tecta, & æternos Veſtæ focos, fictilibus etiamnum vaſis contentos, juro* Nec ſine portento credebatur extingui, quod ſi forte contigiſſet, anxiâ ſolicitudine expiabatur. Ita factum ante initia bellorum civilium, motaque inter Cæſarem & Pompeium arma. Lucanus ab eodem certiſſimum futurorum argumentum deſumtum eſſe, indigitat *lib.* 1. *verſu* 549.

—— *Veſtali raptus ab arâ*
Ignis & oſtendens confectas flamma Latinas;
Scinditur in partes, geminoq́; cacumine ſurgit,
Thebanos imitata rogos.

Tum itaquè omnia publica privataque intermittebantur negotia, eratque juſtitium indictum, donec procuratio ſolemnis inſtitueretur: Virgo quoque, cujus incuriâ id eveniſſet, à Pontifice ſeverè plectebatur, &c. Sed & licèt extinctus non eſſet, renovabatur tamen, quem in operto aſſervabant, *Ignis*, & accendebatur quotannis Kalendis Martiis. Ovidius *Faſtor. lib* 3.

Adde quòd arcanâ fieri novus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

V. Thom. Demſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 12. Nec publicè ſolùm, ſed & privatim *Ignis* cultus eſt; quem ſervare inter Janitorum officia erat: *Ignem* videlicet Larum familiarium, qui in atrio foveri ſolebat, non procul à janua. Non enim ſolùm venerationis gratiâ hic *Ignis* conſueverat accendi, juxta illud Capitolini *in Pertinace: & cùm apud Lares ſacrificaret, carbones vivaciſſimi extincti ſunt, cùm inflammari ſoleant.* Sed & ipſe *Ignis* Lar dictus eſt. Sedulius *Carm. lib.* 1.

Hic laticem colit, ille Larem: ſed jungere ſacris
Non audent inimica ſuis, ne lite propinquâ,
Aut rogus exiguas deſiccet fortior undas,
Aut validis tenues moriantur fontibus Ignes.

Ut alias gentes, quibus idem Elementum in Deorum numero fuit, omittam. Addam ex J. Seldeno *præfat. in Synt. de Diis Syris*, à Sole & Igne pleroſque Gentilium Deos denominatos eſſe, & Europæorum maximè Deos à Syris pendere, ut propaginem ab origine. Sed de eo jam aliquid ſuprà. Præterea ejus in ſacrificiis inprimis, ac Nuptiis uſus fuit: quorum illum ex olea, lauro aut quercu corticis craſſioris, aut cujus caudex cavus fungoſusq́; eſſet, accendere vel Numinibus adolere nefas erat, quòd ea ligna, tanquam diri & mali ominis ſuſpecta eſſent. Hic unà cum aqua inter nuptiarum ſolemnia fuit, Plut. *Rom. Probl. cap.* 1. Hinc Feſtus *lib* 6. *Facem*, inquit, *in nuptiis in honorem Cereris præferebant, aquáq; aſpergebatur nova nupta, ſive ut caſta puraq; ad virum veniret, ſive ut* Ignem *& aquam cum viro communicaret.* Et Scævola JC. *l.* 66. *ff. de donat. inter vir. & uxor. accipere conjugem aquâ & igni*, dixit, h. e. domum ſuam ſponſam ducere. *Æneid. lib.* 4. Virgilius, de nuptiarum præſagio inter Æneam & Didonem,

—*Fulſere* Ignes, *& conſcius æther.*

Imò tam neceſſariæ hæ faces habitæ, ut exinde *Ignem* & *undam* legitimos viros facere, dicat Ovidius *Artis lib.* 2 tabulâ deprenſæ Veneris: V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 259. Recentiori ævo Imperatoribus quoque præferri cœpit, à quo & Fortunam auream in cubiculo ildem habuere, ſub obitum ſucceſſori tranſmittendam, de quo utroque V. Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 7. Imitatione viz. vett. Perſiæ Regum, quibus in publicum prodeuntibus ſacrum Ignem præferri, defunctis verò extingui conſueviſſe, legimus, &c. Quibus cultus occaſionem præbuit elementi hujus præſtantia, ut quod majorem reliquis vim habet agendi, cœloque calore, ſplendore, & puritate ſimilius eſt. Addit Tullius *de Nat. Deor. l.* 2. vim purgandi. Unde & apud Inferos, *Æn. lib.* 6.

—— *Aliis ſub gurgite vaſto*
Infectum eluitur ſcelus aut exuritur igni.

Et ad expiandas cædes animalia cremabant cum Marti & Vulcano, tum Minervæ & Luæ. Quid quòd etiam verum Numen, quod colimus, cùm feſto Pentecoſtes mitteret Apoſtolis Spiritum S. ſymbolum *ignearum* elegit linguarum, uti legimus Actorum *cap.* 2. Quam in rem, ut & plura *de ignis cultu, apud Chaldæos, Perſas*, vett. ac hodiernorum quoſdam, *Medos Cappadoces, Phryges, aliaſq́; Aſiæ gentes, Macedones, Philoſophos Græcos ac Sacerdotes Græcos & Romanos, Ægyptios, Lithuanos, incolas inſularum Chenerag, &c.* V. apud Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. Part II cap.* 64.—66. ut & hic paſſim, in vocibus, *Dii*, *Pyrathea*, *Veſta*, *Vulcanus*, aliîsque. Et quidem apud Perſas, quâ fraude Magi in ſpecu, ubi *Ignem* colebant, hominem occultârint, ad decipiendum Regem Ildigerden, atque ut dolum hunc detexerit Maruthas Meſopotamiæ Epiſcopus, pulchrè narrat Socrates *Hiſt. Eccl. lib* 7. *cap.* 8. Facit ad hunc Ignis cultum, quod de *Ignis* in ludis uſu Scaliger notat *Poëtices lib.* 1. *c.* 32. *Nocturni ignis uſus multis in ludis extitit. quippe in Vulcanalibus, ob ignis numen. In Prometheis, ob ſurreptum ignem — Iſidis quoq; ſacra nocturnis vigiliis imitabantur* (Cereas ludi) *expreſſa Cereris peregrinatione, Liberam cum face quæritantis.* Sed &, quod hoc modo narrat Olaus *lib.* 17 *c.* 6. *Apud Aulas Septentrionalium Principum hieme ignes maximi ex abiegnis lignis fiunt. Quorum fragore cum tympanis excitati ſatellites & aulici circum* Ignem *choreas tanto impetu in gyrum aucunt, ut neceſſe ſit poſtremum quemque in ignem præcipitari. Inde extractus in ſublimi throno poſitus, ob ignis regis violationem, cyathum cerviſiæ generoſioris ebibit*, &c. Paucis ut perſtringam alia quædam hanc in rem: illuſtris *Ignis* olim in bello uſus fuit, ut ſuprà vidimus, ubi de *Bello*, item in voce *Fax*. Apud Livium *Ignibus* armati Fidenates, terruerunt Rom. exercitum, *lib.* 4. *cap.* 33. apud quem etiam nocturnorum in caſtris aſtum habes, *lib.* 22. *cap.* 41. & *lib.* 36. *cap.* 10. Hodieque Turcæ *Ignes* plurimos parant, biduo antè ejus diei, in quem pugna collata eſt, hymnoque decantato in honorem Dei & Mahometis; hoc pacto ſignificant, tertio abhinc die prælium ſe commiſſuros, teſte Chalcocondylâ *lib.* 1. Sed & *Ignis* ſuppliciis deſtinatus, qua de re V. hic paſſim, ubi de *Pœnis* imprimis. Adde quæ retro dicta, voce *Neſſri*.

Nomina, quibus Ignis olim cultus, aliaq́; huc pertinentia.

Camarim, Sacerdotes *Ignis*, apud Chaldæos.

Dughim, vocari cultores *Ignis*, in Inſ. *Chenerag*, tradit Benjaminus Tudel. *pag.* 108.

Jupiter, Græcè Ζεὺς, ἀπὸ τοῦ ζέειν, quod eſt *fervere*, ex Phurnuti ſententia, cœleſtis & purior ignis dictus eſt, hocque nomine apud Græcos cultus.

Πρυτανεῖα, fuere apud Athenienſes loca Veſtæ ſacrata, quaſi πυρὸς ταμεῖα. Hinc πρυτανίτιδες viduæ, quæ illum ignem inextinctum ſervabant.

Pyræthea, apud Cappadoces, ſepta fuere ingentia, in quorum medio ara perenni igne fulgebat. Dicta à *Pyrathis*, Magorũ in ea gente genere.

Veſta

Veſta Junior, ſoror Cereris & Junonis, filia ſenioris Veſtæ, quæ & *Rhea* & *Ops* dicebatur, apud Græcos, Albanos, Romanos, Ignem elementarem, aquis, aëri & imprimis terræ permixtum repræſentans, hoc nomine venerationem invenit.

Ur, Chaldæorum idolum fuit, unde civ. *Urie* & *Camarina*, à *Camarim* præfatis.

Vulcanus ſeu Ἥφαιστος, notans partim in nubibus exardeſcentem, partim è terris erumpentem, partim in ſacrificiis Deorum conſpicuum, partim privatis uſibus illucentem, partim denique & quidem potiſſimùm in fabrorum fornacibus, armis cudendis, aliiſque è metallo apparandis, inſervientem, apud Ægyptios, Græcos, Romanos, cultus eſt. Unde Χάλκεια, feſtum ejus, apud Athenienſes. At Vulcanus Germanorum, Jupiter potiùs fuit, tonitrua ac fulgura ciens.

Znicz, nomen ignis, apud Lithuanos, culti fuit &c.

Ignis Brigidæ, quem inſtar Veſtalium inextinguibilem dicunt, memoratur Sylveſtro Giraldo *Topogr. Hibern. lib. 2. capp.* 34. 35. 36. 48. De cujuſmodi *Ignibus* apud Vett. V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 3. ut & infrà ubi de v. tt. *Lucernis*.

Ignis Græcus, adde: πῦρ Ῥωμαϊκόν, Theophani, *Ignis Romaicus* Paulo Diacono dicitur *Hiſt. Miſcell. lib.* 21. Quo quidem *Igne* ſoli diu leguntur uſi Græci Orientales, adeò ut illius conficiendi rationem & modum cum exteris non modò non communicarent, ſed iis id rogati reſponderent, interdictum hoc ſibi à Conſtantino M. à quo inventum primò eſſe fingebant. Licèt verò conficiendi ejus modum exteros docere renuerent, confectum tamen ſæpe cum Principibus fœderatis communicabant, naveſque eo repletas locabant, quibus hoſtium ii claſſem comburerent, uti patet ex Luithprando *lib.* 5. *cap.* 4. & Ditmarò *lib.* 3. *p.* 33. In mari enim potiſſimùm uſus bujus *Ignis* fuit, unde πῦρ θαλάσσιον Theophani dicitur, *Ignis marinus*: quo ad quem modum naves inſtruxerint Græci & quo pacto in navalibus partim, partim in terreſtribus præliis fuerint uſi, pluribus exponit Car. du Freſne *ad Joinvillam pag.* 71. & Cinnamum *pag.* 480. V. quoque Thwroczium *in Salomon. Hungar. R. pag.* 50. Poſtquam autem diu inextincta ſævit hæc peſtis, tandem tamen extinguendæ ejus rationes repertæ ſunt variæ. *Aceto* enim extingui, annotant Luithprandus *lib.* 3. *cap.* 6. Ditmarus *d. l.* Matth. Paris. *A. C.* 1219. Alii: *arenâ* & *ſabulo*, idem Matthæus: *vino*, Poëta Gallus, apud du Freſne: *urinâ*, Jac. de Vitriaco *lib.* 3. *c.* 84. & Gobelinus Perſona *at.* 6. *cap.* 49. *oleo* tandem, Baldricus Dolenſis *Hiſtor. Hieroſolym. lib.* 3. *pag.* 125. idemque Jac. Vitriac. *ubi ſuprà*. In phialis porrò & ollis *Ignem* hunc in hoſtes projectum, habent Albertus Aqu. *lib.* 9. *cap.* 49. & Nic. Trivettus *Chron. A. C* 1191. Interdum tormentis & machinis bellicis in hoſtem immiſſum eſſe, auctor eſt Joinvilla *pag.* 38. At ex quibus ſoleret confici, exponunt Anna Comnena & Scaliger *Exerc. in Cardan.* 13. &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* è quo illud quoque addam de *Igne Græco*, Monachi Florent. *Expugnat. Accon.*

Pereat ô utinam Ignis *hujus vena,*
Non enim extinguitur aquâ, ſed arenâ,
Vixq; vinum acidum arctat ejus frana,
Et urinâ ſtringitur ejus vix habena.
Ignis hic conficitur tantùm per paganos,
Ignis hic exterminat tantùm Chriſtianos:
Incantatus namq; eſt per illos profanos,
Ab hoc perpetuò Chriſte libera nos.

Ignis Judicium, inter purgationes olim vulgares; quo ſc. manu in *Ignem* immiſsâ, innocentiam quis ſuam tueri tenebatur: occurrit in *L.* Ripuar. *tit.* 30. §. 1. & 31. §. 5. quemadmodum & *Judicium Ignis & aqua*, in *Diplom.* Henrici III. Angl. R. niſi hoc ad purgationem, per *Ferrum candens*, pertineat, de qua *ſuo loco*. Interdum etiam, quamvis rariùs, per rogum accenſum tranſeuntes illæſos, innocentiam ſuam, aut rei, quam aſſerebant, veritatem, probaſſe legimus, apud Cedrenum an. 16. Zenonis Victorem III. Pontif. *Dialog. lib.* 3. *pag.* 98. de B. Petro, inde *Igneo* cognominato, poſtea Cardin. Albanenſi, Alios. Quemadmodum examinis reliquiarum per *Ignem* exempla ſuggerunt varii Auctores, quorum meminit Ferrandus *in Diſquiſit. Reliquiar.* laudatus Carolo du Freſne *Gloſſar.* ubi etiam *de Igne Hieroſolym. Sacro*, quo olim quotannis Sabbato Sancto lampades, ſupra Dominicum ſepulcrum appenſæ, ſub horam veſpertinam, accendebantur; de *Igne Novo*, qui in Eccl. Rom. Sabbato Sancto Paſchæ veteri extincto benedici ac accendi ſolet; de *Igne Paſchali*, cujus Zacharias Pontif. Rom. meminit, *Epiſt.* 12. *ad Bonifac. Archiep. Mogunt.* varia habes.

Ignispicium, genus divinationis apud Vett. in uſu, excogitatum ab Amphiarao, ſi Plinio fides, id firmanti *l.* 7. *c.* 56. V. ſuprà, voce *Flamma*.

Ignitabulum, V. ſuprà ubi de re *Igniaria* Vett.

Ignitegium, in *LL.* Burgorum Scotic. *cap.* 86. *Quando pulſatur ignitegium*: hora eſt, quâ oppidorum incolæ intra ædes ſuas ſe recipere, nocte adveniente & *ignem* ſuum *tegere* coguntur, campanæ, quæ inde *Curfu-bell* appellata eſt, ſono indicata, ut furtis nocturnis caveretur: Gallis *Couvre-feu*. Quod à Guilielmo Notho Rege Anglorum primò inſtitutum ajunt. Pulſari autem *Ignitegium* conſueviſſe qualibet nocte per annum horâ 7. exceptis Feſtis, quibus Matutinæ dicantur poſt Completorium, habent *Statuta* Leichfeldenſis Eccl. in Anglia. Addidit poſtmodum Joannes XXII. ut ad pulſationem *Ignitegii* ter *Ave Maria* diceretur, quod etiamnum in Eccleſia Rom. obtinere, docet Car. du Freſne *Gloſſ.*

Ignoſce, apud Pelagium, *libello* 15. *n.* 20. συγχώρησον, apud Sozomenum *lib.* 8. *c.* 17. formula eſt loquendi Monachis olim familiaris; quemadmodum Gallis etiamnum, *Pardonnez moy*. Idem.

Ignotus Deus, nomen erat Dei, cui Arabes, Diis ſuis quos notos habebant diffiſi, aras ſuas dedicaverunt, teſte Giraldo *Syntagm.* 17. Idem Athenienſes feciſſe, non Pauſanias ſolùm *in Atticis*, ſed & Lucas in Actis Apoſt. *cap.* 17. *verſu* 23. docet. Cujus rei occaſio ſecundùm quoſdam hæc fuit. Philippidi Athenienſium ad Lacedæmonios auxiliorum causâ contra Perſas legato horribile ſpectrum ſe obtulit, quod cùm ſe ab Athenienſibus neglectum, alioſque Deos ab iis cultos, graviter conqueſtum eſſet; opem promtam pollicitum eſt, ſi & ſibi ſacra feciſſent. Quare victoriâ obtentâ Athenienſes, ne in poſterum Numen hoc iratum ſibi haberent, templum aramque erexere, cum epigraphe: Ἀγνώστῳ Θεῷ, *Ignoto Deo*. Alii dicunt, cùm graviſſimâ peſte graſſante Athenienſes fruſtra Deorum ſibi cognitorum opem precibus ſolicitaſſent, ratos malum ſibi ab aliquo ſibi ignoto fuiſſe immiſſum, erexiſſe altare eique inſcripſiſſe: Θεοῖς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ Λιβύης, Θεῷ Ἀγνώστῳ καὶ ξένῳ, *Diis Aſia, Europa & Libya, Deo Ignoto & peregrino*, Juſtinus Martyr, Oecumenius, &c. V. Fr. Roſſæum *Archaeologia Attica lib.* 2. *cap.* 1. Nec Athenis ſe Numinis hujus cultus continuit, ſed in viciniam longè lateque ſe diffudit: Unde vicinas gentes Νὴ τὸν ἐν Ἀθήναις ἄγνωστον, *Per Ignotum Athenienſium Deum*, jurare ſolitos fuiſſe, docet Lucianus *in Philopatride*, &c. Plura hanc in rem V. ſuprà, ubi de *Idololatria* incunabulis. Quomodo autem occaſione hujus inſcriptionis, quam Athenis in ara quadam Ap. Paulus deprehendit, hic incolas ad veri Dei notitiam pertraxerit, V. Actorum *cap.* 17.

Iguana Mexicana, animal eſt, quod more piſcium natat ac ſub aquis degit: & more quadrupedum, veprium herbarumque inter arboreta luxuriatur, arboreſque ſcandit. Forma crocodilo ſimillimum, ſolo cutis colore differt, qui in atrum inclinat & duritie; utpote, quod ſine ſquamis terſum, ac de more ſerpentum maculoſum eſt. Per dorſi longitudinē ſpinas habet pectinatim ad caudam uſque deſcendentes, in modum ſerræ dentatas aculeataſque. Oris rictus magnus eſt, dentes modici & minuti; ungues avium unguibus ſimiles, ſed debiles & innoxii. Oviparum eſt, & magnum ovorum numerum parit, quæ guſtui gratiſſima; decem, imò viginti dierum ſpatium ſine cibo ac potu vivit. Caro dulciſſima ac maximarum in America deliciarum ac illecebrarum menſarum complementum eſt; quod ab indigenis demum Hiſpani didicerunt. Primi enim horum, cùm in illas plagas penetraſſent, *Iguanam*, utpote viſu horridam, diu neglexerunt; donec à Barbaris edocti, non niſi Magnatum illam ſervari epulis, demum guſtus ſui eam ſcitamentum fecerunt. Georg de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo p.* 28. Vid. quoque Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 62.

I K.

Ikenild-ſtreat, una ex IV. publicis Angliæ viis, Vid. ſuprà *Erminſtreat*.

I L.

Ilex, civicis apud Romanos coronis primùm adhibita. Plin. *lib.* 16. *cap.* 4. *Samnitium bello civica iligna primò fuit, poſtea magis placuit ex æſculo, Jovi ſacra. Variatumq; & cum quercu eſt; ac data ubiq; qua fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis.* Id eſt, priſci in danda corona civica *ilicem* ab æſculo, æſculum à quercu propriè dicta, diſtinxerunt: quanquam omnes hæ glandiferæ ſint. Id. *ibid cap.* 13. *Glandem qua propriè intelligitur, ferunt robur, quercus, æſculus, cerrus*, ilex, *ſuber*. Manſitque quercui honos, in qua *glans optima atque grandiſſima. Nam præter glandem ilicis, quam Homerus acylon vocat, qua appellatione à communi glande diſtinguitur, qua & ipſa eſt brevior & gracilior, robori eſt parva, cerro triſtis.* Proximum genus *ilex, ſicut ſcriptum eſt in quadam Comœdia Cacilii. Advehuntur inquit, cum iliginea corona, & chlamyde*, A. Gellius *l.* 5. *cap.* 6. Symbolum eadem fertilitatis habita, quotieſque ipſa ferax eſt, inſequentem annum fertilem fore creditum, Conſtantinus Cæſ. *lib.* 11. *cap.* 15. Fuit autem religioſè habita, antiquiſſimis jam temporibus. Plinius iterum *lib.* 16. *cap.* 44. *Vetuſtior urbe in Vaticano* ilex, *in qua titulus aris literis Hetruſcis, religione arborem jam tum dignam fuiſſe, ſignificat.* De cujus uſibus aliis, V. eundem *lib. cit. cap.* 8. Cæterùm *Ilicis* genera duo, unum folio minùs aculeato & oleis ſimili; alterum aculeatis foliis, unde *aquifolia* hæc ilex dicta: quæ præter glandem producit κόκκον φοινικοῦν, *coccum ex puniceo nigricantem*; ſed quem cum

cocco *βαφικῷ* ſeu *tinctorio*, qui & abſolutè *κόκκ*Ⓞ, malè confundit Auctor ſæpius dictus *loco modò cit.* qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 268. & *ſeqq.* V. quoque ſuprà, ubi de *Cocco*, item in voce *Cuſculia*. Addam hîc ſaltem, *ilicem cocciferam*, quæ de genere eſt ilicum aquifoliarum, fruticem eſſe parvum, qui nunquam inſtar arboris ſurgendo aſſumat. Ejusdem granum cinerei coloris eſt, nec naſcitur niſi in calidioribus locis. Præterea eadem arbor, quæ coccum novella tulit, ubi in tantum adolevit, ut glandem generare poſſit, non ampliùs coccum tingendo generare: majuſculusque frutex qui glandem fert, ab Hiſpanis *caraſca*; minor, qui cocco fœcundus eſt, *coſcoia*, ex antiqua voce *cuſculium*, appellari hodieque, dicitur. Salmaſius *p.* 962.

Ilia implicare, veræ luctæ ſchema. Statius *lib.* 7.

> —— *tergo nec opinus inhæret,*
> *Mox latus & firmo celer implicat ilia nexu.*

Quod *vitalia contorquere*, dicit Trebellius Pollio *in Claudio*, Græci *ἐγγυῶς θλίβειν*; *μεσολαβεῖν* quoque ſeu potiùs *μεσοπιέζειν*, Pollux: qua voce ſchema hoc palæſtricum inſignitum eſt, quod, quibus vehementi nexu *ilia* ſtringerentur, plerunque ventris crepitum emitterent. Inde itaque elogium veteris Athletæ, *οὗ μέσον οὐδεὶς ἔλαβε*, *cujus vitalia nemo contorſit* &c. At non licebat, in militari illa luctandi ratione, quæ, ludicri tantùm & exercitationis gratiâ inſtituta, non tam ſeveris legibus peragebatur: Tum enim nec nudi luctabantur, ut mos erat, in Græcia luctantium; nec vitalia & *τὰ μέσα*, ſed eorum loco baltheum, ſibi invicem contorquere ſolebant. Unde Claudius II. Imp. cùm adoleſcens in ludicro Martiali iſtiusmodi certamen obiret, *iratus ei, qui non baltheum, ſed vitalia ſibi contorſerat, omnes dentes uno pugno excuſſit*, apud Capitolinum præfatum, ad quem vide Salmaſii *Notas*. Cœterùm de *Ilibus* V. Plinium *lib.* 11. *cap.* 37. Riolanum, Bartholinum, alios *Rei Anatomicæ* Scriptores. *Ilia apri*, in deliciis Vett. recenſet Martialis *lib.* 10. *Epigramm.* 45. ubi ad *delicatum lectorem*, carmen ſuum nauſeantem,

> *Hoc*, ait, *tu pingue putas, & coſtam rodere mavis,*
> Ilia *Laurentis cùm tibi demus apri.*

Apud Plinium verò, ubi de navibus Taprobanitarum, *Magnitudo*, inquit, *alterna ilium ad forum*, *lib.* 6. *cap.* 22. *Ilia* ſunt, *τὰ ἐγκοίλια*, *coſtæ*, *latera*, metaphorâ ab animantibus deſumptâ; *forus*, *τὸ καταςρωμα*. Dicit is autem, ilium magnitudinem alternam fuiſſe in navibus Taprobaniticis, quia plana erant illorum latera, ſicut forus ejusdemque cum illo magnitudinis: *alternum* enim *παράλληλον*, *ὅμοιον*, *ἴσον*. Atque hoc eſt, quod de iisdem Strabo ſcribit, *ἐγκοίλια* eos non habere, quia ſc. plana illis latera, non carinata, nec panda eſſent. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1116.

Ilias Parva, Græce Ἰλιὰς μικρὰ, Græcum eſt poema, (pars Cycli Epici, de quo ſuprà) cujus Leſches auctor, Poëta Lesbius, Ilii excidium eo decantabat. Hieronymus *ad Olymp.* 30. *Alcmæon clarus habetur & Leſches Lesbius, qui parvam fecit Iliada.* Ex ea verſum hunc,

> *Καὶ κε γυνὴ φέροι ἄχθ@ ἐπεὶ κεν ἀνὴρ ἀναθείη,*

qui in *Equitibus* Ariſtophanis legitur, deſumtum eſſe, adnotat Scholiaſtes. Ἰλιὰ μικρὰν vocat Pauſanias, & quidem unicus, ὁ Ἰλιὰ μικρὰν laudans Leſchem, cùm Ἰλιάδα μικρὰν reliqui conſtanter vocent. Et ſanè *Ilias* hæc, cum decantaverit Ilii vaſtationem, revera potuit etiam hoc titulo inſcribi. Sed proprius hic titulus tragœdiæ fuit, ex *parva Iliade* deſumtæ, uti Ariſtoteles docet, ubi tragœdiarum argumenta utplurimum ex opere & carmine Epico depromi conſueviſſe oſtendit, *de Poetic. cap.* 23. Alia indem fuit Ἰλιὰς ἐλάττων, *Ilias minuſcula*, quam apud Theſtoridem Homerus compoſuiſſe ſicque ad diſcrimen majoris Iliadis appellaſſe dicitur Herodoto, qui ejus initium hoc fuiſſe ait,

> Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
> Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρη@.

Ea enim eadem cum *τοῖς Κυπρίοις*, ſeu Κυπρίᾳ Ἰλιάδι, quam nonnulli Staſimo aſcribunt, Læviusque vetuſtiſſimus Poëta, Chariſio Soſipatro laudatus, Latinè vertit, *Cypria Iliados* non ine, V. ſuprà in voce *Cypria*; & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 852. & *ſeqq.*

Ilicet, q. *ire licet*, in funeribus olim Romanorum, conſumto cadavere, & collectis cineribus, dici ſolebat. Quò Virgilius reſpiciens *Æn. lib.* 9.

> —— *Dixitq; noviſſima verba,*

inquit. Et ſic, qui funus proſequutus erat populus, ad Lares ſuos remittebatur: quo de ritu V. ſuprà, ubi de *Cadaverum Cura*, & plura hanc in rem, apud Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib.* 3. *cap.* 7. Sed & re divina & ceremoniis concelebratis eadem vox à Sacerdote ſucclamabatur, ſicque, qui ſacris interfuerant, miſſos is faciebat, in eadem gente: quemadmodum apud Græcos functus myſterio Sacerdos *λαοῖς ἄφεσις* renuntiabat, qua de re V. eundem *lib.* 4. *cap.* 17. Simile quid in Eccleſia Latina & Græca factum olim, ut videre eſt infrà, voce *Miſſa*: & pleniùs apud Cl. Suicerum vocibus, Ἀπόλυσις & Ἀπολυτίκιον, quorum hoc erat troparium ultimo loco, ante dimiſſionem populi recitari ſolitum, illud ipſa dimiſſionis apud Græcos formula &c.

Ilienſis Minerva, in *Fragm.* Ulpiani, ab *Ilio* Phrygiæ minoris Civ. dicta eſt: cujus Civitatis meminit Plinius *lib.* 5. *cap.* 30. ubi immunem eam fuiſſe dicit & ab ea omnium rerum effulſiſſe claritatem, V. *l. non ſolùm ff. de excuſ.* Hinc itaque & *Ilienſi Minervæ* id jus tributum eſt à Romanis, ut ei legari poſſet. V. omnino de *Ilienſium* privilegiis, Cujacium *Obſerv. lib.* 10. *cap.* 5. laudatum Joanni Calvino *Lexic. Jurid.*

Iliſſus, adde: Græce Ἰλισσὸς, quaſi Εἰλισσὸς, à *recurvo & flexuoſo curſu*. Seneca *in Hippolyto*,

> *Ubi par glacie lenis Iliſſus,*
> *Ut Mæander, per inæquales*
> *Labitur agros, piger ac ſteriles*
> *Amne maligno radit arenas.*

Sed Statio non Atticæ hunc fluvium, verùm alium haud longè Sicyone, qui Ἑλισσὼν Pauſaniæ *in Corinthiacis*, indigitari *loco cit.* docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 836. ubi alium cognominem in Arcadia quoque occurrere, addit. V. in voce *Eliſſus*. Sponius hodieque vetus nomen retinere, ſed aliquando planè exſiccari, atque in ejus alveo *Callirhoën* fontem ſcaturire, refert *Itiner. part.* 2. *pag.* 209.

Ilithyia, adde: Eadem Græcis *Ζυγία* quoque dicitur. Eam parturientes advocare ſolebant, teſte Euripide *in Jone*:

> Σὲ τὰν ὠδίνων λοχίαν
> Εἰλείθυιαν τε ἐμὰν
> Ἀθάναν ἱκετεύω,
> *Te partuum obſtetricem*
> *Eilithyiam, meamq;*
> *Minervam obſecro.*

Sic Nonnus *Dionyſiacôn lib.* 1.

> Ἑπτάκις Εἰλείθυιαν ἐπεκαλέσσατο λοχείῃ.
> *Septies Ilithyiam ſuo vocans partui.*

Puerperæ eidem vota nuncuparunt, haſtas conſecrarunt, publico vaccas nomine immolaturæ, & ne quid deeſſet, nummis cuſis monumenta erexere. Vota eleganter expreſſit Propertius *lib.* 2.

> *Idem ego cùm Cinara traheret Lucina dolores,*
> *Et facerent uteri pondera lenta moram.*
> *Junoni votum facite impetrabile, dixi:*
> *Illa parit.*

Cujus rei etiam memoria in Inſcriptionibus, ut in illa Gruteri *pag.* 41. *Dianæ. Lucinæ. Invictæ Cn. Pompejus. Cn. Lib. Barbus. Procurat. tibicen. Rom. voto. ſuſcepto. L. M.* Suidas non unam tantùm, ſed plurimas *Ilithyias* prodidit, Deas parturientibus aſſiſtentes. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.*

Illatio, in Miſſa Mozarabica, eſt id quod in Miſſa Rom. *Præfatio* dicitur, quæ in ſingulis Miſſis propria eſt, Car. du Freſn *Gloſſar.* & Dominico Macro *Hierolex.*

Ille, inſignis aliquis præ cœteris. Papinius Statius *Achilleidos lib.* 2. *verſu* 72.

> —— *velut* ille *cubilia prædæ*
> *Indubitata tenens multo legit arva Moloſſo*
> *Venator* ——

V. Scholiaſtem vet. *ad l.* Sic apud eundem *Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 469. de apro, Dianæ immiſſo,

> —— *Vindex ſic* ille *Dianæ*,

inſignis bellua voce notatur. Eadem velut præſentem aliquem talem exhibet & ob oculos poſitum, ipſo propè digito demonſtrat. Val. Flaccus *lib.* 2

> —— *Ille procul truncâ fugit anxius alno.*

Cum pronom. *ego* conjuncta, glorianris eſt:

> *Ille ego, qui quondam* &c.

De quo uſu Poëtarum V. Guil. Canterum *Novar. Lection. lib.* 3. *cap.* 26.

Illex Columba, V. ſuprà *Columba Allectatrix*.

Illuminati, apud Scriptores Eccleſ. pro *Baptizatis*, eo quòd in Baptiſmi ritibus etiam is eſſet, ut, poſt indutam veſtem candidam, ſanctitatis ac innocentiæ teſtem, cereus accenderetur, in ſignum fidei gratiæque acceptæ. V. Gregorium Turon. *Hiſtor. lib.* 5. *cap.* 11. aliosque laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario* Unde *Illuminatorium*, in *Vita* S. Marci Presbyteri, pro *Baptiſterio*, apud Dominic. Macrum *Hierolex.*

Illuſtres, dicti ſunt apud Romanos olim Equites inſigniores, quos jus laticlavi non ſecus, ac Senatores habuiſſe, ex Dione notavit Lipſius *ad Tacitum*. Ita autem Dio *lib.* 59 *Cajus, cùm ordo Equeſtris ad paucos redigeretur, primores ex omni Imperio, etiam extra Italiam, qui genere & opibus excellerent, in eum allegit, & quibusdam eorum etiam ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ, Senatoriâ veſte, priusquam Magiſtratum ullum cepiſſent, uti conceſſit in ſpem dignitatis.* Quod tamen non diu obtinuiſſe illud declarat, quòd Præfecti Prætorio, qui ferme ex Equitibus legebantur, laticlavi jus non habuere. Non ſolùm autem Equites ipſi *Illuſtres*, ſed & filii eorum idem jus habuere: quod Ovidii teſtimonio confirmant Eruditi,

> *Interea tacito paſſu labentibus annis,*
> *Liberior fratri ſumta mihiq; toga eſt:*
> *Induiturq; humeris cum lato purpura clavo.*

Qui ubi ad ætatem Senatoriam pervenere, ſi nolebant, aut non poterant in ampliſſimum ordinem adſcribi, anguſtum clavum reſumebant: Idem Poëta,

> *Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt,*
> *Majus erat noſtris viribus illud onus.*

V. Octav.

V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria lib.3 cap.14.* Poſtmodum ſic dicebantur, qui inter Honoratos principem tenebant locum, *Clariſſimis & Spectabilibus* digniores, ut apparet ex *Nov. de appellat. & intra qua temp. ad fin.* & ex *L.un. C. de ratiocin. oper. publ.* ut & ex *ult. Cod. de Sportis* &c. Unde non tributus hic dignitatis gradus, niſi *Præfectis Prætorio, Præfectis Urbis, Quæſtoribus, Magiſtris militum, Magiſtris officiorum, Comitibus rerum privatarum, Comitibus domeſticorum, Principibus agentium in rebus* &c. quod pluribus docent Briſſonius, Pancirolus, Sirmondus, & Joannes Seldenus *de tit. Honor.* Atque de his interpretantur eruditi *Illuſtrem dignitatem & Illuſtrem adminiſtrationem*, in *Conſtitutionibus, leg. 32. & leg 36. C. de appellat. l 63. & 65. de Decur. lib. 10. C.* nec non *Illuſtratûs* dignitatem, apud Caſſiodorum *Epiſt. 11. lib 6.* & *Illuſtratûs gradum, in l. 11. §. ſin autem utraq;. C. de Jud.* Fuere autem *Illuſtrium* virorum gradus, alii majores, alii minores: Namque Præfectus Prætorio major erat Magiſtro officiorum, licet uterque *Illuſtris* eſſet, Cujacius *l. ult. de dignitat. C. lib. 12.* Præterea 5. gradus *Illuſtrium Virorum* habet *Novella* Valentiniani *tit. de Honoratis*, è quibus *Illuſtres adminiſtratores* præcipui, quippe qui omnibus *Illuſtribus vacantibus & Illuſtribus honorariis* præferuntur: Illuſtribus autem adminiſtratoribus adnumerantur Vacantes, qui non ſunt otioſi, ſed dignitatem aliquam ordinariam gerunt: Veluti Germanus, Magiſter militum vacans contra VVandalos Dux magnâ cum claſſe miſſus à Theodoſio, jam non pro vacante Illuſtri, ſed pro adminiſtratore, habetur. Ducatus ipſe ordinarius eſt, h. e. clariſſimus vel perfectiſſimus. V. Cujacium *lib. 1. de primicerio & ſecundicerio & Notariis C. lib. 10.* apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* ut & ſuprà, in voce *Honorarii.* Apud Francos quoque, ſtirpe primâ & ſecundâ Regum ſtante, diu hæc dignitas viguit, cùm Reges ipſi, & poſt eos Majores-domus *Viros Illuſtres* ſemet indigitarent, ut ex *Diplomatibus* eorum colligere eſt, apud Doubletum *in Hiſtor. Sandionyſ. paſſim.* Ad quos verò hic titulus ſpectaverit, inclinato jam Imperio, diſcimus ex *Speculo* Saxon. *l.3. art.58. Nullum eſt feudum vexilli, de quo poſſit* Illuſtris *vel Princeps fieri, niſi illud ſibi à Rege conferatur. Feudum alis primo collatum, ſequenti illuſtriam non tribuit dignitatem*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Cl. Suicerum *Theſauro Eccl.* voce Ἰλλούστριος.

I M.

IM. in notis antiqq. Hymnus. I M. *jam.* I M P. *Imperator* &c. deſignat, Fr. Gouldin.

Ima, vel *Imma*, apud Sext. Rufum, ubi de prælio inter Aurelianum Imp. & Zenobiam commiſſo, *apud* Imas, *non procul ab Antiochia*; & Euſebium, *apud* Imas *vincitur*: oppidum fuit, quod in vet. *Itiner.* Tab. ubi *Emma* extat, triginta tribus m. p. Antiochiâ diſtare dicitur, V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum Aureliano*: ubi docet, levi hic conflictu habito, Aurelianum exiguam aliquam Palmyrenorum partem profligaſſe; apud Emeſſam verò poſtea de ſumma rerum utrinque fuiſſe dimicatum.

Imagines, in Gentilium religione multi uſus, qui tamen non apud omnes eorum ſemper viguit. Nam fuere, qui utcunque Numina colentes varia, aut Solem ſaltem ſub variis nominibus, neque aras, neque ſtatuas *Imaginesq;* ullas eorum habuere, nec Templis eos circumſcribebant, hoſtias interim pro placito, loco in quocunque, immolantes atque Orbem terrarum Cœlo tectum Mundumque ipſum tantum eſſe Deorum ſuorum Templum, exiſtimantes. Sic ex Magorum diſciplina, Perſæ, Scythæ, Afrorum Nomades ſeu Numidæ, aliique, V. Herodotum *lib. 1.* Strabonem *lib. 15.* Ciceronem *in Verrem Orat. 2.* Alios. Celſus apud Origenem, *Non ferunt* (gentes aliquæ) *Templa. Aras. Statuas,* (Deorum) *aſpicere. Ita enim nec Scythæ. nec in Afris Nomades, nec Seres illi athei, uti & aliæ gentes maximè profanæ & legibus deſtitutæ. Etiam & Perſæ idem ſibi ſtatuêre, ut narrat in his Herodotus: Perſarum ritus hoſce novi; Statuas, Aras, Templa nec ipſi dedicant & alios pro ſtultis habent, qui hoc faciunt.* Sed verò etiam nec Romanos ipſos ſtatuis ſeu ſimulachris Deorũ plusquam annos centum & ſeptuaginta in cultu uſos eſſe, teſtis eſt Varro, apud Auguſtinum *de Civ. Dei lib. 4. cap. 31.* id eſt, ab Romuli initiis, uſque ad Tarquinii Priſci fermè exitum, qui Hieroſolymorum excidio primo coævus erat. Nec quidem diſſimile eſt veri, ex fama, quæ procul dubio tam per Occidentem, quàm Orientem, paſſim increbuerat, de clade illa Hieroſolymorum Templique adeò inſignis, deque templo illo ac inſtitutis gentis, Numinis *imagines* non admittentibus, Romanos, Ebræorum ea in re hactenus imitatores, velut in tutiorem ſibi partem, ut cladis exemplo monitos, tranſeuntes (quà Numina, quà Homines etiam ob religionem ejusque prætextu, invicem acriùs dimicare ſolitos ſpectarent) *Imaginum* quoque cultum uſumque in templa, ſibi poſterisque ſuis cautius conſulturos, adſciviſſe. Imò Tertullianus *Apologet. cap. 25.* diu ſine Templis etiam, cultum apud eos fuiſſe omnimodum, docet. Et quidem de ſimulachris totque annorum ſpatio conſentiunt alii; ut Clearchus apud Clem. 5. *Strom.* ac Euſebium *Præpar. Evang. lib. 8. c. 6.* Plutarchus *in Numa*, Dionyſ. Halicarnaſſenſis *lib. 2.* &c. Sed Templa interim (ναοὺς καὶ τεμένη) tunc à Romanis, ſine illis extructa, adjiciunt. V. Job. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum Lib. III. cap. 13.* Et nihil magis ſub Regum tempora obvium, quàm ab ipſis Templa dedicata, ſed ſine ſimulachris, quæ poſtea demum inolevere. Unde facile intelligitur, cur Numæ Pompilii libros, circa annum ab U. C. 570. ſub Janiculo effoſſos, comburendos decerneret Senatus, apud Livium *Dec. 4. lib. 10. cap. 29.* utpote Pythagoricos & qui pleraque haberent diſſolvendarum religionum, ſub Numa ſcilicet ſcripti, cùm ſimulachra & pulvinaria Numinum non ſolùm in uſu non eſſent, ſed neque ex religione ac doctrina Pythagorica permiſſa. Ita enim Plut. *l. c.* Ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀφιδρυμάτων νομοθετήματα παντάπασιν ἀδελφὰ τῶν Πυθαγόρου δογμάτων. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνος αἰσθητὸν ἢ παθητὸν, ἀόρατον δὲ καὶ ἀκήρατον καὶ νοητὸν ὑπελάμβανεν εἶναι τὸ Πρῶτον. Οὗτος δὲ διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον εἰκόνα Θεοῦ Ῥωμαίους νομίζειν. *Jam hujus de ſtatuis ſcita undequaque Pythagoræ placitorum ſunt germana. Neque enim ille ſenſui, aut ulli dolori expoſitum rerum principium eſſe, ſed inviſibile, incorruptum, ſolâ mente exiſtimavit apprehenſibile; hic vetuit Romanis, hominis vel beſtiæ formam tribuere Deo.* Ex Moſe verò id inſtituti Numam hauſiſſe, exiſtimat Clem. Alexandrinus 1. *Strom.* Νουμᾶς δὲ ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς, Πυθαγόρειος μὲν ἦν, ἐκ δὲ τῶν Μωϋσέως ὠφεληθεὶς, διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον εἰκόνα Θεοῦ Ῥωμαίους κτίζειν κτλ. *Numa autem Rex Romanorum erat quidem Pythagoræus* (quanquam multis ante Pythagoram annis eum fuiſſe, Catulus apud Ciceronem *de Orat lib. 2.* affirmet) *ex iis autem, quæ à Moſe tradita ſunt, adjutus prohibuit Romanis, ne homini aut animali ſimilem facerent Dei imaginem* &c. Imò & inſequentibus temporibus non defuiſſe apud Romanos, qui hunc *Imaginum* in ſacris uſum improbarent, diſcimus ex Auguſtino *de Civ. Dei lib. 4. cap. 31. & lib. 18. cap. 24.* ubi de Varrone, *Quod ſi adhuc*, inquit, *manſiſſet, caſtiùs Dii obſervarentur: cujus ſententiæ ſuæ teſtem adhibet inter cætera gentem Judæam: nec dubitat eum locum ita concludere, ut dicat, qui primi ſimulachra Deorum populis poſuerunt, eos civitatibus ſuis & metum dempſiſſe & errorem addidiſſe.* Quam ad formam Zeno Clemente eodem 5. *Strom.* referente, Μήτε ναοὺς, dixit, μήτε ἀγάλματα, *Nec oportere templa facere, nec imagines.* Quem plurimi inter Græcos Sapientes ſequuti ſunt. Certe apud eundem Autorem *Protrept. ad Gent.* in *Imaginum* vanitatem acriter invehitur Heraclitus Epheſius, hancque ſuis ſtultitiam acerbè exprobrat. Sic de Stilpone, recenſet Diog. Laertius, eum à Judicibus, quòd *Minervam Phidiæ, non Jovis filiam, ſed Phidiæ; adeoq; non Deum*, dixiſſet, exilio fuiſſe multatum. Quamvis enim is ſe hoc modo defenderet, ut *Deum* Minervam appellari non poſſe diceret, quòd videlicet *Dea* eſſet, Diis quippe etiam in ſexum diſtinctis; Judices tamen, quo Stilpo tenderet, facilè videntes, fuere ſoliciti, ne quid is in Religione occulte innovaret. V. quæ de Xenophonte Colophonio, apud ſæpiùs memoratum Auctorem 5. *Strom.* de Cotta, apud Ciceronem *de Nat. Deor. lib. 1.* de Seneca, apud Auguſtinum *de Civ. Dei lib. 6. cap. 10.* de Diagora. apud Clem. iterum *Protrept.* de Luciano, *Dial. de Imaginibus*: de Clodio, apud Ciceron. *pro Domo ſua*, hanc in rem leguntur. Quam proin vanitatem ab ipſis Gentilibus agnitam, obſervans Ambroſius, ubi Symmachum refellit, pro veteri Deorum cultu pugnantem, *Non vult ſe*, inquit, *in lapidibus coli: etiam ipſi Philoſophi veſtri iſta riſerunt.* Cæterùm, præter gentes memoratas, (in quibus Perſæ à veteri inſtituto receſſerunt, Artaxerxe auctore, qui primus Veneris Tanaidis *imaginem* Babylone, Suſis, Ecbatanis, Perſide, Bactris, Damaſci & Sardibus à ſe poſitam coli juſſit, teſte Beroſo, apud Clementem) Syri quoque, ſaltem illi, qui circùm Carmelum degebant, caruere *Imaginibus*, ut videre eſt apud Tacitum *Hiſtor. lib. 2. cap. 89.* Imò & *antiquitus apud Ægyptios* (gentem alioquin in ſuperſtitionem effuſiſſimam) *abſque ſimulachris & ſtatuis templa fuiſſe*, refert Lucianus *de Dea Syr. Tom II. pag. 749.* Et de Germanis Tacitus *de Mor. Germ. cap. 9. Cæterùm nec cohibere parietibus Deos, neq; in ullam humani oris ſpeciem aſſimilare, ex magnitudine cœleſtium arbitrantur.* Atque idem de aliis Hoſpinianus tradit, *de Orig. Templor. lib. 2. cap. 8.* V. Tob. Pfannerum *Theol. Gentilis purior. cap. XI. §. 7.* Apud quos verò receptæ *Imagines*, illi primùm eas rudes habuere, dein politas exaſciatasque, tandem in hominis formam effigiatas: uti vidimus ſuprà, ubi de *Idololatriæ incunabulis.* Hasque iterum primò nudas, inde minio illitas, tandem veſtitas, coronatas armatasque: qua de re aliisque huc pertinentibus, V. Calp. Barthium *Commentar. Superſtitionum*, & hic paſſim, inprimis ubi de *Simulachris* ac *Statuis*: In ſpecie verò de *Imaginibus* illis, quas Gentiles Διοπετεῖς, q. *cœlitus delapſas*, & Chriſtiani vett. Iconolatræ Ἀχειροποιήτους, dixere, quaſi *nullius hominis manu fabricatas*, Salmaſium *ad Solinum p. 816.* Adde Cl. Suicerum, qui hanc in rem varia congeſſit *in Theſaur. Eccl.* paſſim, inprimis voce Εἰκών, ubi, de *Imaginibus Chriſtianorum* agens, ſub finem IV. ſeculi demum à quibusdam Imagines in Eccleſiam ornatus causâ introductas, quinto poſtmodum & ſexto coli eousque, ut in præliis quoque ad fugandos hoſtes adhiberentur, cœpiſſe, pluribus docet: in Græca Eccleſia, non niſi pictas, admitti ſubjungens &c.

Imagines, in communi vita non minùs frequentes. Et quidem illas

llas dedicatas in variis ædium partibus Vett. habebant: ſuorum uidem Majorum, in Atrio, celeberrimo & maximè conſpicuo dium loco, ut Polybius vocat *lib. 6.* Eorum vero, quos amaent, in cubiculo. Plinius *lib. 35. cap. 2.* *Iidem & vultus Epicuri, er cubicula geſtant ac circumferunt.* Sic infantis *jam puraſcentis ffigiem Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam, quotieſcunq; introiret, exſculatus* legitur, apud Suetonium *Caligulâ* & *Cubicularium* hinc *maginum* mentio apud eundem, *Auguſto cap. 7.* Colebantur hæ unà cum Laribus, puerque cuſtodiæ apponebatur, cujus miniſterii Macrobius meminit *Saturnal. lib. 1. ſub fin.* Ibidem erant & eorum Numinum ſimulachra, quæ thori genialis curam habere credebantur, Auguſtin. *de C. D. lib. 6. cap. 9.* Poſterioribus Imperatoribus peculiaris moris fuit, ut in cubiculo ipſorum Fortuna eſſet aurea, quam morituri ad eum transmitterent, qui ſibi eſſet ſucceſſurus, Capitolino teſte in *Pio & Marco.* At viri docti in Bibliothecis, Aſinii Pollionis Romæ invento, habebant vett. Auctorum imagines, ut ex Cicerone, Plinio, Juvenale, Aliis, conſtat. Quò inſignis imprimis locus facit Suetonii *Tiberio cap. 71.* ad quem, moris fuiſſe magnorum Virorum imagines per genera diſtinctas habere, docet pluribus Caſaubonus &c. Uſus imaginum, quibus Majorum expreſſi vultus, vetuſtiſſimus, Plinio notatur *d. l.* *Aliter apud Majores in Atriis — expreſſi cerâ vultus ſingulis diſponebantur armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, ſemperq; defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.* Quo de ritu V. Caſp. Barthium *ad Statium Part. I. pag 267. & III. pag. 445.* Habebant autem imagines hæ affixa hoſtium ſpolia, quæ nec emptori refigere licebat, *triumphabantq; etiam dominis mutatis ipſæ domus,* Plin. ubi ſuprà. Iisdem res præclarè geſtas inſcribere, mos fuit, Heraldus *ad Martialem lib. 5. Epigr. 20.* &c. Qui amoris ergò *imagines* faciebant, ſervabantque, erant vel Parentes, qui liberorum defunctorum memoriam hoc pacto ſibi refricabant, uti de effigie adoleſcentis Camonii habet Martialis idem *l. 9. Epigr. 75.* vel Amici, qui diſcedentium amicorum ſibi effingi ſimulachra mutuò curabant, uti de Cæcilio Secundo legas, apud eundem *lib. 7. Epigr. 84.* vel Amantes, unde Plutarchus inter res amatorias, *ἀναδεῖν τὰ εἰκόνια, redimire icunculas,* dominæ ſc. reponit Ἐρωτικ. Ut de cereis imaginibus, etiam ſagis noſtris non incognitis, quibus Veneficæ olim etiam ab invitis amorem extortum ibant, jam nil dicam: nil etiam de ornatu imaginum memoratarum, cùm feſtiva aliqua lætitia imminebat. Hoc ſaltem addo, uti quos honore auctos volebant priſci, ſive Deos, ſive homines, ἰφυλλοβόλων, ſic contra per contumeliam utrorumque *imagines,* cœno lapidibusque conſpurcare impetereque conſueviſſe. Tacitus *Hiſtor. lib. 1.* *Primani Quintaniq; turbidi, adeò ut quidam ſaxa in Galbæ imagines jecerint.* Unde illa Theatralis lapidatio, de qua multa Caſaubono dicta, *Animadverſ. in Athenæum lib. 6. cap. 11.* Plura verò hanc in rem vide apud Plinium *loco cit.* ut & hic paſſim. Tranſeo ad uſum *Imaginum* in Annulis Veterum, in quibus illæ erant vel *cava,* quæ ſcalpro fiebant; vel *extuberantes* prominentesque, quæ cælo: unde & gemmæ, quæ ejusmodi imaginem exhibebant, *Ectypa* dictæ ſunt. Seneca *de Benefic lib. 4. cap. 26.* *Paulus Prætorius in convivio quodam Tiberii Cæſaris habens imaginem ectypâ & prominente gemmâ.* Inſculpebantur verò iſtiusmodi annularibus gemmis, *imagines* amicorum. Ovidius *Triſtium lib. 1. Eleg. 6.*

Hæc tibi diſſimulo, ſentis tamen omnia dici,
In digito qui me ferſq; referſq; tuo.
Effigiemq; meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati, quà potes, ora vides.

Sic Epicuri *imaginem* in annulis habebant, familiares ejus, apud Ciceronem *de Finibus lib. 5.* Et Commodum Imper. ſigno Amazoniæ, ea erat concubina Martia, quam pictam in Amazone diligebat, literas ſignare ſolitum, videre eſt ex ipſius Epiſtola, ad Clodium Albinum, quam in *hujus vita* Jul. Capitolinus recitat. Etiam Majorum *imagines* in annulis fulſere, qui tamen illis, ſi à Majorum virtute degeneraſſent, demebantur. Val. Max. *l. 3. c. 5.* de Africani filio loquens, *C. Scipio ſuperioris Africani filius, Præturæ petitor candidam togam adeò turpitudinis maculis obſoleſactam in Campum detulit, ut niſi gratiâ Ciceres, qui Patris ejus Scriba fuerat, adjutus eſſet, honorem à Populo impetraturus non videretur. Quanquam quid interfuit, utrum repulſam, an ſic adeptam Præturam domum referret? Inſuperq; è manu ejus annulum, in quo caput Africani ſculptum erat, detraxerunt.* Ita Publ. Lentulus Sura Avi ſui *imagine* in ſignando uſus eſt, apud Ciceronem *3. Catilinar.* Porrò & Regum Principumque geſtabantur *Imagines.* Ariſtomenem certe Agathoclis imaginem in annulo geſtaſſe tradit Polybius *lib. 15.* Callicratem, Ptolemæi paraſitum, Ulyſſis iconem in annulo circumtuliſſe, auctor eſt Athenæus *in Dipnoſophiſt. lib. 6.* Alexandri M. effigie Auguſtum, ipſius verò Auguſti Principes inſecutos ſignaſſe, narrat Suetonius *cap. 50.* & Dion. *lib. 51.* De Conſtantino M. refert Conſtantinus Porphyrogenitus *de adminiſtr. Imper. cap. 53.* illum Cherſonitis, inter alia laborum pro Imperio Rom. exantlatorum præmia, etiam annulos aureos, in quibus *Imago* ejus erat expreſſa, donaſſe. Similiter Meletii Epiſc. imaginem in annuli pala expreſſam, geſtaſſe Antiochenſes, tradit Chryſoſtomus *Orat. de ejus laudib.* Nec in auro ſolùm, ſed & ferro Imperatorum *imagines* ſculpi conſueviſſe, diſcimus ex Greg. Nazianzeno *Oratione in S. Baptiſm.* Interim de Cæſarum *Imaginibus* notant Eruditi, Claudii Principatu fas non fuiſſe, imaginem Principis in annulo aureo geſtare, niſi quibus admiſſionum Liberti jus illud dediſſent; ex Plinio *l. 33. c. 3.* magnamq; cautionem fuiſſe adhibendam, ne qui iſtiuſmodi quid geſtarent delatoribus calumniandi præberent occaſionem. Sub Tiberio certè capitale fuiſſe, diſcimus ex Suetonio, qui *c. 58.* *circa Auguſti ſimulachrum ſervum cecidiſſe, veſtem mutaſſe, nummo vel annulo effigiem impreſſam, latrinæ aut lupanari intuliſſe,* graviſſimi criminis loco fuiſſe habitum refert. Imò & matulam ſumere eâ manu, quæ annulum Principis imagine ſignatum habebat, crimini datum fuiſſe, legimus apud Senecam *de Benefic. lib. 3. cap. 26.* Quid quòd etiam ſuâ ipſorum *Imagine* nonnulli ſignabant. Fecit id Auguſtus; qui licèt initio in diplomatibus libelliſque & epiſtolis ſignandis Sphinge, mox imagine Alexandri M. noviſſimè verò ſuâ ipſius, Dioſcoridis manu ſculptâ, utebatur, teſte Suetonio ſuprà laudato. Unde & in *Pſeudolo* Plautino *ſc. 1.*

Eâ causâ miles hic reliquit ſymbolum,
Expreſſam in cera ex annulo ſuam imaginem.

At Deorum formas annulis inſculpi, apud Romanos, ſaltem antiquitus fas non fuit. Migravit tamen & hic mos poſtea, ſique cùm aliorum, tum Ægyptiorum Numinum imagines, geſtare cœpere. Plinius *l. 2. c. 7.* *digitis Deos geſtant:* & *lib. 33. c. 3.* *Harpocratem atuncq; Ægyptiorum Numinum in digitis Viri quoq; portare incipiunt.* Quæ loca licèt de annulis Magicâ arte formatis exponantur; nihil tamen impedit, quo minus etiam intelligamus de ſuperſtitione illorum, qui ſimulachrum alicujus Numinis, à quo ſe juvari putarent, quotidie circumferebant. Sic Veneris Armatæ effigiem geſtabat Cæſar, apud Dionem *lib. 43.* Deæ Cœleſtis Aſclepiades Philoſophus, apud Amm. Marcellinum, qui illis temporibus vivebat, *lib. 22.* &c. Plura hanc in rem V. apud Joh. Kirchmannum Lubecenſem *Tract. de Annulis:* adde Jo. Seldenum de *Jure N. & Gent. lib. 2. cap. 7. & 8.*

Imaginiferi, apud Gruterum 562. 1. & 1007. 1. ſunt, qui vexilla, in quibus Imperatorum imagines pictæ, in acie deferebant. V. Stevvechium *ad Vegetium l. 2. c. 6.* & Pancirolum *in Not. Imp. c. 24.* laudatos Carolo du Freſne *Gloſſar.* Sic vexillum, Sanctorum imaginibus inſignitum, qui mos ſequiori ævo inolevit, *Imaginem* vocat Hadrianus Pontifex Rom. *in Epiſt.* quæ habetur in Codice Carolino 92. quâ notione *icona* legitur, ab Honorio III. in *Compilatione V. Decret. tit. 6. cap. 1.* &c.

Imaginum Morbus indigitatur Catullo hiſce,

— nec rogate,
Qualis ſit, dolet hæc imaginoſum:

Eſtque mania, phreneſis, Corybantiaſmus, quo laborantibus phantaſmata & *imagines* obverſantur ſonoreſque ſemper in auribus tinniunt. V. ſuprà in voce *Corybantiaſmus,* item, *Idolum.*

Imago Apollinis, *ex ſummo faſtigio in lectulo poſita,* inter omina Imperii, quæ Tacito fuerant, recenſetur Flav. Vopiſco in *Floriano Imp.* ubi hanc imaginem cubicularem vult eſſe Caſaubonus, de cujuſmodi imaginibus varia idem adnotavit, *ad Sueton, lib. 2. cap. 7.* Salmaſius verò verba hæc de faſtigio domus intelligit, in quo Deorum imagines & ſtatuas collocari moris fuiſſe, quemadmodum & in faſtigiis templorum, docet Spartianus *in Peſcennio, Domus ejus hodie Romana viſitur, in qua ſimulachrum ejus in trichoro conſtituit.* Sic in faſtigio domus cujuſdam Gaji quatuor Victoriæ privatæ & quaſi in cœlum aſcenſuræ, quarum quælibet Deum aliquem vel Deam tergo ferebat, *Minervam ſc. Venerem, Herculem & Martem,* collocatæ leguntur in *Epigrammate* Antipatri, apud eundem Salmaſium *Ibid.* V. infrà, ubi de *Tectu.*

Imago Celſi, unius è XXX. Romanorum Tyrannis, pro ipſo Celſo, patibulo affixa, occurrit, apud Treb. Pollionem *in vita* ejus, ubi *novum injuriæ genus* vocat. Nempe in imagines & ſtatuas ſævire, eaſdem dejicere, confringere, conflare, luto etiam conſpergere, ſcalis Gemoniis inferre, omni denique contumeliæ genere eas afficere, novum non erat; Namque & *in Philopœmene* Plutarchi exemplum eſt judicii habiti de *Imaginibus* & ſtatuis defuncti, ceu de vivo ipſo & ſunt aliæ apud eundem ſimiles hiſtoriæ: Sed *imaginem* Celſi ad vivum expreſſam & de induſtria ſic effictam, in crucem tollere, inſultante vulgo, quaſi ipſe Celſus in cruce illa penderet, is verò novus planè mos & *novum injuriæ genus* fuit, cui ſimile in tota hiſtoria Græca Romanaque, non reperias. Idem mos hodieque ſervatur in reis abſentibus judicatis, & capitis damnatis, quorum imago eadem planè forma eodemque genere à carnifice in patibulum defertur & ſuſpenditur; quâ ipſi rei ſi adeſſent, idem ſupplicium ex ſententia reapſe ſubituri. Caſaubonus & Salmaſius.

Imamia Secta, inter Muhammedanos illa vocatur, cui Perſæ adhærent. Leunclavius *Hiſt. Muſulmann. lib. 1.* *Muhammetani plerumque hunc Ali Imamem ſolent appellare, vocabulo Præceptorem ſignificante, cui debetur obedientia: videturq; nomen* Imamiæ *ſectæ, quam Ali huic addictiſſimi Perſæ ac Sophini hodieq; profitentur, hinc originem ſuam habere: licèt in genere putem hac voce doctrinam ſignificari,* &c.

Imber, ſignum ſerendi, apud Plin. *lib. 18. cap. 26.* *Sementis tempora plerique præſumunt, & ab undecimo die autumnalis æquinoctii*

fruges

fruges ferunt, — continuis diebus certo propè imbrium promiſſo; Xenophon, antequam Deus ſignum dederit. Hoc Cicero noſter imbre fieri interpretatus eſt. Ubi verba Xenophontis, πρὶν κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ, eleganter reddit, *antequam Deus ſignum dederit*, metaphora, è re nauticâ deſumta: κελεύστης enim dicebatur, qui ſignum remigibus dabat, quo remigare inciperent deſinerentque. Sed &, dum miſſo *imbre* Deum ἀφιέναι τοὺς γεωργοὺς, *dimittere ad ſeminandum* agricolas, idem Xenophon ait, à quadrigis Olympicis loquendi rationem mutuatur, quæ ſigno dato emittebantur ad curſum: quemadmodum in Circenſibus Romanis Prætor mappa ſignum currendi dabat, hinc Ἀφέτης vocatus &c. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 734. infrà de *Satione*, & plura de *Imbrium* natura ac effectis, apud Plinium *lib.* 17. *cap.* 2. 18. 24. *lib.* 18. *cap.* 22. *lib.* 19. *cap.* 11. *&c.*

Imblocandi excommunicatos ritus, memoratur Lamberto Ardenſi *p.* 173. de Arnoldo Ardeæ Domino, in excommunicatione defuncto: *Dominum Arnoldum juvenem extra atrium ad cellam ſuam apud Bramas adduxerunt & eum ita* imblocatum *extra parietes capellæ ſuæ — collocaverunt.* V. eundem *pag.* 177. & Rudolfum Mon. *Vita S. Liobæ Abbatiſſæ, capp.* 3. & 4. *ex edit. Mabillonii.* Cùm enim LL. Eccleſiaſticis vetaretur, excommunicatorum corpora ſepelire, ac proinde neceſſe eſſet in plateis, aut agris inhumata relinquere, ne tamen fœtor nares, aut ſpectaculi horror mentes fœdaret, illa ut plurimùm humo injectâ aut tumultuariâ lapidum congeſtie operire ſolebant: id quod *Imblocare* dicebant Gallo Belgæ, quibus *bloc* eſt altior tumulus. V. Car. du Freſne *Gloſſ.* ubi etiam de inolita apud Latinos, Græcos imprimis, opinione, quod cadavera Excommunicatorum, niſi mortui abſolverentur, in cineres non abeant, ſed, in horrendum poſteris exemplum, indiſſolubili membrorum compage integra permaneant, varia addit. Cùm vero Gallis *bloc*, truncum ſignificet, uti hodieque Picardi hac voce utuntur, alium quoque ritum nobis vox ſuggerit: quo viz. qui excommunicati moriebantur, cùm humo vetarentur mandari, in truncum arboris cavum immittebantur: cujus moris exemplum profert *Charta* Imberti Patil. Epiſc. apud Jac. Petitum, poſt *Pœnitentiale* Theodori *pag.* 557. de quodam Milite, uti notavit id du Freſne *in Additionibus.* V. quoque ſuprà, ubi *de Excommunicandi ritu.*

Imbrex, tegula eſt σωληνοειδὴς, *canaliculata*, & tubulata; quòd *imbrem* derivet in tectis, an ex Gr. ὄμβρος *imber*, & βρέχω, *rigo*, quòd *imbribus rigetur*, nomen nacta: Gloſſæ, *Imbrices*, καλυπτῆρες, item στεγαστῆρες. Horum vicem olim conyzæ maſculæ folia præbuere, uti docet Heſychius, qui & ſtramenta ex illa, & ſcopas fieri conſueviſſe, & tegulas ait, quod eſſet φυτὸν ἱκανῶς εὔφυλλον, *planta amplis foliis* luxurians. Sed & ubi à paleis, frondibus, harundine, ſtramentis olim tuguria tegi ſolita, uti pluribus docemus infrà in voce *Tegula*. Item plauſus genus. Suetonius *Nerone cap.* 20. *Neque eo ſegnius adoleſcentulos — elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent (bombos & imbrices & teſtas vocabant) operamque navarent cantanti ſibi.* Sic appellatum à ſimilitudine crepitantis ſuper tegulas pluviæ, quem ſonitum voce κοχλάζειν eleganter exprimit Lycophron, in diluvii deſcriptione,

> Ὅτ' ἠμάθυνε πᾶσαν ὀμβρήσας χθόνα
> Ζηνὸς κοχλάζων καταρράκτης.
> *Cùm corruebat omnem humum Diſpitris*
> *Rapax aqualis nimbus.*

De eodem Sophocles, καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούων ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. V. Caſaubonum *ad l. Imbricem porci*, inter delicias epulonum habes apud Martialem *lib.* 2. *Epigramm.* 37.

> *Quidquid ponitur hinc & inde verris:*
> *Mammas ſuminis imbricemque porci &c.*

Hinc *imbricatus*, ut *imbricati ungues* ſimiarum, & *imbricata* per ambitum *folia* Cypriæ laurus, apud Plinium.

Imilce, Heroina Punica, apud Silium *lib.* 3. ut *Imilco*, Dux Punicus apud Oroſium *lib.* 4. *cap.* 6. Vide de utroque Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 11.

Imma vel *Immæ*, opp. Seleucidis Syriæ, Plin. Ptolomæo Ἴμμα dicitur. *Imas* vocat Sextus Rufus in *Breviar.* & non longe ab Antiochia diſſitas tradit. In Tab. Peutingeriana *Emma* appellatur. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 631

Imiſilum ſeu *Imizilum*, apud Anaſtaſium *in Sergio II. Obtulit vaſtas quatuor: &* in *Leone III. Fecit veſtem albam holoſericam, ornatam in circuitu de myzilo*; pro quo *myzinum* habet, in *Nicolao I.* Bulingero, ſericum eſt lenius, quod Italicè dicitur *Ermeſino*, vel *Byſſinum*. Carolo du Freſne videtur idem quod Camiſile. V. eum in *Gloſſ. &* Dominic. Macrum in *Hierolexico*.

Immatura Mors, V. *Aheri*.

Immerſor, Græce Βαπτιστὴς, dicitur, ad quem in Baptiſmo infantem ſpectabat apud Græcos in aquam *immergere*. Solent enim ad adminiſtrationē hujus Sacramenti tres Miniſtros adhibere; E quibus digniſſimus aquæ benedicit, alter exorciſmum adhibet; tertius immergit, hinc Βαπτιστὴς, *Immerſor*, dictus, qui Sacerdos eſt. Quemadmodum Romæ quoque in Baptiſmo Catechumenorum, eorum Rector exorciſmo aliiſque ceremoniis defungitur, poſtea Epiſcopus ſolenniter baptizat, V. eundem Macrum, ut ſuprà.

Immobilia, dicta Gallis Inſubribus ſigna quædam aurea, quæ habebant in templo Minervæ, unde non niſi ad graviſſima bella promebantur, apud Polybium *lib.* 2.

Immolata Dæmonibus, in Concil. Aurelianenſi IV. *can.* 15. εἰδωλόθυτα dicuntur Apoſtolo 1. Cor. 8. ubi toto hoc capite novitios in Gentibus Chriſtianos inſtruit, quomodo circa ea gerere ſe debeant, ſi fortè ad convivia à Gentilibus invitarentur. Solebant enim Gentiles, qui è ſacrificio domum redibant, victimæ conſecratæ portiunculam aliquam domeſticis ſuis afferre, quod Ariſtophanis Scholiaſtes in *Pluto* docet. Sed & interdum in macellis venum exponebant, ubi conflata ex illis pecunia Sacerdotum erat, ut eſt apud Auguſtinum *lib. Expoſit. quar. Propoſit. ex Epiſt. ad Rom. cap.* 78. Unde eſcas iſtiuſmodi ſæpe legimus à Paganis ad manducandum Chriſtianis Martyribus porrectas, in *Actis* Martyrii SS. Taraſii & Sociot. apud Baronium *A. C.* 290. *num.* 40. & apud Gregorium M. *Dial. lib.* 3. *cap.* 27. V. Car. du Freſne *Gloſſ.* & ſupra in voce *Idolothyta*. Ratio autem immolandi hæc erat: in Sacris Sacerdotes primum precabantur: mox hoſtiam *molâ* (unde toti actioni nomen) vino, coſto, thure mactabant; dein libabant, è ſympulo fictili vel ligneo vinum guſtantes & adſtantibus propinantes. Tum victimariis ſeu cultrariis, popis, agonibus, *immolare* & excoriare victimas mandabant, ac excepto pateris ſanguine, mortuam proſcindere. Hinc exta inſpiciebant, &, ſi litatum fuiſſet, poſtea reddebant, i. Diis, quod deberetur, Miniſtris adſtantibus, partiebantur, ac poſtremò epulabantur, carne perpetuo toſtâ vel aſsâ, niſi ex ariete quæ elixabatur: quibus peractis Græci λαοῖς ἄφεσιν denuntiabant, Romani vero *Ilicet* proclamabant, eos, qui adſtiterant, dimittentes. Vid. Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib.* 4. *cap.* 17. & infrà, ubi de *Sacrificiis*.

Immortales, nomen agminis militaris apud Perſas. Curtius *lib.* 3. *cap.* 3. ubi de exercitu Darii, *Proximi ibant, quos Perſæ* Immortales *vocant, ad decem millia — illis aurei torques, illis veſtem auro diſtinctam habebant, manicataſque tunicas gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos cognatos Regis appellant, &c.* Sic dicti, *quòd, ſi quis eorum numerum imminueret, alius ſufficiebatur: nec unquam plures paucioreſque eſſent decem millibus*, Herodot. Robur hi exercitus Perſici, ex nobiliſſimis & fortiſſimis Perſarum ſelecti, Cyrum Auctorem habuere. Sed tandem per Duces ſuos *mori* potuiſſe, docuit Theodoſius, Theodoſii M. nepos, uti notat Raderus *ad Curtium d. l.* Alii ſunt apud eundem Herodotum *lib.* 4. *cap.* 93. *Immortales*, Getæ viz. οἱ ἀθανατίζοντες, quòd mori ſe non putarent, ſed meare ad Zamolxin, ſic appellati, Freinſhemius *ad Curtium ibid.*

Immundi, è Caſtris emiſſi, Num. *cap.* 5 §. 3. qua de re V. Jo. Seldenum *de Synedriis lib.* 2. §. 5. (qui & de *Immundorum Paſchate, ibid.* § 3. 6. 7.) ut & infrà, ubi de *Munditiis Ceremonialis*, & *Paſchate Secundario*.

Impar Numerus, apud Gentiles olim, in Magicis inprimis eorum ſacris, magni habitus. Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. *Cur impares numeros ad omnia vehementiores credimus? idque in febribus dierum obſervatione intelligitur.* Unde Virgiliana *Pharmaceutria Ecl.* 8.

> *Terna tibi hæc primùm triplici diverſa colore*
> *Licia circundo, terque hæc altaria circùm*
> *Effigiem duco* ——

Et pauló poſt,

> *Necte tribus nodis ternos Amarylli colores.*

Rationem addit,

> ————*Numero Deus impare gaudet.*

Quò facit illud Lutatii, *ad Papinium Thebaid. lib* 5. *verſ.* 87. *Omnis impar numerus proſpera ſignificat & viris adſcribitur. Id verò, quod par, exit infectum, atque perit in ordine ſuo: quod ergo nihil agit, ut maneat, inferorum eſt. Ut Virgilius, numero Deus impare gaudet. Et ubique mortuis geminum, hoc eſt, parem adſcribit numerum, &c.* Hinc Romanos parilem numerum in anni ſui computatione ſemper vitaſſe, & ſtatim à Numa, qui annum Romuli correxit, unum diem abundaſſe, quòd *impar numerus plenior & fauſtior* haberetur, ait Cenſorinus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 19. At Pythagoræi parem *impari* præferebant, teſte Plut. *de imm. Veret.* V. infrà ubi de *Numero*, *Quaternario*, *Pari* &c. uti de *Imparibus* Vett. *tibiis*, ubi de *Tibia*.

Impeccabiles, dicuntur Forbeſio Hæretici, qui tales ſe falſò jactantes, *ſpiritualium* ac *perfectorum* elogium ſibi arrogabant, atque hoc prætextu omnem pœnitentiam è medio tollebant. Quales fuere veteri ævo Gnoſtici, inter quorum commenta furoris plena, hoc etiam Irenæus commemorat, *quòd intemeratè omnia quæ in Sacris Literis vetantur, ii, qui erant eorum perfecti, operarentur: dicentes, impoſſibile eſſe, eos inde corruptelam ſuſcipere, lib.* 1. *cap.* 1. ubi de Valentini diſcipulis. Poſt eos Priſcillianiſtæ, Meſſaliani, alii, de quibus ſuo loco. Hodie Anabaptiſtarum illi, qui *Libertini* dicuntur, aliique: Qui omnes è Simonis Magi Schola, licet variè à diverſis errorum Magiſtris denominati, exorti ſunt. V. de illis J. Forbeſium præfatum *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. XII. cap.* 9. Eis opponit *Implacabiles*, de quibus V. infrà.

Imperator, adde: Eundem titulum ſequiori ævo præter Imperatores Byzantinos & qui Occidentis Imperium tenebant, etiam ſibi ſumſere Bulgariæ Principes, ut quos Βασιλεῖς ſeſe inſcripſiſſe, & iiſdem quibus Impp. CP. inſignibus uſos eſſe, docent, Luithprandus *in Leg.* & Scylitzas *p.* 623. V. ſuprà in *Baſileus*. Hinc in *Actis* Innocentii III. Joannicius Bulgariæ R. Epiſtolam ſuam ſic orditur: *Ego Calojoannes Imperator Bulgarorum ſeu Blancorum.* A Latinis tamen non *Imperatores*, ſed *Reges*, compellabantur, ut videre eſt, apud eundem Innocentium *ibid.* Idem feciſſe Reges Anglo-Saxones ex hoc patet, quòd *Baſileos* ſeſe itidem paſſim indigitarent. *Ego Edgarus Anglorum Baſileus, omniumq; Regum Inſularum Oceani — Imperator & Dominus*, in *Reſcripto*, quod habetur in *Epiſtolis Hibern.* Jac. Uſſerii Archiep. Armach. Idem in alia *Charta*, de Clericis uxor. ſubſcribit, *Ego Eadgar Baſileus Anglorum & Imperator Regum Gentium* &c. Sic in alia, *Ego Imperator Knuto* &c. Regibus porrò Franciæ idem axioma à Scriptoribus non ſemel tribuitur, ut Ch'odovæo, apud Baltherum, in *Vita S. Fridolini* Abb. *num* 30. Pipino, apud Sugerium *de adminiſtr. ſuâ*: aliis. Sed & de Caſtellæ tandem Regibus idem legitur, qui *Imperatores Hiſpaniæ*, vel *Hiſpaniarum*, appellari amaverunt, quòd, ut ait Matth. Pariſ. A.C. 1155. *Principarentur Regulis Aragonum & Galiciæ.* Unde narrat Mariana *Hiſt. Hiſp. lib.* 9 *cap.* 5. ad Concilium Turonenſe, miſſos eſſe ab Henrico II. Imp. Legatos, A. C. 1055. ejus nomine queſtos, adverſus Ferdinandum M. Caſtellæ ac Legionis R. quòd, contra morem Majorum & legum præſcripta, ſe Imperii Romani jure exemtum ferret & in ipſum *Imperii* invaderet nomen. Sic in vet. *Scheda*, apud Martinezium *in Hiſtor. Pinnat. lib.* 5. *cap.* 8. ubi de pacto inter Alfonſum Aragoniæ & Alfonſum fil. Caſtellæ RR. *Alfonſus de Aragonia tradidit abſolutè totam illam terram Caſtellæ, quæ pro ipſo tenebatur, Alphonſo de Caſtella, & deinde noluit, quòd vocaretur Imperator: niſi Rex Aragonum Pampilonæ & Navarræ.* Vide plura apud Car. du Freſne *in Gloſſario*, ubi Reges etiam Wiſigothorum *Imperatoris* affectaſſe titulum, colligit ex *LL.* Wiſigothor. *lib.* 12. *tit.* 2. §. 13. Adde Georgium Hornium *in Orbe Imper.* In nummis tamen Impp. Conſtantinopolitanorum crebrò *Imperatoris* titulum omiſſum eſſe, obſervatum eſt Ez. Spanhemio, exceptis fortè Juliani æreis, in quibus ſolum illud IMP. legitur. Sed & conſtat *Imperatorium* hunc titulum à Julio Cæſare in nummis haud receptum, nec ab Auguſti Succeſſoribus Tiberio, Cajo, Claudio etiam, niſi rarius, in iis admiſſum. Unde etiam eorum exemplo neglectus eſt à Severo, Caracalla, Gallieno, quorum nummi hoc prænomine frequentiùs carent, &c. Vide eundem du Freſne *Diſſertatione de poſterioris ævi Numiſmatibus numer.* 33. & *ſeqq.* Ut de ornatu habituque *Imperatorio*, quem *ſpeciem Principatus* vocat Suetonius *Caligulâ cap.* 22 (eo quòd Imperator Rom. propriè *Princeps*, & Imperium *Principatus* appellaretur, ex inſtituto Auguſti, ut ex Tacito docent Eruditi) quædam addam: Eorum corona ſupernè operta, & ut Anaſtaſius Bibliothecarius *in Leone III.* appellat, *epanocliſta* fuit, cum cæterorum Regum Principumque coronæ radiatæ ſupernè paterent, vel potiùs non ita pridem ſupernè pateant. In bello, & ubi aperti capita mos erat, pileis Laconicis contecti capita, deſcribuntur Synesio *in Orat. de regno*. Carini pileum ex lana fuiſſe idem indigitat, cùm Parthorum Regem, qui tiarâ & candye ornabatur, dicit ceſſiſſe ei, cui ex viliſſimis lanis amictus pileusque eſſent. *Imperatores* Conſtantinopolitani communiter uſi leguntur pileo, ut videre eſt apud Codinum *de Offic. Conſtantinop. cap* 6. *num* 18. quem in ſolennitatibus alio tegmine, putà Crinonia, cui à lilii ſpecie nomen: vel Tetraphyllo, cui à quatuor foliis, mutabant. Idem Codinus *cap.* 6. *num.* 36. meminit variorum *Imperatorii* capitis tegminum, Tropæuchiæ inprimis & Juſtinianæ, quorum illud à tropæo, hoc à Juſtiniano Imp. accepit nomen. Diadematis porrò uſum primis *Imperatoribus* exoſum, poſterioribus familiarem fuiſſe conſtat: & Jornandes quidem Diocletiano, Cedrenus verò & Faſti Siculi Conſtantino illud attribuunt. Neronem, noctu lupanaria pervagatum, cucullione tectum, non moramur. Calceamenta quod attinet, priſcis illa Imperatoribus ſerica fuerunt, neque enim φοινικόχροα illa πέδιλα, quæ propria erant Imperii inſignia, è vili materia fuiſſe credibile eſt: cùm ea etiam auro gemmiſque inſigniter eſſent ornata. Julium Cæſarem *calceamentis altioribus & coloris rubri, more Regum Albanorum, uſum fuiſſe*, docet Dio. Spartianus *in Alexandro* etiam ipſum notat præter morem feciſſe, quòd *baxeu albu uteretur, non coccineu, ut prius alii ſolebant Imperatores.* Sed id ſingulare fuiſſe Conſtantinopolitanis, videtur innuere Paulus Diaconus *lib.* 16. his verbis. *Ut agnoſceretur Imperator ex rubris calceis.* Hinc Manuel, *conceſſo uſu cocco tinctorum calceamentorum*, Succeſſor ab omnibus agnitus eſt, apud Georg. Phranzem Protoveſtiarium *in Chron.* Itaque aliis iisdem uti non licebat, cùm in illis, ſicuti in chlamyde purpurea, elucerent expreſſa Imperii inſignia. Unde Corippus *de Juſtino Jun. lib.* 2.

Purpureo ſuræ rutilant fulgente cothurno,
Cruraq; puniceis induxit Regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco:
Auguſtis ſolis hoc cultu competit uti.

Et hi *Mullei* dicuntur Latinis *calcei*, quos paſſim Græci Auctores ὑποδήματα ſeu πέδιλα ἐρυθρὰ & ἐρυθρόχροα ſeu φοινικόχροα appellant: quorum uſus ab *Imperatoribus* tandem ad Pontifices Rom. tranſiit. In ſpecie memorantur Campagi & Tzangæ: Fuit autem Campagus, forma reticulatâ prorſus & frequentibus inciſuris conſpicuâ. Tzangæ in ſummitate pedis quandam quaſi lamellam, quæ Aquilæ effigiem repræſentabat, &, præter intextum hoc vel adſutum decus, purpureo colore inſignes erant. Addebatur aurum, gemmæ, aliaque ſplendoris inſignia. Sed de his plura vide apud Anſelmum Solerium *lib. de Calceo antiquo*, ut & in voce *Tzanca*. Reliquus *Imperatorum* habitus, etiam ſublatâ libertate, toga fuit. Nam & Cæſar in toga confoſſus eſt, & Caligula *calcatâ laciniâ togæ praeceps per gradus iit*, Sueton. & Domitianus *Mars togatus* dictus eſt Martiali, & apud Spartianum Hadrianus, *cùm in Italia eſſet, ſemper togatus inceſſit.* Idem de Antonino Philoſopho & Pertinace, apud Capitolinum: de Alexandro apud Lampridium legimus. Sed quandoque illa toga purpurea ac triumphalis fuit, cujus uſus perpetuus primum Cæſari datus eſt, apud Dionem *lib.* 44. Lampridius tamen de Alexandro, tradit, adeò civili ingenio fuiſſe, ut, licèt *Imperator*, prætextam & togam pictam nunquam ſumeret: Et proin non niſi mali ſuperbique Principes invidioſum eum habitum uſurparunt, ut Nero, in adventu Teridatis, apud Dionem *lib.* 63. Domitianus, quoties in Senatum veniret, apud eund. *lib.* 67. Heliogabalus, apud Herodianum: Galienus, apud Trebellium. Inferiori ergo ævo veſtis purpurea, id eſt, toga & paludamentum, *Imperatorum* eſſe cœpit: unde *ſumere purpuram*, pro, *ſumere Imperium* dictum, & in tumultuariis creationibus diropta de vexillis, aut de ſimulacris Deorum, cùm aliunde non ſuppeteret, à militibus purpura eſt, quâ *Imperatorem* induerent, ut Hiſtoriæ Auguſtæ interpretes adnotarunt. At in pænulis hic rerum apex nunquam fuit, niſi fortè in i inere pluviæ cauſa illas adhibitas credimus. V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiaria*, *paſſim*: plura verò hanc in rem, inprimis *de ritu novos Impp. ſupra ſcutum in inauguratione efferendi*, quod Græci ἐπαίρειν dixere, Suicerum *Theſ. Eccleſ.* voce hac, item voce Βασιλεὺς *de more Impp. populum alloquendi, Natalem ſuum aliquo donativo proſequendi, damna fortuitis caſibus accepta largitione aliqua compenſandi, illuſtrium virorum funera proſequendi*: viciſſim, de populi more, *illos, poſt inſignem ſupremu hoſtibus cladem illatam, ſalutandi; urbem aliquam ingredientes excipiendi; imo & adorandi* &c. V. Cauſaubonum *Animadv. ad Suetonium*, ut & hic paſſim.

Imperatoria, radicis nomen, Germanis à magiſterio dictæ, quòd emineat maximè & coronam ferat, cujus deſcriptionem elegantem habes apud Auctorem Anonymum *Sina & Eur. cap.* 51. Vide quoque ſuprà in voce *Aſtrantia*. De *Imperiali* verò *flore* ſic Franc. Pomey, per proſopopæjam illum loquentem introducens: *Quid meo rectius caule? quid politius? quid ornatius? Hoc ſceptrum eſt meum. Quid, conferto illo ad pedes meos præacutorum globo foliorum ordinatius? Meis hi ſunt haſtati milites & prætoriani cuſtodes. Quid porrò eorro illo ſtam foliorum virentium, in diadema rotundato, præclarius, quem noſtro vides tam eleganter impoſitum vertici? Corona hæc mea eſt & umbella ſolii mei. Sed enim quis unquam florem vidit unquam ſimilem mei? Unus ſum ac plures, ſimplex ſimul ac multiplex; Et verò, plurimum unus ego decora colligo & dotes. Deniq; in me oculos, qui volet — adjiciat; ſpectet — quaternas, quinas ſenaſve campanulas, alligatas aptiſſimè, ſeſſiſſimeq; pendulas, & corona ſubiectas, quam mihi ſexuit natura virenti e ſmaragdo. —— At inops ab odore ſum. Inopiam agnoſco meam, haud nihilo tamen minùs dignum me agnoſco, qui imperem. Quid enim in terris tam uſquequaq; ſuis abſolutum numeris eſt — in quo nihil deſideres* &c. in libro . cui tit Diverſ. Deſcript.

Imperia, vox memorata, in Pandectis, *lib.* 3. *tit. de ſupell. leg.* ubi enumerantur quæ contineantur ſupellectile legatâ; ſcilicet *Menſa, Trapezephora, Delfica, Subſellia, Scamna, Lecti etiam inargentati, Culcita, Toralia, Imperia* (ſic Florentinæ) *Vaſa aquaria* &c. In quibus *Imperia* ait Cujacius heic verti in Baſilicjs προσκεφάλαια ſeu *Pulvinos*, quod & *Impilia* inde ſignificare vult. Quin is diſertè, *Imperia ſunt Impilia*, de qua voce paulo infrà. Pancirollo hoc diſplicet *Theſ. Var. Lect. lib.* 2. *cap.* 92. qui *Impiliorum* nomine aliud præter veſtem venire non admittit: adeoque *Imperia* ibi denotare vult genus accubitalis. Pandectæ minus correctæ, ſaltem non ex Florentinis, habent ibi *Mappa villoſa*; etiam aliquæ *Impanaloſa*, Vide Alciatum *Prætermiſſ.* 1. *in Bancalium.* Nec deeſt, qui *Impilia* ait eſſe mappas ſine villis, & Toralia cum villis, ipſi Paulo. *Imperia* autem veram lectionem eſſe, non dubitat Joſephus Scaliger *Conjectan. ad Varronem de R. R. l.* 1. nec aliud ibi eſſe, quàm *Imparia*. Ejuſmodi nempe Veteribus admiſsâ ſcribendi variatione, ut *e.* loco *a.* non rarò poneretur: veluti, *in præperata*, *opiperata*, *opipera*, &c. Et *Imperia* ſic ſeu *Imparia* ſignificare vult, ſive toralia, ſive

vaſa aliave in ſupellectile, quæ Paterfamiliâs ſibi ſervat præter ea, quæ ſunt uſus quotidiani. Etiam ex Catone *de R. R. c.* 3. locum adfert, ubi *Imparia* ſic ſumi vult, ſeu pro *Supervacaneis*. Qua in re non immeritò diſſentiunt, qui pridem Catonem accuratiùs edidere. Neque enim τῦ *Impar* ejusmodi notio hactenus comperta, ne quidem apud Catonem alibive. Quin expreſſe Alfenus & Tubero *l.* 6. *&* 7. *D. de Supell. leg.* ſupellectilis etiam definitione venire volunt, *res ad uſum communem paratas & ad uſum quotidianum*, quæ non ſatis quadrant cum iſto Scaligeri ſenſu. Quòd verò ait Cujacius, in Baſilicis ſubſtitui προσκεφάλαια ſeu *pulvinos*, pro eo, quod eſt *Imperia* (ſeu, ut vult ille, *Impelia*) apud Paulum, non ita facilè admitti poteſt. Græca ſunt in Synopſi *Baſilic. lib.* 44. *tit.* 13. Latinorum nempe paulo antè citatorum, poſt vocem, *Subſellia* (quæ in Græcis Σκαμνία eſt, uti item in optimo Synopſis codice MS. Bibliothecæ Arundellianæ) Σκάμνα, Κλίναι, κἂν ὦσιν ἠργυρωμέναι, Στρώματα, Προσκεφάλαια, Σκεύη ὑδρηλὰ &c. *Scamna, Lecti, etiamſi fuerint inargentati, Stromata, Pulvini, Vaſa aquaria* &c. Nec ſatis liquet, utrum pro eo, quod eſt in Florentinis *Imperia* hic, an pro *Toralia* ſubſtituendum ſit, προσκεφάλαια. Certè videtur pro *Toralia*, prætermiſſo omnino, aut non lecto vocabulo illo altero, quod à nemine ibi ſatis intellectum comperitur. Joh. Seldenus *Uxor. Hebraic. lib.* 1. *cap.* 14. *ſub fin.*

Imperialis, in *Bulla* Urbani III. pro Fratribus Cruciferis Hoſpitalis Bonon. *Ad indicium autem, quòd domus veſtra ſpecialiter B. Petri exiſtat*, 12. Imperiales *nobis noſtrisq; Succeſſoribus annis ſingulis perſolvatis*; in *Chron.* S. Ricardi de S. Germano *A. C.* 1236. alibique *paſſim*, moneta eſt Imperatorum, quæ in Italia currebat; jam inde ab A. C. 1187. in *Gloſſ.* Græco-Lat. Α'υτοκρατορικός. V. ſuprà, ubi de *Auguſtariis*, & in voce *Talerus*.

Imperium, titulus Honorarius Imperatoris: In *Epiſt.* Theodeberti R. ad Juſtinianum Imp. *Amorem noſtrum erga Imperium veſtrum.* Sic Nicolaus I. Pontif. Rom. *Epiſt.* 8. ad Michaelem Imp. *Paro ſcripſit nobis Imperium veſtrum* &c. ἡ βασιλεία μου, Impp. CPolitani, cum de ſe loquuntur, paſſim, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Impetritum, apud Plin. *lib.* 28. *cap* 2. *Victimas cædi ſine precatione non videtur, referri ad Deos, ritè conſuli. Præterea alia ſunt verba* impetriti, *alia depulſorii, alia commendationis:* ſacrificium eſt, cùm victimas cædebant, ut extis inquirerent; Salmaſius *ad Solinum pag.* 585. Alii addunt & ſortibus, vel auſpicio. Quaſi *in petra* fixum, ratum, ſtabile, augurio, extis, ſortibus *impetratum*. Plaut. *in Aſinar. Impetritum, inauguratum eſt, quod vis admittunt aves.* Vide Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 5. *cap.* 18. *lib.* 23. *cap.* 10. & Dalechampium *Not. ad Plinii locum*. Certè & *Impetrio* augurale verbum eſt, idemque in auſpiciis, quod *litare* in ſacrificiis, notat, Scaligero idem cum *impetro*, Vide eum *ad Feſtum*. Alio ſenſu *Impetrita* vocat Georg. de Sepibus *in Deſcr. Collegii S. J. Romani Muſæo*, in lapidem viz. converſa, ſeu petrificata, *fungos, ligna* &c. de quibus V. ſuo loco.

Impietas, jure Gentium punibilis. Ut enim utcunque excuſabiles ſunt, & ab hominibus certè puniri non poſſunt, qui, ab infantia ſic inſtituti, aut aſtrorum, aut aliarum rerum naturalium virtutes, aut ſpiritus, ſive in imaginibus, ſive in animantibus, ſive in rebus aliis colunt, aut etiam animas eorum, qui virtute & beneficiis in humanum genus excelluerunt, aut mentes quasdam incorporeas, præſertim ſi non ipſi tales cultus commenti fuerint; ita *Impiis* magis, quàm errantibus annumerandi ſunt, qui aut cacodæmones, quos tales eſſe norunt, aut vitiorum nomina, aut homines, quorum vita fuit flagitiis plena, divinis honoribus colere inſtituunt. Nec minùs illi, qui Deos colunt hominum innocentum ſanguine, à quo more quòd Carthaginenſes abſtinere coegerit, laudatur Darius Perſarum Rex, & Gelo Syracuſarum Tyrannus, apud Juſtinum *lib.* 19. Narrat & Plutarchus, barbaros quosdam, qui humanis victimis Deos colebant, pœnas daturos Romanis fuiſſe, ſed cùm antiquitate moris ſe excuſarent, nihil mali paſſos, vetitos tantùm, ne quid in poſterum tale facerent, *Apophth. & de ſera Num. vind.* V. quoque eum *Quæſt. Rom* 12. H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 20. §. 47. De *Impietatis* v. generibus IV. Vide Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 3. Apud Romanos, cùm Numinum inſtar coli cœpiſſent Principes, maledicere Principi *impietatis* crimen habitum eſſe, docet Caſaubonus *ad Auguſtum Suetonii capit.* 66. *&c.*

Impilia, Hebr. אנפיליא *Inpilia* (velut nomen ſingulare) in Miſna *tit. Jabimoth cap.* 12. Maimonid. *hal. lebom vechaliza cap.* 4. *&c.* ubi de ritu Calcei exuendi apud Hebræos uſitato, cùm Levir Fratriam ducere nollet: *Res ritè peragebatur Calceamento, non* Impilio. *Ritè etiam ſandalio, cui ſolea eſſet. Neutiquam, ſi deeſſet ſolea, etiamſi partes genu inferiores tegeret* (ut ocrea ſeu cothurnus) *ritè peragebatur res*, &c. Ita *Inpilia*, etiam plurale τῦ *Inpilium*, ſeu, ut alii malunt, *Inpile*, legitur in Pandectis Florentinis, pro eo quod eſt in libris editis, nec inde ſatis correctis nunc *&* *pilea*; nunc *item pilea*, & in correctioribus aliquot, *Impilia*: in loco ſc. illo Ulpiani *l.* 25. *D. Auro, Arg. &c. leg* §. 4. non ſolùm à Grammaticis, ſed etiam Jureconſultis politioribus aliquot haud parùm vexato, *Faſciæ crurales pedulesq; &* Impilia *veſtimenta ſunt, quia partem corporis veſtiunt.* Codex autem Hieroſolymitanus tam in Miſna heic ſua, quàm Gemara, idque ſæpius, habet אמפילייא *Impilia*, uti item à R. Nathan in *Aruch* & Phil. Aquinate exaratur. Etiam plurale habetur in Gemara Babylonia אנפיליות *Inpilioth*; adeò ut ex Latinorum *Impilia* voce plurali neutra (quemadmodum item Græcis τὰ Ι'μπίλια) fecerint Talmudici fœmineam ſingularem, in linguam ſuam vocabulum hoc, uti & hic *Sandalium*, alibique compluria alia, recipientes. Sumitur autem illis pro calceolo ſeu ſocco ſive laneo, ſive lineo, ſive cilicino, ſed plerunque pro laneo aut lineo, qualis ſc. tametſi pedem ſeu partem ejus majorem obtegeret, careret nihilominus ſoleâ materiæ robuſtioris firmiorisve, veluti ſuberis, ligni ſeu corii craſſioris atque ita compacti, ut plantæ pedis aut ſaltem calcaneo ſuſtentaculum præſtaret, cui ut crepidæ inniteretur. Nimirum ritè peragebatur renuntiatio hæc caligâ, qualis à Jul. Nigronio doctiſſimè aſſeritur, perone, cothurno, ultra genu non aſcendente, crepidâ, non ſocco qualicunque. Salmaſio Luria *in Crit.* de Talmude opere *Sapientia Salomonis* dicto, Miſnam ſic interpretatur: *Verbum illud* Inpilia *denotat laneum vel lineum ſeu pannoſum calceolum.* Alii autem Magiſtrorum de corio pariter loquuntur, aliis idem ipſum cum Salomone illo docentibus, ac plerunque קלצונש *Chauſſons* Gallicè per *Impilia*, intelligentibus. Certè calceamenta linea ſingulari in uſu fuiſſe ſacris Antiſtitibus, in Phœnicia, adeoque in regionibus viciniis atque ut inde fieri amat ipſis, quarum res hic agitur, ſatis ſcimus ex Herodiani Heliogabalo. Vox autem *Impilia*, tum apud Græcos, tum Latinos, unde à Talmudicis, qui eâ ſæpius utuntur, deſumta eſt, perraró occurrit. Sed ex Heſychio, Philoxeni Lexico, Plinii MS. atque allato ſuprà Ulpiani in Florentinis loco, ejusmodi quid & Græcis & Latinis ſignificare palàm eſt, tametſi à Viris doctis ſec. præt. perquam diverſimodè acciperetur: Neque enim inter Accurſios, Bartolos, Alexandros, Imolas horumque ſimiles ullibi audita eſt. Alii faſciolas fuiſſe mulierum quasdam crinales credidere (ut Franciſcus Hottomannus) προσκεφάλαια ſeu pulvinos alii, capitis integumenta alii, alii aliter. Sed optimè ii, qui pro pedum tegumentis ſumunt, ex lana, aliave materia ſimili coacta, id eſt, ſoccis ejusmodi ſive circumvolutis, ſive plantis ſolùm ſuppoſitis: Eadem ipſa Theophraſto vocantur Πεδῖλα, ubi de herba lanigera loquens, Υ'φαίνεται δὲ, inquit, ἐξ αὐτοῦ καὶ πεδῖλα καὶ ἄλλα ἱμάτια, *Texuntur ex ea, Impilia veſtesq; alia*; unde illud ſuum habuit Plinius *libr.* 19. *cap* 2. ubi malè legitur in impreſſis, *Mapalia*. Sed verò nec melior eſt Latina Theophraſti verſio: *Texuntur ex ea & toga & alia veſtimenta.* Quaſi πεδῖλα ibi *Togæ* fuiſſent, quæ ſoccos ſeu calceolos laneos denotent, quemadmodum & *Impilia*. Quod ſanè ex jam oſtenſo Talmudicorum uſu non parum confirmatur. Græci etiam (quibus ἐμπιλεῖν eſt *condenſare* ſeu *coactilia facere*, uti & πιλεῖν) eosdem ipſos πίλους vocitabant, qua voce, eodem ſenſu, uſus eſt Heſiodus in Ε'ργ. καὶ ἡμέρ. *lib.* 2. ἀμφὶ δὲ ποσσὶ &c. Heſychius, Cratinus apud Jul. Pollucem *Onomaſt.* 7. *cap.* περὶ πιλοποιοῦ & *lib.* 10. *cap.* 11. Et Vir ſummus, Iſaacus Caſaubonus *in Collectan. de Re Veſtiar. MSS.* πῖλοι, inquit, *Eſcarpins, Impilia. Differunt materiâ noſtri Eſcarpini à veterum Impilibus. Uſu non differunt ullo modo.* Dein locum adfert illum ex Luciano *in* Ρ'ητορ. Διδασκ. Η' ἐμβὰς ἢ τὰ Σικυώνια πίλοις τοῖς λευκοῖς ἐπιπρέποντα, ubi de crepida Attica ſimul cum hiſce muliebribus & amatoriis pedum tegumentis, quibus ludendo ornari vult Rhetorem ſuum, loquitur. At verò proximè poſt ſuperius citata ex Ulpiano ſequitur, *Alia cauſa eſt Odonum, quia uſum calceamentorum præſtant.* Ubi *Odones* pro *Udonibus*, quales in Martialis *Apophoretis lib.* 14. *Epigramm.* 140. plerunque ſumuntur; licèt non defuerint, in Juriſconſultis, qui *Undonum* ibi legerint & pro veſtibus undulatis ſatis inſcitè acceperint. Sed verò veſtis nomine continentur faſciæ crurales, faſciæ pedules ac *Impilia*, quia partem corporis veſtiunt. *Alia autem*, adjicitur, *cauſa eſt Odonum*, quia uſum calceamentorum præſtant. Cæterùm cùm & *Impilia* ipſa calceolos ac pedum integumenta qualiacunque eſſe ex dictis ſit in confeſſo, adeoque veſtes eſſe, cur alia ſic Odonum cauſa? Etiam quidquid ſex lana, lino, ſerico, corio induitur, veſtis eſt, *D. D. ad L.* 127. *D. tit. de verb. ſignif.* Quin & expreſsè in Lexico Philoxeni Ε'μπίλιον redditur *Udo*. Nec fere inter ſe omnino differre volunt viri doctiſſimi Udones, *Impilia* & faſcias pedules &c. V. Jac. Cujacium *Obſervat. l.* 10. *c.* 17. Guidon. Pancirollum *Theſ. Var. Lect. lib.* 2. *cap.* 99. & Claud. Salmaſium *in Lamprid. pag.* 221. Inprimis verò, qui hac de re prolixè agit, Joh. Seldenum *Uxor. Hebraic. l.* 1. *c.* 14.

Implacabiles, dicuntur Forbeſio Hæretici, qui, peccatum agnoſcentes, ejus irremiſſibilitatem atrociter exaggerabant, hocque prætextu pacem Eccleſiaſticam pœnitentibus negabant. In qua claſſe primi fuerunt, qui *Montaniſtæ*, ab

Digitized by Google

hæreſeos auctore Montano, *Cataphryges*, à prov. Phrygia, unde is prodiit, & à Pepuza, civ. Phrygiæ, *Pepuziani*, dicti ſunt; de quibus Hieronymus Epiſt. ad Marcellam, *Illi*, ait, *ad omne penè delictum Eccleſiæ obſerant fores, nos quotidie legimus, Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem.* Eorum errorem arripuere poſtea Novatiani; qui lapſos in perſequutione Deciana non admittebant ad pœnitentiam, nec pœnitentes ad pacem & communionem, uti legimus apud Cyprianum *Epiſtol. 49. 52. alibi.* Meletiani item, *quos noluiſſe orare cum converſis*, Auguſtinus refert *Hær. 48.* Porrò Apotactici, ſeu Apoſtolici, ut ſe ipſos arroganter vocabant, apud quos nullam lapſorum ſuſceptionem fuiſſe ſcribit Epiphanius *Hær. 61.* Luciferiani quoque, quoad Epiſcopos ſaltem & Clericos lapſos, quos in ſuis gradibus non eſſe recipiendos, ſed ad Laicalem tantùm, uti vocabant, communionem, admittendos, ſentientes; abſtinebant à communione eorum, qui illos poſt pœnitentiam ſic recipiebant, ut eos ſinerent permanere Epiſcopos & retinere priſtinum gradum in Clero, V. Auguſtinum *Hær 81.* &c. plura verò hanc in rem, apud Joann. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theologic. l. XII. cap. 10.*

Impluviata Veſtis, memorata Plauto *Epidic. Act. 1. ſc. 2.*

Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam?

An impluviatam, ut iſta faciunt veſtimentis nomina &c.

Agit enim ibi muliebris luxus cenſuram ſenex. A' colore ſic dictam vult Nonius, cùm ait: *Impluviatus color, quaſi fumato ſtillicidio implutus, qui eſt Mutinenſis, quem nunc dicimus.* Sed quid ſit *ſtillicidium fumatum*, & qui *Mutinenſis color*, fruſtra quærimus. Turnebus *Adverſar. lib. 14. cap. 19.* à forma ita dictam contendit, ſcilicet à ſimilitudine impluvii. Ut enim *impluvia*, ſic & veſtem à forma *impluviorum* dictam, quæ eſſet quaternata, id eſt, quatuor quadrata lateribus undique corpus ambiret, quæ eſt figura impluviorum in cavædiis. Sed num tunicam, aut pallium hac formâ compactum uſui eſſe poſſet, videant Docti, Octav. Ferrarius *de Re Veſtiaria lib. 3. cap. 20.*

Impluvium, Caſaubono idem cum atrio. Nempe Atria ædium tablina & pinacothecas habebant ad latera, in medio erat area ſub dio, columnis cincta, hincque *periſtylium*; uti, quòd pluviis expoſita eſſet, *Impluvium* dicta; & propriè *atrium*, Græcis non ὕπαιθρον ſolùm, ſed & αἴθριον propterea appellatum. *Subdival* exponit Tertullianus *ad Ezech. cap. 9.* *Compluvium* idem Caſaubonus quoque dici putat, apud Suetonium *Auguſto cap. 92.* ubi, *enatam inter juncturas lapidum ante domum ſuam palmam, in compluvium Deorum Penatium tranſtuliſſe* eum refert. Quamvis enim maximè in Foro, item in cubiculo, ſæpe tamen & in Atrio, Penates colebantur. V. eum ad eundem *ibid. cap. 29.* & plura de *Impluvio*, apud Vitruvium *lib. 6. cap. 4.* ut & infrà in voce *Subdival.*

Imporcitor, inter Divos Romanorum agricolas, quos hoc ordine invocabat Flamen Cerealis, quum ſacrum Cereri & Telluri faciebat, *Vervactor*, *Redarator*, Imporcitor, *Inſitor* &c. dicebatur, qui tertiæ arationi præerat, poſt quam ſemina jacerent. A' *porca*, i. terrâ elatâ inter duos ſulcos, quæ aliàs *lira* quoq;, ſedem ſiccam ſeminibus præbebat, aquâ per ſulcos delabente. Unde *imporcare ſemen* Columellæ, idem quod *ſatum in liras redigere, lib. 1. cap. 4.* Nempe nonnulli cùm tertiò arabant, poſt jactum ſemen, illud ſimul in liras ſive porcas redigebant, cratem vel tabulam ad vomerem adjungendo; Alii ſeorſim tertiatione factâ, cratem illam per ſatum ducebant, ut apud eundem legere eſt. Sed & lirationem ſeu imporcationem à nonnullis priùs fieri ſolitam, quàm tertiationem, ex ordine Deorum præfato conjicere licet. Qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p. 724. & ſeqq* ut & infrà in voce *Porca.*

Imprecationes, privatim publiceque hoſtibus fieri ſolitæ, Vide ſuprà *Diræ.*

Improbi, & obſcœni, deridebantur apud Romanos medio digito, aut manibus in obſcœnum modum formatis. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap. 4.*

Improbus Color, pro purpureo, non ſemel Latinis. Hinc *improba Tyros* Martiali, *&* *nomen improbum*, de tyriamethyſtino, apud Plinium. Seneca, *qui lacernas coloris improbi ſumunt*, i. purpureas. Sic *improba tegmina pedum*, Valerio Flacco, de calceis purpureis,

Improba barbaricæ procurrunt tegmina plantæ.

Nempe quidquid ſupra modum extollitur atque eminet, quidquid nimium eſt & modum normámque excedit, *improbum* Latinis dictum eſt: ut *improbiora labra*, apud Velium Gramm. *improbiùs natus*, apud Suetonium &c. Hinc itaque excellentem illum & eminentem & ſuper cœteros colores vividum fulgentemque, *improbum* appellarunt, quaſi ſuperbum, & cœteros colores infra ſe poſitos prægravantem: cui opponitur *malus* color ac *nequam*, hoc eſt, pallidus luteusque. Vide Salmaſium *ad Tertullianum de Pallio, cap. 3.* & *ad Spartianum in Peſcennio Nigro.*

Impudens, in Jure Hebræo, ad teſtimonium in Foro dicendum non admittebatur olim. Arcebantur enim decem hominum genera, ut habet Maimonides *Tract. Aldoth. cap. 9, 10, 11.* &c. *Fœmina*, *Servi*, *Minores*, *Fatui*, *Surdi*, *quibuscum copulant Mutos*, *Cæci*, *Impii*, הבזיין *Impudentiores*, *Propinqui*, *falſi antè convicti.* Et quidem *Impudentioris* exemplum afferunt Magiſtri, comedentis in plateis coram populo, nudi ambulantis in plateis aliorumque ſimilium, שכל הא לו השובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר. *Quoniam ejuſmodi univerſi reputantur, ut canes. Neque teſtimonium falſum metuebant.* V. Joh. Seldenum *de Synedr. lib. 2. cap. 13. 9. 11.* Apud Athenienſes *Impudentiæ* aram dicatam, prodidit Theophraſtus *de L. L.*

Impudici, infames habiti; hincque ut tales vetiti poſtulare, Domit. Ulpian. *l. 1. §. 6. de poſtul.* Eoſdem Attica lex vetabat ἀγορεύειν, ſive *concionari*, uti auctor eſt Demoſthenes *c. Androtionem*, & ibi Ulpianus, Suidas in Ἔνδειξις & in Δοκιμασία & in ἐπαγγελία. Vetiti etiam, jure Attico, ſacra limina intrare, Demoſth. *Orat. ead. & c. Timocratem.* Jure itaque notat in Veſpaſiano Suetonius, quòd is *Licinium Mucianum nota impudicitiæ, ſed meritorum fiduciâ minùs ſui reverentem, nunquam niſi clam — retaxare ſuſtinuerit, cap. 13.*

I N.

IN. in notis antiqq. *intercïſum diem.* IN. B. M. *in bona memoria.* I. N. E E. *juſtum non eſſe.* IN. FR. P. VI. LAT. VII. *in fronte pedes ſex, Latum ſeptem*; uti IN. AGR. P. XX. *in agro pedes viginti*: cujusmodi inſcriptione ſepulchri Veteres de modo agri, qui ad monumentum pertinebat, cavere ſoliti ſunt. INC. vel INT. *initio*, &c. ſignificat. Porrò *In*, præpoſitio Germanis, Polonis & Bohemis in uſu, cùm de Dominis locorum ſermo eſt: iis verò, qui inde duntaxat orti vel oriundi ſunt, etiamſi ibi non habeant, ubi pedem figant, *de*, *à*, vel *ab*, tribuunt, uti docet Martin. Cromerus *Polon. lib. 1. pag. 105.* Addit Ægidius Boillæus, locorum vel dignitatum ejusmodi primogenitos *domines* nudè, ſecundogenitos verò *in* iiſdem perinde ſeſe indigitare, cùm in Germania Feuda majora diviſionem admittant, *Notis ad Lud. Davilam de Bello Germanico pag. 37.* apud Car. du Freſne *in Gloſſar.*

Ina, tenuiſſima chartæ pars Feſto; Plinio verò, ubi de chartæ vitiis, *ina è junco papyri bibulo*, filamentum eſt ſeu fibra junci papyri, quæ τῇ χαρτοποιΐᾳ incuriâ, aut etiam fraude, mediis chartæ glutinamentis inſerta deprehendebatur, ad ſarciendam, ſi fortè, philurarum rimam aliquam aut rupturam. Dicit enim, *Deprehenditur & lentigo oculis: ſed inſerta mediis glutinamentis ina è junco papyri bibulo vix niſi literâ fundente ſe: tantum ineſt fraudis.* Nempe lentiginoſæ maculæ oculis deprehendebantur; non verò *ina*, niſi cum ad illam pervenerat calamus: tunc enim ſolidè atideque non formabatur litera, ſed propter junci bibulum, ſpargebatur eo loci & fundebatur atramentum, ex quo intelligebatur *ina* aliqua ſubeſſe è papyri junco, h. e. ἶνά τις ἐκ τῆς παπύρου. Atque ſic plus inerat fraudis in ejusmodi ina, quam in lentigine, V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Firmo.* Sed & excitabantur *inarum* filamenta ac fibræ, cum charta manibus ac mento ſæpe terebatur. Charta enim dum legebatur & evolvebatur, mento ſubjiciebatur, quo modo multo uſu detrita illa *inæ* ſurgebant eamque faciebant horridam. Martialis,

—— charta,

quæ trita duro non inhorruit mento.

V. infrà in voce *Mentum.* Pari ratione flocci molles & tenues veſtium, quos pecten fullonum ſpineus excitabat & polibat, *inæ* dictæ. Unde *inea*, inſtrumentum illud ſpinis horridum, quo inæ in veſtibus erigebantur ac tenuabantur, ut pexa mollities in his ſurgeret. *Ineæ* quoque ferreæ, quibus linum pectebatur atque in multas veluti tenues inas diſcriminabatur: *ineas* vocat Plin. *lib. 19. cap. 1.* Unde ἰνίζειν, *tenuare*, Græcis, quod & ἰνοῦν & ἐξινοῦν dixere; ὑπερινωμένος, *ſupra modum attenuatus*, &c. Nempe Latini appellavere *inas*, quos Græci ἶνας, ab ἴς, ἰνός, *nervus*, *fibra*; unde *vitales inæ*, apud Varronem *de R. R.* Idem Salmaſius *ad Solinum pag. 392.* V. quoque ſuprà in voce *Ænea.*

Inalphabeti, ex Græco Ἀναλφάβητοι dicti ſunt olim in Eccleſia Rom. duo Fratres Ciſtercienſes Converſi, qui ad cudendas bullas applicabantur, & vocabantur quoque *Fratres plumbi*, ſeu *de Plumbo*: à quibus ad Seculares poſtea cùm id muneris eſſet delatum, hi in proceſſione cum aliis Cancellariæ Pontificiæ Officialibus incedentes, ſimiliter laicalem Ciſtercienſium habitum ferre conſueverunt, Macri Fratres *in Hierolexico*, voce *Bulla.*

Inambulandi varii apud Vett. modi: quorum unus indigitatur Suetonio *in Auguſto cap. 83.* *Deambulabat, ita ut in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret, ſegeſtri vel lodicula involutus*; idque ex præſcripto Medicorum. Vett. namque Aſclepiadarum divina ſolertia, quæ *ambulatio* cuique morbo conveniret, ſubtiliſſimè veſtigaverat. Itaque alium jubebant per plana, alium per clivoſa, alium brevioribus ſpatiis, alium longioribus ambulare: quosdam contento curſu, quosdam leni, nonnullos ſubſiliendo &c. ut videre eſt apud Hippocratem *de Diæta lib. 2. & 3.* Oribaſium *lib. 6.* Caſaubonum *ad l.* Alios, & hic paſſim. Et quidem, qui in campo ſe vel gymnaſio exercebant, cætera nudi, τὰ αἰδοῖα campeſtri tegebant: aut ſi corpore infirmiore erant, gauſapam vel pallam, vel lodiculam (ut hic Auguſtus) vel ſabana ſumebant &c. V. & ſuprà, ubi de *Gymnaſiis.*

Inanima, etiam Gentilibus adorata. Papinius Statius *Theb. lib. 6. verſ.* 664.

—— Conceſſit cætera pubes
Sponte & adorato redit inglorta diſco:

Ut re ſacrâ viz. cui ori manu admotâ cultum exhibuere. V. Jan. Gruterum *ad Panegyricum Quartum cap. 11. pag.* 587. Caſpar. Barthium *ad Arnobium & Appuleium*, nec non *Animadverſion. ad Statium d. l.* At, ſi noxam dediſſent, & in illa animadverſum eſt. Draco certe legem Athenienſibus ſcripſit, quâ ſanxit τὰ ἄψυχα, *inanimata*, quorum caſu cædes perpetrata eſſet, finibus ejici: τὰ ἄψυχα ἐάν τινα ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζειν, apud Æſchinem *in Cteſiph.* ſive lapis, ſive lignum, ſive ferrum fuerit, quo id factum. Memoratque de Thaſiis Pauſanias, καταποντῶσαι τὴν εἰκόνα, *in navi ſubmerſiſſe ſtatuam*, cujus ruinâ Theagenes oppreſſus erat: quod etiam apud Suidam legas, mutato tantùm nomine *Theagenis* in Niconem. Atque hæ cædes Athenis judicabantur in Foro τῷ ἐπὶ Πρυτανείῳ, præeratque judicio Rex, aſſidentibus τοῖς φυλοβασιλεῦσι, *tribuum Regibus*, uti diſcimus ex Pauſania *Atticis*, Demoſthene *in Ariſtocr.* Polluce *lib. 8. cap.* 10. &c. Plura hanc in rem V. apud Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas, lib. 7. tit. 1. de Sicariis*, ut & ſuprà, ubi de Athenienſium *Dicaſteriis*.

Inarculum ſeu *Arculum*, virga fuit ex malo Punico incurvata, quæ facta eſt, velut corona, & ima ſummaque inter ſe alligari ſolita eſt vinculo laneo, albo, quam in ſacrificiis certis Regina (verba ſunt Servii de Didone) in capite habebat; Flaminica autem Dialis in omni ſacrificatione uti debebat, V. eum *in Æn. lib.* 4. Quod hic Servius dicit, *virgam* fuiſſe *ex malo Punico incurvatam*: Gellius *lib. 10. cap* 16. ex quacunque *arbore felici* affirmat, cùm ait: *Et quòd in rica ſurculum de arbore felici habet*, quod veroſimilius. Pro *felici* tamen Scaliger legit *Siliqua*. V. Anton. Thyſium & Jac. Oiſelium *in locum Gellii laudatum*. Similes fuiſſe hujuſmodi corollas iis, quibus ſtatuæ Dianæ Epheſiæ in Græcia fuerint conſpicuæ, cenſet C. Paſchalius *Coronarum lib. 4. cap.* 15.

Inarus, Græcè Ἴναρος, urbs Ægypti, quâ expugnatâ Mileſii, qui in Ægyptum pervenerant, 30. navibus, ad oſtium Bolbitinum excurſione factâ, Naucratim condiderunt, in Saitico Nomo, apud Strab. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 476.

Inaurandi, non una apud Vett. ratio. Flav. Vopiſcus *in Aureliano*, *Habuit in animo, ut aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur, dicens — aurum per varios bractearum, filorum & liquationum uſus perire*: ubi ſingula ſingulis ordine ſuo reddit, *fila veſtibus, liquationes pellibus & argento, bracteas cameris*. Cameræ enim *inaurabantur* per bracteas, veſtes auro intexebantur per fila; pelles & argentea vaſa deaurabantur per liquationes: quo modo etiam in membranas aurum mittebatur, quum aureis literis perſcribebantur, uti legimus apud Hieronymum *ad Euſtoch. de Cuſtod. Virgin.* Omiſit hic Aurelianus aliud genus *inaurandi* pocula argentea, quod non fiebat auro liquato, ſed aureis clavis immiſſis in argentum & inſertis; quo genere deaurata *auro cluſa* & *auro vincta* dicebantur, ut ſuprà vidimus: Non quòd principatu ejus jam exoleverat hæc *inaurandi* ratio; ſed quia ſic in argentea pocula immiſſum aurum non peribat, ſed integrum & in ſua natura manebat. Peribat autem, nec in ſuo uſu manebat, quod in bracteas extendebatur, aut in fila deducebatur, aut liquabatur, &c. V. Salmaſium ad *Flav. Vopiſcum l. cit.* & ſuprà paſſim.

Inauris, ornamentum aureum, cujus apud Vett. uſus, qui tamen hodieque apud alios non planè obſolevit. De eo ſic Iſidorus *Origin. lib. 19. cap.* 31. Inaures *ab aurium foraminibus nuncupata, quibus pretioſa genera lapidum dependuntur. Harum uſus in Græcia; puellæ utrâque aure, pueri tantùm dextrâ gerebant.* Unde Juven. *Sat.* 1.

—— Molles quod in aure feneſtra.

Dicitur aliàs *Callaica*, *Stalagmion*, *Elenchus*, *Titulus* &c. quæ tamen quomodo inter ſe differant, ſi propius conſiderentur, *infrà* adnotabimus. Hebr. הַלְּחָשִׁים à לָחַשׁ, quod ſignificat *muſſitationem*, quòd ornamentum ſit auris, cujus eſt audire muſſitationem & incantationem, qua de re V. Mercerum *in Eſai cap. 3. verſ.* 19. item עָגִיל, à rotunditate, veluti teres quoddam ornamentum, Num. *cap. 30. verſ.* 50. Sic & apud Pollucem βοτρύδια pro *Inauri*. V. Ezech. *cap. 16. verſu* 12. Græcis Ἐνώτια vel Ἐνώτιον, Ἀμφωτίς, Ἑλλόβιον &c. Multæ enim ſive à Gentibus ſive à forma *Inaurium* ortæ apud Græcos nominis differentiæ, de quibus aliquid *infrà*. Cæterùm ut forma earum varia, ita nec pondus nec pretium omnibus idem fuit. Integra aliquando patrimonia ex auribus pependiſſe, docet Hieronymus ad Demetriadem: *Ut taceam*, inquiens, *de* Inaurium *pretiis, candore margaritarum rubri maris profunda teſtantium, ſmaragdorum virore, ceraunicorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent & inſaniunt ſtudia matronarum. Hæc eſt illis per ſingulos dies cura præcipua, ſuſpendere ex auribus patrimonia.* Pondus indicatur apud Plautum *Menæchm. Actu 3. ſc.* 3.

—— Inaureis *da mihi*
Faciundas pondo duûm nummûm ſtalagmia.

Apud Lampridium *in Severo*, cujus uxori cùm quidam Legatus obtuliſſet *magni ponderis & inuſitatæ menſuræ* uniones duos, vendi eos juſſit, atque, cùm pretium non invenirent, ne exemplum malum à Regina naſceretur, ſi eo uteretur, quod emi non poſſet, *Inauribus* Veneris eos dicavit. Pondus *Nezem auri* Rebeccæ à ſervo Abrahæ oblati Geneſ. *cap. 24. verſ.* 22. dicitur fuiſſe dimidiati ſicli. Perſarum R. Peroſa in expeditione adverſùs albos *Hunnos*, à dextra aure detractum unionem abjecit, quem poſtea repertum Juſtinianus 100. auri libris à Barbaris voluit redimere, Zonar. Serviliæ Catonis Uticenſis ſorori, Jul. Cæſar margaritam emit ſexagies ſeſtertio, apud Suetonium *cap.* 50. id eſt, ex calculo Budæi, 150000. coronatis. Similis unio Cleopatræ, quæ maximè ſingulare illud & vere unicum naturæ opus auribus geſtaſſe cumque ſponſionibus cum Antonio factis ex aure detractum ac liquefactum abſorbuiſſet, unâ cœnâ dicitur centies ſeſtertium conſumpſiſſe, apud Plinium *Nat. Hiſt. lib. 9. cap.* 35. Pari ingluvie filium Æſopi, in unica ex aure Metellæ detractâ baccâ, decies centum millia ſeſtertium nummûm devoraſſe, dicit Horatius *lib. 2. Sat.* 3. Ut de Lollia Paulina Caji Principis matrona, cujus meminit Plinius *lib. 9. cap.* 35. & Vitellii unione, quem, cùm exituro viaticum defuiſſet, detractum ex aure matris ſolum pignoraverat ad itineris impenſas omnes, apud Suetonium *cap.* 7. nil dicam. Non contenti enim materiâ facilè parabili, margaritas & ſpolia Orientis pro ornamentis aurium hi luxûs pancratiaſtæ habuerunt: Et quidem receptiſſima hæc *Inaurium* fuit materia. Seneca *Hippolyto Actu 2. ſc.* 1.

—— Nec vertens lapis
Diducat aures, Indici donum maris.

Horatius *Epodon* 8.

Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet:

Id eſt, margaritis, quas ad ſimilitudinem baccarum lauri, oleæ, myrti & hujuſmodi arborum, ſic Autores non rarò vocant. Margaritarum autem dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere conſiſtit, Plinius *lib. 9. cap.* 35. Nec unum ſolùm unionem in auribus geſtabant, ſed quodam quaſi luxus certamine binos, ternos, quaternoſve jungebant aliquando, ut idem docet *ibid.* & Seneca *de Beneficiis lib. 12. cap.* 9. Sed & ex auro fuere, Proverbior. *cap. 25. verſu* 12. & quidem nobilium puerorum *Inaures*, quas in ſignum generis ferebant, non ex alio fuere metallo. Apuleius *de Dogm. Plat.* *Auri tantum*, inquit, *quantum puer nobilitatis inſigne in auricula geſtavit.* Argenteas *Inaures* ſuggerit Athenæus *Deipnoſ. lib.* 8. imò & ex ære exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, gemmis tribus vitreis oblongis dependentibus ornatam, forſan ex mundo tenuioris alicujus & pauperculæ fœminæ. Quales exactè deſcribit Ovidius *Metamorphoſeôn lib. 10. verſu* 115.

—— —— Pariliq; ex ære nitebant
Auribus in gemmis, circum cava tempora, baccæ.

Oſſeas porrò atque ligneas *Inaures* vel pauperioribus quibuſvis vel tantùm Orientalibus gentibus uſitatas fuiſſe, illud argumento eſt, quòd eas Braſiliæ incolis etiam in labro inferiori ab adoleſcentia perforato uſitatas refert Joh. Laetius *Nov. Orb. deſcr. lib.* 12 *cap.* 16. & 20. Vocant autem hæc oſſea vel lignea (mulieribus enim globuli lignei magis in uſu) aurium ornamenta *Nambipaya*, de quibus ita Georg. Marcgravius *lib. 8. cap. 6. de veſtitu & ornatu Braſilienſium*: *Auriculas*, inquit, *perforant, in tantum, ut digitum immittere poſſint foramini. Huic injerunt vel os aliquod cercopithecorum & vocant* Nambipaya: *vel lignum aliquod digiti humani magnitudine filis goſſypinis circumvolutum.* Denique flores in auribus geſtari ſolitos, monet Joſ. Laurentius *Polymath. lib. 2. Diſſertat* 36. & confirmat ex Athenæo *lib.* 12. *Molle Syſimbrium, aut roſa, aut lilium auri inſidebat.* Quò forſan reſpiciens Calphurnius inquit *Eclogâ* 6.

—— —— Ramoſaq; tempora molles
Implicuere roſæ.

Artem *Inaures* fabricandi jure quodam ſibi vindicat Vulcanus apud Hom. *Il. σ.* ubi ἕλικες, quam vocem Camerarius reddit *torques*, Heſychius interpretatur ἐνώτια: & certè monilia, quæ *Inauribus* affinia ſunt, eum fabricaſſe auctor eſt Nonnus *Dionyſiacôn lib.* 2. Cur autem aures hoc ornamenti genere honeſtari ſoleant, varii varias afferunt rationes. In auribus *gentium virtutem poſitam*, ait Cic. *Epiſt. ad Q. fratrem.* Plinius *in ima aure memoriam* locat, *lib. 10. cap.* 45. Poſt aurem dextram Nemeſis habitare credita: Benevolentiæ eadem pars ſignum eſt, unde olim pueri Patres oſculabantur arreptis utrinque auribus: imò pro Deabus aures à Paganis fuiſſe cultas, docet Gruterus *Inſcript. Antiq. pag. 89. num.* 6. Harum ſumma pars, πτερύγιον dicta, in flagitio deprehenſis, ignominiæ causâ à Veteribus præciſa eſt: imam verò partem, *lobon* dictam, pro appendendis *Inauribus* perforarunt. Et huic miniſterium peculiare dicatum eſt: unde *Auricla Ornatrix* apud Gruterum legitur. Fuit *Inaurium* uſus omni genti, ſexui, ætati, conditioni promiſcuus; imò ne prodiga illa luxurioſorum turba hæc ſuperbiæ inſtrumenta ſibi ſoli retineret, brutis etiam, quæ ſua erant, communicabat. De elephanto Alexandri Soli dicato, cui *Ajacis* nomen erat, me-

Digitized by Google

morat Philoſtratus, *de vita Apollon. lib.* 2. in *Inauribus* ejus literis Græcis inſculpta fuiſſe hæc verba : *Alexander Jovis filius Ajacem Soli.* De cervo Nymphis ſacro Ovidius, *Metam. lib.* 10. *fab.* 3.

——— *Paribuſq́; ex ære nitebant*
Auribus è geminis circùm cava tempora baccæ.

Idem de cervo Dianæ conſecrato refert Autor *Mirabil. Auſcultat.* cujus *Inauribus* inſcriptum erat : *Diomedes Dianæ.* Fuere autem hæ Diis ſacratæ & in eorundem templis ſuſpenſæ. Boum auriculas fibulâ vel circulo ſignatas, tradit Columella *lib.6.cap.*1. Idem de piſcibus, qui in deliciis erant, obſervatum. Unde Antoniam Druſi murænæ, quam diligebat, *Inaures* addidiſſe, ex Plinio diſcimus *lib.9.cap.*55., De Craſſi muræna, quam mortuam flevit ac ſepelivit, idem Dalechampius notat, *ad Plin. lib.* 32. *cap.* 2. In Labrondæi Jovis fonte piſces *Inauribus* ornatos fuiſſe, teſtis eſt Ælianus *lib.*12.*cap.*30. quod genus piſcium anguillas fuiſſe, docet Plinius *lib.*32. *cap.*2. & Athenæus auctor eſt aureis argenteiſque *Inauribus* anguillas ornari fuiſſe ſolitas, *lib.*8. Tranſeo ad ſtatuas Deorum, quibus nec hic ornatus defuit. Apud Sigæum Achillis ſtatuam imâ auris parte elenchum more fœmineo habuiſſe, narrat Servius *ad Æneid.lib.*1. Inter Deas, Veneris inprimis ſtatua, hoc luxus genere ſuperbiit, Plin.*lib.9.cap.*35. Minervæ apud Gruterum attributæ *aures argenteæ*, non niſi *Inaures* quoque fuiſſe videntur &c. Tandem nec hoc omittam, *Inaures* etiam ſepulchris fuiſſe illatas : Quare Cyri ſepulchro apud Arrianum *lib.*6. condita feruntur, *καὶ στρεπτοὶ καὶ ἀκινάκαι καὶ ἐνώτια χρυσοῦ τε καὶ λιθοκόλλητα*, *torques, acinaces*, Inaures *ex auro & gemmis* &c. V. Caſpar. Bartholinum *lib. de Inauribus Veterum.*

Inaurium variæ appellationes & ſpecies.

Α᾽μφωτὶς, in vulgatis Lexicis exponitur etiam *Inauris*: Pauſaniæ tamen ſignificat tegmen auris vel munimentum, quod Athletæ habebant circa aures.

Βοτρύδιον, *Inauris* genus erat, *τοῖς θεσμοφοριάζουσι* in uſu, Heſych. à rotunditate.

Callaica, fuit *Inauris* colore viridi, ſed patens & nimis craſſa; à decore nomen adepta. Iſidor. *Orig. lib.* 16. *cap.* 7.

Circuli in auribus memorantur Ezech. *cap.* 16. *verſu* 12. è quibus margaritæ dependebant.

Cylindri, erant margaritæ in auribus proceritatis æqualiter orbiculatæ. Bayſius *lib. de Vaſculis.*

Elenchi verò fuerunt, faſtigiatâ longitudine, alabaſtrorum figurâ in pleniorem orbem deſinentes. Plin. *lib.9.cap.*35. Iconem eorum exhibet Bartholinus *loco ſuprà laudato.*

Ε᾽λικτὴρ, pro *Inaure* & armilla legitur apud Pollucem.

Ε῞λιξ, ab eodem, inter plurimas *Inaurium* apud Græcos appellationum varietates, ponitur.

Ε᾽λλόβιον, dicta *Inauris* illa, vel ornamentum, quod inſerebatur *τοῖς λοβοῖς τῶν ὤτων*. Aliàs tamen cum voce *ἐνώτιον* confunditur.

Ε᾽νώτη vel Ε᾽νώτιον, in genere denotat *Inaurem*, quam vocem etiam preſsè exprimit.

Ε῞ρμα, quoque pro aurium ornamento apud Græcos uſitatum reperitur. V. Homerum *Iliad.* ξ. ubi ejus, in ornatu Junonis, mentio. Euſtathius exponit *τὸ τοῖς ὠσὶν ἐνηρμοσμένον κόσμιον.*

Nambipaya, Braſilianis vocatur os aliquod cercopithecorum, quod auriculis perforatis *Inaurium* loco immittere ſolent, V. *ſuprà.*

Stalagmium, etiam pro *Inauribus* ſumtum, cùm *σταλαγμοῦ* ſive guttæ figuram haberet baca, quæ in genere hoc *Inaurium* pendula erat. Tale è rudi amethyſto Romæ olim extabat apud Lælium Paſchalinum, Laur. Pignorius *de Servis.*

Στροβύλιον, pineæ nucis, quam Græci *ſtrobulum* vocant, habuit figuram : geſtamen ex auro Barbarorum quorundam fuit.

Σχοινάριον, pro *Inaure*, apud Suidam *in Etymol.* reperitur: ut & *in Lex.* Cyrilli. V. inprimis Meurſium *in Gloſſis.*

Titulus, idem cum Elencho, Genus *Inaurium* apud mulieres fuit oblongum ac rotundum, uti ſunt tituli ſive columellæ, quas Græci *στήλας* appellant. Salmaſius *de Uſur. pag.* 670.

Tribaca, apud Petronium Arbitrum, margaritam ſignificat, quæ tribus bacis unionibuſque *Inauri* inſertis conſtabat : quippe binos ternoſque elenchos aureâ bracteâ conjunctos auribus aliquando ſuſpenderunt.

Τρίγληνα, erant *Inaures* trium pupillarum formas habentes, ſub. *ἕρματα*. Ita enim apud Dioſcoridem *lib.* 1. *cap.* 176. genus meſpili quoddam *τρίκοκκον* vocatur, quòd tria intus habeat oſſicula, veluti grana. Ε῞ρματα ergo *τρίγληνα* idem Græcis fuere, quod *Tribaca* Latinis.

Τρίακυς, ſimiliter *Inaurium* ſpecies fuit, à figura nomen adepta, &c.

Incantatores, Legg. XII. *Tabb.* puniti, indigitantur Plinio *lib.* 28. *cap.*2. *Quid? non & legum ipſarum in Duodecim tabulis verba ſunt. Qui fruges excantaſſet. Et alibi, Qui malum carmen incantaſſet.* Verſus hi ſunt, *Ne pollicendo alienas ſegetes excantanto: Ne incantanto, ne agrũ defraudanto. Ne frugem aratro quæſitam noctu furtim depaſcunto. Puberes ſi jecanto, Cereri eos ſuſpenduntο : Impuberes arbitratu Prætoris verberanto. Ac noxam duplionem decernunto.* Ad quę verba V. Jac. Rævardum *in LL.* 12. *Tabb.* Gaudentium Merulam *l.*1.*c.*4. Alios: adde Senecam *Nat. Quæſt. l.*4 *c* 7. & Apulejum *Apolog.* Licuiſſe maleficos hos indemnatos unicuique occidere, Scaliger *in Feſtum* tradit. Hinc arcanè talia fieri ſolita, metu graviſſimæ pœnæ, ſi res propalata eſſet, uti inter alia, de peſſima anu, cadaver filii violenter loqui compellente, præſente Chariclea & Calaſiride, diſcimus ex Heliodoro *fine lib.* 6. apud quem, poſt Homerum, alioſque Poëtas, habes talium evocationum ceremonias. Alii verò aliter : ut qui, ſcriptis carminibus & gallis mactatis, animas Poëtarum aut Regum evocabant, ut videre eſt apud Æn. Gazęum *Theophraſto.* Sed nemo eas meliùs ab oculos poſuit Luciano, ex cujus diſſertationibus magnam partem *Superſtitionum Commentarios* ſuos deduxit Caſp. Barthius. V. quoque Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Γόης, & ubi præſtigias hujuſmodi *can.*65. Baſilii ſeveriſſimè prohibitas docet, nec non hic paſſim, inprimìs ubi de *Carminibus & Magicis Sacris.* Alii ſunt, *Incantatores*, in *Charta* A. C. 1309. Philippi Pulchri Regis Franciæ, *Bajuli, Notarii, Servientes*, Incantatores, *Pracones & alii Curiales dictarum villarum* &c. Sic dicti ab *incantare*, quod apud recentioris ævi Scriptores idem eſt ac *ſub haſta vendere*, Gall. *Mettre à l'encant.* Hinc *Incantator Gabellæ ſalis*, in *Ch. A.C.* 1372. apud Car. du Freſne *in Gloſſario.*

ab *Incarnatione* Chriſti, annus numerandi rationem, primus invenit Dionyſius Exiguus, qui Juſtiniano imperante & cum Caſſiodoro familiariſſimè ſeculo VI. vixit. Cùm enim annorum ſeries, in Canone B. Cyrilli ab anno Diocletiani 153. incepta nihil aliud foret, quàm eorundem annorum Diocletianorum conſecutio, indignum exiſtimavit circulis ſacris innectere impii Tyranni memoriam, ſatiuſque duxit ſeriem annorum, ab ipſa *Incarnatione Chriſti* adhibere. Sed, cùm is Cyclum ſuum ad Chriſti incarnationem accommodaſſet, & primum ejus annum nominaſſet eum, in quo Chriſtus conceptus in utero erat; qui Dionyſium ſequuti ſunt, videntes hominum vitam non à conceptione, ſed ab ortu, vulgò putari, prætereaque animadvertentes, Nativitatem Chriſti non longè abeſſe à fine Anni Juliani, & Circumciſionem ipſis Kl. Januarii celebrari, communi ferè conſenſu conſtituerunt, ut primus Chriſti annus ab ejus Nativitate duceret exordium. Unde factum poſtea, ut æra communis invaluerit uno anno inferior ærâ Dionyſii, ſervato tamen toto Cyclo Dionyſiano in cœteris i. Lunâ, Sole, Literâ Dominicali & Indictione, ſolo excepto capite, quod obſervatum jam pridem Petavio *de Doctr. Tempor. lib.*12. *capp.*2.*&* 3. *alibiq́;* & Jacobo Grandamico *de Die Natalis Chriſti pag.*84. V. quoque P. Gaſſendum *in Kal. Rom. cap.*5. Factum id autem à Dionyſio fuiſſe A.C. 527, cùm poſt Juſtinianum Faſti Conſulares defeciſſent, notat ad hunc annum Baronius : Sed jam ante Paulum Diaconum, hoc eſt, ab anno jam 492. ab annis Dominicæ *Incarnationis*, annos numerare cœpiſſe, ipſe ait *lib.* 17. *Ceſſante jam Romanæ Urbis Imperio, utilius optimumq́; mihi videtur, ab annis Dominicæ Incarnationis ſupputationis lineam deducere: ad eund. ann* 492. Verum tum nondum publicè hæc ratio recepta. V. hanc in rem plura apud Car. Macrum *in Hierolexico* & Car. du Freſne *in Gloſſario*, in voce *Annus.*

Incaſtellare Eccleſias, h. e. Ædes ſacras vallo munire, & ad modum uſumque caſtrorum aut caſtellorum redigere, non ſemel vetitum in Conciliis, Lateranenſi A.C. 1122. *can.*12. Avenionenſi ann. 1209. *can.*9. Budenſi an. 1279. *can.*53. Palentino an. 1322. *can.*17. in Synodo Colonienſi ann. 1280. *can.* 11. Herbipolenſi ann. 1287. *can.*18. &c. Quintilianus *Declam.* 369. *Tecta in ſubeuntes & ſacra quinetiam Templorum faſtigia deſperantium tela ſunt. Certum eſt omnia licere pro patria*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quæ de Templo Hieroſolymitano diximus ſuo loco.

Incendiaria Aves, ante lucem, inter prodigia, quæ Commodi Imperium præceſſerunt, recenſentur Æl. Lampridio in *Vita* Commodi: Earundem inter prodigia, in Hiſtoria Rom. crebra mentio, V. de iis Plinium *l.*10.*c.*13.

Incendium, vel nominaſſe inter epulas, infauſtum apud Romanos. Plin. *lib.*28.*cap.*2. *Incendia inter epulas nominata, aquis ſub menſis profuſis abominamur.* Adverſùs quæ prom excubias *nocturnas vigileſq́; commentus eſt* Auguſtus, teſte Suetonio *in eo cap.*30. Strabone *lib.*5. Dione *lib.*55. in ann. 759. & JC. *ff. de offic. præf. Vigil.* cùm antea Ædiles eorum curam habuiſſent, ut ex eodem Dione ac Appiano conſtat. Erant autem cohortes Præfecti vigilum è libertinis conſcriptæ : quos propterea alii milites vocabant per contemtum *ſparteolos*, an à funibus, quorum multus olim in reſtinguendis incendiis uſus; an à ſparteis, quibus amicti, tunicis; an à certo calceamentorum genere, è ſparteis funibus contexto. Conſueviſſe illos *cum hamis & cum aqua vigilias curare*, docet vetus Scholiaſtes Juvenalis *ad illud*,

Diſpoſitis prædives hamis ——

V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* Interim & *Incendia* ſuum uſum

uſum habent, indigitatum Plinio eidem *lib.* 36. *cap.*15. ubi *luxum punire ea*, graviter dicit: *Computet in hac æſtimatione, qui volet, marmorum molem, opera pictorum, impendia regalia & cum pulcherrima laudatiſſimaq; certantes centum domos, poſteaq; eas ab innumerabilibus aliis in hunc diem victas. Profectò incendia puniunt luxum, nec tamen effici poteſt, ut mores aliquid ipſo homine mortalius intelligant*, &c.

Incenſio Lunæ, in Kal. S. Victoris Pariſ. & in alio Bibl. Reg. 6. *Id. Januar. Incenſio Lunæ Septuageſimalis.* 8 *Id. April. prima Incenſio Lunæ Rogationum.* Sic Luna dicitur *reaccendi à Sole*, apud Honorium *in Imag. Mundi lib.*2. *capp.* 61. & 85. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Incenſum, recentioris Latinitatis auctoribus, idem quod θυμίαμα Uranio *in Arabicis*, apud Steph. ubi thus hoc nomine per excellentiam denotatur, quod hodieque *Encens* Galli vocant: aliàs in genere pro ſuffimento. Cujusmodi ſuffimentorum ſeu thymiamatum uſus in Veteris Teſtamenti Eccleſia inſignis fuit, peculiari Altari (quod *Altare thymiamatum* dicebatur & quadratum duosque cubitos altum ſuperiùs craticulam habebat, quà cineres deciderent) huic rei deſtinato. Quem ritum, pro cacozelia ſua, imitatos Gentiles, diſcimus ex Ovidio, ubi Sibylla Æneæ *Metam. lib.*14. dicenti

Templa tibi ſtatuam, tribuam tibi thuris honores:

reponit,

Nec Dea ſum, dixit, nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput ——

Sed & Harpocrates, *imagines Jeſu, Pauli, Homeri atq; Pythagoræ, occultè effingens, in ſuffitum jaciebat, easq; adorabat*, apud Epiphanium *Hær.*80. *anacephal.* De Chriſtianis verò, Auguſtinus *in Pſalm.*49. *Securi*, inquit, *ſumus, non imus in Arabiam thus quærere, non ſarcinas avari negotiatoris excutimus: ſacrificium laudis quærit a nobis Deus.* Item *in Pſ.*150. *Noli extrinſecus thura comparare, ſed dic, in me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudes tibi.* Et ante eum Tertullianus ſe offerre Deo dicit *orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu S. profectam. Non grana thuris unius aſſis, non Arabiæ arboris lachrymas, nec duas meri guttas* &c. *Apolog. cap.*30. Unde Conſtantinus Imp. *Tale Eucharistiæ ſacrificium*, ait, *ab hominibus peragitur*, οὐδὲ μὴν ὀσμῇ λιβάνου ἐπιποθεῖ) οὐδὲ πύρκαια, id eſt, *neque thuris odor deſideratur, nec ignis incenſus*, apud Euſeb. *Orat. ad Sanctum cœtum cap.*11. Nempe ſuffimentorum is priſcus uſus in Sacris umbra & figura fuit, ſub legis pædagogia, uti docet Paulus Hebræor. *cap.* 9. *verſu* 8. ubi cùm de Tabernaculi inſtrumentis, ſpeciatim verò de thuribulo aureo, egiſſet, addit: *Hoc declarante Spiritu Sancto, nondum factam fuiſſe manifeſtam ad Sacrarium viam, priore Tabernaculo adhuc conſiſtente: quod erat exemplar pro tempore præſenti* &c. V. plura intrà ubi de *Suffimentis*, item in voce *Thymiama*. Tango hic ſaltem, à Diis ad Principum, inde ad Epiſcoporum quoque in vet. Eccleſia, honorem, *incenſi* uſum translatum, uti hic paſſim videre eſt. In Eccleſia CP. diebus Catecheſeon, poſt Dominicam τοῦ Τελώνου *incenſa*, ἀντὶ [illegible] καὶ βαΐων, in feſto Palmarum ſeu τῶν Βαΐων, cereos & cruces; rurſum magnâ feriâ IV. cereos & *incenſa* dari conſueviſſe, docet Balſamon *de Incenſ. Patriarch. die Catecheſ.* &c.

Inceramenta Navium, memorantur Livio *lib.*28. *cap.*45. *Etruriæ primum populi pro ſuis quiq; facultatibus Conſulem adjuturos polliciti — Volaterrani* inceramenta *navium & frumentum* &c. Nempe *cerâ* piceque oblini naves olim ſolitæ. Unde Jul. Pollux, inter τὰ τῶν Ναυπηγῶν ponit κίσσηριν καὶ κηρόν. Et Plinius *lib.* 16. *cap.*11. *Zopiſſam* ait vocari deraſam navibus maritimis *picem cum cera*, quam mixturam unâ voce κηρὸν dixere Græci, uti videre eſt apud Arrianum *Periplo Ponti Eux.* & *ceram* Latini, ut apud Vegetium *lib.*5. *cap* 7. *Colore Veneto cera etiam, quâ ungere ſolent naves, inficitur.* Sic Val. Flaccus *Argonaut. l.*1.

—— *tenues ſubiere latentia cera*
Lumina ——

Et,

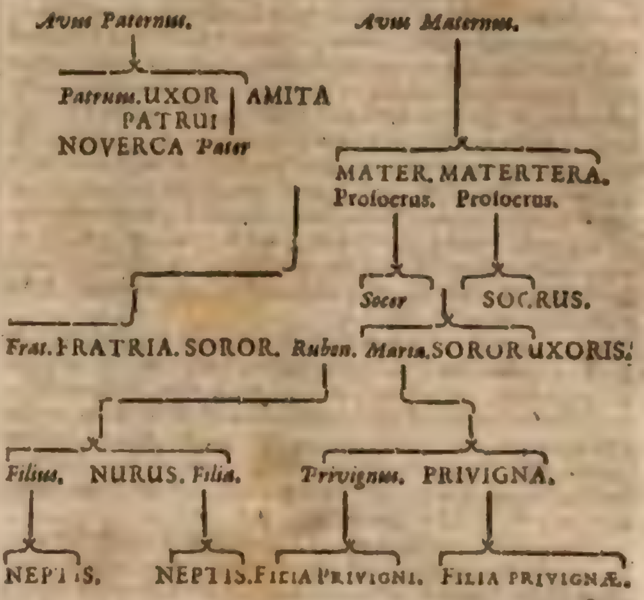
———— *Fiſſaq; fluctu*
Vel pice, vel molli conducere vulnera cerâ.

Adhibita autem, ad rimas obturandas. Ovidius *Metam. lib.*11.

——— *ſpoliataq; tegmine ceræ*
Rima patet ——

V. quoque Lucianum *Dialogo Charontis & Mercurii.* Cujusmodi proin naves *ceratæ* eidem Ovidio *Epiſt. Oenones*, &c. Sed & nonnunquam iis exitialis. Vegetius ubi ſuprà *cap.*14. *Ardentes ſagittæ per baliſtas in hoſticarum navium alveos infiguntur, inunctasq; cera & pice & reſina tabulas tot fomentis ignium repentè ſuccendunt* &c. V. Jo. Frid. Gronovium *Not. ad Livium d. l.* ut & hic ubi de *Cera, Pice*, item in voce *Zacynthus*. Italos hodieque verbum utrumque, *Incerare* & *Inceramento*, in vernacula ſua retinere conſtat.

Inceſtus, flagitium eſt cum ea commiſſum, cum qua Religio aut ſanguinis ratio conjugium prohibet. Quænam autem conjugia vetita ſint, apud Hebræos, aliter Talmudici, Karræi aliter pronuntiant. Et quidem Talmudicis, ex diſertis Legis Moſaicæ verbis atque eo quod ex ipſis ita neceſſariò conſequitur, ut non admitti nulla cum ratione queat, pro vetitis, partim ſanguinis, partim affinitatis ſeu propinquitatis nomine, fœminæ habentur octodecim (in quibus etiam Mater, Noverca & Soror, ex jure ipſis naturali ſeu Noachidarum antea pariter vetitæ) ut in Schemate ſequenti.

Scilicet turpitudinum harum revelatio, in Lege ſacra, adeoque Concubitus & Matrimonium heic Mariæ conjugi (quem ut contingunt ſive ſanguine ſive affinitate, ſic nominantur hic fœminæ cunctæ) ut tot *Inceſtus* genera interdicuntur. Ita tamen, ut quindecim tantùm diſertis Legis ſacræ verbis, tres reliquas ex neceſſariò conſequenti, ajant vetitas: è quibus quindecim illæ majuſculis in Schemate exhibentur literis; reliquæ tres, nimirum Proſocrus utraque ac filia minoribus; ideo tantum adjectis interea charactere diverſo, Avorum, Patrui, Patris, Soceri, Fratris, Filii ac Privigni nominibus, ut relationum connexio faciliùs intuenti appareat. Occurrunt autem *Inceſtûs* hæc interdicta, Levitici *cap.*18. *à verſu* 6. *ad* 18. & *cap.*20. *verſ.* 14, 17, 19, 20, 21. Deuteronomii item *cap* 22. *verſ.*30, alibique. Quali verò ratione utantur Talmudici, dum reliquas tres illas, ſeu Proſocrum utramque ac filiam, ex Lege ſacra ſatis vetitas aſſerunt; quidnam item ex avita diſciplina ſentiant de eo, quod eſt, utrum interdicta illa *Inceſtus* ſacra, quatenus in Pentateucho habentur, ad genus indiſcriminatim humanum univerſum, an tantùm ad Hebræos, id eſt, an ad Jus Gentium heic imperativum, an ad Hebræorum Civile, ſpectent, ut & alia non pauca inprimis huc attinentia, fusè explicat Joh. Seldenus *de Jure Natur. & Gent.* V. quoque eum *de Uxor. Hebr. lib.* 1. *cap.*1. & 2. *ubi de Fœminis ſecundariis, quarum conjugia, ex Majorum inſtituto, extra Legis ſacra verba ac vim, juxta Talmudicos, vetita ſunt, ſive ſanguinis ſive affinitatis nomine.* Aliter longè ſecta altera Judæorum ſeu Karæi, qui præciſe Legis literæ inhærentes, in diverſa tamen ipſi nec inter ſe abeunt, ut videre eſt *Lev. capp.*3. 4. 5. & 6. Addo ſaltem, interdictorum *de Inceſtu* violationem, pœnâ Exciſionis cœlitus exſpectandâ, plecti conſueviſſe, & prolem ex tali congreſſu ſuſceptâ pro Mamzere ſeu ſpurio, cui ingrediendi in Eccleſiam Domini (i. e. Iſraelitidē puri ſanguinis ducendi) jus non eſſet, habitam fuiſſe, unde & Parentes impietatis graviſſimæ, & liberi maximæ natalium impuritatis nomine, fuere inviſi: in quo Karæis cum Talmudicis conveniebat, quamvis illi ipſi inter ſe ſententiis diſcreparent quam maximè. V. iterum Seldenum *modò laudato cap.* 6. *ſub fin.* & *de Jure N.* & *G juxta Diſcipl. Hebr. lib.*5. *cap.*11. Sed & apud alias gentes, ἀδιαφθόρους ſc. & κατὰ φύσιν ἐχούσας, *non corruptas, & natura convenienter ſe habentes*, uti loquitur Michael Epheſius *ad Nicomach.* ejusmodi conjugia impermiſſa: & *inceſtum* jure gentium committi, inter gradus aſcendentium & deſcendentium, ait Paulus JC. *de ritu Nupt.* Imò

Feræ quoque ipſæ Veneris evitant nefas,
Generiq; Leges inſcius ſervat pudor,

Sen. *Hippolyto.* Et proin non eo minùs jus hoc eſt, quòd à Perſis contemnebatur: cui ſpeciatim mori cauſam pravam educationem prudenter aſſignat Dion Pruſæenſis *orat.* 20. nec quòd conjugium cum fratris filia vetitum antè apud Romanos permiſit Claudius, vetuit Nerva, permiſit Heraclius. Meritoque *in Epiſt Can.* Baſilii M. ad *Antioch. can.*75. qui cum propria ſorore pollutus eſt, poſtquam ſeriò flagitium agnovit, triennio ſtans deflere prope fores τῶν Εὐκτηρίων, *domus oratoriæ*; dein alio triennio ad ἀκρόασιν ſolùm recipi; porrò itidem triennio ſe proſternere; decimo anno in fidelium orationes ſuſcipi, ſed ſine oblatione, demumque biennio pòſt, ad communionem admitti, jubetur. At Canonibus, qui dicuntur *Apoſtolici*, qui duas ſorores, alteram poſt alteram duxiſſet, aut ἀδελφιδῆν, i. *fratris aut ſororis filiam*, tantùm à Clero arcetur &c. Quam in rem V.

plur

plura apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 5. §. 12 & ſeqq.* adde Caſp. Barthium *Animadverſ. Papin. ad Theb. lib. 2. verſ. 68.*

Incile, ab *incidendo*, foſſa eſt in viis ducta, ad deducendam aquam, Feſt. Cujusmodi *incilibus* lacunoſis voraginoſa Ægyptus inprimis olim facta eſt, tum ne aqua deeſſet iis, qui à Nilo erant remotiores, tum ut merces terræque proventus hinc inde deportarentur, tum in viatorum uſum, tum denique ut regio invia fieret atque inacceſſa. Quod opus Seſoſtris inchoavit, Nilus poſtea, & Sabacon Æthiops (cujus ſucceſſor Sethon Sennacheribo fuit æqualis) perfecere. Quo pacto cùm magna Ægypti pars equitatui inacceſſa fieret, ἱπποτροφία Ægyptia, illa adeò in Sacris celebris, paulatim in deſuetudinem abiit, ita ut non ſolùm Oppianus, Nemeſianus, Vegetius, Abſyrtus, Alii, de Ægyptiis equis altùm ſileant, ſed & è Græcia venales equos Alexandriam Nicagoras Meſſenius deduxiſſe legatur, apud Plut. *in Cleomene.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior lib II. cap 9.*

Inciſi, quinam Veteribus dicti, V. infrà, in *Matricula*: uti de profanis *inciſionibus* Gentilium, in luctu, Levit. *cap. 19. verſ. 28. & cap. 21. verſ. 5.* V. quoque 1. Reg. *cap. 18. verſ. 28.* Apud Walafr. Strabonem *Præf. ad Theganum* κόμμα ſeu *lectio* dicitur *inciſio*, alibi *pauſatio*. Alia notio vocis in illo, *Signum ſecunda inciſione pulſare*, apud Carol. du Freſne *Gloſſar.* Sed & vox Architectorum eſt, de qua V. Jac. Gotofredum *ad l. 3. Cod. de Excuſ. artif.* &c. V. & infrà *Incomma.*

Incitatus, nomen equi inſano Caii Caligulæ affectu nobilis. Ita enim de eo Suetonius *in Caligula cap. 55.* Incitato *equo, cujus causâ pridie Circenſes, ne inquietaretur, viciniæ ſilentium per milites indicere ſolebat, præter equile marmoreum, & præſepe eburneum, præterq; purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam & familiam & ſupellectilem dedit, quò lautius nomine ejus invitati acciperentur.* Dio quoque, *Unum verò ex equis ſuis, quem* Incitatum *nominabat, invitabat ad cœnam, ita ut ei hordeum ex auro apponeret funderetq; vinum &c. ac per ſalutem ejus & fortunam juraret; ſeq; eum Conſulem facturum pollicebatur* &c. Ejusdem meminit Martialis *lib. 10. Epigr. 76.*

Pullo Mævius alget in cucullo:
Cocco mulio fulget Incitati.

Quaſi diceret, Mævius, vir bonus licèt ac Poëta, & utraque diſertus linguâ, cucullo nihilominus mulionico præ egeſtate utitur; cùm è contrario mulio, id eſt, curator equi, cui nomen erat *Incitato*, ſplendidiſſimè fuerit veſtitus. Alii legunt *Incitatus*, in verbis Martialis, ut auriga hoc nomine ſub Domitiano Imp. indigitetur. V. Anſelm. Solerium *de Pileo Sect. 15.* Screvelium *Notis in Martialem* &c.

Inciti, dicuntur in Latrunculorum ludo calculi, qui eò ſunt redacti, ut cieri moverique amplius nequeant. Unde Prov. *ad incitas*, vel *ad incita* redigere, pro ad extremas metas compellere, & in ſummam deſperationem aliquem adducere. Galli iſtiusmodi calculum vocant *ſcaccum mattum* i. *contritum* & ſubactum. *Mattus* enim antiqua vox & Latina, emollitum, *ſubactum* & maceratum ſignificat: à Græco verbo μάττω, *pinſo, ſubigo.* V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Proculo.*

Inclinatio, ſalutationis ſpecies apud Monachos, quæ ſoli Abbati debetur. Ingulphus *p. 886. de Priore, Et quia in medio Fratrum rector eſt eorum, in honore, præter inclinationes, omnis honor ei & reverentia exhibeatur.* Quomodo autem illa fieri debeat, exponit Udalricus *Conſuetud. Cluniac. l. 3. c. 2. Quilibet Novitius eſt inſtruendus, ut regulariter ſciat caput* inclinare, *ſcilicet non dorſo arcuato, ut quibusdam negligentibus eſt familiare; Sed ita, ut dorſum ſit ſummiſſius quàm lumbi & caput ſummiſſius quàm dorſum: quam* inclinationem *nos per uſum* ante & retro *appellamus, quia incipit contra Orientem & finit contra Occidentem*, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* In eadem Communione, cùm profertur *Gloria Patri*, caput detegere illudque inclinare, qui in Choro ſunt, non verò erigere ſe, jubentur in Epiſcop. *Ceremoniali l. 2. c. 1.* Idem obſervant, ad verba inter pſallendum occurrentia, *Sit nomen Domini benedictum — ſanctum & terribile — Benedictum nomen Majeſtatis — Benedictus Dominus quotidie — Benedicamus Patrem & Filium, cum Sancto Spiritu* &c. Macri Fratres *in Hierolexico*, in voce *Gloria*. Sed &, cum fulgura conſpicerent, vett. Chriſtianos ad terram ſe *inclinaſſe*, docet Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce Ἀστραπή.

Incluſi, ſeu *Recluſi*, Græcè ἔγκλειστοι, dicuntur Theophani *ann. 17. 25.* Conſtantini Copron. Monachi, qui aut prope vicos vel Cœnobia, vel etiam in ipſis Monaſteriis, in ſingulares cellas, ex iis non amplius exituri, vitæ ſolitariæ intuitu ſeſe concludunt, ut liberius Deo ſibique vacent: quod Monachorum genus Caſſiano *Collat. 18. cap. 8.* & Iſidoro *in Regula cap. 5.* minùs probatur. Ad hanc autem ſtrictiorem vivendi rationem nemo admittebatur, niſi qui poſt emeritos labores & data virtutum Monaſticarum argumenta, probè eſſent explorati, & quidem impetratâ Epiſcopi vel Abbatis veniâ, à cujus poteſtate neque ſic eximebantur. Imò decretum in Synodo Trullana *c. 41.* ut, qui *clauſuram* hanc amplecti volunt, Monachi, ab Abbate primùm, deìn ab Epiſcopo, ſtrictiùs examinentur, nec tamen ſtatim, ſed elapſo pòſt anno includantur, hac adhibitâ lege, ut eis in pòſterum omnis probibeatur regreſſus, niſi id evincat utilitas communis vel alia quævis neceſſitas: cujusmodi *Incluſorum* egreſſus, præeunte Epiſcopi benedictione, ob communem utilitatem factus, legitur apud Audoenum *de Vita S. Eligii lib. 2. cap. 29.* & in *Chronico* Fontanell. *cap. 11.* Sed & interdum Abbates ipſos ſtrictius hoc vitæ inſtitutum amplexos eſſe, ſic tamen ut Monaſterii interim regimen non deponerent, docet vetus *Epitaphium* Leoniani Abbatis, in ſuburbana æde S. Petri Viennæ, quod deſcripſit Car. du Freſne *Gloſſar.* Etiam *Incluſa* paſſim Moniales, apud Scriptores occurrunt, Gregorium Turon *l. 6. c. 29.* W. Malmesbur. *Hiſtor. l. 3. p. 112.* Alios: Ædes, ubi hujusmodi *Incluſi* degunt, ἐγκλείστρα in Syn. Trull. *c. d.* Latinis *Incluſa, Incluſoria, Incluſeria, Recluſorium, Cluſa, Cluſorium*, dicitur. Unde Menardus *Obſervat. lib. 2.* id olim in more fuiſſe docet, ut virorum Ordinis Benedicti Monaſteriis adjunctæ eſſent quædam cellulæ, quas *Cluſas* ſeu *Incluſoria* vocaverint, arctiori ſtudio virtutem exercitaturis. Cella v. iſtiusmodi, in *Ordine Incluſorum*, apud Raderum *in Bavaria ſancta*, ſic deſcribitur, *Incluſa, i. e. domus Incluſi, debet eſſe lapidea, longitudo & latitudo in 12. pedes abeat, 3. feneſtras, unam contra chorum, per quam corpus Chriſti accipiat, alteram in oppoſito, per quam victum recipiat, tertiam unde lucem habeat, quæ ſemper debet eſſe clauſa vitro vel cornu* &c. Deſcripſit *Incluſorum* Regulam peculiarem idem Raderus, & ex eo Haëftenus *Diſquiſit. Monaſtic. l. 1. tract. 8. diſquiſ. 2.* aliam habet *Codex Regularum Monaſtic.* Holſtenii *Tom. II. pag. 281.* V. omnino laudatum *Gloſſarii* Auctorem, Jo. Caſp. Suicerum voce Ἐγκλεισμὸς, qua dies ſepulti Servatoris Græcis dictus eſt, ut & infrà quædam, ubi de *Recluſis*.

Incluſor, apud Hieronymum *in Jerem. c. 24. Fabros &* Incluſores, *vel Legis interpretes, atque doctores debemus accipere vel artifices incluſoresq; auri & gemmarum quæ ars apud Barbaras nationes pretioſiſſima eſt*: Aliàs *Cluſor*, in *Gloſſis* Latino-Arab. Scaligeri & Raphelengii, *Cluſor, qui gemmas auro concludit.* Sunt nempe *Cluſores* vel *Incluſores*, qui aurum argento *includebant*, & gemmas auro, διὰ τῆς ἐμπαιστικῆς τέχνης: quorum opera λιθοκόλλητα Græcis, item χρυσόκλειστα; *auro cluſa* Latinis dicta ſunt: de qua arte accipienda illa Lucretii *l. 4.*

Scilicet & grandes viridi cum luce ſmaragdi
Auro includuntur.

V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, & ſuprà paſſim, inprimis ubi *de auro Cluſis*.

Incognitus, nomen Auctoris, qui, *in Pſalmos* commentatus, humilitatis ergò, proprium celavit. *Michaëlem Ayguanum* fuiſſe appellatum, docet ex *MSS.* Benedicti XII. quæ extant in Bibliotheca Vaticanâ *num. 4006.* Car. Macer *in Hierolexico.*

Incomma, apud Vegetium *lib. 1. c. 5. Proceritatem tyronum ad* incommam *ſcio ſemper exactam*: fuit palus quidam menſuralis in caſtris hac fini poſitus, ut ad eum admotis, qui ad militiam deligebantur, tyronibus, vel qui ſponte ad militiam accedebant, an juſtâ ac legitimâ eſſent ſtaturâ, examinabantur. Eſt enim ἔγκομμα, palus in terram defixus, Salmaſius *ad Lamprid.* Fuiſſe verò eam menſuram 5. pedum & ſemis, colligit du Freſne ex Doſitheo *l. 3.* ubi quendam in militiam adſcribi poſtulantem Adrianus Imp. interrogat, ποῖον μῆκος, *quantum longitudinis* haberet; cui ille reſpondit, πέντε πόδας καὶ ἥμισυ, *quinque pedes cum dimidio.* Milites certè, non ætate tantum, ac fortitudine, ſed & *ſtaturâ* æſtimatos eſſe, palàm eſt. Hinc apud Frontinum *l. 4. c. 1. num. 3.* Pyrrho delectori ſuo dixiſſe legitur, *Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.* V. Jac. Cujacium *Obſerv. l. 21. c. 5.* laudatum Car. du Freſne *in Gloſſario*, & infrà, in voce *Spatha.*

Incrementum liberalitatis, apud Spartianum *in Hadriano, Pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat*, incrementum *liberalitatis adjecit*, ſignate additum ab Auctore eſt. Hujusmodi enim largitiones *Incrementa* vocabant. Flav. Vopiſcus *in Probo, Ut ejus dignitas* incrementis *adjuvetur*, i. *liberalitate.* Sic in vet. Inſcr. INCREMENTA. PUERIS. CURIÆ. ET. SPARSIONEM. NUCUM. DENT. Contrà *Augmentum*, proprium tributi nomen eſt, apud Caſſiodorum *l. 9.* &c. V. Caſaubonum *ad Spartianum.*

Incruſtationes, tectoria ſunt parietum, ex cruſtis marmoreis ita factæ, ut ſolido de marmore ſubductis detractisque cruſtis parietes operirentur: Cùm *tectoria* propriè dicta eſſent, quibus è marmore contuſo crebrìusq; excreto & harenato cum calce mixto, illi inducebantur diligentique fricatione levigabantur. B. Briſſonius apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Sed & *incruſtabantur* parietes aliaque etiam calce, argillâ, gypſo, lapide aliaque materiâ, Corraſius *Miſcellan lib. 4. cap. 16.*

Incubare, vox in Sacris Gentilium uſitata, de iis, qui in Fanis Deorum ſomnia captabant, occurrit paſſim apud Poëtas: de quo *incubandi*, & caſtus ſive jejunii prævii, atque id genus aliis ritibus, V. Ciceronem *de Divinat. lib. 1.* Strabonem *l. 16.* Pauſaniam *Laconicis*, Tertullianum *de Anima cap. 27.* Arnobium *l. 1.* Suetonium *Claudio c. 25.* & hic non uno loco, inprimis in voce *Dormio*, item *Melota.*

Incunabula, quibus infans cunis alligatur, memorantur Plauto *in Amphitr.*

Nemo eum colligare quivit Incunabulis.

Diſcernendæ utique à faſciis ſeu pannis toti corpori circumduci

ſoliris.

ſoliis, quæ ideo adhibebantur, ut per aliquod tempus membra ſtringerent, & ſalem, quo tenella corpora conſpergebantur, continerent. Hæc verò, nempe *Incunabula*, uſurpata, ne infans motu exturbaretur: & quidem illuſtriorum ex purpura erant. Tranſierunt ſubinde ad mortuos, ſicuti *κιϛαι* mortuorum ad *cunas*. Unde apud Georg. Palamum *Orat.* 1. elegantiſſimè accuſat Anima corpus, & ſe eo contineri ac ſtringi in ipſo matris utero queritur, nec liberari dum in lucem prodit, ſed oriri hinc ejulatus natalitiis cantibus ex adverſo reſpondentes & undique devincientes faſcias & cunabulorum vincula, ſepulchralibus ligamentis cognata: Ἐντεῦθεν, inquit, καὶ κλαυθμυρισμὸν τῶν γενεθλίων ᾀσμάτων ἀντιφθόγγους καὶ περισφίγξεις ταινίας καὶ κειρίας σπαργάνων συγγενεῖς. Quem locum Gibertus Cuperus *Obſervat. lib.* 2. *cap.* 9. optime explicat, ex nummo Antonini Pii, cujus averſa in parte Fauſtinæ partus videtur, ſub ſpecie matris Idææ, cum tympaniſtis & tibicinibus. Annum in iis infantes nunquam ſuperarunt, quibus tripudia quoque inter ornamenta. Ipſas verò cunas quod attinet, movebant eas vel ſervi Cunarii, qui poſtea forſan eorundem puerorum pædagogi, vel ancillæ Cunariæ. Formæ variæ, ut & uſus. Et quidem puerorum Cunæ ad latera, Medicorum (namque & hi cunis uſi) etiam ſurſum deorſumque duci potuerunt; ad quarum priores referri poteſt elegantiſſima tabula antiquiſſimi codicis manuſcripti Geneſeos, apud Lambecium *Comm. Biblioth. Cæſ. l.* 3. V. quoque Arnobium *l.* 4. *adv. Gentes.* Præerat his cunis & pueris ipſis intra cunas Cunina Dea. Juxta eas verò congeſtæ aviculæ, quibuſcum luderent, item ſpecula: adjunctique catelli & dracunculi, nec non cymbala; cultelli quoque apud populos Septentrionales. Aliis numini à Nutrice accepti, à quibus etiam mobilibus curribus circumacti ferebantur. Circa Nilum Ægyptiaci in cymbiis ludebant, cymbalis & tibiis adhibitis, quem luſum inſigniter illuſtrat ſepulchrale marmor, apud Petrum la Sena *in Cleombroto c.* 6. &c. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* ut & ſuprà voce *Cunabula.*

Incus, Cinyræ inventum. Plin. *l.* 7. *c.* 56. *Invenit Cinyra — & metalla æris — in inſula Cypro: Item forcipem, marculum, vectem, incudem.* Quæ, cùm cudendo propriè ferro deſtinata ſit, adamantibus etiam deprehendendis inſervire, tradit *l* 37 *c.* 4 *Incudibus hi* (adamantes) *deprehenduntur, ita reſpuentes ictum ut ferrum utrinque diſſultet, incudesque etiam ipſi diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt* &c. Sed fabuloſum hoc eſſe, & in ſcobem malleolo redigi facillimeque confringi hanc gemmam, idem alibi docet, V. Dalechampium *ad l.* At robori oſtentando, *Incudem*, pectori ſuperpoſitam, aliis tundentibus, conſtanter fert Firmus, apud Vopiſcum: *quum ipſe reclinus ac reſupinus & curvatus in manus penderet potius, quàm jaceret.* Quod genus θαυματοποιΐας hodiernis hominibus non eſt ignotum. Fuiſſe n. ſuo tempore Pariſiis hominem, qui non *incudem*, ſed ſaxum ſeptingentorum pondo, & eo gravius, pectori ſuperpoſitum, aliis tundentibus ſimiliter, in manus pendens, perferret, notat Caſaubonus *ad l.* V. Thuanum *Hiſtor.* ubi de ceremoniis, quibus Imperatoris Turcici filii octennis Circumciſio celebrata &c.

Incuſandi Deos conſuetudo apud Gentiles V. infrà de *Statuis.*

Indathuras, Rex Scytharum, adversùs quem bellum Darius movit, non ſatis proſpero exitu, memoratur Pherecydi Hiſtorico, quem ad Olymp 81. Euſebius reponit. Græcè Ἰνδαθύρσης: Clementi Ἰδανθύρσης, Herodoto Ἰδάνθυρσος, forte pro Ἰδανθυρσος, Trogi Abbreviatori *Jancyrus* corruptè. Salmaſius *ad Solinum pag* 846. V. & in voce *Idanthyrſus.*

Indentata Chartæ, in Fleta *lib.* 1. *cap.* 18 § 4. ſeu *Indentura*, apud alios, Gall. *Endenteure*, Jureconſultis Angliis, idem eſt cum *Chirographo*; nempe ſyngrapha vel ſcriptura conventionalis, alii idem continenti quaſi parallela, & ab ea deciſa in modum *dentium*, ut pares eſſe & unà confectæ videantur, ſi forte controverſiâ aliquâ inde emergente ſimul aptentur invicemque conferantur. Cujusmodi *Indenturarum* uſum apud Anglos ejusdem eſſe ævi, quo Chirographa, docet Ingulfus A.C. 875. Uti igitur in Chirographis, ſic in *Indenturis* obſervabatur, ut contrahentium alter ſigillum ſuum apponeret *Indenturæ*, quæ penès alterum remanebat. In *Monaſtico* Anglic. *Tom. II pag.* 259. *In cujus rei teſtimonium huic* indenturæ *tam dicta Eliſabetha, quàm prædicti Prior & Conventus — alternatim ſigilla ſua appoſuerunt.* V. quoque Littletonem *ſect.* 371. 372. Thom. Walſinghamum *A.C.* 1354. Alios. Pro contrahentium verò numero, non bipartitæ modò, ſed & tripartitæ, quadripartitæ &c. interdum ejuſmodi Chartæ erant, uti idem Littleton docet *ſect* 370. V. iterum *Monaſticon* Anglic. *Tom. I. p.* 280. ubi *Tripartitæ Indenturæ* exemplum habes, du Freſne *Gloſ.*

Independentes, V. ſuprà *Anicium.*

Index, ſeu digitorum ſecundus, annulo quoque olim erat inſignis. Plinius, ubi de digitis, quibus annuli inſerebantur *l.* 33. *c.* 1. *Singulis*, inquit, *primò digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi. Sic in Numæ & Servii Tullii ſtatuis videmus. Poſtea pollici proximo induere, etiam Deorum ſimulachris. Dein juvit & minimo dare. Galliæ Britanniæque in medio dicuntur uſæ. Hic nunc ſolus excipitur, cæteri omnes onerantur.* Ubi videmus, inter digitos, qui annulo inſigniebantur, primum fuiſſe eum, qui minimo proximus eſt, dictus ob id Δακτυλιώτης vel *Annularis.* Rationem reddit Macrobius: *Quia is aptior cæteris. Nam pollex nec in ſiniſtra ceſſat, nec minùs quàm tota manus ſemper in officio eſt — Pollici verò vicinus nudus & ſine tuitione alterius appoſiti videbatur: Nam pollex ita inferior eſt, ut vix radicem ejus excedat. Medium & minimum vitaverunt, ut ineptos, alterum magnitudine, brevitate alterum,* &c. At idem honoris *Indici* poſtea tributum teſtatur præfatus Plinius; annulum autem, quo is ornabatur, Græcis Κορώνιον dictum eſſe peculiari nomine, Jul. Pollux teſtatur *l.* 5. *c.* 16. Κορώνιον ἐκάλει τοῦ λιχανοῦ περικείμενον. Sed de hoc digito pauciora extant apud Autores probatos veſtigia. V. Joh. Kirchmannum Lubecenſem *Tract. de Annulis, cap.* 4. Ab *indicando* nomen habet, unde & *Indices* dicti, qui ad Principes Magiſtratusque clam patrata deferrent. V. aliquid de *indice Bacchanalium* ſuprà in voce *Cuſtodia* & de præmiis hujusmodi *Indicum*, Liv. *l.* 2. *c.* 5. *l.* 4. *c.* 45. *l.* 22. *c.* 32. &c. Adhibebant autem *indicem* digitum Vett. quoties manu aliquid affirmare volebant; & quidem ſolum eum inclinabant, allevatâ ac ſpectante humerum manu, ut ait eleganter Quintilianus: in exprimendo numero CCCC. cum eodem pollicem erigebant, ſic aptatos invicem, ut indicis lateri ſuperinducerentur interiora pollicis, quod ex Beda novimus. Is. Caſaubonus *ad Cæſarem Suetonii c.* 34. Apud Smaragdum *Regulæ Benedict. Comment. in c.* 4. *Cùm index in Oratorio percuſſus fuerit, mox omnes audientes, antequam currant, faciant ſibi crucem in fronte, reſpondentes Deo gratias & tunc laborantes opus projiciant, artifices ferramenta dimittant, ſcriptores literam non integrent, omnis fratrum manus deſerat, quod agebat*: vox tabellam notat, quâ, loco campanulæ, ad danda exercitiorum ſigna utebantur, uti habet Dominic. Macer in *Hierolexico.* De *Indicibus librorum*, apud Veteres, V. præclara apud Salmaſium *Proleg. ad Solin.* & Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Πίναξ.

India, adde ſub finem, ubi de pop. *Indis*: Præterea robuſti ſunt, & egregiâ corporis ſpecie, ſed ignavi ac in luxum effuſi. Sacrificant in ſublimibus editisve locis: humi, tapetibus ſtratis, cibum capiunt: bovinis cornibus in pocula uſi: herbam *Betel* perpetuò maſticant. Vini loco ſuccum, quem Palma arbor, vel oriza expreſſa præbet, hauriunt: Ligneos olim habuere calceos, unde Philoſtratus vitam Apollonii deſcribens *l.* 2. *c.* 9. inter cætera, quæ de moribus Indorum diſſerit, eos *ex arborum corticibus ſibi calceos conficere ſolitos eſſe*, teſtatur: à quibus poſtea, ut credere par eſt, horum uſus ad alias gentes manavit: Apud eosdem fuiſſe Ædiles, qui fructus maturos ſigno dato vendi curarent, auctor eſt Strabo *l.* 15. quemadmodum hodieque Antverpiæ moris eſt, ut venditiones tintinnabuli ſigno plateatim indicentur. Annis porrò utuntur Lunaribus, & aliquam Medicinæ, Aſtrologiæ ac Mathematicæ habent peritiam, cætera planè rudes. Qui inter illos Ethnici ſunt, defunctorum cadavera comburunt, gloriæque ducit uxorum fidiſſima, mariti rogum viva ſubire: quam ſuperſtitionem pleniſſimè expoſuit P. de Valle *Itin. tom.* 4 Reliqui Mahometani ſunt: Sunt tamen ibi & Chriſtiani quidam, à Luſitanis, Anglis, Belgis luce huc illatâ: Imò & Judæi nonnulli ibidem degunt. Sed & jam olim in regnis Narſinga, Cranganora & vicinis provinciis Evangelium à S. Thoma Apoſtolo annuntiatum eſſe, conſtans eſt traditio: Unde *Chriſtiani Divi Thomæ.* Proin ejus res geſtas, apud Malabares, vernaculis cantionibus inſtillari infantibus legimus. Corpus etiam ejus, in veteris Templi ruderibus, in urbe Maliapura, repertum, indeque Goam tranſlatum eſſe, credi vult Maffæus. Certè magnifica ædes, à Vice-Rege juſſu Emanuelis R. ejus honori erecta ibi cernitur. Ab hoc ergo qui iis in locis nomen habent Chriſtianis, à Patriarcha Orientis Neſtoriano Epiſcopi obtigere, antequam Europæi illuc penetrarent, unde auro illorum multum ſcoriæ immixtum. Etiam ſub finem ſeculi 2. Pantænum à Demetrio Epiſc. Alexandriæ, ad prædicandum Indis Evangelium, miſſum eſſe legimus: quem Evangelium S. Matthæi illuc à S. Bartholomæo olim illatum, ibi repe
riſſe dicunt. Sub Conſtantino M. quoque Ædeſius & Frumentius religionem Chriſtianam ibidem propagarunt, &c. V. Auctores laudatos, quibus adde Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis, *p.* 189. ubi *de duplici ratione cæſariem, quæ naturâ nigra, inficiendi*, & *p.* 1092. ubi *de invento illorum, gemmas cryſtallo ſeu vitro tingendo adulterandi.* At *India*, in Judaicis velis picta, apud Claudianum *in Eutropium l.* 1. ubi invectus in eum, Conſulem in Oriente factum, ideo maximè, quòd abjectiſſimus fuiſſet ſervorum & caſtratus, Rem incredibilem ait viſam,

> *Atque aliquis gravior morum, ſi talibus, inquit,*
> *Creditur, & nimiis turgent mendacia monſtris:*
> *Jam teſtudo volat, profert jam cornua vultur,*
> *Prona petunt retro fluvii vada: Gadibus ortum*
> *Armenis texere diem: jam frugibus aptum*
> *Æquor, & aſſuetum ſylvis delphina videbo,*
> *Jam cochleis homines junctos, & quidquid inane*
> *Nutrit Judaicis quæ pingitur* India *velis:*

Congeries eſt qualiſcunque ſive textoris ſive pictoris artificioſâ, animalium figuris perquàm ſtupendis nec omnino creditis, eisque tum ex *India* petitis ac receptis, tum famam inde ea de re portentoſam, pro vario Artificum arbitrio, interdum ſuperantibus, conſtans. Veluti Monoſcelorum ſeu hominum qui naſcuntur ſingulis cruribus & Sciapodum; ſeu qui plantarum ſuarum magnitudine inumbrantur, qui item cervicibus carentes in humeris habent oculos, Sylveſtrium & Hirtorum. Serpentium cervos & animantia ad parem molem, alia item tota haurientium, Leucrocotarum, Ealarum, Manticborarum, aliorum id genus, quæ Plinius, Solinus, alii, ſive Indiæ tribuebant, ſive ſomniabant in acceſſionem. Adeò ut mirantis apud Claudianum ſenſus ſit; ſi mon-

monſtrum hoc credendum, ne quidem dubitabo, quin hiſce oculis poſthac revera videro etiam, quidquid falſum atque, ut ſomnium inane, hactenus creditum, nutrire ſolet ſeu exhibere India illa, ſeu portentoſum illud animalium Indicorum vivarium, grex, armentum, in velis illis ſeu tapetibus belluatis pingi ſolitum. *Judaica* autem hæc vela Claudianus vocat, quia Judæi tum in Oriente, utcunque diſperſi, Urbeque Majorum & Templo carentes, vitæ tamen ſplendore, ædiumque ac ſupellectilis, veluti aulæorum, velorum, id genus aliorum copiâ, ac luxu etiam, multùm adhuc florebant; & licèt ſua etiam Chriſtianis, ſua Paganis, vela picta eſſent, Judæorum tamen belluata potiſſimùm erant &c. V. quæ hanc in rem plura congeſſit eruditus Seldenus *de Jure Naturæ & Gentium, juxta Diſciplinam Ebræorum. lib. 2. cap. 9.*

Indica Gallina, hodie dicitur, non quòd ex *India* primùm id genus invectum, ſed quia, quidquid ad nos tranſmarinum adfertur, *Indicum* vugus appellare ſolet. In Bœotia enim & Græcia paſſim naſcuntur, eædem cum iis, quæ *Meleagrides* Veteribus appellatæ ſunt. Namque & illis inſigne corporeum, veluti clavus rotundus e capite exit, quod manibus ultra roſtrum propendet, cùm in Venerem incitantur & fœminas ambiunt. Et ſimiliter ova pariunt rubris punctis notata: ipſæque ut plurimum habent plumas nigro alboque variatas, ſic ut rotundis maculis albis rhombi nigri diſtincti ſint. Adde quòd, uti illæ, nec viroſum illum ſaporem habent, quem in Africanis ſeu Numidicis priſci notarunt, nec paludicolæ ſunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 871. & 872. Bochartus tamen adhuc in ambiguo ponit, an longâ illâ Meleagridum deſcriptione, quam ex Clyto Athenæus exhibet *l.* 14. gallina Africana (hogie *Gallina Barbariæ*) aut gallo pavo (noſtratibus *Gallus Indicus*) aut avis tertium genus ab utroque diſſimile intelligatur. Quippe cùm præter id, quòd alendæ meleagriai deſtinat τόπον ἑλώδη, *locum paluſtrem* (quæ verba, quomodo Salmaſius explicet, V. *d.l.*) eam dicat eſſe ἄστοργον πρὸς τὰ ἔκγονα ὄρνεον καὶ ὀλιγωρεῖν τῶν νεοττῶν, ὥστε ἀνάγκη τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν *avem ſine ullo in prolem affectu, quæq; pullos ſuos ita negligat, ut Sacerdotes neceſſe ſit illorum curam gerere:* quod nec Numidicis, nec *Indicis* noſtris *gallinis*, convenit. V. eum *Hierozoici Parte poſter. lib. I. cap.* 19. ut & infrà in voce *Meleagrides*. De *Indicis* verò *arboribus laniferis* ſeu *linigeris; harundinibus* item, *mercibusq;* ab Ἰνδοδρόμοις olim Mercatoribus Romano orbi illatis, aliisque, V. Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 216. 296. 1115. 1300. &c. nec non hic paſſim.

Indica Romanorum navigatio, indigitatur Vopiſco *in Firmo, Idem & cum Blemyis ſocietatem maximam tenuit & cum Saracenis: naves quoque ad* Indos *negotiatorias ſæpe miſit.* Sic libro ſuperiore in *Vita Probi* inter præcipua Pacis bona numerat idem Auctor, quòd multi navigarent: *Indicam* hanc navigationem ſine dubio intelligens, cujus eâ ætate videntur Romani fuiſſe ſtudioſiores. Fiebat autem omnis illa in Oceano Meridionali, quam *Atlantici partem* Vett. & *Indicum* & *Erythræum* ſive *Rubrum Mare*, appellarunt. *Indorum* enim nomen ita hic accipitur, ut cùm ſcribunt Hiſtorici, Trajanum in Sinu Rubro claſſem inſtituiſſe, ut per eam Indiæ fines vaſtaret, i. oras regionum, infra & ſupra Arabicum Sinum ſitarum; quam Indiam ait ab Ægypto contingi, Joſephus *de B lib.* 2. Atque ita ſæpe apud Gegoraphos Græcos, Latinos, Arabes. Negotiatoriæ itaque naves iſtæ Firmi & aliorum Ægyptiorum, è Myoshormo, Ægypti vetuſtiſſimo emporio, ſolventes, per Arabicum Sinum, pars Orientem, pars Occidentem verſùs, tendebant. Et quidem Orientalis navigationis terminum ſtatuit Arrianus eundem, quem & oræ univerſæ Meridionalis; quam totam Romani notam habuerunt jam inde ab illius & Ptolemæi temporibus: neque illam ſolùm oram, verùm etiam continuam plagam, quæ Orienti obverſa, ita jam tum Romani norant, ut ad cognitionem illius non magna videatur facta acceſſio, per noſtrorum hominum navigationes; quæ ab altera parte tantùm terras Vett. ignotas nobis aperuerunt. Nam Græcorum Romanorumque navigationes Occidentem verſùs, cùm Arabicum & Avalitem ſinum ſuperaverunt, ultra Praſſum non progrediebantur: quod promontorium eſt Æthiopiæ infer. in ea, ut videtur, regione, quæ hodie *Monambico* dicitur. Ut meritò reprehendantur, qui exiſtimant cognitam jam illis temporibus fuiſſe navigationem in eam *Indiam*, quam *Occidentalem* vulgò vocant. Mercatores autem, qui ad *Indos* currebant, Ἰνδοδρόμοι dicebantur: à quibus diverſi omnino erant Ἰνδικοπλάσται (pro qua voce alii Ἰνδικοπλεῦσται legunt, in vet. *Gloſſario.*) Sic enim dicebantur Coloratores, coloribus parietes pingentes & colores tectoriis inducentes: in quibus præcipuum aut unum de præcipuis locum obtinebat *Indicum*, quod ex India veniebat, harundinum ſpumæ adhæreſcente limo: Aliter iidem Σπλασταὶ dicti &c. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Vopiſcum & Solinum l.c.* De Belgarum verò hodiernorum in *Indiam* navigationibus Georg. Hornium *Orb. Polit.* ut & in voce *Molucca*, item infrà, *Societas*.

Indictio, adde: *Indictionem*, quæ ab 8. Kal. Octobr. proficiſcitur, à Conſtantino M. inſtitutam docent paſſim Chronologi, unde & *Conſtantinianam* vocant, quam ab hac die ideò cœptam volunt, quòd tum imperare cœperit A. C. 307. Atque hujus quidem uſum Gallis & Britannis familiarem fuiſſe conſtat, etiam ad extrema uſque ſecula. Profert enim du Freſne ex 4. *Regeſto Memorialium* Cameræ Pariſ. Acta hominii à Duce Britanniæ Regi Franciæ præſtiti, quæ confecta dicuntur anno Domini 1366. *Indictione quintâ ſecundùm morem Franciæ, menſis Decembris die* 13. cùm Indictio Romana quarta tum curreret. Eadem in Germania perinde ſemper obtinuit obtinetque etiamnum: unde & *Cæſaream* vocant: in Italia quoque obſervatam, patet ex *Charta* Mathildis Comit. apud Franciſcum Mariam *lib. 3. pag.* 108. Præter hanc verò fuit *Indictio CPolitana*, quâ Impp. CP. utebantur, quaque ſemper utuntur Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores, Juſtiniano Imp. coæva, ſub quo conſtat numeratam *Indictionem* à Kalendis Septembr. ex Cedreno & Paulo Warnefrido, *lib. 2. cap.* 25. In Italia obtinuiſſe, docet ex *Chartis* vett. idem du Freſne, qui ejuſdem inveniendæ rationem ex recentiori Scriptore MS. Bibliothecæ Regiæ, qui inſcribitur περὶ τῆς ψήφου τοῦ πασχαλίου, *cap.* περὶ τοῦ Ἰνδίκτου, ſubjungit, *in Gloſſar.* Quod autem *Indictionem Romanam* ſeu *Pontificiam* concernit, quando illa cœperit, non omnino conſtat. Ex *Epiſtolis* enim Gregorii M. aliorumque Pontificum, Pontificia Diplomata ac Epiſtolas Indictionibus, more Græcorum à prima ipſa Sept. die inchoatis, ſubnotari, obſervare eſt: quod & adſtruunt Acta vetera Vaticana, apud Baronium A. C. 1154. At Acta Alexandri III. apud eundem A. C. 1158. videntur *Indictionem* à Kl. Januarii exordiri. E quibus colligit Chiffletius *in Tranorchio, pag.* 253. Indictionum initia variè, pro Scriptorum aut Notariorum arbitrio, ea tempeſtate tabulis adſcribi conſueviſſe. Præter hanc triplicem *Indictionem*, quartam addit *Antiochenam*, à neomenia *Iiar*, i. Maji menſis, incipientem, Scaliger; qui Græcis Ἐπινέμησιν, *Indictionem* dictam eſſe, quod Eruditi quidam negant, obſervat *de Emendat. Temp. lib. 5. pag.* 501. Plura hanc in rem vide, apud Jac. Gothofredum *Prolegom. ad Cod. Theodoſ.* (ubi inter alia quadruplicem *Indictionem* facit, *Italicam* ab A. C. 312. *Orientalem* ab A. C. 313. *Carthaginenſem* ſeu *Proconſularem Africæ*, ab A. C. 314. & *Africanæ Diœceſeos*. ab A. C. 315. auſpicantes) aliosque Auctores, laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſar. cit.* adde Joann. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib. V. cap.* 20 *§.* 5.

Indictio belli, neceſſariò præmittenda, cum pro re una res alia, aut pro debito res debitoris invaditur, multoque magis, ſi res eorum, qui debitori ſunt, occupare quis velit; tunc enim interpellatio requiritur, quâ conſtet, alio modo fieri nequiſſe, ut noſtrum aut nobis debitum conſequamur. Sic etiam, antequam ſummam poteſtatem habens impetatur ex debito aut delicto ſubditi, interpellatio intercedat oportet, quæ illum in culpa conſtituat, ex qua aut damnum dare cenſeatur, aut & ipſe delinquere. Imò & ubi jus naturæ non præcipit tale quid fieri, ut cum vis illata arcetur, aut ab eo ipſo, qui deliquit, pœna depoſcitur, aut cùm dominus rei ſuæ manum vult injicere, honeſte tamen & laudabiliter interpellatio hujuſmodi interponitur, putà ut ab offendendo abſtineatur, aut delictum pœnitentiâ & ſatisfactione expietur: ſecundùm illud,

Extrema primo nemo tentavit loco.

H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib. 3. cap.* 3. Quibus verò ritibus id fieri ſolitum. V. ſuprà, ubi de *Bello, Clarigatione, Denuntiatione belli, Facialibus* &c.

Indictum, apud Recentiores, in genere, Nundinæ & Feriæ indictæ ſeu publicatæ; in ſpecie nundinæ Sandionyſienſes in Gallia dicuntur, quas à Dagoberto Rege Doubletus *pag.* 434. alii à Carolo Calvo, inſtitutas volunt: in platea, quæ *Indictum* ſimiliter appellata, celebrari conſueviſſe, habet Nangius *in Chron.* vulgò *la Foire du Lendit*. V. Car. du Freſne *d.l.* & *ſuprà*.

Indiculus Dagoberti R. ad Sulpitium Arch. Bituric. in *Vita S.* Deſiderii Epiſc. Cadurc. *cap.* 8. Epiſtola eſt, quâ præcipit ei ſeu *indicit*, ut eum ad Cadurcenſem Eccleſiam ordinet ac conſecret; cujus clauſula, *Quod verò indicimus, manus noſtræ ſubſcriptione, ut mos eſt, decrevimus roborare: Dagobertus Rex ſubſcripſit.* Sic habetur *Indiculus Regis ad Epiſcopum, ut alium benedicat.* apud Marculfum *l.* 1. *form.* 6. &c. Secundùm Bignonium ita differt *Indiculus* à *Præcepto*, ut *Præceptum* majoris auctoritatis fuerit diploma, non modò manu propriâ ſubſcriptum, ſed etiam ſigillo roboratum, quo caruerit *Indiculus*. V. de iſtiuſmodi *Indiculis* Regum, Auctores varios laudatos Carolo du Freſne in *Gloſſario*: qui interdum pro quavis Epiſtola vocem occurrere, addit.

Indicum, apud Plinium *l.* 35. *c.* 6. *E liquidis coloribus, quos à dominis dari diximus* (pingenti) *propter magnitudinem pretii, ante omnes eſt purpuriſſum, è creta argentaria — Ab hoc maxima auctoritas* Indico. *Ex India venit, harundinum ſpumæ adhæreſcente limo. cùm cernitur nigrum: at in diluendo miſturam purpuræ cœruleiq; mirabilem reddit. Alterum genus ejus eſt in purpurariis officinis innatans cortinis: & eſt purpuræ ſpuma. Qui adulterant, vero* Indico *tingunt ſtercora columbina, aut cretam Selinuſiam vel annulariam vitro inficiunt*; & Vitruvium, *Item, qui propter inopiam coloris* Indici *cretam Selinuſiam vitro, quod Græci Ἰσάτιν appellant, inficientes, imitationem faciunt* Indici *coloris*: coloris genus eſt, vulgò *Indigo* dictum, quod vel factitium, vel nativum. Illud coloris purpurei & obſcuri, fiebat apud infectores ex flore nigro, vel ſpuma purpuræ, ſupernatante cortinis tinctoriis, Græcisque recentioribus λαχεῖν & λάχειν dicebatur: Iſtud ex India apportabatur, Ἰνδικὸν μέλαν, *Indicum nigrum*, & Ἰνδικόν, *Indicum* abſolutè, appellatum. Priuſquam enim dilueretur, terebatur & cernebatur, ſeu ſuccernebatur

nebatur cribro, tumque nigrum apparebat & atramento fere ſimile, unde erroris occaſio Plinio *Indicum atramentum eod. cap.* confingendi: at dilutum mirabilem mixturam præferebat cœruli & purpuræ. Quam autem illud originem haberet, incertum olim, atque *inexploratæ inventionis*, ut ibidem legas. Sponte hoc pigmentum naſci in arundinibus Indicis, οἷον ἐκβρασμα, *velut ebullitionem*, ſeu ebulliens quoddam ejectamentum, tradidit Dioſcorides aliique Vett. Plinius *ſpumam* vertit *adhæreſcente limo*, minus fortaſſe recte Nihil v. aliud eſſe, quàm pigmentum confectum in *Guzarate* ex Indico glaſto, & *Anil* Turcis, Indis *Gali*, pleriſque *Nil* vocari, Garcias ab Horto *lib.* 1. *cap.* 26. refert, aliique. Salmaſius ſic de eo: πάστελλ@ apud Græcos Veterinarios *cap.* 523. *eſt Iſatis, quam vulgò Europæi fere omnes paſtellum vocant. Arabes vocant Nil, quo nomine & cœruleum colorem nuncupant. Inde & aliam herbam, quæ, ſimili modo præparata ſimilem colorem efficit, eadem appellatione impertiunt. In Gujaratte, ubi plurimùm celebratur hujus herbæ ad tincturam σκευασία, vocari ferunt Gali. eam rori marino ſimilem de facie faciunt Linſchotus & Paludanus. Ocimo Garcias — Iſatis noſtra plantagini ſimilia habet folia. Nec dubium porrò, quin Veterum* Ἰνδικὸν, *quod hodie ajunt inexploratæ inventionis eſſe, ex illa herba Indica parari ſolitum ſit. Harundinum limum eſſe priſci credidere. Nempe neſciebant, quomodo fieret & unde ſumeretur. Ex India allatum & limo indurato ſimile quum viderent, putarunt ſpumam eſſe harundinum limo adhæreſcente.* Et infrà, *Iſatidem & Indicum eodem colore inficere, oſtendit Zoſimus:* ἐπὶ ὀλίγον ῥ πάσα ... καὶ μέλαν Ἰνδικὸν ... ῥίζαν. *Illud* μέλαν Ἰνδικὸν *eſt Nil Indicum. Iſatis, noſtras Nil. Hoc paſtellum cœruleum Narbonenſium &c. ad Solinum pag.* 1332. Herba certè eſt, quæ ſeri quotannis ſolet, poſtquam pluviæ ceſſarunt, cannabiſque ſpeciem, cùm excrevit, præfert. Secatur trinis per annum vicibus, & primò quidem, cùm ad duos vel 3. pedes aſſurrexit, usque ad ſemipedem demetitur, quæ optimæ notæ eſt, & *Indicum* profert cyanei ſeu cœrulei coloris longè floridioris & vegetioris, quàm quæ ſecunda, ac tertiâ vice ſecatur. Deſectam ſic conjiciunt Indi in ſtagna huic rei ex calce facta, quæ adeò dura evadit, ut unum continuum marmor videatur. Ambitus ſtagnorum communiter 80. aut 100. pedum eſt, quæ plerunque dimidiâ parte aqua repleta, ſectâ poſtmodum hâc herbâ penitùs complentur. Tum quotidie herba ſubigitur & cum aqua confunditur, donec folium (ſcapus enim ſeu caulis inutilis) limoſum fiat ac incraſſeſcat. Quo facto, poſt aliquot dierum quietem, cùm maſſa hæc in fundo ſedit, aquâ deſuper limpidâ exiſtente, per foramina quædam in ſtagni ambitu facta, aqua omnis emittitur, ac calathis limus colligitur. Tunc videas unumquemque, circa cophinum ſuum occupatum, digitis oleo lubricatis prehenſam maſſam diducere ac in paſtillos formare, dimidii ovi inſtar habentes, inferiori ſc. parte planos, ſuperiore convexos: niſi quòd *Indicum Amadabathenſe* utraque parte planum, placenta velut, & id, quod in vicinia Agræ colligitur, quodque omnium præſtantiſſimum eſt, in globos formatur. Sic ſoli exponunt ſiccandum. Quia verò ſabuli non parùm ſic formatis offis adhæret, ſolent eas incolæ, antequam in Europam transferuntur, cribro diligenter ſuccernere, ut purum *Indicum* & itinerum impenſis dignum eò perveniat, pulverem verò domi tinctoribus vendunt. Ubi memorabile, illos qui huic operæ vacant, quantumcunque faciem tegant, tamen impedire non poſſe, quò minus intra octiduum ita imbuantur hoc colore, ut ſalivam non niſi cœruleam excernant. Sed & ovum juxta hos homines manè repoſitum, ſi ſub veſperam frangatur, intus penitus colorem bibiſſe apparet: adeò acer ac penetrans pigmento huic vis eſt &c. Tingit autem *Indicum* & cœruleo & nigro colore telas, cuius rei cauſam ſuprà videre eſt; & in Imperio Mogolis M. magnâ copiâ colligitur, in regione Biana, *Indova* & *Corſa*, quæ bidui circiter itinere, aut propiùs à Regni Metropoli Agra abſunt, hocque omnium optimum eſt. Sed & provenit in loco, qui octidui itinere Suratâ, & in pago *Sarqueſſe*, qui 2. leuc. Amadabatho diſtat; quod planum eſt, ut diximus, quale etiam in Regno *Golconda* reperitur. Reperitur item in vico magno *Raout* aliiſque minoribus vicinis, 36. leuc. diſſitis à civ. *Brampour*; etiam Bengalenſe habetur, & aliud, quod Mexicnaum Americæ Regnum mittit &c. Quam in rem V. plura apud Job. Bapt. Tavernier *Obſervat. ſur les Commerces des Indes Orient.* ut & ſuprà ubi de *Indica Navig.*

Indigetes, adde: Salmaſio Deus *Indiges* propriè eſt, quem Græci ἐγχώριον θεὸν vocant. Poëta,

Dii patrii, Indigetes &c.

Item, χθόνιον, non enim ſolùm τὸν ὑπόγειον, ſed etiam τὸν ἐπίγειον vox notat, Δαίμονα quoque ἐνοικον, quod verbum *Indigetem* exprimit, ex *indu* & *ago*, qui ibi agit & incolit. Iidem porrò *Semidei* & *Locales*, dicti. Gloſſæ, *Indigetes*, ἡμίθεοι κήρυκες. *iidem & τοπικοί*. Servius. *Dii topici, id eſt, locales, ad alias regiones nunquam tranſeunt.* Sed & *Indigetes*, quaſi *Indicetes* dici poſſint, hoc eſt, homines *indicati*, quaſi conſecrati & dedicati, ἀφιερωθέντες V. eum *ad Solinum pag.* 71. Servius *in Æneid lib.* 5. illos *Divos*, non *Deos*, appellari vult, ut diſtinguantur à Diis majorum gentium ſeu Conſentibus, de quibus V. ſuo loco. Quæ cauſa eſt, quòd Imperatores olim, poſt mortem Deorum numero illati, *Divi* dicerentur: quod quâ pompa fieri conſueverit, V. ſuprà, voce *Apotheoſis*, item *Conſecratio*. Iidem Græcè Ἀνθρωποδαίμονες, animæ ſc. erant demortuorum, quos princeps poteſtas cœlo locavit, ſive, quia nobili reperto profuiſſent generi humano, ſive quoniam gentis vel urbis erant conditores, ſive quia bello rem præclare geſſiſſent, V. Lactantium *de Fals. Relig. lib.* 1. *cap.* 5. Auguſtinum *de Civ. Dei l.* 8. *c.* 5. præter Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 1. &c. Unde & dicti videntur ab honore eo, quòd publicè vocarentur. Certè & Feſtus ſive Paulus *indigitanto*, exponit *imprecanto*: & apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 17. legimus: *Namq; Virgines Veſtales, ita* indigitant, *Apollo Medice, Apollo Pæan.* Atque hinc *Indigitamenta*, ἱερατικὰ βιβλία, libri vocabantur, quibus continerentur Deorum nomina & preces ritusque, quibus invocarentur. Fortaſſe iidem ſunt, quos *Genitales* vocat Ennius *Annalium l.* 1. videtur tamen Auſonius aliter accepiſſe, *perioch.* 4. *Æn.* ubi *Deos Genitales* à Jove in concilium vocatos refert, ubi Conſentes & Selecti ſine dubio intelligendi. Primus v. quem *Indigetis* nomen ſortitum invenimus, Æneas eſt; cui ſacellum extructum cum hujusmodi Inſcr. PATRI DEO INDIGETI QUI NUMICI AMNIS UNDAS TEMPERAT, auctore Dionyſio *l.* 1. Livius *Jovem Indigetem* vocat, *lib.* 1. Tempus & auctorem ſuggerit Feſtus: *Indigetis nomine Æneas ab Aſcanio appellatus, cùm pugnans cum Mezentio nunquam apparuiſſet, in cujus nomine etiam templum conſtruxit.* Fuere tamen Latinis & alii *Indigetes*, iique Æneâ antiquiores: quales, ſi unum exceperis Quirinum, omnes illi à Tullio memorati *de LL. lib* 2. *Colunto & illos, quos in cœlum merita vocarint, Herculem, Liberum, Æſculapium, Caſtorem, Pollucem, Quirinum.* E quibus ſex antiquiſſimus eſt Liber, cujus ſacrum Liberalia 16. Cal. Aprillis, dies primâ ſui parte nefaſtus, ut conſtat ex Kal. Rom. Quo per totum oppidum ſedebant, i. e. feriabantur, Liberi Sacerdotes, ut ait Varro *de L.L. lib.* 5. Pueritiam item egreſſi virilem togam induebant, cujus cauſam exponit Ovid. *Faſt.* Etiam inter *Indigetes* Deus Romanis fuit Semo Sanctus, qui & *Fidius*; Faunus item, quem *Indigetem* Silius vocat *lib.* 9.

Indigeteſq; Dii, Faunuſq; ſatorq; Quirinus,
Alternuſq; anima mutato Caſtore Pollux.

Ubi ex ſex iſtis Tullio relatis tres referuntur, & præterea intactus illi Faunus. Nec negari poteſt ei inter *Indigetes* locus, ſi Aboriginum Reges hoc ordine ſucceſſerunt, quo memorat Euſebius: Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus. Sed in eo multa requirit Voſſius: Nam Janus & Saturnus non fuere Aboriginum Reges, verùm ad Deos Selectos pertinuere, adeoque non animales, ſed naturales, erant Dii. Præterea, commentum de Pico R. & augure unde promanaverit, Dionyſius docet. Nec ullus inter Aboriginum Reges fuiſſe Faunus videtur; ſed is iterum non animalis, verùm naturalis, Deus fuit; cum Silvano idem ac Pane, cujus cultum ex Arcadia Evander Italiæ intulit. Juſtiùs inter *Indigetes* Evander refertur, qui Italos literas docuit & agriculturam; quæ poſtea Saturno attributa, quia Evandrum in Saturno honorari placuit. Evandrum verò in Deos eſſe relatum, argumento eſt, quòd ei quotannis ſacrificarint Romani, apud montem Aventinum, juxta portam Tergeminam. Porrò & Deas *Indigetes* Romani habuere: quales Carmenta & Acca Larentia; quarum illa a Majoribus accepta, iſta Diis Majorum ſuperaddita. Lactantius *l.* 1. *c.* 20. alterum etiam ſcortum (præter Larentiam) in Deas relatum ait, cui *Faula* fuerit nomen: Prout vocatur editione Aldi, Betuleji, Thomaſii. Ubi Voſſius ſuſpicatur, priſco more *Flauram* ſcripſiſſe, id eſt, *Floram*, quod ex altero factum. Jam autem à Sabinis Flora culta fuit, cui proin voto ſe obſtrinxit Tatius Rex, cum Romulo pugnaturus & hinc Romuli jam Numæque temporibus Floræ ſacra ac Flamines legimus fuiſſe. Sed & Anna Perenna inter *Indigetes* ſibi locum poſcit, ſi ea fuerit Didonis ſoror: quam apud Æneam exulaſſe ajunt, ſed, inſidias ſtruente Laviniâ, in Numico ſubmerſam, hinc pro Nympha Numici habitam cultamque & quia amne perennè lateret, vocatam Annam Perennam. Sed ſi jam *Anna* priùs dicebatur, non fuerit id nomen ab amne. Nec Anna magis, quàm Dido, videre potuit Æneam, utpote inter quos trecentorum circiter annorum intervallum eſt, ut Voſſius oſtendit *Orator. Inſtitut. l.* 1. *c.* 6. §. 8. Quare potiùs fuerit Anna Bovillana, vetula quæ plebem pavit cùm in Aventinum ſeceſſiſſet, uti legimus apud Ovidium *Faſtorum l.* 3. Quæ tamen ſeceſſio cùm Senatui vel Sacerdotibus Romanis non ita placeret, ut divinos huic vetulæ honores habitum ire vellent: nec negare interim quicquam tempora ſinerent; os plebi ſublitum decretumque, quaſi in Annæ honorem, ut Martio menſe, qui veteris anni erat primus, ſacra cœleſti fierent Numini, quibus rogaretur, ut *annare* & *perannare*, hoc eſt, annum illum exigere & alios illi ſuperaddere daretur. Bona inſuper Dea, ἡ Γυναικεία θεά, ut vocant Græci culta à Romanis Kalendis Maji: quæ & ipſa inter Deas *Indigetes* ſit, ſi vel mater fuerit Midæ Regis, ut Phryges volunt: vel Nympha Dryas, Fauni Regis Aboriginum conjux; quorum utrumque apud Plutar. *in Cæſare* legimus, vel, quod ex Varrone à Macrobio refertur, Fauni Regis filia. Sed quid de ea ſentiendum, patet ex iis quæ de Fauno ſuprà. Atque hæc de temporibus, quæ Cæſares

præceſſere: è quibus colligitur, ſub Regibus hominem neminem cœleſti donatum honore *Indigetemq;* factum, præter unum Imperii conditorem Romulum, atque, ut videtur, longè tamen inferiore gradu, nutricem ejus Accam Larentiam. Poſtea veró, ſi quis hoc honoris adeptus ſit, unicam eſſe Annam Bovillanam; nec tamen è ſententia Senatus. Quamvis interea Heroës ſuos magnis dignati fuere honoribus, at non divinis: quæ diſtinxere etiam Græci, quibus aliud ἐναγίζειν, aliud θύειν. Prius conveniebat Heroibus: alterum notat in Deos referre. Sed apud hos ſere uſu veniebat, ut, qui priùs eſſent heroicis affecti bonoribus, iisdem poſtea præſtarentur divini, quod Lampſacæ, inter alia, contigiſſe, Plutarchus habet *in præcl. Mul. factis*, ubi ſacrificium in honoribus divinis fuiſſe, docet. Lapsâ ſequentibus temporibus Rep. & ſtatu rerum mutato, primus Cæſarum inter *Indigetes* relatus conſecratusque Julius eſt, idque ab Auguſto, de quo Suetonius *Julio cap.* 88. Unde in Juliani Cæſaribus, Auguſtum Silenus Κοροπλάθον vocat, id eſt, *puparum effictorem*; rationem ridiculi hujus nominis reddens, quód, uti nonnulli faciunt pupas, ſic ipſe fecerit Deos, quorum unus primusque eſſet Julius Cæſar. Poſt eum conſecrati alii: de quibus, & pariter Auguſto V. Plinium *Panegyr.* Imò & Auguſtæ, aliique è domo Auguſta, mares fœminæque. Nam Cajus Caligula ſororem ſuam Druſillam, *Veneris Pantheæ* nomine conſecravit: & Getam fratrem Baſſianus Caracalla maluit eſſe *Divum*, quàm *vivum*; & Hadrianus Imp. ſordidis & inſipidis delitiis ſuis Antinoo Bithyno, ſubmerſo in Nilo, non dubitavit, velut certiſſimo Numini, cœleſtes tribuere honores, oraculo etiam conſtituto &c. Sed de his V. ſuprà *paſſim*, inprimis in voce *Anima. Conſecrandi ritus* &c.

Indignatio, V, infrà *Ira.*

Indoles, titulus Principum, adoleſcentium maximè, honorarius. Monachus Sangall. *de Rebus Caroli M. lib.* 2. *cap.* 15. *Quo etiam tempore epiſtolam ad veſtram* Indolem *direxit* &c. V. hanc in rem plurima, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Indorſatæ Literæ, dicebantur olim *Brevia citationum* ſeu *ſubmonitionum*, quód in ejusmodi brevium, per quæ à Rege actori reum in judicium adducendi facultas dabatur, *dorſo* ſeu tergo citatio & ſubmonitio, ab Apparitore vel *Serviente* reo facta, ut in judicio compareret, adſcriberetur: unde *Indorſatio*, executio citationis vulgò in Foro Anglicano: Gall. *Endoſſement.* V. *Statuta* Davidis II. R. Scot. *capp.* 18. & 41. apud Guil. Thorn. *A.C.* 1289. du Freſne.

Indoſcythia, adde: Salmaſio cis Indum & trans Indum ſimul poſita, & intra ipſius Indi oſtia, ad mare Indicum, multas Indiæ regiones complectebatur, emporiumque habebat nominatiſſimum, dictum *Barbaricum.* V. eum *ad Solinum pag.* 1150. & ſuprà, in voce *Barbaricum.*

Induci, propriè calcei dicuntur. Tertullianus *de Pallio. Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum.* Infrà, *Si quid calceatus inducitur.* Cornificius *de Rhetor. ad Herenn. lib.* 1. *Solea lignea in pedibus inducta.* Unde corrigendus Plinius *lib.* 33. *cap.* 11. *Noſtraq; ætate Poppæa, conjux Neronis Principis, delicatioribus jumentis ſuis ſoleas & auro quoq; inducere ſolebat.* Lege, *inducere*: & Apulejus *lib.* 2. *Et cum dicto juvenem quempiam linteis amiculis intectum, pedesq; palmeis baxeis indutum, & adusq; deraſo capite producit in medium.* L. *inductum.* Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 5.

Induciæ, Lycanoris inventum, juxta Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. ſunt conventio, per quam bello manente ad tempus bellicis actibus abſtinendum eſt Virgilius *pacem ſequeſtram* dixit, Servius ad eum, *pacem temporalem*, ut & Thucydidis Scholiaſtes εἰρήνην πρόσκαιρον πόλεμον οὐ λύουσαν, Varro *pacem caſtrorum paucorum dierum* &c. Nomen non tam, ab eo, quod Gellius vult *lib.* 19. *cap.* 8. *inde uti jam*; nec ab *endoitu*, i. introgreſſu, ut Opilius voluit; Sed quód *inde*, i. à certo tempore *otium* ſit, quomodo ἐκεχειρίαν Græci vocant. Sunt enim *Induciæ*, in bello otium, non pax; ideoque accuratè loquuntur Hiſtorici, qui narrant ſæpe, *pacem negatam, inducias datas*, Livius, Plutarchus, Juſtinus. Quare nec novâ in dictione opus eſt: nam, ſublato impedimento temporali, ipſo jure ſe exſerit ſtatus belli, non mortuus, ſed ſopitus, ut dominium & patria poteſtas in eo, qui à furore convaluit. Apud Livium tamen, ex Fecialium ſententia, finitis *induciis*, bellum indictum legimus: ſed nim. iſtis non neceſſariis cautionibus oſtendere vett. illi Romani voluere, quantopere pacem amarent, & quàm juſtis de cauſis in arma retraherentur, ut ipſe Livius innuit *lib.* 4. *Cum Vejentibus nuper acie dimicatum ad Nomentum & Fidenas fuerat, induciæq; inde, non pax facta, quarum & dies exierat & ante diem rebellaverant: miſſi tamen feciales, nec eorum, cùm more patrum jurati repeterent res, verba ſunt audita.* Quantum autem per *Inducias* utrinque liceat, vel non liceat, quæque alia huc pertinent, perſequitur accuratè H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 21.

Indus, dicitur ἐλεφανταγωγὸς, h. e. *rector Elephanti*, undecunque ſit ortus; quia hac arte maximè præſtant, qui in *India* nati ſunt & alios edocuerunt. Polybius *lib.* 1. de Cæcilio, qui Aſdrubalem vicit fugavitque, θηρία σὺν αὐτοῖς μὲν Ἰνδοῖς ἔλαβε δέκα, *belluas cum ipſis* Indis *decem cepit.* Et *lib.* 3. cùm Annibalis elephanti Rhodanum trajecerunt, τοὺς μὲν Ἰνδοὺς ἀπολέσθαι συνέβη πάντας, τοὺς δ' ἐλέφαντας διασωθῆναι, *Cùm* Indi *omnes periiſſent, elephantos ſervari contigit.* In quibus verbis *Indi* vocantur, qui in India nati non erant, ſed in Africa. Aliter ſe res habuit de Eupatoris elephantis, quorum rectores cum ipſis belluis ex India veniſſe vero conſentaneum eſt, 1. Maccab. *cap.* 6. *verſu* 37. *ſuper unamquamq; milites erant triginta duo pugnantes in eis, &* Indus *ejus.* Ubi Vulgatus habet, *Indus Magiſter beſtiæ*, &c. Iſtiusmodi *Indo* harpen tribuit Ælianus *Hiſtor. lib.* 13. *cap.* 1. Πολεμιστὰς μὲν τρεῖς (φέρει) παρ' ἑκάτερα βάλλοντας καὶ τὸν τρίτον κατόπιν, τέταρτον δὲ τὸν τὴν ἅρπην κατέχοντα διὰ χειρῶν, καὶ ἐκείνῃ τὸν θῆρα ἰθύνοντα. *Bellatores quidem tres gerit, duos ab utraq; parte & tertium retro pugnantem, quartum autem harpen manu tenentem, quâ belluam dirigat.* Sic apud eundem *lib.* 13. *cap.* 22. elephas officii ſui monetur τῇ ἐκ τῆς ἅρπης κρούσει· niſi quis malit ὄρπης ex Heſychio legere, cui ὄρπη eſt σίδηρος, ᾧ τὸν ἐλέφαντα τύπτουσι, *ferrum, quo elephantem verberant*: ut in Philoſtrato, καλαῦροψ eſt incurvus baculus, quo puer elephantem regit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 27. *pag.* 268. & 269.

Indusium, adde: Promiſcuè veró hódie vox uſurpatur. Ornatum eorum quod attinet, uti hodie extremæ illorum manicæ acceſſionem habent limbi è ſubtiliore tela vel ſimplicis atque expanſi vel in denſas plicas corrugati; ſic tunicas ad manus fimbriatas Veteres geſtaſſe legimus, apud Suetonium *Julio cap.* 46. Sed & circa collum fimbriata *Indusia* quoque Veteribus fuiſſe, diſcimus ex Lycophrone, ubi is in indumento exitum à ſuperiori parte non habente, quo Clytemneſtra in Agamemnone tollendo uſa eſt, χειροτευτὰς ῥαφὰς cæcis manibus eum quæſiiſſe, quà ſe caput exereret, canit. Vide Caſaubonum *ad l.* & ſuprà, in voce *Focale.*

Inea, fullonis inſtrumentum, V. ſuprà *Ina.*

Inermes, in bello veniam merentur. Et quidem, ut de pueris fœminisque nil dicam, de quibus valet illud Senecæ *de Ira*, *Puerum ætas excuſet, fœminam ſexus*: univerſaliter de maribus, quorum vitæ genus ab armis abhorret, idem ſtatuendum. *Jure belli in armatos repugnantesq; cædes*, Liv. & alibi, *arma habemus* (ait Camillus) *ſed adverſus armatos*: qui proin Vejis expugnatis edixit, *ut ab inermi abſtineretur*, apud eund. Et quidem in hac claſſe primùm ponuntur hi, *qui Sacra curant.* Nam ut hi ab armis abſtinerent, mos ab antiquo omnium fuit gentium, atque ideo viciſſim vi in illos temperabatur. Sic Philiſthæi, hoſtes Judæorum, non nocebant Collegio Prophetarum, quod erat Gabæ, ut videre eſt 1. Sam. *cap.* 10. *verſ.* 5. & 10. Cretenſes, cùm inteſtinis bellis colliderentur, omnem noxam abſtinuere à Sacerdotibus, & iis, quos humandis mortuis præpoſitos Κατακαύτας dixere, teſte Plut. *Quæſt. Græc.* Gothi Sacerdotibus Petri & Pauli extra Romam pepercerunt, apud Procopium *Gothic. libro* 2. Quò prov. Græcorum pertinet, οὐδὲ πυρφόρος ὑπελείφθη. Certè &, cùm tota Græcia olim bello ferveret, Eleos, utpote Jovi ſacros, & eorum hoſpites in alta pace vixiſſe, auctor eſt Strabo *lib.* 8. Pari modo, qui ad Olympia, Pythia, Nemea & Iſthmia certatum ibant, habuiſſe belli tempore ἀσφάλειαν καὶ ἄδειαν, *tutelam ac ſecuritatem*, legimus apud Thucyd. *l.* 5. 8. & Plut. *Arato.* Adde his, qui ſtudiis literarum honeſtis & humano generi utilibus operam navant &c. Dein *Agricolæ*, quos, tanquam in commune utiles, intactos in præliis relinqui, de Indis cum laude refert Diodorus Sic. *Bibl. lib.* 11. de antiquis Corinthiis & Megarenſibus, Plut. de Cyro, Xenophon *Inſtitut. lib.* 5. de Béliſario, Suidas. Eosdem & Canones aſcribunt: quibus *Mercatores* addunt, quo nomine continentur ſimul alii Opifices & Artifices, quorum quæſtus pacem amat, non bellum &c. V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 11. §. 10. & *ſeqq.* ubi & de iis, qui, poſtquam arma geſſerunt, *inermes* ſe hoſti exhibent, deditiis ſc. captivisque, accuratè diſſerit.

Infamiæ Corona, è lana olim, de qua V. C. Paſchalium *Coronar. lib.* 5 *cap. ult.*

Infanciones, Hiſpanis dicti ſunt Nobiles inferioris ordinis, quos ii hodie *Hidalgos*, Galli *Eſcuiers* vocant. Sic veró primitus Nobilium & Militum filii appellati ſunt, qui nondum per ætatem Militari cingulo, nec proinde militari appellatione, erant donati; quod etiam apud Gallos obtinuit. De eorum multiplici ordine, ita Vitalis Epiſc. Oſcenſ. *Sunt quidam* Infanciónes, *quidam homines ſervitii ſive ſigni. Infancionum autem alii Hermunii, alii Franchi de Charta vulgariter appellantur. Ermuniorum autem Infancionum alii Barones vel Rici homines: alii Meſnadarii: alii ſimplices Milites: alii* Infanciones *ſimpliciter nominantur — Infanciones Ermunii, h. e. immunes ab omni munere ſeu onere – ſunt tali nomine redimiti, quibus ſunt libertas & conditionis decor, à tempore, quo non extat memoria, acquiſita, imò innata – Infancio autem de Carta, eſt is cui immunitatem, quam genus vel natura negavit, liberalitas ejus, cujus erat adſtrictus ſervitio, conceſſit cum authentico inſtrumento.* Idem alibi, *In Aragonia omnis homo deſcendens de genere Militari* (h. e. Militum ſeu Equeſtris Ordinis Virorum, qui non naſcebantur, ſed eligebantur, vulgò *Cavalleros*) *per lineam planam, eſt* Infancio, *ſive ſit legitimus, ſive illegitimus, ſive mas ſive fœmina. Tamen, quamvis veniat ex parte Matris ex lineâ militari,*

litari, non eſt Infancio, niſi habeat patrem Infancionem — Et per Foros habetur, quòd quilibet Infancio poteſt eſſe Miles in Aragonia &c. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Infans, à non fando dictus eſt, teſte Nonio: ſicut Græc. νήπιος, à νὴ & ἔπω. Hic ſive die ſive noctu in lucem prodit, natalis dicitur dies, ut ex Varrone fuſè explicat A. Gellius *Noct. Attic. lib.*3. *cap.*2. & quidem veræ nativitatis terminus, nonus eſt menſis, ex ſententia Medicorum: Ovid. *Metam. lib.*10.

— — — — Jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit.

Decimus ab illis laudatur, qui initium ſumunt decimi: poſt quem *Seminati* vocantur. Nec ſeptimus infrequentior, de quo V. *Triſtium lib.*4. *Eleg.*10. Quocunque tandem menſe, primogenituræ magna ſemper veneratio, à qua Fortuna Natalis Primigenia eque ſolis fœmellis nunquam exponuntur primitivæ. Unde de gemellorum primogenitura litigarunt Jurecoſl. maſculis fere faventes, ut fortioribus, quod in Hiſpaniam veteres Gothi invexere primi. Omni autem nato apud Paganos Genius ſociabatur ſtatim, qui & vitæ auctor eſſet & gignendi: quem proin coluere votis, nummis, ſtatuis & inſcriptionibus. Fortuita puerorum Fortuna Genitalis regebat, ſicut neceſſaria Fatum. Lares quoque inter Natales Deos habiti: Fuere & Dii Genitales alii majorum gentium ad Nativitatis providentiam electi, diverſi à Genialibus, Γενέθλαι Græcis, quibus placidis vel iratis, prout quisque natus, ita felix cenſebatur: Acceſſit quoque Neptunus Genethlius Deus, humore ſuo nativitatem promovens; ut Puerperarum hic proprios Deos omittam, de quibus *ſuo loco.* Nato *Infante*, nunc ploratus, nunc lætitia apud diverſos: ipſe plorat, antequam rideat, variam ob cauſam. Utero egreſſum ſtatim lavabant, tanquam à matre rubentem: ſolus enim Clodius Albinus, teſte Capitolino, candidiſſimus natus legitur. Lavabantur verò partim ſale, partim aquâ, eaque vel tepidâ, ut in funeribus: vel fervente, vel frigidâ, quâ Germani etiam legitimum fœtum explorarunt. Unde de iis Claudianus,

— — Naſcentes explorat gurgite Rhenus.

Pſylli partus ſerpentibus offerebant dijudicandos. Æthiopes avibus, ut legitimos diſcernerent, impoſuerunt. Græci aquâ pariter ad ſordes *Infantium* abluendas uſi; additum ſubinde oleum in χύτλῳ vel toti corpori, vel oculis naribusve, ad infantis robur & calorem non ſatis firmum augendum, & conſervandum. Lacedæmonii vino laverunt, alii Græcorum rore, Cimbri nive. Lavandi vel in clypeo collocabantur, antiquo cum funeribus ritu, ut patet ex Euripide *in Troadibus*: vel in mnaſterna, vel labello, vel alio vaſe. Alvei quoque fit mentio, quod *Scaphiſterium* appellatur: *Crater* Triſmegiſto: Chriſtianis *Baptiſterium*, qui id Romanis debuerunt. Alvei in familia Cæſaris teſtudinei erant in uſu, docente Capitolino *in Clodio Albino*: quo modo & lavabantur grandiores, quibus impoſitis haſtam addebant, cum hac acclamatione, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς, ut de fœminis Laconicis ſcribit Thucydides *lib.*2. Lavabant autem ſuis interdum manibus puerperæ ipſæ robuſtiores, ut plurimum obſtetrices vel ancillæ, quin ſervi & Eunuchi, qui idcirco muneribus donabantur. Aliquando ipſi Patres id muneris obiere. Lotus *Infans* in terram ſtatutus fuit antiquis temporibus, non ſine pompa: mos è ſacris Hebræorum, qui tamen ante Juſtinianum deſiit. Religiosè conſecrata terra, quamprimum attigiſſent Auguſti: factumque id, ſive ut vocem terræ contactu acciperet, ſive ut auſpicaretur rectus eſſe Diis Conjugalibus, unde ab Obſtetrice erectus in terram erigebatur, ſive ut Opem ſeu Matrem communem ſalutaret, cujus poſthac indigebat ope. Ita in terra conſtitutis Statina Dea, cujus meminit Tertullianus *de Anima*, præfuit, vel, ut aliis viſum, Statanus. Nihil autem horum factum, ſi ante depoſitionem inter vivos eſſe deſiiſſet. Hinc quorum vitalia indicia, tellure ſuſcipiebantur à Parente, vel Procuratore ejus, quò inter legitimos numerarentur hæredes: Ubi differre conſtat, *naſci* & *ſuſcipi: educare* & *tollere.* Fiebat ea ſublatio ope Levanæ Deæ, de qua Auguſt. *de C. D. lib.*4. *cap.*2. ſed à Patris dependebat voluntate, cujus vitæ & mortis poteſtas in eos, quos pro ſuis agnoverat. Cuncta ritu hoc celebrata, ut ex terra ſublatum infantem ſuſciperet per ſervum Parens, vel ejus vice Puerpera, vel ſoror illius, vel familiaris aliqua: Obſtetrices quoque, unde *Terræ matres* dictæ. Partum autem tollere nolebant Patres, ſi ſexus eſſet ſequioris, quippe maſculus boni fuit ominis. Contraria Indis apud Curtium *lib.*9. Lacedæmoniisque lex, quæ, Patribus arbitrio tollendi detracto, iis reliquit voluntatem ſuſcipiendi, quibus ſpectandi infantes curam demandavit. Omnes Judæi, Crotonenſes nullos tollebant: contra quàm libertatem natæ LL. Papiæ & jus tot liberorum, apud varias gentes. Quos ſuſcipere nollet Pater ominis ergo & metus, more à Diis derivato, expoſiti fuerunt, de quò V. ſuprà, ubi de *Expoſitione*: Quem antiquorum barbarum morem non ſtatim ſuſtulerunt Chriſtiani Imp. ſed progreſſu temporis demum, ut videre eſt in *Cod. Theodoſ. tit. de expoſitis.* Quandoque enecati, cui contrariam legem Romulus oppoſuit, apud Dionyſ. Halicarnaſſeum *lib.*2. Involucra porrò *Infantibus* duplicia erant, alia quæ rubenti ſubſternebantur, quale linteamen album, quo, donec ablutus eſſet, involvebatur puer: hoc ſacrum infantibus ſignum, quia ad Deos ſacerdotesque linum pertinet. Alia jam lotus & in cunis reponendus habuit: quæ vel faſciæ ſeu panni, modò albi, modò purpurei, pro varia puerorum fortunâ, ſæpius lanei, toti corpori circumducti, ut ſalem continerent, & membra in rectum exitura per aliquot annos ſtringerent: vel Incunabula erant, de quibus *ſuprà.* Cunis impoſiti, ab Obſtetricum cura ad Nutrices tranſierunt: quarum erat, à quinto nativitatis die, eorum cum Rumina curam gerere, faſciis involvere, cunas movere, nænias lalloſque cantare, cui cantilenæ Lallus Deus præerat, &c. V. infrà in voce *Nutrix.* Pappabant *Infantes* mammam amplexuri, vel Patrem vocaturi, unde *Papa* pro Patre, apud Græcos Romanosque, pro *Avo* apud Arabes: *Mamma* pro matre ſeu nutrice, ortum. Lallabant eodem modo, unde *Lalli* & ἄλαλοι nondum loquentes, qui acceptâ voce Deo Fabulino ſacrificabant. Qua de re ſic pulchrè Valerianus Epiſc. Cemelienſis *Homil.* 10. *Ecce infantibus quàm ſunt verborum admiranda principia, ubi primùm informis litera vocabulum Matris operatur, & diſtantis ſyllaba gemitus Patris nomen orditur. Quis autem ibi lætus non ſit, cùm inter illa ſermonum dura rudimenta luctantes labiorum ſonos rudis lingua decipit, & os trepidum ſtillantia verba deſtituit* &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Sylv. ult.* ubi & de *reptationis* exercitio infantili egregia quædam. *Papa* verò cibus eorum quoque, ſicut *Bua* potus dictus eſt, docente Nonio *cap.*2. Recèns baptizatis Chriſtianorum & *Infantibus* Paganis mel datum, cum lacte, ex vaſculo χυτριδίῳ per ſpongiam: quarto enim die Nutricis lac ſucceſſit. Matiſcæ & melimela, puls & libum delicatiorum, ſetania plebejorum ſeu cepæ alliique viliſſimum genus, quibus pro potu acetum. Lacedæmonii citra ſatietatem, ut fami aſſueſcerent: Chriſtianis veteribus reliquiæ Euchariſtiæ præbebantur, Cypriani & Caroli M. temporibus. Sed antè, finitâ nempe ablactatione, epulæ inſtructæ, & pro ciborum auſpicio Eduſæ, potionis Potinnæ ſacra fiebant, porcellis lactentibus & pane furfuraceo, ubi ſimul Cubæ initiabantur, ſicut apud Chriſtianos farre. Exportati denique in agros ad Dianam, tumque nutriri cœperunt, quod aliud erat, quàm ali. Inter hæc ſacra tertius affulſit dies Romanis, Græcis quintus, quo coronæ natalitiæ foribus ſuſpenſæ. Juvenalis *Sat.*9.

— — — Foribus ſuſpende coronam,
Jam Pater es.

Oleagina quidem Athenis, maſculis: laneà fœmellis. Romanis laurus, & hedera apiumque, ut & aliæ herbæ fragrantes, in hos uſus placuere. Quinto die emergente inſtituta λουτρὰ λεχώϊα, ſequebantur munera natalitia puero oblata, polypi, ſepiæ, coronæ, gemmæ: Ἀνάθημα donarium vocabatur S. Baptiſmatis: Ὀπτήρια, quæ primò *Infante* viſo exhibebantur. Aliis inſuper puerperæ & puerperii miniſtri eadem luce donabantur. Totâ reliquâ hebdomade primâ, Junoni propoſita menſa, ſeu ara, ſuper quam votivus infans Diis oblatus eſt & commendatus votis: additus Junoni lectus & in ejusdem ærarium conjecti nummi. Sequutæ pro natis ſupplicationes, per omnia templa circumductis: Templa erecta & aræ poſitæ, cuſique nummi Fœcunditati, pro ſingulorum conditione, ſpectacula varia, Circenſe, Atticum, ſtatuæ cum Inſcriptionibus, ſoluto voto, extructæ. Ultimo hebdomadis primæ die, natis Infantibus tabellæ Fata inſcripta, vel virgæ natalitiæ compactæ ſunt, quæ cum nato adoleſcerent: aliis quercinæ, aliis populeæ, à quarum felicitate fata puerorum metiebantur, veteres & annoſas reſtituere ſatagentes. Scritoſioni non nomina arboribus, ſed ipſos nuper natos appenderunt: Alii Veterum luminibus accenſis in puerperio, fortunam natorum futuram explorarunt. Huic ſucceſſit luſtricus dies, quo nomen adepturi, quemadmodum mortui, luſtrabantur; maribus nonus, femellis octavus, ultima hebdomadis aliis, qui etiam intra quintum diem ſubſtiterunt. Præerat Nundina-Dea feſto, quod Suovetaurilibus peractum & circuitione: circumferebantur enim pueri per Obſtetrices vel miniſtros circa focum, unde Ἀμφιδρόμια, nec focus is quidquam erat, quàm aræ Deorum hoſtiis calentes. Expiabantur dein aquæ aſperſione per aniculas luſtrali ex ſputo & pulvere, è balneis plerunque ſumto, V. Perſium *Sat.* 2. *verſu* 31. Hinc eodem die vario ferculorum luxu convivium agitatum. Pro luſtratione circumciſio erat apud Hebræos, ex divino olim inſtituto: quam poſtea ſibi quoque ſumſere Samaritani, Æthiopes, Ægyptii, Colchi, Phœnices, Troglodytæ, Macrones, Edomitæ, Ammonitæ, Arabes &c. Nec apud Græcos Romanosque incognita fuit: Mahometani octavo demum anno, Syri decimo tertio, alii aliis adminiſtrarunt. Sic itaque nomen *Infanti* impoſitum apud omnes gentes, præter Atlantes, apud Ebræos octavo maſculis, fœminis initio menſis. Nominalia Romanis maſculis octavo, ut dictum: fœmellis nono. Græci variabant, ut in luſtratione, aliàs quidem quinto, aliàs verò decimo: ſunt qui & ſeptimi meminerunt. Chriſtianis nulla nec olim, nec nunc certa nominis dies. Ritus hi fuere: Convocatis amicis, eligebant qui præeſſet nominis impoſitioni, nomen dabant infanti, crines tondebant, Diis ſacrificabant & agitabant convivium, V. infrà in voce *Nomen.* Profitebantur deinde Patres puerorum nomina publicâ conteſtatione, quam παιδογραφίαν vocat Modeſtinus, ſimulque in ærarium Ilithyiæ nummum inferebant. Mox intra tertium diem, in Actis publicis, relati à Præfecto ærarii, non nomine

mina tantùm, ſed etiam cognomina, nec non dies nativitatis & Conſul: quod & Indis olim & Europæis hodie haud infrequens: Vocabantur illa Acta *Faſti, Tabularia, Charta*, & in Saturni templo adſervabantur. Porrò pueris ſive ante luſtrationem ſive pòſt dormientibus, quia Caprimulgum & Lilith, item Sagas ſeu Stryges, inſidiari creditum, faſcina eorum vel allio vel alyſſo vel Priapiscunculà appensâ, abigere conabantur. Cui faſcino *infantili* ſucceſſere grandioribus bullæ ad invidiam, ditioribus aureæ, aliis coriaceæ, figurâ cordis vel lunæ pectori affixæ. Cùm morbis tentabantur, *Infantum* curam tractavere Matres præſertim, & Obſtetrices. Æthiopes eorum frontem ipſo natali die, Etruſci occiput & venas verticis temporumque Libyæ populi urebant: Potiones per clyſteria ori infuſæ. Ad ſanitatem conſervandam exercitia cunis conferebant, adultioribus vehicula & navigia: Nec deerant vota pro ægrotantium ſalute, quæ Junoni Lucinæ, Caſtori & Polluci ſolvebant, ſanitate redditâ. Indignabantur enim animæ tenellæ hinc emigrare: ſed mortuis inferias non libarunt, nec eos ante dentes natos uſſere: quorum ideò nulla buſta, ſed ſuggrundiaria, corporibus eorum in urnulis impoſitis. Chalcidenſes extra urbem in via ad Euripum humabantur. Grandiores natu ſarcophago integris corporibus conditi in loco communi vel ante aras. Lugebantur veſtibus cyaneis, mollitiei ſigno & fuſcis, à tota familia præſertim matribus ac ſororibus: ante Auroram, quaſi die rapti, facibus funeralibus & ad tibias elati; quia nec lugere trimo minores licuit. Monumenta tamen iis erecta, memoriaque Natalis diei quotannis celebrata feſto Genethliaco ſolenni, quod cum in vivis ſolùm primitus obtineret; poſtea quoque ad fato functos translatum, conſtitutæque hac fini uſuræ ad ſolvenda convivia ſunt: unde Natales Sanctorum & SERVATORIS noſtri Chriſtiani mutuati ſunt, qua de re Vid. infrà in voce *Natalis dies*, & plura in hanc materiam, apud Thom. Bartholinum *lib. de Puerperio veterum*. Atque hæc quidem de *Infantibus*, quorum noti Parentes: de quibus hoc unum addò, apud vett. Chriſtianos Orientis, ſolitas fuiſſe fœminas, quadrageſimo à partu die, *infantem* in templum deferre, ſic velut Eccleſiæ eum initiantes, id quod ἐκκλησιάζειν dixere, uti docet Meurſius *Gloſſar.* &c. At inventitii *infantes*, incertis nempe Parentibus nati, in antra Nympharum deponi ſolebant. Quod eò fortè factum, quia puellæ, quæ parere geſtiebant, à Nymphis prolem votis poſcere, ſc. ei rei conſenſu ſuperſtitioſorum præpoſitis, ſolitæ ſunt. Euripides *Electrâ verſ.627.*

> A. *Νύμφαις ἐπόρσυν' ἑορτὴν, ὡς ἔοικέ μοι.*
> B. *Τροφεῖα παίδων, ἢ πρὸ μέλλοντος τόκου;*
> A. *Οὐκ οἶδα, πλὴν ἓν βουσφαγεῖν ὡπλίζετο.*

V. Barthium ubi ſuprà, *Theb.lib.5. verſ.519.* ut & hic ubi de *Nothis*, ac *Spuriis*.

Dii, qui naſcentibus infantibus præerant, ex Roſino.

Anculi & Anculæ, Dii Deæque erant ancillarum, Feſt.

Carnea, vel potiùs *Carna*, vitalibus humanis præeſſe credebatur, ab eaque petebatur, ut jecinora & corda, reliquaque viſcera ſalva conſervaret.

Cunina, cunis præfecta eſt, quas tuebatur & faſcinum ſubmovebat.

Diva Edúca, ſeu *Edúſa*, eſcam infantibus præbere credita eſt: ſicut Diva Potina potionem miniſtrabat. Utrique ſacrificabant Nutrices, cùm primore cibo ac potione *Infantes* initiabant.

Fabulinus Deus dicebatur, quem fari incipientibus pueris invocabant, eique ſacra faciebant.

Janus, primus commemoratus eſt Varroni, enumeranti Deos ab ipſa conceptione hominis & ſeriem eam perducenti, uſque ad decrepiti ſenis mortem.

Juventus ſeu Juventas Dea fuit, quæ poſt prætextam excepit Juvenilis ætatis primordia, Auguſtinus *de Civ. Dei lib.4. cap.11.*

Levana, de terra levabat *Infantes*.

Lubentia, ſeu *Lubentina*, eadem cum Venere Genitali Dea.

Naſcio, ſive *Natio* Dea, naſcentium fuit Præſes, teſte Cicerone *de N. D. lib.3.*

Nundina Dea, à nono naſcentium die dicta eſt, quo infantes luſtrabantur, & nomina accipiebant. Is enim maribus erat nonus.

Opis invocabatur, ut opem ferret naſcentibus & eos ſinu terræ exciperet.

Orbona colebatur, ne orbi fierent *Infantes*. Arnobius *lib. 4.* ait, in ejus tutela fuiſſe orbatos liberis parentes.

Oſſilago, Dea ſolidatrix oſſium fuit.

Paventiam Deam conſtituerunt antiqui, ut ab *Infantibus* pavorem averteret. Auguſtinus *de Civ. Dei lib.4.c.11.*

Rumina, mammam parvulo credebatur immulgere. Idem *lib.4.cap.8.*

Statilinus & Statana Dea, educationi ab antiquis aſcripti ſunt, eo viz. tempore, cum ſtandi ac conſiſtendi poteſtatem habere incipiebant.

Vaticanus, in vagitu os aperire dictus eſt, vel vagitibus præſidere. V. A. Gellium *lib. 6. cap.17.* Unde quidam *Vagitanus* legunt, apud Auguſt. *de C. D. lib.4.cap.8.*

Volupia, à voluptate dicta, ſimiliter inter *Infantium* Præſides cenſita eſt &c. V. *ſuprà*.

Infans, nomen quod Regum filiis in Hiſpania tribuitur, uti legimus apud Vitalem Epiſc. Olc. quod nomen primitus ajunt filio ſuo primogenito Sancio indidiſſe Ferdinandum II. Caſtellæ & Legionis R. illudque ab Anglia hauſiſſe ductâ in uxorem Leonorâ filiâ Regis Angliæ. Sed longè ante iſtud tempus *Infantum* & *Infantiſſarum* obtinuiſſe nomenclationem, docemur ex *Epiſtola* Pelagii Epiſc. Ovetenſis, qui vixit A. C. 1100. Is enim *in Veremundo II.* R. *Habuit*, inquit, *duas nobiles Uxores: ex una genuit Infantiſſam domnam Geloiram. Ipſe Infans Ordonius Fronlus Pelagii genuit plures filios* &c. Sic in *Charta* Alfonſi VI. Reg. Caſtellæ æræ 1118. *ſubſcribit Ramirus* Infans *Garſia Regis filius*, apud Anton. Yepezium *in Chron. Ord.S. Bened. Tom.III.* V. Suritæ *Indicem lib.1. ærâ* 1063.1064. Mich. *del Molino in Repertor. Foror. Aragon.* voce *Primogenitus* & Sebaſt. Cobarruviam *in Theſauro Linguæ Caſtell.* A' voce Cantabrica, *proximum Succeſſorem Regni* ſignificante, nomenclaturæ hujus originem arceſſit Georg. Hornius *Orb. Imp. cum Not. Felleri pag. 278.* Sed & alibi *Infantes* & *Pueri* promiſcue, dicti occurrunt etiam Magnatum filii, qui nondum ex ætatis defectu feudorum paternorum poſſeſſionem adierant, quæ à *Cuſtodibus* & *Tutoribus* interea adminiſtrabantur, donec ad legitimam ii ætatem perveniſſent, qua de re dictum ſuprà in voce *Hæres*. Ita Fridericus Henrici II. Imp. fil. quem ſpectabat Apuliæ ſeu Siciliæ Regnum ex parte Matris, *Infans Apuliæ* appellatus eſt, uti teſtatur Auctor *Chronici* Senon. *cap.19.* *Puer Apuliæ*, in *Chron.* Andrenſi *pag.634.* *l'Enfant de Pouille*, in *Chron.* Flandr. *cap.21.* Primogenitus Angliæ Regis, *Puer Anglicus* dicitur, Guilielmo Britoni *Philipp. lib.12.* Filius Comitis Campaniæ, *L'Enfant de Champagne*, apud Muskium: Filius Regis Bohemiæ, *Adoleſcens Bohemicus*, apud Monachum Pegav. *p.6.* Filius Ducis Cliviaci, *L'Enfant de Cleves* Monſtrelleto, &c. Imo quoque *Infantes* & *Pueros* interdum deprehendimus indigitatos, etſi fortean prædiorum paternorum jam adiiſſent poſſeſſionem vel certè eorum poſſeſſores audirent. *Charta* A. C. 1088. apud Beſlium *in Epiſcopis Pictav.* *Sub regimine Regis Francorum, Aquitaniæ Ducatum tenente Guillelmo infante Pictavorum Comite* &c. V. infrà in voce *Puer*, & plura hanc in rem, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Infantadgo, nomen illuſtris in Hiſpania Familiæ, Mendoziæ ſtirpis. Didacus enim Hurtadus de Mendoza, Admiralis Caſtiliæ (filius natu major N. N. *de Hita & Butrago*, frater Inici Lopezii Dom. *de Caſtel-novo*) pater fuit Inici Lopezii, qui primus Comes *del Real de Manzannares* & *March. de Santillana*, creatus eſt, A. C. 1445 & ſeptem mares genuit, è quibus primus Didacus Hurtadus de Mendoza, novum decus genti intulit, *Ducis del Infantadgo* dignitatem adeptus. Huic, præter maximum natu, lineæ Ducalis continuatorem, de quo mox; filii fuere Johannes Hurtadus Dominorum *de Belenna & Valhermoſo* & Garſias Laſo de Mendoza Dominorum *de Junquera in Guadalaxara*, cum cognom. *de Laſo*, conditores. In ſtipite verò Ducum directo, Didacus Lopezius I. ex Brianda de Luna agnatâ (fil. Johannis Hurtadi de Mendoza) Inicum Lopezium I. genuit, Mariæ de Luna (fil. Alvari de Luna Duc. de Truxillo) maritum & ex ea patrem Didaci Lopezii II. quo & Mariâ Pimentelliâ, natus Inicus Lopezius II. Iſabellam Arragoniam ſibi junxit (fil. Henrici Aragoniæ inf. Fortunæ, D. Segorbiæ, Ferdinandi Aragoniæ R. qui obiit A. C. 1416. ex Henrico filio, nepotis) atque ex ea ſuſcepit Didacum Hurtadum II. Com. *de Saldanna*, cui Maria agnata March. *del Cenete* (fil. Roderici de Mendoza March. *del Cenete*,) genuit Rodericum Duc. *del Infantadgo*, ex Anna agnata (fil. Inici Lopezii de Mendoza D. *del Infantadgo*, Didaco Hurtado II. geniti) Luiſæ, Inici Lopezii (den. ...) Magdalenæ (den ...) & Mariæ patr. è quibus hæc ultima Garſiæ de Toledo Oſorio Duci de Fernandina nupſit; primogenita verò Luiſa, hæres, Ducatus titulum marito Didaco Gomezio *de Sandoval*, Comiti *de Saldanna* (filio Franciſci *de Sandoval* & *Roxas* Duc. *de Lerma*) attulit; mater ex eo Annæ, Roderici & Catharinæ *de Mendoza Sandoval Roxas Duc. de Infantadgo March. de Santillana, Argueſo & Campo*, March. *de Cenete* (quæ nupſit Roderico de Silva Mendoza *Duci de Paſtrana & Eſtremera*, Principi de Melito, & Duci de Villafranca in Regno Neapolitano: ex eo mater Roderici de Silva Hurtado de Mendoza Guzman Com. de Saldanna, qui uxorem ſibi junxit N. *de Haro*, filiam Ludovici *de Haro* A. C. 1666.) Phil. Jacob. Spenerus *Theatro Nobilit. Eur. Part. II. p.106. & Part.III. pag.80. & 87.* ut & utrobique *in Indice*, *ubi Familiæ diſpoſitionem exhibet.*

Infantes Monaſterii, iidem qui vulgò *Oblati*: in *Capitulis* Theodori Cantuar. *cap.34.* *Infantes Monaſterii 14. annis carnem manducant.* Apud Eund. *cap.115.* *Pueri Monaſterii* dicuntur, ubi etiam vetantur *ante 25. annos ordinari.* Eorum modeſtiam in Eccleſia ſic deſcribit Domnizo de *Vita* Mathildis *lib.1. cap.15.* de Bonifacio Duce,

> *Scilicet aſſiſtens ad opus divum bonus ipſe*
> *Stabat in excelſo ſolio, non corde ſuperbo:*
> *Aſpiciensq; chorum, facies vidit puerorum*
> *In terra pronas, pſallentes dulciter horas,*
> *De quibus admirans, ita cur ſtant, ſeq; regirant,*
> *A' Monachis didicit, ſemper quòd ſtant ibi fixi.*
> *Hoc non oblitus jocundus Dux & opimus,*

Ire

Ire ſub tectum clam Templi cœpit honeſtum
Quendam quippe virum cum nummis, vult quia mirum
Ipſe videre, decem libras vir jactat ab æde,
In medioq́ Choro ſtrepitus ſonat, & puerorum,
Quorum palpebra penitùs nec ſic patuere.
Aſpexit nummum tetigit non ullus & unum:
Inde magis gaudens præclarus Dux ait autem:
In modicis annis ſunt hi pueri velut alni,

apud C. du Freſne *in Gloſſario*: ubi etiam quædam de *Infantibus* ſeu pueris ſymphoniacis, quorum mentio in *Ordine* Rom. vulgò Gallis, *Enfans de Choeur.*

Infanticidium, ejusque deguſtatio, inter alia ſcelera, quorum infamiâ Chriſtiani aſpergebantur, ſub Impp. Ethnicis, præcipuè iis exprobrata; quo nomine ad beſtias damnabantur, ex *l.* Cornelia *de Sicar.* ut *humiliores ſolerent* vel *beſtiis ſubjici*, *l.3. §.5. ff. ad leg. Corn. de Sicar.* Cenſebantur autem inter *humiliores* Chriſtiani, unde etiam, *famoſos*. quos ſeveriùs, *quàm integra fama homines, puniverunt*, *leg.28 §. 16 ff. de Pœnis.* qua de re V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Attic. lib. 2 tit. 3.* plura verò de atroci hac Paganorum calumnia. apud Minucium Felicem *Octavio* & Athenagoram *Legat pro Chriſtianis.*

Infelix Arbor, Catoni quæ nullum, Tarquitio apud Macrobium, quæ nigrum fert fructum. Ita enim hic in *Oſtentario arborario*, apud Macrobium *Saturnal lib.3. cap.20. Arbores. quæ Inferûm Deorum avertentiumq́ in tutela ſunt. eas infelices nominant. Alternum ſanguinem, filicem, ficum atram, quæq́ baccam nigram nigrosq́ fructus ferunt, itemq́ acrifolium, pyrum ſylvaticum, ruſcum, rubum ſentesq́, quibus portenta prodigiaq́ mala comburi jubere oportet.* Nempe ligna hæc ad portentorum expiationem adhiberi ſolebant. Lycophron *Caſſandrâ*, ubi de Locrenſium Virginum calamitate,

Ὅταν ἀκάρποις γυῖα συμφλέξας φυτοῖς
Ἥφαιστος εἰς θάλασσαν ἐκσποδήσῃ σποδὸν κτλ.
Cùm membra cremiis uſtulans infamibus,
Cinerem procellis ventilabit Mulciber &c.

Et Catullus,

Vovit, ſi tibi reſtitutus eſſem,
Deſiſſemq́ truces vibrare jambos,
Electiſſima peſſimi Poëta
Scripta tardipedi Deo daturam
Infelicibus uſtulanda lignis.

Sed & perduelliones *ad arborem infelicem* ſuſpendi conſueviſſe, docet Romuli lex, *Duumviri perduellionem judicent. Si à duumviris provocarit, provocatione certato. Si vincet, caput obnubito, infelici arbori ſuſpendito.* V. Jo. Meurſium *Commentar ad Lycophronem*, Cœl. Rhodiginum *l.10. c.7.* Alios: De hominum v. *Infelicium* coronis præmiisque C. Paſchalium *Coronar. lib.5.c.6.*

Inferi, fabula Plinio, *lib.2.cap.63.* ubi de avaritia hominum, in ipſa terræ viſcera penetrantium, *Si ulli*, inquit, *eſſent Inferi, jam profectò illos avaritia atq́ luxuria cuniculi refodiſſent.* Imò & Juvenali *Sat.2.*

Eſſe aliquos manes & ſubterranea regna,
Et Pontum & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atq́ unà tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum are lavantur:

Et Lucretio, & omni Epicuræorum Scholæ, Luciano inprimis. Quibus celeberrimos Philoſophos junge, Senecam earundem partium vel principem, *Conſol ad Martiam cap.19.* Ciceronem *de N. D. lib.2.* longè fuſiùs *Tuſcul. Quæſtion. lib.1.* Alios, qui figmentum utile Reipublicæ, ad coërcendos impios, hanc *de Inferis* doctrinam vocavere. At Sapientiores Gentilium hac de re meliùs, inter quos & Protagoram librum περὶ τῶν ἐν Ἅδου, *De iis, quæ ſunt apud Inferos*, conſcripſiſſe memorat Laërtius *in Eo.* Certè non ſupplicia minùs, ac præmia, poſt impletam mortalitatem ſupereſſe homini, præter Pindarum *Olymp. Ode 2. Epod. 3.* aliosque Poëtas, Philoſophi ſenſere, Plato *de Rep. lib. 3. princ. de LL. lib. 9. ſub. fin. lib.10. alibiq́ paſſim*, Plotinus *Ennead.5.* Cato, apud Salluſtium *in Catil.* Plutarchus *de aud. Poët.* Stoici, apud Lactantium *lib.7.cap.11.* &c. Et quidem *Ignem infernalem* agnoviſſe, inde patet, quòd ποταμῶν φλεγεθόντων, *fluminum flagrantium igne*, ποταμῶν πυρὸς *fluviorum ignis*, Pyriphlegetontis inprimis, crebra apud illos mentio. Igne tamen ardentibus, ne lucis quidem ſolatium futurum, denſiſſimis *Tenebris* obruendis, & ipſis non ignotum. Hinc apud Virgil. *Æneid. lib.6. verſ.265.*

—— *loca nocte ſilentia latè*,

& *ſilens nocte perpetuâ domus*, apud Senecam *Hippol. Act. 1. Sc. 2.* V. quoque Plut. *d. l.* Porrò, *Abyſſi profunditatem*, ingerit Plato *de LL. lib.10.* & Triſmegiſtus apud Appulejum *in eo. Carceris ſqualorem*, Socrates apud Platonem *in Gorgia*: *Catenas*, Virgilius *d. l. verſ.549. & ſeqq.* & Eris Armenius, apud Platonem *de Rep. lib.10. Stridorem dentium ac fletum*, Virgil. *ibid.* Plato ſimiliter & Triſmegiſtus, *Extremitatem pœnarum*, Plato iterum *in Gorgia*: *Æternitatem*, Ovidius *in Ibin.* &c. Quæ omnia, fabulis quidem variis involuta, veri tamen non parùm continentia, unde illi hauſerint, aperit Juſtinus Martyr, *Moſes*, dicens, *antiquior eſt omnibus Græcorum Scriptoribus, & quidquid— de pœnis Inferorum & rebus cœleſtibus, aut id genus aliis Philoſophi vel Poëtæ prodiderunt, à Prophetis occaſionem ceperunt, tam ſentiendi, quàm eloquendi talia. Sic fit, ut his omnibus ineſſe videantur aliqua veritatis ſemina.* Quam in rem V. præclarè diſſerentem Tob. Pfannerum *Theolog. Gentilis pur. Cap.I. §.5. & Cap. XXI. §.5. & ſeqq.* De loco vero *Inferorum* apud Vett. æque ac Recentiores incerta omnia. Spiracula Ditis & aditum eorum in monte Hirpinorum Apuliæ collocabant Romani, ubi proin Amſancti ſacrum Diti perſolvebatur quotannis. Hic enim ſpecus ille peſtifer, adeò apud Vett. celebris, cujus ſpiritus juxtà ſtantes necabat. Plin. *lib. 2. cap. 93. Item in Hirpinis Amſancti, ad Mephitis ædem, locum, quem qui intravere moriuntur.* Ad Septentrionis loca ponit Statius *Thebaid. lib. 2. verſ. 53.* ubi & nunc plurimis perſuaſum Oſtia Inferorum eſſe, Vid. Olai M. ſcripta edita Romæ A. C. 1555. Certè non aliam magis ob cauſam gentibus his olim prælata nox diei & tenebrarum regina Luna lucis principi Soli, Inferoales Æthereis ſanctiùs culti, ut alibi diximus. Alii in aëre caliginoſo, in centro terræ, alibi, *Infernum* extruunt. Sobriè magis ea de re Theod. Beza *c. Brentium*, *Sicut cœlum, cujus majeſtas nobis nunc eſt incomprehenſibilis—certum ac definitum locum eſſe, mundo ipſo ſuperiorem, ex Scripturis credimus: ita & Inferos ex iisdem Scripturis credimus certum ac definitum locum eſſe, quem non fruſtra ſcriptura Abyſſum & Tartarum, Infernum deniq́ vocarit Eccleſia, horrendis & æternis Satanæ & impiorum ſuppliciis deſtinatum. Quæ porrò de ejus ſitu & cameris ridiculi nonnulli ſomniatores partim excogitarunt, partim ex profanis Scriptoribus repetiverunt, ut vanas & aniles nugas, relinquimus.* Cæterùm *de Diis Inferorum*, quos iis aſſignavit Gentilitas, V. ubi de *Dite*, *Furiis*, *Plutone*, *Proſerpina* &c. de Sacris iis fieri ſolitis, Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, inprimis *Theb. lib.4.* de iisdem, ut & aliis huc pertinentibus, eundem *Commentario Superſtitionum*, & hic non uno loco &c. Addam ſaltem, non creditum Vett. multis, *Inferis* recipi animas inſepultorum, aut eorum qui immature vel violentâ morte extincti eſſent. Unde non animas ad Inferorum ſedes jam adactas, ſed ſolas ἀώρων & βιοθανάτων, in Necyomantia, evocari, utpote in propinquo degentes, neque ex intimis Orci ſedibus avellendas, unde nullus reditus, erant perſuaſi, quâ de re diximus aliquid ſuprà, ubi de *Aboris*. Nec hoc omittendum, Veteres *ad Inferos deſcendiſſe* tralatitiè dictitaſſe eos, qui diutiùs peregrinabantur, uti diſcimus ex Artemidoro *lib.2. cap.60.* Atque ſic omnino intelligendum eſſe Ulyſſis deſcenſum, apud Homerum, & Æneæ apud Maronem, docet Jo. Meurſius *Comm. ad Lycophronem p.244.*

Inferiæ, adde: Hinc *ſpirantes Inferias* dixit Statius *Thebaid. lib. 12. verſ.18.* Sed *quòd ſumtuoſum erat & crudele homines vel victimas interficere, ſanguinei coloris cœpta eſt mortuis veſtis injici*, Servius *in Æneid. 3. verſ. 65.* ubi pulchre de antiquiſſimo hoc ritu. Dicit autem *vel victimas.* Namque & *equi* Inferiis Ducum mactati, uti de Achille apud Homerum Patroclo, & Creonte apud Statium Menœceo parentante legimus. V. Barthium *Adverſar. lib.14. cap.19.* Idem de Luſitanis ſcribit Strabo, hisque *capros* & *captivos* homines junctos memorat, *lib. 3. aſinos* & *canes* Arnobius *lib.3.* uti *canes* itidem *menſarios*, in duas partes diſſectos, cum equis, rogo Patrocli Achilles modo dictus injicit &c. Erant autem *Inferiæ* hujusmodi vel recentes, vel anniverſariæ: addebaturque non rarò funebris laudatio ſeu carmen, quod *Parentalia* dicebant Latini, Ἐπικήδειοι λόγοι Græci, qua de re V. Scaligerum *Poëtices lib 3. cap.122* & plura hic paſſim.

Infertores, vocabantur apud Romanos, qui fercula conviviis inferebant: appellati ab opera, quam præſtabant. Juvenalis *Sat. 5. verſu 80.*

Aſpice quàm longo diſtinguat pectore lancem,
Quæ fertur domino ſquilla & quibus undiq́ ſepta
Aſparagis, quâ deſpiciat convivia caudâ,
Cùm venit excelſi manibus ſublata miniſtri.

Ubi habent vett. gloſſæ, *miniſtri, infertoris.* Eædem ad illa ejusdem Poëtæ *Sat.11. verſu 142.*

Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Novit avis noſter tirunculus:

ita explicant, *hoc eſt quod vult dicere*, Infertor *noſter furtum facere ignorat.* Et hæc quidem vox in Lege Salica extat. Miniſterium tetigit Juvenalis, de quo ſuprà, & ante hunc Horatius *lib. 2. Sat. ult.*

—— —— —— —— *Deinde ſecuti*
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edit.

Tangit & Zeno Veronenſis, *Serm. ad Neophytos poſt Bapt. Tres pueri unanimes legumina inferunt primi, quibus, ut ſcitus ſit ſapor, ſalem ſapientia aſpergunt, oleum Chriſtus infundit.* Halotus autem ille, qui boleto Claudianam apotheoſin procuravit, Prægustator itidem & *Infertor* fuit: quæ miniſterii conjunctio non videtur perpetua fuiſſe. Vini *Infertorem* lepidè expreſſit Horatius *lib. 2. Sat. ult.*

—ut

——— ——— ——— *Ut Attica virgo*
Cum ſacris Cereris: procedit fuſcus Hydaſpes,
Cacuba vina ferens: Alcon, Chium ; maris expers.

Ex nigra enim Maurorum gente *Infertorem* vini Naſidienus, hoc loco: ſicut panis, Trimalcio habuit, apud Petron. V. Laur. Pignorium *Comment. de Servis.*

Infibulatio, olim in Citharœdis uſitata, tum quæſtûs, tum vocis gratiâ: Juvenalis *Sat. 6. verſu 73.*
Solvitur his magno Comœdi fibula, ſunt qui
Chryſogonum cantare vetent.

Rationem *infibulandi* monſtravit Corn. Celſus *lib. 7. cap. 25.* qui *hoc quidem ſæpius inter ſupervacua, quàm inter neceſſaria eſſe*, teſtatus eſt: cujuſmodi erat, quòd inſectatur Plinius *lib. 33. cap. 12. adhibitas argenteas fibulas mancipiis ad tranſitum virilitatis.* Pignorius tamen non niſi æreas ſe vidiſſe ait, quarum etiam ſpeciem exhibet. Vetus Gloſſator ad illa Juvenalis *Sat. 6. v. 377.*
——— ——— ——— *Nullius fibula durat*
Vocem vendentis Prætoribus;

ſcriptum reliquit: *Fibulam dici circellos, quos Tragœdi in pene habent ut coitum non faciant, ne vocem perdant.* Et certè circelli, quos recenſet, aptiores fuerunt, & quia leves erant, minimeque oneroſi, & quia legimus religioſos neſcio quos Turcarum, quos illi *Calender* vocant, hujusmodi annulis ferreis ſeu cuprinis, addo etiam argenteis, *infibulare* ſeſe ad aucupandam apud populares ſuos opinionem ſanctitatis. Unde & fibulas, quæ apud Vegetium leguntur, *in Veterinaria lib. 2. cap. 15. & 31.* circellorum ſpeciem præ ſe tuliſſe multa faciunt, ut credamus. Illæ ſanè, quas Muſicorum vocat præfatus Auctor, thecam adnexam quandoque habuerunt, quæ nudorum virilia includeret, Martialis *lib. 11. Epigr. 76.* cujus vicem ſupplevit aliquando aluta, teſte eodem *lib. 7. Epigr. 34.* Hactenus Pignorius *Comment. de Servis*, V. quoque ſuprà in voce *Fibula.*

Infirmarius, Officium Monaſticum, *Frater cui cura* infirmorum *commiſſa eſt*, ut habet Lanfrancus in *Statutis* Ordinis S. Benedicti *cap. 9.* de quo V. Hæftenum *Diſquiſition. Monaſtic. lib. 11. tr. 5.* Inde *Infirmaria*, noſocomium, conclave infirmorum, in Monaſteriis præſertim, apud Matth. Pariſ. *A. C. 1252.* alibique paſſim. Gall. *Infirmerie*, Car. du Freſne *Gloſſar.* Vide infrà *Noſocomium.*

Infleti, poſt mortem, infelices habiti. Virgilius *Æn. lib. 11.*
Nos animæ viles inhumata, infletaq; turba.

V. quæ ſuprà diximus, de Vett. mortuos *Deflendi* religione.

Infortiatum, pars una Digeſtorum Juris, quod barbari Jurecoſſ. in tres partes diviſerunt, *Digeſtum novum*, Infortiatum & *Vetus*: quæ nomina Bulgari & Azonis ævo tum primùm nata, nomenclationis etymo adhuc incerto, C. du Freſne, ex Seldeni *Præfatione*, *ad Angliæ Hiſtoricos editos A. C. 1652. n. 8.*

per *Infortunium* ſuum, jurandi Veterum mos ſolennis, indigitatur Papinio Statio *Thebaid. l. 6. verſu 171.* ubi Ino Palæmonis defuncti genitrix,
——— *per ego hæc* (inquit) *primordia belli*
Cui peperi: ſic æqua gemant mihi funera matres
Ogygiæ ———

Ovidio item, *Metamorph. lib. 7. ubi de Jaſone*
——— *per ſacra triformis*
Ille Deæ, lucoq; foret quod Numen in illo,
Perq; patrem ſoceri, cernentem cuncta, futuri
Eventusq; ſuos, & tanta pericula jurat.

Sic jurat apud Euſtathium Iſmenius, νὴ τὸ φελκτὸν κλυδώνιον καὶ τὴν πικρὰν δουλείαν, *per tempeſtatem* & mala, ob quæ præcipitata fuerat Sponſa in mare, *perq; amaram ſervitutem*, *lib. 11.* Imò νὴ τὴν τῶν ἐμῶν δυστυχημάτων θάλασσαν, *per meorum* infortuniorum *mare*, *lib 8* &c. V. Caſp. Barthium *ad Papinianum illud Thebaid. lib. 6. verſ. cit.*
——— *per ego hæc primordia belli.*

Apud Aſtrologos *Infortunia* dici duo ſidera, adnotat J. C. Scaliger *Poëtic lib 3. cap. 26.* ubi ex Vett. ſententia, *Ab ſe ipſo*, ait, *nequit diſcedere Jupiter — ſed rerum eventa nequaquam ab illo ſolo dependent, ſunt enim ſidera duo, quæ* Infortunia *dicuntur ab Aſtrologis. Horum aſperitate corroboratur Fati vis ad impedimenta virtutum hujus Fati adminiſtra eſt, quam ſub Junonis nomine Fortunam nuncupamus: Aſtrologi verò partem Fortunæ vocant* &c.

Infula, ſacrum capitis tegmen. Feſto, *Infulæ* fuere filamenta lanea, quibus Sacerdotes & hoſtiæ & templa velabantur. Unde Scaliger, *Infilare*, inquit, *Veteres dicebant, pro amicire* vel *velare*; ut contrà *exfilare*, i. *exuere filum.* פתיל *Infula, velamentum capitum Sacerdotum*, Sip. Sunt tamen, qui ab *infra* vocem dictam putent, propter vittas, quæ ex illa inferiùs longâ appendice dependebant. Quidam cum Mitra confundunt, imò Hugo Victorinus *de Sacram. lib. 1. cap. 55.* Mitram, Tiaram, *Infulam*, Pileum pro eodem accipit. In rigore tamen aliud Mitra. *Infula* enim erat faſcia lanea alba partem capitis capillo tectam ad bina tempora operiens, utrinque adſtrictâ ac dependente vittâ; ut propterea vittæ & *Infulæ* ſæpe confundantur; in quam rem diſſerit copiosè ac eruditè Bernartius *ad lib. 5. Thebaidos Statii verſ. 678.*

Proin id ipſum erat *Infula* in Pontifice, quod Diadema in Rege, niſi quòd Regales faſciæ latæ, Sacerdotales verò tortiles erant, hinc στρόφια Græcis propriè dicta, Latinis vett. *ſtruppi.* Prudentius *in Symmachum lib. 2. de Veſtalibus,*
Interea dum torta vagos ligat infula *crines,*
Fertur per medias, ut publica pompa, plateas.

De albo & cocco plerunque tortiles fuiſſe, diſcas ex Servio & Iſidoro *lib. 19. cap. 30.* Sed & frondem oleæ aut lauri iis circumvolutam, docet Statius *Thebaid. lib. 2. verſu 99.*
——— *glaucaq; innexus oliva*
Vittarum provenit honos ———

Et Maro *Æn. lib. 3.*
Rex Anius, Rex idem hominum Phœbiq; ſacerdos,
Vittis & ſacra redimitus tempora lauro.

Imò *ramus infulis* fere ſemper jungitur. Unde Varro *lib. 6. Etiam hoſtiarum infulis frondes & ramos additos*, ait. Namque & *Infulas dictas apparet, quòd velamenta è lana, quæ adduntur infula, intra hoſtiarum cornua velamento erant.* Ne viz. hoſtia viſis necis inſtrumentis percelleretur & turbas daret. Uti verò Reges vix unquam diademata ponebant, ita vix unquam Sacerdotes ſuas *infulas*, ut quibus nihil habebant ſanctius. Sen. *Epiſt. 15. Hæ litteræ* infularum *loco ſunt.* Hinc & armati ſub caſſide eas gerebant. Idem Statius *lib. 7.*
——— *ſacrumq; Lycorea Phœbo,*
Invitus jam fraxineum dimiſerat haſta
Robur, & excuſſis apparuit infula *criſtis:*

Virgilius, *Æn. lib. 2.*
——— *nec te tua plurima Panthu*
Labentem Pietas, nec Apollinis infula *texit* &c.

Alii, iisque præſentibus ipſum Numen adeſſe credebatur, Barthius *ad Statium Thebaid. lib. 2. verſ. 96.* &c. Tranſiit poſtmodum earum uſus ad Summos Magiſtratus, unde *Conſulum Infulæ*, memorantur Jornandi *in lib. Succeſſ.* Præfectos item provinciarum. Spartianus *Hadriano, Martium Turbonem, poſt Mauritaniæ præfecturam, infulis ornatum, Pannoniæ Daciaq; præfecit*; hocque modo ſanctiorem & pleniorem illi poteſtatem aſſignavit. Sed de hoc loco infrà. Imò *infulæ ornamenta honorum & omnium munerum* dici cœpere, in *MS. Gloſſario* Fauſti Rom. Poſtremo quoque ævo, ubi omnem eximium ornatum deſignabant, etiam veſtimentorum, uti diſcimus ex Auctore *Vitæ* Ludovici Pii, ubi *Infularum Imperialium & Sacerdotalium* nomine utriuſque dignitatis ornatum veſtitumque deſignat. Unde Caſaubono data occaſio duplicis generis *Infulas*, *Sacras*, quæ Στέμματα Homero, & *Magiſtrales*, ſeu Ἀρχοντικάς ſtatuendi. V. infra. Cidarim inprimis Pontificium, triplicem coronam ſupra ſimplicem Epiſcoporum mitram continentem, *Infulam* ſunt qui appellant: Inventum, ut plerisque viſum Bonifacii VIII. V. Anton. Mazaronium *lib. de 3. Pontificiis coronis* & Car. Paſchalium *lib. 9. de Coronis cap. 14.* ac *lib. 4. cap. 21.* Fuiſſe tamen hoc geſtamen antiquius, nec à Bonifacio adinventum, vel, quod alii ſunt arbitrati, à Paulo II. primùm introductum, ſed ab hoc, cùm exoleviſſet, renovatum, contendit Jacobus Cardinalis Papienſis *lib. 2. Comment. de rebus Pauli II.* Alii Anaſtaſii I. Imp. eam donum faciunt, miſſam Chlodovæo I. Francorum Regi, Alarici & Alemannorum victori, quam hic poſtea Symmacho Papæ transmiſerit, in Baſilica Petri reponendam. V. *Anaſtaſius I.* & plura hanc in rem, apud Anſelm. Solerium *lib. de Pileo ſect. 13.* Atque hactenus de *Infula* capite geſtata. Porrò manibus quoque geſtabantur, oſtendebantur, proferebantur Infulæ: à ſupplicibus præſertim, tutelæ, miſerationis & venerationis causâ, idque ab antiquiſſimis temporibus. Ita enim Chryſes Sacerdos ſupplicatum veniebat,
Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,

apud Hom. *Il. α.* Et apud Spartianum, *Julianus Senatum rogavit, ut Virgines Veſtales & cæteri Sacerdotes obviàm Severo prodirent, & prætentis* Infulis *rogarent.* Eodem modo pacem expoſcebant obſeſſi, *velamenta* nempe *& infulas pro muris oſtentantes*, apud Tacitum *Annalium lib. 9.* Sic navem velatam infulis ramisque oleæ Scipioni occurriſſe, habet Livius. Quâ enim religione tuti erant illi, qui vel ipſis hoſtibus protendebant ἱκετηρίαν, eadem protegebat illos, eaque loca, quæ hiſce velamentis erant inſignita &c. V. plura hanc in rem, apud Car. Paſchalium *Coronar. l. 4. cap. ult.* Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium non uno loco*, præcipuè verò *ad Thebaid. lib 2 pag. 319. & ſeqq.* Salmaſium *ad Solinum pag. 370.* Alios, quibus adde Cæſ. Bulengerum *de Imperatore lib. 3. p. 297.* & Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi in Eccleſia Rom. caſulam ſeu planetam *Infulæ* nomine venire, inter alia, tradit; nec non quæ dicemus infrà, voce *Strophium*, item *Struppus.*

Infula Pannoniæ, apud Spartianum *in Hadriano*, ubi M. Turbonem, poſt Mauritaniæ præfecturam, *Infulis ornatum Pannoniæ*, ac Daciæ quoque præfectum ab Imperatore, ſcribit: Caſaubono ſunt inſignia Præſidatus, ut qui *infulas* hic interpretatur lorum ac diadema, quaſi cauſias ſuas ſive pileos priſci Reges cingere conſuevere, duoque proin *Infularum* genera ſtatuit, ut vidimus. At Salmaſius à *faſciis* hujuſmodi dignitatum *infulas* diſtinguens, στρόφια vocari docet, ex Artemidoro *lib. 1.* In *loco* verò *cit.* verbis his, *Infulis ornatum Pannoniæ*, non Pannoniæ Præfe-

fectum intelligendum eſſe ait, ſed *titulo duntaxat Pannoniacæ præfecturæ ornatum*, tantumque intereſſe inter *Præfectum* & *Præfecturæ inſulis ornatum*, quantum inter *Conſulem*, & *Conſularibus inſignibus ornatum*. V. eum omnino *Notis ad l. & de Inſulis Majeſtatis, Not. ad Treb. Pollionem in Gallienis*.

Ingæ, conditores Peruviæ regni, in America Meridion. quæ familia, Duce Mangocaſtâ, urbem Regiam Cuſcum conſtruxit, circa A.C. 1200. Hujus ſucceſſores longè lateque rerum potiti vaſtiſſimum Imperium conſtituerunt, ab Hiſpanis tandem everſi. G. Hornius *Orb. Imper. cum Not. Felleri pag.* 486. *&* 487. V. quoque infrà, in *Peruvia*.

Ingelramnus, Epiſc. Metenſis, in cujus gratiam Hadrianus I. Pontif. Rom. edidit *Collectionem Canonum* aliquot, ex Græcis & Latinis Canonibus & Synodis Romanis atque Decretis Præſulum & Principum Romanorum, A.C. 785. Indict. 9. 13. Cal. Octobr. Complectitur illa Canones LXXII. ab Iſidoro Mercatore *Collectioni ſuæ* inſertos. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 191. & ſuprà in *Hadrianus I.*

Ingena, opp. Abrincatuorũ olim in Gallia Lugd. memoratur Ptolomæo, cùm ait: Μίχρα τ̃ Σηκοάνα ποταμοῦ Ἀβριγκατοῦοι, ὧν πόλις Ἴγγηνα, ubi Valeſius legit Σηνοῦνα vel Σηοῦα, non enim ad Sequanam, ſed ad Senunam & Sevam flumina Abrincatuorum ſedes. In Not. Imp. *Abrincata* nomine gentis appellatur, *Præfectus militum Dalmatarum Abrincatis*, in tractu Armoricano: In Notitiis pleriſque Provinciarum & civitatum Galliæ, in prov. Lugdunenſi II. tertio loco poſita: *Abrinca* Orderico *lib.* 5. vulgò *Auranches*. Urbis ſitum deſcribit Britto *lib.* 8. *Philippidos*,

—— —— —— —— Obſedit Abrincas,
Colle ſitas inter Sevam Senunamq́; ſupino,
Piſciferos amnes, multo ſalmone feraces.

V. ſuprà in voce *Abrincatui*, item in voce *Abrinca*.

Ingeniculatio, ritus in precibus frequens; cujus veſtigia extant 1. Reg. *c.* 8. *v.* 54. Dan. *c.* 6. *v.* 10, 11. Lucæ *c.* 22. *v.* 41. Actor. *c.* 7. *v.* 60. & *c.* 20. *v.* 36. & 21. 5. Sic vett. Chriſtianos *de geniculis adoraſſe*, ſcribit Tertullianus. V. quoque de militibus Chriſtianis, ſub Marco Imp. pluviam rogantibus, Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. l.* 5. *c.* 5. Diebus tamen Dominicis, & à tempore inter Paſcha & Pentecoſten interjecto, poſt tempora Apoſtolorum omitti cœpit hæc ceremonia: quod hodieque Græci ſtrictè obſervant, qui hiſce diebus erecti precantur: Quia *Dominica dies ſit dies reſurrectionis*, & *tempus quinquageſimæ à Paſchate ad Pentecoſten Dominicæ diei ſit æquale*, ut habet Germanus CPolit. *in Theoria Eccl. p.* 149. V. Cl. Suicerum *Theſauro Eccl.* voce Γόνυ, ut & plura ſuprà in *Genu*.

Ingenitus, cognom. Burchardi cujuſdam, quòd ex utero matris exciſus, & arvinæ porci, ubi incuteſceret, incluſus eſſet, ut habet Caniſius *Antiqq. Lection. Tom.* V. apud du Freſne in *Gloſſario*.

Ingenium, machina bellica, *ingenio* & arte ad inventa, apud Tertullianum *de Pallio c.* 1. ubi de ariete. Hinc *Ingenioſi*, iſtiuſmodi machinarum architecti, vel qui ipſis præſunt in bellis, apud Plinium *l.* 10. *Epiſt.* 40. & Albertinum Muſſatum *l.* 4. *p.* 41. Gallis *Ingenieurs*. Cœterum de *Ingeniis*, ſeu laudibus quorundam, ab *ingeniis*, V. Plinium *l.* 7. *c.* 29. ubi Homerum, Pindarum, Ariſtotelem, Archilochũ, & Sophoclem, ab omni ævo, hac parte feliciſſimos deprædicat.

Ingenuitatis Jura, aſſertis in libertatem ac manumiſſis olim non ſtatim conferebantur, ſed alio actu legitimo opus erat, quo jura hæc manumiſſi conſequerentur & natalibus reſtituerentur, *l. tit. Cod. de jure aur. annul. & de natal. reſtit.* V. infrà ubi de *Manumiſſione*. Poſtmodum *Nov.* Juſtiniani 68. omnibus libertinis *ingenuitas* conceſſa, & jus annulorum aureorum & reſtitutio natalium, Caſaubonus *ad Suetonii Auguſtum cap.* 74. Hinc medio ævo, *Ingenuitatis Charta*, quâ ſervus in libertatem aſſeritur; *Chartula Libertatis* dicitur, apud Paulum Diaconum Emerit. in *Vita* S. Maſonæ Epiſc. Emerit. *cap.* 17. Qui enim ſervo libertatem conferebat, conficiebat chartam, quâ *ingenuum* illum fore in poſterum pronuntiabat, ita ut deinceps, tanquam ſi ex ingenuis parentibus fuiſſet procreatus, vitam duceret ingenuam, nullius ſervitio obnoxius: datâ præterea, ſi ita luberet, ad ingenuitatem ſuam tuendam, defenſionem Eccleſiæ vel cujuſcunque alterius perſonæ, eligendi facultate, abſque ullo libertatis præjudicio. *Capitularia* Caroli M. *l.* 3. *c.* 28. *Si quis, per Chartam Ingenuitatis, à domino ſuo legitimo libertatem eſt conſecutus, liber permaneat*: quæ eadem verba habentur in *LL.* Henrici I. R. Angl. *c.* 89. Formulas iſtiuſmodi Chartarum habes, apud Marculfum *l.* 2. *Form.* 32. 33. 34. apud Bignonium *in Formulis vett. c.* 8. alioſque, laudatos C. du Freſne *in Gloſſario*, ubi ex Tabulario S. Vitoni Virdunenſis hanc ſubjungit: *Qui famulum vel famulam ſuam à jugo ſervitutis abſolvit, procul dubio mercedem recipiet ab eo, qui dixit, Dimittite & dimittetur, date & dabitur vobis. Quapropter ego Hermanteus, pro remedio animæ meæ, in Dei nomine dimitto ingenuam famulam meam, nomine Hildeburgem, ut hinc deinceps ingenua ſit ingenuaq́; permaneat, tuitionemq́; ſancti Dei Confeſſoris Vitoni Virdunenſis Eccleſiæ habeat: & annis ſingulis in feſtivitate ejuſdem — ad altare ipſius unam denariatam de cera exolvat, ejuſq́; mundiburdo defenſata firmiſſimam in omnibus ac ſecuram obtineat libertatem & ingenuitatem, per hanc ingenuitatis chartulam. Si quis verò, quod futurum eſſe non credo, ſi ipſe ego, aut unus de hæredibus — contra hanc ingenuitatis chartulam adire, aut eam infringere vel immutare voluerit, cui litem intulerit, cogatur exſolvere auri libram unam, argenti pondera V. multam ſuſtineat; & inſuper, quod repetit, evendicare non valeat. Et ut hæc chartula ingenuitatis firmiorem in omnibus obtineat vigorem, manu propriâ eam ſignavi, & qui ſubſcriberent vel ſignarent, in præſenti rogavi, ſtipulatione ſubnixa. Actum ſub die Kal. Maji anno VI. regnante Othone Rege, filio Henrici Regis. S. Hermant. &c. Sarovardus indignus Cancell. ſcripſit & ſubſcripſit.*

Ingenuus, adde: In nummis INGENUS dicitur, Caſaubonus *ad Pollionem*.

Ingrati non puniuntur. Puniendi enim non ſunt actus oppoſiti iis virtutibus, quarum natura coactionem omnem repudiat, in quo genere ſunt miſericordia, liberalitas, gratiæ relatio. Unde Seneca tractans quæſtionem, *an ingrati vitium impunitum eſſe debeat*, & cur non debeat, aſſerens multa, hoc præcipuum addit: *Cum res honeſtiſſima ſit referre gratiam, deſinit honeſta eſſe, ſi neceſſaria eſt*, i. honeſtatis gradum excellentem amittit, quod ſequentia indicant: *Non enim magis laudabit quiſquam gratum hominem, quàm eum, qui depoſitum reddidit, aut quod debebat, citra judicium ſolvit.* Mox, *Non eſt glorioſa res gratum eſſe, niſi tutum eſt, ingratum fuiſſe, de Benefic. l.* 3. *c.* 6. & 7. Et pater Seneca præclare *Controv.* V. 34. *Dicis mihi: Hoc facere non oportet, huic rei æſtimatio immenſa eſt: itaq́; nulla vindicta eſt.* V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis l.* 2. *c.* 20. *§.* 29. Conſtantinus tamen Libertos homines *ingratos* recidere in ſervitutem, quam evaſiſſent, ſancivit, Claudium imitatus, quod & Nerone imperante agitatum eſt. V. *l.* 2. *Cod. de libert. & eor. lib.* Suetonium *in Claudio cap.* 25. & Tacitum *Annal. l.* 13. Idem apud Athenienſes receptum, Val. Maximus docet, & vidimus ſuo loco. Imò & in patriam *ingrati*, qui olim militiam detrectabant, ad dilectum non reſpondentes, ut proditores libertatis, in ſervitutem redigebantur, *l.* 4. *de re mil.* Et cui ignota *Hoſpitis ingrati* nota Philippi Macedoniæ inuſta juſſu &c. V. L. Pignorium *de Servis*.

Ingredi Regnum, pro capeſſere, apud Virgilium *lib.* 8. ubi Evander Imperium in res Etruſcas ſibi delatum Æneæ largitur,

—— —— Tu, cujus & annis
Et generi fatum indulget, quem Numina poſcunt,
Ingredere, *ò Teucrûm atq́; Italûm fortiſſime ductor.*

An ab *ingreſſu* in Regni ſedem multis ceremoniis olim hodieque peragi ſolito? Certè Caligula, *quamvis lugentis habitu & funus Tiberii proſequens: tamen inter altaria & victimas ardentesq́; tædas, denſiſſimo & lætiſſimo obviorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina, ſidus & pullum & puppum & alumnum appellantium.* Ingreſſoque *urbem ſtatim — jus arbitriumq́; omnium rerum illi permiſſum eſt*, apud Sueton. *in eo cap.* 13. & 14. Qui Sacrorum honos cum primitus Diis exhiberetur, quoties transferrentur imagines, ut Cicero docet *in Verrem lib.* 4. inde ad Principes translatus eſt, jam ab antiquo, uti de Alexandri M. in Babylonem ingreſſu legimus apud Curtium *lib.* 5. V. quoque Plut. *in Dione* & Juſtinum *lib.* 24. ubi *Arſinoë progreſſa virum, diem feſtum urbi in adventum ejus indicit, domos, templa, cæteraq́; omnia exornari jubet, aras ubiq́;, hoſtiasq́; diſponi.* Religioſiùs multò Athenienſes, qui excepturi Attalum, Sacerdotes & victimas præpararunt, Templaque omnia aperuerunt, ut ipſe Diis, non Athenienſes ipſi ut Deo ſacrificarent, apud Polybium. Idem poſtea Principibus factum, quoties Imperii provincias peragrarent. Sic Veſpaſiano Imp. Ægyptiacos Nomos inviſenti, non ſolùm prodiiſſe obviàm omnes cujuſcunq; ætatis aut conditionis homines, ſed ſacra etiam detuliſſe tædaſq; prætuliſſe ardẽtes, quod civilius & uſitatius, Philoſtratus auctor eſt *l.* 5. & Suet. *in eo*. Sacra, tædas coronaſq; jungit Plutarchus *in Pompejo*: addit θυμιαμάτων ἀτμίδας καὶ ἐπιβολὰς ἀνθῶν, *ſuffimentorũ vapores & conjectus florum*. Herodianus *l.* 4. ubi de Caracalla Alexandriam ingreſſo: *vota fauſta*, de eodem loquens Ammianus *lib.* 21. &c. De Impp. Chriſtianis quoque, ſive ipſos, ſive eorum laurata, ſive cadavera defunctorum, ſuffitibus excepta, Corippus habet *lib.* 2. Porrò procedebant in iſtiuſmodi ὑποδοχαῖς Imperatorum Ordines obviàm, per campos & ex arboribus ſpectabat populus, fœminæ ex ædibus & feneſtris proſpiciebant: tabernæ, feneſtræ, fores ornabantur lauro, fronde, floribus, lucernis; ipſe verò Imperatoris *ingredientis* inceſſus lentus erat & cum pompa &c. Vid. Martialem de adventu *Trajani lib.* 10. *Epigr.* 6. plura v. apud Caſaubonum *ad Suetonium Caligulâ d. l.* ubi inter alia de Epiſcoporum quoque exceptione, cum thuribulis & cereis, quædam addit, ex veteri more mutuata &c.

Ingroſſator, Juriſconſultis Anglis monopola eſt, qui annonam undique coëmit, ut cariùs vendat, Gall. qui *achepte en gros*. Etiam, qui Inſtrumenta forenſia & contractus in membranis majori charactere exarat, Gall. *Groſſoyeur*. Unde ævo Henrici VI. *Ingroſſator magnæ rotulæ* appellatus eſt, qui hodie *Clericus Pipæ*: & *duplex Ingroſſator*, qui nunc *Pipæ Contrarotulator* dicitur. Covvellus *lib.* 4. *tit.* 28. *§. ult.* & Spelmannus, apud du Freſne *Gloſſar.*

Inhibere & *Inhibitio*, verba nautica ſunt. Cicero *ad Atticum l.* 13. *Epiſt.* 21. *Inhibere illud tuum, quod valde mihi arriſerat, vehementer diſplicet. Eſt enim verbum totum nauticum: quanquam id quidem ſciebam: ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cùm* inhibere *eſſent remiges juſſi. Id non eſſe ejuſmodi didici heri, cùm ad villam noſtram navis appelleretur: non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant. id ab* ἐποχῇ *remotiſſimum eſt*: Et mox, *Inhibitio autem remigum motum habet, & vehementiorem quidem, retrogationis navem convertentis ad puppim.* Integrum eſt, *Inhibere remis*, Græcè ἀνάκρουσαι κώπαις, ἀνα-

χρύσοντ., ἐπὶ πρύμνῃσι κρούσοντ.. Quâ τῆς πρύμνης κρέσει utebantur vel portum ingreſſuri & appulsuri ad littus, vel in pugna navali. Plerunque, cum advertuntur litori naves,

Ancora de prora jacitur, ſtat litore puppis,

Æn. l.3. Sic Cumarum oris allapſi Æneæ ſocii, *Æn.lib.6.*

Obvertunt pelago proras, tum dente tenaci
Ancora fundabat naves, & littora curvæ
Prætexunt puppes ——

Quæ ratio eſt, cur apud Homerum Hector, Achivorum claſſem oppugnans, πρύμνης ἅψατο, πρύμνηθεν λαβὼν dicatur: quâ videlicet telluri naves erant admotæ. Sic ad Laden inſ. claſſem Alexandri fuiſſe poſitam, oſtendit Arrianus *l.* 1. & Pœnorum Hasdrubaliſque naves, in ſtatione, locatas ad oſtium amnis Iberi, Liv. *l.* 22. *c.*19. Nempe utplurimum ex puppibus oræ tendebantur; ut in egreſſu non eſſet opus convertenda nave, jam quaſi ſtante in procinctu, ferentes ventos morari. Quod ut fieret, neceſſariò vertenda in appulſu navis erat, ſive in ipſo portu, ſi laxitas ejus pateretur, ſive extra portum. Et quidem, ſi extra portum, aut remulco navem averſam trahebant, aut, puppe in portum versâ, versùs eandem puppim remigabant, ſequente prorâ: quod genus remigandi Latini *Inhibere remis* dixerunt. V. hanc in rem plura apud Jo. Frid. Gronovium *Obſerv. l.* 4. *c.*26. ubi varia vett. Scriptorum loca, ob phraſin hanc non ſatis intellectam, malè à Librariis excepta, egregie emendat, illuſtratque.

Injectio, apud Julianum Antecesſorem *Nov.* 124. *cap* 8. *in Græco edit.* ἐπιβολὴ, impoſitio eſt facta & invenia à Juſtiniano, quam pro iis, qui peſte vel fame tum graſſante perierant, exolvere tenebantur ſuperſtites. V. Procopium *in Hiſt. arc.* & qui de origine vocis multa congeſſit Nic. Alemannum *p.*100. 1. *edit.* laudatos Car. du Freſne, ubi *ſuprà*.

Initalia Cereris, apud Capitolinum *in Marco, Orientalibus rebus ordinatis, Athenis fuit, & Initalia Cereris adiit, ut ſe innocentem probaret & ſacrarium ſolum ingreſſus eſt*: ſunt quæ frequentius & uſitatius *Initia* dicuntur, unde *Initalia Cereris adire* idem hic, quod μυεῖσθαι, *initiari*. Et ſanè Marcus initiatus eſt Cereris ſacris, ut innocentem ſe probaret, quòd exeſſe ſacris jubebantur, qui ſibi alicujus ſceleris eſſent conſcii, non in Eleuſiniis ſolùm, de quibus hîc, ſed & in aliis. Gratius,

—— *ipſe manu ramum pallente Sacerdos*
Termiteum quatiens, procul hinc extorribus ire
Edico, præſente Deo, præſentibus aris,
Queis ſcelus, aut manibus ſumtum, aut in pectore motum eſt,
Inclamat ——

Idem porro dicebatur *accipere, ſumere, ſuſcipere ſacrum*, Cic. *in Vatinium*. Spartiano *in Heliogabalo*, Tibullo, Aliis; *percipere*. in *vet.* Inſer παραλαμβάνειν τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ μυστικὰ Græcis: ſicut illi, qui *initiabant*, ut Pontifices & Sacerdotes, dicebantur ea *tradere* & *oſtendere*, Gr. δεικνύειν τὰ ἱερά. Qua de re V. pluribus agentem Salmaſium *ad Capitolinum d.l.* & Spartianum *Hadriano*, ut & hic paſſim, inprimis in voce *Myſterium*: de corona v. quam in ipſo Myſteriorum aditu *Initiandi* accipiebant, Car. Paſchalium *Coronar, l.*4.*c.*19. Alia vocis *Initiare* notio eſt, in *L.* Baivvar. *tit.* 12. §. 8. ubi *initiare meſſes alterius malis artibus* prohibetur: quod *inchoare* vocant *Capitula ad L. Alemann. c.*28. *Si quis meſſem alienam inchoat* ... *ſol. componat —de initiata meſſe priſerit, 3. ſol. ſolvat*, apud C. du Freſne *Gloſſ.*

Initium Noctis, in *Reg.* S. Columbani, idem cum *Completorio*.

Innitendi familiaribus mos, Principibus viris fœminisq; in uſu, occurrit *l.*4. Regum *c.*7. *verſ.*17. ubi de Satrapa, cui *innitebatur* ſolens Rex Iſraëlis. Sic Naamano *innitebatur* Rex Syriæ, *ibid. cap.*5. Idem mos Græcis, Romanisque, ut mox videbimus. Idq; ad ſplendorem & dignitatis oſtentationem: non ſolùm cùm ſtabant, ſed & cùm incedebant. Juſtinus *fine l.*14. *Olympias, ubi obſtinatos ad ſe venire armatos videt, veſte Regali, duabus ancillis innixa, ultro obviàm procedit.* Et Euſt. *Ismenes l.*10. Ἧκει ὁ κῆρυξ· συνείπετο Σώστρατος, καὶ θυγάτηρ Σωστράτου, τῇ τῆς Ὑσμίνης ἐπερειδομένη χειρί, *Venit præco, ſequebatur Soſtratus & filia Soſtrati, manu Hyſmenes ſuſtentata.* Ubi manu nitebantur fœminæ principes. Sed humeris pleruoque id fiebat. De Nerone *Suetonius cap.*3. *Cùm poſt epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium.* Plinius *Panegyr.* de Nerva, *Non ſecus ac præſenti tibi innixus humeris ſe patriamq; ſuſtentans.* Sic *innixus nobiliſſimis juvenibus proceſſit in Forum* Scaurus, apud Aſconium *Orat. pro eo*: & Caracalla, *innitens Papiniano & Chiloni, ad palatium rediit.* Et quidem velut inhærendo & corpus acclinando. Papinius Statius *Thebaid.lib.*12. *v.*112.

Prima per attonitas nigra regina catervâ
Triſtibus illabens famulis, iterumq; reſurgens
Quærit inops Argia vias ——

Unde Hieronymus *Epiſt.*22. *Vocem ex induſtria, quaſi confectam jejuniis, ne temnes, & deficientis imitata greſſum humeris ne innitaris alterius* &c. V. de hoc more plura apud Caſp. Barthium *ad Statium paſſim* inprimis *ad h. l.* & *Thebaid. l.* 4. *v.*536. nec non *Adverſar. lib.*154. *cap* 3. At milites

Stabant innixi pilis ——

apud Silium *Italic. lib* 13. attentè ſc. mandata Ducis audituri. Sic apud Claudianum, *Bello Gildon.*

—— *ſtat circumfuſa Juventus*
Nixa haſtis, pronasq; ferox accommodat aures &c.

Innocens Civis, qui ad exitium ab hoſte depoſcitur, deſeri poteſt, ſi appareat civitatem hoſtium viribus multo eſſe imparem: an verò etiam tradi poſſit in hoſtium manus, ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium, jam olim diſputatum eſt, ut cùm Demoſthenes nobilem illam de canibus, quos lupi pacis causâ ab ovibus tradi ſibi poſtulabant, fabulam protulit. Sotus teneri talem ſe hoſtibus tradere cenſet, non tam ex jure propriè dicto, quàm ex dilectionis lege, cujus officia non tantùm cum laude præſtentur, ſed etiam omitti ſine culpa nequeant: tale autem omnino eſſe, ut maximæ multitudinis *innocentis* vitam ſuæ unius quis præferat.

Εἴπερ γὰρ ἀριθμὸν οἶδα καὶ τοὐλάσσονος
Τὸ μεῖζον, οὐς μὲν οἶκος οὐ πλεῖον σθένει
Πταίσας ἁπάσης πόλεος, οὐδ' ἴσον φέρει.
Si namq; numeros, quidq; ſit plus aut minus,
Percipimus animo, non malo unius domus
Communis vinci, ſed nec æquari poteſt,

verba ſunt Praxitheæ in Euripidis *Erechtheo*. Atque ita Phocion Demoſthenem atq; alios hortabatur, ad exemplum Lei filiarum & Hyacinthidum, potius mortem ipſi ſubirent, quàm malum irreparabile Patriæ inferri ſinerent, apud Diodor. *l.*17. V. quoque Ciceronem *pro P. Sextio, de Finibus lib.* 3. & Livium *l.* 45. ubi de Moloſſis quibusdam, *Equidem pro patria qui lethum oppetiſſent, ſæpe fando audivi: qui patriam pro ſe perire æquum cenſerent, hi primi inventi ſunt*, dictum legimus. Imò & cogi poſſe à Superiore, ut id faciat, judicavit Phocion, qui amiciſſimum quendam ſibi, Nicoclem nomine, demonſtrans ajebat, huc malorum ventum, ut, ſi Alexander eum depoſceret, ipſe cenſeret dedendum, apud Plut. qua de re V. H. Grotium *de Jure Belli & Pacis l* 2.*c.*25. §.3. qui etiam, quæſtionem alteram *de Innocentibus extraneis, quomodo illos defendere teneamur*, accurate perſequitur §.7. & *ſeqq.*

Innocentia nomen urſæ, quâ poſtquam diu oblectatus fuerat Valentinianus Imp. *ut bene meritam in ſylvas abire dimiſit innoxiam*, apud Amm. Marcellinum *lib.* 29. de cujusmodi animalibus ἀφέτοις V. Caſaubonum *ad Sueton. in Julio c.*81.

Innocentius III. adde: Ex ejusdem Regiſtris *tertiam Collectionem Decretalium* adornavit Bern. Compoſtellanus: quæ quod uſu Judiciorum minùs recepta referret, impetrarunt Romani ab Innocentio, ut Pontificiâ auctoritate aliqua Collectio ederetur. Itaque anno ſui Pontificatus 12. Chriſti 1210. Notarium ſuum Petrum Beneventanum Innocentius operi præfecit; quo pacto tum primùm auctoritate publicâ facta Collectio juris Pontificii eſt. Quinquennio pòſt, cùm Concilio Lateranenſi IV. capita LXXI. conſtituta hisque adjectæ aliæ Decretales & Reſcripta fuiſſent, & hæc edita, ſicq; *Collectio quarta* ejùsdem Pontificis auctoritate facta eſt: cujus duplex extat editio, una quæ habet tantùm LXXI. *Canones* Concilii præfati; altera, cui alia quoq; Reſcripta ſunt addita, quamque exhibet Anton. Auguſtinus *cum ſuis Notis* in *Antiqq. Decretalium Collectionibus*, loco ultimo. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.*350. & 351.

Innocentius Cironius, Academiæ Tholoſanæ Cancellarius, *Collectionem Decretalium quintam*, à Tancredo Bonon. Archid. factam, circa A.C. 1227. poſtquam diu inedita latuiſſet, in Bibliotheca Albienſi repertam, Tholoſæ A. C. 1645. publici juris fecit & *Gloſſas* adjecit doctiſſimas. V. eundem Maſtricht *Ibid. n.*352.

Innus, Græcè Ἰννος, pullus equi & aſinæ, V. ſuprà *Hinnus*. Item παῖς, *filius*. Helych. ἶνις, παῖδας. Unde *innulus* vel *hinnulus*, παῖς ἐλάφου· ita enim Græci loquuntur, σκύλακες παῖδας ἵππων. Sic Latini *filios* & *liberos*. Iſidorus, *Innuli filii ſunt cervorum*. Fœm. Ἶννις ἡ κόρη, *filia, puella* eſt, apud eundem Helych. V. Salmaſium *ad Solin. p.*106.

Inoculandi veſtes artificium, Tertulliano *de Pudic.* ſic deſcribitur, *Sed enim pleroſque interpretes parabolarum idem exitus decipit, quem in veſtibus purpurâ* oculandis *ſæpiſſime evenire eſt. Quum putaveris rectè conciliaviſſe temperamenta colorum & crediderit comparationis eorum inter ſe unaſſe, erudito mox utroque corpore & luminibus expreſſis, errorem omnem traducta diverſitas evomit.* Et paulo pòſt, *Eadem igitur caligine circa filiorum quoque duorum parabolam, quibusdam ad præſens concolorantibus figuris, à vero lumine exorbitant ejus comparationis, quam parabola materia præteχit.* Ars nempe hæc *inoculandi* ſeu clavandi veſtes erat, in clavis purpureis veſti intexendis, ut clavus à clavo non diſſentiret, nec diſparis eſſet luminis, ſed omnes invicem concolores examuſſim ponerentur. Cum namque plures purpurarum gradus ac ſpecies eſſent; aliæ rubræ, aliæ violaceæ, aliæ ſaturatiores, aliæ dilutiores; quædam excitati, quædam adſtricti coloris: ſummopere id curabant iſtiusmodi Artifices, ut clavi, qui veſtibus inſuebantur, nullam coloris differentiam præferrent, ſed ut exactè *lumina* (purpurei coloris) inter ſe *conciliarentur*. Quod idem Auctor, *concilium luminis* vocat, *de Pallio c.*1. V. Salmaſium *ad h l.* & infrà, in voce *Oculare, alibiq; paſſim.*

Inopus, adde: Cum Nilo certe decreſcere augeriq; e, Plin. tradit *lib.* 2.*cap.*103. Sed hodie non amplius comparet, unde vel torrentem ſolùm, vel fontem quidem, ut Plinius eum vocat *h.l.* ſed inſulæ ruinis abſconditum eſſe obrutumque, cenſet Jac. Sponius *Itinerarii Part.I.pag* 188.

Inquiſitor Galliarum, in vett. *Inſcr.* memoratur: quo nomine appellati ſunt, extra ordinem in provincias delegati, qui de tributis ac vectigalibus cognoſcerent. Maxime verò ſic dicti reperiun-

riuntur, qui, à Franciæ Regibus in provincias delegati, idem munus obibant, quod olim *Miſſi Dominici*, ſub prima & ſecunda Regum ſtirpe, & *Juſtitiarii itinerantes* in Anglia. Hi è *Magiſtris Parlamenti* delecti, mittebantur in Diœceſes, ut de Ballivorum, Judicum aliorumque Miniſtrorum Regiorum exceſſibus inquirerent, & de iis ad Parlamentum referrent, Nangius *in Geſtis S. Ludovici p.366.* Qui quo pacto inquiſitiones ſuas contra Officiales Regios peragerent, ex hac *Charta*, è Camera Computorum Pariſ. Car. du Freſne deſcriptâ, videre eſt: *Petrus Dei gratiâ Sylvanectenſis Electus & Thomas de Marfontaines, Miles Domini noſtri Regis, Inquiſitores unà cum aliis, ac ſuper reformatione patriæ, in Seneſcall. Lugdun. & in Ballivia Matiſconenſi, ab eodem Domino Rege deputati, Caſtellano Karoloci, nec non Caſtellano ſancti Symphoriani ſeu eorum loca tenentibus, Salutem. Ad inſtantiam Procuratorum Eccleſiaſticarum perſonarum nobilium & innobilium Comitatus Forenſis & terræ Belli joci, auctoritate Regiâ, quâ fungimur in hac parte, vobis & veſtrûm cuilibet committimus — ſub pœna graviſſima — mandamus, quatenus per Caſtra, Villas aliaq; loca ad hæc idonea ſeu conſueta veſtrarum Caſtellaniarum earumq; reſſortus, nec non in Eccleſiis Parochialibus locorum prædictorum, palàm & publicè ex parte Dom. noſtri Regis & noſtra intimetis ſeu intimari faciatis, ac publicè proclamari, ut omnes & ſinguli Seneſcalli, Ballivi, Præpoſiti, Judices, Tabelliones, Decimarum ac Subventionum Regiarum Levatores, Servientes aliiq; Officiales Regii, cujuſcunq; ſtatus aut conditionis exiſtant — coram nobis apud Montem — Briſonem perſonaliter compareant, coram nobis die Veneris poſt quindenam feſti Pentecoſtes & die Sabbati immediatè ſequenti, nec non & diebus ſequentibus & continuis ad hoc neceſſariis, querelis, petitionibus & gravaminibus dictarum perſonarum — nobisq; ex officio ſufficienter reſponſuri & à nobis juſtitiam accepturi, proceſſurīq; & nos viſuri procedere ſuper præmiſſis & aliis commiſſis nobis negotiis juxta à dicto Domino noſtro Rege traditam nobis formam. vosq; ad dictas dies — compareatis peremtoriè coram nobis querelantibus de vobis ad juſtitiam reſponſuri: cum intimatione, quòd niſi vos — comparueritis, nos nihilominus contra vos — procedemus ratione prævia, veſtra & eorum abſentia ſeu contumaciâ non obſtante. Significantes etiam ac publicantes — ut omnes & ſinguli, qui de prædictis Officialibus Regiis — conqueri voluerint — compareant coram nobis, qui parati ſumus & erimus eos audire benigniter & eis facere celeris juſtitiæ complementum — Et licèt aliàs ſub dictis & gravibus pœnis inhiberi fecerimus, ne quis cum dictis Officialibus Regiis, nec ipſi Officiales cum aliis componere audeant, iidem per vos in locis prædictis palàm & publicè præcipimus inhiberi, & ſi quis contrarium fecerit, nobis hoc quantocyus ſub omni pœna & amiſſione bonorum revelare procurent — Datum Lugduni, ſub ſigillis noſtris, primâ die menſis Junii. anno Domini milleſimo treceteſimo ſextodecimo.* Aliam *Chartam*, de miſſis à Philippo R. in Arvernos *Inquiſitoribus*, vernaculo ſermone conſcriptam, V. apud Eund. in *Gloſſar.* Ut autem faciliùs de Ballivorum & Officialium Regiorum exceſſibus edocerentur *Inquiſitores*, tenebantur ii exacto officio, quod ut plurimùm annuum erat, iisdem in locis, ubi illud obierant, per 40 dies morari, ut ſi quis in eos expoſtularet, aut crimen intenderet, coram Inquiſitoribus juri ſtarent. Statuit porrò Philippus IV. A. C. 1302. ut *Inquiſitores*, Officialium denctis examinaturi, Inquiſitiones ſecretas edant, priusquàm publicas: quibus etiam ut ab officiis abſtineant, imperandi facultatem concedit: neq; enim ſupremo, ſi quos reos reperiſſent, damnare judicio illis fas erat, ſed de iis referebant ad ſupremum Senatum, ex *Statuto* Philippi III. A.C. 1281. Minoris tamen momenti lites dirimere poterant, uti patet ex *Statuto* Ludovici IX. A. C. 1258. quæ viz. à Ballivis peragi non poterant, aut ipſosmet Ballivos ſpectabant. Inquiſitiones enim pro more ad Ballivos à Senatu delegabantur, quæ ad Senatū relatæ dijudicabantur in Camera, quam inde *Inqueſtarum* etiamnum vocant, ut videre eſt apud du Freſne *Differt.* 2. *ad Joinvillam.* Sed & *Inquiſitorum* munus erat, *de commodo & incommodo* inquirere, in rebus quæ Regem ſpectarent: Functiones etiam publicas ac præſtationes in Rei publicæ uſus neceſſarios judicabant ac recipiebant &c. Uti autem deligebantur à Rege, ex *Magiſtris Parlamenti*, uti dictum (quos hodie *Conſiliarios* dicunt) & fere ſemper ex Eccleſiaſtico ordine ac Laico, ita iisdem ſumtus ex Fiſco ſubminiſtrabantur, ut idem du Freſne docet, apud quem plura hanc in rem eruditè congeſta. Præter hos, erant etiam *Inquiſitores forefactorum in Ballivis à D. Rege dati*, quibus incumbebat mulctas à damnatis judicio Ballivorum exigere, & ex iis debita Regum perſolvere; malè verò & injuſtè exactas reſtituere. Item *Inquiſitores Foreſtarum*, qui extra ordinem mittebantur in provincias, ad examinanda Foreſtariorū aliorumq; in foreſtis publicis delicta, apud Eund. De *Inquiſitoribus Officii Juſtitiæ Aragonum*, qui à Rege delecti in ſummum Juſtitiæ Magiſtratum, quem *Juſtitiam* vocant, inque illius facta, conſilia & delicta inquirunt. V. Blancam *Commentar. Rerum Aragonic p.* 771. De *Inquiſitoribus Sinenſium*, qui Galliæ Inquiſitoribus, de quibus ſuprà, planè ſuppares, V. Auctores qui de Sinenſium Imperio ſcripſerunt: de *Inquiſitoribus Tabulæ*, infrà in phraſi, *Tabulam tenere.*

Inquiſitores Fidei, in Eccleſia Rom. quod munus obeant, diximus ubi *de Inquiſitionis origine ac progreſſu.* Addam hic pauca. In Gallia *Inquiſitorum* hujusmodi primùm auditum nomen tum, cùm Waldenſes, uti vocantur, magno ſucceſſu varia Eccleſiæ Rom. dogmata impugnare regnumque Pontificium ibi magnopere labefactare inciperent. Tunc enim in Concilio Toloſano, contra eos coacto A.C. 1229. Legatus Apoſtolicæ ſedis, uti vocant, qui ipſi præerat, *mandavit Inquiſitionem fieri contra Hæreticos ſuſpectos de hæretica pravitate*, ut ait Guil. de Podiolaurentii *cap.* 49. Delecti verò ii potiſſimùm ex Fratribus Ordinis Prædicatorum, e quibus Petri Cellani & Guil. Arnaldi idem auctor meminit *cap.* 44. ubi poſtmodum illis ex ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem manſuetudine ſuâ temperarent*, adjunctos Collegas eſſe, addit. Namque Robertus, cognom. *Bulgarus*, ob ſævitiam, notus; Fulco quoque *Fidei Inquiſitor* in Occitania, ob cujus nimium rigorem Rex Philippus miſit A. C. 1301. qui de ejus exceſſibus inquirerent, ſtatuitque, ut in poſterum de hæreſi ſuſpecti aut accuſati Regiis carceribus recluderentur Toloſæ, neque Regii ſubditi *Inquiſitoris* decreto poſſent detineri, niſi ſumpto priùs Epiſcopi conſilio & Seneſcalli Regii auxilio implorato. Præter hos famoſus fuit Guilielmus *de Morreriis* A.C. 1302. & Joannes *Parlier*, A. C. 1413. Cum dein poſt initium ſeculi XVI. Romanæ Eccleſiæ contradiceretur paſſim iterumque in Gallia ingens hominum turba ſurgenti Evangelio nomen daret, Matthæum Orry Doct. Theologum ex eodem Prædicatorum ordine *Fidei Inquiſitorem* inſtituit Franciſcus I. circa A.C. 1536. idemque Rex Joſepho *Corregié*, itidem Dominicano, perinde *Inquiſitoris* in toto Regno munus obeundi facultatem conceſſit. A. C. 1540. Poſt quem Henricus II. eundem Ordinem ampliori poteſtate inſtruxit. A.C. 1550. &c. Hujusmodi vero Miniſtrorum expenſæ & ad victum neceſſaria, ex Regio Fiſco ſubminiſtrabantur, à Ballivis, qui eo ævo Balliviarum ſuarum percipiebant reditus & de iis in Camera computorum rationes reddebant. In quam rem proſtat *Diploma* Philippi Pulchri hocce: *Seneſc. Toloſæ & Carcaſſ. Sal. Cùm Frater Guillelmus de Morreriis — ſit de novo Inquiſitor Toloſæ auctoritate Apoſtolica deputatus: mandamus vobis, quatenus carceres noſtros, Muros ad cuſtodiam detentorum — aliaq; — neceſſaria nec non pecuniam ad ipſius victum & officium exercendum liberari & miniſtrari faciatis, eidem in ſui executione officii auxilium, favorem & conſilium impendentes, prout aliis Inquiſitoribus hactenus fieri conſuevit, & quamdiu noſtræ placuerit voluntati. Actum apud Vicenn.* 1302. apud du Freſne *Gloſſ.* Similes his *Inquiſitores* occurrunt apud Suetonium *Julio cap.* 1. ubi de Cæſare, *Mulctatus, adverſarum partium habebatur, ut etiam — propè per ſingulas noctes commutare latebras cogeretur, ſeq; ab Inquiſitoribus pecunia redimere:* Græci recentiores φυγαδοθῆρας vocant, recentior Heneniſmus etiam διωγμίτας, ut videre eſt apud Metaphraſten in *Vita S. Athanaſii.* Juſtinianus Quæſitores à ſe inſtitutos ἐρευνητὰς appellat, de quorum officio V. *Nov.* 80. & plura hanc in rem, apud Caſaubonum *ad Suetonium d. l.*

Inſania, à Fatidicina Vett. res minimè remota, ut de Sibylla notum ex Virgilio *Æn.* 6. cui

> —— *non vultus, non color unus,*
> *Non comtæ manſere comæ, ſed pectus anhelum*
> *Et rabie fera corda tument: majorq; videri,*
> *Nec mortale ſonans, afflata eſt Numine quando*
> *Jam propiore Dei —*

Unde *ſacram inſaniam*, afflatum Numinis ſui, Tireſias, apud Papinium *Thebaid. l.* 10. *v.* 798. & *inſanire Apollinem* ipſum, dicit Capaneus, apud eundem. Hincque mulieres, qui volebant aſpici furere gaudentes & vaticinari, quaſi ab alicujus Numinis inſpiratione immiſſo furore (quia id pertinebat ad eorum Germanorum religiones) radicem halicaccabi ſolitos bibere, ut inſani inde conciperent, & Numine repleti viderentur, diſcimus ex Plinio *l.* 21. *c.* 31. Quâ ratione in vatibus ſuis utcunque imitari conatus eſt Satanas verorum Prophetarum raptus, miraſque & inſolitas corporis agitationes & membrorum motus; languores inſuper corporisque teſſi, nec Deum amplius pati valentis, ægritudines, quas iis nonnunquam accidiſſe, diſcimus ex Numer. *c.* 24. *v.* 4. 1. Sam. *c.* 9. *v.* 20. 24. Dan. *c.* 7. *v.* 28. *c.* 8. *v.* 27. &c. Sed longè quietius, alioque ac ſanctiore longe modo Deus Prophetas ſuos afflavit; quorum ecſtaſes, in iſto mentis receſſu, ſanctōque cum Deo commercio, non autem furores, oris rabidum & inconditos, nec ipſis, qui eos edebant, intellectos ſonos, legimus, utpote mente interim ſemper ſui compote, nec iſto, quo percuſſi erat, lumine magnopere alienatâ. V. Franc Burmannum *Synopſi Relig. Chriſt. Part. prior. l.* 3. *c.* 5. §. 14. & *ſeqq.* Sed & *inſaniam jocularem* ſervis Veteres conciliabant, ſtrychni ope, qua de re dicemus aliquid infrà, in voce *Strychnus*, V. quoque ubi de *Corybantiaſmo*, & *Imaginum morbo.*

Inſcripti, in illo Poetæ Martialis *l.* 8. *Epigr.* 75.

> *Quattuor* inſcripti *portabant vile cadaver:*

Servi ſunt στιγματίαι, *notis* ſeu *literis inuſti*, quod e fuga retractis fieri ſolebat, more antiquiſſimo, cujus jam Phocylides meminit,

> Στίγματα μὴ γράψῃς, ἐπονειδίζων θεράποντα.

Cujusmodi notis inſignes videntur fuiſſe ſervi Pagaſæi, quos Hermippus apud Athenæum recenſuit *Dipnoſoph. l.* 1. Fiebat id autem parte aliqua corporis conſpicuâ: dextrâ, apud Auſonium *Epigramm.* 15.

> *Aut* inſcribe *iſtam, quæ non vult ſcribere, dextram.*

Seu facie, apud Claudianum *in Eutrop. l.* 2.

Jura regunt, facies quamvis inſcripta *repugnet.*

Fronte potiſſimùm, ut monſtrat Lucianus *Reviviſc.* ubi fugitivos neſcio quos Philoſophos, typo vulpis aut ſimiæ, cenſet in ea faciei parte inuri debere. Et Diphilus, qui quendam comam ſe alere Deo dicentem, ut capillis promiſſis obvelaret frontem inuſtam, inſectatur apud Athenæum *Dipnoſoph. l.6. Inſcribebantur* verò vel variarum rerum typi, ut ex Luciano modo viſum, vel literæ, quod frequentiùs, unde *frons* ta'is *literata*, ipſique ſic inſcripti *literati* paſſim dicuntur. Literæ porrò vel ſimplices erant, Græcorum Φ. Latinorum F. *φυγῆς* ſeu *fugæ* indices, vel in voces compoſitæ. Narrat enim Petronius, Eumolpum *epigrammate* integro implevisse frontes Encolpii & Gytonis: Et Val. Maximus, ſervum Reſtionis inexpiabili literarum notâ, per ſummam oris contumeliam, inuſtum memoriæ prodidit *l.6.c.8.* Imò Theophilum Imp. XI. verſus Theophanis & Theodori fratrum frontibus *inſcripſiſſe*, refert Baronius *Not. ad Martyrolog. 22. Dec.* Quo more jam priùs Conſtantini Imp. humanitate abolito, in collaria & æreas lamellas, clavis capitatis ad collaria affixas, hujusmodi notas ac epigraphes translatas, diximus ſuprà, ubi de *Fugitivis*, V. quoque infrà, in voce *Stigmatiæ*. Alia ratio fuit tabellarii ab Hiſtiæo ad Ariſtagoram miſſi, quem in occipitio *inſcripſiſſe* herus legitur, apud Herodotum *lib.2.* Militum item apud Romanos, quos, priusquam matriculis eorum nomina infererentur, ſtigmata in brachio vel manu accepiſſe, diſcimus ex *l.* Arcadii & Honorii, Aëtio item & Vegetio paſſim. Sed quis Xerxis veſaniam ferat, qui & mare *ſtigmate dignum* credidit, eodem teſte *lib. 7.* contrà quàm Juvenalis de illo canit *Sat.10.* Atque hi ignominiæ causâ *inſcripti* ſunt. Dacorum verò uxores etiam in ornatus loco habuerunt notis compunctum corpus, ut ex Val. Flacco conſtat: quod quidem in Orphei diſcerpti pœnam illis impoſitum, Phanocles contendit, de Thracibus ſic loquens,

Ποινὰς δ' Ὀρφῆι κταμένῳ στίζουσι γυναῖκας
Εἰσέτι νῦν κείνης εἵνεκεν ἀμπλακίης.

Imò *& mares etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt*, apud Plin. *lib. 22. cap. 1.* Ex quo genere notarum quum aliquis compunctum haberet brachium, eandem notam reddidit eius nepos, apud eund. ubi de Dacis, *quarto partu Dacorum originis nota in brachio redditur*, ex atramento ſc. confuſa, *συγκεχυμένου μέλανος*, ut habet Ariſtoteles, qui factum hoc tertio gradu memorat. Sed & Britannis, quos Cæſar & Mela guaſto ſeu vitro corpora ſua inficere ſolùm tradunt, per artifices plagarum figuras varias animalium formas incorporari à pueris, ſcribit Solinus, *inſcriptiſque viſceribus hominis incremento pigmenti notas creſcere*, addit *cap.23.* V. quæ de *Agathyrſis*, *Gelonis*, *Pictis*, alibi dicta, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum pag. 38.39. & 258.* uti de *Equis inſcriptis*, in vocibus *Coppatias* & *Samphoras*, de *Floribus* apud C. Paſchalium *Coronar. l.3.c.12.* &c.

Inſcriptio, monumentum eſt breve ac ingenioſum rei alicujus memorabilis, in lapide inprimis vel metallo, poſteritati de rebus prioris ævi inſtruendæ, publicâ auctoritate, ut plurimum exaratum. Et quidem jam antiquiſſimis temporibus, Semiramis columnæ geſta ſua inſcripſit, quam *Inſcriptionem* memorabilem Polyænus exhibet *lib.8.* Eam imitatus Darius Rex, ad Tearum amnem Thraciæ, cippum erexiſſe cum inſcriptione geſtorum ſuorum, legitur, apud Herodotum. Poſtea pilis, in Fano Dianæ Orientalis, quod Artemiſii erat, Græci *inſcripſere* victoriæ navalis de Xerxe, primâ velitatione, reportatæ, monumentum, uti videre eſt apud Plut. *Themiſtocle.* Sic ab Aſſyriis, Perſis, Græcis, ortus mos ad Judæos citerioris ævi tranſiit, apud quos Simon Dux & Pontifex plebiſcito, de rebus ſuis geſtis & honoribus in tabulæ æneis inciſo, & in celeberrimo Templi loco conſtituto, honoratus eſt, 1. Maccab. *cap.14.* &c. Sic res geſtæ Principum Ducumque *Inſcriptionibus* adnotatæ. Inde traditus poſteris mos eſt, ut Victorum nomina, qui Olympicis Ludis palmam tuliſſent, in Olympico Gymnaſio conſcriberentur, teſte Pauſania *lib. 2.* Sed & Leges ſuas Nomothetæ, & Anathemata Numinum cultores, & Vota Supplices, & Fœdera Gentes, & jus ſuum in domos prædiaque Poſſeſſores, alia alii publicis *Inſcriptionibus* teſtati ſunt. Etiam Arboribus, Foliis, Parietibus, Oſtiis, *Inſcriptione* factâ, ὁ δεῖνα καλὸς, amorem ſuum, qui talia ſectabantur, ſolebant indigitare. Nullæ verò frequentiores, quàm *Inſcriptiones Monumentariæ* ſeu *Sepulchrales*, de quibus hic paſſim, inprimis in vocibus *Elogium*, *Monumentum*, *Stela* &c. Neque verò honoris ergò ſolùm, ſed & in pœnam ac ignominiam factæ *Inſcriptiones*. Sic, cùm Alcibiades abſens capitis damnatus ab Athenienſibus, & diris devotus à Sacerdotibus eſſet, *quò teſtatior eſſet ejus rei memoria, exemplum in pila lapidea inciſum, poſitum in publico eſt*, teſte Corn. Nepote in *Vita* ejus. Epaminondas quoque, legis pœnam ſubiturus Thebis, unum à Judicibus petiiſſe dicitur, ut in periculo ſuo conſcriberent: *Epaminondas à Thebanis morte multatus eſt, quòd eos coëgit apud Leuctra ſuperare Lacedæmonios*, & quæ ſequuntur, apud eund. in *Vita* ejus, ut alia omittam. Itaque fuere ab omni ævo, qui Epigraphes hujuſmodi, hiſtoriæ multum lucis allaturas, undiquaque colligerent; qualis Philochorus quidam Athenienſis, qui *Inſcriptiones Atticas* in unum volumen compegit, Suidæ; Polemo, cognom. Στηλοκόπας, qui, principatu Ptolemæi Epiphanis, *Inſcriptiones Sepulchrales cujusque Civitatis* item *Inſcriptiones Anathematum in Acropoli Athenarum dedicatorum*, edidit, Athenæo: Ariſtodemus, qui idem Thebis præſtitit, Scholiaſtæ Apollonii *Argonautic.* alii aliis memorati. Vide quoque in voce *Euhemerus*, item ſuprà ubi *de Epheſiæ Dianæ Templo*: & inter recentiores, illuſtris Jani Gruteri, Jac. Sponii, aliorumque, *Inſcriptionum* opera. De *Inſcriptionibus* verò Poëmatum, adi Scaligerum *Poëtic. lib. 2. capp. 126. & 127.* Addo hoc unum, de more *inſcribendi* ingenii monumenta aliis, quorum vel æſtimatio, vel amor apud nos eximius, magnæ ſimiliter vetuſtatis eſſe, cùm Platonem fratribus ſuis præclariſſimos commentarios ſuos *inſcribendo*, Glauconi quidem & Adimanto librum de Rep. Antiphonti verò Parmenidem, eos nobiles reddidiſſe, legamus apud Plut. *de piet. erga Fratres* &c. Nec omittendæ penitùs *Inſcriptiones falſæ, phylacteria aut ligatura*, quæ imprudentes pro febribus aut aliis peſtibus adjuvare putantur & vetantur *in Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 72.* de quibus vide Gruterum 1047. 5. & hic paſſim, inprimis ubi de *Characteribus*, *Magia* &c.

Inſecta, non in cibis ſolùm apud varias gentes, ut *fuci, formicæ, pediculi, vermes, limaces* &c. quæ omnia Lex Judæis, ut immunda, prohibuit, niſi quòd mellis & certæ locuſtarum ſpeciei uſum iis conceſſit: Sed & in Deorum numero fuere, ut de Ægyptiis aliisque viſum, atque ex iis varia ſuperſtitionis occaſio præbita. Ut enim ab occiſis *muribus* colebatur Apollo Σμινθεὺς & Μυοκτόνος, ita Hercules Ἰποκτόνος, dictus ab occiſis *vermibus*, qui vites infeſtabant; & Κορνοπίων à *locuſtis* fugatis, & Ἀπόμυιος, quia *muſcas* arcere credebatur &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib. I. cap.6.* Eadem omnia ad Adamum primitus creatum, ut ab eo certo ſignarentur nomine, adducta fuiſſe, certum eſt. Quidni enim, utut in illis pleraque viliа admodum, hominis conſideratione digna ſint, quæcunque Deus creare & conſervare non dedignatur? Nec minus eſt, quod in ape aut formica miremur, quàm in ceto aut in elephante; cùm hoc ipſum ſit inprimis mirabile, quòd in tantillo corpore tot animi emineant dotes &c. Idem *cap.9. Ibid.* Nominis originem pandit Plinius *lib. 11.* qui totus *de Inſectis* agit, *cap. 1. Multa hæc & multigena terreſtrium volucriumque vita. Alia pennata, ut apes: alia utroque modo, ut formicæ: alia & pennis & pedibus carentia: jure omnia* Inſecta *appellata ab inciſuris, quæ nunc cervicum loco, nunc pectorum atque alvi præcincta ſeparant membra, tenui modò fiſtula cohærentia. Aliquibus verò non tota inciſura eas ambiente rugas, ſed in alvo, aut supernè tantùm imbricatis flexilibus vertebris, nuſquam alibi ſpectatiore naturæ rerum artificio.* Laudes illorum idem magnificè deprædicat *cap. ſeq.* quod legiſſe operæ pretium erit. Idem ſcripturus alibi de remediis, quæ à diverſis animalibus ſumuntur, *Neque enim dubitaverim*, inquit, *aliquibus faſtidio futura, quæ dicentur animalia*: Etiam hinc medicinam homini non unam ſpondens. At non Virgilio fuit nominare formicas nullâ neceſſitate, ac curculiones, &

—— *lucifugis congeſta cubilia blattis.*

Non Homero, inter prælia Deorum, improbitatem muſcæ deſcribere; non Naturæ gignere iſta, cum gignat hominem. Proin cauſas & effectus, non res æſtimemus. Homerus autem, mirum eſt, quot inde ſimilitudines hauriat, & quàm elegantes, ab audacia muſcarum, animoſitate ac fortitudine veſparum, prudentia apum, Heroas ſuos exornet. Ut verò in his tam parvis atque tam nullis Conditoris ſapientiam eò exactiùs contemplemur, *ſunt inventi haud pridem non tantùm cryſtallini vitreique orbes, vario artificio & ad marginem & circa centrum extenuati, pro oculorum ætate ac vigore, qui vel longinqua propiùs admoveant, vel propinqua immanè quantùm removeant: ſed & tubi longi ac breves, adeoque ad pollicem tranſverſum erecti, in quibus incluſi pediculi, pulicis, muſcæ membra diſtinctiſſimè videas & cum ſtupore mireris: illic licebit contemplari teredinem caſuariam, caudam vel vulpinam, vel vervecinam, eamque villoſam, explicitiſſimè conſiderare, cum eadem proportione* &c. Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap.38. de Inſectis.* Plura apud magna nomina Aldrovandum, Geſnerum, Voſſium *de Idolol. lib. 4. cap. 64.* & *ſeqq.* Alios.

Inſepulto hominis cadaveri terram injicere, apud Athenienſes, Lex juſſit, memorata Æliano *Var. lib. 5. cap. 14.* Ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας, *Inſepulto hominis cadaveri terram injicito, & in ſepulchro Occaſum verſùs condito.* Ubi additur, tanquam receptæ ſepeliendi conſuetudini contrarium, ut ad Solem occaſum ſpectet, quo à prætereuntibus poſſit cognoſci. Nam verè adnotat Scholiaſtes Thucydidis, morem fuiſſe omnibus Græcis, πρὸς ἀνατολὰς ποιεῖν ὁρῶντας τοὺς νεκροὺς, *ut versùs Ortum mortuos conderent*, qua de re aliquid infrà dicemus. Plura verò de *Inſepultis* habes hic paſſim, inprimis in voce *Cadaver*, & *Gleba Sepulchralis.*

Inſerta, apud Publium *Syrum*,

Frugalitas inſerta *eſt rumoris boni:*

Joſepho Scaligero *emblema*, Salmaſio ἐπίβλημα eſt, *quod verbi*, inquit,

quit, *ſignificat inſertam purpuram in fine veſtis.* Heſych. ἐπίσλημα, λῶμα, μάκ⊕. ῥάκη autem ut notum, Græcis vocati ſunt panni, qui veſtibus aſſuebantur ex purpura. Nec enim, pergit, veriſimile eſt, ſi illo verſu Publii *inſerta* ſignificaſſet emblema, 60. pòſt annis, cùm in Senatu quæreretur ſub Tiberio, quomodo Latinâ voce dicendum eſſet *emblema*, nemini veniſſe in mentem notiſſimam illam & omnibus decantatiſſimam ex Mimo ſententiam, V. eum *ad Vopiſcum in Aureliano*, ubi voce *Inſerta*, ſicut *Prætexta*, vult ſubintelligi *purpuram*, & utrumq; pro ornamento ſeu inſigni accipit. Idem tamen *ad eund. in Firmo*, tam de veſtis, quàm de vaſis, *inſerta*, Publium intelligi poſſe, & ſcyphis emblemata, parietibus ſpecula *inſeri* conſueviſſe, Græcè ἐμβάλλειν, hincque *hæc inſerta*, ἐμβλήματα, Græcis eſſe ait.

Inſignare, quod Galli *Enſigner* dicunt, h. e. *docere* ſeu ἐμφανίζειν, Monachi propriè dicebantur, quòd *ſignis* omnia ſignificare ac indicare ſolerent. C. du Freſne *Gloſſar.* Salmaſius verò, ex Latino *Inſinuare*, Gallicum *enſeigner* deducit, *ad Hiſtor. Aug.*

Inſignia, adde: Eorum originem egregiè indigitat, Scholiaſtes priſcus Statii *ad verſus hoſce, Thebaid. lib.* 1.

> *Hic primùm luſtrare oculis, cultusq; virorum*
> *Telaq; magna vacat, tergo videt hujus inanem*
> *Impexis utrinq; jubis horrere leonem, &c.*

Ubi, *Tum primùm*, ait, *licet Adraſto securè intueri Heroum arma & corpora. Omnia autem majora communibus & pro viribus eorum qui geſtant. Sic neminem fere non peculiares clypeos, galeas, enſes, habuiſſe legimus, quibus pares non poterant geſtare, qui minores virtute erant.* Porrò capulis avita inſignia inſculpta geſtandi mos, occurrit apud Claudianum *Laud. Stilic. lib.* 2. ubi de *Inſignibus ſtirpis Theodoſianæ*: Ovidium *Metamorph. lib.* 7. ubi de Theſeo: Statium *Theb. lib.* 5. ubi de Jaſonis *inſignibus*, Alios, V. & ſuprà in voce *Capulus*. Crateribus quoque, apud eundem Statium *Thebaid lib.* 1. *verſu* 543.

> *Jaſides pateram famulos ex more popoſcit;*
> *Quâ Danaus libare Diis, ſeniorq; Phoroneus*
> *Aſſueti: tenet hæc operum cælata figuras &c.*

Poſtibus etiam *inſignia* illuſtriorum hoſpitum præfigendi veterem ritum, multis docet tum aliis, tum *ad eund. Theb. lib.* 4. *verſ.* 161. Caſp. Barthius. De *Coronarum* verò *Inſignibus*, adi Car. Paſchalium *Coronarum l.* 9. *c.* 10.

Inſignis Corona, apud Liv. *l.* 7. ubi Sext. Tullius, nomine exercitus, C. Sulpitium Dictatorem alloquitur, *Te, Imperator, milites tui oramus, ut nobis pugnandi copiam facias: tum Duce te vincere; tibi* Lauream inſignem *deferre; tecum triumphantes urbem inire &c.* & *l.* 28. ubi Manlius agens de ſuo triumpho, *L. Furius*, ait, *& L. Æmilius currum triumphalem me conſcendere prohibent; coronam inſignem capiti detrahunt*: fuit corona aurea triumphalis, in ſpeciem lauri effigiata, quam votam ab Imperatore, dein decreto Senatus & publico ſumtu Duci donatam, ſervus publicus eodem, quo Triumphator, curru vectus, ſuper caput ejus geſtabat, nonnunquam & *inſignis Corona triumphalis* dicta. Nomen ei ab amplitudine, & materia. Namque & auro gemmisque fulgebat, & ambitu ac latitudine tanta fuit, ut ſatis appareret, non ulli condecorando mortali capiti inventam, ſed illi uni, qui caput eſſet rerum, ſepoſitam. Hinc non deferebat eam domum ſuam Dux, ſed, peracto prope triumpho, triumphali curru vectus, deferebat ad Capitolinum Jovem, eamque in gremio ipſius deponebat, ibi cum cæteris donis religioſè aſſervandam. Sic apud Sil. Italicum *l.* 5. Virtus ad Scipionem,

> *Sed dabo, qui veſtrum ſævo nunc Marte fatigat*
> *Imperium ſuperare manu, laurumq; ſuperbam,*
> *In gremio Jovis, exciſis deponere Pœnis.*

Quemadmodum altera corona vere laurea, quam triumphans capite geſtabat, velut ſplendidiſſimum domeſticæ Virtutis inſigne, domi cum cura aſſervabatur, inde ſæpe, ut in ſpectaculis aliisque feſtivitatibus geſtaretur, depromenda &c. V. Car. Paſchalium ubi ſuprà, *lib.* 8. *cap.* 1. & 2. ut & infrà, ubi de *Triumphali Corona*.

Inſinuatorium, dicitur in Eccl. R. donum à Clericis præſtitum Epiſcopo, in principio ſui ingreſſus, ut in ejus gratiam ſe hoc pacto *inſinuarent*, apud Dominic. Macrum *Hierolexico*. Simile quid erat τὸ Ἐμφανιστικόν, quod Clerici ſolvebant, cùm in clerum allegerentur, uti docet Cl. Suicerus *Theſauro Eccl.* voce Ἐμφανίσιμα, namque & ſic dicebantur hæ præſtationes.

Inſitor, unus ex Ruſticis Romanorum Diis, aliter *Sator*, memoratur in carmine Flaminis Dialis, qui, Cereri & Telluri ſacrum faciens, Divos agricolas hoc ordine invocabat: *Vervactor, Redarator, Imporcitor*, Inſitor, *Obarator, Occator &c.* eratque, qui ſationi præſidebat, à *ſerendo* vel *inſerendo* nomen nactus: de cujus officio, & Romanorum Græcorumque ſatione, V. multa apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 724. nec non infrà aliquid, ubi de *Satione*.

Inſomnia, pro Deorum nuntiis, Gentilibus habita, magna olim in æſtimatione fuere. Hinc ſcribit Plutarchus Sullam, cùm Commentarios ſuarum rerum geſtarum libros L. Lucullo inſcriberet, monuiſſe amiciſſimum hominem, obſervaret prædictiones nocturnas Deorum, quibus ipſi egregia multa rerum inſtantium momenta indicata fuerint, *in Sulla*. Et Marcus Antoninus Imp. *l.* 1. duobus locis, Cajetæ atque Chreſæ ſibi per inſomnium remedia morborum oblata divinitus, memorat. Cui ſimile, quod de Ptolemæo Curtius *l.* 9. de Alexandro Cic. *de Divin. l.* 3. de Pericle, Plut. de aliis alii ſcribunt. Quare ſolicitè *inſomnia* captata, in Templis Deorum, qua de re diximus ſuprà, in voce *Dormio*, V. etiam in voce *Melota*, & plura hanc in rem, infrà in voce *Somnia*.

Inſpectores, in *tit. Cod. Juſtin. lib.* 11. *tit.* 58. *de Cenſibus & Cenſitoribus & Peræquatoribus & Inſpectoribus*: iidem cum *Peræquatoribus* Carolo du Freſne *in Gloſſar.* Ἐπόπται, in *Gloſſ.* Lat. Gr. &c.

Inſpiratio, una eſt ex tribus electionum formis, quarum mentio in *Decretalibus* Gregorii IX. *lib.* 1. *tit.* 6. *cap.* 42. quæ *per Inſpirationem* ſive *viam Spiritus S.* dicitur fieri: cùm viz. omnium vota nemine diſſentiente, in unum aliquem conſpirat. Id.

Inſtita, matronarum ornamentum. Stolam enim ad talos, ut loquitur Flaccus, demiſſam, *Inſtita* ad oram ornabat, docente Turnebo *lib.* 29. ubi duo inſignia in cultu Matronarum notat, vittas, queis crines ligabantur, & talarem tunicam adſutâ *Inſtita* cultam. Horatius,

> *Quarum ſubſutâ talos tegat* Inſtita *veſte.*

Hinc pro veſte Matronali ſimpliciter *Inſtitam* ponit Ovidius *de Arte Am. l.* 3.

> *Luditur in noſtris* Inſtita *nulla jocis.*

Dicta ab *in* & *ſto*, quia ei veſtis quaſi inſiſtit, dum geſtatur. Gr. ἡ πέζα τοῦ ὅλου ἐνδύτου περιφερής, ἢ πέζα ἢ ϖαραπήχυ, ϖεριπόδιον, Angl. *A purle, a border gard. Wale or lace about a womans gowne.* V. Octav. Ferrarium *de Re veſtiar. Part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 17. Scholiaſtæ Papinii Statii *lib.* 7. *Thebaidos, verſu* 157. *Inſtita faſciola eſt, quæ imam veſtem ſuo pingit ornatu.* Ipſe Poëta,

> *Candida pampineo ſubnectitur* Inſtita *pilo.*

Dicuntur etiam *Inſtitæ*, faſciæ quibus lectus tenditur, Petron. &c. Plura V. apud Scholiaſtem Horatii *l.* 1. *Sat.* 2. Jo. Jac. Chiffletium *de Linteis Sepulchr. cap.* 28. & hic paſſim, in vocibus *Orna*, *Pannus* &c.

Inſtitor, Paulo & Ulpiano *l.* 18. & 3. *ff. de Inſtitor. act.* is eſt, *qui tabernæ, locove, ad emendum vendendúmve præponitur.* Meminerunt a. Vett. tabernarum, *caſiariæ, cauponariæ, cretariæ, diverſoriæ, fulloniæ, laniониæ, pelleſuinæ, piſtoriæ, purpurariæ, ſutrinæ, unguentariæ* &c. uti infrà videbimus, in voce *Taberna*. Atque in his omnibus cuſtodiæ cauſa canis videtur fuiſſe. Paulus *l.* 2. §. 1 *ff. ſi quadr. Si quis aliquem evitans — in tabernam proximam ſe immiſiſſet, ibiq; à cane feroce eſſet læſus, non poſſe agi canis nomine quidam putant, at ſi ſolutus fuiſſet, contrà.* Cæterùm *Inſtitorum* opera ſtataria ac ſedentaria fuit, unde veſtes non ſuccingebant, ſed demiſſas gerebant. Vertumnus apud Propertium *de ſeipſo, libro* 4. *eleg.* 2.

> ———— ———— *& ibo*
> *Mundus, demiſſis* Inſtitor *in tunicis.*

Iis Ulpianus jungit *Inſularium*, de quo mox; *Ædificio* vel *frumento emendo* præpoſitum; *Pecuniis fœnerandis*; *Agris colendis*; *Mercaturis Redempturisq; faciendis*, alios, de quibus omnibus, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ut & infrà in voce *Servus*.

Inſtitutiones Imperiales, ſunt diverſæ ſanctiones, decreta, præceptiones, diſciplinæ, traditiones & axiomata, publicis inſerta monumentis; Græcis ὑποθῆκαι, προστάγματα, εἰσαγωγαί: quas ad cupidam *LL.* juventutem, velut quoddam *Enchiridion Legale* & *Epitomen* Juſtinianus miſit, & xeniorum vice & ampliſſimi loco muneris, Joann. Calvinus *Lexic. Jurid.* Ad harum imitationem, ut omni ex parte Juri Cæſareo Pontificium reſponderet, Paulus Lancelotus, Triboniani alicujus inſtar, Pauli IV. juſſu, ut ipſe in *Præfat.* ait, *Inſtitutiones Juris Canonici* ſcripſit, ediditque circa A.C. 1563. quæ Corpori Juris Canonici additæ ſunt, ſine ulla tamen Pontificum confirmatione. V. de hiſce ipſius Lancelotti *Dedicationem* ad Pium IV. Pontif. & *Proœmium*, ad Juris Pontificii Candd. cum doctis Jac. Ziegleri *Commentariis*. Idem inſtitutum, circa idem fere tempus Marco Antonio Cuccho fuit, qui ſimiliter *Inſtitutiones Jur. Can.* evulgavit A.C. 1564. Qui ambo, ad eandem laudem anhelantes, ſibi invicem obſtitiſſe videntur, quo minùs alterutrius labor publicam auctoritatem impetraret. G. von Maſtricht JC. *Hiſtor. Jur. Eccleſ. num.* 388. & 389.

Inſtruere, propriè ἐπικτίζειν eſt; unde *inſtructa* apud vett. *Rei Agrimenſor.* Auctores, ἡ ἐπίκτισις, lapidum nempe ſtructura, ad muri vicem, pro termino; quod genus terminus *Epictiticus* & *Epictiticalis*, in illorum ſcriptis, paſſim appellatur: Sic apud Hyginum, in figura picta *Epictiticalis* termini murum viſere eſt, ex lapidibus conſtructum triangularem, in trifinio ponendum: ut arcæ erant quadratæ ſtructuræ lapideæ, in quadrifinio, pro terminis collocandæ, quas *inſtructas arcas* vocavit Frontinus, in voce *Carſeolis*. Hinc *inſtruices cæmentitiæ*, apud Solinum *cap.* 28. *Salibus domos extruunt* (Amantes) *quos in modum cautium è montibus excitatos, ad uſum ædium, cæmentitiis nectunt inſtruicibus*: cæmenta ſunt, quibus *inſtruuntur* & nectuntur inter ſe lapides, quod verbo hoc propriè indigitatur. Iſidorus, *Inſtructio vocata eo, quòd inſtringat & cohærere faciat, ut lapides luto & ligna & lapides invicem ſibi, nam & intinctio ferri in aqua inſtructura eſt* &c.

&c. *Ferruminare* id vocat Plinius *l.31.c.7.* E' cujuſmodi ſtructo lapide quoque cryptas fuiſſe Judæorum, diximus ſuprà, V. plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 7. & 578. qui & de more *Inſtrumenta* Artificum ſepulcris inſculpendi, *p.*1221.

Inſula, in Podienſi Galliæ urbe: dicuntur ejus regiones vel partes quædam, vulgò *les Isles*: in quas, numero 22. inferiorem Urbis partem diviſam eſſe, tradit Otto Geſſeus *Hiſt. Anic. l.*1, *c.*24. apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

in *Inſulam* deportatio, moribus Romanis, frequens: qua fini *aſperrimæ Inſularum*, ut Gyarus, aliæque, electæ, uti diſcimus ex Suetonii *Tito cap.*8. ubi vide Marcilium, ut & *Not ad Spectacula Martialis.* Non autem ſtatim poſt damnationem fiebat illa, ſed mora intercedebat aliqua, dum locarentur exportandi, teſte eodem Suetonio *in Veſpaſiano cap.*13. Locatos verò eſſe, docet M. Seneca *Controv.*6.*lib.*9. *Cùm ſcires in exilium deportandos locari ſolere.* Sic locati, quemadmodum ſub voce Præconis ad navim perducerentur, obſervare licet in vet. Scriptore *Vita* D. Apollinaris: quomodo porrò avehrerentur, patet narratione Philonis Herenni de Flacco exſule avecto in Andrum Inſ. Marcilius ubi ſuprà.

Inſularii, dicebantur apud Romanos ſervi, *Inſularum* cuſtodes. Vocabant autem *Inſulas* ædes grandiores, quæ non jungebantur communibus parietibus cum domibus vicinis, quales Sext. Rufus & P. Victor olim Romæ non paucas recenſuerunt. De Germanis quoque Tacitus *in Germania*, inquit, *ſuam quisq; domum ſpatio circumdat, nullis cohærentibus ædificiis, more Inſularum.* Etiam Veteres, domos vel portus, vel *Inſulas* dixiſſe, annotarunt Donatus ac Feſtus. His videtur præfuiſſe nonnunquam Procurator. Petronius, *cùm Procurator inſulæ Bargates, à cœna excitatus à duobus Lecticariis in mediam rixam perfertur.* V. quoque Plinium *Panegyr Trajani.* Et quia in Horreis ac *Inſulis* pretioſiſſimam plerunque partem Fortunarum ſuarum homines opulenti reponebant, ideò ſervi cuſtodes appoſiti ſunt, ut præter Paulum JC. *leg.* 3. *ff. de Off Præf. Vigil.* indicavit Juvenalis *Sat.* 14.

——Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prædives amis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonibus pro
Electro, ſignisq; ſuis. Phrygiaq; columna,
Atq; ebore & lata teſtudine.

Ubi antiquus Interpres, *Per tranſlationem*, inquit, *diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ. quorum cohortes in tutelam Urbis cum amis & cum aqua vigilias curare conſueverunt vicinis* Dabatur autem in vaſtis his ædibus ſignum familiæ ad evigilandum, tintinnabuli ſono, quod fere à januâ dependebat. Erantque ante Neronem plures in urbe domus, quàm *Inſulæ*, poſt Neronem verò contrarium obtinere cœpit, ut ex Tacito notum. Atque inde cœperunt, appellatione *Inſulæ*, quævis ædes locatitiæ intelligi, uti per *dominos Inſularum*, quivis locatores, & per *Inſularios* penſionum exactores, Caſaubonus *ad Julium Suetonii cap.* 41. Cœterùm *Inſularios*, urbanorum numero fuiſſe, tradit Pomponius *l. Urbana fam. de verb. ſignif.* Sed & *Inſularii* dicti ſunt viles ſervi ac peſſimi. *qui ſine civitate ſunt in opus publicum perpetuò dati, & in Inſulam deportati, l.*17. *ff de pœnis.* Deportationem iſtiusmodi ſignificat Seneca, *Magis ignoſco ei*, inquit, *qui vulnus inimici. quàm qui Inſulam concupiſcit*, &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Titum Popmam *lib. de operis ſervorum.*

Intakeri, Angl. *Intakers*, prædonum genus, Ridesdaliam ſeu extremam Angliæ plagam Borealem habitantes; ſic dicti, quòd à ſociis ſuis, quos *Outparters* vocant, prædam, e finitimis Scotiæ deportatam, recipiebant. Illi, quaſi *intra recipientes*; iſti velut *foris partes* ſeu *rem agentes*, recentiùs *Out-putters*, nuncupati: Utrorumque fit mentio in *Statuto* ann. 9. Henrici V. *c.* 9. apud Spelmannum *in Gloſſario.*

Integer Bos, in holocauſtum offerri jubetur, Levit. *cap.* 1. *verſ.*3. *Si oblatio ejus ſit holocauſtum è bove, marem perfectum offerat eum, ad oſtium Tabernaculi conventus* &c. V. quoque Levitici *cap.* 22. *verſ.*22. & Numer. *cap.*29. *verſu* 8. ubi de ſacrificiorum *integritate* & perfectione accurate agitur. Cujuſmodi victimas *integras*, puras omniqúe labe carentes requirebat Deus, tum ad religionis honorem ac decus; tum ad Chriſti perfectionem, innocentiam ac ſanctitatem teſtandam; tum denique, ut nos moneret, pretioſiſſima quæque, quodque in nobis optimum eſt, Deo offerendum, conſecrandumque. Unde queritur Deus *panem pollutum, & cæcum ad immolandum offerri ſibi*, apud Malach. *cap.* 1. *v.* 7, 8. Certe & Ægyptios τὺς καθαρὺς ἄρσενας τ̃ βοῶν κ̀ τὺς μόσχυς, *boves mundos eosq; mares ac vitulos* immolare, & Sacerdotem apud illos ad id conſtitutum ſcrutari conſueviſſe, ὀρθῦ ἑστεῶτ@ τῦ κτήνεος κ̀ ὑπτίυ, *pecude tam erectâ & ſtante, quàm reſupinatâ*, legimus apud Herodotum *lib.*2.*cap.*41. Quo facto, ſi perfectam & ab omni vitio immunem repereat, eam notabat bybio cornibus alligato & applicitâ terrâ ſigillari cum annulo ſuo impreſſo. Alioquin enim pecudem ἀσφράγιστον immolare grande nefas credebant, *Ibid.* Sed & Gentilium alii, priusquam victimam coronarent, explorabant, εἰ ἐντελὴς ſeu παντελὴς εἴη, *an legitima & perfecta eſſet*, ne quid fortè mactarent, quod Numine indignum eſſet, teſte Luciano *de Sacrif.* Imò, Indos hâc fini non jugulare, ſed præcluſo ſpiritu necare ſolitos, ἵνα μὴ λελωβημένον, ἀλλ᾽ ὁλόκληρον διδῶται τῷ θεῷ, *ne quid mancum, ſed* integrum, *offerretur Deo*, tradit Strabo *l* 15. & Philo περὶ τῦ Καϊν. *Integrum* autem exponit Pollux, ἄρτιον, ἄτομον, ὁλόκληρον, ὑγιὲς, ἄπυρον, παμμελὲς, μὴ κολοβὸν, μηδὲ ἔμπηρον, μηδὲ ἠκρωτηριασμένον, μηδὲ διάστροφον, μηδὲ ἀνάπηρον, *lib.*1. *c.*1. in cujus rei ſignum & coronabantur victimæ; *integritatis* enim & perfectionis ſymbolum corona, ut notum &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior lib.* I I. *cap* 33.

Inter Canem & Lupum, apud Marculfum, *infra horam veſpertinarum, inter canem & lupum venerunt. & interfecerunt dictum Johannem*: modus loquendi, quo crepuſculum indigitatur, ubi luminis defectu *lupum à cane* ægrè diſcernas; etiam Gallis in uſu, *entre chien & loup*, V. Dominic. Macrum *Hierolexico.* Simile quid ἀμφιλύκη νὺξ apud Homerum, ad quem Euſtathii vide Παρεμβολὰς.

Interamna Urbes ac Regiones, Latinis dictæ ſunt, quæ inter duos amnes ſitæ, Græcis Μεσοπόταμ, & Μεσάμναι, item μέσαι τ̃ ποταμῶν. Hinc *Meſopotamiæ* nomen, quòd inter Euphratem & Tigrim ſita, & in ipſa illa alia Μεσήνη, quam diviſus alveo Tibris amplectitur, memorata Plinio & Stephano, in qua Apamea urbs. Sed & ipſa Apamea hæc, omnesque aliæ hoc nomine *interamnæ* fuerunt, à voce Hebr. quæ *circumcingere* denotat, nomen nactæ. Alia porrò Meſopotamiæ pars, Adjabene viz. itidem Μεσήνη ſeu *Interamnas*, utpote inter duos amnes Diabam & Adiaban intercepta &c. Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 698. & 699.

Interceſſores, dicti olim Epiſcopi, qui ſede vacante Epiſcopatum adminiſtrabant, donec proprius eligeretur; hodie *Adminiſtratores*: fortè, quòd vacantem cathedram illiusque poſſeſſionem adirent. *Interceſſores* enim Latini διαδόχυς τ̃ ὑσίας vocabant, ut eſt in vett. *Gloſſis*, in quibus etiam *Interceſſio* redditur προσέλευσις τ̃ ὑσίας, *aditio hæreditatis.* Eosdem *Interventores* appellat Concilium Carthagin. V. *can.*8. *Nulli* interceſſori *licitum ſit cathedram, cui Interceſſor datus eſt — retinere, ſed dare operam. ut intra annum eudem* (populis) *Epiſcopum provideant. Quod ſi neglexerit anno exemto Interventor alius tribuatur.* Μεσῖται dicuntur in *Canon.* Eccleſ. African. *can.* 74. in Epigraphe verò *Canonis*, Επίτροποι ἐπιζητύμενοι &c. Aliter vox ſumitur *l.* 1. *Cod Theodoſiani de Pignor.* ubi Executores, qui à Rectoribus provinciarum dabantur, præſertim ad exigenda debita fiſcalia & publicas functiones, notat, de quibus V. Jac. Gothofredum *ad l cit.* Sed & *Intercedere* dicebantur Epiſcopi, cùm pro reis, causâ cognitâ, veniam à Judicibus poſtularent: qua de re ſonat *Conſtitutio* Honorii & Theodoſii, *in Append. Cod. Theodoſ. Eam quoq; Sacerdoti concedimus facultatem, ut carceris ope miſerationis aulas introeat, medicetur ægros, alat pauperes, conſoletur inſontes: & cùm ſingulorum cauſas cognoverit, interventiones ſuas apud Judicem competentem jure ſuo moderetur.* Maximè autem *intercedebant* pro iis, qui ad Ædes ſacras confugiebant. quos *tradi non oportere*, decretum eſt Concilio Arauſic.I. *can.*5. Interim, quibus Epiſcoporum vel Eccleſiæ interceſſione culpæ venia à Judicibus, aut ſi ſervi eſſent, à dominis concedebatur, iis Canonica ab Eccleſiis imponebatur pœnitentia. quam illi obituros ſeſe ultro ſpondebant, veniam aliàs neutiquam conſecuturi, ut ex Concilio Remenſi *can.*7. colligit Carolus du Freſne, apud quem plura in hanc rem, in *Gloſſar.* V. quoque Cl. Suicerum *Theſ. Eccleſ.* voce Μεσίτης.

Interciſa Dies, apud Claudianum *Panegyr. Olybrii & Probini*,

Antè Thyeſteas iterum conterrita menſis
Interciſa dies refugos vertetur in ortus;

Et Statium *Thebaid. l.*2.

Non fugeret diras lux interciſa *Mycenas*:

interrupta eſt tenebris, & *abrupto Sole*, ut idem ait *lib.* 1. *verſu* 325. caligans. Metaphorâ ab Romanorum more, apud quos *Interciſi Dies* in vet. Jure Pontificio Pompiliano, tam hominibus, quàm Diis dati, uti in quibus & humana negotia & religioſa tractare fas eſſet, veluti non integros perhibeas; nec huic, nec illi parti addictos: de quibus, poſt Varronem, Macrobius *Saturn. l.* 1. *c.*16. Item *Interciſivi limites*, qui agros integros eſſe non ſinerent, ſed velut interſecarent, apud Frontinum Agrimenſorem, de quibus V. Salmaſ. *ad Solin p.*678. alibique. Sic opus ſuum *intercidendum*. ne in perennem extret prolixitatem, dicit Guil. Brito Aremoricus, imitatione Vett. & ſuo ingenio, pro tempore quo vixit, admirabilis Scriptor, *l.*8.

Sed ne continui nos frangat cura laboris,
Intercidat *opus brevis hæc pauſatio noſtrum* &c.

V. C. Barthium *ad Statium d. l.*

Interdictum, dicitur in Eccleſia Rom. generalis excommunicatio, quæ in provinciam, vel villam aut caſtrum; imò in integrum aliquod Regnum, fertur: quo durante denudantur altaria, cruces humi proſternuntur, reliquiæ Sanctorum ingloriæ jacent. invertuntur cymbala, neque quicquam fit, *in ſancta Matre Eccleſia, niſi parvulorum baptiſma & confeſſiones morientium*, uti habet Knyghton *A. C.*1208. ubi de toto Angliæ Regno, unà cum Joanne R. *Interdicto ſexennali*, à Pontifice ſubjecto. Inſtituit tamen Bonifacius VIII. ut, non obſtante *Interdicto Eccleſiaſtico*, in quatuor

tuor Feſtivitatibus, divina celebrari poſſent; quibus Feſtum Corporis Chriſti adjecit Urbanus VI. Formulam *Interdicti* hujusmodi illam ſuppeditat du Freſne ex Concilio Lemovicenſi A. C. 1031. *Seſſ. 2. Niſi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicenſium publicâ excommunicatione; eo videlicet modo, ut nemo, niſi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans à bimatu & infra, in toto Lemovicino ſepeliatur, nec in alium Epiſcopatum ad ſepeliendum portetur. Divinum officium per omnes Eccleſias latenter agatur, & Baptiſmus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam ſigna ſonent in Eccleſiis omnibus & omnes proni in faciem preces pro tribulatione & pace fundant. Pœnitentia & Viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes Eccleſias, ſicut in Paraſceve, nudentur: & cruces & ornamenta abſcondantur, quia ſignum luctus & triſtitiæ omnibus eſt. Ad Miſſas tantùm, quas unusquisque Sacerdotum januis Eccleſiarum obſeratis fecerit, altaria induantur & iterum poſt Miſſas nudentur. Nemo in ipſa Excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri oſculum det, nemo Clericorum aut Laicorum vel habitantium vel tranſeuntium, in toto Lemovicino, carnem comedat, neque alios cibos, quàm illos, quibus in Quadrageſima veſci licitum eſt. Nemo Laicorum aut Clericorum tondeatur, neque radatur, quousq; diſtricti Principes, capita populorum, per omnia ſancto obediant Concilio.* Aliam V. apud Eund. & plura hanc in rem, apud Epiſcopum Monſpel. *ad Epiſt. 72. Innocentii III. lib. 14.*.

Interim, adde: Fœtum illum, obſtetricante Granvellano, edidere Julius Pflugius Epiſc. Naumburg. Michael Sidonius Epiſc. Martisburg. & Joannes Islebius Agricola Antinomus; vocaturque Hiſpanico termino *Interim*, à Sleidano *Decretum*, in Conſtitutionibus Imperialibus *Declaratio Religionis*, à Dreſſero, appoſitiſſimo nomine *Sphinx Auguſtea*. Quem librum multis probantibus, probare tamen nunquam voluit Joannes Fridericus Saxoniæ Elector, quamvis captivus: cùm contra, ſeu ejus obſcuritate, ſeu periculorum impendentium metu fracti Theologorum nonnulli, haud parùm ab Orthodoxia, in articulo cumprimis *de Juſtificatione*, deflexerint; quos inter Pfeffingerus Superintendens Lipſienſis, cui & *Interim Lipſienſe*, quod *novum* quoque vocatur, adſcribi ſolet. V. Flaccium *Præfat. Lipſico Interim præmiſſâ*, & ejusdem *Scriptum contra Reformationem Pfeffingeri*, Carpzovium *ad Form. Concordiæ pag.* 1286. Burgoldenſem *Part. I pag.* 27. Rittersbuſium *in Exegeſi Geneal. fol.* 9, alios, laudatos L. Joachimo Fellero, *Not. ad Hornium Orb. Imper. pag.* 96.

Interlucare, idem cum *conlucare*, quod vide.

Intermetium, in Circo, ſpatium *inter* duas *metas*, Græcè *κεντὶς*, Latinis *Euripus* quoque ac *Spina Circi*, V. ibi.

Internuncii, portio comitatus fœminei, apud Romanos olim, iidem cum *Salutigerulis*, quos vide. Hodie inter Pontificis Miniſtros, qui ad exteros Principes mittuntur, *Internuncii*, Miſſi dicuntur Extraordinarii, à *Legatis*, qui Ambaſciatores ſunt ejus Extraordinarii, & *Nunciis*, qui Ordinarii, diſtincti. Vicquefort *Memoires touchant les Ambaſſadeurs Part. 1. p.* 153.

Interpendium, ſeu *Compendium*, dicitur, cùm pondera pariant in libra & invicem ſibi oppoſita æquantur, velut in parallelo ſitu. Græcè *ἀντίρροπον*, Latinè interpretium quoque. Eâ voce uſus eſt Ammianus *lib.* 18. ubi Hymettius Africam pro Conſule regens, in magna annonæ caritate, publica horrea aperuit, & frumentum populo Romano deſtinatum Carthaginenſibus indigentibus divendidit: ex quo certam ſummam confecit. Poſtea uberiore annonâ, quum eundem frumenti modum horreis Populi Rom. reſtituere vellet, denorum modiorum, quos venum dederat, pretio, tricenos ipſe modios emit. Sic pretii, quod ex venditione publici frumenti collegerat, duo trientes apud eum remanſerunt, poſt reſtitutum omne frumentum horreis Pop. Rom. Quod ſuperfuit ex ea ſumma, id totum tranſmiſit ad ærarium Principis. Atque hoc *Interpretium* vocat Ammianus. Ei opponitur *Interdetrimentum*, id nempe, quod de pondere detrahitur, unde minus fiat, Græcè *ἀπουσία*: *Interpendium* enim vel *Compendium* contrà, quod additur ad pondus & ſuppletur, unde fiat *compenſatio* ſeu *συςαθμία*. Indeque utraque vox pro lucro quoque accipitur. Venit autem *Interpretium*, ab *Interpres*, qui primigeniâ ſignificatione propriè dictus eſt, qui inter venditorem & emptorem pararius ac proxeneta, difficultates inter utrumque ob pretium oriri ſolitas, explicabat, efficiebatque, ut rei, quam deferebat venditor, exæquaretur pretium, quod offerebat emptor, & ſic juſta permutatio procederet, Græcis *προξενητὴς* & *προπώλης*: hic quod eo nomine accipiebat ab utroque, *Interpretium* propriè dicebatur. Sed & *prepenſum* eidem opponitur, hoc enim eſt, quod, utpote gravius, in lance præponderat, ſicque *propendet* &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1006. & 1007.

Interpungendi mos antiquis non fuit: Non enim adhibebant Veteres *Interpunctionum* notas ſive ſigna, ad partes ſententiæ diſtinguendas, atque inde difficilis oriebatur lectio, cùm niſi exercitatis vix liqueret, ubi aut vox ſuſtineri, aut ſuſpendi, aut deponi deberet, quod ex A. Gellii *libro* 13. *capite* 30. luculenter patet. Hinc etiam lectionem primæ eruditionis partem facit Quintilianus *lib. 1. cap.* 8. Solebant enim quidem Romani verba ſingula interpoſito puncto à ſe invicem diſparare, partim ad ornatum, partim ne coaleſcerent. De quibus intelligendus Cic. *pro Murenâ*, ubi Juriſperitos vellicat: *Dignitas in tam tenui ſcientia qua poteſt eſſe? Res enim ſunt parvæ, prope in ſingulis literis atque* Interpunctionibus *verborum occupata.* Sed id inprimis in vett. Inſcriptionibus, quæ hodie adhuc ſuperſtites, apparet, cùm Græci contrà continuo nexu absque ulla ſeparationis nota voces ſcripſerint. Unde Sen. *Epiſt.* 40. ubi de celeritate orationis: *In Græcis*, inquit, *hanc licentiam tuleris: nos etiam cùm ſcribimus*, interpungere *conſuevimus*, ſingula ſc. verba à ſe invicem diſcriminando, ut verborum ille fluxus aliquo modo ſiſtatur. Et has *Librariorum notas* Cicero appellat *de Orat. lib.* 3. Poſtea tamen, ſed quo tempore, incertum, etiam notæ inventæ ac appoſitæ ſunt, quibus verborum & ſententiarum partitionem ſeu diviſionem in commata, cola ac periodos notarent, ac hasce partes inter ſe diſtinguerent: quæ *Poſituræ*, atque etiam peculiariter *Diſtinctiones* Latinè, *Θέσεις* ſive *Στιγμαὶ* Græcè appellatæ ſunt Diomedes *de Pronunciat. lib.* 2. *Lectioni Poſituras accedere, vel Diſtinctiones oportet, quas Græci θέσεις (ad e à Στιγμὰς) vocant.* Iſidorus *lib. 1. Orig. cap.* 19. *Poſitura eſt figura ad diſtinguendos ſenſus per cola, commata & periodos: quæ dum ordine ſuo apponitur, ſenſum nobis lectionis oſtendit.* Poſtquam autem viri docti diſtinguere cœperunt, ſolis & ſingulis punctis diverſo ſitu locatis, ſingulas partes notabant; Comma videlicet puncto, ad medium literæ, ubi ſermo ſuſtinetur; & hæc *media diſtinctio*: Colon puncto ad imum literæ ubi ſermo ſuſpenditur, & hæc *Subdiſtinctio*: Periodũ, puncto ad caput literæ ſivè ſupra verſum, ubi ſermo deponitur; & hæc *plena diſtinctio* vocitata eſt, ut apparet ex Donato clariſſimè. Et hic quidem diſtinguendi modus olim obtinuit: hodie, variâ puncti locatione miſsâ, aliis ſignis, figurâ, non poſitione, diſcretis, quæque neminem fugiunt, in *Interpunctionibus* noſtris utimur. Jac. Oiſelius JC. *Notis in A. Gellii locum retrò citatum.* Calcei quoque olim *interpungi* ſoliti, hoc artificio, auratis ac purpureis præponebantur. Epictetus *in Enchiridio.* Ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται κατάχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν, *In calceo, ſi ultra pedem fueris progreſſus, fit auratus calceus, dein purpureus, tandem interpunctus.* Et hujusmodi quidem diſpunctionibus ac inciſuris variè ac artificioſè olim Sicyonia inprimis diſtinguebantur: ob quam figurarum varietatem, *multiformem* appellavit *calceum* Tertullianus *lib. de vel. Virg cap.* 12. eum qui *interpunctus* erat, utque ab uniformi ac plano, quo modeſtiores fœminæ utebantur, diſtinxit. V. B. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 19.

Interraſile Opus, apud Wilhelm. Brittonem *dicitur interpolatum cælaturâ & planâ: Planum enim inter cælaturas quaſi raſum videtur:* adeoque *raſili* opponitur, ut quod ſubinde *cælaturâ & plano variatur* ac diſtinguitur. Alexander,

Quod nunc ſculpturis, quod nunc planitie variatur,
Hoc & non aliud opus Interraſile *dicas.*

Sic *lamina aurea interraſilis*, apud Anonymum *de Geſtis Conſtantini M. Crux anaglypha interraſilis ex argento puriſſimo*, apud Anaſtaſium Bibl. *in Leone III. Crater argenteus cum imaginibus interraſilis*, in *Epiſt.* Patriarchæ Hieroſolym. ad Ignatium Patr. CP. & apud Fortunatum *lib. 1. Poëm.* 13.

—— Sculpta camera decens interraſile, &c.

V. Car. du Freſne *Gloſſar.* Licet autem radant tam tornatores, quàm cælatores: Poeta,

& torno raſile buxum:

Græci *γλύψαι, ξύσαι*; Aliud tamen propriè *ξύσαι* vel *ξέσαι*, *radere*, aliud *γλύψαι*, *cælare*, aliud *τορνεῦσαι*, *tornare*, & *Raſores* vel *Interraſores* diverſi à Cælatoribus, ac Tornatoribus. Theophraſtus ita hæc diſtinguit. Εὐπλαστότερον γὰρ καὶ εὐτορνότερον καὶ εὐξεστότερον τὸ χλωρόν, τορνευθὲν γὰρ τὸ τορνευτήριον μᾶλλον καὶ οὐκ ἀποπηδᾷ. Ubi *τορνευτήριον* inſtrumentum eſt ferreum, quo ligna in torno teruntur, &c. V. Salmaſium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag.* 1045. ubi *Raſorum* propriè *terere* eſſe pluribus docet.

Interrex, qui Regis demortui loco tantisper ſummæ rerum præeſt, dum alius creetur: quod ſpatium temporis *Interregnum* dictum. Origo ejus antiquiſſima; Nam Romulo defuncto, ut tradit Dionyſius *l. 2.* antequam novus crearetur Rex, integrum annum *Interregnum* fuit. Ita enim ille: *Sequenti anno nemo Romæ regnavit, ad novum* Interregum *Magiſtratum delatâ adminiſtratione Reip. in hunc modum: Ducenti Patres conſcripti, ex quibus Senatus Rege Romulo conſtitutus erat, diſtributi in Decurias, Decemviris ſorte committebant Urbis imperium. Hi non ſimul, ſed unus poſt alium, quinis diebus lictores habebant, cæteraq; inſignia regia, quæ ceu per manus tradebantur, à primo deinceps usq; ad ultimum: tum quinquedaanus ille Magiſtratus migrabat ad ſequentem Decuriam, & inde rurſum ad aliam* &c. Et hoc ſub Regum imperio obſervatum fuit. Poſtea appellatio etiam ſub Conſulibus manſit: cùm enim ordinarii Magiſtratus abeſſent, & Comitiis intereſſe non poſſent, ſive vitio creati abdicaſſent, neque placeret Dictatorem dici, tum res ad *Interregnum* veniebat. Atque etiam hi *Interreges* eodem modo quinqueduano fungebantur Magiſtratu, ut ex Cicer. *lib. 7. ad famil. Epiſt. ad Trebatium* apparet; quo durante omnia obibant ea, quæ vel Regum vel Conſulum fuiſſent, itaque & Senatum convocandi jus habebant & populum ad Comitia Curiata &c. vocandi. Non autem moris erat, ut ab eo, qui primus *Interrex* proditus erat, Comitia haberentur, hinc tale

quid

quid nuſquam apud Livium invenitur: Sed interdum à ſecundo, ut *lib.9.* item *decimo. Interreges fuere App. Claudius, dein P. Sulpitius, is Comitia Conſularia habuit.* Interdum à tertio, ut *lib.3.* Interdum à pluribus, ut ad undecimum etiam *Interregem* aliquando perventum ſit, apud eundem *lib.7.* Eligebantur non niſi è Patriciis, vel potiùs *prodebantur* (hoc enim verbum de iis ſolenne) ut ex plurimis Livii, Ciceronis aliorumque locis cognoſcitur. Sed mutatâ veteri Reip. formâ & ſummâ rerum ad unum delatâ, *Interregum* & functio & nomen abolitum eſt. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.7. cap.16.* & Jac. Oiſelium *Notis in A. Gellium lib.14. cap.7.*

Interrogatio, apud Romanos dicta eſt accuſatio tota, cùm Judiciorum criminalium pars non minima rei *interrogatio* eſſet. Multum autem intererat in peragendis interrogationibus, quo animo eſſet is, qui interrogabat. Exemplum illuſtre in Auguſto, qui *manifeſti parricidii reum, ne culeo inſueretur, quòd non niſi confeſſi afficerentur hac pœnâ, ita fertur* interrogaſſe: *Certè patrem tuum non occidiſti?* apud Suetonium *Auguſto cap.33.* Hac enim ſuâ interrogatione ſalutis viam reo aperuit, ut quæ eandem vim habet, ac ſi ita eſſet concepta: *Nonne verum eſt, te patrem tuum non occidiſſe?* At legitima formula hæc fuiſſet, *Parricidium, quod objicitur tibi, feciſti?* Sic apud Livium *lib.8.* cùm de Privernatibus triſtes ſententiæ à Senatoribus plerisque dicerentur & Legatus eorum ferociter reſponderet, Conſul *benignâ* interrogatione *mitius reſponſum elicere conatus eſt.* Et apud Tertullianum *ad Scapulam* Cincius Severus *Thiſtri ipſi dedit remedium, quomodo reſponderent Chriſtiani, ut dimitti poſſent.* Contra, qui perditum volebant reum, omnibus eum modis in fraudem inducere ſuis *interrogationibus* conabantur. Caſaubonus *ad Suetonium d. l.*

Interſcapulum & *Interſcaplium* & *Conſcaplium*, pars illa Latinis dicitur, quæ ſub collo *inter ſcapulas* eſt, Græcis τὸ μετάφρενον vel τὰ μετάφρενα: unde μεταφρενοδαρεῖν. Spartiano *catomidiari*, pœnæ genus, quod *ſcapulas verberare* Seneca & Apulejus dixerunt: *catomis cædere*, vetus Scholiaſtes Ovidii *Faſtorum 2.* ubi de mulieribus, quæ Lupercis per urbem diſcurrentibus, fœcunditatis ergò, ſponte terga ſua cædenda præbebant:

Ille caprum mactat, juſſæ ſua terga puellæ
Pellibus exſectis percutienda dabant &c.

V. ſuprà in voce *Catomidiare.*

Interſignum, in *Geſtis* Conſulum Andegav. *cap.13 num.5. Exclamavit unusquisque* Interſignum *ſuum*, clamor eſt militaris, Gall. *Cry d'armes*: etiam *Enſeigne* Scriptoribus Gallicis, quòd, qui vexilla deferebant in præliis, primi bellicum clamorem cierent, ut pluribus docet Car. du Freſne *Diſſert.11. ad Joinvillam.* At *Interſignia*, apud Guil. de Podio Laurentii *cap.1.* arma ſunt, Gall. *Armoiries.* In re verò Veterum Aſtrologica ſic dicebantur, quæ Μεσεμβολήματα Græcis, interſtitia viz. *ſignorum*, in quibus qui horoſcopum haberent, undequaque infortunati, tum corporis, tum animi, bonis credebantur. V. ſuprà in voce *Decanus.*

Interventores, qui ſede vacante Epiſcopatum adminiſtrabant, V. ſuprà *Interceſſores.*

Inteſtatus, qui deceſſerat, habebatur olim pro damnato ac infami. Cùm enim Conciliorum *Canonibus* certam bonorum ſuorum atque adeò *decimam* partem, ut eſt apud Matth. Pariſ. *pag.113.* diſtribuere in pios uſus quisque teneretur: qui id non egiſſet, ſalutis ſuæ curam quodammodo videbatur abjeciſſe. Quamobrem non unâ Synodo jubentur ſacrorum Miniſtri moribundos hortari, ut & peccata ſua confiteantur & de rebus ſuis in Eccleſiam vel pauperum favorem, aut in alios pios uſus, ad animæ ſalutem diſponant. Quod quidem ita invaluit, ut delictorum abſolutio & Viaticum denegaretur iis, qui monita hæc neglexerant, talesque ſalutis ſuæ curam omnem abjeciſſe crederentur: ſic ut nullum inter ejusmodi *Inteſtatos* & illos, qui ſibi ipſis intuliſſent mortem, diſcrimen haberetur. Uti proin iſtiuſmodi αὐτόχειρων bona mobilia in Fiſcum redigebantur, ita & *Inteſtatorum* dominis addici debere exiſtimaverunt, maximè ſi per eos licuerat haud *inteſtatos* decedere, V. Car. du Freſne *Not. ad Stabilimenta S. Ludovici.* Cujus quidem conſuetudinis ea videtur fuiſſe origo, quòd, cùm absque eleemoſynarum diſtributione prævia decedere probroſum quodammodo Vett. judicarent, ſæpeque accideret, ut morte impræviſâ, nullâ factâ bonorum in eleemoſynas ordinatione ac diſpoſitione, quis decederet, ſanxerunt, ut animæ illius conſulturi Epiſcopi ac Sacerdotes ex defuncti bonis eleemoſynas diſtribuerent, eoque nomine bona illius mobilia ſequeſtrarent, debita creditoribus perſolverent omniaque exequerentur, *eodem modo, quo tenerentur, ſi Teſtamentum feciſſet, executores*, ut habetur in *Statutis* Willhelmi Regis Scotiæ *cap.22. §.3.* Cujusmodi bona hoc modo in eleemoſynam ſequeſtrata, *Eleemoſynam Rationabilem* appellatam eſſe, docet du Freſne in hac voce. Neque forte alio jure cognitio de Teſtamentis *ad Curiam Chriſtianitatis*, uti vocant, pertinuit; eum, ut eſt apud Matth. Paris *A.C. 1190. rerum, quæ in Teſtamento relinquebantur, diſtributio auctoritate Eccleſiæ fieret.* V. quæ de Photio Patr. CP. Occidentis Epiſcoporum hunc morem in Orientem invehere quoque conato, refert Anaſtaſius Bibl. *Præf. ad VIII. Syn.* Cùm verò Epiſcopos ac Sacerdotes in vaſſallorum ſuorum bona manus injicere ægrè ferrent ſeculares domini, Eccleſiaſticorum inprimis avaritiâ ac iniquitate irritati: id etiam juris ſibi arrogavere, vario prætextu; Ac primò quidem in ipſum exequendi, quod Epiſcopi ac Sacerdotes, h.e. eleemoſynas faciendi & debita defuncti perſolvendi: tum etiam eadem bona mobilia ſibi adſcribendi, quòd *inteſtati* haberentur pro βιοθανάτοις, quorum ex uſu & receptâ conſuetudine bona mobilia ad domines pertinebant. Verùm poſtmodum eò proceſſit dominorum rapacitas, ut vaſſallorum ſuorum, qui ſic deceſſerant, non modò nullam partem bonorum in pios uſus diſtribuerent, ſed ea promiſcuè invaderent, ipſa quoque eorum debita exſolvere renuentes: unde querela Epiſcoporum Angliæ, in *Provinciali* Eccleſiæ Cantuar. *lib.3. tit.28.* in Concilio Lambethenſi A.C. 1261. & Londinenſi A.C. 1342. Medietatem autem aut tertiam bonorum *Inteſtati* mobilium partem iis caſibus interdum domini arrogavere, uti ex *Uſaticis* Barcinonenſibus *MSS.* oſtendit laudatus du Freſne. Imò, quaſi inteſtatorum bona primi occupantis eſſent, in ea denique manum injiciebant hoſpites, ſi in eorum deceſſiſſent hoſpitiis, quod vetitum legimus in *Statutis cit.* Wilhelmi Scot. R. *c.30. §.3,4,5,6.* V. quoque Ughellum *Italiæ ſacr. Tom.I p.137.144.* Quod porrò ſeculares domini in vaſſallos ſuos inteſtatos, idem ſibi dein adſcripſere Epiſcopi in Clericos ſuæ Diœceſis, atque adeò ipſi ſummi Pontifices in Epiſcopos. Unde de Joanne Archiep. Bremenſi, qui Avenione inteſtatus deceſſerat, ſic *Hiſtoria Epiſc. Bremenſ.*

Pontifex hic moritur in Avinione,
Et theſaurus rapitur ſub hac ratione,
Quod ſublatus dicitur in inteſtatione, &c.

Plura in hanc rem V. apud ſæpius laudatum Car. du Freſne in *Gloſſar.* & *Notis ad Stabilimenta S. Ludovici.*

Inteſtinarii Artifices, memorati *in l.2. Cod. Theodoſ. de Excuſ. Artif.* qui *inteſtinum opus*, quod ſc. introrſus & in ipſa domo fit, nempe ſub tecto (V. Vitruvium *lib.4. cap.4. lib.5. cap.2. & lib.6. cap.8.*) faciebant. Pro *ligneo* uſurpatum Budæus putat, eſſeque, quod *minutariam* ſeu *menuiſerie* Galli vocant; cui conſentiunt Barbarus & Philander, qui ad ligneas feneſtras referunt. Bernard. verò Baldus ad lignea laquearia, quibus ſuggrundia ornatûs gratiâ ſuffiguntur, apud C. du Freſne *Gloſſar.* Salmaſio *Inteſtinum opus* propriè dicitur, quod e ligno quidem fit, ſed elegantiore fabricâ, & eâ arte, quam λεπτουργίαν Veteres dixere, hodie *minutiariam* Galli appellant, in hoc Budæo aſſentiens. Fuere autem plurimi artificii hæc opera, Græci, Campani, Siculi. Plin. *lib.16. cap.42. Firmiſſima in rectum abies, eadem valvarum repagulis, & ad quæcunque libeat inteſtina opera firmiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo, fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſe volvens, ad incitatos runcinarum raptus* &c. Nec aliud, quàm medullæ ligni, ad ea facienda ſumebatur. In iisdem asciæ ſolùm, runcinæ & planæ locum habebant, non dolabræ, & in ædium tantùm interiore parte ſita erant, hincque, ad differentiam τῶν ὑπαιθρίων, nomen ſunt nacta. V. Salmaſium *ad Solinum p.1034.* ubi de abiete, & *pag.1040.* ubi de nuce: de *Inteſtinis* verò animalium, eorumque multiplici functione ac uſu, Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.3. cap.21. & lib.4 cap.41.*

Intexere, proprium Babylonicorum, ſicut *inſuere* Phrygionum. Tertullianus *de Hab. Mul. Age nunc, ſi ab initio rerum & Mileſii oves tonderent & Seres arbores nerent, & Tyrii tingerent & Phryges inſuerent & Babylonii intexerent.* Ubi Phrygum in pingendis veſtibus artificium, & Babyloniorum in pingendis periſtromatis, ita ſeparat, ut Phrygibus *inſuendi* artem, Babyloniis *intexendi*, tribuat. Et ſanè Babylonii ſtragulis veſtibus, quas pingebant, diverſos *intexebant* colores: ſed ars tamen hæc eorum pingendi tota acu peragebatur; quam ob cauſam non minùs *inſuere* dici poſſent: quemadmodum e contrario *intexere* non minùs de Phrygibus ſeu Phrygionibus dici queat. Nam & hi veſtibus, quas acu pingebant ac variabant, aurum inſuendo, & diverſicoloria fila intexendo, *Plumariorum* ſibi *textorum* nomen vindicarunt. Sed etſi utrique acu uterentur, diverſum tamen Phrygionum & eorum, qui Babylonica variabant, Plumariorum, fuit artificium; quæ cauſa, quòd Tertullianus *intexendi* Artem Babyloniis, tanquam propriam, tribuit, V. infrà, ubi *de Plumariorum Arte ac generibus.* Noto hic ſaltem, imaginum apud Chriſtianos invaleſcente uſu, non paucos eorum Chriſtum, Apoſtolos, & illorum miracula veſtibus *intexta* hac arte geſſiſſe; contra quos V. Aſterium Amaſeæ Epiſc. *Homil. de Divite & Lazaro pag. 565.* & Chryſoſtomum *in Matth. Homil.49.* ubi ne nominandam quidem propterea Plumariam artem ſancit.

Inthroniſticum, dicebatur olim, quod pro conſecratione Epiſcopi ſolvebatur, quodque poſtea tanquam ſimoniacum vetitum eſt: ab *inthronizo*, quâ voce utitur Petr. Damianus *Epiſt.9. Beatus Valerius Epiſcopus, dum ſibi providet ſucceſſorem, magnum Auguſtinum Eccleſiæ Hipponenſi inthronizat*, apud Dominicum Macrum *in Hierolexico.* V. quoque ubi de *Literis Inthroniſticis.*

Intiaquacqui, h.e. *Sol frater*, nomen unius è tribus Solis ſtatuis, quibus ſacra olim fecere Peruani feſto die, quo annum ordiri ſolebant. Joh. Hugo Linschottanus *Hiſtor. Ind. Occid.* ſuprà in *Apointi* & *Churiunti.*

Intincta, eſt panis *tinctus* in vino, quem utriusque ſymboli locum

cum in S. Cœna obtinere poſſe, aliquibus perſuaſum. Et quidem ab ægris primùm hæc conſuetudo orta videtur, qui panem ſiccum deglutire non poſſunt, uti de Serapione ſene legimus, apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. l. 6. c. 44.* Circa A. C. 900. dein etiam ſanis *Intincta* dari cœpit: ac primùm in Monaſteriis, uti docent *Inſtituta* Cluniac. *l. 2. c. 35.* poſtmodum etiam in parœcias mos receptus, teſte Ivone Carnot. *de Div. Offic.* quo factum, ut Calix tandem populo planè adimeretur, in Concil. Conſtantienſi &c. Sed *Intinctarum* uſum meritò improbavit Joann. Micrologus *cap.* 19. & ante eum Julius Papa, cujus ad Ægypti Epiſcopos verba hanc in rem egregia, V. apud Gratianum *Decr. part. 3. de Conſecr. Diſt. 2. can. Cùm omne*: plura verò apud Voſſium *Diſput. 23. Theſi* 7. Aliorque.

Intritum, in *Gloſſis* ἐμβρεχὴ, item ἔμβρεχτον, etiam ἔνθρυπτον Græcis: *Intrita* Celſo, pro *Intritione*, ut *remiſſa* pro *remiſſione*; *Intritus cibus* Phædro dicitur,

—— intrito cibo
Plenam lagenam poſuit:

& malè moretum vel alliatum in Lexicis exponitur, propriè enim ἐμβρεχὴ eſt, ut viſum. *Intrita* ex vino, ex poſca, ex aqua, apud Celſum, panis eſt intritus & friatus in aquam aut poſcam aut vinum: ἔνθρυπτος ἄρτος etiam Græcis. Ad quam *intriti* ſignificationem quoque, non autem ad moretum aut alliatum moretarium, proverbium illud Comici, *Tute intriviſti* &c. trahit Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano.* Galli *farciam* vocant iſtud cibi genus. Inde *Intrita*, mortarium è calce & arena, quo parietes farciuntur, in quod addebantur & fragmina cæmentorum, ut ex Vitruvio & Plinio idem Salmaſius docet, *ad Solinum pag.* 379. Vid. quoque ſuprà ubi de *Arenato.*

Introductores, Græcè Εἰσαγωγεῖς, dicebantur olim in Sacris Agonibus, per quos in Stadium Athletæ *introducebantur*; memorati Platoni *de LL. lib. 6.* Ἱκανὸς δὲ εἰς ἄρχων αὐτοῖς μὴ ἔλαττον τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, Εἰσαγωγεύς τε εἶναι, καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις ἱκανῶς ἀποδιδούς. *Unus autem ille princeps ſatis eſt, qui non minùs quàm quadraginta annos ſit natus. Unum quoque in Monodia* (de qua ibi ſermo) *ſufficere arbitramur, qui non minùs triginta; qui & perſonas in theatrum opportunè introducat, & de certantium virtute certâ ſententiâ conſtituat.* Introducebant nempe hi eos, quorum jam inter Athletas recepta nomina quorumque ſuper meritis multa jam cognitio fuerat: Qui cùm poſtmodum victores à Præconibus renunciati eſſent, eodem modo è certamine educebantur ab illo, qui Γυμναστὴς vocabatur &c. Quam in rem V. plura apud C. Paſchalium *Coronar. l. 6. c. 11.* & 12.

Introitus, in urbes inſigniores, virorum Principum illuſtriumque ſolennis olim, nec ſine coronis, peragebatur. Et quidem coronis illis tum inſigniebantur, quas in certaminibus publicis emeruiſſent, uti de Callippo legimus apud Plutarchum *Dione*, quem unà cum hoc Syracuſas ingreſſum ait ἐστεφανωμένον. Hujus loco Demaratum Lacedæmonium à Perſarum Rege, ut Sardeis regiam urbem, tiara rectâ, i. regiâ inſignis ingredi poſſet, petiiſſe ac obtinuiſſe, narrat Suidas in Τιάρα. Porrò Olympionicæ, in patriam invecti, unde Εἰσελαστικοὶ, non per portam, ſed per murorum partem disjectam *introibant*, uti videbimus infrà, ubi de Agonibus *Iſelaſticis.* De Imperatorum verò ſolenni in Urbes ſuas principes introitu, diximus ſuprà, ubi de *Ingrediendi Regnum* more. At *Introitus*, in Eccleſia Rom. Antiphona dicitur, quæ à Choro in cornu Altaris ſiniſtro canitur, dum Pontifex procedit ad Altare; cujus inſtituti auctorem Cæleſtinum I. Pontif. facit Walafridus Strabo *cap.* 12. In ritu Ambroſiano *Ingreſſa* vocatur. Et quidem antiquitus in *Introitu* pſalmus integer cantabatur; Sed poſtea, propter populi tædium, detruncatus eſt, ita ut unius Pſalmi verſiculus cum replicatione antiphonæ cani cœperit. Sunt autem *Introitus* Miſſarum alii regulares, qui quotidie ex more cantantur; alii irregulares, qui ſecundùm varietates ſolennitatum inſtituti ſunt, ut *Puer natus eſt nobis* &c. V. Honorium Auguſtod. *in Gemma Animæ lib. 1. c. 87.* & Durandum *lib. 4. cap. 5.* laudatos Car. du Freſne in *Gloſſario*: quibus adde Macros Fratres *in Hierolexico.* Sed & ſic dicitur, quod à Clericis dignitates vel functiones Eccleſiaſticas adeuntibus, Patronis Eccleſiarum præſtabatur, quodque prohibitum eſt Concilio Vienn A. C. 892. *can.* 4. & Rothomagenſi A. C. 1074 *can.* 1. V. eundem du Freſne *ibid.* ubi etiam de Mercatorum *introitu* in nundinis &c. Apud Græcos, bis, inter Miſſarum ſolennia, per portam mediam & maximam in Sanctuarium, quibus id fas eſt, ingrediuntur; è quibus alia dicitur μικρὰ, alia μεγάλη εἴσοδος, *parvus & magnus Introitus*, uti pluribus videre eſt apud Allatium *de Miſſa præſanctif. n.* 7. de la Cerda *Adverſar. ſacr. cap. 97. n.* 7. Jo. Meurſium *Gloſſario*, Alios, nec non ſuprà voce *Deputati.* Sed & incarnatione n Chriſti, ac adventum B. Virginis in diebus purgationis ſuæ, Εἴσοδον, *Introitum*, Græcis appellari, diſcas ex Cl. Suicero. in hac voce. *De Introitu Sacerdotis Summi Vet. Teſt.* in *SanctumSanctorum*, V. infrà.

Intus, apud Patres, h. e. poſt Baptiſma. Gregorius Naz. *Orat.* 40. *in S. Bapt. ſub finem*, ubi Catechumenum inſtituit, *Habes*, inquit *quæ de myſterio* (Fidei noſtræ) *forìs exportare, atque ad vulgi aures afferre liceat; Cætera intus Trinitate adjuvante* (ſc. poſt Baptiſma) *addiſces, quæ etiam ipſa apud teipſum occulta clauſaq; habebis, Baptiſmo obſignata atq; retenta.* V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap. 1. §. 9.* & *hic paſſim.*

Intubum, V. ſuprà, *Ambula.*

Inventio S. Crucis, Feſtum Eccleſiæ Rom. quod ad Nonas Maji celebrari juſſit Fabianus Papa, *Can. Crucis Dom. de conſecr. diſt.* 3. apud Car. Macrum *in Hierolexico.*

Invalidi, Gall. *Invalides*, nomen Noſocomii Regii, Pariſiis in Suburbio S. Germani, fundati A. C. 1669. & extrui cœpti A. C. 1671. magnificentiâ Ludovici XIV. hodie feliciter regnantis, in quo Duces militeſque, vulneribus debilitati, truncatique, magnâ curâ impenſiſque foventur ac curantur: uti pluribus habes apud Richelietum *Dictionar. Gall. haud pridem edito.*

Inverſa Corona, non minùs quàm rupta aut lapſa, inter ſacrificandum, infauſtum olim omen, uti de Caſſio refert Plut. *in Bruto.* In funeribus verò etiam inſignia & arma *inverterunt* Veteres. Statius *Thebaid. lib. 6. verſ.* 214. ubi de funebribus Ludis Archemoro celebratis,

Tunc ſeptem numero turmas (centenus ubiq;
Urget eques) verſis ducunt inſignibus ipſi
Grajugenæ Reges ——

De quo more, hodieque uſitato, V. Iuſt. Lipſium *ad Tacitum Annal. lib.* 2. & 3. Joh. Meurſium *Comm. ad Lycophronem*, Phil. Jac. Mauſſacum *ad Lexicon Harpocrationis*, Jo. Kirchmannum *de Funeribus lib. 2. cap.* 7. Frid. Lindenbrogium *ad Appendicem Virgilii*, Dion. Gothofredum *Nomenclatore Seneciano*, Alios, nec non in voce *Inſignia.*

Inveſtitura, adde: Symbola illa, per quæ traditiones ac *Inveſtituræ* fiebant, primò erant ſtata & fixa, id eſt, legibus vel conſuetudine apud omnes recepta ac uſu definita: ita ut uno eodemq; fere modo poſſeſſionis translationem factam advertere ſit, vel certè res eaſdem in ea adhibitas, quæ poſſeſſionem in alium transductam omnino ſignificarent; adeò ut penè eadem apud omnes gentes forma ac formula fuerit. Ea autem potiſſimùm adhibuere Vett. in hujuſmodi traditionum ſymbolis, quæ affinitatem aliquam haberent cum re donata ceſſave; vel ſaltem, quibus dominium in aliam translatum ſignificaretur. Sic agri vel prædii *inveſtituram* factam denotaturi, *ceſpitem, glebam* aut *Waſonem*, uti loquebantur Saxones, ex ipſo agro deſumtum, in manus illius, cui donabatur, tradebant: quo ſymbolo fundi proprietas prorsùs in ipſum translata innuebatur. Ne verò ſolum tantùm conceſſum videretur, addebatur & *ramus*, quo comprehenderetur ſoli ſuperficies: (id eſt, ſi quid ſatum & ædificatum eſſet, ut ſunt vites, arbores, plantæ, ſegetes) Accedebat *feſtuca*, ſeu *baculus, fuſtis, virga* &c. cujus traditione, dominium rei pariter translatum crederetur. Poſtremò etiam quandoque ſuperaddebatur *cultelli* ſeu *gladij* traditio, qui poteſtatis ſignum eſt: vel ut indicaretur, eum, qui rei dominium ſubibat, jus habere evertendi, disjiciendi, ſuccidendi, metendi &c. in eo prædio, quod poſſeſſum veniebat. Atque hæc *Inveſtituræ* ſymbola apud omnes fere recepta fuere. Sed & aliæ erant præterea Inveſtiturarum formæ uſu ac moribus definitæ ac receptæ: V. g. per *annulum, per gladium, per vexillum, per cambutam, per campanæ funem & ejusmodi*, quæ certum rerum vel dignitatum genus ſpectabant: Denique, quidquid ad manum fuit, nonnunquam adhibitum eſt. Ingulfus *pag.* 901. *Conferebantur etiam primò multa prædia nudo verbo, abſq; ſcripto vel charta, tantùm cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu & nonnulla cum ſagittis.* Quæ ne perirent, aſſervabantur apud Donatarios, in rei memoriam: interdum donationis, ceſſionis vel venditionis inſtrumento intexebantur, aſſuebantur vel alligabantur; Aliquando etiam, ne furto ſurriperentur vel perirent, reddebantur inutilia ac frangebantur &c. uti pluribus docet Car. du Freſne *Gloſſar.* è quo etiam iſta ſubnectere viſum eſt.

Varii Inveſtituræ modi ac Symbola, apud Scriptores occurrentia.

per *Amphoram* plenam aquæ maris, in *Charta* Ottonis III. *Inveſtitura* facta occurrit, apud Ughellum *Ital. ſacra Tom. IV. pag.* 1160.

per *Andelaginem*, V. ſuprà *Andelangus.*

per *Annulum*, majorum præſertim prædiorum ac dignitatum inveſtituræ paſſim factæ.

per *Baculum*, itidem, in *Annalibus* Francorum S. Nazarii A. C. 787. ubi de Deſſilone D. Bavar.

per *Baculum* & *Annulum*, Eccleſiarum Inveſtitura facta, V. Juretum *Not. ad Ivonis Carnotenſ. Epiſt.* 236.

per *Berillum.* V. ſuprà.

per *Bibliothecam* ſeu *Biblia*, in *Charta* ann. 843. in Tabular. S. Mauri ad Ligerim.

per *Cambutam* Epiſcopi, inveſtitur Abbas, apud Ordericum Vitalem *lib.* 3.

per *Candelabrum*, in Tabular. S. Nicaſii.

Canum venaticorum apprehēſione, in Tab. Caſaur. 1140.

per *Capellum* Prioris, in Tabular. Monaſterii Longipontis, diœceſ. Pariſ.

per *Capillos.* V. ſuprà.

per *Ceſpitem*, nudè. In *Charta* A. C. 1208. apud Hemereum *in Aug. Viromand.*

per *Chirothecam*, V. ſuprà.

per *Claves* Eccleſiæ, in *Charta* Adæ Abbatis S. Dionyſii A. C. 1114.
per *Colonnam*, in Tabulario Caſaur. anno 24 Ludov. II. Imp.
per *Communionem*, in *Libro Ord.* S. Victoris Pariſ. *MS. cap.* 22:
per *Cornu*, V. *ſuprà.*
per *Coronam*, in Chron. Moiſſiacenſi A. C. 813.
per *Corrigiam*, in Tabulario Deiparæ Santon.
cum *Crocia* Abbatis, in *Chartâ* Fulconis Comit. Andegavenſis *A. C.* 1092:
per *Cultrum* vel *Cultellum*, in *Chron.* S Sophiæ Ben. *p.* 718.
per *Cultellum* plicatum, in Tabulario Vindoc. ann. 1079.
per *Cupam* auream, apud Bodinum *de R. pub. l.* 1. *c.* 9. *p.* 150.
per *Denarios*, in Tabular. Majoris Monaſt.
per *Dextrum pollicem*, in Tabulario Eccleſiæ Gratianopolit. ſub Hugone Epiſc.
per *Eleemoſynariam*, h. e. marſupium, in *Charta* Simonis de Balgentiaco A. C. 1149.
per *Ferulam paſtoralem*. apud Ughellum *Tom.* V. *p.* 403.
per *Feſtucam* nodatam &c. apud Eund.
per *Folium* nucis, in Tabular. S. Hilarii Pictav.
per *Foſilem*, chartę inhærentem, apud Beslium.
per *Funes* ſeu *Chordas* campanarum, Epiſcopi & Abbates dignitatibus ſuis inveſtiti leguntur, apud Hariulfum *l.* 4. *c.* 2. Baldricum *l.* 1. alios.
per *Fuſtem* in vet. *Placito*, ſub Ludovico Imp. apud Viennam A. C. 912. &c. loco Feſtucæ.
per *Gladium*, Regna collata leguntur, apud Ottonem Friſing. *de Geſtis Friderici l.* 2. *c.* 3. Sic per traditionem *Enſis* evaginati, Comitatûs erectio & inveſtitura facta legitur in *Ch.* anni 1162. apud Guichenonum in *Prob. Hiſt. Breſſenſis.*
per *Guazonem*, *andelaginem & ramos*, *de arboribus* in Tabulario Caſaur. ann. 24 Ludovici II. Imp. Item, per *Waſonem* terræ, & per *Fiſtucum* nodatum ſeu *ramo* arborum atque per *cultellum* & *guantone*, ſimulque *andelagine*, in *Chartis* variis, apud Franc. Mariam in *Mathilde* &c.
per *Haſpam*, ſeu *Oſtium*, in *Formulis* Anonymi.
per *Haſtam*, apud Ditmarum *l.* 6.
per *Herbam & Terram*, i. per ceſpitem, qui conſtat *terrâ & herbâ*, in *Formulis* incerti Auctoris *c.* 20.
per *Juncum*, in Tabulario Vindoc. *Ch.* 268.
per *Lapidem*, in Tabulario Brivat. A. C. 1262.
per *Lapillum*, in Tabulario S. Florii in Arvernis A. C. 1276.
cum *Libro Regulæ* & cum Regula, in *Chronico* Beſuenſi *p.* 631.
per *Librum*, apud Ordericum Vitalem *l.* 5. &c.
per *Librum* Collectarium, apud Peiardum *p.* 139.
per *Librum* Miſſalem, in *Charta* Amedei Epiſcopi Lauſannenſis A. C. 1150.
cum *Ligno*, in *Charta* Girardi Epiſc. Pergamenſis, in *Hiſtoria Pergam. Tom* 3. *p.* 311.
per *Lignum*, in Tabulario Vindocin. A. C. 1077. cujuſmodi conceſſiones proin, per obvium quodcunq; fruſtulum ligni factæ, *lignea dona* dicuntur, in vett. *Chartis.*
per *Lini* portiunculam, in *Hiſt. Durdanenſi p.* 38.
per *Linteum*, in Tabulario S. Maxentii in Picton.
per *Mappulam*, in *Chron.* Farfenſis Mon. *p.* 661 Gall. *Mouchoir.*
per *Martyrologium*, in *Hiſtoriâ* Monaſterii S. Nicolai Andegav. *pag.* 87.
per *Nodum*, in Tabulario S. Severini Burdigal.
per *Notulas*, in *Charta* Philippi R. Franc. A. C. 1317. apud Argentræum *Hiſtor. Armoric. l.* 5. *c.* 34.
per *Oſtium* domus & per *haſpam* (Angl. *haſpe*) vel *annulum*, apud Bractonum *l.* 2. *c.* 18. §. 2. Sic per *Feſtucam* & *Guazonem* & *Andelaginem* & per *Ramos* de arboribus & per *Oſtium* domorum, in Tabulario Caſaur. A. C. 951.
per *Palam* ſeu *Pallam* è ſerico, apud Ordericum Vitalem *l.* 5.
per *Pallium* ſeu *Pallam*, in *Vita* S. Virgilii Ep. Salzburg. *c.* 16.
per *Panem* & Librum, in *Charta* Henrici Abb. S. Mariæ Stampenſis, ex Tabulario Prioratus S. Martini de Campis.
per *Pannum* Sericum, unde facta eſt caſula, in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. pag.* 527.
cum *Penna & Calamario*, inveſtiti Tabelliones, in *Conſtit.* Ruperti Imp. A. C. 1401. apud Goldaſtum *Tom. I. p.* 382. V. quoq; Rollandinum *in Summa Notariæ c.* 5. *ſub fin.*
per *Pergamenum*, in *Charta* Willhelmi Ducis Aquitaniæ, ex Tabular. Angeriacenſi: & in Charta Aimerici de Ranconia, apud Beslium, *p.* 492.
cum duobus *Phylacteriis*, in Tabulario Monaſterii Longipontis, in Diœc. Pariſ.
per *Pileum* inveſtivit Henricum Imp. de Regno Angliæ Richardus R. captivus, quod ſtatim reddidit ei Imp. & inveſtivit eum *per duplicem crucem de auro*, apud Rogerum Hovedenum *p.* 724. Per *Virgam & Pileum* Johannes Lancaſtr. factus eſt Dux Aquitaniæ, apud Th. Walſinghamum *p.* 343.
per *Piſces*, in Tabular. Majoris Mon.
per *Pollicem*, in *Chartâ* an. 1097. in *Hiſt. Sabaud.* V. ſuprà *per Dextrum pollicem.*
cum *Ramo & guaſone* vel *waſone*, i. ceſpite, apud Malbrancum *de Morin. l.* 10. *c.* 12.
per *Ramum & Ceſpitem*, paſſim: infigebantur autem rami ceſpiti ipſi, idque hoc modo. Apud Flandros, cùm fundus donatur vel venditur, prior dominus ceſpitem ex illo fundo fodicat cultro, non quadratum ſed orbiculatum, latum undique digitos ſummum 4. cui, ſi pratum eſt, infigit herbam: ſi ager, ramuſculum 4. circiter digitos altum, eumq; tradit in manus domini ſeu Majoris, qui acceptum ceſpitem cum ſua feſtuca tradit emptori vel donatario, non ſine certa verborum utrinq; formula. Atq; hoc eſt quod Galli vocant, *par Rain & Baſton.*
cum *Regula*, in Tabulario Vindocin. &c. V. quoque ſuprà *cum Libro Regulæ.*
per *Sceptrum*, apud Fauſtum in *V. S.* Mauri Abbatis, ubi de Theodeberto I. V. quoq; Ottonem Friſingenſem *l.* 7. *c.* 16.
per *Scyphum*, apud Simonem Dunelm. *de Eccl. Dun. l.* 3. *c.* 14.
per *Spathæ* capulum, in Tabulario Vindocin. *fol.* 277. Sic *per Spatham Regno reveſtire*, occurrit in *Annalibus* Bertinianis *A. C.* 877. V. ſuprà *per Gladium.*
per herbam & *Terram*, V. ſuprà per *Herbam.*
per *Textum Evangelii*, in vet. Codice, apud Seldenum *ad Eadmerum p.* 144. V. quoque Ordericum Vitalem *l.* 5. *Chronicon* Beſuenſe *p.* 610. 616. &c.
cum *Veru*, h. e. ſude lignea, ut exponit du Freſne, in *Charta* Garneri de Triangulo, in Tabular. Abbatiæ de Longoponte & Majoris Monaſterii.
per *Vexillum*, provincias à Principe tradi vel recipi, ſicut Regna per *Gladium*, refert Otto Friſingenſis *de Geſtis Friderici l.* 2. *c.* 5. V. quoque Falconem Benev. *p.* 238. ubi de Rogerio Siculo, Vignerium *in Hiſtor. Alſatenſi p.* 143. *Chartam* Philippi II. Reg. Rom. *A. C.* 1207. Dithmarum *lib.* 6. Guil. Tyrium *lib.* 12. *c.* 4. Guntherum Ligurin. *l.* 1. & *l.* 5. Alioſque, ut & Car. du Freſne *Diſſertatione* 9. *ad Joinvillam.*
per *Virgam* vel *Virgulam*, in *Charta* A. C. 1110. in Tabulario Monaſterii Fontis-Ebraldi, apud Acherium *in Not. ad Guibertum* &c. V. quoq; ſuprà, ubi de Inveſtitura *per Baculum.*
per *Virgam & Pileum*, de Ducatu Aquitaniæ inveſtitus legitur Joannes Lancaſtriæ Dux, apud Thomam Walſinghamum, *p.* 343. V. quoque ſuprà, *per Ferulam*, *per Feſtucam* &c.
per *Zonam*, in *Charta* Fundationis S. Petri Generenſis: de quibus omnibus plura apud du Freſne laudatum.

Invictus, Græce Ἀνίκητος, à Commodo Imp. nominatus eſt menſis October, ut Lampridius ſcribit; Februarius, uti Dio refert, V. Salmaſium *ad Lampridium.* Idem ſolenne eſſe Imperatorum elogium, docet ad *Epigr.* 6. *l.* 7. Martialis, cujus lemma eſt, de fama reditus *Domitiani*, verſus hos,

Rurſus, jô, magnos clamat tibi Roma triumphos,
Invictusq; tua, Cæſar, in urbe ſonas:

Clar. Raderus.

Invidia, adde: Ejus, ut & Rhamnuſiæ, aſpectus noxius eſſe rebus, ultra modum proſperitatis evectis, credebatur. Quare averſabantur eam & amandabant, uti apud Ariſtænetum legimus, ἄπιθι φθόνε κτλ. Imò & auditum ejus lenibus verbis placabant, ne noceret ſuam fortunam celebrantibus. Auſonius *Idyll.* 8.

Ecce ubi ſe cumulat mea purpura, mitibus audi
Auribus hoc Nemeſis, poſt me dignatur oriri
Auguſtus Conſul —

Optabantq; proin, ne quid nimis placeret. Martialis *l.* 6. *Epigr.* 29.

Immodicis brevis eſt ætas, & rara ſenectus,
Quidquid amas, cupias non placuiſſe nimis,

Inſuper præfatione hac excipiebant *Invidiam*, *Fas mihi ſit* &c. qua de re V. Caſp. Barthium *Animadv. ad Statium paſſim*, & hic in vocibus, *Fortuna*, *Nemeſis*, *Rhamnuſia.*

Inviſere & *Viſere myſteria*, Latinis Scriptoribus paſſim eſt ſimpliciter μυεῖσθαι, h. e. *initiari* Sacris Eleuſinis. Non rarò enim ἐπόπτευσιν cum μυήσει confundunt Auctores; inter quos Tertullianus *adv. Valentin. Epoptas* vocat, qui *Myſtæ* tantùm erant; & Seneca, cùm ait, *Eleuſina ſervat, quod oſtendat reviſentibus*; *reviſentes* vocat τοὺς δεύτερον ἐποπτεύοντας, quaſi prima & ſecunda ἐποπτεία diceretur. Aliàs ἐποπτεία propriè ſecunda initiatio fuit, quæ τὴν μύησιν poſt quinquennium communiter ſecuta eſt. Sicut autem vocabula hæc, ita & utriuſque initiationis tempora, in unum nonnunquam confuſa ſunt. Sic enim Hadrianus Imp. ſemel ſacris illis initiatus, quidquid habuerunt illa ſecreti arcanique, ſimul percepit, ut & Marcus Antoninus, aliique Principes, qui ſibi hunc honorem deferri voluere, ut non diverſis vicibus initia ſuſciperent & in ſacrarium intimum admitterentur, ſed uno eodemque tempore utriſque participarent, τοῖς μυστικοῖς καὶ τοῖς ἐποπτικοῖς. Id quod jam olim Demetrio ab Athenienſibus erat indultum. V. Salmaſ. *ad Spartian. in Vita Hadriani*, & ubi *de Eleuſiniis Sacris.*

Invitator, & Vocator, apud Romanos, ſervi erant Tricliniares, appellationem ex munere ſortiti: quorum meminit Athenæus *l. c.* illius Martialis *l.* 7. *Ep.* 86. & antiqua Romana Inſcr. *Agathopus Aug. Lib. Invitator.* Plin. *l.* 5 *c.* 10. *Indignantiq; Ptolemæo & Vocatores ſuos oſtendenti, ut diceret, à quo eorum invitatus eſſet.* Ammianus *l.* 14. *Et Nomenclatores aſſueti hæc & talia venditare mercede acceptâ, cœnis quoſdam & prandiis inſerunt ſubditititos, ignobiles & obſcuros.* Ubi notandi nomenclatores è campo in triclinium evocati, quos Athenæus *lib.* 2. Ὀνοματοκλήτορας & Δείπνων ταξιάρχους appellat: ac videntur eſſe Δειπνοκλήτορες Artemidoro. *Invitatores* expreſſit Chriſtus Dominus apud Matthæum *cap.* 22. & Lucam *cap.* 14. Deſcripſit autem Seneca *Epiſt.* 47. *Alius, cui convivarum cenſura permiſſa eſt, perſtat infelix & expectat, quos adulatio & intemperantia aut gula aut lingua, revocet in craſtinum.* Et ab hac fortè opera ſervum *Calatorem*, appellat Plautus *in Rudente*, ubi tamen Lambinus à Feſto non diſcedit. V. Laurent. Pignorium *Comment. de Servis*, &c. At

Invita

Invitatorianus, apud Ciſtercienſes Monachos in Eccleſia Rom. dicitur, cui intonandi in Choro officium commiſſum eſt: qui ſi forte abſit, ejus vices *Subinvitatorianus* ſupplet, Dominic. Macer *in Hierolexico*. Et *Invitatorium*, dicitur ibid. Antiphona, quæ replicatur ad Pſalmum, *Venite exultemus*, quâ invitatur populus ad Deum adorandum. In Officio Mozarabico, vocatur *Sonus*, in *Regulis* Monaſt. *Verſus aperitionis* ſive *Reſponſorium hortationis*, in nonnullis *Ceremonialibus* pervetuſtis *Antiphona Invitatoria*. Omittitur autem id triduo Hebdomadis majoris, inq; Feſto Epiphaniæ, ne ſimul cum Judæis, qui in paſſione illudentes Dominum venerabantur, Chriſtus tum adoretur. *Invitatorium* in Converſione Pauli quod incipit, *Laudemus Deum noſtrum in converſione &c.* ab Hermanno Contracto compoſitum eſt. Idem *ibid.*

Inunctio infirmorum memorata Jacobo *c.* 5. *verſu* 13. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου &c. *Si quis in vobis æger viribus deficit, accerſat Presbyteros Eccleſiæ & orent ſuper eum, ungentes eum, oleo in nomine Domini &c.* ritus fuit in Veteri Eccleſia uſitatus, adhibitusque ægrotis morti proximis, de quo V. aliquid infrà, ubi de *Oleo*.

Inundatio, Solino *eliquium irrumpentis Oceani*, *cap.* 18. Græcè ἐξυλισμὸς, quòd maria ex Oceano arctis faucibus terras intrantia quaſi eliquentur & colentur, aliàs ἀνάχυσις τῆς θαλάττης; propriè enim de mari, inde de grandioribus fluviis: agrorum terminos non rarò confundit. Unde apud Strabonem legimus, *Ægyptiis opus fuiſſe exactâ & ſubtili diviſione agrorum, eo quòd Nilus per incrementa ſua addens, minuens, faciensq; ac ſigna immutans, confundat terminos, quibus ſuum atque alienum alibi internoſcitur, ideoq; & repetitâ ſæpe dimenſionem conſuevìſſe*: qua de re, V. Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 8. *§.* 8. & *ſeqq.* Ac proin, uti adverſus incendia excubias nocturnas vigiliasque commentus eſt Auguſtus, ſic *ad coërcendas inundationes, alveum Tiberis laxaviſſe ac repurgaviſſe completum olim ruderibus & ædificiorum prolapſionibus*, legitur apud Suetonium *in Eoc.* 30. In Hollandia & vicinis regionibus ubi ſolum depreſſum, amnes magni, mare vicinum, ab aggeribus immenſi operis *inundationibus* aliquod remedium eſt. Unde, inter Amſtelodami videnda, *cataractas maris fluminumq; repagula, & cùm res exigit, emiſſaria, quibus Oceano catenas injiciat & obices ponat vis ſolertiaq; mortalium*, memorat C. Barlæus in *Medicea &c.*

Invocatio Numinis, V. infrà ubi de *Precibus*.

Involucris, cognomen Victoriæ, apud Pauſaniam *in Atticis*, ex verſione Amaſæi, qui Græcam vocem ἄπτερον ſic reddidit; culta eſt Athenis habuitque fanum in Acropoli, prope murum, è quo Ægeus, filium Theſeum mortuum arbitratus, in expeditione contra Minotaurum, in præcepsſe dedit, ut diximus in eo. Viſitur id hodieque, & Turcis pro receptaculo pyrii pulveris inſervit. Exactam ejus deſcriptionem habes, apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 137.

Inuus, apud Auctorem vet. *de orig. Urbis Romæ*, in vetuſtiſſimis libris Livii *Inivus* ἀρχαϊκῶς, Græcis Ἐφιάλτης, idem cum Pane. Artemidorus, Ἐφιάλτης, ὃς τῷ Πανὶ αὐτὸς δοκεῖ εἶναι, *Ephialtes, qui cum Pane idem videtur eſſe.* Ab *ineundo* paſſim cum omnibus animalibus, Gouldmannus *in Lex.* V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 415. Auctor præfatus cum Fauno quoque & Sylvano eundem facit, & notus puerperarum ab his metus, de quo infrà. Sed alii hoſce diſtinguunt, ut videbimus ſuo loco.

Inzapati, à calceamentis apertis, quæ Hiſpanis *Sapados* appellantur, dicti ſunt, qui aliàs *Arnaldiſtæ, Paſſagieri, Patarini, Pauperes de Lugduno &c.* Car. du Freſne *Gloſſar.*

J O.

Jo, adde: Inachi filiam fuiſſe, tradit Caſtor, Deiotari Regis nepos, opere illo, quod χρονικὰ ἀγνοήματα, *Errores ex inſcitia temporum ortos*, inſcripſit apud Apollodorum. Primus autem hic Inachus quædam futuri Argivorum Regni fundamenta jecit, mox plenius poteſtatem habuit ejus ex Meliſſa filius Phoroneus: unde *primus mortalium regnaſſe* dictus Hygino. *fab.* 143. ubi etiam primum omnium Sacra Junoni feciſſe, tradit. Ei ſucceſſit filius Apis, (non Ægyptius ille, ſed Argivus, qui ambo male à plurimis confunduntur) atque hunc Jovem Argivum fuiſſe putat Voſſius, qui cum Niobe, Phoronei filia, rem habuiſſe dicitur, quippe non alienum à moribus Apis fuerit, violare ſororem. Nioben autem iſtam Apis hujus Sicyonii ſeu Argivi fuiſſe, ſatis convenit; non quidem Phrygiam illam, Tantali filiam & Amphionis uxorem, ſed Argivam, Phoroneo ut ex Hygino diſcimus prognatam. Ex hoc concubitu natus Argus I. unde Peloponneſi *Argos*, Apem excepit in regno; maritus Evadnes, & ex eo pater Jaſi, Pirauthi, Epidauri & Criaſi: E quibus Jaſius Agenorem genuit, cujus filius Argus II. Jaſum ſuſcepit, quo *Jo* quibusdam nata eſt, contrà quam ſenſiſſe Caſtorem vidimus: cujus ſententia ſi obtinet, verum non eſſet, quod Apollodorus dixit, primam mortalium quam Jupiter attigerat fuiſſe Nioben; quippe hæc Phoronei filia Inachi neptis fuit: at ſi *Jo* fuerit Inachi filia, dicendum ſit Phoronei ſororem, Niobes fuiſſe amitam. Quam difficultatem Voſſius, invitus recedens à Caſtore, quo nemo videtur exactiùs tempora diſtinxiſſe, ſic explicat, ut dicat geminam fuiſſe *Jo*, priorem Inachi, alteram Jaſi filiam. Prior illa aliter *Callithoe* vocata prima Junonis Argivæ ſacerdos fuit, ut Theo *in Aratum* ſcribit, item Heſychius: apud quem Scaliger pro Καλλιθύεσσα legit Καλλιθόη, uti & apud Euſebium pro *Calirrhoe*. Quæ ſi itaque *Jo* non Jaſi ſed Inachi intelligenda, idem creatit Voſſius, Jovem qui Nioben, etiam *Jo*, violaſſe, ut qui ſorori primò, dein amitæ, pudicitiæ illuſerit. Eo autem minùs filia Inachi cum filia Jaſi confundenda eſt, quia inter eas ducentorum circiter annorum eſt intervallum: quippe Niobe fuerit tritavia *Jûs*, Jaſo genitæ. Cœterùm *Jo* hæc primùm poſtulato Junonis, h.e. Reginæ (ſi Inachi iſta filia Apidis uxor fuit) tradita eſt Argo, vigilantiſſimo homini, cuſtodienda: quo interemto à Mercurio h.e. oratore, aut nuntio, aut ſatellite regio, in varias illa terras mari profugit, Navis παράσημον erat bos, unde ejus in bovem verſæ commentum, quemadmodum commode expoſuit Lutatius, Statii Interpres. Tandem in Ægyptum appulſa, Epaphum ibi peperit; qui cum Memphim duxiſſet, Ægyptii Regis filiam, urbem condidit eamque uxoris nomine inſignivit. Ex Epapho Libya nata eſt, è qua & Neptuno h.e. Principe ſive Regulo Inſulari, cujus verum nomen vetuſtas delevit, nati ſunt Agenor & Belus: quorum ille profectus in terram Canaan, ſedes ibi fixit & ſucceſſorem habuit filium Phœnicem, unde Phœnicia; alterum Cadmum, in Bœotiam miſit, ubi Thebas condidit: Iſte verò, in Ægypto remanſit, pater Ægei & Danai, quorum hic quinquaginta filiabus, iſte totidem filiis fuit nobilis, &c. Plura de *Jûs* poteſtate, aliisque huc pertinentibus, V. apud Voſſium *de Idolol. l.* 1. *c.* 14.

Jô Pæan, vetus exclamatio, proſperitatis vel victoriæ indicium; propriè auxilium petentis, urgentisque. quæ poſtea mutata videtur, in Ἰὲ Παιάν. Ita enim Macrobius *Saturnal. l.* 1. *c.* 17. *Hanc vocem, id eſt,* Ἰὲ Παιάν, *confirmaſſe fertur Oraculum Delphicum Athenienſibus petentibus opem Dei adverſùs Amazonas Theſeo regnante. Namq; ituros bellum juſſit his ipſis verbis ſemetipſum auxiliatorem invocari hortatuq;.* Factum autem eſt *Jô*, contractè ex *Jah* quod, ut & *Jô*, Græci mutuarunt ex Hebr. *Jehova*, quemadmodum & *Pæan*, ex Hebr. פנה *reſpexit*, ortum: unde idem valet Græcis *Jô Pæan*, quod Hebræis *Jehova Peneh*, i. *Dominus reſpiciat in nos.* Miro Satanæ aſtu, qui ita Deo honorem raptum ſibi vindicare omni ope eſt annìſus. Reliquiæ hujus exclamationis hodieque ſuperſunt, apud Symerones, Occidentalis Indiæ populos, qui in choreis aliisque lætitiæ exercitamentis, *Yô Peho* ſubinde exclamant. V. Franc. Drake, & Franc. Roſſæum *Archæol. Attica lib.* 2. *cap.* 2. Repetebatur autem illud *Jô Pæan millies, more priſco*, ut ait Gloſſographus antiquus. In multitudine enim nominum Deorum veneratio & æſtimatio vertebatur: unde ὄνομα πολὺ, *multum nomen*, in Apolline ſuo, inter cœtera laudat Callimachus. Et apud eundem πολυωνυμίην, quod idem, Diana à Jove petit: Videtur id hodieque in *Hymnis* ſuperſtitibus, præcipuè *Indigitamentis Orphei*, quæ Scaliger Latio dedit. At βαττολογίαν Dominus noſter vocat, V. infra in voce *Litania*. Cœterùm utitur in lætitiæ triumphalis ſenſu voce Martialis *lib.* 7. *Epigramm.* 6. ad Domitianum,

> *Rurſus*, Jô, *magnos clamat ſibi Roma triumphos.*

Et Tibullus *l.* 2. *Epigr.* 6.

> *Ipſe gerens laurus, lauro devinctus agreſti,*
> *Miles* Jô *magnâ voce triumphe canet.*

Ad alios inde tranſlatâ uſus. Namque & irridentis nonnunquam, & dolentis eſt: Etiam vocantis, & plauſum captantis. Idem Martialis *l.* 5. *Epigr.* 25.

> *Ecquis*, Jô, *revocat, diſcedentemq; reducit?*
> *Ecquis*, Jô, *largas pandit amicus opes?*

V. quoque ſuprà IE.

Joannina, Cujacio *in c. ad audient.* 4. *de Sponſ. & Matr.* dictæ ſunt Extravagantes, quæ ſub nomine *Johannis* XXII. vulgatæ extant in Corpore Canonico. V. ſuprà *Extravagantes.*

Job, adde: *Jobi* librum non parabolam, ſed hiſtoriam continere, contrà quàm ſenſit Maimonides *More Nevochim Part.* 3. *ſect.* 22. probatur non ſolùm ex allato Ezechielis loco, ubi conjungitur cum Noë & Daniele, ſed & inde, quòd & nomen ejus & patria refertur: ac Jacobi *c.* 5. *verſu* 7. is commendatur, ut patientiæ exemplum; cujus vis infringitur, ſi fictitium ſit. Quo verò tempore *Job* vixerit, num tempore Patriarcharum, an Moſis, an Davidis, an captivitatis Babylonicæ: quas opiniones quatuor commemorat Maimonides *l. c.* non usque adeò compertum eſt. Et hæc opinionum diverſitas Maimonidē impulit, ut putaret eum non fuiſſe. Ac forraſſe etiam hæc in cauſa ſunt, cur non meminerit ejus Flav. Joſephus in *Antiqq.* libris: ſive crediderit non fuiſſe, ſive neſcierit, ad quæ tempora oporteret referri. Sed & præter hæc, alia eſt nata controverſia, de Libri auctore: dum alii exaratum cenſent à Jobo, ut Gregorius M. *Præfat. in eum*: & Suidas in Ἰώβ: alii verò *Jobi* amicos, aliqui Moſen, nonnulli Salomonem vel Prophetarum quempiam, alii aliquem ex Sapientibus Babylonis ſcripſiſſe arbitrantur. Ut eos prætercam, qui librum θεόπνευστον i. *divinitus inſpiratum*. non cenſent: ut eſt apud Olympiodorum *Præf. Cat. aur. in Job ex XXIV. Patribus concinnata & Latinè reddita à Paulo Comitolo.* Ubi & videas, quid de *Jobi* amicis, Moſe item & Salomone, diximus. Sanè Salomoni etiam tribuit Nazianzenus *Orat. ad Julian. tributorum Exæquatorem*; ut cenſet ejus Interpres Nicetas ac Olympiodorus *l. c.*

Pro qua ſententia quoque facere videtur, quòd ab Hebræis *in Bava bathra Perek primo*, ubi Hagiographa recenſentur, primus quidem locus detur, libro *Ruth*, quià ſub Judicibus vixerit; alter Pſalmis Davidis, qui ex Ruth natus; tertius *Jobo*, tanquam æquali Reginæ Sabæ; quartus Salomonis Proverbiis, Eccleſiaſtæ, Cantico Canticorum atque ita porrò. Eodemque redit, quòd, ab Athanaſio *in Synopſi*, Cantico Canticorum *Job* ſubjungitur; imò & in Concilio Laodiceno *cap. ult.* ac quibusdam Græcis Bibliis vetuſtâ manu exaratis, quę in Vaticana Romæ adſervantur. In hoc diſſenſu lubentiùs iis accedit Voſſius, qui vel à Moſe ſcriptum cenſeant, vel antea etiam à *Jobo* ipſo. De Moſe placuit etiam R. David Kimchi, ac ex noſtris multo antè Origeni, ut nempe eum ſcripſerit, quò Populus Iſraeliticus longam illam peregrinationem in deſerto faciliùs ferret. Similiter Iſidorus *Offic. lib.* 1. Toſtatus *in Hieronymi Prolog. Gal.* Alii. Et ſanè *Job* vel æqualis Moſi, vel eo antiquior fuit, unus è Nachoris vel Eſavi poſteris. Prior ſententia placuit Hieronymo *Tradition. Hebr. in Geneſin.* Nempe ut Nachor, Tharæ filius, Abrahami frater, genuerit Hus; Hus autem *Jobum*. Quæ ſententia nititur partim eo, quòd Geneſ. *cap.* 22. *verſ.* 21. dicatur Melcha peperiſſe Nachori Hus primogenitum & Buz, fratrem ejus: partim, quòd *Job* initio libri habitaſſe traditur, in terra *Hus* ſive *Huz*, ἐν γῇ Ῥς, ut eſt, apud LXX. quæ *Auſitis* Græcis dicitur, quaſi *Uſitis*. Quare colligunt, *Jobum* fuiſſe filium *Us*, nepotem Nachoris, Tharæ pronepotem. Venerabilis verò Beda *Comm. in Jobum*, Hieronymo perperam tributis, *Jobum* pronepotem Eſavi eſſe cenſet. Quæ opinio ſuffulta eſt eo, quòd Eſau genuerit Revel ſeu Rabuel ex Baſemath, Iſmaelis filiâ, ut eſt Geneſ. *cap.* 36. *verſ.* 4. & 10. Rabueli autem filius fuit Zara, ut eſt ibid. *verſu* 13. Hoc verò genitus *Jobab*, *v.* 33. qui *Jobab* idem cum *Jobo* creditur. Nec obſtat, quòd habitarit *Job* in terra Hus: quià in ea Idumæi ſedes habuere: ut conſtat ex illo Threnorum *in fin. Exulta filia Edom, quæ habitas in terra Hus.* Et ſanè *Jobum*, non à Nachore per Hus; ſed ab Abrahamo & Iſaaco, per Eſavum, deſcendere, etiam Athanaſii ſententia eſt vel alterius *in Synopſi*, item Epiphanii penè *initio Op. adverſus Hær.* Chryſoſtomi *Homil.* 2. *de Jobi patientia*, Auguſtini *de Civ. Dei l.* 18. *c.* 47. aliorumque magno numero. Etiam multùm eam confirmant LXX. *appendice Jobi*; quæ etſi in Hebræo non eſt, uti nec fuit in tralatione Aquilæ vel Symmachi: à Theodotione tamen eſt retenta; uti & legitur *Catenâ aur. in Jobum* &c. V. Gerh. Job. Voſſium *de Idolol. l.* 2. *c.* 3. adde Suicerum *Theſ. Eccleſ.* in hac voce.

Jobagines ſeu *Jobagiones*, in *Decretis* Ludovici R. Hungar. A. C. 1351. *c.* 5. 6. 14. Sigiſmundi R. A. C. 1435. Alberti R. &c. Sambuco, Lydio & Alberto Molnario teſtibus, dicuntur coloni, ruricolæ atque adeò ipſa mancipia. V. Joann. Lucium *de Regno Dalmat. pag.* 204. *b.* 1. At in *Decreto* Andreæ Regis Hungar. A. C. 1222. *capp.* 5. & 26. *Barones & Nobiles* dici videntur. *Ibidem cap.* 18. *Jobagiones Caſtrorum* memorantur & *c.* 25. præcipui Hungariæ Magiſtratus, Palatinus nempe, Banus & Comes, nec non Curialis Regis, eadem dignitate ac nomine donantur. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & quem is laudat. Thvvroczium *in Calomano c.* 61.

Joblias, Græcè Ἰώβλιας, apud Pachymerem in *Dionyſ. Areop. de Hier. Eccleſ. c.* 7. aliter Ὠβλίας, apud Euſebium *Hiſt. Eccl. l.* 2. *cap.* 23. cognomen Jacobi Apoſt. *Minoris* dicti, & primi Hieroſolymis Epiſc. ex Hebr. עפל & עם i. *arx populi*, vel ex עפליה i. *munitio Dei*, ſeu *præſidium à Deo*: de quo V. Reineſium *Var. Lection. l.* 3. *c.* 2. Fullerum *Miſcell. Sacr. libro* 3. *capite* 1. & Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Ὠβλίας

Jocalia, apud Ingulfum *pag.* 858. *Reges Merciorum jocalia plurima in ſancta Eccleſia ornamentum — contulerant*, aliosque medii & recentioris ævi; monilia ſunt, gemmæ, annuli aliaque id genus pretioſa, Anglis *Jewels*, Gallis *Joyaux*. Propriè autem hiſce ſic dicuntur, quæcunque ad mundum muliebrem ſpectant & ejus quodammodo propria ſunt, ut annuli, inaures, armillæ, viriolæ &c. à *jugulo*, de quo pendent, Carolo Macro *in Hierolexico*: Aliis ſimpliciùs à *joco*, & *joculo*, quæ id omne, ex quo aliquis voluptatem capit, ſonant. Græcis παίγνια: apud Plautum *Aulul. Nugæ muliebres*, Gall. *Jouëts*; his enim pueri & ſequior ſexus maximopere delectatur. Capitolinus *in Albino*, *cùm ei nomina fierent, ſeptem aquilæ parvulæ de nido allata ſunt, & quaſi ad jocum circa pueri cunas conſtitutæ.* Atque hinc Gallorum *Joye*, i. *gaudium*, omnino ortum videtur. De iſtiusmodi *Jocalibus*, motâ quondam in Curia Aragon. quæſtione, *An eorum legato intelligerentur etiam teſtatricis veſtes?* Locumtenentem Juſtitiæ, priusquam ſententiam ferret, Matronas quasdam nobiles conſuluiſſe, & juxta earum reſponſum, judicaſſe, veſtes non contineri, refert Michaël *del Molino in Repertor. Foror. Aragon. ad A. C.* 1438. apud C. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque hic infrà, nec non ubi de *Mundo*: plura verò hanc in rem, apud præfatum Salmaſium *ad Solin. p.* 1123. & 1124. ubi inter alia, voce *Johar* omnes gemmas Arabibus indigitari, occaſione Latinæ hujus vocis, obſervat.

Jocus, inter Gentilium Numina, occurrit apud Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *verſu* 6.

Et multo gravidus mero December
Et ridens Jocus, *& Sales protervi*
Adſint ——

Formam ejus repræſentant Laur. Ramireſii *Notæ ad Martialem*, ut ea ante 200. circiter annos à Conr. Celte in Germaniæ prov. Moravia reperta eſt. C. Barthius *ad Statii locum.* Cœterùm *Jocum* Latini vett. non in verbis ac dictis facetis tantùm poluere; ſed etiam omnem ludum ſic vocarunt. Ovidius,

—— *Species ſunt mille Jocorum.*

Hinc *Jocula*, τὰ παίγνια, οἷς παίζουσι νήπιοι ὄντες, *quibus puerulì jocantur.* Et, quibus maximè delectantur mulieres, hæc eorum ſunt *Jocula* & *Jocalia*, gemmæ nim. ac margaritæ, ut diximus. Vitruvius *libro* 4. *capite* 1. *Virgo civis Corinthia, jam matura nuptiis, implicita morbo deceſſit. poſt ſepulturam ejus, quibus ea viva* Joculis *delectabatur, nutrix collecta & compoſita in calatho pertulit ad monumentum, & in ſummo collocavit.* Eandem proin vocem apud Ciceronem *in Paradoxo* 5. reſtituit Salmaſius, *Sed obſecro te, ita venuſta habeantur iſta, non ut* Jocula *virorum ſint, ſed ut oblectamenta puerorum.* Hodieque Galli inde *Jongler*, dicunt. V. eum *ad Solinum p.* 1123. & 1124. ut & ſuprà.

Johannes Evang. adde: De ſecunda & tertia ejus Epiſtola dubitatum fuiſſe olim, habes apud Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. libro* 3. *capite* 24. & Amphilochium *Epiſtol. de inſtitut. rectè ſtudiis ad Seleuc.* Encratitæ verò etiam περιόδους, *Acta*, ejus jactarunt, teſte Epiphanio *Hær.* 47. &c. Plura de eo, ut & *Johanne Bapt.* V. apud Cl. Suicerum *Theſ.*

Comites Principesq; ex Familia Naſſovia.

Johannes, filius Othonis, Haſſiæ Præfecti & Naſſoviæ Comitis, ex Irmintruda, filiâ Gozelini Arduennæ Ducis, præmature majoribus natu fratribus Henrico & Gozelino extinctis, Patri ſucceſſit, circa A. C. 735. Pater, ex Oda Comitis Hannoniæ filiâ Georgii, Gertrudis & Agnetis; quorum ille ſine hærede defunctus, Walravium Lauribergii Toparcham habuit ſucceſſorem: hæ Moniales fuere.

Johannes, filius Henrici (Diederico Walravii modò dicti filio geniti) ex Irmingarda Com. Sponhemii filia; uxorem habuit Sibyllam Com. Lucilliburgenſis filiam. E' qua ei geniti ſunt, Diedericus, ante virilem Togam ſumtam defunctus; Waremundus, morte in Gallia cruentâ abreptus; Henricus, equi lapſu mortuus & Walravius, Patris ſucceſſor: inter cujus filios quoque *Johannes* fuit, Religionis voto obſtrictus; alter filius patri cognominis ejusq; ſucceſſor, unicum filium ſimiliter *Johannem* genuit, de quo mox.

Johannes, Walravii præfati, ex Agnete Tecklenburgica, filius unicus, Comitatui poſt Patrem 19. annis præfuit: Pater, ex Magdalena Schwartzenburgica, Henrici, Eberhardi, Walravii, qui maturè ſeculo renuntiarunt; Waremundi, Diederici, cui Ditburga, Com. Saynii filia, nupta; Walravii, qui fratrem Waremundum, in provincià regenda, excepit: & quinque filiarum. E' quibus Walravius, è Friderico filio, *Johannem* nepotem habuit, miniſteriis aulicis & campeſtribus Ludovici Imp. immortuum.

Johannes, Waremundi (Arnoldo Com. geniti) e Sidoniâ filiâ Com. Schvvartzenburgici, filius, ductâ uxore Mechtilde, Werneri Caſtiliæ Com. filiâ, liberos ſuſcepit, Wernerum Philippum & Leutburgam, Wolmero, Com. Stolbergenſi nuptam. Item filius Diederici, Everardo fratri ſucceſſit. Pater, ex Sibylla Ludovici Saxoniæ Palatini filiâ, uxore tertiâ, Adolfi, Sigismundi, Philippi, Ulrici, *Johannis*, quorum nullus annorum maturitatem adeptus eſt; Rudolfi, Friderici, qui Monaſticum vitæ genus amplexi; Georgii, Othonis, qui ambo Comitatui præfuerunt, & octo filiarum, è quibus Veronica Cunoni Sarvverdenſi, Agnes Philippo Com. Saræ-pontano, & Metta Wolfgango Com. Zollerenſi ac Sueviæ Præfecto, Marchionum Brandeburgicorum & Comitum Hohen-Zollerenſium atavo, nupſere. Otho verò vulgatæ hodiernorum Naſſoviæ Principum Genealogicæ ſchemi initium dedit, cognom. *Magni* inſignis.

Johannes, Comes Weilburgi & Idſtenii, Adolphi Imp. ex eadem familia Naſſovia, rami Weisbadenſis (cui Walravius, Henrici cognom. *Divitis*, filius ſecundò-genitus originem dedit) nepos; ductâ filiâ unicâ Comitis Saræpontani, hæreditatem illam crevit: cujus poſteritate extinctâ in Philippo Joh. Ludovici filio; A. C. 1519. ſucceſſit Albertus Weilburgi Comes. V. infrà, ubi de Comitatu *Weilburgenſi*.

Johannes I. filius Henrici III. (cujus avus Henricus I. Henrico Naſſovio, & Adelheidâ Arembergenſi genitus, novæ Beilſteniæ ſtirpi nomen & originem dedit) ex Maria Raudenodia: uxorem primò habuit Agnetem Gemenſem, ſed ſterilem; pater dein ex altera, Comite Iſenburgicà, factus Henrici IV. quo & Eva Com. Senæ filiâ, natus

Johannes II. uxorem duxit, Mariam Solmenſem: è quâ ei, præter Henricum Equitem Hieroſolymitani Ordinis, prælio ad Papiam interemptum, genitus eſt

Johannes III. Comitis Naſſoviæ Weilburgii filiæ maritus. Sed cùm ſine prole deceſſiſſet, Dillenburgenſes Comites agnatos ſucceſſores habuit. Atque ita ſurculus Beilſtenius exaruiſſe viſus translatione novo ſucco recreatus eſt, & Georgii Com. hæreditati inſitus, eique iterum exemptus, fratribus ejus natu minoribus ceſſit; quorum illud anno hujus ſeculi 7. illud 21. factum. Ceſſit autem Guil. Ludovico Friſiæ Præfecto, Wilhelmi I. Principis Auriaci, ex Johanne Seniore fratre, nepoti.

Johan-

Johannes, filius ſecundò-genitus Othonis (qui paternam ditionem auxit, Comitatu Viandenſi, Baronatu S. Viti & parte Dominii Grimbergenſis, extinctus A. C. 1369. cum quo Henricus frater ita hæreditatem partitus eſt, ut hic Beylſtenii dominatum ſortiretur, ipſe, ut major, Dillenburgum teneret) ex Domina à *Leydan*, de Viana, Henrico fratre natu majore in adoleſcentia defuncto, Patri ſucceſſit: Pater ex Margaretha, filiâ Engelberti Com. Marcarum & Cliviæ, Adolfi, *Johannis*, Engelberti, & Margarethæ; è quibus hæc Henrico VValdecciæ Com. nupſit: *Johannes* improlis obiit: Adolfus paternæ & avitæ ditioni Dietzam adjecit; Engelbertus, Baronatum Bredæ, unà cum Polane ac Lecca, ductâ Johannâ, *Johannis* Leccæ & Bredæ Toparchæ filiâ, accepit. Horum filius major natu

Johannes, Comes Naſſoviæ, Viandæ, Baro Bredæ, Toparcha Leccæ, Præfectus Brabantiæ; Uxorem ſibi junxit Mariam, Johannis Com. Lonæ & Heinsbergæ filiam, ſicque matrimonii jure varias ditiones paternæ regioni addidit, atque inter eas tertiam Juliaci agri, ſed non ſine controverſia, partem. De eo in aulæo hæc Inſcr. intexta legitur Dillenburgi: *Johannes Comes de Naſſau, ex Maria uxore Comitis de Loën filia, inter cæteros genitos liberos, Engelbertum hominem animoſum & virtute præditum habuit, cui poſtea uxor Marchioniſſa quædam de Baden. Fuit homo benignus, multaq; egregia in factis viſus, ſepultus in Bredan, apud Majores.* Habuit enim ex præfata uxore, præter Annam, Philippo Com. Cattimelibocenſi primum, dein Othoni Brunſuico Lunæburgenſi Duc. nuptam; & Adrianam, Philippi Hanoviæ Com. uxorem & Ottiliam, primam Monaſterii, à Matre, in agro Bredanô extructi, Antiſtitem: filios duos, Engelbertum & *Johannem*, qui paternam hæreditatem ita inter ſe diviſerunt, ut, cùm dominia patria Rheno dirimerentur, recentiora & in veteri Gallia poſita Engelberti; vetera & in Germania ſita *Johannis* eſſent. Sed Engelberto ſine prole defuncto A. C. 1504. frater ſuperſtes ditiones denuo univit: de quo V. mox hîc infrà.

Johannes, modò memoratus, Cattimelibocenſi Comitatu & reducto Dietzenſi, Naſſoviæ fines auxit: illo hæreditate matrimoniali, hoc dote nuptiali addito; ductâ uxore Eliſabetha, Henrici Landgravii Haſſiæ & Annæ Comit. Cattimelibocenſis hæredis, filiâ. Mortuo fratre, ditiones trans-Rhenanas ſuis denuo junxit: Obiit A. C. 1516. Pater Henrici, qui poſt obitum Patris in bona ab Engelberto ſuprà dicto poſſeſſa ſucceſſit: Guilielmi, qui Dilleburgum & cœtera in Germania loca paterna nactus eſt; Eliſabethæ, Comiti VViedano & Ronckelano Johanni Friderico nuptæ, & Mariæ, quæ Othonis III. Comitis Holſatiæ filio elocata eſt. E quibus Henricus, ex Claudia Auriaca, *Johannis* Cabillonenſis filiâ, Renatum peperit; qui defunctus A. C. 1544. Guilielmum patruelem hæredem ſcripſit, à quo Principes Arauſionenſes hodierni.

Johannes, cognom. *Senior*, filius Guilielmi, præfato *Johanne* geniti ex Juliana, Cothonis Com. Stolbergii filia, Hannoviæ Comitis viduâ, fratre natu majore Guilelmo, hodiernorum Principum Arauſionenſium, ut dictum, ſatore, Belgicas ditiones nacto, Patri in Germania ſucceſſit. Fratri plus vice ſimplici copias & commeatum ſuppeditavit, ut Albano etiam rei militaris peritiſſimo Duci formidoloſus eſſet: Conſilio Belgarum res juvit: Gelriæ præfectus Trajecti cœteris provinciis jungendi præcipuus auctor fuit; Herbornæ Scholam Illuſtrem fundavit; Bibliothecam collegit, Communitatem, ubi Studioſi pauperes alerentur, inſtituit; Religionem nuper repurgatam ad exteros quoque promovit, virorum eo nomine exulantium & pietate ac doctrinâ excellentium, fautor & Evergetes. Idem publicæ tranquillitati, VVetteraviam vicinosque fœdere jungendo Comites, non parum firmamenti attulit: Germaniam à militari præſidio liberavit, pacis bellique artibus inclytus. Obiit Dilleburgi A. C. 1606. ætatis 71. Imperii 47. ex triplici matrimonio numeroſæ prolis parens. Eliſabetha enim Landgravii Leuchtenbergii filia, genuit ei VVilhelmum Ludovicum, Friſiæ, Groningæ, Tencterorum & Tubantum Præfectum; *Johannem*, Georgium; Eliſabetham, Philippo Com. Sarræ-pontano primum, dein VVolffgango Erneſto, Iſenburgo-Budingenſi, nuptam; Philippum; Mariam, Johanni Ludovico VVisbadii & Idſtenii Comiti elocatam; Annam Sibyllam; Mechtildam, Comitis Mansfeldii uxorem, Erneſtum Caſimirum & Ludovicum Guntherum. Altera ejus conjux, Cunegunda Jacoba Friderici III. Elect. Palatini filia, ex eo mater fuit Amaliæ, Guilielmo Com. Solmenſi nuptæ & Cunegundæ, quæ in cunis extincta eſt. Ex tertia, Johanna, Ludovici Sayno-VVitgenſtenii Com. filiâ, ſuſcepit Georgium Ludovicum, intra quatriduum à nativitate mortuum; Johannem Ludovicum; Johannam Eliſabetham, Conradi Gumberti Com. Benthemii uxorem; Annam, quam Philippus Erneſtus Com. Iſenburgo-Budingenſis ſibi junxit; Magdalenam, Georgio Alberto Com. Erpachio elocatam & Julianam, in infantiâ defunctam. Præter quos viginti liberos, filioli quatuor exanimes geniti & Dillenburgenſi in æde tumulati ſunt. Mortuo eo hæreditas inter filios ſic diviſa eſt, ut Guilielmo Ludovico Dilleburgum, Herbornâ, Dringenſtenio, Ebersbachio & Hegerâ adjectis: *Johanni* Sigena; Georgio VVeſterwaldia; Erneſto Caſimiro Dietza & Naſſovia; ac Johanni Ludovico Hadamaria, obvenirent: quo pacto Dilleburgenſis Comitum Naſſoviæ lineâ in quinque Comitatuum flexus ſecta, quinque diverſas imperantium ſedes, *Principatus* titulo futuras nobiles, extruxit. V. earum quamvis in hoc Op. *ſuo loco*.

Johannes, præfati Johannis Senioris ex Eliſabetha Leuchtenb. prima ejus uxore, filius, rerum geſtarum famâ inclytus. Singularis exercitum ducendi & arma militibus aptandi Artis, à Mauritio Principe Arauſionenſi in Belgio introductæ, præcipuus ſuaſor; peculiare miſſilium globorum genus adinvenit, quorum operâ Grolla, Breforda, cum aliis oppidis celerrimè rapta ſunt. Bello inter Sigiſmundum Poloniæ Regem & Carolum Sudermanniæ Ducem, à Suecis contra illum, Regem electum; huic ſuppetias profectus, imperium in univerſum exercitum accepit. Quo tempore, primus omnium diſciplinam militarem, aciei concinnum ordinem & exercitia aciei præludentia, in Sueciam intulit: Polonos Ronneburgum, quod acri obſidio preſſerant, relinquere coëgit; caſtra eorum cepit ac diripuit; VVendam expugnavit, hoſtilem exercitum Rigam uſque fugavit. Poſtea cum frigore, fame aliiſque incommodis conflictatus, Exercitum e Livonia reduxiſſet, Electoris Palatini mandato avocatus in Germaniam rediit. Parenti hinc A. Ch. 1606. defuncto ſuccedens, belli cogitationes ad pacis ornamenta convertit; arcem Sigenenſem, vetuſtate collapſam, reſtituit; Pædagogeum, Herbornenſis Gymnaſii æmulum, erexit; unà cum Mauritio Haſſiæ Landgr. & Erneſto March. Brandeburgico, litem inter Electorem Brandeburg. cum & Principem Palatino-Neoburgicum obortam, Dortmundæ ſuſtulit, A. C. 1609. Eodem muniendo Rheno, Aulifiæ, Lippæ & à fluvio reductis Urbibus, auctor fuit. Porrò, cùm de ſancienda arctiore unione inter Reformatæ Religionis Status conventus haberetur Hallæ Suevorum A. C. 1610. ipſe, omnium Naſſoviæ Comitum nomine, eò miſſus, occaſione hac, in belli tempeſtates denuo abreptus, Imperatorque copiarum Unionis omnium conſenſu factus, Palatinatum à Leopoldi copiis defendendum ſuſcepit: Pacis inde inter diverſæ Religionis Principes ſanciendæ inſtituto conventui, Monachii interfuit. Poſt quæ cùm ad ſummi Ducis munus iterum vocaretur, à Chriſtiano IV. Daniæ Rege, honorem modeſtè recuſavit; ad defenſionem verò dirigendam, nomine VVetteraviæ Comitum, Dux electus, munus ſuſcepit, ditione Sigenenſi ductis foſſis, aliisque propulſandi hoſtis operibus, præmunitâ. Controverſiæ, quæ Brunſuico Urbi cum Duce interceſſerat, tollendæ auctor non poſtremus; armorum & corporis exercendi Ludum, additis linguæ Gallicæ & Architectonicæ Magiſtris Sigenæ aperuit. Suſcepto inde ad Belgas itinere, pacis, & futuri, ſi ingrueret, belli conſilia, cum Mauritio Belgiisque Proceribus, communicavit. In patriam redux obiit A. C. 1623. æt. 62. Et ex priore uxore Magdalena Com. VValdecciâ, viduâ Philippi Hannoviæ Com. nati ſunt Johannes Erneſtus, qui belli ductu apud Provincias Fœderatas inclaruit; *Johannes*, Eques Ord. Annuntiationis; Eliſabetha, Chriſtiano Com. VValdeccio nupta; Adolfus, militiâ itidem Batavorum clarus; Juliana, Latinæ aliarumque linguarum ſciens, Mauritio Haſſiæ Landgravio nupta; Anna Maria, Joh. Adolfo Danniæ Com. elocata; Johannes Albertus, qui brevi obiit; Guilielmus pacis & belli artibus inclytus; Anna, Brederodio in Batavis nupta; Fridericus Ludovicus, in infantia extinctus, Magdalena & Joh. Fridericus, intra pubertatem defunctus. Ex altera v. uxore Margaretha, *Johannis* Holſatiæ D. filiâ, ſuſcepit Johannem Mauritium; qui natus A. C. 1604. Americanâ expeditione, & Marchiæ, ſub moderno Electore Brandeburgico, præfecturâ inclytus fuit: Georgium Fridericum (n. A. C. 1606.) Guilielmum Othonem (n. 1607.) Luiſam Chriſtianam (n. 1608.) Sophiam Margaretham (n. 1610) Henricum (n. 1611.) Mariam Julianam (n. 1612.) Amaliam (n. 1613.) Bernardum (n. 1614. den. 1617.) Chriſtianum (n. 1611.) Catharinam, Eliſabetham, & *Johannem* Erneſtum.

Johannes, fil. prioris, bellicâ laude clarus, partes à cognatis diverſas defendendas elegit: ſive quòd longo Italorum uſu conſuetudinem prioris vitæ mutaſſet; ſive, quòd honores, quos altum & erectum ingenium merebatur, in Batavorum anguſtiis & tempore induciarum quieſcentium, conſequi deſperaverat, ſive quòd diverſa pietatis profeſſio animo allibuerat. Itaque pro Auſtriaco, Belgis, Allobrogibus, Galliæ Rege, expeditionibus variis arma gerens, Equeſtrem Annuntiationis Ordinem & *Marquiſatum* (ita vocant) *de monte Cabal*, meritus eſt; in Aurei inſuper Velleris Ordinem adſcitus. Ex uxore Erneſtina Lini Principe, ſuſcepit Mariam (quæ A. C. 1619. n. eſt & den.) Claram Mariam (n. 1621. Bruxellis) Erneſtinam (n. 1623.) Lambertam Albertam (n. 1625.) & Johannem Franciſcum (n. 1627. in Sequanis.) Reliquos ex hac Familia, *Johannem* Georgium, *Johannem* Ludovicum, *Johannem* Mauritium &c. Vide in *Georgius, Ludovicus, Mauritius*.

Johannes XXIII. adde: *Clementinas*, ab Anteceſſore ſuo Clemente V. compoſitas, vulgavit & miſit ad Univerſitatem Bononienſem, cum *Præfatione ſua*, anno Pontificatûs ſui ſecundo, Chriſti 1317. Eidem *Regulas Cancellariæ* adſcribit, qui illas Commentariis ſuis illuſtravit, Ludovicus Comes; item *Reſervationes* ac *Taxas beneficiorum* &c. V. Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 371. 373. 374. ut & ſuprà; ubi diximus aliquid de *Clementinis*.

Viri Clari.

Johannes Andreæ Schmidlinus, Theologus Wittenbergenſis, libri Concordiæ auctor. Georg. Hornius *Orb. Imp. cum Not. Felleri pag.*102. V. hujus, *Notas*, ubi *Jacobum* vocat.

Joannes Antiochenus Scholaſticus, Presbyter primò & Apocriſiarius, dein Patr. CPolit. poſt Eutychium in exilium pulſum, A.C. 564. præfuit uſque ad A. C. 578. quo poſt mortem Juſtiniani Eutychius revocatus eſt. Ejus inter alia extant, Συναγωγὴ Κανόνων, *Collectio Canonum*, quam Theodoreto Cyri Epiſc. male nonnulli attribuunt; *Concordiam Canonum* vocat Nicolaus I. Papa *Epiſt.* ad Photium Patr. & Νομοκάνων, qui Epitome eſt Collectionis. Primus is Collectioni ſuæ interuit inter Græcos, Canones Apoſtolicos 85. ſemiſeculo circiter ante eum confictos &c. V. Gerhardum von Maſtricht JC. *Hiſtor. Juris Eccleſ. num.* 161. *& ſeqq.* & infrà, in *Scholaſticus*.

Joannes Baſilides I. & II. V. in voce *Baſilides*.

Joannes Blenaſcus JC. Burgundus Bononiæ circa A. Ch. 1250. Jus civile profeſſus eſt, ſcripſitque *de Actionibus* & alia nonnulla. Briſſonius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Johannes Bocoldus, Leidenſis Sartor, Monaſterii in VVeſtphalia Anabaptiſtarum Rex creatus, paulo poſt expugnatâ ab Epiſcopo Urbe pœnas dedit, A.C. 1534. Georgius Hornius *Orb. Imper. p.* 95. & *Orb. Politic. pag* 181.

Joannes Doviatius, Vir erudiriſſimus, Canonum Interpres Regius, *Collectionem Martini Bracharenſis*, magnâ curâ cum libris MSS. collatam, de novo edidit. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. num.*178.

Johannes Gallenſis, ſeu Vallenſis, V. ſuprà *Gallenſis*.

Johannes Leunclavius, V. infrà.

Johannes Magnus, cognom. *Cicero Germanicus*, Vide inter Principes.

Johannes Marbachius, Theologus Argentinenſis, à Zanchio collega ſuo cùm in quibusdam Religionis articulis diſſentire cœpiſſet, diſſidio hodieque duranti occaſionem præbuit, A.C. 1560. Tum enim primùm *Calvinianorum* & *Lutheranorum* audita nomina, ac de duobus his præcipuè articulis, *Prædeſtinatione divina* & *Ubiquitate Corporis Chriſti*, inter Evangelicos, diſputatum. G. Hornius *Orb. Imper cum Notis Felleri p.*100.

Johannes Nuca, ultimus *Juſtitia* Aragonum, Cæſaraugustâ expugnatâ & Aragoniis in ſervitutem redactis, à Philippo II. Hiſpan. R. ſecuri percuſſus eſt, ſub fin. ſeculi præt. V. *Juſtitia*.

Johannes Odofredus JC. Azonis & Accurſii præceptor An. Ch. 1109. in Italia docuit, *Summamq; Pandectarum* ſcripſit: memoratus ſæpe Accurſio in *Gloſſ.*

Johannes Reebock, molitor, Pſeudovvoldemarus factus eſt. Cum enim VVoldemarus II. ultimus Elector Brandeburgicus, è familia Aſcania, diem obiiſſet A. C. 1322 vacuamque ſic poſſeſſore Marchiam Ludovicus Bavarus Imp. Ludovico Seniori, filio ſuo, in feudum conceſſiſſet, vicini Principes, maximè qui ex Aſcania ſtirpe ſupererant Saxoniæ Duces ac Principes Anhaltini, ſubornarunt molitorem præfatum, ut VVoldemarum, cui habitu corporis ſimillimus erat, ſe fingens, Ludovico ſe opponeret: qui quantum negotii Ludovico primò, dein Ludovico Romano, faceſſiverit, V. apud Hornium *Orb. Imper. cum Notis Felleri p.* 118.

Johannes Scotus, adde: Dictus eſt *Scotus*, item *Erigenus*, quòd Hibernus eſſet. *Scotorum* enim nomine Hibernos non Hieronymus ſolùm, ſed & alii Auctores deſignant. *Erigena* verò idem eſt, ac genitus in *Eria* ſive *Eiria*, ſive *Hibernia*: quo modo hodieque *Eir-land* Belgis dicitur ſive *Ire-land*; voce *Eir*, vel *Jer*, ex *Iber*, per ſyncopen contractâ. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. l.* 3. *c.* 73.

Johannes Semeca, Teutonicus *Decreti* gloſſator, Vide infrà *Semeca*.

Johannes Tilius, V. infrà *Tilius*.

Johannes *VV*endelſteinius, editor *Codicis Canonum* Romani. V. infrà *VVendelſteinius*.

Johannes Zonaras, V. itidem *Zonaras*.

Johannina, dictæ Cujacio *Extravagantes*, à Johanne XXII. concinnatæ. V. retro *Joannina*.

Joigny, nomen Familiæ in Gallia, Comitivæ dignitate illuſtris, quæ ramus eſt Lavallææ ſtirpis. In hac enim, præter ramum principalem, alii ſurculi juxtà enati ſunt, inter quos Dominorum *Pacy ſur Marne* atque *Loue*: Qui ultimus denuo plures palmites dedit Dominorum *de S. Aubin, Boudaulphin*, (quibus nunc Marchionum dignitas & titulus *de Sablé* acceſſit) *la Faigne, Tartigny, Brée*. Sed hos omnes primogeniti Dn. *de Loue*, qui etiam *Vicecomites de Broce*, Comites *de Joigny* ac *Maillé* & Marchiones *de Neelle* facti ſunt, dum ſuperfuere, antecedebant. Extincta namque linea eſt A.C. 1590. in Guidone *de Laval*, cujus progenitores ita habent, Guido *de Laval* Dn. *de Loue*, qui obiit A. C. 1484. ex Carola *de S. Maure* (fil. Johannis Com. *de Benon* Dn. *de Neelle*) pater fuit Petri, defuncti A. C. 1528. quo & Philippâ Bellimontiâ (*de Baumont*) natus Ægidius (*Gilles*) Franciſcam *de Maillé* hæredem Franciſci Bar. *de Maillé* & *Rochecort*, uxorem habuit; ex ea pater Ægidii Dn. *de Loue* & *Benays*, qui deceſſit A. C. 1559. relicto ex Luiſa *de S. Maure*, filio Johanne March. *de Neelle* Com. *de Joigny*, extincto An. Ch. 1578. Hoc & Renatâ Rohaneâ (fil. Ludovici *de Rohan* Dn. *de Guimené*) geniti ſunt Guido *de Laval*, Com. *de Joigny* & *Maillé*, qui ductâ uxore Anna *de Hurault de Chiverny*, improlis obiit A. C. 1590. Ludovicus & Carolus, intra annos pubertatis defuncti, *de Laval*, lineæ extremi. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 55. V. quoque *Indic. ubi Familiæ diſpoſitio*.

Jol, adde: Ignobilis fuit, antequam à Juba conderetur, qui eam poſtmodum pro regia habuit & *Cæſaream* vocavit, teſte Mela & Plinio, quorum hic, *oppidum Jol Jubæ regia*, habet *lib.* 5. *cap.* 2. Coloniæ poſtea jure donata eſt à Claudio Cæſare, deductis in eam veteranis. Salmaſius *ad Solinum pag.* 309. ubi Auctorem ſuum Bocchi priùs Regiam hanc urbem fuiſſe ſcribentem, refellit.

Jolaus, adde: Aliter *Jolas*, ex Græco, Ἰόλας, Att. Ἰόλεως, unde *Violens* Terentiano Mauro,

Et Jolaus Violens fit, credo Marco Tullio:

addito digamma. Aliàs enim *Jolai* nomen nihil cum viola commune habet, niſi quòd compoſitum eſt ex ἴον, quæ vox *violam* notat, & λαὸς *populus*. Cœterùm is, *Sardiniam ingreſſus, palantes incolarum animos ad concordiam eblanditus, Olbiam, atq; alia Græca oppida exſtruxit. Jolenſes ab eo dicti, ſepulchro ejus Templum addiderunt*, Solinus *cap.* 1. Ubi *Ilienſes* malè irrepſit. Sed & eundem Thebanos veneratos eſſe, Anton. Liberalis *cap.* 29 auctor eſt: Feſto illius certamen Ἰολᾶια initum, Pindari Scholiaſtes *Iſthmior. od.* 4. Eidem Athenis ara fuit, ut Herculis laborum ſocio, Pauſaniâ teſte *in Attic.* Vide Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13.

Jona ſeu *Jonas*, Propheta, adde: Ejus in ventre balænæ detentio, ad Herculem à Græcis translata videtur, ut multa alia è ſacris ſuffurati ſunt Gentilium Vates. Namque, ut in uno Hercule hic ſiſtam, Joſuæ geſta Herculi Ægyptio-Cananæo fuiſſe attributa, infrà videbimus: Nec dubium, quin ex Samſone noſtro, qui Thebano illi Herculi par vel ſuppar fuit, occaſionem quoque rapuerint Phœnices, Ægyptii ac Græci, tam multa de ſuo Hercule comminiſcendi, ne heros ſuus ulla parte illo populi Dei inferior videretur. Ita ergo fabulam de eo, in ceti ventre commorante, fuiſſe confictam ex Prophetica *Jonæ* hiſtoria, ferè extra controverſiam eſt. Antiquiſſimus, qui hanc fabulam tangit, Lycophron eſt, qui ſic penè initio *Caſſandræ*,

> Τριέσπερον λέοντος, ὅν ποτε γνάθοις
> Τρίτωνος ἠμάλαψε κάρχαρος κύων·
> Ἔμπνους δὲ δαιτρὸς ἡπάτων, φλοιδούμενος
> Τιθῷ λέβητος ἀφλόγοις ἐπ' ἐσχάραις.
> Σμήριγγας ἐστάλαξε κωδείας πέδῳ.
> *Trivesperi Leonis, quem aliquando maxillis*
> *Tritonis deglutivit asperè dentatus canis:*
> *Vivus autem diſſector inteſtinorum ambuſtus,*
> *Cavo lebetis in foris ignis expertibus*
> *Capillos deſtillavit capitis ſolo.*

Quem in locum ſic Iſaacius Tzetzes: Τριέσπερον τὸν Ἡρακλέα λέγει καλεῖν τὸν Λυκόφρονα, διὰ τὸ ἐν τῷ κήτει τρεῖς ἡμέρας ποιῆσαι, ἃς ἑσπέρας καλεῖ διὰ τὸ ἀφώτιστον καὶ σκοτεινὸν εἶναι τὴν γαστέρα τοῦ θηρίου. *Trinoctium ajo Herculem vocari à Lycophrone quia in ceto tres tranſegerit dies: quas veſperas ſive noctes appellat, quia lucis expers & tenebricoſus foret ceti venter.* Pientiùs B. Cyrillus *in Jonam, cap.* 2. Ἡρακλέα φασὶ τὸν Ἀλκμήνης καὶ Διὸς καταποθῆναι ὑπὸ κήτους· σεσῶσθαι δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἐψιλωμένος αὐτῷ τῆς κεφαλῆς καὶ μόνης τρίχας πεπονθότα τὴν ἀπόφυσιν· μέμνηται δὲ τῆς ἱστορίας Λυκόφρων. *Herculem ajunt Alcmenæ & Jovis filium deglutitum quidem à ceto, redditum tamen, ab inſito ceti calore, capite ſolùm depilato. Meminit verò hiſtoriæ Lycophron.* Theophylactus quoque in eundem *Jonæ* locum: *Devoratur ergo à ceto Jonas, tresq; dies ac totidem noctes in eo permanet vates: quæ res omnem excedere fidem audientibus videtur; maximè iis, qui ex Græcorum Scholis ſapientiæq; doctrina, ad hanc hiſtoriam, accedunt. Quos equidem non ſatis demirari poſſum, qui fiat, quòd hæc non intelligant, cùm ſuis ipſorum aliis capiantur. Apud ipſos enim nonnihil tale de Hercule narratur: nempe quòd & ipſe, à balæna devoratus incolumis remanſerit: niſi quòd tantummodo depilatus redierit; idq; ob ingenitum & internum belluæ calorem. Aut igitur noſtra ſuſcipiant, aut ſua rejiciant* V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 15. Aliter Flaccus *Argonautic. lib.* 2.

Jone, Autolyci filia, una ex Nereidibus, apud Apollodorum.

Jonia, adde: Una fuit ex regionibus, quæ Aſiam Proconſularem ſub Romanis, & Thracenſium provinciam, ſub Impp. poſterioris ævi conſtituebant, Salmaſius *ad Solinum pag.* 805. habuitque XII. urbes, quæ, de rebus gravioris momenti deliberaturæ, in loco *Panionium* inde dicto, prope Miletum, convenire ſolebant, quibus addita Smyrna. Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. pag.* 373.

Urbes Joniæ XII.

Epheſus, nunc *Ajaſalouk*.	Priene, itidem everſa.
Miletus, jam *Palatſcha*.	Phocæa, jam *Palaja Foja*.
Myuns, everſa.	Erythræ, nunc vicus *Gesmé*.
Lebedos, itidem deſtructa.	Clazomene, jam vicus *Vourla* ſeu *Kelisman*.
Teos, hodie *Segeſi*.	
Colophon, deſtructa.	Chios, Samus & Smyrna, hodieque nomina ſua retinentes.

Hinc

Hinc *Jonica* ſecta, prima ex tribus antiquiſſimis Philoſophorum ſectis, quarum reliquæ erant Italica & Eleatica. Cœpit autem à Thalete Mileſio, cujus patria præcipua *Jonia* fuit civitas. Voluit autem Thales, originem rerum eſſe aquam, fortaſſe ab Ægyptiis, qui à Judæis, edoctus: ex Moſis verbis, *Spiritus ferebatur ſuper aquas.* Item, *producant aquæ reptile.* Succeſſit Thaleti Anaximander Mileſius, qui non unum, ſed infinita aſſerens principia, mundos ſtatuit infinitos: Deos nativos, longoque intervallo orientes ac occidentes. Hunc excepit Anaximenes itidem Mileſius, qui, teſte Auguſtino, *omnes rerum cauſas infinito aëri dedit, nec Deos negavit aut tacuit; non tamen ab ipſis aërem factum, ſed ipſos ex aere ortos, credidit.* Ei ſurrogatus Anaxagoras Clazomenius, primus ex Aſia ſcholam tranſtulit Athenas, ubi Socratem & Euripidem docuit, uti & Periclem. Illi ſucceſſit Archelaus Athenienſis, qui *etiam ipſe de particulis inter ſe diſſimilibus,* (nam hæc à Præceptore hauſerat) *quibus ſingula quæq; fierent, ita omnia conſtare putavit, ut ineſſe etiam mentem diceret, quæ corpora diſſimilia, id eſt, illas particulas, conjungendo & diſſipando ageret omnia.* Auguſt. *de C. D. lib.8. cap.2.* Hunc Socrates audivit, qui Morali Philoſophiâ introductâ, de cœlo ad terram Philoſophiam devocaſſe dicitur. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Philoſ. Sectis c. 5.*

Philoſophi Secta Jonicâ.

Thales Mileſius.
Anaximander Mileſius.
Anaximenes, eâdem urbe oriundus.
Anaxagoras Clazomenius.
Archelaus Athenienſis.

V. quoque Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. lib.3. cap.12.* uti de alphabeto *Jonum*, Salmaſium ubi ſuprà *pag.636.*

Jonquilla, floris ſpecies; *demiſſo capitulo. colore eſt luteo, tenuis ut viola, in ſtellulam radiata uti narciſſus, celſitate tulipam adæquans, odora ut ocellus. Ocellum dico? imò nec ipſa roſa, nec flos alius quivis, odore audeat cum hoc certare floſculo—quem puellæ Principes in deliciis habent, & ipſa Regina in ſinu ferunt* &c. uti de illa, Franc. Pomey *Deſcript. div.*

Jope, adde: Cephei, patris Andromedæ, regnique Phœniciæ ſedem olim fuiſſe, volunt nonnulli. Ibidem Derceto culta. Quam in rem V. Salmaſium *ad Solinum pag. 569. 574. 1227.* & ſuprà, voce *Derceto.*

Joppa, caligæ ſpecies, Hungaris olim in uſu, Clericis interdicta; in *Decreto* Calomanni Regis *lib.1.*

Jordanes, apud Conſtantinum *de Thematibus lib.1* ubi *Inſcriptionem* hanc, ex clupeis anaglyphis, quæ in veſtiario Principis ſervabantur, exhibet. Ἰορδάνης στρατηλάτης τῆς ἀνατολῆς, καὶ τῆς ἰδίας, τῆς ὑπὸ τὴν μικρὰν Ἀσίαν: Magiſter Militum per Orientem fuit, tempore Arcadii, de quo V. Salmaſium *d. l. p.804.*

Jornarium, in Eccleſia Rom. liber Eccleſiaſticus, *Diurnalis*; idem cum *Graduali*, Gall. *Journal.* Cui in Eccleſia Gr. reſpondet liber, quem Ὡρολόγιον vocant; V. ſuprà.

Joſephus Patriarcha, adde: Ejus ſymbolum Apim fuiſſe, adeoque ſubſequutis temporibus hoc nomine ab Ægyptiis cultum, Voſſius pluribus docet. Et facit huc, quòd Deuteronomii *cap. penult. verſ.17.* *Bos* vocetur; ſecundùm codices Hebræos: Vel ſaltem, juxta vulgarem Interpretem, bovi comparetur. Item, quòd neque è Rabbinis deſint, qui vitulos in Dan & Bethel ſigna fuiſſe Joſephi credant. Et favet, quòd Jeroboamus, qui eos collocaverat, fuerit è tribu Ephraim, filii *Joſeph.* Cujus conjecturam rei Veteres ex tribus potiſſimùm capere potuere: ex beneficio nempe *Joſephi* & ſymbolo bovis, ad illud ſignificandum, aptiſſimo; ex promtiſſima Regis & Ægyptiorum voluntate ad *Joſephum* remunerandum; & tandem ex ipſis Apidis Serapidisque vocabulis. Beneficium ejus fuit tripartitum; partim enim enarravit ſomnium Regium; partim conſilium Regi dedit; partim denique prudenti ac fideli procuratione, ex Regis auctoritate; populum juvit. Ad quod triplex beneficium exprimendum, non fuit convenientius ſymbolum, quàm bovis, præcipuè apud Ægyptios. Aliter ſi fuiſſet, non Deus ipſe in ſomnio, hoc Regi ſymbolum prætuliſſet, ad fertilitatem & ſterilitatem deſignandam: Hinc & apud Romanos videmus propterea anno U. C. 314. Lucium Minucium, annonæ Præfectum, bove donatum aurato, apud Livium *lib.4.* Nempe variat annonæ ratio, pro anni fertilitate ac ſterilitate: hæc verò magnam partem ab agricultura dependet; at certum eſt boves (verba ſunt Diodori *lib. 1.*) τοῖς εὑροῦσι τὸν τοῦ σίτου καρπὸν συνεργῆσαι μάλιστα πρός τε τὸν σπόρον καὶ τὰς κοινὰς ἁπάντων ὠφελείας. *Inventoribus frumenti maximè omnium commodaſſe ad ſementem faciendam & utilitatis agriculturæ omnibus communes.* Unde *Bos ſocius hominum in ruſtico opere & Cereris miniſter*, Varroni *de Re R. lib.2. cap. 5.* &c. Sed nec Regi Ægyptiisque voluntas defuit, & hoc & alio quovis genere honoris, *Joſephum* proſequendi. De præfectura annonæ ut nil dicam, Rex toti eum præfecit Ægypto, ſic ut ſolo ſolio eſſet ſuperior: totaque eum oſcularetur Ægyptus (non benevolentiæ ſolùm, ſed & ſubjectionis oſculo) annulum etiam dedit; veſteque è byſſo induit; collo injecit torquem aureum & ſtatuit, ut currus ejus eſſet à regio ſecundus: nomine item mutato vocari juſſit *Saphenath Paneah*; ad hæc acclamari per præconem voluit, *Abrech.* Denique & uxorem ei dedit Aſnethen, filiam Principis Viri ſeu Præfecti in *On*, h. e. Heliopoli. E quibus apertum, nullum fuiſſe honorum genus, quo non Rex *Joſephum* vellet ornatum. At Ægyptiis moris erat, ut bene meritorum memoriam ſacris ad poſteros ſymbolis propagarent. Jam verò, ut dictum, nullum beneficiis *Joſephi* exprimendis ſignum magis idoneum bove erat: unde facilè patet, hunc quoque ei honorem fuiſſe præſtitutum. Et quidem hic honos initio tantùm civilis fuit, ac bos, in memoriam Joſephi, qui famis tempore Ægyptum conſervaverat, à Sacerdotibus ali ac Populo etiam, cum grata ejus beneficii commemoratione, monſtrari conſuevit. Nempe ad modum, quo Græcorum multi primò duntaxat honore affecti ſunt heroico, ut ſtatuâ & cippis: qui ſicuti poſtmodum commutatus eſt in divinum, ut adorationem & ſacrificia, ita conſervatori Ægypti, poſt obitum ejus, idem contigiſſe, hominum ſuperſtitione, tradunt Rufinus & Suidas. Namque & Rex ſine dubio, eo defuncto, modum in honoribus accumulandis illi, cui Ægyptus, ob merita & divinas dotes, nihil habuiſſet par aut ſecundum, exceſſit: Sacerdotesque ac Populum quod attinet, tam lene atque amabile *Joſephi* fuit imperium, ut eo extincto luctus fuerit maximus totâ Ægypto, eoque cuncti certatim in eum quoſvis honores congeſſerint. Juverit etiam, quòd uxor illius filia erat Sacerdotis Heliopolitani, cui maxima erat per Ægyptum auctoritas. Ut ſocer fuerit defunctus; vixerint liberi, qui uxorem Joſephi amitam agnoſcerent: amitini Manaſſis & Ephraimi. Atque eadem locum habent, ſi Aſnethe non Sacerdotis, ſed Principis Heliopolitani filia erat. Potuit Heliopolitanus quoque filiarum unam dediſſe Memphitico alicui: & fortaſſe familia, cui *Joſephus* innexus, ampla admodum fuit, ut magna ejus variis in locis fuerit auctoritas: ut alia, quæ addi poſſent, tranſiliam. Sed ut nihil horum foret, vel ſolâ æmulatione Memphitæ adduci potuerunt, ad honorem hunc in *Joſephi* memoriam inſtituendum, ne qua ex parte Heliopolitanis inferiores viderentur. Duo igitur exinde boves ſacri, quorum Heliopolitanus dicebatur *Mnevis*, Memphiticus autem *Apis*, uti nominibus eos quoque diſtinguit Strabo *lib.17.* cumque Heliopolitani ſuum dicaſſent Soli; Memphitæ ſuum ſacrarunt Lunæ, quod traditum Æliano *Hiſtor. ſin. lib. 11. cap.11.* Utrumque tamen Oſiridi dicatum, ait Diodorus *lib.1.* Et favet de Apide etiam Plutarchus *de Iſ. & Oſir.* ubi ex Ægyptiis ſe Sacerdotibus ait accepiſſe, Apim eundem eſſe ac Oſirim; ipſeque Apim eſſe Oſiridis animam arbitratur. Quæ facilè ſic conciliet: ut Mnevin dicas fuiſſe Oſirim antiquiorem, qui cum Iſide Ægyptios agriculturam docuit, ſive is *Miſraim* ſive Menis fuerit: Apim verò Oſirim juniorem, qui proprio nomine *Joſephus.* E quibus honoratior Apis, eo quòd *Joſephi* beneficium recentius & excellentius. Interim vetuſtate priores ferebat Mnevis; unde Heliopolitani, cùm viderent, majorem eſſe gloriam bovis Memphitici, oggerebant Mnevin ſuum Apidis patrem eſſe: putà, quòd ad illius exemplum hic eſſet introductus, V. modò laudatum Auctorem. Nec abludunt Apidis & Serapidis nomina. Cùm enim Ægyptiacam linguam & Hebræam diſcrepaſſe quidem in non paucis; attamen in plurimis etiam conveniſſe, conſtet: veriſimile eſt, *Apis* nomen fuiſſe illud, quo *Joſephus* in ſacris nuncupatur. Nempe ut exprimat Hebræum אב, *Ab*, i. *Pater*: unde Syriacum *Abba*; atque ab hujus poſteriore ſyllaba Πατήρ. Jam verò, quæ Joſepho convenientior appellatio, quàm *Ab* ſive *Patris*: Quippe qui nutricius totius Ægypti fuerit, quales tralatitie *Patres* dicti. Ipſe etiam *Ioſephus* Geneſ. *cap. 45. v. 8.* ait fratribus ſuis, ſe conſtitutum eſſe לְאָב לְפַרְעֹה *in patrem Pharaonis*: imò fortaſſe eodem pertinet, quòd Pharaonis juſſu ante eum acclamatum אברך *Abrech*, de qua voce in præcedentibus quædam. Quod ad *Sarapin*, ut Græci; ſeu *Serapin*, ut Latini ſæpiùs dicunt, θεὸν ἑπταγράμματον; *Deum cum nomine ſeptem literarum*, uti eum nuncupatum ex vet. conſtat Epigrammate; eum fuiſſe itidem *Ioſephum*, colligere etiam ex eo eſt, quòd modius capiti ſuperimponeretur, teſte Rufino *Hiſt. Eccl. lib. 2. cap.23.* cujus rei cùm variæ afferantur cauſæ, maximè placet, quòd ſubjungit frugum largitatem eo indicari. Suidas ſimiliter, in Σάραπις. μόδιον, ait, ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν, *modium habere in capite & cubitum*: ubi & hoc adjicit, à quibusdam *Joſephum* putari: Eamque ſententiam confirmat, quòd idem ſit Serapis ac Apis, quemadmodum ex Ariſtea Argivo, tradit Clemens Alex. I. *Strom.* ex Terentio item Varrone B. Auguſtinus *de Civ. Dei l.18. c.5.* De etymologia verò *Serapidis* cùm variæ afferantur, non diſplicet eatum eſſe dicitur ex שור, *ſor*, quòd *bovem* notat, & *Apis*; ut ſignificet *bovem Patrem*, h. e. patrem Regni Ægyptiaci Joſephum, ſymbolo bovis ſignatum. Vel cum deducitur ex *Apis* & שר *ſar*, h. e. *Princeps*: quaſi dicas *Princeps Apis.* Nam שרר *ſur.* Hebræis notat *dominari*: unde שר *Sar.* h. e. *Princeps.* Ut *Sar* ſive Princeps pincernarum, Geneſ. *cap.42. verſ.2.* & Hoſeæ *c. 3. verſu 4.* &c. V. Gerh. Joh. Voſſium de his prolixè diſſerentem, *l.1. de Idolol. c.29.* & infrà *Serapis.*

Viri illuſtres.

Joſephus Iſcanus, Poëta Britannus: claruit ſub Johanne Anglorum Rege, circa annum Chriſti 1210. Archiepiſcopus Burdigalenſis dicitur Johanni Pitſeo *in Illuſtr. Angliæ Scriptoribus, at.13.* Sed nihil tale ex Lelando & Guilielmo Faſtregico, Balæus,

Centur.

Centur III. Script. Britannicorum. Etiam in Burdigalenſibus Archiepiſcopis de hoc, apud Johannem Cheau *Chronologic. Epiſcop. Galliæ hiſtor.* ſilentium eſt; uti & in *Chronico Burdigal.* Gabrielis Lurbæi. Patria fuit, ut Angli conſentiunt, Devonienſis; educatus apud Iſcanos ſive Exonienſes: unde ipſe de ſe,

—— —— *Sine remigis uſu*
Non noſſet Memphis Romam, non Indus Iberum,
Non Scytha Cecropidem, non noſtra Britannia Gallum.

Scripſit enim *de bello Trojano* Poëma, (quod vulgò inſcribitur Cornelio Nepoti) in cujus *ſecundo*, Britannos, quos reducis è Britannia Herculis comites putant, interfuiſſe ait nuptiis Telamonis ac Heſiones. Quod commentum Voſſius refellit *de Idolol. lib. cit. cap.* 36.

Joſephus Salahadinus, natione Turca, à Mahumede Nuredino R. Syriæ in Ægyptum, auxilio Caliphæ ejus gentis, contra Almericum Hieroſolymorum R. miſſus, occaſione captata, obtruncavit Elphaizum, ultimum Ægypti Calipham ſicque totius Ægypti Imperio potitus; paulo pòſt Nuredino mortuo, ipſam quoque Syriam nactus, Regnum Hieroſolymitanum funditus evertit, A. C. 1186. neque Chriſtianis, præter Tripolim, Tyrum ac Antiochiam, quidquam reliqui fecit. V. in voce *Saladinus.*

Joſua, filius Nun, adde: Hujus res geſtas à Phœnicibus Herculi tributas, uti Chamus in Jove Hammone, Moſes in Libero, Joſephus in Apide &c. culti ſunt, fusè oſtendit Voſſius. Cùm enim tam ſtupenda de hoc Iſraëlitarum Duce variè deferrentur ad Phœnices Ægyptiosque vicinos, hi autem Herculeâ vi nihil majus noſſent, etiam *Joſuam* Herculem quendam eſſe, ipſis creditum. Paulatim etiam Hercules Phœnicius & Iſraëliticus (ut vicinæ erant gentes) confundi cœperunt: quod eò proclivius fuit, quia Iſraëlitæ toties ſub Judicibus deficerent à Deo, connubiis etiam multi cum vicinis jungerentur; quos omnes rediſſe ad Deum, parùm veriſimile eſt. Hinc miſcellæ in Religione opiniones liberorum, quæ & aliis affricabantur inter Phœnices & alios, ipſis etiam Sacerdotibus gentium hoc agentibus, ut *Joſuæ* geſta longè adeò lateque didita, quia animis hominum prorſus eximi non poſſent, ſaltem ſuo Numini tranſcriberentur. Quæ omnia manifeſtiora fient, ſi paucis conferamus ſingillatim, quæ Gentiles de pugna Deorum cum gigantibus, & Scripturæ, de pugna Iſraëlitarum cum Cananæis, prodiderunt. Et quidem de iis, qui pugnarunt, diſſerens Apollodorus *Biblioth. lib.*1. ex parte una fuiſſe Typhœum & gigantum alios refert, ex parte altera, Jovem cum Diis cœteris, pariterque Herculem: quem Jupiter *σύμμαχον διὰ Ἀθηνᾶς ἐπεκαλέσατο, Socium ad ſe conſilio Palladis advocaverat.* Ubi intelligendus Hercules ille Orientis, aliquot ſeculis vetuſtior Thebano: qui, ob eximiam virtutem *Hercules* dictus, vero nomine *Joſua* vocabatur. Huic bellum cum gigantibus fuit; quales omnino Cananæi. Nec aliud æquè, ac vaſta illa ſtatura, primò perculit Iſraëlitas. Inprimis terra Baſan *Gigantum terra* dicebatur, Deuteron. *cap.* 3. *verſ.*13. cui Rex Og præerat, quem Græci *Typhonem* & *Typhoeum* appellarunt. V. de ejus mole & lecto ferreo Deuteron *cap. cit. verſ.*11. Quomodo autem à Diis pugnatum ſit, narrantes Poetæ, multum itidem ex ſacra Hiſtoria hauſerunt. *Joſua* enim ſtrenuè agente, Deus lapidibus pluit, quibus magnam gigantum partem obtrivit, Joſ. *cap.* 11. *verſ.* 11. cujus rei hiſtoria apud Gentiles quoque duravit. Sed cùm de loco fluctuarent incerti, conjectabant, iſthic hoc contigiſſe, ubi conſpiceretur magna vis lapidum, quam humana non videretur induſtria eò deportaſſe: ut in Gallia Narbonenſi, inter Rhodanum & Maſſiliam. Unde Pomp. Mela *lib.*2. *cap.*5. de hoc campo loquens, *Lapideum*, inquit, *vocant, in quo Herculem contra Albionem & Bergiona, Neptuni liberos, dimicantem, cùm tela defeciſſent, ab invocato Jove adjutum imbre lapidum ferunt: credas pluiſſe, adeò multi paſſim & latè jacent.* Sed & bellè locus convenit, quo *Joſua* Cananæis, Hercules gigantibus, bellum intulit. Ut enim varias Gentilium ſententias ſicco pede prætereoam, quorum quidam in Campis lapideis, ut dictum; alii in Italia, prope Veſevum montem; nonnulli in Phlegræis campis peninſulæ Pallenes; Pauſanias, juxta Olympiadem, Arcadiæ fontem, unde alternis temporibus, nunc aquæ, nunc ignes, erumpant, & a pugnatum tradunt: Apollonius *Argonaut lib.* 2. *verſ.* 1217. *& ſeqq.* inclytum gigantem Typhonem periiſſe refert, ad Nyſſam Arabiæ, uti fatetur Scholiaſtes merſumque ait ſub Serbonidis paludis aquis. Quam paludem prope Peluſium Ægypti ſtatuit; quemadmodum & Plutarchus *in vita M Antonii, Serbonidis*, inquit, *paludes Typhonis exſpirationes vocant Ægyptii.* Ibi ergo ſtatuunt Typhonis exitium, ubi egere Iſraëlitæ Ægypto egreſſi, qui eum perdiderunt. Et quis potiùs audiendus Homero, qui ſic *Iliad. β. verſ.*781. *& ſeqq.*

Γαῖα δ' ὑπεστενάχιζε, Διῒ ὣς τερπικεραύνῳ
Χωομένῳ, ὅτε τ' ἀμφὶ Τυφωέϊ γαῖαν ἱμάσσῃ,
Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.
Terra autem reſonabat, Iove velut ſit fulmine gaudenti
Irato, quando circa Typhœum terram verberat
In Arimis, ubi dicunt Typhœi eſſe cubilia.

E quibus colligitur, conflixiſſe in Syria, quæ & *Aramæa*, uti Syri, *Terra Aram*, unde Syri Ἄριμοι καὶ Ἀραμαῖοι. Ita enim & Poſidonius, eumque ſecutus Strabo *lib.* 16. *ſub fin.* τοὺς Ἀρίμους Homeri interpretantur. Sic proin ab Hercule contra gigantes & Typhoëa commiſſum eſſe prælium volunt in Arabia ac Syria: quibus locis contra Cananæos ac Ogum Baſanis R. arma eſſe ſuſcepta, etiam Moſes docet. Nec ætas Herculis ac *Ioſuæ* diſcrepat; modò ne intelligatur Thebanus ille, ſed alter Orientis; quem tum Ægyptium vocare poſſumus, tum Indicum, h. e. Arabicum; tum Tyrium ſive Phœnicium: Namque *Ioſua* in Ægypto natus, tantas res in Arabia geſſit, quas ſuo poſtmodum Herculi Phœnices adſcripſere. Eum Thebano eſſe vetuſtiorem, clarè tradit Lucianus *de Dea Syr.* *Τό γε (ἱρὸν) τοῦ Ἡρακλέος τὸ ἐν Τύρῳ, οὐ τούτου τοῦ Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες ἀείδουσι, ἀλλὰ τὸν ἐγὼ λέγω, πολλὸν ἀρχαιότερος καὶ Τύριος ἥρως ἐστί.* *Herculis quidem* (templum) *illud, quod eſt Tyri, non hujus Herculis, quem Græci decantant: ſed quem ego dico, multo vetuſtior eſt & Tyrius heros.* Imò eodem hunc, quo *Ioſua*, tempore vixiſſe, Veterum opinio erat, ut oſtendit Euſebius *in Chronicis.* Nam *num.*142. legas, *Moſes in Sina monte divino fruitur aſpectu.* At quinquennio antè, nempe *num.* 137. reperias, *Hercules, cognomento Deſanaus in Phœnice clarus habetur. Unde & ad noſtram uſq; memoriam à Cappadocibus & Eliſienſibus, Deſanaus adhuc dicitur*, &c. V. Gerh. J. Voſſium præfatum *de Idolol. lib.*1. *cap.* 26.

Iovianus, adde: JOBIANOC dicitur, in *Inſcr.* Græca, quæ in introitu Ædis ſacræ, quæ Palæopoli eſt, in Inſ. Corcyra, hodieque viſitur. Memorat ibi, poſt fana araſque Gentilium, per Græciam deſtructas, hanc ædem DEO O. M. ſe conſecraſſe. Verba hæc:

ΠΙCΤΙΝ ΕΧΩΝ ΒΑCΙΛΙΑΝ ΕΜΩΝ ΜΕΝΕΩΝ CΥΝΕΡΙΘΟΝ
COI ΜΑΚΑΡ ΥΨΙΜΕΔΟΝ ΤΟΝ Δ ΙΕΡΟΝ ΕΚΤΙCΑΝΗΟΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΕΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΩΜΟΥC ΕΞΑΛΑΠΑΞΑC
ΧΕΙΡΟC ΑΠΟΥΤΙΔΑΝΗC ΙΟΒΙΑΝΟC ΕΔΝΟΝ ΑΝΑΚΤΙ.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Parte* 3. *p.* 81.

Iovis Cœnatio, nomen loci, apud Capitolinum in *Pertinace, Supervenerunt autem Pertinaci, quum ille aulicum famulitium ordinaret, ingreſſiq; porticus Palatii, uſq; ad locum, qui appellatur Sicilia & Iovis cœnatio.* V. Caſaubonum *ibi.*

Iovis Dies, ſeu Feria 5. ſeptimanæ, inter Chriſtianos, olim celebris. V. Macros Fratres in voce *Iejunium*, ut & ſuprà, voce *Hebdomas.*

Iovis Nicephori Fanum, V. infrà *Nicephorii Iovis Fanum.* Cœterùm *Ioupater* primò, dein *Iovis Pater*, tandem *Iupiter*, dictum eſſe, habes apud Salmaſium ubi ſuprà *pag.* 600. Nempe ex Græco Ζεὺς, Æolicè Ζεῦς, ac inſerto digamma Ζεϝὺς, factum eſſe Latinum *Iovis*, atque hinc *Ioupater*, pro *Iovis pater*, uti *Iouglans*, pro *Iovis glans*, dictum, ait.

Ioyeſia Familia, inter Galliæ illuſtres, Gall. *Ioyeuſe.* Lotharingicæ ramus eſt, ſicut fam. Movia (*de Mouy*) Guiſia (*de Guiſe*) Ellebovia (*d'Elbeuf*) Harcurtia (*de Harcourt*) & Capruſſa (*de Chevreuſe*) quæ omnes in Gallia ſedem fixerunt. Et quidem *Ioyeſios* ſeu *Iouſanos* quod attinet, Johannes *de Ioyeuſe*, Dn. *de S. Sauveur*, ex Franciſca fil. Joh. *de Voiſins* Baron. *d'Arques*, pater fuit Guilielmi Vicecom. *de Ioyeuſe* ſeu Gaudioſæ, qui obiit A.C. 1592. Eo & Mariâ de *Baſtarnay* (fil. Franciſci Com. *de Bouchage*) natus Henricus Dux *de Ioyeuſe*, extinctus eſt A. C. 1608. Pater ex Catharina Nogareta *de la Valette*, Henricæ Catharinæ *Iouſanæ*, quæ nupta Carolo de Lotharingia Duci Guiſæ (filio Henrici, nepoti Franciſci, pronepoti Claudii, extincto A.C. 1640.) deceſſit A.C. 1656. ſuſcepto filio Ludovico de Lotharingia Princ. de Joinvilla, qui fato functus eſt A. C. 1654. Pater, ex Franciſca Maria Valeſia Duc. Engoliſmenſi, Joſephi Ludovici Duc. Guiſæ, Gaudioſæ (ſeu *de Ioyeuſe*) *d'Angoulesme*, Princ. Joinvillæ &c. qui natus A. C.1650. obiit A. C. 1670. relicto, ex Iſabella Aurelianenſi, ductâ A.C.1667. N.N. de Lotharingia, Duce Guiſiæ. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Part. III. pag.* 78. & 88.

I P.

Iphicrates, Sculptor, adde: *Ejus Leæna laudatur. Scortum hæc lyra cantu familiare Harmodio & Ariſtogitoni, conſilia eorum, uſq; ad mortem excruciata tyrannis non prodidit. Quamobrem Athenienſes & honorem habere ei volentes, nec tamen ſcortum celebraſſe, animal nominis ejus fecere: atq; ut intelligeretur cauſa honoris, in opere linguam addi ab Artifice vetuerunt*, Plin. *lib.*34. *cap.*8. De *Iphicrate*, Athenienſium nobiliſſimo Duce, jam diximus. Hinc *Iphicratides*, calceamenti genus: quemadmodum & *Alcibiadæ*, quòd illi iſtiuſmodi calceamentis uterentur, dictæ, B. Balduinus *de Calceo.* Et *Iphicratenſes*, milites à Duce ita appellati; qui non minùs apud Græcos, ac Fabiani apud Romanos, ſumma in laude fuerunt, Corn. Nepos *d. l.* V. quoque Barthium *ad Statium*, ubi de peltarum uſu ab eodem in Græciam invecto *Part. III.*

Iphigenia, adde: Inter Timanthi pictoris opera celebris olim fuit *Iphigenia oratorum laudibus celebrata, quâ ſtante ad aras peritura, cùm mœſtos pinxiſſet omnes, præcipuè patruum, cùm triſtitiæ omnem imaginem conſumpſiſſet, patris ipſius vultum velavit, quem dignè non poterat oſtendere*, Plin. *lib.*34. *cap.*8. Sed & à Timomacho cum laude pictam, idem habet *cap. ſeq.*

Iphiſtheæ

Iphithea, mater Orphes, Lycus, & Caryæ, ex Dione, Lycaoniæ Rege, Serv. *ad Ecl* 8.

Ipſe, Gr. Αὐτὸς, honorifica olim appellatio fuit, non profanis tantùm Scriptoribus in uſu, unde notum illud de Pythagora, Αὐτὸς ἔφα, *Ipſe dixit*: verum etiam ſacris; ut adeò non niſi præſtantiſſimis Sapientiæ Præſtitibus tribueretur: ita enim faciliùs doctrinæ ſuæ fidem, ſibi auctoritatem comparabant. V. Ciceronem *de Nat. Deorum lib.* 1. Quintilianum *lib.* 11. *cap.* 1. Clem. Alexandrinum *lib* 1. *Strom.* Georg. Hornium *Hiſtor. Philoſ. l.*7. *c.*12. &c. Imò ipſius Dei hoc nomen eſſe, colligitur ex Hebræor. *cap.* 1. *v.* 12. Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ Ὁ ΑΥΤΟΣ εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι, *Ipſi* (nempe Cœli) *peribunt*, &c. & paulò pòſt: *Ac velut amictum circumvolves eos & mutabuntur, tu autem* Ipſe es, *& anni tui non deficient*. V. plura de vi ſingulari hujus vocis apud Joannem Gebhardum *Curarum Juvenilium lib.* 1. *cap.* 9.

I R.

Ira, inter Gentilium Numina. Statius *Thebaid. l.*2. *v.*287.

Non hæc Paſithea, blandarum prima ſororum,
Non Decor, Idaliusq; puer; ſed Luctus & Iræ,
Et Dolor, & totâ preſſit Diſcordia dextrâ.

Ejus barbarus geſtus, inſignatur eidem *l.*6. *v.*787.

Dentibus horrendum ſtridens —

de quo V. Caſp. Barthium *ad Manlium Claudiani*. Qualem reddat cultorem ſui, idem exponit *lib* 11. *verſ* 497.

Tunc verò accenſa ſtimulis majoribus ira:
Arma placent ——

Ubi ſtimulos ipſi affingit, ut & Virgilius *Æn lib.*11.

—— *arrecta ſtimulis haud mollibus ira.*

Et *lib.*12.

—— *ſtimulis haud mollibus incitat iras.*

Et certè, *vetus eſt apud nos pictura*, ait Barthius *ad h.l. Statii*, *ubi, repræſentatis Inferis iracundum hominem quatuor dæmones in pœnam faciliè mota apud Superos ira diſtimulant*, V. eum *ad eundem Poëtam paſſim*, inter alia *ad lib.*4. *Sylv.*9 *verſ.*53. ubi, *Iraſcor tibi*, ſummæ familiaritatis eſſe allocutionem, namque & Plinium ſic ordiri *Epiſtolam* 2. *l.*2. & Catullum eodem modo alloqui Cornificium. *carm.* 39. notat. Quòd vero androdamante lapide *Iracundiam* domari, Plinius habet *l.*37. *c.*10. Magicum eſt. De more Vett. coronas in *Ira* cum cœteris ornamentis abjiciendi, V. C. Paſchalium *Coronar. l.*1. *c.*9. adde quæ de *Ira* Voſſius ſuggerit *de or. & progr. Idol. l.*3. *cap.* 36. & 62.

Iratus & *Pacatus*, in tabb. Feudorum, quæ *Jurabilia* ſeu *Reddibilia* vocant, denotant vaſſallum teneri domino ſuo reddere caſtrum, ſive invicem diſſentiant ac litigent, ſive non. V. Car. du Freſne *Diſſertat.* 30. *ad Joinvillam*.

Irenarcha, Græcè Εἰρηνάρχης, h. e. *Princeps Pacis*, cognomen Domini noſtri convenientiſſimum, apud Mich. Syncellum. Idem nomen fuit Magiſtratui militari, qui ad id conſtituti erant, ut, *provincialium tutelâ ſuſceptâ, quietis & pacis per ſingula territoria concordiam ſtare facerent*, ut eſt in *l.*7. *Cod. Theodoſ. de Irenarch.* ad quam V. Jac. Gothofredum: abrogati poſtmodum à Theodoſio & Honorio Impp. quòd auctoritate ſuâ robuſti publicam quietem turbarent potiùs, quàm procurarent: ſed reſtituti à Juſtiniano. Vid. Macros Fratres *in Hierolexico* & Joh. Calvinum *Lexic Jurid.* adde Briſſonium *de verb. ſignif. lib.*9. & Meurſium *Gloſſario*.

Irene, Cratini pictoris filia, & ipſa in hac arte celebris evaſit: inter cujus opera *puellam, quæ eſt Eleuſine*, memorat Plin. *lib.*35. *c.*11. Item virgo captiva, quam cùm Mubamedes II. CPoli expugnatâ, deperiret, atque inde malè apud ſuos audire inciperet, à Muſtapha quoque liberiùs increpitus, cultu ſuperbiſſimo adornatam, in concionem produxit, ibique, expoſitâ omnium oculis ejus formâ, ac verbis etiam dilaudatâ, ut ſe virum probaret adversùs omnes affectus fortem, prehensâ miſellæ comâ, mox caput illi acinace deſecuit. V. Caſaubonum *ad Caligulam Suetonii cap.*34. De voce v. Græca Εἰρήνη *Pax*, & hinc ortis, Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* ut & infrà ſuo loco.

Ireſione, Græcè Εἰρεσιώνη, quid ſit, exponit Scholiaſtes *ad illud Statii Theb. lib.* 12. *verſ.* 491.

—— *Supplicis arbor oliva.*

Cùm ait, *per quam pax petitur ſupplicando. Et in ſecundo diximus hanc ab Athenienſibus* εἰρεσιώνην *dici, à Græcis autem reliquis* ἱκετηρίαν. *Supplicis autem oliva, non quòd ipſa ſit ſupplex, ſed quòd omnes qui rogant, hac ſupplicìter utantur.* Ubi verba ejus emendavit L. Cœlius *Antiqq. Lection. l.*12 *c.*19, ſequutus Jo. Bapt. Pium *Annotat. Poſter. cap* 75. V. quoque Jac. Nicol. Loenſem *Miſcellan. l.*4. *c.*10. & ſuprà, in voce *Eireſione*, item infrà voce *Oſanna*, ut & *Pancarpum*.

Iris, equa jugalis, in Admeti curru, apud Statium *Theb. lib.*6.

Nunc ribusq; ciet Pholoen Admetus & Irim
Funalemq; Thoen ——

Ubi unus modò funalis duobus jugalibus ſociatur, qui eſt σειραῖος ἵππος in triga, apud Dionyſium, & Veterum παρήορος. Certè trigarum in curuli certamine mentionem quoq; habet vetus *Inſcr.* quâ Diocles palmæ enumerantur. V. infrà in voce *Triga*.

Iris herba odoratiſſima, Plin. *lib.*21. *cap.* 1. ubi de illa pluribus, *Colore i janthinus & fuſcus, adeò nitens, politus ac fulgens, ut nihil magis. Sena ejus folia, longitudine haud abſimilia liliaceis, in oblongum rotundantur, verſus apicem, figuramq; exhibent planè ſingularem, & ad adſpectum multò præclariſſimam, dum ex iis terna argento illuſa, quà inhærent caliculo, in medium erecta eminent, junguntq; latera, invicem convexa, mutuò ut fulciant; terna alia, ternis illis extantibus interjecta recurvaq; deorſum, in hemicyclum inflectuntur: cauli, quem extremis adlambunt labris, quaſi datura oſculum, aut purpuram oſtentatura, aureis pictam villis & cincinnis criſpam, argenteoq; vermiculatam, ab usq; medio ad ungues ſingulorum. Deniq; ſenis illis, terna breviora alia, at ſpiſſiora, in lingulam explicantur & candicant; ſurgentibus è meditullio totidem malleolis albentibus, in lanceæ deſinentibus cuſpidem. Eſt & Iris altera, in flammam rutilans, in calathum diffuſa, rubris ſubnigris notis interpuncta. Eſt & alterius figura, ab priore non multum abludens; at foliis anguſtioribus & exquiſitiùs ſinuoſis & implicatis, miſturâ colorum pereleganti, dilutioris cærulei candidiq;.* Franc. Pomey *Diverſ Deſcript.* De nomine ſic Auctor Anon. *Sena & Eur. cap.*33. quod eſt *de Floribus*. *Iris hortenſis tam varia & verſicolor, ut, cæleſtem* Iridem *æmulata, colorum verâ ſpecie, coloratum cœli menancium ſuperet, idemq; ſibi decorum jure nomen adſciſcat.* V. ibidem plura elegantiſſima hanc in rem, adde Salmaſium *ad Solinum pag.*468. 1223. ubi de variis *Iridis* ſpeciebus, *Irino* item *unguento*, quod σῦσινον nonnullis, varia: de ſuperſtitione Vett. verò, in effodienda *Iride*, V. Plinium ubi ſuprà, ut & hic ubi de *Gladiolo*.

Iris, gemmæ nomen, apud Plin. *lib.* 37. *cap.*9.

Iriſceptum, apud eundem *lib.*24. *cap.*13. ubi de aſpalathi cognominibus, *quem alii* Iriſcepton, *alii diathoon. Syri diaxyron vocant*: eſt ex Græco Ἰρίσκηπτον. Sic autem dicebantur loca & frutices, quibus *Iris* innitebatur atque incumbebat, unde odoratiora illa fieri credebantur. Idem *lib.*12. *cap.* 24. *Tradunt, in quocunq; frutice curvetur arcus cæleſtis, eandem quæ quæ ſit, aſpalathi ſuavitatem odoris exiſtere, ſed ſi in aſpalatho, inenarrabilem quandam*: Ex Theophraſto. ubi, Καὶ γὰρ, inquit, τὸ περὶ τὴν ἶριν λεγόμενον ὡς ὅπου ἂν κατασκήψῃ ποιεῖ τὰ δένδρα καὶ τὸν τόπον εὐώδη, τοιοῦτόν ἐστι. Sed & de rore, e quo mella legant apes, idem Plinius *lib* 11. *cap* 12. *At mella uno alterove die cellas replent. Venit hoc aëre & maximè ſiderum exortu, præcipueq; ipſa Iri impendente. Nec fit omnino priùs Vergiliarum exortu. Sublucanis temporibus itaq; cùm primâ aurorâ folia arborum melle roſcida inveniuntur.* Ubi *Iri impendente* eſt, ὅταν κατασκήψῃ ἡ Ἶρις. Salmaſius *ad Solinum pag.*397. & 1020. De admirabili v. hocce meteoro, plura Voſſius *de Idolol. lib.*3. *capp.*13. & 14.

Irlandus Bonaventura, Gallus, in Pictonico Præſidatu Senator JC. celebris: Scripſit *de Emphaſi & Hypoſtaſi* inſignem tractatum, in quo vitium humanæ mentis pro vera ſcientia mendacis opinionis ſpecioſam occaſionem ſæpe arripientis, quæ judicium dein perturbat, detegit. Rigaltius *notis in Phædri l.*4 *fab*, 1. *verſus hos*:

Non ſemper ea ſunt, quæ videntur; decipit
Frons prima multos: rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo!

Irmin, adde: Crantzius *Saxoniæ lib.*3. *cap.* 9. *Irmenſul*, interpretatur *ſtatuam publicam*, & putat dictam, quaſi *Idermanſul*, i. commune perfugium & aſylum omnium ac Martem communem, qui in prælio diu incertus hæret, utri addicere velit victoriam. *Erat* autem, idem ſubdit, *armata toto corpore effigies, cujus in dextra ſignum militare* (*noſtri vexillum vocant*) *præferens roſam, cujus breve momentum & facilis ortus & interitus, ita eventus præliorum. In ſiniſtra libram expendit, dubiam pugnantium ſortem facilè huc aut illuc inclinantem. Pectus inerme urſum præferebat, interritum bellatorum animum repræſentans. In clypeo leo, qui beſtiis imperitat, invictum ad fortia facta impetum monſtrat. floribus conſito campo, quòd nihil jucundius videri ſolet fortibus, quàm in acie virtutem oſtendere.* Hactenus Crantzius, ſed Auctorem non laudat. Aventinus vero de eodem idolò ita commentatur, *Annal. Bojor. lib.* 4. ubi de Carolo M. *Heroburgium*, ait, *primo impetu cepit. Erat templum Hermionis Saxonibus vetuſtâ religione auguſtiſſimum, quò frequens populus coibat & vota reddebat: Multa ibi opulenta Regum populorumq; viſebantur munera, ingens auri argentiq; ibi copia oſtendebatur—Saxones Hermanni ſalam vocabant, id eſt, aulam ſive baſilicam Hermanni Hermioniſve. Is fuit quintus Germaniæ magnæ Imperator, pronepos Regis Manni, filii Tuiſconis, parentis, & auctoris noſtri* &c. Ad quem *Hermionem* videntur ſpectaſſe *Gloſſæ* Spelmanno laudatæ, *Hirmenſul, coloſſus, altiſſima Herminis columna*. Ubi tamen ab Aventino diſcrepant & hanc vocem *ſul* de *columna* interpretantur: quam etiam ſententiam firmat Poëta Saxo *in Carolo M. A. C.* 772.

Gens eadem coluit ſimulachrum, quod vocitabant
Irminſul, *cujus factura ſimulq; columna*
Non operis parvi fuerat, pariterq; decoris &c.

apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque H. Meibomium *lib de Irminſula Saxonica*. Voſſio *Irminſul* Saxonum idolum: dubium, utrum Numinis animalis an naturalis. Quorum *ſi prius*, ait, *placeat, fuerit Arminii ſtatua — Sin poſterius; ſit Mercurii vel Martis, non prout ſtellæ ſunt erraticæ: ſed quatenus Martis vel Mercurii vocibus ab Oriente & barbaris ſignari Sol ſolet*, V. eum *de or. & progr. Idol. lib.*2. *cap.*32.

Irpex, raſtri genus, quo ſtirpes herbarum ſerpentium eruebantur; hinc q. *ſirpex*, Varroni, quòd, quæ in terra *ſerpunt* inutilia,

piat & verrat, ſicque agrum purget ac mundet. Cui inſtrumento cùm ſimile eſſet, raſtrum illud ſeu crates dentata, quâ occabatur ager ad glebas comminuendas & confringendas, *Hirpex* quoque Ruſticis Romanis dictus eſt; ſed hujus vocis origo propriè ex Græco ἅρπαξ. Salmaſius *ad Solinum p.729*. V. quoque ſuprà.

I S.

IS, ſeſtertii ſæpe in vett. libris nota eſt. Ita enim, cùm in vulgatis Plinii editionibus, ubi de citrea menſa Ciceronis Aſiniique, hactenus legeretur: *Extat hodie M. Ciceronis, in illa paupertate, & quod magis mirum eſt, illo avo, empta HS.X. memoratur & Galli Aſinii, HS.XI.* Ex antiquis ejus codicibus, quorum unus optimæ notæ apud Rigaltium, reſtituit Salmaſius: *Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum eſt, illo avo, empta* IↃ. *IS. memoratur & Galli Aſini* IXI. h.e. empta quingentis ſeſtertiis, & Galli Aſinii mille. Sic & apud Tertullianum *de Pallio*, antiqua exemplaria habent: *Aſinius Celer mulli unius obſonium ſex IS emit.* Pro quo, in manu exaratis Plinii libris; *his* aut *hiis* fere ſemper, velut ſeſtertiorum nota, occurrit. Unde apud eundem, ubi de Æſopi patina, legit ex præfato Rigaltii codice idem Salmaſius: *Clodii Æſopi patina C. ſeſtertiis taxata, in qua poſuit aves cantu aliquo aut humano ſermone vocales, IIS. VI. ſingulas coëmptas.* V. Claud. Salmaſium *ad Tertullian. de Pallio.* Flavius Soſipater *lib.1.* Seſtertii notam HS. Facit: *Seſtertius*, dicens, *unde appelletur, ſolet quæri. Quod manifeſtum erit, ſi ſciamus, apud antiquos Denarium decem aſſes habuiſſe. Ideoq; in rationibus faciendis denarium decuſſi inducto notamus,* ✶: *cujus quarta pars dupondius ſemis, Seſtertius dicitur, quòd de tribus aſſibus ſemis deficiat. Deniq; & nota ejus, HS. nihil aliud quàm dupondium & ſemis oſtendit.* Qua de re V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. lib. 1. cap.3.*

Iſatis, Græca vox, Latinè *Vitrum*, Gallis *guaſtum* olim, nunc *guesdum*, Græcis recentioribus πάσιλλον, unde vulgò *paſtel*, quòd contuſa in *paſtillos* digeratur, herba eſt tinctoria, quæ cœruleo colore inficit, ſicut Indicum, de qua ita Salmaſius inter alia, *ad Solinum p.258. Vitrum propriè viride eſt, non cœruleum, tam ab herba vitro, quàm ab illa ſpecie, quâ conſtant vaſa. Sed ſuccus ipſe herbæ vitri vel Iſatidis, quâ veſtes tinguntur, cœruleum efficit colorem — Apud Capitolinum, ubi mentio praſini, vitrei & veneti coloris, quaſi diverſorum, vitreus pro viridi debet accipi remiſſiore & clariore,* τὸ ἰσατῶδες — *at vitro tinctas veſtes vel infecta corpora, de cœruleo obſcuriore par eſt interpretari* &c. V. hic paſſim, ubi *de Guasdo, Indico, Vitro.*

Iſauria, adde: Sub Pamphylia comprehenſa olim, recentiori ævo ex quinque gentibus fuit una, quæ componebant Ἀνατολικὸν Θέμα, Salmaſius ubi ſuprà *pag. 805. & ſeqq.*

Iſelaſtici Ludi, apud Romanos, ſeu *Iſelaſtica certamina*, memorantur in amœbeis Epiſtolis Plinii & Trajani, in hæc verba:

C. PLINIUS TRAIANO IMP. S.

Athletæ, Domine, ea quæ pro Iſelaſticis *certaminibus conſtituiſti, deberi ſibi putant ſtatim ex eo die quo ſunt coronati. Nihil enim referre, quando ſint Patriam invecti, ſed quando certamine vicerint, ex quo invehi poſſint. Ego contrà ſcribo* Iſelaſticorum *nomine. Itaq; eorum vehementer addubitem, an ſit potius id tempus, quo εἰσήλασαν, intuendum.* Et quæ ſequuntur.

TRAIANUS PLINIO S.

Iſelaſticum *tunc primùm mihi videtur incipere debere, quum quis in civitatem ſuam ipſe εἰσήλασε* &c. Nempe uti apud Athenienſes Hieronicis plurimi honores habebantur præmiaque dabantur, ita iiſdem quoque honorem habuerunt Imperatores Romani, Auguſti veſtigia legentes, præmiaque ſive opſonia, pro *Iſelaſticis* certaminibus conſtituerunt, ut ex Epiſtolis citatis patet. Ubi Petitus reſcribit: *Ego cùm tranſcribo,* Iſelaſticorum, *nomine itaq; eorum vehementer addubitem an ſit potius id tempus, quo εἰσήλασαν, intuendum?* Cùm n. libellum ab *Iſelaſticis* ſibi oblatum, Imperatori mittendum, tranſcriberet Plinius, ipſo eorum nomine monitus, facilè vidit *Iſelaſticos* dictos fuiſſe, non ex eo tempore, quo ſunt coronati, ſed ex quo *εἰσήλασαν, patriam invecti ſunt.* Atque hæc præmia Hieronicarum ab iis capi poterant, qui pecuniam crediderant Hieronicis, auctore Papiniano *Libro X. Reſponſ. Commoda præmiorum, quæ propter coronas ſacras præſtantur,* condemnato placuit interdici & eam pecuniam jure pignoris in cauſam judicati capi. *L. 40. de re Judic.* Quanquam non poterat, qui nondum è ſacro certamine coronam reportaverat, pignori obligare præmia, quæ ſibi penſitanda ſperabat. Pro coronis: *Imp. Alexander A. Septimio. Spem eorum præmiorum, quæ pro coronis Athletis penſitanda ſunt, privatâ pactione pignorari minimè admittendum eſt: & ideo nec ſi generale pactum de omnibus bonis pignori obligandis intervenerit, tenet. PP. Kal. Maji, Maximo II. & Paterno Coſſ. Lege V. Quæ res pignori obligari poſſint?* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.1. tit.1.* & hic paſſim.

Iſembrunus, panni ſpecies, cujus uſu interdictum in *libr. Ordinis S. Victoris Par. cap.18.* Cappæ verò de *Iſembruno* conceduntur Sacerdotibus Clericis, in vett. *Statutis* Domus Dei Pariſ. *MSS.* apud C. du Freſne *Gloſſar.* Subtiliorem fuiſſe pannum, ſicut & *galabrunum*, docet Rainardus Abbas Ciſtercienſis in *Inſtitut. Capit. Gener. Ciſter. cap 83.* apud Eund.

Iſenacum, adde: Fuiſſe autem Germanis vett. præter Tuiſtonem & Mannum, indigetes Deos, etiam *Iſidem* cultam, Tacitus teſtatur *in Germ. Pars Suevorum & Iſidi ſacrificat.* Cultu peregrini hujus Numinis fortè à Græcis Iſtri accolis acceptô, ad quos ab Ægyptiis pervenit: qui Iſidem inter Deas retulere, quia cùm triticum & hordeum ſponte antea creſceret inter herbas, nec uſus eorum eſſet cognitus; prima Iſis eum monſtrarit Ægyptiis, ut ex Diodoro Siculo accepimus. Unde ipſa, apud Appulejum *Metam. l.11.* Eleuſiniam Cererem & Ægyptiam Iſidem, prædicat eandem. *Iſenacum* autem ab hac Dea nomen nactum eſſe, eo veriſimilius id putant nonnulli, quia Iſis fuerit Oſiridis uxor: Oſiris fuerit Mitſraim; is filius *Cham* ſive *Ham*; unde itidem vocari autumant Hamburgum ſive Hammeburgum potiùs. Ita enim vocatur Ludovico I. Imp. literis Aquisgrani datis. Voſſius tamen alteram urbis hujus etymologiam, quâ à Germ. voce *Iſer* vel *Iſen*, h. e. *ferrum*, deducitur, veriſimiliorem cenſet, *de Orig. & progr. Idolol. lib.1. cap.38.* Eſt ſub proprio Principe ex ſtirpe Saxonica Familiæ Vinarienſis. Et quidem, cùm Wilhelmus defunctus eſſet A.C. 1662. ex filiis ejus, maximus natu Joh. Erneſtus Vinariam obtinuit; alter Adolfus VVilhelmus, Suecorum in Dania miles, *Iſenacum* habitandum accepit: ſed hoc ſine liberis (omnes enim præmortui, & poſthumus VVilhelmus Auguſtus, mox Patris fata ſecutus eſt) extincto, tertio genitus Joh. Georgius, *Iſenacenſem* ſucceſſionem ſortitus eſt. Militavit is Electoris Brandeburgici auſpiciis in Boruſſia, multâ fortitudinis laude, ſagittâ etiam venenatâ à Tartaris periculosè vulneratus. Poſteà, in Imperii exercitu deſtinatus militari imperio, illud quidem ſuſcipere renuit, in Cæſaris verò exercitu Locum-Tenentis Campi Mareſcalli dignitate functus eſt. Uxorem duxit A.Ch.1661. Joannam Erneſti Com. Saynii & VVitgenſtenii filiam, Johannis Landgravii Haſſiæ viduam, Comitatus Saynii, cum ſorore Manderſchidia, hæredem: quæ adversùs Patruos Comitatum obtinuere. Hoc matrimonio geniti ſunt, Eleonora Erdmuthis Luiſa, A.C. 1662. Fridericus Auguſtus 1663. Johannes Georgius 1665. (cum Maximiliano Henrico, qui biennis deceſſit, gemellus) Johannes VVilhelmus 1666. Luiſa (quæ annicula obiit) 1667. Friderica Eliſabetha 1669. & Erneſtus Guſtavus A.C.1672. qui tamen ultimus brevis fuit ævi. V. Spenerum *Syllog. Geneal.*

Iſenburgum, opp. & Comitatus Germaniæ ſuper. ſub proprio Comite, ex ſtirpe illuſtri & perantiqua: cujus originem vulgò arceſſunt, à quodam Heſſone Com. & Dn. *de Iſenburg*, qui Ludovici Com. Arnſtenii & Dn. Velaliæ, Bopardiæ, Goarifani ac Lanſtenii gener, floruerit A. C. 1140. & pater Arnoldi Ultrajectenſis, avus Engelberti ac Brunonis Oſnabrugenſium, atque Dietheri, Monaſterienſis Epiſcoporum, fuerit. Præcipua gentis diviſio cœpit, cùm Henricus, Arnoldi Electoris Trevirici frater, Gerlacum & Ludovicum filios relinqueret. Illi enim *Iſenburgum* inferius obtigit; huic ab Heilvige conjuge *Budingenſe* dominium. Gerlaci nepos Salentinus, *Grenſaviam* à conjuge Adelheide agnata, ex Budingenſibus, accepit; unde lineæ novum nomen inditum; quæ demum in Erneſto Com. *de Iſenburg* & *Grenſauv* (filio Salentini Archiep. & Electoris Colonienſis, ex Anna VVilhelmina Arenbergica, nato A. C. 1584. & marito Carolinæ, fil. Caroli Principis Arenbergiæ) defecit A. C. 1664. In Budingenſibus, præter ramum *Grenſavium*, cujus bona ad alterum dein tranſlata (ſucceſſione Erneſti ultimi, inter varios prætendentes, nec dum litis ad liquidum perductâ) duos ramos ex ſe emiſit Ludovicus, Dietheri Electoris Moguntini frater: Nam ex ejus liberis Philippus, *Kelterſbacenſes* dedit, qui nunc eſſe deſiere: Johannes *in Burſtein* reliquos. Et quidem hujus nepos VVolffgangus Erneſtus pater communis eſt omnium, in illuſtri hac Familia, nunc ſuperſtitum: qui ſunt ex tertio matrimonio, filius Johannes Erneſtus *in Budingen* & ex primo nepotes in *Offenbach*, de quib. poſterioribus infrà ſuo loco; Budingenſium progenitores ita habent. Johannes Com. *de Iſenburg & Budingen*, (defunctus 1408.) ex Margaretha fil. Theodorici Com. Catzenelebogæ, filium habuit Dietherum, maritum Eliſabethæ Solmenſis (Ottone Com. genitæ) & ex ea patrem Ludovici, qui obiit A.C.1511. Hoc & Mariâ Naſſoviâ (fil. Johannis Com.) natus Johannes, deceſſit A. C.1533. Pater ex Anna Schwartzenburgica (fil. Guntheri Com.) Philippi, extincti A.C.1596. Huic, ex Ehrengardi ſeu Irmgardi Solmenſi (fil. Philippi Com. Solmenſis, lineæ Braunfelſiæ) genitus VVolffgangus Erneſtus, fato functus eſt A.C. 1633. relictis, ex Juliana VVitgenſteniâ (fil. Ludovici Com. Saynæ & VVitgenſtenii) Ludovico Arnoldo (qui n. A. C. 1619. deceſſit A. C. 1662.) & Johanne Erneſto, qui genitus A. C. 1625. Mariam Carolam Erpachiam ſibi junxit, ſororem germanam Georgii Erneſti Com. ex ea numeroſæ prolis parens. Georgius enim Erneſtus (n. 1651. den. 1652.) Johannes Ludovicus (n. 1652. den. 1654.) Anna Amalia (n.1653) Philippus Erneſtus (n. 1655. den.1672.) Eliſabetha Juliana (n.& den.1656.) Fridericus VVilhelmus (n.1657.) VVolfgangus Erneſtus (n. 1658.) Joh. Caſimirus (n. 1660.) Ferdinandus Maximilianus (n. 1661.) Georgius Albertus (n. A. C. 1664.) Luiſa Albertina (n. 1665.) & Carolus Auguſtus (n. 1667.) omnes Comites *Iſenburgi in Budingen*, his parentibus ortum debent. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. II. pag. 12. & Part. III. pag. 84.* Primus autem *Iſenburgi* Comes perhibetur Henricus A. C 1230. Budingenſis verò Dynaſtiæ Dietherus, qui *Comitis* titulo auctus eſt. Utraque hoc ſeculo Wolfgango Henrico Iſenburgi & Budingæ Com. tanquam læſæ Majeſtatis reo, adempta, Georgio Haſſiæ Landgravio (qui conſtanti in Cæ-

ſarem

ſtatem Domumque Auſtriacam obſequio affectuque FIDELIS dici meruit) Ferdinandus II. largitus eſt, A. C. 1636. Secuta A. C. 1642. tranſactio inter Haſſos & *Iſenburgios*, quâ, inter alia, certa Comitatuum utorum portio, 20020. florenos annuos ferens, ſeptem Feuda, ut appellantur, nobilia & cum titulo, (quo Haſſi etiam ſuperſtitibus Iſenburgiis potirentur) ſucceſſionis jura, ſi quando iſtorum progenies deficeret, Cattis manſere, reliqua Comitibus reſtitui debebant: Etiam cautum, ne generalis, quæ tum ſperabatur, Amneſtiæ beneficio ſe tuerentur Comites; qui tamen aliquot poſt annis, cùm de Pace Oſnabrugæ ageretur, pacta illa, omnino Domûs ſuæ damno, vi metuque & quidem ab aliis inita, cauſantes, ætatis quoque miſerationem meritæ jura invocando, reſtitui in integrum petivere. Et indulta illis dicta pactione generalis Amneſtiæ gratia, ſalvis tamen juribus, quæ Haſſi ſibi competere obtenderent. At præter hos, etiam Saxones. Cattis refragabantur, datam ſibi à Rodolfo II. A. Ch. 1596. ſuccedendi Comitibus, quocunque modo terræ ipſorum ad Cæſares reverterentur, ſpem, à Matthia, Ferdinando II. atque Leopoldo I. Impp. confirmatam, memorantes. Unde eſt, quòd, manente etiamnum hac lite, Saxones Haſſiæ Landgravios, *Iſenburgi atq; Budingæ Comitum* nomine, neutiquam ſalutent. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus, cap.* 8.

Iſengrini, factioſi quidam, Furnenſis tractus in Flandria incolæ, qui militari virtute, Philippo Aug. Franciæ Rege, inclaruerunt; quòd luporum inſtar (qui *Iſengrini*, apud nonnullos recentioris ævi, dicti reperiuntur) caulas ovium devaſtaverint, hoc nomine inſigniti. V. de iis Rigordum, Guil. Britonem *libb.* 2. 9. & 10. *Philippidos*, Mejerum *Annalium lib* 8. & Buzelinum *Gallo-Fl. lib.* 1. *c.*18. laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario*.

Iſeum, adde: Græcè Ἰσεῖον *ſimulachrum Iſidis*, ſicut Ἴσιον, *Iſidis templum*, notat. *Iſium* vocat Lampridius *in Alexandro*. *Iſium & Serapium decenter ornavit, additis ſignis & deliacis & omnibus myſticis.* Unde *Iſium Metellinum* apud Treb Pollionem, ubi *de Tetrico Jun. Tetricorum domus hodieq; extat, in monte Cælio, inter duos lucos, contra Iſium Metellinum.* Quo cognomine hæc ædes diſtinguebatur ab aliis eidem titulo in . . . rincipe urbe ſacratis. V. Caſaubonum *ad l.* & Salmaſium *ad Solinum pag* 67. & 576.

Iſicium, V. infrà *Iſitia*.

Iſidorus Mercator, ſeu, ut in quibusdam libris legitur, *Peccator*, ementito hoc nomine, in lucem edidit ſeculo IX. *Collectionem Decretalium*, totam ſuppoſititiam & meris impoſturis conſtantem: de quo ſic Blondellus *in Pſeudoiſidoro vapul. Erepſit ante annos* 800. *è ſolo Iberico, lumbricus neſcio quis* Iſidori Hiſpalienſis *larvâ tectus, qui faces viliſſimas pretioſiſſimis antiquorum Urbis Epiſcoporum titulis appoſitis ſempiternâ gloriâ—commendarit: octo propemodum ſeculorum decurrit ordo, tantiſper dum Latinorum omnium patientiâ abuteretur, excæcatiq; Orbis oculum ſuis ſubtineret officiis, ingenio hebes, vitâ turpis, exiſtimatione damnatus, impudentiâ atq; audaciâ, ſuper quàm dici poteſt, fretus, projecta nequitiæ tabula* &c. qui idem Opus ejus *Mercem mendaciorum* paulò poſt vocat. Suppoſuit enim Pontificibus Romanis primis, Clementi, Anicero, Evariſto &c. uſque ad Siricium, Epiſtolas Decretales; cùm vel unica compilatio Dionyſii Exigui primi Decretalium ac ſeduli conquiſitoris, ultra Siricii tempora nullas extitiſſe à Romanis Epiſcopis ſcriptas Epiſtolas hujusmodi, evincat. V. Gerh. von Maſtricht JC. *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 220. & *ſeqq.* ac infrà in voce *Mercator*, item *Pſeudoiſidorus*. Addam ſaltem, primum Ricolphum, Epiſcopum Moguntinum, ejus Collectionem in Germaniam pertuliſſe, cùm prius Hadriani I. Collectione uteretur, ex eodem, *num.* 191.

Iſis, adde: Eam à Mercurio (qui primus neri poſſe lanas & in modum reſtis tiliacei, quales prius fiebant, torqueri oſtendit) edoctam, laneæ veſtis texturam primam apud Ægyptios prodidiſſe, docet Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio*. Ex eo tempore, materia texendis veſtibus prodita, nec lanea tantùm & de ovibus: ſed mox etiam de aliis rebus, quæ poſtea exemplo lanæ repertæ ſunt quæq; idoneam veſtificinæ materiam, haud ſecus ac lana, præbuerunt, ut linum, ſericum, bombycinum & alia hujusmodi generis. Et certè Plinius *l.* 7. *c.* 56. textilia Ægyptios inveniſſe ſcribit; textilia de lana intelligens: nam lini inventionem Arachnæ tribuit. Antea verò non textiles, ſed plexiles veſtes fiebant, ex reſtibus, aut vinculis tiliaceis inter ſe nexis & plexis in retis modum. Ex papyro etiam tales & junco, & ex materia fluminea, quam Græci φλοῦν vocant, plecti moris erat, teſte Meletio *de Nat. Hominis* & Herodoto *lib.* 3. ubi de Indis. Porrò *Iſidis* nomine Lunam & Tellurem; imò univerſam Naturam ab Ægyptiis cultam; eandemque cum Cerere, Cybele, Venere ac Matre Deum; Bubaſti inprimis ac Copti in veneratione fuiſſe, dictum alibi. Addam ſaltem, non improbabilem eorum ſententiam eſſe, qui eâ Evam, primam noſtrûm omnium matrem, fuiſſe adumbratam contendunt. Nam ut de Germanica *Iſide* prius dicam, fieri poteſt, ut apud gentem hanc primævi de Adamo & Eva, quorum ille Mannus ſit, hæc *Iſis*, remanſerint λείψανα quædam. Quomodo enim *Adam*, quod hominem notat, ac per excellentiam parentem, commodius reddidiſſent ſuâ linguâ, quàm *Mannum*. A *Man* autem mulier dici potuit *Manna*; ſed non fuit hoc in uſu Germanis. Ac fortaſſe ex longa traditione retinuerunt Hebræum *Iſcha*; quod apud Moſen & veteri Latinorum linguâ *Viram* ſonat: unde apud Feſtum, *Vira Querquetulana*. Romani autem, cùm audirent, Germanicæ genti cultos *Man & Iſcha*; ut ex illo *Mannum*, ita ex hac *Iſidem* fecerint: quia non viderent, quod Numen *Iſcha*, quàm *Iſis* eſſe poſſet. In quo quantopere falſi ſint, ex dictis videre eſt. Niſi & Ægyptiis, ut Oſiris Adamus, ſic Eva *Iſis*. Nec enim putandum, primorum Parentum memoriam in Aſia penitùs apud Gentiles intercidiſſe. Namque, ut alia prætercam, Adana, antiqua Ciliciæ urbs, à Syris condita, haud dubiè in memoriam primi hominis appellata eſt. Sed conſtat, Græcos non habere voces in *m*. exeuntes, eoque pro Ἀδάμ dixere Ἀδὰν, & terminatione additâ, Ἄδανος: unde urbs Ἄδανα; qui Ἄδανος, ut ait Stephanus, Cœli Terræque filius erat. Quod nulli melius convenit, quàm Adamo noſtro. Idem Stephanus ait, aliter dictum Saturnum & Rheam: putà quia Saturnus eſt primus homo & Rhea, omnium mater Eva. Imò, nonne Εὐὰν in orgiis Bacchi ululatum ipſum Evæ nomen ingerit? Hi proin, quià unà erant caro, ut etiam loquitur Scriptura, ideo uno nomine Numineque comprehendebantur à Ciliciibus, ſi rectè eorum mentem idem Stephanus nobis expoſuit. Quo teſte, idem quoque Ἄδανος qui fortaſſe Σάνδης, h. e. *Hercules*. Nam hunc Indis *Sandon* vocatum Eruditi docent. Idemque Ἄδης ſive Dis: nempe Adam è terra & in terram rediit; atq; inde ei nomen: uti & Ἄδην quoque dixere Græci & Hebr. אדמה *Adama*, id eſt, *Terra*; *m.* itidem in *n*. abeunte. Parque ratio in aliquot aliis Gentium Diis, à Stephano memoratis: cujus cauſa eſt, quòd, ut in naturali Theologia præcipui Deorum ad Solem & Lunam referuntur: ita Dii animales potiſſimi pertineant ad primos noſtros Parentes, vel ſaltem Noahum & conjugem; vel tandem liberos horum, qui Orbem partiti ſunt, &c. V. Voſſium *de Idol. l.* 1. *c.* 38. Seldenum *de Diis Syris*, Pignorium, *ad Tabulam Iſiac*. Alios, & ſuprà aliquid, in voce *Iſenacum*. Sed nec omittenda illorum ſententia, qui *Iſidem* voluerunt eſſe Virginem, quæ inter aſtra. Namque & *Iſidi* ſpicæ datæ in ſimulachro.. Apulejus *lib.* 1. *dextrâ lævaq; ſulcis inſurgentium viperarum cohibita; ſpicis etiam deſuper cerealibus porrectis.* Et gubernaculum nonnunquam adpingitur, quo modo & Fortunam, quam pro Virgine quoque ſideribus intulere nonnulli, pingi notum. Sed de hac re plura infrà, ubi de *Virgine*. *Iſidem Multimammiam*, ſimulachrum hieroglyphicis notis refertum, aſſervari in Muſæo Kircheriano, Georg. refert de Sepibus *in Deſcr. ejus p.* 8. cum h . . . *inter* ex Diodoro deſumtâ: *Ego ſum Iſis Ægypti Regina, à Mercurio erudita, quæ ſum uxor Oſiridis. Ego ſum mater Hori Regis. quæ ego legibus ſtatui, nullus ſolvere poterit. Ego ſum prima frugum inventrix. Ego ſum in aſtro Canis refulgens: Mihi Bubaſtis urbs condita eſt, gaude, gaude Ægypte, quæ me nutrivisti.* Ut & de Sacerdotibus ejus quædam addam: Eos abſinthii marini ramum in ſacris prætuliſſe, habet Plin. *l.* 27. *c.* 7. ab iisdem aſpidem, cum tumido collo, caput arduum attollentem circumferri conſueviſſe, diximus ſuprà, in voce *Chelidonia*. Canebant autem bis in die Iſidi ſuæ laudes, primâ ſc. horâ, quâ Templum aperiebant (unde ritus *Apertio* dictus) & Deam ſalutabant (quod *Salutationem* & *Excitationem* vocavere.) Poſt totum diem ſtipem emendicabant; inde ad octavam redibant, idoloque, poſtquam id ſtantes adoraſſent, compoſito templum claudebant. Martialis hinc *lib.* 10. *Epigramm.* 48.

Nunciat octavam Pharia ſua turba juvencæ,
Et pilata redit jamq; ſubitq; cohors.

Et Tibullus *lib* 1.

Bisq; die reſoluta comas tibi dicere laudes
Inſignis turba debeat in Pharia.

Qua circumcurſatione indagationem filii amiſſi ab *Iſide* factam quotidie repræſentabant. V. Raderum *ad Martialem. d. l.* Quia verò tenuioribus papyri membranulis pedes indutos hi electi Sacerdotes haberent, ἀνυπόδητοι ſive diſcalceati nudisque pedibus non malè incedere quibusdam dicti ſunt, cum propriè nec calceorum, nec ſolearum uſum membranulæ illæ præberent. Sic intelligi facilè Prudentius poteſt, qui de ſacris *Iſidis*, quæ aliis *Cybele*, magna Deorum Mater, dicitur, loquens, nudis plantis remotisque calceis Gallos illius ſacerdotes inceſſiſſe teſtatur his verſibus:

Nudare plantas ante carpentum ſcio
Proceres togatos, Matris Idææ ſacris.
Lapis nigellus evehendus eſſedo,
Muliebris oris clauſus argento ſedet;
Quem dum ad lavacrum præeundo ducitis,
Pedes remotis atterentes calceis,
Almonis usq; pervenitis rivulum.

De iisdem memorat Lucianus, eis tinnabulo in ſacris uti conſueviſſe: Ait enim; *Ante Syriæ Deæ templum phallos duos miræ altitudinis fuiſſe ſtatutos: in hos Sacerdotem eâ ſolitum arte conſcendere, quâ Syri palmas altiores, nimirum fune caudici advoluto, ac paulatim ad ſuperiores partes pertracto. Cum verò ad ſummas phalli partes perveniſſet, orare, ſacra facere ac inclamare conſueviſſe, atq; interim tintinnabulo ſonum edere, ut verbis tinnitus ſociaretur.* Æs namque in ſacris non modicam vim habere, credidit antiquitas. Sunt etiam qui putent, eosdem qui ſtipem non modicam corradentes colligebant (quos proin Cicero *de LL. domos exhaurire & urbem ſuperſtitione implere* dicit) tintinnabula uſurpaſſe; viſiturque inter antiquorum ſtatuas Romæ Sacerdos *Iſiacus* cum pera & tintinnabulo. Quo modo apud Italos *Divi Antonii fratres*, & apud Turcas Religioſi quidam, urſum vel cervum, è quorum collo nola ſonat, manu

Aliquot autem annis Jonicâ, de qua V. *ſuo loco*, junior fuit. Prodiere ex hac Pythagoræ ſchola plurimi in Italia Rerumpublicarum Rectores præſtantiſſimi, in quibus Zaleuco inprimis & Charondæ celebre nomen: tantusque ei à veteribus Romanis honos habitus eſt, ut ei & Alcibiadæ in Urbe ſtatuam poſuerint, teſte Plinio *lib.34.cap.6.* V. Gerb. Johannem Voſſium *de Philoſophorum ſectis c.6.* & Georg. Hornium *Hiſt. Philoſophica l.3.c.11. & alibi paſſim.*

Italica Secta Philoſophi ex Voſſio.

Pythagoras Samius, Sectæ conditor.	Metopus.
Hippodamus Thurius.	Clinias.
Euryphamus.	Crito.
Hipparchus.	Polus.
Archytas.	Lyſides.
Theagis.	Theano uxor Pythagoræ.

De *Italica fabula*, V. Scaligerum *Poëtic. l.1.c.7.*

Italici, apud Spartianum *in Hadriano*, *Poſt hæc Hiſpanias petit — delectumq; jocularitèr, ut verba ipſa ponit Marius Maximus, detrectantibus Italicis, cæteris vehementiſſimè, prudenter & cautè conſuluit*: Itali ſunt aut Italis orti, qui Hiſpanica oppida inhabitabant. Nam etſi ſolum mutarant, tamen & primi, qui eò venerant & nati natorum, de vetere patria *Italici* nominabantur. Ab his diverſi *Italicenſes*, oppidi Hiſpaniæ, *Italica* dicti, cives, Caſaubonus *ad Spartianum.* At *Italici Populi*, unum erat ex triplici hominum genere, quibus Imperium Romanum olim conſtabat; erant illi, *Cives*, *Italici populi* & *Provinciales*, qui alio atque alio jure utebantur. Unde Suetonius, poſtquam docuiſſet, quæ circa jura Civitatis nova inſtituerat Imperator Auguſtus, ſubjicit de iis, quæ circa Jura Italorum populorum ſanxit idem, *cap. 46. Ad hunc modum urbe urbanisq; rebus adminiſtratis*, Italiam *duodetriginta coloniarum numero deductarum ab ſe frequentavit: operibusq; ac vectigalibus publicis plurifariam inſtruxit* &c. qua de re V. plura apud Caſaubonum *ad h.l. Italiotæ* verò apud Heſychium, βασὰ, ὑποδήματα, Ἰταλιῶται; non ſunt Latini vel Romani, ut voluere Eruditi nonnulli; ſed propriè dicti Græci, qui eam partem Italiæ, quæ major Græcia nuncupata eſt, incolebant: multùm enim diſtat inter *Italum* Ἰταλὸν & *Italiotam*, Ἰταλιώτην. Horum calceamenta βασὰ vocat Heſychius, quæ vox non Græcobarbara, ſed pura eſt, à βάω, βάζω, βάσκω; pro βαδὸς: unde Latini quoque *baſtum* ſuum mutuarunt, ſed aliâ notione. Salmaſius *ad Lamprid. in Heliogabalo.*

Ite Energumeni, formula in Eccleſia olim uſitata, quâ ante conſecrationem Energumeni, quibus *pavimenta domorum Dei* ingredi licebat, *can. omni die de conſecrat. diſt. 5.* à Diacono dimittebantur. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Ite, Miſſa eſt, formula itidem in Eccleſia olim adhibita, quâ *dimittebatur* populus; *miſſa* enim (quæ vox circa finem tertii ſeculi primùm audita eſt) quaſi *miſſio*: uti *remiſſa*, pro *remiſſio*, ſequiori ævo dici cœpit. Erat autem dimiſſio hæc duplex, tum *Catechumenorum*, qui circa ſeptum Templi, quo Fideles ſedes ſuas capiebant, conſiſtere ſolebant, ante Sacramenti communionem: tum *Fidelium* (ita enim eos vocare mos erat, qui recepto Baptiſmo jam Eccleſiæ cives cenſebantur) poſt illam peractam. Alcuinus *de div. Offic. Finitis omnibus adſtanti & obſervanti populo abſolutio datur, inclamante Diacono, Ite, miſſa eſt.* A qua ſolenni voce, tum cultus univerſus, tum præcipuè S. Euchariſtia, & preces, ac liturgia ejus, *Miſſa* nomen acceperunt, quo quid hodie intelligatur, in Eccleſia Romana, notum eſt; ubi quando formula iſta pronuntietur, quando omittatur, Vide Macrum ſuprà laudatum in *Hierolex.* Apud eundem *Ite in Pace*, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ, ſimilis formula, in antiquis *Liturgiis* Græcis occurrens.

Item, caput, Latinis *æra*, ut obſervatum Caſaubono *ad Theophraſti Characteres pag. 332.* Gallis vulgò *articulus*. Id namque vocabulum datum articulis, quòd revera ab hac voce, *item*, initium iis eſſet, quaſi rurſum, denuo. *Gloſſ.* vett. *Item*, ὁμοίως, πάλιν. V. Juretum *ad Symmachum lib.1. Epiſt.11.* laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſar.*

Iter facientes olim noctu, facibus ardentibus comitati erant. Ovidius *Metamorphoſ. lib 1.*

Ut facibus ſepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit.

Ubi quod caſui vel imprudentiæ viatorum tribuit, Varro laſciviæ adſcribit *de Re Ruſt. lib. 1.* Νυκτοπορίᾳ enim Veteres ut plurimum utebantur. Quem in uſum peculiares incidebantur faces è ligno querno, vel iligno, quæ χαλεία vocabant: præcipuaque fuit cura, ne facilè vento cederent. Quod cùm ſæpe nihilominus fieret, namque & Cæſar, quum *occultiſſimum iter modico comitatu ingreſſus eſſet, luminibus extinctis deceſſit viâ, diu errabundus*, apud Suetonium *in Eo cap. 31.* adhibere cœperunt lychnuchos è pelle, in eum uſum comparatos, ut vim ventorum ferre poſſent & defendere. Poſtmodum, quia fallendi fere hoſtis cauſa iter nocturnum ab Exercituum ducibus inſtituebatur, quò tutius id fieret, excogitarunt laternas, ſic compoſitas, ut iis lumen abunde facerent, quibus præferebantur, aliis negarent, cujusmodi laternas *ſurdas* hodie Galli vocant, ut infrà videbimus, ubi de *Laternis*. V. plura hanc in rem apud Caſaubonum *ad d.l. Suetonii* & Barthium *ad Statium Thebaid. lib. 12. verſ. 241.* *Iter* autem ingreſſuri vota faciebant, & Numini litabant, cujus illuſtre exemplum in Jacobo Patriarcha habemus. V. quoque ſuprà ubi de *Capillo*. In reditu bono vovendo, dicebant *bonum iter convertere.* Papinius *Thebaid. l.4. v.761.*

—— tantùm reduces det flectere greſſus
Jupiter!

ubi *dextros* ſubintelligendum, Scholiaſtes monet Guilielmus Pictavenſis *de Guilielmi R. & D. Geſtis*, *Placet ergo fortunatum iter convertere* &c. Reduces, etiam apud vett. Chriſtianos adorabantur, quo de more V. Palladium *in Hiſtor. Lauſiaca cap. 52.* & Barthium *ubi ſuprà, lib.10. verſ.664.* Quòd ſi in *Itinere* mortuus quis eſſet, cadaver aromatibus vel cerâ, ut de Ageſilao legimus, apud Nepotem, conditum domum referebatur; vel, ſi haberi id non poſſet, cenotaphium domi erigebatur, quam vocem vide ſuprà. Itinerum porrò menſuram per paſſus colligebant Veteres, unde *millia paſſuum*, & *milliarii lapides*, qui ponebantur in ſingula millia; quod apud Græcos Romanosque in uſu fuit: cùm in Oriente σχοῖνοι, *funiculi* & *paraſanga* adhiberentur metiendæ diſtantiæ. Apud utrosque autem *diurnum iter* 20. m.p. definiebatur, quibus peractis, in loco huic rei deſtinato, per noctem quieſcebant, quem σταθμὸν Græci, *manſionem* Latini, dixere, uti pluribus videre eſt, apud Salmaſium *ad Solinum pag.495.* &c. V. quoque hic paſſim, ubi de *Avibus*, item in vocibus *Baculus*, *Hydreum*, *Lacerna*, *Manſio*, *Pera*, *Peregrini*, *Perones*, *alibi.* Sed & *Iter*, libri nomen fuit, à Jul. Cæſare compoſiti, qui & duos Anticatones in *Itineribus* ſuis ſcripſit: Nec enim vel in *Itinere* ceſſabant à ſtudiis Vett. uti exemplo Plinii Sec. quoque patet, quem V. *in Epiſtolis.*

Iter Extaticum Cœleſte, ſive Mundi opificium, quo cœli ſiderumque tam errantium quàm fixorum natura, vires, proprietates, compoſitio & ſtructura, ſub ficti raptus integumento, ad veritatem exponitur: nomen Libri, Auctore Athan. Kirchero editi A.C. 1656. in *quarto*. Qui poſtea à Caſpare Schotto variis Commentationibus illuſtratus, proſtat Norimbergæ. Eodem Auctore prodiit Romæ in 4. 1654 *Iter Extaticum Terreſtre*, ſive Geocoſmi Opificium, quo Terreſtris Globi ſtructura, arcanarumque in ea partium conſtitutio, figmento ad veritatem compoſito, exponitur. *Iter* quoque *Hetruſcum*, quo Hetruriæ tum priſcæ, tum tempore Reipubl. Roman. tum poſteræ, origo, ſitus, natura, politica, cataſtrophæ, monumenta ſacra, profana, nec non Naturæ admiranda, triplici ratiocinio, politico, phyſico, geographico, deſcribuntur & explanantur: eodem Auctore prælum expectat.

Iteratio, apud Columellam *de R. R. l. 2. cap.12. Id primâ ſarritione feciſſe proderit, ſecundâ oberit, quia, cùm pullulari deſiit frumentum, putreſcit ſi adobrutum eſt. Nihil itaq; ampliùs in* Iteratione, *quàm remoliri terra debet æqualiter*: Secunda ſarritio eſt. In *Gloſſis* ſecundo folio: *Iteratum*, παλινσκαφή. Alias *Iteratio*, ſecunda aratio, & *iterare*, in cultura agrorum, idem quod *redarare*, eſt, Græcè διπολεῖν, unde δίπολος γῆ, *terra bis arata.* Cui muneri præerat Recarator Deus, apud Romanos, de quo V. infrà, plura vero hanc in rem apud Salmaſium *ad Solinum p. 424. & ſeqq.*

Ithyphalli, mimorum genus, ſtantes pronuntiabant, ebriorum perſonâ & coronati; hoc enim ebriorum fuiſſe, eſt in *Menechmis* & *Sympoſio* Platonis, & in *Vita* Xenocratis, de Polemone. Manuum inſuper tegumenta gerebant ex floribus confecta, & tunicas albo ad medium diſtinctas à cinctura, quam cogebat velum Tarentinum, ad talos demiſſas. Hi ſilentio per oſtium ingreſſi, ubi ad Orcheſtræ medium evaſerant, convertebant ſeſe, ad Theatrum & dicebant,

Ἀνάγετ᾽ εὐρυχωρίαν ποιεῖτε τῷ Θεῷ, ἐθέλει
Γὰρ ὁ Θεὸς ὀρθὸς ἐσφυρωμένος διὰ μέσου
Βαδίζειν ——

Baccho nempe dicatum Poëma ſimul & celebritas: propterea quòd ex oppido Bœotiæ, cui nomen erat Ἐλευθεραί, Pegaſus quidam myſteria detulit Athenas, unà cum Liberi patris ſigno; quod populus cum ſegniùs accepiſſet, ejus contemtionis mox pœnas dedit, pudoris partibus morbo correptis. Cui multis remediis fruſtra adhibitis, ex oraculo φαλλὸς, *i. perticas*, atque in earum faſtigio coriaceum genitale tum publicè, tum privatis in ædibus erexerunt. Cui ſimile quid in Palæſtinorum hiſtoriâ legimus, unde fortè turpitudini huicce Græcorum occaſio fuit. Habes mentionem apud Ariſtophanem *Acharnenſ.* Paulò diverſi ab *Ithyphallis*, φαλλοφόροι fuere, de quibus alibi. V. Scaligerum *Poëtic. lib.1. cap.10.*

Itineraria Tabula, in *Ord.* Romano, dicitur altariolum ſeu lapis ſacratus, quo in Eccleſiis Rom. ubi Altare lapideum deeſt, utuntur: *Viaticum* Bonifacio VIII. *cap. ult. de privil.* *Antimenſium* Balſamoni *ad Concil. VI. can. 1. ſeu 31.* ex Græco ἀντιμίνσιον, V. Macros Fratres in voce *Altare*.

Itinerarium, mappa Geographica dicitur, in qua deſcribuntur ac depinguntur metationes militares, loca & oppida provinciarum præcipua, cum intervallis ac diſtantiis, quam Duci neceſſariam eſſe, ait Vegetius *lib 3. cap.6. Primùm Itineraria omnium regionum, in quibus bellum geritur, pleniſſimè debet habere perſcripta,*

ſcripta, ita ut locorum inter illa, non ſolum paſſuum numero, ſed etiam viarum qualitates perdiſcas, compendia, diverticula, montes, flumina ad fidem deſcripta conſideret: uſq; eò ut ſolertiores Duces itineraria provinciarum, in quibus neceſſitas geritur, non tantùm annotata, ſed etiam picta habuiſſe firmentur, &c. Cujuſmodi fuit *Mappa orbis terrarum* ab Agrippa confecta, de qua Plinius *lib.* 3. *capp.* 2. 3. 4. &c. Item *Tabula Itineraria*, quam ex Bibliotheca Peutingeriana edidit Marcus Velſerus. *Itinerarium* item, quod falsò *Antonini* nomen præfert; & in mappam relatum ac anno demum Theodoſii decimo quinto exaratum eſt, uti docet du Freſne *in Deſcr. urbis C P.* Primum verò iſtiusmodi Mapparum auctorem fuiſſe Anaximandrum, quem ſub ſecuti Hecatæus, Democritus, Eudoxus, alii, tradit Euſtathius *Epiſt. præfixâ notis ad Dionyſium Periegetem.* Neque verò Ducibus ſolùm ſua erant *Itineraria*, ſed & *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipſe diſponit ſibi — ſed* Itinerarium *ab Imperatore accipit & cuſtodit illud, præſcripto incedit ordine vectaq; viâ conficit iter, ut inveniat commeatuum ſibi parata ſubſidia. Si alio ambulaverit itinere, annonam non accipit, manſionem paratam non invenit*, uti habet Ambroſius *Serm. in Pſalmum* 118. de cujusmodi itinerum & metationum militarium deſignatione, quam *Route* vocant Galli V. Lampridium *in Alexandro Severo.* In *Ceremoniali* Epiſcoporum *lib.* 1. *cap.* 2. *In diſceſſu recitabis — cum Clericis & familiaribus Itinerarium*: vox notat orationes vel preces, quæ ab iis, qui ſe itineri committunt, recitari ſolent & à cantico Zachariæ vulgò incipiunt. V. Haefteunum *Diſquiſitionum Monaſticar. Lib. XI. part.* 4. *diſq.* 4. laudatum Car. du Freſne in *Gloſſario*, ſuprà quoque, ubi de *Geographia.*

Itonia, cognom. Minervæ, à loco *Bœotia* celebri ejus cultu, quem inter Pheras & Lariſſam locat Pauſanias, *Aoniam urbem* à vicinitate appellat Papinius *Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 721. Scholiaſtes Callimachi *Hymno in Cerer.* Theſſaliæ adſcribit. Niſi malis aliam urbem in Bœotia, aliam in Theſſalia, utramque ejusdem nominis eidemque Numini ſacram ſtatuere, quò Strabo nos ducit *l.* 9. Fanum a. id fuit clariſſimum, in quod proin preſſi malis Bœotii confugerunt, velut ab adverſa cum Ageſilao pugna. Pauſanias *L.* 3. *Ageſilaus, Thebanis & eorum auxiliis ſuperatis, per Bœotios ſibi viam fecit. Ipſi quidem Bœotii è prælio in Minervæ Itoniæ confugerunt.* Etiam dedicatis ſpoliis, ut à Pyrrho factum memorat idem *lib.* 1. *Pyrrhi victoriam declarant Gallorum ſcuta in* Itoniæ *Pallatis fano; cum Epigrammate,*

Hos tibi Gallorum clypeos Rex donat, Itoni,
Pyrrhus ab audaci rapta tropæa manu.

Ubi *Itonis* Minerva appellatur, imitatione Bacchylidis, Lutatio notati, *ad Statium l. cit.* Sed & Ludi ſeu Certamina ibidem Deæ celebrabantur. Callimachus ubi ſuprà,

Ἤδη Ἰτωνιάδος μιν Ἀλαλκομενηΐδος ἐπ' ἄεθλα
Ὀρμενίδαις καλέοντες ἀπ' ᾖ δὴ Ἰτωνίδος μάτηρ &c.

V. Jan. Parrhaſium *Epiſt.* 55. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium l. cit.* & ante utrumque Achillem Statium *Commentar. in Catulli Epithalamium Pelei.*

J U.

IV. vel IIII. *quatuor.* I. V. *iuſtus vir.* JUC. *judicium.* JURD. *juriſdictio* &c. in notis Antiquorum deſignat, Franc. Gouldm.

Juba, adde: Mauritanis pro Numine fuit. *Ut enim unicuique provinciæ & civitati ſuus Deus fuit; ut Syria Aſtarte, ut Arabia Diſares, ut Noricis Belenus, ut Africa Cœleſtis, ſic Mauritania Reguli ſui*, Tertullianus *Apologet. cap.* 24. Præcipue autem iis *Juba* cultus, Minuc. Felix *in Octavio*, *Niſi fortè poſt mortem Deos fingitis, & pejerante Proculo Deus Romulus &* Juba *Maurus volentibus Deus eſt.* Quem locum ſub Arnobii nomine Lilius Giraldus adducit: quia Octavius Minucii inſcribi ſolet *Arnobii Octavius Liber.* Minucio aſſentit & Iſidorus *Origin. lib.* 8. *cap.* 11. Fortaſſe autem ejus, qui primus *Juba* vocatus eſt, id non proprium nomen, ſed cognomen fuit: ut Nimrodi *Bal*, h. e. *Dominus.* Quam ſuſpicionem injicit ſumma cum nomine Dei tetragrammato convenientia. Siquidem aliqui id *Juabo*, *Jabo* vel etiam *Jabe* extulerunt. Ἰαὼ ſummum Deum vocari, apud Macrobium legimus, *Saturnal lib.* 1. *cap.* 18. Ac agnoſcit id in Dei nominibus Epiphanius *Hær.* 40. ubi & Ἰαβὲ dictum ait. Nempe, ut Theodoretus refert, *in Exod. Quæſt.* 15. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαρεῖται μὲν Ἰαβὲ, Ἰουδαῖοι δὲ Ἰαώ, *Vocant autem illud Samaritani quidem Jabé, Judæi verò Jao.* Ubi tamen vulgò *Ja* legitur: ſed ſic non fuerit tetragrammaton: quale eſſe id nomen, ibidem ait Theodoretus, &c. Plura in hanc rem V. ſuprà in voce *Jabé*, & apud Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 32. De *Juba* R. bonis Romæ ſub haſta venditis, habes apud Plinium, Tertulliano *de Pall.* citatum: ubi *Venundatæ*, inquit, *duæ* (menſæ) *à Juba Rege vendentes, quarum alteri pretium fuit HS. XV. alteri paulo minus.* Scribitur in omnibus libris: *venundatæ ſunt & duæ à Juba Rege pendentes.* Et ſanè non ipſe Rex *Juba* menſas eas venum dedit, ſed cum, poſt mortem Regis, ejus bona ſub haſta venderentur, duæ illæ menſæ, cum reliquis bonis, ſub titulo pependerunt, ut mos erat in auctionibus. Tibullus.

Ite ſub imperium ſub titulumq; Lares.

Inde duas illas menſas à Juba R. pendentes dixit. Licet etiam legere, *à Juba Rege pendente*, ut ipſe ſub titulum pependerit: Claud. Salmaſius *ad Tertullianum de Pallio.*

Juba; Hebr. רעמה *raama.* Jobi *cap.* 39. *verſu* 22. ejusque denſitas inter equi generoſi notas, vel, ut Varro habet *de R. R. lib.* 2. *cap.* 7. *non anguſtæ, crebra, fuſca, ſubcriſpa, ſubtenuibus ſetis implicata in dexteriorem partem.* Et ex illo Poëta *Georgic. libro* 3.

Denſa juba & dextro jactata recumbit in armo.

Quibus, in equi vitiis, opponit Julius Pollux χαίτην ψιλὴν, *jubam tenuem & depilem*, *L.* 1. *c.* 11. *ſect.* 5. & 6. Itaque ipſos equos ajunt, *juba* denſitate gloriari, idem *ubi ſuprà ſect.* 16. Quin, ſi Æliano credimus, *Hiſtor. l.* 2. *c.* 10. Μάλιστα κομῶσα ἵππος ἀβροτάτη τέ ἐστι καὶ θρυπτικωτάτη, *Equa inprimis jubâ inſignis maximè mollis eſt & fracta deliciis.* Atque id unum eſſe ex amoris incentivis, docet Anatolius *Hippiatricorum lib.* 1. *cap.* 14. ubi quoſdam ut equorum libidinem erga fœminas accenderent, eas propriis crinibus atque aliis ornamentis, exornare conſueviſſe, refert. Quocirca nobiles equas ornatu iſto ſpoliatas, mœrore confici, ſcribit Sophocles *in Tyro*; indeque libidinem earum ſedari ac extingui, Plinius *l.* 8. *c.* 42. Ariſtoteles *Hiſtor. lib.* 6. *cap.* 18 Ælianus *Hiſtor. lib.* 11. *cap.* 18. etiam hoc pacto aſſueſieri, ut aſinis ſe ſubmittant. Quandoquidem enim comantes gloriâ ſuperbiunt, tam humiles maritos dedignatæ: tondentur, ſicque detonſæ deducuntur ad fontes, ut ibi tanquam in ſpeculo corporis ſui deformitatem intuitæ, fiant tractabiliores, & ignobilis mariti congreſſum patiantur, Xenophon *in Hippico*, Plutarchus *in Erotico*, Ælianus *Hiſtor. l.* 2. *c.* 10. &c. Quam in rem V. plura apud Bochartum *Hierozoici Part prior. l.* II. *c.* 8. Ab equis in Heroum galeas translatæ ſunt. Unde apud Ovidium *Metamorph. lib.* 12.

Fulva jubis *caſſis* ——

Quem morem antiquiſſimum fuiſſe ex eo datur intelligi, quòd Homerus galeam Paridis equinis ſetis exornat, *Il.* γ. Ἱπποκόμους easdem vocat Sophocles *Antig.* V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 10. *cap.* 19. ut & ſuprà ubi de Numidis *Caſſaniculis*, apud Tertullianum *de Pallio.* Inde *Juba*, pro *galea*, apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 18.

—— *Rotant clypeiq; jubæq;.*

Sed & leonibus *Juba* eſt, & ſerpentibus, & Sirio aſtro, in vete pictura apud Cæſarem Germanicum. Dracones infra & ſupra os jubas habere, auctor eſt Ælianus *lib.* 10. *cap.* 25. quo ornamento fœminas carere, idem ait, *lib* 11. *cap.* 26. Certè *anguis jubati* meminit Livius *lib.* 21. citante Priſciano *lib.* 4. Et Ovidius *Metamorph. lib.* 15.

Vix bene deſierant, cùm criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuntia ſibila miſit.

Unde Cornificius neſcio quem ardelionem, forum Romanum circumvolitantem, *jubatum Draconem* appellat, *ad Herennium lib.* 4. Stare autem his *jubas*, dum meliore ætate ſunt, ingraveſcente hac flecti pondere, dicunt harum rerum indagatores &c. V. Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, inprimis *ad Theb lib.* 2. & *lib.* 5. *verſu* 280. & 572.

Jubilæus, adde: Fuit hoc ultimum olim Iſraelitarum feſtum divinitus inſtitutum, hac lege ut quinquageſimo quovis anno celebraretur. Inſtitutio ejus habetur Levit *cap.* 8. *verſu* 8. *Præterea numerabis tibi ſeptem ſeptimanas annorum, ſeptem annos ſeptem vicibus, ita ut tempus ſeptem ſeptimanarum annorum ſint tibi quadraginta novem anni. Verſ.* 9. *Tunc facies ut ubiq; perſonet clangor tubæ*, &c. & *verſu* 10. *Ut ſanctificetis annum quinquageſimum & proclametis libertatem in ipſa terra omnibus habitatoribus ejus: Jubilæus* (annus) *ille eſto vobis.* Uſus ejus erat quintuplex. 1. Proclamata erat libertas omnibus habitatoribus terræ. 2. Quisque redit in poſſeſſionem ſuam. 3. Sicque factum eſt, ut exactum ſervaretur Tribuum diſcrimen. 4. Quemadmodum Græci per Olympiadas, Romani per Luſtra, Chriſtiani per Indictiones, ita Hebræi per *Jubilæos* computandi ratione uſi fuiſſe creduntur. 5. Typus erat SERVATORIS noſtri, cujus ſanguine jus redeundi in regnum cœlorum, quod per peccatum amiſeramus, nobis reſtitutum eſt & ſonus Verbi divini ſe diffudit per univerſam terram: id quod per clangorem tubarum olim erat ſignificatum. Unde *Dominus Jehovi buccinâ clanget*, ait Zacharias *cap.* 9. *verſu* 14. ubi de Evangelii annuntiatione ſub Novo Teſt. vaticinatur. Notandum autem, decimo demum die primi menſis, tubarum clangore *Jubilæum* inchoatum, & terræ quietem ſervorumque libertatem proclamatam eſſe, poſtquam 9. prioribus diebus hi, læti agentes & ſertis coronati, appropinquanti libertati præluſiſſent, ex Moſe Ægyptio *in halacha Schemit-Vejobel cap.* 10. Origo nominis, ſecundùm Marbachium *in Lev. cap.* 25. à *Jubale*, primo Muſicorum inſtrumentorum auctore, cujus mentio Geneſ. *cap.* 4. *verſu* 21. Secundùm alios potiùs à voce Hebr. יובל *Jobel*, quæ *arietem*; item *cornu arietinum* denotat ſeu *buccinam arietinam*, cujus clangor in *Jubilæi* auſpiciis perſonuit. Meminit iſtiusmodi buccinarum Joſua *cap.* 6. *verſu* 7. *Et ſeptem Sacerdotes portanto ſeptem buccinas arietinas ante arcam.* Ubi vox illa *Jobelim* extat. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 4. *cap.* 10. Cæterum, in Eccl. Rom. poſt Ce-

mentem,

ſcentem VI. qui de centeſimo anno ad quinquageſimum deduxit *Jubilæum*, Urbanus VI. Pontificatûs ſui anno 11. Chriſti 1389. 3. Idus April. inſtituit, ut in poſterum *de triceſimo tertio anno in triceſimum tertium* celebraretur (uti legitur in M. Chronico Belg.) *annusq; Nativitatis Domini* 1390. *eſſet Jubilæus: quò eum commovit tempus vitæ Domini noſtri Jeſu Chriſti in humanitate* peractum, *Ibid.* Cujus Succeſſor Bonifacius IX *Jubilei* gratiam latiùs diffundens: *Regibus & aliis dominis — etiam Conventibus per diverſa loca conceſſit, ut in partibus hujusmodi gratiæ largitatem poſſent conſequi, ita tamen, ut Confeſſor, quem aliquis eorum eligeret, nomine Baſilicarum & Eccleſiarum, videlicet Petri & Pauli, Joannis Lateranenſis, & ſanctæ Mariæ Majoris, aliquas Eccleſias in partibus per Confeſſorem electum deputandas certis vicibus tenerentur viſitare,* Will. Thorn. A.C. 1390. Unde fluxit, qui hodie obtinet, mos *Jubilei* indulgentias in Regnis & provinciis indicendi. Denique Sixtus IV. &c. Sed & *Jubilæum annum S. Thomæ Cantuar. Archiep. & Martyr.* Monachos S. Trinitatis ſolenni ritu, anno quoque 50. celebraſſe, idem Thorn auctor eſt *ad A. C.* 1320. cui feſtivitati indulgentias quoque conceſſere Pontifices. Obiit autem Is A.C. 1170. V. Car. du Freſne *in Gloſſ.* Apud Flodoardum, *Jubilæus* eſt cognomen S. Remigii Rem. Archiep. quòd tot annis vixiſſet, & ad ſeculi prope ætatem perveniſſet, *Hiſtor. Rem. lib.* 1. *cap.* 17. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*, V. & hic infrà.

Jubilate, V. infrà in voce *Matutinum*.

Jubilum, & *Jubilare* Latinorum, ut & *Jobel* Hebræorum, voces ſunt, ut Malinus aſſerit, à *Jubal* deductæ, primo Muſices inventore, Geneſ. *cap.* 4. *verſ.* 21. ac voces quasque *canoras* illas quidem, *ſed ruſticas, duras, agreſtes, & quaſi ululantes*, ſignificant: quales inchoata illa, & nondum perfecta, primi illius Artificis inſtrumenta edebant. Eo certè ſenſu occurrunt משך היובל Exod. *cap.* 19. *v.* 13. & קרן היובל & שופלות היובלים Joſ. *cap.* 6. *verſ.* 5. 6. *tubæ* vel *cornua ſoni grandis & protracti ruſtico more.* Et annus *Jobel* eſt annus, cujus promulgatio fiebat tali cornu vel tubâ. Quò faciunt hæc Varronis *de L. L. lib.* 5. *Ut quiritare urbanorum, ſic* jubilare *ruſticorum. Itaq; hos imitatus Aprisſius ait in Bacche* (vel, ut emendat Scaliger, *aptè Attius ait in Bacchis*) *Quis me jubilat?* Et hæc Feſti; *Jubilare eſt ruſticâ voce inclamare.* Sic Silius *lib.* 14.

Et lætus ſcopulis audivit jubila *Cyclops*;

id eſt, cantus paſtoris Daphnidis. Calphurnius *Ecl.* 1.

Nec montana ſacros diſtinguunt jubila verſus.

& *Ecl.* 7.

Et ſua mœrentes expectant jubila *tauri*.

Apud Ammianum quinetiam *lib.* 21. *Cùm miles cantilenas meditaretur pro jubilo molliores: jubilum* eſt militaris vox vel cantus, qui ruſticus eſt & inconditus. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior Lib. II. cap.* 43. *ubi de Ovium nominibus.* Sequioris poſtea ætatis Latini Scriptores appellarunt *Jubilum*, quod *Neumam* alii: productionem v. z. cantus in finali litera antiphonæ ſeu cujusvis cantus Eccleſiaſtici. Honorius Auguſtodun. *lib.* 1. *cap.* 14. *Unde quidam longam neumam cum organis jubilant, quæ* Jubilum *vocatur:* quam neumam, in feſtivis diebus, jubilari ſtatuiſſe Gregorium Pont. idem ait *cap.* 88. V. infrà, in voce *Neuma*, & Car. du Freſne *in Gloſſario.* Dominico Macro, *Jubilatio* ſeu *Jubilus*, in Eccleſia Rom. appellatur ſequentia, quæ poſt Epiſtolam in aliquibus feſtivitatibus canitur, *in Hierolexico.*

Jucatania, adde: Ejus incolas circumciſione uti conſuevîſſe, docet T. Pfannerus *Syſtem. Theol. Gentilis pur. cap.* 14. §. 1.

Judæa, adde: Imo adeò gentem, non modò rebellem, ſed & priſtinum, quali, cùm ſui juris eſſent, ſive ipſi ſive Majores ſui gaviſi fuiſſent, ſtatum animoſiùs vindicantem, in ordinem redigere ſategit Adrianus; ut nullam, quà fieri poſſet, omnino rebellionis futuræ ſuique dein juris illic aviti inſtaurandi anſam aut obtentum relinqueret. Unde, ut *genitalia mutilare* ſeu circumcidere eis interdixit, teſte Spartiano: ita etiam Ordinationem illam, intra Terram, judiciariam, è qua poteſtas judicandi illic, id eſt, legitima Terræ Regiminis & Imperii ratio ordinaria pependit, ſub pœnis graviſſimis inhiberi voluit, etiam ipſos, qui ordinarent, cum reliquis inde arcendo. Quam in rem Ariſtonis illud facit, quo interdictum fuiſſe ab Adriano Judæis univerſis ſcribit, ἐξ ἀπόπτου θεωρεῖν τὸ πατρῷον ἔδαφος, *è ſpecula paternum ſolum intueri, introſpicereq;*: Sicut non modò Terra ipſa ſancta integra eis, ſed & finitimæ qualescunque, unde ſuam intueri quoquo modo poſſent, interdictæ videantur, adeoque ipſi longiùs etiam ſummoti: ne videlicet, ſi in agro proximo, aut vicino manſiſſent, inde greſſu celere clandeſtinoque, pro libitu, in Terram ſubintrantes, ritum illum ſic neceſſariò illic, nec alibi omnino, de facultate Judiciaria, legitimum præſtarent illi, quibus inter eos ordinandi facultas. Longiùs enim remotis, id fieri haud facile: cùm longiora itinera illuc ducentia teſtibus ac delatoribus vix aut ne vix quidem caruiſſent, unde res palàm fieret. Poſtmodùm autem eſſe porrò deſiit edictum illud Adriani, *Judæis* Palæſtinâ utraque ac Terrâ ſanctâ ita permiſsâ, ut intra eam Synedria ſua qualiacunque, pro arbitrio Cæſarum, haberent, &c. V. plura hanc in rem, apud Joh. Seldenum *de Synedriis L. II. c.* 7.

Judæi, quæ gens, dictum in voce *Judæa*: ſed & Chriſtiani hoc nomine primis annis venerunt. Neque enim eorum quisquam erat per tempus aliquod, à Domini aſcenſu, qui non aut origine atque undiquaque *Judæus*, ſeu Hebræus ex Hebræis; aut è Gentibus, ut Proſelytus Juſtitiæ, ita adſcitus, ut inde pro Judæo etiam omnino cenſeretur. Neque ob Chriſti diſciplinam acceptam exuebant eorum quiquam Judæorum ſive nomen ſive jus, quod antea poſſidebant. Nec diſciplina illa apud eos alia, quàm *Judaiſmus reformatus*, ſeu cum fide in Meſſiam ſeu Chriſtum ritè conjunctus. Unde *Judæi* in πιστεύοντας ſeu τῇ πίστει ὑπακούοντας, *Credentes* & μὴ πιστεύοντας, *non Credentes*, tribui ſolebant: E quibus tam credentes, quam non credentes, *Judæi* tunc ſic meritò dicti, Actor. *capp.* 15. *verſu* 5. 16. *verſ.* 1. 19. *verſ.* 33. 21. *verſ.* 20. utpote originem, ſtatum ac jus Judaicum, ut antè, retinentes. Hinc Myriades complures Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων, *Judæorum credentium*, memorantur, Actor. *cap.* 16. *verſ.* 20. & 21. *verſ.* 20. Galat. *cap.* 2. *v.* 15. &c. de quibus item adjicitur, quòd πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου, *omnes legis addictiſſimi* eſſent, tametſi crederent. Et ſanè addictos adeò Legi, etiam placitis moribusque avitis לסיג התורה *in Legis ſepem*, ut dicere ipſi ſolebant, introductis, arcter fuiſſe addictos veriſimile eſt. Quonam autem primùm tempore Evangelium ſeu Credentium diſciplina Gentilium alicui necdum in Judaiſmum antè recepto, communicata fuerit (quod nec fieri debuiſſe aliquot per annos à Judæis vulgò exiſtimatum eſt, V. Actor. *cap.* 11. *verſ.* 1.) non unanimes ſtatuunt Scriptores: Alii in Candaces, Æthiopum Reginæ Eunucho, à Philippo baptizato, Actor. *cap.* 8 *verſ.* 38. id haberi volunt; aliis Eunuchum illum pro Prole ytæ Juſtitiæ adeoque *Judæo* circumciſo, ſumentibus, Lyran. *in l.* V. quoque Hug. Grotium *ad Act. cap.* 8. *verſu* 27. ac Origenem *c. Celſum lib.* 2. qui proin Centurionem Cornelium cum ſuis à Petro baptizatum, primitias Gentilium citra circumciſionem, in Chriſti diſciplinam receptorum, faciunt. Quorum illius, nempe Eunuchi, baptiſmus, ad biennium aut circiter ab Aſcenſu ſeu Chriſti an. 35. ſpectat: hujus ad ſeptennium inde aut circiter, ſeu Chriſti 41. juxta Baronii Chronologiam, qui biennio pòſt aut circiter, ſeu ſub initia Claudii Aug. collocat *Chriſtiani* nominis, inter Diſcipulos, Antiochiæ ortum, in Actis memoratum *c.* 11. *v.* 26. Suidâ eum tribuente illi tempori, quo Evodius Antiochiæ creatus eſt à Petro Epiſcopus, id eſt, juxta Hieronymum, anno tertio Claudii Aug. & æræ Chriſti vulgari 44. aliis aliter de tempore illo ſentientibus. Certè ut Suidas, ita Johannes Antiochenus *in Chronol. ſuis nondum editis*, cum Evodii illic Epiſcopatu *Chriſtiani* nominis Antiochiæ ortum conjungit, quem poſt decennium ab aſcenſu Domini eveniſſe ſcribit ſeu ſub Claudii initia; ipſumque Evodium nomen hoc Diſcipulis primum impoſuiſſe, ait. Sic; qui antea *Galilæi* & *Nazaræi*, ut & πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν, *Credentes in Chriſtum*, ſive ex Judæis ac Circumciſione eſſent, ſive Incircumciſis, *Chriſtiani* jam nuncupari cœpere: quod quidem nomen ſic inditum à nonnullis tàm Vett. quàm Recentiorum, ſumitur pro eo, quod eſt *Nomen Novum*, Eſai. *cap.* 62. 2 & 65. *verſ.* 15. ubi conſule Ignatium *ad Magneſios* & Leon. Caſtri *Comment.* Sed verò, tametſi ita ibi cœperit hoc nomen, uſus nihilominus ejusdem non ita frequens videtur inter Apoſtolos ipſos aut in eorum lingua per annos aliquot ſequentes. Nam, præter locum illum, quo memoratur in Actis, *primùm tunc vocatos Antiochiæ Diſcipulos Chriſtianos*, bis tantùm in N. T. occurrit, nempe Actor. *cap.* 26. *verſ.* 28. & 1. Pet. *cap.* 4. *v.* 16. Sed nec ulla Epiſtola Apoſtolica alia *Chriſtiani* expreſſè nominis memor eſt, nedum eos, ad quos dirigitur, *Chriſtianos* diſertè univerſos nuncupat: Verùm aut *Sanctos*, aut *Fideles*, aut *Eccleſias*, adjectis ſive loci ſive Jeſu Chriſti ſive Dei nomine, aut ejusmodi quid, aut planè *Judæos*, ut Jacobi & Petri, quælibet alloquitur. Per ſeptennium igitur ab aſcenſu Chriſti aut circiter, ut ante, nemo in Credentibus, qui poſtea *Chriſtiani* dicti, præter *Judæos* ſive originarios, ſive proſelytiſmi jure integro adſcitos. Neque etiam poſt hæc tempora defuere quàm plurimi, qui ex Gentilibus Chriſto nomina dantes ſimul Proſelyti eſſe Juſtitiæ voluerint: nondum enim id tum prohibitum, ſed tantùm non habitum neceſſarium Chriſtianis. Etiam *Chriſtianiſmum* ac *Judaiſmum*, velut corporis unius bina membra conjuncta videmus in hæreſibus Corinthianorum, Nazaræorum & Ebionæorum, apud Epiphanium *Hær.* 28, 29, 30. atque, ut in Judaicam diſciplinam veterem, per Baptiſmum, Circumciſionem & oblationem cooptabantur Proſelyti Juſtitiæ, ita in Chriſtianiſmum, per Baptiſmum & Euchariſtiam. Ex qua miſtura Judaiſmi ac Chriſtianiſmi tunc non ſolùm in Judæis originariis; ſed etiam iis, qui è Gentibus Eccleſiis Chriſtianis accederent, atque ex eo quòd ipſe Chriſtianiſmus ex Judaica diſciplina ortus erat, eaque omninò fundatus & revera Judaiſmus erat reformatus, in quem per Baptiſmum, qui etiam antè erat ritus Judaicus, reciperentur credentes qualescunque, ut Proſelyti; evenit, ut Chriſtiani univerſi tunc temporis etiam nomine *Judæorum* venirent, atque ut Judæorum ſecta, non minùs, quàm Phariſæi, Sadducæi, Eſſeni; & ſi qui fuerint ejuſmodi alii, haberentur: tametſi annis proximè inſecutis ſeu poſt graviores, ex tumultibus ac factionibus Judæorum non credentium impellentibus, Chriſtianorum perſequutiones obortas, velut invicem oppoſita apud Scriptores adhiberentur nomina

mina ſæpius *Judaiſmi* (ut veterem ſc. ſolùm ſignificantis) & *Chriſtianiſmi*, in quo ita Judaiſmus novus ſeu reformatus, V. Ignatium *Epiſt. ad Magneſios* &c. Templum item Hieroſolymitanum, tam credentibus, quàm non credentibus, commune tunc erat, uti & cultus juriſque Judaici reliqua non pauca, etiam & Synagogæ, Actor. *cap.* 9. *verſ.* 20 &c. & Proſeuchæ. Judæis quoque non credentibus aliiſque tum ſeculorum Veterum, V. Actor. *cap.* 24. *verſ.* 5. tum recentiorum, Chriſtianus quilibet ſive ex Judæis originariis ſive Gentibus adſcitus נצרי id eſt, *Nazaræus* aut *Nazarenus* vocitatus, quemadmodum & Chriſtus ipſe in Evangeliis & Actis ſæpius; ac Chriſtiani primi, quo planè non Judaica ſolùm origo, ſed ipſum Judæi nomen diffuſius in denominationem à *Nazareth* urbe Galilææ, in tribu Zabulon, contractum Chriſtianis, ex more illo vetuſto, tribuitur, V. Hieronymum *in Eſaj. cap.* 5. *comm.* 18. Sed & apud Suetonium, *Judæorum* nomine ita Chriſtianos qualiſcunque generis eſſe comprehenſos, ut non minùs hi, quàm illi, eo nomine tunc innuerentur, hinc patet; quòd, cùm in Actis legatur *cap.* 18. *verſ.* 2. Paulum Corinthi inveniſſe Judæum, nomine Aquilam, qui nuper venerat ab Italia & Priſcillam uxorem ejus, *eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma*: idem edictum is *in Claudio cap.* 25. memoret his verbis, *Judæos impulſore Chreſto* (pro *Chriſto*) *aſſiduè tumultuantes Româ expulit.* Ideo ergo Aquila & Priſcilla Romam reliquere, quia *Judæos* univerſos Claudius diſcedere juſſerat: pro Chriſtianis autem illi accipiuntur, & inter alios tum credentes, à Paulo, hoc nomine ſalutantur, Roman. *cap.* 16. *verſ.* 3. Nec edictum eos attigerat, niſi etiam *Judæorum* nomine generali, ad ſeculi morem, contenti fuiſſent tum: Chriſtiani, V. quoque Hieronymum *Hiſtor. Eccl. lib.* 2. *cap.* 17. Unde rectè Mariana *ad illud Suetonii*. *Quòd tumultum concitarent* (Judæi) *nempe de Chriſto cum Chriſtianis diſputantes, quos Judæorum nomine comprehenſos, unà cum illis pulſos, Aquila & Priſcilla monſtrant.* Imò & poſtea aliquandiu Chriſtianas Eccleſias, ob cognatam Judæorum vett. religionem, unde natæ ſunt primò univerſæ, *Judaizaſſe*, id eſt, Judaicos ritus ac jura retinuiſſe, eliciendum eſt, tum ex iis, quæ de Paſchatis obſervatione Chriſtiana obvia ſunt; tum ex illo apud Hieronymum *de Script. in Marco*, de Philone Judæo, qui *videns Alexandriæ primam Eccleſiam adhuc Judaizantem, quaſi in laudem gentis ſuæ, librum ſuper eorum converſatione ſcripſit.* Unde & Celſus Epicureus, in *Judæos* ſimul atque Chriſtianos invectivam ſuam etiam ſub Hadriano componens, utroſque ut congenitres conjungit & Chriſtianiſmi βάρβαρον ajebat ἄνωθεν εἶναι τὸ δόγμα δηλονότι τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ᾧ Χριστιανισμὸς ἤρτηται), *Sectam ſeu opinionem barbaram ex origine eſſe, id eſt, Judaiſmum, quocum Chriſtianiſmus conjunctus eſt.* Eosdem idem Celſus, ſeu ex eodem ſodalitio utroſque, quaſi de umbra Aſini (ſic inprimis ille apud Orig. *c. Celſum lib.* 3.) circa Meſſiæ ſui adventum tantùm diſcrepantes facit: Accedat etiam hinc usque in Origenis tempora ſeu A. C. 200. aut circiter, creditum eſſe, Judæos originarios, qui Chriſto nomina dederant, non omnino deſciviſſe à patriis legibus moribuſve, ſed eis, ut in Judaiſmo ſimplici adhiberi ſolebant, eſſe ſimul uſos, V. Origenem *c. Celſum lib.* 2. & 5. Hinc & rationi conſonum, Legem illam Antonini Pii, quâ Judæis permiſſum filios ſuos tantùm circumcidere, tam Chriſtianos (quorum non pauci & tum adhuc circumciſi) quàm Judæos non credentes amplecti, V. Modeſtinum *l.* 11 *circumc. D. tit. ad Leg. Corn. de Sicar.* Paulum JC. *Sent. lib.* 5. *tit.* 5. & Origenem *in Celſum lib.* 2. Imò docent Viri doctiſſimi, non ſolum per Chriſtiani nominis hæc initia, ſed & inſequentibus temporibus diu, ſimplex *Judæorum* nomen pro eo, quod tã Chriſtianos ſeu credentes omnimodos, quàm Judæos non credentes, ut genus ſpecies ſuas continet, ſumi conſueviſſe. Quare nec defuere Juriſconſulti quidam celebres, qui *Judaicam* apud Ulpianum *l.* 3. §. 3. *D. tit. de Decurion. ſuperſtitionem*, pro Religione Chriſtiana, ut à Judaiſmo tunc diſtincta, ſumerent, V. Alciatum *Diſpunct. lib.* 3. *cap.* 8. & *ad l. quidam ignav. C. tit. de Decurion.* Anton. Auguſtinum *ad Modeſtin. pag.* 336. & Sam. Petitum *Diatr. de Jure, Principum edictis, Eccleſiæ quæſito cap.* 6. Certè etiamnum *Mahumedanorum* nomine & *Chriſtianorum* generali venire complures, qui in perſuaſionum inter ſibi cognomines diverſiſſimarum multiplices ſectas diſtrahuntur, nemo non videt, &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib.* 1. *cap.* 9. *pluribus de his diſſerentem*. Cœterùm *Judæorum*, inter Chriſtianos, recentiori ævo, ſtatum quod attinet, tum ipſi, tum eorum bona olim Baronum fuere, in quorum dominiis habitabant, uti patet ex *Statutis* Ludovici IX. *lib.* 1. *cap.* 127. Bractono *l.* 5. *tract.* 4. *cap.* 6. §. 6. *Curiâ* Barcinon. *A. C.* 1283. ſub Petro II. Aragon. R. &c. Et quidem ſic, ut his inconſultis aliorſum ſe recipere illis neutiquam liceret; quippe in ſervorum numero habitis. Quo proin nomine ab iis graves præſtationes interdum à dominis, imò vario prætextu immenſæ nonnunquam exigebantur pecuniæ ſummæ, ut apud Matth. Pariſium paſſim videre eſt, ad A. C. inprimis 1244. 1250. & *ſeqq.* Sic cùm obnoxiæ conditionis eſſent, in commercio erant, adeò ut transferri ac concedi poſſent. Interim & Regii quodammodo juris erant, *& ſub eorum tutela & defenſione*, ita ut *quilibet eorum alicui diviti ſe non poſſet ſubdere, ſine Regis licentia*, ut eſt in *LL.* Edwardi Confeſſ. *cap.* 29. V. & Petrum de Vineis *cap.* 11. plura verò de *Judæorum* obnoxia hac conditione apud Car. du Freſne *Not. ad Statuta S. Ludovici p.* 184. & 185. Gravius id, quòd olim *Judæi* Chriſtianam Fidem amplectentis bona Fiſco adjudicabantur, quod in Francia abolitum *Statuto* Caroli VI. & alibi jam ante Concilio Lateran. ſub Innocentio III. Porrò erant *Judæis* Judices peculiares & Curiæ, in quibus eorum lites dirimebantur: & quidem CPoli Στρατηγὸς [illegible] illorum Judex erat, donec Manuel Comnenus eos ordinariis ſubjecit. Eorum cœmeteria extra muros civitatum eſſe juſſit Henricus II. Angl. R. quemadmodum & CPoli ſepulturas ſuas εἰς τὴν περαίαν habuiſſe, refert Nicetas *Andronico lib.* 1. *num.* 6. Ut verò aliquo ſigno à Chriſtianis dignoſcerentur, ſancitum Conc. Later. ann. 1215 *can.* 68. Hinc in Gallia *notam* in veſtibus ſeu circulum deferre juſſi, eumque crocei coloris, *Edicto* Philippi III. Gall. R. In Anglia, pannum tabulæ inſtar geſtavere, *ad palmæ unius longitudinem*, ut ait Matthæus Weſtm. A. C. 1275. In *Decretis* Venetis *p.* 68. *ſignum telæ Zallæ, in medio pectoris*: In Syn. Exon. ann. 1287. *can* 49. *duas tabulas alterius coloris ad pectus conſutas, quarum latitudo digitorum* 2. *longitudo* 4. In Concilio Viennenſi Auſtriæ anno 1267. *can.* 15. *Pileum cornutum* &c. ut ferant, injungitur. Quam in rem V. plura apud præfatum Carol. du Freſne *Gloſſar.* uti de commercio cum iis Chriſtianis prohibito *can.* 11. Conc. Trull. converſione item illorum ante conſummationem ſeculi ſolenni, J. Caſp. Suicerum *Theſ. Eccl.* in hac voce: ubi & Paulianos, quòd in nomine Trinitatis non baptizarent, Ἰουδαίους δευτέρους, *Judæos ſecundos*, appellatos eſſe olim, ex Auguſtino *Hær.* 44. Voſſio *Diſput.* 20. *de Bapt.* & Juſtello *ad can.* 19. Concilii Niceni, inter alia complura huc facientia, addit.

Judaicus, cognomen Veſpaſiano, Judaicæ gentis triumphatori (quem triumphum narrat Joſephus *Excidii cap.* 16.) ab exercitu oblatum, ſed, ut ignobile & infame, repudiatum ab eo rejectumque, Dio *in Eo.* Odioſiſſimi enim & contemtiſſimi Romanis Judæi fuere, Theod. Marcilius *in Suetonii Veſpaſianum cap.* 8. & *Titum cap.* 7. Idem Aurelianum feciſſe, cùm Carpos deviciſſet, diximus ſuprà, in voce *Carpicus*.

Judaicus Fiſcus, apud Suetonium *Domitiano*, *Præter cæteros Judaicus fiſcus acerbiſſimè actus eſt*: nomen tributi, à Judæis pendi ſoliti. Quod enim in artibus ſordidis & vetitis factitatum eſt, ut pretio depenſo permitteretur illarum profeſſio: id in religione Judaica quoque jam tum Romæ obtinuit, cujus profeſſionem liberam in urbe redimere tenebantur Judæi. Unde Tertullianus *Apologet.* *Sacras literas Judæi palàm lectitant, vectigalis libertas vulgò aditur Sabbathis omnibus*. Didrachmum illud fuiſſe, docet in *Veſpaſiano* Xiphilinus, ἀπ' ἐκείνου δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη περιστέλλοντας τῷ Καπιτωλίῳ Διὶ κατ' ἔτος ἀποφέρειν. Neque verò ii ſolùm, qui libere ſuam ſectam profitebantur, huic præſtationi fuere obnoxii, ſed & in illos ſeverè inquiſitum, qui, gentis cùm eſſent, eam diſſimulaverant. Ita enim Suetonius porrò, *Ad quem* (fiſcum) *deferebantur, qui velut profeſſi Judaicam intra urbem viverent vitam, vel diſſimulatâ origine impoſita genti tributa non pependiſſent. Interfuiſſe me adoleſcentulum memini, cùm à Procuratore frequentiſſimoq; Concilio inſpiceretur nonagenarius ſenex, an circumſectus eſſet* &c. Idem poſtea in Chriſtianos ſtatutum & profeſſionem apud Beneficiarios fieri ſolitam, à Tabernariis, Aleonibus & Chriſtianis, docet Tertullianus *d. l.* V. Caſaubonum *ad Suetonii locum cit.* ut & ſuprà.

Judaicus Lapis, V. infrà *Tecolithus*.

Judas Iſcariothes, adde: De ejus morte cùm variæ ferantur Eruditorum ſententiæ, præcipitio illum e vivis abiiſſe, docet ex Cl. Pricæo Suicerus *Theſ. Eccl.* verbo Ἀπάγχω.

Judex, ex moribus apud Noachidas receptis, fœmina eſſe non poterat, juxta Hebræorum Magiſtros: quibus Juris Cæſarei conditores ſuffragantur, quo & Mulieres & Servi impediuntur, ne *Judices* fiant, *l.* 12. *cum Prat.* §. 2. *D. tit. de Judiciis.* Quod tam in Orientis quàm Occidentis jure Cæſareo; imo & Canonico ſeu Pontificio obtinuiſſe, videmus. Quò faciunt, quæ hac de re occurrunt, tum apud Juris Canonici in Oriente auctores, tum in legibus Hiſpanicis, aliiſque è Cæſareis deſumtis. Imò, ubi leges adeò diſertè ea de re non habentur, mores plerunque, velut ex intervallo hoc vetuſtiſſimo derivati, inolevere, ut judiciis non præficiantur fœminæ. Non tamen eo quòd Jus ſive divinum ſive naturale hujuſmodi quid præcipiat, ſeu ob intellectûs defectum, ſed ob earum *honeſtatis privilegium*, cùm indecorum nimis foret eas litibus forenſibus inter viros commiſceri. Sed verò mos hic perquàm variè temperatus eſt, per omnia ſecula, gentes omnes. Etiam Cæſareis Reſcriptis pro re nata aliter atque aliter ſe res habuit: Et *Patrimonii munera* (qualiacunque, inter quæ etiam *Judicandi* haud rarò reperitur) *neceſſe eſt fœminas in locis quibus poſſident ſuſtinere*, verba ſunt Philippi Imp. Ac de more adverſo, ſc. de fœminis & conſultationibus & *Judiciis* publicis, pariter atque maribus, admiſſis, tam apud vett. Gallos, Græcos, Germanos, Britannos, alios; quàm recentiores, apud quos dignitatibus etiam Regiis aliiſque inde effluere ſolitis exornari eas frequentiſſimum eſt, conſule Andr. Tiraquellum *ad l. L. Connub.* Alfonſum de Azevedo *ad Recopilat.* 3. *tit.* 9. *ſ.* 20. Bened. Ægidium *de Jure & Privil. Honeſtatis Artic.* 2. alios. Quod verò ad viros, apud Noachidas, adeoque per intervallum illud temporis, quod à Noaho ad Moſem defluxit, *Judiciis* præficiendos

dos ſpectat, præter inſignes dotes, ad quas Jethro alludit Exodi c.18.v.21. & ordinarium officii titulum שׁוֹטְרִים ac דַּיָּנִים *Dänim* & *Shophtim*, id eſt, *Judices*; ſingulari dignitatis titulo fruebantur, qui erat זָקֵן *Zeken*, id eſt, *Presbyter* ſeu *Senior*; non quòd ii ſolùm ſic nominati, ſed quòd eorum nullus eſſet, qui aut antè utpote è Presbyterorum cœtu, aut ex ipſa cooptatione ſeu conſtitutione in præfecturam Juridicam, titulo eodem non frueretur. Sic enim & apud exteras gentes, in Præfecturis aliquot, ii qui *Judiciis* præficiuntur, *Doctoris* plerunque *Juris* nomine fruuntur ac gradu, & qui tribunalium ſuperiorum trium apud Anglos Judices fiunt, *Servientis ad Legem* gradu, tum ut prævio, tum ut qui etiam ſemper retinetur gaudent. Unde *Presbyteri Iſraël*, ad præſtantiores & eminentiores innuendos, in Sacris paſſim, uſurpatur. Exodi 3. 16. & 18. *Vade & congrega* אֶת זִקְנֵי *Presbyteros Iſraël & dic ad eos.* Et paulo pòſt, *Moſes & Aaron venerunt ſimul & congregarunt* אֶת כָּל זִקְנֵי *cunctos Presbyteros filiorum Iſraël, &c.* Philo *de Vita Mos. libro* 1. vocat Δημογέροντας τοῦ ἔθνους, *Presbyteros* ſeu *Seniores gentis*: qui etiam *lib.* περὶ τοῦ ἐξελθόντος Νῶε, primum Abrahamum hac notione *Presbyterum* fuiſſe appellatum, docet. Cùm enim Abrahamus dicitur Πρεσβύτερος, προβεβηκὼς ἡμερῶν. *Presbyter ætatis provecta*, Geneſ. *cap.* 24. *v* 1. & ſtatim ſubjungitur, *& Dominus benedixit Abrahæ* κατὰ πάντα, *in omnibus*: Is ſubjunctum hoc de benedictione, pro ratione capit, cur Abraham Presbyter ſit ibi dictus: Ἐπιφέρουσι γὰρ, inquiens, ὅταν τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μέρος ὅταν δὲ διὰ πάντων καὶ μὴ καθ' ἓν εἶδος, ἀλλὰ κατὰ πάσας τὰς ἐπιβολὰς εὐλογηθῇ, πρεσβυτέρα γνώμη χρώμενον καὶ αὐτὸ δίκην πρεσβύτερόν ἐστι. *Cùm ex benignitate ac prudentia Divina rectè diſponitur pars animæ rationalis, nec unam modò, ſed omnes benedictionis ſpecies accipit, Seniorum moribus & diſciplinâ utitur, atq; ita ipſa fit ſenior.* Et demum, cùm complures ante Abrahamum diutiùs multo vixiſſe ex Scriptura ſit manifeſtum, neminem eorum advertit Idem dictum fuiſſe זָקֵן ſeu *Presbyterum*, adeoque hunc eo nomine ſignanter vocitatum eſſe contendit, ob cauſam jam dictam. Unde & apud Iſidorum Hiſpalenſem *de Offic. Eccleſ. l.* 2. *c.* 7. legitur, Presbyteros *merito & ſapientiâ dici, non ætate.* Græci corpora illa Presbyterorum ſeu Seniorum, quater ante, & multoties poſt legem, Γερουσίαν ſeu *Senatum* reddunt; adeoque tam Presbyterium quàm Geruſia, ut prorſus Synonyma, Helleniſtis in uſu: licèt nullibi habeatur illud apud LXX. nedum in Paganiſmi ſermone ullibi ſive Græco ſive Latino. Presbyterium item non rarò *Senatus* vertitur, cui tamen, ſi ſtrictiùs loquendum, potiùs *Senioratus* reſponderet. Conſeſſus quoque Presbyterorum יְשִׁיבַת & Συνέδριον dictus eſt; unde in Fœdere utroque *Synedrii* vocabulum obvium, juxta illud Salomonis, de Muliere forti, Proverb. *cap.* 31. *verſ.* 23. *Nobilis in portis eſt vir ejus, quando ſederit in Synedrio cum Presbyteris &c.* Quæ verò non ſic capienda, quaſi nunquam aliqui alii Presbyteri etiam civili hac notione ac ipſius Γερουσίας nomine venirent. Fuere enim interdùm, qui ſic dicti etiam ex eo tantùm, quòd negotiis aliquot forenſibus aut quaſi lege ſacrâ præſtituris, haud impares reperirentur Sed ut plurimum ita ſe res habuit, ut *Presbyterorum* nomine ſolenniter creati ac juxta morem conſtituti, ſive in Synedria cooptarentur & *Judices* fierent, ſive *Judiciariæ poteſtatis* capaces tantùm redderentur, ſive Theologiæ aut partis ejuſdem alicuius ſingularis Doctores (hujusmodi enim diſcrimen erat) ordinarentur, ſoli cenſeri ſolerent Hinc duravit per Judaiſmum *Seniorum Judæorum, Cod tit de Jud. l.* 15. mentio; uti & *Synedriorum utriusq; Paleſtinæ & Presbyteriorum, Cod Theodoſ lib.* 16. *tit.* 8. *leg.* 2. 13. 14. 29. pro Primatibus aliisque Præfectis, qui utroque in Codice occurrunt &c. V. de *Judicibus Hebræorum* plura hic paſſim, inprimis in voce *Judicia, Presbyter*, item *Synedrium*. De *Judiciis Athenienſium*, diximus ſuprà, in voce *Dicaſterium*: addam hic ſaltem, coronatos eos fuiſſe, ex Æſchine in *Tim.* ubi *Judicibus* coronas fuiſſe ademtas, propter impunitatem Timarcho datam, narrat: & ϲτεφανοῦν hinc pro δικάζειν uſurpat. Niſi cùm de capite cognoſcebant, tum enim Rex cum Areopagitis, de iſtiusmodi cauſis judicaturus, capiti coronam detrahebat, Poll. *l.* 8. De *Judicibus Ludorum* ſeu *Certaminum ſacrorum*, V. ſuprà in voce *Brabeuta* Apud Romanos *Judices* à Magiſtratu, h. e. primùm à Regibus, inde à Conſulibus, poſtmodum à Prætoribus, ad quos Juriſdictio erat tranſlata, labantur, è Senatorum ordine. Erant autem *Judicia* alia privata, quæ injuriam privato civi illatam; alia publica, quæ Reipublicæ, vindicabant. In illis, ſi de jure actio eſſet, dabantur vel Arbitri, vel Decemviri vel Centumviri: ſi de facto, Recuperatores, qui de rebus reddendis vel recipiendis cognoſcebant. Si de neutro quæſtio erat, Prætoris Edictum interponebatur Horum. ſe publicorum dominus, poſt exactos Reges, Populus Rom. fuit, usque ad ann. U. C. 604. erantque quæſtiones, quibus ad Populum accuſabant reum Magiſtratus, *de Majeſtate, parricidio, peculatu*, de quibus judicio Populi condemnati puniebantur morte, exilio, mulctâ. Et quidem perduellionis crimen, utpote maximum, Centuriatis Comitiis à Populo judicabatur: cætera Comitiis Tributis peragebantur. Aut cùm uſus poſtularet, Quæſtores ex S. C. creabantur, qui de crimine publico quærerent, vel Dictator vel Conſules ambo, vel alter, vel Prætor, qui ita extra ordinem juſſus eſt quærere: usque ad ann. U. C. prædictum, quo pro Quæſitoribus extraordinariis Prætores ordinarii creari cœpti ſunt, qui ſuas quisque quæſtiones quotannis ſortirentur, *Majeſtatis, peculatus, ambitus, repetundarum*; quibus quæſtiones *de falſo, parricidio, ſicariis, injuriis*, Sulla adjecit. Tum Prætor, quæſtionem ſortitus, exercebat eam cum *Judicibus* ſelectis; Quæſitor editicius, cum editiciis Judicibus. Sortiebatur verò Prætor Judices ex decuriis, quas Prætores Urbani quotannis jurati conſcribebant; & quia decuriæ ex ordinibus iis, apud quos Judicia eſſent, deligebantur, *delecti Judices* appellati ſunt, & ipſorum cœtus *Concilium*: at qui primus ex ipſis ſententiam ferebat, is *Judex quæſtionis* aut *Princeps Judicum* vocabatur. Conſiſtebat illud Concilium ex ſolis Senatoribus, usque ad Caii Gracchi Legem, qui Judicia ad Equites tranſtulit; quo pacto & Decuriæ & Concilium ex Equitum ordine deſumptum, ſicque univerſâ Reip. ratione perverſâ factum eſt, ut Senatus dignitate ſolâ præſtaret, Equeſter ordo potentiâ, opibus, dominatione turpiſſimâ & ſuperbiſſimâ regnaret. Florus *lib.* 3. *c.* 13. *Quid ad jus libertatis æquanda magis efficax, quàm ut Senatu regente provincias ordinis Equeſtris auctoritas ſaltem Judiciorum regno niteretur. Sed hæc ipſa in perniciem redibant — Nam & à Senatu in Equitem tranſlata Judiciorum poteſtas, vectigalia, h. e. Imperii patrimonium ſupprimebat* (quum enim publicani ferè Equites eſſent & ad ipſos Judicia tranſlata, facile erat ſuæ ſocietati favendo, vel ludificare locationem, vel remittere, vel redemtionis parte relevare: atque tali coitione pecuniam publicam depeculari) *& emptio frumenti ipſos Reip. nervos exhauriebat, ærarium.* V. Stadium *ad l.* & de *Judiciariis Legibus*, quibus idem *divulſum à Senatu Equitem regnaſſe*, ait, *c. præc.* plura apud Livium paſſim, Appianum *Bell. Civ. l.* 1. Plut. *Gracchis*, Aſconium in *Divinat. Ciceronis*, Suetonium *Cæſare c.* 41. Alios, è quibus latiùs apparet, quantum è Rep. petitum ſit iſtis legibus, quantumque turbarum ſæpius in Urbe concitaverint. Adde Sigenium *de antiquo Jure Italiæ &c.* Porrò Judicum Decuriæ cùm tres eſſent, quartam Auguſtus addidit, ex inferiore cenſu, quæ *Ducenariorum* vocaretur, judicaretque de levioribus ſummis. Sueton. *in eo c.* 32. poſtmodum plures acceſſere. Plin. *l.* 33. *c.* 2. *Divo Auguſto decurias ordinante, major pars Judicum in ferreo annulo fuit: iiq; non Equites, ſed Judices vocabantur — Eorum non niſi quatuor decuriæ fuere primò: vixq; ſingula millia in decuriis inventa ſunt, nondum provinciis ad hoc munus admiſſis: ſervaturq; in hodiernum eſt ne quis è novis civibus in iis judicaret.* Ad quem l. V. Dalechampium, ſicut de ætate *Judicum*. Caſaubonum *ad Suetonii Auguſtum c.* 32. de loco & ſubſelliis, infrà in voce *Subſellium*, de veſtitu C. Paſchallum *Chron. lib.* 9. *c.* 25. ubi explicat illud Claudiani;

Mærent captiva pellito judice *Leges &c.*

Addam ſaltem *Editicios Judices*, quos non Quæſitor ſortitus eſſet; ſed accuſator edidiſſet, hinc iis à Cicerone oppoſitos, ſicut *Delectos*. non ex certis decuriis, ſed ex omni populo ſumi conſueviſſe, V. Stadium ubi ſuprà, & alia hanc in rem infrà, ubi de *Judiciis*.

Judex, cognom. Vettii, apud Suetonium *Cæſare c.* 21.

Judex, apud mediæ ætatis Scriptores, variè ſumitur. Sic enim vocantur Conſules, apud Hieronymum *in Chron* Magnates, Comites, Proceres, vel Senatores, apud Jornandem *de Regnor. ſucceſſ.* Iſidorum Pacenſem *in Chron. ærâ* 754. Anaſtaſium *paſſim*. Alios. Legis Doctores, qui Comitibus ſuberant, & aſſidebant in judiciis, in *l. Baiwar. t.* 2. *c.* 15. §. 2. Porrò Romæ ſic dicebantur, qui de controverſiis & litibus Populi Rom. cognoſcebant, quorum primus *Primicerius Judicum* appellatus eſt, teſte Panvinio, & Bennone *Hiſt. Gregorii VII* In Comitatu Provinciæ *Judices majores* nominati Judices Supremi, antequam erectum eſſet Aquenſe Parlamentum, quorum ſeriem ex Schedis Peireſcianis, exhibet in *Gloſſario* ſuo Car du Freſne Apud Aragonenſes *Judex medius* dictus eſt. *in quo Regia poteſtatis temperatio inerat*, ut ait Hier. Blanca. Ab illo Magiſtratus *Juſtitia Aragonum* dimanavit, adeò ut idem ipſe ſit *intermedius Judex* à Suprarbienſibus olim conſtitutus, qui poſtea *Juſtitia major*: quandoque etiam, quòd ab ipſo Rege crearetur, *Juſtitia Domini Regis*; etiam *Juſtitia in Cæſarauguſta* nonnunquam, quòd in ea urbe judicium exerceret; ac *Juſtitia Aragonum* tandem, ipſius Regni nomen aſſumens, appellatus eſt. V. infrà voce *Juſtitia* Hiſpani, *Judices* nuncuparunt ſupremos ſuos Gubernatores ac Principes, teſte Luca Tudenſi ærâ 961. Præſertim verò ſic dicti leguntur Reguli Sardiniæ, Calaritani ſc. & Arboreenſes Toparchæ; eorumque dominia *Judicatus*, uti præfatus Auctor docet, ex Chronicis Piſanis A. C. 1165. & *Epiſtola* B. Marchioniſſæ Maſſæ & *Judiciſſa* Calaritanæ & Arboreenſis, in *Regeſto* Honorii III. *libro* 1. etiam Iſraëlis & Caſtellæ Regna, à *Judicibus* cœpiſſe, ut de prioribus mox videbimus; & Athanaricum, qui Gothis imperavit ſub Valente Imp. *Regis* nomine repudiato, *Judicis* uſurpaſſe, ex Themiſtio addens. Imò *nomine hoc appellatos fuiſſe invenio omnes, qui à fabrilibus vilioris exercitii opificiis temperantes, ſive Magiſtratibus adminiſtrandis, ſive contrahentium adſtipulandis conventionibus, ſive ipſi dicendo interpretandove juri erant dediti*, verba ſunt Fl. Blondi *Dec.* 1. *libro* 1. ubi referentem Bibliothecarium Carolo Romam venienti, à Pontifice, inter alios, obviàm miſſa eſſe *Judicum triginta millia*, miratur, apud Marcos Fratres in *Hierolexico*, ubi etiam aliquid de *Judicibus S Palatii*. ſicut de *variis aliis Judicum generibus* videndus Car. du Freſne ubi ſuprà.

Judices, adde: Non erant hi *Judices* ordinarii, de quibus ſuprà, ſed viri Heroicis inſtructi virtutibus, qui extra ordinem, cùm neceſſitas urgeret, divinitus mox ex hac, mox ex illa tribu, excitabantur, ut Populo Dei ſapientiâ ſuâ & fortitudine prælucerent, illi præeſſent, inprimis verò è manibus hoſtium eum liberarent. Unde Judicum *c.2. v.16.* legimus: *Poſtea excitabat quidem Jehova vindices, qui ſervabant eos è manu diripientium eos*: & Ehud *c.3. v.15. Servatoris* nomine inſignitus legitur. Joſepho iidem modò *Judices*, modò Monarchæ dicuntur; quod nomen etiam Syllæ, Cinnæ, Mario aliisque Romanorum Dictatoribus, in Scriptoribus Græcis tribui videmus. In eo enim à Suffetibus Carthaginenſium, & Conſulibus Romanorum erant diverſi, quòd cùm horum munus ambulatorium eſſet & inter pluresdiviſum, Hebræorum *Judices* perpetuo fruerentur imperio, & collegam non haberent, imò aliquando ad filios dignitatem transmitterent, ut de Samuele legimus. Neq; verò belli ſolùm tempore, ſed & rebus pacatis, aliquando excitabantur à Deo, ut res graviſſimas prudentiâ ſuâ deciderent, & politiam collapſam reſtaurarent. Sic Debora *ſub palma judicabat Iſraëlem, c.4. v.5.* talesque erant, qui Gideonem & Jephtham erant ſequuti, Thola, Ebſan, Elon & Abdon: Eli item, ac Samuel, qui, etiam poſtquam Saul in Regem unctus eſſet, *judicavit Iſraëlem omnibus diebus vitæ ſuæ*, 1. Sam. *c.7. v.15.* Quo ſenſu idem filios ſuos *Judices* conſtituiſſe dicitur, 1. Sam. *c.8. v.11.* Sed neque toti Iſraëli ſemper præerant, verùm communiter uni ſolùm alterive Tribui, quam dein ſponte aliæ ſequebantur, prout res poſtulabat. Sic Baracus Zebulonitas & Naphthalitas judicabat, *cap.4. verſ.10.* Gideon tribubus Manaſſe & Aſer præfectus erat, *cap.6. verſ.35.* Jephtham Gileaditæ & Manaſſitæ ſequebantur, *c.11. v.29.* coll. cum *c.12. v.1,2.* Imò nonnunquam duo ſimul diverſis in locis præerant, ut ex ſacra Hiſtoria colligere eſt. Auctoritas eorum erat ſumma, & nulli judicio humano obnoxia; unde, licèt à Senioribus ordinariò regeretur Populus, illi tamen Dictaturam exercebant perpetuam neque proin ullibi cum Synedrio aut alio Populi Concilio iniviſſe conſilia leguntur: ut qui immediatè à Deo vocari ſolebant, eo tempore inprimis, quo, publicæ diſciplinæ vinculo laxato, Tribus non in commune conſulerent, ſed rerum ſuarum quæque unicè ſatageret. Sic Regiam poteſtatem reipsà exercebant, Deo ſoli, qui caput tum Populi ſui peculiari ratione erat, cujusque ipſi vices gerebant, obnoxii: unde & *Reges* dicti videntur. Huc enim referunt quidam illud *Judicum c.17. v.6, 18. Temporibus illis non erat Rex* (id eſt, Judex) *Iſraëlis: quisq; quod rectum videbatur in oculis ſuis, faciebant.* Interim à Regibus, quales eorum tempora ſequuti ſunt, in eo erant diverſi, quòd absque ullo apparatu pompaque regia, civili magis & ad reliquorum vivendi rationem proximè accedente ſtatu victuque uterentur, Leges non conderent, neque tributis populum onerarent: porrò dignitatem non obtinerent hæreditariam, & quidam eorum, ut nonnulli de Gideone ac Jephtah ſentiunt, poſt liberatum præſenti calamitate fortique manu aſſertum Populum, ad vitam privatam redirent. Floruerunt illi per annos admodum trecentos: Anni enim 450. quorum mentio fit Actorum *c.13. v.20.* non de *Judicum* annis intelligendi ſunt, verùm videntur à nativitate Iſaaci inchoandi (in quo, ut in ſemine Abrahami, *elegerat Deus Patres*) & terminandi in κληρουχίᾳ ſeu ſortitione terræ, V. *v.17,18,19.* quo temporis intervallo lapſi ſunt anni 447. id eſt, *quaſi* 450. ut etiam textus ſonat, ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα. Tredecim, aliis 15. numero fuere hi *Judices*, quorum nomina, patriam & Præturæ annos, habebis infrà. In eorum geſtis obſervare licet 1. Res maximas, levibus plerunque minimisque inſtrumentis eſſe patratas. Ita Ehud ſcævus percuſſit Eglonem, Moabitarum Regem: Samgar ſtimulo bovis, pulſavit ſexcentos Philiſthæos. Debora & Jael deleverunt Siſeram, & hæc quidem clavo per tempora adacto. Gideon confractis urnis proſtravit exercitum 135000. hominum. Simſon aſini maxillâ neci dedit mille Philiſtæos. 2. Nævos & defectus eorum; & quomodo Deus nihilominus, per ſiniſtrum Ehudem, puſillanimum Baracum, Gideonem ὀλιγόπιστον & in fide infirmum, ſpurium Jephtham, uxorium & ſcortatorem Simſonem, Abimelechum Tyrannum, quæ voluit, dederit effecta & ad optatum finem perduxerit. Nec obſervatione indigna eſt eorum ſucceſſio; quando ſtrenuum Ehudem deceſſorem excepit Debora mulier: Gideon largum & munificum, crudelis Abimelech: nobilem Jairum, ſpurius Jephtha; grandævum Heli, adoleſcens Samuel. Quibus omnibus, mirâ dexteritate, Populum ſuum, nullâ hominum ratione habita, ſibi omnia debere & in ſuam voluntatem refundi, docere voluit Deus. Quæ cauſa, quòd Status Reipublicæ, ſub Moſe, Joſua, & *Judicibus*, eruditis *Theocratia* dicatur; donec illa in *Monarchiam* mundanam verſa eſt, ſub Regibus; quorum pauciſſimi Deo placebant: cùm contra *Judicum* plerique ei ob fidem ſuam, quæ Hebræorum *c.11.* ubi duo tantùm eorum paria, per compendium, recenſentur, tantopere prædicatur. Nec omittendum, nobilitata fuiſſe hæc tempora, horribilibus Populi peccatis, ſubitis hoſtium invaſionibus & fortiſſimis *Judicum* liberationibus. Et quidem Populi ſcelera, agmine quaſi facto, latè exundabant, ſtatim à morte Joſuæ & Seniorum, Judic. *c.2. v.7.* conſiſtebant autem illa maximè in Idololatria, quam exercebant cum Baal & Aſtaroth, *verſ.12, 13.* & in quam prima delapſa narratur tribus Dan, Judic. *c.18. v.30,31.* eamque ob cauſam non abſurdè videtur quibusdam effigiaſſe Antichriſtum ejusque apoſtaſiam in Eccleſia: & certè myſticum eſt, quòd ſola, inter omnes tribus Iſraëlis, hæc non compareat, in Apoc. Unde jam Vett. ex ea oriturum Antichriſtum rebantur. Fidei hanc apoſtaſiam in Populo Dei conſecuti ſunt, ut fieri amat, mores perditiſſimi & flagitioſiſſima vita, Judic. *c.19.* Oppreſſiones hinc ſecutę ſextuplices, à Syris, Moabitis, Cananitis, Midianitis, Ammonitis & Philiſtæis: quas omnes totidem liberationibus & vindiciis rependit Deus, ut reſipiſceret Populus, & ad meliorem rediret mentem. Sed & ſingulariter obſervavit in his *Judicibus* Auguſtinus, ut & in ſubſequentibus Regibus, variis modis repræſentatum fuiſſe Chriſti ſtatum & Eccleſiæ: ſicut, verbi gratiâ, priores fuere *Judices*, quos dein Reges exceperunt; ita primò judicium exequitur Chriſtus, denuo regnum ſuum plantaturus & conſummaturus &c. V. Franc. Burmannum *Synopſi Theologiæ Part. I. lib. 4. cap.34.* § .5. & *ſeqq.* Cœterùm Auctorem hujus libri quod attinet, in incerto is eſt: veriſimile tamen videtur, librum hunc unà cum libris Joſuæ & Ruth, à Samuele Propheta exaratum, & Canoni additum fuiſſe: ut qui poſt Moſen primus Propheta & Scriptor memoratur Actor. *c.3. v.24.* quique ex publicis privatisque monumentis, ac ipſorum *Judicum* commentariis, divino inſtinctu, hunc librum Eccleſiæ tradidiſſe creditur. Alii tamen Eſræ Sacerdoti id tribuunt: hoc certum eſt, ab ipſiſmet *Judicibus* concinnatum non fuiſſe, ex *cap.2. verſ.19.* Continet res geſtas 376. annorum, ſecundùm illos, qui Joſuæ Helique regimen unà comprehenſum volunt: Alii 480. annos libro tribuunt: Nonnulli, ab Othniele exorſi, & in Simſone finientes, hiſtoriam annorum circiter 300. hoc libro contineri volunt, quod pluribus probat præfatus Burmannus *Comment. in Judices*, quem ſi placet vide.

Nomina, Patria, Res geſtæ Judicum, & anni Regiminis.

Othniel, e Juda, liberavit Populum è manu Cuſchanis Riſchatajimorum Regis Syriæ, à quo per 8. annos oppreſſi erant, quibus connumeratis Præturam Populi exercuit, ann. 40. Judic. *c.3. v.8,11.*

Ehud, e Benjamine, è Moabitarum ſervitute Iſraëlitas octodecennali aſſeruit, Eglone Rege eorum interfecto, ſicque quievit terra ad annum usque 80. *c.3. v.14,15, 30.*

Samgar, filius Anathi, Philiſtæos percuſſit ſtimulo bovis ſexcentos, & Iſraëlem ſervavit: cujus regiminis tempus ad præfatos años 80. pertinet, *c.3. v.31.*

Debora, Ephraimitis & Baracus Naphthalites, Populum à Cananitis, quibus 20. annos ſervierat, ſub Rege Jabine, liberarunt; Siſſerâ exercitus Duce Jaëlis manu interempto, & præfuerunt ann. 40. *cap. 4. v. 3. & 5. verſ. 31.*

Gideon, è tribu Manaſſe, ſub Midianitarum jugo, integro ſeptennio, gementem Populum vindicavit in libertatem: ejus regimini itidem attribuuntur anni 40. *cap.6. verſ.1. & cap. 8. verſ. 28.*

Abimelechus, hujus filius nothus, Tyrannus potiùs quàm Judex, in pace & bello præfuit annos 3. *c.9. v.22.*

Thola ex Iſaſchare, poſt Abimelechum, conſervavit Iſraëlē, præfuitque annos 23. *c.10. v.1,2.*

Jair è Manaſſe, ann. 22. *c.10. verſ 3.*

Jephthah Gileadites, ab Ammonitis Iſraëlem liberavit; cujus Præturæ aſſignantur anni 18. *c.10. v. 8.* Qui anni omnes in ſummam collecti, auctiq; annis 30. Joſuæ & ultimo anno Moſis, efficiunt 297. ſeu 298. in quibus Hesbon, ſeu Terra Moab poſſeſſa eſt ab Iſraële, usque ad Jephthæ judicaturam, pro quo numero habes numerum rotundum 300. *cap.11. verſ.26.* Cum oppreſſione verò hac Ammonitarum videtur incepiſſe oppreſſio Philiſtæorum, in alio Terræ S. tractu, V. *c.10. v.7,8,* Sic ut ab una parte ſervitus ſub Ammonitis videatur duraſſe annos 18. Jephtah præfuiſſe annos 6. *cap.12. verſ.7.*

Ebzan, e tribu Juda, ann. 7. *c. 12. verſ.9.*

Elon Zebulonites, ann. 10. *cap.12. verſ.11.*

Abdon Ephraimita, ann. 8. *cap.12. verſ.14.* qui anni ſimul efficiunt ann. 49. Ab altera parte oppreſſio Philiſtæorum concurriſſe, *cap.13. verſ.1.* ita ut in Orientali terræ tractu, poſt victos Ammonitas, pacato, in Occiduo adhuc Philiſtæorum tyrannis duraret: Reſidui autem novem anni, qui tempus Præturæ quatuor præfatorum Judicum excedunt, partim in Simſonis, partim in Eli Regimen incurrunt, cum quibus illi ſimul, ſed diverſis in locis, ut præmonitum, Populum judicaſſe videntur. Cùm itaque 18. anni detrahuntur de ſervitute ſub Philiſtæis quadragenaria, qui viz. cum oppreſſione Ammonitica coinciderunt, remanent anni 22. qui, unà cum ſervitute, deſinunt in morte Simſonis.

Simſon itaq; Danites, Iſraëli præfuit, ann. 22. *cap.13. v.1. cap. 15. verſ. 10. & 16. verſ.31.* Acceſſere, Heli Levita, qui unà cum Simſone aliquandiu præfuiſſe videtur Iſraëli, & illo foris rem ſtrenuè gerente, domi politiam ordinaſſe: unde de 40. annis, qui ei tribuuntur, 1. Sam. *cap. 4. verſ.18.* biennio circiter deciſo, remanebunt ei ſoli, anni 38. In quorum fine, Philiſtæi armis reſumptis magna clade affecerunt Iſraëlem & Arcam ipſam Fœderis ceperunt, quæ in hac captivitate manſit menſes 7. 1. Sam. *c.6. v.1.* Sed illâ in terram Iſraëlis reverſâ, poſtquam 20. annos in urbe Jeharimorum reſediſſet,

Samuel itidem Levita, Propheta poſt Moſem celeberrimus, ad Eben-Hezerum profligavit Philiſtæos: atque poſt Heli Pontificis obitum ſolus præfui annos 20. cum dim. ſeu potiùs connumeratis 7. menſibus præfatis (quibus Arca inter hoſtes degebat, aut

magn

magis illis graviſſimè afflictis, triumphabat, ann.21. Qui cum regiminis onus ex parte in filios devolviſſet, vitiis ſuis hi effecerunt, ut Iſraëlitæ Theocratici Regiminis pertæſi, Regem peterent, qui ipſis datus eſt, Saul Benjaminita, cujus regno tribuendi anni 19. qui juncti annis, 21. Samuelis efficiunt 40. illos, quibus præfuiſſe Saul dicitur Actor. *cap.13. verſ.21.* V. Franc. Burmannum ſuprà laudatum *Explicat. & Meditat. ad cap. Judic.* 21.

Judicia, in Rep. Romana, primum penès Senatum fuerunt, ex lege Romuli, cujus meminit Dion. Halicarnaſſæus: quod etiam longo tempore ſub Conſulibus obſervatum. Donec C. Sempronius Gracchus Tr. Pl. lege latâ, ea ad ſolos Equites transtulit, poſtquam paucis ante annis frater ejus Tiberius idem conatus fuerat. Q. dein Servilius Cæpio anno 647. *Judicia* ordini Senatorio communicari voluit, quæ tamen lex non multo pòſt abrogata eſt: fuit autem hac lege impar & minor Senatorum numerus, quàm Equitum. Paucis proin poſt annis M. Livius Druſus Trib. Pl. A. 662. tulit, ut æquâ ex parte judicia penès Senatum & Equeſtrem ordinem eſſent, id eſt, trecenti Equites & trecenti Senatores. Verùm nec hæc lex longæva fuit. Nam L. Marſius Philippus Conſul, Druſi inimicus, eodem anno obtinuit, ut hujus leges tanquam contra auſpicia latæ uno Senatuſconſulto tollerentur. Anno exin elapſo, qui fuit ſecundus belli Italici, cùm Equeſter ordo in *Judiciis* dominaretur, legem tulit M. Plautius Silvanus Tr. Pl. ut Tribus ſingulæ ex eo numero quinos denos ſuffragio crearent, qui eo anno judicarent: quo factum, ut Senatores quoque in eo numero eſſent, & quidem etiam ex ipſa plebe. Unde colligitur, cùm antea Equites ſoli judicarent trecenti. Tribus dediſſe *Judices* ſingulas 15. itaque 450. fuiſſe, & *Judicia* inter tres ordines, Senatorium, Equeſtrem & Plebeium communicata eſſe. L. Corn. Sulla Dictator poſtea, *Judicia* Equeſtri ordini ademta iterum in ſolum ordinem Senatorium transtulit, anno U. C. 673. Poſt quem undecim annis L. Aur. Cotta Prætor illa Equeſtri iterum ordini & Tribunis Ærarii communicavit. C. verò Julius Cæſar, *Judicia* ad duo genera Judicum redegit, Equeſtris viz. & Senatorii ordinis, Tribunis Ærarii omiſſis: Pompejus an. 698. ampliſſimò ex cenſu, ex centuriis, aliter quàm antea lectos Judices, ex tribus tamen ordinibus, quibus Aureliâ lege communicata erant, res judicare: item ut 75. Judices cauſas cognoſcerent, ſtatuit. Ultimus M. Antonius Conſ. cum C. Julio Cæſare A. 809. voluit, ut tertia Judicum decuria è Centurionibus, Anteſignanis, Alaudis, Manipularibus fieret V. Paulum Manutium *lib. de LL.* Franc. Poletum *lib.3. Hiſtor. Fori Rom.* Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 8. cap.21. & ſeqq.* &c. ut & ſuprà in voce *Judex*. Apud Athenienſes Solon, cùm æquam omnibus ſuis civibus libertatem conſtituere in animo haberet, ſuo maximè inſtituto facere obſervavit, ſi à Populo *Judicia* redderentur, quo pacto planè in Democratiam recidit. Dedit enim Lege provocationem à Magiſtratibus ad *Judices*, περὶ ἐκείνων, ἴσα αἱ Ἀρχαὶ κρίνωσι, εἰς τὸ Δικαςήριον ἐφέσεις εἶναι τοῖς βυλομένοις. Inter *Judices* autem allegebantur omnes ex æquo cives Athenienſes, ſine ullo cenſus diſcrimine, ne proletariis quidem, qui Θῆτες illis dicebantur, excluſis: Conditiones tamen hæ exigebantur, ut eſſent Famæ integræ, annos 30. nati, neque inter ærarios relati; nec excludebantur, qui Senatu moti erant: quibus tamen apud Romanos judicare non erat permiſſum, teſte Marcello *lib. 3. ff.* Porrò ſorte capiebantur ibi Judices è lege Solonis, qui fecit τὰ Δικαςήρια κληρωτά, & Athenienſes in ſua quemque Fora diſtribuit: de quibus V. ſuprà ibid. item in vocibus *Dicaſterium & Forum*, inprimis autem apud Sam. Petitum *Comm. in L L. Atticas lib. 4. tit. 1.* Apud Hebræos duo legimus fuiſſe *Dicaſteria*, סנהדרים גדולה *Sanhedrim ge dola*, id eſt, *Synedrium* vel *Senatum magnum*, & סנהדרים קטנה *Sanhedrim Ketanna* h. e. *Synedrium* vel *Senatum parvum*: quorum hoc CHRISTUS Κρίσιν, illud Συνέδριον appellare videtur, ſeu *Concilium*, vel *Conſeſſum*, Matth. *cap. 5. verſ.22.* In priori itaque, quod *Sanhedrim* per excellentiam, aliter בית דין *Beth din*, i. *domus Judicis*, dictum fuit, Judices erant ſeptuaginta unus, juxta inſtitutionem divinam, Numer. *cap. 11. verſu 16.* ſic ut ſupernumerarius eſſet *Naſi* i. *Princeps* concilii. Horum ſenos è qualibet tribu, exceptâ tribu Levi, quæ quaternos tantùm dederit, ſelectos Eruditi volunt, idque hoc modo, ut ſcribit Salomon Jarchi: Seni ex qualibet Tribu, poſtquam nomen ſuum ſchedulæ peculiari inſcripſerunt, ſeptuaginta harum inſignitæ erant voce, זקן *Zaken*, id eſt, *Senex* vel *Senior*: duæ reliquæ habebant inſcriptum חלק *Chelek*, i. *pars*. Quibus in urnam conjectis, illi qui ſchedulam cum nota *Zaken* extrahebant, allegebantur in Judices, reliquis duobus rejectis. V. Num. 11.26. Maximus natu horum LXX. אב בית דין *Ab beth din* vocitatus eſt, i. e. *Pater Conſeſſus* ſedemq; habuit prope *Naſir*, ad dextrum ejus latus, qui in medio ſedens, reliquos circum ſe in ſemicirculum diſpoſitos habuit. Minus autem *Judicium*, iterum in duo alia ſubdividebatur, quorum *alterum* è 23. Senioribus conſtabat: Erantque talia Conſiſtoria duo in Urbe Hieroſolymis, unum ad portam Curiæ Templi, alterum ad portam Montis, in quo Templum. Imò nulla erat civitas, modò haberet ſexaginta familias, in qua non eſſet erectum iſtiusmodi Tribunal. *Alterum*, Triumviris ſolùm conſtans, in locis ignobilioribus, cauſas diſceptabat. Præterea, Synedrium magnum ſolùm Hieroſolymis conveniebat, extra Atrium Templi, in domo Hebr. *Liſchath hogazith*, Gr. λιθόςρωτον, dictâ, V. Joh. *c.19. v.13.* cum alterum in omnibus Civitatum portis haberetur: quæ cauſa, quòd cùm portæ & robur ſint civitatis & ſedes fuerint *Judicii*, promittat CHRISTUS, *ne portas quidem Inferni, contra Eccleſiam ſuam prævalituras eſſe*, Matth. *c.16. v.18.* Tandem ab Inferioribus *Judiciis* licebat provocare ad Synedrium magnum, ab hoc verò ulteriùs non licebat. Et quidem Conſeſſus Triumviralis civiles tantùm cauſas dijudicabat: Viginti-Triumviralis capitales quidem, ſed ita limitate, ut nec in integram aliquam Tribum, nec in Sacerdotem ſummum, nec in falſos Prophetas ullum ipſi jus eſſet, quæ omnia unice ad Synedrium LXX. Vir. ſpectabant. Unde querela Chriſti Lucæ *c.13. v.34.* *Hieruſalem, Hieruſalem, trucidatrix Prophetarum* &c. Obtinuitque auctoritatem ſuam majus illud *Judicium* omni tempore, non ſolùm ſub Judicibus & Regibus, ſed & tempore Interregni, usque ad tempora Herodis, qui tyrannidi ſuæ conſulturus, iſtud penitùs ſuſtulit. Græci fortè aliter vocaverint Βυλὴν κοινὴν, ſeu Σύγκλητον. Conſiderandi verò in quolibet Hebræorum *Judicio* veniunt, quinque hominum genera. *Judices, Partes litigantes* ſeu *Advocati, Notarii, Teſtes & Apparitores* In ſuprema Curia ſeu Synedrio magno, *Judices*, ut dictum, caput habebant Hebr. *Naſir*, Græc. Ἄρχων i. *Principem judicii* dictum. Advocatus dicebatur בעל ריב *Baal rib*: Hic ſtabat ad dextram ejus, qui ad cauſam dicendam vocatus erat, ut pro vel contra eum peroraret. Quò alluditur Pſalm. 109. *v.31.* *Deus aſſiſtet ad dextram egentis*: & Zachariæ *c.3. v.1.* ubi Propheta dicit, ſe vidiſſe *Satanam ſtantem ad dextram* (Joſuæ Sacerdotis:) in quorum priori loco phraſis hæc defenſionem, in poſteriore accuſationem denotat. Eòdem reſpicere videtur Johannes *c.2. v.1. Epiſt.1.* *Si quis peccarit, Advocatum apud Patrem habemus*. Notarii duo aderant, quorum unus ad dextram conſiſtens, ſolicite adnotabat, quæ defenſionis loco allata erant, ut ſcriberet ſententiam abſolutoriam: alter ad lævam collocatus, condemnatoriam ſententiam literis conſignaturus, quidquid contra reum afferebatur, notabat. Ad quem ritum Divino CHRISTUS reſpicere videtur, cùm Matthæi *c.25. v.33.* ait: *Et ſtatuet oves quidem ad dextram ſuam, hœdos autem ad ſiniſtram.* Teſtes ad minimum requirebantur duo, Deuter. *c.19. v.13.* qui ſi falſum dixiſſe teſtimonium deprehenſi eſſent, Talionis pœnam luebant, *v.19.* Miniſtri tandem ſive Apparitores præſtò erant, cum ſuis virgis ac flagellis, ut ſententiam à Judicibus latam promtè exequerentur. Hebr. dicti שטרים *Schoterim*, LXX. Interpretibus nonnunquam Γραμματεῖς, Lucæ *c 12 v.58.* Πράκτορες i. *Exactores*. Ut ad *Judices* redeam, quibus illos requiſitis inſtructos eſſe deceret, patefecit Deus Exodi *c.18. v.21.* & Deut. *c.1. v.13. ac* 17. quibus Judæi varia ſuperaddiderunt, ut videre eſt apud Moſen Kotſenſem *in Sanhedrin*. Ne autem unquam virorum iſtiusmodi inſignium copia deeſſet, eodem Auctore teſte tria in loco judicii ſcamna diſpoſita erant, in quibus ſedebant *Talmidi Chacamim*; i.e. *Diſcipuli Sapientum*, qui quaſi Judicum ſeminarium erant, & e quorum numero ſemper ad ſupplicii locum duo reum deducebant. Nec niſi ſolenni ritu inaugurati *Judices* ad munus admittebantur, quod fiebat vel impoſitione manuum antiquitus, præſentibus quinque aut ad minimum tribus Judicibus: vel pronuntiatione verborum horum: *Eſto aſſociatus, & habens poteſtatem judicandi*, Maimon *in Sanhedrin*. Re ultro citroque maturè deliberatâ, quisque *Judicum* vivâ voce quid ſentiret dicebat: cùm Græci Romaniq; calculis in urnam conjectis hac fini uterentur, ut annotavit Ovidius *Metamorphoſeôn lib.15.*

Mos erat antiquis, niveis atrisq; lapillis,
Hos damnare reos, illos abſolvere culpâ.

Quò alluſum videtur Apocalypſeos *c.2. v.17.* Sententia tandem hiſce circiter verbis prolata; *Tu N. juſtus. Tu N. reus*: & hic ad locum ſupplicii pertractus eſt; quò reſpexiſſe videtur David Pſalmo 109. *v.7* *Quum in jus venerit, abeat damnatus*. Cùm de capite agebatur, hæc præmitti communiter ac obſervari ſolebant: 1. Ut in aliis, ſic in iſtiusmodi inprimis cauſâ, magnâ animi contentione, à *Judicibus* deliberatum eſt. 2. Reus collocabatur in loco edito, Hebr. *Ses Naboth*, i.e. *in capite populi*, 1. Reg. *c.21. v.9.* ut ab univerſo populo conſpici ac audiri poſſet. 3 Utrique tum Judices, tum Teſtes, capiti condemnati manus imponentes, dicere ſolebant, *Sanguis tuus ſuper caput tuum*. Quò alludens populus, Matth. *c.27. v.25.* *Sanguis ejus ſuper nos & filios noſtros*, clamavit. 4. Locus ſupplicii erat extra urbem, quò ad mortem damnatus à duobus Juſtitiæ miniſtris, qui Rabbinis חזני הכנסת *Chazani haccefeth* i.e. *Spectatores congregationis*, Marci *c. 6. v.27.* Σπεκουλάτορες appellari leguntur, duci ſolebat. 5. Quod dum fiebat, publicâ voce clamabat Præco: *Ad mortem ducitur N. eò quòd commiſit hoc vel illud crimen, hoc vel illo loco, hoc vel illo tempore, cujus rei teſtes ſunt N. N. Quòd ſi quis aliquid noverit, miſero profuturum, prodeat & proferat.* Quem in finem, in

porta Curiæ ſtabat aliquis cum ſtrophiolo in manu, qui ſi fortè adveniret quidam ad defenſionem ejus, qui damnatus abducebatur, aliquid allaturus, ſigno dato moneret alium in equo procul ad id ipſum conſtitutum, ut reum reduci juberet, &c. 6. Quòd ſi nihil ſupererat, quod ſupplicium moraretur, admonitus reus eſt, ut fateretur delictum, quò partem habere poſſet in ſeculo futuro, V. Joſuæ *cap 7. verſu 19.* & 20. 7. Tempore ſupplicii dabant maleſico *Granum thuris in calice vini*, ut mortis acerbitatem minùs ſentiret: Vocat id Marcus ἐσμυρνισμένον οἶνον, *vinum myrrhatum*, *cap. 15. verſu 23.* tale enim ex more erat: ſed ſcelerati milites, ejus loco, propinarunt patienti DOMINO *acetum cum felle miſtum*, Matth. *cap. 27. verſu 34.* ut dolores ejus augerent. Niſi dicas duplicem calicem Chriſto oblatum fuiſſe; quorum prioris Marcus, poſterioris Matthæus meminerint. Tandem, poſtquam morti datus eſſet reus, inſtrumenta mortis, ſive lapis, ſive gladius, ſive laqueus, cum arbore, de qua fortè ſuſpenſus erat, igni comburebantur, ne ulla hujus rei memoria extaret. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib. 5. cap. 3 & ſeqq.* Ex quo adjiciemus et diſcrimen phraſium harum: Ἀναστῆναι εἰς κρίσιν, *Surgere ad judicium*, & ἀναστῆναι ἐν κρίσει, *Surgere in judicio*. Quorum prior Judici applicatur, Pſalmo *76. verſu. 10. Surgit ad judicium Deus*, id eſt, executioni illud mandat. Poſterior parti à Judice abſolutæ, Matth *cap. 12. verſu 41. Ninevitæ reſurgent in judicio cum gente iſta*, i. abſolventur, juſti pronunciabuntur, præ generatione illa. Fuit & tertia phraſis in uſu, ἐξελθεῖν καταδεδικασμένον, *abire damnatum*, quæ ei qui in Judicio cauſâ ſuâ cadit quadrabat. Vid. Pſalm. *109. verſ. 7.* Similes apud Romanos loquendi modi erant, *Stare in Senatu*, *Cauſâ cadere* &c.

Judicium, vox Monachorum, de mulcta, quæ Capituli *judicio* Monacho delinquenti infligitur, in *Decretis* Lanfranci, pro Ordine Benedict. *cap 10.* Aliàs *Diſciplina*. Item de purgatione vulgari, crebrò apud medii ævi Scriptores; ſeu per duellum, ſeu per ferrum candens; aliquando tamen in ſpecie de poſteriori, ſicque duello opponitur, uti ex *Charta* Hugonis D. Burg. pro Belnenſi Communia A. C. 1203. apud Perardum in *Tabb. Burgund.* videre eſt. Eadem purgatio unà cum canonica, quæ per Juramentum fiebat, & *Canonibus* Conciliorum admittebatur *Judicium Dei* appellatur paſſim, quód exiſtimarent hocce examine rei, de qua quæſtio erat, Deum veritatem probaturum; etiam cum miraculo. V. Agobardum *de Div. Judicio cap. 2.* Gregorium Tur. *de Mirac. lib. 2. cap. 19.* Matth. Paris A. C. 1239. Alios. Verùm rariùs ſacramentum *Judicium Dei* dictum reperies, frequentiùs purgationem vulgarem: unde *Judicium Dei* à Sacramento diſtinguitur, in Concilio Mogunt. A. C. 888. *can. 23.* Et quidem *Duellum* hoc nomine fere ſemper indigitatur, ut inter alios apud eundem Agobardum: quemadmodum Purgatio per ferrum ignitum, & aquam ſeu ferventem ſeu frigidam &c. apud alios. Cujuſmodi purgationibus quód Spiritum S. præeſſe crederent, *Judicium S. Spiritus* non ſemel iſtiuſmodi purgatio dicta. *Quaſi putarent*, verba Agobardi, *rerum latentium dubia & occulta poſſe patefieri & per res contrarias veritati veritatem latentem demonſtrari.* In obeundis v. talibus judiciis, certi ritus obſervati. Ac primò quidem feſtis illa & jejuniorum diebus nunquam ſuſcepta ſunt. Dein, qui ad *judicia* exiturus erat, triduo antè peccatorum confeſſione, ſtrictiori jejunio ac S. Euchariſtiæ perceptione ſeſe parabat. Ante communionem autem interrogabatur, à Sacerdote, cum adjuratione, an innocentem ſe noſſet: quod ſi aſſeveraſſet, Sacerdos porrigens ipſi ſacra ſymbola, dicebat: *Corpus hoc & ſanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſit tibi ad probationem hodie.* Peragebatur dein purgatio coram Epiſcopis vel Sacerdotibus ab iis delegatis, & coram Judice Seculari, uti diſcimus ex *LL.* Edwardi Confeſſoris *cap. 9.* Quam in rem V. plura apud Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi & de *Judicio Regali* apud Hungaros, *brevi & formidoloſo*, Zagrabiæ olim habito, in quo haſtam ſubire cogebantur litigantes, *& peroratâ utrinq; cauſâ, in cujus caput haſta demittebatur, is capitis reus habebatur præſentaneoq; ſupplicio mulctabatur*, ex Bonfinio: nec non hic paſſim, ut & voce *Purgatio*.

Judith, adde: Ob victoriam *Judithæ* contra Holophernem & Aſſyrios obtentam, feſtum illud celebre Hebræorum, *Encænia* dictum, celebrari; vel ſaltem victoriæ ejuſdem commemorationem in eo contineri, conſueviſſe, obtinuit apud aliquos opinio. Et in calce quidem Hiſtoriæ *Judithæ*, à Græcis Latinisque receptæ, Latinus codex, verſionis Hieronymianæ ex Chaldæo, aliquid hujuſmodi habet, *cap. 16. verſ. 31.* Sed in Codd. Græcis illud minimè comparet: unde & in verſionibus recentioribus è Græco factis, planè deeſt. In Computo quoque Æthiopico apud Joſ. Scaligerum *de Emend. Temp. l. 7.* feſti *Jodid* ſeu *Judid* mentio fit, quæ pro *Judith* hac ſumitur, ſeu pro lectione libri Judith, *ea die*, ut notat Scaliger; *quæ eſt quarta Elul. Niceni ſive Dionyſiaci*: Sed ita celebratur ſub æſtatis exitum, non tempore hyemali, ut Encænia ſolebant. Et dein quæ illa *Jodid*, controverſum eſt. Alii proin, ut *Judithæ* heic quamcunque victoriam Feſto Encæniorum, ſive ut partem, ſive ut cognatam, adeoque commodiùs aptandam eſſe, ſatis aſſerere videantur, *Juditham* fingere aliam à Bethulienſi, quæ Olophernem decollaſſe & filia Merari fuiſſe dicitur; filiam Mattathiæ, adeoque Judæ Maccabæi ſororem, ſeu, ut alii, Johannis Haſmonæi filiam, Judæ ſororem, quam Nicanori, ſub Demetrio Rege Imperatori, adamatam caput ei, ajunt, ſub triennium poſt victoriam illam celebrem Maccabaicam, ab ipſa trucidato, amputaſſe, idque dum Judas Maccabæus illum acriter impugnarit. Unde R. Gedaliah Ben Jechai, de Maccabaicis geſtis verba faciens *Sepher Shalsheleth hacabala fol. 15. 1. Etiam ſalus tunc parta*, inquit, *hac habetur in Cabala orali noſtra; occiſum ſcilicet eſſe Nicanorem, interventu Judithæ filiæ Mattathiæ, cùm Nicanor eam deperiret, eaq; ad eum accederet, eiq; daret dapes ex caſeo ſitim contrahentes adeoq; inebriaret eum & occideret eum, atq; caput ejus abſciſſum afferret ad fratrem ſuum* (Judam Maccabæum) *Et tunc Judæi aggreſſi Græcos, eos interfecerunt, ut ſuperiùs memoratur, atq; è Terra Iſraëlis ſancta pepulerunt: Sed ſcire oportet hoc de fœmina illa non memorari alibi atq; in Midraſh, prout ab R. Niſſim in caput tituli Sabbato ſecundum affertur.* At Rabbi hic ibi prætermiſſo nomine *Judithæ*, de filia, non Mattathiæ, verùm Johannis Haſmonæi filii ejus, pro ipſa Juditha fortè ſumta, loquens, ad Alpheſium *Part. I. tit. de Sabbato cap. 2. fol. 106. 1.* decreviſſe ait Græcos, *in omnes Virgines, quæ nuptui collocarentur, ut illæ primò à præfecto aliquo* (Caſtrenſi) *vitiarentur: unde per fœminam miraculum factum eſſe dicitur in Midraſh, filiam nempe Johannis, quæ in cibum præbuit hoſtium Imperatori caſeum, ut inebriaretur, caputq; ejus* (quod de Nicanore intelligendum) *amputavit, unde fugêre univerſi. Atq; hanc ob cauſam ſolennior eſt caſei comeſtio in Encæniis.* Hinc R. Gedaliah, *Ut probabile eſt dicendum, poſtquam in deſuetudinem abierat Megillath Thainith, conſenſerunt Sapientes ſeculi illius, ut conjungerentur lætitia Encæniorum res à Juditha geſta; cùm nimirum eſſet Juditha altera* (ab Holofernis decollatrice) *filia Haſmonæa.* Tantundem R. Azarias in *Meor Enaiim part. 3. cap. 51. fol. 162. 3.* Atqui commentum perquam videtur interea mirum, Nicanoris cædis ac decollationis feſtum Encæniis Maccabaicis ſic omnino conjungi, eamque in rem *Juditham*, neſcio quam, *Maccabaicam* fingi; cùm certiſſimus ſit feſtus dies alius & in Calendariis Hebræorum obvius ac nomine יום נקנור *Dies Nicanoris*, ſuorumque tunc cæſorum notiſſimus, qui ex decreto expreſſo, tempore Judæ Maccabæi lato, 1. Maccab. *c. 7. v. 43. & 49.* quotannis obſervatus eſt, die 13. menſis Adar, qui tantum non vernus eſt, nec in hyeme, ut Encænia: neque à *Judithæ* aliqua, ſed à Juda ipſo copiisque ejus cæſum decollatumq; Nicanorem eſſe, Hiſtoria Maccabeorum planiſſimè docet, *l. 1. c. 7. v 47.* & *l. 2. c. 15. v. 30.* V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum l. III. c. 13 §. 10. & 11.*

Jugales Equi, in quadriga, dicuntur qui intra *jugum* juncti, Græcis Ζύγιοι; ὁ μέσος δεξιὸς καὶ ὁ μέσος ἀριστερὸς, *medius dexter & medius ſiniſter*; Schol. Ariſtophanis: ὁ δεξιόζυγος καὶ ἀριστερόζυγος. Nempe ſic olim equi jungebantur, ut duo *jugales* eſſent inter utrumque funalem, ſic ut omnes quatuor æqui æquatâ fronte procederent: cùm hodie in quadriga bini funales conjuncti præcedant, ſubſequentibus binis jugalibus. V. ſuprà ubi de ratione Vett. equos *ad Currum* jungendi. Erant autem minoris dignationis funalibus, unde in curru Solis mares funarii, fœminæ *jugariæ* ſunt, apud Hyginum, cui *Eos* & *Æthops* illi, *Bronte* & *Sterope* iſtæ dicuntur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 897.* ut & infrà ubi de veterum Heroum *Trigis*. Qui v. equos ſic jungebant, *Junctores* dicti, de quibus V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*: uti *de ratione boves aratro jungendi*, quod inventum alii Cereris, alii Buzygis, alii aliorum faciunt; *deq; modo vitulos ad jugum ferendum inſtituendi*, aliisque huc facientibus hic paſſim, inprimis ubi de *Aratro*, nec non in voce *Vitula*.

Jugarius Vicus Romæ, ſub Capitolio, Liv. *l. 35 c. 21.* de quo multa Jac. Gronovius *Epiſt. ad Adolfum Overhamium.*

Jugere, milvorum proprium. Gloſſæ, *jugit.* ἰκτῖν βοᾷ. Inde ad tibias translatum. Apulejus *lib. 5. Jubet citharam loqui, pſallitur: tibias* jugere; *ſonatur: choros canere, cantatur.* Non tamen omnes, ſed eas tantùm, quæ in accentus exeunt acutiſſimos, ut acutiſſimus eſt milvi clamor. Et tales *milvinæ* hinc dictæ ſunt, uti ex Solino diſcimus *c 5.* ad quem V. Salmaſium *pag. 124.*

Jugerum, dicebatur apud Romanos, *quod uno jugo boum in die exarari poſſet. Actus, in quo boves agerentur, cùm aratur, uno impetu juſto. Hic erat CXX. pedum: duplicatusq; in longitudinem jugerum faciebat*, Plin. *l. 18. c. 3.* Ubi *actus* idem, quod Græcis πλέθρον eſt. Hero, τὸ ἰούγερον ἔχει πλέθρα δύο. Pedes autem intelligit Italicos, quorum 120. faciunt pedes Philetærios centum. Auctor Incertus *de Limit. Primum agri modulum fecerunt quatuor limitibus clauſum figura quadrata, ſimilem plerunq; centum pedum in utraq; parte, quod Græci plethron appellant.* Sic *Jugerum* ducentos pedes Philetærios in longum habebat, centum in latum. Unde facilè intelligitur, quod de bonaco habet Plin. *reddere fimum interdum trium jugerum longitudine*; & de Indici maris balænis Solinus, habere illarum quaſdam *ultra ſpatia quatuor jugerum.* Indidem Plinium, balſami hortum majorem in Judæa *viginti jugerum* longitudine fuiſſe ſtatuentem, ex Theophraſto εἴκοσι πλέθρα illi ſolùm tribuente, quæ non niſi *decem* efficiunt *jugera*, refellit Salmaſius. Diſcriminabant autem agrum per *Jugera* limites, *actuarii* dicti, qui aliàs *interciſivi* quoque & *lineares*: erantque illorum bini primis temporibus *Populo Romano ſatis, nulliq; majorem modum attribuit: quo ſervos paulo antè Neronis, contemptis* hujus

hujus ſpatii viridariis, piſcinas juvat habere majores: gratumq; ſi non aliquem & culinas, Plin. ubi ſuprà *cap.* 2. Hinc eodem priſco ævo, *dona ampliſſima Imperatorum & fortium civium, quantum quis uno die plurimum circumaraviſſet*, Idem *cap. ſeq.* &c. V. Salmaſium ad *Solinum pag.* 583. 678. 839. & 1012.

Juglans, quaſi *Diuglans*, Cloatio apud Macrobium; ſeu q. *Jouglans*, i. *Jovu glans* Salmaſio, Græcis Διὸς βάλανος, Theophraſto caſtanea eſt, aliis Græcis nux Pontica ſeu avellana; Latinis verò hoc nomine appellatur id, quod Græci κάρυον abſolutè & μέγα κάρυον nonnunquam, vocant. Philippus Comicus,

Ὁ Περσικὸς κάρυον μέγ' ἐστὶ καὶ καινὸν.

Sic *majores nuces* eas vocat Apicius, & *nuces* ſine adjectione Latinorum alii. *Juglandis* quippe nucis atque olivæ rotundæ majuſculæ eadem forma, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1037. Earum in nuptiis olim apud Romanos celebris uſus. Plin. *lib.* 15. *cap.* 22. *Ipſa nuptialium Feſcenninarum comites — Nec non & honor his naturâ peculiaris, gemino protectis operimento, pulvinati primùm calicis, mox lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito: quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudium ſonumve faciant.* Sed & cortice earum lanæ tingebantur, & capillus rufabatur primùm prodeuntibus nuculis, *Ibid.* V. plura infrà in voce *Nux*.

Juglatorum Rex, in *Regeſto* Magnorum Dierum Trecenſium A. C. 1296. apud Car. du Freſne *Gloſſar.* factus dicitur à Rege, in civ. Trecenſi, Joannes quidam dictus *Charmillons*. Fuere autem appellati *Juglatores*, Gall. *Jongleurs*, qui aliàs *Joculatores*, Vett. *Hiſtriones*, de quibus ſuprà.

Jugulare, vox in ſacris uſitata. Levit. *cap.* 1. *verſu* 5. ubi de bove in holocauſtum oblato, *Et jugulabit juvencum coram Domino, & Sacerdotes filii Aaron ſanguinem offerent, & ſpargent circumquaq; ſupra altare* &c. Nempe, poſtquam bos ad oſtium Tabernaculi adductus eſt, ab offerente manus capiti illius imponebantur. Dein *jugulabat* illum *jugulans*, quod in loco hoc ſuppleri vult Bochartus, id eſt, vel is ipſe, qui victimam de ſuo offerebat, vel, ut volunt, Levita aliquis: quod colligi poſſe videtur, ex Paralipom. *cap.* 30. *verſu* 17. & *cap.* 35. *verſu* 10, 11. ubi Levitæ Paſchales agnos *jugulant*, ſed ſanguinem ſpargunt Sacerdotes. Sic apud Romanos Sacerdos victimam non jugulabat, ſed popa, aut victimarius, ad Sacerdotis nutum; alius verò ſanguinem excipiebat vaſe, quod σφάγιον Attici, ἀμνίον Homerus vocat, Latini *pateram* dixere. Sic apud Homerum Thraſymedes ſecurim in manu habens, bovem cæſurus; Perſeus verò vas, eo ſanguinem excepturus, introducitur *Odyſſ.* γ. Cultris ad id uſi Romani. Virgilius *Æn. lib.* 3.

Supponunt alii cultros, tepidumq; cruorem
Suſcipiunt pateris &c.

V. infrà in voce *Popa*, item *Victimarius*. Sed & *jugulare*, munera edere eſt, apud Martialem *lib.* 3. *Epigramm.* 99.

— *cur ludere nobis*
Non licuit, licuit ſi jugulare *tibi?*

V. hic ubi de *Gladiatoribus* & *Munerariis*. A' *jugulo*, quod Græcis λαιμὸς, de quo id ſolum addo, *de eo cultro incidendo*, pacta olim vitæ ſuæ prodiges homines iniiſſe non rarò. Certè non defuiſſe apud Celtas, qui auro argentoque vel vini aliquot cadis conducti, poſtquam iſta inter familiares ac neceſſarios diſtribuerant, ſupino ſuper ſcutis corpore jacerent, ἕως παραστάς τις ξίφει τὸν λαιμὸν διακόψῃ. *donec accedens quiſpiam gladio jugulum eis diſſecaret*, Poſſidonius habet *Hiſt. lib.* 23. apud Athenæum *lib.* 4. ubi apud Romanos idem factitatum hic pluribus docet. Quò facit illud Senecæ *ep.* 87. de homine incerto, *utrum ſe ad gladium locet, an ad cultrum.* V. Cl. Gatakerum *Adverſar. cap.* 46. ubi de verbo Τυμπανίζω, quod occurrit Hebr. *cap.* 11. *verſu* 35. A' carnifice verò *cultro jugulum* incidi, reis læſæ Majeſtatis, apud Luſitanos, ex nupera Hiſtoria notum &c.

ſub *Jugum* mittendi ritus, in victos olim uſurpatus, memoratur Livio paſſim, inprimis *lib.* 9. *cap.* 5. ubi de exercitu Rom. *ſub jugum miſſo* à Samnitibus, & *cap.* 15. ubi de eadem ignominia his victis viciſſim à Romano victore irrogatâ. *Fiebat* autem *tribus haſtis jugum, humi fixis duabus, ſuperq; eas tranſverſâ unâ deligatâ*, Idem *lib.* 3. *cap.* 29. ubi de Volſcis ſub jugum miſſis. Simile quid in Horatium, qui ſororem occiderat, à patre ſtatutum, ut videbimus infrà, ubi de *Tigillo Sororio*.

Jugurtha, adde: Ut varia fuerunt, quibus Veteres olim ſignarunt, ſic inter alia hiſtoria quoque ac fabula nonnunquam annulis inſculpebatur. Sic Darius Perſarum R. in ſigillo ſuo ſculptum habuit *equum hinnientem*. apud Thucydidem: Annulus, quem auſpicanti Neroni obtulit Sporus, ſculpturam habebat, *Proſerpinæ raptum*: Amphitryonis ſphragiſma, *Sol fuit exoriens quadrigis vectus*: Locrorum *Heſperus*: Perſarum illius Regis, imago *Rhodogynes disjectis capillis horrida*: Clearchi, *Caryatides ſaltantes*, apud Suetonium *Neron. cap.* 46. Plautum *Amphitr.* Strabonem *lib.* 9. Polyænum *lib.* 9. Plut. *in Artax.* Sic itaque Sulla Dictator *traditione Jugurtha* ſignavit, ut præter Plinium *lib.* 37. *cap.* 1. memoriæ prodidit Plutarchus *in Mario pag.* 411. Αὐτός τε Σύλλας σφραγῖδα πεποιημένος, ἐφόρει γλυφὴν ἔχουσαν ἐγχειριζόμενον ὑπὸ τοῦ Βόκχου τὸν Ἰουγούρθαν ἑαυτῷ: *Atq; ipſe Sylla ſigillum habuit, in quo Bocchus erat Jugurtham ei tradens inſculptus, quo ſigillo uſus eſt perpetuò.* Idem tradit Valerius Max. *lib.* 8. *cap.* 14. *L. Sulla Jugurthâ à Boccho Rege ad Marium perducti totam ſibi laudem tam uſpiam aſſeruit, ut annulo, quo ſignatorio utebatur, inſculptam traditionem haberet*, &c. V. Joh. Kirchmannum *de Annul. cap.* 13.

Jubra, ſ. *Juharia*, item *Jugra*, vulgò *Juhorski*, prov. Moſcoviæ, ad Oceanum Sept. è qua egreſſos ad Danubii ripas commigraſſe, occupataque Pannoniâ, eam ſuo nomine *Juhariam* primum ſ. *Jugram*, poſtea literis paulum immutatis *Hungariam* appellaſſe, recepta apud Ruſſos opinio eſt: qui addunt, *Juharos* in hunc uſque diem eadem cum Hungaris uti linguâ, uti adnotat ex Bar. Herberſtenio, G. Hornius. V. eum *Orb. Imper. cum Animadverſ.* Joach. Felleri *p.* 131.

Juliacum, adde: Familiæ hujus illuſtriſſimæ, quæ potiori jure *Clivia* nuncupanda foret, originem referunt Antiquitatis ſcrutatores, ad fabuloſum quendam Eliam Gralium, qui Cliviam hæredem duxerit. An autem, qui poſt ipſum recenſentur gradus omnes, idoneis argumentis probari poſſint, Auctores proſpiciant. Tempore Caroli M. ex poſteris vixiſſe dicitur Balduinus Comes *Cliviæ* & *Teiſterbanti*, pater Eberhardi Com. Cliviæ, cujus poſteri *Comites Cliviæ*. demum A. C. 1368. defecere & Roberti. Hic Ludovicum, *Teiſterbantenſium* reliquorum ſatorem, Robertum *Heusdanorum* Dynaſtarum, qui per plura ſecula ſuperfuere, auctorem atque Theodoricum genuit. Quorum hic Com. *ab Altena* dictus eſt, ſed ejus nepos Adolfus *Marcæ* titulum aſſumſit: in cujus deſcendentibus diviſio facta eſt, cùm fratres Engelbertus *Bergenſem* vel *Montanum* Comitatum, Eberhardusque *Marcanum* in diviſione A. C. 1147. nanciſcerentur. Prioris poſteritas autem extincta, & hæreditas ad *Juliacenſes* non multò pòſt delata eſt: At Eberhardi trinepotes Adolfus ac Eberhardus, iterum novos ramos cepere Et quidem prior, à conjuge Margaretha ſive Maria Clivia jus ſucceſſionis Cliviæ Domui intulit: unde & filius Comitatum Cliviæ ab Imp. nepos Ducalem titulum, pro eo adſecutus eſt. Acceſſit deinceps alio matrimonio *Juliacenſis* & *Montanus* Principatus. Sed ramus præcipuus & directus defecit, in Johanne VVilhelmo mortuo A. C. 1609. cujus Progenitores ſic habent: Adolfus Dux Cliviæ, qui obiit A. C. 1443. ex Maria fil. Johannis Burgundiæ Ducis, genuit Johannem I. Ducem Cliviæ; qui defunctus A. Ch. 1481. ex Eliſabetha Com. Nivernenſi, filium reliquit Johannem II. Duc. Cliviæ, extinctum An. Ch. 1521. Hoc & Mechthilde Haſſiacâ (filiâ Henrici Landgr. Haſſiæ) genitus Johannes III. Dux Cliviæ, deceſſit A. C. 1539. Pater, ex Maria Juliacenſi (fil. Guilielmi Duc. Juliaci & Montium ſeu Bergenſis, defuncti A. C. 1511.) VVilhelmi Duc. Juliaci, Cliviæ & Montium, mortuus A. C. 1592. Huic ex Maria Auſtriaca (fil. Ferdinandi I. Imp.) geniti ſunt Maria Eleonora (quæ n. A. Ch. 1550. uxor fuit Alberti Friderici M. Brandeburgici, Ducis Pruſſiæ, den. 1608.) Anna (n. 1552. ux. Philippi Ludovici Com. Palatini Rheni, den. 1632.) Magdalena (n. 1553. uxor Johannis Com. Palatini Rheni den. 1635.) Carolus Fridericus (n. 1555. den. 1575.) Sibylla (n. 1557 Carolo Auſtriaco March. Burgoviæ nupta) Eliſabetha (n. 1556. den. 1563.) & Johannes VVilhelmus, ultimus ſuæ familiæ maſculus, qui natus A. C. 1562. è duplici matrimonio; Mariæ Salomes fil. Philiberti March. Badenſis & Antoniæ fil. Caroli Duc. Lotharingiæ, nullam reliquit prolem, extinctus A. C. 1609. Vid. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 82. Ex minoribus a. filiis Adolfi præfati, Eberhardi trinepotis, ortæ ſunt lineæ *Ravenſtenia* & *Nivernenſis*, ſed utraque jam quoque extincta. Quæ autem ab Engelberto Marcano, Adolfi fratre, derivatæ ſunt lineæ, infrà leges, ubi de *Marcanis*. Quia verò *Juliacenſes* ac Bergenſes (quæ ditio ex Marcanæ alicujus lineæ hæreditate illis obtigerat) Comites communem habuere patrem Gerhardum II. qui deceſſit A. C. 1247. Gerardi hujus major natu filius VVilhelmus I. *Juliacum* retinuerat, frater Adolfus Montanum ſeu Bergenſem Comit. Quorum illius pronepos VVilhelmus IV. Marchionis initiò à Ludovico Bavaro, dein Ducis à Carolo IV. Imp. axioma nactus eſt. Ejus filii, VVilhelmus V. & Reinoldus, præter patrium Ducatum, etiam Gelricum obtinuere, ſucceſſione avunculi; ſed cùm prole carerent, hic deinceps delapſus eſt ad Egmondanos; qui non æque *Juliacenſi* potuerunt potiri, utpotè ad agnatos tranſlato. Nam Adolfus Bergenſis Com. pariter gentem propagaverat: in cujus poſteris VVilhelmus, Ruperti Imp. affinis, Bergenſis Dux creari meruit. Filiorum alter Adolfus Ducatum *Juliacenſem*, poſt Reinoldum Agnatum, nactus eſt & filium Rupertum habuit, cui ob Geldriam cum Egmondanis contentio: alter VVilhelmus, priùs Epiſcopus Paderbornenſis, ſtemma produxit: ejus neptis Maria fuit, hæres utriuſque Ducatus; quos marito Johanni Clivio attulit. Ejus progenitores iſti fuere: Gerhardus (al. VVilhelmus) Com. Bergenſis, defunctus A. C. 1361. ex N. N. filiâ Gerhardi Com. *Juliacenſis*, reliquit VVilhelmum IV. Ducem Bergenſem primum, uti diximus: quo & Annâ Palatinâ (fil. Ruperti Electoris Palat.) genitus VVilhelmus V. D. Juliac. & Bergenſis primus, Epiſcopus Paderbornenſis, ex Anna Teckleuburgica (fil. Nicolai Com.) pater fuit Gerhardi D. Jul. & Berg. qui ex Sophia Saxonicâ (Bernardo Duce Saxoniâ-Lavvenburgico genitâ) ſuſcepit Wilhelmum VI. qui, extinctus 1511. ex Sibylla Brandeburgicâ (Alberti Electoris) genuit Mariam præfatam, quæ nata A. C. 1493. Johanni prædicto attulit Ducatus patrios, obiitque - - - ultima

ſuæ gentis, V. eundem Spenerum *Part. III. pag. 41. & utrobiq; in Ind.* nec non Tob. Pfannerum *de præcipuis Germ. Principum Gentibus cap. 2. p. 72. & cap. 4. p. 156.*

Viri illuſtres.

Julianus, poſt Pertinacem Imperium adeptus, ſucceſſorem habuit Severum, V. *Didius Julianus.*

Julianus, ſub Commodo Imp. in locum Cleandri, cum Regillo, ſurrogatus, poſtmodum pœnis cum eodem affectus eſt, Lampridius in *Commodo*. Sed Dio *Juliani* Ἐπάρχου quidem poſt cædem Cleandri meminit; Regilli nemo. Caſaubonus *ad l.*

Julianus, Prætorio Præfectus, ſub Commodo Imp. hujus juſſu *togatus, præſente officio ſuo, in piſcinam detruſus eſt*, apud Eund.

Julianus Cerellius & *Julianus* Pelcennius, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, à Severo Imp. occiſos, memorantur Æl. Spartiano *in Severo.*

Juliomagus, adde: Dicta, quaſi *Julii urbs*, nomine Latinogallico, ſive a C. Julio Cæſare, ſive ab Auguſto, qui & ipſe Patris ſui adoptivi Julii nomen tulit. Caput Andicavorum, quo nomine in vett. Notitiis non rarò venit: in antiquis etiam Franciæ Regum nummis, monetam ſæpe legimus percuſſam *Andecavis*, i. Juliomagi, gentis capite. Recentiores *Andegavum* urbem appellant. Hanc cùm Regino *à Meduana ex parte Britanniæ* aliui & Carolo Rege Francorum urbem à Normannis occupatam obſidente ac ſæpe validâ circundante, Salomonem Ducem Britonum ab eo arceſſitum, ultra Meduanam fluvium cum copiis conſediſſe, refert: ſatis indicat, urbem *Andecavos* tum citra Meduanam vel ad ſiniſtram Meduanæ ripam totam poſitam fuiſſe, quæ poſtea à Comitibus Conſulibusve ſuis, &, uti ajunt, à Johanne Rege Anglorum, circa A. C. 1213. inſigniter aucta eſt, pomœrio trans fluvium præfatum prolato, ita ut, qui olim alluebat amnis, pridem ferè mediam ac geminatam interfluat: qualis à Wilhelmo Brittone Armorico deſcribitur *in Philippidos lib.* 10. abhinc annis 450.

Protinus Andegavum nullo munimine cinctam
Ingreſſus, lapide incepit murare quadrato.
Quam Liger argento perlucens ambit ab Auſtro;
A Borea rubens mediam Meduana perorrat:
Qui ſuus inde fluens quaſi per duo millia lapſus
In Ligerim, nomen perdit, mutatq; colorem.

Eandem Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus, cum Baſilicis ſuis, ante Wilhelmum modò laudatum annis quadringentis, ſic deſcripſit:

Quam Meduana morans fovet & Liger aureus ornat,
Quam rate cum levi Sarta decora juvat.
Fruge, ope, nundinis, pulchris & rebus abundans,
Obſita ſeu ſanctis eſt bene tota locis.

Loca autem ſancta ſic enumerat, Baſilicam S. Albini, Baſilicam Johannis Baptiſtæ, Baſilicam B. Martini, Baſilicam S. Saturnini, Cellam S. Petri, Baſilicam Sergii Mart. Baſilicam S. Maurilii vel Maurilionis, Baſilicam B. Anniani, Baſilicam S. Mariæ transmeduanenſem vel transpontinam. Baſilicam S. Germani Epiſcopi Andicavenſis, Baſilicam S. Michaëlis, & *atria S. Mauricii* Mart. ubi *Pontifici ſua plebs* cum clero *jungitur*, id eſt, majorem Urbis Eccleſiam, V. Hadr. Valeſium *Not. Galliæ*, in voce *Andes*, ut & *ſuprà in eadem.*

Viri clari.

Julius Capitolinus, Fl. Vopiſco *in Probo* memoratur inter eos Scriptores, qui veriùs, quàm elegantiùs, ſcripſerunt: Ælio Spartiano & Æl. Lampridio σύγχρονος, Diocletiano Imp. inſcripſit *Antoninum Pium & Verum Impp.* Conſtantino Aug. *Clodium Albinum*: in *Opilio Macrino*, redit ad Diocletianum: deinde iterum ad Conſtantinum, cui inſcribuntur *Maximi duo & Gordiani tres. Marcus Antoninus & Pertinax*, itemque *Maximus & Balbinus*, cui ab eo nuncupati fuerint, non conſtat; Caſaubonus *ad Spartianum in Hadriano.* V. in voce *Capitolinus.*

Julius Celſus, inter Juriſconſultos, qui in Conſilio fuere Hadriani Imp. apud Spartianum: repone, *Juventius Celſus*, Gruterus & Caſaubonus *ad Spartianum.*

Julius Frontinus, Rhetor, inter præceptores Alexandri Severi, apud Lampridium.

Julius Granianus, Rhetor itidem & inter Alexandri Imp. præceptores, apud Lampridium, *cujus orationes declamata*, h. e. declamationes, *ferebantur* adhuc ævo Scriptoris hujus.

Julius Lupus Conſularis, vitricus Antonini Pii Imp. cujus meminit Jul. Capitolinus in *Pio.*

Julius Proculus, inter eos, qui Commodi juſſu interemti, memoratur Lampridio.

Julius Rufus, inter Nobiles Romanos, ſine cauſæ dictione, juſſu Severi, interfectos, apud Spartianum: Pater videtur fuiſſe Rufi, in Pandectarum libris non ſemel nominati, ad quem etiam reſcripſiſſe dicitur Severi filius Antoninus. Caſaubonus *Not. ad Spartianum.*

Julius Severus, Britanniæ Præſes primus fuit ex Ducibus, quos Hadrianus miſit, ad debellandos Judæos. Xiphilinus, Καὶ πάσης ὡς εἰπεῖν κινουμένης τῆς οἰκουμένης, τότε δὴ τοὺς κρατίστους τῶν στρατηγῶν ὁ Ἀδριανὸς ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψεν, ὧν πρῶτος Ἰούλιος Σεβῆρος ὑπῆρχεν, ἀπὸ Βρεττανίας, ἧς ἦρχεν, ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους σταλείς, *Et ex univerſo, ut ſic dicam, orbe, tum optimos quosq; duces Adrianus contra illos miſit, quorum primus* Julius Severus *è Britannia, cui præerat, contra Judæos miſſus eſt.* Ultimam verò bello illi manum Martius Turbo impoſuit, Spartianus *in Hadriano.*

Julius Servianus, tertiùm Conſul, quo collegam habuit Vibium Verum, anno Hadriani decimo ſeptimo; hujus ſororem Paulinam conjugem habuit, nonaginta annos natus, ſub ipſo mortis Hadriani tempore, *ne ipſi ſuperviveret, mori coactus eſt.* Spartianus *in Hadriano.*

Julius Silvanus, Gallo Cæſare à Conſtantio occiſo, Imperator in Gallia dictus, 28. Imperii die, à Legionibus, à quibus præſidium ſperaverat, peremptus eſt. Cujus nomine inſignita numiſmata aliquot Burdigalæ effoſſa, Ferronus memorat in *Conſuetud. Burdigal. lib. 2. pag. 248. Nuper apud nos inventa nummata Silvani cum Conſtantis Cæſaris majori imagine: Nam & hunc veriſimile eſt; Aquitaniæ præfuiſſe.* Quibus innuere videtur Ferronus, hujusmodi nummos fuiſſe cuſos, Conſtante ipſo ſuperſtite, in honorem fortè Silvani, qui in Galliis exercitibus præerat, cùm & ipſe Gallus eſſet, quippe Boniti Ducis filius; uti non ſemel ab Impp. factitatum conſtat. Quem verò Goltzius nummum profert, cum hac Inſcript. DN. FL. SILVANUS. P. F. AUG. ſuſpectum habet Triſtanus, ob *Flavii* prænomen, quod, utpote Conſtantinæ familiæ proprium, ipsâ adhuc ſuperſtite, *Julium* hunc ſibi arrogaſſe, vero ſimile non cenſet. V. Car. du Freſne *Diſſertat. de infer. ævi Numiſm. num.* 59.

Julius Trypho, Orientalis limitis dux, ſub Aureliano Imp. apud Vopiſcum.

Julius Valens Licinianus Aug. poſt Lucium Priſcum Auguſtum, cupientiſſimo vulgo Imperium cepit, memoratus inter XXX. Tyrannos decimus nonus Pollioni. Caſaubonus *Not. ad illum.*

C. *Julius* Æmilianus Aug. à Mœſiacis Legionibus creatus poſt Hoſtilianum Perpennam: occiſis per ſuos Gallo & Voluſiano, tres menſes Imperio modeſtè uſus eſt, vacuum mox Valeriano locum relinquens, *Id.*

M. *Julius* Philippus Aug. poſt Severum Hoſtilianum, filium ſuum cognominem in conſortium aſſumſit, ut ait Aurelius Victor; & Zonaras, κοινωνὸν τῆς βασιλείας ἐποίησε. Zoſimus tamen, *Cæſarem* ſolùm factum ſcribit. Egerunt autem annus potentiæ quinque, ut habet idem Victor. V. *Philippus.*

M. *Julius* Philippus, filius prioris, iisdem cum patre nominibus, poſtquam illum pater potentiæ ſociavit, dictus eſt; cùm antea vocaretur CAJUS JULIUS SATURNINUS PHILIPPUS, uti docet Victor alter *in Hiſtor. Miſc.* In nummo, apud Onuphrium, nominatur M. JULIUS. PHILIPPUS. CÆSAR. AUG. F. PRINC. JUVENTUT. Vide Caſaubonum *Not. ad Treb. Pollionem.*

Julus, Græcè Ἴουλος, carminis genus, quo in meſſe olim Cererem & Liberam Græci, illosque imitati Latini, propitiabant: exemplum habes apud Tibullum. De quo ritu extant verba concepta quædam, πλεῖστον οὖλον ἵει, οὖλον ἵει. Spicam enim ſic vocabant, ab aceris tenuitate atque ariſtulatum; inde & lanam; ob frequentiam filorum: Quam ob rem lanificarum bene ominantium cantiones eodem vocabulo inſignitæ ſunt. Ἀμάλλας igitur, hordeaceos manipulos divulſos, collectos autem ἰούλους nominabant. Unde Cereris quoque cognomentum fuit, in ſegete viridi Χλοὴ, in matura Ἰουλώ. V. Joſ. Scaligerum *Poetic. lib. 1. capp. 4.* & 55. At *Julis*, piſcis ſaxatilis, teneræ carnis, facilis concoctu & planè ſalubris, apud Galenum de *Alim. fac. lib. 3. cap.* 28. de quo V. Voſſium *de Idolol. lib. IV. cap.* 24.

Jumala, & Torus, nomina ſummi Dei, apud Biarmenſes & Lappones, V. Joannem Schefferum *in Lapponia cap. 7.*

Jumentum, à *juvando*, ob ſocietatem ruſtici operis, quæ nulla à minori pecore, vel à *jugando* aut *jungendo* dictum, hordeo apud Græcos olim Romanosq; paſcebatur, uti avenam hodie pro pabulo habet. Unde Comicus, *Demam tibi de hordeo, ſi toluti ni badiſſas*, & Græci κριθιῶντα πῶλον vocant. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 387. Apud Hebræos, ubicunque בהמה *behema*, & חיה *chaja* opponuntur, ut Geneſ. *cap. 1. verſu* 25. tum prior vox *jumenta* & greges & omne domeſticum pecus, poſterior agreſtes feras ſignificat: quibus aliud nomen זיז *Ziz* Pſalmo 50. *verſ.* 11. à *motu* factum, ut videtur. Nempe cùm cicuribus & manſuetis animalibus fixæ ſint apud dominos ſuos ſedes, & paſtus domi paratus; feræ contrà quoquo verſùm prædabundæ diſcurrunt, eſtque earum ὁ βίος νομαδικὸς, Fullerus ex Philoſopho. Unde Goliathum, cùm minatur, ſe carnem Davidis daturum in cibum avibus cœli & ולבהמת השדה *& jumentis agri*, 1. Sam. *cap. 17. verſ.* 44. impropriè loqui obſervat R. Selemo, quoniam *jumenta* non ſunt carnivora. At feras quoque ſub eo nomine non rarò contineri, probat Kimchius, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. I. cap. 2.* Cœterùm quantopere *Jumenta* Deo curæ ſint, docet præceptum Decalogi quartum, quo de quiete Sabbathina illis cautum. Item Leges de *jumento* in ciſternam aut foſſam apertam prolapſo, Exodi *cap. 21. verſ.* 33. & 34. Cujus benignitatem imitati Romani etiam feriarum tempore aſinum in puteum delapſum extrahere permiſerunt. Sed &, ob multiplicem uſum, quem humano generi præſtant, digna habita ſunt, in quorum

rum gratiam peculiaris excoleretur Ars, *Veterinaria* dicta, quâ nævis illorum occurritur, ut infrà dicemus. At non defuere, qui iis ad nefanda abuterentur, olim hodieque. Ac Chananæas inprimis gentes his ſceleribus pollutas fuiſſe, adeoque terram ipſam his abominationibus polluiſſe, ut ea, his non ferendo exiſtens, habitatores ſuos quaſi evomuerit, ſcribitur in Levitico. Quare legis fulmine opus fuit, *Qui cubuerit cum jumento, morte moriatur*, Exodi *cap.22. verſu* 19. Quam inter legem de Maleficis, & alteram de Idololatris, inſerram eſſe non ſine ratione, obſervat Rivetus: Plerunque enim conjuncta hæc crimina, ex Paulo Romanor. *cap.1.* patet, ubi hanc Idololatriæ fuiſſe pœnam, ut corpora ſua Idololatræ horrendis libidinibus defædarent, pluribus docet; & notum Diaboli cum præſtigiatricibus ſuis ſtrigibusque commercium &c: Præerat apud Romanos jumentis peculiaris ſervus, *Superjumentarii* nomine, cujus mentionem apud Suetonium Claudius Cæſar facit, hujusmodi ſibi pædagogum obtigiſſe, conqueſtus, *cap. 2.* Habebatque is ſub ſe alios viliores operæ, *Jumentarios* appellatos, quos cum Superjumentarius malè confundere nonnullos, notat Caſaubonus *ad l.* V. quoque Pignorium *de Servis*.

Juncarium, icus Italiæ, prope Montem Caſinum, *Bullar.* Caſin. *Tom II. conſt.*18: *num.*2.

Juncta, apud *Aragonios*, idem quod *Hermendadum*. apud Hiſpanos, Navarrenos maxime & *Huiſium*, apud vett. Francos, V. *ſuprà*: cujusmodi Junctæ in Aragonia quinque ſunt, ſc. *Cæſaraugusta, Oſca, Suprarbii, Exea* & *Tirajona*. His præſunt totidem *Suprajunctarii*, de quibus ſic Vitalis Epiſc. Olcenſis, *de Magiſtratibus ſua ætatu in Aragon. Sunt etiam Suprajunctarii ſuper Junctas*, id eſt, *populorum turmas, à domino Rege Pactarii conſtituti: quorum eſt ipſas junctas, cùm neceſſe fuerit, evocare, & ſi eas exercitum facere contigerit vel repentinum concurſum. Apellitum vulgariter nuncupatum. ipſas* Junctas. *ſive populum, gubernare. Qui debent fidejuſſores dandos junctis & cautiones recipere pro eiſdem & pignorare eos, qui ad exercitum non vadunt, vel concurſum non exierint ſua juncta. Caveant tamen Junctarius atq; Juncta: quia ſi quis damnum in ſuis poſſeſſionibus vel rebus pecuniariis duxerit infligendum, niſi prius per juſtitiam alicujus villa domini Regis, quàm id faciant, ſententialiter fuerit judicatum, totum damnum, quod fecerint, dupli reſtituere compellentur.* Michael *del Molino* Magiſtratum hunc, in Ripagurcia & Suprarbio primitus dictum fuiſſe *Paciarium Catalania* refert, *in Repertorio* in voce *Suprajunctarii*. Sunt autem hi meri executores, neque ullam habent cauſarum cognitionem. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* & Auctores ei laudatos, Blancam *in Commentar. Rerum Aragonic. pag.* 784. & Oyhenartum *Not. Vaſcon. lib* 1. *cap.*6. ubi, vocis originem à Latino verbo *jungere* derivans, *Junctas*, quaſi *Uniones* dictas vult.

Junctis manibus precandi ritus, indigitatur apud Virgilium *Æneid. lib.*1.

Ingemit & duplices tendens ad ſidera palmas
Talia voce refert ——

Et Homerum ante ipſum, *Iliad.* 2.

Ἀνὰ δ' ἠερόεντα. ἰσχῖν δὲ χεῖρας ἀνίσχον.
Tendebant populi geminas ad Numina palmas.

Hodieque ut plurimum uſitatus eſt. Eſt autem ritus eorum qui ſeſe humiliant ac demittunt, & quaſi ligatis manibus ſe captivos coram divina Majeſtate ſiſtunt, A. Rivetus *Exercitat. in Exod. cap.*9. *v.* 29. V. plura infrà, ubi de ritu *Levatis in cœlum manibus precandi*.

Junctura, apud Jul. Capitolinum *in Vero*, ubi de donis, quæ inter convivas Imperator diſtribuit, *Data & vehicula cum mulabus ac mulionibus cum juncturis argenteis, ut ea de conviviis redirent*: eſt, quâ *junguntur* mulæ carrucariæ, ut jumenta & boves ad aratrum jugo. Julius Paulus *Sententiar. lib.*3. *Carrucâ cum juncturâ legatâ, mula quoq; legata, non mulio videtur, propter quotidianam loquendi conſuetudinem.* Fieri eas ſolitas ex argento & Ulpianus docet, qui *Junctura argentea* facit mentionem *l.* 19. *ff. de auro, argento, mundo* &c. Caſaubonus.

Juncus, à *jungendo* dictus, quoniam ejus uſus ad juncturas utilis, vel quòd junctis radicibus hæreat, Iſidor. Ægyptiis olim, non minùs quàm papyrus, & Hiſpanis ſpartum, ad calceamenta in uſu fuit: cùm junci, quorum feraciſſima eſt Ægyptus, teſte Plinio *lib.*21. *cap.* 18. in funes, ſtrata, corbes atque adeò calceos, æquè commodè, ac ſpartum Hiſpanicum, compingi contexique valeant. Unde Moſis ad rubum ardentem accedere prohibiti calceamenta ex junco marino contexta, ſunt qui dicant: voluntque ideò juſſum eſſe divinitus calceos exuere, quòd Deus prævidens, Filium ſuum aliquando hominem factum, inter cæteras ſuppliciorum acerbitates, coronâ ex ejusmodi junco marino compactâ coronandum, indignum judicaverit, ſervum id pedibus calcare, quod ipſius Dominus in capite aliquando geſturus eſſet. Cùm objicitur, tam acutis ſpinis *Juncum* illum, qui Græcis ὀξύσχοινος, aliis *rhamnus*, nonnullis *carractum* appellatur, aſperari, ut vix manibus tractari queat: Reſpondent, potuiſſe juncum illum, compingendis calceis aliisque id genus deſtinatum, tenerum evelli, priusquam in rhamnum excreſceret, ſpinisque aſperaretur. Vel etiam, ſi qui fortè aculei in ipſo eminerent, facilè potuiſſe aut manu avelli, aut ferro abradi, aut quovis alio modo atteri, atque contundi. Quemadmodum apud Gallos ſtraminei calcei, (quorum uſus domorum ſeptis non egreditur) è contuſis contextisque ſegetum culmis fiunt, olimque Hiſpani ſpartum ſuum malleis contudiſſe videntur, quò faciliùs in funes contorqueri, aut in ſtrata contexi, aut in calceos compingi poſſet. V. B. Balduinum *de Calceo Antiquo cap.* 3. & plura ſi voles, de *juncea* CHRISTI *corona*, apud Salmeronem *Tom.*10. *tract.*30. Riberam *Comm. in Jonam*, & Oſorium *Conc. de cor. Chriſti.* Ad tegetes porrò texendas, adhibitum *juncum*, habes apud Plinium *lib.*20. *cap.* 18. Ibidem de holoſchœno, *junci* ſpecie, (σχοῖνος enim Græcis hic dicitur) *Utiliſſimus*, ait, *ad vitilia, ad naſſas marinas, vitilium elegantium nexus, lucernarum lumina.* Sed & in coronis uſitatum olim juncum, docet Strabo, quosdam Hiſpanos capite geſtare *fundas junceas tres*, memorans *lib.*3. quas Philetas vocat κόμμα μελάγχειμον, *junceum ornamentum*, apud Car. Paſchalium *Coronarum lib.*4. *cap.*1. Medio ævo alius uſus acceſſit: Per *Juncum* enim inveſtitura, occurrit in *Tabulario* Vindocin. apud Car. du Freſne, ubi vetus *Charta* ſic habet: *Tunc inclinavit ſe Comes & accepit viridem ſcirpum: nam domus recenter erat juncata, ſicut ſolemus facere, quando aliquem perſona potentis vel dominum ſuſcipimus vel amicum. Tunc* junco *ipſo non tam donum faciens, quàm reſtaurationem dedit, &c.* Plura hanc in rem V. apud Plinium ubi ſupra, & Salmaſium *ad Solinum pag.*262. & *ſeqq.* ubi quid inter *juncum* & *ſpartum* interſit, inter alia accuratè docet: *pag.* item 1049. ubi de *Junco odorato*, quem laudatiſſimum Nabathæam mittere Plinius *d. l.* ait. À *junco*, Ἰουγκάριον πεδίον, *Juncarium campum* dictum, in Hiſpania citeriore, uti à ſparto Σπαρτάριον πεδίον, *Spartarium campum*, memorat Strabo *Geogr. lib.*3. ubi de Emporitanis. V. quoque in voce *Juncaria*. À *junco* verò *odorato*, *Junſinum oleum*, de quo Plin. *d.l.*

Junia Fadilla, Maximino Juniori deſponſata, poſtea Toxotio nupſit, ejusdem familiæ Senatori, qui periit poſt præturam. Fuit autem e familia Antoninorum, quod nomen indicat; in ſtemmate enim Principum horum, Fadillæ ſunt plures, ut videre eſt initio *Vita Pii.* Caſaubonus *ad Capitolinum.*

Junioratus, apud Scriptores Eccleſiæ Rom. Soucheto Eccleſia eſt, ſeu Beneficium Eccleſiaſticum, quod *Junioribus* Clericis (quo nomine videntur appellati quivis Clerici, poſt Subdiaconos, ut ſunt *Lectores, Exorciſta, Oſtiarii, Foſſarii &c.*) dabatur; vel reditus, qui, in Eccleſiis, *Junioribus* Clericis & in minoribus conſtitutis ordinibus, aſſignabatur: Vaſſorio verò, quælibet Eccleſia, ſeu potiùs, Eccleſiæ cura, quæ à perſonatu dependet & *Vicarius* vulgò dicitur. Ita enim *Charta* Baldrici Epiſc. Noviom. A.C. 1103. ab eo allata *pag.*797. *Hæc altaria à perſonatu libera conceſſimus —tali cum tenore, ut Synodalia jura, ſicut antea, Epiſcopo, vel ejus Miniſtris ſolvant, & Presbyteri, qui* Junioratum *ab Eccleſia Abbatiſſa ſuſceperint, quotiens alter alteri ſucceſſerit, vel aliquo caſu illos mutari oportuerit, ab Epiſcopo ſive Archidiacono curam ſuſcipiant* &c. In *Charta* Richerii Archiep. Senon. in Tabular. S. Martini de Campis *Presbyteratus* vocatur, apud C. du Freſne. In *Conſuetudine* Britanniæ, paſſim quoque *Juniorum* mentio eſt, qui *Juveigneurs* dicuntur & feodorum; quæ ab illis poſſeſſa *Juveigneries* vel *Juveigneuries*, h. e. *Junioratus* itidem appellantur: quo nomine verò ibi feuda intelliguntur, quæ à *junioribus* fratribus, qui eorum nomine homagium primogenito tenentur præſtare, poſſidentur: de quibus, ut & plura de voce *Juniores*, V. apud modò laudatum Auctorem *in Gloſſario.*

è *Juniperi* ligno, Dianæ Templum, in Hiſpania, extructum olim, teſte Plinio. V. Macros Fratres *in Hieroloxico*, in voce *Arceuthinus*; ἄρκευθον a. juniperum Græci vocant. Nec enim cariem, nec vetuſtatem, ſentit hæc arbor, ut cedrus, cui etiam adeò ſimilis facie eſt, ut penè internoſci non queant, niſi fructus differentiâ. Plin. *lib.*16. *cap.*39. *Cedri oleo peruncta materies nec tineam nec cariem ſentit. Junipero eadem virtus, qua cedro. Vaſta hæc in Hiſpania, maximeq; bacca ejus, medulla ejus ubicunq; etiam ſolidior, quàm cedrus.* Eadem prona & ſubdialibus aptiſſima. Idem *cap. ſeq.* ubi trabes templi illius, quod Sagunti erat cuique pepercit religione inductus Annibal, etiam ſuâ ætate duraſſe adnotat, addens; *In plenum dici poteſt, etiq; qua odore præcellant, ea æternitate præſtare.* Nota autem tum ligni, tum baccarum hujus arboris fragrantia eſt. De *gummi Juniperi*, quem vernicem hodie appellamus, V. Salmaſium *ad Solinum pag.*1151.

Junius Menſis, adde: Sunt etiam, qui dictum *Junium* velint, quaſi *Unium* ſive *Jungium*, à junctis fœdere Romulo & Tatio, illo Romanorum, hoc Sabinorum Regibus. Unde Ovidius, dum alias rationes notationis memorat, etiam hujus non obliviſcitur:

Hæc ubi narravit, Tatium fortemq; Quirinum,
Binaq; cum populis regna coiſſe ſuis.
Et Lare communi ſoceros generosq; receptos,
His nomen junctis Junius, *inquit, habes.*

Joh. Goropius Becanus hunc Menſem à favore nominatum vult quòd in eo favorem terræ ſentire incipiamus, fructibus jam ſeſe ad eſum offerentibus: dici autem *Junium*, quaſi *Gunium*, à Germ. voce *Gunnen*, quod Latinis *favere* ſignificat. Sed nemo eſt, qui Viro aliàs erudito hic ſuffragetur. Fuit olim hic menſis in Mercurii tutela, & ex Romuli ac Julii Cæſaris 30. ex Numæ autem Pompilii conſtitutione 29. dies nactus eſt. Thom. Dempſterus ſeu potiùs Joh. Roſinus *Antiqq. Rom.* Ei apud Græcos

reſpondit Σκιῤῥοφοριών: apud Hebræos, ex parte menſis Sivan & Thamuz. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. lib.* 2. *cap.* 10. & Thom. Godwynum *de Rit. Hebræorum lib.* 3. *cap.* 1.

Dies hoc Menſe apud Romanos olim feſti.

1. die, ſeu 6. Nonas, feriæ erant Martis, Carnæ & Monetæ Junonis, cui templum hoc die dedicatum. Eodem Tempeſtatis quoque delubrum dedicatum eſt.

Prid. Nonas ſacrum fiebat Bellonæ, cui eo die templum conſecratum erat: Eodem Herculi ædes in Circo poſita eſt.

Nonis *Junii* ſacrum fiebat Deo Fidio.

7. Idus Piſcatorii ludi peragebantur.

6. Idus, ſacrum fiebat Menti, in Capitolio.

5. Idus Veſtæ feriæ erant. Eodem Jovi Piſtori ara in Capitolio poſita eſt: Junius quoque Brutus ulteriorem Hiſpaniam & M. Craſſum Parthi devicerunt.

3. Idus Matralia erant; Item feſtum Fortunæ Sejæ. Eodem Concordia ædes à Livia conſtructa ac dedicata eſt, ac P. Rutilius Conſul cum L. Jul. Cæſare, an. U. C. 664. bello Marſico ſeu Sociali periit.

Idibus ædes Jovi Invicto conſecrata ac dedicata eſt. Iiſdem erant Minuſculæ Quinquatrus.

17. Kal. Julias, ſeu 15. d. *Junii* ædes Veſtæ purgari ſolebat.

16. Kal. Julias, in Aventino, Palladi ſacrum fiebat, V. Ovid. *Faſt.*

13. Kal. Summano templum fuit poſitum.

9. Kal. dies ater erat, ob Romanos ad lacum Thraſymenum ab Hannibale victos.

8. Kal. Syphax à Maſiniſſa ſuperatus, item Hasdrubal ductu M. Livii Conſulis & operâ Cl. Neronis Coll. cæſus eſt. Eodem die feſtum erat Fortis Fortunæ: Naves item coronatæ per Tiberim convivia agitabant.

5. Kal. templum Laribus dedicatum, Jovi item Statori templum conditum eſt.

4. Kal. templum in colle Quirinali dedicatum eſt.

Prid. Kal. templum Herculi & Muſis eſt conſecratum.

Viri illuſtres.

Junius Balbus, Vir Conſularis Metiam Fauſtinam fil. Gordiani Imp. uxorem habuit, Capitolin. *in Gordianis.*

Junius Brocchus, Illyricum tuitus eſt, ſub Claudio II. cujus ad illum Epiſtolas habes, apud Trebellium Pollionem *in Claudio.* V. quoque ſuprà in voce *Brocchus.*

Junius Calphurnius, memoriæ dictator Caro Imp. memoratur Fl. Vopiſco in hujus *Vita.*

Junius Cordus, cujus mentio apud Jul. Capitolinum, *in Gordianis,* & ſuprà *Cordus.*

Junius Meſſala, *patrimonium ſuum ſcenicis dedit, hæredibus abnegavit: matris tunicam dedit mimæ, lacernam patris mimo — inſcriptum eſt adhuc in Chiraula pallio Tyrianthino, quo ille, velut ſpolio nobilitatis exultat Meſſala, nomen uxoris* &c. Sc. pallium illud Tyrianthinum, quod *Junius* hic choraulæ donavit, uxoris erat & in eo nomen uxoris ejus inſcriptum extabat, Fl. Vopiſcum *in Carino,* inſaniam ejus pluribus carpentem.

Junius Ruſticus, Philoſophus Stoicus, inter præceptores Pii, Capitolio.

Junius Syllanus Conſ. ſuffectus ex Kal. Maji, cum Meſſio Gallicano, principatu Gordiani, Vide Jul. Capitolinum *in Maximinis.*

Junix, V. infrà *Juvenca.*

Juno, adde: Cæterùm fallax, aſpera & iracunda, quam ob rem malis eam dæmoniis adnumeravit Porphyrius *de Abſtinentia lib.* 2. ubi horum ingenium adeò ſcite repræſentat, ut nec à Clemente aut Arnobio meliora, contra Gentilium Deos, quàm ab hoc Chriſtiani nominis acerrimo hoſte, proferri potuerint. Eandem Papinius iis Numinibus, quæ fulminis uſum haberent, accenſet *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 69. *Disjice & in Thebas aliud (potes) excute fulmen.* Quod tamen contra cæteros eſt, non niſi Jovi, Vulcano & Minervæ id adſcribendum eſſe cenſentes, ex libris Hetruſcorum, laudatis Servio *ad Æneid. lib.* 1. Agit autem ibi de *Junone Argolica*, quâ non alia majori in veneratione fuit. Certè Argis non aliter quàm *Matronam Tonantis*, ut Ovidio memoratur, & *Reginam Dearum*, cultam docet Appulejus *Milſ.* 6. ideoque *Argivam* cùm Maro vocat *lib.* 3. *magnam* interpretatur Servius. Nec deſunt Scriptores, qui Numen hoc omnibus aliorum Deorum ſanctius habitum cultumque, cujus adeò fuerint prodigia certiſſima, certiſſimæ etiam ultiones, ſcriptum reliquerint. Unde & alibi hoc nomine dedicata, uti de Jaſone, qui in agro Picentino Oſcorum Templum *Junonis Argivæ* condidit, legimus, apud Solinum *cap.* 2. Cumque Templa Cæſari Romæque paſſim conſecrarentur, uti Cæſaris ſimulachrum ad Jovis Olympici inſtar, ſic Romæ, ad Junonis Argivæ ſimilitudinem, formari ſolebat. Moris enim fuiſſe, ut qui ſimulachrum Imperatori conſecrare vellet, in exemplum ſumeret nobile aliquod Dei alicujus ſignum, ex Joſepho diſcimus, Ἁλώσ. *cap.* 16. De ornatu ejus ſic Tertullianus *de Corona Mil. Junoni vitem Callimachus indixit. Ita & Argis ſignum palmite redimitum, ſubjecto pedibus ejus corio leonino, inſultantem oſtentat novercam de exuviis utriusque privigni:* Bacchi viz. Herculisque: unde & ſacrificantes ipſi vite, palmite & corymbis cingi ſunt ſoliti. Aliàs *Junoni*, non minùs ac Jovi, coronam radiatam tribuit Antiquitas. Lucianus *de Dea Syr.* Ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνάς τε φορέει καὶ πύργον καὶ κεστόν. Etiam lunatam quidam, h. e. lunam in diademate gerentem, coluere, Albericus *de Deorum Imagin. in Junon.* quod ornamentum ad falſas quoque Junones tranſtulit Jupiter, Alcumenam, è cujus coronæ lamina ſexies emergebat effigies Lunæ, apud Statium *Thebaid. lib.* 6. & Inachim, apud Ovidium *Metamorph. lib.* 9. Nempe ſub *Junonis* nomine Lunam adoratam fuiſſe, Eruditi multis docent. Utraque enim *Urania* dicitur, & Juno velut inter ignes Luna minores Ἀστροάρχη appellatur, V. Herodianum *lib.* 5. id eſt, *Planetarum Regina*, vel, ut Horatius interpretatur, *Siderum Regina.* Ita apud Virgilium *Juno* inquit: *Divûm incedo Regina*, quam proin ſub nomine *Reginæ cœlorum* ab Idololatris Judæis cultam fuiſſe, Jerem. *cap.* 7. *verſu* 18. & *cap.* 44. *verſ.* 17. innui videtur. Et cui potiùs Gentiles Kalendas ſeu primitias omnium menſium conſecraverint, quàm Lunæ, at Junoni conſecrarunt, quæ proin *Kalendaris* dicta eſt. Porrò quemadmodum Jupiter Ammon nil aliud quàm Sol erat, ſub arietis formâ coli ſolitus, ita non malè Lunam *Junonem Ammoniam* dixeris, quam ſub ovis ſchemate coluere. Unde idolum Aſtaroth, quod præcipuo honore venerati ſunt Sidonii 1. Reg. *cap.* 11. *verſu* 5. & 2. Reg. *cap.* 23. *verſu* 13. quoque nomine vel Luna vel Juno culta eſt, ſeu potiùs utraque, ovis imaginem habuiſſe legitur, V. Cœl. Rhodiginum *lib.* 18. *cap.* 38. Dav. Kimchi *in* 1. *Sam. cap.* 31. *verſ.* 10. Thom. Godwynum *de Ritib. Hebr. l.* 4. *c.* 6. &c. De *Junone Samia*, in cujus templo pavones alebantur, V. infrà, voce *Pavo*: uti de ſimulachro ejus ex ære, Romæ, in Concordiæ templo, Bedæ opere, Plinium *lib.* 34. *cap.* 8. de aliis huc pertinentibus, Caſp. Barthium *Animadverſionibus Papinianis* paſſim, inprimis verò *Commentar. Superſtitionum.*

Ivo Carnutenſis, adde: præſertim autem Gerb. von Maſtricht JC. *Hiſtor. Juris Eccl. num.* 263. & *ſeqq.*

Jupa, in *Regula* Ordinis Canonicorum S. Marci de Mantua, in *Regeſto* Alexandri IV. Pontif. Rom. anni 7. *Epiſt.* 24. ex Bibl. Reg. apud Car. du Freſne, veſtis talaris ſpecies eſt, Gallis *Jupe.* Hinc *Jupellum*, Picardis *Jupel*, aliis *Jupon*, ſagum militare, apud Eund. *Epiſt.* 172. *lib.* 5. ubi præfatus Pontifex decernit, ut Fratres Milites Ord. Hoſpital. chlamydes nigras deferant, quò ab aliis Fratribus ejusdem Ordinis dignoſcantur: *In bellis autem — utantur jupellis & aliis ſuperinſigniis militaribus — coloris rubei, in quibus etiam crux albi coloris ſit in eorundem vexilli modum aſſuta* &c.

Jupanus, titulus honorarius, in Serviæ Regno, ſecundo-genito Regis olim tribui ſolitus. Auctor *Vita* Sabæ Epiſc. *Ut videre eſt ex literis Stephani ejus filii, Magni* Jupani *Serviæ.* Sic inter Innocentii III. *Epiſtolas*, una eſt *Magno Jupano Serviæ* inſcripta, quæ 167. eſt *libri* 2. V. infrà *in Zupa*, & *Zupanus.*

Jupiter, adde: Hunc Deorum præcipuum habere Oraculo moniti ſunt Athenienſes. Cùm enim de Monarchico regimine tollendo conſilia agitarent, reſponſum illis divinitus eſt, στήσασθαι Δία Βασιλέα, *Præficerent ſibi Jovem Regem*, Schol. *Ariſtophanis pag.* 122. unde Poëtæ huic *in Nubibus* Ζεὺς Βασιλεὺς, i. *Jupiter Rex*, disertè appellatur. Iidem eum, velut Præſidem Juſtitiæ, Supplicum, Conſilii, Societatis civilis, Hoſpitum &c. venerati ſunt, ut ex epithetis ejus infrà apparet. V. Fr. Roſſæum *Archæol. Attica lib.* 2. *cap.* 2. Coronamentum *Jovis* quod attinet, *poſt devictos Titanas hoc munere à cæteris honoratum*, ait Tertullianus *de Cor. mil.* Et quidem nexâ è vernis floribus coronâ ſimulachrum ejus redimitum, Pauſanias habet *lib.* 5. Oleaginam ei tribuit Phornutus *in Jove.* Querceam, alii &c. V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 2. & ſuprà ubi de *Junone.* De ſimulachris ejus variis, fictili, vitigineo, eburneo, aliisque, magna olim veneratione cultis: de ſtatuis ejus ex ære, alioque metallo; pictis item effigiebus, optimorum artificum: porrò de more priſco, minio ſimulachrum ejus pingendi, menſam verbenaca verrendi, aliisque, V. Plinium paſſim. Sed & de ſepulchro illius ut aliquid addam, montem Idam in Creta primò, mox totam Inſulam eo gloriatam, innuit Papinius *Thebaidos lib.* 1. *verſ.* 278.

— placet Ida nocens, mentitaque manes
Creta tuos —

Et certè res multis Scriptoribus tradita eſt, quos magno numero laudat Barthius *ad l.* Varro ſe vidiſſe ſcripſit, vel ævo ſuo ſanè ſepulchrum id fuiſſe conſpicuum. Solinus *cap.* 17. Varro *in libro, quem de Littoralibus fecit, etiam ſuis temporibus affirmat, ſepulchrum Jovis ibi viſitatum.* Hodieque ſupereſſe, refert J. Villamontius *Itiner. lib.* 2. *cap.* 5. *La grotte de Minos eſt encor en ſon entier, que les Venitiens & Candiots appellent aujourdhuy le ſepulchre de Jupiter.* Titulum habuiſſe hunc,

Ὧδε μέγας κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσι·

addit Salmaſius *ad Solinum d. l.* Sic Bacchi ſepulchrum Delphis oſtenſum, & templa pleraque ſepulchra fuiſſe, docet Euſebius *Chronic. lib.* 2. & Clemens *Protreptico.* Plura de principe hoc Gentilium Idolo, V. præter Auctores jam dictos, apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim, & Commentariis Superſtitionum,* Gerhard. Joannem Voſſium *de Origine & Progr. Idolol.* Salmaſium item *ad Solinum*, Alios.

Jovis

Jovis apud Athenienſes epitheta varia.

Ἀγοραῖος, quaſi *Forenſis*, dictus eſt, quod Fori, rerumq; vendendarum ac emendarum crederetur Præſes.

Βουλαῖος, i. *Conſiliarius*, quòd is conſiliorum eſſet auctor ac moderator.

Ἐλευθέριος, ſeu *Liberator*, appellari cœpit, cùm Themiſtoclis ductu Græcos à Perſis liberavit, V. Plut. *in Them.* & Pauſaniam.

Ἑρκεῖος, etiam Latinè *Jupiter Herceus* vel *Herceſius*, a voce ἕρκος, i. *vallum*, *ſeptum*, eo quòd domorum ſepta cuſtodiret; Habuit hic in atrio domus cujusque ſub dio aram, ἐν ᾗ ἔθυον Διὶ ἐφόρῳ τοῦ ἕρκους, *in qua ſacrificabant Jovi ædium cuſtodi.*

Ἱκέσιος, vocitatus eſt, tanquam præſes τῶν ἱκετευόντων ſeu ſupplicum. Vide Ulpian. *in Demoſth. p.*273.

Καταιβάτης, quaſi *Deſcenſor*, quòd in conſpectu, cujus illum facie bant Moderatorem, in hæc inferiora deſcenderet.

Νέμειος, Lat. quoque *Nemius* dictus eſt, Præſes Legum atque Juſtitiæ, Demoſthenes *in Midian p.*251. Diverſum ab hoc Νέμειον coluere Corinthii.

Ξένιος, i. *Hoſpitalis*, ſeu *Hoſpes* Ovid. *ante ædes ſtabat Jovis Hoſpitis ara*, in præcipuo honore erat, tanquam peregrinorum ac hoſpitum, quos Athenienſes inprimis honorificè ac religioſe habuerunt, tutelare Numen. Huic ſacra facientes his verbis uti ſolebat: Εἰς Δία Ξένιον ἁμαρτεῖν, ἢ περὶ ξένους, *Si hoſpites offendero vel neglexero, ſim reus læſi Jovis Hoſpitalis*, Euſt. *in Iliad.* Λ.

Ὅρκιος appellatus eſt, tanquam cognationis præſes.

Πολιοῦχος, i. eſt, *Urbium Protector*, dictus eſt, quòd in ejus tutela urbes ac Reſpublicæ eſſent.

Ὕπατος, quòd ſupremus eſſet omnium Deorum, *Pater hominumq; Deûmq;*.

Φίλιος, quod τῆς φιλίας, i. *amicitiæ* eſſet auctor ac ſtator.

Φράτριος, ab iis cognominatus eſt, quòd idem Tribubus ac Societatibus civilibus præeſſe exiſtimaretur &c.

Apud alias quaſdam gentes.

α. Ammon, apud Ægyptios in veneratione fuit: cum barba pingi ſolitus, παλαιὸς θεὸς & κεραοὺς ἔχων. Cujus ſimulacrum in Muſæo Kircheriano conſpici G. de Sepibus tradit, *in Deſcript. ejus p.*8. β. Ἀπόμυιος, apud Eleos, V. *Muſcarius*. γ. *Baal* i. Belus, Phœnicibus & Chaldæis dictus eſt. Item *Baal ſamen*, h.e. *Dominus, Princeps, Rex cœli*, quibus nominib. Solem indigitatum, docent eruditi. δ. Cauus, cultus eſt in monte cognomine, de quo V. ſuprà. ε. Creſcens, in nummo Valentiniani, de quo V. Jac. Gronovium *Epiſt. ad Ant. Magliabequium.* ζ. Dodonæus in Epiro V. voce *Dodona*. η. Feretrius, adde: omnis indui ſolebat. Jul. Firmicus, *Quid ipſe Jupiter veſter? modò imberbis ſtatuitur, modò barbatus locatur: & cùm Hammon dicitur, habet cornua: & cùm Capitolinus, tunc gerit Fulmina: & cùm* Feretrius *eſt, opimis induitur.* Nempe alio atque alio habitu Hammon, Capitolinus, Latiaris, Feretrius, erat inſignis. V. Jo. Frid. Gronovium *Obſervat. in Eccl. Scrip. c.*5. *p.*80. & 81. θ. Jomæus, in Arcadia, cui templum ab Ariſtæo ſtatutum. ι. *Moloch*, i. Rex, V. ibi. κ. Nicephorius. λ. Nicephorus, V. infrà, item *Victor*. μ. *Olympius*, Græcis cultus eſt, de quo multa Barthius *ad Statium Theb. l.* 2. *v.* 35. & *l.* 4 *v.*758. ubi *Fluvium* Jovem hoc nomine adoratum fuiſſe, docet. V. quoque ſuprà, ubi de *Junone*. ν. Παλαμναῖος, Trapezunte. ξ. Piſæus, Piſis, cujus ſimulachrum ex ebore fecit Phidias. ο. Triphylius, in Panchaja. π. Urius, apud Boſphori accolas &c. de quibus omnibus V. Salmaſium *ad Solinum*, Barthium *ad Statium* nec non *magno Comment. Superſtitionum*, & hîc paſſim.

Juramentum, in judiciis & actionibus, apud omnes ſemper gentes, tum circa litigantes, tum circa teſtes, non exigui uſus fuit: Unde Ariſtoteli μετὰ θείας παραλήψεως φάσις ἀναπόδεικτος, *cum divina ſibi aſſumtione Dictio non demonſtrabilis*, Rhetoric. *ad Alex. c.*18. Aliis, veluti proverbio, Μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου, *Teſtimonium Dei, de re controverſa*; &, Τὸ πίστεως βεβαιότατον σύμβολον, *Fidei firmiſſimum ſigillum*, apud Philonem Jud. *de Allegoria l.*2. &c. Quemadmodum Auctori Epiſtolæ ad Hebræos *c.*6. *v.*16. Πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν, *Omnis controverſiæ finis, in confirmationem.* Sed ritus *Jurandi* apud varias Gentes varius fuit. Apud Romanos, ſolemne jusjurandum in Capitolio concipiebatur, Plin. *l.*2. *c.*7. idque præſertim, cum adigendi in acta Principum cives erant Kalendis Januariis, Tacit. *l.*16. *Annal. fine.* Jurabant autem ibi per Jovem Capitolinum, quem Plinius *fulminantem* vocat, quòd in perjuros telo triſulco erat armatus. Cum fœdera ſancirent, tenebant iidem lapidem ſilicem in manu, ſicque per Jovem lapidem in hæc verba jurabant: *Si ſciens fallo, tum me Dieſpiter ſalvâ urbe arceq; bonis ejiciat, uti ego hunc lapidem.* Ubi quidam per lapideum Jovis ſimulachrum, alii per vivum lapidem, id eſt, qui ſe dæmonis inſtinctu movebat, juratum fuiſſe volunt. Eodem modo Judex, in Comitio, ad aram, quæ *Puteal Libonis* dicebatur, jurare ſolebat, ſe ex lege judicaturum: Litigator dein uterque jurare juſſus eſt, quod *Calumniæ juramentum* vocabatur. Nam Actor quidem juravit, ſe litem ex æquo & bono æſtimaturum: Reus verò, ſe injuriam non feciſſe; quorum illud Athenis προωμοσία, hoc ἀντωμοσία, utrumque διωμοσία dictum eſt, annotante Sam. Petito *Comm. in LL. Atticas lib.*7. *tit.*1. Quo ordine quoque ritu à militibus juratum fuerit, docet Cæſar *bell. Civil. lib.* 3. *Princeps Labienus procedit, juratq; eum ſe non deſerturum, eundemq; caſum ſubiturum, quemcunq; ei Fortuna tribuiſſet: hoc idem reliqui jurant Legati, hoc Tribuni militum Centurionesq; ſequuntur, atq; idem omnis exercitus jurat.* Enſes autem juraturi vibrabant, quò ſignificarent, diſtrictis gladiis ulciſcendam ſacramenti violati fidem. Unde Marcellinus *lib.*21. *Juſſiq; univerſi in ejus nomen jurare ſolenniter, gladiis cervicibus ſuis admotis, ſub exſecrationibus diris, verbis juravere conceptis* &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. cum Paralip.* Thomæ Dempſteri paſſim. Addo ſaltem, *juraviſſe*, apud Romanos, Conſules ineuntes, in Leges; decedentes *ejuraſſe*. Unde de Trajano Plinius *in Panegyr. Imperator ergo & Cæſar & Auguſtus & Pontifex Maximus, ſtetit ante gremium Conſulis* (decedentis) *ſeditq; Conſul Principe ante ſe ſtante: & ſedit imperturbatus, interritus, & tanquam ita fieri ſoleret. Quinetiam ſedens ſtanti* (Principi) *præivit juramentum: & ille juravit, expreſſit explanavitq; verba, quibus caput ſuum, domum ſuam ſi ſcienter fefelliſſet, Deorum iræ conſecraret*, uti locum reſtituit Jo. Frid. Gronovius *Obſervationum l.* 4. *c.*16. Nempe *juravit* Trajanus, ut Conſul: aliàs neque Romanos, neque CPolitanos Imperatores Senatui juraſſe aut Populo, quod quidem Livinejus, Meurſius, Alii, voluere, oſtendit Idem *ibid.* &c. Apud Athenienſes Ὅρκος, (quem Eridis filium finxit Heſiodus, cùm ſit omnis contentionis terminus, Heb. *c.*6. *v.*16.) ſeu *Jusjurandum* duplex erat, *magnum* & *parvum*. *Magnum*, cùm vel homines per Deos, vel Dii per Stygem jurabant: Heſiodus *in Theog.*

Αὐτὴ μὲν γὰρ ἔθηκε θεῶν μέγαν ἔμμεναι ὅρκον.

Hujus auctorem Jovem ferunt, qui vel à Styge ejusque filiis contra Titanas adjutus, vel ejus hauſtu, in pugnæ calore, levatus, hanc jurandi formulam Deorum turbæ præſcripſerit: per quam ſi quis pejeraſſet, 9000. annorum in Inferis pœnas dediſſe, refert Servius. Imò ipſe Jupiter, eidem ſe cum reliquis legi ſubjiciens, *deſtinatam ſibi cùm ſuis cultoribus pœnam præſcius perhorruit*, ut loquitur Minutius Felix. Et talis propriè dicebatur ὀμνύειν, teſtesque invocabat Deos & vindices, additâ aliquando imprecationis formulâ, ſi ſciens fefelliſſet. Telemachus apud Hom.

Οὐ μὰ Ζῆν' Ἀγέλαε, καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο·

ubi *per Jovem, & patris ſui calamitates* jurabat. Mulieres *per Junonem*, vel *Dominam Dianam* jurare ſolitæ erant: exemplo Clytemneſtræ apud Eurip. *in Electra*, μὰ τὴν Δέσποιναν Ἄρτεμιν. Viris, veteri Solonis lege, per quos jurare liceret, tres ſanciti ſunt Dii: Τρεῖς θεοὺς ὀμνύναι, Ἱκέσιον, Καθάρσιον, Ἐξακεστῆρα. *Per tres Deos jurato, per Supplicem, per Procuratorem, per Averruncum:* Seu potius unus Deus Jupiter ὅρκιος, qui tribus his nominibus erat inſignitus, Cuſtos enim Juramentorum princeps hic Deorum habitus eſt, quod non ſolum ex voce ipſa, quæ quaſi *Jovis jurandum* dicitur, ſed & ex Euripide *in Medea* patet, *verſu* 170.

—— —— Ζῆνά θ' ὃς ὅρκων
Θνατοῖς ταμίας νενόμισται.
—— —— *Jovemq; qui juramentorum*
Mortalibus cuſtos creditus.

Interim adeò non contenti ſuo Jove manſerunt, ut non ſolùm per reliquos quoque Deos jurarent: Ephebi quidem *per Agraulos, Enyalium, Martem, Jovem, Nutritiam terram, Dianam*; Heliaſtæ *per Jovem, Neptunum, Cererem*; reliqui Judices *per Apollinem Patrium, Cererem, & Jovem Regem* &c. ſed & animas eorum, qui in hoſtico eſſent mortui, teſtes invocarent: ut Demoſthenem μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι, *per eos, qui in Marathonia obiere pugna*, juraviſſe legimus. Quemadmodum & apud Romanos, non tantum *per Deum*, ſed etiam *per ſalutem ſuam*, item *per caput ſuorum*, aut *filiorum ſuorum*: inprimis *per ſalutem* aut *genium Principis* juratum eſt. Quod poſtremum etiam in Chriſtianis factitatum eſſe, docet Tertullianus *Apologet. c.*32. ſed hoc diſcrimine, ut per ſalutem Cæſaris Deum, qui Cæſaris ſalus eſt & per quem valet, intelligerent. Aliquando Athenienſes, fiduciam cauſæ ſuæ oſtentaturi, parti adverſæ optionem dabant nominandi ſibi Deum, per quem jurari vellet, hoc modo: Ὄμνυμι μὲν τινὰ τῶν θεῶν, ut videre eſt apud Platonem *in Phædro* & Ariſtænetum *lib.* 2. *Epiſt.* 2. *Euxithei ad Pythiam.* Nonnunquam per plures ſimul, ut viſum ſuprà: quandoq; per omnes ſuos XII. Deos, μὰ τοὺς Δώδεκα, quod in vulgari uſitatum erat colloquio, jurabant, Ariſtoph. *Equit.* quemadmodum Lacones per τὼ Σιώ, binos ſuos Deos, Caſtorem ac Pollucem. Cùm expediendarum litium causâ publicè jurandum eſſet, Dii quidem manus in altum tollebant, unde Apollo apud Poëtam Lacheſin rogat χεῖρας ἀντεῖναι; imò ipſe DEUS in Scripturis iſtiusmodi verbis uti ſolet. Homines verò, manu altari impoſitâ, ſi publicum eſſet jusjurandum, jurabant: ſin privatum, manum ejus, cui jurabant, tangere erant ſoliti, more quoque Romanis uſitato. Sic Menelaus apud Euripidem, juramentum ab Helena expoſcens, ait *verſu* 834.

Ἐπὶ τοῖς δὲ τοῖς νῦν δεξιᾶς ἐμῆς θίγε.

Dein *Juramento ſolenni* defungentes, caprum Diis, per quos jurabatur, vel arietem vel capram ſacrificabant, vel etiam ex triplici hoc animalium genere ſimul victimas offerebant, ſeu ſingulas ſeu ternas: Quemadmodum Romanis porca inprimis in hunc uſum placuit, &c. *Parvum*, Gr. Μικρὸς ὅρκος vocabatur, cùm per creaturas jurabant: Viz. *per Crambem*, *per Anſerem* vel *Canem*, quod Socrati uſitatum: *per ſolum*, cui inſiſtebant: unde Hippolitus apud Eurip. καὶ πέδον χθονὸς ὄμνυμι: *per tecta, aliaq; inſtrumenta:* inprimis *per Caput*: ut apud Virgilium legimus,

Per caput hoc juro, per quod Pater antè ſolebat.

Utrobique ſolebant jurantes, vel per ignem manum traducere, vel ferrum candens Gr. μύδρον manu tenere, perſuaſi bona fide ju-

rantibus neutrum nociturum, ſeu, ut Schol. Euripidis *in Hel.* ait, *τὰς μὲν ἰσχὺς τῷ ἁμαρτήματι ἐν τοῖς μὴ ἀλγεῖν*: quem ritum etiam veteres Saxones lauaaſſe notum. Aliquando ferrum in mare projiciebant, ſignificantes tam diu ſe juramenti fidem ſervaturos, quamdiu ferrum eſſet in mari manſurum. Callimachus,

— — *μέχρις τὸ μύδρος μέγας εἰν ἁλὶ μυδρῷ.*

Nonnunquam etiam juramento chartæ inſcripto, hacque in aquam projectâ, de jurantis ſinceritate edoceri volebant: ſi enim ſcheda ſupernataret, credebant ſanctè juratum: perjurii verò ſignum habebant, ſi illa mergeretur. Quò facit, quod Poëta de Athenienſibus memorat, illos tripodi juramento inſcripto, illum Delphos miſiſſe,

Μνημεῖα δ' ὅρκων, μαρτυρήματα Ἑλλάδι,

Monumenta jurisjurandi, & teſtimonia Græciæ, &c.

V. Franc. Roſſæum *Archæol. Attica lib.6.cap.4.& ſeqq.* Apud Hebræos, aliquando elatâ manu *jurabant*, ut de Abrahamo legimus Geneſ. *c.14.v.22.* & Deo ipſo, Pſalmo 106. *verſu 26.* Nonnunquam, qui alteri jurabat, manum ſub femore illius poſuit, uti Eliezerus ſervus Abrahami, Geneſ. *c.24.v.2.* & Joſephus Jacobo patri juraturus, Geneſ. *c.47.v.29.* Aliquando ante altare ſtantes juramento defungebantur, 1. Reg. *c.8.v.31.* ut de Athenienſibus ſupra, & alibi de Pœnis Romaniſque ab Eruditis annotatum eſt. Jurabant autem per ſolum Deum, ut apparet ex Eſajæ *cap.45.v.23.* & Rom. *c.14. v.11.* unde priſca formula: *tribue gloriam Jehovæ*, Joſuæ *c.7. v.19.* & Johannis *c.9.v.24.* gloriam nempe omnipræſentiæ, veracitatis, juſtitiæ ac omnipotentiæ ejus: Quæ cauſa, quòd nemini temerè juramentum deferebatur, neque niſi extremâ neceſſitate urgente. Sequioribus poſtea temporibus, cùm mores populi in pejus irent, gloria hæc ſoli DEO debita ad alia quoque transferri cœpit. Unde *per creaturas varias*, *Hieroſolymam* inprimis, *Templum, aurum Templi, Altare, &* *donum in Altari*, quod *Corban* dictum, circa tempora SERVATORIS noſtri, Judæi jurare ſoliti ſunt. E quibus ultimum inprimis jurandi genus à Scribis & Phariſæis magni eſt habitum, ut apparet ex Matthæi *c.23.v.18.* & Joſepho *c. Appionem l. 2.* Imò quamvis honor Parentum divinâ Lege injunctus liberis eſſet, tamen ſi quis horum ad contrarium ſe obſtrinxiſſet jurejurando *Corban*, à lege immunis habebatur. Hinc Jurejurando hoc ſe non rarò obſtrinxiſſe, huic vel illi homini nihil commodi ſe præſtituros, legimus apud Philonem Judæum *de ſpecialibus LL. p.595.* Porrò uſitatum fuit diras aliquas vel execrationem conditionatam juramento annectere, ut Saul fecit 1. Sam. *c.14.v.44.* *Ita faciat* mihi *Deus & ita pergat.* Aliquando tamen ſubintelligenda relinquebatur, ut Geneſ. *c.14.v.22.* & 23. *Juravi*, dira mihi imprecans, *ſi vel filum vel corrigiam calceamenti* acceperо: quo pacto prior Juramenti pars negativa redditur. *Non recipiam filum vel corrigiam.* Sic Pſalmo 95. *verſu ult.* *Juravi in ira mea, ſi intraverint* in requiem meam, id eſt, *non intrabunt in requiem meam*, Vid. Hebr. *c.3. v. 18.* Ita explicari commodè poteſt difficilis ille locus Matth. *c.15.v.5.* *Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς*, *Per Corban ſi quidquam tibi prodero.* Ubi Eruditi interpretantur *ὃ ἐὰν*, *Si quicquam*: quemadmodum *ὃς ἐὰν*, *Si quisquam*, Matthæi *cap. 10. verſu 14.* & *cap. 23. verſu 18.* Ut execratione ſubauditâ ſenſus emergat, *Per Corban nihil tibi prodero.* Nec obſtat, quòd in textu Originali, ſit *Κορβᾶν*, non *ἐν Κορβᾶν* vel *per Corban*: iſtiusmodi enim ellipſes in jurandi formulis non eſſe inuſitatas, notum eſt, V. Druſium *de tribus Sectis lib. 2. cap. 17.* Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.6. cap. 6.* &c. In Chriſtianiſmo veteri, diſciplina Juramentorum maximè fundata erat verbis Chriſti, quibus Legem Judæorum vetr. de perjurio, commentis non paucis à Magiſtris inquinatam, ex Judaiſmo genuino ac vero explicuit, Matth. *c.5. v.33.* quod totidem fere verbis repetit Jacobus *cap.5. v.12.* ubi monet, *πρὸ πάντων*, *Ante omnia*, juramentis abſtinere; prohibetq; per Cœlum ac Terram jurari, *aliudq; omnino juramentum* vetat. Unde, ut & ex verbis Chriſti, Judæos *per cœlum, terram, caput*, in more habuiſſe jurare colligimus. Sed quisnam eorum integer ſenſus, controverſum. Si enim, de non omnino jurando, ſimpliciter capiatur, undenam aliquoties teſtem Deum ejusque præſentiam invocat Paulus, Rom. *c.1.v.9.* 2. Cor. *c.11.v.30.* Gal. *c.1.v.20.* Atque auctor ad Hebræos *l. cit.* de *Juramento* diſertè loquitur, ut cujus in controverſiis omnibus decidendis uſus ſit maximus atque omnino legitimus. Ita etiam Chriſtiani primitivi, qui *per Genium aut Fortunam* Cæſaris, quoniam pro Dæmonibus ſumebantur voces illæ, jurare renuerent, *per Salutem* ejus libenter jurabant: & perinſigne eſt exemplum poſtea Athanaſii, de Deo palàm ab eo jurato, ubi ad Conſtantium Cæſarem, *Μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν* &c. *Deum teſtem invoco in animam meam* &c. *nunquam in te me malum feciſſe, apud Conſtantem, fratrem tuum* &c. Addens aliquoties, *Μάρτυς ὁ Κύριος καὶ μάρτυς ὁ Χριστὸς αὐτοῦ*, *Teſtis eſt Dominus, & teſtis Chriſtus ejus*, ad formulam illam Samuelis, 1. Sam. *c. 12. v. 3.* Etiam Chriſtianum morem receptum indicans, *Ἃ γὰρ ὡς τοῦ κυρίου λαλοῦμεν, τοῦτον ὅρκον ἔχομεν ἡμεῖς Χριστιανοί*, *In eis quæ, ut Deo præſente, loquimur, eodem juramento utimur nos Chriſtiani.* Et Syneſius Ptolemaidis circa A.C. 400. Epiſcopus, ſæpius *νὴ τὴν ἱεράν σου κεφαλήν*, *per Sacrum tuum caput* aliterque *in Epiſt. 49. 95. 105.* &c. jurat. Accedunt quamplurima, tam apud Patres Orientis, Occidentiſque, atque in Conciliis Integris, quàm in Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus, ac adhibito paſſim tum in Foro, tum in Fœderibus, uſu, apertiſſimè oſtendunt, illud *ne Jurate omnino*, non aliter acceptum eſſe, quàm ut id, quo Jurationis genera omnimoda neutiquam interdicerentur. In Oriente quoque Veterum Canones *ὅρκους* quidem *Ἑλληνικοὺς*, *per Gentilium Numina juramenta*, vetabant, alia interim ultro admittentes, tam per res alias (modò non per Dæmonas aut res pro Dæmonibus habitas) quàm per Deum O.M. ut, *per caput, per vitam*. Sed in Occidente, circa annos abhinc 850. non ſemel vetitum eſt, *per vitam Regis & filiorum ejus*, jurare, &c. Conſule in verba Chriſti allata, præ aliis, Hugonem Grotium. Poſtquam autem Chriſto nomen dederant Cæſares, *Juramentum* inſtituerunt militare *per Deum & Chriſtum & Spiritum Sanctum*, *& per Majeſtatem Imperatoriam* (loco antiqq. formularum, *per Genium*, *per Fortunam*, *per ſalutem* &c.) ita apud Vegetium *de R. M. lib.2. cap.5.* Mittimus hic, Principibus Chriſtianis uſitata, ſolemnia ac peculiaria juramenta, ut *per vultum S. Lucæ, per pedem Chriſti, per Sanctum* hunc vel illum aliaque nimis crebra. Inolevit vero tandem, ut, quemadmodum Pagani ſacris ac myſteriis aliquot ſuis aut tactis aut præſentibus jurare ſolebant, ita ſolemniora Chriſtianorum juramenta fierent, aut tactis ſacroſanctis Evangeliis, aut inſpectis, aut in eorum præſentia, manu ad pectus admotâ, ſublatâ vel protensâ. Atque id *corporaliter* ſeu *perſonaliter juramentum præſtare* dictum eſt, ut à juramentis, per epiſtolam, aut in ſcriptis ſolummodò, præſtitis diſtingueretur. Juriſconſulti Græci dixere, *σωματικῶς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὀμνύειν*, *L.10. tit. Baſil.25. §.3.* ita diſcriminantes ab eo, quod erat, ubi *ἐνεγράφη τῷ συμβολαίῳ μόνον ὁ ὅρκος*. Ex Jure Cæſareo vetere, ut hodieque frequentiùs, jurabant in Foro alibique, ubi ſolennior juramenti uſus. *ἁπτόμενοι τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων*, *tangentes ſacra Evangelia*, Juſtin. *Novell. 124. c.1.* &c. Acceſſit dein clauſula illa, *Ita me Deus adjuvet & hæc ſancta Evangelia*, aut, *& ea quæ codice in hoc continentur*, &, pro perſuaſionis diſcrimine, *& omnes Sancti*. In primis obſervandum ſolenne illud Procerum in Hiſpaniis, de ſocietate ac *συμμαχίᾳ* ineunda juramentum, in quo præibat Pater patratus, & demum — *Si prior defecero, certo conſilio illo die vos Superi corpus in hoc ſeculo, in futuro animam diris cruciatibus mactate; vires verbaq; deficiant, facite; in pugna equus, arma, calcaria, ſubditi, cùm opus eſſet maxime*; apud Joh. Marianam *de Reb. Hiſpan. lib.15. c.18.* Quo dicto, ſocietatem ſic ineuntes, dicebant *Amen.* *Nonnunquam etiam divinam hoſtiam in duas partes diviſam, uterq; ſociorum libabat.* Alii item per res ſanctas, ut *Sanctum aliquem, Reliquias, Crucem, Altare, Hoſtiam*, jurandum ſolum volunt; alii etiam per res creatas alias, nec juramentum ſic conceptum non obligare; alii nec per creaturas jurandum, *Cauſ.22. q.1. c.9. & 10.* In jurando verò, manus extenſionis, quæ ſæpius tum pectori adhiberi, tum in aere libero fieri ſolet, exemplum videtur vetuſtum in Apologia Athanaſii, *Tom.I. p.674.* *Καὶ τὴν χεῖρα ἐκτείνας, ὡς μεμαθήκαμεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι* &c. *Et manum extendens, quod didici ab Apoſtolo, Deum teſtem invoco* &c. quamvis Apoſtolicum illud non tam ad Juramentum, quàm ad apologiam ipſam ſpectat. Neque verò ſolum per ſe ipſos, ſed etiam per alios, homines nonnunquam jurant. Interdum enim id per Procuratores fieri ſolet, *in aut per animam Domini*, Speculat. *L.2. Partic. 2. tit. de Juram. Cal. §.4.* Ita cùm Iſabella Henrici III. Angl. R. ſoror Friderico II. Cæſ. deſponſanda erat, Legati, eam heic circa rem, Cæſarei, V Veſtmonaſterii *confirmarunt matrimonium, in Animam Imperatoris, interpoſito Juramento, offerentes ei ex parte ipſius Imperatoris annulum ſponſalem. Quem cùm in ejus digito poſuiſſent, pronuntiaverunt eam Imperatricem* &c. apud Matth. Paris. *A.C. 1235.* Cujusmodi & alia occurrunt exempla. Æquiparari etiam ſolet, interpoſitio fidei, *per honorem, fidem*, Juramento ſolenniori &c. Alienæ autem perſuaſionis homines per id, quod venerantur illi, adjurari conſuevere: cujus rei prodigioſum eſt exemplum in Jure Græco-Romano *Tom.I. p.119.* ubi Judæorum quilibet, in Forenſi negotio adjurandus, rubo cingendus fuit & *καταβαίνειν* [illegible] *εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πτύειν τὴν περιτομὴν αὐτοῦ τρίτον*, *Culeo ſeu utri inequitare & mare ingredi* debuit, ac *Circumciſionem ſuam ter conſpuere*, ac jurare, *per Baraſe, Baraa, Adonai, Eloi, qui traduxit ſiccis pedibus Iſraëlem per Mare rubrum* &c. *Per eam Legem, quam Adonai dedit: & actum conſpuendi circumciſionem corporis mei: & rubum, quo cinguntur lumbi mei: Non falsò aut mentiendo juro Nomen Domini Sabaoth. Sed ſi falsò juro, execrandi ſint poſteri mei ventris; more cæci parietem palpando quæram & inſtar ejus, qui oculos non habet, cadam. Cum hisce omnibus tellus aperiat os ſuum, meq; abſorbeat ut Dathan & Abiron.* Aliudque ibidem ſequitur, ex libro Eparchico ſeu Præfectorio conſimile, ſed brevius. Rubo autem ibi etiam Judæus jurans cingitur, & jurat *κρατῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸ μεγαλεῖον*, *tenens in manibus ſuis Rem Magnam*, auguſtam, id eſt, Legis Codicem. Et hæc quidem ad tempora pertinent Baſilii Junioris & Conſtantini Porphyrogennetæ Impp. ſeu A.C. 980. Apud Chriſtianos verò poſteros obtinuit, ut abſque ritibus illis rubi, culei, maris, adjurarentur Judæi, in Foro Chriſtiano, *Secundùm Legem ſuam*, *ſuper decem præcepta Moſis*, vel ſic, *Juras tu per Deum Patrem omnipotentem Sabaoth?* vel, *per Deum, qui apparuit Moſi in rubo?* vel *per verum Adonai patrem?* vel, *per Deum Elohim* &c. quibus reſpondendum à Judæo, *Juro*; vel ſic, *Si culpabilis es & perjurus, ſis diſperſus inter Gentes, & moriaris in terra inimicorum tuorum, & ſic te terra abſorbeat, ſicut Dathan & Abiron.* Cui reſpondendum, *Amen.* Vel ſic,

&c. *Te lepra* apprehendat, ſicut Naaman *Syrum*; vel *Habitatio ſua fiat deſerta*; vel, *Veniant ſuper caput tuum omnia peccata ſua & parentum tuorum, & omnes maledictiones, quæ in Lege Moſis & Prophetarum ſcripta ſunt, & ſemper tecum maneant*: reſpondente Judæo, *Amen*. V. Durandum *Specul. l. 2. tit. de Jur. Cat. §. 3. n. 17.* Briſſonium *ad L. jurari D. tit. de Jurej.* & Marquardum de Suſanes *de Judæis Part. 2. cap. 5. §. 10.* Mauris verò ſeu Mahumedanis deferri olim ſolebat in Hiſpania, à Chriſtianis, juramentum in hunc ferè modum, ut in Alphonſinis legitur *Partit. 3. tit. 11. l. 21.* Tam is, qui deferret, quàm Maurus adjurandus ſiſtebant ſe coram Meſquita Mahumedana, ſi loci opportunitas ferret, aliove in loco à Judice præſtituto, ubi Maurus, in Meridiem verſus, manu ſublatâ, ac eriam per Deum ſuum & ſacra, adjurabatur, *Juras me tu Fulan Moro, por aquel Dios* &c. quibus is reſpondebat, *Aſſi lo juro*, ipſique juramento primâ perſonâ à ſe repetito, ſubjiciebat, *Amen*. At non omni tempore jurabatur olim: inoleverat enim apud Chriſtianos mira diſciplina, de temporibus amplioribus, quibus in litibus jurare non erat permiſſum. Unde legitur in Concilio apud S. Medardum habito, de quo V. Burcardum *Decret lib. 12. c. 20.* *Decrevit S. Synodus, ut à Septuageſima uſq; in octavam Paſcha, & ab Adventu Domini uſq; poſt conſecratos dies; nec non & in Jejuniis Quatuor temporum & in Letania majori & in diebus Rogationum, & in diebus Dominicis, in fide, concordia & pacificatione, nullus ſuper ſacra jurare præſumat.* Quod item tranſcripſit Gratianus, *Cauſ. 22. Quæſt. 5 can. 17.* niſi quòd habet, *ab Adventu Domini, uſq; in Octavam Epiphaniæ & nullus ſuper ſacra Evangelia juret*, &c. Scilicet *Placita ſecularia & poteſtas Judiciaria*, per tempora illa, quieſcebant. Eratque non diſſimilis apud veteres Romanos, de Feriis ſolemnibus, diſciplina, ut videre eſt, apud Macrobium *Saturnal. lib. 1. c. 16.* Ac de Sabbatis diebusque pridianis atque aliis feſtis hanc circa rem apud priſcos Judæos, ſimiliter res certa eſt. Unde in Chriſtianiſſimo olim obtinuit Honorii & Theodoſii Min. A. A. ſancitum An. Chr. 409. quo, *die Sabbathi ac reliquis ſuo tempore, quo Judæi cultus ſui reverentiam ſervant, neminem aut facere aliquid aut ulla ex parte conveniri debere præcipitur*, *L. 3. C. Theodoſ. lib. 2. tit. 8.* & *Lib. 8. tit. 8.* Sub viceonnium quoque ante, ſeu 389. *Reſcripto* Valentiniani, Theodoſii & Arcadii AAA. vacationis intervalla aliquot eis, quæ in Canonibus jam memoratis occurrunt, ſatis ſimilia, præter *dies Dominicos* (quibus item lites prohibentur à Conſtantino) *& Principum natales ac Imperii ortus*, habentur, *l. 7. C. Juſtin. tit. de Feriis*, *l. 2. C. Theodoſ. lib. 2. tit. 8.* &c. Quod ad Mahumedanos, juxta diſciplinam illorum ipſiusq; Mahumedis exemplum, tum per Deum, tum per creaturas, variè juratur. Lex habetur in Alcorano, *Azoar. 54. Lat. 24. Arab.* de Juramento Forenſi, in cauſa adulterii: Viri accuſantis, qui teſtibus careret, teſtimonio, quater invocando ac jurando, *per Deum ſe verum dicere*; quinquies adjectâ imprecatione, *ut maledicat ei Deus, ſi mentiretur*. Uxoris accuſatæ; quater ſimiliter Deum teſtando, virum ſuum falsò juraſſe, quinquies itidem imprecando, *ut traſcatur ei Deus, ſi is fuerit veridicus*; quo præſtito illa abſolvenda. Jurat autem Mahumedes ipſe, *per Angelorum ordines, per Alcoranum, per ventos, per nubes, per æquoris naves, per cælum, per ſtellas*; paſſim *l. c.* item *per montem* (Sinai, ut Interpretes volunt) *librumq; lineariter in chartis ſubtiliſſimis ſcriptum* (Paraphraſtes exponit, per Legem & Alcoranum) *per domum ſupernè ædificatam* (quam Paraphraſtes collocatam eſſe ait in cœlo ſive tertio ſive ſexto ſive ſeptimo, locumque eſſe, ubi Angeli ſeptuagies mille, per vices, Mecæ felicitatem quotidie procurant) *& tectum excelſum* (Cœlum ipſum) *& Mare repletum*. Porrò, *per ſtellam Veſpertinam, per occaſum ſtellarum* (ubi adjicitur, magnum hoc eſſe ſacramentum) *per calamum, per diem Reſurrectionis & per animam Ream: per Auroram, per noctem decimam* (fortè decimam decem dierum peregrinationis ſolennis ad Mecam) *per par & impar & noctis tranſitum* &c. per quæ & qualia nunc ſe, nunc Deum O. M. impiè inducit quaſi jurantem, ut item & *per Mecham, per Solem, Lunam, Ignem, Cœlum, Terram, Noctem, Animæ creationem, per Perſica poma & olivas*. Sed de juramentis his Alcoranicis, plura apud Guadagnolum. Adeò ut *per Deum*, ita per res alias, ex diſciplina hac ſemper licuerit jurare. Inde ad Jacobum Conſiliarium, cùm ſe occidiſſe Ulvæum affirmaret, Mahumed, Almahadi Chalifa, qui id juſſerat, *Jura*, inquit, *per caput meum*, Elmac. *in Saracen. Hiſtor. lib. 2. cap. 4.* Sic Abugiafar Haron Raſchid Giafarem de ſtatu Jahiæ cuſtodiæ traditi reſpondentem, adjurat, *an per Vitam meam? Ibid. cap. 6.* Et Avicenna, *Juro per vitam meam, quòd ſi Deus mitteret Prophetam* &c. Sic Achmetes Turc. Imp. fœdus, inter ſe & Henricum IV. Gall. R. initum, firmat juramento, *per Deum omnipotentem, creatorem cœli & terræ, & per animas Avorum noſtrorum Proavorumq;* &c. De aliis gentibus, quædam dicemus infrà. Adjicio hic ſaltem, miſeros Gentiles Deorum ſuorum myſteriis ſub *Juramento* olim ſe addicere conſueviſſe. Sic enim *juratum* eſſe in fœdis illis Bacchanalibus Romæ, à Conſule Poſthumio interfectis, legitur apud Livium *lib. 39.* ubi inter alia ſacramentum ſolenne dictum, & à Principibus Sacerdotum prælectum fuiſſe, *Carminis ſacri* nomine, innuitur: *Qui tantùm initiati erant, & ex carmine ſacro, præeunte verba Sacerdote, precationes fecerunt* (h. e. myſteriis ſe & ſceleribus addixerant) *in quibus conjuratio nefanda in omne facinus — continebatur; nec earum rerum ullam rem in quas jurejurando obligati erant, in ſe aut alios admiſerant, eos in vinculis relinquebant.* Qua de re V. plura apud C. Barthium *ad Papinium Thebaid. lib. 4. verſu 397.* Et ut de *Perjurio* hic nil dicam, ut de quo ſuo loco: verbo ſaltem moneo, cum *temerè blaſphemeq; jurandi* licentia ſequiori ævo inter Chriſtianos ipſos increbuiſſet, capitis ſupplicio eam fuiſſe coërcitam *Novellis* Juſtiniani, uti docet ex iis Julianus Patricius *Conſtitut. 71.* Sic Philippum Auguſtum Gall. R. profanas aleatorum & Curialium blaſphemias ſic abhorruiſſe, ut etiam *Milites*, ſi Equites, ſe præſente tale quid committere auſos, continuò in profluentem projici juſſerit, ſcribit Rigordus. Jamque ante ipſum, in eadem Gallia, blaſphemos homines pro infamibus habitos, diſcimus ex *Capitulis* Caroli Calvi. De iiſdem VViſigothorum *LL.* ſic ſonant *lib. 12. tit. 3. cap. 2.* *Quicunq; quocunq; modo blaſphemiam dixerit, cum centenis decalvatum flagellis ſubjiciant, & ardua in vinculis conſtitutum perpetui exſilii conterant* (Judices) *ærumnâ, rebus & poſſeſſionibus Regio fiſco mancipatis.* V. eundem Barthium *ad Statium Thebaid. lib. 5. verſ. 329.* Medio ævo *Juramentum* non raro, venit nomine *Purgationis Canonicæ*, ſicque *Purgationi Vulgari*, cujuſmodi ſunt, *Duellum, ferrum candens* aliaq; id genus, opponitur; *Sacramentum* item ſæpe & *Sacramentum purgationis* appellatur, apud recentioris ævi Scriptores. Et quidem, ſi majoris momenti res eſſet, non ſolus, ſeu, ut vulgò dicitur *ſolâ manu ſuâ* jurabat reus: ſed alii quoque deligebantur, qui idipſum, quod ille, perinde jurarent; vel ſaltem ſacramento affirmarent, quæ ille juraverat, vera eſſe ſe credere, *Sacramentales, Sacramentarii, Juratores* &c. dicti. Cujuſmodi teſtes, priusquam ad Sacramentum admitterentur, examinari conſueviſſe à Judicibus, diſcimus ex *Notitia An. Chr.* 818. apud Petardum *pag. 36.* Dicebantur autem hi porrò, ſi à reis eligerentur, *Advocati*; ſi ab accuſatore, *Nominati* vel *Denominati*: augebaturque numerus eorum, pro rei, vel cauſæ, de qua agebatur, momento, unde *ſuâ manu, unicâ manu, tertiâ manu*, uſq; *ad trecenteſimam*, juraſſe reperiuntur, apud C. du Freſne laudatum, varii, pro cauſæ ratione. Quo verò pacto rituve id factum, docet *L. Alemannica tit. 6. §. 7.* *Illi Conjuratores manus ſuas ſuper capſam ponant & ille ſolus, cujus cauſa requiritur, verba tantum dicat, & ſuper omnium manus ſuam manum ponat, ut ſic illi Deus adjuvet vel illa reliquiæ, ad illas manus, quas comprehenſas habet, ut de illa cauſa quâ interpellatus eſt, culpabilis non ſit.* Jurabant autem jejuni, & diſcutiebantur à Judice, ut eſt in *Capitular.* Aquiſgran. *A. C. 787. cap. 26.* &c. idque in Ædibus ſacris, variis ceremoniis adhibitis, ut videbimus. Horumque quædam dicebantur *Juramenta corporalia*, σωματικοὶ ὅρκοι Balſamoni, quòd tactis, ſeu inſpectis SS. Evangeliis, Cruce vel SS. reliquiis admotis, ſublatâ aut protensâ manu, præſtarentur; atque ita diſtinguebantur à *Juramentis, quæ inſtrumento* fiebant: item à *Juramentis Sacerdotum*, qui in Concilio Meldenſi, *ſuper Sacra* ſeu *corporaliter* jurare vetantur; quemadmodum apud Romanos olim Flamines Diales jurare non cogebantur, ſed eorum verbis non ſtare religio erat; A. Gellius *lib. 10. cap. 15.* Quamvis juraſſe interdum Epiſcopos ad S. Evangelia, conſtet ex *Actis*, Alexandri III. apud Baronium A. C. 1177. &c. V. quoque ſuprà *Judicium Dei*: Plura verò hanc in rem infrà, voce *Sacramentum*; uti *de Juramento Fidelitatis*, voce *Homagium*.

Varii jurandi modi ritusq; variarum Gentium, vetiti omnes, pauciſſimis exceptis, apud Auctores paſſim obvii.

A. Per *Aglauron*, juravere Attici, Heſych. V. ſuprà. Per *Allium* Ægyptii. Ad *Altare* & ſuper *Altari*, juratum paganis Chriſtianisque; de paganis V. infrà, voce *Ara*. Chriſtianorum ritus hic non unus ſemper idemque. Namque, ad *Altare* capite ſuo inclinato jurandi modus, occurrit in *Judiciis* VVithredi R. Cantuar. *c. 21.* ad *Altare* unâ manu, alterâ ad jurandum paratâ, *Ibid. cap. 19. & 20.* Super *Altare* conſecratum, in *Uſaticis* Barcinonenſibus *MSS. cap. 43.* Super *Altare* manibus poſitis, apud Bignonium *Formul. 3. 33. 41.* Sic Vett. cùm jurabant, tetigiſſe aras, docet Virgilius *lib. 11.* Alii. Coram *Altari*, apud VVilh. Malmesb. *l. 2. c. 6.* In *Altari*, in *L. Alemann. tit. 7. §. 2.* Super plura *Altaria*, apud Gregorium Turon. *l. 5. c. 49.* ubi in tribus altaribus: in *LL.* Hoeli Boni R. VValliæ *c. 26.* ubi in ſeptem: in Fleta *l. 2. 63.* ubi ſuper novem: apud Radulfum de Diceto *A. C. 1040.* ubi in quindecim *altaribus*, juratum legimus. Pluries v. jurare compellebantur, qui Sacramentales habere non poterant, qui pro eis jurarent. Ita porrò jurabant ſuper *Altaria*, ut iis ſuperpoſita eſſent ſancta Evangelia, quæ manu contingebantur: quod omnino improbat Chryſoſtomus *Homil. de Juram.* Interim apud recentioris ævi Chriſtianos maxima hujus juramenti religio erat. Formulam *Epiſtola* Arſenii Epiſc. Hortenſis, de Ingeltrude Boſonis uxore, hanc exhibet: *Juro ego Engeltruda — D. meo Nicolao ſummo Pontifici & Univerſali Papæ, per Patrem, & Filium & Spiritum S. & hæc ſancta quatuor Chriſti Dei Evangelia, quæ ore oſculor & manibus propriis tango, quia amodo* &c. Aliam Sexta Syn. *Act. 13.* de Georgio Diac. & Chartophylace, qui his verbis uſi, Μὰ τὰς ἁγίας γραφὰς ταύτας καὶ τὸ θεῖον τὸ λαλῆσαν δι' αὐτῶν. At *Act. 14.* pro Μὰ τὰς ἁγίας γραφὰς jurat Georgius Μὰ τὰς ἁγίας δυνάμεις ταύτας &c. Per *Amici* caput, V. infrà. Per *Amorem* Dei, in *Viſionibus* Flotildis. Per *Angelos* Dei, Robertus D. Normanniæ juraſſe legitur, apud Guil. Gemeticenſem *Hiſtor. Normann. l. 8. c. 2.* & in *Hiſtor. Aulæ ejus Regni* (in quo

ſcripto non pauca ſunt exempla. Politicis notanda, *juramentis* aut extortis, aut perſuaſis ingentia partibus damna data) In *Animam* alterius, juratum ſæpius. Et quidem de Regibus Francorum obſervat Tillius, ſemel per ſeipſos jurare, quando ſc. inaugurantur & coronantur: in cœteris verò occaſionibus, in quibus ſolenniter quidpiam ſubditis pollicentur, id *verbo regio* firmare. Sed & fœdera olim ipſa, quo cum Regibus aliis ſanciebant, non ab ipſimet, ſed iis præſentibus, à quopiam ex aulæ Proceribus ad id delecto, *in eorum animam* juràta, addit, V. eum *lib.*1. Quod apud alios quoque Principes invaluiſſe, patet ex *Actis* Alexandri III. apud Baronium *A. C.* 1177. ubi de Imperatore: ex Falcando, *de Sicil. calamit.* ubi de Siciliæ Rege: ex *Charta* vet. ubi de Jacobo R. Majoric. A. C. 1284. &c. Imò nec Regum duntaxat propria hæc forma fuit, ſed & aliorum: In *Actis* enim Innocentii III. nobilis quidam *in animam* Marcualdi Seneſcalli Imperii jurat *p.*3. Jurabatur quinetiam *in Animam Univerſitatis*, apud Guil. de Podio l. aur. *cap* 40. &c. Per *Animam* Patris ſui, jurant Hugo M. apud Witikindum *lib.* 3. Otho Imp. apud Alb. Stadenſem *ann.* 944. & Conſtantia Reg. Roberti R. Franc. uxor, apud Helgaldum Flor. de juramento Pauli Apoſtoli, *ſuper animam ſuam*, V. B. Auguſtinum *Serm* 28 *cap.*5. Per *Aquam* Stygis, juravere Arcades: nec aliud Gentilium Diis ſanctius juramentum. Per *Aras* juratum Gentilibus, Horat. Super *Arma* jurandi ritus, omnibus ferme (præſertim Septentrionalibus) populis receptus legitur: quamvis pro ratione eorum varians ſubinde. Vid. de Alamannis, *LL.* Alaman. *tit.* 89. de Baiwariis, *LL.* eorum *tit.* 16. §. 6. de Benebarnenſibus, Marcam *Hiſtor. Benebarn. lib.*6. *cap.*26. *num.*6. de Bulgaris, Nicolaum I. *Reſp. ad conſulta illor. cap.*67. de Danis, Eginhardum *A. C.* 811. & Adamum Brem. *cap.* 30. *de Danor. Regib.* de Francis, Fortunatum *lib.*6. *Poëm.*7. de Longobardis, *Edictum* Rotharis R. *tit.* 109. *§.* 2. de Saxonibus, Fredegarium *cap.*74. Aimoinum *lib.*4. *cap.*26. Alios: de Scotis, *LL. Foreſtarum* Scotic. *cap.*10 *§.*1. de Suecis, Loccenium *in Hiſtor. Suec p* 363. &c. Super *Armilla*, apud Ethelwerdum *libr.* 4. *cap.* 3. de Danorum Reg. ubi *Armilla* du Freſne idem vult eſſe, quod *arma*: Sed nil impedire, quò minus in proprio ſenſu vox ſumatur, diſcimus ex Bartholino *de Vett. Armillis*. V. quoque *ſuprà* B. Super *Baculos* Epiſcoporum, Hibernis & Scotis familiare fuiſſe jurare, docet Silv. Giraldus *Topograph. Hibernia lib.* 3 *cap.* 33. Per *Barbam* Othonis, ſeu *Barbam ſuam*, jurare ſolitus eſt Otho I. Imp. Vid Gobelinum Perſonam *Cosmodrom. pag.* 161. Sed & Romanis *Barbam juratam*, docet nos Papinius *Epicedio Glauciæ*. C. Per *Capillum* Dei, in *Nov.* Juſtiniani. Ad *Caput* pecudis, in *Concil.* Aurelian. 4. *Can.* 16. Per *Caput* alterius, Byzantinos Græcos jurare ſemper paratos fuiſſe, refert Luitprandus in *Legat.* Idem in uſu habuere etiam Græci vetuſtiores, à quo dominari inceperunt. Non verò Heroes antiquiſſimi. Unde Juvenalis de felici ætate loquens, ait: *Nondum Græcus jurare paratus Per caput alterius.* Sed & *per caput Aſcanii* jurat Æneas, *Æn. lib.*9. Idem Hebræis in uſu fuiſſe, diſcimus ex Matth *cap.*5 nec Chriſtianos vett. *per Amici caput* jurare recuſaſſe legimus, apud Syneſium *Epiſt.*79. *Per liberorum & proprium*, juramentum, habes apud Balſamonem *Comm. in Can.* 95. *Syn. VI Trull.* &c. Per *caput Imperatoris*, occurrit apud Luithprandum *Legat.* Apud Ægyptios verò *per Caput Regis* jurare, fuiſſe capitale, Abenezra tradit, V. & Georg. Elmacinum *Hiſtor. Saracen.* Imò, quod horrendum, *per Caput Dei*, juraſſe legitur Henricus III. Angl. R. apud Matth. Paris. Vid. quoque *Nov.* Juſtinia ni *cit.* Poſità manu ſuper *Caput* ejus, cum quo lis eſt, in *LL.* Hoëli Boni R. Walliæ *cap.*25. Poſità manu ſuper *Caput* Imperatoris, apud Theophanem, *in Nicephoro Gener ann* 8. Per *Cepe* juratum Ægyptiis, V. ſuprà, in ea voce. Per *Chriſti* ſepulchrum, jurat Amalricus R. Hieroſolymorum, apud Nicetam *Emanuele lib.*5. *n* 5. Per *Cibos fœtidos*, quaſdam gentes jurare non puduiſſe, notat Plin. *lib.* 2. *cap.*7. Per *Cineres* parentum aliorumque ſibi charorum, jurandi modus indigitatur Statio *Theb. lib.*5. *verſ.*319. Per *Coronam* ſuam, jurat Adalbero Arch. Trevir. apud Baluzinum in *Geſtis* ejus. Per *Coronam*, impoſità manu capiti, Fridericus II. Imp. apud Sanutum *lib.* 3. *part.*11. *cap.*11. Per *Creaturas*, in Egberti *Pœnitent. cap.*12. Poſità ſuper caput *Cruce* Presbyteri, Diaconi, Monachi. Super *Crucem*, apud Domnizonem de *Vita Mathildis lib.*2. *cap.*2. Super librum Miſſalem & *Crucem*, in *Conſuetud.* Solenſi *tit.* 4. *artic.*1. Super Te igitur & S. *Crucem*, i. ſuper Canonem Eccleſiæ, in *Foris* Benebarn. Rubr. *de Notar. D.* Per *Dentem* Dei, Rex Angl. in *Monaſtico* Anglic. Per *Dentes* Dei, Joannes R. Angl. in *Chron.* Flandr. Per *Deos*, V. Macrum in *Hierolexico*. Cum *Dextra* armata, in *L.* Ripuar. *tit.*33. *§.* 1. in manu Comitis *Dextrà* datà, in *L.* Longobard. *lib.*2. *tit.*52. *§.*15. Super *Diſceſſorem* Eccleſiæ, in *Canonibus* Hibernicis *libr.* 41. *cap.*30. Per *Diſcipulorum* ſuorum *gloriam*, juravit Paulus Apoſt. de quo V. Auguſtinum *Serm.* 28. *cap* 5. Per *Domini* ſidem, Robertus Franciæ R. apud Helgaldum *pag.* 64 65. & 66. *E.* Super textum *Evangelii*, in vet. *Charta* Goffridi Com. Andegav. apud C. du Freſne *Gloſſar.* De quo more, etiam Græcis frequentato, qui manus ablùebant juraturi, Vid. & Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Εὐαγγέλιον. Sub ſtola tactis ſanctis *Evangeliis*, Sacerdotum fuit, in *Charta* Friderici II. Imp. apud Baronium A.C. 1166. *Evangelio* ſuper caput poſito, apud Marcellinum Com. *in Chron.* de Pelagio Pontif. Sic *per Evangelia* juramenti, & quidem fallacis, latè deſcriptum exemplum eſt, in *Legationibus* Menandri. *F.* Super *Forte* juramentum, extat in *Charta* Eduardi Angl. R. apud C. du Freſne *Gloſſar.* Per *Fortunam* ſuam & gloriam, jurare ſolitos Parthorum Reges, habes apud Joſephum Α'ρχαιολ. *lib.*20. *cap.* 3. More *Friſionum*, in *Jure Friſico art.*81. tollebant autem ſiniſtrâ manu ſiniſtros capitis capillos & imponentes eis dextræ manus digitos duos, jurabant, Vid. Sibrandum à Sicama *ad LL. Friſon. tit.* 11. *G.* Per *Guttur* Dei, jurat Henricus III. Angl. R. apud Matthæum Paris *pag.* 662. *H.* Pro ratione *Hidarum*, vel per certum numerum Hidarum, apud Lambardum *ad LL. Angl.* Per *Hoc & per Hoc*, jurabat Guilielmus Rufus R. Angl. V. Eadmerum *Hiſtor. Nov. lib* 2. *I.* Per *Infortunium* ſuum, V. ſuprà, in hac voce. Per *Jovem & Jo* jurari, primum finxiſſe Heſiodum, tradit Heſychius in Ἀφροδίσιος ὅρκος. *L.* Per *Lanceam* S. Jacobi, jurare ſolitus eſt Philippus I. R. Franc. in *Chron.* Flandrenſi *capp.*8. & 16. Super *Lapidem* falſum, V. Car. Macrum in *Hierolexico*. Per *Librum* & Stolam, in verbo Domini, jurare Canonicis Senenſibus præcepit Octavianus Cardin in *Charta* exarata ann. 3. Alexandri III. Super *Librum* Miſſalem & Crucem, V. ſuprà. Per *Linguam* Dei, Monaſtic. Anglic. *Tom. III.* Per *Lumina* ſua jurandi formulam, ſuo ævo uſitatam, tradit B Auguſtinus *Exeg. in Joan. M. Manu* poſità ſuper caput &c. V. ſuprà. *Manu* poſità ſuper pectus, infrà. *Manuum* contactu, apud Andr. Suenonis Archiepiſc. Lundenſem *lib.*7. *cap* 7. Per *Membra* charorum, frequens jurandi mos Veterum, V. C. Barthium *ad Statium Theb. lib* 12. *verſ.* 103. More *Minorum*, apud Rollandinum *in Summa Notar cap.* 7 *rubr.* 3. Jurabant autem illi, qui minores erant ann. 25. ſed majores an. 14. *corporaliter ad ſancta Dei Evangelia*, ut idem habet *cap* 1. *Rubr. de venditione à minore facta* Super *Mortuorum* tumu os jurare, in judiciis publicis, ſolenne fuit apud Londonienſes: cùm nempe aliquis e teſtibus nominatis deceſſerat, antequam teſtimonium ſuum juraſſet; tum enim jurabatur à reo, ipſum, ſi in vivis ſupereſſet, fuiſſe id ipſum teſtaturum. Selſenus *ad Marmor. Arondell.* Per *Myſteria*, ſeu Sacramenta, Chriſtianis olim jurare, inuſitatum non fuiſſe, præter alia, docet Baptiſmatis atteſtatio, cujus exempla ſunt tum alibi, tum in *Chron.* Alexandrino *p.*711. *N.* Per *Nomen* Imperatoris ab Auguſti temporibus, jurari cœpiſſe, notat Caſaubonus *ad Claudium Suetonii cap* 12. Per *Nomen* ſuum, jurat Coſmas Patr. CPolitanus, apud Annam Comnenam *Alexiad. l.*3. Per *Oceanum*, velut patrem Deorum hominumque, jurandi mos, Homero memoratur, aliisque. Per *Oculos* charorum, paſſim. Per *Omnes* gentes Amalricus Com. Montisfortis, apud Ordericum Vitalem *lib.*12. *pag.*880. Per *Oſſa* ſuorum, V. ſuprà, per *Cineres*. Per *Ottonis* barbam, V. ſuprà. *P.* Ad *Pectus* ſuum manu appoſità jurare, Sacerdotum eſt, Gall. *la main miſe ſur le pis*, ut eſt in veteri Formula. V. *Bullam* Aur. Caroli IV *cap* 2. Per *Pectus* ſuum, jurabant mulieres apud Alamannos, in *LL.* Alaman. *tit.* 56. *§.*2. an manu pectori adpoſità? quemadmodum modò de Sacerdotibus dictum. Sic *tunſo digitis Pectore*, juraſſe dicitur Nicephorus Imp. apud Luithprandum *in Legat.* In *Pecunia* vel Veſtimento, jurare Friſones ſolebant, in re levior s momenti, in *L.* Friſonum *tit.* 3. *§.* 4. Per *Pedes* Abbatis, Monachi jurare jubentur, in *Ch.* S. Ranimiri, Aragoniæ R. apud Martinezium *Hiſtor. Pinnat. lib.*3. *cap.*17 Per *Pedes* Dei, frequenter dejeraviſſe olim Johannes cognom. *Sine Terra* Angl. R. leg tur, apud Matth. Weſtmonaſterienſem. Super *Plagis*, Judæi jurarunt, in *Libertatibus* conceſſis urbi Barcinon. à Petro R. A. C. 1283. Per *Porrum* juravere olim Ægyptii. V. ſuprà *Cepe*. In *Poſſe* Regis, in *LL.* Aragon. apud Blancam *pag.* 771. Per ſalutem *Principum*, apud Eadmerum, *in Vita* S. Wilfridi *capp.* 41. & 59. Per *Priſcillianum*, auctorem delirii ſui, juravere ſectatores ejus, teſte Sulpitio Sev. *l.*3. *R.* Per *Regem* cœlorum, Carolus M. apud Monach. Sang. *l.*1. *c.*3. Per *Reges* & filios eorum, juramenta olim frequentia ſuſtulit idem Imp. in *LL.* Longobard. *l.* 3. *tit* 24. Ad *Reliquias* & tumulos Sanctorum, Vid. infrà. Per *Reſurrectionem Dei & Splendorem ejus*, juravit apud Continuatorem vet. Bedæ *lib.*3. *cap.*26. Angliæ quidam Rex, V. infrà. per *Splendorem*. *S.* Per *Sacerdotium* ſuum Epiſcopi &c. jurant, in *Charta* anni 865. apud Ughellum *in Epiſcopis Veron.* idque manu ad pectus appoſità. Unde Matthæus Paris *A. C.* 1252. Henricum III. Angl. R. peregrinationem Hieroſolymit. initurum ſe pollicitum, cum Sacramento *more Sacerdotum* exhibito, ſcribens, *Et jurans, ait, hoc, appoſuit manum ſuam dexteram ad pectus ſuum, more Sacerdotis & poſtea, ſuper Evangelia appoſita & oſculatus eſt ea more Laici.* Cùm enim corporaliter *Sacerdotes* jurare vetentur, in *Concilio Meldenſi*, jurare ſaltem conſueverant, *per Sacerdotium*, vel *in ore Sacerdotis*, vel *in verbo veritatis* ſeu *Sacerdotis* &c. ipſa verò Sacra ſeu Evangelia non tangunt. V. ſuprà. Ad *Sacra* jurare, item ſuper *Sacra*, & ſuper *Sacroſancta*, idem quod jurare in *Sanctis*, V. hic *infrà*: quomodo jurare prohiberi Epiſcopos, modò dictum. Per *Sacramenta* V. ſuprà *Myſteria*. Super *Sacramenta*, apud Suenonem *de LL. Caſtrenſibus c.*8. *Sacramento* Catholicæ fidei jurare, h. e. quomodo Catholici ſolent, apud Dudonem *de Moribus Normannorum lib.* 2. idem eſt, quod *Corporaliter jurare*. In *Sacramento* Corporis Chriſti, Carmelita quidam jurat, apud Thom. Walſinghamum *p.* 309. Super *Sacroſancta* jurare, in *Chartis* anni 1223. in *Hiſtor. Vergiacenſi & Betunen.* Inſpectis *Sacroſanctis*, h. e. non tactis, ſed coram ipſis, jurare ſolebant Epiſcopi & Sacerdotes,

iis

εἰς τὸ προκείμενον Εὐαγγέλιον, apud Annam Comnenam *Alexiad. l.* 13. Per *Sacrum* incelebratum, in *LL.* Hoëli *c.* 7. Per *Salem*, ſive *Sales*, non raró juravere priſci, utpote *unicum ac neceſſarium vitæ condimentum*, ut ait Plin. *l.* 31. *c.* 19. V. Cariſium & Libanium. Per *Salutem* conjugis, jurare Chriſtianis in uſu fuiſſe, agnoſcit Hieronymus *c. Jovin. l.* 1. *c.* 18. Per *Salutem* Principum, in *Geſtis* Regum Francorum, *c.* 13. Per *Salutem* ſuam, apud Gregorium Turon. *l.* 3. *c.* 15. Ad *Sanctorum* reliquias, V. ſuo loco. Per *Sanctos* Franciæ, juramentum proprium Philippi Aug. memoratur Matthæo Paris. Super *Sanctos*, ἐν τοῖς ἁγίοις, apud Cantacuzenum *l.* 1. *c.* 2. *Jurer ſur Saincts*, Gallis: item *ſuper Sancto* in *Annalibus* Francor. Bert. *A.C.* 854. *in Sanctis* quoque, idem eſt quod *ſuper Sacroſancta*, nempe tactis Sanctis Evangeliis, vel reliquiis jurare, in *Capitulari* Caroli M. *l.* 1. *c.* 63. in *Capitulari A.C.* 813. *c.* 9. in *LL.* Ethelredi R. ad Venetingum [illegible] A.C. 854. &c. In loco, qui dicitur *Sanctum*, in *Capitulari* 3. anni 813. *c.* 20. Per *Sanctum* de Bethleem, Ludovicus VII. R. Franc. Per *Sanctum* Stephanum, in *Capitular.* eod. *A.C.* 789. *c.* 10. V. quoque *infrà*. Super *Sepulchrum* debitoris, in *LL.* Hoëli Boni R. Walliæ *capite* 27. Supra corpus S. *Severini*, juratum olim in partibus Vaſconiæ, *in murtris & maleficiis*: quam conſuetudinem abrogatam eſſe, à Philippo Francorum R. *ſuprà* diximus. Per *Sion & Sinai* montem, in *Formula* 14. ex Baluzianis. *Spatâ* tactâ jurare, in *Capitulis* ad *L.* Alamann. *c.* 22. *edit. Baluziana.* V. *ſuprà*. Per *Spatam* ſuam jurat & Capitulum firmat Carolus Calvus, apud Hincmarum Rem. in *extemporali Admonit.* apud Cellotium *pag.* 439. Per *Splendorem* Dei, jurat Guilielmus Nothus, apud Ordericum Vitalem *p.* 536. Per *S. Stephanum* & per Reges vel eorum filios, conjurationes vetantur, in *Capitul.* Caroli M. *de diverſis rebus A.C.* 789. *c.* 10. Per *ſanctum Stephanum*, V. ſuprà *Sanctum*. Sub *Stola* tactis ſanctis Evangeliis, jurant Archiepiſcopi atque Electi, in *Charta* Friderici II. Imp. apud Baronium *A.C.* 1166. Per librum & *Stolam* in verbo Domini, jurant Canonici Senenſes, apud Ughellum *Italiæ Sacr. Tom. III. p.* 563. T. Super *Teſtibus* aprinis Herculi juratum & fœdus factum fuiſſe cum Nelei liberis, legimus apud Pauſaniam *l.* 4. Cujus juramenti ſolennis poſtmodum omnibus Athletis, eorum parentibus, fratribus, Gymnaſiarchis, ad Olympiacos ludos ritè faciendos, meminit idem *l.* 5. Super *Textum* Evangelii, in *Charta* Goffridi Com. Andegav. pro Abbatia Vindocin. in *Regeſto* Philippi Aug. Herouvalliano, apud du Freſne. Super *Triginta* denariis, in *LL.* Henrici I. *c.* 65. *Trinicum* Juramentum, occurrit apud Gueſnajum *in Annalibus Maſſil. p.* 356. V. In *Verbo* Domini, V. ſuprà *per librum & Stolam*. In *Verbo* Sacerdotis ſeu *Veritatis*, V. *ſuprà* ubi de *Sacerdotum juramento*. In *Veſtimento*, jurabant Friſiones, ſi res eſſet parvi momenti, in *L.* Friſion. *tit* 3. §. 4. Ubi Sibrandus à Sicama exiſtimat, jurantem oram veſtis ejus, cui ſe purgabat, vel alterius veſtis vel ſui ipſius apprehendentem, ſolenni juramento ſe vel ſervum ſuum purgaſſe. Quemadmodum, cùm iidem *in Pecuniam*, ſimilibus in caſibus, jurarent, putat, talem prolato nummo, ſolido vel denario, in quo vultus Regis vel crux effigiata, el manum impoſuiſſe, atque ita, quaſi teſte Rege vel cruce, juraſſe. Eodem videtur ſpectare, quod eadem lex habet, *c.* 14. §. 4. *Et juret. Ille homo homicidii, de quo interpellatus ſum, reus eſt, tenens eum per oram ſagi ſui.* Galli dicerent, *le tenant par le pan de ſa robe.* Per *Viros* optimos, Naſamones olim juravere. Per *Vitam* Regis & Filiorum, jurare vetant *Lex* Longobard. *l.* 3. *tit* 24. & *Capitul.* Caroli M. *l.* 3. §. 43. Per *Vitam* ſuam, Arabum juravere Reges, teſte Georgio Elmadeno *Hiſtor. Saracen.* Per *Vultum* de Luca, picturam ni n. B. Evangeliſtæ affictam, jurare conſuevit, apud Guil. Malmesbur. *l.* 4. *c.* 1. Guilielmus II Angl. R. &c. Plura V. apud Fileſacum, Thom. Dempſterum *Paralipomenis ad Antiqq. Roſin.* C. Barthium *Animadverſionibus Papin.* & *Commentariis Superſtitionum*, Alios: nec non hic paſſim.

Jurata, apud Anglos, eſt numerus XII. Legalium hominum juratorum, per quos omnis ferè facti probatio fit, & ex quorum *veredicto* Judex ſententiam ſuam conficit & profert. Et quidem, ſicut per *Aſſiſam* lites dirimuntur, quæ inſtrumentis aut chartarum probationibus innituntur, vel cum partes de facto conſentiunt, aut de aſſiſa: ita per *juratam*, quæ incertæ ſunt, & de quibus non conſtat, deciduntur: ita ut vel *per inquiſitionem* vel per *Juratorum* ac *Sacramentalium* depoſitiones, quas *veredicta* vocant, rerum veritas à Judicibus veniat indaganda. Quæ poſterior Judiciorum forma, ab Henrico II. Angl. R. manaſſe dicitur, quò Duellum ab ordinariis judiciis amoveret. V. pluribus de ea diſſerentem Car. du Freſne *in Gloſſar.* In Campania Galliæ, *Jurata*, Gall. *Jurée*, tributum eſt, quod *Juratis* burgenſibus imponitur & Domino Feudali præſtatur quotannis, viz. ſex denarii de *librata* bonorum mobilium & 2. den. de *librata* immobilium: ut eſt in *Charta* Libertatum Trecenſium Theobaldi Campaniæ Com. quam refert Pithœus *ad Conſuetud. Campan art.* 2. apud Eundem.

Jurati, h. e. Sacramento adſtricti alicui domino: quales Soldurii apud vett. Gallos. *Charta de Chablejis* in Tabulario Campaniæ Thuani *fol.* 189. *Omnes homines, quotquot ſunt apud Chablejas, ſive Milites, ſive filii Militum, qui habent ætatem, cujuscunq; conditionis, debent eſſe* jurati *Comiti ſuo ſub hac forma: Ego juro, quòd ego ero fidelis Comiti de cætero & quòd ego ſervabo membra ejus & honorem ejus pro poſſe meo, ſic me Deus adjuvet & hæc ſancta.* Sic apud Statium *Thebaid. l.* 2.

—— —— Exit in unum
Plebs ferro jurata caput.

Apud Guil. Britonem *Philipp. l.* 2.

In Comitis partes juratus, *millia multa*
Mittit ei juvenes clarâ virtute coruſcos &c.

In *Addit.* ad Matth. Paris. *pag.* 109. *Jurati ad arma* occurrunt, quorum erat, quoties contigerit *hutesium levare* ſuper perturbatores pacis vel malefactores, aut latrones, eos inſequi de villa in villam, donec capiantur, V. ſuprà in *Huteſium*, *Juncta* &c. Sic Claudianus *de bello Gildon.*

—— Iterum poſt me conjurat in arma
Progenies veſana Jubæ, bellumq; reſumit.

Idem Guil. Brito *l.* 4.

Cujus ego miles, cui ſum juratus *ad arma* &c.

apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Jurator, apud Plautum *Pœnuli prologo*,

———— argumentum hoc hic cenſebitur
Vos juratores *eſtis, quaſo operam date:*

Nomen eorum, qui Cenſori cenſum agenti aderant, aliàs *Adjuratores* appellati. Suetonius *Auguſto cap.* 39. *Impetravitq; à Senatu decem adjuratoribus, unumquemq; equitum rationem vitæ reddere coëgit.* Uti legit Vir ſummus. At omnes veteres ibi *Adjutores* habere, monet Caſaubonus *ad l.* Meminit eorum idem Comicus *Trinummo*.

Cenſui Juratori ſi rectè rationem dedi.

Ad quos proin alludit *loco cit.* Medio ævo ſic appellari cœperunt, qui in re majoris momenti, reo juranti aderant, ſimulque cum eo jurabant; vel ſaltem ſacramento affirmabant, quæ ille juraverat, vera eſſe ſe credere, more hodieque in Polonia uſitato. V. de illis ſuprà, ubi de *Jurandi Ritibus*.

Juratus Senatus, occurrit apud Livium *l.* 26. *c.* 34. *Plebes ſic juſſit*: Quod ſenatus juratus maxima pars cenſeat, qui aſſidetis, id volumus jubemusque. *Ex hoc Plebiſcito* &c. Nempe gravioribus in rebus Senatus *juratus* decernebat; quo nomine non intelligendos eſſe omnes & ſingulos ſed majorem Senatorum partem, patet ex addito, *maxima pars*. Quia verò fieri poterat, ut in longum res per infrequentiam produceretur, neque per incidentia alia publicæ conſultationis negotia, huic rei Senatus pars maxima vacare poſſet; hinc certi nec nimis magno numero hanc procurationem ſubituri ex ampliſſimo ordine deligebantur, à quibus quod conſtitutum eſſet, habituram ſe pro eo, quod à Senatu, i. maxima parte Senatorum eſſet decretum, plebs adjungit verbis, *qui aſſidetis*. V. de *Senatu jurato*, eundem *l.* 30. & 42. de maxima Senatorum parte, *lib.* 9. & 40. de certo numero, *lib.* 38. & *eod.* 42. plura verò hanc in rem, apud Jo. Frid. Gronovium *Notis ad Liv. loco cit.*

Jure vocatæ, dicebantur Romæ, in Comitiis Centuriatis, illæ Centuriæ, quæ rogabantur poſt *prærogativas* (quo nomine veniebant, quæ primæ citabantur & ſuffragium rogabantur) quòd in his ſequente populo prærogativarum voluntatem *jure* omnia complerentur, ut vult Aſconius Pedianus *in Divinat.* vel quòd illæ jam *jure*, h. e. legitimo ordine, non claſſium modò, ſed ipſarum etiam centuriarum, quo in cenſorum quive cenſum egerant tabulis deſcriptæ eſſent, non ſorte prælatæ poſtpoſitæve, ad ſuffragium ferendum citarentur. Sic Comitiis Curiatis Curiæ, Tributis Tribus, aliæ *prærogativæ*, aliæ *Jure vocatæ*, ex inſtituto fiebant, &c. V. Joann. Frider. Gronovium *Obſervat. libro* 4. *capite* 1.

Juridici, à dicendo Jure, Præfecti Italiæ, à Marco Antonino Philoſ. inſtituti, in locum Conſularium, memorantur Jul. Capitolino *in Marco*, *Datis* Juridicis *Italiæ conſuluit, ad id exemplum, quo Hadrianus Conſulares viros reddere jura præceperat.* Nempe, cum adminiſtrationem Italiæ & provinciarum mutaſſet Hadrianus, *Quatuor Conſulares per omnem Italiam Judices conſtituit*, apud Æl. Spartianum. In horum poſt locum, *Juridicos* ſurrogavit Marcus, fuitque Italia ab illis adminiſtrata, usque ad Macrini imperium: ſub quo eos deſiiſſe è Dionis *Fragmentis* cognoſcimus. In antiqq. Inſcr. *Conſularium Campaniæ* &c. Item *Juridicorum per Picenum & Apuliam*, mentio eſt. Caſaubonus *ad Spartianum l.c.* De *Juridico Alexandriæ*, V. Tacitum *Annal. l.* 12. &c.

Juriſconſulti, in numero Principis Amicorum & Comitum, quos adhibebat, cùm de negotiis ac jure tractaret, vel Romæ & in provinciis cauſas audiret. Lampridius *in Alexandro*, *Negotia & cauſas priùs à ſcriniorum Principibus & doctiſſimis Juriſconſultis & ſibi fidelibus, quorum primus tum Ulpianus erat, tractari ordinariè atq; ita referri ad ſe præcepit.* Jamque de Hadriano Spartianus, eum cùm judicaret, præter amicos & comites, *Juriſconſultos* etiam in conſilio habuiſſe, memorat. Hinc in *Reſcripto* Divorum Fratrum *de jure Patron.* *Voluſianus Macianus amicus noſter* &c. V. Salmaſium *ad Spartianum & Treb. Pollion.* Poſteriori quoque ævo, qui olim *Doctores Legum*, item *Juriſconſulti*, in Judiciis, *Judicum* nomine Comitibus aſſidebant. Burchardus Notar. *de Excidio Mediolan.* & ex eo Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann 1237. *Juſſit igitur Imperator omnes Conſules & Exconſulares, Majores & Milites, Legiſtas & Judices in obſidatu teneri.* Petr. de

Vineis *lib.3.Epiſt.11. Mittimus Magiſtrum R. de Varano Judicem & Magiſtrum B. de Hibernia, Fideles noſtros, civilis ſcientiæ Profeſſores* &c. V. du Freſne in voce *Judex.*

Jus Canonicum, V. ſuprà.

Jus Caroli, ſeu *Lex Caroli*, in *Wichbild* Magdeburg. *art.1. §.3.* memoratur. *Ibidem artic.43. Poſtquam Magdeburgenſis civitas jure municipali fundata fuit de voluntateq; Uttonis Ruffi, cum conſenſu etiam & conſilio Seniorum provinciæ illius, ſecundùm jus Caroli Imperatoris & juxta eorum arbitrium ac voluntatem locata, conſiliati exinde ſunt, quomodo Scabinos & Conſules eligere debeant, pro civitatis commodo*, apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Jus Civile, dividitur in IV. Libros principales, ſc. *Digeſtum, Codicem, Inſtitutiones* & *Authenticas*: quibus additur *Collatio decima* ſeu *Liber Feudorum*. Ex his *Digeſtum*, continet *LL.* & *Statuta* Romanorum, & diſpeſcitur in *Digeſtum vetus*, quod habet libros 24. *Infortiatum*, quod 14. & *Novum*, quod 12. Ita ut in univerſum Digeſtorum ſeu Pandectarum ſint libri 50. *Codex*, continet *Statuta, Sanctiones & Præcepta* Imperatoris. Fuerunt autem tempore Juſtiniani tres Codices, *Gregorianus*, *Hermogenianus* & *Theodoſianus*, ex quibus unum is fecit: qui in 12. libros dividitur. *Authenticorum* liber dividitur in 9. Collationes, quarum quælibet in titulos ſubdividitur, tituli in paragraphos: differtque *Authenticum* ab *Authentica*, quòd illud volumen eſt per ſe; hæc lex una vel paragraphus, libro Codicis incorporatus & antiquo Juri ſuperadditus, ſicque citatur, *C. de Epiſcop. & Cler. Authent. generaliter. C. de ſacroſ. Eccl. Authentic. multomagis* &c. Sed in *Authentico* ſimpliciter laudatur titulus & §. ut *in Auth. Ut jud. ſine quoq; ſuffr. §. tali vel tali & ſufficit.* Decima item Collatio inſcribitur *Liber Feudorum*, & habet duos libros partiales, quorum uterque in titulos & iſti in capitula ac paragraphos ſubdividuntur. *Inſtitutiones* tandem, quatuor libris abſolvuntur: quod Opus introductorium eſt ad *Jus Civile*, maximè quoad declarationem terminorum, in utroque Jure uſitatorum, Idem Calvinus *ubi ſuprà.* Et hoc propriè eſt *Jus Civile*, quod *Juſtinianæum* vocant: de *Jure Civili Flaviano*, item *Papyriano*, V. eundem *ibid.*

Jus Scriptum, in Gallia, vocatur *Jus*, de quo modò, *Civile*, quo provinciæ aliquot in Gallia reguntur; cui opponitur *Jus Commune* ſeu *Conſuetudinarium* & *Municipale*, quo quæque fere civitas vel regio gaudet: vetanturque Advocati, *Jus Scriptum* allegare, ubi Conſuetudines municipales locum habent, in vet. *Regeſto* Parlam. ſub A.C. 1277. V. præclarum hanc in rem *Diploma* Philippi Pulchr. R. Francor. A. C. 1312. pro Studio Aurelian. allatum Carolo du Freſne *in Gloſſar.* & ſuprà ubi de *Codice Ludovici.* Quis uſus *Juris Scripti* ſeu *Civilis* in Anglia ſit, pluribus exponit eruditus Seldenus *Diſſertat. ad Fletam.*

Juſta, apud Guil. Malmesburienſem *Hiſtor. Novell. lib. 2. pag. 187. Tentavere primò Regii proludium pugnæ facere, quod* Juſtam *vocant, quia tali arte erant periti*: monomachia ludicra eſt, Gall. *Jouſte.* An ex Lat. *juxta*, i. propè; quòd cominus lanceis aut enſibus res gereretur. Differebat à Torneamento, quod non omnis univerſim ludicra decurſio, ſed pugna ſolùm, in Torneamento fieri ſolita, ſic diceretur. Adde, quòd Torneamentum plurimum & turmatim congredientium, *Juſta* ſingulare eſſet certamen. Unde Nicephorus Greg. bene *l.10.* τζύστραν, quâ voce Græcobarbarâ *Juſtam* appellat, μονομαχίας ἐνδεικτικὴν ἔχειν. Confectâ namque primâ decurſione militari & finito omnium, qui aderant, ex utraque parte, prælio, ad ſingulare certamen, ſeu ad *Juſtam*, eandem progrediebantur. Sic tradit Johannes Monachus Majoris Monaſt. *Hiſtor. Gaufridi D. lib.1.* Normannos, cùm à Britonibus quodam in torneamento victi eſſent, *confuſione inopinatâ dejectos, ſingulare certamen Britonibus propoſuiſſe.* Non ſemper tamen in ſolis torneamentis Juſtæ fiebant, quandoque etiam abſque iis indicebantur, vocabanturque tum *Juſtæ univerſales, magnæ & plenariæ*, Gall. *Jouſtes à tous venans, grandes & plenieres*, ut eas appellat Auctor *Hiſtor. Burcicaldi.* At qui in iis primâ vice decertabant, Fæcialibus vel Heraldis, aliiſque armorum, ut vocant, *Officialibus*, ſuum *lemum* ſeu caſſidem, donativi loco, offerre tenebantur, niſi priùs in torneamentis id ipſum feciſſent. Inde natum illud ſolenne, *Enſem lanceam, non verò Lanceam enſem, immunem reddere.* Miles enim, ſi in *Juſta* caſſidem Fæciali contulerat, non propterea ab eadem in Torneamento denuo exhibenda erat immunis, uti docet ex *Tractatu MS. de Torneam.* Carolus du Freſne *in Gloſſar.* ubi in Torneamentis dimicare, longè fuiſſe honorabilius, quàm in *Juſtis*; præterea lanceam eorum propriè fuiſſe, qui in ſingularibus certaminibus dimicabant, gladium verò eorum, qui in Torneamentis, addit. At *Juſta*, apud Lanfrancum *in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 8. Ad Cellarii miniſterium pertinent omnia vaſa cellarii & coquinæ & ſcyphi &* Juſtæ *& cætera vaſa refectorii*: menſuræ liquidorum ſpecies eſt, quaſi *juſta menſura*, quantum cuique ſufficit potus, ſubminiſtrans, Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque infrà *Juſtitia.*

Juſta Funerea, apud Plin. *lib. 10. cap. 2.* ubi de phœnice ave, *Primus — de eo prodidit Manilius — ſacrum in Arabia Soli eſſe, vivere annis DCLX. ſeneſcentem caſiæ turisq; ſurculis conſtruere nidum, replere odoribus, & ſuper emori. ex oſſibus deinde & medullis ejus naſci primò ceu vermiculum: inde fieri pullum: principioq;* juſta *funeri priori reddere & totum deferre nidum, prope Panchajam, in Solis urbem & in ara ibi deponere*: ſunt parentalia ſeu exſequiæ, quibus id nomen à Latinis datum, quia ſint officia ſancta jureq; debita. Quemadmodum Græci ſimiliter κηδείαν, i. *funerationem* ſeu *parentationem*, vocant ὅσια, qu. *juſtum ſanctumq; officium*: ac parentare dicunt, τὰ νομιζόμενα, vel τὰ συνήθη ποιεῖν, item ἐναγίζειν, Voſſ. Barthius tamen *Juſta* ab *Exequiis* diſtinguit, ad *Statium Theb. l. 9. v. 903.*

> *Huic dabis exequias: atq;* inter juſta *memento,*
> *Ne quis inexpertus* &c.

Ubi ait, *Exequias bono ordine ſequuntur Juſta.* Vocat a. ibidem vetus Scholiaſtes *Juſta, omnem pompam, qua manes decorantur, & eorum memoria ſatis fit.* Uti *ad lib. 9. verſ. 397. Solennia funerum.* Et *ad l. 6. v. 169. Omnia, quæ ad ritus corporis pertinent defuncti.* Ibidem Barthius, *quidquid ordinario modo ſepulturæ impenditur.* V. hic paſſim ubi *de Cadaverum Cura, Exequiis, Funere, Parentalibus* &c.

Juſta Veſtis, Gr. Δικαία ἐσθὴς, dicta eſt, quæ ſic ad corpus eſt apta, ut nec fluat, nec ſtranguletur. Unde eleganter *juſta* tunicæ menſuram, quæ nec longior æquo, nec juſto brevior eſſet. *Juſtitiam quadratam* dixit Tertullianus *de Pallio.* Ubi *Juſtitiam* vocat τὴν συμμετρίαν veſtis, *menſuræ temperamentum*, ſeu *moderationem*, ut Idem *alibi.* Sic *Juſta toga*, apud veterem Perſii Scholiaſten, *Juſta Toga menſura, ſex ulnæ.* Apud Suetonium, *Juſta ſtatura*: apud Lampridium, *Juſta forma*: apud Ovidium, *juſtus orbis* annuli:

> *Tam bene conveniat, quàm mecum convenit illi,*
> *Et digitum juſtò commodus orbe teras.*

In quibus omnibus, quod Latini *juſtum*, Græci σύμμετρον vocant: imò & δίκαιον, ut vidimus. Item cum δικαίαν ῥῖνα, *naſum juſtum* dicunt, qui tam æquali temperamento faciem dividit, ut nec ſuſpenſus ſit, nec propenſus. Pollux *l. 4.* Ἐπὶ τοῦ εὐθυρρίνου, δικαία ῥὶς, ἐξ ἴσου τὸ πρόσωπον διαιροῦσα. Plutarchus *de Iſ. & Oſir.* *juſtam* Nili aſcenſionem vocat, quæ media eſt inter maximam & minimam, &c. V. Claud. Salmaſium *ad Tertullianum l.c.*

Viri Celebres.

Juſtellus Chriſtophorus, Gallus, in Scriptoribus Juris Canon. veteris colligendis tantâ induſtriâ & ſucceſſu uſus eſt, ut quaſi Stator ac Reſtaurator antiqui & purioris Juris Canonici meritò haberi poſſit. Quod oſtendunt ſtatim editi ab eo *Codices Eccleſiæ Univerſæ & Eccleſiæ Africanæ, cum Notis doctiſſimis.* Item *Juris Canonici Vet. Collectores Græci*, & *Photii Nomocanon. cum Scholiis Balſamonis*, ab A.C. 1610. uſque ad A. C. 1615. aliaque multa; quæ ille morte præventus cùm edere non potuiſſet, perfecit tandem Filius.

Juſtellus Henricus, qui cum Guil. Voëllo Theologo & Socio Sorbonico, à Patre magnam partem collectam *Juris Canonici Vet. Bibliothecam*, Græcorum Latinorumque digeſtiones continentem, multorum expetitam votis, duobus voluminibus Lutetiæ edidit, A.C. 1661. Cujus Operis ſeriem, ſummamque, cùm omnium manibus non verſetur, qui noſſe cupit, adeat Gerh. von Maſtricht JC. *in Hiſt. Iuris Eccleſ. n. 416.*

Juſti, item *Fideles*, dicti olim in Eccleſia, qui, fidem profeſſi, integrum Baptiſmum acceperunt, h. e. manuum impoſitione ultimâ ſunt perfecti; ſicut, qui ad Fidem accedentes, manuum impoſitione primâ, in Catechumenorum numerum recepti ſunt, *Chriſtianorum* nomenclationem acceperunt: V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Χριστιανός.

Juſti Dies, in re militari, erant dies non præliares, continui nempe triginta, quibus, exercitu imperato, vexillum ruſſi coloris in arce poni ſolebat. His res repetere hoſtemque laceſſere fas non erat. Feſtus, *Præliares dies appellantur, quibus fas eſt bello hoſtem laceſſere; erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere.* Ubi per *ferias publicas* intelligit *Iuſtos dies.* Sed & præliares dies, quibus in arce vexillum proponebatur, ad imperandum exercitum, *Juſtos* appellatos ſcribit Macrobius *Saturnal. l. 1. c. 16. Præliares dies ab* Juſtis *non ſegregaverim. Siquidem* Juſti *ſunt continui triginta dies, quibus exercitu imperato vexillum ruſſi coloris in arce poſitum eſt.* Ubi rectè ex ſententia Salmaſii *in de M. U.* Macrobius dies præliares ab *Iuſtis* non ſegregandos putat, quia quacunque de cauſa jura Romæ ceſſarent, illi dies *Iuſti* appellati, quòd in illis jus ſtaret, ceſſaretque. Unde in LL. XII. Tabb. illis, qui debitum vel confeſſi erant, vel etiam jure condemnati, triginta dies *Iuſti* ad conficiendam pecuniam dati leguntur, ante quos effluxos in jus vocari non poterant, ſed jura pro illis ſtabant ac ſilebant, apud A. Gellium *l. 15. c. 13.* Quod factum videtur ad exemplum eorum, qui publicè *Iuſti* dicebantur, quando ſcilicet in tota urbe juris erant feriæ. Hinc *Iuſtidium*, ſic enim vetuſtiſſimus liber apud A. Gellium ſcribit, quod vulgò *Iuſtitium*, tempus vel ſpatium *Iuſtorum* dierum, vel unus etiam *Iuſtus* dies, quo jure agi non licebat. Jac. Oiſelius JC. *notis in A. Gellium loco præfato.*

Juſtificator, in *Charta* Rogerii Siciliæ R. A.C. 1144. ubi ſubſcripſit *Rogerius filius Boni, Juſtificator Curialis*, apud Ughellum *Tom. VI. p. 143.* idem quod *Judex* eſt, de qua voce V. *ſuprà.*

Juſtinus I. & II. adde: de Nummis utriuſque, V. Car. du Freſne *Diſſertat. de Infer. ævi Numiſm. num. 71.*

Juſtitia, idem cum Æquitate Numen, apud Gentiles. Statius *Thebaid.l.2.v.422.*

——— *medii reverentior æqui.*

Ubi Schol. *In neutram partem declinantis, neutri parti plus æquo faventis juſtitia.* Quemadmodum & Hebraiſmus *Juſtitias & Æquitates* jungit, Eſajæ *cap.33. verſ.15.* Perpetuò Jovi adſidet, ex nobili figmento Orphei, quod tradit Demoſthenes *c. Ariſtogit.* imò ejus *ſceptrum* Poëtis dicitur, V. Barthium, *ad Theb.lib.3. verſ. 234.* Quemadmodum Pſalmographus Pſ.48.*verſ.7. Solium tuum, ô Deus, in ſeculum & ſempiternum, ſceptrum rectum ſceptrum Regni tui.* Repræſentarunt eam cum libra & cornucopiæ, uti in annulo apud Gorlæum alibique paſſim videre eſt: & ſic plerique pro Virgine aſtrica habuerunt, uti docet Salmaſius *ad Solinum p.1236.* Aliam ejus picturam, Chryſippi ſuisque verbis, proponit ſpectabilem Gellius *l.14. c.4.* V. & iconem ejus à Polynice, in clypeo, circumlatam, apud Æſchylum *in Septem Theb.* ubi Scholiaſtes varia lectu non injucunda &c.

Juſtitia Aragonum, nomen ſummi in illo Regno Magiſtratus, idem cum illo, quem Suprarbienſes *Judicem medium* ſeu *intermedium* vocitarunt: aliter *Juſtitia major*, nonnunquam, quòd à Rege crearetur, *Juſtitia Domini Regis*, aliquando *Juſtitia in Cæſaraugusta* dictus eſt; donec tandem, ipſius Regni nomen aſſumens, *Juſtitia Aragonum* eſt appellatus. Hic Judex *erat inter Regem & ſubditos, ſuper omnibus iis, quæ Rex faceret vel peteret contra eos vel è contra* &c. Molinus *in Repertor.* Quamvis enim Petrus impetrato ab Ordinibus, ut Regnum, quod priùs electivum erat, hæreditarium fieret, caput, quod inter Leges Aragonum agebat de electione Regis, ſtricto acinace diſcidit, inde cognom. *ab Acinace* nactus: nihilominus libertati ſuæ variè caverunt Aragonii. Præter legem ſc. titulo *Unionis* conditam, de quâ infrà, Magiſtratum habuere, cujus judicio ipſe Rex ſubjaceret, *Juſtitia Aragonum* dictum: coram quo Reges in genua procumbere & nudo capite jurare tenebantur, ſe omnia privilegia & leges Aragonum ſanctè obſervaturos; à quolibet item ſubditorum accuſari poterat; ut penes quem ſolum abſoluta erat poteſtas explicandi Leges, cui explicationi, ſine ulteriore provocatione, erat ſtandum. Idem ſolus judicabat, an parendum eſſet Regiis mandatis, nec ne; Rexque ipſe, quoties hærebat, juſtumne eſſet aliquid ac legitimum an ſecus, cogebatur ſententiam *Juſtitiæ* exquirere &c. Quæ ejus auctoritas quo pacto debilitata primùm, tandem ſublata ſit, dicemus infra, voce *Nuca.* Plura vero de hocce Magiſtratu ejusque auctoritate ac jurisdictione congeſſit, Michael Molinus præfatus *in Repertorio* & Hieron. Blanca *in Commentario Rerum Aragonic. p.716. 747. & 787.* ubi ſeriem quoque eorum, qui ad ſuam uſque ætatem dignitate hac inſignes fuere, exhibet, V. etiam in voce *Aragonia.*

Juſtitiarii, Forbeſio dicuntur Hæretici, quorum error eſt *arrogans profeſſio perfectæ juſtitiæ, cum ſuperbo aliorum faſtidio.* Quales fuerunt, Phariſæos anteambulones (de quibus in Evangelica Hiſtoria) ſequuti Novatiani, & Donatiſtæ, omnesque illi qui *Perfectos* ſeſe dixere: de quibus V. ſuis locis, & plura hanc in rem apud Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.I. cap.37. lib. XII. cap.9. & lib.XIV. cap.5.*

Juſtitiarius Capitalis Angliæ, Magiſtratus olim ampliſſimus fuit, qui, in Regis palatio ſemper fere verſatus, id officii in eo, quod olim Comites Palatii in Francia, obivit, ac proin majoris momenti negotia, &, quæ inter Barones Regni controverſæ erant, lites, ſupremo diremit Judicio. Placita quin etiam Civilia, quæ *communia* vocant, ſub illis ſeculis unà agebantur in Palatio, coram ipſo Rege, ſeu *Capitali ejus Juſtitiario*, cum Placitis Coronæ: nec diſcretos habuerunt Judices, ante annum 9. Henrici III. vel potiùs 17. Joannis R. quo utroque anno conceſſit Rex, ad inſtantiam Procerum, *ut communia Placita non ſequerentur Curiam* (Regis) *ſed in loco certo tenerentur.* Sic fixo Judiciorum loco & *Banco Communi* exorto, Fiſcalium tamen & Criminalium Judex *Juſtitiarius Capitalis* perſtitit, eoque nomine *Scaccario* præſedit & Regio theſauro, de quo, uti libitum erat, ad Regis Regnique negotia ſtatuebat: cumque univerſis Regni Judicibus præeſſet, curaretque ex munere ſibi injuncto, ut Regis ſubditis ubique juſtitia adminiſtraretur, non modò *Juſtitiarios itinerantes* in Comitatus delegabat, ſed ipſe interdum id officii obibat, ut coràm inſpiceret popularium querelas & in Judicum animadverteret delicta. Sed nimiam hanc & Regibus ipſis gravem poteſtatem, primus imminuit Ricardus I. qui illius munus in duos Magiſtratus, jurisdictionibus ſuis diſtinctos, *Borealem* viz. & *Auſtralem*, diviſit: qui mox iterum cùm coaluiſſent, fluctuante inter varias vices, usque ad Henrici III. exceſſum, eorum poteſtate, ab Eduardo I. in claſſem inferiorem ſunt redacti. Namque hic &, prætermiſſis Regni Proceribus, *Juſtitiarios* hujusmodi è minori Nobilitate delegit, morum probitate conſpicuos, Legumque notitiâ inſtructos (unde hodieque fervens in Anglia Legum Jurisque inter Nobiles ſtudium) & remotos jam à rerum faſtigio & priſcæ amplitudinis functionibus, forenſi ſolummodo negotio, & Judiciis exercendis addixit. Quo modo, abrogatâ omni fere, quâ præcinctus erat, auctoritate ac dignitate, deſiit Magiſtratus iſte, etiam olim ſupremus, *Capitalis Angliæ* Juſtitiarius appellari. Unde, Jacobo regnante, ægrè latum eſt, quòd Edwardus Cokus, in Relationum ſuarum frontiſpicio, hoc ſe titulo inſigniret, etſi vulgarem ſequeretur morem & rationis quidem haud expertem. Angliam enim totam, quoad pacem regiam & Coronæ dignitatem, nonnullaque alia promovenda, adhuc in jurisdictione retinet *Capitalis* ille *Juſtitiarius*, emittens etiam usque ad Regni terminos mandata ſua, titulumque ANGLIA in margine præfigens, jurisdictionis indicium &c. V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* & plura hanc in rem, in voce *Juſtitia.*

Juſtitiarius Itineris de Corona, in *Chronico* Nic. Triveti *A. C. 1271.* in eodem Regno, nomen eſt Magiſtratus inferioris, inſtituti ab Henrico II. R. Scribit enim Rogerus Hovedenus A. C. 1176. Regem hunc diviſiſſe Regnum ſuum in VI. partes & per earum ſingulas *tres Juſtitiarios itinerantes* conſtituiſſe, qui *Barones errantes*, item *Inquiſitores*, vocantur Gervaſio Dorobern. *A. C. 1170.* Quorum officium quodnam fuerit, indigitat Matth. Weſtmonaſterienſis *A.C.1249. Rex partes adiit Wintonienſes, latronum — repletione non mediocriter infames, ubi paulo antè* Juſtitiarii *exierant* itinerantes, *qui mutaſſe debuerant illas partes à peſte prænotata.* V. Bractonum *de Actionibus lib.3. cap.11. §. 2. 3. & ſeqq.* ubi de eorum Juramentis & Officio, & *de Corona lib.3. cap.1.* ubi agit, qualiter procedere debeant in itinere, quove ordine. Bis in anno itinera ſua peragere & in quolibet Vicecomitatu ſuæ jurisdictionis Curias tenere jubentur, in *Statutis* Roberti R. Scot. *capp.* 30. & 33. Sed poſtmodum exolevit ea appellatio, & *Juſtitiarii Aſſiſarum* dici cœperunt. Hodie v. Magnates aut Comites primarii, qui Foreſtarum Regiarum habent curam præfecturamque, *Juſtitiarii Itinerantes* nuncupantur; Angl. *Juſtices in Eyre*, Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi ad huius Magiſtratus Officium illuſtrandum & *Legem* hanc laudat, *Cod. Theod. de Officio Rectoris Prov. Provinciis præſidentes per omnium villas ſenſim atq; uſitatim, vicosq; cunctos diſcurrant & ultro rimentur à ſingulis, quid unusquisq; Compulſor inſolenter egiſſet aut cupidè* &c.

Juſtitiarius Magiſter, potiùs *Magiſter Juſtitiarius*, item *Magiſter Magnæ Curiæ Juſtitiarius*, nomen Magiſtratus in Regno Neapolitano, de cujus officio ac jurisdictione, ſic Fridericus II. Imp. in *Conſtitut. Sicul. l.1. tit.37. Saturninus, ut magnæ Curiæ noſter Magiſter Juſtitiarius, nobiſcum in Curia commoretur, cui 4. Judices volumus aſſidere, & ut Magiſter Juſtitiarius Curiæ noſtræ ſupradictus, de crimine læſæ Majeſtatis noſtræ & de feudis quaternis & de quarta parte ipſorum feudorum & ab appellationibus ordinariorum ſeu delegatorum noſtrorum ad Curiam noſtram interjectis & de quæſtionibus noſtrorum Curialium, qui immediatè nobis aſſiſtunt, de ſpecialis in Curia noſtra commorantium, qui de Curia noſtra, ſine ſpeciali mandato noſtro, non poſſunt recedere: nec non & miſerabilium perſonarum, quarum eſt privilegium Forum eligere — cauſas audiat* &c. V. Scipionem Ammiratum *de Familiis Neapolitanis Tom. I. p.41.* laudatum Carolo du Freſne *in Gloſſar.*

Juthungi, apud Ammianum Marcellinum *l.17.* in vet. *tab.* Itiner. *Jutugi*, Sidonio Apollinari *Vithungi*, Treb. Pollioni *in D. Claudio, Virtingui*, pars Germanorum ſunt Ammiano: Dexippus Ἰουθούγγους Σκύθας appellat, Pollio inter Scytharum itidem populos, qui in Romanum ſolum irruptionem fecere, principatu Claudii II. memorat, V. Salmaſium *ad Trebellium Pollionem & Vopiſcum in Probo Imp.* ubi populum hunc à nonnullis malè cum *Gruthungis* confundi, oſtendit. V. *ſuprà.*

Juvenca, nitore placet & pinguedine. Virgilius,

Paſcitur in magnis ſylvis formoſa juvenca.

Ideo de juvenca dictum, quacum confertur Ephraim, Hoſ. *c.* 10. *verſu* 11. *Tranſivi ſuper pulchritudinem colli ejus.* Cujusmodi *Juvenca* rufa, immaculata, injugis, in Vet. Teſt. extra caſtra immolabatur, ibique tota cum ligno cedrino, hyſſopo & cocco bis tincto comburebatur à Sacerdote, ut ejus cineribus aquæ ſeparationis immiſtis aſperſi mundarentur, qui propter cadaveris contactum, aut alia de cauſa polluti erant, Numer. *c.19. v.2.* Sed & *Juvencâ* pariter à jugo immuni, in vallem aſperam deductâ & decollatâ, cædem, cujus auctor eſſet ignotus, Deus expiari voluit, Deuter. *c.21. v.1.* V. quoque Numer. *c.19. v.2.* & Deuter. *c.21. v.3.* Sic Homerus βοῦν ἦνιν ἀδμήτην, *vaccam anniculam indomitam, Il. κ.* & Odyſſ. *γ.* Virgilius ubi de Ariſtæi ſacrificio, *intactâ cervice juvencas*, *Georg. lib.4.* Ovidius *Juvencam operum rudem*, *Faſtor. l.4.* Horatius, ubi de ſacrificio, ab Auguſto, poſt Actiacam victoriam, offerendo, *intactas boves*, *Epod. 9.* &c. oblatas memorant. Uti verò *Juvencæ*, ſic & *Juvenci*, in ſacris placuere. Hinc Pſalmo 69 *verſu* 39. ſperat Propheta, laudem, quâ Dei nomen celebraturus eſt, illi placituram *præ bove juvenco, cornibus atque ungulis jam inſigni.* Qualem etiam Aſcanius Jovi promittit *Æn. libro 9.*

——— *auratâ fronte* juvencum
Candentem, pariterq; caput cum matre ferentem,
Jam cornu petat & pedibus qui ſpargat arenam.

Seu,

——— *quem jam pudet ubera matris*
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu,

ut ait Juvenalis *Sat.12.* De *Juvenco*, in Feſto Propitiationis, olim pro ſe ac domo ſuâ, à Pontifice oblato, V. Lev. *c.16. v.3.* De 7. item *Juvencis*, poſt cultum divinum reſtitutum, ab Ezechia R. ſacrificatis, aliisque hanc in rem, V. Sam. Bochartum, *Hierozoici Part. prior.*

*prior.lib.II.c.*33. ubi *de Boum in Sacris uſu.* Nomen quod attinet, *Juvencum* dictum autumat Varro, quod jam agriculturæ *juvande* iit. *de L.L.l.*4. Iſidorus, *quia apud Gentiles ſemper ubiq; Jovi juvencus immolabatur, nunquam taurus.* Origin.*l.*12.*c.*1. V. Calp. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib.*6. *verſ.*186. De Hebræis verò Græcisque ejus nominibus, eundem Bochartum ubi ſuprà *cap* 27.

Juvenes, quorum mentio in vett. Inſcriptionibus & apud Calliſtratum *lib.*6. *de Cognitionibus*, apud Jurecoſſ. *l.*28. §.3.*ff de Pœnis. Solent quidam, qui vulgò ſe* Juvenes *appellant, in quibusdam civitatibus turbulentiſſimis ſe acclamationibus populariùm accommodare*: Ad ludos & hiſtrioniam pertinere, evincunt ſequentia paulo pòſt verba: Nam *ſpectaculis eis interdicitur, ſi turbas in theatro fecerint.* Ita ergo dicti creduntur Atellanarum actores, cùm inter liberos homines & famæ integros ſed tenuiores cenſiti fuerint: (quod liquet ex eo, quòd ſi quid peccati feciſſent, *fuſtibus caſi dimitterentur.*) Ideo autem appellati ſic videntur, ut veterem nomine referrent eos, qui primi Atellanarum, quibus conſerta erant Exodia, ludos tenuerant, *Juventutem* nempe Romanam. Ita enim de his ludis Livius *l.*7. *Poſtquam lege hac fabularum ab riſu & ſoluto joco res avocabatur, & paulatim ludus in artem verterat,* Juventus *hiſtrionibus fabellarum actu relicto, ipſa inter ſe more antiquo ridicula intexta verſibus jactitare cœpit, quæ inde Exodia poſtea appellata, conſertaq; fabulis potiſſimum Atellanis ſunt.* Calliſtrati autem verba de *Juvenibus* ad Scenicos tantum ludos refert Petitus. Cùm enim Hiſtriones invicem certantes victoriam non virtute ſemper, ſed etiam favore pararent, itaque fautores delegabant, qui in ſubſelliis & cuneis Theatri ſedentes applaudebant & extorquebant plauſum ſpectatorum, quos *Populariùm* nomine indigitat. Plauſus autem illæ comites ſæpe habebat rixas atque verbera: Quare providendum erat, ne quis hiſtrioni in ſcena agenti operam ſuam navaret, in edendo plauſu, eliciendoque illo Populariùm clamore. At, ut liquet e Calliſtrato, *Juvenes* id præſtabant hiſtrionibus, & Theatrum ſuo plauſu commovebant, ut ſpectatores ſuum darent ei hiſtrioni, cui *Juvenes* applaudebant & factum vellent. Quia autem hi non agebant Atellanas, niſi in fine ludorum, poterant illi inter ſpectatores ſedere, ut eſſent ſigniferi motuum & clamorum Theatralium, in gratiam illius hiſtrionis, aut Poëtæ, cui ſtudebant, & poſt cujus commiſſam fabulam illi Atellanam edebant, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.*1.*tit.*1.*pag.*77.78. Apud Juvencum *lib.* 4. cùm ait:

> *Talia dum loquitur, ſciſſos lacerata capillos,*
> *Pro fratris morbo juſſu ſoror anxia curis,*
> *Hortatur* Juvenem *rapido percurrere greſſu,*
> *Caſibus ut tantis Chriſtus ſervaret amicum.*

Juvenis famulus eſt. Quemadmodum & apud Ovidium *de Arte Am.lib.* 3.

> *Pignora nec* Juveni *credite veſtra novo.*

V. Laurentium Pignorium *Comment. de Servis.*

Juventius, inter veteres olim Comicos clarus, memoratur A. Gellio *l.*18.*c.*12. cùm ait: *Juventius in Comœdia,*

> *Pallium*, inquit, *face ut ſplendeat.*

Ita enim optimè Comici hujus nomen repoſuit J. Rutgerſius *Var. Lect.l.*4.*c.*19. & poſt eum C. Barthius *Adverſ.l* 21.*c.*5. cùm vulgò legeretur, *Terentius in Comœdia,* Meminit ejusdem Varro *de L.L. l.*5. *ubi hojce ejus verſus citat,*

> —— —— —— —— —— *Gaudia*
> *Sua ſi omnes homines conferant unum in locum,*
> *Tamen mea exſuperet lætitia.*

Uti & *l.*6. *Strupedam Aurelius ſcribit, quaſi Scauripedam. Juventius Comicus dicebat, à vermiculo piloſo, qui ſolet eſſe in fronde cum multis pedibus.* Ex eodem Chariſius *l.* 2. hæc verba affert:

> —— —— — *Caput ei teſtatim defregero.*

V. Jac. Oiſelium JC. *Notis in A. Gellium l.c.*

I W.

Ivvan ſeu *Ivvanus*, non ſemel apud Galbertum in *Vita* Caroli Com. Flandriæ, pro *Joannes*: quâ notione etiam vocem hanc uſurpant paſſim Dalmatæ, Hungari & Moſci. Sic Ἰβάνες, apud Cantacuzenum *l.*1.*c.*36.57. Ἰβαγκος, apud Nicetam Choniatem. V. *Hiſtoriam* Auſtralem A.C.1289. & 1296. laudatam C. du Freſne *in Gloſſario.*

I X.

Ixalus, Græca vox, Lat. *Ibex.* V. *ſuprà.*

Ixionii Amici, nomen quo Paraſitos ſuos inſignire ſolebat Heliogabalus, de quo ſic Æl. Lampridius, *Paraſitos*, inquit, *ad rotam aquariam ligabat & cum vertigine ſub aquas mittebat, rurſusq; in ſummum revolvebat, eosq;* Ixionios amicos *vocavit*: alludens ad Ixionis, apud Poëtas, ſupplicium, de quo dictum eſt ſuo loco. Cœterùm de *Ixione* Lariſſæ in Theſſalia R. Ægæi Athen. συγχρόνῳ, qui ex equis pugnare gentem docuerit ſuam, V. Voſſium *de orig. & progr. Idol.l.*1.*c.*14.

I Y.

Jynx, in Vett. philtris magni uſus. Theocritus *in Pharmaceutria,*

> Ἶυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.
> O Jynx, *tu nunc virum in ædes attrahe noſtras.*

Idcirco Veneri ſacra avis: quia collum torqueat, *torquilla* novè Th. Gazæ dicta. Modum, quo eâ amoribus conciliandis utebantur, Suidas attingit, in hac voce, ac pluribus exponit Scholiaſtes Pindari *in Pyth.od.*4. V. & Voſſium *de Idolol.l.*3.*c.*96.

I Z.

Izana, apud Interpretem Pollucis *l.*4.*c.*18. ubi *de Hiſtrionum apparatu* Ἡ δὲ Σατυρικὴ ἐσθὴς, νεβρὶς, αἰγῆ, ἣν καὶ ἰζάνην ἐκάλουν, καὶ τραγῆν: *Satyrica autem veſtis, hinnulea aut caprina pellis, quam etiam izanem & hircinam vocabant*; propriè caprina pellis eſt, ex Syr. *ez*, vel Chald. *izza*, quod capram notat, uti docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. l.II.c.*51. Unde patet, nec aſpirandam vocem, nec originem ejus e Græco arceſſendam, quod Scaliger facit *Poëtic.l.*1.*c.*17. ubi ſic dictam contendit, *quòd ſine rugis tota adſidebat corpori, atq; adhæreſcebat*, q. ab ἰζάνειν. Cœterùm amictus hic vetuſtiſſimus, & primis mortalibus in multo uſu fuit: ut viz. caprinas pelles ſeu *Izanas* ad lumbos utrinque cingerent, ab humeris corio crurum anteriorum nodatas: unde Φαινομηρίδες dictæ. Quales etiamnum ſpectamus in picturis Nympharum, quibus brachia detecta, femora quoque apparent, Idem ubi *de Bucolico Carmine.*

K A

K.

K adde: Præterea in notis antiquis, *cardo*, vel *caſtra*, vel *chariſſimus*, vel *Cœlius*: KAR. *Carthago*. K. AUG. *Calendas Auguſti*: K. DD. *caſtra dedicavit*, vel *dedicamus*, vel *dedicaverunt*: K. FEB. *Calendis Februariis*: KL. *Kalendæ* vel *Calendis*: KAL. SEP. *Calendis Septembribus*: KM. *chariſſimus*: K. MR. *chara memoria*: KO. *Carolo*. K.P. *Carolopoſitus*: K.Q. *Calendæ Quinctiles*: KRM. *Carmen*: KR.AM.N. *charus amicus noſter*: K.S. *Calendæ Sextilex*: K.R.N. *charus Rex noſter* &c. denotat. Fr. Gouldman. Inter Galliæ Regum nummos, occurrunt ſub Carolo VIII. *Albi cum K. coronato*. Gall. *Blans au K. couronné*, qui & poſtea *Karolus* dicti ſunt, pretii 10. den. Turon. In eorum una facie crux viſitur, in 4. coronulas deſiuens, & *Inſcr*. SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM; in altera, K. *coronatum*, inter bina lilia & *Inſcr*. KAROLVS FRANCOR. REX. uti videre eſt apud Car. du Freſne ubi *de Monetis argenteis Franciæ Regum*.

K A.

Kabbala, Hebræis dicta eſt lex non ſcripta, ſed per traditionem παραδόσεως ad poſteros propagata; à voce קבל *Kibbel*, id eſt, accipere. Sentiunt enim, Verbum Dei ſeu Legem, jam ab ipſis Moſis temporibus duplicem eſſe, unam ſcripto traditam, quam vocant תורה שבכתב *Thora Schebiclab*, i. *Legem ſcriptam*: alteram per traditionem propagatam, תורה בעלפה *Thora Begnalpe*, quam *Kabbalam* quoque appellarunt. Utramque dicunt Moſi datam à Deo eſſe, in monte Sinai; Sed poſteriorem à Moſe commiſſam eſſe Joſuæ, à Joſua Senioribus, à Senioribus Prophetis, à Prophetis Synedrio magno, & ſic ſucceſſivè ad poſteriora ſecula perveniſſe, donec in unum digeſta fuerit volumen, continens præcipua præcepta & regulas, in uſum Iſraelitarum, qui terram ſanctam inhabitarent. Compoſitum id autem A.C. 230. & appellatum eſt *Talmud Hieroſolymitanum*: ſed cùm paucas admodum conſtitutiones contineat, exigui uſus eſt. Circa an. dein Chriſti 500. plenius exactiusque Volumen conſarcinatum in uſum Judæorum Babylone aliisque in locis peregrinis degentium, *Talmud Babylonicum* dictum eſt, quod quia totum Judaici Juris, quà civilis, quà canonici, corpus complectitur, priori longè celebrius evaſit. Utrumque Verbo Dei ſcripto æquiparare aut auctoritatem ei divinam attribuunt Hebræi. Cùm autem *Kabbaliſtæ* Talmudiſtis contradiſtinguuntur, ſumitur vocabulum *Kabbala* in ſtrictiore ſenſu, & ſignificat occultiſſimam ſcientiam, conſiſtentem in variis ſubtilitatibus ac myſteriis, quæ ex diverſimoda literarum in Scripturis orthographia, earundem varia tranſpoſitione & myſtica quadam Arithmeticæ ſpecie, magna animi contentione elicere ſolent. Sic Gen. *cap*. 23. *verſu* 2. *Abraham ingreſſus* dicitur לבכתה *ad lugendum, propter Saram*, quod illi, cùm litera *Caph* minor ſit reliquis, reddunt: *Abraham parumper lugebat propter Saram*, ob ætatem ejus jam decrepitam. Iterum quia primo verſu Geneſeos litera *Aleph* ſexies extat, hinc conjecit R. Elias, Mundum duraturum eſſe ſex mille annos: eo quòd in ratione numerandi Hebræis uſitata *Aleph*, nota ſit millenarii. Quoad tranſpoſitionem literarum, ſic e. g. procedebant: חרם *Cherem*, inquiebant, ſignificat *anathema* ſeu *excommunicationem*, ex quo per μετάθεσιν רחם *Rachem*, id eſt, *miſericordia*: item רמח *Ramach*, ſecundum Hebræorum computationē facit 248. qui numerus ſecundum illos ſexactè refert membra humani corporis. Unde collegere, hominem excommunicatum ſeriâ pœnitentiâ id efficere, ut *Cherem* in *Rachem*, & maledictio in benedictionem vertatur: quod ſi pertinaciter impœnitens maneat, *Cherem* redire in *Ramach*, & maledictionem ſe inſinuare in omnia hominis illius membra ſicque illum funditus perire ac deſtrui. Rurſus cùm איש *Iſch* ſignificet virum, אשה *Eſcha* verò fœminam: notant in voce virum denotante reperiri literam *Jod*, quam non habet fœminæ nomen; contrà in vocabulo fœminam ſignificante deprehendi literam *He*, quà viri caret nomen, quæ duæ literæ junctæ efficiunt unum ex Dei nominibus *Jah*, יה, quibus demtis אש *Eſch* reſiduum *ignem* notat: Hinc ajunt, quamdiu viro cum uxore bene convenit, *Jah* i. Deum eſſe cum ipſis: cùm verò animorum diſſidiis colliduntur, *ignem* inter eos flagrare &c. Ut plura de illorum deliriis non addam. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib*. 4. *cap*. 8. De *Kabbala*, ex Pico Mirandulano, prædictis conſona ſcribit Fungerus: A' Chaldaica enim voce קבל, quæ *accepit*, vel *ſuſcepit* ſignificat, ut ſit *receptio*, deducit; docetque eam doctrinam eſſe, quæ ſolo auditu percipiatur; qualia & Ariſtotelis erant ἀκροάματα: idque ab iis ſolùm, qui annum ætatis 40. exceſſiſſent, V. Eſdr. 4. 15. Idem addit, nemini licuiſſe de *Kabbala* quidquam mandare literis &c. V. eandem vocem ſuprà in litera *C*.

Kabul, vel *Kebul*, apud Avicennam ubi de caſſia fiſtula, quam *Kebuliam* inde vocat, urbs Indiæ eſt: memorata Geographo Arabi *Climatis ſecundi Parte* 8. ubi & *Albrengi Kebuli*, quod ſeminis Indici genus eſt, & *myrobalanorum Kebulenſium*, qui in montibus huic urbi vicinis plurimi naſcuntur, meminit. V. Salmaſium *ad Solinum pag*. 1309. & 1324. nec non in voce *Cabulum*.

Kadileri, Judices Turcarum, Hornius *Orbe Polit*.

Kairdaniel, vel *Kaerdaniel*, nomen Familiæ in Gallia illuſtris, quæ ramus eſt ſtirpis *le Jay*. Joſephus enim Mœam Dn. *du Perenou*, ex Hamona, filiâ Hamonis *de Kaerres*, Dn. *de Kaerreal*, genuit Johannem Mœam Dn. *du Perenou de Kaerreal*: cui ex Johanna *le Baud* genita Maria Mœam Dn. *de Kaerreal*, nupſit Petro *Laiſné* Dn. *de Kaerrodi*, *Kaerdaniel* &c. quo matrimonio nata, Suſanna *Laiſné de Kaerrodiſerne* D. *de Kaërreal*, marito Claudio *du Pré* (fil. Ouſtatii *le Jay* Dn. *de Boutchac*) peperit Johannem *du Pré* Dn. *de Kaerreal*, *Kaerdaniel*, *Kaermerien*: qui ex Eliſabetha Ferræa *de la Garraye*, pater fuit Gedeonis *du Pré le Jay* Dn. *de Kaerdaniel* Vicecom. *de la Belliere en Loudeac*: cui ex Sara *Barbier* geniti ſunt, Petrus Gedeon. Dn *de Fieigny*, Joh. Philippus Dn. *de Brinnouets*, Gedeon Dn. *de Boiſpierre*, Eſther Olympia (*Mademoiſelle de Kaerdaniel* Carola (*Madem. de la Belliere*) & Juditha Eliſabetha (*Mad. du Pré*.) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. III. pag*. 66.

Kalecutum, inter Malabariæ Regna præcipuum. Poſtquam enim ultimus Malabariæ Regum Sarama Perymal, à Mahumedanis ſeductus, abdicato Regno, Meccam peregrinatum conceſſit, Regnum ſuum fidiſſimis Miniſtrorum, cum ipſe liberis careret, diſtribuit & quidem uni ex intimis eorum titulum *Zamorini* ſeu *Imperatoris* dedit, conſtituitque ut reliqui ei, tanquam ſupremo Domino, ſubjacerent. Is extruxit urbem *Kalecutum* A.C. 907. atque Imperii ibi ſedem fixit, quam hodieque poſteri illius, quanquam autoritate multùm imminutâ, retinent. Nomina Imperatorum propria ignorantur, nec niſi *Zamorinorum* communi nomine memoria eorum extat. Unus tamen, *Ganſer* nomine, memoratur Aloiſio Cadamuſto, qui eum regnaſſe tradit A. C. 1498. Decrevit eorum potentia, circa A.C. 1500. à Luſitanis potiſſimùm infracta, qui ſedem mercaturæ Kalecuto Cochinum, urbem vicinam, tranſtulerunt: quo pacto Regnum hoc è maximo minimum factum eſt; retinent nihilominus priſtinum titulum Reges & Imperatorii nominis ſipario infirmitatem ſuam involvunt. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag*. 436. 473. V. quoque in voce *Calecut*.

Kalendæ, primus cujusque menſis dies; Singulos enim menſes Romani ex Romuli inſtituto diſtribuerunt in partes tres, *Kalendas*, Nonas & Idus: è quibus *Kalendæ* à Gr. verbo καλῶ, id eſt, *voco*, dictæ ſunt, hanc ob cauſam. Priſcis temporibus, antequam Faſti à Cn. Flavio Scriba invitis Patribus in omnium notitiam proderentur, Pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut novæ Lunæ primum obſervaret aſpectum, viſamque Regi ſacrificulo nuntiaret, ſicque tum ſacrificio à Rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex *Kalatâ*, id eſt, vocatâ in Capitolium plebe, juxta Curiam Calabram, quæ caſæ Romuli proxima erat, quot numero dies à Kalendis ad Nonas ſupereſſent, pronuntiabat: & quintanas quidem, quinquies dicto verbo καλῶ, ſeptimanas repetito ſepties prædicebat. Hunc autem diem, qui ex his diebus Kalatis primus eſſet, placuit *Kalendas* vocari. Ideo autem minor Pontifex numerum dierum, qui ad Nonas ſupereſſet, Kalando prodebat, quòd poſt novam Lunam oportebat Nonarum die populares, qui in agris eſſent, confluere in urbem, accepturos cauſas feriarum à Rege ſacrorum, ſciturosque quid eſſet eo menſe faciendum, Macrob. Ter. Varro *de L.L. lib*. 5. his diebus Nonas hoc modo à Pontificibus Kalatas eſſe memorat: *Dies te quinque Kalo Juno Novella. Septem dies te Kalo Juno Novella*, vel ut Joſ. Scaliger legit, *Jana Covella*, i. *Luna cœleſtis*. Quamvis Juno non rarò Lunam denotet, quod vel ex hoc ipſo patet, quòd Junoni omnes *Kalendæ*, veluti menſis primitiæ, ſacræ erant: Sicut enim annum Jovis, ita Menſes Junonis eſſe exiſtimarunt Veteres. Unde Ovidius,

Vindicat Auſonias Junonis cura Kalendas.

Unde & ipſa *Kalendaris* appellata eſt. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. libro* 4. *capite* 4. & 5. ut & infrà: de ſingulorum Menſium apud Rom. *Kalendis*. Apud Athenienſes quoque *Kalendæ* ſacratiſſimæ erant, teſte Plut. *lib. de vitando ære alieno*. Neque tamen inter feſta cenſebantur; quanquam non tam Apollini ſacræ erant, quàm omnibus Diis, ut docet Schol. Homeri *ad Od*. υ. & Plut. *in Quæſt. R*. quorum hic ait: Ἔλαττους δὲ τῇ Νουμηνίᾳ τὰς μὲν θεοῖς..., τὴν δευτέραν Ἥρωσι καὶ Δαίμοσιν ἀποδιδόασι, *Græci*

Kalendis Deos venerati, ſequentem diem Heroibus, ac Dæmonibus conſecrarunt. Itaque *Kalendis* ſacra Diis faciebant, ex Lege: Ταῖς Νουμηνίαις θύειν, *Menſium Kalendis ſacra facito*, cujus meminit Libanius *Declam.* 8. In arcem tunc aſcendebant, & vota faciebant, ut Urbi publicè & ſibi privatim fauſta omnia evenirent: quæ ſacra Ἐπιμήνια dicta ſunt, eratque tunc Agon, præbebaturque Pavonum ſpectaculum, quod circa Antiphontis ætatem inſtitutum eſt. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 1. *tit. p.* 85. Imitatione Gentilium feſtum, quod *Kalendarum Feſtum*, ut & *Kalendæ*, apud Scriptores, paſſim dicitur, Chriſtiani quoque olim celebravere *Kalendis Januarii*, quibus annus aperitur. Qui eas, Ethnicorum more, choreis indecoris & mulierum ferarumque aſſumtis veſtibus formisque mirè fœdabant, tantâ pertinaciâ, ut, licèt in has *Kalendarum* ſpurcitias graviter ingentique cum zelo ſancti Patres paſſim inveherentur, neque ſemel Conciliorum auctoritas in iis eradicandis omnes vires adhibuerint, indictis ad hanc diem jejuniis ac litaniis, quò, ludicræ & impiæ feſtivitatis loco, vera ac ſolida exercitatio, ſuccederet: nihilominus ita evelli non potuerint, quin extremis etiam temporibus plus ſolito acceperint vires, & non à ſecularibus duntaxat, ſed & ab ipſis Epiſcopis ac Sacerdotibus, legantur uſurpatæ. Unde ejuſmodi feſtivitati *Feſti Hypodiaconorum* nomen datum, non quòd Subdiaconi ſolùm choreas has ſceleſtas ducerent, ſed quòd hac joculari appellatione indicare voluerint Galli, feſtivitatem hanc fuiſſe ebriorum Clericorum, ſeu Diaconorum: id enim evincit vox *Soudiacres*, i. e. *Saturi Diaconi*, quaſi *Diacres ſaouls*. De ea autem ſic Beletus *Divin. Offic. c.* 72. *Feſtum Hypodiaconorum, quod vocamus Stultorum, à quibusdam perficitur in Circumciſione, à quibusdam v. in Epiphania, vel in ejus octavis. Fiunt autem quatuor tripudia poſt Nativitatem Domini in Eccleſia, Levitarum ſc. Sacerdotum, Puerorum, id eſt, minorum ætate & ordine, & Hypodiaconorum, quis ordo incertus eſt. Unde fit, ut ille quandoq; annumeretur inter ſacros Ordines quandoq; non &c.* Quæ Epiſcoporum Clericorumque laſcivia à Græcis originem videtur cepiſſe; cùm in octava Synodo *can.* 16. ex verſione Anaſtaſii, legamus *fuiſſe* tum *quosdam Laicos, qui ſecundùm diverſam Imperatoriam dignitatem videbantur capillorum comam circumplexam involvere atq; reponere* (ita namque à cervice usque ad capita contorquebant ut clericali more in orbem tonſi viderentur) *& gradum quaſi Sacerdotalem, per quædam induſia & veſtimenta ſacerdotalia, ſumere, &, ut putabatur, Epiſcopos conſtituere, ſuperhumeralibus, id eſt, palliis circumamictos & omnem aliam Pontificalem indutos ſtolam, qui etiam proprium Patriarcham adſcribentes, eum, qui in adinventionibus riſum moventibus Prælatus & Princeps erat, & inſultabant & illudebant, quibusq; divinis, modò quidem electiones, promotiones & conſecrationes, modò autem acutè calumnias & depoſitiones Epiſcoporum quaſi ab invicem & per invicem miſerabiliter & prævaricatoriè agentes & patientes, &c.* Quod igitur ſub exitum menſis Decembris initium ſui ludi ſumeret, *Libertas Decembrica* appellata eſt, teſte eodem Beleto, *cap.* 120. ubi in nonnullis Eccleſiis, Remenſi inprimis, Epiſcopos & Archiepiſcopos cum ſubditis ſuis ludere & ad luſum usque pilæ ſeſe demittere conſueviſſe, atque hoc pacto Saturnalia Romanorum, quibus ſervi cum heris æquali conditione agebant, imitatos fuiſſe, addit; Vivebat autem is circa A. C. 1182. Deſiiſſe videtur in Gallia fœda hæc Gentilium cacozelia, ex quo ſeriò manum admovit Facultas Theologiæ Pariſienſis, A. C. 1444. miſsâ ad id Epiſtolâ Encyclicâ ad Galliæ Præſules, damnatoque pleno in Theologorum conſeſſu, hocce Feſto, in quo Sacerdotes ipſi ac Clerici Archiepiſcopum aut Epiſcopum aut *Papam* creabant, *Fatuorum* eum appellantes: *Divini ipſius Officii tempore larvati, monſtruoſi vultibus aut in veſtibus mulierum aut lenonum vel hiſtrionum, choreas ducebant, in Choro cantilenas inhoneſtas cantabant, offas pingues ſupra cornu Altaris juxta celebrantem Miſſam comedebant, ludum taxillorum ibidem exercebant, thurificabant de fumo fœtido ex corio veterum ſotularium & per totam Eccleſiam currebant, ſaltabant* &c. quæ verba ſunt citatæ Epiſtolæ, quam Savaro in lucem edidit. In Anglia verò luculenta ejus veſtigia adhuc XVI. ſeculo ſuperfuiſſe, colligitur ex *Inventario* Ornamentorum Eccleſiæ Eboracenſis A. C. 1530. in *Monaſtico* Anglic. *Tom. III pag.* 169. ubi iſta leguntur, *Item una mitra parva cum petris, pro Epiſcopo puerorum.* Infrà, *Item unus annulus pro Epiſcopo puerorum & duo arebys, unus in medio ad modum Crucis cum lapidibus in circumferentia* &c. Car. du Freſne *in Gloſſario*: ubi etiam de Clericorum conventibus ac collationibus, ſingulis *Kalendis* fieri ſolitis, *ut de ſuo miniſterio & religioſa converſatione atq; de his, quæ in eorum parochiis accidunt, ſermonem haberent* &c. ut ait Riculfus, varia congeſſit. De *Kalendis* Martiis, anni apud vett. Francos principibus V. ſuprà, in voce *Annus*, ut & in *Calendæ*.

Kalendæ totius anni apud Romanos ſacris aliisq; rebus inſignes.

Kalendæ Januarii, propter anni initium reliquis omnibus celebriores erant. His enim omne genus operis in ſua quisq; arte inchoabant inſtaurabantque: Deſignati Conſules Conſulatû inibant, ab anno U. C. 601. Amici lætis precationibus fauſtum ſibi invicem ominabantur, muneraque mittebant. Eodem die feſtum erat Jani, & feſtum dedicationis duorum templorum Æſculapii & Jovis in Inſ. Tiberina.

Kalendis Februarii, quæ *Intercalares* quoq; dictæ, Feſtum erat dedicationis templi Junonis Soſpitæ, item feſtum luci Aſyli: Eodem die rem divinam faciebant in æde Veſtæ, & æde Jovis Tonantis, atq; in Capitolio Jovi mactabant bidentem.

Kalendæ Martiæ, aliàs *Fœmineæ* quoq;, quòd is menſis olim anni primus eſſet, celebres admodum fuere. His ignem novum Veſtæ aris accendebant; in regia curisque atque in Flaminum domibus, laureas veteres novis mutabant: Iisdem Matronalia erant, Saliorumque feſtum incipiebat, & ancilia circumferebantur ac Mamurius canebatur.

Kalendis Aprilis, Veneri ſacrum fiebat, & mulieres myrto coronatæ lavabant. Sacrificium item thure fiebat Fortunæ virili à Virginibus, & Venus Verticordia placabatur.

Kalendis Maji, Laribus Præſtitibus ara à Curibus Sabinis conſecrata, & Bonæ Deæ ſacra facta ſunt.

Kalendæ Junii, dies erant nefaſtus: hic enim nullius diei feſti aut ſacri peracti meminerunt Auctores.

Kalendis Julii, ſimiliter nullum feſtum in Kalendario notatum eſt: Celebres tamen erant, quòd hoc die migrationes ex ædibus apud Vett. fieri conſueverint.

Kalendis Auguſti, equeſtria certamina fuere exhibita, quòd eo die Martis ædes conſecrata eſſet: teſte Dione *l.* 60.

Kalendæ Septembris, Octobris & Novembris nullâ peculiari notâ inſignes erant: commune id habebant cum reliquis quòd in Junonis eſſent tutela.

Kalendis Decembris, peractum fuit primum ſacrum Fortunæ muliebris, quod tamen inde translatum eſt, in 4. Nonas Quintiles. Unde Dionyſius Halicarn. *L.* 8. *Valeria*, inquit, *quæ prima Sacerdos ejus Deæ ex Senatusconſulto creata fuerat, quòd mulieribus legationis ad Martium Coriolanum auctor fuiſſet, & matri ejus perſuaſiſſet, ut profectioni intereſſe vellet, ea præeunte primum ſacrificium mulieres peregerunt pro populo in ara recèns in fano facta, priusquam abſolveretur templum aut Deæ ſimulachrum*, Kalendis Decembribus *anni ſequuti proximè: nam eâ die bellum finitum fuit. Anno deinde poſt primum ſacrificium altero, ædes, quæ publicè locata fuerat, dedicata eſt pridie Nonas Quintiles à Conſule Proculo Virginio.* Hactenus ille. Hæc de *Kalendis*: dies autem quæ *Kalendas* proximè ſequebantur, ut & qui erant poſtridie Nonas & Idus, atri habebantur, quòd obſervatum eſſet, nunquam iis diebus à Pop. Rom. rem bello feliciter eſſe geſtam.

Kalendarium, quod vulgò *Almanacum*, Gr. Μηναῖα [illegible], ſingulos menſes eorumque dies annotatos habet. Apud JC. accipitur etiam pro negotiatione nominum faciendorum: *Kalendis* enim pecunias fœnori collocabant, & uſuras exigebant, quæ *triſtes* prius & *celeres* appellatæ Martiali. Unde peculiariter *Kalendarium* librum fœnebrem, codicem occupatarum, h. e. fœnori collocatarum pecuniarum denotat, Angl. *A debt book*. Quo ſenſu ſumitur vox in illo vulgato, *Nemo beneficia in Kalendario ſcribit.* Apud Tertullianum *de Habitu mul.* cum ait: *Graciles aurium cutes Kalendarium expendunt*: *Kalendarium* explicat Franc. Junius per domus univerſæ cenſum, qui perſcribi in eo ſolebat. Ferebantur enim matronæ univerſæ domus cenſum auribus geſtare, cum nimiâ luxuriâ modum excederent. Unde apud Sen. *de Benef. lib.* 7. *cap. integra patrimonia auribus propenſa* dicuntur. V. Caſp. Bartholinum *de Inauribus veterum*. Cæterum de *Kalendario* Romano, conſule Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 4. *& ſeqq.* de Attico, Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas libro* 3. *tit.* 1. *pag.* 197. *& ſeqq.* At *Kalendarium*, in *Epiſt.* Paconii ad Cornel Archimandritam, apud Gennadium, *Ne obliviſcaris Kalendarium*, cujuslibet menſis Sanctorum nota eſt, inquit Dominic. Macer, qui aliter *Catalogum Sacrum* & *Martyrologium*, in Eccleſia Rom. dici addit, *Hierolexico*. V. infra in *Martyrologium*.

Kalendarum Fratres, dicuntur in eadem, qui aliàs *Confratres*, fortè quòd ſingulorum menſium *Kalendis* convenirent. Mentio eorum fit in *lib.* 1. *Decret S. Ladulai Regis Hungar. cap.* 14. & *in Capitulis* Laurentii Archiep. Strigonienſis *c.* 46. ubi *Kalendæ*, ſunt ſodalitates ad pias cauſas, Car. du Freſne *in Gloſſario*.

Kali, herba Arabibus dicitur, quæ ad vitra conflanda exuri conſuevit, in Ægypto & Syria frequens. Ex ejus certè cineribus cum quodam ſilicum genere mixtis pretioſiſſima ac nitidiſſima cryſtallina Veneti conficiunt. Provenit etiam in prov. Narbonenſi, ubi *Vitraria* dicitur, uti cineres ejus in lapidem ferruminati *Solda*, quaſi *Solida*, à ſolidando. Latinis *Salſola*, Græcis ἅλιμον eſt, unde & *Chali* ſeu *Kali* ortum, quòd ſalſo ſapore hic frutex eſt, quem, ſiccis & arenoſis locis gaudentem, in juſtam arborem apud Armenios, aſſurgere ajunt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 1096. & *ſeqq.* V. quoque hic paſſim. Bochartus hoc, de una aliqua ſpecie hujus herbæ concedens, in genere *Kali* ciceris ſpeciem Arabibus, Hebræis propriè *toſtum* aut *frictum* denotare, adeoque 2. Regum *cap.* 6. *verſ.* 25. ubi in fame Samarica *columbini ſtercoris cabi quartam partem veniſſe quinq; argenteis* dicitur, frictum cicer, quod bis *Kali*, 2. Sam. *capite* 17. *verſu* 18. aliàs *ſtercus paſſerum* ſeu *columbarum* dicitur, intelligi poſſe docet, *Hierozoici Parte poſter. lib.* I. *c.* 9. V. quoque infrà paſſim.

Kama,

Kana, nomen torrentis, Joſ. *c.16. v.8.* & *cap.17. v.9.* prope Jordanem, ad ortum Samariæ, in cujus *arundinibus* (id enim vox notat) latens Elias à corvis, per miraculum, paſtus eſt; inde *Cerith*, a verbo כרה. i. *paſci* aut *veſci*, poſtea appellati. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib.II. c.13.*

Karakionli, factio Turcarum, ſeu potiùs Turcomannorum. Cùm enim obiiſſet Tamerlanes & filii ejus diſcordiâ ac ſegnitie decreſcerent, circa A.C. 1406. Turcomanni, paſtoritius Armeniæ populus, caput extollere ſummamque rerum in Perſia ad ſe transferre cœperunt. Erant autem eorum factiones duæ, *Karakionli*, h.e. Nigrorum Arietum, & *Akionli*, i. Arietum alborum. Ex illis primus Rex Perſiæ fuit *Kara-Iſſuph* ſeu *Niger Joſephus*, qui Tamerlanis Succeſſorem evertit. Sed poſt 50. circiter annos, familiâ eorum throno deturbatâ, iſti Perſiâ ſunt potiti, primusque ex Akionlis, circa A.C. 1468. regnare cœpit *Ozun-Azenbec*, Europæis *Uſum Caſſanus*, Græcis *Cazanes longus*, cum quo Reſpublica Veneta ſolenne contra Turcas fœdus pepigit. Ejus poſteri circa A.C. 1500. viciſſim ejecti ſunt, à Sophianis, quæ familia hodieque Perſiæ clavum tenet. V. Georg. Hornium *Orb. Imp. cum Notis Joachimi Felleri, pag.* 421. ut & infrà, ubi de *Sophianis*.

Karavanna, V. ſuprà *Caravanna*.

Karolingi, V. ſupra *Carolingi*.

Karraiia, Hebr. קראים *Karaim*, quaſi *Textuales* ſeu *Scripturarii*, dicti ſunt apud Judæos, qui prius *Tſadikim* appellabantur. Hi ante captivitatem Babylonicam iidem erant cum Aſidæis, Hebr. חסידים *Chaſidim*, poſtmodum, cum priores unicè Scripturæ lectioni vacarent, poſteriores verò traditiones ſectarentur, diſtingui cœpere Inprimis cùm opera ſupererogatoria, tanquam neceſſaria, Aſidæi urgentes, Phariſæorum atque Eſſenorum ſectas protruliſſent: Tum enim, quoniam utrique Traditiones Verbo Dei ſcripto anteponebant, *Tſadikim* æſtu diſputationis provecti, non Traditiones ſolùm omnes, ſed & reliquos Scripturæ libros, Pentateucho excepto, rejecerunt, proin *Karaim* appellati. Alii tamen, totam V.T. ſcripturam illos amplexos, ſolas traditiones repudiaſſe volunt: quæ ſi ſententia obtinet, hactenus innoxii fuere. Verùm proceſſu temporis, cùm à Sadoco ac Baitho ſeducti, virtutum præmia, ſcelerumque pœnas in futuro ſeculo nullas expectandas eſſe aſſererent, reſurrectionem etiam inficiarentur, in Sadducæiſmum ii prolapſi ſunt, hæreſin exitialem, de qua *ſuo loco*. Thom. Godvvynus *de Ritibus Hebr. l.1. c.9* &c.

Katapapa, in *Chron.* Caſinenſi *libro 3. capite* 70. cognominatus eſt Guilbertus Antipapa, qui *Clementis* nomen aſſumſit; quaſi *contra* ſeu *adverſùs Papam*. V. Macros Fratres *in Hierolexico*.

Katherani, in *Statutis* Roberti II. R. Scotiæ *cap.12. Qui tranſierint ut* Katherani, *comedendo patriam & conſumendo bona Comitatuum & capiendo per vim & violentiam bona & victualia* &c. Skenæo ſunt Hiberni montani, qui, in interiores partes Regni Scotiæ deſcendere ſoliti, prædas agebant, & incolis, eorumque bonis, vim inferebant. Hodie *Sorners*, & *Sojorners* vulgò, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Katipanus, V. ſuprà *Catipanus*.

K E.

Kelchyn, nomen unius è triplici mulcta, quæ apud Scotos homicidæ imponi ſolet; reliquæ duæ ſunt *le Cro* & *le Galnes*, de quibus du Freſne in *Gloſſar.* Eſt autem *Kelchyn unius Comitis, ſexaginta ſex & duæ partes unius vaccæ — Filii Comitis aut Thani.* 44. *vaccæ &* 21. *denarii, &* 2. *partes unius oboli — filii Thani —* 30. *vaccæ &* 11. *denarii & tertia pars oboli. Ruſticus nihil habet de Kelchyn. Item ſi uxor liberi hominis ſit occiſa, vir ſuus habebit le Kelchyn & parentes ejus habeant le Cro & le Galnes. Item ſi uxor ruſtici ſit occiſa, dominus ipſius terræ, in qua manet, habebit le Kelchyn & parentes ejus le Cro & le Galnes*, V. Regiam Maj. *lib.4. cap.38.* Vocis etymon quod attinet, hæret ipſe Skenæus, qui etiam, quid fuerit *le Galnes*, ignorare ſe fatetur. Id conſtat ſaltem, *Kelchyn* longe minorem eſſe mulctam, quam *le Cro*, ex *cap.36.* nam *le Cro Comitis eſt* 140. *vaccæ, tres ora pro vacca.* Item *le Cro filii unius Comitis vel Thani, eſt centum vaccæ*, & ſic de cæteris. *Kelchyn* v. hic minor eſt mulcta, domino interdum, interdum parentibus, pendi ſolita. Car. du Freſne *in Gloſſario*.

Keras, rupis nomen præcelſæ, Salamine non procul, in qua conſidens Xerxes I. Perſarum R. exercitum ſuum contemplatus eſt, & ſecum perpenſo, ex tanta multitudine poſt ſeculum ſuperfuturum neminem, flevit teneriimè. Hodie *Kera*, & quoniam velut in geminum verticem aſſurgit, *megalo-Kera* & *micro-Kera*: uti docet Jac. Sponius *Itinerar. part.2. pag.* 261. qui & turris deſtructæ, Græcis hodiernis itidem *Keratopyrgo* dictæ, à monte *Kerata*, in itinere, quod Eleuſine Megaram ducit, facit mentionem, *ibid. p.*285. Eſt a. Κέρας Græcis *cornu*, ut notum, V. ibi.

Keren-happuch, Hebr. קרן הפוך, Lat. *Cornu ſtibii*, Chaldæo *multi ſplendoris inſtar ſmaragdi* Rabbi Abrahami *cornu converſionis*, τοῖς LXX. κέρας Ἀμαλθείας, qui, ad recentiorem Græcorum de cornu Amaltheæ fabulam reſpicientes, non præciſe utramque vocem, ſed ſenſum attenderunt τῦ *Keren-happuch*, inde forſan natam hanc Græcis fabulam (ut pleræque ex Sacris Hiſtoriis antiquioribus originem duxere) tacitè: minima natu filia fuit Hiobi quam in felicem reſtitutus ſtatum ſuſcepit, Hiobi 42. 14. Hæc tum ob eximiam formã, tum ob parentis felicitatem ac opulentiam, tum ob diffuſam ad vicinas gentes famam, tum ob nomen quo inſignita, facile iſtiusmodi fabulæ occaſionem præbuerit. Namque & Bacchus bicornis ex Moſis radiis: & Legiſlatores cornuti, ut Charondas aliique in nummis antiquis, ad iſtiusmodi imitationem effecti ſunt. Sic quia Deo & Meſſiæ paſſim in Scriptura Cornu adſcriptum, hinc Gentilium quoque Diis Jovi Hammoni, Pani, Junoni &c. Item Heroibus, Herculi, Alexandro M. &c. cornua attributa ſunt. Imo ut hæc de cornu virginis fabula implicita eſt cum fabulis de Hercule, ita certum, eſſe ſingularia quædam in Hiobi hiſtoria, quæ Mythologi fabuloſo Herculi adſcripſere. Ut enim taceam labores exantlatos Jobo, quid convenientius, quàm quod Scriptura de Hiobo, & fabula de Herculana ſcabie, cui nullâ hominum ope ſuccurri poterat, narrat? Plura V. apud Frid. Spanhemium Jun. *in Hiſtoria Hiobi cap.12. pag* 202. & *ſeqq.*

Keſita, Hebr. קשיטה, Geneſ. *cap.33. verſ.* 19. ubi Jacob emiſſe dicitur à filiis Hemor portionem agri *centum Keſitis*, item Jobi *cap.42. verſu* 11. ubi ab amicorum ſingulis Job accepit *Keſitam unam*, non eſt agnus ſeu ovis, uti Græci, Onkelos, Syrus, Arabs, Vulgatus, reddunt, ſed nummi genus, ſeu *moneta proba* ac δοκιμ(ά)σιμ(ο)ς, quod proprie vox notat. Sic ut generale probæ monetæ attributum ad certam ſpeciem hîc videatur translatum, dictam ſic, quòd maximè eſſet ſincera & ex auro vel argento puriſſimo conflata, vel quòd in ea pondus rigide & exactè obſervaretur. Itaque centum illæ *Keſita*, quibus τὸ μνῆμα prælatum, uti Stephanus vocat in Actis, emptum fuit a Jacobo, non fuere centum agnæ, niſi aureas & argenteas Manorabuli agnas intelligis, aut oves, *quas in crumena ſe condidiſſe*, dicit Strabax in Plauti *Truculento*, id eſt, ovium, à patre venditarum, pretium 20. minas. Niſi *agnorum* nomine ceperint forte Interpp. nummos, agnorum imagine ſignatos: quomodo apud Plinium *lib.18. cap.3.* Servius Rom. R. boum oviumque imaginibus primus æs ſignaſſe legitur. Quodnam autem propriè nummi genus ſit, definiri non poteſt: nam quòd Hebræi ſummo conſenſu vocem hanc מעה i. *obolum*, explicant, ridiculum omnino videtur. Ex hac enim ſententia Jacobus agrum ſuum centuſſe circiter emerit: & amici Jobi minutam illam ſtipem contulerint, ſinguli nempe unum aſſem, quod fuerit contumeliæ genus. An, cùm קשוט *Kiſſut*, quandoque in Paraphraſtis pro *ornatu* ſumatur, ſenſus verborum eſſe poſſit, à Jacobo emti agri pretium fuiſſe *centum margaritas*, aut verò *centum gemmas*, ut quæ inter ornamenta primas tenent, quod Jonathani placuit & Hieroſolymitano Interpreti. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.II. cap.* 43. *ubi de Ovium nominibus.*

Keſslerus Gottardus, ex generoſa inter Weſtphaliæ Equites Familia oriundus, Magiſter Ordinis Livonici ultimus, Evangelii doctrinam amplexus, & à Sigiſmundo Auguſto Poloniæ R. Dux Curlandiæ ac Semigalliæ creatus, novæ ſtirpis auctor fuit, præt. ſec. V. ſuprà, in voce *Curlandia*, item ubi de *Livonia* &c.

Kevenhullerus Carolus Comes, ex illuſtri Germaniæ Familia, in qua legitur Sigiſmundus *Kevenhuller ab Aichelberg*, qui ſeculi decimi quarti principio floruit. Inprimis verò eam virtus Auguſtini, qui Maximiliani I. Imp. Conſiliarius, novis luminibus illuſtravit. Is communis pater duarum inprimis linearum factus eſt ex filiis Chriſtophoro atque Sigiſmundo: quæ ambæ aliquoties iterum in diverſum abierunt. Caroli præfati progenitores ſic habent: Johannes *Kevenhuller ab Aichelberg*, qui obiit A.C. 1416. ex Chriſtina fil. Wilhelmi *de Zillenhart* genuit Auguſtinum memoratum, qui extinctus A.C. 1519. ex Siguna *de Weiſpriach*, filium reliquit Chriſtophorum Capitaneum Carinthiæ, defunctum A. C. 1557. Cui Eliſabetha *de Mansdorff* genuit Bartholomæum *Kevenhüller* Com. *de Franckenberg*, qui deceſſit A.C. 1612. pater ex Blanca Ludmilla Turriana (fil. Franciſci Com. de Turre & Valſaſſina) Franciſci Chriſtophori Com. *Kevenhuller*: cujus filius ex Barbara *Teuffin* (fil. Caroli *Teuffel* Baronis) bis jam dictus Carolus uxorem ubi junxit — — ſororem habet Mariam Barbaram, Alberto Do. *de Zinzendorf*, nuptam, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.*6.

Keziah, Hebr. קציעה, indubie ab aromate ejus nominis, quod Arabibus ſimiliter ... קציעה, hinc Græcis κασία vel κασσία, Latinis *Caſia* vel *Caſſia* aromatica, vocata eſt ſecundogenita filia Hiobi, de qua Hiobi *cap* 42. *verſu* 14. tanquam pretioſa & fragrans inſtar caſſiæ, tum ratione formæ, tum ratione paterni amoris ac deſiderii. Jam enim olim familiare Arabibus fuit, à floribus, aromatis, plantisque odoratis, ſervis, clientibus, liberis, & quotquot apud eos in gratia ac favore, nomina indere. Ab hac nomen videtur impoſitum monti Caſio vel Caſſio, in Orientali Geographia celebratiſſimo, quemadmodum major natu ſoror ejus Jemima regionem Arabiæ *Jemamam* denominavit: cum ut regionibus urbibusque, ſic quoque montibus, à viris fœminisque inclytis nomina ſæpius hæſiſſe notiſſimum ſit. Et *Caſiam* hanc fuiſſe in fœminis illuſtrem, ejus natales, nomen, forma, hæreditas loquuntur. Ex eadem forte natam dicemus *Kaσσιόπην* vel *Kaσσιέπειαν* *Caſſiopen* in fabulis Græcorum, remoti ſcilicet in Æthiopia (quidni Arabiâ) Regis filiam, ſupra mulieres omnes ætatis ſuæ

FFfff 2 formâ

formæ gloriâ ſuperbientem, de forma cum Nereidibus certantem, & quæ alia non aliena ſunt ab hac *Caſſia*, à forma inprimis cum ſororibus ſuis commendatiſſimâ. V. Spanhemium, ubi ſuprà *p.* 201. & 202.

K I.

Kiburgium, ſeu *Kyburgium*, adde: Horum Comitum, ut & Thurgovienſium, Winterthuriorum & Wendelburgiorum, conditorem quidam faciunt Ruthardum, filium Eberhardi Alſatiæ Ducis, fundatoris Murbacenſis Monaſterii A.C. 724. cujus Pater Adelbertus ſimiliter Alſatiæ Dux fratrem habuit Ethonem ſeu Hettonem Auſtriacæ gentis auctorem, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Gen. Hiſtor. in Fam. Auſtr.* Primus ex hac gente, cujus aliqua memoria extat, Adelbertus eſt cognom. *Senior*, qui Arnulphi Principatu circa A.C. 888. Comes *Kyburgius* & Landgravius Turgeæ fuit. Hupaldo I. idem Comiti *Kyburgio*, Dillingenſi ac Witislingenſi, quæ ditiones in Suevia, prope Auguſtam Vindelicorum ſitæ, filiam ſuam nuptum dediſſe legitur, circa A.C. 890. Burcardus Sueviæ ac Alemanniæ Dux: e quo matrimonio, præter S. Ulricum Epiſc. Auguſtanum factum A.C. 925. natus eſt Diepoldus Comes, qui circa A.C. 942. præfuit, & Mangoldus, cujus ramus in filio Hupaldo II. extinctus eſt. Ex prioris ſucceſſoribus, cùm Wernerus Comes circa A.C. 1028. Conrado Imp. acriter obniteretur, arx ab hoc obſeſſa & expugnata, ipſe autem paulo pòſt ab Imperatoris militibus occiſus eſt. Sub Hartmanno poſtea Comite ditiſſimo, circa A.C. 1079. ab Imp. Henrico IV. arx iterum obſeſſa, expugnata ac funditus deleta eſt: quam tamen è cineribus rurſus idem Comes paulo pòſt excitavit. Sequentibus temporibus, imperante Friderico II. cùm Wernerus Comes Annam duxiſſet, Berchtoldi V. ultimi Zeringiæ Ducis ſororem, mortuo ſine filiis ſocero, Wernero Friburgum in Uchtlandia, Burgdorfium, Thuna aliaque obtigere; à quo tempore, præter priſtinum Comitis titulum, Landgravii *in Burgenden* nomen aſſumſit, & ad poſteros propagavit: quorum ultimi fuere Hartmannus cognomento *Senior*, & hujus ex fratre nepos, Hartmannus *Junior* dictus. E quibus ille, cum maſculâ prole ſe deſtitutum videret, conſcio nepote, ditiones ſuas A.C. 1244. Epiſcopatui Argentinenſi donavit, rurſusque feudi nomine ab Epiſc. Berchtoldo accepit, & poſtquam nepote abſque hæredibus præmortuo, A. C. 1263. ejus quoque bona adiiſſet, ipſemet fato functus eſt, anno ſequenti. Cujus uxor, ex Sabaudiæ Comitum familia, cum, ex teſtamento mariti, Comitatum Badenſem aliaque, dum viveret, poſſidenda accepiſſet, Rudolphus Com. Habſpurgius cognom. *Taciturnus*, fil. minor Rudolphi, Hartmanni ex ſorore nepos, pulsâ viduâ, avunculi ditiones occupavit, & fruſtra satagente Sabaudo obtinuit: ultimorum Comitum Habſpurgiorum, Lauffenburgiorum & *Kyburgiorum* conditor; quorum duæ lineæ, poſtquam ipſi pleraque vendidiſſent, aut aliis amiſiſſent modis, ſeculo decimo quinto defecere. Ita ergo ad Habſpurgios, inde ad Auſtriacos, Comitatus hic pervenit, qui eum tenuerunt usque ad A.C. 1384. quo Leopoldus Archidux Donato & Diethelmo Comitibus Toggiis eum oppignoravit: à quibus eodem titulo ad Comites Brigantinos delatus eſt, quibus dum ſubeſſet, oppidum à Suitenſibus, in gratiam Abbatiſcellanorum, captum, moxque iterum deſertum eſt, A.C. 1408. Poſt quæ Wilhelmus Comes Brigantinus *Kyburgii* habitans, captis aliquot Tigurinæ urbis civibus, viciſſim à Tigurinis captus, ut libertatem recuperaret, captivos dimittere coactus eſt, circa A.C. 1412. Tandem, proſcripto Archid. Friderico, tempore Concilii Conſtantienſis, cùm ditiones ejus cuique occupanti cederent, Sigiſmundus Imp. *Kyburgium* Comit. Imperio vindicatum, Tigurinis pignori oppoſuit: circa A. C. 1424. quibus ſimul Cunigundis Montfortia, e Toggiis Comitibus oriunda, quidquid in eundem juris habebat, vendidit. Oppido exin A. C. 1440. ab Helvetiis occupato, arx tamen expugnari non potuit: quam Tigurini unà cum oppido ac tota ditione A.C. 1442. Friderico III. Imp. reſtituerunt; donec illa iisdem denuo oppignoraretur à Sigiſmundo Archiduce, circa A.C. 1452. à quo tempore illis poſſeſſio inviolata manſit; Adminiſtrant autem Com. *Kyburgium*, qui ampliſſimus eſt, & Præfecturarum majorum Reip. Tigurinæ princeps, per Præfectum e civium flore. V. Stumpfium *Helvet. l.* 5. *c.* 30. Joh. Henricum Hottingerum *Speculo Reip. Tigurinæ* &c.

Kichtan ſeu *Kinchtanes*, ſupremum Novæ Angliæ incolarum Numen, à quo totum Orbem, & quæ eo continentur, condita eſſe, credere incolas, refert Richardus Waitbornius *Deſcript. Nov. Angl. Part.* 1. *cap.* 4. Idem *ibid.* addit, eos perſuaſum ſibi habere, poſt obitam mortem, ut pios à *Kinchtano* cœleſti regno recepium iri; ita improbos, fores iſtius palatii pulſantes, hac increpatione à Deo iſto laturos repulſam, *Ruecket*, h. e. *Abſcedite hinc, nec enim vobis ſimilibusq; hic locus datur*: atque inde miſeros hos perpetuo exilio mulctatos, æternis cum miſeriis conflictaturos eſſe &c. V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. Cap.* 7. § 2. & *Cap.* 21. § 2.

Kiki, ſive Ricinus, officinis *Palma Chriſti*, frutex eſt æſtivus, frigoris impatiens, succreſcit quotannis ex grano cinereo ruſeſcente, quod caninum inſectum rotunditate & craſſitie refert, etiam colore, menſe Aprili. Hinc germinant bina rotundæ formæ coloris ruſi foliola; in medio conſurgit caulis albus & fragilis, cujus folia ſuperiùs, adverſo reliquorum fruticum uſu, maxima ſunt & latiſſima, inſtar pedis anſerini, ſeptenis plerunque, etiam novenis partibus, quas folia diceres, niſi cohærerent, ex uno pediculo propendentibus, adeò ut exterior una ſit maxima, proximiores verò minores, &, quæ caulem ſpectant, minimæ. Eriguntur ea ſponte ad excipiendam pluviam, vel ſolem imitantia, omnia ſerrata dentibus. Caulis albicat & ſuſtinetur, non rarò duodenûm & quindenûm pedum: emittit alios caules, qui in cacumen ſterile deſinunt, dum flos & luteus & ruber ex gemma prodit, cauli affixa; quorum ille decidit, iſte generat grana aculeata triangularia, quæ ubi maturuere, diſſilit folliculus & illa decidunt; caulis verò quantuscunque diſperit cum universâ ſubſtantiâ. Ex hiſce granis Sacerdotes Ægyptii oleum quondam exprimebant, cùm alio uti ipſis nefas eſſet: Inde noſtris hortis frutex illatus eſt. Auctor Anonymus *Sina & Europa c.* 32. An idem cum *Kikajon* Jonæ? Ita certe Eruditis videtur, & apprimè quadrat fruticis deſcriptio. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poſter. l. IV. c.* 27. ut & infra in voce *Ricinus*.

Kinju, nomen herbæ in Sinis, ad urbem *Kingyung*, naſcentis, in prov. Xenſia, quæ flavi capillitii inſtar habet, unde & *aurea byſſus*, ſeu *bombycum aurea fila*, dicta. Cœterùm amara guſtu, quamvis frigida potius, quam calidâ, qualitate ac vi pollens, omnem à corpore longe pellit ſcabiem. Idem *ibid.*

Kirburgum, locus Germaniæ, ſub proprio Comite, ex familia Rhingravia. Cum enim florentiſſimam hanc in tractu Rhenano ſtirpem Adelhelmus circa A.C. 670. ex ſe dediſſet, acceſſit deinceps Comitum Sylveſtrium, *Wildgravûm*, ſucceſſio ac titulus, ramique in filiis Johannis, Johannæ Sarvverdenſis mariti, qui exeunte ſeculo XV. vivis exceſſit, diverſi cœpere. Et quidem Johannes Merchingenſem ſeu *Kirburgium* procreavit, qui nunc in Johanne (ad quem Merchinga ſpectat) atque Georgio Friderico, qui *Kirnæ* ſeu *Kirburgi* habitat (n. 1611. maritus Annæ Eliſ. Com. Stolbergicæ) [illegible]. Utriusq; Progenitores apud Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. I. p.* 86. Ex hoc a. Georgio Friderico, natæ ſunt, Anna Dorothea (n. & den. 1638.) Maria Agatha (n. 1641) Anna Eliſabetha (n. 1642. uxor Erneſti Ludovici Com. Criechingenſis) & Friderica Juliana (n. 1650.) ſorores germanæ, *Com. Sylvarum & Rheni ſeu Wild- & Rhingraviæ* &c. *in Kirburg.* V. eundem *Part. eadem pag.* 145. & *in Ind.* ubi de *Rhingraviis*.

Kirchberga, caſtrum Germaniæ ſuperioris, unde illuſtri Familiæ id nomen impoſitum, quam nonnemo ex [illegible] derivat, Burggraviorum *Kirchberga*, Dominorum *in Farnroda*. Hæc ſatis antiqua, & jam ſeculo XI. memoria illius inter aſſinitates Hohſtenias reperitur. Albertus, qui vixit A. C. 1425. duos per filios, Theodorum & Hermannum, duos fecit ramos; ab illo enim *Kranichfeldii*, qui in Hartmanno Abbate Fuldenſi extincti ſunt, A.C. 1538. deſcenderunt: ab iſto, *Farnrodienſes* propagati ſunt, inter quos Georgius (qui obiit A. C. 1641.) ex Dorothea Magdalena Ruthena (fil. Henrici Jun. Rutheni Dn. *de Plauen*) Georgium Ludovicum genuit, maritum Annæ Magdalenæ Hohenloicæ (fil. Philippi Erneſti Com. *de Hohenloe in Langenburg*) & patrem ex ea, Annæ Dorotheæ. (n. ac den. 1650.) Sibyllæ Magdalenæ (n. ac den. 1651.) Georgii Philippi (n. 1652. den. 1653.) Eliſabethæ Magdalenæ (n. 1654.) Dorotheæ Ludovicæ (n. 1655.) Ludovici Cratonis (n. 1656.) & Georgii Wolffgangi (n. 1660.) *Burggraviorum de Kirchberg* &c. Idem *Part. II. pag.* 1. Sed & Fuggeriæ familiæ ramus quidam, hoc nomine inſignis eſt. Johannis enim Jacobi, qui ex mercatore factus Conſiliarius Maximiliani I. Imp. illuſtris hujus familiæ fundamenta jecit, filii Ulricus atque Georgius, ab Imperatore Barones & Domini *in Kirchberg* & *Weiſſenhorn* dicti ſunt: qua de re V. *ſuprà*.

Kirai, nomen familiæ inter Tartaros celebris, quæ Crimenſe ſeu Precopenſe hujus gentis Imperium condidit. Ex illa enim oriundus Azi-Kirai, filium Tick Tamilci Schicachmech-Zatem Taurica ſeu Crimeâ expulit, ſeque contra eum Regem Tartarorum appellavit: à quo tempore Crimenſes excurſionibus Lithuaniam, Poloniam, Ruſſiamque infeſtarunt. V. Georg. Hornium *Orb. Imp. cum Not. Felleri pag.* 435.

Kirtellum, veſtimenti ſpecies adhibita in inauguratione Equitum Balnei, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Kiſulbaſſæ, quaſi *Rubricapes*, Perſæ dicuntur, ab Iſmaële Sophi, ſectæ Sophinæ an auctore, an amplificatore, qui A.C. 1507. Regno potitus eſt. Hic enim velut teſſerâ quadam ſuos à Turcis Ormaneis diſcreturus, per univerſum Regnum ſubditis ſuis edixit, ut omnes in poſterum tegmina capitum rubro tincta colore geſtarent, inde hoc nomine illis indito. Præterea in precibus, jejuniis & catalogo ſucceſſorum Mahummedis, varia immutavit &c. Vid. Johan. Leunclavium *Hiſtor. Muſulmann. libro* 16. & infrà, ubi de *Sophiana Secta*, nec non ubi de *Perſis*.

K L.

Klem, vox Germanica, *rigidum parcumq;* denotans, cogn. fuit Ruperti ex Fam. Palatina Imperatoris, cui vulgo per errorem cognomen *Parvi* tribuunt, quaſi *Klein* fuiſſet vocatus. Hornius *Orb. Imp. pag.* 88.

K M.

Kmethones, ſervilis conditionis homines, apud Polonos, in *LL. Polon.* Chopini *de Domanio libb.* ſubnexis.

K N.

Knave, in *Charta* anni 22. Henrici VII. R. Angl. apud Spelmannum, *Joannes filius Willelmi Couper de Denby* Knave, *ad ſatisfaciendum Regi* &c. forte Armiger eſt, ſeu potius famulus; *famulum* enim vox Saxonibus ſonat. V. Janum Dolmerum *ad Jus Aul. antiquum Norvagic.*

Knez vel *Kneg*, V. ſuprà in voce *Caganus*, item *Canu*.

Kniphuſia, nomen Dominii, olim ſub Comitibus Oldenburgicis, hodie ſub Antonio, ab ultimo ſtirpis ejusdem nominis ex Ungnadia ſuſcepto, Comiti Altenburgio; cujus familiam ſi deficere contingat, hæres Dynaſtiæ hujus Joannes erit Serveſtanæ familiæ Princeps, qui Jeveram etiam, matris Magdalenæ Oldenburgicæ jure, nactus eſt. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtoricâ, in Fam. Oldenburgo-Danicâ ſub fin.* & Tob. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus, cap.* 10.

Knutzenius Matthias, Holſatus, moribus inquies, ingenio turbidus, cum Regiomonte in Boruſſia alibique prava ſuæ indicia jam ſatis dediſſet, levibus de cauſis in pejora provolutus, eò tandem inſaniæ pervenit, ut *Deum ipſe* ſpretis verbis negaret & publicis ſcriptis, ſuſceptisque itineribus propagandæ impietati improbum laborem impenderet, in clariſſimis univerſæ Europæ Urbibus jam aſſeclas ſe habere gloriatus; quibus tamen meliora omnes ſperant. Scripſit contra hoc hominis monſtrum Joh. Muſæus libellum peculiarem vernaculo ſermone, ut tit. *Ableinung und Bericht von der vermeinter Gewiſſener ſect.* Tob. Pfannerus *Theolog. Gentil. pur. cap.* 2. §. 2. *de DEO.*

K O.

Konigseccium, Germ. *Königseck*, caſtrum Germaniæ ſup. ſub proprio Dynaſta: in cujus Familiæ enumeratione variant Progonologi, ubi de Majoribus Marquardo Bar. *à Konigseck* allegandis agitur, cùm quidem in Johanne ac Ulrico patre & avo conſentiant, ſed matrem & avias alii alias adducant. Præcipua nunc diviſio eſt, quòd in duobus fratribus, Hugone *in Irmenſtatt* & Johanne Georgio Præfecto Provinciali *in Weingarten*, novæ lineæ incipiunt. E quibus ille, ex Maria Renata Zollerana, Leopoldum Wilhelmum genuit (Mariæ Polyxenæ *de Scherfenberg* maritum) ac ſecundis tertiisque nuptiis Carolam Luiſam Suitzenſem & Annam Amaliam Com. Sylvæ ac Rheni duxit: ipſe natus A.C. 1595. Iſte, ex uxore Leonora *de Hohenemps* ſeu Altempſia Familiam quoque propagare cœpit. Utriusque progenitores habes, apud Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Part. II. p.* 42. Liberi Johannis Georgii præfati, ſunt Maria Eliſabetha (uxor Johannis Ludovici Com. Sultzenſis) Franciſcus Euſebius, Antonius Euſebius, Monica (uxor Johannis Erneſti Truchſeſſii Com. *de Frauchburg*) & Johanna Claudia (uxor Johannis Franciſci Deſiderati Princ. Naſſovii) V. Eundem *Part. III. pag.* 35.

Königſteinium, Germ. *Königſtein*, caſtrum itidem Germaniæ, ſub proprio Domino olim, donec Lucardim, filiam Philippi Junioris Dn. *de Falckenſtein & Muntzenberg*, hæredem *Königſteinæ* Gothofredus duxit Com. Eppſteinius, qui deceſſit A.C. 1412. filiosque ex ea reliquit Godofredum atque Eberhardum; quorum is, ab uxore Juta Naſſovia titulum Comit. Dietzii familiæ intulit: hic *Königſteinam* tenuit ac conſenſu fratris, A.C. 1410. feudum Imperii fecit primusque Comitis titulum obtinuit, proavus Eberhardi, Georgii, Philippi Can. Moguntini, qui lineam clauſere, extincti A.C. 1535. 1527. 1509. & Annæ hæredis, quæ nupta Botoni Com. Stolbergæ, deceſſit A.C. 1538. marito A.C. 1537. præmortuo. Idem *Part. III. p.* 13.

K R.

Krodo, Idolum olim Saxonum, quod Saturnum illos arbitratos fuiſſe, ait Crantzius *in Metropol. lib.* 1. *cap.* 3. apud C. du Freſne *in Gloſſario.*

K U.

Kunkan, totus ille tractus, qui inter Imperium Magni Mogolis & Regna Malabarum ſitus eſt, uno nomine dicitur, in VI. Regna hodie diviſus: Viz. *Regnum Decan, Amdenager, Braganadar, quartum* (ſine nomine, cujus primus Rex, nomine *Verido*, natione Hungarus, obiit A.C. 1510.) *Regnum* porrò *Vizapor* & *Gessinorel*; quæ præcipuum hodie eſt *Dekan.* Hornius *Orb. Imp. p.* 445.

K Y.

Kyburgium, V. *Kiburgium.*

Kyrgeſſi, Tartariæ gens, quibus Tellus pro numine erat; cujus venerationis ſymbolum fuit terræ cultus, cum lacte, ſanguine & fimo, admixtis. Qua de re ſic Alexander Gaguinus *in Sarm. Europ.* eâ parte, ubi Tartariam deſcribit: *Kyrgeſſi Tartari catervatim in campis degunt, habentque ritum gentilem hujuſmodi. Sacrificus ipſorum, quo tempore rem divinam peragit, tunc ſanguinem, lac & fimum jumentorum, terramque ſumit, commixtioneque inſimul facta, in vas quodammodo infundit & unà cum hoc arborem aſcendit, ad populumque circumſtantem concionatur: Concioneque peractâ, in ſtultam plebeculam, prædictam commixtionem ſpargit: populus verò in terram pronus provolvitur, adſperſiunculamque hanc pro DEO colit, firmeque credit, nihil eſſe peritius ſalutare humano generi ac terram, pecus armentaque.* E quibus poſtremis verbis liquet, hoc, quod ſic venerarentur, partem magnam ſymbolicum fuiſſe. Videlicet, quod terræ erat admixtum, id fuit ſignum totius Elementi: at lac, ſanguis, fimus, pecoris & armentorum erant figura. Vid. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 62.

Kyrioles, apud Auctorem *Miraculorum* S. Berlendis Virg. *cap.* 2. *num.* 11. *Omnibus Clericis Hymnum concinentibus — Laicis verò* Kyrieles *celebrantibus*: nomen eſt in Eccleſia Rom. litaniarum publicarum, in quibus Κύριε ἐλέησον decantatur; quod cum per Orientem atque Italiam frequenter in Eccleſia caneretur, placuit Concilio Vaſatenſi A.C. 529. *can* 3. ſtatuere, ut in Gallicanis quoque Eccleſiis *ad Matutinum*, *ad Miſſas* & *ad Veſperam*, ſimiliter diceretur, Car. du Freſne *Gloſſar.* In Eccleſiam Latinam introductum eſſe hunc ritum, à S. Sylveſtro, renovatum poſtea à Gregorio M. ait Dominic. Macer *in Hierolexico*, qui in Anglicana Eccl. circa A.C. 1000. eundem incepiſſe, Dunſtano Epiſc. Dorobernenſi ſeu Cantuar. addit *Ibid.* Et quidem Romæ in proceſſionibus, centies *Kyrie eleiſon*, centies *Chriſte eleiſon* & iterum centies *Kyrie eleiſon*, decantari conſuevisse, docent Auctores laudati: Floravant. Martinellus *in Roma Sacr. pag.* 157. In eadem Eccleſiâ, in Sabbatho Sancto & Sabbatho Pentecoſtes, ab his verbis Miſſam incipere, temporeque Paſchali, loco verborum, *Deus in adjutorium*, dici *Kyrieleiſon*, porro an *Kyrieleiſon* neumatizari, aliaque huc pertinentia, legas apud eundem Macrum. Sed & Meſſanenſes, à Saracenorum jugo, per Rogerium Normannum liberatos, cum Soteri ſuo obviam procederent, gratulabundos *Kyrie eleiſon* inclamaſſe, tradit Goffredus Malaterra *lib.* 4. *cap.* 7. Imo, uti Gentiles olim, cùm infundendo in dona vinum numerarent nicoluras, in principio numeri non dicebant *unum*, ſed *multa*, ominis causâ, V. Varronem *de Lingua Lat. lib* 4 fortaſſe multa Fortunæ bona implorantes; utque hodie Chriſtianorum multi, numerando ad triceſimum numerum pervenientes, ſolent pronuntiare verba hæc, *In nomine Domini*, ſeu *in Bonum*, idque in deteſtationem 30. denariorum Judæ proditoris, ut refert Menochius: Sic olim Chriſtiani, ut Gentilium ritibus contra irent, in principio numerandi, *Kyrie-eleiſon* adhibuiſſe leguntur, apud Balſamonem *can* 62. *Synod. VI. Trull.* ubi inter alia ait: *Et quòd Agreſtes frequentiùs dicant in unaquaque fere menſura Kyrieeleiſon* &c. Ritus veſtigia apud Gentiles quoque reperias. Si enim non antè, ſaltem Juliani Cæſaris temporibus, qui à N. C. 120. annis claruit, ſimiliter Deo ſupplicabant Gentilium ſapientiores: quem ritum tangit nobilis ejus temporis Scriptor Arrianus *Diſſertat. Epicteti lib* 2. *cap.* 7. Τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι δεόμεθα αὐτοῦ, Κύριε ἐλέησον, *Deum invocantes, precamur eum. Domine miſerere noſtri.* Nempe, quem admodum non veretur Apoſtolus Paulus dicere, Athenienſes, licet ignorantes, coluiſſe illud Numen, quod ipſe annuntiaret: ſic veriſimile eſt, poſtquam Chriſtiana doctrina Gentilibus innotuit, etiam qui necdum reciperent Chriſtum, majori tamen curâ aciem animi in naturam Dei intendiſſe, ac quadam confusâ notitiâ invocaſſe, tam rerum Naturam, quàm Naturæ Opificem ac Rectorem Deum, non Gerh. J. Voſſius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 2.

Kyrion-Megan, Bœotiæ & Thebarum Principem, qui olim in Palatio Imperatoris CPolitani *Magni Primicerii* nomen ac dignitatem obtinebat, appellatum poſtea eſſe, docet Nicephorus Gregoras *Hiſtor. lib.* 7. apud Macrum in voce *Dapifer.* V. eundem in voce *Domnus*, ubi apud Græcos ſimiliter Κυρὸς, Κυρὰ vel Κυρὴ, dempto ι. de utriusque ſexûs Magnatibus, prout *Domnus* vel *Domna* dicebant Latini, vocem integram *Dominus* Soli CHRISTO attribuentes, dici conſueviſſe, obſervat.

L A.

L.

L adde : In notis antiqq. ſignificat, *Lucius*, *Lælius*, *libertus*, *locus*, *lex*, *lector*, *quinquaginta* &c. L. A. *lex alia*: L. AN. *quinquaginta annis*. L. D. *laudandum*. L. DD. D. *locum Diis dicavit*. L. DIV. *locus divinus*. L. M. D. C. Q. *libens meritò dicat conſecratq;* &c. Fr. Gouldmannus. In monetis Gallicis *L. Coronatum* conſpicitur, ſub Ludovico XII. Cudit n. is *Denarios cum L. coronato*, Gall. *Deniers à l'L. couronné* dictos, pretii 10. den. Turon. cum cruce anchorata, & *Inſcr.* in averſa parte, quorum typum habes apud Car. du Freſne ubi *de Monetis Galliæ Regum*. Idem *Groſſos denarios* fieri curavit, Gall. *gros Deniers*, pretii 2. ſol. 6. den. cum cruce liliata, binis coronulis & binis *L.* inter crucis brachia, additâ *Inſcr.* SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM. In averſa parte, cum ſcuto 3. liliorum coronato, & binis *L.* ad latera, ac *Inſcr.* LUDOVICUS FRANCORUM REX, apud eundem *Ibid.* De litera *L.* quæ in nummis antiquis nonnunquam conſpicitur, quamque pro Græco Λ poſitam, & *Λυκάβαντος* i. *annum*, denotare, nonnulli volunt, V. Caſaubonum *ad Suetonium in Auguſto cap.* 87. Nec omittendum, quòd in clypeis Laconum eandem literam inſculptam, apud Vett. legimus.

L A.

Labandago, apud Luciferum Caralitanum, *Lib. moriendum eſſe pro Filio Dei*, *p.* 337. *Nihil refert,—an ſecuri caput auferas, an ad palum me, an ad crucem alliges, igne torreas, an vivum humo condas, ſaxo præcipites, an in maria mergas*, labandagine *magnis viribus conatus uno vaſtiſſimo ictu longè à me meum caput excutias* &c. Domino Macro videtur fuiſſe genus baliſtæ, quam adhuc Hiſpani *Bandoge* ſeu *Bandoque* appellant: Tillio Meld. Epiſcopo, *ad loc. cit.* forma inſtrumenti, quod vi ducebatur &c. At C. du Freſne exiſtimat, legendum fortè, *an à pendigine*, id eſt, à reliquo corpore; *pendigo* enim, idem quod πῆγμα, *compago* eſt: quod vocabulum bifariam hic ſumi poſſet, vel pro machina lignea ſeu tabulato, πῆγμα etiam Græcis dicto, à quo caput longius excutiatur; vel pro ipſa reliqui corporis compactione, trunco viz. à quo caput avellatur. Quâ poſtremâ notione *pendiginem* interpretatur Salmaſius apud Arnobium *lib.* 6. *ô utinam liceret in ſimulachri alicujus medias penetrare pendigines* &c. ſed alia notione vocem uſurpaſſe videtur Vegetius *Artis Veterin. lib.* 2. *cap.* 44. *Quòd ſi jumento ſcapulæ fuerint diſſolutæ, diligenter inſpicias, ne quam inter nervos & commiſſuras pendiginem ſanat.* V. omnino prætaeum Car. du Freſne *in Gloſſario*, ut & Macros Fratres *in Hierolexico*.

Labarum, adde: Et hoc quidem vexillum, in quo Conſtantinus Chriſtianus factus, Chriſti monogramma deſcribi curavit, de quo V. infrà; τῶν ἄλλων τιμιώτερον, *cæteris pretioſius & ſanctius* haberi, Imperatorem ſemper præcedere, à militibus adorari & in præliis à fortiſſimis militibus ambiri & ſtipari præcepit, ut habent Auctor *Vitæ Conſtantini lib.* 2. *cap.* 8. & Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 4. quos quidem, Milites eos eſſe plerique autumant, quos *Præpoſitos Laborum* vocat *Codex* Theodoſianus. Interim, nuperum id & Conſtantini duntaxat ævo cognitum, ſed jam olim ſignum militare fuit Romanorum penſile, ex panno aut ſerico confectum, fimbriis ac aliis ornamentis inſtructum & tranſverſario antennæ ſpecie ligno affixum, à ſuprema conti parte pendens funiculis: quamvis nomenclatura non niſi apud Scriptores, qui aut Conſtantini ætate, aut poſtea floruerunt, occurrat; unde in dubio eſt, an Romanorum id vexillum proprium fuerit an verò illud ii à nationibus barbaris acceperint, quod poſtremum exiſtimare prorſus licet. Nam quòd aliquando in priorum Impp. nummis effictum occurrat, non propterea Romanorum illud neceſſariò fuit: ſed ita in iis exhibetur, ut, quibus id vexilli proprium fuit, gentes domitas fere ſemper denotet. Proſtant divi Auguſti numiſmata, in quibus figura nuda galeata dextrâ *Labarum* ſeu contum, cum quadrato ſiparo fimbriato, tenet, cum hocce lemmate, VOT SUSC PRO SAL ET RED IOM SACR. i. *Vota ſuſcepta pro ſalute & reditu Jovi optimo maximo ſacrum*. Cùm nempe ii, dum Auguſtus bella cum Germanis gereret, de quibus actum ab eo triumphum vel certè partam victoriam, indicat tertius ejuſdem nummus, in quo ſcuta Germanica bina decuſſatim cum ſpiculis poſita, medio inter utrumque ſtante *Labaro*. Cui ſimilis penè proſtat alter Domitiani, cum *Inſcr.* DE GER. Neque aliâ exprimitur figurâ in arcu triumphali Marii Avenionenſi, in quo ſpolia de Cimbris effinguntur, cum eorundem vexillis ſcutiſque. Sed & Pannonibus, in Hadriani nummo, & Armenis, ejuſmodi vexillum in binis aliis Antonini nummis, tribuitur: Sarmatis præterea, in nummo ejuſdem Antonini, cui ſubjecta Inſcr. DE SARMATIS. Denique in nummo altero Vitellii, Gradivus exprimitur, dextrâ haſtam, ſiniſtrâ *Labarum*, tenens, cum verbis, CONSENSUS EXERCITUUM; qui cuſus videtur, propter partas de Germanis victorias, de quibus etiam erecta, in alio ejuſdem Imperatoris, tropæa cernuntur, cum lemmate, GERM. CAPT. E quibus conficit du Freſne, *Labarum* non Romanorum proprium fuiſſe ab initio vexillum; ſed à gentibus domitis, Germanis, Dacis, Sarmatis, Pannonibus, Armenis, acceptum, in victoriarum de illis obtentarum memoriam, eos vexillis ſuis illud adſcripſiſſe; cum ex nummorum inſpectione, devictas provincias, armis maximè, quorum apud illas uſus erat, denotari palàm fit. Adeoque, cùm barbaricum hoc vexillum fuerit, fruſtra de nomenclatura ejus Viri eruditi hariolari videntur, ut videre eſt paſſim. Poſtquam autem id, uti dictum, à Conſtantino cæteris ſignis prælatum eſt, in ſequioris ætatis Impp. nummis cum Chriſti monogrammate, frequentiſſime conſpicitur: ſed & in ipſius Conſtantini numiſmate, in cujus averſa parte effingitur, cum literis Ioniálibus nominis ΧΡΙΣΤΟΥ, ſupra ſiparum, in quo quidem tres globuli deſcribuntur: *Labari* vero haſtile draconem premit, cum Inſcr. SPES PUBLICA; infrà, CONS. At, quod Vett. è Latinis perinde, ac Byzantinis Scriptoribus *Labarum* vocabant, poſteriores Νάρθηκα ſeu *Ferulam* dixere: quamvis poſtmodum non eadem omnino utrique fuit forma. *Labarum* quippe quadratum erat, ex panno aut ſerico confectum, monogrammate Chriſti inſigne: Narthex verò ferulæ ſolidæ ſpeciem prætulit, quæ ... longior, quàm latior, fuit: uti apparet ex Bulla plumbea Balduini II. Imp. CP. V. infrà in voce *Narthex* & plura hanc in rem apud Car. du Freſne *Diſſertat. de Numiſmatibus Inſer. ævi num.* 20. Sed & *Labarum* pro haſta uſurpavit Anſelmus *in Actis S. Guigneri & Soc. n.* 4. & vexillis Romanæ Eccl. quorum in proceſſionibus uſus eſt, *Labari* nomen, quòd fortè Labari Romani figuram repræſentarent, tribuit Ekkehardus Jun. *de Caſibus Galli cap.* 3. Meminit quoque *Labari* veteris Aldhelmus *de laude Virgin cap.* 4. ubi ab hoſtibus devictis ea accepta innuit, apud eundem C. du Freſne *in Gloſſar.*

> *Deniq; cùm voti compos remeaſſet ad Urbem,*
> *Complet triumphorum ſortitus Labara Princeps,*
> *Inclyta Romanis revehens ex hoſte trophæa.*

Idem, quomodo geſtari conſueverit hoc vexillum, indigitat *cap.* 10.

> *Cuſpide vexilli ſcrobem ſulcare memento,*
> *Labara ſic equitans per terram tendito dextrâ* &c.

Plura V. apud Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* in hac voce, ubi ejus originem ex Græco λάφυρον, inter alia, deducit, variosque Auctores citat de *Labaro* pluribus agentes.

Labellus, apud Helgaldum *in Roberto R. Qui non oblivioſus factus, ornamentum, quod erat in ſex unciis auri, dependens a genibus, & quod nos lingua ruſtica Lablellos* (mel. *Labellos*) *vocamus, ipſo conſpiciente, cultello arripuit, quantocius diſceſſurus*: vox eſt, quâ lacinias Galli, a ſage militari pendentes, vulgo *lambeaux*, & *labeaux*, Monacho Sangall. *de Carolo M. c.* 36. *Pittaciola*, quòd *pittaciorum* formam referrent, dictas, denotabant. An à *limbis*, quos ſagis militaribus adſcribit Sidonius *lib.* 4. *Epiſt.* 20. *Viridantia ſaga limbis marginata puniceis*. V. Forteſcutum *de Laudibus LL. Angliæ*, ubi de habitu *Servientium ad Legem & Doctorum LL. in quibusdam Univerſitatibus*, nec non Carolum du Freſne *in Gloſſario & Diſſertatione* 1. *ad Joinvillam pag.* 139.

Labeo Antiſtius, adde: Scripſit quoque *Commentaria Juris Pontificii*, quæ Feſtus quoque Pomp. citat, fuitque veterum Juriſconſultorum facile Princeps, ut apparet ex Pomponio *in L.* 2. *ff. de orig. Juris*. Petronius,

> *Atq; eſto quidquid Servius & Labeo.*

Sicut autem pater ejus bello Philippenſi pro libertate fortiter occubuit, ita ipſe nimiâ libertate inviſus Auguſto fuit, ut teſtatur Suetonius *in Auguſto cap.* 54. & Tacitus *Annal. lib.* 2. Prætoriâ ideo quidem dignitate, nunquam verò Conſulari functus. Suffectum Conſulatum, ab Auguſto oblatum, repudiaſſe Pomponius teſtatur, quod apud alios Auctores non invenias. Proconſulem fuiſſe Narbonenſis provinciæ, Plinius docet *Hiſt. Nat. l.* 35. *cap.* 4. & nuper extinctum in longa ſenectute ſuo tempore affirmat. Complures ejus in Jure Civ. libri citantur, libri nimirum Πιθανῶν *Poſteriorum*, qui poſt mortem *Labeonis* editi, teſte A. Gellio *lib.* 13. *cap.* 10. *Ad Edictum*, *libri Epiſtolarum*, ac *Reſponſorum*. Proculus quoque & Ariſto notas ad Labeonem ediderunt. Edidit quoque

librum

librum Juris Pontif. & Augurii, Auguſtin. *de C. D. lib.* 4. & 8. *lib. de Diis animalibus*, Serv. *in Æneid. lib.* 15. *de diſciplinis Etruſcis*, laudat Fulgentius. Librum *de Diis Penatibus*, *de Oraculo Apollinis Clarii*, *Faſtorum* lib. Macrobius *Saturnalium lib.* 1. V. Labitti *Judicem antiquorum in Jure interpp.* uti etiam Antonii Auguſtini. De eo ſic A. Gellius *lib.* 13. *cap.* 10. *Labeo Antiſtius juris quidem civilis diſciplinam principali ſtudio exercuit, & conſulentibus de jure publico reſponſitavit; cœterarum quoq; bonarum artium non expers fuit: & in Grammaticam ſeſe atq; Dialecticam literasq; antiquiores altioresq; penetraverat; Latinarumq; vocum origines rationesq; percalluerat: eaq; præcipuè ſcientiâ ad enodandos pleroſq; juris laqueos utebatur.* Dicti autem ſunt, *Labeones* & *Labieni* apud Romanos, à *labris* & *labiis*, quemadmodum Chilones, apud Græcos nomen acceperunt ἀπὸ τῶ χείλων, ut Feſtus, Chariſius & Velius Longus docent. Lucretius *Labeones* nominat *labioſos*, Jac. Oiſelius JC. *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 3.

Laberius Jul. Decimus, adde: Potiùs *Decius*. Admodum fuit dicax, ita ut nemini, ne quidem ipſi Cæſari in Mimis ſuis pepercerit; in quem ut & in Ciceronem ſcommata, extant apud Macrobium. Hinc eſt, quòd Cicero *in Epiſt. ad Trebatium*, quæ habetur *lib.* 7. *Epiſtol. Fam.* ait, Si non augeat rem ſuam apud Cæſarem, ſatiùs eſſe, ut Romam revertatur, ne vacuus rediens rideatur à *Laberio* ac Valerio. Nihilominus illum tantopere amavit Cæſar, ut eum in ſuorum ludorum fine annulo aureo & quingentis ſeſtertiis donaverit, atque e veſtigio è ſcena per orcheſtram in quartumdecimum ordinem ad ſpectandum tranſmiſerit, ut referunt Suetonius & Macrobius *in Saturnalibus*. Ipſe, ut erat aſperæ libertatis Eques, ſe in ſcenam à Cæſare, ut ipſe Mimos ageret, quos ſcriptitabat, produci his verbis queſtus eſt:

Ergo bis tricenis annis actis ſine nota,
Eques Romanus Lare egreſſus meo,
Domum revertar Mimus. Nimirum hoc die
Uno plus vixi mihi quàm vivendum fuit.

Scilicet, ait Prætor, *qui in ſcenam prodierit, infamis eſt.* In Mimis tandem victus eſt à P. Syro omnes provocante ac ſuperante: Utriusque verſus hac de re habentur apud Macrobium præfatum *Sat. lib.* 2. *cap.* 6. & quidem *Laberii* ita ſonant:

Non poſſunt primi eſſe omnes in tempore.
Summum ad gradum cùm claritatis veneris;
Conſiſtes ægrè, & quàm deſcendas, decides.
Cecidi ego, cadet qui ſequitur. Laus eſt publica.

Obiit decimo menſe poſt C. Julii Cæſaris interitum, anno 2. Olymp. 184. Hieron *in Chron.*

Laberius Maximus, notus ſub Hadriano Imp. inter Romanos Proceres, *ſuſpectus Imperio, in inſula exulabat*, Spartianus, *in Hadriano*. V. quoque Plinium *Epiſt.* 16. *lib.* 10.

Labor, & exercitium, torpentem in nobis excitat calorem, eoque & ſpiritus reddit vegetos & alacres: atque, ut ventilatio paleas è tritico & ſpicas inanes flatu diſpellit; ita exercitatio quoque fugat noxios e corpore humores. Quâ ſimilitudine hoc ipſum illuſtrat Lucianus *de Gymnaſtica*. Atque idem Galenus indicat *lib.* 1. Περὶ ὑγιεινῶν Γυμνάσια δύναται τὰ περιττώματα λύειν καὶ διὰ τῶν πόρων ἐκκενοῦν, *Exercitationes poſſunt ſuperflua diſcutere & per meatus evacuare.* Imò, Vegetio auctore *lib.* 2. *cap.* 3. *Rei militaris periti plus quotidiana armorum exercitia ad ſanitatem militum putarunt prodeſſe, quàm Medicos.* Propterea & Socrates ſæpius, apud Laertium, ſaltitabat; gnarus, uti aquæ deſides putreſcunt, ita & corpora noſtra corrumpi otio atque ignavia. Quod egregiè Ovidius expreſſit, *de Ponto Eleg.* 6.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus;
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ?

Imò de ingenio ſic Idem, *Triſtium lib.* 5. *eleg.* 12.

Adde quòd ingenium longâ rubigine læſum
Torpet, & eſt multo, quàm fuit antè, minus.

Tantùm attendatur, quando quis exerceat, & quantopere, & ut pòſt ſe componere debeat. Quorum primum ab Hippocrate diſcimus *Epidem. lib.* 6. *ſect.* 4. *aphor. ult.* Πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, *Labores antecedant cibos.* De altero cavendum illud, ne immoderata ſint exercitia, quæ humidum radicale exſiccant, & ut Seneca ſcribit *de Ira lib.* 3. *cap.* 9. *conſumunt, quidquid in nobis mite placidumq; eſt ac acria concitant.* Tertium quod ſpectat, exercitio laſſis videndum, ne aquis natent gelidis, uti Alexander M. apud Curtium *lib.* 3. vel frigidam avidiùs hauriant, ut Pompeji exercitus, ad Cambyſem amnem, apud Dionem *lib.* 37. Cùm autem plurima ſint bona moderati *Laboris*, nullum tamen in Diis apud Gentiles meruit locum, ne ille quidem palæſtricus. Sed palæſtritæ coluere Mercurium, Herculem & Caſtorem, teſte Tertulliano *de Spectac cap.* 9. Hinc Ἑρμῆς Ἐναγώνιος Pindaro, *Pyth. od.* 2. & Ἀγώνιος: *Iſthm. Od.* 1. *antiſtr.* 4. Imò Mercurio & Herculi, commune in ſtadio templum poſuere Arcades, teſte Pauſaniâ *Arcad.* &c. Sed ut *Labor* ille non eſſet in Diis, quo fit, ut morbum effugiamus aut robuſti ſimus, atque agiles; quos Gymnaſticæ fines facit Ariſtoteles *Politic lib.* 8. & Galenus *Hygiein. l.* 3. is tamen *Labor*, qui ſuſcipitur ad fugiendam famem egeſtatemque, relatus in Deos fuit; ſed à Poëtis, nec niſi inter Numina infera: unde Maro collocat, ante Orci veſtibulum; ubi & Famem & Egeſtatem, & ferreos Eumenidum ſive Furiarum thalamos conſtituit. Contentionis filius, Noctis nepos dicitur Heſiodo, *Theogon. verſ.* 226.

Αὐτὰρ Ἔρις στυγερὴ τέκε μὲν Πόνον ἀλγινόεντα,
Sed peperit durum Contentio dira Laborem.

Ubi, cujusmodi *Labor* intelligatur, indicat; quòd ei fratres tribuat Prælia, Cædes, Mendacium, Legum contemtum, Perjurium: ad cujusmodi ſæpe adigi homines videas egeſtate & ærumnabilis laboris fugâ. At, quod meritò mireris, cùm, ut dictum, *Laboris* tam exigua haberetur cura, Quies pro Dea habita eſt, ab ipſis Romanis: cujus Fanum fuiſſe, in via Labicana, teſte Livio *lib.* 4. diſcimus: *Cùm hæc agerentur, jam Conſul Labicanâ ad Fanum Quietis erat.* Quæ via à porta Eſquilina ſtadiis 120. hoc eſt, 15. milliaribus ducebat Labicum, vetus oppidum, ſed jam Strabonis ætate dirutum: ut legere eſt apud eum *lib.* 5. Sanctus tamen Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 16. ait, Quietem Fanum habuiſſe, extra portam Collinam. Atqui inter portam Exquilinam, quæ nunc vocatur *Divi Laurentii*, & Collinam quæ dicitur *Salaria*, interjecta erat porta Viminalis, quæ nunc B. Agnetæ. Sed de his V. *ſuo loco* & plura hanc in rem, apud Gerh. Joh. Voſſium, *de Orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 19. Sed & *Labor*, vexillum Eruditis quibusdam eſt, memoratum Gregorio Naz. *Orat. in Julian.* quòd vim haberet ſolvendorum *laborum*, ſic appellatum. Et extat in *Codice* Theodoſ. *tit. de Præpoſitis laborum*, uti in omnibus *Codd. MSS.* legi, Viri docti obſervant, cum alii reponant *Labororum*, eoque verſus hos Tertulliani *Carm. de Jona* referant,

Palpitat antenna ſtridens, Labor horret ab alto
Ipſa etiam infringi dubitans inflectitur arbor.

Certè, quod *Labarum* Ambroſius *lib.* 6. *Epiſt.* 29. Prudentius *c. Symm. libro* 1. Alii, id *Laborum* vocant, Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 4. Vett. *Gloſſæ*, apud Turnebum *Adverſar. lib.* 15. *cap.* 16. *Acta II.* Synodi Nicenæ, Aldhelmus *de Virginitate*, Alii. Vid. C. du Freſne *in Gloſſar.* in vocibus *Labarum* & *Labor*. Speciatim *Labor*, cælatura Artificum in argento. Juvenalis,

——— ——— ——— *Et Polycleti*
Multus ubiq; labor, *rara ſine Mentore menſa.*

Martialis,

Quis labor *in phiala? docti Myos, anne Myronis.*

Idem,

Solus Phidiaci toreuma cæli,
Solus Mentoreos habes labores.

Et in *Apophor.*

Quamvis Callaico rubeam generoſa metallo,
Glorior arte magis, nam meus iſte labor.

Ubi *Labor* & manus & opus idem. Hinc *argentum in opere*, apud Trebellium, de argento facto: & *Argentarii*, qui argenti vaſa cælabant vel alio opere fabricabant, propriè *Laborioſi* vocati. Vetus Interpres Juvenalis *ad illud*,

Sit mihi præterea curvus cælator & alter,
Qui multas facies pingit citò —

id eſt, opifices, inquit, *ſervi argentarii, laborioſi, anaglyfarii &c.* Salmaſius *ad Lampridium in Alexandro Severo.*

Laborantes, apud Ignatium *Epiſt.* 112. *ad Antioch. Saluto hypodiaconos, lectores, janitores,* laborantes, *exorciſtas*: iidem ſunt cum *Copiatis* & *Foſſariis*, de quibus dictum retro.

Laboremus, ſignum militare, quod Tribuno juſſit dari Severus Imp. morti proximus, utpote vir vehemens, rebus agendis intentus & ſemper ſerius: cùm Pertinax, in Imperium adſcitus, dederit, *Militemus*. V. Spartianum. Paulo aliter Dio, Τὸ σύμπαν οὕτως ἐνεργὸς ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀποψύχων ἀποφθέγξασθαι, ΑΓΕΤΕ, ΔΟΤΕ ΕΙ ΤΙ ΠΡΗΞΑΙ ΕΧΟΜΕΝ, *Cœterùm tam laborioſus erat, ut & animam jamjam exhalaturus dixerit*, AGITE DATE ALIQUID AGENDUM, Caſaub. *ad l.*

Laboris Terra, in Italia, dicta eſt Campania Felix, quòd agriculturæ ſeu *labori* peridonea ſit: quam appellationem haud adeò recentem arguit S. Martinus Pontif. Rom. *Epiſt. de exilio ſuo*: *Et pervenimus Kl. Junii Meſſanam, in qua erat navis, id eſt, carcer; non autem Meſſana tantùm, ſed in* Terra Laboris: *& non tantùm in Terra Laboris, quæ ſubdita eſt magnæ Urbi Romanorum, ſed & in plurimis Inſularum, in quibus ne nos tranſiſſemus, peccata impedierunt, nullam compaſſionem adeptus ſum*, apud C. du Freſne in voce *Labor*. V. quoque *Terra Laboris*.

Laborum. V. ſuprà *Labarum*, item *Labor*.

Labra, à quibus *Brocci*, *Labeones dicti, & os probum duriusve, animal generantibus: pro iis cornea & acuta volucribus roſtra*, Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Horum exporrectio cogitabundis vel admirabundis geſtus peculiaris eſt. Unde Satyricus de Mathematicis,

Atq; exporrecto trutinantur fata *labello*.

Iisdem digito impreſſo ſimulachrum erat ferme in omnibus Ægyptiorum templis, ubi colebantur Iſis & Serapis, quod Varro *Harpocratem* vocat *de Lingua Lat. lib.* 3. ut hoc hieroglyphico homines moniti ſilentium tenerent, neque Iſidem Serapidemque homines fuiſſe, voce proderent, ut eidem viſum: hoc enim ſub capitis pœna vetitum erat. At *labia ſua aperiri*, Deum ſuum laudaturus, paſſim in Pſalmis ſuis, petit Regius Propheta. Inter inſtrumenta enim ſermonis *Labia* quoque, ut quæ vocem ultimò formant. Quòd enim de Petro quodam Brabanto narrat Turnebus, eum, quoties volebat, toties ex ima corporis parte, *labiis immotis*,

mmotis, loquutum eſſe, ſeu arti exercitationique, ſeu Dæmonis impoſturæ, meritò tribuit Vierus *de Præſtigiis Dæmonum lib.* 2. *cap.* 12. Imò facundiæ hæc ſedes. Unde de Sponſo legimus Pſalmo 45. *verſu* 2. *gratiam in labiis ejus diffuſam*. Et de Sponſa Cantic. *cap.* 4. *verſu* 11. *Favus diſtillans labia tua ſponſa, & lac ſub lingua tua*. Eſajas verò & *Labia* ſua attingi petit pruná ab Altari ſumtà, ab uno ex Seraphim, ut mandata Dei ad populum digne eloqui poſſet, *cap.* 6. *verſu* 5 & *ſeqq.* Nec gratior Deo victima *juvencis labiorum*, Hoſeæ *cap.* 14. *verſu* 2. &c. Quare & hæc tam nobilis oris pars, pro genio nationum, ornatu ſuo non caruit. Et quidem in *labro* inferiori, ab adoleſcentia perforato, grandes annulos gemmis fulgentes, viros Braſilienſes appendere, diſcimus ex Jo. Laet. *Nov. Orb. Deſcript. lib.* 12. *cap.* 16. Viditque Petrus Martyr Regi Nagoaræ, aliisque Principibus ſuſpenſam naſo lamellam auream, quæ ad ornatum *labia* tegebat. Etiam Aloyſ. Cadamuſtus *Tom. I.* in Prom. Zagro narium interfinium utrique ſexui annulo aureo trajectum, qui cibum ſumturis demebatur. Cui affinis eſt circulus æneus, quem in *labio* habuiſſe Æthiopum quorundam mulieres, refert Strabo *lib.* 17. &c. Sed & in pœnam ignominiamque haud vulgarem præciſa non raro, uti hic paſſim videre eſt. In luctu verò & confuſione ea obvelarunt olim Hebræi Micæ *cap.* 3. *verſu* 7. *Ita erubeſcent iſti videntes & pudore ſuffundentur iſti divinatores, obvelabuntq; labia ſua, quotquot erunt: quia nulla exauditio Dei.* Quod extremitatem veſtis in caput attrahendo, facere illos conſueviſſe, docent D. Kimchi & Aben-eſra. V. quoque Pitagium *ad Levit. cap.* 14. *verſu* 45. & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior.* ubi de *labro ſuperiore* idem notat, ex Ezech. *cap* 24. *verſ.* 7. uti de *labiis ductandi*, h. e. irridendi, Vett. more, quod ἐπὶ τὰ χείλη διασύρειν Græcis, A. Gellium *lib.* 8. *cap.* 4. ibique Oiſelium *Not.* & Salmaſium *ad Trebell.* in *Gallienis*; de *labiorum motu* ſervis prohibito; de conſuetudine vett. Ægyptiorum & hodiernorum Turcarum *digitis labia compeſcendi*, Anglorum, *primoribus labris* oſculandi &c. alibi.

Labra, apud Epiphanium *c. Arioманitas*, laudatum Dominico Macro, *Quæcunq; Eccleſiæ Alexandrina ad Eccleſiam Catholicam pertinent, uni ſubſunt Archiepiſcopo; ſpeciatim verò Presbyteri, ſive Seniores illis præfecti ſunt, propter neceſſitates Eccleſiaſticas habitantium ſuam Eccleſiam ac colentium regionumq; circumſtantium vel parœciarum, quæ voce patriâ dicuntur* Labræ *ab iis, qui Alexandriam colunt*, idem cum *Laura* eſt, de qua voce V. *infrà*.

Labratum. V. infrà *Lauratum*.

Labratum Oſculum, dicebatur propriè, quo Imperatores ſalutabantur, i. adorabantur, in *Gloſſ.* φίλημα βασιλικόν, ἀσπασμὸς βασιλέως: à *labris*, quibus imprimebantur, ut loquitur Minutius Felix *in Octavio*, *Cæcilius ſimulachro Serapidis denotato, ut vulgus ſuperſtitioſus ſolet, manum ori admovens, oſculum labris impreſſit.* Nam is apud Vett. adorationis ritus erat. Plinius, *in adorando dextram ad oſculum referimus.* Appulejus *in Apolog. Nulli Deo ad hoc ævi ſupplicavit: nullum templum frequentavit: ſi fanum aliquod prætereat, nefas habet adorandi gratia manum labris admovere* &c. Hinc itaque *Labratum oſculum* ejus, qui in adorando manum labris admovebat & oſculabatur. Sic Numina ſua olim, ſic Imperatores ſuos, adorabant & Impp. imagines, haud minus quàm Deorum ſimulachra. Sic, quibus ſacræ purpuræ adorandæ copia dabatur, manu ad os relatà, ſolebant ſacram Principis purpuram contingere, capite demiſſo, quod moris erat in adorationibus. Hieronymus ad Ruffinum, *Qui adorant, ſolent deoſculari manum, & capita ſummittere*: qua de re plura Lipſius *in Electis*; ubi tamen in eo hallucinatur, quòd adorantes manum prius porrigere, deinde ſtatim ad os referre ſolitos, ſcribit. Contrà enim illi faciebant: Manum enim oſculati, deinde eam verſus illum, quem adorabant, protendere conſueverunt, & hoc erat, quod dicebant, *Jacere Oſcula* & *baſia jactare*, V. *ſuprà*. Quia igitur Imperatorum quoque imagines & ſacri vultus, qui populis inhiantibus inferebantur, ut Lex mox adducenda loquitur, ab omnibus adorabantur & hujuſcemodi *labratis oſculis* excipiebantur, *labrata* ipſamet ut dicerentur, invaluit. Hinc paſſim Græci Λάβρατα vocarunt Imagines Regias: uti *Cod. de publ. lat. nunt. l. un. Quid noſtrorum nunciari cœperit proſperorum, ut bella ſi deſinunt, ſi oriuntur victoriæ, faſtis ſi honor datus fuerit regalium trabearum, compoſitave pacis erit offerenda tranquillitas, ſi ſacros vultus inhiantibus fortè populis inferimus, hæc ſine immodico pretio nunciari excipiq; ſancimus*; ubi *ſacros vultus*, i. ſacras imagines Impp. Græci Λάβρατα verterunt, V. *Synopſin. Baſil. lib.* 56. *ſub fin* Ita Gregorius Dial. *Epiſt* 1. ad Leonem Iſaur. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ λάβρατά σου καταδέχονται χθὲς τρίτη βαρβάρων βασιλέως ἡμῶν. Et paulo pòſt, Τότε ἐσφαλίσας τὰ λάβρατά σου κατεπάτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸ πρόσωπον σου ἱστορ... Chronicon Alexandr. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξαπέλυσεν Α'ϊσμιρ... καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ρ'ώμην, καὶ εἰσῆλθεν τὰ λάβρατα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ Φλωρεντίνου ἐπάρχου πόλεως &c. Unde poſtea factum, ut iidem Græci ad alia quoque ſimulachra & effigies vocem extenderent: Hermulaſque etiam, qui pro terminis erant, finiendis agris, Λαύρατα vocarent &c. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Probo*.

Labrum Æneum, ponè Altare æneum, in Atrio, Tabernaculum verſus, divino juſſu, extructum, occurrit Exodi *cap.* 30. *v.* 18. & *ſeqq.* ex quo aqua è duodecim ſiphonibus ſeu mammis promanabat, ut totidem Sacerdotes, ad ingreſſum Tabernaculi, unà vice ex eo lavare poſſent. Quo exprimebatur animarum noſtrarum ablutio per Chriſtum, cujus ſanguis *nos ab omni peccato purificat*, 1. Joh. *cap.* 1. *verſ.* 17. coll. cum Epheſ. *cap.* 5. *verſ.* 26. Sed & Sacerdotibus ſacra non eſſe illotis manibus tractanda innuebat. V. Andr. Rivetum *Exercitat. in Exodum l. cit.* Ejus loco poſtmodum Mare æneum, quod duodecim boves ex ære ſuſtinebant, in Templo, Salomon ſtruxit, cui & alia minora lavacra, victimarum abluendis carnibus, appoſita erant, 1. Regum *cap.* 7. *verſ.* 23. V. infrà ubi de *Mari Æneo*.

Labrum Titi, ſuperiori ſeculo in Thermis ejus refoſſum, V. infrà in voce *Miſchium*.

Labyrinthus, adde: Ad ejus imitationem, Theſeum, devicto Minotauro, ſaltationem inſtituiſſe, legimus, de qua ſic Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 19. *Eam Theſeus, cum ſociis redux, in patria luſit, circum aram Deliam. Plures erant ſimul, verùm certis ordinibus: utrinq; à capitibus lecti duces verſus certos inter ſe ſubeuntes implicabant. Qualem ludum Trojam divinus deſcripſit Poëta: non ſine ſumma eruditione appoſitâ Labyrinthi comparatione. Alluſit enim ad hanc Theſei ſaltationem, fatali illo pudore, ſine fuco atq; oſtentatione— Eam Theſeus γέρανον vocavit, tum ob aciem, tum propter commutationem, certis legibus ſervatam* &c.

Labyzos, gummi eſt & aroma, ipſa myrrha odoratius, & pretioſius, è quo, ut & è myrrha, confectum unguentum faſciæ ſuæ regali ſeu diademati addidiſſe Perſarum olim Reges, diſcimus ex Athenæo *l.* 12. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 18. Car. Paſchalium *Coronar. lib* 9. *cap.* 4. & ſuprà ubi de *Diademate*.

Lac Caprinum, non magni ſolùm in Medicina uſûs, ſed & apud quoſdam populos in quotidianis cibis eſt. Hinc Salomon Proverbior. *cap.* 27. *verſu* 27. *Et ſufficiet* lac caprarum *in cibum tuum & in cibis domus tuæ & in victum ancillarum tuarum.* Et Hieronymus *in Jovinianum lib.* 2. *cap* 4 *Eſto bos ad arandum: ad ſedendum equus, canis ad ſervandum; capra ad lac, oves ad lanitia condita ſint* Sic Galenus περὶ Εὐχυμ. Αἰγείῳ μὲν οὖν γάλακτι πλεῖστοι χρῶνται παρ' ἡμῖν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ἔθνεσι βοείῳ. *Caprino lacte apud nos* (in victu quotidiano) *multi utuntur, ut bubulo apud alios populos.* Et Varro *de R.R. lib.* 2. *c.* 11. *Eſt omnium rerum, quas cibi cauſa capimus, liquentium* (lac) *maximè alibile & id ovillum, inde caprinum.* Ubi in alimentis, quæ ex rebus liquidis conſtant, primas ovillo dat lacti, caprino ſolùm ſecundas: ſed præter Medicorum mentem, V. Dioſcoridem *lib.* 2. Galenum *l. c.* Paulum Æginetam, qui muliebri lacti primas, caprino ſecundas, aſinino ovilloque tertias, ultimas tandem vaccino, tribuit; Ætium *in Tetrabiblo* 1. *Serm.* 2. *cap.* 87. Alios. Quam ob cauſam ſummus Deorum, Jupiter, aut Cretæ Regulus verius, circa Abrahami tempora, *capræ lacte* nutritus fertur; quam capram in cœlum Aſtronomi tranſtulerunt, *Amalthæam* vocitantes, quod ex Phœnicio *amantha*, & Hebræo אמנת, i. *nutrix*, Ruth *cap.* 4. *verſ.* 6. deflexum. Sed addit Galenus, ubi ſuprà, *non tutò lac caprarum abſq; melle offerri*; quod nec vetuſtiſſimos illos mortalium latuit, qui Jovi proin duas nutrices, & præter Amalthæam, quæ lac caprinum; Meliſſam quoque, quæ mel illi ſubminiſtraret, aſſignarunt, Lactantius *de Falſa Relig. lib.* 1. *cap.* 22. Unde Callimachus *Hymno in Jovem*,

> —— σὺ δ' ἐθήσαο πίονα μαζὸν
> Α'ιγὸς Α'μαλθείης, ἐπὶ δὲ γλυκὺ κηρίον ἔβρως.
> —— *Tu autem ſuxiſti pingue uber*
> *Capræ Amaltheæ, & inſuper dulcem favum comediſti.*

Nec deſunt è Vett. qui quoslibet infantes primò melle, dein *lacte*, nutritos fuiſſe, teſtentur, Vide *Epiſtolam* Barnabæ *cum Notis* Voſſii, Paulum ... Alios. Itaque in χυτρίδιῳ ſeu *ollulâ*, ſpongia melle plena infanti ſugenda offerebatur. Quò pertinent hæc Ariſtophanis *in Acharn.*

> Δός μοι χυτρίδιον σπογγίῳ βεβυσμένον.
> *Da mihi ollulam ſpongiis ſtipatam.*

Ad quæ verba Scholiaſtes, Ὅτι χύτραν φέρουσι, ἐν ᾗ σπόγγος πεπληρωμένος μέλιτος καὶ τιθέασιν ἐν τῷ στόματι τῶν παιδίων, *Ollulam ferunt, in qua ſpongia melle plena, quam infantum oſculo admovent.* Itaque etiam Eſajæ *cap.* 7. *verſ.* 15. *mel* infanti præſcribitur *cum lacte*. Et in Baptiſmo Veterum, ſcribit Hieronymus *adv. Luciferianos cap.* 4. e Lavacro egreſſos, *lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiæ ſignificationem*: Quomodo Tertullianus *de Cor. Mil. cap.* 3. *Dehinc ter mergitamur—Inde ſuſcepti lactis & mellis concordiam prægustamus*, V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 51. & , ſi placet, *cap.* 45. ubi, butyrum etiam exprimi ex ovillo & caprino lacte, ignoraſſe Galenum oſtendit. Ut & alia quædam addam, Inferiis additum olim *Lac* & vinum, ſeu πηγὰς γάλακτος, ut ait Sophocles, legimus apud Silium Ital. *l.* 16.

> *Ipſa tenens nunc lacte ſacro, nunc plena Lyæo*
> *Pocula, odoriferis aſpergit floribus aras.*

Unde & in eliciendis Manibus eodem, inter alia, utebantur. Servius *ad Æneid.* 3. illud,

> *Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,*
> *Sanguinis & ſacri pateras, animamq; ſepulchro*
> *Condimus* ——

Ideo, inquit, *lactis & ſanguinis mentio facta eſt, quia affirmantur animæ ſanguine & lacte delectari—Bene animam Lacte & Sanguine ad tumulum dicit elicitam. Lacte namq; corpus nutritur poſt animæ*

con,um-

conjunctionem. Et *anima ſine ſanguine nunquam eſt.* Et quidem *Lac novum.* Virgilius iterum *lib.* 5.

Hic duo ritè mero libans carcheſia Baccho
Fundit humi, duo lacte novo, duo ſanguine ſacro.

Aliàs in communi uſu, ſiti levandæ, *lacte novo domuiſſe cruorem*, uti loquitur Papinius *Thebaid. lib.* 2. *verſ.* 84. memorantur Scythæ, Maſſagetæ, Sarmatæ, Concani, alii immanes populi. V. Barthium *ad locum cit.* De *Lactu Aſinini*, ad luxuriam, uſu, ſic Plinius *lib.* 11. *cap.* 41. *Conferre aliquid & candori in mulierum cute exiſtimatur. Poppæa certè Domitii Neronis conjux, quingentas ſecum per omnia trahens fœtas, balnearum etiam ſolio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoq; cutem credens* &c. Apud eundem habes plura ibidem, ut & *capp.* 39. & 40. ubi *de animalium mammis* varia. Vide quoque ubi *de Galactophagis*, & infrà, in voce *Lactaris.* Addam ſaltem, *lac auferendi animantibus lactiferis* nequitiam inter veneficii ſpecies, occurrere, cujus mentio inter alia fit *in Additam.* 2. *Ludovici* Imp. *cap.* 28.

Lacca, Rabbi Jonæ exponitur vox Hebr. ארגמן *argaman*, *color* eſt, inquit, *qui lacca dicitur.* Ubi *laccam Arabum* intelligi veriſimile eſt, de qua Serapion, *Lacca eſt gummi arboris, quæ naſcitur in Arabia, ſimilis myrrhæ, habens odorem bonum, & adminiſtratur in ſuffumigiis, & tinguntur ex ea panni rubei coloris* &c. Nam aliud eſt *Lacca Talmudicorum*, in *Cholin. fol.* 28. a. res factitia ex ſanguine, furfure &c. quâ coria rubefaciunt alutarii. Aliud item recentis Græciæ λάκχα, quæ vett. fuit *anchuſa*, cujusque radicem adhibebant mulieres, ad genas purpuriſſandas, ſeplaſiarii ad unguenta coloranda, infectores ad lanam præparandam, ut purpuram facilius admitteret & ſervaret tenaciùs: anchuſa n. purpuræ concolor eſt, hinc πορφυρὶς dicta, item Ἀλκιβιάδιον, in *Auctario* Dioſcoridis; eo quòd in Alcibiade accuſabant θηλύτητας ἐσθήτων ἁλουργῶν, *muliebrem purpurearum veſtium mollitiem*, ut in Plutarcho habetur. Sed & in Dioſcoride, nonnulli κάλυκα vocant, quam vocem inter cætera τὴν θαλασσίαν πορφύραν, *marinam purpuram*, ſignificare, Heſychius auctor eſt. Quod ipſum ſonat *anchuſa* nomen: quæ ἄγχουσα, q. ἄνθουσα (ſicut ὄρνιχες pro ὄρνιθες) dicta eſt, à purpuræ lumine & *flore*, qui Græcè ἄνθος vocatur. Aliud denique eſt *Lacca* Luſitanorum rubra tranſlucida, ad lanarum infecturas potiſſimùm experta, quam alatæ formicæ in India, in vaſtæ arboris ramis, eo fere modo conficiunt, quo apes ceram & mel. Quibus tamen omnibus *laccæ* ſpeciebus id commune eſt, quòd rubræ ſunt vel purpureæ & vel in fucis, vel in corii vel in veſtium tincturis, adhibitæ. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib.V. cap.* 14. *ubi de marina purpura duobus generibus.* Vide quoque Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum, fuſè de Lacca agentem, pag.* 1149. & *ſeqq.* qui idem ex λάκα vel λάκκα, vocem Lat. *Lacernam* ortam eſſe, docet *ad Lampridium in Antonino Heliogabalo*; quo de veſtis genere pluribus agit paſſim *Not. ad Hiſtoriæ Auguſtæ illos Scriptores.* V. & hic infrà. De *Lacca* verò ultimò memorato genere, quam *gomme Laque* Galli vocant, ut aliquid adjiciam, maxima ejus copia e Peruvia venit, & Maluliparani diſtrahitur. Venit illius aliquid è Bengalæ quoque ultra Gangem Regno, ſed hæc domi carior eſt, utpote quam incolæ, ad pingendas tingendasque telas ſuas omnes pretioſâ illâ purpura, adhibent, Hollandi nihilominus inde in Perſiam afferunt, eundem in uſum. Quod illius, poſt colorem ex illa expreſſum, reſtat, exornandis toreumatis eorum, quibus maximopere delectantur, & ceræ ſignatoriæ faciendæ inſervit, admixto alio, quem libuerit, colore. Vilioris pretii eſt, quæ è Peguano Regno advehitur, eò quòd formicis, gummi hoc in terra acervatim ibi congerentibus, ad dolii nonnunquam magnitudinem, non parum arenæ ſordiumque illi adhæreſcat: cùm contrà in Bengala myricarum ramos eo circumdent, unde purius illud longè limpidiusque eſt. Quam in rem V. plura apud Jo. Bapt. Tavernier *tract. Gall. cui tit. Obſervations ſur le Commerce des Indes Orientales.* In epulo magnifico, quo Mariam Mediceam Galliæ Reginam hoc ſeculo Amſtelodami excepit Societas Indiæ Orient. inter alia viſus oblectamenta, etiam *gummi-laccam & apum laborem ceram*, memorat Caſp. Barlæus *in ſua Medicæa.*

Lacer, dicitur Aſconio *Verr.* 2. *amputatis à corpore ſenſuum membris, hoc eſt, auribus oculisve.* Et quidem quos e medio ſuſtuliſſent olim, eos hoc modo *lacerare*, Græce ἀκρωτηριάζειν, ne à manibus illorum infeſtarentur, ſolebant. Harpocration, Οἱ δολοφονήσαντες ἐξ ἐπιβουλῆς ἀκρωτηριάζουσι τοὺς ἀναιρεθέντας. Quem truncandi morem pleniſſimè exponit Virgilius *Æn. lib.* 6.

Atq; hic Priamidem, lacerum *crudeliter ora,*
Ora, manusq; ambas, populataq; tempora raptis
Auribus & truncas inhoneſto vulnere nares.

Nec Romanis inuſitatum, docet Quintilianus *Declam.* 12. *Laceros video manes & truncas partibus ſuis umbras.* V. Jo. Meurſium *Commentar. in illud Lycophronis,*

Λώβαισιν ἀκρωτηρίων ——

& ſuprà, ubi de *Cadem luſtrandi ritu.* Sed nec occiſis ſolùm id faciebant, verùm &, quod atrox omnino, vivos nonnunquam, quos inuſitato ſupplicii genere volebant affectos, *lacerare* ſolebant. Juſtinus *lib.* 11. *Inter hæc DCCC. admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncatâ corporum parte tulerant.* Crudelius illud, quod Beſſum, reclinatis duabus arboribus Alexandri juſſu alligatum, ut ad naturalem ſtatum valido cum impetu redeunte utraque, ille in diverſa diſcerperetur, tradit Plut. *in Alexandro cap.* 48. Quo mortis genere noxios afficiebant Derbices, Mettium Suffetium Tullus Romanorum R. militem adulterum Aurelianus Imp. niſi quòd Suffetius non *arboribus*, ſed *quadrigis* illigatus eſt; quemadmodum *equis* apud Gallos hodie ſolent læſæ Majeſtatis rei, & *triremibus*, qui ſimile quid commiſerunt, apud Tunquinenſes, aliosque Orientis populos. Idem porrò ſupplicii genus in ſanctos Chriſti martyres, in Thebaide Ægypti reg. exercitum, habes apud Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 8. Græcis id *Duphendonem* (meliùs *Diasphendonem*, unde διασφενδονηθῆναι apud Plut. *in Alex.*) vocari, *à duplici funda excuſſione*, notat Sabellicus *Exempl.* 8. 4. Plura hanc in rem V. apud Popmam, Raderum & Freinshemium *Not. ad Curtium lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 40. C. Barthium *ad Statium Tom. III pag.* 277. nec non hic ubi de *Diſſipandi, Mutilandi, Truncandiq; reos ratione*, item voce *Sectio.*

Lacerandi Veſtes, in luctu, ritus, apud omnes fere gentes, Hebræos in primis, in uſu fuit: unde Sacerdos Maximus, cui neminem lugere permiſſum erat, prohibetur *caput ſuum retegere, & veſtimenta ſua diſcindere*, Levit. *cap.* 21. *verſ.* 10. quaſi duobus his ritibus tota lugendi ceremonia abſolveretur. Cui Legi Cajaphas non paruit, qui, innocentiſſimi Agni confeſſione auditâ, διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια, *veſtes diſcidit*. Matth. *cap.* 26. *verſ.* 65. Talmudici tamen Doctores non omni *laceratione veſtium* Pontificibus V. Teſt. interdictum contendunt, ſed ea tantum, quæ populo in uſu erat: quem à ſuperiori parte deorſum illas ſcindere ſolitum ajunt; cùm Pontificibus inferiorem ſaltem illorum partem, fimbriam viz. peniculamentaque adſuta, lacerare licitum fuiſſe velint, uti adnotat Cunæus *de Rep. Hebræorum lib* 2. *cap.* 3. Hebræos ſequutæ aliæ gentes in omni graviore incommodo, idem faciebant, ut paſſim legimus. At Auguſtus Dictaturam ſibi à populo oblatam, non *laceratâ* quidem; ſed planè *dejectâ ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt*, apud Suetonium *cap.* 52. &c. Vide quoque infrà, ubi de *Lugendi Ritibus*, nec non voce *Luctus.*

Lacerna, adde: Etymon vocis, ex Salmaſio vidimus ſuprà, in voce *Lacca.* Ex fruſtis melioribus malarum *lacernarum* viliſſima pilea Romanos confeciſſe, docet Papinius Statius *lib.* 4. *Sylv.* 9. *verſ.* 24.

—— *Usq; adeò ne defuerunt*
Caſis pilea ſuta de lacernis?
Vel mantilia &c.

Et Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 132.

Si poſſem, totas cuperem miſiſſe lacernas:
Nunc tantùm capiti munera mitto tuo.

Quorum uterque de muneribus agit, quæ Saturnalium tempore amicis ſolebant mitti. Vide Joann. Brodæum *Miſcellan. lib.* 10. *cap.* 36. Hinc *Lacernati*, qui hoc veſtis genere uſi: quales recentiori ævo non militantes ſolùm, ſed Senatores quoque & Equites paſſim fuere, quorum omnium commune tum veſtimentum *lacerna* vel *chlamys.* Gratianus, Valentinianus & Theodoſius AAA. primi Senatores intra urbem chlamyde uti vetuerunt, *L.* 1. *Codicis* Theodoſiani, de habitu, quo uti oportet intra urbem &c. V. iterum Salmaſium *Not. ad Alex. Lampridii.*

Lacerta, an à *lacerando*, an quòd pedes habet *lacertis* humani brachii ſimiles, Græcè σαῦρος, notum reptile eſt, hominis amicitiâ, & antipathiâ ſerpentis, unde & ὀφιομάχου accepit nomen. Sed & *lacerta inimiciſſimum genus cochleis*, ut ait Plinius *lib.* 8. *cap.* 39. ubi eas *ſemeſtrem vitam* negat *excedere*, & *in Arabia cubitales, in India verò Nyſa monte* XXIV. *in longitudine pedum, colore fulvas, aut puniceas, aut cæruleas*, reperiri addit. Lingua illis bifida & piloſa, apud eund. *lib.* 11. *cap.* 37. memoria nulla, ut idem alibi refert, qui & de uſu earum Medico, Magicove varia. *Saura* certè in *Erotopægnio* Lælii apud Apulejum *Apolog.* inter alia philtra memorantur, & multum eorum in hiſce veneficiis fuiſſe olim uſum, oſtendit Φαρμακεύτρια Theocriti, unde tritas in potu dari ſolitas patet.

Σαύραν τοι τρίψασα κακὸν ποτὸν αὔριον οἰσῶ.

Vide infrà, uti de *Saurite* gemma, *quam in ventre viridis lacerti harundine diſſecti tradunt inveniri*, Plinium *lib.* 37. *cap.* 10. Sed & piſcis viliſſimi genus hoc nomine occurrit apud Martialem *lib.* 7. *cap.* 78.

Cùm Saxetani ponatur cauda lacerti;
Et bene ſi cœnas, conchis inuncta tibi eſt.

Et *lib.* 10. *Epigr.* 48. ubi ipſe Poëta convivium parat,

Secta coronabunt rutatos ova lacertos &c.

ad quæ loca V. Screvelium, qui Belg. *een Hagediſſe* hunc piſcem appellari addit.

Lacertus, inferior brachii pars nervoſa, & muſculoſa, ἀγκὼν propriè, ut os inter humerum & lacertum, *brachium*, à *lacero* dictus, quòd ad lacerandum habilis ſit & idoneus. Unde hos vel

præcipuè, in luctu, palmis pugniſque verberavere olim Veteres, uti obſervat Caſp. Barthius *ad Claudianum de Raptu lib. 2. verſu* 248. Imò & *laceravere.* Papin. Statius *lib. 2. Sylv. 6. verſu* 83.

> —— *Non ſæpius atros*
> *Nigraſſet planctu genetrix tibi ſæva lacertos.*

Quem morem in Judaicis quoque mulieribus notat B. Hieronymus in Jeremiam *lib. 3. cap. 16. Mos hic fuit apud Vett. & usq; hodie in quibusdam permanet Judæorum, ut in luctibus incidant* lacertos *& calvitium faciant, quod etiam Job feciſſe legimus.* Alia fuit ratio eos cruentandi in ſacris Baaliticis, quorum in Hiſtoria Regum mentio; item in Phrygiis ſacris, quæ in honorem Cybeles fiebant, de qua V. hic paſſim, ubi de *Cybele, Gallis Sacerdotibus, Sanguinis die* &c. Quia verò *Lacerti* noduſi robuſtique ad virile robur adeò neceſſarii, V. Franc. Junium *Commentar. de Pictura Vett. lib. 3.* ut ſolo hoc nomine vires non raró intelligantur, nervis omnibus contentis, validæ; quemadmodum *Hercules* hinc *Lacertoſus*, in *Priapeis carm.* 36. & de Æſchine Quintilianus *lib. 10. cap. 1. Carnis plus habet* (Demoſthenes) *lacertorum minus:* Eam ob cauſam gemmas margaritasque in *lacertis* Indorum Reges olim habuiſſe, legimus apud Curtium *lib. 9.* ſicut alii in eadem gente nobiliores opulentioresque aurum, *lib. 8.* Apud Horatium verò *lib. 1. Ode 9. pignus direptum lacertis*, Barthouno eſt armilla ſponſalitia pignoris loco a proco circumdata, quali Juniam Fadillam ſibi deſponſavit Maximinus junior, apud Jul. Capitolinum. V. eum *libr. de Vett. Armillis*, & ſuprà in voce *Brachium.*

Lachrymæ, quantopere morientibus olim exoptatæ fuerint, diximus ſuprà, ubi de mortuos *Deflendi ritu*, item in voce *Inſleti.* Teſtatur idem Martialis, ſub perſona Urbici pueri, *lib. 7. Epigramm. 96.*

> *Quid ſpecies, quid lingua mihi, quid profuit ætas?*
> *Da lachrymas tumulo, qui legis iſta, meo.*

Hinc illæ tam ubertim fuſæ, ut *fontem* vocet ſeu πίδακα Poëta Calaber,

> —— τῆς δ' ἄϕρα δάκρυ' ἀπ' ὄσσων
> Πίδακος ὣς ἰχέοντο.

Et Corippus *lib. 3.*

> *Funduntur* lachrymæ *ritu nivis, imbre madebant*
> *Cunctorum veſtes, proprieq; in fonte natabant*
> *Manantes oculi, veſteſq; ſinusq; rigabant.*

Nec propinquorum ſufficiebant, ſed Præficæ conſtitutæ, quæ ſubſidiariam præſtarent operam, ut infrà dicemus in hac voce. Imò nec fundi in præſens ſatis erat, ſed excipiebantur vaſis huic rei deſtinatis, quæ unà cum defuncto in tumulo condebantur, *Lachrymatoria* inde dicta. Cujusmodi è ſepulchris eruta conſpiciuntur paſſim, & haud pridem Romà variis eorum allatis celebre ſuum Muſæum locupletavit Juriſconſultus & Antiquarius inſignis noſtras Seb. Feſchius. Reperiuntur autem in eodem tumulo *lachrymatoria* varia, nec capacitatis unius, unde quod magnitudine cætera præſtat, principis Præficæ, quàm ἐξάρχουσαν Poëta vocat, fuiſſe veriſimile eſt. V. Heraldum *Adverſar. lib. 1. cap. 9.* &c. Simile quid de ſe Regius Propheta, ſed alſorſum planè ſpectans, Pſalm. 56. *verſ. 9. Tu* (Deus) *vagationes meas in numerato habes: pone quamq;* lachrymam *meam in utre tuo; an non in numerato tibi?* Ubi de lachrymis loquitur, *quas præcurſores emendatioris vitæ & præteritorum malorum dolorem*, Chriſtiano ſanè Scholio vocat vetus Interpres Papinii *ad verſum* 108. *Thebaid. libr. 11.* ubi vide quoque *Animadverſiones* Caſp. Barthii. Porrò *lachrymas* aris invergere, quoties in calamitatibus verſarentur, conſuevere Gentiles. Hinc Papinius modò laudatus *lib. 5. Sylv. 1.*

> —— *nunc anxius omnibus aris*
> *Illachrymat* ——

Propertius *lib. 1. Eleg. 14.*

> *Nullas illa ſuis contemnet fletibus aras.*

Et *lib. 4. Eleg. 4.*

> —— *Lachrymis ſpargitur ara meis* &c.

Nempe nil Numini gratius *ſpiritu fracto, animo fracto & contrito*, quæ verba ſunt Pſalmi 51. auditione aliqua etiam Gentiles accepiſſe alicunde videntur &c. Cæterùm *de Lachrymis* ſic Plinius *lib. 11. cap 37. Profectò in oculis animus inhabitat — Hinc illa miſericordiæ lachrymæ — Hinc fletus & rigantes ora rivi. Quis ille humor eſt, in dolore tam fœcundus & paratus*, & quæ *ſeqq.*

Lacina, Suevorum aut Suonum Rex, in *Hiſtor. Francorum Tom. 3. pag. 345.*

Lacina Via, qui titulus eſt 34. *Pacti L. Salicæ*, obſtaculum eſt viæ ſeu itineris; unde *lacinam viam facere*, in antiqq. *LL.* Longobard. i. impedire viam & eunti moram facere, Græcè ἐμποδίζειν. Eſt autem *lacina*, idem quod *lacinia*, Gr. κράσπεδον, ex Græco prototypo λακῶ, quod eſt *in pannulos & fruſta diſcindo.* Cujusmodi *laciniam* veſtis leniter tangebant olim, qui aliquem honoratem compellare volebant, reſpectum ejus hoc modo ſollicitantes. *Summos amictus laceſſere* vocat Statius *lib. 2. Sylv. 1. verſ. 197.*

> —— *timidè primùm veſtigia jungit*
> *Acceſſu tacito, ſummoſq; laceſſit amictus.*

Ἕλκειν χιτῶνα, Muſæus ubi de Leandro. Vide Caſp. Barthium *ad Claudianum in Rufinum lib. 2. verſu* 382. & *Adverſar. lib. 36. cap. 9.* At Hebræi in luctu lacerabant, ut ſuprà vidimus. Hinc *Lacinioſa veſtis*, ἀδιάζωστον & *lacinioſa ſarcina* Valerio, non expeditæ, non ſuccinctæ. Et quia Peloponneſus *laciniatim* finibus adluitur quamplurimis, qui multis eam locis incurrunt & laciniant ſcinduntque: hæc ratio fecit, ut *Sinus Craſpedites* vocaretur, de quo Plinius & Græci. Sic *in laciniis aſſignari*, dicuntur agri, apud Auctorem *de Coloniis*, qui non per univerſitatem, ſed viritim per portiunculas, aſſignantur, &c. Salmaſius *Exercit. Plin. ad Solin. pag* 141.

Laconicæ Claves, cum tribus erant dentibus, cùm communes, i. βαλανάγραι, unico tantum præditæ eſſent, qui in βάλανον infigebatur, ad eam extrahendam; adeoque fraudibus minus erant obnoxiæ: unde quiritantur mulieres apud Ariſtophanem Θεσμοφοριαζ. uſum *Laconicarum* clavium, quas viri tum geſtarent, multum ſibi & furtis ſuis incommodare,

> —— οἱ γὰρ ἄνδρες ἤδη κλειδία
> Φοροῦσι κρυπτὰ καὶ κακοηθέστατα
> Λακωνίκ' ἄττα τρεῖς ἔχοντα γομφίους.

Dentibus his ſimilem eſſe Stellarum diſpoſitionem, in Aſteriſmo Caſſiopeæ, Aratus habet, quem ſic vertit Germanicus:

> *Qualis ſerratos obicit clavicula dentes,*
> *Succutit & fortius producti vincula clauſtri,*
> *Talis diſpoſita eſt ſtellis, ipſa horrida vultu.*

Avienus verò,

> *Lux hebes eſt matri; Sic qualem Caria quondam*
> *Noverat intrantem per clauſtra tenacia clavem,*
> *Formatur ſtellis diſtantibus.*

Ubi eandem clavem *Caricam* vocat, quòd Laconicis clavibus etiam Cares uterentur. Uti autem communis clavis unà tantum virgà ferreà conſtabat, quæ in balanum injecta eam e clauſtro ſurſum trahebat; ita in *Laconicis* quibusdam velut duæ claves erant ſeſe invicem decuſſantes, in formam crucis, unde & δικλὶς hæc clavis dicta &c. Porrò antiquæ claves breviſſimæ erant, nihilque præter annulum, quo tenebantur, habebant & dentes, qui inibant clauſtrum; *Laconicæ* inprimis, quæ, quòd totæ intra clauſtrum immerſæ laterent, κρυπταὶ propterea, i. *occultæ*, quoq; dictæ ſunt: ſimiles quodammodo illis, quibus hodie Carthuſianorum familiæ, in ſuis Monaſterii conclavibus, utuntur, quas & *Carthuſianas* proin quidam appellant. Nempe ſcapum Salmaſio videntur habuiſſe rectum & ſuperne tranſverſariam virgulam, in tres dentes diviſam, cujusmodi claves, inſertæ clauſtro & ſurſum cum impetu levatæ, ſuccutiebant repagula ac dejiciebant, quod ἀνακρούειν & ἀναπάλλειν Græci dicunt; non verò circumagebantur intra repagula. Cùm verò claves communes, quibus portæ urbium claudebantur, ut ex Æneæ *Tactico* conſtat, & *Janua*, h. e. primores & in publicum exeuntes ædium fores, βάλανοι e ſera lignea trahebant: *Laconicæ* artificii ſolertioris, quibus conclavia & thalami œcique ac cætera interiorum ædium membra occludebantur, repagula ferrea ac brevia, μοχλοὺς σιδηροῦς Græcis & ὀχῆας, removebant; à quibus poſtmodum reliqua omnia clavium genera & artes formæque diverſæ ſunt productæ &c. V. Salmaſium *Exercit. Plinian. ad Solinum pag.* 928. & *ſeqq.* At cùm multum difficile non eſſet, etiam ſine clavi reſerare eas fores, quæ clavibus talibus ἀνακρουστικαῖς aperiebantur; facto enim digitulo ferreo triobolari poterant ſubaperiri fores, ut apud eundem Comicum mulieres addunt, longè ſubtilioris ac magis artificis ſolertiæ claves poſtmodum iidem Lacones invenere, Euripide auctore, qui σφραγίδια θριπηδέστατα, *ſignacula ligni carroſi figurâ impreſſa*, foribus docuit appendere, uti in *verſibus ſeqq.* apud eundem Poëtam habes &c. *Ibid.*

Laconicum, veſtimenti genus, memoratum Plauto *Epidico Act. 2. Sc. 2.* ubi muliebris luxûs cenſuram ſenex agit,

> *Cani quoq; etiam ademptum eſt nomen. EP. Qui? P. vocant Laconicum.*

Nam cùm aliqui canes *Lacones* & *Laconici* dicerentur, ea vox ad veſtes tranſiit, quæ *Laconicæ* dictæ, Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. Part. 1. lib. 3. cap. 20.* Item ſub. hypocauſtum, Gr. Λακωνικὸν, Columellæ dictum, quòd eo Lacones præcipuè uterentur. Prima balneatorum cella, in qua ſicco calore ſudorem provocabant: quam *ſudationem aſſam* vocat Celſus. Anglicè *A ſtevv, hot-houſe or dry-bath.* Ex orbiculari feneſtra iſtiusmodi fornicis *Laconici*, catenæ appenſus erat clypeus æreus, per cujus deductionem ac reductionem, nunc augebatur, nunc minuebatur calor, uti docet Vitruvius. In *Laconico* tamen Piſano, quod integrum adhuc è maximis thermis ad portam, quà Lucam itur, ſpectatur & de quo Robortellus libellum edidit, non, ut in cæteris, orbicularis feneſtra, in fornicis medio ſpectatur, ſed multilatera & aliæ multæ circum quadrilateræ alterà parte longiores, quas pendente è media clypeo, ſpeculari lapide aut velo, aliâve materiâ, quæ lucem tranſmittit, claudi conſueviſſe, ne vapor ſtatim efflueret, credit Magius *libro de Tintinnabulis, cap. 3.* ubi refutat eos, qui illud Martialis,

Reddo

Redde pilam, ſonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine vis ſolâ lotus abire domum?

de hoc clypeo explicant: contenditque intelligi hic tintinnabulum thermarum, quod procul etiam audiri & percipi poterat, ut non ſolùm, qui pilâ exercerentur & in thermas conveniſſent, ſed & qui à thermis longè abeſſent, convocarentur lavatum: Ex Ciceronis teſtimonio, qui in *Tuſcul. ſimulatq; increpuiſſet*, inquit, *Romanos relictis Philoſophis & Præceptoribus unctum* (nam qui laviſſent, ungebantur) *ire ſolitos*. De *Laconico Poëmate*, quale illud circumfertur,

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας ἔνοπλοι κῶροι,

V. Scaligerum *Poëtic. lib. 2. cap. 36.* De *Laconica purpura nobiliſſima Europa*, Plinium *l. 9. c. 36.* & Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Papinium Statium Thebaid. l. 9. v. 690.* &c.

Lacringes, pop. memorati Jul. Capitolino *in Marco Antonino Philoſ. Gentes omnes ab Illyrici limite uſq; Galliam conſpiraverunt ut Marcomanni, Nariſci, Hermunduri & Quadi, Suevi, Sarmatæ*, Lacringes *& Buri.* Dioni ſunt Λάκριγγοι. V. Caſaubonum, Gruterum & Salmaſium *Not. ad Capitolinum.*

Lactarii, apud Æ. Lampridium *in Heliogabalo, Dulciarios & Lactarios tales habuit, ut quæcunq; coqui de diverſis edulibus exhibuiſſent, vel ſtructores vel pomarii, illi modò de dulciis, modò de lactariis exhiberent*: Sunt qui *Lactaria* faciunt; unde & *lactarium opus*. Apud eund. infrà, *alia de pomis, alia de dulciis, alia de opere lactario*. Corn. Celſus, *lac, mel, ideoq; lactaria, atq; omne piſtorium opus*. Idem, *mel crudum, lac, lactaria omnia* &c. Infimæ ætatis Scriptores *lacticinia* dixerunt. Salmaſius *Not. ad Lampridium.*

Lactiſma, Græcè Λάκτισμα, ſpecies ſaltationis Gaditanæ, cui à *calcitratione* nomen id datum. Quemadmodum & Ἐκλάκτισμα, in qua oportebat calce humeros ſuperare, muliebris olim ſaltandi modus; & Βίβασις apud Laconas dicta, in quâ præmio pueris virginibusque propoſito, ſaltu opus erat, ſed eo ut attingerent calce nates, ſaltuumque numerus recenſebatur. Quare inſcriptum in quadam ſaltatione legitur: Χίλια πότε βιβᾶντες. Imitantur eos hodie Hiſpani, qui calce quoque occiput aliasque in ſaltando partes contingunt, veſtigio terram feriunt, manus complodunt, earumque alterutra vel utraque in ſoni numerum pectus, femora, frontem, calcem, os, terram pulſant &c. uti habet Jul. Cæſ. Scaliger. *Poëtic. l. 1. c. 19.* V. quoque ſuprà in voce *Calx.*

Lactuca, olim in maximo contemtu erat propter frigidam facultatem, quâ viros evirare credebatur: unde νεκύων βρῶμα, *mortuorum cibus*, Eubulo in Ἀστύτοις. Nec alia cauſa eſt, cur Adonidem, in *lactuca* latentem aut etiam ibi mortuum, finxerint Poëtæ, V. Athenæum *lib. 2.* Interim jam ante Auguſtum quoque, in cibis fuit Romanis. Martialis *lib. 13. Epigr. 14.*

Claudere quæ cœnas lactuca *ſolebat avorum,*
Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?

E quo conſtat, *lactucas* in Romanis menſis ſitum mutaſſe, & à fine convivii in principium fuiſſe traductas, ut oſtrea, echinos, & cruda omnia olera, de quibus V. Plutarchum *Sympoſ. lib. 8. Quæſt. 9.* & ſuprà, ubi *de Frigidis*. Videtur autem facta hæc mutatio Auguſti ævo, qui *lactucæ* ope ex ancipiti morbo convaluit, teſte Plinio. A quo tempore tanta earum commendatio eſſe cœpit, ut repertum tum ſit, eas oxymeli condire ac recondere in alienos menſes, Salmaſius *ad Solinum pag. 1172.* V. quoque Bochartum *Hierozoici Parte prior lib. II. cap. 50.* A *lactucis* porrò, non *Lactucini* ſolùm, in Valeria familia, appellati ſunt, ut à cæpis *Capiones*; à fabis, piſis, lentibus, ciceribus, *Fabios, Piſones, Lentulos, Cicerones*, nomen accepiſſe legimus: ſed & *Cæciliana* lactucarum ſpecies, à Cæcilio Metello dicta eſt; quod docent hæc Columellæ *in Horto*, ubi varia deſcribit lactucarum genera,

Altera crebra vires, fuſco nitet altera crine,
Utraq; Cæcilii de nomine dicta Metelli:

qui primo bello Punico Romæ Conſul creatus anno U. C. 503. annis circiter 120. antequam imperaret Auguſtus. Imò quadringentis fere ante eundem Imperatorem annis, anno viz. Urbis C. 298. Romanis Conſul fuit cum Sp. Virginio Tricoſto Μάρκος Οὐαλέριος Λακτουκῖνος, *Marcus Valerius Lactuca* &c. V. eundem Bochartum *ubi ſuprà*, & plura hanc in rem apud Plin. *l. 19. c. 8.*

Lacuata Veſtis, uti Salmaſius legit apud Iſidorum, pro *Laculata*, eſt quæ *lacus quadratos quoſdam cum pictura habet intextos, aut additos acu*, Græcè τοῖς πλινθίοις διειλημμένη. Sic *Lacuata tecta* Ciceroni *in Tuſculan.* uti legit Servius, pro *laqueatis* à genere cælaturæ dicta, quòd *lacus* quadratos haberent: inde *lacunar* & *laquear*. *Lacus* autem in veſte figura etiam quadrata, & idem quod πλινθίον; quâ voce ῥαβδωτὰς figuras in veſtibus Gallorum Diodorus Siculus indigitavit, uti Scaligero *ad Varron.* animadverſum, qui ſcribit Gallos geſtare σάγους ῥαβδωτοὺς, πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένους. Sic *virgata veſtes & rhombis diſtincta*, & *laterculis diviſa* & ſcutulatæ, & *lacuata*, eædem omnino, Salmaſius *ad Vopiſcum in Carino*, V. etiam hic paſſim, inprimis infrà in voce *Quadra.*

Lacunar. V. infrà *Laquear.*

Lacus, apud Columellam *l. 1. c. 6.* ſpatia ſunt quædam quadrata, quibus diſtinguuntur granaria, ubi ſeparatim quæque legumina ſeponuntur: hinc ad veſtes tranſlata vox, V. *ſuprà*. Apud Martialem *lib. 14. Epigramm. 1.*

Nec timet ædilem moto ſpectare fritillo,
Cùm videat gelidos tam prope verna lacus:

per *gelidos lacus* intelligit cloacas Gronovius, in quas ſervi deprehenſi ab Ædile aliàs demergi ſolebant; à quo metu Saturnalibus erant liberi. Eodem alludi vult *lib. 5. Epigr. 85.*

Arcana modò raptus è popina
Ædilem rogat udus aleator.

Ubi *udum* exponit non vino madentem, ſed aquâ, in qua pœnæ causâ tenebatur, & rogabat, ut celerius inde mitteretur, unâ merſione defunctus. V. eum *Not. ad Martialem*: qui etiam *Lacuum*, quibus vina prelo expreſſa excipiuntur, meminit *l. 4. Epigr. 43.*

Preſſerat hic madidos nobilis uva lacus.

A quibus *torcularia*, quibus uvæ preſſæ nectar fundunt, diſtinguit Scholiaſtes. V. infrà, in voce *Prelum*, item *Torcular*.

Lada, in *LL.* Ethelredi, apud Venetyngum editis *ſ. 17.* ut & in *Capitulis* ejuſdem *§. 1.* purgatio eſt, quâ quis per Legem (quæ vox pro ipſa purgatione canonica & vulgari crebro uſurpatur) ſe purgat à crimine impacto; eaque vel *ſimplex* vel *triplex*. *Simplex* adhibebatur in levioribus criminibus vel exigebatur à viris, nullo priùs crimine infamatis; ita ut, qui Sacramenti ſ. Juramenti Judicium ſubibat, in tribus hundredis ſive locis juridicis, ſolus juraret, uti habetur in *LL.* Henrici I. *cap. 64.* *Triplex* verò *Lada*, quæ etiam *Accuſatio triplex* dicta, ſeu *triplex Ordalium*; ſi reus antea jam de aliquo crimine fuiſſet inculatus, aut ſ. gravioris delicti inſimularetur; tum enim talis, cum certo Conſacramentalium numero jurare tenebatur, *Ibid.* ſi purgatio fieret per juramentum; ſin per ferrum ignitum, ferri augebatur pondus, in *LL. iiſdem c. 67.* ſi deniq; per aquam fervidam, lapis fune ſuſpenſus in cacabum & aquam ferventem altius immittebatur, inde à reo extrahendus. V. Lindenbrogium hac de materia, ubi *formulam* iſtiuſmodi ferri aut aquæ in utraque *Lada* adjurationis exhibet. Crimina autem leviora dicta eſſe, quæ compoſitione ſimplici 20. viz. ſolid. eluerentur, graviora, pro quibus mulcta triplex, 60. ſc. ſolidorum, irrogaretur à Judice, diſcimus ex *eod. cap. 67. LL.* Henrici præfati. Vid. omnino Car. du Freſne *in Gloſſario* & *hic paſſim*.

Ladi, pop. pro *Lazi*, Græcè Λαζοὶ, ζ. mutato in δ. V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1185.*

Lænas Archelaus, inter Grammaticos illuſtres, memoratur Suetonio *lib. de Illuſtr. Grammat.*

Læta, rerum lætiſſimarum mentione, ſibi temperandi, mos Veterum occurrit paſſim. Hoc enim pacto, ut Nemeſis (quam Deam velut perpetuam rerum lætarum καὶ εὐτυχιῶν comitem formidabant) tela effugerent, ipſi ſibi propriæ felicitatis cumulum diruebant, qua de re multis philoſophatur Plutarchus, *in Camillo, Æmilio Paulo, Apophthegm. alibi*. De Polycrate res notiſſima. Apud Romanos eo fine triumphantibus à tergo adſtabat ſervus publicus, qui, coronam triumphalem ſuſtinens, ſimul attendere triumphantem, ad tintinnabulum & flagellum, ultimi ſupplicii inſtrumenta, currui appenſa, jubebat: occaſione moris ab Horatio, Curiatiorum victore, ut videtur, deſumptâ. Apud eundem Auguſtus ſomnio monitus, *ſtipem quotannis die certo emendicabat à populo cavam manum aſſem porrigentibus præbens*, apud Suetonium *in eo cap. 91.* Ut viz. hoc modo Θεῶν νέμεσιν, &, ut loquuntur Veteres, Deorum invidiam, evitaret exoraretque. Quam in rem V. plura, apud Caſaubonum *ad loc.* ut & hic paſſim, ubi de *Fortuna, Invidia, Nemeſi* &c. De more verò eorum, in *Lætitia publica*, capita coronis cingendi, apud Car. Paſchalium *Coronarum l. 2. c. 11.* ut & ſuprà, ubi de *Conjectu florum Coronarumq;*.

Lætitia Nuptialis, Hebr. שמחה הבטואין, epulum erat apud Hebræos, à Sponſo ſive cælibe antè, ſive viduo, ſive uxore etiamnum ſuperſtiti conjuncto, lætè lauteque celebrandum, per dies à deductione minimùm ſeptem, ubi virgo erat Sponſa (exemplo vetuſtiſſimo ſumto, tum ex Jacobi & Rahelis nuptiis, tum ex Samſonis, ut videre eſt apud Joh. Seldenum *de Jure Natur. & Gent. lib. 5. cap. 5.*) per triduum minimùm, ubi vidua ſeu vitiata ducebatur. Qui mos adeò ſeverè exigebatur, ut, cui plures Sponſæ eſſent ſimul deducendæ, is ſingulis uxoribus ſingulas epulas per totidem dies celebraret, idque *lætiſſimè*, perquam pollucibiliter, & cùm ab omni labore vacans, tum ab omnimodo ſolemnis lætitiæ genere alio, quod fortè genio tunc placere poſſet. Rationem adjiciunt, *Quoniam non commiſcenda eſt lætitia* (ejuſmodi ſolemnis & epularis) *cum lætitia*; alia ſc. cum alia non commiſcenda, nec binæ confundendæ. Et quidem epularis hujus *lætitiæ* manifeſta ſunt in Evangelio veſtigia, ubi & Architriclini, qui epulis præerat, mentio, Johannis *c. 2. v. 9.* Etiam Gaudentius Epiſc. Brixianus, *Tract. 9. Nuptiæ*, inquit, *apud Judæos cùm fierent, unus (quantum ex traditione comperimus) dabatur de Sacerdotali ordine, qui morem diſciplinæ legitimæ gubernaret, curamq; pudoris ageret conjugalis, ſimul & conviviorum apparatum, miniſtros atq; ordinem, diſpenſaret; & hoc pro officio Architriclinus, h. e. triclinii Præpoſitus diceretur.* Unde verò is didicerit, Architriclinum neceſſariò fuiſſe ex ordine Sacerdotali, compertum non eſt. Floruit autem Gaudentius is, ſub annum Chriſti 400. Cùm itaque *Lætitia* hæc inter ritus adeò neceſſarios

eſſet,

eſſet, hinc neq; Virgo neq; Vidua, neq; Vitiata ritè deduci poterat pridie Sabbati, aut poſtridie, nedum ipſo Sabbato aut die alio feſto: quin nec intermediis ſive Paſchatis ſive Scenopegiæ diebus, quos *profanam partem Feſti* nuncupant. Et quidem illud de Sabbato, monuere Majores, ob reverentiam ejus, ne ex apparatu epulari, qui deductionem ex more præcederet, ſive initio Sabbati; ſive fini proximante, forte violaretur feſtum. Intermediis verò quinque Paſchatis, & ſex Scenopegiæ diebus, tametſi velut profeſti haberentur, nihilominus deductio eandem ob cauſam ritè non fiebat, quam de alia cum alia *Lætitiâ* ſolemni non commiſcenda afferri monuimus. Miſna *tit. Mœd Katon cap.* 1. *Deducendæ non ſunt uxores in diebus illis intermediis, nec Virgines, nec Viduæ, nec Fratriæ, eo quòd lætitia ſolennis etiam ab initio illius feſti uſq; ad finem celebratur.* Atque de hac ſolenni *Lætitia*; quâ per regulam jam dictam excludi volunt aliam lætitiam ſolemnem, intelligunt Magiſtri verba Legis, Deuteron. *cap.* 16. *verſ.* 13, 14, 15. V. Seldenum *Uxor. Ebr. lib.* 2. *cap.* 11.

Lætus, Præfectus Prætorio ſub Commodo, præſnom. *Ælius* vel potiùs *Æmilius*, conjurationem contra Commodum iniit, cum Martia hujus concubina, eumque veneno fruſtra tentatum, per athletam, cum quo exerceri ſolebat, ſtrangulari curavit, apud Æl. Lampridium *in Commodo*, ubi *Quintus Ælius Lætus* dicitur. Idem qui erga Pertinacem ſe geſſerit, V. in voce *Lætus*. Tandem, poſtquam inter ſuaſores Getæ mortis primus fuiſſet, ab hujus fratre Antonino Caracallo primus quoq; interemtus, miſſoque veneno ad mortem adactus eſt. Æl. Spartianus *in Caracallo*.

Lætus Color, Gallis *gay*, idem cum *hilari*, *vegeto*, *florido*, *acuto*, *claro*, *excitato*, Græc. ὀξὺ, ἰωνώδης, λαμπρὸς: cùm ſc. color lumine intenſiore & clariore excitatur. Sic *ſegetes lætè virentes*, Plinio, quæ multo lumine radiantes oculos exhilarant & tamen ſimul pungunt ac exſtimulant. Huic opponitur *auſterus*; triſtior & obtuſior, colore magis, quàm lumine, ſatiatus ac preſſus. Uti enim excitatur in coloribus & acuitur, quod lumine intenſiore ac vegetiore accenditur: ita contra adſtringitur & premitur color, qui nimis onerat ac ſaturatur. Quamvis interdum, quia pleniori ac ſaturatiori colori etiam accedit lumen intenſius ac vegetius, iſta diſcrimina confundantur. V. Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 200. & 345.

Læva, apud Vett. plerunque infauſta habita. Unde *læva manu* Inferis litatum. Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 502.

> *Teſtor, ait, Divas quibus hunc ſaturavimus ignem,*
> *Lævaq; convulſa dedimus carcheſia terra.*

Ad quæ verba pulchre Scholiaſtes; *Quæ ſiniſtra manu*, inquit, *funduntur. Læva manu infuderat. Inferis ſiniſtrâ manu immolamus pocula.* Et Serenus;

> *Inferis manu ſiniſtrâ immolamus pocula,*
> Læva, *quæ vides Laverna, Palladi ſunt dextera.*

Et *lævus pes*, ſi mane præ dextero indueretur, dirum omen viſum, ut de Auguſto habes, apud Suetonium *in eo cap.* 92. Quo conſiderato ad rem pertinere, ait Seneca *de Benefic. lib.* 2. *cap.* 12. quòd ſiniſtrum præ dextero pedem oſculandum dedit Caligula. Imò hinc miſeros dexterum pedem *lævo* ſemper, poſt ſtationem quidem aliquam, præponere conſueviſſe, colligimus ex hiſce Juvenalis *Sat.* 10.

> —— *quid tam dextro pede concipis, ut te*
> *Conatus non pœniteat, votiq; peracti?*

V. Barthium *ad Petronium*. At *lævum latus*, in auſpiciis felicitatem portendebat. Virgilius *Æneid. lib.* 2.

> *Vix ea fatus erat ſenior, ſubitoq; fragore*
> *Intonuit lævum* ——

Qua de re alibi. Idem apud Perſas olim, hodieqne Turcas, honoratius eſt, an ob cordis vitaliumque ibi ſedem? Quam ob cauſam & in duellis hoc præcipuè latus peti ſolitum, adnotat Scholiaſtes Æſchyli *ad Septem—Theb.* Unde *pes lævus* ſeu poples in monomachiis perpetuò protenſus. Virgilius *lib.* 10.

> —— *projecto dum pede* lævo
> *Aptat ſe pugnæ ſubit ormi haſta per imas* &c.

V. plura hic, in vocibus *Dexter*, *Siniſter*, alibique paſſim.

Laga, vox Saxon. in *LL.* Henrici I. *cap.* 2. & 54. *alibiq;* idem cum *Lada*, V. *ſuprà*.

Laganum, ſeu *Lagan*, vox barbara, nec niſi poſterioribus ſeculis cognita, jus illud denotat; quod Dominis Feudalibus competebat in rebus, maris æſtu in littus ejectis: ratione cujus, quicquid naufraga navis contineret, eorum erat: Forte à *Laga*, i. *Lex*; quæ quidem vox etiam cum *maris* adjuncto interdum ponitur; adeò ut, quæ *Laga maris* primitus, poſtmodum nude *Laga* dicta videatur. Sic in *Charta* Philippi Auguſti Regis Francor. *Quitamus & remittimus in perpetuum le Lagan maris.* Quamvis enim mos iſte, non res duntaxat naufragio deperditas, ſed & quæ naves naufragium paſſæ continerent, vindicandi, omni humanitati repugnaret; eouſque tamen jam veteri ævo, apud omnes fere nationes, invaluit, ut pro *Lege* in mari recepta haberetur. Quo modo intelligendam quidam putant celeberrimam Legem 9 *D. ad Leg. Rhod.* ex Voluſio Mæciano, ubi porrectis Antonino Aug. libellis ſupplicibus à quibuſdam, qui in Ægeo mari naufragium erant paſſi, & à Cycladum Publicanis expilati, Imperator hæc verba ſubintulit; *Ego quidem Dominus, Lex autem maris*; ſubdens, velle ſe, ut controverſia Lege Rhodiâ dirimeretur, ubi Imperii Legibus contraria non eſſet. In quo quidem Antonini reſponſo per ſe obſcuro celeberrimi Juriſconſulti Scriptoresque alii inſudarunt, è quibus C. du Freſne potiorem eorum ſententiam eſſe ait, qui volunt Imperatorem dixiſſe, *Licèt Mundi Dominus ſit, hanc tamen obtinere Legem maris*: quâ litem hanc diremtam velit &c. Spelmannus verò vocis etymon arceſſit, à Saxonico *lagan*, i. *jacere*; cui proin *Lagan* idem valet, quod *ejectus*. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* & de hac conſuetudine infrà plura; in voce *Navis*, item in *Wreccum*. Addam ſaltem, morem hunc diu licèt inolitum, quo & homines naufragi & res naufragio ad littus ejectæ, repetitæ licet, eorum erant, qui littorum domini eſſent, à Principibus Chriſtianis procedente tempore in terris ſuis paſſim abrogatum: tamen & poſtea *Lagani* adhuc vocem occurrere, in Computis domaniorum Comitatuum Pontivi & Bononiæ A. 1369. 1405. 1465. & 1474. ubi fit recepta *des lagans*; quâ tamen voce nihil aliud indigitari ibi, quàm *ejectum maris*, eaſque res ad litus à mari remiſſas, quæ nullius domini ſunt & à nemine repetuntur, ex ipſo contextu patet: At poſterioribus ſeculis id nominis tributum potiſſimùm rebus in mari deperditis, vel ejectis, adhuc fluctuantibus, necdum ad littus appulſis, quæ inventoris ſunt; docet Bractonus *tract. de Corona lib.* 3. *cap.* 2. §. 5. apud eundem C. du Freſne. Apud Vett. verò *Laganum*, genus placentæ ex ſimila & oleo, Græcè λάγανον, occurrit apud Heſychium.

Lagena, ex Græco ἡ λαγηνὸς vel λάγυνος, vaſis vinarii genus eſt, κασιγνήτη βακχείας κύλικος, *ſoror Bacchici calicis* hinc dicta, *in Epigr.* apud Heſychium. Colli anguſti, unde, quia non liberè liquor effluit, ſolet edi ſonitus, à quo Franc. Rableſius occaſionem arripuit τὴν ὀνοματοποιίαν lagenam, Gall. *baccbuch*, alludens ſimul ad Dionyſii cognomen Βακχέβακχος, in ſacrificiis uſurpari ſolitum; vel potiùs ab Hebr. *bacbuc*, i. vas anguſti oris, à *concavitate* nomen nactum. Sed & Græca βῖκος, βικίδιον & βικίον Hieronymus *lagenam* & *laguncu lam* vertit, Italique etiamnum *Bocal* appellant. Conficitur autem e varia materia & à viatoribus fere circumgeſtatur. Apud Romanos olim ſigillo annuli quoque, ut & reliqua, quæ bene clauſa volebant, obſignatas diſcimus ex Cicerone *lib.* 16. *ad Tiron. Epiſt.* 26. ubi matrem ſuam *lagenas etiam inanes obſignaſſe*, ſcribit. Et Martiale,

> *Nunc ſignat meus annulus lagenam.*

Id quod fiebat duabus de cauſis, ne aut vinum ebiberetur, aut veneno inficeretur à ſervis: à qua ſolicitudine liberum ſe eſſe ait Perſius *Sat* 6.

> —— *neq; recuſem*
> *Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagenâ.*

Porrò è cupa vinum in *lagenas* defundi, ſicque in menſam apportari ſolitum, colligere eſt ex illis, quæ ſuprà diximus in voce *Defundere*: uti ex Martiali eodem, ubi *lagenas vino refertas pilis in tabernis affixas catenis* memorat, *lib.* 7. *Epigramm.* 61.

> *Nulla catenatis pila eſt præcincta catenis.*

Ubi dicere vult, nullum cauponem vendere vinum ad pilas tabernarias, lagenis hoc modo affixis refertas. V. quoque Juvenalem *Sat.* 3. *verſ.* 304. & plura hanc in rem apud Chabotium *ad illud Horatii Epiſt. lib.* 2.

> —— *poſſes qui ignoſcere ſervis*
> *Et ſigno læſo non inſanire lagenâ.*

Addam ſaltem, & menſuram, 4. ſextarios continentem, voce hac nonnunquam denotari. Hinc *laguncula*, apud Plin. *Epiſt.* 6. *Quum venabere, licebit auctore me, ut panarium & lagunculam, ſic etiam pugillares feras* &c.

Lago, puer ſubdolæ & fucatæ vernilitatis, Lyciſci ex ære opus, memoratur Plinio *lib.* 34. *cap.* 8.

Labra, oppidum Germaniæ, cum tractu adjacente, ſub Baronibus olim Geroldecciis fuit: Quorum prolapiâ in Jacobo non ita dudum extinctâ, Fridericus March. Badâ-Durlacenſis, nomine conjugis Annæ Mariæ, Baronis ultimi filiæ, ſibi vindicavit; poſtea quoque ex Geroldeccia hæreditate, cum Cronbergiis Comitibus adhuc controverſâ, Cæſaris ſententiâ adjudicatâ. Quanquam jam ſuperiori ſeculo, in Badenſium patrimonio eam fuiſſe, obſervare liceat: V. Munſterum *cap.* 274. *ſub fin.* laudatum Tob. Pfannero *de præcipuis Germaniæ Principp. gentibus, cap.* 9. Haud pridem, irruptione Gallorum, gravia damna ſenſit.

Laici, V. ſuprà, in voce *Clerici*. Sed & *Laici*, in Monaſteriis dicuntur, qui vulgò *Converſi, Oblati, Donati*; de quibus V. Haëftenum *Diſquiſitionum Monaſticar. lib.* 3. *tract.* 1. *diſquiſ.* 8. & Menardum *ad Concordiam Regular. pag.* 1028. laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſ.* Cœterùm *Laicis*, de Fide Catholica verba facere privatim vel publicè, interdixiſſe Alexandrum IV. Pontif. *c.* 2. *de Hær. in* 6. Spiegelius refert, apud Joannem Calvinum *Lexic. Jurid.* plura V. apud Cl. Suicerum; voce Λαϊκός.

Laius, Philoſophus & τελεστὴς, Antiochenſes à peſte liberavit, erectâ Charontis ſtatuâ τετελεσμένῃ. Tzetzes,

> Λοιμοῦ τὴν Ἀντιόχειαν μεγάλως κατακλύζοντος
> Βίους ἐν πέτρᾳ πρόσωπον Χάρωνος, θεὶς τῇ πόλει,
> Τὴν νόσον ἐξωστράκισε μακρὰν Ἀντιοχέων.
> *Peſte Antiochiam immani vaſtante,*
> *Sculpſit in petra faciem Charontis, & erexit in Urbe,*
> *Sicq; morbum in exilium pepulit longè ab Antiochenis;*

apud

apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*: de cujuſmodi ſtatuis conſecratis diximus *ſuprà*,

Lajus, apud Cæſarium *in Regula ad Monachos cap.26. Veſtimenta alio colore non inducatis, niſi laja, lactina & nigra natura*, in *Regula* S. Cæſariæ Virg. alibique, Dominico Macro, eſt color naturalis pili caprini; ex Græco λαὶς, i. *caper*, è *cujus*, inquit, *candido pilo Monialium veſtes texebantur*, *in Hierolexico*.

Lala, Pictrix nobilis, de qua ſic Plin. *lib.35. cap.11. Lala Cyzicena, perpetua virgo, Marci Varronis juventâ Romæ & penicillo pinxit & cestro in ebore, imagines mulierum maximè, & Neapolitanum in grandi tabula: ſuam quoq; imaginem ad ſpeculum. Nec ullius velocior in picturâ manus fuit: artis verò tantum, ut multum manipretio antecederet celeberrimos — pictores Sopylon & Dionyſium, quorum tabulæ pinacothecas implent.*

Lama, apud Gervaſium Tilleber. *MS. de Otiis Imper. libro 3. capite 87. mulieres* ſunt (h.e. Dæmones muliebri ſpecie) *quæ noctu domos momentaneo diſcurſu penetrant, dolia relent* (forte *relinunt*) *coſinos, catinos & ollas perſcrutantur, & infantes à cunis extrahunt, luminaria accendunt, & nonnunquam dormientes affligunt*: à quibus *Lamias* diſtinguit, *cap. ſeq.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Lambrani, adde: Locus eſt, *in Julio cap. 9.* ubi citerioris Hiſpaniæ barbarum aliquem populum intelligi, cujus opibus abuteretur Piſo, cui provincia illa obtigerat, ſuſpicatur Caſaubonus, qui in Viterbienſi, *Ambianos*, in aliis quibusdam Codd. *Lubranos*, ſcriptum adeoque locum corruptum eſſe, obſervat *ad l.*

Lamentationis Dies, dicitur in Eccleſia Rom. triduum majoris Hebdomadis; quo Judæis in publicum prodire interdictum, *cap.15. lib.5. Decretal tit.6.* apud Macrum *in Hierolex.* In *Hiſtoria* Offæ I. Regis Merciorum *MS.* mentio fit *Lamentationis menſtrua*, his verbis: *Offanus autem* (ſeu Offa II. prioris filius) *oculos patris ſui piè claudens, lamentationes menſurnas cum magnis ejulatibus, lachrymis & ſpecialibus planctibus, prout moris tunc erat Principibus magnificis, lugubriter — continuavit* &c. apud Spelmannum *in Gloſſar.* voce *Month-day*.

Lamentatrices, V. ſuprà *Cantatrices*, item in vocibus *Nænia* & *Præfica*.

Lamia Syllanus, gener per majorem filiam Antonini Pii Imp. apud Jul. Capitolinum.

Lamina, fruſtum metalli cujusque, in longitudinem magis, quàm latitudinem, ductum, bracteâ craſſius; ex Græco ἐλαμένη verbi ἐλαύνω, nomen accepit. Cujusmodi *lamellam* auream, naſo ſuſpenſam, quæ ad ornatum labia tegebat, in Rege Nagoaræ aliisque Principibus, obſervavit Petr. Martyr, apud Rhodium *Diſſertat. de Acia*. De *laminâ* in fronte Pontificis ſummi Hebræorum, ex auro puro, verba hæc SANCTITAS JEHOVÆ inſcripta habente; ut & de *laminâ*, quam hodieque Judæi geſtant, dictis aliquot S. Scripturæ refertam, V. ſuprà, in voce *Frontale*. Ut de *pretioſa lamna* Horatii, quo nomine pecuniam is deſignat, nihil dicam. Alium *laminarum* uſum Arnobius indigitat *lib.2. Adverſus ictus noxios & venenatos colubrorum morſus — protegimus nos laminis, Pſyllis Marſisq; vendentibus.* Ubi inter periapta illas recenſet, quemadmodum & Alexander Trallianus inter magica, vel, ut ipſe vocat, φυσικὰ remedia, πέταλα ſive *laminarum* iſtiusmodi ſæpè meminit. Eodem fini acus, annuli, icunculæ, adhibebantur aliaque circumferri facilia: quæ omnia præſtigiatores & plani hominibus vendere, aliquando & donare, ſolebant, ut videre eſt *in Nerone* Suetonii *cap.56.* Solitos a. faſcinatores attendere, ut metallo cuique (juxta opinionem Vett. de ſeptuplicis metalli præfectura VII. planetis attributâ) proprium inſcriberent characterem: uti &, cui corporis parti applicarent *laminam* ſic ſcriptam, docet Voſſius *de Idol. lib.2. c.34.* Sed & *Lamina* ardens inter acerbioris ſupplicii genera, recenſetur A. Gellio *libro 10. capite 3. Quid quum ignes*, ardentesque laminæ *cæteriq; cruciatus admovebantur*? Imò jam Plauto memoratur *Aſinariâ*,

> *Stimulos*, Laminas, *cruceſq;*

Et Horatio *Epiſtol. libro 1. Ep. ad C. Numonium Vallam*,

> *Scilicet ut ventres lamnâ candente nepotum*
> *Diceret urendos correctus.*

Frequens fuit in Martyrum ſuppliciis, meminitque ejus ſæpiſſimè Euſebius, inprimis *Hiſt. l.5. cap.1.* & 3. & *l.8. c.3.* Porrò aduſtiones laterum, inter publicas pœnas numerantur *lib.1. C. de emend. ſerv.* Nempe igne candefactum iſtiusmodi metalli fruſtum nudis ſanctorum Martyrum vel noxiorum hominum carnibus admovebatur, ibique defigebatur tamdiu, donec eos immiſericorditer combuſſiſſet. Icona earum exhibet, ex Gallonio *de Mart. Cruc.* Gothofredus Jungermannus *Notis in Hier. Magii lib. de Equuleo.* Malè à nonnullis cum Equuleo confunditur, non enim ſemper in Equuleo miſeri *laminis* iſtiusmodi torquebantur, ſed tum demum, cùm rei conſtantia Judicis ſpem fefelliſſet; tum enim igneas *laminas*, lampades aut tædas ardentes, vel etiam ungulas, uncos & conſimilia afferri jubebat, ut his vel horum ſaltem altero, ejus latera cæteræque corporis partes urerentur atque excruciarentur, quò ſic novi doloris acerbitas veritatem extorqueret. Iconem Martyris ab Equuleo pendentis, & funalium flammâ laminisque ignitis uſtulati, idem exhibet *p.136.* Aliquando palo alligatis *Lamina* ardens picem in membra ſtillavit, V. Juvenalem *Sat. 1.* apud Jacobum Oiſelium JC. *Notis in A. Gellii locum ſuprà laudatum.* Mitiorem uſum habuere æreæ olim *lamellæ* ſeu collaria, apud Rom. quibus inſcriptio fugitivorum inciſa eſt. Cùm enim Conſtantinus Aug. vetuiſſet in facie noxiorum ſcribi, non defuerunt lenes domini, qui obſequerentur & frontis contumeliam in ea, quæ diximus, transferrent. Collaria enim fuiſſe apta fugitivis, teſtatur & Lucilius,

> *Cum Mænicis, Catulo, Collariq; ut fugitivum*
> *Deportem.*

Quale Romæ Lælius Paſchalinus ſervavit, cum hac inſcriptione: *Tene me, quia fugi; & revoca me domino meo Bonifatio Linario A.* ☧ Ω. X. Extat apud eundem ærea *lamella* utrinque inſcripta, quam exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis pag.32.* Et ex hoc demum capite famoſa erat olim collaris ferrei geſtatio, ut notat Metaphraſtes *in actis SS. Mart. Carpi, Papyli Agathodori & Agathonicæ*, ut quæ liberos homines dedeceret. V. di. & Benedictus Ægius Romæ olim apud Maffæjos *laminam* æneam in qua legebatur: *Tene me quia fugi & revoca me in Baſilica Paulli ad Leonem.* Et hæ *lamellæ* clavis capitatis ad collaria affigebantur, ut indicio ſuo proderent fugitivos; quemadmodum conjicit præfatus Pignorius. V. quoque infrà in voce *Stigmatia*. Nec omittendæ *Laminæ*, vel *Lamnæ*, quæ viliori ligno è pretioſiore ſuperinducebantur. Plinius *l.16. c.43. Hæc prima origo luxuriæ, arborem aliâ integi & viliores ligno, pretioſiores cortice fieri, ut una arbor ſæpius veniret. Excogitata ſunt & ligni bractea, nec ſatis: cœpere integi animalium cornua, dentes ſecari, lignumq; ebore diſtingui, mox operiri. Placuit deinde materiam & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta — Sic lectis pretia quæruntur, ſic terebinthum vinci juvat, ſic citrum pretioſius fieri, ſic acer decipi.* Nempe hæc tria lignorum genera, *terebinthus, citrum* & *acer*, in lamnas præcipue ſecabantur, ut eſſent operimenta lectorum; hæc enim maximè in pretio: unde & teſtudinem ſectam ad eosdem uſus, horum trium lignorum coloribus potiſſimùm pingere conſuevere, &c. V. Claud. Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum p.416.* & 417. qui etiam de *Laminis vitreis*, gypſo olim, hodie plumbo, committi ſolitis *p.1093.* De *Lamina aurea margaritis gemmisq; exornata*, ſeu Diademate Impp. Conſtantinopolitanorum, quod στέμμα, i. βλαττίον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, vocat Curopalates *de Offic.* quodque ponè frontem colligari ſolebat, hoc uno è veteri vocis notione retento: de *Lamina* item in aliorum Impp. quam Græci πέταλον quoque vocant, ut è Philone & Clemente Alex. patet, prolixè agit Car. Paſchalius *Coronarum l.9. c.7.* & *ſeqq.* V. quoque aliquid ſuprà, ubi *de Diademate*.

Lampaca, Inſ. Chinenſibus habitata, de quibus memoratu hoc dignum refert Ferdin. Pinto *Reiſſbeſchr. pag. 283.* Compererant ii, vicinas regiones *Cuy* & *Sanſy*, terræ motibus & prorumpentibus inde undis prolapſas abſorptasque periiſſe. Hinc paria ſe metuiſſe conſciis, ſimilis calamitatis timor: & coacta ad id concione moniti, *Audirent ipſi, homines miſerrimi, ſupremum rerum Arbitrum continuis injuriis laceſſentes, quantum calamitatum fluctibus indignationem, diuturnis ipſorum flagitiis cumulatam, effuderit*: vera ſibi exprobrari fatentes & in terram proſtrati, *Deum in cunctis operibus ſuis undequaque juſtum deprehendi*, humillimâ confeſſione exclamavere. Inde poſt primos dies, quibus domibus clauſi publico abſtinuere, coacto rurſum cœtu, per vicos urbis incedentes, primò Sacerdotibus, *O mirande & miſericors Deus*, precatis, *ne peccata noſtra reſpicias; his enim ſi animum adverteris, obmuteſcere nos coram Te neceſſum erit*: Populus hic acclamavit, *Domine confitemur coram te crimina noſtra.* Quibus ſupplicationibus decem & quatuor dies impendentes, neque tamen id ſufficere rati, plurimis in egenos, captivos aliosque beneficiis, ſuam pietatem, animumque præteritorum pœnitentem teſtatum fecere, apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap.13. §. ult.*

Lampadarii, officiis ac miniſtris illuſtrium dignitatum vulgò accenſentur, maximè verò Præfectis Prætorio & Magiſtris Officiorum adſcribuntur, apud Julianum Anteceſſorem *Conſtitut.* 37. & *in Notit. Imp.* ac deinde inferioribus etiam Magiſtratibus, ex Impp. indultu, ut Quæſtoribus & Præfectis Inſularum, apud eundem Julianum *l.c.* aliisque, *in Conſtitut.* Leonis M. & Zenonis *Cod. de div. Offic.* Etiam Pontici tractûs Vicario, *ut & Præconе & Lampadibus quatuor uti poſſet*, conceſſum Juſtiniani *Edicto* 8. §. 4. Unde patet, plures fuiſſe *Lampadarios* majoribus Magiſtratibus, quorum princeps *Primicerius Lampadariorum* dicitur, in *Nov.* Valentiniani 34. ex Theodoſianis, quas edidit Pithœus Opilioni Magiſtro Officiorum inſcriptâ. Cùm igitur Lampades 4. concedantur Pontici tractûs Vicario, ſatis apparet, *Lampadarios* non fuiſſe, qui lampadum Palatii curam haberent, ut quidam voluere. Sed nec plures quatuor lampades habuiſſe Magiſtratus, inde colligitur, quòd inter inſignia Præfectorum Prætorio *in Not. Imp.* non plures depingantur: Sunt autem lampades ibi non Lucernæ oleariæ, ſed candelabra cereis ſuis inſtructa. Adeſt præterea inter ea inſignia Imperatoris imago, quæ Magiſtratui præferebatur, ut obſervare eſt ex Senatore *lib.6. in Formula Conſular.10.* adeò ut lampadas iis conceſſas par ſit credere, ob

e[illegible]smodi imagines, cùm deferri μετὰ κηρῶν καὶ μετὰ κηροψίλας, ac[illegible] cereis, ſolerent, ut docent *Acta* Synodi VII. *act.* 1. & Auctor *Chronici* Alexandr. *in Phoca*. Neque id ſummis Magiſtratibus proprium fuit, cùm & Imperatoribus præferrentur, uti docent Herodianus *in Commodo* & *in Antonino*, Tertullianus *in Apologetico cap.*34. Alii. Inde verò fluxiſſe, ut *cum faculis & acclamationibus*, in urbium ingreſſu, Impp. Occidentis exciperentur, quod tradit Lambertus Schaffnaburgenſis A.C. 1077. non liquet. Verùm utut ſe res habeat, hinc ritus videtur apud Orientales Auguſtos ortus, ut *Lampadariis* in ſacris liturgiis eos præcederent, μετὰ διβαμπούλων καὶ τοῦ λαμπαδίου, ut auctor eſt Codinus *de Offic. cap.*6. *num.* 4.3.4.4. *cap.*7. *num.* 24. Quòd autem *Menſoribus* adjungantur *Lampadarii*, in *Not. Imp.* & *in d. L. ult. Cod. de Div. off.* ideò fortè factum, quia ex Menſorum ordine erant, vel quia, uti illi, Imperatorem & Magiſtratus anteirent. Ab Impp. tranſiit mos ad Patriarchas Eccleſiæ Græcanicæ, quibus itidem in Liturgiis lampades ac faces præferri conſueviſſe, legitur apud eundem Codinum *de Offic.* Quo etiam jure Metropolitani gaudebant αὐτοκέφαλοι, uti diſcimus ex Balſamone *de Privilegiis Patriarch.* quales Archiepiſcopi Cypri, Bulgariæ &c. Hinc meminit λαμπαδαρίου τοῦ Βασιλικοῦ Κλήρου, *Lampadarii Imperatoris Cleri* Pachymeres *l.* 4. *c.*16. qui ſc. in Palatinis Eccleſiis lampadem Imperatori fortè, aut ipſi Patriarchæ, vel alii Metropolitæ, in iis ſacra facienti, præferebat: docetque idem *lib.* 2. *cap.*15. βακτηρίαν καὶ τὸ Λαμπαδοῦχον, ſymbola fuiſſe dignitatis Patriarchalis, quæ ab Arſenio Patr. repetiit Mich. Palæologus, cùm eum abdicaſſet. Διβάμπουλος dicitur eidem Auctori *lib.*7. *cap.*28. quòd *duplici lampade* conſtaret, uti docet Car. du Freſne, e quo hæc depromta, ex Meurſio & Gretzero *ad Codinum*. Macri Fratres unam lampadem Patriarchæ, duas verò Imperatori, in ſacris, præferri conſueviſſe; præterea hodie quosvis Græciæ Epiſcopos idem ſibi, quod olim ſolis Patriarchis aut Metropolitis conceſſum diximus, vindicare, adnotant *in Hierolexico*, voce *Candela*. De *Lampadophoris* verò Veterum, qui, Græcè Πυρφόροι dicti, ſublatâ in altum face prælii ſignum dabant, ſicut Tubicines poſtea ad id muneris adhibiti fecerunt hodieque facere ſolent, ſuprà ubi de Vett. *Belli indicendi ratione*, de aliis V. hîc infrà.

Lampadion, Græcè Λαμπάδιον, genus capillamenti, apud Dicæarchum in *Vita Græc.* Τὸ δὲ τρίχωμα ξανθὸν ἀναδεδεμένον μέχρι τῆς κορυφῆς, ὃ δὴ καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων λαμπάδιον, *Capillamentum flavum implexum usq; ad verticem, quod ab incolis dicitur lampadion.* A' *flamma*, ut videtur, ſimilitudine, quæ uti ſenſim acuminatur, ita iſtiusmodi capillorum ſtructura in verticem πυργηδὸν, *turris* inſtar, concumulabatur: cujusmodi turritum galeatumque verticem ſic Prudentius deſcribit *Pſychom.* ubi de Superbia loquitur,

> *Turritum tortis caput accumularat in altum*
> *Crinibus, extructos augeret ut addita cirros*
> *Congeries, celſumq; apicem frons ardua ferret.*

In eundem graviter invehitur Tertullianus *de Vel. Virg.* & Hieronymus *libro* 2. *Epiſt.* 18. V. plura apud Car. Paſchalium *Coronarum libro* 1. *capite* 5. & hîc paſſim, ubi de *Capillatura*, *Capillis*, *Corona* &c.

Lampas, à Gr. λάμπω, *luceo*, cum face, funali, lucerna, tæda, de quibus V. *ſuo loco*, nonnunquam confunditur; aliquando pro certa facis ſpecie accipitur. Sic *lampades* ardentes, quibus in Equuleo Martyres cruciatos legimus, fiebant hoc modo: Deſumebantur primùm vaſa quædam lata unius palmi longitudinis, vel aliquanto majoris, quæ deinde à ſummo ad arctiorem formam paululum, præpoſteræ perverſæque pyramidis inſtar, contrahebantur, atque adſtringebantur. Erant autem vaſa vel terrea, vel ferrea, ſicut indicant ea, quæ ex ruderibus urbis Romæ ſubinde eruuntur, & Columella innuit *l.*12. *c.*18. Poſtea verò vaſa hæc haſtulis quibusdam quadratis & ſimul colligatis ſepta, quæ ad vaſorum ſimilitudinem & ipſę à ſummo paulatim aſtringebantur, igne flammam emittente repleri ſolebant. Porrò iſtiusmodi haſtulas, ſi ad ea, ad quæ *Lampades* uſui erant, animum referamus, intelligemus quinque aut ſex palmis plus minusve fuiſſe oblongas. His itaque, quemadmodum de laminis ardentibus ſuprà dictum, patientium conſtantiam expugnare & latera cæterasque miſerorum partes adurendo, vel veritatem extorquere, ſi revera rei eſſent: vel ad idololatriam pertrahere Martyres conabantur, Gallonius *de Mart. Cruc.* Figuram iſtiusmodi *Lampadum* ardentium, exhibet Gothofr. Jungermannus *Notis ad libellum Hier. Magii de Equuleo*: Martyris ab Equuleo pendentis, & laminis lampadibusque uſtulati, Idem *ibid.* Gratiores erant, quæ nubentibus præferebantur olim: ut Ovidius docet *Epiſt.* 14. *Hypermneſtra ad Lynceum*.

> *Ducimur Inachides ſub magni tecta Pelasgi,*
> *Et ſocer armatas accipit ipſe nurus.*
> *Undiq; collucent præcinctæ* Lampades *auro*,
> *Dantur in invitos impia thura focos.*

Quæ item Imperatoribus, aut in nocturnis lucebant conviviis: Quæque in ſacris Cereris aliisque feſtivo certamine deferebantur. Nec funera ſuis *Lampadibus* caruere, de quibus omnibus V. Thom. Dempſterum in *Joh. Roſini Antiqq. Rom. paſſim.* Appendebantur autem non rarò, feſtivitate ac pompâ ſic poſcente, [illegible]nibus, ordine rato. Claudianus *Nupt. Honorii*,

> ——— *aliis funalibus ordine ductis*
> *Plurima venturæ ſuſpendite lumina Nocti.*

Virgilius *Æn. l.* 1.

> —— *dependent lychni laquearibus aureis*
> *Incenſi* —

Quem morem pulchrè deſcribit Prudentius *Cathemerin.* 5. V. quoque Paulinum *Natali Felicis*. Sed & nocturnum iter obeuntibus, quod frequens priſcis, uſum præbuere, uti vidimus ſuprà. Iidem *lampadibus accenſis* res geſtas nuntiabant, mirabili planè induſtriâ, quod artificium cum cura nobis Polybius aperuit. Horis quoque indicandis adhibitas, docet *Lampas Horodictica* ſeu *Horometra*, in Muſæo Kircheriano, de qua V. Georg. de Sepibus *Deſcriptione Collegii Rom. Soc. J. Muſæi p.*55. &c. V. quoque ſuprà, ubi de *Facibus* & *Funalibus*, & plura hanc in rem, apud Dan. Heinſium *ad Silium Italic.* & Caſp. Barthium *ad Claudianum de Raptu l.*1. ſicut de *Lampadibus Furiis attribui ſolitis*, apud eundem *ibid.* ut & *ad Statium l.*11. *v.*142. Hinc *Lampadophori*, qui præcincti lumbos & lychnos ferentes, dominum olim præſtolabantur, à cœna revertentem, vel etiam comitabantur. Unde *ordo comitum longiſſimus*, *multum* item *flammarum* & *ahenea lampas*, memorantur hoc in negotio Juvenali *Sat.*3. *v.* 284. Eodem nomine veniebant, qui in ſacris Cereris *Lampada*, ab ara accenſam, manu comprehendentes, ad certum in templo locum currebant, alterique ſucceſſuro curſu eamque inextinctam tradebant, cum verbis, *Tibi trado*. Quod idem Athenis in aliis tribus feſtis, Panathenæis nempe, Vulcanalibus & Prometheis factum eſſe, alibi diximus. Græcis Δᾳδοῦχοι, quam vocem vide. Meminit Statius *libro* 4. *Sylv.*8.

> *Tuq; Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo*
> *Votivam taciti quaſſamus* lampada *myſtæ*.

V. quoque Pollucem, ubi de Agonibus τοῖς ἐπὶ λαμπάδι, *l.*3. *c.*30. & ſuprà in voce *Lampadarii*.

Lampra, adde: Hodieque vicus, vix leucâ Athenis diſtans, versùs Merid. montis Hymetti conſpicitur, *Lambrica* nomine, unde montis illud latus *Lamprovouni*, ſicut ejus reliquum *Telovouni*, incolæ appellant. Habitatur autem ab Albanenſibus Chriſtianis. V. Jac. Sponium *Itiner. Part* 2. *p.* 227.

Lampridia, mater ex Aurelio Fuſco Peſcennii Nigri Imp. apud Spartianum in *Vita* hujus.

Lamprophori, Græcè Λαμπροφόροι, dicti olim in Eccleſia, qui, Baptiſmo initiati, per integrum ſeptiduum *candidati* incedebant, quo de ritu hîc non uno loco. Sed & Græcis Λαμπροφόρος ἡμέρα dies Reſurrectionis Chriſti, quæ & nonnunquam Λαμπρὰ ſimpliciter, non ſolùm, quòd mentes hominum illuſtraret, & de *ſplendida* vitæ æternitate commonefaceret: ſed etiam, quòd luminibus omnia cereisque accenſis tum *illuminarentur*, uti diſcimus ex Gregorio Naz. *Orat.* 1. *in Paſcha*. qui alibi morem hunc, tanquam à Gentilibus mutuatum, reprehendit, *Orat. in Julianum* 2. V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* vocibus, Λαμπρὰ, Λαμπροφορεῖν, Λαμπροφόρος, Λυχναψία &c.

Lana, ex Gr. λῆνος poſt pelles, in veſtium uſum ceſſit: Hinc togæ, tunicæ, lacernæ, & reliqua Quiritium veſtimenta non niſi à pretio *lanæ* aut à colore Scriptoribus commendata legimus. Plinius *lib.*8. *c.*47. *Magna*, inquit, *& pecori gratia vel in placamentis Deûm, vel in uſu vellerum. Ut boves victum hominibus excolunt, corporum tutela pecori debetur*: Deinde *lanarum* genera exequitur, omnemque Romanorum cultum inde confectum oſtendit. Addit ex Varrone, *lanam* cum colo & fuſo Tanaquilis in templo Sangi duraſſe, factamque ab ea togam Regiam undulatam, quâ Tullius Rex uſus fuerit. Atque inde factum, ut nubentes Virgines comitaretur colus compta & fuſus cum ſtamine & Sponſa mariti fores lanâ coronaret: cùm priùs nova Nupta in pelle *lanata* conſideret, quem Romanorum morem ex Feſto obſervat Jo. Meurſius *Commentar. ad Lycophronem*. Nempe hanc vivæ pecudes homini veſtiendo commodant. Unde Ovidius *Metamorph. l.*15. ſic de pecore:

> —— ——— *Inq; tuendos*
> *Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar.*
> *Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas*
> *Præbetis, vitaq; magis, quàm morte juvatis.*

Et quidem hæc *Lana*, antequam tonderentur, velli ſolebant; Romæ ſc. & vicinis in locis (in Græcia enim & Judæa etiam antiquitus tondebantur) unde *velleri* nomen, ut eſt apud Varronem *de L. L. l.*4. & *de R. R. l.*2. Plinii quoque eſt *l.*8. *c.*48. *Oves non ubiq; tondentur, durat quibusdam in locis vellendi mos.* Sed tondendi conſuetudo Hebræis inprimis vetus fuit: qui & ob ſummos *lanæ* uſus, tonſuræ tempore, convivium celebrabant, ut Abſolomum 2. Sam. *c.*13. *v.* 23. & Nabalem, 1. Sam. *c.*25. *v.*7. feciſſe legimus. Hodie præcipua bonitas eſt *Lana Anglicana*: cujus qui rationem arceſſunt à pabulis minùs lætis, tueri ſe poſſunt Marone, qui læta Opiliones pabula fugere jubet *Georgic.* 3. *v.* 386. Sanè à ſolo parùm fertili lanam reddi ſubtiliorem, Cardani etiam judicium eſt *Subtilit. l.*10. Addunt de Anglicana alteram item rationem, quòd eâ regione oves vix bibant; ſed, ad ſitim extinguendam, cœleſti ferè

toto

tore ſint contentæ. Verùm lanæ hujus bonitas ignota vett. Romanis fuit, à quibus prædicari quidem in Aſia video vellera Mileſia, Laodicena, & quædam alia: de quibus Plinius *l. & c. cit.* In Græcia autem extolli à Vett. Attica ſolet: unde apud Athenæum *l. 5.* quæſtio illa, Εἰ τῆς Ἀττικῆς ἐρίων ἐστὶ μαλακώτερα, *Suntne lanæ aliquæ Atticâ molliores?* Laudat & Plutarchus *l. περὶ τοῦ ἀκούειν* & Laberius *Paupertate*, apud Nonium *in Lanitia*. Commendabatur itidem vicina Megarenſis. In Italia autem, præcipuè in pretio erat illa è Magna Græcia, uti Apula, maximeque Tarentina: proxima tum Parmenſis, tum Altinas; illa ex Galliæ Ciſpadanæ coloniis, hæc ex Altino, Venetæ regionis municipio. Jungit eas Mart. *l. 14. Ep. 155.*

Velleribus primis Apulia, Parma ſecundis
Nobilis: Altinum tertia laudat ovis.

Columella *l. 7. c. 2. Generis eximii Calabras, Apulasq;, noſtri exiſtimabant; earumq; optimas Tarentinas. Nunc Gallicæ pretioſiores habentur, earumq; præcipuè Altinates. Item quæ circa Parmam & Mutinam, macris ſtabulantur campis.* E quibus locis lucem capit Varro *de R. R. l. 2. c. 2. Pleraq; ſimiliter faciendum in ovibus pellitis; quæ propter lanæ bonitatem (ut ſunt, Tarentinæ & Atticæ) pellibus integuntur, ne lana inquinetur; quo minus vel infici rectè poſſit, vel lavari ac parari.* Ubi pro *Atticæ* (ut P. Victorius legit) in prioribus editionibus cunctis erat *Altinates*. Quamvis veriſimile ſit, non Tarentinas modò oves, ſed Atticas item velleribus integi conſueviſſe. Nam de Megarenſibus Atticæ tam vicinis diſertè id nos docet Laertius *in Diogene*, qui ἐν Μεγαρεῦσι πρόβατα τοῖς δέρμασιν ἐσκεπασμένα, meminit. Horatius *libro 2. Od. 6.* eas *pellitas* dicit:

Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen.

Galeſus autem, ut cum ad locum annotat vetus Interpres, *fluvius eſt juxta Tarentum; ubi, præ paſturæ copia vel dulcedine, molliores ovibus lanæ ſunt.* De tectis igitur Tarentinorum ovibus ſermo eſt, quod non animadvertit Vir eruditus; qui miratur, *pellitarum* epitheton, quia oves omnes, imo & animantium aliæ, ſunt pellitæ. Hujuſmodi verò pecori opponitur *colonicum*; proximæ tamen poſt tectum dignitatis; quia non gramine, ſed rubis, paſcitur. Plin. *l. 8. c. 47.* Vilius montanum pecus: de quo ſic Lucilius, apud Feſtum *in Solox*;

Paſcali pecore ac montano, hirto atq; ſoloce.

Ubi *ſolox* pecus vocatur, quomodo & *lanam ſolocem* pro hirta duraque Titinius in *Barathro*, apud eundem, dixit. Gerh. Joh. Voſſius *de Idolol. l. 3. c. 70.* Præter enumerata *Lanarum* genera, Selgicarum quoque meminit Tertullianus *de Pall.* quas quia nuſquam alibi, niſi heic, memoratas repererunt nonnulli, ideo amoverunt & *Gallicas* repoſuerunt. Sed ex Strabone non difficulter colligitur, nomen aliquod pretiumque tunc Selgicarum fuiſſe lanarum, quarum magnus proventus ex Selgico territorio erat, V. eum *libro 12.* & inf. à in voce *Selge*, &c. Tranſeo ad colores. Et quidem *nativa* vocabant vellera, quæ naturâ colorante tincta eſſent. Martialis,

Nativa ſemper habeat, & licèt laudet
Fuſcos colores, galbinos habes mores.

Hinc *nativus color*, pro fuſco vel nigro. Nonius, *Pullus color eſt, quem nunc Spanum vel nativum dicimus.* Spanus, à lanis Hiſpanis, quæ nigræ erant; præter nigrum tamen, multi alii colores nativi. Nam & leucophæus & fulvus & rutilus, inter nativos colores numerantur, & horum omnium colorum lanæ ſunt, non ab arte ſed à natura ſic coloratæ. Inter hyacinthorum ſpecies, unus quoque, qui *nativus* dicebatur, erat: hic dilutior & minùs roſeus, quàm rhodinus, quem vulgò *rubinum* vocant Galli. V. Epiphan. de variis hyacinthorum coloribus. Bæticæ autem rutili coloris erant lanæ. Tarentinæ *pulliginis ſuæ*, ut loquitur Plinius. Sic *coloris ſui* dictæ, quæ ſuum & naturalem colorem retinebant, nec alienum imbibebant: Nam lanarum nigræ ſui coloris retinentiſſimæ ſunt, nec ullum alium bibunt, ἰδιόχρωμα Græcis. Tales Hiſpanæ lanæ: unde *Spanum* colorem & *nativum* de nigro dixere. Κοράξοι Straboni hæc vellera, quæ Romam ex Hiſpania afferebantur, *l. 3.* quod perperam de Coraxis Scythiæ populis accipiunt. Unde enim in media Hiſpania Coraxi? Potius itaque de lanis loquitur coloris coracici ſive corvini, quæ inde in Italiam importarentur, cùm priùs veſtes importari ſolitæ eſſent. Ἔρια τῶν Κοραξῶν, ſunt lanæ coracinæ: tales enim Hiſpanæ. Plinius *l. 8. c. 48. Hiſpania nigri velleris præcipuas habet.* Κοραξὸς autem Græcis *niger* eſt, à corvi colore, V. eundem Strabonem *lib 12.* ubi pro κορακινὴν χρόαν, lege κοραξὴν χρόαν: Plut. *de Flum. ubi de Inacho & Strymone:* Heſychium in voce κοραξοί, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Pall. Tertull.* Totus Plinii locus ſic ſonat: *Hiſpania nigri velleris præcipuas habet: Pollentia juxta Alpes canis: Aſia rutili, quas Erythræas vocant: Canuſium fulvi & Tarentum ſuæ pulliginis.* Notat præterea, *Iſtria ac Liburnia lanam pilo propiorem, quàm lanæ, & ideo pexis veſtibus alienam, & quam ſola ars ſcutulato textu commendat in Luſitania.* Erant autem pexæ veſtes, in quibus, ob villorum denſitatem, nec ſtamen nec trama appareret; ut infrà videbimus. Fiebant verò ex *lana* tum textilia, tum coactilia, quæ & Cæſari *ſubcoacta* vocata. Belgæ *vilten* vulgò dicunt: imò & jam à compluribus ſeculis appellata *feltra* vel *filtra*: quo modo nominant Helmoldus Presbyter, Hinningus Lector, Herthonus Armenius, pluresque alii, ut cùm Meurſio oſtenſum, *Gloſſar. Græcobarb.* tum Henr. Spelmanno *Archæol.* in voce *Feltrum*. Eſt verò ſatis veriſimile, *vilten* & *feltra*, eſſe ex Græco πίλησις vel πιλῶσαι: quo modo dicuntur τὰ ἐκ τριχῶν συνθέμενα, *è pilis compoſita*. Itaque quod Græcis συμπιλοῦν, id Latinis *conciliare*, à *ciliis*, i. e. pilis, Varro *de L. L. l. 5.* Magnus verò coactilium uſus: nam & pilei inde, & veſtimenta alia, pluviæ arcendæ, conficiunt. In bello etiam juvare, indicat illud Cæſaris *Bell. Gall. l. 3. Omnes fere milites aut ex ſubcoactis aut ex centonibus, aut ex coriis tunicas, aut tegmenta fecerant, quibus tela vitarent.* Quod plenius explicat Plinius *l. c. Lanæ & per ſe coactæ veſtem faciunt; & ſi addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt; imò vero etiam ignibus.* Ac lubuit inde, ut inſerviant quoque tomentis, Gallicano, ut videtur, invento, Voſſius ubi *ſuprà*. Unde autem *Lana* veſtibus texendis materia primùm eſſe cœperit, quo modo & à quo inventa ſit? non adeò liquidum eſt. Tertullianus *de Pallio*, *Cedo*, inquit, *jam de veſtro, quod Ægyptii narrant & Alexander digerit, & Aſter legit, ea tempeſtate Oſiridis, qua ad illum ex Libya Ammon vaſit ovium dives: deniq; cum ipſis Mercurium autumant fortè palpati arietis mollitie delectatum, deglubiſſe oviculam: atque pertentat quod facilitas materiæ ſuadebat, tractu proſequente ſimul eliquaſſe, & in veſtem priſtina modum, quam philyra tenui vinxerat, texuiſſe. Sed vos omnem laniſicii diſpenſationem ſtructuramq; telarum Minervæ maluiſtis, cùm penes Arachnen diligentior officina.* Secundum illum ergo ex facto Mercurii, dum Venus arietis pertentat, mollitie ejus delectatus, & dum floccum lanæ fortè avulſum longiùs trahit, & filatim ducit, neri poſſe lanas & in modum reſtis tiliacei, quales priùs fiebant, poſſe torqueri, oſtenſum eſt: atque ex eo ſiis docta *lana veſtis* texturam prima apud Ægyptios prodiit. *Exinde materia*, pergit Tertullianus, id eſt, ex eo tempore, materia texendis veſtibus prodita, nec lanea tantum & de ovibus: ſed mox etiam de aliis rebus, quæ poſtmodum ad exemplum lanæ repertæ ſunt, quæque idoneam veſtificinæ materiam, haud ſecus ac lana, præbuerunt; ut linum, ſericum, bombycinum & alia id genus. Plinius quoque *lib. 7 c. 16* textilia Ægyptios inveniſſe ſcribens, textilia de lana intelligit: nam lini inventionem tribuit Arachnæ. Antea non textiles, ſed plexiles veſtes fiebant, e reſtibus aut vinculis tiliaceis inter ſe nexis & plexis, in retis modum: ex papyro etiam tales & junco, & ex materia fluminea, quam Græci φλοῦν vocant, plecti moris erat, V. Meletium *de Nat. Hom.* cujuſmodi fuit Indorum veſtis, apud Herodotum, quam φλοΐνην vocat, *l. 3.* V. iterum Salmaſium *l. c.* Porrò in uſum tomenti *lana* venit, cum antea torus ſtramentitius, qualis adhuc in caſtris ætate Plinii retinebatur, adhiberetur. Id idem inventum Gallicum exiſtimat, ut dictū. Ex eadem pilei confecti, jam veteribus Ægypti Regibus, quorum judicio *laneæ* veſtes profanæ, linteæ ſacræ erant: hodieque inprimis Perſarum Reges, ut ab Homagitis ſeu Turcis diſtinguantur, lineo albo turbante illis relicto, alio utuntur, è cujus medio pileolus acuminatus è *lana* conſtipata coloris rubri confectus, ſenis utrinque gradibus aſſurgit. Quare à *lana* ſunt qui velint illos Reges per excellentiam dictos *Sofi*, quod nomen Arabicè *lanam* ſonat. Imò & udones, ſoccorum genus, non ſolùm ex ſuo, pilisque hircinis caprinisque ſed etiam ex *lana* confectos, indigitat Martialis *l. 14. Epigr. 138.*

Non hos lana dedit, ſed olentis barba mariti,
Cinyphio poterit planta latere ſinu &c.

Nec à ſacris *lana* exulavit; Quamvis enim Ægyptii inprimis, non niſi lineis veſtibus in Deorum cultu uterentur, unde *linigeri* Iſidis Sacerdotes Scriptoribus appellati: *lanea* tamen vitta & *laneus* orbis indumentum familiare Diis Laribus erant, eo quòd *lana* notiſſimum & familiare maxime veſtimentum ſubminiſtraret, docente Plinio *lib. 21. cap. 3.* Meminit ejus Propertius *lib. 4. El. 6.*

Coſtum molle date, & blandi mihi thuris honores,
Terq; focum circa laneus orbis eat:

è cujus *l. 3. Eleg. 5.* coronam hanc in expiatoriis & Magicis ſacris receptiſſimam fuiſſe colligitur. Unde & apud Virgilium *in Pharmaceutria*,

Affer aquam & molli cinge hæc altaria vittâ.

Filum *lanæ* etiam Flaminum velamen erat, quo in apice ſemper tectos eſſe oportebat. Livius *lib. 1. Legatus, ubi ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato (filum* lanæ *velamen erat) Audi Jupiter, inquit,* &c. & Servius *in Æn. 8. Flamines in capite pileum habebant, in quo erat brevis virga deſuper habens* lanæ *aliquid.* Unde ſunt qui ab hoc filo, illos quaſi *Filamines* appellatos velint &c. Sed de Coronis è *lana* plura infrà, ubi & de *Lanæ*, in puerperiis, ſupplicationibus, funeribus uſu. Etiam verò *lanis* involvebant Veteres affectam partem. Suetonius *Domitiano c. 17. Siniſteriore brachio, velut ægro, lanis faſciisq; obvoluto.* Atque hæ ſunt *lanæ*, quarum meminit Ulpianus *§. nec ea quidem, l. ſi cui lanæ, D. de leg. 3.* & Martialis,

Quòd lanâ caput alligas Charine.

Unde ſæpius apud Hippocratem, aliosque Medicos legas, ἐρίοισι ἐπιδεδέσθω aut περιδέειν ἐρίοισι ὑγροῖσιν, i. *ut pars affecta commodum ſeſe habeat.* V. quoque Aretæum, Leontium *Epiſt. ad Lamiam*,

miam, Artemidorum *l.* 1. & ſuprà in voce *Fecale* &c. Ut de uſu *Lanæ* ſacro aliquid addam, ejus primitias ſolvi Deo ſolitas, diſcimus ex Deuteron. *c.*15.*v.*19. *Ne tondete primogenitum ovium tuarum.* Et Deuteron. *c.*18.*v.*4. *Primitias velleris ovium tuarum ei* (Sacerdoti) *dato.* quam legem multis explicat Majemonides *in Biccurim cap.*10. Eodem referri poteſt, quod propter Deum pauperi dabant. Jobi *c.*31.*v.*19,20. *Si quem perire vidi veſtu inopiâ, & pauperem abſq; operimento, ſi non mihi benedixerunt lumbi ejus, ac non incaluit agnorum meorum vellere.* Sed & ad ſacra pertinet aſpergilium ex byſſopo & *lana coccinea*, de quo Levit. *c.*14.*v.*49. & Hebr. *c.*9.*v.*19. Imò præter aurum argentum, æs, ſerici ac *lanarum* fila, byacinthina & purpurâ ac cocco tincta, lignum xylinum, caprarumque pilos, arietum quoque ac melium vellera, ad Tabernaculi conſtructionem, adhibita legas Exodi *c.* 35. *v.* 5-9. De aliis gentibus aliquid infrà dicemus, ubi de *Laneis Coronis.* At Ægyptii omnem in ſacris lanæ uſum damnarunt, qua de re Plutarchus multa philoſophatur *l. de Iſide*; cui adde Apulejum *Apolog.* ubi inter alia, *Quippe lana, a.c. ſegniſſimi corporis excrementum, pecori detracta. jam inde Orphei & Pythagora ſcitu, profanus veſtitus eſt* &c. Cœterùm *lanæ* cum lino mixtionem prohibuit Iſraëlitis Deus Levit. *c* 19.*v.*19. *Non indueris lanam & linum ſimul.* Quod Joſephus ad ſolum populum reſtringit, Sacerdotibus id permiſſum eſſe, aſſerens. At non ſolùm nulla pars veſtitus Sacerdotalis ex tali miſtura conſtitit, ſed & certi miniſterii tempore *lanearum veſtium* uſus ipſis prorſus fuit interdictum Ezech. *c.* 44. *v.* 17. *Cùm ingredientur portas interiores*, veſtes lineas *induens*, *nec aſcendat ſuper eos lana.* Potiùs igitur plebi hìc nihil peculiare mandare, ſed omnes Iſraëlitas hoc ritu ad morum ſimplicitatem revocare voluiſſe Deum, dicemus cum Theodoreto *in Levitic. Quæſt.* 27. & Cyrillo *de adorat. lib.*7. Plura de *Lana*, V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 45. ubi, inter alia, *de Lana tributo*, à Regibus Moab Iſraëlis Regibus pendi olim ſolito; *de Lana Damaſcena*, in S. Scriptura, celebri, cujus famam ſericum & goſſypium, quorum hodie Damaſci maximus proventus eſt, obſcuraverunt; de *plaga* item *lepra, in veſte lanea, aut linea*, Levit. *c.*13. cujus apud exoticos Scriptores nulla mentio: nec non hic infrà. De *Lana* verò *arborum*, V. infrà, voce *Lanugo*, uti de *Lana conchæ margaritiferæ*, voce *Pinnicum.*

Lanarius, generali voce quemcunque *lanarum* Artificem aut negotiatorem ſignificat: ſpeciatim *Lanarius pectinarius* dicitur, qui lanas pectit. Vetus *Inſcr.* LANARII. PECTINARII. SODALES. Græci Κτενισὰς ſimpliciter eos vocant Galli *Cardatores*, a *carduo pectinali*, ſeu *fullonio*, ut iidem vocant, cujus capitula echinata carminandis lanis & rudibus pannis lævigandis eundem uſum præſtant jam, quem hippophæſti olim capitula, V. Salmaſium *ad Solinum pag.*396. Dicitur & *Lanarius Coactiliarius*, qui coactilia operatur, aut vendit & *Coactiliarius* etiam per ſe vocatur, V. *ſuprà* Cœterùm *Lanificii*, cujus primum uſum Minervam monſtraſſe, telamque orſam eſſe & *lanam* coloraſſe, ſcribit Iſidorus; opus olim in matronis laudatiſſimum, quod vel ex eo patet, quod de *lana*, fuſo ac colo Tanaquilis ſuprà dictum. Sed & Virgines in Sacerdotii munera caſtitate mirâ educatæ *lanificio* erudiebantur, Feſtus *l.*16. Nec Auguſtus *temerè aliâ quàm domeſticâ veſte uſus eſt, ab uxore, & ſorore, & filia neptibusq; confectâ* apud Sueton. *in Aug cap.*73. cui ſimile quid de Alexandro M. apud Curtium legimus. Inde gloria nobilibus matronis olim, veſtes filiis, maritis amicisque diſcedentibus manibus propriis elaboratas dediſſe. Silius Italic. *l.* 7.

Quod noſtra nevere manus, venerabile donum.

Et extat veteris marmoris fragmentum tale:

Hoſpes quod deico, paulum eſt, aſta ac pellege,
Hic eſt ſepulcrum haud pulcrum pulchraï feminæ;
Nomen, Parentes nominarunt Claudiam,
Suom maritom corde dilexit ſouo,
Gnatos duos creavit, horum alterum
In terra liquit, alium ſub terra locat.
Sermone lepido, tum autem inceſſu commodo:
Domum ſervavit, lanam fecit, *dixit, abei.*

Apud Barbaros verò, Perſas, aliosque ignominiæ loco id habebatur. Sed & apud Romanos, quando ea munera ſordere dominabus viſa ſunt, penſa partiebantur inter ancillas *Lanificas*, aliæ *Lanipendia* dictæ. Priùs enim diurna penſa matronæ ipſæ ſervabus præſcripſerunt, ut legere eſt apud Xen. *l.*3 *Memorabil.* Poſtea verò vel Eunuchi, vel ancillæ modò memoratæ id fecerunt. Habebant autem ancillæ lanificæ aliquam ſibi præpoſitam, ut ex Claudiano diſcimus *in Eutrop. l.* 1.

Tu potes alterius ſtudiis hærere Minervæ,
Tu telas, non tela, pati. tu ſtamina noſſe,
Tu ſegnes operum ſolers urgere puellas.

His victum diurnam pro operis ratione diſtributum fuiſſe, docet Claudianus *de bello Gildon.*

—— —— —— —*Gaudetq; diurnos*
Ut famula præbere cibos.

Locus Gynæceum erat, conclave viz. in penitiori ædium parte: *θάλαμος ἱςῶν, ταλασιουργὸς οἶκος*, *i. thalamus telarum domus operoſi lanificii*, Julio Polluci *l.* 1. *cap.*8. Proin de Lucretia Ovidius *lib.* 2. *Faſtor.*

Inde cito paſſu petitur Lucretia, cujus
Ante thorum calathi lanaq; mollis erat.

Et de eadem Servius *ad verſum* 646. *l.*8. *Æneid.* *invenerunt eam lanificio operam dantem*, &c. V. plura apud Pignorium *de Servis* & Thom. Dempſterum *in Joh. Roſini Antiqq. Paralipom.*, *libro* 1. *capite* 13.

Lancea, an quòd æquâ *lance*, i. æquali amento, ponderata vibretur, an ex Græco λόγχη? Ætoli, Martis geniti, inventum dicitur Plinio *lib.*7. *cap.*56. *Sagittas Perſen Perſei filium inveniſſe dicunt: lanceas Ætolas jaculum cum amento, Ætolum, Martis filium: haſtas velitares Tyrrhenum pilumq;*; ad quem locum V. Dalechampii *Notas.* Varro verò Hiſpanicam vocem eſſe tradit, apud A. Gellium *lib.* 15. *cap.* 30. Sed & ipſum teli genus Hiſpanicum fuiſſe, & ex Hiſpania in Italiam cum nomine delatum, extra dubium ponit Oſelius *ad l.* Imò non Hiſpanis ſolum, ſed omnibus pariter Celtis & rem & nomen quondam fuiſſe communia, exinde deducit, quòd Siſenna apud Nonium, id teli genus Suevis, Germanicæ genti, tribuit: *Gallia materibus, Suevi lanceis confligunt.* Et Diodorus Sic. *l.* 5. Germanis ſimul ac Gallis, προβάλλονται δὲ λόγχας ἃς ἐκεῖνοι λογχίας καλοῦσι. *Haſtas jaciunt, quas ipſi lanceas appellant.* Hodieque adhuc Lance id teli genus, unde *Landsknecht*, quaſi *lancearii milites*, uti addens. Fuit autem, *Lancea* Caroli M. inprimis magni apud Francos olim habita, de qua ſic, ex Ingulfo, Wilhelmus Malmesburienſis *de Geſtis Angl. lib.*2. *cap.*6. ubi de Cimeliis, quæ ab Hugone R. Franc. ad Adelſtanum Regem Anglorum miſſa ſunt, inter quæ pars dominicæ crucis, enſis Conſtantini M. vexillum S. Mauritii & *lancea Caroli M.* non exigui apud Francos pretii, *quam Imperator inviĉtiſſimus, contra Saracenos exercitum ducens, ſiquando in hoſtem vibraverat, nunquam niſi victor abibat: ferebaturq; eadem eſſe, qua, Dominico lateri Centurionis manu impacta, pretioſi vulneris hiatu paradiſum miſeris mortalibus aperuit.* Sic inter Cimelia & ſymbola Imperatoria vulgò recenſetur, *Lancea Conſtantini M.* quam nactus à Sanſone quodam Com. Rudolphus Burgundionum R. dicitur miſiſſe ad Henricum I. Imp. poſtea Otho I. in prælio contra Lotharingos & Hungaros, Henricus IV. an. 1089. Epiſc. Lauſannæ eam deferente, extuliſſe, apud Conr. Urſperg. & Albertum Stadenſem *A.C.*922. à quo tempore inter Imperii cimelia præcipua eſt habita. Conſtantinum certè M. μετὰ λόγχης, *cum lancea*, quam alii σκῆπτρον vocant, ſtetiſſe ſuper columnam porphyreticam CPoli, docet Car. du Freſne *ad Alexiadem. pag.* 382. Ademarus verò Cabanenſis, non *Conſtantini*, ſed *S. Mauricii lanceam* hanc vocat, ubi de electione Conradi Imp. quam à Rudolfo, unà cum Burgundiæ Regno, cujus fuerit inſigne, Conrado præfato traditam fuiſſe, ſcribit Hugo Flaviniac. *in Chron.* Apud Danos non minùs celebris fuit *Lancea S. Olai*, quam in præliis contra Ethnicos deferri ſolitam, refert Janus Dolmerus *ad Jus aulic. vetus Norvagicum p.*413. Nec defuit Bohemis ſua *Lancea Regalis*, de qua ſic Albertus Stadenſis, ex Monacho Pegav. A.C. 1079. *Bellum fuit inter Henricum IV. & Rudolfum, in loco, qui dicitur Fladechheim. ubi in primo congreſſu Saxones terga verterunt. Ibi Vratiſlaus Dux & Rex Bohemiæ, regalem lanceam adeptus eſt quæ exinde, permiſſione Imperatoris, ſemper quemvis illius gentis ducatu inſignem in omni feſtiva Proceſſione præcedit.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi *lancearum* uſum ſervis prohibitum, ex *l* 6. *Capitular. c.*271. ſolumque eorum olim fuiſſe, qui *Militum* dignitate ac nomine gaudebant, ex Gobelino Perſona, in *Coſmodromio æt.*6 *c.*77. addit. Idem *lanceis* olim prævaluiſſe Francos, docet *Not. ad Alexiadem.* V. quoque ſuprà, in voce *Juſta.* Addo ſolùm, cultrum, quo in Eccleſia Græci uti, quoque Diaconus σταυροειδῶς, *in crucis formam*, diſſecare ſolitus ſacra dona, λόγχην quoque i. *lanceam* dictam, in memoriam *lanceæ*, quæ Chriſti pupugit latus, uti docet Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce λόγχη.

Lances, apud Propertium, *l.*2. *Eleg.*13.

Deſit odoriferis ordo mihi lancibus, adſint
Plebeja exſequia ——

Fercula ſunt funerum, de quibus ſuprà diximus, & quæ memorantur Papinio Statio *Thebaid l.*6. *v.*126.

Portant inferias, arſuraq; fercula primi
Grajorum, tituliq; pios teſtantur honores
Gentis quisq; ſuæ ——

Aliàs *Lances*, diſci latiores ſeu vaſa eſcaria. Tertullianus *de Pallio*, *cap.*5. *Adigo cauterem ambitioni — quâ lances centenariis ponderis Sylla molitur.* Cujusmodi lances in promulſidario ſolebant reponi, habebantque inſcripta dominorum nomina & metalli pondus. Petronius Arbiter, *Cœterùm in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas — tegebant aſellum duæ* lances, *in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat & argenti pondus.* V. Salmaſium *ad locum Tertulliani citat.* Propriè verò *lances* ſcutellæ ſunt duæ, de libra pendentes, unde & pro libra nonnunquam vox occurrit. V. quoque infrà in voce *Lanx.*

Lanceti ſeu *æ*, quorum mentio in Monaſtico Anglic. colonorum ſpecies eſt apud Anglos: de quorum præſtationibus & operis ita *Cuſtumarium* Prioris Lewenſis in Anglia, apud Spelmannum, *In Socha de Hecham ſunt* 24. *Lanceta. Conſuetudo eorum eſt, ut unusquisq; eorum debet operari à S. Michaele usq; ad Autum-*

nuno

num unaquaq; hebdomada per unam diem, ſive cum furca, ſive cum beſca, vel flagello ad libitum domini cum corredio ad Nonam & uno pane ad Veſperam &c. A'Germanico *Land-leet*, i. indigena, inquilinus, *in terra reſidens*, V. omnino Spelmannum *Gloſſar.* His oppoſiti videntur *Landegandmanni*, itidem genus Cuſtumariorum ſeu inferiorum Tenentium manerii, qui in eodem *Cuſtumario* occurrũnt. Significat enim *Gaend-mann*, teſte Kiliano, *viatorem* ſeu *tranſeuntem*, & *Lanceto*, hoc eſt, *permanenti* contradiſtinguitur. Car. du Freſne in voce *Landegandman.*

Landia, Aben-eſræ *in Exodum* regio eſt, *cujus viri habitati Orbis occupans plus quàm dimidiam partem, omnes è Chami filiis, & hodieq; non ſolùm à carne ſed & à ſanguine & lacte & piſcibus & ovis, denuq; ab iis omnibus abſtinens, quæ ab animalibus prodierunt & ea veſcentes abominantur, & nefas eſſe putant gregibus paſcendis incumbere.* Forte Indiam intelligit, cujus incolæ, ſi Cteſiæ credimus, πλέιυς χεδὸν συμπάντων ἀνθρώπων, *plures fuerunt reliquis hominibus fere quotquot ſunt*: in quibus Gymnoſophiſtę miram abſtinentiam profitebantur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. paſtor. libro* IV. *capite* 17. & de hodiernorum Indorũm, quotquot inter eos Ethnicismo hodieq; adhærent, ſtatu, P. de Valle *Itinerarii Part. IV.*

Landſperga, Germ. *Landsberg*, caſtrum nobile Germaniæ ſup. in Palatinatu, ſub proprio olim Principe, ex Familia Palatina, qui poſtmodum Duci Bipontino agnato ſucceſſit. Auctor lineæ *Landſpergenſis* Fridericus Caſimirus fuit ſecundus filius Johannis I. Duc. Bipontini, natus A.C.1585. ex Magdalena Juliacenſi (fil. Wilhelmi D. Juliac. Cliv. & Mont.) qui aliquandiu in Burgundia habitavit; ab uxore Amalia Naſſovia Arauſionenſi, ductâ A.C.1616. in ea Montfortiam ditionem aſſecutus. Deceſſit autem A.C. 1645. Pater Friderici (n. & den. 1617.) Friderici Ludovici (n. A.C.1619) & Caroli Henrici (n. 1622. den. 1623.) *Comitum Palatin. Rheni &c. in Landsperg.* E' quibus medius, Electore ad Comitia electiva profecto, A. C. 1658. Heidelbergæ vicariatum geſſit. Bipontino dein patrueli Friderico ſucceſſit, A.C.1661. ubi circa debita difficultas orta, cùm à Johanne II. patruo contracta ſuſcipere nollet. Cœterùm vendidit Neoburgico agnato prætenſionem ſuam Juliacenſem, atque conjugem duxit Julianam Magdalenam patruelem, A.C.1645. è qua præter Carolam Amaliam 1653. Ludovicam Magdalenam 1654. Mariam Sophiam 1655. natas, filiosque aliquos immaturâ ætate extinctos; inprimis ſuſcepit Carolum, natum 1659. mortuum 1673. & Wilhelmum Ludovicum, natum 1648. & ſucceſſioni paternæ deſtinatum. Sed turbato mortalitatis ordine, & hunc filium, A. C. 1675. & ex eo & Carola Friderica agnata nepotem Carolum Ludovicum, atque ita totam ſpem ſucceſſionis extingui vidit & luxit: ipſe poſt conjugis mortem, aliâ ignobili ductâ, aliquot quidem filiorum pater, ſed quibus ſucceſſio negata. Sed & Bipontum a Gallis occupari, aliaque belli mala in ditione expertus eſt. Progenitores ejus quod attinet, hi fuere: Ludovicus Com. Palatinus Rheni *in Zuveibrucken*, defunctus A.C. 1489. ex Johanna (fil. Antonii Croji Com. Porceani) reliquit filium Alexandrum *C.Pal.Rh. in Zuveibr.* qui obiit A. C. 1514. Pater ex Margaretha Hohenloica (fil. [illegible]ra[illegible]onis) Ludovici *C. Pal. Rh. in Zweibruk* extincti A.C. 1532. Huic ex Eliſabetha Haſſiaca (fil. Wilhelmi Landgr. Haſſiæ) genitus Wolphgangus *C. Pal. Rh.* deceſſiit A.C.1569. inter alios, ex Anna Haſſiaca (fil. Philippi Landgravii) relicto Johanne I. *C. Pal Rh. in Bipont.* cui defuncto A.C. 1604. ex Magdalena Juliac. ut dictum, fi[lius] fuit Frid. Caſimirus, pater Frid. Lud. lineæ ſuæ extremi. V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Geneal. Hiſtor. in Fam. Palatina*, & *Theatr. Part. I. p.* 124.

Lanea Corona antiquiſſima. Iſidorus *l.* 19. *c.* 30. *Hujus* (coronæ) *principium à Libero quodam Gentiles exiſtimant, quòd is in potando mero vino capita vincire faſciolis inſtituerit. Idcirco olim lineæ ac lanei generis coronas fuiſſe. Sic enim erat in Sacerdotibus Gentilium.* Ubi quod de *Sacerdotibus* ait, illuſtravit hunc eorum ornatum *Commentario ad Claudianum de Raptu l.* 2. Janus Parrhaſius non inſcitè, ex Verrio Flacco, V. quoque Caſp. Barthium *Animadv. ad Statium Theb. l.* 4. *v.* 492. Nempe, ut olea, ſic & *lana*, argumentum pacis habita, ac utraque, velut gemellæ, unà emerſerunt. Juſtinus *l.* 2. *Primi Athenienſes Lanificii & olei & vini uſum docuere, quibus ſcilicet omnibus homines fruuntur in pace.* Quam ob cauſam Virgilius oleæ ramo, quem Pallanti prætendit Æneas, addit vittas i. *lanam*, apud Virgil. *l.* 8.

Et vittâ comptos voluit prætendere ramos.

Ubi Servius, *Vittas autem habet ramus olivæ ideo, ut inertiam & imbecillitatem offerentis oſtendat. Scimus enim oves, unde lana — egere alieno ſemper auxilio.* Huc accedit, quod *lanâ* nihil tenerius mollius. Quæ Ideo *cingulo nova nupta præcingebatur*, inquit Feſtus, *quod vir in lecto ſolvebat factum ex lana ovis, ut ſicut illa in glomos ſublata conjuncta inter ſe ſit, ſic vir ſuus ſecum cinctus, vinctusq; eſſet.* Qua ipſa de cauſa forſan nova Nupta viri januam lanâ coronabat. Quem ritum tangit P[l]in. *l.* 29. *c.* 2. *Lanis auctoritatem veteres Romani etiam religioſam habuere, poſtes à nubentibus attingi jubentes.* Ubi quod de religione Romanorum habet, confirmatur ex Pauſania, qui ab Antiocho R. in Olympii Jovis Templo *laneum velum*, cum textili Aſſyriorum opere, tum Phœnicum purpurâ luculentum, dedicatum, fuiſſe *l.* 5. & Polluce, qui pileo laneo purpureo Deorum ſedes illuſtrari, memorat *l.* 7. *c.* 13. Sed & Deos precantes *baculum & lanam* tenere conſueviſſe, Plut. docet *de Fortun.* & Jovis Cteſii aures alba lanâ coronatæ: & crateres ovis juvenculæ novâ lanâ cincti, occurrunt apud Athenæum *l.* 15. & Sophoclem *Oedipo.* Inprimis verò celebris fuit, à *lana*, quâ coronabatur, nomen adepta εἰρεσιώνη, de qua V. ſuprà in voce *Eireſione*: quo ramo Apollini Athenienſes eo die, quo Theſeus unà cum ſociis periculo exemptus credebatur, ſupplicare quotannis ſolebant &c. Poſtquam dein alia coronamenta ſucceſſere, in mediocribus *lana* haberi cœperunt. Unde cùm mas natus eſſet, ante fores oleæ ramum; ſi fœmina, *coronam laneam*, διὰ τὴν ταλασίαν, Athenis poni in more fuiſſe, legitur apud Heſych. ςέφαν. ἐκφέρ. Imò & adulterum deprehenſum Gortynæ, quæ urbs Cretæ eſt, *lanâ* coronari conſueviſſe, velut mollis & effœminati animi ſigno, tradit Ælianus *Var. Hiſt. l.* 12. *c.* 12. Sed & Homerum, è Rep. ſua eliminandum eadem coronâ inſignit Plato *de Rep. l.* 3. Qua de re V. plura apud Car. Paſchalium *Coronar. l.* 5. *c.* 15. Non omittendum tamen, *cùm ad ſepulchrum ferrent flores atq; frondes* (priſci) poſtmodum *lanam quoq; addidiſſe*, uti Varro ait *de L. L. l.* 6. quo de more V. Jo. Meurſium *Comment. in Lycophronem.*

Lanei Pentadactyli, apud Lutatium, chirothecæ ſunt quinque digitos integros tegentes & partem brachii. Ita autem is *ad Papinianum hocce Thebaid. l.* 6. *v.* 783.

—— verùm ut fiſſam ſuper ora reduxit
Fortè manum, & ſummo maculas in vellere vidit:

Quia laneos, inquit, *habebant pentadactyles ſub caſtibus, qui eminebant ſupra brachia.* V. quoque Caſp. Barthium *ad l.*

Langenburgum. Germ. *Langenburg*, caſtrum Germaniæ, in Franconia, ſub proprio Comite, ex Familia Hohenloica. Cùm enim illuſtris hæc familia varias ſubiiſſet diviſiones, uti ſuprà viſum, præcipua hodie eſt, in *Langenburgicum* & Waldenburgicum ramum: quorum illius Ludovicus Caſimirus, hujus Eberhardus, uterque Georgii extincti A.C.1551. filii, caput conſtituunt. Et quidem in illo, Wolfgangus Ludovici Caſimiri filius, tres filios ſucceſſores habuit; Georgium Fridericum in *Weickersheim*, Cratonem in *Neuenſtein* & Philippum Erneſtum *in Langenburg*, qui extinctus A.C.1628. ex Anna Maria Solmenſi (fil. Ottonis Com. Solmenſis *in Sonnewvvald*) genuit Wolfgangum Ottonem (n. 1611. den. 1632.) Philippum Erneſtum (n. 1612. den. ..) Ludovicum Cratonem (n. 1613. den. 1632.) Philippum Mauritium (n. 1614. den. 1632.) Georgium Fridericum (n. 1615. den. ....) Annam Magdalenam (n. 1617. nuptam Georgio Ludovico Burggravio Kirchbergæ) Dorotheam Sophiam (n. 1618. den. ....) Jo. Albertum (n. 1619.) Evam Chriſtinam (n. 1621. uxorem Wolphgangi Friderici agnati) Mariam Julianam (n. 1623. uxorem primò Johannis Wilhelmi, ſecundò Franciſci Dn. & Pinc. *de Limpurg.*) & Henricum Fridericum (n. 1625.) qui ductâ agnatâ Eleonorâ Magdalenâ (fil. Georgii Friderici præfati Com. de *Hohenloë*, *in Weickersheim*) ex ea ſuſcepit Sophiam Mariam (n. 1653. den. *eod.*) Philippum Albertum Fridericum (n. & den. 1654.) Mariam Magdalenam (n. & den. 1655.) ac Erneſtum Eberhardum Fridericum (n. 1656.) omnes *Com. de Hohenloë* &c. *lineæ Langenburgicæ.* Defunctâ verò A. C. 1657. uxore, Julianam Dorotheam Caſtellanam ſecundis nuptiis ſibi junxit, Spenerus *Theatr. Part. I. pag.* 34. & 136. E' quo matrimonio ei nati ſunt Albertus Wolfgangus, & fratres, Idem *Part. III. pag.* 89. Plura ſuprà, voce *Hohenlohe.*

Langeolum, in *Monaſtico* Anglic. *Tom. I. pag.* 419. veſtis eſt interior lanea Monachorum, ad genua uſque pertingens, ſic dicta quòd *lanea* ſit; unde laneos panniculos, quibus infantes circumvolvuntur, Galli etiamnum *Langes* appellant, Car. du Freſne *Gloſſar.*

Langi, apud Aldhelmum,

Loth quoq;, qui langos *ſceleratos vixerat inter,*
Hoſpes hoſpitibus præbens umbracula tecti:

homines ſunt *malæ vitæ* & profuſæ libidinis; quos paulo pôſt eadem de re agens, *ſcortatores* nominat & *cinædos*:

Cùm ſcortatores & molles fortè cinædos,
Qui Sodoma facinus patrabant more nefando,
Cærula fulmineis torrerent fulmina flammis.

Iidem nempe cum iis, quos *tricones* vocat Jul. Capitolinus *in Vero Imp.* Græci ἀχρεῖους, *nulli rei bonæ homines.* Gloſſæ, *trico*, ἀχρεῖος, ἰκλυτος, λαγγῶν. Eædem *Ceſſator*, λαγγάν. Itaque, qui nihil habent quod agant, homines deſides & malè feriati, iſthoc nomine nuncupabantur & *Langones* ac *Langi* dicebantur. Salmaſius *Not. ad Capitolinum.*

Lanipendium, in *Regula* Cæſarii *ad Virgines capite* 28. *Ad cellarium & ad poſticium vel* lanipendium, *tales à Seniore eligantur* &c. locus eſt in Monaſteriis fœminarum, ubi reponuntur *lanæ*, ad earum lanificia vel etiam ad veſtes laneas. Hujus quæ curam gerit, *Lanipendia* dicitur *ibid. cap.* 25. *Omnis lanificii cura, unde veſtimenta ſanctis ſororibus miniſtrentur, ad ſolicitudinem Præpoſitæ vel* Lanipendiæ *pertinebit.* Ad cujus officium illuſtrandum faciunt illa Juvenalis *Sat* 6.

Eſt in conſilio materna, admotaq; lanis
Emeritâ quæ ceſſat acu, &c.

V. Car. du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macrum *in Hierolexico*, de *Lanificio* verò Vett. ſuprà.

Laniſta, Iſidoro eſt præfectus Gladiatorum, qui eos ad mutuam lanienam inſtituebat. Vox Thuſca, ab hiſce enim Gladiatores, Nic. Damaſc. Conducebantur *Laniſtæ* ingenti pretio: qui, cùm opus eſſet, propoſita paria indicabant, quanti ? jugulatorum pretia non accipiebant: Feſſis atque victis alia ſubſtituebant, Jo. Roſinus *Antiqq. Rom libro 5. capite* 24. Dicti iisdem ſunt *Patresfamiliâs*, namque & grex tyronum, quibus præerant, *familia* dicebatur. Suetonius *Caligulâ cap.* 26. *Viliſſimos ſenio confectos, gladiatores quoq; pegmates*, Patresfamiliarum *notos, ſed inſignes aliquâ debilitate corporis, rabidis feris ſubjiciebat.* Idem *Domitiano cap.* 10. pro *Laniſta*, uſurpavit *Patremfamiliâs*. Vetus Gloſſarium Philoxeni Græcolat. Ἐπιστάται μονομάχων, id eſt, *Doctores pugnantium*: Idem Λουδοτρόφους & Μονομαχοτρόφους, *qui alerent Gladiatores, qui ludo arenaq; illos præpararent*, vocat. Meminit eorum Martialis *l.* 11. *Epigr.* 67:

Et fraudator es & Laniſta, miror
Quare non habeas Vacerra nummos?

Et veteris marmoris fragmentum: *P. Pœtellius. P.L. Syrus. Laniſta. ad. ar. Forin. ar. Rom. dd. vixit. ann* 48. *H.S.F.* Hi ſervos emebant è catalſta, eoſque omni crudelitatis genere exercebant inſtituebantque domi, ut iis, qui munera Gladiatoria edituri eſſent, artem edoctos elocarent. In qua licitatione ſummam curam adhibuere, ne manca aut mutila corpora haberent adoleſcentes, quos in ludo ſuo edocturi erant, ideoque & Medicum in emptione conſuluere, qui vitium, ſi quod lateret, detegeret, quod in omnibus mancipiis etiam obſervatum, diſcimus ex Seneca *Epiſt* 80. *in fine.* Tangit ritum Pſeudocornutus *in Sat.* 6. *Perſii verſu* 77. *Apud antiquos venales gladiatores in catasta ponebantur, ut in eis poſſint omnia membra conſpici.* Si emtus Tironum ille grex à *Laniſtis*, in ſcenicas voluptates, *familia* ut dictum vocatus eſt: e qua quoties aliqui in arenam producebantur, inſigni aliqua notâ quiſque conſpicuus erat. Unde Scholiaſtes Juvenalis *ad Sat.* 3. *verſ.* 158 *Pinnis pavonum ornari ſolent gladiatores, ſi quando ad pompam deſcendunt*: Pinnirapes *autem dicit Laniſtas, ex habitu Gladiatorum, quia poſt mortem Retiarii Mirmillo pinnam, i. e. manicam rapit, ut oſtendat populo ſe viciſſe, aut ideo, quia pinnas in galeis habebant.* Ita autem habent verba Poetæ:

Hic plaudit nitidi præconis filius, inter
Pinnirapi *cultos juvenes, juveneſq;* Laniſtæ:

De pinnis verò ſic Lucilius *l.* 3.

Cum ſeptem incolum is pinnis redit, ac recipit ſe, &c.

V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in locum Roſini præfatum*, & plura de Gladiatoribus, *ſuprà*. Fuere & *Laniſtæ avium* Athenis, ſic Columellæ vocati, qui gallos gallinaceos, qui uno quotannis die publicè in Theatro committi ſolebant, condocefaciebant ad pugnam. Habebant hi *Laniſtæ* ludos ſuos in Sciro; nam fuiſſe ἐν τῷ κυβείῳ teſtis eſt Æſchines ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου: at verò τὸ κυβεῖον erat in Sciro. Unde ἐν τῷ Σκίρῳ διατρίβειν ἔχουσι οἱ κυβεύοντες. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 1. *tit.* 1. *p.* 48. & ſuprà in voce *Gallus*.

Lanius, V. ſuprà *Carnifex*. Addo ſaltem hîc *Lanii* filium ad Conſulatum evectum Romæ, apud Liv. *l.* 22. *c.* 26. ubi de C. Ter. Varrone.

Lanugo, per blanditias, à grandibus natu tractata. Suetonius *Nerone cap* 34. *Quam*, (matris ſuæ amitam) *cùm — viſitaret: & illa tractans lanuginem ejus, ut aſſolet jam grandis natu* (ubi etiam legi poteſt, *jam grandibus natu*) *per blanditias fortè dixiſſet, Simul hanc excepero, mori volo* &c. Namque &, velut ſacrum aliquid, *Lanugo*, ſeu primitiæ barbæ, olim Apollini ſacrabantur. Fingebatur enim Apollo formâ juvenili, quippe ἀεὶ καλὸς καὶ ἀεὶ νέος, *ſemper pulcher, ſemper juvenis*, ut de eo canit Callimachus *Hymn. in Apoll*, quæ fabula ex eo, quia Sol nullo vel tempore vel labore ſeneſcit. Idem χρυσοκόμης *auricomus* vocatus eſt ob radios aureos, quemadmodum & ob aureum Solis colorem, arcus, pharetra, cæteraque ei aurea tribuuntur. Ἀκερσεκόμης quoque Homero, ſicut *Intonſus* Horatio *l.* 1. *Od.* 21. & *Comatus*, Scriptori Ithyphallico. Qui omnes eò ſpectarunt, quòd Solis radii ſint pro comis, ſemperque iis cingatur, haud aliter, ac capillis ephebi, qui cirrati & intonſi. His itaque, ſimulac genas ac mentum *lanugo* veſtire cœpiſſet, moris erat reſecare capillos, Phœboque eos offerre. Quod Athenis obſervatum, ut conſtat ex Plutarchi *Theſeo*. Idemque Romæ ac in Italia obtinuit: Unde Varro *Cat.* ſive *de liberis educ. Itaq; Ambraciæ primum capillum puerilem demtum, item cirros, ad Apollinem ponere ſolent*, apud Nonium in *Cirri*. Memineréque ejus ritus etiam Statius *Sylv.* 3. Martialis *lib.* 1. *Epigramm.* 32. Alii. Eò verò reſectos Apollini κουροτρόφῳ dicabant, quòd ſimiles huic Numini eſſe deſiiſſent: uti nubentes zonam ſacrabant Dianæ, quia deſinerent eſſe ſimiles Dianæ ſemper-virginis. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. libro* 2. *capite* 12. & in vocibus *Capillus*, *Coma* &c. Ad arborum *lanuginem* tranſeo, de qua Tertullianus *de Pall.* cùm ait, *Sed quoniam & arbuſta veſtiunt*, &c. Hæc enim verba de arboribus accipiunt Eruditi, quæ *lanam* ferunt, nec Salmaſio diſplicet, de his accipi; interim etiam *arbuſta* heic intelligit, arbores illas, ex quibus ſericum Seres colligunt, materiam veſtium longè omnium nobiliſſimam. Sic idem *de Hab. Mul. arbores à Seribus neri dicit: Age* ... *Mileſii oves tonderent, & Seres arbores nerent, Tyrii tingerent, & Phryges inſuerent, & Babylonii intexerent.* Hinc Ammianus ſericum vocat *arborum fœtum*, *libro* 23. ubi *lanuginem* illam, quæ apud Seras ex arboribus depectitur, non tantùm in arbore, ſed etiam ex ipſa arbore naturâ ac ſponte provenire, nullis vermibus eam texentibus, videtur exiſtimaſſe; qua in ſententia fuere Vett. quàm plurimi. Plinius *libro* 12. *capite* 10. de arboribus laniferis Perſicæ Inſulæ: *Ejuſdem Inſulæ excelſiore ſuggeſtu lanigeræ arbores, alio modo, quàm Serum.* Arbores nempe, è quibus goſſypium naſcitur, in cucurbitis mali cotonei amplitudine, quæ *maturitate rupta*, verba ſunt Plinii, *oſtendunt lanuginis pilas*: at lanigeræ Serum arbores, è quibus ſericum vellus depectebatur, folia *lanugine* operta habebant; quam lanuginem ſive lanam, ex propria vi ac natura arboris naſci in foliis, omnino credidit Plinius, cùm multi tradant, vermium bombycibus ſimilium opus illud eſſe. Plin. *libro* 16. *capite* 24. de foliis arborum: *Superior pars omnium lanuginem quantulamcunq; habet, quæ in aliis gentium lana eſt.* Quod ſanè verum, omnium foliorum ſuperiorem partem *lanuginoſam* aliquatenus exiſtere: apud Seres *lanugo* illa, lana eſt, quæ depectitur & netur, ex qua ſericum; Hæc Plinii mens eſt. Utrumque genus lanigerarum arborum, quæ in foliis lanam habent, & quæ in pomo, junctim etiam Virgilius recenſuit, *Georgic. l.* 2.

Quid nemora Æthiopum molli canentia lana
Velleraq; ut foliis depectunt tenuia Seres?

Et de utriſque haud dubiè intelligendus Tertullianus, quum *arbuſta veſtire*, dixit: quod habuit è Plinio, *Arabiæ autem arbores, ex quibus veſtes fiunt, cynas vocari, folio palmæ ſimili. Sic Indos ſuæ arbores veſtiunt.* Idem cùm pergit, *Nec fuit ſatis tunicam pangere & ſerere, ni etiam veſtitum piſcari contigiſſet: nam & de mari vellera, quà muſcoſæ lanoſitatis lautiores conchæ comant*: aliud *lanuginis* genus ſuggerit; nam & *marinum vellus* dicebatur hujuſmodi lanugo, quâ pinnæ comant. Græci πίννιον ἔριον & πιννικόν. Gloſſæ, πίννιον, *marinum*: ubi ut in Græco ſubaudiendum, ἔριον, ſic in Lat. *vellus*. Unde πιννότριχα πρόβατα apud Conſtantinum *de Themat.* oves, quæ marino velleri ſimilem lanam habent: ubi χρυσίζοντα vocat. Nam hujus pinnici velleris color aureus; unde & puellæ crinibus ſuis illud immiſcebant, ut magis flavi parerent. Nebatur autem ut lana, & ex ea veſtes conficiebantur. Arrianus, *in Periplo maris Erythr.* ubi πιννικοῦ κολύμβου ſæpius meminit, Ἐν ᾧ inquit, τρόπῳ ἐριουργεῖται παρ' ἐκεῖνοις τῆς Ἠπιοδώρου συλλεγόμενον πιννικὸν φέρεται ... qui locus corruptiſſimus legitur apud Arrianum. Salmaſius aliquando τρυπᾶται emendabat, ut de margaritis perforandis acciperetur, nam pinna etiam margaritifera eſt. Poſtmodum verò de pinnico vellere accepit, quod ille ſemper πιννικὸν vocat. Ἐριουργεῖν autem ſic dicitur, ut κροκυφαντεῖν, unde κροκυφαντικά: & στημονίζειν, unde στημονητικά. Quare ἐριουργεῖσθαι hîc eſt, *in lanæ modum neri*, ut κροκίζειν, *ſubtemen nere*; στημονίζειν *ſtamen nere*. Etiam Procopius veſtes ex pinnæ pilis confici ſolitas, teſtatur *de ædif. Juſtin.* ubi Interpres: *Chlamys ex lanis confecta, non quales ab ovibus proveniunt, ſed quæ ex mari colliguntur. Pinnas animalia vocant, in quibus hæc lana*, &c. Ubi ἔρια ἐν θαλάσσῃ συλλεγόμενα, ut Arriano τὸ συλλεγόμενον πιννικόν. Hoc muſcoſum lanoſumque pinnæ capillitium, quod Græci ἔριον, Latini *vellus* & *lanam* appellant, doctiſſimis hominibus *byſſum* placuit appellari, atque *byſſum marinum* vocare non deſinunt. Sed rationem quis videt? Nam verba Ariſtotelis de pinna eò non ducunt: Αἱ δὲ πίνναι φύονται ἐκ τοῦ βυσσοῦ ἐν τοῖς ἀμμώδεσι καὶ βορβορώδεσι; Nam βυσσὸς hîc eſt βυθός, atque ita poſuit Athenæus ἐκ τοῦ βυθοῦ, ut jam docti animadverterunt. Non ſolùm igitur impropriè ſed ineptè etiam *byſſus* vocatur, quod lana eſt, atqui byſſus linum; imò ne linum quidem, ſed certa lini ſolùm ſpecies hoc nomine cenſebatur. Exponitur etiam à quibuſdam byſſus de colore purpureo. Heſychius, βύσσινον, πορφυροῦν, à flore byſſi vel lini, qui purpurei coloris eſt: ſed lanam nemo unquam byſſum appellavit. Magiſter, qui ad locum cit. ſcripſit, ait communiter byſſi nomine venire etiam bombycinum & ſericum, Pollucemque nominat auctorem: verùm hujus ipſius teſtimonio refellitur ac revincitur. Uno eodemque capite tractat Pollux de byſſo, de erioxylo & de bombyce, cui capiti malè titulus eſt factus ab imperitis, περὶ βυσσίνων, quaſi ſcilicet & bombycina byſſinorum nomine cenſeantur, aut goſſypina, quod abſurdiſſimum eſt. Pollucis hæc verba ſunt: Καὶ μὴν καὶ τὰ βύσσινα, καὶ ἡ βύσσος λίνον τι εἶδος παρ' Ἰνδοῖς: nuſquam verò apud eum reperies, byſſum *laneam* appellari, aut *lana* nomine byſſum dici. Sequitur ſtatim apud eundem: Ἤδη δὲ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἀπὸ ξύλου τι ἔριον γίγνεται, ἐξ οὗ τὴν ἐσθῆτα λίνῳ ἄν τις μᾶλλον φαίη προσεοικέναι πλὴν τοῦ πάχους; ubi apertè lanam à byſſo diſtinguit. Capillitium igitur ſive *lanugo* pinnæ lana eſt, non linum, &c. V. Claud. Salmaſium *Notis in Tertulliani librum de Pallio*, ut & infrà, ubi de *Pinnico*.

Lanuvina Villa, apud Julian. Capitolinum *in Antonino Pio*, *Ipſe — natus eſt — in villa Lanuvina; educatus Lauri in Apulia, ubi poſtea Palatium extruxit*: ſic dicta videtur Salmaſio, quòd *Lanuvio* municipio vicina eſſet; è quo municipio originem duxiſſe Antoninum Pium, ſcribit Aurelius Victor. Marcus quinetiam Antoninus Pium valde in veſtitu civilem & com-

communem fuiſſe, ut oſtendat, ſcribit eum ſæpius *Lanuvii* viſum fuiſſe tunicatum: Οὐ φιλοικόδομος, οὐ περὶ τὰς ἰδίας ἐσθῆτος, ἢ περὶ ἐσθῆτα ὀφθῆς καὶ χρείας· οὐ περὶ σώματος οἴκας ἢ ἐπιμελὲς φιλὴ ἀνάγκη διὰ τὸ χιτῶνα ἐπενδύσεως· χιτὼν ἐν Λανουΐῳ δὲ πολλά· τοῖς φίλοις ἐν Γαιήταις περιεβλημένος ἐχρῆτο· καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος. Tunicatos n. in municipiis fere omnes, non togatos, fuiſſe, ex Juvenali diſcimus,

—— tunica ſummis ædilibus alba
Nemo togam ſumit niſi mortuus —

V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad Capitolin.*

Lanx, an à λαγχάνω, *ſortior, partem capio*. λαλεῶ, varia ſignificat, uti vidimus ſuprà, in voce *Lances*. Sed & vas ſacrificale denotare, habes apud Martinium *Lexic. Philol* quem vide. Addam hîc ſaltem aliquid, *de Furto per lancem & licium concepto*, apud vett. Romanos, de quo ſic A. Gellius *libro* 11. *capite* 18. *Ea quoq; furta, quæ per lancem liciumq; concepta eſſent, perinde ac ſi manifeſta forent, vindicaverunt.* Quæ vero quid ubi veniat, habes apud Feſtum: *Lance & licio dicebatur apud antiquos; quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lanceq; ante oculos tenebat, propter matrumfamilia aut virginum præſentiam.* Hunc autem morem Romani ab Athenienſibus acceperre: apud quos, qui res quærebant furtivas, nudi cinctiiculo amicti ædes ſuſpectas intrabant, cùm priùs Deos eſſent conteſtati, ſe inveniendi ſpe quærere, uti pluribus exponit Scholiaſtes Ariſtophanis *in Nub.* & Plato *de LL. lib.* 12. ubi ἀζώνης ἢ χιτωνίσκοι ἔχοντες alterius ædes debuiſſe intrare tales, ait: χιτωνίσκοι a. veteres Romani *licium* vocant. Nempe nudi cœtera eſſe debebant, ne quid forte veſtibus conditum inferrent, dominoque falſum crimen objectare poſſent. *Lance* v. ante oculos utebantur, quia non licebat viro externo intrare γυναικωνίτιδα. *Concepti* autem, ut Paulus teſtatur 2. *Sent.* 31. *is tenetur, apud quem furtum quæſitum & inventum eſt* &c. V. Thyſium & Oiſelium, *Not. ad A. Gellium l. cit.* ut & ſuprà, ubi de *Furto.*

Laocoon, adde: *Eum ex uno lapide, & liberos draconumq; mirabiles nexus, de conſilii ſententia fecere ſummi artifices Ageſander & Polydorus & Athenodorus Rhodii*; quod *opus omnibus & picturæ & ſtatuariæ artis præferendum, in Titi Imperatoris domo* fuiſſe, memorat Plinius *libro* 36. *capite* 5. Prope Thermas verò Titi, quas hodie in Hortis D. Petri in Vinculis Romæ locant, repertum A. C. 1506. adnotat Car. Patinus *Notis ad Suetonii Titum c* 8

Laodamia, adde: Ejus picturâ Cteſidemum inclaruiſſe, idem tradit Plinius *l.* 5. *c* 11.

Laodicea, urbs Phrygiæ, adde: Hodie *Eskihiſſar* Turcis, hoc eſt, *vetus caſtrum*, planè in ruinis jacet, nec præter molendinum, & quatuor ex marmore theatra, in quorum uno *Inſcr.* Græca honori Veſpaſiani facta, reſiduum quidquam eſt, uti refert Jac. Sponius *Itiner. Part. I. pag.* 346. qui etiam duorum nummorum Marci Aurelii, in cujus altera parte, ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΟΜΟΝΙΟΑ: Alterius Otaciliæ Severæ, in cujus poſtico latere ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, ſcriptum, meminit, *Part.* 3 *pag.* 179. & 180. Cœterum numerus Canonum eſt LIX. qui etiam leguntur in *Codice Canonum Eccl. univ.* Habitum verò hoc Concilium fuiſſe A.C. 364. contendit Jo. Dallæus *in Pſeudep. Apoſtol. p.* 517. & 675. V. quoque Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Juris Eccl. n.* 24.

Laoſynactes, Græcè Λαοσυνάκτης, inter officia & dignitates fuit magnæ Eccleſiæ CPolitanæ. Solebant illi Diaconos congregare & intonare, ne quis ex ipſis abeſſet: Principes item & populum Eccleſiam convocare. Aliter Πρωτοψάλτης, V. infrà, in voce *Pſaltes.*

Lapidatio, pœnæ genus, tum ſtatuis Numinum ab iratis Gentilibus; tum hominibus ſcelere devinctis, a Judice juſto, irrogari ſolitum: de quorum illo V. infrà, ubi de *Statuis*; de iſto, in voce *Lapis.*

à *Lapide* Cornelius, Eburo, patriâ Bucoldianus, inſtituto Jeſuita: Scripſit *Commentaria in S. Scripturam*, quæ variis locis & vicibus ſunt impreſſa. Opera ejus 11. Voluminia in fol. implent. Obiit A.C. 1637. *Puſillus quidem corpore, at ingenio magnus fuit*, Valer. *in Bibliotheca Belgica.*

Lapides Vivi, apud Æl. Lampridium *in Antonino Heliogabalo*, *Lapides, qui Vivi dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ, ex adyto ſuo, in quo id Oreſtes poſuerat, auferre voluit*; ubi *divi* alii legunt, intelligentes hoc nomine famoſiſſimum illud ſimulachrum, ab Oreſte & Iphigenia è Taurica ablatum, quod apud ſe conditum eſſe, tot civitates Aſiæ Europæque olim contendebant. Salmaſio ſunt, quos ἐμψύχους λίθους vett. Scriptores Græci, item *Baetylus*, vocabant; de quibus multa mira fabuloſaque Græci narrant, ut vidimus ſuprà in hac voce, & mox *Lapis Jupiter.*

Lapidicina, V. infrà *Latomia.*

Lapilli Candefacti, multipliciter apud Arabas in uſu. His enim lac coquere, carnes ad eſum aſſare, ſtigmata etiam & cauteria vivæ carni imprimere ac inurere non verere; cujusmodi lapidem illi *radpha* dicunt, voce parùm abludente ab Hebr. רצפה *riſpha* ſeu *riſpha*, quod occurrit 1. Regum *cap.* 19. *verſ.* 6. ubi de ſubcinericio pane, Eliæ in deſerto oblato, & Eſajæ *capite* 6. *verſu* 6. ubi de Seraphinorum uno, in manu רצפת habente, quo forcipe ex Altari ſumto & ad labia Prophetæ applicito, ea purificavit. In quo utroque loco cum vocem Hebræam Seniores ἄνθρακας, Latini *carbones* ſeu *prunas* magno conſenſu interpretentur; Bochartus *calculum* ſeu *lapillum ignitum*, vel *candefactum* exponit, exiſtimans in Altari hujusmodi fuiſſe lapides, quorum contactu caro victimarum, quæ Deo offerebantur, vel coqueretur, vel abſumeretur citius; adeoque horum uno per viſionem ablato Seraphinum Prophetæ labia tetigiſſe ac mundaviſſe. V. eum *Hierozoici Parte prior. l. II. cap.* 34. ut & Herpenium *in Adagiis, poſt Locmanni Fabulas editis*, nec non ſuprà in voce *Calculi.* Addam ſaltem, facere huc appriume, quod de calculis exarata ſumi ſolitis, ab Areopagitis Athenienſibus, in *Homicidii cauſa*, diximus ſupra. At *Lapilli*, apud Statium *lib.* 4. *Sylv.* 6. *verſu* 18.

Nox & Erythræis Thetidis ſignanda lapillis
Et memoranda diu ——

ſunt omne gemmarum genus, & margaritæ, C. Barthio. V. quoque *Commentaria* Theodori Marcilii *ad Perſium pag.* 41. Et de gemmis quidem, res dubio caret, quamvis J recoll. *lapillis* à *gemmis* diſtinguant, poſteriori hoc vocabulo indigitantes ſolum *lapilles διαφανεῖς* ſeu *pellucidos*, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 91. Margaritas, quamvis ab iiſdem lapidum cenſu eximantur, Hebræi, Arabes & Græci pro *lapillis* habent. Nec diſſentiunt Romani Poetæ, Hiſtorici, Philoſophi. Græci quoque recentiores margaritam compoſitâ hinc λιθομάργαρον vocant. Quam in rem V. Auctores citatos voce Sam. Bocharto *Hierozoici Parte poſter. libro V. capite* 8. Sufficiat in præſens, quod Horatius *niveos viridesq; lapillos* appellat uniones & ſmaragdos, *libro* 1. *Sat.* 2. & elenchum *lapidem* Martialis, *lib.* 11. *Epigr.* 50.

Nunc plorat ſpeculo fallax ancilla relicto:
Gemma vel à digito, vel cadit aure lapis.

Lapis, Jupiter, adde: Putat nonnemo, Veteres Jovem *Lapidem* appellaſſe, quòd olim fuerit ejus lapideum ſimulachrum, atque ita Jovem, veluti teſtem juramenti ſui, manu ſua veneratos eſſe. Lampridius certè *in Heliogabalo*, *lapides* quoque *divos* dixit: ubi tamen Salmaſius *vivos lapides*, ſcribi poſſe contendit, quos Græci ἐμψύχους λίθους appellarunt. *Baetylia* à dei ἐμψύχοι Græcis, qui ſe movebant Dæmonis inſtinctu, ut vidimus. Hujusmodi *lapides* Saturno, Jovi, Soli, aliis Diis, ſacros fuiſſe, refert Photius *in Bibliotheca*: & Rheam Saturno lapidem, pro Jove devorandum objeciſſe, quem *Baetylos* appellabant, fingunt Mythologi. Peregrino vocabulo Latini *Abadir* dixere, quo & Deum, & nominatum jam *lapidem* indigitarunt. Fuere & Athenienſes ſoliti ad *lapidem* vel ſaxum jurare, unde Λιθωμόται Heſychio, ἐπὶ τῷ λίθῳ ὀμνύοντες, dicti: Hodieque apud Indos plurima Numina ſub *lapidis* formâ adorari, annotavit diligenter Petrus de Valle *Itinerarii tomo* 4. Neque tantùm *lapidem*, ſed etiam *lapidum congeriem*, divino cultu proſequutos eſſe Veteres, docet Theophraſtus περὶ δεισιδαιμονίας, cùm ait: Καὶ τῶν λιπαρῶν ἐν ταῖς τριόδοις, παριὼν ἐκ τῆς λημύθου ἔλαιον καταχέων, καὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκυνήσας ἀπαλλάττεσθαι; Unde & arcet oleo illos delibutos fuiſſe. Vocabantur illi Græcis Ἑρμαῖοι λόφοι, quòd ſtatuas Mercurii, quæ in biviis triviisque colebantur, jactu lapidum prætereuntes augerent. Orientalibus quoque populis familiaris hæc ſuperſtitio: Arabes certè λίθον τετράγωνον, *Lapidem quadrangularem* coluiſſe, memoriæ reliquit Maximus Tyrius *Serm.* 38. de quo & Clemens *in Protreptico.* Cui Veneris caput fuiſſe inſculptum, affirmat Euthymius Zygabenus *in Panoplia* & Catechetis Saracenorum. Hodie quoque ſaxum adhuc nigrum in templo Mecchano venerantur Mahummedani. V. Proverbiorum *capite* 10. Item Seldenum *de Diis Syris*, & ſuprà in voce *Baetylus*. Porrò *Lapidum* uſus fuit, in agrorum diſtinctionibus, qui proin *Terminales* dicti & corollis ornari, ungi ac coli ſoliti ſunt, in honorem Dei Termini, docente Turnebo; In milliaribus ſignandis, quod nunc quoque quibusdam in locis, quemadmodum & prius communiter, obtinet. Hinc *Lapis* pro milliari: Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 13.

Itur ad Herculei gelidas quà Tiburis arces,
Canaq; ſulphureis Albula fumat aquis.
Rura nemusq; ſacrum, dilectaq; jugera Muſis,
Signat vicina quartus ab urbe Lapis &c.

Gr. Σημεῖον. *Lapis* item Romæ locus erat, ubi res venales promulgabantur: Athenis duo *Lapides* erant argentei in Areopago, quibus Rei atque Accuſatores inſiſtebant: horum unum *Contumeliæ*, alterum *Impudentiæ* appellabant, Fr. Gouldmannus *Dict. Nat. Angl.* Petitus poſteriorem, cui nempe Reus inſidebat, *Innocentiæ* vocat. Sed & auribus *lapis* crebrò geſtatus. Martialis *l.* 2. *Epigr.* 50.

Gemma vel è digitis, vel cadit aure lapis.

nian. apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theolog. Gentilis pur. c.* 9. § 13. V. eundem *Lib. de Ritibus vet. Eccl.* Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* XII. *cap.* 3. J. Caſp. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Μετάνοια, ubi multa in hanc rem, inter alia, de *Montaniſtis, Meletianis, Novatianis* & *Apoſtolicis*, pacem *Lapſis* omnibus; Luciferianis item, eam ſaltem Epiſcopis & Clericis, negantibus, & hîc, ubi *de Cenſura Eccl. Pœnitentia* &c.

Laquear ſeu *Lacunar*, proprie tectum, *lacubus* quadratis diſtinctum. Plana enim tecta *laqueabantur* tabulis in varias figuras cælatis, ut in mæandros & lacus & πλινθία & orbes vel triangulos, & alia: cum, quæ cælata non eran, φατνώματα Græcis dicerentur. Adeoque *Laquear* à camera diverſum: nam cameræ, curva tecta ſunt, trullis ac tectorio induci ſolitæ, de quarum diſpoſitionibus videndus Vitruvius *lib.* 7. *cap.* 3. *laquearia* autem vel *laqueata tecta* erant, quæ nunc *lambriſſata* Gallis; fiebantque ex tabulis ligneis variè, ut dictum, cælatis, quæ ut plurimum verſatiles erant, ita ut flores & unguenta deſuper ſpargerent. Suetonius in *Nerone*. *Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, ut flores: fiſtulatis, ut unguenta deſuper ſpargerentur.* Et quidem camerarum uſum Vett. ignorantes, ut teſtatur alicubi Servius, *Laquearium* tantum notant; eaque ratione vela ſubtendebant iis, ad excipiendum pulverem, qui per rimas tabularum multus conſueverat manare: quibus non opus erat in cameris, ut quæ pulverem nec admittebant, nec tranſmittebant, tectorio quippe opere inductæ. At poſterius ævum cameras etiam novit *laqueatas* & tabulis ſubtectas: cameras enim ex contignationibus quidem fecerunt, uti Vett. ſed præ ligneo opere & albario tabulis eas ſubtexerunt. Iſidorus. *Laquearia ſunt, quæ cameram ſubtegunt & ornant, quæ & lacunaria dicuntur, quòd lacus quosdam quadratos vel rotundos ex ligno vel gypſo vel coloribus habeant pictos.* Ubi planè confundit cameras Veterum cum cameris Recentiorū & laquearia à cameris non diſcernit. Nam in veris *Laquearibus*, nullum gypſum: in cameris verò Vett. quæ albario opere poliebantur, coronæ ex gypſo fiebant ad ornamentum, quas hic Iſidorus temerè confundit cum lacunis ligneis laquearium. At in cameris, quæ tabulis erant *laqueatæ*, *Lacunar* & *Camera* pro eodem uſurpantur. Paulinus *Natali IX. de Baſilica.*

> —— *In ſculptum camera criſpante lacunar*
> *In ligno mentitur ebur*

Atque ſic fiebant Baſilicarum & templorum tecta: quemadmodum ex Paulo quoque Silentiario diſcimus, qui del. rotâ conchâ (quâ voce indigitatur camera ſphæræ quadrifariam diviſæ quartam partem adſimilans) reliquum ejus tectum, quâ formâ fuerit, ita narrare incipit;

> Τὴν δὲ μετ' ἐνδέχεται κατὰ πεζοῖς τετραπλὰ δαμείλας
> Ἐς, ὅσσην ἐυθυγράμμῳ, ὑπερ δ' εἰς κύκλου κιτὼν
> Σχήματα σφαίρας ὑπαλλήλου, ἀλλὰ κυλινδρὰ
> Ἀ... τημορίου &c.

V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Aureliano*, & in *Exercitat. ad Solinum pag.* 1215. Primus vero *Lacunaria* pinxit Pauſias Sicyonius. Plin. *lib.* 35. *cap.* 11. *Pinxit penicillo parietes Theſpiis — Idem & lacunaria primus pingere inſtituit, nec cameras ante eum taliter adornari mos erat.* At *Laquearia*, *quæ nunc & in privatis domibus auro teguntur poſt Carthaginem everſam primò inaurata ſunt in Capitolio, cenſurâ L. Mummii. Inde tranſiere in cameras: in parietes quoq;* &c. Idem *lib.* 33. *cap.* 3.

Laquearii, Gladiatorum ſpecies. Vide ſuprà in voce *Gladiatorii Ludi.*

Laqueata Veſtes, apud Bromptonum A. C. 1188. *Ibi ſtatutum fuit in Anglorum gente, nequis ejcarleto, ſabelino, vario vel griſeo aut veſtimentis laqueatis — uteretur*, & in Regula Fratrum Hoſpitalis S. Juliani in Anglia. *Habeant tunicam — de ruſſeto, cum caputio de eadem ſecta, ita quòd manubria tunicæ ſint clauſa uſq; ad manum, non nodulis vel filo ad modum ſecularium laqueata*: laquetis ſunt ſeu loramentis exornata vel ſuſtentata, de cujusmodi *laqueis*, ut Regula Templariorum *cap.* 29. *De roſtris & laqueis manifeſtum eſt eſſe gentile: & cùm abominabile hoc agnoſcatur, prohibemus — ut aliquis ea non habeat:* Galli *Las* & *Laſſets* vocant, C. du Freſne *in Gloſſario.*

Laqueus, ex Gr. λύγος, *vitex*, *ſalix*, quòd iſta primitus *laquei* fuerint vice. In Græcorum aucupio notiſſimus fuit, e quibus Archia Poeta ἀλυσσοχίδας εὐάγρων ἄμμα πετεινῶν *collo oneroſum multis laqueis avium rete*, ut et Antipater Sidonius. πετεινῶν ἀρρηκτον ἀγρευτῆρα, *infractum volucrium colli laqueum*, item κλαγγεῦσαν λαιμοπεδὴν γεράνων, *clangentium gruum gula laqueum*. Proin Homerus *Il.* χ. procorum pellices, quorum

> Δειρῇσιν βρόχοι ἦσαν ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν,
> *Collis laquei erant, ut miſerrimè morerentur;*

cum turdis & palumbis confert, qui *laqueo* implicati ſunt, collo nim. adſtricti. Nempe etiam ad homines furto aliisque criminibus infames, id genus ſupplicii tranſiit, ut alibi dicemus. Sed venatio iſta minus probata viris fortibus. V. infrà: quibus tamen etiam *laqueos* inſervivisse, diſcimus ex Livio, ubi in oppugnationibus urbium *laqueis arietum ictus excipi* ſolitos, docet *lib.* 41. *cap.* 13. &c.

Lardarium, apud Gaufredum Voſienſem *part.* 2. 12. dies eſt Martis Carniſprivii, quem hoc nomine olim appellabant, Gall. *Mardygras*. V. C. du Freſne *Gloſſar.* A' voce *lardum* ſeu *laridum*, quaſi *largè aridum* unde *ſicci terga ſuis* interpretatur Juvenalis. Hujus uſus Judæis olim interdictum, lege de immundis animalibus; quæ cùm ceremonialis eſſet, in Novo Teſtam. ſublata eſt, Judæis tamen hodieque ſuperſtitiosè & *lardo* & ſuillà carne abſtinentibus. At apud Gentiles *lardo* etiam Diis litatum. Hinc Bartholinus, ubi de Puerperarum Diis: *Nox genitalis Dea*, inquit, *juvat liberorum ſtudium. Formula invocationis ter magna voce fuit repetita & extenſis brachiis. Huic aliàs in ara ſacrificatur pulte fabaciâ & lardo, nec non gemellis agnis alterinjectis religatis* &c. V. eum *de Puerperio Vett. pag.* 30. & infrà, in voce *Larsaum.*

Larentinalia, V. infrà *Laurentalia.*

Lares, eodem cum Genio inter Natales quoque Deos haberi olim ſunt numero, ut docet Ovidius Faſtorum *lib.* 2. & iis commendatam proin pueritiam eſſe, innuit Claudianus *de Raptu Proſerpinæ lib.* 3.

> *Inſidiis natam Laribus commiſit alendam.*

Idem Tibullus [illegible] *lib.* 1. *Eleg.* ...

> *Sed patrii ſervate Lares aluiſtis & iidem,*
> *Curſarem veſtros cùm tener ante pedes.*

Quocirca tot reperiuntur Inſcriptiones paſſim *Laribus*, pro domus ſalute & inco[l]umitate dicatæ. Vide Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett. pag.* 47. Arnobio *Lares* Genii focorum fuere unde Prudentio *nigri* dicti, & in veteri denario gentis Caſiæ, iis Vulcanus ſuperpoſitus cernitur. Servius autem Tullius, *Laris* familiaris filius creditus eſt, quòd ejus mater conceperit in foco: in cujus rei memoriam Compitalia *Laribus* & ludos inſtituit. His venerationis gratiâ conſueverat ignis accendi, qui in atrio non procul à janua ardere ſolitus, à Janitore ſervabatur catenato: Unde Horatius *Sat.* 5. *verſu* 3.

> *Multa Cicerrus ad hæc: donaſſet jamne catenam*
> *Ex voto Laribus, quærebat. Scriba quòd eſſet,*
> *Deterius nihilo dominæ jus eſſe*

Confirmat Petronius, qui *Lares* argenteos apud Trimalcionem, in ædicula inter januam & atrium videtur locare, in armario viz. ut Plinius explicat. Habebat porrò & cubiculum ſuos *Lares* Suetonius *Domitiano cap.* 17. *Puer, qui, cura Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens, interfuit cædi* &c. Nec enim hæc de *Laribus* communibus accipi vult Pignorius, ſed *Larario*, ut vocat Lampridius *in Alexandro Severo*. Proin idem, quod apud Suetonium de Auguſto *cap.* 7. legimus: *Thurinum cognominatum, ſatis certâ probatione tradiderim, nactus puerilem ejus imagunculam aream veterem, ferreis ac penè jam exoleſcentibus literis, hoc nomine inſcriptam; quæ dono à me Principi data inter cubiculares colitur:* ad cubicularios illos Lares refert. Nec alibi, quàm in hoc ſecreto Larario L. Vitellius Auli Imp. pater, imagines videtur coluiſſe aureas Narciſſi & Pallantis libertorum, apud Suetonium *cap.* 2. Vide in voce *Lararium*, & plura hanc in rem apud Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap.* 92. ubi Penatum *Lariumq;* (qui Græcis ἐφέστιοι δαίμονες, item Θεοὶ ἐπιχώριοι) ſedem in privatis ædibus non unam, ſed multos maximè in foco; item in cubiculo; ſæpe in aliqua parte atrii, puta in compluvio, vel in porticu ei adnexa, docet. Coronamenta eorum quod attinet, colebantur plerumque oblatione τῶν ἀπαρχῶν, *primitiarum*, uti docet Horatius *Serm. L.* 2.

> —— —— *dulcia poma*
> *Et quoscunq; feret cultus tibi fundus honores*
> *Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives*

Atque hinc Tibullus illos coronat ſpicis & uvâ, *lib.* 1. *Eleg.* 10. Sed & floribus cingebantur, quod propriè *Lares ornare* dicebatur. Unde de Auguſto legimus. *Compitales Lares ornare bis anno inſtituit, vernis floribus & æſtivis*, apud Suetonium *cap.* 31. Violis præſertim, *Juv. Sat.* 10. ſemper redimibantur myrto & rore marino, apud Horatium *Carm. lib.* 3. *Ode in Phidilen.* Poſtremò farre, ac tenui ſerto, ſive corona, Juven. *Sat.* 9. nempe à pauperibus: Alioqui enim amplitudine coronarum colebantur, ut ex Feſto diſcimus. Quæ coronæ Laribus impoſitæ dicebantur imponi focis, quòd ſedes Larium ibi. Tibullus *lib.* 1. *Eleg.* 2.

> *Num feror inceſtus ſedes adiiſſe Deorum,*
> *Sertaq; de ſanctis deripuiſſe focis?*

V. ſuprà in voce *Focus*. Præter coronas, (quas Kalendis, Idibus & Nonis, ſi feſtus dies fuerit, renovari jubet Cato *de R. R.* perque eosdem dies lari familiari ſupplicari) unguento quoque honorabantur. Prudentius *c. Symm. lib.* 1.

> —— *ſaxa illita ceris*
> *Videras, unguentoq; Lares humeſcere nigros.*

Nigros, an quia fumoſi, an quia atroces & vindices? Certè *legirundeis καὶ ποινίμους δαίμονας*, illos facit Plut. περὶ [illegible] *furialia & pœnalia Numina, ἐπισκόπους βίων καὶ οἴκων*, rigidos *vitarum & domorum inſpectores* &c. Sed & Lucernas *Laribus* multas olim ſacras fuiſſe, docent Gruterianæ *Inſcriptiones pag.* inprimis 77. & exhibet earum unam Fortunius Licetus, cum *Inſcr. Laribus ſacrum P. F. Roman.* quam explicat, *Laribus ſacrum poſuit Fulvius Romanus*, vultque additam vocem *Romanus*, quia eam ſacraverit procul à patria, V. eum *de recond. Antiqq. Lucernis lib.* 6. & plura de *Laribus*, in vocibus *Lar*, & *Lara*, item ubi de *Icidius Diis:* de *Laribus* v. *Permarinis*, & eorum æde, Liv. *lib.* 40. *cap.* 52. Addam ſaltem, cùm Compitalium facta fuerit ſupra mentio, in

quovis compito vel *Larario*, fuiſſe duo ſemper Deorum ſigna, ex Ovidio *Faſtorum lib.* 5. *verſu* 34. &c.

Largitio, plus quàm *donatio*; vel enim ſic dicitur Intempeſtiva donatio, ut flagitioſa apud Tacitum, *Annal. lib.* 1. vel profuſio: Apud Claudianum,

> —— *Largitor opum, largitor honorum*
> *Pronus & in melius gaudens convertere fata.*

Cujuſmodi *Largitio*, Romæ publicè quando facta primùm fuerit, docet Plinius *lib.* 33. *cap.* 11. *Populus Romanus ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſthumio, Q. Marcio Coſſ. tanta abundantia pecuniæ erat, ut eam conferret L. Scipioni ex qua is ludos fecit. Nam quòd Agrippa Menenio ſextantes ærìs in funus contulit, honoris id neceſſitatisq; propter paupertatem Agrippæ, non* largitionis *eſſe dixerim.* Poſtmodum illæ multum crevere. Et quidem *Donativum* Militi, *Congiarium* Populo, *Frumentum Panemq;* omnibus, ſæpe erogata in Hiſtoriis legimus, de quibus omnibus, V. ſuo loco. Inprimis veró *Largitiones* Conſulum Prætorumque, cùm Ludos ederent, ingentes olim, ſub Valeriano præſertim & ſequentibus Impp. quibus longè magis inſaniebant ſumtibus & profuſionibus utrique, cùm Magiſtratum inibant. Hinc illæ Auctorum *Hiſtoriæ Aug.* de ſuis temporibus querelæ, *Conſulatum jam non eſſe hominum, ſed divitiarum.* Tota enim patrimonia in Ludos exhauriebantur, immaniſſimis *largitionibus* & inſaniſſimis voluptatibus, ut videre eſt apud Vopiſcum *in Aureliano* & *in Carino ſub fin.* Sic Symmachum quis non miretur, cùm de mediocribus eſſet, in Præturâ filii 20. auri centenaria prodegiſſe, h. e. centum ſexaginta quatuor millia aureorum, qui tunc Romanis erant in uſu. Imò fuerunt, qui illâ ætate alterum tantum impenderent, ut de Maximo narrat Olympiodorus, apud Photium. Unde moris tum fuit, ut tenuioris cenſus hominibus, vel quibus aliàs cuperent Impp. ſimul cum honoribus ſumtus quoque decernerent, cujus rei exempla paſſim obvia. *Largitionum* poſtea hujuſmodi & erogationum itaque modum lege definiit Conſtantius Imp. ut videre eſt *leg.* 5. & 25. *Cod. Theod. De Prætorib. & Quæſtor.* eaſque ad magnam parcitatem redegit. Nam primæ Præturæ Flaviali viginti quinque millia folium & quinquaginta librarum argenti erogationem & ſumptum præſcripſerat, h. e. centum argenti libras: 25000. enim follium non plus 50. libras argenti reddebant; ſicque tantum in ære, quantum in argento, erogari voluit. Atque ita ſemper obſervatum, ut in auro & argento & ære largitiones illæ celebrarentur. At Conſtantinus *h. l.* argenti & æris meminit tantùm, non etiam auri; quod fortè ideo factum, ut, cum admodum arctè hanc licentiam circumſcripſiſſet, in plures largitio ſpargi poſſet, ſi in æreis tantùm & argenteis nummis ea perageretur: quum tantula ſumma, per paucos aureos nummos eroganda, non niſi ad paucos poſſet pervenire. Eodem pertinet *lex prima Cod. Theodoſ. de Ludor. expenſis*, quâ conſtituerunt Impp. ibi nominati, *ut nulli prorſus alteri, exceptis Conſulibus ordinariis, auri ſportulam aut dyptica ex ebore dandi facultas eſſet*, ac ne argenteum quidem nummum fas eſſet expendere majorē, quàm qui formari ſolebat, cum argenti libra una in argenteos 60. divideretur. Juſtinianus etiam *Nov.* 105. ne Conſules aurum ſpargerent, prohibuit &c. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano*, & *Lampridium in Heliogabalo*; nec non hîc paſſim, inprimis ubi de *Auguſteone*, in phraſi *Conſulatum edere*, de *Gradibus*, *Herbaticis animalibus* &c.

Largitiones, poſteriorum Impp. ævo dictum Ærarium; nam pro Ærario ſacro *Largitiones ſacras* dixerunt, & Præfectum Ærarii ſacri, *Comitem ſacrarum Largitionum*: magnifico planè vocabulo, quaſi ad nullam aliam rem ærarium Princeps haberet, quàm ad *largiendum*. Sic res etiam privatæ Principis, *Largitiones* dicebantur: quæ non tantùm in auro argentoque, gemmis & veſtibus ac reliquis mobilibus conſiſtebant, ſed etiam in domibus palatiisque, prædiis ac poſſeſſionibus rebuſque ſoli; erant poſitæ. Utrarumque *Largitionum*, *ſacrarum* & *privatarum*, mentio eſt *leg.* 48. *Cod. Theod.* de *curſu publ.* & *l.* 1. *de Quæſtor. Magiſtr. Offic.* Sic *l.* 2. *eod. tit.* Comitiva utriusque ærarii appellatur ſacri & privati ærarii Præfectura. Claudianus *de Comite Sacr. Largit.*

> *Huc ſacra mandantur opes, orbisq; tributa,*
> *Poſſeſſi quidquid fluviis evolvitur auri* &c.

Hinc *ſacris Largitionibus inferre*, pro ærario inferre; & *Largitionales tituli*, in *Cod. Theodoſ.* ſpecies omnes publicæ, quæ ærario, i. ut tunc vocabant, *Largitionibus* inferebantur. Sub ejus diſpoſitione itaque veſtium omne genus Textores, Murileguli, Tinctores, Præfecti baphiorum, Magiſtri lineæ veſtis, Magiſtri privatæ, Gynæciarii &c. Sic *leg* 14. *Cod. de Murileg. & Gynæciariis*, baphiorum & textrinorum Procuratores, rem ſacri ærarii procurare dicuntur; ubi ſacrum ærarium *ſacras Largitiones* vocat, quæ *Erogationes* quoque dictæ, *Cod. Theod. tit. eod. lib.* 6. &c. Vide Salmaſium *ad Flav. Vopiſcum in Aureliano* & *ſuprà* in voce *Comes*.

Largius Euripianus, Vir Conſularis, juſſu Commodi occiſus, apud Æl. Lampridium *in Commodo*: ubi alii *Lartius*, nonnulli *Larcius*, legunt. Filius, an nepos illius, de quo Scævola *in L.* 21. *ff. De annuis Legatis* &c. Caſaubonus *ad Lampridium*.

Largus, cognom. Othonis D. Brunſuic. qui maximus filiorum Alberti *Pinguis* ſeu *Magni*, Brunſuicenſis lineæ conditoris, ab uxore priore Agnete, fil. Conradi f. Hermanni Elect. Brandeb. veterem Marchiam obtinuit, ſed vi ereptam iterum amiſit, mortuus A. C. 1374. relictâ filiâ Agnate, quæ Barnimo III. Pomer. D. nupſit. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor.* in *Fam. Guelfica*.

Laridum, inter annonarias ſpecies militibus erogandas. Capitolinus *in Gordiano Jun.* *Cujus viri tanta in Rep. diſpoſitio fuit, ut nulla eſſet unquam civitas limitanea potior, quæ non poſſet exercitum Romanum ac Principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, &* larido *atq; hordeo & paleis condita non haberet.* Vid. ſuprà in voce *Condita*, item in *Horreum*. Intelligit autem *Laridi* nomine Salmaſius carnem porcinam, & quidem ſalitam, recenti & nondum ſalitæ oppoſitam, ex *l.* 2. *tit. de erogat. mil. in Cod. Theod.* V. eum Not. *ad Vopiſcum in Probo*, & ſuprà, ubi de *Conditis Militaribus*, nec non in voce *Lardum*.

Larix, arbor eſt, *cujus folium, cortex, reſina, ſpongia, oleum & aqua, Medicis feliciter famulantur, inprimis pilulæ ex agarico & agaricus trochiſcatus* (*ſpongia eſt ipſa*) *in diſſolvendo & evacuando. Formicæ congerunt lachrymulas & radicum & arboris in ſinus cavas, unde ſuffumigia fiunt laudatiſſima, vel ipſo thure gratiora. Sic & nobis Libanus fuerit thurifera & cedrus*, Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 35. Cœterùm *nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi conſumitur—piceâ magis alta, craſſiore lævioreq; cortice, folio villoſior, pinguior & denſior, molliorq; flexu*, Plin. *lib.* 16 *verſ.* 10. cui inter arbores quoque, quæ cariem vetuſtatemque non ſentiunt, recenſetur, *cap.* 40. ut & inter eas, quæ pondus validè ſuſtinent, *cap.* 42. Altitudinem ejus quod attinet, idem alibi *ſub Tiberii principatu viſam Romæ laricis trabem, longam pedes viginti ſupra centum, bipedali craſſitie æquali*, refert. V. plura de hac arbore, apud eundem *l.* 14. *c.* 10. *l.* 16. *c.* 42. &c.

Lartius, V. ſuprà. *Largius*.

Larvati, & *Cerriti*, junguntur apud Aldhelmum *de Laud. Virg. cap. ult. ubi de Anatolia*, *Exorata enim filium Conſulis energumenum, rigidis catenarum nexibus adſtrictum, expulſo habitatore, dicto citius curavit, quo rumore clareſcente &* larvatos *& comitiales & cerritos valetudinis priſtinæ ſanitati reſtituit.* Sic *in Menæchmis* Plautus, *Quid eſſe illi morbi dixeras? narra ſenex, num larvatus aut cerritus?* V. Joan. Fridericum Gronovium *Obſervat. in Eccleſ. Script. cap.* 8.

Larus, an ex λαρὸς, ob ſuavitatem guſtus, quaſi λίαν ἀρεςὸς τῇ ψυχῇ; an à λάλος, ob garrulitatem, *clamoſus* enim eſt; an quaſi λαβρὸς, à *vorandi* impetu? Hebr. שחף *jachaph* dicitur, à *tabe*. *Nulla enim eſt avis molis ratione tam levis. Cùm enim ſit gallina craſſior, non habet tantum carnis, quantum coturnix*, Bellonius *lib.* 3. *cap* 13. Quod in cepphο maximè deprehenditur, *lari* ſpecie leviſſimâ, quæque plumæ plurimum, ſed carnis minimum habet. Ariſtoph. Schol. *in Pace*, Ἔνιοι ζῶον ὁ κέπφος—ἐν τῇ θαλάττῃ ζῇ αὐτὸν λέγουσι. ἐσθίει δὲ ἀφρὸν ... αὐτοῦ πολὺ μὲν ἐν τοῖς πτεροῖς, ὀλίγον δὲ ἐν τοῖς κρέασι, *Cepphus eſt animal ſtolidum.—Eum autem ajunt ex mari vivere, ſpumam edentem, & plumarum quidem multum habere, ſed parùm carnium.* Hinc incautus juvenis, adulteram dicitur ſequi κεπφωθεὶς, *cepphi inſtar*; qui non tantùm ad omnem ventum leviter circumagitur, ſed & facilè decipitur ac inviſcatur. Eum enim fluctibus ſupernatantem, ſpumâ oblatâ, nullo negotio ad ſe allicere atque injectâ manu capere, piſcatorum filios, tradit Scholiaſtes præfatus *in Pluto*. Vide quoque Philoſophum *Hiſtoriæ Animal. lib.* 9. *cap.* 35. Nicandrum *Alexipharm. verſu* 165. Heſychium, Suidam, Etymologum, alios. Unde κέπφος adjectivè, apud Ariſtophanem priori loco,

> *Καὶ κέπφοι τρυγόνες* ——
> *Et cepphi turtures* ——

i. ſtulti ac ſimplices. Et poſter. Ὦ κέπφε, *ô fatue!* Cœterùm inter immundas aves, etiam hæc recenſetur, Levit. *cap.* 11. *verſ.* 16. ubi *aſalonem* habet Junius, ſed *larum*, vel ſaltem lari ſpeciem *cepphum*, ibi intelligendam, docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib. II. cap.* 18.

Laſcivia, ludentium eſt. Philoxenus *Gloſſario*, *Laſcivi*, ἀσελγεῖς. *Laſcivia, ludentium.* Sic *laſciviterq; ludunt*, dixit Lævius *Erotopægnion* VI. citante Cariſio, *lib.* 2. Et *laſcivum voluptuoſum & deſidioſum*, interpretatur Servius, *ad Eclogam* 2. Propriè puerorum. Scholiaſtes Papinii Statii *Theb. lib.* 5. *verſu* 612. ad illud,

> —— *modò quem digreſſa reliqui*
> Laſcivum, *& prono vexantem gramina curſu.* —

Laſcivientem, inquit, *& ludentem puerili more*: Originem ſimul vocis aperiens; quemadmodum & in optimo libro hoc loco *Lacivum* ſcriptum eſſe, Barthius notat. Horatius *lib.* 1. *Sat.* 3. *vellunt tibi barbam laſcivi pueri.* Ubi Epicureos intelligi, per contemptum extremum ſic à Stoicis vocatos, obſervat vetus Commentator &c. Inde vox latiùs extenſa, ad amores inprimis, & mele ſeu odas, quibus amatorias curas cantare Veteres conſuevere. Cujuſmodi μέτρον ἀκόλαστον, *metrum laſcivum*, primum ajunt excogitaſſe Alcmana; alii Ametorem Eleuthernæum, cujus propterea poſteri *Ametores* itidem dicti. Certè in hoc genere plurima fuit Sappho, Anacreon, alii, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 44. &c.

Laſer, in condimentis Vett. multi uſus. Apicii *Excerpta*, *In brevi pigmentorum, quæ in domo eſſe debent, ut condimentis nihil deſit,*

ſis, recenſentur *crocum, piper, zingiber, laſar, folium, bacca murta, coſtum, caryophyllum.* Et paulo infrà, *de ſiccis hoc, laſaris radices, menta, nepeta, ſatula.* Et apud Eundem, *porcellus laſeratus*, h. e. laſere conditus & *hœdus laſeratus*. Græci σιλφιῶσαι dicunt. Diog. Laërtius *in Vita Polemonis*, ἦν τὸ ἀρχαῖς τις καὶ γενναῖος, πικροτημένος, ἀεί φησιν Ἀριστοφάνης περὶ Εὐριπίδου, ὄξωτα καὶ σιλφιωτά, h. c. *orationem fucatam & jucundo ſapore conditam*, metaph. à ciborum condimentis deſumtâ &c. Inter varia autem *Laſeris*, vel *Laſerpicii* genera, Cyrenaicum, quod ſuaviſſimi odoris erat, præſtantiſſimum fuit: unde eſt, quòd *Laſerpicii* caulem in nummis ſuis incudendum ab antiquo curaverint Cyrenenſes. Namque &, quamdiu nomen Battiadarum Cyrenis regnavit, nummos eâ formâ percuſſos habuiſſe videntur, qui ab uno latere Batti imaginem, ab altero Cyrenas regnum & *Silphium* (cujus lac ac ſuccus laſerpicium eſt) Batto offerentes præferebant; unde Prov. τὸ Βάττου σίλφιον: & poſt extinctam Battiadarum familiam, in ſuis nummis caulem ſilphii deinceps & Hammonis effigiem inſculpſerunt, cujusmodi nummum argenteum exhibet Salmaſius infrà laudandus. Et quia impenſo pretio apud illos vænire ſolebat, ut in alias regiones inde efferretur, memorat Arrianus, Cyrenenſes quàm longiſſimè à laſerpicifera regione, quæ 30. m. p. lata & 150. longa erat, pecus abigere conſueviſſe, quosdam etiam circumſepiſſe locum, ne pecus (hujus plantæ valde appetens) intrare poſſet. At jam tempore Plinii nullum amplius Cyrenaicum *laſer* inveniebatur, qui unum ſolùm memoriâ ſuâ caulem repertum, Neroni Principi miſſum eſſe, addit. Nempe Publicani, qui paſcua conducebant, pecus inigebant in σιλφιοφόρον totamque eam vaſtabant pabulo pecorum, quoniam majus lucrum percipiebant ex pecoribus *laſerpicio* ſaginandis, quàm ſi id colligendum ad uſum menſarum ac medelarum conduxiſſent. Aliam cauſam hujus rei Strabo adducit, qui à Nomadibus vaſtitatem his agris, ab Heſperidibus oppido, quod in extimo cornu Syrtis ſitum erat, circa Syrtim omnem ſeſe extendentibus, illatam refert *lib.* 17. Ὁρίζει δὲ τῇ Κυρηναίᾳ ἡ τὸ σίλφιον φέρουσα, καὶ τὸν ὀπὸν τὸν Κυρηναϊκόν, ὃν ἐκφέρει τὸ σίλφιον ὀπισθεν ἐγγὺς δὲ ἦλθε ἐκλιπεῖν ἐπελθόντες τῶν βαρβάρων κατ' ἔχθραν τινὰ καὶ φθείραντες τὰς ῥίζας τοῦ φυτοῦ. εἰσὶ δὲ Νομάδες. A quo tempore, extincto Cyrenaico, ex Perſide, Media & Armenia, *Laſer* advehi cœpit &c. Quam in rem plura, ſi placet, V. apud Salmaſium *ad Solinum paſſim, inprimis p.* 352. & *ſeqq.*

Laſſi, apud Saxones olim ſervi dicti: horum enim gentem in tres ordines, *Edelingos*, i. Nobiles; Frilingos i. Ingenuos & *Laſſos* i. Servos, diviſam fuiſſe, Nithardus refert *lib.* 4. At apud Papinium *Thebaid. lib.* 1. *verſ.* 331.

> —— *quà molle ſedens in plana Cithæron*
> *Porrigitur*, laſſumque *inclinat ad æthera montem:*

mons eleganter *laſſus* dicitur, *qui in aliquam partem devexus amiſit in excelſa vires creſcendi*, ut habet Lutatius *ad l.* Quo pacto verò itinerantium *laſſitudinem* ſublevare ſoliti ſint Vett. dicemus alibi, V. aliquid in vocibus *Hydreuma, Manſio, Raſta.*

Laſtum, vox Saxonica itidem, Angl. *à Lathe*, portionem Comitatus majorem, tres vel plures hundredos continentem, denotans. Auctor Elfredus Rex, quem *Hundred & Laſtes* conſtituiſſe, refert Wilh. Thorn apud C. du Freſne *in Gloſſario.*

Lateranenſis Obeliſcus, à proxima *Lateranenſi* Baſilica Romæ, nomen accepit. Auctor ejus fuit Rameſſes, Sothis filius, Rex Ægypti, qui, poſtquam complures magnificentiâ ſummâ extrui curaſſet, neque tamen ullus genio ejus reſpondiſſet; hunc demum & mole & myſteriis reliquis omnibus auguſtiorem erigi fecit, in cujus fabrica 20. hominum millia deſudaſſe, Plinius ſcribit. Quoniam verò periculi plena res erat, eum in ſublime erigere, ſummo in apice proprium filium alligari juſſit, ut vel ſic conſervandi pueri Regii cauſâ attentiores redderet Architectos. Erectus autem fuit Thebis, in Templo Solis, cui conſecratus perſtitit, uſque ad annum à C. N. 334. quo Conſtantius Imp. filius Conſtantini M. ne quid Conſtantinopoli ſeu Novæ Romæ majeſtatis deeſſet, in tota Ægypto obeliſcos diligenter conquiri juſſit. Tum enim repertus Thebis Obeliſcus hic, quem ſolum Cambyſis ita, cum impunè cœteros per urbem abſumerent incendia, quaſi molis hujus reverentia attoniti, indemnem voluit. Hunc itaque loco ſuo motum devehi Alexandriam juſſit Imperator; ubi cùm aliquandiu inglorius jacuiſſet, defuncto interea Conſtantio: poſtea hujus filius cognominis inde Romam deferri & in Circo Maximo ſtatui curavit. In quo loco manſit inconcuſſus, donec, graſſante Romæ maximè furore Gothico, collapſus eſt: ubi jacuit uſque ad Sixti V. Pontif. tempora, qui acceptis indiciis funditus ſubrutum reperit, repertumque extrahi & in campo Lateranenſi, ubi hodie viſitur, erigi juſſit. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo pag.* 11. & 12.

Laterculum, codex eſt in quo civilium & militarium dignitatum adminiſtrationumque ratio; item mandatorum Principalium & promotionum & conſuetudinum notitia perſcripta eſt: ſic dictum, quòd in eo *laterent* arcana, ut volunt quidam. Unde etiam Græci *ad l.* 5. *C. qui mil. poſſ. l. ult. Cod. de off. Mag. off.* ὀπισκρινὸν videntur interpretari. Alii tamen dictum volunt, quaſi πλίνθιον, i. *quadrum*, quòd ſacri *Laterculi* fuerint ſcrinia quatuor, ut conſtat ex *Nov.* 8. Duplex autem memoratur *Laterculum: Majus*, quod penès Principem erat, ſub cura Primicerii Notariorum, *l.* 1. *Cod. de Offic. Præf. Prat. Afr.* & *Minus*, quod ſub cura & ſolicitudine Quæſtoris erat, *leg.* 1. & 2. *Cod. de Offic. Quæſtor.* Memoratur *Laterculi ſcrinium ſacrum*, in *l. ult. Cod. de Offic. Magiſtr. Off.* Et hoc ſenſu Tertullianus *adv. Valent. Ex eorum laterculo*, inquit, *id eſt, ex eorum albo, & in Reges & in Sacerdotes allegare conſueverunt.* Teſtatur etiam Cujacius, habere ſe librum Victoris de ratione Paſchali, in cujus extremo per Indicem Conſulum dies Paſchalis ſubnotetur, isque Index *Laterculus Paſchalis* inſcribatur, quem Sigebertus Theophilo Alexandrino tribuit. V. Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* ubi quoque *Laterculi* nomine, cameram venire deſtinatam theſauro Principis accipiendo, annotat, ex *gl. in l.* 1. *C. de Off. Quæſt.* In Eccleſia Rom. *Laterculus* vocatur tabella, in qua feſta mobilia adnotantur, ut illa ſunt in *Breviario* appoſita, Concilium Aurel. IV. *can.* 1. *Ut ſanctum Paſcha, ſecundum laterculum Victoris ab omnibus Sacerdotibus uno tempore celebretur*, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

à Latere Legati, ſeu *Apoſtolici*, dicuntur in Communione Romana, delegati à Pontifice in provincias cum ampliſſima auctoritate, quæ tanta eſt, ut toto legationis tempore ii non ſecus, ac ipſe Pontifex, honorentur & ſupremâ in rebus Eccleſiaſticis poteſtate gaudeant, atque ad Pontificiam ſedem factas appellationes ipſi judicent, ut eſt in *cap.* 1. *extr. de offic. Legati.* V. Petrum Morinum *Exercitat. lib.* 1. *cap.* 20. Sic dicti, quòd *lateri* Pontificis hæreant, & ex ejus ſint familia. Quo ſenſu Monachus Sangall. *lib.* 2. *cap.* 9. *Tunc*, inquit, *ex latere Cæſaris directi ſunt, qui eos honorificè introducerent.* Vide Juretum *ad Epiſt. Ivonis* 36. Idem verò *Legati Apoſtolici à latere* munus, Regibus etiam indultum eſſe à Pontificibus Rom. Rogerus Hovedenus docet An. Ch. 1164. ubi Henrico II. R. Pontificem conceſſiſſe, *ut Legatus eſſet totius Angliæ*, hunc verò id renuiſſe, narrat. V. Car. du Freſne in voce *Legatus* & infrà in voce *Miſſus.*

Lateres Crudi, quibus ædificia vulgò ſtruebantur, tam apud Græcos, quam Romanos: at ex cocto *latere* ſtructi Babylonis muri. Quod *laterum* diſcrimen etiam Græci norunt, inter ὠμὰς πλίνθους & ὀπτὰς diſtinguentes; ſed & abſolute πλίνθους quum nominant, de *latere crudo* intelligunt. Coquebantur nempe igne, qui hinc *cocti*; reliqui verò ſiccabantur ſolum ad Solem, hinc *ſiccati*, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 14. communiter *crudi*, appellati. Ut minimùm autem toto biennio expoſitos Soli eos habere ſolebant, ut ſicceſcerent, nec recentiùs ductos probabant. Uticenſes verò eo tantùm *latere*, qui ante quinquennium ductus eſſet, in ſtructuris utebantur. Porrò tria erant apud Græcos vulgatiſſima ſtructurarum genera, *Latericia* ἡ ἀπὸ βεσάλου, *Ordinaria*, ſimilis latericiæ, ſed ex lapide duro vel ſilice, quam ἐγχώριον vocat Conſtantinus, quòd in ordinem compoſita eſſet ſtructura, ἐν χώρᾳ ſc. ſitis omnibus lateribus ſeu lapidibus; & *Tertia*, ex ſaxo quadrato, quam τετραγωνίδων λίθων idem appellat. V. Salmaſium *Exercitat. ad Solinum p.* 1230. & *ſeqq.* ut & ſuprà in *Beſſalo.*

Laterna, jam Veteribus multo in uſu fuit. Cum enim νυκτοπορίᾳ plurimùm illi uterentur, uti de Alexandro M. Julio Cæſare, Auguſto, aliis, legimus, ad iter nocturnum faces primùm adhibuerunt; ſed cùm hæ ventis facilè cederent, excogitarunt lychnuchos è pelle, quæ vim ventorum facilè ferre poſſent ac defendere. Quoniã autem fallendi fere hoſtis cauſâ iter nocturnum à ducibus exercituum inſtituebatur, quò id fieret tutius, componere ſic cœperunt laternas, ut iis lumen abunde facerent, quibus præferebantur; aliis negarent, qui vel adverſi incederent vel ad latera ipſis ſtarent ſive ambularent, cujusmodi *Laternarum* (Galli *ſurdas* hodiè vocant) fabricam ex Julii Africani *libro de Bellico appar.* MS. hanc exhibet Caſaubonus: *Eſto Laterna quadrilatera, pellibus ab omni parte oppanſis munita. Laterum trium pelles juſto nigra; unius alba, per quam ponè ſequentibus lucerna lucebit.* Apud Plutarchum, formam aliam *laternarum*, quas λαμπτῆρας Græce vocat, invenias, quæ, ſi eſſet à ventis quies, aperto geſtabantur ore; ſi ſtarent ventis impoſito operculo claudebantur: quo modo confectam laternam Auguri auſpicatum eunti præferre nefas erat, κιφαλ. Ῥωμ. *quæſt.* 72. E cornu *laterna* meminit Olympiodorus *in* 4. *Meteorol.* περὶ ξν 49. Sic *Laterna* Cornea, apud Martialem *Epigramm.* 60. *Lib.* 14.

> *Dux laterna via clauſis feror aurea flammis,*
> *Et tuta eſt gremio parva lucerna meo:*

qui etiam *Laterna ex veſica* meminit *Epigr. ſeq.* Et quidem prior jam apud Plautum occurrit, ut mirum videatur, cur ab Ælfredo Anglo-Saxonum R. inventam dicat Aſſerus *de Reb. illius geſtis.* At *militarium Laternarum*, quarum in conducendis per noctem exercitibus medio ævo uſus fuit, inventionem Manueli Comneno Imp. CPolit. tribuit Cinnamus, qui eas deſcribit *l.* 5. *n.* 2. Græcienſium verò vett. laternarum formam ex illis Hippocratis diſcet Lector, cùm ait, ἡ γαστὴρ οἰδέουσα, καὶ μεγάλη, ὥσπερ λαμπτὴρ, ubi *ventricoſas* illas fuiſſe innuit &c. V. Jul. Africanum *de Apparatu bell. cap.* 70. apud Caſaubonum *Ad Suetonium in Julio cap.* 31. & Car. du Freſne *in Gloſſario:* apud quem *Laternam Vitream* his verſibus deſcribit Aldhelmus *de Laude Virginum num.* 1.

> *Nec Laterna tibi vileſcat vitrea, Virgo,*
> *Tergore vel raſo, & lignis compacta ſalignis,*

Seu membranarum tenui velamine facta,
Quamlibet aurata precellat fortè lucerna.

Nec omittendum *Laternam prægrandem ferendi morem*, inter pœnas Monachicas, occurrere, in *Vitis Abbatum S. Albani*. De *Laterna Demoſthenis* diximus ſuprà, in hac voce.

Latialiter, apud Martianum Capellam *initio lib. 5. Subarmalis autem illi veſtis peplo quodam circa humeros involuto* Latialiter *tegebatur*: eſt laciniis ſub armo ſeu brachio circa humerum convolutâ & ſubductâ veſte, *antiquo Latino ritu*, qualem & Gabinum, vel certè non diſſimilem, ſuprà deſcripſimus. Vide Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Thebaid. lib. 4. verſu* 19. & in voce *Toga*.

Latiar Confectum, apud Ciceronem *l. 2. ad Q. fratrem Epiſt. 4. De Tullia noſtra, tui me hercule amantiſſima, ſpero cum Craſſipede nos confeciſſe. Dies erant duo, qui poſt Latinas habentur religioſi: cæterum qui confectum erat Latiar, erat exiturus.* eſt *Latinarum* ſolenne vel ſacrificium in Albano monte Jovi Latiari fieri ſolitum, quib. feriis cùm unum diem dicaviſſet Tarquinius, exactis Regibus addiderunt alterum primi Coſſ. inde fœdere cum Latinis populis icto, poſt ſeceſſionem in montem Sacrum, acceſſit tertius: denique poſt atrox de Conſulatu cum Plebe communicando certamen reductâ concordiâ quartus adjectus, teſtibus Dionyſio Halicarn. *lib. 6.* Plutarcho *in Camillo* & Livio *lib. 6. cap. 42.* Significat itaque Cicero, ſcripſiſſe hanc epiſtolam ſeſe prope occaſum Solem illo die, vel exeunte & decedente illo die, quo Latinæ feriæ erant confectæ. V. Joh. Frid. Gronovium *Obſervat. lib. 4. cap. 25.* Uti autem *Latiar confectum* Ciceroni, verbo proprio & ſignato, ſic *confecta Latina*, Lucano *lib. 1.* qui etiam *lib 5.* ita de iis,

Nec non Iliaca numen quod præſidet Alba,
Haud meritum Latio ſolennia ſacra ſubacto,
Vidit flammiferâ confectas *nocte* Latinas. &c.

V. infrà in *Latina*.

Latiaris Collis, unus fuit ex tribus collibus ſeu partibus collis Quirinalis, unius ex ſeptem urbis Romæ montibus, teſte Varrone: cum reliqui duo vocarentur Salutaris ac Mutialis. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 6*

Laticenſis Pagus, vulgò *Lacou* vel *Lecou*, regio eſt Galliæ, in Lingonibus, unde Archidiaconus *Laticenſis*, unus ex Eccleſiæ Lingonicæ Archidiaconis, nomen habet: Sunt autem in hoc Archidiaconatu Caſtellio ad Sequanam & Domnapetra *Dampierre*. Erat hic pagus urbi Lingonum Andomatuno propinquus, ac veluti ſuburbanus, unde B. Valentinus *in Laticenſi, ſuburbio Lingonenſium oriundus* fuiſſe dicitur. Hodie ab urbe Lingonis iter unius diei abeſt & vicum Pultarias *Poutieres*, ac quidquid inter Caſtellionem & Barrum Sequanum uls & cis flumen jacet, continere dicitur. Certè Gerardus Comes, qui Monaſterium Pultarienſe & Vicelliacenſe conſtruxit, in literis ſuis ea de re, *villam Pultarias ſuper Sequanam, in pago* Laticenſi *in Regno Burgundiæ* nuncupat. V. Hadr. Valeſium *Not. Gall* in voce *Lingones*.

Latina Lingua, quadruplex Eruditis, *Priſca*, quâ vetuſtiſſimi Italiæ populi, ſub Jano & Saturno, ſunt uſi, incondita, ut ſe habent carmina Saliorum; *Latina*, quam ſub Latino & Regibus Tuſciæ cæteri in Latio locuti ſunt, ex qua XII. Tabb. *Romana*, quæ poſt Reges exactos in Orbe Rom. viguit, quam Nævius, Plautus, Ennius, Virgilius Poëtæ; ex Oratoribus Gracchus, Cicero cæterique effuderunt, & *Mixta*, quæ poſt Imperium latiùs promotum ſimul cum moribus & hominibus in Romanam civitatem irrepſit, integritate ſtyli per ſolœciſmos & barbariſmos variè corrupta; cui quarto & jam ſeneſcentis Linguæ tempori adſcribi ſolent, Gellius, Macrobius, Lampridius, Spartianus, Trebellius Pollio, uterque Victor, Juriſcoſſ. centones in *Pandectis* in unum quaſi corpus conflati, Tacitus, alii, qui ad ætatem Gordiani Imp. pervenere. Ab eo quippe tempore penitùs extinctæ ſunt Latinæ puritatis reliquiæ & barbaries undequaque, non modò Italiam, ſed & Romam ipſam, invaſit, atque cæteras exinde Imperii provincias, in quibus utcunque Linguæ puritas hactenus fuerat ſervata, florente adhuc Rep. Imperioque. Maximè autem *Latinis* barbaræ voces permiſceri cœperunt, cùm ab aliis, quàm ipſis Romanis, conſcripti libri in provinciis, ubi ſermo Latinus utcunque obtinebat, in lucem prodiere; qui ab eo ſcriptionis genere & charactere longè diſtarent, quem caſtior puriorque Latinitas agnoſcit, receptamque apud ſuos loquendi rationem redderent, inſperſis ubique fere indigenis vel proprio arbitratu confictis vocabulis, adeò ut ex iis ſi non à Latino ſermone alius, diverſus certè omnino ſcribendi ſtylus deprendatur: cujusmodi fortè Gallicus fuit, quem *ſquamam Latini ſermonis* appellabat Sidonius, & is, quo Scriptores Afros uſos palàm eſt: Sed id potiſſimùm accidit, cùm victores populi arma in provincias exteras intulerunt, iiſque debellatis non linguam modò ſuam ipſi ſervarunt, verum etiam, ut ab iis, quos ſubegerant, uſurparetur, ſummam curam adhibuerunt. Ita n. Gallos vett. expugnatis Græciæ Urbibus provinciiſque, nomen ſuum indidiſſe, ac propriam retinuiſſe linguam, eandemque penè, quâ utebantur ſuâ ætate Treviri, ſcribit Hieronymus *Proœm. ad lib. 2. in ad Gal.* Ita & Romanos conſtat omnem dediſſe operam, ut victæ gentes eodem ſecum ſermone uterentur, eousque ut tranſlatâ quoque ab urbe Roma Byzantium, ab Italia in Thraciam, & e Latio in Græciam Imperii ſede, *Latinam* tamen in ea linguam ſervari voluerit Conſtantinus M. Interim non adeò ſtabilita unquam in ſubjugatis provinciis Latina lingua fuit, ut non indigenæ locutionis aliquot ei adſpergerentur *μιξοβάρβαροι* formulæ quæ illi immiſcerentur provinciis nativæ: quod in plebe maximè obtinuit, quæ literarum expers nitidæ elocutionis diſciplinam non tam facile amplectitur. Unde ſenſim invaluit vulgaris illa *Romana* lingua, quæ etſi aliquantiſper Latinum redoleret, barbara tamen vocabula quamplurima adhibere aliiſque Grammaticæ legibus regi aſſuevit: atque hinc non *Latina* ampliùs, ſed *Romana* dicta eſt, quòd Romani, qui in Galliis & Hiſpaniis, poſt Septentrionalium nationum irruptiones, remanſerant, ea uterentur. Quo modo *Romanam linguam* vocant Nithardus *lib. 3. Capitularia* Caroli C. *tit. 26.* Alii; quam *ruſticam Romanam* vocat Concilium Turon. III. A. C. 813. *can. 17. Ruſticam* nudè, Anonymus in *Hiſtoria Translat. S. Germani Pariſienſis cap. 12.* Sic itaque, cum Franci aliæque gentes Imperium Romanum inundantes, pleraſque ejus provincias occupaſſent, nativo ſuo idiomate ſuperatis gentibus inducto, longe magis adhuc Latinitatem, ſi quæ aliqua ſupererat, depravarunt, ut proceſſu temporis aliâ rerum facie illatâ ex ipſo Latio exulare Latium cogeretur. Uſus nihilominus Linguæ penitùs ita deleri non potuit, ut non à vulgo adhuc utcunque intelligeretur: quod arguunt tot Latino idiomate conſcriptæ & ad populum habitæ in ædibus ſacris Homiliæ, à Præſulibus Africanis, Gallis, Hiſpanis, aliis, quas quidem ſine dubio non recitaſſent publicè, niſi intelligentibus ſe loqui fuiſſent perſuaſi. Quanquam fatendum, ante Carolum M. ita evanuiſſe ſtudia ac linguæ præſertim Latinæ, ut ſtante Regum Francorum primo ſtemmate, vix ſeſe tantillum extulerit, ut de Chilperici R. ſcriptis agens, teſtatur Gregorius Turon. Idem de Hiſpania, poſt Gothorum irruptionem, refert Alvarus *in Indiculo lumin.* ubi neglectis, & poſthabitis Scripturis ſanctis, earumque Interpretibus, quotquot ſupererant Chriſtiani, Arabum Chaldæorumque libris evolvendis incumbebant. Neque ea in re felicior Britannia fuit, poſt Saxonum maximè & Danorum irruptiones, ut ex Ælfrico docetur *Præf. ad Gramm. Sax.* donec Alfredus R. literas in Anglia, Scholis publicis Oxonii inſtitutis, primus iterum excitavit: quod idem in Francia Carolum M. feciſſe, prædicat Alcuinus *Epiſt. ad eum* 10. & ad ejus imitationem Carolum Calvum, Henricus Mon. *Epiſtolâ illi inſcriptâ ad Vitam S. Germani Autiſiod.* Quibus Principibus ſua debent initia Scholæ publicæ & Monaſticæ, omniumque adeò diſciplinarum in Francia inſtauratio; dum interim duplex apud Vulgus idioma vigeret, *Francicum* ſc. & *Romanum*. Et quidem Francici uſus erat, in Regum Merovingorum Palatiis, etiam ſub Carolo M. adhuc & Ludovico Pio, cum ii linguâ ſuâ Sicambricâ loquerentur; reliquo vulgo, & quod a Romanis ortum trahebat, linguam Romanam ſeu Ruſticam ac ſemibarbaram retinente: quæ *Limoſina* appellationem obtinuit, apud Italos & Hiſpanos, cum *Romana* Gallis diceretur. At qui in literis utcunque verſati vel ſacris initiati, ut rerum Eccleſiaſticarum ſtudio neceſſariam, puriorem linguam excoluere. Quin etiam ſervata ab ipſis (quod mirari licet) barbaris, Romanorum provincias poſſidentibus: cùm hac tum in *LL.* ſuis publiciſque *Decretis*, tum in *Actis* quoque quâ publicis, quà privatis, tanquam quæ ab omnibus intelligeretur, uſos paſſim legamus; quia forte linguam ſuam nativam, ut barbaram inſulſamque pronuntiatu, aures mollioribus aſſueta, naturaliter refugere perſuaſum haberent; vel quia Romanis ſubjugatis ſcribebantur, qui longè potiori majorique numero erant, quàm Barbari ipſi, quibus parebant. Neque id parum *Latinam* linguam commendabat, quòd inter tot vices ſeſe utcunque incolumem ſervarit, ita ut illam Romana Eccl. propriam ſibi efficeret, & cæteræ nationes longinquæ maximè ac Romanis prorſus intectæ, non in Scholis modò publicis, verum etiam in *Actis* omnibus, illâ uterentur. Quo factum dein, ut Eccleſia Rom. *Latinæ Linguæ* nomenclaturâ intelligatur, in quodam Stephani IX Pontif. Diplomate, in *Bullario Cluniac. p. 15.* atque id quidem in Gallia ſic obtinuit, ut & Acta publica & privata pleraque, ac ſuprema Curiarum judicia, Latino fere idiomate ſemper deſcriberentur, quod ſerò deſitum, Franciſco I. regnante. Accidit poſtea, ut gnavi homines & induſtrii, tanquam frugi Patres-Familiâs, *quæ in ſua cujusq. ætate fuerant vocabula, tanquam variorum cujuſdam longi anni temporum baccas & fruges & vindemiam, in Libros, quaſi in quaſdam cellas & horrea & ſpicas condiderint*, uti loquitur Thom. Smithus *de pronunt. L. G. lib. 1. pag. 9.* Unde *Gloſſaria* prodiere aliaque Eruditorum quovis ſeculo monumenta, quibus pura à ſordibus ſecreta, idque tandem effectum, ut Linguæ priſtinus ſplendor, ſi non in vernaculo ullius gentis ſermone, ſaltem in Scriptis & ore Literatorum, redderetur: Horum Catalogum texit, qui in hanc rem plurima inſigni labore congeſſit, *Præf. ad Gloſſarium ſuum*, Car. du Freſne, quem videre operæ erit pretium.

Latinæ Fabulæ, à veſte *Togata* dictæ ſunt, ſicut Græcæ, *Palliatæ*. Sunt autem *Latinarum* ſpecies hæ: *Nobiliores, quæ à perſonis primariis Prætextatæ appellabantur; erat enim prætexta Magiſtratuum toga, cuius purpura prætexebatur—C. Meliſſus—edidit novum genus Togatarum, quas Trabeatas appellavit—Minus nobiles, in quibus Senatores privati cum toga introducebantur. Ultimum genus*

capiebat

capiebat humilem fortunam popularium negotiorum, cum tunicis tantùm: quæ tamen haud quaquam Tunicatæ eadem ratione, ſed ab habitaculis nomen adeptæ ſunt. Igitur Tabernariæ, quòd cum Tabernæ ſcenæ diſponebantur. Fuit autem ab his diverſum genus Atellana &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.*7. De quibus omnibus V. quoque hic paſſim.

Latinæ Feriæ, auctore Varrone *de L. L. lib.*5. erant dies conceptivus, à *Latinis* pop. dictus, quibus ex Albano monte ex ſacris carnem petere fuit jus cum Romanis. Earum origo hæc: Cum, devictis Hetruſcis, fœdus inter Latinos populos auctore Tarquinio Superbo R. ictum eſſet, ut ſempiternum illud maneret, Tarquinius propoſuit deſignare commune Fanum Romanorum, Latinorum, Hernicorum, Volſcorum, duntaxat in ſocietatem receptorum, quò ad mercatum convenientes quotannis una epularentur fruerenturque ſacris communibus. Quod cùm gratum eſſet omnibus, mons altus Albanis imminens, velut in meditullio harum Gentium, conſtitutus eſt, ubi ſingulis annis feriæ celebrarentur, & eo temporis ſpatio, propter loci religionem, ab omni vi temperarent omnes, ſacraque communiter Jovi Latiali facerent, & vacarent epulis, conſtituto priùs, quantum quisque Populus in ea ſacra præbere, quantamve portionem recipere deberet. Sic in participium Feriarum harum atque ſacrificii venere tribus minùs 50. populi, quorum quidam agnos, nonnulli caſeos, alii lactis certum modum, item liba lactaria conferebant. Victima taurus erat unus communis omnium, de cujus viſceribus cuique populo certa portio tribuebatur: Sacrificabatur enim pro omnibus. Romani verò ſacrificio præfuerunt, V. Dionyſ. Halicarnaſſeum *lib.*4. Has antequam indixiſſent, atque iis in monte Albano, cum Latinarum civitatum Magiſtratibus, operam dediſſent Conſules, non poterant paludati in Provincias exire, ut Livius & Dio *lib.*46. teſtantur. Quòd ſi in eo ſacro non omnes Latini carnem cepiſſent, ſed aliquid dilatum prætermiſſumque fuiſſet, aut neglectæ ceremoniæ, intermiſſumve ſolenne eſſet, denuo inſtaurari *Latinas* oportebat. Porro indicto *Latiari*, ſeu ſolenni *Latinarum* die, nefas erat prælium ſumere, Macrobius *Saturn. cap.* 16. *lib.*1. Cùm autem Conſules Rom. huic ſacro vacarent, moris erat, ut interim alius aliquis ex Patriciorum numero urbi præficeretur, qui *Præfectus Urbis Latinarum causâ* dicebatur, de quo A. Gellius *lib.*15. *cap.*8. Et quidem hiſce feriis unum diem dicavit Tarquinius: exactis autem Regibus alter additus eſt; poſt fœdus cum Latinis à SP. Caſſio Conſule ictum, tertius: anno demum U. C. 396. compoſitâ de plebejo Conſulatu ſeditione, quartus: ut diſcimus ex Dionyſio ſupra laudato *lib.* 6. *extremo.* Alexander ab Alex. *Genial. dierum lib.*4. *cap.* 7. addit, Feriis hiſce ſolemne ludicrum in Capitolio celebratum fuiſſe, quadrigasque concito curſu decertaſſe, & victorem certaminis in palmam victoriæ abſynthium bibere ſuiſſe ſolitum. Quorum certaminum curam à Senatu commiſſam fuiſſe Ædilibus, ornatis priùs prætextâ & ſellâ eburneâ, regiis inſignibus, docet Plutarchus *in Camillo.* Vide Joh. Roſinum *Antiqq Rom. lib.*4. *cap.*17. *de diebus Feſtis, non ſtato tempore celebratis.* Verùm, quod olim amicitiæ confirmandæ inſerviebat ſacrum, tandem in contrarium verſum eſt: Primum enim belli, quo totum *Latium atq; Picenum, Etruria omnis, atq; Campania, poſtremò Italia contra matrem ac parentem ſuam urbem conſurrexit, in Albano monte conſilium capium eſt, ut feſto die Latinarum Julius Cæſar & Martius Philippus Coſſ. inter ſacra & aras immolarentur: quod nefas cùm proditione diſcuſſum eſſet*, ſcelus in nervum erupit, & atrociſſimo bello Romani petiti, donec poſt varias clades *Strabo Pompejus, Aſculo, unde furor eruperat, in ipſa ludorum frequentiâ trucidatis Legatis eversione, Manibus tot exercituum Conſularium direptarumq; Urbium Diis litavit*, Florus *lib.*3. *cap.*18. V. quoque infrà, in voce *Latium* & ſupra in *Latiar.*

Latinator, cognom. Petri Monachi, apud Guil. Tyrium *lib.* 13. *cap.*27. an, quia *Latinam* probè linguam callebat, an quia interpretis munere fungebatur? C. du Freſne ubi ſuprà.

Latini alapis dignus, apud Martialem *lib* 5. *Epigr.*61.

O quàm dignus eras alapis, Mariane, Latini:

Te ſucceſſurum credo ego Panniculo:

convitium eſt in eum, qui, de uxore parum ſollicitus, ad mœchorum injurias connivet. Tales enim in ſpectaculis Theatralibus Mimisque alapis ac ſalapitiis objurgari excipique ſolebant; qua de re V. Heraldum *ad Arnobium lib.*7. Fuit autem *Latinus* ille mimus Martialis ævo celebris, quem *deriſôrem* vocat *lib.* 1. *Epigr.* 5. cuique Panniculus miniſter erat, qui ab hero alapis percuti, riſui concitando, ſolebat, Idem *lib.* 2. *Epigramm.* 72. Epitaphium ejus habes *lib.* 9. *Epigr.* 29. V. quoque ſuprà in voce *Curruca*, & ubi de *Ancillariolis.*

Latini, in *Speculo* Saxon. *lib* 1. *artic* 6. §. 3. pro veteribus incolis regionum, a barbaris gentibus devictarum; qui aliàs *Romani.* V. in voce *Vallenſes*, ut & infrà *Romani*

Latium, adde Pop. *Latini*, qui fœdere Romanis juncti, de quo V. ſuprà in voce *Latinæ feriæ* poſtquam diu amicitiam coluiſſent, à L. Druſo Trib. Pl. cupidine dominationis ad ſpem civitatis erecti, cujus imperium armis tuebantur, per omnes annos atque omnia bella duplici numero ſe militum equitumque fungi querentes bellū excitarunt, Floro *Sociale*, Vellejo Pat. *Italicum* appellatum L. Cæſare P. Rutilio Coſſ. anno U.C. 663. quod ampliùs 300. m. juventutis Italicæ abſtulit. Ejus tam varia atque atrox Fortuna fuit, ut per biennium continuum duo Romani Conſules, Rutilius atque deinde Cato Porcius ab hoſtibus occiderentur, exercitus R. P. multis in locis funderentur, utque ad ſaga iretur diuque in eo habitu maneretur. Caput Imperii ſui Corfinium legerant, quod appellarent *Italicum*: Donec paulatim recipiendo in civitatem, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerant maturiùs, vires refectæ ſunt: Pompejo Sullaque & Mario fluentem procumbentemque Remp. reſtituentibus, Vellejus Paterc. *lib.* 2. *Hiſtor. Rom. cap.*17. Reliquias belli poſtea reſurgentis duce Teleſino, qui dictitans *adeſſe Romanis ultimum diem, vociferabatur eruendam delendamq; urbem; nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, niſi ſylva, in quam refugere ſolerent, eſſet exciſa*, ægrè abolevit Sulla, Carbone ac Mario Coſſ. anno U. C. 671 *diemq; felicitatem perpetuâ ludorum Circenſium honoravit memoriâ*, Idem *lib. eod cap.*27. Eorum lingua *Latina* appellata, hodieque celebris eſt. Ut enim uſum ejus, in Valachiæ Tranſſylvaniæque, addo etiam Poloniæ aliquot locis etiamnum vernaculum, præterea tres propagines ſeu Dialectos habet, Italicam, Gallicam & Hiſpanicam, à Francis, Longobardis, Gothis aliisque populis in eam varietatem diffuſas, atque iterum Subdialectis ſuis variantes: Sic puriores Itali dicunt *Padre noſtro*, Foro-Julienſes *Pari noſtri*, Rhæti *Bab nos.* Gallica habet Walloniſmum, Pictoniſmum, &c. In Hiſpanica differunt Caſtellana, Andaluſica, Portugallica & Granatenſis: è quibus omnium puriſſimam, atque matrici ſuæ maximè viciniam Caſtellanam eſſe dicunt; producitque Merula literas Caſtellanâ linguâ ſcriptas, è quibus idem clariſſimè patet. Earum pars hæc eſt: *Scribo & ſupplico rogando te Francia, des & reſpondeas tales probationes tractando de tua eloquentia, loquela & excellentia, quales ſcribo de Hiſpania, comparando gentes, nationes & provincias, quales manifeſto dictando Epiſtolas puras Latinas & Hiſpanicas. Hiſpania, antiquiſſima corona perſevero (ceſſante memoria de contrario) duro & regno provincia Chriſtiana: Tu Francia principias à Merovio & regnas continuando, quaſi mille annos Chriſtiana, prædicante Sancto Remigio & regnante Clodoveo. Reſponde Francia & da & propone contra nos tam grandes nationes, tam fertiles, tam fructuoſas provincias; Tales gentes, tam ingenioſas, tam ſcientificas, tam virtuoſas, prudentes, juſtas, modeſtas, liberales, gratioſas: Non monſtras tu Francia tam grandes reſiſtentias & tantas victorias contra Romanos &c. Præſenta te Francia & da tales campos, montes, valles: tales beſtias feras & domeſticas: tantos & tam excellentes cavallos, tales vaccas, aves, carnes ſuaviſſimas, lanas precioſas* &c. *Non cognoſces tu Francia plantas, arbores, beſtias & perfectiones, quales de Hiſpania majores Nos demonſtramus. Et cognoſce de Hiſpania infinitas, quales tu Francia non cognoſces. Si extras & celebras Principes & Imperatores Romanos, demanda & inquire de Bruto, de Fabio, de Hadriano, de Honorio, de Theodoſio, de Trajano inclito & glorioſo Hiſpano.* V. Merulam *Coſmogr. Part.* 2. *lib.*2. *cap.*8. ut & Auctorem anonymum *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. & Civilis c.*9. *ſect.*3. *de Linguis*, plura vero hanc in rem ſuprà, ubi de *Latina Lingua* ex profeſſo egimus. Eſt & *Latium Priſcum*, quo ejus origo, ſitus, natura, urbes, montes, lacus, monumenta Veterum curioſè deſcribuntur, editum ab Athan. Kirchero, Amſtelodami Fol. An. Ch. 1671.

Latius, cognom. Jovis apud Romanos celebre. Papinius *lib.*5. *Sylv.*3. *verſ.*292.

Scipio ſic plenos Latio Jove ducere ſomnos

Creditur Auſonius ——

de quo V. Jo. Paſſeratium *ad Propertium lib.* 3. *Eleg.*4. ut & in voce *Jupiter.*

Latomia ex Græco Λατομία, i. *Lapicidina*, *Cadmi inventum.* Plin. *lib* 7 *c.*56. *Lapicidinas Cadmus Thebis (aut, ut Theophraſtus) in Phœnice invenit.* Eò ſontes ſæpe detruſi, ubi vincti perpetuò opus facerent, V. ſuprà in voce *Feſſor.* An potius *Lautumia?* Certe Clodius Victor, cùm rogaretur, ut in *Latomias* transferretur: *Non, inquit, quenquam nomen* Lautumiæ *decipiat: illa enim animo meo lauta eſt, vocabulo carceris ad gentes pulſamenti translato. Jocabatur in miſeriis: in quibus jocari debuiſſe, quis neſcit: potuiſſe quis credit.* Seneca *Declam.* V. quoque Livium *l.*37. *c.*3. & Gronovium *ad eum* Atque hi *Lautumarii* ſeu *Lantumiarii* ſicti ſunt Ciceroni *in Piſonem.* Lemis vero & proprium nomen fuit carcerum aliquot, ut ſuo loco vidimus Plura V. ſupra in voce *Lapis.*

Latona Dea, adde: Ejus ſimulachrum ex marmore, inter Cephiſſodori opera, memoratur Plinio *lib.*36. *cap.*5. ubi in Palatii delubro Romæ aſſervatum, addit: Aliud in Octaviæ porticu, inter Pollionis Aſinii monumenta etiam ſe reperiri, *eod. cap.* Sed & *Latonæ puerperæ* ſtatuam ex ære, in æde Concordiæ ejusdem urbis, ab Euphranore ſic factam, ut Apollinem & Dianam infantes ſuſtineret, habes apud eundem *lib.* 34. *cap.*8.

Latous, cognomen Apollinis, à matre, de qua modò, fanum habuit octogonum, 4. aut 5. m. p. ab Iſthmo Corinthiaco, memoratum Pauſaniæ *in Arcadicis.* Ejus rudera hodieque viſuntur. Jac. Sponius *Itinerar. Part.* 2. *paginâ* 293.

Latratus, canum vox, unde *latrator Anubis*, de quo ſuo loco. Eam in Polonia imitari coguntur delatores, calumniæ convicti. Hinc in Gneuoſſium, Subcamerarium Cracovienſem, quòd inter Vladislaum Jagellonem R. & Hedvigem uxorem ejus litem & ſimultates calumniis variis excitaſſet, judicium de infamia, Viſliciæ in Conventu Procerum, hoc modo inſtitutum legitur: *Ibi accuſatus damnatusq́; , cùm non probaſſet, quæ dixerat, nec dixiſſe ſe negare poſſet: ex decreto judicii mentitum ſe eſſe clarâ voce & latratu ſubter ſcamnum edito profeſſus eſt. Eſt autem ea graviſſima apud Polonos & infamia plena mendacii retractatio, quæ fit publicè latratu canino adjuncto*, apud Cromerum *lib.* 15. A' canibus vox aliorſum translata, ad varia, etiam curas humani pectoris exprimendas. Claudianus *in Eutropium*,

—— *latrantibus undiq; bellis.*

Martialis *lib.* 4. *Epigr.* 53. de Senica Cynico,

Cui das latratos *obvia turba cibos.*

Ennius apud Varronem,

—— *animus cum pectora latrat* &c.

Quam in rem V. plura apud Caſp. Barthium *ad Papinium Theb. lib.* 1. *verſu* 551. *lib.* 2. *v.*338. & *Achilleid. l.* 1. *v.*451.

Latrinarum Antiſtes, memoratur Tertulliano *de Pall. Aſpice lupas, popularium libidinum nundinas: ipſas quoq; frictrices (& ſi præſtas oculos abducere ab ejuſmodi propudiis occiſæ in publico caſtitatis) aſpice tamen vel ſublimis, jam matronas videbis, & cùm* latrinarum Antiſtes *ſericum ventilas & immundiorem loco cervicem monilibus conſolatur & armillas, quas ex virorum fortium donis, ipſa quoq; matrona temerè uſurpaſſent, omnium pudendorum conſcias manus inſerit, impuro cruri purum aut malleolum inducit calceum.* Ubi Lenonem nonnulli intelligi volunt; quibus ideo *Leno latrinarum Antiſtes*, quòd in domo lenonia multis lavatiónibus opus eſſet, ad tergendas, lavandas & poliendas meretriculas: unde & quæ ſequuntur, de lenone etiam capiunt, ſuas puellas veſtiente, ornante & calceante. Sic Leno Antiſtes, ornator, fictor, & omnia fuerit: ſed hæc ejus officia fuiſſe olim, alibi non legitur. Meretrices ſanè illæ Plautinæ in *Pœnulo*, non Lenonis officium, in ſemetipſis ornandis, fingendis pingendisque deſiderant; ſed per ſe hoc faciunt: etſi verum ſit, in domibus lenoniis aquariolos etiam præſtò impuro huic mulierum generi fuiſſe, aquæ gerundæ deſtinatos; non tamen, ut etiam eas veſtirent, ornarent & componerent; quod munus potiùs fuit Ἐμπλαστρῶν & Κομμωτριῶν. *Latrinas* autem pro lavatrinis aut lavationibus hic poni, vix quisquam perſuaſerit; quamvis certum ſit hanc hujus vocis antiquitus fuiſſe & originem & ſignificationem. De Muliere potiùs hæc accipi debere videntur: Nimiùm enim multa ſunt, quæ id ſuadeant, atque etiam evincant: ſericum, monilia in collo, armillæ in manibus, purus aut mulleolus calceus & multa alia. Hæc igitur *Latrinarum antiſtes* mulier erit, non vir; & omnino Cloacinæ Veneris Antiſtitem mulierem intellexit Auctor, quam contemtim *Latrinarum* appellavit *ſacerdotem*. Nam Latrinarum etiam præſes Cloacina & in ejus feſto *Latrinæ* coronabantur, ut ex eodem Tertulliano conſtat *lib. de Coron. Mil.* Antiſtitem autem in ſexu ſequiori uſurpavit, ut & in libro *de Pudicit. Ejus templi æditua & Antiſtes eſt pudicitia, quæ nihil immundum & profanum inferri ſinat.* Non nimiùm caſtas & bonæ Famæ fuiſſe Venerias illas Antiſtitas plusquàm veriſimile eſt: caſtiores quippe non oportebat eas eſſe, quàm Deam ipſam, cui miniſtrabant. De iſtiusmodi itaque fœmina ait Afer, *Sericum ventilat*: id eſt, laxâ fluxaque ſericâ veſte ventum concipit atque undante ſerico incedit. Sed &, qui motu ſericæ veſtis ventulum ſibi faciunt, *ventilare ſericum* etiam dici queant. Idem Tertullian. *Ibid.* de Alexandro: *Serico ventilante pectus anhelum extinxit*: qui ſericum utique ventilabat. Juvenalis *de annulis*:

Ventilat æſtivum digitis ſudantibus aurum,

Ovidius:

—— —— *Tunicisq; fluentibus auras*
Excipit.

Pergit: *Immundiorem loco cervicem monilibus conſolatur*, h. e. immundiorem latrinis; *locum* pro *latrinis* abſolute ſumens, quo etiam modo non pauci hodie loquuntur: Græci quoque τόπον dicunt, quod ex Athenæo notavit Salmaſius. *Conſolari* autem *cervicem monilibus* ideo dixit, quòd in ejusmodi ornamentis ac nugis maximum ſolatium ſibi conſtituant φιλόκοσμοι mulieres: *collum demulcere*, eodem ſenſu apud Eundem legas. V. quoque eum *lib. de cultu Fœmin.* & Salmaſium *Notis in lib. de Pallio.*

Latringes, memorati Capitolino, inter gentes, quæ ab Illyrici limite Galliam uſque conſpiraverant, in *Vita* Marci Imp. Caſaubono videntur, qui Tacito dicuntur *Marſigni*, ſermone cultuque Suevos referentes. Salmaſio mel. *Lacringes* dicuntur; *Not. ad l.* Vide *ibi*.

Latrones, apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *Latrones etiam Dalmatiæ atq; Dardaniæ, milites fecit*: in univerſum dicuntur omnes Dalmatæ Dardanique, quòd gentes eſſent *latrociniis* deditæ & ut plurimùm rapto viventes. Caſaubonus *ad l.* Quod olim apud varias gentes etiam in laude fuiſſe poſitum, dicemus infrà, ubi *de Rapina*. Apud veteres ævi Scriptores nomen maximè malefici latronis *Sinis* fuit, de quo V. Ovidium paſſim, Auctorem *Ceiris*, Propertium, Plutarchum *Theſeo*, Hyginum *cap.* 38. Apollodorum *fine lib.* 3. Strabonem *initio lib.* 9. Pauſaniam *Corinthiac.* Suidam, qui λῃστὴν βλαβερώτατον appellat, Diodorum Siculum *lib.* 4. ubi totam ejus hiſtoriam perſequitur, Alios. Adde Andr. Schottum *Obſervat. lib.* 2. *cap.* 29. & Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib.* 12. *verſ.* 576. Eleganti tralatione lupos *latrones* vocat vetus Scholiaſtes ejusdem Poëtæ ad *Thebaid. lib.* 5. *verſ.* 167. utpote rapto viventes & prædæ aſſuetos. Hinc de lupo Phædrus *in Fabulis*,

Rapere, atq; abire ſemper adſuevit lupus.

Qui proin diſertè eum *latronem* vocat *lib.* 1. *fab.* 1. ſicut *prædonem* Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 75. *raptorem* Virgilius *Æn. lib.* 2. *verſ.* 355. &c. At in primævo ſignificatu *latro*, miles vel ſatelles conductus eſt, q. *latero*, Varr. Græcè σωματοφύλαξ, cujusmodi miniſtros recentius ævum *Scurras* dixit, ut infrà videbimus. Hi, quòd circùm *latera* eſſent Regibus, atque ad *latera* haberent ferrum, hinc nomen acceperunt: quod tamen nonnulli ἀπὸ τῆς λάτρου, i. *ſtipe*, unde & *Stipatores* Latinis, vel ἀπὸ τῆς λατρείας, *à miniſteriis*, malunt deductum. Inde *latrocinari*, pro militare. Plaut. *Corniculariâ*, *Latrocinatus annos decem.* Suetonius *in Tiberio*; *Qui apud Regem in latrocinio fuiſti, ſtipendium acceptaſti* &c. Poſtea *voces hæ ad truculenta & ſcelerata homicidia ſunt translatæ*, Nonius *cap.* 2. V. hic paſſim, ubi de *Piratis*, *Prædonibus*, alibi. Addam ſaltem, *de fide etiam latroni ſervanda*, illuſtrem locum Hug. Grotii *de Jure Belli ac Pacis lib.* 3. §. 2. *Belli piratici magnam partem Cn. Pompeius pactionibus confecit, vitam illis pollicitus & ſedes, in quibus ſine rapto viverent—Cujus Belli civ. tertio à Romanis ducibus, cum prædonibus & fugitivis, qui in Pirenæis erant montibus, actum de compoſitione ſcribit. quis dixerit, ſi quid conveniſſet, nullam inde extituram fuiſſe obligationem? Non habent quidem iſti ſpecialem iſtam communionem, quam inter hoſtes in bello ſolennis & plenè introduxit jus gentium: at, quia homines ſunt, communionem habent juris naturalis—ex quo naſcitur, ut pacta ſervanda ſint. Sic Diodorus fugitivorum duci Apollonio à Lucullo fidem ſervatam memorat. Et Dio ſcribit, ab Auguſto Crocotæ* latroni *perſolutum pretium, capitis ejus impoſitum, cùm ſe ipſe ſiſteret, ne fides violaretur.*

Latronum Luſus, idem cum *Ludo Latrunculorum*, i. *Calculorum*, quem Græci recentiores Ζατρίκιον, indeque Mauritani *Aleatres* & Hiſpani *Axedres* vocant. Ovidius,

Sæpe latrocinii *ſub imagine calculus ibit* &c.

Scachios hodie appellant Itali & Galli, voce à *calculis* detortâ. Inventus à Græcis, ab iis ad Perſas tranſiit, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1130. magnæ & vetuſtatis & nobilitatis, exerceturque in tabula luſoria ſexaginta quatuor areolis diſtincta, novem lineis ex unaquaque parte ſe mutuò interſecantibus, in quibus duo ſcrupi nomen *Regum* præferunt, duo alii *Reginarum*, quatuor *Equitum*, totidem *Satellitum*, quatuor itidem *Centurionum* ſeu *Elephantorum Turrigerorum*, ſexdecim denique minores *Peditum*, ut ex elegantiſſimo carmine Hier. Vidæ *de Scacchia Ludo* liquet. Et quidem Rex ex hiſce non niſi maximâ urgente neceſſitate movetur, uti pluribus videre eſt, apud Achmetem *de Zatricio*. Fl. Vopiſcus *Imperatoris* in hoc ludi genere appellationem uſurpat, *in Proculo*, *Nam cùm in quodam convivio ad latrunculos luderetur, atq; ipſe decies Imperator exiſſet, quidam non ignobilis ſcurra, ave, inquit, Auguſte, allataq; lanâ purpureâ humeros ejus vinxit.* Inter alia enim Principatus ornamenta & inaugurationis ſymbola, purpureâ quoque chlamyde Imperatorum olim humeros veſtiebant. Reliqui calculi *latrones* modò, ut dictum, modò *milites*; appellitantur. Martialis *Epigr. de calculis*,

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum,
Gemmeus iſte tibi miles *& hoſtis erit.*

Unde Seneca *Epiſt.* 117. *in fin. tabulæ latrunculorum* meminit, & Plinius *lib.* 9. *cap* 54. *à Mutiano, etiam latrunculis luſiſſe cerâ fictis ſimias, proditum eſſe* ſcribit. At Auctor *Panegyrici ad Piſonem*,

Interea ſectis quamvis acerrima ſurgant
Prælia militibus; plenâ tamen ipſe phalange,
Aut etiam pauco ſpoliatus milite vincis.

Omnia namque in hoc ludo ad bellum compoſita; unde *militum, aciei, phalangis, prælii, hoſtium, captivorum, trophæorum*, paſſim mentio apud Vett. dum illum deſcribunt. Hi itaq; turmis utrinq; inſtructi, hoſtili quadam imagine procedunt, ſimulataque acie congrediuntur, &, ſtatione unicuiq; calculo præſcriptâ, hoſtem Reges impetunt, ſibi, quantum licet, caventes. Tunc verò victi cenſentur, cùm omnes ex adverſo ludentes milites capiuntur Regiq; nullus patet effugii locus: unde & nonnullis ludo *Scacchia* nomen, ab Hebr. *Schach*, id eſt, vallavit; & vox *mat*, vel *mat*, quæ, uſurpari ſolita de Rege ad incitas redacto, in eadem lingua, *mortuus eſt* denotat. Regem enim ipſum, i. principem calculum, capere licet nunquam. Neque verò *capi* ſolùm, ſed & *ligari* calculos, mos. Auctor Panegyrici *ibid.*

Ut niveus nigros, nunc & niger alliget albos.

Et paulo pòſt;

Ancipites ſubit ille moras, ſimilisq; ligato
Obligat ille duos ——

Sed aliter ligantur, aliter capiuntur &c. Porrò tabula in qua *latronibus* luditur, tota lineis ut dictam diſtincta eſt & unicuiq; calculo ſuus locus ac ſua ſedes attributa; quas ſedes Græci olim πόλεις.

poſtea

poſtea χώρας. item γραμμὰς, & γραμμικὰς χώρας, quòd lineis invicem diſcluſæ eſſent & interſeptæ, vocarunt; unde & πόλις quoque Vett. hoc ludi dictum. Latini *mandras, ſepta, valles, capſos* & *carceres*, appellant. Martialis,

Mandris & vitreo latrone clauſos &c.

Græci recentiores ζατρίκιον & ζάτριον vel ζατρῆον, quo nomine indigitabatur propriè *piſtrinum* vel *carcer*, in quem ſervi nequam conjiciebantur, unde poſtea toti ludo nomen, ut vidimus. Qui victor erat in ludo hoc, *Imperatorem* fuiſſe appellatum, ex *Proculo* Vopiſci vidimus, *ad quem* de hoc Ludo plura congerit Salmaſius. Cæterùm Ludi inventorem in ſpecie Donatus *in Ter. Eunuch. Act. 4. ſc. 7.* ad illud,

Idem hoc jam Pyrrhus factitavit,

Pyrrhum Epirotam facit, quem *ſtratagematum peritiſſimum primum, quo pacto ea diſciplina traderetur per calculos, in tabula oſtendiſſe*, ſcribit. Belli namque ſimulacbrum, ut diximus, ac imago ludus hic eſt. Vidas *in Scacchia ludo, ab initio:*

Ludimus effigiem belli, ſimulataq; veris
Prælia, buxo acies victas & ludicra regna:
Ut gemini inter ſe Reges albusq; nigerq;
Pro laude oppoſiti certent bicoloribus armis.

Claudianus *in Honorii 6. Conſul.*

Hic & belligeros exercuit area luſus,
Armatos hic ſæpe choros &c.

Unde ludi hujus beneficio in arte militari nobiles ſuos exercuiſſe Mauritius Naſſavius, Dux belli celebratiſſimus, legitur apud Dan. Heinſium *Orat. Funebri Principis hujus:* alioſque ſcientiam hinc militarem apprimè didiciſſe novimus. Seneca *lib. 2. de Ira cap. 14.* inventi hujus gloriam Chiloni ſapienti: Joh. Saresberienſis *Policratici lib. 1. cap. 5.* Attalo Aſiatico tribuit. Communior conſenſus exercitationis tam ingenioſæ auctorem Palamedem facit, Nauplii filium, qui in obſidione Trojana, ut milites in officio contineret, illud ludicræ dimicationis genus excogitaſſe ſcribitur. V. Pauſaniam *in Corinthiacis & Phocic.* Philoſtratum Lemnium *in Heroic.* Greg. Nazianzenum *Invectivâ 1.* Suidam in voce Τάβλα &c. Quare Aur. Caſſiodorus *Palamediacos calculos* jure indigitat, *lib. 8. Epiſt. 31.* atque hanc quidem Palamedis tabulam, donarii loco, Deorum fanis dedicatam, ſummâ apud poſteros dignatione fuiſſe, tradit Servius *lib. 2. Æneid. ad illud,*

Belidæ nomen Palamedis.

Sic Sidonius Apollinaris de eo diſertè. *Carm. 23.*

Tanquam Naupliades repertor artis,
Gaudebas hilarem ciere rixam, &c.

Sed de *Palamedis* luſu infra videbimus. Calculi, ut & hoc addam, nonnunquam è cera, ut ex Plinio ſuprà vidimus: aliquando è vitro fuere. Ovidius *lib. 2. de Arte,*

Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit,
Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus.

E' gemmis ſuggerit Martialis *lib. 14. Epigr. 10.*

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum,
Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Ex ebore, Juvenalis *Sat. 11. verſu 132.* Plerunque è buxo, unde *buxo acies victas* canentem Vidam retro audivimus. Fuit hic ludus frequentiſſimus apud priſcos. Seneca ſæpe meminit, *Epiſt. ſuperiùs laudatâ, Nemo qui ad incendium domus ſuæ currit, tabulam latruncularium perſpicit, ut ſciat quomodo alligatus exeat calculus.* Ubi egregie, *alligatus*: Erat enim quiddam inſtar dimicationis & alterius coloris calculi alteros ad ultimam ſeu extimam tabulæ lineam agebant; deinde victoriæ in eo erat ſumma poſita, ſi implexum obſeſſumque calculum luſor eduxiſſet. Idem *de Brevitate vitæ cap. 13. Perſequi ſingulos longum eſt, quorum aut latrunculi, aut pila, aut excoquendi in Sole corporis cura conſumſere vitam:* Ubi pro otioſo exercitamento luſum hunc poſuit. Nihilominus glorioſum Viris etiam in Rep. eminentibus fuit, ſuperiores in eo extitiſſe: probroſum & ignominiæ proximum, ſuperari ac ad incitas redigi. Proin pergit Seneca *de Tranq. animi c. 14. Veriſimile non eſt*, inquiens, *quæ vir ille dixerit, quæ fecerit, quàm in tranquillo fuerit; ludebat* latrunculis, *cùm Centurio agmen periturorum trahens, & illum citari jubet; vocatus numeravit calculos, & ſodali ſuo, vide, inquit, ne poſt mortem meam mentiaris te viciſſe. Tum annuens Centurioni, teſtis, inquit, eris, uno me antecedere.* Cui planè ſimile quid narratur de Joh. Friderico Saxoniæ El. in caſtris Caroli V. Imp. ante Wittebergam captivo. At non eadem mens Jacobo Magnæ Britanniæ Regi, qui in *Regio munere*, libro ad Filium, hujus generis ludum Principibus, utpote qui non animum ſeriis fatigatum curis levaret, ſed potiùs operoſiùs intentum occuparet, fugiendum ſuadet, quem ſi placet, vide: & plura hac de re apud Thom. Demſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 1.* alioſque, Sereniſſ. inprimis Guſtavum Selenum *lib. peculiari.* De eo incertus Auctor, *poëmatio ad Piſonem, jam ſuprà cit.*

Te ſi fortè juvat ſtudiorum pondere feſſum
Non languere tamen, luſusq; movere per artem,
Callidiore modo tabulâ variatur apertâ
Calculus, & vitreo peraguntur milite bella,
Ut niveus nigros, ſic & niger alliget albos.
Sed tibi quis non terga dedit? Quis te duce ceſſit
Calculus, aut quis non periturus perdidit hoſtem?
Mille modis acies tua dimicat. ille petentem
Dum fugit, ipſe rapit, longo venit ille receſſu,
Qui ſtetit in ſpeculis, hic ſe committere rixæ
Audet, & in prædam venientem decipit hoſtem.
Ancipites ſubit ille moras, ſimilisq; ligato
Obligat ipſe duos. hic ad majora movetur,
Ut citus, & fractâ prorumpat in agmina mandrâ,
Clauſaq; dejecto populetur mœnia vallo.
Interea ſectis quamvis acerrima ſurgant
Prælia militibus, plenâ tamen ipſe phalange,
Aut etiam pauco ſpoliatâ milite vincis,
Et tibi captivâ reſonat manus undiq; turmâ.

Aliud à *latrunculis* ludi genus indigitat Petronius Arbiter, quum ait: *Sequebatur puer cum tabula terebinthina & cryſtallinis teſſeris: notaviq; rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis aut nigris aureos argenteoſq; habebat denarios. Interim dum ille omnium teſſerum iter luſu conſumit, guſtantibus adhuc nobis &c.* Quòd enim hic Gonſalius *latrunculorum* intelligit luſum, inſigniè peccat, duodecim ludum ſcriptorum cum *latrunculis* confundendo: ut *ad Auguſtam hiſtoriam* Salmaſius, verba hæc Petronii adhibens, præclare oſtendit. Ludus ſignificatur, in quo & teſſeris & calculis pugna fit, qui *latrunculorum* eſſe non poteſt, ubi

Unus cùm gemino calculus hoſte perit.

Nam in hoc nihil fortunæ committitur. Intelligit ergo ludum duodecim ſcriptorum (non *ſcruporum*, ut ex Opicis libris retinet Gonſalius) admodum ſimilem illis, qui hodie *Trictrac*, aut *Verkeeren*, aut *Lurtſchen*, aut ſimplicius genus *aus und ein*, Gallis & Germanis utriſque appellantur: verba ſunt Joh. Friderici Gronovii *de Pecunia Vet. lib. 3. cap. 15. pag. 514. & 115.* V. quoque hic paſſim.

Latus tegere, apud Horatium *lib. 2. Sat. 5.*

Ut ne tegam ſpurco Damæ latus? —

Aliàs *latus claudere*, eſt inferiorem incedere, ut ex præcedd. liquet:

Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus: ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet ire, recuſes.

Ubi Ulyſſes jubetur hominem impuræ & ſervilis conditionis, ſed divitem, honorificè domum vel deducere, vel quocunque ire velit, diligenter ſequi. *Tegere* ſimpliciter vocat Statius *Theb. lib. 2. verſ. 219.*

Hunc tegit Jaſius ——

id eſt, *à latere ſequitur*, ut ſcriptus Explanator interpretatur. V. Caſp. Barthium *ad l.* ubi Scaligerum, *latus tegere*, δορυφορεῖν exponentem, *Commentariis ad Catalecta Virgilii*, refellit, ut & hic in voce *Dexter, Lævus, Siniſter.*

Latus-clavus, apud Horatium *lib. 1. Sat. 6.*

—— *latum demiſit pectore clavum:*

laticlavia tunica eſt, Senatorium apud Romanos inſigne. Iſidorus *lib. 9. Quamvis Senatoria quis origine eſſet, usq; ad legitimos annos eques Romanus erat: deinde accipiebat honorem Senatoriæ dignitatis.* Nempe Senatorum filii veteri jure Equites tantùm erant, uſque ad annum æt. 25. (quam Senatoriam ætatem fuiſſe, ex Dione diſcimus) tum *lati-clavi* demum jus habebant. Primus Cæſar, cùm de Octavio nepote ſuo maximam ſpem concepiſſet, brevique eum ad rerum adminiſtrationem admoveri cuperet, tempus anticipavit eique jus tunicæ Senatoriæ conceſſit, ante tempus legibus hactenus definitum. Ipſe poſtea Octavius Auguſtus, *Liberis Senatorum, quò celeriùs Reip. aſſueſcerent, protinus virilem togam*, latum clavum *induere & Curiæ intereſſe permiſit:* circa tertium vel quartum annum, poſt reditum ſuum à victo Antonio. Non verò ita fuit hoc jus promiſcuum, ut ſine cognitione Principis uſurpari poſſet: quin patres id ab eo liberis ſuis, quos Reipubl. deſtinabant, petere tenebantur: unde *munus* id vocat Statius, qui jus hoc præclarè expreſſit *Sylv. lib. 4. Carm. ad Jul. Menecratem.* Quin ſæpe evenit, ut fratrum alter beneficio Principis uteretur, abſtineret alter, pro patris voluntate, vel ingenii diverſitate, uti diſcimus ex *Veſpaſiano* Suetonii. Imò, quos vota parentum Curiæ deſtinaſſent, eos non rarò vel fortuna adverſa cogebat, vel propria voluntas impellebat, retrocedere & inferiore gradu ſubſidere: atque his ponendus *latus clavus* erat, elapsâ Senatoriâ ætate. Unde Ovidius de ſe ipſo,

Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt.

Tandem eò ventum, ut etiam eorum, qui Equites tantùm erant, quidam hunc Clavum retinerent & veſte Senatoriâ decorarentur. A' quo more manavit illa Senatorum diſtinctio, in *Juvenes & Honoribus defunctos*, indigitata Tacito *Annalium libr. 6. & libr. 13.* dictique ſunt illi *Juvenes ſecundi ordinis*, primo gradu iis conceſſo, qui domum Auguſtam, neceſſitudine aliqua vel affinitate contingerent. Vide

Statium *præf. lib.* 4. *Sylv.* & plura hanc in rem, apud Caſaubonum *ad Suetonii Auguſtum l. cit.* nec non in vocibus, *Laticlavii* &c. Addam ſaltem, *lato clavo ad manus fimbriato* uſum legi Cæſarem, apud eundem Suetonium in *Vita* ejus *cap.* 46. quid verò fimbriæ ſint, retro diximus.

Lavabo, in Eccl. Rom. charta, ad dextrum Altaris latus poni ſolita, cui inſcriptum *Lavabo manus.* Richelletus *in Diction. Gallico.*

Lavallan, Gall. *Laval*, illuſtris in Gallia Familia, cujus hæreditas per Emmam Guidonis VI. vel VIII. filiam, & Matthæo II. Domino Montmorencio nuptam, huic familiæ illata eſt. Filius Matthæi Guido nomen *de Laval* aſſumpſit, unde ab eo deſcenderunt Domini, qui deinceps Comites *de Laval* & omnibus commune Guidonis nomen fuit. Verum illa linea terminata eſt in Anna Guidonis XII filia, quæ Johanni Montfortio nupſit: hic verò nomen Guidonis XIII. aſſumſit, ac ad poſteros hæreditatem uxoris tranſmiſit, qui ſic habent. Rudolfus VI. Dn. *de Montfort & Caël*, ex Alienora *d'Ancenis*, genuit Rodolfum VII. Dn. *de Montfort:* cui Iſabella Dn. *de Loheac & Rochebern.* genuit Rudolfum VIII. Dom. *de Montfort, Loheac & Rochebernard:* quo & Johanna *de Kergolay* (fil. Johannis, extincti A. C. 1364.) natus Johannes *de Montfort*, inde Guido XIII. Bar. *de Laval* (ut diximus) ductâ Annâ Dn. *de Laval & Vitré* (fil. Guidonis XII. Dn. *de Laval & Vitré*, Vicecom. *de Rennes*, defuncti An. C. 1412. & Johannæ *de Laval*) obiit A. C. 1415. relicto filio Guidone XIV. Com. *de Laval & Montfort*, Vicecom. *de Rennes*, qui defunctus A. C. 1486. ſucceſſorem habuit, filium ex Iſabella Britannica (fil. Johannis VI. Duc. Britanniæ) Guidonem XV. Com. *Laval. & Montfort*, qui obiit improlis A. C. 1500. Reliqui Guidonis XIV. liberi erant, Johannes Dom. de Rupe Bernhardi ſeu *Rochebernard* (qui defunctus A. C. 1476. pater fuit Guidonis XVI. Com. *Lavall* avus ultimorum hujus familiæ) Petrus Archiep. Rhemenſis (den. 1493.) Jolanda (uxor Alani *de Rohan* Vicecom. *de Leon*, & poſtea Guilielmi *de Harcourt*, Com. *de Tancarville*) Franciſca, Johanna (ux. Renati Regis Hieroſolymæ & Siciliæ Duc. Andegavenſis, den. 1498.) Anna, Artuſa, Helena (ux. Johannis de Malo Stricto) *Maleſtroit* (Dn. *de Derval*) & Luiſa, uxor Johannis de Britannia Com. *de Penthieure*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 66. Sed & præter hunc ramum principalem, alii ſurculi juxtà enati ſunt Dominorum de *Attichy, Chalouyau, Raiz, la Suſe, Pacy ſur Marne* atque *Loue:* qui ultimus denuo plurimos palmites dedit, Dominorum *de S. Aubin, Boudaulphin*, quibus nunc Marchionum dignitas & titulus *de Sablé* acceſſit, *la Faigne, Tartigny, Brée.* At hos omnes primogeniti Dn. *de Loue* qui etiam Vicecomites *de Brees*, Comites *de Joigny* ac *Meille* & March. *de Neelle* facti ſunt, dum ſuperfuere, antecedebant: Diximus de iis ſuprà voce *Joigny.*

Lavandi Ritus, Gentibus frequens, in utroque ſexu & ætate quacunque. Frigida Heroes delectati, unde *Herculea lavatio* in Prov. abiit, & in thermas graviter invehitur Athenæus, V. Euſt. *in Il.* χ. *& Od.* δ. Placuere tamen & hæ fortibus Romanis, de quibus hic paulo fuſiùs. Habuere illi balneas tum publicas, easque vel æſtivales vel hyemales, tum etiam privatas. Quasdam enim publicis impenſis populo univerſo extructas, diſcimus ex Theod. & Valent. Augg. *leg.* 5. *C. de Aquaductu:* idque pro ratione caloris frigorisque, uti innuit Sidonius Apollinaris *Carm.* 22. *verſu* 179.

> *Porticus ad gelidos patet hinc æſtiva Triones,*
> *Hinc calor innocuus thermis hyemalibus exit,*
> *Atq; locum tempus mollit.*

De privatis V. Scholiaſtem Juvenalis *Sat.* 7. *verſu* 3. & Plinium *lib.* 2. *Epiſt.* 17. qui illas *meritorias* vocat. Sed de voce *Balnea*, Vide ſuprà: ut & infrà in voce *Therma.* Principium ritus ab exercitiis ortus, quòd ſudorem aquâ abluere ſalubre judicaretur, ideo milites, qui in campo decurrebant exercebanturque, in Tiberi vicino natabant, cives verò delicatiores callidâ aquâ in balneis ſe abluebant. Sed priusquam abluerentur, quod communiter fiebat ante cœnam, ſudorem pilâ ludendo excitabant: unde in confinio balnei ſphæriſterium fuiſſe, docet Plinius præfatus *l.* 5. *Epiſt.* 6. Poſt cœnam autem non niſi nepotes lavabant. Plautus *Rudente Act.* 1. *Sc.* 2.

> *Propter viam illi ſunt vocati ad prandium.*
> *DA. qui? SC. quia poſt cœnam credo laverunt heri.*

Similiter antequam ad Tonſorem irent, in Thermas priùs ſe conferebant. Idem *Aſinariâ*, ubi Servus in tonſtrina reſidens,

> *Ille in balneas iturus eſt, inde huc veniet poſtea.*

Lavandi tempus *à meridiano ad veſperum* conſtituit Vitruvius *Architect. lib.* 5. *cap.* 10. Tertullianus *lib. adv. Pſychicos* horam nonam definit: quod præter leges cenſorias, quibus octava thermis dedicata eſt. Hinc Martialis *lib.* 10. *Epigr.* 48.

> *Nuntiat octavam Pharia ſua turba juvencæ,*
> *Et pilata redit jamq; ſubitq; cohors.*
> *Temperat hæc thermas, nimios prior hora vapores*
> *Halat, & immodico ſexta Nerone calet.*

Plinius *lib* 3. *Epiſt.* 1. hyeme nonam, æſtate octavam *lavandi* horam fuiſſe indicat: quo ſenſu capi poteſt illud Martialis *lib.* 4. *Epigr.* 8.

> *Sufficit in nonam nitidis octava paleſtris:*

ut ab hora octava hyeme pilâ luſerint, deinde balnea acceſſerint ungendi fricandique. Cùm itaque tempus adeſſet, tinnitu æris Thermarum vel tintinnabuli majoris, cujus ſonus longè lateque exaudiebatur, non ſolùm qui pilâ exercebantur prope Thermas, ſed & longiùs diſſiti, convocabantur lavatum. Martialis,

> *Redde pilam, ſonat æs thermarum, ludere pergis?*

Hinc & Cicero *in Tuſcul. Simulatq; æs repuiſſet*, (i. e. Thermarum tintinnabulum auditum eſſet) *Romanos, relictis Philoſophis & Præceptoribus unctum* (nam, qui laviſſent, ungebantur, V. infrà) *ire ſolitos* ait. *Lavabantur* autem viri omnes quadrante, quam ob cauſam *rem quadrantariam* Seneca balneum appellat, fœminas autem gratis *laviſſe*, Juvenalis docet: quod & impuberibus præſtabatur; unde idem:

> *Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.*

Ungebantur deinde veſtibus depoſitis loti. Petronius *Satyr. Jam Trimalcio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis:* Plautus in *Pſeudolo*,

> *Uncti hi ſunt ſenes, fricari ſeſe ex antiquo volunt:*

in loco, qui proin *unctuarium* vocabatur, Plinio *lib.* 2. *Epiſt.* 17. & *unguentaria cella* Sidonio Apollinari *lib.* 2. *Epiſt.* 2. inde ad cœnam ibatur: quæ omnia conjungens jam ſæpius laudatus Plinius Jun. *lib.* 3. *Epiſt.* 1. *Ubi hora balnei nuntiata eſt*, inquit, *in Sole, ſi caret vento, ambulat nudus, deinde movetur pila vehementer & diu, nam hoc quoq; exercitationis genere pugnat cum ſenectute, lotus accubat & paulisper cibum differt.* Mulieres ſeorſim *lavabantur*, quamvis diſplicuerit D. Hieronymo *adultas Virgines lavacra adire, lib.* 2. *Epiſt.* 15. *ad Lætam:* auctore Hadriano, apud Spartianum. Sed & invaleſcente luxuriâ promiſcuum *lavandi* morem ſuſtulit Antoninus Philoſophus, docente Julio Capitolino; quod & Græcis conſuetum. Utrique in balneis carmina recitabant, & ea quæ inaudierant referebant, quare garrulitatis nomine notati balneatores. Qui dominum *lavantem* ungebant, *Aliptæ*, *Unctores* dicebantur, quorum inſtrumenta erant ſtrigilis, lintea, guttus; Hos egregiè ridentem vide ſis Epictetum apud Arrianum *lib.* 3. *cap.* 26. In eo qui unguenta promeret & aſſervaret, peculiaris miniſter fuit, *Unguentarius* dictus: quod docet Servius *ad Æneid.* illud *lib.* 1.

> —— —— *Ubi mollis Amaracus illum*
> *Floribus & dulci aſpirans complectitur umbrâ.*

Docet enim, Amaracum puerum regium Unguentarium fuiſſe, qui caſu lapſus, dum ferret unguenta, majorem ex confuſione odorem creaverit. Horatius hujusmodi puerum alloquitur *lib.* 3. *Ode* 14. cum ait:

> *I pete unguentum puer, & coronas,*
> *Et cadum Marſi memorem duelli.*

Quòd autem axillas olim vellerent, & lævigarent cum toto corpore, id vero mollitiei adſcribendum eſt. Imò poſt pumices, reſinam & volſellas eò ventum eſt, ut pſilothro & dropace adhibitis, pilos arcerent, Vide Plinium Valerianum *lib.* 3. *cap* 54. Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 74.

> *Pſilothro faciemq; lavas, & dropace calvam:*
> *Numquid Tonſorem Gargiliane times?*

Veſtimenta *lavantium* ſervabant Capſarii, & peculiares aliquando è familia homines. Matronas quod attinet, ancillarum operâ olim uti conſuevere: non enim univerſæ cum tunica pudorem poſuerant, ut illa Juvenali *Sat* 6. decantata. Poſtea *lavanti* dominæ Eunuchi adfuere. Claudianus *in Eutrop. lib* 1.

> —— —— *Eous Rector Conſulq; futurus*
> *Pectebat Dominæ crines, & ſæpe lavanti*
> *Nudus in argento lympham geſtabat alumnæ:*
> *Et cùm ſe rapido feſſam projecerat æſtu,*
> *Patricius roſeis pavonum ventilat alis.*

Hinc magno in pretio, non tantum apud Barbaros, ſed & apud Romanos: in hujus interioris tutelæ gratiam *Cuſtodes* dicti. Afferebant hi aquam in conchis, quibus etiam unguentum aſſervari ſolebat. At in balneis ea ſubminiſtrabatur vaſis argenteis, quæ *lavationem* JC. appellant: quo nomine aliquando labrum ipſum ſeu lebetes quidam intelligi volunt, quos conſtat argenteos fuiſſe, ex Statio *lib.* 1. *Sylv.* 5. *verſu* 147. Laurentius tamen JC. *Notis in Phædrum fab* 5. *lib.* 4. innui contendit omnem ſupellectilem balnearem, quam *Argentum balneare* vocat *l.* 32. §. 7. *ff. de aur. & arg. leg.* cujus generis: Strigiles, gutti, urceoli, ſpeculum, macula, ampulla olearia &c. Eadem in Baſilicis, ὁ τῶν λουτρῶν ἄργυρος, aliàs uno nomine *Balnearia* appellabantur, quæ peregrinaturi ſecum, velut viaticum neceſſarium, convehebant: ut ex Plauto apertum *in Mercatore*,

> *Tollam pullam atq; hinc eo.*

Lavantibus qui aliquid ſurripiebat, Tertulliano *Apologet. cap.* 44. *Lavantium prædo:* Jureconſultis *Fur Balnearius* dicitur. His dupli pœna Romæ ſtatuta fuit, Athenis mors, ex Solonis lege, cujus rationes: Quia primò facillimum eſt in balineis, aliisque locis publicis furari, & à furibus ne tum quidem rectè caveri poterat, cùm maximè cavebatur, tam multi erant, tam improbi. Præterea, non licebat quenquam à balineis, gymnaſiis & locis publicis arcere. Denique non tam in privatos, quàm in ipſam Remp. fures hi committunt, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 7. *tit.* 5. *pag.* 530. & *ſeqq.* & plura de *Lavandi ritu* apud

Laur,

Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Thomam Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.1. cap.* 14. Addit Bartholinus de Puerperis, quinto die emergente inſtitui ſolita fuiſſe olim λουτρὰ λεχώϊα, *lavacra puerperalia*, ad manus earum abluendas, quæ obſtetricatæ fuerant, aut aliquid attigiſſent ex puerperio, ipſiusque puerperæ, ob curarum ſolutionem & laſſitudinem. Unde Parrhaſius *Quæſit. per Epiſt.* prolixè diſputat, *An ſolitæ ſint puerperæ à partu ſtatim lavare?* Locum enim Terentii *Andriâ Actu* 3. *Sc.*2.

Nunc primùm fac iſta ut lavet,

de ipſa explicat Puerpera. Quemadmodum Apollonius Rhodius *Argon. lib.*2.

— — Ἡ δὲ λουτρὰ λεχώϊα τοῖσι πένει),

Atq; balneas puerperio condecentes illis parant.

Quo more poſtea ſolennibus Natalitiis ſervato, *lavabant* manus, quum epulas inſtruerent, idque in pollubro & gutto. Ipſi infantes, quamprimum utero egreſſi, ſtatim *lavabantur*, teſte Hieronymo *lib.* 4. *ad Ezechielem*: unde Bromia ancilla apud Plautum,

Poſtquam peperit pueros, lavare juſſit nos.

Idque partim ſale, moleſto ſatis, partim aquâ, eaque vel tepidâ, ut in funeribus, vel fervente, vel frigidâ, quâ Germani etiam legitimum fœtum exploravere olim, docente Hadriano Turnebo *Adverſar. lib.*21. *cap.*15. Quò Claudianus alludit:

—— —— *Naſcentes explorat gurgite Rhenus.*

Idem Græcis in uſu fuit, qui addiderunt ſubinde oleum, in ὀλπῃ ſeu vaſe oleario, vel toti corpori vel oculis naribusve, ad infantis robur & calorem augendum conſervandumque. Lacedæmonii vino laverunt, ut morboſum corpus explorarent: Alii Græcorum rore, Cimbri nive. Collocabantur autem *lavandi*, antiquo cum funeribus ritu, plerunque in Clypeo: Unde apud Nonium *in Andromedâ* citatur hic verſus:

Nam ubi introducta eſt, puerumq; ut lavarent, collocant in clypeo.

Fuiſſe verò hunc antiquum cum funeribus ritum, patet ex Euripide in *Troadibus*, ubi cadaver Aſtyanactis pueri lotum defertur in clypeo. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum*. De ritu *lavandi* cadaveris, apud varias Gentes uſitato, Romanos inprimis, V. Job. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.*39. Græcos, Vide Franc. Roſſæum *Archæologia Att. l.* 5. *cap.*21. Hebræos, V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib.*6. *cap.*5. qui de ſuperſtitioſis Phariſæorum lotionibus aliisque huc pertinentibus accuratè quoque agit, *ejuſdem Operis libro* 1. *cap.*10. *&c.* V. quoque ſuprà in voce *Cadaver*, & alibi paſſim, inprimis infrà, voce *Lotio*.

Lavatorium, in Monaſteriis, locus eſt, ubi manus *lavant* Monachi, priusquam in Refectorium ſe conferant. Liber *Ordinis* S. Victoris Pariſ. *cap* 35. *de Refectorio*, *Quando percutitur cymbalum, ſi Fratres in Eccleſia fuerint, exeant cum Proceſſione ad Lavatorium*, apud C. du Freſne *Gloſſ.*

Laubacum, Germ. *Laubach*, caſtrum Germaniæ, ſub proprio Comite, ex familia Comitum Solmenſium. Cùm enim qui nunc ſuperſunt, omnes communem patrem habeant Ottonem, qui deceſſit A. C. 1409. à majori hujus filio Bernardo Braunfelſina linea deſcendit: quæ iterum in tres ramos diviſa eſt, *Braunfelſinum, Hungenſem* & *Greiffenſteinium*. Alter ejus filius Johannes *Lichenſis* & *Laubachiæ* lineæ ſator fuit: quarum illa denuo in *Lichenſem* & *Hohenſolmenſem* diſtinguitur; hæc in *Laubacenſem*, *Sonnewaldiam* & *Rœdelheimenſem*. E quibus *Laubacenſes* quod attinet, Philippus Com. Solmenſis *in Licha* & *Laubach*, qui obiit A.C. 1544. ex Adriana (fil. Philippi Com. Hanoviæ *in Muntzenberg*) filium reliquit Ottonem Com. Solmenſem, defunctum A. C. 1522. Huic Anna Mecklenburgica (fil. Magni II. Ducis Megapolitani) genuit Fridericum Magnum Com. Solmenſem, qui deceſſit A.C. 1561. Pater, ex Agnete Wiedenſi (fil. Johannis Com. *Wiedæ*) Joh. Georgii Com. Solmenſis, cui annus ſecularis emortualis fuit. Hoc & Margarethâ Schonburgiâ (fil. Georgii Dn. *de Schonburg*) natus Albertus Otho, Com. Solmenſis in *Laubach*, fato functus eſt A. C. 1610. ſucceſſore, ex Anna Haſſiaca (fil. Georgii Landgr. Haſſiæ *in Darmſtatt*) filio, Alberto Othone II. Com. Solmenſi *in Laubach*: cujus denati A. C. 1656. ex Catharina Juliana Hanovica (fil. Philippi Ludovici Com. Hanoviæ *in Muntzenberg*) filius ſuperſtes eſt Carolus Otto, frater Eliſabethæ, Albertinæ, & pater ex Amœna Eliſabetha Com. Benthemia (ſorore Philippi Conradi Com. Benthemii & Steinfordii) ... *Com. Solmenſis in Laubach*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 62. & *Part. III pag.*88.

Laudabilitas, titulus honoris, Præſidibus, Conſularibus, aliis, tribui olim ſolitus: de quo V. Briſſonium *in Formulis pag.* 355.

Laudana. V. infra *Laudena*.

Laudes, in Eccleſia Rom. ultima pars Officii nocturnalis, ſeu Pſalmi tres ultimi, qui poſt Matutinas & Benedictiones cantantur, ut habet *Regula* S. Benedicti *cap.*12. & quos olim etiam cantatos fuiſſe, ab Ægyptiis Monachis, tradit Caſſianus *de Nocturnis orat. lib.*3. *cap* 10. Sic autem di [illegible], quia unicè Dei laudes ſonant hi Pſalmi: quam partem Officii cùm quidam à Matutino diſtinguant, alii cum eo conjungunt, V. hac de re Dominicum Macrum *in Hierolexico*, & *ſuprà Alleluja*. Sed & hæ dictæ ſunt acclamationes publicæ, quæ fiebant olim Principibus, cùm inaugurabantur, vel in Theatris aut in Eccleſia, atque adeò in celebrioribus ceremoniis: Græcis Byzantinis, Εὐφημία; Ἔπαινος, Eunapio *in Ædeſio*. Continebantur iis, victoriæ vel vitæ diuturnæ adprecationes, quas πολυχρόνια voce indigitant Scriptores Græci, & ſequiore inprimis ævo, in ipſis Eccleſiis inter ſacra liturgiæ ſolennia, acclamabantur, Pſaltis ſeu Cantoribus plerunque, interdum Canonarchâ, incipientibus, uti Codinus habet *de Officiis cap.*6. alibique non ſemel. A Græcis tranſiit mos ad Latinos, ut in ipſis litaniis, ut vocant, Principibus *Laudes* dicerentur iisque acclamaretur, quod etiamnum in Dalmaticis Eccleſiis obtinere, obſervat Joann. Lucius *de Regno Dalmat. lib.*2. *cap.*6. Cujuſmodi litaniarum cum acclamationibus formulæ, extant apud Caniſium *Antiqq Lectionum Tom. V. pag.* 735. 736. & Goldaſtum *Rerum Alemannic. Tom II. pag.* 175. ex quo concini ſolitas, ad Miſſæ Liturgiam, poſt Hymnum Angelicum, quo finito ter dixerit Miniſter *Chriſtus vincit*, ut & Clerus; Tum *pro Pontif. Nicolao, Ludovico Rege, Hemma Regina, prole Regia, Judicibus* ſeu Comitibus, *& exercitu Francorum & Alamannorum* &c. Sancti & Sanctæ invocatæ ſint, colligit Car. du Freſne, qui antiquiſſimam aliam, ex Codice MS. Eccleſiæ Arelatenſis, argenteis & eburneis laminis tecto, exhibet in *Gloſſario*, quod vide: Plura verò hanc in rem, retro diximus, in *Acclamandi Ritu*. Corippus *lib.* 6. ubi de Juſtini Jun inauguratione,

Laudibus *innumeris Regnantum nomina tollunt,*
Juſtino vitam tercentum vocibus optant,
Auguſtæ totidem Sophiæ plebs tota reclamat,
Mille canunt laudes, *vocum diſcrimina mille.*

Et *lib.*4.

Tunc oratorum gemina facundia lingua
Egregias cecinit ſolemni munere laudes &c.

V. quoque infrà, in voce *Polychronium*. De *laudationibus* verò *modulatis* vectorum nautarumque Claſſis Alexandrinæ, quibus Auguſtum excepere, dicentes, *Per illum ſe vivere, per illum navigare, libertate atq; fortunis per illum frui*, apud Suetonium *in Eo, cap.*99. item, quibus Neronem, apud eundem, aliisque huc pertinentibus, V. Caſaubonum *ad Suetonium*; ut & infrà ubi de *Plauſuum Arte*.

Laudicia ad Lycum, omnium Cibyratici Conventûs urbium celeberrima. Plinius de Laodicea urbe ad Lycum, *Ab ea Doris incipit. Sed priùs terga & mediterraneas juriſdictiones indicaſſe convenit. Una appellatur Cibyratica, ipſum oppidum Phrygiæ eſt. conveniunt eò* 25. *civitates, celeberrimâ urbe* Laudicia. *Impoſita eſt Lyco flumini, latera alluentibus Aſopo & Capro.* V. *Laodicea ad Lycum* & de hac Urbe plura, apud Salmaſium *ad Solinum pag.* 828.

Laudum, apud recentioris ævi Scriptores, ſententia arbitri eſt, ex communi partium conſenſu electi. Aliter *Homologium*, voce Græcâ, V. Dominic. Macrum *Hierolexic.*

Laudena, Bulengero & Dominico Macro, fuere ornamenta aurea vel argentea, quaſi virgæ, ſuſpendi ante altaria aut rugis imponi ſolitæ; à *laudando*, quòd *ad laudem* & honorem Martyrum ponerentur: V. Macrum *in Hierolexico*; Papiæ, *vaſa Eccleſiaſtica*, apud C. du Freſne, ex Anaſtaſio *in Hadriano p* 110 *Fecit in Baſilica B. Hadriani ceroſtata argentea penſ. lib.*12. *ſimulq; &* laudanas *duas, ex argento penſ. lib* 8. *quas poſuit ſuper rugas de Presbyterio, ubi arcus de argento exiſtit.*

Lauenburgum, V. *Lawenburgum.*

Laverna, adde: De ſacro ejus, ita Serenus,

Inferis manu ſiniſtra immolamus pocula,
Læva quæ vides, Lavernæ; *Palladi ſunt dextera*;

apud Statii interpretem Lutatium *Theb. lib.* 4. *verſ.* 502. Ubi is *Lavernam* pro Proſerpina poſuit, à ratione ſilentii. Sacra enim & preces Lavernæ confieri ſilentio conſueviſſe, adnotat Scholiaſtes Horatii *lib.* 1. *Epiſt.* 16. Silentes autem Inferos perhiberi, notum. Nomen quod attinet, à *lavando* quidam id deducunt: *Lavatores* enim fures quoque dicti, quòd *lavent*, i. purgent ea loca, quæ non debent. A *levando* alii; namque *levatores* eosdem Petronius vocat. Quidam à Gr. [illegible], vel λάφυρα. V. Voſſium *Gloſſ.* & Martinium *Lexico Philolog.*

Lavinianiſene, præfectura Armeniæ min. ad Euphratem, Salmaſius *ad Solinum pag.*629.

Laura, apud Anaſtaſium *in Hiſtor. Eccleſ.* alioſque medii ævi Scriptores, λαύρα Græcis, apud Syncelium *pag.* 107. Photium, Joann. Moſchum &c. Conventus ſeu Monaſterium eſt, in quo Monachorum numerus millenarium excedit, uti vult Franc. Quareſmius *Tom. II. lib.* 6. *Peregrin.* 3. *cap.* 9. Sed Lauram S. Euthymii, non niſi quinquaginta; Lauram S. Gervaſii, quæ juxta Jordanis flumen erat, non niſi 70. nec plures initio Lauram Sabæ, licèt poſtea ad mille excreverint, Monachos continuiſſe, docent Surius 20. *Januar.* Sophronius *Prat. Spir.* & Cyrillus *in Vita S. Sabæ*. E quo poſtremo Scriptore diſcimus, in eo potiùs *Lauram* à Monaſterio differre, quòd in Cœnobiis illi viverent, qui vitam communem agebant; in Lauris verò, qui ſegregem & quietam. In *Laura* nempe vivebant Anachoretæ, ſuis quique diſtincti cellis, ſub uno Abbate; adeoque e Cœnobiis in Lauras promovebantur, qui ad majorem perfectionis modum pervenerant, Monachi nempe provectioris ætatis, uti hodie *Incluſi* ſolent.

Ea autem illorum fuit vivendi ratio : totâ hebdomade manebant in ſuis cellis ſeparati, neque aliud quàm panem, aquam & dactylos guſtabant : exceptis Sabbato & Dominicâ, quibus conveniebant in Choro & Refectorio, ut habet Macer ; percipientes Euchariſtiam, & coćto paucoque cibo in Cœnobio utentes, Cyrillus *in Vita S. Euthymii num.* 42. 45. 48. 89. 90. Evagrius tamen, Eudociam Imperatr. *Lauras* in Palæſtina erexiſſe, in quibus degentes omnia communia habuerint, exceptis aliquibus voluntariam pœnitentiam facientibus, de qua infrà in voce *Yperthesſmus*, ſcribit *lib.* 1. *cap.* 21. Vocis etymon quod attinet, λαύρα Græcis ῥύμη eſt propriè, h. e. *via publica* ſeu *angiportus* in urbibus, ad quorum ſimilitudinem hæ Monachorum cellæ extructæ & ab invicem ſe unctæ nomen id ſuum feciſſe videntur, Fullero *Miſcellan. ſacr. lib.* 2. *cap.* 1. apud C. du Freſne *in Gloſſario*, V. Macros Fratres *in Hierolexico*.

Lauratum, apud Optatum Milevit. *Lauratis & iconibus, quæ mittuntur ad civitates, vel regiones, obvii adeunt populi cum cereis & incenſo, non cerâ perfuſam tabulam, ſed Imperatorem venerantes:* imago eſt Principis, quòd caput laureâ cingeretur, nonnullis ſic dicta, Dominic. Macer *in Hierolexico*. Sed in ipſo Optato locus non occurrit, verum in Notis Balduini, ex verſione Græci auctoris, quam *in Annalibus ſuis* produxit Baronius. Is *lauratis* poſuit, quòd in Græco eſſet λαυράτον : ſed λαυράτον cùm ſcribitur apud Græcos, pro λαβαράτον eſt ; uti λαῦρος, pro λάβρος, interdum ſcriptum reperitur apud Græcos. Vera itaque hujus vocabuli ſcriptura λαβαράτον eſt, Latine *Labratum*, Salmaſius *ad Vopiſcum in Probo*, V. ſuprà in voce *Labratum*. Fuit iſtiusmodi ſtatuarum multiplex olim uſus, in Impp. inaugurationibus præſertim ; qui quamprimum huic rerum apici eſſent admoti, mittebantur in provincias eorum *Labrata* ſeu *Sacri vultus*, uti appellantur *l. un. Cod. de publ. læt. nunt.* in impetratæ dignitatis ſignum, & magnâ ſubmiſſione à populis ubique excipiebantur : cum cereis & incenſo iis obviàm venientibus, ut diximus ex Optato. Chryſoſtomus addit, præceſſiſſe tubicines cum militum globo, geruloſque imaginum iſtiusmodi munde veſtitos auroque ornatos fuiſſe, *in Paulum Apoſt. Serm.* 60. Idem imagines ita fuiſſe effictas, ut in ſummitate haſtæ efferrentur & infrà victoriæ, triumphi, reſque bello præclare geſtæ, deſcriberentur, *alibi* tradit. Gregorius M. *lib.* 10. *Epiſtolarum*, *Venit autem icona ſuprâſcriptorum Phocæ & Leontiæ Auguſtorum Romam VII. Kal. Maji, & acclamatum eſt ei in Lateranis, in Baſilica Julii, ab omni Clero vel Senatu : Exaudi Chriſte : Phocæ Auguſto & Leontiæ Auguſtæ vita. Tunc juſſit ipſam —Papa reponi in Oratorio S. Cæſarii Martyris, intra palatium*, &c. Alius earum uſus fuit, in Amphitheatris, dum Circenſes peragerentur : inferebantur autem in Circum, cum cereis & funalibus, à Viris candidâ veſte indutis, ut de eodem Phoca memorat Auctor *Chronici Alex.* Sic celebratis Domentiæ Auguſti filiæ, cum Priſco Patricio, nuptiis actiſque Equeſtribus Ludis, à principibus factionum in Circo locatas Criſpi & Domentiæ εἰκόνας, unà cum Imperatoriis imaginibus, refert Nicephorus CPolit. λαυράτα habet Theophanes, *anno* 5. *Phocæ*. Sed & iconum harum uſus fuit, inter præcipua illuſtrium dignitatum inſignia, ſeu Magiſtratuum, quibus præferebantur, in auctoritatis & poteſtatis à Principe collatæ ſymbolum, V. Senatorem *de Formula Conſularitatis lib.* 6. *Var.* 20. Atque eæ ſunt Imperatorum imagines, quæ inter inſignia Præfecti Prætorio, cum binis cereis, deſcribuntur, ac effinguntur, in *Notitia Imp.* V. *ſuprà*, ubi de *Lampadariis*, & plura hanc in rem, apud Cujacium *Obſervat. lib.* 11. *cap.* 27. alioſque, præter eos qui ſuprà memorati, laudatos Car. du Freſne *in Gloſſario*.

Laurea, V. infrà *Laurus*.

Laureata Tabellæ, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Actæ ſunt res feliciter & in Mauritania—& in Illyrico—& in Armenia —atq; ex omnibus locis tabellæ laureatæ delatæ ſunt ; quibus in Senatu & apud Populum, lectis, omnibus nominibus eſt adornatus :* ſunt literæ victoriæ ac rerum lætarum nunciæ. *Laurum* vocat Statius *Sylv.* 1. *lib.* 5. ubi de iſtiusmodi tabellis Domitiano undique allatis,

> —— *quæ* laurus *ab Arcto,*
> *Quid vagus Euphrates, quæ ripa binominis Iſtri,*
> *Quid Rheni vexilla ferant, quantum ultimus orbis*
> *Ceſſerit & reſluo circumſona gurgite Thule* &c.

Has qui ferebant, ſumma itidem pila *laurea* ornata habuere : Cùm è contrario, qui res turbidas & improſperas, aut novos motus in provinciis excitatos, aut bellum nuntiabant, rei triſtis indicium pinnis in ſummo haſtarum lancearumque fixis præferebant, πτεροφόροι hinc dicti. V. infrà, ubi de *Pinnis* & *Pinnatis literis*.

Laurentalia, ita enim Plutarchus ſcribit, & Ovidius *Faſtorum lib.* 3.

> *Veſter honos veniet, cùm* Laurentalia *dicam,*
> *Acceptus Geniis illa December habet.*

Feſto *Larentalia* dicuntur, *conjugis Fauſti nutricis Romuli & Remi Larentiæ, feſta*. Aliis *Larentinalia* : item *Laurentiæ* feriæ, incidebant in 10. Kal. Januarii & celebrabantur in honorem Accæ Laurentiæ, quam *Larentiam* Macrobius vocavit, ut & Feſtus modò laudatus, nutricis Romuli, cui Sacerdotes publice illo die parentabant. Fiebat autem id ſacrificium in Velabro, quà in novam viam exibatur ad ſepulchrum Accæ &c. Hanc cum altera Acca ſive Caja Tarratia vel Tarrutia, quam ſub nomine *Floræ*, menſe Aprili, colere Romani ſolebant, multi perperam confundunt, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 16. Jacobus contrà Oiſelius JC. *Notis in A. Gellii lib.* 6. *cap.* 7. ſimiliter duplicem faciens Laurentiam, ei quæ Romuli fuit nutrix, ſacra fieri per Flaminem Martialem menſe Aprili fuiſſe ſolita, atque hinc feſtum *Laurentalia* dici contendit : Alteram fuiſſe ait Tarrutio nuptam, quæ pleriſque Populo Rom. bonis legatis, denique ex hominum conſpectu ablata fuerit, eo ipſo in loco, ubi prior fuerit humata: huicque vult menſe Decembri ſacra fuiſſe facta. V. quoque *Laurentiæ Feriæ*. Caſaubonus Compitalia *Larentinalia* quoque dicta, cumque olim non niſi una eſſent, ab Auguſto poſtmodum duplicata eſſe, notat, ad illud Suetonii *in Auguſto cap.* 31. *Compitales Lares ornare bis anno inſtituit*. Vide ubi de *Compitalibus*.

Laurentes Agri, memorati Tibullo, *lib.* 2. *Eleg.* 5.

> *Impiger Ænea, volitantis frater amoris,*
> *Troica qui profugis ſacra vehis ratibus.*
> *Jam tibi* Laurentes *aſſignat Jupiter agros,*
> *Jam vocat errantes hoſpita terra Deos :*

à *Laurento* oppido nomen habuere. Aurelius Victor *de Orig. gentis Rom. Inde ad Italiæ oram, quæ ab arbuſto ejuſdem generis* Laurens *appellata eſt, Latino regnante pervectus Æneas*. Vide Cluverium *Italiæ antiquæ lib.* 3. *pag.* 883. & *ſeqq.* ut & in voce *Laurentes pop.*

Laurentius Bochellus, V. ſuprà *Bochellus*.

Laurentius Cremenus, inter primos *Decreti* Gloſſatores, Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Eccl. jur. num.* 334.

Lauretum, adde: Blondum & Baptiſtam Mantuanum primos cubiculi B. Virginis, in quo Chriſtus conceptus, Nazaretho in Dalmatiam primum, inde in agrum Lauretanum Picenæ prov. per Angelos tranſlati, meminiſſe, ait Caſaubonus *c. Baronium Exerc.* 7. *num.* 1. ubi plura in rem.

Laurium & *Lorium*, villa Antonini Pii, ubi & educatus & mortuus eſt, ab urbe ad 12. lap. V. infra *Lorium*.

Laurolavinium, & *Laurum Lavinium*, idem cum *Lauro* ſeu *Laureto*, de quo modò, apud Servium. V. Caſaubonum *ad Capitolinum in Antonino Pio*.

Laurus, ſcientiæ ſymbolum, ob non unam rationem ; Unde quibusdam arbor ea credita, in qua primi noſtri Progenitores peccarunt, V. Fortun. Licetum *lib. de Gemmis Annularibus cap.* 25. *pag.* 62. Proin & vaticinii typus habita, quam ob cauſam vaticinantes *Lauro* coronari ſolitos, ait Interpres Ariſtophanis : & qui bella ſequebantur vates, in ſumma galea *lauri* conum geſtabant, Pierius *Hieroglyph. l.* 50. Etiam forte propterea in ſummitate Delphici templi, unde vaticinia edebant, arbor hæc in latus propendebat. Eidem Valeriano, vim Poeticam indicat, propterea que Oraculo Delphico congruit, tum quòd Apollo Poetarum atque Muſarum Pater atque Deus colebatur antiquitus : tum quòd Oraculorum reſponſa verſibus dabantur fere omnia. Unde & antiquiſſimum illud templum ex *lauro* fuiſſe conditum, tradit Pauſanias *in Phocaicis*. Et ipſe Apollo *lauri ramum* manu tolit, ex lauro Tempica decerptum, ſicque Delphos, poſtquam à cæde Pythonis ſerpentis purgatus eſſet, venit, & Oraculum occupavit. A' quo tempore Pythionicis ex eadem lauro ſerta fuiſſe impoſita, cum antea ex æſculo darentur, tradit Ælianus *Var. Hiſt. lib.* 3. Sed & eidem Apollini Delphos propterea lauri dona miſſa, jam à Regibus Rom. Plin. *lib.* 15. *cap.* 30. ſcribit. Ipſi etiam tripodes ex *lauro* erant, inſuperque δάφνῃ ἐστεμμένοι, *lauro coronati*, quas coronas Pythia, quoties vaticinatura erat, ſuper tripode diductis cruribus ſedens, capiti imponebat &c. Porro fulmen non expaveſcere credita, quapropter ex ea ſertum Tiberio talium metuenti : cuſtodiæque ac incolumitatis inde ſymbolum, auctore Proclo, habita eſt, qui ſcribit, antiquos *laurum* Tutelæ conſecraſſe, eamque & in ſacrificiis, & in focis, ubicunque vel ſata, vel affixa fuerit, incolumitatem afferre. Ovidius *Metamorphoſ. lib.* 2.

> *Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos*
> *Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.*

Inſuper caſtitatis index : unde *frondem pudicam* agnoſcit Claudianus *de Raptu lib.* 3.

> —— *luco dilectior omni*
> Laurus, *virgineos olim quæ fronde pudicâ*
> *Umbrabas thalamos* ——

ubi de Cerere, cui laurum quoque ſacram hinc diſcimus. Et proin purgationibus apta, utpote ipſamet pura & puriſſimo ideo Numini (Apollini) conſecrata, ut Phornutus *in Apoll. & Diana* ait. Diuturnitatis quoque credita eſt ſignificatrix, quòd ſemper viret : unde *frondem perennem* illam Lucretius *lib.* 1. & *frondem æternam* Caſſius Parm. *in Orpheo ſuo*, vocant, ut alios mittam. Fauſtitatis item & Felicitatis : unde non Principum tantùm, ſed & privatorum januas *laurea* coronari, more priſco, conſueviſſe, legimus apud Tertullianum *Apolog.* Eandem ob cauſam familiares primorum, ineunte anno, laureati in publicum prodibant : quod etiam in matronis notat Tertullianus *ad uxor. lib.* 2. Ut omittam ramos lauri, qui cuique pro foribus ponebantur, quosque εἰρεσιώνας Græci dixere, teſte *Etymologici* Auctore. Ipſa merces

bono

bono lauri omine non caruere, utque emptori novum mercimonium, ſicut novo domino, feliciter eveniret, udâ lauro aſpergebatur, quem morem Ovidius deſcribit *lib.5.* In lætitia verò Nuptiali tota quoque domus plerunque laureis corollis ornabatur. Appulejus *Metam. lib.4. Domus tota lauris obſita, tædis lucida conſtrepebat hymenæum* &c. Inprimis Victoriæ ac Triumphi inſigne ac ornamentum fuit. Unde literæ victoriam nuntiantes, ab Imperatoribus ad Senatum miſſæ, *lauru* obvolvebantur. Plin. *lib.15. cap.ult. Laurus præcipua victoriæ lætitiæq; nuntia additur literis:* Quæ proin *Laureatæ* dictæ, Jul. Capitolino *in Maximino* & Plinio *lib.35. cap.18.* Etiam lictores *laureati* & Imperatorii faſces *lauri* inſignia prætulere: ſtatuæ quoque victoribus decretæ eâdem cingi conſuevere. Adde & *navis laureatæ* mentionem fieri à Plutarcho *in Lucullo:* & militum lanceis piliſque additam *laurum* fuiſſe, ex ſæpe memorato Plinio. Martialis hinc *lib. 7. Epigr.5.*

Sed jam lætitiæ quò ſit fiducia major,
Sarmaticæ lauris nuntius ipſe veni.

Statius *lib.5. Sylv.1.*

Omnia jam lætas pila attollentia frondes, &c.

Quemadmodum contrà pennis Epiſtolæ lanceiſque additis adverſa ſignificabantur. Poſtquam Imperatori triumphus decretus erat, is *lauream* triumphalem ad Jovem Capitolinum delatam, in ejus gremio relinquebat: Hinc *laureata* Imperatorum *capita* in nummis paſſim conſpiciuntur, & nota de *Laureto*, unde triumphaturi hæc honoris inſignia decerpere ſueti erant, hiſtoria. Liviæ quippe olim, poſt Auguſti ſtatim nuptias Vejentanum ſuum cùm reviſeret; tum gallinam albam, quæ ramulum *lauri* roſtro tenebat, à prætervolante aquila in gremium demiſſam: quumque nutriri alitem, pangique ramulum placuiſſet, tantam pullorum ſobolem proveniſſe ajunt, ut Tranquillus ad ſua uſque tempora villam eam *ad Gallinas* vocitatam teſtetur; & ex hoc *Laureto*, triumphaturi poſtea Cæſares boni ominis gratiâ laureas decerpſiſſe dicuntur. *Adeò verò laurus*, verba ſunt Valeriani in *Hieroglyph. lib.50. triumphantium propria fuiſſe videtur, ut obſervatum ſit, in hujuſmodi* laureto *ſub cujusq; obitum; arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ex quo etiam prodigii cauſam intelligas, quod Julii Cæſaris cædem præmonſtravit, quum pridie Idus Martias avis Regaliolus cum* laureæ *ramulo Pompejana Curia ſeſe inferens, à variis generis volucribus è proximo nemore perſequentibus ibidem diſcerpta eſt. Noviſſimo verò Neronis anno, in quo Cæſarum progenies defecit, ſylva illa Vejentana radicitus exaruit, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit. Tali portento fuit Alexandro Severo* laurus *alia ingens ac antiqua, quæ in palatio cujuſdam civitatis, à qua proficiſcebatur ad bellum, quod contra Germanos paraverat, ſubitò collapſa, mortis itidem ejus indicium habita. Contrà non temerè boni ominis* Lauri *folia, quæ circa Pompeii faſces illigata fuerant, quum longo itinere per arida & multa loca jam exaruiſſent, eo tempore, quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium deſcendit, detracta & à Lucullianis lictoribus recentia & viridia, quæ penès eos plurima fuerant, liberaliter ſuffecta: quod ſummam gloriæ rerum à Lucullo geſtarum ad Pompejum tranſituram interpretatum eſt,* &c. Erat autem *Laurea Triumphalis*, ut paulo diſtinctiùs de illa agam; duûm generum, una verè *laurea*, h. e. contexta ſeu plexa ex duobus ramulis lauri, quæ caput triumphantis evinciebat; altera ex auro, ſed in ſpeciem lauri effigiato, quam ſervus publicus eodem, quo triumphator, curru vectus, ſuper caput ejus geſtabat; in gremio Jovis Capitolini poſtea deponendam, uti ſuprà diximus, ubi de *Inſigni Corona.* Cùm quæ verè laurea erat, veluti ſplendidiſſimum domeſticæ virtutis inſigne; ſumma cura domi aſſervaretur, inde non depromenda, niſi inſignis alicujus diei ſtatis temporibus, cùm vel ſpectacula, vel res alia magna publicè peragerentur. Tunc enim vir triumphalis in publicum egrediebatur; laureâ ſua non tantùm conſpicuus, ſed & venerabilis. Hoc itaque fine laureæ triumphales domi tam ſanctè cuſtoditæ, utque non evaneſcerent, renovatæ atque viridibus permutatæ ſunt; ne unquam deeſſet inſigne hoc in publicum prodeuntibus. Sub Principibus verò etiam peculiaribus quibusdam epithetis donatæ ſunt, à victoriis ſc. gentibusque victis ac triumphatis. Hinc *Lybica laurus* memoratur Silio Ital. *Rhætica, Sarmatica, Syriacâ* Mamertino *in Panegyr.* Neque vivi ſolùm, ſed & mortui victores hâc fronde ornati ſunt. Unde de Menœceo Papinius *Thebaid. l.12. v.64.*

—— nec robora vilem
Struxerunt de more rogum: ſed bellicus agger
Curribus & clypeis, Grajorumq; omnibus armis
Sternitur, hoſtiles ſuper ipſe ut victor acervos
Pacifera lauro *crinem; vittisq; decorus*
Accubat ——

Ad quem locum vetus Schol. *Lauro*, inquit, *coronatur etiam mortuus, & jam concremandus, quia pro victore Argivorum ab omnibus habebatur.* Quo exemplo Annibalem Marcelli corpus *laureâ* coronatum cremaviſſe, notavit Car. Paſchalius &c. Quia autem laurus victoriam atque triumphum ſignavit, hinc & qui Herculi, monſtrorum domitori, ſacrificabant, eâdem coronâ redimiti erant. Seneca *Hercule Fur.*

—— denſa quòd læto venit
Clamore turba frontibus laurum gerens;
Magniq; meritas Herculis laudes canit.

Libero quoque, *utpote Deo triumphorum*, laurea tributa. Tertullianus *de Cor. milit.* Ut & Latonæ, tanquam Apollinis, quem idem *Deum ſcelerum* vocat, genitrici. Sed & Junonis, veluti Reginæ Dearum, miniſtris laureæ coronæ conceſſæ ſunt, apud Athenæum *lib.15.* Quanto magis Jovis Flamines iis cincti: Unde Kalendis Martiis, non tantum in Regia Curiisque, & faſcibus Conſularibus, ſed & in Flaminum domibus, *laureas* vett. novis mutatas eſſe, docet Ovidius *Faſtorum lib.3.*

Laurea *Flaminibus, quæ toto perſtitit anno,*
Tollitur, & frondes ſunt in honore novæ &c.

Quod poſtea in Januarias Kal. translatum: quibus ipſius quoque Jani ſtatuæ nova laurea quotannis eſt impoſita. Unde in *Cæſaribus* Auſonius,

Ter dominante Tito cingit nova laurea *Janum.*

Et quia plurimorum remediorum hæc arbor promacunda eſt habita, hinc *laureâ* & Æſculapium legimus inſignitum. Imò & ad alia Numina, pro ſuperſtitione hominum, è *lauru* corona delata, ab iis, qui è negotio feliciter geſto in Urbem coronati rediiſſent, vel ab aliis, in horum gratiam: uti diſcimus ex Ovidio *de Ponto lib.2. ad Germanicum,*

Quòd ſi me ſalvo dabitur tua laurea *templis,*
Omnia bis dices vera fuiſſe mea.

H. e. ſi populus coronatus lauro, laurumque manu ferens gratias Diis aget, apud omnia pulvinaria, ob res abs te geſtas. Solis, Veneri Bacchoque, inimica, unde apud Lucianum laurus Veneris transfuga eſt, *Amor.* neque conviviis, ulliſque compotationibus in coronas adhibita: hinc *bona valetudinis comes*, & φυτὸν ἀγαθοῦ δαίμονος, *planta boni ſpiritus*, dicta. Qua de re Kal. Januarii populum eam Romæ, ut etiam ficus aridas, obtuliſſe, tradit Conſtantinus Cæſar *lib.11. cap.4.* &c. Ob quas *Lauri* dotes & prærogativas, *in profanis* uſibus *pollui laurum — fas non erat, ut ne propitiandis quidem Numinibus accendi ex hac altaria araque deberent,* Plin. *loco cit.* ubi plura *de Lauro*; cui adde ex recentioribus, Car. imprimis Paſchalium; *Coronarum lib.8. cap.7. & ſeqq. usq; ad finem libri:* nec non Voſſium *de Idolol. cap.12.* ubi fulmini obnoxiam hanc arborem, contra Vett. probat, & de eorundem opinione, quòd comeſta vel capiti ſuppoſita vera producat inſomnia, pluribus diſſerit. A' *Lauru* vel *Laurea*, dicuntur *Laureati* Poetæ, qui ab Imperatore, ob eruditionem, *laureâ* ornantur: more à Romanis orto. In Capitolinis enim agonibus, quos Domitianus Imp. inſtituit & ad tempora ſua obtinuiſſe, ſcribit Cenſorinus, Poetas, Rhetores aliarumque Profeſſionum viros egregios, coronari ab ipſo Imperatore fuiſſe ſolitos, notum eſt. Et quidem, qui primas obtinuerant, coronâ & ramo lemniſcatis, aut torque involutis donabantur: Qui verò ſecundi erant, palmas quidem ſed ſine lemniſcis accipiebant. Unde antiquitus ipſi Cæſares Germani Poëtis eximiis ex *Lauro* ſertum impoſuiſſe leguntur, ad Romanorum imitationem, quorum etiam in Imperium ſucceſſere. Poſtea per aliorum manus collatus honor, quem, quòd in indignos ſubinde ſpargeretur, ſenſim evîluiſſe, diſcimus ex illis Lipſii verbis: *Multi lauriferi, pauci Phœbi.* V. præter Auctores præfatos Thom. Dempſterum *Antiqq. Rom. lib 5. cap.18.* Fortun. Licetum in *Opere ſuprà laudato* &c.

Laus, an à Græco λαὸς, *populus*, quòd *Laus ſit vox populi laudantis*; an à vet. voce Æolica λαύω, *fruor*, quòd nullus major fructus ex virtute, aut actione illius, quam *laus*, percipiatur? Græcè ἔπαινος, item ἐγκώμιον dicitur: quæ tamen duo ſic diſtinguit Scaliger, *Cùm*, inquiens, *de re quapiam αἶνος eſſet propoſitus* (i. ſermo) *auditorum conſenſus expreſſus oratione, ἔπαινος appellabatur; quaſi prioris narrationis additamentum. Nullum enim pulchrius auctarium orationis, quàm comprobatio dictorum. Inde tractum eſt, ut hoc teſtimonium, vel bonæ rei, vel boni cujuſdam facti dictive ἔπαινος vocaretur. Satis itaq; erat & brevitas orationis & paucitas comprobantium — Hoc à Latinis* Laus *dicta — At ἐγκώμιον, puſilla quaſi panegyris eſt. Quippe ἐν ταῖς κώμαις, tribulibus audientibus, cùm laudes alicujus ita recenſebantur, ut longiuſculè procederet oratio, ἐγκώμιον appellarunt, quæ neq; brevis, neq; ſimplex eſſet: ſed figuris ac numeris ornata, certis diviſa partibus, locis digeſta ſuis —* Latinè Laudatio *dicatur*, V. eum *Poëtic. lib.3. cap.110.* Panegyricus verò, eidem eſt oratio *laudatoria*, quæ dici conſuevit, apud multitudinem congregatam. Veteres enim Græcos conſuetudo tenuit; certis ut celebritatibus unum in locum univerſi coirent, ut eorum animi vel præceptionibus Sapientum, vel Fortium æmulatione; componerentur atque colerentur: vel ludorum feſtivitatibus laxarentur. Namque tum Poëtæ, tum Oratores, tum Aretalogi, tum Hiſtorici ſuas recitabant lucubrationes; inter quas præcipuæ erant; quæ *Laudes* fortiter pro Patria defunctorum prædicabant; aliosque exemplis eorum ad paria præſtanda ſuccendebant &c. V. illum *cap. præc.* Quod παιᾶνα τοῦ θανόντος, *pæanem defuncti*, appellat Æſchylus Χοηφ. Vide quoque hîc paſſim, inprimis ubi de *Parentandi ritu.* Ariſtoteles paulò aliter, ut qui ἔπαινον virtutum eſſe dicat, ἐγκώμιον factorum, μακαρισμὸν hominum beatorum, i. divitum, εὐφημισμὸν Deorum: Quam in rem plura V. apud Scaligerum ubi ſupra, cui adde Car. Paſchalium *Coronarum lib.5. cap 7.*

Laus tibi Chriſte, verba ſunt, quibus in fine Evangelii, in Communione

munione Romana, reſpondetur, auctore, ut videtur, Burchardo: cùm priùs variè reſponderetur, ſc. *Amen*, *Deo gratias*, *Benedictus, qui venit in nomine Domini* &c. Durandus *lib.* 4. *cap.* 24. In feria 6. Paraſceves autem non dicitur, ob memoriam improperiorum Domini. At *Laus Tibi Domine*, in eadem Eccleſia, in principio horarum dicitur, loco *Alleluja*, à Dominica Septuageſimæ, uſque ad Paſcha, ex decreto Alexandri II. Pontificis Rom. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Lauſiaca, Græcè Λαυσιακή, nomen operis, à Palladio conſcripti, quod Patrum geſta continet, à *Lauſo* Præpoſito literis priùs conſignata, quodque ſtatis temporibus legi conſuevìſſe Idem, ex *Triodio* docet.

Lauta Carinæ, pars urbis Romæ, in qua natus Auguſtus, apud Servium *ad Æn. lib.* 8. At Suetonius eum natum ait, *regione Palatii, ad Capita bubula*, ubi ſacrarium poſtea conſtitutum, *in Auguſto cap.* 7.

Lautia, præbebantur olim Legatis, quaſi *Dautia*, Feſt. ex Græco Δαυνα; ſic autem dicebatur, quidquid ad epulas pertinebat, V. Salmaſium *ad Solinum p.* 875. & infrà, ubi de *Legatis*.

Lautrecum, Germ. *Lauterecк*, corrige: A' Principatu Veldentiæ dependet; unde *Veldentia* potius, quàm *Lautereccana* hæc Principum Palatinæ ſtirpis linea, dicenda. V. infrà in voce *Leopoldus Ludovicus*, item *Veldentia*. Spenerus tamen modò *Lautereccanam*, modò *Lucelſteniam*, modò *Veldentiam* appellat, eamque delineat hoc modo. Ludovicus Com. Palatinus Rheni Bipont. qui obiit A. C. 1489. ex Johanna (fil. Antonii Croji Com. Porceani) Alexandrum ſuſcepit Com. Pal. Rh. Bipont. qui defunctus A. C. 1514. ex Margaretha Hohenloica (fil. Cratonis Com.) filium reliquit Rupertum Com. Palatinum Rheni *in Lautereck*, denatum A. C. 1544. Hoc & Urſulâ Rhingravia (fil. Johannis Com. Sylvarum & Rheni) natus Georgius Johannes Com. Pal. Rheni deceſſit A. C. 1592. Pater ex Anna Maria Suecica (fil. Guſtavi R. demortui A. C. 1560.) Georgii Guſtavi Com. Pal. Rheni *in Lautereck*, qui obiit 1634. Huic Maria Eliſabetha Palatina (fil. Johannis Com. Pal. Rh. in Bipont.) Leopoldum Ludovicum genuit Com. Pal. Rheni, patrem numeroſæ prolis, ex Agatha Chriſtina Hanovica (fil. Philippi Wolffgangi Com. Hanoviæ *in Liechtenberg.*) V. ut dictum, *infrà*, & plura, apud Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Part. II. pag.* 1.

Lautunii, Africæ populus, ad montem Atlantem, creato Rege, circa A. C. 1052. Zenetorum Imperio finem impoſuerunt, ac in Africa & Hiſpania, ſucceſſu temporis, omnium latiſſime imperare cœperunt. Primus Regum fuit Abul-Texifus, qui ſedem Regni poſuit in urbe *Achmed*. Ejus ſucceſſor Joſephus, univerſæ Africæ, uſque ad Ægyptum & Nigritarum regionem, dominus, trajecto in Hiſpaniam exercitu, penè univerſam occupavit, de quo V. Rodericum Toletanum *in Hiſt. Hiſpan. & Saracen.* Idem urbem Maroccum condidit, quæ Regni ſedes, deſertâ Fezzâ, in poſterum eſſe cœpit. Sed Abdalla Elmohadi Ludimagiſter, cum, ſpecie Religionis reformandæ, ingentes copias comparaviſſet, ultimum *Lautuniorum* horum Almoravidarum Regem Abrahamum prælio victum fugatumque in præcipitium egit, ſicque Africâ potitus, ab Almoravidis ad Almohadas Imperium tranſtulit. Georg. Hornius *Orb. Imper. p.* 470.

Lavvenburgum, opp. Pomeran. adde: inter titulos eſt Seren. Elect. Brandeb. ut & Butovia; quas dynaſtias, ad Caſſubiam alioquin ſpectantes, contra Equites Cruciferos, Wartiſlaus X. & Ericus II. ſeculo XV. Pomeraniæ Duces, armis aſſeruere: poſſeſſionem poſtea Georgius Dux, Luthero coævus, icto cum Polonis fœdere & favore præſertim Soceri Sigiſmundi Poloniæ Regis, ſtabilem reddidit; quæ fortè cauſa, quà nominatim eæ titulo adnectuntur, cœteroqui jam Caſſubiæ appellatione comprehenſæ, V. Cluverum *Geograph.* Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor.* Chytræum *lib.* 11. *ſub. fin.* & qui hos laudat, Tob. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum Gentibus cap.* 4.

Lazari, in *Statutis* Hoſp. S. Jul. in Anglia, *Lazaros congregavit, ad eorumque ſuſtentationem, alibique paſſim*, apud recentioris ævi Scriptores; dicti ſunt Leproſi, Gall. *Ladres*, quòd eorum domus ſeu ædes ſacra, extra muros Hieroſolymitanæ urbis, *ſancto Lazaro* dicata eſſet. Horum olim ſolicitam geſſiſſe curam Epiſcopos, arguunt Concilia varia, Aurelianenſe V. *can.* 21. & Lugdunenſe III. *can* 6. inprimis. Extatque Ildefonſi Toletani, quem ſui pro Sancto habent Carmen, in Xenodochium, à parentibus ejus conditum, ita ſonans:

> *Livua cum Stephano genitrix: ſed avunculus illum*
> *Compulit Eugenius Præſul ad hoſpitium.*
> Lazarus *hoc mendicus habet, ſub mœnibus Urbis,*
> *Quà via Complutum curſibus apta patet.*

apud C. du Freſne. V. infrà, ubi de *Leproſis*.

Lazius, cognom. Juſtiniani Imp. in *Novel. Conſtit.* 43.

L E.

LEG. E. D. *lege ejus damnatus*. LEG. *legis*: L G. F. S. *legem fecit ſuam* &c. in notis antiqq. denotat. Franc. Gouldmannus.

Leana, Ambraciotis olim pro Numine fuit: quos eam velut libertatis ſuæ vindicem honoraſſe, teſtatur Ælianus, idque hac occaſione, quòd, qui tyrannidem apud illos invaſerat, *leæna* catulis ſuis cinctæ obviàm factus, ab ea eſſet diſcerptus. Quo reſpexit Ovidius *in Ibin*:

> *Facta tibi occurrat patrio popularis in arvo,*
> *Sitque Paphagea cauſa leæna necis.*

Ubi Tyranno nomen facit *Paphages*: niſi is Phacyllus; eoque *Phacyllus* reſcribendum: quod Janus Parrhaſius cenſet *Epiſt.* 8. Et Ælianus quidem, de Ambraciotis dicere contentus eſt, τιμῶσι, *honorant*: Gillius verò reddidit, *ſummâ religione colunt*. Cui favet Clemens Alexandrinus, qui *in Protrept.* tradit, oves pro Numine habitas à Samiis, item muſtelas à Thebanis. Ubi de Ambraciotis quidem nihil: ſed cum Ælianus *l. c.* Ambraciotas jungat & Samios; idem honoris utrobique intelligendum videtur. Ac fortè Sapientes ovem, lupum, *Leænam*, ut anathema, honorarunt: vulgus inſipiens colunt, ut Numina. Vide Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 75. Plura verò de hoc animalium, poſt marem ſuum, quem tamen robore ac feritate æquare, imò & ſuperare, dicitur, nobiliſſimo, invenies apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap.* 1. & *ſeqq.* E' quo unum hoc adjicio: Naturam providiſſe, ne in generis humani perniciem hæc fera nimium ſoboleſceret, atque inde eſſe, quòd *leæna* in tota vita ſemel pariat, nec niſi unicum catulum, tradunt Herodotus *lib.* 3. *cap* 108. Antigonus *Hiſtor.* 25. Horus *Hieroglyph. lib.* 2. *cap.* 78. qui *leæna* hieroglyphico mulierem uniparam ab Ægyptiis denotari, addit; è Patribus, Baſilius *in Hexaëm.* & Epiphanius, qui S. Virginem ἀειπάρθενον Mariam hac in parte cum *leæna* confert. Etiam cauſa adjicitur, nempe quòd hæc fera pariens uterum, catuli unguibus laceratum, unà cum fœtu emittat. Ælian. *Variar. lib.* 10. *cap.* 3. Sed hoc ut fabuloſum rejiciunt magni Auctores, Ariſtoteles *Hiſtor. lib.* 6 *cap.* 31. Plinius *lib.* 8. *cap.* 16. Philoſtratus *in Apollonio lib.* 1. *cap.* 16. Alii: multique plures uno illam parere docent. Oppianus *Cyneget. lib.* 3.

> Βάξις ἄρ᾽ [illegible] , ὡς ἕνα τίκτει,
> *Fama eſt omnino inanis quòd unum pariat.*

Quod ipſum commentum Gellius *lib.* 13. *cap.* 7. ex Homero refellit, qui *Iliad. ε.* & *σ.* leones ait plures gignere atque educare catulos. Vide his longè potiores teſtes Ezechielem *cap.* 19. *verſu* 2. & Nahum *cap.* 2. *verſu* 12. Interim non conſtat ſatis, quoties *leæna* parere aut quot catulos edere ſoleat in uno partu. Plurimi tradunt, eam quinquies ferre uterum, & quinque vel ſex catulis primo partu editis, ad unius partum per gradus venire, Ariſtot. *de generat. animal. lib* 3. *cap.* 1. & 10. Solinus, Ælianus *Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 34. Oppianus *Venat. l.* 3. Alii. Hinc Phile *cap.* 32.

> Λέαινα δὲ [illegible] , πεντάκις κύει,
> Καὶ [illegible]
> Καὶ [illegible]
> Καὶ [illegible]
> [illegible]
> *Leana autem, optime, quinquies parit,*
> *Et quinos quidem primum, dein bis binos,*
> *Poſtea ternos quarto autem partu binos,*
> *At catulum ſimplicem quinto producit.*
> *Sic ponitur clavis generationis egreſſibus* &c.

Quam tamen rem tanto conſenſu à Vett. traditam, recentiorum nemo confirmat: &, cùm ſciret Philoſophus, in patriæ ſuæ leonibus nihil tale obſervari, id Syris ſolum tribuit, *Hiſtor. lib.* 6. *cap.* 31. Potius fortè id, quod idem Bochartus ex vet. Auctore laudat, Τίκτει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δύο. τὰ μέγιστα πλεῖστα ἕξ. τίκτει ἐνίοτε καὶ ἕν. *Geminos parit ut plurimum: & ad ſummum ſex, nonnunquam etiam unum*. Apud Philoſtratum tamen ingens *leæna* circa Cteſiphontem, σκύμνους ἀνατμηθεῖσα ὀκτὼ εἶχε, *Caſo ventre octo catulos habere reperta eſt* &c. Hoc certum, ſummum ejus erga ſcymnos ſuos amorem eſſe. Statius *Theb lib.* 10 *v.* 408.

> *Ut lea, quam ſævo fœtam preſſere cubili*
> *Venantes Numidæ, natos erecta ſuperſtat*
> *Mente ſub incerta, torvum ac miſerabile frendens:*
> *Illa quidem turbare globos & frangere morſu*
> *Tela queat, ſed prolis amor crudelia vincit*
> *Pectora, & à media catulos circumſpicit ira.*

Ad quem *l.* V. *Animadverſiones* Caſp. Barthii, ubi plura hanc in rem.

Lebadea, adde: Græcè Λεβάδεια, ubi Jovis Trophonii Oraculum fuiſſe, notat Strabo *lib.* 9 cujus res, ut ipſemet viſiſſe & coràm audiſſe ſe teſtatur, eleganter ac copioſe deſcribit Pauſanias *lib.* 9. Hodie *Livadia* dicitur, & Turcas partim, partim Græcos, incolas habet, lanæ, frumenti & oryzæ, quam toti Græciæ largè ſuppeditat, commercio celebris. Inde haud procul Copaidis lacus, qui λίμνη τῆς Λιβαδίας hodiernis Græcis dicitur. V. deſcriptionem Urbis, qualis nunc eſt, apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 82. & *ſeqq.* ubi inter alia variarum vett. *Inſcriptionum* meminit, quarum una in atrio Meſquitæ Omeri (quæ ædes olim erat S. Georgio ſacra) honori Junonis & Urbis hujus conſecrata; aliæ tres infer ore Urbis loco, cum nomine ΠΟΛΙC ΛΕΒΑΔΕΩΝ & ΛΕΒΑΔΕΙΕΩΝ: una Megaræ extat, facta in memoriam Trophoniorum Ludorum, *Lebadiæ* celebratorum, quorum inter Vett. unus mentionem facit Jul. Pollux, loco tamen, ubi agerentur, non expreſſo &c.

Lebedus,

Lebedus, adde: Memoriam ejus ſervat nummus Caracallæ Imp. in cujus alterâ parte Pallas armata, cum lemmate, ΛΕΒΕΔΙΩΝ, apud Sponium ubi ſuprà *Part* 3.*p.*193. & 195.

Lebes, & *Lebeta*, ex Græco λέβης, ὅτι λείβεται ὕδωρ εἰς αὐτὴν, quòd aqua ei infundatur, nomen accepit. Virgilius *Æn. l.*3.

—— Dodonæosq; lebetas.

Ubi *ollas æreas* interpretatur Servius. Propriè vas quodcunque, in quod aqua defunditur. Gloſſar. λέβης, *cacabus, pollubrum*. *Curvos* vocat Ovidius *Metamorph. lib.* 12. *cavos* Mantuanus. Cujuſmodi lebetes tres vacuos Dionyſio in Elide, in ædificio 8. ſtadiis ab urbe diſtante, collocatos, eo obſignato; poſt moram vero aliquam, ſigno iterum avulſo, ab ingreſſis vino plenos repertos, refert Ariſtoteles *de Miracul. Auditu*. Sed & cineres excipiebant, in Tabernaculo Moſaico, & juxta crateres, forcipes, fuſcinulas, palas, alia. Altari æneo inſerviebant. Exod. *cap.* 27. *verſ.* 3. *Facies etiam lebetes ejus, ad excipiendos cineres ejus*: ad quem vide *Commentarium* A. Riveti. Alium, in ſacris Scytharum, lebetum uſum commemorat Herodotus, quos carnes victimarum in *lebetes*, vel ſi hi deſint, in ipſas earum alvos, conjectas cumque aqua commixtas, oſſibus earundem (ob ligni defectum) ſuppoſitis ſuccenſisque, coquere ſolitos, prodit *Muſâ* 4. Vid. quoque 1. Sam. *cap* 2 *verſ* 14. Sed & in ludis quibusdam mir ûs illuſtribus Græciæ (qui à *donis*, quæ dabantur victoribus, Δωρῖται dicti ſunt) *lebetes* præmia fuiſſe, docet Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 27. Non adeò contemnenda, ſi fuere, quales Homerus memorat, λέβητας ἀργυρέας, *in Odyſſ lebetes argenteos*, & qualibus Romanorum luxuria, recentiori ævo, abuſa eſt, V. Plin. *lib.*33. *cap.* 11. Inde lebetum ſum nonnullos, quòd *lebetis* formam referret. *Lebeta*, aliter *Lebiton Lebitonarium*, & *Leviton*, *Levitonarium*, Græ. è λεβητών, & λεβητωνάριον, apud Iſidorum *Origin. lib.*9. *cap.*22. & Suidam, colobium eſt, ſeu tunica ſine manicis, villoſa, quali Monachi Ægyptii uſi ſoliti. Hieronymus de Tabennenſibus Monachis, *Præfat. ad Regulam Pachomii*. *Nihil habent in cellis, præter pſiathium*, inquit, *& duo lebitonaria, quod Ægyptiis Monachis genus veſtimenti eſt, ſine manicis*. Ex hoc fuiſſe Dionyſius Exiguus ait, *in Vitis Patrum*, *Induuntur autem noctibus levitonis lineis præcincti lumbos* &c. V. Martinus Fratres *in Hierolexico* & C. du Freſne *in Gloſſario*, in voce *Levitonarium*, ubi *Lebetas* & *Lebetes* occurrere apud Ruffinum obſervat, *de Vitis Patrum lib.*2. *capp* 7. & 9. Sed à *Levitis* potiùs vocem deducendam, docet Chr. Beckmannus *Orig. L.L.*

Lechæum, adde: *Lechia* Papinio *L.*4. *Sylv.*3. *v.*59.

Hic parvus, niſi Lechiæ vetarent,

Inous freta miſcuiſſet Iſthmos.

Nempe ſaxoſam hanc partem nemo eorum, qui Iſthmum perfodere tentabant, aggredi auſus eſt; ab altera tantùm parte opus moliti ſunt, ſed morte omnes præventi, divino id nutu vetante, ut auctor eſt Herodotus. Unde Poëtis occaſio præbita dicendi, *Deos* & *Lechæum* prohibuiſſe, quo minus id negotii ſuccederet. Vocat autem Iſthmon *Inoum* Statius, ſicut idem alibi Lechæum *Palæmonium*, quia ex hoc promontorio Ino cum filio Melicerta ſeu Palæmone in mare ſe præcipitavit. Nomen à *Leche*, uti habet Pauſanias *in Corinthiacis*. V. quoque ſuprà, in voce *Iſthmus*.

Lectica, ex *lectus*, quòd in eo pulvinar & lectulus ſtratus erat: Gr. φορεῖον, κλίνη, in vario antiquis uſu fuit: Bithynorum inventum, ut ex Cicerone *lib.*5. *in Verrem* colligitur, *Nam, ut mos fuit Bithyniæ Regibus, Lecticâ octophoro ferebatur*. Adhibita voluptatis causâ, Senec *Epiſt.*8. *Idem de iſtis licet omnibus dicas, quos ſupra capita hominum, ſupraq; turbam delicatos Lectica ſuſpendit*. Etiam morbi levandi, quem in uſum parabantur loca peculiaria, quæ *Geſtationes* appellabant, de quibus ſuprà. Hinc de prægnantibus: *Lecticis ſubinde vehuntur & equabus gravibus inequitant*, inquit Thom. Bartholinus *de Puerperio veterum*. Imò & mortui illâ elati, Corn. Nepos *in vita Attici*. *Atticus elatus eſt in lecticula*. Ser. Sulpitius *lib.* 4. *Familiar.* 12. *Coactus ſum in eadem illa lecticâ, quâ ipſe delatus eram, meisq; Lecticariis, in urbem eum* (Marcellum à Magio necatum) *referre*. Si viz. ex eminentioribus fuiſſent civibus, populus enim in ſandapila, quam quatuor portabant ſervi, efferebatur: Unde Suetonius *Domitiani cadaver populari ſandapilâ per veſpillones exportatum*, refert. Ferebantur autem Lecticâ Viri, Fœminæ, ſed Julius Cæſar, anno proximo poſt devictam Ægyptum, lecticis, margaritisque uti prohibuit, quæ nec viros, nec liberos haberent, & minores eſſent annis quinquaginta quinque, uti refert Euſebius *in Chron.* V. quoque Suetonium *in eo cap.*43. At ſub Tiberio ut vehi vulgata res fuit, & uſurpata promiſcuè: ſic tamen, ut in aditu Curiæ id non liceret, niſi cauſa urgeret ſontica, quemadmodum de Libone Druſo *Annal. lib.*2. legimus apud Tacitum. Poſtmodum & *probroſis fœminis* uſu earum interdixit Domitianus, teſte Suetonio *in eo cap.* 8. Porrò vehebantur *Lecticâ*, Servi, Liberi: Et quidem ſervi à duobus ferebantur; Hinc Petronius, Bargaten *à duobus Lecticariis in mediam rixam perlatum fuiſſe*, ſcribit, ſervo nimirum dignitatem hac etiam in re dominicam adimens & ſecernens à liberis. Modeſti & frugi homines quatuor adhibebant, & Marcianus Capella *l.* 2. Philologiæ in cœlum euntem non plures aſcripſit, *Laborem*, *Amorem*, *Epimeliam* & *Agrypniam*: nec aliter Virginem decebat, ſtudioſam videlicet intimeque delicatam. Hexaphoros delicatioribus in uſu fuit, cui nomen à numero, à ſex enim ſervis ferebatur. Martialis *lib.*6. *Epigr.* 77.

Invidioſa tibi quàm ſit Lectica, requiris?

Non debes ferri mortuus hexaphoro.

Et Juvenalis,

—— —— Cùm jam ſextâ cervice feratur.

Atque hoc *Lecticæ* genus viris fœminisque commune erat: Beatiores octo ubi parabant homines rectos, ut inquit Catullus *Epigramm.*10. At fœminis octophoros, ita enim vocabatur, magis atque ægrotis in uſu fuit. Suetonius *Caligulâ*, *Iter confecit modò feſtinanter & rapidè: interdum adeò ſegniter & delicatè, ut octophoro veheretur*. Martialis *lib.* [illegible]

Octophoro ſanus portatur, Avite, Philippus:

Hunc tu ſi ſanum credis, Avite, furis.

Idem *Epigr* 11.

Octo Syris ſuffulta datur lectica puellæ.

Laxa *Lectica* potentiorum fuit; minuta & arcta tenuiorum &c. habebantque illæ feneſtras duplici munimento inſtructas, nempe tum velis ſeu plagulis, ad radii Solaris excluſionem: tum ſpecularibus, quæ velis opponebantur, quæque tam pellucida penè erant, quàm aer ipſe, ſive, ut loquitur Baſilius, μικρὸν τῷ ἀέρι τὴν διαυγείαν λείπει, *in Hexaëm Homil.* 3. Meminit plagularum *in Tito Veſpaſiano* Suetonius *cap.* 8. *Demotis plagulis* &c. Specularium Juvenalis *Sat.* 4.

Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.

Qui itaque cælum inſpicere volebant, dimotis plagulis per ſpecularia illud intuebantur: At ſomnum captantes, ad lucem excludendam, ſpecularibus interſtium vela ſeu plagulas obducebant, ſicque lecticæ feneſtram claudebant. Juvenalis *Sat.*3.

Namq; facit clausâ ſomnum lectica feneſtrâ.

Aderat vehentibus omnium turba, τὸ φορεῖον περιεπόμενον, ut loquitur Lucianus, neque Principibus ſolum, ſed aliis quoque &c. Apud Fortunatum in *Vita* S. Medardi *cap.*17. Hariulfum *lib.*4. *cap.* 32. Aliud, feretrum eſt, quo defuncti cadaver efferri conſuevit, uti dicemus infrà. Improprius verò illa ſic dicebantur, quibus Sancti recondit, quæque in Ædibus ſacris colenda exponebantur, C. du Freſne *Gloſſar.* Inde *Lecticarius*, iisdem Scriptoribus idem cum Foſſario, de quo V. ſuprà, & Martinus fratres *in Hierolexico*. Quemadmodum Romanis *Lecticarii* appellati, qui *Lecticam* illius ævi ferebant, quod nomen etiam iis, qui *Lectos* faciebant, impoſitum legimus: *Ad Lecticas homines vocat* Catullus *Epigramm.* 10. Hi ut ſplendide veſtiti, ſic formoſi, delicatioribus curæ erant. Unde *Lectica formoſis impoſita calonibus*, apud Senecam *Epiſt.* 110. quia veſtiti plerunque ut calones, & militariter pænulati erant. Fuit autem pænula pallium cum fimbriis longis, demiſſum & adſtrictum admodum. Unde Cicero *pænulâ irretitum Milonem*: Quintilianus *adſtrictos & incluſos pænulâ cauſarum Patronos*, ſcripſerunt. Canuſinatos *Lecticarios* ſucceſſiſſe, innuit Martialis *lib* 9 *Epigr.*22.

Ut canuſinatus noſtro Syrus aſſere ſudet, &c.

Cœterùm Cæſareanorum *Lecticariorum* adeò grande agmen fuit, ut Decurionibus & præpoſitis diſtinguerentur: Indicat in vet. Epigrammate *Ti. Claudius*, neſcio quis *Aug. L. Quadratus. Dec. Lecticariorum. Britannici*. Eorum verò, qui mercede conducti operas locabant, non minor numerus fuit: Siquidem apud Victorem Romæ, regione XIV. trans Tiberim legimus fuiſſe caſtra *Lecticariorum*. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Titum Poppmam *de Operis ſervorum*, &c.

Lecticula Lucubratoria, apud Suetonium Auguſto *cap.*78. *A cœna lucubratoriam ſe in Lecticulam recipiebat. Ibi, donec reſidua diurni actus —conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde tranſgreſſus* &c. κλινίδιον Themiſtio *Orat.*1. eadem eſt cum *lectulo*, cujus meminit Cicero *de Orat. lib.* 3. Ovidius *Triſtium l.* 1. Aliis: ſeu *lecto*, de quo Perſius,

—— non quidquid denique lecto

Scribitur in citreo.

Nempe Antiqui, meditationi aut ſcriptioni operam daturi, in *lectulis* ſuis ſe componebant, cui rei parata erat *lecticula* hæc *lucubratoria*. Plinius *Epiſtol. lib.* 5. *Epiſt* 5. *Fannius — viſus eſt ſibi — jacere in lectulo ſuo, compoſitus in habitum ſtudentis, habere ante ſe ſcrinium*. Seneca *Epiſt* 72. *Quædam ſunt, quæ poſſis & in ciſio ſcribere: quædam lectum & otium & ſecretum deſiderant* &c. Neque id Romanis ſolum, ſed & Græcis in more fuit. Unde Ariſtophanes *Veſpis*, de Formicarius & Cauſidicis ait,

Κατακλινόμενοι τ' ἐπὶ ταῖς κλίναις, ἐπὶ πίνων ἀναγράφοντι ἡμῶν

Ἀντωμοσίας καὶ προσκλήσεις καὶ μαρτυρίας συνεχόλλων.

Et paulò poſt, Buely ſcon Magiſtrum tangens, jubet Philoſocleonem κεκλιμένον ἐν προσμαθεῖν, *in Lectulo recumbentem diſcere*: alludens ad morem ſervari ſolitum in Scholis quorundam Philoſophorum, qui diſcipulos ſuos ſtudentes continebant in hujuſmodi lectulis, qui ipſis inſtar ſcamnorum erant. Id quod etiam apud Judæos legimus factitatum, apud quos cùm duo genera Diſcipulorum eſſent, qui adhuc minores erant, humi ſedebant ad pedes Magiſtrorum: provectiores jacebant reclinati in lectulis, unde vox Hebr. מטות illis tributa: Rabbini verò ſeu Doctores

ctores ſedebant, *Pirke Aboth cap.* 4. Cauſam, cur Veteres ſcriptioni operam daturi in hujuſmodi lecticulas ſe reciperent, aperit Galenus *de uſu Partium l.* 3. non uno loco, ſignificans ſcriptitaſſe illos non ſuper menſis vel pluteis, ut nos hodie: ſed ſuper femore collocatâ chartâ atque, ut ille ait, *ἀνατείναντας κατὰ τῶν μηρῶν τὸ βιβλίον*. Neque vero ſolùm ſcripturi ad lecticulas ſeſe recipiebant, ſed etiam audituri docentem Magiſtrum. Itaque in *Protagora* Platonis pars illius conſeſſus *ἀντιλαμβάνει τῶν βάθρων*, pars τῶν κλινῶν &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* uti de lucubrationibus Vett. Chriſtianorum aliquid infra, voce *Lectus*. At *Lecticula*, in Eccleſia Rom. à quibuſdam dictæ ſunt diurnæ *lectiones*, in Officiis Eccleſ. quòd breves ſint: aliis *Capitula*, quod ut plurimùm de capitibus Epiſtolarum illorum dierum, quibus dicuntur, ſumi ſoleant, Durandus *Ration. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 50. Dicuntur nempe poſt Pſalmos & Antiphonas, in ſingulis Horis, prout ſtatutum eſt Synodo Agathenſi, C. du Freſne *Gloſſar.* V. & hic infrà.

Lectio, in Poëtis, diverſa olim, ab ſolutæ orationis numeris. Plinius Cæcilius *lib.* 5. *Epiſt.* 19. de Zoſimo liberto ſuo, *Idem tam commodè Orationes, & Hiſtorias & Carmina legit, ut hoc ſolùm didiciſſe videatur*. Ubi videmus, & Hiſtorias & Orationes iiſdem alio tono, alioque ingenio lectas. Et videtur *lectio* hæc præcepta ſua peculiaria habuiſſe, cujus totius rei una nobis ſupereſt ignorantia. Ita peritiam ejus tamen in Proculo laudat idem Plinius, ut per eam ſuſpicetur, Operi ipſi pretium additum, velut fucatum *lib.* 3. *Epiſt.* 15. *ſi modò mihi non impoſuit recitatio tua. Legis enim ſuaviſſimè & peritiſſimè*. Diſtincte *de Poematum lectione* idem *lib.* 9. *Epiſt.* 34. Ubi & *Lectorem novum* velut tentidit, ut exercitio fuerit etiam opus, ad aliquid recti præſtandum. Et habebant ei rei proprios *Lectores*, in quo officio delicias & lenia ſua Encolpium habebat idem Auctor, *lib.* 8. *Epiſt.* 1. ubi & *maximam ſuorum ſtudiorum partem* in eo homine ſtetiſſe, memorat. Inducebantur hi Magnatum doctorum conviviis, non aliter ac Lyriſtæ & Comœdi, qui pronuntiatione Operum delectarent diſcumbentes, uti apud eundem legas *lib.* 9. *Epiſt.* 17. Jungebanturque Notariis, ut, quod iſti concepiſſent, hi legerent, & pronuntiarent ad aures Auctoris, *Ibid. Epiſt.* 20. &c. V. Caſp. Barthium *Animadverſ. ad Statium lib.* 2. *Sylv.* 1. De *Lectione ſacra*, in Eccleſia V. T. eſtam. uſitata, dicemus infrà, in voce *Prælectio*. Prælibabo hic ſaltem, poſt feſtum Tabernaculorum, quod octiduum integrum celebrari apud Judæos ſolebat, addidiſſe illos feſtivitati huic nonum diem, quo feſtum *Lætitia Legis* agebant, quod eo die *Lectionem Legis* abſolverent, ruſuſque inchoarent. Dicuntur autem, qui publicis lectionibus in Synagogis eorum hodie præſunt, *Nov.* 146. Juſtiniani, voce ſemi-Hebræa, Ἀρχιφερεκῖται, quia in *peraķim*, i. *capitula* diſtinguunt, quæ legenda ſunt, uti monet Bochartus *Hierozoici Parte poſter. lib. VI. cap. ult.* Apud vett. Chriſtianos, ſingulis olim hebdomadis bis vel ter populum conveniſſe, *ad audiendam Scripturæ lectionem*, docet Chryſoſtomus *Homil* 8. *in Epiſt. ad Hebraos*. Quo fine in ſingulis Eccleſiis Scripturarum volumen aſſervabatur, teſte Euſebio *de Vita Conſtantini lib.* 4. *cap.* 36. Nihil autem, præter libros Canonicos publicè legendum eſſe, ſancitum *can.* 24. *Cod.* Can. Eccl. Africanæ. Quis verò *legerit*, quove ritu *Lectio* excepta, paulo pòſt dicemus: quo ordine Græci per annum utantur, V. in *Typico* Sabæ *cap.* 2. &c. Sed & *privata* olim Codicis ſacri lectio frequens, in qua certos gradus fuiſſe obſervatos, tum apud Iſraëlitas, tum apud Chriſtianos, diſcimus ex Gregorio Naz. *Or.* 26. & Philoſtorgio *Hiſtor. Eccl. lib III. tom. XV. pag.* 50. ubi hic, Aetium primò Evangeliſtas legiſſe, apud Athanaſium, Anazarbi Epiſc. deinde ab Antonio Tarſenſi Presbyt. Apoſtolicas doctum eſſe Epiſtolas; tandem Leontium Presbyt. Antioch. Prophetas, ac potiſſimùm Ezechielem, illi expoſuiſſe refert. Sic à lectione Cantici junioribus fuiſſe abſtinendum, legimus apud Theodoretum *Præfat. in illud.* & apud Cl. Suicerum *Theſ. Eccleſ.* vocibus Γραφὴ, item Εὐαγγέλιον. In Eccl. Rom. *Lectionum* nomine denotantur excerpta è Patribus, quæ tam in Miſſa, quàm in officio divino, tam nocturnis, quàm diurnis horis dicuntur; à *legendo*, quia non cantantur, ut Pſalmus vel Hymnus, ſed leguntur tantum, Durandus *Ration. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 43. De earum auctore Sigebertus A. C. 807. *Carolus Imperator*, ait, *per manum Pauli Diaconi ſui decerpens, optima quæq; de ſcriptis Catholicorum Patrum*, lectiones *unicuiq; feſtivitati convenientes, per circulum anni in Eccleſia legendas, compilari fecit*, apud C. du Freſne *Gloſſar.* Dominicus Macer. *Lectiones* Breviarii collectas contendit à D. Hieronymo, cui *Lectionarium*, inquit, *ſive Comes S. Hieronymi dictus, tribuitur*, V. ſuprà in voce *Comes*: *Legendas* verò ſeu Vitas Sanctorum, quæ recitantur in ſecundo Nocturno, cum Sigeberto, Caroli M. juſſu compoſitas, ait; ſed quæ hodie habeantur, juſſu Clementis VIII. à Baronio & Bellarmino, eſſe correctas, &c. Uti a. olim, antequam legi incepiſſet, Diaconus ſilentium imperabat: *Facto ſilentio, Scripturarum ſunt lecta divina ſolennia*, Auguſtin. *de Civ. Dei lib.* 22. *cap.* 8. ubi ſimul, quid in Eccleſiis olim legi conſueverit, pulchre docet; Idemque in Græca Eccleſia hodieque obtinet, in qua Diaconus, ante Lectionem, clarâ voce exclamat, *πρόσχωμεν*, *attendamus*: Sic in ritu Ambroſiano præmittitur, *Silentium habete, habete ſilentium*. Porrò Lectio ſedendo audiebatur, in Eccleſia Latina, Amalar. *de Eccl. Offic. lib.* 3. *cap.* 10. Græci tamen ſtant, dum lectiones N. T. recitantur, at ſedent in V. T. lectionibus. In Capella Papali, XII. lectiones Sabbathi Sancti in Miſſa Papali leguntur Græcè & Latinè; ſicut in eadem ſemper Epiſtola & Evangelium in utraque lingua recitantur: quod ipſum Patriarcham CPolitanum feciſſe, ex *Epiſtola* patet Nicolai Papæ, ad Michaelem Imp. &c. Plura hanc in rem, inprimis de ritu benedicendi gladio pileoque, in Matutino Nativitatis Domini, quo Pontifex defungi ſolet, qui magni muneris loco poſtea iſtiuſmodi enſem & pileum Principibus mittit, deque modo, quo cum Princeps vel Imperator, ſi forte adſit, *Lectionem*, quintam ipſe canere ſoleat, aliaque huc ſpectantia, V. apud Macros Fratres in *Hierolexico*: de *Lectione* v. in vett. Chriſtianorum Eccleſia, apud Cl. Suicerum etiam vocibus Ἀνάγνωσις & Ἀνάγνωσμα, ubi, inter alia, iis *contextum* denotari, qui in Eccleſia ex S. Scriptura legebatur, & *ἀνάγνωσις* uſitatiſſimè Græcis, Latinis quoque *Lectionem* dici, atque hujuſmodi *ἀναγνώσματα*, jam ante Hieronymi tempora in uſu fuiſſe, contra Pamelium: Græcis porrò iiſdem vocibus indigitari librum Eccleſiaſticum, de quo videndus Leo Allatius *de libris Eccl. Græcæ Diſſert.* 1. docet. V. quoq; cum voce Οἶκος, namque & ſic dictam *lectionem in Eccleſia uſitatam*, ex Gennadio oſtendit. Nec omittendum, quòd *Lectiones* medio ævo, hodieque recepta notione, dici cœperint, quas Vett. Latini *acroaſes*, e Græcia mutuatâ voce; item *auditiones*, verbum è verbo exprimentes, dixere, ut videre eſt apud Vitruvium *lib.* 10. *cap.* 22. & A. Gellium *lib.* 17. *c.* 2. Profeſſorum viz. in Academiis alloquia & ſermones, quibus Auditores ſuos publicè erudiunt. Sic B. Auguſtinus, *lectionem exponere*, de ſe Rhetore docente, ait *in Confeſſionibus* &c.

In *Lectis* honeſtiores olim Romæ efferebantur. Propertius,

Juſſiſſes lectum lentiùs ire tuum.

Torum vocat Martialis; qui farciebatur papyro, ſcirpo & alia omni materia combuſtibili, multiſque etiam odoribus differtus, pyræ inferebatur, ibique ſimul cum corpore cremabatur. At tenuiores & plebeii, ad rogum ferebantur, in arca lignea vel ligneo ſarcophago, ex paucis tabulis compacto, unaque cum cadavere eadem uſtrinâ comburendo. De cujuſmodi arca lignea accipiendi, Horatius, cùm ait,

Huc priùs anguſtis ejecta cadavera cellis,
Conſervus vili portanda locabat in arca.

Et Lucanus, ubi,

Da vilem, inquit, *Magno plebeji funeris arcam:*

qui *plebejas* & *viles* vocant, quia cadavera plebeja in illis efferebantur. *Sandapilas* Latini propriè vocarunt, ex Græco *σανδάπιλος*; item *capulos*, ex Gr. *κάπηλος*, *præſepe*, &c. Sic itaque poſtquam ad rogum in *lectis arcisq;* utriuſque generis homines fuere delati combuſtique, reliquiæ ac cineres collecti in urnam aut ollam mittebantur, & terrâ obruebantur atque humabantur, aut intra arcam vel monumentum reponebantur, ſi qui gentilia haberent monumenta: quo ſenſu *arca* monumentum eſt, ex lapide, in modum arcæ ſtructum. Cùm verò deſitum eſſet, corpora comburi in orbe Romanō, condendis cadaveribus ubique parabantur hujuſmodi lapideæ vel marmoreæ arcæ ſive ſarcophagi, ex uno lapide exſculpti: qui ad menſuram ac modulum unius corporis facti, plura corpora non recipiebant, eratque *Sepulchrum* unum ſeu *Monumentum*, plurium arcarum capax. In his ſepulchris ſeu hypogæis omnes mortui unius familiæ, in ſuis quique *Lectulis*, jacebant: ita n. & tales arcæ vocatæ, quòd in iis cubarent mortui, & pro lectulis eas haberent. Philodemus *μονόκλινα πετρίδια* vocat, in *Epigramm. Ms.* apud Salmaſium,

Οὐκ αἰεὶ ἄνθρωπε τόκοις γλύφων, ἐν μονοκλίνῳ
Δεῖ σ' αἰῶνι τύμβῳ ἔντομον πετρίδι.
Nonne audis, ô Tocullio, in lectulo
Oportet te ſaxeo cubare æternùm.

Lucillius,

—— in capulo hunc non eſſe, aliumq; cubare.

Hinc *λιθώδη χαμεύνην*, ſepulchrum Domini noſtri appellat Nonnus, dum ad has arcas, vel lapideos lectulos reſpicit,

Καὶ εἶδεν ὃ μιμητῆς λιθώδεα δῶμα χαμεύνης, &c.

V. hanc in rem plura, apud Salmaſium laudatum, *Exercitat. ad Solinum p.* 1205. & *ſeqq.* Addo ſaltem, hujuſmodi *Lectos* ſuos gradus habuiſſe, uti obſervat Barthius ex Statio *Theb. lib.* 6. *verſ.* 56. ubi de Palæmone elato loquens Poëta, imo loco ſtramenta; altero gradu contexta gramina & flores in aggerem aggeſtos; tertium ordinem conſtructum pretioſis odoribus aliiſque rebus majoris ſumtus fuiſſe, ait:

—— ima virent agreſti ſtramina cultu.
Proxima gramineus operoſior area ſertis,
Et picturatus morituris floribus agger.
Tertius aſſurgens Arabum ſtrue tollitur ordo,
Eoas complexus opes ——

Et ſummo rogo imponi conſueviſſe; uti de Patroclo Homerus ait *Il.* ψ.

Ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν ἀχνύμενοι κῆρ.

Quam rem eleganti picturâ ſpectandam dedit Juſt. Lipſius libris *de Gladiatoribus* adjectâ &c. V. quoque hic paſſim.

Lectiſternium, vocabatur à Romanis epulum ſacrum ac publicum, quod Jovi aut aliis Diis apparabatur: Moris enim apud illos erat, ut nonnunquam placandæ alicujus Dei iræ causâ, convivium in templo illius exhiberetur, Diiſque tanquam epulaturis

aut

aut cubituris *lecti ſternerentur.* Meminit Epuli Jovis Valerius Max. *lib.2. cap.1. Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitantur.* Huic verò Epulo indicendo Triumviri vel Septemviri Epulonum præerant, quod Sext. Pompejus teſtatur, cùm ait: *Epulonos dicebant antiqui, quos nunc Epulones dicimus. Datum eſt his nomen, quòd Epulas indicendi Jovi cæteriſq; Diis poteſtatem haberent.* V. quoque Cic. *in Orat. de Haruſp. reſponſ.* Epuli Jovis mentionem faciunt plurimis in locis Livius, Æl. Lampridius. Alii. Originem inprimis *Lectiſterniorum* ſuggerit Livius *lib.5. cap.13.* Iis durantibus idem, quod feſtorum tempore, fieri ſolebat, ut viz. abſtineretur à ſuppliciis, & vincti quoque ſolverentur. Hinc in deſcriptione *Lectiſternii*, quod primum factum eſt in Urbe, ann. 355. idem Auctor, *Et cum inimicis quoq;*, inquit, *benignè ac comiter ſermones habiti, jurgiis ac litibus temperatum, vinctis quoq; dempta in eos dies vincula* &c. Nec apud Romanos ſolùm *Lectiſternia* viguere, ſed & Græcos idem factitaſſe, obſervavit primus Caſaubonus, ex Scholiaſte Pindari *Olymp. Od.1.* ubi Ajaci κλίνη, i. *pulvinar*, Corn. Nepote, *in Timotheo*, ubi Paci Deæ; Pauſania *Arcadicis*, ubi Minervæ; & *Phocicis*, ubi Æſculapio; Val. Maximo *lib.2.* ubi Harmodii & Ariſtogitonis imaginibus, itidem pulvinaria ſeu κλίνας, inſtitutas ſcribunt. Hinc *pulvinar* quoque inter divinitatis notas. Suetonius *in Cæſare cap.78. Ampliora humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt—templa, aras, ſimulachra juxta Deos, pulvinar, flaminem, Lupercos* &c. Ad quem locum V. Caſaubonum; adde Ja. Sponium *Itinerar. Parte 2. pag. 118.* ubi *de Lectiſternio Iſidis & Serapidis* agens, hodieque Athenis lectum è marmore, 2. pedes longum, unum altum, in quo Serapis modium capite ſuſtinens, cum cornu copiæ, & fructibus ante ſe, infrà Iſis aſſidens, circùm verò aſtantes 4. aut 5. homines ſculpti, conſpici, ſimileque quid in eadem urbe paſſim, Salaminæ inprimis, videri, refert. V. & aliquid in hanc rem infrà, in voce *Pulvinar*.

Lector, adde: Ejus munus erat, *Lectiones pronuntiare, & ea quæ Prophetæ vaticinarunt, populis prædicare*, Iſidorus Jun. *Epiſt. ad Luitfredum*; præterea, *Lectiones* deſumptas ex Evangeliis & Epiſtolis S. Pauli, ut ex Gregorio Turon. *de Mirac. lib.2. cap.16.* aliisque Scriptoribus colligit Car. du Freſne. Ei enim incubuit ſervandorum ſacrorum Codicum cura, Auguſtin. Balſamoni dicitur λιτὸς παπᾶς, ſimplex Presbyter; & in Africana Eccleſia ex ambone Evangelium legebat, Cyprian. *Epiſt.33.* ubi de Aurelio Lectore, & 34. ubi de Celerino. Ordinabantur autem *Lectores* ab Epiſcopo, per S. Codicis traditionem, adhibitis precibus, quas habet Clemens *Conſtitut. lib.8. cap.28.* Neque aliis olim & Cypriani ævo, quàm provectæ ætatis hominibus, meritisque & doctrinà inſignibus, id muneris demandabatur: at poſtmodum, omnibus in pejus ſenſim labentibus, ad illud impuberes quoq; admiſſi, & infantuli, ut diſcimus ex Sidonio *lib.4. Epiſt.25.* Ennodio in *Vita* Epiphanii Epiſc. Ticin. aliis &c. Hinc *Schola Lectorum*, apud Ledradum Arch. Lugdun. *Epiſt. ad Carolum M.* cui qui præerat, *Primicerius Scholæ clariſſimæ militiæq; Lectorum*, dicitur in *Epiſt. S.* Remigii Epiſc. Rem. *ad Falcon.* V. Codinum *de Officiis cap.1.* Item *Lectoratus*, Lectoris dignitas ſeu officium, apud Martinum Braccar. *cap.43.* & *Lectorium* ſeu *Lectricium*, analogium, pulpitum, ambo, V. ſuprà in voce *Analogium*: & plura hac de materia apud C. du Freſne *Gloſſar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.* Aliud eſt, *Lector ad Menſam*, in Monaſteriis; quo nomine dictum eſſe, ait Vadianus *de Collegiis German. lib.1. qui fratribus vel diſcumbentibus quiddam ex ſacris prælegebat*: etiam *Eccleſiaſticos Lectores, qui officio ſuo non niſi in ſacris peragendis veteri more fungebantur, extitiſſe* addens. De quo *legendi* ad menſam religioſo more, V. Nicol. Serrarium *ad Vitam S. Romarici cap.4.* eidem Car. du Freſne laudatum, qui etiam meminit *Lectoris*, in Eccleſiis Cathedralibus, ex *Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodor. cap.59.* ubi munus ejus *Lectoria* dicitur. Apud Capucinos, alioſque nonnullos Eccleſiæ Rom. Ordines, *Lectores* dici, qui Philoſophiam, vel Theologiam doceant, Gall. *Lecteurs*, refert Richelietus *Dictionar. Gall.* V. quoque ſuprà, voce *Lectio*: de *Lectoribus* vero ſeu Anagnoſtis Veterum, *ibid.* nec non, voce *Anagnoſtes*. Addam ſaltem de *Lectoribus* Eccleſiæ Græcæ, numerum illorum olim magnum fuiſſe, ſed reſtrinxiſſe Juſtinianum, & vetuiſſe, ne in magna Eccleſia eſſent ſupra CX. ex *Nov.* III. Sub Heraclio tamen iterum aſcendiſſe ad CLX. ex *Nov.* ejus, cùm in Il achernis tantùm XX. fuerint, ex eadem, apud Cl. Suicerum voce Ἀναγνώστης, ubi plura egregia hanc in rem ac inter alia Orarii uſum illis vetitum, nuptias verò permiſſas fuiſſe, & ſucceſſu temporis raro *legiſſe*, ut plurimum verò *ceciniſſe*; hodie tamen officium ſuum obſervare, *ex Confeſſione* Critopuli, addit.

Lectoria Lex, apud Capitolinum *in Pio. De Curatoribus verò quum antè non niſi ex lege* Lectoria *vel propter laſciviam, vel propter dementiam, darentur, ita ſtatuit* &c. lege *Lætoria.* Vide Salmaſium *ad l.*

Lectualis Morbus, apud Spartianum *in Hadriano*, *Peragratis ſanè omnibus partibus capite nudo & in ſummis plerunq; imbribus atq; frigoribus, in morbum incidit lectualem*: longus eſt, diuturnus & difficilis, quòd diu in *lecto* detineret ægrotantem, dictus. Hinc & ipſi, qui longis lentiſque languoribus laborabant, *Lectuales* appellati, Græcis Κλινικοὶ, Lat. quoq; *Clinici.* In ſpecie apud Script. Eccl. ſic vocati occurrunt, qui in *lecto*, ob morbum, ne ſine Baptiſmo morerentur, aquâ affundebantur vel aſpergebantur, ut videre eſt apud Cyprianum *lib.4. Epiſt.7.* ubi de eorum Baptiſmo multa. Erant eorum duo genera; Unum tum Catechumenorum, tum Gentilium ſeſe convertentium, qui in extremis conſtituti καὶ ἐν τῇ κλίνῃ, *in lecto decumbentes*, baptizabantur. Alterum illorum, qui Chriſtiani quidem erant profeſſione, ſed ſtudio Baptiſmum differebant, ſimul & baptizari & mori volentes, ne poſt acceptum Baptiſmum rurſus peccarent, decepti malè intellecto loco Hebræor. *cap.6. verſu 4.* Prioris generis, inter alios, Arintæus Prætor fuit, qui uxoris ope converſus, in fine vitæ baptizatus eſt, Baſil. *Epiſt.386.* Poſterioris, Conſtantinus M. filius ejus Conſtantius, & Theodoſius M. qui in extremum uſque vitæ Baptiſmum diſtuliſſe leguntur apud Euſebium, Athanaſium, Socratem, alios. Quem Clinicorum morem acriter reprehenderunt Orthodoxi Patres. Gregorius Naz. *Orat.40.* Chryſoſtomus in *Acta Homil.1.* Gregorius Nyſſenus *Orat. pecul.* &c. Quam in rem V. plura, apud Juſtellum *Notis ad can.12. Conc. Neo-Cæſar.* Voſſium *Diſputat. de Baptiſmo 12. theſ.5.* Suicerum *Obſervation. cap.3.* & *Theſauro Eccl.* voce Κλινικὸς ut & ſuprà, voce *Clinicus.*

Lectulus, apud Ovidium *Triſtium lib.1.*

Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis,
Nec conſueto meum, lectule, *corpus habes.*

Et Cic. *de Oratore lib.3. Cùm debitâ operâ quieſcentibus aliis in eam exhedram veniſſet, in qua Craſſus* lectulo *poſito recubuiſſet: cumq; eum in cogitatione defixum eſſe ſenſiſſet, ſtatim receſſiſſe.* Idem cum *Lecticula lucubratoria* Suetonii iſt, *in Auguſto c.78.* de qua V. ſup à.

Lectus, an quòd *legebant*, unde eum facerent, ſtramenta & herbas, Veteres; an quòd fatigatos *alliciat* ad ſe; an à Gr. λέκτρον, quod ipſum ex verbo λέγω? vox paſtorum non contemtà Latinis uſurpatione, qui torum *lectum* dicebant, cùm tamen herbarum propriè ſit, voce poſtmodum latiùs extenſa. V. Scaligerum *in Theophr.* Fuit autem Lectus, alius *Diſcubitorius* ſeu *Tricliniaris*, alius *Cubicularis*, alius *Lucubratorius*, alius tandem *Emortualis* ſeu *Funebris.* Veteres enim, qui jacendo cœnabant, tres menſas convivio adhibebant totidemque *lectos*, quos inter ſe contiguos ſolebant ſternere, Joh. Coras. *Miſcell. lib.6. cap.10. num.4. & 5. Diſcubitorios* viz. qui à numero in iis accubantium etiam *Tricliniares*, Κλίνη enim *lectum* Græcis denotat, appellati ſunt. Præter hos aliis *lectis* utebantur, quos *Cubicularios* vocabant, in quibus dormiebant ac cubabant. De utroque genere ita Lampridius: *Hic ſolido argento habuit lectos & Tricliniares & Cubicularios.* In ſingulis porrò *lectis diſcubitoriis* terni videntur accubuiſſe, quod planum facit Salluſtius, cùm ait: *Igitur diſcubuere Sartorius inferiùs, in medio ſuper eum L. Fabius Hiſpanienſis Senator; ex proſcriptis, in ſummo Antonius, & infra ſcriba Sertorii Verſius, & alter ſcriba Mæcenas in imo, medius inter Tarquinium & Deatium.* Ubi hæ voces *Summus* vel *ſuper* & *infrà*, includunt medium: ut & in Naſidieni cœna, quam Horatius deſcribit *l.2. Sat.8.*

Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infrà,
Si memini, Varius, cum Servilio Balatrone
Vibidius: quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infrà.

Ubi itidem novem convivæ memorantur. Hinc M. Varro in *Sat. Menippea*, de apto convivarum numero diſſerens, dicit convivarum numerum incipere oportere à Gratiarum numero & progredi ad Muſarum, i. proficiſci à tribus & conſiſtere in novem. Hos qui ſternebant *lectos*, dicti ſunt *Lectiſterniatores*, quos proin de Triclinio Miniſtris accenſet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Meminit eorum Plautus, *Pſeudolo*, *Tibi hoc præcipio, ut niteant ædes. Habes quod facias: propera, intrò abi: Tu eſto Lectiſterniator.* Fuere autem hi *lecti*, ut & lecticæ ac menſæ, ex ulvis paluſtribus. Plin. *lib.18. cap.3. Quis ſomnusq; in ſtramentis erat.* Poſtea ex ære conficiebantur, Idem *lib.23. cap.11.* lapſis deinde moribus & invaleſcente luxuriâ primùm æratis, dein argenteis, mox aureis laminis obduci cœperunt, poſtquam nempe victà à Cn. Manlio Aſia in urbem commigravit. Plinius *lib.33. cap.2. Lectos verò mulierum*, inquit, *jam pridem totos operiri argento. & triclinia quædam, quibus argentum addidiſſe primus traditur Carvilius Pollio Eques Rom. non ut operiret, aut Deliacâ ſpecie faceret, ſed Punicana. Idem & aureos fecit.* De Julio Cæſare narrat Suetonius, eum *in aureo lecto veſte purpureâ decubuiſſe.* E ſolido etiam argento tandem factos, conſtat ex Lampridio *in Heliogabalo*: *Solido argento factos habuit lectos & tricliniares & cubiculares.* Porrò idem modò memoratus Carvilius *teſtudinum quoq; putamina ſecare in laminas, lectoſq; & repoſitoria his veſtire inſtituit.* Unde Philo Judæus citante Lipſio, Τρίκλινα, inquit, καὶ στιβάδες χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα καὶ πολυτελεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, *Tricliniares lecti & ſtibadia teſtudine aut ebore adornata, & meliori etiam materiâ, atq; ea pleraq; gemmata.* Puro autem ligno inſerebatur teſtudo, ut ex utroque velut unum corpus affabre fieret. Meminit iſtiuſmodi *lecti* quoque Apulejus *lib.10. Lectus Indicâ teſtudine pellucidus, plumeâ congerie tumidus, veſte ſericâ floridus* &c. E ſuccino fulcra lectorum antiquitùs fuiſſe, notavit Euſtathius in *Od. δ.* &c. Sed de *Tricliniaribus lectis*, plura

plura hîc paſſim, ubi de *Accumbendi ritu*, item in vocibus, *Sigma*, *Stibadium*, *Triclinium*. Ut de *Cubicularibus* quædam addam: Non clauſe ſantur illi olim oppanſis pannis, ut hodie ſolent; ideo moris fuit ditioribus, ut, quando meridianum maximè ſomnum captarent, aſtans aliquis ventulum facere, ſimul refrigerandi causâ, & muſcarum ac culicum abigendorum: id quod flabello fiebat, quam vocem ſuprà vide. Inſternebantur autem primò pellibus, Cic. *Orat. pro L. Murana*. Juvenalis *Sat.* 6.

> *Sylveſtrem montana thorum cùm ſterneret uxor*
> *Frondibus & culmis, vicinarumq́ ferarum*
> *Pellibus.*

Apud Romanos *in lecto olim togas quoq́ habebant; antè enim commune fuit veſtimentum, & diurnum & nocturnum & muliebre & virile*, Varro apud Nonium *de vita Pop. Rom.* qui in nuptiis eum morem inde perſeveraſſe ait, ut lectus togâ ſterneretur. Quod indicat Arnobius *lib.* 2. *Cùm in matrimonia convenitis, togâ ſternitis lectulos, & maritorum Genios advocatis.* Sed de *Lecto Nuptiali*, mox plura. Apud Græcos antiquos, chlænas non modò induendi atque amiciendi, ſed & inſternendi atque incubandi causâ, ſumptas fuiſſe, apparet ex Hom. *Il. ult.* ubi Achilles jubet Priamo lectum ſterni, ſtragulaque purpurea injici:

> Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.

Theocritus etiam Chlænæ, quæ lecto inſternebatur, meminit *Idyllio* 18.

> *Ζάνος τοι θυγάτηρ ὑπὸ τὰν μίαν ἵξετο χλαῖναν,*
> *Nam filia Jovis tecum unum ſubiit ſtragulum.*

Intelliguntur autem hiſce locis chlænæ duplices, id eſt, villoſæ, & ad arcendum frigus aliaſque aëris injurias aptæ. Quemadmodum Romæ recentioribus temporibus cubicularia gauſapina in eundem uſum fuere. Martialis,

> *Stragula purpureis lucent villoſa tapetis*
> *Quid prodeſt &c.*

Poſtmodum luxu creſcente, in *lectis* tori (quâ voce propriè ἡ στρωμνὴ indigitatur) ſtruebantur altè ſuffulti ac ſublimes, uti etiamnum in quibuſdam locis fieri videmus, ubi culcitæ plumeæ tantum paleæ ſupponitur, ut in ſatis magnam altitudinem aſſurgat thorus. Hinc Vett. lecti alii occurrunt *non alti*, in quos ſcanſione ſimplici & ſcamno aſcendebant: alii *altiores*, in quos ſubſelliis conſcendere oportebat; imò nonnulli tales erant, ut non niſi duplicatâ ſcanſione gradibuſque in eos veniretur. Cujuſmodi lectos Auguſtus improbavit, humilibus delectatus, apud Suetonium *cap.* 37. indigitat verò Martialis *l.* 2. *Epigr.* 16.

> *Quid torus à Nilo? quid Sidone tinctus olenti?*

Ubi Scholiaſtes, *Torus*, inquit, *è lino Ægyptiaco & Alexandrina pluma factus —— circumdatus erat toralis ex ſindone Tyria. Id verò ſummarum deliciarum, ut Lampridii Gabalus primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit &c. At vulgo unica toralia ad cuſtodiam veſtis ſtragula purpurea, quâ torus inſtratus. Ægyptii autem ſeu Niliaci tori tunc in pretio, uti lectuli Mileſii & Siculi.* Aliàs in genere *Lectos Cubatorios Triclinaribus* fuiſſe altiores, liquet ex Varrone *de L. L. lib.* 7. Ut de ornatu hoc unum addam, *Sacras coronas in cubili circum lectos poſuiſſe* Nero Imp. legitur, apud Suetonium *in Eo cap.* 25. At in itinere faciendo, cùm *lecti* eſſent circumferendi, beatioribus geſtabantur culcitæ, vel pro culcitis tapetes, Syneſius *Epiſt.* 61. pauperioribus ſegeſtria horum loco erant, quæ propterea Lucilius inter viæ inſtrumenta refert. Quomodo porrò in iis ſeſe compoſuerint, quoque ordine Veteres, ut & alia huc pertinentia, V. hic paſſim, inprimis in vocibus *Anaclinterium*, *Cubiculum*, *Pulvilli*, *Somnus*, *Sponda* &c. Addam verbum, *de Lecti ignominia*, Dacis circa Iſtrum ad Sept. Pontum incolentibus, irrogata, quos, quum adverſus Baſternas ſemel malè dimicaſſent, Orodis R. juſſu coactos eſſe, tamdiu uxoribus miniſtrare & ſomnum capturos obverſis in imas *lecti* partes capitibus cubare, quoad bellica virtute eam ignominiam deleviſſent, refert ex Juſtini *lib.* 32. Sabellicus *lib.* 8. *Enn.* 5. Alius *Lectorum* uſus, indigitatur Suetonio *Caligulâ cap.* 51. *Ad majora* (tonitrua) *prorip̃ere ſe è ſtrato, ſub lectumq́ condere ſolebat.* Dignus ſanè locus, qui hominem adeò furiosè inſolentem reciperet: nam, quod hodie fieri videmus, ut ſub lectis vetera calciamenta condantur, idem quoque olim factitatum eſſe, Lucianus docet *De mercede conduct.* Ideo avaros Eucliones ſuas auro refertas ollas in eum locum abdidiſſe, diſcimus ex Baſilii *Homiliâ* Lazicis habitâ. Sed & alios, quum latere vellent, eò confugiſſe, habes apud Plautum in *Caſina*, & vett. Hiſtoricos paſſim. Sic & Zacharias Protoſpatharius à Juſtiniano Rhinotmeto, miſſus, ut Sergium coërceret, reſiſtente Clero & Populo Rom. *ſub lectum Pontificis ſe abſcondit*, ut ait Anaſtaſius. Nec omittendum, quòd vett. Chriſtianos, Evangelium *de lecto* ſuſpenſum, & prope κιβώτιον, *arculam*, pro pauperibus habuiſſe legimus, apud Chryſoſtomum *in* 1. *ad Corinthios Homil.* 43. &c. De *Lecto Nuptiali* in ſpecie, dicemus aliquid infrà: de *Lectis penſilibus* Americanorum, res nota &c. Supereſt tertia ſpecies *Lectorum*, qui lucubrationibus Vett. inſerviebant, ſed de his jam retro diximus, in voce *Lecticula Lucubratoria*: Quarta item, eorum in quibus cadavera lautiorum, poſtquam abluta & coronis ornata eſſent, reponebantur ad rogum efferenda, cujuſmodi *lectorum* ſex millia in funere ſuo habuiſſe L. Corn. Sulla traditur, de quibus itidem ſuprà, ubi de ritu *in Lectis* efferendi mortuos. Hinc verò *Clinici*, quos non malè *Lectularios* interpretabimur, veſpillones ſunt dicti, ut qui elatorum lectos tractarent. Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 30.

> *Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus,*
> *Cœpit quo poterat Clinicus eſſe modo.*

V. ſuprà, in vocibus *Cadaver*, *Funus* &c. item ubi de *Lectuali morbo*, namque & alia vocis Græcæ notio eſt: plura verò *de Vett. Lectis*, apud Thom. Dempſterum *Paralipomenis ad Roſinum lib.* 5. *cap.* 37. Laur. Pignorium *de Servis*, Alios.

Lectus Nuptialis, aliter *Genialis*, à generandis liberis appellatus eſt, annotante Servio *ad Æneid. lib.* 6. quem togâ ſterni ſuiſſe ſolitum, jam diximus. In hoc novam nuptam pronubæ collocabant, quæ erant ſpectatæ pudicitiæ mulieres & quæ uni tantùm viro nupſiſſent, boni ominis ergò. Eundem pro puerperis poſt à quoque ſtratum, ſuadet Prudentius *lib.* 1. *contra Symmachum*,

> *Nondum maternam partu vacuaverat alvum,*
> *Conceptamq́ viri ſobolem paritura gerebat,*
> *Pronuba; jam gravidæ fulcrum geniale paratur.*

Sternebatur autem vel palàm in hortis, ut ille apud Juvenalem *Sat.* 10. in hortis Lucullianis:

> *Tyriumq́ palàm genialis in hortis*
> *Sternitur ——*

Vel etiam in atrio domus, ante ipſam januam, unde *adverſus* quoque dictus eſt. Catullus,

> *Si tamen adverſum mutavit janua lectum,*
> *Sederit aut noſtro cauta noverca toro.*

De quo Joſ. Scaliger *ad Feſtum* docet, Matronas Romanas, ſimul ac in mariti manum convenerant, lectum ante januam ſibi in atrio ſtraviſſe. Et Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett. Hic lectus*, inquit, *idem qui Nuptialis, fœminis familiaris, in Atrio, ſeu Aula, ſeu Horto, dum in terram natus deponitur, ſternitur exemplis (nonnullis Pilumno & Picumno*, infantium Diis, ut Varro apud Servium habet) *clauſis januis, obductoq́ thalamo. Staturam Herculis expreſſit, in certum futuræ magnitudinis omen, vel ut faciliùs puerperam cum infante caperet. Ditioribus auratus & argenteus, ſimplici pauperioribus ornatu, vel ex ebore vel teſtudine compactus. Accedunt lecto flores veſteſq́ ſeu purpureæ ſeu auratæ, cui, loco puerperæ, inſidens Tibareni & Cantabri, ut uxorum vice ægrotent &c.* Nec omittendum, quòd *Lectum genialem* rolis quà ſolutis, quà conſertis, conſperſum legimus, apud Fulgentium *Mytholog. lib.* 2. *in Venere*; Croco item, apud Martianum Capellam *lib* 9.

> *Conſcia jam Veneris nova ſerta parate Napeæ,*
> *Crocumq́* lecto *ſpargite* &c.

V. hic paſſim, ubi *Nuptialia* tractamus.

Ledgravius, vel *Leidgravius*, ſeu *Leidgrevius*, in LL. Henrici I. Angl. R. *cap.* 8. dictus eſt Comes, *Leda*, h. e. tertiæ parti Comitatûs, aliter *Trithinga* dictæ, præpoſitus. Continebat autem huiuſmodi *Leda*, Angl. *Leth*, tres vel quatuor hundredos ſeu centurias. V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Legati à Latere, quinam dicantur, V. ſuprà in *à Latere* & infrà, in voce *Legatus Apoſtolicus*: addam ſaltem, Dominico Macro, iſtiuſmodi Legatum, qui ſemper Prælatus, & utplurimum Cardinalis eſſe ſolet, ſic dici, quòd *à latere* Pontificis, ſub ejus baldachino, ſtandi poteſtatem habeat. Idem, hos Græcis *Legatos à facie* dici, & ſolemnibus ceremoniis creari, non niſi publici alicujus totius Chriſtianitatis negotio, ad exteros Principes, mittendos, addit, in *Hierolexico*. Alii ſunt *Legati nati*, Metropolitæ viz. qui jure Legatorum Apoſtolicæ, ut vocant, Sedis, in ſuis diœceſibus ac provinciis gaudent; quales in Anglia olim Eboracenſis ſeu Cantuarienſis; in Gallia, Remenſis; in Italia Ravennenſis & Piſanus, &c. Archiepiſcopi: quorum tamen *privilegia non niſi ad facultatem ordinariam Archiepiſcopi ſeu Primatis, extenduntur, nam nequeunt ferre crucem extra provinciæ limites. can. antiq de privil. & exceſſ lib.* 5. *Decretal. Nec poſſunt percuſſores Clericorum abſolvere, c.* 9. *de Offic. Legati, lib.* 1. *Decretal tit.* 30. Idem *in Hierolexico.* Ob hoc verò *Legati* privilegium, à poteſtate & ditione *Legatorum à Latere*, in civitatibus, diœceſibus ac provinciis immunes ſunt, quod apud C. du Freſne docet Gervaſius Dorobern, *in Actis* Pontificum Cantuar. *in Willelmo p.* 1663. V. quoque infrà, in voce *Nuntius.*

Legatio, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace, Præfectus cohortis in Syria — pedibus ab Antiochia, ad* legationem *ſuam, iter facere coactus eſt*; Caſaubono, pro *legione* eſt. Salmaſio cohortium & legionum præfecturæ hoc nomine indigitantur, qui *Legatos* etiam eos dictos obſervat, qui cohortibus aut legionibus præerant. Hinc *Legationes militares* infrà, *Vacationes & legationes militares dicitur vendidiſſe.* Et certè, *Legatus legionis*, frequenter in Vett. Inſcr. & Auctoribus occurrit: *Legatus Vexillariorum*, apud Hyginum *in Gromatico*, & *Legati exercitus Britannici*, in *Commodo*. V. eum *ad l.*

Legatoria Provincia, apud Spartianum *in Alexandro*, à Proconſulari diſtinguitur. Cum n. provincias Auguſtus partitus eſſet, ex iis, quæ populo aſſignatæ ſunt, duæ *Proconſulares*, Africa nempe & Aſia; decem *Prætoriæ* dicebantur, enumeratæ Straboni *lib.* 17. reliquas omnes ſibi Cæſar retinuit ac regendas ſuſcepit; & in eas quidem modò *Conſulares* viros mittebat, qui *Legati Conſulares*

lares & interdum *Conſulares* nudè; modò Prætorios, qui *Legati pro Prætore*, vocati ſunt: modò Equites, qui *Præſidum* atque *Procuratorum* nomine, minoris provinciis præerant: cum Conſulares, qui populi provincias regebant, *Proconſules* dicerentur. Sed pro arbitrio ſuo Impp. provinciarum jura & adminiſtrationes ſæpe mutabant, & quæ Populi erant, ſuas eſſe volebant, ſuas autem Populo tranſcribebant; ſicque de Conſularibus Proconſulares & contrà: de Præſidalibus Prætorias & de Prætoriis Præſidales faciebant. Quod & in Italiæ adminiſtratione Hadrianum Imp. feciſſe, qui, novâ adminiſtrationis formâ inſtitutâ, *Conſulares* (ſub. *Legatos*) *quatuor per omnem Italiam Judices conſtituit*, docet Spartianus. Hi *Legati*, ad arbitrium Cæſaris in Cæſarianas provincias ibant & ad ejuſdem arbitrium revocabantur: at Impp. ævo, qui Proconſules erant, ſortiebantur provincias more modoque antiquitus Romanis cognito & poſt peractum tempus Magiſtratus Provinciâ decedebant. Sed & Cæſar in provinciis ſuis Prætorios plerumque jure Conſulari eſſe jubebat; quo pacto *Conſulares* dicebantur, qui Conſules nunquam fuiſſent: uti Plinius Cæcilius, *Legatus Auguſti pro Prætore in provincia Ponti Conſulari poteſtate*, dicitur in vet. *Inſcr.* Atque id ſub poſterioribus Impp. paſſim obtinuit. Idem & in Populi provinciis fiebat, nam Prætorii plerumque jure Conſulari in Prætorias provincias mittebantur à Senatu, qui & *Proconſules* dicebantur. Unde Suetonius *in Auguſto*, cùm inter Populi provincias etiam Prætoriæ eſſent, *Proconſulares* tamen omnes vocat: & apud *Hiſtor. Aug.* Scriptores aliquot locis, *Proconſulares*, *Legatoriæ* & *Præſidales* tandem memorantur; Proconſularium nomine, quæ Populi eſſent, intelligentes; *Legatoriarum* verò, quæ Cæſaris, tam ſc. Conſulares, quàm Prætorias, &c. V. Salmaſium *ad Spartianum*. Idem *ad Trebellium Pollionem in Cenſorino*, Prætorium alicujus provinciæ Cæſarianæ ſemper *Legatum Prætorium*, aut *Legatum pro Prætore*, aut etiam *Proprætorem*; Legatum vero Conſularem, *Conſularem* ſimpliciter illius provinciæ appellari conſuevisse: poſt Conſtantium autem nullos amplius *Prætorios Legatos Auguſti*, ſed omnes *Conſulares*, dictos eſſe addit. V. quoque infrà.

Legatus, apud priſcos Romanos is fuit, qui Ammiani Marcellini temporibus *Comes* dicebatur, & noſtra ætate *Locum tenens*, Gall. *Lieutenant*, penes quem abſente Imperatore, vel Duce, ſumma poteſtas erat. Hi inter Comites Proconſulum & Proprætorum primum obtinuere locum, dati ipſis vel à Senatu, vel hujus permiſſu ab ipſis Præſidibus aſcripti, vel lege aliquâ extra ordinem allecti. Numerus ad minimum trium fuit, obſervatumque eſt, ut *Legatos* libenter ſibi quisque legaret, qui rei militaris periti eſſent, quique ipſi provinciis aliàs cum imperio præfuiſſent. Itaq. Conſulares Conſulibus, Prætorii Prætoribus *Legatos* ſe poſcentibus adjunxerunt, & fratrem frater, filius patrem ubi legavit. Munus quod attinet, erant Vicarii Proconſulum, ad molem rerum provincialium ſuſtinendam, unde & ipſi lictoribus ac faſcibus uſi: Interim privatarum tantùm cauſarum cognitionem habebant, ſi verò quid occurriſſet majoris momenti, ad Proconſulem id remittebant. Publicarum autem quæſtionum cognitio iis ne mandari quidem à Procoſſ. poterat, niſi in lege iſtius quæſtionis nominatim ſcriptum eſſet. Jus nullum habebant animadvertendi, in caput cujusquam, nec atrociter verberandi: Si tamen contigiſſet Proconſulem abeſſe ab provincia, tum iis committebantur, quæ animadverſionem poſtulabant. Etiam cùm Proconſules aut Proprætores ante ſucceſſoris adventum de provincia decederent, *Legatos* vel Quæſtores interim provinciis præfecere, qui & ipſi tum Proconſules aut Proprætores appellabantur, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 7. cap 44.* De *Legatis* decem, quorum conſilio & ope Duces Exercituum utebantur, in provinciis conſtituendis, Idem *alibi*. Dicti etiam *Legati* ſunt, Varr. *lib. 4. de L. L.* *lecti publicè, quorum operâ conſilioq; uteretur peregrè Magiſtratus, quive nuntii Senatus aut populi eſſent*. Hos ſanctos atque inviolabiles apud omnes Gentes eſſe, notum: unde, ob violatos illos ab Illyriis, regnante Teutanâ, *ſtricta in Principum colla ſecures*, Florus *lib. 2. cap. 5.* ob contumelioſè habitos à Tarentinis, *uno bello intra quadriennium, maxima pars Italiæ, fortiſſimæ gentes, opulentiſſimæ urbes, uberrimæq; regiones in ditionem redacta ſunt*, Id. *lib. 1. cap. 18.* Exterarum nationum *Legatis*, quas in urbem admittere nolebant, Senatum dabat Romani, in uno ex tribus Senaculis, intra ædem Bellonæ, Roſinus *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 14.* idque menſe Februario, quem totum exterarum Gentium *Legatis* attributum fuiſſe, ex Ciceronis *Epiſt. ad Lentulum, ad Q. Fratrem, aliisq; locis multis* conſtat. Apud eoſdem *Legatis ſociarum gentium*, locus in Theatro inter Senatores datus eſt, lege Othonis Trib. Pl. quo more Germanorum Legati cùm arceſſiti non eſſent, ultro ſeſe ad Senatorias ſedes contulere atque recepti conſedere. Nempe, *Barbari fuit, non arceſſere: Germanum, ut etiam inferiorum gentium prærogativâ; Romanum, agnoſcere, quod ſuum eſſet, & aliorum quoq; eſſe vellent*, Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 21.* Nec minus honorificè *Legatos* Athenienſes excepere, quos non niſi in loco ſacro, Templo viz. aliquo, itidem audiebant, e publico victum iis, dum in Urbe agerent, in Prytaneo, ſuppeditantes Demoſth. π. παραπρεσβείας. Cùm ipſi *Legatos* aliò mitterent, κηρύκειον ſeu *caduceus* illorum inſigne, & duæ drachmæ in quemvis diem conſtitutum πορεῖον erat, Etymol. De Legatis autem, ſive aliò mittendis, ſive aliunde Athenas advenientibus, referebatur ad populum, tertiâ cujusque πρυτανείας concione: Proin Demoſthenem Æſchines reprehendit, quod is quartâ, in qua περὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων agi ſolebat, de *Legatis* ad Philippum mittendis referre voluerit. V. Sam Petitum *Comm. in Leges Atticas lib. 3. tit. 1. pag. 203.* & Fr. Roſſæum *Archæologiæ Atticæ lib. 6. cap. 4.* Apud Romanos verò, *ſagmina in remedium publicum fuere & in ſacris Legationibus verbena*, Plin. *lib. 22. cap. 2.* nempe cum ad hoſtes ibant. Alias, ramus olivæ, apud utrosque, cùm pacis ergò mitterentur. Virgilius de *Legatis Latinis*, occiſos ad ſepulturam petentibus. *Æneid. l. 11.*

Jamq; oratores aderant ex urbe Latina
Velati ramis oleæ ——

V. quæ de corona Legatorum, ex verbenâ & olea, habet Car. Paſchalius *in Legato ſuo*. Præmia *Legatis* dari ſolita, *Lautia* olim dicta eſſe, vidimus ſuprà: Hodieque is mos viget, ut Legatis domum redeuntibus à Principibus, ad quos miſſi fuerant, propemptica dentur, quod tamen ob graves cauſas Fœderati Belgii Proceres ſuis prohibuere. Numerus olim hodieque varius: in Romanam vero aulam tanta *provincialium & municipalium Legatorum* copia veniebat, ut Veſpaſianus edicto *præceperit omnibus civitatibus, ne plures quàm ternos legatos mitterent*, Martian *l. 4. §. ult.* *Eodem* &c. Plura *de Legatis*, V. apud C. Paſchalium ubi ſuprà, Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis* paſſim, inprimis *lib. 2. cap. 18.* ubi *de Legationum Jure*, Alios; nec non ſuprà aliquid, in voce *Ambaſciator*.

Legatus Sedis Apoſtolicæ, nomen dignitatis in Communione Rom. olim de aliis quoque Sedibus dicebatur. Unde initio Actorum Concilii Niceni II. celebrati aliquot poſt Epheſinum ſeculis, recenſentur *Legati Sedium Patriarchalium* & primo loco nominantur, Οἱ ἐπέχοντες τόπον τῆς Ἀποστολικῆς καθέδρας, *Tenentes locum Apoſtolicæ ſedis Adriani Archiep. Romæ*. Deinde ſequuntur Joannes & Thomas, Presbyteri & Monachi, Τοποτηρηταὶ τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως, *Locum tenentes* (Legati) *Apoſtolicarum ſedium ejus, quæ eſt in Oriente, diœceſeos*: atque ita ſæpe in *Actis* illis. V. Caſaubonum *Exercit. 5. ad Annales Eccl. Bar. Num. 21.* & ſuprà à *Latere*.

Legenda, aliàs Græcis συναξάρια, quòd hæc acta Sanctorum, per anni totius circulum digeſta, certis diebus legenda in Eccleſia & in ſacris *ſynaxibus*, deſignabantur à moderatore Chori. V. Car. du Freſne *in Gloſſ.* & ſuprà in voce *Lectio*.

Leges, à Capitulis, diverſæ. Thegani*s* de Conventu Aquiſgran. *A. C. 819.* *Interea Capitula quædam* Legibus *ſuperaddidit*: Nempe *Leges* totius Populi conſenſu olim edebantur; *Capitula* verò & *Capitularia*, à Regibus & Principibus, ſed Populi item conſenſu. Poſtmodum vero Capitula ipſa in Legem abiere &c. *Capitul.* Ludovici Pii, *omnes admonemus, ut Capitula, quæ præterito anno Legi Salicæ cum omni conſenſu addenda eſſe cenſuimus, jam non ulterius Capitula, ſed tantum* Leges, *dicantur, imo pro Legibus Salicis teneantur*. Poſt Burgundionum enim, Francorum & Gothorum in Galliam, atque adeò in Italiam & Hiſpaniam, irruptionem, excuſſo Romanorum jugo, cœpere hæ provinciæ à diverſarum nationum populis incoli, quibus, *Legibus* ſuis antiquis regi & vivere, conceſſum eſt à victoribus Principibus. *Capitulare* Pippini Ital. R. *cap. 37.* *Quia omnino voluntas domini Regis eſt, ut unusquisq; homo ſuam legem pleniter habeat conſervatam.* Ita autem *ſua quisq; Lege vivebat*, ut ſecundum eam avitas & paternas ſucceſſiones adiret, conficeret chartas, ſacramenta ederet & ſe ſtatu ingenuitatis ſic defenderet, juxta Legem tamen illius, cui injuria facta erat, componeret: *de cæteris verò cauſis communi lege viveret, quam Princeps per Capitula ſua ediderat*, L. Longobard. *lib. 2. tit. 56.* Hinc formula, *In ſua Lege conſcriptus*; ſc. qui *legem quâ vivere ſtatuit*, profeſſus erit, in *Charta* vet. Hugonis Epiſc. Tholoſani, apud Sammarthanos. Liberum autem erat cuique, quâ Lege vivere vellet, ſive avitâ, unde ei prima natalium origo, ſeu illâ, quæ in ea, in qua degebat provincia obtinebat: quod quidem coram teſtibus & publicè & in ipſis tabulis, cogebatur profiteri. Ut plurimum tamen liberi patrum Legem ſequebantur; ex *L. Longobard. lib. 2. tit. 5. & 17.* At fœminæ Lege conjugum vivebant, ex eadem *L. lib. 2. tit 7.* quibus defunctis, ab illa abſolvebantur; ſic tamen, ut liberum iis eſſet lege viri extincti vivere, quod eo caſu cogebantur profiteri, &c. Cùm igitur variæ ſic eſſent *Leges*, quibus populi paſſim regebantur; (Namque & poſterioribus ſeculis mos ille obtinuit; etiam expugnatâ à Chriſtianis urbe Hieroſolymâ atque Syriâ, cum à variis illa habitaretur nationibus, ſuas quisque Leges ſervavere: Franci quoque; in Siculo Regno, ſub Andegavenſibus Regibus, *Legem Francorum* obſervabant, & apud Byzantinos ipſos Veneti, Piſani & Genuenſes, qui hac in urbe commercii ſui ſedem fixerant, ſuas quique habebant Leges) unusquisque originis ſuæ appellationem ſervabat, ita ut, ſi Lege Romanorum, *Romanus*; ſi Salicâ, *Salicus*; ſi Gundobadâ, *Burgundus*; ſi Wiſigothorum, *Gothinus* &c. vocaretur: quæ ratio, quòd Conrado Imp. *Salici* cognomen datum, V. Sammarthanos *Gall. Chron. Tom. III. p. 649.* aliaque, quæ hanc in rem eruditè congeſſit Car. du Freſne, in voce *Lex*.

Legifera, epitheton Iſidis, Gr. Θεσμοφόρος, quòd prima fuerit legum inventrix. Ita enim de illa Diod. Siculus *lib.1.* ubi eam filiam Saturni ex Rhea, Oſiridis ſororem atque uxorem, & eandem cum Cerere eſſe ſcribit: *Prima invenit triticum & hordeum, hominibus priùs incognita. Leges quoq; ſtatuit, quibus juſtitia aq; omnibus ſervaretur, ut atq; injuriâ timore pœnæ ſublatis: qua de cauſa à Priſcis* Legifera *dicta eſt.* Idem paulo pòſt ſcribit, *Eam à nonnullis Iſidem, ab aliis Cererem, Theſmophoram, Junonem, ab aliis alio nomine appellari.* Subjicit etiam inſcriptionem columnæ ejus, quæ talis eſt: *Ego Iſis ſum Ægypti Regina, à Mercurio erudita. Quæ ego legibus ſtatui, nullus ſolvet* &c. Et quia Iſis cum Cerere idem Numen, hinc Plut. *lib. adverſus Colotem*, Δήμητρα θεσμοφόρον, *Cererem legiferam appellat.* Virgilius *Æn. lib.4.*

Legiferæ Cereri.

Callimachus *in Hymno ejus*,

— Ὡς πολίεσσιν ἑαδότα θέσμια δῶκε,

— Ut urbibus placitas leges daret.

Hinc *Theſmophoria*, feſtum ejus. Servius *ad Æn. lib. 4. verſ. 57. Leges Ceres dicitur adinveniſſe: Nam & ſacra ipſius Theſmophoria, id eſt, Legum latio, vocantur. Sed hoc ideo fingitur, quia ante inventum frumentum à Cerere homines paſſim ſine lege vagabantur: jam verò feritas interrupta eſt, poſtquam ex agrorum diſcretione nata ſunt jura. Theſmophoria autem vocantur legum latio, an quia in æde Cereris inciſæ fuerint leges* &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l.2. c.22. cum Paralipomenis* Dempſteri *ad lib.2. cap.11.* &c.

Legiferi provinciarum, non ſemel occurrunt, apud Ericum Upſal. *in Hiſtoria Suecor. l.3.* Ubi diſtrictum eorum *Legiferatum* vocat, & patriæ conſuetudine privilegiisque regionis, *ne Rex ſine comitiva antiquitus deſignata, Legiferatum aliquem Regni intrare præſumeret*—ſed *unusquisq; diſtrictus Regem per ſuos limites propriis viris & armis ſalvum perducat & juxta poſitis deducendum aſſignet*, cautum eſſe, addit, apud C. du Freſne ubi ſuprà.

Legio, à *deligendo* dicta, vox apud Romanos militaris uſitatiſſima. Univerſus enim Exercitus Romanus cùm eſſet diviſus in duas partes, altera & major, *Legionum*: altera *Auxiliorum* nomine venit. *Auxilia* dicebantur illi milites, qui à ſociis vel fœderatis gentibus mittebantur, de quibus V. Polybium *lib.6.* In *Legionibus* verò nemo militabat, niſi civis Romanus ingenuus & qui in quinque claſſibus cenſus atque ludicræ artis expers eſſet. His ſolis patebat aditus ad munera militaria, eis patebat cohors Prætoria, dabatur ſtipendium, concedebatur præda & addebantur dona Imperatoria. Numerus autem militum in *Legionibus* non idem ſemper fuit. Prima *Legio* ſub Romulo 3000. peditum & 300. equitum fuit, ſingulis tribubus mille pedites, & centum equites ſubminiſtrantibus. Idem poſtea, Sabinis victis ac in urbem receptis, *Legionem* ad 4000. auxit, unde & *Quadrata* dicta eſt. Sex millium & ducentorum hominum primus C. Marius conſcripſit *Legionem*, quod tamen *non Senatus decreto, ſed Imperatoris conſilio* factum fuiſſe, oſtendit Salluſtius. Quemadmodum & id extraordinarium fuit, quod ſcribit Livius in hiſtoria belli Perſici, legionem in Macedoniam ſcribi à Senatu juſſam 6000. peditum & 300. equitum. Hinc autem *Legio* 6000. fuiſſe à multis traditur, quòd hic maximus ejus numerus ſtante Rep. eſſet. Vegetius v. auctor eſt, ſuo tempore *Legionem* habuiſſe peditum 6000. equites 732. & addit, majorem etiam interdum eſſe conſueviſſe. Nec idem quoque ſemper *Legionum* fuit numerus. Primùm quidem, quotannis quatuor ſcribebantur, quæ Conſulibus ad bella prope quotidiana proficiſcentibus traderentur, ſingulis binæ. Urgente dein neceſſitate numerus crevit ita, ut apud Livium legamus, nonnunquam 10. 16. 18. & plures etiam *Legiones* Romanos habuiſſe. Poſtea verò quàm Auguſtus, bellis civilibus confectis, rerum potitus eſt, militum *Legiones* multas legit, easque certis auctoramentis habuit mercenarias, quæ Romanum à Barbaris tuerentur Imperium: harum 25. numerat Dio *lib.55.* è quibus ſolas 19. ſuo tempore ſuperfuiſſe ait. Poſt Auguſtum Nero *Legionem* primam Italicamque nuncupavit, in inferiori Myſia hyemantem: Galba primam Auxiliariam, in inferiori Pannonia: quartam in Syria Flaviam Domitianus, primam Minerviam in Germania inferiori: Trajanus ſecundam Ægyptiam, trigeſimam Germanicam Marcus Antoninus: item ſecundam in Norico: tertiam in Rhætia, quæ etiam *Italicæ* vocantur. Severus Parthicas primam & tertiam in Meſopotamia, ſecundamque mediam in Italia. Idem *ibid.* Porrò *Legioni* ſua cuique erat aquila, & quidem in prima cohorte, cujus cuſtodia erat penès Primipilum, ſive primum Triariorum Centurionem: quem ad honorem fere è primo Principe, uti ad primum principum centurionem, à primo Haſtato, pertingebant. Aquilæ hujus ſeſe expandentis effigies, haſtæ præpilatæ ſuffixa, geſtabatur in acie, cujus rei Marius auctor, qui ſepties Conſul rejectis ſignorum aliis, in quibus & lupus & equus & aper, & ſus, & Minotaurus, aquilam *Legionibus* dicavit, Plinio teſte *lib.10. cap.4.* Quot igitur aquilæ, tot *Legiones*. Unde in cautè Lucanus *lib.1.*

Ut nota fulſere aquilæ Romanaq; ſigna.

Cùm enim Cæſar Ariminum caperet, una ſolum ei Legio aderat. Niſi Poëtam per tralationem numeri malis excuſare. In nummo vet. videas aquilam bicipitem, argumentum Legionum duarum, in unam coalitarum &c. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Idolol. lib.3. c.76.* Earum v. non nomina ſolùm, ab Auguſto ad Severum Imp. per annorum ſpatium ampliùs ducentorum, duraſſe: ſed etiam easdem *Legiones* in iisdem ſemper præſidiis hæſiſſe, opinatur Baronius; hincque quia Dio *lib.55.* commemorans, quot olim ætate Auguſti, quot jam ſuâ, *Legiones* à Romanis Impp. alerentur, & ubi tum caſtra haberent ſingulæ, cùm ipſe illa ſcribebat: *Legionem* Σιδηρᾶν, *à ferro* cognominatam, ſuâ ætate (vixit is Severi principatu) in Judæa collocat; eandem, id eſt, ejusdem nominis temporibus Domini noſtri ibidem, atque Centurionem illum, cujus fides à Domino prædicatur, Matthæi *cap.8. verſ.10.* legionis Ferratæ ſeu Ferreæ Centurionem fuiſſe, contendit. Sed neque hoc dicitur à Dione: neque ſtabilitas iſta *Legionum* earundem in iisdem præſidiis, firmo argumento nititur. Namque legionem Quintam, ſuâ ætate ſtativa habuiſſe in Dacia; Decimam quintam in Cappadocia, auctor eſt præfatus Dio. At Neronis & Veſpaſiani temporibus, Quintam in Myſia, Decimam quintam in Pannonia fuiſſe collocatas, extra omnem dubitationis aleam eſt. Scribit enim Joſephus, ad bellum Judaicum ex illis locis eas fuiſſe accitas & bello confecto eodem remiſſos, Α'λώσ. *lib. 7. cap. 15. de Tito. Venit Alexandriam, & navigaturus in Italiam, cùm duæ ipſum Legiones ſequerentur, utramq; eo, unde venerat, remiſit. In Myſiam quidem Quintam, Decimamquintam verò in Pannoniam.* E quibus patet, Legionum ſtationes, pro temporibus mutari ſolitas, ex arbitrio Imperatorum & Ducum ſummorum. Hinc quoque narrat Joſephus *lib. eod. cap.4.* Decimam legionem, quum ante bellum Judaicum in Euphratis ripa tenderet, poſtea cuſtodiæ Hieroſolymitorum à Tito fuiſſe deſtinatam: Duodecimam verò, quæ priùs in oppido Syriæ Raphanæis caſtrametabatur; poſtea ignominiæ causâ, quòd hoſti aliquando ceſſiſſet, procul inde ſubmotam, & in Meliticen, ad fines Armeniæ, fuiſſe amandatam. At Dionis ſeculo, Decimæ quidem in Pannonia ſuperiore, Duodecimæ verò in Cappadocia ſtatio fuit. Iſaac. Caſaubonus *Exercitat. ad Annal. Eccleſiaſt. Baronii Exerc. 15. Numer. 16.*

Nomina Legionum in fragmento vet. columnæ Romæ.

II. AUGUSTA.	XI. CLAUDIA.
VIII. AUGUSTA:	XV. APOLLINEA.
XXX. ULPIA.	IIII. SCYTHICA.
XIIII. GEMINA.	X. FRETENSIS.
IIII. FLAVIA.	II. TRAIANA.
V. MACEDONICA.	III. PARTHICA.
XII. FULMINATRIX.	XX. VICTRIX.
II. PARTHICA.	I. MINERVIA.
XI. FERRATENSIS.	X. GEMINA.
XII. GEMINA.	II. ADJUTRIX.
II. ITALICA.	I. ITALICA.
VI. VICTRIX.	XIII. GEMINA.
XXII. PRIMIGENIA.	VII. GALLICANA.
I. ADIUTRIX.	XVI. FLAVIA.
I. PARTHICA.	III. CYRENENSIS.
VII. CLAUDIA.	III. AUGUSTA.

Plures recenſet Hub. Goltzius *in Theſ. Antiquit. cap.7.* Sumebant autem nomina *Legiones*, ab ordine, quo unaquæque earum in aliquo loco primùm fuerat conſtituta, ut prima, ſecunda, tertia, decima & viceſima appellaretur. Et quoniam uſu veniebat, ut duæ vel tres in variis locis collocatæ, omnes primæ vel ſecundæ vel tertiæ vocarentur: hinc cognominibus inter ſe diſtingui cœperunt, ut una quidem eſſet *prima Adjutrix*, altera *prima Minervia*, alia verò *prima Parthica* &c. quæ cognomina ab Imperatorum arbitrio ipſis dabantur: vel ab eorundem, qui inſtituere, nominibus, ut *Auguſta, Claudiana, Flavia, Ulpia*, &c. vel à provinciis devictis, ut *Parthica, Scythica, Gallica* &c. vel à locis, in quibus primò collocatæ, ut *Italica, Forenſis, Cyrenaica*: aut à nominibus Deorum, ut *Minervia. Apollinaris*: aut poſtremò ab aliis eventibus, ut *Gemina, Adjutrix, Martia, Victrix, Ferrata, Fulminatrix, Alauda, Rapax, Primigenia* &c. Partes *Legionis*. V. *infrà.* Milites hinc *Legionarii* dicti, ab initio ſtipendium non meruerunt, ſed de ſuo quisque eo munere functus eſt. Anno demum U. C. 347. Anxure Volſcorum oppido capto ac direpto, pedites primùm ſtipendium accepere, & triennio poſt bello Vejenti etiam equites, teſte Livio: illi quidem in diem obolos duos, hi verò drachmam, quæ eadem fere eſt apud Græcos, ac denarius apud Romanos. Donec Cajus Sempronius Gracchus Tr. Pl. lege cavit, ut veſtis è publico militi daretur: frumentum quoque poſtea ipſis datum eſſe exiſtimat Juſt. Lipſius. Julius Cæſar *Legionibus* ſtipendium perpetuum duplicavit: Cujus ſucceſſor Auguſtus in diem denos aſſes, in menſem aureum unum conſtituit: Cæſar Caligula vel Claudius, ſecundùm Lipſium, alterum addidit: tertium fortè per bella civilia Vitellius an Otho: quartum Domitianus: Sed de his V. infrà, in voce *Stipendium.* Ut verò veteris recentiorisque militiæ Rom. diſcrimen unum quaſi ſub aſpectum detur, tabulam ſequentem, è Salmaſii *lib. de re Militar. Rom.* excerptam ſubjungere placuit.

Veteris recentiorisq; militiæ Romanæ diſcrimen.

Legio Romanorum antiqua, tempore Polybii, erat peditum 4200. &

4200. ut pluribus dividebatur, α. ab armis, in *Haſtatos & Pilanos.* β. ab ætate, in *Haſtatos juniores*, *Principes robuſtiores*, *Triarios veteranos.* Tota porro *Legio* in 10. manipulos: qui rum ſinguli habebant, Haſtatos 120. Principes 120. Triarios 60. Quibus addebantur, 1200. Velites, æquali portione per manipulos diſperſi: unde numerus 4200. militum. Diſponebatur v. per manipulos ex 120. peditibus per intervalla diſpoſitis, nempe Haſtatorum, Principum & Triariorum.

Legio Recentior, ſub Cæſaribus, erat peditum 5000 vel etiam 6000. Dividebatur in 10. cohortes: Cohortes autem ſingulæ in ternos manipulos: Manipuli in binas centurias. Ita hæc *Legio* ſenum millium fuit, habuitque Cohortes denas; Manipulos tricenos; Centurias ſexagenas; Diſponebatur autem per cohortes, ex 600. peditibus invicem junctas ſive confertas. Quorum omnium explicationem atque diductionem latius videre poteris apud ipſum Salmaſium *lib. præfato capp.* 2. & 3. Addam ex A. Gellio *lib.* 16. *cap.* 4. circum *Legiones*, dextrâ ſiniſtrâque, tanquam alas in avium corporibus locatas, equitum ordines fuiſſe, qui proin *Alæ exercitus* olim, hodieque *der rechte und lincke flügel*, quamvis im mutatâ non parum exercitus acie, dicti.

Legulatores, primitus ipſi Reges erant: qui ſi mali, libidinem ſuam pro lege ſubditis obtrudebant. Juſtinus, *Nulli civitati leges tunc erant, quia libido Regum pro legibus habebatur.* Sin boni, leges ferebant, vel ſemetipſos obſtringentes: quo autem iis majorem conciliarent auctoritatem, divinitus ſe leges, quas populo tradituri erant, edoctos eſſe fingebant, tum quo ſuam fidem liberarent, tum quò majus pondus præſcripta ſua haberent altius que in animos hominum illaberentur. Quo factum, ut non ſolùm Numa Pompilius cum Egeria Nympha, Minos cum Jove congreſſus familiares jactaret, Sertorius à cerva Dianæ, Lycurgus à Pythia, Scipio Africanus à neſcio quo Numine in ſomnis, ſe moneri ſi gererent: ſed etiam ipſos Deos Legum ſuarum facerent auctores. Hinc Ceres Iisque legifera dicta, Saturnus Italos legibus formaſſe, Bacchus Indorum *Legulator* fuiſſe creditus eſt: Adeò omnes hi ſciverant, Religionis magnum eſſe in hominum animos imperium. Quod & impoſtor ille famoſus Muhammedes in magnæ generis humani partis exitium non niſi nimis noverat, dum Alcoranum ſuum ex ore Angeli Gabrielis ſe recepiſſe, ejusque monitu omnia ſe gerere mentitus eſt. Alia longè ratio Prophetæ Moſis fuit; is enim ab ipſomet Deo Leges tabulis inſcriptas, populoq; Judaico tradendas in monte Sinai accepit; ad cujus forte imitationem *Legulatores* Gentilium, divinam ſimiliter originem legibus ſuis aſtruere voluere. Itaque non niſi primaria auctoritate viri, aut Principes ipſi leges præſcribebant, Symmachus *l.* 10. *Epiſt.* 54. *Imperator parens eſt legum.* Receptumque omnium pene gentium temporumque memoriâ eſt, ut ad Legum latorum obſervantiam invitarentur inferioris ſortis homines, exemplo potentum, qui primi eas cuſtodire tenebantur, aut ipſi tulerant. V. Livium *Dec.* 3. *lib.* 8. Valerium Max. *lib.* 8. *cap.* 6. *tit* 3. Edictum inprimis Theodoſii & Valentis Impp. *l.* 4. *Cod. de legibus & conſtitutionibus Princ.* &c. Hinc in Rep. Romana Reges primum, mox Conſules, deinde Tribuni, poſt hos Decemviri, eosque a iis Magiſtratus inſequuti, pro temporum ratione, negotiorumque mole, varias tulere *Leges*: Aliæ Reſp. Philoſophos *Legulatores* habuerunt, ut infrà videbitur. Plura hanc in rem V. apud Jon. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cum Paralipomenis ad illum* Thomæ Dempſteri.

Nomina præcipuorum aliquot Legulatorum.

Ægyptii *Legiſlatorem* habuere Mercurium Triſmegiſtum, Cic. *de N. D. lib.* 3. Lactantius *lib.* 1. *cap.* 6. &c. vel Bocchorim, ſive Bocorum aut Bocchoridem, Euſebius Cæſar. *in Chr.* & Ariſtot. *Polit l.* 7. *c.* 10.

Ænotrii Italum, Idem *ibid.*

Athenienſes primò Theſeum, Plut. *in Theſeo*: dein Draconem, cujus leges θεσμοὶ vocatæ ſunt: poſtea Solonem, cujus leges *Axones* dictas, notat Suidas. Etiam Cadmum vel ut alii Caladem iis jura conſtituiſſe, docet Pauſanias *in Atticis.*

Bactriani Zoroaſtrem, Plinius *lib.* 7. *cap.* 16.

Cappadoces Charondam, cujus inſtitutis illos uſos fuiſſe, docet Fr. Patricius *præf. ad librum primum de Republica.*

Carthaginienſes eundem, ſecundùm Alex. ab Al. *Genialium dier. lib.* 6. *c.* 10. vel Phaleam, juxta Patricium *loco prædicto.*

Chalcidenſes Androdamantem, Ariſtotel *lib.* 2. *Politic. c.* 10.

Cnidii Eudoxum:

Corinthii Phidonem, Ariſtot. *Polit. l.* 2. *c.* 4.

Cretenſes Ephorum, Patricius *loco præfato*: item Minoem, Diod. Siculus *l.* 6. *c.* 15.

Crotoniatæ Pythagoram, ut & omnes fere Italiæ populi:

Elea, Lucaniæ urbs, Parmenidem a Zenonem. Patric.

Epirotæ Arybbam, Juſtin. *l.* 17. vel Tharetam, Plut. *in vita Pyrrhi.*

Getæ Zamolxim Thracem, quem ob tam inſigne beneficium in Deorum numerum retulere, Volaterr. *Comm. l.* 8.

Græci Phoroneum.

Indi Bacchum, à quo ſubacti & manſuetiori legum cultu imbuti ſunt, Arrianus *de geſtis Alex. lib.* 8. Diod. Sic. *lib.* 3. *cap.* 10. &c.

Itali Saturnum, Virgilius *Æn. lib.* 8. Item Pythagoram, Patricius *loco ſuprà cit.*

Lesbii Macarium, Diod. Siculus *lib.* 6. *cap.* 16.

Locri, Zaleucum; Patricius, Strabo *lib.* 6. Cicero *de LL. lib.* 2. &c.

Mantineenſes Nicodorum pugilem, ut narrat Ælianus *Hiſt. Var. lib.* 2. *cap.* 23.

Mileſii Hippodamum, qui de optimo quoque Reipublicæ ſtatu ſcripſit. Quemadmodum & Æſchines Mileſius, V. Patricium *loco jam ſæpius adducto.*

Rhegini Charondam, Heraclides *lib. de Politiis.*

Romani, ex legibus Solonis multa hauſerunt. V. ſuprà in voce *Decemviri.*

Spartani Lycurgo *Legiſlatore* inclaruerunt, cujus leges *Rhetræ* fuiſſe vocitatas, innuit Ammian. Marcellinus *lib.* 16.

Tarentini Archytam habuere: iidem Pythagoræ quoque præcepta, ſecuti ſunt. Patricius *ubi ſuprà.*

Thebani Philolaum, Ariſtot. *Polit. lib.* 2. *cap.* 10.

Thurii, aut, ut nonnulli legunt, Tyrii, etiam Charondam, Val. Maximus *lib.* 6. *cap.* 5 *ext. ult.* Diod. Siculus *lib.* 12. &c. Certè eum cum Zaleuco conjunxit Cicero *de LL. lib.* 2. & Diog. Laertius *l.* 8. *in Pythagora* &c. Quo modo autem quave ratione Leges olim latæ, ac promulgatæ fuerint in Rom. imp. misac Athenienſi Rebuspublicis, de Hebræa enim ſatis ſuperque ex Sacris conſtat, V. ſis infrà voce *Lex.*

Legitimatio per ſubſequens matrimonium, introducta primùm ex L. Conſtantini M. à Zenone poſtea reſtituta eſt, *l. Divi Cod. de Nat. lib.* ac Juſtiniano *Nov.* 12. receptaq; in jure Pontificio, ex reſcripto Alexandri III. *in Append. ad Conc. Lateran. A. C.* 1181. *part.* 33. *cap.* 1. & *cap.* 6. *extr. Qui filii ſint legit.* Ab Anglis tamen non admiſſa, niſi quantum ad gradus Eccleſiaſticos: quoad ſucceſſionem verò in bona paterna, prorſus repudiata, *Statuto* præſertim Mertonenſi A. C. 1235. *cap.* 9. & 10. V. Joann. Seldenum *Diſſertat. ad Fletam cap.* 9. aliosque laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario.* In Eccl. Rom. *Legitimum*, Optato idem eſt, qui *Canon Miſſæ* communiter. V. ſuprà.

Legumen, à *legendo*, quòd non ſecantur, ſed vellendo leguntur, nomen habet. *Rapienda autem, cùm matureſcere cœperint, quoniam citò exiliunt, latentq; cùm decidêre.* Plin. *lib.* 18. *cap.* 12. Tenuiorum cibus. Unde χύτρας olim ſeu *ollas* Veteres, more ſolenni à mulieribus circumferendas, in quibus πανσπερμία, ſeu *Leguminum omnigenorum mixtio*, efferebant in libationem eucharisticam & propitiatoriam ἀφιδρυμένοις, *dedicatis Diis*, quibus victimæ ſumtuoſiores non erant: nempe χαριστήρια ſic ἀποδιδόντες τῆς πρώτης διαίτης, *Euchariſtica dantes primi victûs nomine*, qui ſimpliciſſimus tenuiſſimusque erat, ut ait Scholiaſtes Ariſtophanis *Plut.* Quod idem in feſto Chytrorum, die 13. Antheſterionis menſis quotannis celebrari Athenis ſolito, docet Philochorus *in Feſtis*, Harpocratione laudatus, in Χύτροι. Vide infrà in voce *Olla*. Sed & *Legumina*, plurimum olim adhibebantur, πρὸς τὰ περίδειπνα, καὶ τὰς ἐπικλήσεις τῶν νεκρῶν, in feralibus cœnis & ad mortuorum evocationes, Plut. *in Romanis Quæſtion. cap.* 95. quod tamen ad fabam maximè aut lentem pertinet. De faba enim Feſtus, *Fabam nec tangere, nec nominare, Diali Flamini licet, quòd ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & Lemuralibus jacitur larvis & parentalibus adhibetur ſacrificiis & in flore ejus luctûs literæ apparere videntur.* De lente, Plut. *in Craſſo* & Appianus *in Parthicis*, eam inter τὰ πένθιμα, *lugubria & mortuis apponi ſolita*, referunt. A qua ſuperſtitione non fuiſſe prorſus immunes Judæos, teſtantur hæc Hieronymi *ad Paulam* de Blæſillæ obitu, *Flenteſq; hodie Judæi & nudatis pedibus in pulvere volutati, ſacco incubant: ac — ex viſu vaniſſimo Phariſæorum, primum cibum lentes accipiunt, videlicet oſtendentes, quali edulio primogenita perdiderint.* Poſſet addi cicer, de quo ſuo loco. Quæ omnia, ut ad feralia adhiberentur epulas, hinc factum, quia lugubre tempus decere videbantur tenues ac frugales cibi, ut ſunt *Legumina*, quæ corpus quidem implent, ſed parùm alunt. Quam ob cauſam, præceptor Eunuchorum Nabuchodonozoris timuit, ne, ſi Daniel & ſocii leguminibus veſcerentur, vultus eorum triſtiores viderentur & macilentiores, quàm reliquorum adoleſcentum, quos habebat Rex in comitatu ſuo, Dan. *cap* 1. *verſu* 8. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter Lib.* 1 *cap.* 9. & de *Leguminibus* plura apud Plinium paſſim, inprimis *lib* 18. *cap.* 12. ubi *fabæ* principatum in iis tribuit, nec non alibi, ubi de unoquoque eorum in ſpecie.

Leiningenſis Comit. Germ. *Leiningen*, Gall *de Linage*, regio eſt Germaniæ ſuper. in Palatinatu, ſub propriis Comitibus. Duæ autem familiæ diſtinctæ hoc titulo gaudent. Originariæ nomen *Dagsburgicæ* ſuperadditur: quæ antiquiſſima, &, ſi tamen Torneamentorum Scriptoris aliqua auctoritas eſt, Wipertus A. C. 938. Magdeburgi ludis Equeſtribus interfuit. Plures ex illa Epiſcopi prodiere. Porrò, ſi tabulis fides eſt, in Friderici, circa principium ſeculi XIV. filiis, Friderico & Joffrido, lineæ Leiningenſis & Dagsburgica, in diverſum ire cœpere. In quarum priore, ultimi maſculi fuerunt Heſſo Landgravius *Leiningenſis*, & frater Fridericus. Poſterior, agnatorum jus ſibi vendicans, adhuc durat; & quidem, qui nunc vivunt, communem omnes agnoſcunt patrem, Emiconem, Catharinæ Naſſoviæ (à qua Sa. Werdenſis præcum

prætenſio illis obtigit) maritum, mortuum A. C. 1541. Ab ejus enim majori filio Johanne Philippo, *Hartenburgica* linea oritur: à minori Emicone, *Dagsburgo-Falckenburgius* ramus ortus eſt: cujus ſurculi ſunt *Heidesheimius* & *Falckenburgius* ſeu *Dagsburgius*. Altera verò familia, quæ *Leiningenſi* nomine utitur, *Weſterburgia* eſt, propriis etiam meritis, antiquitate & affinitatum ſplendore inclyta. Ei *Leiningenſem* titulum attulit Margaretha, Landgravii Leiningenſis filia, Reinhardo Weſterburgico nupta. Horum enim filii Reinhardus & Cuno, à Palatino Comite, ob matrem inveſtiti dicuntur, nec dum lite inter utramque domum terminatâ. Hæc in duos ramos nunc diſpeſcitur, *Weſterburgium* & *Leiningenſem*; quorum hic cùm iterum diviſus eſſet, in *Oberbrunnenſem*, & *Grunſtadenſem*, illo extincto hic manet ſuperſtes. Vide Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ Part. I. in Ind.* & quamque harum linearum, ramorum, ſurculorumque *ſuo loco*.

Leioſtrea, apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Primus fecit de piſcibus iſitia, primus de oſtreis & leioſtreis & aliis hujuſmodi marinis conchis* &c. pro *Lithoſtreis*, quæ vera lectio eſt Salmaſio. Sic autem propriè appellantur, quæ apud Græcos ὀστρακόδερμα nomine veniunt; quæ ſi quis λιθόδερμα diceret, haud inelegantem eorum appellationem induceret: nam & λιθόρρινα eadem vocabat Empedocles, item λιθορρίνους κήρυκας, apud Plutarchum. Auſonius,

Quæ teſtis concreta ſuis ceu ſaxa cohærent.

Item,

Aſpera quæ teſtis & dulcia farris opimi.

V. Salmaſium *ad Lampridium*.

Lembarii Milites, apud Vopiſcum *in Aureliano Hi oppreſſi ſunt, ſeptem millibus* Lembariorum, *Riparenſium & Caſtrianorum* &c. Claſſici milites ſunt Salmaſio. Claſſium enim duo erant genera, unum maris, alterum fluminum; in mari liburnis, in fluminibus *lembis* vel luſoriis utebantur. Nam in fluminibus limitaneis habebant Romani luſorias vel *lembos*, & in his milites claſſicos, ad tuendum limitem, quos Vopiſcus *Lembarios* vocat. Hi juſtorum militum operam munusque præbuerunt & in caſtris & in campo, apud Vett. auctore Nerone, qui primus claſſiarios ex remigibus juſtos milites fecit. Salmaſius *Not. ad Vopiſcum*. Cyrenenſium v. inventum id navigii genus Plinius facit *lib. 7. cap. 56.* V. quoque infrà in voce *Naves*; & de claſſibus Romanis maritimis præſertim IV. duabus majoribus ſeu prætoriis, Miſenenſi & Ravennate, duabus item minoribus, unâ Galliæ, in Foro Julio, alterâ Ponti, Theodorum Marcilium *ad Suetonii Veſpaſianum*, ut & aliquid ſuprà, ubi de *Claſſicis Militibus*.

Lemma, apud Martialem, titulus ſeu inſcriptio eſt, *lib. 14. Epigr. 2.* cui tit. *Apophoreta*,

Lemmata ſi quæris cur ſint adſcripta, docebo:
Ut, ſi malueris, lemmata *ſola legas.*

Ex Græco λῆμμα, quòd ſit argumentum ſeu titulus rei, quæ *ſumitur* tractanda. Idem cum κεφάλαιον, aliter θέσις & θέμα, uti pluribus docet Salmaſius *Prolegomenis in Solinum*: ubi inter alia, de ipſis quidem Epigrammatis perpetuo adſcribi ſolita lemmata, ex loco citato, obſervat.

Lemnia Terra, *lutum divinum* dicitur Cremonenſi *Canon. lib. 2. cap. 411.* et quòd *à divina muliere primùm eſſet accepta*, triplici in differentia eſt, teſte Galeno, qui, poſtquam de Dianæ ſigillo ſacro ei imprimendo (in cujus vicem poſtmodum alia ſigilla ſucceſſere) locutus eſt, μία μὲν, ait, ἡ προειρημένη τῆς ἱερᾶς γῆς, ἧς οὐδεὶς ἄλλος ἅπτεται πλὴν τῆς ἱερείας. *Una antedicta illa Terra ſacra, quam nemo alius præter Sacerdotem fœminam tangebat*, i. Dianæ ſacerdotem. *Sacram* autem Galeno dictam volunt aliqui, quoniam etiam εἰς τελετάς, *in ſacrorum initiamentis*, adhiberetur; Dioſcorid. *lib. 5. cap. 287.* Certè ob Divæ ſigillum (quod capram fuiſſe idem ait) Sacerdotiſque ejus tam ſingularem prærogativam, *Sacra* nomen ſortita eſſe videtur; quam acceptam ab illa afferri conſueviſſe in urbium tunc Lemni binarum nobiliorem, Hephæſtiada, Avicenna refert. Seculis verò Galeno vetuſtioribus τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους ἀναπλάσσοντας, *viros illic illud formantes*, ſigillum impreſſiſſe, iterum Dioſcorides præfatus ait, *Loc. cit.* V. Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag. 1156.* & Joann. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebr. lib. 3. cap. 11.*

Lemniſci, faſciolæ erant coloriſæ (Scaliger legit, *Coloria*) dependentes ex coronis, quod antiquiſſimum fuit genus coronarum lanearum, Feſtus: Turnebus ait, *Lemniſcum*, Syracuſarum verbum eſſe, & ſignificare, *taniam anguſtam*: an à *lamna*, quòd inde coronæ efficiantur, an à λῆνος *lana*? Hinc palma *lemniſcata*, id eſt tæniis laneis obvincta, quâ Gladiatores, hoſte ſtrato, donatos olim refert Franc. Sylvius *Orat. pro Sexto Roſcio*: quaque Domitianus Poëtas, Rhetores, aliarumque Profeſſionum viros inſignes, qui in agonibus Capitolinis ab ipſo inſtitutis victoriam reportaſſent, ornari voluit. Qui enim hic vicerant, coronâ & ramo *lemniſcatis*, aut torque involutis donabantur; Qui autem ſecundi erant, coronas quidem ac palmas impetrabant, ſed ſine *lemniſcis*. Auſonius,

Et quæ jamdudum tibi palma Poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

Meliùs Sidonius, quanquam non de Capitolino agone loquitur:

Hic mox præcipis æquus Imperator
Palmis ſerica, torquibus coronas
Conjungi, & meritum remunerari.

Nam coronis torques & palmis ſerica, hoc eſt, ſericatos *lemniſcos* conjungi vides: unde præmia pro ratione meritorum aucta fuiſſe patet. V. Scaligerum *Auſonian. Lect. lib. 1. cap. 10.* Poſtea nempe & ex ſerico, aliaque pretioſiore materia *lemniſci*; imò & aurei ſtatim unà cum coronis facti ſunt. Plin. *lib. 21 cap. 3.* *Acceſſerunt &* lemniſci, *quos adjici, ipſarum coronarum honos erat, propter Hetruſcas, quibus jungi niſi aurei non debebant.* Hinc Jul. Capitolinus *in Vero Imp. Coronas quinetiam datas* lemniſcis *aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Fiebant nempe coronæ ex foliis, quibus interponebantur aurei lemniſci: quo modo lauream triumphi concinnari ſolitam, auctor eſt Tertullianus *de Coron. milit. Triumphi laurea foliis ſtruitur, hinc aureis* lemniſcis *ornatur, ac muſtis unguentis delibuitur, an lacrymis conjugum & matrum? fortaſſe quorundam & Chriſtianorum?* V. Salmaſium *ad Capitolinum.* Nec aureos tantum, ſed & cælatos fuiſſe, tradit Plinius ubi ſuprà, *Puri diu fuere hi. Cælare eos primus inſtituit P. Claudius Pulcher.* Uſus eorum hic. Ut philyrâ omnis coronaria materia nectebatur; ita ſæpe *lemniſcis* involvebatur, quò ſc. & corona firmior ac tota res aſpectu gratior eſſet. Solidabantur autem ſic flores, non abſcondebantur: cui decori augendo reliquæ partes faſciolæ utrinque relinquebantur pendulæ uſque ad humeros, & hi propriè *lemniſci* dicti ſunt. Vid. Car. Paſchalium *Coronarum lib. 2. cap 13.* Apud Suetonium Neroni, cùm è Græcia in Urbem rediiſſet, habitu Olympionicæ, *Incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco, ingeſtæ aves ac* lemniſci *& bellaria. cap. 25.* memorantur, more vetuſtiſſimo victores in Ludis harum ſimiliumque rerum injectione honorandi. Sic apud Pauſaniam *in Meſſenicis* Ariſtomeni è prælio reduci mulieres ταινίας καὶ ὡραῖα ἐπιβάλλουσι, & apud Livium *lib. 33. coronas lemniſcoſque* in Flaminium, Græciam liberantem, tantâ copiâ congeſtos legimus, ut haud procul periculo fuerit. V. infrà, ubi de *Victoribus Ludorum Sacrorum*, atque hîc paſſim alibi. At Vegetius *Lemniſcos & pannos* indifferenter uſurpat *lib. 3. cap. 18.* & *lemniſcum coronæ regiæ* vocat ipſum diadema Regium, quod *pannum* dicit Val. Maximus *lib. 7.* Idem *ad Vopiſcum in Aureliano.*

Lemnos, adde: Sacra eorum quod attinet, *avem* divino honore ab Lemniis cultam, quæ noxia frugibus animalia in nidis ipſorum infeſtaret & ova eorum extingueret, tradit Plut. *de Iſ. & Oſir.* Idem *Commentar. de Fortiter factis à Mulier.* Lemni vett. incolas ſimulachrum Dianæ maximo cultu veneratos fuiſſe, & in conflictus hoſticos ſecum tuliſſe, ſcribit. Sed & *Venerem Lemniam*, inter pulcherrima ſimulachra, cultam, diſcimus ex Luciani *Imaginibus*, & *Lemniam Minervam*, omnium Phidiæ operum elaboratiſſimum, memorat Pauſanias *Atticis.* V. hanc in rem plura apud C. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. lib. 9 v 328.*

Lemonia, Tribus Romæ, à vico *Lemonio* appellata; qui fuit à porta Capena, viâ Latinâ, Feſtus. Cicero ejus meminit *Philipp. 9.* V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. l. 6. c. 15.*

de *Lemos*, non ea illuſtris in Hiſpania Familiæ, quæ Portugallicæ ſtirpis ramus eſt. Cùm enim Regnum hoc fundaſſet ex Burgundiæ Ducum, atque ita etiam Regum Galliæ Capetinorum, familia, Alfonſus 1139. in ejus maſcula progenie idem duravit, uſque ad Ferdinandum, qui obiit A. C. 1383. Hujus gener Johannes Rex Caſtellæ cùm coronam, poſt Socerum, ſibi vendicaret, A. C. 1385. electus eſt adverſùs ipſum ab indigenis Johannes, Ferdinandi nothus frater, in cujus poſteris ſceptrum continuatum eſt, uſque ad Sebaſtianum, defunctum A. C. 1578. Poſt cujus obitum, cùm maſculus legitimus nullus ſupereſſet, inter plures diadematis procos prævaluit Rex Hiſpaniæ, Philippus II. ſed ſub nepote ejus Philippo IV. Luſitani Caſtellanorum imperium pertæſi, ex Bragantinis (è Johannis Regis filio notho oriundis) Johannem Regem eſſe juſſerunt. Cæterùm hujus patruus Eduardus, ex Beatrice *de Toledo-Oropeſa* hærede, filium ſuſcepit Ferdinandum, hoc titulo inſignem. Sed & aliæ è Bragantinis lineæ ortæ, inter quas domus de Caſtro Com. *de Lemos*, à Dionyſio Jacobi Ducis Bragantini fratre originem habet. Ferdinando nempe II. Duce Bragantiæ, defuncto A. C. 1483. cùm ambo geniti eſſent, minor natu Dionyſius *de Portugal* Com. *de Caſtro* titulum nactus eſt; cui ex Beatrice de Caſtro (filiâ Roderici de Caſtro Oſorio Com. *de Lemos*) genitus Ferdinandus *Ruiz* de Caſtro Com. *de Lemos*, ex Tereſia *de Andrada* Com. de Villalva, ſuſcepit Petrum Fernandinum *de Caſtro Andrada* Com. *de Lemos*: cui juncta Leonora *de Cueva* (fil. Beltrami ſeu Bertrami *de la Cueva* Duc. *de Albuquerque*) peperit Fernandum Rodericum ſeu *Ruiz. de Caſtro* C. *de Lemos*, qui obiit ſub initium hujus ſeculi, A. C. 1601. Pater ex Catharina *de Sandoval* (fil. Franciſci *de Sandoval* & *Roxas* March. Deniæ) Petri Fernandi C. *de Lemos* M. *de Sarria* (ux. Catharina *de Sandoval & Roxas*: Franciſc. D. *de Tauriſano* (qui ductâ Lucretiâ Gatinarâ Legnanâ, deceſſit A. C. 1637.) & Ferdinandi Com. *de Gelves*, cui nupſit Leonora de Portugallia *de Gelves* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr Part I. pag 6.* & *in Ind. ubi Familia hiſtoria.*

Lena. Tertulliano *de Palliis* dictæ *Fictrices*: cùm ait, *Aſpice lupas, popularium libidinum nundinas* &c. Ubi quidam *Frictrices* legunt, ſed *Fictrices* habet plane vetus liber & editiones antiquæ. *Fictrices*

quoque alibi nominavit Auctor idem, quas etiam ibidem *Frictrices* refinxerunt Critici: *De Reſurr. Carn. Et tamen calicem non dico venenarium, in quem mors aliqua ructarit, ſed Frictricis vel Archigalli vel Gladiatoris aut Carnificis ſpiritu infectum, quaero an mitius damnes, quam oſcula ipſorum.* Ita eo loci omnes libri ſcriptum exhibent, non *Frictricis*. Sunt autem *Fictrices* ſagæ, à ſimulacris cereis, quæ fingebant & a i s Magicarum artium figmentis ſic nuncupatæ. Ovidius de Saga:

—— —— *Simulacraq; cerea fingit.*

Eadem *Simulatrices* dicebantur, ab eadem ratione. Feſtus, *Piatrix dicebatur Sacerdos, quæ expiare erat ſolita, quam quidam Simulatricem, alii Sagam, alii Expiatricem vocant.* Valerius,

—— *Et Ææo ſimulatrix littore Circe.*

Per *Fictrices* itaque *Lenas* intelligit Tertullianus, unde cum Meretricibus illas hic conjungit. Nam apud Vet. omnes *Lenæ*, Sagæ etiam cenſebantur & vocabantur. Apud Propertium & Tibullum & Ovidium *Lenæ* Sagæ ſunt & φαρμακίδες. *Saga* proin pro *Lena* apud Antiquos. Lucilius apud Nonium,

Ætatem & faciem, ut Saga & bona conciliatrix.

Nonius ipſe: *Sagæ mulieres dicuntur fœminæ ad libidinem virorum indagatrices, unde & ſagaces dicuntur ferarum vel animalium quæſitores.* Gloſſæ: Saga, φοῖβας, φαρμακίς. *Saga* igitur & *Lena* & *Fictrix* ſive *Simulatrix* res eadem. Unde non mirum, ſi calicem Lenæ & Sagæ ſpiritu infectum vitabant. Gallorum vero, & Archigallorum tam calices, quam oſcula, damnabantur, propter oris impuritatem, cujus rei infamiâ flagrabant, non propter oris cruentationem, ut perperam docti quidam volunt. V. Claud. Salmaſium *ad Tertullian. de Pallio*, & infrà, voce *Leno*.

Lenæus, adde: Fanum habebat, in Attica, in loco, ubi certamina ante Theatrum extructum celebrabantur, Λήναιον dicto, cujus meminit Heſychius. Ibidem ὁ ἐπὶ Ληναίῳ ἀγὼν, ſeu τὰ Λήναια, quo nomine veniebant Dionyſia τὰ κατ' ἀγρὺς, menſe Poſideone, agebantur, qui inde etiam Ληναιὼν dictus eſt. Celebrabantur illa, uti & Dionyſia τὰ κατ' ἄςυ, commiſſione Comœdiarum, ac utriſque Rex præerat. Neque importabant tunc temporis tributa Athenas Socii, & ſoli ſuum feſtum agitabant Athenienſes. Ariſtophanes *Acharnenſ.*

Αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν οὑπὶ Ληναίῳ τ' ἀγών.
Κοὔπω ξένοι πάρεισιν· οὔτε γὰρ φόροι
Ἥκουσιν, οὔτ' ἐκ τῶν πόλεων οἱ ξύμμαχοι.

Quam in rem V. plura, apud Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas lib.1 tit.1.* ubi & *Lenæorum*, Elidis populi, Athenienſium tributarii, è Phlegonte, Stephano laudato, meminit. Adde, quæ diximus ſuprà, ubi de *Bacchi Theatro*.

Leno, Iſidoro, conciliator ſtupri eſt, eo quòd mentes miſerorum *deliniendo* ſeducat; Feſto, quòd adoleſcentulos *alliciat*, dictus: Græce Μαστρωπὸς Πορνοβοσκὸς, Προαγωγὸς. De quo hominum genere, ſic Scaliger *Poëtices lib.1. cap.13.* ubi de *Comicis Perſonis*: *Differentiam faciunt inter μαστρωπὰς καὶ πορνοβοσκὰς, illo nomine deſignari ſcortorum matres: πορνοβοσκὸς eſſe conciliatores. Ego Lenones ac poſteriore voce dictos ſcio: quid enim aliud eſt ſcortum alere? Fœminas ornant vittâ purpureâ circùm caput: Lenonibus Græcis verſicolor—tunica & amiculum pictum deſuper, non ſine bacillo, quem ἄρεσκον vocarunt &c.* Sed & alios *Lenones*, alios Προαγωγὸς, ſeu *Productores* eſſe, docet Pedianus, cum ait, *Lenones ſcortorum dici: Productores verò etiam invitarum perſonarum, & in quibus ſtupra exercita legibus vindicantur.* In *Verrinis* certè ab Cicerone diſparantur verba hæc, uti docet Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib. 14. cap. 8.* Cæterùm ſordidiſſimi hi alieni pudoris inſtitores, uſque adeò radices egere olim, ut non ſolùm Cinnarus quidam, hac arte infamis, ſummas ad opes pervenerit, quas, Veneri promiſſas, moriens populo diripiendas expoſuit, ut in prov. *rapina rerum Cinnari* abierit: Sed & apud varias gentes, Cyprios, Armenios, Lydos, Augilas, Sicas, Locrenſes, inter liberales, imò & ſacras, ea habita, ipſique Imperatores Tiberius, Caligula, Nero, eam exercere, lupanari in Palatio conſtituto, non dubitaverint, teſtibus Suetonio, Zonarâ, Xiphilino. At ſanctior his Q. Metellus Prætor, Vectilium lenonem, in cauſa Teſtamentaria, à ſubſellio prohibuit, ut qui pro libero haberi nequiret, apud Val. Maximum *lib.7. cap.7.* Sed & *lenas*, ſubmerſit Cleomenes Methymnæorum tyrannus, in ſaccis ligatas, apud Athenæum *lib.10.* Joannes quoque Aragonum R. omnes *lenocinium facientes*, amiſſis bonis, infames eſſe juſſit, & tanquam latrones ac nefarios homicidas, exterminavit, uti docet Marinæus *Rerum Hiſpanic. lib. 12.* Plura hanc in rem, apud Zuingerum *Theatro Hum. Vitæ pag. 2185. & ſeqq.* Aliquando tamen honeſta vocis notio eſt; pro Legato enim eam occurrere apud Juſtinum *lib.1.* notat Salmaſius *ad Vopiſcum, in Carino.* Vide quoque ſuprà in voce *Conciliator*.

Lens, Græcè Φακῆ, tenuiorum & Philoſophorum cibus, Cynicorum præſertim, olim fuit, cujus encomium Vid. apud Athenæum *lib.4. cap.18.* Sed & edulio ejus tantopere in ſacris Eſavus legitur gavîſus, ut jure primogenituræ illud redimere profanus homo non dubitaverit. Ita enim is Geneſ. *cap. 25. verſ. 30. fac me comedere de rufo rufo illo:* lenticulam indigitans, quæ naturâ rufa præterea condimentis rufis, ut croco, ſimilibusque miſceri ſolebat. E qua re factum, ut cùm Eſau naturâ eſſet rufus, & jam tantopere cibum rufum appeteret, vocatus propterea fuerit *Edom*, & *rufi* nomine inter domeſticos primò, poſtmodum & inter alios, inſignitus. Reliquam hiſtoriam vide *in ſeqq.* quam *Exercitatione 116. in Geneſin* illuſtrat egregiè Andr. Rivetus. Sed apud Romanos quoque ab hoc leguminis genere appellati occurrunt, *Lentuli*, de quibus ſuo loco. Circa Peluſium opp. Ægypti, quæ vulgò *Damiata*, aliis *Roſeto*, optimam *lentem* naſci, indigitat Poëta *Georgic. lib.1.*

Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentis.

Et Martialis,

Accipe Niliacam, Peluſia munera, lentem:
Vilior eſt alicâ, carior illa fabâ,

lib.13. Epigramm. 9. Vid. plura de hoc leguminis genere, apud Plinium *lib.18. cap.10.* ubi de *ejus pinſendæ ratione*; *cap.12.* ubi de *pluribus ejus generibus*; *lib. 22. cap 25.* ubi *de natura illius & uſu Medico &c.* Nomen quod attinet, quibusdam quòd humida & *lenta* ſit, vel quòd *lentos faciat* homines; aliis quòd *lenis*, ita dicta eſt. Certè *eâ veſcentes æquanimes fieri*, habet idem Auctor *lib. 18. cap. 12.*

Lentare, apud Statium *Thebaid lib.3.* de arcubus,

—— *alii Gortynia* lentant
Cornua ——

vet. Scholiaſti eſt, *paulatim & ſine vi flectere.* Hinc *lentandus*, vox nautica apud Maronem,

—— *Trinacria* lentandus *remus in unda.*

Id eſt, *lentè* hinc inde flectendus; quod ex vetuſtiſſimis *Annalibus* ſumtum docet Servius *ad h. l. Aut lentè, inquiens, tibi navigandum, nam totam Siciliam circumiit, aut lentandus tibi remus eſt, hoc eſt, flectendus; unde lentum vimen—Et quidem lentandus novè verbum dictum putat, ſed in Annalibus legitur. confricati, oleo lentati, paratiq; ad arma, à verbo lentor.* Aliud *Lentere*, i. lenteſcere, apud Diomedem *lib.1.* Unde *Lentiones*, in *Gloſſis*, οἱ ἐν τοῖς πένθεσιν ὀρχούμενοι, *in funeribus ſaltantes*; quos Σαπροὺς vocat Dionyſius. Quòd ſaltatores *lentis* lateribus eſſent, & totum corpus nimium quantum ad omnes motus haberent flexibile. Vetus Epigramma de Pantomimo, apud Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino*,

Maſcula fœmineo derivans corpora flexu,
Atq; aptans lentum ſexum ad utrumq; latus:
Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat,
Solerti ſpondens prodere verba manu.

V. quoque ſuprà, ubi de *Bathyllo* & infrà ubi de *Ludionibus, Pantomimis, Saltatoribus.*

Lentiſcus, arboris nomen, cujus reſina maſtiche, Plin. *lib. 14. cap. 20.* ad quem locum V. *Notas* Dalecampii; à *lentore* nomen habet, quòd cuſpis ejus *lenta* ſit ac mollis: hinc dentiſcalpius aptiſſima. Martialis *lib.3 Epigr. 83.*

Stat exoletus, ſuggeritq; ructanti
Pinnas rubentes, cuſpideſq; lentiſci.

Et *lib.14. Epigr. 22.* cui tit. *Dentiſcalpium*,

Lentiſcum melius: ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit &c.

Quo fine *tonſum* vocat idem *lib. 6. Epigr. 74.*

Foditq; tonſis ora laxa lentiſco.

Inde eſt, quod Carolus IX. Gallorum R. unius Franciſci Caſtilionei Admiralli Franciæ *lentiſcum* (ſolebat enim poſt cibum cogitabundus dentes bacillo purgare) præ mille Hugonotarum equitum lanceis ſeſe pertimeſcere, faſſus legitur apud Theod. Zuingerum *Theatr. Hum. Vit. pag. 990. b.* Sed & in virginum coronamentis *lentiſci* uſus. Callimachus, ubi de ſacro Dictynnæ, *Hymno in Dian. 21.*

—— Τὸ δ' ἦμαρ ἐκεῖνο κόμαι
Ἢ πίτυς, ἢ σχῖνος ——
Sertum verò feſti diei illius,
Pinus aut lentiſcus ——

Circa ipſam arborem domicilia ſuſpenſa, occurrunt apud Herodotum *Muſâ 4.* ubi Afrorum paſtoralium domicilia virgultis compacta, ſuſpenſa circa lentiſcos & quoquoverſus verſatilia, deſcribit &c.

Leo, θηρῶν βασιλεὺς, *Rex ferarum*, uti ob inſignes eum dotes vocat Phile *cap.31.* & Phædrus *Fab. 77.* *fera* κατ' ἐξοχὴν hinc Arabibus, uti θὴρ Græcis, & *Africana*, aut *Libyca*, ſubâ *fera*, Latinis: Hebr. modo ארי *Ari*, dicitur, à *videndo*, uti Græcis λέων, à λεύσσω vel λάω; eſt enim θηρίον ὀξυδερκέστατον, *animal viſûs acerrimi*, oculoſque habet tam lucidos, ut aliorum animalium viſum fulgore ſuo perſtringat. Oppianus de illo *Venat. lib.3.*

Καὶ πυρὸς ἀστράπτουσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί.
Et ſcintillæ ignis ab oculis fulgurant.

Unde Plinius leonem capi cribit, ſago contra ingruentis impetum objecto, quod ejus vis omnis in oculis, *lib.8. cap.16.* V. quoque ſuprà in voce *Ariel.* Modò שחל, *Sachal*, i. niger. Leonum enim color plerumque fulvus eſt, unde *fulvos* Poëtæ Galli, Græci αἴθωνας, δαφοινὸς, πυῤῥὸς, & ξανθότριχας, paſſim vocant; Philoſophusq; id perpetuum eſſe credidit, *de Gener. Animal. lib.5. c.6.* Tamen quoſdam nigros eſſe, ex Oppiano conſtat, ubi de Libyco, & Æthiopico leone, *Cyneget. lib.3.* unde idem, de leonum in

*Æthiopia venatore, lib.*4. Ὄρσον, inquit, θῆρα κελαινόν, *Excitat feram nigram.* In *Epiſt.* quoque Hebr. Regis Abyſſinorum, quam Munſterus edidit, quatuor Leonum in Abyſſinis colores memorantur, aureus, fulvus, albus & niger. Sed & Indiam nigros habere, Ælianus auctor eſt *lib.*17. *cap.*26. & Syriam, Plin. *lib.* 8. *cap.*17. Modò לביא, *Labi*, quo nomine leæna propriè, quæ leonem æquat, aut etiam ſuperat, robore & feritate, intelligitur. Modò ליש *Laiſ*, i. robore maximè valens, ut archoleon vel acroleon, quam vocem V. ſuprà: in quo genere juba maxime notabilis, quia promiſſior longoque & ſimplici villo; unde & *jubati* nonnullis per excellentiam, cùm aliàs omnes leones mares jubam habeant &c. Animalia Judæa, Syria, & Arabia valde frequens. Unde toties per *Leones* judicia Dei exercita in Sacris occurrunt: Etiam in Phœnice, proximâ inter Berytum & Sidonem, Λεόντων πόλις, *Leonum urbs*, ad fluv. cognominem, memorata Straboni & Plinio. Inſuper Ægypto, ejusque regione Thebaide inprimis, Æthiopiâ ſub Ægypto, Cyrenaicâ, Marmaricâ & Libyæ parte Alexandriæ vicina. In qua ultima, leonem, immanem belluam, quæ diu Libyam univerſam ita vaſtaverat, ut ejus magna pars eſſet deſerta, inter venandum proſtravit Hadrianus Imper. teſte Athenæo *lib.* 15. Diximus, *Regem ferarum* Leonem dici paſſim, quod elogium fortitudine ſuâ inprimis meruit. *Quid* enim *leone fortius*? Judic. *cap.*14. *verſ.*18 Quare beneficio Junonis inter Aſtra eum collocatum eſſe, quod virtute cæteras feras præcelleret, ait Germanicus *ad Aratum*. Indicium fortitudinis, quòd nihil timet, nec ſuſpicax eſt, aut limis intuetur; quòd ad dormiendum non ſecedit in loca remota & abdita, ſed ſomnos capit ubivis; quòd nullius metu retrogreditur, & cùm venatorum canumque numero tandem cedere cogitur, non fugit tamen, ſed ſubinde reſtitat & convertitur: qua de re paſſim multa apud Scriptores. Scriptura ſacra quinque hæc potiſſimùm in leone notat terribilia, *faciem*, *inceſſum*, *rugitum*, *os* ſeu *dentes* & *manum* vel ungues aduncos. Et quidem I. *Faciem* quod attinet, terribilem eam Esdras aperte inſinuat, cùm fortiſſimos illos Gaditarum duces undecim, qui ſtabant à Davidis partibus, refert habuiſſe *leonum facies*, 1. Paralip. *c.*12. *v.*8. Sic Ovidius de Hippomene & Atalanta jam leonibus,

Iram vultus habet ——

Et Oppianus *de Venat. lib.*3 *verſu* 8.

Σμερδαλέος δὲ πρόσωπα καὶ ὄχεα —

Apud Statium proin leonem præ ſenio jam viribus effœtum, commendat tamen faciei majeſtas, *Thebaid. lib.*11.

—— *qualis* leo *rupe ſub alta,*
Quem viridem quondam ſylvæ montesq. tremebant,
Jam piger & longo jacet exarmatus ab ævo:
Magna tamen facies & non adeunda ſenectus.

Quam magnam faciem graphicè deſcribit Philoſophus *in Phyſiognom. cap.*5. V. quoque ſuprà aliquid, in voce *Epiſcynion*, cum nihil in irritati leonis facie terribilius ſit epiſcynii demiſſione, quod dum facit, fere eſt *abbas* vel *abus*, i. tetricus & auſterus, ut eum in hoc ſtatu Arabes vocant. II *Inceſſus* illius prædicatur Prov. *cap.*30. *verſ.*30. ubi *inter tria, imò quatuor, quæ magnificè incedunt*, *Leo* primo ſtatim loco recenſetur. Sic eum tanquam animal βαδίζον βραδέως καὶ μεγάλα διαβαῖνον, καὶ διασαλεῦον ἐν τοῖς ὤμοις ὅταν πορεύῃ, *tardè incedens & magnis paſſibus & humeros quatiens, cùm ambulat*, deſcribit Philoſophus ubi ſuprà, quod magnanimitatis eſſe ſignum notat. Idem κατ' ὀκίλον βαδίζειν, *pedatim* eum *incedere* ait, ſic nempe ut pes dexter ſiniſtrum non transgrediatur, ſed ſubſequatur, *Hiſtor. lib.*2. *cap.* 1. Quare, licèt Græcis & Romanis propriæ voces nullæ ſint, quæ leonis inceſſum peculiariter deſignent, multas tamen Arabes (quibus tanto in honore fera hæc, ut ultra quingenta nomina diſtincta ei tribuere non dubitarint) etiam hic habent, quas Bochartus exhibet ſuo loco laudandus. III. *Rugitus*, terribilis & ſonorus eſt. Amos *cap.*3. *verſ.*8. *Leo rugiit, quis non timebit?* Et Eſaj. *cap.* 12. *verſ.* 8. de eo, qui in excubiis eſt, *Clamavit ut leo.* Inſuper dirum aliquid habet & ominoſum, quodque ad terrorem incutiendum omnino comparatum videtur. Unde apud Plut. *in Craſſo*, Parthi, ad prælium ſe accingentes, ut hoſtes metu percellerent, partim æreis quibusdam crepitaculis, partim militari ululatu, βύθιόν τι καὶ δεινὸν φωνῇ θηριώδει καὶ τραχύτητι βροντῆς μεμιγμένον, *profundum quiddam & dirum rugitu ferino* (i. leonino) *& tonitrûs aſperitate miſtum*, exprimebant; non ſine ſucceſſu, ut ſequentia docent. Id verò in rugitu leonis maximè terribile, quòd hac q. clarigatione, aut, ſi mavis, claſſico, bellum indicit; & poſt rugitum ſtatim ſequitur ſtrages, & dilaceratio. Neque enim acri illo & contento fragore intonat, niſi cùm videt prædam, in quam protinus irruat. Amos. *cap.* 3. *verſ.* 4. Eſaj. *cap.* 5. *verſ.* 29. alibique paſſim. Unde Veterum nonnulli leonis rugitui vim tribuunt, propè dixerim magicam, quâ animalia ſic detineat, ut eo ſemel audito obtorpeſcant, & fugere haudquaquam poſſint, V. *Gloſſam* vet. *in Amoſum d.l.* Baſilium *in Hexaëmeron Homil.* 9. Ambroſium *Hexaëm. lib.* 6. *cap.* 3. Alios. IV. *Os* non minùs terribile, Pſalm. 22. *verſ.*22. *Libera me ex ore leonis.* Utpote vaſtum & immane, quo facilè totum abſorbeat hinnulum, ut ait *Phile cap* 31.

Ῥοφεῖ δὲ νεβρὸν εὐχερῶς βρύχων,

dentibusque καρχαρόδουσι, ut eadem loquitur, qui, medullam nullam aut fere nullam habentes, tam duri firmique ſunt, ut ex iis colliſis ignis non minùs, quam ex ſilice, eliciatur, Philoſophus iterum *de Partibus lib.*2. *cap.*6. & 9. V. ſuprà, ubi de *Dentibus*. V. *Manus* tandem, inter ejus terribilia, recenſetur, in Edicto Darii Dan. *cap.*6. *verſ.*27. *Liberavit* (Danielem) *à manu leonum*: quo nomine intelliguntur pedes leonis anteriores, quibus potiſſimùm diſcerpit, dum poſterioribus nititur, Græcis ſimiliter Χεῖρες dictæ. In illa digiti inprimis, i. ungues, formidabiles ſunt, quos quinos habet in prioribus pedibus, in poſterioribus ſaltem quaternos. Et quidem inter leonum imperii notas, quas in *Jambis* Phile colligit, eſt quoque ποδῶν μέγας ὄνυξ, *pedum magnus unguis*. Maximè ſc. ſunt illi inter omnes feras, ut & acutiſſimi, Herodotus *lib.* 3. *cap.* 108. quos proin, quaſi ſcirent, quantum unguibus valerent, ſummâ curâ cuſtodiunt, & *gradientes mucrones unguium vaginis corporum claudunt, ne acumina attritu retundantur*, ut ex Plinio refert Solinus. V. de leonum dente & ungue multa, apud Oppianum *Cyneget. lib.* 4. ubi propterea, in leonum venatione, Æthiopes habere dicit clypeos è bubulis pellibus, hisque fretos eos impune laceſſere, addit. Indidem *exarmare leonem*, illi dentes eſt ac ungues evellere, apud Lampridium *Heliogabalo* &c. Neque verò robore ſolùm & terrore pollet *Leo*, ſed & ex inſidiis erumpens in prædam oblatam plerumque inſilit. Unde Deuter. *cap.* 33. *verſ.* 22. *Dan eſt catulus leonis, inſiliet ex Baſan* Et quidem ad ſaltum ſeu inſultum primò membra contrahit. Theocritus *in Hercule* λεοντοφόνῳ,

— ἐπ' ἐμοὶ λῖς αἰνὸς ἀολλισθεὶς ἀθρόος ἆλτο,
— *ſic in me leo ſævus collectus* ſeu *contractus proſilit.*

Deinde eadem extendit: unde Arabibus *aſſibatro*, leo eſt, qui ad inſiliendum ſeſe extendit. Porrò in prædam cùm inſiliit, ſtatim fit horrenda ſtrages; cùm immanis monſtri dentes, & ungues, quotquot habet, in unius homuncionis aut pecudis necem conſpirent. Dentibus *frangit* oſſa, quod ſingulari ratione leoni tribuitur. Unde *confractor* iterum Arabibus dicitur, & notum illud ξυνέαξε, *confregit*, Homeri *Il.* λ. Carnem verò & membra unguibus diſcerpit ac dilacerat; ubi itidem peculiare id habet, quòd cor potiſſimum impetit, qua de re V. Scaligerum C. *Cardan.* ex Hiſtoria Navigationis cujusdam Troglodytæ, & Franc. Alvarez in *Navigat. Æthiop. cap.* 23. E quibus facilè patet, nil mirum eſſe, ſi integras regiones ab hoc animali, Deo ita promittente, vaſtatas & deſolatas eſſe legamus: quod de quadam Africæ regione inprimis ſcribunt Agatharchides *lib.* 5. *cap.* 28. Diodorus *lib.* 3. Ælianus *lib.*17. *cap.* 41. Alii. At Leo, etiam tantus, qualem hactenus deſcripſimus, ab hominibus Marte ſeu apertâ vi & Arte, i. venatorum technis & dolis, uti reliqua animalia, ſubjicitur non rarò. Prioris exemplo ſint, quòd in S. Scriptura memorantur viri tres, Samſon, David & Benaja, qui congreſſi cum leonibus, illuſtres de iis victorias reportarunt. In profanis hiſtoriis habemus, Herculem, Alexandrum, Lyſimachum, Hadrianum Imperatorem, Pipinum Gall. R. Alios. Etiam à fœmina in Amphitheatro leonem confectum Roma vidit, ſub Domitiano, quam proin Martialis laudat, Herculique ipſi anteponit, *de Spectaculis Epigr.* 6. Ad venatorum artes pertinet inſignis locus Ezech. *cap.*19. ubi Joſiæ filios Propheta eleganti allegoriâ confert cum leunculis, qui, cùm prædari & rapto vivere jam inciperent, in Venatorum foveas & caſſes inciderunt. Foveis itaque ſeu foſſis illos capi mos erat, qua de re V. ſuprà in hac voce. Sed & retibus, ad id expanſis, id fieri, in quæ clypeorum colliſione & accenſis facibus territi ſe conjiciant, idque potiſſimùm, παρ' ὄχθαις Εὐφράταο, *ad ripas Euphratis*, docet pluribus Oppianus *Cynegetic. lib.* 4. cujus venationis ſolus Prophetarum idem Ezechiel, qui ad Euphratem ſcripſit, meminit *cap.* 32. *verſ.* 3. ἄρκυας retia hæc dici, vult Suidas. Sic verò captus uncis in caveam attrahi, & oſtentui circumferri, non rarò ſolet leo, cujus moris veſtigia apud eundem Prophetam extant *cap.*19. *verſ.*4. etiam pugnæ, in Spectaculis, depugnandæ. Sic *Leonum ſimul plurium pugnam, Roma princeps dedit Q. Scævola P. filius in curuli Ædilitate. Centum autem jubatorum primus omnium L. Sulla — in Pratura. Poſt eum Pompejus Magnus in Circo DC. ac in iis jubatorum CCCXV. Cæſar Dictator* CCCC. Plin. *lib.*8. *cap.* 16. Imò & cicurari poteſt, quod ab Hannone primùm factum legas *ibid. Primus hominum manu tractare* leonem *auſus & oſtendere manſuefactum Hanno è clariſſimis Pœnorum traditur: damnatusq; illo argumento, quoniam nihil non perſuaſurus vir tam artificis ingenii videbatur, & malè credi libertas ei, cui in tantum ceſſiſſet feritas.* Quod plus eſt, *jugo ſubdidit eos, primusq; Romæ ad currum junxit Marcus Antonius, & quidem civili bello, cùm dimicatum eſſet in Pharſalicis campis, non ſine quodam oſtento temporum, generoſos ſpiritus jugum ſubire illo prodigio ſignificante: nam quòd ita vectus eſt cum mima Cytheride, ſupra monſtra etiam illarum calamitatum fuit.* Unde *frænatos leones* memorat Manilius *lib.*5.

Ille

Ille manu vaſtos poterit frænare leones.

Sed & ad alias feras, capreas, cervos, apros, tauros & onagros venandos aſſueſieri, Indicos inprimis leones, auctor eſt Ælianus *lib. 17. cap. 26.* Quid quòd de leone Berenices Reginæ, *nihil ab Ornatricibus ejus ancillis* habuiſſe diverſi, refert prædictus Plinius &c. V. infrà ubi de *Manſuetariis*. Ut & hæc addam, exuvias ejus vett. Heroum geſtamen fuiſſe, & in hac pelle nobiliores hoſpites excipi conſueviſſe, diximus alibi. Eundem galeæ ſuperaddidit antiquitas, *προτομὴν* ſc. *τ̃ θηρὸς*, i. *anteriorem partem ferini capitis*, uti de Tydæo, in *Parœmiis*, & de Ægyptiis Regibus, apud Diodorum Sic. *lib. 1.* legimus. Etiam *Leonem μαχαιροφόρον* in gemma habebat Pompejus M. eoque literas ſignabat, Plut. *in eo:* hodieque Familiarum illuſtrium in inſignibus viſitur, qua de re V. Phil. Jac. Spenerum *Arte Herald.* nummisque Principum: ut infrà obiter videbimus. Nec omittendum, quod figuram leonis Templum Salomonicum habuiſſe, anteriore parte latius, poſteriore anguſtius, adeoque *Arielis* nomine notantes illud in Sacris venire, obſervant Eruditi &c. Plura de principe hac fera, Vide apud Plinium ubi ſuprà, aliosque qui *de Animalibus* ſcripſerunt, inprimis apud Salmaſium *ad Solinum* & Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. capp. 6. prioribus*, ut & ſuprà in voce *Leæna*.

Leo, inter XII. ſigna Zodiaci, Junonis commendatione, collocatus dicitur Germanico *ad Aratum*, quem Nemeæum, ab Hercule ſuperatum, Poëtæ ajunt, atque e Luna priùs, quòd vulgarem modum excederet, decidiſſe fabulantur. Nota ejus, cauda leonis eſt, *ἀλκαία* Græcis dicta, quæ ſic vulgò pingitur ♌ at in vett. Græcorum libris aliter paulo, & modò erecta, modò inflexa repræſentatur. Illà enim animum ſuum oſtendit, & quidem prorſus immotâ placidum leniter & blandè motâ blandientem, at vehementiùs agitatâ iracundum. Plin. *l. 8. c. 16. Leonum animi index cauda — immota ergo placido clemens blandientes, quod rarum eſt: crebrior enim iracundia ejus. In principio terra verberatur: incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur.* Apud Ægyptios anni hoc initium, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag. 435.* ubi & hieroglyphicis literis magnopere celebratum hoc animal docet: V. quæ de fontibus *λεοντομόρφοις* apud eosdem & Græcos ſuprà diximus: ut & infrà ubi de *Leone picto*. Ut aliquid de ſacro uſu ejusdem adjiciam, Cybeles currui jungebantur leones. Lucretius *lib. 2.*

Hanc veteres Grajûm docti cecinere Poëtæ
Sublimem in curru bijuges agitare leones.

Rationem Macrobius reddit, *Hæc Dea leonibus vehitur, validis impetu ac fervore animalibus: quæ natura cœli eſt, cujus ambitu aër continetur, qui vehit terram.* In ejusdem Deæ ſacris *leonis* ſimulachrum ſpectabatur, quòd Galli tympanis aliquando feram hanc adeò reddidiſſent manſuetam, ut manibus etiam tractari ſe pateretur, quemadmodum habet Varro. Porrò Vulcano ſacer fuit, apud Ægyptios, ob igneam naturam & acutam oculorum aciem, uti ait Alex. Aphrodiſæus *Problem. lib. 1. ſect. 68.* Imo Leopolitanis pro Numine cultus eſt, quòd inter rationis expertia maximè excellat. Unde & Perſæ Deum ſuum Mithram, ſive Solem, leoninâ effinxiſſe facie leguntur. Quò facit, quòd apud Plut *Sympoſ. quæſt. lib. 4. Quæſt. 5.* reperias, leonem Soli ſacratum, quòd leæna ſola ex quadrupedibus curviungulis fœtum pariat videntem: ad hæc, quòd leo breviſſimo contentus ſit ſomno, & dormientis oculi præfulgeant; quòd item Leontini, Sole Leonem permeante, reperiant fontes & lacunas ſuas novâ repletas aquâ. V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib. 3. cap. 52. & ſeqq.* ubi plurima egregia de hoc animali affert, Auctoribus ſuprà laudatis magno ſuo merito jungendus. In Sacra Scriptura *Leoni* conferuntur I. In bonam partem, α. Deus O. M. cum vel ſeveriùs caſtigat ſuos, vel in impios atrociùs animadvertit, Jobi *cap. 10. v. 6.* ubi Olympiodorum vide *in Catena* & Polychronium; Thren. *cap. 3. v. 10.* Jer. *cap. 23. verſ. 37. 38.* Hoſ. *cap. 5. v. 14.* ubi Theodoretum & Greg. Nazianzenum *Jambico carm. 21.* β. Chriſtus, Apocal. *cap. 5. v. 5.* ad quem *l.* Chryſoſtomum conſule *Tom. V. Hom. 97.* Cyrillum item Hieroſ. *Catecheſ. Illum. X.* & Iſidorum Peluſiotam *lib. 2. Epiſt. 175.* γ. Angeli, Ezech. *capp. I.* & 10. nec non Apoc. *cap. 4.* ubi Bochartus, per IV. Animalia, Angelos denotari ait, *Hierox. Part. prior. lib. III. cap. 6.* δ. Fideles tandem in genere, Prov. *c. 28. v. 1.* ubi iterum Iſidorum vide prædictum *d. l.* II. In malam partem, α. Diabolus, 1. Petri *cap. 5. v. 8.* ad quem l. V. Chryſoſtomum ubi ſuprà. β. Et Homines impii, Dei ac fidelium hoſtes, Eſ. *cap. 35.* ubi Theodoretum vide, & plura hanc in rem apud Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce *Λέων*. Adde, quæ infrà dicemus, in voce *Leones*. De *Leone*, ſaltationis, apud priſcos, genere, *aſpectu & impetu fero* [illegible] nomen merito, V. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 18.* de *Leonibus marinis*, aſtacorum genere, eundem Voſſium *ibid. lib. 4. cap. 33.*

Leo, vel *oppidum S. Pauli*, vel *Leonnum*, vulgò *Leon*, vel *S. Paul de Leon*, oppidum eſt Galliæ, Epiſcopali ſede inſigne, in Britannia min. Ejus meminit Aimoinus *Miracul. S. Benedicti lib. 2. cap. 11. Oſia Oceani maris eſt inſula, quæ à continenti Armoricanæ regionis terra, quam cornu Galliæ vocant, pelago 16. paſſuum in tranſverſum porrecto ſejungitur. In ea B. Paulum cognom. Aurelianum, eremiticam duxiſſe vitam, ex libro Vitæ ejus didicimus. Hic deniq; S. Paulus in loco Britanniæ, qui* Oppidum *dicitur* (namque & ſic ſimpliciter *Leo* vocatur) *Epiſcopus factus, ibidem meruit ſepulturam.* Eſt in Lemovicibus Armoricis, Oſiſmiorum parte, qui ab hoc oppido *Leonenſes* nunc vocantur: quemadmodum ager pagusque circumjacens *Leonenſis*, Gall. *le Leonnois* nuncupatur. Olim ſub Comitibus fuit, unde Herveum, *Comitem Leonis* i. Leonnenſem, anno C. 1163. dolo captum conjectumque in carcerem apud caſtellum Nini, & ab Haimone Epiſcopo *Leonnenſi* ac Conano cognom. *Parvo*, Britanniæ Duce, caſtro per vim expugnato, liberatum fuiſſe, ſcribit Guil. Armoricus, *in Geſtis Philippi Auguſti*. Gervaſius Tisleberienſis & duæ Not. Epiſcopatuum Galliæ, inter Epiſcopatus Turonenſi Metropoli ſubjectos, poſt Redonenſem, Nannetenſem, Coriſopitenſem, Venetenſem, Macloyienſem, Briocenſem & Tregorenſem, numerant *Leonenſem*, Dolenſique provinciæ ultimo præponunt. V. Hadr. Valeſium in voce *Lemovices Armorici*, item in voce *Oſiſmii*.

Leucrocotta, pernicisſima fera, *reliquas omnes velocitate præcedens*, Solin. qui eam *Leucocrotam* vocat, Plinium imitatus: ex *Lea & Crocotta*, unde etiam nomen, ortum habet, & in Æthiopia reperitur. Vide Salmaſium *Exercitation. ad Solinum paginâ 1008.* ubi cum *Crocotta*, de qua dictum, eandem facit.

Leon, nomen Familiæ Principalis, In Gallia, ex ſtirpe Rohanæa. Alano enim VII. genitus Johannes II. gener Philippi Eburovicenſis, Regis Navarreni, extinctus Ann. Chr. 1395. duarum linearum Pater fuit. Nam ex Alano VIII. primogenito, reliqui Vicecomites *de Rohan* Com. *de Porhoet* & Principes *de Leon* deſcenderunt: donec ſeculo præterito defecerent. Ex Carolo vero minori, omnes reliqui deſcendunt, ita quidem, ut obſervetur, Ludovicum Caroli filium genuiſſe Ludovicum cognom. *Magnum* (à quo Domini, vel, uti nunc vocant, Principes *de Guimené*, Duces *de Montbazon* & Comites Rupiforten [*de Rochefort*] qui nunc quoque florent, derivantur) & Petrum Dn. *de Gié*, Mareſcallum Franciæ, Patrem Caroli Dn. *de Gié & du Verger*, cujus poſteritas in neptibus defecit, ac Petri Domini *de Frontenay*, mariti Annæ, quæ hæres primarii rami Rohanæi fuerat: Unde in hujus poſteris iterum Vicecomitum *de Rohan*, Princ. *de Leon* & Dn. *de Soubize*, titulus continuatus eſt, ac demum Ducalis corona acceſſit. Ultimus maſculus ex ea vitam clauſit Henricus Dux An. Ch. 1638. ſucceſſione, filiæ ejus Margaritæ nuptiis, in familiam Chabotiam translatâ. Vide *ſuprà*. Progenitores verò Henrici Duc. *de Rohan* Principis *de Leon* præfati, ſic habent. Carolus *de Rohan* Dn. *de Guimené*, extinctus Ann. Chr. 1435. Pater fuit, ex Catharina (fil. Bertrandi *du Guesclin* Dn. *de Touff.*) Ludovici I. *de Rohan* Dn. *de Guimené & Gié*, qui obiit Ann. Chr. 1462. Hoc & Mariâ Montalbanenſi (fil. Johannis Dn. *de Montaulban* Mareſc. Britanniæ Duc.) genitus Petrus *de Rohan*, Dux *de Nem.* Dn. *de Gié* Mareſc. Franciæ, Franciſcam ſibi junxit *de Penhovet*, (fil. Guilielmi Dn. *de Penhovet*, Vicecom. *de Fronſac*) atque ex eâ genuit Petrum *de Rohan* Dn. *de Frontenay*; cui Anna hæres Vicecom. *de Rohan*, (filia Johannis III. ex Maria Britannica, neptis Alani X. ex Maria Lotharingica, proneptis Alani IX. ex Margaretha, an Maria Joh. Ducis Britanniæ filiâ) genuit Renatum I. Vicecom. *de Rohan*; qui, defunctus An. Ch. 1552. ex Iſabella Albretana, (fil. Johannis Albretani R. Navarræ & Catharinæ Foxiæ Reg. Navarræ) reliquit Henricum Vicecom. *de Rohan* (cui Franciſca *de Tournemine* nupta) Renatum II. Vicecom. *de Rohan* (maritum Catharinæ fi. Johannis *de Parthenay* Dn. *de Soubize* patrem Henrici prædicti, mortuum An. Ch. 1586.) Johannem Dn. *de Frontenay*, (cui uxor obtigit Diana *de Barbanſon*) & Franciſcam (deſponſatam Jacobo de Sabaudia D. Nemoroſio.) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. I. pag. 82.* Vide quoque infrà, ubi de Familia *Rohanæa*.

Leone picto, Nili *ἀνάβασιν* repræſentabant Ægyptii, ut ſcribit Orus. *Ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐν λέοντι γενόμενος πλείονα τὴν ἀνάβασιν τοῦ Νείλου ποιεῖται, ὥστε ἐμμένοντος τοῦ ἡλίου τῷ ζῳδίῳ τούτῳ τὸ διμοιρον τοῦ νέου ὕδατος πλημμυρεῖν πολλάκις. Quoniam Sol in leone exiſtens altiùs aſcendere Nilum facit, adeò ut, in hoc ſigno Sole morante, nonnunquam alterum tantùm aquæ increſcat.* Hinc Aſtrologi augurabantur, quanta eſſet futura *ἀνάβασις*, ex ortu caniculæ, quæ in principio leonis exoritur. Inde item & canales ſalientesque ſacrorum fontium *λεοντομόρφους*. *Leonis formam habentes*, iidem fabricabant. Idem Orus, *ὅθεν καὶ τοὺς χολέρας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν ἱερῶν κρηνῶν λεοντομόρφους κατεσκεύασαν οἱ τῶν ἱερατικῶν ἔργων προεστῶτες* &c. V. Salmaſium *ad Solinum p. 451.*

Leones, myſtæ dicti Mithriacorum ſacrorum. Tertullianus, *Sicut arida & ardentis naturæ ſacramenta Leones Mithræ philoſophantur.* Porphyrius, *Ὡς τοὺς μετέχοντας τῶν αὐτῶν ὀργίων μύστας λέοντας καλεῖν, τὰς δὲ γυναῖκας ὑαίνας. Sic ut participes eorundem ſacrorum myſtas Leones vocent, fœminas hyænas.* Hinc *Leontica ſacra*, quæ eadem cum Mithriacis. Nempe Sol, quem *Mithræ* nomine Perſæ celebrant, quemque Statius deſcribit.

—— *Perſæi ſub rupibus antri*
Indignata ſequi torquentem cornua —

vultu *leonino* cum tiara fingebatur pingebaturque, utraque manu reluctantis tauri cornua comprimens, uti auctor eſt Luctatius *ad Statium*. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Aureliano*.

Leones, nummi aurei Francici, Gall. *Deniers d'or fin au Lion*, in quibus Rex ſedet in cathedra, cum *leone* proſtrato ſub pedibus, pond. 3. den. 20. gr. pretii 25. Turon. circa A. C. 1338. Idem nomen fuit nummis aureis Comitum Flandriæ ac Ducum Burgundiæ quòd in iis eſſet *Leo* effictus, quorum typum exhibet Hautinus *de Monetis Franc. lib. pag* 95. apud Car. du Freſne *in Gloſſario*, quem vide, in vocibus *Leones*, & *Moneta*.

Leonidas, Lacedæmoniorum Dux, adde: Ei Templum dicaſſe Spartanos, tradit Strabo *lib.* 8. quemadmodum iidem coluere Hyacinthum, teſte Macrobio *Saturn. lib.* 1. *cap.* 18. Agamemnonem, apud Clem. *Admonit. ad Gent.* Menelaum, apud Pauſaniam *Lacon.* Paridem a Deiphobum, apud An. Gazæum: Helenam, apud Iſocr. *Helen. Encom.* Lycurgum, apud Plut. *in eo:* & Braſidam, apud Thucyd. *lib.* 5. V. Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. & progr. Idolol. lib* 1. *cap.* 13.

Leonides, inter Duces, qui à diſciplina Probi prodierunt, memoratur Vopiſco *in Probo*.

Leoniferi, inter vexillarios Eccleſiæ Rom. apud Petrum Diaconum *lib.* 4. *cap* 37.

Leonini Verſus, qui aliàs *Rythmici* & *ὁμοιοτέλευτοι*, à *Leone* quodam Poëta dicti videntur, qui floruiſſe legitur, circa tempora Ludovici VII. vel Philippi Aug. Franciæ Regum; memoratus Ægidio Pariſienſi *in Karolino lib.* 5.

Nec minùs in ſacris melico ſermone Leonem
Ludentem hiſtoriis, & quem incepuiſſe dolemus.

V. Stephanum Paſchaſium *Diſquiſitionum Franciscar. lib.* 7. *cap.* 2. *Chronicon* Aug. & Fauchetum *de Poëtis Francicis lib.* 1. *cap.* 6. laudatos Car. du Freſne *in Gloſſario:* quibus adde Dominic. Macrum *in Hierolexico*, in voce *Verſus*, & *Præfat. ad Scholam Salernit. edit. ult.* De illis ita Scaliger *Poetic. lib.* 2. *cap.* 29. *Similis his æquè vitioſus Leoninus. Nominis cauſam ignoro, nam tametſi leoni cauda eſt, tamen ea ventri non eſt vel par, vel ſimilis. id quod talibus evenit verſibus. nam quemadmodum in Elegicis cauda caudæ reſpondet, ita in* Leoninis *cauda ventri. Quamobrem æquivoces quidam appellavere—Semiprifcis adeò probati, ut ſine illis, quidquid ſcriberent, ineptum putaretur* &c.

Leoniſta, in *Conſtitut.* Friderici *c. Hæretic.* nomen, quo in Germania potiſſimum appellebantur, à Civ. Galliæ Lugdunenſi, *Lyon* Gallis dicta, qui aliàs *Valdenſes* cluent, V. *Lugdunenſes*.

Leonſtenius ſeu *Lœvvenſtenius* Comit. adde: Prior, quæ titulum hunc geſſit familia, cum Wirtenbergica gente eadem fuiſſe creditur; quæ verò nunc eo fruitur, ex filio Friderici cognom. *Victorioſi* Elect. Com. Palatini Rheni & Claræ *de Tettingen*, ut dictum, deſcendit, Ludovico: in cujus nepotibus Wolfgango & Ludovico diverſæ lineæ cœperunt, *Levvenſtenia*, in Georgio Ludovico terminata A. C. 1633. & à novo Comitatu acquiſito dicta *Werthemia*. Ludovici filius maximus natu Chriſtophorus Ludovicus, Fridericum Ludovicum procreavit, cujus progenitores & progenies ſic habet. Fridericus Victorioſus, qui obiit A. C. 1470. ex Clara à *Tettingen* genuit Ludovicum Com. *de Lövvenſtein* extinctum A. C. 1524. cui Eliſabetha Monfortia (fil. Hugonis Comitis) Fridericum peperit, qui deceſſit A. C. 1541. Pater ex Helena Baron. *de Königseck*, Ludovici Com. *de Lævvenſtein & Wertheim*, defuncti A. C. 1611. Hoc & Annâ Stolbergiâ (fil. Ludovici Com.) genitus Chriſtophorus Ludovicus obiit A. C. 1618. relicto, ex Eliſabethâ Manderſcheidia (fil. Joachimi Comitis) Friderico Ludovico; cui juncta Anna Hedwigis Stolbergia (fil. Ludovici Georgii Com.) patrem eum fecit Ludovici Erneſti (qui n. 1627. Catharinam Eliſabetham Saynenſem ſibi ſociavit) Friderici Eberhardi (n. Ann. Chr. 1629.) & Guſtavi Axelii (n. 1632. mariti Agathæ fil. Ludovici Eberhardi Com. Oettingenſis, quam duxit 1657.) qui omnes, *Comites de Lævvenſtein & Wertheim &c. lineæ Virnenburgicæ:* ita enim diſtinctionis causâ hæc linea nonnullis appellatur. E quibus Ludovico Erneſto ex uxore præfata geniti ſunt, Chriſtiana Eliſabetha Agatha (An. Ch. 1662. den. 1665.) Sophia Erneſtina (1663.) Catharina Carola (1664.) Maria Dorothea (1665.) Joachimus Fridericus (1667.) Eucharius Caſimirus (1668.) Henricus Mauritius (n. & den. 1669.) Amalia (1670.) & Eberhardus Ludovicus (1671. den. 1672.) Minimus verò Ludovici præfati filius Joh. Theodoricus Ferdinandum Carolum genuit, alterius familiæ Principem, quam *Rupifortiam* (Gall. *Rochefort*) quibusdam appellare placet: in qua Ferdinandi Caroli (n. 1616.) ex Anna Maria Furſtenberg. liberi ſunt, Maria Anna (n. 1652. uxor Wilhelmi Landgr. Haſſiæ) Eleonora (n. 1653. uxor Erici Adolfi Com. Salm. Reifferſcheidii) Erneſtina Barbara Dorothea (n. 1654.) Maximilianus Carolus (n. 1656.) Philippus Eberhardus Joſephus (n. 1657. Canon. Argentinenſis) Amalia (n. 1659.) & Franciſcus Leopoldus (n. 1661.) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I pag.* 35. *Part. II. pag.* 59. & *Part. III. pag.* 84. & 85. Sed & ipſe *Lævvenſtenius* ramus, prout ille Werthemiis contradiſtinctus erat, probationem habet iſtam. Ludovicus Com. *de Lævvenſtein*, ex Eliſabetha Montfortia, Fridericum genuit, Helenæ Kœnigſecciæ maritum & patrem Wolfgangi I. defuncti A. C. 1571. Hoc & Roſillâ *de Hohenhoven* (fil. Georgii Arbog. Baronis) genitus Wolfgangus II. deceſſit A. C. 1596. Pater, ex Anaſtaſia Catharina Waldeccia (fil. Volrathi Comitis) Georgii Ludovici Com. *de Lævvenſtein;* cujus ex Eliſabetha Juliana Erpachia (fil. Georgii Comitis) filia unica Marca Chriſtina, uxor fuit Gabrielis Oxenſtiernæ R. Suec. Mareſc. ipſe autem Pater obiit 1663. Idem *Part. II. pag.* 113. V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.*

Leontica Sacra, quæ alias *Mithriaca*, V. ſuprà *Leones*.

Leontis, nomen Tribus Atticæ, à Leonte Heroë indigena ſic dictæ: Gr. Λεοντὶς. De qua V. Franc. Roſſæum *Archæol. Att. l.* 1. *cap.* 5. & ſuprà, ubi de Athen. *Demis*.

Δῆμοι ſeu Populi Tribus Leontidos.

Æthalia.	Hyba Hybadæ.
Æthalidæ.	Leuconium.
Alimus.	Marathon.
Aphidna.	Oecum.
Ceramicum.	Pæonidæ.
Cettii.	Pelaces.
Cropia.	Phreatti.
Dirades.	Potamus.
Eupyridæ.	Scambonidæ.
Hecale.	Sunium.

Leopardi vox, Conſtantini demum ævo uſurpari cœpit. Quum n. totis tribus ſeculis poſt Chriſtum natum, in Scriptoribus Romanis, nuſpiam reperiatur, quarto & exinde paſſim occurrit, apud Spartianum *in Anton. Geta*, Lampridium *in Heliogabalo*, Capitolinum *in Gordiano* III. Fl. Vopiſcum *in Probo*, Symmachum *lib.* 4. *Epiſt.* 12. & *lib.* 7. *Epiſt.* 59. Ambroſium *in Hexaëm. lib.* 6. *c.* 4. Paulinum *in Vita Ambroſii*, Alios. Unde obiter notat Bochartus, Ignatii ad Romanos Epiſtolam, quam circumferunt, in qua λεοπάρδων mentio, eo demum ſeculo ſcriptam eſſe. Neque fortè apud Græcum Scriptorem uſquam alibi vocabulum id extat: vox namque eſt merè Latina, pro qua Græcè dicatur λεοντομιγὴς vel λεοντοπάρδαλις, h. e. animal ex *leæna* & *pardo* natum. Pro *pardo* tamen jam olim nomen hoc ſumtum per catachreſin, ut in his Fl. Vopiſci, *Edidit deinde centum* Leopardi *Libyci, centum deinde Syriaci.* Nam in Syria Leopardi ex mixto ſemine nulli ſunt, ſed in Africa ſolum; imò nec in hac tam numeroſi, ut Romæ edi per centurias potuerint, &c. Vide Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. III. cap.* 9.

Leopoldus Ludovicus, Com. Pal. Rheni, filius minimus natu Georgii Guſtavi, Veldentiæ Principis, ex Maria Eliſabetha Bipontina, natus A. C. 1625. literis à juventute egregiam navavit operam. Nunc Pater, ex Agatha Chriſtina Hanovica (fil. Philippi Wolffgangi Com. *in Lichtenberg*, extincti A. C. 1641.) Annæ Sophiæ, (n. 1650.) Guſtavi Philippi (n. 1651. qui poſt peragratas Galliam, Daniam, Sueciam, Germaniam, militarem operam Lotharingiæ Duci addixit, & alibi atque in Sinshemio prælio adverſus Gallos fortiter pugnavit) Chriſtiani Ludovici (qui natus A. C. 1656. obiit biennio pòſt) Eliſabethæ Johannæ (n. 1653. Johanni Rhingravio nuptæ, 1669.) Chriſtinæ (n. 1654. den. 1655.) Chriſtinæ Luiſæ (n. 1655. den. 1656.) Dorotheæ (n. 1658.) Leop. Lud. (n. 1659. d. 1660.) Caroli Georgii (n. 1660.) Agathæ Leonoræ (n. 1662.) & Aug. Leopoldi (n. 1663.) Pace Monaſterienſi, in Comitatum *Veldentz*, cujus caſtrum priùs An. C. 1646. ab Hiſpanis; reditus vero jam antea redditi erant, reſtitutus, proximis annis certa de quibuſdam juribus in illo pacta cum Electore Trevirenſi inivit. Idem Patruo Georgio Johanni cognom. *Juniori* (qui, poſt fratrem Johannem Auguſtum, Lutzelſtenium obtinuerat, extinctus, filio præmortuo, A. C. 1654.) in Lutzelſteinenſi appennagio ſucceſſit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hiſtor.* & *Theatr. Nobil. Part. II. pag.* 1. nec non *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Leoſtratides, vel *Leocratides*, an *Callicratides*, vel *Callicrates*, inter nobiles Τοξόταις, apud Athenæum Pliniumque, de quo Vide Salmaſium *ad Solinum pag.* 1047.

Lepidotus, piſcis, Ægyptiis olim cultus, Strabo *lib.* 17. idem cum *carpa* Caſſiodori, *cyprino* aliorum. *Squamatum* vertit apud Herodotum Valla; parum commodè, quando iſtic non generalis eſt appellatio, ſed nomen particulatim impoſitum, Voſſio *de Idolol. lib* 4. *cap.* 10. V. & *cap* 51.

Lepra, ex Græco λεπὶς, *ſquama*, morbi genus notum; imò præcipua morborum impuritas in ea, quaſi in ſummam, ſubducitur: Illa namque ſcabiei omne genus, aliaſque lues comprehendit, Levit. *cap.* 13. atque ea vel *homines*, vel *veſtes*, vel *domos* denique inficiebat; de quibus duobus poſtremis generibus altum eſt apud Scriptores profanos ſilentium, quæ proin propter peccatum ſpecialius Hebræis divinitus immiſſa videntur Eruditis. Judicium *lepræ* a. ſoli competebat Sacerdoti, ita ut ne periti ſſimo quidem Medico id eſſet conceſſum, Levit. *cap. cit. verſ.* 2. coll. Matth. *cap.* 8. *verſu* 4. Atque ita *leproſus* à Sacerdote in publicum prodibat certis notis diſtinctus & inſignis. 1. *laceratis veſtibus*. 2. *capite retecto*. 3. *ore obvoluto*, Lev. *eod. cap. verſ.* 45. clamabat inſuper, *immundus, immundus*. Quæ tamen ſigna non ponebantur, niſi in leproſo per judicium illud Sacerdotis jam concluſ-

conclamato & inſanabili; gravi argumento, ubi tales Chriſto occurrebant, eos ab ipſo ſolâ vi divinâ ſanatos eſſe. Atque hac leprâ, imago naturalis noſtræ corruptionis; figura Servatoris in ſimilitudine illiusmodi ſtatus comparituri, Eſaj. c. 53. v. 3. effigies peccati, quod, ubi intus latet, & externâ ſpecie ſanitatem mentitur, periculoſius multo eſt, magisque formidabile, quàm ubi prorumpit, & foris conſpicitur &c. repræſentabatur. Purificatio v. *Leproſi*, fiebat adhibitis duabus *avibus mundis*, *cedro*, *hyſſopo*, *lanâ coccinâ, aliisq; in Lege expreſſis ceremoniis*. Levit. *cap.* 14. *verſ.* 2. & *ſeqq.* Quibus peractis, ſeptimo die is radendus & corpus ejus lavandum erat. Lev. *cap.* 14. *verſ.* 8, 9. inde ſeptimo die iterum radi & lavari, octavo denique die ſacrificia offerre, ſanguine aſpergi & oleo inungi debebat. *verſ.* 10. &c. Simili fere modo domus etiam expurgabantur, *verſ.* 49. &c. In quibus *aſperſio Sanguinis* denotabat imputationem meriti Chriſti; *hyſſopus* deſignabat Chriſtum, ut fructum terræ; *cedrus*, Spiritum in ipſo habitantem; *filum coccinum*, imputationem peccati, quæ inſtar coccini rubere dicuntur Eſaj. *cap.* 1. *verſ.* 18. & ſanguinolentam paſſionem ejus Eſaj. *cap.* 63. *verſ.* 2. *avicula mactanda*, Chriſti mortem, conjunctam cum obedientia ferventе, inſtar aquæ vivæ illi affuſæ; altera *avicula viva dimittenda*, ipſum ex mortuis vivum, quærentemque domicilium, h. e. Eccleſiam, in qua per totum mundum habitet: *Lotio* purificandi & *detonſio crinium*, renovationem & ſanctificationem perpetuam: *oleum*, Spiritum S. &c. V. Franc. Burmannum *Synopſ. Theol. Chriſt. Part. prior. lib. IV. cap.* 22. §. 6. 7. 15. & *Commentar. ad Leviticum d. l.* nec non infrà, ubi de *Vitiligine*. Apud Chriſtianos *leproſi μεθ' ἡμῶν καὶ ἐκκλησιάζουσι καὶ συνεύχονται*, *nobiſcum* (in Oriente) *& Eccleſiam adeunt, & precantur*, ait Balſamon *in Epiſt. Athanaſ. ad Ammun. pag.* 920. At Ancyrani ad hyemantes, i. extra omnem Eccleſiæ ambitum, *εἰς ὑπαίθριον καὶ τὰ ἔξω προαύλια*, illos ſubmoverunt, *can.* 17. Ancyr. ut ibi pœnitentiam *can. prae.* injunctam peragerent, neque alios interea inficerent corporis ſui contagio. Qui mos, non religionis, ſed ſanitatis causâ, hodieque in Europa viget &c. Vid. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Λεπρός.

Lepton, Græcè λεπτόν, minutioris monetæ genus. Ita enim Heſychius in λεπτά, νούμμους, κοδράντας, ἀσσάρια dividit φόλλιν, i. *ſolidum*. Et quidem λεπτόν, apud Lucam, ὀβολὸν interpretatur Chryſoſtomus *cap.* 12. Heſychius idem eſſe quod κοδράντης, ἢ τὸ τέταρτον τοῦ φόλλεως, *quadrans ſeu quarta pars follis*, ait: alibi tamen κοδράντην eſſe ſcribit λεπτὰ δύο· τὰ δὲ δύο λεπτὰ κοδράντης ἐστὶν, ἤγουν νουμμία τρία. Unde conficit Scaliger, ſolidum divisum in quadrantes 6000. *lepta* 12000. nummos 18000. Et ſanè τὰ λεπτὰ per νουμμία numerari conſueviſſe, docet *Rationale* Peræquatorum, in quo χαλκῶν νουμμίων crebra mentio; ſi a ut quæ Alexius Imp. per æreos nummulos exigi τὰ λεπτὰ ψηφία, *minutos calculos*, qui in tributis penduntur, *ibid.* Ita νουμμίον minutiſſima fuit moneta ærea &c. Ab hoc minutæ monetæ genere, Zonaras Nummularios ſeu Collybiſtas vocat τοὺς τὰ λεπτὰ νομίσματα πωλοῦντας, qui ſc. ſolidos aureos minutulis monetis permutabant, de quibus agit Codex Theodoſ. *l. un. ſi quis circul. l.* 1. & 2. *Si quis pecun. conflav.* & *l.* 1. *de Ponderat.* V. Car. du Freſne *Differt. de Infer. avi numism. num.* 92. & infrà, in voce *Minutis*.

Lepturgia, Græcè λεπτουργία, ars, quam *Menutiariam* nunc Galli appellant, cujus opus *inteſtinum* Latinis. Dicta autem ſunt *Inteſtina opera*, quòd intra domum tantùm locum habeant & in ædium interiore parte ſint ſita, ad differentiam τῶν ὑπαιθρίων. Sumebatur ad illa mediale tantùm ligni, circuloque corticeo vel ligni alburno, quod ambit medullam, ejecto, ex ſola medulla abietis fabricabantur: inſtrumenta erant aſciæ, runcinæ & planæ, Salmaſius *ad Solinum p.* 1034. V. quoque infrà, in voce *Minutiaria*, & ſuprà ubi de *Inteſtinis operibus*.

Lepus, q. *levipes*, a celeritate pedum, Varroni *de R. R. lib.* 3. *c.* 4. Caninio ex Græco Λαγὼς, aliis ex Æol. λέπορις, nonnullis ἀπὸ τοῦ λάειν, i. *aſpicere*: animal n. eſt vigilantiſſimum, quod clauſis palpebris vigilare, adopertis dormire, ſcribit Xenophon: inter animalia immunda recenſetur Levit. *cap.* 11. *verſ.* 18. ubi voce Hebr. ארנבת *arnebeth*, hoc animal intelligi, multis docet Bochartus: quamvis enim ruminet, diviſam tamen ungulam non habet, h. e. bifidam aut biſulcam, πολυσχιδὴς namque eſt. Inſuper carne ejus craſſum ſanguinem & melancholicum gigni, tradunt Medicorum Principes. Unde Zacharias Papa *ad Bonifacium Epiſt.* 12. Chriſtianos admonet, ut ab ejus eſu ſibi caveant. Sed & in libidinem valde proclivis, ſexusque adeò ambigui eſt, ut non pauci crediderint, vel nullum in hoc genere marem reperiri, quod perabſurdum; vel marem in fœminam & viciſſim transmutari, quod inde ortum, quia ſexus differentias in lepore ſecernere difficillimum eſt. Unde, cùm genericum aliàs animalium nomen apud Hebræos maſculinè ſoleat efferri, ut mas fœminam includat; hic contrà vox *Arnebeth* fœmininam terminationem habet, ut fœmina includat marem. Eſt autem *arnebeth*, compoſitum ex ארה & ניב *carpere terræ proventum*, cui quantum hæc animalia noceant, docet *ab iis vaſtata*, inſula Leros apud Hyginum *Aſtronomic. lib.* 2. *cap. lepus*: Aſtypalæa, apud Athenæum *lib.* 9. *cap.* 14. Carpathus, apud Pollucem *lib.* 5. *cap.* 12. *ſect.* 1. &c. Sunt & qui timiditatis nomine *leporum* eſum peragentes, propterea prohibitum in ſacris volunt. Et certè ſi à velocitate curſus ea arceſſenda; Οὐδὲν τῶν ὄντων ἰσομεγέθης τούτῳ θηρίον ἐν δρόμῳ ἐφάμιλλον, ut ait Xen. *Cyneget. Nullum eſt animal par magnitudine leporis, quod eum æquet curſu.* Ad quem proinde univerſa ejus membra, caput, collum, ſcapulas, crura, pectus, latera, ilia, coxas, femora, pedes, affabrè conformavit Natura: Et quamvis caudam habeat ad curſum minus idoneam, quippe quæ ad corpus dirigendum propter brevitatem apta non eſt, auribus ſe ad curſum incitat eumque moderatur, quo ſine longæ illi obtigere auriculæ, quam in rem V. Voſſium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 63. Interim Romanis in epularum deliciis *lepores* fuere. Et quidem, ut in avibus turdo, in quadrupedibus majoribus apro, ſic in minoribus *lepori* primas tribuit Martialis *l.* 13. *Epigr.* 92.

Inter aves turdus ſi quis me judice certet,
Inter quadrupedes mattea prima lepus.

Eſt autem mattea ſeu mattya, Gr. ματτύα, Ariſtophani, Athenæo, Aliis, *epularum lautitiæ*. Et Juvenalis *Sat.* 1.

Sumine cum magno lepus, *atq; aper, atq; pygargus.*

Neque verò ubique ta lis, ſed in leporibus maximè aptæ exiſtimabantur, tum anteriori parte armi, tum poſteriori coxæ. Martialis iterum *lib.* 7. *Epigr.* 19.

Ter poſce apri glandulas, quater lumbum
Et utramq; coxam leporis, *& duos armos.*

Nec ſemper; ſed ſapidiores ac delicatiores multò, carnes habitæ leporum, qui bimeſtres ſolùm forent aut trimeſtres vel ſummum octimeſtres; præcipuè ſi in montanis eſſent locis ſerpyllo ac pulegio paſti. Quo fine & ſaginabantur in caveis locoque clauſo, quod Varronis ætate primùm apud Romanos cœpiſſe, docet ex eo Macrobius *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 13. Quòd verò pulchritudinem quoque homini conciliare leporinam carnem creditum olim, ut eſt apud Plin. *lib.* 28. *cap.* 19. Martialem *lib.* 5. *Epigr.* 5. & Lampridium *in Alexandro Sev.* qui leporinâ quotidie veſcebatur, non aliunde ortum judicat Bochartus, quàm quia ad *leporis* nomen alludit *lepos, leporis*, à quorum iſto aliquem *lepidum* vocamus. Quaſi, uti lepidus eſt, cui multus ineſt lepos: ita & cui lepus comeſtus, eò amoribus ejus lepidior formoſiorque videretur. *Nec enim dictorum omnium cauſa à virorum gravium judicio peti debent: ſed ſubinde eas ab amœniſſimo amœniumq; nugis arceſſere, ratio jubet*, Voſſius *l. cit. c.* 66. At, quibus *leporinâ* veſci nefas erat, ad voluptatem ſaltem *lepores* alebant Britanni, uti diſcimus ex Sabellico *lib.* 6. *Ennead.* 6. Aſt utrique ut inſervirent ſini, capiendi erant; cui capturæ, uti & aucupio, Pana præfecerunt ſeu Faunum Veteres, uti videre eſt apud Propertium *l.* 3. *Eleg.* 11.

Et leporem, *quicunq; venis, venaberis hoſpes,*
Et ſi forte meo tramite quæris avem.
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato,
Sive petas calamo præmia ſive cane.

Ut de pelle piliſque aliquid addam: *Veſtes leporinis pilis facere, tentatum eſt*, inquit Plin. *lib.* 8. *cap.* 55. *tactu non perinde molli, ut in cute.* Boleslaus verò III. Polon. R. Palatino cuidam, quòd bello contra Ruſſos fugiſſet, *leporis pelle*, unà cum colo & fuſo transmiſſo, impatientiâ ignominiæ eum ad ſuſpendium adegit, apud Cromerum *lib.* 6. &c. Hinc *Leporaria*, i. vivaria ferarum muris undique ſepta, à Fulvio Hirpino primum condita, teſte Plinio: ita enim vocata olim, ex Varrone videmus *de R. R. lib.* 3. *Villaticæ paſtionis tria ſunt genera, Ornithones*, Leporaria, *Piſcina.* Indidem uni ex Ptolemæis *Lagi*, ſeu *Leporis* nomen, ad poſteros quoque transmiſſum, qui hinc *Lagidæ* appellati &c. V. plura de hoc animali, apud Plinium ubi ſuprà, Salmaſium *ad Solinum*, Gerb. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 54. & *ſeqq.* Alios.

Lepus, inter ſidera relatus, Græcis Aſtronomis Λαγωὸς dicitur; de quo Germanicus in *Arateis*, ad tit. *Daſypus*,

Tu parvum leporem *perpende ſub Orione.*

Item, *Lepus, ſub pedibus Anticanis & Orionis conſtitutus eſt. Hinc dicitur Orionis canem fugere venantis. Nam, ut venatorem eum finxerunt—ita leporem et ad pedes fugientem finxerunt.* E paulo pôſt. *Nonnulli à Mercurio inter aſtra collocatum dicunt, propter nimiam velocitatem: ſive quòd inter quadrupedes plus pariat, & quoſdam fœtus pariat, quoſdam verò in ventre habeat: ſicut Ariſtoteles Philoſophus ait, qui de animalium ratione differuit.* Vide Bochartum *d. l.* ubi inter alia Plinium, *leporem à daſypode*, diſtinguentem, pluribus refellit: de *Lepore v. marino*, cujus eſu Titus Imp. periit, Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 50.

Lerma, adde: Sunt autem Duces hi ex Familia *de Sandoval*; quæ cum duas præcipuas ſtirpes complectatur, à duobus fratribus, Guterio Diazio *de Sandoval*, & Alphonſo Roderico (ſeu *Ruiz*) *de la Vega*, prior *Lermenſem* ramum propagavit. In eo verò inprimis inclaruit Didacus Gomezius *de Sandoval*, Fernandi Gutierrezii & Agnetis *de Roxas* (unde nomen adſumtum) filius, A. C. 1426. primus Com. *de Caſtrogeriz* titulo à Rege Johanne II. mactatus, ob varia munia geſta & egregia obſequia præſtita. Ex filiis ejus, minore Petro Domini *de Bahabon* deſcendunt; major Fernandus in Comitatu Patri ſucceſſit: Pater Didaci Gomeſii qui *Marchio de Denia* creatus eſt, An. Ch. 1484. uti hujus filius Bernardus Com. *de Lerma*. Iſto genitus eſt Ludovicus, hoc Franciſcus, quo genitus Franciſcus Gomeſius *Ducis Lermæ* axioma domui intulit,

A. C. 1599. Sed neque hic ſtetit regia clementia; nam pro filiorum altero etiam *Ducis Uzeda*; altero *March. de Belmonte*; pro nepote autem *Ducis de Cea* tituli acceſſere. Fuit is Franciſcus *de Sandoval & Roxas* Dux *de Cea*, qui uxorem habuit Feliciam Henricam (genitam Ludovico *Henriquez de Cabrera*, Admirallo Caſtellæ, Duc. *de Medina de Rio ſecco*) atque ex ea ſuſcepit, Chriſtophorum *de Sandoval & Roxas* (n. 1615.) ac Marianam *de Sandoval & Roxas, Duces de Lerma, Uzeda & Cea*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Part. II. pag.* 8. Hiſtoria Franciſci Gomezi Lermæ Ducis, ſub Philippo III. Hiſp. Rege ſummum in Aula dignitatis culmen adepti, ſed tandem, cùm Roderici Calderonis ſupplicio, quid capiti ſuo impenderet, edoctus, Romam ſeceſſiſſet, in Cardinalium numerum allecti, nota eſt; attigit illam quoque Barclajus *Argen.* ſub nomine *Procerum in aula Hippophili primi*. Addam ſaltem pauca hæc, ex auctore Anonymo *Hiſtor. Orbis Terr. Part.* 2. *cap* 1. *Sub Philippo III. ſummam rerum tenuit Don Franciſcus Sandoval March. de Denia ac pòſt Dux & Cardinalis de Lerma; ſed à Philippo IV. A. C. 1621. loco motus, unà cum filio, Duce Uſſedano, qui Secretarius Regius fuerat & Com. de Saldanna, officio ſupremi in Regia Hipparchi functo: Quam fortunam etiam una cum ſupplicio capitis antè A. C 1619. expertus fuerat, proximus à Lermio Comes de Olinda & Septem Eccleſiarum Marchio Rodericus Calderon, qui ex humillima conditione ad ſummos honores Lermæ auſpiciis emerſerat: quo de videnda Hiſtoire des Favoris pag.* 261. & *Brachel Lib. I. pag.* 54. Lermæo in Regis gratia ſucceſſit Caſparus Guzmannus Comes *de Olivarez*, cujus fortunam utramque enarrat Ferr. Pallavicinus *Opp. ſel.*

Lertius, adde: Eum Areja vel Aregiâ amne in Garumnam deferri, ſcribit Valeſius *Not. Galliæ*, in voce *Apamiæ*.

Leſcha, Gr. λέσχαι, dicebantur Athenis conventicula & collocutiones frivolæ, ad quas antiquitus Græci otioſi convenire ſolebant, ut & ipſa loca, in quibus conveniebant. Erant autem ea plerunque Tonſtrinæ, unde Κεραμικὴ λαλιὰ Prov. & inprimis Fabrorum ferrariorum officinæ. Ut innuit Heſiodus *in Erg.*

Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον. καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην.

Præteri autem æneam ſedem, & calidam tabernam.

Ubi *per* χάλκειον θῶκον *intelligit*, verba ſunt Lamb. Barlæi, *officinas ferrarias in quas antiquitus in Græcia pauperiores ac otioſi ſolebant convenire, ad collocutiones frivolas, ſicut apud Rom in tonſtrinis.* Nec obſtat Euſtathius, *Od.* σ. cùm λέσχην deſcribit δημόσιον ἀθύρωτον οἴκημα, *publicam januis carentem domum*: Τὸ παλαιὸν γὰρ τὰ χαλκεῖα καὶ πάντα τὰ ἐργαστήρια τὰ πῦρ ἔχοντα ἄθυρα ἦν, ἃ καὶ λέσχας ἐκάλουν. *Olim enim officinæ fabrorum cæteraque circa ignem occupata foribus carebant, quas etiam Leſchas vocavere*, Schol. Heſiodi. Canterus *lib.* 5. *cap.* 23. apud præfatum Barlæum, dicit *Leſchas* primitus fuiſſe conventicula Philoſophorum: dein quia inter ipſos plerunque de rebus leviſſimis agitabatur, factum eſſe, ut mendicorum conventus etiam hoc nomine vocarentur: atque inde etiam ipſæ nugæ λέσχαι dictæ ſint. Quorum id, quod de mendicis ait, confirmatur Proverbio Gr. εἰ ἐν τῷ χαλκείῳ καὶ τῇ λέσχῃ. Erant hæc loca conſecrata Apollini, qui proin λεσχηνόριος Suidæ, vel potius λεσχηνόριος Meurſio, appellatus eſt: forte ideo, quia confabulationes hæ de die, & aliquando in Sole fiebant. Earum meminit quoque Homerus *Odyſſ. l. cit.*

Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν,
Ἠέ που ἐς λέσχην.

Franc. Roſſæus *Archæologiæ Att. lib.* 6. *c.* 1. V. quoque Bon. Vulcanium *ad Callimachum*, Jo. Meurſium *Commentar. ad Lycophronem*, ubi λέσχας duplices, pauperum, in fabrorum officinis, & divitum, in partibus ædium ſecretioribus; propriè verò ſic dicta, loca aprica, in quæ commentandi causâ convenerint Philoſophi, eaque Apollini conſecrata fuiſſe, docet &c. adde quæ infrà *de Tabernis*.

Leſchaſſerius Jacobus, Auctor *conſultationis, de controverſia inter Paulum V. & Remp. Venetam*, modum reſtituendi Canonum Codicem antiquum, Chalcedonenſis Concilii beneficio, expiſcatus eſt, Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Juris Eccl. n.* 42.

Leſchenorius, cognom. Apollinis. Hic n. uti *Pythius*, reſpectu eorum, qui diſcere incipiebant; *Delius* & *Phanæus*, reſpectu eorum, quibus alluceſcebat veritatis aliquid; *Iſmenius*, porrò ſcientium jam reſpectu: ſic *Leſchenorius* dictus eſt, eorum ratione, qui jam utebantur ſcientiâ ac inter ſe diſputabant & philoſophabantur, Plut *lib. de* Ei. V. ſuprà ubi de Vett. *Leſcis*.

Duces ac Reges Poloniæ.

Leſcus I. poſt Vendæ mortem, ac conſtitutum duodecim Palatinorum regimen, quartæ Poloniæ Ducum, quæ *Leſcidarum* dicta eſt, Dynaſtiæ auctor: Etiam *Primiſlaus* dictus eſt, & ob inſigne, quo Hungaros ac Moravos in inſidias præcipitavit, ſtratagema inclaruit. V. Reuſnerum *Genealogic.* Alex. Guaguinum, Helvicum *in Chronol.* Cromerum *Hiſtor. Polon. lib.* 2. &c. Floruit A. C. 760. Ei ſucceſſit

Leſcus II. qui fraudem Leſci, *ſtratis in ſabulo ferreis ſtylis*, Principatum in certamine iniquè ad ſe pertrahere conati, deprehendit. Hunc excepit

Leſcus III. qui variis in locis rem egregiè geſſit. Pater præter Popielum ſucceſſorem legitimè natum, 20. filiorum ex concubinis, inter quos provincias intra Poloniam, Bohemiam, Albim, Balthicum mare ac Viſtulam ſitas diſtribuit. Floruit ſub finem ſeculi 8. Poſt obitum filii ejus Popieli II. à muribus corroſi, quinta Dynaſtia Poloniæ Ducum, *Piaſtea* incepit, auctore Piaſto, qui rerum potitus eſt An. C. 842. Vid. Cromerum *lib. præfato*, Lætum *Comp. Hiſt. Univ.* &c.

Leſcus IV. filius Ziemoviti, quietis & otii, quàm belli, amantior, Patri ſucceſſit An. Ch. 892. Bellum Henricum, Pomeranicum, Caſſubium aliaque à Patre inchoata deſeruit. Alii puerum à Patre relictum memorant, unde paterna cœpta proſequendi occaſio perierit. Nonnulli ab Henrico Aucupe victum, & adverſus ipſum Marchias Miſnenſem ac Brandeburgenſem conſtitutas, memorant. Obiit A. C. 913. Succeſſit Ziemomiſlus filius. V. præter Cromerum ſuprà laudatum, Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Piaſtea.*

Leſcus V. cognom. *Albus*, filius Caſimiri, ex Helena Belzenſi, poſt Patrem A. C. 1194. extinctum, Principatum geſſit ſub tutela matris, & Fulconis Epiſcopi Cracovienſis cura: quos Micislaus patruus ſæpe promiſſis decepit, ut aliquoties ſummam rerum ad ſe pertraheret, ſed victus ad Mozgaviam, filio amiſſo, ſaucius ægre fugâ ſibi conſuluit, A. C. 1199. Inde Vladislaus cognom. *Laſconogus*, alter Micislai filius, poſt Patris fata, aliquandiu regimen invaſit: Henricus quoque cognom. *Barbatus*, vel *Sapiens*, adverſus Leſcum A. C. 1225. vocatus, ab eo patris loco cultus eſt. Tandem *Leſcus* in balneo, à Suantopulco D. Pomerelliæ oppreſſus, A. C. 1227. cumque fugeret, capite ab eo truncatus, filium reliquit Boleslaum, cogn. *Pudicum*. V. Helvicum *Chronol.* Cromerum *lib.* 7. &c. Inſignis ejus de Ruſſis & Romano Vlodomirienſi Duce victoria fuit, A. C. 1205.

Leſcus VI. cognom. *Niger*, priùs Dux Siradienſis, filius Caſimiri Lenciciæ & Cujaviæ Ducis, ex Boleslai cognom. *Pudici*, de quo ſuprà, adoptione Poloniæ Princeps, Leonem Ducem Ruſſorum, qui Leopolim condidit, ob incurſiones in Poloniam factas, duplici clade affecit, A. C. 1280. Lithuanos prædâ onuſtos confirmatus, ut ajunt, viſione Michaëlis Archangeli vicit, ſpolia ademit, & Lublini ex iis templum S. Michaëli erexit, An. C. 1282. Jazyges excidit, in Polonia Henricum Vratislavienſem, & Conradum Mazovium patruelem, à rebellibus ſubditis Ducem electum, adjutus à Ludovico Hungariæ R. ad Rabam fl. ſuperavit, A. C. 1285. Cracoviæ regimen Teutonibus ob fidem ſervatam contulit: à Tartaris vehementer infeſtatus, ut qui inter alia A. C. 1288. unum & 20. m. innuptarum puellarum abduxere, & alio contra æmulos prælio inferior, mœrore animi extinctus eſt A. C. 1289. Poſt cujus obitum Gryphina Ruſſica, vidua ejus, Wenceslao Bohemo Cracoviam tradidit. Sequutum eſt interregnum 6. annorum, donec Primiſlaus Poznanienſis eligeretur, An. Ch. 1295. qui nomen regium à Majoribus per 215. annos intermiſſum, reſumſit. V. Mart. Cromerum *Hiſtor. Polon. lib.* 10. & 11. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Piaſtea* &c.

Leta, Juriſconſultis Anglis juriſdictio eſt, quam Vicecomes Regius de certis minoribus criminibus & aliis cauſis intra Comitatum, ut Regius Officialis, exercet, vulgò *a leete* vel *à court-leete*. Tenebatur in ſingulis villis ſemel quotannis ſub feſtum S. Michaëlis, ſolebantque hic conſcribi liberiores villæ ſeu deſignatæ ſtationis homines, pacis Regiæ fidejuſſores, unde *Viſum franci plegii* Anglo-Normannis dictum eſſe, ſcribit Spelmannus. Quando autem & quo auctore facta ſit hæc *Letarum* diſtributio, incertum; niſi referatur ad Alvredum, qui *Friborgos*, i *francos plegios*, de quibus hæc Curia cognoſcit, inſtituiſſe legitur &c. C. du Freſne.

Lethe, nomen in Perſia carceris, memorati Joanni Eleemoſynario *cap.* 25. *Et deſcendens retruſus eſt in carcerem, qui appellatur* Lethe. *id eſt, oblivio*, apud Macrum *Hierolex.*

Lethernachum, vulgò *Lierny*, locus Belgii, in Tungris, memoratur in *Literis* Sigeberti Jun. Auſtraſiorum R. *Verſus curtes noſtras, id eſt, Amblavam*, Lethernacho, *Alſena, Glane, Albafontana, Amblava.* Vide Hadr. Valeſium *Not. Galliæ*, voce *Amblava*.

Leti, adde: aliter *Læti*, unde *Lætica terra in l.* 9. *Cod. Theodoſ. de Cenſitor.* quarum ratione *Læti* erant obnoxii ſervitio militari, unde Feudorum apud Francos originem fluxiſſe, opinantur quidam: Fuere autem *Leti*, populi Septentrionales, qui cum Francis aliisque nationibus barbaris in Gallias & Germaniam irrumpentes, ibi tandem Impp. conceſſu ſedes fixere, acceptis ad excolendum agris, ita ut delectibus & ſervitio militari obnoxii eſſent. Ex Eumenio quippe & *Panegyrico*, dicto Conſtantio Cæſari, conſtat, *arva jacentia* & prædia in Gallia, *Francis, Letis* populisque aliis barbaris, excolenda data, unde eruebantur poſtmodum militum cohortes, quæ ab locorum, in quibus domicilium fixerant, denominatione appellationem ſortiebantur, adjecto *Letorum* velut prænomine. Sic in *Not. Imp.* paſſim occurrunt, *Leti Batavi. Nemetacenſes. Teutoniciani* &c. Quòd v. maximè in Galliis habitarent, ἔθνος Γαλατικὸν, *Gens Gallica* dicuntur Zozimo. Sed & inde Armoricam prov. *Letaviam* dictam eſſe, auctor eſt Camdenus, quòd in ea potiſſimùm conſederint. Vide plura de iis apud C. du Freſne *in Gloſſario*, & quos ille laudat, Henr. Valeſium *ad Ammianum libb* 16 & 20. ac Jacobum Gothofredum *ad l.* 12. *Cod. Theodoſ. de Veteranis*, ut & in voce *Lati*,

Leva ſeu *Leiva*, nomen Familiæ in Hiſpania illuſtris: in quâ Joh. Martinus *de Leiva*, muneribus ſub Afonſo ultimo Rege geſtis inclytus, floruit circa A. C. 1330. pater Sancii Martini Dn. *de Leiva*, & *Valdeſcar*, cognom. *Brachu Ferrei*, celebris belli Ducis & officiis bellicis Eduardi III. Angliæ R. nuam uxorem promeriti. Illo genitus eſt Joh. Martinus I. *Martinez*, pater Latronis, avus Johannis, in cujus filii s arbor in ramos abiit. Primogenitus enim Sancius *Martinez* caput domus remanſit, pater alterius Sancii Proregis Navarræ, qui tres imprimis filios genuit, Alfonſum, Petrum & Sancium, quorum quivis libe os ſuſtulit; in prioris veró liberis continuato Familiæ principatu. Alter Johannis filius Antonius, celeberrimus belli Dux in Hiſpaniæ Fabius Maximus, ab Imp. Carolo V. de quo optimè meritus erat, Principatum *de Aſculi* & March. *de Atela* A. C 1530. obtinuit: cui ſucceſſit filius Ludovicus, Pater Antonii, Franciſci & Johannis; à quorum illo Principes propagati ſunt: ab his alii, gentile fere nomine contenti. Priori verò in linea, cujus caput Sancius fuit *Martinez* præfatus, Sancius Martinus III. uxorem ſibi junxit Leonoram *de Mendoza* (fil. Garſiæ Hurtadi *de Mendoza* Dn. *de la Corzana*) atque ex ea ſuſcepit Alfonſum *de Leiva*, Dn. *de Leiva*; patrem ex Mariana *de la Cerda* (fil. Laurentii Suarezii *de Mendoza*, Com. *de Corunna*, defuncti A.C. 1583 ac Catharinæ *de la Cerda*) Sancii *de Leiva* Com. *de Bannos* (cui nupſit Maria *de Mendoza*, fil. Moſcen. Rubini *de Bracamonte*) Domini domus *de Leyva* l. *Leva*. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.* 58.

Levantes & *Cubantes*, in *Statuto de Decimis Saladin*, apud Rigor. dum A. Ch. 1188. Gallis *Levans & couchans*, dicuntur, qui aliàs *Manſionarii* ſeu *Manentes*, in dominorum prædiis ſedem fixere, iis oppoſiti: oppoſiti *Albanis*, de quibus *ſuprà*. A *Levari ſupra Chorum*, dicitur in Eccleſia Rom. Canonicus, qui ad altiora Chori ſubſellia, quæ *formas* vocant, ad mittitur, V. Car. du Freſne in *Gloſſar.* Eccleſiæ L. gd. *Statuta cap.* 6. ſub tantem. De ritu v. *Levandi in altum manus*, ut quædam a dam, fuit ſu bitus ſeu geſtus orantium & ſupplicantium, ut docet Pollux *lib* 1. jam antiquiſſimis temporibus, unde Moſes, *Extendam palmas meas ad Jehovam*, i. precabor, Ex. *cap.* 9. *v.* 29. idemque, *cùm elevaret manus*, *vincebat Iſraël*, *cap.* 17. *v.* 11. Similiter Camillus, *dicitur manus ad cœlum tollens ita precatus eſſe*, Liv. *lib.* 5. Et pater Anchiſes, apud Virgilium *Æn. lib.* 3

——*paſſis de litore palmis*

Numina magna vocat ——

Græci quoque apud Homerum *Il.* α.

—— ἠρᾶτο ... χεῖρας ἀνασχών.

A' quo ritu non abſimili etiam nunc ... ufitatus, cùm precamur junctis manibus. Ut enim in priore, auxilium cœlitus exſpectandum eſſe innuimus, ſic in poſteriore nos demittimus ac humiliamus, quaſi ligatis manibus uſtimusque nos captivos, coram Majeſtate divina. Utraque manus prius abluebantur, velut illas puras extenderet, juxta præceptum Apoſtoli 1. Tim. c. 2. *verſ.* 8. ... quem in rem V. plura apud Ritterſhuſium *Not. ad Salvianum lib.* 1. & *Lection ſacr. lib.* 5. *cap.* 10. Jo. Pricæum in 1. *Tim. l. cit.* A. Rivetum *Exercit. ad Exodum cap.* 9. *verſ* 29. Alius. At ſingulariter *manum levare ad Deum*, jurantis eſt geſtus, Gen. *cap.* 14. *verſ.* 22. & Apocal. *cap.* 10 *verſ* 6. V. Rivetum *ibid*

Leucas, adde: Salmaſio *Leucas* fuit oppidum, *Leucadia* Inſ. *Leucates* nons ſeu prom. ad quod oppidum poſitum. Fuit autem *Leucas* prius *Nericon* dicta, quæ cum à mari long ùs eſſet remota, poſtea tranſlata eſt, a Iſthmo fretum manufactu ... & *Leucas* appellata, ut habet Strabo. Scylax veró Ε'πιλευκαδίους priùs appellatam, & mare ad eam, perfoſſo Iſthmo, in quo erat ſita, unde & portus Urbs ipſa facta, ductum, refert. Sic, quæ priùs peninſula erat, Inſula evaſit, uſque ad utriuſque hujus ætatem. Poſtea, congeſtem harenarum ventis accumulantibus, reddita eſt continenti, cui abſciſſa fuerat & iterum peninſula facta &c. Salmaſius *ad Solinum pag.* 715. Hodieque *Leucada* Græcis, arcem veró, *S. Maura* dici, ubi Monaſterium cognomine olim, cùm ſub Venetis Inſula a ... eſſet, adnotat Jac Sponius *Itinerar. Part.* 1. *p.* 134.

Leuchtenberga, Germ. *Leuchtenberg*, caſtrum eſt Germaniæ, cum territorio latis amplo, in aditu Sylvæ Bohemicæ, haud procul Naburgo, ſub proprio olim Principe, qui unus ex quatuor præcipuis Imperii Landgraviis ſeu Comitibus limitaneis, arcem quoque & oppidum *Pfreimbt* tenebat, feudi jure, à Bavariæ Duce; Wernbergum item caſtrum ac regiunculam Franconiæ, ab Epiſcopo Herbipolitano. Iidem diu Comites *in Hals* dicebantur, qui Comitatus Bavariæ ad illos delatus eſt, An. Ch. 1375. extincto Comite ultimo, ſed eum Aichbergenſibus vendiderunt, An. Chr. 1485. Cur autem *Comitum de Rus* titulum illidem ſibi vindicarint, in incerto eſt. Gentem autem *Leuchtenbergicam*, ab Ulrico, qui obiit A. C. 1314. juſtà ſerie deducunt; ſed antiquior hinc inde ejus reperitur memoria. In præfati Ulrici liberis duo rami orti: quorum alter *Comitum in Hals* in tertia generatione defecit. Primaria ſtirps ad noſtram uſque memoriam viruit, quâ Maximilianus Adamus ultimus è vivis diſceſſit, A. C. 1646. ſucceſſione ad Bavariæ Duces devolutâ. Albertus enim, filius minor natu Wilhelmi, à quo lineæ *Wilhelminæ* nomen, frater Maximiliani Electoris, per uxorem Mechtildem, filiam Georgii Ludovici Landgravii *Leuchtenbergici* ductam 1612. eam poſtea ſucceſſionem maturè eſt, ſed cum fratre Electore, acceptâ compenſatione, permutavit. Nunc Landgraviatum hunc poſſidet Maximilianus Phil. Hieronymus, frater Ferdinandi Mariæ Electoris, qui natus A. C. 1638 Ludovicam Turriam Friderici Mauritii Ducis Bullionii filiam, in Caſtello Theodorici ſibi junxit A. C. 1668. Seriem Landgraviorum exhibet Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 122. Extrema gentis ſpes, Chriſtophorus fuit Franciſcus, præfati Maximiliani Adami filius, (n. ac denatus A. C. 1627.) idem *Part. II. pag.* 121. Vide quoque Limnæum Enucl. *lib.* 5. *cap.* 16. & Too. Pfaunerum, *de præcipuis Germ. Principum gentibus c.* 3.

Leuco, l' atxentibus cu ... Voſſius *Idol. lib.* 1. *c.* 13.

Leuconicum, apud Martialem *lib.* 11. *Epigr.* 21.

Culcita Leuconico quàm viduata ſuo:

lanæ genus eſt, quo culcitæ farciebantur. Idem eod. *lib. Epigramm.* 56.

Leuconicis *agedum tumeat tibi culcita lanis:*

Unde *tomentum Leuconicum*, lemma *Epigrammatis* 159. *lib.* 14. quod ſic habet.

Oppreſſa nimiùm vicina eſt faſcia plumæ?

Vellera Leuconicis *accipe raſa ſagis.*

A' candoris præſtantia, ex Græco λευκὸς. Alii legunt *Lingonicum* & *Lingonicis*. Lingones enim Romam miſiſſe caduca barnocucullos & ſaga craſſa & pinguis lanæ, ex eodem *lib.* 1. *Epigr.* 54. diſcimus. Sed libri Martialis omnibus locis *Leuconicis* habent: an *Leucones* pro *Lingonibus* dixit? Salmaſius *ad l.*

Leudes, apud Fredegarium Nibelungi *A. C.* 768. *Rex Pepinus Comites ſuos ſcariros & eu ... ſuos ad perquirendum Waifarium tranſmiſit*, eosque me ii evi Scriptores, *Leudes*, in *L. W* ... *lib.* 4. *tit.* 5. § 5 ... *alibi paſſim*, vaſſalli ſunt ſeu ſubditi; maximè nobiliores, ... Barones *L* Longobard. *De omnibus debitis ſolvendis per* 12. *denarios ſolidi ſolvantur, per totam Legem Salicam: excepto, ſi Leudes, id eſt, ſi Saxo aut Friſo Salicum occiderit, per* 60. *denarios ſolidus ſolvetur*. Alter *Leodes* &c. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Lewenhaupt, ſeu *Lœwenhaupt*, ſeu *Leyenhofvvud*, Familia Suecica illuſtris, quæ deduci ſolet a quodam Broderò *de Keir*, qui inter Hallandiæ Proceres ſeculo XIV. eminuit. Ejus poſteri non uno titulo uſi ſunt, *de Lokolm* ſeu *Ellsholm*, *de Brunsberg* & *Eckeberg*. Splendorem auxit Margareta *Lewenhauptia*, à Guſtavo Rege in thorum adſcita cujus frater Steno poſt mortem, quam Ericus Rex jam ſolio deturbandus ei procuraverat, in liberorum ſolatium, à Joanne Rege Comes *de Rasborg* & *Graffsnaeſ*, creatus eſt. Ipſius dein Falckenſteiniam conjugem nactus, no... & bo... gentem auxit, prole ex ea ſuſceptâ, cujus geneſis iſta: Chriſtiernus Gregorius *de Lokolm* Fam. *Lewenhaupt*, ex Ma... Petri Erici *de Grafrea*, Caſtell. Wardb. genuit Abrahamum *ab Eckeberg*, Senatorem Regni, ei juncta Brigitta Styria (fil. Magni Benedicti *Sture de Gockesholm* Eq. Aur.) peperit Ericum *Lewenhaupt de Lokolm*, Senatorem Regni Sueciæ, defunctum A. C. 1520 Hujus ex Ebba *de Waſa* (fil. Erici *de Waſa* Dn. *de Norby* Sen. R gni Suec.) filius Steno *Lewenhaupt* Com. *de Rasborg*, ex Ebba Lilienbœkia (fil. Magni *de Oplo Lilienhœck* Sen. Regni) genuit Axelium *Lewenhaupt* Com. *de Rasburg*, maritum Sidoniæ Falkenſteiniæ (Johannis Com. ex Urſu a Rh ngravia, quæ obiit A C. 1601 filiæ) & Patrem ex ea Johannis Caſimiri ac Stenonis *de Lœwenhaupt*, Com. *de Rasberg*. Spenerus *Theatr. Part. III. pag.* 37.

Levetanum, adde: Meliùs *Levifanum*, memoratum in *Tab.* Theodoſiana, vel magis *Levaſanum* tanquam a *Lava* Dea, quæcunque tandem ea fuerit, dictum. Hadr. Valeſius *Notit. Gall.* voce *Lauri*.

Levi, adde: V. quoque infrà, voce *Levita*.

Levir, quaſi *lævus Vir*, vel *levir*, ex Gr. Δαὴρ, mariti frater. Huic apud Iſraëlitas, imperatum conjugium, ob prolem priſtino marito ſuſcitandam, viſitur in Lege ſacra, Deuteron. *cap* 25. *v.* 5. quâ temperatur interdictum, de Fratria ducenda, quod habetur inter Leges de Inceſtu, Levit. *cap.* 18. *verſu* 16. *Si habitaverint fratres ſimul & mortuus fuerit unus eorum, abſque prole, non nubet uxor defuncti foràs viro externo. Sed* levir *ejus ingredietur ad eam & capiat eam in uxorem, & præſtet officium leviri, & erit primogenitus quem pepererit, ſurget nomine fratris ejus defuncti, ut non deleatur nomen ejus de Iſraël*. Intelligunt autem hæc de fratre, qui ſuperſtitum eſt primogenitus, Magiſtri; idque de germano, non uterino: quam Talmudicorum ſententiam receptiſſimam plaaniſſimè adverſari iis, qui, in D. N. Jeſu Chriſti genealogia, Jacob & Heli uterinos fuiſſe fratres aſſerentes, alterum alterius ſine liberis demortui uxorem ex hac lege ſumſiſſe, contendunt, clarum eſt. Id quod etiam Jul. Africanus, apud Euſebium *Hiſt. Eccl. lib.* 1. *cap.* 7. affirmat, ſe à Deſpoſynis ſeu ipſis, qui juxta carnem Chriſto cognati fuerunt, didiciſſe. Neque veró ex Lege ipſa iidem ajunt fuiſſe, ut *Levir* cum Fratria more aliquo ſolemni iniret matrimonium, quoniam, niſi renuntiatio intervenirer, pro Leviri uxore habebatur, velut ex ipſius Numinis auctoritate & præſcripto, idque tam ubi Sponſa eſſet demortui, quàm juſta Uxor. Attamen ex receptis moribus matrimonium cum Fratria *Levir* regulariter

gulariter contrahebat, coram duobus minimùm teſtibus, idque dato nummulo: quem contractum vocabulo ſolenni מאמר ſeu *Collocutionem* vocabant. Quin & acceſſit ſacra Nuptiarum benedictio & inſtrumentum dotale, ut infrà videbimus. Quòd ſi verò his ſolemnibus prætermiſſis, *Levir* cum ea rem habuiſſet, non exigebatur quidem, ut contractûs tunc adhiberetur aliqua formula; at ob contumaciam in inſtituta Majorum, verberibus plexus cogebatur ei dotem conſtituere. Integrum autem erat *Leviro* ſive Fratriam ducere, ſive ei renuntiare, ex verbis ſacris ſeqq. *Et ſi vir ille noluerit capere uxorem Fratris ſui, aſcendat affinis ejus* (Fratria) *ad portam, dicatq; Senioribus, recuſat Levir meus ſuſcitare Fratri ſuo nomen in Iſraël, nec vult me habere. Et advocantes eum Seniores civitatis ſuæ loquentur cum eo & ſi perſeveraverit dixeritq;: Non placet mihi, ut capiam &c. Accedet illa ad eum in conſpectu Seniorum & extrahet calceamentum ejus de pede ejus, ſpuensq; coram eo, reſpondeat dicens. Sic fiet viro, qui non ædificat domum fratris ſui, vocabiturq; nomen ejus diſcalceati.* Atque ita regulariter ſe res habuit; exceptiones verò erant non paucæ. Si enim, ut quaſdam earum tangam, prior maritus prolem reliquerat, tametſi manzerem aut apoſtatam, lege non tenebatur vidua Fraterve; at tenebantur, ſi filius ei fuiſſet ex ancilla aut Ethnica ſuſceptus. Si Fratria gravida relicta abortum fecerat, tenebatur; ſed partus in hac ſpecie vivus liberabat matrem, ita tamen, ut certo conſtaret, tempus eum novimeſtre in utero perfeciſſe. Quâ de re ſi non conſtaret, à ſpatio vitæ res dijudicabatur: Superſtes partus ejuſmodi triginta diebus liberabat matrem; at mortuus ſive in utero ſive intra illud tempus, pro abortu dubio proleque dubia habebatur: quo caſu proin renuntiandum voluere à *Leviro* neq; eam in uxorem capiendam. Si ante partum gravidæ fuiſſet renuntiatum, iteranda erat renuntiatio poſt partum; quare ut ſatis conſtaret, utrum gravida relicta eſſet, ex more uſque ad diem 90 ſeu tempus trimeſtre completum, expectandum erat. Interea prioris Mariti bonis, ſed ita ut accederet etiam opificii ſui, ſi quod erat, pretium, alenda fuit, neque renuntiatio, neque nuptiæ ex hac lege interim admittebantur. Proſelytorum fratres filiive ita hac Lege tenebantur, ſi *in ſanctitate* Parentum tam concepti, quàm nati, eſſent: aliter enim fratres invicem in jure Hebraico non habebantur. Viduarum porrò ejuſdem mariti plurium, ſi una à ſuperſtite fratre ſive caperetur in uxorem, ſive renuntiaretur, cæteræ liberæ erant. Quæ in ſpecie tamen obtinuit, ut, ubi inter eas aliæ eſſent Sacerdotalibus nuptiis idoneæ, aliæ minimè, veluti proſelytæ, profanæ, libertinæ; his tantum renuntiare liceret (ſi nollet cunctis renuntiare) atque illas ſibi capere: ne ſc. illarum, ex renuntiatione, dum alias ſibi accipiebat, conditionem ſic vitiaret, ut Sacerdotali generi rite conjugi nequirent. Pluribus vero fratribus demortuis, ſine prole, relictis uxoribus ſingulis, Frater ſuperſtes arbitrio ſuo aut omnes ſibi capiebat, aut renuntiabat omnibus; aut unâ alterave pro lubitu ſuo captis, reliquis renuntiabat. Defuncti Fratris bona alienare Leviro vetitum: quòd ſi ante renuntiationem alius quis Fratriam duxiſſet, verberibus uterque plectebatur. Si ducere Fratriam *Levir* primogenitus nollet, antequam fiebat ſolemnis renuntiatio, cæteri fratres ordine ſuo cuncti rogabantur, qui ſi itidem renuerent, ad primogenitum revertebatur quæſtio, cui dictum: *Ad te attinet præceptum; Aut igitur renuntia more ſolemni, aut ut Affinis hanc cape eam tibi in Uxorem.* Sic quamvis non cogebatur Fratriam ducere, cogebatur ſaltem renuntiare. Si vero primogenitus ſe Fratriæ profeſſus eſſet, nec ducturum ſe eam, nec renuntiaturum, & ad fratrem ſecundum eam relegaſſet, integrum erat ei ſive tertium ſive quartum, ſive ſecundum, pro arbitrio, eligere: neque, niſi omnes reſpueret, priſtinarum nuptiarum dote mulctabatur; quæ ſc. pœna Fratriæ erat, contra Legem hanc reſpuentis. Quòd ſi primogenitus, qui eam duxerat, prole ex ea non ſuſceptâ moreretur; ſuperſtitum primogenitus atque ita cæteri ex hac Lege ei aut mariti fiebant aut renuntiabant. Marci *cap.* 12. *verſu* 19. Cæterùm frater alius ad has nuptias admittendus non erat, præter eum, qui tempore ſaltem fratris demortui obitus jam natus eſſet: *Si habitaverint fratres ſimul* &c. atque adeò poſt Fratris demum fata natus, ſub pœna exciſionis & nomine inceſtus arcebatur à Fratriæ nuptiis, non aliter ac ſi liberos reliquiſſet demortuus, &c. Hac Lege autem, ob dignitatem Regiam, ſive Reges eorum ſive Viduæ Regum; uti & Pontifices, erant ſoluti; ut alia omittam. Pergo ad Renuntiationis ſolemnia: Peragenda illa erat, coram Triumviris minimùm ut Judicibus, iiſque optimo jure Iſraëlitis, ſeu natalibus puriſſimis, id eſt, ex Iſraëlitico genere tam paterno quàm materno natis. Aderant item neceſſariò bini minimùm alii, ut teſtes; ſicque comparebant tum *Levir*, tum Fratria, ſed jejuna. Illa rem integram aperiebat: Tum quæſtione factâ, an trimeſtre effluxiſſet tempus à morte mariti prioris, atque an *Levir* germanus eſſet, monebant Judices de Lege ipſa aliiſque aliquot ſuperiùs dictis; item, ut ſe ô utrinque de ætate, ſi ita ſe res haberet, diſpari reliquiſque, quæ intervenirent manifeſta, incommodis conſiderationem nitent. Et demum expreſsè rogabatur *Levir*, utrum Fratriam vellet ducere & ſemen defuncto Fratri excitare. Eo abnuente. Fratria ſacra in Deuteronomio verba, *Recuſat Levir meus &c.* legebat; dein calceum pedis ejus dextri ſolvens exuebat, atque ita in terram, adverſâ in eum facie, expuebat, ut ſputum à Triumviris faciliùs poſſet conſpici. Legens etiam dein ſtatim ſubjiciebat, *Sic fiat Viro* &c. Eam voce excipiebat & Triumvirorum & coronæ circumſtantis acclamatio trina, *Calceus exutus eſt, Calceus exutus eſt, Calceus exutus eſt.* Unde & domus ejus nuncupabatur בית חלוץ הנעל *Domus ejus, cui calceus exutus eſt.* Ea de re libellus forenſis, quem שטר חליצה ſeu גט id eſt, *Inſtrumentum* ſeu *Libellum calcei exuendi*, appellitabant, à Triumviris Fratriæ conſcribi ſolebat, ut inde conſtaret, eam cuilibet alteri idoneam jam uxorem eſſe poſſe. Habuit autem is ad hunc modum: *Die N mensis N. anno N à creatione Mundi, juxta conſuetum nobis calculum in loco N. Nos Judices ex hac parte, ut conſeſſus fieret Triumviralis, præfecti in forma Judicii conſedimus. Venit coram nobis N. filia N vidua N. & coram nobis adduxit quendam Virum, dictum N. filium N & ad hunc modum nobis effata eſt illa, filia N. Ille N filius N. frater germanus N. mariti mei, dum ego ejus uxor fui. Maritus autem meus dormiit & vitam reliquit Rabbinis noſtris & toti Iſraël. At filium filiamve ſibi hæredem, aut qui nomen ejus propagaret ſuſcitaretve in Iſraële, non reliquit. Ex Lege verò attinet ad N. fratrem ejus jure Leviratus me ducere in uxorem. Dicant igitur ei Rabbini noſtri, ſi me velit ducere, ducat; ſin verò, ut diſcalceatur mihi pes ejus dexter, ſolvam calceamentum ejus & exſpuam in conſpectu ejus. Et manifeſtum ſatis eſt N. hunc fratrem eſſe germanum N. qui demortuus eſt. Et diximus ei, ſi vis jure affinitatis ducere eam, ducas; ſin verò, diſcalceet illa pedem tuum dextrum coram nobis, & ſolvat calceum à pede tuo & in conſpectu tuo expuat. Ille verò reſpondens dixit, Nolo ego jure Leviratus eam ducere. Et ſtatim legit nobis illa N. renuit Levir meus ſuſcitare fratri ſuo, nomen in Iſraël, nec vult me ut Levir habere. Ille etiam nobis legit, non placet mihi eam accipere. Et diſcalceavit illa pedem ejus dextrum, ſoluto ejuſdem calceo & exſpuit verſùs faciem ejus ſputum (quod à nobis cernebatur) ex ore ſuo in terram. Et rurſus legebat bonis illa N ſic fiat Viro, qui non ædificet domum fratris ſui & vocabitur nomen ejus in Iſraël, domus diſcalceati. Et nos Judices, & cæteri univerſi, qui coram nobis jam conſtituti reſponderunt, poſt eam, Exutus eſt calceus, exutus eſt calceus, exutus eſt calceus: tribus ſcilicet vicibus. Atq; hoc ad hunc modum peracto, integra datur ei poteſtas nubendi, ubicunq; voluerit, nec quiquam ei vir interdictus eſt* (hoc nomine) *ab hoc tempore in perpetuum. Rogavit autem illa N. à nobis libellum hunc Renunciationis ſeu Calcei exuti, quem ſcripſimus, obſignavimus eiq; dedimus, ut eo fruatur juxta inſtitutum Moſis & Iſraël,* Nomina dein ſua teſtes ſubſcribebant, qui hic etiam fœminæ, ſervi, minores (modò per ætatem ſciens teſtaretur) eſſe poterant, quod rarò aliis in rebus permiſſum. Titulus formulæ hujus, apud Maimonidem eſt, uti diximus. Moſes autem Cotzenſis, hanc fuiſſe formulam expreſsè ait, quâ uſi ſint veteres. Vocatur verò & שטר חליצה *Shetar Chalitza*, id eſt, *Contractus ſcriptus de Calceo exuto*: è qua voce *Shetar* Judæi Anglienſes *ſtarrum* fecere, unde ſexcenties in tabulis Henrici III. ac Eduardi I. publicis, *N. Judæus per Starrum ſuum recognovit* &c. Interim vetuſtior & brevior formula, in Gemara Hieroſolymitana *ad tit. Sanhedrin cap.* 1 *fol* 19. *col* 1. habetur, hæc: *In Conſeſſu N. & N. &c. exuit calceum illa N. illi N. filio N. coram nobis, ſcilicet coram nobis adduxit illa illum & ſolvit calceum pedis ejus dextri & expuit coram nobis ſputum, quod à nobis cernebatur, in terram & dixit, ſic fiat Viro, qui non ædificet domum fratris ſui.* De Calceo verò ipſo hoc in ritu adhibito, diſtinctiones habent Magiſtri ſubtiles, ut vidimus ſuprà in voce *Impilia*. At cùm *Levir* Fratriam ducebat, formulâ hujuſmodi eam dotabat; ſed regulariter ex fratribus demortui bonis ſeu dote ipſa, quâ Maritus priſtinus eam dotarat, adjecto etiam pro *Leviri* lubitu incremento: *Die N. menſis N. &c. N. Filius N. venit coram nobis, & ad hunc modum locutus eſt nobis. Frater meus germanus dormivit, & vitam Rabbinis noſtris & toti Iſraëli reliquit, at filium aut filiam, qui ei hæres eſſet & ſuſcitaret nomen in Iſraël, minimè reliquit. Sed reliquit uxorem hanc, cui nomen eſt N. filia N. Et ad me ex Lege attinet, ut ad* Levirum, *eam ducere, ſecundùm illud quod ſcriptum eſt in libro legis Moſis*. Levir ejus ingrediatur ad eam & *aſſenſum præbuit illa, ut jure Leviratus jungeretur N filio N. Leviro ſuo, ad ſuſcitandum nomen in Iſraël, juxta id, quod ſcriptum eſt*, Et erit primogenitus, quem pepererit, ſurget nomine fratris ſui defuncti &c. *Et adſcribit dictus N. Levir dictæ N Fratriæ ſuæ, argentum Zuzorum ducentorum, qui competunt ei, utpote qui adſcripti ſunt ei in dotali inſtrumento à marito ſuo priori; & adjecit inſuper ex ſuo, usq; ad valorem N. Et bona, quæ ſecum attulit ipſa Sponſa &c.* Quæ verò ſequuntur, in formula Virginali, de qua nos alibi, etiam heic adhibebantur. Singulare autem jus Fratriæ hujuſmodi fuiſſe neceſſe erat. Nam cùm dos priſtina ei, utpote jam viduæ, denuo à *Leviro* eſſet conſtituenda, fieri nequibat, quin, ſi priori marito virgo jungeretur, adeoque dotem acciperet virginalem, eam itidem ibi inſtauratam à Leviro, tametſi vidua, haberet. Quòd ſi ita eveniret, ut dotem haberet à marito priſtino conſtitutam nullam, tunc à Leviro eâ dem ipſâ ſummâ erat, quâ alia quæ unque vidua, dotanda, &c. Hæc ex Hebræorum ſcriptis, ut & plura alia, Ib. Seldenus *Uxor. Ebraic. lib* 1. *capp.* 12. 13. 14. 15. & *lib.* 2. *cap.* 10. V. quoque infrà in voce *Vidua*.

Levis, nomen illuſtris in Gallia Familiæ, plures lineas complexæ: e quibus duæ præcipuæ. Prior Ducum *de Ventadour*, qui prius Domini & Comites *de la Voute* dicti erant, atque Villarium Comitatum prætendebant, quem Philippus II. Vicecomes *de Lautrec*, ob matrem Eleonoram *de Villar*, à Duce Sabaudiæ, obtinuerat, ſed ejus nepos Johannes vendidit. Altera linea eſt Dominorum *de Mirepoix*, qui ab expeditionibus in Albigenſes titulum *Mareſcallorum Fidei* aſſumſerunt; ut juxta enatos ramos prætercam. Priorum ſeries hæc eſt: Ludovicus *de Levis*, Com. *de Villars*, ex Blanca (fil. Ludovici Com. *de Ventadour*,) genuit Gilbertum I. *de Levis* Com. *de Ventadour*: quo, & Jacobe *du Mas* (fil. Jacobi *du Mas* Dn. *de l'Isle*) genitus Gilbertus II. uxorem habuit Suſannam *de Leyre* (fil. Jacobi *de Leyre* Dn. *de Cormillon*) ex ea pater Gilberti III. *de Levis* & primi Duc. *de Ventadour*. Huic Catharina Montmorencia, (fil. Annæ Ducis Montmorencii Conneſtabilis Galliæ, defuncti A. C. 1567.) Annam *de Levis* filium peperit, Duc. *de Ventadour*: qui, junctâ ſibi Margarethâ Montmorenciâ, (fil. Henrici I. Ducis Montmorencii, Conneſtabilis itidem) cognatâ, genuit Henricum Ducem *de Ventadour* (cui uxor obtigit Latin. *de Lucenburg de Piney*) Carolum M. *de Annonay*, Franciſcum Com. *de Vauvert* (n. & den. A. C. 1622.) Franciſcum Chriſtophorum Com. *de Brion*, Annam Abbatem, Ludovicum Herculem, Catharinam (uxorem Juſti Henrici Dn. *de Tournon*, Com. *de Rouſſillon*) & Mariam Abbatiſſam, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p. 108.*

Levita, in genere dicebantur poſteri Patriarchæ Levi, in ſpecie Miniſtri ſacrorum, Sacerdotibus ex eadem familia, ſed per Aaronem, oriundis, ſuccenturiati, quorum officium, Moſis tempore, cum in Deſerto Iſraelitæ errarent, erat Tabernaculo inſervire, hoc modo. Cum tres fuiſſent filii Levi, Gerſchon, Kehath & Merari: Gerſchonitarum erat, *portare aulæa tabernaculi & tentorium conventus, tegumentum ejus, & tegumentum melinum ſuper eo impoſitum, & tegmen portæ tentorii conventus, Et tapetes vallatos atrii & tegumentum in janua portæ atrii* &c. Numer. *cap.* 3. *verſu* 25, 26 Kehathitarum erat, curare & portare *res ſanctas ſanctarum, arcam teſtimonii, menſam panum, lychnuchum luminaris, altare aureum, omniaq; inſtrumenta miniſterii, quibus miniſtrare ſolebat in Sanctuario.* Ibidem *verſu* 4. & *ſeqq.* Meraritæ tandem deſtinati erant, ad portandos *aſſeres Tabernaculi & tranſtilla ejus, columnasq; & ſtylobatas ejus: Columnas item atrii* &c. Ibidem *verſu* 31, 32. Poſtquam vero tempore Davidis Iſraelitæ promiſſam terram quiete poſſiderent, & Tabernaculum fixam haberet ſedem, Rex *Levitarum* quibusdam *theſauros domus Dei* cuſtodiendos dedit, 1. Chron. *cap.* 26 *verſu* 20. Alios, *moderatores ac Judices*, nonnullos *Janitores*, quosdam *laudantes Jehovam inſtrumentis*, conſtituit, 1. Chron *cap.* 5. *verſ.* 4. E quibus poſtremi, *Muſici* alibi dicti, *byſſo induti* leguntur, 2. Chronic. *cap* 5. *verſu* 12. diviſi in 24. ordines, uti videre eſt, ex 1. Chron. *cap.* 25. quemadmodum & Janitores ſacri, 1. Chron. *cap.* 26. qui omnes ſorte lecti munus obibant. Iidem Davidis tempore ab anno vigeſimo ætatis, ſacris initiabantur, 1. Chron. *cap.* 23 *verſ.* 26. cum Moſis ævo annus vigeſimus quintus exſpectandus eſſet. Quæ ut exactius noſcantur, varii circa illos gradus ac periodi obſervandæ veniunt. Omnes *Levitæ, à nato uno menſe*, offerebantur Domino, Numer. *cap.* 3. *verſu* 15. Poſtea *à nato viginti quinq; annos*, per impoſitionem manuum, conſecrabantur & admittebantur, *ad militandum militiam in miniſterio tentorii conventus*, Numer *cap.* 8. *verſu* 24. Imponebant autem iis manus *filii Iſraëlis*, *verſu* 10. id eſt, ut Gharku ibi interpretatur, *Primogeniti Iſraëlis*, qui erant q. Eccleſia repræſentativa, quo alludens Apoſtolus Eccleſiam Chriſti vocat *Eccleſiam Primogenitorum*, Hebr. *cap.* 12. *verſu* 23. Et eodem tempore, *ſeparabantur è medio filiorum Iſraëlis, ut eſſent Dei Levitæ*, Numer. *cap.* 8. *verſu* 14 quâ voce uſus eſt Spiritus S. Actor. *cap.* 13. *verſ.* 2. de Barnaba & Paulo. Ita ergo conſecrati & ad miniſterium ſacrum admiſſi, quinque annis, uſque ad annum æt. 30. in rebus ad Miniſterium pertinentibus exacte erudiebantur: à trigeſimo dein uſque ad quinquageſimum, functionem ſuam obeuntes, *opus faciebant in tentorio conventus*, Numer. *cap.* 4. *verſ.* 3. Poſtea laborioſo quidem Tabernaculum portandi officio ſoluti, nihilominus otioſi non agebant: Circa Tabernaculum enim caſtra metabantur. Cantorum officio defungebantur, & juniores Levitas, velut Epiſcopi ac Inſpectores eorum, in ſacris inſtruebant. Ad quos gradus reſpicere videtur Apoſtolus, cùm ait 1. Tim. *cap.* 3. *verſ.* 13. *Nam qui bene miniſtraverint, gradum ſibi bonum acquirunt, & multam loquendi libertatem* &c. Simile quid in Veſtalibus Romanis obſervavit Dionyſ. Halicarnaſſ. *lib* 2, quæ in officio ſuo 30. annos perdurantes, 10. primis annis diſcebant, 10. ſequentibus miniſtrabant, & decem poſtremis juniores erudiebant: ita nihil tam ſacri, quod ſimia DEI non imitari conaretur. Vid. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 1. *cap.* 5. Apud Anaſtaſium Biblioth. *Levita Sedis Apoſtolicæ*, conſecratus Valentinianus II. Pontif. Rom. antequam Papatum nactus eſſet, memoratur in *Vita* ejus, V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* in hac voce, ubi Diaconis in Eccl. Chriſt. id nominis datum paſſim notat. Hinc *Levitandrium*, V. ſupra *Lebeta*.

Leunclavius Joannes, Amelburno Weſtphalus, Legatione Turcicâ, & *Pandecte Turc.* ac *Jure Græco-Romano*, editis celebris: de quo Vide Gerhard. von Maſtricht *Hiſt. Juris Eccl. num.* 408.

Lex, adeo: *Leges* ferendi mos hic erat. Apud Romanos, Magiſtratus *Legem* laturus, ſcribebat eam domi & cum peritis conſultabat, ne quid contra populi rem aut voluntatem ſanciret: ne forte pugnantia capita ſimul ferret, neve quid, quod vetus aliqua *Lex*, ſi ferretur, inane infirmumque juberet eſſe (erb, quæ poſtea ferretur, ſuperiores omnes, præter Sacratas, abrogabat) ne curationem, poteſtatem, commodumve aliquod ipſe ſibi ſuâ *Lege*, aut collegis, cognatis, affinibus mandaret: etiam illud cavebat, ne pluribus de rebus, quæ non ejusdem generis viderentur, unâ rogatione ferretur: addebatur & illa exceptio, ut ſi quid jus non eſſet rogari, ne eſſet rogatum: Item, ſi quid contra alias *Leges* ejus *Legis* ergò latum eſſet, ut ei, qui eam *Legem* rogaſſet, impune eſſet. Scriptâ ſic *Lege*, Legislator bene de Rep. ſentiens, antequam eam promulgaret, referebat ad Senatum, ut hic de ea ſententiam ferret: popularis vero ac ſeditioſus Magiſtratus ſæpe, prætermiſsâ aut ſpretâ ejus auctoritate, *Legem* rogabat. Promulgabatur dein *Lex*, id eſt, in publico ponebatur, ut, inſpicere qui vellet, inſpectam conſideraret; non ſolum, ut intercedi poſſet, ante quàm ferretur, verum etiam, ut aliquanto ante ſtatuere cuivis liceret, utrum, cùm ferretur, antiquanda, an accipienda eſſet. Spatium promulgationis trinundinum erat, id eſt, per tres nundinas, ut etiam à ruſtica plebe ter legi cognoſcique *Leges* poſſent. Poſt tertias itaque nundinas, Magiſtratus in eum locum, ubi *Leges* laturus erat, ſive in Forum, ſive in Campum Martium, populum convocabat; ubi cum *Legem* Præco, ſubjiciente Scribâ, recitaſſet, tum primum quidem is, qui *Legem* promulgarat, populo ſuadebat, ut rogationem acciperet, ſed poſt eum alii, non privati modò, quibus ab eo, quo Magiſtratu concio daretur, verùm etiam quandoque Magiſtratus ipſi, pro ſuo quisque ſenſu, vel ſuadebant, vel diſſuadebant: tum prælucentibus Sacerdotibus & divina exponentibus, urnâ deferebatur, in quam ſive Tribuum, ſi Tributis Comitiis *Lex* ferretur; ſive Centuriarum, ſi Centuriatis, nomina conjiciebantur: deinde ſortibus æquatis, ſortitio fiebat; quæque prima vel Tribus vel Centuria, quæ ſecunda, quæ tertia, de ſitella exiiſſet, eundem, quem ſors dederat, in ferendo ſuffragio locum tenebat: hæc dum agerentur, ſi quis Tribunus Pl. *Legi* vellet intercedere, locus erat. Poſtea, dum nihil ſupereſſet, quam ut populus ſententiam ferret, dicebat is, qui *Legem* ferebat: *Si vobis videtur, diſcedite Quirites*, nempe in ſuam quisque Tribum, in qua erat ſuffragium laturus. Cum ſuffragia lata eſſent, etiam privati homines, qui de *Lege* laborabant, ne quid fraudis committeretur, ipſi aut tabellas dinumerabant, aut dinumerantibus aliis præerant, quod *diribere* vocabatur: Ciſtis autem ſuffragiorum cuſtodiendis *Nongenti* præerant. Sic ſuffragiis in utramque ſententiam dinumeratis & diribitis, numeroque eo cum punctis notato, cujus Tribus aut Centuriæ voluntas cognoſcebatur, eaque à Præcone renunciabatur, & eadem in reliquis ratione ſervatâ ex majore earum numero vel antiquabatur vel ſciſcebatur. *Lex*: ſcita & accepta, omnium civium jurejurando confirmabatur, ac tandem in æs incidebatur. Hactenus ſtante Rep. quæ poſtquam unius imperio parere cœpit, *Quod Principi placuit, Legis habuit vigorem*, l. 1. *D. de Conſtitut. Principum.* In promulganda tamen *Lege* laudatiſſimi Principes Theodoſius & Valentinianus, certam voluerunt obſervari formam, quam vide *l.* 8. *Cod. de Legibus & Conſtitut. Principum.* Apud Athenienſes, quotannis primo primæ Prytaneias conventu, die 11. Hecatombæonis, ferebantur *Leges*: Primum περὶ τ̃ βουλευτῶν, de Senatu Quingentorum. Deinde, de ipſa Republica: Poſtremò de Magiſtratibus, Idque hoc ordine: Primum rogabatur populus, an ſatis eſſet *Legum* de Senatu, atque an eæ placerent: poſtea περὶ κοινῶν ſeu *de Rep.* demum περὶ τ̃ πολιτευομένων, ſ. *de Magiſtratibus.* Quòd ſi *Legum* ſatis non eſſet, novæ ferebantur, ſi quæ jam ante latæ erant, non placerent, improbarenturque, has antiquabant veteres & abrogabant, novasque in veterum locum ſufficiebant. Eligebantur autem decem numero, e ſingulis Tribubus unus, qui *Leges* ſcriberent, & Scriba, qui in Senatu proque concione recitaret. Hi Nomothetæ, in Senatu cauſam dicebant, deque ea primùm diſceptabant, apud *Quingentos*, ut illam iis approbarent, neque enim ſine hoc Senatus probuleumate rogari potuiſſet, e Solonis lege, populus. Approbatis Senatui *Legibus*, Prytanes primam concionem habebant 11. die Hecatomb. ut populus ſecundùm probuleuma Senatus ſciſceret, utrum novas ferri leges vellent, nec ne. Si decreviſſet, novas eſſe ferendas, illæ pro concione legebantur à Scriba: proponebantur dein publicè, ad Archontum Eponymorum ſtatuas; quæ in urbano erant Ceramico, prope Quingentorum Curiam, ſoque quotidie, uſque ad tertiam primæ Prytaneiæ concionem. Si qua abroganda erat *Lex*, ei quinque ex univerſis Athenienſibus eligebantur Patroni jam tum ab ipſa prima concione. Demum Prytanes tertiam indicebant concionem & Proëdri ad populum referebant ea de re, atque à Scriba pro concione legebantur *Leges*, ut cuique liberum eſſet contra dicere. Tum igitur, quisquis volebat, *Leges* ſuadebat & diſſuadebat, & ſi quâ vetus abroganda erat, nominatim quinque illi, de quibus modò, pro lege antiquanda decertabant: Tandem expenſis utrinque rationibus, Populus, quas *Leges*

vel antiquari, vel ferri è re ſua fore credebat, tradendas ſciſcebat Nomothetis, ut Nomothetæ *ἐπιχειρ*, ſi quidem illis placerent, vel contrà antiquarent, ſi non probarentur. Quare tertiâ primæ Prytaneiæ concione, oportebat Proëdros referre de ſortitò deligendis Nomothetis, qui jurati leges à prioribus 10. Nomothetis vel potiùs *Thesmothetis*, ut illos Græcus Interpres Ariſtophanis vocat, ſcriptas & publicè propoſitas, ſuo calculo vel probarent, vel antiquarent: Eligebantur autem mille & unus, ac de publico pecuniam accipiebant, qui uti *Leges* probaſſent improbaſſentve: ita illæ ratæ erant vel antiquabantur. Quæ dein placuiſſent, in Porticu Regia ſcriptę publicè extabant, ut cuilibet eas inſpiciendi copia eſſet. Priùs autem, quàm mortales neſcirent literas, *Leges* cantaſſe, ne obliviſcerentur, conſtat, quod etiam ſuâ ætate apud Agathyrſos moribus obſervatum fuiſſe, teſtis eſt Ariſtoteles *Probl. tmem.* 19. *Probl.* 28. Solonis *Leges* quod attinet, autographa earum in Acropoli aſſervabantur, antigrapha verò & exemplaria earum in Curia ac in Foro erant repoſita. Scribebantur autem illæ *Βυστροφηδὸν*, ſic ut primus verſus ſcriberetur à ſiniſtra ad dextram, ſecundus à dextra ad ſiniſtram Hebræorum more, & ita deinceps alternis, quomodo boves actus ſuos in arando peragunt: unde facilè intelligitur, quinam *οἱ κύρβεις* ſive *κύρβεις νόμοι* fuerint dicti, V. ſuprà in voce *Axones*. Nec omittendum, periculoſæ plenum opus aleæ fuiſſe, Athenis *Legem* rogare; ſi enim ea damnoſa judicaretur, qui rogabat multabatur, ſi ante exactum à *Lege* lata annum fuiſſet accuſatus: eò autem elapſo accuſari quidem poterat, ſed manebat indemnis. Accuſator verò, qui *Legi* intercedens causâ cadebat, mille drachmas ſolvere tenebatur &c. V. Sam. Petitum *Comment in LL. Atticas lib.* 2. *tit.* 1. Franc. Roſſæum *Archæolog. Att. l.* 3. *c.* 1. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. paſſim* &c.

Lex Caroli, cujus meminit Joann Hocſemius *in Adolpho à Marca Epiſc. Leod. cap.* 5. V. ſuprà *Jus Caroli.*

Lex Caſtrenſis ſive *Militaris*, vel *Curia*, dicta eſt Lex quam Daniæ Reges, præter *Legem Danicam* dictam, in Dania, propriam habuere, pro Aulæ ſuæ Miniſtris, acceptam à Kanuto Magno Rege, Swenonis filio Dan. Norveg. & Angliæ R. quam ille peculiari libello deſcripſit, editam à Stephano Stephanio; quamque, ſub nomine *Juris aulici Norvvagici*, vernaculè & Latinè edidit Petrus Dolmerus. *Witherlogh* eam appellant Dani, quaſi *Witarum* ſeu *Juthorum Legem*. V. C. du Freſne in voce *Biterlogh*, item *Lex Danica*.

Lex Martiana, cujus mentio apud Galfridum Monumeth, *de Orig. Britannorum l.* 1. *c.* 20. à Guintelini R. uxore *Martia* condita, ab Alvredo inter cœteras Merciorum Leges relata eſt. In *LL.* vernaculis Gulielmi Nothi *cap.* 1. *alibiq; Lex Mercia* dicitur: à *Marcia* enim præfata, provinciam *Merciorum* hincque *Legem Merciam*, dictam eſſe, docet Joa. Bromptonus, apud Eunu. V. ubi de *Merciis*.

Lex Molmutina. V. infrà in voce, *Molmutius*.

Lex Oleronenſis ſeu *Lex maris*, Seldeno Richardum I. Angl. R. auctorem habuit, quem eas *Leges Oleronianas* condidiſſe, aſſerit *Diſſertatione ad Fletam deq; Maris dominio lib.* 2 *cap.* 24. Secundùm alios, Eleonora Aquitaniæ D. poſt reditum e Syria, illas inſtituit, iiſq; *Rotuli Oleronis* appellati nomen indidit; ſed genitus eâ Richardus modò dictus, acceſſione aliquâ locupletavit. Edidit eas Rothomagi primùm, dein Burdigalæ A. C. 1647. Cleyracus: in Anglicum ſermonem jam pridem verſæ ſunt; Gallicas MSS. ſe habere, teſta ur Car. du Freſne *in Gloſſario*. V. in voce *Olero*

Lex Romana, V. *infrà*: ut & de Lege *Salica* & *Viſigothorum*.

Lexiarchi, Græcè *Ληξιάρχοι*, dicti Athenis, qui cum alios, tum eos, qui jam ſuæ tutelæ facti erant & jam poterant *ἄρχειν τῆ ληξέως*, i. *hæreditatis paternæ*, ſicque *αὐτεξούσιοι* ac ſui juris erant & de facultatibus ſuis ipſi ſtatuere poterant, in album civitatis, *ληξιαρχικὸν* hinc dictum, inſcribebant, Poſtellus *de Magiſtr. Athenienſ capp.* 11. & 8. Nempe *Lexiarchicum*, ſubint. *album*, Gr. *ληξιαρχικὸν λεύκωμα*, dicebatur Athenis album civitatis, cui, poſt tertiam profeſſionem anno æt. 20. factam, Juvenes inſcribi ſolebant, & ab hinc ſui erant juris, mittique ad negotia poterant. Prima autem profeſſio liberorum ſeu relatio *εἰς τοὺς φράτορας*, fiebat intra ſeptimum annum: Secunda, cùm ſcribebantur in Ephеborum album, anno 18. Qui *Lexiarchico* inſcribebantur, dicebantur Græcis *ἐγγράφεσθαι εἰς ἄνδρας*, i. *tranſcribi in viros*. Iidem vocabantur *δοκιμασθέντες*, quia priùs nullius nomen huic albo inſerebatur, quàm ſtatum conſtaret natum eſſe parentibus civibus Atticis, aut ſecundùm leges adoptatos: itaque populares jurati inſcribendum judicabant. Fiebat inſcriptio à Demarcho, apud quem liber hic aſſervabatur: idque ante Panathenæa, primis ineuntis anni diebus. Accipiebant verò, qui inſcribebantur, tabellam buxeam, in qua nomen uniuſcujuſque & paterni quoque populi, ad quem ille pertineret, erat inſcriptum. Sequebatur juſjurandum Ephеborum, in æde Agrauli, de quo V. ſuprà in voce *Ephebi*, & plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas, lib.* 2. *tit.* 4. Origo nominis *ἀπὸ τοῦ ἄρχειν τῆ ληξέως*, qui enim ſui juris facti erant, poterant hæreditatis paternæ ſeu *τῆ λήξεως*, ita enim *facultates* vocatæ, ut apud Suidam videre eſt, *ἄρχειν*, V. Franc. Roſſæum *Archæol. Attica l.* 5. *c.* 13. & Fr. Gouldmannum *Dict. Lat. Angl.* ubi quoque *Ληξιάρχων* meminit, quos dicit fuiſſe Magiſtratum Athenis, qui tum illos, qui ætatem ad Magiſtratus gerendos aptam habebant; tum eos qui jam ſuæ tutelæ facti, in album civitatis inſcripſerint. Habebat autem quiſque Demus ſuum *Lexiarchicum* &c.

L. I.

LIB. in notis antiquis, *libertas*, *libertus* vel *liberti*, &c. L. I. D. A. C. *lex Julia de adulteriis coërcendis*. LITR. *Litera*. L. M. D. *Locus mortuis dedicatus*, vel *locus manibus dicatus*. L. M. E. *lex mecum eſt*, &c. Fr. Gouldmannus.

Liaculum, apud Vitruvium *lib.* 7. *cap.* 3. *Sed & baculorum ſubactionibus fundatæ ſoliditates, marmoruq; candore firmo levigatæ, coloribus cum politionibus inductis nitidos exprimunt ſplendores*: politio eſt, ſeu tectorium, cui inducebantur colores. In *Gloſſis* verò, inſtrumentum eſt, quo Vett. ſubigebant & fricabant tectorium opus, inductum calci & arenæ, quibus parietes linebant: Græcè *λειαντήρ*, à verbo *λειῶ*, unde *liare* fecerunt Latini, quod eſt tectoria inducere & polire. Tertullianus, *liare ciſternas*, &c. Nempe linebant primò calce & arenâ parietes, deinde inductum tectorium fricabant ac ſubigebant *liaculis*, ſeu inſtrumentis levigando tectorio excogitatis. V. Salmaſium *ad Solinum paſſim*, inprimis *pag.* 1229.

Liardus, apud Nicol. Uptonum *de Militari Offic. l.* 5 *p.* 131.

En Saffadinus vidit quando Saladinus,
Ictu Ricardi petiit poſtrema liardi:

equum notat, coloris griſei, Gall. *gris pommelé*. Ital. *leardo*. Jul. Scaliger *Exercit.* 325. *num.* 15. de colore cinericio: *Griſum vulgus vocat, Itali bretinum voce Gothicâ, noſtri Germani Grau, Columella in aſino murinum, in equis glaucum Virgilius, leardum vulgus Italiæ*. V. Car. du Freſne *Gloſſar.* ubi eundem colorem in ſex alios dividi addit, ex Claudio *Corte* Italo *del Cavallerizzo l.* 1. *c.* 13. Idem monetæ Gallicæ minutioris nomen. Et quidem *Parvi Liardi Delphinatus*, Gall. *Petits Liards du Dauphiné*, Denarii ſibi dicti *Liardi*, pretii 3. den. Turon. cum cruce inter bina lilia & binas coronulas, ac *Inſcr.* SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM; in averſa parte, cum Delphino, & *Inſcr.* LUDOVICUS FRANCOR. REX: cuſi ſunt ſub Ludovico XI. ut & *Parvi Liardi Franciæ*, Gall. *Petits Liards de France*, in quibus loco Delphini parvulus Rex pallio involutus enſemq; manu tenens, cum eadem *Inſcr.* conſpicitur. Origo nominis quibuſdam arceſſitur à Miliareſiis Gręcanicis, aliis à Richardo I. Angl. R. quem ob animi generoſitatem *Audacem* cognominabant, ſeu Gallicè, ut tum efferebant, *li hardy*. V. eundem in voce *Miliarenſis*, item *Moneta*, ut & Hautenum *de Monetis Franciæ paſſim*.

Libamen, inter tria Sacrificiorum genera memoratur Exodi *cap.* 29. *v.* 40. & Num. *c.* 15. *v.* 3, 4, 5. Nempe vel pecudes, vel fruges, vel olei ac vini liquores Deo offerebantur: quorum illæ ad aram mactabantur, iſtæ ſacro ritu templo inferebantur, parsq; earum adolebatur, hi autem ſacrificiis affundebantur, ac in altari Deo libabantur. Et ſacrificia quidem ex frugibus conſtabant ex ſimila, cui affundebatur oleum, thurisque odores addebantur. At *libamen* ex vino affundebatur holocauſtis & ſacrificio votivo & ſpōtaneę oblationis & infeſtis; quibus etiam munus dapale adjungebatur. In ſacrificio autem pauperum pro reatu, decima ſimilæ, ſine olei ac thuris libamine, offerebatur. Levit. *c.* 5. *v.* 11. & 12. Quibus omnibus quid ſignificatum fuerit, V. apud Commentatores ſacros. Apud Gentiles, *Libatio*, dicebatur olim in ſacrificiis, cùm poſt immolationem, id eſt, molæ in caput victimæ collocationem, Sacerdos vinum aſperſurus, priusquàm id affunderet, ſimpulo vel ſimpuvio ligneo aut fictili admodum parvo & ipſe leviter *delibabat*, & adſtantibus guſtandum deferebat, ut pariter libarent. Quo facto reliquum vini thure permixti, in caput victimæ, inter cornua, effundebatur: Unde Virgilius,

— — — *Media inter cornua fudit;*

exclamante aliquo voce clarâ: *Macta eſt hoſtia*, i. *magis aucta* magis accepta Diis; à qua voce *mactatio* forte nomen accepit. Statim enim poſt audita hæc verba, mactabatur hoſtia, hoc modo: Setas inter cornua victimæ manu evulſas, tanquam *prima libamina* projiciebat in ignem Sacerdos, converſusque ad Ortum, obliquum cultrum à fronte victimæ ad caudam ducebat, tandem eam Diis exhibitam ac dedicatam jubebat jugulare miniſtros. &c. V J. Lipſium *Poliorc. lib.* 5. *cap.* 10. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l* 3. *cap.* 39. Thom. Godwynum *Anthologia Rom. lib* 2 *ſect.* 2 *cap.* 19. &c. Propriè autem *libare*, ſignificat *fundere in ſacrificiis*; inde pro *ſacrificare* per Synecd. ſumitur. Iſidoro à *Libero* patre, cui vinum libabant, quia vitem reperiſſet: Aliis quaſi *labiare*, id eſt, primis labris guſtare, dictum videtur. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Anglico*.

Libanius, apud Olympiodorum, *ἄκρος πολιτικὸς*, ut eum hic auctor vocat, cùm, pollicitus abſque armis aut militibus *κατὰ βαρβάρων ἐνεργεῖν*, *contra Barbaros agere*, artis ſpecimen ex voto edidiſſet & promiſſa impleviſſet, facti hujus famâ longè diditâ, Placidiæ juſſu eſt occiſus. Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*. V ſuprà ubi *de Conſecratione*.

Libare Oſcula, apud Virgilium *Æn lib* 1.

Olli ſubridens hominum ſator atq; Deorum
Oſcula libavit natæ:

quid ſit, pulchrè Servius exponit *ad h. l. Sanè multi volunt ita intelligi, ut ſummum oſculum filiæ dederit, id eſt, non preſſum, ſed ſumma labella contingens: ſed ita ajunt, tum hilarus Iupiter vultus natæ libavit, id eſt, contigit, ſcilicet ut nos ſolemus cum blandimentis quibusdam ſiniſtram maxillam contingere liberorū ac deinde ad*

os noſtrum

noſtrum dextram referre. Ergo libavit meritò, quia partem videlicet, non totos contigerat: ut oſcula dixerit, quaſi minora ex teneritra filiæ ora, ut ora diminutivè oſcula. Nempe non eſt. *oſcula ſummatim & leviter dare*, ſed *ora leviter & ſummatim tangere*. Quo ſenſu, *oſculum pueri à Jove delibatum*, Suetonius dixit, *in Aug.* Idem *in Galba*, hoc blandimenti genus attingens, *Conſtat*, inquit, *Auguſtum puero adhuc ſalutanti ſe inter æquales apprehenſa buccula dixiſſe. καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ.* Hic enim, *bucculam apprehendere*, idem cum, *oſculum libare*, vel *delibare*. Aliud verò erat, *Jacere* ſeu *Jactare oſcula*, ut vidimus. V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Probo*; ubi *oſculum*, pro *parvo ore*, nonnunquam occurrere, docet, ex Martiali,

Ipſaq; crudeles ederunt oſcula morbi.

Et Ovid.

—— —— videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis.

Libella, in re nummaria, olim decima fuit pars denarii: Ita enim Varro *lib. 4. de L. L. Nummi denarii decuma* Libella, *quòd libram pondo as valeat, & erat ex argento parva. Sembella, quòd ſit* Libellæ *dimidium, quòd ſemis aſſis. Teruncius à tribus unciis, ſembella quod valet dimidium, & eſt quarta pars, ſicut quadrans aſſis.* Unde videntur fuiſſe primò nummuli argentei: poſtea cùm frangi argentum in exiguitatem tantam diſpliceret, vocabula ſunt retenta in rationibus argenteæ pecuniæ, ne quid ibi ſcilicet nominaretur, præter argentum, etſi res eſſet ex ære; ut hodieque paſſim nummos imaginarios in ore habemus, quos fuiſſe olim credibile eſt, nunc cùm formentur nuſquam, ad ſummulas, quas valent, in ea, quâ utimur, pecuniæ compendio velut enuntiandas, revocantur & retinentur. Ita ergo ſummarum auctoribus Romæ æs excurrens ultra denarium, victoriatum, ſeſtertium, *Libella, ſembella* vel *ſingula teruncius* dicebatur, pro aſſe *Libellam*, pro ſemiſſe ſembellam, pro quadrante teruncium ponendo, quamdiu denarius decem, victoriatus quinque, ſeſtertius duobus & dimidio aſſibus æſtimatus eſt. Poſtquam verò denarius ſedecim, victoriatus octo, ſeſtertius quatuor aſſium facti & ad æs excurrens denarii denotandum tranſtulerunt vocabula & notas ærariæ rationis, hæſerunt in rationibus ad ſeſtertium *Libella*, ſembellæ, teruncii. Quæ enim pro decima, viceſima, quadrageſima denarii parte in æreis nummis fuerant, eaſdem partes ſeſtertii in ære ſuſtinere jam jubentur. Voluſius. *Libella dicta creditur, quaſi puſilla libra. Nam quum olim aſſes librales eſſent, & denarius decem aſſes valeret, & decima pars denarii libram, ſingula ſelibram, teruncius quadrantem haberet; ſive denariaria, ſive ſeſtertiaria ratio conficeretur, iiſdem notis, id eſt, libellarum & ſingularum & terunciorum, præpoſitâ notâ denarii vel ſeſtertii, ut erat ratio æra exprimebantur. Poſteaquam in ſedecim aſſes denarius diſtributus eſt, denariaria ratio expeditius confici cœpit, ut ſuprà dictum eſt: ſeſtertiaria manſit ſub iiſdem notis, auctâ tamen computatione. Hæc quoque* Libella *in duos velut ſemiſſes, quæ ſingulæ vocantur & quatuor velut quadrantes, qui teruncii, dividitur.* V. Joh. Fridericum Gronovium *de Pecunia vet. lib. 2. cap. 1. lib. 3. cap. 12.* &c. De *libella* verò fabrorum, à Theodoro Samio inventâ, Plinium *lib. 7. cap. 56.*

Libellatici, adde: His pejores *Sacrificati*, qui iiſdem thus adolebant; ut & *Mittentes*, qui incenſum in ignem mittebant. Vide Dominic. Macrum *in Hierolexico*. Nihilominus in eos graviter Cyprianus invehitur, ut qui, *etſi nefandis ſacrificiis manus non contaminaverant, libellis tamen conſcientiam polluerent* &c. Duo eorum genera diſtincta facit Suicerus. I. eorum, qui Chriſtum negarent, ac libello dato, ſe non eſſe Chriſtianos affirmarent, ut hac ratione ſupplicia effugerent, atque horum meminit Cyprianus *de Lapſis pag. 244. & Epiſt. 31. pag. 57.* II. eorum, qui Chriſtum faterentur; pecuniâ vero redimerent, ne cogerentur Diis ſacrificare; quales, *libello* à Præſidibus accepto, periculum effugiebant. Et de his idem agit *Epiſt. 52.* V. quoque Albaſpinæum *lib. 1. Obſervat. 21.* & Dela Cerda *Adverſ. ſacr. c. 139. n. 2.*

Libelli, apud Suetonium *Nerone cap. 52. Venere in manus meas pugillares* libellique *cum quibuſdam notiſſimis verſibus ipſius chirographo ſcriptis*: chartæ ſunt viliores, quibus olim eruditi utebantur, quando primùm aliquid componebant, ut opus emendatum in chartam mundiorem referrent. Epiphanius σχεδάρια vocat, at quæ opus correctum excipiebant, πυκτίδας, *in fine Operis*. Apud Statium verò *Epiſt. Sylvarum lib. 1.* præmiſſâ, *libellus* vocatur opuſculum unius paginæ, *non aliunde*, ut ait Barthius, *quàm quòd Romanâ ſcribendi ratione pauci verſus magnam membranam implerent.* Sic Auſonius quartum hodie ſuum Eidyllion pariter vocat &c. Apud Jurecoſſ. variè vox ſumitur, inprimis de iis, quibus Principi aut Magiſtratui ſupplicatur. Hinc *Libellenſes*, qui libellis aut ſuſcipiendis aut recitandis præerant, *leg. 32. C. de appell. Noſtrò verò* Libellenſes, *quæ apud arbitres geſta ſunt, ſuſcipiant, cognitiones inducant & ea quæ geruntur, excipiant, ſcribant ſcriptaq; litigatoribus edant: qui etiam apud arbitros (licèt illuſtres ſint) ex delegatione noſtra cognoſcentes excipiunt, ſi in ſacratiſſimo noſtri Numinis comitatu cauſæ dicantur.* Iidem *Libellenſes ſacri ſcrinii* appellantur, *l. fin. Cod. ubi Senat.* apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Apud Siculos nomen hoc Magiſtratûs eſt, qui, aliis *Magiſter libellorum*, ſupplices *libellos* ſubditorum excipiebat, examinabat & de iis ad Principem referebat, Car. du Freſne *ex Conſtitut. Siculis lib. 1.* Apud Auguſtinum *de Civ. Dei lib. 22. cap. 8.* & Evodium *de Mirac. S. Stephani lib. 2. cap. 1.* libellos dandi Epiſcopis, quibus continerentur miracula, quæ Deus in uno alterove patraverit, *eoſq; publicè prælegendi*, ritus memoratur: cujuſmodi *libellorum* exempla idem Auguſtinus profert *Serm. 31. & 39. de Diverſis.* V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Liber, propriè interior tunica corticis, quæ ligno arboris cohæret, in qua Veteres, poſtquam foliis uti deſiere, ſcriptitarunt. Plin. *lib. 13. cap. 11. In palmarum foliis primùm ſcriptitatum, deinde in quarundam arborum libris*: Arbores iſtæ inprimis tilia, ſeu philyra, & papyrus. Suidas, *Tilia eſt arboris genus, quod librum habet ſimilem papyro*: & certè hujus tunica interior, βίβλος Græcis dicta, eidem fini olim inſerviebat. Papyrus enim, frutex in paluſtribus Nili ripis proveniens, ſcapus ſive caulis erat, è cujus βίβλῳ ſeu *libro* charta fiebat, cui demum id nominis datum eſt, poſtquam ad Epiſtolas ſalutatrices adhiberi cœpit: à Gr. χαίρειν, quod primus in Epiſtolis Cleon uſurpaſſe dicitur. *Libris* arborum ſucceſſere tabellæ ligneæ, quæ ſchedæ erant i. tabellæ nudæ vel tabellæ ceratæ. Priores, ſi ſimplices, craſſiores erant, ut è quibus pueri diſcerent. Plautus *Bacch. Sc. Nunc experiar*,

Extemplo puer pædagogo tabulâ diſrumpit caput.

Sin plures jungi opus foret, ſecabantur in tenues laminas. Martialis *lib. 14. lemmate, Citrei pugillares.*

Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas.

Præterea dolabantur, ut in iis commodiùs ſcribi poſſet, Iſidor. *l. 6. cap. 8.* dicebanturque *codices*, & diminuendi formâ *codicilli*, quià ex arborum caudicibus conficiebantur. Sic Danis, quòd res geſtas in fagis conſignarent *libros* appellare *boger*, notat Olaus Wormius *in Faſtis Danicis*. Ceratæ tabellæ vocabantur, quia eſſent cruſtâ ceræ illitæ, in quibus ſtylo ſcribebant: unde notæ loquendi formæ, *in ſumma*, vel *ima cera*. Poſtea ad membranaceos *libros* ventum eſt: membranæ autem ex animantium membris deglupta. Sanè Pergamenæ erant ovillæ pelles: Unde Mart. Capella *lib. 2.* cum dixiſſet, *librorum* alios eſſe ex papyro, alios ex carbaſo, addit, *ex ovillis multi quoq; tergoribus*. Quia autem pelles illæ pilos priùs habuere, eò Perſius ait:

Jam liber & poſitis bicolor membrana capillis.

Nec tamen ſolùm uſi pellibus, quas membris detraxiſſent, verùm & inteſtinis; ut omentis elephantorum, de quibus Iſidorus *lib. 6. cap. 11.* Item inteſtino draconis, quale illud, cui Zonaras *Annal. lib. 3.* inſcriptam fuiſſe ait univerſam Iliadem ac Odyſſeam. Antiquiſſimum autem membranarum uſum, indicat Prov. ἀρχαιότερος διφθέρας. Dein lintei *libri* in uſu eſſe cœpere, docente Plinio *lib. 13. cap. 11. Privata monumenta linteis confici.* Hinc Mart. Capella *lib. 2. Alii*, inquit, *carbaſinis voluminibus complicati libri.* Sic ſcripta fuere oracula Sibyllina, Symmachus *lib. 4. Epiſt. 34.* Unde Claudianus *de bello Get.*

— — — Quid carmina poſcat
Fatidico cuſtos Romani carbaſus ævi.

Sic fœdera publica, ſic leges, imò & privatæ Principum Epiſtolæ exaratæ leguntur. Etiam in ebore ſcriptùm. Martialis *l. 14. Epigr. cui titulus, Ceræ pugillares:*

Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas,
Eſſemus Libyci nobile dentis opus.

Quod fieri poſſe negat quidem Scaliger, *diatribâ adversùs Guilandinum*; ſed refellit eum Poëta modò laudatus, *eod. libro Epigramm. 5.*

Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingat ebur.

Nimirum ex atramento vulgari Scaliger judicium de illo fecit, quo in ebore Veteres uſi ſunt. Hodie *Libri*, nam in volumina antiquitus ex *libro*, poſtea ex alia materia, concinnata, tranſiit appellatio, ex charta fiunt, quæ eſt ex linteis concerptis ac contuſis, qui mos jam ab aliquot ſeculis viguit. Sane ille, ex papyro chartam faciendi, jam Euſtathii deſierat ætate, ut ipſe ſcribit *Odyſſ. φ.* ubi ξυλοχάρτια appellat chartas Veterum; nempe ad earum, quibus vulgò utimur, diſcrimen, uti monitum Cl. Salmaſio *Notis ad Vopiſcum*, ubi poſt Guilandinum, & Dalechampium *in Plinium*, pulcrè indictaque aliis, de hoc diſſerit argumento: cui adde Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib. 1. capp. 36. 37. 38.* Symmachum *loco præfato*, &c. Cæterùm dividebantur *Libri* jam antiquitus vel ab ipſis Auctoribus, vel ab aliis, in Κεφάλαια ſeu Τμήματα, item Λόγους ſive partes majores, & Περικοπὰς, *Sectiones*, ſeu *Titulos*, partes ſc. minores, quæ iterum in partes, κεφάλαια quoque nonnunquam ſeu ſententias, ſubdividebantur. Sic Ariſtotelis liber *de Interpretatione* diviſus eſt in quinque Τμήματα ſeu Λόγους, quæ Κεφάλαια Ammonius ſemper *in Commentar.* vocat. Et apud Suidam, Matthæus habet τίτλους ΞΗ, *Titulos LXVIII.* κεφάλαια τνε´, *Capita verò CCCLV.* &c. Ipſæ tandem ſententiæ in verſus, quam vocem vide, iterum diſtinguebantur. Porrò deſcribebant *Sectiones, Quæſtiones & Capitula* librorum, in tabella, quam modò πίνακα, modò ἔλεγχον, modò ἀναγραφὴν, modò σύλλαβον, modò ἐπιτομὴν, modò ἴνδικα, Græci dixere; *Indicem* Latini, ut ſic uno q. obtutu, quidquid in toto opere contineretur, conſpici poſſet. Ita ἀναγραφὰς τῶν δραμάτων, *Indices Comœdiarum*, Chœroboſcus; Πίνακας τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμψάντων, καὶ ὧν συνέγραψαν. *Indices eorum, qui in omni diſciplinarum genere clari fuere, & librorum, quos ediderunt;*

runt, Callimachus; πίνακας librorum Origenis, Euſebius &c. ſcripſere. Quam in rem V. plura apud Cl. Crojum *Annot. in N. Teſt.* & hic paſſim. Ornamenta *librorum* quod attinet, recenſet ea Papinius, ubi de ſuo libro, ad Plotium *lib.* 4. *Sylv.* 9.

Noſter purpureus, novusq; chartâ,
Et binis decoratus umbilicis:

ſc. *purpuram*, in indumento, ſplendidam *chartam* & *umbilicos*. Cujusmodi libros ſupra 360. Amicum quendam ſuum poſſediſſe, ſcribit Franc. Marius Grapaldus *de Partibus Ædium libr.* 2. *cap.* 8. quod *Bibliotheca* inſcribitur. Sed & pumice poliebantur. Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 67.

Sed pumicatâ fronte ſi quis eſt nondum,
Nec umbilicis cultus atq; membranâ.

Tituliqué minio ſcribebantur. Ovidius *Triſtium lib.* 1. *El.* 1.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur &c.

Quam in rem V. plura, apud Caſp. Barthium *ad Optatiani Porphyrii Dædalum Panegyr* & *Adverſar. lib.* 22. *cap.* 18. adde Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect.* Thom. Dempſterum *Antiqq. pag.* 34. Theod. Marcilium *ad Perſium pag.* 68. 69. Alios. De *inſcriptionibus* verò *librorum*, apud Græcos Romanosque, V. Salmaſium *Prolegom. in Solinum*. Apud Romanos inprimis celebres erant *Libri Sibyllini*, quos conſuli moris erat, quoties publica aliqua immineret calamitas, nec aliter frequentiùs prodigia, quàm inſpectis his Oraculis expiabantur. Liv. *Dec.* 4. *lib.* 6. *Eorum prodigiorum causâ libros Sibyllinos ex SC. cùm Decemviri* (his enim id muneris commiſſum erat) *adiiſſent, renunciarunt, jejunium inſtituendum Cereri eſſe*: & *lib.* 10. *Decreverunt Patres, ut Conſules, quibus vellent Diis, hoſtiis majoribus ſacrificarent, & Decemviri* libros *adirent*: *Eorum decreto ſupplicatio circa omnia pulvinaria Romæ in unum diem indicta.* Erant autem iſti lintei: Symmachus *loco ſuprà memorato*, *Itane de me ludos facis, ut quæ apud te incurioſiùs loquor, in ſtyli caudicem, aut tiliæ pugillares cenſeas transferenda, ne facilis ſenectus papyri ſcripta corrumpat. Et Marciorum quidem Vatum divinatio caudicis corticibus inculcata eſt, monitus Cumanos lintea texta ſumpſerunt, tu etiam ſericis voluminibus, Achæmenio more, infundi literas meas præcipis.* Habebanturque ſumma in auctoritate, tanquam fatalia Imperii pignora, donec annis 400. plus minus poſt Auguſtum, à quo nova illis dignatio acceſſit, Sueton. *cap.* 30. imperante Theodoſio Sen. converſus maxima ex parte ad fidem Senatus, iſtos contemnere cœpit, quos demum ſub Honorio Principe Stilico combuſſit, Thom. Dempſterus *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 24. In Bibliotheca Trajani, quæ à gentili Principis nomine *Ulpia* dicta eſt, *Elephantinorum librorum* meminit Vopiſcus, ubi Taciti Imp. deſcribit vitam; quos ex ebore ſectili fuiſſe quidam volunt, & Turnebus *eburneos* interpretatur: Scaliger tamen & Gerh. Joh. Voſſius ex omentis Elephantorum compoſitos fuiſſe contendunt, Jac. Oiſelius JC. *Notis in A. Gellium lib.* 11. *cap.* 17. &c. Vid. quoque infrà *Librarii*, *Libri*, *Scriptio* &c.

Liber, in *LL.* Kanuti R. *cap.* 32. apud Bromptonum. Saxonicè *Land-boc*, vel *Boc-land*, quaſi *terra ex ſcripto*, ſeu *terra libraria* aut *teſtamentalis*, dicta eſt. Fundum enim, inquit Lambardus, Vett. aut ex ſcripto, qui *Boc-land*, aut ſine ſcripto, qui *Pocland* dicebatur, poſſidebant. Quæ fuit ex ſcripto poſſeſſio, commodiori erat conditione, hæreditaria, libera atque immunis: Fundus ſine ſcripto, cenſum penſitabat annuum atque officiorum ſervitute erat obſtrictus: unde priorem Viri plerunque nobiles atque ingenui, poſteriorem ruſtici fere & pagani poſſidebant, V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Liber Beneficiorum, pars fuit Rationarii Imperii, ab Auguſto ſapientiſſimo & maximo Principum inſtituti: in quo deſcriptum erat accuratiſſimè, qui agri quibus colonis eſſent diviſi & quæ ſubſeciva agrorum ſupereſſent, quæ dividi aliis poſſent. Hygenus *de limitibus conſtituendis*, *Libros æris & typum totius perticæ linteis deſcriptum, ſecundùm ſuas terminationes adſcriptis affinibus, tabulario Cæſaris inferemus: & ſi qua beneficio conceſſa aut aſſignata coloniæ fuerint, ſive in proximo, ſive inter alias civitates, in* LIBRO BENEFICIORUM *adſcribemus.* Ubi de agris ſolùm Hygenus loquitur. Alexander poſtea Imp. non hos tantùm, verùm & alia, quæ largiri Principes ſolent, habuit deſcripta, apud Æl. Lampridium in *Vita* ejus. Alius fuit Reip. temporibus, *Liber beneficiorum*, in quem Rectores provinciarum, ſimul ac Romam redierant, Tribunos militum, Centuriones Contubernaleſque ſuos, &, quoscunque in provinciis promoviſſent, deferebant; quod dici ſolitum, *ad Ærarium in beneficiis deferre*, ut videre eſt apud Tullium *paſſim*. Caſaubonus *ad Lampridium*.

Liber Canonum, *Decretorum* &c. V. *ſuprà*.

Liber Pacis, qui & *Pax* nonnunquam, in Communione Rom. dicitur, qui oſculandus Sacerdoti à Diacono vel Subdiacono offertur. In *Charta* An. Chr. 1247. in *Hiſtoria* Monaſterii S. Mariæ Sueſſion. apud C. du Freſne. *Relictoq; thuribulo in Choro, Diaconus offeret Librum pacis & horâ conſuetâ Subdiaconus portabit librum pacis ad Abbatiſſam & Prioriſſam & ad tenentes Chorum & ad alias Dominas & exibit cum thuribulo & libro pacis, alia quæ ad celebrationem Miſſæ pertinent, officiabitur faciendo* &c.

Liberalia, adde: Rituum, qui *Liberalibus* obſervabantur, cauſas diligenter explicat Ovidius plurimis verſibus, è quibus iſtos ſubjungo; ex *Faſtorum lib.* 3.

Carminis hujus opus cauſas exponere, quare
Vilia anus populis ad ſua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt,
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoq; Oriente ſubacto,
Primitias magno ſepoſuiſſe Jovi.
Cinnama tu primus, captivaq; thura dediſti,
Deq; triumphato viſcera toſta bovis.
Nomina ab auctore ducunt libamina nomen,
Libaq;, quòd ſanctis pars datur inde focis.
Liba Deo fiunt, ſuccis quia dulcibus idem
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.

Et paulo pòſt:

Melle Pater fruitur, liboq; infuſa calenti
Jure repertori ſplendida mella damus.
Fœmina cur præſit, non eſt rationis operta,
Fœmineos thyrſo concitat ille choros.
Cur anus hæc faciat, quæris? Vinoſior ætas
Hæc erit & gravidæ munera vitis amat.
Cur hederâ cincta eſt? Hedera eſt gratiſſima Baccho,
Hoc quoq; cur ita ſit, dicere nulla mora eſt.
Nyſiades Nymphas, puerum quærente novercâ,
Hanc frondem cunis appoſuiſſe ferunt &c.

Hoc etiam die, ut & præcedenti, ibatur ad Argeos, qui loca erant in urbe, ubi ſacra fiebant, à Numa inſtituta, de quibus Liv. *lib.* 1. Illorum fuiſſe 27. per partes urbis diſperſa, nomenque nacta ab illuſtribus quibusdam Argivis ibi ſepultis, diſcimus ex Varrone *lib.* 4. *de L. L.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom.* Apud Athenienſes trina fuere *Liberalia*, ſeu Dionyſia, nempe τὰ κατ' ἀγρὺς, aliter *Lenæa* dicta, quæ in Lenæo menſe Poſideone: τὰ Ἀνθεστήρια, quæ antiquiſſima, in Limnis, Antheſterione, & τὰ ἐν ἄστει ἢ κατ' ἄστυ, quæ Elaphebolione menſe celebrabantur. Quòd enim Heſychius tantùm *Liberalium* Lenæorum ſive κατ' ἀγρὺς, & τῶν κατ' ἄστυ meminit, factum ideo, quia eâ tempeſtate, qua fabulam *Acharnenſes* Ariſtophanes, in cujus verba ibi commentatur, docebat, nondum Dionyſiis Antheſteriis ſive Chytris committebâtur & producebantur in ſcenam Comicorum dramata, quod primùm inſtitutū eſt, Calliâ poſt Antigenem Prætore, anno 3. Olymp. 93. quo anno commiſit Comicus drama; cui titulum fecit *Ranis*. Ut autem hæc ſacra ritè fierent, & celebrantibus bene eſſet, quâ potuerunt ratione, caverunt ſuis legibus. Meminit Demoſthenes *in Midiana* unius, quæ Lat. ſic ſonat: *Cùm pompa Libero ducitur in Piræeo, agunt Comœdi & Tragœdi, item Lenæa pompa & agentibus Comœdis atq; Tragœdis: Aſtycorum quoq; Liberalium pompâ, ſaltante puerorum choro, dum ſit Comus, aguntq; Comœdi & Tragœdi: Thargeliorum item pompâ & certamine: neq; pignus, neq; quidquam alterius capito, neve pœnam pro mora exigito ab eo, qui judicatum non ſolverit: Qui ſecus fecit, accuſator à laſo, & probola adversùs eum dantor apud populum pro concione in Bacchi ſtrempſe Lege, quæ adversùs alios, qui feſtis religionem temerarint.* Peractis *Liberalium* ludis, concio cogebatur ad Bacchi ædem, referebaturque de Prætoris circa hoc feſtum cura, injuriisque feſti tempore factis, de quibus inter partes non erat tranſactum. Fiebat id poſtridie Pandiorum, quæ erant Jovis, ſive potius Lunæ feſtum, poſt *Liberalia* agitatum: tum enim conveniebat populus in Theatro ad Bacchi Fanum. Ulpianus, ἐν Διονύσου μὲν ἐν τῷ θεάτρῳ συνῆκτο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ τέμενος. Lex eſt eidem Demoſtheni *loco citato* laudata: *Prytanes concionem in Bacchi cogunto, Pandiis, poſtridie Dionyſiorum & de ſacris primùm referunto, probola deinde dantor de injuriis illatis pompæ vel Ludorum Dionyſiacorum cauſa, de quibus tranſactum non fuerit.* Non licebat quoque feſtis *Liberalium* diebus cuiquam manum injicere, ex hac lege: Μηδένα τοῖς Διονυσίοις ἐπιλαμβάνεσθαι. *Nemini diebus Liberalium feſtis manum injicito, in eadem Orat.* Demoſthenis, &c. Utriſque tum Lenæis, tum Antheſteriis, Rex præerat &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. & in voce *Dionyſia*, nec non infrà, ubi *de Trietericis Sacris*.

Liberati, è magnis calamitatibus, coronabantur antiquitus. Pindarus *Iſthm. Ode* 8.

ἐκ μεγάλων
δὲ πενθέων λυθέντες
μήτ' ἐν ὀρφανίᾳ πέσωμεν
στεφάνων ——
è magnis
autem luctibus liberati
neq; in orbitatem cadamus
coronarum ——

Hinc qui è navigatione domum redituri erant, poſt depoſitas coronas canebant ἀποστολικὸν ἐν τοῖς παιᾶσι, & coronas reſumebant, ut videre eſt apud *Etymologici* Auctorem, voce Ἀποστολικόν. Atque hæc propriè *corona ſalutis* dicebatur, Car. Paſchalius *Coronar. lib.* 2. *cap.* 9. V. etiam aliquid infrà, ubi de *Naufragiis*.

Liberatio, apud recentioris ævi Scriptores, dicitur, quidquid in pecuniis vel cibo & potu vel veſtimentis à Domino ſuis domeſticis aut Officialibus quotannis, vel certis ac definitis anni tempe-

ſtatibus *liberatur*, i. præbetur. Maximè verò ſic appellabant Galli veſtes, quæ certis anni tempeſtatibus ac feſtis, tum a Regibus, tum à Proceribus, *liberis*, domeſticis ac officialibus quotannis præbebatur, id quod *livrés* vocabant. Quo nomine hodie veniunt tæniolæ ac lemniſci, quos pileis addunt adoleſcentes, aut quibus ſe mulierculæ adornant. Eodem referunt Rigaltius & Meurſius, quod *in Tacticis* Conſtantinus Porphyrogenitus habet, ubi præcipit, ut milites caſſides habeant pulchrè ſamiatas, in caſumque cono ταφία μικρὰ, ἤγουν λιβερία, *faſcias exiles ſeu liberatas*. Præbebantur verò hæ *liberata* ſeu *roba*, in Feſto Chriſti Natalitio & in Aſſumtione Deiparæ, quas *Livrées du Noël & de la Myaouſt*, iidem vocitabant. V. hac de voce plura apud C. du Freſne *in Gloſſario*, & Auctores ei laudatos: item infrà paſſim, in vocibus *Pallium, Pannus, Roba*, ut & *in Livrea*.

Liberi, apud Græcos 4. erant generum, teſte Euſt. *in Hom.* Γνήσιοι, Νόθοι, Σκότιοι & Παρθένιοι. Γνήσιος, alter Ἰθαγενὴς dicebatur, qui e matre cive natus eſſet, Lat. *Legitimus*. Non enim omnes ſine ullo diſcrimine *Liberi*, quos Patres tollebant, in civibus ſunt cenſiti, ſed ii tantùm, qui utroque parente cive nati erant: ex Lege, Μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων γεγονότας, *Utroq; parente cive Athenienſi nati ſoli cives ſunto*. Quam Pericli aſcribit Plutarchus: ſed jam ante eum idem cautum eſſe, demonſtrat Solonis lex de Nothis: verùm tacito illiteratoque conſenſu antiquata lex fuerat, ante Periclis tempora, quemadmodum & inſequutis temporibus obſolevit, peſſimo Periclis ipſius exemplo, ſatisque latis alterutrum parentem civem eſſe. Itaque ut jus illud antiquum inſtauraretur, cavit lege ſuâ Ariſtophon Rhetor, quam exactis urbe 30 Tyrannis, Euclide Archonte, tulit: Νόθον εἶναι τὸν μὴ ἐξ ἀςῆς γεγονότα, *Qui matre cive natus non erit, nothus eſto*. Itaque Νόθος, quem Latine reddi poſſe negat Quintilianus *l.3. c.6.* ſilius erat, ex alia quàm cive, item ex concubina, genitus. Cum talibus ne ipſa quidem cognationis ſive agnationis jura intercedebant, ne in iis quidem ipſis, quæ ſive ſacra, ſive publica ſpectabant, ex Lege memoratâ Iſæo ἐν τῷ περὶ τ̃ Φιλοκτήμονος κλήρου & Demoſtheni ἐν τῷ πρὸς Μακάρτατον. Unde Ariſtophanes *Avibus*,

> *Ἐρῶ δ' ἤδη καὶ τ̃ Σόλωνος νόμον,*
> *Νόθῳ δὲ μὴ εἶναι ἀγχι-*
> *ςείαν.*
> *Dicam autem & Solonis legem,*
> *Notho non eſſe jus cogna-*
> *tionis.*

Habebant interim ſua ſacra, & faciebant Cynoſargis: at adoptione illis ſubveniente, pro legitimis cenſebantur, ſi nempe priùs civitate donati fuiſſent. Quo beneficio ſi carerent, ex hæreditate paterna nihil auferebant, præter τὰ νοθεῖα, mille viz. drachmas, quas Scholiaſtes *in locum Ariſtophanis modò laudatum*, quinque minas fuiſſe ait: quemadmodum & de Abrahamo legimus, Geneſeos *cap 25. verſu 6. illum dediſſe dona* מתנת *filiis concubinarum uxorum quas habuit, ac dimiſiſſe eos ab Iſaaco filio ſuo*. At eorum, qui Principibus geniti, alia erat conditio: *Conſuetudinis enim regia fuit, ut legitimam uxorem non habentes aliquam licèt captivam pro legitima haberent, ut liberi ex ipſa nati ſuccederent*, Servius. Σκότιος appellabatur, vulgo quæſitus, Lat. *Spurius* ſeu *Favonius*; an quòd terrâ ortus inſtar venti, an quòd, ex vento, abſque patris ope, conceptus videretur, quemadmodum ova quædam ὑπηνέμια q. *Subventanea* nuncupamus? Quò alludens Lucianus Vulcanum, utpote ex Junone, ſine mariti congreſſu, ut finxere, natum, ὑπηνέμιον παῖδα vocat. Ὁ παρθένιος tandem dictus eſt, quem uxor, pro virgine à marito ducta, ex alio jam gravida peperit. Quibus adde ſi placet, τ̃ Εἰσποιητὸν ſeu θετὸν, i. *adoptivum*: τ̃ Ἀπελεύθερον, ſeu *filium liberti* & Ἐξελεύθερον i. *Ingenuum*, filium liberti hominis. V. Franc. Roſſæum *Archaeol. Attic lib. 5. cap. 9.* Redeo ad τοὺς Γνησίους. Quemadmodum *liberos* tollere, in Patris erat poſitum poteſtate, ita etiam necare & exponere, idque non tam moribus, quàm Lege erat receptum Athenis: de quo V. ſuprà, in voce *Exponendi ritus*. Idem *liberis* ſuis nomen, quod vellet, imponere, aut etiam alio mutare poterat: quanquam ſolemne illud erat, majori e *Liberis* avi paterni nomen imponere, de quo ritu V. infrà in voce *Nominalia*. Porrò *Liberos*, ſive legitimis è nuptiis ſuſceptos, ſive ſecundùm Leges adoptatos, Patres lege jubebantur referre in Φράτορας, jurati profitentesque apud φράτορας acta, eos eſſe à ſe legitimis è nuptiis ſuſceptos, aut ſecundùm Athenienſium jura adoptatos: ſic τ̃ φρατόρων a bo, quod Iſæus vocat κοινὸν γραμματεῖον, inſcribebantur paterno nomine, hoc modo, ὁ δεῖνα &c. Fiebat id ſtatis anni diebus, & quidem adoptivi Thargeliorum feſto, legitimi verò tertio feſti Apaturiorum die, qui Κουρεῶτις dicebatur, inſcribi ſolebant: victimis, quarum pondus lege erat definitum, oblatis; quas οἱ φράτορες per ludum jocumque, cùm exhiberentur, infra juſtum pondus eſſe dicebant, acclamantes, μεῖον μεῖον, μεῖον γάρ ἐστι, Pollux *l.3.* Quo ætatis anno autem id factum, non contentiunt Auctores: nam anniculos relatos in Φράτορας ſcribit Auctor Etymologici in Ἀπατούρια. Tertium aut quartum annum definit Proclus *in Timæum Platonis*: ut plurimum tamen intra annum ſeptimum id factum eſſe certum eſt. Quod enim de Virginibus inquit Vir magnus, fieri ſolitum, cùm eas elocaturi patres eſſent, videtur confundere relationem *Liberorum* εἰς τοὺς φράτορας, cum inſcriptione eorundem in Epheborum album, de quo ſuprà in voce *Ephebi*. Educatio *Liberorum*, cùm inter præcipuas Solonis curas eſſet, legem tulit: Τοὺς παῖδας διδάσκεσθαι πρῶτον νεῖν τε καὶ γράμματα καὶ τοὺς μὲν ὑποδεεστέρους πράττοντας, ἔπειτα περὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ τὴν τέχνην τοῦ βίου ἱκανὸν κεκτημένους περί τε μουσικὴν, καὶ ἱππικὴν, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβειν. *Pueri natare & literas primùm docentor. Tenuiores deinde ruri operas facere, aut peregre ad mercatum ire, aut artem exercere: Honeſtiores verò in Muſicis, in re equeſtri, in Gymnicis, ad venandum, in Philoſophia, inſtituuntor*. De quibus honeſtiorum juvenum ſtudiis Terentianus Simo *in Andria*,

> *Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli,*
> *Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant, aut equos*
> *Alere, aut canes ad venandum, aut ad Philoſophos:*
> *Horum ille nihil egregiè præter cætera*
> *Studebat: & tamen omnia hæc mediocriter.*

Rurſum idem Eunucho:

> *— — — Fac periculum in literis,*
> *Fac in palæſtra, in Muſicis: quæ liberum*
> *Scire æquum eſt adoleſcentem, ſolertem dabo:*

Idque tanta cum cura obſervatum eſt, ut, licet magnâ pietate *Liberi* Parentes colere, honorare, & alere, ſi indigerent, legibus Solonis tenerentur, filius tamen, quem Pater artem non docuiſſet, ad eum exhibendum non cogeretur, Τὸν τρέφειν τ̃ πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι, cujus legis meminit Plut. *in Solone* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 2. tit. 4.* Cæterum, ubi Lex civilis non impedit, poteſt pater filium oppignorare, &, ſi neceſſe ſit, etiam vendere, ubi alia ratio eum alendi non ſuppetit: quod ex vet. Thebanorum lege, (quam *libro 2.* recitat Ælianus) in populos alios videtur fluxiſſe; ipſa autem lex Thebana à Phœnicibus, ac porrò ab Hebræis veniſſe: quam ipſam obtinuiſſe & apud Phrygas, docet Apollonius *Epiſt. ad Domitianum*. Cenſetur quippe ipſa Natura jus dare ad id omne, ſine quo obtineri non poteſt, quod ipſa imperat, H. Grotius *de Jure Belli ac Pacis lib. 2. cap. 5. §. 5.* Quòd verò & vitæ necisque jus Parentibus in *liberos* conceſſit olim Romanus rigor, plane abnorme eſt, & ipſorummet ſucceſſu temporis in melius mutatorum ſententiâ ſublatum. At crudelitas ſumma, ex quo prodierunt, in quem ſublati ſunt, in quo educati ſunt, eo in gremio, materno nim. *liberos* occidi. Id quod ab Ariſtotimo tyranno, apud Juſtinum *lib. 26.* à Ptolomæo Ceranno, *lib. 24.* ab Olympiade, *lib. 9.* à Baſſiano, apud Spartianum *in Severo*; à Caſſandro, apud Plut. *fine Demoſthenis & in Phocione*; à Munatio Flacco, apud Val. Maximum *l. 9. cap. 2.* legimus factum. Eadem deteſtatio in conſpectu patrum cæſis liberis. Virgilius *Æn. l. 2.* Priamo mox interimendo loquente,

> *—— qui nati coràm me cernere lethum*
> *Feciſti & patrios maculaſti ſanguine vultus.*

V. quoque Herodotum *Muſâ 2.* ubi de Pheronis prole hoc modò ab Ægyptiis interemtâ, Plut. *fine Agidis & Cleomenis*, de uxore Pantei, Claudianum *in Ruffinum lib. 2.* &c. Non enim tantum hoc infortunii genus cætera omnia ſuperare meritò ajunt, quam in rem V. locum inſignem Q. Smyrnæi *lib. 2.* de Neſtore vidente cædem Antilochi: Sed & mortem ac mortualia *liberorum*, turbato nim. ordine mortalitatis, nefas habitum à Parentibus videri, uti pluribus docet C. Barthius *Animadverſion. ad Papin. Statium Thebaid. lib. 5. verſu 126.* & *lib. 6. verſu 205.* V. quoque hîc paſſim, in vocibus *Ephebi, Filia, Filius, Infans, Mater, Parentes, Puerpera* &c.

Libertas, adde: alter quippe ortus. Statius *Sylv. lib. 5. Epicedio Filii*,

> *Hinc alios ortus* libertatemque *ſub ipſis*
> *Uberibus tibi, parve, dedi ——*

tum in uno nomine, tum in tota gente. Unde Ariſtophanes oleagineâ coronâ, quæ auream dignitate æquabat olim, quòd auſus eſſet firmare, *Remq; Athenienſem nullius eſſe in dominio, ſed per omnia ſui juris*, coronatus eſt, uti diſcimus ex *Vita* ejus. Eodem fine & myrtus adhibita, velut index pulcherrimæ omnium victoriæ, per quam itur ad libertatem. Hinc, propter Hipparchum tyrannum e medio ſublatum, Harmodius & Ariſtogiton gladios ἐν μύρτου κλαδὶ, *myrto redimitos*, geſtaſſe, & memoria eorum per univerſam Græciam in conviviis carmine, ac publicè ſtatuis celebrata legitur. V. infrà ubi de *Scoliis*, & plura hanc in rem apud Car. Paſchalium *Coronarum lib. 7. cap. 20.* nec non *lib. 5. cap. 6.* ubi de ſimili corona Adimanto donatâ. Difficilis igitur conſultatio inter Galliæ civitates olim agitata, *Libertas, an pax placeret*, apud Tacitum. Qua de re Grotius, præſupponens de pace agi, quâ redimatur bellum internecinum, i. ut Cicero alibi Græcis verbis explicat, ἐκεῖ μέλλει διὰ ἔτι περὶ τ̃ ὅλου ἡ πόλις κινδυνεύειν, *lib. 9. Epiſt. ad Attic. Epiſt. 12.* ubi viz. recta æſtimatio futuri nihil ferme aliud, quàm totius populi exitium videtur portendere: *Hic Cato*, inquit, *quid dicturus ſit, qui mori, quàm uni parere maluit, nemo neſcit — At aliud dictat recta ratio: Vitam ſc. quæ fundamentum eſt omnium bonorum temporalium, & æternorum occaſio,*

caſio,

caſio, pluris eſſe quàm libertatem; ſive utrumq; ſumas in uno homine, ſive in univerſo populo. Itaq; Deus ipſe (2. Paral. *cap.* 12. *verſ.* 78.) *pro beneficio imputat, quòd non perdat homines, ſed in ſervitutem tradat. Et alibi* Jerem. *cap.* 27. *verſ.* 13. *ſuadet per Prophetam Hebræis, ut ſeſe Babyloniis in ſervitutem dedant, ne fame ac peſte moriantur. Quare illud, quanquam laudatum antiquis,*

Obſeſſum Pœno geſſit quod Marte Saguntum:

laudandum non eſt, nec quæ eò ducunt. Internecio enim populi in hoc rerum genere pro maximo malo haberi debet &c. de Jure Belli & Pacis lib. 2. *c.* 24. §. 6. Quod v. *Libertatis Atrium* ſpectat, Suetonio memoratum in *Auguſto cap.* 30. eò docti, tanquam ad λέσχην, conveniebant. Ovidius,

Nec me quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, Libertas *tangere paſſa ſua eſt.*

Ibidem fuit Tabularium, in quo ſervata Acta publica, uti docet Caſaubonus ex Livio *l.* 43. V. apud eum plura hanc in rem *ad l. cit.* De *Libertate* verò *ſingulorum*, ejusque gradibus, medio præſertim ævo, accuratè & prolixè agit C. du Freſne *Gloſſar.* uti de *Libertate univerſi populi*, H. Grotius ubi ſuprà. Addo hic ſaltem, uti in Feroniæ templo ſervos olim manumiſſos, ſic poſtea ex *Conſtitut.* Conſtantini, in Eccleſia, cum *libertate* civitatem Rom. conſecutos eſſe, de cujusmodi manumiſſionibus V. Juſtellum *ad Can.* 64. *Cod. Eccl. Afric.*

Liberti, quaſi *liberati*, dicti ſunt, qui ex juſta ſervitute ſunt manumiſſi. Hi apud Romanos primis temporibus ita diſtincti ſunt ab Ingenuis & *Libertinis*, ut Ingenuus diceretur is, qui ex duobus Ingenuis vel *Libertinis* natus eſſet: *Libertinus*, qui ex duobus *Libertis*: *Libertus*, qui aliquando ſervitutem ſerviiſſet & ex ea eſſet manumiſſus. Aliquantò autem, poſt Appii Cæci Cenſuram, *Liberti* & *Libertini* pro iisdem accepti fuerunt: & tum Ingenui appellati, qui ex *Libertis* vel *Libertinis*, id eſt, iis, qui cùm aliquando ſerviiſſent, poſtmodum manumiſſi erant, fuere nati: ubi tamen hoc diſcrimen obſervatum, ut *Liberti* dicerentur, reſpectu Patronorum, *Libertini* verò reſpectu Ingenuorum, ſicque ille reſpectus privatus, hic publicus eſſet, V. Laur. Vallam *Eleg. lib.* 4. *cap.* 1. In triplici eos fuiſſe ordine, *Cives Romanos, Junianos & Dedidiſios*, notat Ulpianus JC. *in fragm. tit.* 1. ubi ſingulorum definitiones exequitur. Pſeudocornutus *in verſ.* 106. *Sat.* 3. *Perſii*, *à defuncto prædia manumiſſi, id eſt*, Liberti, *& cives Romani facti*. Atque hos diſpari fuiſſe dignitate diſcimus ex Hadr. Turnebo *lib.* 11. *cap.* 9. ut *quidam primi Liberti, quidam ſecundi, quidam deniq; tertii forent*. Quod vel de tempore, quo quisque manumiſſus, vel de officio, quo quilibet functus erat, nam & inter Servos gradus fuere, intelligendum. Quamvis autem *Liberti* cives eſſent, publico tamen nullo, niſi Apparitoris aut Coactoris munere defungi poterant. Erant verò Apparitores Scribæ, Præcones, Interpretes, Accenſi, Lictores, Viatores, Stratores. *Hæc enim Vett. munera*, ut Cic. *Epiſt. ad Q. Fratrem* declarat, *Libertis deferebant, excepto tamen ſcriptu*. Poſtea verò Scribæ quoque facti ſunt, tuleruntque hi ſuffragium in quatuor urbanis Tribubus, quas ruſticis ignobiliores fuiſſe notum eſt. Eodem jure *Libertini*, ſeu *Libertorum* filii erant. Neutris autem jus Tribuum fuiſſe, oſtendit Læl. Taurellus JC. nec Ingenui *Libertinis* pupillis tutores dari poterant, ut ex Marci oratione apud Modeſtinum *lib. de Excuſat.* patet. Nec in Senatum admittebantur: quò poſtquam irrepſiſſent aliquandiu, *Piſonis Conſulatu, ſub progreſſum bellorum civilium, omnes ejecti ſunt*, teſte Dione *lib.* 40. Militiæ quoque non adhibebantur, niſi ingens urgeret neceſſitas, *Unde Auguſtus Princeps* Libertino *milite præterquam Romæ, incendiorum causâ, etſi tumultum in graviore annona metueretur, bis ſolùm uſus eſt, ſemel ad præſidium coloniarum Illyricum contingentium, iterum ad tutelam Rheni fluminis: Sic tamen, ut eos ſervos adhuc viris fœminisq; pecunioſioribus indictos ac ſine mora manumiſſos ſub proprio vexillo habuerit, neq; aut commmiſtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos*, apud Suetonium *cap.* 25. Quare tanquam novum inſolensque notat Appianus Alex. *de bellis Civil. lib.* 1. quòd *tum primùm* Liberti, *ob virorum inopiam, manumiſſi ſint*: Et Hirtius *de bello Afr. cap.* 2. *poſtea*, inquit, *ex Hybridis Libertinis ſervisq; conſcripſerat, armaverat, equosq; frænato uti condocuerat.* Veſtitu porrò a Patriciis ac Ingenuis diſtinguebantur: Cùm enim pueri Patricii, quorum Patres curulem geſſerant Magiſtratum, bullâ aureâ cum toga, cui purpurâ prætexebatur, cæteri prætextis tantùm uterentur: *conceſſum*, inquit Macrobius *Saturn. lib.* 1. *cap.* 6. ut Libertinorum *quoq; filii, qui ex juſta matrefamilias nati fuiſſent, togam prætextam & lorum in collo, pro decore bullæ, geſtarent.* Nec id ſine nota corpori impreſſa, *pertuſas* enim ſeu *perfoſſas Libertinis aures* fuiſſe, docet vetus Scholiaſtes Juvenalis, *ad Sat.* 1. *verſ.* 104. Interim eorum arbitrio, ſub malis Principibus, omnia permiſſa legimus: de quo non ſine indignatione conqueritur Tacitus *Hiſt. lib.* 1. Nota ſub Claudio Licinii & Pallantis: ſub Nerone Cari & Maſſæ: ſub Vitellio Aſiatici: ſub Domitiano Parthenii &c. potentia ac opes, ad quas libidini dominorum obſequendo & flagitioſa quælibet perpetrando pervenere. Quemadmodum *Libertinæ* vulgato corpore malè ſæpe audiebant, quam ob cauſam in *Libertina* peccati impunitatem videtur promittere Horatius *lib.* 1. *Sat.* 2. Hactenus de *Libertis* & *Libertinis*. Ingenuus autem, *Libertini* filius, *Liberti* nepos, jam jure meliore fuit. Ferebat namque ſuffragium in Tribu ruſtica, Magiſtratus tamen non capiebat, neque Senatorii vel Equeſtris, ſed tertii erat ordinis, id eſt, de plebe. Ingenui verò filius, Eques Rom. eſſe poterat, ſed aditum ad Curiam non habebat, qui demum conceſſus eſt *Libertorum* abnepotibus &c. De Manumiſſionis ritu, V. infrà *ſuo loco*. Addam hoc unum prædictis, non habuiſſe olim *Libertinum* veniam Ingenuam ducendi uxorem, donec id Lex Papia Poppæa conceſſit, quam luculentiſſimè explicat Barn. Briſſonius *lib. de Jure Connub.* Nec ſcribendi teſtamenta ipſos jus habuiſſe, hæreditates tamen potuiſſe adire, ut ex Symmacho docemur *lib.* 10. *Epiſt.* 54. *Capiunt legata Liberti* &c. V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 20. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempſteri. Apud Cæſares *Libertos*, dictos *à Studiis* in pretio fuiſſe, Suetonius *in Claudio cap.* 28. teſtis eſt: *Ac ſuper hos Polybium à ſtudiis, qui ſæpe inter duos Conſules ambulabat.* Quo munere apud eundem Imp. Lemnus quoque functus eſt, de quo vetus Inſcr. *Ti. Claudius. Lemnus. Divi. Claudii. Aug. Lib. à Studiis*, apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* In Rep. Athenienſi, manumiſſi ſervile ſuum nomen aliquando mutabant, aliquando ſyllabis augebant, ut Stephanus ille, qui *Philoſtephanus* poſtea appellari voluit, *Anthologia lib.* 2. Alio quoque tonſuræ genere utebantur: & quia cum *Metœcis* eodem jure *Liberti* cenſebantur. quotannis τὸ μετοίκιον id eſt, duodecim drachmas ærario pendebant, & præterea triobolum ſive Scribæ ſive Publicano, Harpocrat. Pollux *lib.* 3. *cap.* 4. Heſych. cætera omnia, publica, privata, adminiſtrabant per Patronum, non quem elegiſſent ipſi, quemadmodum οἱ Μέτοικοι ſeu Inquilini, ſed qui libertate donaſſet dominus, quem colere tenebantur hac lege: Τοὺς ἀπελευθερωθέντας μὴ ἀφίστασθαι τι ἀπὸ τῶν ἀπελευθερωσάντων, μήτε ἕτερον ἐπιγράφεσθαι προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι ποιεῖν, *Liberti eos, à quibus manumiſſi ſunt, colunto: eaq; quæ Legibus imperantur, iis præſtanto.* Publicè tamen, voce Præconis, adoptabant Ἐπίτροπον, inter quem & Patronum ſeu Ἐπιστάτην id diſcriminis erat, ut hic *Libertum* tutaretur ſuâ autoritate & omnia ejus adminiſtraret: ille verò adversùs Patronum ipſum, ſi opus foret, *Libertum* tueretur. Quemadmodum & apud Romanos *Liberti*, quanquam in Patroni, qui manumiſerat, eſſent clientela, habebant tamen & alium, ex amicis fortè Patroni, cujus ſe eſſe clientes dicerent, qui apud Patronum iraſcentem, & in jus rapientem, ſi res ita ferret, deprecaretur & tueretur clientem hunc ſuum. Ita Tullius *Epiſt.* 12. *lib.* 1. *ad Atticum*, *Libertum ego habeo, ſanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem & clientem tuum.* Proin in hanc Legem ſi commiſiſſent *Liberti*, iis Ἀποστασίου dica ſcribebatur, quod fiebat apud Polemarchum, & à contribulibus Patroni ſive domini judicabatur: quâ actione ſi vincerentur *Liberti*, in ſervitutem retrahebantur, aut vendebantur; ſi viciſſent, perfectâ libertate ac perpetuâ fruebantur. Ubi tamen notandum, ſervos ab Athenienſibus non civitate ſimul cum *libertate* donatos fuiſſe, ſicut apud Rom. juſta illa libertas vindictâ datâ ſeſe habebat. Romani cum ingratis *Libertis*, paulo aliter agebant. Primò enim Patronis conceſſum fuit, *Libertum ultra vicesimum lapidem relegare*, quod ab Auguſto inſtitutum ſuſpicatur Lipſius, ex Dione *lib.* 55. Poſtea Claudius, *Ingratos & de quibus Patroni quererentur, revocavit in ſervitutem*, teſte Suetonio *cap.* 25. iis nempe Patronis delatores ſummiſerant, qui ei de ſtatu controverſiam facerent, *l.* 5. *D. de Jure Patronatus.* Commodus dein Imp. conſtituit, ut *Liberti*, qui Patronos violaverant contumeliis, aut illatâ manu pulſaverant, aut non exhibuerant ad paupertatem redactos, cogerentur ad obſequia, *miniſterium* appellat Imperator, Patronis præſtanda: Quòd ſi nihil proficeretur, in ſervitutem alteri à Præſide vendebantur, pretio Patronis addito. Exin jus iterum mutavit, & *Liberti* ingrati *caſtigati*, id eſt, *fuſtibus* cæſi ſunt, ut patet ex Ulpiano *lib.* 9. *de off. Proconſulis*, ſi fuiſſent inofficioſi: *Si verò contumeliam feciſſent, aut convitium dominis dixiſſent, etiam in exilium temporale dabantur: Quòd ſi manus intuliſſent, in metallum dandi erant*, &c. *Ib.* Subſequutis temporibus, ex Conſtitut. Diocletiani & Maximiani A. A. ad Veneriam, Liberti, qui ingrati probabantur, ad ſerviendi neceſſitatem redigi poterant, *l.* 12. *Cod. de operis Libertorum*: quod etiam obſervari voluit Conſtantinus, *l.* 2. *C. de Libertis & eorum Liberis* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *tit. ult.*

Libertini, adde: *Libertinorum Synagogæ*, quæ Hieroſolymis erat, una ex peregrinorum Synagogis, mentio cùm fit Actorum *cap.* 6. *verſu* 9. intelligunt quidam *Libertinos* Romanos, ex Libertis genitos, vel etiam manumiſſos, de quibus ſuprà actum: Horum enim plurimos Proſelytos factos eſſe, & Synagogas ſuas habuiſſe, docet Philo *Legat. ad Cajum*: Alii eos ſic dictos volunt, ab Hebr. voce *Lubar*, locum excelſum deſignante: Namque, ſicuti Templum, ita etiam Synagogæ ac Scholæ Hebræorum in locis editis erant extructæ, ex occaſione loci Proverb. *cap.* 1. *verſu* 21. *Sapientia in ſummo turbarum proclamat.* V. Thom. Godwynum *in tract. Angl. de Ritibus Hebræorum Civilibus & Eccleſiaſticis lib.* 2. *cap.* 2. Tremellium *Notis in locum Actorum præfatum* &c. plura verò de *Libertinis*, apud Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib.* I. *cap.* 34. §. 16. *cap.* 37. §. 11. *Lib.* XII. *cap.* 9. §. 6. ut & hic paſſim, ubi de *Florinianis* aliisque Hæreticis hujus farinæ.

Libici, Lebecii vel *Libui*, pop. Galliæ in Italiam transgreſſi, memorantur Livio *lib.* 5. *cap.* 35. *Alia ſubinde manus Cenomanorum, Elitovio Duce, veſtigia priorum ſequuta, eodem ſaltu, favente Belloveſo,*

Etruſo, quum tranſcendiſſet Alpes, ubi nunc Verona ac Brixia urbes ſunt, locos tenuere. Libui *continuò. & poſt hos Salaſſi. præter antiquam gentem Lævos Ligures incolentes circa Ticinum amnem, Pennino; Deinde Boji Lingonesq; tranſgreſſi* &c. Nempe, Lævi Ligures, antiqua in illo tractu gens, tenuerunt locum ſuum priſtinum, & ad horum latus, versùs Ticinum amnem, demiſerunt ſe ab Alpibus *Libici*, pertinentes uſque ad Ticinum, quum alteram ejus ripam poſſiderent Inſubres, ut ſic citra id flumen manſerint. Super utroſque Salaſſi conſederunt, versùs montana Alpium, ut idem docet *l.21.c.38.* V. de his Liguribus *Lebuis*, aliquam multa, apud Jacobum Gronovium *Diſſert. Epiſt. ad Laur. Gronovium patruum.*

Libido, plerarumque hæreſium eſca, ut videre eſt hic paſſim, inprimis ubi *de Fœm. Comm.* Idem apud Idololatras omnis ævi obtinuit, quorum nonnullis etiam inter ſacros ſuæ impietatis ritus meretricatus & ſcortatio fuit, uti paſſim itidem diximus. Et quid fuit ſacrum illud Opertum in Eleuſiniorum Feſto, ad cujus ἐποπτείαν per tot προσδοκίας & ſuſpiria egregii illi myſtæ anhelabant? Quid alias? Nempe a Deo, cujus oculi tam puri ſunt, ut ne videre quidem malum queat, non aliâ ratione faciliùs miſerorum mortalium animos avertere ſe poſſe novit Spiritus impuritatis, quàm occultando ſub religionis velo eſcam hanc, ad quam ſuâ ſponte nimiùm propenſa carnis infirmitas eſt, facilè manum datura talibus ſacris, per quæ ſibi, velut & Numine jubente, licet agere, quod libitum eſt quàm maximè &c.

Libitina, adde: Similiter Delphis Epitymbiæ Veneris exigua ſtatua poſita erat, ad quam Manes, in parentationibus & libationibus, elicere atque evocare conſueverant, ut annotavit Cœl. Rhodiginus *l.39.c.18.* Hinc eleganter apud Horatium *Libitinam* vitare dicuntur, qui ſe immortalitati vindicant. Imaginem *Libitinenſis* ſacerdotis, pro defuncto ſacrificantis, ad idolum Herculis, pateram lactis, illudque ſupra caput idoli effundentis, exhibet Fortunius Licetus *lib 6. c.4. de Lucernis antiq. ubi Lucernam Galvianam, mortuales ritus antiquorum mirificè repræſentantem explicat.* Inde *Libitinæ ratio*, apud Suetonium *Nerone cap.39.* liber acceptarum pecuniarum, quem conficiebant, qui Veneris Libitinæ theſauro præficiebantur. Nempe mos vetuſtiſſimus fuit apud Romanos, à Servio Tullio R. jam inſtitutus, ut certum quid penderetur εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλσει καθιδρυμένης, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίναν ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων, ut loquitur Dionyſius Halicarn. i. *theſauro Veneris in luco dedicata, quam Libitinam cognominant pro mortuis.* Mortui igitur uniuſcujuſquè nomen deferebatur ad eos, qui hoc nomine pecuniam exigebant, & ab illis *Libitinæ rationi* inſcribebatur: quâ ratione exactè ſciri poterat, quot hominum ſtragem quolibet anno mors feciſſet. Sic *peſtilentiâ unius autumni triginta funerum millia in Libitinæ rationem veniſſe*, eſt in Suetonii *d. l.* ad quem V. Caſaubon. *Animadverſiones.*

Libo, legatus Marci Imp. in Syriam, de quo ſic Capitolinus *in Vero. Hac vita diverſitas, atq; alia multa, inter Marcum & Verum ſimultates fuiſſe—indicabat—Verùm illud præcipuum, quod cum* Libonem *quendam patruelem ſuum Marcus legatum in Syriam miſiſſet, atq; ille ſe inſolentiùs, quàm verecundus Senator, efferret dicens ad fratrem ſe ſcripturum eſſe, ſi quid forte dubitaret, nec Verus præſens pati poſſet, ſubitoq; morbo interiiſſet—viſum eſt nonnullis, non tamen Marco, quòd ejus fraude putaretur occiſus.* V. Caſaubonum & Salmaſium *Not. ad loc.*

Libophœnices, qui Byzacium incolunt, Plin. *l.5. c.4.* Infra Carthaginem illos locat Ptolom. Strabo *lib. 17. Imminet autem ora à Carthagine uſq; Cephalos & Maſæſylos* Libophœnicum *terra, uſq; ad Getulia montana, quæ jam eſt Libya.* Scylax ξανθὰς Λίβυας vocat *in Periplo* &c. Jac. Gronovius *Epiſt.* ad Wilh. Goetium.

Libra, ſignum Zodiaci: Eam Græci pariter & Latini ſic imaginantur ♎ quod librile eſſe cum trutina, placet Scaligero. Sed ab antiquo deflexit hæc figura, quæ, in vetuſtis libris integrior apparens, duas lances inverſas, librili jacente, exprimit. Nec enim recta fingitur in aſtris, qualis eſt, quum à libripende tenetur, ſed conſidens & abjecta. Manilius *Aſtronomic. lib.2.*

> *Taurus depoſitis collo ſopitus aratris.*
> Libra *ſub emerito conſidens orbe laborum.*

V. Salmaſium *ad Solinum pag.1236.*

Libra, adde: Λίτρα, Siculis pondus & nummus, genuit *Libram*, quæ pro pondere placuit Romanis; pro pecunia, eodemque quod *As* eſt, non ultra quàm As libram pondo fuit; inde pro tantundem in commercio valente ære aſſem retinuere, qui tandem quarta & viceſima, imò & quadrageſima octava, pars *Libræ* factus eſt. Duodecima τῆς λίτρας οὐγκία, i. *uncia*, ex qua multiplicata conſtantes τῆς λίτρας i. *Libræ* partes, πεντώγκιον, ἑξᾶντες, ἡμιλίτριον, apud Epicharmum & Pollucem reperiuntur. Hinc *uncia* Romanis. Medias quoque inter ſummam *Libram* aſſemve & imam, ejus duodecimam, unciam, partes ad ſimilitudinem quidem Siculorum fabricaverunt Romani, ſed in officina ſua &c. Joh. Frid. Gronovius *de Pecunia vet. lib.4. c. 17.* De *Libra* verò *Panis* & *Vini*, in *Regula* Benedictinorum, præſcriptâ in refectionibus, ut & in *Regul. Canonicorum in Syn. Aquiſgran. cap. 122.* & in *Regula* Sanctimonialium *ibid. c.13.* V. C. du Freſne *in Gloſſ.* Sed & *Libra* certus agri modus. Hyginus, *In Narbonenſi quoq; provincia, varia ſunt vocabula: alii appellant* Libram, *alii parallelon, in Hiſpania centurias. ita ſicut in*

conſuetudine regionis alicujus inveniemus, ita renuntiandum: jugera tot, verſus tot ſive libræ *tot, ſive quodcunq; aliud vocabulum.* Pro eodem, *Librata terra*, in vett. *Chartis*: quâ utraque voce quid propriè indigitetur, non uſque adeò liquet. Spelmannus ait, verus quoddam computationis genus, memoriæ ergò, ab Agrimenſoribus excogitatum eſſe, adeoque illos, acram terræ marcæ argenti aſſimilantes, totidem in hac denarios numerare, quot in illa perticas, in utraque ſc. 160. dividentesque perticas, in dimidia & quarterios; his obolos & quadrantes argenteos opponere conſueviſſe, ſic ut acra contineret 160. denarios, 320. obolos, & 640. quadrantes. Cui aſſentitur Sirmondus, qui *Libratam terræ jugerum terræ integrum* aut *arapennem* eſſe contendit, *Not. ad Gauſfridum Vindoc.* Alii modum agri aut prædii eſſe volunt, ad valorem annuum pecuniarii reditus & ad certum librarum monetæ currentis exactum & æſtimatum: ſic ut, qui certum numerum *librarum terræ* alteri daret, ad hoc teneretur arbitrio & judicio boni viri, certam dare agrorum menſuram, quæ in reditu tot nummorum libras valeret; cum, ut eſt *in Conſuetud.* Turonenſ. *art.353.* apud C. du Freſne *in Gloſſar.* in dominicis & prædiis nulla fixa ſit æſtimatio, quia pluris aut minoris æſtimantur, pro varietate ipſorum prædiorum. Unde eſt quòd voci *librata terra* ſæpe adjungitur vox *reditus*, ut appareat, non certum ac definitum agri modum hac voce denotari. V. eum *in Gloſſario*, ubi *Libra terræ* olim æſtimatam ſortem principalem viceſimo denario, addit ex *Charta* Roberti Archiep. Lugdun. ann. 1235. ut & Salmaſium *ad Solinum pag. 292* & 683 Uti autem *librata*, ſic & *denariata terra*, & *obolata*, &c. paſſim occurrit.

Variæ Libræ ſpecies, ex eodem Auctore.

Æris, olim decima pars denarii, nempe aſſis, fuit. Hinc denarius nummus, dum librales fuerunt aſſes, decem valuit aſſes, quemadmodum dena pondo æris, *l.2.c.1.*

Anglica, ſive Sterlingica, triens eſt *libra* Rom. atque 133. ſeſtertiis reſpondet, *lib.3. c.8.*

Argenti, apud Romanos centum denariorum ſive drachmarum fuit, adeoq; 400. ſeſtertiis æſtimata eſt. Unde duæ *Libra* & ſelibra mille nummum ſeſtertium valuerunt, *l.1.c.4.* & *l.2.c.7.* Earum ſexaginta conſtituebant talentum Atticum, *lib.3. cap.3.* Apud Francos quantum valuerit, V. *infrà.*

Attica, pars fuit Romanæ, unde talentum Atticũ, quod 6000. drachmarum vel 60. minis conſtabat, Priſciano interprete, valuit libras ſexaginta, *lib.3. cap 3.*

Auri, valebat decem pondo argenti: Eamque Romani æſtimabant, 4000. ſeſtertium, ſeu mille denariis, *Ibid.* Sed ſub Imperio Conſtantinopolitano quatuordecim ampliùs libris argenti æſtimata eſt, *lib 2. cap 8.*

Denariorum, eadem eſt cum *Libra* Sterlingorum, ut patet, ex Not. Angliæ, apud Seldenum *Mari clauſo.* Idem Gronovius *in Addendis.*

Flandrica, 93. ſeſtertiis trienti reſpondet, *l.3.c 8.*

Francica, fuit viginti ſolidorum. Ad ſimilitudinem enim ſolidi aurei, qui ſub Conſtantini M. ſucceſſoribus fuit & 12. milliarenſibus vertebatur, percuſſerunt Franci argenteum, quem duodecim æſtimabant denariis Francicis ſeu Sterlingis, faciebantque 20. ſolidi *Libram* argenti, ut Romani 60. milliarenſes, *lib. 3.cap 6.* Hinc origo Gallicæ & Anglicæ pecuniæ hodiernæ: Proin hodieque Galli *Libram* vocant 20. ſolidos, licèt tanto minores & ſolidum in 12. denariolos dividunt: Sicut Britanni 20. ſolidos ſive ſchelingos, tertiâ parte quàm fuerant reciſiores, *Libram Eſterlingorum* vel *Sterlingorum* appellant, & ſchelingum pariter in 12. penningos pro denariolis partiuntur, Idem *ib.*

Hollandica, ſeſtertii tredecim & triens: ſicut Gallica paulo plus 11. Idem *lib.3.c.8.*

Medica 96. denarios continebat, tum Græca, tum Romana: Ejus enim unciæ drachma vel denarius erat octava pars, *lib. 2. cap.6.*

Nummaria, conſtabat apud Romanos 100. denariis ſive drachmis, *Ibid.*

Occidua, *in actis* Marcellini Papæ, videtur dici ſimpliciter Romana ſive Italica auri, ex ordinatione Conſtantini in 72. ſolidos diviſa; Cùm occiduarum partium prima ſemper Italia fuerit, *l.4.c.13.*

Ponderalis communis 84. denarios capiebat ſeu drachmas: quippe cujus unciæ pars ſeptima eſſet drachma vel denarius, teſtibus Celſo & Scribonio, quibus Plinius accedit *lib. 12. cap. 14.*

Romana Atticæ par fuit, 100. nempe denariorũ ſive drachmarum. V. ſuprà in voce *Argenti* libra, item in *Nummaria.*

Septiciana, memorata Martiali *lib.8 Epigr. 71.* à loco & agro Septiciano, in Hiſpania, Concordiæ Auguſtæ Coloniæ, unde eruebatur, nomen videtur accepiſſe. Proin *Septicianum argentum*, illud ipſum argentum eſſe videtur, quod Hiſpanum idem Poëta *l.8 Epigr.86.* vocat. Idem *l 4.c.13*

Sterlingorum vel Eſterlingorum, triens eſt *Libra* Romanæ, Marcæ ſemis, 4. argenti uncias complexa, ſeſtertiis reſpondet 333. aſſi trienti. Idem *l.3.c.6.* &c. V. quoque C. du Freſn. *Gloſſario* &c.

Libra, inter decora Fori Audieludamenſis, in quo inprimis ſe ſpectanda offerunt Curia, ſeu Domus Senatoria & *Libra.* Eſt hoc ædificium opere elaboratum, formâ quadratâ, periſtyliis loricisq; ad ambulacri uſum altiùs circumductis, Fores habet quadri-

faſtiam

fariàm patentes, quæ quatuor Mundi plagis reſpondent. In ſingulis, magnis miriſque lancibus ponderantur merces, quibus circumfuſa quotidie vix officio ſuo par eſt: unde maxima ex ea vectigalia ærario Urbis provinciæque accedunt, *ut vix illâ quæſtu annuo locupletiorem domum totâ Europa conſpici ſe credere*, ſcribat C. Barlæus *in Medicea*. Cœterùm de *Libra*, quâ pondera expenduntur, V. hic aliquid, ubi de *Lancibus*, & *Ponderibus*: de *Libra* v. *nummaria* hoc unum addo, in Francia, rationibus *ad Libram* ſubjatis, introductam eſſe rationem numerandi *ad Scuta*, ſub Carolo IX. ann. C. 1577. uti adnotat C. du Freſne in voce *Moneta*.

Librarius, apud Martialem *lib.4. Epigr. 90.*

Jam Librarius *hoc & ipſe dicit!*
Ohe jam ſatis eſt, ohe libelle:

eſt qui libros tranſcribit, quod miniſterium, ante Typographiam repertam, frequens ac nobile fuit. Nominis etymon habes apud Hieronymum *lib.1. Epiſt.* .. quæ eſt ad Nitiam: *Ante charta aut membranarum uſum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuò epiſtolarum alloquia miſſitabant, unde & portitores earum tabellarios, & ſcriptores ab libris horum* Librarios *vocavere*. Mentionem eorum ſervat antiquus titulus, in Muſæo Carpenſi Romæ,

JUCUNDUS
DOMITIÆ
BIBULI LIBRAR.
AD. MANUM.

Munus aliquod Cicero indicat *ad Attic. lib. 12.* *Et erit gratius, ſi non modò libris tuis, ſed etiam in aliorum per* Librarios *tuos Ariſtophanem repoſueris pro Eupoli*. Et Cicero filius *ad Tiron*. *Peto à te, ut quàm celerrimè mihi* Librarius *mittatur, maximè quidem Græcus, multum enim eripitur mihi operæ in exſcribendis hypomnematis*. Antiquarios hinc alii, Sidonius Apollinaris *Scribas* & *Bibliopolas* vocat. Sed & *Librarias* in miniſterio fuiſſe, diſcimus ex antiquo Lapide:

SEXTIA. XANTA.
SCR. LIBRARIA.
EM. OL. II.

Juvenalis *Sat.6. verſu 475.*

—— *perit* Libraria, *ponunt*
Coſmetæ tunicas ——

Scribit quoque Euſebius, Origeni ad manum fuiſſe *Librarios*, unà cum puellis, quæ ſcitè & concinnè ſcriberent. *Hiſtor. Eccl. l.6. c.17.* &c. Quam in rem plura apud Salm. *Prolegom. ad Sol* & Popmam *de Op. Serv.* ut & infrà, ubi de *Librariorum Notis*. Apud Vegetium *lib. 2. cap 7.* occurrunt *Librarii*, inter caſtrenſia officia, quo nomine ii veniunt, qui *rationes ad milites pertinentes in libros referebant*. Vide quoque Paternum *l. ult ff. de jure immun.* Etiam ſic nominatos legas, qui cujusque poſſeſſionem in tabulas publicas regerebant, apud Ciceronem *2. in Rullum*, ubi de XV. Viris, quos ille agris dividendis inſtituere conabatur, ſermonem habet. In *Charta* Henrici III. Imp. A. C. 1056. *Videlicet ut electionem Primiceris faciant, ſive Decani, Cantoris*, Librarii *atq; Cuſtodis Eccleſiæ S Stephani: Librarius*, dignitas Eccleſiaſtica eſt, in Eccleſiis Cathedralibus Communionis Rom. eadem fortè Carolo du Freſne, quæ *Cantoris*, qui & *Armarius* dicitur. V. eum *in Gloſſario*. In *Codice* Theodoſ. *Librarii* dicuntur, qui deſcribendis actis judicialibus dabant operam, *l.1. de lucr. offic. leg.1. de Decur. Urb. Romæ*, apud JC. Symmachum &c. *Librarius Cos. Librarius Quæſtorius trium decuriar. Librarius Tribunicius*, in vett. *Inſcr.* paſſim.

Libri Chartacei, non minùs ac chartæ, in ſcapum convolvi atque complicari apud Vett. conſuevere: Unde & *tomus* & *volumen*, de *Libro*, h. e. de charta ſcripta, non minùs dicebatur, quam de charta nondum ſcripta; ſed *ſcapus* propriè magis de charta, *tomus* verò & *volumen* de libro. Si qua verò fuit inter *chartæ ſcapum* & *Libri volumen* differentia, hæc fortè fuit, quòd ſcapus chartas inter ſe junctas & compactas certo numero haberet, vicenas putà vel denas: Libri verò, prout breviores aut majores erant, ita pauciores aut plures ſchedas continebant. Dicebantur autem propriè *Schedæ*, ſingulares plagulæ, ex ſcapo chartarum revulſæ, quibus committebant, quidquid ſubitâ & tumultuariâ ſcriptione eſſent commentati, quod emendatum poſtea in mundiorem chartam regerebatur; atque hæ in averſa quoque parte, h. e. in tergo ſcribi & exarari ſolebant, unde *Opiſtographorum* nomen. At *Libri* emendati & mundè ſcripti in tergo ſcribi non conſuevere, niſi qui nimiùm longi eſſent & extra modum traherentur ac menſuram juſtam. Arator,

Si tibi, Magne, velim faſces numerare Parentum,
Vix dares in tergo pagina lecta locum.

Martialis, in Picentem quendam,

Scribit in averſa Picens epigrammata charta,
Et dolet, averſo quòd facit illa Deo, &c.

Nempe *Libri chartacei*, de quibus hactenus, qui in volumina convolutabantur & paginis ad paginas adglutinatis in longam ſæpe paginarum ſeriem extendebantur. Aliter *in Libris ex membrana*: Hi enim ex multiplicibus tabellis & foliis conſtruebantur & compingebantur, haud ſecus ac noſtri libri ſolent, qui ex multis conſtant foliis aliis ſuper alia ſtructis & inter ſe compactis. Martialis, *Homerus in membranis*,

Ilias & Priami regnis inimicus Ulyſſes
Multiplici pariter condita pelle latent.

Apud eundem, *Virgilius in membranis*,

Quàm brevis immenſum cepit membrana Maronem,
Ipſius vultus prima tabella gerit.

Ubi *prima tabella*, eſt τὸ πρῶτον πτυχίον, *primum folium*. Quomodo & pugillares componi ſolebant, ex pluribus tabellis, quæ πτυχία Græcis: unde δίπτυχα, Latinis *Duplices* &c. Integrum verò corpus membranaceum, multiplici ſic tabellâ ſtructum, *maſſam* vocat idem Poëta, ubi de Ovidii Metamorphoſi, σωμάτιον Græci. Atque libri hi, omnia folia ſive tabellas membranaceas, ex utraque parte ſcriptas habebant, & probè ſuccinctèque compacti in non adeò magnam molem aſſurgebant. Compingebantur autem per quaterniones, quos τετράδιας Græci & τετράδια vocabant, h. e. *per quaterna folia ſimul juncta*. Epiphanius, Τεῦχος ὃ τοῖς μεμβράναις ἀπὸ τῶν χειρογράφων ἐν τετράσι πεποιημένον, apud Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Firmo*, ubi plura hanc in rem. Vid. quoque *hic paſſim*.

Liburia, apud Erempertum *Epitom.* *Guido—in Garilianno caſtrametatur—Is autem appropians ad pontem, qui Theudemundi vocatur, caſtrametatus reſedit aliquandiu, & ablato ex Liburia frumento aliisq; victualibus delatis ad Capuanos* &c. prov. eſt Regni Neapolitani, quæ aliàs *Terra Laboris*, V. *ibi*, & ſuprà in voce *Labor*.

Liburnæ Naves, unde dictæ ſint, V. in voce *Liburnia*. Has *Liburni*, qui nauticâ & piraticâ inclaruerunt, loris ſuebant, Salmaſius *ad Solinum pag. 264.* Illis Romani in mari utebantur, ſicut *luſoriis* in fluminibus: duo enim apud eos fuiſſe genera claſſium, retro diximus. In antiquis ſaxis, quæ *Liburnas* ſculptas exhibent, roſtra tridentia viſuntur, quæ fluctus ſcindunt in infima proræ parte. Virgilius,

Convulſum remis, roſtrisq; tridentibus æquor.

Supra illa caput tauri aut porcis aut arietis, aut alius cujuslibet animalis prominens habetur. Pollux, ὑπὲρ δὲ τὸ ἔμβολον δελφὶς ἵσταται, ὅθεν ἡ ναῦς δελφινοφόρος ἤ: ubi δελφινοφόρον vocat navem, quæ effigiem *delphini*, in ea parte ſtantem, pro inſigni habebat; quemadmodum ταυροφόροι & κριοφόροι dicebantur, quæ effigiem *tauri* aut *arietis* habebant. Sic *Pegaſus*, paraſemon Liburnæ fuit, cujus meminit Scholiaſtes Juvenalis, ubi de Trierarcho. V. iterum Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 570.* ut & infrà, in vocibus *Paraſemon* & *Tutela*.

Libycæ Feræ, apud Flav. Vopiſcum *in Aureliano*, *Præceſſerunt elephanti viginti, feræ manſuetæ Libycæ, Palæſtinæ diverſæ ducentæ* &c. leones ſunt manſueti & leopardi; hi enim *Libycarum ferarum* nomine ferè apud Vett. cenſebantur. Imò ſoli leopardi interdum illo nomine veniebant; quos *Africanas* ſimpliciter vocat Plinius *cap. de Pantheris*. Sic apud Virgilium,

—— —— *in pelle Libyſtidos urſæ:*

Ubi Servius, *aut revera urſæ*, inquit, *aut feræ Africanæ*; pardum aut pantheram intelligens, non *leonem*, ut putabat Lipſius. Inde *Libycæ pelles* pretioſæ, pantherarum nempe aut pardorum, quas ſola macularum varietas commendabat. Heſychius, Λιβυκὸν δέρμα, ὡς καλλιστον, *Libyca pellis, ut pulcherrima*. Idem Λιβυκὸν δέρμα exponi. ποικιλόμορφον, h. e. *maculis varium*, quod ſolis pardis panthériſque competit &c. Salmaſius *ad locum cit.* At *Libycum* Lignum ſeu Θύον, idem cum citro, V. Salmaſium *ad Solinum p. 953.* & ſuprà, ubi de *Citro*. Apud Plinium *Libys puer, tenens tabellam, & mala ferens nudus*, ex ære, inter Leontii opera, quæ Olympiæ olim viſa, memoratur *lib.34. cap.8.* *Libyſſa* verò *Sibylla*, an Debora fuerit? V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theologiæ Gentilis c.1. §.4.*

Licentia, terminus Academicus: à quo *Licentiati* dicuntur vulgò, qui, annis 4. in LL. ſtudio conſumtis, ab illâ præſcripta & definita Studiorum Lege, quam Juſtinianus ſtatuit, abſolvuntur: quaſi qui *licentiam* ac miſſionem à Magiſtrorum caſtris impetrarunt. V. infrà, in voce *Prolytæ*, & plura hanc in rem apud Hottomannum JC. clariſſimum. Eodem modo vocatur facultas data Doctoribus ſeu Profeſſoribus profitendi publicè, apud Marſilium Patavinum *in Defenſore Pacis Part. 2. cap. 11.* Sed & in Sorbona Pariſienſi ſic appellatur biennium illud, quo Theologiæ Baccalaurei, poſt rigidum examen, admiſſi, ſpecimina eruditionis ſuæ edunt, antequam Doctoratûs axioma conſequantur. P. Richeletus *Diction. Gall.* At apud Longobardos, *Mala licentia* olim dicta eſt, facultas peccandi uxori à marito indulta. *LL.* Luithprandi R. *tit.103.* *De mala licentia mulieri data.* Mox, *Si quis conjugi ſuæ* malam licentiam *dando dicat, Quia vade & concumbe cum tali homine* &c. Adde L. Longobardorum *lib 1. tit.20. § 6.* Nam cùm adulterio uxoris matrimonium ſolveretur, interdum qui uxores dimittendi quærebant occaſionem, eas ad adulterium perpetrandum impellebant: quo ſtatim probato, ab iis divellebantur. Sed prohibitum id *Capitular.* ann. 757 *cap. 1.* & *lib 5. Capitular. cap.21.* ubi illi, cujus uxor adulterio ſe polluit, aliam uxorem ducendi facultas conceditur, hac conditione in *Cod* Thuano additâ, apud C. du Freſne *in Gloſſar.* *Si abſq; ejus conſcientia factum fuerit illud adulterium, & ſi ab ea abſtinuit, poſtquam reſcivit, nam cum illa reconciliari* (non) *poteſt.* De duplici modo faciendi aliquid *licentiam* in Monaſteriis, ab Abbate, petendi, *verbo* vel *ſigno*, V. eundem *ibid.*

Licha, locus Germaniæ ſup. in Comit. Solmenſi; ſub proprio

Comite

Comite ex hac Familia. Cùm enim Otto, comunis Pater omnium hodiernorum Comitum, in illuſtri hac familia, deceſſiſſet, A. Ch. 1409. major ejus filius Bernardus, Braunfelſinam lineam ex ſe dedit, quæ iterum in tres ramos ſubdiviſa: ab altero Johanne, *Lichenſis* & Laubachia linea, deſcendunt; quarum illa iterum in *Lichenſem* & *Hohinſolmenſem* ſubdiſtincta. V. Spenerum ubi ſuprà *Part. II. pag.* 28. & *Part. III pag.* 34.

Lichi, nomen ſuaviſſimi apud Sinenſes fructus, qui, in variis ejus Imperii provinciis, magnâ copiâ creſcens, circa *Hingkoa* cenſetur optimus, & per diſpoſitos hoc fine curſores in Regiam mittitur adhuc recens. Naſcitur in magnis proceriſq; arboribus, quarum folia lauri imitantur, e ramorum ſummitatib. racemi prodeunt, in quibus, ut in uvis, fructus eſt, ſed rarior, ac longioribus pedunculis dependet: fructus figura omnino corculum refert, magnitudine nucem æquat juglandem, parvum ſtrobulum ſeu nucem pineam repræſentans, ſquamoſo, ſed non adeò craſſo cortice; quippe qui, ad membranæ tantum craſſitiem accedens, vel ſolâ manu facile detrahitur. Intus ſucculentus eſt nucleus, albi coloris, ſaporis ac odoris roſacei ſuaviſſimi. Cùm maturuit fructus, purpurei eſt coloris, videnturque ipſæ arbores, purpureis circumquaq; quaſi cordibus ornatæ, amœniſſimo aſpectu aſtantium oculis arridere. Os ſeu calculum caro intus ambit ac circundat, qui, quò minor eſt, eò cenſetur fructus melior ac præſtantior. *Regem fructuum* meritò dixeris, qui, quaſi eſui & ſpectantium voluptati natus tantum eſſet, ita delectat, ut nunquam ſatiet: Nucleo, ad inſtar tragematis cujusdam roſacei congelati, ut vulgò vocant, liqueſcente in ore. Auctor Anon. *Sina & Eur. cap.* 36.

Licia, apud Godefridum Mon. S. Pantaleonis an. 1219. Jac. de Vitriaco *in Hiſt. Orient. ann. eod.* Vincentium Bellovac. *l.* 32. *c.* 99. Matth. Pariſium *p.* 211. 213. Alios recentioris ævi Scriptores; Λίσσαι, apud Scylitzam *p.* 381. *Lices*, Gallis: caſtrorum ſunt urbiumq; repagula; à *liciis* ſeu ſtaminibus vel funiculis dicta, quòd ea ex funibus primùm conficerentur, vel quòd, ſtaminum inſtar, junctim erigantur. Car. du Freſne.

Licinius Imbrex, vetus Comœdiarum ſcriptor, citatur A. Gellio *l.* 13. *c.* 22. ubi ex fabula ejus *Neæra* hos verſus adducit:

Nolo ego Neæram te vocent, ſed Nerienem.
Quum quidem Marti es in connubium data.

Et Feſtus quidem, *Imbrex*, inquit, *nomen eſt cujuſdam Comici*; atq; in voce *Obſtipum*, hujus verſus ex illo meminit,

Reſupina obſtipo capitulo ſibi ventum facere tuniculâ.

Voſſius *in de Poëtis Lat.* dubitat, num hic idem ſit cum *Licinio* Tegula, qui floruit anno U. C. 554. quo carmen Triplex a ter novenis Virginibus decantandum, ut teſtatur Livius *lib* 21. cùm Imbrex ſit incurvum genus tegulæ. Unde Plautus *Moſtellariâ Actu* 2. *Sc.* 4.

Quod meas confregiſti imbrices & tegulas.

V. Cic. *de Fin. l.* 1. & *libb. de Divin.* ut & in voce *Licinius Tegula*.

Licitatione factâ exhilarandi convivas mos, occurrit apud Suetonium *Auguſto c.* 75. *Solebat & inæqualiſſimarum rerum ſortes & adverſas tabularum picturas in convivio venditare: incertoq; caſu ſpem mercantium vel fruſtrari vel explere: ita ut per ſingulos lectos licitatio fieret & ſeu jactura ſeu lucrum communicaretur.* Ubi *ſortes* nonnulli male confundunt cum apophoretis, quæ gratis dabantur, non venditabantur, uti hæ ab Auguſto. Magis affines ſunt illæ ſortes convivales, de quibus ſcribit Lampridius *Heliogabalo*. Rei obſcurum veſtigium in Commentariis Græcorum. Athenæus *lib.* 13. Εἰθ' ὕστερον πωλουμένης τῆς αὐλητρίδος, παρήνεσ' ἰδὼν ἰσῶ ἐν τοῖς πότοις γινόμενον, ἐν τῷ ἀγοράζειν πάνυ ικανῶς ἦν, καὶ τῷ πωλοῦντι ἄλλῳ τινὶ βέλτιον πράσσειν ἠμφισβήτει καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸν πεπρακέναι, καὶ πέλας εἰς πυγμὰς ἦλθεν ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος. V Caſaub. *ad Suetonium d. l.*

Licium, civ. & prov. Italiæ in Regno Neapolit. quæ vulgò *Lecce* dicitur. Anonymus Mon. Caſin. *in Chron. an.* 1190. *Tancredus Comes* Licii, *qui apud Trojam cum quibuſdam aliis juraverat fidelitatem Conſtantia uxori Henrici, Regis Teutonicorum*, apud Car. Macrum *in Hierolexico*. V. in voce *Aletium*.

Licium, ſubtemen, tela, ſtamen. quomodo diſtinguantur, docet locus Hieronymi *l.* 1. *Epiſt.* 15. *Itaq; ſubtemen & ſtamina*, liciaque & *telas, quæ mihi ad veſtram tunicam paraverã, vobis inconfecta tranſmiſi; ut, quidquid mihi deeſt, veſtro texatur eloquio.* Nempe *Licia* propriè ſunt *ligamenta ſtamini continendo*, ut inquit Iſidorus Origin. *l.* 19. *c.* 29. ſeu quibus ſtamina ligantur. Hinc apud Petronium Arb. *in Satyrico*, *Illa de ſinu* licium *protulit varii coloris filis intortum, cervicemq; vinxit meam.* Paſchalius *licium* interpretatur, non quidem filum laneum, ſed ſtamen filis intertextum, obligando aptum. Namq; ſic alibi idem: *Simulq; pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita—ut ſolvit ergo* licio *pannum, partem leguminis ſuper menſam effudit.* Ubi *licio* eſt, quâ parte erat licium ſeu funiculus, quo pannus vinciebatur. Non tamen à *ligando* dicitur, cum primam habeat productam. Virgilius *Pharmaceutr.*

Terna tibi hæc primùm triplici diverſa colore
Licia *circundo* ——

Et *Æn. l.* 12. —— *rumpitq; infixa bilicem*
Loricam, & ſummum degustat vulnere corpus.

A' *lino* mavult Martinius deducere, ut *licium* ſit q. *linium*. Inde latiùs extenſa vox ad filum quodcunque denotandum: ut ex priore Virgilii loco liquet. Sic Statius *Thebaid. l.* 8. *v.* 382.

—— *Furiæ rapuerunt* licia *Parcis*.

Græcè μίτος, unde opus πολύμιτον, de quo V. infrà, ubi de opere *Plumario*, ut & in voce *Polymitum*.

Licornus, mons Arcadiæ, apud Lutatium *ad Stat. Theb. l.* 1. *v.* 356. quem etiam agnoſcit *Licornu* nomine Boccatius *Lyceum* verò appellat Plin. *l.* 4. *c.* 6. de quo V. C. Barth. *Animadv. ad Statii locum*.

Lictor, dictus à *ligando*, juxta illud, *Lictor colligat manus*: vel à *ligandis faſcibus*, ut vult Feſtus: vel à *limo* ſeu *licio*; licio enim tranſverſo, quod *limum* appellabatur, qui Magiſtratib. præminiſtrabant, cincti erant. Sed primum placet A. Gellio *lib.* 12. *c.* 3. quem Nonius ſequitur, oſtendit morem antiquum ligandorum, qui caſtigandi eſſent, ex Marco Tullio, cum ait: *Lictoris proprietatem à ligando dictam vetuſtius putas. Iſti enim antiquitus carnificis officio fungebantur*: nempe antequam carnifices Romæ eſſent. Valgius apud Gellium: *Quum Magiſtratus P. R. virgis quempiam verberari juſſiſſent, crura ejus & manus ligari vincirique à viatore ſolita ſunt; isq;, qui ex collegio officium ligandi haberet,* Lictor *eſt appellatus*. Gr. Ῥαβδοῦχος, à virgis, quas gerebant. Hi præter Celeres, de quibus ſuprà, ſuccinctis veſtibus & expediti ad plectendos facinoroſos, Regibus primùm inſerviebant, ipſisque curuli ſella vectis præferebant faſciculos virgarum, intra quas obligata ſecuris erat, ſic ut ferrum in ſumme faſce extaret. Duodecim erant numero, quem Romulus ſumſit vel e numero avium, quæ augurio ipſi regnum portenderant, vel ex Hetruſcis finitimis, quòd ii ex 12. populis communiter creato Regi, ſinguli *Lictores* dederint, Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. l.* 7. *c.* 3. Poſtea iisdem uſi ſunt Conſules, Prætores, Interreges, Dictatores, & ſi qui alii Magiſtratus non poteſtatem ſolùm habuerunt, ſed etiam imperium: quemadmodum viatoribus leguntur uſi, quorum poteſtas potiùs, quàm imperium extitit. Eorum munus erat, populum ſummovere, fores percutere, quà intraturus erat Conſul, ſontes virgis cædere & ſecuribus ferire, ut ex Livio patet, qui eos etiam alicubi *aditus ſummotores* vocat. Hos in plebe Rom. fuiſſe idem oſtendit, apud quem aliquis ex plebe queritur, 24. *Lictores* apparere Conſulibus & eos ipſos plebis homines. Punico autem bello confecto, qui Magiſtratibus in provincia apparerent, eos fere Bruttios fuiſſe, unde *Bruttianos* dictos, tradit A. Gellius, V. Roſinum *l.* 7. *c. ult.* Porrò *Lictores* ſingulos Curiatis Comitiis, ſingulis Curiis officii causâ, non autem ut ſuffragia ferrent, adfuiſſe idem docet *l.* 6. *c.* 4. Iidem laureati triumphantem currum antecedebant, teſte Plinio *l.* 35. *c.* 18. & Cic. *Philipp.* 1. *Vehebatur in eſſedo Tribunus Pl.* Lictores *laureati antecedebant.* Nec omittendum, Sacerdotibus quoq; *Lictorem* & Apparitorem ex Lege antiquitus datum fuiſſe: Unde Seneca Pater, *Non ſine cauſa*, inquit, *Sacerdoti Lictor apparet.* His tamen publicè tantum Sacerdotes utebantur, cum Veſtalibus, ut Pontifices, Augures, Quindecimviri, Flamines. Quare Liviæ, quum Auguſti ſacerdos Senatusconſulto conſtituta eſt, decretum, ut *Lictore* in ſacrificio uti poſſet, nihil ad veterum ſacrorum rationem facit, quæ ut cœtera adulatione depravata fuit. *Lictor* Pontificum in antiquis Inſcr. eſt apparitor. Fragmentum marmoris in via Appia: *Apparitori. Pontificum Parmulario.* Iidem Pontificum *Calatores* dicti, Gloſſ. vett. ἐκκλήτορες ἱερέων, & Comitia calabant, & à Pontificibus ſacra facturis præmittebantur, ut ſicubi viderent artifices adſidentes, opus eorum prohiberent, ne Deorum attaminarent ceremonias, Gutherius *de vet. Jure Pontif. urbis Romæ l.* 20. *c.* 13. Lucernam ſepulchralem, continentem in area ſua Aram, inter duos erectos faſces *Lictoreos*, exhibet Fortunius Licetus *de reconditis Antiq. Lucernis l.* 6. *c.* 103. De diſcrimine *Lictorum* & ſervorum publicorum, V. Tit. Popmam *lib. de Operis Servorum*, & plura hanc in rem apud Laur. Pignorium *de Servis*, & Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Sev.* ubi *de Lictorum Proximo*, h. e. primo & principe lictorum, quem Græci Ἀρχιραβδοῦχον vocant. Apud Papiam, *Lictores* ſunt *Eccleſiæ aſſertores: qui Laici ſunt, & in choro inter Clericos in Miſſa Apoſtolum legunt: vel quod Subdiacones faciunt, & hi faciunt.* Hos Africam vel reliquas regiones habere, addit. V. C. du Freſne *in Gloſſar.* ubi *de Lectoribus* eum omnino agere ait: De *Lictoria* verò, Decuriâ Conſulari, in *L.* 1. *Cod. Theod. de Lucr. off.* J. Gothofredũ.

Liechtenberga, Germ. *Liechtenberg*, caſtrum Germaniæ ſup. munitum, cum regione adjacente, ſub proprio Comite, ex Familia Hanoviæ Comitum illuſtri, A. C. 1678. à Gallis captum. Accepit autem *Liechtenbergium* Dominium Joh. Erneſtus, ſeu potiùs Philippus, Hanoviæ Comes, filius minor natu Reinhardi, qui obiit A. C. 1451. frater Reinhardi, qui Hanovicum ramum propagavit, donec extremos ejus palmites, *Hanovicum* Philippus Ludovicus 1641. & *Schvvartzenfelſium* Joh. Erneſtus A. C. 1642. terminarent. Philippus hic itaque novæ lineæ ſic auctor extitit: cui ex Bipontina familia Bitſchenſis & Ochſenſtenia (non ſine controverſia tamen cum Leiningenſibus Weſterburgiis) hæreditas acceſſit, atq; demum ipſa agnatorum ſucceſſio. Series eorum ita habet: Philippus Com. Hanoviæ *in Liechtenberg*, mortuus An. C. 1538. ex Sibylla Badenſi (fil. Chriſtophori Marchionis) pater fuit Philippi cognom. *Senioris*, qui obiit 1590. relicto ex Eleonora Furſtenbergia (fil. Friderici Comitis) filio Philippo cogn. *Juniore*, extincto A. C. 1599. Hoc & Margarethâ Bipontinâ (fil. Jacobi ultimi Com. *in Zvveibrucken* & *Bitſch*) genitus Johannes Reinhardus I, qui deceſſit A. 1627. Pater fuit ex Maria Eliſabetha Hohenloica (fil. Wolffgangi Com. *de Hohenloë in Langenburg*) Philippi Wolffgangi, defuncti A. C. 1641. Hic, ex Maria Oetingenſi, (fil. Ludovici Eberhardi Comitis) ſuſcepit Johannem Reinhardum, fratresque ejus,

Fridericum Caſimirum & Johannem Philippum, cum Agatha Chriſtina Com. Palatina Rheni: è quibus Johannes Reinhardus ſolus liberos ſuſcepit, Johannam Magdalenam (n. 1660.) Franciſcam Albertinam (n. 1663.) Philippum Reinhardum (n. 1664.) & Johannem Reinhardum (1665.) *Comites Hanoviæ* &c. lineæ *Liechtenbergicæ, in Biſchofsheim*, gentis totius unicam ſpem. V. ſæpius laudatum Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. p. 156. & in Indice.*

Liechteneccia, Germ. *Liechteneck*, caſtrum Germaniæ, in agro Wirtenbergenſi, ſub proprio olim Comite, ex Familia veterum Tubingæ Comitum, in qua circa A. C. 1000. memoria Adelberti Com. Palatini Tubingæ celebris fuit. Lineæ fuere plures, ſed non diuturnæ. Poſtquam verò Gothfridus & Wilhelmus fratres Tubingam vendidere Wirtenbergicis Comitibus A. C. 1342. rebus accilis ſplendori familiæ non parum deceſſit, quem in dynaſtia *Liechteneck* utcunque tuebantur, donec ultimus marium Conradus Wilhelmus lineam clauſit, A. C. 1630. unicâ filiâ relictâ, Eliſabethâ Bernhardinâ, quæ nata A. C. 1614. nupſit Carolo Com. Solmenſi & Neoburg. ad Ænum. V. iterum Spenerum *Part. I. p. 88.*

Liechtenſtenium, nomen Principatus in Germania, ſub proprio Principe: quam Familiam, ab Azone, Actiorum gente edito, derivare amant. In Annalibus non infrequens ejus occurrit memoria, inprimis affinitates, ex nobilioribus Auſtriæ Domibus quæſitas, obſervare licet. Progenitores hodierni Principis hi ſunt: Georgius Dn. *de Liechtenſtein*, ex Hedvige fil. Hartneidi Dn. *de Pottendorf*, Georgium genuit, maritum Agnetis *de Eckards-Avv* & patrem Hartmanni: quo & Johannâ *de Mayenburg* genitus Georgius Hartmannus, ſuſcepit ex Suſanna agnata (fil. Georgii Liechtenſtenii & Magdalenæ Polhemiæ) Hartmannum, defunctum A. C. 1585. Hujus, ex Anna Maria Ortenburgica (fil. Caroli Comitis) fil. Gundaccarus I. Principale axioma primus familiæ intulit, & ex Agnete Friſia (fil. Ennonis Com. Friſiæ Orientalis) defunctâ A. C. 1616. genuit Hartmannum Principem *de Liechtenſtein*, patrem Gundaccari II. qui ex Eliſabetha Lucretia Duce Teſchinenſi, genuit Ferdinandum Johannem & Mariam *Principes Liechtenſtenii & Duces Troppavienſes.* Idem *Parte I. p. 51. & Part. III. p. 86.*

Lien, an à *ligando?* Plautus *Curcul. Nam quaſi liene zonâ cinctus ambulo.* An à λύω, *ſolvo*, quòd curis nos liberet, ob rationem mox dicendam; an à λεῖ☉, *lævis, mollis? Adnectitur* (ventriculo) *in ſiniſtra parte adverſus jecori, cum quo locum aliquãdo mutat, ſed prodigiosè — Peculiare curſus impedimentum aliquando — quamobrem inuritur curſorum laborantibus. Et per vulnus etiam exempto vivere animalia tradunt. Sunt qui putent adimi ſimul riſum homini: intemperantiamq; ejus conſtare lienis magnitudine* &c. Pl. *l. 10. c. 37.* Ubi quod *de impedimento Curſorum* habet, confirmatur ex Plauto, qui præter dicta, *in Mercatore* introducit Acanthium curſorem ſic loquentem,

Perii, ſeditionem facit lien: *occupat præcordia.*
Perii: animam nequeo vertere &c.

Quod de riſu, pluribus explanat Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lection. lib. 4. cap. 18.* Græcè σπλὴν. V. infrà *Splen.*

Lien, flos Sinicus, crocei coloris, in Hoquaniæ, ad *Tau* civitatem, lacu; alibi aliis coloribus fulgens. Et quidem in prov. Kiangſia maxime abundat, per aquas ſtagnantes, quarum ſedimentum limum efficit; creſcit ad duos treſve cubitos, aquæ ſuperficiem eminens, duris fortioribusq; ſtolonibus adnexus: pluresq; flores ſæpe una radix fert, qui varii coloris, purpurei, albi, mixti, rubri & ejusmodi inveniuntur. Lilia noſtra magnitudine ſuperant, ac longè magis pulchritudine, cedunt tamen illis odoris, quo carent, fragrantiâ: tulipam maximam diceres, figurâ non admodum diſcrepante. Folia ſtirpis maxima ſunt & plerunq; figuræ rotundioris, aquæ ſuperficiei incubantia ac ſupernatantia, quæ ubi exſiccata fuerint, olitoribus, ſcrutariis, aliisq; minutiorũ mercium propolis, loco papyracei involucri aut cuculli ſunt, quibus merces divenditas infarciunt. Cujusmodi integros ſæpe videre lacus floridos, res amœniſſima eſt, V. ſuprà in voce *Floridi Lacus.* Radix floris ipſa quoque præclara eſt ſuumq; habet uſum; quippe ad brachii humani craſſitiem ſæpe excreſcit, duosq; aut tres cubitos intra limum ſubtiliſſimum deliteſcit, tota geniculis atq; internodiis diſtincta. Cùm autem exterior ejus cortex planè integer ſit, medulla ipſa ſeu caro, magnis quaſi canalibus intus perforata eſt, colore maximè albo, carduumq; noſtratem, licèt paulo inſipidior ſit, refert, atq; æſtivo tempore, quòd frigidiuſcula ſit, in deliciis ac pretio eſt. Fructus tandem, qui figurâ planè conicâ eſt, & magnitudine palmam manus excedit, craſſitie pugnum, armatur cortice viridi, molliori tamen, habetque intus nucleum album, optimi ſaporis, quem utpote magnarum ad alimentum virium, debilioribus, poſt ægritudinem convaleſcentibus, Sinici Medici maximopere commendant. Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap. 31. & 32.*

Liga, apud Alb. Argentinenſem *in Chr. A. C. 1337. Marchio cum Maſtino Veronenſi* ligam *contraxit* &c. confœderatio, fœdus eſt, quo quis cum alio *ligatur*, vinciturque: *Ligue* Gallis; apud quos *Liga Sacra* famoſum, præt. ſeculo exeunte, nomen fuit. Cùm enim laniena Pariſienſi ad deſperationem adacti Hugonotæ, ut vocant, ab eo tempore ferro & flammâ ita devaſtarent Galliam, ut plures arcium, templorum, monaſteriorumq; ruinæ extiterint, quàm in immani illa laniena homines interfecti ac planè ultio tanto ſcelere digna ſumpta eſſet; Omnes iterum contrà inſurrexerunt Hiſpani Guiſianique, ac icto inter ſe fœdere novo, quod *Ligam Sacram* dixerunt, inſtaurare antiqua bella ac pertinacibus armis exſcindere Hugonotas, quorum Dux Henricus erat R. Navarræ, ſecum conſtituerunt. Imò ulteriùs progreſſi, quoniam Valeſia Familia, in Henrico III. ad ultimam orbitatem redacta erat, Guiſiani, velut ex Carolingis oriundi, nihil diſſimulato ambitu, Regnum ipſum affectarunt: ipſo Henrico ſocordiâ aliisque vitiis in tantum delapſo vilipendium, ut merum eſſet Guiſianorum ludibrium. Cujus opprobrio ut animum explerent, in omnibus ad Ligerim oppidis ſpargi curarunt, leproſum eſſe Regem, ac, ut illâ peſte liberaretur, conquiſitis undiq; formoſis pueris, in eorum ſanguine abluendum, jamq; miſſos undique conquiſitores, qui per univerſum illum tractum pueros raperent. Sed hic tum demum, velut ex alto ſopore excitatus, ſtatuit dignas de ſceleratiſſimis hiſce pœnas ſumere. Convocata itaq; Bleſis Comitia A. C. 1588. in quibus, cùm Ducem Guiſium ipſiusque fratrem Ludovicum Cardin. vultu alacri ac ſuperbo comparentes vidit; ingredientem conclave ſuum priorem per ſatellites pugionibus confodi, poſtridieque fratrem ejus ſtrangulari, juſſit: Utriusq; cadaver igne crematum cineresq; in Ligerim diſperſi ſunt. Hinc acriter detonare Pontifex, excommunicare Regem, pleraque Gallia ad *Ligiſtas* deficere: Quare Henricus ſalutem ſuam totiusq; Regni, in Hugonotarum fide ac virtute, unicè ſitam eſſe, cernens, cum Henrico Navarræ R. pace factâ, eum utpote agnatione proximum ac indubium Succeſſorem, licet à Pontifice excommunicatum, *Hæredem* declaravit, ipſiusque exercitu auctus, Ligiſtarum metropolim Lutetiam obſidere cœpit; jamque obſeſſi laborare fame, cùm Jacobus Clemens Monachus è Prædicatorum ordine, in Regium cubiculum, prætextu literarum arcanarum, admiſſus eum confodit cultro, d. 1. Aug. A. C. 1589. quo ipſo translatum à Valeſiis ad Borbonios Regnum eſt, quorum caput Henricus Navarrenus, poſtquam aliquandiu cum *Liga* reliquiis colluctatus eſſet, illâ tandem confectâ penitùs, Regnum pacavit, & ad poſteros transmiſit. Georg. Hornius *Orb. Imp. cum Notis L. Joachimi Felleri, pag. 258. & ſeqq.* V. eundem *in Orb. Polit. cum Animadv. Ottonis Menkenii p. 71.* ubi fœdus hoc inter Papam Rom. Regem Hiſpaniæ ac Ducem Guiſiæ initum, ſub prætextu hæreſeos extirpandæ: occultam verò veramq; cauſam, translationem Regni Galliæ à familia Valeſia & Borbonia ad Regem Hiſpaniæ vel familiam Lotharingicam, fuiſſe, addit. Sed & in Germania idem nomen inditum eſt fœderi, à Principibus Romanæ communionis inito A. C. 1609. duce *Liga* conſtituto Maximiliano Bavariæ D. poſtmodum Electore: cui *Unionis* nomine fœdus aliud oppoſuere Principes Proteſtantes, auſpiciis Friderici IV. Electoris Palat. quo pacto ſemina & fundamenta turbarum jacta ſunt, quæ tandem, in atrox bellum erumpentes, triceonio integro Germaniam graviſſimè afflixerunt, Phil. Jac. Spenerus *in Familia Palatino-Bavar.* Simile omnino fœdus illud, quod *Sanctum* appellarum, Heldi Cæſarei Legati miniſterio, Norimbergæ percuſſum fuerat A. C. 1538. cujus primarii Duces, ex eadem Bavariæ Ducum familia, VVilhelmus Alberti V. Pater, & Ludovicus frater illius, fuere, tuendæ Religioni Pontificiæ, contra Proteſtantes, Smalcaldico mox bello involutos &c. apud Eund.

Ligandi & Solvendi arcanum ſeu myſterium fundamentale, Theologiæ & Jurisprudentiæ, apud Hebræos, velut Encyclopædia fuit. Cùm enim varii eſſent inter illos Presbyteri, quidam Judiciariæ facultatis omnimodæ, quæ jurisdictionis contentioſæ eſſet, ſive criminalis, ſive civilis, capaces erant, dicebanturq; *Presbyteri univerſales*, & munere tam docendi in Jure Ebraico ac publicè reſpondendi, quàm judicandi univerſim, quoties ſcilicet ſufficiendi eſſent Judices ejusmodi, donabantur. Præter hos, qui creati & ordinati erant ordinatione ſummâ, fuere alii etiam tum creati tum non creati, qui Presbyterorum nomine quoque ac dignitate vulgari qualicunque fruebantur; interim & dignitate & nomine, ut & facultate, & Univerſalibus illis & inter ſe, variè impares. Et creatorum hujusmodi, quos *Particulares* vocare liceat, quidam judiciariâ quidem facultate, ſed quæ tantùm circa cauſas civiles ſeu pecuniarias verſaretur, in ipſa creationis formulâ, donabantur; adeoq; Synedriis fuere Triumviralibus ſolummodo inde idonei. Alii nullâ omnino facultate judiciaria ſeu id genus Magiſterio donabantur, ſed illo tantùm, quod in docendi & explicandi Juris Hebraici nodos ac dubia, per Reſponſa, quoties conſulerentur, ſeu Caſus conſcientiæ extricandi munere publico conſiſtebat; quod itidem interdum erat generale, ad caſus ejusmodi omnigenos attinens, interdum etiam adeò particulare, ut ad hæc vel illa ejusmodi Caſuum ſingularia genera, pro Ordinantium arbitrio, reſtringeretur. Atque hoc idem erat, quod *Poteſtas* ſeu *facultas decernendi circa Ligatum & Solutum*, ut vocant, ſeu Vetitum & Licitum, id eſt, *facultas Ligandi & Solvendi.* Quæ tamen poteſtas interdum negata, in ipſa Ordinatione ei etiam qui aliàs in plenariam facultatem Judiciariam, quæ Forenſis erat, ordinaretur; quinetiam tempore ſubinde ordinario circumſcribebatur. Sed nemo hujusmodi ordinationis particularis capax erat, qui non etiam generali ſatis videretur idoneus, uti quidem Maimonides contendit, ex Gemara utraq; *Ad Miſn. c. 1. tit. San.* cùm ait: *In more poſitum erat, ordinare quemcunq; vellent, ad res particulares, modò interim ipſe rebus omnimodis eſſet idoneus. Sapientem præcellentem, qui idoneus ad decernendum circa Legem univerſam, fas erat Synedrio ordinare, & dare ei facultatem Judiciariam* (forenſem omnigenam) *ita tamen ut*

neutiquam

nentiquam Ligandi & Solvendi *ſeu publicè in Caſibus conſcientiæ reſpondendi, facultati ſeſe immiſceret; aut dare ei facultatem ejusmodi* Ligandi & Solvendi, *ſed minimè judicandi nequidem judicia civilia ſeu pecuniaria; aut daret facultatem illam utramq;, minimè tamen Judicia criminalia judicandi; aut criminalia judicandi, neq; tamen ſolvendi* ſeu *reſponſa publicè dandi, de Primogenitorum maculis* ſeu *vitiis; aut daret ei facultatem ſolvendi vota tantummodo, aut intuendi, & ſic* ſolvendo aut ligando *decernendi, de maculis aliisq; quibuscunq; ſimilibus. Atq; ita fas erat Ordinantibus, dare facultatem tempore præfinitam & dicere Ordinato, ſit tibi facultas Judiciaria ſeu decretoria illa* (circa ſolvenda & liganda) *neq; dum huc venerit Princeps* &c. Atque illud de איסור והתר *Ligato & Soluto* hoc in ſenſu, millies apud Talmudicos occurrit. Magiſter autem aut Schola altera אוסר *Ligat*, id eſt, illicitum pronuntiat; altera סותר *ſolvit*, ſeu pronuntiat licitum hoc vel illud, circa ſanguinem, adipem, fructus, alia eſculenta, corporis vitia, id genus innumera, in ſacra Lege, occurrentia. Unde etiam libri quamplurimi eodem titulo fruuntur, qui planè Caſuum conſcientiæ volumina Judæis ſunt. Inde habentur איסור והתר *Solutum & Ligatum* Rabbi Jonæ, Rabbi Nathan, R. Iſaac D... nus & perplures ejusmodi alii. Titulus quoque integer in Talmude utroque ſeu Miſna habetur הוריות *Horaijoth* ſeu *Decreta* aut *Canones* dictus, qui fuſiorem diſciplinam, circa illuſtriora Synedriorum maximè decreta, de Caſibus conſcientiæ, adeoque de peccati ex errore & ſcientia diſcrimine inde pendente, continet. Dicitur verò ſcientia illa ſeu facultas *Ligandi* & Solvendi à Magiſtris aliquot, *Myſterium fundamentale Ligati & Soluti.* Unde R. Joſeph Hyſſopæus, *in Paropſide argent.* ad Filium: *Verſare*, inquit, *interdum in Grammatica aut in contextu Biblico. Sed magnam partem occupationis tuæ pone in Gemara, ut ſcias Arcanum Fundamenti, Vetitum ac Licitum, & diſtinctionem inter vitiatum & rectum.* Ita vertit Johannes Mercerus, quod planè innuit, ac verti poteſt, *Arcanum*, ſeu *Myſterium fundamentale Ligandi & Solvendi* &c. Job. Seldenus *de Synedr. Part. 2 cap. 7. § 2.* V. quoque infrà, in voce *Lytæ*; & *de ligandi ſolvendiq;* in Eccleſia *poteſtate* Apoſtolis conceſsà, à Servatore noſtro, Matth. *cap. 16. verſu 19.* & *cap. 18. verſu* 18. Commentatores ſacros. Addam hoc ſaltem, latere in verbis hiſce elegantem metaphoram, ab antiquiſſimo ritu *nodis* (clavium adhuc uſu ignorato) claudendi, quæ clauſa vellent, eorumque ſolutione aperiendi rurſus: *ligare* enim hîc idem, quod *claudere* & *ſolvere*, quod *aperire*, uti ex locis hiſce liquet. V. infrà in voce *Nodus.* Alia notio vocis eſt, cùm oves apud Hebræos *ligata*, & agni *ligati* dicuntur: intelliguntur enim obeſiſſimi & pinguiſſimi, quòd animalia ſaginanda *ligari* ſolerent, uti pluribus docet Sam. Bochartus *ad locum* Geneſ. *cap. 31. verſ 41.* & *42. Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 46.* At *Ligaturæ*, apud citerioris ævi Scriptores, dicuntur amuleta quædam ad arcendos & depellendos morbos, aut de collo ſuſpendi, aut circa alias corporis partes *alligari* ſolita; qualium magna mole ſcripta ſua referſiſſe Xenocratem Aphrodiſienſem & Pamphilum quendam refert Galenus *Simplic. pharmac. l. 6.* V. hîc paſſim, inprimis ubi de *Magica Medicina.* De *Ligula ligatura*, dicemus *infrà*.

Ligea, adde: una ex tribus Sirenibus, quæ poſtquam in mare ſe præcipitavere, earum defunctarum corpora variis litoribus ac locis illata ſunt; & Parthenopes quidem corpus in ea loca ejectum eſt, ubi poſtea Neapolis condita: Leucoſiæ, ad eam Inſ. quæ inde nomen accepit; Ligea ad Terinam urbem, ubi & ſepulta eſt. Lycophr.

> Λίγεια δ' ἐς Τέρειναν ἐκναυσθλώσεται
> Κλύδωνα χελλύσσουσα, τὴν δ' ἐπακτίαν
> Κρωσσαῖς πετρώσουσι, ἐν δεξιαῖς,
> Ὠκινάρου δίναισιν ἀγχιτέρμονα.

Quam Italiæ urbem, inſulam eſſe ſcribit Stephanus, non minori errore, quàm Solinus *Ligeam* Inſ. appellatam, abjecto ibi corpore Sirenis, refert. Non enim hoc Inſulæ ullius, ſed Sirenis nomen fuit. Salmaſius *ad eum pag. 62.*

Ligius, adde: Vocis originem Car. du Freſne arceſſit, à *Litis*, de quibus *infrà*. A' *ligare*, effictam volunt alii, quòd *hominio* ac *profeſſione fidei* ſtrictiùs domini ſervitio *alligetur* vaſſallus. Quò videtur reſpicere Guil. Apulus *de Geſtis Normannorum lib. 3.*

> *Solus noluerat vires promittere Regi,*
> *Nec ſe cum reliquis jurando jure* ligare:
> *Quippe juratus erat per ligamenta Joanni* &c.

Aliter ab eadem origine vocem deducit Jovianus Pontanus *de Geſtis Ferdinandi lib. 2.* ubi, *Dicti*, inquit, *ligii, quòd ligatis Reges pollicibus, illos fides imperiiq; ſuis ſic vinciant atq; obnoxios ſtatuant.* Unde vox *colligare*, hac in materia, apud Dudonem *de Moribus & Act. Normann.* & in *Synodo* Tull. apud Saponarias *can. 5.* Nec omittenda ſententia Jac. Cujacii *ad Feudor. l. 1.* & Bignonii *ad Formulas Marculfi, lib. 1. cap. ult.* qui vocem *Ligæ* ejusdem eſſe originis volunt, cum voce *Leudis* & *Leodis* i. *Fidelis*: quemadmodum *Leodium*, celebrem Eburonum urbem, Galli *Liege* vocant. Vide ſuprà in voce *Leudi*, & plura hanc in rem, apud præfatum *Gloſſarii Auctorem.*

Lignaria Negotiatio, cujus meminit Capitolinus *in Pertinace Imp. Ei pater Helvius Succeſſus fuit, qui filio nomen ex continuatione* Lignariæ negotiationis, *quòd pertinaciter eam rem gereret, impoſuiſſe fertur*; infrà *Coctilicia* dicitur, *Pater ejus tabernam coctiliciam in Liguria exercuerat*: quæ viz. non circa quævis ligna, ſed circa coctilia, quæ Græcis ἄκαπνα, verſabatur. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad l.* nec non ſuprà, ubi de Lignis *Acapnis*, & *Coctilibus*.

Ligneſia, Familia in Belgio jam olim illuſtris, inprimis crevit Johannis Do. *de Barbanſon* meritis ac matrimonio, cum Margareta Marcana; ita enim Comitatus Arembergius, familiæ illatus eſt. Ex ejus filiis Carolus Princeps, Comes Arembergæ, ab uxore Anna Croviaca, Ducatum Arſchotanum, Principatum Cimacenſem ac Porceanum nactus eſt; denuò duorum, Philippi Ducis Arſchotani & Alexandri Principis Cimacenſis Pater: alter Robertus Barbanſonios propagavit: univerſis verò Ducatus Arembergici axioma ab Imperatore collatum eſt. Et quidem Principum Cimacenſium, ab aliquot ſeculis, hæc ſeries eſt. Wilhelmus *de Lignes* Dn. *de Barbanſon*, ex Hadriana (fil. Jodoci *de Halvyn*, Dn. *de Pienn*) genuit Ludovicum, maritum Mariæ *de Bergen* (fil. Cornelii *de Bergen* Dn. *de Grevenbroeck*) & ex illa patrem Johannis, qui extinctus A. C. 1568. ex Margareta Mariana Arembergica (fil. Roberti Marcani Dn. Arembergæ & Franciſcæ ſeu VValpurgis Egmondanæ) ſuperſtitem reliquit filium Carolum, qui Principale axioma familiæ primus intulit, defunctus A. C. 1616. Huic ex Anna *de Crouy* (quæ marito ſupervixit, uſque ad annum 1635. fil. Philippi Croviaci Ducis Arſchottani) genitus Alexander Princeps Arembergæ & Cimaci ſeu *de Chimay*, obiit A. C. 1629. Pater, ex Magdalena Egmondana (filia Caroli Principis Gaveræ) Alberti Ducis Arembergæ, Principis Cimaci, extincti A. C. 1648. Quo & Clara Eugenia Arembergica (fil. Philippi Principis Arembergæ Duc. *de Arſchott* & *Crouy*) patruele, genitus eſt Erneſtus Dux Arembergæ, Princ. Cimaci, A. C. 1643. nomine *de Lignes*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II. p. 78.* Eodem Philippo modò dicto, & conjuge tertiâ Mariâ Cleophe Hohenzolleranâ (fil. Caroli Comitis) nati ſunt, Carolus Eugenius Dux Arembergæ (A. C. 1633. cui uxor obtigit Maria *de Cuſance-Vergy* Com. *de Champlitte*) & Maria Thereſa (A. C. 1639. nupta poſtea Franciſco Chriſtophoro Com. Helffenſtenio) *Duces Aremberga.* V. eundem Spenerum *Part. III. part. 39.*

Lignicia, adde: Nomine, Georgius Wilhelmus, V. in vocibus, *Piaſtus* & *Wilhelmus.* Eodem tamen Patre Joh. Chriſtiano & alterâ conjuge, Hedvige Sitſchiâ, nati poſt alios ſunt Auguſtus & Sigiſmundus; quorum hic Baronis *Lignicii* titulum gerens, A. C. 1663. fatis conceſſit: ille dignitatem Comitis *Lignicii* nactus, & ſub fratre Chriſtiano Briegenſis Ducatus Capitaneus, cum liberis ſupereſt, dignus Piaſteâ origine, interim Principatuum ſucceſſione, poſt defunctum Georgium Wilhelmum, excluſus, non aliam ob rationem, quàm quòd Pater, cum numeroſâ prole è priore conjuge Dorothea Sibylla Brandeburgicâ ſubnixus, filiorum ex poſteriori conjugio ſuſceptorum, in Feudorum petitione, rationem haberi non curaſſet. Enixè tamen à nepote morituro Imperatori per literas commendatus dicitur, V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtoricâ auctiore ac emendatiore*, A. C. 1677.

Lignum, pro Numine: in Caryatidis Dianæ, in Laconia, templo. Arnobius *lib. 6. Ridetis temporibus priſcis Perſas fluvium coluiſſe, Memoralia ut indicant ſcripta: Informem Arabas lapidem: Acinacem Scythicas nationes: Ramum pro Cinxia Theſpios.* Lignum *Caryos pro Diana indolatum; Peſſinuntios ſilicem pro Deûm matre.* Cæterùm ejus multiplex in vita humana uſus. Ut alia omittam, *lignis*, à vermibus exeſis, Lacones olim ſignabant. Namque Trojanis temporibus annuli uſus apud Græcos ignoratus adhuc: proin non annuli notâ, ſed nodo, conditæ arcis veſtes ac vaſa aurea argenteaque obſignata ſunt, apud Hom. *Odyſſ. 8.* Lacones verò lignis quoque iſtiusmodi res quasvis ſignaſſe leguntur. Heſychius, Οἱ Λάκωνες σφραγῖσιν ἐχρῶντο ξύλοις ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένοις κατασημαινόμενοι ὅπου βούλοιντο, *Lacones, ſigillorum loco, lignis uſi ſunt à tineis corroſis, ſicq; quæ libuerat, ſignabant.* Ubi ex Philoſtephano addit, Herculis id fuiſſe inventum. Hinc ſignacula illa θριπήδεστα & θριπόβρωτα nuncupata. Etymologici auctor, Θριπήδεστα τὰ ὑπὸ τῶν θριπῶν διαβεβρωμένα ξύλα οἷς ἀντὶ σφραγίδων ἐχρῶντο, *Vox* θριπήδεστα *deſignat ligna à vermibus exeſa, quibus ſignaculorum loco utebantur.* Euſtathius *Odyſſ. α.* Θριπήδεστα, ξυλάφια τὰ ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένα, οἷς ἐχρῶντο οἱ σφόδρα οἰκονομικοὶ ἀντὶ γλυπτῶν σφραγίδων, *Sunt autem* θριπήδεστα *parva quadam ligna, à vermibus eroſa, quibus diligentiores Patresfamiliâs utebantur loco ſculptorum ſignaculorum.* Atque hujus conſuetudinis mentio fit, apud Lycophronem *Caſſandrâ* & Ariſtophanem θριποφορουμένοις, ut præter Caſaubonum notavit Joh. Meurſius *ad Lycophr.* V. quoque ſuprà, in voce *Clavis.* Sed & in calceatum Indis placuit; quos Philoſtratus *ex arborum corticibus* ſibi calceos conficere ſolitos fuiſſe, docet *lib. 2. cap. 9.* A'quibus iſtiusmodi calceorum uſus ad alios tranſiit: ita ut alii rudioribus & omnino *ligneis* uſi ſint, quemadmodum Germani veteres, referente Cluverio *Germ. Ant. l. 1.* & agreſtes Poloni etiamnum, quorum ſoleas ex arboris *ligno* fabrefactas funiculus in planta pedis adſtringit; Alii paulo eruditioribus, quorum nempe ſoleæ tantum ex ligno, cætera è corio vel è quavis alia molliore erant materia. Qualia erant Tibicinum crupezia, apud Jul. Pollucem, πεποιημένα εἰς ἐνδόσιμον χοροῦ, *facta ad auſpicationem chori*: unde Bœotos *Crupezipboros* dictos eſſe, refert Tiraquellus *lib 5. cap. 18.* Meminit quoque *ſolearum lignearum* Auctor ad Herennium, cùm ait: *Si quis parentes occiderit, vel verberaverit, ei damnato obvolvatur os folliculo lupino, ſolea lignea pedibus inducantur,*

cantur. E' quibus verbis patet, antiquitus damnatorum pedibus è *ligno* ſoleas fuiſſe inductas. In Gallia hodieque ruſtici ac tenuioris fortunæ homines, calceamentis ejusmodi, vernaculo ſermone *Sabots* appellatis, paſſim utuntur. B. Balduinus *de Calceo Antiquo, cap.* 5. Græci hodierni etiam tintinnabula ex *ligno* habere leguntur: Quia enim campanarum illis uſu interdictum, duo genera tintinnabulorum adhibent, Symandrum & Hagioſiderum. Quorum illud, è *ligno* præduro, & quantum hujus natura patitur, ſonoro, tabula eſt lata digitos plus minus quinque, ſeſquidigitum craſſa, longa fere pedes quatuordecim, cujus capita foramina habent nonnulla, pennæ anſerinæ calamove ſcriptorio pervia: in medio autem tenuem funiculum continet, quo mordicus ab eo, qui inſtrumēti hujus ſonitu populum ad templum convocaturus eſt, apprehenſo, malleis duobus ligneis pulſatur. V. infrà in voce *Symandrum* &c. Porro *Ligno*, ſontes verberati olim. Interpres antiquus Ariſtophanis in *Plutum*, explicat *Tympanum*, quod cùm idem eſſe ſupplicii genus cum Equuleo exiſtimet, refutat Interpretem Hieron. Magius *lib. de Equuleo cap.* 8. *Quid enim*, inquit, *ligno aut fuſti cum equo parvo & verſatili tympano?* Verùm quia Tympanum aliud quid ab Equuleo eſſe certum eſt, fruſtra hîc eſt Magius. Tympanum enim, ἀπὸ τοῦ τύπτειν, *à feriendo*, quaſi τύπανον dictum, rotundus fuit fuſtis, vel baculus, quo nocentes feriebantur ac necabantur: unde ἀποτυμπανίζειν quæ vox Hebræorum *cap.* 11. *verſ.* 35. reperitur, propriè videtur eſſe *fuſtibus necare.* Heſychius certè, τυμπανίζεται, πλήσσεται, ἐκδέρεται, ἰσχυρῶς τύπτεται, i. τυμπανίζεται ſignificat idem quod *feritur, excoriatur, fortiter verberatur.* Et alibi, τύμπανον, inquit, ξύλον ἐν ᾧ τυμπανίζουσι, id eſt, *tympanum eſt lignum, quo verberant.* V. Gothofredum Jungermannum *Notis ad Magii locum præfatum* & infrà, in voce *Tympanum.* Etiam v. *lignum*, cippus dictus, quo reorum colla & pedes conſtringebantur. Paulus de *Vita* S. Martini *lib.* 5.

Aſt alii ſurſum porrecti robora ligni
Triſte miniſterum furioſo corde parabant,
Ut caro diſtentu propere male pendula membris
Tortors laceros crucianda exponeret artus.

Hinc *in ligno ſuſpendi, in ligno extendi, in ligno detineri ac conſtringi*, phraſes ſæpius occurrentes apud Auctores, qui de Martyrum paſſionibus commentati ſunt: ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι dixit Lyſias *Orat.* 1. *c. Theomneſt.* & Jo. Diaconus *in Vita* S. *Joſephi Hymnographi num.* 22. V. Heſychium in Ἐγκαλοσκελεῖς, Car. du Freſne *Diſſert.* 19. *ad Joinv.* ut & hîc paſſim, inprimis in voce *Cippus*, item *Nervus.* Ulterius *Lignum* cadaveri ſuperponendi ritus, occurrit in *L. Baivvar. tit.* 18. *cap.* 6 § 2. *Quia aliquoties conſpicimus, cùm cadaver humo immiſſum fuerit, & lignum ſuperpoſitum cunctis adſtantibus, ut requiratur dominus cadaveris & primus terram ſuperjiciat.* E' quibus verbis eruit Car. du Freſne, non in locellis, ſed nuda aut linteis involuta humo condidiſſe, ac poſtea *lignum*, i. *aſſeres* ſuperpoſuiſſe Bajoarios, antequam terra ſuperjiceretur, *in Gloſſario.* De *ligni* ad luxum uſu, ſi. Plin. *lib.* 16. *cap.* 43. *Quæ in laminas ſecantur, quorumque operimento veſtiatur alia materies, præcipua ſunt citrum, terebinthus, acerus genera, buxum, palma, aquifolium, ilex, ſambuci radix, populus — Hæc prima origo luxuriæ, arborem aliâ integi, & viliores ligno pretioſiores cortice fieri, ut una arbor ſæpius veniret. Excogitata ſunt & ligni bractea, nec ſatis: cœpere tingi animalium cornua, dentes ſecari: lignumque ebore diſtingui, mox operiri, & quæ ſeqq.* Nec omittendum *Lignum impetritum*, quod 140. perticis, ſub montium tegmine, repertum, in Muſæo ſervari Kircheriano Romæ, narrat *in Deſcript.* ejus Georg. de Sepibus *pag.* 42. De more v. Vett. in *ligno* ſcribendi, hîc paſſim &c.

Ligo, Græcè Σκαπάνη, inſtrumentum ruſticum, quod in pompa Panathænaica, peplum, præter Athenienſes omnis ordinis, omnis ætatis, proſequuti inquilini, ferre ſolebant, ſicut filiæ eorum hydrias & umbellas, ex L. Τοὺς μετοίκους ἐν ταῖς πομπαῖς, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν κτλ. ſcriptâ circa belli Peloponneſii tempora, ubi Athenienſes ſucceſſu rerum inſoleſcere cœpere, Ælian. *Var. lib.* 5. *cap.* 1. V. Sam. Petitum Comm. in *LL. Att. lib.* 1. *tit.* 1.

Ligula, vel *Lingula*, an à *ligando*, an à *lingua?* definit Martialis *l.* 14. *Epigr.* 120. cujus lemma, *Lingula argentea:*

Quamvis me ligulam *dicant Equitesque Patresque:*
Dicor ab indoctis lingula *Grammaticis.*

ubi gladiolum in ſpeciem *linguæ*, ſeu ſpathulam, vox notat. Menſuræ genus eſt, apud eundem *lib* 8 *Epigr.* 33.

Quid tibi cùm phiala, ligulam *cùm mittere poſſes:*
Mittere cùm poſſes vel cochleare mihi.

Unde & cochlearis loco Vett. nonnunquam fuiſſe diſcas, V. quoq; *lib.* 8. *Epigr.* 59. Quartam partem cyathi continuiſſe, indigitat idem *lib. eod. Epigramm.* 71. drachmas tres ſcrupulum unum, habet Georg. de Sepibus *Deſcript. Muſæi Kircher. pag.* 42. In ſtrigili Aliptarum, Appulejus *Floridis*, *ligulam* appellat partem ejus incurvam ſuperiorem, per cujus tubulationem ſudor dilabebatur; quòd, ligulæ non abſimilis, oblonga, fornicata & contracta eſſet; ut videre eſt è typo ſtrigilis argenteæ, quem Laur. Pignorius *Commentar. de Servis* exhibet. Aliàs fibulam, ſeu vinculum notat, quo veſtes connexæ tenentur. De calceis idem Poëta *lib.* 2. *Epigramm.* 29.

Non heſterna ſedet lunatâ lingula *planta:*

ubi vinculum ſeu fibula eſt argentea ſeu aurea, in calceis à nobilioribus geſtari ſolita, Screvelio *ad l.* De braccis, nota vulgò *Ligula Ligatura*, Gall. *nouer l'eguillette*, quo modo dicitur Salmaſio *Nodus Veneris*, ſeu *defixio*, & καταδέσμος. Quicunque enim in aliquo actu, quocunque genere Artis Magicæ, prohibetur facere aliquid, aut à naturali functione impeditur, *defixus* & *ligatus* dicebatur, quamvis id fieret ſimplicium herbarum aut verborum poteſtate, etiam nullo adhibito nodo aut ligaturâ. Quod proin verbum in hac ipſa re uſurpavit Apulejus ψευδεπίγραφος in *Herbario ſuo*, ubi de herba Leontopodio: *Si quis devotus defixusque fuerit in ſuis nuptiis, ſic eum reſolves.* Tibullus *Nodum Magicum* vocat,

Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.

Tertullianus, *devinctiones Magicas*, in *lib. de Spectac. Vis homicidium ferro, veneno, devinctionibus magicis fieri:* quæ eadem ſunt. Sed & *Devotos* dixere, qui in nuptiis ſuis prohibentur virile officium facere. Tibullus,

Admonuit noſtra, deſeruitque Venus.
Tum me diſcedens devotum fœmina dixit.

Et,

Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus.

Ubi *devovere*, eſt *defigere* ac *ligare*; cui contrarium, *ſolvere.* Idem Poëta,

— Nempe hac eadem ſe dixit amores
Cantibus aut herbis ſolvere poſſe meos.

Cantus enim & herbas, præcipuè nominant Poëtæ, hac in re &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1088. & 1089.

Liguſtrum, arbor eadem cum cypro in Oriente. Plin. *lib.* 12. *cap.* 24. florem gignit mirè candidum, cujus frequens olim in coronis uſus. Martialis *lib.* 1.

Toto candidior puella cygno,
Argento, nive, lilio, liguſtro.

Virgilius *Ecl.* 2.

Alba liguſtra *cadunt* &c.

Baccæ eidem tribuuntur, apud Drepanium,

Laurus Apollinea marceſcat denique ſylvis,
Cumque ſuis baccis alba liguſtra *cadant.*

A' *ligando* dicta videtur, quòd vimina ejus ligaminibus apta ſint: an à *legendo*, quaſi *leguſtrum?* Uſus illius medicos Plinius exequitur *lib.* 23. *cap.* 10. plura V. apud Dioſcoridem, ejusque Commentatorem Matthiolum. Addam hoc unum, quòd utiliſſimam teſſeris hanc arborem facit idem Plinius *lib.* 16. *cap.* 18. ubi teſſeras luſorias intelligit Alex. ab Alexandro *lib.* 3. *cap.* 21. at Dalechampius lignea ſigna, vinum, frumentum, oleum, aut aliud quidpiam ejusmodi ſignificantia & promittentia, quibus in congiariis & publicis largitionibus Imperatores olim utebantur, Vid. infrà ubi de *Teſſeris.*

Lilæus, fluv. Bithyniæ interioris Plin. Λίλαιος Arriano. V. Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 880.

Lilith, Eſajæ *cap.* 34. *verſu* 14. *Ibi reſedit* Lilith *& invenit ſibi requiem:* Aben-Ezræ, *nocturna avis*; Aquinati *animal eſt, noctu clamans.* Sed ſpectri genus eſſe, Vett. ſummo conſenſu docent, etſi de ſpecie non conſtet: multa de eo miraque fabulantibus Judæis, E' quibus Elias *in Thisbi*, unam eſſe ait, ex 4. matribus Dæmonum, quam, ut ſpectrum muliebre noctu apparens, puerisque maximè infeſtum, deſcribit. Itaque, ne quid attentet in infantes nuper editos, in puerperæ cubiculo, hodieque carmen ſcribunt ἀποτρόπαιον Judæi, quale habetur in Feſto. Apud R[illegible] alium, alyſſum & res turpis in collo infantum ex a[illegible] appenſa, ad inſidias hujusmodi abigendas, Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* ubi Βερσελίαν, i. *matrem puerorum*, Coptis dici ait, & de infantibus hoc modo vexatis memorabile exemplum refert, *Hiſtor.* 9. *Centur.* 1. Simile quiddam apud Ovidium legimus, de Strigibus, *Faſtorum lib.* 6.

Ad thalamos venere Procæ, Procæ natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque exorbent avidis infantia linguis,
At puer infelix vagit opemque petit &c.

V. quoque infrà, ubi de *Strige*, ut & in voce *Infans:* namque & Striges Poëtis ſunt, alatæ mulieres aut nocturnæ aves. Nomen certè à ליל, i. *nocte* deductum, quà potiſſimùm talibus Spectris locus eſt; adeoque ſpecies omnino muliebris ſpectri voce hac denotari videtur. Sed & *Lilith*, larvis potuit Furiisque accenſeri, in impiæ cujusdam *Lilith* odium, Reginæ זמרגד Zmargad, loci in Sabæis ita dicti, ut videtur, à ſmaragdorum copia, quam cum valido exercitu in Jobi greges & ſervos irruiſſe, tradit Chaldæus Interpres, Job. *cap.* 1. *verſ.* 15. Quo modo Gorgonas & Proſerpinam, de ſolio deturbatas, ad Inferos detruſere Poëtæ. Bochartus *Hierozoici Parte poſt. pag.* 831. V. quoque Bellonium *Obſervat. l.* 1. *cap.* 10. & ſuprà ubi de *Caprimulgo.*

Lilium, roſæ nobilitati proximum, Plinio *libro* 21. *cap.* 15. De quo ſic Franc. Pomey *Effundit primùm ad ſummam humum bulboſa lilii radix longiorum vim foliorum, refuſaque per ambitum, alia ſuper aliis, videntur huic excitare, quaſi ſolium, ſlorum Regi. E' medio foliorum globo, rectus erumpit caulis, politus ac lævis, & æqualiter teres, perpetuò circùm obſitus luxurie foliorum ſenſim decreſcentium,*

accreſcente

increſcente & ſurgente ſcapo. Is, ubi ad binos, ternosve extulit ſe ab humo cubitos, apicem coronat viridanti paniculâ oblongorum calycum, viriditate, ut augeſcunt, in candorem ſenſim abeunte; donec juſtam adepti magnitudinem ſic albeſcunt, ut nihil ſplendidius, ſpecioſius nihil ſub aſpectum cadere poſſit. Tum verò ſinguli dehiſcere pedetentim, folia diducere, evolvere, in latitudinem laxare, reſupinare molliter & in orbem diffundere, campanulæ in modum, aut effigie calathi. Denique, languidum acclinare collum, quo ſpectentur ipſa floris intima, quo tota ſulcorum foris ſtriatorum pateat Majeſtas, & amœnius rutilent ſtantes in medio croci; quorum ſplendore aureo mirè excitatur argenti niter circùm radiantis, niveúsq; candor ſinus, à quo prodiere & in quo ſuaviter micant. De ſtamine illo viridi ſeu malleato apice, medius in crocis extante, quod dicam, nil habeo: niſi quòd ſi Lilium argentea campanula eſt — clava campanulæ ſtamen hoc erit malleatum; & ſonus eſſet, ipſe, quem edit, odor ſuaviſſimus, ſi audiri odor, & olfieri ſonus poſſet. Utut eſt, nemo diffitebitur, niſi malignè invidus, & Liliorum inimicus, deberi huic uni flori principatum; dignumq; eſſe, qui in cæteros omnes dominationem exerceat. Hinc Junoni olim in delitiis, è cujus lacte ortum fingitur. Sed & in nummis Vett. conſpicitur Dea, dextrâ lilium prætendens, cum *Inſcr.* SPES. PUBLICI. SPES. AUGUSTA. SPES. P. R. Imò in pallio quoque aureo Jovis, tum diverſa animalia, tum ex omnibus florum generibus, *lilia* inprimis cælata fuiſſe, apud Pauſaniam legas. Hodie Galliæ Regum inſignia *tria Lilia* ſunt, de quibus aliquid paulo infrà: an imitatione priſcorum Perſiæ Regum, quos eodem flore in Imperii inſignibus fuiſſe uſos, nonnulli inde colligunt, quòd regia eorum eſſet Suſa, cui non à fluv. Suſo, ſed à voce Hebr. ſive Chaldæa *ſuſan*, inditum nomen videtur, Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 33. Certè *Etymologici* Auctor, Σοῦσα, inquit, ἡ πόλις, διὰ τὸ ἐκεῖ ἀφθόνως τὰ κρίνα φύεσθαι. καὶ γὰρ ὅλως τὸ κρίνον ὑπὸ Φρυγῶν λέγεται). Ut & de uſu floris aliquid paucis addam, in coronis olim frequens *lilium* fuit, tum album, tum purpureum. Tertull. *de Cor. Mil. Et utrumq; liliis & omnibus violis coronaris.* Et quidem purpureum quo pacto fiat, docet Conſtantinus Cæſar *lib.* 11. *cap.* 21. Jungebatur autem roſis, *quod eboris oſtriq; commercium* vocat Hieron. *ad Salv. de ſer. vid.* & in Sapientiæ ſceptro Prudentius prædicat *Pſychom.* roſis & apio, ut videre eſt apud Horatium *Carm. lib.* 1. *Od.* 36. roſis & violis, apud Tertullianum ubi ſuprà & Petronium Arbitrum *Satyr.* papaveribus quoque apud Propertium *Carm. lib.* 1. &c. Eodem flore amicas ſuas donabant amantes, uti de Polyphemo legas, apud Theocritum *Eidyll.* 11. Sed & ſepulchra, uti hyacinthis, apud Propertium eundem, *lib.* 4. ſic *liliis* conſperguntur, apud Virgilium *Æn. lib.* 6. ubi de ſepulchro Marcelli &c. Plura hanc in rem, V. apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 15. alibique paſſim, &, præter Herbariæ Rei Scriptores, apud Car. inprimis Paſchalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 8. Quod de Galliæ Regibus diximus, *Lilium*, in eorum nummis frequens. Et quidem ſub Philippo IV. floreni magni & parvi, *Florins d'or grands & petits*, cuſi ſunt A. C. 1302. & 1303. in quorum una parte, S. JOANNES B. in altera *Lilium* Florentinum expreſſum eſt, cum Inſcr. P. DI. GRA. FRA. Biennio pòſt, *Regales parvi*, Gall. *Petits Royaux d'or fin*, ſub eodem Rege, cuſi ſunt, ponderis 5. den. & 15. gran. in quorum antica Rex ſedet in ſella, leoninis capitibus exornatâ, inter bina *Lilia*, cum Inſcr. PHILIPPUS D. G. REX FRANCORUM: in poſtica, crux efficta, inter 4. *Lilia*, cum verbis. XRC. VINCIT. XRC. REGNAT. XRC. IMPERAT. Sub Philippo VI. varii itidem nummi aurei cuſi ſunt, in quibus Rex modò in cathedrâ ſedet, ſiniſtrâ ſcutum *liliatum*, enſem dextrâ tenens; modò ſedet, ſub tentorio *liliato*: modò in campo *liliato* corona efficta conſpicitur &c. inprimis Denarii auri puri cum Angelo, *Deniers d'or fin à l'Ange*, in quibus effictus Angelus togatus & coronatus, draconem pedibus premens, dextrâ crucem floriġeram & lævâ ſcutum tenens, in quo *tria Lilia* expreſſa, pond 5. den. 16. gr. Item alii, in quorum parte altera eques galeatus conſpicitur, haſtam in ſerpentem equi pedibus ſubſtratum intorquens, in area *liliata*, cum Inſcr. PHILIPPUS DEI GRA. FRANCORUM REX; in altera, crux in quadriciscino, in cujus angulis exurgunt totidem ſcutula cum *tribus liliis* & Inſcr. ſolitâ, XRC. &c. Sub Joanne R. cujus principatu aurum argento miſcebatur, iterum 4. *Lilia* occurrunt, in Denariis auri puri cum Agno, *Deniers à l'Agnel d'or fin*: Sed ternarius numerus repetitus, ſub Carolo VI. in Denariis auri puri, *Eſcus à la Couronne* dictis, aliiſque; qui, licèt ſub eodem Rege, aliiſque aliquot inſequentibus, ſubinde variaverit, tandem tamen obtinuit, hodieque conſtanter ſervatur. Vid. Car. du Freſne *in Gloſſar.* voce *Moneta*, *ubi de Galliæ Regum nummis accuratè*; & Phil. Jac. Spenerum *de Arte Heraldica Part. II.* ubi *de Regum horum Inſignibus* pluribus agit. Hoc unum addo, quod monet Auctor Anonymus *Sinæ & Eur.* Matronis Regii ſanguinis licere veſtem *liliis* ſpargere, cæteris omnibus id prohibitum, *cap.* 33. quod eſt, de *Floribus*. At *Lilium*, in Re Architect. Græcè, ut apud Anonymum in *Deſcr.* S. Sophiæ quoque κρίνον, ornamentum epiſtyliorum & aliorum operum eſt, formam *lilii* referens. Unde *opus lilii* 1. Regum *cap.* 7. *v.* 19. *Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi* opere lilii *fabricata erant*, uti Vulgatus habet. V. Leonem Oſtienſem *lib.* 3. *cap.* 28. Gregorium M. *lib.* 1. *Epiſt.* 66. Alios, inprimis C. du Freſne *Deſcriptione Ædis Sophianæ, num.* 59.

Limaces, ſive cochleæ nudæ, Afris hodie in cibo, teſte Braſavolo, à Ferrarienſibus ſuis ita edocto, qui cum Imp. Carolo V. Tunetum ſunt profecti A. C. 1535. V. Gerh. Jo. Voſſium *de Orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 78. Sed & jam olim palato Romanorum ſapuere; apud quos earum vivaria inſtituit Fulvius Hirpinus, diſtinctis earum generibus, ſeparatim ut eſſent Albulæ & Illyricæ & Africanæ & Solitanæ. Quin & ſaginam *limacum* cochlearumque idem commentus eſt ſapâ & farre, aliiſque generibus, ut cochleæ altiles ganeam implerent. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. I cap.* 5. Cæterùm *Limacologiam* accuratam brevi expecta à J. J. Hardero Baſil. Collegii Leopoldini *Paone*, de quo ſuprà.

Limbo circumflua chlamys, apud Papinium Statium, *Theb. l.* 6. *verſ.* 540.

> *At tibi Mæonio fertur circumflua* limbo
> *Pro meritis Admete chlamys, repetitaq; multo*
> *Murice:*

veſtis erat *limbo* inſignis, cujus περίῤῥοιαν his verbis eleganter deſcribit; quemadmodum *circùm veſtem purpuram currere*, non minùs eleganter Virgilius dixit,

> —— —— *quam plurima circùm*
> *Purpura mæandro duplici Melibœa cucurrit.*

Nempe ſubſuebantur veſtibus panni vel inſtitæ ex purpura, quæ extremam earum oram ambiebant & ornabant: Græcis πέζαι dictæ & περιπέζια, Latinè *Limbi, panni, inſtitæ*. Sed & *Limbus* Græcis κύκλος, unde κυκλὰς, tunica limbum habens; quæ etiam ἔγκυκλος χιτὼν, item νησίον, inſigni metaph. quòd eam, velut *Inſulam*, circumfluat *Limbus*, qui περίκλυσις inſuper eodem ſenſu dictus eſt. Matronæ autem Regiæ cycladas gerebant, non purpurâ, ſed auro, circumtextas, cujuſmodi *limbos* auro intextos *paragaudias* vocarunt, de qua voce dicemus *infrà*. Addam hîc ſaltem, non unum tantùm aut alterum *limbum* de diverſis coloribus textum veſtibus adſui, ſed pluribus etiam interdum inſtitis, ad pedes uſque & talos deſcendentibus, imò per circuitum prætexi conſueviſſe, unde non *monolores* ſolùm, & *dilores*, ſed & *trilores* & *pentelores* veſtes paragaudæ, militibus à D. Aureliano donatæ, leguntur, apud Vopiſcum *in Aureliano*. Sed & de baltheo vox, apud eundem Statium, occurrit *lib. cit. verſ.* 367. ubi *pictum limbum circa pectora* Apollini tribuit. Etiam de faſcia frontem puellarum vinciente, *Achilleid. lib.* 2. *verſ.* 176.

> — *gemmatis aut nectunt tempora limbis* &c.

ad quæ loca V. Caſp. Barthium, & plura hanc in rem apud A. Tiraquellum *LL. Connubior.* ubi indicem nectit muliebrium ornamentorum, nec non infrà in vocibus *Lorum* & *Pannus*. In Eccleſia Rom. *Limbus* dicitur fruſtillum ſerici panni, quod in parte anteriore & poſteriore Albæ, ut & in manicis ejus, adſui conſuevit, ut videre eſt apud Domin. Macrum *in Hierolexico*: de *Limbo Patrum* ac *Infantum*, V. Jac. Uſſerium Archiep. Armach. *Diſput. peculiaris* &c. Hinc *Limbolarii*, ſive, ut Nonius, *Limborarii*, memorati Plauto, ubi fœmineî luxûs inſaniam traducit, *Aulularia Act.* 3. *Sc.* 5. cùm inter alia ait,

> *Textores*, Limbolarii, *Arcularii dicuntur: datur*
> *Æs:*

dicti fuere, qui *limbos* & inſtitas conficerent, ſive *limbo* veſtes ipſas prætexerent ac pingerent. Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. Part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 21.

Limen, ab antiqua voce *limo*, quæ tranſverſum ſignificat, tranſverſim enim *limina* ponuntur; alias *limes*: hæc enim licèt exitu & flexionis modo differant, origine tamen & primitiva notione idem ſunt. Iſidorus *lib.* 15. *cap.* 14. *Limites appellati antiquo verbo tranſverſi. nam tranſverſa omnia antiqui lima dicebant, à quo &* limina *oſtiorum, per quæ foris & intus itur; & limites, quòd per eos foràs in agros eatur.* Non unum olim erat, uti diſcimus ex Papinio Statio *Thebaid. lib.* 3. *verſu* 579.

> —— *& primo plorantes limine natos.*

Ubi *primum limen* exterius eſt, ex vett. ædificiorum ratione, quæ veſtibulis magnis ædes antecapiebat. Virgilius *Æneid. l.* 2.

> *Veſtibulum ante ipſum, primoq; in limine Pyrrhus*
> *Exultat, telis & luce coruſcus ahena.*

Cujuſmodi domus, ad Romanam conſuetudinem exædificatas, in Germania Coloniæ inprimis Agrippinæ frequenter conſpici, notat *ad Statii locum cit.* Barthius. Utrique *Limentinus* Deus præerat, apud Romanos, ſicut cardinibus Dea Cardea, & foribus Deus Forculus, quos proin falsè ridet Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 4. *c.* 8. Apud eoſdem Sponſa, in mariti ædes intratura, *limen* non tangebat, quemadmodum hodieque in aliquot Italiæ locis fieri ſolet, ut egrediens paternâ domo nupta pedem tollat, ne que limen attingat. Cui rei cùm alii alias cauſas aſſignent, Scaligero illa propior videtur, ne Magicis pharmacis lædi poſſet, quæ *ſub limine*, ad deſtruendam conjugum vel concordiam vel vim genitalem, defudi ſolent à veneficis. Certè & Juno, in *limine* Alcumenæ ſedens, manibus pectinatim junctis genu utrumque amplexa, aliquandiu parturientem Alcumenam morata legitur. Alia ratio fuit Sacerdotum Idoli Aſdoditarum Dagonis, quibus limen calcare ædis ei ſacræ fuit nefas, ob cauſam memoratam Judic. *cap.* 5. *v.* 2. & *ſeqq.* Ad quem ritum reſpici volunt nonnulli Zephaniæ *cap.* 1. *verſ.* 9 *Et animadvertam in omnem, qui inſilit limen*; quaſi hac periphraſi

Idololatræ, Sacerdotum illorum imitatores, denotentur &c. Quâ occaſione, ut *de liminibus Fanorum* paulo plura dicam, in ipſis illis ſuperſtitio nationum religionem inveniebat, adeò ut exoſcularentur ea. Ovidius *Metamorph. l.* 1.

Ut templi tetigere gradus, procumbit uterq;
Pronus humi, gelidoq; pavens dedit oſcula ſaxo.

Et Juvenalis *Sat.* 6.

——— *Tarpejum* limen *adora*
Pronus, & auratam Junonis cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.

Quem morem Chriſtianos quoque imitatos, legimus non paucis apud Chryſoſtomum *Homil.* 30 *in* 2. *ad Cor.* Hinc Prudentius *Periſteph.*

Quondam Luperci & Flamines,
Apoſtolorum ac Martyrum
Exoſculantur limina.

V. quoque Arnobium *l.* 1. Eadem pectore quoque terſerunt. Statius *l.* 5. *Sylv.* 1. *v.* 162.

——— *nunc anxius omnibus aris*
Illachrymat, ſignatq; fores, & pectore terget
Limina —

quo de rito V. Calp. Barthium *ad Claudianum de Laudibus Serenæ* & *Adverſarior. l.* 43. à ſde B. Briſſonium *de Formulis lib.* 1. Dan. Heinſium *ad Silium Italic. l.* 8. Deſid. Heraldum *ad Arnobium l.* 1. *pag.* 69. J. Lipſium *ad Taciti Annales lib.* 15. & *Electorum l.* 2. *cap.* 6. Th. Dempſterum *ad Corippum pag.* 166. Martinum Roain, *Singularium l.* 4. *cap.* 2. &c. Apud medii ævi Scriptores, *Limen*, pro Eccleſia ſeu Æde ſacra, in vet. *Inſcr.* allatâ à Catello *in Hiſtor. Occitan. pag.* 738. † DO. ET. XPO. MISERANTE. LIM. HOC. C. L. K. T. E. (*conlocatum eſt*) ANNO IIII. CS. VALENTINIANO. AUG. IIII KL. D XVIIII. ANNO. EPUS. RUSTI ... Unde *Limina Apoſtolorum*, & *Limina Sanctorum viſitare*, dicuntur in Eccleſia Rom. qui ad Sanctorum monumenta peregrinationes inſtituunt, de qua formula V. quæ dicit Car. du Freſne *Deſcript. Ædis Sophianæ*, ubi de *Solea*; ut & Savaro *ad Sidonium lib.* 1. *Epiſt.* 5. aliique et in *Gloſſario* laudati. Sed & *Limina*, pro templis, paganos jam olim uſurpaſſe, patet ex Statio, Martiali, Aliis. V. quoque in *Porta.*

Limenarchus Cypri, in vet. *Inſcr.* 427. 9. Gr. λιμενάρχης, i. *portûs Præfectus.* Horum meminit Paulus *in l. Limenarcha, ff. de ſerv. fugitiv. Limenarchæ & ſtationarii fugitivos deprehenſos rectè in cuſtodia retinent.* Ariſtoteles λιμενοφύλακας eos vocat *Polit. lib* 6. *circa fin.* V. Macros Fratres *in Hierolexico*, Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* & infrà, in voce *Portus.*

Limes, omnis publico itineri ſerviebat, adeoque quot *limites*, per quos iter populo præbebatur, tot publicæ viæ fuere. Sed nec unum genus earum, nec una fuit latitudo: aliæ pedes 60. aliæ 40. aliæ 30. aliæ 20. aliæ 12. aliæ 8. latitudinis habuere; quæ ultima legitima & minima viæ latitudo erat. Diſtabant autem *limites* à terminis, quippe qui terminis diſtinguebantur & agrorum ſulcis agebantur, *foſſæ* hinc & *ſulci* ſæpe vocati: propriè n. *Limes* via cava, hinc inde extantibus marginibus. V. de his agrorum *Limitibus*, Salmaſium *ad Solinum pag.* 678. & *ſeqq.* In Circo *Limitem* Tertullianus *lib de Spectac.* propriè vocavit loca illa, quibus populus ſedebat ſpectabatque, ut *cardines* erant in Theatro: recti viz. ac perpetui ſedilium ordines, qui per longitudinem porticus, quàm longa fuit, diſpoſiti fuere, i. viæ inter illos ſedilium ordines, inſtar *limitum*, perpetuo rigore incedentium. Tres enim porticus triſtegæ Circum cingebant in ſpeciem amphitheatri: Solum latus, ubi carceres erant, abſque ædificiis & porticu fuit, & ſub divo expoſitum; In inferiore porticûs parte ſedilia fuere lapidea, in ſuperioribus lignea. Ut minus ſpatii perderetur, perpetuâ rectura videntur diſpoſita, nullis interciſa viis transverſariis, ut in theatro. Quam ob cauſam ordines longos illos ſubſelliorum in Circo, *limites* Tertullianus, *lineas* Ovidius vocavit, ubi de Circenſibus:

Quid fruſtra refugis? Cogit nos linea jungi:
Hæc ex lege loci commoda Circus habet.

In Theatro longè ſecus: ubi *Cardines* & *Cunei* dicebantur, quia per cuneos diviſa erant &c. Plura de *limitibus* tum agrorum, tum Circi, V. apud præfatum Salmaſium *Exercitat. Plin. ad Solinum paſſim, p. imprimis* 918. & *ſeqq.* Ut de Imperii *limitibus*, aliquid addam, fuere illi duûm generum: Alibi enim, limitibus à naturâ poſitis claudebatur, *mari* ſc. h. e. Oceano (nam Mediterraneum, paucis exceptis, circa Pontum & Mæotin, Orbis Rom. totum capiebat) *fluminibus* magnis, ut Danubio & Euphrate, vel aliquando Rheno & Tigri: Item *montibus*, ut in Aſia Tauro quibusdam locis, alibi aliis; quibus Herodianus addit terras *deſertas* & ſolas, quæ locis aliquot Imperium terminarent; *lib.* 2. Alibi terminabatur *Foſſis, Caſtris, Arcibus, Concadibus, Stipitibus, Muris*: quæ ultima ſpecialiter *Limites* appellat Spartianus *in Hadriano Caſ.* Et quidem *Foſſarum*, idem Herodianus meminit *l. cit.* ut & *Arcium* ac *Caſtrorum*; quorum inſuper meminere, Tacitus, Aur. Victor de Trajano, Ammianus Marcell. *lib.* 18. Cujusmodi arces & limitaneas urbes, non primus inſtituit Diocletianus, quod Zoſimus vult; ſed neglectu priorum Principum collapſos, in integrum ſaltem reſtituit. *Concadium* mentio, apud Tacitum *Annali* 1. *Muris* Barbaros ſubmovere, primus inſtituit Hadrianus, qui murum in Britannia duxit, de quo *ſuo loco*: de *Stipitibus*, quod munimen non multùm ab eo diverſum erat, quod concædibus fiebat, Spartianus agit *in eodem Hadriano*, ad quem V. Caſaubonum. Hos verò *Limites* qui tuebantur milites, *Limitanei* dicti ſunt vel *Ripenſes*, quibus *Numeri*, h. e. *Legionarii* milites, opponuntur paſſim, apud *Hiſtoriæ Aug.* Scriptores; *Comitatenſes*, item in *Cod.* Theodoſ. quo modo tum dicebantur, qui priùs *Legionarii.* V. Salmaſium *ad Vopiſcum in Probo*: ut & ſuprà in voce *Condita*, item infrà, in *Terminus.*

Limniota, cognom. Georgii Monachi, qui quòd pro Imaginum cultu mortem obierit, apud ſuos pro Sancto habitus eſt, in *Martyrolog.* Rom. 24. Aug. & *Menolog.* Græc. memoratus: ex Græco λιμνιώτης, i. *ſtagni habitator.*

Limogia ſeu *Opus de Limogia*, in *Charta* A. C. 1197. apud Ughellum *Italiæ ſacr. Tom. VII. Duas tabulas aneas ſuperauratas de labore Limogia*, & apud alios recentioris ævi Scriptores, quaſi *opus Lemovicinum*, dicitur, quod *Encauſticen* Vett. Galli *Email.* vocant; ab urbe *Limogia* ſeu *Lemovicibus*, quæ gens arte hac multis aliis præcellit, V. Car. du Freſne in *Smaltum alibiq;* & ſuprà, in voce *Encauſtice.*

Limoſina, dicta eſt non modò Italis, ſed & Hiſpanis præſertim, Lingua illa, quam *Romanam* Galli vocarunt, Ruſtica viz. & Semibarbara, de qua retro vide, in voce *Latina*, & infrà *ſuo loco.* Ex quo enim exacti ab Hiſpania Mauri, redactum eſt potiſſimum vulgare idioma ad tres linguas, *Vaſconicam* ſeu *Biſcainam*, quæ in Biſcaja, Navarra, Guipuſcoa & Alva obtinuit: *Caſtellanam* alteram (quæ rarioris fuit uſus, utpote barbaris aſperſa vocabulis, à quibus tum demum purgata eſt, cùm ad unicum Principem tota Hiſpanorum poteſtas rediit) uſitatam apud Caſtellanos, Toletanos, Aſturienſes, Extremadurenſes & Granatenſes; Item in Gallæcia, Andaluſia, Luſitania ac Aragonia, exteris ſubinde vocabulis, Arabicis, Francicis aliisque intermixtam: ac tertiam, *Limoſinam*, cujus uſus fuit in Catalaunia, in Comitatibus Ruſcinonenſi & Certanenſi, in Aquitania, Occitania, atque adeò, ut Scriptores Hiſpani volunt, in ipſa Galliæ Regum aula; à Catalaunis, in Valentiæ, Majoricæ & Minoricæ poſtea Regna tranſiit, quòd ea ad Barcinonenſes Principes perinde ſpectarent. Hanc à Lemovicum Urbe Galliæ notiſſimâ denominatam, indeque in Catalauniam tranſiiſſe, cùm Francorum exercitus Pyrenæos montes transgreſſi has inſidere provincias cœpiſſent, ex variis tum gentibus conflati, maximè ex ea Occitaniæ parte, in qua Urbs *Catalens* ſita, tradunt Calça *in Catalania cap.* 16. Eſcolanus *Hiſtor. Valentia Tom.* 1. *cap.* 14. & Andr. Boſchus *de titul. Honor. Catalan. lib.* 1. *cap.* 2. §. 4. 5. & *lib.* 2. *c.* 17. Utut ſit, conſtat idem eſſe fere Catalaunorum idioma, quod Galliæ Provincialium, quodque in Catalauniam introductum fuiſſe à Comitibus Barcinonenſibus, vero proximum eſt, ex quo Provinciæ Comitatum ſuis adjunxere dominiis. Ea quippe lingua nitida adeò, florida, culta, ac polita eſt habita, ut nulla fere extiterit regio, in quam non recepta fuerit, cùm maxime in Principum aulis ingenti in pretio haberentur Poetæ Provinciales, eorumque poemata, ut, genio quaſi dotata ſingulari, ubique ferme legerentur. Ipſum Petrarcham idiomatis hujus vocabulis carmina ſua crebrò aſperſiſſe, iidem Auctores obſervant. Cœterùm Raimundus Montanerius, qui vixit circa A. C. 1300. *Hiſtoriam* ſuam eadem linguâ exaravit & Carbonellus *in Chronico*, ejusdem idiomatis tabulas variaque acta deſcripſit &c. V. plura hanc in rem, apud Car. du Freſne *Gloſſarii Præfat.* ubi *Chartam*, in Ruthenenſi Comitatu, ubi Lingua Lemovicina perinde uſurpata, circa A. C. 1100. exaratam, & veteris Latii non parùm retinentem, curioſo Lectori exhibet.

Limpidare Lapides, qui poliuntur, ſequior Latinitas dixit. Sed & ex libris Dolabellæ, in *Fragmentis* Agrimenſorum, ita ſcribitur: *Omnis terminus ab oriente* limpidum *latus habet: ab occidente ruſpidum latus habet*; ubi *limpidum* pro polito & lævigato ponitur. Græcum eſt λάμπος, *lucidus*, unde *limpus* & *limpidus.* Poliebantur autem & in nitorem dabantur gemmæ attritu limæ vel arenæ vel rotæ vel alterius lapidis ſcobe, quod facientes, *Tritores Lapidum* Latinis, Græcis τρῖπται λίθων & σμηκταὶ dicti ſunt. Epiphanius παλαιστρίτας vocat, voce ex palæſtra deſumtâ, quâ nitidi & politi λιπαροὶ & στιλπνοὶ dicebantur ab oleo, quo perfuſi niteſcebant. Unde ἀλείμμα χαλκοῦ, pro *nitore* ac *lævore*, per tralationem &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1105.

Limpurgum, vulgò *Limpurg*, caſtrum Germaniæ, unde illuſtri Familiæ nomen, cujus Domini pincernæ S. R. Imp. hæreditarii ſunt & ab antiquo tempore, inter Comites Franconiæ (à cujus Ducibus vel & Limburgis derivari amant) floruere. Sunt verò duæ lineæ capitales, *Gaildorfia* (quò etiam *Schmidelfeld* refertur) & *Speckfeldia* vel *Sontheimia*: quarum illa à Contado, hæc à Friderico, utroque Friderici A. C. 1414. mortui filiis, deſcendit. Vide Spenerum *Theatr. Part. I.* & quamque earum *ſuo loco.*

Limus, teſte Servio, ad illud Poetæ *Æneid. l.* 12.

——— *Alii fontemq; ignemq; ferebant,*
Ornati limo:

veſtis erat, quâ usq; ad pedes tegebantur Poparum (ſeu Victimariorum

tiorum in ſacrificiis) *pudenda.* Hanc veſtem *cinctum* appellatam volunt quidam, unde Hygenus *de limit. agrorum* ait, *Limum cinctum ideo vocatum, quòd purpuram transverſam habeat, habebat enim in extremo purpuream limam.* Inde ſuccincti Popæ. Suetonius *Calig. c.32. Succinctus poparum habitu.* Et iſtiusmodi veſte Cethegos, qui proin *Cinctuti* dicti, indutos fuiſſe, ſunt qui dicant, V. Octav. Ferrarium *de Re Veſtiar. Part. I. l.1. c.9.* Eadem lictores quoque uſos fuiſſe, indicat Tiro libertus Ciceronis apud A. Gellium *l.12. c.2.* ubi *Lictorem vel à limo vel à licio dictum: Licio enim transverſo, quod limum appellatur, qui Magiſtratibus præminiſtrabant, cinctos fuiſſe*, ſcribit. Cui ſuffragatur Iſidorus *l.15. Orig. cap.14.* dicens, *Hinc & limus vocabulum accepit, cingulum, quo ſervi publici cingebantur obliquâ purpurâ*: & *l.19. c.33.* Limus *eſt cinctus, quem publici habent ſervi; & dictus* Limus, *quia transverſas habet purpuras, id eſt, limas.* Hinc *Limocincti* voce compoſitâ tales dicti ſunt, ut legitur in antiqua ærea tabula, apud Cæſarem Nichelolam Patricium & Canonicum Veroneoſem: *Honori. M. Gravi. M.F. Pob. Squilliami. Eq. pub. IIII. vir. i. d. IIII. vir. Ap. ut. Curatori. Vicentinor. Apparitores. &. Limocincti. tribunalis. ejus.* V. Laur. Pignorium *Comment. de Servis.*

Limyrica, adde: Hanc Mercatores petebant, quos navigationem ſuam ante exortum Canis, aut protinus ab ortu, circa d. 19. Julii, incepiſſe; reverti autem conſueviſſe medio Decembri, tradit Auctor *Peripli.*

Linacer Thomas, Anglus, Medicus celebris, floruit ſec. XVI. Is ſtudiis morbisque fractus, & jam morti vicinus, cum Novum Teſtamentum tum primum (Sacerdos quamvis) in manus cepiſſet, & Matthæi, *capp.5.* (ubi inprimis de juramentis) & 6. ac 7. percurriſſet, *abjecto iterum* (ſic Joannes Chekus *Litt.* ad Stephanum Epiſc. Vintonienſem) *quantum potuit totis viribus libro, juravit, aut hoc non fuiſſe Evangelium, aut nos non eſſe Chriſtianos.* Quod hinc proculdubio factum, quia uſus frequentiſſimus temere adverſùm ipſa verba Chriſti jurandi, apud Chriſtianos jam illius temporis, admodum graſſatus eſt. Joh. Seldenus *de Synedriis vett. Ebræorum lib. II. c.11. n.6.*

Lindanus Guilielmus, Damaſi filius, Batavus, patriâ Dordracenus, ex illuſtri *Lindanorum* ſeu *van der Linden* familia ortus, Epiſcopus primò Ruræmondenſis, dein Gaudavenſis, floruit ſeculo præterito. Scripſit in aureum illum *Pſalmum* 118. vel ſec. alios 119. qui cœleſtis omnis Philoſophiæ veriſſimum eſt Gymnaſium, & ſaluberrimum animarum noſtrarum narthecium, ideoque à S. Patribus *Spiritus S. Apotheca* meritò dicitur: Item in Pſalmos, *Argumenta & Scholia*: In 30. priores Pſalmos, *Paraphraſes*: in Pſalmos Pœnit. *Faſciculum Pœnit. In Canticum Cant. In Epiſtolas Domini noſtri ad Epiſcopos in Apocal.* &c. Obiit Gandavi Anno Chriſti 1588. De eo Swertii diſtichon hoc eſt:

Præſulis hujus erat, quod habent hæc tempora rarò,
Mens ſincera, manus larga, pudica caro.

Linea, in Circo, apud Ovidium idem, quod apud Tertullianum *Limes* eſt, V. *ſuprà.* Nempe olim in Circo ſpectabant in tabulatis ſtantes, quæ furcis ſuſtinebantur, Dionyſius *l.3.* Primus Tarquinius ϖρλέδρας ὑπαιθρίους in circuitu Circi ponendas curavit, è quibus Populus ſpectaret: quod opus *contectorum ſubſelliorum* cùm imperfectum reliquiſſet Priſcus, Superbus abſolvit poſtea; qui etiam foros in Circo faciendos curavit publicâ impensâ publicos & manſuros, cùm prioris Imperio ſibi quisque ſpectacula per ludos faceret fortuito opere ſtructa, Equites Patresque. Manſere hi Fori ſpectaculorum, quæ & *Spectacula* dicta, Græcè *θεωρῖαι*, in Circo usque ad extrema Reip. tempora. Cæſar deinde, per ambitum Circi, porticus ædificavit, à quo proin Circum Maximum extructum fuiſſe teſtatur Plinius: in his longo ac perpetuo ordine diſpoſita ſedilia fuere, quæ *limites Circi* Tertullianus, *lineas* Ovidius, appellarunt &c. V. Claud. Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum p.917. & ſeqq.* ubi etiam pluſcula habet *de alba Linea* Caſſiodori. At in Olympiacis Circenſibus, βαλβὶς ſeu ὕσπληγξ *linea* erat in longum cavata, cui curſores inſiſtebant, ut ex æquo limite progrederentur: ultra quam ſi qui vellent evagari & limitem præcipere, voce hac præconis revocari ſolebant, Βαλβῖδα ἀπόδος, θὲς πόδα ϖαρὰ, *lineam redde, ad lineam pedem pone.* Unde illæ apud Tertullianum loquutiones, *Lineæ inſiſtere, ad lineam dimicare, intra lineas gradum colligere*, & ſimiles. Quò etiam referendum, quod Latini Auctores aliquando dicunt, *propioribus aut longinquis lineis aliquid factum*; ut apud Valerium, *propioribus lineis, ut ita dicam, ſomnium certo eventu admotum eſt.* Quæ metaphora non à lineis Circi, ſed à ſtadio, ducta eſt: in quo *prima & propiores lineæ*, unde initium curſus ſumebatur: *longinquæ & ultimæ* dicebantur, quæ curſum finiebant. Sic in *prima linea* eſt, qui aliquid incipit & longè ab ultima; quia initium cujuslibet rei ſemper in parato & propinquo eſt, finis autem ſæpe longinquus: *longis* verò & *longinquis lineis fieri* dicebant, quæ trahebantur & moram habebant, &c. V. hanc in rem pluribus præfatum Claud. Salmaſium *p.921. l.cit.* uti de *Linea divite*, Martiali memoratâ, *ibid. pag.921.* ut & infrà. In libris *Linea* verſus dicitur Senecæ *de Benefic. lib.6. c.6. Quomodo ſi quis ſcriptis noſtris alios supernè imprimat verſus, priores literas non tollit, ſed abſcondit.* V. quoque Quintilianum *l.10. c.2.* ductus verò linearum, quæ calamo formantur, *ſulcus*, Auſonio *Epiſt.7.*

Nec jam fiſſipedis per calami vias
Graſſetur Gnidiæ ſulcus arundinis.

Non tamen idem ubique verſus, Gr. ςίχ@, quod *linea.* Unde Auctores, qui de numero *verſuum* cujusque libri loquuntur, eumque ad initium vel finem Codicum olim aſcripſerunt, non de *lineis*, ſed de periodis vel earum colis ac commatis, intelligendos eſſe, docet pluribus Cl. Suicerus *Theſ. Eccl.* voce Στίχος, ubi inter alia, *Si in ςιχομετρίᾳ*, inquit, *verſus lineam ſignificaret, Auctorum & Librariorum requireremus prudentiam ac judicium: cùm n. ad id inventa atq; uſurpata fuerit, ut libri puri atq; integri ad hominum manus pervenirent, neve liceret aliquid addere aut demere; cumq; varia fuerint olim, ut & hodie, chartarum genera, variaq; literarum forma, qui fieri potuit, ut ςιχομετρία huic uſui inſerviret. Ad unius tantum codicis uſum una ςιχομετρία fuiſſet adhibenda; ad alterius verò varietatem altera fuiſſet recenſenda, & pro modo chartæ ac characteris mutanda* &c. Plura de *Stichometria hac Vett.* V. apud Salmaſium *Prolegom. ad Solinum*, nec non infrà voce *Verſus*: De *Linea* v. *Venatoria*, in vocibus, *Formido*, item *Verſicolor linea.*

Linea, veſtis ſacra in Eccleſia Rom. de qua V. infrà, in voce *Rochetum.* Aliàs in genere, veſtis ex *lino*, in ſacris Veterum multùm uſitata, & poſt laneas tandem communiter in vulgarem veſtiendi uſum recepta: id quod ſerò apud Romanos factum. Unde Plinius, cùm veſtium mentionem facit, eas, ubi de lanis agit, exequitur, corporumque tutelam pecori adſcribit, & cùm de lino agit, nullum *lineæ veſtis* uſum agnoviſſe videtur, præcipuè in viris: Namque ex Varrone ſcribit, in Serranorum familia gentilitium fuiſſe fœminas *lineâ veſte* non uti. Plautus etiam, licet non ſemel iſtiusmodi veſtimenta mulieribus adſcribit, viris tamen nunquam tribuit. Martialis quinetiam, qui omne veſtimentorum genus tetigit, nihil de *lineis* ſeu *linteis.* Horatius ſubuculam tritam tunicæ pexæ opponit, quod in linea veſte eſſe non poteſt; quare etiam tunicæ interiores ex lino olim non fuere. Ovidius de veſtis muliebris coloribus, in *de Arte l.3.* lanæ ſolùm meminit:

Quot nova terra parit, flores cùm vere tepente
Vitis agit gemmas pigraq; fugit hyems.
Lana tot aut plures ſuccos bibit, elige certos,
Nam non conveniens omnibus unus erit.

Non igitur niſi ſerò lini uſus in tunica interiore, quo tempore *lineæ* tunicæ promiſcuè uſurpatæ, nec minima pars luxûs, additâ iis purpurâ atque auro. Lampridius *in Alexandro*, *Boni linteaminis appetitor fuit & quidem puri* (id eſt, ſine auro & purpura) Loris item. Et quidem *Lineæ lorata*, ſub Aureliano Imp. nondum in uſu, ſed tunicæ tantùm. Flav. Vopiſcus in *Vita* ejus, *Paragaudes veſtes ipſe primus militibus dedit — & quidem aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis, & usq; ad pentelores, quales hodie lineæ ſunt.* Poſtea verò *lineas* & interulas etiam multis loris variegarunt, & frequentiùs quidem quàm tunicas, ita ut & quinquelores fierent: tales enim ſuo tempore *lineas* fuiſſe, ſcribit hic Vopiſcus. Hinc idem in *Bonoſo*, in brevi munerum, quæ Hunilæ Bonoſi novæ nuptæ dantur, *dilorium interularum* meminit, non item tunicarum &c. Longè autem ante Aureliani tempora auro & purpurâ *lineas* intexi conſueviſſe, diſcimus ex Spartiano, apud quem queritur Alexander Severus, quòd aurum & purpura in lineas mitteretur: *Si lineæ idcirco ſunt, ut nihil aſperum habeant, quid opus eſt purpurâ. In lineas autem aurum mitti etiam dementiam judicabat: quum ad aſperitatem adderetur rigor.* Unde illa diſtinctio, ut *lineæ puræ* dicerentur, quibus nihil auri vel purpuræ eſſet intertextum, uti vidimus. Idem Vopiſcus *in Aureliano* infrà, *& lineas Afras & Ægyptias puras* &c. V. Salmaſium *ad loc.* Miniſtri autem inprimis conviviorum, in tunica, & ferme *linea*, miniſtrare ſoliti ſunt. At multum abeſt, ut cum quibusdam, Cynicis, mollitiem etiam in veſtitu omnem aſpernantibus, interulam ſive ſubuculam lineam, quæ Græcis ὀθόνη, & *ſindon* aliter, dicitur, attribuamus. Has enim & veſtes tenues, & mulierum proprias, fuiſſe, non Homerus ſolùm teſtatur, ſed & vett. docent Grammatici. Hinc & apud Hebræos nullus aut rarus *linearum* uſus, præcipuè in Chriſto Domino & Apoſtolis fuit, qui nullam hujusmodi in cultu mollitiem agnoverunt: niſi quòd Sacerdotes, in Sacris, lineis veſtibus uſi ſunt, ut infrà dicemus, ubi de *Veſtibus Sacris.* Quorum imitatione, earundem uſus, in ſacris Ægyptiis, frequens fuit: unde *Liniger grex*, & *Linigera turba*, apud Poëtas, & *lineus amictus Iſiacorum*, apud Suetonium; quia omnem veſtitum à mortuis animalibus deſumtum pro impuro habuere &c. V. & ſuprà in voce *Byſſus.* Sed & capita *linteolis* poſterioribus temporibus texiſſe Romanos deprehendimus, quod tanquam mollitiem ſapiens, ſugillatur ab Hieronymo *ad Pammachum. Caput opertum linteæ galeam recuſat.* Idem *ad Marcellam*, comatos linteatosque juvenes improbat, qui viz. ementientes ſequiorem ſexum iſtiusmodi tegmina aſſumebant. Imò & *lineis* calceis ad munditiem iidem aliique uſi, quos ſoccos udonesque dixeris: Unde udones *linteos calceos* Apulejus appellavit. Athenienſium inprimis Sacerdotes & Alexandrinorum eos adhibuerunt, Phœnices quoque, ut Appianus docet *lib.5 bell civ. paulo poſt principium*, & Herodianus, ubi, inſanum Antonini luxum deſcribens, interprete Politiano, ait: *Præfecti exercitibus inducti*

tunicas

tunicas talares, linteis *calceamentis utebantur, quemadmodum Vates in iis regionibus conſueverunt*, V. Balduinum *de Calceo antiq. cap.* 14. ut & infrà in voce *Phacaſia*. A idem ex eodem *c.* 27. Pontificum quoque Rom. primorum calceamenta ex lino fuiſſe, *ut ſcilicet, quod Gentilium Sacerdotes in profanis ſuis ſacris uſurpare ſolebant: quippe apud quos*

Scortea non ulli eſſet fas inferre ſacello,

id tanquam ab injuſtis poſſeſſoribus vindicarent. Nec defuit ratio: lineus enim ille candor in pedibus maximè decere credebatur ſacrorum Antiſtitem. Quòd in *lino* etiam ſcriptum olim, dicemus infrà in voce *Lintei libri*: plura V. infrà, voce *Linum*. At *Linea dives*, apud Martialem *l.* 8. *Epigr.* 78. *de Ludis Stellæ*,

Omnis habet ſua dona dies, nec linea dives
Ceſſat, & in populum multa rapina cadit:

margaritarum linea eſt, cujus mentio frequens apud Juriſconſultos. *Filum margaritarum* alii dixere, alii *linum*; unde *monolinum, dilinum, trilinum*, i. linea margaritarum ſimplex, duplex, triplex ſeu triplici lineâ margaritæ inſertæ, Salmaſius *ad l.*

Linendi faciem mos, V. ſuprà ubi de *Aſinino lacte* & infrà in voce *Oblinere*.

Lingere pulverem, ſupplicum ritus. Hæc enim ſumma & extrema abjectio & habitus eorum, qui ſe victos fatebantur, & à ſe verbera, plagas, aut gravem aliquam ignominiam ſupplices deprecabantur, aut humillimum alius & abjectiſſimum deferebant ac profitebantur obſequium: ut abjicerent ſe quàm maximè poſſent, ſicque humi ſtrati terram toto corpore contingerent. Sic legimus de Meſſiæ hoſtibus, Jeſajæ *cap.* 49. *verſu* 23. *Vultu in terram demiſſo adorabunt te & pulverem pedum tuorum lingent.* Et aliâ occaſione Jerem. *Thren. cap.* 3. *verſ.* 29. *Ponens*, ait, *in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.* Unde prov. *Lingunt pulverem ſicut ſerpentes*, cujus meminit Micheas *c.* 7. *v.* 17. ad hanc enim pœnam ſerpentem damnatum eſſe divinitus, ſcimus ex Lapsûs hiſtoria. Sed & apud Naſamones, in amicitiæ & ſocietatis fidem, de manu alterius uterque ſumto invicem poculo bibere, quòd ſi nihil humoris in promtu eſſet, ſumtum e terra cinerem *lingere* conſueviſſe, refert Herodotus *Muſâ* 4. &c.

Lingonicum Tomentum, Galliarum inventum eſt, teſte Plinio, Lana viz. brevis forcipibus deſecta aut in poliendo à fullone de pannis rudibus aut interpolatis detracta, quâ infarciebantur culcitæ, ſeu fartum ex lana cæſa, raſa, *tonſa*, unde nomen, factum. Ejus meminit *l.* 11. *Epigr.* 12. Martialis,

Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
Conſtringatq; tuos purpura pexa toros.

Circenſe verò tomentum, fuit conciſa palus ſeu arundines &c. V. Joann. Frid. Gronovium *Obſervat. lib.* 4. *cap.* 21. Salmaſio, fartum illud purgamento lanarum è *Lingonicis* ſagis deraſarum pectine fullonis, *Lingonicum* quidem *tomentum* dictum, non propterea tamen Gallicum inventum eſt, cum Græcis etiam antiquiſſimis in uſu fuiſſe, ex voce *γνάφαλον* conſtet. Idem non *tonderi* eminentem lanuginem pannorum, ſed pectine tantùm *deradi*, hunc in uſum, conſueviſſe, tradit, ex eodem Poëta, ubi *raſa vellera Lingonicis ſagis* alibi vocat; *radere* autem Græcis *κνάπτειν* eſt. V. eum *Exercitat. Plinian. in Solinum pag.* 398. & infrà, ubi de *Tomento*.

Lingua, à *λείχω*, ſeu *lingo*, non omnibus animalibus uniformis. *Tenuiſſima ſerpentibus & triſulca, vibrans —— prælonga: lacertis bifida & piloſa: vitulis quoq; marinis duplex: ſed ſupradictis capillamenti tenuitate: cæteris ad circumlambenda ora. Piſcibus paulo minùs, quam tota, adhærens, crocodilis tota. Sed in guſtatu linguæ vice carnoſum aquatilibus palatum. Leonibus ac pardis, omnibusq; generis ejus, etiam felibus, imbricatæ aſperitatis, ac limæ ſimilis* &c. Plin. *l.* 11. *c.* 37. ubi de humana hæc adjicit: *Reliquis in ſuo genere ſemper abſoluta: hominis tantùm ita ſæpe conſtricta venis, ut intercidi eas neceſſe ſit*: & quæ ſequuntur. Et quidem hæc, tanquam facundiæ inſtrumentum, apud Gentiles, Mercurio ſacra fuit, Athenæus *Dipnoſophiſt. l.* 2. at ſanctiori epitheto *gloriam ſuam* eam appellat in Pſalmis paſſim Regius Propheta, quòd nata hæc *gloriæ* Dei unicè deprædicandæ. Hinc pro ſermone, per Meton. Efficientis frequentiſſimè ſumitur; qua notione cùm una olim eſſet, poſt confuſionem Babylonicam, in plurima abiit diſcrimina. Qui ſeptuagenarium definiunt numerum, qui ſagacioribus ingeniis ſatisfaciant ſit, non video. Septuaginta enim illi homines, quorum genealogia circa hiſtoriam confuſionis memoratæ texitur, capita, non familias, nedum gentes, denotant, potueruntque plures illorum unicâ familiâ comprehendi, qui eâdem *linguâ* ſine dubio uſi ſunt: quod in Cananæis, Canaanis in textu ſacro recenſiti, filiis liquidò claret, Rivetus *in Geneſin, Exercit.* 68. Nec credibile, homines eo ipſo novis linguis imbutos fuiſſe, quo Hebraicâ exciderunt. Sed in eo potiùs pœna conſtitit, quòd prioris *Linguæ* generalis oblivione inductâ, novæ ſenſim, prout neceſſitas, in diſperſis hominibus flagitabat, ſucceſſerunt. Quot earum, quæ uſitatiores in mundo, infrà habebis: ubi & ſingularia quarundam *Linguarum* nonnulla: ex acervo enim immenſo pauca ſolùm grana ſelegimus, cùm adhuc omnia nequidem nota ſint. Hinc Verulamius, inter *Deſiderata* in Philologicis ponit, ut de variis *Linguarum* proprietatibus tractaretur, oſtendereturque, quibus unaquæque excelleret aut deficeret. *Ita enim*, inquit, *& Linguæ mutuo commercio locupletari poſſent, & fieret ex illis, quæ in ſingulis pulcra ſunt, tanquam Venus Apellis, orationis ipſius formoſiſſima quadam imago & exemplar quoddam inſigne ad ſenſus animi ritè exprimendos. Atq; unà etiam hoc pacto capientur ſigna haud levia, de Ingeniis & moribus populorum & nationum, ex Linguis ipſorum. Equidem libenter audio Ciceronem notantem, quòd apud Græcos deſit verbum quod Latinum illud* (Ineptum) *reddat*: Propterea, *ait*, quòd Græcis hoc vitium tam familiare fuit, ut illud in ſe ne agnoſcerent quidem. *Digna certè gravitate Romana cenſura Quid illud, quòd Græci in compoſitionibus verborum tantâ licentiâ uſi ſunt, Romani contrà magnam hac in re ſeveritatem adhibuerunt? Planè colligat quis, Græcos fuiſſe Artibus, Romanos rebus gerendis magis idoneos. Quin Hebræi tantùm compoſitiones illas refugiunt, ut malint Metaphoris uti, quàm compoſitionem introducere: Imò verbis tam paucis & minimè commixtis utuntur, ut planè ex Lingua ipſa quis perſpiciat, Gentem eam fuiſſe Nazaræam & à reliquis gentibus ſeparatam. Sic & illud obſervatione dignum, antiquas Linguas plenas declinationum, caſuum, conjugationum, temporum & ſimilium fuiſſe; Modernas his fere deſtitutas plurima per præpoſitiones & verba auxiliaria ſegniter expedire. Sanè facilè quis conjiciat, utcunq; nobis ipſi placeamus, ingenia priorum ſeculorum noſtris fuiſſe multò acutiora atq; ſolidiora.* Hactenus ille *de Augmentis Scientiarum l.* 6. *c.* 1. V. Auctorem Anonymum *Hiſtoriæ Orbis Terr. Geogr. ac Civilis c.* 6. § 3. *de Linguis*, & paulo infrà. Ut aliquid de proprio vocis ſignificatu ſuperaddam, ut Mercurio ſacravit hoc nobile organum Gentilitas, ita *linguæ* victimarum eidem oblatæ ſunt, teſte Calliſtrato, cùm ait,

——*γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλειν.*
linguas in ignem jacere:

quod fieri ſolitum, ſub finem ſacrificiorum, ritus primis auctoribus Megarenſibus, uti docet Natalis Comes *Mythologiæ l.* 5. *c.* 5. Porrò eâ ſanguine illitâ, fœdus inire Indorum quædã gentes conſuevere. Sic cum Calamaro R. Calemandi Inſ. Hiſpani, cum ductu Ferdin. Magellani per fretum Antarcticum ad Moluccas penetraſſent, more gentis, ſanguinem de brachio ſiniſtro mittentes eoque os & linguam illinentes, ſocietatem cum eo pacti ſunt, Petrus Cieza *Hiſtor. Peruviæ Tom. II. c.* 94. At qui in Græcæ Latinæque facundiæ certamine, Lugduni inſtituto, diſplicuiſſent, ſcripta ſua *ſpongiâ linguave* delere coegit Caligula, apud Suetonium. Artaxerxes verò tribus acubus *linguam* mendaci trajecit, apud Plutarchum. Planè abſciderunt ſecreta revelantibus Ægyptii, uti diſcimus ex Diodoro *lib.* 1. *cap.* 6. Quod hodieque blaſphemis contingit non uno in loco &c. quam in rem conſule *Theatrum Hum. Vitæ* Theod. Zuingeri *paſſim*: uti *de Lingua* in irriſu *exertanda* Vett. more, Livium *lib.* 7. *cap.* 10. Ad luxum verò abuſus eſt Heliogabalus, cui *linguæ pavonum* & *luſciniarum* in delitiis fuere. Æl. Lampridius in *Vita* ejus, *Comedit ſæpius, ad imitationem Apicii, calcanea camelorum & criſtas vivis gallinaceis demtas*, linguas *pavonum* & *luſciniarum: quòd, qui ederet, ab epilepſia tutus diceretur* &c. Nec omittendum, quòd *Lingua*, apud citimi ævi Scriptores paſſim, pro natione occurrit, V. ubi de Ordine *Melitenſi*. Apud Scriptores Eccleſiæ Latinæ, ſic dicitur pars veſtis Clericalis, quæ plicis ſuis tot *linguas* efficit. Honorius Auguſtod. *lib.* 1. *cap.* 232. de veſte Cleric. *Eſt talaris*, lingua *hujus veſtis eſt lingua Clericalis, quæ debet Dominum laudare* &c. V. quoque infrà, ubi de *Lingua Coccinea*.

Linguæ in Mundo extantiores.

In Europa.

Cambrica, ſeu vetus Britannica, una ex 10. Matricibus minoribus in Europa, ſec. Scaligerum, *Linguis*, in Cambria, parte Occ. Angliæ &, Britannia Gall. in uſu eſt.

Cantabrica, juxta mõtes Pyrenæos, hodie à Cantabris & Vaſconibus, à quibus *Vaſquenze* vulgò dicitur, adhibetur.

Chauchica vetus, in Friſia Or. inter incolas, cùm ſecum invicem agunt, frequens eſt: Erga peregrinos enim Germanicam adhibent.

Epirotica, in montibus Epiri, viget.

Finnica, in Fiñia & Lapponia.

Gallica, Latinæ propago eſt, & Pictoniſmum, Walloniſmum, aliasque ſubdialectos habet.

Græca, una ex 4. Matricibus majoribus, Auſtrales Europæ partes occupans olim longè lateque patuit. Hodie degeneri propagini, linguæ Græco Barbaræ, locum ceſſit; quæ ipſa abiit in varios ramos, nempe: Athenienſium dialectum, quæ hodie omnium maximè eſt barbara: Peloponneſiorum, quam puriſſimam judicant & *Tzopeliſmum*: Vulgarem it. Græcam, *τὴν κοινὴν* dictam &c. de quibus omnibus V. Cruſium *Turcogræc.*

Hibernica, quam in Hibernia & parte Scotiæ loquuntur.

Hiſpanica, una eſt ex tribus Latinæ propaginibus, & in ſubdialectos Caſtellanam, quæ puriſſima, Andaluſicam, Portugallicam & Granatenſem abiit.

Hungarica, ab Hunnis & Avaribus in Europam tranſlata eſt.

Jazygica, ad Bor. partem Hungariæ, inter Danubium & Tibiſcum floret, ab Hungarica prorſus diverſa.

Illyrica vetus, in inſula Veggia, ad Orientale latus Iſtriæ, etiamnum in uſu eſt.

Italica, Latinæ propago.

Lati-

Latina, una ex 4. Matricibus majoribus, Occidentales Europæ partes illuſtrans, poſtquam pura eſſe deſiit, irruptione in Latium & Imperio Rom. ſubjectas provincias, Francorum, Longobardorum, Gothorum, tres ex ſe peperit dialectos, Italicam, Gallicam & Hiſpanicam.

Slavonica, una itidem 4. Matricum majorum in Europa, Orientales ejus partes perambulat.

Tartarica, Coſaccorum & Tartarorum Precopenſium eſt, inter Tanaim ac Boryſthenem.

Teutonica, una ex 4. Matricibus majoribus, propagines ſeu idiomata præcipua habet, Saxonicam linguã, Francicam & Danicam: quæ iterum in varias ſubdialectos diviſæ. Eſt & linguæ Arabicæ aliquis uſus, in aſperis Granatæ montibus, quos *Alpuxarras* dicunt, ac multis inſuper Andaluziæ, Valentiæ Aragoniæque locis, *Araviga* incolis, ab Arabibus dicta. Eſt præterea *Lingua*, quam Hiſpani *Jerigonѕa*, Galli *Jargon*, Germani *Rottvvelſch*, à voce *Rott*, i. *Turma*, & *Welſch*, quomodo vulgus pleraſque exoticas linguas vocat, quód Erronum vagabundorum ſit: Hujus Dictionarium quoddam exhibent Geſnerus *fin. Mithridatis ſui*, & ex eo Alſtedius *Encyclop. tom.* 1. *lib.* 10. nec non Philander *von Sittevvald* Satyrici ſui *l.* 7.

In Aſia.

Antiochena ſeu Syriaca in ſpecie ſic dicta, quam Chriſtiani per Orientem ſibi propriam fecere ólim, & in qua V. T. verſiones habuerunt, ac ſacra ſua celebrarunt, Syriacæ veteris linguæ erat ſubdialectus.

Arabica, una ex ampliſſimis totius Orbis, in Aſia, à Cilicia usq; per totam Syriam, Meſopotamiam, Palæſtinam, Arabiam, & in Africa ad litora maris Rubri pariter per Ægyptum totumque litus Maris Mediterranei, usque ad fretum *Gibraltar*, vernacula eſt, licet Dialectis variata. In Europa quoque vigere alicubi ſuprà viſum.

Armenica, regionis ſuæ finibus comprehenſa eſt.

Babylonica, una ex Syriacæ linguæ ſubdialectis, omnium puriſſima fuit: In ea capitula quædam Danielis & Eſræ, Thalmud Babylonicum aliaque exarata.

Chaldaica, una ex tribus dialectis *Lingua* Hebraicæ, à qua Syriaca non multùm abludit.

Chinenſis, cui addenda Coreenſis & Japanica, in ampliſſimo Sinarum imperio & inſula Japaniæ viget.

Hebraica, omnium antiquiſſima ac prima, Babylonem binâ vice fatalem experta eſt; poſteriore enim Judæi in captivitate Linguam ex Hebraica, Chaldaica & Syriaca mixtam aſſumſerunt. Ejus Dialecti, Samaritana, Chaldaica, Syriaca, unâ cum matre vulgò adhiberi deſierunt.

Hieroſolymitana, ſcripta Talmud & Targum Hieroſolymitanum, aliaque complectitur: Syriacæ vet. ſubdialectus.

Malaica, puriſſima omnium in Indiæ Or. regionibus, quamque communiter mercatores illorum locorum calleat; exhibetur Dictionario Malaico-Latino Davidis Haex Romæ edito A. C. 1631. &c.

Perſica, multa vocabula Germanica continet, quâ ita *Father*, *Mother*, *Brother* & inter complura alia, ipſum Perſæ nomen, à [illegible], vel *Pert*. quod Germ. *Equum* denotat, ſumtum.

Samaritana, Hebraicæ *Linguæ* Dialectus fuit.

Syriaca, à Chaldaica haud multùm diverſa. SERVATORIS noſtri ac Diſcipulorum ejus vernacula fuit: ſubdiviſa in Babylonicam, Hieroſolymitanam, Antiochenam ſeu Syriacam in ſpecie dictam & Armenicam.

Turcica, Perſicæ & Tartaricæ affinis, cum Arabica nihil commune niſi literaturam habet.

In Africa.

Æthiopica, Abyſſinis uſitata, duplex eſt, una vulgaris: altera Chaldaicæ affinis, quâ in ſacris & hiſtoriis utuntur. Cujus varia ſpecimina à Scaligero, Ludolpho, Petræo, Niſſelio &c. edita proſtant.

Coptica, ex antiqua Ægyptiaca & Græca conflata, à Copto Thebaidos olim Metropoli nomen habet, de qua V. Kircheri *Prodromum Lingua Coptica* &c.

Songaicæ mentionem faciunt Itineraria, eàque uti dicunt incolas regionum Sconbayæ, Muſmundæ, Zenetæ, Gumeæ, Guzulæ, Heæ & *Sus*. Ad littora maris Rubri & Mediterr. *Linguam* Arabicam hodieque vigere ſuperiùs jam dictum eſt.

In America.

☞ Caribanam, peculiari Dictionario illuſtravit, Auctor Hiſtoriæ Antillarum A. C. 1658. Roterodami editæ.

Mexicana, totâ fere impulſu linguæ ad dentes & extremum palatum nititur, unde literæ *T. L.* & ſeorſim & conjunctim creberrimè in ea occurrunt &c. Reliquarum Americæ *Linguarum* non adeò exactam hactenus rationem habuere Eruditi.

Singularia quædam nonnullarum Linguarum.

Cambrica, aſpirationum pleniſſima eſt, & ſæpe ſine ulla vocali vocabula admittit, voce tunc ex imo gutture trahendâ. Sic in Orat. Dominica, pro *Libera nos à malo*, dicunt: *Eithr gvvaret ni rhag drvvg.*

Chinenſis, literâ *R.* caret, nec alias voces, quàm monoſyllabas, agnoſcit, licet diphthongis & triphthongis quàm maximè variatas.

Gallica, inſignem habet gratiam, unde *cum mulieribus loquendum eſſe Gallicè*, in illo tralatitio dicitur.

Germanica, viriliter facunda eſt: Unde nationis æmuli, *cum hoſtibus Germanicè* volunt *loquendum eſſe*, ob terrorem.

A' Gothis quæ fluxere linguæ, aſpiratis gaudere, annotavit Verulamius *de Augm. Scientiarum libro* 6. *c.* 1.

Græca, diphthongis & compoſitionibus ſcatet.

Hebræa, à ſimplicitate & perfectione commendatur: compoſita enim adeò reformidat, ut malit tropis ac periphraſibus uti.

Hiſpanica, literas tenues odit easque ſtatim convertit in medias: cœterùm ob majeſtatem ſuis adeò placens, ut dicant, *cum Deo loquendum eſſe Hiſpanicè.*

Japanica, virilis admodum eſt.

Italica gravis eſt, adeoque *Principibus*, ut habet Proverb. *digna.*

Mexicana literis T. L. ut dictum, creberrimè utitur, ut *Tecotl*, *Mecaxuchitl*, *Tlilxochitl* &c.

Slavonicis linguis maximus dentalium uſus, *S. R. Sch. Z.* unde non exigua earum aſperitas &c.

Lingua Coccinea, h. e. panni fruſtum, in *lingua* formam cocco tinctum, quam ponderis duorum ſiclorum in capite hirci emiſſarii ligaverit Sacerdos, & cum direxerit versùs locum, in quem dimittendus erat, memoratur Maimonidi, apud Bochartum. Olim veró hanc *linguam* alligabant ad oſtium porticûs exterioris aut etiam interioris: quæ cum exalbeſcebat, quod paſſim contigiſſe referunt, id habebatur pro fauſto omine: inde ſc. conjectabant remiſſa ſibi eſſe peccata, juxta illud Eſajæ *capite* 1. *verſu* 18. *Si rubra ut coccinum fuerint peccata veſtra, tanquam nix exalbeſcent.* Unde Gemara *in Joma capite* 6. *Tradunt Magiſtri, linguam coccineam olim alligatam fuiſſe, ad oſtium porticûs exterioris: tum verò, ſi exalbeſcebat, lætabantur, ſin minùs, dolebant: — Statuerunt etiam, ut ligaretur ad oſtium porticûs interioris & tum quoq; introſpiciebant & videbant, & eâ exalbeſcente, læti erant; non exalbeſcente, mœſti.* Sed obſervari deſiiſſe hoc gratiæ itæque divinæ ſignum, annis 40. ante Templi Hieroſolymitani excidium, ipſi iidem Talmudici ſcribunt ubi ſuprà *capite* 4. *fol.* 39. *b. Magiſtri docuerunt quadraginta annis ante Templi deſolationem non aſcendiſſe ampliùs ſortem in manum dexteram, neq;* linguam *coccineam ampliùs exalbuiſſe, neq; lucernam veſpertinam ampliùs arſiſſe, & Templi fores per ſe patuiſſe.* Nempe annis totidem, ante Templi excidium, Chriſtus paſſus eſt: cujus morte Legalibus ſacrificiis omnis virtus adempta, lumen cognitionis in ea gente extinctum, nec templum ſolùm, ſed & cœlum hactenus clauſum, gentibus tum demum patere cœpit. V. præfatum Virum Clariſſimum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 54. ut & ſuprà, in voce *Azazel.*

Lingula. V. ſuprà *Ligula.*

Linha, Luſitanorum linguâ, q. *filum*, ex Lat. *linea*, dicitur licium ex tribus filis conſertum, quod velut inſigne & nota nobilitatis Brachmanum eſt, in India. Hoc collo à ſiniſtro humero annexum inde tranſiens ad dextrum brachium ſub eo colligatur, pectusque hoc modo, balthei inſtar, incingit. Æſtimatur illud maximi, nec aliis facile, quàm qui Brachmanicæ gentis ſunt, & quidem non ſine ingenti ceremoniarum apparatu, conferri ſolet. Quod an ab Indis, hoc inſigne nobilitatis adeptis, cum ad Chriſtianam fidem convertuntur, ulterius geſtari poſſit, acriter diſceptatum inter Jeſuitas alioſque Eccleſiæ Rom. ordines, qui ibi locorum ſedem fixere, qua de contentione V. pluribus agentem Petr. de Valle *Itinerar. T. IV.*

Linkio, fructus Sinici nomen, qui in Pekingia prov. frequens. Tribuli fere habet figuram, ad inſtar triangularis pyramidis, undiquaque prominens, cortice viridi craſſiorique, ad apices rubeſcente: dum ſiccatur, nigreſcit; interior ſubſtantia albiſſima eſt, ſapore caſtaneæ nucis, ſed magnitudine tres quatuorque earum æquans. Seritur in ſtagnantibus aquis per totam Sinam; planta foliis eſt exilibus, longiſſimo tractu per aquæ ſummam ſuperficiem proſerpentibus, fructus multiplices ſub aquis latitant. Auctor *Sina & Eur. cap.* 36.

Linoſtima Palla, quam Sylveſter Epiſc. Rom. Diaconis conceſſiſſe memoratur, Gavanto manipulus eſt, Dominico Macro ſtola, quam *Orarium* Græci dixere quamque ſuper ſiniſtrum humerum deferentes, ejus anteriorem partem ad brachium revolvunt, poſteriorem pendulam relinquentes: quod idem Carthuſiani obſervant, niſi quòd hi, Latino ritu eam ad dextrum latus ligantes, longiorem partem in brachio ad inſtar manipuli ſtringunt. Ex Græco λινόστημον, quód è *lineo ſtamine* eſſet, V. etiam Car. Macrum, *in Hierolexico.* Refert autem de Sylveſtro, quod diximus, Anaſtaſius in *Vita* eius: *Conſtituit, ut Diaconi Dalmaticâ uterentur in Eccleſia & pallio linoſtimo læva eorum tegeretur.* Quod confirmatum à Zozimo Papa, ex eodem Anaſtaſio Car. Macer obſervat.

Lintea, quaſi *linea*, ex *lino*, Gr. λίνεα, in omni vita uſui ſunt multiplici. Et quidem infanti adhuc a matre rubenti ſubſterni *linteamen* album conſuevit, quo, donec ablutus ſit, involvatur. Jul. Capitolinus *in Albino*, *Filius mihi natus eſt — ita candidus, ut linteamen quo exceptus eſt, vinceret.* Sacrum id infantibus ſignum quia ad Deos, Sacerdoteſque linum pertinet. Placuit idem commoditatis causâ, ſi ut *linei thoraces* Græcis, vel ut tenerrima corpora lini virtute ſolidentur. Et in candido nonnunquam purpu-

reum apponebatur, nonnunquam pro dignitate pueritiæ ſubſternebatur: qua de re V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum.* In reliqua ætate, veſtitui inſervit, ut ex parte diximus ſuprà, ubi de *Lineis veſtibus*, & dicemus infrà, ubi de *Linteis libris.* Namque & ad ſcriptionem *lintea* placuere priſcis. In balneis gymnaſiisque, ad ſudorem tergendum, ea adhibita memorat Martialis *lib. 12. Epigr. 83.*

Lintea *ſi ſumes, nive candidiora loquetur:*

de quibus V. Caſaubonum *ad Suetonium Auguſto cap. 81.* & Laur. Pignoriũ de *Servis.* Etiam in bellis eorum uſus, Illyricos enim *linteo protenso* prælii ſignum dare ſolitos olim, docet Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib. 4. cap. 2.* Porrò in coronis adhibita ſunt. Iſidorus *lib. 19. cap. 30.* *Hujus* (coronæ convivialis) *principium à Libero quodam Gentiles exiſtimant, quòd is in potando mota vino capita vincire faſciolis inſtituerit. Idcirco olim linei ac lanei generis coronas fuiſſe.* Neque antiquitus ſolùm, ſed & recentiori ævo. Quid enim diadema priſcorum Regum, quàm materia erat *linea*, & levis, quæ non ſolùm plicari & à vento auferri, ut de diademate Alexandri refert Appianus Alex. ſed & lacerari facilè poterat, quemadmodum Seleucus Callinicus, amiſſo exercitu, fugæ ſeſe mandaviſſe περιρρήξας τὸ διάδημα, *lacerato diademate*, legitur apud Plut. περὶ ἀδολεσχ. Unde diadema Regium deridens Dio Chryſ. *Orat. 66. de glor.* *Si quis alius*, inquit, *caput illaſum faſciis obligaret, omnibus eſſet ludificatui. Regibus tamen id honeſtum putant. Et multa hominum millia pro eo linteolo mortem oppetierunt.* Sed & in funeribus utilia eſſe *lintea* non ceſſant: de illis enim, quorum cadavera humo mandabantur, res notiſſima; quæ cremabantur, *linteis asbeſtinis* ſeu incombuſtibilibus, ſolebant involvi, ne cineres eorum cum rogo miſcerentur, ſed diſtincti ſervarentur, uti videre eſt hîc paſſim, ubi de *Cadaverum Cura*, & rebus Funeralibus De Sacris ut aliquid adjiciam, non lineæ ſolùm veſtes Sacerdotum, Ægyptiorum præſertim, coronæque fuere: ſed & ſacra ipſa non aliis velaminibus operiri conſuevere. Sic opertos Deos Penates Trojâ extulit Æneas, apud Lycophronem; ſic ſtatuæ Deorum frequenter ornabantur velabanturque; Sen. *in Mor.* Sic ad aram *linteis* circumdatam juraſſe Samnites, qui hinc *linteati* dicti, diximus ex Liv. *lib. 10.* Lanea namque, utpote impuriora & profana, hinc procul habita. Apulejus *Apolog.* *Etiamne cuiquam mirum videri poteſt — hominem — quædam ſacrorum crepundia domi aſſervare? atq; ea lineo texto involvere, quod puriſſimum eſt rebus divinis velamentum? Quippe lana — jam inde Orphei & Pythagoræ ſcitis profanus veſtitus eſt* &c. V. Jo. Meurſium *ad Lycophronem*, Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Ὀθόνη, ubi inter alia *de* ὀθόνη *Diaconorum in Eccl. Chriſt.* & alia huc pertinentia hîc infrà.

Lintei Libri, quòd è *lino*, ſic dicti, poſt membranaceos, in uſu eſſe cœpere, teſte Plinio *lib. 13. cap. 11.* unde Mart. Capella *lib. 2.* *Alii*, inquit, *carbaſinis voluminibus complicati libri.* Sic ſcripta fuere oracula Sibyllina, uti docet Symmachus *libro 4. Epiſtol. 34.* *Monitus Cumanos* Lintea *texta ſumſerunt.* Et Claudianus *de bello Get.*

—— —— —— *Quid carmine poſcat*
Fatidico cuſtos Romani carbaſus ævi.

Fœdera etiam publica ſic exarata eſſe, innuit Livius *libro 4.* *Prætermiſſa nomina Conſulum horum, Licinius Macer auctor eſt, & in fœdere Ardeatino & in* linteis *libris ad Monetæ inventa.* Quandoque & Leges ſic ſcripſere, *leg. 1. de alim. quæ inopes par. è publ. petere debent, in Cod. Theodoſ.* Imò & privatæ Principum epiſtolæ ſimili ſcriptæ ſunt modo, Fl. Vopiſcus *in Aureliano.* Sed & Perſas in ſerico ſcripſiſſe (qui hodieque Sinenſium mos) indicat Symmachus *lib. locoq; præfato.* Indos quoque in ſindone ſcripſiſſe, docet Philoſtratus *in vita Apollonii.* Imò & charta, quâ vulgò utimur, ex *linteis* eſt concerptis atque contuſis, qui mos jam ab aliquot viguit ſeculis. V. Salmaſium *Notis ad Vopiſcum*, Scaligerum *Diatribâ adverſus Guilandinum*, Gerh. Joh. Voſſium *de Arte Gramm. libro 1. capite 38.* Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. libro 3. capite 24.* &c. De *linteis* veſtibus, V. ſuprà aliquid ubi de *Lineis veſtibus*, cui addam hîc nonnihil de Græcis. Apud Græcos non minùs, rarus admodum lineæ veſtis uſus, in ſexu inprimis nobiliore, antiquitus fuit. Nam quòd apud Homerum ejus mentio fit, de cubiculari, dormientibus ſubſterni ſolitâ, intelligendum. Unde Phæaces Ulyſſi dormituro in navi ſtraviſſe ait *Odyſſ. ν.*

— Ῥῆγός τε λίνον τε, ἵνα νήγρετον εὕδοι.

Quòd verò Thucydides, *initio operis ſui* Athenienſes veteres, χιτῶνας λινοῦς, *lineas tunicas*, geſtaſſe narrat, de loricis ſeu thoracibus lineis intelligendum eſt, quibus pro armatura in bello utebantur. Athenienſes enim, ut cœteri Græci, militari cultu perpetuò incedebant, nec multo ante Thucydidis tempora ad pacis habitum tranſierunt, cum reliqua armatura lineas quoque tunicas deponentes. Meminit autem jam *thoracum lineorum* Homerus, de Ajace: Cui adde Pauſaniam *in Atticis*, Nepotem *in Iphicrate*, Suetonium *in Galba cap. 19.* &c. Conſtabant hi ex torulis ſeu funiculis trilicibus, quadrilicibus aut bilicibus: qui inter ſe conſerti filis firmiſſimum opus præſtabant. Hinc de ſilio Amaſis Ægypti R. legimus, habuiſſe eum loricam filis contextam, quorum ſingula 365. filis conſtarent: & de Friderico III. Dan. R. in Hafniæ obſidione, uſum eſſe loricâ ſericâ. V. Scaligerum de loricis lineis prolixè agentem, apud Octav. Ferrarium *de Re Veſtiar. Parte 2. libro 4. capite 11.* Tandem, quòd de Apollonio Thyanæo legimus, illum Pythagoræ more *lineâ* tunicâ uſum fuiſſe, ei planè peculiare fuit, V. Philoſtratum *libro 1. c. 9.* qui & *l. 2. c.* narrat, quasdam Indiæ gentes lineis veſtibus uti, nobiliores verò byſſo, quæ lini ſpecies: adjicitque inde in Ægyptum deferri, quòd illam in plerisque ſacris utantur Ægyptii; ab Ægyptiis dein Romam *linteas* veſtes perveniſſe, docet Cicero *pro Rabirio.* Non tota tamen Ægyptiorum veſtimenta *lintea* fuerunt, ſed tunicæ tantùm (nam pallia ex lana:) Interim lanea veſtimenta neque in templa inferre, neque unà cum mortuis ſepelire licebat: qui mos in ſacris Orphicis quoque ac Bacchicis ſervatus eſt, teſte Herodoto *lib. 2.* V. eundem Ferrarium *c. 12. l. præfati*, & ſuprà quoq; voce *Lintea.* Hinc *Lintearii*, à *Linteonibus*, quorum meminit Lampridius *in Alexandro Sev.* *Braccariorum*, Linteonum, *Veſtiariorum* &c. *vectigal pulcherrimum inſtituit*: ſic diſtincti, ut *Linteones* ſint οἱ λινυφοι, *lintea veſtis artifices*, Vopiſco *Linyphiones*, in *Saturnino*; *Linyphi*, *lege 8. Cod. Theod. de Murilegul. & Gynaciar.* *Linyphiarii*, *lege 16. eod. Cod. & tit.* At *Lintearii*, vel iis linteæ negotiatores, V. *legem 7. Cod. de excuſ. mun.* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Vopiſcum*, & Tit. Popmam *de Operis Serv.*

Linum, ex Græco λίνον eſt, Arachnes inventum, Plin. *l. 7. cap. 56.* *Seritur id, ac dici nec inter fruges nec inter hortenſia poteſt. Sed in qua non occurrit vitæ parte, quodve miraculum majus, herbam eſſe, quæ admoveat Ægyptum Italiæ — quæ Gadis ad Herculis columnas ſeptimo die Oſtiam afferat, & citeriorem Hiſpaniam quarto, prov. Narbonenſem tertio, Africam altero: — audax vita — aliquid ſeri, ut ventos procellasq; recipiat: & parùm eſſe, fluctibus ſolis vehi — denique tam parvo ſemine naſci, quod orbem terrarum ultro citroq; portet, tam gracili avenâ, tam non altè à terra tolli: neq; id viribus ſuis necti, ſed paſſum, tuſumq; & in mollitiem lanæ coactum, injuriâ naturæ — Ecce ſeritur hominis manu — quod ventos in mari optat. Præterea ut ſciamus fuiſſe pœnas, nihil gignitur facilius: ut ſentiamus, nolente id fieri naturâ: urit agrum, deterioremq; etiam terram facit*, Idem *Proœm. lib. 19.* Ubi vela navium longitate, è *lino* fieri ſolita, quem in uſum etiam *tentatum eſſe illud tingi & veſtium inſaniam accipere, in Alexandri M. primùm claſſibus, Indo amne navigantis*, idem ait, *cap. 1.* Sed de his, ut & velis Theatralibus, aliisque infrà. Ad piſcium aliumque capturam item apprimè idoneum, eadem & plagis materia, *Neq; enim minores cunctis animalibus inſidias, quàm nobismet ipſis, lino tendimus, Ib.* Alios uſus ſuprà vidimus. Porrò obſignationibus literarum tabularumq; tria adhibebantur: *Linum*, Cera vel Creta, & Signum, apud Vett. Erat autem *Linum*, vinculum illud, quo conſtringebatur obligabaturve id, quod erat obſignandum: ei imponebatur cera vel creta, in quam ſigillum imprimebant, ſed, quod hodieque vulgo fieri ſolet, priùs ſaliva madefactum, ne cera illi adhæreret. Facit mentionem ceræ ac lini Plaut. *Bacchid.*

Cedo tu ceram ac linum: *age obliga, obſigna citò.*

Et *in Pſeudolo ſc. 1.*

—— *Phœnicium Calidoro amatori ſuo*
Per ceram & linum, *literasq; interpretes*
Salutem mittit.

Sic *Inſtitut. l. 2. Tit. de pupill. ſubſtitut.* *Separatim in inferioribus partibus ſcribere, eamq; partem proprio lino propriaq; cretâ conſignare*, &c. In tabulis tamen, quæ publici & privati contractus ſcripturam continebant, peculiaris modus obſervabatur, quem Paulus *l. 5. Sent. Tit. 25.* deſcribit his verbis: *Ampliſſimus Ordo decrevit eas tabulas, quæ publici & privati contractus ſcripturam continent, adhibitis teſtibus ita ſignari, ut in ſumma marginis ad mediam partem perforati triplici lino conſtringantur, atq; impoſitum ſupra linum ceræ ſigna imprimantur, ut exteriores ſcripturæ fidem interioris ſervent. Aliter tabulæ prolatæ nihil momenti habent.* Cujus formæ auctor Senatus fuit Neronianis temporibus, ut Suetonius oſtendit *Neron c. 7.* *Adverſus falſarios tunc primum repertum, ne tabulæ niſi pertuſæ ac ter lino per foramina trajecto obſignarentur.* Non poterant autem epiſtolæ vel tabulæ aperiri, niſi lino ſoluto. Lucianus *in Timone*, Ἐπειδὰν τὸ σημεῖον ἀφαιρεθῇ καὶ τὸ λίνον ἐντμηθῇ καὶ ἡ δέλτος ἀνοιχθῇ καὶ ἀνακηρυχθῇ μου ὁ καινὸς δεσπότης. *Poſteaquam autem ſignum ablatum fuerit & linum inciſum & tabula aperta & declaratus meus novus dominus.* Unde apud Curtium *l. 7.* *Parmenio vinculum epiſtolæ ſolvens, quidnam Rex ageret, requirebat.* Et apud Ciceronem *3. Catilin.* *Incidere linum:* & alibi, *ſolvere Epiſtolam.* Sed antequam *linum* ſolveretur aut incideretur, quia tum ſignum plerumque cum eo frangebatur, ſigna jubebant cognoſci, fidei causâ, Cic. *l. c.* *Tabellas proferri juſſimus, quæ à quoq; dicebantur datæ. Primùm oſtendimus Cethego: Signum cognovit: Nos linum incidimus, legimus.* Et Quintilianus *lib. 12. cap. 8.* *Deniq; linum ruptum aut turbata cera aut ſine agnitione ſigna frequenter invenies.* Ideo autem literarum ſigna recognoſcebantur, quia inde, ut è ſcribentis manu, Auctor illarum poteſt cognoſci: quemadmodum de L. Junio Bruto primo Romanorum Conſule legimus, qui filiorum conjuratorum literas, primùm *ex utrimq; ſigillo*, τοῖς σφραγῖσιν ἑκατέρων καὶ μετὰ τὸ λῦσαι τὰ σημεῖα τοῖς αὐτογράφοις, *& poſt avulſa ſignacula etiam è manu*, cognoviſſe legitur, apud Dionyſium, Halicarnaſſ. *lib. 5.* At literas Principales, eas præſertim, quæ Pragina-

gmaticas ſanctiones ad totum Imperium vel poſteritatem pertinentes continerent, quod ſpectat, non *lino* & cerâ, uti de privatorũ tabulis epiſtolisq; diximus, obligabantur obſignabanturq; ſed erant, ut hodie loqui amamus, *patentes*: in quarum tamen ima parte, fidei causâ, ſigillum apponebatur, ut legimus in Pragmatico Childeberti Regis apud Aimoinum *de Geſtis Francor. lib. 2. cap. 20.* V. Joban. Kirchmannum *de Annulis c. 8.* De *Lini* uſu in lucernis antiquorum, quas *Incombuſtibiles* vocare ſolent, ut aliquid addam: Cum duæ cauſæ ſint, cur ad multas annorum centurias ardere poſſint, ſine novi fomitis adjectione, lucernæ iſtiusmodi; una petita à natura liquoris, qui talis eſſe debet, ut non conſumatur; altera à qualitate ellychnii, quod pertinaciter flammæ reſiſtat; *lini* quoddam genus huic rei aptiſſimum inventum eſt. Hoc quibusdam ſimpliciter *Linum*, Pauſaniæ *Linum Caryſtium*, Plinio *Linum vivum*, nonnullis *Linum asbeſtinum*, Zoroaſtri *Beſtrychites*, aliis *Corſoides*, quibusdam *Polia*, nonnemini *Spartopolia*, Quadrigario *Alumen*, quod ſciſſo alumini ſimile ſit, aliis aliter appellatur: teſte Plinio *lib. 19. cap. 1. ignibus non abſumitur, ardentesq; ex eo fiunt mappæ, quæ ſordibus exuſtis ſplendeſcant igni magis, quàm poſſent aquis.* Idem addit, *Regum inde funebres tunicas corporis favillam ab reliquo ſeparare cinere. Naſci autem in deſertis aduſtisq; Sole Indiæ locis, rarum inventu, difficile texitu propter brevitatem: rufum de cætero colorem. ſplendeſcere igni, cumq; inventum eſt, æquare pretia excellentium margaritarum.* Neronem ex eo *lino* mantile habuiſſe ferunt, hodie autem non inveniri amplius, docet Guido Pancirolus *Memorabil. rerum deperdit. libro.* Pauſanias *in Atticis* & Plut. *de def. Orac.* tradunt, in Caryſtia rupe, *Linum* id gigni, mollis & lapideo filo, ex quo mantilia, retia & reticula, capitis tegmina, conficerentur. Solinus *capite 16.* in Creta carbaſa eſſe aſſerit, quæ inter ignes valeant. Dionyſius Afer *de Situ Orbis, Arcadiam deſcribens*, ait:

Hic naſci Linum, quod tactu accenſum ab igni
Extingui nequitur, quem Graji nomine vero
Ἄσβεστον memorant. ferri nitet ille colore.

Camillus Leonardus *de Lapid. lib. 2.* Asbeſtum lapidem lanuginoſæ naturæ hoc *linum* præbere aſſerit, & ex hoc Gentiles in candelabris templorum ellychnia poſuiſſe docet Et Dalechampius *ad locum Plinii cit.* in aurea lucerna, quam Callimachus Atheniis fecit, iſtiusmodi ellychnium fuiſſe memorat. Ex Cyprio lapide, quem *Amiantum* alii nominant, telas & vela ſpectaculi gratiâ Majores texuiſſe, quæ ignibus injecta arderent quidem, ſed ſine noxa, auctor eſt Dioſcorides *lib. 5. cap. 113.* Strabo quoque *lib. 10.* Creticum *Linum* tradit petram eſſe, eamq; atteritam capillamentis tantùm remanentibus. excuſsâ terreâ materiâ, pectinibus aptari, contextamque telam inde optimè confici. Sic Damaſus *in Sylveſtro Papa*, inquit, *ex amianto linum confectum inconſumtibile, ut perpetuò lampadibus arderet in Baptiſterio ſuo Romæ, Conſtantinus Imp. ſtatuerat.* Et Lud. Vives *in Auguſtin. de C. D lib. 21. cap. 6.* permulta ellychnia ſe vidiſſe Pariſiis, quæ lucernis ſemper ardentibus nunquam abſumerentur; mantile quoque Lovanii medio convivio igni datum, redditumque Domino mundius, ſplendidiusque, quàm poſſet aquis & ſmegmatis quibuslibet, teſtatur. Joh. Paulus Pernumia *in Philoſ. nat.* ejus naturam ſic deſcribit: *Solet à natura fieri in figura capillari, colore quandoq; albo, quandoq; cinereo, quandoq; rufo aliàs ferreo: ſiccum ſolet eſſe extrinſecus. humiditatem tamen habet intrinſecam, ſicut metalla habent, quæ ab igne expugnari non poteſt: Lavatur lapis iſte, nectitur, netur, texitur* &c. Sed non ſolùm *petra Caryſtia vena* iſtiusmodi glomos *lapideos molles*, è quibus fila nebantur, ferre deſiit, jam tempore Plut. *de Orac. Def.* verùm etiam, ſi lapis ad manus ſit, ars ejus lanuginem texendi, *linumq;* illud adeò celebre inde conficiendi, ut ex Pancirolo ſuprà diximus, planè periit. Adhuc enim quin variis in locis iſtiusmodi lapis reperiatur, dubium non eſt: & teſtatur Fortun. Licetus, è quo hæc promta, *lib. de reconditis Antiqq. lucernis*, fruſtulum ſe Amianti poſſidere, magnitudine nucis, extrinſecus ferreo colore, ſive cinereo ſaturo, intrinſecus cinereo dilutiore, bracteolis conſitis conſtans, tantùm non lanuginoſis, quæ ſevo illita flammam concipiant absque ſui detrimento, & beneficio lanuginis pecti texique poſſint. Simile quiddam in Cypro, apud amicum, ſe vidiſſe refert Petrus de Valle *Itinerarii tomo 4.* Plura V. apud modò memoratum Licetum *loco præfato*, item *lib. 1. capp. 4. 14. & 33.* ut & *lib. 2. cap. 14.* nec non plura de *Lino* omnis generis, *Asbeſto* modò dicto, *Carpaſio*, *Hiſpanico* tenuiſſimo & candidiſſimo, velis carbaſisque impenſo; *Indico*, e quo texta ignibus item reſiſtebant &c. denique *Lini ſecandi, macerandi & candidandi modo* Vett. uſitato, præter Plinium *l. cit.* apud Salmaſium inprimis *Exercitat. Plinianis ad Solinum paſſim.* At de *lino margaritarum*, quod idem ac filum ſeu linea, cui intricatæ ſunt ac inſertæ margaritæ, V. ſuprà; Sicut *de Lana linique mixturâ*, vetitâ lege, memoratâ Levitici *cap. 19. verſu 19.* & Deuteron. *cap. 22. verſu 11.* Sam. Bochartum *Hierozoici Parte priore l. II. c. 45.* nec non ſuprà aliquid, in voce *Lana*.

Linyphiarii, V ſuprà *Lintearii*

Lippia, adde: Floruit *Lippienſium* Comitum, in weſtfalia, Familia, pluribus à ſeculis, idque jam in bello Henrici Aucupis adversùs Hungaros, circa A. C. 933. Eberhardum aliquem gentis hujus *(quam aliqui Urſinis vindicare malunt) ſatorem dicunt. Qui nunc ſuperſunt, omnes originem trahunt à Simone, mortuo A.C. 1614. Ab ejus enim filiis, Simone, linea *Detmoldia*, de qua ſuprà dictum eſt; Ottone *Brakenſis* & Philippo *Buckenburgia*, de quibus hic, deſcendunt. Et quidem Brakenſes quod attinet, iſti ſic habent. Simon Com. *Lippia*, qui obiit A. C. 1431. ex Eva (fil. Erici Duc. Brunſuicenſis *in Grubenhagen*) ſuſcepit Bernardum cognom. *Bellicoſum*, defunctum A. C. 1511. Hoc & Annâ Schavvenburgicâ (fil. Ottonis Com. Schavvenburgici, Holſat. & Sternb.) genitus Simon, deceſſit A. C. 1537. Pater, ex Magdalena Mansfeldica (fil. Gebhardi Comitis *in Seeb.*) Bernardi, qui defunctus A. C. 1563, ex Catharina Waldeccia (fil. Philippi III. Com.) filium reliquit Simonem Com. *Lippia* præfatum, extinctum A. C. 1614. Hujus, ex Eliſabetha Schavvenburgica (fil. Ottonis Com. Schavvenburgi) filius medius Otto, Margaretam Naſſoviam ſibi junxit, atque ex ea ſuſcepit Caſimirum, Wilhelmum, Mauritium, Fridericum, Georgium, Auguſtum, Amaliam, Dorotheam, Sabinam & Ottiliam, omnes *Comites Lippia &c. in Brake*, defunctus A. C. .. Buckenburgios verò quod concernit, Philippus minimus natu Simonis, ſæpius memorati, ex Eliſabetha Schavvenburgica, Sophiam Haſſiacam (fil. Mauritii Haſſiæ Landgr.) uxorem duxit, ex ea Pater Eleonoræ Sophiæ (quæ nata eſt A.C. 1647) Johannæ Dorotheæ (n. 1648.) Luiſa (n. 1650.) Philippinæ, Carolæ, Beatæ & Friderici Chriſtiani (n. 1655.) qui *Comites Lippici* &c. omnes, *in Buckenburg.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ Part. I pag. 25. & 64.* E' Brakenſibus, Caſimirus & Wilhelmus, lineam propagare cœperunt: ille quidem ex Anna Amalia Sayno Wittgenſteinia, filii: hic vero, ex ſorore Johannis Adolfi, ex Benthemiis Com. Teckl [illegible] iisdem filii, Pater. Sed & Detmoldii rami ſurculus eſt *Biſterfeldius*. Ex Simone enim, Detmoldiæ lineæ auctore, & Maria Magdalena Waldeccia (fil. Chriſtiani Com. defuncti A.C. 1638.) geniti Jodocus Hermannus (cui nupſit Eliſabetha Juliana Sayno Wittgenſteinia) & Sophia Eleonora (ux. Georgii Wilhelmi Com. Leiningenſis *in Weſterburg*) *Comites Lippia* &c. *linea Detmoldia in Biſterfeld*, appellantur, Idem *Part. III pag. 31. & 84.* V. quoque eum *Arte Herald Tom. II.*

Lips, Græcè Λίψ, in octogona turre Andronici Cyrrheſtis, quæ hodieque Athenis viſitur, idem cum Africo, ventus eſt, hodie *Sudweſt*, *Garbin* & *Labetche*, Belgis Gallisque dictus, V. ſuprà ubi de *Africo*, aliibique paſſim. Mel. *Libs*, à *Libya*, unde flare dicitur &c.

Lipſana, de Sanctorum reliquiis, apud Paulum Diaconum *l. 16.* aliisque. Græcè Λείψανα, V. infrà *Reliquia*.

Liquamen, apud Iſidorum *lib. 20. cap. 3.* liquor eſt, quem Græci ζωμὸν vocant, ex porcino adipe, hoc modo fieri ſolitus: Adeps minutatim conciditur & in vaſa ad ignem lentum ſeu carbones ignitos ſine fumo liqueſcit, adjecto ſalis modico, ſeu etiam nullo: deinde liquefactum, antequam refrixit, in ollam liquefactoriam colatur, & ad uſum reponitur; uſui autem eſt toto fere anno, Gabr. Humelbergius, apud Car. du Freſne *Gloſſar.* V. quoque Jac. Cujacium *Obſervationum lib. 9. cap 9.* & ſuprà, in *Garum*, item *Elæogarum*.

Lircæus, apud Papinium Statium *Thebaid lib. 4. pag. 711.*

Aret Lerna nocens, aret Lircæus, *& ingens*
Inachus —

Mel. *Lyrcius*, fons eſt prope Nemeam: de quo V. in hac voce, & Priſcianum *lib. 2.* laudatum Barthio *ad Papinii locum.*

Liſta, apud Villaneum & Petrarcham, ora, limbus; in *Gloſſis* Lat. Gr. ἡ ἐπὶ τοῖς ἀχλμοῖς [illegible]: Unde hodieque Galli ſic vocant, non modo laciniam, vel tæniam aut vittam, ſed etiam catalogum aut elenchum, quòd ejusmodi indices, in pergameni aut chartæ laciniis longioribus, perſcribi ſoleant. *Limbularios Textores*, hujusmodi *Liſtarum* confectores Plautus vocat, *in Aulularia.* V. du Freſne *in Gloſſario.*

Litania, adde: Erant & Gentilibus hæ *Litaniæ* olim ac ſupplicia, circa ſtatuas & aras Deorum, quibus uti moris erat in Fortuna adverſa; Romanis præſertim, ut ſæpe narrant Livius & Dionyſ. Halicarnaſſeus, qui dicere hoc ſolet, Λιτανείας πεποιηκότες ἰδίοις ἐπὶ πᾶσι τοῖς βωμοῖς Polybius verò, bonus cum primis auctor, eleganter vocat μαγγανεύειν πρὸς τοὺς θεοὺς, *lenocinium & blanditias indecoras adhibere, ut Deum flectas lib. 15.* Cui non diſſimile apud alios Scriptores κατευθυνσιαν τοὺς θεοὺς: quo elegantiſſimo verbo id plane ſignificant profani Auctores, quod Dominus noſter in Evangelio de Gentibus dicit, ipſas τῇ πολυλογίᾳ δοκεῖν εἰσακουσθῆναι, *credere multiloquio ſe exaudiri*, &, ut loquitur Tertullianus, *ſe copiâ verborum, quaſi agmine facto, quod petunt à Diis, impetraturos* Multiloquium autem Ethnicis in precibus ſuis placuiſſe. cuivis obvium eſt. Hinc preces ſeu ſupplicatio Thebanarum muliercularum, quas in urbis periculo concipiunt, apud Æſchylum in Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, verſiculis amplius centum ægre abſolvitur: ubi & πολυλογίας Paganorũ hujusmodi cauſa exprimitur, quam alicubi Auguſtinus verè notat Nam in ſumma rerum divinarum ignorantia, quem potiſſimùm Deorum aut Dearum orarent, quoniam neſciebant; omnes precabantur, vel certe plurimos, quod hoc loco mulierculæ ſtudioſiſſime faciunt. Hinc Servius *ad Georgic. l 1. Poſt ſpecialem, in*quit, *invocationem, tranſit ad generalitatem, ne quod Numen prætereat, more Pontificum, per quos ritu veteri in omnibus jactu poſt*

ſpeciales Deos, quos ad ipſum ſacrum, quod fiebat, neceſſe erat invocari, generaliter omnia Numina invocabantur. Adde, quòd Pagani crediderunt, ſuos Deos coacervatis elogiis & congeſtis capi titulis. Quam ob cauſam Poeta Callimachus inducit Dianam petentem à Patre Jove, cum dono virginitatis, nominum ac titulorum multitudinem:

> *Δός μοι παρθενίην αἰώνιον ἄππα φυλάσσειν,*
> *καὶ πολυωνυμίην.*
> *Da mihi virginitatem perpetuam Pater ut cuſtodiam,*
> *Et titulorum pompam.*

Refer huc quoque inſigne multilogii talis exemplum, quod in Ariſtophanis *Theſmophoriazuſis* exhibetur: ubi mulieres, in ludicro licèt argumento, publicos mores ſacrorum exprimentes, iſtiusmodi Battologiâ utuntur. Sed in illis apud Æſchylum precibus, adhuc inſignior *πολυλογία* eſt: ubi ſæpiſſimè verbis diverſis ſententiæ eædem, ab illis mulierculis, de circumſtante periculo & magnitudine metus, repetuntur &c. V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit.* 14. *ad Annal. Baronii Num.* 14. *p.* 189. nec non *Animadverſion. ad Auguſtum Suetonii c.* 100. ubi nudipedes hujusmodi ſupplicationibus defunctos, more à Moſe accepto, ex *Apologia* 2. Juſtini, etiamque vett. Chriſtianos in clamanda *Litania*, idem aliquando factitaſſe, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, addit.

Litare, eſt ſacrificio facto placaſſe Numen, ut auctor eſt ex aliis Macrobius *Saturnal. lib.* 3. *c.* 5. Hinc ad verba illa Poetæ *Æneidos lib.* 4.

> *Tu modò poſce Deos veniam, ſacriſq; litatis,*
> *Indulge hoſpitio* ——

Servius, notat, Deos propriè *litari* dici, non hoſtias, quod abuſivè dictum: *Diis litatis debuit dicere. Non enim ſacra, ſed Deos ſacris litamus*, i. placamus. Itaque novè hoc dixit Virgilius, quemadmodum eum ſequutus Statius *Thebaid. l.* 10. *v.* 332. *Sacra litavi* &c. Et quidem hoc ordine iſta vett. Sacrorum exponit Lutatius *ad eund. Theb l.* 4. *Primum eſt ſanguinem libare, deinde immolare, tertiò reddere, quartò litare.* Idem *ad illud libri* 10.

> *Audite ô ſontes extrema litamina divûm*
> *Labdacidæ* ——

litamina, inquit, *ſunt ſacrificiorum ſigna, poſt quæ ſacrificare iterum non licet.* Et, *Sacrificare eſt hoſtias immolare. Litare verò per immolationem hoſtiarum impetrare quod poſtules.* Signa illa qualia fuerint apud Gentiles, videre eſt hic paſſim, ubi de *Aruſpicina, Extiſpicinaq;*, & variis *Divinationis* apud illos generibus. Longè certius id, quod in V. Teſt. de Igne cœleſti ſacrificia conſumente, legimus Geneſ. *c.* 4. *v.* 4. ubi de Abele, Geneſ. *c.* 8. *v.* 21. ubi de Noaho; *cap.* item 15. *v.* 17. ubi de Abrahamo; Judicum *c.* 6. *v.* 20, 21. ubi de Gideone; *c.* 13. *v.* 16, 19, 20. ubi de Manna; 1. Chron. *c.* 21. *v.* 26. ubi de Daniele & 1. Reg. *cap.* 18. *v.* 32. & *ſeqq.* ubi de Elia: quorum omnium ſacrificia, velut accepta Deo, eo modo flammata conſtat. Unde votum illud Pſaltis Pſ. 20. *verſ.* 4. *Recordetur omnia munera tua; & holocauſtum tuum incineret* &c. V. de hac voce plura, apud Caſpar. Barthium *Animadverſion. ad Statium Thebaid. libro* 1. *verſ.* 506.

Litera Gothica, quæ & *Toletana*, Roderico Toletano *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 6. *capp.* 25. & 30. dicitur, quam Gulfilas Gothorum Epiſcop. adinvenit, teſte Jornande *de Rebus Geticis*. Eâ Hiſpani uſi ſunt, donec abrogata eſt, à Bernardo Toletano Primate, in Concilio Toletano æræ 1117. in quo ſtatutum, ut *literis Gallicis* uterentur. Cum Runica eandem eſſe, pluribus contendit Olaus Wormius *de Literatura Runica L.* 1. V. Car. du Freſne *in Gloſſario*, ubi quoque *Litera Piſana*, h.e. veteris characteris, quo ſcripti ſunt Pandectarum libri (Amalphi à Lothario Imp. captâ, inventi & Piſanis dono miſſi, hodieque in Bibliotheca Magni Hetruriæ Ducis Florentiæ aſſervati) meminit. V. in voce *Piſa*, ut & hîc infrà.

Litera, quem primum habeant Auctorem, inter Gentiles admodum fuit controverſum, teſte Plinio *lib.* 7. *cap* 56. ubi ait: *Anticlides in Ægypto inveniſſe quendam, nomine Menona tradit* 15. *annis ante Phoroneum, antiquiſſimum Græciæ Regem, idq; monumentis approbare conatur. E' diverſo Epigenes apud Babylonios* 720. *annorum obſervationes ſiderum coctilibus laterculis inſcriptas docet. Qui minimum, Beroſus & Critodemus* 480. *annorum. Ex quo apparet æternus* Literarum *uſus.* Ac paulo antè dixerat idem, Literas *ſemper arbitror Aſſyrias fuiſſe: ſed alii apud Ægyptios à Mercurio, ut Gellius: alii apud Syros repertas volunt.* Quod de Mercurio ait, aſſentiuntur Jul. Hyginus *Fab. cap.* 277. Diod. Siculus *Biblioth. lib.* 2. & Plut. *Sympoſiac. libro* 9. *quæſt.* 3. Eum Ægyptium fuiſſe, ac quintum ejus nominis, Auctores ſunt, Cic. *de Nat. Deor. libro* 3. atque ex eo Arnobius *libro* 4. & Lactantius *libro* 1. *capite* 6. Quam rem quoque Plato confirmat, docens in *Phædro*, Deum quendam coli apud Ægyptios, nomine *Theuth*, qui cùm alias artes, tum *Literas*, invenerit, Ægyptiosque docuerit, &c. Sed non iccirco laus hæc Ægyptiis debetur, quæ omnino Aſſyriorum eſt, quando multo antè hæc regio culta fuit. Ex Aſſyria autem ſecum vexere Chananæi; quorum idem ac Aſſyriorum ſermo permanſit, usque dum hi, ob crebra variis cum gentibus commercia bellaque cum vicinis ac longinquis geſta, ſermonem eum mutarunt, Chananæis interim, quibus non itidem nationes aliæ miſcebantur, veterem retinentibus. Utrique autem ab Hebræis acceperunt, qui à Patriarchis, quorum omnium primo, totius humani generis Auctori protoplaſto, inventi gloria meritò defertur. Ab eo enim Sethum tum *Literarum* uſum, tum Aſtrologiæ aliarumque artium notitiam hauſiſſe, credibile eſt. Ac de *Literis* quidem ita Auguſtinus *Quæſt.* 69. *Exodi. Nonnullis*, inquit, *videtur, à primis hominibus literas cœpiſſe, & perductas eſſe ad Noë & inde ad populum Iſraël.* Similiter Suidas, cùm alibi Abraham, item Seth, *Literarum* dicat auctorem, idem tamen in Ἀδὰμ inquit, Τούτου τέχναι καὶ γράμματα, *Hujus ſunt artes & literæ.* Hinc non adeò malè, cum Phœnices ſint Chananæi, *literas eorum* antiquiſſimas eſſe contendunt, Curtius *lib.* 4. *Si famæ libet credere; hæc* (Tyriorum) *gens* Literas *prima aut docuit aut didiſcit.* Plinius *lib.* 5. *cap.* 12. *Ipſa gens Phœnicum in gloria magna literarum inventionis & ſiderum, navaliumq; ac bellicarum artium:* Lucanus item *lib.* 3.

> *Phœnices primi, famæ ſi creditur, auſi*
> *Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.*

A' Cadmo Phœnice Græci ſuas acceperunt, teſte eodem Plinio *lib.* 7. *cap.* 56. *Utiq;* (volunt) *in Græciam intuliſſe è Phœnice Cadmum* 16. *numero: quibus Trojano bello Palamedem adjeciſſe quatuor hâc figurâ*, Θ, Ξ, Φ, Χ. *Totidem poſt eum Simonidem Melicum*, Ζ, Η, Ψ, Ω. Hinc Timo apud Sextum Philos. illas vocat,

> —— —— — *Φοινικικὰ σήματα Κάδμου.*
> —— —— — *Cadmi Phœnicia ſigna.*

Et Herodotus, apud Thebas Bœotias, in Iſmenii Apollinis templo, *literas* Cadmeas, in tripodibus quibusdam inciſas, magna ex parte ſimiles Jonicis, ſe vidiſſe, narrat *in Terpſichore.* Fuere autem illæ inſcriptiones, quibus Græcia nihil habuit antiquius: Prima Amphitryonis, circa ætatem Laji, Cadmi pronepotis: Altera Hippocoontis, ſub Oedipode, Laji filio: Tertia Laodamantis, Eteoclis filii. Veriſimile tamen, non fuiſſe omnino Cadmeas veteres, ſed tempore paulum immutatas, unde ad Jonicas illas accedere auctor ait. Nec dubitandum, quin Cadmeæ vel penè Cadmeæ *Literæ* intelligi debeant, apud Dion. Halicarnaſſenſem *lib.* 1. cùm agit de tripode Dodonæo, *γράμμασιν ἀρχαίοις ἐγκεχαραγμένῳ, antiquis literis inſculpto*, cujus & inſcriptionem ponit. Item cum de columna, cui Servius Tullius leges fœderis inter Romanos Latinosque inſcripſerat, ait, *permanſiſſe illam uſq; ad ſuam ætatem in Dianæ fano, characteres Græcarum literarum habentem, quarum olim in Græcia uſus.* Quòd verò Græci aliàs poſt *literarum* figuras uſurparunt, id ab iis non conſilio, ſed aſſiduâ tractatione temporisque longinquitate factum: Nec tamen tantopere aut vulgares Græcorum à veteribus Jonicis, aut hæ à Phœniciis, diſceſſerunt, ut origo earum diſſimulari poſſit. V. Scaligerum *Animadverſ. Euſeb. in digreſſione de literis Jonicis, ad num. Euſeb.* 1617. ipſumque Euſebium *de Præp. Evang. lib.* 10. *cap.* 11. Latinorum *literas* Tacitus *Annal. lib.* 11. ab Arcadibus Regeque eorum Evandro, alii à Pelasgis, qui ante Arcades 60. annis in Italia fuere, arceſſunt; utrique in eo conſentiunt, quòd à Græcis profectæ & eædem fuerint cum veterum Græcorum literis. Unde Tacitus, *Et forma*, inquit, *literis Latinis, quæ veterrimis Græcorum.* Plinius quoque *lib.* 7. *cap.* 58. *Veteres Græcas fuiſſe eaſdem penè, quæ nunc ſunt Latinæ, indicio erit Delphica, tabula antiqui æris, quæ eſt hodie in Palatio, dono Principum Minervæ dicata, in Bibliotheca, cum inſcriptione tali*, Ναυσικράτης Τισαμένου Ἀθηναῖος. Sic ergo Latini Græcis literas ſuas debent: Græci verò eas à Phœnicibus accepere, Phœnices autem ab Hæbræis. Ad alias gentes ſerò admodum *Literarum* uſus pervenit: Proin Ælianus *Var. Hiſt. lib.* 8. *cap.* 6. *Neminem antiquorum Thracum*, ait, *literas noviſſe. Imò, quotquot Barbarorum Europam inhabitant, turpiſſimum duxiſſe, literis uti.* Sic Venedi, ſeu Slavi, demum temporibus Ludovici Imp. qui Lothario ſucceſſit, literas accepere, à Methodio Philoſopho, ut eſt apud Aventinum *Annal. libro.* 4. Apud Germanos, Taciti ætate, *Literarum ſecreta viri pariter ac fœminæ ignorarunt*, uti is loquitur *libro de Moribus Germ.* Imò raræ ac vix unquam literæ Germanicæ elegantiores inveniuntur, ante tempora Rodolphi I. Imper. eæque majori parte Latinis literis ſcriptæ, donec is, querelis Germanorum permotus, Comitiis Norimbergæ habitis A.C. 1272. conſenſu unanimi omnium Imperii Ordinum, ſtatuit, ut deinceps in Cancellariis & contractibus Germanicum idioma reciperetur. Antiquos Francos, qui ſub Marcomiro ac Pharamundo Gallias ſubegere, literas habuiſſe Græcis non planè diſſimiles (fortè ex Græcis Maſſilienſium corruptas, quibus etiam Helvetios uſos fuiſſe ex Cæſare patet) atque iis Waſtaldum hiſtoriam patrio ſermone conſignaſſe: Alteras ab illis Waſtaldi multùm diſtitiſſe, repertas à quodam Doraco: Tertias inventas eſſe ab Hicho Franco, qui è Scythia veniens cum Marcomiro ad oſtia Rheni conſederit, refert Corn. Agrippa *de Van. Sc. lib.* 1. *cap.* 2. Quæ apud vetuſtiores non legas: Meminit ſaltem Aimoinus *de geſtis Franc. lib.* 3. *cap.* 40. Childericum Regem mandaſſe Gallis, ut quatuor Græcorum literis uterentur: Θ, Φ, Χ, Ω. Gothis, circa A. C. 370. temporibus Valentiniani & Valentis Impp. Epiſcopus eorum Ulphilas, dediſſe literas traditur, teſte Socrate *Hiſt. Eccl. lib.* 4. *cap.* 27. cui aſſentitur Jorn. *in*

Geticis,

Geticis, Ricobaldus Ferrarienſis *in Chron.* &c. Scaliger *in Epiſt.* quintuplices in Europa hodierna *Literas* ſeu ductus ſcriptionis ac characteres agnoſcit, *Latinas. Græcas, Hieronymianas, Rutenicas* ac *Gothicas.* Americæ incolæ, per Hiſpanos ſubacti, incognito ſibi antea *Literarum* uſu, divinitatis certiſſimum argumentum rati ſunt, chartæ ſcriptæ vocem occultam ineſſe. V. Sam. Petitum *Obſervationum lib.2.cap.1.pag.137. & ſeqq.* Gerhardum Joh. Voſſium *de Arte Gramm. lib.1. cap.9. & ſeqq.* Matth. Berneggerum *in Germaniam Taciti Quæſt.99.* & hic *infrà.*

Literarum apud varias Gentes origò.

Ægyptii, ſecundùm quoſdam *Literarum* inventarum gloriam ſibi vindicant, ſed ipſi ab Aſſyriis eas acceperunt, Chananæis ex hac regione illas eò invehentibus.

Americani, ante Hiſpanorum adventum, *Literarum* penitùs ignari, à victoribus eas accepere.

Chaldæi, ab Abrahamo, literas ſuas habuere, ſecundùm Iſidorum *Origin. lib. 1. cap. 3.* Sed Chaldæos multò ante Abrahamum *literis* uſos eſſe, diſcimus ex Simplicio *Comm. 46. in Ariſtot. lib. 2. de Cœlo*, ubi ſcribit, Calliſthenem, Ariſtotelis rogatu, miſiſſe in Græciam obſervationes Chaldæorum, ab annis 1903. ante tempora Alexandri: quod fuerit annis circiter 200. ante natum Abrahamum.

Franci veteres, literas Græcis non diſſimiles habuere, ut dictum, quas fortè à Maſſilienſibus accepere. Recentiorum *literas* à Doraco, & Hicho inventas, Agrippa ait. V. ſuprà.

Germani, Latinis literis uſi ſunt, ante Rudolfi I. Imp. tempora, ut ex Berneggero ſuprà dictum. Wolfgangus tamen Lazius *lib.8. de Suevis*, ait: *Non audiendi ſunt, qui ante annos 306. primùm omnium linguam noſtram ſcribi ſolitam exiſtimant* &c. Et *lib 9. de Marcom. In antiquiſſimis*, inquit, *Annalibus Francorum. hiſtoriam & genealogiam Caroli M. continentibus, membrana longè omnium antiquiſſima ſcriptis, hæc nominatim verba excerpſimus: Literas quippe, quibus ſunt uſi Marcomanni, quosnos Normannos vocamus, infrà ſcripſas addidi, à quibus originem, qui Theodiſcam linguam loquuntur, trahunt, cum quibus carmina ſua incantationesq; ac divinationes ſignificare procurant, qui adhuc pagano ritus involvuntur:* (& depingens literas poſtea ſubdit) *cætera literæ in eodem antiquo codice deſiderantur, & ob nimiam vetuſtatem legi non poſſunt.* De quo loco Lazii Olaus Wormius *lib. de literis Runicis cap. 6.* ait, *Literas has maxima ex parte, tum quoad figuras, tum quoad nomina, cum noſtratibus convenire* &c.

Gothi, literas ab Ulphila Epiſcopo, ut eum P. Diaconus vocat, vel Guilphila, ut Jornandes, communiter creduntur accepiſſe. Gordanum Epiſc. earum inventorem vocat Corn. Agrippa: niſi Ulfilas fuerit binominis, aut Agrippa corrupto codice ſit uſus. Sed Johannes & Olaus Archiepiſcopi, Scandinaviæ incolas habuiſſe ſuas literas, ante Latinas repertas, h.e. annis ante Chriſtum natum propè 1200. tradunt: & Wormius *lit. Runic. cap. 4.* Ulphilam eas non inveniſſe, ſed ad exteros tantùm protuliſſe, fusè demonſtrat. Has cum antiquiſſimis Germanorum Celtarumque literis eaſdem faciunt Haraldus Huitfeldius *Hiſtor. tomo* 1. Bon. Vulcanius *Comm. de literis & lingua Gothorum*, Petrus Lindenbergius *Comm. rerum memorab.* Arngrimus Jonas Islandus *de primordiis ſuæ gentis c.3.* Wolph. Lazius *de Marcomannis l. 9.* &c. apud Georg. Schottelium *Elogio 4. Linguæ Germ.*

Græci ſuas à Cadmo accepere: qui, tempore Joſuæ, unà cum fratre Phœnice, Thebis Ægyptiorum in Syriam profectus eſt, & tempore Othonielis in Græciam venit, ibique Thebas Bœotias condidit. Alii tamen Cecropi Ægyptio, primo Athenienſium Regi, qui circa Moſis apud Jethronem in terra *Madian* ſervientis tempora, floruit, eam gloriam aſcribunt: intervallo non adeò magno, ut Voſſius judicat *de Arte Gramm. lib.1.cap.10. ſub finem.*

Hebræorum literas, quibus hodie vulgò Sacra Biblia Hebraica deſcripta & impreſſa videmus, eaſdem eſſe, quas Moſes in tabulis à Deo accepit, & inde ab eo tempore inter Judæos extitiſſe; neque figuram earum ab Eſra demum, poſt captivitatem Babylonicam, vel ab Aſſyriis mutuatam vel de novo confictam atque inventam eſſe, pluribus docet Joh. Buxtorffius fil. *Diſſert. 4. de Lit. Hebraicarum genuina antiquitate.*

Helvetii, Græcis characterib. uſi leguntur, apud Cæſarem *l.1.* ubi in caſtris illorum tabulas literis Græcis confectas fuiſſe repertas ſcribitur. V. Job. Baptiſtam Plantinum *Helv. Nov. Antiq. cap.18.*

Joniceę literę à Phœniciis ortę, ut dictum, non tamen eaſdem planè cum his formas habuere. Jones enim, cùm Phœnicum accepiſſent literas, *progreſſu temporis unà cum ſono mutavere & literarum veterem formam*, ut ait Herodotus *Musâ 5.* quæ tamen immutatio non admodum magna fuit.

Latini, ſuas accepere ab Evandro Arcade, ut vult Tacitus *Annal. lib. 11.* & Marius Victorinus *lib.1.* Iſidorus hanc laudem magis Nicoſtratæ, matri ejus, quæ aliàs *Carmenta*, attribuit. Saturno alii inventum id aſcribunt, ſed notum, communia multa cum Saturno Evandrum habuiſſe. Alii ad Pelasgos id referunt: quorum quidquid ſit, manet Latinos *literas* à Græcis accepiſſe.

Peruviani ac Mexicani, Americæ gentes, ut & Sinenſes, loco *Literarum*, notis quibusdam utuntur, quod etiam antiquiſſimi homines ante *Literarum* uſum fecere.

Phœnices, Chananææ populi, *literas* habuerunt antiquiſſimas, quas ab Hebræis, quibus ut Artium, ita Linguarum ac *Literarum* inventarum gloria debetur, accepere. Ab illis & Græci & Pœni, aliique ſuas nacti ſunt.

Samaritani, ab Hebræis accepere characterem communem, in vulgaribus libris & communi uſu vigentem: V. Buxtorffium *loco præfato, ubi de duplici Hebræorum charactere pluribus diſſerit.* Vocatur autem illa Scriptura, in Talmud & aliis Judæorum ſcriptis, modò *Transfluvialis*, vel *Transfluvialium*, vel *Hebræa*: modò *Libonaa*, vel *Libanica.*

Septentrionalium populorum *Literæ*, antiquę Celticæ vel Gothicæ fuere, de quibus V. ſuprà &c.

Literæ Imperatoriæ, *Inthroniſtica, Pinnata*, V. ubi de *Diplomatis*, item in voce *Inthroniſticon*, & *Pinna.* Addam hic ſaltem, quod *de Literarum ſubſcriptione* ſuggerit Caſaubonus, *ad illud Suetonii in Tiberio cap.30. Rhodiorum Magiſtratus, quòd Literas publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant—remiſit*: Literis ad Principem addi conſueviſſe clauſulam, quâ felicitas ei optaretur, ut ex Dione patet; fortè fuit, εὐτύχει διὰ παντός, ut in extrema *Relat.* Demetrii Phalerei ad Ptolemæum Philadelphum. Quemadmodum privatarum literarum ſubſcriptio apud Græcos fuit ἔῤῥωσο, apud Latinos, *Vale.* V. plura hac de vocis notione, ſuprà, ubi de Vett. *Epiſtolographia.* Superaddo, *Literas* ſecretò mittendi varios modos memorare Scriptores, inter quos Suidas Primi & Cerealis meminit, qui *literas* & nuncios miſerunt, epiſtolas mortuorum, qui efferebantur, arcis inferendo aut cum fiſcinis fructuum miſſitando, aut inter calamos aucupatorios occultando &c. V. Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1205. ut & infrà, voce *Scytale*: de *literarum v. ſupponendarum aſtu*, Vid. Livium *lib. 20. cap. 31.* alibique.

Literarii Philoſophi, Senecæ *Epiſt.72.* qui in apicibus *literarum* aucupandis operam inſumebant, dicti ſunt. V. ubi de *Criticis.*

Literarum primus Informator, memoratur Tertulliano *de Pallio*, *Viderit nunc Philoſophia quid proſit: nec enim ſola mecum eſt, habeo & alias artes in publico utiles: de meo veſtiuntur & primus* literarum Informator *& primus Edomator vocis & primus numerorum Harenarius, & Grammaticus* &c. Quibus intelligit eum, qui primis literis pueros imbuebat, Latinis aliàs *Literator*, Græcis Γραμματιστὴς dictus. Appuleius *in Florid. Verùm enim verò Muſarum craterra, quanto crebrior, quantoq; meracior, tanto propior ad animi ſanitatem. Prima craterra Literatoris ruditatem eximit: Secunda Grammatici, doctrinâ inſtruit: Tertia Rhetoris, eloquentiâ armat.* Nempe *Literator* is erat, qui συλλαβίζειν, ut loquitur Lucianus, pueris monſtrabat, tantumque eſt inter Grammaticum & Literatorem diſcrimen, quantum apud Græcos inter Γραμματικὸς & Γραμματιστήν: & quem Græci Γραμματιστὴν Latini vett. *Literatum* vocabant. Pueri itaque ſeptennes olim, ad ruditatem deponendam, Grammatiſtæ dabantur: cùm verò duodecimum attigerant, ad Grammaticos mittebantur, ut doctrinâ inſtruerentur, Paulus Ægineta περὶ διαίτης παίδων. V. & Quintilianum *l. 1.c.2.* Aetius *lib.4.* Ἀπὸ δὲ τῆς ἑξαετίας ἐπὶ γράμματα φέρειν, ubi γράμματα vocat *literas* illas primas, quas Literator, h.e. *primus Informator literarum* docet. Unde vox illa Neronis, quum damnationem rei neſcio cujus ſubſignare cogeretur, *Quàm vellem neſcire literas?* Tota verò hæc ſcientia conſiſtebat, in ſcribendo tantùm, h.e. pingendo & legendo. Sequitur apud eundem Ætium: Ἀπὸ δὲ τοῦ ιδ´ μέχρι τοῦ κά ἀρκτέον μαθημάτων ἀσκήσεως καὶ φιλοσόφων λόγων unde videmus, ab duodecimo uſque ad quatuordecimum Grammaticis inſtrui conſueviſſe: poſtea uſque ad vigeſimum primum Rhetoricæ, & Philoſophiæ operam dediſſe. Ita Galenus *Protrept. ad Artes*, in prima nobiliorum & liberalium artium claſſe Grammaticam collocat, in ſecunda verò Grammatiſticam; adeoque Grammaticos cum Philoſophis, Geometris, Arithmeticis, Medicis & Aſtronomis deputat: Grammatiſtas verò in ſecundo poſt illos ordine, inter Pictores, Fictores, Sculptores ac Architectos recenſet. *Edomatorem* autem *vocis*, apud Tertull. *l.c.* pro Phonaſco nonnulli accipiunt. Sed pueros, inter prima illa *literarum* rudimenta, Phonaſco olim operam dediſſe, veriſimile non eſt, niſi ii qui Cantores Tragici eſſe vellent aut Comœdi. Soli enim Cantores, & ii fortè etiam Oratores, Phonaſco vocem ſuam & formandam & exercendam dabant. Mavult proin Salmaſius legere, *primus Enodator vocis*: eumque intelligit, qui pueris legendi & rectè pronuntiandi artem tradebant. Nam hic, quo modo ſingula verba, quâ voce, quo motu oris eſſent pronuntianda, præcipiebat. Et certè, qui articulatè ac expreſsè ſingulas voces pronuntiare docet, is nodos vocis ſolvere rectè dicatur, præſertim in pueris id ætatis, adhuc balbutientibus & infractâ voce dimidiata verba vix exprimentibus. Quintilianus *lib. 1. cap. 2. Non alienum fuerit exigere ab iis ætatibus, quò ſit abſolutius os & expreſſior ſermo, ut nomina quædam verſusq; affectata difficultatis ex pluribus aſperrimè coëuntibus inter ſe ſyllabis catenatos & velut confragoſos quàm citatiſſimè volvant.* Martianus Capella *de Grammat. Demonſtrabat*, inquit, *etiam quendam gratiſſimum guſtum vetere mulſo olivoq; elaboratum, quo depulſa vocis inſuaviſſima diritate canoros etiam*

fieri poſſe memorabat, &c. Tertullianus igitur tres primos Præceptores & Ludimagiſtros *l. c.* nominavit, qui rudes pueri annos primis & elementariis literis erudiendos ſuſcipiebant, quosque a Grammatico, ſolidiore doctrinâ eum imbuente, diſtinxit: *Primum literarum Informatorem*, qui literarum formas & poteſtatem cognoſcere ac ſcribendo exprimere: *Primum vocis Enodatorem* qui recte pronuntiare: & *Primum numerorum Arenarium*, qui calculare monſtrabat. Atque hæc tria munera unius ejusdemque Magiſtri ferme fuerunt, quem Γραμματιστὴν Græce appellatum diximus: unde iidem Græci etiam *Calculonem* eum vocitavere. Suidas in voce Κατηχητὴς: Παρὰ τοῖς Γραμματισταῖς ὑπὸ διδάσκεται καὶ καλεῖται κατὰ συνήθειαν, *Apud Grammatiſtas ſic docetur, & vocatur* κατὰ τὰ *nonaginta*. Ubi Grammatiſtæ ſunt Calculones: eo quòd unà eademque operâ & ſub eodem Magiſtro pueri utrumque dicebant, literas & calculum: unde & *Calculo* pro Ludimagiſtro. Jul. Capitolinus *in Pertinace*, *Puer literis elementariis & calculo imbutus*. A' diverſis tamen Præceptoribus aliquando hæc fuiſſe tradita, Tertullianus *loco cit.* teſtari poſſit: cujus tamen verba etiam ita accipi poſſunt, ut primus Informator literarum idem ſit quoq; & primus Enodator vocis & primus numerorum Arenarius ſicque unius ejusdemque hominis officium in hæc tria videatur diduxiſſe. Addam hoc unum, ſicut *Literatorem* ſeu Grammatiſtam, a *Literato* ſeu Grammatico diverſum fuiſſe, vidimus: ſic primus numerorum Arenarius ab Arithmetico fuit diſtinctus. Nam Calculo ſive primus ille numerorum Arenarius nihil aliud docebat, quàm æra ſive calculos in tabula ducere & reducere, ad ſummam aliquam computandam & rationem purgandam. Digitorum etiam computum idem docebat, qui Veteribus in uſu fuit &c. Salmaſius *Notis ad Tertullian. de Pallio*. V. & hic *Literati*.

Literati & *Literatores*, dicti ſunt Meſſalæ Corvino, apud Sueton. *de Illuſtr. Gram.* quos *Grammaticos* aliàs vocavere, ſervitii honeſtioris apud vett. Romanos genus. Quod Cornelius Nepos reſpexiſſe videtur, cùm *in Vita Pomponii Attici* ſcribit, in ejusdem familia fuiſſe *pueros literatiſſimos*. Hujusmodi fuit Mæcenati C. Meliſſus, apud Suetonium *lib. cit.* Daphnis *ibid.* ut & apud Plinium *lib. 7. cap 39.* Poſtea verò hæ voces diſtingui cœperunt, ac *Grammatiſtæ* ſeu *Literatores* dicti ſunt, qui mediocriter eſſent eruditi, neque primas ſolùm literas docerent, ſed variarum inſuper Artium elementa traderent, atque pueris Auctores in ludis enarrarent: quos *Litteriones* contemtim appellat B. Auguſtinus *lib c. adverſ. Legis.* *Grammatici* verò ſeu *Literati*, qui eſſent abſolutè docti, ac inprimis literarum Profeſſores. Gerh. Joh. Voſſius *de Arte Gramm lib. 1. cap. 1. ſub fin.* & hic ſuprà. Aliter vox *Literati* ſumitur, apud Plautum *in Caſina*,

Si hic literatus *me ſinat*,

& in Prov. *Samiis neminem eſſe literatiorem*. Ibi enim, pro Stigmaticis, accipiuntur, & qui, literarum notis inuſti, frequenter *Inſcripti* appellantur. Veteres enim ſervorum ſuorum frontes, ſi quid gravius deliquiſſent, pœnæ loco, aut literis, aut aliis quibusdam notis per ignominiam ardenti ferro inurebant: poſt inuſtionem, quò magis eminerent literæ & lectui ſe offerrent, atramento infuſo, ut ex Zonara & Petronio conſtat. Unde apud modò memoratum Plautum *in Rudente Actu 2. ſc. 5.* Sceparnio ait,

Nempe optimo me jure in vincla enicet
Magiſtratus, ſi quis me hanc habere viderit.
Nam hæc Literata *eſt. ab ſe cantat, cuja ſit.*

Et Val Maximus *lib. 6. cap 8.* *Servus ab eo vinculorum pœnâ coërcitus, inexpugnabiliq; literarum notâ per ſummam oris contumeliam inuſtus*. Tales *Stigmatias* Lucianus, *notis compunctos* Pollux: *inſcriptos vultus* Plinius appellat. Fugitivi autem inprimis ſic notati, & *Literæ* videntur quibusdam fuiſſe, Φ. & F. Sed cùm Petronius narret, Eumolpum impleviſſe frontes Encolpii & Gytonis ingentibus literis, quas appellat *notum fugitivorum Epigramma*: & apud Martialem *lib. 2. Epigr. 29.* Rufus quidam ſpleniis numeroſis literas inſcriptas contegere ſolitus legatur, exiſtimat Pignorius, non ſolam literam F. vel Φ. repetitam frontem horum impleviſſe, ſed inſcriptionem fugitivorum fuiſſe conceptam illis verbis, quæ in eorundem collaria & æreas lamellas inciſa viſuntur. V. ſuprà in voce *Lamina*. Quòd enim verba in fronte commodè imprimi potuerint, oſtendit Theophili Imp. ſolertia, qui 11. verſus integros Theophanis & Theodori Fratrum frontibus inſcripſiſſe legitur, apud Baronium *Notis ad Martyrolog. d. 21. Dec.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & infrà in voce *Stigmatia*, ut & ſuprà ubi de *Fugitivis*.

Lites minuere, inter Principum partes, quod proin in Veſpaſiano laudat Suetonius *cap. 10.* *Sorte elegit, per quos rapta bello reſtituerentur: quiq; judicia Centumviralia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentq; ad breviſſimum numerum.* Idem de Theodoſio legimus *Nov. Ne Duciani vel limit mil.* Juſtiniano *l. 13. de Judic.* & *§. 1. Inſtitut. De pœna tem. litig.* Philippo *l 90. de Tranſact.* &c. utpote res Numini gratiſſima. Unde *lites taceant*, rituale verbum apud Romanos fuit, quo, Rebus divinis, ut faverent linguis, imperabatur, utque *litibus* & jurgiis abſtinerent, Cic. *Div. lib. 1.* Quò reſpiciens Martialis *lib. 10. Epigram. 87.* de Natali Reſtituti,

Linguis omnibus & favete votis,
Natalem colimus, tacete lingua.

V. etiam ſuprà, in voce *Ceſſatio*. Protrahunt autem lites Cauſidici, quæſtui ſuo intenti, quos *mercatores*, item *moratores litium*, Tullius vocat *Divin. in Verr.* alii *Cociones* & *Cocionatores*, à *cunctando*; Ulpianus *leg. 9. §. 11. de Offic. Procoſ.* *Si quos cauſarum cocionatores vel redemptores deprehendit* &c. quòd viz. moras nectant in judicio, ut cocionatores in auctione, quæ propria hujus vocis notio eſt. Fabius *Declam. 12.* *Vendidit, quantum voluit, quanti voluit, & ut hoc ad noſtras accederet moras, fortaſſe diu cocionatus eſt.* At Commodi libertos etiam vendidiſſe *litium eventus*, habes apud Lampridium *in eo* &c. V. Theod. Marcilium *ad Veſpaſianum & Titum Suetonii*. In cujusmodi homines proin animadverſum voluere boni Principes, ut vidimus. De *modo Litem gladio dirimendi*, aliisque medio ævo uſitatis, Vid. hic paſſim, in vocibus *Campio*, *Duellum*, *Judicium*, *Ordalium* &c.

Lithanthrax, carbo foſſilis, in Leodienſi territorio frequens, ligni incolis uſum præbet, de quo V. Georg. de Sepibus *Deſcript. Muſæi Kircher. p. 42.* ut & ſuprà, in voce *Carbo*.

Lithoſtrea, V. ſuprà *Leioſtrea*.

Lithoſtrotus, locus fuit ſaxis ſtratus, cujus mentio Johannis *c. 5. verſu 13.* *Pilatus, cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foràs Jeſum & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos.* Erant autem *Lithoſtrota* pavimenta ſaxis diſcoloribus artificioſè ſtrata, ut hodieque paſſim, ita apud Veteres, ut legimus apud Plinium *lib. 36. cap 25.* Rectè vertitur à Syro *pavimentum ſaxorum*; quod & *lapidipavium* Caſtalio vocavit. Quin & ipſum רצפה *pavimentum*, ſine ſaxorum adjectione, Hieronymo in ſacris literis λιθόστρωτον denotat, *de Nom. Hebr. ad lib. 2. Reg.* & *in Ezech. cap. 42. verſ. 3.* uti & Helleniſtis, 2. Paralipom. *cap. 7. ver. 3.* Unde pro *Lectuli quoq; aurei & argentei erant*, Eſther. *cap. 1. verſu 7.* Græci illi, ἐπὶ λιθοστρώτου σμαραγδίτου λίθου καὶ πιννίνου καὶ παρίου λίθου *Super* Lithoſtrotum, ſeu *pavimentum ſaxeum Smaragdini lapidis & Pinini & Parii lapidis*. Et tralatitium eſt, conclavia tam publica & forenſia, quàm privata, à coloribus, à columnis, à ligno aliquo laquearibus affixo, idque genus cæteris, denominari. Fuiſſe autem *Lithoſtrotum* hunc locum Johannis, ipſum *Liſkath hagazith*, Synedrii Magni locum ſeu conclave, à pavimento ſic nuncupatum, variæ rationes ſuadent. Imò ipſi Hebræi in cauſa D. N. Jeſu Chriſti, Synedros, quoniam alibi ab ipſis capitalem ſententiam ritè ferri noluere ipſi, in conclave *Liſkath hagazith* reduſſe, diſertè ſcribunt, *Thoſiphta* Gem. Babylon. *Sanhedrin cap. 4 fol. 37, 6.* Atque *in Lithoſtroto* latam eſſe ſententiam, ex Evangelio palàm docentur. Quo referas Græca illa de Pilato, Ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, *Sedit ſuper tribunali, in loco Lithoſtroto dicto*; perinde ac ſi notiſſimum fuiſſet eo in loco tribunal ſeu ſedes forenſis, ut in ipſo *Liſkath hagazith*. Ut itaque hæc accuratiùs ſciamus, paulo altiùs de loco Synedrii rem arceſſemus. Locus Synedrii Magni, ab origine ejus ad Reip. Hebraicæ exitum, varius fuit. Nam à Moſis tempore, quo *ante Oſtium Tabernaculi* ſedes habuit, Numer. *cap. 11. verſ. 24.* uſque ad Templum extructum, pro ratione migrantis Tabernaculi, variavit. Sub Templo primo, ſedes ejus Templo itidem conjunctas fuiſſe, non dubitant Magiſtri, qui toties *de loco quem elegerit Dominus*, Deuter. *cap. 17. verſ. 10.* ipſum Templum ſimul & conjunctas Synedrii ſedes innuentes, loquuntur. Certè & conclave לשכת הגזית *Liſkath hagazith*, id eſt, *Conclave ſaxi lapidei*, ſub primo Templo Synedrii hujus locum fuiſſe, nonnulli contendunt: & forſan ſic cognominatus eſt tam ſub primo, quàm ſecundo Templo, Synedrii locus. Cùm autem nemini, præter Reges Familiæ Davidicæ, in atrio ſedere licuiſſe ajant, conclave hoc ſic conſtructum fuiſſe ſcribunt, ut pars tantùm altera Atrium, altera verò profanam ſeu non ſacratam aream occuparet, in qua Synedrium, ſedibus in hemicyclum diſpoſitis, conſidebat. Imò & bina oſtia conclavi huic fuiſſe tradunt, quorum per alterum in profanam, per alterum in ſacram partem introibatur. Quin verò in Templi ſecundi ævo, in Talmude, collocatur Synedrii Magni propria ſedes, in conclavi illo *ſaxeo*, eoque ad plagam Templi Auſtralem ſito, in ea areæ parte, quæ, juxta primam territoriorum aſſignationem, ad tribum Judæ attinebat &c. V. inprimis Conſtantin. l'Empereur, *ad Tit. Talmud. Middoth. cap. 5. ſect. 3.* qui *Liſkath hagazith*, inter alia interpretatur, *conclave ſaxis quadratarii opere poſitis*, ſeu *dolatis inſigne*; unde etiam אבני גזית *lapides dolati*, 1. Regum *cap. 5. verſu 17.* & בתי גזית. *domus quadro lapide conſtructa*, Amos *cap. 5. verſ 11.* & מדות גזית pro *menſuris in dolandis ſaxis adhibitis*, 1. Regum *cap. 7. v. 11.* Raymundus Raymundi *Pug. Fid. Part. 2. cap 14. §. 3.* &c. atque ejusdem compilator Galatinus *de Arcanis lib 4 cap. 6.* vertit *Camera polita* & interdum *Conſiſtorium Gazith*: atque hinc Synedrium ipſum non ſemel apud Hieronymum *de S Fide*, nuncupatur *Conſiſtorium Gazit*. Paulo Riccio *in Epiſt. Doct. Talmud. cap. 10.* vocatur, *Atrii penetrale quadratis ſtructum lapidibus*. Nempe nomen hoc deductum ab apparatus artisque in ejus ſtructura præ cæteris ſingulari uſu, ſive tam in pavimento, quàm in eo toto, quod inde exſurgebat ſupereminebatque, ſive in pavimento tantùm. Nam *pavimenta lapidibus ſtrata*, non ſemel memorantur de Templo, apud Ezechielem *capp* 40. & 42.

& 42. *in vulg.* & in Templo Herodiano ſingularis pavimenti, *λιθοις παντοδαποις lapidibus omnigenis* ſtrati, mentio apud Joſephum eſt *Halos. lib. 6. cap. 14.* velut rei, cujus ſplendoris ratio apud Hebræos eximia habita. Quod verò idem locus Ebraice (quod pro more ævi Syriacè notat) *Gabbatha* nominatus, in Evangelio, dicitur, ſententiæ prædictæ adeo non contrariatur, ut eam potiùs non parùm firmet. Syriacè namque *Gabbatha* eſt *locus editior, lapidibus ſtratus*: quo pacto *Lithoſtrotos* & *Gabbatha* non ſolum locum eundem, ſed eàdem nominis etiam ratione ſilem indicant. Neque obſtat, quòd dicitur Pilatus *eduxiſſe Jeſum foràs & ſediſſe in* Lithoſtroto, *pro tribunali*: quod interpretantur aliqui, perinde ac ſi ſub dio neceſſariò fuiſſet. Eduxit enim eum è Prætorio quidem ſuo (quod in ædibus ipſius fuiſſe, extra dubium eſt) ſed in Conſiſtorium hoc introiit ac ibi ſedit, ubi ſimul haberet Seniores & Pontifices Synedros, quibus, ut liquet ex Hiſtoria Evang. non ſemel, rem illam totam permittere volebat. Proinde ibi ſedens Pilatus tradidit *Pontificibus illum, ut crucifigeretur*, qui *ſuſceperunt Jeſum & ἀπήγαγον* ſeu *eduxerunt*, Joh. *cap. 19. verſ. 16.* quod locum non habuiſſet, ſi ſub dio Pilatus conſediſſet, &c. Porrò conclave hoc, *ædificium ejuſmodi fuiſſe, ut in terrarum orbe ſimile non haberetur*, dicitur Salomoni Ben Virga *Shebet Jehuda fol. 43, 2.* ubi etiam cauſam adjicit, cur ibi collocatum illud fuerit, quoad ſacra: *Quoniam ibi judicium de Sacerdotibus erat ferendum. Aiunt enim, ſi quis Sacerdos* (i. ex genere Sacerdotali) *inidoneus* (ad Sacra peragenda) *ex judicio Synedrii deprehenderetur, nigris veſtibus indutum è Sacerdotum ſodalitio eum ejiciebant. Ille atq; ad domum ſuam ibat & lugebat. Ubi verò inidoneus neutiquam reperiretur, feſtâ cœnâ excipiebat amicos, dicens. Benedictus ſit, qui elegerit ex ſemine Aaron, qui ſacra facerent in Sancto Sanctorum.* Quod omnino attinet ad illud, de Sacerdotum corporum vitiis, juxta Legem ſacram diſcernendis dijudicandisque, qua de re prolixe Seldenus *de Succeſſ. in Pontificat. lib. 2. cap. 10.* Habebatur autem Conclave hoc ſaxeum adeò, ex ipſa Synedrii origine, ei proprium, ut Judicia capitalia extra illud rite exercere, ſeu de re capitali Synedris ſententiam ferre, non licuiſſe ſtatuant paſſim Talmudici; imò neque ſic ſolum, verùm etiam nec poſtquam deſierat, à Synedris minoribus potuiſſe judicia capitalia exerceri. Hinc à quo è *Luſcath hagazith* ſeu loco conſueto atque antiquitus conſtituto Synedrium migravit in *Hanoth* ſeu *Chanoth*, id eſt, *Tabernas*, in monte Templi poſitas, multum auctoritas ejus imminuta eſt. Factum id, ſecundùm Magiſtros, ſub annum ante excidium Templi ſecundi quadrageſimum, qui Chriſti trigeſimus eſt: idque ob enormam temporis, maximè in homicidiis, iniquitatem. Quamvis enim, ſub Romanis, permiſſum eſſet Judæis Hieroſolymis Synedrium Magnum eique ibi licuerit in loco conſueto judicia etiam capitalia exercere, ſub annum tamen præfatum, ob ſicariorum frequentiam, qui ſæpius Præſidis aliove favore tuti, etiam Synedrii judicio ſubinde eripiebantur, adeo ut nec homicidia compeſcere illud poſſet, nec cædis ſtudiis reos morte plectere, quod quidem ex jure avito atque hactenus ſibi relicto (utcunque ſic violato) in ejuſce muneris & officio erat, cum Synedriis cœteris fere communi; viſum eſt, è loco Judiciis hujuſmodi adeò proprio, ut alibi rite ab iis exerceri nequirent, migrare in locum alium ibique ſedes ponere, ubi ex ipſa ſeſſione manifeſtum redderetur, tum homicidas ſe in jus vocare nolle, quia planè fruſtra fieret, tum pudere ſe, in loco judiciis capitalibus ita proprio ſedes habere, cùm tot homines rei capitalis damnandi ultimoque ſupplicio afficiendi poteſtatem ſuam ac ſententiam quotidie eluderent. Eò nihilominus, biennio pòſt, redierunt, ut Dominum noſtrum judicarent, uti viſum eſt: verum hoc ultimo juriſdictionis actu defuncti inde in *Chanoth* reverſi, exin in alias urbis ædes, prout Principi Synedrii placuit aut commodius eſt viſum: donec, Templo exciſo & Hieroſolymis dirutis, in urbes alias, Principem ſuum ſecuti, migrarunt, uti dicemus infrà, ubi de *Synedriis*. Ut verò Synedrio Judæorum Magno, in Templi Hieroſolymitani Conclavi illo ſaxeo ſeu *Λιθοστρώτῳ*, locus erat maxime proprius, ita Samaritis, Judæorum æmulis, locus aliquis ſimilis fuiſſe videtur, ad Templum ſuum Sicimis ſeu in monte *Garizim*. à Sanballate & Manaſſe, genero ejus, Alexandri Magni tempore ac permiſſu, conditum. Etenim dicitur illud, Joſepho *Origin. lib. 11. cap. 8.* *Ναὸς ὅμοιος τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Templum ſimile illi Hieroſolymis*, uti & *lib. 13. cap. 17. ὁ εἰκασθεὶς τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῷ ναός, Templum ad ſimilitudinem ejus, quod Hieroſolymis erat factum*, quod ab Johanne Hyrcano, poſtquam per 200. ſteterat annos, exciſum eſt. Quamvis autem traditiones non ſcriptas ſeu Legem oralem reſpuerent illic incolæ, utpote quaſi Sadducæi, à defectione prima, nihilominus, cum Synedrii Magni ſeu Septuagintaunius viralis inſtitutio verbis haberetur expreſſis in Pentateucho, tantùm inter Scripturas ab iis ſatis admiſſo; probabile videtur, illud etiam apud ſe, ritu ſuo ſeorſim, ut Templum, habuiſſe. Accedit, quòd, cùm locus Synedrii illius intelligatur per locum, *quem elegerit Dominus Deus tuus*, Deuteronom. *cap. 17. v. 8.* & 10. adeoque Judæis, locus ille ad Templum ſuum Hieroſolymitanum, habeaturque mentio ſacra, Deuteron. *cap 11. v. 29.* & *c. 27. verſu 4.* &c. montium *Garizim*, (in quo benedictiones poſitæ) & Ebal (in quo maledictiones) & Lapidum, in quibus Lex inſcripta, in monte Ebal ponendorum, eorumque etiam & Altaris poſituræ, Joſuæ *c. 8.* Samaritæ, velut præceptum undecimum, ſibi inde, ad Templi ſui Garizimitani dignitatem evehendam tuendamque ita finxerunt, ut Pentateucho ſuo, proximè poſt Decalogi finem, & in Exodo *cap. 20.* poſt *verſ. 17.* nec non in Deuteronomio *cap. 5.* poſt *verſum 21.* inſeruerint, velut Sermonis ſacri partem (ſed è jam memoratis conſtructam) auctarium hoc: *Cùm autem introduxerit te Dominus Deus tuus in terram Cananæorum, ad quam vadis poſſidendam, eriges tibi Lapides magnos, & oblines eos calce ſcribesq; ſuper lapides iſtos omnia verba Legis hujus. Poſtquam etiam tranſieritis Jordanem; ſtatues lapides iſtos, quos ego præcipio vobis hodie, in monte Garizim & ædificabis ibi Altare Domino Deo tuo, altare lapidum. Non elevabis ſuper eos ferrum. Ex lapidibus informibus ædificabis altare iſtud Domino Deo tuo & offeres ſuper illud holocauſta Domino Deo tuo & ſacrificabis pacifica & comedes ibi & lætaberis coram Domino Deo tuo. in monte iſto, ultra Jordanem, poſt viam occaſus Solis in terra Cananæi habitantis, in planitie è regione Gilgal, juxta quercum Mora, verſus Sichem.* Ita hæc occupant, ut præceptum adjectitium, Decalogi calcem apud Samaritanos: adeoque ſi, ut Moſaicorum aliorum, ita Synedrii Magni inſtituti, ut veriſimile eſt, ſequaces fuerint, æquum ſatis eſt exiſtimare, etiam ad Templum ſuum & montem Garizim & Sicimas Synedrium attinere eos voluiſſe ſuum, ut voluere Judæi ſuum, ad Templum Hieroſolymitanum &c. V. hanc in rem plura, apud memoratum ſuprà Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum Lib II cap. 15. §* 4. 5 6. 7. 8. & 10. Propriea. *Λιθόστρωτον ἔδαφος*, *Lithoſtrotum* Plinio, ſectis parvulis marmorum cruſtis ſtratum erat, ex diverſi generis & coloris marmoribus non tinctis, à *ſectile* quoque hinc dicebatur. Secabantur autem hæ cruſtæ lapidum, in varias figuras, ſcutulas ſeu rhombos, trigona, quadrata & favos, id eſt, hexagona. Cujuſmodi etiam è ligno hodie ſectilia pavimenta fieri notum: nec non ex latere coctili. Unde facile liquet, non eadem pavimenta *lithoſtrota* cum *teſſellatis* fuiſſe, ut quæ ex parvis teſſellis, i. calculis quadratis, in varios colores tinctis, fiebant, exprimentia imaginem aliquam, aut avis, aut piſcis, aut hominis, &c. Unde illis in pavimento ac ſolo manentibus, iſta poſtmodum ad cameras tranſlata, & *muſivi operis* nomine appellata ſunt. Plinius ubi ſupra, *Lithoſtrota cœptavere jam ſub Sulla parvulis certè cruſtis — Pulſa deinde ex humo pavimenta in cameras tranſiere*: quem locum egregiè exercitatis ac illuſtrat Salmaſius *ad Solinum pag.* 1214. V. quoque hîc paſſim, ubi de *Muſivo opere*, in voce *Pavimentum*, nec non ubi de Opere *Sectili* & *Teſſellato*.

Lithuania, adde: Sigiſmundi Auguſti Regis & ſororum, qui ultimi fuerunt ex poſteritate Vladiſlai R. (ante Baptiſmum dicti *Jagellonis*, & prius *Lithuaniæ* Magni Ducis, ſed poſt mortem Ludovici Hungariæ & Poloniæ R. ad ſceptrum Poloniæ & nuptias filiæ ejus Hedvigis accerſiti, cujus poſteri per duo fere ſecula Poloniam gubernarunt) Progenitores ſic habe: Gedeminus M. Dux *Lithuaniæ*, defunctus A. C. 1324. ſ. 1325. ex ... Vitenis M. Ducis filia, Olgirdum ſuſcepit, in Magno Ducatu ſucceſſorem. Qui defunctus A. C. 1381. Pater fuit, ex Maria Duc. Tvverenſi, Vladiſlai Regis Poloniæ, antea *Jagellonis*, Magni Ducis *Lithuaniæ*. Hic, junctâ ſibi Sconzâ ſeu Sophiâ Ruſſicâ (fil. Andreæ Ducis Kiovienſis & Mariæ *Lithuanæ*) ex ea genuit Caſimirum Poloniæ Regem, extinctus A. C. 1434. Caſimirus, qui deceſſit A. C. 1492. ex Eliſabetha Auſtriaca (filiâ Alberti II. Imp.) filium habuit Sigiſmundum R. Poloniæ, demortuum A. C. 1548. Huic Bonna Sfortia Mediolanenſis (fil. Johannis Galeacii Sfortiæ Ducis Mediolanenſis) complures peperit liberos: qui fuere, Sigiſmundus Auguſtus Rex Poloniæ (n. A. C. 1520. den. 1572. ux. Eliſabetha primò fil. Ferdinandi I. Imper. dein Barbara Radzivilia, tandem Catharina Eliſabethæ ſoror) Iſabella ſeu Eliſabetha (uxor Johannis Zapolienſis Regis Hungariæ, Princ. Tranſylvaniæ, den. 1560.) Sophia (uxor Henrici Ducis Brunſuicenſis & Luneburgenſis, extincta 1575.) Catharina (Johanni Sueciæ Regi nupta) defuncta An. Ch. 1592. & Anna (quam Stephanus Bathorius Princeps Tranſylvaniæ, Rex Poloniæ, ſibi junxit) Familiæ Regiæ Polonicæ ex *Lithuanis* ultimi. Philipp. Jacob. Spenerus *Theatr. Nobilitat. Part. III. pag. 21.*

Lito, in *Charta* Rudeſindi Epiſc. Dumienſis æræ 930. apud Antonium Yepezium *Chron. Ord. S. Bened. Tom. V. p.* 424. vaſis ſpecies eſt, cujus in ſacris uſus. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Litra, Gall. *Liſtres* vel *Litres*. lituræ ſunt nigræ quæ illinuntur parietibus Ædium ſacrarum, in tæniæ aut limbi (hac enim notione vox uſurpatur, apud Monachum Sangall *lib. 2. cap* 27. ubi *Litra*, & in *Hiſtor. Epiſc. Autiſiod. cap.* 10. ubi *Liſtra*, occurrit) ſpeciem intus & extra, cùm domini feudales, qui jure Caſtellaniæ aut patronatus gaudent, decedunt: tunc enim illinuntur parietes ſacri nigro colore & lituris apponuntur depicta per certa intervalla arma eorum ac inſignia. V. Altaſerram *de Ducibus & Comit. Provinc. lib. 3 cap. 3.* & C. du Freſne *in Gloſſar*

Liti, in *L.* Longobard. *lib. 3. tit. 20.* & *alibi paſſim*, adſcriptitii ſunt, ſeu ſervi glebæ: *ſervis* tamen potiores. Unde in *L.* Friſionum *tit. 15. Compoſitio hominis nobilis libra 11. liberi, libra 5. & dim. liti, libra 2. & uncia 9. ex qua duæ partes ad Dominum pertinent, tertia ad propinquos ejus. Compoſitio ſervi lib. 1. & uncia 4. & dimidia.* V. Auctores magno numero laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſar.* Aliter *Ledi*, *Lidi*, *Litones* &c.

Litteræ

Littera Elementariæ, V. ſuprà *in Literarum primus Informator*; *Laureata* & *Pinnata*, V. *ſuis locis*.

Littus, ſeu *Litus*, an quòd *ligat* terram, an ab *allidendo*, an ex Gr. λιτὸς, quòd terra ibi tenuis & inculta, an à *litando*? quòd nautæ, à marinis periculis liberati, in *litore* ſoleant Diis Marinis *litare*. Propriè enim de mari *littus*, ſicut *ripa* de fluviis. Statius tamen etiam majoribus fluminibus littus attribuit, inter alia *Thebaidos lib.* 4. *v.* 117. & *ſeqq.* ubi de Lyrcio & Inacho,

Qui ripas Lyrcie tuas, tua littora *multo*
Vomere ſuſpendunt, fluviorum ductor Achivûm
Inache ——

Neque verò marinis ſolùm Diis litarunt, qui è tanto periculo incolumes evaſerunt in littus: ſed & *Littorales Deos* venerati ſunt aliquo cultu. Certè apud eundem Poëtam mentio eſt *Littoreæ Palladis*, *Achill. lib.* 1. *verſ.* 285. cui, quòd in littore Tritonis flum. primùm viſa ſit, inde utique & tali loco illi ſacra ſunt facta, teſte Feſto. Præter eam verò & alii Dii Littorales, ut obſervavit *ad Herculem Surrentinum*, *Papinii lib.* 3. *Sylv.* 2. Gevartius. Quibus addi poſſet Venus, adeò littoribus olim culta, ut etiam lupanaria ibidem collocata fuerint: de quibus egregiè *ad librum IX. Sidonii ſui* Savaro. V. & Caſp. Barthium *ad Statii Achilleida* & Sam. Petitum *Commentar. ad LL. Atticas lib.* 6. *tit.* 5. Quorum verò ſit *Littus*, eaque quæ in illud ejecta ſunt, accuratè exponit Hugo Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 3. §. 5. & *l.* 2. *c.* 7. V. quoque hîc paſſim, inprimis voce *Laganum*, item ubi de *Naufragis*.

Liturgia, Gr. λειτουργία, vox apud Patres & in Eccleſia frequens, non uno ſemper eodemque modo accipitur. Λειτουργεῖν primâ notione, eſt opus facere publicum, vel publicè, quæ ſignificatio poſtea ſeſe laxius explicuit. Apud Græcos Scriptores, Platonem, Ariſtotelem, alios, ſignificat λειτουργεῖν, publico præſtare vel operam vel pecuniam, in Ægypto inprimis, unde λειτουργία ejusmodi præſtatio. Sic περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργεῖν & λειτουργεῖν τὴν περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργίαν, apud Ariſtot. *Polit. lib.* 4. dicuntur Magiſtratus, qui Rempublicam curabant. Ibidem divites pecunioſi, qui tenebantur, privato ſumtu, functiones publicas obire, dicuntur λειτουργεῖν ταῖς οὐσίαις, *opibus ſuis Reip. inſervire*. Cujusmodi in Rep. Athenienſi complures erant; ſed omnium nobiliſſima & graviſſima fuit Τριηραρχία ſeu *Præfectura triremis*, quam ſuâ pecuniâ aliquis inſtruxiſſet, de quo munere tam multa Demoſthenes & alii Oratores. Etiam λειτουργεῖν dicebatur, qui artem aliquam, aut negotium, publico profuturum, exerceret. Sic παιδοποιΐα, liberorum procreatio & educatio, Ariſtoteli *Polit. lib.* 7. eſt genus λειτουργίας. Quo ſenſu Gregorius Nazianzenus *in Epitaph. Gorgoniæ* ait, ipſam aliquandiu operam quærendis liberis dediſſe; deinde totam ſe Deo conſecraſſe, λειτουργήσασαν κόσμῳ καὶ φύσει ὅσον ὁ τῆς σαρκὸς ἐβούλετο νόμος, *poſtquam debitam operam præſtitiſſet Mundo & Naturæ ac carnis legi ſatisfeciſſet*. V. quoque Clementem Alexandr. 3. *Strom.* Interdum quævis ἐργασία & operæ præſtatio, etiam minùs honeſtæ, λειτουργία dicta. Nam *in Novell. Juſtiniani* 14. Meretrices dicuntur τὴν ἄσεμνον λειτουργίαν πληροῦν. Quinetiam res ipſas λειτουργεῖν nonnunquam dici invenias, quibus eſt aliqua penſitatio impoſita. *Novellâ* 44. συγχωρεῖται τὰ ἐργαστήρια λειτουργεῖν τά τε ὄντα καὶ πεπορισμένα, ubi loquitur de officinis mille & centum novæ Romæ, quæ tenebantur ſumptus ad funera præſtare; de quibus & Leo loquens *Nov.* 12. ait, ea eſſe ἀποτεταγμένα εἰς ταύτην λειτουργίαν. Sic & de rebus divinis cùm vox uſurpatur, modò latiorem, modò anguſtiorem habet ſignificationem. In 7. *Politic.* αἱ πρὸς τοὺς Θεοὺς λειτουργίαι, dicuntur omnia erga Deos officia, ad quæ opus pecuniâ. Atque hinc Juſtinus *initio libri de Monarch.* originem Idololatriæ arceſſit, quod, primis temporibus, viris potentioribus inferiores inſtituerint τιμὰς καὶ λειτουργίας τελεῖν, i. *cultus quosdam exhibere, Deo potiùs, quàm hominibus, debitos*. Septuaginta Seniores vocem עבדה, quæ Dei cultum & latriam ſignificat, paſſim verterunt λειτουργίαν. Ezech. *cap.* 29. *verſu.* 20. pro פעלתו *operam illius* vel *mercedem*, dixerunt, ἀντὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ſenſu feliciter expreſſo. At 1. Paralipom. *cap.* 28. *verſu* 9. minùs propriè vox מלאכה, quæ *artificii opus* ſignificat, λειτουργία vertitur. Numerorum *cap.* 8. *v.* 24. λειτουργεῖν λειτουργίαν poſuerunt pro eo, quod venuſtiſſima tranſlatione dicitur in Hebræo, *militiam militare*, i. e. obire miniſterium & in eo ſe exercere. Paulus ad Romanos ſcribens *cap.* 16. *verſ.* 27. λειτουργεῖν ἐν τοῖς σαρκικοῖς, *miniſtrare alicui in rebus carnalibus*, id ipſum intelligit, quod ex Ariſtotele afferebamus, λειτουργεῖν ταῖς οὐσίαις, *inſervire præbendâ pecuniâ*. Neque multò aliter, in ea ad Philippenſes, λειτουργὸς & λειτουργεῖν uſurpantur, de officiis privatim Apoſtolo exhibitis. Alibi & apud Patres λειτουργὸς dicitur, qui operam Deo, aut officium pietatis vel miniſterii, qualecunque id ſit, præbet. Unde de Angelis uſurpatur, Hebr. *cap.* 1. *v.* 14. de ipſo CHRISTO, *cap.* 8. *verſ.* 2. de Magiſtratibus, Romanor. *cap* 13. *verſu* 6. de quovis fideli, vitam piè inſtituente: ut cùm B. Chryſoſtomus *Serm.* 3. *in Annam* patres monet, dent operam, ut filii ſui fiant cives civitatis cœleſtis, quò τὴν ἐκεῖ λειτουργίαν ἀξιωθῶσιν ἐπιτελεῖν *digni reperiantur*, *qui functiones obeant illius civitatis*. Et poſtea ſæpiſſimè repetit eos, qui vitam piè agunt, τὴν λειτουργίαν ταύτην τελεῖν, *hoc fungi officio pietatis*. Unde videmus, λειτουργίαν eſſe quodcunque pietatis officium, etiamſi à privato præſtetur. Veruntamen uſus Eccleſiæ vocem communem peculiariter aptavit Miniſterio & cultui, qui publicè Deo exhibetur & ejus cultus Miniſtris. Sed & hîc non ſimplex diverſitas: Apud Dionyſium, quem *Areopagitam* vocant, vetuſtiſſimum ſanè Scriptorem, in Eccleſiaſtica Hierarchia, Λειτουργοὶ ſunt Diaconi. Ille enim Auctor, ſuo quodam inſtituto ac conſilio, voces in Eccleſia uſitatas perpetuò refugit, & alias earum loco uſurpat, ſibi proprias. Igitur illi Λειτουργοὶ ſunt Diaconi; Ἱερεῖς Sacerdotes; Ἱεράρχαι, *Epiſcopi*: quos alii Auctores voce originis quidem ejusdem, ſed diverſæ formæ, Ἀρχιερεῖς ſolent appellare. Baſilio, Gregorio utrique, Chryſoſtomo, cæteriſque Patribus, Miniſtri Eccleſiæ omnes, præſertim verò Presbyteri & Epiſcopi, vocantur Λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ, vel τοῦ θυσιαστηρίου vel τῆς καινῆς διαθήκης & οἱ τὴν λειτουργίαν τοῦ θυσιαστηρίου πεπιστευμένοι. Baſilius *lib. de Spiritu S.* meminit cujusdam, μακρὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ διαβιώσαντος χρόνον, *qui longum tempus vixerit in Dei miniſterio*: quam Epiſcopi περίφρασιν eſſe, declarant ſequentia. Nam ait ab eo ſe fuiſſe ad miniſterium Eccleſiæ ordinatum. Proin Λειτουργὸς eſt omnis Miniſter Eccleſiæ: propriè tamen illi, qui ad ſacram Menſam miniſtrant: & ſæpe λειτουργεῖν, non eſt quodvis circa res ſacras Miniſterium obire, ſed ea, per quæ Chriſtus à ſuis colitur; putà orare, Scripturas recitare, aut interpretari, concionari, Sacramenta adminiſtrare. Balſamon *ad Concilium Sardicenſe*, exponit ἱερουργεῖν: quo modo dixit Paulus ἱερουργεῖν τὸ Εὐαγγέλιον, *Rom. cap.* 15. *verſ.* 16. pro, *fungi ſacro miniſterio prædicationis Evangelii* &c. Ab hac itaque ratione dictæ ſunt Λειτουργίαι, *Liturgiæ*, deſcriptiones quædam ordinis ſervandi, in ſacris celebrandis. Cujusmodi ſunt, quæ hodie circumferuntur ſubtitulis partim veris, partim falſis, Petri, Jacobi, Andreæ, Baſilii, Chryſoſtomi & ſimiles. Latini vocant *Ordinem agendi*, vel *Officium*: Græci aliquando Ἀκολουθίαν & Balſamon non ſemel. In Ritualibus Hebræorum partim ejusdem, partim affinis ſignificationis ſunt, תכונה q. dicas, *forma agendi*; סדר *Ordo*; item מחזור, ut ſi dicas, *Circulum in ſe redeuntem*. Quemadmodum autem res divina dividitur, vetuſtiſſimo Chriſtianorum inſtituto, in cultum matutinum & veſpertinum, ita in Patrum libris utriusque *Liturgiæ* mentio fit. In Actis Concilii Epheſini *pag.* 295. ἐπιτελέσαι μὴ συγχωρήσαντες τὰς ἑσπερινὰς ἢ τὰς ἑωθινὰς λειτουργίας, *perficere* ſeu *obire veſpertinas & matutinas Liturgias*. Et notat Balſamon, λειτουργίας aliquando conſtare ſolâ oratione, ſine ulla Sacramentorum adminiſtratione. Obtinuit tamen, ut peculiariter *Liturgia* dicatur, quæ celebrationem Corporis Chriſti continet. Itaque Juſtinus *Novell.* 7. ἱερὰν λειτουργίαν deſcribens, duas illius partes commemorat, *lectionem S. Scripturæ & adminiſtrationem Dominicæ cœnæ*: Ἐν οἷς, inquiens, ἱερὰ γίνεται λειτουργία τῶν τε θείων ἀναγινωσκομένων γραφῶν, τῶν τε ἱερῶν καὶ ἀχράντων μεταδιδομένων κοινωνίας &c. V. Iſaac. Caſaubonum *Exercitat.* 16. *ad Annales Eccl. Baronii Num.* 41.

Lituus, incurvus erat baculus, quo Romanorum Augures cœli ſpatia, quia manu non licebat, deſignare ſoliti ſunt. Tali cùm Romulus, augurii peritus, uſus eſſet non rarò, ut Plut. *in eo* docet, hinc *Quirinalem Lituum* dixit Virgilius *Æn.* 7.

Ipſe Quirinali lituo, *parvaq; ſedebat*
Succinctus trabeâ: lævaq; ancile gerebat.

Quamvis & Martis baculum, qui ante Romulum *Quirinus* appellatus eſt, intelligere hîc quis poſſit vel regium baculum quemcunque ſeu ſceptrum. De *Lituo*, A. Gellius *lib.* 5. *cap.* 8. *Lituus*, inquit, *virga brevis eſt, in parte, quâ eſt robuſtior, incurva: quâ Augures utuntur*. Origo nominis à tubæ genere, cui *Litui* nomen, quod pari formâ paritérque incurvatum eſt. Cic. *de Divin. lib.* 1. *Romuli* Lituus, *id eſt, incurvum & leviter à ſummo inflexum bacillum, quod ab ejus litui, quo canitur, ſimilitudine nomen invenit*. Huic autem nomen à Gr. voce λιτὸς, quòd tenuis & acuti ſoni ſit. Unde Ennius alicubi,

Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.

Qui illo uſi, *Liticines* dicti ſunt: ejus verò à cornu tubâque differentiam, V. apud Juſt. Lipſium *lib. de Militia Rom.* Addam id ſaltem, ut *tubas*, ad incitandum milites, ſic *lituos* ad revocandum, adhibitos eſſe, diſcere nos ex Guil. Brittone *l* 6. *v.* 446.

Omnia perverſo contingunt more Joanni,
Non tuba congreſſum cecinit, lituusque *regreſſus*.

Et Baldrico Dolenſi *de Bellis Palaſtinis lib.* 4. *cap.* 9. *Audito retrahendi* lituo *Chriſtiani ab illo impetu deſtiterunt*. Scriptores enim hos duos, non ſine alluſione veteris lectionis, diſtinctionem hanc inducere retur Caſp. Barthius *Animadverſ ad Papin. Statium Theb. lib.* 8. *verſ.* 154.

Livia, Auguſti conjux, adde: Obtinuit autem honores hos divinos, quos filius ei Tiberius decernere noluerat, à Claudio Imp. in cujus *vita* ſic Tranquillus *cap.* 11. *Aviæ Liviæ divinos honores & Circenſi pompâ currum elephantorum Auguſtæo ſimilem decernendum curavit*. Pleniusque de eo Dio *lib.* 60. qui Claudium ait effigiem ejus intuliſſe templo D. Auguſti ac tum ſacra ei fieri juſſiſſe per Veſtales, tum ut mulieres per ejus nomen jurarent. Hinc in nummo veteri, uno quidem latere, DIVUS AUGUSTUS PATER, cum capite radiato, & ante pedes arâ: aversâ autem parte,

parte, S. P. Q. R. DIVÆ JULIÆ AUGUSTI FIL. & carpentum cum duobus mulis. Conſecrata autem habitu eſt Junonis, ut in ea Juno coleretur. Unde Prudentius Poëta Chriſtianus, *lib. 1. adverſus Symmachum*, ita de ea:

Adjecere ſacrum, fieret quo Livia *Juno.*

Sive, aliis libris, *Julia*; quia adoptione mariti in eam tranſiiſſet familiam. Nam conjux C. Julius Cæſar Octavianus adoptatam filiæ habuit loco: unde in Claudii nummo præfato *Auguſti filia* vocatur. Ad exemplum poſtea conſecratæ *Liviæ*, Fauſtinam Antonini Philoſophi uxorem; Druſillam, Caji Caligulæ ſororem; Mæſam quoque, quæ ſoror fuit Juliæ II. Severo Cæſari nuptæ, avia autem duorum Impp. Varii Heliogabali & Severi Alexandri, idem honoris obtinuiſſe, legimus apud Capitolinum, Dionem *lib. 59.* & Herodianum *lib. 6.* V. Gerh. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idol. lib. 1. cap. 12.*

Livius, adde: Opus ejus integrum in Bibliotheca Turcarum Imp. aſſervari creditum eſt, ſed neminem ejus inſpiciendi avidum, licèt magnâ argenti vi oblatâ, voti fuiſſe mactatum hactenus, refert Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. pag. 253.*

Lixa, inter militum olim miniſtros, exercitum ſequebantur quæſtûs gratiâ, dicti, quòd extra ordinem ſint militiæ, eisque liceat, quod libuerit. Nonius Marcellus: *Lixarum proprietas hæc eſt, quòd officium ſuſtineant militibus aquæ vehendæ. Lixam namq; veteres aquam vocaverunt.* Quemadmodum *Calones* dicebantur, qui ligna, Græcè Κᾶλα, militibus ſubminiſtrabant: Sed *hos* male Acron *ſervos militum* appellat, verba ſunt Laur. Pignorii *Comm. de Servis*, cùm certum ſit, liberos homines fuiſſe. Unde Valerius Max. *Protinus namq;* Lixas *è caſtris ſummovit* (Metellus) *cibumq; coctum venalem proponi vetuit. In agmine neminem militum miniſterio ſervorum jumentorumq;, ut arma ſua & alimenta ipſi ferrent, uti paſſus eſt:* & Feſtus. *Calones liberi homines.* Lixæ *verò ſervi*, &c. A Lixa verò aquam denotante, venit verbum *elixare*, quod vide.

L O.

LONG. P. VII. L. P. III. in notis antiquorum, *longum pedes ſeptem, latum pedes tres.* L. T. PR. *Latini Patres*: L. R. I. *Lex Regis juſta*: L. S. *Laribus ſacrum*, vel *locus ſacer*: L. SC. ſimiliter, *Locus ſacer*. L. P. *locus propitius*, vel *proprius*: vel *lege punitus*, vel *Latini priſci*, vel *locus publicus*, ſeu *privatus* &c. denotat, Fr. Gouldm.

Lobenſtenium, Germ. *Lobenſtein*, caſtrum Germaniæ, ſub proprio domino, ex illuſtri Familia Ruthenorum, quibus à Sigismundo Imp. A. C. 1421. *Burggraviorum Miſniæ* titulus, cum Principali axiomate collatus, &, quamvis hodiernæ lineæ uſu illius abſtinuerint, ex eo ad hunc uſque diem ſingulorum Cæſarum inveſtiturâ confirmatus eſt. Ex his itaq;, qui hodie ſuperſunt, in duas lineas, *Seniorem & Juniorem*, diſpeſcuntur, ad quarum iſtam decem filii Henrici & Magdalenæ Schwarzenburgicæ ſpectant, quibus *in Gera, Salburg, Schlez & Lobenſtein*, ſedes obtigere. Et quidem minimus illorum natu, Henricus X. A. C. 1621. genitus, *Lobenſtenii* dominium nactus eſt. Pater ex Maria Sibylla Ruthena (filia Henrici IV. Senioris Rutheni Dn. *de Plauen*, extincti A. C. 1629. & Juliæ Eliſabethæ Rhingraviæ, quæ obiit A. C. 1653.) Henrici III. (n. 1648.) Henrici V. (n. 1650.) Henrici VI. (n. & den. 1651.) Henrici VII. (n. 1652.) Magdalenæ Dorotheæ (n. 1653.) Henricæ Julianæ (n. 1654.) Erneſtinæ Sophiæ (n. & den. 1656.) Amaliæ (n. 1658. den. 1659.) Henrici VIII. (n. 1659. den. 1660.) Eleonoræ & Fridericæ Sibyllæ (n. 1661.) Henrici IX. (n. 1662.) & Henrici X (n. ..) *Ruthenorum omnium* ſeu *Reuſſen, Dn. de Plauen, Lin. Junioris in Lobinſtein.* Ipſe autem, lineæ hujus auctor, obiit haud pridem. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag. 15. & Part. II. pag. 42.* ut & ſuprà in voce *Henricus*, ac infrà in *Rutheni*: de caſtro v. præfato, aliisque huc pertinentibus, plura apud eundem Auctorem *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Loca, longâ moleſtiâ demtâ, videre, gratum. Virgilius *Æneid. lib. 2.* ſolutâ obſidione Trojanâ,

—— Juvat ire & Dorica caſtra
Deſertosq; videre locos, *littusq; relictum.*

Quod grandiore gaudio expreſſit Petronius Arbiter,

Jam turba portu libera ac bello carens
In vota properant: fletibus madent genæ,
Mentusq; pavida gaudium lachrymas habet.

Contrà, ubi ſcelus commiſſum, velut id muta quamvis exprobrarent, grave, uti de Nerone, poſt matrem Agrippinam letho datam, legere eſt apud Tacitum. Porrò, quæ fulmine icta, ſtatim religioſa habebantur Gentilibus, quòd ea Deorum aliquis viz. ſibi dedicaſſet, uti Feſtus ait: in quibus proin deinceps nemini ampliùs verſari licebat, imò nec ea intueri. Ammian. *l. 42. Hoc modo* (fulmine) *contacta loca nec intueri, nec calcari debere Fulgurales denuntiant libri.* Undè *illicitam lampadem* fulmen dixit Papin. *Theb. l. 10. v. 464.*

Qui tremor illicitâ cœli de lampade tactos.

Quòd *illicita loca* faceret. Sed hac de re diximus plura ſuprà, ubi de locis *Fulguritis*. At in alia *loca ſacra* divertere peregrinantibus, & apud Ethnicos mos fuit: quem indigitat Stat. *l. 3. Sylv. 1.* de Junone,

Da templum, dignasq; tuis conatibus aras,
Quas puppes velis nolint tranſire ſecundis.

Pleniùs exponit *in Floridis* Apulejus, *Religioſis viantium moris eſt—cùm aliquis lucus aut aliquis locus ſanctus in via oblatus eſt, votum poſtulare, donum apponere, pauliſper aſſidere.* Imò & *ſacrificare*, quo fine & ipſi ſe, & ipſum locum lauro inumbrabant, uti docet Achilles Tatius *lib. 7.* quemadmodum & aliàs *loca*, ubicunque feliciter quippiam eveniſſet, coronari fuiſſe ſolita, additâ arâ & re divina, floribus etiam & unguentis, ex eodem habemus, ubi de *loco*, in quo theſaurus inventus, & Dione, ubi de loco, in quo Domitianus Paridem hiſtrionem interfecit. Imitatione aliqua Sanctorum V. T. Ita enim de Jacobo legimus Geneſ. *c. 28. v. 16. & ſeqq. Quum itaq; evigilaret Jacob à ſomno ſuo, dixit, certè Jehova in hoc loco—Poſtea ductus reverentiâ dixit, quàm reverendus eſt hic locus! nihil eſt hic locus, niſi domus Dei—Et manè ſurgens—accepit illos lapides, quos diſpoſuerat pro cervicali ſibi & diſpoſuit eos in ſtatuam & effudit oleum in ſummitatem ejus* &c. De *locis* in Theatris Ludisque Vett. diximus alibi, addam verbum de peculiari vocis notione, apud Suetonium *Auguſto c. 54. In Senatu verba facienti dictum eſt—Contradicerem tibi* ſi locum *haberem.* Ubi acumen dicti nemini hactenus obſervatum notans Caſaubonus, objici his verbis Auguſto ait, occupatam Remp. ſive, quod idem eſt, *omnia in Rep. loca*: ſicque *loci* nomen apud Scriptores Rom. paſſim accipi, ut quoque Gr. Χώρας, ex Livio, Dione, Lampridio, aliis, docet. V. etiam infrà.

Locar, Latinis dictum eſt, quod Θεωρικὸν Græcis, merces ſc. pro *loco* in Spectaculis; corruptè *Lucar*. Unde *Locarii*, qui in Theatris ſedes *locabant*, aliter *Deſignatores* quoque. Martialis *l. 5. Epigr. 24.*

Hermes delicia Locariorum.

Varro *Locarium* dici notat, quod datur in ſtabulo & taberna; *Locar*, quod in Theatro. V. Claud. Salmaſium *Exercit. Plin. ad Solinum p. 234.* & infrà, in *Theorica Pecunia*. Neq; verò ſedes ſolùm in Theatro, ſed & ſellæ Judicum & tribunalia, ut quæ firma non erant, verùm ad tempus extruebantur, *locari* ſolebant, uti pluribus docet Caſaubonus *ad Suetonium in Nerone c. 19.* Item in triumpho traducenda, Liv. *l. 45. c. 39.* Porrò in inſulas deportandi, ut ſuo loco diximus, aliaque, de quibus hic paſſim, infrà inprimis voce *Provincia* &c.

Loci, Aggeno *ad Frontinum*, ſunt aut monumenta ipſa, aut ſpatia monumentis deputata, quo modo accipienda vox *Locus*, in *Edicto* Prætoris & apud JC. Sed & interdum *Locum* pro *Loculo* ipſo ſeu ſarcophago ſumpſere, in quo effertur cadaver; Latini *feretrum* dicunt, ut Græci νεκροφορεῖον. Erat autem *Loci* aut ſepulchri ſpatium apud Vett. legitimum, quinque aut 6. pedes, & plerunque muro claudebatur, ut in monumento Regillæ:

Τὴν ὅσσον περὶ τεῖχος ἐύτροχον ἐστέφανωται.

Quod vocabatur *munimentum ſepulchri*, ut in *l. 38. D. de Religioſ. & ſumptib. fun.* Nonnunquam ſolâ inſcriptione ſepulchri, de modo agri, qui ad monumentum pertinebat, cavebatur. *Tot pedes in fronte, tot pedes in agro.* Quò pertinent Notæ illæ, apud Valerium Probum. IN FR. P. VI. LAT. VII. *in fronte pedes ſex, Latum ſeptem.* Item IN. FR. P. XX. *in fronte pedes viginti.* IN. AGR. P. XX. *in agro pedes viginti.* Et ſæpenumero, qui fundum vendebat, *Locum* excipiebat, quo ipſe poſterique ſui inferri poſſent: uti fecerat Cælius quidam Mantuanus, qui conſumtis opibus ac prædiis venditis, ſolum ſepulturæ locum excepit, tribus ulnis, h. e. duodecim pedibus latum. In quem propè luſit Virgilius eo ænigmate, quo crucem Grammaticis ſe fixiſſe ipſe profeſſus eſt:

Dic quibus in terris & eris mihi magnus Apollo
Tres pateat Cœli ſpatium non amplius ulnas, &c.

V. Salmaſium *ad Solinum pag. 1222.*

Loci ſervator, in L. Longobard. *l. 1. tit. 25. § 78. Si quis furem vel latronem ad præſentiam Judicis aut Comitis, qui in loco præeſt, vel* Loci ſervatoris, *qui miſſus eſt Comitis, adduxerit*: Vicarius eſt, Græcè Τοποτηρητής. Inprimis verò ſic dicebantur Pontificum Rom. in Conciliis Legati. Anaſtaſius *Præfat. ad Concilium VIII. Oecum. Lociſervantes Præſules; Lociſervatores Apoſtolica Sedis. Locum obtinentes Papæ Leonis, qui mox Legati Sedis Apoſtolica.* V. *Gloſſar.* Fabroti *ad Cedrenum* & C. du Freſne *Not. ad Alexiadem p. 273.* Eadem notio eſt vocis *Locum tenens*, Gallis *Lieutenant*, apud quos Ballivorum ſeu Judicum Vicarii ſic propriè dicebantur. Apud eosdem, *Locumtenentes Generales* appellantur provinciarum Præfecti, non omnium, ſed earum præſertim, quæ in *provincia* formam à Regibus ſunt redactæ, in quarum certum numerum, quibus cœteræ minores ſubſunt, univerſum Franciæ Regnum diſtributum eſt. Hinc *Edicto* Franciſci I. A. C. 1545. Gubernatores omnes vetantur, *Locumtenentium Generalium* titulum ſibi uſurpare, exceptis *Gubernatoribus Normanniæ, Aquitaniæ, Occitaniæ, Provinciæ, Delphinatus, Breſſiæ, Sabaudiæ, Pedemontii. Burgundiæ, Campaniæ & Briæ, Burgundiæ, Picardiæ & Inſulæ Franciæ*, ſalvo tamen cæterorum Gubernatorum jure, quibus Magiſtratibus ſuis fruendi, ſecundùm deceſſorum morem, facultas conceditur. Poſtmodum Henricus II. Joanni de Albone S. Andreæ domino, Lugdunenſis, Bellijocenſis ac Dombenſis provinciarum & tractuum, cum eodem titulo, adminiſtrationem indulſit, A. C. 1547. &c. C. du Freſne *Gloſſar.*

Loculi, arcæ concinnè opponuntur, apud Juvenalem *Sat. 1. v. 89.*

— — Neque enim Loculis *comitantibus itur*
Ad caſum tabulæ, poſitâ ſed luditur arcâ.

Arca enim ſtataria fuit, *Loculi* mobiles & geſtatorii, quos videtur apud Romanos tractaviſſe quiſpiam è grege miniſtrorum. Paterfamiliâs apud Scævolam *leg. 23. de pecul. Leg. teſtamento codicillisve ſervos manumiſit, & peculia legavit: & de Sticho ita cavit, Stichum ſervum meum liberum eſſe volo eiq; volo dari decem aureos, & quidquid ex ratione* Loculorum *meorum*

 habet:

habet: Ad quem morem collineavit Interpres Johannis Evangeliſtæ *cap.* 12. *verſu* 6. *Dixit autem hoc* (Judas) *non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat,* & Loculos *habens, ea quæ mittebantur, portabat.* Et appoſitè ad Juvenalem ſcribit Aſconius *in* 2. *Verr. Unde quia major ſumma eſt pecuniæ publicæ, quàm privatæ, ut pro cenſu P. R. ærarium dicitur, pro* Loculis & *Arca theſauri* &c. Par miniſterium illius fuit, qui crumenam, & ejus qui marſupium geſtabat, ad nutum domini, V. A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 1. & Plautum *Menæchmis Actu* 2. *Sc.* 1. ubi Soſicles ad Meſſenionem ſervum:

Ego iſtuc cavebo: cedo dum mihi huc marſupium.

Obſignabantur autem hi *Loculi* clavibus, teſte Ulpiano *l.* 52. *ff. de legat.* 3. quandoque tamen nil niſi claves ſervabant. Plinius *lib.* 14. *cap.* 13. *Fabius Pictor in Annalibus ſuis ſcripſit, matronam, quòd* Loculos, *in quibus erant claves vinariæ cellæ, reſignaviſſet, à ſuis inediâ mori coactam.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Materiam quod attinet, eboreorum ligneorumque meminit Martialis *l.* 14. *Epigr.* 12. & 13. & quidem de illis ſic ait,

Hos niſi de flava loculos *implere moneta*
Non decet, argentum vilia ligna ferant.

De iſtis,

Si quid adhuc ſupereſt in noſtri fæce locelli,
Munus erit: nihil eſt, ipſe locellus erit.

Cujuſmodi ſcriniola ex ebore, teſtudine, auro, argento &c. ad pecuniam & κειμήλια cuſtodienda, hodieque fieri conſuevere. Sed & frequenter de mortuorum corporibus *Loculi* uſurpantur, quà Sepulchris & Urnis ſic diſtinguuntur, ut ſepulchra fuerint olim arcuatæ quædam concamerationes, in quibus plurimi *Loculi*, quorum quilibet aliquot urnas utplurimùm continebat. Quam in rem V. Georg. Fabricium *Romæ cap.* 2. Ubi inter alia, *Teſtatur,* ait, *Cyriacus Anconitanus, ſe Patris in Achaja, in æde S. Andreæ, antrum ſubterraneum ex integro ſolidoq́; lapide, vidiſſe, miro artificio fabricatum, in quod per gradus* 16 *deſcenſus fuerit, quodq́; ſub una teſtudine ad tetragonos parietes habuerit* Loculos 14. *in quibus ſingulis bina aut terna urnæ funerales fuerint locatæ: ex quibus teſtimoniis non multò diverſam Græcorum & Romanorum, ut diximus, urnas componendi rationem fuiſſe eſt perſpicuum.* Et certè apud Græcos, oſſa crematorum, poſtquam aquâ in χύτραις allatâ, a fœminis, quæ Ἐγχυτρίστριαι dictæ, abluta & inuncta unguentis atque adipe porcæ fuiſſent, puro involuta linteo, repoſita ſunt in *Loculo*, quem illi modò θήκην, modò κυλλὸν, modò σορὸν dixere. *Il.* ψ.

Ὡς δὲ καὶ ὀστέα νῶιν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι.

Urna, quâ in *Loculis* condebantur, Lycophroni κρωσσὸς, quaſi *crater*, Moſcho κρωσσὸς χρύσειος, Plut. λίθινος σορὸς, utpote *ex auro* vel *lapide*, plerunq; tamen ex ligno, & quidem cedro inprimis fuit. Unde *cedrus* pro tumulo, Eurip. *Alceſt. verſu* 365. Athenienſes a. plerunq; in *Loculis* ſingulis ſingulas urnas vel potius in ſingulis urnis ſingulorum hominum oſſa poſuerunt, cùm Megarenſes plerunq; quaternorum, ut ait Pauſanias, reconderent. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Atticæ lib.* 5. *c.* 19. Nec multùm alia *loculorum* apud Hebræos ratio. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib* 6. *cap.* 5. & hîc paſſim, inprimis ubi de *Sepulchris*, item *Tumulis*. Sed & *Loculus*, pro feretro, ſeu ſarcophago nonnunquam, V. has voces: de *Loculis* verò *librorum* in Bibliothecis, infrà in voce *Nidus*.

Locumtenens, V. ſuprà *Lociſervator*.

Locus, unde dictus ſit, exponit hiſce Jul. Cæſ. Scaliger *Poëtic. lib.* 3. *cap.* 90. *Locum* παρὰ τὸ λόχον *dicimus: quia proportio eſt inter locum & locatum.* Λόχος *inſidiæ dicuntur, quia veteres Græci locum priſcâ & abolitâ voce ſic appellabant.* In menſa quis olim honoratior fuerit, non conſentiunt Eruditi. Salmaſio apud Vett. qui tribus Lectis ſtratis ac diſtinctis accumbebant ad menſam, imus lectus domini proprius, & in eo primus ſive ſummus locus fuit: ibidem infra dominum plerunque accumbebat uxor & liberi; aut ſi uxor unà non cœnaret, umbræ & viliores perſonæ. Juvenalis,

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto.
Unà ſimus ait.

Et quidem, quem maximè amabant, eum infra ſe collocabant, i. in ſinu ipſo: ſic ut dominus teneret ſummum imi lecti locum, medium is, qui ei gratiſſimus erat, ultimum vilior aliquis. Quem proin locum Dominus noſter in Evangelio diſcipulo dedit, quem maximè diligebat. Græci hinc ἐπιστήθιον pro amico intimo, & qui quaſi in ſinu recumbit, dixere. Sic, excepto *Conſulari* loco, qui infimus ultimusque fuit medii lecti, ſummus locus in unoquoque lecto ſimiliter ſemper honoratiſſimus habitus eſt Romanis. Cur a. honos & dignitas præcipua data ſit Conſulari illi loco, qui nec medius erat nec ſummus, varias rationes affert Plut. *in Quæſtion. Conviv.* hæc optima fortè, quòd Hoſpitis loco is proximus eſſet. Alia ratio accumbendi fuit in Stibadiis, ubi quum unâ ſerie continenter diſcumberent, is primum locum tenere cenſebatur, qui omnium ſummus erat, & qui ſupra omnes accumbebat, ut contrà ultimus, qui infra cæteros. Hic in dextro ſtibadii cornu locum habebat, qui locus reſpondebat ultimo loco tertii lecti. At convivarum digniſſimus in ſiniſtro diſcumbebat & ſupra omnes erat. Quem ordinem accumbendi in cœnis aditialibus tenebant Sacerdotes, ſive in lectis diſcumberent diviſis, ſive in ſtibadio ſeu ſigmate. Feſtus, *Itaq́; in conviviis ſolus Rex ſupra omnes accubat: ſed Dialis ſupra Martialem & Quirinalem: Martialis ſupra proximum, omnes deinde ſupra Pontificem.* Quòd verò apud Sidonium *Epiſt.* 11. *lib.* 1. Imperator in dextro cornu locatur, facit id tanquam dominus convivii: cùm privatorum morem & in hoc tum Principes ſervarent, ut unà cum pluribus cœnarent invitatis: Domini autem locum in ultimo ſeu imo lecto fuiſſe, vidimus. Quam in rem plura apud Salmaſium *ad Solinum p.* 1254. & 1255. In Theatro, Otho Tribunus Pl. pro cenſu *loca* civibus deſignavit: certa quoque loca attribuit Tribunitiis Viatoribus; certa iis, qui non ſuâ culpâ decoxiſſent: quosdam toto Theatro arcuit. Idque ut ſervaretur, per cuneos diſpoſuit, quos *Præfectos ordinum* appellabat. *Locus* inter Senatores ſociarum gentium legatis datus, &c. In qua lege quid mutaverit Auguſtus, ut & plura hanc in rem, V. apud Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 21. & de aliis vocis *Loci* ſignificationibus, ut & *de Locis & Lautiis* olim Legatis datis, Salmaſium *Exerc. Plinianis ad Solinum paſſim*; nec non paulo ſuprà.

Locuſtæ, Hebr. חגבים *chugabim* dictæ; quia, cùm turmatim volant, Solis lumini velum videntur obtendere, ab Arab. *chagaba*, quod *velare* eſt. Imò non Solem tantùm multitudine ſuâ obumbrant, ſed & Lunam, cum noctu volant, mortalium viſui ſubducunt, Joelis *cap.* 2. *verſu* 10. Tam longâ enim quandoque ſerie feruntur, ut in Europâ non rarò tria, in Africa duodecim interdum miliaria pateant, Cadamuſtus *Navigationum cap.* 13. Quarum proin ſonitus, curruum inſtar, ad ſextum milliare auditur, Remigius Altiſſiodor. *in Joëlem.* Hinc meritò formidabiles, imò penitùs inexpugnabiles, quà incubuerint. Theodoretus *ad Joëlis locum*, Οὐκ ἀρκέσει, inquit, τὸ τειχέων τὸ ὕψος ἐμποδὼν τῇ τούτων εἰσόδῳ γενέσθαι· ἀλλὰ ῥᾳδίως μὲν ὑπερβήσονται τὰ τείχη, κλέπταις δὲ παραπλησίως διὰ θυρίδων εἰς τὰς οἰκίας εἰσελεύσονται. Καὶ τοῦτο δὲ οὐ μόνον ὑπὸ πολεμίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀκρίδων γενόμενον πολλάκις ἐθεασάμεθα· οὐ πετόμεναι γὰρ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν τειχῶν ἀνέρπουσαι, διὰ τῶν θυρίδων εἰς τοὺς οἴκους εἰσίασι. *Non ſufficit murorum altitudo, ad illorum* (hoſtium) *ingreſſum prohibendum. Muros enim facilè tranſcendent: &, furum inſtar, per feneſtras in domos ingredientur. Quod non ſolùm ab hoſtibus, ſed etiam* à locuſtis *ſæpe factum vidimus. Non enim ſolùm volando, ſed & ad muros irrependo, per feneſtras in domos penetrant.* Unde magna ab illis ſæpe agris hominibusque damna, ut quæ non morſu ſolo nocent, ſed & contactu adurunt. Imò mortuæ non rarò vivis nocentiores, cùm tetro & viroſo aërem odore inficientes graviſſimam multoties excitant luem, adeoque hominum myriades plures paucis diebus, quàm diuturna aliquando bella, interimunt. Quo motus Scriptor Arabs Damir, *Nullum eſſe animal pernicioſius*, pronuntiat &c. Interim & his ſuus quoque uſus eſt, quem cum alii multis explicent, ſufficiat pauca de eſu earum adjungere, qui non paucis gentibus olim hodieque familiaris eſt. De Joanne Baptiſta res notiſſima, ex Marci *cap.* 3. *verſ.* 4. quem locum alii fruſtra aliò detorquent. Certum enim, *Locuſtarum* eſum in iis, quæ vel ad Ortum vel ad Auſtrum ſunt, regionibus fuiſſe receptiſſimum, quæ Hieronymi *in Jovin.* verba ſunt, *lib.* 2. *cap.* 6. Sic, ab Alexandri ævo, inter Æthiopum populos, Græcia deſcripſit Acridophagos, à *Locuſtarum* eſu ſic dictos, de quibus V. Agatharchidem *lib.* 5. *cap.* 27. Diodorum *lib.* 3. & Artemidorum apud Strabonem *lib.* 17. De Mauritaniæ accolis, idem habet Solinus: de Parthis, Plinius *lib.* 11. *cap.* 29. de Naſamonibus, Euſtathius *in Dionyſ.* de Libybus Dioſcorides & Porphyrius, quorum hic *de abſtin. à carne lib.* 1. exercitui, in Libya inediâ laboranti, *Locuſtarum* nubes ſe oſtendiſſe tradit. Sed & in ipſa Græciâ, eundem cibum in uſu fuiſſe, diſcimus ex Ariſtophanis *Acharnenſibus Act.* 4. *Sc.* 1. ubi Bœotius ruſticus, inter venales cibos, quos fert Athenas in forum, aliquid habere ſe dicit,

Τῶν ὀρνιθίων, ἢ τῶν τετραπτερυλλίδων,
Gallinarum aut locuſtarum,

quas τετραπτερυλλίδας, *à quatuor alis*, quibus inſtructæ ſunt, vocat. V. Eundem *ibid. Sc.* 7. Theophylactum *in Epiſtolis*, ubi de ruſtico, qui, lautè ſe exceptum fuiſſe jactitans, ἰσχάδας καὶ ἀκρίδας, *caricas & locuſtas*, pro obſonio ſe habuiſſe refert, Alios. Quatuor autem *Locuſtarum* ſpecies edules eſſe voluit Lex, Levit. *cap.* 11. *verſ.* 21. 22. *arbe, ſolam, chargol* & *chagab*, de quibus aliisq́; huc ſpectantibus V. Bochartum *Hierozoici Parte poſt. lib. IV. cap.* 1. & *ſeqq.* adde Plinium *lib.* 11. *cap.* 29. Aldrovandum, Geſnerum, Voſſium *de Idolol. l.* 4. *c* 65. & *ſeqq.* uti de *Locuſta* piſce *cap.* 10. 17. 19. 33. &c.

Locutorium, Gallicè *Parloir*, dicitur in Monaſteriis locus, in quibus Monachis vel Monialibus colloqui licitum, de quo varia adfert, ex *Libro Ordinis* S. Victoris Paris. MS. Car. du Freſne *in Gloſſar.* ubi etiam *Locutorii forinſeci* meminit, in quo Monachis Monialibusq́; ſe licebat cum ſecularibus, uti vocant, loqui, ex Thoma Walſinghamo *pag.* 257. & *Locutorii Pariſienſis*, vulgò *le Parloir aux Bourgeois*, in quo examinabantur & diſcutiebantur articuli *uſaticorum* & conſuetudinis ejus Civitatis, coram Præpoſito Mercatorum & Scabinis, ex vet. *Charta*.

Lodix, lecti operimentum. Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 148. cujus lemma, *Lodices:*

Nuda ſtragula ne toro paterent;
Junctæ nos tibi venimus ſorores.

Lodices enim geminæ & coëuntes adhibebantur, ad operiendum lectum cum ſtragulis. Sed & quoties in campo vel gymnaſio ſeſe exercerunt

erectabant Veteres, cœtera nudi, pudorem campeſtri velabant: aut ſi corpore infirmiori erant, gauſapam, vel pallam, vel *lodiculam*, vel ſabana ſumebant, uti de Auguſto legimus apud Suetonium *Auguſto cap.*83. *Nihil aliud quàm vectabatur & deambulabat, ita ut in extremis ſpatiis ſubſultim decurreret, ſegeſtri vel* lodiculà *involutus*. Ubi *Lodix* & *ſegeſtre* junguntur, quia ambo ad lectorum ſuppellectilem pertinent. Vid. Caſaubonum *ad locum*. De *Lodicibus*, loco valli, per ludibrium obtentis, ab Helvetiis, cùm ii, Novariæ in Italia à Gallis obſeſſi, muros tormentorum vi jam disjectos vidiſſent, Paulum vide Jovium *Hiſtor.* &c. Nomen an à lavando, quod ſæpe *lota*; an à ludis, quaſi *ludices*. quòd qui de ludis i. theatri proſtibulo egrediebantur juvenes, harum velamento caput & faciem tegerent, ne lupanar ingreſſos palàm fieret? V. Chr. Becmannum *de Orig. L. L.*

Lœwvenſteinum, V. ſuprà *Leonſteinum*.

Logariaſtes, Græcè Λογαριαςής, nomen officii in aula CPolitana, cujus erat numerare milites illisque ſtipendia perſolvere, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*. V. infrà *Longariſta*.

Logiſtæ, apud Athenienſes, Magiſtratus erant, ſorte capti, decem numero, apud quos rationes geſti ſui Magiſtratûs referebant οἱ ἐν ἀρχῇ, intra 30. ab abdicato Magiſtratu dies. Hos eoſdem cum τοῖς Εὐθύνοις fuiſſe, putat Auctor Etymologici, diverſos ab iis ſtatuit Ariſtoteles *Polit. lib.*7. *cap. ult.* cui tutius creditur. Non multùm tamen diverſum utrorumque munus fuiſſe, videtur. Utrique decem numero erant, ſed, ut colligitur ex Polluce *l.* 8. *c.* 9. *Logiſtæ* ſorte, Euthyni judicio, legebantur. Illi, velut novem Archontes erant: iſti tanquam Archontum Paredri aſſidebant *Logiſtis*, itaque ubi judicatum fuit, Magiſtratus poteſtate decedentes aliquid publico debere Euthyni ab iis exigebant: Εἰσπράττουσι καὶ τὰς ὀφείλοντας, id eſt, τὰς ὀφείλοντας τῇ πόλει, Poll. Quare mirum non eſt, ſi utriſque λογισταῖς attribuunt. Referebant porrò ſuas ὑπεύθυνοι Magiſtratus rationes apud *Logiſtas*, hi cum Euthynis judicabant: aliquando ad populum de iis referebant. Sed ab iis dabatur provocatio ad Judices: Eſt quoque, cùm Judicibus traderent judicandum, ſi nempe περὶ ἀδικημάτων, id eſt, de injuriis moveretur controverſia: nam ſi tantum περὶ χρημάτων, hoc eſt, de pecuniis agebatur, apud *Logiſtas* diſceptatum eſt. Accuſabat autem & nomina apud eos deferebat τῶν ὑπευθύνων, cui lubebat: Unde ſolennis illa præconii formula, quando Magiſtratus ὑπεύθυνοι ſuas referebant rationes: τίς βούλεται κατηγορεῖν; *cui accuſare lubet?* apud Æſchin. *c. Cteſiph.* Oportebatque per dies 30. Magiſtratus munere ſuo decedentes ſiſtere ſe certis mensis diebus in deſignatis locis, ubi præſtò eſſent ad refutandas controverſias, quæ illis ab accuſatoribus apud *Logiſtas* movebantur, Ulpianus *ad Midianam*. Quòd ſi quis ſe non ſtitiſſet, cum accuſatorem haberet, ab Apparitore in jus vocabatur ad Senatum Quingentorum, à quibus, ſi vadimonium deſereret, capite minutus notabatur infamiâ, teſte Demoſthene *in Mid.* Quomodo verò referendæ eſſent rationes, præſcripſit Lex: Ἐγγράφειν, ὅτι ἔλαβον τοῦτο τὰ τῆς πόλεως, τοῦτο ἀνήλωσε· καὶ ὅτι ἔλαβον οὐδὲν τῆς πόλεως, οὐτ' ἀνήλωσα, *Rationes ita referunto: Hoc de publico accepi: hoc expendi: vel, Nihil de publico accepi, nihil expendi.* Si quis autem nollet ſuas referre rationes, impingebatur illi ἀλογίου dica: Quiq; rationes ſuas nondum retuliſſet Magiſtratus, ſuorum nihil bonorum in ſua poteſtate habebat: hinc nec Diis conſecrare quidquam aut appendere, nec teſtamento dare legare; nec in alium adoptione familiam tranſire poterat. Idem nec peregre proficiſcendi, nec alium gerendi Magiſtratum poteſtatem habebat: Sed nec licebat talem coronâ donare. Unde lex. Ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦν, *Magiſtratum, priusquam rationes retulerit, coronâ ne donato.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.*3. *tit. de Magiſtratibus*. In vet. *Inſcr. Logiſta civitatis ſplendidiſſimæ Nicomedienſ.* Curator eſt & Pater Reip. de qua dignitate V. Jac. Cujacium *ad tit. de Excuſat. lib.* 15. *ad l.* 30. *de Decur.* & *ad l.* 4. C. *de Tabular. lib.*10.

Logium ſeu *Logeum*, uti Vitruvio dicitur *l.*5. *c.*8. Græcè λόγιον, ſeu λογεῖον pulpitum fuit editius, in quo recitabantur Comœdiæ, non minus pedes 10. nec plus 12. altum. Unde mutuati vocem Galli, *Loge* appellarunt primitus ſuperiorem domûs contignationem; dein toti eam attribuerunt ædificio, aut certe ſuperioribus vel quibusvis partibus ſive andronibus, quibus ædificia invicem junguntur ac connectuntur: quemadmodum andronem xyſtum ſeu porticum *Loggia* quoque Itali vocant. V. Car. du Freſne *in Gloſſar.* De *Logio* Theatri ſic Scaliger *Poëtic. lib.*1. *cap.* 21. *Orcheſtra partes erant tres: planities in qua Chorus caneret & ſaltaret: pulpitum in quo nihil aliud quàm canebant, aut pronuntiabant — quod appellabant* λογεῖον, *propterea quòd in eo jocoſa & alia actuum intervalla recitabantur. Eum locum ab Odeo diſtinguit Vitruvius, ut ſit pulpiti pars, in qua canerent* ᾠδεῖον: *altera autem, in qua aut riſum moverent, aut conjuram exercerent, aut vita noſtra putarent rationes.* Apud Eccleſiæ Rom. Scriptores, *Logium*, idem quod *Manuale*, ac *Rationale* eſt, quas voces vide.

Logographi, iidem cum Notariis, Tabulariis, Librariis, ex Græco λογογράφοι, de quibus V. Jac. Cujacium *ad l.* 1. *Cod. Theodoſ.* Ne conlatio, ut & hic paſſim.

Logotheta, Græcè Λογοθέτης, in *Gloſſis* Gr. Lat. *Ratiocinator, diſcuſſor, diſputator*, qui rationes accepti & depenſi expendit ac diſcutit; dictus eſt apud Procopium *de Bello Goth. lib.*3. *cap.*1. & 21. Magiſtratus Aulæ CPolitanæ non unius generis. Duplices enim erant *Logothetæ*, in Imperio, *Eccleſiaſtici*, quorum munus deſcribit Codinus *de Officiis*, ὁ Λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν: & *Politici*, qui expendebant rationes Curſus publici, Ærarii generalis, Ærarii privati, Ærarii militaris, gregum ſeu armentorum Imperialium, adeoque in multiplici iterum differentia erant, de quibus Vid. ſis Meurſium in Γενικὸς, Καρτοῖς, Λογοθέτης; item accurate & caute Leonem Allatium *Diatribâ de Scriptis Simeonum, pag.*28. & *ſeqq.* & cujus ille forte ſcrinia compilavit, Jul. Cæſ. Bulengerum *de Imperio Rom.* & quidem *lib.* 3. *cap.*22. de *Logiſtis & Logothetis in gen. lib.*8. *cap.*11. *de Logotheta Magno*; *lib.* 8. *cap.* 91. *de Logotheta Genico ſeu Generali*; *cap.* 29. *de Logotheta Curſûs*; *cap.* 30. *de Logotheta Secretorum*; *cap.* 59. *de Logotheta gregis*; *cap.*51. *de Logotheta* τῶν οἰκειακῶν ſeu *privatorum*; *cap.*57. *de Logotheta militaris ærarii*. E quibus ejus, quem Λογοθέτην τοῦ δρόμου, ſeu *Curſûs* appellabant, licet primò officium circa *curſum publicum* verſatum fuerit, idque munus geſſerit, quod *Præfectum Poſtarum* hodie vocant; alia tamen, procedente tempore, illius fuit functio: ut qui Edicta & aureas Imperatorum Bullas ſubſcriptione ſuâ firmaret, idq; munus obiret, quod hodie in Principum Aulis *Cancellarius* obit: hinc inter μεγίστας ἀρχὰς *maxima imperia* Cedreno. A Græcis, mutuati poſtea id nomen Latini Principes ſunt, uti diſcimus ex *Chronico Caſinenſi lib.* 4. *cap.* 68. 117. & 126. ubi Petrus Diaconus Caſinenſis, à Lothario Imp. conſtitutus fuiſſe dicitur *Logotheta Italicus, Exceptor. Cartularius & Capellanus Imp Rom.* h. e. *Logotheta & Protonotarius*, quomodo appellabantur apud Normannos in Sicilia Reges, ut paſſim videre eſt in *Tabb.* Siculis: ubi tamen alia, imò diverſa prorſus, à Magni Cancellarii dignitate, ejus dignitas fuit. *Logotheta* enim, *Primi à Secretis* ſeu *Protoſecretarii* ibi munus gerebat, & gradu Magno Cancellario major erat, quam vis alter alteri non ſubeſſet, uti docet Ammiratus *Stemm. Neapolit. Tom. I. pag.* 48. V. ſuprà de *à Secretis*. Formulam, quâ *Logotheta* hi Siculi, in ſubſcriptionibus Regiorum diplomatum utebantur, Car. du Freſne *in Gloſſar.* hanc exhibet, ex Waddingo *A. C.* 1347. *num.* 8. *Data Neapoli per — Logothetam & Protonotarium Regni Siciliæ anno* &c. V. plura hanc in rem, apud Gerh. von Maſtricht JC. *Hiſt. Juris Eccleſ. num.* 290. & *ſeqq.* ubi de Simeone Magiſtro & Logotheta, Gretzerum & Goarum *ad Codinum*, nec non infrà, in voce *Rationalis*.

Loligo, piſcis genus, à *volando* nomen accepit, quaſi *voligo*, ut viſum Varroni *de L. L. lib.*4. At non tam volat, quàm exſilire extra aquas eſt contenta, qui & delphinis mos, Voſſius *de Idolol. lib.*4. *cap.*19. Quinûm nonnunquam cubitorum magnitudine inveniri, ex Trebio Nigro docet Plinius *l.*9. *c.*30. Natant autem magno numero ſeſe complexæ, ac ſimiliter multæ nexæ extra aquas volitant, unde periculum ab iis, ne mergant navigia, *l.*32. *c.*2. Cæterum Athenis uſque adeò viles erant, ut τευθίδος δεῖσθαι, *loliginis parva indigere*, cum diceretur, quem pauperrimum ſignificare volebant, ut videre eſt apud Ariſtophanem *Acharn.* Nam τευθίδες, *minuta loligines* ſunt, τεῦθοι autem majores vocantur, Ariſtot. *Hiſt. Animal. l.*4. *c.*1. Hodie verò divitibus ſunt in delitiis, modum quo eas cum atramento ſuo coquendi, Rondeletius docet *de Piſcib. Mar. lib.*17. *cap.*5. Ita nempe vocatur niger ſuccus, quem in metu de ſe diffundunt, quiſque olim atramenti uſum præſtitit. Unde *nigra ſuccus loliginis*, apud Horatium; hodieque Germanis *Tintenfiſch*, h. e. *atramenti piſcis*, appellantur. Quod & ſepiam facere, idem Plinius teſtis eſt *lib.*9. *cap.*29. V. Gerh. Jo. Voſſium *de Arte Gramm. lib.*1. *cap.* 39. & plura de piſce hoc, apud eundem *de Idolol. lib.* 3. *cap.*15. & *lib.*4. *cap.*33. 50. &c.

Viri illuſtres.

Lollianus Avitus, Vir Conſularis, memoratus Jul. Capitolino *in Pertinace*, *Sed quum in ea* (Grammaticâ) *minùs quæſtus proficeret, per* Lollianum Avitum *Conſularem virum, patris patronum, ducendi ordinis dignitatem petiit.* Idem Conſul fuit ſub Pio; de quo vide quoque Appulejum *in Apologia*, & Ulpianum *leg.*3. *ff. de Decurion.*

Lollianus Gentianus, in eadem *Vita*, Vir itidem Conſularis, occurrit apud præf. Capitolinum: qui ultimo Severi anno Conſul fuit cum Baſſo; à quo alius eſt *Lollianus Gentianus*, cujus meminit Victor Junior *in Pertinace*. Sic enim is per errorem nominat, quem Capitolinus Lollianum Avitum, de quo modò dictum. Caſaubonus *ad l.*

Lollius Profeſſus, & *Lollius Urbicus*, apud *Hiſtoriæ Auguſt.* Scriptores, Vide de hoc eundem Capitolinum *in Clodio Albino*.

Lombardi, V. infrà *Longobardi*.

Lombarium, adde: *Caſtrum nobiliſſimum*, vocatur Petro *Hiſtor. Albig. cap.* 22. poſitumque eſt ad flumen Savam, quo Garumna augetur, ut & Inſula Jordanis ſeu caſtellum Ictium, & attribuitur Sammathani Caſtellaniæ, jampridem Convenico Comitatui adnexæ. Hic vetus Cœnobium Monachorum Auguſtini regulam ſequentium Johannes XXII. Pont. Rom. A.C. 1317. in Epiſcopale faſtigium evexit, eſtque hodie ultima ſedium Toloſæ attributarum, Sincerum & incorruptum loci nomen Valeſius

vult eſſe, *Lumbarium* vel *Lumberium*, unde Gallicè *Lombers*, non *Lombés* dicendum contendit. Eſt & in Navarra oppidum ejusdem nominis, *Lumbier* vulgò dictum, Vaſconicè *Irumberri*, Latinè olim *Ilumberi*: cujus incolas *Ilumberitanos* appellat Plinius *lib. 3. cap. 3.* Vid. Hadr. Valeſium in voce *Apamia*.

Lomentum, tit. *Epigr. 60 lib. 14.* Martialis,

Gratum munus erit, ſciſſo nec inutile ventri,
Si clarâ Stephani balnea luce petes:

κυάμινον ἄλευρον eſt Græcis, i. *fabacea farina*, uti docet Plinius *lib. 32. cap. 25.* ubi V. *Notas* Dalecbampii. Ejus illitu rugas ventris jam provectiores fœminæ abſcondere tentabant, balnea petentes, ut idem Poëta quoque docet *lib. 3. Epigr. 42.* illud Pollæ diſſuadens, hoc tetraſticho,

Lomento *rugas uteri quòd condere tentas,*
Polla, tibi ventrem, non mihi labra linis.
Simpliciter pateat vitium fortaſſe puſillum,
Quod tegitur, majus creditur eſſe malum.

A' *lotu*, i. lavando, hinc dictum, σμῆγμα. Sed & coloris genus, *quod ex cœruleo fit, perficiturq; lavando terendove, & eſt cœruleo candidius — Ratio in pictura ad inciſuras, hoc eſt, umbras dividendas ab lumine*, Plin. *lib. 33. cap. ult.* ubi varias ejus ſpecies recenſet.

Londinum, adde: Horribilis in hac urbe peſtis, ſex menſium ſpatio, 97000. hominum abſumſit A. C. 1665. Sequente dein anno, a 2. ad 6. diem Sept. graviſſimum incendium graſſatum eſt, quo 13200. domus abſumptæ, de cujus auctoribus V. ſuſpiciones quorundam, apud Auctorem Anonymum *Hiſtoria Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. 4.* ubi *de Regno Angliæ, cap. 13.* Cœterum, in celeberrima hac urbe plures maſculos, quàm fœminas, contrarium in agro obtinente, naſci: plures autem mori, quàm naſci, quod iterum ruri non fiat: interim populoſam perpetuò manere, eò quòd quotannis in urbem ad 6000. hominum ex agro habitatum veniant: Porrò funerum ibi ſingulis annis 15000. eorum qui Baptiſmi aquis tinguntur, 12000. incolarum 384000. familiarum 48000. numerari, annotavit Johannes Graunt *lib. cui titulus: Natural and Political obſervations made upon the bills of Mortality.*

Longa Villa, adde: Lineæ hujus Ducalis auctor Johannes fuit Aurelianenſis C. Dunenſis, Ludovici Ducis Aurelianenſis filius naturalis, ſub Carolo VII. Galliæ R. rebus contrà Anglos geſtis clariſſimus. Ex hujus poſteris Franciſcus Aurelianenſis C. *de Dunois & Longueville*, defunctus A. C. 1491. ex Agnete (fil. Ludovici Ducis Sabaudiæ) genuit Ludovicum Aurelianenſem Ducem Longæ Villæ; cui nupta Johanna Rœtelana (fil. Philippi March. Hochbergio-Badenſis Com. Rœtelani C. *de Neufchaſtel*, & Mariæ Sabaudæ fil. Amadei Ducis) attulit Comitatum Novocaſtrenſem ſeu *de Neufchaſtel*, in Helvetia, Germ. *Welſch-Neuenburg*, tum dominium S. Georgii in Burgundia & prætenſionem in Princip. Arauſionenſem. Idem vero cùm ex pactis dotalibus, A. C. 1476. initis per Rudolfum VIII. Philippi Patrem, & A.C. 1486. à Philippo ipſo juramento confirmatis, Mariæ Sabaudæ ejusq; liberis maribus aut fœmellis, donationis titulo propter nuptias, debitam ſucceſſionem ditionum reliquarum, inprimis Rœtelanum dominium, Suſenbergam & Badæ-villam ſibi vindicaret, in Camera Spirenſi jure diſceptatum, ſed penès Badenſes, qui 250000. ſecundùm aliis 225000. aureos Ludovico, ut omni jure prætenſo cederet, numerarunt 1581. manſit poſſeſſio: Longavillæis tamen titulum *Marchionis Rœtelani* ad hunc uſque diem ſervantibus. Obiit autem Ludovicus præfatus. A.C. 1516. Pater ex Johanna (quæ deceſſit A.C. 1543.) Franciſci Aureliani March. Rœtelani: qui, defunctus A.C. 1548. ex Jacobe Robanæa (fil. Caroli *de Rohan* Dn. *de Gié*) reliquit fil. Leonorum Aurelianenſem Duc. *Longavillanum*: quo (obiit is A. C. 1573.) & Mariâ Borboniâ (fil. Franciſci Borbonii Com. *de S. Paul*, Franciſco Borbonio Com. Vindocinenſi geniti) natus Henricus I. d'*Orleans* Dux *de Longueville*, fato functus eſt A. C. 1595. ſuperſtite, ex Catharina Gonzagea (fil. Ludovici D. Nivernii) filio Henrico II. d'*Orleans* D. *de Longueville*, qui, Regis ad Pacificationem Monaſterio-Oſnabrugenſem Legatus, obiit A. C. 1663. Pater, ex Maria Anna Genovefa Borbonia (fil. Henrici Principis Condei) Johannis Ludovici Duc. *de Longueville* (n. 1646.) Carolæ Luiſæ (n. 1647.) & Caroli Paris Com. *de S. Paul*, qui natus A. C. 1649. in obſidione arcis Schenckianæ periit, 1672. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I p. 153.*

Longæ Coronæ, memoratæ Ariſtidi *Orat. 1. ſacr.* Ἐδόκουν ςέφανον πέμπειν τοῖς Θεοῖς τῶν μακρῶν, αἳ εἰσὶν ὡς ἰδίᾳ τῷ Ἀσκληπιῷ κομίζουσι. *Videbar coronam mittere Deis ex iis, quæ ſunt aut dicuntur* longæ, *quas peculiariter Æſculapio offerunt*: ſunt ex convivialibus Veterum coronis illæ, quæ à collo, cui appendebantur, ad pectus propendentes, inde ad manus quoque ſeſe extendebant, *Hypothymides* proprio nomine dictæ. Has Diis quoque, Æſculapio potiſſimùm, appendebant, ut eum ſc. propitiarent, ſi quid ex intemperantia convivali morbi accideret. V. ſuprà in voce *Hypothymides*. At de *Longis Navibus*, Jaſonis invento, Salmaſium *ad Jus Atticum & Rom. pag. 657. & ſeqq.*

Longariſtes ploas, apud Luitbprandum *lib. 6. cap. 5.* ubi leg. *Logariaſtes ploas*, Græcè λογαριαςὴς τῆ πλώης, officium fuit Aulæ CPolitanæ, qui claſſis rationes expendebat, C. du Freſne *Gloſſar.* V. ſuprà *Logariaſtes*.

Longi, adde: nomina eorum, Dioſcorus, Ammonius, Euthymius & Euſebius, apud Georgium Epiſc. Alex. in *Vita* Chryſoſtomi, & Photium *in Biblioth.* V. Dominic. Macrum *in Hierolex.*

Longinus, Centurio, adde: Et Baronius quidem, qui in hiſtoria mortis Chriſti & ejus Centurionis, qui dicitur Chriſtum glorificaſſe, Lucæ *c. 24. v. 47.* duos *Longinos* commemorat, quorum uterque Centurio ille Romanus fuiſſe dicitur, cujus in Evangeliis fit mentio: alterum eorum rejicit, tanquam ex Apocryphis productum. Sed nec de altero *Longino* apud tot veteres Evangeliorum Interpretes verbum ullum: uti & apud alios Scriptores, altum de eo ſilentium. In Tragœdia *Chriſtus Patiens*, converſi Centurionis fit expreſſa mentio: ſed nullus ibi *Longinus* memoratur, ἀπὸ τῆς λόγχης, i.e. *à lancea*, ita dictus. Extat quidem nomen in *Martyrologiis* Græcis ac Romanis, ſed nec hæc teſtimonia ſatis congruunt. Nam Græca in die 16. Octobris nomen hoc referunt, Romana 15. Martii, & cui notum, quando primùm illo nomine facta ſint Martyrologia auctiora? Fieri poteſt, cùm Eccleſiaſtica Hiſtoria non unius faciat *Longini* mentionem, qui martyrium pro Chriſto ſubierit, inprimis ejus, qui Diocletiani Principatu, miles fuit & martyr: ut vel hic vel alius quis ſacro Catalogo fuerit adſcriptus; qui poſtea in commentitium iſtum *Longinum* abierit. Non ignorant Eruditi, *in Manuali*, quod extat inter Auguſtini opera, *Longinum* iſtum Centurionem nominari; verùm jam olim rectè monuit Eraſmus, eum librum Auguſtini non eſſe. Metaphraſtæ, qui vitam & res geſtas *Longini* ejus ſcripſit, iidem tantum tribuunt, quantum ei debetur, qui diligentiâ quidem ſummâ ſed judicio nullo in ea collectione ſit verſatus; neque aliter Baronius variis in locis judicat. Namq; ut alia ejus loca non proferantur, in quibus Metaphraſten, ut anilium fabularum hamaxarium, ſevere caſtigat; hac ipſa in hiſtoria ſibi ipſe non fidit: ac licèt hic & *num. 191.* ut auctorem locupletem rerum *Longini* illum laudet, in anno tamen 38. quaſi ductus pœnitentiâ ſic de illo ſcribit: *Si fidem adhibendam putamus Actis Longini Centurionis à Metaphraſte recitatis.* Unde apparet, ipſum, cum illa ſcribebat, iis Actis parum omnino fidei tribuiſſe, & meritò. Nam unde illa prodierunt, niſi è libris Apocryphis? atqui alterum Longinum reſpuit Baronius, eam ob cauſam. Et, ut falſitatis apertæ non arguatur Metaphraſtes, ſaltem apud Antiquitatis intelligentes in ſuſpicionem aliquam fidem ejus vocant non pauca, e quibus unum hoc inſtituto ſufficiat, quòd in his Actis egimus, Centurionem huoc, *cum veſte & cingulo dignitatis, ipſum quoq; exuiſſe militiam.* At, ætate Auguſti, inſigne militiæ, aut Centurionatus fuiſſe aliquam veſtem, nullibi legimus: niſi fortaſſe de ſago intelligat. Cingulum quoque notum commune omnium fuiſſe, qui caſtra ſequebantur: ſed cingulum dignitatis, in Scriptoribus ſeculi Auguſtæi non invenitur; neq; inſigne Centurionatus illorum temporum aliud occurrit, præter vitem &c. Quare commentum id Gelaſii Papæ temporibus recentius judicat Caſaubonus; utpote in cujus decreto nulla horum Actorum mentio. Haud multo aliter de Metaphraſte pronunciat Cardin. Bellarminus *lib. de Scriptor. Eccl.* V. præfatum Caſaubonum *Exercit. ad Annales Eccl. Baronii XVI. num.* 131. & 191. ipſumque Card. Baronium *paſſim*.

Longobardi ſeu *Lombardi*, etiam dicti ſunt potiſſimùm in Francia mercatores Itali, qui magno numero eò commercii causâ confluebant; compluribus ſubinde privilegiis à Regibus uſque adeò donati, ut unam civitatem ſibi deligendi, in qua negotia ſua ac mercimonia agerent merceſq; diſtraherent, haberent facultatem. Sic exhibet C. du Freſne *Chartam A. C.* 1278. continentem pactum, cum Rege Franciæ initum, *à Fulcone Cacio cive Placentino, Capitaneo univerſitatis Lombardorum & Tuſcanorum, habente etiam poteſtatem & ſpeciale mandatum à Conſulibus mercatorum Romanorum Januæ, Venetiarum, Placentiæ, Lucæ, Bononiæ, Piſtorii, Aſtenſium, Albæ, Florentiæ, Senarum, & Mediolanenſium, tractandi cum domino Rege Franciæ, ſuper tranſlatione facienda ad civitatem Nemauſenſem* &c. Cùm priùs in Monpelliulana civ. commercium exercuiſſent, è qua exceſſere A.C. 1268. At, quòd ii, non limitibus ſuis contenti, uſuras quoque illicitas exercere inciperent, factum eſt, ut eorum nomen poſtea in malam partem tranſiret, univerſimque *Longobardorum*, ſeu potiùs *Lombardorum*, appellatione publici Fœneratores ac Uſurarii venirent, in quos non ſemel animadverſum à Regibus, ut idem docet C. du Freſne *in Gloſſario*.

Longus, cognom. Ludovici X. Gall. R. ob ſtaturam ejus proceram; aliquando & *Magnus*, *Id.*

Lopadium, adde: Ad lacum Aſcanium, 3. m. inde diſtans, à monte Olympo diei itinere abeſt, hodieque vix mille incolas habet, partim Græcos, partim Turcas. Jac. Sponius *Itin. Part. I. p. 284.*

Loqui inter Sacra, vetitum olim: Itaque *ne quid verborum prætereatur, aut præpoſterum dicatur, de ſcripto præire aliquis, rurſusq; alius cuſtos dabatur, qui attenderet, alius verò, qui favere linguis juberet: inſuper Tibicen canebat, ne quid audiretur*, Plin. *l. 28. c. 2.* ubi plura de ſuperſtitione Veterum circa hæc. Sed nec, dum agerentur ſolennia Ludorum Sacrorum, temerè quidquam *loqui* licuiſſe, docet Car. Paſchalius *Coronar. lib. 6. cap. 9.* V. hic paſſim, inprimis ubi de Formula vet. *Favere linguis*, ut & de *Silentio ſacro*. Cœterùm *Loquela*, rationis flumen Democrito & Epicuro; ut enim à fonte flumen, ſic à rationis conceptu oratio, ratione quaſi ſtillante in linguam, ut ea, plectri inſtar, aëra percutiens, voces efformet conceptuum, qui à ratione ſunt, ſignificativas. Unde meritò

ritò Sexti Empirici, canes, gallinas & ſimiles animantes *loqui* aſſerentis, opinio exſibilatur nobili Medico Patav. de Aquapendente. Sed nec ipſis pſittacis, picis, corvis, humanum imitantibus ſermonem, ſermo tribuendus. Nec aſina Bileami Num. *cap.* 22. propriè *locuta* eſt, ſed Angelus in ejus ore vocem formavit: quod etiam de ſerpente, qui Parentes primos decepit, dici poteſt, per quem Satanas loquebatur; uti & canis bovisque *loquentium* prodigio, apud Plin. *lib.* 8. *capp.* 41. & 45. Quòd vero cani Simonis Magi, tauro Rhodio Jovi ſacrato, pico Marieno, columbis Dodonæis, equo Xantho, Argo navi, ulmo Gymnoſophiſtarum, Cauſo flumini, ſermonem humanum itidem tribuere Gentiles, cæteris ipſorum commentis accedit. Fit a. *loquela* hunc in modum: *Aër è pulmonibus ſurſum expreſſus, & per λάρυγγα ſeu aſperam arteriam ad palatum delatus, linguâ, dentibus & labiis ſic flectitur, & concinnatur, ut moderatione ea fiat vox articulata, quam* loquelam *dicunt*, Voſſius *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 44. ubi plura hanc in rem, inprimis de diviſione literarum apud Hebræos, ratione quintuplicis hujus inſtrumenti, in *gutturales, palati, linguæ, dentium* & *labiorum*. V. quoque Lactantium *de Ira Dei capite* 10. & hic paſſim.

Lora, V. infrà *Lorea*.

Lorarii, & *Virgatores*, coërcendis ſervis, apud Comicos: horum enim caſtigatio flagellis, virgis, & *loris* peragebatur; cùm liberi, ſed tenuiores homines, fuſtibus cæderentur. V. Salmaſium *ad Lampridium in Alexandro Severo*. Scaliger *Sparacus* nomen Lorario tribuit, *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 12. ubi de *Comicis perſonis*.

Lorata Veſtis, Græcis recentioribus λωρωτὴ, eadem cum veſte paragaudia: *Lorum* enim inſtita vel faſcia dicta eſt, quibus veſtes prætexebantur, unde *monolores, dilores, usq; ad pentelores, tunicæ*, militibus donatæ leguntur, apud Flav. Vopiſcum *in Aureliano*. Nempe *lora*, in hoc genere tunicarum, non fila ſunt intexta, ut nonnulli interpretantur, ſed ſegmenta aurea veſtibus adtexi ſolita, ea maximè, quibus ſumma ora veſtis prætexebatur. Et quidem muliebribus prius tunicis tantùm adſuebantur, poſtea luxu creſcente virilibus quoque veſtimentis adtexi cœpere; cùm antea purpurâ tantùm prætexerentur viriles tunicæ, ut erant prætextæ Magiſtratuum & nobilium puerorum. Poſt Gallieni inprimis tempora paſſim paragaudæ viriles & muliebres in uſu fuere, ita ut & milites ſub Aureliano paragaudias acciperent: quas tamen utrasque Valentinianus & Valens Impp. Lege prohibuere, & privatis ademptas ſuis gynæceis tantùm fieri voluere. Juſtinianus a. earum uſum reſtituit mulieribus, non item viris &c. Græci *lora* bujusmodi ῥάβδους, i. *virgas*, dixere, V. infrà in voce *Pannus* & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Vopiſcum*. A multitudine igitur pannorum vel faſciarum, h. e. *lororum*, quæ vulgò *bandes* Galli vocant, veſtes *dilores, trilores* & *pentelores* dictæ. De *diloribus*, intelligendus Virgilius, apud quem præmium victori chlamys datur,

—— —— quam plurima circum
Purpura mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Cujusmodi *loris* cùm primitus tunicæ tantùm ornarentur, poſtea & *lineæ loratæ* factæ ſunt: unde apud eundem Vopiſcum, in brevi munerum, quæ Hunilæ Bonoſi novæ nuptæ dantur, *dilorum interularum* mentio eſt, non item tunicarum. Poſt Aurelianum v. ex cujus præcepto data ſunt hæc munera, usque ad *pentelores*, jam Vopiſci ævo, proceſſum eſt. Hodie, mulierum veſtes, inquit idem Salmaſius, non pentelores tantum, ſed usque ad cingulum *loratæ* & zonis ſericis, h. e. paragaudis, diſtinctæ geſtantur. λωρωτοὺς χιτῶνας hujusmodi veſtes vocat Achmes, *in Onirocriticis cap.* 120. Idem λωρωτοῦ ἀληθινοῦ meminit, h. e. *purpureæ veſtis loratæ*; ſed & τῆς ἀπὸ μετάξης λωρωτῆς; nam & ſubericæ veſtes paragaudiæ erant, ut notum ex *Claudio* Trebellii: & paragaudæ ipſæ vel lora ea ſerico auro intexto fiebant, V. cum *toto illo capite*. Imò nec mulierum ſolùm veſtes, ſed vela quoque *loris* ornabantur ac diſtinguebantur. Anaſtaſius *in Gregorio IV. Ibi ipſe fecit & alia duo modica vela fundata, quæ pendent in circuitu altaris, habentq; lora viginti quinq;: Ibid.*

Lorea, aliis *Laurea*, Varroni *Lora*, muliebris apud Romanos fuit potus. Cùm enim ex Romuli lege mulieres Romæ atque in Latio ætatem abſtemiæ agere, hoc eſt, vino ſemper, quod *Temetum* priſci dixere, abſtinere tenerentur: bibere ſolitæ fuerunt *Loream, paſſam, murinam, & quæ id genus ſapiant potu dulcia*, eo quòd hæc non tam facile inebrient. A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 23. De *Lorea* autem ita Varro *de R. R. lib.* 1. *cap.* 54. *Quæ calcatæ uvæ erant, earum ſcapi cum folliculis ſubjiciendi ſub prælum, ut, ſi quid reliqui habeant muſti, exprimatur in eundem locum. Cùm deſiit ſub prelo fluere, quidam circumcidunt extrema, & rurſus premunt, & rurſus eum expreſſum, circumſititium appellant, ac ſeorſum, quod expreſſum eſt, ſervant, quod reſipit ferrum. Expreſſi acinorum folliculi in dolia conjiciuntur, eoq; aqua additur. Ea vocatur* Lora, *quòd lota acina ac pro vino operariis datur hyeme.* V. & Columellam *l.* 12. *c.* 40. & Plinium *l.* 14. *c.* 10.

Lorgeril, nomen illuſtris in Gallia Familiæ, cujus ſucceſſio domui Rohanenſi, matrimonii jure, illata eſt. Oliverius enim Dn. *de Lorgeril* & *Bodon*, ex Margaretha Bodina, familiæ *Mottay*, Guilielmum genuit, Annæ Elpinææ maritum & patrem Simonis: qui junctâ ſibi Gilletta Lanvallæa (*de Lanvallay* fil. Caroli *de Lanvallay* Dn. *de Treſſainct*) ſuſcepit Johannem *de Lorgeril* Dn. *de Repensigné*; quo & Mariâ *Madeuc* Dn. *de la Tourniole* genitus Johannes Dn. *de Lorgeril* obiit A. C. 1483. Pater ex Johanna Paſtenæa, (fil. Johannis Dn. *de Paſtenay, Partigne* & Petrinæ *Boutellier*, Dn. *de la Cheſnaye*) Guyonnæ *de Lorgeril*, filiæ unicæ ac hæredis, quæ nupta Johanni *de Rohan* Dn. *de Landal* & *Coairon*, ei ſucceſſionem avitam attulit, defuncta, A. C. 1502. Spenerus *Theatr. Part. II. p.* 40.

Lorica, inventum Midii Meſſenii, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. Tib. Donato deſcribitur his verbis, *ad verſum* 771. *lib.* 11. *Æn. Virgil. quem pellis ahenis in plumam ſquamis* &c. *Et tetigit*, inquit, *ſpeciem, & quomodo facta eſſet lorica, oſtendit. Pelle fuerat tectus ornatâ aheneis ſquamis & auro fulgentibus. Squama eſt propriè ſerpentis & piſcis — & ordinibus digeſta eſt & variarum plurimarum impreſſione diſtincta. Quidquid igitur in hanc ſimilitudinem ſubtilitatis artificium fingit, ſquama dicitur. Hæc fit ex minutis laminis invicem ſe retinentibus, quæ ſpeciem faciant ſquamæ & ſint tali digeſtione compoſita, ut eſt in avibus pluma, ubi cum una alteram premit, naſcitur in aſpectu gratia & animum compoſitio ipſa delectat & paſcit.* Ad eundem locum Servius, *loricas* fuiſſe indicat, *operimenta, quæ linteo ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant.* Additque, *pluma eſt in armatura, ubi lamina in laminam ſe imat. Nunc autem pro linteo pellem poſuit, & aneas ſquamas aneas laminas intelligimus* V. quoque *ad verſum Statii* 543. *Theb. lib.* 11. Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 11. *cap.* 25. Lipſium *de Militia Rom. lib.* 3. *cap.* 6. &c. Idem Statius ibi *ſubtegmen durum*, vocat corium, quod *lorica* ſuberat & corpus tegebat infra illam: illud olim corium crudum, quod *pectorale* Veteribus fuiſſe, dicit Varro, & nos infrà. Qui vero hoc operimento tectus erat, ſive homo, ſive equus, *cataphractum* vocat Servius ubi ſuprà, V. quoque in hac voce, ut & ubi de *Clibanariis*. Atque hactenus *Lorica ferrea*. Sed & *Linteæ* erant. Suetonius de Galba, *cap.* 19. Loricam *tamen induit linteam, quanquam haud diſſimulans, parùm adverſùs tot mucrones profuturam*. Cujusmodi loricis pro thoracibus Vett. uſos eſſe, jam ſuprà diximus, ubi de *Linteis libris*. Fiebant autem operâ atque artificio Coactiliorum & Πιλοποιῶν, qui linum aceto vel auſtero vino, cui ſal adjectum, probe macerabant; deinde ita cogebant, ut ſoliditatem ac craſſitiem lintei octies decies aut ſæpius in ſe complicati haberet. Sic Conradum Imp. ſine ſcuto dimicantem, pro lorica textum quoddam è lino factum adeò firmum adverſus ictus habuiſſe, ut penetrari à nullo telo poſſet, refert Nicetas Acominatus *Rerum Iſaaci Angeli lib.* 1. &c. V. Caſaubonum *ad Suetonium d. l.* & plura de *Loricis ferreis* Vett. apud præfatum Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. libro* 11. *verſus hos*,

—— — tunc quà ſubtemine duro
Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ,
Incidit —

Hinc *Loricatus*, cognom. Dominici, inter ſuos pro Sancto habiti, à *lorica* ferrea, quam per annos 15. ad carnem detuliſſe dicitur, ut videre eſt apud Petr. Damianum in *Vita* illius & in *Epiſtolis* non ſemel. Sed & in genere *Loricati* dicuntur in Communione Romana, Monachi ſeverioris vitæ, qui pro *mortificatione*, ut ajunt, *loricam* ferream, ſuper cute nuda, jugiter induere conſuevere, de quibus V. Auctores laudatos Carolo du Freſne *in Gloſſario*.

Lorium, locus Tuſciæ, in quo Antoninus Pius educatus, poſtea palatium ibi extruxit. *Lorios* vocat Aurelius Victor: *Igitur Aurelius ſocero apud* Lorios *anno vitæ poſt quintum & ſeptuageſimum mortuo confeſtim Lucium Verum in ſocietatem potentiæ accepit.* In Itinerario, *Loria* dicitur: *Via Aurelia à Roma per Tuſciam & Alpes maritimas Arelatum usq; ſic: Loria M. P. XII. Ad Turres M. P. X.* Sed ibi *Lorio* ſcribi jubet Salmaſius, ex vetuſta Peutingerorum tabula. Ab hoc v. *Lorio* longè diverſum *Laurentium* eſt, quò Commodus peſtis tempore ſeceſſit, & in via Hoſtienſi, non longè à Lanuvio. Vetus Tabula, *Hoſtis XVI. Laurento VI. Lavinio XVII.* Unde nulla ratio eſt, cur quidam cum *Lorio* illud *Laurentium* confundere cogitent. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad Capitolin. in Pio*.

Lorum, Græce λῶρον, Balſamoni vinculum capitis eſt vel diadema ſeu faſcia Imperatoria: quod *Phrygium* alii dixere, ut Auctor *Donationis Conſtantinianæ*. Utrumque nempe ſumitur pro vitta capitis vel mitra & tiara Imperiali. Phrygium enim adjectivum eſt abſolute poſitum, ut in Re Veſtiaria fieri amat; ſubintelligitur autem Phrygium *pileum*, aut phrygium *lorum*, aut tale aliquid. Similia ſunt *vitta* & *faſcia*; quæ & de vinculo capitis & de veſtium ornatura, de qua retro diximus in *Lorata*, uſurpata occurrunt. Quemadmodum & *Lorum* utrumque ſignificat & veſtis prætextam & diadema; & πτζίδιον, quod propriè oram veſtis, vel quod oræ adſutum eſt, denotat, ad caput tranſlatum eſt & pro diademate regio uſurpatum, Salmaſius *ad Vopiſcum in Aureliano*. In ſpecie *Lorum* appellavit poſterior ætas faſciam illam Conſularem, quam prior *clavum* vel *ſubarmalem* vocavit, quòd *Lori* ſeu cinguli formam referret. Leo Gramm. *in Baſilio*, Ἐθριάμβευσε καὶ ἐγκαινίζεται ἡ ἐκκλησία, ἣν ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκαλλώπισε κόσμῳ πολλῷ, διὰ Φωτίου πατριάρχου, τοῦ βασιλέως ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ λῶρον φορέσαντος καὶ χρήματα πολλὰ δόντος, *Dedica-*

tur Eccleſia, quam excitavit Imperator, ornatuq; plurimo decoravit, à Photio Patriarcha Imperatore in ejus dedicatione lorum *ferente, & multas pecunias eroganti.* Ubi *Lorum* idem, quod poſtea *Pallium* dictum eſt, quodque Conſulum & Imperatorum geſtamen ac habitus primum fuit, Carolo du Freſne: Græci ὠμοφόριον appellavere, Latini quoque *Superhumerale*, quia ad humeros circumvolveretur, collumque ambiret. Ideo autem id nominis Conſularibus ac Pontificiis iſtis ornamentis inditum idem ait, quòd ea ætas veſtium ſegmenta *Lora* appellaret, uti diximus. V. omnino eum *Diſſertat. de Numiſm. infer. ævi, num.6.* & 7. ubi pallium Pontificium, quod Silveſtro inter alia conceſſum ajunt à Conſtantino M. ſimile Conſulari loro fuiſſe, pluribus contendit. Sed nec Conſules ſolùm, verùm & *Conſulares fœminæ*, uti Ulpiano vocantur Conſulum uxores, eodem ac ſimili penè perinde habitu ſunt uſæ, quo conjuges; uti colligere eſt ex iconiſmo qui in vetuſtiſſimo Dioſcoridis codice ſcripto habetur, in Bibliotheca Cæſarea: ubi Μεγαλοψυχία, *Magnanimitas* & Φρόνησις, *Prudentia*, habitu muliebri illuſtriſſimæ Julianæ aſſident; ipſa verò faſciâ illâ ampliore, collum & humeros amplectente & pectus accingente, exornata conſpicitur. Eidem muliebri *Loro* propemodum illud ſimile videtur, quo uſi ſunt Impp. Occidentales. Extat ſiquidem in Codice Auguſtano Libri Friderici II. Imp. *de Arte Ven.* icon ejuſdem Imperatoris, ſedentis cum paludamento togæ ſuperinjecto, dextrâq; ſceptrum liliatum tenentis: ſupra togam v. pendet à collo faſcia latior, gemmis & lapillis diſtincta, ad pedes, quæ baltheo quodam ejuſdem ferme latitudinis circa pectus conſtringitur, quem *Faſciam pectoralem* ſeu στηθόδεσμον poſſumus appellare, ut eſt in vett. *Gloſſis.* Idem ornamentum, in Petro IV. Aragoniæ R. deſcribit Editor. Uti autem progreſſu temporis Pontificium pallium, apud Latinos præſertim, non faſcia fuit libera ac ſponte defluens, collumque circumdans, ſed ad majorem commoditatem ita aptata, connexa ac conſuta, ut formam ſuam antiquam ſervaret, tribus acubus vel aciculis, quas & *ſpinas* aut *ſpinulas* vocabant, caſulæ defixa, in anteriori & poſteriori parte, ut & ad humerum ſiniſtrum; in dextra n. acus non figitur: ita à Græcis Auguſtis *Lorum*, quod primitus liberum fuit, ſimplexque faſcia collo & corpori circumfuſa, poſtmodum ad majorem itidem commoditatem, ſuperiori veſti, quam μανδύαν ſeu ζῶσιν nuncupabant, aſſutum eſt; ita tamen, ut lori veteris formam quadantenus ſervaret. Id quod omnino deprehendere eſt, in Michaelis & Manuelis Palæologi Impp. figuris, apud du Freſne delineatis: in quibus non modò neſcio quis ornatus collum ambiens deſcribitur, ex quo ſtolæ ſeu largioris faſciæ ſpecies antè defluit; umbilicum verò circumagit faſcia alia latior, margaritis & lapillis adornata, cum limbo ex opere Phrygio, unionibus perinde ac lapillis pretioſis diſtincto, ubique faſciam ambiente, cujus pars extrema ſiniſtro Imperatoris brachio ſuſtentatur, ab eo, ut *Conſulare Lorum*, pendula. Quod genus ornamenti Imperatorii Διάδημα vocavit poſterior ætas, uti tradit Codinus, ut quod veſtes cæteras conſtringat, &c. V. plura hanc in rem apud præfatum du Freſne *d. Diſſertat. num.8.* & 9. adde *num.10.* ubi Stolas Sacerdotales in Eccleſia Pontificia ex eadem origine arceſſi: ut & in *Gloſſario*, ubi Patriarchas CP. aliosque & Archiepiſcopos, maximè Græcos, ſimile quid, ὠμοφόριον dictum, ab Impp. Græcis, accepiſſe, docet, ac ſuprà, ubi de *Conſulari habitu*. alibique paſſim. Ut & hoc addam, alicubi Seneca *Lora patritia* vocat Patritiorum corrigias, quibus illi calceos ſuos adſtringebant. Cùm enim calcei plebeii unicam tantùm ligulam ſeu corrigiam haberent, quâ religabantur: Patricii ac Conſulares calcei, utpote plebejis altiores, & ad medium usque crus pertingentes, quatuor corrigiarum erant, Iſidoro teſte, quæ inter ſe implexæ usque ad ſuras aſcendebant. Ita Zonaras *Annal. lib. 2.* Patritiorum calceos inſignes fuiſſe ait, τῇ ἐπιπλοκῇ τῶν ἱμάντων καὶ τῷ τύπῳ τοῦ γράμματος. Has in calceis Patritiis ac Senatoriis ex nigra fuiſſe aluta, innuit Horatius:

> *Nam ut quiſq; inſanus nigris medium impediit crus*
> *Pellibus.*

Et Juvenalis *Satyrâ 7.*

> *Adpoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ:*

cùm ipſi calcei vel albi eſſent, vel coccinei, vel aurati, vel etiam κεντητοὶ ſeu ingenioſè interpuncti, donec ſub Imperatoribus poſterioris ævi eorum loco caligas ſumerent Senatores ſeu campagos &c. V. Alb. Rubenium *de Re Veſtiar. lib.2. cap.1. ubi de calceo Senatorio.* A *loris* dicti ſunt apud Romanos *Lorarii*, ſervi qui apud Plautum catenas, & vincula injiciebant conſervis vinciendis: *Lora* enim interpretatur Scholiaſtes antiquus, quæ Juvenalis *Baltea* vocat *Sat.9.* Conſervos autem eam operam navaſſe, ex Appulejo quoque probatur, apud quem *Metam. lib. 9.* conſervi Myrmecen vinciunt, & Solicitudo Triſtitiesque, Veneris ancillæ, Pſychen miſellam flagellis affligunt, cœteriſque tormentis excruciant, *lib.6.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Fuere hæc *Lora* coriacea, unde falluntur illi, qui *lora* virgulta eſſe putant, & quidem ex lauro, ut Donatus exiſtimat: Veteribus enim *lorum* corium fuit, unde & *lura* utrem denotat coriaceum. Ita ergo *Loris* coriaceis ſervos domini per conſervos, quemadmodum virgis nocentes Magiſtratus cæcidit. Unde apud A. Gellium *lib.1 cap.26. Plutarchus ſervo ſuo, nequam homini & contumaci, ſed libris diſputationibusq; Philoſophiæ aures imbutas habenti, tunicam ob delictum detrahi cædiq; eum loro juſſit*, V. Jac. Oiſelium JC. *Notis in locum.* uti de *loris*, à Caſilinis comeſtis, Livium *libro 23. capite 19.*

Loſinga, cognom. Herberti cujuſdam, quem *Epiſcopatum de Tetfordia emiſſe à Rege*, tradit Jo. Bromptonus *pag. 991.* hoc eſt, adulator, ex Gall. *Loſenge*, i. adulatio ſeu falſa laus: unde Italorum *Luſinga*, C. du Freſne *Gloſſar.*

Lotharingia, adde: De Ducalis hujus Familiæ, quæ inter Europæ antiquiſſimas, origine ab Alſatis ducenda, atque ita cum pluribus Erchinoaldinæ gentis ſuperſtitibus ſtirpibus agnatione, nunc, quàm olim, Genealogorum ſtudio clariùs conſtat. Fuit autem ille Erchenbaldus vel Erchinoaldus, filius Gerbertæ, Richomere Patricio & Gertrude Hamaticenſi genitæ, ex Ega Majore Domus; ipſe Dagoberti R. Franciæ conſanguineus, de genitrice ejus ac Clotharii II. Palatii Magiſter. Alii patrem ei dant Guntramum Alemanniæ Ducem, matrem Guthbam Clodovæi R. ſororem: Nonnulli Pipinum de Landis Duc. Brabantiæ & Tungrorum Dominum, ex Itha ſeu Hitta, Aquitaniæ Com. filiâ: Vitam edidit Hier. Gebwilerus A.C. 1521. ſed multis fabulis refertam. Hujus itaque, defuncti A.C.661. filius fuit Lendiſius ſeu Leudeſius, itidem Major Domus, pater Ethiconis ſeu Athici cognom. *Adelrici*, qui, Alſatiæ Ducatum à Theodorico nactus, Ebenhemii habitavit. Inter hujus filios, maximus natu Adelbertus Dux Alſatiæ fuit, e cujus poſteris Kyburgenſes, Thurgovienſes, Winterthurios, Wendelburgios, Helfenſtenios Comites; primos inſuper Guelphos; nec non Burgundiæ & Capetinos Galliæ Reges derivant: Secundo-genitus Etho ſeu Hetto, Albericum genuit, patrem Eberhardi Sen. quo genitus Eberhardus Junior, filium habuit Hugonem Comitem, qui communis trium familiarum ex Alſatica hac prodeuntium, *Lotharingicæ*, Dagsburgicæ & Habspurgicæ. Parens eſt, ut videre eſt apud Joh. Jac. Chiffletium *Commentar. ſecul. hac de re edito.* Quamvis enim priores filios Gerhardum & Hugonem alii ſine liberis deceſſiſſe, & hæredem Guntramum habuiſſe aſſerant: rectius tamen Vignierius, quique hunc ſequuntur, illum Metenſium Comitem faciunt, cujus poſteri alii quidem Metenſem Comitatum retinuerunt; Albertus autem & Gerhardus fratres, Duces *Lotharingiæ ſuper.* facti, & ex his Gerhardus, ampliſſimæ ſtirpis auctor, Duces *Lotharingiæ*, qui nunc quoque ſuperſunt, & plures ramos in Gallia produxere, tum aliquos Flandriæ Comites & Egesbemios quoque Comites protulit, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Auſtr.* Cùm vero Familiæ *Lotharingicæ* compiures eſſent rami, omnium, qui nunc ſuperſunt, communis pater eſt Renatus Dux Lotharingiæ, extinctus A.C.1508. Ab ejus enim filio minori Claudio, Guiſiæ Duce, *Lotharingicæ* lineæ, quæ in Gallia ſedem fixere, & à diverſis Principatibus Guiſiæ (*de Guiſe*) Gandioſæ (*de Joyeuſe*) Meduanæ (*de Mayenne*) Aumaliæ (*d'Aumale*) Elleboviı (*d'Elbeuf*) Harecurtis (*de Harcourt*) cognominantur, deſcendunt. A majori verò filio, Antonio, (præter collateralem ſurculum Mercurii, *de Mercœur*, Ducum) deſcendunt ipſi Lotharingiæ Duces, quorum Progenitores ſic habent: Renatus prædictus, ex Philippa, fil. Adolfi Egmondani Ducis Geldriæ, pater fuit Antonii Ducis Lothar. qui, defunctus A.C.1544 ex Renata Borbonia (fil. Gilberti Borbonii Com. Montpenſerii) reliquit filium ac ſucceſſorem Franciſcum, extinctum A.C.1545. Hoc & Chriſtinâ Danicâ (fil. Chriſtierni Regis Daniæ & Norvegiæ) genitus Carolus Dux Lothar. deceſſit A.C. 1608. Pater ex Claudia Francica (fil. Henrici II. Regis Franciæ) Henrici Ducis Lotharingiæ & Franciſci D. Lothar. Com. *de Vaudemont*: quorum ille, defunctus A.C. 1624. ex Margaretha Gonzagea (fil. Vincentii Mantuæ Ducis) duas habuit filias, Nicolaam (n.1608. uxorem Caroli Duc. patruelis, den. 1657.) & Claudiam (itidem Franciſci Nicolai Ducis Lothar. patruelis conjugem den...) Iſte ex Chriſtina Salmenſi (fil. Pauli Comitis) Carolum ſuſcepit Ducem Lothar. Nicolaæ præfatæ maritum, & haud pridem mortuum, ac Nicolaum Franciſcum Lotharingum, pridem Cardinalem, ſed poſtea Claudiâ agnatâ ductâ, genitorem Ferdinandi, (qui n.1639. obiit A. C. 1659.) & Caroli, qui natus A.C.1643. patruo in Ducatu ſucceſſit, & Exercitus Imperialis ſupremus Dux, uxorem ſibi junxit Eleonoram Mariam Auſtriacam (fil. Ferdinandi III. Imper. & Eleonoræ Gonzageæ, ac Michaelis Thomæ Korybuthi Poloniæ R. viduam.) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag. 85.* & 103. nec non *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Lotharius I. adde: Ejus, ut & Ludovici Pii patris, ac Caroli M. avi, Leges Eccleſ. ſeu *Capitula* collegit Anſegiſus, Abbas Laubienſis vel Lobienſis, poſtea Archiepiſcopus Senonenſis, de quo V. ſuprà. Pithœus verò, nihil inter ea proprium *Lotharii* eſſe cenſens, *ejus nomine tantùm extare quædam ex his ipſis decerpta Capitula ad Italiæ Regnum, quæ jam olim L L. Longobardicarum libris inſerta & Caroli cujuſdam Coſſi Siculi Commentario ante annos 308. expoſita legantur*, addit. V. Gerh. von Maſtricht JC. *Hiſt. Juris Eccl. num.*193. & 197.

Lotio, inter ſacrorum ritus frequens, apud Gentiles, Judæos, Chriſtianos. Nam & Gentiles *Lotiones* in Sacris olim habuere, tum in peccatorum labe expianda, quæ flumineâ aquâ tolli, ſtultè, & non ſine Poëtarum riſu, credebant: tum in initiatione

& cele-

& celebrioribus myſteriis peragendis. In non paucis enim ſacris, aquam adhiberi conſueviſſe, in ſimilitudinem Baptiſmi, diſcimus ex Auguſtino *de Baptiſmo c. Donat. lib. 6. cap. 25. In multis idolorum ſacrilegis ſacris, baptizari homines perhibentur.* Sic edemquamprimum corpore abluto expiare quærebant. Maro *Æneid. l. 9. fin.*

Et lætum ſociis ablutâ cæde remiſit:

Turnum nim. Tiberis. Ante quam ablutionem ſacrum quid attrectare nefas fuit. Idem *l. 2.*

Tu genitor cape ſacra manu, patriosq; Penates,
Me, bello è tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas — —

Sed & ante ſacra adeunda lavabantur. Homerus,

— — Τηλέμαχος δὲ
Χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς, εὔχετ' Ἀθήνῃ.
— — *Telemachusq;*
Lotis in ponto manibus ſic Palladà adorat.

Et Penelope apud eundem ante preces aquâ ſe abluit. Iidem non niſi *loti* res fructuoſas curabant, ut de cura apum loquens firmat Columella *libro 9. capite 14.* etiam ἐπὶ κοίτῃ ritu iſto defungebantur &c. Hodieque apud eosdem, ut & Mahometanos, *lotione* nihil frequentius. Verùm hæ aquæ cùm divina auctoritate ac promiſſis carerent, atque extra Dei uſurparentur fœdus, inutiles ac viduæ erant; ut non ineleganter Tertullianus ait *l. de Bapt. Sed & de viduis aquis ſibi mentiuntur.* Non enim maritæ, vel ullâ ſpiritûs potentia fœcundæ erant, nec omnino unda iſta fuit genitalis. Judæorum *Lotio* ſeu Baptiſmus duplex erat; Alter pollutorum, טבילת נרה, qui, antequam ſacrorum participes redderentur, lotionibus quibusdam ac piamentis uti debebant. Et certe communis purificationum ratio & quaſi caput conſiſtebat in balneis, Levit. *cap. 15. verſu 16,* in quibus aquâ vivâ totum corpus abluebatur: affinisque erat huic Baptiſmo manuum lotio, quam anxie & ſuperſtitioſè jam inde ab antiquis temporibus obſervabant, V. de Phariſæis Marci *cap. 7. verſu 2.* Alter Proſelytorum, טבילת גרת, per quem alienigenæ in Judæorum Remp. ac Religionem initiabantur: Hi enim, præter Circumciſionem & Sacrificium, *Lotione* præterea ſeu Baptiſmo, in Judæorum ſacra tranſibant olim; hodie verò, ceſſantibus ſacrificiis, ſolâ Circumciſione ac Baptiſmo, adoptantur. Unde verò ea apud Judæos *Lotio* ortum traxerit, incertum eſt. Quidam ad Jacobum, familiam ſuam luſtrantem, Geneſeos *cap. 35. verſ. 2.* alii veroſimiliùs ad Moſem, in deſerto, ritum illum referunt, Exodi *cap. 19. verſ. 10, 11. Et dixit Jehova Moſchi, ito ad ipſum Populum, ut ſanctifices eos hodie & cras, & laventi veſtimenta ſua; ut ſint parati in diem feſtum.* Qui fuerit *Baptiſmus in nube & mari,* Paulo memoratus, 1. Cor. *cap. 10. verſ. 2.* Hoc certum eſt, ſive iſtâ occaſione cœperit, ſive poſtquam Samaritæ circumciſionem acceperunt; ſive denique poſt templi excidium, aut ſeriùs: Baptiſmum illum, ad ſacrarum lotionum, aut apud Veteres, aut in templo deinceps (ubi Labri ænei, à Moyſe extructi, loco, Mare æneum, è quo aqua è duodecim ſiphonibus ſeu mammis promanabat, ut inde Sacerdotes, ad ingreſſum Tabernaculi lavare poſſent, Salomo ſtruxit) uſitatarum, exemplum, primùm fuiſſe uſurpatum. Peragebatur hæc luſtratio ſtatim à circumciſione, mox ubi dolores ejus interquieverant. Præmittebatur autem examen ſolenne; dumque novus Fidei Candidatus abluebatur, Religionis prælegebantur articuli; interimque ipſe mergebatur, adſtante Sapientum Triumviratu. Eodem ritu & liberi ejus luſtrabantur, atque univerſa familia, etiam qui ſequioris ſexus erant: quòd ſi Parentes præmortui forent, locum eorum tres iſti è Sapientum Collegio, qui Baptiſmis præerant, implebant; atque iis quaſi teſtibus illi initiabantur. Hi itaque ſic expiati cùm eſſent, in Judaicæ gentis nomen ac decus veniebant; atque, exutâ peregrinitate & priſtinâ conſanguinitate obliteratâ, novorum quaſi natalium jus accipiebant ac deinceps pro Judæis ac Dei domeſticis habebantur. Unde poſteros eorum rurſum tingi & novo Baptiſmo inaugurari fas non erat, quippe qui pro veris Iſraelitis cenſebantur. Atque hunc Judæorum Baptiſmum, qui humanus ac Eccleſiaſticus duntaxat ritus erat, CHRISTUS, ex eorum ſententia, qui jam tum illum obtinuiſſe cenſent, conſecravit, & rejectâ Circumciſione, novæ Eccleſiæ Sacramentum eſſe juſſit, ita ut, ſicut olim per Circumciſionem & Baptiſmum, ita nunc per hunc ſolùm Deo liberi naſcantur. Primus verò hunc uſurpavit Johannes, ab eo ritu *Baptiſtes* dictus, non ſine auctoritate Dei ac juſſu, Lucæ *cap. 3. verſu 2.* Johannis *cap. 1. verſ. 33.* & Matthæi *cap. 21. verſ. 25.* Sed de hac Chriſtianorum *Lotione,* Theologos conſule; plura hanc in rem vide apud Franc. Burmannum *Synopſ. Theolog. tom. I. libro 4. capite 22.* & *tom. II. libro 7. cap. 6. §. 3.* & *ſeqq.*

Lotio Manuum, apud Hebræos, anxiè ac ſuperſtitioſè jam inde ab antiquis temporibus, uti diximus, obſervata eſt. Hinc Phariſæi & quidam ex Scribis, quum vidiſſent quosdam ex diſcipulis Jeſu, *pollutis manibus, id eſt, illotis edere panem, conqueſti ſunt,* Marci *cap. 7. verſ. 2.* Quo pacto autem ab his ritus is peragi conſueverit, ſequitur *verſ. 3.* Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. *Nam Phariſæi, imò omnes Judæi, niſi pugno laverint manus, non edunt, tenentes traditionem Seniorum.* Ubi πυγμῇ Theophylactus interpretatur, *ad cubitum usq;*: quaſi *cubitaliter* dicas. Sed πυγμὴ neque πῆχυν declarat, id eſt, cubitum (niſi pro cubiti menſura, eaque decurtata, accipias: quamvis aliter ſcribat Eraſmus) neque ἀγκῶνα i. ipſam lacerti juncturam, ubi os exterius eminet, quod nonnulli volunt ab Hippocrate κόνδυλον vocari. Neque hujus ritus ac conſuetudinis ulla apud alios Scriptores fit mentio. Proin ſimplicem Græci vocabuli ſignificationem ſequutus eſt Beza, reddens, *pugno;* ex quo intelligamus ſummo ſtudio affectatas fuiſſe ablutiones iſtas à Judæis, ut facere ſolent, qui manui manum affricant, & pugnum alterius palmæ interunt. Quod quàm bene conveniat, conſtat ex iis, quæ Munſterus his de rebus annotavit *in Deuteron. c. 8.* ex Centum Benedict. libro *Tradunt,* inquit, *manus primùm abluendas & tergendas: alioquì panis qui comeditur, immundus judicatur.* Et mox, *Fundenda eſt aqua tribus vicibus ſuper manus: in prima fuſione ſunt digiti ſurſum levandi, in poſterioribus lavandi. Manus ſimul ſunt lavandæ, non una poſt alteram. Deniq; opus eſt, ut in ablutione manuum ſiniſtra tanquam famula ſubſerviat dextræ &c.* De manuum *Lotione,* à Pilato uſurpata, in Hiſtoria Evangel. cujus mentio Matthæi *cap. 27. verſu 24.* pauló difficilior quæſtio eſt, an ex conſuetudine aliqua Gentium, an Judæorum, illa orta ſit? Origenes in *locum* præciſè negat, tale quid apud Romanos fuiſſe factitatum. Proferunt tamen Viri doctiſſimi, è Græcis Latinisq; e Scriptoribus, *lotiones,* ut ipſi exiſtimant, non diſſimiles. Sed aliud eſt lavare poſt admiſſum crimen, ad expiationem peccati: quo fine inſtitutos apud Vett. fuiſſe καθαρμοὺς & περιῤῥαντισμοὺς, *purgationes* & *aquæ luſtralis aſperſiones,* nemo ignorat. Aliud ante crimen, ad teſtificationem innocentiæ, quod hic fecit Pilatus. Itaque Baronius contendit, Pilatum ex ceremoniis Judæorum mutuatum eſſe exemplum; & affert locum Moſis è Deuteron. *c. 21.* qui tamen à facto Pilati toto genere eſt diverſus. Alia ex hiſtoria & ſcriptis Judæorum proferri poſſent, quæ magis ad rem facerent. Narrat Ariſteas, vetuſtiſſimus Scriptor, LXX. Seniores, qui vertendis libris ſacris Alexandriæ operam poſuerunt, ſolitos, priusquam ad lectionem ſeſe accingerent, *manus lavare*: cujus rei cauſam cùm ab iis nonnulli requiſiviſſent, διεσάφουν, ait Ariſteas, ὅτι μαρτύριον εἶεν τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν, *declarabant ſignum eſſe, nihil à ſe mali fuiſſe admiſſum.* Neque alienum eſt, quod in libris Magiſtrorum legimus, ſolita defunctorum cadavera à pol inctoribus calidâ lavari vel ad acquirendam, vel ad teſtandam innocentiam, quando actæ vitæ ratio erit reddenda; ut ſimilia omittam. At valde mirum videatur, Pilatum, hominem Romanum, inſtituto Judaico eo potiſſimùm tempore eſſe uſum, quo videbat, ſe à ſceleratiſſimis Pontificibus, Sacerdotibus & furente populo Judaico, ad ſcelus patrandum adigi, quod ipſe horrebat. Vera igitur ratio facti aliunde arceſſenda, quam commodè fortè ſuggerit Nicolaus Cabaſilas *in Expoſ. Liturgiæ,* docens, Veteribus in more fuiſſe poſitum, ut ſenſa animi non verbis ſolùm, ſed etiam factis declararent; qua de re & Plutarchum alicubi diſſerentem habemus. & Caſaubonus *Commentar. Polybian.* multis exemplis hunc morem ex hiſtoria Græca & Latina illuſtravit. Illuſtre exemplum, Actorum *cap. 21. verſ. 11.* in Agabo, pedes ac manus ſibi vinciente. Quemadmodum autem communis hic mos fuit olim gentibus; ſic facta, quæ adjiciebantur ad verba, erant communia. Quare Pilatus morem *lavandi,* ad declarandam ſuam innocentiam, non magis ſumſit à Judæis, quàm formulam, qua uſus eſt, cùm proteſtaretur de innocentia ſua, *Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus;* ſumſit ex hiſtoria Suſannæ *verſu 46.* ubi non diſſimilem uſurpat Daniel ille: *Mundus ego ſum à ſanguine hujus.* &c. Iſaac. Caſaubonus *Exercitat. XVI. ad Annales Eccleſ. Baronii, num. 89.* Chriſtiani poſtmodum, antequam ad preces accederent, *manus* lavare conſuevere; quem in uſum in Templorum atriis ſuos Λουτῆρας, *labra* habuerunt, quos *puteos* alii, alii *ciſternas* dixere, V. de hoc ritu Cl. Suicerum *Obſervat capite 6. pag. 153.* & *Theſ. Eccl.* vocibus Εὐχὴ & Λουτὴρ. De *Lotione pedum,* tum uti communis ritus fuit circa peregre advenientes, tum uti ſacer, à Chriſto peractus, Joh. *c. 14.* V. ſuprà in voce *Hoſpites;* item A. Rivetum *Caſtig. Notar. in Epiſt. ad Balſac.* ubi & de *Lotione pedum* quotannis feriâ quintâ *majoris,* ut vocant, *Hebdomadæ,* tredecim pauperibus, à Pontifice Rom. adminiſtrari ſolitâ aliquid: prolixiùs v. in *Sacr. Ceremon. lib. 2. ſect. 2.* porrò Suicerum iterum voce Νιπτὴρ, ubi de Græcorum more, Chriſtum quotannis feriâ V. ante Paſcha imitantium: ut & plura hanc in rem hic paſſim, inprimis ubi de *Balneis, Baptiſmo,* & *Lavandi ritu.* Addam ſaltem, ſicut ituros cubitum, ita & *loturos,* annulos ponere conſueviſſe: quod non factum in Charino notat Martialis *lib. 11. Epigramm. 60.*

Senos Charinus omnibus digitis gerit,
Nec Nocte ponit annulos.
Nec cùm lavatur: cauſa quæ ſit, quæritis?
Dactyliothecam non habet.

Terentius *Heauton. Actu 4. Scen. 1. Ea lavatum dum it, ſervandum mihi dedit annulum.* Nec omittendum lepidum Alfonſi Siciliæ

ciliæ R. hac in re factum, de quo Fulgoſus ac Egnatius *lib. 4. cap.8.* ita: *Alfonſus Senior Siciliæ Rex, annulos ingentis pretii in digitis geſtare conſueverat, & ne lavandis manibus gemmis officeret, loturus annulis digitos exuebat, ſervandosq; Miniſtris, qui opportunius ſe offerrent, ſolebat dare. Cuidam igitur ſemel cùm annulos tradidiſſet, qui oblitum Regem arbitrabatur & propterea in ſuum uſum verterat, Alfonſus rem diſſimulavit atq; pro eis alios annulos induit, conſuetumq; morem ſervavit. Itaq; poſt aliquot dies loturo Alfonſo cùm idem adſtaret, qui primos habuerat & non reſtituerat, manum porrexit tanquam à Rege annulos, ut antea egerat, accepturus; Alfonſus autem, retractâ ad ſe manu, in aurem ſubmiſſâ voce ei dixit: Hos ſervandos tibi dabo, ſi prius, quos jam dedi, reſtitueris.* Quam vocem *liberali certè Rege humanoq; & animo ingenti prædito dignam ac æternis literarum celebrandam encomiis,* uterque Scriptor prædicat, V. Joh. Kirchmannum *de Annulis c.21.*

Lotium, tingendis olim conchyliis admiſceri ſolitum, ex Plinio diſcimus. Eſt autem conchylium coloris genus multo pallidius dilutiusque purpurâ; unde purpuram à conchylio, h.e. purpuream veſtem à conchyliata, Plinius idem diſcernit *l.9 c.35. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuriæ paria penè & margaritis pretia fecit.* Et *l. 22.c.2.* Transalpina Gallia herbis *Tyrium atq; conchylium tingit, omnesq; alios colores.* Et *lib. 21. cap 8.* tria genera præcipua ac principalia ſtatuit purpurei coloris, *Tyrium, amethyſtinum & conchylium*; quorum omnium ſaturatiſſimum erat, Tyrium: in ſecundo gradu ac genere amethyſtinum, non adeò pleno colore refulgens, ut purpura, nec tantæ nigritiæ, nec æquè auſterum, ſed blandius aſpectu & magis violaceum: tertium genus erat Conchylii, cujus variæ ſpecies fuerunt, ſed omnes dilutiores pallidioresque tum amethyſtino, tum multo magis Tyrio ac purpureo. Alibi Plinius, nempe *lib. 9.cap. 37.* de Conchyliis loquens, colorem illis tribuit, *auſterum in glauco & iraſcenti ſimilem mari*: & poſtquam de purpura dixit, huic faſces ſecuresque Romanas viam facere, eandemque pro majeſtate pueritiæ eſſe, diſtinguere ab Equite Curiam, Diis advocari placandis, omnemque veſtem illuminare & in triumphali miſceri auro, addit: *Quapropter & excuſata purpura ſit inſania. Sed unde,* quærit, *conchyliis pretia, queis grave virus in fuco &c.* Ubi de conchyliis miratur, quòd pretioſa & illa eſſent, cùm tam male olerent, nec gratum haberent colorem, quod unde eſſet, mox exponit. Poſtquam enim docuit, conchylia à purpuris ſolo temperamento differre, purpuramque & amethyſtinum pelagio & buccino, at conchylium ſolo pelagio, h. e. ſolo purpuræ conchylio, ſine buccini admixtione, tingi: hanc præterea inter purpuram, & conchylium (i.e. veſtem purpuream & conchyliatam) differentiam ponit, quòd *lotium* tingendis conchyliis admiſceretur, purpuræ non item; hinc grave illud virus & malus odor. Idem de conchylii temperamento *lib. eod. cap.39. In conchylia*, inquit, *veſte, cætera eadem ſine buccino, præterq;* (i. prætereaque) *jus* (τὸ βάμμα, ſuccus purpuræ, i. e. ſicamen quod in aëno coquitur tingendis lanis) *temperatur aquâ & pro indiviſo humani potus excremento* (h. e. lotio & aquâ ſimul junctis, nec certâ menſurâ diviſis:) *dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor, ſaturitate fraudatâ, tantoq; dilutior, quanto magis vellera eſuriunt.* Prout itaque dilutius aut ſaturatius conchylium facere vellent, ita plus minusve Lotii aut aquæ addebant. At recentiores, in omni purpura tingenda, lotium adhibuere, lanamque, prius quam in aënum inderetur, non ſolùm aquâ, ſed etiam lotio elutriabant: Phyſica Democriti, *Βάλε τὴν ἐρέαν εἰς τὸ ... εἶτα λαβὼν ἀποπλυνον εἰς ὕδωρ καὶ ξήρανον ἐν σκιᾷ ... λαβὼν λακχᾶν καὶ λάπαθον λίτρας δ' ... ὡς λυθῆναι τὸ λάπαθον καὶ ὑλίσας τὸ ὕδωρ βάλε λακχᾶν καὶ ἕψε ... παχυνθῇ καὶ διυλίσας πάλιν τ. λακχᾶν βάλε τὴν ἐρέαν, εἶτα πλῦνον ὕδωρ*: quæ infimæ ſunt Græciæ, ſub nomine Democriti vulgata, in libris nondum editis, qui Græcis *περὶ Χυμίας* ſcripti ſunt. Sed hæc meliùs diſcantur, apud tingentium officinas, qui etiam nunc, in cocco tingendo, lotio utuntur: Nam conchylii *βαφὴ* aut purpuræ nulla hodie in uſu, præter eam, quæ herbis tingitur, &c. V. Salmaſium *Notis ad Tertullianum, de Pallio, cap.3.* ut & infrà in voce *Urina*, ita enim honeſtè dicitur.

Lotos, apud Martialem *l.8 Epigr.51.*

Palladius tenero lotos *ab ore ſonat*:

tibiæ genus eſt, è *loto* arbore, quæ naſcitur in Lybia, juxta Palladis lacum ad tibiarum *πλαγιαύλων* cantus expetita. Cujusmodi *tibias φώτιγγας* appellavere Alexandrini, qui eas invenere. Meminit illarum, tum alibi Euripides, tum *in Bacchis*,

Ε'ὖ Φρυγίοις βοαῖς ἐνοπαῖσί τε
Λωτὸς ὅταν εὐκέλαδος
Ἱερὸς ἱερὰ
Παίγματα βρέμῃ.

V. Brodæum *Miſcellan. lib.2. cap.25.* Ipſa verò *lotus* arbor inſignis eſt, *præcipua circa Syrtes atq; Naſamonas — tam dulci cibo, ut nomen etiam genti terræq; dederit, nimis hoſpitalis advenarum oblivione patriæ — Quin & exercitus eo paſtos accepimus, ultro citroq; commeantes per Africam. Ligno color niger. Ad tibiarum cantus expetitur. Ex radice cultellis capulos, brevesq; alios uſus excogitant.* Plin. *lib. 13. cap.17.* & 18. Ad quorum illuſtrationem V. Salmaſii *Exercitationes Plinianas ad Solinum paſſim,* inprimis *pag.1038. & ſeqq.* ubi *de Loto Africana communis* ſeu *Nabeca*, quæ & *Cyrenaica*, cujus materia ad fucum adhibita, fructus verò curatus ac conditus doliis, contuſus pedibus & in maſſas redactus; uti diximus ſuprà de *Connaro*: de *Loto Italica*, de *Loto Lotophagitide* ſeu *Syrtica*; *de Loto Nigra,* cujus materies ebenum imitatur, inde ejus hinc venum exponi ſolita: de *Loto* item, ſeu *Faba Græca*, propter ramorum petulantiam domibus expetitâ, aliisque hoc nomine venientibus (*λωτοὶ* enim ab antiquis multæ arbores, frutices & herbæ dictæ, quæ dulces ad edendum, licèt toto genere, ut ſoloque coloque, diſtantes) accuratè agit. Addam pauca de *Loto*, flore verno coronario, adeò celebri, ut inter flores, quos Homerus facit ſubnaſcentes voluptati Deorum *Il.ξ* is primus recenſeatur, principemque locum obtineat inter eas herbas, quas Apollinis & Muſarum prata progignunt, ut ait Conſtantinus Cæſar *lib.11. cap.6.* Emicat is ex colocaſiæ ſeu fabæ Ægyptiæ ciboriis, & roſei coloris eſt, hinc *λωτὸς ῥοδίζων* dictus. Unde *τὴν πρώτην ἀμφιλύκην, colorem crepuſculi*, quo quidem nihil in Orbe pulchrius, repræſentaturi Ægyptii, *puerum ſedentem ſuper loto* pingere ſoliti ſunt, teſte Plut. *Πε. τῦ μὴ χρᾶν ἐμμ.* Atque ex hoc flore fiebant coronæ *Antinoeia*, de quibus ſuprà aliquid. Præter hunc *lotos* alius eſt cœrulei coloris (alii albi dicunt) e quo corona *lotina* propriè dicta fiebat, Oſiridi imponi ſolita, uti legas apud eundem *de Iſ. & Oſiride.* V. de utroque Car. Paſchalium *Coronarum lib 3. cap.13.* ubi inter alia, croco & hyacintho *loton* ſociari conſueviſſe, addit, & Salmaſium iterum *d. l. pag. 975. & ſeqq.* ubi præter ſuprà indigitata, de pane paſtoribus Ægyptiis ex ſemine *loti* fieri ſolito; ſicut de vino, è loto expreſſo, apud Plinium *libro 13. cap. 17. cit.* quædam videre eſt.

Loue, nomen illuſtris olim in Gallia Familiæ, quæ ex præcipuis Lavalleæ ſtirpis ſurculis fuit. Præter enim ramum principalem, de quo diximus ſuprà, ſurculi juxtà enati ſunt Dominorum *de Atticky, Chalouyau, Raiz, la Suſe, Pacy ſur Marne,* atque *Loue*: qui ultimus denuo plures emiſit palmites Dominorum *de S. Aubin, Botdauphin* (quibus nunc Marchionum dignitas ac titulus *de Sablé* acceſſit) *la Faigne, Tartigny, Brée*; quos omnes primogeniti Domini *de Loue*, qui etiam Vicecomites *de Broce*, Comites *de Joigny* ac *Meille* & March. *de Neelle* facti ſunt, dum ſuperfuere, anteceſſerunt. Illorum ſeriem exhibuimus jam ſuprà, in voce *Joigny*.

Loxodromia, ſcientia inveſtigandi, Geometricis rationibus, in mari, locum appulſus navium; vox Græcæ originis eſt, ex *λοξὸς, obliquus.* & *δρόμος, curſus*, V. de illa Guilletum, ut & Furnerium *Tabb. Hydrograph.*

L U.

LV. in notis antiquis, *quinquaginta quinq;*: I. V. *lex vetus*: L. VAL. *Lucius Valerius* &c. LUD. AP. *Ludi Apollinares*: LUD. SEC. *ludi ſeculares*: L.X. *ſexaginta* &c. denotat. Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Lua, adde: Ejus meminit A. Gellius *libro 13. capite 22.* cùm ait in libris Sacerdotum Pop. Rom. ſcriptum eſſe, *Luam Saturni, Salaciam Neptuni* &c. Sic libri vetuſtiſſimi. In MS. quodam eſt *Lacam*, unde vett. Edd. omnes habent, *Laciam*, & ſic ſcribi debere ſuſpicatur Turnebus, à Latio, quòd à latebra & fuga Saturni nomen habuerit; ut eo nomine intelligatur Latii Dea, quæ eadem cum Ope; quamvis alii ſint, qui velint *Laciam* Saturni uxorem, fuiſſe ab illiciendo nomen conſequutam. Rectiùs tamen idem Vir eruditus *Luam* hîc legi vult & Saturni vel uxorem vel filiam intelligi. Sane *Luam matrem*, Deam quæ *luebat*, hoc eſt, *purgabat*, à Romanis cultam fuiſſe, ex Veterum monumentis conſtat: Unde & ei, ad luſtrandam expiandamque hominum cædem ac ſtragem, hoſtium arma ſpoliaque incendi ſolita fuiſſe, legimus apud Livium *libro 8.* cùm ait: *Armorum magna vis tum inter caſa corpora hoſtium, tum in caſtris inventa eſt. Ea Luæ matri dare ſe Conſul dixit.* Et *lib. 45.* de Paulo Coſ. poſt Macedoniam ſubactam: *Edito ludicro omnis generis clypeisq; aereis in naves impoſitis, cætera omnis generis arma circumdata in ingentem acervum, precatus Martem Minervamq;* Luamque matrem *& cæteros Deos, quibus ſpolia hoſtium dicare jus fasq; eſt, ipſe Imperator face ſubditâ ſuccendit: deinde circumſtantes Tribuni militum pro ſe quisq; ignes conjecerunt.* Forſan *Mater* toties dicta eſt, quia Saturni uxor, unde & *Deorum mater*, quæ aliàs *Cybele*, & *Magna Deûm mater* appellata. V. *Notas in locum Gellii præfatum.*

Lucanicus, cognom. quod à *Lucanis* victis ſe non aſpernaturum ajebat Antoninus Caracallus, apud Ælian. Spartianum, *Et quum Germanos ſubegiſſet, Germanicum ſe appellavit: vel joco vel seriò, ut erat ſtultus ac demens, aſſerens; ſi Lucanos viciſſet,* Lucanicum *ſe appellandum.* Indigitare nempe voluit, nullum adeò *βλάσφημον* aut ridiculum populi nomen poſſe inveniri, ut cognomen ab eo ductum velit refugere, ſi eum populum viciſſet. Quid a. inſit ridiculi in hoc cognomine, obſcurum non eſt: nam inter edulia genus quoddam fuit inteſtini farti, quod *lucanicam* vocabant: à qua Romanos, homines ventri ac abdomini

natos

natos *Lucanicos* vocitare conſueviſſe, auctor eſt Amm. Marcellinus *libro* 28. quaſi Græce dicas Α᾽λλοτιοφάγυς, vel Α᾽λλοτριόλας: cujus nominis vilitatem & dedecus norunt, qui Attici Comici *Equites* legerunt. Quanto ſapientior Aurelianus, qui, victâ Carporum gente, *Carpici* cognomen à Senatu ſibi delatum rejecit, ob vicinatum vocabuli *carpiſculus*, quo calceorum genus quoddam illa ætas nominabat, Caſaubonus *ad l.* Cœterùm de farciminis hoc genere, in *Lucania* primum facto, unde nomen, V. Jo. Meurſium *ad Arnobium lib.* 3. *cap.* 12. ut & eadem re Phaliſcorum, qui *ventres porcinos* dictos paraverunt, Lud. Nonnum *Diæteticôn lib.* 2. *c.* 14. Raderum *ad Martiale l.* 4. *Epigramm.* 45. *verſum*,

Et Lucanica *ventre cum Faliſco*:

C. Barthium *Animadverſ. ad Statii l.* 4. *Sylv.* 9. *v.* 35.

Non Lucanica, *non graves Phaliſci*,

quorum uterque de muneribus ibi Saturnalitiis agit; Alios: nec non hîc ubi de *Iſicio*, item in voce *Phyſcon*. Addam ſaltem, uti hodie ad braſſicam apponitur, ſic olim oras patinæ habentis pultem ex tritico circumdediſſe hoc fartum, ex eodem Martiali *l.* 13. *Epigr.* 35. cujus lemma, *Lucanica*,

Filia Picenæ venio Lucanica *porcæ*,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Lucanus, prænomine Claudius, vir Conſularis, Commodi juſſu occiſus, apud Lampridium *in Commodo*

Lucar, æs dictum eſt, ex locis ſive ſedibus Theatralibus Romæ olim colligi ſolitum, prius *Locar*, quod vide.

Luccejus Torquatus, Comodi juſſu interfectus, apud Lamprid.

Lucelſtenium, corrige & adde: Comitatus Auſtraſiæ eſt, ſub Principe Veldentiæ familiæ Palatinæ, olim ſub propriis Comitibus, à quibus plenè pervenit ad Palatinos; ad Rupertum verò nunquam pertinuit, qui proin non *Lucelſtenie*, ſed Veldentiæ lineæ auctor fuit, quo etiam nomine in Actis illa publicis venire ſolet. Filius ejus, ex Urſula Rhingravia, ductâ A. C. 1537. & mortuâ A. C. 1601. Georgius Johannes, cognom. *Ingenioſus*, natus A. C. 1543. ſeſſionis ac ſuffragii in Imperio jus acquiſivit, &, cum nomine *Principis Palatini Veldentiæ*, in Collegium Principum introduci meruit. Idem Comitatum *Lucelſtenium* penè integrum, cum dimidia parte communionis Guttenbergicæ & aliis quibusdam bonis in *Alſentz*, poſt exceſſum Ottonis Henrici cognom. *Magnanimi*, ultimi Electoris ex priore familia, defuncti A. C. 1553. ut portionem quadrantis totius hæreditatis ſibi debiti, ſine præjudicio juris in reliqua competentis, accepit: *Lucelſtenium* auxit, Pfaltzburgum condidit, quod tamen deinde in Lotharingi pervenit manus. Obiit A. C. 1592. Pater ex Anna, Maria Suecica, Guſtavo Rege genitâ (ductâ A. C. 1563.) præter filias duas, Urſulam Ludovici D. Wirtenbergici, & Annam Margaretam Richard Agnati, uxores, Georgii Guſtavi, Johannis Auguſti, Ludovici Philippi, & Georgii Johannis: e quibus maximus natu, genitus A. C. 1564. in diviſione, avitas ditiones & Statûs Imperii prærogativam adeptus eſt, ac Veldentiam lineam continuavit, defunctus A. C. 1634. Alter, natus A. C. 1575. Comit. *Lucelſtenium* accepit, ſed cum ex Anna Eliſabetha agnata nullis liberis ſusceptis obiiſſet, A. C. 1611. in hoc appannagio, minimum natu fratrem (tertius enim in haſtiludio Heidelbergæ perierat jam A. C. 1601.) ſucceſſorem accepit. Qui natus A. C. 1586. ex Suſanna Palatina, filium præter alios genuit Georgium Ottonem, præmortuum Tubingæ A. C. 1635. ipſe defunctus A. C. 1654. Poſt cujus obitum, Comit. *Lucelſtenius*, poſtquam ab A. C. 1592. usque ad an. modò dictum 1654. ſub proprio fuiſſet Principe, ad Leopoldum Ludovicum Principem Palatinum Veldentiæ Georgii Guſtavi præfati filium rediit, qui omnes ab Avo relictas ditiones denuo conjunxit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam. Palat.* ad A. C. 1677. & hic, in *Leopoldus Ludovicus*, item in voce *Veldentia*.

Lucemburgum, caſtrum & oppidum nobile Belgii, Ducatus cognominis caput, qui, una ex XVII. Belgii provinciis, Hiſpaniarum *Regi* ſubeſt, de quo V. *Lucilli burgus* & *Luxemburgum*. Olim ſub propriis Ducibus, quorum familiæ communem originem, cum alterâ Hannoniæ Comitum & Brabantiæ Ducum, atque ex his Landgraviorum Haſſiæ ſtirpe, attribuere ſolent Genealogi, deducentes eam à Giſelberto Comite Manſuariæ, Ermengardæ Lothario Imp. genitæ marito. Cùm enim prior ejus filius, Ragnerus, Dux Hasbaniæ, jam enumeratas ſtirpes proſeverit: alter filius Ricuinus Arduennæ Comes Ottonem, Ducem Lotharingiæ ſuperioris, reliquorum Ducum ſatorem, atque Ricuinum, genuit. Hic nepotem habuit Sigfridum, *Lucenburgi* ſeu *Lucemburgi*, quod permutatione à S. Maximini Abbate nactus erat, Comitem, cui liberos dant, præter Cunigundam Auguſtam, & alios plures, præcipuè Henricum Ducem Bavariæ & Comitem Palatinum Rheni, quæ utraque dignitas aliquandiù penès poſteros fuit atque Fridericum *Lucenburgicum*. Inter hujus etiam plures numero filios fuerunt Giſelbertus *Lucenburgiorum* (quorum ad Namurcenſes devenit hæreditas) ac aliquorum Salmenſium auctor & Theodoricus, Limburgi Dominus, à quo deinceps ordine generationis Comites & Duces Limburgenſes deſcenderunt. Demum Valeramus II. Dux Limburgicus, per duos filios, Valeramum quidem III. Limburgenſes propagavit; ſed per Henricum Blondellum *Lucenburgium*, matris Namurcenſis jure, Comitem, iſtam *Lucenburgiam* novam ſtirpem orſus eſt. Huic cùm iterum duo eſſent filii, alter Henricus II. pater Henrici VII. Imp. plures Auguſtos, Reges Bohemiæ, & Hungariæ, Marchiones Moraviæ & Luſatiæ, Duces *Lucenburgenſes*, in poſteritate ſua numerat; alter Valeramus, Dominus *de Liney* fuit, plurium linearum conditor: quarum præcipua diviſio tum facta eſt, cùm Petrus *Lucenburgius* Com. *de Converſan*, *de Brienne*, & *de S. Paul*, tres præcipuè filios habuiſſet, Ludovicum, Theobaldum & Jacobum. Ex his enim ille Comes *de S. Paul* & Conneſtabilis Franciæ, denuo numeroſæ familiæ pater, ex filio Petro avus fuit Mariæ, quæ Comitatus *de Soiſſons*, *S. Paul*, *Marle* aliaque Borbonio marito attulit; ex alio filio Antonio Com. *de Roucy* & *de Brienne*, poſteritas maſcula in plures gradus duravit, & demum in Henrico Duce *de Lucenburg*, & *de Piney*, Principe *de Tingry*, finita eſt A. C. 1616. de cujus filiabus V. paulò *infrà*. Ille, Dominus *de Fiennes*, præter reliquos Fiennenſes (quorum hæredes fuere Egmondani) Vicecomites *de Martigue* dedit, in quibus ultimus Sebaſtianus, Dux Penthevriæ, deceſſit A. C. 1569. relictâ filiâ Annâ, quæ in Lotharingicam domum elocata eſt. Hic (Jacobus) Dominorum *de Richebourg*, Vicecomitum *de Launoy* & Comitum *de Canthecſar* auctor fuit. Ad filias Henrici Ducis *Lucenburgici*, 1616. extincti ut redeam, illarum progenitores ſic habent: Antonius *de Lucenburg* Com. *de Roucy*, *Brienne* & *Ligny*, ex Franciſca Croÿ (fil. Caroli Princ. Cimacenſis) genuit Carolum *de Lucenb.* Com. *de Brienne*, qui extinctus A. C. 1530. ex Carola *d'Eſtouteville*, pater fuit Antonii II. *de Lucenb.* Com. *de Brienne*, defuncti A. C. 1557. Hoc, & Margaritâ de Sabaudia (fil. Renati de Sabaudia Com. *de Villars*) genitus eſt Franciſcus Dux *Lucenburgicus* & Pinæus, qui obiit A. C. 1613. relicto, ex Diana Lotharingica (fil. Claudii Lotharing. Duc. Aumalæ) filio Henrico Duce *de Lucenburg* & *Piney*, ultimo maſculorum domus ſuæ. Ille n. mortuus A. C. 1616. ex Magdalena Montmorencia (fil. Guilielmi *de Montmorency* Com. *de Thoré*) non niſi duas filias reliquit, Carolam Margaretam, uxorem Leonis Albertani primò; exin Henrici *de Clermont* Com. *de Tonnerre*, ac Lætitiam Henrico *de Levis* Dn. *de Ventadour* nuptam, Domus *Lucenburgicæ* hæredes. Martigui rami probatio hæc eſt: Guido *de Luxembourg* ſeu *Lucenburg*, Com. *de Ligny* Dn. *Beauv.* defunctus A. C. 1371. ex Mathilde (fil. Johannis Caſtellionæi Com. *de S. Paul* uxored.) genuit Joannem *de Luxenb.* Com. *de Ligny*, maritum Margaretæ Dn. *d'Enghien* Com. *de Brienne* & *Converſan*, atque ex ea patrem Johannis *de Luxenb.* Com. *de Ligny*, *Converſan*, & *S. Paul*: quo (obiit autem is A. C. 1433.) & Margaretâ *de Baux* ſeu *de Balzo* (fil. Franciſci *de Baux* Duc. Andriæ) natus Theobaldus *de Luxenb.* Dn. *de Fiennes*, & *Armentieres*, ex Philippina *de Melun*, Dn. *de Sotteghem*, (fil. Johannis *de Melun* Vicecom. *de Gand*, Bar. *d'Anjou*) ſuſcepit Franciſcum I. *de Luxenb.* Vicecom. *de Martigues*, patrem ex Luiſa Sabauda Marchion. *de Baugés* (fil. Jani de Sabaudia Com. Genevæ) extinctâ A. C. 1530. Franciſci II. Vicec. Martigii, & Gabrielis Equit. Melitenſis, quorum is uxore ductâ Carolâ Britannicâ Com. *de Penthievre*, Carolum genuit & Sebaſtianum Duc. Penthevriæ, cujus, lineæ ſuæ ultimi, filia Maria al. Anna domui Lotharingicæ bona intulit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. p.* 92. & *Part. III. p.* 24. Nec omittendum, de præfata Margareta Carola Duc. *de Luxembourg* & *Piney*, ſecundis nuptiis junctam Carolo Henrico Com. *de Clermont*, & *de Tallard*, atque inde Duci Lucenburg. Pineji & Tingrii, matrem fuiſſe Magdalenæ Bonæ Thereſiæ, cujus maritus Franciſcus Henricus Montmorantius Com. *de Bouteville*, & ab ipſâ Dux *Pineij* & *Lucenburgi*, exercitus Gallici in Belgio multis annis ſummus Dux fuit, *Mareſcalli Franciæ* dignitate haud pridem à Rege honoratus. Idem *Part. III. pag.* 81. V. quoque ſuprà, ubi de *Claremontanis*.

Lucerna, aliàs *Lychnus*, *Laterna*, *Lampas*, *Candela*, *Stilba* &c. Gr. Φῶς, λύχν@, λαμπτὴρ, λαμπὰς, λυχνοῦχ@ &c. quæ tamen accuratiùs penſiculata, non leve diſcrimen admittunt. Et quidem *Laterna* propriè vas eſt, intra quod lux veluti latet, clauſa ſeu laminâ corneâ, ſeu tenui pelle, ſeu telâ lineâ, ſeu chartâ: *Lucerna* verò vas appellatur, in quo ſine tegmine velamentove lux immediatè viſitur effulgere, deque ſe lumen effundere protinus in circumfluum aërem. Utriusque genus Λαμπτὴρ eſt, quam vocem modò de *Laterna*, modò de *Lucerna* uſurpatam reperies. *Lampades* porrò & piceæ *Tedæ* Luciferorum ſunt, ſeu Lampadophorotum, de quibus ſuprà. *Obeliſcolychnium*, militare inſtrumentum eſt, memoratum Theopompo Comico *in Pace*: Quæ ex cera, aut ſevo, propriè *Candelæ* vocantur: *Stilba*, ſpecies Lucernæ eſt, quæ ſupra candelabrum poni ſolet, ut ex Phœniſſis Ariſtophanis Jul. Pollux *lib.* 10. declarat: qualibus *ex orichalco Studioſos literarum uti ſolere*, ait Gyraldus *Syntagm.* 9. Ita Licetus. Caſaubonus de ea re ſic, *ad Suetonii Cæſarem cap.* 37. *Olim candelis ſebaceis ſoli pauperes utebantur: reliqui facibus vel* lucernis: *has Græci* λύχνυς *vocant*: λυχνοῦχ@ *autem inſtrumentum eſt, cui lucerna aptatur — pro quo milites Græci ferebant obeliſcolychnium* &c. Et quidem uſum *Lucernæ* primi omnium inveniſſe Ægyptii leguntur, Polyd. Virgilius *lib.* 2. *cap.* 19. *de Invent. rer.* ex Clemente Alexandrino *lib.* 1. *Strom.* & Euſebio Pamphilo *de Præpar. Evang. lib.* 10. *c.* 2. Quod indigitaturus Cæſar Adrianus in nummo ſuo aſpidem (Ægypti ſymbolum, Pharus enim Alexandriæ earum admodum ferax eſt) poſuit cum *Lucerna* in capite. Hinc apud unos Ægyptios *feſtum Lucernarum* inſtitutum eſt, totâ regione celeberrimum, de quo Vid. Herod. *in Euterp. c.* 62. ubi tamen veram feſti rationem muſſat, quæ fuit, quòd nocte illâ, *quâ Deus omne primogenitum in Ægypto percuſſit*, *Ex. c.* 12. *v.* 29. & *ſeqq.* cuncti Ægyptii *Lucernas* accen-

deruut, ſurgentes ad lugendum mortuos ſuos primogenitos & ad urgendos Hebræos, ut exirent: in cujus rei gratiam, ne pejorem plagam aliquando paterentur, feſtum id *Aſcenſionis Lucernarum* in tota Ægypto celebrandum ſtatuerunt. Et antiquitus quidem, ipſi Principes *Lucernarum* elegantiam non dedignati, & Reges quoque in earum fabrica occupari gaviſi ſunt. Plutarchi enim relatu *in Demetrio*, Macedonum Rex Æropus, *ubi vacabat, ſubtiles menſulas & Lucernulas, fabricando tempus traducebat*. Suntq; hæ, quæ manibus Regum fabricabantur, & artificio pulchræ, & perantiquæ, ut puta ſebaceis ac cereis candelis, quarum auctor ignoratur, Polyd. Virgilio *de Inv. rer. lib. 3. cap. ult.* vetuſtiores, ac oleariæ; poſt has enim demum ex ſevo & cera candelæ, quarum uſus tamen etiam perantiquus eſt, confici cœpere. Materia argilla, vitrum, metalla omnis generis: Figura non minus varia. Namq; illarum aliquæ viſuntur ſphæricæ, oblongæ aliquæ, quædam triangulares, nonnullæ quadrangulum referunt, & ad arbitrium Auctoris aliæ alias formas repræſentant. Præterea earum multæ unicum ellychnium habuerunt, aliæ duo, nonnullæ plura. Variæ quoque ab Artifice imagines iis inſculptæ deprehenduntur: ut & nomina inſcripta tum eorum, in quorum honorem ac uſum factæ erant, tum Artificum, qui hoc modo Famæ ſuæ litare non omiſerunt. Perpetuæ inprimis *Lucernæ*, quarum veritatem fuſè probat Licetus, & de quibus aliquid infrà, celebres fuerunt. Has fortuito experimento, fortè circa Æneæ ævum, inventas credunt Eruditi, an ab iisdem Ægyptiis, apud quos cùm Philoſophia & omnis diſciplina floruerit olim; probabile facis eſt, parandæ illos *Lucernæ* perennis artem habuiſſe, communicaſſeque cum Principibus aliarum gentium. Conſtitit autem illa in cognitione materiæ, inflammabilis ab igne; quæ duplici ſubſtantiæ innitebatur, ellychnio ſc. ac liquori, quorum alterum absque altero eſſe poterat, & proin duûm generum *Lucernæ* hæ fuere. Namque caphura, naphtha, olea lateritia & hujusmodi alia pleraque in oleorum ac bituminum cenſu, ſola ignem absque ellychnii ullius ope rapiunt, raptumque pertinaciter retinent: Contra ex amianto, asbeſto charyſtiove lapide, ex villis Salamandræ; ex alumine Scariolæ, ex Magneſia aliisque multis, parari olim potuit ellychnium diutiſſimè flammæ in *Lucerna* ſuſtinendæ aptum, V. ſupra in voce *Linum*. Illas verò non uno in loco poſuere antiqui: Namque ardebant in Templis, intra muros ante Numinis imaginem occultæ, ſub terra & ad aram & intra ſepulchrum: Inprimis in his, juxta cinerum ollas ac defunctorum oſſa, quod in Animæ immortalitatis ſignum, quam ignea repræſentari ſpecie notum, factum eſſe videtur. Unde Foxius, *Ægyptii*, inquit, *vitam* Lucernâ *ſignificantes, occaſionem veteribus dedere, ponendi* Lucernas *perpetuas in ſepulchris, ibi, cum cadaveribus, Animas immortales morari ſemper innuentes.* Addi poteſt, factum id in ſignum nobilitatis familiæ, in talium enim ſolùm tumulis *Lucernæ* ardentes vel etiam extinctæ comperiuntur. Sed de his plura V. apud Fortunium Licetum *Opere inſigni de reconditis antiquorum Lucernis.* Ut de communium *Lucernarum* uſu pauca addam, eæ domi forisque adhibebantur, ut videbimus infrà, ubi de *Lychnuchis* Veterum. Et pernoctes ſtudiis Eruditorum inſerviebant, unde horum Præſes Minerva *Lucernarum modulatrix* Arnobio dicta *lib. 4.* *Numquid aliquando à nobis conſcriptum eſt, Minervam luminis Miniſtram & Lucernarum Modulatricem*: alludenti ad Homeri figmentum, qui prælucentem inducit Ulyſſi Minervam. Et Petronius, ubi cujusque Dæmonis Gentilibus culti officium, ut perideat, proponit *in Epigrammate*, cujus fragmenta Gnomologus aliquis conſervavit, *lucernas* Palladis proprias facit;

——— Natat obrutus omni
Neptunus demerſus aquâ; Pallasq; lucernas
Vindicat ———

Sed & *Lucerna Conjugalis*, quam pronuba, acceptâ unâ ex facibus illis quinque, Sponſæ præferri ſolitis, in thalamo accendebat, facibus ilico extinctis, totam ardebat noctem, Jul. C. Scaliger *Poëtic. l. 3. c. 101.* Imò ſoliti Veteres communiter pernoctibus lucernis uti, ut diſcimus ex Martiali *l. 14. Epigr. 39.* cujus lemma; *Lucerna Cubicularia*,

Dulcis conſcia lectuli lucerna,
Quidquid vis facias licet, tacebo.

Unde teſtimonium à *lucerna*, contra Megapenthem, exigi videmus apud Lucianum Κατάπλ. Nec omittendum, *lucernas* à Græcis accepiſſe frugales Romanos, longè poſt candelarum uſum, uti indigitat idem *Epigr. 43* cujus lemma, *Candelabrum Corinthium*,

Nomina candelæ nobis antiqua dederunt:
Non norat parcos uncta Lucerna *patres* &c.

De uſu *Lucernarum* in Sacris V. Teſt. alibi, aliquid infrà in voce *Lychnuchus.* In *Eccleſia Rom.* *Lucernæ*, inter miniſteria ſacra, occurrunt in variis *Chartis*, apud Car. du Freſne, *in Gloſſar.* Hinc *Lucernales Pſalmi*, in eadem Communione Rom. Veſperæ dicuntur, Macro: item *Hora Lucernaria*, Flodoardo *in Hiſtor. Rem. lib. 4. cap. 43.* & *Lucernaria* ſimpliciter, in *Regulis* Monaſticis; *Lucernarium* quoque, Balſamoni *in can. 91. Synodi VI.* λυχνικὸν Palladio *in Hiſtoria Lauſiaca cap. 38.* λυχναψία, *Lucernarum accenſio*, in *Gloſſis* Gr. Lat. &c. Ita autem Officium hoc veſpertinarum precum appellatur, quòd veſpere occaſo Sole, cùm *Lucernæ* accenduntur, peragi ſoleat. Hinc & Prudentius, cùm Hymnos pro ſingulis horis Canonicis compoſuiſſet, quintum Veſperarum *ad accenſionem Lucernæ* nominavit. In Ritu Ambroſiano non ipſæ Veſperæ, ſed Reſponſorium, quod canitur ad Veſperas, *Lucernarium* appellari, adnotat Dominicus Macer in hac voce, V. quoque illum in voce *Lucernarium*. In Eccleſia Græca ſeptem ponit εὐχὰς τοῦ λυχνικοῦ, *preces lucernarii*, Euchologium *p. 10. & ſeqq.* apud Suicerum *Theſ. Eccleſ.* voce Λυχνικόν. qui & duplicis Ἑσπερινοῦ, *Veſpertini hymni, parvi* viz. qui ante occaſum Solis, & *magni*, qui paulo poſt occaſum, in eadem Eccleſia, & quidem extra Templum apud Armenos, peragi conſueverit; meminit voce Ἑσπερινός. Apud Gentiles *Lucerna trigona*, Diis Manibus; *tetragona*, 4. Elementorum Genus: *heptamyxa*, 7. Planetis; *duodecim lychnis inſtructa*, XII. Zodiaci ſignorum Geniis; 365. lychnis ardentes, Soli &c. fuere olim ab horum cultoribus ſuperſtitioſis accenſæ. Sic de Tarentinis Athenæus refert; eorum Curiam tot lychnis ardentibus, quot in anno dies ſunt, inſtrui fuiſſe ſolitam, *lib. 15.* V. Athan. Kircherum *in Oedipo.* In ejusdem Muſæo aſſervatur *Lucerna Magica*; inſtrumentum ſc. quo, ope unius aut plurium lentium cryſtallinarum ſuperficies, quibuscunque tandem, diaphanis tamen coloribus, figuris aut imaginibus imbuuntur; quæ tubo Opticæ lentis prius probè inſtructo, lumine *Lucernæ* accenſæ, intra obſcuri cubiculi candidum parietem aut expanſum linteum, ita ad vivum unà cum coloribus projiciuntur, ut omnes ſpectatores in admirationem rapiantur. Cujus inventi gloriam Athan. Kirchero deberi, docet Georgius de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo p. 40.* V. quoque Kircheri ipſius *Artem Magnam Lucis & Umbræ, edit. ult. fol. 768.* Item *Lucerna Mirifica*, inſtrumentum ſc. quo lucis radius adeò intenditur, ut non in tenebris ſolùm, verùm etiam in meridiana luce, eousque lumen evibret, radios ſuos ſpargendo, ut præ ſplendoris exuberantia, vix liceat inoffenſo oculo ejus fulgorem intueri. Quod artificium provenit ex ſegmento cryſtallini globi, cui retropoſitum lumen, & lucernarum more ex omni alia parte opacatum, tantum luminis fundit, ut Solem orientem credere poſſis atque adeo ad 200. pedes in tenebris minuto quamvis charactere ſcripta, legere, V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Muſæo p. cit.* &c. Sed & *Lucerna* piſcis nomen, inter volatiles piſces, a Plinio *lib. 9. cap. 29.* relati, Rondeletio eundem cum hirundine & Salviano, cum milvo, facientibus. Nempe oculos habet rubeſcentes; linguam item, palatum, aliaque interioris oris ita rubra, ut landacham quoque vel cinnabarim vincant: quibus ſic partibus *lucet*; quaſi ore teneat prunas. Sed & oculi eo conferunt, quos itidem rubeſcentes habet. Quosdam ſane piſces oculis noctu lucem jaculari, teſtis idem Plin. *lib. 11. cap. 37.* V. Voſſium *de Idolol. lib. 4. cap. 48.* ubi de avibus noctu *lucentibus*, ſupra, aliquid voce *Bohemica.*

Lucernarum perennium, hic ſenis notarum, ſeries, ex Liceto.

Antiochiæ, quæ poſtmodum *Edeſſa* dicta eſt, imperante Juſtiniano, *Lucernam* repertam eſſe, quæ ſtatim à Chriſto paſſo ſupra portam quandam abdita, 500. annorum decurſu inextincta arſerit; & e qua oleum in ignem proximum injectum Coſrois Perſarum R. copias ad unum omnes conſumſerit, memorat ex Cedreno, Franc. Citeſius Pictavienſis *in lib. cui tit. Abſtinens Conſolentanea*, apud Licetum *lib. 1. cap. 7.*

Ateſte, circa A. C. 1500. reperta eſt urna fictilis, & in ea altera urnula, in qua erat *Lucerna* adhuc ardens, inter duas ampullas, quarum una erat aurea, altera argentea, puriſſimo quodam liquore plenas. V. infrà in *Maximi Olybii Lucerna*, & Licetum *lib. 1. cap. 9.*

Bononiæ, non ita multis ab hinc annis *Lucernas*, in antiquiſſimis ſepulchris, ardentes repertas fuiſſe, idem teſtatur *ejusdem libri cap. 18.* ubi earum pulcherrimas aliquot imagines ex Muſæo Ulyſſis Aldrovandi ſe habere narrat.

Callimachus *Lucernam*, in honorem Minervæ, fabricaſſe, in quam oleum infuſum non conſumtum fuerit, niſi exacto demum anno, eo quòd illi funiculus ex lino Carpaſio loco ellychnii eſſet, legitur apud Pauſaniam *in Atticis.* V. Licetum *cap. 4.*

Catoni M. ætate Romæ, in ſepulchro cujusdam hominis Ethnici, candela ardens inventa eſt; quæ nec aquâ nec vento potuit extingui: donec lychno perterebrato liquor egreſſus illam deſtituit, Alph. Toſtatus ex Helinando Chronographo, & Joh. Ægidio Zamarenſi, apud Licetum *l. 6. c. 46.*

Caſſiodorus, paraviſſe ſe nocturnis vigiliis mechanicas *Lucernas*; conſervatrices illuminantium flammarum, ipſas ſibi nutrientes incendium; quæ humano miniſterio ceſſante, prolixè cuſtodierint ubertimi luminis abundantiſſimam claritatem: ubi olei pinguedo non defecerit, quamvis flammis ardentibus jugiter torreretur, refert *l. de Inſtitutione divin. Scripturar. cap. 30.* apud Licetum *l. 6. cap. 47.*

Delphica *Lucerna* Plut. *in Numa* memorata, ignem ſimiliter ſervavit perennem: qui ſi fortè extinctus fuerit; ut templo à Medis incenſo belloque Mithridatico atque Romanorum civili factum, non aliunde quàm ex pura Solis flamma de novo elici ſolitus eſt. Iſtiusmodi *Lucerna* & Athenis fuit, Ariſtonis tyrannide extinctâ: utrobique viduæ extra ætatem nuptiarum poſitæ ignem cuſtodientes, non novum adjiciebant fomitem, ſed ab externis ſolùm injuriis tuebantur, V. Licetum *l. 1. c. 29.*

De-

Demoſtheni quoque ſunt, qui *Lucernam* inextinguibilem eant adſcriptum, eo quòd *ipſe* apud Plut. tam nobilem ejus faciat mentionem. Verùm an illa apud Demoſthenem jugi flamma arſerit, incertum eſt. Idem *l.1.c.22.*

Edeſſæ *Lucerna* celebris, ſub Juſtiniano reperta eſt, V. ſuprà in voce *Antiochia.*

Ferentii, (5. m. paſſ. à Viterbio) ubi Suetonius Othonis Imper. progenitores natos eſſe refert, repertæ ſunt aliquot *Lucernæ*, tempore Alexandri VI. Pontif. partim in capſulis ſepultæ, partim in parietibus muro incluſæ, quæ in aëre aperto per aliquot horas ardentes perdurarunt, adeoque per multa centena & annorum millia jugiter lumen fundentes latuerunt, Hier. Ruſcellius *l. de Illuſtr. Virorum Inſignibus ſtemmatibusq;*, apud Licetum *l.1.c.8.*

Hectoris umbra, apud Virgilium *Æn.l.2.* in ſomnis Æneam alloquens, *æternum adytis efferre penetralibus ignem* dicitur; quam flammam laturus Æneas tot annis, per tot maria terrasque, ſuggerit talem fuiſſe, quæ nullo extrinſecus fomite affundendo indiguerit, Licetus *lib.1. cap.12.*

Jovis Ammonis 100 aras *vigilemq; ignem Excubias Divûm æternas*, memorat Virgilius: Sed inprimis mirabilis *Lucernæ* meminit in ejus Fano, Plutarchus *de Def. Orac.* ex relatione Cleombroti Lacedæm. qui *de Lucerna hac perpetuò ardente*, narrabat, *ex Sacerdotum ſermone percepiſſe: Quovis poſteriore anno minus olei abſumi, quàm præcedente.* Licetus *l.1. c.5.*

Luciæ Cæliæ *Lucerna* fictilis, in Gazophylacio Ulyſſis Aldrovandi aſſervata, eidem catalogo inſeritur, à Liceto *l.1.c.3.*

Merlinus, Magorum ſapientiſſimus, nobile ſibi monumentum, & in eo lampadem ad multas annorum centurias absque fomite novo jugiter ardentem condidiſſe, canitur à Lud. Areoſto, de quo V. Licetum *l. præfato c.27.*

de Minervæ *Lucerna* Athenis annum integrum ardente, V. paulo ante, ubi de *Callimacho.* In Minervæ Britannicæ æde perpetuos viguiſſe ignes, docet Jul. Solinus *capite* 24. quos *Lucernas* Lampadesve fuiſſe, ellychniis conſtantes, quorum materia concreverit in duriorem tophi ſubſtantiam, ſaxeos globulos & duritie & figurâ æmulantem, judicat Licetus *lib. 1. cap.17.*

in Munychia, parte Athenienſium urbis, ad Piræeum ſita, in ſaxo vetuſto Minervæ Poliadis templum ſurgere, in quo lucis inextinctæ lychnus fuerit, & Virginum domum à Juſtino conditam, ubi Palladium ex ebore, Phidiæ opus, refert Strabo *libro* 9. V. Licetum *libro* 1. *cap.* 31.

Mycerinum, Ægypti Regem, quem Hieron. Vecchiettus *lib. de Temporum ævo*, Salomonis ſocerum fuiſſe contendit, filiæ obitum perpetuâ *Lucerna*, bovi igneo cadaver in ſe continenti adſtante, illuſtraviſſe refert Herodotus *in Euterpe, cap.* 129. & *ſeqq.* apud Licetum *lib.1. cap.13.*

in Neſide inſ. in Neapolitano cratere ſita, circa A.C. 1550. ſepulchro marmoreo civis cujusdam Romani recluſo, phialam intus repertam eſſe, in qua *Lucerna* adhuc ardebat, ſed vaſe vitreo rupto extincta, refert Joh. Baptiſta Porta *lib.* 12. *cap. ult.* apud Licetum *lib.* 1. *cap.* 10.

Olybii ſeu Maximi Olybii *Lucerna*, juxta Ateſte reperta, V. ſuprà *Ateſte*, inprimis fuit celebris; Collocata fuit illa inter duas ampullas, quarum major hos verſus inſcriptos habebat; *Plutoni ſacrum munus ne attingite fures, Ignotum eſt vobis hoc quod in orbe latet. Namq; elementa gravi clauſit digeſta labore Vaſe ſub hoc modico Maximus Olybius. Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu, Ne tanti pretium depereat laticis* In minori hæc erant: *Abite hinc peſſimi fures; Vos quid vultis cum veſtris oculis emiſſitiis? Abite hinc veſtro cum Mercurio petaſato caduceatoq; Donum hoc maximum Maximus Olybius Plutoni ſacrum fecit.* Licetus *lib.2 cap.12.*

Pallantis, omnium celeberrima, circa A.C. 1401. non longè ab urbe Roma in ſepulcro, ſupra caput defuncti, cujus corpus procerum adeò, ut muros Urbis excederet, reperta nec flatu, nec aquâ extingui potuit: ſed in fundo perforata, efflluxo liquore admirabili, evanuit. Martinus *Chron. lib* 12. *cap* 67. Phil. Bergomenſis *in Supplem. Chron. lib.*33 Volaterranus *lib.* 33. *cap. de cœl. & terr progen.* &c. apud Licetum *lib.1. cap.11.*

Pioniæ, quæ modica Myſiæ urbs fuit, juxta Caicum fluv. quoties Pioni, uni ex Herculis poſteris, qui oppidum condidit, incolæ ſacrificarent, è ſepulchro illius fumum exhalaſſe, teſtatur Pauſanias *in Bœoticis.* Quod indicium fuiſſe *Lucernæ* ſubterraneæ, judicat Licetus *l.* 1. *cap.19.*

Piſis, aliquot annis ab incendio Templi, inter majoris aræ ruinas, inventam eſſe bitumine plenam & calentem adhuc *Lucernam*, refert Jac. Mancinus Politianus apud Licetum *l.1.c.15.*

in Prytaneo, Athenis ignem ſempiternum aſſervatum fuiſſe, à viduis, docet Plutar. *in Numa*: ubi non obſcurè innuit, eum in *Lucerna* exarſiſſe, quam ab externis injuriis, citra novi fomitis adjectionem, mulieres illæ cuſtodierint. Licetus *lib.1. cap.18.*

in Pyrethiorum, quæ ſepta ingentia erant, meditullio, ſtetiſſe aram, ubi inextinctus ſervaretur ignis, teſtis eſt Cœl. Rhodiginus *libro* 7. *capite* 29. cui aſſentitur Strabo, ubi de Cappadocia agit, *libro* 15. eum à Magis cuſtodiri docens. Hunc in materia diutiſſimè ardente conceptum fuiſſe, conjicit Licetus *lib.1. cap.20.*

Romæ, *Lucernam* è ruderibus quibusdam erutam, quam, qui effoderant, accenſam invenerint, intus habentem nonnihil bituminis cujusdam, ſe conſpexiſſe, refert Jac. Mancinus Politianus, apud Licetum *lib.1. cap.15.*

Salerni, in æde Epiſcopali, viſæ à Jac. Sirmondo *Lucernæ* ardentis, meminit Janus Gruterus *in Volum. Inſcr. antiq. pag.* 1148. *num.*17. *lib. ſæpius laudato cap.* 21.

in Tulliolæ, Ciceronis filiæ, monumento, Paulo III. Pontif. aperto, *Lucerna* ultra mille quingentos annos ardens, ab ingrediente novo aere extincta eſt. Guido Pancirolus *Rer. Mem. Deperdit. libro*, Aliique apud Licetum *lib.1. cap.2.*

in Veneris fano alicubi candelabrum, & in eo *Lucernam* ſub dio ſic ardentem, ut eam nulla tempeſtas, nullus imber extingueret, fuiſſe, memorat Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 21. *cap.6.* conjicitque Asbeſti lapidis virtute id factum eſſe, apud Licetum *lib.1. cap.6.*

Veſtalium Virginum æternum ignem, non in rogo ligneo, ſed in *Lucernis* lampadibusque perennibus exarſiſſe, contendit Licetus *lib.* 1. *cap.* 30. ex Plut. *in vita Numæ*, ubi eum cum igne ſacro & Delphis & Athenis in *Lucerna* templi ardente confert, & Ovidio, qui ignem Veſtalium Virginum *purum* vocat *flammam.*

Vives Jon. Lud. non ſolùm Pariſiis permulta ellychnia ex lino vivo, quod ignibus non abſumitur: ſed & *Lucernam* vidiſſe e ſepulchro quodam erutam, quæ per 1500. ardens annos, ut contrectari cœpta eſt, in minutiſſimum abierit pulverem, teſtatur *in Comment. ad Auguſtin. de Civ. Dei lib.*21. *cap.* 6. de qua V. Licetum *libro* 1. *cap.* 14.

Vulcano Romanos domum conſecraſſe, ædem conſtituiſſe, dicaviſſeque, & ſub ea in loco ſubterraneo lampades *Lucernasq;* multas collocaſſe oleo *vivo* nuncupato repletas: quod aliis *asbeſtinum* & *incombuſtibile* dictum, perennem flammam, in ejus ſeu ſignum ſeu honorem, accenſam cuſtodierit, teſtatur Plut. *Quæſt. Rom.* cujus rei & Statius alicubi meminit, &c. V. Licetum *libro* 1. *cap.* 26. & plura de his, *toto ejus opere.*

Luci, an per ἀντίφρασιν, quòd minimè *luceant*, cædere enim illos nefas: an potiùs, quia perpetuis ſacrificiorum ignibus *colluceant?* dicti, antiquiſſimis temporibus philoſophandi loca erant, unde Abrahamum, juxta Beerſabæ fontes *plantaſſe ſibi* Lucos *& amœna vireta*, legimus in Geneſi, & magna ingenia ac ſublimibus meditationibus intenta nemorum umbris fuiſſe delectata, teſtatur Horatius *lib.1. Carm. Ode* 1.

> —— —— *Me gelidum nemus*
> *Nympharumq; leves cum Satyris chori*
> *Secernunt populo.*

Idem *lib.2. Epiſt.2.*

> *Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit urbes.*

Unde voces *Lyceum* & *Lucum* ejusdem originis eſſe, ſtatuit Hornius, &c. Poſtea Idololatriæ ſedes eſſe cœperunt. Ita enim de ſylvis iſtiusmodi incæduis Plinius, *Hæc fuere Numinum templa:* Lucos, *& in iis ſilentia ipſa adoramus.* Quorum origo hæc fertur: Cùm excelſa inprimis loca, montes ac clivi, Idololatris aptiſſima viderentur ad ſacra ſua peragenda, illa arboribus, ornatûs gratiâ, conſerere cœperunt, unde *Lucorum* ac Sylvarum conſecratio orta, à quibus epitheta Dii traxere. Hinc Dianæ *Albunea, Arduenna, Nemorenſis*, crebra apud Auctores mentio, a *Lucis* diverſis, ubi illi ſacra ſunt facta. Imò *Luci* nomine Idolum ipſum venire, legimus 2. Reg. *cap.* 23. *verſu* 6. ubi de Joſia Rege: *Exportavit etiam* Lucum *è domo Jehovæ, quem comburens, comminuit in pulverem.* Quod ideo factum videtur Godwyno *de Ritibus Hebr. libro* 2. *capite* 4. quòd in Idolo *Luci* figura ſculpta fuerat: quemadmodum argentea ſimulacbra templi Dianæ Epheſinæ, *Templa Dianæ* appellantur, Actorum *capite* 19. *verſu* 24. Nec ſolùm extra urbes, ſed & in iis *Lucos* extitiſſe, docet Turnebus *ad librum* 2. *de Legg.* Primitus autem illi Soli conſecrati ſunt, qui eo ipſo Λύκ@- dictus eſt, quod Græci à Λύκη, i. *Lux*, derivant, Georg. Hornius *Hiſtor. Philoſ. libro* 7. *capite* 3. Tranſiit Idololatricus hic mos à Gentilibus ad Iſraelitas, inter quos Idolorum cultus ſerpere cœpit, tempore Othonielis ac Ehudis Judicum, Judic. *libro* 3. *capite* 7. *Oblitis Jehovæ Dei ſui coluerunt Bahalimos &* (Idola) *lucorum*; ſequentibusque temporibus tantopere invaluit, ut peculiare ipſis eſſet Collegium Sacerdotum, qui *Prophetæ luci*, 1. Reg. *capite* 18. *verſu* 19: & peculiaria Idola, quæ *Sculptilia locorum* dicta ſunt 2. Reg. *capite* 21. *verſu* 7. & 2. Chron *capite* 15. *verſu* 16. Quos an non ex Chriſtianis illi imitari videntur, qui Templa locaque ſacra Sanctorum Sanctarumque nominibus inſignire amant? V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. libro capiteq; ſuprà citatis.* Græcis *Lucus* Ἄλσ@- dictus eſt: ita enim Anton. Thyſius JC. *in A. Gellium libro* 1. *capite* 2. *Lucus*, inquit, *propriè ſylva erat, quòd luminibus religionis causâ luceret*, *Iſidor. libro* 14. *ſicut Græcorum* Ἄλσ@-, *quòd aquis irriguum erat, uti Homeri interpres teſtatur*, V. quoque infrà in voce *Lucus.*

Lyciana, vocatur S. Scripturæ tranſlatio, à *Luciano*, quem pro

Martyre Ariani habebant, compoſita, quâ omnes Orientales uſos eſſe, ita ut Græcis tanquam vulgatior haberetur, præcipuè in regionibus à Byzantio Antiochiam usque, docet Hieronymus *Epiſt.* 107. *ad Chromatium* Ejuſdem diſcipuli ſe mutuò vocabant Συλλουκιανισταί; *Collucianiſtas*, uti de Ario, Euſebium compellante legimus apud Philoſtorgium *Hiſtor. Eccleſ. libro* 2. *num.* 3. & ab eodem auctore *num.*16 in tres ordines dividuntur, eorum, qui illibatam ſervarint pietatem; eorum, qui ad Synodum quidem Nicænam abrepti, reverſi verò ſint ad frugem; & eorum, qui novarum opinionum fuerint auctores. Et quidem ex iis Marinum & Theognin docuiſſe, *Deum, antequam filium generaret, Patrem fuiſſe*, addit ibid. V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccleſ.* voce Ἀπὸ γέννα-κτος, item Λουκιανισταί, & ſuprà ubi de *Chriſtomachis*, nec non ubi *de Luciano Presb.*

Lucifer, ſtella, adde: Hinc Dux & Imperator aſtrorum Poëtis. Unde Ovidius *Metamorph. l.* 2.

— *Diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit*
Lucifer. *& cœli ſtatione noviſſimus exit.*

Quæ notiſſima. Illud non protritum huic aſtro incubuiſſe ab iiſdem, curam Solaris currus equorumque, Horis ab aliis datam. Nonnus *initio l.* 12. *Dionyſ.*

— πυρ[illegible] δ' ἐλατῆρ[illegible]
Φωσφόρ[illegible] αἰγλήεις [illegible] ἐγγύθι δίφρου
Θῆκε [illegible]
Γείτον[illegible] Ὠκεανοῖο [illegible]
Μυδαλέοι [illegible]

Idem autem cum Heſpero ſeu Veſpero id aſtrum eſſe, primus traditur obſervaſſe Pythagoras. De qua re pulchrè Lutatius ad *Statium Theb. lib.* 6. *verſ.* 239. *Lucifer & manè oritur & veſpere. ſed equo mutato: quam rem ſciunt ſidera. quòd unum aſtrum ſit — Poëtæ autem quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos ſingulos ſideribus.* Et quidem *de equo Luciferi* V. Hier. Aleandrum *Commentar. ad Tabulam Solis pag.* 82. & 89 nec non Janum Dulam fil. *ad Tibullum cap.* 3. Moneo hic ſaltem, equum illum *Cyllarum* nonnullis, aliis *Æthonem* dici. Ita enim vetus Schol. *ad Statium d. l. verſ.* 241. *Veneris ſtella peculiaris eſt* Lucifer, *qui dum manè oritur, ſic appellatur & eſt Phoſphorus & Heſperus, denominatus ſic à Rege Heſperia, i. Hiſpania, qui erat Magus & Aſtrologus — Idem dicitur Adonis fuiſſe in cujus memoriam aſcribitur Veneri. Eundem & Caſtorem dicebant, & equum illi aſcribebant Cyllarum, quem alii Æthonem appellaverunt* Ubi quod de *Caſtore* habet, confirmatur ex Fulgentio, quem *Caſtoras fratres* (hoc eſt, Caſtorem & Pollucem, qui fraternæ charitatis hoc munus à fabulatoribus habent, ne ambo ſimul vel apud Superos, vel apud Inferos ſint) pro *Lucifero* & *Noctifero* dicere, docet *ad Claudian. IV. Conſul Honorii* Caſp. Barthius. Uti verò Caſtor hic contra vulgatas fabulas *Lucifer*, ſic Mercurius apud Nonnum *l* 6. quem hoc nomine inceſſit Petrus Cunæus, *non ſatis Poëticè, cur enim tanto fabulatori non & tale quid liceat?* uti ait Barthius idem *Animadverſion ad Papin. Statium l.* 4. *Sylv.* 6. *v.* 15. &c. Plura hanc in rem, imprimis de aſtri hujus cultu, V. hîc paſſim, ubi de *Diis, Heſpero*, alibi.

Lucifugæ Scripturarum memorati Tertulliano *l. de Reſurr. Carnis, Age jam quod ad Theſſalonicenſes & ipſius Solis radio ſcriptum ita claret, qualiter accipient* Lucifugæ *iſti* Scripturarum: ſunt, qui, Scripturam Sacram obſcuritatis accuſantes, ad Traditiones non ſcriptas confugiebant, contra quos V. inſignem locum Hieronymi *Tom. VIII. in Pſalm.* 86.

Lucilius, Italus, adde: V. de eo Grammondum *Hiſtor. Gall. lib.* 3. & infrà aliquid voce *Palea*.

Lucilla, mater Marci Antonini Imp. cujus meminit Jul. Capitolinus in *Vita* hujus.

Lucina, adde: Hanc familiaris viguit advocandi mos, parturientium Deam, quæ *Ilithya* Græcis & *Zygia*, Latinis quoque *Opigena* dicta eſt. Huic vota ipſæ nuncupabant puerperæ, quem morem eleganter exprimit Propertius *l* 2. *Eleg.* 2.

Idem ego cùm Cinara traheret Lucina *dolores,*
Et facerent uteri pondera lenta moram.
Junoni votum facile impenetrabile, dixi,
Illa parit.

& eſt ejus memoria in Inſcriptionibus quoque ſervata. Sic apud Gruterum *p.* 41. *Dianæ. Lucinæ. invictæ. Cn Pompejus. Cn. Lib. Barbus. Procurat. Tibicin. Rom voto. ſuſcepto. L. M.* Eidem haſtas conſecrabant publico vaccas nomine immolaturæ; Unde ſæpiſſimè in nummis ſtatua ejus haſtæ ſubnixa cernitur, ipſaque *Juno Quiris* paſſim appellatur: & ne quid deeſſet, nummis cuſis monumenta ei erigebant. Cultus ad Romanos tranſiit à Græcis, quibus Diana *Lucina* & *Lucifera* erat, teſte Cic. *de Nat. Deor. l.* 2. ubi Διχτυννα & Λοχεία Orpheo *in Hymno*, & in Inſcr. Gruteriana *pag.* 1011. *Dianai. Loch. S. P. C D S Ginecein. P. F Rufa. Pomponia*, quæ eadem cum Luna, Levana לונת ex Hebræorum origine, cuncta ad partum, tanquam noctis Præſes & fœmineum ſidus conferens. V. Thom. Bartholinum *lib. de Puerperio Veterum*. Coronamentum hujus Dęmonis quod attinet, dictamno, herbâ odoratâ, πρὸς τοὺς τόκους τῶν γυναικῶν, *ad partus facilitatem*, prodeſſe creditâ Antiquitas eam coronavit, uti diſcimus ex Euphorione, cùm de Lucina canit,

Στεψαμένη θαλεροῖσι [illegible].

V. Car. Paſchalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 2. Simulachrum ejus ex marmore, aſſervari in Muſæo Kircheriano, refert in *Deſcript.* ejus Georg. de Sepibus *pag.* 8.

Lucio, vulgo *Luçon*, vetus Galliæ cœnobium, in Pictavis: ubi & Malliacum Inſula. Utriusque meminit Notitia Epiſcopatuum Galliæ, ſcripta paulo poſt annum C. 1322. quæ in provincia Aquitania ſecunda ſive Burdigalenſi quarta novos Epiſcopatus ponit, Sarlatenſem, Malleacenſem, *Lucionenſem* & in Vaſconia Condomienſem. Hadr. Valeſius, in voce *Malliacum*, V. quoque *Luciona*.

Lucius, piſcis fluviatilis nomen; de quo Auſonius in *Moſella*,

Lucius obſcurus algâ cœnoq; lacunas
Obſidet. Hic nullos, menſarum lectus in uſus
Fervet fumoſis olido nidore popinis.

Hodieque nullo apud Italos loco, teſte Paulo Jovio *de Piſcibus Rom. c.* 37. at Belgis Germaniſque in pretio, apud quos melioris ſaporis eſt, quod & aliis piſcibus contingit, ut pro locis varient. Abunde nutrit, ſed difficiliùs concoquitur, ut qui carne non ſit tenerâ ac friabili. Cæterùm multi ævi. Narrat enim Conradus Celtes, primus Germaniæ Poëta Laur. Maximiliano Cæſari, in ſtagno circa *Hailprun*, captum eſſe *lucium* piſcem, cum annulo ex ære Cyprio in branchiis ſub cute, parte ſui ſplendente, A. C. 1497. inſcriptum a. fuiſſe annulo: Εἰμὶ ἐκεῖν[illegible] ἰχθὺς ταύτῃ λίμνῃ [illegible] [illegible] διὰ τῶν χειρῶν Φεδερίκου β. [illegible] ἐν τῇ Ε. ἡμέρᾳ τοῦ Ὀκτωβρίου, α'λ'. *Sum piſcis ille primus omnium huic ſtagno impoſitus manibus Imperatoris Frederici II. die V. Octobris*, cIↃ. CC. XXX. apud Voſſium *de Idolol l* 4 *c.* 3. V. quoque *c.* 8. ubi *de guloſitate, cap.* 16. ubi *de ejus cum tinca amicitia*, alibique.

Viri Principes clariq;.

Lucius Aurelius Verus Commodus, frater Antonini Philoſophi, poſt exceſſum Pii, ab hoc ſic appellatus, & in conſortium Imperii receptus eſt: *tunc primùm Romanum Imperium duos Auguſtos habere cœpit*, Capitolinus *in Marco*. Primò namque *Lucius Commodus* dictus, dein *Veri* nomen, quum adoptaretur à Marco & particeps Imperii fieret, demum accepit. V. Salmaſium *Not. ad Capitolinum in Marco*, ut & *in Vero*, ubi inter alia iſta legas: *L. Cejonius Ælius Commodus Verus Antoninus, qui ex Adriani voluntate Ælius appellatus eſt, ex Antonini conjunctione Verus & Antoninus.*

Lucius Egnatius Victor Lolianus, Orator Athenienſis, cujus memoriam ſervat hæc *Inſcr.* quæ hodieque in porticu Ædis Minervæ (quæ Athenis in Acropoli ſita in Meſquitam Turcicam jam verſa eſt) conſpicitur, in marmorea columna:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΠΑΓΟΥ ΒΟΥΛΗ
Λ. ΕΓΝΑΤ. ΟΥΙΚΤΟΡΑ ΛΟΛΛΙΑ
ΝΟΝ ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΑΥ
ΤΟΥΣ ΕΥΝΟΙΑΣ ΤΗΣΔΕ ΚΗ
ΔΕΜΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΝ ΡΗΤΟΡΑ.

apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 17.

Lucius Priſcus, cùm Macedonas Præſidatu regeret, Imperator appellatus eſt, ſub Decio. Aur. Victor.

Lucretius Carus, adde: Empedoclem autem inprimis ſectatus eſt, qui Græcis verſibus de rerum natura ſcripſit, quem proin hiſce verſibus laudat,

Carmina quinetiam divini pectoris ejus
Vociferantur & exponunt præclara reperta,
Ut vix humanâ videatur ſtirpe creatus.

De quo cùm Ariſtoteles dicat, ὅτι καὶ Ὁμηρικὸς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονε μεταφορικός τε ὢν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύγμασι χρώμενος cundem ſublimibus & ingenioſis carminibus *Lucretius* expreſſit, & præter Homerum Græcosque alios, Ennium quoque imitatus eſt, utrumque autem poſtea Virgilius. V. Anton. Thyſium *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 21.

Lucretius Carus, Poëta, adde: Non fuiſſe à philtro hunc *Lucretio* furorem, ſed eum intelligendum, quem *arduum furorem* vocat Papinius *l.* 2. *Sylv* 7. *v.* 76.

Cedet Muſa rudis ferocis Enni,
Et docti furor arduus Lucreti &c.

quemque indigitat ipſe, cùm *thyrſo ſe magnæ ſpei perculſum* res arduas & difficillimas, ſuavi lepore ſermonis conditas, proponere canit *l.* 1. h. e. afflatū divinum, quo Poëtę agi conſuevere; multis docet Caſp. Barth. *Animadv. ad Stat. d. l.* ubi multa *de Lucretio* præclara.

Lucretius Pagus, memoratus in marmore vet. in loco *Gargario*, Gall. *Garguiez*, in Provincia, reperto, cujus *Inſcr.* ſub Antonino Pio Imp. facta, ſic incipit;

PAGANI PAGI LUCRETI QUI SUNT
FINIBUS ARELATENSIUM LOCO GARGARIO &c.

integram habes ſuprà, in voce *ad Balnea*: Jac. Sponio, eſt tota illa planities, quæ ab opp. Aubanea, usque ad pedem montis S. Balmæ (ubi vicus *de Gemenos*, in cujus templum. B. Virgini conſecratum, lapis is translatus eſt) ſeſe extendit, V. eum *Itin. Parte* 3. *p.* 32. & *ſeqq.* & ſuprà, ubi de *Aubanea*, ſeu *ad Balnea*, item de *Gargario loco*.

Lucrum, Mercurii nomine Veteribus in veneratione fuit, quem propterea Κερδῷον θεὸν vocat Lycophron *Caſſandrâ*,

— ὦ ποτ' ἐν μυχοῖς
Δελφοῖς παρ' ἄντροις κερδῴου θεοῦ.
— *cui in obſcuris cavis*
Delphorum operta ad antra Lucrini Dei &c.

uti

vertit Joſ. Scaliger. Eidem ſtatuæ cum crumena erigebantur. Codinus, τὸ κέρδους αἴτιον λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸ Ἑρμῆν· ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζειν μάρσιπον. Et Suidas, Κερδῷος Θεὸς ὁ Ἑρμῆς· ὡς κέρδους ποιητικός—διὸ καὶ μάρσιπον αὐτὸν πλοῦτον βαστάζειν. *Lucrinus Deus, Mercurius. utpote lucri conciliator—Quam ob cauſam crumenam geſtantem illum fingunt.* Convenientique epitheto *Divitem* illum dixit Auſonius *Epiſt. ad Paullinum,*

Jam nunc per auras Perſei talaribus,
Petaſoq; ditis Arcados vectus, vola &c.

V. Jo. Meurſium *Commentar. ad Lycophronem l. cit.* & infrà, ubi de *Mercurio.*

Lucta, an à *luendo*, i. ſolvendo, quòd uterque luctantium ab altero ſe ſolvere niteretur, an à *luxando*, quòd alter alterius membra *luxare* conaretur, dicta eſt. Hi enim omni modo corpore conſerto brachiiſque implicitis nitebantur ſe invicem humi proſternere, ut mox videbimus. Hoc ἀρχαιότατον τῶν ἀθλημάτων, ut ait Ariſtoteles, *antiquiſſimum & vaferrimum* ex omnibus certaminibus: utpote in quo luctator ſeſe ad omnes motus, qui in bello neceſſarii erant, exercebat. Neque enim incautè ſe præbebat colluctatori ſuo, ſed cautè & ſcienter declinabat declinanda, donec victoriæ locum reperiret. Itaque in hoc certamine, id præcipuè agebatur, ut, priuſquam Athletæ implicarentur, de loco & ſtatione contenderent. Mox ita pugnabant, ut aliquantum reſpirarent: quo pacto πάλιν ἐπανῄεσαν τοῖς αὐτοῖς ἀγωνίσμασι, *rurſus inibant eadem certamina*, Plato *πε. μιθ.* Luctabantur autem olim nudi, pudendis περιζώμασι aliquo velatis, donec Orſippo quodam, dum inter luctandum velo ſoluto is impeditus victoriam è manibus amitteret, ſuperato, ut habet Euſt. *Commentar. in Hom* nudi in poſterum penitùs committi cœperunt. Inungebanturque oleo, ſeu unguento, quod *ceroma* appellabatur. & ex oleo, pulvere ac cerà mixtum erat, tum pulverem inſpergebant, qui ex variis regionibus afferri ſolebat, in primis verò Ægypto ac Puteolis. Et quidem de Ægypto Suetonius *in Nerone cap.45. Nam & fortè accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nuntiaretur pulverem* Luctatoribus *aulicis attuliſſe.* V. & Plinium *lib.35 cap.13.* Hinc locus *Coniſterion* appellatus legitur, apud Vitruvium *lib.5.cap.11.* quòd ibi pulvere & oleo luctaturi aſpergerentur, ut prehenſiones firmiores, neque lubricæ eſſent. Martialis Græco vocabulo hanc inſperſionem ἁφὴν appellavit, *lib. 7. Epigr. 66.*

Et flaveſcit haphe, graveſq; draucis
Halteras facili rotat lacerto.

Id eſt, in palæſtra flaveſcit aſpergine arenæ. *Tactum arena* vocavit Ovidius *Metamorph. lib 9.*

Inq; vicem fulva tactu flaveſcit arena, &c.

Vide Anton. Thyſium JC. *Notis in A. Gellii Noctes Att. cap. 15. lib.3.* Inſpergebant vero ſe pulvere mutuò *Luctatores.* Statius,

Tum madidos artus alterno pulvere ſiccant,
Collaq; demerſere humeris, & brachia latè
Vara tenent ——

Thebaid. lib.6. verſ 846. & ſeqq. V. quoque luctam Herculis & Acheloi, apud Ovidium ubi ſuprà. Portò in vera Lucta, vitalia contorquere & ilia firmo nexu implicare erat permiſſum, quod Græcis τὰ μέσα λαβεῖν dictum. Dico, *in vera Lucta:* Namque in *militari* luctandi ratione, quæ ludicri tantùm & exercitationis cauſa inſtituebatur, non tam ſeveris legibus agebatur. Nam nec nudi *luctabantur*, ut luctantium in Græcia mos erat; & pro vitalibus baltheum ſibi invicem contorquere ſolebant. Unde Claudius, qui poſtea Imperator, in iſtiuſmodi exercitationis genere, cùm robur ſuum experiretur, *iratus militi, qui non baltheum, ſed vitalia ſibi contorſerat, omnes dentes uno pugno excuſſiſſe legitur,* apud Treb. Pollionem in *Vita* ejus. Omnis a. *Lucta* ratio in ſubvertendo adverſario conſiſtebat, quod καταβάλλειν Græcis: unde reſponſum Laconis, de antagoniſta, à quo Olympiæ victus fuerat, οὐ μὲν κρείττων, ἀλλὰ καταβλητικώτερος. Inter ſtantes igitur ac rectos hoc certamen agebatur; nec enim niſi ſtantem dejicere ac ſolo illidere licebat, quod ῥῖξαι propriè vocabant. At humi nexus implicabant & explicabant Pancratiaſtæ. Sed nec ſemel dejeciſſe in ὀρθοπάλῃ ſeu *Lucta* ſufficiebat, non niſi enim *ter* dejectus ab adverſario, victus habebatur. Seneca *de Beneficiis lib.3. cap.3. Curſor metam prior contingit: velocitate alium, non animo, anteceſſit. Luctator ter abjectus perdidit palmam, non tradidit.* Hinc in *Epigrammate* vet. Milo, qui cùm in certamen luctæ deſcendiſſet, nec antagoniſtam reperiſſet & vocaretur ad palmam, fortè lapſus eſt: multis non coronandum eſſe clamantibus, quòd cecidiſſet,

Ἀνστὰς δ' ἐν μέσσοισιν ἀνέκραγεν, οὐχὶ τρί' ἐστίν,
Ἓν κεῖμαι, λοιπὸν τἄλλα μέ τις βαλέτω.

Surgens in medio exclamavit non tres ſunt,
Semel jaceo, cæterum ulterius me aliquis dejiciat.

Quaſi diceret, *ſemel cecidi. non ter*, οὐχὶ τρί' ἐστίν, ſubint. πτώματα, lapſus &c. Salmaſius *ad Solinum p.289. & ſeqq.* Donabatur tandem Athleta victor, & quidem, uti in Pugilatu, cui multum cum *Lucta* affinitatis erat, præmiis majoribus, uti docet Hercules apud Euripidem *Alceſt. Act.5.* ubi leviorum certaminum præmia equos facit,

—— τοῖσι δ' αὖ τὰ μείζονα
Νικῶσι πυγμὴν καὶ πάλην βουφόρβια·
Γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς εἵπετ' ——

—— *At qui graviorum certaminum*
Victores erant, pugilatu nempe & Lucta, boves:
Mulier autem una ſequebatur ——

Ipſe Hercules, ob victoriam in *Lucta* contra Antæum partam, à Mercurio in hoc miſſo coronatus eſt: cùm Diſci & Jaculi certaminibus, non tam coronæ propoſitæ eſſent, quàm alia quædam præmia, κοττάβεια, ἐπιχάλκεια, γέρα, ἔπαθλα &c. dicta. Car. Paſchalius *Coronarum lib.6. cap.24.* Sed quòd Græci Romanique nudas fœminas nudoſque adoleſcentes, in ſuis Gymnaſiis, *luctaturas* producerent. meritò reprehendit Q. Ennius, ut retulit Cicero *Tuſcul. Quæſtion. lib. 4. Namq; flagitii principium eſt, nudare inter cives corpora.* V. Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 20.* Ex *Lucta* & *Pugilatu*, Pancratium conſtabat, de quo ſuo loco dicemus &c. V. plura hanc in rem, præter Auctores jam citatos, apud Fabrum *Agoniſtic* Hier. Mercurialem *de Arte Gymnaſtic.* Alios, nec non hic paſſim, inprimis ubi de *Gymnaſiis Vett.* uti & *Ludis Sacris.*

Luctatii Ludi, *quos Salinator Senenſi prælio voverat, editos C. Cornelio, Q. Minutio COSS.* memorantur Ciceroni in *Bruto*; V. Car. Paſchalium ubi ſuprà *lib. 6. cap.30.*

Luctus, pro Numine. Papinius Statius *Theb. l.2. v.287.*

—— *Sed* Luctus *& Ira,*
Et Dolor & totâ preſſit Diſcordia dextrâ.

Sic autem hoc Idolum, luctui hominum præſidens, fingebant, ut ſtaret, & quidem ſciſſo amictu. Idem *l.3. Epigr.125.*

—— *ſtat ſanguineo diſciſſus amictu*
Luctus ——

Et Claudianus *Ruffin. lib.1.*

—— *Liverq; ſecundis*
Anxius, & ſciſſo mœrens velamine Luctus.

Imò & ipſe laceratus, ut ex iiſdem Statii verbis diſcas,

—— *caſoq; invitat pectore matres.*

De ſciſſis enim veſtibus omnium ferè gentium in *luctu* ſtulto more res notiſſima, V. *ad h. l. Claudiani Animadverſiones* Barthii ſed &, laceraſſe ſe dementiſſimos homines, velut ſanguine ſuo dolori mederi vellent, non ignotum. Sedes illi tributa in Orci faucibus. Virgilius,

Veſtibulum ante ipſum, primiſq; in faucibus Orci
Luctus, *& ultrices poſuere cubilia Curæ.*

Nempe à cœlo exulare Luctum, etiam Gentiles agnovere, quod longe certius nobis firmat S. Scriptura Apocalyp. *cap. 21. verſ.4.* Καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι· οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή. *Et mors non amplius* (in Nova Hieroſolyma) *nec Luctus, nec clamor &c.* V. plura hanc in rem apud Barthium *ad Statium d. l* item *Commentar. Superſtitionum*, nec non hic infrà, ubi de Vett. *Lugendi ritu.*

Lucubratio, apud Plinium *Prolego Operis*, ubi, poſtquam Inſcriptionum apud Græcos miram felicitatem oſtendit, pergit, *Noſtri craſſiores, Antiquitatum, Exemplorum, Artiumq;. Faceti ſſimi Lucubrationum à lucubro, quia ut facula cerata, & vocatur Fanos vel Phanos. Aſſerit Varro &c.* Græce παννυχισμοὶ & παννυχὶς titulus libri, qualem Atta conſcripſit, Nonio in *Lucubratione* citatus. Dicere nempe vult Plinius, Qui ex noſtris craſſiore Minervâ egerunt, libros ſuos inſcripſere, *Antiquitatum, Exemplorum, Artiumq;* qui tituli alienum aut affectatum nihil præferunt, ſeu ſimpliciter id quod res eſt indicant. At faceti ſſimi ex his videri volentes, non lepidiores titulos captarunt, quàm ut *Lucubrationes* nuncuparent ſcriptiones ſuas. Et ſane Romani, etiam puro ſeculo, hominum eruditorum vigilias ac labores ſemper vocarunt iſto nomine, & *elucubrata opera* dixerunt Studioſorum, quæ nocturnis meditationibus forent elaborata. Exponit deinde vocem, quia obſcurior eſſet, à *lucubro* illam arceſſens. Dictum autem vett. Romanis *lucubrum* vel *lucuber*, quod φανὸς ſeu πανὸς Græcis antiquis, lampadem eo nomine, vel facem, vocantibus. Sequuta ætas laternam ſeu λυχνοῦχον ſic appellavit. Iſidorus, *Lucubrum vocatum, quòd luceat in umbra. Eſt enim modicus ignis, qui ſolet ex tenui ſtuppa ceraq; formari.* Unde & *ceratam faculam* vocat Plinius, quam Græcum Epigramma κηροχίτωνα λύχνον dicit. Ubi tamen ſunt qui legant, *qui ut baculus erat*, ut illam faculam inſtar baculi habuiſſe dixerit. Certè Cicero alicubi, *Hanc*, inquit, *ſcripſi ad lychnuchum ligneolum.* Sed illud verius. Quia itaque ad *lucubrum* vigilabant Studioſi, ex eo *lucubrationes* dictæ ſunt nocturnæ eorum meditationes, ſcriptioneſque & exercitationes. Gloſſæ, *lucubro*, νυκτογραφῶ, ἀγρυπνῶ, παννυχίζω, & proin vox hæc Antiquis, in Inſcriptionibus, placuit, Salmaſius *Prolegomenis ad Solinum.* Locus verò, ubi *lucubrare* & meditari ſolebant Veteres, *Lecticula* fuit, *lucubratoria* hinc nominata, de qua diximus ſuprà.

Luculenſis Moneta, apud Albertum Aquenſem *lib.3. cap.52.* eidem *Lucenſis* dicitur *lib.4.cap.34. & lib.8.cap.21.* à *Luca*, urbe Italiæ notiſſima. C. du Freſne *Gloſſar.*

Lucullea, Feſtum à Græcis inſtitutum, in honorem *Luculli*; quo de feſto Plut. *in hujus vita* & Appianus *in bello Mithrid.* Græci enim, Aſiam habitantes peninſulam, illis Romanorum feſtos dedicarunt dies, qui juſtè ſancteque provinciam adminiſtraſſent. Ut, præter Lucullum, Mutio Scævolæ, feſtum *Mutia* dictum, de quo Cicero *in Verrem lib. 2.* Ejuſdem *Luculli* ſuburbanum *Fraſcati* hodie dicitur, atque in urbeculam excrevit, Hortis Palatiiſque exquiſitiſſimi operis celeberrimam, inter quæ Borgheſianum

ambulacris lautiferis, buſtis ſtatuisque antiquis: Aldobrandinum verò in tenuibus ingenioſiſſimè fabricatis, inſignia eminent. Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. pag.* 56. ubi *Tuſculi* rudera 2. mill. inde abeſſe, addit. V. quoque in voce *Fraſcata.*

Lucumo Samius, apud Auſonium,

Scillite decies non ſi purgeris aceto,

Anticipesq; tuo Samii Lucumonis acumen:

Pythagoras eſt, quem τὸν Σάμιον abſolute vocant Scriptores & Σάμιον σοφὸν, Salmaſius *ad Opiſcum in Aurel.*

Lucuns & *Lucunter*, vox vetus pro dulcio vel placenta, ex Græco γλυκυντὴς, ut *lana*, ex χλαίνα. Feſtus, *Lucunter, genus operis piſtorii:* V. Salmaſium *ad Lampridium in Heliogabalo,* & ſuprà, ubi de *Dulciis.* Hinc *lucunculi*, apud Papinium Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *verſ.* 17. ubi de donis Saturnalitiis,

Molles Caroli, lucunculiq;:

ad quem locum V. Hadr. Turnebum *lib.* 18. *cap.* 20. Petrum Colvium *ad Appulejum lib.* 10. Calp. Barthium *Animadverſion. Papinianis* &c.

Lucus, impropriè de fruticetis & arbuſtis, ut apud Solinum *cap.* 35. ubi *balſami lucos* memorat, *quod idem eſt ac ſi quis vineta lucos appellaret,* Salmaſ. *ad l.* Propriè nempe Luci ingentium tantum arborum, & ſere alicui Numini ſacri ac incædui. Hinc notant Grammatici, ubicunque Virgilius lucum ponit, ſequi etiam conſecrationem. Ut,

—— *Luco tum fortè parentis,*

Alibique. Et *Lucos* hinc dictos quidam teſte Servio aſſerunt, quòd ibi lumina accenderentur religionis causâ. Aliàs, utpote incædui, tenebroſi erant, umbrisque ſuis prorſus Solem excludebant, dignæ proin ſedes egregiorum illorum Divorum, ſc. Spirituum, in horridis locis habitare amantium, ut vel ex Evangelica Hiſtoria patet. Fuit autem hæc ſuperſtitio antiquiſſima, quippe ante Templa condita in præcipuo uſu. Et quidem, *ritus is erat Idololatrarum. Arbores ſcilicet juxta altaria ſua plantare, ut ibi conveniret populus*, Moſes Mikotzi *Præc. Negat.* 44. Unde interdictum divinum Deut. *cap.* 16 *verſ.* 21. *Non plantabis tibi* lucum, *ex ulla arbore, juxta Altare Domini Dei tui, quod facies tibi,* de quo V. Jo. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Diſcipl. Ebræor. lib.* 2. *cap* 6. Atque ut venerabiliores eſſent, coronabantur arborum ramis & floribus. Ovidius *Metamorph. l.* 8.

—— *Equidem pendentia vidi*

Serta ſuper ramos ——

Iisdem appendebantur donaria, tantâ copiâ, ut vel ſola illa Solaribus radiis faciem obſcurarent. Statius *Theb. l.* 9. *v.* 591.

—— *hic arcus & feſſa reponere tela,*

Armaq; curva ſuum, & vacuorum terga leonum

Figere, & ingentes æquantia cornua ſylvas.

Vix radiis locus ——

Sic ibi ſacra ſua peragebant, eoque commeabant feſtis diebus & perpotabant, ac choreis delungebantur. Quam rem venuſtiſſimè indicat Tibullus, *lib.* 1. *Eleg ult.* quæ ſic habet,

Ruſticus è luco revehit, malè ſobrius ipſe,

Uxorem plauſtro progeniemq; domum &c.

V. in eam plura, apud Calp. Barthium *Animadverſ. Statianis paſſim*, inprimis verò *Commentario magno Superſtitionum.* Aliquando tamen has ſylvas conlucare, h. e. ramos ſuperfluos recidere, verum non niſi prævio ſacro, licebat, quod *coercere* & *coinquere* Veteres dicebant, V. ſuprà in hac voce. Imò & ſuccidebantur penitus arbores in iis fulguritæ, uti retro vidimus. Et hæc quidem de Gentilium circa *Lucos* ſuperſtitione. Iſraelitis verò, eorum uſu penitus interdictum, ut in genere vidimus. In ſpecie, ut Magiſtri habent, tum *lucus*, tum arbor, ſive eo nomine, ut coleretur ipſa, ſive ut idolum obumbraret, idolumque ornaret, plantata iis illicita erat: ut adeò nec umbræ proceritatis ejus ſeu trunci juxtà extenſæ beneficio uti frui liceret: Nec per lucum tranſire eſſet fas, niſi alia non pateret via: Nec volucrum in eo nidificantium, tum ova, tum pulli teneriores, in eſum adhiberi poſſent. Porrò, nec lignari ex ejusmodi ſylva, nec panibus in furno inde calefacto coctis, aut cibis ſic elixatis aſſatisque, nec cinere luci combuſti uti licuiſſe, addunt. Solum autem luci ejusque umbræ eatenus interdictum non volunt, quin herbas, legumina, olera, quæcunque in umbra feliciùs creſcerent, ibi ſerere fas eſſet, eorumque poſſeſſio & uſus licitus &c. Qua de re V. Seldenum præfatum *d. l. cap. ſeq.* Longè ſimplicior piorum in Sacris Regum zelus fuit, qui hujusmodi *Lucos* ultore ferro funditus exſciderunt, uti in Libris eorum paſſim legere eſt. V. quoque ſuprà, in voce *Luci.*

Ludere Armis, *Ludere ad Judices, ad Latrunculos* &c. Vide ſuprà.

Ludi de Rege & Regina, prohibiti Synodo Wigornienſi A. C. 1240. *c.* 38. videntur Carolo du Freſne is eſſe ludus, qui hodie *Chartarum* dicitur, ſiquidem eâ ætate notus fuerit, *in Gloſſar.* V. infrà *Ludus.*

Ludicræ Coronæ, dictæ occurrunt paſſim coronæ, Hieronicarum vete non vilipendii causâ, quaſi inanis ſolùm glorìolæ illecebræ eſſent, cùm inter documenta veræ virtutis meritò haberent locum: ſed quia *Ludicro*, ſeu in *Ludis Sacris* quæſitæ. Plin. *lib.* 21. *cap.* 1 *Semper auctoritas vel ludicro quæſitarum fuit. Namq; ad certamina* (Romani) *in Circum per ludos & ipſi deſcendebant, & ſervos ſuos quiq; mittebant. Inde illa XII. Tabularum lex, Qui coronam parit, ipſe pecuniave ejus virtutis ergò arguitur.* V. Car. Paſchalium *Coronar. lib.* 6. *toto,* inprimis *cap. ult.* ubi *de utilitate, quæ ex his Ludis, & dignitate Coronarum, quæ ibi Victoribus datæ:* nec non infrà, ubi de Vett. *Ludis.*

Ludii, olim non alii dicebantur, quàm verò ſaltatores & hiſtriones, qui & *Ludiones*, in *Gloſſis* Σαλτηροὶ, Σκηνικοί; non à *ludendo*, ut placet viris doctis, ſed à *Lydis*, qui inter nationes ſaltationi bacchationique deditas: unde *Ludius* & *Ludio*, pro *Lydius* & *Lydio.* Sed & *Lydius* etiam dicebant; unde *Lydii barbari* & *volſi Lydii*, apud Plautum. Ovidius,

Lydius æquatam ter pede pulſat humum, &c.

At ſequentibus temporibus, *Ludii* propriè appellati ſunt Gladiatores, à *ludo* gladiatorio, h. e. μονομάχοι & θηριομάχοι; qui etiam *Ludi* ſunt vocati. Juvenalis,

Nupta Senatori comitata eſt Hippia ludum

Ad Pharon & Nilum ——

Unde *ludiam* vocat eandem Hippiam; q. *ludi* vel *ludii* uxorem. Apud eundem Poëtam,

—— *veniunt ad miſcellanea ludi,*

i. *ad ultimam cœnam, gladiatores.* Optimæ Gloſſæ, *Laniſta*, λουδοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων. Sic Tertullianus *de Spectac. Inde Romani, inquit, accerſitos artifices mutuantur tempus, enunciationem, ut ludi à Lydis vocarentur. Sed etſi Varro ludos à ludo, id eſt, à luſu interpretatur, ſicut & Lupercos ludos appellabant, quòd ludendo diſcurrant: tamen eum luſum juvenum & diebus feſtis & templis & religionibus deputat.* Ubi Tertulliano *Ludi* dicuntur, qui *Ludii* potiùs appellari debent, & *Ludi Luperci*, quòd ludendo diſcurrant. Nempe *Ludos*, pro *Ludiis* dicebant Vett. ut *regna*, pro *regibus*, Florus; *Præturam*, pro *Prætore*, Livius &c. Hinc *Ludiaria venatio*, apud Trebellium Pollionem *in Gallienis*; *Ludiaria veſtis*, apud Iſidorum, *in Gloſſ.* &c. Salmaſius *ad Pollionem alibiq;*. Sed & *Ludios* ac *Ludiones* dictos deprehendimus pueros puberes, elegantibus tunicis indutos, glabros, galeâ inſuper, enſe & parmâ armatos, qui Circenſibus & Theatralibus pompis ordine incedere ſunt ſoliti, veluti pompæ duces. Fr. Gouldmannus *Diction.* &c.

Ludovicus I. Imp. adde: Ejus Librum de Reformatione abuſuum Cleri, memorat Juſtellus *Præf. ad Cod. Canonum Eccl. Univ.* Neſcio, an inter collectiones Gallicanas Canon. recenſendus ſit " liber Ludovici Pii, in Concilio Aquisgranenſi anno DCCCXVI. " celebrato, confirmatus, cujus exemplar habemus Coloniæ editû " MDXLIX cum hac inſcriptione: Reformationis abuſuum Cleri " formula, per Ludovicum cognom. Pium, Romanorum Im- " perii Imperatorem optimum, Karoli Magni filium. Ipſeque Lu- " dovicus Imperator teſtatur in Epiſtola ad Arnulphum Salzbur- " genſem Epiſcopum, quæ etiam inter Conſtitutiones Imperiales " à V. C. Melchiore Goldaſto nuper editas extat: apud Gerh. von Maſtricht *Hiſtor. Juris Eccleſ. num* 208. qui etiam de ejusdem Imperatoris *Capitulis*, ab Anſegiſo Abbate collectis, ſuſè *n.* 193.

Comites Principesq; ex Familia Naſſovia;

Ludovicus, filius ordine quartus Guilhelmi Naſſoviæ Comitis, defuncti A. C. 1559. ex poſteriore ejus uxore, Juliana Borbonis Com. Hanoviæ viduâ, frater Guilielmi Auriaci, à quo hodierni Principes Arauſionenſes, & Johannis cognom. *Senioris*, à quo reliqui Comites Principesque Naſſovii; priori, in aſſerenda Belgarum libertate, ſtrenuus adjutor fuit. Inter Fœderis, contra Inquiſitionem, à præcipuis Belgarum initi, inter quos erant etiam Romanæ Religionis nonnulli, primarios Duces, à Romanis ſacris palàm diſſentiebat, ſociatis ſibi præ aliis Heerenbergenſi & Culenburgico Comitibus, nec non Henrico Brederodio, antiquo Hollandiæ Principum genere edito. Qui, quadringentis fœderatorum comitantibus, die Non. April. A. Ch. 1566. inermes in Curiam Bruxellenſem venere, preces has ad Margaritam, quæ tum Philippi II. nomine Belgio præſidebat, ferentes: *Ut edicta ſuper Religione à Rege, de Ordinum Belgicorum ſententia, mutarentur, interim quieſcerent.* Quorum cùm alterum Præfecta ſe commen laturam Regi promitteret, alterum ſuæ poteſtatis negaret, non aliud impetratum, quàm ut Judices & Quæſitores juberentur cognitionem prudentiâ temperare. Poſtea, Albani crudelitate exaſperatis Belgarum animis, & hinc gliſcente bello, pars exulum *Ludovici* ductum ſequuti, in Friſiam irruerunt: qui, interemto Arembergio, quem prudentiùs cunctantem militum ardor & convitia in prælium impulerant, disjectisque ejus copiis, victores, cùm deſcituras civitates fruſtra expectarent & jam deficiens ſtipendium diſciplinam ſolviſſet, Albani ſuperventu conciſi, amiſſo etiam in priore pugna Adolfo, Arauſionenſis ac Ludovici fratre, alterno hoſtium & ſuo ſanguine bellum imbuerunt, A. C. 1568. Aſtu dein militari *Ludovicus* Montem, Hannoniæ urbem, cepit, quam Albanus recuperavit A. C. 1572. Poſt varias tandem res præclarè geſtas, cùm copias fratri adduceret, ut hoſtem detraheret Hollandiâ, prope Noviomagum, immodeſtiâ militis, qui, cùm ſtrictis pugionibus hoſtis inſtaret, æra Ducem flagitabat, cæſus occubuit. A. C. 1574. *Is finis fuit,* verba ſunt Hug. Grotii *Annal. lib.* 2. *Duci ingenio manuq; inter laudatiſſimos, fratri ipſius Henrico, Chriſtophoro præterea Palatini Principis filio* &c.

Ludovicus, filius Johannis Saræpontani Comitis, rami Weilburgenſis, ex Eliſabetha Ludovici Pacifici, Haſſiæ Landgravii filis,

lia, Patri ſucceſſit, extinctus A. C. 1523. Eum excepit filius Philippus, ex Margareta, Adolfi Com. Naſſoviæ Weisbadenſis filia.

Ludovicus, modò memorati Philippi, ex Alberto filio, Annæ Auriacæ marito, nepos, paternas ditiones rexit, ad annum uſque 1627. Pater ex Anna Maria Haſſo-Caſſellana, Guilielmi *Ludovici*, cui uxor obtigit Badenſis; Annæ Sabinæ, inter incunabula defunctæ; Alberti, qui vix biennium attigit; Sophiæ Amaliæ, itidem vix trimulæ; Georgii Adolfi, intra annum mortui; Philippi; Luiſæ Julianæ, Mauritii intra biennium defuncti; Erneſti Caroli, quarto ætatis anno extincti; Mariæ Eliſabethæ, Friderico Dagsbergenſi nuptæ; Johannis, Dorotheæ, Erneſti Caſimiri & Othonis. E' quibus maximus natu, ex Anna Amalia Badenſi, ſuſcepit Annam Sibyllam A. C. 1617. Mauritium A. C. 1618. quo iterum deceſſit; Carolam 1620. Craftium 1621. Amaliam 1623. & Johannem *Ludovicum*, A. C. 1625. Cyr. Lentulus *Geneal. Princ. Naſſov. MS.*

Ludovicus Guntherus, filius minimus natu Johannis cognom. *Senioris*, ex priori ejus conjuge Eliſabetha, Landgravii Liechtenbergici filia, natus A. C. 1575. anno ætatis 26. Gadibus expugnandis, non inter poſtremos, adfuit; Equeſtrem Britanniæ ordinem, Eſſexio Comite virtutis ergò conferente, conſequutus. Inde multis capiendarum municndarumque urbium molitionibus, Mauritio & fratribus comes ac adjutor; quasdam etiam ſuo ductu occupavit. Ad Neoportum Flandriæ, primus hoſtilem exercitum in fugam convertit, virtutisque tam opportunæ præmium, Admiralem Aragonium captum, atque ab eo, Patrum Belgicorum voluntate, ingentem pecuniæ ſummam, lytri loco accepit: paulo pòſt in ætatis rerumque geſtarum flore, dum Sluſam obſidebat, extinctus, æt. anno 30. Uxor ejus Anna Margareta Com. Manderſcheidia, poſtquam quadriennio feliciter ejus conjugio, ſed ſine prole, uſa eſſet, obitum mariti mox ſequuta eſt: an quòd luctum non ferret, an quòd eadem morbi contage eſſet correpta? Idem Auctor.

Ludovicus Henricus, V. ſuprà *Henricus*.

Georgius *Ludovicus*, fil. Johannis Senioris, ex tertia ejus conjuge Johanna, Ludovici Sayno-Witgenſtenii Com. filia, paulo poſt partum obiit. Item filius maximus natu Ludovici Henrici (qui Georgii Johanne Sen. præfato geniti filius erat) ex Catharina, Ludovici Com. Sayno-Witgenſtenii filiâ, Gallos comite J. H. Heidfeldio adiit: inde reverſus, avertendis à patrio agro hoſtibus & lenitate obſequii abducendis, non parum emolumenti genitori attulit: conciliandis humanitate animis, quàm ſeveritate aſperandis, pronior, ſalvâ tamen Imperii in vultu & ſermone auctoritate. Uxorem duxit Annam Auguſtam, Auguſti Ducis Brunſvico-Lunæburgici filiam, è qua, præter reliquam ſobolem, Henricum ſuſcepit (cùm anno ætatis 9. Scholæ Herbornenſis gubernacula ſuſciperet) à Cyr. Lentulo Panegyrico carmine celebratum. Natus autem is eſt A. C. 1641. atque Dorotheam Eliſabetham Lignicio-Briegenſem uxorem habet. Reliqui Georgii Ludovici atque Annæ Auguſtæ liberi ſunt, Eliſabetha Catharina (n. 1639. den. 1641.) Sophia Eleonora (n. 1643. & Ludovica (n. 1652.) V. Spenerum *Part. I.*

Guilielmus *Ludovicus*, Friſiæ, Groningæ, Tencterorum & Tubantum præfectus. Filius fuit maximus natu Johannis Senioris ſæpius memorati, ex prima ejus conjuge, Eliſabetha Liechtenbergicâ; genitus A. Ch. 1560. ætatis dein 16. commilitone ſtudiorum Mauritio Auriaco & tribus fratribus; Johanne Georgio & Philippo, Heidelbergæ aliquandiu literis operam dedit. Hinc genitorem in Belgium ſequutus, Britanniaque per trajectum viſâ, Antverpiæ in oculis Guilielmi Auriaci patrui degit. Militiæ rudimenta Brabanticâ expeditione depoſuit: Parenti, in obſidione Daventriæ & Camporum, adfuit: 20. æt. anno legioni præfectus Groningam obſidione preſſit; anno inſequenti, prælio Friſiaco præclare rem geſſit &c. Franekeræ poſtea Lyceum, Friſiæ Præfectus, primus aperuit, A. C. 1584. aliisque factis æternæ memoriæ commendatis, quorum colophon Groninga fuit capta, nomen immortale promeruit. Anno C. 1606. quo hæreditatem cum fratribus crevit, etſi ad res ſuas adminiſtrandas è Belgio evocaretur, curam tamen belli, imò pacis & induciarum, minimè abjecit: quibus durantibus, munitionem Scaldi fluv. adſitam (*Lillo* vocant) ampliori ſpatio; Mauritio præeunte; comprehendit: exin A. C. 1613. ad paternarum ditionum inſpectionem profectione in Germaniam ſuſceptâ, Spinolæ in Clivia bellum renovanti, ſociorum nomine, ſe oppoſuit: duce Mauritio, Emericam & Reeſam, nota ad Rhenum oppida, cepit, & contra Hiſpanorum ingruentem violentiam præſidio munivit. Obiit A. Ch. 1620. ætat. 60. Leovvardiæ Friſiorum: nullâ, ex Anna patrueli, Guilielmi Auriaci filiâ, prole ſuſceptâ.

Gullielmus *Ludovicus*, filius *Ludovici*, Com. Naſſovii, lineæ Saræpontanæ, V. *ſuprà*.

Johannes *Ludovicus*, filius ſecundo-genitus Johannis Senioris ex tertia ejus conjuge Johanna Wittgenſtenia, natus An. C. 1590. Genevæ, Sedani, Lutetiæ, aliisque in locis aliquandiu egit; diviſione dein paternæ hæreditatis inter fratres factâ, Hadamariam cum aliis nactus eſt, V. ſuprà in voce *Hadamaria*. Poſt Germaniam dein, Galliam, Angliam, Belgium, Hungariam aliasque regiones perluſtratas, Caſſellis Haſſorum aliquandiu in aulâ Landgravii Mauritii ſubſtitit, A. C. 1609. caſtra ad Juliacum poſita, ut Mauritio ibi Auriaco ſeſe inſinuaret, viſit, An. Ch. 1610. Romanorum R. electioni Francofurti interfuit A. C. 1612. poſtea Fridericum V. Palatinum, Eliſabetham Jacobi M. Brit. R. ducturum, Londinum uſque comitatus eſt. Inde ſub Mauritii Principis vexillis, in Clivia & Juliacenſi agro, rem geſſit: Urſulam, Simonis Lippiæ Com. filiam, uxorem duxit, A. C. 1617. atque ex ea complures liberos ſuſtulit. Secundâ hæreditatis diviſione, Hadamariæ & Ellariæ dominio, Megerskirchiæ territorium adjunxit: communi Comitum Naſſoviæ nomine legationem liberam Viennam Auſtriæ ſuſcepit; A. C. 1629. ibi aureæ clavis & Cubicularii Cæſarii munus à Ferdinando II. nactus: eodem anno ibidem Latinæ Eccleſiæ acceſſit, & domum redux etiam ſuis, ut idem facerent, ſuaſit. Jeſuitis & Franciſcanis collegium conventumque Hadamariæ ſtruxit, nuper receptæ à ſe Religionis fervidiſſimus cultor. Poſtea, in Conventu Circuli Electorum, Cæſaris negotia obivit, A. C. 1631. quo abſoluto, VVormatiam ad Conventum Circuli ſuper. Rheni ablegatus, Suecica arma impedivit. Denuo itinere Viennam ſuſcepto, A. C. 1636. à Cæſare in Conſilium Aulicum aſſumtus, atque inde ad diſſidia Leodienſium componenda miſſus eſt: quibus expeditis, ab Imperatore, cum pleno agendi jure, ad pacis negotium eſt ablegatus; quod Coloniæ Agrippinæ cœptum An. Ch. 1638. inde Monaſterium & Oſnabrugum translatum A. C. 1643. undecimo demum anno, 1649. nempe finem invenit optatum. Interea dum Monaſterii ageret, Cæſari à ſecretis conſiliis eſſe juſſus eſt, & à Philippo III. Hiſpan. R. aurei velleris inſignibus ornatus. Tandem, culmen honorum adeptus, & à Ferdinando III. Imp. in Principum Imperii Collegium aſcitus atque biennio pòſt, anno viz. 1652. ad Comitia Imperialia Ratisbonæ, vocatus eſt. Deceſſit anno ſeq. Pater, ex uxore præfatâ, Johannettæ Eliſabethæ (n. 1619. Friderico Princ. Anhaltino nuptæ) Luiſæ Urſulæ (n. 1620. den. 1635.) Sophiæ Magdalenæ (n. 1622. uxoris *Ludovici* Henrici Princ. Naſſoviæ, den. 1658.) Johannis *Ludovici* (n. 1623. den. 1624.) Simonis *Ludovici* (n. 1624. den. 1628.) Mauritii Henrici (n. 1626. cui nupſit Erneſtina Naſſovia) Hermanni Othonis (n. 1627. Canonici Colonienſis & Argentinenſis, den. 1661.) Philippi *Ludovici* (n. 1628. den. 1629.) Annæ Catharinæ (n. & den. 1630.) Johannis Erneſti (n. 1631. Canonici itidem Colon. & Argentinenſis; den. 1651.) Anſelm: Ferdinandi (n. 1637. & paulo pòſt mortui) Franciſci Bernardi (Canon. Colon. &c. n. 1637.) & Mariæ Eliſabethæ (n. ac den. 1638.) qui omnes, *Principes ac Comites Naſſoviæ &c. lineæ Dillenburgicæ, rami Hadamarenſis.*

Johannes *Ludovicus*, Com. Naſſoviæ; lineæ VVeisbadenſis & Idſteniæ, filius Balthaſaris, defuncti A. C. 1568. ex Margareta, Reinhardi Com. Iſenburgici filia, militari ſtudio valere juſſo, literis & morum elegantiæ in Gallia vacavit. Deceſſit; poſtquam 28. annos ditioni paternæ præfuiſſet, A. C. 1596. Pater, ex Maria Johannis Senioris Com. Naſſoviæ Dillenburgici filia, Margaretæ, Adolfo Bentheimio Com. nuptæ: Annæ Catharinæ, Simonis Lippiæ Com. uxoris: Mariæ Magdalenæ, VVolffgango Henrico Iſenburgo-Budingenſi Com. elocatæ: Julianæ, primâ ætate mortuæ: Johannis Philippi & Johannis *Ludovici*, quorum is cum intra quartum, hic intra pubertatis annos A. C. 1605. deceſſiſſet, avitarum ditionum juriſdictio *Ludovico* Com. Naſſoviæ VVeilburgenſi & Saræ-pontano ceſſit.

Mauritius *Ludovicus*; filius minimus natu Georgii (Johanne Seniore geniti) ex priore ejus uxore Anna Amalia Saræ-pontana, intra annuum ſpatium obiit.

Philippus *Ludovicus*, ex filiis Johannis Ludovici præfati, rami Hadamarenſis, natus A. C. 1628. obiit anno ſeq. &c. V. Cyr. Lentulum *Geneal. Principp. ac Comm. Naſſov.*

Viri clari & illuſtres.

Ludovicus Jacob à S. Carolo, Cabillonenſis Burgundus, Ordinis Carmelitarum alumnus, ſcripſit *Bibliothecam Pontificiam*; de qua ſic Maſtricht JC. ſuprà laudatus, *Auctor futilis eſt, qui in omnibus fere paginis errores cumulat, maximè ubi de Scriptoribus Proteſtantibus loquitur, in Hiſtor. Eccl. num.* 191.

Ludovicus Morus, Dux Mediolanenſis, à Ludovico XII. Galliæ R. ducatu ejectus, A. C. 1499. pauloque pòſt captus vitam in carcere finiit: Mox Mediolanum Maximilianus filius ejus recuperavit, ſed & ipſe non mitius Fatum habuit, à Gallis itidem victus & in carcere mortuus. Poſt quem Franciſcus Sfortia præfuit, uſque ad A. C. 1535. quò is defunctus, Hiſpanis ſucceſſionem reliquit, Gallis in perpetuum excluſis. V. Georgium Hornium *cum Notis Felleri ad Orb. Imp. p.* 248.

Ludovicus, nomen monetæ aureæ Francicæ, 11. libr. in cujus antica parte Rex laureatus conſpicitur; adſcripto nomine LUDOVICUS XIII. vel XIV. (ſub his enim cuſi ſunt) in altera crux, inter quaternas lilia totidemque coronulas, cum lemmate ſolito, CHRISTUS REGNAT. VINCIT. IMPERAT. Idem nomen argenteæ monetæ 3. libr. eorundem Regum, in cujus una parte Rex, in altera Franciæ & Navarræ inſignia viſuntur. Vide Richelietum *Diction. Gall.*

Ludus, à *Lydis*, qui ex Aſia transvenæ, duce Tyrrheno, cùm fratri ſuo regni contentione cederet, in Etruria conſederint, ibique inter cæteros ritus ſuperſtitionum ſuarum ſpectacula quoque,

religio-

religionis nomine inſtituerint, quibusdam dictus videtur. Varro *Ludos*, à *ludo* vel *luſu* appellatos ſcribit: quæ tamen ſic alii diſtingunt, ut *Ludus* dicatur, qui tum periculum, tum ſpem ſibi propoſitam habet: *Luſus*, qui nil niſi ſolam voluptatem. Cùm Schola *Ludus* vocatur, videtur vox potiùs à *luendo*, vel *laude*, quæ præcipuè in ea quæritur, originem duxiſſe: Vel ſic dicitur, quia in ea per *ludum* ad ſeria fit præparatio, ſicuti *Ludi* olim ſolebant eſſe ante ſolemnia. Propriè animi remiſſionem, per breve carmen, vox *Ludi* denotabat primitus, quâ qui utebantur, dicebantur *ludere*. Unde Virgilius *Eclogâ* 1.

Ludere quæ vellem, calamo ——

Et Phædrus *lib.* 5. *fab.* 1.

Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.

V. Plinium *lib.* 7. *Epiſt.* 9. Dein factum quodcunque jocoſum denotare cœpit, in facto enim propriè *Ludus* eſt, quemadmodum Jocus in verbo: quamvis *interdum jocus in facto, & ludus in verbo*, Valla. Tandem ad locum ipſum exercitationis deſignandum vox adhibita eſt, unde *Ludum gladiatorium*, *Ludum matutinum* &c. apud Vett. legimus. Sed & pœnæ quoque mediocris genus *Ludus* ſtatuitur, à Paulo *l.* 5. *Sent. tit.* 17. Unde *ad Ludum damnari*, vel *in Ludum*, Plin. *lib.* 10. *Epiſt.* 40. *Quidam vel in opus damnati, vel* in Ludum *& ſimilia his genera pœnarum.* Tertullianus *Lib. de Spectac. Etiam qui damnantur in Ludum, quale eſt, ut leviore delicto in homicidas emendatione proficiant.* Clemens Alex. *de Conſtitut. Apoſtol. cap.* 1. Ε'ί τις Χριστιανὸς κατακριθῇ ὑπὸ ἀσεβῶν, εἰς λῦδον, ἢ θηρία, ἢ μέταλλα, *Si quis Chriſtianus damnatus ſit ad Ludum, vel beſtias, vel in metallum.* Frequenter enim *Ludo* adjudicati Chriſtiani, donec id vetitum Impp. Valentiniano & Valente: *leg.* 8. *de pœn. in Cod. Theodoſ.* Servos in *ludum venatorium* dari fuiſſe ſolitos, patet *ex leg.* 8 *§. ult. ff. de pœnis.* In plurativo numero, *Ludi* ſunt ſpectacula publica & celebritates, quæ vel placandæ Deûm iræ, vel pro ſalute populi, vel gratiæ populi demerendæ causâ, olim edebantur: quales apud Romanos primus inſtituit Romulus Rex, Conſualibus celebratis; quem reliqui Reges, Conſules & Prætores, ut & tandem Imperatores, certatim ſecuti ſunt; qui *Ludos facere* vel *edere* dicebantur. Phædrus *lib.* 5. *fab.* 5.

Facturus Ludos *quidam dives nobilis*, &c.

Exhibiti autem primùm *Ludi* ſunt, in Inſ. Tiberina, nullo ad id certo conſtituto loco, ſed ab altera parte Tiberis pro meta erat, ab altera enſes ponebantur, teſte Servio Virgilii Interprete. Primus omnium Tarquinius Priſcus Circum Maximum extruxit, Liv. *lib.* 1. cumque prius ſtantes ſpectare ſolebant furcis tabulata ſuſtinentibus, circumquaque operta tecto fecit ſedilia, loco in 30. Curias diſtributo, ut Curialium quisque ſuo loco ſpectaturus ſederet, V. Dionyſ. *lib.* 3. In Circo itaque *Ludi* Circenſes, ſed in Theatro, Scenici exhibiti ſunt: quemadmodum Gladiatorii in Amphitheatro. In quibus qui certaturi erant, dicebantur *committi.* Statius *Theb. lib.* 6.

— Quisnam iſte duos fidiſſima Phœbo
Numina commiſit Deus in certamina Reges:

Fiebatque hæc commiſſio, nominibus certantium in urnam injectis atque inde à Prætore eductis &c. Porrò, præſidebat his Ludis, ſequiore ævo, vel Princeps ipſe, vel aliquis vice ejus. Et quidem, cùm in Circo ſedes ſeparatas, neque Senatus ante Claudium, neque Equites ante Neronem haberent, propterea ne Principi quidem certa ſedes fuiſſe videtur, utique Auguſti tempore, naſcente adhuc Imperio. Is igitur, ut Majeſtatis ſuæ rationem haberet, *è pulvinari ſpectavit*, i. ex eo Circi loco, ubi ſimulachra Deorum magnâ pompâ inferri & circum metas geſtari ſolita, collocabantur: quæ pars Circi videtur ad Euripum fuiſſe, qui medium ſtadium cingebat, ſicut in Theatro honeſtiſſimus locus ad Podium erat. Auguſtus *in Epiſt. ad Liviam*, ſuper Claudio, *primam frontem ſpectaculorum* vocat; qui inde ſpectavit *ſedens*, non, ut Nero poſtea, accubans, ceu Deus aliquis vivus inter ſimulachra mortua. *Cum uxore & liberis*, non inter imagines ipſas Deorum. Interdum verò, invidiæ declinandæ causâ, *è cœnaculis amicorum liberorumq;* Ludos eos ſpectavit, Sueton. *in Auguſto, cap.* 45. ad quem l. V. Il. Caſauboni *Animadverſiones.* Ut autem Ludorum magnificentiam ad poſterorum quoque notitiam Principes porrigerent, pingi eos curarunt, in locis illuſtrioribus Urbis, quo de more V. Caſaubonum *ad Peſcennium Spartiani*, & Salmaſium *ad Carinum Vopiſci.* Idem Caſaubonus triplicem olim *Ludorum* & Agonum exhibendorum cauſam aſſerens, primam *Deorum religionem*, alteram *Mortuorum ἱκίαν*, tertiam *Edentium honorem*, facit. Equidem, qui ex duabus prioribus cauſis exhibebantur, ſacros fere & inviolabiles, eorumque originem longè antiquiorem, ſerò enim tranſiiſſe *Ludos*, ab honoribus Deorum & Mortuorum, ad honores viventium, Quæſturas viz. Magiſtratus, Flaminia, ac Sacerdotia; poſtea verò rem ita in frequenti uſu fuiſſe, ut temporibus Auguſti nemo aliquem locum honeſtiorem in Rep. ſortiretur, quin magnam patrimonii partem in editione ſpectaculorum aut impenderet, aut impendiſſet, docet *ad Sueton. ubi ſuprà cap.* 32. V. quoque hîc paſſim, inprimis ubi de formula, *Conſulatum edere*, & plura hanc in rem apud Onuphrium Panvinium *de Ludis Romanorum*; item *de Ludis Secularibus*, Jul. Cæſ. Caligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 28—40. Hier. Mercurialem *de Arte Gymnaſt.* Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 5. cum *Paralipomenis* Thomæ Dempſteri, Fabrum *Agoniſtic.* Alios; nec non hîc infra. Græcorum verò *Ludi*, alii *Sacri* erant, *ἱεροὶ ἀγῶνες*, qui & *στεφανῖται* & *φυλλιναῖοι* & *φυλλοφόροι*, h. e. *coronarii* & *foliacei* dicebantur, quòd in iis non argentum, aut quidpiam tale, ſed corona & quidem foliacea ſolùm, victori præmii loco proponeretur, celebres nempe illi IV. *Olympia*, *Pythia*, *Nemea*, *Iſthmia*: alii *Non ſacri*, *ἀργυρῖται*, & *δωρῖται ἀγῶνες* appellati, in quibus mercedis causâ decertabatur. De quo diſcrimine extat inſignis locus apud Plutarchum, quo docemur, præmia Sacrorum Certaminum, *præter coronam*, fuiſſe *inſcriptionem*, *tabulam*, *decretum*, *ramum oleæ*, h. e. iis Athletis, qui in hiſce certaminibus victores eſſent, propoſita fuiſſe præmia honoris, gloriæ, laudis & famæ perennis; At aliis certaminibus, quæ tanti non eſſent, *dona ex argento*, *ære*, *ebore*, *talibusq;*, quæ veriùs eſſent compendii, quàm illius celebritatis, quæ generoſiſſimi cujusque pectus acuat, Vide eum Πολιτ. παραγγ. Et quidem horum illi in celebritate totius Græciæ peragebantur: iſtos exercendæ juventuti unaquæque civitas inſtituit. In illis omnes Athletæ ingenui fuerunt, ad iſtos etiam ſervi videntur admiſſi &c. qua de re V. plura apud Scaligerum ubi ſuprà *L.* 1. *c.* 2. 23—38. Fabrum it. Car. Paſchalium *Coronar. toto lib.* 6. ubi totam Sacrorum ſeu Gymnicorum cæterorumq; Ludorum hiſtoriam accurate exhibet, ut & infrà ubi de *Olympionicis*. V. etiam aliquid ſuprà ubi *de Certaminibus*, item in voce *Hieronica*. Sed & quoties læti adveniebant nuncii, *Ludos* & Convivia publicè Romæ Athenisque habita, legimus: *Ludicros* viz. in quibus voluptati litabatur. V. Caſp. Barthium *ad hocce Papinianum Theb. lib.* 8. *verſ.* 218. & *ſeqq.*

At non Sidoniam diverſa in parte per urbem
Nox eadem, vario producunt ſidera Ludo
Ante domos, intraq; : ipſaq; ad mœnia marcent
Excubiæ ——

Ludos Romanorum hîc ſtrictim damus: *Græcorum* pleræque *Inſcriptio* exhibet illuſtri Athletæ Megareuſi facta, cujus ſuprà meminimus, ubi *de Hieronicis.*

Ludorum Sacrorum apud Romanos genera.

Apollinares, ſoli ſtati fuere ludi, & celebrabantur in honorem Apollinis, victoriæ ergò; bis præerat Prætor, populus ſpectabat coronatus, matronæ ſupplicabant, vulgò apertis januis epulabantur, eratque dies omni ceremoniarum genere ſacer: prid. Nonas Quintiles.

Auguſtales, in honorem Auguſti, Diis annumerati, habebantur. Præerant illis Tribuni Pl. veſte triumphali, &c.

Baccho ſacra erant Liberalia, & *Ludi* Scenici, V. infrà.

Capitolini, Jovi Capitolino ſacri, ob ſervatum à Gallis Senonibus Capitolium, fiebant à vicanis prætextatis: His Sardos venales proclamari & ſenem quendam ludibrii gratiâ, cum bulla de collo ſuſpenſa, produci fuiſſe ſolitum, notat Plut. *Quæſt. Rom.* 53.

Cereales, à matronis agebantur, repræſentantibus luctum Cereris, ob raptam Proſerpinam, & ejus peregrinationem cum face quæritantis filiam. Pompa producebatur cum Deorum ſignis & ovo. Utebantur autem matronæ veſte albâ, quemadmodum & viri togâ candidâ induti ſpectabant: nec fas iis erat epulari, ante noctem.

Circenſes, in honorem Neptuni: ſicut pompa Circenſis, in Solis honorem, inſtituti ſunt. Hi fere per ſervos tantùm agebantur, omnibus exercitationum generibus. Pugnabant enim pugnis, cæſtibus, gladiis, fuſtibus, haſtis, pilis &c. Gladiatores dimicabant variis modis: Edebantur cum beſtiis certamina: Curſu, ſaltu, jaculatione, decurſione equeſtri &c. pugnabatur.

Compitalitii, à Servio Tullio, in honorem Deorum Larium inſtituti, celebrabantur in compitis, ab agreſtibus, d. 9. poſt Kal. Januarias.

Conſuales, honori Neptuni deſtinati, à Romulo: His ferventibus Sabinarum mulieres raptæ ſunt. Dicuntur quoque *Magni*, *Romani*, item *Circenſes*.

Florales, quatuor ultimis Aprilis diebus, celebrari ſolebant, in honorem Floræ; poſtea in Majum tranſlati.

Liberalia, in honorem Liberi Patris, à ruſticis, agebantur, ob vini inventionem.

Magni, vel ab impenſis, vel à magno Romanorum Deo Conſo, appellati, iidem fuere cum Conſualibus.

Martiales, ſacri erant Marti, & peragebantur 4. Idus Maji, in Circo, cum equorum decurſu & venatione.

Megalenſes ſeu Megaleſia, V. infrà.

Neptunales, celebrabantur in honorem Dei, à quo iis nomen, menſe Julio, 10. Kal. Sextileis.

Palatini, in monte Palatino, an in honorem Julii Cæſaris, an Auguſti, à Livia, inſtituti fiebant.

Piſcatorii, 7. Id. Junii fervebant, trans Tiberim, & agebantur à Prætore Urbano, pro piſcatoribus Tiberinis, quorum quæſtus non in macellum pervenit, ſed fere in aream Vulcani.

Plebeji, poſt exactos Reges, pro libertate plebis, aut poſt ſeceſſionem in montem Aventinum, pro reconciliatione ejus, inſtituti, edebantur ab Ædilibus plebis, in Circo à die 17. Kal. Nov. per triduum.

Romani ludi, ſub Regibus inſtituti, iidem cum *Magnis*, à Romulo in Conſi honorem inſtitutis, primùm Circenſes: dein

Scenici fuerunt. Edebant eos olim Reges, poſtea Conſules.

Saturnales, Saturno ſacri, multis ſeculis Urbis cunabula præceſſere: Celebrabantur die 14. Kal. Januarii, per ludos & jocos, ſervis quoque pro tempore loquendi faciendiq; licentia datâ.

Scenici, ſic dicti quòd in umbra fierent, à Græcis orti, anno U. C. 389. Romanis primùm in uſu eſſe cœperunt, occaſione peſtilentiæ ingentis. Agebantur per Satyras, Comœdias, Mimos, Tragœdias &c.

Seculares, celeberrimi fuere, ſingulis centenis annis, an ſemel hominis ætate, habiti, in honorem Apollinis ac Dianæ, per triduum. Iidem & *Tarentini* dicti ſunt: non ab urbe Tarento, ſed à loco Tiberi urbique Romæ propinquo, in quo ara cum titulo Ditis & Proſerpinæ reperta, terrâ ſolebat obrui, donec adveniente *Ludorum* tempore illa refoderetur & in ea Diti ac Proſerpinæ ſacra fierent. Unde Auſonius, *Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.*

Tarpeii dicti ſunt, quos Romulus Jovi Feretrio, in monte Tarpejo, inſtituit.

Taurii, Diis Inferis ſacri, regnante Tarquinio Superbo, cùm magna in mulieres gravidas incidiſſet peſtilentia, inſtituti, fiebant in Circo Flaminio, extra portam Carmentalem. Dicti ſunt à *Tauro*, cujus carne plebi divenditâ, peſtis originem habuit: Aliter *Boaria* & *Bupetia.*

Votivi, qui à Magiſtratibus ad bellum ituris vovebantur, & poſt res feliciter geſtas & obtentam victoriam, ſolebant exhiberi. Tales erant illi, quos *Magnos* cognominarunt, quòd in honorem Jovis, quem principem Deorum putabant, fierent. Votum fiebat hoc modo: *Si duellum, quod cum Antiocho R. ſumi populus juſſit, id ex ſententia Senatus Populiq; Rom. confectum erit, tum tibi Jupiter Populus Rom. ludos magnos dies decem continuos faciet, donaq; ad omnia pulvinaria dabuntur de pecunia, quantam Senatus decreverit,* &c. Liv. *lib* 39. Pertinent huc *Ludi Decennales* à Cn. Octavio Auguſto inſtituti, prætextu quodam ad Imperatoris titulum Monarchiæque poteſtatem ſine invidia retinendam. Vid. quoque infrà. *Quinquennales*, ab eodem, poſt victoriam Actiacam, celebrari juſſi. *Vicennales*, qui 20. quoque Imperii anno exhibebantur, Euſ. *de Vita Conſt. lib.*3. *Victoria*, quorum Sulla auctor, bello civili, Octobri per dies 5. celebrari ſoliti, &c.

Ludi apud Romanos Honorarii.

Caſtrenſes, dicti ſunt, quibus in caſtris milites exercebantur; Horum meminit Suetonius *in Tiberio cap* 72.

Funebres, vetuſtiſſimi fuere, quippe Æneas ad Pallantis, Achilles ad Patrocli rogum mactaſſe inferias, cum *Ludis*, leguntur, unde etiam Gladiatorum mos ſine dubio ortus eſt.

Gladiatorii ludi, aliàs *Munera* dicti, à Græcis ad Romanos, funerum occaſione tranſlati, poſtea ad populi oblectationem aliis quoque temporibus, imò & in conviviis, exhiberi cœperunt.

Juvenales, à Nerone primùm inſtituti, cùm barbam deponeret, privati priùs erant, mox paſſim in eos data ſunt à pluribus nomina. Agebantur autem per domos ac hortos. Fuere & Juventutis *Ludi*, quos Salinator, Senenſi prælio, vovit.

Miſcelli, videntur fuiſſe ex variis multiformibusque ludicris commixti.

Natalitii, in natalibus magnorum Virorum edebantur: Jul. Cæſaris 4. Idus Julias: Nervæ 4. Kal. Dec. Titi 9. Kal. Jan. Hadriani 4. Kal. Nov. Antonini Kalendis Aprilibus, &c.

Scenici, Hiſtrionibus ex Hetruria accitis, anno circiter U. C. 400. agi cœperunt, non ſolùm in Deorum honorem, V. ſuprà, ſed ad popularem inſuper auram captandam.

Triumphales, poſt inſignes victorias, celebrari ſolebant.

Trojani ſeu Troici, celebrabantur, in Circo, à pueris majoribus minoribusque, turmatim congredientibus &c.

Ludi Romanorum privati ac ludicri.

Alea, pro quolibet ludo, in quo Fortuna & caſus dominantur, accipitur, atque etiam pro Talis & Teſſeris, à quibusdam ſumitur. Romanis legibus interdicta, exceptis Saturnalibus.

Capita vel navum, dicebatur ludus, qui fiebat, nummo in cujus altera parte Janus biceps, in altera navis cuſa erat, in ſublime jacto, ut attenderetur, utrâ parte in terram relaberetur. Ei apud Anglos reſpondet *Croß and pile.*

Duodecim ſcriptorum Petronio memoratus, admodum ſimilis eſt illis, qui hodie *Trictrac*, aut *Verkeeren*, aut *Lurtſchen*, aut ſimplicius genus *aus und ein*, Gallis Germanisque utrisque appellantur. Frid. Gronovius *de Pec. vet. lib.*3.*c.*15.

Fritillum, V. paulo infrà in voce *Tali*. Item in *Teſſera.*

Halteres, athletarum libramenta fuere, oblongioris circuli figurâ, in quos indignabundus invehitur Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 49.

Harpaſtum, pilæ genus, fortè Angl. *a Foot-ball*, in terram rotabatur incredibili volubilitate: quo ludi genere ſe exercentes ſubligaria induebant.

Latrunculi, à Palamede inventi, etiam Viris in Rep. eminentibus, in uſu fuere: hodie *Scacchia* vel *Scacchorum ludus*, appellantur.

Nuces, pueris uſitatum ludi genus, de quo Ovidius: *Quatuor in nucibus, non amplius, alea tota eſt, Cùm ſibi ſuppoſitis additur una tribus.*

Par impar, Angl. *Even or Odd*, ludus erat, cùm unus nucum manibus comprehenſarum numerum ex altero ſciſcitaretur. Gr. ζυγὰ ἢ ἄζυγα Horatius. *Ludere par impar.*

Petaurus, circulus erat, quem intactum certantes transvolabant. Satyricus Lucilius, *Sicuti mechanici cùm alto exiliere petauro.*

Pila, exercendo corpori maximè idonea ſemper viſa eſt. Ea autem duplex, *Paganica* una, de qua Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 31. Trigonalis altera, cujus idem meminit *Epigramm. ſeq.* Præter quas, Harpaſtum, Follis, Pila peculiariter ſic dicta, memorantur Thomæ Godwyno *Anthol. Rom. lib.* 2, *ſect.* 3. *cap.* 13.

Scripta XII. V. infrà.

Tabula. *Ibid.*

Tali & Teſſeræ, *ludi* erant non minùs in conviviis, quàm latrunculi, recepti: inter quos id diſcriminis eſt, quòd tali ſex angulos haberent, teſſeræ tantùm quatuor. Græci ob id has κύβους, Latini *quaterniones*, illas *ſeniones* appellant. Jaciebant autem talos in fritillum, id eſt, pyrgum, turriculam, orcam vel pyxidem corneam, è cujus anguſto collo effuſi in tabulam ſtrepitum excitabant. Sidonius *Carm.* 23. *Hic promens teretes pilas, trochosq;, Hic talos crepitantibus fritillis.*

Trochus, puerile ludicrum & exercitamentum ſuit, à Gr. verbo τρέχω, id eſt, *curro*, dictus. Aliter *Turbo*, item *Buxum*. Perſius *Sat.* 3. *Buxum torquere flagello.* Et Virgil. *Æn. lib.* 7. *Impubesq; manus mirata volubile buxum.* Sed *Trochum* vocat tum Sidonius antè laudatus, tum Horatius *in Arte*, *Indoctusq; pilæ diſcive trochive.* Ut de diſco, ſaltu, curſu, jaculo, lucta aliisque in præſens nihil addam. V. præter laudatos Auctores Lazium *Comm. de Rep. Rom. lib.* 10. & quemque horum *Ludorum ſuo loco.*

Ludi Decennales, ſeu *Decennalia*, auctorem habuere Cn. Octavium Auguſtum, prætextu quodam ad Imperatoris titulum Monarchiæque poteſtatem retinendam ſine invidia. Solebat enim decimo anno, conſtituto hunc in finem ingenti ſpectaculo, ludorumque apparatu, Imperium populo reſignare, quod tamen ilico quaſi rogaretur recepit. Quem morem cæteros quoque Imperatores ſequutos eſſe, refert Dio *lib.* 53. Idem de Conſtantino M. Euſebius *in Hiſt. Eccl.* & de Gallieno Imp. Trebellius Pollio narrant. De Gallieno verba Pollionis ita habent: *Interfectis ſanè militibus apud Byzantium, Gallienus quaſi magnum quid geſſiſſet, Romam curſu rapido convolavit: convocatisq; Patribus, Decennia celebravit, novo genere ludorum, novâ ſpecie pomparum, exquiſito genere voluptatum. Jam primùm inter togatos Patres & Equeſtrem ordinem, albatos milites & omni populo praeunte, ſervis etiam propè omnium & mulieribus cum cereis facibus & lampadibus præcedentibus, Capitolium petiit. Præceſſerunt etiam altrinſecus centeni albi boves, cornibus auro jugatis, & dorſalibus ſericis diſcoloribus præfulgentes. Agnæ candentes ab utraq; parte* 200. *præceſſerunt & decem elephanti, qui tunc erant Romæ, mille ducenti gladiatores pompaliter ornati. Cum auratis veſtibus matronarum, manſuetæ feræ diverſi generis ducentæ ornatu quàm maximo affectæ. Carpenta cum mimis & omni genere hiſtrionum: pugiles ſacculis, non veritate pugilantes. Cyclopea etiam luſerunt omnes apenarii, ita ut miranda quadam & ſtupenda monſtraret. Omnes viæ ludis ſtrepituq; & plauſibus perſonabant. Ipſe medius cum picta toga & tunica palmata inter Patres, ut diximus, omnibus Sacerdotibus prætextatis, Capitolium petiit. Haſtæ auratæ altrinſecus quingenæ, vexilla centena, & præterea, quæ Collegiorum erant, Dracones & ſigna templorum, omniumq; legionum ibant. Ibant præterea gentes ſimulatæ, ut Gothi, Sarmatæ, Franci, Perſæ: ita ut non minùs quàm Ducum ſinguli globi ducerentur.* Severum iisdem denos ſingulis aureos dediſſe, habes apud Caſaubonum *Not. ad Hiſtoriam Aug.* Poſtea verò obtinuit, ut vota publica pro Decennalibus feliciter auſpicandis & ineundis ederentur, cujusq; decennii initio, quod ex nummis potiſſimùm Antonini Pii colligitur, quorum alii PRIMI DECENNALES, alii SECUNDI DECENNALES, præferunt; alii, VOTA SOL. DECEN. II. vel etiam, VOTA SUSCEP. DECENN. III. &c. Dico *cujusq; decennii initio*. Namque in nummis Helvii Pertinacis, qui vix 4. menſes imperavit, VOT. DECENNAL. & in Pupieni Maximi, cujus Imperium haud biennii fuit, VOTIS DECENNALIBUS, ſcriptum legitur &c. Ad eundem modum, *Vota Vicennaliorũ Tricennaliorũq;* ſuſcepta, ut infrà videbimus, ubi de *Votis & Votivis Nummis.*

Ludi Megalenſes, in honorem Matris Deûm olim inſtituti, celebrabantur prid. Non Apriles: quo feſto Patricii *mutitare*, id eſt, mutua celebrare convivia, ſoliti ſunt, ſicut plebs Cerealibus, teſte A. Gellio *lib.* 18. *cap.* 2. Cicero *in Catone maj. Primùm ſemper habui ſodales. Sodalitates autem me Quæſtore conſtitutæ ſunt ſacris Idæa Magna Matris acceptis: Epulabar igitur cum ſodalibus omnino modicè.* Ovid. *Faſtorum lib.* 4. conviviorum horum cauſam innuens, ait:

Cur vicibus factis ineant convivia, quæro,
Tum magis indictas concelebrentq; dapes?
Quòd bene mutarit ſedem Berecynthia, dixit,
Captant mutatis ſedibus omen idem.

Celebrabantur autem ſeptem continuis diebus, quibus præferri

... etiam dilectiſſimas demortuis uxores publicâ lege ſuperaddunt, easque vivas cum defunctis maritis cremant, *luctum* verum non eſſe ratæ, qui eodem rogo ardere recuſaret. Apud veteres Germanos *Lugendi* ritum deſcribit Tacitus *de moribus Germ. Corpora*, inquiens, *clarorum virorum certis lignis cremantur, ſtruem rogi nec veſtibus nec odoribus cumulant. Sua cuiq; arma, quorundam igni & equus adjicitur. Lamenta ac lachrymas citò, dolorem & triſtitiam tardè ponunt. Fœminis lugere funeſtum eſt, viris meminiſſe.* In quæ verba V. Matth. Berneggeri *Quæſtiones* 42 143. 144. & 145. Plura v. hanc in rem, apud Kirchmannum *de Funeribus*, Boſoldum *Claſſe* 2. *Diſput.* 4. §. 44. Caſpar Barthium *Animadverſion. ad Statium paſſim*, inprimis *Theb. lib.* 3. *verſ.* 125. & *ſeqq.* nec non *Commentar. Superſtitionum*; ut & hic non uno loco: in ſpecie verò, de *caput foribus templorum illidendi*, in luctu, ritu, ſuprà, in voce *Fores*.

Lugentes, quinam olim dicti fuerint, in Eccleſia Chriſtiana, V. ſuprà in voce *Hyemantes*.

Lumbricus, an à *lubricitate*, an à *lumbis*, vermis inteſtinorum: cui origo ab excrementis nondum excretis, Gr. ἕλμινς. Dividit a. ἕλμινθας Ariſtoteles *Hiſtor. Anim. lib* 5. *cap.* 19. in πλατείας, *latas*, στρογγύλας, *rotundas* & τρίτον γένος ἀσκαρίδας, *tertium genus aſcarides*. Sed omittit quartum genus in ſtomacho & inteſtino magno naſcentium, ac ſerpenti ſimilium, obſervante *ibi* Cæl. Scaligero. Nec modò ex cibi retrimentis, ſed etiam potus reliquiis, naſcuntur: Imò & ex urina, aceto, ac nive, uti docet Voſſius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 67. quem V. etiam *ibid.* & *cap.* 71. ubi de cibo & oculis eorum; *capp.* 82. 86. & *ſeqq.* ubi de remediis inde aurium, dentium, oculorum, membrorumque dolori, vulneribus item, varia.

Lumbus, à *lubedine*, Iſidoro, virium ſedes in animali. Nahum *cap.* 2. *verſ.* 1. *Robora lumbos.* Et Pſalmo 69. *verſu* 24. *Lumbos eorum nutare fac.* Hinc Roboam Judæis, *Minimus*, inquit, *digitus meus craſſior eſt lumbis patris mei*: & *elumbis* vulgò pro debili. Hos ſuccingere ad iter parati ſolent. Unde inter quatuor animalia, quorum magnificus inceſſus eſt, Proverb. *cap.* 30. *verſu* 31. זרזיר מתנים i. *ſuccinctus lumbos*, recenſetur: quo nomine Bochartus equum intelligit, animal ſuperbi inceſſus & lumbos ſuccingi ſolitum. Idem faciebant Pugiles decertaturi, Homerus *Il.* ψ. de Epeo & Euryalo,

—— ζωσαμένω βήτην ἐς μέσσον ἀγῶνα.

Unde Hebræis verbum חלץ, à nomine חלצים *lumbos* denotante, eſt *ad militiam ſe accingere*, quia & milites ſuper lumbos ſeſe accingebant. Iisdem כסלים dicuntur, Levit. *cap.* 3. *verſ.* 4. ubi de ſacrificio Euchariſtico offerre jubetur Sacerdos igne offerendum *adipem* &c. *Præterea renes ambos ejus & adipem, qui eſt ſuper ipſos, qui eſt ad* הכסלים. Ubi voce hac *lumbos* denotari, docet Bochartus, quia illis non ſolum vicini ſunt renes, ſed & prorſus incumbunt, iisdem adeps, quo renes ambiuntur, immergitur: videturque ex כסל ἰξὺς factum, quâ voce *lumbum* Græcis ſignificari notum. Etymologus, ἡ ὀσφύς. Et vetus Auctor *Iſagoges ad Medicin.* ὀσφὺν καὶ ἰξὺς nominari ait *eam partem quâ cingimur & qua ſpinam excipit*, h. e. lumbos. Quæ ambæ voces poſtmodum eo extenſæ, ut partes quoque vicinas, puta ilia, & oſſa ilii, adeoque os femoris huic ſuppoſitum, atque inde femur ipſum, denotarent. Qua de re V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 45. de ritu verò ſacro, *ſuccinctis lumbis, calceatis pedibus & cum baculo in manu* (qui viatorum, eorumque qui operoſum aliquid moliuntur, habitus eſt) comedendi Agnum Paſchalem *eod. lib. cap.* 50. uti de lugentium ritu, *cilicium lumbis imponendi*, in eadem gente, ſuprà ubi de *Lugentium Ritibus*.

Lumina, publici gaudii indicium. Suetonius de Cæſare *cap* 37. *Gallici triumphi die —— aſcendit Capitolium ad* lumina, *quadraginta elephantis dextra atq; ſiniſtra lychnuchos geſtantibus.* Quod triumphantibus inprimis conceſſum, uti de Duilio, Cornificio, aliis, legimus. Sed &, ſive privatim, ſive publicè læti aliquid obtigiſſet, luminibus accenſis appenſisque gaudium teſtari, antiquiſſimi moris fuit; eſtque ejus λυχνοκαΐας apud Græcos Latinosque Scriptores creberrima mentio. Unius Æſchyli verſiculos referemus, *in Agamemnone*, ubi lætitiam publicam ob nuntium Ilii capti deſcribit,

Ἄλλη δ' ἄλλοθεν ὀρχουμένας
Λαμπὰς ἀνίσχει,
Φαρμασσομένη χρίσματος ἁγνοῦ
Μαλακαῖς ἀδόλοισι παρηγορίαις
Πελάνῳ μυχόθεν βασιλείῳ.

Porrò in omnibus locis, quibus aliquid religionis tribuebant, *Lumina* conſtituebant Veteres: unde, ut ait Servius, lucos quidam putarunt dictos, quòd ſint ibi *lumina* religionis cauſâ: quod etymon etſi aliis Criticis non arrideat, morem tamen arguit antiquum. Quin & in tumulis *lumina* accendebantur. Suetonius *Auguſto cap.* 99. *Masgaba —— tumulum ex triclinio animadvertit, magnâ turbâ multiſq; luminibus frequentari*. Quæ conſuetudo poſtea ad honorem Martyrum à Chriſtianis tranſlata eſt, ut indicat ſæpe Hieronymus, V. ſuprà, in voce *Cereus*. Contrà Tiberius Cæſar *conſtantiùs quod cœperat aggrediebatur, ſi lucubranti ——* lumen *deciderit & extingueretur: oſtentum id ſibi ſuiſq; Majoribus in omni ducatu expertiſſimum aſſerens*, apud eundem Suet. &c. V. plura hanc in rem paſſim hic ubi de *Facibus, Lucernis, Luminum Feſto* alibique.

Luminarii, Gall. *Luminiers*, in *Conſuetud. Arvern. cap.* 2. *artic.* 7. & *capp.* 22. *art.* 16. Matricularii dicuntur, Procuratores Fabricarum, Syndici: quod penes eos *luminarium concinnandorum* cura eſſet, apud Car. du Freſne *Gloſſar.*

Luminum Feſtum, Hebr. הדלקת נרות Gr. Λυχνοκαΐα, *Luminum accenſio*, feſtum erat apud Hebræos, Encæniis Maccabaicis conjunctum. Quaſi πυρσῶν, *Facularum* feſtum, quod erat Argivis anniverſarium, teſte Pauſaniâ *Corinth.* ſeu Λαμπάδος, cujus nominis triplex erat Athenienſibus feſtum ſeu certamen, in Panathenæis, Hephæſtiis & Promethiis, apud Harp. in Λαμπάς. Uti etiam in Chriſtianiſmo, quum feſto, quod Ὑπαντὴ & Ὑπαπαντὴ, in Eccleſia utraq; antiquitus, pro Simeonis & D. N. J. C. in Templo occurſu poſtrid. Kal. Febr. ex inſtitutione Pelagii I. ac Juſtiniani I. celebrato, uti legimus apud Sigebertum A. C. 542. conjunctus tandem fuerit καθαρισμὸς, qui tunc temporis evenit Lucæ *cap.* 2. *verſ.* 22. B. Mariæ Virginis ſeu *Purificatio*, Syris dicta *Introitus Domini N. in Templum*; huic adjeciſſe dicitur Sergius Papa, circa A. C. 690. ſeu ſub Juſtiniano II. cereorum quotannis numeroſiſſimorum uſum ſolemnem, velut ex ritu *Luminum* in Lupercalibus & Februis, eodem in menſe, pro luſtrationibus aut purificationibus adhibitorum, paganico, Chriſtianiſmi feſtivitati aptatum, unde nomen ei à cereis illis ſeu candelis, *Chandeleur*, item *la Chandeleuſe*, & ſimilia in linguis provincialibus, ut in Germanica & Belgica *Lichtmeſſe*, in Angl. *Candlemaſſe*. Quo nomine quòd quidam accipiunt velut jam celebratum tempore Gregorii Naz. ex eo quod ille *in Orat.* 39. & 40 εἰς τὰ ἅγια φῶτα τῆς Ἐπιφανείας, *in Sancta Lumina Epiphaniorum*, habet τὴν ἁγίαν τῶν φώτων ἡμέραν, *Sanctum Luminum diem*, non leviter hallucinantur. Sic enim alius dictus eſt Epiphaniorum dies, quâ baptiſmatis ejus, quo illuminavit homines, feſtum in illo celebratur. Nihil verò illic quicquam de candelarum aut facum lumine. Maccabaica autem *Luminum* accenſio, ſive ut pars Encæniorum, ſeu appendix ſingularis, ſive ut feſtum per ſe cum Encæniis, habenda eſt. Joſephus Φῶτα, *Lumina*, vocat, & ubi ſummam Hebræorum in Encæniis ipſis lætitiam ac felicitatem, anniverſariamque, apud poſteros, ejusdem obſervationem enarrat, *lib.* 12. *cap.* 11. Τὴν ἑορτὴν, inquit, ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν φῶτα, ἐκ τοῦ παρ' ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τὴν ἐξουσίαν τὴν προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ, *Feſtum celebramus, vocantes illud* Lumina; *opinor ideo, quòd ex inſperato nobis illuxerit illa felicitas ſeu poteſtas.* Ubi Genebrardus, pro φῶτα habet *la feſte des lumieres*. Chriſtiani ſubinde Joſepho hic ſuppares, ut idem Genebrardus *in Kal. Hebr. Commentariis ſuis in Pſalmos præfixis*, qui inſtitutum vult, *ob Lumen Religionis à Macedonibus extinctæ recuperatum.* Ad Græca verò illa animadvertens Joſephus Scaliger *de Emend. Temp. lib.* 5. *Atqui nos ſcimus*, ait, *per illos dies octo, tantum Lucernarum ab illis accendi ut nuſquam aliàs plus. Itaq; inde appellatio, τῶν φώτων καὶ τῆς λυχνοκαΐας.* Et quidem verum, in *Luminum* adeò ſolemni, per Feſti illius octiduum, in Synagogis ſingulisq; domibus, accenſione, ſatis conſpici videri nominis illius rationem. Sed origo omnino hæc alia, cum accenſionis ejusmodi alia cauſa, quæ, ut miraculum, eveniebat, in ipſa templi ſacrorumque inſtauratione Maccabaica, à Talmudicis expreſſiùs aſſignatur. Nimirum ſcimus, ex Verbo Dei, Exodi *c.* 25. *v.* 31. & Numer. *cap.* 8. *v.* 2. in Tabernaculo Teſtimonii lucernas ſeptem candelabri ſacri ramis & haſtili impoſitas, quæ perpetuo ardentes, oleo puro è publico ſuppleendo, alerentur, Levit. *c.* 24. *v.* 1. In Templo autem poſtmodum primo, decem fuiſſe, 1. Regum *cap.* 7. *v.* 49. quibus olei puri copia non impar. Similia in Templo ſecundo; quod cùm profanaret Antiochus, adeò etiam ajunt Magiſtri eum, uti ſacram ſupellectilem reliquam, ita & oleum, quantum nactus eſt, ſacrum aut abſtuliſſe, deſtruxiſſe aut polluiſſe, ut, quum repurgaretur jam Templum ſupellectilisque illius pars quælibet diligentiùs excuteretur, unicum tantùm olei ſacri vaſculum ſeu lenticula, ſigillo munita Pontificis Max. intacta reperta fuerit: illam autem adeò fuiſſe exiguam, ut nec diei unici lucernis ſola ſufficeret. Atqui nihilominus, ne oleum deeſſet purum, adeò per octo illos Encæniorum dies jugiter ita, ex miraculo, oleum illud creviſſe atque continenter repletum eſſe, ut ſatis inſerviret lucernis in Templo dierum illorum cunctis; circa quorum finem (nam ob loci, unde ſive olivas ſive oleum ejusmodi afferri oportuit, diſtantiam, itineris ſc. eundo & redeundo quatriduani, citiùs oleum ſibi comparare nequibant) nec antè, oleum huic rei purum eſſe ab iis confectum, atq; in miraculi illius memoriam, in feſto Encæniorum, tot *Lumina* perpetuò dein fuiſſe in Templo, dum ſtabat & poſtea in Synagogis domibusq; accendi ſolita. Hinc Gemara Babylonia. *ad tit. Sabbath. c.* 2. *fol.* 21, 2. ubi Feſti hujus, ut die 25 *Caſleu* celebrati mentio fit: *Cùm introibant Græci in Templum, polluebant quidquid erat ibi olei* (ipſis repertum) *& invaleſcens dein Regnum domus Haſmoniaca eos devicit, quæ dum ſcrutabatur, non inveniebat pluſquàm lenticulam unicam, quæ manerit ſub ſigillo Pontificis Maximi intacta. In ea autem cùm neutiquam haberetur plus olei, quàm quod accenſioni diei unici ſufficeret. Miraculum in eo factum eſt, & inde accendebant per octiduum.* Et juxtà Maimonides

Halach. Megilla Wechanecha cap. 3. §. 2. *Quando invaluere Iſraëlitæ adverſus hoſtes ſuos & diſperdidere eos die* 25. *menſis Caſleu, introibant in Templum, ubi non reperiebant plus olei, quàm lenticulam unam: nec in ea erat plus quam accenſioni tantum unius diei ſufficeret. At nihilominus accendebant ex eo per totos octo dies, usq; dum ſcilicet contuſis oleis ex eis oleum fieret purum.* Dein ſubjungit, *Et jam dictam ob cauſam conſtituere Sapientes ſeculi illius, ut dies illi octo* (anniverſarii) *quorum initium dies* 25. *Caſleu, dies eſſent lætitiæ & laudationis. Et accendere mos eſt in iis* Lumina *tempore veſpertino, ad oſtium domorum, nocte qualibet noctium illarum octo, ut miraculum inde agnoſcatur palamq; reddatur. Dies hi nuncupantur Encænia* ſeu *Dedicatio. Atq; interdicitur in iis luctus & jejunium, ſicuti in feſto Purim* ſeu *Sortium. Accenſio etiam hujusmodi præceptum, ex Scribarum* (eorum, qui rebus præcellent; qualis locutio paſſim denotat auctoritatem apud eos humanam, nec jus omnino aliquod divinum) *pendet, uti etiam Megillah* (ſeu libri Heſter in feſto Purim) *& quamplurima alia.* Benedictionibus, precibus laudationibusque feſti dein oſtenſis, addit *Ibidem cap.* 4. accenſionem fieri debere ſolennem, ut ad oſtium domus cujusque, ita, ubi bina fuerint oſtia adverſas ſpectantia plagas Mundi, in utrisque accendendum ſemper fuiſſe. Etiam, ubi plures in ædibus habitarent, ſecundùm eorum (tam fœminarum, quàm virorum) numerum, *Lumina* accendenda; & incolæ etiam unico, ſuum. Quinetiam nocte primâ, pro quolibet unicum Lumen; ſecundâ, pro quolibet duo; adeoque deinceps, ut tandem octo pro unoquoque ex familiis ſeu domibus ſingulis, nocte octava ſeu ultima, lucerent; licet hac de re mos varius ſubinde eſſet. Atque Gemaræ laudatæ & Maimonidis ſequaces ſunt, in diſciplina jam de Encæniorum feſto oſtenſa *Megillath Thamith præc. affirm. ex ſancitis Scribarum* 5. *fol.* 250. *col.* 3. R. R. Moſes Kotzenſis, Jacob ben Aſer, Joſeph Karo, R. Alphes, ad eum R. Niſſim, David Ganz, præter Ludovicum Mutinenſem *degli Riti Hebraici part.* 3. *cap.* 9. Manaſſeh Ben Iſrael *Em Theſouro des precettos cap.* 111. alios Rabbinorum. Scriptores autem aliqui Chriſtiani, de ratione nominis, *Et accenderunt Luminaria multa, & dixerunt Feſtum Luminum: vel propter multitudinem Luminarium, vel quia tunc illuminaverat eos Deus ſedentes in tenebris.* Sic Hiſtoria Eccleſiaſtica, quam & ſequuti ſunt Commentarii Thomæ Aquinatis dicti & Hugo Karrenſis, adjicientes etiam illud de igne ad ſacrificia cœlitus tunc denuo dato (Vide ſis Joſephum Ben Gorion *lib.* 4. *cap.* 10.) quaſi & inde nomen *Feſti Luminum* ortum habuerit. Et demum, cum nec apud Joſephum, nec in Maccabaicis mentio aliqua deprehendatur lenticulæ illius olei, ſed tantùm accenſionis ſolemnis adhibitæ, 1. Maccabæor. *cap.* 4. *verſu* 50. ſunt etiam apud Hebræos, qui miraculo illi locum heic tribui nolint, ut R. Azarias Edomæus *Meor Enajim Part.* 3. *cap.* 51. *fol.* 163, 1. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræor. Lib.* 3. *cap.* 13. §. 9.

Luna, adde: Ei tauro faciebant, ſicut Junoni agnâ. Cæterùm, uti ſub Solis numine omnes Deos mares, ita ſub *Luna* omnes Deos fœminas coluit antiqua ſuperſtitio. Docet id Apulejus *Mileſ. lib.* 11. cum ait: *eam multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multijugo à toto orbe veneratam. Omnes enim Deos inde deducit, Cererem, Deûm matrem, Minervam, Venerem, Dianam, Proſerpinam, Junonem, Bellonam, Hecatem, Rhamnuſiam, Iſidem.* Apud Sidonios culta eſt ſub nomine *Aſtaroth*, 1. Reg. *cap.* 11. *verſ.* 5. & 2. Reg. *cap.* 23. *verſ.* 13. Unde Lucianus *de Dea Syria*, Ἀστάρτην δ' ἐγὼ δοκέω σεληναίην ἔμμεναι, *Aſtartem Lunam eſſe opinor.* Nec obſtat, quòd Auguſtinus *ſuper Judic. quæſt.* 16. Aſtartem Junonem vocat: Juno enim cum *Luna* non rarò confunditur. Hinc utraque *Urania* nomine venit: & quemadmodum *Luna*, reſpectu luminis ſui *Urania*; ita reſpectu minorum ſiderum Ἀστράρχη dicitur, h. e. *Regina Planetarum*, ſeu, ut Hor. ait, *Siderum regina*; quemadmodum de Junone Virgilius,

— — *Divûm incedo Regina.*

Proin non immeritò creditur fuiſſe, *Regina cœli*, cujus mentio Jerem. *cap.* 7. *verſ.* 18. & Jerem. *cap.* 44. *verſ.* 17. Porrò, annon *Luna* erat, quam, dedicatis ei ſingulorum menſium Kalendis, venerabantur priſci: At Junoni illas dedicarunt, quæ proin *Kalendaris* dicta eſt, &c. Nec omittendum, quod Macrobius narrat de *Luna* cultoribus, *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 8. viros illi fœmineo, fœminas verò virili habitu ſacra feciſſe, nempe ambigui ſexûs *Luna* erat, unde modò *Lunus*, modò *Luna* priſcis appellata. Non abſimilem idololatriam in cultu Veneris prodidit Jul. Firmicus *de errore profan. Relig. cap.* 4. Quò reſpexiſſe Deum Deuter. *cap.* 22. *v.* 5. cùm prohibuit, *Ne ſit inſtrumentum virile ſuper fœminam, neq; induito vir veſtem fœminæ*, putat Majemonides *in More Nebochim part.* 3. *cap.* 38. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 4. *cap.* 6. De opinione verò vulgi, quâ in Eclipſi *Luna* avelli aſtris, & tinnitibus æris juvari, item quâ vapulare à Magis, credita. V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papin. Statium Theb lib.* 6. *v.* 685. & *ſeqq.* Per tralationem Poëtis curvatura omnis *Luna* dicitur, ut *Patritia Luna*, in calceis Patriciorum, Statio *in Sylv. Lunata Liburna*, apud Lucanum *lib.* 3. *Lunata æquora*, in *Surrentino* Pollii: *Lunatum agmen* Amazonum, ab incurvis peltis, eidem Statio *Thebaid. lib.* 5. *Lunata eburneo dente monilia, lib.* 9. *Lunata ora aprorum lib.* 3. &c. Pulchrè Propertius, in pugna Actiaca, *lib.* 4. *Eleg.* 6.

Tandem acies geminas Nereus lunarat in arcus,
Armorum & radiis picta tremebat aqua.

V. iterum Barthium *d. l. verſ.* 167. & paſſim alibi.

Luna, nomen illuſtris in Hiſpania Familiæ, quæ Piementelliæ ſtirpis ramus eſt. In qua Vaſco inprimis Martinus Pimentellius, in præcipuo honoris gradu, apud Alfonſum III. Portugalliæ Regem, viguit, ſed eo inimicorum odio dejectus eſt. Ejus pronepos Rodericus cognom. *Bonus* genuit Johannem Alfonſum, cui Henricus III. Caſtellæ R. Beneventum ſeu *Benavente*, cum tit. Comitis conceſſit: hoc Rodericus Alfonſus natus eſt, pater Johannis Alfonſi, in quo Com. *de Mayorga* titulus cœpit, atque Alfonſi. Alfonſus, ex minori filio Petro Dn. *de Villafafila*, avus extitit Bernardini I. M. de Tabara & reliquorum ſatoris. Major verò ejus filius Rodericus Alfonſus Ludovicum March. *de Villa franca* (cujus filia, Maria, nomen Pimentellium & Villam Francam Toletanis intulit) atque Alfonſum Com. Beneventanum: hic, Antonium Alfonſum, reliquorum Comitum ſatorem atq; Petrum Philippi I. gratiâ Marchionem *de Viana*, in Gallæcia, creatum ac novæ lineæ caput, genuit. E quibus Antonius Alfonſus Pimentellius, primus *Comes de Luna & de Benavente* dictus eſt, utpote patri genitus ex Catharina *Quinnones* Com. *de Luna*, cujus Majores ſic habent. Bernardinus *de Quinnones* Com. *de Luna*, ex Iſabella (fil. Alvari Perezii Oſoris March. *de Aſtorga*) pater fuit Franciſci, mariti Mariæ Mendozæ, & ex ea patris Claudii: quo & Catharinâ Pimentelliâ (fil. Alfonſi, nepte Roderici Alfonſi) genitus Ludovicus Mariam ſibi junxit Corteſiam (fil. Ferdinandi Corteſii March. *del Valle*) atq; ex ea ſuſcepit præfatam Catharinam, quæ nupta Johanni Alfonſo Pimentellio Antonium Alfonſum, de quo ibidem dictum, genuit. Huic verò Maria Pontia *de Leon* (fil. Roderici Pontii *de Leon* Dn. *d'Arcos*) peperit, Johannem Alfonſum Pimentellium Com. *de Mayorga*, Rodericū Alfonſum Pimentellium, Claudium *de Quinnones* & Ludovicum Pimentellium, qui omnes circa A. C. 1618. floruere. V. Phil. Jac. Speneru̅m *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p.* 83. De Alvaro verò *de Luna*, qui Johannis II. Caſtellæ R. gratia per 30. annos floruit, tandem verò e felicitatis hoc apice deturbatus, capite tandem plexus eſt, diximus ſuo loco.

Lunati Calcei, V. infrà in voce *Lunula*.

Lundu, adde: Hujus Epiſcopum Georg. Schotburgium Vicecancellarium ſuum, ob literas ad Pontificem de minùs honeſto cum Sigbritta commercio, ac excommunicatione proin intentanda ſcriptas, cùm perſequeretur Chriſtiernus II. Daniæ R. capitulum *Lundenſe*, ad tradendam Inſ. Bornholmiam & alia ad patrimonium Cathedrale ſpectantia adegit: quæ non minima odii cauſa fuit, quod præfatus Rex, ingenti ſuo damno, incurrit. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hiſtor. in Fam Oldenburgo-Danica.*

Lungyen, h. e. *Draconis oculus*, dicitur in Imperio Sinenſi fructus rotundus, cortice fructui *Lichi*, de quo ſuprà, non abſimilis, niſi quòd paulo minor ac rotundior eſt, ut ceraſa fere Europæ majora, & pelle aliquantulum duriore, quàm Lichi, magisque ſquamoſâ tegitur. Exſiccant & hunc Sinenſes, & per totum Imperium ad delicias etiam ſiccum diſtrahunt, qui tamen nullo modo cum recentibus comparari poteſt, cùm ſuaviſſimus ille ſuccus totus fere exhalaverit. Exprimitur indidem ſuccus, & liquor, quem *vinum* Sinenſes vocant, ſuave ſatis, at rarius. Auctor. Anon. *Sina & Eur. cap.* 36.

Lunula, in calceis Senatorum, apud Romanos. Unde Juvenalis *Sat.* 7. *verſu* 190.

—— —— —— *Nobilis & generoſus*
Appoſitam nigræ Lunam *ſubtexit alutæ.*

Hinc *Lunata pellis*, Martiali *lib* 1. *Epigr.* 49. *Lunata lingula* eidem, *lib.* 2. *Epigr.* 29. &c. Sed non niſi in eorum, qui Patricii erant, unde *Patriciam Lunam* vocat Statius *Lib.* 5. *Sylv.* 2. reliquorum enim calceos non *Lunatos*, licèt diverſos à plebejis, fuiſſe, conſtat ex Cic. 13. *Philippica*, donec ſub Imperatoribus in caligas ſunt mutati. Quare verò Patres illi, qui generis nobilitate aliis præſtabant, hoc inſigni in calceis uterentur, Plutarchus *in Romaicis* multas adfert rationes. Vel quòd ſignum id eſſet habitationis ſupra Lunam, quodque poſt mortem rurſus animæ Lunam ſub pedibus eſſent habituræ: Vel quòd Arcades, ad quos nobiles ii genus ſuum referebant, calceis ita inſignitis uſi fuiſſent, quòd ante Lunam natos ſe crederent: vel ut, ſecundis rebus elati ac ſuperbientes, mutabilitatis rerum humanarum admonerentur: vel inde obedientiæ ſumerent exemplum, neque præſtantioribus parere recuſarent, quemadmodum Luna Solis radiis perpetuò intenta, ſecundas ab illo partes in orbe illuſtrando agit &c. Iſidorus addit *l.* 19. *Orig. c.* 14. non ſideris corniculantis effigiem *Lunulam* illam, ſed numeri centenarii notam expreſſiſſe: ut nimirum inde poſteri noſſent, in ipſis naſcentis Reipublicæ Rom. primordiis, Senatores tantùm centum numero fuiſſe. Quod Eruditis ac Zonaræ inprimis arriſit, qui Patricios ait in urbe calceos geſtaſſe, corrigiarum inflexione & formâ literæ C. adornatos, ut ſic à primis centum Senatoribus originem ſe ducere demonſtrarent. Quid autem propriè in calceis eſſet illa *Lunula*, & cuinam illorum parti adſuta, multum ambigitur. Communis doctorum Virorum opinio eſt, inſigne hoc Patricii calcei fuiſſe fibulam eburneam Lunæ corniculantis ſpecie, in malleolo pedis. Sed aſſenſum non impetrant ab Alberto Rubenio, qui in antiquis

ſtatuis

ſtatuis fibulas calceorum, non apponi malleolis pedum, ſed in ſuperiore parte pedis, obſervavit. Nonnulli per *Lunulam* patriciam uncinum intelligunt, in prima calcei fronte infixum, verùm hi uncinatos ſive repandos cum lunatis calceis confundunt; Philoſtratusque *Lunulas*, non in anteriore calcei parte, ſed circa talos pedis fuiſſe appoſitos, docet. Vocat autem is *Lunulam* ejusmodi ἐπισφύρια ἐλεφάντινα μηνοειδῆ, quod quidam reddunt, *Fibulam eburneam corniculantis Lunæ imagine*: Sed Grammatici veteres, vocem Græcam aliter planè explicant. Didymus, Ἐπισφύρια, τοῖς τῶν σφυρῶν καλύμμασι, *malleolorum tegumentis*. Heſychius, Ἐπισφύρια· τὰ καλύπτοντα τὰ σφυρὰ ἐπισφύρια, *quæ tegunt malleolos* &c. Unde tum Heroum apud Homerum ἐπισφύρια fuiſſe ornamenta quædam ex argento vel auro, circa talos aut malleolos pedum: tum Patricios Romanorum calceos eodem in loco ornamentum eburneum, ad formam mediæ Lunæ, habuiſſe, colligit Alb. Rubenius præfatus *de Re veſtiar. lib. 2. cap. 1.* His tamen non obſtantibus, Balduinus, Tiraquellum *ſuis Annot. in Alexandrum Neap. lib. 5. cap. 18.* ſequutus, *Lunulas* illas fibulas fuiſſe, ornandis ſimul ac conſtringendis calceis idoneas, contendit. Unde ſignanter Statius *L. 5. Sylv. 2.*

Primaq; Patritiâ clauſit veſtigia Lunâ.

Et Vopiſcus *in Carino*, dum eum *fibulis gemmeis* uſum fuiſſe notat, indigitare videtur fibulas ad modum creſcentis Lunæ corniculantes, easque plures ac gemmeas, ad pompam ac oſtentationem, ſic fortè diſpoſitas, ut aptè digeſtus illarum ordo, ab extremo calceorum acumine, vel ſaltem ab ea parte, quâ pes tibiæ conjungitur, ad eam ſuperiorem, quæ crus medium attingebat, rectà per medium aſcendens protenderetur. Putat ergo Balduinus, in ea parte calcei, quæ pedem operit, quaque pes anterius tibiæ committitur, *Lunulas* illas locum habuiſſe: Ubi nimirum talorum integumenta, cum iis, quæ reliquum pedem operiunt, juncta concurrunt, indeque, ſecundùm anteriorem tibiæ partem diviſa, in altum aſſurgunt, invicem vel corrigiis, vel etiam fibulis conſtringenda. Favet ſententiæ icon calcei *Lunati*, quam è Caſalio idem exhibet: In illa namque *Lunula* viſitur appoſita illi loco, ubi extremitates calceorum inter ſe coëunt. Ibi enim id uſus præſtitiſſe videtur, ut transmiſſa per anſularum utrinque foramina calceum contineret, V. B. Balduinum *de Calceo cap. 9.* cui adde Andr. Tiraquellum præfatum *de Nobilitate cap. 37.* Thom. Dempſterum *Antiqq. lib. 5.* Lud. Creſſolium *Vacationum Autumnal. lib. 1. cap. 5.* Juſt. Lipſium *ad Senecam de Tranquill. Animi cap. 11.* Auson. Popmam *Notis ad Hiſtoricorum vett. Fragmenta*, Dionyſium Gothofredum *ad Pandectas Juris Civ. pag. 1935.* Salmaſium *ad Aurelianum Vopiſci*, Alios. In luxu Iſraël tiduum *Lunularum* quoque meminit Eſaias *cap. 3. verſu 19.* quæ μηνίσκοι LXX. Iſidoro *ornamenta* fuere *mulierum, in ſimilitudinem lunæ, bullulæ aureæ dependentes, lib. 19. cap. 31.* Aldhelmo *crepundia collo gemmiferis lunulis pendentia:* Hieronymo, *lunaris forma numiſmata, in fronte fœminarum pendula*; cujusmodi ornatu hodieque gaudere in Oriente mulieres, legas apud Macrum *Itinerar. ad montem Libanum.* Sed & formâ *lunatâ* fuiſſe Vett. fibulas, innuit Plautus *Epidico Actu 5. ſc. 1.* ubi *Lunellam*, ſeu, ut alii legunt, *Lunulam*, natalitio die cum armea & annulo, datam memorat, V. Thom. Bartholinum *de Armillis Veterum* &c.

Lunus, Carrenorum Numen. Æl. Spartianus de Caracallo Imp. *Quum iterum vellet Parthis bellum inferre, atq; hybernaret Edeſſæ, atq; inde Carras* Luni Dei *gratiâ veniſſet — interemptus eſt* Et poſt, *Quoniam Dei* Luni *fecimus mentionem, ſciendum doctiſſimis quibusq; id memoriæ proditum, atq; ita nunc quoq; a Carrenis præcipuè haberi, ut qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putaverit nuncupandam, is addictus mulieribus ſemper inſerviat: at verò qui marem Deum eſſe crediderit, is dominetur uxori — Unde quamvis Græci & Ægyptii eo genere, quo fœminam hominem, Lunam Deum dicant, myſticè tamen Deum dicunt.* Nempe Carreni Lunam marem eſſe cenſebant, adeoque maſculino ſolùm genere enuntiabant: quemmodum in variis linguis Orientis, Judaica inprimis ac Arabica, nomina non fœminei ſolùm, ſed & virilis generis, id ſidus habet. Unde factum, ut alii pro Deo, alii pro Dea, alii pro utriusque ſexus Numine habuerint. Græci nomen non habent, quo *Lunum* appellent: nam quòd Μηνὸς nomine apud Strabonem quidam hunc Deum velint intellectum, falluntur, ut videbimus infrà, in voce *Menis*. Interim uti fœminam ἄνθρωπον, ſic Lunam θεὸν, fœminino quidem utrumque genere, ſed enuntiatione maſculinâ, appellant: quod dicere voluit Spartianus. V. Salmaſium *ad l.* & ſuprà ubi de *Diis Gentilium*, nec non in voce *Luna*.

Lupanar, V. infrà, ubi de *Proſtibulis*.

Lupanto, apud Peguanos, ſerpentis, à quo mulierum prima ſeducta, nomen, Pinto *Itinerar. p. 313.* ubi à Sacerdote quodam Peguano totam de Hominis lapſu hiſtoriam, mutatis fere tantùm nominibus, ſibi ita relatam, ut ex ipſa hiſtoria ſacra recitatam crederes, narrat Auctor, laudatus Tob. Pfannero *Syſtematis Theol. Gentil. purioris cap. 7. §. ult.*

Luparii, Gall. *Louvetiers*, in Gallia inprimis, appellati, qui *lupos* ex inſtituto, vel ex officio inſectabantur ac venabantur. Cùm enim, Septentrionalium gentium crebris incurſibus, magna vaſtitas Regno illata eſſet, tantopere hæ feræ multiplicatæ ſunt, ut publicis Regum Edictis in eos populum armari ſemel atque iterum eſſet neceſſe. Nam præter quod habetur in *L. Burgund. tit. 46.* ita *Capitulare de Villis cap. 69.* *De lupis omni tempore nobis annuntient, quantos unusquisq; comprehenderit & ipſas pelles nobis præſentare faciant: & in menſe Majo illos lupellos perquirant & comprehendant tam cum pulvere & hamis, quàm cum foſſis & canibus* & *Capitulare 2. anni 813. cap. 8.* *Ut Vicarii* Luparios *habeant unusquisq; in ſuo miniſterio duos — & ipſæ pelles luporum ad noſtrum opus dentur*, V. infrà *Lupina-Pellis*. Sed & propoſita iis præmia, à quibus caperentur, docet ex *Computo* Bailivorum Franciæ C. du Freſne. Inſtituti dein *Luparii*, in ſingulis foreſtis: ſed maximè in ſingulis provinciis; quibus præeſt Magnus Franciæ Luparius, *le grand Louvetier de France*, quâ dignitate cohoneſtari Magnates ſolent, ut *Lupariorum* in provinciis Viri etiam nobiles: V. de *Lupariorum* officio & juribus *Conſuetudinem Hannon. cap. 99.* De *Lupis* in Anglia, ab Edgaro R. ita deletis, ut planè nulli ab eo tempore in illo Regno appareant, diximus *alibi*. Ethelſtano *R.* id videtur adſcribere *Hiſtoria* fundationis Hoſpitalis S. Leonardi, infra civ. Eboracenſem *Monaſtic. Anglic. Tom. II. pag. 368.* Extitiſſe tamen *lupos* in Anglia, etiam longè poſt Edgarum, ex *LL.* Henrici I. Regis *art. 90.* arguit præfatus du Freſne, quem vide hanc in rem. in *Gloſſario*, ut & infrà, in voce *Lupus*.

Lupata, apud Martialem *lib. 1. Epigr. 105.*

Mordent aurea quòd lupata *cervi,*
Quòd frenis Libyci domantur urſi &c.

genus freni aſperrimi, à *lupinis dentibus* dicti, *qui inæquales ſunt, unde etiam eorum morſus vehementior*, Servius. Hinc *dura*, Statio *Theb. l. 4.*

——— *non ſpumeus imber*
Manat equûm: duris illidunt ora lupatis.
Ora catenatas procul exertantia linguas &c.

Aliàs *lupi*, quoque. Ovidius *Triſt. l. 4. Eleg. 6.*

Tempore paret equus, lentis animoſus habenis,
Et placido duros ſuſcipit ore lupos.

Integrè *lupata fræna*, Horatio *l. 1. Carm. 8.*

——— *Gallica nec lupatis*
Temperet ora frenis —

Fiebant nempe *Lupata* multis nodis ferreis olivarum inſtar, ac ſibi cohærentibus, uti etiamnum fiunt. Pollux τοῦ χαλινοῦ τὰ σιδήρια ἀδελφεὰ καὶ ἀδελφιδοῖ τροχοί. A cujusmodi inæqualitate radici cyperi *curcuma* nomen induere recentioris ævi Scriptores, quæ vox propriè frænum, ſeu *lupatum* denotat, ut ſuprà vidimus. Xenophon *de Re Equ.* hoc genus fræni dicit habere orbiculos & graves & breves, ſed ἐχίνους ὀξεῖς, *aſperos inſtar aculeatorum herinaceorum*: qui orbiculi & circuli dicuntur Platoni *de LL. lib. 3.* ψάλια, & tropicè ſumuntur pro moderamine ferocientium animorum &c. Hinc equi, hujusmodi frænis tracti, λυκοσπάδες dicuntur Græcis, de quibus V. Plut. *l. 2. Sympoſiac. Quæſt. 8.* V. quoque ſuprà, ubi de equorum *Frenis*.

Lupiæ, à Rege Salentino Malennio, Daſummi filio, conditæ, memorantur Jul. Capitolino *in Marco Antonino Philoſ.* ubi Regius codex *Lopias* habet: Λουπίαι dicuntur Straboni *l. 6.* in μεσογαίᾳ Salentinorum, Caſaub.

Lupiferi, inter vexillarios Eccleſiæ Rom. recenſentur Petro Diacono *Chron. Caſin. l. 4. c. 37.*

Lupina-Pellis, vulgò *Pel de-leu*, cognomen Nobilis cujusdam Radulfi, apud Albertum Aquenſ. *lib. 2. cap. 9.* de quo quædam Car. du Freſne adnotavit, *ad Alexiadem p. 240.* quòd tunicâ ex pelle luporum confectâ eſſet indutus. Ex pellibus enim *lupinis* non minùs, ac ex lutrinis, tunicas olim in Gallia fieri conſueviſſe, docet Landulphus de S. Paulo *in Chronico Mediolanenſi c. 10.* quas proin ſervientibus *Lupariis* fuiſſe imperatas, oſtendimus ſuprà, ut & patet ex *Statutis* Foreſtarum A. C. 1597. *art. 37.* apud du Freſne.

Lupinarii, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Corpora omnium conſtituit vinariorum*, lupinariorum, *caligariorum & omnino omnium artium: hisq; ex ſeſe defenſores dedit & juſſit quid ad quos Judices pertineret*: videntur fuiſſe *lupinorum* negotiatores. Sed cùm hujus negotiationis nullam Vett. mentionem faciant, nec *Lupinariorum* proin hocce corpus concoquere poſſit Caſaubonus, quærit ſecum, an non *Popinariorum* ſit ſcribendum?

Lupinum ſeu *Lupinus*, apud Horatium *Epiſt. 7.*

——— *quid diſtent æra lupinis:*

leguminis genus, quod Græci vett. θέρμον, recentiores λυπινάριον dicunt, juxta epitheton Virgilii,

——— *triſtesq; lupini;*

ab amaritudine, cujus ſiliqua ſolet quina vel ſena ferre grana, dura, lata & rufa, quibus maceratis boves aluntur: pueri v. talibus granis utuntur luſitantes calculorum loco, nec multùm hæc ab æreis nummis diſtinguunt. Sed & Comicos olim in ſcena nummis ex *lupino* ſimulatè factis pro veris uſos, hincque Plautum lupinos *aurum Comicum* appellare, notat Jac. Dalechampius, apud Chabotium *ad h. l.* Sunt tamen, qui *erva* reponant, apud Horatium, qua de re alibi. Idem verò & Philoſophorum olim, Cynicorum maximè, cibus fuit inprimis conſuetus: quo horum proin pera ſemper referta. Verſus Cratetis apud Ariſtotelem,

Οὐκ οἶδα περὶ δύναμιν ἡλίκην ἔχει
Θέρμων τε χοῖνιξ —

Unde deroniæ Stoicorum & Cynicorum juventuti *ſiliquas* & *polentam* pro cibo aſſignat Satyricus, ἄλφιτα καὶ θέρμους. V. Salmaſ. *ad Solinum pag.* 460. & ſupra ubi de *Leguminibus*. Sed & *lupinum*, inter pondera, duo κεράτια pendebat, κεράτιον autem ſextam partem ſcripuli faciebat, Idem *p. ſeq.* &c. Plura de *lupino*, apud Plin. *l.* 18. *c.* 15. alibique paſſim.

Lupoldus, V. in vocibus *Leopoldus* & *Luitpoldus*.

Luppas, cognom. Hypatii, qui tyrannidem arripuerat; in cujus tumulo additur à Juſtiniano inſcripta tabula, hiſce verbis, Ε᾿νθάδε κατάκειται ὁ βασιλεὺς λύππας. in *Chron.* Alexandr. *p.* 748.

Lupum, ſeu *Lupus*, fluvius Galliæ, à Provincialibus *le Loup* nuncupatus, non longe à Varo in mare Gallicum delabitur. *Fluvium Lupi in pago Venciensi*. vocant literæ datæ A. C. 1103. aliæ aliter, atque Monaſterium S. Verani ac Poteum locum ita dictum, ad eum amnem ponunt. Quemadmodum Græci Ponti fluvium Λύκον Lycum, id eſt, Lupum vocavere: Byzantii ſimiliter Lycum ſuum, amniculum urbi proximum, habuere. Hadr. Valeſius in voce *Lupa*: item in voce *Venticum*, ubi eum cis Varum in mare decurrere docet.

Lupus, Dux Severi Imp. ab Albini militibus victus, de quo V. Caſaubonum *ad Severum Spartiani*.

Lupus. Græc. è λύκος, à verbo λεύσσω, *video*; namque ὀξυωπέστατόν ἐστι ζῷον· καὶ μὴν τοι νυκτὸς, καὶ σελήνης οὐκ οὔσης, ὁ δὲ ὁρᾷ· *acutiſſimi viſûs eſt animal: quippe etiam noctu, & luna non lucente, videt*, Ælianus *Hiſtor. lib.* 10. *cap.* 26. cujus cauſa ex Plinio patet, qui oculos *lupo* ſplendere & lucem jaculari aſſerit, *lib.* 11. *cap.* 37. Unde Apollini, ut Deo perſpicaciſſimo, eum ſacrum voluere Veteres. Quin ipſum Apollinem in *lupo* coli ſolitum, in Ægypti Thebaide, Macrobius aſſerit, *Saturnal. l.* 1. *c.* 17. ubi de Lycopolitanis. Inprimis verò ſub veſperam acutiſſimè vident. Habacuc *cap.* 1. *verſu* 8. *Acutiores ſunt lupis veſpera*, i. lupis veſpertinis. Hinc eo potiſſimùm tempore ſe prædatum conferunt, ut ex Sacris profanisque Scriptoribus paſſim liquet. Virgilius *Georgic. l.* 4.

Veſper ubi è paſtu vitulos ad tecta reducit,
Auditiſq; lupos acuunt balatibus agni.

Arabibus proin *alaſſajo*, i. *nocturnus erro* lupus appellatus. Quamvis & alia cauſa ſubſit, cur lupo id magis proprium, ut noctu ad prædam divagetur, quam leoni, pardo aut urſo, quia viz. ei, ut minus virium, ita minus audaciæ eſt. Interim, quidquid agendum ſibi proponunt, acriter exequuntur & ſumma contentione. Virgilius,

——— *Et genus acre luporum.*

Quare & hanc ob rationem ὀξεῖς, i. *acres* dici potuerunt Prophetæ. Hebr. זאב Zeeb, q. *aureus*, vocatur, ab aureo colore: quo, è quinque luporum ſpeciebus, quas Oppianus deſcribit *Cynegetic. l.* 3. tertia inſignis eſt, in Cilicia & prope Amanum degens, quam proin χρυσεῖς, i. *aurei*, epitheto ab incolis inſigniri addit. Ex Hebræo deducta ſunt, Chaldæum *deba*, Syrum *deba* vel *diba*, & Arabicum *dib*. Forte etiam *Davus*, Græce Δάος, quâ voce Phryges lupum ſignificaſſe, ex Heſychio diſcimus. Inde lux Sibyllæ oraculo, *de Lupo Byzantium invaſuro*, quod refertur à Tzetze *Chil.* 9. *Hiſtor.* 288. Lupi enim illi Turcæ ſunt, oriundi à Dais circa Oxum, uti conjicit Bochartus. Etſi autem de *Lupo* pauca tradant Sacri Scriptores, tamen illius ingenium nobis graphicè deſcribunt. Primò enim illum proponunt tanquam ſummè rapacem, Geneſ. *c.* 49. *v.* 27. Ez *c.* 22. *v.* 27. Matth. *cap* 7. *verſu* 15. & Joannes *cap.* 10. *verſu* 12. Quod lupo maximè convenit, qui vulgò Poetis *rapax* & *raptor* Virgilio *Æn lib.* 2. Horatio *lib.* 4. *Ode* 4. Ovidio *Triſtium lib.* 1. *Eleg.* 5. Aliis: hocque velut peculiare munus à Jove demandatum ſibi vindicat, apud eundem Virgil. *Georg. l.* 1.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos *juſſit* ——

II. Ut vaſtatorem & ſanguinarium, Jerem. *c.* 5. *v.* 6. Ez. ubi ſuprà, & Actor. *c.* 20. *v.* 39. Unde Ovidius de Lycaone in lupum mutato, *Metamorph. l.* 1. *Fab.* 6.

——— *ſolitaq; cupidine cædis*
Utitur in pecudes, & nunc quoq; ſanguine gaudet.

Nempe non ſolùm jugulant lupi, quantum ſufficit, ad famem explendam, ſed totum gregem paſſim interimunt, niſi latratu canum, aut clamore paſtorum, abſterreantur. III. Ut voraciſſimum atque avidiſſimum animal, Sophon. *cap.* 3. *verſ.* 3. Unde *belluo* Arabibus, notumque Prov. *lupo avidior*. Ita enim veſpertinam prædam abſumunt, ut ad matutinum tempus nec oſſa quidem relinquant: quòd ſi totam per ventris anguſtias abſumere nequeunt, partem inviti relinquunt. Quò reſpiciens Mithridates, Romanos, tanquam lupæ uberibus altos, luporum animos habere aſſerebat, *inexplebiles ſanguinis, atq; imperii, divitiarumq; avidos ac jejunos*, apud Juſtinum *l.* 38. IV. Ut veſpertinum, tempus ſic, quò prædatum ſe confert, apertè deſignantes, inter alia Geneſ. *cap.* 49. *v.* 27. *Benjamin lupus rapiens* —— *ad veſperam dividit ſpolium*. De tempore aliquid jam diximus. Quod de *diviſione* hic dicitur, non ad omnes lupos ſpectat. Quidam enim ſunt μονόπειροι, aliàs μονόλυκοι & μονοί, Gall. *lougaroux*, qui ſoli venantur, V. ſuprà in voce *Guaratores*. Alii gemini prædatum exeunt, Ælian. *libro* 15. *capite* 3. Unde Statius *Achilleidos l.* 2.

—— *procedunt gemini, ceu fœdere juncto,*
Hyberna ſub nocte lupi ——

Sæpe etiam turmatim eunt, ſi majus periculum imminet, Xen. *Hipparchico*. Tumque prædam communi labore partam inter ſe dividunt, & quisque partem ſibi ſumit, voratque illico ſi poteſt aut in poſterum ſeponit, poſtquam abunde paſtus eſt. V. Ut ὀξύτατοι viſu, qua de re aliquid ſuprà; curſuque. Habac. *d. l.* Hinc in variis luporum ſpeciebus, unus τοξότης *jaculator*; alius κίρκος, *circus* vel *accipiter*, uterque à velocitate curſus dicitur Oppiano ubi ſuprà. V. Ut ovibus infeſtiſſimum, Matth. *c.* 10. *v.* 16. alibique. Certè odium hoc acre adeò, ut illud nunquam deponant lupi, etiamque ſaturi totos greges jugulent: lupique hinc fidibus agninæ malè obſtrepant, quod Cardanus tanquam rem certam aſſerit, deſumptum ex Oppiani *loco cit.* qua de re V. Voſſium *de Idolol. l.* 3. *c.* 77. E quibus prædictis, inter Lupos & falſos Doctores, ut & inter Lupos & tyrannos piorumque perſecutores, comparationem inſtituunt frequentiſſimam, V. Matth. *cap.* 17. *verſ.* 15. Actor. *cap* 20. *verſ.* 29. Ez. *cap.* 22. *v.* 27. &c. At quòd Benjamin lupo aſſimilatur, in ultimis Jacobi, à fortitudine eſt. Animo enim & robore lupi non parum valent, hinc & *Marti* dicati à Gentilibus, & propterea *Martii* ac *Martiales* paſſim appellati, Virgil. *Æn.* 9. Horatio *lib.* 1. *ode* 17. aliis. Unde & nonnullas gentes lupino ululatu, tanquam incentivo carmine, ad pugnam ſe incitaſſe, legimus; Abaros, apud Suidam: Cimbros Teutonosque, apud Plin. *l.* 16 *c.* 4. *luporum* quoque nomen fortiſſimis viris quandoque inditum, ut de Hercule habet Lycophron *Caſſandrâ*. Etiam in ſignum militare Romanis antiquitus lupus placuit, tum ob cauſam dictam, tum in honorem Romuli Remique, quos aluiſſe lupam creditum. Et *lupo* armatum caput non pauci vett. Heroum habuere, uti docet Car. Paſchalius *Coronar. lib.* 10. *cap.* 17. & *ſeqq.* De cultu quod ante dictum, confirmat id de Lycopolitanis Clem. Alex. *Recognitionum lib.* 10. & Ælianus *Hiſtor. Animal. lib.* 9. *cap.* 18. quorum hic propterea illos vetuiſſe, ne quis in terras ſuas herbam λυκοκτόνον, i. *lupicidam*, prope Nilum creſcentem, lupisque exitioſam, inferret, ſcribit. Sed & Delphis id animal τιμᾶσθαι, *coli* ſolitum, quia indicium ſacri fecerit auri furto ſubrepti, inque Parnaſſo defoſſi, refert idem ex Polemone, *lib.* 12. *cap.* 40. qua de re V. Voſſium, ubi ſuprà *c.* 75. Regiones quod attinet *luporum* feraces, Arabiam illis ſcatere notiſſimum eſt, ex Agatharchide *lib.* 5. *cap.* 45. Strabone *lib.* 16. Diodoro *lib.* 3. Aliis: ex quibus frequentem ibi lupum, & minimùm centinomium eſſe diſcas. Unde ultra centum eſſe nomina, quibus hoc animal indigitent Arabes, docet Bochartus. Sed & aliæ iisdem refertæ fuere, unde omni niſu in id paſſim incubuiſſe incolas, ut ab hac peſte liberarentur, legimus. Sic apud Athenienſes, quorum terra melior paſcendo pecori, quàm colendis agris, eſſet, legem tulit Solon, ut ei, qui *Lupum* attuliſſet, drachmæ quinque darentur; qui *Lupam*, una: Τῷ κομίσαντι λύκον, πέντε δραχμὰς δίδοσθαι· λυκιδέα δὲ μίαν. Quam Plut. refert *in Solone*, è Demetrio Phalereo, ubi verba Latinè ſic habent: *Ei qui* Lupum *attulerit, quinque drachmas dedit: unam ei qui lupam. Quorum illud bovis, hoc ovis pretium eſſe ait Demetrius Phalereus. Antiquitus autem in more poſitum Athenienſibus fuit, contra lupos pugnare; quoniam regio eorum pecori magis paſcendo, quàm frugibus ferendis, apta.* Ejusdem meminit Scholiaſtes Ariſtophanis *ad Aves*: Ε᾿πεὶ τοὺς λύκους ἀπέκτεινον τὸ παλαιὸν ἐν τῇ Α᾿ττικῇ, καὶ τίμιος ἦν λυκοκτονεῖν. Διὸ ὁ μὲν φονεύσας λύκου τέκνον, τάλαντον ἐλάμβανεν· ὁ δὲ τέλειον, δύο. *Quoniam lupos occiderunt olim Athenienſes, lexq; hac de re lata erat, ideò qui lupi catulum interemiſſet, talentum accipiebat, bina verò, qui lupum.* Ubi in præmio mendum eſſe, conſtat è Plutarcho. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 5. *tit.* 2. In Anglia eadem ſeveritas circa hoc ferarum genus viguit, ut poſtea aliquamdiu circa vulpes etiam, catos ſylveſtres, muſtelas, lutras, quadrupedes alios; item circa aves aliquot frugibus aut pullis infeſtiores, teſte Guil. Malmesburienſi *de Regibus Angl lib.* 2. *cap.* 8 *Eſcaetria Anni* 27. *Henrici III. Leyceſtria*. Unde *capitis Lupini* nomen uſurpatum eſt pro eo, quem non ſolùm cuique licuerit occidere (quod ſeculis abhinc aliquot prorſus evanuit) ſed ob cujus mortem ſic inflictam laus ſaltem, ut præmium publicum, ſingularis debita eo nomine fuerit interfectori, Henricus Bractonus, vetuſtus apud Anglos JC. *de Corona lib* 3. *cap.* 13 §. 3. anno Chriſti 1240. aut circiter *Item forisfacit Utlagatus* (qui idem apud Anglos vett. quod apud Venetos *Bannitus*, apud Hebræos, impunè à Zelotis occidendus, ſic dictus, *quaſi extra Legis protectionem poſitus*, etiam antiquitus *forbanni*) *omnia quæ pacis ſunt, quia à tempore, quo utlagatus eſt, caput gerit lupinum, ita quòd ab omnibus interfici poterit & impunè, maximè ſi defenderit vel fugerit, ita quòd ſit difficilis ejus captio* Quibus conſonæ ſunt Leges Eduardi Confeſſoris dictæ, *c.* 7. *Si repertus fuerit & retineri poſſit, vivus Regi reddatur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit.* Lupinum *enim gerit* caput: *& hæc eſt lex communis, & generalis, de omnibus Utlagatis.* Duravit autem nomen hoc *capitis lupini* etiam in Henrici IV. tempora, in foro pro *Utlegato* ſeu proſcripto, ut elicit ex Rogeri Coci Londinenſis fa-

ſis tabula, apud Galfredum Chaucerum, nec dum omnino edita, Job. Seldenus: in qua Johanni cuidam de Bundis tres aſcribuntur filii, Johannes, Anonymus & Gamelinus: atque de maximi & minimi circa patrimonium diſſenſu, hujusque virtute & illius vafritie ſumma, fabula ſatis ampla nec omnino contemnenda contexitur; deſinens in Gamelini ſummæ, quam paſſus eſt, injuriæ ultionem, per mortem ignominioſam, fratri Johanni ut Judici & XII. Viris juratis, velut ex jure Zelotarum, illatam: nomen enim *Capitis lupini*, quod ibi habet, quaſi Zelotarum jus deſignavit, ut dictum. Cujusmodi certè jus nonnulli etiam, apud Anglos, viguiſſe volunt, in eos, qui *extra pacem & protectionem Regis* ideo poſiti (juxta formulam Forenſem *Præmunire* dictam, Statuto Parlamentario fundatam, *Stat.* 25. Eduardi III.) quòd de re aliqua in Foro quocunque ſive Romæ, ſive Avenione ſive intra Angliam agerent, cujus cognitio ad tribunalia ſpectaret regia, h. e. maximè in Eccleſiaſticos, Majeſtatem Regiam, ſic planè, auctoritatis Pontificiæ obtentu, lædentes. Sed ſub Eliſabetha Regina, Sancito Parlamentario, opinio illa abolita eſt *Statut.* 5. *Elizab. cap.* 1. V. Job. Seldenum *de Synedriis Lib. II. cap.* 14. §. 3. & hîc ubi de *Proſcriptis, Utlagatis, Zelotis*. At vett. Romani *caput lupinum* villarum portis præfigebant, quòd roſtrum ejus veneficiis reſiſtere crederetur, Plin. *lib.* 28. *cap.* 10. &c. Ut & hæc addam, *lupinam caudam* (cui amatorium quid ineſſe, ſcribit idem *lib.* 8. *cap.* 22.) apud Suecones & Gothos, tam in bellis, quàm in triumphis, haſtis alligari conſueviſſe, diſcimus ex Olao *lib.* 2. *cap.* 14. De dentibus, exuviisque alibi. Sed & mactato tauro, & *lupo* & apro & ariete, ſanguinique intincto enſe & haſtâ, Græcos, qui cum Cyro adversùs Perſas aſcenderant, fœdus cum Barbaris percuſſiſſe, Suidas tradit. Iidem quoties ad domus urbemque accederent, in prodigiis Romæ habitum, refert Jul. Obſequens &c. Cœterùm *Lupi* hoſtis vulpes, ei verò ſimilis admodum hyæna eſt: an & homines in eos transformari queant, dicemus infrà ubi de *Lycanthropia* &c. V. hanc in rem plura apud Salmaſium *ad Solinum*, Gerb. Joh. Voſſium *de orig. & progr. Idolol.* paſſim, inter alia de venatione eorum *l.* 3. *c.* 73. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l. III. c.* 10. Alios.

Lupus, piſcis, Græcè λάβραξ, Hebr. שבוט, inter mundos recenſetur, in Sacris, quòd pinnas & ſquamas habeat. Eſt autem is paulo pinguior, quippe cui ἀπὸ τῆς λαβρότητος *ab immenſa voracitate* nomen, hodieque inde λαυράκι Græcis; ventre prominet, capite eſt oblongo, cauda tenui: qui, cùm ſe retibus implicitum ſentit, quanto poteſt impetu, in ea graſſatur, ut diſcerpat ſibique paret exitum, *quod magno conſenſu noſtri piſcatores ſe animadvertiſſe teſtantur*, inquit Cœl. Calcagninus *Epiſt. ad Joann. Bapt. Angarium*. Cerebrum illius potiſſimùm commendant Talmudici, *Tr. cholin*, tanquam gratiſſimi ſaporis: quomodo λάβρακος κρανίον Græci Scriptores, in his Ariſtophanes *in Lemniis*, Eubulus *in Nutricibus*, & Eriphus *in Melibœa*, ubi inter eas dapes recenſet, ἃς οὐδ' μάκαρας ἀπαρνεῖσθαι οἴομαι θεούς, *quas*, inquit, *ne beatos quidem Deos aſpernari puto*. Lactes item in deliciis, quibus ruſticos paviſſe Heliogabalum, inter cœtera ejus portenta, memorat Lampridius. Duorum illos generum facit Columella *lib.* 9. *cap.* 17. alios varios & maculoſos, alios ſine maculis; quorum illos Xenocrates vocat ἐπιστιγμένους, q. *maculis interpunctos*. Quod facit Hebræum nomen, non malè exprimens Gallorum, *bar*, & Italorum *varolo* q. varium vel variolum, à varietate colorum ducta. Porrò in mari reperitur hic piſcis, & in fluviis, præcipuè circa oſtia, quorum hi meliores. Plin. *lib.* 9. *cap.* 17. E' lupis *in amne capti præferuntur*. Optimi habebantur apud Romanos, in Tiberi, duos inter pontes capti. Horatius *l.* 2. *Sat.* 2.

> *Unde datum ſentis*, lupus *hic Tiberinus, an alto*
> *Captus hiet, pontesne inter jactatus, an amni*
> *Oſtia ſub Tuſci?*

Cujusmodi piſcem cùm ſibi appoſitum eſſe credidiſſet Philippus ille, quem unà cum Hortenſio & Lucullo piſcinarios inter reponit Plinius *lib.* 9. *cap.* 54. ſe verò, ſimul ac guſtavit, deceptum ſenſiſſet, quem guſtaverat, ne piſcis quidem nomine dignatus eſt. *Laneos* reliquis præfert Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 89. ubi colore ne albus, an carne mollis, an mandendo araneoſus, indigitetur, diſquirunt Scholiaſtæ. Plinius idem rem expedit *lib.* 9. *cap.* 17. *cit. Luporum laudatiſſimi, qui appellantur lanati, à candore mollitiaque carnis.* Cœterùm cùm acipenſer antiquitus in pretio Romanis eſſet, poſtea præcipua auctoritas lupo & aſellis eſſe cœpit, *Ibid.* &c. V. plura de hoc piſce, apud Gerhard. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 14. 16. alibique, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. V. cap.* 14. Alios.

Lupus, apud Vegetium *lib.* 2. *cap.* 25. & *lib.* 4. *cap.* 23. harpagonis ſpecies, *quo arietes avertuntur aut ſuſpenduntur, ita ut impetum non habeant feriendi*: ſic dictus, quòd velut *Lupus* dentes ferreos exerat, arietemque apprehendat, V. quoque Liv. *lib.* 28. *cap.* 3. A' qua machina fortè diverſa illa, quam *Lupum belli*, Græce *Nicontam*, q. *omnia vincentem*, appellat Matth. Weſtmonaſterienſis A.C. 1304. [illegible] Gallicum *Louvel* hac voce exprimi exiſtimat C. du Freſne *Gloſſar.*

Luſatia, adde: Ei à Carolo M. primùm ſubactæ, Henricus Auceps *Marchionis* titulo præfecit Geronem, Altenburgi & Mersburgi Comitem, tuendis maximè contra Bohemos, Polonos, & qui tum Polonis parebant, Sileſios, finibus, ipſisque *Luſatis* in officio continendis, obſequii pariter religionisque impatientibus. Geroni ſuffectus Chriſtianus, Wettini Comes, isque honor genti aliquantum duravit. At excidere poſteri, Henrici nempe, Pater & Filius, *Luſatia ſuperiori*, ab Henrico V. à quo defecerunt, Uladislao ſive Wratislao Bohemo conceſsâ, A.C. 1075. Inter cujus poſteros Wenceslaus II. eam Electori Brandeburgico dono dedit ſec. 13. ſuffragium ejus in Comitiis Septemviralibus hoc munere ſibi conciliaturus. At cùm, mortuo Woldemaro Brandeburgico A.C. 1319. de ſucceſſione lites orirentur, *Luſati* Joannis Bohemiæ R. imperium ſponte ſui, an juſſu decretove aut aſſenſu ſaltem Ludovici Bavari Imp. ſubiere. *Inferior Luſatia* poſtea quoque Wettinenſibus ſeu Miſnicis, ab Alberto Brandeburg. Adolphi Imp. contra iſtos partes ſectante, adempta eſt A.C. 1296. Sed nec iſte malè partis diu eſt gaviſus. Bohemi quippe, ab Alberto Imp. Adolphi, dum is regnaret, æmulo inſtigati, eam invadentes ſibi aſſeruere ejusque poſſeſſio his pacto poſtea Henrici VII. Imp. & Bohem. R. cum Friderico Forti cogn. *cum admorſa gena*, Miſniæ Marchione firmata. Tandem poſtliminió velut, ad Wettinenſium propaginem utraque *Luſatia* hoc ſeculo, rediit, Cæſaris juſſu, à Joanne Georgio I. Electore Saxon. occupata & ob navatam Ferdinando, Bohemorum defectione laboranti, operam, impenſasque in rem iſtius 72. *Tonnas* auri, Domui hujus Feudi jure conceſſa. V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germ. Principp. gentib. c.* 2.

Luſci, miniſterio Deorum plerunque deputati, apud Gentiles. Poëta;

> ——— *cum ſiſtro* luſca *Sacerdos.*

Unde veteris de Alcmane *Epigrammatis* Auctor, apud Plut. περὶ φυγῆς, loquentem eum inducit, bene de ſe actum, quòd Sardibus in patria Lydia non fuerit educatus; in qua *luſcus* ſi fortè *Sacerdos*, aut Gallus veſtibus auratis indutus, tympana percutere potuiſſet, pervulgato ſacrorum more,

> Σάρδιες ἀρχαίαι πατέρων νόμος, εἰ μὲν ἐν ὑμῖν
> Ἐτρεφόμαν, κέρνας ἦν τις ἂν ἢ βακήλας κτλ.

Ubi κέρνας μονόφθαλμος Heſychio eſt, i. *luſcus*, at βακήλας, *inteſtis*, uti docet Salmaſius *ad Solinum pag.* 528. At Sacerdotes ſuos Deus extra omne corporis probrum exiſtere voluit. Levit. *cap.* 21. *verſu* 17. *In quocunque è ſemine tuo — fuerit corporis vitium, ne accedito ad offerendum cibum Dei ſui.* Utpote qui typum gererent Summi Pontificis noſtri, agni illius ἀμώμου, & omni labe carentis; Quam ob cauſam & Rex David ad menſam tales non admiſit. Admiſit verò portentum illud hominis Heliogabalus, qui inter octonos illos, quos riſus movendi gratiâ ad cœnam vocavit, etiam *octo luſcos* invitaſſe legitur apud Lampridium. Idem per atrocem laſciviam *luſcinios* vocavit, *quibus ſingulis tuliſſet oculos*, hoc eſt, quos ipſe *luſcos* feciſſet, *Ibid.* Dicebatur autem *Luſcinius* & *Luſcinia*, ut oſtendit *ad h. l.* Salmaſius. Sic Phædrus *in Jocis*;

> *Pavo ad Junonem venit, indignè ferens;*
> *Cantus luſcini ſibi quòd non tribuerit.*

Sed hac de voce jamjam plura.

Luſcinia, an quòd *lugens* canit, an quòd canit ante *lucem*, ut Iſidorus; an potius, quòd in *lucis* canit, ut Voſſius vult? in cantatricibus avibus præcipua eſt. Sen. *Epiſt.* 76. *Habet vocem ſed quantò dulciorem, mobilioremque luſcinia?* Unde & Græcis ἀηδὼν, quia ἀείδει; & *philomela* (quæ in eam converſa fingitur) quia φιλεῖ μέλος. De ea certè Plinius *lib.* 10. *cap.* 29. *Luſciniis diebus ac noctibus continuis XV. garrulus ſine intermiſſu cantus.* Hinc digna miratu referens, *Primùm*, inquit, *tanta vox tam parvo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: Deinde in una, perfectâ Muſica ſcientiâ modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur revocato, infuſcatur ex opinato:* pluraque inibi in hanc mentem, ſanè eleganter. Poſtea narrat, quantum cantu certent majores natu. Tum ſubdit, *Meditantur aliæ juniores, verſusque, quos imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magnâ & reddit, vicibusque reticens. Intelligitur emendatæ correctio & in docente quadam reprehenſio.* Sed & vocem humanam imitari diſcunt. Idem *lib. eod. cap.* 42. *Habuere Cæſaris juvenes ſturnum: item* Luſcinias *Græco atque Latino ſermone dociles: præterea meditantes in diem, & aſſiduè nova loquentes, longiore etiam contextu.* Suntque inprimis miranda, quæ de ſermonibus diu auditis, noctuque ab luſcinia redditis, referuntur *Epiſt.* ad Conr. Geſnerum exaratâ & *in* 3. *Hiſtor. Avium* inſertâ. Unde facilior fides iis, quæ de pretio addit Plinius loco priori: *Servorum illis pretia ſunt, & quidem ampliora, quàm quibus olim armigeri parabantur. Scio ſeſtertiis ſex, candidam alioquin, quod eſt propè inuſitatum, veniſſe, quæ Agrippinæ Claudii principis conjugi dono daretur.* Eoque prodigioſior luxuria Æſopi Hiſtrionis, *qui ex avibus ejusdem pretioſitatis, ut canoribus & loquacibus quibusque, centum millium patinam confiſcavit*, Tertull. *de Pallio cap.* 5. Nullâ aliâ inductus ſuavitate, verba ſunt Plinii, *niſi ut in his imitationem hominis manderet, ne quæſtus quidem ſui reveritus illos opimos & voci meritos. lib. prædicto cap.* 51. Quem tamen vicit luxuriæ pancratiaſtes Heliogabalus, *luſciniarum linguis epulas inſtruendo*, apud Lampridium &c. V. plura hanc in rem, apud Plin. *d. l.* Ulyſſem Aldrovandum *Ornithol. lib.* 18. *de A-*

[illegible] *vibus*

Avibus cap. 2. Neandrum in *Phyſicis*, Wolfg. Franzium *Hiſtor. Animal. Sacr. Part.* 2. *cap.* 26. Gerh. Jo. Voſſium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 88. alibique. Epitaphium *Luſciniæ*, in marmore antiquo, Romæ hodieque ſuperſtes, apud Cardin. de Maximis, referente Sponio *Itinerar. parte* 3. *pag.* 25. ſic habet:

DIS AVIBUS

Luſcinia Philumena ex aviario Domitiorum, ſelecta verſicolori pulcerrima cantatrici ſuaviſſ. omnibus gratis ad digitum pipillanti in poculo myrrhino caput abluens infeliciter ſummerſa, heu miſella avicula, hinc inde volitabas. tota garrula, tota feſtiva, latitas modò inter pulla leptynis loculamenta implumis frigidula clauſis ocellis, Licinia Filumena delicia ſua, quam in ſinu paſtillis alebat in proprio cubiculo alumna Kariſſ. lacrumans poſ. Have avis iocundiſſima qua mihi volans obvia blando perſonans roſtello Salve toties ceciniſti, cave avis avia averna. Vale & vola per Elyſium. In cavea picta ſaltans qua dulce canebas, muta tenebroſâ nunc jaces in cavea.

Lushborow & *Lushburne*, vilius monetæ genus, quod in partibus transmarinis, ad ſimilitudinem Anglicanæ, effictum, ævo Eduardi III. hic diſtrahebatur, prohibitum *Statuto* 5. anni ejusdem Regis. Knyghton apud C. du Freſne *Gloſſar.*

Luſius Quietus, inter Trajani Duces ſtrenuiſſimus, memoratur Ammiano Marcellino *lib.* 29. Luſius, *Trajano rem regente Romanam, pluribus inclaruit fortibus factis.* Hunc poſtea, *ſublatis gentibus, Mauris, quos regebat, quia ſuſpectus Imperio fuerat, exarmavit* Hadrianus, apud Spartianum. Fuit autem *Luſia*, inter Romanas gentes, non incelebris. Apud Cæl. Aurelianum, eſt *Luſius* quidam Medicus. Lapis Comenſis, LUSIÆ. L. F. QUINTÆ. UX. EJUS. ubi à quadratario QUINTÆ pro QUIETÆ, ſculptum eſſe, cenſet Caſaubonus. Eſt & *Luſius Lupus*, apud Marcum Antoninum *in libro* 12. V. omnino modò laudatum Caſaubonum *Not. ad Spartianum.*

Luſoria, apud Flav. Vopiſcum *in Bonoſo, Hic idem quum quodam tempore in Rheno Romanas luſorias Germani incendiſſent, timore ne pœnas daret, ſumpſit Imperium:* naves ſunt, quæ in Rheno ſemper inſtructæ habebantur & paratæ ad arcendos barbarorum tranſitus; quod etiam in aliis locis, in quibus Barbari non limitibus, ſed magnis fluminibus dividebantur, obtinebat: quemadmodum in mari eadem fini liburnas Romani adhibebant, de quibus duobus Claſſium generibus retro jam aliquid dictum eſt. Quia autem ad limites hoſce, non tantum diſpoſitæ & armatæ ejusmodi naves haberi ſolebant, ſed etiam in ripa eorundem fluminum crebra erant extructa caſtella, per milites ſervanda, qui limitem tuebantur, hinc ſæpe apud Auctores junctim mentio fit caſtrorum, luſoriarumque. V. inter alia *l.* 4. *Cod. de Offic. Jud. mil.* Porrò, qui in illis *Luſoriis* milites erant claſſici, *Lembaris* dicebantur, ſicut, qui in caſtris, *Caſtriani* & *Caſtriciani*, quorum amborum meminit Aurelianus *in Epiſt. ad Ulpium Crinitum:* & qui in ripa, per cuneos diſpoſiti, invigilabant, *Riparienſes* vel *Ripenſes*, *l.* 18. *Cod. Theodoſ. de re mil.* Sed nec unius generis *Luſoria*, verùm aliæ *Judiciariæ*, aliæ *Agrarienſes* fuere, *l. un. Cod. ejusd. de Luſoriis Danubii*, ubi jubet Imp. quotannis novas de integro conſtitui in Mœſiaco limite 4. Judiciarias, & decem Agrarienſes; in Scythico v. quinque Judiciarias & 12. Agrarienſes: ubi *Agrarienſes* eæ forte fuere, quarum quotidie uſus erat ad agrarias, h. e. excubias, faciendas; *Judiciariæ* a. quæ limitaneorum Ducum, qui & *Judices* dicebantur, inſerviere uſibus, quoties limitem luſtrare vellent & flumen decurrere, aut etiam in hoſtes tranſire. Vocis etymon hinc Salmaſius arceſſit, quòd nec ad uſum belli, ut triremes & æratæ; nec ad merces vehendas, hæ naves factæ eſſent, ſed ad *luſum* tantùm & ſolas circumvectationis delicias haberentur. Unde *Luſorias & cubiculatas & cætera Regum ludibria in mari laſcivientium*, memorat Seneca, quas triremibus & æratis opponit. Et λυσώριον πλοῖον Epiphanio dicitur illa navis, qua delicatus Hadriani Antinous per Nilum ultro citroque laſciviens vectabatur, quamque unà cum ipſo in urbe Antinoi Hadrianus condidit & conſecravit. Sed & *luſorias* poſſet aliquis appellare, quibus ludicra naumachiarum certamina, in lacubus aut fluminibus, aut etiam mari edebantur. Poſtea abuſivè ad quaslibet minores naves denotandas, vox extenſa, indeque *Luſoriæ* dictæ, in fluminibus, leviſſima & expeditiſſima navigia, quibus ultro citroque flumina decurrebant milites, ad tuendum limitem conſtituti, ut barbarorum excurſus & exſcenſiones in Romanum ſolum prohiberent &c. V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Aureliano & Bonoſo*, nec non *de Jure Attico p.* 740. 751. & Jacobum Gothofredum *ad d. tit. de Luſoriis Danubii.* Adde *Moſa Luſorias*, ex Ammiano, *lib.* 17. & *Luſorias per Orientem*, in *Nov.* Theod. *de Ambitu*, ſuprà nominatis, de quibus omnibus idem Gothofredus agit.

Luſtrale Aurum, de quo *tit. de luſtr. auri collat. lib.* 11. *Cod.* χρυσάργυρον Græcis, Evagrio & Zonaræ, eleganter deſcribitur, qui quinto quoque anno ſeu ſingulis *luſtris* illud pendi ſolitum narrant. Onus erat Negotiatorum & Mercatorum (ob quod *Aurum Negotiatorum*, apud Lampridium *in Alexandro Sev.* dictum eſſe, ſuprà monuimus) quorum appellatione etiam tenuiores continebantur, quidquid corrogatâ ſtipe ſibi comparabant; meritoriæ puellæ & fœneratores: non tamen qui vernacula diſtrahebant, vel qui manu ſibi victum acquirebant, veluti figuli & fabri; non veterani, Clerici, copiatæ intra certum peculiatum numerum. Eidem muneri obnoxiæ erant res quædam, ex lege teſtatoris vel fiſci, ut conſtat ex *l. ult. Cod. Theodoſ. de luſtral. conlat.* Habebatque penſitatio iſta propria ſibi ſcrinia, *l.* 3. *Cod. de Epiſc. & Cler.* & *l.* 1. *Cod. de commerc. & mercat.* deſumptâ ex *l.* 5. *Cod. Theod. d. tit.* ſicut & *l.* 1. *Cod. de Epiſc. aud.* quæ tamen ita à Treboniano compoſita eſt, ut ad aurariam penſionem referri nequeat. Suſtulit tandem hanc collationem Anaſtaſius Imp. J. Calvinus *Lex. Jur.* V. & ſuprà *paſſim.*

Luſtratio, apud Romanos, frequens. Hinc *Ambarvale* ſacrificium, cùm ab iis, qui pro frugibus faciebant, circùm arva, hoſtia divinæ rei causâ circumducebatur. De quo Virgilius *in Bucolicis*,

Hæc tibi ſemper erunt, & cùm ſolennia vota
Reddemus Nymphis, & cùm luſtrabimus agros.

Ubi *luſtrare*, per circuire exponitur. Fiebat autem id non à ruſticis modò, ſed & à Romanis, fines agri Romani *luſtrantibus*, qui inter quintum & ſextum lapidem erant, ut auctor eſt Strabo *lib.* 5. Sed & Patresfamiliâs, unusquisque in agro ſuo, fines fundi Suovetaurilibus *luſtrabat*, qua de re ſic Cato *lib. de R. R. cap.* 141. *Agrum* luſtrare *ſic oportet: Imperans Suovetaurilia circumagi cum divis volentibus, quodq; bene eveniat, mando tibi Mani, uti illa Suovetaurilia fundum, agrum, terramq; meam, quota ex parte ſive circumagi, ſive circumferenda cenſeas, uti cures* luſtrare, *Janum Jovemq; vino præfamino, ſic dicit, Mars Pater te precor, quæſoq; uti ſies volens, propitius mihi, domo, familiæq; noſtræ, quo jus rei ergo agrum, terram fundumq; meum Suovetaurilia circumagi juſſi, uti tu morbos viſos, inviſosq;, viduertatem, vaſtitudinemq;, calamitates, intemperiasq; prohibeſſis, defendas, averruncesq;, utiq; tu fruges, frumenta, vineta, virgultaq; grandire, beneq; evenire ſinas. Paſtores pecuaq; ſalva ſervaſſis, duisq; bonam ſalutem, valetudinemq; mihi, domo familiæq; noſtræ. Harumq; rerum ergò fundi, terræ agriq; mei* luſtrandi, *luſtriq; faciendi ergò, ſicut dixi, macte hiſce Suovetaurilibus lactentibus immolandis eſto. Item cultro facito ſtruem & ferrum uti adſiet: Inde obmoveto. Ubi porcum immolabis, agnum vitulumq;, ſic oportet. Ejusq; rei ergò macte hiſce Suovetaurilibus immolandis eſto, nominare vetat Martem, neq; agnum vitulumq;. Si minùs in omnes litabit ſic verba concipito: Mars pater ſi quid tibi in illiſce Suovetaurilibus piaculo. Si uno duobusve dubitaveris, ſic verba concipito: Mars Pater, quòd tibi illuc porco neq; ſatisfactum eſt, te hoc porco piaculo.* Erant & *Amburbia* ſacra, quæ fiebant, cùm urbs & pomerium *luſtrabatur*, ut apud Lucanum *lib.* 1.

Mox jubet & totam pavidis à civibus urbem
Ambiri, & feſto purgantes mœnia luſtro
Longa per extremos pomœria cingere fines,
Pontifices ſacri quibus eſt permiſſa poteſtas.

Inde *Amburbiales* hoſtiæ, quæ circum terminos urbis ducebantur, Feſt. Meminit ſacri hujus Vopiſcus *in Aureliano.* V. Turnebum *Adverſar. lib.* 18. *cap.* 17. Joſephus tamen Scaliger, *Amburbia* ab *Ambarvalibus* non diſtinguit, *Caſtigat. in Feſtum*, ad vocem *Amtermini.* Imò & *Luſtratio* quinquennalis à Cenſoribus, quinto quoq; anno, perfecto cenſu, peragi ſolita legitur. Auctore inſtituti Servio Tullio R. de quo ſic Dion. Halicarnaſſæus *lib.* 4. *Perfecto cenſu à Tullio R. omnes cives juſſi ſunt armati adeſſe, in campo Martio, ibi inſtructos in ſua quemq; Centuria equites, pedites, velites luſtravit Rex Solitaurilibus. Hoſtia taurus, aries & hircus ter circumducta ſunt. Hoc modo etiam noſtrâ ætate, poſt Cenſum, Romani luſtrantur à Magiſtratu ſanctiſſimo, quod* Luſtrum *ſuâ voce nominant.* Paria Livius habet *lib.* 1. V. infrà, in voce *Luſtrum.* Præterea *Luſtratio* privatis hominibus frequens fuit, ſed tribus præcipuè temporibus, quæ Ælianus indigitat *Var. Hiſtor. lib.* 4. *cap.* 1. cum ait: *Dardanenſes Illyricos ter in tota vita ablui ſolitos*, ἐξ ὠδίνων, καὶ γαμοῦντας καὶ ἀποθνήσκοντας, *Poſt partum, cùm nuptias ineunt, cùm mortem oppetunt.* Et infans quidem breviter luſtrabatur: Poſtquam enim maribus nonus, femellis octavus, ultimus hebdomadis aliis, luſtricus dies ſucceſſit, infantes nomen adepturi, quemadmodum mortui, luſtrabantur, aquæque luſtralis aſperſione per aniculas expiabantur, de quo ritu V. infrà in voce *Luſtricus dies:* Longiores verò moras puerpera in purificatione traxit. Nulla enim prægnans ante 40. diem, qui Athenis τεσσαρακοστὸς, in Fanum prodiit; nec ædes puerperarum Romanorum ullus ingreſſus eſt, vel egreſſus ſe purgavit, tanquam ex funeſtorum contactu. Idem Æthiopes & Hebræi, hoc diſcrimine, ut pariens fœminam 80. maſculum 40. dies explerent. *Luſtrationis*, poſt conjugale commercium, meminit Suetonius *Auguſto cap.* 94. De *Luſtratione* funeſtæ domus, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *c.* 39. Franc. Ro[illegible]æum *Archæol. Attica lib.* 5. *cap.* 34. &c. Obibantur autem in [illegible] luſtrandi, ne quà viz. pars non participaret egregia illa expiamenta. Statius *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 416.

——— *circumq; bidentum*

Viſceribus

Viſceribus laceris & odori ſulfuris aura,
Graminibusq; novis, & longo murmure purgat.

Idque dabatur operæ, *ut nomina victimas ducentium in publicis luſtris proſpera eſſent*, Plin. *lib.*28. *cap.*3. V. quoque Plut. *Quæſt. Rom.* 30. & 31. Aliquando & per medium victimarum diſſectarum tranſibant luſtrandi homines, qua de re aliquid diximus ſuprà, in voce *Canis*: plura verò hanc in rem V. apud Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Papinium Statium paſſim*, inprimis *Thebaid. lib.* 4. *verſ.* 414. & *ſeqq. Commentaria* item *Superſtitionum*; ut & hic non uno loco. De *Luſtrationibus* verò *Hebræorum*, à quibus is mos ad Gentes defluxit, apud Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr.* Franc. Burmannum *Synopſi Theol. Chriſt. part. prior. Lib. IV. cap.* 21. ubi *de Munditie & Immunditie, Purificationibusq; Legalibus*, itidemque hic paſſim, præcipue ubi *de Aſpergendi ritu* & *Lotionibus*, in quibus communis purificationum ratio & quaſi caput conſiſtebat. Hinc *Luſtralis fax*, apud Claudium *Conſul. Honor. VI.* quà incenſà Gentiles *luſtrabant* quidpiam: & *Luſtralia*, cætera, quæ talibus ritibus adhibebantur: ad extremum etiam vilis aliquis homo, cujus devoto capite expiabantur civitatum nonnullarum piacula, quem Gallicum morem vocat Lutatius *ad Statium Thebaid. l.* 10. *v.*787. Sed & prodigia ac imminentia infortunia humanis hoſtiis *luſtrata* & averſa, Claudianus quoque indicat, *in Eutropium l.*1.

Conſule luſtrandi faſces, ipſoq; litandum
Prodigio ——

Luſtrales animas ſic devovendas & devotas, Lucanus vocat *l.*6.

—— *vidi Decios, natumq; patremq;*,
Luſtrales bellis animas ——

V. quoq; ubi de *Vere ſacro*. *Luſtramina* verò, inſtrumenta ſordesq; luſtrationum dicta. Val. Flaccus *lib.* 3.

—— *ter triſtia tangens*
Arma ſimul, veſtesq; virûm, luſtramina *ponto*
Pone jacit &c.

Hæc n. in aquas, imò & in trivia, projici ſolita, docet Meurſius ad *Lycophr.* In quibus omnibus ſcintillæ quædam veritatis abſconditæ, de nativa noſtra immunditie, de neceſſitate ſatisfactionis purgationisque aliunde quærendæ, de ſalute per ſanguinem humanæ victimæ recuperandæ, aliisque, de quibus alibi.

Luſtrica, alias *Aſperſorium* & *Aſpergillum*, vas, quo aqua luſtralis aſpergi ſolebat, dicta eſt. Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.*38.

Luſtricus Dies, apud Romanos, appellatus eſt is, *quo infantes luſtrabantur ac nomen accipiebant*, teſte Macrobio *Saturnal. l.*1. *c.*16. Is maribus nonus, femellis octavus fuit Feſto, cujus rei cauſam repete à Cenſorino, ex Plut. *in Quæſt. Rom.* Aliis ultimus hebdomadis hic dies fuit, ſunt etiam qui intra quintum diem ſubſtiterunt. Feſto præerat Nundina Dea, quod Suovetaurilibus peractum & circuitione: Circumferebantur enim pueri per obſtetrices vel miniſtros circa focum, unde Ἀμφιδρόμια, nec focus quidquam aliud erat, quàm aræ Deorum hoſtiis calentes. Expiabantur deinde aquæ aſperſione per aniculas luſtrali ex ſputo & pulvere, e balneis plerunque ſumto. Unde Perſius *Sat.*2. *verſu* 31.

Ecce avia, & metuens divûm matertera, cunis
Exemit puerum: frontemq; atq; uda labella
Infami digito & luſtralibus antè ſalivis
Expiat.

Hinc eodem die vario ferculorum luxu cõvivium agitatum. Apud alias gentes, *Luſtrico* die, circumciſio pro luſtratione fuit. Divinum id inſtitutum, Judæis proprium, tranſiit poſtea ad alias gentes, Samaritanos, Æthiopes, Ægyptios, Colchos, Phœnices, Troglodytas, Macrones, Edomitas, Ammonitas, Arabes, Mahometanos hodiernos &c. cujus loco, apud Chriſtianos, ſacer Baptiſmus eſt. Poſt *luſtrationem* nomen impoſitum. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum*.

Luſtrum, Romanis propriè quinque annos ſolidos ſignificat, ſine reſpectu præcedentis *Luſtri*. Ovidius,

Hic anni modus eſt; in Luſtrum accedere debet,
Quò conſummetur partibus, una dies.

A' *luſtrando*: quod ſemel intra hoc tempus Exercitus Romanus à Cenſore luſtraretur. Poſtquam enim civium cenſus eſſet peractus, Cenſor ſumtis ſue, ariete & tauro, ter exercitum circuire, hasque tandem victimas Marti offerre ſolitus eſt: id quod dixere, *Condere luſtrum*, Varro *de L. L. lib.*5. & Suetonius *Octavio, cap.*97. Item *facere luſtrum*, in *Monum.* Ancyrano. Atque hæc phraſis de ſolis Cenſoribus uſurpata, cùm, cenſu peracto, frequentem populum luſtrarent, Gronovius *ad Liv. lib.* 1. *cap.*44. cùm *luſtrum* etiam aliis interdum attribueretur, ut apud Lucanum *lib.*1. Pontifices *feſto purgantes mœnia luſtro* &c. Fiebat autem id, niſi funeſtus eſſet annus: Itaque cenſus aliquando agebatur, *Luſtrum* non condebatur. Livius *lib.*4. *Cenſus actus eo anno*: Luſtrum *propter Capitolium captum, Conſulem occiſum, condi religioſum erat.* Hinc *Luſtri* condendi Ceremoniæ, cum inſtituto politico deſcribendi ſubditorum fortunas, non ſunt confundendæ; cùm duo hæc toties in Hiſtoria Romana tam expreſsè diſtinguantur. Unde obſervavit quidem Cenſorinus, poſt *luſtrum* à Veſpaſiano conditum, deſiiſſe priſcum illud inſtitutum; nempe oportebat paulatim exoriente Evangelio, ritus quoque paganicos paulatim contemni, & in deſuetudinem abire: non tamen luſtralis cum cenſûs ceſſavit exactio.

Imò conſuetudo agendi cenſus per temporum intervalla, prout res exigeret, non ſolum in vet. Romæ imperio, ſed & novæ, ſemper eſt ſervata. Teſtis eſt Gregorius Nazianzenus *Orat. IX. ad Julian.* Ἐξισωτὴν, qui Julianus, ut & Hellenius, in Cappadociam miſſi fuerant, ut cenſus agerent, & inter cives onera tributorum exæquarent: quod cùm olim Cenſorum, poſtea Cenſitorum fuit munus. Idem *Carm. ad Hellenium* ait,

Εὖχ@ ὁ Ἀρμενίης Ἑλλήνιε ὃς λάχες αἶη
Στῆσαι ἡμετέρῃ μέτρον δίκαιον φέρειν.
Decus ô Armeniæ Helleni: cui obtigit terra
Statuere noſtræ modum juſtum tributorum &c.

V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit. I. Num.*93. Porro fiebat id in Campo Martio, Comitiis Centuriatis: dicebaturque ſacrum id *Suovetaurilia*, ſeu *Solitaurilia*, quas voces infrà vide. Nec omittendum, quòd priſco more Duces, cum exercitum *luſtrarent*, eſſent coronati. Unde Caſſio exercitum luſtranti lictor coronam inverſam repoſuiſſe legitur, apud Appianum Alex. *Bell. Civ. lib.*4. Et Statius inde *lib.*4. *Sylv. luſtra* ipſa *coronata* vocat:

Sæpe coronatis iteres quinquennia luſtris.

Quodque per *luſtra* computarint vett. Romani, V. de *Luſtro Juliano, Romanoq;*, Jo. Forbeſium *Inſtructionum Hiſtorico-Theologic. lib IV. cap.*2. *num.*3. adde Caſp. Barthium *ad Papinium l.* 3. *Sylv.* 5. *verſ.* 7. ubi *quatuor luſtris* exponit *annis viginti abſolutis*, & Joſ. Caſtalionem *Obſervat. lib.*1. *cap.*10. Plura verò hanc in rem, apud Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. l.* 4. *c.*27. & alibi paſſim, Pancirolum *Rerum deperdit. cap. de cibi cap. modo*, Alex. ab Alexandro *Genialium Dierum l.*5. *cap.*27. Pomp. Lætum *de Magiſtr. Rom cap. de Cenſoribus*, Th. Godwynum *Anthologia Rom. l.* 3. *ſect.*2. *c.*5. Alios.

Luſu, ut aleâ, talis &c. lucrifacta pecunia, inter furta relata à Magiſtris, memoratur Maimonidi *halach Gazela V. tabda cap.*6. & Moſi Mikotzi *Præcept. affirm.* 73. *fol.*151. *col.*1. Scilicet tametſi certaminibus ejusmodi non deerat, tam victi, quàm victoris, prævius aſſenſus, adeoque mutuus contractus interveniebat, unde, quantum ad jus ſive Naturale, ſive eorum in corpore Moſaico Civile ſpectat, ex victoria licite, ut in alienationibus ceſſionibusve Juris Naturalis permiſſivi aliis, lucrum acquirebatur: ita nihilominus certaminum ludicrorum mos ille diſplicuit eorum Majoribus, ut ex victoria ejusmodi ludicra nihil poſtmodum acquirere fas eſſet, furtumque ab acquirente committeretur. Quod binas ob rationes ſuperinductum, tum ut doli mali, quo certamina ejusmodi minime carere ſolent, anſa præriperetur, tum ut artibus bonis, & quæ ſocietati humanæ conducibiliores eſſent, non ludicris, homines ſeſe exercerent &c. Joann. Seldenus *de Jure Natur. ad Gentium juxta Diſciplin. Ebræorum lib* 6 *cap.*11. Aliàs non lucri cupiditate, ſed oblectamenti ſolùm causâ, etiam Viri graves ludebant. Unde Auguſtus *Epiſt. ad Tiberium*, apud Suetonium *cap.*71. *Inter cœnam luſimus* γεροντικῶς—*Talis enim jactatis, ut quiq; canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat, quos tollebat univerſos, qui Venerem jecerat.* Liberaliores nempe potationes talorum lotiuris luſionibus diſtinguebant: hincq; inter apophoreta quoque tali dati. Idem apud eundem *cap.* 83. *Animi laxandi causâ, modò—talis aut ocellatis nucibusq; ludebat, cum pueris minutis.* Ubi *tali* alii à prioribus, & *ocellati*, globuli ſunt vel lapidei vel eburnei, vel ex alia qua materia, quibus olim puellæ ludebant, Ovid. *Metamorph.* ut nunc quoque fit. Græci πενταλιθίζειν appellabant: de *nucibus* verò res notiſſima. V. ad hæc loca Caſaubonum, & de diſcrimine vocum *Ludus* & *Luſus*, deque *Luſuum* ſpeciebus variis ſuprà in voce *Ludus*.

Lutatius Placidus, Statii Scholiaſtes, Grammaticus inſignis floruit ævo Theodoſiano; Perſoi diſcipulus, cujus in *Octavio* Minucius Felix meminit. *Lactantius* vocatur in vet. Codice *MS* nec ſemel Jo. Boccarius, ſolis *MSS.* antiquisque libris utens. *Lactantii Placidi* nomine illum appellat. Barthius tamen *Lutatium* dicere mavult, uti videre eſt apud eum, *Animadv. ad Theb.* 6. *Statii v.*360.

Lutea Unctio Athletarum, memorata Tertulliano *de Pallio c.* 4. ſub init. *Unde gentium in provinciis meliùs exercitis, quas natura agro potiùs eluctando commodavit, ſtudia Palæſtræ malè ſeni, cenſum & caſſum laborantia & lutea unctio, & pulverea volutatio & arida ſaginatio!* non fuit oleum virorum & ceroma puerorum in palæſtra, ut Pariſienſis Magiſter accipit, rectè ſic ludorum diſtinguere ſcribens *lib.*10. in voce *Delibutus*; ubi tamen Iſidorus ceroma, pro loco, in quo Athletæ ceromate ungebantur, vel oleo, tam viri quàm pueri, poſuit: ſed vere *ne luto unctio*, πηλὸν χρίεσθαι. Poſtquam enim legitimo oleo uncti erant Palæſtrici, horum alii *luto* ſeſe totos opplere ſolebant, alii pulvere ſeſe adſpergebant. Quem utrumque modum heic Tertullianus complexus eſt, ubi *luteam unctionem* τὸν πηλὸν vocat; *pulveream volutationem*, τὴν κονίαν, Lucianus περὶ Γυμνασίων de Palæſtricis: Poſt oleum igitur & ceroma, alii in *luto*, alii in pulvere, volutabantur: diverſo utrique fini & reſpectu. Qui inliniebant ſeſe luto, id eâ ratione faciebant, ut lubrica cute anſam non darent antagoniſtis, quâ prendi poſſent aut teneri, ut λαβὴν nempe effugerent. Illi è contra qui pulveris tactu ſe inſpargebant, hoc captabant, ne manus laberentur in adprehendendo antagoniſtarum corpore: firmiorem enim λαβὴν præbebat pulveris conſperſio: utrique tamen, ut dictum, oleo priùs vel ceromate ungebantur. Græci πηλῷ χρίεσθαι id dicebant, quod *Luteam unctionem*, Tertullianus vocat. Vid. Lucianum *ibid.* Plutarchus

quoq; *in Symp.* palæſtram ſcribit trib. conſtare, pulvere, luto & ceromate; Πάλαιστρα οὐχ ὅτι ἀριστεύουσιν ἐν τῷ ἄλλων, ἀλλ' ὅτι μόνον τῶν ἀγώνων ἐνδῦν πηλῷ καὶ κονίστρᾳ καὶ κηρώματι τυγχάνει χρώμενα. Sic ceroma diverſum ab unctione lutea & pulverea volutatione, adeoque à ceromate aut oleo legitimo, vel pulvis, vel *lutum* excipiebat palæſtritas. Nec Senecæ comittendum illud *Epiſt.* 63. *Sed tantum luti totâ viâ fuit, ut poſſem videri nihilominus navigaſſe: totum Athletarum fatum mihi illa die perpetiendum fuit, à ceromate nos haphe excepit, crypta Neapolitana* &c. V. Salmaſium *ad Tertullian. l. c.*

Luter, Græcè λουτὴρ, apud Anonymum *in Deſcript. S. Sophiæ*, & Auctorem *Hiſt. Miſcellan. in Rhinotmeto anno* 10. baptiſterium eſt. V. C. du Freſne *Gloſſar.* & Dominic. Macrum *in Hierolexico.* Aliàs *Luter* animal amphibium eſt, quod *Lutra* Plinio, κύων ποτάμιος, *canis aquaticus* ſeu *fluviatilis*, Æliano & Aetio, Gallis *Loutre*: è cujus pellibus thorace facto humeros ac pectus hyeme muniiſſe Carolus M. legitur in *Vita* ejus. Sic *gunna de pellibus lutrarum*, memoratur *Epiſt.* 89. inter eas, quæ ſub Bonifacii Archiep. Moguntini nomine ſunt editæ. Origo vocis ex Græco, ἐνύδρις enim in hac lingua dicitur. Æolicè & Atticè ἐλύδρις, unde *lytra*, uti legitur apud Solinum & *lutra*. V. C. du Freſne, in *Gloſſario* & Claud. Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum p.* 187. *alibiq;*, nec non ſuprà ubi de *Fibris*. De *lutris* verò *Palladis*, ſeu elutione ejus, nota ſuperſtes elegia Callimachi. Deos enim, pulchritudinis ſtudioſos & perpetuos comas lavare charis ſibi amnibus, fingebant Poëtæ. Uti Horatius modò Xantho, modò Caſtalio fonte, crines Phœbum lavare ait. Ad cujus lotionis æmulationem balnea ſimulacbris quoq; inſtituta, & pecten adhibitus. V. Barthium *ad Theb.* 2. *Statii v.* 723.

Luteus Color, in flammeis nuptialibus olim uſitatus, teſte Plin. *lib.* 21, *cap.* 8. idem cum *flammeo* colore eſt, à quo id nuptiali huic velo nomen. Eſt autem color rufus, albo mixtus & quaſi clarus, à *luto* herba dictus, ex Græco λωτός: de quo vide pluſcula apud Salmaſium *Exercit. Plinian. ad Solinum paſſim*, inprimis *p.* 256. & 1155. ut & ſuprà, in voce *Flammeum.* Ab eodem colore *Hang*, h. e. *luteus*, dicitur Sinenſibus, fluv. item piſcis, qui adeò tenellus eſt, ut extra aquam ne ad horam quidem maneat incorruptus. Itaque, cùm ob ſaporis ſuavitatem ac delitias ubiq; expetatur, glacie eum involvere atque ita divendere ſolent; in quem uſum etiam glacies hyberna aſſervabatur, ut ſuprà diximus. V. Auctorem Anon. *Sina & Eur. cap.* 42. & ſuprà voce *Hoang*, item *Croceus.* At de homine, convitium vox ſonat. Cic. 3. *Verr. Deinde in hoc homo* luteus *etiam callidus & veterator eſſe vult.* Idemque eſt, quod *è ſterquilinio effoſſus*, apud Plautum. Quo modo *lutum ſanguine maceratum* dixit Tiberium Theodorus Gadareus, Præceptor ejus, apud Suetonium *in Tiberio cap.* 57. V. Caſp. Barthium *ad Statium Theb. l.* 2. *v.* 665. ut & ſuprà in voce *Latrinarum Antiſtes.*

Lutra, V. ſuprà *Luter.*

Lutum, prima generis noſtri nobilitas. *Ex terrâ* enim *luto ve*, primum hominem factum, è ſacra Hiſtoria cuivis liquet. Cui convenienter Philoſophi, Ἐπί τι τῶν ἀνθρώπων ἐκ χοὸς διαπλάσεως ἱστορημένοι, γάμον μὲν — καὶ ἔχουσι τὸ σῶμα ἀναγεννώμενον, ut Clemens 5. *Strom.* loquitur. Arnobiusque auctor eſt, alios ex Sapientibus dicere, Tellurem eſſe hominum matrem, Aquam alios, *c. Gent. l.* 2. quas duas ſententias ſi conjungas, *lutum* habebis. Expreſſius Callimachus apud eundem Clementem,

> Ἦν κεῖνος ἐνιαυτὸς, ᾧ ποτε πτηνὸν
> Καὶ τὸ θαλάσσῃ, καὶ τὸ τετράπουν, οὕτως
> Ἐφθέγγεθ' ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμήθειος.
> *Erat tempus, cùm volucrium ſecla,*
> *Et quadrupes, & quidquid occulit pontus,*
> *Vocem efferebat, ut* Lutum *Prometheum* &c.

Quam in rem V. plura egregia, apud Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. pur. cap VII.* §. 1. & 2. Ex eodem primæ habitationes factæ, cujus rei inventor Gellio *Doxius Cæli filius placet, exemplo ſumto ab hirundinum nidis*, Plin. *l.* 7. *c.* 56. Poſtmodum *Luti* vice, bitumen in muris faciendis adhibitum, teſte Herodoto, *lib.* 1. Ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τῶν ἰσοδόμων πλίνθων ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἐδείμαντο πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα, δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. Ubi τέλμα *lutum* eſt. Pro calce nempe & arena (induſtriâ mortalium ſenſum creſcente) multi utebantur *luto* ſubacto & paleis mixto, in parietum inſtructura: Unde vicem *luti* bitumine fartos Babylonis muros tradit idem. Palladius, *Quibus copia ſuppetit, macerias* luto *& lapide excitant, pleriq; ſine luto congeſta in ordinem ſaxa componunt.* Petronius,

> *Et paries circa paleâ ſatiatus inani*
> *Fortuitoq;* luto *clauſos munibat agreſtes.*

Cujuſmodi *lutum* Feſtus intelligit. *Aceratum lutum & paleis mixtum*: Propriè autem loquutus eſt Petronius, *parietem luto ſatiatum & paleâ* dicendo, qui fartus erat luto. Vitruvius *l.* 2. *c.* 8. *Utraq; autem ex minutiſſimis ſunt inſtruenda, uti materia ex calce & arena crebriter parietes ſatiati diutius contineantur.* Ita nempe & *luto* ſatiabantur. Sed & craticii parietes fiebant, qui inducebantur luto. Idem, *l.* 7. *c.* 3. *Cùm paries totus luto inquinatus fuerit, tunc in eo opere cannæ clavis muſcariis perpetuò figantur, deinde iterum* luto *inducto, ſi priores tranſverſariis ordinibus fixæ ſunt, ſecundæ erectis figantur.* Ubi de craticiis parietibus loquitur, quibus *luto* inductis cannarum duplex ordo adfigebatur, ut tectorium ſuperinductum firmiùs adhæreſceret. In muris Babylonis, inter ſingulos ordines laterum texta cannarum ſtipata erant & bitumine adglutinata &c. V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1230. Inde & ad alios uſus adhibitum. Namque *Luto inquinandi ſtatuas Tyrannorum* mos, occurrit apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo, Miſit qui in caſtris ſtatuarum ejus titulos* luto *tegerent, ut fieri ſolet de tyrannis.* Nempe in tyrannorum, eorumque omnium, quorum memoria damnaretur, ſtatuis, uſurpari ſolitum eſt, ut & detraherentur & *luto* oblinerentur, aut nigro colore deformarentur, ut de Maxentii imaginibus Euſebius ſcribit *lib.* 9. *ſub fin.* Cùm erant fuſiles ſtatuæ, iis conflatis, vaſa ad obſcœnos uſus interdum inde conficiebantur, ut Athenienſes olim è ſtatuis Demetrii Phalerei, teſte Laërtio. Sed mos *luto* inquinandi antiquiſſimus eſt, &, ſi credimus Græcis Grammaticis, eoſdem Athenienſes auctores habet: Scribunt n. illi, ſolitos Athen. damnatos alicujus criminis *lutulare*, & ita traducere, quod προπηλακίζειν dixere, Caſaubonus *ad Lamprid.* Similis apud Burgundiones pœna, *Luto vel cœno necandi. L. Burgund. tit.* 34. §. 1. *Si qua mulier maritum ſuum, cui legitimè nupta eſt, dimiſerit, necetur in luto.* Quò referendum illud Taciti *de Moribus Germ. Ignavos & imbelles & corpore infames cœno & palude, injectâ inſuper crate mergunt.* V. ſuprà in *Caniſtrum*. Neq; verò eorum ſolùm, qui ſententiâ Judicis extra fines exportabantur, faciem *luto* illinebant Athenienſes, ſed & in aliis, quos volebant ignominiâ affectos, eundem morem obſervabant, uti docet Auctor *Etymologici*, Οἱ ἀρχαῖοι, ὅτε ἤθελον ὑβρίσαι τινὰ καὶ ἐμπαῖξαι, πηλῷ ἔχριον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Sic odii & contumeliæ causâ, apud alios quoque, rapa jacta, fimus, lapides, aut lutum, uti diſcimus *ex l.* 1. *ff. de extraord. crim.* V. etiam ſuprà in verbo *Jacere.*

Lux, primæ diei Creationis opus, ubi triduo, præſens quidem diem, abſens verò noctem præſtitiſſet, quarto die Soli indita eſt, ad ornatum majorem, & lucem clariorem; tum etiam, ut non ſolùm dies noctesque alternaret, ad quod diei primæ lux ſuffeciſſet; ſed ut præterea annos & menſes aliaque tempora, diſcriminaret. Nam ad hoc quoque lucem illam diſcerpi, & magnitudine ac locis diſtingui, attinebat, eamque rationem adducit ipſe Moſes *Geneſ. cap.* 1. *verſ.* 14. Quam *primæ Lucis* immutationem eleganter expreſſit Apollinaris, cùm ait, Τοῦ δὲ πρωτογόνου φωτὸς, ὅσον μὲν καθαρώτατον ἐνέθηκε τῷ ἡλίῳ, τὸ δὲ λοιπὸν σελήνῃ, καὶ τοῖς ἄστροις ἐμέριζε. *E primigenia luce, quidquid puriſſimum foret, indidit Soli; reliquum verò Lunæ & aſtris impertivit.* Unde Baſilius ſidera vocat *Lucis* ὀχήματα, *vehicula*, *Hexaëm. Homil.* 6. uti δοχεῖα, *conceptacula*, Damaſcenus. Maximus verò *in Dionyſium Scholiis* id ſoli principi ſiderum vindicat, Τὸ πρωτόκτιστον φῶς τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ μετεσχημάτισεν εἰς ἥλιον, *prima die conditam lucem quartâ die in Solem transformavit*: A quo precarium habere lumen, cum Lunam, cum reliqua ſidera, non pauci ſentiunt. Atque hanc de *Luce prima* ſententiam, etiam Gentilibus, Empedocli, Philolao, Anaxagoræ, Democrito & Metrodoro ſuboluiſſe, ex Laërtio & Plutarcho, quanquam obſcurioribus locis, Grotius notat, *de Ver. Rel. Chriſtiana lib.* 1. *ibiq; Annotat.* Eſt autem *Lux*, inter corporeas, pulcherrimum ſimul ac maximè admirandum opus Ejus, qui lucem habitat inacceſſam: unde ſidera, Solem inprimis, colendi, non minima miſeris Gentilibus anſa fuit, ut ſuo loco videre eſt. Interim illa lugentibus exoſa. Virgilius,

> —— *Lucemq; peroſi*
> *Projecere animas* ——

Quaſi luctu perculſam, ob interitum mariti, magnam ſui temporis Reginam per aliquot menſes adeò lucem fugiſſe, ut nec lucernam, aut cereum, candelamque ullam, niſi per velamen aliquod, non admodum tenue, conſpexerit, refert C. Barthius *Animadverſ. ad Statium Thebaid. l.* 10. *v.* 812. Morituros tamen ultimo obtutu *lucem* quærere, hincque faciem illorum cœlo obverti conſueviſſe, notant, qui *de Funeribus* ſcripſere. V. quoque hic paſſim.

Lux Dubia, nomen fani apud Gaditanos, Phoſphoro ſacri, quod à Romanis conditum hinc patet, quod φωσφόρου hoc ἱερὸν, *Phoſphori fanum*, aliter vocari Λουκεμδουβίαν, retentâ voce Latinâ, ait Strabo *lib.* 3. V. Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. l.* 2. *c.* 31.

Luxuria, *à luxu*, quod propriè luxatio, ἐξάρθρωσις, inde intemperantia cupiditatum, cùm ſc. ex *luxa* ſeu ſolutæ ſunt, ἀσωτία, ἀκρασία: circa victum & veſtitum inprimis, propriè profuſa impenſa. Sic in victu, *Luxurioſorum* principes, ex Græcis quidem Callias & Cteſippus: ex Romanis Apicius & Hortenſius, memorantur Æliano *lib.* 10. *cap.* 20. Et Hortenſium quidem Oratorem, *primum cibi causâ pavum occidiſſe*, narrat Tertullianus *de Pallio c.* 1. quem poſtea ſaginare primus inſtituit M. Aufidius Lurco, circa noviſſimum Piraticum bellum: ob quæ ſic Publius Syrus, apud Petronium Arbitrum, qui hiſce negat melius quid dici poſſe,

> *Luxuriæ victu Martis marcent mœnia,*
> *Tuo palato clauſus pavo paſcitur,*
> *Plumato amictus aureo Babylonico* &c.

Verùm hos omnes immanè quantum ſuperavit Æſopus Tragicus, vel ejus filius; cui Pater ex arte ducenties ſeſtertium reliquerat, uti præter alios Macrobius narrat. *Saturn l.* 2. *c.* 30. De filio ita Valerius Max. *l.* 9. *c.* 1. *Quem furioſa luxuria juvenem conſtat cantu commendabiles aviculas, immanibus emtas pretiis, in cœna pro ficedulis ponere, acetoq; liquatos magnæ ſummæ uniones potionibus adſpergere ſolitum, ampliſſimum patrimonium, tanquam amaram aliquam ſarcinã*

quàm

quàm celerrimè abjicere cupientem. Quod tamen Parenti liquidò tribuit Plin. *l. 10. c. 51. Maximè*, inquiens, *inſignis eſt in hac memoria Clodii Æſopi, Tragici Hiſtrionis, patina, ſexcentis H-S. taxata: in qua poſuit aves cantu aliquo, aut humano ſermone vocales, nummis ſex ſingulas coëmtas; nullâ aliâ inductus ſuavitate niſi ut in his imitationem hominis manderet, ne quaeſtus quidem ſuos reveritus illos opimos & voce meritos: dignus prorſus filio, à quo devoratas diximus margaritas.* Sane filium fuiſſe, à quo comeſtas narrat margaritas, etiam Horatius teſtatur *lib. 2. Satyr. 3.*

Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies ſolidum exorberet, aceto
Diluit inſignem baccam.

Similiter Tertullianus *de Pallio cap. 5.* At de patina adſcribit Patri Hiſtrioni hæc de utroq; verba: *Æſopus Hiſtrio ex avibus ejuſdem pretioſitatis, ut canoribus & loquacibus quibusq;, centum millium patinam conſiſcavit* (h. e. confiſcatam, ſeu repoſitam habuit; ut eam, cùm vel ex avibus cariſſimè emtis plenam repræſentaret convivis.) *Filius ejus poſt tale pulpamentum potuit ſumtuoſius eſurire: margaritas namq; vel ipſo nomine pretioſa dehauſit. Credo, ne mendicius Patre cœnaſſet.* Sed de pretio patinæ fuſius diſſerit Salmaſius *ad Tertull.* quem vide. Quod verò Plinium audivimus dicentem, *aves ſingulas ſex nummis coëmtas*; quod pretium Belgis necdum adæquet ſtuferos quatuor, ſive quintam floreni partem: mendum eſt. Quare Hottomannus *de Re Numm. p. 257.* pro *ſex* legit *ſexcentis*; id eſt, octodecim florenis Belgicis. Sed neque id juſtum fuerit pretium. Proin Salmaſius ex optimo & vetuſtiſſimo R. galtii codice, reponit: HS. VI. *ſingulas coëmtas.* Nempe pro avibus ſingulis ſoluta ſeſtertia ſex, ſeu ſex millia nummûm. Quam Plinii ſententiam etiam Tertullianus expreſſit, ſcribens: *Aſinius Celer mulli unius obſonium VI. M. H. S. detulit: Æſopus ex avibus ejuſdem pretioſitatis ſexcentûm millium patinam conſiſcavit.* Ubi clarè inter patinam & avium pretium diſtinguit: quæ Budæus *2. de Aſſe*, confudit. Ab Æſopo ad aliud luxûs exemplum, ducit Suetonius *lib. 7. Famoſiſſima*, ajens, *ſuper cæteras fuit cœna Vitellio data adventitia à fratre: in qua duo millia lectiſſimorum piscium ſeptem avium, appoſita traduntur. Hanc quoq; exſuperaverit ipſâ dedicatione patinæ; quam, ob immenſam magnitudinem, Clypeum Minervæ, Αἰγίδα Πολιοῦχου, dictitabat. In hac ſcarorum jecinora, phaſianorum & pavonum cerebella, linguas phœnicopterûm murænarum lactes à Carpathio uſq; fretoq; Hiſpaniæ, per Navarchos ac triremes, petitarum, commiſcuit.* Porrò Romanorum luxum inſigniter arguunt verba hæc Favorini apud A. Gellium *l. 15. c. 8. Negant ullam avem præter ficedulam, totam comeſſe oportere: cæterarum avium atq; altilium, niſi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiori parte ſaturi fiant, convivium putant inopiâ ſordere: ſuperiorem partem avium atq; altilium qui edunt, illos palatum non habere.* Idem multum comparuit, ex Aviariis ſive Ornithonibus, in quibus tria inprimis admirationi erant; magnitudo earum, multitudo avium quas continerent & pretium ingens, quod inde quotannis perciperent: Verum cùm hac de re infrà dicturi ſimus, *ſuo loco*, hoc unum hic addam, quod Axius habet, apud Varronem *de R. R. l. 3. c. 6.* ubi, ex pavonibus M. Aufidium Lurconem ſupra ſexagena millia nummûm cepiſſe, memorat. Idem *cap. 7.* ubi de columbis: *Parentes eorum*, inquit, *Romæ, ſi ſunt formoſi bono colore, integri, boni ſeminis, paria ſingula vulgò veneunt ducenis nummis; nec non eximia ſingulis millibus nummûm: quas nuper cùm Mercator tanti emere vellet à L. Axio, Equite Rom. minoris quadringentis denariis daturum negavit.* Quod de Axio referre etiam non piguit Plinium *lib. 10. c. 37.* Duceni autem nummi Belgis nunc fuerint ſex floreni: mille nummi, triginta floreni: quadringenti denarii, 120. floreni. Cauſa *caritatis*, adiciales inprimis ac triumphales cœnæ: unde legas *lib. 3. Varronis c. 2. Quotus quiſq; enim eſt annus, quo non videas epulum, aut Collegia, non epulari, quæ nunc innumerabiles incendunt annonam* &c. Plura hanc in rem V. apud Gerb. Joh. Voſſium *de Idolol. lib. 3 paſſim.* In veſtitu *luxuriem* Romanorum, matronarum inprimis, graphicè deſcribit Plinius *l. 9. c. 35. l. 33. c. 2.* alibiq; ne paſſim. Ut de *luxu* in ſupellectile, in ædificiis, aliisque ſeſe exerente, nil addam: niſi verſus hos Statii *lib. 1. Sylv. 2. verſ. 157.*

—— —— heic Sirius alget,
Bruma tepet, verſumq; domus ſibi temperat annum.

Ubi delitias ubique ſectando, ex hieme & æſtate ver factum indicat, mutatasque Naturæ ipſius vices, temperatis luxuriæ artificio rigoribus & fervoribus: cujusmodi habitationem pulchre *totius anni villam* vocat Seneca *Epiſt. 55.* Ut autem cordati homines temperantiam hic quoque ſecuti ſint, vides in ædificiis pulchre diligenterque conſcriptis à minore Plinio *l. 1. Epiſt. 17. & l. 5. Epiſt. 6.* De *luxu* in cubando, V. aliquid infrà, ubi de *Lectu & Pulvillu*, ſicut de reliquis luxuriæ ſpeciebus, paſſim ſuis locis. Neque verò in pace ſolùm, ſed & militiæ, ſequiori ævo, *luxuria* dominari cœpit, à ſed ut inter ſarcinas Ducum ipſa pavimenta fuerint. Hinc Plinius quoque Neronis *viatoria cubicula unionibus conſtructa* queritur; & indignatur *conopeum* Horatius, de caſtris loquens Antonii,

Interq; ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum:

nec non *ſpeculum* Juvenalis, de Othonis,

Res memoranda novis annalibus atq; recenti
Hiſtoria, ſpeculum civilis ſarcina belli.

Ut de *figulis*, in Domitiani; deque *balnei inſtrumentis*, in Tiberii caſtris, apud eundem Poëtam & Vellejum, taceam. Unde prætorium in caſtris templo comparandi, ob magnificentiam, occaſio Joſepho. Tranſiit autem luxus uterque ex Oriente, poſt Aſiam inprimis devictam, ad Romanos. Treb. Pollio de Herode Tyr. *homo omnium delicatiſſimus, & prorſus Orientalis & Græcæ luxuriæ:* inter milites ex parte ſubiatus ab Adriano Imp. quemadmodum legibus *Cibariis, Veſtiariis*, aliisque in urbe utcumq; eidem obviam itum eſt. V. quoque ubi de re *Cenſoria*, alibique paſſim.

Luxurius Epigrammatarius, Carthagine ſcr pſit & floruit, ſub Thraſymundo Vandal. R. de quo V. aliquid infra, verbo *Paſſero.*

Luxelſtenium, caſtrum Germaniæ, in Auſtraſia, caput Comitatûs cognominis: V. ſuprà *Luceliſtenium.*

L Y.

Lycabetus, adde: ſeu *Lycabettus*, à quo monte Phainus & Metò ſtellarum motus ſpeculari ſolebant. Salmaſius *ad Solinum p. 742.* V. quoque infrà *Parapegma.*

Lycanthropia, Græca vox, morbum notat, à copia atræ bilis proficiſcentem, quo ita homines depravatur phantaſia, ut lupi ſibi videantur; aliqui etiam lupino more, oves vel homines, invadere ſtudeant, V. Æginetam *l. 3. c. 16.* & Aëtium *l. 6. c. 10.* Talem ſe credidit pater Præſtantii, apud B. Auguſtinum *de Civ. Dei l. 18. c. 8.* Item Boruſſus ille, de quo Georgius Sabinus *in Ovid. Metam. 7.* Præterea alius Job. Ewichio *l. de Nat. ſag.* memoratus; qui, cùm ſibi lupus videretur, ſub fœnum ſe recipiebat & à ruſticis omnis credulus jam cœperat excoriari, avidis cognoſcere, an non quia λυκάνθρωποι dicantur (V. Plinium *l. 8. c. 22.*) pellem vertere, pilos intertius haberet. Imo & hinc error dimanavit ad alios, etiam ſupra vulgus ſentientes. Nam & Lactantius, de animis impiorum ſaltem id ſenſiſſe videtur, ut in quos poteſtatem habeat Spiritus malignus, unde in Arte Magica verti poſſint in lupos. Cujusmodi converſionem non ſolùm agnoſcunt, Maro *Ecl. 9.* & Poëtarum alii: ſed Plinius quoque *lib. 8. cap. 22.* Sed parum ad rem facit, pii ne an impii ſint, quorum animæ in beſtias, ex priſca Pythagoræorum diſciplina, tranſeant. Omnino enim, ut ex perfecto animali aliud fiat animal perfectum, longe exſuperat vim creatam: quodq; Deus creaturis omnibus negavit, id non abſque impietate illis adſcribitur. Nec obſtat confeſſio propria eorum, qui ſe *lupos* prædicant: Namque & morbo hoc tribuendum, uti dictum: nec pertinaciter inficias ivero, Spiritus malignos, ubi vident ſe nancisci decipi idoneos (ut fere ſunt atrâ bile laborantes) formâ interdum lupi apparere; vel veros excitare lupos, qui oves dilanient, aut alia dent damna: interea verò in melancholicis illis, ſomno ſopitis, ſic phantaſiam dirigere, ut ſibi omnia ſibi agere videantur, quæ faciunt lupi, aut dæmones, formâ lupi adſumtâ. Etiam hoc dari poteſt, quandoq; homines ipſos in dilaniatione ovium eſſe præſentes: quia, quæ vulnera ſint inflicta lupis, ea illis poſtea compareant corporis humani partibus ac locis, quæ lupinis reſpondeant. Ut dicendum videatur, homines à Dæmone lupinâ pelle circumveſtiri, aut ex aëre non abſimile quid circumfundi, perque pellem lupinam, ſic membris adaptatam, aut per aëream ſpeciem facile cedente, ita ictus penetrare, ut reaple iis locis ferro vulnerentur. Vel, ſi hoc durius credita eſt, ſaltem, dum à Dæmone, vel lupis veris, iſta fiunt in ea pecudes; mali Spiritus alto ſopitis ſomno vulnera ſimilia infligunt domi, qua hi foris credunt accepta, quia, quæ foris fierêt, in phantaſia à Dæmone repræſentarentur domi. Utrum unq; iſtorû placuerit, extra controv. poni debet, nec animas humanas in corpora migrare lupina, nec humana corpora in lupina cóverti. Quæ objectantur, de Nabuchodonoſoro, ex Dan. *c. 4. v. 22.* & 30. ac *c. 5. v. 21.* non tam ſignificant, feram factum; quam ita efferatum ut in figura humanâ feræ eſſet ſimilis, temperamento immutato, corrupta imaginativa, ſic ut morbo, eoque *Lycanthropiæ* non abſimili, quadrupes ſibi videretur, atque ejus inſtar, humani fugiens conſortii, manibus & pedibus inter feras diu noctuq; reptaret, gramine etiam veſceretur, pilis & unguibus inorreſceret, nec loqueretur, ſed potiùs inconditio ſtrideret ſono: Quo modo Rupertus Tuitienſis Prophetam interpretatus eſt *de Victor. Verbi Dei l. 6. cap. ult.* Ac ſententiam hanc etiam admittunt, quæ de eo legas apud Greg. rium M. *in Hiobum l. 5. c. 6.* Ubi priùs inquit, *In irrationale Animal verſus eſt.* Subicit autem, *Quem communem cum hominibus habuit, ſenſum hominis amiſit.* Planeq; repudianda eſt ſententia, quam Flavio Joſepho, ſed perperam, tribuunt Nicolaus Lyranus & Dionyſius Carthuſianus. Item, quæ de ipſo legere eſt, apud Dorotheum Tyrium *in Synopſ. de vita ac morte Prophetarum & Apoſtol.* ſed ſuppoſititium Scriptorem, judicio etiam Molani, Bellarmini, Poſſevini: fuiſſe Dorotheum Abbatem Romanum, ut & illum Baronio *ad Martyrol. Rom.* Legitur quidem idem apud Epiph. *in vita Danielis.* Sed nec opuſculum iſtud, de Prophetarum vita ac interitu, magno illo Salaminis apud Cyprios Epiſcopo ſatis dignum. Multa adeò ex Talmudiſtis hauſit incerta, imò falſa nec ejus libelli meminit Theologorum Vett. quiſpiam, V. Gerh. J. Voſſium *de Idol. orig. & progr. l. 3. c 41.* &c.

Lycaon, Indici lupi genus verſipelle, de quo V. Plinium & Solinum, & *ad hunc Exercitationes* Salmaſii.

Lycas, canis venaticæ nomen, in Epigr. Simonidis apud Pollucem,

Σοῦ καὶ θηρῶμες λοῦκ' ἐστὶ τὸ δ' ἐπὶ τύμβῳ
[illegible] ἐπὶ [illegible], [illegible], [illegible].

Lychnis vel *Lychnites* gemma, memoratur Luciano in *Syria Dea*,

 Alibi

λίθον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φορεῖ, λυχνὶς καλεῖται—Ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὰ ἀπολάμπεται· ὑπὸ δὲ οἱ καὶ ὁ οἶκος ἅπας οἷον ὑπὸ λύχνοις φαίνεται· ἐν ἡμέρᾳ δὲ τὸ μὲν φέγγος ἀσθενεῖ, ἰδεῖν δὲ ἔχει χρόαν πυρώδη, *Gemmam in capite gerit, qua* lychnis *vocatur. Nomen autem ex effectu ſortita eſt. Ab ea n. noctu multus fulgor coruſcat, unde tota ædes tanquam lucernis collucet* &c. Cui ſimile quid de lapide *dara*, ſcribunt Talmudici *in tr. Megilla cap.1. fol. 12. a. Samuel dixit lapidem eſſe pretioſum—in maritimis arcibus, qui, ſi in medio cœnaculo conſtituatur, lucem præbet accumbentibus.* Hinc Dionyſius Periegetes *verſu* 329. πυρὸς φλογὶ πάμπαν ὁμοίην, *ignis flammæ omnino ſimilem*, hanc gemmam facit. & Piſidas, de mundi opificio loquens, poſtquam cœlum ſtellis, tanquam margaritis, ornatum eſſe dixit, addit, Solem & Lunam, velut *lychnitas* in cœnaculo, illum diurnum lumen, iſtam nocturnum inferre. Sic de ciconia ſcribit Philoſtratus *in Apollonio lib. 2. cap. 7. Lychnitem* in nidum ſuum, tanquam facem, inferre. Unde dubium non eſt, quin de hoc eodem lapide ſit accipiendum, quod ab Æliano narratur, *Hiſtor. lib. 8. cap.22.* ciconiam, cujus crus fractum Tarentina mulier obligaverat & ſanaverat, accepti beneficii memorem, anno ſequente in ejus ſinum lapidem conjeciſſe, cujus fulgore noctu ſplendebat domus. ὡς ὑποκομισθείσης δᾳδὸς, *tanquam illatâ face.* Videtur de hoc ipſo lapide cogitaſſe Kimchius, cum ſcripſit *ad Ezech. cap. 28. verſ.14. Tyri Regem noctu ambulaſſe, in medio gemmarum & lapidum ardentium—quos ante eum deferebant, ut loco facium eſſent, & noctu lumen præſtarent.* Nec aliò referenda, quæ de corona Imperatoris, in palatio Blachernis, & gemmis in ea fulgentibus, tradit Benjamin *Itinerar. pag. 26.* Barbarique Scriptores, qui *orphanum* hanc gemmam vocant, quòd nunquam alibi, quàm in corona Imperatoris, reperiatur, uti ſcribit Pandectarius ex Alberto, qui ex Evace. Cardanus *lib. de gemm. Orphanus colore purpureo adeò eximio, ut referant parem non inventum: Lucet autem in tenebris. Hodie haberi à Regibus Camana, emporii India extra Gangem, quam urbem nunc Calechutam vocant, dicitur à pluribus. Honores Regios eo ſervari putant. Sunt qui pyropum eſſe velint, Alii album radios igneos emittentem* &c. Alii opali ſpeciem eſſe dicunt. Noctu capi ſeu colligi, in Pſelli *libro de lapidibus* legimus, ubi *Lychnitem* νυκτάλωπα vocat, quia, cùm noctu multùm luceat, ad diei lumen hebeſcit ac proinde non reperitur, uti ex Luciano diſcimus *loc. cit.* Inſeri autem laquearibus conſuevit, ut inde lumen undiquaque diffundat; quò referas Servatoris illud, cùm λύχνον dicit, *non poni ſub modio, ſed in candelabrum, ut luceat omnibus, qui ſunt in domo,* Matth. *cap. 5. verſ.15.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poſter. lib.V. cap.8.* & Salmaſium *ad Solinum paſſim.*

Lychnuchus, ex Græco λυχνοῦχος, inſtrumentum eſt, cui lucerna ſ. lychnus aptatur, ſicut candelabrum, cui candela: In uſu, domi. Cic. *hanc ſcripſi ad lychnuchum ligneolum.* Et cùm foràs prodirent, V. Athenæum, pro quo obeliſcolychnion tuliſſe milites, docet ex Ariſtotele Caſaubonus *ad Julium Suetonii cap.37.* In ſacris inprimis: Moris n. fuit priſci, ut Caſaubonus ex Plinio *lib. 34. cap.3.* obſervat, delubra *lychnuchis penſilibus* ornare. Sic autem is: *Placuere lychnuchi penſiles in delubris, aut arborum modo mala ferentium lucentes: qualis eſt in templo Apollinis Palatini, quod Alexander M. Thebarum expugnatione captum in Cyme dicaverat eidem Deo.* Ubi ſimul aliquot *Lychnuchorum vett.* formas nobis ingerit. Quemadmodum Statius *de Lychnucho*, Amphitheatrum illuminante, ei multas faces aut funalia plurima in orbem, coronæ inſtar diſtributa, aſcribit, *lib.1. Sylv.6. verſu* 87.

> *Vixdum cærula nox ſubibat orbem,*
> *Deſcendit mediâ nitens arenâ*
> *Denſas* flammeus orbis *inter umbras,*
> *Vincens Gnoſiaca facem corona.*

V. de Spectaculis in noctem continuatis J. Cæſ. Bulengerum *de Theatro lib.1. cap.49.* Et de *Lychnuchis* Alcinoi, eos ad humanam formam effigiatos, fingit Homerus *Odyſſ.* η. ubi de convivio regio, qualia in noctem prolata *ad lychnuchos* & lampades, apud reliquos etiam Poëtas, ſæpe occurrunt. Dionyſium verò Jun. in Tarentinorum Curia candelabrum poſuiſſe, in quo tot arderent lucernæ, quot dies anni ſunt, refert ex Euphorione Athenæus *l.15. cap.19.* in textu eſt, λυχνεῖον ἀνέθηκε. Ante omnes verò memorabilis eſt *Lychnuchus aureus*, in Tabernaculo V. Teſt. qui ad Auſtralem ejus partem, in Sanctuario; collocatus, ſeptem lampadas ſeptenis brachiis ſuſtinebat: quæ à Sacerdotibus ſub veſperam accenſæ oleoque puriſſimo nutritæ, totâ nocte in templo ardebant, Exodi *cap.25. verſ.31. & ſeqq. & cap.27. verſ.20. & 21.* Deſignabat is partim Chriſtum, à quo ſolo Mundi & Eccleſiæ lux eſt, Joh. *cap.8. verſu* 12. partim Eccleſiam, quæ inſtar *aurei candelabri* Apoc. *cap.2. verſu* 11. & quidem una, in VII. periodis per miniſterium ſuum Verbi Dei lucem huic mundo præfert. Auro ſuo, lucis hujus dignitatem, vividumque ac æternum fulgorem pingebat: Oleum exprimebat Spiritus S. dona: Lampades, rami ac calyces varii, donorum Spiritualium ubertatem & varietatem teſtabantur: Sacerdotum denique miniſterium, in illis ſub veſperam accendendis, Chriſti & Miniſtrorum ejus ſignificabat curam, qui Eccleſiæ lucis perpetuam incubare noctem non ſinit &c. Franc. Burmannus *Synopſi Theol. Chriſt. lib. IV. cap.14. §.9. & 10.* V. quoque Fort. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 112.* & ſuprà in voce *Candelabrum.* Addo ſaltem, quòd *Lychnuchi* fuere primitus è teſta. Unde Auſonius *Eidyllio 2. in Cupidine cruci affixo,*

> —— *fert fumida teſtâ*
> *Lumina Seſtiaca præceps de rupe puella.*

Dein è ligno, quali Ciceronem uſum legimus. E pelle, V. ſuprà, ubi de *Laternis.* Ex ære porrò, qualis *Lychnuchus* aſſervatur, in P. Petavii in Curia Paris. Conſiliarii cimeliis. Ex auro tandem & argento, poſtquam ſc. luxus invaluit &c. Plura hic paſſim.

ad *Lychnum*, dicebatur apud Romanos, qui aliàs *ad Funale, ad Laternam, Lampadophorus & Tædiger* appellatus eſt. Nempe, qui præcinctus lumbos & *lychnos* ferens, dominum domi præſtolabatur, à cœna revertentem: V. ſuprà in voce, *Funalia.*

Lychnus, apud Martialem *lib.4. Epigr.89.*

> *Dum parvus* lychnus *modicum conſumat olivi:*

ex Græco λύχνος, *lucerna* eſt. Aliàs Luctatius Placidius Grammaticus *ad Statium Thebaid. lib.1. v.521.*

> *Aſt alii tenebras & opacam vincere noctem*
> *Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis:*

ſubtiliùs diſtinguens, privatorum uſibus *Lucernas*; Principum *Lychnos* attribuit. Apud Lucretium *de Rer. Nat. l.5.* cùm ait,

> *Quin etiam nocturna tibi terreſtria quæ ſunt*
> *Lumina, pendentes* Lychni, *claraq; coruſcis*
> *Fulguribus pingues multâ caligine tædæ;*

Lychni à tædis: & apud Paulinum Epiſc. *D. Felicis Natali 6.*

> *Aſt alii pictis accendunt lumina ceris,*
> *Multiforesq; cavis* Lychnos *laquearibus aptant:*

iidem à cereis, clarè diſtinguuntur; utpote in quibus nec cera, nec ſevum, nec pix, ſed oleum ſolùm arſit. C. Plinii extat apud Servium locus, *ad Georgic. lib.1. v.391.* & ipſe Virgilius,

> *Nec nocturna quidem carpentes penſa puellæ*
> *Neſcivere hyemem, teſtâ cùm ardente viderent*
> *Scintillare oleum.*

Horum itaque uſus mortalibus fuit, ante funalia, candelas & faces. Generali nomine *lumen* dicti Iſidor. *lib. 17. cap.8.* Quorum ut alios uſus taceam, hic ſaltem moneo, ex Dempſtero: *Ignem Imperatoribus in Lucernis ſeu* Lychnis *prælatum eſſe.* Qua de re inſignis locus eſt, apud Corippum Africanum, de Juſtino Principe, in ludos Circenſes prodeunte, *lib.2. n.8.*

> —— —— —— *Prænuncius antè*
> *Signa dedit Curſor, poſitâ de more lucernâ.*

Signum ergo illud erat, Cæſarem adventare, quoties Curſores *lucernas* prætuliſſent, quas in Circo ſtatuebant, veluti ſacræ & non violandæ Majeſtatis indicium. *Lychnos* autem Veteres non extinguebant, ſed ſponte ſinebant langueſcere. Petr. Arbiter *in Satyrico, Lucerna quoque humore defecta, tenue & extremum lumen ſpargebant.* Quo ritu accenſi ſint *lychni* feſtis diebus olim, ac coronati, & ante oſtia in propatulo conſtituti, ut & plura hanc in rem, V. apud Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. lib.1. ad reg.11.* &c. Hujuſmodi *Lychnorum* conficiendorum miraculoſa quædam ratio, innui nonnullis videtur verbis Prudentii *Hymn.* V. καθημερινῶν, qui eſt *ad incenſum Lucernæ*, cum ait

> *Sed coràm teretem ſtuppa calens bibit.*
> *Nectar de liquido vertice fervidum*
> *Guttatim lachrymis ſtillat olentibus:*
> *Ambuſtum quoniam vis facit ignea*
> *Imbrem de madido flere cacumine.*

Hic enim Vir doctus jubet notare veterem & diverſam à noſtra *Lychnorum* conficiendorum rationem, quæ tam vivè vereque in nullo alio antiquitatis loco deſcripta reperiatur. Confectionem eam fuiſſe talem, ut ignis ſuperpendentem ceram aut oleum calefaciendo redderet liquidum, quod guttatim per fabre appoſitum foramen anguſtiæ convenientis deſtillans aleret flammam eam, quæ ipſa ſibi pabulum ita quæreret. Sed ubi accenderit ingenioſus Inventor ignem tam ſapientem; ut ex impendente liquefacta cera non plus petat, quàm quo alatur; ubi ceram adhibuerit tam diligentem, ut lapſus ſuos diſpenſet; nec largior cadat, quàm ſit utile igni; vas conſtruxerit ſuperius ex quavis materia, tam ſcito foramine, ut non plus ceræ demittat, quàm inferiori ad lumen paſcendum ſit neceſſarium: ubi, inquam, hæc omnia fecerit, oſtenderitq; rerum Naturam pati, quod ipſe apud animum ſuum inſtituit; rogabimus, ut alibi, & tanquam propriè ſuum; calidiſſimum hoc inventum venditet. Nec verebitur iſtius loricis inventum: *Tuum hoc erat? vetus credidi.* Per Prudentium quidem: qui nihil aliud canit, quam quod videmus quotidie in cereis aut ſebaceis noſtris. Cùm incenſi ſunt, *de liquido vertice* (nam in ſummo accenduntur, quodque lumini proximum, ejus calore liquitur & liquefactum ducitur *à ſtuppa ardente*) *ſtillare guttatim fervidum nectar*, ſeu defluere ab hoc latere identidem guttulas ceræ calidæ & reſolutæ aut ſevi: tum videlicet, cùm liquefactum eſt plus, quàm trahendo in altum bibere poteſt ardens ſtuppa: primùm enim in umbonem collecta atque intumeſcens in medio materies liquida aliquandiu conſtat; dein, velut obice perrupto, quà data porta, ruit & candelabra, digitos, quocumque ſuſtinetur, oblinit. Rectè autem membranæ, *olentibus:* Non quia odores adderentur, ut fragranti oleo jucundior uſus foret; nihil enim hic de oleo;

olea, totum de cereis eſt, nihil de odoramentis. Sed quia ipſæ lachrymæ cujusvis ceræ, ipſi incenſi cerei ſine accenſione aliorum odorum, odorem olent non ingratum. Paulinus *Natali 3. Felicis*,

Clara coronantur denſis altaria Lychnis,
Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Nam quæ Prudentio *ſtuppa*, Paulino *papyrus*, *Natali 7.*

Ut ſpirante ferus aurâ depelleret æſtum,
Quem fumoſa dabat ceratis cella papyris.

Servius *ad* 1. *Æn.* Funalia dicta à funibus, quos ante uſum papyri cerâ circumdatos habuere *Majores*. Alcimus Avitus, de fatuis Virginibus *in Parabol.*

Sed virtute carens languentem lampada fervor
Deſerit, & ſiccam percurret flamma papyrum.

Paulinus alter, de vita S. Martini *lib.* 5.

Aſt alii deferre faces, atq; unguine multo
Inficere in longum contexta fila papyri,
Non ut diſcuſſas lux vinceret illa tenebras.

Aldhelmus *de Lampade*,

Jamq; latex lucens flammas paſcebat edaces.
Papyrus in medio radiabat lumina centro,
Clariùs & multo, quàm fomes pinguis olivi,
Aut certè in vitro ſplendens arvina ſcrofæ.

Ita & membranæ Oxonienſes: nec erat, cur verſum mutilum diceret Caniſius, aut Spondaicum timeret. Margo habet: SINÆRESIS. Videtur voluiſſe *diæreſis*, ut fuerit *ſcrofaï*. Idem *Papyrum* mediâ correptâ repetit inferius: *ceu vireas lenteſcit papyrus amne.* *At ſcrofæ arvina* ſuillus adeps, qui tamen hodie pretioſior & in cibis eſt. Proſa: *Ut latex lucernarum fundibulis infuſus in olei craſſitudinem verteretur, & papyrus in centro poſitus, velut fomes, arvinâ vel ſevo madefactus, ſolito clariùs luceſceret.* Ut bene correxit Meurſius. Quam lampadem priùs, mox *ſebalem facem* dicit Ammianus *lib.* 18. Vetus Epigramma:

Lenta paludigenam veſtivit cera papyrum,
Lumini ut accenſo dent alimento ſimul.

Et aliud:

Ut devota piis clareſcant lumina templis,
Niliacam texit cerea lamna budam.
Congrua vitifera ſubmittit pabula flammæ,
Quæ caſtis apibus prabuit ante domos.

Nam *buda* hic eadem, quæ illic *papyrus*, vel *ſtuppa*. Porrò in Prudentio *ambuſtum* intellige, quem dixerat *verticem*. Poſteriores duo verſus idem ferme dicunt, quod priores: nempe, vim igneam ſtuppæ incenſæ facere, ut vertex ambuſtus fleat imbrem ſive guttas illas deſtillantes de cacumine madido & liquefacto per ignem luminis. Quò igitur *arbuſtum*, ut nonnulli legunt? quò *verticem* cum ſtagno impendentis humoris? quò *nubem*? *Imber* eſt guttarum ſive lachrymarum ceræ liquefactæ, ut oculorum imber dicitur genis defluens: & utrumque imbrem rectè dicitur *fleri*. At quis audivit, *fleri nubem*. Etenim activum ponit *flere*, ut ἀστὴ στεφ. *Hymno* 14.

Tenui rubebant ſanguine uda vimina,
Quem plaga flerat roſcidis livoribus.

Propter nempe vim igneam, ambuſtus ille vertex ſive ſummitas cerei flet imbrem guttarum, Joh. Fridericus Gronovius *Obſerv. in Eccleſ. cap* 5. Cœterùm *de Lucernis Vett.* diximus affatim ſuprà. Hinc *Lychnobii* dicti, voce itidem Græcâ, nepotes convivia in multam noctem, aliquando in alterum Solem, producere ſoliti, Seneca *Epiſt.* 122. de quibus dicemus plura infrà, ubi de conviviis *Tempeſtivis*.

Lyciarcha, Græcè Λυκιάρχης, apud Strabonem, Ἐν δὲ τῷ συνεδρίῳ, πρῶτον μὲν Λυκιάρχης αἱρεῖται· εἶτα ἄλλαι ἀρχαὶ αἱ τοῦ συστήματος· δικαστήριά τε ἀποδείκνυται κοινῇ. *In Synedrio primùm quidem* Lyciarcha *eligitur, dein reliqui Magiſtratus* &c. Ubi *Synedrion* illud ſive Concilium Lyciæ ex omnibus Lyciacis urbibus compoſitum intelligitur, quæ jus ſuffragii in illo conſeſſu communi habebant; ſic quidem, ut maximæ urbes trium ſuffragiorum poteſtatem obtinerent, mediocres duorum, cœteræ unius. Idem obtinuiſſe videtur in urbibus Aſiæ & Syriæ: plures ſimul junctæ corpus unum & σύστημα faciebant, cujus conſeſsûs & ſynedrii princeps erat; qui Ἀσιάρχης & Συριάρχης, adeoque in Lycia Λυκιάρχης dicebatur. Cujusmodi Magiſtratus præcipuè creari ſolebant, ad munera ac ludos edendos in honorem Deorum, quorum & Sacerdotium ſimul capeſſebant: adeoque non Sacerdotum tantùm erant Principes aut unius Civitatis, ſed conſeſsûs & conſilii totius provinciæ Primates habebantur & Magiſtratum quoque gerebant: unde πρωτεύοντας κατὰ τὴν ἐπαρχίαν eos vocat Strabo, h. e. *provinciæ principes*. Annui autem creabantur &c. V. Claud. Salmaſium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 805. ut & in voce *Aſiarcha*.

Lycomedius, nomen perſonæ Comicæ, à *cura*, & *aſtu* ductum. *Multa enim attingit, quorum ſatagit negotia: huic barba criſpa, mentum oblongum, alterum ſupercilium protenſum. Haud abſimilem fecere hujus faciem lenoniam. diduxere tamen buccas, atq; etiam diſtorſere: contraxere præterea ſupercilia. ademere capillum, ita ut aut calvus aut recalvaſter eſſet.* J. C. Scaliger *Poëtic. l.* 1. *c.* 14.

Lycorea, adde: Fuit autem is Apollinis, ex nympha Corycia, filius. Alii verò à Græco λύκος, *lupus*, illam dictam volunt. Delphorum enim urbe diluvio Deucalionæo merſâ incolas, luporum ululatum ſecutos, in apicem montis Parnaſſi aſcendiſſe, ibique conditam urbem *Lycorea* nomine ab iis mutuato inſigniiſſe, tradunt. V. Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 63. ubi hodieque apicem montis *Liacoura* incolis dici, voce à *Lycorea* parum abeunte, addit.

Lyde, adde: *Lyden* in pyxide à fœminis olim geſtatam, innuit Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett. Mutini faſcino*, inquiens, *inſident fœminæ, ut concipiant. Luperci quoq; ſe offerunt & ferulâ cæduntur, caprina pelle corioq; tectâ. Geſtant præterea pyxide Lyden immenſo prolis deſiderio, quo Reip. augendæ causâ, connubii retinendi & ob jus trium liberorum ardent.* Quem morem eleganter confirmat Juvenalis *Sat.* 2. *verſu* 137.

— — *Quòd nil animis in corpora juris*
Natura indulget. Steriles moriuntur & illis
Turgida non prodeſt condità pyxide Lyde.

Lydeneus, Januarius menſis, apud Gazæos, dictus. V. Marcellum *Vitâ* S. Porphyrii, ubi de voce *Epiphanius*.

Lydia, adde: Apud eosdem inaurium uſus fuit. Unde apud Xenophontem Ἀναβάσ. 5. narrat quidam, ſe vidiſſe aures Apollonidis, quæ ambæ eſſent, inſtar Lydorum perforatæ. V. ſuprà. Hinc *Lydiaca*, nomen libri gentis hujus hiſtoriam complexi, auctore Xantho Lyco, an Dionyſio Scythobrachione? de quo V. Caſaubonum *Animadverſion. in Suetonium de Gramm. & Rhetor. pag.* 733.

Lydius Lapis, cognominatus *Magnes*, qui ferrum trahit, à Magnete quodam inventore; & qui dictus eſt *Heraclius* lapis, quo aurum probatur, in Tmolo *Lydiæ* amne primum repertus. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1103.

Lymax, adde: Nomen habuit ἀπὸ τῶν λυμάτων, i. à *purgamentis*, quæ in eum Rhea, cum luſtraretur, conjecerat, Pauſanias *Achaicis*. V. Franc. Roſſæum *Archæol. Attica lib.* 5. *c.* 6. ubi *de Puerperarum luſtrationibus*.

Lynceſtius, adde: Voſſius aquam hanc, *aquam Lynci* ſeu *Lynceſtis*, Epiroticæ urbis, *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 72. ac nonnulli fontibus vinoſis accenſent, de quibus Vitruvius, æqualis Auguſti Scriptor, ita *lib.* 8. *cap.* 3. *Sunt etiam fontes uti vino mixti, quemadmodum eſt unus Paphlagoniæ, ex quo etiam ſine vino potantes fiunt temulenti.* Cui addere potes ex Sotione, vetuſtiſſimo Eclogarum Scriptore, fontem Arabiæ Ilodum, in quem ſi quis heminam vini infunderet, totus fons evadebat κέρασμα, h. e. vinum dilutum, quale vulgò bibi ſolet. Item fontem Διὸς νικαῖον dictum, in Inſ. Andro, apud Plinium *lib.* 31. è quo ſtatis diebus ſeptenis æmulus vino liquor manavit. Sed malè in hunc album aqua *Lynceſtis* Caſaubono refertur. Licet enim illi Tertullianus vinoſam venam tribuat, ac Plinius ebrios effeciſſe ſcribat; Græci tamen eam inter ὀξίζοντας & Latini inter acidulas referunt; quo ſapore aquas à vinoſis iidem diſtinguunt. Ita enim Theopompus, apud Antigonum Caryſtium *cap.* 80. Ἐστι ὕδωρ ὀξὺ· τοὺς δὲ ἐκ τούτου πίνοντας ὥσπερ ὑπὸ τοῦ οἴνου, ἀλλοιοῦσθαι· καὶ τοῦ ὑπὸ πολλῶν μαρτυρεῖσθαι, addens: *Aqua eſt acida: quiq; eam biberint, mente immutari, quaſi vinum bibiſſent, ejusq; rei complures eſſe teſtes.* Et certè jam olim multis locis venas ejusmodi fuiſſe obſervatas, oſtendunt illa Vitruvii, *Item ſunt nonnulla acidæ venæ fontium, ut in* Lynceſto; *& in Italia, Virena; Campana Teano, aliisq; locis pluribus.* Unde etiam de *Lynco* ipſo hoc Plinius *lib.* 2. *cap.* 103. *Lynceſtis aqua, quæ vocatur acidula* &c. V. Iſaac. Caſaubonum *Exercitat.* XIII. *ad Annales Eccleſiaſticos Baronii, Num.* 33.

Lynx, Pani olim, cui pellem *lyncis* Homerus tribuit *Hymno* in eum, nec non Baccho, ſacra. Ovidius paſſim, inprimis *lib.* 15. *fab.* 40.

Victa racemifero Lyncas *dedit India Baccho.*

Unde obiter colligere eſt, *lynces* Indicum eſſe animal. Sed & in Æthiopia eſſe, apud Plinium habes *lib.* 8. *cap.* 21. Pantheræ ſimile animal eſſe, probat Bochartus ex Æliano & Arabicis Scriptoribus. Quam utramque feram in Oriente ad venationem inſtitui, his verbis docet Paulus Venetus *lib.* 2. *cap.* 17. *Magnus Cham habet cicuratos leopardos, qui mirum in modum venationi inſerviunt, multasq; capiunt beſtias. Habet &* lynces *non minùs ad venandum induſtrios.* De quo genere venationis multa Arabes, & qui eorum ſcrinia compilarunt. Habet autem Eques Tartarus, ad venationem ſe conferens, pardum aut *lyncem* à tergo, qui, ſi aberraverit, redit ita iratus, ut nonnunquam interficiat inſtitutorem ſuum: quod idem de pardo refert Albertus M. de panthera Leoni X. ab Emanuele Luſitaniæ R. dono miſſa, Oſorius *l.* 9. &c. Cujus venationis auctorem hunc tradit Damir, *Primus eâ ferâ in venatione uſus eſt Chalib, Waïlis filius. Et primus illam in equo tulit Jazid, filius Muavia. Et è Poëtis Abu Muſallim Choraſanius eâ maximè luſit*, id eſt, hoc venandi genere maximè delectatus eſt, aut in hoc argumento inprimis ſe exercuit. Nec obſtat, quod à Poëtis timiditatis & imbelliæ nota Lyncibus paſſim inuritur, Horatio *lib.* 2. *Od.* 13. & *lib.* 4. *Od.* 6. Statio *Achilleidos lib.* 2. Aliis: quod inde ortum; quia in Amphitheatris illæ fugere videbant, quoties cum leonibus & pantheris & urſis & majoribus feris committebatur; nam id

ipſum pantheris objicitur, Ariſtotel. *de partibus animal. lib.3. cap.4.* & Plin. *lib.7. cap.37.* Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib.3. c.8.* V. quoque Salmaſium *Exercitation. Plinianis ad Solinum p.* 88. & 389. Cœterùm perſpicaciſſimi viſûs ſunt, ob hoc Pani adſcriptæ, uti placet Car. Paſchalio *Coronar. lib.9. cap.13.* ubi *de notu nigris Pilei Ducalis.* Iisdem pellis varia. Poëta,

—— maculoſæ tegmine lyncis.

Quam varietatem quod ebriorum ſtultitia ferociaque exprimit, animal hoc Baccho quoque tributum eſt. Sed quòd liberos *lynces* Bacchi currum comitatos, eum autem traxiſſe tigres, Papinius innuit *Thebaid lib.4. verſ.658.* quodque in marina Bacchi pompa eos itidem liberos vagari facit Claudianus *de laud. Stiliconis lib. 3.* videntur, ut formoſa, & cùm manſueverint, admodum feſtiva animalia, luſui Baccho aſſignata. Nemeſianus *Eclogâ 3.*

Qui etiam Deus ille, Deus, Jove proſatus illo,
Et plantis uvas premit, & de vitibus haſtas
Ingerit, & lyncis præbet cratera bibenti.

Nec omittendum, quod de *lyncurio* gemma Plinius ſic habet *lib.8. cap.38 Lyncum humor—glaciatur areſcitq; in gemmas carbunculis ſimiles & igneo colore fulgentes, lyncurium vocatas— Novere hoc ſciuntq; lynces, & invidentes urinam terrâ operiunt.* Secutus Ariſtotelem, Theophraſtum, Dioclem, Demoſtratum, Ovidium, Alios. Sed idem ipſe falſum id totum ſe arbitrari, ait *lib.37. cap.3.* nec deſunt, qui pro *lyncurio* λίγυρον vel λιγύριον ſcribant, ac ſi ſit lapis ex *Lyguria* allatus. Quin apud eundem Plinium contendit Sudines, arborem eſſe, quæ *lyncurium* gignat in Liguria, qua de re V. Bochartum ubi ſuprà. Ut & hoc addam, *Lynx* Mexicana, animal eſt vulpi non abſimile, ſolâ corporis mole minus, at ingenii agilitate, aſtutiâ ac procacitate, longè præcellens. Tam celeri ſaltu enim ex hominum conſpectu rapi dicitur, ut tantùm non viſum effugiat. Coloris atro-cinerei exuvium illius aſſervatur, in *Muſæo* Kircheriano Romæ. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S.J. Muſæo pag.31.*

Lyra, inſtrumentum Muſicum, cujus inventio Mercurio tribuitur, qui quum pedem in aridam teſtudinem, ſic Varroni dictam, quòd teſtâ tegatur, impegiſſet, animadvertit ſonum reddi ex nervis illius ſiccitate intenſis: quod tamen paulo aliter narratur contigiſſe, *in Hymno Mercurii*, qui Homero aſcribitur. Proin cœpit poſtea lineas chordas intendere *Lyra*, cui Apollini datæ, unde *fraterna Lyra* dicitur Hor. *L.1. ode 21.* pro lineis chordis nerveæ ſeptem annexæ ſunt: ex quo Pindaro ἑπτάτονος, & ab ejus Scholiaſte ἑπτάφθογγος eſt appellata. Octavam dein chordam Ariſtoteles ſcribit additam: neque propterea tamen eam, quæ *media* vocabatur antè, nomen amiſiſſe. Alii ab Apolline novichordam *Lyram* ſcribunt editam, à Muſarum numero, ut ait Interpres Arati: Tametſi cũ decachordo etiam pingebatur, quippe qui cum Muſis ipſe eſſet decimus. Decimam autem ac undecimam adjeciſſe Timotheus Muſicus legitur. Dicta videtur, quaſi Λύτρον, quòd ea Apollini data fuerit, ὡς τὸ λύτρον, *ut pretium*, quo iram illius, ob ſurreptos boves, lenivit. Tangebatur autem, non plectri percuſſione, ſed ſetarum intentarum attritu, V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poët. lib.1. c.48.* Quomodo à cithara, Apollinis invento, differat, Idem docet *in Notis ad Sphæram Barbar. Manilii.* Aliàs de *Lyra*, cithara, chely, Poëtæ unam rem faciunt, cùm volunt: Sed *Citharam* aliam rem fuiſſe liquet, ex *Lyra* etiam figura, cujus picturam referunt imagines veteres Germanici *Arato* inditæ. Vid. de hoc celebri organo plura apud Gerb. Joh. Voſſium *libr. de Muſica.* Circumferebatur illa in conviviis Vett. Græcorum poſt cœnam; cujus *cùm imperitum ſe Themiſtocles diceret*, verba ſunt Tullii, *habitus eſt indoctior:* more poſtmodum ad Chriſtianos quoque delato, ut Clemens 6. *Stromat.* teſtatur. Quemadmodum & Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuiſſe novimus; Imò & *lyram.* Unde *Lyriſtriæ* illæ, apud Juven. *Sat. 11. verſ.160.* ubi Gaditanas puellas, in Romanorum conviviis celebres, quas *tinnulas Gades* Statius appellat *lib.1. Sylv.6. verſ.71.* intelligit. Sed hac de re infrà latiùs dicemus, ubi de *Myrti ramo*, & *Scoliis.* Cœterùm *Lyrâ* canebant Poëtæ, quum humiliore ſtylo res pertractabant, at tubâ ad ſublimiora utebantur. Unde Statius *Theb. lib.1.*

Tempus erit, cùm laurigero tua fortior œſtro
Facta canam. Nunc tendo chelyn ——

V. C. Barthium *Animadverſion. ad eundem Poëtam Theb. lib. 4. verſ.37.* &c. Hinc *Lyrica* Poëſis, cui proxima Heroicæ Majeſtati nobilitas: *Ode*, & μέλος & μελῳδία dicta. Neque enim ea ſine cantu atque *Lyra* pronuntiabant, unde & *Lyricorum* appellatio orta, quorum genera multa: *Melos* ſive *Ode*, quibus curas amatorias decantabant, quod primus excogitaſſe Alcman traditur, aliis Ameſtor Eleutherneus. Alia genera in laudibus Heroum, locorum laudationibus, rerum geſtarum narrationibus: Hilaritates, convivia. Iisdem numeris etiam Pæanes ſolis Diis dicti: & Hymni eodem argumento ſed ſtylo demiſſiore: item ea, quæ σκολιὰ μέλη appellata ſunt. Præterea Dithyrambica, & quæ ab auctore *Sotadica*, & Ithyphallica, & Choriambica, in Cybelem, Bacchum, Silenum, Pæana, Faunum, Priapum: & Epipompeutica, quæ in pompis accinebantur, cujuſmodi ſeculare carmen Horatianum & Epinicia, haud abſimilia Pæanibus, de quibus omnibus, V. Auctorem præfatum *libro de Poët. 1. cap.44.* Erant autem *Lyricis* quoque ſuæ ſaltationes atque harmoniæ, numero tres: Pyrrhichica, Gymnopædica & Hyporchematica: Canebanturque & ad *Lyram* & ad Citharam, & ad Barbiton, unde Pindaro dicti Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι. Idem *cap.48.* Præmium, quo donabantur, qui Scolio viciſſent, poculum erat, quod ob eam cauſam ᾠδὸς dictum eſt; in cœteris certaminibus, juvenca, quam & immolabant; quemadmodum hircum Tragici, & taurum Epici; Bucolici verò vel vini vel lactis libatione contenti erant, idque Apollini, Muſis, Baccho, Jano & Gratiis. Nam cœtera præmia à victo auferebant, non ea ab Judice dabantur. Idem iterum *cap.44.* Omnium autem *Lyricorum* opera, uno volumine Græcè λυρικῶν τεῦχος dicto, comprehenſa, habuiſſe olim Eruditos, ex *Epigrammate* Græco antiquo conſtat. Sic Κύκλος Ἐπικὸς, ſyntagma fuit Mythologicum, ex variis poëmatis & Poëtis Heroicis collectum, qui hiſtorico more ac ſimpliciſſimè μυθοποιΐαν expoſuerant: quod ſyntagma in unum itidem τεῦχος ab aliquo antiquo Grammatico coactum veriſimile eſt, ut alia pleraque vett. Poëtarum opera, quæ ob ſimilitudinem argumenti pari ratione in unum congeſta ſunt. Sic Bucolica omnia carmina, in unum corpuſculum collecta jam olim fuiſſe, ex Theocrito, Bione & Moſcho, teſtatur hoc vetus *Epigr.*

Βουκολικαὶ μοῦσαι σποράδες ποκά, νῦν δ' ἅμα πᾶσαι
Ἐντὶ μιᾶς μάνδρας, ἐντὶ μιᾶς ἀγέλας.
Bucolicæ Muſæ ſparſæ olim, nunc omnes
In una caula & uno grege.

Quinetiam Homeri diſperſa olim & per partes diſſipata carmina in eum ordinem, quo leguntur hodieque, & ſeriem, collecta eſſe alibi diximus &c. Alii erant Λυρῳδοὶ, qui viz. Lyrica carmina à Lyricis Poëtis compoſita decantabant; quemadmodum Ῥαψῳδοὶ dicebantur, qui Heroica carmina, quorum ipſi non Auctores ſed Actores tantùm erant, in Theatro recitabant; item Tragœdi & Comœdi, qui fabulas à Poëtis acceptas ſimiliter agebant. Citharœdi, qui dithyrambica &c. Et quidem *Lyrœdi* ac Citharœdi nomos & cantica, quæ Poëta Lyricus aut Dithyrambicus ipſis compoſuerat, ſicut erant ab Auctore facta, ad lyram vel citharam canebant. Tragœdi quoque Comœdique nihil de ſuo addebant: hæc enim carmina omnia, cujuſcunque tituli aut argumenti eſſent, perfecta habebantur initio & fine. At qui Epica carmina rhapſodiabant, quia per partes ea ſumebant cantitanda, quibus nec finis eſſet & initium ſæpe aliunde penderet, ut perfecti operis imaginem haberent, iis plerunque de ſuo finem aut principium adſuebant, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.851. & ſeqq.* & plura apud Scaligerum ubi ſuprà paſſim, nec non Chabotium *Notis in Horatium lib.1. Carm. Od.1. ubi etiam de novem Lyricis Poëtis apud Græcos celebribus varia.* Fuere & *Lyriſcæ*, quæ cum Choraulis, Tibicinibus organariis, aliisque Artificibus, ſive ſcenicarum, ſive domeſticarum oblectationum, in pulpitis ſedere, atque inde audiri conſuevere, Vitruvius *Archit. l.5. c.8.* apud Th. Dempſterum *Paral. in Joh. Roſini Antiqq. Rom. l.5. c.29.* V. quoque Laur. Pignorium *Comment. de Servis.* Item *Lyriſtria*, ut vidimus ex Juvenali. De *Lyra*, in annulo Polycratis, V. Clem. Alex. *Pædag. lib.3.* de *Lyra Davidis*, ſuprà in voce *Cinnor*; de *Lyra Paridis*, adhuc tempore Alex. M. ſuperſtite, Jo. Meurſium *ad Lycophr.* de *Lyra piſce*, Voſſium *lib.4. cap.25. de or. & pr. Idolol.* &c.

Lyſander, adde: Ejus honori Samios feſtum agitaſſe, habet Plut. in *Vita* ejus, & Athenagoras *in Leg.*

Lyſanias, Procurator Abylenes, ſeu Tetrarcha, memoratur Lucæ *c.3. verſ.1.* ubi Evangeliſta rerum deſcriptionem aggreſſurus, quas Dominus noſter toto Miniſterii ſui tempore geſſit; temporis circumſtantiam, quæ erat omnium maximi momenti, accuratè ſic deſignavit, ut parem diligentiam non temerè alibi ſit deprehendere. Hinc poteſtatis primùm Civilis, atque ejus multiplicis; deinde Sacerdotalis; poſtremò ætatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti notis, tempus hoc voluit inſignire. Primò itaque Imperatoris nomen, annumque Imperii illius ponit, *Anno 15. Imperii Tiberii Cæſaris.* Addit ſtatim nomen Procuratoris Cæſaris, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, *procurante Pontio Pilato Judæam:* fuit autem is annus tertius currens procurationis Pilati. Parum hoc Lucæ viſum, niſi etiam poteſtatum aliarum nomina adjiceret, quæ tum in Judæa & finitimis regionibus eminebant. Notum enim, ampliſſimum Herodis regnum mutatâ formâ diviſum fuiſſe, ab Auguſto, in Ethnarchias tres, quarum maximam & cœteris duabus parem Archelaus, eoque pulſo Procurator obtinebat: reliquas duas, Archelai fratres, Herodes Antipas & Philippus. Quæ cauſa, quòd Imperatori ſtatim ſubjecerit Lucas Procuratorem Judææ, huic Tetrarchas. Meminit deinceps Tetrarchæ *Lyſaniæ*, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, *Et Lyſaniâ Abilenæ Tetrarchâ.* Erat nempe illis temporibus Tetrarchia, quæ dicebatur *Abilena Lyſaniæ*: quam pro voluntate Imperatoris vel proprius obtinebat Princeps, vel major aliquis, acceſſionis loco, accipiebat. Quoniam igitur ineunte illo acceptabili ac verè magno anno Miniſterii Domini Noſtri, quidam *Lyſanias* eum Principatum tenebat; ne hunc quidem Lucas putavit ſibi eſſe prætermittendum: quum præſertim Judæi non pauci, in Tetrarchiæ hujus ditione habitarent, in finibus Decapoleos, quò veniſſe Chriſtum atque Evangelium ibi prædicaſſe & Decapolitanos plures ad ipſum venitaſſe eique μαθητεύειν, teſtantur Evangeliſtæ. Matthæus

*cap.*4. *verſ.*15. Marcus *cap.* 5. *verſ.* 20. & *cap.*7. *verſ.*31. Fuere autem diverſis temporibus *Lyſania* duo, ejusdem Principatus Tetrarchæ; quorum prior ex hiſtoria illorum temporum notus eſt ſatis: poſterior verò alibi ſatis expreſſe nominatus non reperitur; ſed tantùm obiter. Ante natalem Domini quadraginta circiter annis, vivebat in Syria Ptolemæus Mennæi F. Tetrarcha ſive Regulus Ituræ, regionis parvæ in confinio Syriæ & Arabiæ. Strabo *lib.*16. auctor eſt, paruiſſe huic Regulo (cujus & Joſephus meminit) montana Ituræ, Marſyam, Heliopolim & Chalcidem urbem Syriæ, à qua nomen habuit Chalcidene, Plinio deſcripta *lib.*5. *cap.*23. Hunc *Lyſanias* filius excepit, qui Joſepho dicitur Patri ſucceſſiſſe, in ipſius Dynaſtia, *lib.*14. *cap.* 23. Cujusmodi Dynaſtæ dominationes has precariò obtinebant, quamdiu gratum erat rerum potientibus Romæ. Itaque Dio *lib.*46. beneficio Antonii *Lyſaniam* hunc factum Ituræ Regem ſcribit; & mox ab eodem, ut Cleopatræ gratificaretur, occiſum: quod Joſephus quoque docet *lib.* 14. *cap.* 5. Hic *Lyſanias* ſedem dominationis ſuæ collocavit Abilæ; quæ urbs Syriæ fuit, una ex ſex Tetrarchiis Plinio, quæ urbibus Decapoleos erant immixtæ. Quum autem plures in Syria Abamlæ fuiſſent, huic cognom. *Lyſania* datum eſt, ut ab aliis ſepararetur. Ptolemæus, in deſcript. Cœleſyriæ, prima urbem recenſet Heliopolim, quam diximus hujus Patri paruiſſe & ſecundam Abilam, *Lyſania* cognominatam, Ἄϐιλα ἐπικληθεῖσα Λυσανίου. Et ita apud Joſephum ille Principatus vocatur ſæpe, *Lyſania Tetrarchia*, ut *lib.*18. & 20. Ab utro verò *Lyſania* id urbi cognomen hæſerit, non adeò certum eſt. Veriſimilius tamen Jos. Scaligero, à priore ſic eſſe dictam: Namque & Joſephus *lib.*15. in reb. Herodis & proximis temporibus à cæde *Lyſania* prioris, meminit hujus cognominis, *pag.*474. ὁ οἶκος τ̃ Λυσανίου, ubi οἶκος idem, quod Lucæ τετραρχία. Incidit cædes iſta, in an U.C. 719. ante NC. 33. à quo tempore Dynaſtiæ hujus varia fuit adminiſtratio. Cleopatra prima eam poſſedit, extincto legitimo Domino: poſtquam illa periit, videtur Auguſtus fiſco ſuo eam addixiſſe & certi pretii impoſitâ penſione, colendam tradidiſſe Zenodoro cuidam, de quo Joſephus: Ζηνόδωρός τις ἐμεμίσθωτο τ̃ οἶκον Λυσανίου. Similes certè Cleopatræ locationes habes, apud Joſephum *lib.*15. *cap.*5. ubi Herodes Rex & alius Dynaſta Arabs, urbes Cleopatræ donatas ab illo redimunt, pacti annuam certæ pecuniæ penſionem. Quamdiu Zenodorus Tetrarchiam hanc in poteſtate habuit, *Zenodori Tetrarchia* vocata eſt: quam Herodi ab Auguſto fuiſſe donatam, Joſephus *lib.*15. & Dio *lib.* 54. memorant, anno U. C. 734. ante N. C. 8. Mortuo Herode, Auguſtus partem illius, Philippo ejus filio attribuit; de reliqua parte quid ſtatuerit, neque dicit Joſephus, neque ullus alius Hiſtoricus. Sed docet nos Lucas *Lyſaniam* quendam parte præcipuâ illius, atque adeò ipsâ Abilenâ, fuiſſe donatum, vel à Tiberio, vel, quod potius putat Caſaubonus, Auguſto. Fuiſſe hunc prioris filium, ex communione ejusdem nominis, quidam hariolantur: Sed non fit veriſimile, filium Patri ſuo poſt temporis adeò longi intervallum ſucceſſiſſe. Nam à cæde *Lyſania*, ad 15. annum Imperii Tiberii, anni intercedunt circiter ſexaginta. Proin verius videtur, caſu quodam contigiſſe, ut eadem Præfectura duobus concederetur, modico temporis ſpatio, qui appellarentur ambo *Lyſania*, cujus συντυχίας nonnulla exempla apud Veteres occurrunt. Hic igitur poſterior Lyſanias is eſt, quem Lucas appellat *Tetrarcham Abilena* & anno 15. Tiberii vixiſſe atque illi parti Cœleſyriæ eſſe dominatum, oſtendit: qui quo fato obierit non conſtat; illud certum, paulo pòſt, h. e. 10 fere pòſt annis, rediiſſe ejus Tetrarchiam in poteſtatem filiorum Herodis. Scribit enim Joſephus *lib.* 18. Cajum Imp. dediſſe Agrippæ, inter alia plura, etiam τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, h. e. *Abilenem Tetrarchiam*, quam olim Lyſanias Ptolemæi fil. obtinuerat, paulo antè Lyſanias Lucæ. Non tamen tranſmiſit ad filium Agrippa poſſeſſionem ejus, ſed Agrippa junior illam à Claudio impetravit, anno hujus Imp. 12. V. Iſaac. Caſaubonum *Exercit.*13. §. 3.

Lyſimache, ſacerdos Minervæ annis ſexaginta quatuor, inter celeberrima ex ære opera Demetrii, memoratur Plinio *lib.* 34. *c.*8. Idem *Lyſimachum*, inter gemmas, habet *lib.*37. *cap.*10. *Lyſimachius Rhodio marmori ſimilis eſt aureis venis: politur ex marmore, amplitudine in anguſtias coëunte, ut inutilia exterantur.*

Lyſis, Poëta κιναιδολόγος: quod mimilogiæ genus cùm Sotades primus auſpicatus eſſet, eum ſequutus eſt Alexander Ætolus: qui ambo pedeſtri ſermone fuere uſi. Poſt eos *Lyſis* & Simus etiam carmine: unde Λυσιῳδοὶ & Σιμῳδοὶ dicti, de quibus Athenæus *l.* 14. Erat a. Lyſiodo idem argumentũ cum Magodo, *modus diverſus. Iſte muliebribus perſonis virilia negotia, ille muliebria virilibus agebat; iſte ad tympanum ille ad cymbalum. Quæ introducta quoq; inter fabulas à quibusdam, ſicut & Mimi & Satyri. Hilarodus à Tragœdo, Magodus à Cômico,* J. C. Scaliger *Poëtices lib.*1. *cap.*52. ubi de *Hilarodis*. Salmaſio verò *Lyſiodi* iidem, cum *Magodis*, de quibus, ut & eorum argumentis, qualia erant, aliquando *mulier, mœchi & lenones*, aliquando *vir temulentus ad amicam comeſſatum vadens* &c. quas κωμικὰς ὑποθέσεις ſuo modo moreque tractabant, omnia turpiùs & laſciviùs, quam in Comœdia repræſentantes, V. eum *ad Solinum pag.* 108. ut & hic paſſim, inprimis infrà, ubi de Vett. *Mimilogia*.

Lyſis, adde: Lyſidis Pythagorici omnium ſunt verſus illi qui vulgò *Aurei Pythagora carmina* appellantur, in quos pulcherrimus ſupereſt Hieroclis Commentarius, qui hactenus neglectui habitus eſt, Gerb. Joh. Voſſius *de Philoſophorum ſectis cap.*6.

Lyta dicebantur, qui, triennio in LL. ſtudio exacto, quartum etiam annum adjungebant. Imperator *ad Antecеſſores* §. 5. *Sed quia ſolitum eſt anni quarti ſtudioſos Græco & conſueto quodam vocabulo* Λύτας *appellari: habeant quidem, ſi maluerint, hoc cognomen* &c. Ita autem vocabantur, tanquam Λυτοὶ, i. *ſolubiles*, quaſi jamjam à certa illa & præſcripta ſtudiorum ratione ſolvendi, & legendi libertate ac licentiâ donandi quaſique miſſionem à Magiſtrorum ſuorum caſtris, i. ſcholis, impetraturi. Nam cùm ad finem libri Pandectarum 36. perventum eſſet, qui poſtremus anni quarti liber erat, ſtatuit idem Imp. ut reliquos 14. ſtudioſi per ſe domi legerent, neque ex Præceptoribus interpretantibus eos audirent, V. eum ubi ſuprà. Turnebus verò Λύτας exponere mavult, quaſi *Solutores* & quæſtionum Juris Interpretes. Ita *Additio ad Gloſſam ad Proœm. ff. Lytas*, inquit, *habet germana lectio, quæ vox Solutores ſignificat, nempe eos, qui civili ſapientia tantùm promoverunt, ut legum ænigmata poſſint ſubtiliter & accuratè diſſolvere. Quos autem ſequenti reſponſo* Προλύτας *appellant, poſſis interpretari eos, qui* τ̃ Λυτῶν *Antecеſſores ſunt*. V. quoque Alciatum *Parerg.* 8. *cap.* 10. Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* II. *cap.* 7. §. 7. Alios. Sic *Lyta* fuerit,

> *Qui Juris nodos, legumq; ænigmata ſolvat,*

finitore Sayrico *Sat.*8.

Lytierſa, Græce Λυτιέρσης, meſſorum carmen, apud Theocritum, dictum à *Lytierſa*, filio notho Midæ Regis. Qui cùm Celænas habitaſſet, agrorumque cultui præter modum eſſet deditus, viatores ad convivia invitatos cogere ſolitus, ut ſecum eſſent in opere meſſorio, pigriores etiam verberibus afficere; imò & , ut nonnulli addunt, defatigatione ſopitos obtruncare, eorumque capitibus abjectis, tum inter manipulos conditis cadaveribus, canere, legitur. Alii in meſſe, nimio ſtudio captum atque delaſſatum labore interiiſſe: Quidam ab Hercule interfectum dicunt; quod temporum ſupputatione redarguitur. Quocunque fato uſus ſit, illud conſtat, colonos ad patris ſolatium lugubrem cantum condidiſſe, quem poſteri anniverſario cultu ad aras meſſorias, apud Phrygas, celebrarent. Quemadmodum Maryandeni ſimile quid fecere, in memoriam pueri Borci vel Borimi, Upii R. filii, qui à meſſoribus aquatum miſſus nuſquam comparuit. Vetuſtiſſimam nempe conſuetudinem tenuiſſe, quâ priſcorum Regum liberi armentorum cuſtodiis apponerentur, palàm eſt ex fabula de Paride & Ganymede; magis, ex Sacra Hiſtoria, de Patriarchis. V. Jul. Cæſ. Scaligerum *Poëtices lib.*1, *cap.*5.

FINIS TOMI PRIMI.

1·2·36

1064

Z

1.2.36